

Prefață – P.F : Daniel	51
Cuvântul autorului Antologiei	52
Lista cărților utilizate la alcătuirea Antologiei	54
I. Viața Sfântului Ioan Gură de Aur	58
II. Opera.....	68
III. Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur	71
ACTIVITATEA.....	88
ADAM (starea primordială)	88
ADAM (grădina Edenului).....	92
ADAM (lucrarea lui Adam în Eden).....	93
ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele)	93
ADAM (numele „Adam”)	93
ADAM (pune nume animalelor, el fiind stăpânul lor).....	94
ADAM (pomul cunoștinței binelui și răului din Eden).....	95
ADAM (pomul vieții din raiul desfătării)	98
ADAM (porunca dată de Dumnezeu primilor oameni)	98
ADAM (diavolul invidia fericirea primilor oameni)	100
ADAM (ispitirea primilor oameni de către diavol)	101
ADAM (căderea în păcat a primilor oameni)	103
ADAM (izgonirea protopărinților din Raiul desfătării)	110
ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat).....	114
ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat și eliberarea de ele)	124
ADAM (pedepsele primite de protopărinții noștri pentru păcatul lor)	125
ADAM (pedepsirea Evei de către Dumnezeu)	126
ADAM (pedeapsa primită de Adam pentru păcatul comis)	127
ADAM (pedeapsa primită de șarpe)	129
ADAM (urmașii primei perechi de oameni).....	130
ADEVĂRUL	130
ADEVĂRUL (și minciuna).....	132
AFACERILE (necinstite)	132
AGHEASMA (mare)	132
AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor)	132
AJUTORAREA (aproapelui)	136
AJUTORAREA (reciprocă a oamenilor)	140
AMÂNAREA (faptelor bune și folositoare)	141
ANATEMA	141
ANIMALELE (sufletul animalelor).....	144
APOSTOLII (- oameni simpli și necărturari).....	144
APOSTOLII (au fost împuterniciți de Hristos să propovăduiască și să facă minuni)	145
APOSTOLII (au fost învățați de Duhul Sfânt în tot adevărul).....	148
APOSTOLII („a lui Hristos bună mireasmă suntem”)	149
APOSTOLII (propovăduirea lor).....	149
APOSTOLII (propovăduirea lor - greutățile întâmpinate).....	161

APOSTOLII (viața dumnezeiască a apostolilor)	167
APOSTOLII (despre Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan)	167
APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel)	168
APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Petru).....	188
APOSTOLII (după moartea lor au fost mai cinstiți decât împărații).....	189
ASCEZA.....	189
ASCEZA (folosul).....	190
ATEISMUL	190
ATEISMUL (atitudinea noastră față de cei necredincioși)	195
AVORTUL (gravitatea).....	195
BATJOCURA (batjocorirea altuia - gravitatea)	196
BATJOCURA (batjocoritorul este vrednic de dispreț).....	197
BATJOCURA (răbdarea batjocurii)	197
BATJOCURA (suportarea în tăcere și neosândire a acuzelor batjocoritoare ce ni se aduc)	201
BATJOCURA (adevărata batjocură)	202
BATJOCURA (fericiți sunt cei ce suferă batjocură pentru adevăr și pentru mărturisirea numelui lui Hristos)	202
BĂILE PUBLICE COMUNE (vătămarea sufletească de care sunt cuprinși cei ce merg la băile comune).....	202
BĂNUIALA (ferirea de bănuiala cea rea).....	203
BĂRBAȚII (purtarea lor)	203
BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit).....	204
BĂRBĂȚIA (adevărata bărbăție)	206
BĂTAIA (prin bătaie îl rănești pe cel creat după chipul lui Dumnezeu).....	207
BĂTAIA (încercarea de a-i opri pe cei ce-și produc reciproc vătămări corporale)	207
BĂTAIA (înving cu adevărat doar cei ce evită lupta)	208
BĂTAIA (e o faptă de om înțelept a o răbda)	209
BĂTAIA (remedii)	210
BĂTAIA („Eu însă vă spun vouă: Nu vă împotriviți celui rău; iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt”).....	210
BĂTRÂNETEA (venerabilă)	212
BEȚIA (definiția)	212
BEȚIA (nașterea beției)	213
BEȚIA (manifestarea acestei patimi).....	213
BEȚIA (gravitatea).....	214
BEȚIA (urmările distrugătoare ale beției).....	218
BEȚIA (remedii)	221
BEȚIA (nu vinul este rău, beția).....	224
BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc!”)	225
BINELE (săvârșirea binelui de dragul lui Dumnezeu).....	225
BINELE (săvârșirea binelui – folosul).....	226
BINELE (întreaga viață trebuie să săvârșim binele)	226
BINELE (răsplătirea binelui).....	226
BINELE ȘI RĂUL (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră)	226
BISERICA (definiția)	228

BISERICA (- așezământ dumnezeiesc și largă comuniune în Hristos)	230
BISERICA (- trupul lui Hristos).....	230
BISERICA (- comuniunea credincioșilor)	231
BISERICA (- spital al sufletelor).....	232
BISERICA (- mama noastră spirituală).....	233
BISERICA (Hristos e capul Bisericii iar noi trup și mădulare)	234
BISERICA (originea divină a Bisericii).....	235
BISERICA (nașterea Bisericii).....	235
BISERICA („plămădirea” Bisericii din coasta lui Hristos)	235
BISERICA („Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea”)	236
BISERICA (temelia Bisericii)	237
BISERICA (numele și numirile Bisericii)	238
BISERICA (în Biserică se cade să existe legătura dragostei)	238
BISERICA (nu cunoaște deosebirea dintre stăpân și slugă)	239
BISERICA (aici „paște împreună lupul cu mieii”)	239
BISERICA (unitatea Bisericii)	240
BISERICA (mucenicii întăresc Biserica și sfarmă uneltirile și ereziile)	240
BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica).....	240
BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”)	241
BISERICA (ierarhia bisericească)	247
BISERICA (mântuirea omului în Biserică)	247
BISERICA (altarul)	248
BISERICA (catapeteasma).....	249
BISERICA (frecventarea bisericii)	249
BISERICA (frecventarea bisericii - folosul).....	255
BISERICA (despre rugăciunea de acasă și cea săvârșită în biserică, cu preoții, îngerii și credincioșii).....	267
BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei)	269
BISERICA (pregătirea pentru a merge la biserică)	276
BISERICA (despre darurile ce trebuie aduse la biserică).....	278
BISERICA (atitudinea în biserică)	279
BISERICA (nefrecventarea bisericii - pretexte)	284
BISERICA (nefrecventarea bisericii - gravitatea).....	289
BISERICA (neorânduiala din unele biserici)	293
BISERICA (și statul)	294
BLÂNDEȚEA (definiția).....	294
BLÂNDEȚEA (- mama tuturor bunătăților)	295
BLÂNDEȚEA (nașterea ei)	295
BLÂNDEȚEA (folosul).....	295
BLÂNDEȚEA (nu întotdeauna este bună, ci când împrejurarea o cere)	295
BLÂNDEȚEA (și înțelepciunea).....	296
BLÂNDEȚEA (și mila)	296
BLÂNDEȚEA (și smerenia)	296
BLESTEMUL (blestemarea cuiva - gravitatea).....	297
BLESTEMUL (cei ce blestemă își fac loruși rău)	298

BLESTEMUL (cauzele blestemului).....	298
BLESTEMUL (atitudinea bunului creștin față de blestem).....	298
BLESTEMUL (nu le este permis creștinilor a blestema).....	299
BLESTEMUL (remedii).....	300
BOGĂȚIA (definiția).....	300
BOGĂȚIA (- întreruperea circuitului iubirii dumnezeiești).....	301
BOGĂȚIA (adevărată).....	303
BOGĂȚIA (cu adevărat bogat nu este cel care stăpânește multe, ci cel care miluiește pe mulți).....	303
BOGĂȚIA (cei mai bogați dintre oameni sunt cei ce se mulțumesc cu ceea ce posedă)...	304
BOGĂȚIA (merge după cel ce o alungă și fuge de cel ce o urmărește).....	304
BOGĂȚIA (firea bogăției).....	305
BOGĂȚIA (duhovnicească).....	305
BOGĂȚIA (materială și bogăția duhovnicească).....	306
BOGĂȚIA (pământească și bogăția cerească).....	308
BOGĂȚIA (buna ei chivernisire).....	309
BOGĂȚIA (rea ea chivernisire).....	321
BOGĂȚIA (râvnirea bogăției).....	323
BOGĂȚIA (pofta bogatului după bogăție crește neîncetat).....	324
BOGĂȚIA (goana după bogății).....	325
BOGĂȚIA (gravitatea agonisirii cu nesaț a bogăției).....	329
BOGĂȚIA (pofta de avuții nu se poate însoți cu dreptatea).....	331
BOGĂȚIA (nu bogăția în sine este rea, ci lăcomia și avariția).....	331
BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept și lacom).....	332
BOGĂȚIA (despre moștenirea bogăției dobândită prin nedreptate).....	334
BOGĂȚIA (- sclavă sau stăpân ?).....	335
BOGĂȚIA (punerea ei în păstrare de <i>stăpân</i> spre paguba și nenorocirea lui).....	337
BOGĂȚIA (atrage neplăceri și primejdii numeroase).....	338
BOGĂȚIA (nefericirea celor bogați).....	344
BOGĂȚIA (urmările păgubitoare ale posesiunii egoiste).....	344
BOGĂȚIA (sfaturi pentru cei bogați).....	351
BOGĂȚIA (și sărăcia).....	353
BOLILE (cauze ale bolilor).....	362
BOLILE (motivele îngăduirii lor de către Dumnezeu).....	363
BOLILE (mintale).....	363
BOLILE (mângâierea noastră în boli și suferință).....	363
BOLILE (răbdarea în boală).....	364
BOLILE (suportarea lor cu îndelungă răbdare, rugăciune și iubire).....	365
BOLILE (răbdarea lor cu mulțumire către Dumnezeu).....	368
BOLILE (folosul răbdării lor).....	368
BOLILE (sfaturi pentru cei bolnavi).....	370
BOTEZUL (- nașterea spirituală a noastră).....	370
BOTEZUL (- moarte și înviere cu Hristos).....	372
BOTEZUL (diferite numiri date Botezului).....	375
BOTEZUL (preînchipuirea Botezului în Vechiul Testament).....	375
BOTEZUL (iudaic).....	378

BOTEZUL (Tăierea împrejur).....	378
BOTEZUL (Tăierea împrejur și Botezul)	380
BOTEZUL (lui Ioan)	383
BOTEZUL (lui Ioan și botezul lui Hristos).....	384
BOTEZUL (Mântuitorului în apa Iordanului)	385
BOTEZUL (din apă și Duh).....	392
BOTEZUL (apa Botezului).....	394
BOTEZUL (îndemn la primirea Botezului)	395
BOTEZUL (copiilor).....	395
BOTEZUL (pregătirea pentru primirea Botezului).....	395
BOTEZUL (nașii de la Botez).....	396
BOTEZUL (ritualul Botezului și semnificațiile lui).....	397
BOTEZUL (în numele Sfintei Treimi).....	399
BOTEZUL (săvârșirea lui prin întreită afundare)	399
BOTEZUL (Duhul Sfânt Se pogoară peste fiecare din cei ce se botează).....	400
BOTEZUL (nu te botează preotul, ci Dumnezeu e Cel Ce-ți ține capul cu putere nevăzută)	400
BOTEZUL (Hristos e Cel ce te botează; El numai împrumută gura și mâna preotului, pentru a sonoriza și a face văzută prezența Lui)	400
BOTEZUL (atitudinea catehumenului în timpul Botezului).....	401
BOTEZUL (legămintele și lepădările de la Botez)	401
BOTEZUL (exorcismele de la botez)	405
BOTEZUL (efectele binefăcătoare ale Botezului).....	406
BOTEZUL (recomandări pentru nofiți).....	414
BOTEZUL (ferirea de păcatele de după botez)	417
BOTEZUL (păcatele săvârșite după Botez sunt pedepsite mai aspru)	417
BOTEZUL (despre al doilea botez sau despre repetarea botezului).....	417
BOTEZUL (sângelui - martiriul).....	418
BUCURIA (neîncetată a celor virtuoși)	418
BUCURIA (adevărată bucurie)	419
BUCURIA („Bucurați-vă cu cei ce se bucură!”)	419
BUCURIA (în Domnul).....	421
BUCURIA („Bucurați-vă pururea întru Domnul !”.....	422
BUCURIA (de aici, de pe pământ, și cea din viața viitoare)	424
BUCURIA (căi spre agonisirea bucuriei).....	424
BUCURIA (duhovnicească – dobândirea ei).....	424
BUCURIA (nelegiuitorilor).....	424
BUNĂTATEA (exorțăție la bunătate)	425
BUNĂTATEA (roadele bunătății).....	425
BUNURILE (comuniunea bunurilor în epoca primară a creștinismului)	425
CAMĂTA (- legătura nedreptății)	427
CAMĂTA (gravitatea)	427
CAMĂTA (remedii).....	428
CAMĂTA (sfaturi pentru cămătari)	429
CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică)	430

CĂRȚILE (scrierea de cărți).....	430
CĂSĂTORIA (definiția).....	430
CĂSĂTORIA („va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi cu femeia sa și vor fi amândoi un trup”)	430
CĂSĂTORIA („Taina aceasta mare este”)	433
CĂSĂTORIA (este instituită de Dumnezeu și binecuvântată de El)	433
CĂSĂTORIA (familia – Biserica de acasă)	434
CĂSĂTORIA (în vechime)	434
CĂSĂTORIA (la vârstă tânără)	434
CĂSĂTORIA (pregătirea pentru căsătorie)	436
CĂSĂTORIA (alegerea miresei/mirelui – criterii)	437
CĂSĂTORIA (zestrea fetelor)	450
CĂSĂTORIA (încheierea căsătoriei - condiții)	451
CĂSĂTORIA (între rudeni este nepermisă)	451
CĂSĂTORIA (păstrarea castității până la căsătorie)	452
CĂSĂTORIA (așezarea cununii pe capetele mirilor)	453
CĂSĂTORIA (cununia religioasă)	453
CĂSĂTORIA (printre cei invitați la nuntă să se numere mai ales săracii, căci odată cu ei vine și Hristos la nuntă)	453
CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă)	453
CĂSĂTORIA (câsnicia fericită)	464
CĂSĂTORIA (viața duhovnicească a familiei)	464
CĂSĂTORIA (armonia și buna înțelegere în familie)	466
CĂSĂTORIA (greutățile căsniciei)	467
CĂSĂTORIA (complementaritatea și ajutorul reciproc al celor doi soți)	474
CĂSĂTORIA (dragostea dintre soți)	476
CĂSĂTORIA (îngăduința soților unul față de celălalt)	480
CĂSĂTORIA (îndatoririle și sarcinile soților)	481
CĂSĂTORIA (îndatoririle soțului)	486
CĂSĂTORIA (îndatoririle soției)	487
CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat)	489
CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”)	494
CĂSĂTORIA (femeile să se supună bărbaților lor)	497
CĂSĂTORIA (câștigul căsătoriei)	501
CĂSĂTORIA (scopurile căsătoriei)	502
CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală)	505
CĂSĂTORIA (împreunarea trupească)	506
CĂSĂTORIA (împreunarea trupească a soților - înfrânarea la bună vreme)	507
CĂSĂTORIA (înfrânarea soților de la poftele trupești)	510
CĂSĂTORIA (albă)	511
CĂSĂTORIA (sfaturi pentru o bună conviețuire a soților)	511
CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soț)	521
CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soție)	523
CĂSĂTORIA („ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă”)	527

CĂSĂTORIA (neînțelegerea dintre soți)	527
CĂSĂTORIA (violența manifestată de soț asupra soției).....	527
CĂSĂTORIA (bănuielile de infidelitate).....	529
CĂSĂTORIA (cartea de despărțire din Vechiul Testament)	529
CĂSĂTORIA (divorțul).....	530
CĂSĂTORIA (a doua)	538
CĂSĂTORIA (și monahismul)	549
CÂNTAREA (psalmilor)	549
CÂNTAREA (religioasă).....	550
CÂNTECELE (ascultarea și învățarea cântecelor desfrânate).....	551
CÂRTIREA	552
CEARTA (gravitatea)	553
CERȘETORIA (despre „traficantii de Hristos”)	553
CERTAREA (Domnului).....	554
CHEFURILE	554
CIMITIRUL (- loc de odihnă)	555
CIMITIRUL (- școala înțelepciunii)	556
CINSTEA (cinstește-te pe tine însuși!)	557
CINSTEA (dorința de a fi cinstiți de oameni).....	557
CINSTIREA (lui Dumnezeu).....	558
CINSTIREA (aproapelui)	559
CIRCUMCIZIUNEA	559
CITIREA (cărților sfinte).....	559
CITIREA (cărților sfinte - folosul)	560
CLEVETIREA (îndreptată asupra celor virtuoși)	563
CLEVETIREA (manifestarea ei)	563
CLEVETIREA (gravitatea).....	564
CLEVETIREA (paguba sufletească a celui ce zămislește clevetirea)	567
CLEVETIREA (ascultarea cuvintelor clevetitoare – gravitatea)	567
CLEVETIREA (atitudinea noastră la auzul clevetirilor ce ni se aduc) ..	568
CLEVETIREA (să nu ne întristăm când suntem clevetiți)	570
CLEVETIREA (urmările pierzătoare ale clevetirii)	572
CLEVETIREA (remedii)	573
COMPĂTIMIREA	580
COMPORTAMENTUL	581
COMUNIUNEA	582
COMUNIUNEA (comunicarea și comuniunea)	582
CONȘTIINȚA (- tribunalul lui Dumnezeu în om).....	582
CONȘTIINȚA (ne îndeamnă la bine și ne avertizează despre rău).....	586
CONȘTIINȚA (legea conștiinței).....	586
CONȘTIINȚA (cercetarea conștiinței)	587
CONȘTIINȚA (curățirea conștiinței)	591
CONȘTIINȚA (curată).....	592
CONȘTIINȚA (mustrarea conștiinței)	594
CONȘTIINȚA (întunecarea ei)	598
CONȘTIINȚA (chinul conștiinței).....	599

CONȘTIINȚA (adormirea conștiinței).....	600
CONTRACEPȚIA	601
CONVERTIREA (definiția).....	602
CONVORBIRILE (duhovnicești).....	602
COPIII (creșterea copiilor).....	603
COPIII (neamul dăinuie prin copii)	603
COPIII (iubirea părinților față de copiii lor)	603
COPIII („copii ascultați de părinții voștri întru Domnul”)	604
COPIII (sunt datori să-și asculte și să-și iubească părinții)	605
COPIII (neascultarea părinților trupești, când aceștia sunt piedică pentru virtute).....	605
COPIII („tu îl bați pe feciorul tău cu toiagul, dar scapi sufletul lui de împărăția morții”)	605
COPIII (pedepsirea copiilor pentru păcatele părinților)	605
COPIII („De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor”).....	607
COPIII (purtarea de grijă pentru mântuirea părinților răi).....	608
COPIII (pot practica virtutea, chiar dacă părinții lor trupești nu o cultivă)	608
COPIII (responsabilitatea copiilor cât privește cele făptuite de ei).....	608
CORECTITUDINEA	609
CREAREA LUMII	609
CREAREA LUMII (cauza și motivul creației)	616
CREAREA OMULUI	617
CREAREA OMULUI (Dumnezeu a suflat în fața lui suflare de viață)..	629
CREAȚIA	629
CREAȚIA („Toate sunt de la El, prin El și în El”).....	633
CREAȚIA (contemplarea creației).....	633
CREAȚIA (contemplând creația cunoaștem pe Creator)	634
CREAȚIA (în creație vedem meșteșugul lui Dumnezeu, dar și slăbiciunea firii ei).....	635
CREAȚIA (raționalitatea creației)	635
CREAȚIA („făptura a fost supusă deșertăciunii”)	636
CREAȚIA („făptura împreună suspină și împreună suferă până acum”)	636
CREAȚIA (transfigurarea creației)	637
CREDINȚA (definiția).....	637
CREDINȚA (- faptă de virtute, dar și un dar al Duhului).....	638
CREDINȚA (- vederea cu ochii minții a celor ce nu se văd).....	639
CREDINȚA (- dar adresat de Dumnezeu libertății sufletului)	639
CREDINȚA (desăvârșită).....	640
CREDINȚA (puterea credinței)	640
CREDINȚA (îndoiala în credință)	640
CREDINȚA (mărturisire de credință)	640
CREDINȚA (să o păstrăm și să o păzim).....	641
CREDINȚA (apologia credinței).....	641

CREDINȚA (dreaptă).....	642
CREDINȚA (dreaptă și viețuirea neîntinată).....	642
CREDINȚA (dreaptă - mărturisirea dreptei credințe).....	643
CREDINȚA (dreaptă – prigonirea ei).....	643
CREDINȚA (se arată prin fapte).....	643
CREDINȚA (ce o ajută?).....	644
CREDINȚA (necesitatea credinței).....	644
CREDINȚA (folosul credinței).....	645
CREDINȚA (roadele credinței).....	648
CREDINȚA (și raționamentele omenești).....	648
CREDINȚA (și cunoașterea).....	650
CREDINȚA (și fapta).....	652
CREDINȚA (și faptele rele).....	653
CREȘTINISMUL (despre religia creștină).....	653
CREȘTINISMUL (dăinuie prin propria-i putere).....	653
CREȘTINISMUL (îndeosebi iubirea și pacea caracterizează creștinismul)	654
CREȘTINISMUL (numele de „creștin”).....	654
CREȘTINISMUL (cine sunt creștinii?).....	655
CREȘTINISMUL (creștinii – luminătorii lumii).....	656
CREȘTINISMUL (creștinii – ostași al lui Hristos).....	656
CREȘTINISMUL (creștinii – locuitori ai cerului).....	656
CREȘTINISMUL (creștinilor Dumnezeu le-a încredințat taine mari).....	657
CREȘTINISMUL (viața virtuoză a creștinilor).....	657
CREȘTINISMUL (purtarea creștinilor).....	657
CREȘTINISMUL (pilda vieții creștine).....	659
CREȘTINISMUL (împotrivorii învățaturii creștine).....	659
CREȘTINISMUL (dezbinarea dintre creștini).....	660
CREȘTINISMUL (pângărirea religiei noastre).....	661
CREȘTINISMUL (sfaturi pentru creștini).....	661
CRUCEA (definiții ale Crucii).....	661
CRUCEA (- capul tuturor bunătăților).....	662
CRUCEA (- apărătoarea și sprijinitoarea noastră și armă asupra diavolului).....	666
CRUCEA (- semn al Împărăției).....	666
CRUCEA (- semn mântuitor).....	666
CRUCEA (- lemnul cel de viață făcător).....	666
CRUCEA (- dovada marii iubiri a lui Dumnezeu pentru noi).....	667
CRUCEA (Hristos, în cer, este nedespărțit de Cruce).....	668
CRUCEA (preînchipuirea Sfintei Cruci în Vechiul Testament).....	668
CRUCEA (cinstirea lemnului crucii pe care a fost răstignit Domnul) ...	669
CRUCEA (mântuirea ne-a venit prin cruce).....	669
CRUCEA (însemnarea cu Sfânta Cruce).....	672
CRUCEA (cinstirea Sfintei Cruci).....	676
CRUCEA (creștinii trebuie să poarte cu ei sfânta cruce).....	676
CRUCEA (semnul Sfintei Cruci).....	677

CRUCEA („cuvântul crucii, celor pieritori nebunie este... ”).....	677
CRUCEA (străjuiește la căpătâiul celor adormiți)	679
CRUCEA („mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului Hristos”)	679
CRUCEA („a-ți lua crucea”).....	680
CRUCEA (este slavă și cinste).....	680
CRUCEA (ubicuitatea Sfintei Cruci în lume)	680
CUMPĂTAREA (folosul cumpătării)	682
CUNOAȘTEREA (de sine)	682
CURAJUL (definiția).....	682
CURĂȚIA (definiția)	682
CURĂȚIA (necurăția)	682
CURĂȚIA (sufletească și trupească).....	683
CURCUBEUL (- legământul lui Dumnezeu cu oamenii)	683
CUVÂNTUL (pentru orice cuvânt deșert vom da seamă în ziua judecării)	684
CUVÂNTUL (și fapta).....	684
CUVÂNTUL (și viața)	685
DANSURILE (consecințele nefaste ale dansurilor rușinoase).....	687
DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu).....	688
DEFĂIMAREA (definiția).....	690
DEFĂIMAREA (aproapelui – gravitatea)	690
DEFĂIMAREA (consecințele dăunătoare ce se resfrâng atât asupra celui defăimat, cât și a defăimătorului).....	691
DEFĂIMAREA (lepădarea defăimării)	691
DEPRIMAREA (definiția)	692
DEPRIMAREA (remedii)	693
DEPRIMAREA (suportarea ei cu noblețe – folosul)	694
DEPRINDEREA (puterea deprinderii)	694
DESĂVÂRȘIREA (definiția)	695
DESĂVÂRȘIREA (atingerea desăvârșirii).....	695
DESCÂNTECELE	695
DESFĂTAREA (cea mântuitoare și desfătarea cea vătămătoare)	701
DESFĂTAREA (cea vătămătoare din lumea aceasta)	701
DESFĂTAREA (despre petrecerea întru desfătarea lumii).....	702
DESFRÂNAREA (definiția).....	703
DESFRÂNAREA (cu privirea).....	703
DESFRÂNAREA (cu gândul).....	707
DESFRÂNAREA (în inimă)	707
DESFRÂNAREA (adulterul)	707
DESFRÂNAREA (homosexualitatea).....	714
DESFRÂNAREA (pedofilia)	718
DESFRÂNAREA (nașterea ei)	721
DESFRÂNAREA (manifestarea acestei patimi)	722
DESFRÂNAREA (gravitatea)	723
DESFRÂNAREA (urmările pierzătoare).....	725

DESFRÂNAREA (lupta împotriva ei)	727
DESFRÂNAREA (remediile și eliberarea de desfrânare)	727
DESFRÂNAREA (și înfrânarea)	735
DESTINUL	736
DEZNĂDEJDEA (- bucuria diavolilor)	741
DEZNĂDEJDEA (nașterea ei)	742
DEZNĂDEJDEA (gravitatea)	742
DEZNĂDEJDEA (urmările pierzătoare ale deznădejdi)	742
DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii)	743
DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră)	745
DEZNĂDEJDEA (vindecarea de deznădejde)	748
DEZNĂDEJDEA (și nepăsarea)	754
DIAVOLUL (- răul dus la extrem)	754
DIAVOLUL (- biruit de Domnul Hristos)	755
DIAVOLUL (numele „diavol”)	755
DIAVOLUL (diferite numiri ale diavolului)	756
DIAVOLUL (căderea dintru început a diavolului)	757
DIAVOLUL (- „stăpânitorul” lumii acesteia)	757
DIAVOLUL (este josnic și spurcat)	758
DIAVOLUL (motivele pentru care a îngăduit Hristos diavolilor să intre în porci)	758
DIAVOLUL (puterea limitată a diavolului)	759
DIAVOLUL (se împotrivesc lucrurilor lui Dumnezeu)	762
DIAVOLUL (lucrarea diavolilor)	762
DIAVOLUL (îngăduința lui Dumnezeu pentru existența și lucrarea demonilor)	763
DIAVOLUL (manifestă ură față de Dumnezeu, față de noi și față de întreaga creație)	768
DIAVOLUL (pervertește, schimbă și răstoarnă totul)	768
DIAVOLUL (patria lui Satan)	768
DIAVOLUL (spațiul unde bânuie și ispitește diavolul)	769
DIAVOLUL (uneltirile diavolului)	769
DIAVOLUL (fără vrăjmaș nu există luptă, fără luptă nu există cunună)	774
DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră)	775
DIAVOLUL (lansează ispite și tentații, însă multe din ele au drept cauză nepăsarea noastră)	778
DIAVOLUL („desfătarea” diavolului)	779
DIAVOLUL (despre cum se poate apăra omul de diavoli)	779
DIAVOLUL (dușmanii diavolului: lucrările luminii și virtutea)	780
DIAVOLUL (când se lasă biruit diavolul?)	780
DIAVOLUL (foloasele pe care ni le aduce lupta cu diavolul)	780
DIAVOLUL (Pronia divină întoarce în contra diavolului meșteșugurile acestuia pregătite spre căderea noastră)	781
DIAVOLUL (atitudinea noastră față de diavol)	781
DIAVOLUL (nu avem nimic în comun cu diavolul)	781
DIAVOLUL (Satana)	781
DISCERNĂMÂNTUL	782

DISCERNĂMÂNTUL (avem în firea noastră un criteriu natural prin care deosebim binele de rău)	783
DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea).....	784
DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea și remediile).....	785
DISPREȚUIREA (îndemn la prețuirea aproapelui)	786
DISPREȚUIREA (mângâiere pentru cei disprețuiți)	787
DISTRACȚIILE.....	787
DOGMELE (păstrarea dogmelor stabilite de Sfinții Părinți).....	788
DOGMELE (cunoașterea dogmelor Bisericii).....	789
DOGMELE (înalte – pătrunderea lor cu mintea).....	789
DOGMELE (explicarea dogmelor prin diferite raționamente)	789
DOGMELE (să nu ne tulbure nimeni dogmele drepte cu invențiile propriilor gânduri)	789
DOGMELE (nimic nu este mai puternic decât adevărul dogmelor).....	790
DOGMELE (și viața duhovnicească).....	790
DOGMELE (rele)	791
DORUL (de Dumnezeu).....	791
DRAGOSTEA (- rădăcina tuturor bunătăților)	792
DRAGOSTEA (- dascăl desăvârșit).....	792
DRAGOSTEA (- calea care le întrece pe toate).....	792
DRAGOSTEA (- temelia și culmea virtuților).....	795
DRAGOSTEA (- plinirea tuturor poruncilor lui Dumnezeu)	795
DRAGOSTEA (- semnul de recunoaștere a ucenicilor lui Hristos)	796
DRAGOSTEA (elogiu dragostei).....	797
DRAGOSTEA (Imnul dragostei)	800
DRAGOSTEA (unde dragoste nu e, nimic nu e).....	803
DRAGOSTEA („ținta poruncii este dragostea”).....	803
DRAGOSTEA („toate cu dragoste să fie”).....	804
DRAGOSTEA (nașterea ei în sufletul omului)	804
DRAGOSTEA (trezirea dragostei în aproapele nostru).....	804
DRAGOSTEA (manifestarea ei)	804
DRAGOSTEA (felurile ei).....	806
DRAGOSTEA (adevărată).....	807
DRAGOSTEA (pătimașă).....	810
DRAGOSTEA (duhovnicească).....	811
DRAGOSTEA (minunile dragostei).....	812
DRAGOSTEA (unde este dragoste, toate relele sunt alungate).....	812
DRAGOSTEA (adună la un loc pe cei ce sunt la mari depărtări)	813
DRAGOSTEA (puterea dragostei)	813
DRAGOSTEA (spectaza dragostei)	816
DRAGOSTEA (folosul)	816
DRAGOSTEA (roadele ei).....	816
DRAGOSTEA (și credința).....	816
DREAPTA SOCOTEALĂ	817
DREPTATEA („Fericiți cei ce flămânez și însetează de dreptate”)	817
DREPTATEA (nedreptatea – gravele urmări ale săvârșirii ei)	817

DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptății)	817
DREPTATEA (nedreptatea – folosul câștigat prin suferirea ei)	819
DREPTATEA (nedreptățile făcute lui Dumnezeu – răzbunarea lor).....	822
DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei).....	822
DUMINICA (înlocuirea sabbatului cu Duminica)	823
DUMINICA (serbarea Duminicii)	823
DUMNEZEU (despre Dumnezeu).....	824
DUMNEZEU (frumusețea lui Dumnezeu).....	825
DUMNEZEU (când vrea să spună ceva despre El, Se folosește de imagini omenești, pe măsura slăbiciunii ascultătorilor).....	826
DUMNEZEU („Deșteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne?”).....	828
DUMNEZEU (aducerea aminte de Dumnezeu)	828
DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu).....	828
DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu – argumentul cosmologic)	829
DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu - argumentul teleologic)	829
DUMNEZEU (atribute divine)	830
DUMNEZEU (atribute - aseitatea)	830
DUMNEZEU (atribute - atotprezența).....	831
DUMNEZEU (atribute - preștiința)	831
DUMNEZEU (atribute - neschimbabilitatea).....	831
DUMNEZEU (atribute - veșnicia).....	831
DUMNEZEU (atribute - unitatea).....	832
DUMNEZEU (lucrarea lui Dumnezeu în lume).....	832
DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră).....	833
DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu)	839
DUMNEZEU (cunoașterea lui Dumnezeu).....	840
DUMNEZEU (cunoașterea lui Dumnezeu în viața viitoare).....	848
DUMNEZEU (vederea lui Dumnezeu).....	849
DUMNEZEU (lumina dumnezeiască)	855
DUMNEZEU („Dumnezeu este iubire”)	856
DUMNEZEU (iubirea lui Dumnezeu pentru noi).....	856
DUMNEZEU (e propriu lui Dumnezeu a face bine).....	881
DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu).....	881
DUMNEZEU (pedagogia divină).....	882
DUMNEZEU (judecățile lui Dumnezeu - neînțelegerea lor de către noi)	883
DUMNEZEU (iconomia lui Dumnezeu)	889
DUMNEZEU (amenințările venite din partea lui Dumnezeu către noi).....	890
DUMNEZEU (făgăduințele lui Dumnezeu).....	890
DUMNEZEU (jurământul lui Dumnezeu)	891
DUMNEZEU (sălășluirea lui Dumnezeu în noi).....	892
DUMNEZEU (vorbitura despre Dumnezeu)	894
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Treimea cea de o ființă și în trei Ipostasuri)	895
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (expunere de credință în Sfânta Treime)	896
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Ființa și energiile divine).....	897
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (aproprierea)	899

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (una și aceeași este voința Tatălui și a Fiului)	899
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Fiului cu Tatăl)	899
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Persoanelor Sfintei Treimi)	906
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (dumnezeirea Persoanelor Sfintei Treimi)	910
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (deoființimea Persoanelor Sfintei Treimi)	911
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (din Tatăl Se naște Fiul și purcede Duhul Sfânt)	915
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (nașterea Fiului din Tatăl)	915
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (nașterea Fiului din Tatăl din veșnicie)	916
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (trimiterea Duhului Sfânt în lume de către Fiul)	917
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (împreună lucrare a Persoanelor Sfintei Treimi)	919
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (însușirile, calitățile și proprietățile Persoanelor)	920
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălășluirea Sfintei Treimi în noi)	920
DUMNEZEU FIUL (numele „Iisus”)	921
DUMNEZEU FIUL (numele „Hristos”)	921
DUMNEZEU FIUL (puterea numelui „Hristos”)	922
DUMNEZEU FIUL (numirile atribuite Domnului Hristos)	922
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Dumnezeu adevărat și om adevărat)	923
DUMNEZEU FIUL (lucrarea dumnezeiască și cea omenească în Hristos)	927
DUMNEZEU FIUL („Fiul lui Dumnezeu este și fără tată și fără mamă”)	927
DUMNEZEU FIUL (Hristos - nașterea din Fecioară)	928
DUMNEZEU FIUL (nașterea după trup a Domnului Hristos)	931
DUMNEZEU FIUL (Nașterea după trup a Domnului Hristos – despre bucuria de la Nașterea Domnului)	933
DUMNEZEU FIUL (nașterea din Fecioară – despre cele ce s-au petrecut la nașterea Domnului)	934
DUMNEZEU FIUL (nașterea din Fecioară – despre steaua care s-a arătat la naștere)	934
DUMNEZEU FIUL (Nașterea <i>de sus</i> din Tatăl și nașterea <i>de jos</i> din Fecioară)	936
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – Taina Întrupării)	937
DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos)	938
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – „la plinirea vremii”)	943
DUMNEZEU FIUL (Întruparea - cauzele și scopul întrupării)	943
DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos - eveniment uimitor și neasemuit pentru umanitate)	946
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – efectele Întrupării asupra omului și a creației)	947
DUMNEZEU FIUL (unirea celor două firi în Hristos)	947
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – roadele Întrupării Domnului Hristos)	948
DUMNEZEU FIUL (chipul strălucitor și frumos al Domnului Hristos)	950
DUMNEZEU FIUL (despre Cuvântul lui Dumnezeu)	951
DUMNEZEU FIUL (puterea și stăpânirea Domnului Hristos)	951
DUMNEZEU FIUL („Hristos ieri și azi și în veci e Același”)	952

DUMNEZEU FIUL („Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”)	953
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Viața noastră)	953
DUMNEZEU FIUL („Eu sunt vița și voi sunteți mlădițele”)	954
DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru)	954
DUMNEZEU FIUL („Nu vă mai numesc robi, ci prieteni”).....	955
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Pedagogul nostru).....	955
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Învățătorul nostru suprem)	956
DUMNEZEU FIUL („Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului”)	957
DUMNEZEU FIUL (în cuvântări și, în general, în vorbire, Mântuitorul S-a coborât la puterea de înțelegere a ascultătorilor Săi)	958
DUMNEZEU FIUL (despre viața pământească a Fiului Omului)	958
DUMNEZEU FIUL (despre rugăciunea Domnului Hristos)	959
DUMNEZEU FIUL (îmbrăcămintea Mântuitorului).....	959
DUMNEZEU FIUL (slava Domnului Hristos)	959
DUMNEZEU FIUL („Lumea nu L-a cunoscut”).....	959
DUMNEZEU FIUL (Hristos și vestiții înțelepți, eroi și împărați ai lumii)	961
DUMNEZEU FIUL (dumnezeirea lui Hristos).....	964
DUMNEZEU FIUL (Hristos nu e simplă creatură).....	969
DUMNEZEU FIUL („frații” Domnului)	972
DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos).....	972
DUMNEZEU FIUL (minunile care I se atribuie Mântuitorului în timpul copilăriei Sale)	976
DUMNEZEU FIUL (proorociile Mântuitorului).....	978
DUMNEZEU FIUL (proorociile și minunile Mântuitorului).....	978
DUMNEZEU FIUL (suferințele provocate Binefăcătorului nostru de furia iudeilor) ..	979
DUMNEZEU FIUL (pătimirile și răstignirea lui Hristos pe cruce)	980
DUMNEZEU FIUL (preînchipuirea Jertfei lui Hristos pe cruce).....	984
DUMNEZEU FIUL (pătimirile Domnului – meditarea noastră la acestea).....	984
DUMNEZEU FIUL („Părinte, de este cu puțință, să treacă de la Mine acest pahar, dar nu precum Eu voiesc, ci precum voiești Tu”)	985
DUMNEZEU FIUL (moartea lui Hristos pe Cruce).....	989
DUMNEZEU FIUL (motivele acceptării morții Sale pe Cruce).....	992
DUMNEZEU FIUL (minunile ce s-au întâmplat la moartea Domnului Hristos pe Cruce)	993
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Biruitorul morții).....	993
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Stăpânitor asupra vieții și a morții)	997
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Răscumpărătorul nostru).....	997
DUMNEZEU FIUL („În El trăim, ne mișcăm și suntem”)	1016
DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți)	1017
DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți; arătările după Înviere)	1017
DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morți; îndoiala lui Toma)	1019
DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți – argumente și mărturii) ..	1020
DUMNEZEU FIUL (pogorârea Domnului Hristos la Iad)	1043
DUMNEZEU FIUL (trupul lui Hristos după Înviere)	1043
DUMNEZEU FIUL (Învierea și Înălțarea la cer)	1043

DUMNEZEU FIUL (Înălțarea Domnului Hristos la cer)	1044
DUMNEZEU FIUL („Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima”).....	1048
DUMNEZEU FIUL (a doua venire a Domnului Hristos).....	1050
DUMNEZEU FIUL („Iar despre ziua și ceasul acela nimeni nu știe ... nici Fiul, ci numai Tatăl”)	1056
DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu – Cuvântul).....	1056
DUMNEZEU FIUL („Eu voi fi cu voi până la sfârșitul veacurilor”)	1058
DUMNEZEU FIUL (sălășluirea Domnului Hristos în noi).....	1058
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeași cinstire adusă Tatălui și Fiului)	1059
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dumnezeirea Duhului Sfânt)	1059
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (nu e creatură)	1060
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Luați Duh Sfânt ...”)	1061
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi cu toți!”)	1062
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dobândirea harului Duhului Sfânt).....	1062
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul Duhului Sfânt nu se micșorează din cauza mulțimii celor ce-l primesc).....	1066
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul se împarte și nu se desparte, nici nu se sfârșește).....	1066
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul – Dumnezeu oprește harul Duhului când este supărat pe noi)	1066
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Dumnezeu nu este cu noi dacă lipsește harul Duhului Sfânt).....	1067
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (unde este harul, acolo este bucuria)	1067
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (lucrarea harului Duhului Sfânt).....	1067
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Duhul să nu-l stingeți!”).....	1069
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (retragerea temporară și pedagogică a harului Duhului Sfânt dăruit nouă).....	1070
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt – Izvorul bunătăților ce duc la mântuire)	1070
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli în limbi ca de foc).....	1071
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt)	1072
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harismele Duhului Sfânt)	1080
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi Biserica)	1081
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască).....	1081
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (sălășluirea Duhului Sfânt în noi)	1095
DUPLICITATEA (ferirea de această patimă execrabilă și demascarea ei)	1096
DUȘMĂNIA (- bucuria diavolului).....	1097
DUȘMĂNIA (manifestarea ei).....	1097
DUȘMĂNIA (pricinuieste rău mai ales celui ce o îmbrățișează).....	1097
DUȘMĂNIA (gravitatea)	1097
DUȘMĂNIA (consecințele nimicitoare de suflet ale acesteia).....	1098
DUȘMĂNIA (remedii)	1099

EDUCAȚIA (copiilor)	1106
EDUCAȚIA (lipsirea copiilor de o educație aleasă - gravitatea)	1131
EDUCAȚIA (religioasă a copiilor).....	1135
EDUCAȚIA (lipsa educației religioase a copiilor - gravitatea)	1150
EREDITATEA.....	1159
ERETICII (cine sunt ei?).....	1160
ERETICII (diferite numiri date ereticilor)	1160
ERETICII (manifestarea lor)	1161
ERETICII (răstălmăcesc Scriptura și caută mereu argumente împotriva mântuirii lor)	1161
ERETICII (ferirea de comuniunea lor).....	1162
ERETICII (atitudinea noastră față de eretici)	1165
ERETICII (gravitatea ereziilor acestora)	1169
ERETICII (gravitatea și urmările pierzătoare ale ereziilor acestora).....	1171
ERETICII (în ereziile lor, nu au parte de iertare de la Dumnezeu).....	1171
ERETICII (condamnarea ereziilor acestora).....	1172
ERETICII (combaterea ereziilor acestora).....	1172
ERETICII (întoarcerea de la erezie la învățătura cea dreaptă)	1179
EREZIILE (definiția).....	1179
EREZIILE (nașterea lor)	1180
EREZIILE (aderarea la diverse erezii a celor slabi în credință).....	1182
EREZIILE (ferirea de învățăturile eretice, ucigătoare de suflet).....	1182
EREZIILE (urmările distrugătoare ale ereziilor).....	1182
EREZIILE (slăbiciunea lor întemeiată pe minciună le face să dispară).....	1182
ETERODOCȘII.....	1183
EUHARISTIA (- Trupul și Sângele lui Hristos).....	1184
EUHARISTIA (- masa cea dumnezeiască).....	1185
EUHARISTIA (- pâinea cea spre ființă)	1186
EUHARISTIA (- leac mântuitor).....	1186
EUHARISTIA (- doctoria nemuririi).....	1186
EUHARISTIA (- Sfânta Mulțumire)	1187
EUHARISTIA (- unirea cu Hristos)	1188
EUHARISTIA (- inhabitarea reciprocă a lui Hristos în noi și a noastră în El) ..	1190
EUHARISTIA (când săvârșim Sfânta Euharistie, vestim moartea și învierea Lui)	1190
EUHARISTIA („Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Hristoase...”).....	1190
EUHARISTIA (anamneza).....	1190
EUHARISTIA (caracterul sobornicesc al Euharistiei).....	1191
EUHARISTIA („Acesta este trupul Meu”)	1192
EUHARISTIA (aducerea Jertfei nesângeroase).....	1192
EUHARISTIA (prefacerea darurilor)	1192
EUHARISTIA (Hristos Se aduce jertfă și Se împarte credincioșilor).....	1193
EUHARISTIA (Hristos Se împarte, nu Se desparte și niciodată nu Se sfârșește)	1194
EUHARISTIA (primirea ei)	1194

EUHARISTIA (primirea Sfintei Euharistii numai după ce ne-am spovedit păcatele)	1194
EUHARISTIA (este necesar a se ține post înainte de primirea Sfintei Împărtășanii)	1195
EUHARISTIA (primirea ei „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”)	1195
EUHARISTIA (primirea ei înaintea morții)	1196
EUHARISTIA (deasa ori rara împărtășire?)	1196
EUHARISTIA (primirea ei - condiții)	1197
EUHARISTIA (cum să ne apropiem de Sfânta și înfricoșata Masă)	1212
EUHARISTIA (necesitatea primirii Sfintei Euharistii)	1215
EUHARISTIA (primirea ei - folosul)	1216
EUHARISTIA (atitudinea bunului creștin după primirea Sfintei Euharistii)	1221
EUHARISTIA (primirea ei cu nevrednicie - gravitatea)	1222
EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtășească, nevrednici fiind)	1228
EUHARISTIA (cuvânt împotriva celor ce se apropie foarte rar de Sfintele Taine)	1228
FAPTELE („Iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor”)	1230
FAPTELE (săvârșirea lor după voia lui Dumnezeu)	1230
FAPTELE (spre slava lui Dumnezeu și spre mântuirea noastră să le săvârșim)	1230
FAPTELE (săvârșirea unei fapte bune ne îmboldește la alte fapte bune)	1232
FAPTELE (scopul săvârșirii lor)	1232
FAPTELE (să conștientizăm că Dumnezeu știe și vede toate și atunci nu vom greși)	1232
FAPTELE (starea sufletească, intenția și gândul cu care se săvârșesc faptele)	1232
FAPTELE (efortul omului și ajutorul lui Dumnezeu în săvârșirea faptelor bune)	1233
FAPTELE (săvârșirea faptelor bune)	1234
FAPTELE (îndemn la săvârșirea faptelor bune)	1235
FAPTELE (bune - săvârșirea lor cu osteneală)	1236
FAPTELE (bune - săvârșirea lor cu smerenie și în ascuns)	1237
FAPTELE (scopul săvârșirii faptelor bune)	1238
FAPTELE (bune - săvârșirea lor spre slava lui Dumnezeu)	1238
FAPTELE (pilda faptelor bune)	1238
FAPTELE (despre destăinuirea faptelor noastre bune)	1239
FAPTELE (să nu socotim faptele noastre ca fiind mărețe și să nu cerem Domnului răsplată pentru ele)	1241
FAPTELE (împotrivorii săvârșirii faptelor bune)	1241
FAPTELE („ca văzând faptele voastre bune, să slăvească pe Dumnezeu din ceruri”)	1243
FAPTELE (bune - folosul săvârșirii lor)	1243
FAPTELE (răsplătirea faptelor bune)	1244
FAPTELE (trupului și faptele sufletului)	1244

FAPTELE (faptele rele - remedii).....	1245
FAPTELE (faptele rele chinuie conștiința omului)	1245
FAPTELE (după faptă și răsplată)	1245
FAPTELE (fapta și cuvântul)	1245
FĂȚĂRNICIA	1246
FECIORIA (definiția)	1247
FECIORIA (elogiu fecioriei)	1247
FECIORIA (măreția fecioriei).....	1251
FECIORIA (valoarea ei)	1252
FECIORIA (în Vechiul Testament)	1252
FECIORIA (în creștinism și în alte religii).....	1252
FECIORIA (ereticilor).....	1253
FECIORIA (îndemn la trăirea în feciorie)	1255
FECIORIA (îmbrățișarea fecioriei).....	1259
FECIORIA (îmbrățișarea ei prin silă și constrângere - gravitatea)	1260
FECIORIA (îmbrățișarea fecioriei - împotrivorii)	1260
FECIORIA (ar dispărea neamul omenesc dacă ar trăi toți în feciorie?)	1261
FECIORIA (despre fecioarele cuviincioase)	1262
FECIORIA (viețuirea virtuoaasă a feciorelnicilor).....	1262
FECIORIA (purtarea fecioarelor).....	1263
FECIORIA (lupta și nevoințele celor ce voiesc a trăi în feciorie)	1263
FECIORIA (mucenicia fecioriei).....	1267
FECIORIA (folosul fecioriei).....	1268
FECIORIA (răsplata primită de cei feciorelnici de la Hristos)	1268
FECIORIA (sfaturi pentru fecioare)	1269
FECIORIA (încălcarea făgăduinței fecioriei – gravitatea)	1269
FECIORIA (și căsătoria).....	1270
FECIORIA (și milostenia).....	1275
FEMEILE („bărbatul tău te va stăpâni”)	1275
FEMEILE („femeia în biserică să tacă”).....	1275
FEMEILE (purtarea lor).....	1276
FEMEILE (purtarea acoperământului capilar).....	1277
FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute)	1280
FERICIREA (definiția)	1280
FERICIREA (fericiți sunt cei...)	1280
FERICIREA (dobândirea fericirii).....	1282
FERICIREA (în ce constă fericirea?)	1282
FERICIREA (aparenta fericire a celor bogați).....	1282
FILOSOFIA (definiția).....	1284
FILOSOFIA	1284
FILOSOFIA (philosophia antiqua și philosophia christiana).....	1284
FILOSOFII (păgâni).....	1290
FRAȚI (creștinii ortodocși sunt frați în Hristos - Fratele lor).....	1292
FRICA (cea bună și mântuitoare)	1293
FRICA (de Dumnezeu).....	1293

FRICA (de păcat).....	1296
FRICA (remedii)	1296
FRUMUSEȚEA (trupească și frumusețea sufletească)	1296
FRUMUSEȚEA (trupului)	1297
FRUMUSEȚEA (sufletului)	1298
FRUMUSEȚEA (de aici, de pe pământ și cea din viața viitoare).....	1300
FUNȚIILE (înalte).....	1300
FUNȚIILE (iubirea de onoruri și funcții lumești).....	1301
GÂNDURILE (curate).....	1302
GÂNDURILE (păcătoase – eliberarea de ele)	1302
GÂNDURILE (paza gândurilor).....	1302
GELOZIA.....	1303
GENEALOGIA	1306
GHICIREA VIITORULUI	1307
GLOSOLALIA.....	1308
GLUMELE (ce nu se cuvin).....	1312
GRIJA (de cele duhovnicești)	1314
GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (definiția)	1314
GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (gravitatea).....	1314
GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (urmările păgubitoare).....	1315
GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (remedii).....	1315
HRANA (consumul cărnii).....	1321
HRANA (cumpătarea în mâncări)	1321
HRANA („mâncăm ca să trăim, nu trăim ca să mâncăm”)	1322
HULA (împotriva Duhului Sfânt).....	1322
HULA (împotriva lui Dumnezeu).....	1323
HULA (împotriva lui Dumnezeu; pedepsirea hulitorului)	1325
HULA (împotriva lui Dumnezeu – lepădarea ei)	1326
HULA (hulirea aproapelui)	1326
IADUL.....	1328
IADUL (Dumnezeu ne amenință cu iadul pentru a ne scăpa de iad).....	1337
IADUL (iadul nu a fost făcut pentru oameni, ci pentru diavoli)	1340
IADUL (deasa cugetare la chinurile din iad).....	1341
IADUL (existența iadului).....	1341
IADUL (să nu căutăm unde este iadul, ci să ne păzim pentru a nu ajunge în el).....	1350
IADUL (frica de chinurile iadului)	1351
IADUL (chinurile diferite ale păcătoșilor din Iad)	1351
IADUL (starea păcătoșilor din Iad)	1365
IADUL (veșnicia chinurilor iadului).....	1365
IADUL (de după Judecata Universală)	1370
IADUL (după judecata universală sfinții nu-i vor putea să-i mângâie sau să-i ajute pe cei din iad, chiar rude de-ar fi)	1370
IADUL (Dumnezeu, celor din Rai care au rude ce se chinuie în Iad, le va stinge mila față de aceștia din urmă)	1371
ICOANELE (cinstirea sfintelor icoane)	1371
IDOLATRIA (felurile actuale de idolatrie).....	1372

IERTAREA APROAPELUI.....	1373
INIMA (curată).....	1402
INIMA (înfrântă și smerită).....	1403
INIMA (Lumina din inimi)	1403
INIMA (Dumnezeu mângâie inimile celor ce se încred în El).....	1403
INSULTELE (aduse aproapelui)	1403
INSULTELE (nu este nimic mai greu de suferit ca insulta)	1404
INSULTELE (despre cel ce-L insultă pe Dumnezeu)	1404
INTERESUL (urmărirea interesului comun, nu doar numai a celui personal)	1405
INVIDIA (definiția)	1408
INVIDIA (nașterea invidiei).....	1408
INVIDIA (manifestarea)	1409
INVIDIA (nu este păcat mai rău decât invidia).....	1413
INVIDIA (gravitatea).....	1414
INVIDIA (este pierzătoare pentru cel ce o întreține și pricinuitoare de har și strălucire pentru cei invidiați)	1419
INVIDIA (urmările distrugătoare).....	1422
INVIDIA (eliberarea din robia ei)	1423
ISPITELE (atacul ispitelor).....	1427
ISPITELE (cauzele ispitelor).....	1429
ISPITELE (ferirea de ispite).....	1429
ISPITELE (felurile ispitelor)	1430
ISPITELE (folosul răbdării ispitelor).....	1433
ISPITELE (îngăduirea ispitelor de către Dumnezeu)	1434
ISPITELE (Dumnezeu nu îngăduie să fim ispitiți mai presus de puterile noastre)	1436
ISPITELE (biruirea lor).....	1436
IUBIREA DE ARGINȚI (definiția).....	1439
IUBIREA DE ARGINȚI (- rădăcina tuturor relelor).....	1440
IUBIREA DE ARGINȚI (nașterea ei)	1441
IUBIREA DE ARGINȚI (manifestarea ei)	1442
IUBIREA DE ARGINȚI (gravitatea)	1448
IUBIREA DE ARGINȚI (urmările păgubitoare)	1452
IUBIREA DE ARGINȚI (lupta împotriva ei)	1458
IUBIREA DE ARGINȚI (remedii)	1459
IUBIREA DE STRĂINI	1465
IUBIREA (- culme a virtuților).....	1465
IUBIREA (- calea mântuirii)	1465
IUBIREA (- rădăcina și izvorul oricărui bine)	1466
IUBIREA (datoria iubirii)	1466
IUBIREA (măreția iubirii)	1466
IUBIREA (minunata lucrare a iubirii)	1466
IUBIREA (puterea iubirii)	1467
IUBIREA (nașterea iubirii).....	1467
IUBIREA (manifestarea iubirii).....	1468
IUBIREA (de Dumnezeu)	1469

IUBIREA (de Dumnezeu – ce o împiedică?).....	1478
IUBIREA (de aproapele).....	1479
IUBIREA (de Dumnezeu și iubirea de aproapele).....	1491
IUBIREA (reciprocă dintre oameni).....	1493
IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul).....	1493
IUBIREA (jertfelnicia iubirii).....	1493
IUBIREA (dovada iubirii).....	1493
IUBIREA (statornică).....	1494
IUBIREA (trebuie să-i cuprindă pe toți oamenii în brațele ei).....	1494
IUBIREA (vrăjmașilor).....	1494
IUBIREA (roadele iubirii).....	1507
IUDA ISCARIOTEANUL.....	1509
IUDA (Domnul Hristos i-a oferit lui Iuda multe căi de îndreptare)..	1514
IUDEII.....	1515
IUDEII (atitudinea unora dintre iudei față de Mântuitorul).....	1519
IUDEII (unii dintre iudei Îl tăgăduiesc pe Mântuitorul Hristos).....	1521
IUDEII (unii dintre iudei nu L-au mărturisit pe Hristos și L-au trădat)	1523
IUDEII (despre iudeii ce se pretindeau a fi creștini și loveau în credința noastră).....	1523
IUDEII („căzut-au neamurile în groapa pe care au făcut-o”)	1523
IUDEII (cu privire la sinagoga evreiască).....	1524
ÎMBRĂCĂMINTEA.....	1527
ÎMBRĂCĂMINTEA (creștinul păstrează modestia îmbrăcăminteii).....	1527
ÎMBRĂCĂMINTEA (să ne fie pricină de continuă aducere aminte de căderea din rai).....	1527
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi).....	1527
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă”)	1528
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (cugetarea la bunătățile din Împărăția cerurilor) .	1528
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (Împărăția Cerului este Hristos Domnul).....	1529
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (dorirea ei).....	1529
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (nădejdea dobândirii ei).....	1530
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (dobândirea ei).....	1530
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (este a celor ce se silesc și numai aceștia o răpesc)	1538
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („Veniți ... de moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii”)	1539
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt”).....	1540
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (Raiul și Împărăția Cerurilor).....	1542
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (starea celor fericiți în Împărăția Cerurilor).....	1543
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (pierderea Împărăției cerurilor).....	1555
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (atitudinea dreptilor mântuiți față de cei din iad, după Judecata universală).....	1558
ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ (imboldul firesc pentru împreunarea trupestă)	1558

ÎMPRUMUTUL (să iertăm pe datornicii noștri fără să le aducem învinuiri)	1559
ÎNCERCĂRILE (- urmare firească a îndeletnicirilor duhovnicești)	1559
ÎNCERCĂRILE (îngăduirea încercărilor de către Dumnezeu)	1559
ÎNCERCĂRILE (cauza și scopul lor)	1562
ÎNCERCĂRILE (Dumnezeu - nădejdea noastră în încercări).....	1563
ÎNCERCĂRILE (ajutorul lui Dumnezeu în încercări).....	1564
ÎNCERCĂRILE (răbdarea încercărilor).....	1565
ÎNCERCĂRILE (folosul dobândit din încercări).....	1566
ÎNCHISOAREA (pedepsirea cu închisoarea a celor ce se fac vinovați de fapte rele).....	1568
ÎNDEMNRURILE (duhovnicești).....	1568
ÎNDRĂGOSTIȚII	1569
ÎNDUMNEZEIREA.....	1569
ÎNFRÂNAREA (de la alimente).....	1569
ÎNFRÂNAREA (de la păcate)	1571
ÎNFRÂNAREA (desăvârșită).....	1571
ÎNFRÂNAREA (folosul).....	1571
ÎNGĂDUINȚA (reciprocă a oamenilor)	1571
ÎNGĂDUINȚA (- numai până la păcat).....	1572
ÎNGERII (despre sfinții îngeri)	1572
ÎNGERII (crearea îngerilor)	1572
ÎNGERII (fîrea îngerilor).....	1573
ÎNGERII (îngerul păzitor)	1573
ÎNGERII (ierarhia cerească).....	1574
ÎNGERII (Serafimii).....	1575
ÎNGERII (misiunea, lucrarea și slujirea lor)	1575
ÎNGERII (desăvârșirea îngerilor).....	1576
ÎNJURĂTURILE	1576
ÎNȘELĂCIUNEA.....	1576
ÎNȘELĂCIUNEA (despre înșelăciunea la timp potrivit și cu gând bun)	1576
ÎNTÂMPLĂRILE	1579
ÎNTÂMPLĂRILE (neprevăzute și nefaste)	1580
ÎNȚELEPCIUNEA („S-a făcut nouă înțelepciune”).....	1580
ÎNȚELEPCIUNEA („Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți”).....	1580
ÎNȚELEPCIUNEA (dobândirea înțelepciunii).....	1581
ÎNȚELEPCIUNEA (lumească)	1581
ÎNȚELEPCIUNEA (lumească și cea duhovnicească).....	1581
ÎNȚELEPCIUNEA (omenească și cea dumnezeiască)	1583
ÎNȚELEPCIUNEA (se întovărășește cu trăirea duhovnicească)	1584
ÎNȚELEPCIUNEA (necesitatea dobândirii înțelepciunii).....	1584
ÎNȚELEPCIUNEA (și evlavia)	1584
ÎNȚELEPCIUNEA (și blândețea).....	1584
ÎNȚELEPCIUNEA (și simplitatea).....	1585
ÎNVĂȚĂTURA (adevărată și mântuitoare).....	1585
ÎNVĂȚĂTURA (învățăturile rele)	1586
ÎNVIEREA (trupurilor).....	1586

ÎNVIEREA (trupurilor - credința în învierea trupurilor)	1598
ÎNVIEREA (trupurilor; învierea dreptilor și învierea păcătoșilor)	1601
ÎNVIEREA (trupurilor – starea trupurilor după Înviere)	1601
JERTFELE (în Vechiul Testament).....	1606
JERTFELE (aduse de noi lui Dumnezeu)	1608
JOCURILE (de noroc)	1610
JUDECAREA APROAPELUI (manifestarea).....	1610
JUDECAREA APROAPELUI (gravitatea)	1610
JUDECAREA APROAPELUI (urmările păgubitoare).....	1612
JUDECAREA APROAPELUI („Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău”).....	1614
JUDECAREA APROAPELUI („Nu judecați, ca să nu fiți judecați”)	1615
JUDECAREA APROAPELUI (să urmărim mai întâi timpul, pricina, intenția, deosebirea de persoane și scopul unei fapte)	1617
JUDECAREA APROAPELUI (remedii).....	1618
JUDECATA (particulară).....	1622
JUDECATA UNIVERSALĂ	1627
JUDECATA UNIVERSALĂ (gândul la Judecata finală)	1647
JUDECATA UNIVERSALĂ („oare nu știți că vom judeca pe îngeri?”).....	1649
JUDECATA UNIVERSALĂ (criteriile judecării)	1650
JUDECATA UNIVERSALĂ (iubirea și dreptatea la judecata cea de pe urmă).	1652
JUDECATA (la tribunal).....	1653
JURĂMÂNTUL (definiția)	1656
JURĂMÂNTUL (- chemarea lui Dumnezeu ca martor).....	1656
JURĂMÂNTUL (pe numele lui Dumnezeu).....	1657
JURĂMÂNTUL (în Vechiul Testament).....	1657
JURĂMÂNTUL (în general, jurământul este oprit)	1658
JURĂMÂNTUL (nu orice jurământ este oprit)	1659
JURĂMÂNTUL (ferirea de jurământ).....	1659
JURĂMÂNTUL (gravitatea).....	1661
JURĂMÂNTUL (nu au trebuință de jurământ cei ce au nume bun și au îmbrățișat virtuțile).....	1663
JURĂMÂNTUL (strâmb)	1664
JURĂMÂNTUL (lepădarea obiceiului de a jura)	1664
LACRIMILE (de pocăință)	1667
LACRIMILE („Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”).....	1669
LAUDA (constructivă)	1669
LAUDELE (aduse aproapelui)	1669
LAUDELE (respingerea laudelor ce ni se aduc)	1669
LĂCOMIA (definiția)	1670
LĂCOMIA (gravitatea).....	1670
LĂCOMIA (manifestarea ei).....	1671
LĂCOMIA (urmările pierzătoare).....	1675
LĂCOMIA (remedii și eliberarea din tirania ei)	1676
LĂCOMIA PÂNTECELUI (manifestarea ei)	1676
LĂCOMIA PÂNTECELUI (gravitatea)	1677

LĂCOMIA PÂNTECELUI (urmările dăunătoare)	1680
LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii).....	1688
LEGEA (civilă).....	1690
LEPĂDAREA DE SINE	1691
LIBERTATEA (- dar divin)	1691
LIBERTATEA (Dumnezeu nu constrânge pe nimeni în urmarea binelui).....	1693
LIBERTATEA (Dumnezeu dorește să-L slujim în mod liber și voit).....	1693
LIBERTATEA (dușmanul libertății)	1693
LIBERTATEA (adevărata libertate).....	1694
LIBERUL ARBITRU	1694
LIMBILE (amestecarea limbilor)	1696
LINGUȘIREA (cea diabolică și vătămătoare)	1697
LINGUȘIREA (manifestarea ei)	1697
LINGUȘIREA (gravitatea acestei înjositoare patimi)	1698
LINIȘTEA (sufletească).....	1698
LINIȘTEA (dobândirea liniștii lăuntrice)	1699
LITURGHIA (- centrul cultului ortodox).....	1699
LITURGHIA (Duhul Sfânt săvârșește toate în Liturghie împrumutând limba și mâna preotului).....	1699
LITURGHIA (aspecte din ritualul Sfintei Liturghii).....	1700
LITURGHIA (cântările din timpul Sfintei Liturghii).....	1700
LITURGHIA (ecteniamare).....	1700
LITURGHIA (ectențiile).....	1700
LITURGHIA (îmbrățișarea și sărutarea frățescă)	1707
LITURGHIA (epicleza euharistică)	1708
LITURGHIA (participarea la Sfânta Liturghie și atitudinea creștinilor în timpul dumnezeieștii slujbe).....	1709
LUCRURILE (firea lucrurilor omenești).....	1716
LUMEA (alipirea sufletului de lucrurile lumii).....	1716
LUMEA („lumea întreagă zace sub puterea celui rău”).....	1719
LUMEA („lumea s-a răstignit pentru mine și eu pentru lume”).....	1719
LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile).....	1720
LUMEA („chipul acestei lumi trece”)	1720
LUMEA („lumea aceasta este umbră și vis”).....	1721
LUMEA (perisabilitatea lucrurilor din lume)	1722
LUMEA (efemeritatea ei)	1722
LUMEA (sfârșitul lumii)	1724
LUPTA DUHOVNICEASCĂ.....	1726
LUXUL ȘI ÎMPODOBIRILE.....	1741
MAICA DOMNULUI (Buna Vestire).....	1761
MAICA DOMNULUI (fecioară a născut pe Hristos).....	1761
MAICA DOMNULUI (pururea fecioria Maicii Domnului)	1763
MAMA (dragostea de mamă).....	1764
MANA CEREASCĂ.....	1764
MARTIRIUL (- poartă a morții și începutul vieții celei adevărate).....	1764
MARTIRIUL (- dovada iubirii de Dumnezeu).....	1765

MARTIRIUL (cine sunt martirii?).....	1765
MARTIRIUL (martirii - exemplu de statornicie în credință)	1765
MARTIRIUL (martirii - „buni, biruitori mucenici”).....	1766
MARTIRIUL (chinurile la care au fost supuși creștinii)	1767
MARTIRIUL (persecutorii)	1770
MARTIRIUL (Hristos – tăria martirilor Săi).....	1770
MARTIRIUL (atitudinea martirilor în fața morții).....	1771
MARTIRIUL (ostenelile martirilor sunt ușurate de nădejdea bunătaților viitoare)	1773
MARTIRIUL (martiriul pentru Hristos este desfătare, odihnă și arvună a comorilor cerești)	1774
MARTIRIUL (prigoana împotriva creștinilor a vădit cete întregi de mucenici).....	1774
MARTIRIUL („sângele martirilor – sămânța creștinilor”).....	1775
MARTIRIUL (nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci și gândul și voința).....	1775
MARTIRIUL (măreția martiriului)	1776
MARTIRIUL (exortăție la martiriu).....	1776
MARTIRIUL (răspłata martirilor de la Hristos Domnul).....	1777
MARTIRIUL (cinstirea martirilor).....	1780
MARTIRIUL (despre lauda adusă sfinților mucenici)	1782
MARTIRIUL (tabăra mucenicilor nu e cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri)	1782
MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața și faptele lor)	1783
MARTIRIUL (amintirea chinurilor, luptelor și biruințelor mucenicilor este pentru noi izvor de virtute)	1783
MARTIRIUL (gravarea pe lespede a inimilor noastre amintirea chinurilor răbdate de mucenici – folosul)	1785
MARTIRIUL (astăzi).....	1787
MASA (agapele frățești)	1789
MASA (cumpătarea la masă).....	1790
MĂNĂSTIRILE (pelerinajul la mănăstiri)	1791
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (îndemn la mărturisirea păcatelor).....	1793
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (să nu ne fie rușine să ne mărturisim păcatele)	1796
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (cum să ne apropiem de scaunul de judecată a Domnului Hristos pentru a ne mărturisi păcatele)	1798
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (și cele mai mici păcate trebuie spovedite, căci altfel, acestea duc la păcatele cele mari)	1799
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (necesitatea mărturisirii păcatelor)	1799
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (în fața preoților).....	1799
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (mai ales în timpul postului).....	1800
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (primirea iertării păcatelor)	1800
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (canonul)	1802
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (folosul dobândit prin mărturisirea păcatelor).....	1807
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (căderea în aceleași păcate pe care le-am mărturisit)	1811
MÂNDRIA (definiția).....	1812

MÂNDRIA (- rădăcina și maica oricărui păcat)	1812
MÂNDRIA (nașterea mândriei).....	1812
MÂNDRIA (felurile mândriei)	1813
MÂNDRIA (cea bună și de dorit).....	1813
MÂNDRIA (manifestarea ei).....	1813
MÂNDRIA (gravitatea).....	1815
MÂNDRIA (urmările pierzătoare ale mândriei)	1819
MÂNDRIA (remedii pentru eliberarea de patima mândriei)	1822
MÂNIA (definiția)	1834
MÂNIA (cea firească și bună)	1834
MÂNIA (despre mânia cea folositoare și cea vătămătoare).....	1835
MÂNIA (cea vătămătoare).....	1836
MÂNIA (manifestarea acestei patimi)	1836
MÂNIA (gravitatea).....	1838
MÂNIA (urmările dăunătoare ale mâniei)	1839
MÂNIA (remedii)	1842
MÂNTUIREA (- unirea cu Hristos)	1844
MÂNTUIREA (- fericirea veșnică cu Dumnezeu).....	1844
MÂNTUIREA (- rezultatul conlucrării omului cu harul lui Dumnezeu)	1845
MÂNTUIREA („a Domnului este mântuirea”)	1845
MÂNTUIREA (nu ne dorim noi atât de mult mântuirea, pe cât Se silește Dumnezeu să ne-o dăruiască)	1846
MÂNTUIREA (multe căi de mântuire a lăsat Dumnezeu oamenilor).....	1848
MÂNTUIREA (îngrijirea de mântuirea noastră).....	1849
MÂNTUIREA (ajutorul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră).....	1851
MÂNTUIREA (dobândirea mântuirii)	1852
MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire).....	1860
MÂNTUIREA (Dumnezeu ne respectă libertatea și nu silește pe nimeni la mântuire)	1879
MÂNTUIREA (păcătoșii singuri sunt pricina pieirii lor)	1879
MILA (față de aproapele)	1880
MILOSTENIA (definiția)	1880
MILOSTENIA („Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut”)	1881
MILOSTENIA („săracul întinde mâna și Hristos primește”)	1882
MILOSTENIA („cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută”).....	1883
MILOSTENIA (măreția și importanța acestei virtuți).....	1888
MILOSTENIA (a fost legiuită de Dumnezeu).....	1889
MILOSTENIA (în mare cinste este înaintea lui Dumnezeu milostenia)	1890
MILOSTENIA (cui să facem milostenie ?)	1890
MILOSTENIA (împărțirea ei mai întâi celor de aceeași credință).....	1899
MILOSTENIA (să nu cercetăm cu minuțiozitate viața și faptele celor ce ne cer milostenie)	1899
MILOSTENIA (să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie).....	1900
MILOSTENIA (să nu ne fie rușine a milui pe cei săraci).....	1909
MILOSTENIA („Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă!”).....	1910

MILOSTENIA (exortatie la milostenie).....	1911
MILOSTENIA (inclinatia spre milostenie este ontologica in noi).....	1929
MILOSTENIA (nu conteaza atat milostenia bogata, cat intentia curata)	1929
MILOSTENIA („cel care va da un pahar cu apa rece nu va pierde plata”).....	1931
MILOSTENIA (sa oferim milostenie nu numai din cele prisositoare, ci si din cele necesare).....	1932
MILOSTENIA (oferirea milosteniei in raport cu cat posedă fiecare)	1932
MILOSTENIA (nu se judeca dupa masura celor date, ci dupa puterea averii celor care se indura si dau).....	1933
MILOSTENIA (si cei saraci sunt datori a oferi milostenie)	1933
MILOSTENIA (sufleteasca).....	1936
MILOSTENIA (din furt)	1938
MILOSTENIA (din veniturile adunate in mod nedrept)	1942
MILOSTENIA (savarsita de dragul slavei deșarte – remedii)	1942
MILOSTENIA (savarsirea ei din dragoste de semeni, necautand slava lumeasca).....	1946
MILOSTENIA (savarsirea milosteniei cu gandul nu la cheltuiala banilor, ci la rasplata lui Hristos)	1946
MILOSTENIA (modul savarsirii milosteniei)	1947
MILOSTENIA (nu se impuțineaza, ci se inmulteste avutiya noastra cand dam milostenie)	1959
MILOSTENIA (nevointele noastre sunt primite doar cand sunt insoțite de milostenie).....	1960
MILOSTENIA (saracii miluți ne dau indrazneala inaintea Judecării lui Dumnezeu) ..	1960
MILOSTENIA (folosul).....	1961
MILOSTENIA (rasplata celor milostivi).....	1971
MILOSTENIA (lipsa milosteniei - gravitatea)	1979
MINCIUNA (nimic nu este mai slab ca minciuna).....	1989
MINCIUNA (are picioare scurte).....	1989
MINTEA (ochii minții)	1989
MINTEA (curata).....	1990
MINTEA (vatamarea minții)	1990
MINTEA (intunecarea minții).....	1990
MINTEA (usuratarea minții).....	1991
MINTEA (curatirea ei)	1991
MINUNILE (despre minuni)	1991
MINUNILE (nu minunile, ci iubirea fi arata pe ucenicii lui Iisus).....	1993
MINUNILE (savarsirea de minuni).....	1993
MINUNILE (scopul savarsirii de minuni)	1994
MINUNILE (cerute din dorinta de a experimenta si de a uimi).....	1994
MINUNILE (darul savarsirii de minuni)	1995
MINUNILE (mai de folos ne este viața virtuoașă decât darul savarsirii de minuni).....	1995
MINUNILE (credința noastră ține loc de minuni)	2001
MINUNILE (minunea singura nu naște credința)	2001
MINUNILE (puterea de a face minuni a fost data câteodata și păgânilor și creștinilor nevrednici pentru propovăduirea Evangheliei și pentru binele altora)	2002
MINUNILE (nu trebuie să devină obiectul curiozității, ci se cuvine să fie primite cu credință).....	2004

MINUNILE (săvârșirea de minuni în zilele noastre).....	2004
MIRUIREA.....	2008
MIRUNGHEREA.....	2008
MISIUNEA (astăzi).....	2009
MOARTEA (ce este moartea?).....	2010
MOARTEA (- lege neschimbată a lui Dumnezeu, dată după păcatul primilor oameni)	2011
MOARTEA (rațiunea pentru care Dumnezeu a îngăduit moartea).....	2011
MOARTEA (- pieirea stricăciunii trupului).....	2012
MOARTEA (- ieșirea sufletului din trup).....	2012
MOARTEA (- desfacerea trupului întru cele din care a fost alcătuit).....	2013
MOARTEA (- odihnă și bucurie pentru cei drepti).....	2017
MOARTEA (- trecere spre o viață nouă).....	2017
MOARTEA (- eliberare de chinurile pământești și mutarea la răsplățile cerești).....	2018
MOARTEA (cugetarea la moarte).....	2018
MOARTEA (aducerea aminte de moarte).....	2018
MOARTEA (frica de moarte).....	2018
MOARTEA (moartea în sine nu este un lucru rău).....	2021
MOARTEA (binefacerile morții).....	2021
MOARTEA (pentru creștini moartea este somn și odihnă).....	2023
MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului).....	2026
MOARTEA (vămile văzduhului).....	2028
MOARTEA (sfinții în fața morții).....	2029
MOARTEA (groaznicul sfârșit pământesc al persecutorilor).....	2029
MOARTEA (felurile morții).....	2030
MOARTEA (sufletească).....	2030
MOARTEA (prin înfometare).....	2031
MOARTEA (necunoașterea ceasului morții).....	2031
MOARTEA (testamentul).....	2034
MOARTEA (slujba înmormântării).....	2034
MOARTEA (necrologul la înmormântare).....	2035
MOARTEA (înmormântarea în pământul natal).....	2035
MOARTEA (jelirea celor chemați la Domnul).....	2035
MOARTEA (să nu-l numim „muritor” pe cel ce nu este mort decât pentru puțină vreme).....	2052
MOARTEA (mângâiere la moartea unui prunc).....	2052
MOARTEA (mângâiere la moartea unui tânăr).....	2055
MOARTEA (mângâiere la moartea unuia dintre soți).....	2058
MOARTEA (mângâiere pentru cei întristați de moartea cuiva drag)....	2058
MOARTEA (rugăciunile și milosteniile pentru cei chemați la Domnul)	2060
MOAȘTELE (Dumnezeu ne-a lăsat spre mângâiere și folos, moaștele sfinților).....	2066
MOAȘTELE (- comoară de mii de bunătăți).....	2067
MOAȘTELE (în sfintele moaște sălășluiește harul lui Dumnezeu).....	2069
MOAȘTELE (sfinte - spaima demonilor).....	2070
MOAȘTELE (cinstirea sfintelor moaște).....	2070

MOAȘTELE (închinarea înaintea moaștelor sfinte - folosul)	2072
MOAȘTELE (puterea vindecătoare a sfințelor moaște).....	2076
MOAȘTELE (moaștele sfinte sunt pentru noi și veșnică aducere aminte de virtute)	2079
MOAȘTELE (când sunt împărțite la mai mulți își arată și mai mult bogăția)	2079
MONAHISMUL (definiția)	2080
MONAHISMUL (cine sunt monahii?)	2080
MONAHISMUL (monahii – îngeri în trup)	2081
MONAHISMUL (monahii - faruri călăuzitoare spre viața veșnică)	2082
MONAHISMUL (măreția monahismului)	2083
MONAHISMUL (viețuirea duhovnicească a monahilor)	2084
MONAHISMUL (intrarea în monahism)	2086
MONAHISMUL (intrarea în monahism - împotrivorii)	2087
MONAHISMUL (lucrarea monahilor)	2112
MONAHISMUL (convorbirile monahilor).....	2116
MONAHISMUL (purtarea monahilor)	2117
MONAHISMUL (îndatoririle monahilor).....	2118
MONAHISMUL (nevoințele monahilor)	2118
MONAHISMUL (lupta duhovnicească a monahilor)	2120
MONAHISMUL (biruințe ale monahilor)	2120
MONAHISMUL (hrana monahilor)	2120
MONAHISMUL (îmbrăcămintea monahilor).....	2120
MONAHISMUL (chilia monahului)	2121
MONAHISMUL (nealipirea monahului de cele pământești).....	2121
MONAHISMUL (locația potrivită pentru viețuirea monahilor nevoitori)	2122
MONAHISMUL (pustia)	2122
MONAHISMUL (pustnicii).....	2122
MONAHISMUL (monahii au ales să trăiască în feciorie).....	2123
MONAHISMUL (sărăcia de bunăvoie a monahilor)	2125
MONAHISMUL (părăsirea mănăstirii și lepădarea voturilor monahale)	2125
MONAHISMUL (sfaturi pentru monahi).....	2127
MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume și îi introduce în ceruri)	2127
MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu)	2128
MULȚUMIREA (sufletească cea după Dumnezeu)	2131
MUNCA (Dumnezeu a dat omului munca nu pentru a-l osândi, ci pentru a-l îndrepta și a-l înălța)	2131
MUNCA (- antidotul păcatelor).....	2132
MUNCA (gravitatea șederii în nelucrare).....	2132
MUSTRAREA (exortăție la muștrarea cea bună și folositoare)	2132
MUSTRAREA (cum trebuie făcută muștrarea).....	2135
MUSTRAREA (primirea muștrării)	2141

MUSTRAREA (să nu ne supărăm, nici să ne mâniem când suntem muștrați, ci, dimpotrivă, să mulțumim pentru aceasta).....	2141
MUSTRAREA (folosul muștrării).....	2142
NAȘTEREA (de prunci).....	2146
NAȘTEREA (obiceiuri păgânești la nașterea copilului).....	2146
NAȘTEREA (neputința nașterii de prunci).....	2147
NĂDEJDEA (definiția).....	2148
NĂDEJDEA (în Dumnezeu).....	2148
NĂDEJDEA (adevărate nădejde).....	2152
NĂDEJDEA (folosul nădejdi).....	2152
NEBUNIA (întru Hristos).....	2152
NECAZURILE (- cea mai mare dovadă a iubirii lui Dumnezeu față de noi).....	2152
NECAZURILE (- floarea roadelor celor așteptate).....	2153
NECAZURILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu).....	2153
NECAZURILE (Domnul îl ceartă pe cel care îl iubește).....	2160
NECAZURILE (răbdarea necazurilor).....	2161
NECAZURILE (răbdarea lor - folosul).....	2165
NECAZURILE (îndemn la mângâierea celor în necazuri).....	2179
NECAZURILE (nădejdea dobândirii bunurilor viitoare ușurează și îndulcește necazurile prezente).....	2179
NECAZURILE (Domnul Hristos – ajutor și mângâiere în necazuri).....	2179
NECAZURILE (suferite de dragul lui Hristos).....	2181
NECAZURILE (mângâierea și ușurarea noastră în necazuri).....	2181
NECAZURILE (să mulțumim lui Dumnezeu în necazuri).....	2184
NECAZURILE (noi ne lăudăm în necazuri).....	2185
NENOROCIRILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu).....	2186
NENOROCIRILE (răbdarea lor).....	2187
NENOROCIRILE (bunul creștin îndură cu mult curaj nenorocirile, susținut de ajutorul lui Dumnezeu și nădejdea bunurilor viitoare).....	2189
NENOROCIRILE (să nu privim la nenorocirea prezentă ci la folosul ce-l aduce răbdarea ei).....	2189
NENOROCIRILE (în nenorociri să mulțumim lui Dumnezeu pentru că ne-a găsit vrednici de încercare).....	2191
NENOROCIRILE (adevărate nenorociri).....	2191
NEVOINȚELE (exagerat de aspre).....	2191
NEVOINȚELE (răsplata nevoițelor).....	2192
NOBLEȚEA.....	2192
NOROCUL.....	2192
NUMELE (punerea numelui pruncilor).....	2192
OBICEIUL (puterea obiceiului).....	2198
OBRĂZNICIA (definiția).....	2198
OCARA (gravitatea).....	2199
OCARA (urmările ocărilor aduse cuiva).....	2199
OCARA (răbdarea ocărilor și defăimărilor pentru Dumnezeu).....	2199
OCARA (răbdarea ocărilor).....	2201
OCARA (răbdarea ei - folosul).....	2203

OMUL (definiția).....	2204
OMUL (- ființă bipolară, alcătuită din trup și suflet).....	2205
OMUL (- părțică dumnezeiască).....	2206
OMUL (- coroana și regele creației).....	2206
OMUL (valoarea omului).....	2206
OMUL (vocația omului).....	2209
OMUL (măreția lui între creaturi).....	2210
OMUL (- chip al lui Dumnezeu).....	2213
OMUL (dobândirea asemănării cu Dumnezeu).....	2214
OMUL (micimea omului față de firea dumnezeiască).....	2215
OMUL (despre om).....	2215
OMUL (duhul omului).....	2216
OMUL (simțurile; creștinul își sfințește fiecare din simțurile sale).....	2216
OMUL („omul lui Dumnezeu”).....	2216
OMUL (a fi OM).....	2216
OMUL (deosebirea dintre oameni).....	2218
OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui și o înrăurește pe aceasta).....	2218
OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui și mântuirea noastră).....	2218
OMUL (psihic).....	2219
OMUL (credincios).....	2220
OMUL (duhovnicesc).....	2220
OMUL (trupesc).....	2224
OMUL (duhovnicesc și omul trupesc).....	2225
OMUL (păcătos).....	2225
OMUL (depărtarea omului păcătos de Dumnezeu).....	2227
OMUL (pătimaș).....	2227
OMUL (oamenii înrăiți).....	2230
OMUL (decăderea morală a omului).....	2230
OMUL (despre omul nesăbuit ce luptă împotriva lui Dumnezeu).....	2231
OMUL (posedat de diavol).....	2231
OMUL (virtuos).....	2231
OMUL (virtuos și omul păcătos).....	2234
OMUL (Dumnezeu îngăduie să existe în lume atât oameni buni cât și oameni răi)....	2234
OMUL (apropierea omului de Dumnezeu).....	2235
OMUL (unirea omului cu Dumnezeu).....	2235
ORACOLELE.....	2236
OSPITALITATEA.....	2236
PACEA (- bun inestimabil).....	2239
PACEA (cu Dumnezeu).....	2239
PACEA („Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ”).....	2239
PACEA (sălășluiește doar în cel ce practică virtutea).....	2240
PACEA (lăuntrică).....	2240
PACEA („Pacea Mea o dau vouă”).....	2240
PACEA („Pace tuturor !”).....	2243

PACEA (folosul păcii)	2243
PAGUBELE (despre pierderea bunurilor proprii)	2244
PAGUBELE (suportarea cu ușurință a răpirii bunurilor proprii)	2245
PARFUMURILE ȘI MIRESMELE	2248
PATIMILE (definiția).....	2249
PATIMILE (- beții ale sufletului).....	2249
PATIMILE (manifestarea lor)	2250
PATIMILE (gravitatea patimilor).....	2250
PATIMILE (fiecare patimă are hrana sa)	2252
PATIMILE (lupta cu patimile).....	2252
PATIMILE (urmările pierzătoare ale patimilor)	2252
PATIMILE (lupta împotriva patimilor)	2254
PATIMILE (remediile și despățimirea)	2255
PATIMILE (eliberarea de patimi – adevărata libertate).....	2258
PĂCATELE (ce sunt păcatele?).....	2259
PĂCATELE (- zid puternic între noi și Dumnezeu).....	2259
PĂCATELE (cauzele lor).....	2259
PĂCATELE (nașterea păcatelor).....	2261
PĂCATELE (felurile lor)	2264
PĂCATELE (sufletești)	2266
PĂCATELE (despre cei ce se laudă cu păcatele lor)	2266
PĂCATELE (manifestarea lor).....	2266
PĂCATELE (poartă masca virtuții).....	2267
PĂCATELE („dulceața” păcatului).....	2268
PĂCATELE (nerecunoașterea păcatelor – gravitatea).....	2268
PĂCATELE (cel ce săvârșește păcatul este rob păcatului)	2268
PĂCATELE (gravitatea păcatelor).....	2268
PĂCATELE (gravitatea păcatelor, chiar și a celor <i>mici</i>)	2276
PĂCATELE (gravitatea lor în funcție de dregătoria fiecăruia).....	2279
PĂCATELE (gravitatea păcatelor depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârșim)	2280
PĂCATELE (stăruința în păcate - gravitatea).....	2280
PĂCATELE (obișnuința cu păcatul).....	2281
PĂCATELE (urmările pierzătoare ale păcatelor)	2282
PĂCATELE (păcatele sunt pricina tuturor relelor)	2289
PĂCATELE (nimic nu e atât de greu și împovărător ca păcatul)	2290
PĂCATELE (nu îi mai rușinează pe cei care le săvârșesc)	2290
PĂCATELE (ferirea de păcate)	2290
PĂCATELE (ferirea de tot ceea ce ne poate împinge spre păcate).....	2291
PĂCATELE (dacă voim, nu putem fi siliți de nimeni și de nimic să păcătuim).....	2292
PĂCATELE (lupta cu păcatul).....	2292
PĂCATELE (nimeni nu se poate lăuda că este fără de păcat).....	2292
PĂCATELE (amintirea lor)	2293
PĂCATELE (pomenirea neconținută a păcatelor proprii)	2296
PĂCATELE (remedii și eliberarea de ele).....	2297

PĂRINȚII SFINȚI.....	2309
PĂRINȚII SFINȚI (- apărători ai dreptei credințe).....	2309
PĂRINȚII SFINȚI (urmarea învățaturii și sfaturilor acestora)	2310
PĂRINȚII TRUPEȘTI (nu firea, ci virtutea îi face pe oameni părinți) 2310	
PĂRINȚII TRUPEȘTI (rugăciunea părinților pentru copiii lor).....	2314
PĂRINȚII TRUPEȘTI (iubirea datorată și arătată părinților trupești). 2314	
PĂRINȚII TRUPEȘTI (recunoștința arătată de copii părinților lor)	2314
PĂRINȚII TRUPEȘTI (cinstirea lor)	2315
PĂRINȚII TRUPEȘTI (îngrijirea lor).....	2315
PĂRUL (aranjarea părului)	2315
PĂRUL (pentru bărbat, dacă își lasă părul lung este ocară).....	2315
PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos)	2316
PEDEPSELE (- mari binefaceri ale lui Dumnezeu și dovezi ale proniei Lui)	2317
PEDEPSELE (Dumnezeu, în bunătatea Lui, prezice și amână pedepsele)	2318
PEDEPSELE (blestemarea smochinului neroditor de către Mântuitorul)	2321
PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor).....	2321
PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu poporului iudeu)	2332
PEDEPSELE (pedepsirea păcătoșilor)	2333
PEDEPSELE (sunt trimise de Dumnezeu în scopul povățuirii și îndreptării noastre și a semenilor noștri)	2335
PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici și nu toți cei buni sunt cinstiți)	2341
PEDEPSELE (de aici de pe pământ și cele din viața viitoare)	2342
PETRECERILE (păcătoase)	2348
PETRECERILE (deșănțate de Revelion).....	2348
PETRECERILE (consecințele petrecerilor necuviincioase).....	2349
PILDELE („Și fără pilde nu le grăia nimic”)	2350
PIZMA (gravitatea)	2351
PLATA (lucrătorilor)	2351
PLĂCERILE (definiția plăcerii)	2352
PLĂCERILE (atacul plăcerilor).....	2352
PLĂCERILE (despre simțirea plăcerii)	2353
PLĂCERILE (efemeritatea înșelătoarelor plăceri)	2353
PLĂCERILE (gustarea din cupa îmbietoare a plăcerii – urmările pierzătoare).....	2355
PLĂCERILE (robia plăcerilor trupești)	2355
PLĂCERILE (păcătoase – pregătesc hrana focului veșnic)	2355
PLĂCERILE (fuga de plăcerea care naște mâhnire, vătămare și chin) 2356	
PLĂCERILE (depărtarea de vecinătatea plăcerii trupești vătămătoare)	2356
PLĂCERILE (eliberarea de tirania plăcerilor).....	2356
PLÂNSUL (pentru păcate)	2357
PLICTISEALA (remedii)	2359

POCĂINȚA (definiția)	2360
POCĂINȚA (- „al doilea botez”)	2360
POCĂINȚA (- izgonitoare și biruitoare de demoni)	2360
POCĂINȚA (Dumnezeu așteaptă pocăința noastră)	2361
POCĂINȚA (Dumnezeu ne arată bogăția bunătății Sale ca să scăpăm de păcate, nu să adăugăm altele)	2361
POCĂINȚA („multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește”)	2361
POCĂINȚA (necesitatea pocăinței).....	2361
POCĂINȚA („Faceți roade vrednice de pocăință!”).....	2362
POCĂINȚA (exortăție la pocăință).....	2362
POCĂINȚA (nu există păcat care să poată birui generozitatea Stăpânului).....	2378
POCĂINȚA (nu importă timpul ci intensitatea pocăinței)	2378
POCĂINȚA (ce o ajută ?)	2380
POCĂINȚA (ce o împiedică ?)	2380
POCĂINȚA (căile pocăinței)	2381
POCĂINȚA (modul săvârșirii pocăinței).....	2383
POCĂINȚA (e periculoasă întristarea peste măsură pentru păcate)	2391
POCĂINȚA (cu nădejde în mila lui Dumnezeu).....	2391
POCĂINȚA (tâlharul de pe cruce – pildă de pocăință).....	2392
POCĂINȚA (sfinții – modele de pocăință).....	2393
POCĂINȚA (deasa pomenire a păcatelor, însoțită de durerea pentru săvârșirea lor).....	2393
POCĂINȚA (amânarea pocăinței)	2394
POCĂINȚA (numai timpul de acum este timp de pocăință).....	2396
POCĂINȚA (în fața morții)	2396
POCĂINȚA (pocăința cu nădejde în mila lui Dumnezeu).....	2396
POCĂINȚA (recunoașterea păcatelor).....	2397
POCĂINȚA (despre hotărârea de a nu mai păcătui și de a-și îndrepta viața).....	2397
POCĂINȚA (folosul dobândit prin pocăință)	2398
POCĂINȚA (primirea iertării păcatelor).....	2399
POCĂINȚA (bucuria iertării)	2400
POCĂINȚA (roadele pocăinței)	2402
POCĂINȚA (lipsa pocăinței – gravitatea)	2402
POFTELE (pofța trupească este înăscută în noi pentru nașterea de prunci)	2403
POFTELE (păcătoase – nașterea lor).....	2404
POFTELE (satisfacerea pofteilor păcătoase)	2404
POFTELE (înfrânarea pofteilor)	2404
POFTELE (să nu poftim cele deșarte și trecătoare, ci să ne îndreptăm dorința spre împlinirea binelui).....	2404
POFTELE (rele – remedii)	2405
PORUNCILE DIVINE (sublimitatea lor).....	2405

PORUNCILE DIVINE („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu ... și toate celelalte se vor adăuga vouă!”)	2405
PORUNCILE DIVINE („Luați jugul Meu asupra voastră...”).....	2406
PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor)	2406
PORUNCILE DIVINE (putința împlinirii lor)	2421
PORUNCILE DIVINE (ajutorul lui Dumnezeu pentru împlinirea lor)	2422
PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor - folosul)	2422
PORUNCILE DIVINE (împlinirea poruncilor – semnul iubirii de Dumnezeu).....	2424
PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor de dragul lui Hristos)	2424
PORUNCILE DIVINE (încălcarea unei singure porunci – gravitatea)	2425
PORUNCILE DIVINE (prin încălcarea lor Îl jignim și ofensăm pe Dumnezeu).....	2425
PORUNCILE DIVINE (ascultarea părerilor lumii în detrimentul poruncilor lui Dumnezeu).....	2426
PORUNCILE DIVINE (neîmplinirea lor - gravitatea)	2426
POSTUL (ce este postul ?)	2428
POSTUL (- unealtă a desăvârșirii)	2429
POSTUL (- terapie a lăcomiei pântecelui)	2429
POSTUL (vechimea postului)	2429
POSTUL (necesitatea postirii)	2430
POSTUL (însemnătatea postului)	2430
POSTUL (îndemn la postire)	2430
POSTUL (emulația dintre creștini în postire)	2431
POSTUL (de ce postim vinerea?)	2431
POSTUL (Paștelui).....	2431
POSTUL (Săptămâna mare).....	2432
POSTUL (rostul postului).....	2435
POSTUL (puterea postului)	2435
POSTUL (modul postirii)	2435
POSTUL (însoțit de rugăciune și de milostenie).....	2440
POSTUL (trupesc și postul sufletesc)	2440
POSTUL (sufletesc)	2441
POSTUL (motivele pentru care poate fi întrerupt postul)	2444
POSTUL (omului ce este bolnav).....	2444
POSTUL (când postim, să nu privim la ostenele postului, ci la folosul dobândit prin el)	2446
POSTUL (folosul postului)	2446
POSTUL (roadele postului)	2452
POSTUL (nepostirea - gravitatea).....	2453
POTOPUL (din timpul lui Noe).....	2453
PRAZNICUL (pe cine se cuvine să invităm la praznic).....	2458
PREDESTINAREA	2458
PREDICA (definiția).....	2459
PREDICA (necesitatea predicii)	2459
PREDICA (scopul predicii)	2460

PREDICA (folosul predicării Cuvântului)	2464
PREDICA (condiții ale unei predici bune)	2466
PREDICA (preotul predicator este dator să-și pregătească cu sârguință cuvântul).....	2468
PREDICA (inspirația predicatorului)	2469
PREDICA (conținutul predicii).....	2470
PREDICA („lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului”)	2471
PREDICA (greutățile și poverile predicii)	2471
PREDICA (convingerea auditorilor)	2472
PREDICA (predicile Sfântului Ioan Gură de Aur trezeau în ascultători o neîncetată dorință de a le audia).....	2473
PREDICA (lungimea predicii)	2473
PREDICA (cuvântările prea lungi)	2474
PREDICA (franchețea în predică)	2476
PREDICA (asprimea predicii).....	2476
PREDICA (auditoriul să nu se neliniștească de greutatea cuvintelor predicii).....	2477
PREDICA (biciuirea păcatelor în predică).....	2477
PREDICA (e primejdios lucru și pentru predicator și pentru ascultător ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor).....	2478
PREDICA (sfaturi pentru preotul predicator)	2479
PREDICA (cel ce predică este dator să disprețuiască laudele și să nu aștepte slavă de la oameni)	2482
PREDICA („De te-or asculta, de nu te-or asculta, tu vorbește-le!”).....	2483
PREDICA (adresanții ei)	2488
PREDICA (ascultarea predicii)	2489
PREDICA (ascultarea predicii - folosul)	2492
PREDICA (ascultarea predicii și expunerea ideilor ei de către credincioși și altora).....	2492
PREDICA (ascultarea cu atenție a cuvintelor predicii și împlinirea lor)	2497
PREDICA (cugetarea îndelungată la cuvintele auzite din predică).....	2499
PREOȚIA (- mare semn al dragostei de Hristos)	2500
PREOȚIA (preoții – iconomi ai tainelor lui Dumnezeu)	2501
PREOȚIA (preoții sunt slujitorii celor mai mari daruri ale lui Dumnezeu)	2502
PREOȚIA (preoții - mijlocitori la Dumnezeu pentru popor)	2503
PREOȚIA (preoții – „sarea pământului și lumina lumii”)	2503
PREOȚIA (preotul - părinte duhovnicesc).....	2505
PREOȚIA (preotul- doctor al sufletelor)	2506
PREOȚIA (măreția preoției)	2506
PREOȚIA (mari sunt puterea și cinstea preoților)	2508
PREOȚIA („Luați Duh Sfânt; căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute”)	2509
PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți).....	2510
PREOȚIA (harul lucrează și prin preoții nevrednici)	2511

PREOȚIA (preotul eliberează sufletele din păcat și le deschide poarta cerului)	2513
PREOȚIA (despre stăpânirea cea duhovnicească a preotului)	2513
PREOȚIA (duhovnicul și ucenicul)	2516
PREOȚIA (iscușița duhovnicească a preotului)	2516
PREOȚIA (preotul ca liturghisitor)	2517
PREOȚIA (despre alegerea și virtuțile păstorului duhovnicesc)	2518
PREOȚIA (cercetarea candidaților la hirotonie de către episcop).....	2527
PREOȚIA (vocația pentru preoție).....	2530
PREOȚIA (hirotonia).....	2530
PREOȚIA (intrarea în preoție)	2530
PREOȚIA (impedimente la intrarea în preoție)	2537
PREOȚIA (simonia).....	2537
PREOȚIA (multe păcate săvârșește un om care se face preot, dacă nu-i foarte destoinic).....	2537
PREOȚIA (primirea preoției)	2538
PREOȚIA (responsabilitatea preotului).....	2539
PREOȚIA (fuga de marile responsabilități ale preoției)	2544
PREOȚIA (greutatea slujbei preoției)	2545
PREOȚIA (îndatoririle preotului)	2547
PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvântul lui Dumnezeu spre slava Lui și mântuirea oamenilor)	2549
PREOȚIA (misiunea preotului)	2551
PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtășească cineva stăpânit de vreun păcat)	2555
PREOȚIA (trăirea duhovnicească a preotului)	2557
PREOȚIA (sfînțenia preotului)	2558
PREOȚIA (viața preotului trebuie să fie model pentru credincioși).....	2559
PREOȚIA (purtarea preoților).....	2560
PREOȚIA (purtarea nedemnă și necuviincioasă a unor preoți)	2560
PREOȚIA (preotul să nu caute foloase materiale sug steagul lui Hristos)	2561
PREOȚIA (nu se cade ca preoții să-și agonisească averi)	2562
PREOȚIA (preoții să nu ia asupra lor purtări de griji lumești)	2562
PREOȚIA (preoții să transmită cele duhovnicești credincioșilor, iar aceștia să-i ajute pe preoți în cele necesare trupului)	2563
PREOȚIA („cel ce slujește la altar, de la altar să se hrănească”)	2565
PREOȚIA (ispitele ce-l atacă pe preot)	2566
PREOȚIA (neîncetata luptă duhovnicească a preotului).....	2568
PREOȚIA (chiar și cele mai mici păcate ale preotului ies repede la iveală și vatămă pe mulți)	2568
PREOȚIA (căderile preotului).....	2569
PREOȚIA (căderea unor preoți în păcate grele).....	2572
PREOȚII (slujitorii lui Hristos distrug cele ale Lui mai funest decât vrăjmașii Săi declarați)	2572
PREOȚIA (iubirea preotului pentru păstoriții săi).....	2572

PREOȚIA (grija preotului pentru păstoriții săi)	2574
PREOȚIA („voi sunteți lauda apostoliei mele”).....	2589
PREOȚIA (ascultarea față de cei din clerul bisericesc)	2590
PREOȚIA (cinstea datorată celor din cler)	2590
PREOȚIA (credincioșii sunt datori să-și iubească păstorul duhovnicesc)	2594
PREOȚIA (clevetirea și judecarea preoților de către mireni – gravitatea)	2595
PREOȚIA (despre veșmintele preoțești)	2601
PREOȚIA (mântuirea preoților)	2601
PREOȚIA (sfaturi pentru preoți)	2602
PREOȚIA (sfaturi pentru duhovnici)	2604
PREOȚIA (episcopul este mai cinstit decât împăratul).....	2604
PREOȚIA („de poftește cineva episcopie, bun lucru dorește”).....	2605
PREOȚIA (episcopii - purtarea lor).....	2605
PREOȚIA (episcopul; - „Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ți pui, nici nu te face părtaș la păcate străine”)	2606
PREOȚIA (episcopul – greutatea misiunii sale).....	2606
PREOȚIA (episcopul – „întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte grijă numai de Biserica încredințată lui de Duhul, ci și de Biserica din întreaga lume”)	2607
PREOȚIA (ascultarea de episcop).....	2607
PREOȚIA (episcopul - responsabilitatea acestuia).....	2607
PREOȚIA (sfaturi pentru episcopi)	2609
PRIETENIA (nașterea prieteniei).....	2609
PRIETENIA (necesitatea prietenilor).....	2609
PRIETENIA (cu Dumnezeu)	2610
PRIETENIA (criteriul alegerii prietenilor)	2610
PRIETENIA (cu bărbații pașnici, frații duhovnicești și cu părinții sfinți)	2611
PRIETENIA (duhovnicească).....	2611
PRIETENIA (îndatoririle unui bun prieten)	2612
PRIETENIA („Când mă laudă vreun vrăjmaș al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc”).....	2612
PRIETENIA („De dorit sunt rănilor prietenului, iar de la dușmani sunt rele și săruturile”)	2613
PRIETENIA (întărirea prieteniei)	2614
PRIETENIA (dovada prieteniei).....	2614
PRIETENIA (folosul adevăratei prietenii).....	2615
PRIETENIA (lipsa prietenilor)	2617
PRIETENIA („Dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine ... dacă mâna ta cea dreaptă te smintește, tai-o și arunc-o de la tine”).....	2618
PRIETENIA (prietenii rele).....	2621
PRIETENIA (întreruperea unei prietenii)	2621
PRIMEJDIILE (aruncarea cu bună știință în diferite primejdii)	2621

PROFEȚII	2623
PROFEȚII (lucrarea Duhului Sfânt în profeți)	2623
PROFEȚII (cărțile profeților)	2623
PROFEȚIILE (falsele profeții)	2624
PROOROCIILE	2624
PROOROCIILE (Dumnezeu a proorocit chiar și prin intermediul unor păgâni)	2625
PROOROCIILE (proorocia și glosolalia)	2625
PROPOVĂDUIREA	2626
PROPOVĂDUIREA (măreția propovăduirii)	2628
RAIUL (Hristos – Raiul nostru)	2629
RAIUL (tâlharul pocăit a <i>furat</i> Raiul)	2629
RAIUL (starea fericitilor dreți din Rai)	2630
RĂBDAREA (definiția)	2631
RĂBDAREA (dobândirea ei)	2631
RĂBDAREA (ce o ajută?)	2632
RĂBDAREA (însoțită de mulțumirea către Dumnezeu)	2632
RĂBDAREA (răbdarea dreptului Iov)	2632
RĂBDAREA (îndelunga răbdare)	2633
RĂBDAREA (folosul răbdării)	2633
RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați)	2634
RĂPIREA (cea bună)	2634
RĂUL (definiția)	2635
RĂUL (existența răului)	2635
RĂUL (îngăduința lui Dumnezeu pentru existența și lucrarea răului)	2635
RĂUL (complicii lui)	2636
RĂUL (originea răului)	2636
RĂUL (manifestarea răului)	2637
RĂUL (săvârșirea lui - gravitatea)	2638
RĂUL (săvârșirea răului și suferirea răului)	2639
RĂUL (suferirea răului)	2640
RĂUL (ținerea de minte a răului)	2647
RĂUL („progresul” în rău)	2647
RĂUL (răsplătirea răului cu rău)	2647
RĂUL (cel ce dorește a pricinui rău aproapelui se vatămă doar pe sine, iar pe acela îl încununează)	2647
RĂUL (nimeni nu poate fi vătămat de cineva dacă nu se vatămă mai întâi el însuși pe sine)	2648
RĂUL (lupta împotriva răului)	2648
RĂUL (ferirea de rău și săvârșirea binelui)	2649
RĂUL (biruirea lui)	2649
RĂUTATEA (definiția)	2649
RĂUTATEA (- boală gravă a sufletului)	2650
RĂUTATEA (manifestarea ei)	2650
RĂUTATEA (nu este ontologică)	2651
RĂUTATEA (este pricină de pieire pentru cei cuprinși de ea)	2651

RĂUTATEA (lepădarea răutății)	2652
RĂZBOIUL ȘI PACEA.....	2652
RĂZBUNAREA (cauzele răzbunării)	2652
RĂZBUNAREA (gravitatea)	2652
RĂZBUNAREA (nu este permisă creștinilor)	2653
RĂZBUNAREA (remedii)	2653
RÂNDUIALA (buna rânduială).....	2661
RÂSUL (râsul în sine nu este rău)	2661
RÂSUL (râsul în sine nu este păcat dar poate da naștere la un roi de păcate) ..	2661
RÂSUL (batjocoritor și fără frâu)	2662
RÂSUL (sacrileg)	2662
RÂSUL (luarea în răs).....	2663
RÂSUL (curmarea râsului dezmațat)	2663
RÂSUL (permis și binefăcător)	2664
RÂSUL (nevinovat și cel deșăntat)	2665
RÂVNĂ (în cele bune).....	2665
RECUNOȘTINȚA (noastră către Dumnezeu)	2665
RELELE (cauza lor)	2666
RELELE (folosul rezultat din suferirea relelor)	2666
ROBII (cine sunt acei „robi ai lui Hristos Iisus”?)	2666
RUGĂCIUNEA (definiția).....	2667
RUGĂCIUNEA (- nervii sufletului)	2670
RUGĂCIUNEA (- armă asupra diavolului).....	2670
RUGĂCIUNEA (- maică a virtuților)	2671
RUGĂCIUNEA (măreția și importanța rugăciunii)	2672
RUGĂCIUNEA (necesitatea rugăciunii)	2673
RUGĂCIUNEA (ce ajută rugăciunea?)	2673
RUGĂCIUNEA („Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite”)	2676
RUGĂCIUNEA (ce împiedică rugăciunea?)	2676
RUGĂCIUNEA (cum trebuie să ne rugăm?).....	2677
RUGĂCIUNEA (însoțită de lacrimi)	2689
RUGĂCIUNEA („În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”)	2689
RUGĂCIUNEA („Tatăl Nostru”).....	2689
RUGĂCIUNEA (ridicarea mâinilor către cer în timpul rugăciunii)	2698
RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmașii lor).....	2699
RUGĂCIUNEA (pentru iertarea și bunăstarea vrăjmașilor)	2703
RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru aproapele)	2706
RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii țării)	2707
RUGĂCIUNEA (de laudă).....	2708
RUGĂCIUNEA (de mulțumire)	2708
RUGĂCIUNEA (de cerere)	2715
RUGĂCIUNEA (de dimineață)	2731
RUGĂCIUNEA (la vremea mesei)	2731
RUGĂCIUNEA (de seară)	2734
RUGĂCIUNEA (din timpul nopții)	2734

RUGĂCIUNEA (privegherea)	2735
RUGĂCIUNEA (folosul rugăciunii)	2737
RUGĂCIUNEA (puterea rugăciunii)	2747
RUGĂCIUNEA (roadele rugăciunii)	2753
RUGĂCIUNEA (stăruința în rugăciune)	2756
RUGĂCIUNEA („Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu”)	2759
RUGĂCIUNEA (neîncetată).....	2759
RUGĂCIUNEA (orice loc poate fi loc de rugăciune)	2763
RUGĂCIUNEA (și citirea cărților sfinte)	2764
RUGĂCIUNEA (lipsa ei - gravitatea)	2764
SADUCHEII.....	2767
SALUTUL	2767
SĂRĂCIA (definiția)	2767
SĂRĂCIA (cauza pentru care Dumnezeu a îngăduit să existe săraci)	2768
SĂRĂCIA (teama de sărăcie).....	2768
SĂRĂCIA (să nu ne temem de sărăcia materială ci de cea spirituală).....	2771
SĂRĂCIA (adevărata sărăcie).....	2771
SĂRĂCIA (răbdarea ei cu noblețe și cu mulțumire)	2772
SĂRĂCIA (elogiu sărăciei).....	2772
SĂRĂCIA (care îmbogățește)	2773
SĂRĂCIA („a moștenit înțelepciune”)	2774
SĂRĂCIA (- urzitoarea, ajutătoarea și sprijinitoarea virtuților)	2775
SĂRĂCIA (urgisirea săracilor)	2775
SĂRĂCIA (mângâiere pentru săraci)	2776
SĂRĂCIA (suportarea ei cu noblețe și cu mulțumire)	2778
SĂRĂCIA (de bună voie)	2785
SĂRBĂTORILE (definiția).....	2785
SĂRBĂTORILE (adevărata sărbătoare).....	2785
SĂRBĂTORILE (sărbătoresc cu adevărat doar cei ce au cugetul curat)	2786
SĂRBĂTORILE (în Vechiul Testament)	2787
SĂRBĂTORILE (Crăciunul)	2787
SĂRBĂTORILE (Paștele).....	2788
SĂRBĂTORILE (Paștele iudaic și Paștele creștin).....	2791
SĂRBĂTORILE (Paștele - data serbării Paștelui)	2793
SĂRBĂTORILE (Înălțarea Domnului)	2794
SĂRBĂTORILE (Cincizecimea)	2795
SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților).....	2795
SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților mucenici).....	2796
SĂRBĂTORILE (prăznuirea creștinească a sărbătorilor).....	2797
SĂRBĂTORILE (viața creștinilor este o primăvară veșnică)	2798
SCHISMA	2799
SCRIERILE (sfinților).....	2800
SCRIPTURA (- scrisoare a Atotputernicului Dumnezeu către noi)	2800
SCRIPTURA (cuvintele Sfintei Scripturi)	2800
SCRIPTURA (credința în cuvintele revelate ale Sfintei Scripturi)	2801
SCRIPTURA (ascultarea cuvintelor dumnezeieștii Scripturi și împlinirea lor)	2802

SCRIPTURA (inspirația Sfintei Scripturi).....	2802
SCRIPTURA (importanța scrierilor Sfintei Scripturi)	2803
SCRIPTURA (conținutul Sfintei Scripturi)	2803
SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față”, apoi prin fapte și prin Scripturi).....	2805
SCRIPTURA (scopul și rostul ei).....	2806
SCRIPTURA (Legea Veche).....	2807
SCRIPTURA (Legea veche și Legea Nouă).....	2809
SCRIPTURA (când și unde a fost dată Legea Veche?).....	2818
SCRIPTURA (Vechiul Testament).....	2818
SCRIPTURA (Vechiul Testament și Noul Testament)	2819
SCRIPTURA (Noul Testament).....	2823
SCRIPTURA (textul Septuagintei).....	2823
SCRIPTURA (mărturii împotriva celor care „dau alt Dumnezeu Noului Testament și alt Dumnezeu Vechiului Testament”).....	2824
SCRIPTURA (combaterea celor ce susțin că Dumnezeu Vechiului Testament este crud și aspru iar Dumnezeu Noului Testament este bun, pașnic și blând).....	2826
SCRIPTURA (pregătirea pentru citirea Sfintei Scripturi)	2827
SCRIPTURA (citirea Sfintei Scripturi).....	2827
SCRIPTURA (citirea ei - folosul)	2833
SCRIPTURA (înțelegerea și interpretarea ei).....	2843
SCRIPTURA (chiar cel mai neînsemnat cuvânt, silabă sau semn ascund în ele o comoară).....	2855
SCRIPTURA (necunoașterea Scripturii – gravitatea și urmările)	2857
SCRIPTURA (Psaltirea).....	2857
SCRIPTURA (Evanghelia – definiția)	2859
SCRIPTURA (Evanghelia - vestea cea bună).....	2859
SCRIPTURA (Evanghelia - cuvântul lui Hristos)	2860
SCRIPTURA (Evanghelia - a fost scrisă de bărbați sfinți, inspirați de Duhul Sfânt)	2860
SCRIPTURA (Evanghelia este mai veche decât scrierile filosofilor elini)	2862
SCRIPTURA (Evanghelia – conținutul Evangheliei).....	2863
SCRIPTURA (Evanghelia - valoarea și importanța ei între cărțile Sfintei Scripturi)	2865
SCRIPTURA (Evanghelia - despre consonanța și complementaritatea celor patru evangheliști).....	2865
SCRIPTURA (Evanghelia – propovăduirea ei)	2868
SCRIPTURA (Evanghelia – luminează sufletele tuturor, până la marginile lumii)	2869
SCRIPTURA (Evanghelia; puterea Evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar și din pierderea celor răi)	2870
SCRIPTURA (Fericirile).....	2871
SCRIPTURA (epistolele pauline).....	2871
SCRIPTURA (răspândirea învățaturii ei în toată lumea)	2872
SECRETELE (când s-a răcit dragostea dintre oameni au apărut secretele).....	2872
SFATURILE (acceptarea și urmarea sfaturilor bune)	2872

SFĂTUIREA (aproapelui).....	2875
SFĂTUIREA (duhovnicească).....	2878
SFINȚENIA (definiția).....	2878
SFINȚENIA (caracteristicile sfințeniei)	2879
SFINȚENIA (sfinții - mari iubitori de Dumnezeu)	2879
SFINȚENIA (sfinții – lumina lumii)	2879
SFINȚENIA (sfinții - biruința lui Dumnezeu și triumful harului Său)	2879
SFINȚENIA (sfinții - mijlocitorii noștri către Dumnezeu).....	2879
SFINȚENIA (Hristos grăiește prin sfinți).....	2880
SFINȚENIA (despre sfinți).....	2881
SFINȚENIA (puterea sfinților).....	2881
SFINȚENIA (înfățișarea sfinților aduce mult folos duhovnicesc)	2882
SFINȚENIA (nu numai trupurile, ci și îmbrăcămintea sfinților este cinstită și săvârșește minuni)	2882
SFINȚENIA (chiar și cei răi trag foloase de pe urma virtuții dreptilor și a sfinților)	2882
SFINȚENIA (strălucește pe chipurile sfinților).....	2883
SFINȚENIA (strălucirea lăuntrică a sfinților).....	2883
SFINȚENIA (slava sfinților).....	2883
SFINȚENIA (faptele minunate ale sfinților)	2884
SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele)	2885
SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii).....	2886
SFINȚENIA (unii dintre sfinții Lui au dus o viață dezordonată și păcătoasă înainte de a-L cunoaște).....	2886
SFINȚENIA (despre cel ce se socotește drept înaintea lui Dumnezeu)	2887
SFINȚENIA (cuvintele și învățăturile sfinților).....	2887
SFINȚENIA (amintirea sfinților este vie în creștini).....	2888
SFINȚENIA (ajutorul sfinților la mântuirea noastră).....	2888
SFINȚENIA (rugăciunile sfinților pentru mântuirea noastră)	2888
SFINȚENIA (sfinții se bucură de izbânzile celor de pe pământ).....	2891
SFINȚENIA (viața și petrecerea sfinților)	2891
SFINȚENIA (cunoașterea amănuțită a vieților sfinților – folosul).	2892
SFINȚENIA (urmarea viețuirii sfinților)	2893
SFINȚENIA (dobândirea sfințeniei)	2898
SLAVA (de la oameni – neprimirea ei).....	2899
SLAVA DEȘARTĂ (definiția).....	2899
SLAVA DEȘARTĂ (- mama tuturor relelor)	2900
SLAVA DEȘARTĂ (nașterea ei)	2900
SLAVA DEȘARTĂ (este zadarnică și deșartă)	2901
SLAVA DEȘARTĂ (manifestarea ei).....	2901
SLAVA DEȘARTĂ (fuge de cel ce-o urmărește și-l urmărește pe cel ce fuge de ea)	2906
SLAVA DEȘARTĂ (și dorința de a plăcea oamenilor)	2906
SLAVA DEȘARTĂ (gravitatea).....	2906
SLAVA DEȘARTĂ (urmările pierzătoare).....	2912

SLAVA DEȘARTĂ (despre patimile născute de aceasta).....	2913
SLAVA DEȘARTĂ (remedii)	2914
SLAVA DEȘARTĂ (despre omul eliberat de slava deșartă)	2924
SLĂVIREA (lui Dumnezeu)	2924
SLUGILE	2929
SLUJBELE (sfintele slujbe)	2930
SMERENIA (definiția)	2930
SMERENIA (- începutul și culmea virtuților creștine)	2931
SMERENIA (- cauza tuturor bunătăților)	2933
SMERENIA (măreția și importanța acestei virtuți)	2933
SMERENIA (Hristos – model de smerenie)	2935
SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie)	2936
SMERENIA (este foarte plăcută Domnului).....	2936
SMERENIA (necesitatea smereniei)	2937
SMERENIA (nașterea smereniei).....	2937
SMERENIA (dobândirea smereniei)	2938
SMERENIA (felurile ei).....	2939
SMERENIA (adevărata smerenie)	2939
SMERENIA (îndemn la smerenie)	2940
SMERENIA (manifestarea ei).....	2941
SMERENIA (capcanele smereniei)	2942
SMERENIA (recunoașterea adevăratei smerenii).....	2943
SMERENIA (folosul)	2945
SMERENIA (este o mare slavă când cineva se umilește mult)	2949
SMERENIA (cu cât ajungem mai virtuoși, cu atât să ne smerim mai mult).....	2950
SMERENIA (răsplata celor smeriți).....	2951
SMERENIA (roadele smereniei)	2951
SMERENIA (lipsa ei - gravitatea)	2952
SMERENIA (și pocăința).....	2952
SMERITA CUGETARE (definiția)	2952
SMINTEALA	2953
SMINTEALA („Nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu”).....	2954
SMINTEALA (smintirea altora – gravitatea)	2954
SOMNUL	2957
SOMNUL („dulce este somnul lucrătorului”).....	2957
SPECTACOLELE (luptele de gladiatori și luptele cu fiarele sălbatice).....	2958
STATUL (despre autoritățile statului).....	2958
STATUL („Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri”).....	2959
STATUL (nu este stăpânire decât de la Dumnezeu).....	2963
STATUL (sfaturi pentru conducătorul statului).....	2963
STĂRUIȚA.....	2964
SUFERINȚA (pentru Dumnezeu).....	2964
SUFERINȚA (sfinții – pilde de răbdare a suferinței).....	2969
SUFERINȚA (dreptilor).....	2972
SUFERINȚA (celor drepte și „norocirea” păcătoșilor)	2973

SUFERINȚA (motivele suferinței sfinților)	2979
SUFERINȚA (sensul suferinței)	2980
SUFERINȚA (Dumnezeu îngăduie suferința omului).....	2980
SUFERINȚA (îndurată pe nedrept)	2981
SUFERINȚA (suferința și ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă și sunt ocărăți).....	2982
SUFERINȚA (răbdarea ei).....	2982
SUFERINȚA (răbdarea ei - folosul).....	2983
SUFERINȚA (îndulcirea relelor prezente prin speranța bunurilor viitoare)	2987
SUFERINȚA (însoțită de pocăință este mântuitoare)	2988
SUFLETUL (denumirea de „suflet”).....	2988
SUFLETUL (geneza sufletului)	2988
SUFLETUL (însușirile sufletului, așa cum a fost creat de Dumnezeu)	2988
SUFLETUL (nemurirea sufletului).....	2989
SUFLETUL (valoarea sufletului)	2989
SUFLETUL („Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”).....	2990
SUFLETUL (grija pentru suflet).....	2991
SUFLETUL (paza sufletului)	2994
SUFLETUL (împodobirea sufletului cu virtuți)	2995
SUFLETUL (tinerețea sufletului)	2995
SUFLETUL (viața sufletului)	2995
SUFLETUL (după moartea trupului).....	2996
SUFLETUL (moartea sufletului)	2996
SUFLETUL ȘI TRUPUL.....	2997
SUFLETUL ȘI TRUPUL (obârșia lor).....	3000
SUFLETUL ȘI TRUPUL (unirea deplină și tainică dintre suflet și trup)	3000
SUFLETUL ȘI TRUPUL („se împotrivesc unul altuia ca să nu faceți cele ce ați voi”).....	3000
SUPERSTIȚIILE	3002
ȘTIINȚA.....	3004
TAINELE (definiția).....	3005
TAINELE SFINTE	3006
TAINELE SFINTE (toate în Taine le săvârșește Dumnezeu împrumutând limba și mâna preotului pentru a sonoriza și a face văzută prezența Lui)	3006
TAINELE SFINTE (primirea lor)	3007
TALISMANELE.....	3007
TĂCEREA (spre slava lui Dumnezeu)	3008
TEATRUL (despre participarea la spectacolele de teatru păgâne și orgiastice)	3008
TIMPUL (anii de la facerea lumii)	3014
TIMPUL (anii de la izgonirea lui Adam din Rai).....	3014
TIMPUL (prețuirea timpului și valorificarea lui)	3015
TIMPUL (orice lucru trebuie făcut la timpul său).....	3015
TIMPUL (timpul acordat îndeletnicirilor duhovnicești).....	3015
TIMPUL (la sfârșitul fiecărui an se cuvine să facem bilanțul și să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate)	3016
TINEREȚEA (ispitele tinereții).....	3016

TINEREȚEA (cheltuirea tinereții în păcate - gravitatea).....	3017
TINEREȚEA (cumințenia tinerilor)	3017
TINEREȚEA (sfaturi pentru tineri)	3017
TOACA (bătutul în toacă).....	3018
TRADIȚIA (Sfânta Tradiție)	3018
TRÂNDĂVIA (nașterea ei).....	3018
TRÂNDĂVIA (urmările patimii trândăviei).....	3018
TRÂNDĂVIA (remedii)	3019
TREZVIA (îndemn la trezvie).....	3020
TRISTEȚEA (definiția).....	3020
TRISTEȚEA (cea bună și folositoare).....	3020
TRISTEȚEA (despre „întristarea cea după Dumnezeu”)	3023
TRISTEȚEA (cea pierzătoare)	3023
TRISTEȚEA (cea mântuitoare și cea pierzătoare).....	3024
TRISTEȚEA (adevăratele pricini de întristare)	3025
TRISTEȚEA (manifestarea ei).....	3025
TRISTEȚEA (gravitatea).....	3025
TRISTEȚEA (urmările tristeții).....	3026
TRISTEȚEA (vindecarea de patima tristeții)	3026
TRUPUL (mădularele trupului – funcționalitatea și frumusețea lor)	3029
TRUPUL (este stricăcios sau nestricăcios?).....	3029
TRUPUL (este o bună slugă, dar un rău stăpân).....	3030
TRUPUL (îngrășarea și îngreunarea trupului – păgubirea sănătății duhovnicești)	3031
TRUPUL (înfrânarea și strunirea lui).....	3031
TRUPUL („cei ai lui Hristos și-au răstignit trupul dimpreună cu patimile și cu poftel”)	3032
TRUPUL (batjocorirea și necinstirea lui – gravitatea)	3033
TRUPUL (îngrijirea lui).....	3034
TRUPUL (răsfățarea trupului).....	3035
TRUPUL (perisabilitatea lui)	3035
TRUPUL (mortificarea trupului)	3035
TRUPUL (valoarea trupului).....	3036
TULBURAREA (adevărata tulburare).....	3037
UCIDEREA (sinuciderea)	3038
UMILINȚA (definiția)	3038
UMILINȚA (- mama tuturor bunătăților)	3038
UMILINȚA (și relevarea virtuților proprii).....	3038
UNELTIRILE (urzite de alții asupra noastră).....	3039
UNELTIRILE (cine sapă gropi altora, cade singur în ele)	3039
URA (este urâciune înaintea lui Dumnezeu)	3039
URA (gravitatea).....	3040
URA („veți fi urâți de toți pentru numele Meu”)	3041
URA (remedii)	3041
URA (să urâm păcatul, nu păcătosul)	3042
URCUȘUL DUHOVNICESC	3042
URMAREA LUI HRISTOS	3042

VANITATEA (manifestarea acestei patimi).....	3047
VANITATEA (gravitatea).....	3047
VANITATEA (consecințele).....	3049
VANITATEA (remedii).....	3049
VĂDUVIA (definiția).....	3051
VĂDUVIA (adevărata văduvie).....	3051
VĂDUVIA (elogiu văduvici).....	3052
VĂDUVIA (crucea văduvici).....	3053
VĂDUVIA (mângâiere pentru o tânără văduvă).....	3054
VĂDUVIA (ajutorarea văduvelor).....	3059
VĂDUVIA (purtarea văduvelor).....	3059
VĂDUVIA (meritul văduvelor).....	3060
VĂDUVIA (vrednicia văduvei).....	3061
VĂDUVIA (îndemn la purtarea jugului văduvici).....	3061
VĂDUVIA (încălcarea făgăduinței văduvici).....	3062
VĂDUVIA (și fecioria).....	3062
VEDENIILE.....	3063
VIAȚA (creștină).....	3063
VIAȚA (în Hristos).....	3064
VIAȚA („Intrați pe ușa cea strâmtă”)	3066
VIAȚA („Hristos trăiește în mine”)	3067
VIAȚA (- „chip și înșelăciune”)	3067
VIAȚA („viața aceasta este umbră și vis”)	3067
VIAȚA (lupta vieții).....	3068
VIAȚA (efemeritatea acestei vieți).....	3068
VIAȚA (petrecerea pe pământ a vieții).....	3069
VIAȚA (folosirea vieții prezente pentru a o dobândi pe cea viitoare).....	3071
VIAȚA (viața rea naște dogme rele).....	3072
VIAȚA (virtuoasă).....	3072
VIAȚA (de acum și viața viitoare).....	3073
VIAȚA (viitoare).....	3076
VICLENIA (gravitatea).....	3079
VICLENIA (manifestarea).....	3079
VICLENIA (vicleanul cade în cursele pe care el însuși le întinde).....	3080
VINUL (nu vinul în sine este rău, ci consumul lui peste măsură).....	3080
VINUL (vinul este al Domnului iar beția este lucrul diavolului).....	3081
VINUL (consumul lui cu multă cumpătare).....	3081
VINUL (consumul vinului fără cumpătare - urmări).....	3082
VINUL („veselește inima omului”)	3082
VINUL (efectele consumului de vin).....	3082
VINUL (puterea vindecătoare a vinului).....	3082
VIRTUȚILE (definiția).....	3082
VIRTUȚILE (- rezultatul conlucrării omului cu harul divin).....	3083
VIRTUȚILE (firea virtuții).....	3085
VIRTUȚILE (bogăția virtuții).....	3085
VIRTUȚILE (măreția virtuții).....	3085

VIRTUȚILE (elogiu virtuții)	3086
VIRTUȚILE (puterea virtuții)	3086
VIRTUȚILE (virtutea biruie și pe cei care o fac să sufere)	3087
VIRTUȚILE (virtutea este admirată și de cei ce nu o cultivă).....	3087
VIRTUȚILE (virtutea uimește și pe împotrivorii ei)	3088
VIRTUȚILE (cunoașterea virtuții este sădită în firea noastră)	3088
VIRTUȚILE (intenția virtuții)	3088
VIRTUȚILE (scopul cultivării virtuților)	3088
VIRTUȚILE (îndemn la virtute).....	3089
VIRTUȚILE (cultivarea virtuților)	3091
VIRTUȚILE (cultivarea virtuților din iubire față de Dumnezeu)	3093
VIRTUȚILE (cultivarea virtuților atrage uneori ura celor răi)	3093
VIRTUȚILE (cultivarea unei virtuți în mod despărțit de celelalte)	3094
VIRTUȚILE (virtutea izvorăște din dragoste)	3096
VIRTUȚILE (felurile virtuților)	3096
VIRTUȚILE („calea cea strâmtă” a virtuții)	3097
VIRTUȚILE (ostenelile depuse pentru dobândirea virtuților)	3097
VIRTUȚILE (să ne îndreptăm privirile la răsplata virtuții, nu la ostenele ei)	3098
VIRTUȚILE (împotrivorii virtuților).....	3102
VIRTUȚILE (nimic nu ne poate împiedica de la împlinirea virtuților).....	3102
VIRTUȚILE (dobândirea lor).....	3103
VIRTUȚILE (dobândirea lor - folosul).....	3108
VIRTUȚILE (semnul de recunoaștere desăvârșită a virtuților)	3110
VIRTUȚILE (paza virtuților)	3110
VIRTUȚILE (răsplătirea virtuților de către Hristos Domnul).....	3111
VIRTUȚILE (și păcatele).....	3112
VISELE	3117
VOINȚA.....	3117
VOINȚA (și putința)	3117
VOINȚA (unită cu fapta)	3118
VOIOȘIA.....	3118
VORBIREA (vorbele - căile pe care călătoresc faptele).....	3119
VORBIREA (deșartă)	3119
VORBIREA (cuvintelor de rușine).....	3119
VORBIREA (evitarea cuvintelor nesocotite și defăimătoare)	3121
VORBIREA (să punem strajă și frâu gurii și limbii).....	3123
VORBIREA (îndemn la discuții ziditoare de suflet)	3124
VORBIREA (convorbirile duhovnicești).....	3124
VORBIREA (orice vorbim, orice săvârșim și orice gândim să fie Dumnezeu).....	3125
VRĂJITORIA (efectul vrăjilor).....	3126
VRĂJITORIA (cum să înfruntăm și să golim de putere vrăjile).....	3126
ZAVISTIA (consecințele)	3127
ZAVISTIA (remedii)	3127
ZEII (- simple născociri ale oamenilor cufundați în pofte și în năluciri trupești)	3127
ZEII (absurditatea închinării la zei)	3127

ZEII (jertfele aduse zeilor)	3128
ZELUL	3128
ZGÂRCENIA (manifestarea)	3128
ZGÂRCENIA (gravitatea).....	3130
ZGÂRCENIA (zgârcitul posedă fără a poseda și muncește fără a se bucura)...	3131
ZGÂRCENIA (alimentează celelalte patimi)	3131
ZIUA (a șaptea)	3131
ZIUA (a opta)	3132
ZODIILE	3133
INDEX TEMATIC.....	3134

Prefață – P.F : Daniel

Cuvântul autorului Antologiei

Prezenta antologie se dorește a fi un instrument de lucru util atât studenților, doctoranzilor, profesorilor de Religie, preoților, dar și tuturor credincioșilor râvnitori pe calea desăvârșirii spirituale, căci cuprinde învățături de credință, explicații, îndemnuri și sfaturi deosebit de utile și de actuale ale unuia dintre cei mai mari Părinți ai Bisericii, și anume, Sfântul Ioan Gură de Aur. Se pare că și în vremea Sfântului Ioan existau unele probleme și nedumeriri pe care le întâlnim și astăzi, prin urmare, cuvântul lui este și acum, la fel de potrivit ca și atunci. Scopul nostru este de a pune pe Sfântul Ioan să *vorbească* asupra unor probleme însemnate, care preocupă și pe omul contemporan.

Pentru alcătuirea buchetului de texte alese pe care mi-am propus să-l prezint în această creștomatie hrisostomică, am citit cărțile Sfântului Ioan Gură de Aur, traduse în limba română, apoi le-am cules computerizat, le-am selectat și împărțit în capitole și subcapitole și le-am așezat mai întâi în ordinea cărților Sfintei Scripturi ce au fost comentate de Sfântul Ioan, iar restul textelor din celelalte scrieri, în ordinea pe care am considerat-o mai potrivită.

Antologia oferă avantajul de a avea grupate citate din scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur pe ansambluri de probleme și puncte de credință.

Pentru cititor, oboseala studiului nu va fi mică, mai ales că scrierile Sfântului Ioan Hrisostom nu sunt concise și expeditiv, ci explicative, lămuritoare, fulminante, însă și câștigul duhovnicesc e vrednic de jertfa depusă.

Unii dintre traducătorii operei Sfântului Ioan Gură de Aur în limba română sporesc valoarea versiunii românești prin binevenitele note explicative. De aceea, acolo unde ele există, am socotit utilă menționarea acestora în subsolul paginilor. Unde am considerat necesar, am adăugat alte note lămuritoare. Indexul tematic de la sfârșitul cărții vine și el în sprijinul cititorului.

Cartea reprezintă un îndemn și un prilej de a cunoaște cuvintele Sfântului Ioan Hrisostom, căci aceste cuvinte au fost născute de una din cele mai înalte minți și trăite de una dintre cele mai arzătoare inimi pentru iubirea de Dumnezeu și de aproapele, pe care le-a dat Biserica Ortodoxă.

Inițiativa alcătuirii acestei antologii aparține Prea Fericitului Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și locțiitorul scaunului de Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, care mi-a propus elaborarea acesteia, m-a sprijinit pe parcurs și mi-a oferit înalta binecuvântare arhierescă în vederea

publicării ei. Îi aduc Prea Fericitului Părinte Patriarh Daniel mulțumiri și pe această cale.

Fie ca paginile volumului ce apare acum să contribuie la stimularea interesului pentru lectura operei Sfântului Ioan Gură de Aur și, în general, a tuturor Sfinților Părinți și scriitorilor din perioada patristică și postpatristică, spre folosul duhovnicesc al tuturor creștinilor căutători de lumină și bucurie spirituală!

Lista cărților utilizate la alcătuirea Antologiei

1. „Omilii la Facere” (I), traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 21, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, 436 pp.
2. „Omilii la Facere” (II), traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 22, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989, 341 pp.
3. „Cele dintâi omilii la Facere”, Traducere din limba greacă veche și note de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Biserica Ortodoxă, București, 2004, 141 pp.
4. „Omilii la Matei”, traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), vol. 23, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, 1006 pp.
5. „Comentar la Evanghelia de la Ioan”, Traducere din limba franceză de Diacon Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Satu Mare, 1997, 474 pp.
6. „Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel”, Traducere de P.S. Teodosie Atanasiu, revizuită și îngrijită de Cezar Păvălașcu și Cristina Untea, Editura Christiana, București, 2005, 559 pp.
7. „Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corintheni”, Traducere din limba elină, după ediția Oxonia, 1847 de Arhim. Theodosie Athanasiu, Egumenul Mănăstirii Precista Mare din Roman, ediție revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sophia, București, 2005, 479 pp.
8. „Comentariile sau tâlcuirea Epistolei a doua către Corintheni”, traducere din limba elină, după ediția Oxonia, 1847, de Arhim. Theodosie Athanasiu, București, 1908, Ediție revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sofia, București, 2007, 268 pp.
9. „Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni”, Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1852, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Tipografia Editoare „Dacia”, Iași, 1901, 128 pp.
10. „Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni”, Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1852, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Tipografia „Dacia”, Iași, 1902, 253 pp.
11. „Comentariile sau explicarea Epistolei către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel”, Edit. Icos, 1998, 285 pp.

12. „Comentariile sau explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel”, traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1855, de Arhim. Theodosie Athanasiu, București, 1905, 343 pp.
13. „Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel”, Editura Nemira, București, 2005, 201 pp.
14. „Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon”, Editura Nemira, 2005, 226 pp.
15. „Comentariile sau explicarea Epistolei către Evrei”, Traducere din limba elenă, ediția de Oxonia, 1862, de Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, Tipografia Cărților bisericești, București, 1923, 395 pp.
16. „Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>”, Introducere și traducere Preot Victor Manolache, Editura Bizantină, București, 59 pp.
17. „Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei”, Traducere din limba greacă veche și note de Preotul Profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007, 405 pp.
18. „Primele patru omilii despre statui ale Sfântului Ioan Chrisostom”, Traducere din original de Stoenescu Apostol, Noua Tipografie „Profesională”, Dimitrie C. Ionescu, București, 1908, 85 pp.
19. „Predicile despre statui”, Partea a II-a, Traducere din original de Șt. Bezdechi, Editura Sfintei Episcopii a Râmnicului-Noului Severin, 1938, 227 pp.
20. „Sf. Ioan Gură de Aur - Predici la duminici și sărbători”, traduse și orânduite după Duminicile și sărbătorile anuale ale Bisericii Ortodoxe de Episcopul de Roman – Melchisedek, Ediția a II-a, Editura Bunavestire, Bacău, 1997, 304 pp.
21. „Omiliile despre pocăință”, Traducere din limba greacă de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, 185 pp.
22. „Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți”, Traducere din limba greacă și note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002, 573 pp.
23. „Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință. Despre necazuri și biruirea tristeții”, Traducere de Pr.Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002, 255 p.

24. „Omiliile la Postul Mare”, Versiune românească îmbunătățită, pornind de la ediția tradusă și îngrijită de Episcopul Roman Melchisedec (1893), în colecția „Comorile Pustiei”, vol. 19, Editura Anastasia, 1997, 181 pp.
25. „Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor”, Traducere din limba greacă și note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, 427 pp.
26. „Omiliile la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență. Despre rugăciune. Despre viețuirea după Dumnezeu”, Traducere din limba greacă veche și note de Preotul Profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, 377 pp.
27. „Omiliile și cuvântări despre educația copiilor”, Traducere din limba greacă de Pr. Marcel Hancheș, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, 187 pp.
28. „Despre necunoașterea lui Dumnezeu”, Traducere din limba greacă, cuvânt înainte și comentarii: Walther Alexander Prager, Editura Herald, București, 2004, 141 pp.
29. „Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii”, în vol. „Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi”, Editura Deisis, Sibiu, 2000, 139 pp.
30. „Diavolul și magia”, Traducerea din limba greacă de Zenaida Anamaria Luca, Editura Panaghia, 2002, 132 pp.
31. „Despre preoție”, Traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, 169 pp.
32. „Problemele vieții”, traducere de Cristian Spătăreanu și Daniela Filioreanu, Editura Egumenița, 379 pp.
33. „Puțul și Împărțirea de grâu – 57 de predici de Sfântul Ioan Gură de Aur”, Editura Buna Vestire, Bacău, 1995, 530 pp.
34. „Din ospățul Stăpânului”, Introducere, traducere, note și comentarii de † Irineu Slătineanu, Editura Adonai, București, 1995, 190 pp.
35. „Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență”, volum realizat de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003, 361 pp.
36. „Cateheze baptismale”, Traducere din limba greacă veche de Pr. Marcel Hancheș, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2003, 130 pp.
37. „Cateheze maritale”, Traducere din limba greacă veche de Pr. Marcel Hancheș, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2004, 180 pp.
38. „Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur”, Traducere de diacon Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1994, 255 pp.

39. „Bogățiile oratorice ale Sfântului Ioan Gură de Aur”, în limba franceză de Jean Doublet, traduse în limba română de diacon Gheorghe Băbuț, Vol. I și II, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2002, 645 pp.
40. „Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie. Despre tăria credinței. Despre propovăduirea Evangheliei și alte omilii”, Traducere din limba greacă veche și note de Preotul Profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006, 373 pp.

I. Viața Sfântului Ioan Gură de Aur¹

Sfântul Ioan Gură de Aur s-a născut la Antiohia într-o familie nobilă creștină. Nu s-a putut stabili cu exactitate anul nașterii, însă majoritatea specialiștilor îl așază în intervalul 344 și 354, în ciuda faptului că nici un alt autor patristic nu a avut mai mulți biografi, începând de la Palladius, până la sfârșitul Imperiului bizantin. Conform celei mai recente biografii, întocmită de J. N. D. Kelly, pe baza cronologiei vieții Sfântului Episcop Meletie, Sfântul Ioan Gură de Aur s-a născut în anul 349², în Antiohia Siriei.

¹ Pe lângă sursele folosite și citate deja la note, în alcătuirea biografiei Sfântului Ioan Gură de Aur am mai consultat și următoarele volume: Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, Sfânta Mănăstire Dervent, 2000; Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu și Preot Conf. Univ. Dr. Nicu Dumitrașcu, *Patrologie - Manual pentru Seminariile teologice*, Edit. I.B.M.B.O.R., București, 2004; Pr. Cicerone Iordăchescu, *Istoria vechii literaturi creștine*, vol. II, Edit. Moldova, Iași, 1996; Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *Precuvântare la Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1923; J. Tixeront, *Précis de Patrologie*, neuvième édition, Paris, librairie Victor Lecoffre, J. Gabalaa, Éditeur, Rue Bonaparte 90, 1927; F. Cayré, A. A., *Précis de Patrologie, Histoire et doctrine des Pères et Docteurs de l'Église*, Tome Premier, Livres I et II, Société de S. Jean L'Évangéliste, Desclée et cie, Éditeurs Pontificaux Paris –Tournai-Rome, 1927; G. Bardy, *Littérature Grecque Chrétienne*, Bibliothèque Catholique des sciences religieuses; Bruno H. Vanderberghe, *Saint Jean Chrysostome et la Parole de Dieu*, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1961; Anne-Marie Malingrey, *Jean Chrysostome. Lettre d'exil a Olympias et a tous les fidèles*, în col. *Sources Chrétienne*, N° 103, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1964; Berthold Altaner, *Patrologia*, traduzione italiana di A. Babolin S.I., ed. Marietti, Torino, 1977; Hubertus R. Drobner, *Patrologia*, Istituto Patristico Augustinianum; Johannes Quasten, *Patrologia*, vol. II, I padri greci (secoli IV-V), (dal Concilio di Nicea a quello di Calcedonia), Traduzione italiana del Dr. Nello Beghin, Edizione 1980, Marietti; Monsig. Ubaldo Mannucci, *ISTITUZIONI DI PATROLOGIA ad uso DELLE SCUOLE TEOLOGICHE*, parte II, Epoca Post-Nicena, Roma, 1922; Bonifacio Borghini, *Introduzione*, în vol. *S. Giovanni Crisostomo. Invito a penitenza*, Edizioni Paoline, 1975; John Heston Willey, *Chrysostom: The Orator (Men of Kingdom)*, Unknown Rinding, New York, 1906; J. N. D. Kelly, *Golden Mouth – The story of John Chrysostom – Ascetic, Preacher, Bishop*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995; Wendy Mayer and Pauline Allen, *John Chrysostom*, London, 2000.

² *Golden Mouth - the story of John Chrysostom – ascetic, preacher, bishop*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995, p. 4; și Wendy Meyer și Pauline Allen (autorii monografiei *John Chrysostom*, Edited by Carol Harrison, University of

Era fiul unor oameni care *au strălucit prin noblețe*³. Tatăl său, Secundus, era mare dregător militar (*magister militum Orientis*). Numele acestuia, ca și cel al surorii sale, Sabiniana, ne arată originea romană a familiei dinspre tată. Secundus a murit curând după nașterea copilului. Mama sa, Antusa, rămasă văduvă la 20 de ani, nu s-a mai recăsătorit niciodată. Ea s-a dedicat cu râvnă și perseverență educației fiului ei, care îi va purta o veșnică recunoștință, fapt evidențiat și în scrierile sale: *Mi-amintesc, scrie Sfântul Ioan, că într-o zi, pe când eram tânăr, dascălul meu a lăudat-o pe mama mea înaintea unei asistențe numeroase. A întrebat – după cum îi era obiceiul – pe cei de lângă el, cine eram eu. I s-a răspuns că eram fiul unei văduve. M-a întrebat apoi pe mine, câți ani are mama mea și de câți ani era văduvă. I-am răspuns că de patruzeci de ani și că a pierdut pe tatăl meu la douăzeci de ani. Atunci Libaniu, surprins, a strigat, uitându-se la asistență: <<Ah, ce femei au creștinii!>>. Atâta admirație și un elogiu ca acesta provoacă o astfel de purtare, adică refuzul unei a doua căsătorii, nu numai la noi creștinii, ci și la păgâni!*⁴ În ciuda vicisitudinilor vieții, Antusa s-a dovedit o adevărată mamă creștină. Despre greutățile prin care a trecut, ea însăși spune fiului: *Graiul nu-i în stare să zugrăvească furtuna și vijorul suferite de o fată tânără, abia ieșită din casa părintească, mistuită de treburile gospodăriei, aruncată dintr-o dată într-o durere atât de mare și silită să facă față unor griji mai presus de vârsta și de firea ei.*⁵ Alesele însușiri ale soțului ei avea să le poarte în suflet pentru tot restul vieții. Multă mângâiere îi va aduce chipul copilului, icoana însuflețită a tatălui său. Privind la chipul acestuia, spunea Antusa, *îl vede pe cel al tatălui.*⁶

Prin conduita și viața sa și-a câștigat binemeritul loc de cinste alături de celelalte mame creștine: Emilia – mama Sfântului Vasile cel Mare și Grigorie al Nyssei; Nona – mama Sfântului Grigorie de Nazianz și Monica – mama Fericitului Augustin.

Primele elemente ale educației creștine, Ioan le primi de la mama sa. Aceasta va face în așa fel încât nici o piedică să poată sta în calea devenirii

Durham, London and New York, 2000, p. 3), când vorbesc de momentul nașterii Sfântului Ioan Gură de Aur, îl așază în anul 349.

³ Paladie, *Dialogul istoric al lui Paladie, Episcopul de Helenopolis, cu diaconul Teodor al Romei*, cap. V, trad. de Pr. Constantin Cornițescu în vol. *Viața Sfântului Ioan Gură de Aur în relatările istoricilor...*, Edit. I.B.M.B.O.R, București, 2001, p. 47.

⁴ *Cuvânt către o văduvă tânără, cit.*, în P.S.B., vol. 21, *Introducere*, pp. 5-6.

⁵ În vol. *Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Efreem Sirul, Despre preoție*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Edit. I.B.M.B.O.R, București, 1998, p. 30.

⁶ *Ibidem*, p. 30.

fiului său. *N-am cruțat nici o cheltuială, ca să pot să-ți dau o creștere aleasă și să-ți fac un nume*⁷. Educația clasică o primi de la filosoful Andragatiu și de la retorul Libaniu. Acesta din urmă, atât de mult l-a îndrăgit pe Ioan încât la moartea sa, atunci când a fost întrebat pe cine avea să lase urmaș, a răspuns fără ezitare: *Pe Ioan, dacă nu mi l-ar fi furat creștinii*. Libaniu se mutase în capitala Siriei, fiind unul dintre cei mai vestiți promotori ai culturii păgâne din secolul al IV-lea. Cursurile lui Libaniu le urmaseră și Sfinții Grigorie de Nazianz și Vasile cel Mare la Atena⁸. Se pare că a studiat și dreptul, întrucât ar fi pledat câțva timp. Pe atunci, avocatura era considerată principala ocupație a unui tânăr cult. Pe Ioan, știința profană nu l-a subjugat, ci l-a ajutat să slujească mai bine Biserica.

După noțiunile elementare creștine pe care le primi de la mama sa, intră sub îndrumarea episcopului Meletie al Antiohiei, armean de origine, care îl și botează. Curând după aceasta, fu făcut citeț. Începu să practice ascetismul acasă, pentru a nu lăsa pe mama lui văduvă a doua oară. În același timp, a frecventat și asketerionul lui Diodor de Tars și al lui Carterios în tovărășia prietenului său, Teodor, viitorul episcop de Mopsuestia. Sigur, tânărul Ioan nu se va fi mărginit doar la audierea celor doi, ci se va fi cufundat în studierea lucrărilor marilor autori creștini de până la el, în special cei alexandrini.

În timpul studiilor, Ioan legase prietenie cu un camarad, Vasile, probabil viitor episcop de Rafanea, cu care se angajase să meargă pe același drum în viață. Dar, la un moment dat, Sfântul Ioan își trădă prietenul pe care nu-l împiedică să accepte episcopatul, în timp ce el, Ioan, fugi de această înaltă cinste ascunzându-se. În 374, după moartea Antusei, Ioan a putut să dea curs dorinței sale arzătoare pentru asceză. A plecat în munții Antiohiei, unde timp de 4 ani a dus o viață aspră sub conducerea unui bătrân ascet. Apoi, s-a retras, singur, într-o peșteră, unde, se pare, și-a subrezit sănătatea, îmbolnăvindu-se de stomac și rinichi, din pricina mâncării slabe și a frigului. Doi ani a petrecut Ioan acolo în asceză și rugăciune, dormind puțin și încercând să se apropie de Dumnezeu. În timpul acesta a învățat pe de rost Testamentul Domnului⁹.

În anul 380 s-a înapoiat la Antiohia, iar, în 381, bătrânul episcop Meletie l-a hirotonit diacon. Lui Meletie, Ioan îi va închina frumoase cuvinte de laudă: *Nu numai când învăța, nici numai când grăia, ci chiar*

⁷ *Ibidem*, p. 31.

⁸ Nicolae Corneanu, *Patristica mirabilia*, Edit. Polirom, Iași, 2001, p. 109.

⁹ Paladie, *op. cit.*, pp. 47-48.

numai când se arăta era în stare să insufle celor ce-l vedeau toată învățătura virtuții¹⁰.

Timp de 10 ani înaintea diaconatului, el a fost preocupat de problema monahismului și a fecioriei, cărora le-a consacrat tratate mici. În cei șase ani de diaconat, probleme de ordin pastoral și apologetic au început să-l preocupe, deși nu primise încă Taina Preoției. Din această vreme datează tratatul său *Despre preoție*.

În anul 386 Ioan e hirotonit preot de episcopul Flavian și primește misiunea de predicator. Geniul și arta sa oratorică îi duc numele până departe. Timp de 12 ani, între 386 și 397, și-a împlinit ascultarea cu atât de mult zel, abilitate și succes. Vorbea neîncetat: *în fiecare duminică și sârbătoare, precum și în fiecare vineri; iar în timpul postului mare, în fiecare zi; a predicat în toate bisericile orașului și în cele din jurul orașului. Temele predicii sale erau foarte variate: făcea teologie, explicând și demonstrând cu inepuizabile dovezi scripturistice taina de răscruce a creștinismului, Sfânta Treime; polemiza cu ereticii de toate nuanțele vremii sale: manihei, marcioniți, valentinieni, arieni, anomei și alții; nici pe evrei nu i-a uitat (...)* Cu predicile și cuvântările lui, Sfântul Ioan Gură de Aur a câștigat sufletele ascultătorilor săi, sufletele tuturor cetățenilor frumoasei și măreței Antiohii¹¹.

Faima talentului său de predicator și a valorii sale personale a străbătut până departe. Există nenumărate mărturii care vorbesc despre marele impact ce l-au avut predicile lui Ioan asupra ascultătorilor acestora: *În fiecare zi mulțimile îl ascultau cu plăcere datorită folosului (duhovnicesc) pe care îl aveau și toți stăruiau în cele spuse de el*¹². (...) *Mulți care l-au auzit (vorbind) în biserică, și-au îndreptat viața spre virtute și au început să gândească la fel ca el despre Dumnezeu*¹³. Despre puterea sa persuasivă, istoricul Sozomen ne relatează: *Nu-i convingea ca să fie de acord cu el, cu vreo tehnică sau putere specială a cuvântului, ci prin faptul că exprima cu sinceritate (sensul) Sfintelor Scripturi*¹⁴.

¹⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, Traducere din limba greacă și note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Edit. I.B.MB.O.R, București, 2002, p. 283.

¹¹ *Introducere*, în P.S.B., vol. 21, p. 11.

¹² Teodor, Episcopul Trimitundeii, *Despre viața, exilul și necazurile Fericitului Ioan Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului*, trad. Pr. C. Cornițescu, în vol. *Viața Sfântului Ioan Gură de Aur în relatările istoricilor...*, p. 162.

¹³ Sozomen, *Istoria bisericească*, trad. de Pr. C. Cornițescu, în *op. cit.*, p. 208.

¹⁴ *Ibidem*, p. 208.

Dărâmarea statuiilor împăratului Teodosie și ale membrilor familiei sale, în anul 387, din cauza cuantumului neobișnuit al obligațiilor fiscale, a adus locuitorilor Antiohiei amenințarea cu exterminarea totală. Era atunci un spectacol jalnic: păgânii fugeau din oraș, iar creștinii așteptau moartea îngrozită. Din prima săptămână a Postului mare, episcopul Flavian a plecat la Constantinopol spre a cere clemență împăratului, iar Sfântul Ioan a rostit, de-a lungul întregului post, 21 de omilii, numite *Omiliile despre statuii*, în care consolează și încurajează pe credincioșii îngroziti, dar face și operă morală, combătând plăcerile și arătând deșertăciunea lucrurilor de aici. Omilia a 21-a, finală, anunță rezultatul fericit al intervenției lui Flavian care aducea amnistierea celor vinovați. Succesul pe lângă Teodosie era socotit și succesul Sfântului Ioan. Numele lui era pe buzele tuturor. Secolul VI îi va da supranumele de Chrysostom – gr. Χρυσος și στόμα - Gură de Aur.

În timpul celor 12 ani de preoție la Antiohia, Sfântul Ioan a desfășurat o prodigioasă activitate misionară și predicatorială. A combătut pe eretici, îndeosebi pe anomei și pe iudeo-creștini, și s-a străduit pentru formarea morală a credincioșilor săi. Acum comentează, de pe amvon, Geneza, Evangheliile după Matei și Ioan și Scrisorile Sfântului Pavel.

La moartea patriarhului Nectarie al Constantinopolului, în septembrie 397, Ioan a fost ales patriarh al Capitalei. Nu era însă ușor ca această alegere să se și concretizeze. Cel ce avea să ducă la îndeplinire aceasta sarcină, puternicul ministru al împăratului Arcadiu, Eutropiu, știa că se va confrunta, pe de o parte, cu poporul antiohian, care n-ar fi fost de acord cu plecarea păstorului lor iubit, iar pe de altă parte, cu un eventual refuz chiar al celui în cauză, care nu era dornic de mărire și, totodată, se simțea foarte legat de orașul în care s-a născut. În plus, poziția de conducător al Bisericii din Constantinopol era râvnită de mulți, fiecare având o protecție și un sprijin în personalitățile politice sau eclesiastice ale momentului. De aceea, Eutropiu a apelat la o stratagemă, și anume: l-a rugat pe împărat să-i trimită o scrisoare guvernatorului provinciei Antiohia prin care, acesta din urmă, trebuia să-l aducă pe Ioan la Constantinopol fără ca cineva să bănuiască ceva. Guvernatorul l-a invitat să facă un tur al mănăstirilor martirilor din afara cetății, dar, la un moment dat, l-a urcat într-o trăsură care avea poruncă să-l ducă pe Ioan în capitală. Aici, unul dintre oponentii fățiși ai lui, Teofil al Alexandriei, este obligat să-l hirotonească în 26 februarie 398.

Ajuns patriarh, Sfântul Ioan a început prin a stârpi neregulile și abuzurile mediului clerical al Capitalei. *A luat măsuri aspre împotriva clericilor care țineau în locuințele lor călugărițe, împotriva clericilor care se îmbogățeau de pe urma preoției, împotriva clericilor care duceau o*

*viață nevrednică de preoți, care erau robi pântecelui, desfătării și desfrânării, care trăiau ca niște paraziți și lingușitori (...) a poruncit să fie ajutați săracii și vădulele (...) A zidit spitale pentru bolnavi, case de adăpost pentru bătrâni și săraci ...*¹⁵

Nectarie, patriarhul anterior, fusese un mare senior, și fastul clerului înalt ajunsese la concurență cu cel al aristocrației civile. Ei au fost foarte nemulțumiți de austeritatea și frugalitatea noului patriarh, care cerea să fie vândute obiectele de lux din Patriarhie, care refuza mesele copioase, totdeauna mânca singur și ducea, după spusa lui Paladie, *o viață de ciclop*.

În privința cheltuielilor pentru episcop a considerat că se face risipă și a poruncit ca banii care erau de prisos să fie transferați la spital. Și pentru că era nevoie, el a construit mai multe spitale pe care le-a pus sub conducerea a doi preoți cucernici. Ioan a cercetat registrele iconomului și, găsimd că unele cheltuieli nu se făceau în folosul Bisericii, a cerut ca acestea să fie sistate.¹⁶

Lucrarea sa în plan social este dublată de una misionară la fel de puternică. În acest sens, amintim : convertirea goșilor la ortodoxie (le-a dat o biserică și le-a hirotonit preoți dintre ei) și trimiterea unor călugări pentru răspândirea creștinismului în Sciția, Persia și Fenicia. Deci pe sciții care locuiau împrejurul Dunării i-a luminat (adică populațiile care locuiau pe teritoriul țării noastre, pe strămoșii noștri). În timpul acesta a continuat să-și scrie și predicile și comentariile sale.

Râvna sa de reformator implacabil, tonul tăios și neiertător al predicilor sale, care critica aspru toate păcatele și pogorămintele, de jos și până sus, la Eutropiu și Eudoxia, dragostea sa pentru cei săraci, pentru adevăr și dreptate, i-au făcut mulți dușmani. Patriarhul Ioan n-a fost pe placul tuturor, și de aceea a deșteptat uneori invidia, gelozia și pofta de răzbunare ale unora, deoarece biciuia fără nici o cruțare răul, ori din ce parte ar fi venit. Eutropiu stăruise pentru aducerea Sfântului Ioan la scaunul patriarhal al Constantinopolului și-l ajutase în lucrările sale de început. Dar Eutropiu era lacom și vicios. Sfântul Ioan îl critica de pe amvon. Eutropiu voise să suprima Bisericii dreptul de azil, Ioan însă i s-a opus. Când, în anul 399, acesta căzu în dizgrație și ceru azil Bisericii, Sfântul Ioan îl primi în Biserică, îl apăra de poliția imperială care venise să-l aresteze. În cele două cuvântări ținute cu acest prilej, patriarhul a arătat cât e de trecătoare slava lumii acesteia și cât de bună și de ocrotitoare este Biserica. Pentru nedreptăți de felul celor comise de Eutropiu, Sfântul Ioan muștră și pe

¹⁵ *Introducere*, în P.S.B..., vol. 21, p. 13.

¹⁶ Paladie, *op. cit.*, p. 51.

împărăteasa Eudoxia, care după căderea lui Eutropiu ajunsese suverană absolută în imperiu. Eudoxia s-a dovedit a fi cel mai înverșunat dușman pe care l-a avut Sfântul Ioan. Conflictul s-a declanșat, se pare, în momentul în care înaltul ierarh intervenise în favoarea unei văduve căreia, la moartea soțului, împărăteasa îi confiscase toată averea. Eudoxia a considerat gestul Sfântului Ioan drept o insultă și nu-l va uita niciodată. Ea folosește toate ocaziile și mijloacele pentru a-l pedepsi, iar cel mai nimerit prilej a fost dat de venirea *fraților lungi*, socotiți origeniști, la Constantinopol, pentru a face plângere împotriva episcopului Alexandriei, Teofil, care îi izgonise din Egipt. Sfântul Ioan îi primi pe aceștia, îi așeză undeva, dar nu intră în comuniune cu ei și nu le primi o plângere contra lui Teofil. Aceștia se adresară împăratului, care dispuse convocarea lui Teofil în fața episcopului Capitalei. Teofil își luă măsuri, trimițând înainte pe Sfântul Epifanie de Salamina, spre a descalifica pe Sfântul Ioan ca origenist. Bătrânul episcop Epifanie își dădu seama până la urmă, de cursa în care fusese atras și fugi în țara lui. Într-un pseudo-sinod ținut la Stejar, aproape de Calcedon și condus de Teofil, patriarhul Ioan este condamnat și depus. Împăratul Arcadie, un om slab, influențat de soția sa, a aprobat hotărârea luată la Stejar și a poruncit ca să fie exilat. Dar Ioan n-a ajuns decât până în Bitinia, când, datorită unei răscoale a poporului, care își iubea și respecta conducătorul spiritual, împăratul este nevoit să-l recheme și Ioan este primit în triumf.

Împăcarea n-a durat decât două luni. Cu prilejul inaugurării unei statui a împărătesei în fața senatului și a Bisericii Sfânta Sofia, unde Sfântul Părinte săvârșea Sfânta Liturghie, s-au făcut serbări mari, cu muzică, dansuri și spectacole teatrale. Când Sfântul Ioan a protestat, de la amvon, împotriva zgomotului care deranja atmosfera de rugăciune din catedrală, adversarii săi au spus împărătesei că, înaltul ierarh ar fi făcut remarci destul de acide, cu directă trimitere la casa regală. Fără să verifice autenticitatea acuzelor aduse, Eudoxia, la sfatul lui Teofil, a convocat un nou sinod în care a depus a doua oară pe Ioan, sub pretextul necanonicității revenirii lui în scaunul episcopal din Constantinopol, după primul exil. Ioan a fost arestat în palat aproape de sărbătoarea Paștelui și exilat după Rusalii la 20 iunie 404. De data aceasta este trimis în surghiun la Cucuz, în Armenia. Mânia credincioșilor și prietenilor săi au condus la incendierea catedralei Sfânta Sofia și la devastarea palatului senatului. Sfântul Ioan păstra legătura cu cei apropiați prin scrisori. El arată suferințele și necazurile lui pe drumul lung și silnic al deportării, dar e mereu preocupat de scumpa sa Biserică și de răspândirea Evangheliei. După o oprire scurtă la Niceea, Sfântul Ioan a ajuns, la sfârșitul a 77 de zile, la Cucuz sau

Arabissos, în Armenia Mică. Intervenția partizanilor săi la Constantinopol, așa numiții ioaniți, și moartea Eudoxiei spre sfârșitul anului 404, nu i-au schimbat situația. Ioan scrisese de la Cucuz și papei Inocențiu, dar acesta n-a putut face nimic pentru el. Dușmanii săi de la Constantinopol au reușit să-l determine pe împărat să-l transfere într-un loc mai îndepărtat, în care eventualitatea unei posibile reveniri să fie imposibilă. Locul ultimei destinații era Pityus, un orașel de pe țărmul oriental al Mării Negre. Drumul era greu și puterile sale împutinate, fiind măcinat de boală și forțat de soldați să parcurgă pe jos calea către locul de exil. De aceea el nu mai ajunge decât până la Comana, în Pont. Peste noapte i s-a arătat fericitului Ioan Sfântul Mucenic Vasilisc, ce fusese episcop al comanilor, ale cărui moaște se aflau acolo. Sfântul Vasilisc i-a zis Sfântului Ioan : *Curaj, frate Ioane, căci mâine vom fi împreună*. Fericitul Ioan a săvârșit Sfânta Liturghie și s-a împărtășit cu Prea Curatele Taine ale Trupului și Sângelui lui Hristos. În ziua de 14 septembrie, este chemat la Domnul, cu aceste cuvinte pe buze : *Slavă lui Dumnezeu pentru toate !* Numele său a fost trecut din nou în diptice. La 27 Ianuarie 438 rămășițele sale pământești au fost aduse la Constantinopol și așezate în biserica Sfinților Apostoli. Împăratul Teodosie al II-lea, fiul lui Arcadie și al Eudoxiei, a ieșit înaintea coșciugului, s-a aplecat pe el și s-a rugat pentru părinții săi, *care din neștiință au păcătuit*.

Biserica Ortodoxă, pentru ca pomenirea Sfântului Ioan să nu fie umbrită de marea sărbătoare a *Înălțării Sfintei Cruci*, a mutat-o pe 13 noiembrie. Sfântul Ioan Gură de Aur mai are și alte zile de pomenire : 27 ianuarie, amintind de aducerea moaștelor sale în capitala Imperiului, și pe 30 ianuarie, sărbătoarea *Sfinților Trei Ierarhi*.

Câteva mărturisiri și în același timp dezvăluiri ale unor contemporani și apropiați ai săi ne-ar lămuri mai bine despre acest mare Sfânt și vorbitor de Dumnezeu. Iată ce spunea Sfântul Isidor Pelusiotul despre el: *Noaptea târziu, când grijile scaunului arhieresc nu-l mai tulburau, Sfântul Ioan se închidea în camera sa de lucru și tâlcuia epistolele Sfântului Apostol Pavel. Camera nu avea alt mobilier decât un pat modest, o masă și un scaun, iar ca podoabă sfintele icoane, între care icoana Sfântului Pavel; la această icoană își îndrepta neconținut privirile când zăbovea asupra înțelesului dumnezeieștilor cuvinte ale apostolului neamurilor. Dăduse dispoziție să nu fie tulburat de nimeni în timpul lucrului său; nimeni să nu intre la el și nici să treacă pe dinaintea ușii lui. După ce a tâlcuit o parte din epistolele Sfântului Pavel, Sfântul Ioan a fost cuprins de oarecare îndoială. Oare îi va plăcea lui Dumnezeu tâlcuirea sa? A înțeles el bine*

cuvintele marelui apostol? Și s-a rugat stăruitor lui Dumnezeu să-i arate într-un chip oarecare de-i sunt plăcute explicările sale.

Între timp un curtean a căzut în dizgrația împăratului. El a cerut, printr-un cunoscut, Sfântului Ioan îngăduința de a-l primi, ca să-și spună necazul. Arhiepiscopul a încuviințat. Omul a hotărât să se ducă noaptea la casa arhiepiscopului, ca să nu fie văzut de dușmanii săi. Într-o seară, a venit și l-a rugat pe ucenicul sfântului, pe Proclu, să-l anunțe. Proclu, înainte de a intra, s-a uitat printr-o crăpătură în camera în care lucra sfântul și a văzut că arhiepiscopul nu era singur, ci în spatele lui stătea un bărbat aplecat spre el și cu gura la urechea lui. Proclu, intrigat că dascălul său este cu cineva în cameră, a căutat să audă ce spune acel bărbat, dar n-a putut înțelege nimic. Văzând că nu poate intra, s-a întors și a spus curteanului că nu-l poate anunța, pentru că altul se afla cu arhiepiscopul; să mai aștepte până va pleca acela. După câțva timp, Proclu s-a dus din nou; dar iarăși l-a văzut pe străin tot acolo; s-a dus și a treia oară dar în zadar. Nu după mult timp a tocat pentru slujba de noapte. Atunci Proclu a spus curteanului să se ducă acasă și să vină în seara următoare, că nu-l mai poate introduce, pentru că arhiepiscopul își începe rugăciunea, care durează până dimineța. Curteanul a venit și a doua seară, dar n-a putut să intre pentru aceeași pricină ca și în seara trecută. Mirarea lui Proclu era mare; cine putea fi străinul acela care intra neobservat? Și s-a hotărât să nu mănânce, să nu doarmă și să nu se dezlipească de ușă până nu va afla cine este acel bărbat. Și a făcut așa. Seara, când a venit curteanul, incredințat că nimeni n-a intrat la arhiepiscop, i-a spus că va vorbi negreșit cu el, că n-a văzut pe nimeni intrând. Totuși, ca și mai înainte, s-a uitat înăuntru și a văzut iarăși pe acel bărbat. Proclu a spus curteanului să se ducă la casa sa și să se roage singur lui Dumnezeu pentru mântuirea lui, că bărbatul care vine la arhiepiscop este trimis de Dumnezeu, că intră în cameră fără să fie văzut. A doua zi dimineța, Sfântul Ioan și-a adus aminte de curteanul care trebuia să vină la el și l-a întrebat pe Proclu de nu l-a căutat cineva. Proclu i-a răspuns că da, dar i-a povestit totodată și motivul pentru care nu l-a putut introduce. Când a terminat de vorbit, Proclu și-a aruncat ochii la icoana Sfântului Pavel și, minunat peste măsură, a spus arhiepiscopului că bărbatul care era în cameră cu el semăna cu cel zugrăvit pe icoană. Așa a aflat Sfântul Ioan Gură de Aur că Dumnezeu i-a

ascultat cererea, trimițând pe însuși autorul epistolelor să-i dicteze tâlcuirea¹⁷.

Tot referitor la sfințenia vieții Sfântului Ioan Gură de Aur, literatura duhovnicească ne transmite această mărturie: *Ava Atanasie ne spunea despre Iania, sora episcopului Adelfie, care relata: Când Ioan Gură de Aur, episcopul Constantinopolului a fost surghiunit în Cucuson, a găzduit în casa noastră. Cât a stat la noi am avut mare îndrăznire și dragoste către Dumnezeu. Fratele meu, episcopul Adelfie, mi-a spus: Când a murit Fericitul Ioan în surghiun, m-a cuprins o durere de nesuferit, că acest bărbat, dascălul întregii lumi, care a înveselit cu cuvintele sale Biserica lui Dumnezeu, n-a adormit întru Domnul pe scaunul său. Și eu m-am rugat lui Dumnezeu, cu multe lacrimi, să-mi arate în ce stare se află el. După ce m-am rugat multă vreme, într-o zi, am căzut în extaz și am văzut un bărbat frumos la chip, care m-a luat de mână dreaptă și m-a dus într-un loc frumos și slăvit. Acolo mi-a arătat pe predicatorii credinței și pe dascălii Bisericii. Eu mă uitam de jur împrejur să văd pe cel pe care îl doream, pe marele Ioan. După ce mi-a arătat pe toți și mi-a spus numele fiecăruia, m-a apucat iarăși de mână și m-a scos afară. L-am urmat întristat că n-am văzut împreună cu părinții pe cel întru sfinți, Ioan. La ieșire, cel ce stătea la poartă, văzându-mă trist, mi-a spus: Nici unul dintre cei care vin aici nu iese întristat! Eu i-am răspuns: Aceasta îmi este durerea, că n-am văzut cu ceilalți dascăli pe preaiubitul meu Ioan, episcopul Constantinopolei. Acela m-a întrebat iarăși: Vorbești de Ioan, dascălul pocăinței? Da!, i-am răspuns eu. Pe el, mi-a spus acela, nu-l poate vedea om în trup, pentru că el stă acolo unde este tronul Stăpânului¹⁸.*

¹⁷ Cf. † Irineu Slătineanu, *Introducere la vol. Din ospățul Stăpânului*, Edit. Adonai, 1995, pp. 5-7.

¹⁸ Ioan Moshu, *Limonariu*, cap. CXXVIII.

II. Opera

Opera Sfântului Ioan Gură de Aur este vastă, ea ocupând 18 volume (47-64) în ediția Migne.

O clasificare a operei o face Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman. Pe aceasta am preluat-o în lucrarea de față¹⁹.

Opera Sfântului Ioan se împarte în:

a) Omilii asupra Sfintei Scripturi:

- asupra cărților Vechiului Testament:

- Omilii la Geneză;
- Omilii asupra Anei, mama lui Samuil;
- Omilii asupra lui David și Saul;
- Omilii asupra Psalmilor;
- Omilii asupra obscurității profetilor;
- Omilii la Isaia.

- asupra cărților Noului Testament:

- Omilii la Matei;
- Omilii la Ioan;
- Omilii despre săracul Lazăr;
- Omilii la Faptele Apostolilor;
- Omilii asupra Epistolelor Sfântului Apostol Pavel.

b) Opere dogmatico – polemice:

- Contra anomeilor;
- Contra iudeilor;
- Despre înviere;
- Cuvântări sau predici la sărbătorile mari al Mântuitorului;
- Cuvântări morale cu bază biblică;
- Cuvântări ocazionale.

c) Apologetice:

- Contra lui Iulian și a păgânilor;
- Despre Sfântul Vavila;
- Micul Tratat: Că Hristos este Dumnezeu.

d) Ascetice:

- Către Teodor cel căzut;
- Despre pocăință;
- Contra adversarilor vieții monahale;

¹⁹ Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, Sfânta Mănăstire Derwent, 2000, pp. 135-136.

- Comparația între un rege și un monah;
- Către Stagir;
- Despre feciorie.

e) Educativ – morale:

- Despre slava deșartă și despre ducăția copiilor;
- Către o tânără văduvă;
- Despre nerepetarea căsătoriei;
- Nimeni nu e vătămat decât de sine însuși;
- Către cei ce sunt scandalizați din cauza nenorocirilor;
- Contra celor care au fecioare subintroduse;
- Femeile diaconițe nu trebuie să locuiască cu bărbații;
- Despre preoție.

f) Corespondența:

- Cuprinde 236 scrisori, cele mai multe din timpul celui de-al doilea exil (404-407); au caracter istoric, consolator, de recomandare și familiar.

III. Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur

Nici o carte nu poate cuprinde tot ce a făcut acest Părinte al Bisericii. Nici un Părinte bisericesc nu a lăsat o moștenire literară atât de vastă. A descrie în amănunt activitatea pastorală și literară a Sfântului Ioan Hrisostom, a acestui gigant al Bisericii, este aproape imposibil. Această greutate se vede că a simțit-o și Theodorit, de vreme ce în întâiul dialog, cum și în cuvintele sale de laudă adresate amintirii Sfântului Ioan Hrisostom, găsim între altele și aceste cuvinte: *Dă-ne nouă, Părinte, lira ta, împrumută-mi plectrul (arcușul) tău, spre lauda ta ... lira ta răsună armonios, cu darul harului, în toată lumea ... Dă-ne nouă puterea acelei limbi nemuritoare. (La Fotie, Miriob., 273)*²⁰.

Sfântul Ioan Gură de Aur s-a născut în Antiohia, Antiohia lui Dafne și a lui Orente. Cincisprezece alte orașe fondate de Seleucus Nicator au fost numite după tatăl acestuia, Antiochus. Locul de naștere al marelui orator a fost numit, în orice caz, de Pliny, *Regina Orientului* și a fost, în multe privințe, demnă de ilustrul ei fiu. Acesta a fost un oraș glorios pe ale cărui străzi s-a preumblat adeseori tânărul Hrisostom²¹.

Ioan a venit într-o lume care era stabilă dar și prinsă în inexorabilul moment al schimbării. Până în momentul morții sale din 14 septembrie 407, întreaga lume a antichității se schimbase irevocabil.

Sfântul Ioan s-a născut într-un oraș al cărui statut concura cu cel al celorlalte mari centre urbane din lumea romană târzie – Roma, Alexandria și Constantinopol. Cetatea Antiohiei număra ca la două sute de mii de suflete, fiind între primele trei din partea de Răsărit a Imperiului Roman. Situat în apropierea rutei de schimb dintre estul îndepărtat până la malurile estice ale Mediteranei și ruta terestră de la Egipt, prin Constantinopol până în vest, orașul s-a bucurat de bunuri și servicii ca și de disponibilitatea vizitatorilor. Conform standardelor antice, Antiohia era un oraș mare, mai mic decât Roma, dar comparabil cu Constantinopol și Alexandria²².

În *Despre statui*, cuvântul 14, Ioan evidențiază prosperitatea orașului, ca și abundența mărfurilor, multitudinea de construcții, facilitatea cu care

²⁰ Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *Viața și activitatea Celui între Sfinți, Părintelui nostru, Ioan Chrisostom, Arhiepiscopul Constantinopolului*, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1923, p. 20.

²¹ John Heston Willey, *Chrysostom: The Orator (Men of Kingdom)*, Unknown Rinding, New York, 1906, p. 29.

²² J. N. D. Kelly, *Golden Mouth – The story of John Chrysostom – Ascetic, Preacher, Bishop*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995, p. 2.

locuitorii orașului circulă pe străzi până seara târziu, străzile cu coloane²³. Sfântul Ioan a trăit în zăbucium fără să-i fie victimă, pentru că a putut să ia în orașul său natal lecții de la dascăli renumiți. Antiohia nu avea renumele Atenei, dar era totuși un bastion al înaltei culturi elenice²⁴.

De aproximativ un secol și jumătate înflorea în Egipt viața monahală, care s-a extins mai apoi și în Siria, astfel că până și în împrejurimile Antiohiei, în special în munți, se găseau sihaștri și schimnici în număr destul de mare, ei trăind într-o extremă austeritate, rugându-se, postind și nevoindu-se în scopul cultivării virtuților. Era reacția conștiinței evanghelice împotriva păcatelor lumești invadatoare. Sufletele nobile duceau o astfel de viață și încercau eroic să respecte și să subscrie idealurilor evanghelice; de observat este faptul că mulți Sfinți Părinți au fost monahi atât în Orient cât și în Occident.

Și Sfântul Ioan s-a entuziasmat la gândul unei astfel de vieți și, după moartea mamei, a experimentat-o timp de patru ani într-o peșteră. Însă, din cauza austerităților excesive și-a compromis sănătatea; cu toate acestea, și-a îmbogățit *comoara* spirituală. Pe tot parcursul vieții a avut un respect și o admirație deosebite pentru monahi, pe care-i menționează în repetate rânduri în predicile sale. S-a observat, însă, o diferență în aprecierile sale: dacă la început era entuziasmat, când a revenit în Antiohia și și-a dat seama de nevoile spirituale ale poporului, Hrisostom a manifestat apoi o preferință pentru preoții care se dedicau apostolatului²⁵.

Ca diacon, preot și episcop, el nu doar că a rămas monah în sufletul său, dar a continuat, atât cât îi permiteau noile circumstanțe, să-și păstreze obiceiurile de austeritate monahală – ca de exemplu, să trăiască în singurătate cât mai mult posibil. Cu toate acestea, nu a eșuat niciodată în îndatoririle sale de episcop. Și, deși înțelegea în mare măsură misiunea călugărilor, nu a fost de acord cu îndepărtarea acestora de biserică și de predicile acesteia. De aceea, a făcut tot posibilul ca și călugării să aibă aceleași idealuri ca și el. Acest lucru i-a transformat pe mulți dintre aceștia în dușmanii săi²⁶.

La 23 de ani, anumite influențe ce-și făcuseră simțită prezența încă din copilărie, au atins apogeul. Insistența moderată a mamei, exemplara integritate a lui Vasile, prietenul său din copilărie, ca și exemplul dat de

²³ Wendy Mayer and Pauline Allen, *John Chrysostom*, London, 2000, p. 12.

²⁴ Bruno H. Vanderberghe, *Saint Jean Chrysostome et la Parole de Dieu*, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1961, p. 12.

²⁵ Bonifacio Borghini, *Introduzione*, în vol. *S. Giovanni Crisostomo. Invito a penitenza*, Edizioni Paoline, 1975, pp. 11-12.

²⁶ J. N. D. Kelly, *op. cit.*, pp. 35 și 126.

Meletie, episcopul Antiohiei – toate acestea au contribuit la trezirea la viață și la maturizarea spirituală a tânărului avocat. Între aceste influențe, personalitatea episcopului nu a fost mai puțin importantă. Libaniu a fost cel care i-a șlefuit gândirea, rațiunea, creierul, iar Meletie – sufletul. *Libanius l-a învățat să vorbească, iar Meletie i-a insuflat extraordinare idealuri și aspirații vrednice de un orator desăvârșit. Se pare că Ioan a fost <<norocos>> în ceea ce privește prietenii și alianțele*²⁷. În Antiohia trăia acest cunoscut sofist Libaniu, acest oraș fiind și locul lui de naștere. A studiat la Atena iar tinerețea și-a petrecut-o la Constantinopol și în Nicomidia. Ca student în retorică și în greaca veche nu avea rival. Într-adevăr, popularitatea sa în Constantinopol ca profesor privat de retorică i-a determinat pe profesorii publici să-i planifice decăderea și a fost exmatriculat pe motive de practicarea magiei²⁸. Libaniu a fost un student credincios de-al lui Demostene, un bun analist al discursurilor marilor oratori și un iubitor înflăcărat al stilului antic attic și e drept că uneori pare mai preocupat de formă decât de substanță în lucrările sale.

Era primul retor și oratorul oficial al orașului și reprezentantul său în ocaziile speciale. Ținea mult la titulatura sa de *sofist*. Sfântul Vasile și Sfântul Grigorie de Nazianz l-au întâlnit pe Libaniu la Atena, și primul dintre ei a studiat chiar sub îndrumarea sa²⁹.

A fost contemporan cu oameni influenți. O glorioasă constelație de genii a fost cea care *lumina* perioada acelor ani în care Sfântul Ioan predica la Constantinopol. În vest erau Ambrozie, Ieronim, Augustin. În est erau cei trei Capadocieni: Vasile, Grigorie de Nazianz și Grigorie de Nyssa, educați, magnetici și de-a dreptul fascinanți. Aceștia au fost bărbații cu care Ioan a împărțit atenția lumii³⁰.

În privința aspectului fizic, Gură de Aur era mic de statură și plăpând, avea fața plăcută, dar slăbită de post și suferindă, obrajii trași, fruntea înaltă, liberă și ridată, proeminentă, capul pleșuv, urechile puțin mari, un chip plat, cu barbă, ochii adânci erau ca două torțe arzând și deosebit de ageri și de pătrunzători. Stomacul îi crea des probleme și adesea febră. Era foarte sensibil la frig. La fizic nu avea nimic prin care să se impună mulțimii. Întreaga sa viață era în ochii vii și strălucitori și în voce, relativ slabă dar de o rară putere de persuasiune³¹. *Gusturile sale erau dintre cele*

²⁷ John Heston Willey, *op. cit.*, p. 40.

²⁸ *Ibidem*, p. 34.

²⁹ Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.*, pp. 13-14.

³⁰ John Heston Willey, *op. cit.*, pp. 159-160.

³¹ Cf. J. Tixeront, *Précis de Patrologie*, Paris, Librairie Victor Lecoffre, J. Gabalda, Editeur, 1927, pp. 264-266, John Heston Willey, *Chrysostom: The Orator (Men of*

mai simple, iar viața sa, de o austeritate continuă. Era o natură delicată, simțind cu putere lucrurile și traducându-și impresiile într-un mod tranșant. Grațios, bun, afectuos și vesel cu cei apropiați, rămânea, în relațiile sale exterioare, tot timpul rezervat și puțin rece. I-a cam lipsit simțul diplomatic și spiritul practic de combativitate. În situația sa, Atanasie și Vasile s-ar fi apărat și ar fi triumfat asupra adversarilor lor. Hrisostom atacat, calomniat, a refuzat lupta și i-a plăcut mai mult să cedeze decât să lupte. În fața dușmanilor fără conștiință, el a avut scrupule și nu și-a valorizat drepturile³².

În ce privește opera Sfântului Ioan Hrisostom, putem spune că acesta lasă posterității o operă uriașă, inegalabilă atât ca dimensiuni, cât și prin conținut, cuprinzând 18 volume în ediția Migne (vol. 47-64), comparabilă doar cu cea a lui Origen sau a Fericitului Augustin. Dintre anticii antioheni, Sfântul Ioan este singurul ale cărui scrieri au dăinuit, în timp, aproape în întregime. Acest privilegiu este datorat personalității autorului, dar nu într-o mai mică măsură, valorii lor. Nici un scriitor oriental nu a obținut în asemenea măsură admirația și aprecierea posterității.

Întreaga operă literară a Sfântului Ioan a fost inspirată de nevoile practice legate de mântuirea sufletului. Date fiind acestea, Sfântul Ioan era decis în ce direcții urma să-și folosească energia:

- formarea în retorică, urma să-i folosească în predicile sale și să ducă la obținerea binemeritată a supranumelui de *Gură de Aur*;
- efortul susținut pentru urmarea lui Hristos și atingerea desăvârșirii, în conformitate cu învățăturile Sfintei Scripturi: *propovăduiește cuvântul, staăruiește cu timp și fără timp, muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga răbdare și învățătura* (2 Tim., 4, 2), ceea ce va duce, în mod inevitabil, la martiriul său;
- concretizarea unei vieți bazate pe credință, nu prin renunțarea de tip monahic la cele lumești, ci chiar prin înfruntarea problemelor cotidiene întâmpinate în *drumul* către mântuirea sufletului.³³

Scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur, dintre cele mai bogate și alese ale literaturii mondiale, s-au păstrat aproape în totalitate. Opera sa este foarte vastă, fără comparație printre părinții creștini de limbă greacă, egal fiindu-i sub acest aspect numai Fericitul Augustin, scriitor de limbă latină.

Kingdom), *Unknown Rinding*, New York, 1906, p. 169, Bruno H. Vanderberghe, *Saint Jean Chrysostome et la Parole de Dieu*, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1961, p. 63.

³² J. Tixeront, *op. cit.*, pp. 264-266.

³³ Hubertus R. Drobner, *Patrologia*, Istituto Patristico Augustinianum, Roma, 2003, p. 438.

Ea conține tratate, omilii, cateheze, comentarii biblice, cuvântări, epistole, precum și cărți de cult, dintre care cea mai celebră, rămâne, fără îndoială, *Slujba Sfintei Liturghii*, după care se oficiază Liturghia în cea mai mare parte a Bisericii Ortodoxe.

Majoritatea acestor scrieri sunt la origine predici susținute de Sfântul Ioan în Antiohia și Constantinopol. Unele dintre acestea nu au fost scrise propriu-zis de Ioan, ci stenografiate de tahigrafi în timp ce el le vorbea credincioșilor, iar înaintea editării acestora, erau verificate și corectate de Sfântul Ioan.

Cum majoritatea scrierilor din epocă erau elaborate prin dictare și lecturate cu voce tare, faptul că scrierile lui Ioan au la origine discursuri susținute în Biserică nu le situează mai prejos de tratatele religioase redactate numai spre a fi citite. Astfel, *lecturarea scrierilor lui Ioan nu lasă impresia unui dogmatism pur și steril, străin vieții de credință, pe care o poate simți cititorul tratatelor teologice pure*³⁴. Frumusețea scrierilor sale rezultă nu numai din stilul liber dar și din concluziile morale și exortațiile la săvârșirea binelui, cu care încheie fiecare omilie.

Scrierile lui Ioan analizează cu limpezime și convingere probleme morale, sociale, dogmatice și interpretative, comentează practicile vieții cotidiene, interpretează cărțile Vechiului și Noului Testament, elogiază personalitatea multor personaje biblice, a sfinților, și a contemporanilor săi de seamă, se opresc asupra învățăturilor fundamentale ale Bisericii și apără învățătura genuin-creștină de asaltul ereziilor destul de numeroase în acea perioadă.

Bogăția, profunzimea și logica ideilor sale, cunoștințele lui enciclopedice, memoria sa fenomenală și precizia în citarea și interpretarea Scripturii, precum și descoperirea bogățiilor de sensuri ale scrierilor acesteia, frumusețea și atracția stilului, figurile retorice, jocul de cuvinte folosit în unele locuri, desfată sufletul cititorului constituind un adevărat festin duhovnicesc pentru acesta. Isidor Pelusiotul (*Ep.* 5, 2) laudă eleganța limbajului, iar unul dintre cei mai mari erudiți ai epocii moderne, U.V. Wilamowitz-Wallendorf, a declarat că limbajul sfântului este *expresia armonică a unui suflet elegant*³⁵.

Aproape fiecare frază din omiliile sale este certificată cu un citat din Sfânta Scriptură. Fiecare idee, este imediat lămurită prin diferite exemple

³⁴ Walther Alexander Prager, *Cuvânt înainte* la vol. *Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, Editura Herald, București, 2004, p. 10.

³⁵ Cf. Johannes Quasten, *Patrologia*, vol. II, I padri greci (secoli IV-V), (dal Concilio di Nicea a quello di Calcedonia), Traduzione italiana del Dr. Nello Beghin, Edizione 1980, Marietti, p. 433.

sau asemănări luate din fenomenele naturii, din regnul plantelor, sau al animalelor, din faptele omenești, și cu deosebire din moravurile și obiceiurile oamenilor de atunci.

Scrierile Sfântului Ioan au un caracter particular ce îți revelă imediat dacă scrierea aparține Sfântului sau nu, chiar dacă nu se cunoaște de la început numele autorului, ci se voiește a se dovedi din lectura scrierii. Căci într-adevăr, toate scrierile Sfântului Ioan, fie ele dogmatice, fie morale, fie comentarii de-ale Scripturii, poartă ca tip particular următoarea caracteristică: *nici scrierile dogmatice nu sunt curat dogmatice, nici cele morale nu sunt curat morale și lipsite de partea dogmatică, și nici explicările sau herminiile lui asupra Sfintei Scripturi, nu pot fi curat hermeneutice, fără partea dogmatică, ci toate se prezintă sub aceste trei fețe: dogmatică, hermeneutică și morală*³⁶.

Scrierile Sfântului Ioan atrag, uimesc, cuceresc într-atât încât îl cuceresc cu totul pe cititor. Operele sale literare sunt un izvor nesecat nu doar pentru teologi, ci și pentru arheologi și pentru istoricii culturii.

În teologie, Hrisostom este, înainte de toate, un moralist care extrage din învățătura curentă consecințe practice. El cunoaște, de altfel, foarte bine doctrina creștină și, în anumite discursuri de controversă, a expus-o într-un mod savant, dar nu a aprofundat-o pentru ea însăși, nici nu s-a amestecat în discuții teologice³⁷.

Putem spune că Sfântul Ioan a fost oarecum reținut în speculații despre tainele divine. Atributele lui Dumnezeu îi sunt familiare, dar el caută mai puțin să le analizeze, dorind mai mult să le trăiască și să le facă trăite. Sfântul Ioan Gură de Aur nu a avut curiozitatea de a cerceta modul în care, în Hristos, cele două firi s-au unit, iar, pe de altă parte, ca un veritabil antiohian, el a insistat cu precădere asupra umanității sfinte, a vieții, a operei și a morții lui Hristos.

În toate discursurile lui, face apel la puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu, la mila, dragostea, dreptatea și voia Sa. Cele mai frumoase pagini oratorice au fost inspirate de gândul la măreția lui Dumnezeu și la fragilitatea creaturilor, mărturie stând omiliile despre căderea lui Eutropiu. Sensul vanității lucrurilor din lume, care i se revelează cu atâta forță, are ca punct de sprijin necesar înțelepciunea dumnezeiască: Dumnezeu este portul care nu cunoaște furtună, adevărata cetate, pe când în lumea aceasta noi

³⁶ Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.*, p. 20.

³⁷ J. Tixeront, *op. cit.*, pp. 264-266.

suntem doar ca niște călători care poposesc pentru o zi într-o casa de oaspeți și apoi pleacă³⁸.

Trebuie însă subliniat faptul că la acea vreme nu erau erezii îngrijorătoare de combătut, așa cum fuseseră înainte și după el. În acest domeniu, Sfântul Ioan nu a avut mult de lucru și nici nu s-a văzut constrâns să aprofundeze grave probleme teologice, așa cum li s-a întâmplat Sfântului Atanasie, Sfântului Vasile, lui Augustin³⁹.

Este netăgăduit că Sfântul Ioan ocupă primul loc în literatura noastră bisericească, mai ales ca hermeneut neîntrecut al Sfintei Scripturi.

În exegeză, el caută mai întâi sensul literal și nu se teme să facă, atunci când se impune, considerații gramaticale și lingvistice pentru a explica un pasaj dificil, dar aceasta nu semnifică decât o pregătire pentru a desprinde sensul tipic sau învățătura morală a textului. Utilitatea pentru auditorii săi este întotdeauna unicul scop pe care și-l propune⁴⁰. *Domeniul său era cel al moralei evanghelice pe care își dorea cu ardoare s-o insufle poporului*⁴¹.

Fidel principiilor Școlii din Antiohia, al cărei ilustru reprezentant și este, el se atașează mai ales exegezei literare. Totuși, temperează rigiditatea acestei metode fie printr-un recurs prudent și moderat la un oarecare alegorism, mereu fondat pe literă, fie prin insistența asupra învățăturii morale și a bogăției aplicațiilor practice. Opera sa ni se prezintă ca un manual complet al vieții creștine⁴².

Hrisostom era *omul unei singure Cărți*; Biblia sa nu era niciodată închisă. O știa pe de rost. O citează, o explică, o comentează și recomandă permanent citirea acesteia.

Sfânta Scriptură este, pentru Sfântul Ioan, sursa principală și unică a gândirii sale. El face din aceasta o lege pentru orice orator creștin. Biblia este pentru Sfântul Ioan Hrisostom *cartea prin excelență, care reunește lecțiile cele mai variate și cele mai practice pentru instruirea credincioșilor*⁴³. Din textele sfinte, Sfântul Ioan Hrisostom își propune să scoată întreaga profunzime. Cu imaginația sa prolifică, el își închipuie fără greutate personajele, intră fără greutate în *interiorul* sfinților, în

³⁸ F. Cayré, *Précis de Patrologie. Histoire et doctrine des Pères de l'Église*, tome premier, Société de S. Jean L'Évangéliste, Desclée et Cie, Éditeurs Pontificaux, Paris-Tournai-Rome, 1927, pp. 472-473.

³⁹ Bonifacio Borghini, *op. cit.*, p. 16.

⁴⁰ J. Tixeront, *op. cit.*, pp. 264-266.

⁴¹ Bonifacio Borghini, *op. cit.*, p. 16.

⁴² F. Cayré, *op. cit.*, pp. 473-474.

⁴³ Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.*, p. 70.

sentimentele lor, până a și le însuși și le transmite cu o vitalitate a cărei emoție te molipsește⁴⁴.

Marele patriarh al Constantinopolului comentează cea mai mare parte a cărților Vechiului și Noului Testament, de la Facere și până la Epistola către Evrei. Sfântul Pavel este pentru dânsul obiectul unei predilecții speciale. Fără îndoială, cele mai numeroase și cele mai vii cuvântări de laudă sunt cele consacrate Sfântului Apostol Pavel. Aproape la fiecare pas pomenește cu drag numele marelui Apostol. El nu încetează să revină la epistolele Sfântului Apostol pe care le explică în detaliu auditorilor săi din Antiohia și din Constantinopol și în care găsește sfaturi admirabile.

Nimeni nu știut să folosească mai bine Scriptura inspirată pentru a desăvârși formarea duhovnicească a poporului creștin⁴⁵.

Ca predicator, Sfântul Ioan Gură de Aur a fost considerat cel dintâi. De-a lungul secolelor, elocvența a produs genii: Demostene la greci, Cicero la latini, Hrisostom la orientali. Demostene este geniul elocvenței politice. Însă, elocvența sfântă se naște cu Sfinții Părinți. Elev al marelui retor păgân Libaniu, Hrisostom a întrecut cu mult pe maestrul său. Dintre toți Sfinții Părinți greci ai Bisericii, Sfântul Ioan Hrisostom este cel mai cunoscut și cel mai popular, și din toți Sfinții Părinți greci sau latini, cel mai elocvent. Făcând o paralelă între Hrisostom și Augustin, Bardenhewer spune cam așa:

Augustin vorbea scurt, prefera silogismul; Hrisostom foarte lung, el întrebuința adesea câte două ore fără să producă oboseală ascultătorilor, ci dimpotrivă. Augustin se adresa mai mult minții, Hrisostom sufletului întreg, pe care voia să-l vadă mișcat la fapte creștine. Augustin urma în cuvântarea sa o cale severă, logică, rece, abstractă, de multe ori chiar greoaie, Hrisostom însă vorbea cald, cursiv, figurat, se inspira de la auditoriul său sau de la împrejurări; ținea continuu încordată atenția ascultătorilor prin exemplele vii și plastice de care se servea, prin figurile de stil, ca niciodată nu erau exagerate. Predica lui era un fel de exegeză. Găsim la el unele interpretări de o rară frumusețe. Despre corabia lui Noe, spune el undeva: <<Aceasta avea un sens tainic, era prototip al celor viitoare; căci prin corabie era preînchipuită Biserica; prin Noe, Hristos;

⁴⁴ *Ibidem*, p. 71.

⁴⁵ G. Bardy, *Littérature grecque chretienne*, Librairie Bloud & Gay, 1927, pp. 113-114.

prin porumbel, Sfântul Duh, prin frunza de măslin, dragostea lui Dumnezeu pentru oameni>>⁴⁶.

*Poate nimeni, afirmă Bardenhewer, n-a știut să interpreteze textul sfânt cu atâta temei și chibzuință, așa putea spune, atât de sobru și totuși să-l facă în același timp util pentru toate ramurile vieții lui religioase, în chip așa de adânc și multilateral, așa de gingaș și de fin*⁴⁷.

Cuvântul a fost vocația și dorința sa arzătoare și cea mai pură măreție. Contemporanilor săi le plăcea deja să spună: *Și din gura sa ieșeau cuvinte mai dulci ca mierea*. Toate secolele creștine au confirmat acest elogiu. A fost numit *Homer al oratorilor*. El cunoștea regulile artei oratorice încât nici un scriitor grec creștin nu i s-ar fi putut compara, iar aceste reguli le aplica cu cea mai mare libertate. Cu toate aceste elogii, este prea puțin cunoscut, și cu siguranță prea puțin cercetat, chiar și de cei care consideră numele său un simbol.

Pe când alții sunt doar slujitori ai regulilor școlare, Sfântul Ioan Hrisostom aplică aceste reguli oarecum fără să se gândească, fără vreun artificiu și cu un simț perfect al măsurii.

Acest stil are aceste particularități încât este propriu-zis oratoric. Nu este făcut pentru a fi citit, ci pentru a fi zis. Marea majoritate a discursurilor Sfântului Ioan a fost prinsă din zbor de către tahigrafi particulari care le-au stenografiat pentru a le încredința, a medita și a le transmite altora. Astfel, forma însăși a vorbirii Sfântului Ioan Hrisostom a putut ajunge până la noi și putem oarecum să regăsim căldura acestui cuvânt care curgea ca un râu, ce împletea cuvintele, epitetele, comparațiile, un val de gânduri bogate și emoții⁴⁸.

Sfântul Ioan Gură de Aur a fost, înainte de toate, păstor de suflete și predicator. Contemporanii săi, și alături de aceștia, generațiile următoare, nu conteneau să-l proclame *cel mai mare dintre oratorii Bisericii grecești*. Papa Pius X l-a decretat patron al predicatorilor creștini⁴⁹, căci numele său stă și astăzi pe buzele tuturor.

Caracteristica Sfântului Ioan este cu certitudine aceea a unui mare orator. Cea mai mare parte a operei sale o reprezintă predicile. Predicile reprezintă un tablou colorit al situației ecleziastice, politice, sociale și

⁴⁶ Otto Bardenhewer, *Gesichte der Altkirchlichen Literatur*, Dritter Band, Freiburg III, Brs. 1923, p. 355; cf. Preot Cicerone Iordăchescu, *Istoria vechii literaturi creștine*, vol. II, Editura Moldova, 1996, p. 134.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 135.

⁴⁸ Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.*, pp. 15, 63.

⁴⁹ Berthold Altaner, *Patrologia*, traduzione italiana di A. Babolin S.I., ed. Marietti, Torino, 1977, p. 334.

culturale în capitalele Siriei și Bizanțului și de asemenea, un izvor de extraordinară bogăție pentru teologie, istorie și arheologie.

Chiar dacă nu ne propunem să studiem elementele elocvenței sale, totuși nu este cu neputință să nu evidențiem măcar claritatea clasică a limbii și a stilului, care mai poate fi regăsită la Demostene, copia spontană, fără nici un artificiu retoric, de imagini și frumoase asemănări, măreția expozițiunii, mereu amplă, bogată, mereu nouă și cu toate acestea, mereu accesibilă și instructivă. Ioan știe să profite de orice ocazie și orice mișcare pentru a trage învățăminte de utilitate spirituală pentru ascultători.

Însă, în scrisorile sale, se pare că vorba sa este mai puțin *nervoasă*, mai puțin profundă, subtilă sau mai ingenioasă decât cea a lui Augustin – intelect de vultur ce nu are seamăn în istorie – dar, poate tocmai de aceea, este de o inteligență mai ascuțită, mai eficace și mai pe înțelesul ascultătorilor și cititorilor pentru care oratorul are o afecțiune aparte. A fost bine spus că dacă Ipponate ilumina mințile, Hrisostom reușește să întărească voința⁵⁰. Scrisorile, care sunt circa 240 la număr, foarte scurte, aproape toate scrise în exil și pe tema Providenței, temă ce era cea mai potrivită pentru a mângâia sufletele de tulburările suferite atunci de către Biserică, care îl întristau foarte mult, mai mult decât propriile lui suferințe. În această privință, sunt deosebite cele 17 scrisori închinare văduvei Olimpiada (P. G. 52, 549-623); de mare interes istoric s-au dovedit a fi și cele două scrisori dedicate Papei Inocențiu (Ibidem, 529; 535) în care Hrisostom aproape formulează o adresare elocventă. (cf. A. Amelli, in *Χριστοστομικά*, I, pp. 47-59)⁵¹. Epistolele sunt adresate vechilor prieteni din Antiohia și Constantinopol, episcopi, preoți, călugări, funcționari, care îi luaseră partea și care din pricina acestei loialități față de el, fuseseră închiși, torturați sau exilați.

Se poate ca autorul, prizonier în deșertul său, să fi fost supus cenzurii, dar și formația sa clasică la școala lui Libanius se simte într-o măsură. Învățase să trateze corespondența ca pe un gen literar, deținând legi și reguli proprii, la care, ca un om cultivat, ținuse. Această considerație ne va explica de ce Sfântul Ioan Hrisostom, care de altfel face dovada unei veritabile stăpâniri a limbii, n-are aici aceeași ținută literară⁵².

Predica și îngrijirea sufletului devenită, pentru Sfântul Ioan, scopul principal al vieții sale; în fapt, au fost transmise urmașilor mai mult de 700

⁵⁰ Monsig. Ubaldo Mannucci, *ISTITUZIONI DI PATROLOGIA ad uso DELLE SCUOLE TEOLOGICHE*, parte II, Epoca Post-Nicena, Roma, 1922, pp. 107-108.

⁵¹ *Ibidem*, pp. 106-107.

⁵² Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.*, p. 187.

de predici autentice, rod al celor 12 ani de misiune în Antiohia și al celor 6 ani de episcopat (până la exilarea sa) în Constantinopol.

Predicile sale erau practice. Predica pe subiecte sau teme apăsătoare – păcat, căință, credință, lucrarea pentru mântuire a lui Hristos. Multe dintre ele explică Sfânta Scriptură, sursă inepuizabilă de învățături morale și pretext de îndemnuri la sfințenie.

Obiceiul său era să ia Sfânta Scriptură, carte după carte, și astfel avem, în aceste predici, o mină de expoziții, de interpretări, de perioade glorioase. El țintește către scopuri reale și realizabile și vrea rezultate imediate. Cuvântarea, pregătită cu multă atenție era adresată urmașilor. În cuvântările sale, izbucnea uneori, avea reacții bruște și dădea dovadă de o elocvență extraordinară⁵³.

Cu un limbaj accesibil, inteligent manipulat, ca și grija deosebită pentru sufletele ascultătorilor evidențiază dorința lui Ioan de a-și sensibiliza ascultătorii săi și de a-i determina să-și schimbe modul de viață.

El considera că folosind cuvinte ce-i vor sensibiliza, determinându-i să plângă sau să aplaude, ascultătorii vor reține mai ușor conținutul predicilor sale.

Atunci când îi critică, *o face într-o manieră părintească, făcându-i să înțeleagă că disciplina este necesară*⁵⁴.

Ceea ce impresionează în discursurile Sfântului Ioan Gură de Aur sunt conținutul și expunerea oratorică eficace care îmbină cu succes spiritul creștin și frumusețea elenică a formei. Predicile sale, care durau deseori chiar și două ore, nu plictisesc, nici nu oboresc întrucât sunt însuflețite de imagini și comparații; acestea sunt, de asemenea, corelate, în exordii și concluzii, cu evenimente contemporane și, uneori, îmbogățite de digresiuni în jurul unor argumente de mare interes⁵⁵.

În cuvântările sale, insistă mai cu seamă asupra principiilor moralei creștine, chiar și atunci când trebuia să critice nerespectarea ritualurilor religioase de către populație prin participarea acestora ca privitori la luptele de arenă.

Reuși astfel să obțină aprobarea entuziastă a credincioșilor, dar și pe cea unei părți din cler și a unor monahi, însă, cu timpul, și-a atras și mulți dușmani puternici⁵⁶.

⁵³ John Heston Willey, *op. cit.*, pp. 171, 172, 175.

⁵⁴ Wendy Mayer and Pauline Allen, *op. cit.*, p. 44.

⁵⁵ Berthold Altaner, *op. cit.*, p. 334.

⁵⁶ Hubertus R. Drobner, *Patrologia...*, p. 440.

În predicile sale, Sfântul Ioan este medicul sufletelor, cu un diagnostic precis, foarte înțelegător față de fragilitatea umană, sever însă în corectarea egoismului, a desfrâului, a aroganței și a viciului. *Deși unele din predicile sale sunt foarte lungi durând chiar și două ore, aplauzele care urmau demonstrează faptul că Sfântul Ioan sensibiliza sufletele ascultătorilor și știa să mențină atenția acestora asupra sa. Sinceritatea infinită de care a dat dovadă pe parcursul vieții impune respect și impresionează chiar și astăzi*⁵⁷.

Vorbea greaca, dar avea dulcele accent din Antiohia. Nu vorbea latina, o limbă din ce în ce mai puțin utilizată și pe care o pierdeau din vedere cea mai mare parte din Sfinții Părinți ai Bisericii greci.

Sfântul Ioan abordează predica în plinătatea vârstei: se apropia atunci de 40 de ani. Avea deja în spate o experiență personală foarte bogată și o reputație de scriitor. Cu o abordare puțin rece și distantă cu străinii, el se schimbă odată cu amvonul. Acolo se arată aspru, cu o ardoare veselă. Amvonul era Taborul său.

Acesta este programul său, aceasta este misiunea sa: să păstreze turma creștină și să adune oile rătăcite. Minunată muncă de preot, pe care el încearcă să o realizeze după înclinația înnăscută. Căci, *dacă vreodată s-a născut un om pentru a predica, el este acela. Este gingășia, harisma, forța și martiriul său. El se răstignește prin cuvânt*⁵⁸.

Este renumit chiar de când începe. Tahigrafii notează din zbor predicile sale și apoi le publică. Trec din mână în mână. *Un singur om e de ajuns pentru a îndrepta un popor întreg, dacă e încununat de zel. (De statuis, I, 12).*

Marele predicator credea în puterea cuvântului lui Dumnezeu, și în eficiența sa pentru mântuirea sufletelor. De aceea îi plăcea să predice. Cuvântul la el nu era totuna cu vidul. Când vorbea, nu se te îngrijea de cuvinte și expresii frumoase, ci spunea lucrurile simplu și fără cercetare, cu primele cuvinte care îi veneau⁵⁹.

Toate aceste discursuri, scrise într-un limbaj dulce și armonios, abundând de metafore, *uneori cam lungi, cu multe divagații, dar întotdeauna fiind adaptat auditorilor și nevoilor lor prezente, și având un șarm inexprimabil*⁶⁰.

⁵⁷ Johannes Quasten, *op. cit.*, p. 434.

⁵⁸ Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.*, p. 65.

⁵⁹ *Ibidem*, pp. 15, 63, 65, 66, 76.

⁶⁰ G. Bardy, *op. cit.*, p. 113.

În expunerile sale, Sfântul Ioan nu se mulțumește să arate doar aspectul negativ al vieții oamenilor. Era dotat natural pentru a galvaniza energiile, pentru a insufla curajul, și cultura sa îi aducea, în acest punct, un ajutor pe care nu l-a neglijat. Să declari că omul este superior prin rațiune celorlalte creaturi, să ai încredere în voința sa pentru a alege liber binele, să conchizi că răul este o realitate superioară căruia să îți sacrifici tot în anumite momente, înseamnă să mergi pe un drum trasat de secole de meditație și experiență, însă nu în afara gândirii creștine. Detașarea de bunurile pământești, curățenia conștiinței, curajul pe care Sfântul Ioan îl arată luând termeni de la Platon sau Epictet, sunt valori firești care trebuie să se concretizeze în virtuți pentru creștini. Dacă ultimul motiv în practicarea lor este dragostea pentru Hristos, ne-ar rămâne pentru toți, cel puțin, singurul mijloc de a înfrunta încercările vieții.

În discursurile sale aflăm puțină filosofie, argumente abstracte, dar găsim mai ales imagini, comparații, argumente familiare. *Nu am putea să-i reproșăm Sfântului Ioan că a scris doar fragmente, inspirat de un umanism deschis. Viața și opera sa sunt în spatele lui pentru a dovedi autenticitatea creștinismului și moartea îl așteaptă pe drum pentru a arăta că mesajul său nu conține doar vorbe goale inspirate de o retorică ușoară*⁶¹. Cunoscând în profunzime viața poporului, tablourile sale moralizatoare nu au nimic artificial sau forțat. *Este ca un tată care glumește cu copiii săi și care, făcându-se că îi părăsește, îi instruieste, îi corectează, îi încurajează.* Această atmosferă se prelungește uneori mult timp⁶².

Sfântul Ioan, pentru excepționala elocvență de care a dat dovadă, a fost numit încă din secolul al V-lea și *Hrisostomul* sau *Gură de Aur*, supranume ce a înlocuit adevăratul nume al sfântului. Acest supranume reprezintă titlul său de glorie; unul asemănător a mai fost atribuit doar episcopului de Ravena, Petru Hrisologul (- *Cuvânt de Aur*, născut în anul 380 și chemat la Domnul în 450)⁶³.

Pe cât a fost de mare orator, pe atât a fost de mare **păstor sufletesc**. Tragedia vieții Sfântului Ioan ne arată ce adâncă conștiință religioasă a avut ierarhul, în fața moaștelor căruia a trebuit să se plece împăratul Teodosie al II-lea (408-450) și să îngenuncheze, cerând iertare pentru păcatele părinților săi.

⁶¹ Anne-Marie Malingrey, *Jean Chrysostome. Lettre d'exil a Olympias et a tous les fidèles*, în col. *Sources Chrétienne*, N° 103, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1964, pp. 32-33.

⁶² J. Tixeront, *op. cit.*, pp. 265-266.

⁶³ Hubertus R. Drobner, *op. cit.*, pp. 437-438.

În calitate de episcop, Ioan a aplanat unele conflicte între împărat și oficialii săi, în special în probleme foarte importante; a intervenit în probleme disciplinare convocând sinoade, destituind episcopi, închizând biserici non-niceene; de asemenea, a vizitat deseori mănăstirile pentru maici din vecinătatea pentru a instrui membrii comunității.

În tot timpul păstoririi sale, a trăit numai pentru turma sa, căreia i-a și afierosit întreaga sa viață și activitate. Când păstoriții săi progresau pe calea Evangheliei, și el sălta de bucurie, iar când dâșii erau bântuiți de vreo boală morală, și el era trist și amărât cu sufletul. Bucuria lor era considerată ca a sa proprie, iar întristarea lor provenită fie din abaterile de la legea morală, fie din altă cauză, îl atingeau și pe dânsul⁶⁴. Sfântul Ioan Gură de Aur este, prin excelență, și **apostolul milosteniei**. El și-a îndemnat ascultătorii la milostenie. A condamnat cu duritate avariția (în omiliile despre Lazăr și Bogatul rău) și s-a făcut panegiristul milosteniei. Elocința sa este inepuizabilă în a relua această temă fără încetare. A da unui sărac înseamnă a da lui Dumnezeu și Ioan a găsit, înaintea lui Bossuet, accentele magnifice pentru a celebra eminenta demnitate a săracilor. În zelul său, s-a lăsat dus până acolo încât apare ca un tribun ce discută de la înălțimea scaunului problema socială. Dar, în loc să concluzioneze ca un tribun dreptul de revoltă al săracului față de bogat, el nu are alt scop decât de a-l aduce la cel bogat la milostenie și la practicarea într-ajutorării⁶⁵.

Făcând o foarte **sumară caracterizare** a Sfântului Ioan, putem spune că are tot ceea ce îi trebuie pentru a reuși în slujirea sa, o credință profundă, un zel devorant, o *elocință în același timp caldă și familiară, îmbogățită cu cele mai frumoase flori ale retoricii și cu cea mai exactă cunoaștere a sufletelor*⁶⁶. Acesta este unul dintre caracterele cele mai atrăgătoare care s-ar putea întâlni. *Un suflet tandru, delicat, vibrând la toate emoțiile, o inimă puternică, dur cu el însuși, nemilos cu viciile, fremătându-se în prezența răului, dar în același timp un spirit insuficient pregătit exigențelor luptei și <<condamnat>>, prin natura sa, la o suferință continuă, suferința oamenilor loiali, care se lansează cu greu într-o luptă și nu găsesc în fața lor decât dușmani mascați în fața cărora toată sinceritatea lor este zadarnică*⁶⁷. *Comportamentul său față de unii și față de alții era dominat de adevăr și milostenie*⁶⁸.

⁶⁴ Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.*, p. 39.

⁶⁵ F. Cayré, *op. cit.*, p. 475.

⁶⁶ G. Bardy, *op. cit.*, p. 112.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 111.

⁶⁸ Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.*, p. 78.

Dacă ne întrebăm, care a fost calitatea lui superioară, și care a fost caracteristica sa deosebită, negreșit vom răspunde, că în privința culturii filosofice și enciclopedice, nu era mai prejos de scriitorii de timpurile sale; ca hermeneut al Sfintei Scripturi a fost aproape de neîntrecut, pentru care toți hermeneuții de după dânsul, pe el l-au avut de bază în herminiile lor; în privința sfințeniei vieții lui a fost unul dintre cei mai rari bărbați ai Bisericii creștine; ca păstor și administrator al Bisericii creștine a fost de admirat. Dar cu asemenea calități îi găsim împodobiti și pe alții dintre Părinții Bisericii creștine. Aceea însă, care îl distinge pe Sfântul Ioan de toți ceilalți Părinți, dascăli și scriitori ai Bisericii creștine, aceea care-l arată a fi de neîntrecut, și în care n-a avut până acum egal pe nimeni, care și constituie slava lui particulară, este calitatea de *Hrisostom* pe care i-au acordat-o secolele de după dânsul⁶⁹.

Acesta este Sfântul Ioan din Constantinopol: *un mesager al poporului, o inimă mare, un împătimit al studiului Cărții (adică al Bibliei – n.n.) și iubitor de semeni; un om ce părea să știe intuitiv care erau nevoile oamenilor și care să distingă adevărul de fals*⁷⁰. A fost cu adevărat *gură de aur*, a fost cel mai elocvent retor al Bisericii creștine, până în ziua de astăzi. Creștinătatea întreagă, imediat după încetarea lui din viață, l-a proclamat de dascăl ecumenic, cel mai mare luminător al lumii, stâlpul Bisericii, lumina adevărului, trâmbița lui Hristos, proroc și vorbitor al tainelor lui Dumnezeu, Theoforul Ioan, Hrisostomul Ioan, voind prin aceasta de a învedera marele lui talent oratoric⁷¹.

Suflet înflăcărat, plin de râvnă pentru tot ce era bun și frumos, cu ținuta sa independentă și degajată, cu bogăția și vioiciunea imaginației sale, cu forța dialecticii, comparațiile potrivite, eleganța, frumusețea și puritatea stilului, înălțimea și claritatea sa, cu punctele sale de vedere strict personale și mai ales cu limbajul său direct și excesiv de liber, cu nemărginita sa iubire de oameni, cu arta de a *mișca* inimile, teologia sa limpede, nevoițele sale, sfințenia sufletului său, dar, mai ales, cu înaltul său talent de a le vorbi oamenilor, a lucrat pentru Biserică toată viața sa cu o nespasă ardoare și Biserica l-a așezat nu numai printre Părinții bisericești, ci și printre Doctorii și scriitorii săi cei mai celebri. Pentru că Hrisostom a fost și un mare interpret – deși nu și sistematizator – al doctrinei creștine, biserica l-a numit *marele învățător al lumii: τοῦ μεγάλου διδασχάλου τῆς οἰχοιμένης*. Sinoadele ecumenice din: Calcedon (451);

⁶⁹ Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.*, p. 41.

⁷⁰ John Heston Willey, *op. cit.*, p. 180.

⁷¹ Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.*, p. 19.

Constantinopol (680) și Niceea (787), îl arată ca martor al adevăratei credințe. La fel papii Leon cel Mare și Agato.

Titlul de *Învățat (Înțelept) al Bisericii* nu se aplică decât pentru un foarte mic număr de scriitori bisericești, folosit atât în antichitatea creștină (ei sunt Părinți ai Bisericii și Învățați totodată), cât și în secolele următoare. Presupune o *aprobare specială* din partea Bisericii, și aceasta nu este dată decât autorilor care adaugă la o *înaltă înțelepciune* adevăruri creștine, o *ortodoxie strictă* și o *viață sfântă* exemplară. Printre ei încă, unii se bucură de o autoritate excepțională. Biserica Ortodoxă are în mod special respect pentru Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Ioan Hrisostom, pe care îi numește *Învățați ecumenici*⁷². Hrisostom se realizează astfel pleiadei de oameni superiori, luceferi ai Bisericii, ale căror lucrări, virtuți, geniu, au exercitat atâta influență asupra creștinismului. Unii ca el, ca Sfântul Grigorie de Nazianz sau Sfântul Vasile cel Mare, nu sunt doar demni de menționat printre cei mai admirabili creștini pe care i-a cunoscut istoria, ci *sunt demni de a figura în fruntea unei liste a marilor scriitori din care omenirea își face o onoare*⁷³.

Tragedia vieții Sfântului Ioan Gură de Aur, cauzată de sinceritatea ieșită din comun și de integritatea caracterului său, au fost cele care au contribuit la creșterea faimei și a gloriei Sfântului Ioan. El rămâne cel mai cunoscut dintre Părinții greci și una din cele mai fascinante figuri ale antichității creștine.

⁷² F. Cayré, *op. cit.*, p. 3.

⁷³ G. Bardy, *op. cit.*, pp. 12-13.

ACTIVITATEA

„Nimic nu se află pe lumea aceasta care să nu se piardă prin nelucrare. Apa, dacă stă, se împute, dar dacă curge și rătăcește prin toate coclaurile, își păstrează prospețimea; fierul, dacă rămâne nefolosit, devine moale și nefolositor, mâncat fiind de multa rugină. Iar cel cu care se lucrează este mult mai folositor și mai bun, nelucind cu nimic mai puțin ca argintul. Și dacă ar privi cineva pământul nelucrat, nu ar vedea să scoată ceva bun, ci doar ierburi rele și spini și măracini și copaci fără rod. Iar cel lucrat este încărcat de roade bogate. Și fiecare lucru din cele ce sunt – ca să zicem într-un cuvânt – se strică din pricina nelucrării, iar prin folosirea conform cu rațiunea sa, devine mai bun.

Știind, dar, toate acestea – câtă vătămare vine din nelucrare, dar cât câștig vine din lucrare – de prima să fugim, iar de cealaltă să ne apropiem cu osârdie, încât și viața aceasta să o trăim cu bună cuviință, să hrănim din ale noastre și pe cei ce au trebuință și, făcându-ne sufletele noastre mai bune, să avem parte de bunătățile veșnice.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 158)

ADAM (starea primordială)

„Că toate animalele erau supuse omului, o spune Scriptura. Ascultă! *Și a adus Dumnezeu la Adam fiarele și toate necuvântătoarele, să vadă ce nume le va pune* (Fac., 2, 19). Când Adam a văzut animalele alături de el, n-a fugit, ci, ca un stăpân, care pune nume roboților de sub stăpânirea sa, așa a dat și el nume tuturor fiarelor. *Și numele pe care l-a dat Adam, acela a fost numele animalului* (Fac., 2, 19), spune Scriptura. Acesta este semnul stăpânirii. Asta e pricina că Dumnezeu vrând să-i arate lui Adam că e stăpân peste toate cele văzute, i-a dat să pună nume animalelor. Dovada aceasta e îndestulătoare să arate că la început animalele nu înfricoșau pe om. Dar mai este și o altă dovadă, nu mai neînsemnată decât aceasta, ci chiar cu mult mai puternică.

– Care este dovada?

– Vorbirea șarpelui cu femeia. Dacă șarpele l-ar fi înspăimântat pe om, femeia n-ar fi rămas locului la vederea șarpelui, n-ar fi primit sfatul lui, n-ar fi vorbit cu el cu atâta liniște, ci îndată ce l-ar fi zărit s-ar fi spăimântat și ar fi fugit. Așa, însă, vorbește și nu se teme. Nu era pe lume fricos. Dar când a intrat în lume păcatul, i s-a luat omului și cinstea și stăpânirea”. (*Omilia la Facere*, omilia IX, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 110-111)

„Ai văzut ce viețuire lipsită de nevoi și de neazuri? Ai văzut ce viață minunată? Ca un înger trăia omul pe pământ; era îmbrăcat cu trup, dar nu era supus nevoilor trupești. Ca un împărat, împodobit cu purpură și diademă, îmbrăcat în porfiră, așa se desfăta omul în rai, având cu înlesnire totul din belșug”. (*Omilia la Facere*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 153)

„Și a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care l-a făcut și l-a pus în raiul desfătării. N-a fost simplu: *În rai*, ci a adăugat: *al desfătării*, ca să ne arate covârșitoarea plăcere de care avea să se bucure omul datorită locuinței lui. Și după ce a spus: *L-a pus pe el în raiul desfătării*, a adăugat: *ca să-l lucreze și să-l păzească*. Și aceasta este semnul unei mari purtări de grijă. Dar pentru că locuirea în rai îl umplea pe Adam de toată desfătarea, pentru că era încântat de priveliștea pe care o vedea și de bucuria ce i-o dădea această desfătare, de aceea, pentru ca omul să nu alunece din pricina covârșitoarei tihne și desfătări – *Că lenevirea duce la orice păcat* (Inț. Sir., 33, 32) – Dumnezeu i-a poruncit să lucreze raiul și să-l păzească.

– Dar aş putea fi întrebat: Raiul are nevoie să fie lucrat?

– Nu spun asta! Dar Dumnezeu a vrut ca omul să aibă deocamdată puțină grijă de paza raiului și de lucrarea lui. Dacă omul ar fi fost cu totul scăpat de oboseală, îndată ar fi alunecat spre trândăvie din pricina marii lui tihne; așa, însă, împlinind o muncă lipsită de durere și de greutate, putea fi mai înțelept. La fel, cuvântul *ca să-l păzească*, n-a fost adăugat fără rost. Cuvântul acesta este cuvânt de pogorământ; s-a spus ca omul să poată ști că este supus unui Stăpân, Care, dându-i o atât de mare desfătare, i-a dat odată cu desfătarea și păzirea raiului”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 158)

„Ce cinste poate fi mai mare decât cinstea dată de Dumnezeu? I-a dat să locuiască în rai, să se încante de frumusețea celor văzute, să se bucure de priveliștea raiului și să culeagă mare plăcere de pe urma acestei desfătări. Gândește-te ce minunat era să vezi pomii plini de roade, felurimea florilor, varietatea, bogăția frunzelor și toate celelalte câte era firesc să fie în rai, și într-un rai sădit de Dumnezeu! De aceea dumnezeiasca Scriptură, luând-o înaintea, a spus: *A răsărit încă din pământ tot pomul frumos la vedere și bun la mâncare* (Fac., 2, 9), ca să putem ști că omul, bucurându-se de atât de mare belșug, a călcat sfatul ce i s-a dat, din pricina marii lui neînfrânări și trândăvii. Gândește-mi-te, iubite, la cinstea covârșitoare cu care a fost învrednicit! I s-a dăruit în rai masă proprie și deosebită, ca să nu creadă că are și el aceeași hrană cu animalele! I s-a dăruit să locuiască în rai ca un împărat și să se desfăteze de cele de acolo și, ca un stăpân, să fie despărțit de

animalele puse în slujba lui”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 160-161)

„Că după călcarea poruncii a trăit bărbatul cu femeia; până atunci trăiau în rai ca îngerii; nu erau aprinși de poftă, nu erau asaltați de alte patimi, nu erau supuși nevoilor firii, ci au fost făcuți cu totul nesticăcioși și nemuritori, că nici nu aveau nevoie de îmbrăcăminte:

Erau, spune Scriptura, amândoi goi și nu se rușinau (Fac., 2, 25).

Nu intrase încă păcatul și neascultarea; erau îmbrăcați cu slava cea de sus; de aceea nici nu se rușinau; după călcarea poruncii, însă, a intrat și rușinea și au cunoscut că sunt goi”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 172-173)

„Când mă gândesc la felul de viață pe care Dumnezeu l-a dăruit omului, făcându-i atât de bogate binefaceri; când mă gândesc mai întâi că, înainte de facerea lui, Dumnezeu a adus la ființă pentru el toată podoaba zidirii, că l-a făcut mai târziu să se bucure de toate cele văzute; când mă gândesc apoi că Dumnezeu a poruncit să se facă raiul, pentru că a voit ca omul să locuiască în el, că l-a despărțit de animalele necuvântătoare, că i-a dat putere asupra tuturor și i-a poruncit să le pună nume tuturor, așa cum pune nume un stăpân robilor și supușilor, când mă gândesc, apoi, că Adam singur avea nevoie de un ajutor de aceeași ființă cu el, ca să-i ție tovărășie, și că Dumnezeu nici asta n-a lăsat-o la o parte, ci a făcut-o pe femeie în chipul în care a voit și i-a încredințat-o lui și că odată cu toate acestea i-a dăruit și vrednicia profeției; când mă gândesc, apoi, că după aceste nespuse binefaceri i-a dăruit și binele cel mai mare din toate, anume că l-a scăpat de toate grijile trupului, că l-a făcut să nu aibă nevoie nici de haine, nici de vreo altă trebuință, ci că a voit, după cum spuneam mai înainte, ca omul să trăiască pe pământ ca înger pământean”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 173)

„Dumnezeu i-a dăruit omului dintru început viață îngerească, l-a umplut de mii și mii de binefaceri și pe lângă toate celelalte l-a mai învrednicit și cu har profetic. V-am spus toate acestea ca atunci când veți vedea trândăvia omului după atâtea binefaceri, să nu mai aruncați vina pe Dumnezeu, ci să puneți totul în sarcina omului. El însuși a fost lăsat pricina tuturor relelor (...) el a fost pricina pierderii atâtor bunuri și a osândeii pe care a suferit-o din pricina neascultării”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 173)

„Gândește-te la covârșitoarea lor fericire! Erau mai presus de toate cele trupești; ca și cum ar fi fost în cer așa trăiau pe pământ; erau în trup, dar nu îndurau cele trupești; n-aveau nevoie nici de casă, nici de acoperiș, nici de haine; de nimic de toate acestea! Și nu fără rost, nici în zadar ne-a spus dumnezeiasca Scriptură lucrul acesta, ci ca să cunoaștem ce viață lipsită de dureri duceau cei dintâi oameni în rai, ca să cunoaștem traiul lor fără durere și, ca să spun așa, starea lor îngerească, pentru ca atunci când vom vedea că au pierdut totul, că din atât de bogăți au ajuns în neagră sărăcie, să punem totul pe seama trândăviei lor”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 176)

„... gândește-te, că la început nici una din fiarele făcute nu erau înfricoșătoare nici bărbatului, nici femeii, ci toate li se supuneau și-i recunoșteau stăpânia; erau blânde și supuse și fiarele sălbatice, așa cum sunt acum cele domestice”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 177)

„El (Dumnezeu – n.n.) a voit, dintru început, ca omul să trăiască în rai, să aibă o viață lipsită de dureri, scăpată de osteneli, să ducă o viață întru nimic inferioară îngerilor și puterilor celor netrupești, deși era îmbrăcat cu trup, și să fie mai presus de nevoile trupești.” (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 332)

„... împreună-vorbirea cu Dumnezeu, neîngrijirea vieții, izbăvirea de scârbe, de griji, de necazuri și toate celorlalte, toate acestea zic erau tainele nemuririi. Adam nu avea nevoie nici de haine, nici de casă sau de altceva de acest fel, ci el locuia mai mult cu îngerii; multe de-ale viitorului le prevedea și era plin de înțelepciune. Ceea ce Dumnezeu făcuse pe ascuns de dânsul și fără știința lui – vreau să zic despre Eva, femeia lui – aceea el a cunoscut-o îndată, căci zicea: *Aceasta este os din oasele mele și trup din trupul meu* (Fac. 2, 23). Durerea însă și necazul mai pe urmă au venit, mai pe urmă sudoarea, mai pe urmă rușinea, și frica, și lipsa de îndrăznire. La început nu era nici întristare, nici durere și nici suspin. Însă el nu a rămas în acea vrednicie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, p. 177)

„Căci trupul acela nu era vremelnic și supus stricăciunii, ci ca o statuie de aur ieșită proaspăt din cuptor și strălucind de-ți lua ochii; așa era trupul acela slobod de orice stricăciune, nici trudit de muncă, nici întinat de

sudoare, neîmpresurat de griji și de mâhnire, nici suferind de ceva care să-i aducă stricăciune. (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 8-9)

„Adam și Eva trăiau fără căsătorie. Erau în rai ca în cer și se desfătau de prietenia lui Dumnezeu. Erau izgonite din sufletul lor dorința de împreunare, zămislire, durerile nașterii, nașterea de copii, orice fel de stricăciune. Ca un curs de apă limpede izvorâtă dintr-un izvor curat era viața lor în rai, împodobită cu fecioria.” (*Despre Feciorie*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 26)

„La început, era temut de toate animalele și fiarele sălbatice; Dumnezeu le-a adus pe toate în fața omului și nici una nu îndrăznește să-l vatăme sau să-l atace, deoarece vedea că în om strălucește chipul împărătesc al lui Dumnezeu. Dar când, prin păcat, a întunecat acele trăsături dumnezeiești, Dumnezeu l-a dat jos de pe tronul său.” (*Despre Feciorie*, 46, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 82)

„Căci după ce l-a plăsmuit pe cel întâi zidit, de îndată, chiar dintru început, l-a sălășluit în rai și l-a dăruit cu acea viață⁷⁴ fără de chinuri, lăsându-l să se înfrupte din toate cele din rai în afară de un singur pom.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 45)

ADAM (grădina Edenului)

„Iar cuvântul *Eden* înseamnă pământ virgin. Așa era pământul acela în care Dumnezeu sădise raiul: *A sădit Dumnezeu raiul în Eden, către răsărit* (Fac., 2, 8), ca să cunoști că raiul n-a fost lucrul mâinilor omenești. Pământul era virgin; nu intrase plugul în el, nu se deschisese în brazde, și a odrăslit numai la poruncă pomii aceia, fără să cunoască mâinile plugarului. De asta l-a numit Eden, pentru că era pământ virgin. Pământul acesta virgin a fost o închipuire a slăvitei Fecioare. După cum acest pământ ne-a odrăslit nouă raiul, fără să primească semințe în el, tot așa și Fecioara ne-a odrăslit pe

⁷⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: βιος: viața biologică a lui Adam era și ea lipsită de efort și chinuri. (n.s. 1, p. 45)

Hristos, fără să primească sămânță de bărbat.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 31)

„Când dar te va întreba iudeul: *Cum a născut Fecioara?*, întreabă-1 și tu: *Cum a născut pământul cel virgin acei minunați pomi?* Că pământ virgin se traduce *Eden* în limba evreiască! Iar dacă cineva nu crede, să întrebe pe cei ce cunosc limba evreiască, și vor vedea că aceasta-i tălmăcirea cuvântului Eden.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 31)

ADAM (lucrarea lui Adam în Eden)

„Căci, înainte de păcat, când Adam se bucura de multă libertate, i s-a poruncit să se îndeletnicească cu oarecare lucrare a pământului, nu prea grea - ce-i drept - nici cerând multă trudă, dar aducând cu sine multă înțelepciune... *L-a pus pe dânsul ca să lucreze și să păzească raiul* (Facerea 2, 15).” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 157)

ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele)

„Fiarele aveau frică și cutremur de om ca de un stăpân, și se plecau în fața lui - iar după ce am căzut din îndrăznirea către Dumnezeu și din cinste, din pricina aceasta am ajuns să avem frică noi de ele.

De unde se vede acest lucru? Dumnezeu a adus fiarele la Adam să vadă ce nume le va pune: și n-a fugit Adam, ca unul care se teme, ci le-a pus nume tuturor ca unor robi supuși. Acesta este simbol al stăpânirii: de asta și Dumnezeu, vrând să-i arate și prin aceasta care e prețul stăpânirii pe care i-o dăruise, l-a pus să dea nume fiarelor, și numele puse le-au rămas - fiindcă Scriptura spune: *Tot ce a numit Adam, acesta e numele lor* (Fac., 2, 19). Acesta e un semn că primul nu avea frică de fiare mai înainte de cădere, iar al doilea, mai limpede ca primul, este împreună-vorbirea șarpelui cu femeia, că dacă oamenii s-ar fi temut de fiare, n-ar fi rămas pe loc femeia văzând șarpele, ci s-ar fi pus pe fugă; n-ar fi primit sfatul lui, nu ar fi stat de vorbă cu atâta lipsă de frică, ci îndată s-ar fi speriat și ar fi fugit. Dar iată, stă de vorbă și nu se teme - că încă nu ființa teama aceasta ...” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 39-40)

ADAM (numele „Adam”)

„ -Pentru ce, dar, l-a numit așa?

- Ca să-i arate, prin numele ce-l poartă, nimicnicia firii sale.

Ca într-un stâlp de aramă a săpat în numele său nimicnicia firii sale, ca să-i fie numele dascăl de smerenie, ca să nu-și facă o idee mai mare de valoarea sa. Noi știm bine că suntem pământ; o știm chiar din viață. Adam însă nu văzuse pe nimeni mort înaintea lui, nu văzuse pe nimeni desfăcut în pulbere. Frumusețea trupului lui era așa de mare, încât era ca a unei statui de aur ieșită acum din cuptor. Așa strălucea trupul lui! Deci, ca nu cumva frumusețea chipului să-l facă să se trufească, i-a dat în schimb un nume în stare să-i fie dascăl de smerenie. Avea să se apropie și diavolul de el și să-i vorbească de mândrie. Avea să-i spună: *Veți fi ca niște dumnezei* (Fac., 3, 5). Deci, ca să nu-și închipuie niciodată că este egal cu Dumnezeu, - gândindu-se la numele său care-i arăta că este pământ -, de aceea Dumnezeu ocupă mai dinainte cugetul lui cu numele, pentru ca prin numele acesta să-i dea destulă tărie spre a îndepărta ispita cea viitoare a vicelanului diavol. Amintindu-i de înrudirea lui cu pământul și arătându-i toată noblețea firii sale, aproape că îi grăiește așa: *Dacă ți se va spune că vei fi ca un Dumnezeu, adu-ți aminte de numele tău, și vei lua destul îndemn ca să nu primești sfatul! Adu-ți aminte de mama ta; din înrudirea aceasta cunoaște-ți nimicnicia, nu ca să cunoști smerenia, ci ca să nu fii niciodată cuprins de mândrie!* Din această cauză și Pavel spunea: *Cel dintâi om, Adam, este din pământ, pământesc. Tălmăcindu-ne ce înseamnă Adam, a spus: este din pământ, pământesc; omul cel de-al doilea este (Domnul) din cer* (I Cor., 15, 47).” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 32-33)

ADAM (pune nume animalelor, el fiind stăpânul lor)

„Află, deci, din punerea numelor animalelor, că omul era plin de multă înțelepciune. *Și le-a adus la Adam să vadă ce nume le va pune.* Dumnezeu face asta voind să ne dea dovadă de multă înțelepciune a lui Adam. Și iarăși spune: *Și numele pe care l-a pus Adam sufletului viu, acela a fost numele lui.*

Dar lucrul acesta s-a făcut nu numai pentru ca să aflăm de înțelepciunea lui Adam, ci ca să ni se arate, prin punerea numelor, că omul este stăpânul lor. Și oamenii obișnuiesc să facă la fel ca să arate că sunt stăpâni: atunci când cumpără robi, le schimbă numele. De aceea Dumnezeu îl pregătește pe Adam ca pe un stăpân, să pună nume tuturor animalelor.

Nu trece cu ușurință, iubite, pe lângă cele spuse! Gândește-te cât de mare îi era înțelepciunea lui Adam, ca să poată pune nume atâtor neamuri de

păsări, de târâtoare, de fiare, de dobitoace și tuturor celorlalte animale, domestice și sălbatice, celor care trăiesc în apă, celor care ies din pământ, într-un cuvânt tuturor animalelor și să pună fiecărui neam de animale numele lui propriu și potrivit. *Tot numele*, spune Scriptura, *pe care l-a pus Adam sufletului viu, acela a fost numele lui*. Ai văzut putere desăvârșită? Ai văzut autoritate de stăpân? Pe lângă toate celelalte, gândește-te și la aceea că au venit la Adam cu toată supunerea, ca la un stăpân, ca să primească nume, și leii și panterele și viperele și scorpiile și șerpii și toate celelalte fiare mai sălbatice decât acestea. Și omul nu s-a temut de nici una din ele.

Să nu osândească nimeni faptele create de Stăpân și să-și ascută limba împotriva Creatorului, dar mai bine spus, împotriva capului lui și să spună acele netrebnice cuvinte: *Pentru ce au fost făcute fiarele sălbatice?* Punerea numelor ne arată bine că toate fiarele sălbatice, la fel ca acelea blânde, au recunoscut că omul le e stăpân și ele îi sunt roabe. Numele dat atunci animalelor dăinuiește până astăzi, iar Dumnezeu a întărit asta, ca să ne aducem aminte neconștient și de cinstea pe care a primit-o omul de la început de la Stăpânul universului, când toate animalele îi erau supuse, și să ne aducem aminte și de pierderea acestei cinste. Să ne aducem aminte de toate acestea, ca să-i atribuim omului vina că, prin păcat, și-a tăiat puterea ce-o avea asupra animalelor”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 163-164)

„Și ca să te încredințezi că era umplut de înțelepciune duhovnicească, auzi dovada.

A adus Dumnezeu la el fiarele ca să vadă ce nume le va pune: și cum le-a numit pe ele Adam, acesta numele lor. Gândește-te, dar, de câtă înțelepciune era umplut, că a putut să pună nume atâtor soiuri de vietăți așa de felurite și deosebite – dobitoacelor, târâtoarelor, păsărilor – și încă pentru fiecare în parte: că Dumnezeu a primit punerea numelor și n-a vrut să le ștergă, așa încât numele acelea au rămas neschimbate – ceea ce dovedește că Adam nu a greșit, fiindcă Scriptura zice: *tot, cum le-a numit Adam, acesta este numele lor*.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaselea, p. 79)

ADAM (pomul cunoștinței binelui și răului din Eden)

„Mi se poate, însă, spune:

– Dar iată, Scriptura a numit pomul acesta pomul cunoștinței binelui și răului!

– Știu și eu! Dar dacă ai vrea să înțelegi felul în care obișnuiește să vorbească dumnezeiasca Scriptură, ai ști pentru ce a dat acest nume pomului.

N-a fost numit așa pentru că avea calitatea de a da cunoștință, ci pentru că el a prilejuit călcarea poruncii și, deci, prin el a intrat în om conștiința păcatului și rușinea. Pentru asta a fost numit așa. Dumnezeuiasca Scriptură obișnuiește să dea nume locurilor de la întâmplările ce s-au petrecut în acele locuri. Deci, Dumnezeuiasca Scriptură a numit pomul acesta pomul cunoștinței binelui și răului pentru că el avea să fie prilej al călcării sau păzirii poruncii”. (*Omilii la Facere*, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 185)

„Voi vorbi mai întâi despre pomul cunoașterii binelui și răului, ca să lămurim dacă din el s-a făcut lui Adam cunoștința binelui și răului, sau dacă și mai înainte de a mânca din el știa să facă această deosebire. Deci, așa cuteza să zic că și mai înainte de a mânca știa să facă deosebirea asta: că dacă nu ar fi știut ce este bun și ce este rău, ar fi fost mai dobitoc decât dobitoacele, și el, stăpânul, ar fi fost mai lipsit de minte decât slugile; căci cum n-ar fi un lucru nelalocul lui ca oile și caprele să știe ce verdețuri le sunt de trebuință și care le sunt otrăvitoare și să nu dea năvală la orice le cade în față, ci să facă deosebire și să știe limpede ce le vătăma și ce le este de folos, iar omul să fie lipsit de o asemenea pază? Păi dacă nu ar fi avut-o, n-ar fi făcut doi bani, ci mai netrebnic decât toate vietățile ar fi fost: căci ar fi fost cu mult mai de dorit pentru el să petreacă în întuneric și să i se scoată ochii și să fie lipsit de lumină decât să nu știe ce-i bine și ce-i rău, că dacă lipsești viața noastră de această cunoștință, ne-ai răpit viața cu totul și ai umplut toate de multă încurcătură - fiindcă ne deosebim de dobitoace și suntem mai buni decât fiarele prin faptul că știm ce e răutatea și ce-i virtutea, și cunoaștem ce este rău, și nu suntem în neștiință de ce e bine. Iar dacă știm asta acum - și nu doar noi, ci și scii și ceilalți barbari - cu mult mai mult o știa omul dinainte de păcat; și nu avea cum să rămână deșert de culmea bunătăților cel cinstit cu atâtea cinstiri - cum ar fi chipul, asemănarea și celelalte binecuvântări, fiindcă nu cunosc binele și răul doar câți sunt din fire lipsiți de minte - iar Adam era umplut de înțelepciune multă, și în stare să facă deosebire între acestea două.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaselea, pp. 77-79)

„Deci, cel care știa asemenea lucruri, spune-mi, nu știa ce-i bine și ce-i rău? Dar ce noimă ar avea asta? Că dacă nu știa ce-i bine și ce-i rău înainte de a mânca din pom, ci a aflat după ce a mâncat din el, păcatul s-a făcut lui dascăl de înțelepciune, și șarpele a fost nu amăgitor, ci sfătuitor spre cele de folos, făcându-l pe om din fiară ce era. Dar nu este așa, nu - ferească Dumnezeu! Că dacă nu știa ce-i bun și ce-i rău, cum putea primi porunca? Întrucât nimeni nu dă lege celui care nu știe că este rea călcarea legii; iar

Dumnezeu a dat lege, și pe cel care a călcat-o l-a pedepsit: și nu ar fi făcut nici unul din aceste lucruri de nu l-ar fi făcut dintru început cunoscător al virtuții și al răutății. Vezi cum din toate părțile ni se dovedește că nu după ce a mâncat din pom a cunoscut binele și răul, ci cunoștea acestea și mai înainte?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaselea, pp. 80-81)

„Chiar în același chip știa și Adam că este bună ascultarea și rea neascultarea; iar mai târziu a aflat și mai limpede - când, gustând din pom, a fost aruncat afară din rai și a căzut din fericirea aceea. Deci, după ce a căzut în pedeapsă pentru că a gustat din pom în ciuda opreliștii puse de Dumnezeu, pedeapsa l-a învățat mai limpede, prin cercare, cât de rău e să nu ascuți de Dumnezeu și cât bine e să ascuți de El. De aceea se cheamă pomul *al cunoștinței binelui și răului*. Dar pentru ce se cheamă pomul *al cunoștinței binelui și răului*, dacă firea pomului nu în sine avea cunoștința binelui și răului, ci din pedeapsa pentru neascultarea săvârșită în privința pomului a învățat omul mai deslușit cum e cu binele și cu răul? Fiindcă Scriptura are obiceiul acesta: ca atunci când are loc vreun lucru să dea numire după acel lucru locurilor și timpurilor în care s-a petrecut el. Și ca să fie mai limpede ce spun, vă voi lămuri printr-o pildă. Isaac a săpat cândva puțuri; vecinii au încercat să strice puțurile acestea; s-a întâmplat acolo oarecare sfadă, și a pus numele puțului: *Vrajbă* (Fac., 26, 21) - nu fiindcă ar fi nutrit puțul vreo ură, ci fiindcă sfada s-a făcut cu privire la el. Așa și pomul se numește *al cunoștinței binelui și răului*: nu fiindcă ar fi avut el această cunoștință, ci fiindcă prin el s-a făcut întemeinirea cunoștinței binelui și a răului. Altă pildă: a săpat puț Avraam, iar Avimeleh i-a făcut necazuri; apoi s-au întâlnit, au curmat dușmănia și, schimbând între ei jurăminte, au pus puțului cu pricina numele de *Fântâna jurământului* (Fac. 21, 31) - nu fiindcă ar fi jurat puțul, ci fiindcă jurământul se făcuse cu privire la el.

Vezi că nu locurile sunt pricină lucrurilor, chiar dacă iau numele lor?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, pp. 92-93)

„Iacov a văzut îngerii întâmpinându-l și tabăra lui Dumnezeu, și a pus locului numele de *Tabără*. Deși nu era locul tabără, totuși s-a chemat *Tabără*, fiindcă acolo a văzut Iacov tabăra. Vezi că locul și-a primit numele de la lucrul întâmplat în el? La fel și cu pomul cunoștinței binelui și răului: se cheamă astfel, nu fiindcă ar fi cuprins cunoașterea binelui și răului, ci fiindcă prin el s-a făcut dovedirea cunoașterii binelui și răului, punerea la încercare a ascultării.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, pp. 93-94)

ADAM (pomul vieții din raiul desfătării)

„Și acum, ca nu cumva să-și întindă mâna și să ia din pomul vieții și să mănânce și să trăiască în veci.

Cu alte cuvinte Dumnezeu spune așa: *Pentru că omul a dat dovadă de mare neînfrânare, călcând porunca ce i s-a dat, a ajuns muritor; de aceea, ca omul să nu mai îndrăznească iarăși să mănânce și din pomul celălalt, care îi dădea viață veșnică, și deci să păcătuiască veșnic, e mai bine pentru el să fie scos din rai. Așadar scoaterea lui Adam din rai este mai degrabă o faptă de purtare de grijă decât de mânie”. (Omilia la Facere, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 211)*

ADAM (porunca dată de Dumnezeu primilor oameni)

„Și pomul vieții în mijlocul raiului și pomul cunoștinței binelui și răului.

După ce dumnezeiasca Scriptură ne-a învățat că la porunca Stăpânului pământul a dat tot felul de pomi, frumoși la vedere și buni la mâncare, a spus: *Și pomul vieții în mijlocul raiului și pomul cunoștinței binelui și răului.*

Stăpânul cel iubitor de oameni, ca un Creator ce era, cunoștea mai dinainte vătămarea ce avea să i se nască omului în scurgerea vremii din pricina tihnei lui în rai. De aceea a pus în mijlocul raiului și pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului, pentru că Dumnezeu avea, nu după multă vreme, să-i poruncească să nu mănânce din pomul cunoștinței binelui și răului. Scopul acestei opreliști a fost ca omul să poată ști că prin harul și iubirea de oameni a lui Dumnezeu are atâta fericire și că Dumnezeu este Stăpân și Creator și al firii lui, și al tuturor celor văzute”. (Omilia la Facere, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 153)

„Și l-a sfătuit, spune Scriptura, Domnul Dumnezeu pe Adam zicând: Din tot pomul din rai să mănânci, dar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mâncați din el, că în ziua în care veți mânca din el, cu moarte veți muri. Aproape că îi spune: Îți cer, oare, un lucru greu și împovărător? Nu! Îți îngădui să mănânci din toți pomii; numai de acesta te sfătuiesc să nu te atingi! Îți hotărâsc, însă, și o mare pedeapsă, ca, înțelepțit de frică, să păzești sfatul ce ți-am dat. A făcut la fel ca un stăpân darnic, care încredințează cuiva o casă mare; dar, pentru ca să-i rămână întregă stăpânirea asupra casei, cere să i se dea un mic venit. Tot așa și Stăpânul nostru Cel iubitor de oameni, i-a îngăduit lui Adam să se bucure de toți pomii din rai, dar l-a sfătuit să nu se atingă de unul singur, ca să poată și

omul că are un stăpân de Care se cuvine să asculte și să se plece poruncilor Lui.

Cine ar putea admira după vrednicie dărnicia Stăpânului obștesc al tuturor? De câte binefaceri nu l-a învrednicit pe Adam fără să fi făcut încă ceva! Nu i-a îngăduit să mănânce numai din jumătate din pomii raiului, nici nu i-a poruncit să nu se atingă de cei mai mulți din ei și să se desfăteze cu restul, ci a voit ca Adam să mănânce din toți pomii din rai afară de unul, din care l-a sfătuit să nu mănânce. Dumnezeu a arătat cu fapta că n-a făcut asta pentru altă pricină, ci numai pentru ca omul să poată ști cine i-a făcut binefaceri atât de mari.

Pe lângă celelalte, uită-te, și cu acest prilej, la bunătatea lui Dumnezeu! Cu câtă cinste a acoperit pe femeia pe care avea s-o facă din Adam! Nu fusese încă adusă pe lume femeia și Dumnezeu poruncește, ca și cum ar vorbi amândurora: *Să nu mâncați din el și: În ziua în care veți mânca din el, cu moarte veți muri.* A arătat chiar dintru început că bărbatul și femeia una sunt, așa precum zice și Pavel: *Bărbatul este cap femeii* (Efes., 5, 23). Dumnezeu vorbește, deci, ca la doi, pentru ca mai târziu, după ce o va fi făcut pe femeie din el, bărbatul să aibă pricină a-i face și ei cunoscută porunca lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere*, omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 160-161)

„- Pentru ce Dumnezeu le-a mai dat această poruncă o dată ce știa că strămoșii noștri vor păcătui?

- Și acestea sunt tot cuvinte diavolești și născociri de gânduri necuvioase. Că Dumnezeu a avut mai mare purtare de grijă de oameni dacă a dat această poruncă decât dacă nu o dădea, se va vedea lămurit din cele ce voi spune. Să presupunem că Adam n-ar fi avut o voință atât de slabă, așa cum faptele au dovedit-o; să presupunem că n-ar fi primit nici o poruncă și ar fi rămas să trăiască desfătându-se în rai. Spune-mi, te rog, moliciunea și trândăvia de pe urma bunului trai l-ar fi dus la mai rău sau la mai bine? Își poate da seama orișicine că ar fi căzut în cele mai mari păcate, deoarece nu lua seama la el însuși. O dată ce încă nici nu era sigur că va ajunge nemuritor, ba, dimpotrivă, știa bine că această nădejde îi era încă îndepărtată, și totuși s-a înălțat la o așa de mare mândrie și nebunie, încât să nădăjduiască acest lucru, că va ajunge dumnezeu, deși această nădejde îi era întemeiată nu pe altceva decât pe spusele diavolului care-i făgăduia îndumnezeirea, spune-mi, te rog, la ce nebunie n-ar fi ajuns dacă era sigur că este nemuritor? Ce păcate n-ar fi săvârșit? Ar mai fi ascultat oare vreodată de Dumnezeu? Aducând această acuzație lui Dumnezeu, faci același lucru ca și când ai ține de rău pe cel care oprește curvia, pentru că cei cărora le este

adresată porunca au de gând să curvească. Nu sunt aceste cuvinte culmea nebuniei? Să presupunem că omul n-ar fi primit această poruncă de la Dumnezeu și că diavolul s-ar fi apropiat de el și l-ar fi sfătuit să se revolte împotriva lui Dumnezeu; și în acest caz diavolul l-ar fi convins foarte ușor pe om să o facă. Dacă, și după ce a primit porunca lui Dumnezeu, a disprețuit pe Dumnezeu, Care i-a dat-o, atunci, dacă n-ar fi primit nici o poruncă de la El, iute ar fi uitat că mai are un stăpân.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 132-133)

„Atunci de ce i-a dat Dumnezeu această poruncă lui Adam, dacă știa că o va călca? Dar tocmai faptul că i-a dat această poruncă este dovada interesului Său pentru om, interes care se arată mult mai mare decât dacă n-o dădea. Să presupunem că Adam n-ar fi primit nici o poruncă de la Dumnezeu, ci ar fi rămas în rai trăind în desfătare și bunătăți nesfârșite. Oare moliciunea și trândăvia provenite din desfătarea aceasta l-ar fi condus la ceva mai rău sau mai bun? Este evident pentru oricine, cred, că ar fi ajuns pe crestele răutății, dacă n-ar fi avut nici o grijă și nici o limită. Căci, deși nu era încă încredințat de nemurirea lui, ajunsese la o asemenea mândrie și necumpătate, încât nădăjduia să devină Dumnezeu, cu toate că nu avea nici o dovadă că diavolul, care i-a făgăduit asta, era vrednic de crezare. Vă dați seama în ce punct de nechibzuință ar fi ajuns, dacă ar fi fost sigur de nemurirea lui? Ar fi existat păcat pe care să nu-l facă? Ar fi ascultat vreodată de vreo poruncă a lui Dumnezeu? O poruncă a primit de la Domnul și l-a nesocotit atât de mult. Dacă nu i-ar fi dat nici o poruncă, ar fi uitat degrabă că este făptura Lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 175)

„Pentru care lucru i-a dat Dumnezeu lui Adam porunca aceasta? Cunoscându-l pe el mai înainte că va cădea în păcatul neascultării. Și pentru ce i-a dat el lui această poruncă? Era semn de mai mare grijă decât când nu i-ar fi dat poruncă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 134)

ADAM (diavolul invidia fericirea primilor oameni)

„Diavolul văzând că omul era în cinste și neputând suferi fericirea de care se bucura el, nu cruță nimic pentru a-l pierde.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLVIII, 1, p. 232*)

ADAM (ispitirea primilor oameni de către diavol)

„Și ce a făcut demonul? A găsit fiara aceasta, adică pe șarpe, care întrece în înțelepciune celelalte animale, precum mărturisește și fericitul Moise, spunând: *Iar șarpele era cel mai înțelept dintre toate fiarele cele de pământ, pe care le-a făcut Dumnezeu. S-a folosit diavolul de șarpe, ca de o unealtă; și prin el a înșelat vasul cel fără vicleșug, cel mai slab, adică pe femeie, vorbind cu ea: Și a zis șarpele femeii*”. (Omilia la Facere, omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 177)

„Ce este că a zis Dumnezeu: *Să nu mâncați din tot pomul raiului. Uitați-vă, aici, cât e de măiastră viclenia diavolului! Înfațișează ca sfat și întrebare ce n-a spus Dumnezeu, ca și cum ar avea grijă de ei. Asta vrea să arate prin cuvintele: Ce este că a zis Dumnezeu: «Să nu mâncați din tot pomul raiului»*. Cu alte cuvinte acest viclean demon spune așa: *Pentru ce v-a lipsit Dumnezeu de o atât de mare desfătare? Pentru ce n-a îngăduit să vă împărtășiți de bunătățile raiului? V-a dăruit să vă desfățați cu vederea pomilor, dar nu v-a lăsat să mâncați din ei, ca să vă fie plăcerea și mai mare!*”. (Omilia la Facere, omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 178)

„Mai mult, diavolul nu se mulțumește cu atât că rostește cuvinte potrivnice celor rostite de Dumnezeu, dar, ca invidios, hulește pe Creator, ca să-și poată strecura înșelăciunea, ca să poată sminti pe femeie, spre a-și ajunge scopul. Și spune:

Nu veți muri cu moarte. Că știa Dumnezeu că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii voștri și veți fi ca niște dumnezei, cunoscând binele și răul (Fac., 3, 4-5).

Iată momeala întregă! A umplut paharul cu otravă, l-a dat femeii; dar femeia n-a vrut să vadă că e aducător de moarte – ar fi putut cunoaște asta chiar de la început, dacă ar fi voit –. Ea nu; când a auzit pe diavol că pentru aceasta i-a oprit Dumnezeu să mănânce din pom, pentru că *știa că vi se vor deschide ochii voștri și veți fi ca niște dumnezei, cunoscând binele și răul*, s-a îngâmfat cu nădejdea că are să ajungă egală cu Dumnezeu. Și a început, deci, să-și închipuie lucruri mari”. (Omilia la Facere, omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 180)

„Așa l-a alungat (diavolul - n.n.) pe primul nostru părinte din Paradis. El i-a umflat inima lui de nădejde, de o mai mare știință și de o cinste mai mare, și îl face să piardă ceea ce avea bucurându-se în pace.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia VII, 1, p. 37)

„Așa cum a făcut (diavolul – n.n.) la început cu Adam, hulind pe Dumnezeu, că e invidios, că e pizmaș. Prin cele ce-l sfătuia numai că nu-i spunea așa: *Știa Dumnezeu că vi se vor deschide ochii, știa că veți fi ca Dumnezeu; de aceea v-a și pizmuț; a invidiat cinstea voastră mare!*. Chiar dacă nu i-a spus lui Adam aceste cuvinte, totuși asta i-a dat să înțeleagă prin cele ce spunea. Uită-te la viclenia lui! După ce diavolul a surpat hotărârea lui Dumnezeu, după ce i-a spus lui Adam că va avea mari bunătăți neascultând de Dumnezeu, prin deschiderea ochilor, îndumnezeirea și o cunoaștere deplină, nu i-a spus că Dumnezeu este rău pentru că l-a oprit de a mânca din pom, ca să nu pară că grăiește ca dușman și vrăjmaș; ci ia chip de sfătuitor și purtător de grijă, pentru ca să facă bine primită reaua-i sfătuire. Fapt care s-a și întâmplat. Diavolul nimic altceva nu voia să facă prin cele ce spunea decât: *Lepădați-vă de Dumnezeu Care v-a făcut, că este rău și dușmănos! Nu vrea să aveți bunătăți mai mari!* Dar n-a spus deschis aceste cuvinte. Dacă le-ar fi spus, Adam și Eva ar fi fugit, bănuind că le e dușman. De aceea le-a lăsat pe acestea la o parte, și-a ascuns gândul și le-a dat pe ocolite sfatul acela pierzător.” (*Despre soartă și Providență*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, cuvântul II, pp. 172-173)

„Unii spun că diavolul nu i-ar fi amăgit pe primii oameni dacă nu i-ar fi îngăduit-o Dumnezeu. Ce le vom răspunde? Că, dacă nu se întâmpla aceasta, Adam n-ar fi aflat nicicând cât de mari erau bunătățile în care se desfăta, nicicând nu s-ar fi izbăvit de superficialitatea și de neștiința lui. Căci cel care se consideră pe el atât de important, încât ar putea deveni chiar Dumnezeu, spuneți-mi, ce n-ar îndrăzni un asemenea om să facă dacă n-ar fi cumițit în vreun fel?

Să ne închipuim însă că diavolul n-ar fi apărut deloc. În cazul acesta, oare, ar fi rămas Adam fără de păcat? Aproape cu neputință. Cel ce atât de ușor a fost amăgit de o femeie, degrabă ar fi căzut singur în păcat, chiar dacă n-ar fi existat diavolul. Cel ce atât de lesne a fost înșelat de altul, cu siguranță că și înainte de înșelare era neatent și naiv. Diavolul n-ar fi reușit nimic dacă Adam ar fi fost atent și înțelept.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 174-175)

„Căci acel viclean diavol, pizmuindu-l pentru viețuirea din rai, prin nădejdea unei mai mari făgăduieli, i-a răpit ceea ce avea în mână. Căci făcându-l să-și închipuie că poate fi egal cu Dumnezeu, i-a atras osânda morții. De acest fel sunt și acum momelile lui: nu numai că ne depărtează de bunătățile pe care le avem în mână, ci caută să ne azvârle și în prăpastie.”

(*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. Cateheze baptismale, p. 46*)

„Șarpele era atunci o creatură suplă, grațioasă, încântătoare; pe el și-l alege diavolul. Așa face el încă, așa face întotdeauna, alegând pentru a ne înșela obiectele care ne plac cel mai mult.

Care va fi primul asalt? Înainte de toate, el caută să desfacă iubirea omului față de Binefăcătorul său. Când omul va iubi mai puțin și se va desface de Dumnezeu, căderea va fi posibilă: *S-a folosit de această mașinatiune ca să-i facă pe oameni nemulțumitori. Ca urmare a învinuirilor urâte aduse lui Dumnezeu, El își pierde prestigiul lui de Binefăcător în ochii Evei, pentru a deveni un stăpân incomod și un tiran povară: Pentru ce v-a fi oprit Dumnezeu de la aceste fructe atât de plăcute?...*

Eva ar fi trebuit, indignată, să respingă pe ispititor; cu totul dimpotrivă, ea îi răspunde și-l încurajează ca să aducă noi încercări și să-i opună încă mai îndrăznețe minciuni. O curiozitate nesănătoasă începe să apară: bănuiala, o bănuială nebună, continuă și o agravează. *Nu veți muri.* Astfel, Dumnezeu este acuzat de minciună, cuvântul este întors cu îndrăzneală în îndoială, amenințarea lui este de nici un efect, și omul nu mai are de ce se teme de dreptatea divină. Lucrurile s-au schimbat ele după șapte mii de ani, și diavolul se folosește de alte înșelări pentru a ne adormi?

Iată că adâncul își întredeschide ultima lui adâncime, învingător în toate luptele lui anterioare, diavolul îi dă omului ultima bătălie, și ispita îngrozitoare pe care i-o prezintă lui va străbate de acum înainte toate veacurile, se va întinde printre toate generațiile, își va înmulți ravagiile ei și ne va pierde în cea mai hidoasă necredință. Este omul care se face egal cu Dumnezeu! Omul care nu-i mai recunoaște lui Dumnezeu nici o autoritate, nici o stăpânire, omul țipând în mândria lui nebună: *Cine este stăpânul nostru?*, omul strigând cu glasul deicid: *Nici Dumnezeu, nici stăpân!*, omul într-un cuvânt, făcându-se pe sine Dumnezeu pentru a-l detrona pe Dumnezeu!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 287-288)

ADAM (căderea în păcat a primilor oameni)

„Nu în zadar, nici fără de rost a adus Dumnezeu fiarele și păsările în fața lui Adam, ca să le pună nume, ci pentru cele ce aveau să se întâmple nu

după multă vreme. Dumnezeu, cunoscând mai dinainte cele ce aveau să se întâmple, prin cuvintele acestea ale Scripturii ne arată marea înțelepciune pe care a dăruit-o omului creat de El, pentru ca atunci, când va călca porunca cea dată lui de Dumnezeu, să nu socotești că a călcat-o din neștiință, ci să poți ști că a căzut din pricina trândăviei”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 162-163)

„Și a pus Adam – spune Scriptura – nume tuturor dobitoacelor și tuturor păsărilor cerului și tuturor fiarelor pământului (Fac., 2, 20).

La auzul acestor cuvinte, uită-mi-te iubite, la libertatea voii omului, la covârșitoarea lui pricepere și nu mai spune că omul nu știa ce e binele și ce e răul! Cum să nu fie plin de toată înțelepciunea și priceperea cel ce a putut pune nume potrivite și dobitoacelor și păsărilor și fiarelor, cel ce n-a încurcat ordinea, nici n-a pus animalelor sălbatice numele ce se potrivea animalelor blânde, și nici n-a dat animalelor blânde numele potrivit celor sălbatice, ci tuturor le-a dat numele ce i s-a potrivit?” (*Omilia la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„A smintit (demonul – n.n.) mai întâi pe femeie, pentru că totdeauna ea poate fi mai ușor înșelată și apoi prin ea pe cel întâi-zidit (pe Adam – n.n.)”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 177-178)

„Ar fi trebuit ca femeia să înțeleagă chiar din încercarea diavolului covârșitoarea lui nebunie; ar fi trebuit să înțeleagă că diavolul intenționat spune cele ce n-au fost, că se prefăce că are grijă de ea, ca să poată afla ce poruncă le-a dat Dumnezeu și să-i ducă astfel la călcarea poruncii. Femeia putea, dar, să-și dea seama de înșelăciune și să-i întoarcă spatele, să nu asculte vorbele lui de prisos și să n-o pogoare la atâta smerenie, dar n-a vrut. Ar fi trebuit ca de la început să nu fi suferit să stea de vorbă cu el, ci să fi vorbit numai cu acela pentru care a fost adusă la existență, numai cu acela care era de aceeași vrednicie cu ea și căruia i s-a dat ca ajutor. Dar pentru că a fost târâtă, nu știu cum, de a stat de vorbă cu șarpele și a primit de la șarpe, ca printr-o unealtă, pierzătoarele cuvinte ale diavolului, ar fi fost firesc ca îndată ce a văzut că se contrazic cuvintele lui, că dă o altă poruncă decât Creatorul ei, și că grăiește alte cuvinte, potrivnice celor spuse de Creatorul ei, da, ar fi fost firesc să-i întoarcă spatele, să fugă de vorbele lui și să-i fie scârbă de cel ce îndrăznește să-și ascute limba împotriva poruncii date lor de Dumnezeu. Femeia, însă, din pricina mării ei neatenții, nu numai că nu i-a întors spatele, ba i-a mai și descoperit întreaga poruncă și a aruncat înaintea porcului mărgăritarele...”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, II, în col. PSB,

vol. 21, p. 178)

„Dar, acum, după ce a fost înșelată de această fiară vicleană, spunându-i-se că nu numai că nu vor muri, ba dimpotrivă, vor ajunge egali cu Dumnezeu, atunci nădejdea făgăduinței a împins-o să mănânce din pom; n-a vrut să rămână în hotarele ei, ci a socotit mai vrednic de credință pe dușmanul și vrăjmașul mântuirii noastre decât cuvintele lui Dumnezeu; dar a aflat, prin ea însăși, nu după multă vreme, că pierzător fusese sfatul și că mănucarea din pom adusese peste ei nenorocire”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 181)

„Ce-ai făcut, femeie? Nu numai că ai primit pierzătorul sfat, călcând legea dată de Dumnezeu și făcând de ocară porunca, nu numai că ai fost atât de neînfrântă că nu te-ai mulțumit cu atâta desfătare, ci ai îndrăznit să pui mâna și pe rodul singurului pom, de care ți-a poruncit Dumnezeu să nu te atingi! Te-ai încrezut în cuvintele șarpelui, ai socotit mai vrednic de credință sfatul lui decât porunca dată de Cel ce te-a creat! Ai fost așa de cumplit înșelată că nici iertare nu mai meriți! Oare era de același fel cu tine cel ce ți-a dat sfatul? Nu! Era unul din supușii tăi peste care aveai putere. Pentru ce te-ai făcut atâta de rușine? Ai părăsit pe cel pentru care ai fost creată, spre ajutorul căruia ai fost adusă pe lume, a cărui părtașă la vrednicie erai, cu care erai de aceeași ființă și de un glas și ai primit să stai de vorbă cu șarpele și prin animalul acesta ai primit sfatul diavolului, vădit potrivit legiurii Creatorului! Și nici așa nu i-ai întors spatele, ci, cu nădejdea făgăduinței lui, ai îndrăznit să mănânci din pom! Fie! Te-ai prăvălit în prăpastie și ai pierdut o cinste atât de mare! Dar pentru ce ai luat tovarăș la această cumplită cădere și pe bărbatul tău, pentru ce ai fost dușman celui căruia trebuia să-i fii de ajutor, pentru ce pentru puțină mănucare ai înstrăinat bunăvoința lui Dumnezeu de la el, după ce o înstrăinaseși de la tine? Ce nebunie mare te-a dus la atâta îndrăzneală? Nu-ți era de ajuns că duceai o viață lipsită de suferințe, că aveai trup, dar nu aveai nevoie de nimic din cele trupești? Nu-ți era de ajuns că te bucurai de toate cele din rai, afară de un singur pom? Nu-ți era de ajuns că erau sub stăpânirea voastră toate cele văzute, că aveai stăpânirea peste toate?”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 181-182)

„Mai poți, oare, suferi pe cei ce vor să spună că omul a avut cunoștința binelui și răului după ce a mănucat din pom, când chiar înainte de a fi mănucat era plin de atâta înțelepciune și pe lângă înțelepciune mai era învrednicit și de har profetic? Cum mai poți gândi asta, când caprele, oile și toate

animalele știu care iarbă e bună de mâncare și care e vătămătoare, când știu să se ferească, cu multă grijă, de unele ierburi și să alerge la altele, iar omul, ființă cugetătoare, să nu fi știut ce e binele și ce e răul?” (*Omilia la Facere*, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 185)

„Stăpânul cel iubitor de oameni, vrând să învețe pe om chiar de la început că are un Creator, Care a făcut și a adus la ființă pe toate cele ce se văd, Care l-a făcut și pe om, a vrut prin această mică poruncă să-i arate stăpânirea Lui. După cum un stăpân darnic dă în folosință cuiva o casă mare și minunată, dar nu vrea să ceară pentru asta adevăratul preț, ci puțin de tot, ca el să-și păstreze stăpânirea asupra casei, iar acela să știe bine că nu este stăpân pe casă, ci o folosește prin harul și dărnicia stăpânului ei, tot așa și Stăpânul nostru a încredințat omului toate cele văzute, i-a dat ca locuință raiul și toate cele din rai în folosință; dar pentru ca nu cumva încetul cu încetul să se lase târât de minte și să creadă că toate cele văzute s-au făcut de la sine și să-și închipuie lucruri mai presus de vrednicia lui, i-a poruncit să nu se atingă de un singur pom și i-a rânduit pedeapsă aspră de calcă porunca, ca să poată ști că are un Stăpân și că se bucură de celelalte bunătăți din lume datorită dărnicii Stăpânului”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 185-186)

„Pentru că omul, din pricina mării sale neluări aminte, a căzut împreună cu femeia lui în această mare prăpastie, pentru că a călcat porunca dată lui și a gustat din pom, de aceea Dumnezeu a numit pomul aceasta pom al cunoașterii binelui și răului. Deci nu l-a numit așa pentru că omul nu cunoștea ce e binele și ce e răul – că știa ne-o arată femeia în vorbirea ei cu șarpele: *A zis Dumnezeu*, spune ea, *să nu mâncați din el ca să nu muriți*; deci știa că de calcă porunca va fi pedepsită cu moartea –, ci l-a numit pom al cunoașterii binelui și răului, pentru că după ce vor fi mâncat din el aveau să fie despuiți de slava cea de sus și aveau să simtă că sunt goi, pentru că pomul aceasta avea să fie, s-ar putea spune, o încercare a ascultării sau neascultării lor”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 186)

„Dumnezeu l-a chemat chiar El pe Adam. *Și a chemat Domnul Dumnezeu pe Adam și i-a zis lui: «Adame, unde ești?»*. Uită-te câtă putere au aceste cuvinte! Însăși faptul că Dumnezeu l-a chemat arată marea și nespusa Lui iubire de oameni; faptul că i-a dat lui Adam prilej să vorbească, lui care era plin de rușine și nici nu îndrăznea să deschidă gura și să miște limba, arată marea bunătate a lui Dumnezeu; iar faptul că l-a întrebat: *Unde*

ești arată, pe lângă iubirea Sa de oameni, și tăria acestei iubiri. Aproape că îi spune: *Ce s-a întâmplat? Într-un loc te-am lăsat și în alt loc te găsesc acum; cu slavă te-am lăsat îmbrăcat și gol te găsesc acum. Unde ești? Cum ți s-a întâmplat asta? Care tâlhar, care spărgător ți-a luat așa pe neașteptate toată bogăția și te-a lăsat atât de sărac? Cum ți-ai dat seama de goliciunea ta? Cine ți-a răpit acea minunată haină cu care erai îmbrăcat? Ce înseamnă această neașteptată schimbare? Care furtună, atât de puternică, ți-a înecat iute toată încărcătura corăbiei tale? Ce s-a întâmplat, că încerci să te ascunzi de Cel ce ți-a făcut atât de bine și te-a ridicat la atât de mare cinste? De cine te temi de cauți acum să te ascunzi? Care acuzator te urmărește? Ce martori stau lângă tine? De unde a intrat în tine atât de teamă și frică?». (Omilia la Facere, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 192)*

„Adam își alcătuiește aproape o apărare și-I spune lui Dumnezeu: *Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat din pom și am mâncat. Știu, spune Adam, știu că am păcătuit; dar femeia, pe care mi-ai dat-o să fie cu mine și despre care Tu ai spus: «Să-i facem lui ajutor asemenea lui» (Fac., 2, 18), ea a fost pricina alunecării mele! «Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine!» M-am așteptat eu, oare, să mă acopere cu această rușine tocmai ea, care a fost creată ca să-mi aducă mângâiere? Tu mi-ai dat-o! Tu ai adus-o la mine! Ea, dar, nu știu de cine îndemnată, mi-a dat din pom și am mâncat.*

Cuvintele acestea par a fi o apărare, dar sunt lipsite de oricare iertare.

– *Ce iertare meriți, îi spune Dumnezeu, când ai uitat de porunca Mea și ai socotit mai bun darul femeii decât spusa Mea? Da, femeia ți-a dat să mănânci, dar porunca mea și frica de pedeapsă erau îndestulătoare să te facă să fugi, să nu mănânci din pom! Oare nu știai asta? Oare n-o cunoșteai? Din grija ce v-o port, v-am spus-o mai înainte, tocmai ca să nu cădeți în această greșală. Deci, chiar dacă femeia ți-a slujit la călcarea poruncii, totuși nici așa nu ești lipsit de vină. S-ar fi convenit să socotești mai vrednică de credință porunca ce ți-am dat și să refuzi nu numai tu mâncarea, ci să-i fi arătat și femeii cât de mare e păcatul. Ești, doar, capul femeii, iar ea a fost adusă pe lume pentru tine; tu, însă, stricat-ai rânduiala și nu numai că n-ai îndreptat-o, dar te-ai lăsat târât și tu! Ar fi trebuit ca trupul să urmeze capul; s-a întâmplat însă contrarul: capul a luat-o după trup, așa că au ajuns cele de jos sus!». (Omilia la Facere, omilia XVII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 194-195)*

„Dacă n-ai fi voit, femeia nu te-ar fi putut duce pe povârnișul acesta! Te-a rugat, oare? Nu! Ți-a vorbit, oare? Nu! A căutat, oare, să te înșele? Nu!

Ți-a dat; și tu îndată, cu atâta ușurință, ai mâncat, fără să-ți mai aduci aminte măcar de porunca Mea; ba dimpotrivă, ai socotit că vreau să te înșel; că de asta nu ți-am îngăduit să mănânci din pom, ca să nu ajungi mai mare! Cum poate avea temei că am căutat să te înșel, când Eu te-am încărcat cu atâtea binefaceri? Nu era, oare, acesta semnul cel mai mare al facerii de bine că ți-am spus mai dinainte să nu mănânci din pom, ca să nu cazi în nenorocirile în care ai căzut acum? Dar tu n-ai ținut seamă de nimic și iată că pe pielea ta ai aflat cât de mare ți-e păcatul! Deci nu da vina numai pe femeia ta, ci și pe trândăvia ta!” (*Omilii la Facere*, omilia XVII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 195)

„Ce a răspuns femeia?

Șarpele m-a amăgit și am mâncat (Fac., 3, 13).

Iată că și ea este cuprinsă de mare spaimă și caută să se dezvinovățească de greșeală. După cum bărbatul socotea că prin cuvintele: *Femeia mi-a adus, mi-a dat și am mâncat*, trece vina asupra femeii, tot așa și ea, negăsind vreo scăpare, mărturisește ce s-a întâmplat și spune: *Șarpele m-a amăgit și am mâncat*”. (*Omilii la Facere*, omilia XVII, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 195-196)

„Ai văzut că bărbatul a spus: *Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat și am mâncat*. Nici o silnicie, nici o violență! I-a dat să aleagă, să facă ce vrea! Femeia i-a dat numai! Nu l-a silit, nu l-a forțat. La rândul ei, femeia, când a căutat să se apere, n-a spus: *Șarpele m-a silit și am mâncat*. De ce? *Șarpele m-a amăgit*, spune ea. Dușmanul mântuirii noastre, lucrând prin fiara aceea vicleană, a înșelat-o pe femeie cu sfatul; n-a silit-o, nici n-a forțat-o, ci prin sfatul cel pierzător a prefăcut în faptă înșelăciunea, pentru că a găsit că femeia poate fi înșelată ușor cu o înșelăciune lipsită de orice iertare. *Șarpele m-a înșelat și am mâncat*.

Și bunul Stăpân se mulțumește cu aceste cuvinte ale lor și nu-i silește să vorbească mai mult. Dumnezeu nu i-a întrebat pentru că nu știa, că știa, și știa foarte bine, ci pentru ca să-și arate iubirea Sa de oameni. Se pogoară până la slăbiciunea lor și le cere să-și mărturisească păcatul. De aceea nu-i întreabă mai mult. Ar fi trebuit să afle și chipul în care au fost înșelați; dar ca să ne arate că nu din neștiință îi întreabă, se mulțumește cu spusele lor”. (*Omilii la Facere*, omilia XVII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 196)

„Să ne fie căderea lor leac, iar trândăvia lor temei de îndreptare! Pentru că este și mai mare pedeapsa celor ce fac acum aceleași păcate, deoarece n-au vrut să se învețe minte prin pildele de mai înainte. Nici nu vor

primi aceeași pedeapsă cei care vor păcătui la fel cu cei dintâi oameni!” (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 207)

„El (Dumnezeu – n.n.) nu a voit ca noi să cădem din Rai – că dacă voia aceasta, nu ar fi pus în Rai la început pe omul pe care l-a făcut, ci pricina este numai omul care nu a ascultat.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 364)

„N-a știut să se bucure cumpătat de fericirea lui, ci a jignit pe Binefăcătorul său, socotindu-l pe demonul înșelător mai vrednic de crezare decât pe Dumnezeu, Care îl pusese pe om la loc de cinste; așadar, omul a nădăjduit să ajungă el Dumnezeu făcându-și despre sine o idee mai înaltă decât era vrednic.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, p. 9)

„Pentru ce te-ai încrezut în cuvântul diavolului, femeie? Ce-ai văzut bun la el? Nu-ți era de ajuns că era vrednic de crezut Dumnezeu, Care ți-a dat poruncă? Dumnezeu era creatorul și făcătorul tău! Șarpele, diavol și vrăjmaș! Nu-l numesc însă diavol! Îl socoteai numai șarpe. Te întreb: se cădea să-l învrednicești pe șarpe de atâta cinste încât să-i spui porunca Stăpânului?

Vezi, dar, că era cu puțință ca Eva să-și dea seama de înșelăciune, dar n-a voit? Dumnezeu dăduse doar destule dovezi de binefacerile pe care le făcuse lor; le arătase cu fapta purtarea Lui de grijă. Plăsmuise pe om din neființă, îi insuflase suflet, îl făcuse după chipul Lui, îl făcuse stăpân peste toate cele de pe pământ, îi dăruise ajutor, îl pusese în rai, i-a îngăduit să se folosească de toți pomii și l-a oprit numai de la unul. Opreliștea aceasta chiar era spre folosul lui. Diavolul nu-i făcuse cu fapta nici un bine, mare sau mic; a îngâmfat-o pe femeie numai cu cuvântul, a îmbătat-o cu nădejdi zadarnice, și așa a înșelat-o. Cu toate acestea, femeia a socotit pe diavol mai vrednic de credință decât pe Dumnezeu, deși Dumnezeu îi arătase prin fapte dragostea Lui. Diavolul nu-i dăduse decât cuvinte, nimic altceva, și femeia l-a crezut.

Vezi deci că înșelăciunea s-a făcut numai din pricina prostiei și a trândăviei? Și ca să cunoști mai bine aceasta, ascultă cum învinuiește Scriptura pe femeie! Scriptura nu spune: *Femeia a fost înșelată, ci Văzând pomul că este frumos, a mâncat* (Facerea 3, 6). Prin urmare, păcatul se datorează vederii fără frâu, nu înșelăciunii diavolului. A fost învinsă de pofta sa, nu de răutatea dracului. De aceea nici n-a fost iertată; ci, când a spus: *Șarpele m-a înșelat*, atunci a și primit cea mai grea pedeapsă. Că era în

puterea ei să nu cadă.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 48)

„Dar ce a făcut omul după ce a primit bunuri atât de mari și atât de însemnate?

A socotit pe vrăjmaș, pe diavol, mai vrednic de crezare decât pe Dumnezeu, Care i-a dăruit atâtea daruri; a disprețuit porunca Creatorului și a preferat înșelăciunea diavolului care s-a silit să-l nimicească definitiv și să-l scoată dintr-odată din toate bunătățile. Omul a preferat înșelăciunea diavolului nu pe temeiul unei fapte bune, mari sau mici, făcute lui, ci numai pe temeiul vorbeii. L-a dat, oare, pierzării Dumnezeu pe omul care a arătat nerecunoștință chiar de la început, de la primii pași, ca să spunem așa? Ar fi trebuit, după toată dreptatea, să-l piardă și să-l nimicească. A primit nenumărate bunătăți, dar în schimbul acestora și-a început viața cu neascultarea și nerecunoștința. Dumnezeu însă a continuat să-i facă bine și mai departe, și nu mai puțin bine decât îi făcuse mai înainte.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 118)

„Cel care a fost convins așa de ușor de femeie, ar fi căzut prin el însuși iute în păcat, chiar dacă n-ar fi fost la mijloc diavolul. Iar căderea aceasta ar fi făcut ca pedeapsa să-i fie și mai mare. De altfel, întreaga cădere nu se datorează numai diavolului; femeia a căzut în păcat și pentru că era dorită de dorința de a gusta din pom, Scriptura o arată prin cuvintele: *Și a văzut femeia că este bun pomul la mâncare și plăcut ochilor la vedere și frumos de a-l cunoaște; și luând rodul lui, a mâncat* (Facerea 3, 6). Nu spun acest lucru cu gândul de a scăpa pe diavol de învinuirile ce i se aduc, că a uneltit împotriva primilor oameni, ci cu gândul de a arăta că strămoșii noștri dacă n-ar fi dorit ei înșiși să cadă, nimeni, nici diavolul, nu i-ar fi putut face să cadă. Cel care primește cu atâta ușurință ispita altuia este el însuși, chiar înainte de ispită, un trândav și un molău.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 131-132)

ADAM (izgonirea protopărinților din Raiul desfătării)

„Dar dacă i-a scos din rai, și i-a pedepsit să trăiască în osteneli, apoi tocmai pentru, aceasta trebuie a ne închina Lui și a-L slăvi. Fiindcă

desfătarea îi adusesese la trândăvie, El a tăiat veselia lor, îngrădindu-le trândăvia cu supărare și tristețe, ca astfel noi să ne reîntoarcem către dragostea Lui.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 442-443)

„Dumnezeu trimițând Evei o nenorocire, i-a găsit o norocire mult mai mare. El a izgonit-o din rai, însă prin această izgonire ea fu adusă la cunoștința de Dumnezeu, și prin urmare a aflat mai mult decât a pierdut.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 208)

„Dumnezeu a dat omului raiul. Când acesta s-a arătat nevrednic, l-a izgonit de acolo, pentru ca el prin petrecerea afară și prin pedeapsă să se îndrepte și să se facă vrednic, de a fi primit a doua oară în rai, însă în raiul ceresc. Vezi acum, că Dumnezeu a fost cu bunătate către oameni și întru aceea, că i-a izgonit din rai; căci dacă n-ar fi făcut El aceasta, ei nu s-ar fi îndreptat și nu s-ar fi făcut vrednici de rai.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 208)

„Dacă omul ar fi rămas în cinstea din momentul creației și după ce diavolul îi făgăduise că va fi asemenea lui Dumnezeu prin călcarea poruncii (Facerea 3, 5), ar fi căzut în trei groaznice păcate. Primul, ar fi socotit că Dumnezeu este pizmuitor, înșelător și mincinos; al doilea, ar fi socotit binefăcător și prieten pe adevăratul înșelător și pe tatăl minciunii și al invidiei; și, în sfârșit, al treilea, ar fi trăit mai departe numai păcătuind. Scoțându-l atunci din rai, Dumnezeu l-a scăpat de aceste păcate. Tot așa fac și doctorii: dacă lasă rana așa cum este, măresc, prin înmulțirea puroiului, gravitatea bolii; dacă însă o taie, împiedică înaintarea infecției.

Ai putea însă să-mi obiectezi:

- Pentru ce spui asta? Dumnezeu nu S-a oprit numai la atât; în afară de acestea, a mai împovărat omul și cu sudoarea și cu munca; iar acestea alungă tihna atât de râvnită de firea omenească.

- Spune-mi, te rog: Dacă acum, când trebuie să asudăm și să muncim, nu încetăm să păcătuim, ce n-am fi îndrăznit să facem dacă Dumnezeu ne-ar fi lăsat să trăim în desfătare continuă, fără să muncim deloc? Scriptura spune: *Multă răutate a învățat lenevirea*. Faptele de fiecare zi și cele petrecute pe vremea strămoșilor noștri dau dreptate cuvintelor Scripturii.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era*

chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., pp. 119-120)

„Nu datul darurilor, ci chiar luarea lor este semnul unei foarte mare iubiri de oameni. Și, dacă vreți, am să vă dovedesc aceasta cu cele petrecute în rai. Dumnezeu a dat omului raiul; semn al purtării Lui de grijă. Noi ne-am arătat nevrednici de dar; semn al nerecunoștinței noastre. Dumnezeu a luat darul de la niște nevrednici. Și aceasta, semn al bunătății lui Dumnezeu.

Dar mă poate întreba cineva:

- Dar ce bunătate e aceea când iei înapoi darul?

- Așteaptă și-ai să auzi! Gândește-te ce-ar fi făcut Cain dacă ar fi trăit în rai după ce săvârșise crima! Dacă după ce căzuse din viețuirea aceea paradisiacă, dacă după ce fusese osândit la osteneală și durere și vedea atârnată deasupra lui amenințarea cu moartea, dacă atunci când avea înaintea ochilor nefericirea tatălui lui și înaintea sa încă mai erau urmele urgiei lui Dumnezeu, dacă, înconjurat fiind de atâtea neazuri, și-a îndreptat pașii spre o răutate atât de mare încât, neținând seamă de glasul sângelui, uitând părtașia la suferințe, a ucis pe cel care nu-i făcuse vreun rău, a pus mâna pe trup de frate, și-a muiat mâna în sângele lui și n-a putut să-și vină în fire cu tot îndemnul lui Dumnezeu, ci a insultat pe Creator și a necinstit pe părinți, gândește-te la ce răutate n-ar fi ajuns dacă ar fi ajuns în rai? Dacă și-a îndreptat pașii în salturi spre omor când avea atâtea frâie, în ce prăpastie nu s-ar fi prăbușit dacă aceste obstacole i-ar fi fost luate?

Vrei să afli și din viața maicii lui, a Evei, ce bine i-a adus Evei pierderea raiului? Cercetează cum era Eva înainte de cădere, și cum a ajuns după cădere. Înainte de cădere socotea pe diavolul cel înșelător, pe diavolul cel rău, mai vrednic de credință decât poruncile lui Dumnezeu și dintr-o simplă privire a pomului cunoștinței a călcat legea pusă de Dumnezeu. Uită-te acum că a ajuns mai bună și mai înțeleaptă după ce a pierdut raiul. Când a născut pe fiul ei, a spus: *Am dobândit om prin Dumnezeu* (Ecclesiasticul 33, 32). A alergat îndată la stăpânul pe Care-L disprețuise mai înainte, și n-a socotit lucrul acesta ca pe un lucru datorat firii, nici n-a atribuit nașterea legii căsătoriei, ci a cunoscut pe Stăpânul firii, și Lui Îi mulțumește pentru nașterea copilului. Mai înainte de cădere îl înșelase pe bărbat; după cădere, și-a instruit copilul și i-a pus un nume care putea să-i aducă aminte de darul lui Dumnezeu. Mai mult, când a născut alt copil în locul lui Abel a spus: *Mi-a ridicat mie sămânță Dumnezeu în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain* (Facerea 4, 25). Femeia face pomenire de nenorocirea ce-a lovit-o, nu se mânie, ci mulțumește iarăși lui Dumnezeu; pune nume copilului după darul

primit de la Dumnezeu, pentru ca numele să-i fie copilului pricină neconținută de învățatură.

După cum se vede, dar, Dumnezeu i-a dăruit mai mari bunătăți tocmai prin aceea că i-a luat darurile date mai înainte. Femeia fusese alungată din rai, dar prin alungare a ajuns la cunoașterea lui Dumnezeu. Deci a dobândit mai mult decât a pierdut.

Poate că cineva m-ar întreba:

- Dar dacă a fost de folos ca omul să fie izgonit din rai, pentru ce atunci Dumnezeu i-a mai dat la început raiul?

- A fost de folos, omule, din pricina trândăviei noastre, ca omul să fie izgonit din rai. Dacă Adam și Eva ar fi fost cu luare-aminte asupra lor, dacă ar fi cunoscut pe Stăpânul și ar fi fost înțelepți și cumpătați, ar fi rămas în cinstea dată lor de Dumnezeu. Dar pentru că au adus ocară darului ce li s-a dat, a fost de folos pentru ei să fie izgoniți din rai.

- Dar atunci, pentru ce le-a mai dat raiul?

- Întâi, ca să-Și arate iubirea Sa de oameni, apoi, ca să ne urce la o cinste mai mare. Noi suntem totdeauna și în toate împrejurările pricina pedepselor și a osândei venite peste noi; că din pricina trândăviei noastre ne izgonim pe noi înșine din bunătățile ce ni le dă Dumnezeu. Dar Dumnezeu S-a purtat cu noi ca un tată iubitor. După cum un tată iubitor lasă la început pe copil să stea în casă și să se bucure de toate bunurile părintești, dar când îl vede că necinstește cinstea dată, nu-l mai pune la masă cu el, îl alungă din ochii lui și de multe ori îl izgonește chiar din casa părintească, pentru ca să ajungă mai bun prin această ocară și necinste pricinuite de izgonire și să se arate vrednic de întoarcerea în casa părintească și de primirea moștenirii părintești - , tot așa a făcut și Dumnezeu. I-a dat omului raiul. Când însă s-a arătat nevrednic de el, l-a izgonit din rai pentru ca, ajungând mai bun prin viețuirea în afară de rai și prin necinstea pricinuită de alungare, să se arate vrednic de reîntoarcerea în rai. Când deci a ajuns mai bun, îl aduce iarăși în rai și-i spune: *Azi vei fi cu Mine în Rai* (Luca 23, 43).

Ai văzut că semnul celei mai mari purtări de grijă a lui Dumnezeu față de om a fost nu darea raiului, ci chiar izgonirea din el? Că dacă n-ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăși vrednic de rai.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 11-14)

„Deci precum un părinte iubitor de fii lasă dintru început pe copilul său să petreacă în casă și să se îndulcească de toate cele părintești, iar dacă-l va vedea că se face rău, în atâta cinste fiind, îl depărtează de la masă și îl alungă de la fața sa, și de multe ori îl scoate și din casa părintească, ca

lipsindu-se de bunătățile cele părintești și îndreptându-se cu ocările și necinstirile, să se arate iarăși vrednic de cinstea fiască și întorcându-se, să primească moștenirea părintească. Așa și Dumnezeu a făcut. A dat omului raiul. Dar arătându-se nevrednic, l-a scos afară, ca prin petrecerea de afară îndreptându-se, să se arate iarăși vrednic de întoarcere. Și fiindcă după aceea s-a făcut mai bun, iarăși îl întoarce și-i zice: *Astăzi vei fi cu Mine în rai* (Lc., 23, 43).

Vezi că nu numai a da raiul, ci și a scoate din el este semn al purtării de grijă? Că de nu ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăși vrednic de el.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 18-19)

„Și ca să-i sporească durerea și să-l facă să simtă propria cădere, nu l-a alungat departe, ci l-a pus în apropierea raiului, astupându-i intrarea înăuntru, ca în fiecare ceas, văzându-se lipsit de acele bunătăți din pricina neluării aminte, să dobândească o atenție neîncetată și să fie mai temeinic față de poruncile ce urmau să-i fie date spre pază. Căci, bucurându-ne noi de cele bune, nu simțim că trebuie să lucrăm vreun fel de faptă bună; dar când suntem lipsiți de ele, dobândind o sensibilitate mai adâncă din pricina lipsei, suferim și o durere mai mare. Aceasta s-a întâmplat atunci și cu întâiul zidit.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 46)

„Dar de ar fi trăit mai multă vreme în Rai, ce rău n-ar fi făcut? Și un om ce se va mântui dintr-o primejdie rea și nu se va înțelepți, cu mult mai rău va petrece decât în răutățile cele mai dinainte.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 101)

ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat)

„Atâta vreme cât omul avea îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, fiarele se temeau de om; dar după ce a păcătuit s-a temut el și de cea din urmă făptură. Dacă nu primești spusele mele, dovedește-mi că înainte de păcat animalele îl înfricoșează pe om. Dar n-ai să poți. Și este semn nespus de mare al iubirii de oameni a lui Dumnezeu, că a intrat frica în om după căderea lui în păcat. Dacă omul ar fi păstrat mai departe cinstea dată lui și după călcarea poruncii, nu s-ar fi sculat ușor din cădere. Dacă oamenii s-ar fi bucurat de aceeași cinste, fie de ascultau, fie de nu ascultau, s-ar fi învățat să

facă și mai mult rău și nu s-ar fi depărtat repede de păcat. Dar acum când sunt amenințări, pedepse și chinuri, oamenii nu înțeleg să se înțeleptească, ce n-ar fi de ajuns de n-ar fi fost pedepsiți pentru păcatele lor? Deci Dumnezeu, purtându-ne de grijă și îngrijindu-se de noi, ne-a luat această stăpânire.

Și aici uită-mi-te, iubite, la nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu! Adam a nesocotit întreaga poruncă, a călcat întreaga lege; dar Dumnezeu, milostiv fiind și biruind cu bunătatea greșelile noastre, nu i-a luat cinstea, nici nu l-a scos din toată stăpânirea, ci a lăsat în afara stăpânirii lui numai acele animale care nu-i ajută mult la trebuințele vieții; pe animalele de neapărată trebuință și pe cele folositoare și care slujesc mult vieții noastre, pe acelea le-a lăsat să ne fie supuse și roabe. A lăsat cirezi de boi, ca să arăm, să brăzdăm pământul, ca să aruncăm semințele; a lăsat animalele de povară, ca să ne ajute la ducerea poverilor; ca să ne micșoreze oboseala noastră; a lăsat turmele de oi, ca să avem cu ce ne face haine; și a lăsat și alte feluri de animale, care ne dau mult ajutor. Când Dumnezeu l-a osândit pe om din pricina neascultării, a spus: *În sudoarea feței tale să-ți mănânci pâinea ta* (Fac., 3, 19); dar pentru ca să nu-i fie sudoarea asta și osteneala aceasta de nesuferit, i-a ușurat greutatea și povara sudorii cu o mulțime de animale, care stau într-ajutorul oboselilor și greutăților noastre. Dumnezeu a făcut la fel ca un stăpân iubitor de oameni și purtător de grijă, care, după ce-și bate sluga, îi tămăduiește rănilor. Dumnezeu l-a osândit pe păcătos, dar cu orice chip vrea să-i facă această osândă mai ușoară; l-a osândit la sudoare și osteneală continuă, dar a făcut ca multe feluri de animale să-l ajute la munca lui”. (*Omilia la Facere, omilia IX, IV-V, în col. PSB, vol. 21, pp. 111-112*)

„Nu mâncarea din pom le-a deschis lor ochii – că ei vedeau pomul și înainte de a mânca – ci mâncarea din pom a fost temei de neascultare și de călcare a poruncii date lor de Dumnezeu, din care pricină li s-a luat și slava care-i înconjura, s-au făcut și pe ei înșiși nevrednici de o cinste atât de mare. De aceea Scriptura, următoare obiceiului ei, spune: *Au mâncat și li s-au deschis ochii lor și au cunoscut că erau goi*. Din pricina călcării poruncii, fiind dezgoliți de ajutorul cel de sus, au simțit că sunt cu trupul gol, ca să cunoască bine, prin rușinea ce i-a cuprins, în ce prăpastie i-a dus călcarea poruncii Stăpânului. Ei, care mai înainte se bucurau de atât de mare îndrăznire, ei, care nici nu știau că sunt goi – că nici nu erau goi, pentru că slava de sus îi acoperea mai bine decât haina – după ce au mâncat, adică după ce au călcat porunca, au ajuns la atâta înjosire, încât au căutat acoperământ că nu mai puteau suferi rușinea. Da, călcarea poruncii le-a luat îmbrăcămintea aceea nouă și nemaiauzită, adică slava și bunăvoința cea de sus, cu care erau îmbrăcați, i-a făcut să simtă goliciunea lor și i-a cuprins

rușine nespusă”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 183)

„Deci când auzi că *li s-au deschis lor ochii*, înțelege că i-a făcut să simtă goliciunea lor și că au căzut din slava de care se bucurau înainte de mâncarea din pom. Că acesta este obiceiul Scripturii, ascultă că o spune și în altă parte. Când roaba Sarrei a fugit de la stăpâna ei și rătăcea prin pustie, a aruncat copilul alături de un brad (Fac., 21, 14-15); și de la depărtare privea moartea copilului; apoi Scriptura spune: *A deschis Dumnezeu ochii lui Agar* (Fac., 21, 19); nu pentru că nu vedea mai înainte, ci pentru că i-a deșteptat mintea ei. Vezi, dar, că acest cuvânt *a deschis* nu se referă la ochii trupești, ci la ochii minții”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 184)

„Din pricina trândăviei, au călcat amândoi primii oameni porunca Lui, deși îi întărise și le atrăsese luarea aminte prin amenințarea cu moartea. Nici așa, însă, Dumnezeu nu și-a oprit de la om iubirea Sa de oameni, ci a mers mai departe cu bunătatea Sa. După cum un tată iubitor, când vede pe copilul său că face din trândăvie o faptă nevrednică de bunul său nume, îl coboară din cea mai înaltă cinste la cea mai din urmă necinste; dar încălzit de dragostea părintească nu-i trece cu vederea, ci-i arată iarăși iubirea sa vrând să-l scape puțin câte puțin de necinstea în care căzuse și să-l ridice iarăși la vechea cinste; tot așa și bunul Dumnezeu: a avut milă de om, care căzuse pradă vicleniei diavolului, fiind înșelat împreună cu femeia lui și primind prin șarpe sfatul vicleanului demon. De aceea s-a apropiat îndată de om cum se apropie un doctor de un bolnav, care are nevoie de îngrijirile și mâinile doctorului”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 188)

„Pe lângă mustrarea conștiinței le-a mai arătat celor dintâi oameni și goliciunea lor, mărimea păcatului săvârșit ca și luarea slavei care-i acoperea mai înainte ca o haină strălucitoare”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 190)

„Nimic nu este mai rău, iubite, ca păcatul. Odată intrat în noi ne umple nu numai de rușine, dar ne face și nepricepuți din pricepuți și înțelepți cum eram mai înainte. Uită-mi-te cât de nepriceput a ajuns Adam, el care mai înainte era atât de înțelept, el care prin fapte ne-a arătat înțelepciunea dată lui, el care făcuse o profeție atât de mare! *Auzind glasul Domnului Dumnezeu, Care umbla prin rai după amiază; s-a ascuns el și femeia lui de la fața Domnului Dumnezeu între pomii raiului*. Poate fi, oare, o prostie mai

mare ca aceea să încerci să te ascunzi de Dumnezeu, Care este pretutindeni, e Creatorul, Care a adus totul din neființă la ființă, de Cel ce știi cele tainuite, de Cel ce a zidit îndeosebi inimile oamenilor (Ps., 32, 15), de Cel ce pricepe toate faptele lor, de Cel ce cercetează inimile și rărunchii (Ps., 7, 10) și știe chiar mișcările inimilor noastre? (Ps., 42, 23) Dar, nu te minuna, iubite! Așa e obiceiul celor ce păcătuiesc! Chiar de nu pot să se ascundă, totuși încearcă să se ascundă. Așa au făcut și cei dintâi oameni; neputând suferi rușinea ce i-a cuprins după păcat, dezbrăcați de slava aceea nestricăcioasă, căutau să se ascundă undeva. Și s-au ascuns în mijlocul raiului. După cum slugile rele, care primesc bătaie fără încetare, neputând să se ascundă de stăpânul lor, aleargă în toate colțurile casei, când aici, când acolo, pentru că frica le zdruncină mintea, tot așa și cei dintâi-zidiți, negăsind nici o scăpare, se învârt în casa lor, adică în rai”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 190)

„Aș putea fi întrebat:

– Dumnezeu a zis: *În ziua în care veți mânca din pom, cu moarte veți muri*; cu toate acestea noi vedem că Adam și Eva au trăit un număr mare de ani după ce au călcat porunca și au mâncat din pom.

– Într-adevăr, pentru cei care citesc superficial Scriptura, se pare că textul acesta pune oarecare greutate; dar pentru cel care o citește cu judecată, textul este clar și nu pune nici o greutate. Da, Adam și Eva au trăit încă mulți ani; dar când au auzit: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* au și primit sentința de moarte; au ajuns muritori și se poate spune că din acea clipă au și murit. Acest lucru îl lasă și Scriptura să se înțeleagă; cuvintele: *Veți primi, deci, sentința de a fi muritori*. După cum la tribunal, când primește cineva sentința să i se taie capul este socotit ca și mort și nu se deosebește întru nimic de cei morți, deși până i se taie capul mai este aruncat în închisoare și rămâne acolo multă vreme, tot așa și Adam și Eva, din ziua în care au primit sentința osândirii la moarte, prin sentința aceea ei au și murit, cu toate că au mai trăit încă multă vreme”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 205)

„După cum un tată iubitor, care are un copil frumos la chip, pe care l-a crescut cu toată grija, care s-a bucurat de toate desfătările, care a locuit într-o casă strălucită, care a fost îmbrăcat cu haine de mătase și s-a folosit în toată viața de averea și bogăția părintească, după cum, deci, un tată cu un astfel de copil, când vede mai târziu că fiul său a alunecat dintr-o viață plină de belșug în adâncul răutății, îi ia toate acele bunătăți, îl pune sub stăpânirea lui, îl dezbracă de haina cea frumoasă și-l îmbracă cu o haină sărăcăcioasă și

adeseori chiar cu una de rob, ca să nu fie cu totul gol și hidos; tot așa și iubitorul de oameni Dumnezeu, când a văzut că Adam și Eva s-au arătat nevrednici de îmbrăcămintea aceea frumoasă și strălucitoare, care-i împodobește și-i făcea mai presus de orice nevoie trupească, i-a dezbrăcat de toată slava aceea și de toată fericirea pe care o aveau înainte de a cădea în acea grozavă cădere; dar și-a arătat marea Lui milă față de ei și i-a miluit în căderea lor; și văzându-i acoperiți de multă rușine că nu știau ce să facă pentru a nu mai fi goi și urâți, le-a făcut îmbrăcămintă de piele și i-a îmbrăcat”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 208)

„Mâncarea din pomul acesta și călcarea poruncii îi aduceau omului moartea; când omul a mâncat din el a ajuns muritor, deci supus necesităților trupului; atunci a luat început ivirea păcatului, din pricina căruia Dumnezeu a rânduit spre folos moartea.” (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 211)

„După ce a intrat în om păcatul, semnele cinstirii de care se bucura i-au fost luate; și precum între slugi cele care au trecut la stăpân sunt temute de restul slugilor, iar cele văzute cu ochi răi se tem și de slugile celelalte, așa s-a întâmplat și cu omul: căci până ce avea îndrăzneală către Dumnezeu, era temut de fiare; iar după ce s-a făcut vinovat înaintea Stăpânului a ajuns să se teamă și de cei mai de pe urmă dintre cei împreună-robi cu dânsul.

Iar dacă nu-i aceasta pricina, arată-mi că mai înainte de păcat fiarele ar fi fost temute omului, dar nu ai cum. Iar dacă după păcat a intrat frica, și aceasta e din purtarea de grijă a Stăpânului: că dacă porunca dată de Dumnezeu fiind clătinată și stricată, cinstea dată lui de Dumnezeu ar fi rămas aceeași, omul nu s-ar fi ridicat lesne: că atunci când oamenii se bucură de aceeași cinste fie că ascultă, fie că nu ascultă, se învață mai degrabă la viclenie și nu se depărtează lesne de răutate. Că dacă acum, sub spaimă și pedepse și munci nu rabdă să se înțeleptească, cum ar fi fost dacă n-ar fi pățit nimic pentru păcatele lor grozave? Încât este învederat că Dumnezeu ne-a scos din stăpânire pentru grija ce ne-o poartă. Tu vezi-mi și de aici iubirea Lui de oameni cea negrăită: fiindcă Adam a stricat toată porunca și a călcat legea - iar Dumnezeu nu a desființat toată cinstea lui, nici nu l-a scos cu totul din stăpânire, ci a lăsat ca afară de stăpânirea lui să fie doar acele vietăți ce nu îi folosesc prea mult spre nevoile vieții, iar pe celelalte, cele de trebuință și de folos, care slujesc mult viața noastră, le-a lăsat roabe nouă. Ne-a lăsat cirezile de boi ca să tragem plugul, ca să brăzdăm pământul, ca să aruncăm semințe în brazdă, ne-a lăsat felurile de dobitoace de povară, ca să ne ajute la cărat, ne-a lăsat turmele de oi, ca să avem veșminte, și alte feluri

de vietăți ne-a lăsat, aducătoare de alte foloase; căci după ce, pedepsindu-l pe om, a zis: *Întru sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta* (Fac., 3, 19), ca sudoarea și chinul și osteneala să nu fie cu neputință de îndurat, a ușurat greutatea și povara sudorii prin mulțimea necuvântătoarelor ce ne ajută în această osteneală și în acest chin. Și precum un stăpân iubitor de oameni și grijuliu, după ce și-a biciuit sluga, pune să fie doftoricită, așa și Dumnezeu, punând pedeapsă asupra noastră, voiește să o ușureze în tot chipul, osândindu-ne la sudori și ostenele, dar pe de altă parte gătindu-ne multe feluri de necuvântătoare spre ajutorarea ostenelei noastre.

Pentru toate acestea să îi dăm mulțumită: că și faptul că ne-a dat cinstea, și că ne-a luat-o iarăși, și că nu ne-a luat-o cu totul, și că a pus asupra noastră teama de fiare, și toate câte le-a făcut cu noi sunt, dacă stai să cercetezi, pline de multă înțelepciune, de multă purtare de grijă, de multă iubire de oameni.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 40-42)

„L-a scos îndată din rangul împărătesc - sau, mai bine zis, nu l-a scos Dumnezeu, ci singur pe sine s-a scos din cinste prin neascultare, fiindcă Adam a împărățit doar din iubirea de oameni a lui Dumnezeu, că nu-i dăduse a împărăți ca plată pentru isprăvi duhovnicești, ci și mai înainte de a fi el l-a împodobit cu cinste.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 43)

„Deci, faptul că omul a primit stăpânire se datorează numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu, iar căderea din stăpânire se datorează ușurătății lui: că precum împărății îi lipsesc de stăpânire pe cei ce nu ascultă de poruncile lor, așa a făcut și Dumnezeu cu omul, lipsindu-l de stăpânire atunci când nu a ascultat de El; iar astăzi trebuie să spunem ce altă cinste a răpit firea păcatului și câte feluri de robie a adus cu sine, încătușând firea noastră cu felurile stăpâniri ca un tiran care se folosește de felurite lanțuri.

Este, dar, o stăpânire și o robie dintâi, potrivit căreia femeile sunt stăpânite de bărbați. După păcat a luat ființă trebuința aceasta: căci înainte de neascultare femeia era de aceeași cinste cu bărbatul - și, de altfel, când a făcut-o Dumnezeu, s-a folosit de aceleași cuvinte ca și la facerea bărbatului. Precum la facerea bărbatului nu a zis: *Să fie om*, ci a zis: *Să facem om după chipul și asemănarea Noastră*, așa și la facerea femeii nu a zis: *Să fie femeie*, ci și aici a zis: *Să-i facem ajutor* - și nu doar *ajutor*, ci *asemenea lui*, arătând iarăși că cei doi erau deopotrivă în cinstire.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 44-45)

„După păcat (spune Domnul Dumnezeu femeii – n.n.): *spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni. Te-am făcut, zice, de aceeași cinste cu bărbatul. Nu te-ai folosit bine de stăpânire: schimbă-ți starea cu cea de supunere. N-ai putut duce slobozenia: primește robia. Nu știi să stăpânești (și ai cunoscut aceasta cu lucrul): fii dintre cei stăpâniți, și cunoaște-l pe bărbat drept stăpân: spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni: și vezi aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu - căci ca nu cumva, auzind: *el te va stăpâni*, să socoată stăpânirea bărbatului ca fiind împovărătoare, mai întâi vorbește de purtarea de grijă a acestuia, zicând: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta*, adică: *Scăparea ta și limanul tău și întărirea ta, el va fi; în toate spaimele ce vor veni asupra ta, pe el ți-l dau ca să te întorci spre el și să scapi la el*. Și nu doar prin aceasta, ci și cu nevoile firești i-a legat împreună ca și cu un lanț de nerupt, înfășurându-i în legătura poftii.*

Văzut-ai cum a adus păcatul supunerea, iar Iscusitul și Înțeleptul Dumnezeu și pe acestea le-a întrebuințat spre folosul nostru?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 46)

„Hristos, ne-a făgăduit mai mari bunătăți decât cele din care ne-au scos cei care au păcătuțit la început. *De ce te tânguiești, ia spune ? Că Adam, păcătuind, te-a scos din rai? Fă ceea ce e drept înaintea Mea și râvnește la fapta bună, și-ți voi deschide ție nu numai raiul, ci chiar cerul, și nu te voi lăsa să pătimești nimic rău din neascultarea celui întâi-zidit. Te tângui că te-a lipsit de stăpânirea asupra fiarelor? Iată, și demonii ți-i voi supune, dacă vei lua aminte la învățătura Mea - că zice: *Călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului*” (Lc., 10, 19). Nu a zis: *stăpâniți*, ca la facere, în privința fiarelor, ci: *călcați*, dând mai mare putere.*

Pentru aceasta nu a zis nici Pavel: *Dumnezeu va supune pe satana sub picioarele voastre*, ci: *Dumnezeu va zdrobi pe satana sub picioarele voastre* (Rom., 16, 20). Nu ca mai înainte: *Acela va pândi capul tău, și tu vei pândi călcâiul lui* (Fac., 3,15) - ci întreagă este izbânda, neștirbit semnul de biruință, desăvârșită nimicirea celui potrivnic, și sfărâmarea, și pieirea. *Eva te-a supus bărbatului: dar eu te fac, de vrei, nu doar de o cinste cu bărbatul, ci și cu înșiși îngerii. Ea te-a lipsit de viața de acum, iar eu ți-o dăruiesc și pe ceea ce va să vină - cea neîmbătrânitoare și fără moarte, plină de bunătăți nenumărate.*

Deci, nimeni să nu creadă că a fost păgubit din pricina înaintașilor: că și dacă vom vrea să cercetăm toate câte avea să le dea Dumnezeu, vom afla că cele pe care ni le-a dat sunt mult mai mari ca cele pe care le-am pierdut; iar din cele spuse devin limpezi și celelalte. Viață chinuită a dus Adam.

Hristos a fãgãduit viața de unde a fugit durerea și întristarea și suspinul și vestește că dã în dar Împãrãția Cerurilor - cãți zice: *Veniți, binecuvântații Tatãlui Meu, de moșteniți Împãrãția cea gãtitã vouã de la întemeierea lumii: cã flãmând am fost și Mi-ați dat sã mãnãnc; însetat am fost, și Mi-ați dat sã beau; strãin am fost, și M-ați primit; gol am fost, și M-ați îmbrãcat; în temnițã, și ați venit la Mine (Mt., 25, 35-36).*” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 67-69)

„Nu numai cã Adam nu devine asemenea lui Dumnezeu, cum l-a fãcut (diavolul – n.n.) s-o nãdãjduiascã, ci el îl supune sub împãrãția groaznicã a morții; nu numai cã Adam n-a învățat nimic din mãncarea din pomul oprit, ci puțin de nu și-a pierdut și aceastã științã puținã pe care o avea pentru cã a nãdãjduit una mai mare; cãci în aceastã clipã el a început sã roșeascã pentru goliciunea lui cãreia i-a fost superior înainte de a pãcãtui. Deși cunoașterea goliciunii sale, nevoia în care a fost pus de a se îmbrãca, aceste rele și multe altele au fost o urmare a curiozitãții sale.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VII, 1, p. 37)

„Nu numai cã n-am fost vãtãmați prin moartea și condamnarea lui Adam, ci, dacã suntem treji, atunci chiar am câștigat devenind muritori: întâi cã nu pãcãtuim în trup nemuritor, și în al doilea rând cã prin aceasta avem la îndemãnã mii și mii de pricini de cugetare. Într-adevãr, iubiiilor, moartea, care așteaptã pe fiecare dintre noi, ne convinge de a ne cuminiți și a ne modera, de a fi cumpãtați în toate acțiunile noastre și, cu un cuvânt, de a ne izbãvi de orice rãutate. O datã cu acestea, sau, mai bine zis, înaintea tuturor acestora, ea a adus și alte multe bunuri. De aici sunt izvorãte cununile martirilor și rãsplãțile date apostolilor. De aici Abel s-a îndreptat, de aici Avraam sacrificãnd pe fiul sãu, de aici și Ioan cel ucis pentru Hristos, de aici acei trei tineri, de aici Daniel. Și dacã noi am voi, atunci nu numai moartea, ci nici diavolul însuși n-ar putea sã ne vatãme. Afarã de acestea, se mai poate spune cã și nemurirea ne așteaptã pe noi, și înțelepții pentru un timp scurt, ne vom bucura în siguranțã de bunurile viitoare, fiind certați în viața prezentã ca într-o școalã, prin boli și neplãceri, prin ispite și sãrãcie, și prin toate celelalte ce ni se par triste și neplãcute, pentru a ne face vrednici de primirea bunurilor viitoare.” (*Omilii la Epistola cãtre Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 169-170)

„Împreunã cu moartea – zice – a intrat și mulțimea pãcatelor. Cãnd trupul a devenit muritor, a primit din necesitate la urmã și pofta, și mânia, și supãrarea, și toate celelalte, care aveau nevoie de multã înțelepciune, ca nu

cumva inundând să înăbușe în noi conștiința și să o afunde în adâncimea păcatului. Acestea în sine nu erau păcate, ci necumpătarea cea neînfrânată a lor a făcut ca să fie păcate. De pildă, ca să iau ca exemplu una dintre cele de mai sus, eu zic că pofta în sine nu este un păcat, însă când ea cade în exces, când ea devine fără măsură și nu voiește a sta înlăuntrul legilor căsătoriei, ci aleargă după femeii străine, atunci faptul devine preacurvie, însă nu din cauza poftii, ci din cauza exagerării ei.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIII, pp. 226-227)

„Dumnezeu, cumițindu-l și prin fapte, îl făcu pieritor și supus stricăciunii, și totodată îl făcu rob și acestor numeroase nevoi (trupești), nu din ură, nici ca să se lepede de el, ci din grijă pentru el, ca să împiedice din față acea îngâmfare rea și ucigașă, nelăsând-o să meargă mai departe, ci învățându-l pe el prin însăși proba faptelor, că e muritor și vremelnic, și astfel încredințându-l să nu-și mai închipuie și să nu mai viseze niciodată asemenea lucruri. Căci diavolul zisese: *Veți fi ca și Dumnezeu.* (Geneza 3, 5), Voind, așadar, Dumnezeu să-i smulgă din rădăcină această părere, a făcut trupul lui bolnăvicios și nevoiaș, învățându-l, prin însăși firea lucrurilor, să nu zămislească vreodată în capul lui un astfel de gând. Și cum că aceasta e adevărat, se vede mai ales și din cele întâmplate cu el; căci după aceea nădejde, a fost pedepsit cu această osândă. Și dă-ți seama acum de înțelepciunea lui Dumnezeu: n-a îngăduit să moară el (Adam) întâi, ci a făcut ca fiul său (Abel) să pătimească acest lucru, pentru ca, văzând în fața ochilor trupul acestuia vestejindu-se și putrezind, să se aleagă din această priveriște cu o mare învățătură filosofică, și să plece de acolo cumițit cum se cade.

Ceea ce am spus reiese foarte limpede și din cele întâmplate, și se va desluși nu mai puțin și din cele ce voi spune de aci încolo. Căci dacă, cu toate că trupul e înlănțuit de o asemenea nevoie și toți oamenii mor, pier și putrezesc în văzul tuturor și se prefac în cenușă iar filosofii păgâni împlinesc definiția lor despre om cu această însușire (de a fi muritor), ca ceva de căpetenie (căci fiind întrebați: *Ce este omul?*, ei au răspuns: *o ființă muritoare înzestrată cu judecată*); dacă, deci, deși toți au recunoscut acest lucru, unii au cutezat să se nemurească pe sine în părerile celor mulți, și, cu toate că moartea lor s-a întâmplat în văzul lumii, au stăruit să fie proclamați ca zei și au și fost cinstiți ca atare; dacă, așadar, nu s-ar fi ivit moartea ca să-i învețe pe toți că firea e vremelnică și supusă stricăciunii, până la ce neleguire nu s-ar fi coborât o mulțime de oameni?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 9-10)

„Arătându-ți faptele, și mai legându-se de felul cum au ieșit lucrurile, îți răspunde (Dumnezeu – n.n.): *Eu te chemam la o cinste mai mare, dar tu te-ai făcut nevrednic de acest dar și ai pierdut astfel raiul; nici așa nu-mi voi întoarce privirea de la tine, ci, îndepărtând greșeala ta, te voi aduce iar în cer. De aceea te-am lăsat atâta vreme ca să putrezești și să te strici, ca în mulțimea de vreme să prindă temelii trainice în tine învățătura smereniei, și să nu te mai întorci la semeția dintâi.*” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 19-20)

„Îți spun! A murit Adam și cu trupul, și cu sufletul, a murit și prin păcat, și prin fire: *În ziua în care veți mânca din pom cu moarte veți muri* (Facerea 2, 17). N-a murit Adam din fire în ziua în care a mâncat, dar a murit prin păcat. Aceasta-i moartea sufletului, cealaltă, moartea trupului.” (*Cuvânt la Înviere*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 144)

„Dar Adam și Eva n-au ascultat de porunca lui Dumnezeu (Fac., 3, 1-7); din pricina aceasta au ajuns pământ și cenușă. Au pierdut o dată cu traiul acela fericit și fecioria; o dată cu Dumnezeu a plecat și fecioria, i-a părăsit și ea. Atâta vreme cât nu fuseseră biruiți de diavol, atâta vreme cât cinsteau pe Dumnezeu, Stăpânul lor, a rămas cu ei și fecioria, împodobindu-i mai mult decât împodobesc hainele cele de aur și diadema pe împărați. Când au ajuns însă în robia diavolului, au fost dezbrăcați de această haină împărătească, li s-a luat podoaba cea cerească; au venit peste ei stricăciunea morții, blestemul, durerea și o viață grea și chinuită. O dată cu aceasta a apărut în viața omului și căsătoria, acest veșmânt muritor, această haină de rob. *Cel însurat*, spune Pavel, *se îngrijește de cele ale lumii* (I Cor., 7, 33).” (*Despre Feciorie*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 27)

„Pentru ce n-a existat căsătoria înainte de înșelăciunea omului? Pentru ce n-a trăit Adam cu Eva în rai? Pentru ce n-au existat durerile nașterii înainte de blestem? Pentru ce? Pentru că toate acestea erau pe atunci de prisos; au ajuns pe urmă de neapărată trebuință din pricina slăbiciunii noastre. Și nu numai ele, ci și toate celelalte: orașele, artele, meseriile, hainele și tot roiul de nevoi. Pe toate acestea le-a târât moartea cu ea, când a intrat în lume.” (*Despre Feciorie*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 28)

„... după cum nu este mincinoasă hotărârea lui Dumnezeu, care spune: *Să stăpânească peste toate fiarele pământului* (Fac., 1, 28), pentru că omul nu mai conduce și nu mai stăpânește toate viețuitoarele de pe pământ, ba, dimpotrivă, tremură și se teme de unele dintre ele (căci omul a pierdut puterea să nu din pricina lui Dumnezeu, Care i-a dat această putere, ci din pricina lui, care a primit-o).” (*Despre Feciorie*, 46, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 82)

„Toate câte le-a avut omul le-a pierdut: îndrăzneala, vorbirea cu Dumnezeu, petrecerea în rai, viața cea fără greutate și ieșind din rai ca dintr-o înecare de corabie, gol s-a aflat.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor dreți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 13)

„Ca urmare a decăderii originale a trupurilor noastre, simțurile noastre au devenit prea adesea instrumente ale păcatului. În loc să se ridice, ele se coboară. În loc să tindă la cer și să guste acolo deliciile curate, ele se aruncă asupra materiei și-i devorează necurățiile. Ochiul nu caută decât spectacolele stricătoare sau vanitățile luxului, sau strălucirea bogățiilor. Urechea nu se pleacă decât la cuvintele lascive, la cântările urâte, la propunerile ușuratice, la disprețuri și calomnii. Fiecare simț vrea pășunea lui și devine complice și cauza păcatului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 137-138)

„Efectul grozav nu se face auzit. Imediat, dezbrăcați de har, lipsiți de nevinovăția lor, resimțind în ei revolta unei naturi de acum căzute, având rușine de ei înșiși, ei nu se mai văd decât cu groază și cu dezgust. Ei se ascund în desimea frunzișului, ei caută împotriva goliciunii lor un vâl mizerabil.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 289)

ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat și eliberarea de ele)

„Să nu crezi că primii oameni te-au păgubit. Diavolul l-a scos pe Adam din rai, Hristos l-a băgat acolo pe tâlharul! Și ia aminte la deosebire. Diavolul a scos din rai pe om fără ca acesta să aibă alt păcat afară de pata unei singure neascultări; Hristos l-a băgat în rai pe un tâlhar care purta nenumărate poveri de păcate.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 96)

„Dacă-ți spune cineva: *Cum ești stăpân al dobitoacelor, când tu te temi de leu?* - răspunde-i: *La început când eram binevăzut de Dumnezeu și petreceam în rai, nu stăteau astfel lucrurile; ci, după ce m-am făcut vinovat în fața Stăpânului, am ajuns acum supus sclavilor, dar nu cu desăvârșire, ci mi-a mai rămas un oarecare meșteșug prin care biruiesc fiarele. Așa se întâmplă și în multe case mari, ca fiii, deși sunt de neam, cât timp n-au trecere și putere, să se teamă de mulți dintre robi, iar când au și greșit ceva, frica lor sporește și mai mult. Aceasta se poate spune și despre șerpi, scorpioni și năpârcci, care, din pricina păcatului nostru, sunt groaznice pentru noi.” (Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 18-19)*

ADAM (pedepsele primite de protopărinții noștri pentru păcatul lor)

„... si femeii și bărbatului le dă o pedeapsă măsurată, care este mai mult dojană decât pedeapsă...”. (Omilia la Facere, omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 198)

„El dorește cu tărie mântuirea noastră, iar aceasta a arătat-o dintru început, căci ascultă ce a zis când a făcut pe om: *Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră, și iarăși: să-i facem ajutor potrivit pentru el* (Facerea 1, 26; 2, 18), iar când ei au păcătuit, privește iarăși cu câtă blândețe i-a certat, căci n-a zis: *O! Netrebnicule și cu totul pângăritule; tu care ai luat de la mine atâtea binefaceri, după toate acestea te-ai încrezut diavolului, și lăsând la o parte pe binefăcătorul tău, ai dat ascultare diavolului?! Ci iată ce-i spune: Cine ți-a spus că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănânci* (Facerea 3, 11). Este întocmai după cum procedează și tatăl cu copilul său, căruia poruncindu-i să nu se atingă de cuțit, el nu ascultă, însă după ce se rănește, îi zice: *Și pentru ce te-ai rănit? Desigur, fiindcă nu m-ai ascultat. Ai auzit cuvinte ieșite din gura prietenului, și nicidecum din a stăpânului? Din gura prietenului disprețuit, și nici așa depărtat de cel ce l-a disprețuit? Deci pe El să-L imităm, și când certăm pe cineva, să păstrăm aceeași blândețe. Și pe Eva tot cu aceeași blândețe o ceartă, și mai drept vorbind nu a fost certare, ci toate cele ce i-a zis au fost numai spre povățuire și îndreptare, și spre siguranță în viitor.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXIII, p. 442)*

„Dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit, diavolul nu s-ar fi apropiat de om și nici nu l-ar fi înșelat la început pe Adam.

Da, dar în cazul acesta Adam n-ar mai fi putut să-și dea seama de fericirea avută, nici n-ar mai fi putut să fie coborât din mândria nebunească ce-l stăpânea. Ce n-ar fi îndrăznit să facă Adam dacă n-ar fi fost înțelepțit prin pedeapsă, el, care-și făcuse despre dânsul o idee atât de mare, încât se aștepta să ajungă dumnezeu?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 131)

ADAM (pedepsirea Evei de către Dumnezeu)

„Eu, îi spune Dumnezeu, *aș fi vrut să ai o viață lipsită de dureri și de necazuri, lipsită de orice supărare și tristețe, plină de toate bucuriile; nici să nu simți că ești în trup. Dar pentru că nu te-ai folosit cum trebuie de atâta fericire, ci mulțimea bunătăților te-a făcut așa de nerecunoscătoare, de aceea îți pun frâu, ca să nu mai zburzi și te osândesc la necazuri și suspine. «Înmulțind voi înmulți durerile tale și suspinul tău; în dureri vei naște fii». Voi face ca temeiul unei mari bucurii și a nașterii de fii să-ți fie început de durere, ca să-ți amintești și tu necontenit, odată cu durerile fiecărei nașteri, cât de greu e păcatul ce l-ai săvârșit și cât de mare e călcarea de poruncă și ca să nu uiți, cu trecerea vremii, ce s-a întâmplat, ci să poți ști că înșelăciunea este pricina tuturor acestora...”.* (Omilia la Facere, omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 200)

„Iubitorul de oameni Dumnezeu spune aceste cuvinte femeii, ca și cum s-ar scuza aproape: *Eu dintru început te-am creat de aceeași cinste cu bărbatul tău și am vrut să iei parte cu el în toate la aceeași vrednicie; și-am încredințat și ție, ca și bărbatul tău, stăpânirea peste toate din lume; dar pentru că nu te-ai folosit cum se cuvine de cinstea ce ți-am dat, de aceea supune-te bărbatului tău. «Și către bărbatul tău întoarcerea ta și el te va stăpâni». Pentru că ai părăsit pe cel de aceeași cinste cu tine, pe cel care e de aceeași fire cu tine și pentru care ai fost creată; pentru că ai voit să stai de vorbă cu șarpele, fiara cea vicleană, și să primești sfat de la el, de aceea supune-te bărbatului tău și hotărâsc să-ți fie el stăpân, ca să cunoști stăpânia lui! Și pentru că n-ai știut să conduci, învață să fii condusă bine! «Către bărbatul tău întoarcerea ta și el te va stăpâni». E mai bine pentru tine să fii sub el, să ajungi sub stăpânirea lui, decât, slobodă și stăpână, să fii aruncată în prăpastie. E mai de folos ca un cal să aibă frâu și să meargă bine, decât să fie fără frâu și să te ducă în prăpastie. Caut, deci, folosul tău; vreau ca tu să te supui lui, să urmezi lui cum urmează trupul capului și să primești cu bucurie stăpânia lui”.* (Omilia la Facere, omilia XVII, VIII, în

col. PSB, vol. 21, p. 202)

„De aceea a și ajuns femeia sub stăpânirea ta și ai fost rânduit stăpânul ei, ca ea să-ți urmeze ție, nu să urmeze capul picioarelor. De multe ori, însă, se vede că se întâmplă contrarul; cel care trebuie să fie capul nu ia nici locul picioarelor; iar aceea care trebuie să fie picioare ajunge cap”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 203)

„Care va fi pedeapsa? Dumnezeu îi dă una, totodată aspră și milostivă, dreaptă, însă temperată. Ea își pierde o parte din puterea sa de stăpânire, din această stăpânire pe care ea n-a știut s-o folosească decât pentru ruina comună. Scepтрul ei se zdrobește după ce n-a făcut din el decât un complice pentru revolta sa.

Însă în pedeapsă Dumnezeu cuprindea mai ales milă. Punând peste om povara de a stăpâni, el o lua de pe umerii femeii. Cu cât soția lui devenea mai slabă și mai dezarmată, cu atât mai mult omul trebuia s-o trateze cu delicatețe și cu blândețe, devenind ajutorul ei și făcându-i-se ca un protector, ceea ce-i va aduce ei supunerea și serviciile: *Vei fi plecată către bărbatul tău, acesta este scăparea ta, portul, ajutorul tău va fi el.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 381-382)

ADAM (pedeapsa primită de Adam pentru păcatul comis)

„Pentru că ai ascultat de femeia ta, îi spune Dumnezeu, și ai mâncat din pom, pentru că ai pus înaintea poruncii Mele sfatul ei și n-ai voit să te abții numai de la acest singur pom, din care ți-am poruncit să nu mănânci – ți-am poruncit Eu, oare, să te abții de la toți pomii? Nu! De la unul singur numai, și nici atâta n-ai vrut –, ci ai uitat porunca Mea și ai ascultat de femeie, pentru aceasta vei cunoaște prin fapte cât de mare păcat ai făcut.

Să le audă cuvintele acestea bărbații! Să le audă și femeile! Unii, ca să nu primească sfaturile rele ale femeilor, celelalte, ca să nu dea astfel de sfaturi”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 203)

„Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului! Uită-te cum a pedepsit pe șarpe și cum pedepsește pe om, pe această ființă cugetătoare! Șarpele i-a spus: *Blestemat ești tu pe pământ* (Fac., 3, 14). Pe om nu-l pedepsește așa.

– Dar cum?

– *Blestemat să fie pământul între lucrurile tale.*

Și pe bună dreptate, că pentru om a fost adus la ființă pământul, ca să se poată bucura așa e roadele lui; că, iarăși, tot pentru om, din pricina lui,

pentru că a păcătuit, a adus asupra pământului blestemul. Și pentru că blestemul pământului avea să-i ia tihna și liniștea omului, de aceea Dumnezeu spune: *blestat să fie pământul între lucrurile tale...*

Spini și ciulini îți va răsări. Iată semnele blestemului! Pământul va da, spune Dumnezeu, spini și ciulini, ca să lucrezi cu multă trudă și osteneală! Te voi face ca toată vremea s-o duci în necazuri, ca să-ți fie necazurile un frâu, ca să nu te crezi mai mult decât ce ești, ci să ai mereu în minte ființa ta și să nu te mai lași niciodată înșelat”. (Omilia la Facere, omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 204)

„Nu numai scoaterea din rai este semn de iubire de oameni și de bunătațe, ci și așezarea în fața raiului! Ca să-l doară inima neîncetat, gândindu-se în fiecare zi de unde a căzut și în ce stare a ajuns. Dar chiar dacă vederea raiului îi pricinuia durere nespusă, totuși asta nu-i era un temei de mic folos, pentru că neconținută privire a raiului era pentru cel îndurerat o întărire pentru viitor, ca să nu mai cadă iarăși în același păcat. Așa obișnuim să facem și noi oamenii în cele mai multe cazuri. Când ne desfătăm cu multe bunătați, nu știm să ne folosim cum trebuie de ele; când, însă, el pierdem, ne cumițim și atunci prin experiență ne dăm seama de trândăvia noastră și așa, prin schimbarea lucrurilor, învățăm ce am pierdut și în ce rele am căzut”. (Omilia la Facere, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 212)

„Dar ce bine i-a făcut că l-a scos din rai? M-ar întreba cineva.

– Nu privi cu ușurință faptele, iubite, nici nu cerceta superficial cele făcute de Dumnezeu! Privește în adâncul mării Lui bunătați și vei vedea că toate faptele lui Dumnezeu urmăresc scopul acesta. Spune-mi, în ce prăpastie nu s-ar fi prăvălit Adam, dacă și după călcarea de poruncă s-ar fi bucurat de aceleași bunătați ca și mai înainte? Dacă după atâtea făgăduințe a putut primi înșelăciunea șarpelui, a putut primi ispita diavolului, adusă prin șarpe, prin care i-a insuflat nădejdea îndumnezeirii, și cu asta l-a dus la păcatul călcării de poruncă, n-ar fi crezut, oare, cu mult mai vrednic de credință pe vicleanul diavol decât pe Creatorul tuturor și nu și-ar fi închipuit, oare, iarăși despre sine însăși lucruri mai mari decât propria lui valoare? Așa e omul! De nu e înfrânat când păcătuiește, de e lăsat să păcătuiească în toată voia, merge mai departe cu păcatul până ce cade în prăpastie. De altfel pot dovedi și în alt chip că Dumnezeu a izgonit pe Adam din rai și l-a osândit la moarte, tocmai pentru ca să-și arate iubirea Sa față de oameni. Izgonindu-l din rai și silindu-l să locuiască în apropierea raiului, l-a făcut mai înțelept, l-a întărit pe viitor și l-a învățat să cunoască prin fapte că a fost înșelat de diavol. Pedeapsa la moarte, apoi, i-a dat-o pentru aceea ca să

nu păcătuiescă la nesfârșit, din pricină că prin călcarea poruncii, ajunsese supus păcatului. Nu ți se par, deci, toate acestea – și izgonirea din rai și osândirea la moarte – semne foarte mari ale iubirii de oameni a le lui Dumnezeu? Mai pot adăuga și altceva.

– Ce anume?

– Mânia lui Dumnezeu pe Adam n-a mărginit numai la Adam binefacerile mâniei Sale. Dumnezeu a vrut să înțeleptească și pe oamenii de mai târziu prin cele întâmplare lui Adam. Dacă deci, cu toate cele petrecute cu Adam, Cain, fiul lui, care văzuse cu ochii lui izgonirea tatălui său din rai și căderea lui din slava aceea nespusă, care cunoștea blestemul acela grozav, ce glăsuia: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* (Fac., 3, 19), tot nu s-a înțeleptit, ci a căzut în păcate și mai mari, la ce nebunie n-ar fi ajuns, dacă n-ar fi văzut cele întâmplare tatălui său? Și lucru minunat este acesta că Dumnezeu, pedepsind un păcătos atât de mare, care-și mânjise mâna cu acea blestemată ucidere, a unit pedeapsa cu iubirea de oameni”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 319-320)

ADAM (pedeapsa primită de șarpe)

„Dar poate că cineva mă va întreba:

– Pentru ce șarpele a primit o pedeapsă atât de mare, când diavolul este cel ce a dat prin șarpe sfatul?

– Și aceasta este lucrarea nespusei iubiri de oameni a lui Dumnezeu. După cum un tată care-și iubește copilul, când pedepsește pe cel ce i-a ucis fiul, sfărâmă și face în mii de bucăți și sabia și cuțitul cu care a ucis, tot așa și bunul Dumnezeu, pentru că șarpele a slujit ca o unealtă vicleniei diavolului, aduce asupra lui o pedeapsă veșnică, pentru ca prin cele ce vedem să ne gândim la marea necinste în care a ajuns diavolul. Într-adevăr, ce pedeapsă trebuie să fi primit acesta, dacă șarpele, care a slujit numai de unealtă, a fost pedepsit așa?” (*Omilia la Facere*, omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 197-198)

„... prin pedeapsa dată înșelătorului, Dumnezeu arată cât îi sunt de dragi cei ce fuseseră înșelați”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, X, în col. PSB, vol. 21, p. 206)

„Dar către șarpe n-a zis nimic, căci el a fost urzitorul tuturor relelor, și prin urmare nu avea pe cine să arunce și el vinovăția, pentru care l-a și pedepsit foarte greu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 442)

ADAM (urmașii primei perechi de oameni)

„Dar poate că cineva mă va întreba:

– Cum a avut Cain femeie, când Scriptura nu ne vorbește nicăieri de altă femeie în afară de Eva?

– Să nu te uimească lucrul acesta, iubite! Dumnezeiasca Scriptură nu face nicăieri cu exactitate catalogul femeilor, ci tot ce-i de prisos lasă la o parte; pe bărbați îi pomenește numai în parte și nici despre ei totul, ci pe scurt, spunând: cutare a născut fii și fiice și a murit. Este firesc, deci, ca Eva să fi născut și o fată după Cain și Abel, pe care a luat-o de femeie Cain. Era la început și pentru că trebuia să se înmulțească neamul omenesc, s-a îngăduit să se înmulțească frații între ei. Aceasta e pricina că Scriptura, lăsând pe seama înțelegerii noastre urmarea faptelor, ne-a povestit numai atât, spunând: *Și a cunoscut Cain pe femeia lui; și zămislind, a născut pe Enoh*”. (Omilia la Facere, omilia XX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 234)

ADEVĂRUL

„Nimic nu este mai strălucit, nimic nu este mai tare și mai puternic decât adevărul ...” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXIX, 1, p. 134)

„Adevărul se arată gol tuturor celor ce vor să-l privească; el nu caută să se ascundă, el nu se teme nici de pericole, nici de piedici, el nu se ambiționează după laudele mulțimii. Nimic omenesc nu stăpânește asupra lui; dar, superior tuturor curselor care i se întind, el le vede fără să se tulbure; cei ce se refugiază la sânul lui găsesc o scăpare sigură, ei sunt păziți aici ca într-o fortăreață sigură și de nepătruns; aceia este măreția puterii lui; loviturile ascunse care i se dau, el le răstoarnă; dar faptele sale le arată ochii lumii întregi; aceasta i-o spune Iisus Hristos lui Pilat când zice: *Eu am vorbit pe față lumii și nimic nu am vorbit în ascuns* (Ioan 18, 20).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXIX, 1, p. 134)

„Nimic nu este mai clar, nimic nu este mai simplu ca adevărul, când este căutat cu o inimă dreaptă și sinceră.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LII, 1, p. 252)

„... adevărul are prin el însuși destulă tărie ...” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LII, 1, p. 253)

„Dar adevărul este de așa natură că el se fortifică și se întărește prin aceleași arme cu care adversarul îl combate; și că eforturile zadarnice pe care le face pentru a-l întuneca, nu slujesc decât pentru a-l face să strălucească mai mult.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVIII, 1, p. 285)

„Tăria adevărului nu are nevoie de ajutor. Dimpotrivă, chiar de ar fi mii cei porniți să stingă adevărul, adevărul nu numai că nu piere, ci se înalță și mai sus și mai strălucitor, tocmai datorită celor care încearcă să-l vatăme, și-și râde de cei ce se înfurie și se ostenesc în zadar!” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 304)

„Nimic nu-i mai puternic decât adevărul.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 308)

„- Ce-a spus el?
- A spus: *Viu este Domnul! Nu va fi ploaie pe pământ decât prin gura mea* (III Regi 17, 10).

Ce faci, Ilie? Ce hotărâre iei? De-ai ruga, cel puțin, pe Stăpânul ca în urma rugăciunilor tale să-ți împlinească cuvântul ce l-ai spus: *Viu este Domnul! Nu va fi ploaie pe pământ decât prin gura mea*. Unde sunt ereticii care spun că Fiul lui Dumnezeu Se roagă? Ticălosule, nenorocitul, nerușinatule! Robul poruncește, și Domnul Se roagă? Nu-I dai Domnului nici atâta cinste cât lui Ilie? Nu vrei să dăruiești Stăpânului o vrednicie egală cu aceea pe care o dăruiești robului?” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 548-549)

„Cel care vrea să afle adevărul trebuie să se curețe mai întâi de patimi; pentru că cel care se curăță de patimi scapă de înșelare și cunoaște adevărul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

„Nu pune pacea și înțelegerea mai presus de adevăr.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

„Omul este făcut pentru adevăr.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 161)

ADEVĂRUL (și minciuna)

„... minciuna se contrazice în toate și prin aceleași arme cu care combate adevărul, ea piere și se distruge și adevărul nu devine decât mai strălucitor și mai luminos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVIII, 1, p. 286)

„Adevărul, dintr-un om din rândul poporului, face un personaj strălucit și mare; minciuna dimpotrivă, coboară și din om mare îl face de nimic.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVIII, 2, p. 288)

AFACERILE (necinstite)

„Atunci când, în afacerea noastră, fie cumpărând, fie vânzând, noi facem tot efortul nostru și folosim toate mijloacele și toate șmecheriile închipuite pentru a înșela și pentru a nu-i da adevărata valoare, sau pentru a reduce prețul sau pentru a-i da preț mai mare, nu este acela un furt și o răpire? Nedreptatea nu se măsoară după prețul a ceea ce ai furat, ci după voința celui ce fură.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 6, p. 303)

AGHEASMA (mare)

„Căci ziua de azi este ziua în care S-a botezat, în care a sfințit firea apelor. De aceea în sărbătoarea aceasta, la miezul nopții, toți iau apă și o duc acasă și o păstrează tot timpul anului, căci astăzi au fost sfințite toate apele; și minunea e vădită: apa aceasta nu se strică cu trecerea timpului, apa aceasta scoasă astăzi rămâne limpede și proaspătă un an, doi și deseori chiar trei ani și după atâta vreme se ia la întrecere cu apa adusă de la izvor.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 36)

„În ziua în care Domnul S-a botezat a sfințit și firea apelor. Deci pentru aceea, în ziua praznicului acestuia iau toți apă din râu și o duc la casele lor și țin câte un an sau doi sau mai mulți și nu se strică.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 82)

AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor)

„Și a dat pământul iarbă verde, care să semene sămânță, după fel și

după asemănare și pom roditor cu sămânță, după fel, pe pământ (Fac., 1, 12).

Gândește-mi-te aici, iubite, cum s-au făcut toate pe pământ la cuvântul Stăpânului. Nu era om care să-l lucreze, nu era plug, nu erau boi de ajutor, nu avea pământul nici o altă îngrijire, ci a auzit numai porunca și îndată a dat rodurile lui. Din aceasta să învățăm că și acum nu munca plugarilor, nici osteneala lor, nici vreo altă oboseală care se face la lucrarea pământului ne aduce nouă belșugul de roade, ci, înaintea tuturor acestora, cuvântul lui Dumnezeu, care i-a fost grăit pământului dintru început”. (*Omilia la Facere, omilia V, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 72-73*)

„Când avem pe Dumnezeu binevoitor, chiar de suntem în pustie, vom fi mai în siguranță decât cei care trăiesc în orașe. Ajutorul lui Dumnezeu este cea mai mare siguranță, este zid nebiruit. Și ca să vezi că un om ajutat de Dumnezeu este în mijlocul pustiei mai puternic și mai în siguranță decât cel care locuiește în mijlocul orașelor și se bucură de mult ajutor omenesc, uitați-vă la David și Saul! David, deși pribegea din loc în loc și trăia ca un hoinar, era întărit de mâna Cea de sus, Saul, deși trăia în mijlocul orașelor, deși avea în jurul lui atâta oștire, sutași și străji, în fiecare zi se temea și tremura de frica atacului dușmanilor. Unul era singur, n-avea pe nimeni alături de el, dar nu avea nevoie de ajutorul omenesc, celălalt avea pe cap coroană, era îmbrăcat în purpură, dar avea nevoie de ajutorul lui David. Împăratul avea nevoie de păstor, cel cu coroană pe cap avea nevoie de un om de rând.” (*Omilia la Facere, omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 22, p. 142*)

„Nu este om mai puternic decât cel întărit cu ajutorul Cel de sus și nu este om mai slab decât cel lipsit de ajutor, chiar de ar avea în jurul lui mii și mii de oști”. (*Omilia la Facere, omilia XLVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 142*)

„Nimeni nu-i mai puternic decât cel ajutat de Dumnezeu, după cum nimeni nu-i mai slab decât cel lipsit de ajutorul Lui”. (*Omilia la Facere, omilia LII,I, în col. PSB, vol. 22, p. 186*)

„Când Dumnezeu e binevoitor cu noi, vom fi mai străluciți ca toți, chiar de-am fi printre străini, chiar de-am fi lipsiți de toate, chiar de-am fi necunoscuți. Nu-i om mai fericit ca omul ajutat de mâna de sus”. (*Omilia la Facere, omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 229*)

„Când Dumnezeu vrea să dea ajutorul Său, face pe cei slabi mai puternici decât cei puternici, pe cei puțini mai tari decât cei mulți. Ne este o fericire mai mare ca aceea de a fi ajutat de Dumnezeu.” (*Omilia la Facere*, omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 262)

„Când ne bucurăm de bunăvoința cea de sus, chiar de-am fi printre barbari, chiar de-am fi în țări străine, ne simțim mai bine decât cei ce stau în casele lor și au de toate; dar dacă suntem lipsiți de ajutorul Celui de sus, chiar de-am fi la casa noastră, chiar de-am părea că nu ne lipsește nimic, suntem cei mai de plâns oameni.” (*Omilia la Facere*, omilia LXI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 277)

„Nimic nu este mai slab decât cei ce sunt departe de ajutorul Duhului Sfânt.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVI, 3, p. 341)

„De este Dumnezeu cu noi, cine este împotriva noastră? Și cine nu este împotriva noastră? Și lumea e împotriva noastră, și tiranii, și comunitățile, și neamurile, și cetățenii; și cu toate acestea, cei ce sunt contra noastră sunt atât de departe de a ne supăra sau vătăma cu ceva, încât chiar fără voia lor sunt cauza cununilor noastre și pricinuitoari a mii de bunuri, fiindcă înțelepciunea lui Dumnezeu a întors uneltirile lor spre mântuirea și slava noastră. Ai văzut cum nimeni nu este, de fapt, împotriva noastră? Căci și pe Iov aceasta l-a făcut mai strălucit, adică înarmarea diavolului contra lui, căci deși diavolul a întrebuintat toate uneltirile contra lui, și asupra lui erau și femeia, și slugile, și rănile de pe el, și altele multe, totuși nimic n-a putut face răul contra lui, ba încă tocmai acele nenorociri aparent așa de mari – și într-adevăr au fost mari –, toate acele nenorociri, zic, s-au întors în favoarea lui. Fiindcă Dumnezeu era cu el, apoi și cele ce se credeau a fi contra lui au fost favorabile lui. Aceasta s-a petrecut și cu Apostolii, fiindcă și iudeii, și cei dintre neamuri, și frații cei mincinoși, și stăpânitorii, și comunitățile, și foamea, și sărăcia, și mii de alte rele erau contra lor, și cu toate acestea nimic n-a fost împotriva lor, adică nimic n-a putut să-i lezeze. Cele ce i-au făcut mai ales pe Apostoli ca să fie atât de străluciți și renumiți, mari și înaintea lui Dumnezeu, mari și înaintea oamenilor, tocmai acestea sunt.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 291)

„Cel ce se luptă împreună cu noi este Dumnezeu. Deci să nu te surprindă deloc dacă fiind bătuți, noi dominăm pe cei ce ne bat, dacă fiind alungați, stăpânim pe cei ce ne alungă, dacă murind, punem pe fugă pe cei ce sunt în viață. Când ai de partea ta și puterea, și dragostea lui Dumnezeu,

nimic nu poate împiedica să se petreacă asemenea fapte minunate și paradoxale, și să strălucească cea mai mare biruință” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 298)

„Câtă vreme suntem în mâna lui Dumnezeu, nimeni nu ne va putea răpi, căci mâna Lui este puternică; însă când suntem în afară de mâna Lui și lipsiți de ajutor, atunci suntem pierduți și gata de a fi răpiți de oricine va voi, suntem *ca un zid povârnit și ca un gard surpat* (Ps., 61, 3). Când zidul e povârnit, atunci e ușor de trecut pentru fiecare.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 117)

„Dacă ai bunăvoința Lui, nu deznădăjdui, chiar dacă ai fi aruncat într-un cuptor; dar dacă El este mâniat pe tine, să nu fii sigur, chiar de ai fi în rai.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 79)

„Când Dumnezeu ne deșteaptă și ne mângâie, necăjească-ne oamenii și de o mie de ori, ei nu pot nimic; căci când El întărește inima noastră, nimeni nu este în stare a o clăti.” (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 232)

„Când Dumnezeu vrea să ne ajute, nimic nu-L poate împiedica. E de ajuns atunci o armă a lui Dumnezeu, e de ajuns un om al Lui, e de ajuns doar un semn al Lui, pentru a fi biruiți și cei mai puternici vrăjmași. Noi să ne rugăm la Hristos, zicând: *Doamne, spune un cuvânt și vrăjmașii Tăi se vor împrăștia. Spune un cuvânt și cetatea Ta se va izbăvi. Spune un cuvânt și poporul Tău va birui.*” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 17)

„Căci unele depind de noi iar altele de Dumnezeu. Dacă noi facem ceea ce depinde de noi, va face și Dumnezeu ceea ce depinde de El.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 88)

„Firește, dar și tu, dacă faci toate cele ce stau în puterea ta, vor urma negreșit și cele ce țin de Dumnezeu.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 260)

„Și, după cum când vrem să facem ceva fără El, chiar dacă ar fi ușor de făcut, aflăm poticneli și piedici și mii de alte nepotriviri în ele, tot așa, când este El de față și le potrivește, chiar dacă ar fi problemele mai încurcate

decât toate, devin toate ușor de rezolvat. Prin urmare nimic, nici să nu facem, nici să grăim mai înainte de a chema pe Dumnezeu și de a-L ruga să le adune El în mâinile noastre și să le rezolve pe toate.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 67)

„Cine ne va putea lua pacea? Când lumea întreagă se va întoarce împotriva noastră, ce ne interesează? Ce ne privesc furiile oceanului, dacă Iisus Hristos este în corabie, încă chiar când El se pare că a adormit aici?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 98)

AJUTORAREA (aproapelui)

„Noi ne purtăm așa lipsiți de milă cu frații noștri și adeseori ne mai ies din gură și acele cuvinte de gheață și nesocotite: Ce legătură am eu cu el? Nu-mi pasă! N-am nimic cu el! Ce spui omule? N-ai nici o legătură cu el? Îți este frate, ești de aceeași fire cu el, aveți același Stăpân, iar de multe ori vă împărtășiți la aceeași masă, vreau să spun, la masa duhovnicească și înfricoșătoare, și spui: *N-am nici o legătură cu el și treci pe lângă el fără de milă și nu întinzi mâna celui căzut?* Iudeilor legea le porunca să nu treacă nici pe lângă vita unui dușman căzută jos (Ieș., 23, 5), iar tu vezi adeseori pe fratele tău rănit de diavol și căzut jos, nu la pământ, ci în prăpastia păcatului, și nu cauți să-l scoți cu sfatul, nici nu-l îndemni și nici nu te străduiești să mai iei și pe alții în ajutor, dacă e cu puțință, ca să slobozi mădularul tău din gâtulejul fiarei și să-l reîntorci la noblețea lui pentru ca tu, dacă vei cădea vreodată – Doamne ferește! – în lațurile aceluia viclean demon, să poți avea pe cineva care să te poată ajuta și scoate din mâinile diavolului? Așa spune Pavel, vrând să-i îndemne pe galateni spre purtarea de grijă a mădularilor lor, adică a semenilor lor: *Luând seamă de tine însuși, ca să nu cazi și tu în ispită* (Gal., 6, 1). Aproape că le spune: Dacă treci fără milă și lipsit de omenie pe lângă fratele tău, va trece poate pe lângă tine așa și altul când vei cădea în vreun necaz. Deci, dacă nu vrei să fii tu trecut cu vederea în vreme de necaz, nu trece nici tu, ci arată multă dragoste și socoate nespuse de mare comoară să poți mântui pe fratele tău. Nu este virtute mai mare ca asta. Dacă te gândești că numai acesta, pe care-l treci cu vederea și-l nesocotești, a fost învrednicit de atâta cinste de Stăpânul tău, că pentru el n-a refuzat să-și verse sângele Lui – precum spune Pavel: *Și va pieri prin conștiința ta fratele tău cel slab, pentru care Hristos a murit* (I Cor., 8, 11), – cum nu te îngropi de viu în pământ? Deci dacă Hristos pentru el și-a vărsat și sângele, ce lucru mare faci de-i arăți dragoste, dacă, sfătuindu-l cu cuvântul, ridici pe cel căzut, dacă scoți din adâncul păcatului pe cel care e înecat poate cu sufletul

și a ajuns sub valuri, dacă-l faci să vadă lumina virtuții, ca să nu mai meargă prin întunecimea răutății?” (*Omilii la Facere*, omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 111-112)

„Fiecare să socotească drept cel mai mare câștig folosul pe care-l aduce aproapelui său”. (*Omilii la Facere*, omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 22, p. 263)

„... în folosul aproapelui stă folosul nostru”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 216)

„Vezi că dragostea este prin ea însăși cu strălucire lăudată și încununată? (...) De pildă, un om să postească, să trăiască în castitate, să sufere mucenicia, să-i fie ars trupul; iar un altul pentru ajutorarea aproapelui să amâne mucenicia, dar nu numai să o amâne, ci chiar să fugă de mucenicie. Care din aceștia doi va fi mai slăvit după plecarea de aici? Ca să răspund la această întrebare n-am nevoie de multe cuvinte, nici de îndelungată demonstrație. Fericitul Pavel hotărăște și spune: *A mă desface și a fi împreună cu Hristos este mai bine; dar a rămâne în trup, este mai de trebuință pentru voi* (Filip., 1, 23-24). Vezi, dar, că Pavel a pus ajutorarea aproapelui mai presus de plecarea la Hristos? Că a face voia lui Hristos înseamnă mai cu seamă a fi împreună cu Hristos; iar voia lui Hristos nu este alta decât a te îngriji de folosul aproapelui. Vrei să-ți dau și al patrulea caz? Hristos îl întreabă pe Petru: *Petre, Mă iubești tu oare?*; apoi îi spune: *Paște oile Mele* (Ioan 21, 15). De trei ori i-a pus această întrebare și de trei ori i-a spus că aceasta este dovada dragostei (Ioan 21, 16-17). Hristos n-a spus aceste cuvinte numai preoților, ci fiecăruia dintre noi, căroră ni s-a dat în grijă chiar o mică turmă. Să nu disprețuiești turma pentru că e mică. *Că Tatăl Meu*, spune Hristos, *a binevoit întru ei* (Luca 12, 32). Fiecare dintre noi are o oaie; să o ducă fiecare la pășunile ce-i priesc”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 882)

„Să căutăm să săvârșim acele virtuți care odată cu mântuirea noastră pot aduce mari foloase și semenilor noștri”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„Nimeni (...) nu-i atât de bun prieten al lui Dumnezeu ca acela care trăiește spre folosul celor din jurul său. De aceea ne-a dat Dumnezeu cuvânt, mâini, picioare, tărie trupească, minte și pricepere, ca toate acestea să fie spre mântuirea noastră și spre folosul aproapelui. Cuvântul nu ne este de

folos numai la înălțarea de cântări și mulțumiri lui Dumnezeu, ci de folos și pentru a învăța pe alții și a-i sfătui. De-l întrebuițăm în acest scop suntem următorii lui Dumnezeu; de facem dimpotrivă, suntem următorii diavolului”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 892)

„Nimic nu mânie atâta pe Dumnezeu cât disprețul ce-l arăți îndatoririlor ce le ai față de semenii tăi.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 881)

„Câte ai face fratelui tău, asupra Stăpânului se răsfrâng; și întrucât acela a avut binefaceri de la tine, pe aceeași măsură ți se va socoti răsplata.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 413)

„Căci eu eram, spune el (Iov – n.n.), *ochiul orbilor, piciorul șchiopilor. Eu eram tatăl celor neputincioși. Am cercetat judecata pe care n-o știam, am zdrobit măselele celor nedrepti și am smuls prada din dinții lor. Pe cei neputincioși care aveau nevoie de ajutor nu i-am lepădat nici n-a ieșit cineva pe ușa mea cu sânul gol* (Iov, 29, 15-17; 31, 6).

Ai văzut diferitele forme ale iubirii de oameni și felurile limanuri ale milosteniei lui și pe el ajutându-i prin toate acestea pe cei nedreptățiți? L-ai văzut ușurând sărăcia, îndreptând văduvia, împotrivindu-se celor nedrepti, și fiind înfricoșător pentru cei insolenți? Căci își arăta sângețuța numai asistând și venind în ajutor în lupte, lucru făcut și de cei mulți, ci și ducând lucrul până la bun sfârșit și cu multă tărie. Căci zice: *Și am zdrobit măselele celor nedrepti* opunând ambiției acelor ca pe un zid purtarea lui de grijă. Opunea grija sa nu numai insolențelor oamenilor, ci și uneltirilor firii, îndreptând greșelile ei prin covârșirea ajutorului său. Pentru că întrucât nu le putea da înapoi (Iov – n.n.) mădularele: orbilor ochii, șchiopilor picioarele, s-a făcut el în locul mădularelor lor și prin el cei care-și pierduseră ochii vedeau, iar cei cu gleznele tăiate mergeau. Ce ar putea egala această iubire de oameni a lui?” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 6c,d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 191)

„... nimeni nu va putea fi vreodată de folos celui ce nu vrea să fie treaz și să contribuie cu cele ale sale.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 253)

„Dacă vrei să bucuri pe cineva vreodată, nu pofti să slujești celor care petrec în bunăstarea și luxul acestei lumi, ci celor în necazuri, celor în împrejurări grele, celor în temnițe, celor cu totul goi și care nu au parte de nici o mângâiere. Adu-le acelora fericire, și multe vei primi. Căci dobândești mare câștig de la aceia și devii mai înțelept și lucrezi totul spre slava lui Dumnezeu. Iar dacă trebuie să ai grijă de cineva, alege-i mai bine pe orfani și pe văduve și pe cei aflați în multă sărăcie, decât pe cei ce trăiesc în slavă și strălucire. Căci El Însuși a zis: *Eu sunt tatăl orfanilor și judecătorul văduvelor* (Ps., 67, 6).” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 98)

„Iubitorul de oameni Dumnezeu nostru, fraților, a iubit și iubește să aibă toți oamenii dragoste unul către altul și prietenie adevărată și credință nedespărțită, că pentru aceea a pus nevoia și meșteșugurile și treburile lumii, ca să trebuiască să-și ajute unul altuia la slujba și binele vecinului său, că și semănătorul nu seamănă grâu numai pentru trebuința lui, ci și pentru trebuințele altora, de vreme ce socotind că fiind lipsă și neajunsul vremii va pieri și el și ceilalți. La fel, și soldatul nu merge la război și la primejdii ca să se păzească și să se mântuiască numai pe sine, ci ca să facă să stea și cetățile și orașele în pace și neprădate. Așa face și negustorul cel ce umblă pe uscat și pe mare, nu aduce negoț numai cât este pentru trebuințele lui, ci aduce și alte negoțuri multe ca să se poată cumpăra și de către alții mulți. De vreme ce ar fi fost în alt chip, adică ar fi oamenii nelipsiți, n-ar primi să ceară nimic de la vecinii lor. Drept aceea, a unit Dumnezeu lumea cu dragoste atât de minunat, pentru că dragostea nu-l lasă pe om să-și facă binele lui mai întâi, ci pe al altora, că de n-ar fi fost această iubire frățească, n-ar fi fost cu putință să se mântuiască nimeni nici trupește, nici sufletește.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 59-60)

„Ce minunată slujire reciprocă în trup! Cum fiecare membru nu lucrează decât la binele comun și nu-și găsește decât în devotamentul față de alții apărarea sa proprie. Vedem noi vreodată membrele noastre invidiindu-se unele pe altele, refuzând să-și ajute reciproc? Cu totul dimpotrivă, nu se apără ele, nu se ajută ele cu o grabă reciprocă? Piciorul este rănit de un spin, toate membrele se îndreaptă să-l ajute. Ochiul suferă? Trupul întreg suferă și rămâne în inactivitate.

Așa trebuie să fie unii pentru alții toți credincioșii, fii ai Bisericii, membre ale trupului mistic a lui Iisus Hristos. Așa trebuie să

se într-ajutoreze. Nu gelozii, nu certuri. Cinstea unuia este cinstea tuturor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 183)

AJUTORAREA (reciprocă a oamenilor)

„... nu a lăsat (Dumnezeu – n.n.) ca toate să se facă pretutindeni, ca și prin aceasta să ne silească a ne amesteca unii cu alții. Așadar, așezând între noi nevoia ce avem unii de alții, prin aceasta iarăși a făcut lesnicioase legăturile dintre oameni, pentru că dacă nu ar fi fost așa, apoi lucrurile ar fi ajuns într-o altă încurcătură și nemulțămire. Dacă, de pildă, având nevoie de doftor, sau de lemnar, sau de alt meșteșugar, ar trebui ca să facă cineva o călătorie îndelungată, apoi firește că totul s-ar pierde. Deci tocmai pentru aceasta a rânduit a se zidi și cetăți, și astfel pe toți i-a adunat la un loc. Pentru ca și cu cei de departe să ne putem întâlni cu ușurință, apoi el a întins marea la mijloc și a dat iuțeală vânturilor, făcând prin aceasta ușoare călătoriile pe mare. La început a rânduit ca toți să fie strânși într-un singur loc, și nu i-a împrăștiat mai întâi, până ce cei dintâi oameni cari primiseră darul au întrebuințat rău buna înțelegere dintre dânșii. Așadar, el ne-a adunat la un loc din toate părțile, și prin firea noastră, și prin înrudirea dintre noi, și prin limba ce o vorbim, și prin locul sau țara unde ne găsim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 364)

„Atât de mare este trebuința de ajutorul altora, încât chiar de ar fi cineva mai bogat decât toți oamenii din lume, totuși nu va fi scutit de această legătură și de a avea nevoie de cel mai mic. Nu numai cei săraci au trebuință de cei bogați, ci și cei bogați au trebuință de cei săraci, ba încă mai multă nevoie au bogații de săraci decât săracii de bogați.

Și ca să vezi aceasta mai lămurit, să facem, dacă voiți, două cetăți, una numai din bogați, și cealaltă numai din săraci, și nici în cetatea bogaților să fie vreun sărac, nici în cea a săracilor vreun bărbat bogat, și după ce le-am privit cu amănunțime, să vedem care din amândouă va putea să fie îndestulată numai cu sine. Dacă vom afla că cea a săracilor este cea care poate fi îndestulată, apoi este sigur că mai ales bogații au trebuință de săraci. Deci în cetatea bogaților nu este nici unul meșteșugar, nici zidar, nici lemnar, nici ciubotar, nici pitar, nici lucrător de pământ, nici fierar, nici frânghier, și nici unul dintr-aceștia. Căci, în adevăr, cine dintre acei bogați ar voi să se îndeletnicească cu vreuna din aceste îndeletniciri, când mai ales este știut că chiar și cei ce odinioară se îndeletniciseră cu asemenea meșteșuguri, de îndată ce s-au înțolit nu mai pot suferi ticăloșia acestor

meșteșuguri grele? Așadar, cum va sta această cetate? *Dând bani bogații, zici tu, își vor cumpăra toate acestea de la cei săraci.* Prin urmare, aceia nu sunt îndestulați numai cu dâșii, dacă au trebuință și de alții.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, pp. 365-366)

„Nimic nu-l duce pe om mai aproape de trufie și nu-l îndepărtează mai mult de ceilalți decât credința că este liber și nu are nevoie de nimeni. Dumnezeu ne-a făcut în așa fel, încât avem nevoie unul de celălalt. Chiar dacă ești înțelept, tot ai nevoie de ajutorul semenilor tăi. Crezând că nu ai nevoie de ajutor, ești cel mai nebun și mai slab dintre toți oamenii. Pentru că, dacă nu ai ajutor, nu se va găsi nimeni care să te îndrepteze atunci când greșești în mod inevitabil în această viață și, astfel, Îl vei mânia pe Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 363)

AMÂNAREA (faptelor bune și folositoare)

„Într-adevăr nimic nu tulbură atât de mult viața noastră cât amânarea și zăbovirea săvârșirii faptelor bune. Adeseori amânarea a făcut să pierdem totul.” (*Omilii la Matei*, omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 215)

ANATEMA

„Ce este anatema? Ascultă-l tot pe el ce spune: *Cel ce nu iubește pe Domnul, să fie anatema!* (I Corinteni 16, 22), adică despărțit și străin să fie de toate ale Domnului. După cum de lucrul consfințit lui Dumnezeu nimeni nu ar cuteza să se atingă cu mâinile oricum, și nici să se apropie, tot astfel este și cu cel despărțit de Biserică, cu cel exclus din adunările credincioșilor, căci și acesta este dat la o parte. Pe unul ca acesta, deci, Apostolul îl numește anatema, în sens cu totul contrar, și poruncește de a fugi toți de el cu groază mare.

De lucrul afierosit lui Dumnezeu nimeni n-ar îndrăzni a se apropia, pentru cinstea și respectul cuvenit Celui ce I s-a afierosit, pe când de cel rupt de Biserică toți trebuie a se despărți, în sens cu totul contrar. Așa că, deși despărțirea este una și aceeași, căci și unul și altul este înstrăinat de contactul cu cei mai mulți, totuși felul sau modul despărțirii nu este unul și același, căci acesta din urmă este cu totul contrar celui dintâi. De cel dintâi se depărtau ca fiind afierosit lui Dumnezeu, iar de cel de-al doilea ca fiind înstrăinat de Dumnezeu și rupt de Biserică Sa.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 304)

„Nimeni dintre voi, mult iubitorilor, n-a avut atâta dragoste pentru Hristos câtă a avut sfântul suflet al lui Pavel! Nimeni dintre oameni, afară numai de el, n-a fost cu îndrăznire a rosti asemenea cuvinte; îi ardea sufletul spunând: *Împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos, în trupul meu* (Coloseni 1, 24); și: *Că aş fi dorit eu însumi a fi anatema de la Hristos pentru frații mei* (Romani 9, 3) și, iarăși: *Cine este slab și eu să nu fiu slab?* (II Corinteni 11, 29). A avut atâta dragoste pentru Hristos! Cu toate acestea, n-a ocărât pe nimeni, n-a silit pe nimeni, n-a dat anatema pe nimeni. De-ar fi făcut acestea, n-ar fi adus lui Dumnezeu atât de multe neamuri și atâtea cetăți întregi! Dimpotrivă, făcea acestea vorbind frumos, rugând, îndemnând, deși era umilit, lovit, pălmuit și luat în răs de toți.” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 374)

„Rogu-vă, dar, pe voi toți, să fiți următori lui Pavel, și eu împreună cu voi. Dacă Domnul, Care cunoaște mai dinainte gândul și voința fiecăruia, Care știe mai dinainte rostul fiecăruia dintre noi, a făcut aceasta, spre a revărsa asupra noastră darurile și dărnicia Sa – căci Dumnezeu nu ne-a zidit spre rele – învrednicindu-se astfel de bunătățile cele de obște, pentru că vrea ca toți să fim următori ai Lui, pentru ce tu lucrezi împotrivă, tu, care te duci la Biserică spre a săvârși jertfa Fiului lui Dumnezeu?” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 375)

„Iată, eu îmi împlinesc slujba mea! Iată, rogu-vă, hirotonia nu dă putere de stăpân, nu înalță, nu duce la tiranie.” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 375)

„Împlinindu-mi dar slujba, cu stăruință vă rog să vă depărtați de un păcat așa de mare. Cel pe care vrei să-l aduci sub blestem este sau viu și în viața aceasta muritoare, sau mort. Dacă este încă în viața de aici, păcătuiești de vrei să ții departe de Hristos pe un om care se poate întoarce, care se poate schimba din rău în bine; iar dacă e mort, păcătuiești cu mult mai mult.” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 376)

„Stați departe, rogu-vă, de un păcat atât de mare! Iată, spun și mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și înaintea aleșilor Lui îngeri, că păcatul acesta are să ne fie în ziua judecării pricină de mare chin și de foc nestins. Dacă în pilda celor zece fecioare, au fost izgonite din cămara cea de nuntă,

din pricina împietririi inimii lor, fecioarele care duseseră o viață strălucită și plină de credință, fiindcă Stăpânul a toate văzuse faptele lor, cum vom putea fi învredniciți de mântuire noi, care trăim fără nici o grijă și ne purtăm fără milă cu aproapele nostru? De aceea, rogu-vă, să nu ascultați cu nepăsare astfel de cuvinte.” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 376-377)

„Negreșit, trebuie să anatemizăm învățăturile eretice, cele potrivnice învățăturilor primite de noi, să condamnăm învățăturile lipsite de credință, dar să cruțăm cu toată grija pe oameni și să ne rugăm pentru mântuirea lor.” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 377)

„Te întreb: Ce vrea să însemne cuvântul acesta pe care-l spui: *Să fie anatema!*? Știi oare ce spui? Îți dai seama ce grăiești? Cunoști puterea acestui cuvânt?

Vei găsi, într-adevăr, în Scriptura cea de Dumnezeu insuflată rostindu-se *anatema* peste Ierihon: *Și toată cetatea aceasta Îi va fi anatema* (va fi pusă deoparte) *Domnului Dumnezeului tău* (Iosua 6, 17). Și până în ziua de azi este printre noi acest obicei, să se spună: *Cutare a făcut aceasta, a făcut anatema* (ofrandă) *în acest loc*. oare aceasta să fie anatema pe care tu o rostești? Nu! Căci prin această anatema se înțelege o faptă bună, un dar făcut lui Dumnezeu. Tu, însă, ce vrei să spui când rostești: *anatema!*? Iată ce vrei să spui!: *Să fie dat diavolului, să nu mai aibă parte de mântuire, să ajungă străin de Hristos!*

Cine ești tu de ți-ai luat această stăpânire și aceasta mare putere? La ziua judecății Fiul lui Dumnezeu va sta pe scaunul de judecată și va pune oile de-a dreapta Sa, și caprele, de-a stânga (Matei 25, 33). Pentru ce ți-ai luat o râvnă atât de mare, cu care a fost învrednicită numai ceata Apostolilor și cei care au fost, cu adevărat, după toată rânduiala, urmașii lor, plini de har și de putere? Aceștia, păzind cu toată luarea-aminte porunca lui Hristos, ca și cum și-ar fi scos ochiul cel drept (Matei 5, 29), așa alungau pe eretici din Biserică. Aceasta arată marea lor milă și durere; căci se taie un mădular de seamă. Pentru aceea l-a și numit Hristos *ochiul cel drept*, pentru a arăta mila celor care-l alungau pe cel potrivit dreptei-credințe. De aceea Apostolii și urmașii lor au fost, și în această privință ca și în toate faptele lor, cu multă luare-aminte: condamnau și alungau ereziile, dar nu aduceau pe nici unul dintre eretici sub blestem. Se pare că se pare că Apostolul Pavel a fost silit numai în două împrejurări să rostească anatema; dar n-a dat anatemei pe cineva anume: o dată în Epistola către Corinteni, spunând: *Dacă cineva nu-L*

iubește pe Domnul nostru Iisus Hristos, să fie anatema! (I Corinteni 16, 22), și altă dată în Epistola către Galateni: *Dacă cineva vă propovăduiește altceva decât ceea ce ați primit, să fie anatema!* (Galateni 1, 9).

Cu ce te-mpotrivești? Ceea ce nimeni din cei ce au primit această putere n-a făcut și nici n-a îndrăznit să facă, aceea îndrăznești să faci tu, lucrând împotriva tainei iconomiei întrupării și a pătimirii mântuitoare a Domnului și luând-o înaintea judecății Împăratului?

Vreți să aflați ce a grăit un sfânt, unul de mai înainte de noi, un urmaș al Apostolilor, care a fost învrednicit și de mucenicie⁷⁵? Acest sfânt, acest sfânt, ca să arate cât de greu este cuvântul: *Să fie anatema!*, s-a folosit pentru aceasta de o pildă. *După cum un om de rând care se îmbracă în purpură împărătească — este ucis ca uzurpator, și el, și cei ce l-au ajutat, tot astfel și cei ce, slujindu-se de poruncile Domnului, aduc sub blestemul Bisericii pe un om, aduc asupra lor cea mai mare pierzanie, pentru că răpesc dreptul de judecător al Fiului. Socotiți oare că este o faptă fără însemnătate a osândi pe cineva cu o astfel de sentință, înainte de vremea judecății și înainte de Judecător? Cuvântul acesta, anatema, prin înțelesul pe care-l are, ne separă cu totul de Hristos.”* (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 371-372)

ANIMALELE (sufletul animalelor)

„... sângele este sufletul animalului”. (*Omilii la Facere*, omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 341)

APOSTOLII (- oameni simpli și necărturari)

„Când elinii zic că apostolii au fost oameni proști, noi atunci să adăugăm că au fost necărturari, fără știință, săraci, oameni de rând, nepricepuți și neînsemnați. Acestea nu sunt spre hula apostolilor, ci spre slava lor, dacă astfel fiind ei, s-au arătat mult mai străluciți decât întreaga lume. Acești proști și necărturari s-au luptat vitejește cu puternicii și cu înțelepții, cu tiranii și cu toți cei ce se făleau în bogății, slavă și în toate cele omenești. De aici se învederează că mare este puterea crucii și că toate acestea nu s-au făcut prin putere omenească, căci toate cele petrecute nu au fost după fire, ci mai presus de fire. Și când se face ceva mai presus de fire, fiind totodată bun și folositor pentru om, atunci este cu totul învederat că

⁷⁵ Referire la Ignatie Teoforul.

ceea ce se face vine prin puterea și lucrarea Proniei. Gândește-te bine: pescarul, făcătorul de corturi, vameșul, prostul, necărturarul, toți aceștia venind din Palestina, țara aceea îndepărtată, au izgonit, așa-zicând, din propriile lor credinți pe filosofi, pe ritori, pe cei stăpâni de cuvânt, și pe toți aceștia i-au stăpânit într-un timp scurt, având a se lupta cu multe primejdii, căci năvăliseră asupra lor popoarele, împărații (ba chiar însăși firea parcă se lupta împotriva lor), obiceiurile cele învechite, dracii înarmați, diavolul tulburat și punând în mișcare totul, pe împărați, pe stăpânitori, pe neamuri, pe varvari, pe elini, pe filosofi, pe ritori, pe sofști, pe logografi, punând în mișcare legile, tribunalele, pedepsele cele de tot felul, miile de morți și feluritele cazne – și cu toate acestea, iată că totul se răsturna, totul se dădea la o parte când apostolii grăiau, întocmai ca și praful cel ușor și mărunț care nu poate să se împotrivească vânturilor celor puternice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 29)

APOSTOLII (au fost împuterniciți de Hristos să propovăduiască și să facă minuni)

„Uită-mi-te cine au fost cei care au auzit aceste porunci aspre și grele! Oameni fricoși și de rând; oameni fără știință de carte și neînvățați; oameni necunoscuți; oameni care nu cunoșteau deloc legile civile; oameni care nu luaseră niciodată cuvântul în agora; pescari și vameși; oameni plini de nenumărate scăderi. Dacă suferințele acelea erau în stare să tulbure chiar pe oamenii tari și mari, cum de n-au fost în stare să doboare și să înspăimânte pe niște oameni lipsiți de experiență, pe niște oameni cărora niciodată nu le-a trecut prin minte că pot face așa ceva vreodată? Și nu i-a doborât!

- Era și firesc, ar putea să-mi spună cineva; că Domnul le-a dat putere să curețe leproși, să alunge draci.

- Dar îți voi spune și eu, că tocmai puterea aceasta mai cu seamă era în stare să-i înspăimânte, că ei, care înviau morți, tocmai ei, să sufere acele groaznice chinuri: tribunalele, închisorile, războiul tuturor și ura obștească a lumii, tocmai ei, să îndure niște chinuri ca acelea, ei, care făceau minuni.

- Și care le era mângâierea în fața acestor suferințe?

- Puterea Celui Care i-a trimis! Aceasta e pricina că, înainte de toate, Hristos le-a dat ucenicilor această mângâiere, spunându-le: *Iată, Eu vă trimit pe voi! Vă este de ajuns aceasta spre mângâierea voastră! Vă este de ajuns aceasta ca să vă dea curaj și să nu vă temeți de nimic din cele ce vor veni asupra voastră!*

- Ai văzut autoritate? Ai văzut stăpânire? Ai văzut putere nebiruită? Cele spuse de Hristos au acest înțeles: *Să nu vă tulburați*, spune Domnul

ucenicilor Săi, că, trimițându-vă în mijlocul lupilor, vă poruncesc să fiți ca oile și ca porumbeii! Puteam să fac cu totul dimpotrivă, să nu vă las să suferiți ceva, nici să cădeți ca oile pradă lupilor, ci puteam să vă fac mai înfricoșători decât leii! Dar aceasta vă e mai de folos; aceasta vă face și pe voi mai străluciți și aceasta propovăduiește și puterea Mea!'. (Omilia la Matei, omilia XXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 407-408)

„Vai, cât de mare este puterea Celui Care a grăit, cât de mare filozofia celor care au ascultat! Se cuvine să te minunezi mult că ucenicii n-au luat-o la fugă îndată ce au auzit acestea! Erau doar niște oameni care se temeau și de umbra lor, care n-au mers mai departe de lacul în jurul căruia pescuiau. Cum de nu s-au gândit și nu și-au spus: *Unde vom găsi scăpare? Tribunalele sunt împotriva noastră, împărații împotriva noastră, domnitorii, sinagogile iudeilor, popoarele elenilor, conducătorii și supușii!* Prin cele spuse, Domnul nu le-a vorbit mai dinainte numai de Palestina și de suferințele de acolo, ci i-a lăsat să înțeleagă și luptele de pe toată fața pământului, spunându-le: *Veți fi duși înaintea împăraților și domnilor, arătându-le că mai târziu are să-i trimită la predicatori și la păgâni.*

Ai pornit cu război pe toată lumea împotriva noastră, puteau spune ucenicii; ai înarmat împotriva noastră pe toți locuitorii pământului, popoare, tirani, împărați! Iar cuvintele pe care ni le-ai spus mai târziu sunt mult mai înfricoșătoare, că din pricina noastră oamenii vor ajunge ucigași de frați, de copii, de părinți, că ne-ai spus: *Va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu și se vor scula fiii asupra părinților și-i vor ucide* (Matei 10, 21). Cum vor mai crede oamenii în cuvântul nostru când vor vedea că din cauza noastră copiii sunt uciși de părinți, frații de frați și toate sunt pline de sânge? Nu ne vor alunga, oare, de pretutindeni ca pe niște demoni blestemați, ca pe niște ticăloși, ca pe niște pustiitori ai întregii lumi, văzând că pământul este plin de sângele rudelor și de niște crime ca acestea? Bună va fi, oare, pacea pe care o vom da în casele în care intrăm, când le umplem de atâtea crime? Dacă am fi mai mulți, și nu doisprezece! Dacă n-am fi niște oameni simpli și fără de carte, ci niște înțelepți, niște retori, niște oameni destoinici la cuvânt! Dar, mai bine spus, dacă am fi împărați care au oștiri și bogăție de bani! Cum vom putea convinge pe cineva de adevărul învățaturii noastre, când noi aprindem războaie civile, ba chiar războaie cu mult mai cumplite decât războaiele civile? Care om va da ascultare cuvintelor noastre, chiar dacă noi nu ne-am îngrijit deloc de scăparea noastră?

Dar ucenicii nici n-au gândit așa, nici n-au grăit așa și nici nu I-au cerut Domnului socoteală de poruncile date lor, ci I s-au supus, L-au ascultat. Aceasta, nu datorită numai virtuții lor, ci și înțelepciunii

învățătorului. Uită-te că Domnul a împreunat cu fiecare suferință o mângâiere. Despre cei care nu-i vor primi, a spus: *Mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei în ziua judecății decât orașului acela* (Matei 10, 15). Acum iarăși, după ce a spus: *Veți fi duși înaintea domnilor și împăraților*, a adăugat: *Pentru Mine, spre mărturie lor și neamurilor*. Nu mică e mângâierea de a suferi chinuri pentru Hristos și de a fi mărturie aceluia! Că Dumnezeu își îndeplinește totdeauna planurile Sale, chiar dacă nici un om nu ia aminte. Cu aceste cuvinte îi mângâie Domnul pe ucenicii Săi, nu din pricină că ucenicii doreau pedepsirea altora, ci pentru ca ucenicii să fie încredințați că îl vor avea, în orice împrejurare, alături de ei pe Cel Care le-a spus și știa mai dinainte acestea; și să fie încredințați de asemenea că nu vor suferi pentru că ar fi niște răi și niște ciumați”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 409-411)

„Nu erau îngerii din cer, ci oameni care arătau în trupul acesta omenesc virtutea puterilor celor netrupești. Nu s-au pogorât îngerii cei de sus jos, ci minunat lucru era că oamenii cei de jos s-au urcat la virtutea îngerilor de sus. Nu mergeau pe pământ cu sufletele dezbrăcate de trup, ci, rămânând în trupuri, au ajuns prin voință îngerii. Și ca să afli că nici pedeapsa de la început, când Dumnezeu a spus: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* (Facerea 3, 19), n-a fost pedeapsă, te-a lăsat să rămâi pe pământ, ca să se arate într-un chip mai strălucit puterea Duhului, putere ce a săvârșit astfel de fapte printr-un trup de lut. Puteai vedea limbă de lut poruncind dracilor; puteai vedea mână de lut vindecând bolile; dar, mai bine spus, nu puteai vedea numai mâna de lut, ci, ceea ce era cu mult mai minunat, puteai vedea că umbra trupurilor de lut biruia și moartea, și puterile cele netrupești, adică pe draci. Și după cum, când se arată soarele, întunericul dispăre, fiarele se afundă în vizuinile lor, ucigașii, tâlharii și jefuitorii de morminte fug în vârfurile munților, tot așa și când se arăta Petru și grăia, dispărea întunericul rătăcirii, pleca diavolul, fugeau dracii, piereau suferințele trupurilor, se vindeau bolile sufletelor, se izgonea toată răutatea și se întorcea pe pământ virtutea. Și după cum, dacă ai putea scoate din vistieriile împărătești pline cu aur și pietre prețioase o singură piatră scumpă, cât de mică, din cele ce se găsesc înăuntru, te-ai îmbogăți tare fiind în posesia ei, tot așa și fiecare cuvânt care ieșea din gura Apostolilor dădea mare bogăție duhovnicească, pentru că erau vistierii împărătești gurile aceluia, aveau în ele cămări de tămăduiri. Puteai vedea, într-adevăr, atunci că sunt cu mult mai dorite decât aurul și decât piatra prețioasă cuvintele Domnului (Ps., 18, 11). Ceea ce nu

putea săvârși aurul, nici piatra prețioasă, aceea săvârșeau cuvintele lui Petru. Câți talanți de aur ar fi putut vindeca oare pe ologul din naștere? Dar cuvântul lui Petru a putut vindeca această slăbiciune a firii. A spus: *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te și mergi* (Fapte, 3, 6), și cuvântul s-a făcut faptă. Ai văzut că sunt cu mult mai dorite cuvintele lui Petru decât aurul și piatra prețioasă? Ai văzut că gurile Apostolilor erau vistierii împărătești? Apostolii au fost cu adevărat doctori ai lumii, plugari ai lumii, cârmaci ai lumii. Doctori, pentru că vindecau bolile. Plugari, pentru că însămânțau cuvântul dreptei credințe. Cârmaci, pentru că au pus capăt furtunii înșelăciunii.” (*Omilia I la Rusalii*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 203-204)

„Nu vă spuneam eu la slujba de mai înainte că minunile de după răstignire au fost mai mari decât cele de dinainte de răstignire? Nu v-am dovedit asta și cu minunile Apostolilor, și cu dragostea lor de Hristos? Nu vă spuneam că Hristos, înainte de răstignire, învia morții cu porunca, iar mai târziu doar umbrele robilor Săi făceau asta? Nu vă spuneam că înainte de răstignire Hristos făcea minuni cu porunca, iar după răstignire robii Lui au făcut minuni mai mari folosind numele Lui? Nu vă spuneam că dușmanilor Apostolilor le-a fost zguduită conștiința? Nu vă spuneam că au biruit toată lumea, că au fost mai mari minunile de după răstignire decât cele de dinaintea răstignirii?” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 16)

APOSTOLII (au fost învățați de Duhul Sfânt în tot adevărul)

„Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moisi, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul cel Sfânt; erau o vistierie și un izvor de învățături, de harisme și de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți și legi însuflețite. Așa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, așa pe cele cinci mii de suflete, așa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei”. (*Omilia la Matei*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

„Dușmanii îi aveau în puterea lor, iar ei erau doisprezece oameni: simpli, înlănțuiți, biciuiți, purtați de colo-colo; dar nu li s-a putut închide gura; ci după cum nu-i cu puțință să înlănțuiești raza de soare, tot așa și limba acelor. Pricina? Nu erau ei cei care vorbeau, ci puterea Duhului! Așa a învins și Pavel pe Agripa (Fapte 25, 23-26, 32) și pe Neron, care a întrecut

pe toți oamenii în răutate. *Domnul*, spune Pavel, *mi-a stat în ajutor și m-a izbăvit din gura leului* (II Tim. 4, 17). Tu, însă, minunează-te de ucenicii Domnului, că îndată ce au auzit pe Domnul spunându-le: *Nu vă îngrijiți*, au crezut, au ascultat și nimic din cele înfricoșătoare nu i-a spăimântat. Iar dacă spui că Domnul le-a dat destulă mângâiere prin cuvintele: *Duhul Tatălui nostru va fi Cel Ce grăiește*, apoi, tocmai pentru aceasta mai cu seamă mă minunez de ei că nu s-au îndoit, nici n-au cerut Domnului să-i scape de chinuri și de suferințe. Și aveau să le sufere nu doi sau trei ani ci toată viața lor”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 413)

„... scriind odinioară Pavel lui Tit, iar când spun Pavel, nu spun numai Pavel, ci și Petru, și Iacov și Ioan și toată ceata Apostolilor. Căci după cum într-o liră sunt diferite coarde, dar una e cântarea, tot astfel și în ceata Apostolilor felurite sunt persoanele, dar una e învățătura, pentru că unul este și Meșterul, Duhul cel Sfânt, Care mișca sufletele acelorora.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 375)

APOSTOLII („a lui Hristos bună mireasmă suntem”⁷⁶),

„Cuvintele a lui Hristos bună mireasmă suntem, mi se pare că au o îndoită tâlcuire. Sau că prin aceste cuvinte se spune că, murind noi păcatului, ne-am adus ca jertfă Lui, sau că suntem bună mireasmă a jertfei lui Hristos. Este ca și cum ar zice cineva: *bună mireasmă a acestei jertfe este mirosul acesta al vostru*. Deci sau că aceasta învederează numele de *bună mireasmă*, sau, după cum am spus, că adică în fiecare zi se jertfesc pentru Hristos.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, p. 60)

APOSTOLII (propovăduirea lor)

„Și sigur, noi vedem cu ochii noștri această schimbare minunată: acești ucenici, care erau înainte atât de timizi și de fricoși, după ce au primit apoi Duhul Sfânt, aruncându-se în mijlocul pericolelor, al năpastelor, al fiarelor sălbatice, pe mare și expunându-se cu îndrăzneală la orice chinuri; oameni fără carte și fără studii, oameni din poporul obișnuit vorbeau cu atâta

⁷⁶ II Cor., 2, 15.

tărie și siguranță (...) Duhul Sfânt îi face de fier, îi face vulturi și nu permite ca ceva omenesc să-i răstoarne.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXV, 5, p. 389*)

„Ucenicii, înainte de a învăța ceea ce trebuiau să știe, înainte de a fi primit harul Duhului Sfânt, erau extrem de timizi; dar după aceea, au fost mai curajoși decât leii. Petru însuși, pe care singure amenințările unei slujnice au fost în stare să-l înfricoșeze, expus apoi la mii de pericole, lovit cu lovituri de bici, răstignit pe cruce cu capul în jos, nu mai păstrează tăcerea; și ca și cum le-ar fi suferit în vis aceste chinuri, el vorbește cu libertate destul de mare și cu siguranță, dar nu înainte de crucea și moartea dumnezeiescului Mântuitor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVI, 1, p. 391*)

„*Spre ascultarea credinței*, adică: nu Apostolii erau cei ce aveau merite, ci darul care lucra prin ei și-i predispunea la aceasta. Treaba lor era ca să umble prin lumea întreagă și să predice, însă cel ce-i convingea pe ascultători și-i făcea să creadă era harul lui Dumnezeu, care lucra prin ei, precum zice și Luca: *A deschis inima lor* (Faptele Apostolilor 16, 14); și iarăși: *Căroră s-a dat a asculta cuvântul lui Dumnezeu.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia I, p. 23*)

„Să rumegăm în noi acest fapt de căpetenie, care nu este mic și de puțină însemnătate, și să le spunem totdeauna: Cum s-a putut ca cei slabi și neputincioși să covârșească pe cei tari? Cum s-a putut ca cei doisprezece să cucerească lumea întreagă, folosindu-se nu de aceleași arme, ci fără nici o armă luptându-se cu cei înarmați? Căci, spune-mi: Dacă doisprezece bărbați, fără nici o pricepere în meșteșugul războinic, s-ar arunca într-un șir nemărginit de ostași înarmați până-n dinți și dacă cei doisprezece ar fi lipsiți nu numai de arme, ci încă și slabi cu trupul, și cu toate acestea chiar de li s-ar arunca din rândul oștirii mii de săgeți, ei n-ar pătimi nimic, și deși ar avea în trupurile lor înfipte toate săgețile, ei n-ar suferi nici o vătămare, și la urmă ar învinge și ar zdrobi cu desăvârșire întreaga oaste, fără ca dânșii să se folosească de arme, ci apărându-se numai cu mâinile, și pe unii i-ar sfâșia, iar pe alții i-ar lua în robie, fără ca vreunul din ei să fi căpătat vreo rană – oare ar putea zice cineva că ceea ce s-a petrecut aici a fost ceva omenesc? Cu toate că biruința apostolilor a fost cu mult mai minunată decât a acestora, fiindcă dacă pare lucru minunat a nu fi cineva străpuns de săgeți, deși este gol și dezarmat, apoi cu mult mai minunat este să vezi pe pescar, pe prost și

necărturar covârșind pe cel învățat și plin de toată știința omenească, să-l vezi că poartă cu sine o așa de mare iscusință, încât să nu poată fi împiedicat în drumul său nici de nimicnicia lui, nici de sărăcie, nici de primejdii, nici de obiceiurile ce le avea mai înainte, nici de asprimea cea mare a poruncilor ce se dau împotriva lui, nici de miile de morți ce-i stau în față, nici de vrednicia celor ce înșelau pe alții și nici de mulțimea celor înșelați !” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, pp. 29-30)

„Ceea ce vameșii și pescarii au putut să facă cu harul lui Dumnezeu, aceia, filosofii, ritorii, tiranii și întreaga lume, nici măcar n-au putut să-și închipuie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 38)

„Cum că propovăduirea este Dumnezeiască se vedește din următorul fapt: Cum le-a venit în minte celor doisprezece oameni simpli ca să săvârșească astfel de lucruri, petrecându-și timpul în pustietăți, pe eleștee și râuri, și niciodată cugetând a se duce îndată în cetate sau în târguri? Cum le-a venit lor în minte ca să se împotrivescă lumii întregi? Cum că ei erau fricoși și nerăbdători, o arată cel ce a scris despre dânșii (Luca), care nu s-a dat în lături și nici nu a putu să sufere a le ascunde cusururile lor, ceea ce și este o mare dovadă de adevăr. Deci ce spune el despre dânșii? Că Hristos, fiind dus de ostași, după atâtea minuni unii au fugit, iar cel ce a rămas pe lângă dânșii, care era și verhovnicul apostolilor, s-a lepădat de dânșii ! Cum oare cei doisprezece, care chiar trăind Hristos, nu puteau suferi furia iudaicească, iar după ce el a murit, s-a înmormântat și nu a mai înviat, după cum ziceți, nici nu a mai vorbit cu dânșii și nici nu le-a insuflat curaj, cum, zic, acești oameni s-au pus de-a curmezișul lumii întregi? Oare nu și-au fi zis într-înșii: *Dar ce va să zică aceasta? Pe sine nu s-a mântuit, și va putea ajuta nouă? Trăind, el nu a putut să se apere pe sine, și fiind mort, ne va întinde nouă o mână de ajutor? Fiind în viață, el nu a supus nici un neam, și noi să înduplecăm o lume întreagă numai cu numele lui? – Și cum s-ar putea nu doar să facem aceasta, dar chiar să și cugetăm?* Deci de aici se vedește că dacă ei nu l-ar fi văzut înviat și n-ar fi luat dovada cea mare a puterii lui, nu s-ar fi azvârlit într-un joc atât de primejdios. Chiar de ar fi avut ei mii de prieteni, oare nu îndată i-ar fi făcut dușmani, punând în mișcare obiceiuri vechi și strămutând hotarele părintești? Dar iată că dânșii acum și-au făcut dușmani și pe ai lor, și pe cei străini. Chiar de ar fi fost ei foarte cinstiți de către cei din afară (adică de neamuri), totuși, oare nu i-ar fi disprețuit cu toții

pentru că aduceau o viață nouă și nevăzută până atunci? Acum însă ei erau străini de toată lumea și era firesc ca să fie urâți și disprețuiți de toți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 39)

„... să vedem cum le-a venit lor în minte și în ce s-ar fi bizuit să covârșească lumea, dacă nu ar fi văzut pe Hristos înviat. Nu cumva și-au ieșit din minți, ca să se gândească la așa ceva, cum s-ar întâmpla? – Fiindcă într-adevăr covârșește orice nebunie ca ei să aștepte de a săvârși un asemenea lucru fără harul Dumnezeiesc. Cum de l-au săvârșit, dacă au fost nebuni și ieșiți din minți? Și dacă au fost cu mintea întreagă – după cum au dovedit lucrurile – cum acei doisprezece oameni, fără ca să ia vreo cheazășie vrednică de crezare din ceruri, și fără ca să se bucure de ajutorul de sus, s-au azvârlit în atâtea și atâtea primejdii grozave? Cum de s-au luptat vitejește cu pământul și cu marea, spre a schimba obiceiurile întregii lumi, ce erau atât de înțepenite în trecerea timpurilor, și cum au putut ei să stea în luptă cu o așa bărbăție? Și ceea ce este mai mult încă, că ei, chemând omenirea la cer și la bunătățile de acolo, cereau pe de altă parte disprețuirea bunătăților de aici; dar atunci în ce se bizuiau ei ca să încredințeze pe ascultători? Și cel puțin dacă ar fi fost crescuți în slavă, bogăție, în stăpânii și învățătură, și poate că nici așa nu le-ar fi fost îngăduit a se încumeta la un lucru atât de greu – dar cel puțin așteptarea lor ar fi avut oarecare cuvânt – dar acum iată că unii dintr-înșii se îndeletniceau cu pescuitul pe bălți, alții cu cusutul pieilor și facerea de corturi, iar alții cu slujbe la vamă. Dar nici una din aceste îndeletniciri nu era atât de îndemânică spre filosofie, și spre a încredința pe cineva de a-și închipui lucruri mari, și mai cu seamă când nu are pilde.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 48)

„... dacă propovăduirea nu a fost vestită prin înțelepciunea omenească, apoi aceasta nu este o împruținare sau o micime a ei, ci încă o mare podoabă și o mare laudă. Aceasta tocmai că o arată a fi dumnezeiască și că rădăcinile ei le are de sus din ceruri.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VI, p. 56)

„... nu le-ar fi venit în minte apostolilor să propovăduiască ceea ce au propovăduit, dacă nu s-ar fi bucurat de harul Dumnezeiesc, și că fără de ajutorul harului nu numai că nu ar fi izbutit, dar chiar nici nu s-ar fi gândit la așa ceva. Haideți încă și astăzi să ne îndreptăm cuvântul tot la aceasta și să

dovedim că era cu neputință chiar a se gândi la aceasta, dacă nu ar fi avut pe Hristos cu dânșii; și nu numai din pricină că se puneau cei slabi împotriva celor tari, cei puțini împotriva celor mulți, cei săraci împotriva celor bogați, cei proști împotriva celor înțelepți, ci și pentru că se împotriveau unor mari prejudecăți care stăpâneau cu mare tărie pe oameni. Voi știți că nimic nu este atât de puternic printre oameni ca tirania unor deprinderi vechi. Încât chiar de n-ar fi fost ei numai doisprezece, și nici așa de obișnuiți ca aceștia, chiar de-ar fi fost pe atunci o altă lume, și ei ar fi avut cu dânșii mulțime nenumărată, totuși și atunci ar fi fost greu un asemenea fapt, fiindcă cu aceia era obișnuința care îi îndărătnicea (...) Nimic nu tulbură atât de mult sufletul, chiar dacă ceea ce se face este ceva folositor, ca a i se pune înaintea înnoiri și ceva cu totul străin de el, și mai cu seamă atunci când este vorba de slujba lui Dumnezeu și de slava cuvenită lui. Și cât de mare este puterea acestui fapt, eu vă voi face-o învederată spunând mai dinainte aceea că și o altă greutate se mai adaogă față de Iudei. În adevăr, cu elinii le-a fost mult mai ușor a se lupta, fiindcă în scurt timp le-au doborât și zeeii, și credințele lor cele mincinoase, pe când nu tot așa s-a putut face și cu Iudeii, și nu tot așa vorbeau cu dânșii, căci pe când, pe de-o parte, multe din dogmele lor le desființau, pe de altă parte porunceau a se închina lui Dumnezeu care a legiuit acele dogme. Ziceau, cu alte cuvinte, că trebuie a cinsti pe legiuitor, și în același timp însă să nu asculte de legea pusă de dânșii, ca de pildă ținerea Sâmbetei, păzirea tăierii împrejur, aducerea jertfelor sau și celelalte de acest fel. Încât nu numai obiceiul era o piedică aici, ci și faptul că ei porunceau a se închina lui Dumnezeu, în același timp însă porunceau și a desființa multe legi date de el.

Dar chiar și printre Elini încă era mare tirania obișnuinței, căci deși după zece ani numai – și nu spun de un timp îndelungat – deși un popor mic – nu spun de lumea întreagă – totuși apostolii s-au dus în Elada, printre niște oameni stăpâniți de prejudecăți puternice, așa că și aici a fost grea întoarcerea lor la Creștinism. Căci și aici sofistii și ritorii, părinții și bunicii și străbunicii lor, și cei cu mult mai înainte de aceștia, cu toții erau stăpâniți de prejudecăți și de amăgire. Așadar rătăcirea era de obște; și pământul, și marea, și munții, și văile, și toate neamurile varvarilor, și toate obștile Elinilor, și înțelepții, și proștii, și stăpânitorii, și stăpâniții, și femeile, și bărbații, și cei tineri, și cei bătrâni, și stăpânii, și robii, și muncitorii de pământ, și meșteșugarii, și cu un cuvânt toți cari locuiau prin cetăți și prin sate. Era firesc dar ca să zică catehumenii: *Dar ce este aceasta? Oare toți câți locuiesc pe pământ au fost înșelați? Oare au fost înșelați și sofistii, și ritorii, și filosofii, și scriitorii cei din vremea de acum, ca și cei mai dinainte,*

ca cei de pe lângă Pitagora și Platon, și generalii, și consulii, și împărații, și cetățenii cei de demult ai cetăților, și locuitorii, și varvarii, și elinii? Și cei doisprezece pescari și făcători de corturi și vameși, oare sunt mai înțelepți decât toți? Și cine ar putea să sufere aceasta? Dar iată că nimeni nu a spus așa, nici s-au gândit măcar să facă astfel de întrebări, și nici că ar fi suferit să le audă, ci cu toții au cunoscut că cei doisprezece au fost mai înțelepți decât toți, pentru care pe toți i-au stăpânit.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VII, pp. 73-74)

„... dar apoi când obișnuința este și în dogme sau credințe religioase, atunci se face și mai puternică, și toate le-ar răbda cineva mai ușor, afară de cele atingătoare de religie. Și a fi rușinați de cei mai proști, precum și a se crede că ei au învățat altceva în locul celor ce știau, și încă în adânci bătrânețe, toate acestea erau de-ajuns de a-i împiedica împreună cu obiceiul.

Și pentru ce te minunezi că se întâmplă astfel de lucruri cu sufletul omului, când obișnuința are o mare putere și asupra trupului chiar? Pe timpul apostolilor era și o altă piedică cu mult mai puternică decât cele spuse, aceea că nu numai se schimbau niște obiceiuri atât de vechi și înrădăcinate, ci încă și trecerea în Creștinism era însoțită de primejdii – căci nu treceau cum s-ar întâmpla dintr-un obicei în alt obicei, ci dintr-un obicei care avea multă liniște, la niște împrejurări care amenințau primejdii la fiecare pas. Căci ce nu aștepta pe cel ce credea? De îndată averea lui trebuia a fi ridicată, el a fi alungat din patria lui și a suferi cele mai mari rele, a fi urât de toți ca un dușman obștesc atât al casnicilor săi, cât și al străinilor. Încât chiar de ar fi fost chemați de la o înnoire la un obicei, și totuși lucrul ar fi fost greu, dar atunci când ei erau chemați de la un obicei vechi la o înnoire și când li se mai adăogau și atâtea rele, apoi poți pricepe singur câte piedici le stăteau în față. Pe lângă cele spuse, iarăși nu puțină piedică mai era și altceva, care le făcea anevoioasă trecerea lor la Creștinism. În adevăr, pe lângă obicei și pe lângă primejdii, chiar și poruncile date de apostoli erau cu mult mai grele, pe când cele de care se depărtau erau mai ușoare, și plăcute în același timp. Li se poruncea a părăsi curvia și a îmbrățișa înfrânarea, erau chemați de la beție la post aspru, de la răs la lacrimi și smerenie, de la lăcomie la lipsirea de averi, de la iubirea vieții la morți zilnice, de la liniște la primejdii, ba încă li se cerea cea mai de pe urmă strășnicie în toate aceste porunci. *Și măscăriciunea, zice, și vorba nebunească să nu iasă din gura voastră* (Efes. 5, 4), iar acestea le spuneau apostolii aceluia cari nimic alt nu știau decât să bea, să se îmbuibe, celor ce la feluritele serbări de-ale lor nu se tăvăleau decât în murdării, în răsuri și în comedii de tot felul. Încât cele vorbite lor,

nu pentru că erau adevărate filosofii li se părea greu de împlinit, ci pentru că se spuneau unor oameni trăiți în dezmierdări, în vorbe nebunești, în răs și comedii.

Cine dintr-acei care viețuiau pe atunci auzind: *Cela ce nu va lua crucea sa, și să vie după mine, nu este mie vrednic* și: *Nu am venit să pun pace, ci sabie, că am venit să despart pe om de tatăl său, și pe fiică de mama sa* (Mt. 10, 38; 10, 34-35) nu ar fi amorțit? Cine auzind că: *Cela ce iubește pe tată, sau pre mumă mai mult decât pre mine, nu este vrednic mie* (Mt. 10, 37) nu ar fi deznădăjduit și n-ar fi șovăit a intra într-o religie atât de aspră? Și cu toate acestea nici că amorțeau și nici că fugeau auzind astfel de porunci, ci încă alergau în goană, săreau pe deasupra relelor și sorbeau, așa zicând, cele poruncite de apostoli. Cine auzind: *Că pentru tot graiul deșert vom da răspuns* (Mt. 12, 36) și *Cel ce se mânie în zadar, vinovat va fi judecării* (Mt. 5, 22), și: *Tot cel ce caută la femeie a o pofti pre ea, iată că a preacurvit cu dânsa în inima sa* (Mt. 5, 28), nu ar fi fugit; și pe cine nu ar fi îndepărtat niște astfel de porunci aspre? Și cu toate acestea, toți alergau și mulți chiar săreau pe deasupra tuturor primejdiilor ce le stăteau în cale!

Deci ce oare îi ajuta pe dânșii? Oare nu se vădește că puterea celui propovăduit? Și dacă n-ar fi fost aceasta, ci dacă ar fi fost cu totul dimpotrivă, și dacă aceia ar fi fost în locul apostolilor, iar apostolii ar fi fost în locul lor, apoi oare ar fi fost atât de ușor de a atrage pe aceia? Nu se poate spune una ca aceasta. Deci din toate acestea se vede lămurit că numai puterea Dumnezeiască a fost care a făcut totul. Cum de au convins ei pe cei seci și nestatornici de a-și lua o viață atât de grea și aspră?

Dar dacă poruncile apostolilor au fost de acest fel, să vedem dacă nu cumva dogmele lor poate era atrăgătoare. Însă tocmai aceasta era de-ajuns ca să-i alunge pe necredincioși, căci ce spuneau propovăduitorii? Că trebuie a se închina celui răstignit, și a crede drept Dumnezeu pe cel născut dintr-o femeie iudeucă. Și cine ar fi crezut aceste vorbe, dacă nu ar fi mers înainte puterea Dumnezeiască? Că el a fost răstignit și îngropat, cu toții știau, dar cum că a înviat și s-a ridicat la ceruri, afară de apostoli nimeni altul nu l-a văzut. *Dar i-au stârnit, zici tu, făgăduințele date de el, și de la vuietul vorbelor au fost înșelați.* Însă tocmai aceasta dovedește, fără a mai avea în vedere toate cele vorbite până acum, cum că cele ale noastre nu sunt înșelăciune, fiindcă toate cele grele și anevoioase de aici își au începutul, pe când cele plăcute și bune trebuia a fi făgăduite după înviere. Deci tocmai acest fapt, o zic din nou, arată că propovăduirea noastră este Dumnezeiască. Pentru că ce nici unul dintre cei ce au crezut nu a spus: *Nu mă apropii de această credință, și nici n-o pot suferi, fiindcă aici mă ameninți cu cele grele*

și anevoioase, pe când pe cele bune și plăcute mi le făgăduiești după înviere. Și de unde se poate învedera că va fi înviere? Cine dintre cei duși acolo s-a întors? Cine din cei ce zac în morminte a înviat? Cine ne-a spus despre acestea după ducerea lui de aici?

Însă nimic din acestea n-au cugetat, ci își puneau chiar și sufletele lor pentru cel răstignit. Deci tocmai acest fapt ne dovedește că a fost al unei puteri mari, ca cei ce niciodată nu auziseră, fără de veste să se încredințeze pentru niște fapte atât de mari și să primească a suferi cele grele și anevoioase, iar pe cele bune să le aibă în nădejde. Dar dacă ei voiau să amăgească lumea, apoi cu totul dimpotrivă ar fi făcut, căci ar fi putut să tăgăduiască aici pe cele bune, iar de cele rele ar fi tăcut cu desăvârșire, fie ele de față, fie viitoare. Așa fac cei ce înșală și lingușesc; ei nu pun înainte nimic greu, nimic dezgustător, ci toate cele potrivnice. Aceasta este adevărata înșelăciune. *Însă, zici tu, prostia a făcut pe mulți să creadă celor spuse.* Ce zici? Când erau în credința Elinilor nu erau proști, iar acum, când au venit la credințele noastre, s-au făcut proști? Deși, de altfel, apostolii n-au luat și nici că au încredințat oameni dintr-o altă lume, și deși cei ce se încredințau stăpâneau cele ale Elinilor fără nici o primejdie, pe când ale noastre le primeau cu primejdii multe. Deci dacă ei stăpâneau credințele Elinilor în puterea vreunei rațiuni sănătoase, și trăind atâta timp în acele credințe, firește că nu s-ar fi îndepărtat de ele, și chiar nu fără primejdii s-ar fi putut depărta. Dar fiindcă au cunoscut din firea lucrurilor că toate ale lor erau de răs și înșelătoare, apoi chiar fiind amenințați cu morțile de tot felul, ei au fugit de cele binecunoscute și au alergat la cele noi, fiindcă dogma religiei creștine este după fire, pe când a religiei Elinilor era împotriva firii.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VII, pp. 74-76)

„Dar zici tu, cei ce au crezut erau robi, femei, doici, moașe și fameni. Da, este foarte adevărat, însă Biserica noastră nu este alcătuită numai din aceștia, și aceasta este știut de toți; dar dacă este alcătuită numai din aceștia, apoi tocmai acest fapt face propovăduirea minunată, că astfel de dogme pe care Platon și cei de pe lângă dânsul nici n-au putut măcar să le cugete în mintea lor, fără de veste le-au putut da pescarii aceia, neamul cel mai necărturar din lume, ca încredințând pe alții, aceștia să le primească. Dacă ei ar fi încredințat numai pe cei înțelepți, faptul nu ar fi fost atât de minunat – dar acum, când ei au adus la o filosofie atât de înaltă pe robi, pe doice, pe fameni și i-au făcut asemenea îngerilor, prin aceasta au dat cea mai mare dovadă de insuflare Dumnezeiască. Dacă ei ar fi poruncit niscaiva lucruri

obișnuite, poate că s-ar fi putut da ca dovadă de încrederea gloatei micimea și neînsemnătatea celor spuse de dânșii; dar când ei filosofau lucruri mari și înalte, covârșind firea omenească, și care aveau nevoie de-o cugetare înaltă, apoi cu cât vei arăta mai proști pe cei ce au crezut, cu atâta vei arăta mai înțelepți și mai plini de harul Sfântului Duh pe cei ce i-au încredințat. *Dar, zici tu, ei i-au încredințat prin mărimea făgăduințelor.* Apoi tocmai de acest fapt tu nu te minunezi? Cum adică au putut ei încredința pe oameni să aștepte după moarte răsplată și cununi? Eu tocmai de aceasta mă minunez mai mult. *Dar și aceasta, zici, vine tot din prostie.* Și ce prostie este aci, spune-mi? Că sufletul este nemuritor, că după durerea noastră de aci ne vom înfățișa înaintea județului celui nemitarnic, și că vom da seama de vorbe, și de fapte, și de gânduri înaintea lui Dumnezeu, carele știe și cele ascunse, și care va pedepsi pe cei răi, iar pe cei buni îi va încununa? Toate acestea nu sunt izvorâte din prostie, ci din cea mai înaltă filosofie, iar cele potrivnice acestora sunt urmarea prostiei. A disprețui cele de aici și a crede virtutea ca ceva mare; a nu căuta răsplata faptelor aici, ci a întinde mai departe nădejdea; a avea un suflet atât de puternic și credincios, încât nimic din relele de față să nu-l poată împiedica în nădejțile viitoare; apoi în toate acestea câtă filosofie oare nu este?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VII, pp.76-77*)

„Este oare firesc ca cei slabi să fie biruiți de cei tari, sau dimpotrivă? Este oare firesc ca să fie ascultați cei ce grăiesc cele mai grele, sau cei ce grăiesc cele mai ușoare? Este oare firesc a asculta de cei ce atrag pe alții cu primejdii, sau de cei ce-i atrag cu toată îngăduința? De cei ce aduc înnoiri, sau de cei ce țin cu îndărătnicie la obiceiul vechi? De cei ce-i călăuzesc pe calea cea aspră, sau de cei ce-i călăuzesc pe calea cea ușoară și lesnicioasă? De cei ce se depărtează de cele părintești, sau de cei ce nu legiuiesc pe cele străine? De cei ce făgăduiesc după ducerea de aici toate cele bune și plăcute, sau de cei ce lingușesc cele ale vieții de față? Este oare firesc ca cei mulți să asculte de cei puțini, sau cei puțini să se plece celor mulți? *Dar, zici tu, și voi făgăduiți în viața aceasta.* Și ce anume făgăduim noi? Iertarea păcatelor și baia nașterii din nou (botezul). Dar și botezul își are înrâurirea cea mai mare tot în vremurile viitoare, pentru care și strigă Pavel zicând: *Că ați murit, și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Când se va arăta Hristos, viața voastră, atunci și voi cu dânsul împreună vă veți arăta întru slavă* (Col. 3, 3-4). Dacă însă chiar și aici își are bunătățile sale, după cum și are, apoi chiar și acest fapt este foarte minunat, căci apostolii au putut încredința pe cei ce săvârșiseră mii de rele, ca nimeni altul, că se vor curăți

de toate acele rele și nu vor mai da nici un răspuns pentru greșalele lor. Încât chiar pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie a ne minuna, că ei au încredințat pe niște oameni varvari a primi o astfel de credință și a avea nădejdi bune pentru cele viitoare, și după ce au lepădat greutatea păcatelor ce o purtau cu dânșii mai înainte, apoi cu multă bunăvoință s-au dat ostinelilor și necazurilor viitoare pentru săvârșirea faptelor bune. La nimic din cele simțite nu se mai gândeau, ci se făceau mai presus de toate cele trupești, primind darurile cele duhovnicești. Și Persul ca și Sarmatul, Maurul⁷⁷ ca și Indianul, cu toții au cunoscut de îndată jertfa și curățirea sufletului, puterea și iubirea de oameni cea negrăită a lui Dumnezeu, filosofia credinței, însuflarea Sfântului Duh, învierea trupurilor și dogmele vieții veșnice. Pe toate aceste neamuri varvare și pe multe altele, pescarii aceia aducându-le la tainele Creștinismului prin botez, le-au încredințat a filsofa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, pp. 78-79)

„Să ne minunăm dar de puterea lui Dumnezeu, să o admirăm și să i ne închinăm. Să întrebăm pe iudei, să întrebăm pe elini, cine anume a încredințat întreaga lume de a se depărta de obiceiurile părintești și a-și schimba viața? Oare pescarul, sau făcătorul de corturi? Oare vameșul, sau cel neînvățat și prost? Și cum s-ar putea oare aceasta, dacă nu ar fi fost la mijloc puterea dumnezeiască, care toate le-a izbutit prin aceia? Dar și dacă grăiau, în ce anume îi încredințau? *Botezați-vă, ziceau, în numele Celui răstignit.* (...) dânșii propovăduind și spunând asemenea lucruri îi încredințau că nu sunt dumnezei, deși ascultătorii lor credeau în asemenea zei și erau predați lor de la strămoși, iar Cel răstignit, Hristos pe toți îi atrăgea la Sine. Deși, dacă poate era știut de toți că El a fost răstignit și îngropat, totuși că a înviat din morți nimeni nu știa, fără numai puțini dintre dânșii. Cu toate acestea însă, și în aceasta au încredințat pe cei ce nu văzuseră; și încă i-au încredințat nu numai că a înviat, ci că S-a înălțat și la ceruri, și că va veni să judece viii și morții.

Dar oare de unde venea încrederea în asemenea vorbe, spune-mi? De nicăieri altundeva, fără numai de la puterea lui Dumnezeu. Căci mai întâi de toate însăși înnoirea stă ca piedică tuturor - dar când încă cineva înnoiește atât de multe, apoi atunci lucrul se face și mai supărător - când răstoarnă temeliiile unei vechi deprinderi, când prăbușește legi înrădăcinate. Pe lângă toate acestea, nici chiar propovăduitorii nu păreau tocmai vrednici de credință, pentru că se trăgeau dintr-un neam urât de toți și pentru că erau fricoși și necărturari.

⁷⁷ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Maurii erau vechii locuitori ai Marocului de astăzi, iar Sarmații, vechii locuitori ai Sarmației. (n.s. 4, p. 79)

Cum deci de au străbătut ei lumea întreagă? Cum de v-au încredințat pe voi și pe strămoșii voștri, care se părea că filosofau, și i-au biruit împreună cu zeii lor? Oare nu este vădit că de acolo, că aveau cu dânșii pe Dumnezeu? Căci toate acestea nu sunt doar izbânzi de-ale puterii omenești, ci ale puterii celei dumnezeiești și negrăite. *Nu, zici tu, ci a puterii fermecătorești.* Dar atunci trebuia a mai spori încă puterea dracilor și a se întinde încă mai mult închinarea idolilor. Deci dar cum de au fost răsturnate toate acestea și prăbușite, iar cele ale noastre cu totul dimpotrivă, căci au luat locul acelora? Așa că și de aici se vedește că cele petrecute erau după voia lui Dumnezeu și că nu numai prin propovăduire, ci și prin însăși viața acelor propovăduitori. Cum de s-a răspândit pe întregul pământ o feciorie atât de întinsă? Cum disprețul averilor, al vieții și al tuturor celorlalte? Căci fermecătorii și cei vicleni nimic din acestea nu ar fi putut face, ci cu totul dimpotrivă. Aceștia însă ne-au învățat viața îngerilor, și nu numai că ne-au învățat, ci și dânșii au lucrat-o, și în țara noastră, și în țările barbarilor, și chiar la marginile pământului. De unde se vedește că pe toate le-a săvârșit numai puterea lui Hristos, care pretutindeni strălucește și care luminează cugetele oamenilor mai iute decât orice fulger.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia VIII, pp. 91-92*)

„Trei lucruri a întrebuițat apostolul Pavel în predică și anume: bunăvoință fierbinte și mare curaj în primejdii, adică spirit gata de a suferi orice, pricepere și înțelepciune – căci nu era deajuns numai de a fi disprețuitor de primejdii -, puterea duhului, și viața neprihănită.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia VI, p. 57*)

„Petru și Pavel au primit Duhul Sfânt și au străbătut lumea întreagă, ca să izbăvească pe păcătoși de fărădelegi, să-i îndrepte pe ologi, să-i îmbrace pe cei goi, să-i învieze pe cei morți, să-i curățească pe cei leproși, să-i scoată pe diavoli, să-i nimicească pe demoni. L-au propovăduit pe Dumnezeu, au întemeiat Biserica, au distrus templele, au ridicat altare, au înrădăcinat virtutea, au alungat răutatea, iar pe oameni i-au făcut îngeri.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 48)

„David arată apoi și chipul puterii lor (al Apostolilor – n.n.), zicând: *Domnul va da cuvânt cu putere multă celor ce binevestesc* (Ps., 67, 12). Apostolii n-au biruit învățând arme, nici cheltuind bani; n-au biruit nici prin tăria trupului, nici prin mulțimea oștirilor și nici prin altceva asemănător, ci numai prin cuvânt; prin cuvântul acela ce are putere multă, facerea de

minuni. Așa au biruit lumea! Predicând pe Cel răstignit și făcând minuni. De aceea zice Profetul: *Domnul va da cuvânt cu putere multă celor ce binevestesc*. Prin aceste cuvinte vorbește despre minuni. Putere negrăită a fost ca pescarul, vameșul și făcătorul de corturi, printr-o simplă poruncă, să învie morții, să izgonească demonul, să alunge moartea, să pună frâu limbii filosofilor, să coasă gurile retorilor, să-i biruie pe împărați, pe domnitori, pe barbari, pe eleni, să pună stăpânire pe tot neamul omenesc. Și bine a grăit Profetul! Căci pe toate acestea le-au săvârșit cu acel cuvânt și cu multă putere au schimbat pe morți în vii, pe păcătoși în drepți, pe orbi în oameni cu vedere, izgonind bolile din trup și răutățile din suflet.

De unde le-a venit lor puterea aceasta? De la Duhul Sfânt! Iar aceasta se vede din următoarele: *Erau plini de Duhul* (Fapte 2, 4), spune Scriptura”. (*Către iudei*, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 209-210)

„-Dar cum i-au atras Apostolii pe toți aceștia?, m-ar putea întreba cineva. Cum i-au convins pe scit, pe indian, pe sarmat și pe trac, când nu știau decât o singură limbă, pe cea iudaică?

-Au luat din darul Duhului harul grăirii în multe limbi. Și aceasta în ceea ce privește neamurile; cât despre Israel, darul limbilor. Și că nici darul acesta nu i-a atras pe iudei, ascultă că o arată Profetul, zicând: *În alte limbi și cu alte buze voi grăi poporului acestuia, și nici așa nu Mă vor asculta, zice Domnul* (Is., 28, 11). Poți găsi cuvinte mai lămurite decât acestea?

Iudeii nu veneau să creadă, pe când neamurile aveau să alerge. Și acest lucru s-a spus mai dinainte”. (*Către iudei*, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 213)

„Apostolii au zidit totuși atâtea Biserici pe tot întinsul lumii, deși erau tăiați bucăți, înlănțuiți, prigonți, fugăriți, lipsiți de averi, biciuiți, junghiați, arși, înecați, și ei și ucenicii lor. Și n-au zidit aceste Biserici din pietre, ci din suflete și din voințe, lucru cu mult mai anevoios decât zidirea din pietre. Nu-i același lucru să întocmești un zid și să îndupleci un suflet să se schimbe, după ce atâta vreme a fost înnebunit de diavoli, să se îndepărteze de nebunia aceea și să vină la o atât de mare curăție sufletească și trupească. Cu toate acestea, goi fiind, neîncălțați și cu o singură haină pe ei, au putut să străbată întreaga lume”. (*Către iudei*, 14, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 232)

„Aceasta-i cea mai mare minune, cel mai mare semn, că niște oameni săraci, niște sărmani, niște oameni de disprețuit, niște neînvințați, niște

oameni de rând și de nimica, doisprezece la număr, au atras la ei, fără minuni, atâtea orașe și neamuri și popoare și împărați și tirani și filosofi și retori, într-un cuvânt, întreg pământul.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 362)

„Vedeți, la porunca lui Iisus Hristos, acești doisprezece oameni, acești doisprezece săraci, necunoscuți, disprețuiți, bătuți cu vergi, condamnați, închiși, trași la chinuri, priviți-i împărțindu-și lumea pentru a o cucerii! Și ei au cucerit-o! Uimitoare va fi victoria a doisprezece oameni goi și fără arme (...) Dumnezeu era acolo, Dumnezeu transforma forțele lumii în slăbiciune și slăbiciunea apostolilor în forță de neînvins. Măreția Sa strălucea în această transformare minunată!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 10)

„Iisus Hristos trăiește în Biserica Sa. Și ce viață! Ce forță! Cu ce putere! Cum trăiește El în întemeietorii acestei Biserici! În cursul vieții Sale de patimă și moarte ucenicii Săi erau slabi, ezitau, fricoși. După moartea Sa, iată-i transfigurați. Atunci când totul ar fi trebuit să-i dezamăgească, să-i întristeze, să-i risipească, ei apar deodată hotărâți să întreprindă cucerirea lumii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 52)

APOSTOLII (propovăduirea lor - greutățile întâmpinate)

„Romanii au biruit atunci nenumărate zeci de mii de iudei, dar n-au putut birui doisprezece oameni, care au luptat cu ei, goi și fără arme. Ce cuvânt ar putea înfățișa minunea aceasta?” (*Omilii la Matei*, omilia LXXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 853)

„Apostolii nu păreau să fie vrednici de credință; nu erau nici iubiți, ci dimpotrivă urâți, că făceau pe oameni să se lepede de cele ce iubeau: de obiceiuri, de datinile strămoșești, de legi. Apoi poruncile lor erau grele, iar faptele de la care îi abăteau pe oameni, pline de plăcere. O mulțime de primejdii, nenumărate primejdii de moarte îndurau și apostolii și cei care credeau în cuvântul lor; iar în afară de asta timpul era plin de greutate, de războaie, de răscoale, de tulburări.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 853)

„Dacă iudeii, cu toate minunile făcute, nu l-au ascultat pe Moise să părăsească o țară în care erau supuși la frământarea lutului și facerea cărămizilor și erau chinuiți și omorâți în fiecare zi, ce i-a convins pe cei care au crezut în cuvintele apostolilor să se lepede de o viață lipsită de griji și să îmbrățișeze o altă viață plină de primejdii, de sânziuri, de moarte, și aceasta când cei ce predicau această viață erau iudei, străini de neamul lor și cumplit dușmăniți din toate părțile? Să nu aduci în mijlocul popoarelor, nici în mijlocul orașelor, nici în mijlocul oamenilor, ci într-o casă mică pe un om urât de toți cei din casă și să încerci cu ajutorul acestuia să abați pe tată, pe soție și pe copii de la tot ce iubesc ei, oare nu l-ai vedea sfâșiat înainte de a deschide gura? Oare nu-l vor omorî cu pietre înainte de a călca pragul casei, dacă intrarea în casă a unui astfel de om dă naștere la ceartă și bătaie între bărbat și femeie? Iar dacă acest om mai este și ușor de disprețuit, dacă mai dă și porunci grele, dacă mai și poruncește celor ce trăiesc în huzur și desfrânări să filosofeze, să trăiască adică cumpătat, dacă în afară de acestea mai are de luptat și cu o mulțime de dușmani care îl covârșesc, nu-i așa că toți vor căuta să-lucidă? Ei bine, ceea ce este cu neputință să se întâmple într-o singură casă, aceea Hristos a săvârșit în întreaga lume, aducând pe apostoli, pe doctorii lumii, printre prăpăstii, printre râpi, printre stânci primejdioase, în timp ce războiul cuprinsese și pământul și marea.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 854)

„... socotiți ca niște oi aduse spre junghiere, vorbind de morțile zilnice ale Apostolilor. Ai văzut bărbăție și blândețe? *Precum acelea – zice – nu se împotrivesc, fiind sfâșiate, tot așa nici noi nu ne împotrivim.* Dar fiindcă pe de o parte slăbiciunea minții omenești, iar pe de alta mulțimea ispitelor sperie pe cineva, privește cum ridică iarăși pe ascultători, cum îi face înalți și curajoși, zicând:

Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori, prin Acela Care ne-a iubit (8, 37).

Lucru minunat este nu numai că biruim, ci că biruim chiar prin cele ce uneltesc dușmanii asupra noastră. Și nu numai că biruim oricum, ci biruim covârșitor, mai mult decât trebuie, adică cu toată ușurința, fără sudori și osteneli. Nu biruim doar așteptând desfășurarea evenimentelor, ci pregătindu-ne numai voința sau buna intenție, și astfel noi din toate părțile câștigăm trofee de biruință contra dușmanilor.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 297-298)

„... a spune în gura mare că nu sunt zeii cari îngrijesc de oameni, ci că aceia sunt draci, că cel răstignit este Dumnezeu, voi înșivă știți câtă ură au aprins asupra lor, câtă tulburare a pricinuit și ce război au ațâțat asupra lor.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia IV, p. 40)

„Până în ceasul de acum și flămânzim, și însetăm, și suntem goi (I Cor. 4, 11). Ai văzut că nu o zi sau două, ci întreaga viață a Creștinilor trebuie să fie așa. Nici că se încununează cineva, numai dacă a câștigat vreo biruință, și apoi iarăși a căzut. Și flămânzim – adresându-se celor ce se îmbuibau cu mâncărurile, și pătîmim – vorbind către cei ce se îngâmfaș, și nu suntem așezați, căci suntem alungați, și suntem goi, adresându-se bogătașilor, și ostenim lucrând cu mâinile noastre, zice, adresându-se de-a dreptul către apostolii cei mincinoși, cari nici nu lucrau și nici nu sufereau primejdii, ci numai cât se foloseau. Însă nu așa suntem noi, zice, ci împreună cu primejdiile din afară, și noi o ducem într-o muncă și lucrare neconținută. Și ceea ce este mai mult, că nici nu poate spune cineva că noi ne îngreuiem cu acestea, iar pe cei ce ne supără, noi le răsplătim cu binele. Căci aceasta este cu adevărat mare, nu a pătîmi rele, căci acest lucru este de obște tuturor, ci ca pătîmind cineva rele, să nu se împuțineze, să nu se tulbure. Noi însă, nu numai că nu ne tulburăm, ci ne și bucurăm. Dar și aceasta este dovadă că noi răsplătim cu cele potrivnice pe cei ce ne fac rău. (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XIII, p. 131)

„Dacă am semănat noi vouă cele duhovnicești – căci prin zicerea am semănat nimic alta nu înțelege decât necazurile, primejdiile, cursele și, în sfârșit, arată prin aceste cuvinte relele negrăite pe care le sufereau în propovăduirea Evangheliei.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXII, p. 225)

„Războiți negreșit pe Cel propovăduit prin noi; că nu pe noi ne propovăduim. Eu sunt rob, zice, al celor care au primit propovăduirea Evangheliei, făcând toate numai pentru slava Aceluia. Așa că, războindu-mă pe mine, războiești lucrurile Aceluia.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia VIII, p. 89)

„Diavolul când dă cu piciorul atunci este învins; când leagă pe servii lui Dumnezeu, atunci mai cu seamă cuvântul adevărului se răspândește.

Privește cum acest fapt se petrece peste tot locul. A fost legat (Pavel), și în temniță a săvârșit asemenea lucruri. *În legăturile mele* (Filip., 1, 7), zice. A fost legat în Roma, și pe cei mai mulți i-a atras, și nu numai el se încuraja, ci și alții mulți prin el. A fost legat în Ierusalim, și legat vorbind regelui l-a uimit și a băgat în groază pe domnitor, care l-a și eliberat, și nu se rușina de a afla de la cel legat despre cele viitoare. Legat călătorea pe mare, și naufragiul a dezlegat, iar furtuna o a legat. În legături fiind el, vipera aceia s-a încolăcit pe mâna lui, și totuși el nu a suferit nici o vătămare. A fost legat în Roma, și legat fiind a vorbit mulțimii și mii a atras către el, producând ca argument lanțul lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 85)

„Simplitatea lor nu numai că nu a putut împiedica predica, ci încă faptul acesta a contribuit a o arăta în toată splendoarea ei. Căci ascultă ce spune Luca: *Și știind că oamenii necărturari sunt și proști, se mirau* (Fapte 4, 13). Legăturile nu numai că nu-i intimidau, ci tocmai aceasta-i făcea mai îndrăzneți. Nu atâta se încurajau discipolii când Pavel era dezlegat, pe cât atunci când era legat. *Că mai mult cutează, zice, a grăi cuvântul lui Dumnezeu fără frică.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, pp. 122-123)

„Căci tocmai aceasta dovedește mai ales puterea lui Hristos, că prin astfel de lucruri au biruit apostolii, adică prin lanțuri, suferințe, bătăi și cele mai mari pătimiri.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 110)

„*În totul strâmtorați, dar nu striviți; lipsiți, dar nu deznădăjduiți; prigoșiți, dar nu părăsiți; doborâți, dar nu pierduți* (II Cor., 4, 8-9). Prin aceste cuvinte Pavel arată că erau în primejdie de moarte în fiecare zi, că umblau ca niște morți însuflețiți, dați morții în fiecare zi.” (*Cuvânt despre învierea morților*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 121)

„Când vorbim cu elinii și cu iudeii cei ticăloși, este de ajuns, spre dovedirea puterii lui Dumnezeu, aceasta, că a ieșit biruitoare credința noastră, cu toate nenumăratele războaie duse împotriva ei. Lumea întreagă i se împotriva; toți au prigonit cu furie nemaiîntâlnită pe acei doisprezece oameni, pe apostoli: au fost biciuiți, izgoniți, au îndurat mii și mii de rele, cu toate acestea, în scurtă vreme, au putut să biruiască cu toată covârșirea pe toți potrivnicii lor.” (*Cuvânt de laudă*

la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 393)

„Războiul era întreit: firea fiarelor, grozăvia războaielor și faptul ca dușmanii nu erau străinii, ci ai tăi. Acestea îl făceau să fie și mai cumplit. Și pe bună dreptate. Dacă te atacă și-ți declară război unul din afară, îl poți birui cu ușurință; dar când boala izvorăște dinlăuntru, din trupul tău, atunci răul e tare greu de vindecat. Așa s-a întâmplat și pe vremea lui Pavel.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 394)*)

„Apostolii au străbătut întreaga lume în lung și în lat, dezrădăcinând rătăcirea idolatrică și răspândind pretutindeni adevărul evanghelic. Au descurajat orice fărădelege, au curățit murdăria păcatului și i-au învățat pe creștini să nu aibă nici o legătură cu idolii, ci să-L adore pe singurul Dumnezeu adevărat, așteptând învierea morților și împărăția cerurilor.

Toate acestea au provocat împotrivire, au pornit război, cel mai înfricoșător dintre toate războaiele. Au izbucnit tulburări peste tot, în toate regiunile, la toate popoarele, în toate orașele, în toate casele. Predica evanghelică a desființat morala veche și a adus una nouă. Astfel luptătorii tradițiilor idolatre s-au răsculat. Împărații și domnitorii au arătata severitate incredibilă, poporul se afla în tulburare, judecătorii pedepseau cu mare asprime. Vrajmașii lui Hristos au predicat război total împotriva credincioșilor Lui. Prigoane, arestări, întemnițări, exiluri, amenințări, torturi cumplite, morți dureroase (...) Lumea întreagă seamănă cu o mare furtunoasă, care provoacă naufragii repetate. Tatăl se leapădă de fiu, pentru că era creștin; frații se despărteau; stăpânii se înfuriau pe robii lor. Teamă de prieteni; teamă de străini; teamă chiar și de rude. Mare învălmășeală. Ai fi zis că natura s-a răsculat împotriva ei însăși.

Văzând, așadar, fericitul Pavel, pedagogul lumii și dascălul înțelepciunii cerești, chinurile aspre și necazurile grele, pedepsele nesuferite și morțile înfricoșătoare la care erau supuși creștinii, cu nădejdea bunătăților viitoare ala împărăției cerurilor, ce le-a spus? *Căci socotesc că patimile vremii de acum nu sunt vrednice față de mărirea care ni se va descoperi.*” (Romani 8, 18).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 24-25)

„Dar ce – ar putea zice cineva –, nu mai degrabă s-ar fi manifestat harul dacă ei rămâneau totdeauna așa⁷⁸? Însă atunci ei nu deveneau atât de încercați. Căci, dacă nu aveau experiența nici unui necaz, nici a sărăciei, nici a prigoanei, nici a strâmtorării, rămâneau nelucrători și molatici. Dar acum a vrut ca nu numai harul să strălucească prin ei, ci să fie arătată și probarea celor ce I s-au supus, ca să nu zică mai pe urmă unii că aceia n-au făcut nimic din partea lor, ci totul a fost numai din partea lui Dumnezeu. Căci putea Dumnezeu până la sfârșit să-i țină cu multă îmbelșugare de har, însă nu a vrut din multe și absolut necesare pricini, pe care adeseori le-am spus dragostei voastre. Una este tocmai cea pe care am zis-o acum. O alta, nu mai mică decât cea dintâi, ca să-și cunoască măsurile. O a treia, ca să nu primească o slavă mai mare decât cea cuvenită stării lor de oameni. Din aceste pricini, ba chiar din altele mult mai multe, lăsându-i să cadă în mulțime de necazuri pe care nu le așteptau, de fapt nu a voit să-i slobozească de strictetea celei dintâi legiuiri, ci a slăbit doar frâul prea întins al acelei filosofii, ca nu cumva viața în trup să le devină oarecum grea și de nesuportat dacă, adeseori fiind în lipsuri, ar fi trebuit să păzească cu strictetețe acea lege.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 165-166)

„Când a fost vestită de Apostoli dumnezeiasca învățătură, ei au străbătut toată lumea, au semănat cuvântul credinței, au smuls din rădăcină rătăcirea, au nimicit legile vechi ale necredincioșilor, au izgonit toată nelegiuirea, au curățit pământul, au poruncit oamenilor să se lepede de idoli, de temple, de altare idolești și de sărbătorile și slujbele lor; să cunoască pe singurul și Unul Dumnezeu al tuturor și să aștepte nădejdlile cele ce vor să fie; le-au vorbit despre Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, despre înviere și le-au grăit despre împărăția cerurilor. Din pricina aceasta, război cumplit s-a pornit; cel mai grozav dintre toate războaiele. Peste tot numai tulburare, frământare, răzvrătire în toate orașele, în tot poporul, în case, în tot pământul locuit și nelocuit, iar aceasta, pentru că erau zdruncinate datinile vechi, era zguduit felul de viață care dăinuise de atâta vreme, pentru că se introduceau noi învățături, despre care nu auzise nimeni niciodată. Împotriva lor împărății se sălbăticeau, boierii crăcneau, oamenii de rând se tulburau, țărani se frământau, tribunalele se puneau în mișcare, săbiile se scoteau din teacă, armele se pregăteau, legile se înăspreau. Aceasta aducea pedepse,

⁷⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: În starea de a fi permanent susținuți în chip vădit de har. (n.s. 356, p. 165)

osânde, amenințări și tot ce pare mai groaznic oamenilor. Lumea era ca o mare înfuriată, zămislitoare de cumplite naufragii; și nu era cu nimic mai liniștită. Își tăgăduia atunci pentru credință copilul pe tată, nora se despărțea de soacră, frații se învrăjbeau între ei, stăpânii se porneau cu ură împotriva slugilor, aproape că toată omenirea era răzvrătită; și nu era numai război civil, ci război și între rude, în fiecare casă. Cuvântul propovăduirii Evangheliei, intrând în lume ca o sabie și tăind partea bolnavă din partea sănătoasă, pricinuia pretutindeni răzvrătire și împotrivire, făcea să se ridice din toate părțile împotriva credincioșilor mii și mii de vrăjmașii și lupte. Din pricina aceasta unii erau întemnițați, alții duși la tribunale, alții de-a dreptul la moarte; unora li se confiscau averile, alții își pierdeau patria, adeseori chiar viața. Nenorocirile și primejdiile cădeau în jurul credincioșilor mai dese ca fulgii de zăpadă. În casă luptă, în afară primejdie; și de la prieteni, și de la străini, și de la cei de același sânge.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și laudăm în neazuri, știind că neazul aduce răbdare...>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 80-81)

APOSTOLII (viața dumnezeiască a apostolilor)

„Căci sfințenia făcea viața lor strălucită, înțelepciunea lor strălucea, osteneala lor era continuă; ei disprețuiau viața prezentă, nu făceau nici un caz despre lucrurile acestei lumi; ei erau mai prejos de restul oamenilor, și ridicându-se în văzduh cu ușurința vulturului, ei se ridicau până la cer prin faptele lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXIII, 3, pp. 112-113*)

APOSTOLII (despre Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan)

„Ioan s-a odihnit cu capul la sânul lui Iisus; atunci întemeindu-se pe iubirea care i-a arătat-o Iisus, această iubire chiar i-a inspirat mai multă îndrăzneală. Căci vorbind despre Sine, EL zice: *Acela era ucenicul pe care-L iubea Iisus* (Ioan 19, 26). Este oare ceva egal acestei cinstiti? Dar să nu ne oprim acolo, să nu ne mulțumim de a-l înălța pe acest apostol și de a-l numi fericit; să imităm pe evanghelist și să căutăm să cunoaștem ce i-a atras lui această iubire mare a lui Iisus Hristos. Care este cauza? El l-a părăsit pe tatăl său, barca sa, și plasele sale, și l-a urmat pe Iisus Hristos; dar aceea îi era comun cu fratele său, și la fel cu Petru, și cu Andrei, și cu ceilalți apostoli. Ce era în el așa de mare, așa de strălucit pentru a merita o așa de mare iubire? Sfântul Ioan n-a spus nimic despre sine, decât că era iubit; motivul

acestei iubiri, el l-a ascuns din modestie. Că era iubit foarte mult de Iisus Hristos, aceea era vizibil pentru întreaga lume. (...) Corifeul apostolilor făcându-i semn să-I pună o întrebare (Mântuitorului – n.n.), el a pus-o, căci ei se iubeau foarte mult unul pe altul. Așa se spunea despre ei care se urcau împreună la templu, că predicau împreună (Fap., 3, 1). De altfel Petru arăta adesea mai multă râvnă și fierbințeală decât ceilalți, și lui I-a zis Iisus Hristos: *Petre Mă iubești tu mai mult decât aceștia?* (Ioan 21, 15). Ori, cel ce iubea mai mult decât alții era desigur iubit. Dar cu privire la unul se vedea strălucind de iubirea lui pentru Iisus Hristos, cu privire la celălalt, iubirea lui Iisus părea mai evidentă. Ce a făcut deci să fie iubit Ioan cu o iubire singulară? Pentru mine, mie mi se pare că smerenia lui și blândețea lui cea mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXIII, 1, p. 159*)

APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel)

„Astfel era acest suflet sfânt: avea în sine lumea întreagă și purta pe toți în cugetul său, considerându-i ca pe niște rudeniile ale sale întru Dumnezeu, și îi iubea pe toți ca și cum el i-ar fi născut, ba încă le arăta o mai mare dragoste decât orice părinte! Astfel este harul Duhului: învinge toate durerile trupului și arată mai înflăcărată dorința de cel iubit! Și aceasta se poate vedea îndeosebi petrecându-se cu sufletul lui Pavel. Ca și cum ar fi devenit o pasăre înaripată de iubire, ridicată în văzduh, pe toți îi cerceta neconținut, zburând în toate părțile și neîngăduindu-și vreo zăbavă. Ca unul ce știa că Hristos zisese: *Petre, Mă iubești? (...) Paște oile Mele* (Ioan 21, 15), reținuse el însuși această condiție, ca pe cel mai înalt semn al dragostei, punându-l neobosit în lucrare, uneori chiar cu asupra de măsură.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, Prolog, pp. 15-16*)

„Dar ce? La toate neamurile, sau mai bine zis la toate popoarele a predicat Pavel? Cum că el a călătorit predicând de la Ierusalim până în Iliria, și de acolo până la marginile pământului, se învederează din cele scrise romanilor - și dacă nu a umblat prin toate țările, apoi nu se poate spune că ceea ce spune el este neadevărat, fiindcă el nu vorbește numai de el, ci și de cei doisprezece Apostoli în general, ca și de toți cei ce au vestit împreună cu ei cuvântul lui Dumnezeu. De altfel, nici n-ar putea cineva să-l acuze de ceea ce spune, dacă ar judeca după buna lui voință și zelul cel înfocat, prin care, chiar și după încetarea lui din viață, el nu contenește de a predica pretutindeni în lume.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia I, p. 24*)

„Oare ar putea cineva dintre voi să se laude că-și amintește, când se roagă în casa sa, de întreaga Biserică? Eu nu cred. Dar Pavel nu se apropia de Dumnezeu rugându-se numai pentru o cetate, ci pentru lumea întreagă, și nu numai o dată, nici de două sau de trei ori, ci neconținut. A avea, însă, pe cineva în minte neconținut, aceasta nu provine decât dintr-o mare iubire; dar apoi a se și ruga neconținut lui Dumnezeu pentru el, gândește-te cât de mare este dispoziția și iubirea aceluia!” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 30-31)

„... el, stâlpul Bisericii, el, cel mai tare decât piatra și fierul, el, diamantul cel duhovnicesc ce folosea mii de cetăți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, pp. 30-36)

„Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă faptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru (8, 38-39).

Mari lucruri spune el aici! Dar noi nu le știm, fiindcă nici nu avem o astfel de dragoste. Cu toate acestea, deși sunt mari cele ce spune el, totuși voind a arăta că nu sunt nimic față de dragostea cu care am fost iubiți de Dumnezeu, după ce spune de acea dragoste, vorbește în final și de dragostea lui, ca astfel să nu se pară că spune lucruri mari de el. Ceea ce el spune, așa și este: *Ce trebuie – zice – să vorbim de cele prezente și de relele pe care le îndurăm în viața aceasta? Chiar de ar spune cineva de cele viitoare, de lucruri și puteri, ca de pildă moarte și viață, îngeri și arhangheli, și toată făptura de sus, și acestea mi se par mici față de dragostea lui Hristos. De m-ar amenința cineva chiar cu moartea cea viitoare, cu moartea cea veșnică, sau de mi-ar făgădui viața cea nesfârșită, ca să mă depărtez de Hristos, eu totuși nu aș primi. Ce trebuie să-mi vorbești de împărații de pe pământ și de consuli, sau de cutare și de cutare? De mi-ai spune chiar de îngeri, și de toate puterile de sus, și de toate ființele, de mi-ai vorbi de toate cele viitoare, totuși în fața mea sunt mici toate acestea, și cele de pe pământ, și cele din ceruri, și cele de sub pământ, ca și cele mai presus de ceruri, sunt nimic în raport cu dragostea aceea. Apoi, nemulțumit oarecum că n-a reprezentat bine acea dorință pe care o avea, mai introduce și altele, întrebându-l expresia *nici altă faptură oarecare*. Ceea ce spune aici, este cam așa: *dacă ar mai fi și o altă faptură, tot pe atâta pe cât e cea văzută, și pe cât e cea pricepută, totuși nimic nu m-ar putea depărta de acea dragoste*. Acestea le zicea Apostolul nu pentru că îngerii, sau arhanghelii, sau și celelalte puteri se încercau de a-l face să se depărteze de dragostea lui Hristos – să nu fie*

una ca aceasta! –, ci voind a arăta dragostea lui cea nemărginită pentru Hristos. El nu iubea pe Hristos pentru cele ale lui Hristos, ci pentru El iubea cele ale Lui, și numai la El se uita, și numai de un singur lucru se temea: să nu cadă din dragostea către El. Aceasta pentru Apostol era ceva mai groaznic și decât gheena, după cum de asemenea îi era mai de dorit ca orice de a rămâne în stăpânirea dragostei.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 298-300)

„Dar, orice ar spune cineva, totuși nimic nu va spune, căci dragostea lui Pavel era cu mult mai întinsă decât orice mare sau noian, mai iute și mai arzătoare ca orice pară sau văpaie de foc, și nici un cuvânt nu ar putea să o descrie după dreptate, ci numai cel ce a câștigat o astfel de dragoste știe și o cunoaște cu exactitate.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 310)

„Cel ce devenise dascălul tuturor, cel ce culesese o mulțime de merite, cel ce aștepta mii de cununi, cel ce dorea pe Hristos atât de mult încât prefera dragostea Lui înaintea tuturor celorlalte, cel ce ardea pe fiecare zi pentru Dânsul, și pe toate le credea a fi secundare dragostei către Acesta, el, zic, nu se lăsa numai a fi iubit de Hristos, ci a-L și iubi pe El foarte. De aceea el numai la aceasta își avea ațintită privirea, iar pe toate celelalte le suferea cu ușurință. La un singur lucru se gândea înaintea tuturor, anume cum să-și sature această iubire curată, această dragoste nesfârșită către El.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 310)

„Nu atât de grozav este pentru noi tunetul, pe cât de grozavă era vocea lui Pavel pentru demoni. Dacă demonii se înfricoșau și de veșmintele lui, apoi cu atât mai mult de glasul lui. Acest glas îi alunga legați; acest glas a curățit întreaga lume; acest glas a dezlegat bolile, a scos răutatea, a readus adevărul cel întru Hristos, și în Duhul lui Hristos a colindat pământul de la Răsărit la Apus. Ceea ce sunt heruvimii pentru Hristos, aceea era glasul lui Pavel, căci după cum El stă pe acele puteri cerești, tot așa ședea și pe glasul lui Pavel. Căci s-a făcut vrednic de a primi pe Hristos acel glas, grăind cele pe care Hristos le iubea, și ridicându-se până la înălțimi negrăite, aidoma cu serafimii.

Într-adevăr, ce poate fi mai înalt decât acel glas care zicea: *Sunt incredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă faptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu,*

cea întru Hristos Iisus (Romani 8, 38, 39)? Câte aripi ți se pare că are acest glas? Și câți ochi? De aceea zicea: *Căci gândurile lui [ale diavolului] nu ne sunt necunoscute* (II Corinteni 2, 11). De aceea demonii fugeau grămadă, și nu numai când el grăia, ci chiar și numai când din depărtare îi zăreau veșmântul.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 555)

„Și nu numai țărâna gurii, ci și aceea a inimii lui aș voi să o văd, pe care nu ar greși cineva dacă ar numi-o inima lumii întregi, izvorul miliardelor de bunătăți, izvodul și temeiul vieții noastre! Căci Duhul vieții de acolo se împărțea la toți și se comunica membrilor lui Hristos; nu era trimis prin artere, ci prin dreapta voie a faptelor celor bune. Atât de largă era inima lui, încât putea primi în ea cetăți întregi, țări și națiuni, după cum și însuși zice: *inima noastră s-a lărgit* (II Corinteni 6, 11). Cu toate acestea, aceea inimă largă se strâmtora de multe ori de mâhnire, însă dragostea iarăși o lărgea, precum zice: *Căci din multă supărare și cu inima strânsă de durere, v-am scris cu multe lacrimi* (II Corinteni 2, 4). Acea inimă spulberată aș voi să o văd; aceea inimă care pârjolește pe fiecare dintre cei pierduți și care vede mai presus de toate pe Dumnezeu: *Cei curați cu inima, zice, vor vedea pe Dumnezeu*. (Matei 5, 8). Acea inimă care s-a făcut jertfă, după cuvântul proorocului: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit* (Psalmul 50, 19), care a fost mai înaltă decât cerurile, mai largă decât lumea, mai strălucită decât văpaia soarelui, mai arzătoare decât focul, mai tare decât diamantul; aceea inimă care slobozea din ea râuri de apă curată: *Râuri de apă vie, zice, vor curge din pântecul lui* (Ioan 7, 38); aceea inimă, zic, în care era izvorul ce fremăta și țâșnea în sus, care adapă nu numai fața pământului, ci și sufletele oamenilor, de unde nu numai râuri, ci și fluvii de lacrimi curgeau zi și noapte; aceea inimă care a trăit în viața cea nouă, iar nu în aceasta a noastră: *Nu eu mai trăiesc, zice, ci Hristos trăiește în mine* (Galateni 2, 20). Prin urmare, inima lui Hristos era inima lui Pavel, era lespedea Duhului Sfânt și cartea harului Său; era aceea inimă care tremura pentru păcatele străine.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 556-557)

„Nici Gheena și nici Împărăția Cerurilor nu le socotea fi ceva, și nici mii lumi față de dragostea lui Hristos.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXII, p. 198)

„Vai! Ce suflet fericit! Nimic nu e asemenea cu sufletul lui Pavel și nici nu va fi!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 77)

„Cine va spune puterile Tale, Doamne, că nu l-ai lăsat pe Pavel să greșească și că ai arătat omenirii un astfel de bărbat? Te-au lăudat pe Tine toți îngerii într-un glas când ai făcut stelele și când ai făcut soarele, însă nu te-au lăudat atât de mult ca atunci când ai arătat omenirii pe Pavel! De aceea mai strălucit a devenit pământul decât cerul, mai luminat decât lumina soarelui, mai vii scânteierile și mai încântătoare razele ce izvorăsc din el! El ne-a adus nouă rod, nu doar grâu îngrășat, nici rodii din cele cultivate, ci rodul evlaviei, pe care l-a adus la maturitate și pe care îl ridică de jos de câte ori cădea! Soarele de pe cer nu va putea niciodată să ajute mugurii cei putrezi ai pomilor, dar Pavel îi întorcea pe cei care aveau mii de putregaiuri - adică mii de păcate. Acela noaptea se ascunde, dar acesta în continuu îl războiește pe diavol, căci nimic nu l-a oprit, nimic nu l-a stăpânit. Acela, purtându-se pe bolta cerului, slobozește din înalt peste pământ razele sale, iar acesta, răsărind de jos, nu a umplut de lumină doar cerul și pământul ci, de îndată ce și-a deschis gura, i-a umplut de plăcere negrăită chiar și pe îngeri! Fiindcă dacă pentru un păcătos ce se pocăiește se face mare bucurie în ceruri, atunci cel care de la cea dintâi cuvântare a vânat pe mulți întru Domnul, cum să nu umple de bucurie puterile cele de sus? Dar ce spun eu? E de ajuns că Pavel să vorbească fie și cât de puțin și puterile cele cerești să se veselească și să salte de bucurie. Pentru că dacă munții săltau ca berbecii când iudeii au ieșit din Egipt, atunci când oamenii se mută de la pământ la cer, crezi că puțină bucurie este? De aceea, deci, *a rămâne în trup, mai de folos este pentru voi.*” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 78-79)

„Câtă distanță este între cel ce aleargă și cel ce zace jos, căzut în brânci, atâta este și între Pavel și noi. El murea în fiecare zi și avea biruințe în fiecare zi. Nu era timp, nu era minut în care să nu progreseze (...)” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, p. 225)

„Petrecerea lui în ceruri este și pe cel ce aleargă către cer nu-l pot lega cele pământeste și nu-l pot stăpâni. Nu vezi tu petrecându-se același lucru cu soarele? Poți să pui oricâte legături razelor sale, totuși nu-l vei putea opri din drumul său. Deci aici, pe Pavel nu-l poți opri, și încă cu atât mai mult pe el, decât pe soare, căci el a primit mai mult decât acela, fiindcă nu poartă cu el numai lumina noastră ordinară, ci lumina cea adevărată.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 122)

„Dacă mi s-ar întâmpla să-l văd pe Pavel aplecându-se din cer spre pământ și slobozind glasul său, și dacă același Pavel ar grăi în temniță, eu aș

prefera mai mult a-l vedea și auzi în temniță, decât în cer, pentru că atunci când Pavel este în temniță, cei din ceruri se coboară la el și vin spre a-l auzi. Legătura prediciei este legătura lui, temelia prediciei este lanțul acela pe care îl purta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 124)

„Pavel, cetățeanul cerului, cel de formă îmbrăcat cu trup, stâlpul Bisericii, îngerul cel pământesc, omul cel ceresc! Cu cât drag zăbovesc lângă Pavel contemplându-i frumusețea virtuții lui! Nu-mi veseleşte atât fața răsăritul soarelui și săgetarea razelor lui strălucitoare, cât îmi luminează mintea chipul lui Pavel. Soarele luminează fețele, Pavel, însă, ne urcă pe aripile lui la bolțile cerurilor; ne urcă sufletul mai sus decât soarele, mai sus decât luna.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, pp. 41-42)

„A găsit pământul plin de demoni și l-a preschimbă în cer. Căci nu înțelegi cele prezente decât cugetând la acestea. Atunci era tânguitul, atunci erau peste tot altare, fum, grăsimea jertfelor, desfrânări, ritualuri, demonii lui Bahuș, acropolele diavolului, desfrânarea încununată, și Pavel era unul. Cum n-a fost înăbușit? Cum n-a fost sfâșiat? Cum a deschis gura? A intrat în Thebaida și a luat robi. A intrat în curțile împărătești și pe împărat l-a făcut ucenic. A intrat în sala de judecată, și judecătorul i-a zis lui: *Cu puțin de nu m-ai convins să devin și eu creștin*. Și judecătorul a devenit ucenicul lui. A intrat în temniță și l-a convertit și pe temnicer. A ajuns la insula barbarilor și pe viperă a făcut-o învățător. A ajuns la poporul romanilor și l-a smuls pe senator. A ajuns la râuri, la locurile pustii ale lumii de peste tot.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 49-51)

„-Și cine-i omul acesta mai bun decât toți oamenii?

-Cine altul decât acel făcător de corturi, dascălul lumii, cel ce străbate marea și uscatul ca și cum ar fi fost înaripat, vasul alegerii, nuntașul lui Hristos, săditorul Bisericii, zidarul cel înțelept, propovăduitorul, alergătorul, atletul, ostașul, învățătorul, cel ce a lăsat amintirile virtuții sale în toată lumea, cel ce a fost răpit înainte de învierea cea de obște în al treilea cer, cel ce a fost dus în rai, cel ce a fost făcut de către Dumnezeu părtaș tainelor celor negrăite, cel ce a auzit acelea ce nu sunt cu puțință firii omenești să le grăiască, cel ce s-a bucurat de mai mult har și și-a dat mai mare osteneală. Că s-a ostenit mai mult decât toți, ascultându-l pe el spunând: *Mai mult decât toți m-am ostenit* (I Cor., 15, 10). Iar dacă s-a ostenit mai mult decât toți este și încununat, căci *fiecare își va lua plata după osteneala lui* (I Cor.,

3, 8). Iar dacă primește o cunună mai mare decât a Apostolilor - iar la fel cu Apostolii nu este nimeni, și el e mai mare ca ei -, urmează că se va bucura de cea mai înaltă cinste și de cea mai de sus ședere pe scaun”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 132)

„Toți dregătorii care au fost în vremurile de demult au fost dați uitării și nici măcar din nume nu sunt cunoscuți celei mai mari părți dintre oameni, însă numele sfântului Pavel, *cel legat în lanțuri*, e foarte cunoscut aici între noi, foarte cunoscut în ținutul barbarilor, cunoscut la sciți și indieni și chiar dacă ai ajunge la marginile pământului, vei auzi de acest nume, și oriunde ar merge cineva va vedea că numele lui Pavel e în gura tuturor. Și ce-i de mirare că e pe mare și uscat, când și în cer numele lui Pavel e foarte prețuit de îngeri, de arhangheli, de puterile cele de sus și chiar de Dumnezeu, Împăratul lor?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 105-106)

„Ce este omul, cât de mare este noblețea firii noastre și de câte virtuți mari este capabilă această faptură – omul – nimeni nu a arătat mai bine decât Apostolul Pavel. El stă acum de față cu glas mare spre a răpune pe toți pârâșii firii, spre a apăra pe alcătuitorul firii, spre a ne încuraja la fapta cea bună și spre a astupa gura clevetitorilor care mint spunând că firea omenească nu este capabilă de nici un bine. Pavel nu a primit o altă fire decât noi, nu a dobândit alt suflet, nu a locuit în altă lume și cu toate acestea a întrecut cu mult pe ceilalți oameni.

Mai întâi acest Apostol nu s-a înspăimântat de nici o pătimire, de nici un necaz care i s-a întâmplat pentru fapta cea bună și pentru dreptate, ci cu bucurie s-a supus tuturor necazurilor și le-a numit pe acestea *vremelnice și ușoare* (II Cor., 4, 17).

Dar încă și mai vrednic de mirare este că el a făcut toate acestea fără să urmărească vreo răsplătire.

Noi niciodată nu suportăm nici un fel de osteneală și necaz fără să așteptăm răsplătire, el însă le-a luat asupra lui fără răsplătă, cu bucurie și cu dragoste, și nu s-a tânguit de slăbiciunea trupească, nici de mulțimea treburilor, nici de tirania trupului, nici despre altceva.

În toate zilele el se făcea mai râvnitor și cu cât primejdiile îl împresurau mai mult, cu atât el devenea mai curajos.” (*La 29 iunie, la serbarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 288)

„El alerga spre întâmpinarea defăimării ce i se aducea pentru propovăduirea Evangheliei cu mai multă râvnă, decât alergăm noi pentru cinste, dorea moartea mai mult decât noi viața, iubea sărăcia mai mult decât noi bogăția, ostenele mai mult decât alții odihna, necazul mai mult decât alții bucuria și pentru vrăjmașii săi se ruga mai des decât îi blestemăm noi pe ai noștri. Ce deosebire între noi și Pavel? A răsturnat el oare rânduiala firii? Nu, noi răsturnăm rânduiala, Pavel însă a urmat-o așa cum era ea lăsată de Dumnezeu. Și el era om ca și noi. Așa dar nu te tângui asupra firii că ea te împiedică să fii îmbunătățit. Ia aminte la Apostolul Pavel. Pentru dânsul numai una era înfricoșată și grozavă, adică de a supăra pe Dumnezeu. Și nimica nu era pentru dânsul mai scump și nimica nu dorea el așa de mult ca a plăcea Domnului.

Nu mai vorbim de cetăți, de popoare, de împărații și de toate comorile și slava lumii, el le socotea toate deșertăciuni. Nici slavele cerului nu erau pentru el așa de scumpe ca Hristos. Această dragoste lui îi era așa de dulce, încât el nu râvnea nici chiar vrednicia îngerilor și a arhanghelilor. Această dragoste a lui covârșea toate, și având-o el se credea cel mai fericit dintre toate făpturile. Iar această dragoste nici domnia, nici stăpânirea, nici puterea nu vor fi avut pentru el nici un folos.” (*La 29 iunie, la serbarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 289)

„Deci pe cel ce se îngrijea deopotrivă pentru toți oamenii împreună pentru popoare întregi și cetăți ca și pentru fiecare în parte, cu ce să-l asemănăm, cu fier sau cu oțel? Cum trebuie să numim sufletul lui? Trebuie oare să zicem că era ca oțelul și totodată mai nobil și mai prețios decât piatra cea scumpă. Dar ce să zic eu de aur sau de oțel? Pune într-o parte a cântarului toată lumea iar în cealaltă sufletul lui Pavel și vei vedea că acesta din urmă, este mai greu și mai de valoare” (*La 29 iunie, la serbarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 290)

„N-aș greși de-aș numi sufletul lui Pavel livadă de virtuți și rai duhovnicesc. Atât de mult înflorea prin har și atât de vrednică de har își arăta filosofia sufletului său! Pentru că a fost vasul alegerii (Fapte 9, 15) și pentru că s-a curățit bine pe sineși, cu îmbeșugare s-a revărsat peste el darul Duhului.” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 225)

„Ce cuvânt, dar, va fi îndestulător spre lauda isprăvilor lui Pavel? Sau ce limbă va putea să spună laudele cuvenite lui? Cum voi putea face față măreției laudelor lui, când un singur suflet are adunate, în

mod covârșitor, toate virtuțile omenești, și nu numai pe cele omenești, ci și pe cele îngerești?” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 225)

„De unde ar fi, deci, potrivit să fac început laudelor lui? De unde din altă parte dacă nu de la această dintâi laudă, anume de la a arăta că are strânse în el virtuțile tuturor oamenilor. Profeții, patriarhii, dreptii, apostolii, mucenicii s-au distins printr-o virtute oarecum deosebită. Pavel însă are adunate în el la un loc toate virtuțile pe care fiecare dintre aceia le avea; și le are cu atâta covârșire, cum nimeni dintre ei nu le avea.” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 225)

„Despre care jertfă a lui Pavel vreți să vă vorbesc? Că nu-i numai una! Se jertfea în fiecare zi și aducea o îndoită jertfă: murea în fiecare zi (I Cor., 15, 31) și purta în trupul lui omorârea Domnului Hristos (II Cor., 4, 10). Se găsea neconținut în fața primejdiilor; se junghia prin voință; își omora în așa chip firea trupului, că nu era cu nimic mai prejos de jertfele junghiate, ba, dimpotrivă, cu mult superioare lor. Nu jertfea boi și oi, ci se jertfea pe sine însuși în fiecare zi, printr-o îndoită jertfă. De asta a și îndrăznit să zică: *Căci eu iată-mă și jertfesc* (II Tim., 4, 6), numind jertfă sângele lui. Nu s-a mulțumit cu aceste jertfe, ci, după ce s-a afierosit bine pe sine însuși, a adus lui Dumnezeu întreaga lume: pământul și marea, ținuturile locuite de greci și pe cele locuite de barbari, și, ca să spun într-un cuvânt, tot pământul luminat de soare. Ca un întraripat a străbătut toată lumea; n-a călătorit de dragul călătoriei, ci a smuls spinii păcatelor, a semănat cuvântul credinței, a alungat rătăcirea, a adus adevărul, a făcut îngeri din oameni, dar, mai bine spus, a făcut pe oameni din demoni, îngeri. De aceea, când a fost să plece de pe lumea aceasta, după atât de multe sudori și după atât de nenumărate biruințe, spunea mângâind pe ucenici: *Chiar dacă mă jertfesc pentru jertfa și pentru slujba credinței voastre, mă bucur; și mă bucur împreună cu voi toți; de aceea și voi bucurați-vă; și bucurați-vă împreună cu mine* (Filip., 2, 17-18). Ce jertfă ar putea egala jertfa aceasta, pe care Pavel a jertfit-o junghiind-o cu sabia Duhului, pe care a adus-o pe jertfelnicul cel mai presus de ceruri?” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 226)

„Pavel n-a avut altă fire, n-a avut alt suflet, n-a locuit în altă lume; a trăit pe același pământ și în aceleași ținuturi ca și noi; a fost crescut sub aceleași legi și datini; cu toate acestea, a depășit pe toți oamenii tuturor timpurilor.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 233)

„Lucru de mirare la Pavel este nu numai acela că, datorită marii sale râvne, nici nu simțea oboselile virtuții, ci și aceea că nici nu săvârșea virtutea pentru plată. Noi, nici chiar când e vorba de răsplată, nu vrem să asudăm pentru virtute; Pavel însă îmbrățișa și iubea virtutea fără să se gândească la răsplată și sărea cu toată ușurința peste piedicile ce păreau potrivnice virtuții.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 233)

„Pavel căuta rușinarea și ocară cea pentru predicarea Evangheliei mai mult decât căutam noi cinstea; căuta moartea mai mult decât căutam noi viața; căuta sărăcia mai mult decât căutam noi bogăția; căuta ostenele mai mult decât căuta alții tihna; dar nu numai mai mult, ci cu mult mai mult; căuta durerile mai mult decât căuta alții bucuriile; căuta să se roage pentru dușmani mai mult decât căuta alții să-i blesteme.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 234)

„De un singur lucru se temea, de un singur lucru fugea: de a supăra pe Dumnezeu; de nimic altceva; după cum nici nu dorea altceva decât de a plăcea lui Dumnezeu. Și nu spun că nu dorea nimic din cele de pe lumea aceasta, dar nici din cele viitoare. Să nu-mi vorbești mie de orașe, de popoare, de împărați, de oștiri, de arme, de averi, de stăpâniri și de puteri! Nici ca pe o pânză de păianjen nu le socotea! Vorbește-mi chiar de bunătățile și frumusețile cele cerești, și atunci vei vedea puternica dragoste a lui Pavel pentru Hristos! Din pricina dragostei acesteia Pavel nu se mai minuna nici de vrednicia îngerilor, nici de a arhanghelilor, de nimic. Avea în sufletul lui ceva mai mare decât orice, dragostea lui Hristos. Cu ea se socotea mai fericit decât toți; fără ea nu dorea să fie nici cu Domniile, nici cu Începătoriile, nici cu Stăpâniile. Cu dragostea aceasta voia să fie mai degrabă în cele mai grele munci și cu cei osândiți, decât fără ea, cu cei din frunte și cu cei în cinste. Pentru Pavel era o singură osândă: pierderea dragostei lui Hristos. Aceasta este

pentru el iadul, aceasta este pedeapsa, aceasta, pricinuitoarea a mii și mii de rele. După cum nu era pentru Pavel decât o singură desfătare: dobândirea dragostei lui Hristos, aceasta era pentru el viața, aceasta lumea, aceasta îngerul, aceasta cele din lumea de aici, aceasta cele viitoare, aceasta împărăția, aceasta făgăduința, aceasta, pricinuitoarea a mii și mii de bunătăți. Tot ce nu țintea la dragostea lui Hristos nu-l socotea nici trist, nici vesel. Disprețuia pe toate cele ce se văd ca pe iarba putredă. Tiranii și popoarele înfuriate îi păreau a fi țânțari. Moartea, pedepsele și miile de chinuri, jocuri de copii. Numai să le sufere pentru Hristos! Atunci le îmbrățișa și pe acestea; și se lăuda atât cu lanțurile sale, cum nici Nero nu se lăuda cu coroana de pe cap. Locuia în temniță ca și cum ar fi locuit în cer. Primea rănirile și biciuirile cu mai multă plăcere decât cei ce primesc premii. Iubea ostenele ca pe răsplăți și socotea răsplată ostenele. De asta le și numea har. Ascultă! Răsplată era pentru Pavel a muri și a fi cu Hristos (Filip., 1, 23), pe când a rămâne în trup, luptă. Cu toate acestea, voiește mai bine să rămână în trup decât să moară, spunând că-i mai de trebuință asta (Filip., 1, 24). A fi anatema de la Hristos era pentru el luptă și durere; dar, mai bine spus, chiar mai mult decât luptă și durere. A fi cu Hristos era pentru Pavel răsplată. Cu toate acestea, pentru dragostea de Hristos, Pavel vrea mai degrabă să fie anatema. Poate însă că cineva îmi va spune că acestea toate îi erau plăcute lui Pavel din pricina lui Hristos. Asta o spun și eu, pentru că cele ce pentru noi sunt pricini de tristețe, acelea erau pentru Pavel pricini de mare bucurie.” (Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 234- 235)

„Într-adevăr, mulți oameni, când le mor copiii, capătă oarecare mângâiere dacă li se îngăduie să plângă. Dacă sunt împiedicați, suferă. Tot așa și Pavel. Plângând zi și noapte, se mângâia. Că nimeni nu și-a jelit așa de mult păcatele lui cât a jelit Pavel păcatele altora. Gândește-te ce chinuri sufletești încerca Pavel pentru iudeii care nu voiau să se mântuiască, de vreme ce se ruga să cadă din slava cea de sus numai și numai ca ei să se mântuiască. De aici se vede că pentru Pavel era cu mult mai cumplită pierderea iudeilor decât propria sa pierdere. De n-ar fi fost mai cumplită, n-ar fi făcut o astfel de rugăciune. A ales-o pentru că era mai ușoară și pentru că avea mai multă mângâiere. Dar Pavel nu numai că o voia, ci o și striga, spunând: *Întristarea îmi este mare și necurmată durerea în inima mea* (Rom., 9, 2).” (Cuvântul al II-lea la

Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 236)

„Pavel mergea pe pământ, dar săvârșea toate faptele sale ca și cum ar fi mers împreună cu îngerii. Era îmbrăcat cu trup muritor, dar era tot atât de curat ca și îngerii; era supus tuturor nevoilor firii, dar râvnea să nu pară întru nimic mai prejos de puterile cele de sus. Ca un împărat străbătea lumea; ca unul fără de trup înfrunta durerile și primejdiile; ca unul care ar fi dobândit cerul disprețuia cele de pe pământ; ca unul care ar fi trăit împreună cu înseși puterile cerești, așa era de veghetor.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 237)*

„Nu este oare minunat și străin lucru ca un cuvânt ce sare de pe o limbă de țărână să alunge moartea, să dezlege păcatele, să îndrepte o fire betegită, să prefacă pământul în cer? De asta mă înspăimânt de puterea lui Dumnezeu, de asta mă minunez de puterea lui Pavel, că a primit un atât de mare har, că s-a pregătit așa pe sineși.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 237)*

„Știind deci și Pavel că dragostea este capul bunătăților, o săvârșea cu toată scumpătatea. Într-adevăr, nimeni n-a iubit atât pe dușmani, nimeni n-a făcut atâta bine hulitorilor, nimeni n-a suferit atât pentru prigonitori. Nu se uita la cele ce suferea, ci se gândea că și prigonitorii săi sunt oameni ca și el. Și cu cât se înfuriau mai mult, cu atât mai mult îi era milă de nebunia lor. Și după cum se poartă un tată cu copilul lui cuprins de nebunie - căci tatăl plânge și i se rupe inima de milă cu atât mai mult cu cât copilul bolnav îl ocărăște și îl lovește mai cumplit -, tot astfel și Pavel se purta cu mai multă dragoste.” (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 238-239)*

„Ai văzut suflet care depășește tot pământul? Nădăjduia să înfățișeze lui Dumnezeu pe tot omul; și în ceea ce-l privește, i-a înfățișat pe toți: ca și cum ar fi născut el pe toți oamenii lumii, așa se frământa, așa alerga, așa se străduia să-i ducă pe toți în împărăția cerurilor, ajutând, făgăduind, rugându-se, cucerindu-se, înfricoșând pe draci, alungând pe stricătorii de suflete. Și toate acestea le făcea prin viu grai, prin epistole, cu cuvântul, cu fapta, prin ucenicii lui, prin el

însuși, îndrepta pe cei căzuți, întărea pe cei ce stau în credință, ridica pe cei ce zăceau la pământ, mângâia pe cei cu inima zdrobită, încuraja pe cei trândavi; striga înfricoșător către vrăjmași, se uita cu asprime la dușmanul. Ca un general, sau ca un prea iscusit doctor, el era și om de corvoadă, și purtător de scut, și apărător. Era totul în tabără. Arăta multă purtare de grijă și multă râvnă nu numai în cele duhovnicești, ci și în cele trupești.” (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 242)

„Fiind mare în dragoste, care e capul virtuților, era mai arzător decât flacăra. Și cum fierul care cade în foc ajunge cu totul foc, tot astfel și Pavel, aprins fiind de focul dragostei, ajunge în întregime dragoste. Fiind ca un tată obștesc al întregii lumi, se purta ca un părinte trupesc; dar, mai bine spus, depășea pe toți părinții prin grija lui și de cele trupești, și de cele sufletești. Dădea pentru iubiții lui copii: banii, cuvintele, sufletul, totul.

Din pricina asta numea dragostea *plinire a legii* (Rom., 13, 10), *legătură a desăvârșirii* (Col., 3, 14), *mamă a tuturor virtuților*, început și sfârșit ale virtuții. (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 233)

„Pavel a ajuns atât de mare nu numai prin har, ci și prin sânguința sa. Și de asta a ajuns prin har, pentru că a ajuns și prin sânguință. Cu covârșire, și harul și sânguința; harul lui Dumnezeu a suflat asupra lui, iar voința era în el. Vrei să cunoști harul lui Dumnezeu? Hainele lui înfricoșau dracii! Dar nu mă minunez de asta, după cum nu mă minunez nici de aceea că umbra lui Petru alunga bolile, ci mă minunez că a făcut lucruri minunate înainte de primirea harului, chiar de la început; nici nu avea această putere, nici nu primise hirotonia și s-a aprins de un zel atât de mare pentru Hristos, încât a sculat tot poporul iudeu împotriva lui. Văzându-se înconjurat de primejdii așa de mari, că și orașul era înconjurat, a coborât printr-o fereastră a zidului și a fugit; cu toate acestea, n-a căzut în trândăveală, nici n-a fost cuprins de sfială și teamă, ba, dimpotrivă, primejdiile i-au aprins și mai tare zelul. Dând pas primejdiilor pentru iconomie, dar nedând pas nimănu când era vorba de învățătură, a luat crucea și urma lui Hristos, deși avea înaintea ochilor pilda lui Ștefan, deși vedea că iudeii mai mult decât toți căutau să-l ucidă și doreau să guste din carnea lui. Nu se arunca în primejdii fără nici o socoteală, dar nu ajungea mai trândav după ce scăpa de ele.

Iubea tare viața de aici pentru câștigul ce-l avea din ea; dar o și disprețuia tare pentru filosofia câștigată de el de pe urma disprețuirii ei, sau pentru graba mare ce-o avea de a pleca la Iisus. Ceea ce am spus totdeauna despre Pavel nu voi înceta niciodată să spun: nici un om înconjurat de atâtea lucruri potrivnice n-a izbutit ca Pavel, să le schimbe în folosul său. Nici un om n-a dorit atât viața aceasta, nici chiar cei care țin la viață, dar nici unul n-a disprețuit-o atât, nici chiar cei care țin cu orice preț să se omoare; nu-l tulbura nici o dorință și n-avea nici o poftă pentru vreun lucru din lumea aceasta; judeca totdeauna dorința lui prin voința lui Dumnezeu.” (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 258)

„Nici un alt om n-a avut atâtea pricini de laudă ca Pavel, și totuși nici un alt om n-a fost așa de lipsit de mândrie ca el! Ascultă! Pavel spune: *Cunoștința semețește*. Și toți am putea-o spune împreună cu el. Și Pavel avea în el atâta cunoștință câtă n-a fost în nici un om de când e lumea. Cu toate acestea, cunoștința nu l-a făcut mândru, ci tocmai bogăția cunoștinței lui îl smerea.” (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 260-261)

„Pavel ne-a dat poruncă și lege ca să nu cruțăm pe cei care sunt nepăsători față de Dumnezeu; dimpotrivă, să le vorbim mai cu asprime, în Pavel avem măsura tuturor faptelor. Din pricina aceasta Pavel este de laudă în toate: și când făptuiește și când grăiește, și când ocărăște și când laudă, și când întoarce spatele și când mângâie, și când se înalță pe sine și când se smerește, și când se laudă și când se vaită. Pentru ce te minunezi dacă și ocara și muștrarea fac pe cineva vrednic de laudă, când chiar omorul și înșelăciunea și viclenia au făcut pe unii vrednici de laudă, atât în Vechiul Testament cât și în Noul Testament?

Cercetând dar temeinic toate acestea, să ne minunăm și de Pavel și să slăvim pe Dumnezeu.” (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 264)

„Dar când se apropiau de trupurile celor bolnavi hainele lui Pavel, toată boala era alungată.” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 273)

„Pavel, mai iute decât focul, n-a stat nici o zi liniștit: ci îndată ce a ieșit din izvorul sfințit al apelor, din apa Botezului, vâlvătai de flăcări s-au aprins în sufletul lui. Nu s-a gândit la primejdii, nu s-a gândit că iudeii au să râdă de el, că au să-l facă de rușine, că n-au să creadă în el! Nu! Nu s-a gândit la așa ceva! A luat alți ochi, pe cei ai dragostei, și o altă minte și s-a aruncat înainte, ca un puhoi, cu multă furie! A dărâmat toate legile iudeilor și a dovedit cu Scripturile că Iisus este Hristosul. Și încă nu avea multe daruri ale harului, încă nu fusese învrednicit de atât de mare Duh! Cu toate acestea, s-a aprins îndată și făcea totul cu sufletul mort pentru lume. Și ca și cum ar fi vrut să-și răscumpere timpul trecut, așa le făcea pe toate; căuta să se ostenească aruncându-se pe sine însuși în acea parte a luptei unde erau numai primejdii, numai temeri.” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 276)

„Spunea: *Sunt legat dar cuvântul nu este legat* (II Tim., 2, 9). Îl fugăreau; și fapta asta era o prigoană; dar sfârșitul faptei, apostolie de învățator. Vrajmașii lui făceau ceea ce ar fi făcut prietenii și cunoscuții. Nu-l lăseau să se statornicească într-un loc; ci, prin uneltiri și prin fugăriri purtau pe doctor pretutindeni, ca toți să audă limba lui. L-au lăsat iarăși, dar a ajuns și mai înverșunat; au alungat pe ucenici, și i-au trimis celor ce nu aveau învățator. L-au dus în fața unui județ mai mare, și a fost de folos unei mai mari cetăți, Roma. De aceea iudeii, plângându-se, ziceau despre apostoli: *Ce să facem oamenilor acestora?* (Fapte 4, 16). *Prin ceea ce facem, răspândim și mai mult credința lor.* L-au dat pe Pavel temnicerului, ca să-l aibă în mâini și mai bune; dar temnicerul a fost legat mai bine de Pavel. L-au trimis împreună cu cei legați, ca să nu fugă; dar el a catehizat pe cei legați. L-au trimis pe mare, ca să facă, fără voia lor, să-și termine și mai iute călătoria; iar sfârâmarea corăbiei a ajuns pricină de învățatură celor ce fuseseră cu el în corabie. Amenințau cu mii și mii de munci, ca să stingă predicarea Evangheliei, dar ea creștea și mai mult.” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 279)

„Ați auzit negreșit de Neron, ajuns celebru din pricina desfrânării lui. A fost cel dintâi și singurul dintre împărați care a născocit noi chipuri de desfrânare și de necuviință. Neron a învinuit pe fericitul Pavel, care a trăit pe timpul domniei lui, de aceleași fapte de care voi îi acuzați pe acești sfinți

bărbați. Fericitul Pavel câștigase pentru credința creștină pe o concubină a lui Neron, iubită foarte mult de el, și a înduplecat-o totodată să părăsească legătura sa necurată. Din pricina asta Neron l-a numit pe Pavel plagă a societății, înșelător și, în sfârșit, i-a adus și alte învinuiri, ca acelea pe care le roștiți voi acum. L-a pus mai întâi în lanțuri, dar, pentru că nu l-a înduplecat să înceteze de a mai sfătui pe față, a pus, în cele din urmă, să fie omorât. Ce a păgubit cel omorât? Ce a folosit ucigașul? Cât folos a avut Pavel cel ucis atunci, și câtă pagubă Neron ucigașul! Nu este, oare, căutat de întreaga lume ca un înger? Spun doar atât, ca să arăt numai bunătățile din lumea aceasta dobândite de Pavel. Nu este, oare, Neron hulit de toți ca o adevărată plagă a societății și ca un demon?” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 191)

„Pavel avea o putere cu mult mai mare decât puterea cuvântului, în stare să săvârșească lucruri mai mari. Era înfricoșător dracilor numai ce se arăta, fără să scoată vreun cuvânt. De s-ar aduna la un loc toți cei din vremea noastră, cu mii și mii de rugăciuni și lacrimi, n-ar putea să facă atâta cât au făcut atunci șorțurile lui Pavel (Fapte 19, 12). Când Pavel se ruga, învia morții (Fapte 20, 7-12); și a făcut și alte minuni la fel de mari încât păgânii l-au socotit Dumnezeu (Fapte 14, 8-18); iar înainte de a se muta din viața aceasta a fost învrednicit să fie răpit până la al treilea cer și să audă cuvinte neîngăduite omului să le audă (2 Cor., 12, 2-4). Cum nu se cutremură oamenii din vremea noastră, când încearcă să se compare cu un astfel de bărbat?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 113-114)

„Dacă, însă, am lăsa la o parte minunile lui și am veni la viața fericitului Pavel și i-am cerceta viețuirea lui îngerească, l-am vedea și aici, mai mult decât prin minuni, biruitor pe atletul lui Hristos. Ce poți spune de râvna lui, de bunătatea lui, de dese primejdii prin care trecea, de grijile lui, care veneau în valuri, de neconținutele lui supărări pentru Biserici, de mila lui față de cei neputincioși, de multele lui necazuri, de nemaiauzitele lui prigoniri, de morțile care îl amenințau în fiecare zi (2 Cor., 11, 23-28)? Care este locul din întreaga lume, care este uscatul, care este marea, care să nu fi cunoscut luptele dreptului acestuia? Pe Pavel și pustiul l-a cunoscut și l-a primit adeseori, când era în primejdii (Gal., 1; 17). A îndurat tot felul de vrăjmășii, dar a și avut tot felul de biruințe! N-a încetat niciodată lupta, dar niciodată nu i-a lipsit cununa!

Dar, nu știu cum s-a făcut, că m-am pornit să ocărăsc pe marele Pavel. Într-adevăr, faptele lui depășesc orice cuvânt, iar pe al meu tot atât de mult

cât mă depășesc și pe mine maștrii în cuvânt. Dar cu toate că sunt atât de nedibaci, totuși nu mă voi opri - și fericitul Pavel va judeca cuvintele mele nu după felul cum le rostesc, ci după intenția cu care le rostesc -, nu mă voi opri de a vorbi de însușirea aceea mare a lui, care le întrece pe celelalte însușiri amintite mai sus tot atât pe cât întrecea el pe ceilalți oameni. Care este această însușire? După atât de mari fapte, după atât de multe și nenumărate cununi, se ruga să ajungă în iad și să fie dat muncii veșnice, pentru ca să se mântuiască și să vină la Hristos iudeii (Rom., 9, 3), care de atâtea ori l-au lovit cu pietre (Fapte 14, 19; 2 Cor., 11, 25) și l-ar fi omorât dacă le-ar fi stat în putere. Cine a dorit așa de mult pe Hristos ca Pavel? Dacă poate fi numit acesta dor, și nu ceva mai mult decât dor! Și ne mai comparăm noi cu Pavel după atâtea har pe care l-a primit de sus, după atâtea virtute pe care a arătat-o! Ce îndrăzneală poate fi mai mare ca aceasta?" (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 114-115)

„Pavel, locuitorul cerului, stâlpul bisericilor, îngerul pământesc, omul cerurilor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 80)

„Îndeajuns ne-a ospătat mai înainte limba aceea ce vărsa aur lămurit și curat și are în gură izvoare de miere. Zic adică limba fericitului Pavel, care mai bine zis covârșește dulceața fagurului de miere prin dulceața învățaturii celei duhovnicești.” (Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 74)

„Pavel, alergătorul în toată lumea, cel ce își avea trupul numai de formă, cel care a călcat în picioare până și trebuințele firii, cel ca alunga demonii, cel ce era cinstit în ochii credincioșilor ca un înger, cel de care s-au rușinat și fiarele, cel de care s-a sfiit marea și, ținându-l o zi și o noapte, nu l-a înecat; cetățeanul raiului, cel răpit la cer de trei ori, cel care s-a împărțit din tainele lui Dumnezeu, cel ce s-a ostenit mai mult decât toți apostolii; vasul alegerii, cel ce a condus Biserica la Mirele Hristos; crainicul neamurilor, cel ce a străbătut marea și uscatul, cel ce a lăsat pretutindeni urmele de biruință ale bărbăției sale; cel ce s-a luptat neîncetat cu foamea și cu setea; cel ce s-a războit cu golătatea și cu frigul și a zis: *până în ceasul de acum flămânzim și însetăm, și suntem goi*; cel ce s-a făcut mort lumii; cel ce socotea lumea moartă pentru sine, locuitorul ceresc, nebunaticul îndrăgostit de Hristos, cel mai fierbinte decât focul, cel mai vajnic ca fierul și mai tare ca diamantul.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserică Sfintei Irina, despre*

râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții, în vol. Cateheze maritale, p. 82)

„... porunca diavolilor și învia morții, și îmbolnăvea doar prin poruncă, și putea să vindece pe cei bolnavi, ale cărui haine și umbră tămăduiau orice fel de boală.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare, cuvântul I, în vol. Cateheze maritale, p. 147*)

„... limba întregii lumi, lumina Bisericilor, temelia credinței, stâlpul și întăritura adevărului.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare, cuvântul I, în vol. Cateheze maritale, p. 150*)

„Și nici măcar de încălțămintele lui a ne atinge, atâta suntem de departe de mărimea lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 64*)

„Multă bucurie am a pomeni numele bărbatului acestuia, privind frumusețea faptelor lui celor bune, că nu veselește soarele atâta fețele când răsare și dă raze luminoase, ca numele lui Pavel. Că soarele luminează numai fața, iar Pavel ne înalță tocmai în porțile cerurilor și mai înalt lucrează decât soarele și luna, că în acest fel este puterea bunătății lui, că face din oameni îngeri și pe suflet îl face de zboară la cer.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 151*)

„Însă printre toți sfinții, Pavel strălucește de o strălucire de necomparat. Nu bunurile pământești sunt acestea la care renunță el pentru frații săi, nici relele de aici de jos la care se dedă el pentru mântuirea lor, ci *anatema* pe care el o înfruntă pentru frații săi. Pentru a-i scoate din adânc, el se aruncă pe sine acolo în el!” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 182*)

„Cuceririle lui sunt vaste ca și lumea, faptele lui sunt nenumărate, triumfurile lui fără de sfârșit, minunile lui fără de limită. Și alături de aceste slăvi ale sale să enumerăm martiriile sale, totdeauna persecutat, urât, alungat, urmărit peste oceane și mări și pământ, închis în închisoare, târât înaintea tribunalelor și a împăraților, dat lui Nero ca și o pradă unei fiare crude. Cine va spune suferințele marelui Pavel? Cine va enumera martiriile sale, ori de unde-i vine lui puterea? Pavel nu are decât o armă, nu cunoaște decât un singur izvor: rugăciunea. El se roagă neîncetat în alergările sale și în grozăvia

închisorilor sale, aclamat de mulțimi sau bătut cu vergi de călăii săi.”
(Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 484)

„Poate fi un lucru mai minunat decât acesta? Lupul a ajuns păstor. Cel care bea sângele oilor nu conținește să-și verse sângele lui pentru mântuirea oilor. Vrei să vezi că bea sângele oilor, că gura lui era plină de sânge? *Iar Saul încă suflând amenințare și ucidere împotriva ucenicilor Domnului...*(Fapte 9, 1). Dar acesta, care sufla amenințare și ucidere, acesta, care vărsa sângele sfinților, acesta și-a vărsat sângele lui pentru sfinți! *Ca om*, spune el, *m-am luptat cu fiarele în Efes?* (I Cor., 15, 32). Și iarăși: *în fiecare zi mor* (I Cor., 15, 31). Și iarăși: *Socotiți am fost ca niște oi de junghiere* (Romn., 8, 36). Și spunea acestea cel ce era de față când se vărsa sângele lui Ștefan, când (el însuși) încuviința uciderea lui. Ai văzut că lupul a ajuns păstor? Oare mai înainte de asta nu vă rușinați când auzeați că Pavel a fost prigonitor, hulitor, ocărător? Ai văzut că vina de mai înainte i-a făcut lauda mai mare?” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 16)

„Vrei să vezi cât l-a schimbat, cât Și l-a apropiat, cât l-a atras, și că l-a pus alături de cei dintâi prieteni ai Lui? Nici unui om n-a vrut Hristos să-i spună atâtea taine câte i-a spus lui Pavel.

- De unde știm asta?

- O spune însuși Pavel: *A auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cade omului să le grăiască* (II Cor., 12, 4)? Ai văzut de câtă dragoste s-a bucurat vrăjmașul și dușmanul? De aceea, trebuie să vă spun viața lui de mai înainte, pentru că ea ne arată și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și puterea Lui. Iubirea Lui de oameni, că a voit să mântuie și să atragă la El pe cel ce săvârșise atâtea rele; puterea, pentru că a putut ceea ce a voit. Sufletul mare al lui Pavel îl arată și faptul că nu făcea nimic din duh de ceartă, nici nu era stăpânit de slava deșartă, ca iudeii, ci aprins de râvnă; e drept, nu dreaptă, dar râvnă. Asta o și striga, însuși zicând: *Dar am fost miluit pentru că am făcut-o neștiind, în necredință* (I Tim., 1, 13). Uimit de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, spunea: *Ca în mine mai întâi să arate Hristos toată îndelunga Lui răbdare, ca pildă celor ce au să creadă în El spre viața veșnică* (I Tim., 1, 16). Iar în altă parte spunea: *Lucrarea puterii Lui a arătat-o mai cu seamă în noi cei ce credem* (Efes., 1, 19). Ai văzut că viața de mai dinainte a lui Pavel a arătat și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și puterea Lui, dar a arătat și integritatea sufletului său? Astfel, în Epistola către Galateni, spre a le dovedi că nu s-a schimbat prin oameni, ci prin puterea lui Dumnezeu, a spus: *Dacă aș plăcea oamenilor, n-aș mai fi rob al*

lui Hristos (Gal., 1, 10).” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 19)

„Eu, când aud de Pavel Apostolul, îmi aduc aminte îndată de omul care a trăit în necazuri, în strâmtorări, de omul care a fost lovit, care a fost întemnițat, care a petrecut o zi și o noapte în prăpastia mării (II Cor., 11, 23-26); care a fost răpit în al treilea cer, care a auzit în rai cuvinte de nespus (II Cor., 12, 2-4), îmi aduc aminte de vasul alegerii (Fapte 9, 15), de nuntașul lui Hristos, de cel care dorea să fie anatema de la Hristos pentru frații lui (Rom., 9, 3). Ca un lanț de aur, numele lui Pavel aduce în mintea celor ce sunt cu mare luare-aminte tot șirul faptelor lui mari. Și nu este mic câștigul ce-l avem de aici!” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 67)

„Pe toți sfinții îi iubesc, dar mai ales pe fericitul Pavel, vasul alegerii, trâmbița cea cerească, nuntașul lui Hristos. Spun aceasta și dau pe față dragostea ce-o am, ca să vă fac și pe voi părtași dragostei. Cei îndrăgostiți cu dragoste trupească se rușinează, pe bună dreptate, să-și mărturisească dragostea, pentru că se fac de răs și pe ei, și vatămă și pe cei ce le aud mărturisirea; dar cei îndrăgostiți cu dragoste duhovnicească nu încetează nicicând să și-o mărturisească, pentru că frumoasa lor mărturisire le e de folos și lor, și celor ce-o aud. Dragostea cealaltă e păcat, aceasta, laudă. Aceea, patimă de ocară sufletului; aceasta, veselie sufletului, bucurie și podoabă preafrumoasă. Aceea aduce război în sufletul îndrăgostiților, aceasta izgonește războiul, de este, și aduce pace adâncă în cei îndrăgostiți. De pe urma aceleia nu-i nici un folos, ci chiar mare pagubă de bani, cheltuială fără cap, distrugere a vieții și stricare desăvârșită de case! De pe urma acesteia, mare e bogăția faptelor bune, mare e belșugul de virtute!” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 316)

„Să nu-mi spună cineva:

- Acum Pavel nu-i printre noi, nu-l vedem cu ochii noștri! Cum putem iubi pe cel pe care nu-l vedem?

În calea dragostei acesteia nu stă nici o piedică. E cu putință să-l iubești, deși a murit, să-ți fie drag, deși nu-l vezi, mai cu seamă când vedem în fiecare zi atâtea și atâtea urme ale virtuții sale: bisericile de pe fața întregului pământ, surparea necredinței, schimbarea unei rele viețuiri într-o viețuire bună, izbăvirea de înșelăciune, altarele sfărâmate, templele închise, amuțirea demonilor. Pe toate acestea, și pe cele asemenea lor, le-a doborât

puterea cuvântului lui Pavel, însuflețită de harul lui Dumnezeu! Ea a aprins pretutindeni strălucitoare flacăra credinței! Avem, pe lângă faptele acestea, și epistolele lui sfinte, care zugrăvesc bine tot chipul acelui suflet fericit. Să punem la inimă cele scrise de Pavel în scrisori cu tot atâta drag, ca și cum Pavel ar fi în fața noastră și ar vorbi cu noi.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>, 2, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 317-318*)

„Cine nu se va minuna de Pavel? Cine nu-l va admira? Dar, mai bine spus, cine ar putea admira și prețui după vrednicie sufletul acela mare și înalt cât cerul, că, deși legat și întemnițat în Roma, totuși scria filipenilor de la atâta distanță? Știți doar ce depărtare este între Macedonia și Roma! Dar nici lungimea drumului, nici scurgerea mare de timp, nici mulțimea de treburi, nici primejdia și necazurile în valuri, nimic nu i-a scos din suflet dragostea față de ucenici și amintirea lor! Îi avea mereu în minte! Nu-i erau atât de mult legate mâinile de lanțuri, cât de legat și de lipit îi era sufletul de dorul ucenicilor. Aceasta o arată și la începutul epistolei, când spune: *Pentru că vă am în inima mea, în lanțurile mele și în apărarea și întărirea Evangheliei* (Filip., 1, 7). Întocmai ca un împărat care, suit pe tron de cum se face ziuă, stă în palatele împărătești și primește îndată de pretutindeni scrisori nenumărate, așa și Pavel stătea în temniță, ca în niște palate împărătești, și așa primea și trimitea scrisori cu mult mai multe; că neamurile toate cereau înțelepciunii lui răspuns la treburile lor. Că Pavel avea în grijă cu atât mai multe treburi decât un împărat, cu cât și stăpânirea ce i se încredințase era mai mare. Dumnezeu pusese în mâinile lui Pavel nu numai țara locuită de romani, ci și pe toți barbarii, și marea, și pământul!” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 333-334*)

APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Petru)

„Petru era înconjurat de mulțimi și umbra lui alunga bolile, îi îndepărta pe diavoli și-i învia pe morți. Acesta a înconjurat lumea, tăind buruienile necredinței și semănând semințele evlaviei cu plugul cel mai bun, plugul învățaturii. Și la cine a venit? La traci, la sciți, la inzi, la mauri, la sardinieni, la goți, la fiarele sălbatice, și i-a schimbat pe toți.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>, p. 49*)

„Petru, verhovnicul cetei apostolilor, gura ucenicilor, stâlpul Bisericii, tăria credinței, temelia mărturisirii, pescarul lumii, cel ce a ridicat neamul nostru din adâncul rătăcirii la cer, cel ce totdeauna fremăta de însuflețire și îndrăznire, dar, mai bine spus, mai mult de dragoste decât de îndrăznire.” (Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 227)

APOSTOLII (după moartea lor au fost mai cinștiți decât împărații)

„Cei duși și purtați de colo-colo, cei disprețuiți, cei înlănțuiți, cei ce-au suferit nenumărate chinuri au ajuns după moartea lor mai cinștiți decât împărații. Și ca să afli cum, uită-te la cele ce spun. În Roma, cetatea cea prea împărătească, împărații, voievozii și generalii părăsesc totul și aleargă la mormintele pescarului și făcătorului de corturi, iar în Constantinople cei cu coroane pe cap au socotit că este o fericire să le fie îngropate trupurile lor nu alături de apostoli, ci afară, în pridvoarele bisericii lor. Împărații au ajuns deci portari la pescari, nu le este rușine cu moartea lor; dimpotrivă, se împodobesc cu ea; și nu numai ei, ci și urmașii lor”. (Către iudei, 9, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 219)

ASCEZA

„Bine este și ceea ce faceți acum, adică bune sunt și postul, și culcarea jos pe pământ, și cenușa pe cap, însă când celelalte (virtuțile sufletești – n.n.) nu sunt de față, nici un folos nu aveți din acestea.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IV, p. 54)

„Pentru ca să afli că bogăția nu este nimic, nici sănătatea, nici slava, eu îți voi arăta pe mulți care puteau să se îmbogățească și totuși nu s-au îmbogățit, care puteau să fie sănătoși, și cu toate acestea și-au slăbit trupurile lor prin nevoințe, care puteau să se bucure de slavă, și totuși se străduiesc să fie disprețuiți.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 24)

„Căci deprinderea trupească la puțin folosește (4, 8). Unii zic că aceste cuvinte sunt spuse pentru gimnastica trupească. Să nu înțelegeți aceasta! Nu pentru exercițiul trupului vorbește el aici, ci pentru al sufletului, pentru gimnastica duhovnicească. Căci dacă ar fi trupească, desigur că l-ar hrăni pe trup; dar când îl topește așa-zicând, când îl subțiază și când îl slăbește de tot, nu mai este atunci gimnastică trupească. Așadar, el nu

vorbește aici de exercițiul trupesc, ci de cel sufletesc, de care avem nevoie. Gimnastica aceea nu are folos, ci doar numai că a folosit cu ceva trupului, în timp ce exercitarea în evlavie, sau după cum zice apostolul *obișnuința spre dreapta-credință* ne aduce folos și aici și în viața viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 125)

„... trebuie să ne deprindem în fiecare zi cu postul, cu traiul aspru, cu hrana ieftină, cu masa simplă, alungând din toată viața noastră luxul. Altfel, nu este cu putință să bineplăcem lui Dumnezeu.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 90)

ASCEZA (folosul)

„Plăcut lucru este a vedea pe acei ce-și chinuiesc trupul, îl strâmtorează și suferă mii de necazuri, fiindcă aceștia se vor învrednici de acele bunătăți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 457)

ATEISMUL

„... necredința care nu este urmată de pocăință este ea însăși un chin: căci a fi în afară de lumină, este în sine un mare chin.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXVIII, 1, p. 131)

„După cum a crede este dovada unui suflet înalt și înțelept, tot astfel cel ce nu crede dă dovadă de un suflet lipsit de bunul simț, irațional și coborât în rândul dobitoacelor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 140)

„Căci dacă începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu, evident că începutul nebuniei este a nu cunoaște pe Dumnezeu. Deci dacă a cunoaște pe Domnul este înțelepciune, iar a nu-L cunoaște nebunie, atunci a nu-L cunoaște provine din îngâmfare și mândrie diavolească; pentru că începutul mândriei este a nu cunoaște pe Domnul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 403)

„... să nu învinovățească nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce cheamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemați. Dară, zici tu, trebuia ca și fără voia lor să-i tragă la sine. Să nu fie ! El nu

silește pe nimeni, căci cine oare, chemând la cinste, la cununi, ospete și serbări, trage la sine pe cei chemați, legați și fără voia lor? Nici unul nu face așa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocorește. Dumnezeu trimite fără voie în gheena, însă în Împărăția Cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veșnic el trimite pe păcătoși legați și văicărindu-se, însă când este vorba de miile de bunătăți, nu așa; fiindcă dacă firea celor buni nu este așa încât ei să alerge spre ele de bunăvoie și să cunoască harul cel mare, apoi atunci sila întrebuițată cu oamenii defaimă înseși acele bunătăți, *Dar pentru ce, zici tu, nu voiesc oamenii aceste bunătăți și nu aleargă după ele?* Din pricina neputinței sau, mai bine zis, din pricina slăbiciunii lor. *Și pentru ce atunci nu vindecă slăbiciunea lor?* Dar cum și în ce fel trebuia să vindece această slăbiciune? Oare n-a făcut el făptura întregă, care învață pe om și-i arată puterea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu? *Cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu* (Ps. 18, 2). Oare nu a trimis și pe Proroci? Nu i-a cinstit? Nu a făcut cu dânșii minuni? Nu le-a dat lege scrisă și lege firească? Nu a trimis și pe Fiul său? Nu le-a trimis și pe apostoli? Nu a făcut cu dânșii semne? Nu i-a amenințat cu gheena? Nu le-a făgăduit Împărăția Cerurilor? Nu în fiecare zi răsare soarele său peste cei buni și peste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de ușoare și lesne de împlinit, încât mulți covârșesc poruncile lui prin prisosința filosofiei lor? *Ce trebuia să facă viei sale, și n-a făcut?* (Is. 5, 4). *Dară, zici tu, pentru ce nu ne-a insuflat în chip firesc cunoașterea și virtutea?* Deci cine zice acestea, Elinul sau Creștinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleași lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoaștere, iar celălalt pentru viață. Așadar, noi vom vorbi mai întâi către Creștin, căci nu atât îmi este vorba de mădularele dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice Creștinul? *Trebuia, zice, ca să ne insuflă însăși cunoașterea virtuții.* Dar ne-a insuflat această cunoaștere, căci de nu ne-ar fi insuflat-o, cum am putea cunoaște cele vrednice de făcut, cum și cele ce nu trebuia a le face? De unde atunci și pentru ce sunt legile și judecățile? Deci el ne-a insuflat această cunoaștere, sau mai bine zicând, nu atât cunoașterea, pe cât însăși fapta. Dar pentru ce atunci ar trebui ca să primești răsplata, dacă totul ar fi al lui Dumnezeu? Căci, spune-mi, rogu-te, oare Dumnezeu te pedepsește la fel cu Elinul, păcătuiind? Nicidecum, căci tu ai cu tine libertatea izvorâtă din cunoaștere. Dar ce? Dacă ți-ar spune cineva acum că și tu, și Elinul vă veți învrednici acelorași bunătăți pentru cunoaștere, oare nu te-ai neliniști? Eu cred că da, căci ai zice că Elinul, putând afla cunoașterea prin sine, n-a voit totuși să o afle. Și dacă și el ar zice că Dumnezeu trebuia să insuflă în noi cunoașterea în chip firesc, oare nu ai râde și nu ai spune *Dar pentru ce n-ai căutat-o? Pentru ce nu te-ai silit ca să o*

află, precum am aflat-o eu? - și ai sta cu multă îndrăzneală împotriva lui, spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie a învinovăți pe Dumnezeu că nu ne-a insuflat și cunoașterea odată cu firea. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoașterea, și tot așa ai putea izbuti să capeți o viață curată, dacă nu ai ispiti și nu ai cere totul; dar fiindcă te îngreuezi spre fapta bună, pentru aceea și pui înainte astfel de vorbe prostești. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dar atunci ne-ar fi tăgăduit virtutea multe dintre dobitoacele necuvântătoare, fiindcă multe dintre ele sunt mai cumpătate în viață decât noi. *Dară, zici tu, aș fi voit mai bine să fiu bun din silă și să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin dorirea și voința mea, și apoi să mă osândesc și să mă pedepsesc.* Însă niciodată binele nu este silit, și nici că s-a auzit vreodată că sila este mama binelui. Dacă nu știi ce trebuie să faci, arată, și atunci vom spune ce trebuie; dar dacă cunoști singur că desfrânarea, de pildă, este un lucru rău, pentru ce atunci nu fugi de rău? *Nu pot, zici tu.* Însă te vor învinui și-ți vor închide gura alții cari au izbutit a face cele mai mari fapte. Tu poate având și femeie nu te înfrânezi, pe când un altul și fără femeie își păstrează întreaga cugetare. Deci ce cuvânt de îndreptățire vei avea, nepăzind măsura cumpătării, pe când acela sare peste primejdie? *Nu sunt așa, zici tu, din pricina firii trupului, și nu din pricina voinței.* Nu ești așa fiindcă nu voiești, și nu că n-ai putea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia II, pp. 18-19)

„Și cad din credință aceia care așteaptă totul de la cugetul lor. Căci, într-adevăr, cugetul omului nufragiază deseori, în timp ce credința lui îi servește ca o corabie sigură. Deci cei ce se depărtează de credință vor naufragia.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 62)

„Cel ce naufragiază este lipsit și pustiu de toate, căci cel ce cade din credință nu mai are nimic pe lângă sine, nu are de ce să se agațe. El nu are o viață corectă, prin care să câștige ceva de acolo, căci dacă este stricat capul, ce folos mai are restul trupului? Căci dacă nu este nimic credință fără viață, cu atât mai mult viață fără credință. Dacă Dumnezeu disprețuiește cele ale Sale pentru noi, apoi cu atât mai mult și noi trebuie să disprețuim cele ale noastre pentru El. Când cineva cade din credință, nicăieri nu stă, ci se scaldă în toate părțile până se scufundă de-a binelea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 62)

„Precum necredința zămislește o viață stricată, tot așa și sufletul disprețuiește, când ajunge în adâncimea relelor, iar disprețuind, nu primește

de a crede, ca să scape de frică, după cum zice: *Că au zis: nu va vedea, nici va pricepe Dumnezeu lui Iacob, și iarăși: Limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sunt, cine este nouă Domn? și iarăși: Pentru ce a mâniat necredinciosul pe Dumnezeu? Și iarăși: Zis-a cel nebun întru inima sa: nu este Dumnezeu, stricatu-sau și urâți s-au făcut întru meșteșugiri, și iarăși: Nu este frica lui Dumnezeu înaintea ochilor lui, că a viclenit înaintea lui, ca să afle fărădelegea lui și să urască* (Ps., 93, 7; 11, 5; 9, 34; 13, 1; 35, 2. 3). Chiar și Christos spune aceasta, zicând: *Tot cel ce lucrează răul, urăște lumina, și nu vine la lumină* (Ioan 3, 20).” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia VI, p. 114)

„Să-i întrebăm pe cei care tăgăduiesc pronia lui Dumnezeu: *Este Dumnezeu?* Dacă vor spune că nu este, nici să nu le mai răspundem. După cum nu merită să răspunzi nebunilor, tot așa nici celor care spun că nu este Dumnezeu.” (Despre mărginita putere a diavolului, omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 26)

„După cum noi câștigăm din două părți, tot așa necredinciosul este vătămat din două părți: și prin aceea că are să fie pedepsit mai târziu, din pricină că nu crede în înviere, și prin aceea că a căzut doborât de necazurile de aici, din pricină că nu așteaptă după acestea nimic bun.” (Omilii la săracul Lazăr, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 117)

„Copacul necredinței este plantat de curiozitatea cea rea a gândului, este udat ele orgoliu și este îngrașat de patima ambiției.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

„Să întrebăm pe cei ce vorbesc împotriva: Oare este Dumnezeu? Și de vor zice că nu este, nici să nu le răspundem. Căci precum celor nebuni nu li se cuvine a le răspunde, așa nici celor ce zic că nu este Dumnezeu.” (Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 33-34)

„Vai de cel fără credință, că se va da la îngerii nemilostivi! Vai de cel ce nu se pocăiește că la adevărat Judecător va merge!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 127)

„Însă ce va deveni nefericitul care disprețuiește, care-și râde, care refuză cu nerușinare să creadă? Vai! Acest nefericit este pierdut. El refuză toată mântuirea, el respinge orice nădejde, el se arată nedemn de orice iertare. *Cine nu crede, este judecat*. El este pierdut, chiar înainte de venirea dreptății; el este pierdut în plinul ocean de milă; el este pierdut pentru că nu vrea mântuirea pe care i-o prezintă Dumnezeu, și de la sine însuși el se aruncă într-o pierzare fără remediu.

Cum vom putea noi explica o nebunie atât de mare și să găsim cauza unei nemulțumiri atât de monstruoase?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 155)

„Ce-i trebuie necredinciosului mai învârtoșat pentru a-l forța să primească, că adevărurile noastre de credință au o siguranță absolută? Trebuie a-i arăta lui că originea lor este divină, că Dumnezeu însuși a venit să le vestească în lume; că Iisus Hristos care le predică este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 162)

„Între dereglarea vieții și necredință există legăturile cele mai strânse. Viciul are nevoie să nu creadă în nimic. Lui nu-i trebuie nici Dumnezeu, nici suflet, nici destin veșnic, nici Providență. El nu împărătește în pace decât pe ruinele acestor dogme mari.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 163)

„Cei lipsiți de credință nu sunt într-o stare mai bună decât cei care locuiesc în întuneric; ci, după cum cei din întuneric se izbesc de pereți, se lovesc de cei cu care se întâlnesc, cad în gropi și în prăpăstii, și nu le sunt de nici un folos ochii pentru că nu au lumina care să-i îndrume, tot așa și cei lipsiți de credință se lovesc unii de alții, se izbesc de ziduri și, la urmă, se prăvălesc singuri în prăpastia pierzaniei.

Martori ai cuvintelor acestora sunt cei care se laudă cu înțelepciunea lumească, cei care se fălesc cu barba lor, cu mantaua și cu toiagul lor de filosofi. După cuvântări lungi, și adesea repetate, nu văd pietrele așezate dinaintea ochilor; că, dacă ar vedea în ele pietre, nu le-ar socoti dumnezei! Se izbesc unii de alții și se cufundă în cea mai adâncă prăpastie a necredinței, nu din altă pricină, ci pentru că încredințează rațiunii rezolvarea tuturor problemelor. Aceasta a arătat-o Pavel prin cuvintele: *Au rătăcit în cugetările lor și s-a întunecat inima lor cea neînțelegătoare; zicând că sunt înțelepți au ajuns nebuni* (Rom., 1, 21-22). Apoi, ca să dovedească întunecimea și nebunia lor, a adăugat: *Și au schimbat slava Dumnezeului Celui nesticăcios*

în asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al târâtoarelor (Rom., 1, 23). Dar când a venit credința, ea a împrăștiat tot acest întuneric din sufletul celui ce a primit-o.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 2-3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 268-269*)

ATEISMUL (atitudinea noastră față de cei necredincioși)

„Astăzi ni se cere și o mai mare filosofie. Pentru aceea când ucenicii cereau ca să se pogoare foc din cer, ca pe vremea lui Ilie, Hristos le zice: *Nu știți al cărui Duh sunteți voi?* (Lc. 9, 55). Pe atunci li se poruncește a urî nu numai necinstirea, ci și pe cei necinstitori, ca nu cumva prietenia cu dânșii să se facă pricină de nelegiuire pentru credincioși. Pentru aceea îi depărta pe dânșii și de rudenii, și de atingerea cu necredincioșii și îi îngrădea din toate părțile. Dar acum, când ne-a adus la o mai înaltă filosofie și ne-a făcut mai presus de o asemenea vătămare, ne poruncește a ne apropia de cei necredincioși și de a-i chema la noi, fiindcă de la dânșii nu ne poate veni vreo vătămare, ci de la noi mai ales aceia vor avea folos. *Deci ce, zici tu, oare nu trebuie a urî pe cei necinstitori? Nu a urî, ci a milui. Dacă tu îl vei urî, cum vei putea întoarce cu ușurință pe cel rătăcit? Cum te vei ruga pentru cel necredincios? Cum că trebuie a ne ruga și pentru necredincioși, ascultă ce spune Pavel: Rogu-te mai înainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțumiri pentru toți oamenii – și cum că nu toți erau credincioși, aceasta nu are nevoie de dovadă.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIII, p. 353*)

AVORTUL (gravitatea)

„De ce prefaci cămara nașterii în loc de omor, iar pe femeie, care este dată spre nașterea de prunci, tu o pregătești pentru ucidere?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXIV, p. 455*)

BATJOCURA (batjocorirea altuia - gravitatea)

„Dacă o fecioară, de pildă, ar batjocori pe femeia măritată, apoi nu puțin și-ar ciunti plata ce are a lua; cel ce împrăștie toate averile sale, dacă ar batjocori pe cel ce nu face așa, apoi atunci multe din ostenele lui le-a cheltuit în zadar.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 318)

„E posibil apoi a cădea în gheenă numai din cauza insultei. *Căci cel ce zice fratelui său: nebunule, vinovat este de focul gheenei*” (Mat., 5, 22). Chiar de ar face cineva toate faptele cele bune, însă ar fi batjocoritor, nu va intra în Împărăția cerurilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 40)

„Cel ce batjocorește pe creștin, nu batjocorește oare prin aceasta pe Hristos?⁷⁹ Cel ce batjocorește chipul împăratului, pe cine batjocorește? Oare nu pe dânsul singur (adică pe împărat)?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 268)

„Dacă cel ce face unuia dintre cei mai mici, Lui îi face, iar care nu face unuia dintre cei mai mici, Lui nu-i face, cum să nu fie același, deopotrivă și pentru cel ce laudă ca și pentru cel ce hulește? Deci cel ce batjocorește pe fratele său, pe Dumnezeu Îl batjocorește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 54)

„Dar pentru ce îl numește el, după locul nașterii sale, *Iuda, cel zis Iscarioteanul* și pentru ce nu zice *Iuda vânzătorul*? El face aceasta pentru ca să ne îndemne a ne ține limba curată de vorbe de ocară și de aceea se stăpânește a-l numi *vânzătorul*. Să ne învățăm, deci, a nu vorbi rău despre nici unul dintre vrăjmașii noștri. Dacă Evanghelistul chiar împotriva vânzătorului Domnului nu întrebuițează nici un cuvânt aspru, cum am putea noi să aflăm iertare când hulim pe cei de aproape ai noștri? Ba încă noi batjocorim nu numai pe vrăjmașii noștri, ci și pe cei ce sunt către noi cu bune plecări. Vă conjur, să nu mai fie una ca aceasta ! Ascultați numai ce zice Apostolul Pavel: *Nici un cuvânt putred să nu iasă din gura voastră*

⁷⁹ Căci omul este făcut după chipul lui Dumnezeu – n. n.

(Efes. 4, 29).” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 166)

BATJOCURA (batjocoritorul este vrednic de dispreț)

„Nimic nu-l poate face pe cineva mai de dispreț, ca batjocura, care-l necinstește mai cu seamă pe batjocoritor și nu-l lasă de a fi respectat după cum trebuie a fi.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 142)

BATJOCURA (răbdarea batjocurii)

„Greutatea pe care o produce batjocura, nu vine de la cel ce o face, ci de la cel ce o primește. Pentru ce vă necăjiți dar? Dacă pe nedrept vă batjocorește acest om, voi n-ar trebui să vă necăjiți deloc, ci mai mult să-l compătimiți. Dacă pe drept, cu atât mai mult ar trebui să stați liniștiți. Dacă fiind sărac, veți auzi că vă numește bogat, această laudă nu vă va atinge deloc, ci o veți lua mai mult ca un nimic; la fel, dacă cel ce vă înjură, zice minciuni despre voi, aceea nu vă privește deloc; voi n-ar trebui să vă emoționați nicicum.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIII, 5, p. 440)

„Dacă vă reproșează sărăcia și nașterea voastră de jos, voi ar trebui să râdeți. Acest fel de batjocuri nu-l necinstesc pe cel ce le primește, ci pe cel ce le zice, ca neputincios să filosofeze sau să gândească.

Dar, veți zice voi, când se vorbește așa în fața mai multor persoane care nu știu adevărul, atunci rana devine de nesuportat. Este tocmai contrarul, atunci este foarte suportabil, când fiind înconjurat de un număr destul de mare de martori, toți vă laudă și vă aplaudă, hulindu-l pe cel ce n-a știut ce zice și se rîd de el. Persoanele cumiți nu-l laudă pe cel ce se răzbună, ci pe cel ce păstrează tăcerea. Dacă, prin cei ce sunt prezenți nu este nimeni cu minte, atunci ar trebui ca voi să vă folosiți de injurie și s-o păstrați pentru tribunalul ceresc. Acolo, toți vă vor lăuda, toți vă vor aplauda și vă vor dovedi; ori, un singur înger valorează mai mult decât tot universul. Și pentru ce să vorbim despre înger? Domnul Însuși vă va lăuda.

(...) Dacă ceea ce zice acest om despre noi este fals, să ne fie milă, fiindcă el își atrage chinul celor ce batjocoresc (Mt., 5, 22) și se face nevrednic de a citi Sfintele Scripturi, *căci Dumnezeu i-a zis păcătosului: pentru ce rostești cuvintele legământului Meu* (Ps., 49, 17) și stând vorbește

împotriva fratelui tău? Și dacă ceea ce a zis el este adevărat, este încă vrednic de compătimire. Fariseul spune adevărul, vorbind despre vameș (Lc., 18, 10) și el nu-i face nici un rău; dimpotrivă, el i-a fost folositor; dar el s-a lipit însuși de cel mai mare bine și învinuirea lui l-a făcut să se rătăcească și să se piardă. Așa, cel ce vă înjură se rănește din toate părțile, se pedepsește pe sine însuși și nu vă face nici un rău.

Voi dacă vegheați, dacă sunteți atenți asupra voastră, faceți un dublu câștig fiindcă, prin tăcerea voastră, vă faceți pe Dumnezeu favorabil și deveniți mai moderați și fiindcă ceea ce v-a zis vă folosește să vă corecți de greșelile voastre și să disprețuiți slava omenească. Acesta este pentru noi un motiv destul de mare de întristare și de durere să vedem că cea mai mare parte din oameni caută cu lăcomie slava și renumele. Dacă vrem să filosofăm, noi vom înțelege ușor și cu desăvârșire că lucrurile omenești nu sunt decât o umbră și n-au nimic real.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXIII, 5, pp. 440-441*)

„Dacă își bat joc de noi, dacă ne maltratează, ne zicem atunci: *slujitorul nu este mai mare decât Stăpânul său* (Ioan 15, 20). Și să ne amintim cuvintele evreilor, atunci când acești nebuni îi ziceau divinului Învățător: *Ai demon și Tu ești un samarinean* (Ioan 8, 48); și, *Acest om alungă diavoliul cu Beelzebub*. Dacă Iisus Hristos a suferit toate acestea, a făcut-o ca noi să călcăm pe urmele Lui (I Petru 2, 21) și ca să suportăm cu curaj cuvintele înțepătoare și râsurile care au obiceiul să ne intimideze și să aprindă mânia în noi. Și nu numai divinul nostru Mântuitor a suferit toate aceste batjocuri, ci El încă a făcut tot ce a putut, pentru a-i scăpa de chinul care le era pregătit, pentru cei ce s-au făcut așa de vinovați, căci El i-a trimis pe apostoli pentru mântuirea lor. Iată pentru ce îi auzim pe apostoli spunând aceste cuvinte: *Știu că din neștiință ați făcut rău ca și mai marii voștri* (Fap., 3, 17) și prin aceste sfeli și prin această blândețe, ei i-au îndemnat să facă pocăință.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXIV, 3, p. 445*)

„Și oamenii prin aceasta se aseamănă lui Dumnezeu, când ei nu suferă nimic de la cei ce îi supără, nici nu insultă fiind insultați, nici nu lovesc când sunt loviți, nici nu îi disprețuiesc pe cei ce râd de ei.

Și cum este cu puțință?, ai putea zice tu. Este cu puțință, când nu ești scârbit de cele întâmplate. *Și cum se poate să nu te scârbești?*, ai întreba tu.

Dar spune-mi, te rog, dacă te-ar batjocori copilul tău, oare ai socoti asta batjocură? Oare te-ai scârbi din această pricină? În nici un caz. Și dacă te-ai scârbi, oare nu te-ai face de râs? În același mod, dacă ne vom afla în

aceeași situație față de cei de aproape ai noștri, nimic neplăcut nu vom pătimi, căci ei, dacă batjocoresc, sunt mai fără de minte decât copiii.

Și nici să cerem să nu fim batjocoriți, iar batjocoriți fiind să răbdăm, căci aceasta este adevărata cinste. Dar oare de ce? Pentru că tu ești stăpânul lui, nu altă persoană. Nu vedeți cum diamantul te zgârie când îl lovești? *Dar* – zici tu – *aceasta este de la natura lui*, însă și tu, prin voința ta, ai putea să devii ceea ce se petrece cu diamantul de la natura sa.

Dar ce, nu știi oare cum tinerii nu au ars, deși au fost aruncați în cuptorul cu foc? Nu ai auzit cum Daniil, fiind aruncat în groapa leilor, nu a pățimit nici un rău? Sunt posibile și astăzi asemenea lucruri, căci și înaintea noastră stau leii, sub chipul mâniei, poftii urâcioase și altor astfel de porniri, care au dinți îngrozitori și sfâșie pe cel căzut în ghearele lor.

Așadar, fii la fel ca acela [ca Daniil], și nu lăsa patimile să își înfigă dinții în sufletul tău.

Dar – zici tu – *ceea ce s-a petrecut cu Daniil a fost datorită harului*. Da, însă buna lui intenție, sau mai bine zis voință, a fost premergătoare harului, și oricât de flămânde ar fi acele fiare, nu se vor atinge de coasta ta, căci văzând trup de rob și s-au dat înapoi, dar când vor vedea membre ale lui Hristos – căci acestea suntem noi, credincioșii -, cum oare nu vor sta liniștite? Dacă nu se liniștesc, din cauza noastră se întâmplă, căci noi nu voim aceasta cu tot dinadinsul.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 54)

„Judecă singur: te-a batjocorit cineva anume? Tu ești stăpân de a transforma acea batjocoră în laudă adusă ție. Dacă tu îi vei răspunde tot cu batjocoră, vei întinde mai mult necinstea, iar dacă vei binecuvânta pe cel ce te-a batjocorit, atunci vei vedea cum cei de față te vor încunună și te vor aclama. Ai văzut cum, prin cei ce ne nedreptățesc, ni se face bine, dacă voim? Aceasta se poate zice și în chestiune de bani, și în bătaie, și în toate celelalte ce s-ar întâmpla. Deci, dacă noi suntem răsplătiți și pentru cele ce suferim, și pentru că facem bine celor ce ne fac rău, singuri ne împletim o îndoită cunună. Când vine cineva și-ți spune: *Cutare te-a batjocorit, și către toți cei de față te-a grăit de rău*, tu laudă-l pe acela către cel ce ți-a spus, și astfel chiar de ai voi să te aperi, vei putea să te răzbuni numai prin faptul că l-ai laudat. Când tu faci așa, atunci cei ce te vor auzi, de ar fi cât de neștiutori, totuși pe tine te vor lauda, iar pe acela îl vor urî ca pe o fiară, ba mai rău încă decât pe o fiară sălbatică, pentru că te-a supărat fără să-l fi nedreptățit, pe când tu, deși ai pățimit rău, totuși i-ai răsplătit cu binele, și atunci vei putea dovedi că toate cele vorbite de dânsul împotriva ta au fost spuse în zadar. Acela fiind muștrat de cuget pentru cele vorbite, dovedește

prin aceasta că-i pare rău, iar tu, prin faptul că ai râs când ai auzit că te-a batjocorit, te-ai izbăvit singur de orice bănuială. Deci, gândește-te singur câte bunuri ai strâns de aici: întâi, că te-ai izbăvit singur de tulburare; în al doilea rând – deși aceasta ar putea să ocupe chiar primul loc – că chiar de vei fi avut greșeli, te-ai mântuit de ele, după cum s-a mântuit și vameșul acela, care a suferit în liniște acuzația fariseului. Pe lângă toate acestea, tu-ți faci prin această purtare sufletul înțelept și vei căpăta din partea tuturor mii de laude, iar bănuiala ce era asupra ta prin acele vorbe degrabă o vei împrăștia. De voiești poate să te răzbuni pe acela, nu e nici o îndoială că, într-un fel, vei avea și aceasta cu prisosință, fiindcă Însuși Dumnezeu îl va pedepsi pentru cele vorbite; iar chiar și mai înainte de acea pedeapsă, înțelepciunea ta îi va pricinui ea însăși lovitura cea mai grea. Nimic nu poate atinge mai mult pe cei ce ne batjocoresc decât simplul fapt că noi râdem de toate batjocurile lor.

Acestea toate cugetându-le, să fugim dar, iubiților, de micimea sufletească și să alergăm spre limanul îndelungii răbdări, ca astfel și aici să aflăm odihnă sufletelor noastre, după cum a hotărât și Hristos, și să ne bucurăm și de veșnicile bunătăți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 224-225)

„Poate că îți spune că ești rău, viclean și spurcat, deși tu nu ești așa? Apoi prin aceasta mai mult încă trebuie a-l căina și a-l plânge, fiindcă judecata lui este stricată; disprețuiește-i o astfel de părere, fiindcă ochii cugetului îi sunt betegiți. Și apostolii auzeau astfel de batjocuri, și râdeau de cei ce îi defăimau.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 123)

„Hristos ne poruncește a suferi cu blândețe batjocurile, ca astfel și noi să filosofăm, în același timp și pe aceia mai mult să-i rușinăm. Căci nu cel ce batjocorește face vreo ispravă mare, ci tocmai cel ce tace când este batjocorit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 132)

„Cineva te încarcă cu cuvinte necinstite? Dacă tu disprețuiești aceste cuvinte, dacă nu le ascuți chiar, dacă te pui mai presus de săgețile ce ți se aruncă, tu n-ai fost necinstit. Și după cum cu un corp de bronz noi n-am putea fi răniți, când s-ar arunca asupra noastră săgeți din toate părțile: ceea ce face rănilile nu este atât mâna de unde pleacă săgețile, cât natura corpurilor care sunt de țință; tot astfel aici, ceea ce face cinstea și ocară nu e furia

acelor care batjocoresc, ci slăbiciunea acelor care sunt batjocoriți. Adevărata înțelepciune ne pune la umbra batjocorilor și ocărilor. Cineva te-a batjocorit cu cuvinte, dar tu nu le-ai dat nici o atenție, n-ai fost deloc mișcat? Tu deci n-ai fost batjocorit; ți-a dat o lovitură dar tu n-ai primit-o. De fapt, când autorul unei blasfemii vede că săgeata necinstită n-a ajuns la acel pe care avea scopul să-l necinstească, atunci el singur suferă o pedeapsă adevărată și tăcerea acelor pe care îi atacă face să se întoarcă contra lui însuși lovitura ce voia s-o dea altora.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, pp. 50-51)

„Te-a batjocorit cineva? Rabdă bărbătește; și vei răbda bărbătește dacă te vei gândi nu numai la batjocură, ci și la vrednicia și cinstea Acelui ce-ți poruncește să rabzi, și atunci vei răbda blajin.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 97)

BATJOCURA (suportarea în tăcere și neosândire a acuzelor batjocoritoare ce ni se aduc)

„Când tu ai răspuns cu batjocură la batjocură, ai fost biruit, nu de oameni, ci, ceea ce este mai rușinos, ai fost biruit de patima mâniei, care stăpânește pe omul lipsit de libertate; iar dacă ai tăcut, atunci, pe lângă faptul că ai biruit, ai câștigat și trofeul fără nici o osteneală, și în același timp vei avea pe cei mulți de partea ta, care te vor încununa și vor cunoaște clar neadevărul și nedreptatea batjocorii suferite. Cel ce răspunde batjocorii, este de toți considerat că răspunde ca unul ce este atins acolo unde-l doare, și deci singur lasă a se înțelege bănuiala că are cunoștință de cele ce se vorbesc despre el, pe când dacă el râde de cele ce i se atribuie, prin răs a doborât părerea ce îi era contrară. Dar dacă voiești să ai o dovadă evidentă a celor pe care le spun, întreabă chiar pe adversar: când este el mai mult supărat? Când, fiind înfierbântat de mânie, tu îi răspunzi cu batjocuri, sau atunci când el batjocorindu-te, tu râzi de dânsul? Desigur că atunci când nu iei în considerare insultele lui. Nu atât este el mulțumit și încântat că nu i s-a răspuns la aceste insulte, pe cât este de mâhnit că nu poate să se atingă de tine. Nu vedeți voi pe cei înfuriați de mânie cum nu fac atâta caz de rănile lor și cum se aruncă cu cea mai mare furie asupra adversarului, căutând în tot felul, mai rău ca porcii sălbatici, să-l rănească, și cum mai mult aceasta urmăresc, decât să se apere pentru a nu pătimi ceva? Deci, când tu îl vei lipsi de aceea ce el dorește în special, atunci l-ai lipsit de totul, l-ai disprețuit cu desăvârșire, l-ai arătat că este vrednic de dispreț, că este mai mult un copil decât un bărbat destoinic. Tu atunci vei căpăta aprobarea tuturor, precum un

filosof, iar pe acela îl vei arăta lumii ca o fiară sălbatică. Aceasta să o facem și când suntem loviți, anume când vrem să lovim pe adversar și să-i dăm lovitura cea mai grea; să-i întoarcem, zic, și obrazul celălalt, și atunci i-am provocat mii de răni. Căci cei ce pe tine te aplaudă atunci și te admiră, pentru el sunt mai groaznici decât cei ce l-ar bate cu pietre. Înaintea acelora și cugetul lui îl va mustra, și-l va tortura grozav, și, ca și cum ar fi suferit cea mai mare rușine, el va pleca abătut și rușinat. Dacă poate aștepti și slava celor mulți, atunci și de aceasta te vei bucura. De altfel, noi cu toții avem simpatie față de cei ce pățimesc pe nedrept; dar dacă vedem că ei nici măcar nu se apără, ba chiar se și expun loviturilor, atunci nu numai că simțim milă față de ei, ci încă îi și admirăm.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 428-429)

BATJOCURA (adevărata batjocură)

„Batjocorire este numai păcatul, că de se va batjocori toată lumea, tu pe tine nu te batjoc

BATJOCURA (fericiți sunt cei ce suferă batjocură pentru adevăr și pentru mărturisirea numelui lui Hristos)

„Dumnezeu îi cinstește mai ales pe cei care, pentru adevăr și mărturisirea numelui lui Iisus Hristos, suferă ceva rău sau ceva batjocoritor. Căci, precum este adevărată păstrarea bogățiilor pierzându-le pentru Dumnezeu și a iubi viața sa urând-o în această lume (Ioan 12, 25), la fel înseamnă a-și aduna comoara de slavă fiind aici înconjurat de batjocură.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIX, 1, p. 290)

BĂILE PUBLICE COMUNE (vătămarea sufletească de care sunt cuprinși cei ce merg la băile comune)

„Că apa aceea este un ocean de desfrânare; nu învăluiește cu apă trupurile ci îneacă sufletele. Femeia își cufundă trupul gol în baie, dar tu, când o vezi, te scufunzi în adâncul desfrânării. Așa e mreaja diavolului; nu îneacă pe cei care înoată, ci mai ales pe cei care stau sus în porticele din jurul bazinului de înot; îi mai cumplit decât pe Faraon, care a fost înecat atunci cu caii și căruțele lui. Dacă ar fi cu putință să vedeți sufletele înecate, v-aș arăta multe suflete plutind moarte la suprafața acestor ape, așa cum odinioară pluteau la suprafața Mării Roșii trupurile egiptenilor. Dar ceea ce-i mai cumplit decât toate este ca oamenii numesc o pieire ca aceasta desfătare,

iar oceanul acesta al pierzaniei loc de plăcere, deși poți străbate Marea Egee și Marea Tireniană mai cu ușurință și în mai multă siguranță decât privești această. Mai întâi diavolul ține toată noaptea sufletele în așteptare; apoi după ce le-a arătat ce așteptau, le înlănțuiește și le face prizoniere. Să nu-ți închipui că ești lipsit de păcat dacă nu te-ai apropiat de o desfrânată; poftindu-o ai săvârșit totul. Că, fiind stăpânit de poftă, îți ațâți și mai mult flacăra. Iar dacă spui că aceste spectacole nu te vatămă, atunci ești vrednic de mai mare osândă pentru că, încurajând prin prezența ta astfel de spectacole, smintești și pe alții, iar ție îți faci de rușine obrazul și odată cu obrazul sufletul”. (*Omilia la Matei*, omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 98)

„Dacă omul care se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut desfrânare (Matei 5, 28), să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă rușine aceste femei, care fac baie în pielea goală, pe toți cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta, însă, face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsând trupurile vii”. (*Omilia la Matei*, omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 99)

BĂNUIALA (ferirea de bănuiala cea rea)

„Pentru că nu știi pricinile unor lucruri, nu trebuie să inventezi pricini care nu sunt pricini. Mai bine e să nu știi bine decât să știi rău. Omul care nu știe pricina unui lucru va ajunge îndată să găsească adevărata pricină; dar cel care născoceste o pricină falsă, pentru că nu o știe pe cea adevărată, nu va putea ajunge cu ușurință la cea adevărată, ci va avea nevoie și de mai multă muncă și de mai multă sudoare ca să spulbere pricina falsă de mai înainte. Pe o plăcuță, dacă e curată, poți scrie cu ușurință orice vrei; dar dacă e scrisă, nu e atât de ușor; trebuie mai întâi să ștergi ce a fost scris rău. Tot așa și cu doctorii; un doctor care nu dă nici o doctorie este cu mult mai bun decât unul care dă doctorii vătămătoare; un arhitect care clădește case șubrede este mai rău decât unul care nu clădește deloc; la fel și cu pământul: este cu mult mai bun pământul care nu are nici un rod decât cel care are spini”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 856)

BĂRBAȚII (purtarea lor)

„Femeile pe de-o parte se rugau în biserică și proroceau cu capul descoperit – căci pe atunci femeile proroceau – iar pe de altă parte bărbații purtau părul lung, ca unii ce petreceau în filosofie, și când se rugau prin biserici sau proroceau își acopereau capul, iar amândouă aceste abateri erau din legile elinilor. Deci fiindcă pentru toate acestea el îi sfătuiuse și fiind de față, și poate că unii au ascultat, iar alții nu au crezut, pentru aceea apostolul, ca un adevărat doftor, vine și prin epistola aceasta și îndreaptă păcatul.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 267)

„Păi atunci când îl văd pe bărbat cu aurării, înfrumusețat, cu frizura aranjată, mirosind a parfum, îmbrăcat cu haine moi și cu mersul de femeie, luând aminte la desfătări, cum aș mai putea să-l numesc bărbat pe unul ca acesta, care și-a trădat noblețea firii sale și s-a potrivit firii femeiești? Căci dacă Pavel nu o socotește vrednică să se numere printre cei vii pe o femeie care face asemenea lucruri, ci o scoate din ceata celor însuflețiți și o așază cu cei morți, zicând că *cea care trăiește în desfătări este moartă* (I Tim., 5, 6), cum mai poate un bărbat care face acestea să mai fie numărat în ceata bărbaților, de vreme ce și o femeie care face așa ceva a pierdut viața⁸⁰?” (Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții, în vol. Cateheze maritale, p. 77)

BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit)

„Poate ar fi cineva aici în nedumerire și s-ar întreba în sine: Ce păcat poate fi a se ruga femeile cu capul descoperit, iar bărbații cu capul acoperit? Care anume păcat este, află de aici. Multe semne au fost date, atât bărbatului cât și femeii, deosebite unele de altele, unuia semne de stăpânire, celeilalte semne de supunere; pe lângă acestea, femeia să-și acopere fața și capul, iar bărbatul să aibă capul descoperit. Deci dacă acestea sunt semne sau simboluri de stăpânire și de supunere, apoi amândoi păcătuiesc dacă amestecă rolurile și buna rânduială, trecând pe deasupra poruncii lui Dumnezeu și călcându-și rânduiala lor, bărbatul lăsându-se în micimea femeii, iar femeia răsculându-se asupra bărbatului prin felul de a se înfățișa. Că dacă nu este slobod a schimba hainele, nici femeia de a îmbrăca hlamidă,

⁸⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este vorba de viața cea adevărată, în Hristos. (n.s. 172, p. 77)

și nici bărbatul de a pune pe față farosul sau voalul, după cum zice: *Să nu se îmbrace femeia cu haine bărbătești, nici bărbatul să se îmbrace cu haine femeiești* (Deut. 22, 5), cu atât mai vârtos nu trebuie a le schimba. Toate acestea s-au fost legiuit de oameni, deși mai pe urmă le-a întărit și Dumnezeu, celelalte însă – vorbesc adică de a se acoperi și a nu se acoperi – sunt de la fire. Și când zic fire, înțeleg pe Dumnezeu, fiindcă cel ce a făurit firea el este. Deci când răstorni hotarele acestea, privește câtă vătămare se face. Și să nu-mi spui că păcatul acesta este mic, căci este mare și prin sine însuși, fiindcă este nesupunere și neascultare. Dacă poate a fost mic, dar iată că acum s-a făcut mare, fiindcă este simbol a mari fapte. Cum că este mare, se vede din cele ce aduc atâta bună-rânduială în neamul nostru omenesc, poruncind în lume și stăpânului și celui stăpânit. Astfel că cel ce calcă aceste rânduieli toate le amestecă, și darul lui Dumnezeu îl trădează, în același timp și cinstea dată lui de sus o aruncă jos la pământ, nu numai bărbatul, ci și femeia. Căci și pentru femeie este mare cinste a-și ține rânduiala în care se găsește, după cum este și rușine ca ea să se răzvrătească.

Pentru aceea apostolul a spus acest lucru pentru amândoi, zicând: *Tot bărbatul, rugându-se, sau prorocind cu capul acoperit, rușinează capul lui, și toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, rușinează capul ei, că totuna este ca și cum ar fi rasă* (1 Cor. 11, 4-5). Erau pe atunci, după cum am mai spus, și bărbați care proceau, și femei care aveau acest har, ca de pildă fetele lui Filip, ca și altele mai înainte ca acestea, despre care și Prorocul zicea de la început: *Și vor proroci, zice, fiii voștri, și fiicele voastre vedenii vor vedea* (Ioil 2, 28). Deci pe bărbat nu-l silește a fi întotdeauna cu capul descoperit, ci numai când se roagă. *Tot bărbatul, zice, rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, rușinează capul său* – pe când femeii îi poruncește a fi cu capul acoperit întotdeauna. Pentru aceea, spunând: *și toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, rușinează capul său* – nu a stat numai aici, ci încă a și deslușit pricina, zicând: *că totuna este ca și cum ar fi rasă*. Dar dacă a se rade este întotdeauna rușinos lucru, apoi se vedește că și a sta cu capul descoperit este rușinos totdeauna.

Și nu s-a mulțămît numai cu aceasta, ci încă a mai adăogat, zicând: *Pentru aceea datoare este femeia să aibă învălitoare pe cap, pentru îngeri, arătând prin aceasta că ea nu numai în timpul rugăciunii trebuie a fi acoperită, ci mereu. Pentru bărbat el nu face vorbă de învălitoare sau acoperământ, ci numai de părul cel lung. A fi acoperit îl oprește numai atunci când se roagă, iar a-și lăsa părul lung îl oprește pentru totdeauna.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, pp. 271-272)

„Că bărbatul nu este dator să-și acopere capul, chipul și slava lui Dumnezeu fiind (1 Cor. 11, 7). Aceasta este o altă pricină. Nu trebuie a-și acoperi capul nu numai fiindcă are de cap pe Hristos, zice, ci și pentru că stăpânește pe femeie. Stăpânitorul trebuie a avea cu sine simbolul stăpânirii când se înfățișează înaintea împăratului. Deci cum nimeni dintre stăpânitori (arhonzi) nu ar cuteza a se înfățișa înaintea celui ce poartă diademă fără cingătoare și fără hlamidă, tot așa și tu fără simbolurile stăpânirii, care sunt de a nu-ți acoperi capul și de a nu avea păr lung, să nu te rogi la Dumnezeu, ca să nu te batjocorești nici pe tine, și nici pe cel ce te-a cinstit. Același lucru s-ar putea zice și de femeie, fiindcă și dânsa se batjocorește când nu poartă cu sine simbolurile supunerii. Iar femeia, zice, este slava bărbatului. Deci stăpânirea bărbatului este firească. Apoi fiindcă a hotărât, el pune iarăși alte pricini, ducându-se până la întâia zidire și zicând astfel: *Că nu este bărbatul din femeie, ci femeia din bărbat* (1 Cor. 11, 8). Dar dacă a fi din cineva, aceasta este slava celui din care este, apoi cu atât mai mult când este icoană sau chip.

Că nu s-a zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat (1 Cor. 11, 9). Iată aici a doua întâietate a bărbatului, sau mai bine zis, și a treia, și a patra. Întâia, că Hristos este capul nostru al bărbaților, iar noi cap femeii; a doua, că noi suntem slava lui Dumnezeu, iar femeia este slava noastră; a treia, că nu noi suntem din femeie, ci femeia din noi; a patra, că nu noi suntem făcuți pentru femeie, ci femeia pentru noi.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 273)

BĂRBĂȚIA (adevărata bărbăție)

„Să nu îmi arăți că cineva este bărbat din aceea că poartă veștimente bărbătești și centură, nici din faptul că se poartă cu autoritate și înfricoșare acasă, ci vedește-mi că este bărbat din mintea lui cea iubitoare de înțelepciune, din aceea că își ține din scurt patimile, că biruie bolile sufletului său, că își cârmuiește și este stăpân în casa lăuntrică a inimii și nu se lasă dus încoace și-ncolo de gândurile cele fără de rânduială. Acest lucru îl face mai cu seamă bărbat. Iar dacă se ține de beții și de orgii și își pierde toată ziua în ospete și jocuri și discuții la un pahar cu vin și se face, sub tirania patimii, mai moale decât orice ceară, cum mai poți să-l numești pe unul ca acesta bărbat, de vreme ce este prins cu totul și rob vândut, dedându-se la toate patimile? Pe un astfel de om cu apucături femeiești și molatic și iubitor de desfătări, călcat în picioare de toți, oare mai este cu putință să-l

pui în ceata bărbaților? Sau nu știți că lupta și războirea noastră nu este cu oameni de o fire cu noi, ci cu puterile cele nevăzute, cu armile demonilor, după fericitul Pavel? Că zice el: *Lupta noastră nu este împotriva sângelui și a cărnii, ci împotriva începătorilor și a stăpânilor* (Efes., 6, 12).

Acest lucru ține mai cu seamă de bărbat. Însă cel ce se împodobește, dar nu e plin de elan, cel ce se înfrumusețează, dar este lipsit de bărbăție, cum să stea în ceata de bătaie? Sau cum să fie numit bărbat un om cu o dispoziție lăuntrică mai moale decât orice femeie? Tot așa, după cum pe acesta nu l-aș numi bărbat, ci mai muieratic decât o femeie, la fel și *o femeie plină de bărbăție poate fi mai tare decât orice bărbat, dacă mânuie armele cele duhovnicești și îmbracă platoșa dreptății, dacă își ia coiful mântuirii și își pune în față scutul credinței, dacă se încinge cu cingătoarea adevărului și ia sabia Duhului*. Una ca aceasta, care strălucește înveșmântată cu armele, să stea în ceata de luptă. Căci este mai presus decât cerurile în cugetul ei și împrăstie oștile demonilor și nimicește tirania diavolului, alungă patimile și după ea rămân mai multe cadavre decât de pe urma războaielor, nu cadavre ale oamenilor, ci ale gândurilor necuviincioase.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 77-78)

BĂTAIA (prin bătaie îl rănești pe cel creat după chipul lui Dumnezeu)

„Nu-i o rușine mai mare decât atunci când lovești pe cel făcut după chipul lui Dumnezeu, când te distrezi din insulta ce i-o aduci (...)”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 563)

BĂTAIA (încercarea de a-i opri pe cei ce-și produc reciproc vătămări corporale)

„Să ne sânguim, dar, și noi să scăpăm de nenumărate rele pe cei căzuți! Să nu facem ca acum, când ne uităm cum se bat și se sfâșie unii pe alții, și când, stând în jurul acestei priveliști drăcești, ne bucurăm cum se batjocoresc și se fac de râs. Poate fi, oare, o cruzime mai mare? Vezi că se ocărăsc, că se trag de păr, că-și sfâșie hainele, că se pălmuiesc, și rabzi să stai liniștit! Cine-i cel care se bate? Urs, fiară sălbatică, șarpe? Nu! E om ca și tine! E fratele tău! E mădularul tău! Nu te uita cum se bat, ci desparte-i! Nu te bucura, ci împacă-i! Nu îndemna și pe alții la bătaie, ci oprește-i și desparte-i pe cei ce se bat! De astfel de priveliști nenorocite pot să se bucure

numai niște oameni cărora le place să vadă case ruinate, numai niște oameni fără de judecată, niște lepădături. Vezi pe om că se face de răs și nu socotești că se face de răs? Nu intri între cei ce se încaieră? Nu împrăștii armata diavolului? Nu pui capăt atâtor nenorociri omenești?

- Dar ce? Vrei să fii lovit și eu? O astfel de poruncă îmi dai?

- Fii încredințat că n-ai să fii lovit! Dar dacă vei păți asta, atunci fapta ta este faptă de mucenic, că ai suferit pentru Dumnezeu. Dacă pregeți să primești lovituri, gândește-te că Stăpânul tău n-a pregetat să sufere crucea pentru tine. Cei încăierați sunt beți și întunecați la minte; mânia îi stăpânește ca un tiran, ca un general; au nevoie de un om cu mintea întreagă să-i ajute; și cel vinovat și cel nevinovat; unul, ca să înceteze de a mai face rău, celălalt ca să scape de rău. Du-te la dânșii, întinde-le mâna; tu, cel treaz, celui beat! (...) Du-te, deci, și pune capăt răului! Scoate din valuri pe cei ce sunt pe cale să se înece! Coboară-te în învolburarea mării! Împrăștie priveliștea diavolului! Ia pe fiecare în deosebi și sfătuiește-i să stingă flacăra, să potolească valurile. Nu te teme dacă focul se face mai mare, iar cuptorul se încinge mai cumplit! Mulți alții vor veni alături de tine și-ți vor întinde mâna de ajutor. Fă tu numai începutul! Dar mai presus de toți îți va veni în ajutor Dumnezeuul păcii. Dacă vei fi tu primul care vei încerca să potolești flacăra, te vor urma și alții; dar tu vei primi răsplata celor săvârșite de aceia. Ascultă ce sfat le dă Hristos iudeilor, care nu se puteau ridica cu mintea mai presus de cele pământești: *De vei vedea vita dușmanului tău căzută sub povara ei, nu trece pe lângă ea, ci ridică vita căzută* (Ieș., 23, 5). Și este mai greu să ridici de jos o vită căzută cu povară decât să desparți și să împaci doi oameni care se bat. Dacă trebuie să ridici vita de povară a dușmanului tău, apoi cu atât mai mult trebuie să ridici sufletele prietenilor tăi, mai ales când căderea este mai grozavă. Că ei, neputând purta povara mâniei, nu cad într-o groapă, ci în focul gheenei. Tu, însă, vezi pe fratele tău căzut pe jos, strivit de povară, iar pe diavol, alături de el, ațâțând focul, și treci mai departe fără inimă, fără milă! E primejdios lucru să faci asta și cu un animal!”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, X, în col. PSB, vol. 23, pp. 191-193)

BĂTAIA (înving cu adevărat doar cei ce evită lupta)

„Vreau să mă adresez acum vouă celor care vă încăierați și vă bateți în văzul lumii! Vreau să mă adresez mai cu seamă ție, care ai început cearta și care faci rău! Spune-mi tu, care rănești, care lovești, care sfășii, ești porc sălbatic, ești măgar sălbatic? Nu te rușinezi, nu roșești că ai ajuns o fiară sălbatică, că ai aruncat noblețea firii tale omenești? Spui că ești sărac? Da! Dar ești om liber! Spui că ești muncitor cu palmele? Da! Dar ești creștin!

Tocmai pentru că ești sărac trebuie să fii liniștit! E treaba bogaților să se bată, nu a săracilor; că pe bogați multe pricini îi silesc să lupte. Nu ai, sărace, plăcerile bogaților, dar reușești să-ți aduni neplăcerile și necazurile lor: dușmănia, cearta, bătaia. Strângi de gât pe fratele tău, îl înăbuși, îl trântești la pământ în văzul tuturor! Și nu te gândești că te faci de râs și de batjocură! Nu te gândești că te apucă furii de fiară sălbatică! Dar, mai bine spus, ajungi mai rău decât fiarele sălbatice. Acelea au totul în comun; trăiesc mai multe la un loc, merg împreună de la o pășune la alta. Noi dimpotrivă nu avem nimic îndeobște; toate s-au răsturnat cu susul în jos; peste tot bătaii, certuri, înjurături, dușmăanii, ocări. Nu mai respectăm nici cerul, la care cu toții îndeobște am fost chemați, nu mai respectăm nici pământul, pe care Dumnezeu l-a dat îndeobște tuturor, și nici propria noastră fire! Pe toate le-au spulberat și le-au distrus mânia și dragostea de bani”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 193)

„Să ne fie, dar, rușine nouă (...) care ca lupii ne năpustim asupra dușmanilor noștri! Dacă ne purtăm ca oile, învingem; învingem, biruim, chiar dacă ne-ar înconjura haite de lupi; dar dacă ne facem lupi, suntem biruiți, că se depărtează de la noi ajutorul Păstorului. Că Păstorul nu păstorește lupi, ci oi; iar Păstorul te părăsește și pleacă de la tine că tu nu-i îngădui să-și arate puterea Sa. Dacă suferind răul, îți arăți blândețea și birui, atribuie-I Păstorului întreaga biruință; dar dacă răspunzi cu lovituri și pumni, îi întuneci biruința”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 407)

„Nici să nu ridici brațul, nici să te ostenești! Dumnezeu îți dă această putere ca să birui, nu luându-te de piept cu cel ce-ți face rău, ci răbdând numai. Nu lua poziție de atac, și ai și biruit; nu te lua la trântă, și ai și fost încununat. Ești cu mult mai bun, cu mult mai puternic decât potrivnicul tău. Pentru ce vrei să te faci de râs? Nu-i da aceluia prilej să spună: *Ne-am luat la bătaie și l-am biruit!*, ci lasă-l pe el să se minuneze și să se crucească de purtarea ta cea pașnică și să spună tuturor că ai învins fără să te bați”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 954)

BĂTAIA (e o faptă de om înțelept a o răbda)

„Nu-i o rușine, ba, dimpotrivă, e o faptă de om înțelept și vrednică de cele mai mari laude, dacă, întâlnindu-te cineva pe drum, te-ar palmui fără motiv, fără să-l fi provocat, și te-ar trânti chiar la pământ, iar tu ai răbda toate acestea.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie*.

Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 162)

BĂTAIA (remedii)

„Când cineva, lovit fiind peste obrazul drept, dă spre lovire și pe cel stâng, mai mult se războacă pe acela decât dacă i-ar fi dat mii de lovituri; și când, fiind batjocorit, el nu numai că nu batjocorește, ci încă și binecuvintează, mai grozav l-a lovit decât dacă l-ar fi încărcat cu mii de batjocori.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 116)

BĂTAIA („Eu însă vă spun vouă: Nu vă împotriviți celui rău; iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt”⁸¹)

„După ce Domnul a rostit toate cuvintele Legii Vechi, a arătat iarăși că nu fratele nostru este cel ce ne face rău, ci diavolul. De aceea a și adăugat: *Dar Eu zic vouă: Nu vă împotriviți celui rău.* N-a spus: *Nu te împotrivi fratelui*, ci: *Celui rău*, arătând că se îndrăznesc acestea la îndemnul diavolului. Iar pentru că vina a fost pusă în sarcina diavolului, Domnul slăbește și taie mult din mânia ce o purtăm fratelui, care ne-a făcut răul.

- Ce? Nu trebuie să ne împotrivim celui rău? așa putea fi întrebat.

- Trebuie, dar nu așa, ci cum a poruncit Hristos: Să suferim de bună voie răul. Numai așa vei birui răul. Nu stingi focul cu foc, ci cu apă. Dar ca să afli că și în Legea Veche cel ce suferă răul biruie și că el este cel încununat, cercetează istoria Vechiului Testament și vei vedea că acela ajunge în fruntea celorlalți. Cel care a început răul este socotit că a scos doi ochi: și ochiul aproapelui lui și pe al lui. De aceea pe bună dreptate este urât și învinuit de toți. Dimpotrivă cel căruia pe nedrept i s-a scos ochiul este socotit nevinovat, chiar dacă plătește cu aceeași măsură. De aceea mulți îl compătimesc, pentru că îl socotesc nevinovat chiar după săvârșirea acestei fapte rele. Nenorocirea este aceeași și pentru unul și pentru altul; dar slava nu mai e aceeași nici la Dumnezeu, nici la oameni. De aceea nici nenorocirile lor nu sunt la fel.

Mai înainte Domnul spusese: *Cel care se mânie pe fratele lui în zadar și-l face nebun, vinovat va fi gheenei focului* (Matei 5, 22). Acum Hristos cere mai multă filozofie; nu poruncește numai ca cel nedreptățit să stea liniștit, ci să-i dea celuilalt prilejul să facă și mai mare rău, întinzându-i și celălalt obraz. Hristos spune aceasta, nu pentru a legiui că trebuie să

⁸¹ Matei 5, 39.

întorcem obrazul când suntem loviți peste obraz, ci pentru a ne învăța că trebuie să suferim răul în toate celelalte împrejurări din viață.

După cum atunci când Domnul a spus: *Cel ce spune fratelui său nebun, va fi vinovat gheenei*, n-a vorbit numai de această insultă, ci de orice fel de insultă, tot astfel și aici n-a legiuit să suferim cu curaj numai pălmuirile, ci să nu ne tulburăm orice rău am suferi. Pentru aceasta dincolo a dat ca pildă cea mai grea insultă, iar aici lovirea peste obraz, care pare cea mai insultătoare lovire. Prin porunca aceasta Hristos Se adresează și celui care lovește și celui lovit. Cel lovit nu se socotește lovit, dacă e pregătit să filozofeze așa - că nici nu va simți lovitura, pentru că se vede mai mult un luptător decât un om lovit -, iar cel care lovește, rușinat de purtarea celui lovit, nu mai dă a doua lovitură chiar dacă ar fi mai sălbatic ca o fiară, ci se va osândi și pentru lovitura de mai înainte. Că nimic nu oprește de la rău pe cel ce face răul atât de mult cât îl oprește cel care suferă în tăcere răul ce i se face; nu-l face numai să nu-și prelungească mai mult răul, ci-l face să se și căiască de faptele sale și să se depărteze, admirându-i bunătatea. Îl face prieten; în loc de dușman și vrăjmaș îl face rob nu numai prieten. Dacă, însă, răzbună răul ce i s-a făcut, se întâmplă tocmai contrariul; amândoi se fac de rușine, se fac mai răi, aprind mai mult mânia; adeseori se ajunge chiar la crimă, dacă răul merge mai departe. De aceea Hristos a poruncit nu numai să nu te mânii de te pălmuește cineva, ci chiar să-i dai prilejul să-și sature pofta de a te lovi, ca să nu-l faci să creadă că ai suferit prima lovitură, pentru că n-ai putut altfel. Așa mai degrabă vei putea da nerușinatului aceluia o lovitură de moarte decât dacă l-ai lovi cu palma; și vei face, dintr-un om pornit pe ceartă și bătaie, un om blând și potolit”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 233-234)

„Dacă iei bine aminte, este mai ușor să întorci și celălalt obraz celui ce te pălmuește decât să răspunzi cu palme. Răspunzi cu palme? Începi războiul! Întorci și celălalt obraz? Ai pus capăt războiului. În primul caz, aprinzi focul celui alt; în al doilea caz, ai stins și flacăra din sufletul tău. Este clar oricui că e mai plăcut să nu te arzi decât să te arzi. Și ceea ce-i adevărat pentru trup e cu mult mai adevărat pentru suflet.

Ce e mai plăcut: a lupta sau a fi încununat? A te bate cu pumnii sau a primi premiul?”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 471)

„Hristos n-a dat porunca aceasta pentru a pune capăt fricii, ci poruncește să-i dea și celălalt obraz, pentru a-l sătura pe acela; nici n-a spus: *Acela să rămână nepedepsit!*, ci: *Tu să nu pedepsești!*, înspăimântând în

același timp și mai mult pe cel care stăruie să lovească și mângâind pe cel lovit.” (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 208-209)

„Căci n-a zis El (Hristos – n. n.): *Dacă te va lovi pe obrazul drept, tu rabdă cu bărbăție, și fii liniștit*”, ci a adăugat cu aceea de a-i da și celălalt obraz să-l lovească. <<Întoarce-i, zice, și pe celălalt>> (Matei 5, 39). Aceasta este biruință strălucită, de a-i da aceluia mai mult încă decât voiește el, și hotarele poftelor lui rele a le covârși cu îmbelșugarea răbdării tale. Astfel și furia lui o vei doborî, și răsplata cel dintâi o vei lua din nou, și, într-un cuvânt, vei împrăști mânia lui.

Ai văzut însă că spre a nu pătimi rău noi înșine suntem stăpâni, și nu cei ce ne pricinuiesc rău?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 223-224)

BĂTRÂNETEA (venerabilă)

„Slăbiciunea trupului nu vatămă cu nimic tăria credinței. Podoabă a Bisericii e căruntețea gârbovă unită cu credința întraripată. De ea se bucură în mod deosebit Biserica.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 559)

„Cinstea părului alb este virtutea și nimic n-o dă disprețului ca și viciul. Bătrânul este pentru tineri un exemplu și o încurajare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 343)

BEȚIA (definiția)

„Într-adevăr beția este o îndrăcire de bună voie”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 371-372)

„... beția, care este mama scârbei, bucuria diavolului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 290)

„Beția nu-i altceva decât o ieșire din dreapta judecată, o înnebunire, o lipsă de sănătate sufletească”. (*Către iudei*, cuv. VIII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 382)

„Beția, într-adevăr, nu-i altceva decât o tulburare a gândirii firești, o rătăcire a gândurilor, o pustiire a minții, o sărăcire a înțelegerii. Iar aceasta ți se va întâmpla nu numai când ești beat de vin, ci și când ești beat de mânie și de poftele cele rușinoase. După cum când nu poți dormi te cuprind căldurile, dar te cuprind căldurile și când ești obosit, și când te întristezi, și când te doare stomacul, că pricina e deosebită, dar suferința și boala sunt una, tot așa și cu beția. Vinul te îmbată, dat te îmbată și pofta; pricina e deosebită, dar patima și boala sunt una.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 137)

„Beția este o înnebunire de bunăvoie, o pierdere a gândurilor. Beția este nenorocirea de care toată lumea îți bate joc, o boală luată în răs de toți, o îndrăcire de bunăvoie, mai grozavă ca nebunia.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 138)

„Căci beția nu este nimic altceva decât trădare a gândurilor și situație de ocară și boală de batjocură. Beția este libertate dată unui drac, întunecare a gândurilor, pustiire a priceperii, aprindere a patimilor trupești.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 85)

BETȚIA (nașterea beției)

„Beția nu derivă din vin, ci din necumpătarea celui ce-l bea. Vinul nu ne-a fost dat pentru altceva, decât numai pentru sănătatea corpului, însă, necumpătarea împiedică și aceasta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 180)

BETȚIA (manifestarea acestei patimi)

„Vom vedea pe cel îmbătat de vin umblând pe cărare și împletecindu-și picioarele în toate părțile, cu ochii deschiși, fără însă să vadă pe cineva, izbind pe cel ce-l întâlnește, bolborosind din gură cuvinte fără șir, vărsând băutura din el, gol și sluțit într-un mod bestial, chiar de s-ar găsi în fața lui femeie, sau fată, sau slugă, sau orișicine s-ar nimeri. Ați răs de ajuns?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 253)

„Așa este beția. Pune stăpânire pe sufletul bețivilor cum pune desfrânata pe sufletul tânărului stricat, le robește mintea, îi silește să verse

fără socoteală și fără chibzuință toată bogăția gândurilor lor. Bețivul nu știe ce trebuie să spună și ce nu trebuie să spună. Bețivul nu știe să-și rânduiască vorbele lui cu judecată, nu știe să-și gospodărească bogăția minții, nu știe să-și păstreze unele gânduri, iar pe altele să le dea la iveală, ci toate le socotește și le risipește.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 138)

„Bețivul are aceleași suferințe ca și îndrăcitul. La fel umblă pe două cărări, la fel își iese din minți, la fel cade pe jos, la fel își învârte ochii, la fel zvârle din picioare atunci când este la pământ. Scote bale la gură, aruncă cu scuipat putrezit și îi este plină gura de duhoare nesuferită. Un asemenea om este dezgustător prietenilor, de batjocură dușmanilor, ușor de disprețuit de slugi, neplăcut soției, împovărat tuturor, mai neplăcut chiar decât animalele. Animalele beau cât le este sete, li se termină pofta o dată cu trebuința. Bețivul însă, din pricina neînfrânării, depășește pofta și ajunge mai fără de judecată decât animalele. Și ceea ce e mai grozav, e că boala asta, plină de atâtea rele și de atâtea nenorociri, nici nu se socotește a fi un păcat. Dimpotrivă, la mesele bogaților oaspeții se iau la întrecere și se luptă pentru această mârșăvie, se întrec unul pe altul, cine va ajunge pildă de mare băutor, cine va înveseli mai mult masa cu băutul lui, cine-și va slăbi mai repede nervii, cine-și va slei puterea, cine va mânia mai mult pe Stăpânul tuturor. Atunci poți să vezi, la mesele bogaților, stadion și întrecere drăcească.” (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 138-139)

„Ia uită-mi-te la bețiv cum rabdă aceleași chinuri ca un îndrăcit, dacă nu chiar mai cumplite. După cum cel îndrăcit scoate spume din gură și cade pe jos și rămâne adesea nemișcat la pământ, nemaifiind conștient de cele din jur, ci privind cruciș, tot așa și cel beat – fiindcă o dată cu lipsa de măsură a vinului și-a vătămat și puterea de judecată a minții – este asemenea cu acela: nu numai că scoate spume din gură și zace mai rău ca un mort, ci adeseori varsă putreziciunea din gura sa. Și pentru aceasta se face și neplăcut prietenilor, și nesuferit femeii, și de batjocură copiilor, și ușor de disprețuit slugilor; într-un cuvânt, se face tuturor celor ce-l văd pildă de necuviință și prilej de chicoteală.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 86)

BETȚIA (gravitatea)

„Cumplit lucru, iubite, cumplit lucru e beția! E în stare să betejească simțurile, să întunece mintea! Face mort și fără de putere pe omul înzestrat cu rațiune, pe omul care a primit stăpânirea peste toate, îl doboară la pământ, legându-l cu lanțuri de nedezlegat. Dar mai bine spus omul beat e mai rău decât omul mort. Omul mort nu poate face nici rău, nici bine; omul beat, însă, bine nu poate face, ci numai rău; face de răs pe toți: și pe femeie și pe copii și chiar pe slugi. Prietenii se ascund și se rușinează, gândindu-se la rușinea lui; dușmanii se bucură, își bat joc de el, îl blestemă și aproape că îi spun aceste cuvinte: *Trebuie, oare, să mai trăiască? Vita! Porcul!* Se rostesc și alte cuvinte mai grele ca acestea. Bețivii sunt într-o stare mai rea decât cei ce se întorc din bătălii cu mâinile mânjite de sânge și purtați pe sus. Probabil că pe aceia mulțimea îi laudă din pricina trofeelor, a victoriilor, a rănilor și a loviturilor de moarte primite; pe bețivi, însă, îi nefericesc, îi numesc ticăloși și-i blestemă în fel și fel de chipuri. Poate fi, oare, om mai ticălos ca bețivul, care e mereu cu capul amețit de băutură, care toarnă vin în el în fiecare zi, de-și strică judecata gândurilor? De aceea un bărbat înțelept sfătuia, zicând: *Temeiul vieții omului este pâinea și apa și haina și casa, ca să-i acopere urâtenia* (Înț. Sir., 29, 24); pentru ca omul, atunci când se îmbată, să nu se arate, să nu fie văzut de lume, ci să stea în casa lui, ca să nu ajungă de răsul tuturor și să fie temei de urâtenie”. (*Omilii la Facere*, omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 368)

„Voi, bețivilor, sunteți mai răi chiar decât animalele cele necuvântătoare; nu numai oamenii treji vă socotesc așa, ci chiar voi înșivă. Că voi înșivă vă socotiți mai răi decât câinii și măgarii se va vedea din cele ce voi spune. Pe animalele acestea nu le silești să mănânce peste măsură; iar dacă cineva te-ar întreba: *Pentru ce?*, i-ai răspunde: *Ca să nu se îmbolnăvească!* De tine însă n-ai niciodată această purtare de grijă! Vezi că te socotești a fi de mai puțin preț decât animalele acelea? N-ai nici o grijă de tine, deși ești neconținut în mijlocul furtunii. Nu te simți rău din pricina beției numai în ziua în care te-ai îmbătat, ci și a doua zi. Și după cum unui om, care scapă de friguri, îi mai rămâne în trup slăbiciunea pricinuită de friguri, tot așa și ție, după ce ți-a trecut beția, se mai învârte în sufletul și trupul tău mahmureala pricinuită de beție”. (*Omilii la Matei*, omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 669)

„Unul ca acesta nu se deosebește de un îndrăcit: este tot atât de nerușinat, tot atât de furios. De îndrăcit ne este milă, pe acesta îl urâm, îi întoarcem spatele.

- Pentru ce?

- Pentru că de buna lui voie aduce asupra sa nebunia asta și face canaluri de hazna din gură, din ochi, din nas, într-un cuvânt, din toate mădularele sale. Dacă ai putea să te uiți acum și înăuntrul lui, ai vedea că sufletul lui e înghețat și amorțit ca în vreme de iarnă și de ger, iar din pricina furtunii prea mari cărma sufletului nu-i mai poate fi de vreun folos. Mă rușinez să spun câte rele suferă - bărbați și femei - din pricina beției și a îmbuibării; o las pe seama conștiinței acelor care cunosc, pe propria lor piele, relele acestea. Ce poate fi mai rușinos decât o femeie beată sau numai amețită? Cu cât vasul e mai slab, cu atât și naufragiul e mai mare, fie că e femeie liberă, fie că e roabă. Femeia liberă se face de răs în fața cetelor ei de roabe; roaba iarăși la fel, între roabe. Și fac - și una și alta - să fie hulite de oamenii fără de minte darurile lui Dumnezeu.” (*Omilia la Matei*, omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 670)

„Și după cum o corabie, naufragiată de furtună, după ce a trecut furtuna, rămâne cu paguba pricinuită de furtună, tot așa și cu bețivul. Și după cum corăbierii, în timpul furtunii, aruncă în mare mărfurile din corabie, așa și bețivul aruncă de la el toate faptele lui bune. De-ar fi cu trupul și cu sufletul curat, de-ar fi rușinos, priceput, blând, smerit, beția le aruncă pe toate acestea în oceanul fărădelegii. Dar după ce a fost aruncat totul afară, nu mai este nici o asemănare între corabie și bețiv. Corabia se ușurează după ce a aruncat încărcătura, dar bețivul se îngreuiază și mai mult. În locul bogăției aceleia primește nisip, apă sărată și toate gunoaiile beției, care îneacă îndată corabia cu călător și cu cărmaci cu tot”. (*Omilia la Matei*, omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 670)

„Nu poți vedea împărăția cerurilor dacă ești bețiv. *Nu vă înșelați*, spune Pavel, *nici bețivii, nici hulitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor. 6, 10). Dar pentru ce vorbesc eu de împărăția cerurilor? Dacă ești bețiv nu poți vedea nici lucrurile de pe lumea asta. Beția face din zi noapte și din lumină întuneric. Bețivii au ochii deschiși, dar nu văd nici ceea ce le stă înaintea picioarelor. Grozăvia nu-i numai atâta, ci, pe lângă asta, bețivii mai îndură o altă pedeapsă și mai cumplită: sunt triști fără pricină, furioși, bolnavi, luați neconținut în răs și ocărâți. Ce iertare mai pot avea acești oameni, care își pricinuiesc singuri atâtea nenorociri? Nici una!”. (*Omilia la Matei*, omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 670)

„Unde-i beție, acolo-i diavolul”. (*Omilia la Matei*, omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 809)

.....

„Un om bețiv este un mort însuflețit, o voință diavolească, o boală ce n-are iertare, ruina lipsită de scuză, rușinea neamului omenesc.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

„Vrei să vezi că bețivul este mai rău ca un îndrăcit? Tuturor ne e milă de un îndrăcit, pe când pe bețiv îl urâm. Pe îndrăcit îl plângem, pe bețiv ne mâniem și ne supărăm.

- Pentru ce?

- Pentru că îndrăcitul suferă din pricina bolii, pe când bețivul, din pricina trândăvelii lui. Îndrăcitul suferă de pe urma atacului dracilor, pe când bețivul, de pe urma atacului gândurilor lui.” (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 138)

„Bețivul este mai ticălos decât un mort. Mortul zace în nesimțire și nu poate face nici bine, nici rău; bețivul însă este destoinic pentru săvârșirea relelor. Își îngroapă sufletul în trup ca într-un mormânt și-și poartă trupul mort de ici-colo.

Ai văzut că bețivul este mai de plâns decât un îndrăcit, că este mai nesimțitor decât morții?

Vrei să-ți spun ceva mai grozav decât toate acestea? Iată! Bețivul nu poate intra în Împărăția cerurilor.” (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 139)

„În afară de păcat, beția este cea mai mare ocară, cea mai mare nesocotire, cel mai mare dispreț aruncat cuvintelor dumnezeiești.” (*Omilie la Mucenici*, p. 474)

„Că cel care ajunge să-și treacă toată ziua în beție, în chefuri și îmbuibare este sub tirania diavolului.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 23)

„De unul îndrăcit adesea ni se face milă. Dar asupra bețivului ne oțărâm și ne mâniem. De ce? Fiindcă acolo este blestemul diavolului, aici însă este vădită delăsarea și multa neînfrânare; acolo este potrivnicia diavolului, aici potrivnicia propriei minți.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 85)

„Căci bețivii sunt mai lipsiți de minte decât necuvântătoarele. Cum? Îți spun eu. Dobitoacele când însetează își împlinesc pofta doar cât este

nevoie și s-ar rușina să depășească trebuința. Dar oamenii cei cuvântători nu țin seama cum să-și potolească setea, ci cum să se bălăcească mai tare în vin și așa se aruncă într-o cumplită pierzanie. Căci după cum o corabie foarte încărcată se cufundă degrab, tot așa și omul care trece peste hotarul trebuinței și adaugă stomacului o povară mai mare își îneacă mintea și desfigurează gingășia sufletului.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 87)

BETȚIA (urmările distrugătoare ale beției)

„Bețivii, spune Pavel, *nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor., 6, 10). Poate fi, oare, o mai mare ticăloșie decât aceea de a fi izgonit din pridvoarele împărăției pentru o plăcere vătămătoare și de scurtă durată?”. (*Omilia la Facere*, omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, p. 33)

„Beția întunecă mintea mai cumplit decât îndrăcirea și lipsește pe omul beat de orice judecată. Adeseori când vedem pe un îndrăcit avem milă de el, suferim pentru el și-i arătăm multă simpatie; cu bețivul, însă, ne purtăm cu totul altfel; ne revoltă, ne supărăm, îl blestemăm în fel și chip. Pentru ce? Pentru că un om chinuit de demonul cel rău face fără voia lui ceea ce face; merită iertare fie de izbește cu picioarele, fie de-și sfășie hainele, fie de rostește cuvinte de rușine; bețivul, însă, nu merită iertare pentru ceea ce face; este învinuit cumplit și de rude și de prieteni și de vecini, de toți, pentru că de bună voie a ajuns așa de rău, pentru că de bună voie s-a dat în mâinile beției”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 371-372)

„Nimic nu hrănește mânia atât de mult ca beția. De aceea, zicând mai înainte: *nu în ospete și în beții*, el a adăugat imediat: *nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă*, fiindcă toate acestea din urmă izvorăsc din cele de mai sus.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 449)

„Când îți voi mai aminti apoi și de vărsăturile de după beție, și de durerea capului, și de alte multe boli izvodite de aici, și de robirea sufletului, atunci ce vei putea zice?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

„... zămislește mii de rele. Beția seamănă cu somnul morții, ea aduce boli, dureri de cap, uitare, și este icoana morții.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 290)

„Beția taie chiar vocea cea mai armonioasă, gângăvește și împletește limba noastră, strâmbă ochii, și în fine schimonosește totul din noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

„Beția prin sine însăși este o tortură.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIII, p. 197)

„Bețivul nu e nefolositor numai altora ci celor ai săi și chiar statului. Privirea sa numai revoltă, mersul său, glasul, răsuflarea, totul în el este urât și nesuferit. Dar culmea răului e că beția ne închide poarta Ierusalimului ceresc; ea ne lipsește de bunurile veșnice și, după ce ne-a înjosit în această lume, ne pregătește alte chinuri, veșnice.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

„Nu știi oare care e pedeapsa dată bețivilor? Sunt alungați din împărăția cerurilor, pierd bunătățile cele nespuse și sunt aruncați în focul cel veșnic!

- Cine a spus-o?

- Fericitul Pavel: *nici lacomii, nici bețivii*, spune el, *nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*. Poate fi oare o stare mai de plâns decât a bețivului care, pentru o mică plăcere, pierde desfătarea cea atât de mare din Împărăția cerurilor?” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

„Plăcerea stă în măsură; lipsa de măsură duce la nesimțire. Cum mai poate simți plăcerea băuturii un om care nu simte nici unde stă, unde zace, care nici nu poate vedea soarele din pricina norului des al beției? Cum mai poate avea unul ca acesta vreo bucurie? Atât de mare e întunericul lui, încât nici razele soarelui nu pot risipi întunecimea aceea.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

„Așa cum, după ce trece febra, slăbiciunea rămâne, la fel și după ce trece beția, amețeaua rămâne atât în trup cât și în suflet. Trupul chinuit

este ca paralizat, ca o corabie naufragiată; iar sufletul, și mai rău chinuit, de vreme ce trupul se află în această stare, iscă o nouă furtună și aprinde și mai viu dorința. Câte rele sunt provocate omului de beție, mi-e rușine să spun. Las conștiința voastră, care le cunoaște mai bine, să judece.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 150)

„Adevărat, ce este mai rău decât un bețiv care umblă împletecindu-se de colo până colo și devine pentru cei neînțelepți pricină de hulire a darurilor lui Dumnezeu?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 150)

„Câți dintre voi vă îmbătați, distrugeți foloasele vinului. Și sănătatea v-o zdruncinați, și de veselie vă lipsiți. Adevărat, ce există mai rău decât să ne pierdem echilibrul și să simțim o neplăcere negrăită, să credem că toate se învârt în jurul nostru, să ne cufundăm în întuneric adânc, să avem nevoie de ajutor și îngrijire, precum bolnavii, să fim chinuți de atâtea și atâtea rele? Cei care se dedau beției, cu cât beau mai mult vin, cu atât le e sete mai mult. Băutura le stârnește din ce în ce mai mult setea. Iar plăcerea pe care o provoacă vinul, dispare, setea însă, deoarece devine nestăpânită, îi trage în prăpastia beției pe cei pe care îi înrobește.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 151)

„Râurile înfuriate nu sapă și nu distrug malurile lor așa de ușor precum ne distruge sănătatea desfrâul și desfătarea, îmbuibarea pântecelui și beția. Căci acestea fac trupul moale, slab, bolnăvicios, iar pe suflet îl fac trândav, laș, molău.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 151)

„Căci (Pavel – n.n.) zicând: *să nu vă îmbătați cu vin*, a adăugat *întru care este pierzanie*, arătându-ne că lipsa lui de măsură ni se face pricină a toate relele. *Întru care este pierzanie* înseamnă *prin care pierdem bogăția virtuții*.

Și ca să înveți că aceasta a vrut să spună, voi încerca să vă limpezesc din înseși cuvintele folosite. Căci *pierduți* obișnuim să-i numim pe acei tineri pe care-i vedem că risipesc pe nimic averea părintească și fără nici o trebuință. Căci ei nu cunosc nici când, nici cât să cheltuiască, ci în scurt timp pierd toată averea și ajung în cea mai neagră sărăcie. Asemenea acestora sunt și cei robiți de beția vinului. Căci nici ei nu știu să-și drămuiască după trebuință bogăția minții, ci, ca și acei tineri pierduți, așa și aceștia sunt scufundați de beție. Dacă trebuie să grăiască ceva, spun necuviințe și vorbe aducătoare de multă pierzare. Căci ei spun și fac toate fără rușine; și mai rău

decât pierduții aceia care-și cheltuie avuția, se aruncă pe sine în cea mai neagră sărăcie a virtuții. Adesea dând la iveală tainele minții lor, nu-și dau seama, și astfel pierd toată strânsura minții lor, devenind deodată pustii și goi de toată evlavia și priceperea.

Căci cel ce se îmbată nu știe să-și rânduiască cu judecată cuvintele, ci, precum o casă cu toate intrările deschise este ușor călcată de toți vrăjmașii, așa și mintea unuia ca acesta este răvășită și spulberată de patimile pierzătoare.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți, în vol. Cateheze baptismale, pp. 84-85*)

„Ai văzut că și decât demonizații sunt mai de plâns unii ca aceștia? Vrei să afli după toate acestea și capul răutăților? Chiar dacă am spus atâtea, încă nu am adăugat grozăvia cea mare: bețivul este străin și de împărăția cerurilor! Ascultă-l pe fericitul Pavel, care zice: *Nu vă înșelați! Nici desfrânații, nici idolatrii, nici adulterii, nici homosexualii, nici bețivii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor., 6, 9-10). Dar ar putea spune cineva: *Cum, și idolatrul și adulterul și bețivul vor fi la fel scoși din împărăție? Nu aștepta, iubite, să înveți de la mine! Căci eu doar am citit legea dumnezeiască unde așa scrie. Nu te agita să afli dacă aceeași pedeapsă va primi bețivul cu a celorlalți, ci aceasta vezi-o: că va suferi ca și aceia alungarea din împărăție. Iar cel ce este în afara acesteia, ce mângâiere mai poate avea?”* (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți, în vol. Cateheze baptismale, p. 86*)

„Acest viciu care părea multora prea puțin vinovat, apostolul (Pavel – n.n.) îl pune în rândul crimelor care exclud în mod sigur din împărăția cerurilor. Și, de fapt, ce va merge să facă în ceruri această brută? Căci beția îl degradează pe om în așa hal încât el nu mai este decât o brută fără conștiință și fără rațiune. Ce zic eu? Omul coboară mai jos decât bruta. Ea cel puțin, cu setea ei potolită, se oprește. Oh! Cine ne va descrie această cădere a regelui creației? Cine ne va picta acest mare naufragiu? În aceste valuri de o bestială patimă a aruncat totul, a zdrobit totul, totul este pierdut.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, pp. 357-358*)

BEȚIA (remedii)

„Când se întâmplă astfel de beții, aud pe mulți spunând: *Să nu mai fie vin*. Ce nesocotință! Ce nebunie! învinuiești darurile lui Dumnezeu pentru că păcătuiesc alții? Aceasta însă e curată nebunie! Nu-i vinul de vină, ci neînfrânarea celor care se folosesc rău de vin. Spune, dar, *Să nu fie beție! Să nu fie îmbuibare!*; dar dacă spui: *Să nu fie vin!*, vei spune, pășind înainte puțin câte puțin: *Să nu fie cuțit!*, din pricina ucigașilor; *Să nu fie noapte!*, din pricina hoților; *Să nu fie lumină!*, din pricina clevetirilor; *Să nu fie femeie!*, din pricina desfrânărilor; și, ca să spun pe scurt, ai desființat tot ce e pe lume.

Dar să nu faci așa! Gândul acesta vine de la diavol. Nu huli vinul, ci beția! Ia pe bețiv, când este treaz; zugrăvește-i toată hidoșenia beției și spune-i: Vinul a fost dat ca să ne veselim, nu ca să ne facem de ocară; ca să râdem, nu ca să fim de râs; ca să ne însănătoșim, nu ca să ne îmbolnăvim; ca să îndreptăm slăbiciunea trupului, nu ca să surpăm tăria sufletului. Dumnezeu te-a cinstit când a dat pe pământ acest dar, vinul. Pentru ce te faci de ocară cu necumpătarea ta? Ascultă ce spune Pavel: *Folosește-te de puțin vin pentru stomacul tău și pentru deseale tale suferințe* (I Tim., 5, 23). Dacă Timotei, sfântul acela, care era bolnav și suferea de nenumărate boli, n-a băut vin până ce nu i-a îngăduit Pavel, dascălul lui, ce iertare mai putem avea noi care, sănătoși fiind, ne îmbătăm? Aceluia Pavel îi spunea: *Folosește-te de puțin vin pentru stomacul tău*; iar acelora dintre voi, care vă îmbătați, vă spune: *Folosiți-vă de puțin vin pentru desfrânările voastre, pentru deseale voastre cuvinte de rușine, pentru celelalte pofte rele, pe care de obicei le naște beția!*” (*Omilii la Matei*, omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 668-669)

„... abțineți-vă cel puțin pentru rușinea și necazurile ce le aduce cu sine beția! Vinul a fost dat ca să ne veselim. *Vinul*, spune Scriptura, *veselește inima omului* (Ps., 103, 16); dar voi pângăriți și această însușire a vinului. Ce veselie poate să-ți mai facă vinul, când nu mai ești în toată firea, când te doare tot trupul, când vezi că toate se învârt în jurul tău, când te ia amețeala și când te legi la cap ca bolnavii de friguri, care-și frecționează capetele cu untdelemn?

Aceste cuvinte nu le adresez tuturor; dar, mai bine spus, le adresez tuturor; nu pentru că toți vă îmbătați - *Doamne ferește!* -, ci pentru că cei care nu se îmbată n-au grijă de cei ce se îmbată. De aceea mă adresez mai degrabă vouă, celor sănătoși; pentru că și doctorul lasă pe bolnavi și vorbește cu cei care stau lângă bolnavi. (...) Animalele nu beau mai mult decât au nevoie; bețivii însă sunt mai lipsiți de judecată decât animalele, că depășesc hotarele cumpătării. Cât de superior le este măgarul? Cât de superior le este

câinele? Fiecare din aceste animale și din toate celelalte animale, fie de mânăncă, fie de bea, cunoaște hotarul sațiului și nu trece dincolo de trebuință! Chiar de-ar fi nenumărați cei care le-ar sili, nu vor vrea să mânănce și să bea mai mult decât le trebuie”. (*Omilii la Matei*, omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 669)

„De te îmbeți și te găsești veșnic în beție, tu ascultă pe bogatul din Evanghelia zicând: *Trimite pre Lazăr să-și întingă vârful degetului său în apă și să-mi răcorească limba mea* (Lc., 16, 24) - și atunci vei fugi de patimă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 107)

„Să ne îndreptăm deci de acest rău obicei, dacă avem nenorocirea de a-i fi supuși; și, urmând sfatul Apostolului, *să întrebuițăm puțin vin*. Și chiar acest puțin îl îngăduie fiindcă era chinuit din cauza slăbiciunii; numai boala l-a silit ca să admită discipolului puțin vin.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

„Să ne abținem de la beție. Nu spun să ne abținem de la vin, ci să ne abținem de la beție. Nu vinul te îmbată – vinul este zidire a lui Dumnezeu, iar zidirea lui Dumnezeu nu face rău -, ci voința ta cea rea te îmbată.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 137)

„Nu vă îmbătați de vin întru care este desfrânare, ci umpleți-vă de Duh (Efes., 5, 18). Aceasta-i beția cea mai bună. Îmbată-ți sufletul cu Duhul, ca să nu ți-l îmbete cu beția. Ocupă cu Duhul mai înainte mintea ta și gândurile tale, ca să nu mai găsească loc acea nerușinată patimă. Din pricina asta Pavel n-a spus: *Împărtășiți-vă cu Duhul*, ci: *Umpleți-vă de Duhul*. Umple-ți ca pe un pahar mintea cu Duhul, ca să nu mai poată diavolul pune nimic în ea. Nu trebuie să participăm numai la Duhul, ci să ne umplem de Duhul, cu psalmi, cu inima, cu cântări duhovnicești, așa cum v-ați umplut astăzi, că voi sunteți cumpătați și înțelepți.

Noi avem un pahar bun de beție, un pahar de beție care ne întărește, nu ne slăbănogeste.

- Care-i paharul acesta?

- Paharul cel duhovnicesc, potirul cel neprihănit al Sângelui Stăpânului. Acesta nu îmbată. Acesta nu slăbănogeste. Nu slăbește puterea, ci o întărește. Acesta nu slăbește nervii, ci îi face tari. Acesta ține sufletul treaz. Acesta este sfânt îngerilor, înfricoșător dracilor, cinstit oamenilor, iubit Stăpânului. Iată ce spune David despre acest duhovnicesc pahar, care

stă pe Masa aceasta: *Gătit-ai înaintea mea masă, împotriva celor ce mă necăjesc, uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic* (Ps., 22, 6). Dar, ca nu cumva la auzul cuvântului de *beție* să te înspăimânți și să socotești că paharul acesta slăbănogeste, a adăugat că paharul acesta este puternic și tare.

Iată un nou chip de *beție*! O *beție* care dă tărie, care face pe om cumpătat, puternic, căci a curs din piatra cea duhovnicească. Nu aduce rătăcire gândurilor, ci adaos de gânduri duhovnicești.

Să ne îmbătăm cu această *beție*. Să fugim de cealaltă.” (*Cuvânt la Înviere*, II-III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 140)

„Ia untdelemn sfânt și unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, ca să nu mai cazi niciodată în vârtoarea *beției*! Că untdelemnul acesta, prin mirosul lui cel bun, îți aduce aminte de luptele mucenicilor, pune frâu desfrânării, te face răbdător, biruie bolile sufletului.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

„Apropie-te de omul acesta când îl vei afla treaz și spune-i: *Vinul ne-a fost dat de Dumnezeu ca să ne veselească, nu pentru a ne purta necuviincios; pentru a râde, nu ca să ne facem de răs; pentru a ne menține sănătatea, nu ca să ne îmbolnăvim; pentru a ne întări trupul, nu ca să ne slăbim sufletul.*

Într-adevăr, puțin vin dăruiește veselie - cum spune psalmistul, *Vinul veselește inima omului* (Psalmi 103, 15) - dar și sănătate, după cum spune și apostolul Pavel, sfătuindu-l pe ucenicul său, Timotei: *Folosește puțin vin, din pricina stomacului tău și a deselor tale slăbiciuni* (I Timotei 5, 23). Fiecărui dintre noi, desigur, Apostolul ne-ar fi spus: *Să folosești doar puțin vin, din pricina primejdiei desfrâului, a vorbelor necuviincioase și a dorințelor viclene, care de obicei sunt provocate de beție.* (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 150-151)

BEȚIA (nu vinul este rău, beția)

„Nu te opresc să bei, ci te opresc să te-îmbeți. Nu-i vinul rău, ci necumpătarea. Vinul e darul lui Dumnezeu, necumpătarea, născocirea diavolului. *Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați de El cu cutremur.*” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc!”)

„*Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc. N-a zis: să nu vă purtați cu răutate, sau să vă răzbunați, ci a cerut mai mult decât acestea. A nu fi cu răutate, sau a nu căuta răzbunare asupra altuia, este desigur actul unui filosof. Însă a binecuvânta pe cei ce ne prigonesc este faptul unui înger. Și după ce spune: binecuvântați, adaugă imediat: și nu blestemați, adică să nu facem și noi precum ei; să nu facem aceasta din urmă, ci numai pe cea dintâi, fiindcă cei ce ne alungă pe noi sunt pricinuitori ai plății ce ni se va da. Dacă tu privighezi, pe lângă plata ce o vei avea, îți vei procura și o altă plată. Acela îți va procura plată prin faptul că te persecută, iar tu îți vei procura plată sie-ți pentru binecuvântarea lui, în loc de blestem; căci prin aceasta tu ai dat dovada cea mai mare de dragoste către Hristos. După cum cel ce blestemă pe persecutor arată că nu se bucură mult suferind persecuțiile pentru Hristos, tot așa și cel ce binecuvintează pe cel ce-l prigonește dă dovadă de o mare dragoste față de Hristos. Deci, tu să nu-l defaimi, ca nu cumva tocmai el, persecutorul tău, să culeagă plata cea mai mare. Mai mult încă, și pe el îl vei învăța că faptul acesta este al bunăvoinței tale, iar nu silit; că este fapt de sărbătoare și veselie, iar nicidecum de întristare. De aceea și Hristos zicea: *Fericiți veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minșind din pricina Mea* (Matei 5, 11). De aceea și apostolii se întorceau bucurându-se, nu numai deoarece au auzit rele, ci pentru că au fost și bătuți. Dar împreună cu acestea tu vei mai câștiga și altceva nu mic, anume aceea că îi vei uimi pe persecutorii tăi, și prin fapte îi vei învăța și pe dânșii că tu călătorești spre o altă viață. Când ei te vor vedea bucurându-te și săltând pentru că suferi rele, vor cunoaște lămurit prin fapte că tu ai mai mari speranțe decât cele prezente; pe când dacă nu faci așa, ci plângi și te tânguiești, de unde vor putea ei cunoaște că tu aștepti o altă viață? Pe lângă aceasta, vei mai reuși și în altceva; anume că dacă te vor vedea că tu nu te întristezi de persecuțiile și batjocorile lor, ba încă îi și binecuvintezi, atunci vor înceta de a te mai alunga. Privește, deci, câte bunuri se nasc de aici: și tu ai o plată mai mare, dar și ispita este mai mică; și acela va renunța de a te mai prigoni, și Dumnezeu Se va proslăvi, iar înțelepciunea ta va fi o învățătură către evlavie pentru cel rătăcit. De aceea El ne-a poruncit a răsplăti cu binele, nu numai pe cei ce ne batjocoresc, ci și pe cei ce ne prigonesc, și prin fapte ne oprimă.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXII, pp. 420-422)*

BINELE (săvârșirea binelui de dragul lui Dumnezeu)

„Dacă faci bine semenilor tăi nu de ochii lumii, ci de dragul lui Dumnezeu, atunci să nu încetezi a face bine orice ți-ar face oamenii, ca să-ți fie mai mare răsplata; dar dacă după ce ai fost bârfit încetezi de a face bine, arăți că săvârșeai o virtute ca aceea nu de dragul lui Dumnezeu, ci de dragul laudelor oamenilor”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 393)

BINELE (săvârșirea binelui – folosul)

„Cele bune aduse aproapelui nostru, mai întâi mulțumesc și înveselesc pe cel ce le face. Căci cel ce zămislește binele său răul asupra aproapelui, cu drept cuvânt că dânsul mai întâi va gusta din ceia ce-i dă. Pe cum se întâmplă și cu apa ce curge din izvor, fie sărată, fie bună de băut, că ea umple și vasele, în același timp și izvorul nu-l împuținează; — tot așa și răul și binele, ori de unde ar ieși, pe acela mai întâi îl bucură sau pierde. Acestea pentru moment. Dar pe cele deacolo, fie ele bune sau rele, cine le va povesti? Nimeni.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 55)

BINELE (întreaga viață trebuie să săvârșim binele)

„... întreaga noastră viață trebuie să facem binele. Neconținut trebuie să mulțumim și nu numai o dată. Cel care aleargă, dacă se oprește după ce a parcurs douăzeci și patru de stadii (δολίχουσ) în zadar a alergat. Deci și noi, dacă am început cu faptele bune, iar după aceasta ne moleșim, pe toate le-am pierdut, pe toate le-am stricat.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 18)

BINELE (răsplătirea binelui)

„... așa este iubitorul de oameni Dumnezeu: pe cei ce au ales să facă ori să spună ceva bun Se sârguiește să-i facă biruitori prin daruri și răsplătiri.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XXIV, 8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 329)

BINELE ȘI RĂUL (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră)

„Că omul știa că păcatul e un rău, ne-a dovedit-o Adam: cum că știa că virtutea e un bine, ne-a arătat-o Abel. Căci jertfa aceea a adus-o nu pentru că l-ar fi învățat cineva, sau că ar fi auzit pe cineva cuvântând despre rânduiala pârgii de la jertfe, ci a învățat aceasta de la sine însuși, din conștiința sa. De aceea nu scobor cuvântarea încoace la timpurile noastre, ci mă opresc la vremea oamenilor celor dintâi, când nu erau nici slove, nici lege, nici prooroci sau judecători, ci numai Adam și cu copiii lui, ca să te încredințezi că cunoașterea celor bune și celor rele se află sădită, dinainte în firea lor. Căci de unde a învățat Adam că e bine să aduci jertfe, că-i bine să cinstești pe Dumnezeu și să fii mulțumitor în toate? Cum adică? O să mi se spună - oare Cain n-a adus jertfă? Da, a adus și el, dar nu la fel. Și de aici iar apare conștiința care-și dă seamă de ce e rău; căci pizmuindu-l pe cel ce se bucura de cinste (pe Abel), plănuia omorul și își ascundea gândul lui viclean. Și ce spune? *Hai să ieșim aici la câmp!* (Fac., 4, 8). Unul îi e chipul (ce se preface a fi plin de dragoste), altul îi e gândul, căci cugetă la omorârea fratelui său. Dar dacă nu știa că gândul lui era rău, de ce îl ascundea? Și după ce a făcut omorul, fiind iarăși întrebat de Dumnezeu: *Unde e Abel, fratele tău?*, a răspuns: *Nu știu. Ce, eu sunt oare păzitorul fratelui meu?* (Fac., 4, 9). De ce tăgăduiește? Nu e limpede că astfel se osânda și mai greu pe sine însuși? După cum se ascunsese tatăl său, tot așa și el tăgăduiește.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 35)

„Și cum că de la început, plăsmuindu-l Dumnezeu pe om, l-a făcut știutor al amânduror acestora, ne-o arată toți oamenii, căci toți ne rușinăm chiar de cei supuși nouă și adesea un stăpân, când se duce la o femeie destrăbălată, dacă vede pe o slugă de treabă, roșind se întoarce din acel drum necuviincios. Tot așa socotim că e o batjocură dacă cineva ne ocărăște cu o vorbă ce arată vreun păcat de-al nostru și dacă ne supărăm, dăm în judecată pe cei ce s-au purtat astfel cu noi. Astfel știm ce e viciu și ce e virtute.

Aceasta o spunea și Hristos, arătând că nu aduce vreo legiuire nouă care să treacă de puterile firii noastre, ci legiuiește ceea ce demult sădise în sufletul nostru, zicând după acele multe (9) fericiri: *Ce vreți să vă faceți vouă oamenii, acestea să le faceți și voi lor* (Mt., 7, 12). Nu e nevoie - spune El - de legi mai întortochiate, de multe vorbe sau de o învățătură meșteșugită; voința ta să fie lege. Vrei să ți se facă binele? Fă-l și tu altuia. Vrei să ai parte de milă? Aibi și tu milă de aproapele.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 50-51)

„Căci cunoașterea virtuții a sădit-o în firea noastră, însă făptuirea și îndreptarea a încredințat-o slobodei noastre voințe. Poate că n-am vorbit

deslușit; atunci voi încerca să vă vorbesc mai lămurit. Spre a ști că e bine să fim cumpătați, nu avem nevoie de îndrumări sau de învățături; cunoașterea aceasta o avem în firea noastră și nu e nevoie de străduință sau osteneală ca să colindăm și să întrebăm dacă cumpătarea e ceva bun și folositor, ci, după părerea obștească, toți mărturisim acest lucru și nimeni nu are vreo îndoială cu privire la virtute.

Tot astfel socotim și desfrâul ca un rău și nici aci n-avem nevoie de învățatură și de osteneală ca să știm cât de rău e acest păcat. Ci toți, când e vorba de o hotărâre în această privință, suntem călăuziți de firea noastră și laudăm virtutea, chiar dacă nu ne îndeletnicim cu ea, și urâm viciul, măcar că îl facem. Și acesta a fost cel mai mare merit al lui Dumnezeu, ca adică, chiar înainte de săvârșirea faptei, conștiința și sloboda voință să fie înfrățite cu virtutea și dușmane viciului. Așa că, precum am spus, cunoașterea acestor lucruri e înnăscută în cugetul tuturor oamenilor și n-avem nevoie de vreun dascăl spre a învăța acest lucru; iar îndreptarea a fost încredințată voinței, râvnei și ostenețelor noastre.

Dar de ce? Pentru că, dacă firea ne-ar fi dat de la sine totul, am fi rămas neîncununați și nu ne-am fi ales cu nici o răsplată.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 51-52)

BISERICA (definiția)

„Căci Biserica este baie duhovnicească, care spală și curăță nu murdăria trupului, ci a sufletului, prin feluritele chipuri de pocăință.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 151)

„Numele de *biserică* este nume ce înseamnă concordanță și glăsuire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 11)

„Căci biserica este cerească, și nimic alta nu este, decât cer.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIV, p. 200)

„... biserica este liman, liman duhovnicesc al sufletelor.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 33)

„O primă privire aruncată asupra Bisericii ne-o arată ca o societate. Societate organizată, completă, vie, lucrătoare, umplând lumea și veacurile cu multiple manifestări ale vieții ei. Însă, cum să studiezi Biserica fără să se vadă în continuu că ea nu poate fi o

societate curat omenească? Divinul curge din ea. Istoria ei este o istorie a cărei explicație o dă singur dumnezeiescul. Și din toate dovezile divinității ei cea mai de neînvincis este chiar originea ei, căci din Iisus Hristos, din Omul-Dumnezeu s-a născut ea. Societate perfectă, societate divină, Biserica nu poate fi decât independentă, înarmată cum este cu puterile divine și posedând în ea însăși plenitudinea autorității.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 115)

„Cine zice o societate zice un ansamblu, o coeziune între mai multe membre, o ordine, o ierarhie, organe diferite însă legate între ele printr-o acțiune comună, o autoritate, o forță, care ține corpul întreg în armonie și pace.

Așa este Biserica. Dumnezeu nu i-a lăsat pe credincioșii Săi sfărâmați și rătăciți pe fața pământului. El i-a reunit și i-a legat. El a făcut un corp din ei, o societate. Acela este sensul care-l leagă la diferitele nume cu care desemnează Biserica Sa. Este o *casă* ale cărei pietre toate sunt cimentate în același ansamblu. Este un *staul* în care toate oile sunt menținute sub aceeași bătă ciobănească a păstorului.

Este o *împărăție* ale cărei subiecte sunt armonios unite sub o autoritatea supremă și repartizate în funcții diferite spre binele comun. Este un *trup*.

Această ultimă închipuire este cea mai cuprinzătoare și cea mai luminoasă, cea mai folosită de Sfântul Pavel. Dumnezeu a făcut Biserica Sa în felul trupului omenesc. Ceea ce este trupul noi o regăsim în Biserică.

Trupul nostru este un compus din diferite membre. Biserica lui Dumnezeu, definită în accepția ei cea mai largă, îi cuprinde pe credincioșii din toate veacurile și din toate regiunile.

Patriarhii, profeții, dreptii Legii Vechi, toți oamenii care, slujind pe Dumnezeu cu adevărat în sânul barbariei și a idolatriei, au rămas credincioși legii săpate în adâncul inimii lor, sunt membre ale Bisericii, îngerii ca și oamenii fac parte din ea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 115-116)

„Biserica este casa lui Dumnezeu. Dumnezeu locuiește aici, Dumnezeu are aici în dumnezeiasca Euharistie palatul Său și tronul Său. Aici sunt, în adorație, mii de îngeri și totul este plin de măreție de temut al Regelui celui Mare. Iată însă mai mult încă. Sfintele Taine se desfășoară aici, Marea Victimă este jertfită, Sângele unui Dumnezeu

curge aici, aici se împlinește jertfa Noului Testament.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 638)

BISERICA (- așezământ dumnezeiesc și largă comuniune în Hristos)

„De aceea de ai fi sclav sau liber, aceasta nici nu te avantajează, nici nu te micșorează; Biserica îți cere un singur lucru: ce gând ai și cum ți-i sufletul”. (Omilia la Matei, omilia III, II, în col. PSB, vol. 23, p. 40)

BISERICA (- trupul lui Hristos)

„Așa și trupul lui Hristos, care este Biserica, că precum și trupul, și capul sunt unul și același om, tot așa și pe Biserică și pe Hristos unul a spus că este. Pentru aceea a și pus el pe Hristos în locul Bisericii, numind astfel trupul lui. După cum, zice, unul este trupul nostru, deși de altfel se alcătuește din multe mădulare, tot așa și în Biserică una, adică un trup suntem cu toții. Că dacă și ea (Biserica) este alcătuită din multe mădulare, totuși toate acele multe mădulare la un loc fac un trup.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXX, p. 313)

„Să ne facem nevoitori ai filosofiei, să alungăm curgerea acestor rele. Căci ca pe un trup mort văd pe mulțimea Bisericii aruncată acum. Și după cum la un trup mort de curând putem vedea ochi, putem vedea mâini, picioare, grumaz și cap, dar nu vedem pe nici un mădular făcând al său, tot așa și aici, toți cei de față sunt credincioși, dar credința nu este lucrătoare; fiindcă fierbințeala i-am stins-o, și trupul lui Hristos l-am făcut mort.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XXVII, pp. 243-244)

„Să ne facem odată mădulare adevărate și un singur trup. Cel lăudat lepede laudele ce i se aduc și arunce-le fratelui său, iar cel ce aude laude de altul bucure-se împreună cu cel ce laudă. Că dacă în chipul acesta ne vom purta, vom atrage spre noi și pe Cap, și dacă suntem dezbinați între noi, atunci și noi ne vom depărta de ajutorul cel de acolo - iar dacă ajutorul de acolo se depărtează de noi, atunci trupul va fi mult vătămat, nefiind ținut strâns bine de sus.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XXVII, p. 244)

„Că și Biserica este un trup. Are ochi și cap. Dacă intră un spin în călcâi, ochiul se uită la călcâi, că este mădular al trupului, și nu zice: Pentru că stau sus nu vreau să știu de mădularul de jos, ci se apleacă și-și lasă

înălțimea lui. Și doar ce este mai de rând decât călcâiul și ce-i mai nobil decât ochiul? Dar mila a șters deosebirea, iar dragostea a amestecat totul.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 132)

„Și cum suntem astfel mădulare ale lui Hristos? Suntem, dacă am devenit ca și El. Și cum este „din carne”, știți cu toții câți vă împărtășiți de Sfintele Taine ⁸². Căci din ele ne plăsmuim pe dată, iară și iară. Cum anume? Ascultă iar pe fericitul Pavel: *De vreme ce copiii sunt părtași trupului și sângelui, și El s-a împărtășit de ele* (Evr., 2, 14) însă aici, în acest din urmă verset, se spune că El S-a făcut părtaș nouă, nu noi Lui. Cum, dar, suntem din carnea Lui și din oasele Lui? Unii vorbesc de sânge și apă, dar nu e asta. Prin aceasta se arată limpede că este vorba despre altceva: după cum Acela S-a născut de la Duhul Sfânt, fără împreunare, așa și noi ne naștem în baia botezului. Ai văzut câte exemple dă ca să facă vrednică de crezut nașterea aceea din botez? O, ce nebuni sunt ereticii! Pe cel născut deja din apă – de vreme ce este născut – îl mărturisesc ca fiu adevărat ⁸³. Dar că ne facem trup al Lui, asta nu primesc. Dacă nu ne facem trup al Lui, cum explicăm spusa *din carnea Lui și din oasele Lui*? Dar ia fii atent! Adam a fost plăsmuit, Hristos a fost născut. Din coasta lui Adam a intrat stricăciunea în lume, din cea a lui Hristos viața. În rai a odrăslit moartea, prin Cruce a fost nimicită. Așadar, după cum Fiul lui Dumnezeu S-a făcut părtaș firii noastre, așa și noi firii [ουσια] Lui. Și după cum Acela ne are întru Sine, așa și noi Îl avem întru noi.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 94)

„... credincioșii, fii ai Bisericii, membre ale trupului mistic a lui Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 183)

BISERICA (- comuniunea credincioșilor)

„Biserica nimic altceva nu este, decât acea clădire ridicată prin sufletele noastre, sau mai bine zis întărirea credinței prin sufletele noastre. În

⁸² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Sfântul face apel la experiența credincioșilor. Împărtășirea nu este ritual, ci simțire a lui Hristos și proba că ne simțim - nu doar că știm intelectual – ca făcând parte din trupul Lui. (n.s. 208, p. 94)

⁸³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: E vorba de ereticii care primesc doar formal denumirea de fiu al lui Dumnezeu, fără a avea o experiență vie a acestei realități, care nu este posibilă decât în Tainele Bisericii. Este foarte asemănător cu situația confesiunilor neoprotestante de azi. (n.s. 209, p. 94)

această clădire însă, nu vei găsi totul de aceeași valoare, ci dintre pietrele care o compun unele sunt strălucite și luminoase, altele inferioare acestora și de o culoare mai închisă, însă cu mult mai tari decât celelalte. Vei vedea aici pe mulți care țin locul aurului ce împodobește tavanul. Vei vedea pe alții mulți care contribuiesc la poboaba de pe statui. Vei vedea pe alții că stau și țin loc de coloane. Se obișnuiește a se numi și oamenii coloane sau stâlpi, nu numai prin puterea lor, ci și din cauza frumuseții lor care împodobește mult clădirea, având în același timp capetele lor suflate cu aur. Vei vedea apoi și o mulțime mare, care mai mult sau mai puțin ocupă distanța și locul cel întins de prin împrejurimi. Acea mulțime mare ține locul pietrelor celor clădite în ziduri. Dar trebuie de a reprezenta o imagine mai frumoasă. Această biserică nu a fost clădită din altfel de pietre, ci din aur și argint și din cele mai prețioase, și într-un cuvânt, aici aurul e împrăștiat peste tot locul în abundență.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia X, p. 104)

BISERICA (- spital al sufletelor)

„Da, Biserica este un spital duhovnicesc și se cade ca aceia care vin aici să primească leacuri potrivite, și să le pună pe rănilor și așa să plece acasă”. (*Omilia la Facere*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Da, iar maroc duhovnicesc este Biserica lui Dumnezeu! Este spital al sufletelor! Și trebuie, întocmai ca în maroc, să facem și în Biserică multe târguieli și așa să ne ducem acasă! Și iarăși, ca de la spital să plecăm și noi de-aici, încărcăți cu leacuri potrivite patimilor noastre!”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Biserica-i spital, nu tribunal! Nu-ți dă pedeapsă pentru păcate, ci iertare de păcate!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 57)

„Care port este, oare, așa de liniștit ca biserică? Care grădină este oare așa de frumoasă ca adunarea voastră? Aici nu-i șarpele, care ispitește, ci Hristos, Care ne învață de taină; nu-i Eva, care ne pune piedică, ci Biserica, cea care ne ține în picioare; nu sunt aici frunze de copac, ci rodul Duhului; nu-i aici gard de spini, ci vie plină de belșug. Dacă găsesc spin în ea, îl schimb în măslin – că cele de aici nu sunt stânjenite de sărăcia firii, ci cinstite cu libertatea de voință; dacă găsesc lup, îl fac oaie, nu schimbând firea, ci prefăcând voința. De aceea n-ai greși de-ai spune că biserică e mai mare decât corabia lui Noe. Corabia lui Noe a primit în ea animale și a

păstrat în ea tot animale; biserica însă primește animale și le schimbă. Iată ce vreau să spun! A intrat în corabie uliu, a ieșit uliu; a intrat lup, a ieșit lup. În biserică însă intră uliu și iese porumbiță; intră lup, și iese oaie; intră șarpe, și iese miel. Nu se schimbă firea, ci este alungat păcatul.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 155-156)

„Nu am cuțit în mâna mea acum, ci am cuvânt, pe care-l folosesc în loc de cuțit, am cuvânt care-i mai tăios ca orice cuțit, cuvânt care taie desăvârșit tot putregaiul păcatului și nu pricinuieste durere celui ce-i tăiat. Nu am foc în dreapta mea, ci învățătură mai tare ca focul; am învățătură care nu arde, dar oprește întinderea păcatului; învățătură care, în loc de dureri, pricinuieste celui scăpat de păcat multă desfătare. Aici, pentru vindecare, nu-i nevoie de timp îndelungat, de osteneli și de bani! E de ajuns numai să voiești, și am și săvârșit toată virtutea.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 225)

„Biserica este loc de vindecare, nu loc de judecată a sufletelor. Biserica nu osândește păcatele, ci oferă iertarea lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 368)

„Nimic nu ne face viața mai frumoasă decât bucuria de a simți că facem parte din Biserică. În Biserică, oamenii curați dobândesc bucuria, cei supărați, liniștea, iar cei mâhniți, bucuria. În Biserică, cei chinuți află mângâiere, iar cei obosiți află odihnă. Domnul spune: *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28). Ce se află pe lumea aceasta mai dorit și mai frumos ca aceste cuvinte? Domnul te cheamă în biserică la un prânz bogat. Te ia de la chinuri la odihnă și de la necazuri la mângâiere. Te scapă de povara păcatelor tale. El vindecă supărarea și tristețea prin bucurie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 368)

BISERICA (- mama noastră spirituală)

„Biserica este mama copiilor ei, îi primește pe aceștia.” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 519)

„Biserica ne este ca o mamă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 181)

BISERICA (Hristos e capul Bisericii iar noi trup și mădulare)

„Ai văzut măreția cea prea înaltă a puterii către cei ce cred? Ai văzut speranța chemării? Să decât arhanghelii, ca cei ce suntem preferați tuturor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 28)

„Pricepe deci, de cine șade mai cu apropiere capul tău, care e Hristos, și în dreapta cui se găsește, mai presus decât toată începătoria și stăpânirea și puterea; pe când corpul lui este călcat în picioare de demoni! Însă, să nu fie una ca aceasta! Un astfel de corp atunci nu s-ar mai numi corp. De capul tău (Hristos) se înfricoșează chiar cei mai încercați dintre servi, pe când tu supui corpul celor ce-l disprețuiesc? Și de ce osândă nu vei fi oare vrednic? Dacă cineva ar lega picioarele regelui cu un lanț și cătușe, oare nu ar fi responsabil de cea mai mare pedeapsă? Tu însă, întreg corpul îl predai fiarelor sălbatice, și pentru aceasta nu te înfricoșezi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 29)

„Și *El este Capul trupului Bisericii* (Col., 1, 18). După ce a vorbit despre bunătatea Lui, mai la urmă spune și despre dragostea Lui. *El este, zice, Capul trupului Bisericii*. Nu zice, că El este capul plinătății, ci al trupului Bisericii, voind prin aceasta a ni-L arăta mai familiar, mai apropiat, învederând că Cel ce este atât de înalt și mai presus de toți, i-a apropiat de Dânsul pe toți cei de jos. Peste tot locul deci, El este întâiul, sus Cel dintâi, în Biserică Cel dintâi, căci este Cap, în înviere Cel dintâi.

Este de admirat cum Pavel se luptă de a-L arăta pe El cel întâi în creațiune (ca om) deși (în cartea Facerii) se spune că cel dintâi este Adam, ceea ce și este, — însă El (Hristos) este Capul Bisericii mai înainte de facerea lui Adam, mai înainte de orice om. El este Capul Bisericii, adică Cel întâi, după cum este Cel întâi în creație, și după cum este cel întâi și între oameni, întâi după trup, zic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 36)

„Iisus Hristos o posedă ca pe o mireasă a Sa; Iisus Hristos este capul ei și ea este *trupul*, atât de bine încât Biserica lui Iisus Hristos este ca și Iisus Hristos continuat, viu, acționând în lume, în cursul tuturor veacurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 117)

„Cum noi am fost încorporați în Adam pentru a muri, noi suntem acum în Iisus Hristos pentru a trăi. Noi nu facem decât una cu Iisus Hristos, El este capul, noi suntem trupul, acolo unde este capul, acolo sunt și membrele.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 143)

BISERICA (originea divină a Bisericii)

„Biserica se arată de neînvins, ca divină în întemeierea ei: între alte dovezi, prin acest fapt că ea nu se odihnește pe nimic omenesc, și că din contră patimile omenești sunt acelea pe care ea le-a cucerit în împărăția ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 122)

„Dacă Biserica este de la Dumnezeu, ea este nemuritoare, dacă o vedem nemuritoare, înseamnă că ea este de la Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 123)

BISERICA (nașterea Bisericii)

„*A ieșit sânge și apă.* Nu fără motiv și la întâmplare au curs aceste două izvoare din deschizătura sfântă din coasta Mântuitorului; din ele s-a format Biserica. Cei ce sunt inițiați, cei ce au primit Sfântul Botez, înțeleg bine ceea ce zic eu; ei care au fost renăscuți din apă și care sunt hrăniți cu acest sânge și din această carne. Din acest fericit izvor curg misterele și tainele noastre, ca, atunci când vă apropiați de paharul nostru cel minunat (Potirul) să veniți la el ca să beți ca și cum ați veni să puneți buzele la această coastă Sfântă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 3, p. 451)

„Ea se naște din El, din moartea Lui, din sângele Lui, ea se naște pe Golgota în timpul somnului Noului Adam.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 118)

BISERICA („plămădirea” Bisericii din coasta lui Hristos)

„*A ieșit din coastă apă și sânge.* Nu trece cu ușurință peste taină, iubite! Căci am să-ți spun și un înțeles tainic. Am zis că simbol al botezului și al împărtășaniei este sângele acela și apa. Din amândouă acestea s-a născut Biserica: *prin baia nașterii din nou și prin reînnoirea Duhului Sfânt* (Tit 3, 5), adică prin botez și prin împărtășanie. Iar simbolurile botezului și euharistiei sunt ieșite din coastă. Așadar, din coasta-I a plămădit Hristos

Biserica, după cum din coasta lui Adam a făcut-o pe Eva⁸⁴.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 63)

„Că Eva a fost din coasta lui Adam, cu toții știm, și Scriptura limpede zice aceasta: *A adus somn asupra lui și a luat una din coastele lui și a zidit-o pe femeie* (Facere 2, 21-22). Dar că și Biserica s-a plămădit din coasta lui Hristos, oare de unde ar putea cineva să arate? Însă și acest lucru ni-l arată Scriptura. Când Hristos a fost pus pe cruce și pironit și apoi a murit, *apropiindu-se, unul dintre ostași a împuns coasta Lui și a ieșit sânge și apă* (In. 19, 34). Din acel sânge și apă a luat ființă toată Biserica. Chiar El însuși mărturisește, zicând: *Dacă nu se va naște cineva din nou din apă și din Duh, nu poate să intre în Împărăția Cerurilor* (In. 3, 5). Sângele îl numește Duh. Noi suntem născuți prin apa botezului și suntem hrăniți prin sânge. Vezi cum suntem din carnea Lui și din oasele Lui, născuți și hrăniți din sângele Aceluia și din apă? Și după cum, în timp ce Adam dormea, a plămădit-o pe femeie, așa, în timp ce Hristos era mort, a plăsmuit Biserica din coasta Lui.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 47)

BISERICA („Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea”)

„Și Eu îți spun: *“Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea”* (Matei 16, 18).

Adică, pe credința în mărturisirea lui Petru (că Hristos este Fiul lui Dumnezeu – n.n.)” (*Omilia la Matei*, omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 623)

„... El Care a zidit Biserica pe mărturisirea lui Petru (Matei 16, 18) și așa a întărit-o încât să nu fie biruită de mii și mii de primejdii și de morți ...” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 932)

„Iisus Hristos, vorbindu-i lui Petru n-a mai adăugat nimic, ci precum credința lui era desăvârșită, el promite să-și zidească Biserica Sa pe mărturisirea lui (că Hristos este Fiul lui Dumnezeu - n.n.)” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXI, 1, p. 100)

⁸⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Hristos – adică Logosul – este Creatorul omului, ca și al Bisericii. (n.s. 17, p. 63)

„... făgăduind a așeza temelia Bisericii pe mărturisirea făcută de el, nu după mult timp de la aceste cuvinte, zice: *Fugi înapoia Mea, Satană, că-Mi ești scandal.*⁸⁵” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 3-4)

BISERICA (temelia Bisericii)

„Dar pentru că e atât de neclătinată clădirea, pentru că e atât de nesfârșit zidul, să vedem cum i-au pus apostolii temeliile, cât de adânc au săpat ca să fie clădirea de neclintit. N-au săpat adânc! N-au avut nevoie de atâta osteneală.

- De ce?

- Pentru că au găsit temelie veche, temelia proorocilor. După cum un om care vrea să-și zidească o casă foarte mare, dacă găsește în pământ o temelie veche, tare, de nesfârșit, nu strică temelia aceea, nici nu mișcă pietrele, ci lasă temelia să stea nemișcată și așază pe ea clădirea cea nouă, tot așa și apostolii, vrând să zidească această mare clădire, Biserica aceasta care-i ridicată în întreaga lume, n-au săpat adânc, ci găsind temelie veche, cea pusă de prooroci, n-au stricat-o, n-au mișcat zidirea și învățătura, ci au lăsat-o neclintită și pe ea au turnat învățătura lor, credința aceasta nouă a Bisericii. Și ca să vezi că n-au mișcat vechea temelie, ci au zidit pe ea, ascultă-l pe Pavel, zidarul cel înțelept, că ne arată cu de-amănuntul chipul zidirii. Că el este zidarul cel înțelept! *Ca un înțelept zidar*, spune el, *am pus temelia*. Dar să vedem cum a pus temelia! *Am pus-o*, spune el, *peste altă temelie veche, pe temelia proorocilor*.

- De unde știm asta?

- *Nu mai sunteți străini*, spune el, *ci împreună cetățeni cu sfinții, deasupra fiind zidiți pe temelia apostolilor și a proorocilor*. Ai văzut temelie și temelie; una a proorocilor, cealaltă a apostolilor, așezată deasupra celeilalte. Și, într-adevăr, e de mirare că n-au venit apostolii după prooroci îndată, cu după multă curgere de vreme.

- Pentru ce?

- Zidarii cei meșteri fac tot așa. După ce-au pus temelia, nu încep îndată clădirea, pentru ca nu cumva, fiind zidăria temeliei proaspătă și slabă, să nu poată ține greutatea zidurilor. De aceea lasă vreme îndelungată să se întărească pietrele temeliei; când văd că s-au întărit bine, atunci pun și

⁸⁵ Deci Biserica nu este întemeiată pe Apostolul Petru, căci vedem că după foarte puțin timp îl numește *Satan*, ci Biserica este întemeiată pe mărturia Apostolului Petru că Hristos este Fiul lui Dumnezeu – n.n.

greutatea zidurilor. Tot așa a făcut și Hristos: a lăsat să se întărească bine temelia proorocilor în sufletele ascultătorilor, să se întărească învățătura lor; când a văzut că dogmele cele sfinte sunt întărite ca să poată ține cugetarea cea nouă, atunci a trimis pe apostoli, care pe temelia proorocilor au ridicat zidurile Bisericii. De aceea și apostolul n-a spus: *fiind zidiți pe temelia apostolilor, ci deasupra fiind zidiți*, adică zidiți peste ceva.” (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 313-317)

BISERICA (numele și numirile Bisericii)

„Sfânta Scriptură spune clar despre ea, că este munte nezdruccinat și neînvișorât. Fiind fără stricăciune, este numită fecioară, plină de splendoare, este chemată împărăteasă, fiind rudă cu Dumnezeu i se zice fiică. Deși stearpă, este roditoare, de aceea o numește Născătoare fără sfârșit. Îi atribuie mii de numiri, ca să scoată înainte noblețea ei. Căci, ca și Stăpânul ei, are multe nume. Acesta Se numește și Părinte și Cale și Viață și Lumină, Stâncă, Ispășitor, Temelie, Ușă, Cel fără de păcat, Domnul Dumnezeu, Fiul, Unul-Născut, Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu. Nu este de ajuns un nume care să cuprindă totul? În nici un caz. Deci, pentru aceea sunt miile de nume, ca să aflăm ceva despre Dumnezeu, chiar și puțin.

La fel și Biserica, este numită *cea cu multe nume*. Se numește fecioară, dar oare nu era desfrânată înainte de aceasta? Așadar, aici este minunat Mirele, că a luat o desfrânată și a făcut-o fecioară. Oh, minunăția și paradoxul lucrurilor! Nunta, la oameni, pierde fecioria, în timp ce nunta la Dumnezeu, o înviază! La noi, oamenii, cea care era fecioară și s-a căsătorit, nu mai este fecioară. Prin Hristos, cea care era desfrânată, odată căsătorită, s-a făcut fecioară.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 35-36)

BISERICA (în Biserică se cade să existe legătura dragostei)

„Și după cum un trup, dacă nu este susținut cu multă vigoare de legăturile dintre mădulare, face viața de netrăit, tot așa și Biserica, dacă nu este susținută prin legătura foarte puternică și de nedesfăcut a dragostei, naște mii de războaie într-însa și sporește asupra ei mânia lui Dumnezeu și

devine pricină de multe ispite⁸⁶.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 179)

BISERICA (nu cunoaște deosebirea dintre stăpân și slugă)

„Biserica nu cunoaște deosebirea dintre stăpân și slugă, ci îl deosebește pe unul de altul prin fapte bune și păcate.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 201)

BISERICA (aici „paște împreună lupul cu mieii”)

„Când vezi că în biserică stă săracul alături de bogat, omul de rând alături de dregător, cel sărman alături de cel de neam bun, când vezi că cel care afară tremură în fața omului cu putere, iar înăuntru, în biserică, stă fără teamă lângă el, gândește-te la înțelesul cuvintelor: *Atunci vor paște împreună lupul cu mieii* (Isaia 11, 6). Așadar, Scriptura îl numește pe bogat lup, iar pe sărac miel.

- Dar de unde se vede că va trăi lupul cu mielul așa cum va trăi bogatul cu săracul?

- Uită-te bine la ce-ți spun. De multe ori stă bogatul alături de sărac în biserică. Vine timpul împărțirii cu Sfintele Taine. Bogatul este îndepărtat ca nevrednic și rămâne săracul înlăuntrul corturilor celor cerești, și nu se supără bogatul. Se știe pe sine că nu se poate apropia de Dumnezeieștile Taine.

O, har dumnezeiesc! Din pricina ta, har dumnezeiesc, în biserică nu-i nici o deosebire între bogat și sărac. Sunt egali. Dar mai mult încă! Când stau împreună, de multe ori săracul întrece pe bogat în credință. Bogăția n-a folosit la nimic celui ce-o are dar nu are credință, și nici sărăcia nu l-a păgubit pe săracul care stă cu credință lângă Sfântul Jertfelnic.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 141-142)

„Nu este, dar, în biserică rob sau liber. Scriptura cunoaște un singur rob, pe cel robit de păcat – căci *Cel ce face păcatul*, spune Domnul, *este rob*

⁸⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Ispite, în interior, față de membrii săi, făcându-i pe mulți să o părăsească sau să-și răcească evlavia, și în exterior, pentru cei nebotezați, care, văzând dezbinările din ea, nu mai doresc să se unească cu dânsa. (n.s. 381, p. 179)

păcatului (Ioan 8, 34) -, și cunoaște un singur om liber, pe cel liberat de harul lui Dumnezeu.

Cu aceeași îndrăznire și cu aceeași cinste se apropie de Masa aceasta și împăratul, și săracul. Și de multe ori săracul cu mai multă cinste.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 142)

BISERICA (unitatea Bisericii)

„Nimeni nu poate sfâșia trupul Bisericii atât de mult ca mândria.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 423)

„Că nu este, nu este nimic care să poată prăpădi și strica Biserica – ba, mai mult, nu se poate face acest lucru cu ușurință din afara Bisericii – decât a nu fi legați întreolaltă, cu multă strășnicie și profunzime, ucenicii și dascălii, părinții și fiii duhovnicești, mai-marii și cei conduși de ei.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 173)

„Vrednicia Bisericii atunci strălucește, când credincioșii păstrează unitatea trupului ei.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 70)

BISERICA (mucenicii întăresc Biserica și sfarmă uneltirile și ereziile)

„Se cuvine să-i numim pe acești mucenici și stâlpi, și stânci, și turnuri, și luminători, și tauri în același timp. Căci, ca niște stâlpi țin Biserica; ca niște turnuri o întăresc; ca niște stânci sfarmă uneltirile și fac liniște mare înlăuntrul ei; ca niște luminători au izgonit întunericul necredinței și ca niște tauri la suflet și la trup, la fel de râvnitori, au purtat jugul cel bun al lui Hristos (Matei 11, 30).” (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuvenin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 361)

BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica)

„Nimic nu este mai puternic decât Biserica. Nimic nu se ridică la valoarea Bisericii. Biserica este mai înaltă decât cerul, mai întinsă decât

pământul, mai luminoasă decât soarele. Câți nu au luptat cu ea și nu au reușit să o biruiască? Toți cei care au luptat împotriva ei au fost dați pierzaniei, pe când Biserica a urcat la cer. Biserica are o asemenea putere, încât atunci când se pornește război împotriva ei, ea iese biruitoare, când este vorbită de rău, ea se întărește, iar când este batjocorită, se face mai strălucitoare ca înainte. Este rănită, dar nu cade. Este lovită de valuri, dar nu se răstoarnă. Se pornește furtună împotriva ei, dar nu naufragiază. Luptă și nu este biruită. Dacă te lupți cu un om, fie vei birui, fie vei fi biruit. Dar dacă te lupți cu Biserica, este cu neputință să biruiști, pentru că Dumnezeu este mai puternic decât oricine. Dacă însuși Dumnezeu a zidit-o, cine o poate urni din loc?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 369)

„Pentru că ce este mai puternic decât Biserica lui Hristos? Biserica niciodată nu se învechește, nici se îmbătrânește.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 12)

BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”)

„Ce ne pasă, căci avem garanție sigură cuvintele: *Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui pe dânsa*. Și când zic *Biserică*, nu mă refer doar la loc, ci la felul de a viețui, nu la ziduri, ci la poruncile Bisericii. Când alergi la Biserică, nu te refugiezi într-un loc, ci într-o învățătură, căci aceasta nu înseamnă ziduri și etaje, ci credință și viață.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 26)

„Biserica n-are egal și nu-mi spune despre ziduri și arme, căci zidurile se învechesc în timp, Biserica însă, niciodată nu îmbătrânește. Barbarii distrug doar zidurile bisericii, și nici demonii nu pot mai mult. Și despre faptul că nu înșeală cuvintele, dau mărturie faptele. Câți n-au războit Biserica, și războind-o, au pierit?”

Căci aceasta s-a arătat mai presus de ceruri, asemenea înălțimi are, și războită fiind, biruiește, vânată, se înalță la suprafață, primește răni, dar nu cade sub lovituri, este zbuciumată, dar nu se cufundă în valuri, strâmtorată, dar nu suferă naufragiu, se luptă, dar nu este învinsă, lovită, dar nu înfrântă.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 27)

„Cu toate că împotriva Bisericii tiranii s-au înarmat, oștiri s-au pornit cu armele, popoare s-au ridicat cu mai mare furie decât focul, obiceiuri i-au declarat război, cu toate că s-au sculat împotriva ei retori, sofști, bogați, oameni de rând și căpetenii, totuși cuvântul lui Hristos, venind mai puternic decât focul, a mistuit spinii, a curățat țarina și a semănat învățătura predicii. În timp ce unii dintre credincioși zăceau în închisoare, alții erau surghiuniți peste graniță, altora li se luau averile, alții erau uciși și tăiați în bucăți, alții dați focului, alții înecați, în timp ce credincioșii îndurau tot felul de pedepse, fiind batjocoriți, izgoniți și alungați din toate părțile ca dușmani de obște ai neamului omenesc, alții, mai mulți decât cei prizoniți, veneau la credință; nu numai că nu pregetau să creadă din pricina suferințelor îndurate de ceilalți, ci ajungeau și mai râvnitori și săreau cu mai mult foc în această frumoasă hăituială. Așa erau prinși! Nu-i silea nimeni, nu-i forța nimeni, alergau de bună voie și mulțumeau celor ce-i duceau să fie prinși. Vedeau curgând râuri de sânge din trupurile credincioșilor, și ajungeau și mai aprinși pentru credință și mai îndrăzneți. Creștea și mai mult numărul creștinilor și ajungeau și mai înfocați credincioși nu numai când frații în credință sufereau aceste chinuri, ci și când dascălii lor pătimeau la fel, unii fiind izgoniți, alții biciuiți, alții îndurând alte nenumărate chinuri”. (*Către iudei*, 13, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 230-231)

„Pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui (Matei 16, 18). Numără câți tirani s-au pornit cu război împotriva Bisericii de când Hristos a rostit aceste cuvinte, câți au dezlănțuit împotriva ei prigoane prea cumplite! Gândește-te în ce stare se afla Biserica în tot acel timp de mai înainte, când credința era de curând sădită, când mințile oamenilor erau încă fragede!

Păgâni erau împărații August, Tiberiu, Gaius, Nerva, Vespasian, Tit și toți cei de după aceia, până în vremurile fericitului Constantin împăratul! Toți aceștia au purtat război Bisericii, unii mai puțin, alții mai mult; dar toți i-au purtat. Iar dacă unii dintre împărați au părut că au dat pace Bisericii, chiar faptul că împărații aceștia erau pe față păgâni a ajuns pricină de război împotriva Bisericii, căci ceilalți păgâni, prin războiul dus de ei Bisericii, căutau să-l lingușească și să le facă plăcere. Cu toate acestea, toate uneltirile și atacurile s-au destrămat mai ușor decât pâna de păianjen, au dispărut mai repede ca fumul, au trecut mai repede ca praful ce se ridică de pe pământ. Prin uneltirile și atacurile lor au dat naștere la o mare ceată de mucenici, au lăsat Bisericii acele nemuritoare vistierii, stâlpii, turnurile acelea care, nu numai în timpul vieții lor, ci și după moartea lor, au ajuns pricină de mare

folos pentru cei de mai târziu. Ai văzut tăria prezicerii: *Și porțile iadului nu o vor birui?*

Din cele trecute ai deplină încredere în cele viitoare, căci nimeni nu va putea birui Biserica lui Hristos! Dacă atunci când Biserica era alcătuită din puțini oameni, când credința părea o noutate, când învățătura era de puțin timp sădită, când erau atâtea războaie, când atâtea lupte se porneau din toate părțile, dacă atunci n-au putut face nimic, dacă atunci n-au biruit, cu mult mai mult acum, când Biserica a cuprins toată lumea, toate locurile, și munții, și vâlcelele, și dealurile. Biserica a cuprins și marea și toate neamurile cele de sub soare, pe când păgânătatea a mai rămas doar cu câțiva închinători; au dispărut capiștile, templele, idolii, toate: și sărbătorile, și slujbele păgânești, și fumul și mirosurile jertfelor, și praznicele cele blestamate. Cum ar fi fost cu putință ca, după atâtea piedici, Biserica să aibă un sfârșit așa de strălucit și o împlinire mărturisită de fapte, dacă n-ar fi fost la mijloc o putere dumnezeiască, o putere nebiruită, puterea Aceluia Care a prezis biruința și a săvârșit biruința? Nimeni nu va fi împotriva, fie el cel mai nebun dintre nebuni, fie el ieșit din minți, fie el lipsit cu totul de judecata cea firească!”. (*Către iudei*, 14-15, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 232-233)

„Căci din ziua în care a fost rostită și până la sfârșitul veacului, profeția aceasta, că Biserica lui Hristos e nebiruită, stă trainică și neclintită. Biserica înflorește, strălucește, propășește zi de zi, crește, capătă tot mai multă putere, dă tuturor oamenilor, celor ce au fost din vremea venirii întâi a lui Hristos și vor fi până la venirea Sa cea de a doua, le dă prilej să culeagă bunătățile cele pea mari ale Bisericii și să adune folosul ei cel nespus. Au cunoscut puterea Bisericii cei care au trăit mai înainte de noi, și cei înainte de aceștia, și cei mai înainte de aceia, pentru că au văzut războaiele ce s-au pornit împotriva ei, și primejdiile, și tulburările, și frământările, și valurile, și furtunile. Oamenii aceștia au văzut că n-a fost înecată, n-a fost biruită, n-a fost doborâtă, n-a fost stinsă, ci, dimpotrivă, a înflorit, a crescut și s-a ridicat la o mai mare înălțime”. (*Către iudei*, 16, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 234-235)

„Dar poți să spui că Bisericile nu sunt răspândite pe toată fața pământului? Poți să spui că nu s-a uneltit împotriva Bisericii? Poți să spui că n-a biruit, că n-a înfrânt pe dușmani? Dar după cum nu este cu putință să spui că nu este soare, tot așa nu poți spune nici asta”. (*Către iudei*, 17, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 240)

„Câte războaie nu s-au pornit împotriva Bisericii! Oștiri multe au fost pregătite, arme au fost mânuite, tot felul de chinuri și pedepse au fost născocite: tigăi, butuci, căldări, cuptoare, gropi, prăpăstii, dinți de fiare sălbatice, adâncuri de apă, confiscări de averi și alte mii și mii de torturi, care nu pot fi cuprinse nici în cuvânt, dar nici îndurate cu fapta; și nu numai de la cei străini, ci chiar de la cei apropiați. Un război civil cuprinsese atunci totul; ba chiar un război mai groaznic decât războiul civil. Nu numai cetățenii porniseră cu război împotriva cetățenilor, ci rudele împotriva rudelor, cunoscuții împotriva cunoscuților, prietenii împotriva prietenilor. Cu toate acestea, nimic din toate acestea n-a putut doborî Biserica, nici n-a slăbit-o. Și lucru de mirare și străin este că toate aceste lupte s-au pornit împotriva ei când încă era în fașă. N-ar fi fost un lucru atât de minunat că n-a fost doborâtă Biserica dacă s-ar fi dat aceste atacuri atunci când predica s-a înrădăcinat, când s-a sădit pe toată fața pământului; dar ca la începutul învățaturii, când credința abia fusese aruncată și sufletul ascultătorilor era mai gingaș, să se dezlănțuie atâtea războaie, și nu numai să nu piară creștinismul, ci, dimpotrivă, să se întindă mai mult, ei bine, lucru acesta este mai mare chiar decât orice minune. Ca să nu spui că Biserica a ajuns puternică acum datorită păcii date de împărați, Dumnezeu a îngăduit să i se ducă război atunci când era mai mică, atunci când părea mai slabă, pentru ca să afli că tăria ei de acum nu se datorează păcii date de împărați, ci puterii lui Dumnezeu.

Că lucrul acesta este adevărat, gândește-te la toți filosofii eleni, câți au voit să introducă învățături noi, la toți câți au vrut să îndrepte lumea spre un nou fel de viață; de pildă: Zenon, Platon, Socrate, Diagora, Pitagora și alții nenumărați. Cu toate aceasta, atât de puțin au reușit, încât marea mulțime nu-i cunoaște nici după nume. Hristos însă nu numai că a dat un nou fel de viațuire, dar a și sădit-o pretutindeni în lume. Câte nu se spune că a făcut Apolonie din Tiana? Dar ca să cunoști că tot ce s-a spus despre el a fost minciună, închipuire și nimic adevărat, s-a stins și a luat repede sfârșit”. (*Către iudei*, cuv. V, 2-3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 311-312)

„N-a zidit Biserica făcând-o din pietre și lemne, n-a întărit-o înconjurând-o cu șanț pe dinafară, ridicându-i ziduri și înălțându-i turnuri, ci a rostit numai două cuvinte, și acestea i-au slujit de ziduri, de turn, de șanț de întărire.

- Și care sunt cuvintele acestea care au avut atâta tărie?

- *Pe această piatră voi zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18). Acestea sunt zidul, acestea clădirea, acestea întărirea,

acestea limanul și scăparea. Vezi și din aceste cuvinte cât de puternic e zidul! Hristos n-a spus că numai uneltirile oamenilor nu o vor birui, ci că nici chiar meșteșugirile iadului. *Porțile iadului*, spune El, *nu o vor birui*. N-a spus nu o vor ataca, ci: *nu o vor birui*. Da, o vor ataca, dar nu o vor birui.

Dar ce înseamnă *porțile iadului*? Poate că nu-s clare cuvintele acestea. Să vedem ce înseamnă poarta orașului, și atunci vom ști ce este și poarta iadului. Poarta orașului este un loc de intrare în oraș, deci și poarta iadului este o primejdie care duce în iad. Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: *Biserica rămâne neclătinată, chiar dacă se vor ridica împotriva ei și o vor ataca primejdii de așa fel, încât să ne ducă chiar în iad.*

- Dar Hristos ar fi putut să nu lase să vină peste ea rele. Pentru ce-a lăsat?

- Pentru că este o faptă cu mult mai mare să îngăduie să vină încercări peste Biserică, dar să nu lase să sufere răul în urma tacului lor, decât să împiedice încercările. De aceea a lăsat să vină peste ea toate încercările! Ca s-o facă mai încercată! Că *necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare* (Romani 5, 3-4). Și ca să arate cu mai multă tărie puterea Lui, o smulge chiar din porțile morții. De aceea a lăsat să vină peste furtuna, dar n-a lăsat să se scufunde vasul. Tot așa, pe un căpitan de corabie îl admirăm nu când stă la cârmă pe vreme bună, nici când scapă corabia bătută de vânt în pupă, ci când marea e furioasă, când valurile sunt sălbatic, când se dezlănțuie furtuna, când el smulge corabia din mijlocul vijeliei, punând împotriva furiei vânturilor meșteșugul său. Așa și Hristos. Ca pe o corabie în mare a lăsat Hristos Biserica în lume; n-a potolit furtuna, dar a smuls-o din furtună; na liniștit marea, dar a întărit corabia. De pretutindenii se năpusteau asupra ei popoare, ca valuri sălbatic; o atacau duhurile cele rele, ca vânturi furioase; de pretutindenii se ridica furtuna, dar Hristos dădea Bisericii vreme tare frumoasă. Și lucru minunat nu-i că furtuna n-a scufundat vasul, ci că vasul a pus capăt furtunii. Prigoanele cele dese nu numai că n-au înecat Biserica, ci au fost risipite de Biserică.

- Cum, în ce chip, prin ce?

- Prin hotărârea aceasta care spune: *Porțile iadului nu o vor birui*. Câte n-au făcut păgânii ca să surpe aceste cuvânt, ca să facă neputincioasă hotărârea aceasta, dar n-au putut. Hotărârea era a lui Dumnezeu! După cum năpustindu-se dușmanii asupra unui turn făcut din diamante și legat bine cu fier, nu șubrelesc clădirea, nici nu-i slăbesc legătura, ci pleacă fără să vatăme turnul, fără să-i facă vreun rău, dar își sfărâmă puterea lor, tot așa și cuvântul acesta, întărit cu strășnicie, ca un turn, în mijlocul lumii: păgânii l-au izbit din toate părțile; au văzut că turnul e puternic și, sfărâmându-și tăria, au murit. Ce n-au meșteșugit împotriva acestei hotărâri!" (*Omilie la titlul*

Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 313-315)

„Porțile iadului nu o vor birui. Nu te uita că a fost cuvânt! Da, a fost cuvânt, dar cuvântul lui Dumnezeu. Prin cuvânt a întărit Dumnezeu cerul, prin cuvânt a întemeiat pământul pe ape, făcând ca pământul acesta des și greu să se poarte pe apele cele nesigure și curgătoare. Prin cuvânt a întărit de jur împrejur cu zid slab de nisip marea cea atât de groaznică prin furiile ei, marea cea cu atâtea valuri. De ce te minunezi, dar, dacă Cel ce prin cuvânt a întărit cerul, a întemeiat pământul, a îngrădit marea, dacă El, tot prin acest cuvânt, a întărit Biserica, mai de preț ca cerul, pământul și marea?” (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 315)*)

„Câți împărați și tirani s-au bătut cu Biserica lui Hristos? Și câți s-au bătut cu dânsa, toți au pierit, iar ea s-a suit mai sus decât cerurile. Atâta înălțime și mărire are Biserica lui Hristos, cât bătându-se de alții, pururea biruiește, viclenindu-se se adaugă, batjocorită fiind mai luminată se arată.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 12)*)

„Nimic nu este ca Biserica, nu-mi aminti zidurile și armele; zidurile le distrug vremurile. Biserica adevărat nimic n-o poate distruge. Zidurile le doboară barbarii. Biserica nici diavolii n-o pot birui. Așa este măreția Bisericii, cerurile le întrece.

Numără câți tirani s-au îndreptat împotriva ei ca s-o distrugă: câte mase de persecuții s-au îndreptat împotriva ei: Augustus Tiberiu, Gaius, Nero, Vespasian, și după ei toți până la fericitul Constantin împăratul. Pe toți aceia, alții mici, alții tari, Biserica i-a învins. Cu cât s-a făcut mai mare Corul martirilor ei, cu atât i-a rămas Bisericii un tezaur mai nemuritor.

Când pacea era dată în afară, Biserica suferă asalturi mai dureroase și mai grozave lupte interioare, trădări, schisme. *Trebuie să fie erezii.* Pentru ce? Înainte de toate pentru a demonstra în cursul tuturor veacurilor, neslăbirea Bisericii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 124)*)

„De fiecare dată când a fost persecutată Biserica, persecutorii învinși au fost aduși în mod providențial să mărturisească slăbiciunea lor și victoria divinului persecutat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 340)*)

BISERICA (ierarhia bisericească)

„În Biserica lui Iisus Hristos sunt capi și există poporul. Există o ierarhie de puteri și sunt subiecte care sunt subordonate acesteia. Vedeți trupul omenesc. Capul domină și răspândește în restul membrilor influența vieții mișcării. Capul de este luat, totul se distruge și moare. În acest cap găsim funcții eminente, și pentru a vorbi așa, capi și demnitari: aceștia sunt ochii, urechile, limba, însărcinate cu serviciile cele mai înalte, misiunile cel mai vitale.

Sub această ierarhie de puteri, membrele inferioare, mâinile, picioarele, ceilalți slujitori subalterni, împlinesc ascultând de cap, smeritele lor slujiri, însă destul de prețioase și slujiri necesare.

Varietatea membrilor nu este în corpul omenesc și în Biserică nicidecum opusă unității, ci dimpotrivă o mențin și o folosesc. Capii ca subiecți mai mari, ca simpli preoți, laicii ca și preoții, nu au toți decât un scop, un drum, un bine suprem, un destin unic și așteptând aici jos bunuri spirituale egale.

Din ceea ce precedă noi trebuie să scoatem concluzia că Biserica ortodoxă este o societate. Ea are în sfârșit cele trei elemente și ea împlinește cele trei condiții esențiale. Ea este mulțimea. Ea se compune dintr-un număr infinit de membre pe care ea le recrutează în cursul veacurilor din toate părțile lumii. Ea este unitatea. Membrele ei diferite nu au toate decât aceeași credință, aceeași sfințire, un același destin veșnic. Este o familie reunită în casa părintească, trăind din același patrimoniu, trebuind să ia parte la aceeași moștenire. Ea este autoritate. Dumnezeu nu le-a lăsat pe membre să trăiască și să acționeze separat și după placul lor. Șefii conduc poporul; episcopii și preoții sub autoritatea Patriarhului, conduc împărăția lui Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 116-117)

BISERICA (mântuirea omului în Biserică)

„Să nu stai departe de Biserică, pentru că nimeni nu este mai puternic decât aceasta. Nădejdea, mântuirea și scăparea ta este Biserica. Aceasta este mai înaltă decât cerurile și mai lată decât pământul. Niciodată nu îmbătrânește, ci întotdeauna se află în plină glorie.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 35)

„După cum corabia (lui Noe – n.n.) mântuia în mijlocul mării pe cei ce erau înlăuntru, tot așa și Biserica mântuiește pe cei rătăciți. Dar corabia numai i-a mântuit, pe când Biserica face cu mult mai mult. Iată ce vreau să spun: corabia a luat necuvântătoare și a mântuit necuvântătoare; Biserica a luat oameni necuvântători, și nu numai că i-a mântuit, ci i-a și schimbat; corabia a luat un corb și a dat drumul tot unui corb; corb ia și Biserica, dar îi drumul porumbiță; ia lup, și-i dă drumul oaie. Dacă intră în Biserică un om hrăpăreț și zgârcit și aude cuvintele dumnezeiești ale învățaturii, își schimbă gândul și se face oaie în loc de lup, că lupul răpește și pe cele străine, pe când oaia își dă și lâna ei.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 140)

„Nici o imagine nu redă mai bine rolul, binefacerile, mântuirea prin Biserica universală ortodoxă ca și Corabia plutind pe apele din sânul pierzării universale (potopul). Apele mari au invadat totul, necazul și moartea planează peste o lume vinovată; o singură scăpare rămâne, o unică mântuire celor care nu vor să piară: să intre în corabia protectoare. Toți care nu sunt cuprinși în ea sunt pierduți fără de nădejde. Cine conducea corabia? Cine o susținea în mijlocul furtunilor îngrozitoare? Cine o împiedica să se scufunde în adâncurile mari ale apelor? Capul văzut era Noe; capul adevărat, cu toate că nevăzut, era Dumnezeu. Când corabia se odihnea pe vârful munților, porumbița este trimisă. Porumbița este Duhul Sfânt mângâietor, arvuna eliberării și a mântuirii. Ramura de măslin este pacea prin Biserică, este bogăția harului, este plenitudinea darurilor cerești. Corbul este trimis, răul, păcatul urât, erezia, necredința, se separă de Biserică; porumbița singură îi va rămâne fidelă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 126)

„Corabia mântuirii ne salvează din apele pierzării, ea ne înalță mai presus de furtunile mâniei dumnezeiești. Noi ne refugiem în ea; în ea și prin ea vom fi mântuiți.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 127)

BISERICA (altarul)

„Altarul pe care este jertfită această jertfă divină, este cu adevărat minunat (Fac., 2, 10). Din paradis ieșea un râu care se împărțea din toate părțile în fluvii de apă sensibilă; de la această masă curge un râu care răspândește fluvii de apă duhovnicească.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 4, p. 223)

BISERICA (catapeteasma)

„Dar că și catapeteasma templului despărțea Sfânta Sfintelor de Sfintele cele din afară, chiar după cum cerul desparte pe cele de deasupra ale lui de toate acestea de la noi, ascultă cum o lasă și pe aceasta să se înțeleagă numind cerul catapeteasmă. Când a vorbit despre nădejde, că o avem ca pe o ancoră tare și neclintită a sufletului, a adăugat: *Care intră în cele dinăuntru ale catapetesmei, unde înaintemergător pentru noi a intrat Iisus, mai presus de cer* (Evr., 6, 19-20). Ai văzut că a numit catapeteasma cer?” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 13-14)

BISERICA (frecventarea bisericii)

„Văzându-vă, iubiților, că veniți la Biserică în fiecare zi cu tragere de inimă, mă bucur nespus și nu încetez a slăvi pe iubitorul de oameni Dumnezeu pentru sporul vostru cel duhovnicesc. După cum foamea este semn al buneii stări trupești, tot așa și râvna de auzirea cuvintelor dumnezeiești este dovada cea mai mare a sănătății voastre sufletești.” (*Omilii la Facere*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 56)

„Dacă venim la biserică în fiecare zi, dacă ascultăm neconținut predica, dacă auzim atâtea învățături și avem și ajutorul postului, dar nu biruim aceste patimi și celelalte care ni se nasc în suflet, apoi ce iertare mai avem, ce cuvânt de apărare ne mai rămâne? Spune-mi, te rog, dacă ai vedea pe fiul tău că se duce în fiecare zi la școală, dar că n-a învățat nimic acolo, cu toată vremea scursă, ai rămâne, oare, nepăsător? N-ai bate, oare, copilul și nu l-ai ocărî pe învățător? Dar apoi, dacă ai afla că învățătorul a făcut totul, că n-a lăsat nimic la o parte, ci că de vină e lenea copilului, nu ți-ai muta, oare, toată supărarea pe copil și ai lăsa în pace pe învățător? Și este drept ca și cu voi să se întâmple la fel”. (*Omilii la Facere*, omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 131-132)

„De altfel chiar venirea voastră la biserică, într-un număr atât de mare, este o dovadă a sănătății sufletului vostru. După cum foamea este un semn de sănătate trupească, tot așa și dorul de cuvintele dumnezeiești este cel mai mare semn de sănătate sufletească”. (*Omilii la Facere*, omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 166)

„... vă rog, mă cuceresc, v-o cer să nu fie fără de folos venirea noastră la biserică! Ascultării cuvintelor să-i urmeze fapta, pentru că, ajutați de îndrăznirea conștiinței noastre și hrăniți de aici de pe pământ cu bune nădejdi, să putem străbate cu ușurință oceanul greutateților acestei vieți, să ajungem la limanul iubirii de oameni a lui Dumnezeu și să dobândim acele bunătăți nespuse, făgăduite de Domnul celor ce-L iubesc pe El”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 220)

„Nimeni din cei ce vin la biserică să nu târască cu el grijile lumești, pentru ca atunci când se întoarce acasă să ia cu el răsplata vrednică de ostenenile sale”. (*Omilia la Facere*, omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 381)

„Care dintre voi cei de față, care ați fost încărcăți cu atâtea binefaceri, ați făcut o cale atâta de lungă de dragul lui Hristos, ca barbarii aceia (magii de la Răsărit), dar mai bine spus, mai filozofi decât filozofii? Dar pentru ce vorbesc de cale lungă? Multe femei de ale noastre sunt atât de trândave încât nu merg nici o uliță ca să vadă pe Hristos în ieslea cea duhovnicească, dacă nu sunt purtate de catări! Alții, deși pot merge pe picioarele lor, totuși în loc să vină la biserică preferă afacerile și teatrele. Barbarii aceia înainte de a-L vedea, au făcut atâta cale de dragul lui Hristos; tu, însă, nici după ce L-ai văzut n-ai râvna lor, ci-L lași pe Hristos”. (*Omilia la Matei*, omilia VII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 97)

„Și uită-te unde L-a dus Duhul! Nu L-a dus în oraș sau în piață, ci în pustie, pentru că Duhul voia ca diavolul să-L ispitească pe Iisus nu numai prin foame, ci voia ca și pustietatea locului să-i dea diavolului prilej de ispită. Că atunci mai cu seamă ne atacă diavolul când ne vede singuri, cu noi înșine. Așa a ispitit-o pe femeie la început, când era singură și nu era cu ea bărbatul. Dimpotrivă, când diavolul vede că suntem cu alții și adunați mai mulți la un loc nu are atâta cutezanță și nici nu ne atacă. Mai cu seamă pentru aceasta trebuie să venim cât mai des la biserică, ca să nu fim prinși ușor de diavol”. (*Omilia la Matei*, omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

„Și în legea Lui să umble ziua și noaptea. După cum mai sus a zis *totdeauna*, așa și aici *ziua și noaptea*. Pentru aceea mie mi-e rușine de cei ce de-abia o singură dată în curgerea anului se văd la biserică. Căci în adevăr, ce iertare vei putea avea dacă, poruncindu-ți-se a umbla ziua și noaptea în legea Lui, nu cum s-ar întâmpla, ci stăruiind neconținut în citirea ei, adică cugetând,

și tu nu faci aceasta nici cea mai mica parte a vieții tale?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, pp. 26-27)

„Bărbatul este cap femeii” (Efes., 5, 23); femeia este un ajutor al bărbatului. Capul să nu îndrăznească să pășească pragurile acestea sfinte fără trup, dar nici trupul să nu se arate fără cap! Să intre aici omul în întregime, având și copiii cu el! Dacă este un lucru plăcut să vezi un pom din a cărui rădăcină se înalță un pom tânăr, apoi cu mult mai plăcut este, mai plăcut chiar decât orice măslin, să vezi că omul are lângă el în biserică, din rădăcina lui, copilul, ca un pom tânăr. Dar nu-i doar un lucru plăcut! E și aducător de câștig. Căci, după cum am spus, mare este plata celor care vin la biserică”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 179)

„Nu m-ați părăsit nici o singură duminică, ci v-ați lăsat toate treburile și ați venit la biserică. Aceasta-i cea mai mare laudă a orașului nostru, nu că are mulțime mare de oameni și suburbii, nici că are săli strălucitoare de oaspete și case cu acoperișuri de aur, ci că are locuitori râvnitori și cu mintea trează.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, pp. 43-44)

„Dar ce piedică te face să nu vii la biserică? Îmi vei spune negreșit că sărăcia te împiedică să vii la această frumoasă adunare. Dar scuza asta nu-i binecuvântată. Săptămâna are șapte zile; pe aceste șapte zile Dumnezeu le-a împărțit cu noi și n-a luat El mai multe. Iar nouă ne-a dat mai puține, sau, mai bine spus, nici nu le-a împărțit pe jumătate, n-a luat El trei și nouă ne-a dat trei, ci ție ți-a dat șase, iar Lui I-a rămas una. Dar nici în această zi nu vrei să te desparți de grijile lumești. Deci și tu, cu această zi faci ceea ce fac jefuitorii de lucruri sfinte: Îi furi această zi sfântă, rânduită pentru ascultarea cuvintelor duhovnicești, și o petreci în griji lumești. Dar pentru ce vorbesc de ziua întreagă? Fă și tu cu ceasurile acestei zile ce a făcut văduva aceea cu milostenia. A aruncat doi bănuți în cutia templului și a tras asupra ei bunăvoința lui Dumnezeu (Marcu 12, 42-44). Fă și tu așa! Dă-i lui Dumnezeu două ceasuri din zi și vei aduna în casa ta câștigul a mii de zile. Iar dacă vrei, ia aminte, să nu pierzi cumva ostenele unor ani întregi, pentru că n-ai voit să te desparți o mică parte din zi de câștigurile cele lumești. Dumnezeu obișnuiește, când e disprețuit, să risipească averile adunate, așa precum le spunea și iudeilor, amenințându-i când nu aveau grijă de templu: *Le-ați adus pe acestea în casele voastre și le-am suflat, zice Domnul* (Agheu 1, 9).

Spune-mi, te rog, ce vom putea să învățăm, din cele de trebuință, dacă tu vii la biserică o dată sau de două ori pe an? Ce vom putea să te învățăm despre suflet, despre trup, despre nemurire, despre Împărăția cerurilor, despre pedeapsă, despre iad, despre îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, despre iertare, despre pocăință, despre botez, despre iertarea păcatelor, despre lumea de sus, despre lumea dracilor, despre lumea de jos, despre firea omenească, despre îngerii, despre răutatea dracilor, despre unelțirile diavolului, despre purtarea în viață, despre dogme, despre dreapta credință, despre ereziile cele stricătoare de suflet? Pe acestea, și mai mult decât acestea, trebuie să le știe creștinul ca să poată da răspuns celor ce-l întreabă. Dar voi nu puteți ști nici cea mai mică parte din aceste învățături, pentru că, dacă veniți la biserică o dată pe an, și atunci fără luare-aminte, veniți pentru obiceiul sărbătorii, și nu pentru evlavia sufletului. Ce bine ar fi dacă ați învăța temeinic toate aceste învățături numai dintr-o singură venire la biserică! Dar asta nu-i cu putință!” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 34-35)

„Astăzi este adunare și de îngerii și de mucenici. Iar dacă vrei să vezi și pe mucenici și pe îngerii, deschide ochii credinței și vei vedea priveliștea aceea. Că dacă văzduhul este plin de îngerii, apoi cu mult mai mult biserică.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 158)

„Cine ar putea suferi în tăcere trândăvia asta atât de mare a lor, cine ar putea să le dea iertare și cuvânt de apărare, când ei, după ce au văzut atâta vreme pe maica lor, după ce s-au bucurat de frumusețile ei, s-au depărtat de ea și n-au mai vrut să se mai întoarcă iarăși, a doua oară, nici n-au urmat porumbiței lui Noe, ci corbului? Și au făcut asta când încă mai este potop și furtună, când încă învălurarea se înalță tot mai cumplit pe fiecă zi și când această corabie sfântă stă în mijloc și îi cheamă pe toți, îi atrage la sine și dă multă liniște celor ce-și caută scăparea în ea. Corabia asta nu alungă iureșul apelor și al valurilor, ci alungă neconținutele întărâtări ale patimilor celor păcătoase, stinge invidia, potolește îngâmfarea; nici bogatul nu va putea aici să disprețuiască pe sărac, căci aude din dumnezeieștile Scripturi că: *Tot trupul, iarba, și toată slava omului ca floarea ierbii* (Isaia 40, 7) dar nici săracul nu va fi stăpânit de invidie când vede pe altul îmbogățindu-se.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 286)

„Ei bine, ce adunare de lume e mai plăcută ca asta de aici? Ce e mai plăcut decât petrecerea aceasta duhovnicească, decât adunarea fraților?” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 485)

„Cine poate suferi o împușinare ca aceasta? O dată pe săptămână ne strângem aici și nici măcar în această zi nu suferim să trecem cu vederea grijile lumești. Dacă cineva îi întrebă de acestea, îndată pun înaintea sărăcia și necesitatea hranei. Și zicând că nu au timp, își urzesc o [falsă] dezvinovățire [care de fapt este pentru ei] mai cumplită decât orice osândă. Căci ce este mai rău decât această osândă: să ni se pară orice altceva mai important și mai necesar decât lucrurile lui Dumnezeu. Gândiți-vă la grozăvie: dezvinovățirea devine osândă!” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 58-59)

„De asemenea, trebuie să participăm la toate slujbele din biserică, dacă este cu putință. *Dar am atâtea griji și probleme!*, îmi vei spune. Tocmai de aceea să vii la biserică, pentru ca prin prezența ta acolo să atragi asupra-ți bunăvoința lui Dumnezeu, în felul acesta, vei afla ajutor în problemele tale, iar demonii și oamenii cei răi nu te vor putea birui. Participând la Sfânta Liturghie și la celelalte slujbe, vei dobândi de la Dumnezeu armele Sale, pentru ca nimeni să nu-ți mai poată face nici un rău.

Și nu-mi spune că fiind ocupat în continuu cu problemele vieții de zi cu zi, nu poți alerga mereu la biserică să te rogi. Să zicem că nu poți să te duci la biserică, însă oriunde te-ai afla, nimic nu te împiedică să ridici în sufletul tău jertfelnic Domnului. Nu te împiedică nici locul, nici ora. Și chiar dacă nu îngenunchez, nu plângi și nu-ți ridici mâinile spre cer, rugăciunea va fi desăvârșită dacă gândul tău este îndreptat cu totul spre Dumnezeu. Dacă nu poți merge la biserică, atunci când mergi pe drum, când te afli la piață, când călătorești pe mare, când ești la lucrul tău, când pregătești de mâncare, când cultivi pământul sau orice altă treabă faci, roagă-te cu stăruință și neîmprăștiere a cugetului. Lui Dumnezeu nu îi pasă de locul unde suntem. Ajunge ca inima să fie lipită de rugăciune și gândul să fie curat. Uite, Sfântul Apostol Pavel s-a rugat nu în biserică, stând în picioare sau în genunchi, ci în închisoare, întins pe spate, pentru că picioarele sale erau strânse în butuci. Dar fiindcă s-a rugat din toată inima, temeliiile temniței s-au zguduit, legăturile s-au desfăcut, iar

temnicherul a crezut în Dumnezeu cel adevărat, botezându-se cu întreaga sa familie (Fapte 16, 25-35).

Iezechia, care era bolnav, nu s-a rugat nici el în picioare sau în genunchi, ci întins în pat. S-a rugat ca Dumnezeu să-i dăruiască vindecarea, după ce fusese înștiințat prin proorocul Isaia că avea să moară. Dar iată că prin curăția rugăciunii sale, el a reușit să schimbe hotărârea lui Dumnezeu (4 Regi 20, 1-6). De asemenea, tâlharul s-a rugat pe cruce și a dobândit astfel raiul (Luca 23, 42-43). Daniel s-a rugat din groapa cu fiare sălbatice (Dan., 6, 16), iar Iona din burta balenei (Iona 2, 1-2). Rugându-se din toată inima lor, toți aceștia au fost ajutați de Dumnezeu, Care i-a izbăvit din nenorocirea în care se aflau.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 194-195)

„O dată pe săptămână ne adunăm aici și nici în ziua aceasta ei nu voiesc să treacă cu vederea grijile vieții acesteia. De-i vor învinovați și muștra cineva, îndată pun înainte sărăcia, nevoia agonisirii hranei de nevoie și alte treburi care îi silesc, aflând cu mintea lor îndreptări, care sunt mai rele decât orice dojană. Că ce poate fi mai rău decât această îndreptărire? Și cărui lucru de nevoie trebuie să-i dăm mai multă silință decât lucrurilor lui Dumnezeu?” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 146)

„Nimic să nu fie mai de cinste pentru voi decât a intra în biserică.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 42)

„Astăzi puțini frați au venit la biserica noastră. Oare care să fie pricina de s-au oprit și noi săvârșim pomenirea mucenicilor și nimeni n-a venit către noi? De nu cumva depărtarea căii i-a pus pe dânșii în atâta lenevie și pregetare? Dar nici aceasta nu i-a oprit să vină, ci pentru că n-au dragostea călduroasă către Dumnezeu și către ai Lui sfinți. Că în ce chip pe cel ce este sânguitor și treaz în voință nici un lucru nu poate să-l oprească, așa și pe cel leneș și șovăitor toate pot să-l oprească. Mucenicii și-au vărsat sângele pentru adevăr, și care este Adevărul? Hristos, și tu puțină cale n-ai putut să nu o socoți? Acelora li s-au tăiat capetele pentru Hristos, Hristos pentru tine a murit și tu pentru Dânsul șovăiești.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 9)

„Dar ce zice cel fără de minte? Păcătos sunt și nu pot să vin la biserică! Și de vreme ce ești păcătos, vino la biserică, să te faci drept. Cine și care dintre oameni este fără de păcate?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 9)

„O, câtă bucurie sufletească! O, câtă veselie! O, câtă slavă lui Dumnezeu și cât folos sufletesc ar fi de am vedea în toate zilele biserica plină de creștini, cu adevărat multă bucurie am avea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 80)

BISERICA (frecventarea bisericii - folosul)

„... să vină cu tot dragul la Biserică, pentru ca, luând învățătură de aici să poată sta cu vitejie împotriva uneltirilor diavolului.” (*Omilia la Facere*, omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 118)

„Intră aici în biserică un om sugrumat de necazuri și de împrejurări vitrege; tristețea îi înăbușă sufletul; dar intrând aici, aude îndată pe profet zicând: *Pentru ce ești mâhnit, suflete al meu, și pentru ce te turburi? Nădăjduiește în Dumnezeu, că-L voi lăuda pe El. Mântuirea feței mele, Tu ești, Dumnezeul meu* (Ps., 41, 6-7), capătă îndestulătoare mângâiere și pleacă de aici cu toată tristețea alungată din sufletul lui. Un altul este strivit de cea mai neagră sărăcie și se turbură văzând că altora le curge în valuri bogăția, că se mândresc și sunt înconjurați de mare lux. Aude și acesta pe profet zicând: *Aruncă spre Domnul grija ta și El te va hrăni* (Ps., 54, 25); și iarăși: *Să nu te temi când se îmbogățește omul sau când se înmulțește slava casei lui, că la moarte nu va lua toate* (Ps., 48, 17-18). Un altul iarăși este dușmănit și calomniat; i se pare viața un chin și nu poate găsi nicăieri ajutor omenesc. Și pe acesta îl învață fericitul profet ca, în niște împrejurări ca acestea, să nu dea fuga la ajutor omenesc, că aude și el spunându-i-se: *Ei mă cleveteau, iar eu mă rugam* (Ps., 108, 3). Ai văzut unde caută ajutorul? *Ceilalți, spune unul ca acesta, urzesc viclenii, calomnii și curse; dar eu alerg la zidul cel nebiruit, la ancora cea tare, la limanul cel neînvișorât, la rugăciune, care îmi face lesnicioase și ușoare pe toate cele grele*. Un altul este iarăși nesocotit și disprețuit de oamenii care-l cinsteau mai înainte; este părăsit de prieteni și asta îi turbură și-i zdruncină mai cu seamă cugetul. Dar și acestea, dacă vrea, va auzi, venind aici, pe fericitul profet zicând: *Prietenii mei și vecinii mei în preajma mea s-au apropiat și au stătut și cei de aproape ai mei departe au stătut; și se sileau cei ce căutau sufletul meu; și*

cei ce căutau mie rele grăiau deșertăciuni și viclesuguri toată ziua cugetau (Ps., 37, 11-13)”. (Omilia la Facere, omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 363)

„Nu pentru aceasta venim la Biserică în fiecare zi, numai ca să ne întâlnim unii cu alții și apoi ca să ne despărțim, ci ca fiecare să învățăm ceva folositor, ca să plecăm acasă după ce am primit doctoria pentru patima care ne supără. N-ar fi, oare, una din cele mai mari prostii, ca noi să cerem în fiecare zi copiilor noștri, care se duc la școală, să ne spună ce-au mai învățat și nici nu ne gândim să-i lăsăm să se ducă fără folos și degeaba la școală, dacă nu vedem că au vreun câștig, iar noi, oameni în toată firea, care venim la această școală duhovnicească, să nu fim măcar la fel de silitori ca și copiii noștri, mai ales când câștigul privește mântuirea sufletului nostru? Așadar, vă rog, ca fiecare din noi să cerceteze în fiecare zi ce a câștigat din predica de azi, ce a câștigat din predica de ieri, ca să nu părem că am venit aici în zadar și fără de folos. Eu n-am nici o vină dacă veniți în zadar aici; mi-am făcut datoria și n-am lăsat nimic din ce puteam să fac; dar voi dacă vă supărați de cele ce spun, dacă nu sunteți cu mare luare aminte, dacă nu vreți să vă folosiți de pe urma cuvintelor mele, veți fi pricina unei mari osânde!” (Omilia la Facere, omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Și la acest sobor luăm parte nu doar noi, ci și Prorocii cu Apostolii dimpreună și - lucrul cel mai mare dintre toate - însuși Stăpânul tuturor Iisus, stă în mijlocul nostru, că El însuși a zis: *Unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt, în mijlocul lor* (Mt., 18, 20); iar dacă unde sunt doi sau trei adunați El în mijlocul lor este, cu mult mai mult acolo unde atâția bărbați, atâtea femei, atâția Părinți, și Apostoli, și Prooroci sunt în mijloc, de față.” (Cele dintâi omilii la Facere, cuvântul al șaselea, p. 77)

„Dacă cineva intră în chioșcul unei parfumerii și se oprește puțin, chiar în ciuda lui, el va simți binele, va răspândi un parfum dulce și plăcut; cu atât mai mult va răspândi această mireasmă bună cel care vine la Biserică. Căci, precum din lene se naște lene, la el din muncă se naște forța și tăria sufletului. Chiar dacă ați fi încărcăți cu o mulțime de păcate, ați fi necurați, nu vă depărtați pentru aceea de sfânta noastră Biserică.

Și la ce, veți zice voi îmi va folosi mie să stau aici, dacă nu mă folosesc de ceea ce se învață aici? Vai! Dacă vă recunoașteți păcătoși, dacă vă numiți nefericiți, acela nu este un câștig prea mic, aceasta nu este o frică rău plasată, nu este o frică inutilă; dacă numai veți geme că nu practicați ceea ce ați auzit, va veni o zi când veți practica. Căci este imposibil ca cel ce

vorbește cu Dumnezeu și stă de vorbă cu El și-L ascultă, să nu aibă ceva folositor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIII, 3, p. 261)

„Voi vedeți că iubirea își arată puterea ei și virtutea în rugăciuni, în participarea la Sfintele Taine și în predici. Ea este izvorul tuturor bunurilor; dacă ne atașăm de ea cu zel și cu înfocare, ne vom purta bine în viața aceasta și vom obține împărăția care ne este făgăduită.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Venirea ta cu trupul aici mărește turma credincioșilor, dă fraților mult curaj și tragere de inimă, iar pe dușmanii credinței îi acoperă de rușine. Dacă pășește cineva în pridvoarele acestea sfinte și vede aici, în biserică, puțină lume adunată, i se stinge și bruma de tragere de inimă ce-o mai are; se răcește, șovăie, ajunge mai trândav și pleacă; și așa încetul cu încetul, toată lumea din biserică ajunge mai nepăsătoare și mai trândavă. Dar dacă lumea aleargă la biserică, dacă se grăbește, dacă se scurge din toate părțile, atunci râvna celorlalți ajunge temei de râvnă chiar pentru omul nespus de leneș și de lăsător.

Dacă freci mereu piatră de piatră, produci scânteii; și ce-i mai rece ca piatra și mai fierbinte ca focul? Cu toate acestea, frecarea neconținută a pietrei de piatră a învins răceala pietrei. Dacă se întâmplă așa cu piatra, apoi cu mult mai mult se va întâmpla astfel cu sufletele, când se întâlnesc între ele și se încălzesc de focul Duhului. N-ați auzit că pe vremea străbunicilor noștri toți credincioșii erau numai o sută douăzeci, dar, mai bine spus, înainte de cei o sută douăzeci, numai doisprezece, și nici aceștia n-au rămas toți, ci unul din ei a pierit, Iuda, și au fost de toți unsprezece? Cu toate acestea, din cei unsprezece s-au făcut o sută douăzeci, din cei o sută douăzeci, trei mii, apoi cinci mii, apoi au umplut lumea toată de cunoștința lui Dumnezeu. Pricina acestei creșteri este că niciodată nu lipseau de la slujbele bisericești, ci erau totdeauna unii cu alții, stând toată ziua în biserică și fiind cu luare-aminte la rugăciuni și la citirile din Scripturi. De aceea au aprins focul acesta mare, de aceea niciodată nu s-au moleșit, ci au atras la ei lumea întregă”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 177-78)

„Să alergăm aici la fiecare slujbă bisericească, la fiecare sfântă Liturghie. De te arde pofta, vei putea-o stinge cu ușurință numai la vederea acestui locaș. De te mânie iute, vei adormi fiara cu înlesnire. De te asaltează o altă patimă, vei putea potoli tot viforul, vei face vreme senină în sufletul

tău și vei aduce peste el pace deplină”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 179)

„Ceea ce vă rugasem mai înainte vă rog și acum, și nu voi înceta să vă rog: Nimic nu te ajută atât la viețuire și la cugetare ca venirea aici, ca venirea la biserică. După cum un pământ înțelenit, pentru că n-are pe nimeni care să-l îngrijească și să-l ude, e plin de spini și de ciulini, pe când pământul care se bucură de mâinile pligarilor înverzește, înfrunzește și ajunge încărcat tare de rod, tot așa și sufletul; sufletul care se bucură stropirea cuvintelor celor dumnezeiești înverzește, și e încărcat tare de rodul duhului, pe când sufletul care trăiește în uscăciune, în nepăsare și în lipsă de o stropire ca aceasta, (acela) se pustiește, se sălbăticește, scoate mulți spini, păcatele. Iar unde sunt spini, acolo-s balauri, șerpi, scorpioni și toată puterea diavolului.

Venirea și șederea aici în biserică este temeiul tuturor bunătăților. Când pleacă de aici, bărbatul pare soției sale mai cinstit, iar femeia, bărbatului, mai dorită”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 193)

„Dacă ești păcătos, intră în biserică pentru a-ți mărturisi păcatele! Dacă ești drept, intră ca să nu-ți pierzi dreptatea! Pentru amândouă, biserica este port.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 63)

„Când un om cade, fiind cuprins și doborât de păcat, când îl mustră conștiința, amintindu-și neconținut păcatul, când este sufocat de tăria tristeții, când arde în fiecare zi și nu găsește nici o mângâiere, deși îl mângâie mulți, atunci, dacă intră în biserică, pe nesimțite se mângâie și pleacă liniștit, auzind că mulți sfinți au căzut și s-au ridicat și au ajuns din nou la cinstea de mai înainte. Ne rușinăm de multe ori să spunem oamenilor păcatele noastre; dar chiar dacă le-am spune, mângâierea lor nu ne e de mare folos; dar când ne mângâie Dumnezeu și ne atinge inima, atunci e izgonită iute toată tristețea adusă de satana.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, pp. 63-64)

„Aici, în biserică, mânia nu te necăjește, pofta nu te arde, invidia nu te roade, deznădejdea nu te bântuie, dragostea de slavă deșartă nu-ți strică sufletul. Biserica potolește toate aceste fiare. Cuvintele Dumnezeieștilor Scripturi intră ca niște descântece dumnezeiești în suflet prin urechi și adorm toate aceste patimi necugetate. Cât de fericiți sunt, dar, oamenii că pot să aibă parte de o atât de mare filosofie, dar nu vin des la mama obștească a tuturor, la Biserică! Poți, oare, să-mi spui, care îndeletnicire e de mai mare

trebuință decât asta? Care întâlnire e mai folositoare?” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 33-34)

„Aici se vinde și se cumpără predicarea cuvintelor dumnezeiești, rugăciunile părinților, binecuvântările preoților, înțelegerea, pacea, unirea. Duhovnicești sunt darurile, duhovnicesc e și prețul.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

„La nunți, după cele șapte zile, cămările de nuntă se închid; însă aici, în această cămară sfântă, de vrei, poți rămâne totdeauna. Mai mult, la nunți, după întâia sau chiar a doua lună, mireasa nu-i mai e așa de dragă mirelui; aici nu e așa, ci, cu cât trece timpul, cu atât dragostea Mirelui e mai înflăcărată, cu atât îmbrățișările sunt mai neprefăcute, cu atât împreună – viețuirea e mai duhovnicească, numai dacă ducem o viață curată, dacă suntem treji. Iarăși, prefacere se petrece și cu trupurile mirilor. După tinerețe vine bătrânețea. Aici însă în aceste cămări sfinte, după bătrânețe vine tinerețea. Iar dacă vrem, tinerețea aceasta nu are niciodată sfârșit. Mare e harul, dar va fi mai mare dacă vrem.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 147)

„După cum un împărat dă ordin ca oștirile lui să se așeze în fiecare oraș, pentru ca nu cumva barbarii să pornească cu război împotriva orașelor, tot așa și Dumnezeu, pentru că și în văzduhul acesta sunt draci sălbateci și barbari, dușmani ai păcii, care pornesc totdeauna cu război, de aceea Dumnezeu a pus împotriva lor oștirile îngerilor, ca să-i doboare de îndată ce se arată înaintea lor și să ne aducă totdeauna pacea. Și ca să vezi că sunt îngeri de pace, ascultă pe diaconi care spun totdeauna când se roagă: *Pe îngerul păcii rugați-l*. Vezi că sunt de față și îngerii și mucenicii? Pot fi oameni mai nenorociți decât cei ce lipsesc azi de la slujbă? Pot fi oameni mai fericiți ca noi, care am venit la slujbă și ne bucurăm de praznicul acesta?” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 159)

„Iubite, nu trândăvi! Stai cât mai mult aici în biserică! Te supără tristețea? Aici e alungată! Te supără grijile lumești? Aici sunt izgonite! Te supără patimile cele păcătoase? Aici se sting! Din piață, de la teatre și de la celelalte adunări lumești ducem acasă, când ne înapoiem, multe griji, multe supărări, multe boli sufletești. Dar dacă stai neconținut în

biserică, vei lepăda negreșit și păcatele pe care le-ai luat din afară. Dacă însă fugi și te depărtezi, pierzi fără doar și poate și bunătățile ce le-ai dobândit din dumnezeieștile Scripturi, căci bogăția aceasta a ta se irosește încetul cu încetul din pricina adunărilor și vorbirilor lumești. Vreți să vedeți de sunt adevărate spusele mele? Duceți-vă, după ce plecați de aici, să-i vedeți pe cei ce au lipsit azi de la biserică! Veți vedea cât de mare e deosebirea dintre bucuria voastră și tristețea lor. Nu este atât de frumoasă și atât de fermecătoare o mireasă ce stă în camera ei de nuntă, cât de frumos și de slăvit este sufletul care se duce în biserică și răspândește parfumurile cele duhovnicești. Căci omul care vine aici cu credință și cu dragoste pleacă încărcat de mii și mii de vistierii; de deschide gura numai, umple îndată pe cei cu care stă de vorbă de toată buna mireasmă și de bogăție duhovnicească; de vin peste el mii și mii de rele, le suferă pe toate cu ușurință, căci ia de aici îndestulătoare învățătură, din dumnezeieștile Scripturi, de răbdare și filosofie. Și după cum cel ce stă numai pe stâncă își râde de valuri, tot astfel se întâmplă și cu cel ce ascultă mereu sfintele slujbe, cu cel ce se hrănește cu cuvintele dumnezeiești; așezându-se ca pe o stâncă a dreptei judecăți a lucrurilor, nu este stăpânit de nimic din cele omenești, căci s-a așezat pe sineși mai presus de toată năvala lucrurilor celor lumești: pleacă de la biserică, ducând acasă mii și mii de bunătăți, nu numai de la predică, ci și de la rugăciunile de la slujbă, și de la binecuvântarea arhierescă, și de la adunarea cea de obște din biserică, și de la dragostea fraților, culegând și din alte nenumărate locuri mult folos și multă povață sufletească.

Uitați-vă câtă binecuvântare veți dobândi voi astăzi și câtă pagubă vor avea aceia! Voi veți pleca luând plata mucenicilor; aceia, pe lângă faptul că vor fi lipsiți de câștigul acesta, vor mai avea și o altă pagubă, căci se vor acoperi cu mult gunoi de griji din îndeletnicirile cele nefolositoare. După cum *cel ce primește pe profet în nume de profet, plată de profet va primi, iar cel ce primește pe drept în nume de drept, plată de drept va primi*, tot astfel și cel ce primește pe mucenic în nume de mucenic, plată de mucenic va primi. Și pornești la slujba pomenirii lui, când te împărtășești cu istorisirea luptelor lui pentru credință, când te minunezi de cele săvârșite, când râvnești virtutea lui și când duci și la alții faptele lui de vitejie. Acestea sunt darurile mucenicilor. Așa primește cineva pe acești sfinți, cum i-ați primit și voi astăzi.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 287-288)

„Și tu, dar, de ești păcătos, nu lipsi de la biserică. Nu lipsi nici dacă ești drept, ca să-ți sune mereu în ureche cuvintele Scripturii și să rămâi drept, aducându-ți aminte de împărăția cerurilor și de bunătățile acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 558)

„Dacă tu iei parte la rugăciunea Episcopului, părintele nostru, și la evlavia obștească, dacă auzi cuvântul lui Dumnezeu, dacă cu chipul acesta dobândești ajutorul cerului și ieși de aici înarmat cu aceste arme, atunci nici Satana nu te va putea vătăma, nici vreunul dintre oamenii cei înrăutățiți, a căror ocupație este de a jigni și a cleveti pe alții. Iară dacă tu fără aceste arme te duci de la casa ta la târg, lesne vei putea fi biruit de toți cei ce te pândesc. De aici vine că multe din afacerile noastre, atât private, cât și publice, nu merg după dorința noastră; de aici vine că noi nu ne îngrijim înainte de toate de suflet și de duh, ci nesocotim orânduiala, pradă treburilor celor lumești. De aici vine că toate merg așa pe dos și fără de rânduială, și domnește o confuzie așa de mare.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 128-129)

„Spune mie, poți tu oare trage din vreo afacere lumească atât de mare folos, pe câtă pagubă îți aduce lipsirea de la Biserică? Este cu neputință de a trage din vreo societate atâta folos, pe cât din această sfântă adunare. Tu gândești poate la sala judecății, la casa sfatului, sau la palatul împăralesc. Este adevărat, noi aici în Biserică nu dăm nimănui vrednicii și dregătorii, comandamente ori alte asemenea; dar noi dăm aici o vrednicie, care este mai mărită decât cea împărătească; de fapt nu noi, ci harul lui Dumnezeu dă aici această vrednicie. Dar care este acea mare vrednicie pe care o primesc cei ce vin aici? Ei se învață a birui patimile cele nebunești, a stăpâni poftele cele păcătoase, a învinge mânia, a înăbuși zavistia și a subjuga deșertăciunea. Un împărat, care șade pe tronul său împodobit cu coroană, nu este așa de mărit la care mintea șade pe scaun, domnește peste patimile cele înjosite și se împodobește cu această putere precum cu o coroană mărită. Spune-mi, ne folosesc oare porfira și hainele cele pompoase, și coroana cea înfrumusețată cu pietre scumpe, dacă sufletul este robul patimilor? Ce ne folosește nouă a fi liberi și mari, dacă partea cea mai însemnată a noastră, sufletul, suspină într-o robie înjositoare? Precum nu ne folosește nouă nimic, când trupul nostru din afară pare sănătos iară înlăuntru îl ard frigurile, așa nu ne ajută nouă stăpânirea cea pământească, ba chiar nici tronul cel împăralesc, când înlăuntru sufletul este sfâșiat de poftele cele sălbatice și duhul este răsturnat

de pe tronul stăpânirii de către patimi, încât se gârbovește de silnicia lor și tremură de năpădirile lor. Deci, pentru ca să nu ni se întâmple una ca aceasta, de aceea aleargă la noi Profeții și Apostolii, din toate părțile, cu Sfintele Scripturi și cu îndemnurile și sfaturile lor domolesc patimile noastre, împlânzesc sălbăticia poftelor noastre, ajutându-ne a ajunge la o domnie care este mai mărită decât o împărăție. Pentru aceasta am zis eu că cel ce se îndepărtează de la slujirea de Dumnezeu și se lipsește de aceste sfaturi, singur se rănește pe sine de moarte, vătămându-se însuși mai mult decât orice altă vătămare ar putea să fie pe pământ. Dimpotrivă, cei ce vin aici trag mai mare folos decât de oriunde de aiurea, precum am arătat în curgerea cuvântării noastre.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 130-131)

„De ești, omule, aici, (în biserică) e vreme cu cer senin și ești în port. Nu vine logofătul să te tulbure! Nu te tulbură vechilul, nu te supără sluga cu treburi lumești! Nimeni nu te necăjește! Ești liniștit, te desfătezi de auzul cuvintelor dumnezeiești. Nicăieri aici nu-s valuri, nicăieri vifor; dimpotrivă, binecuvântare și rugăciuni, cuvântare duhovnicească și mutare la cer. Iar la plecarea de aici, mai iei și arvuna Împărăției cerurilor. Pentru ce lași masa bogată de aici și te muți la lata, plină de povară? Pentru ce lași portul, pentru ce schimbi vremea bună cu furtuna?” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 301)

„Eu nu spun: *Nu lucra șapte sau zece zile!*, ci: *Împrumută-mi din zi doar două ceasuri, și ține pentru tine restul!* Și nu-mi dați nici atât! Dar, mai bine spus, nu-mi împrumuta mie cele două ceasuri! Împrumută-ți-le ție, ca să primești mângâierea rugăciunii Părinților; ca să ieși de aici plin de binecuvântări, ca să pleci întărit din toate părțile, ca să iei armele cele duhovnicești și să ajungi nebiruit, neînfrânt de diavol. Te întreb, este ceva mai plăcut ca șederea în biserică? De-ar trebui să stăm de dimineța până seara, ce sfințenie! Este un loc mai ferit ca acesta, unde-s atâția frați, unde e Duhul Sfânt, unde e în mijloc Iisus și Tatăl Lui? Ce altă adunare mai poți căuta? Ce alt tribunal? Ce alt sfat? Sunt atâtea bunătăți pe masă, în binecuvântări, în rugăciuni, în familia de aici, și tu te gândești la alte ocupații? Ce iertare mai aveți?” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 302)

„... a ascultat pe prooroci și s-a împărtășit de binecuvântare și s-a bucurat de învățatură și L-a rugat pe Dumnezeu pentru păcatele sale și și-a ușurat conștiința și nimic nu-l mai osândește.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 60)

„Cine are mai mare dulceață decât cel ce a auzit pe Prooroci, cel ce s-a împărtășit de binecuvântare, cel ce s-a îndulcit de învățatură, cel ce s-a rugat lui Dumnezeu pentru păcatele sale, ușurându-și conștiința și nemaicunoscând nici o vină de acest fel întru el?” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 148)

„Nu risipi timpul în adunări nefolositoare și vătămătoare, ci abateți drumul către casa lui Dumnezeu, ca și trupul și sufletul să primească mult folos.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 99)

„Mulți dintre oameni, cu ce fel de cuvinte se hrănesc, de același fel și dau afară. Dacă mergi la teatru și ascuți cântece desfrânate, întru totul astfel de cuvinte vei grăi către aproapele. Dacă vii la Biserică și te vei împărtăși de auziri duhovnicești, asemenea îți vor fi și graiurile. De aceea și proorocul a zis: *revărsat-a inima mea de cuvânt bun*, arătându-ne hrana mesei de care pururea s-a împărtășit.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 6)

„Pe cei ce lipsesc azi nu încetez să-i plâng, iar pe cei ce sunt de față să-i fericesc, pentru că voi cei prezenți adunați comoară necheltuită și bogăție nerisipită și avuție nepizmuită și vă întoarceți acasă plini de multă veselie.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserică Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 71-72)

„Căci numai cei care de drag vin neîncetat la Biserică și au parte de învățătura cea duhovnicească și arată multă grijă pentru mântuirea lor pot să-

și biruie și să-și înfrâneze poftele cele rele și să priceapă în adâncime cum să lucreze virtutea.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții, în vol. Cateheze maritale, p. 74*)

„Vino la Biserică și dobândește cuvinte bune, risipește nelegiuirile tale, curăță gândul tău, înalță mintea ta, fă-te om și înger, lasă firea cea trupească și ia pana cea ușoară a vieții, mântuiește-te pe tine de cele văzute și te atârnă de cele nevăzute, suie-te la cer, joacă împreună cu îngerii, stai de față la Judecata Cea de Sus și Preaînaltă, lasă fumul și umbra și iarba și păianjenul, că nu știu ce nume cuvios voi zice la micșorarea și simplitatea lucrurilor acestei lumi. Acestea zic și nu voi înceta a le zice, vino la Biserică și fii om, ca să nu fie numirea ta mincinoasă că te chemi om.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 16*)

.....
„De ar cerceta cineva conștiința inimilor voastre, adevărat multă liniște ar afla înăuntru, pentru că acum nici mânia, nici pofta trupească nu o supără, nici zavistia nu o topește, nici mândria nu o strică, nici deșarta mărire nu o umflă, ci toate aceste fiare sălbatice s-au smerit, pentru că le-a adormit postirea, ascultarea Sfintei Scripturi, care prin auz intrând în inimile fiecăruia din voi cu glas dumnezeiesc, toate patimile trupești le-a înfrânat. Deci pentru aceasta câtă nebulie și nepricepere și câtă osândă o să ai tu, care nu vrei să vii și să te apropii de biserică, care ne este dimpreună maica tuturor? Ce plimbare mai bună și mai de folos decât aceasta vei avea? Ce unire cu oamenii o să afli mai bună?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 80*)

.....
„De ești păcătos, aleargă la Biserică ca să-ți mărturisești păcatele și să iei iertarea. Iar de ești drept, aleargă și tu cu smerenie ca să nu cazi din dreptate, că Biserica este liman amândurora.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 147*)

„Ales-am a fi lepădat în casa lui Dumnezeu, decât a locui în locașurile păcătoșilor (Ps., 83, 11). N-a spus: Ales-am să locuiesc în casa lui Dumnezeu, nici să stau, nici să intru, ci ales-am a fi lepădat. Mi-ar plăcea, spune psalmistul, să fiu rânduit chiar printre cei din urmă! M-aș mulțumi, de-ar fi să stau chiar în pridvoarele ei! Aș socoti cel mai mare dar dacă aș fi numărat chiar printre cei din urmă în casa Dumnezeului meu. Dragostea de Dumnezeu îl face bun al tău pe Stăpânul obștesc! Atât de puternică e

dragostea! Cel care iubește nu dorește doar să-l vadă pe cel iubit, ci și casa lui, și poarta casei lui. Nu numai poarta casei lui, ci și cărarea și ulița lui. De vede haina sau încălțăminte iubitelui său, socoate că îl are lângă el chiar pe acela pe care-l iubește. Așa erau profeții. Pentru că nu vedeau pe Dumnezeu, Care-i netrupesc, vedeau casa Lui, și văzându-I casa, își imaginau că-L au în față chiar pe Dumnezeu. *Ales-am a fi lepădat în casa Dumnezeului meu mai mult decât a locui în locașurile păcătoșilor.* Orice loc, orice locaș, în comparație cu casa lui Dumnezeu, este locaș de păcătoși, fie el tribunal, fie senat, fie locuință omenească. Chiar de s-ar înălța în ele rugăciuni și cereri, totuși trebuie neapărat să fie acolo și certuri, sfadă, ocări și sfaturi cu privire la grijile lumești. Dar casa aceasta unde stăm noi acum e lipsită de toate acestea. De aceea acelea sunt locașuri de păcătoși, iar aceasta, casă a lui Dumnezeu. Și după cum portul este lipsit de vânturi și de valuri și dă adăpost corăbiilor ce ancorează-n el, tot așa și casa lui Dumnezeu smulge pe cei ce intră-n ea din grijile lumești ca dintr-o furtună și le dă prilej să stea în liniște și la adăpost, le dă prilej să asculte cuvintele dumnezeiești. Locul acesta este temei de virtute, școală de înțelepciune. Iar aceasta nu numai atunci când se face slujbă, când se citesc Scripturile, când se rostește cuvânt duhovnicesc de învățătură și când este soborul sfânt al părinților, ci totdeauna, în orice clipă! Calcă-i numai pragul, și ai lepădat îndată grijile lumești. Intră dincolo de prag, și o boare duhovnicească îți învăluie sufletul. Liniștea de aici te umple de frica (de Dumnezeu) și te învață dreapta cugetare. Îți deșteaptă gândurile și nu te mai lasă să te gândești la cele din lume. Te mută de pe pământ la cer. Dacă atunci când nu e slujbă este atât de mare folosul venirii aici, cu cât folos nu vor pleca de aici cei ce vin la biserică atunci când profeții neconținut strigă, când apostolii binevestesc, când Hristos este în mijloc, când Tatăl laudă cele făcute aici, când Duhul Sfânt dă tuturor bucuria Lui! Și câtă pagubă nu au aceia care lipsesc!” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 59-60)

„Ai uitat că toate treburile îți merg mai bine dacă vii să te închini lui Dumnezeu, dacă iei parte la slujba de aici? Ai grijă lumești! Tocmai pentru ele vino aici, ca să atragi, prin șederea în biserică, bunăvoința lui Dumnezeu și să pleci de aici întărit; ca să-L ai ajutor, ca să ajungi nebiruit de demoni, ajutat fiind de mâna cea de sus. Dacă te împărtășești cu rugăciunile Părinților, dacă iei parte la rugăciunea de obște, dacă ascuți cuvintele dumnezeiești, dacă atragi asupra-ți ajutorul lui Dumnezeu, dacă pleci din biserică așa, întrarmat cu aceste arme, nici chiar diavolul nu-ți poate privi în față și nici oamenii răi, care se străduiesc să-ți facă rău și să te hulească.”

(*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>, 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 108-109*)

„Nu poți câștiga de la o altă adunare, de la o altă întrunire, cât câștigi din slujba de aici, poți să-mi vorbești de orice tribunal, de senat, de palatul împărătesc chiar! Celor ce vin aici nu le încredințăm conducerea popoarelor și a orașelor, nici comanda oștilor! Le încredințăm altă dregătorie, mai de cinste chiar decât cea de împărat. Dar, mai bine spus, nu o încredințăm noi, ci harul Duhului.

-..... Și care este acea dregătorie mai de cinste decât cea de împărat, pe care o primesc cei care vin aici?

- Învăță să-și stăpânească patimile rușinoase, să împărățească peste fapta cea rea, să-și stăpânească mânia, să lepede invidia, să calce în picioare slava deșartă. Nu-i atât de cinstit împăratul, omul care stă pe tron împărătesc și cu cununa pe cap, cât este omul care a urcat dreapta lui judecată pe tronul stăpânirii patimilor rușinoase, care, prin înfrânarea lor, și-a încununat fruntea cu o cunună mai strălucitoare decât cea de împărat! Ce folos de purpură, spune-mi te rog, de haine de aur, de cunună bătută-n pietre scumpe, când sufletul îți este robit de patimi? Ce folos avem de libertate, când robește rușinos și ticălos ce-i mai de preț în noi? După cum atunci când boala mocnește în adâncul nostru și arde toate cele dinlăuntru, nu avem nici un folos că fața trupului nu arde, tot așa și cu sufletul nostru: când este sfâșiat de patimi lăuntrice, nu avem nici un folos de dregătoria noastră înaltă, nici chiar de scaunul împărătesc, când mintea este dată jos de patimi, tiranic, de pe tronul împărătesc, când se supune lor și tremură în fața răzvrătirilor acestora. Ca să nu se întâmple așa, profeții și apostolii aleargă de pretutindeni ca să ne potolească patimile, ca să izgonească din noi toată sălbăcia pornirilor nesocotite și să ne încredințeze o dregătorie cu mult mai de cinste decât cea împărătească. De aceea spuneam că cei care se lipsesc de purtarea de grijă dată de Biserică primesc lovituri de moarte și suferă pagube cât nu îndură de nicăieri din altă parte, iar cei care vin la biserică au câștiguri câte nu le pot avea nicăieri în altă parte.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>, 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 109-111*)

BISERICA (despre rugăciunea de acasă și cea săvârșită în biserică, cu preoții, îngerii și credincioșii)

„E adevărat, poți să te rogi și acasă, dar nu te poți ruga ca în biserică, acolo unde se află o așa mare mulțime de preoți, acolo unde urcă la Dumnezeu chemarea într-un glas. Când îl chemi pe Dumnezeu de unul singur nu ești ascultat întocmai ca atunci când te rogi împreună cu frații tăi. Aici este ceva mai mult: unirea în cuget, armonia glasurilor, legătura iubirii și rugăciunile preoților. Pentru aceasta celebrează și preoții înaintea tuturor, pentru ca rugăciunile mulțimii care sunt mai slabe să primească întărire dintr-ale lor, astfel încât să se înalțe laolaltă către cer.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea III, p.76*)

„Așa a scăpat și Petru din închisoare: *căci se făcea neconținut rugăciune către Dumnezeu pentru el, de către Biserică* (Fapt. 12, 5).

Și de vreme ce rugăciunea Bisericii i-a adus atâta folos lui Petru și l-a scos din închisoare pe acel stâlp, cum îți permiți să disprețuiești puterea acesteia, spune-mi, și ce scuză vei mai putea avea? Ascultă-l pe Dumnezeu însuși când spune că este înduplecat de mulțimea care îl cheamă cu iubire. Căci el spune, apărându-se înaintea lui Iona pentru vrejul de dovleac: *Tu ți-ai făcut necaz pentru acest vrej pentru care nu te-ai trudit și nici nu l-ai crescut, iar mie cum să nu-mi fie milă de cetatea cea mare a Ninivei, în care locuiesc mai bine de o sută douăzeci de mii de bărbați?* (Iona 4, 10-11). Nu fără rost este scoasă în evidență mulțimea, ci pentru ca tu să pricepi că rugăciunea făcută laolaltă are mare putere.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea III, pp. 77-78*)

„Nu numai oamenii dau glas acelei chemări pline de cea mai adâncă cutremurare, ci și îngerii cad la picioarele Stăpânului, iar arhanghelii se roagă: au și ei momentul prielnic care îi sprijină în luptă, jertfa venindu-le în ajutor.

Și după cum oamenii taie ramuri de măslini pe care le agită înaintea împăraților, folosindu-se de această plantă pentru a readuce mila și iubirea de oameni, la fel și îngerii aduc atunci înaintea în locul ramurilor de măslin însuși trupul domnesc, chemându-l pe Domnul pentru natura omenească, fiind aproape gata să rostească: *ne rugăm pentru aceștia pe care Tu Însuși i-ai socotit vrednici de a le veni înaintea Ta până într-atât, încât ți-ai oferit propriul Tău trup; revărsăm rugăminți pentru aceștia, pentru care Tu Însuși ți-ai vărsat sângele; Te chemăm pentru aceștia, pentru care Tu ți-*

ai jertfit trupul acesta.” (Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea III, pp. 78-79)

„Așa cum am mai spus, putem să ne rugăm și acasă la noi sau în orice alt loc, dar rugăciunea aceasta nu are la fel de multă putere ca cea făcută în biserică, împreună cu frații tăi și cu preotul. Iată de ce: pentru că rugăciunea laolaltă cu ceilalți înseamnă în plus dragoste și frățietate, întărite de rugăciunile preoților. Rolul preoților este de a întări prin puterea rugăciunii lor rugăciunile slabe ale poporului, făcându-le să urce la cer.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 197)

„Și dacă pe Pavel rugăciunea mulțimii l-a izbăvit de primejdii, cum să nu nădăjduim și noi că vom dobândi foloase mari de la această apărare? Când ne rugăm singuri suntem slabi, dar când ne adunăm, ne facem mai tari, îmblânzind pe Dumnezeu cu rugăciunea. De multe ori împăratul, trimițând pe cineva la moarte, nu se pleacă la unul ce se roagă pentru cel osândit, dar pentru o cetate întreagă ce se roagă se milostivește, și, pe cel ce-l ducea la locul osândirii, pentru mulțimea celor ce l-a rugat, îl răpește de la osândă și-l întoarce la viață. Așa de mare este puterea rugăciunii mulțimii. De aceea ne adunăm toți aici, ca mai mult să plecăm spre milostivire pe Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne, suntem slabi, precum am zis, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 85)

„Totdeauna să vă sânguiți la slujbele bisericesti. Și poate vei zice: *Ce, oare nu pot să mă rog acasă?* Poți cu adevărat să te rogi, dar rugăciunea aceea nu are atâta putere, precum când se face cu toate mădularele sale, adică când întreg trupul Bisericii înalță rugăciune cu un cuget și cu un glas. Vrei să știi câtă putere are rugăciunea ce se face în Biserică? Petru era legat oarecând în temniță și înfășurat cu multe lanțuri iar rugăciunea se făcea neîncetat de la Biserică pentru el (F. Ap., 12, 5) și îndată l-a izbăvit pe el din temniță. Ce poate fi mai tare decât rugăciunea aceasta, care a folosit pe stâlpii și turnurile Bisericii? Fiindcă Pavel și Petru sunt stâlpii și turnurile Bisericii. Unuia i-au dezlegat legăturile, iar celuilalt i-au deschis gura.

Și pentru ca să vă arat îndoita putere a rugăciunii, lăsând pe cele ce s-au întâmplat atunci, să vă aduc aminte de cele ce se fac în fiecare zi și anume de rugăciunea ce se face de popor. Dacă cuiva dintre voi cei mulți i se va porunci să se roage singur pentru mântuirea episcopului, s-ar fi lepădat,

zicând că această sarcină este mai presus de puterea sa, dar când auziți toți pe diacon poruncind și zicând: *Să ne rugăm pentru Episcopul, pentru bătrânețele, ajutorul și pentru ca drept să învețe cuvântul adevărului; apoi și pentru toți cei ce sunt aici și pentru cei de pretutindeni*, nu vă lepădați a împlini porunca, ci cu osârdie înălțați rugăciune, știind puterea adunării voastre. Și cele ce se zic le știu cei ce au învățat tainele, iar celor chemați nu li s-a dat voie să facă astfel de rugăciune, pentru că încă nu au ajuns la îndrăzneala aceasta. Vouă vi se poruncește să faceți rugăciune pentru lume, pentru Biserica cea întinsă până la marginile pământului și pentru toți episcopii ce o ocârmuiesc, și ascuți cu osârdie, mărturisind cu lucru că mare este puterea rugăciunii care se înalță într-un glas de popor în Biserică.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 85-87)

„Că de vreme ce la oamenii cei vinovați pe care îi duc să-i piardă, de se va scula toată mulțimea poporului să meargă la împăratul să-i ceară pe ucigașii aceia și, biruind rugăciunea multora, îi iartă. Cu cât mai vârtos Împăratul Cel ceresc ne va dăruia nouă iertare păcatelor pentru rugăciunea multor creștini, mai vârtos ale preoților, că pentru aceasta ne-a dat Dumnezeu preoți, să ajute și să întărească rugăciunile celor slabi să se suie la cer înaintea Domnului Iisus Hristos și Dumnezeuul nostru. Că de vreme ce lui Petru, mai marele Apostolilor, i-au folosit rugăciunile Bisericii și l-au scos din legături, dar tu cum nu bagi seamă de rugăciunea celor mulți și de dezlegarea preoților? Spune-mi!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 156)

BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei)

„Ce lucru mare vă cer, iubiților? Fiecare din voi să-mi aducă înapoi la biserică un frate, să-și dea interesul, să se ostenească, pentru ca la următoarea Sfântă Liturghie să ne întâlnim cu multă îndrăznire, aducându-i lui Dumnezeu daruri, daruri mai de preț ca toate, aducând aici sufletele celor rătăciți de la credință. De-ar trebui să fim ocărăți, să fim răniți, sau să suferim orice altceva, să facem orice ca să-i câștigăm din nou pe acești frați. Să suferim în tăcere când bolnavii aceștia dau cu picioarele, ocărăsc și insultă. Să nu ne usture ocărările lor.

Un singur lucru numai să dorim să vedem: însănătoșirea celui care se poartă atât de urât. De multe ori bolnavul sfășie pieptul doctorului; asta însă

nu-l face pe doctor să nu-l îngrijească pe bolnav. Nu este oare absurd ca aceia care îngrijesc de trupuri să aibă atâta purtare de grijă, iar noi să trândăvim când pier atâtea suflete, noi să nu vrem să suferim deloc când frații noștri, mădularele noastre, putrezesc?” (*Către iudei*, cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 305)

„De vezi pe fratele tău că se pierde, de te-ar batjocuri, de te-ar ocări, de te-ar bate, de te-ar amenința că-i ești dușman, de ți-ar face orice altceva, suferă totul cu curaj, pentru ca să câștigi mântuirea lui! De ți l-ai făcut vrăjmaș, îți va fi Dumnezeu prieten și te va răsplăti cu mari bunătăți în ziua cea mare a judecării. Facă Dumnezeu ca prin rugăciunile sfinților să fie aduși la mântuire cei rătăciți, ca voi să aveți bune izbânzi la vânătoarea aceasta”. (*Către iudei*, cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 306)

„Însă eu adresez vorba mea nu tocmai celor absenți, ci mai vârtos vouă, care nu-i atrageți aici, nu-i opriți de la lenevirea lor și nu-i faceți să vină la această masă mântuitoare. Când slugile voiesc să săvârșească o lucrare împreună, cheamă pe toți soții lor; voi însă când aveți să săvârșiți o slujbă duhovnicească Domnului Dumnezeu, slujirea cea dumnezeiască, nu vă îngrijiți de soții voștri la slujire, ci-i lăsați a pierde acest mare câștig. Dar dacă ei nu voiesc? Va zice cineva: stăruiește asupra-le, nu-i lăsa până ce vor voi ! Dacă vor vedea că noi nu-i slăbim, ba neconținut îi zorim, vor voi și ei. Dar toate acestea sunt numai o îndoială și o dezvinovățire de nimic. Câți părinți sunt aici care n-au cu dânșii pe copiii lor? Nu poți tu oare nici pe copiii tăi să-i aduci aici? De aici înțelegem noi că mulți lipsesc din această adunare nu numai pentru lenevirea lor, ci și pentru că voi nu v-ați făcut datoria. Dacă voi până acum nu a-ți fost râvnitori la aceasta, trebuie să fiți cu atât mai mult de acum înainte. Fiecare să aducă, de acum, la Biserică, împreună cu dânșii, pe vreunul dintre cei de aproape ai săi: tatăl să-și aducă fiul, fiul pe tatăl său, bărbatul pe femeia sa, stăpânul pe sluga sa, frate pe frate, prietenul pe prieten; unul să încurajeze și să îndemne pe altul a se arăta toți aici. Ba nu numai pe prietenii noștri, ci încă și pe vrăjmașii noștri să-i invităm la această comună comoară de norocire. Și când vrăjmașul va vedea această grijă a ta pentru mântuirea sufletului său, desigur îi va trece ura asupra ta.

Zii celui ce nu voiește să meargă la Biserică: nu te rușinezi tu oare de jidovi, care cu așa mare strictețe păzesc sâmbăta lor și chiar înaintea serii acelei zile se opresc de orice lucru? Vineri, când soarele se pleacă spre apus, ei curmă toate afacerile, cumpărarea și vânzarea încetează. Jidovii încă și

acum păzesc legea lor atât de curat, măcar că vremea ei a trecut și măcar că ea nu le ajută, ci mai mult îi vatămă; iară tu, care de la umbră ai trecut la lumină și te-ai învrednicit a vedea soarele dreptății, tu, care ai dreptul de cetățenie al cerului, și căruia ți s-a încredințat adevărul, tu nu vei voi oare să arăți o râvnă așa de mare ca jidovii? Numai pe o mică parte a zilei te chemăm aici și tu nu vei voi nici această mică parte să o întrebuințezi spre ascultarea cuvântului lui Dumnezeu? Spune-mi, ce iertare poți tu nădăjdui? Cu ce poți tu oare să te dezvinovățești temeinic și cuviincios? Este cu neputință, așa cum este cu neputință ca cineva, fiind atât de leneș și ușuratic de minte, să dobândească iertare, chiar de ar făptui el mii de treburi și isprăvi pământești. Nu știi tu că, dacă vei veni aici și te vei ruga lui Dumnezeu, atunci treburile tale vor merge mai bine? Tu ai multe griji vremelnice ! Tocmai de aceea vino aici, pentru ca prin părtașia ta la această adunare să câștigi ajutorul lui Dumnezeu și, liniștindu-te, iarăși să te duci de aici. Tu vei câștiga atunci pe Dumnezeu întru ajutorul tău și, susținut de mâna cea cerească, nu vei mai fi biruit de duhurile cele rele.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 126-128)

„... să nu veniți aici în zadar și fără roadă, ci precum eu de multe ori v-am rugat, și nu voi înceta de a vă ruga, puneți toată râvna voastră, spre a-i aduce aici pe frații voștri; îndemnați pe cei rătăciți și dați-le sfat bun, nu numai cu cuvintele, ci și cu fapta, că învățarea prin fapte este cea mai puternică. Chiar de nu ai vorbi, dar dacă la ieșirea ta din Biserică vei arăta celor ce au rămas afară, prin aerul tău, prin căutarea ta, prin glas, prin mers și prin toată ființa ta, folosul ce ai câștigat de la Biserică, chiar aceasta este de ajuns, spre a-i sfătui și îndemna și pe dânșii să vină la Biserică. Adică noi trebuie să ieșim din Biserică, așa cum am ieși din locul cel mai sfânt, așa cum am ieși chiar din cer, mai îndreptați, mai înțelepți, mai serioși și mai legiuți în toate cuvintele și faptele noastre. Când femeia pe bărbat, tatăl pe fiu, fiul pe tată, sluga pe stăpân, prietenul pe prieten și vrăjmașul pe vrăjmaș se văd astfel ieșind din Biserică, atunci toți trebuie să recunoască de ce mare folos ne-am împărtășit noi aici; ei trebuie să recunoască folosul acesta, când vor vedea că noi ne-am făcut mai blânzi, mai răbdători și mai cucernici.

Gândește numai la ce taine ai fost de față în Biserică, că tu aici ai fost în ceata Serafimilor, ai fost în rândul cetățenilor cerului, ai cântat cu Îngerii, ai vorbit cu Domnul întru rugăciune și te-ai unit cu Hristos. Dacă noi înșine suntem într-o întocmire dreaptă, nu avem nevoie de vorbe multe ca să îndemnăm a veni la Biserică pe cei ce lipsesc, ci mai vârtos ei vor pricepe, din folosul cel mare de care ne-am împărtășit, pierderea pe care ei au suferit-o, iar pe viitor se vor grăbi a veni și ei la Biserică, ca să se împărtășească la

rândul lor de acest folos. Când ei chiar din cele ale voastre din afară vor vedea frumusețea sufletului vostru, ei de ar fi oricât de nesimțitori, totuși desigur se vor aprinde de dorul unei asemenea frumuseți. De aceea noi să împodobim omul nostru cel dinlăuntru, iar ceea ce am auzit aici în Biserică, în afară de ea să le punem în lucrare ! Precum luptătorul dă dovadă la săvârșirea luptei de cele ce a învățat în școala de gimnastică, așa și noi în afacerile vieții trebuie să arătăm cele ce am învățat aici în Biserică.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 133-135)

„Nu știi că sunt păsări care ademenesc la sine pe altele? Așa să facem și noi, căci cum ne vom putea noi oare dezvinovăți, când animale necuvântătoare ademenesc la sine pe altele de felul lor, iară noi, care suntem înzestrați cu minte și cu judecată, să neglijăm oare o astfel de prinsoare? De aceea eu vă zic: mergeți pe la casele confrăților voștri, aduceți-i cu voi la maica noastră cea obștească, la Biserică. Nu este de ajuns să auzim, trebuie să și facem. Ba încă ne atragem o pedeapsă mai mare, când noi măcar că de-a pururea auzim sfătuirile, dar nu facem ce se zice.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 132)

„Îngrijiți-vă de frații voștri, aduceți-i înapoi, chemați-i! Știu că adesea ați făcut aceasta! Dar nu este de ajuns s-o fi făcut de multe ori! Trebuie s-o faceți până ce îi veți îndupleca și îi veți aduce aici! Știu că i-ați supărat, că adeseori ați fost socotiți ca împovărători, și nu i-ați înduplecat. Și asta v-a stins zelul. Dar să vă mângâie Pavel, care spune: *Dragostea toate le nădăjduiește, toate le crede; dragostea nu cade niciodată. Tu fă-ți datoria! Vei avea de la Dumnezeu plată, chiar dacă acela nu primește vindecarea ta! Dacă arunci semințele în pământ și nu dau rod, pleci cu mâinile goale. Cu sufletul nu-i așa! Tu aruncă în suflet învățătura! Vei fi răsplătit în mod deplin, chiar dacă nu-l convingi cu spusele tale! Și vei avea atâta plată câtă ai avea de te-ar fi ascultat! Dumnezeu nu Se uită numai la sfârșitul lucrurilor, ci și la gândul cu care facem un lucru. Așa obișnuiește Dumnezeu să hotărască răsplata! Vă rog să faceți și voi ce fac aceia care se dau în vânt după cursele de cai.*

- Ce fac aceia?

- Se înțeleg între ei de cu seara ca să se întâlnească în zori la casa unuia dintre ei, hotărâsc locuri de întâlnire, se adună toți la un loc ca să se ducă cu mai multă plăcere la acea priveliște drăcească.

După cum aceia lucrează cu râvnă împotriva sufletului lor și se trag unul pe altul în jos, tot așa și voi purtați de grijă sufletelor voastre, lucrați fiecare la mântuirea celuilalt. Când e zi de slujbă, du-te la casa fratelui tău,

așteaptă-l afară în poartă, iar când iese din casă, pune mâna pe el. De-l cheamă mii și mii de treburi, nu-l lăsa. Nu-i îngădui să se apuce de vreo treabă înainte de a-l duce la biserică și înainte de a-l convinge să stea la toată slujba. De se încapățânează, de se împotrivește, de-ți spune că are mii și mii de treburi, nu te lăsa convins, nu te lăsa înduplecat! Spune-i, învață-l că îi vor merge mai bine și celelalte lucruri de se va îndeletnici cu ele după ce s-a terminat slujba, după ce a luat parte la rugăciunile din biserică, după ce s-a bucurat de binecuvântările părinților. Leagă-l cu aceste cuvinte, și chiar cu mult mai multe decât acestea! Du-l astfel la această sfântă Masă, ca să ai îndoită plată, atât pentru venirea ta la biserică, cât și pentru venirea lui! Dacă vom pune atâta râvnă și atâta zel pentru vânarea celor nepăsători, îi vom mântui negreșit, neconținutul nostru îndemn îi va rușina și-i va face să-și lase deoparte nepăsarea, de-ar fi ei de mii și mii de ori mai nepăsători, sălbatici și nerușinați. De-ar fi ei de mii și mii de ori mai fără de rușine, nu sunt mai răi decât judecătorul care pe Dumnezeu nu-L cunoștea și de oameni nu se rușina (Luca 18, 2-5). Și totuși, stăruința neconținută a unei văduve l-a înduplecat pe un om atât de crud și atât de sălbatic, pe un om tare ca fierul și ca diamantul. Ce iertare mai putem merita noi, dacă o văduvă a putut să înduplece și să convingă pe un judecător crud, care nici de Dumnezeu nu se temea, nici de oameni nu se rușina, să-i facă dreptate, iar noi nu putem să-i atragem pe frații noștri, care-s cu mult mai blânzi și mai măsurăți decât acel judecător, când îi sfătuim spre binele lor?

Acestea vi le-am spus de multe ori, și n-am să încetez să le spun până ce nu îi voi vedea sănătoși pe cei bolnavi. În fiecare zi îi voi căuta în biserică, până ce voi putea, prin râvna voastră, să-i găsesc. Vă rog, dar, și pe voi să-i căutați pe cei nepăsători, cu aceeași durere cu care vă grăiesc acestea acum, cu aceeași mâhnire. Nu numai mie, ci și vouă v-a poruncit Pavel să vă îngrijiți de mădularele voastre. *Îndemnați-vă*, spune Pavel, *unul pe altul cu aceste cuvinte, precum o și faceți* (I Tes., 5, 11) și iarăși: *zidiți-vă unul pe altul* (I Tes., 5, 11). Că mare este răsplata celor ce se îngrijesc de frații lor, și cumplită pedeapsa celor ce stau nepăsători și disprețuiesc mântuirea fraților lor.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 62-64)

„După cum se pare, n-am folosit nimic de pe urma lungii cuvântări rostite mai înainte despre dragostea față de slujbele bisericesti; că iarăși ne e biserica goală de fii. Pentru aceasta sunt nevoit să par iarăși împovărat și aspru, muștrând pe cei de față și învinuind pe cei absenți. Pe aceia pentru că n-au scăpat de trândăvie, iar pe voi pentru că n-ați venit în ajutorul mântuirii fraților voștri. Sunt nevoit să par așa de aspru și împovărat, însă nu mă

apăr pe mine, nici averile mele, ci pe voi și mântuirea voastră, care pentru mine e mai presus de orice.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 102)

„Lumina nu luminează sieși, ci celor ce sunt în întuneric. Și tu ești lumină nu ca să te bucuri singur de lumină, ci ca să aduci la lumină pe cel rătăcit. Ce folos de lumină, dacă nu luminează celui ce stă în întuneric? Ce folos de la creștin, dacă nu câștigă pe nimeni și nu-l aduce la virtute? La fel este și cu sarea: ea nu se conservă doar pe ea singură, ci păstrează și bucatele care se strică și nu le lasă să putrezească și să piară. Tot așa și tu, pentru că te-a făcut Dumnezeu sare duhovnicească, păstrează, sarează mădularele care se strică, adică pe frații tăi cei trândavi și nepăsători, scapă-i de trândăvie, ca de puroi, și unește-i cu celălalt trup (sănătos) al Bisericii. De aceea te-a numit și aluat. Că și aluatul nu se plămădește pe el însuși, ci bucățica cea mică și neînsemnată dospește frământătura cea mare și multă. Tot așa și voi. Sunteți puțini la număr, dar mulți prin credința și râvna voastră de Dumnezeu. După cum aluatul nu-i fără putere din pricina puținătății, ci biruie datorită căldurii din el și a puterii însușirii lui, tot așa și voi, dacă voiți, puteți face pe mulți să aibă aceeași râvnă ca și voi.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 105)

„Câți părinți nu sunt aici, și nu-i au alături pe fiii lor? Le era, oare, greu să-i aducă aici pe copiii lor? Nu! Deci, este lămurit că aceia nu vin la biserică nu doar din trândăvia lor, ci și din nepăsarea voastră. Dacă nu v-ați trezit încă, treziți-vă acum! Să vină fiecare la biserică aducând câte un membru din familia lui. Tatăl să vină cu fiul lui, fiul cu tatăl, soții cu soțiile, soțiile cu soții, stăpânul cu sluga, fratele cu fratele, prietenul cu prietenul. Să se îndemne unii pe alții și să pornească împreună spre adunarea de aici. Dar, mai bine spus, chemăm la această comoară obștească de bunătăți nu numai pe prieteni, ci și pe dușmani. Dușmanul va pune în mod sigur capăt urii când va vedea că-i porți de grijă. Grăiește-i așa: *Nu-ți este rușine de iudei, nu roșești când îi vezi cu câtă grijă păzesc sâmbăta, că de cu seara încetează orice lucru? Vinerea, când văd că soarele înclină spre apus, nu mai încheie afaceri, închid prăvăliile, iar de a cumpărat cineva de la ei ziua un lucru și vine pe seară să-l plătească, nu vor să primească banii. Dar pentru ce vorbesc eu de prețul mărfurilor vândute și de încheierea de afaceri? De-ar fi*

vorba să câștige o comoară, preferă să piardă câștigul decât să calce legea. Iudeii păzesc Legea cu atâta sfințenie, iar aceasta, când a trecut vremea Legii, și o păzesc fără să aibă vreun folos, ba, dimpotrivă, îi și vatămă, iar tu, care ești mai presus de umbră, care ai fost învrednicit să vezi Soarele dreptății, care trebuie să duci viețuirea cea cerească, căruia ți s-a încredințat adevărul, tu nu arăți nici atâta râvnă cât ei, care stăruie încă în răutate? Ești chemat aici pentru puțin timp, și nu vrei să-l cheltuiești nici pe acesta cu ascultarea dumnezeieștilor cuvinte? Te întreb, ce iertare mai poți avea? Ce cuvânt de apărare, binecuvântat și drept poți spune? Nu poate, nu poate avea iertare un om atât de nepăsător și trândav, chiar de-ar spune că-i prins de mii și mii de griji lumești.” (Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 108)

„După cum au arătat și cuvintele de mai înainte. *Nu te arăta înaintea Domnului cu mâna goală* (Ieș., 23, 15), spunea Legea. Cu alte cuvinte, să nu vii înaintea Domnului fără jertfe. Iar dacă în casa Domnului nu trebuie să intri fără jertfe, cu atât mai mult nu trebuie să vii la biserică fără de frați.

Jertfa cea mai bună și prinosul cel mai bun este ca, atunci când vii la biserică, să aduci cu tine un suflet. Uitați-vă la porumbeii dresați cum ies și vânează alți porumbei. Așa să facem și noi. Ce scuză mai putem avea când animalele necuvântătoare pot vâna animale asemenea lor, iar noi, oamenii cinstiți cu grai și cu atâta înțelepciune, disprețuim un astfel de vânat?” (Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 111)

„Deci, ca să nu venim în zadar la biserică, vă rog, așa cum v-am rugat adeseori, și nu voi înceta să vă rog, să-i aduceți aici pe frații voștri, să-i îndemnați pe cei rătăciți și să-i sfătuiți nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. Mai mare-i învățătura cu fapta, cu viața. De n-ai spune nimic la ieșirea din biserică, sunt de ajuns, pentru învățarea și sfătuirea celor care n-au venit la biserică, numai înfățișarea ta, privirea ta, glasul tău, mersul tău și toată purtarea ta, care arată câștigul ce l-ai luat când ai plecat de aici. Că așa trebuie să plecăm de aici, ca din niște locuri în care nu pătrund muritorii! Ca și cum am coborî chiar din ceruri, măsurăți, înțelepți, cu bună rânduială în toate, și în cuvânt, și în faptă. Să ia toți cunoștință de folosul ce l-am avut în biserică. Soția, de la soțul pe care-l vede venind de la biserică, tatăl de la fiu, fiul de la tată, robul de la stăpân, prietenul de la prieten, dușmanul de la

dușman. Și vor lua cunoștință dacă ne vor vedea că am ajuns mai buni, mai înțelepți, mai evlavioși. Gândește-te la ce taină ai luat parte tu, cel ce ai fost inițiat! Gândește-te cu cine ai înălțat cântarea aceea de laudă, cu cine ai strigat: *Sfinte Dumnezeule!* Învață-i pe cei din afară că ai dănuțit cu serafimii, că petreci cu poporul cel de sus, că ai fost înscris în corul îngerilor, că ai vorbit cu Stăpânul, că ai fost împreună cu Hristos. Dacă ne rânduim așa viața, la ieșirea din biserică nu mai avem nevoie de cuvânt către cei ce au lipsit de la biserică. Folosul zugrăvit pe fața voastră îi va face să simtă paguba lor și vor alerga repede să se bucure și ei de același câștig. Văzând frumusețea sufletului vostru strălucind din toate simțirile voastre, se vor îndrăgosti de frumusețea voastră, oricât ar fi de trândavi. Dacă frumusețea trupului întraripează pe privitori, apoi cu mult mai mult frumusețea sufletului poate deștepta pe cel ce o privește, și-l poate îndemna spre același zel. Să împodobim dar omul nostru cel lăuntric, aducându-ne aminte și afară de cele grăite aici. Acolo este mai cu seamă locul să-ți amintești de ele! După cum un atlet arată în stadion ce a învățat în școală, tot așa și noi trebuie să arătăm în lume ce am auzit aici.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 112-113)

BISERICA (pregătirea pentru a merge la biserică)

„Văd că mulți au un astfel de obicei în biserică; se sârguiesc să vină la biserică cu haine curate, cu mâinile spălate; dar ca să se înfățișeze cu sufletul curat înaintea lui Dumnezeu nu suflă nimeni vreun cuvânt! Și spun lucrul acesta nu ca să vă opresc să vă spălați mâinile sau gura, ci că vreau să vă spălați așa cum se cuvine, nu numai cu apă, ci, în loc de apă, cu virtuți. Gura se murdărește cu defăimări, blasfemii, ocări, cuvinte pline de mânie, cuvinte de rușine, râs și glume. Dacă te știi că nu rostești nici una din acestea, nici nu ești murdărit cu această murdărie, îndrăznește de vino la biserică; dar dacă te-ai întinat de nenumărate ori cu aceste pete, pentru ce te ostenești degeaba clătindu-ți limba cu apă, dar purtând pe ea această murdărie vătămătoare și ucigătoare?

Spune-mi, dacă ai avea în mâini murdărie omenească și noroi, ai îndrăzni, oare, să te rogi? Nicidecum! Și totuși nici una nu-i vătămătoare, pe când acelea sunt pierzătoare. Pentru ce, dar, în cele indiferente ești evlavios, iar în cele oprite, fără nici o grijă?

- Ce vrei să spui? așa putea fi întrebat. Nu trebuie să mă rog?

- Trebuie, dar nu murdar, nici cu un astfel de noroi pe tine.

- Dar dacă mă murdăresc, ce să fac?
- Curățește-te!
- Cum, în ce chip?
- Plânge, suspină, dă milostenii, cere-ți iertare de la cel pe care l-ai supărat, împacă-te cu el, curățește-ți limba, ca să nu mâinii mai mult pe Dumnezeu”. (*Omilii la Matei*, omilia LI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 595)

„Într-adevăr, dacă venim cu credință, Îl vom vedea negreșit așezat în iesle; căci masa aceasta ține locul ieslei. Că și pe aceasta se va așeza Trupul Stăpânului, nu înfășat ca atunci, ci înfășurat de jur-împrejur de Duhul. Cei inițiați știu ce vreau să spun. Magii s-au închinat numai; ție, de te apropii cu conștiința curată, îți vom îngădui să-L și iei și să pleci acasă. Apropie-te și tu, aducând daruri, nu ca aceia, ci daruri cu mult mai cinstite! Au adus aceia aur? Adu și tu curățenie sufletească și trupească și virtute! Au adus aceia tămâie? Adu și tu rugăciuni curate, tămâierile cele duhovnicești și milostenie! Dacă te apropii cu aceste daruri, te vei bucura în toată voia de această Sfântă Masă!” (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 100)

„Când intrăm în biserică, să intrăm cum se cuvine lui Dumnezeu. Să nu avem în suflet dor de răzbunare, ca nu cumva rugându-ne, când spunem: *Iartă-ne nouă, precum și noi iertăm greșităilor noștri* (Matei 6, 12), să ne rugăm împotriva noastră. Înfricoșătoare sunt cuvintele acestea! Cel ce le rostește, aproape că strigă așa lui Dumnezeu: *Am iertat, Stăpâne, iartă-mă! Am dezlegat, dezleagă-mă! Le-am lăsat, lasă-mi-le! Dacă le-am ținut, ține-mi-le! Dacă n-am iertat vecinului păcatele lui, nu mi le ierta nici Tu pe ale mele. Cu măsura cu care am măsurat, măsoară-mi și Tu mie!*” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, pp. 179-180)

„Când intrăm în biserică, să intrăm cum se cuvine. Să nu avem în suflet dor de răzbunare, ca nu cumva rugându-ne când spunem: *Iartă-ne nouă, precum și noi iertăm greșităilor noștri* (Matei VI, 12), să ne rugăm împotriva noastră. Înfricoșătoare sunt cuvintele acestea! Cel ce le rostește, aproape că strigă așa lui Dumnezeu: *Am iertat, Stăpâne, iartă-mă! Am dezlegat, dezleagă-mă! Le-am lăsat, lasă-mi-le! Dacă le-am ținut, ține-mi-le! Dacă n-am iertat vecinului păcatele lui, nu mi le ierta nici Tu pe ale mele. Cu măsura cu care am măsurat, măsoară-mi și Tu mie!*” (*Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 188)

„Când venim la biserică, să venim cum îi place lui Dumnezeu, să nu avem pizmă în sufletul nostru, ca nu cumva rugându-ne să ne blestemăm pe noi, zicând: *iartă-ne nouă precum și noi iertăm greșiților noștri*. Cu adevărat, înfricoșător este acest cuvânt și ca și cum am zice, cel ce zice acest cuvânt, așa grăiește către Dumnezeu: *O, Stăpânul meu, lăsat-am eu, lași și tu, dezlegat-am, dezleagă, iertat-am, iartă, iar de am ținut eu, ține, de n-am dezlegat greșelile vecinului meu, nici Tu să nu dezlegi greșelile mele, după măsura cu care am măsurat să mi se măsoare*. Aceasta gândiți și vă aduceți aminte de ziua cea înfricoșătoare și puneți în mintea voastră focul acela și muncile acelea înfricoșătoare, să ne întoarcem din calea noastră cea rătăcitoare, că vine ceasul în care se strică rânduiala acestei lumi și nu va mai putea afla nimeni vreme să se nevoiască, nu va afla câștig după această lume.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 106)

BISERICA (despre darurile ce trebuie aduse la biserică)

„Să nu căutăm, dar, să dăruim bisericii vase sfinte de aur, ci să căutăm ca ele să fie și din muncă cinstită. Munca aceasta cinstită, în care nu intră nici jaful, nici furtul, este mai de preț decât aurul din potirul dăruit! Biserica nu-i un loc unde se adună vase de aur și de argint, ci un loc de adunare a îngerilor; de aceea trebuie să aducem la biserică sufletele noastre. Dumnezeu Se apropie de darurile noastre de aur numai dacă și sufletul nostru este de aur. Nu era de argint masa aceea de la Cina cea de Taină, nici nu era de aur potirul din care a dat Hristos ucenicilor sângele Său! Dar toate erau de preț, toate înfricoșătoare, pentru că erau pline de Sfântul Duh”. (*Omilia la Matei*, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 583-584)

„Dar Dumnezeu nu Se uită la natura darurilor, ci la gândul celui ce aduce darurile. Așa judecă Dumnezeu darurile. S-a uitat la Abel și apoi la darurile lui. *S-a uitat la Cain și apoi S-a întors de la jertfele lui* (Fac., 4, 5). S-a uitat la Cain, dar la jertfele lui nu S-a uitat”. (*Către iudei*, cuv. I, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 258)

„Legea lui Moise a zis: *Să nu te arăți înaintea Domnului Dumnezeului tău deșert* (Ieș. 23, 15). Deci, dacă fără de jertfă nici la templul Vechiului Testament nu se putea merge, cu atât mai mult trebuie a aduce cu sine jertfă, când cineva se adună cu frații săi la slujirea cea de Dumnezeu cea creștinească. Iară jertfă. Pe care cineva trebuie să o aducă cu sine, este mai mărită și mai nobilă decât aceea din legea veche, căci aici omul are să aducă

jertfă lui Dumnezeu propriul său suflet.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 131-132)

BISERICA (atitudinea în biserică)

„Că și pentru asta vă chemăm des la biserică, nu ca să intrați numai, ci ca să și culegeți roade de pe urma venirii aici. Dacă veniți regulat, dar nu plecați de aici cu roade, nu veți avea nici un folos, nici de venirea la biserică și nici de șederea în biserică. Dacă vedem pe copiii noștri că nu învață nimic de la învățătorii la care i-am trimis, ținem de rău pe învățători și trimitem copiii la alți învățători, ce cuvânt de apărare mai putem avea când nu ne îngrijim de virtute nici atât cât ne îngrijim de cele pământești, când totdeauna ne întoarcem de la biserică cu tăblițele goale? Și totuși aici în biserică avem învățători mai mulți și mai buni! La fiecare slujbă vă dăm ca învățători pe profeți, pe apostoli, pe patriarhi și pe toți dreptii. Și nici așa nu folosiți ceva! Ci, dacă bombăniți doi sau trei psalmi, iar rugăciunile obișnuite le spuneți la întâmplare și cum se nimerește, plecați acasă socotind că asta-i de ajuns pentru mântuirea voastră. N-ați auzit pe profetul care spune, dar, mai bine spus, pe Dumnezeu, Care grăiește prin profet, ca *poporul acesta cu buzele Mă cinstește, dar inima lor este departe de Mine?* (Isaia 29, 13). Ca Dumnezeu să nu ne spună tot așa și nouă, șterge literele, dar, mai bine spus, zgârieturile, pe care diavolul le-a întipărit în sufletul tău și adă-mi mie inima ta curățită de toate grijile lumești, ca să pot înscrie pe ea cele ce vreau în toată libertatea. Acum, când mă uit în inima ta, nu văd altceva decât scrisul diavolului: jafuri, lăcomie, invidie, clevetire. De aceea când iau în mâini tăblițele sufletelor voastre, nici nu pot să le citesc, că nu găsesc pe ele cuvintele pe care duminica trecută v-am lăsat să vi le scrieți, ci altele în locul acelor, neînsemnate și urâte”. (*Omilii la Matei*, omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 141-142)

„Și suntem vrednici de cea mai grea pedeapsă, dacă nu pentru alt păcat, apoi pentru nepăsarea ce-o arătăm cât stăm aici în biserică. Da, în timp ce profeții psalmodiază, apostolii cântă și Dumnezeu ne vorbește, mintea noastră umblă pe afară și aducem aici în biserică toată zarva treburilor lumești. Nu păstrăm, în timp ce se citesc legile lui Dumnezeu, nici atâta liniște, atâta tăcere, câtă tăcere păstrează spectatorii în teatre când se citesc scrisorile împăratului. În teatre, când se citesc aceste scrisori, se scoală toată lumea în picioare: consulii, prefectii, senatul și poporul; toți ascultă în liniște spusele împăratului; dacă în mijlocul acestei tăceri adânci ar sări cineva și ar începe să strige, fapta lui ar fi socotită o insultă adusă

împăratului și i s-ar da cea mai cruntă pedeapsă. (...) Din pricina asta nu suntem chemați numai noi oamenii și toți cei de pe pământ să lăudăm, ci și îngerii și arhanghelii și popoarele cerurilor, zicând cu psalmistul: *Binecuvântați pe Domnul toate lucrurile lui* (Ps. 102, 93)". (Omilia la Matei, omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 259)

„Că și în biserică preotul dă pace; iar preotul ține locul lui Hristos și trebuie să-l primim cu toată dragostea în inima noastră, înainte de a ne împărtăși. Dacă este dureros să nu te împărtășești, apoi cu cât mai dureros este să alungi din inima ta pe cel care-ți spune: *Pace!* Pentru tine stă preotul în biserică, pentru tine stă cel ce predică, muncindu-se și trudindu-se. Ce cuvânt de apărare vei avea când nu primești nici cuvintele preotului măcar? Biserica este casa de obște a tuturor; iar noi, care ținem locul apostolilor, intrăm după ce ați intrat voi mai întâi. De aceea, după legea pusă de Hristos apostolilor, îndată ce intrăm în biserică, spunem tuturor, îndeobște: *Pace!* Nimeni, dar, să nu fie trândav, nimeni să nu se uite pe sus când intră în biserică preoții și predicatorii! Că nu le va fi mică pedeapsa pentru o purtare ca aceasta! Aș vrea mai degrabă să fiu disprețuit de nenumărate ori atunci când intru în casa unuia din voi, decât să nu fiu ascultat, aici în biserică, atunci când vorbesc. Disprețul acesta este pentru mine mai dureros decât celălalt, pentru că și casa aceasta este mai de preț". (Omilia la Matei, omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Primiți-mă cu dragoste cel puțin aici, când intru în biserică. Când spun *Pace vouă* și voi răspundeți: *Și duhului tău!*, să nu o spuneți numai cu glasul, ci și cu sufletul; nu numai cu gura, ci și cu inima. Dacă aici tu zici: *Pace și duhului tău*, dar afară te războiești cu mine, scuiându-mă și bârfindu-mă, acoperindu-mă pe din dos cu ocări, ce fel de pace e asta? Eu, chiar dacă te țin de rău de nenumărate ori, îți spun: *Pace*, cu inimă curată, cu gând curat și nu pot spune de tine vreodată ceva rău; am inimă de tată. Dacă, te cert uneori, o fac cu mare grijă; dar dacă tu mă muști pe ascuns și nu mă primești în casa Domnului, mă tem să nu-mi mărești iarăși tristețea; nu pentru că m-ai ocărit, nici pentru că m-ai scos din sufletul tău, ci pentru că ai îndepărtat pacea și ai atras asupra-ți acea cumplită osândă. Chiar dacă nu-mi voi scutura praful de pe picioarele mele, chiar dacă nu vă voi întoarce spatele, totuși amenințarea Domnului rămâne neclintită". (Omilia la Matei, omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 402)

„Pe vremea apostolilor, casele erau biserici; acum biserica a ajuns casă; pe atunci nimic lumesc nu se găsea în casă; acum nimic duhovnicesc nu

se grăiește în biserică; chiar aici, în biserică, ați adus piața. Dumnezeu vă grăiește, dar voi, în loc să ascultați în tăcere cele spuse, ați schimbat lucrurile și vorbiți de cu totul altceva. Și de-ați vorbi de treburile voastre! Dar nu, vorbiți și auziți cuvinte ce nu se cuvin! De asta plâng și nu voi înceta a plânga”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 402-403)

„Mulți oameni vin la biserică ca să se uite după femei frumoase; alții ca să vadă care copii sunt mai frumoși și mai bine făcuți la trup. Nu e de mirare, oare, că nu-i trăsnește Dumnezeu, că nu se scufundă pământul sub ei? Da, faptele acestea sunt vrednice de iad și de trăsnete; dar Dumnezeu, fiind îndelung răbdător și mult milostiv, își oprește deocamdată mânia și te cheamă să te pocăiești și să te îndrești.

Ce faci, omule? Te uiți în biserică după femei frumoase și nu te cutremuri când aduci o ocară atât de mare casei lui Dumnezeu? Crezi că biserica este casă de desfrâu și de mai puțin preț decât piața? În piață te temi și îți este rușine să te uiți după femei, dar în biserica lui Dumnezeu, unde Dumnezeu îți vorbește și te amenință pentru aceste fapte, faci desfrânare și săvârșești adulter chiar în timpul când auzi să nu faci acestea? Și nu te cutremuri, nu te spăimântezi?” (*Omilia la Matei*, omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 833-834)

„N-am batjocori atât de mult biserica dacă am aduce în ea băligar, cât o batjocorim, cu vorbele noastre, grăind unii cu alții cât suntem aici de câștiguri, de afaceri, de neguțătorii, de cele ce n-au nici o legătură cu mântuirea noastră. Ar trebui să fie aici coruri de îngeri, să facem din biserică cer, să nu se știe nimic altceva decât de rugăciuni neconținute, de tăcere desăvârșită pentru ascultarea slujbei și a predicii”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 989)

„Locul acesta în care ne găsim nu-i pentru râs, nici nu ne-am adunat aici să râdem cu hohote, ci să suspinăm; și prin acest suspin să moștenim împărăția cerurilor. Când stai înaintea împăratului acestuia pământesc, nici nu îndrăznești să zâmbești; dar când stai în biserică, unde este Stăpânul îngerilor, nu stai cu cutremur, nici cu cuviință, ci râzi și de multe ori te mâinii. Nu te gândești că Îl mâinii prin asta mai mult decât prin celelalte păcate ale tale?” (*Omilia la Matei*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

„... nu este slobod nici a grăi cineva către vecinul său în biserică, fie că l-ar avea de prieten de multă vreme, ci acestea se fac afară de biserică.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXVI, p. 392)

„... doar Biserica nu este bărbierie, nici dugheană de mirodenii sau vreo altă prăvălie din târg, ci loc al îngerilor, loc al arhanghelilor, palatul lui Dumnezeu, însuși cerul. Deci după cum dacă cineva ți-ar deschide cerul și te-ar băga acolo, tu nu ai cuteza a grăi, fie chiar de ai vedea pe tatăl tău sau pe fratele tău, tot așa și aici nimic nu trebuie a grăi decât cele duhovnicești. Căci și cele de aici sunt cer, iar de nu crezi, privește la această masă sfântă și adu-ți aminte pentru ce s-a pus aici și din ce pricină. Gândește-te cine este cel ce stăpânește aici, cutremură-te chiar și mai înainte de vreme. Căci văzând cineva numai scaunul împăratului, se mișcă cu sufletul, așteptând ieșirea împăratului. Deci și tu, chiar și mai înainte de acel timp înfricoșat, ridică-te, și mai înainte de a vedea ridicându-se vălul sau catapeteasma, și ceata îngerilor mergând înainte, ridică-te, zic, la cer.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXVI, p. 392)

„... când auzi pe Prorocul zicând: *Acestea zice Domnul*, depărtează-te de pământ, ridică-te și tu la cer, gândește-te cine este cel ce-ți grăiește prin acela. Când te găsești în teatru înaintea vreunui comedian caraghios sau a vreunei femei curve ce se slujește, și când atâta lume este de față, se dă multă băgare de seamă celor ce vorbesc, este multă liniște, deși nimeni nu poruncește a tăcea, nici vuiet nu se aude, nici strigare, și nici măcar un murmur cât de mic – iar când Dumnezeu ne grăiește din ceruri de niște lucruri atât de înfricoșate, noi ne găsim mai în nesimțire decât câinii și nu avem către Dumnezeu nici măcar atâta sfială pe câtă avem către o femeie curvă?

V-ați cutremurat poate auzind acestea? Deci cu atât mai mult să vă cutremurați făcându-le. Ceea ce Pavel a zis pentru cei ce treceau cu vederea pe cei săraci și mâncau singuri: *Au doară nu aveți casă ca să mâncați și să beți? Sau pre Biserica lui Dumnezeu defăimați, și rușinați pre cei lipsiți?* – dați-mi voie și mie a o spune despre cei ce fac vuiet aici și vorbesc: Nu aveți case unde să fleoncăniți? Sau defăimați Biserica lui Dumnezeu și stricați și pe cei ce voiesc a fi înțelepți și liniștiți? Dar este plăcut ca prietenul să vă vorbească ca unor cunoscuți? Nu împiedic aceasta, însă în casă, în piață sau la baie făcă-se aceasta, căci biserica este un loc nu de voroave, ci de

învățătură.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXVI, p. 393*)

„Dar nu poți fi liniștit, nu poți tăcea? Apoi atunci ieși afară, ca nu cumva să te faci vătămător și altora. Căci un singur glas trebuie a fi în biserică, ca al unui singur trup. Pentru aceea și citețul singur grăiește, și chiar cel ce are episcopia – Episcopul – stă nemișcat și în tăcere. Și psaltul cântă singur – chiar dacă toți i-ar ține isonul – și glasul îi iese ca dintr-un singur trup, și cel ce grăiește, singur grăiește.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXVI, p. 394*)

„Știți, de bună seamă, că adesea, pe când Dumnezeu vorbește cu noi prin gura Proorocului, noi ne întindem cu vecinul la sfat despre lucruri care nu ne privesc deloc. Dacă, așadar, lăsând pe toate celelalte, ar vrea să ne ceară socoteală numai pentru acest păcat, ce nădejde de mântuire am avea? Și să nu-ți închipui că greșeala aceasta e mică; dacă vrei să-ți dai seama de mărimea ei, cerceteaz-o la oameni și atunci vei vedea cât de mare e păcatul. Cutează, când îți vorbește ocârmuitorul, sau dacă vrei, unul din prietenii mai de seamă, să-l lași și să agrăiești pe sluga ta, și atunci vei vedea cât de mare e greșeala ce-o faci față de Dumnezeu. Dacă cel astfel jignit e vreun om mai vestit, îți va cere și socoteală pentru batjocura ce i-ai făcut; ci Dumnezeu, căruia în fiecare zi I se aduc asemenea jigniri, ba chiar și mai mari, și nu numai de către unul, doi sau trei oameni, ci aproape de către toți, suferă și e îndelung răbdător nu numai cu acestea, ci și cu altele mult mai grele.” (*Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 180-181*)

„Dacă, de pildă, Dumnezeu îți va cere socoteală pentru nepăsarea sau necuviința pe care o arăți la slujbele bisericii, ce vei face? Iată, în ceasul când îți vorbește Dumnezeu, tu, în loc să te rogi, ai început cu cel de lângă tine o discuție în șoaptă, despre lucruri nefolositoare. Și chiar dacă Dumnezeu ar trece cu vederea toate celelalte păcate ale noastre, acesta e de ajuns pentru a pierde mântuirea. Să nu crezi că e o greșeală mică. Pentru a pricepe gravitatea lui, gândește-te ce se întâmplă în cazul analog al oamenilor. Să presupunem că discuți cu o persoană oficială sau cu un prieten bun de-al tău. Și în vreme ce aceea îți vorbește, tu întorci capul cu nepăsare și începi să discuți cu altcineva. Cei cu care vorbești nu va fi jignit de această necuviință a ta. Nu se va mânia? Nu-ți va cere socoteală? Dumnezeu însă, deși este jignit în fiecare zi, într-un

mod mult mai rău, și nu numai de doi-trei oameni, ci aproape de noi toți, ne îngăduie cu îndelungă-răbdare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 168-169)

„Să stăm cu frică și cu cutremur, cu ochii plecați în jos, dar cu sufletul ridicat în sus. Să suspinăm, fără să ni se audă glasul, dar cu inima să ne bucurăm. Oare nu vedeți cât de nemișcați stau cei ce sunt lângă împăratul acesta pământesc, trecător și muritor? Nu scot o vorbă, nu se clintesc, nu aruncă ochii ici și colo, ci stau înfricoșați, triști și plini de cutremur. Ia pildă de la ei, omule, și te rog să te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu așa cum te-ai duce înaintea împăratului celui pământesc. Dar trebuie să te înfățișezi cu mult mai multă frică înaintea împăratului celui ceresc. Acestea vi le-am spus adeseori și nu voi înceta a vi le spune, până ce nu voi vedea că v-ați îndreptat.” (*Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 187-188)

„Numai acela este la Biserică, care petrece în mod vrednic cu cuvântul și gândul. Acela care are iarăși viața lui stricată și este cu cei mulți unit, deși este trupul lui aici și gândul lui afară, folos nu are.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 13)

„Eu vă conjur, eu vă rog, nu plecați de la biserică; și când sunteți aici păziți-vă de a râde. Să ne ținem noi aici cu totul timizi și cutremurați, cu ochii plecați, cu sufletul înălțat, cu gemete tăcute și cu o inimă inundată de bucurie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 202)

BISERICA (nefrecventarea bisericii - pretexte)

„Căci dacă cineva alege ca scuză grijile, neliniștile vieții, și că ei sunt obligați să-și ocupe mult timp cu afacerile publice și casnice, mai întâi le vom răspunde, că aceasta nu este o greșală mică, de a se lăsa înlănțuit de o așa de mare mulțime de griji și de a se lega așa de tare de lucrurile veacului, încât ei nu pot da un pic de timp, nici la acea înclinare care este mai necesară; în al doilea rând, că acestea sunt pretexte zadarnice, minciuni și scuze urâte, ceea ce dovedește în mod văzut lungă lor vorbire cu prietenii, timpul pe care-l pierde la teatre, și la spectacolele de curse de cai, la care ei își petrec adesea zile întregi, fără a motiva vreodată mulțimea grijilor. Când este vorba de aceste mizerabile amuzări, n-aveți grijă să vă scuzați și n-aveți timp de pierdut, dar dacă trebuie să vă aplecați spre lucrurile divine, ele vă par așa de în plus și atât de disprețuite, încât considerați că ele nu valorează

ca una din grijile voastre; dar oamenii care au asemenea sentimente sunt vrednici să mai respire încă sau să vadă soarele?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XI, 1, p. 53*)

„Puțini au venit azi la biserică! De ce oare? Prăznuim pomenirea mucenicilor, și nimeni n-a venit la noi. Oare lungimea drumului i-a trândăvit? Dar, mai bine spus, nu lungimea drumului, ci trândăvia lor i-a împiedicat. După cum nimic nu-l poate împiedica pe cel cu tragere de inimă și cu voința trează, tot așa, orice îl poate împiedica pe cel trândav și descurajat. Mucenicii și-au vărsat sângele lor pentru adevăr, iar tu te sperii de un drum scurt? Aceia și-au dat viața pentru Hristos, iar tu nu vrei să ieși afară din oraș pentru Stăpânul? Stăpânul a murit pentru tine, iar tu pregeți pentru El? E pomenirea mucenicilor, și tu te trândăvești, te descurajezi? Ar trebui să fii aici, ca să vezi pe demon biruit, pe mucenic biruitor, pe Dumnezeu slăvit și Biserica încununată. Dar pretextul lor e acesta:

- Sunt păcătos, spun ei, și nu pot să vin la biserică!
- Dar tocmai pentru că ești păcătos, vino, ca să nu-ți pierzi mântuirea. Spune-mi, te rog, care om e fără de păcate? Pentru asta, jertfa și Biserica, pentru asta, rugăciunile și postul, pentru că sunt multe rănile sufletului. Pentru asta s-au descoperit împotriva lor și leacurile și s-a făcut leac potrivit pentru fiecare din rănile sufletului. Ai Biserica! Ea aduce jertfe! Ai rugăciunile Părinților, dăruirea Sfântului Duh, pomenirile mucenicilor, adunarea sfinților și multe la fel cu acestea, care te pot ridica din păcat la dreptate. Ce iertare poți avea când nu vii să te rogi mucenicilor? Nici un necaz nu-i pe drumul ce duce la biserică, și totuși ai fost împiedicat de a te uni cu mucenicii. Vrei să spui că te împiedică grijile vieții? Păcatul e însă și mai mare. Pentru ce nu împrumuți lui Dumnezeu puțină vreme, ca să primești întreaga zi?” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 545*)

„Învinovațiți vara, căci aud pe unii făcând aceasta și zicând: *Căldura acum este prea mare, zăduful este nesuferit, nu putem să ne strângem și să ne înghesuim într-o adunare prea mare, ne umplem de sudoare și de nădușeală*; când ziceți aceasta, în adevăr mie-mi este rușine de voi, căci acestea sunt vorbe femeiești, de nimica și fără putere. Este o adevărată rușine măcar a răspunde la astfel de dezvinovații, dar totuși trebuie să facem aceasta; căci dacă voi nu vă roșiți a spune acestea, cu atâta mai puțin trebuie să roșim noi de a vă răspunde. Deci, ce să vă răspundem noi la aceste

pricinuirii? Eu vă voi aminti istoria celor trei bărbați din cuptorul cel cu foc, care în mijlocul flăcărilor ce-i înconjurau din toate părțile, ce se atingeau de gura și de ochii lor și amenințau a-i înăbuși, totuși n-au încetat a aduce Domnului Dumnezeu cântarea cea sfântă a laudei, în mijlocul focului îl laudau mai veseli decât pe o drăgălașă pajiște. Pe lângă aceasta vă voi aminti de Daniil și de groapa leilor din Babilon, încă și de o altă groapă plină de noroi, care era aproape să înăbușească pe profetul Ieremia. Pe cei ce vor să dezvinovățească nevenirea lor la Biserică prin arșiță, îndată îi voi duce de la această groapă la temniță și le voi arăta cum Pavel și Sylva sunt încătușați acolo, plini de vânătăi și de răni, cu trupul sfâșiat de mulțimea loviturilor, cum ei totuși în mijlocul nopții cântau laude lui Dumnezeu și săvârșeau prea sfânta lor priveghere. Toți acești sfinți din cuptorul cel înfocat, din groapa leilor, din temniță, din cătuși și din tot felul de pătimiri nespuse, niciodată nu s-au îngreuiat de toate acestea, ci le-au suportat cu o râvnă neobosită, într-o evlavie arzătoare și preamărire a lui Dumnezeu. Noi însă, care nici măcar o mică parte din pătimirile acelor sfinți nu am răbdat, am vrea să ne lăsăm de îngrijirea mântuirii sufletelor noastre pentru căldură, pentru puțină arșiță și sudoare, a ne feri de adunările servirii dumnezeiești, și în locul lor să ne amestecăm în societățile cele pierzătoare, care nu au în sine nimic sănătos? Nu este aceasta o nebunie? Cuvântul lui Dumnezeu este o rouă atât de plăcută și drăgălașă, iar tu vorbești de arșiță? Hristos zicea curat: *Apa pe care Eu o dau omului, se va face într-însul izvor săltător întru viața cea veșnică* (In. 4, 1, 4); și iarăși: *Cel ce crede întru mine, precum a zis Scriptura – râuri de apă vie vor curge din pântecul lui* (In., 7, 38). Când ai tu izvoarele și râurile cele duhovnicești, spune-mi, te mai temi de arșița cea trupească? Când este vorba de târg, unde este așa de mare zgomot, așa de cumplită înghesuială și așa de nesilnică arșiță, nu te aperi cu căldură, și totuși nu poți zice, că în târg suflă numai vânt plăcut și răcoros, iară aici în Biserică s-a strâns tot pripecul și arșița. Mai degrabă este cu totul dimpotrivă, căci Biserica este podită cu pietre răcoroase, împotriva razelor soarelui ea este apărată prin ziduri și acoperământ și prin bolți înalte, acolo, din contră, fiecare loc este expus razelor celor arzătoare ale soarelui, pe lângă aceea, acolo domnește o înghesuială cumplită, mult fum și praf, și încă multe altele, care pricinuiesc greutatea. Din aceasta vedem că astfel de pricinuirii și dezvinovățiri ale nevenirii la Biserică, precum le-am pomenit eu, trebuie a le însuși lenevirii și moleșirii sufletului care nu este încălzit de flacăra Sfântului Duh.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, pp. 124-126)

„Puțini sunt aceia care vin la biserică. Care este, oare, cauza acestui fenomen? Prăznuim pomenirile sfinților și aproape nimeni nu apare în biserică. Se pare că distanța îi duce pe creștini la nesârguință; sau poate că nu distanța, ci doar nesârguința îi împiedică. Fiindcă, așa cum nimic nu-l poate împiedica pe cel care are bunăvoință și râvnă de a face ceva, la fel și nesârguința, trândăvia și amânarea, pe toate le pot împiedica.

Mucenicii și-au vărsat sângele pentru Adevăr, și tu socotești o așa mică distanță? Aceia și-au jertfit viața pentru Hristos și tu nu vrei să te ostenești deloc? Domnul a murit pentru tine și tu Îl nesocotești? Prăznuim pomenirile sfinților și ție ți-e greu să vii la biserică, preferând să stai acasă? Și totuși trebuie să vii, ca să vezi cum diavolul este biruit, cum Sfântul biruie, cum Dumnezeu este slăvit și Biserica triumfă.

Dar sunt păcătos, vei spune, și nu îndrăznesc să mă întâlnesc cu cei sfinți. Tocmai pentru că ești păcătos, vino aici, ca să devii drept. Sau nu cumva nu știi că și cei care stau în fața sfântului jertfelnic au săvârșit păcate? Și noi, care vă învățăm de la amvon, suntem păcătoși. Dar nu deznădăjduim, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni. De aceea a iconomisit ca și preoții să sufere de anumite patimi, încât să înțeleagă neputința omenească și să-i ierte pe ceilalți.

Ce trist! La baluri și la distracții alergăm binevoitori. Prostiile cântecelor le ascultăm cu plăcere. Necuviințele actorilor le privim ceasuri întregi, fără să ne plictisim. Și doar atunci când vorbește Dumnezeu, prin gura proorocilor și a apostolilor, căscăm, ne scărpinam și ne ia cu ameteală. Dar și pe hipodromuri, cu toate că nu există acoperiș pentru a-i adăposti de ploaie pe privitori, mulți aleargă ca turbații, chiar și când plouă torențial, chiar și când vântul le răvășește pe toate. Nu socotesc nici vremea rea, nici gerul, nici distanța. Nimic nu-i poate ține acasă, însă când e vorba să meargă la biserică, atunci și o ploaie mărunță le devine piedică. Și dacă-i întrebi cine este Amos sau Ahab, câți prooroci și apostoli sunt, nu-și pot deschide gura. Dar despre cai și călăreți, despre sofiști și oratori, despre cântăreți și actori pot să te informeze înde-amănunt. Ce situație e asta?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 165-166)

„Cât despre cei care nu vin deloc la slujbe, aș vrea să știu unde se află în acel ceas sfânt. Dar cred că știu bine asta. Sau se ocupă cu lucruri necuvioase și zadarnice, sau sunt afundați în grijile lumesti. În ambele situații însă, sunt de neiertat. Pentru primii acest lucru este vădit și nu mai are nevoie de dovezi. Dar și ultimii, care aduc ca justificare pentru absența lor treburile familiale, și aceștia

sunt de neiertat, pentru că preferă pe cele pământești în locul celor cerești, pe cele trecătoare în locul celor veșnice, pe cele materiale în locul celor duhovnicești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 169)

„Adevărat vrei să zici că este sărăcia piedică și opreliște Bisericii (frecventării ei- n.n.), dar această pricină ce ai spus-o nu este cu cale pentru că în săptămână sunt șapte zile, pe care le-a împărțit Dumnezeu cu noi și nu a luat pentru El mai multă parte și nouă ne-a dat mai puțin, nici în mod egal nu le-a împărțit, încă nici trei zile n-a luat ca să ne dea nouă iarăși trei. Și ție, creștine, ți-a dăruit șase, iar Lui și-a lăsat numai una. Iar tu nici în această zi nu ești bucuros să fii liber de grijile lumești ca să-ți fie auzul slobod și deschis, spre ascultarea Sfintei Scripturi, ci faci lucrul ce-l fac toți furii de cele Sfinte, adică cei ce fură Sfintele Odoare din biserică, de vreme ce îndrăznești să răpești și această sfântă zi, care este aleasă și dăruită spre ascultarea Sfintei Scripturi, să o cheltuiești în grijile și treburile cele deșarte? Dar ce zic eu de zile întregi? Numai ce a făcut văduva milostenia, fă și tu în vremea zilei acesteia și precum a dat ea doi fileri și multă dragoste a dobândit de la Dumnezeu, așa și tu dă împrumut lui Dumnezeu două ceasuri și El va aduce în casa ta mii de agoniseli bune. Iar de nu vrei să te lași deloc de lucrurile lumești și să cheltuiești din zi puțină vreme pentru Dumnezeu, păzește-te să nu pierzi toată osteneala ta și toată agoniseala vieții tale, pentru că știe Cunoscătorul de inimi când nu-L băgăm noi în seamă, să risipească într-o clipă de ceas câte lucruri sunt adunate în mulți ani (...) Dar o, frățiorule, ce lucruri putem să te învățăm mai înainte de câte trebuie creștinului să facă, de vreme ce numai o dată sau de două ori vii aici într-un an; pentru suflet să te învățăm, pentru trup, pentru Împărăția Cerului, pentru munca cea nesfârșită, pentru matca focului, pentru îndelungă răbdarea lui Dumnezeu, pentru iertare, pentru pocăință, pentru botez, pentru lumea cea de sus și de jos, pentru firea cea omenească, pentru cea îngerească, pentru răutatea dracilor, pentru meșteșugirile diavolilor, pentru viață, pentru porunci, pentru dreapta credință (ortodoxă), pentru eretici. Că acestea și mai multe decât atâtea se cade să le știe tot creștinul și să dea răspuns tuturor celor ce-l întreabă pentru acestea toate, dar voi nici o parte cât de mică nu puteți să învățați din acestea, pentru că veniți foarte rar la biserică și încă și atunci când veniți, nu veniți pentru vreo smerenie sufletească, ci numai pentru obiceiul praznicului, alții pentru vorbele și adunarea prietenilor, iar bogății și pentru mândrie și trufie. Iar eu zic că de ar iubi cineva să știe toate câte am zis mai sus, ar trebui să vină mai des la biserică, să asculte citirea Sfintei Scripturi și așa adevărat le-ar ști toate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 80-81)

„Tare aş vrea să ştiu unde stau acum cei care n-au venit la sfânta slujbă, să ştiu ce i-a oprit, ce i-a îndepărtat de această masă sfântă şi despre ce vorbesc! Dar, mai bine spus, o ştiu prea bine! Sau stau la taifas şi vorbesc despre lucruri de ruşine şi de batjocură, sau sunt ținuiți de griji lumeşti. Aceste două preocupări nu pot dobândi iertare şi duc la grea osândă. Despre cei dintâi nici nu trebuie să mai vorbesc, nici să dovedesc că n-au parte de nici o îndurare. Dar că nici aceia care ne spun că sunt prinşi cu treburile din casă, care ne spun că sunt tare ocupați şi care nu vor să le pună pe cele duhovniceşti înaintea celor lumeşti măcar o dată pe săptămână, când îi chemăm aici; dar că nici aceia nu pot dobândi iertare, o spune Evanghelia. Cei chemați la nunta cea duhovnicească au pus înainte tot aceste scuze: unul că şi-a cumpărat cinci perechi de boi, altul că şi-a cumpărat o țarină, altul că s-a însurat. Totuși au fost pedepsiți. Motivele pentru care nu au venit la nuntă păreau serioase. Dar când Dumnezeu ne cheamă, nu avem cuvânt de apărare. Întâi Dumnezeu, şi apoi treburile noastre, chiar cele de neapărată nevoie. Întâi să-L cinstim pe Dumnezeu, şi apoi să ne îngrijim de celelalte. Spune-mi mie, care slugă se îndeletniceşte cu treburile sale înainte de a-l sluji pe stăpân? Nu-i oare absurd să-i slujim cu atât respect şi atâta supunere pe oameni, la care stăpânia este un simplu nume, iar pe adevăratul Stăpân, nu numai Stăpân al nostru, ci şi al puterilor cereşti, să nu-L învrednicim nici de slujirea ce-o dăm celor ce sunt robi ca şi noi?” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 60-61)

BISERICA (nefrecventarea bisericii - gravitatea)

„Tu însă, când îți petreci timpul cu femeile de la orchestră şi cu comedianții din teatru, nu pui înainte niciodată frica de căpetenii sau sila slujbei ostăşeşti, iar când vă chemăm la biserică, atunci găsiți mii de piedici. Şi ce vei spune în ziua aceea, când vei vedea flacăra şi râurile cele de foc, şi legăturile cele nedezlegate, şi vei auzi plângerea şi scrâşnirea dinților?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 53)

„Ce apărare mai putem avea, ce iertare, când El se pogoară din ceruri pentru noi, iar noi nu venim nici de acasă până la El? Când magii, nişte oameni barbari şi de alt neam, aleargă din Persia ca să-L vadă aşezat în iesle, ție creştine, îți este greu să mergi o mică bucată de drum, ca să te bucuri de

vederea aceasta fericită?”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 100)

„Puneți înaintea oricărei ocupații, a oricărei griji venirea la biserică. Te întreb: Câștigi atât când lipsești de la Sfânta Liturghie cât pierzi și tu și toată casa ta? De-ai câștiga, când lipsești de la biserică, o comoară întreagă plină de aur, tot pierzi mai mult decât câștigi, și cu atât mai mult cu cât cele duhovnicești sunt mai bune decât cele trupești. Acestea, de-ar fi numărate, de-ar curge de pretutindeni, totuși nu călătoresc împreună cu noi în viața cea de dincolo, nici nu se mută cu noi în cer, nici nu stau înaintea scaunului celui înfricoșător de judecată, ci, de multe ori, chiar înainte de sfârșitul nostru, se duc și ne părăsesc; dar chiar de-ar rămâne până la sfârșitul vieții noastre, moartea le pune negreșit capăt. Comoara cea duhovnicească, dimpotrivă, este o avere ce nu ne poate fi furată; merge cu noi oriunde; când călătorim din lumea aceasta dincolo, ea ne urmează și ne dă mare îndrăznire înaintea scaunului de judecată”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 177)

„Desfrânatul, îngâmfatul sau altul, care are un alt păcat, venind des la biserică și ascultând mereu învățătura, se izbăvește de păcatul lui și-și recapătă sănătatea; dar cel care se desprinde de Biserică, cel care se depărtează încetul cu încetul de învățătura Părinților, cel care fuge de spitalul cel duhovnicesc, chiar dacă i se pare că e sănătos, va cădea totuși iute în boală”. (*Către iudei*, cuv. III, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 276)

„Ni se pare că n-am isprăvit nimic, când ne-am dat osteneala de a vă îndemna să fiți mai osârdnici cu vizitarea adunării, unde se face slujirea cea dumnezeiască; căci iarăși Biserica este deșartă și părăsită de fiii ei. De aceea, eu iarăși trebuie să vă îngreunez și să vă fiu povară, pe de-o parte dojenind pe cei de față, pe de alta probozind pe cei ce lipsesc. Pe aceștia din urmă, pentru că rămân în lenevire și în ușurătatea minții lor, iară pe voi, pentru că nu vă îngrijiți cu râvna cuvenită pentru mântuirea confrăților voștri.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 119)

„Ce gândiți voi, câte dureri simt eu, când observ că în zilele de sărbători mulțimea cea mare se aseamănă cu valurile cele nenumărate ale mării, iară acum nu se arată la slujirea de Dumnezeu nici a suta parte din acea mulțime? Unde sunt acum aceia care ne îmbulzesc în zilele de

sărbători? Eu îi caut, îi jelesc acum, gândind câți dintre dânșii iarăși se duc la pieire după ce au fost mântuiți odată, cât de mulți frați văd eu lipsind, cât de mic este numărul celor ce doresc mântuirea și ce mare parte a Bisericii se aseamănă unui trup mort și nemișcat.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 122-123)

„Aș vrea, dacă aș putea, să vă arăt sufletele celor care nu merg la biserică, care nu participă la Sfintele Taine, care nu-L ascultă pe Dumnezeu; și le-ați vedea murdare și respingătoare. Așa cum trupurile nespălate sunt pline de mizerie și duhoare, la fel și sufletele care nu se curățesc prin spovedanie, prin Sfânta Împărtășanie și prin învățatură duhovnicească, sunt pătate de păcat. Așa cum ogoarele nearate se umplu de buruieni, la fel și sufletele necultivate duhovnicește se umplu de mărăcinii răutății.

Dacă noi, care mergem la biserică, participăm la Sfintele Taine și ascultăm Evanghelia, cu greu ne înfrânăm mânia, cu greu ne izgonim invidia din inimă, cu greu ne controlăm instinctele păcătoase, cu greu ne împotrivim poftelor rele, cu greu domesticim fiarele sălbatică ale patimilor, atunci ce se vor face cei care nu calcă aproape niciodată pe la biserică?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 169-170)

„Iar la Dumnezeu învățându-ne prin prooroci și prin psalmi, căscăm și dormităm, iar la inimă avem vifor, iar la cap întunecare, iar la alergăturile de cai, când mergem să privim unde nu este nici un acoperământ de perete, de s-ar și întâmpla să-i lovească cu vreo vijelie în obraz, ei îngăduiesc ca niște îndrăciți și rabdă uneori gerul, alteori zăduful, după cum este vremea și depărtarea căii nu-i ostenește și nu-i obosește și nu-i oprește nici o nevoie. Dar la biserică când vrem să mergem, toate ni se fac sminteală, și ploaia și calea. Iar când ne-ar întreba cineva cine este tatăl proorocului Isaia sau Avdie sau a altui prooroc sau din Apostoli, nicidecum nu știe să răspundă. Iar pentru carele cailor, care merg la alergări, răspund cu multă socoteală despre armele știutorilor, avocaților și retorilor. Și cine să le laude și să îngăduiască acestea, spune-mi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 9-10)

.....
„Căci precum pământul ce nu se ară se înțelenește și se umple de mărăcini, așa și sufletul care nu aude cuvântul lui Dumnezeu și învățatura duhovnicească, răsare tot mărăcini și ciulini, adică se naște tot felul de păcat în inima noastră. Că de vreme ce noi în toate zilele auzim citania

Scripturilor, a Proorocilor și a Apostolilor și de-a pururea cântăm dumnezeieștile canoane și abia cu mare nevoie fugim de patimile noastre, abia potolim mânia, abia gonim urgia, pizma, și pofta cea rea, abia contenim fiarele cele fără rușine, adică gândurile cele rele ale diavolilor, dar cei ce niciodată n-au dobândit această vindecare a învățaturii, ce nădejde a mântuirii vor avea? Căci precum cel ce iese de la adăpostire pretutindeni rătăcește, la fel și cel ce pierde lumina lui, în multe locuri se împiedică și cade.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 12-13)

„Mai poate fi oare îndurat acest lucru? Mai poate fi oare îngăduit? Pe zi ce trece vin tot mai puțini oameni la biserică. Plin este orașul de oameni, și biserica este goală! Plină piața, teatrele și locurile de plimbare, iar casa lui Dumnezeu pustie! Dar, mai bine zis, dacă e să spun adevărul, pustiu este orașul e oameni și plină biserica! Că nu trebuie să numim oameni pe cei din oraș și din piață, ci pe voi, cei din biserică! Nu pe cei trândavi, ci pe voi, cei râvnitori! Nu pe cei ce se dau în vânt după cele din lume, ci pe voi, care alegeți cele duhovnicești în locul celor pământești.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 7)

„Ce vom spune noi despre cei ce rătăcesc departe de această sfințită turmă, despre cei ce sunt departe de această casă părintească, pe ulițe și maidane, ca niște copii leneși și obraznici? Da, copiii care părăsesc casa părintească rătăcesc departe de casă, afară, pe maidane și-și pierd ziua cu jocuri de copii, de aceea astfel de copii își pierd adesea și viața și libertatea; iar dacă se întâmplă să cadă în mâinile unor ticăloși, sau ale unor hoți, adesea plătesc cu moartea lenevia lor. Acei ticăloși îi prind, le iau podoabele de aur, iar pe copii îi îneacă în râu sau îi duc în țări străine, dacă vor să se poarte cu ei mai omenește! În acest mod copiii își pierd libertatea. Tot așa pățesc și cei ce nu vin la biserică. Atunci când rătăcesc departe de casa părintească și de petrecerea de aici, dau de gurile ereticilor și de limbile dușmanilor adevărului; apoi aceștia, ca niște ticăloși și hoți, le fură podoaba de aur a credinței și-i îneacă iute; nu-i aruncă în râu, ci-i îneacă prin învățăturile lor tulburi și pline de miros urât.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 9)

„O, de v-ar fi cu putință să intrați în cugetul celor care lipsesc de la biserică, atunci ați vedea bine de câte răni sunt plini și câți spini au! După cum un pământ care n-a fost lucrat de mâini de plugar întelenește și se

sălbăticește, tot așa și sufletul care nu se bucură de cuvântul duhovnicesc de învățătură, odrăsește spini și ciulini. Dacă noi, care îi auzim în fiecare zi pe profeți și pe apostoli, abia de ne înfrânăm mânia, abia de ne potolim pofta, abia de scoatem din noi puroiul invidiei, dacă noi, care adormim patimile noastre cu cântecele dumnezeieștilor Scripturi, abia de domolim fiarele cele fără de rușine, spune-mi mie: ce nădejde de mântuire să mai aibă cei care niciodată nu se bucură de aceste leacuri și nici nu aud înțelepciunea cea dumnezeiască? Aș dori să pot arăta ochilor voștri sufletul lor, ca să vedeți că e murdar, întinat, negru, josnic și lipsit de îndrăznire! După cum cei care nu fac baie au trupurile pline de multă murdărie și necurătenie, tot așa și cei care nu-și scaldă sufletul cu cuvintele de învățătură duhovnicească au pe ei pete mari de păcate. Baie duhovnicească sunt cele de aici; ele curăță cu căldura Duhului toată murdăria.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 61-62)

„De aceea ni se întâmplă toate împotriva voinței noastre, și în treburile noastre publice, și în cele particulare, că nu ne îndeletnicim întâi cu cele duhovnicești, și apoi cu cele lumești, că am stricat rânduiala. De aceea s-a stricat și șirul, ordinea firească a lucrurilor; de aceea toată viața noastră geme de tulburare.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 109)

BISERICA (neorânduiala din unele biserici)

„Pe atunci și casele erau biserici, pe când astăzi și biserica este casă, sau mai drept vorbind, chiar mai rău decât orice casă. Căci într-o casă ar putea vedea cineva și multă rânduială, fiindcă, de pildă, stăpâna casei șade pe scaun cu toată buna cuviință, și slugile ies cu toată liniștea, și fiecare dintre argați se îndeletnicește cu ceea ce i s-a poruncit. Dar aici în biserică mare este vuietul, mare este tulburarea, și cu nimic nu se deosebesc cele ale noastre de cele ce se petrec în cârciumă. Atât de mare este râsul, atât de mare vuietul, încât este tocmai ca la băi, ca cei ce strigă prin piață și care fac un vuiet grozav.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 392)

„Dar acum cu nimic nu se deosebește de piața târgului – și dacă nu ar fi cam îndrăzneț a spune, poate că nu se deosebește nici de scena teatrului –

astfel că femeile ce se adună aici se împodobesc cu mai multă nerușinare decât cele desfrânate de la teatru. Din această pricină mulți din cei desfrânați sunt atrași și aici, și dacă voiește cineva a ispiti vreo femeie și a-i suci capul, nici un loc nu i se pare mai potrivit pentru aceasta ca biserica.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 391)

BISERICA (și statul)

„Ea va fi totdeauna prima *să dea Cezarului ceea ce este a Cezarului*, însă ea nu este și nu va putea fi niciodată lucrul (opera) Cezarului.

Biserica - împărăția sufletelor, societatea constituită de Dumnezeu, plasată și menținută de Dumnezeu în mijlocul lumii, depozitară a puterilor lui Dumnezeu. Biserica conduce, legiferează, sancționează legile sale, pedepsește pe cei răzvrățiți ai ei, fără ca puterile publice să aibă vreodată dreptul să răpească guvernarea ei.

Mai multă este puterea spirituală a Bisericii care devine cea mai solidă mărturie, salvarea cea mai sigură a societății civile. (...)

Dacă în societatea civilă, puterea judecătorească este cinstită și necesară, cu cât mai înalt, mai eficace este puterea spirituală care previne crima, pe când cealaltă nu poate decât s-o constate și s-o pedepsească.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 118-119)

„Oricare ar fi legislațiile omenești, voința lui Dumnezeu și legea lui sunt de neschimbat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 244)

BLÂNDEȚEA (definiția)

„Aceasta-i cu adevărat blândețe! Nu ești blând atunci când suferi în tăcere nedreptatea celor puternici, ci atunci când te pleci când ești nedreptățit de cei ce par mai mici ca tine. Atunci ești într-adevăr blând; în cazul celălalt se poate spune că ești blând, pentru că nu te poți împotrivi puterii celui ce-ți face nedreptate”. (*Omilii la Facere*, omilia LII, II, în col. PSB, vol. 22, p.187)

„Blândețea se cheamă nu când cineva ar avea nedreptate de la vreun puternic și asupritor și ar îngădui cu blândețe, ci când ar avea nedreptate de la oamenii mici și simpli și, fiind necăjit de aceștia, ar răbda.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 122)

BLÂNDEȚEA (- mama tuturor bunătăților)

„Învățați de la Mine, spune Domnul, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre. Blândețea este mama tuturor bunătăților”. (Omilia la Matei, omilia XXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 473)

BLÂNDEȚEA (nașterea ei)

„... blândețea vine din dragoste.” (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XVII-a, p. 190)

BLÂNDEȚEA (folosul)

„Nimic nu-i mai tare ca blândețea. După cum apa aruncată pe foc a stins de multe ori focul, tot așa și un cuvânt spus cu blândețe stinge o mânie mai aprinsă decât cuptorul. Și îndoit ne e câștigul. Câștigăm și prin aceea că ne-am purtat cu blândețe și prin aceea că slobozim de tulburare mintea fratelui nostru, punând capăt mâniei. Te întreb: nu-l ții oare, de rău, nu-l învinuiești pe fratele tău când e mâniat și te dușmănește? Pentru ce nu te străduiești să te porți tu altfel decât el? Pentru ce vrei să-l mânie și mai mult? Poți, oare, stinge cu foc? Nu! Firea focului se împotrivește. Tot așa nici cu mânia nu poți stinge mânia. Ce este apa pentru foc, aceea-i blândețea și bunătatea pentru mânie”. (Omilia la Facere, omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 254)

„Căci nimic nu este mai vrednic decât blândețea. Cu cuvântul blând frângi oasele, cu toate că ce este mai tare decât osul? Căci de va fi cineva vârtos și neînduplecat, va fi biruit cu lesnire de cel ce se poartă cu el cu blândețe.” (Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 136-137)

BLÂNDEȚEA (nu întotdeauna este bună, ci când împrejurarea o cere)

„Nici blândețea nu e bună totdeauna, ci numai atunci când împrejurarea o cere. De aceea, dacă împrejurarea nu o cere, blândețea ajunge slăbiciune, iar mânia, nesocotință.” (Cuvântul al VI-lea la

Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 272)

BLÂNDEȚEA (și înțelepciunea)

„Aceasta e pricina că Domnul nu ne-a poruncit să fim numai blânzi, dar nici numai înțelepți, ci le-a unit pe acestea amândouă, ca ele să ajungă virtute, să ai înțelepciunea șarpelui, ca să te ferești să nu fii lovit în ceea ce ai mai scump; dar să ai și blândețea porumbiței, ca să nu te răzbuni pe cei ce te nedreptătesc și nici să pedepsești pe cei ce uneltesc împotriva ta. Pentru că iarăși nu-i de nici un folos înțelepciunea, dacă nu-i adaugi blândețea.

- Dar poate fi o poruncă mai grea ca aceasta? Nu-i de ajuns, oare că suferim răul ce ni se face?

- Nu, răspunde Domnul. Mai mult; nu-ți îngădui nici să te revolți! Așa e porumbița!

- Dar o astfel de poruncă este ca și cum ai porunci unei trestii aruncate în cuptor să nu fie arsă de foc, ci să stingă focul.

- Să nu ne tulburăm! Ucenicii Domnului au împlinit porunca, au dus-o la bun sfârșit și au arătat prin faptele lor că au fost înțelepți ca șerpul și blânzi ca porumbița. N-au avut altă fire, ci aceeași fire ca și noi. Să nu socotească, dar, nimeni că sunt cu neputință de îndeplinit poruncile Domnului! Domnul cunoaște mai bine decât toți firea lucrurilor; știe că sălbăticia se stinge nu cu sălbăticie, ci cu blândețea”. (*Omilia la Matei, omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 408-409*)

BLÂNDEȚEA (și mila)

„Sigur orice virtute este bună, dar virtutea și mila trecând înaintea tuturor celorlalte, ele sunt acelea care arată că suntem oameni și că noi ne deosebim de animale, ele ne fac egali cu îngerii. Iată pentru ce ne vorbește adesea Iisus Hristos despre această virtute și ne recomandă să fim blânzi și binevoitori.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXI, 1, p. 305*)

BLÂNDEȚEA (și smerenia)

„Cel ce a fost învrednicit să vină sub acest jug și a putut să învețe de la Stăpânul să fie blând și smerit cu inima, va dobândi deplina odihnă a

sufletului său. Acest lucru este începutul⁸⁷ mântuirii noastre. Cel ce a câștigat această virtute poate, fiind încă în trup, să se ia la întrecere cu puterile netrupești și nu mai are nici o părtășie cu cele din viața aceasta.

Cel ce imită blândețea Stăpânului nu se mânie, nu se ridică împotriva aproapelui. Chiar dacă cineva îl va lovi, îi va spune: *dacă am vorbit rău, dă mărturie pentru acest rău, dar dacă am grăit bine, de ce mă bați?* (In., 18, 23). Chiar de-l va numi demonizat, îi va răspunde: *eu demon nu am*; și nimic din cele ce vin asupra-i nu-l va putea vătăma. Unul ca acesta disprețuiește toată slava acestei vieți și nimic din cele ce se văd nu-l va atrage. Fiindcă el va dobândi alți ochi. Cel ce este smerit cu inima niciodată nu va putea privi cu ochi răi bunurile aproapelui. Unul ca acesta nu va fi răpitor, nici lacom, nici nu va pofti vreun lucru, ci va risipi chiar și cele ale sale, arătând multă compătimire față de semenul de aceeași fire. Unul ca acesta nu sapă căsnicia altuia, căci venind sub jugul lui Hristos și învățând să fie blând și smerit cu inima, va avea întreaga virtute și va păși pe urmele Stăpânului.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 35-36)

BLESTEMUL (blestemarea cuiva - gravitatea)

„Ce faci, omule? Îi ceri lui Dumnezeu să aibă milă de tine, iar tu îl blestemi pe celălalt? Nu te lăsa înșelat. Dacă nu vei ierta, nu vei fi iertat. Știi lucrul acesta. Și totuși, nu numai că nu ierți, dar Îl rogi pe Dumnezeu să nu ierte! Însă, dacă nu este iertat cel care iartă, cum va fi iertat cel care Îi cere lui Dumnezeu să nu ierte? Dacă este un lucru rău să ai dușmani, gândește-te cu cât mai rău este să-i judeci și să-i blestemi pe aceștia. Vei da socoteală pentru faptul că ai dușmani și mai îndrăznești să-i judeci pe deasupra? În ceasul în care te rogi pentru milă și pentru iertarea păcatelor, cum te va ierta Dumnezeu dacă Îi ceri să le facă rău altora?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 201)

„Pentru aceea nu este alt suflet mai pângărit și limbă mai spurcată decât cea ce blestemă pe fratele. Om ești? Nu borî otravă ca și scorpiile! Ești om mai cinstit decât toate făpturile lui Dumnezeu? Nu te face șarpe și fiară, că pentru aceea ți-a dat Dumnezeu gura, ca să nu muști ca și câinele, ci

⁸⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Literal: capul. Prin urmare, înțelesul poate fi și: *acest lucru este elementul principal al mântuirii noastre.* (n.s. 39, p. 35)

să îndulcești pe alți frați cu cuvinte dulci.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 157)

BLESTEMUL (cei ce blestemă își fac loruși rău)

„Căci, fericitul acela (Sf. Arhidiacon Ștefan – n.n.) cu nedreptate toate le pătimea și totuși se ruga pentru ei cu căldură, în timp ce noi multe suferim după dreptate din partea dușmanilor noștri. Dar, dacă cel ce pătimea pe nedrept nu a îndrăznit a blestema și, mai bine zis, n-a îndrăznit să nu se roage lui Dumnezeu, apoi cei ce pătimesc după dreptate, nu numai că nu se roagă pentru prigonitorii lor, ci îi și blestemă – de ce osândă oare nu vor fi vrednici? Ți se pare că pe acela îl lovești, pe când adevărul este că împingi sabia în tine însuși, nelăsând pe judecător să fie blând cu păcatele tale, prin cele ce-L întărâți pe El împotriva altora.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, pp. 71-72)

BLESTEMUL (cauzele blestemului)

„De altfel, dacă strâmtoarea pricinuită de încercări și de sărăcie ar fi pricina blestemelor, ar trebui ca toți cei săraci să blesteme; dar nu este așa, căci mulți oameni care trăiesc în cea mai neagră sărăcie mulțumesc neconținut lui Dumnezeu, iar alții, bogații și chefliii, nu mai conținesc cu blestemul. Prin urmare, nu firea lucrurilor, ci voința noastră face și una și alta.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 85)

„Să nu spunem, dar, că sărăcia, boala și mulțimea de nenorociri ne silesc să blestemăm. Nu sărăcia, ci nebunia; nu boala, ci nesocotința; nu mulțimea de nenorociri, ci lipsa evlaviei duce la blestem și la păcat pe cei ce nu iau aminte.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.85)

BLESTEMUL (atitudinea bunului creștin față de blestem)

„Dacă nu poți să binecuvântezi pe cel ce te-a blestemat, taci! Fă deocamdată numai atâta! Și mergând pe calea aceasta și străduindu-te cum trebuie, vei ajunge să și binecuvântezi”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 892-893)

BLESTEMUL (nu le este permis creștinilor a blestema)

„... dacă ni s-a poruncit a ne ruga cu căldură pentru aproapele, nu numai pentru credincioși, ci și pentru cei necredincioși, apoi poți pricepe cât de mare rău este să dorești răul și să blestemi pe frați. Ce spui? Acela ți-a poruncit ție de a te ruga cu căldură pentru dușmani, și tu blestemi pe fratele tău? Nu blestemi pe acela, ci pe tine; pe Dumnezeu apoi Îl mâinii, grăind acele cuvinte necucernice: *dă-i lui, Doamne, fă-i lui așa precum mi-a făcut el mie, lovește-l și răsplătește-l, Doamne!* Departe asemenea cuvinte de ucenicii lui Hristos, care trebuie să fie blânzi și îngăduitori; departe de gura celui ce s-a învrednicit de astfel de taine. Nimic aspru să nu scoată din ea, nimic neplăcut să nu pronunțe limba care se atinge de trupul dumnezeiesc; să o păzim curată și să nu pronunțăm prin ea blesteme. Că dacă cei ce grăiesc răul și dacă cei ce vorbesc în batjocură, nu vor moșteni Împărăția cerurilor, cu atât mai mult cel ce blestemă. Cel ce blestemă de necesitate va și batjocori pe cel blestemat, dar batjocura și rugăciunea stau departe una de alta. Blestemul și rugăciunea nu se cunosc; între rugăciune și acuzație este o mare prăpastie.

Te rogi lui Dumnezeu spre a-L face blând față de tine, și pe altul îl blestemi? Dacă nu ierți pe altul, nu ți se va ierta ție; și nu numai că tu nu ierți, dar și pe Dumnezeu Îl întărâți ca să nu ierte. Ai văzut ce rău exagerat? Dacă celui ce nu iartă pe altul, nici lui nu i se iartă, dar când îl întărâtă și pe Dumnezeu să nu ierte, cum i se va ierta lui? Nu pe acela îl vatămă, ci pe tine, și de ce oare? Pentru că dacă tu așteptai să fii ascultat pentru păcatele tale, din această cauză niciodată nu vei fi ascultat, fiindcă rugăciunile tale sunt făcute cu o gură spurcată, care într-adevăr este necurată și spurcată, și plină de toată necurăția. Trebuie ca să tremuri pentru propriile tale păcate, și întreaga luptă să o întreprinzi pentru aceasta, iar tu te apropii întărâtând pe Dumnezeu contra fratelui? Nu te temi oare și nu te îngrijești de ale tale?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a VI-a, pp. 69-70*)

„Căci prin cuvintele prin care tu Îl rogi contra fratelui, prin acelea tu însuși lucrezi contra ta, nelăsând pe Dumnezeu să-ți ierte păcatele tale. Dacă tu voiești a fi un examinator exact al celor ce te-au vătămat pe tine, cum de ceri de la Dumnezeu iertarea păcatelor pe care le-ai făcut?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a VI-a, p. 71*)

„De-ți va veni vreo pagubă sau primejdie mare, nu blestema, că vei cădea în adâncul cel mare al pieirii și al muncii, că oare îți mai ușurezi nevoia dacă blestemi? Dar mai mult, adaugi osteneala și munca, că pentru

aceasta aduce diavolul bântuielele asupra omului, ca să blesteme să-l bage în iad, iar dacă te vede că suferi vitejește bântuiala și cu cât mai mult se adaugă patima, cu atât mulțumești mai mult lui Dumnezeu, îndată fuge de la tine, de vreme ce în deșert ne trudește și în ce fel un câine dacă nu-i dau de la masa ce se ține el fuge și se duce la altă masă, așa face diavolul ca și câinele, așteaptă și păzește când ai arunca un cuvânt hulitor, iar tu dacă vei suferi cu mulțumire, îl îneci cu foamea și fuge ca un câine rău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 104)

BLESTEMUL (remedii)

„Căci nimic este mai scârbos ca un suflet ce blestemă, și nici mai necurat ca limba ce aduce astfel de jertfe.

Om ești: nu vărsa venind de aspidă. Om ești: nu te face fiară sălbatică. Pentru aceea ți s-a dat gură, nu ca să muști, ci ranele altora să vindeci.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, p. 65)

„Se pornește limba de multe ori, din obișnuință, să rostească acel cuvânt rău?

- Pentru că ți se pornește limba din obișnuință, mușcă-ți tare limba înainte de-a rosti blestemul. Mai bine să curgă sânge din ea acum decât să dorească atunci o picătură de apă, și să nu poată căpăta această mângâiere. Mai bine să sufere o durere vremelnică acum decât să sufere atunci pedeapsa chinului veșnic, așa precum îi ardea atunci și limba bogatului, dar n-a căpătat nici o mângâiere. Dumnezeu ți-a poruncit să iubești pe vrăjmașii tăi (Matei 5, 44)! Și tu urăști pe Dumnezeu, Care te iubește? Dumnezeu a poruncit să vorbești de bine pe cei ce te supără și să binecuvântezi pe cei ce te ocărăsc (Luca 6, 28)!” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 84)

„Nu există nimic mai trist decât un suflet care poartă în el ură. Asemenea, nu există nimic mai necurat decât o limbă care vorbește de rău și blestemă. Ești om, nu te face fiară. Gura nu ți s-a dat ca să muști, ci ca să mângâi prin cuvintele tale.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 202)

BOGĂȚIA (definiția)

„... bogat nu se poate numi acela care a dobândit multe bogății, ci acela care nu are trebuință de nimic.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 56)

„Bogăția este un rob necredincios, care fuge de la domnul său. Totuși ar fi bine dacă numai ar fugi de la stăpânul său, dacă nu l-ar duce și pe dânsul la pieire ! În faptă însă, ea nu numai că fuge de la stăpânul său, ci adeseori și pe dânsul îl aruncă în nenorocire, făcându-se vânzătorul lui și vătămându-i mai mult tocmai pe acel stăpân care mai tare a iubit-o. așa, bogăția este un rob necredincios, un ucigaș, un vrăjmaș neîmpăcat, o fiară sălbatică, o beznă înfricoșată, prăpăstioasă, o stâncă ascuțită acoperită de valuri, o mare plină de furtuni, un stăpân aspru și despotic, mai nesilnic decât un barbar, un dușman, un potrivnic neîmpăcat, care niciodată nu curmă ura sa.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, pp. 63-64)

„... acestui dușman, bogăției, acestui ucigaș de oameni, acestei fiare răpitoare? Căci așa trebuie cineva să numească lăcomia de avere și pofta cea fără de minte după comori!” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 64)

„... nu-i bogat cel care are multe, ci cel care n-are nevoie de multe.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 53)

„Prietenul cel mincinos și neadevărat, pofta cea vicleană, batjocorirea cea de mulți stăpânită, înșelătorul cel mult îndrăcit, legatul cel zburător, războinicul cel mort, vântul cel zburător în lume, adică avuția care este născătoare a toată fărădelegea, care află toată răutatea care este soață nesațiului celui stricător de suflet și vrăjmaș postirii și războinică curăției și fur tainic al tuturor bunătăților.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 34)

BOGĂȚIA (- întreruperea circuitului iubirii dumnezeiești)

„Ne-a dat Dumnezeu această lume ca o casă sigură, ne-a împărțit toate lucrurile cu egalitate; a creat un singur soare pentru a lumina lumea întreagă; a întins cerul ca pe un singur cort (Ps., 103, 3), *a pregătit o singură masă, care este pământul*, mult mai minunată decât aceea; dar aceasta este unică, precum o știu cei ce participă la Sfintele Taine; El ne-a dat la toți aceeași

naștere duhovnicească. Noi n-avem toți decât o singură patrie care este cerul, noi toți bem aceeași băutură. Nici un avantaj pentru bogat, nici un dezavantaj și inferioritate săracului; Domnul a chemat în mod egal pe toți oamenii, și le-a împărțit la toți în mod egal bunurile trupești și duhovnicești. De unde vine dar o așa de mare inegalitate în viață? Din lăcomie și din nerușinarea bogaților.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XV, 3, p. 75*)

„Deci, spune-mi, cum te-ai îmbogățit tu? De la cine ai luat? Cum s-a îmbogățit celălalt? *De la bunic*, zici tu, iar celălalt spune că are averea de la tatăl său. Așadar, vei putea tu – chiar dacă te vei ridica din multe generații din trecut – să-mi arăți că aceste averi au fost câștigate cinstit? Nu vei putea face aceasta și suntem nevoiți să admitem că începutul și baza ei a fost din nedreptate. Cum așa? Apoi Dumnezeu dintru început n-a făcut pe cel bogat, sau pe cel sărac, sau că făcându-i, aceluia i-a arătat tezaure de aur nenumărate, iar acestuia nimic, ci l-a lipsit și de căutarea aurului și i-a făcut pe amândoi deopotrivă, și pământul aparține amândurora. Și dacă pământul este obștesc, apoi cum tu ai atâtea și atâtea hectare, în timp ce vecinul tău nu are nici o palmă de pământ?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia XII, p. 130*)

„Sau poate nu este al lui Dumnezeu pământul și plinirea lui? Deci, dacă cele ale noastre sunt ale Stăpânului nostru comun, apoi sunt și ale celor dimpreună cu noi, căci toate ale Stăpânului sunt comune.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XII-a, p. 131*)

„Și tu privește iconomia lui Dumnezeu: a făcut ca totul să fie obștesc, ca măcar de acestea să se rușineze neamul omenesc. De pildă aerul, soarele, apa, pământul, cerul, marea, lumina, stelele, pe toate acestea le împarte tuturor deopotrivă, pe toate din pământ, toți dintr-un singur om, toți în aceeași casă. Și, cu toate acestea, nimic nu ne sfiște. A făcut și altele comune, ca, de pildă, băile, cetățile, grădinile de plimbare etc.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XII-a, p. 131*)

„Pentru aceasta a îngăduit Dumnezeu ca tu să ai avere, spre a o împărți săracilor, nu ca să o cheltuiești în desfrânări, în beții, în mâncăruri și băuturi, în haine scumpe și în alte lucruri de necinste. Cel ce are avere este ca un econom al veniturilor împăratești; dacă acesta din urmă ar cheltui banii strânși, pentru plăcerile lui, și nu i-ar împărți celor cărora i s-a poruncit, ar fi pedepsit și osândit la moarte; tot așa și acest bogat: este un administrator al

banilor pe care trebuie să-i împartă săracilor; a primit poruncă să-i împartă celor nevoiași; dacă cheltuiește pentru el mai mult decât îi este de neapărată trebuință, va primi acolo, pe lumea cealaltă, cumplită pedeapsă. Că nu sunt ale lui cele ale lui, ci ale celor dimpreună robi cu el.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 62)

„Dumnezeu te-a îmbogățit ca să-i ajuți pe cei care sunt în nevoi, pentru a-ți fi iertate păcatele prin iubirea ta de oameni. Nu ți-a dat bani ca să-i păstrezi și să-i cheltuiești fără rost, ci ca să-i împarți și în felul acesta să te mântuiești.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 161-162)

BOGĂȚIA (adevărată)

„Bogat cu adevărat, cu bogăție neîmpuținată, este acela care dorește numai ce-i este de trebuință, care nu umblă după lucruri ce depășesc nevoia. Un om ca acesta nu se teme când dă de sărăcie, nu are pricini de tristețe și tulburări; calomnia nu stă în preajma lui, iar invidioșii îl lasă în pace; și, ca să spun pe scurt, este neconținut senin și se bucură de liniște și tihnă”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXVII,V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„Adevărata bogăție stă nu în a avea bani, ci în a nu avea trebuință ca să aibi. Și dacă aceasta am putea să o izbutim, și aici vom fi mai bogați decât toți bogații, și acolo ne vom învrednici de bunătățile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XII, p. 127)

„Căci nu este bogat cel ce are multe averi, ci cel ce nu are nevoie de multe.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 116)

„Că nu a se îmbogăți cineva, ci a nu vrea să se îmbogățească, acesta este bogăție. Oare cunoscut-ați acestea ce v-am zis? Că ce vrea să se îmbogățească are nevoie de bani și, neajungând să-și plinească toate poftele, este pururea sărac și lipsit, iar cel ce nu vrea să se îmbogățească, este pururea la noroc și bogat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 18)

BOGĂȚIA (cu adevărat bogat nu este cel care stăpânește multe, ci cel care miluiește pe mulți)

„Acela este bogat nu care are mult, ci care dă mult. Avraam era bogat, dar nu era avar: *statui*, omilia II-a, p. 42)

BOGĂȚIA (cei mai bogați dintre oameni sunt cei ce se mulțumesc cu ceea ce posedă)

„... trebuie să socotim mai bogați decât toți oamenii, chiar de-ar fi mai săraci decât toți, pe aceia care se mulțumesc cu ce au, care sunt împăcați cu soarta lor, care nu râvnesc la averi străine. Căci cel care n-are trebuință de averi străine, ci îi place să se mulțumească cu ce are, acela este mai bogat decât toți.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 53)

BOGĂȚIA (merge după cel ce o alungă și fuge de cel ce o urmărește)

„Îndrăgostește-te de altceva! Îndrăgostește-te de bogăția cea din ceruri! Cine se îndrăgostește de împărăția cerurilor disprețuiește lăcomia; cine-i rob al lui Hristos nu mai este rob al lui mamona, ci stăpân. Că bogăția obișnuiește să meargă după cel ce o alungă, dar fuge de cel ce o urmărește. Nu cinstește atât pe cel ce-o urmărește cât pe cel ce o disprețuiește. De nimeni nu-și bate atâta joc cât de cel ce o dorește; și nu numai că-și bate joc, ci-l mai și înlănțuiește cu mii și mii de lanțuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanțuri! Pentru ce-ți robești sufletul tău, înzestrat cu rațiune, unei materii fără rațiune, mamă a mii și mii de răutăți?”. (*Omilii la Matei*, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 118)

„*Lasă-Mi Mie, zice, acestea; tu te îngrijește de cele duhovnicești, ca să cunoști și puterea Mea. Fugi de jugul și de robia averilor. Până când vei fi supus lor, sărac vei fi; iar când vei disprețui averile, vei fi de două ori bogat: și că îți vor curge averi din toate părțile, și că nu vei avea nevoie de nimic din cele de care au nevoie cei mulți.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 116)

„Bogăția este o fiară care dacă este ținută pleacă, iar dacă este alungată, rămâne.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 29)

„... bogăție de bani, care asemenea apelor râurilor se mută și-și schimbă vadul; acum fiind la acesta, mâine trece la celălalt; care fuge de la cei ce o au și nu vrea să rămână la cei ce o iubesc; care are nenumărați

dușmani: o atacă și moliile, și tâlharii, și hulitorii, și focul, și naufragiile, și năvala dușmanilor, și răzvrătirea poporului, și viclenia slugilor, și pierderea actelor de proprietate, și adaosurile sau știrbirile ce se pot aduce înscrisurilor; și atâtea alte nenorociri, câte le pricinuieste dragostea de bogăție celor îndrăgostiți de ea.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 264)

„Cel ce iubește să fie bogat, pururea este lipsit de avuție, iar cel ce nu pofteste să se îmbogățească, pururea petrece bine și cu veselie, că nu se cheamă bogăția când vrea să se îmbogățească cineva, ci când nu vrea să se îmbogățească, aceea este avuția adevărată.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 77)

BOGĂȚIA (firea bogăției)

„Să nu te temi când se îmbogățește omul sau când se înmulțește slava casei lui! Căci când va muri nu va lua toate, nici nu se va pogori cu dânsul slava lui. Așa e firea bogăției! Nu se mută dincolo cu cei ce o au, nu pleacă împreună cu cei ce o stăpânesc, nu stă alături de cei judecați acolo și de cei ce dau socoteală de faptele lor, ci moartea face despărțire între ei și bogăție. Pe mulți însă bogăția i-a părăsit chiar înainte de moarte, necredincioasă e folosința, netemeinică desfătarea, primejdioasă stăpânirea! Virtutea însă nu-i așa, și nici milostenia! Nu, ele sunt comoară nefurată!” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 286-287)

BOGĂȚIA (duhovnicească)

„Bogăția cea materială naște de multe ori primejdii celor ce o stăpânesc, dar chiar înainte de primejdii, după ce-i desfată puțină vreme, zboară pe neașteptate, luată fie de calomniatori, fie de tâlhari, fie de spărgători, fie de slugile care o păzesc și fug cu ea. Bogăția cea duhovnicească, însă, nu suferă unele ca acestea; nu poate fi luată, pentru că e adăpostită în visteriile minții noastre; oricare ar fi uneltirile, nimeni nu poate pune mâna pe ea, afară numai dacă noi, trândăvind-ne, dăm prilej celor ce vor să ne-o răpească”. (*Omilii la Facere*, omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 68)

„De acest fel sunt toate bogățiile cele duhovnicești; cu lucrurile

materiale nu-i cu putință asta. Acolo cel ce plătește își împrumută averea, iar cel ce primește ajunge bogat; aici nu-i așa; ci și cel ce plătește își sporește cu asta mai mult bogăția, dar și cei ce primesc ajung mai bogați”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 166)

„Așa e natura acestei datorii duhovnicești! Cu cât o plătești cu atât îți sporește mai mult averea. Înmulțește nespuse și averea celui care-și plătește datoria, și averea celor ce-o primesc. Ai văzut ce nou fel de datorie și ce neobișnuit fel de plată a datoriei? Așa sunt cele duhovnicești! Cresc mai mult când se împart; averea aceasta se înmulțește mai mult când e împărțită la mai mulți; cel ce plătește datoria nici nu simte că a plătit ceva, ba dimpotrivă, i se sporește bogăția, iar cei ce o primesc ajung și mai bogați”. (*Omilia la Facere*, omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 257)

„Așa e natura bogăției duhovnicești: se aseamănă cu izvoarele apelor; dar, mai bine spus, întrece chiar belșugul de ape al izvoarelor, căci atunci e mai îmbelșugată bogăția aceasta, când sunt mulți cei care iau din ea. Nu se împarte, nici nu se micșorează când intră în suflete, ci, odată intrată, rămâne în fiecare suflet neconținut întreagă și nefurată; căci bogăția aceasta niciodată nu poate pieri.” (*Omilia la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 272-273)

BOGĂȚIA (materială și bogăția duhovnicească)

„Nu vedeți că fiecare din aceștia își dau toată silința ca în fiecare zi să adauge ceva la banii adunați mai înainte și nu se satură niciodată? Dimpotrivă, cu cât le crește averea, cu atât li se mărește și pofta și râvna. Deci dacă acolo unde râvna este fără folos, iar banii aduc adeseori multă vătămare mântuirii sufletului, este atâta sânguință, cum să nu avem noi mai multă siguranță aici, unde râvna e de folos, răsplata nespuse, iar câștigul nemăsurat? Dincolo, pe lângă toate cele spuse, este și multă nestatornicie: stăpânirea de bani e nesigură, nu numai pentru că banii rămân aici când vine moartea și nu mai sunt de nici un folos celui ce i-a adunat, dar i se mai cere neapărat cu multă asprime și socoteală de banii care au rămas aici. De multe ori, însă, se mai întâmplă ca, chiar înainte de moarte, după multe osteneli, după multe sudori și necazuri, împrejurările vieții ca o furtună să lovească pe cel ce a strâns avere multă și să rămână dintr-o dată mai sărac decât cei mai săraci. Și vezi că asta se întâmplă în fiecare zi. Cu bogăția duhovnicească, însă, nu te poți teme de așa ceva. Ea e sigură și statornică; aici mai cu seamă

ne este de folos, iar dincolo ne dă multă mângâiere.

Așadar, cât avem timp, să arătăm, rogu-vă, pentru neguțătoria aceasta duhovnicească măcar aceeași râvnă care o au bogății pentru bani!” (*Omilia la Facere*, omilia XI, II-III, în col. PSB, vol. 21, pp. 130-131)

„Nu răpiți aurul, ci răpiți aceste bogății care vă vor învăța să priviți aurul ca și pe tină.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIV, 4, p. 268)

„Numai acelea sunt ale noastre, pe care le vom trimite mai dinainte acolo, iar cele de aici nu sunt ale noastre, ci ale celor vii, sau, mai drept vorbind, chiar și pe cei vii îi părăsesc. Numai cele ale sufletului: milostenia și iubirea de oameni sunt ale noastre. Celelalte sunt în afara noastră, după cum zic și cei profani, fiindcă într-adevăr că sunt în afara noastră.

Să facem, deci, cele ce sunt înăuntrul nostru. Nu este cu puțință a lua cu noi averile și a pleca de aici, ci cu puțință este a pleca cu milostenia, și, mai drept vorbind, de a o trimite mai dinainte acolo, ca să ne pregătească sălaş în locașurile cele veșnice. Se numesc bani fiindcă ne folosim de ei, iar nu pentru că suntem stăpâni, întrebuițarea lor sau folosința lor o avem numai, nu însă și stăpânirea. Căci, spune-mi, te rog: fiecare proprietate în parte, și fiecare ogor, ale câtor stăpâni au fost până acum? Și ale câtor stăpâni vor mai fi de acum înainte? Se vorbește chiar și într-un proverb foarte înțelept, căci noi nu trebuie a disprețui proverbele din popor, dacă au în ele ceva înțelept: *ogorule, zice, al câtor stăpâni ești, și al câtor vei fi?* Aceasta să o vorbim și despre bani, și despre case. Numai virtutea obișnuiește a călători împreună cu noi acolo, numai virtutea trece în viața cea de acolo.

Deci, iubiților, să stingem din noi pofta de bani, ca astfel să aprindem pofta de cele de acolo. Nu pot ambele, aceste două iubiri, să stăpânească sufletul omului, căci: *sau pe unul va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui.* (Matei 6, 24).” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 117)

„Bogăția cea materială este supusă vicleniei hoților, gurii calomniatorilor, mâinii spărgătorilor și răutății slugilor. Iar când scapă de toate acestea, atunci atrage asupra stăpânilor ei prăpădul cel mai mare: deșteaptă ochii invidioșilor, și de aici nasc mii și mii de furtuni. Dar bogăția cea duhovnicească scapă de toate aceste primejdii: este mai presus de orice pericol; își râde de hoți, de spărgători, de invidioși și calomnatori, își râde chiar de moarte. La moarte nu se desparte de cei ce o au, ci atunci mai cu

seamă, după moarte, este mai sigură stăpânirea ei; călătorește o dată cu stăpânii ei, se mută cu ei în viața viitoare, ajunge minunat apărător al celor cu care a pășit pe celălalt tărâm și-L pleacă pe Judecător spre îndurare.” (Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 272)

BOGĂȚIA (pământească și bogăția cerească)

„Dacă vreunul din voi v-ați angaja să faceți o călătorie în Persia, pentru a vedea țara și să veniți imediat înapoi; și dacă v-ar sfătui în același timp să construiți case acolo, nu l-ați judeca drept nebun că vă îndeamnă la un lucru nefolositor și zadarnic? Pentru ce construiți dar pe pământ, de pe care va trebui să ieșiți după mai puține zile?

Dar, veți zice voi, aceste case pe care le construiesc eu, le voi lăsa copiilor mei. Vai! Copii voștri trebuie să vă urmeze, dacă cumva ei nu vă vor depăși; și la fel va fi cu urmașii lor și chiar în această lume, este un motiv de împovărare și de necăjire a se afla moștenitor. Dar în împărăția cerească n-aveți să vă temeți de așa ceva: moștenirea pe care o veți avea acolo, nu va suferi nici o schimbare, vă va rămâne întreagă a voastră, a fiilor voștri și a copilașilor dumneavoastră, dacă ei imită virtutea voastră. Acesta este Iisus Hristos care construiește zidul; cu un așa de priceput arhitect nu mai este nevoie de nici un inspector; este lipsit de orice nedreptate. Dumnezeu se dezbracă de totul și El se îngrijește de toate, de ce ar mai trebui să vă îngrijiți voi? El adună materialele și ridică casa. Și nu numai aceasta este minunat, ci că El o construiește după dorința voastră, și încă și mai bine ca și cum ați dori voi. Căci El este un arhitect minunat, și se pune să vă procure tot felul de comodități și de foloase. Dacă, fiind săraci, vreți să construiți această casă, nu vă mai temeți, ea nu vă va trezi invidie, nici gelozie; invidiosul n-o vede deloc, ci numai îngerii care se bucură de fericirea voastră. Nimeni nu va putea spune dinainte care sunt limitele moștenirii voastre, fiindcă nu veți avea vecini care să fie atacați de această boală. Acolo vecinii voștri vor fi sfinții, Petru, Pavel, toți patriarhi, martirii, cetele îngerilor și ale arhanghelilor. Pentru aceasta dragii mei frați, să dăm bunurile și bogățiile noastre săracilor, ca să dobândim aceste locuințe.” (Comentar la *Evangelia de la Ioan*, omilia LVI, 3, pp. 279-280)

.....
„Când el (Sfântul Apostol Pavel – n.n.) zice *bogățiile acestui veac*, vrea să arate că mai sunt și alte bogății, bogățiile veacului viitor: după cum era Lazăr bogat, noi suntem săraci în această viață, dar bogați în cealaltă: nu în aur și argint, nici în toate aceste obiecte pe care timpul le strică și le

distruge; dar în acele averi nespuse *pe care ochiul nu le-a văzut și nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Cor., 2, 9). Căci adevărata bogăție constă în a ne bucura de aceste averi care nu pot primi stricăre sau schimbare. Căci Lazăr nu era așa cum era bogatul, acel bogat mândru și crud, care îl disprețuia; în acest mod, el era cel mai sărac dintre muritori. Așadar, după aceasta, când fu dus în iad, nu putu obține nici o picătură de apă, atât de mare era sărăcia în care se găsea atunci.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 40)

„Cine umblă după avere are mereu nevoie de bani. Cel care nu se interesează să dobândească avere are mereu ce îi trebuie. Pentru că adevărata avere o dobândești nu atunci când te îmbogățești, ci atunci când nu vrei să te îmbogățești. Iată ce vreau să spun prin aceasta: există oameni care răpesc de la toți, după cum există bogați care dăruiesc tuturor. Primii se îmbogățesc adunând, ceilalți se îmbogățesc dând. Primii seamănă pe pământ, ceilalți seamănă în cer. Și cu cât este mai bun cerul față de pământ, cu atât mai bună este averea celui care strânge în cer față de a celui care strânge pe pământ.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 291)

BOGĂȚIA (buna ei chivernisire)

„Bogăția nu-i de vreun folos, dacă nu-i un suflet care să știe să chivernisească bogăția așa cum se cuvine”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 157)

„Cu ce ochi ne vom uita la Judecătorul, a Cărui poruncă, atâta de ușoară o disprețuim? Ne-a poruncit, oare, să aruncăm toate averile noastre? Nu! Folosește-te, dar, în toată voia de averile tale! Împlinește-ți cu ele nevoile tale! Dar fă de folos ceea ce-ți prisosește, ceea ce stă fără întrebuințare în casa ta! Împarte-le celor sugrumați de foame, celor înghețați de frig. Trimite-le prin mâinile acestora în patria ta, în care te vei duce nu după multă vreme. Săracii, mai cu seamă, vor putea să-ți aducă averile tale în patria ta, ca să le găsești pe toate pregătite când te vei duce acolo. Te vei bucura când vei vedea că averile tale au crescut, văzându-le înmulțite de cel ce le-a adus acolo, dar mai bine spus de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Trebuie, oare, să te ostenești ca să faci lucrul acesta? Îți dă, oare, bătaie de cap și grija? Nu! N-ai nevoie de animale de jug ca să-ți duci averile acolo! N-ai nevoie de paznic, nici de un altul asemenea acestuia! Pe drumul care

duce acolo nu umblă nici tâlharii, nici spărgătorii, ca să fure cele ce trimiți. Averile pe care le pui în mâinile săracilor, le pui într-o vistierie sigură, în mâna lui Dumnezeu. Mâna lui Dumnezeu îți va da averile înapoi, întregi și bine păzite; iar când te vei duce în patria ta, odată cu primirea averilor tale, vei fi lăudat, vei fi încununat și pe deplin mulțumit și fericit. Să vărsăm, dar, vă rog, în pânțele săracilor tot prinosul nostru! Să semănăm cât e încă timp de semănat, ca să secerăm la vreme potrivită! Să nu pierdem prilejul de acum, ca să ne căim mai târziu fără de folos! Crezi, oare, că Stăpânul cel iubitor de oameni pentru asta ți-a dat ție mai multă bogăție, ca să o cheltuiești numai pentru trebuința ta, ia ceea ce-ți rămâne să o încui în cufere și lăzi? Nu pentru asta, ci pentru ca, după îndemnul apostolic, prisosul tău să împlinească lipsa celorlalți (II Cor., 8, 14). Poate că cheltuiești mai mult decât ai nevoie. Cheltuiești mulți bani cu petrecerile, cu hainele, cu luxul; cheltuiești mulți bani și cu slugile și animalele. Săracul nu-ți cere să cheltuiești atâta cu el. Îți cere numai să-i potolești foamea; îți cere să-i dai atâta cât îi este de neapărată trebuință, să-i dai pâinea cea de toate zilele ca să-și țină zilele și să nu piară. Și nici atâta nu vrei să faci, nici nu te gândești că, dacă mori pe neașteptate, lași aici tot ce ai adunat, iar uneori toată averea ta trece în mâinile dușmanilor și vrăjmașilor tăi, iar tu, la plecarea de aici, iei cu tine toate păcatele pe care le-ai făcut, adunându-ți averea”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 242-243)

„Un înțelept spunea: *Bună este bogăția la cel ce nu are păcat* (Înț. Sir., 13, 29). Avraam a fost bogat, Iov a fost tot bogat; și nu numai că bogăția nu le-a adus vreo pagubă, ci dimpotrivă, i-a făcut mai străluciți.

– Pentru ce?

– Pentru că n-au folosit bogăția numai pentru folosul și desfătarea lor, ci și pentru ajutorarea celorlalți. Au ușurat sărăcia celor nevoiași, au deschis casa lor oricărui străin. Ascultă ce spune unul din ei! *N-am lăsat pe nimeni să iasă din casa mea cu sânul deșert* (Iov. 31, 35); *iar pe cei neputincioși, dacă erau în nevoi, nu i-am dezamăgit* (Iov. 31, 16). Și nu i-a ajutat numai cu bani pe cei nevoiași, ci și cu purtarea sa de grijă. *Eram, spune Iov, picior șchiopilor și ochi orbilor* (Iov. 29, 15); *dintre dinți am scos prada* (Iov. 29, 17). Iată-l pe Iov, că avea grijă și de cei nedreptățiți, dar ținea și betegilor loc mădularelor lor betejite”. (*Omilia la Facere*, omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 329-330)

„Bunurile noastre sunt ale noastre mai ales atunci când le vom agonisi pe ele nu nouă înșine, ci săracilor, și cum anume, o să vă spun îndată.

Dacă își pune cineva banii la păstrare în dreapta săracului, nu îl primejduiește pârătorul, nu vede ochiul cel pizmaș, nu-i șterpelește hoțul, nu-i fură spărgătorul, nu fuge cu ei sluga - căci vistieria asta nu poate fi prădată; iar de îngropi banii acasă, îi supui primejdiei din partea hoțului, și spărgătorului, și pizmașului și pârătorului, și slugii, și tuturor vătămărilor. De multe ori au scăpat, îndărătul a mii de uși și de zăvoare, de primejdiile cele dinafară, dar n-au scăpat de înșiși paznicii lor, ci aceștia, luându-i, au fugit cu ei. Vezi că suntem mai stăpâni ai avuțiilor tocmai atunci când le depunem în banca sărăcimii? La ei, averile stau mai bine nu doar din pricina pazei, ci și fiindcă acolo e temei de câștig și venit mai mare: că dacă împrumuți unui om, iei dobândă unu la sută; dar dacă dai cu împrumut lui Dumnezeu prin sărac, vei primi nu a suta parte, ci de o sută de ori mai mult. Dacă vei semăna o țarină roditoare, vei culege înzecit, de va fi un an bun; iar de vei semăna în cer, după ce că se va înmulți însutit semănătura ta, vei primi și viață veșnică și neîmbătrânitoare și fără moarte. Și aici multă e osteneala celor ce seamănă, în timp ce dincolo semănătorilor le răsare roadă fără ca ei să fi folosit plug și boi și lucrători și fără nici o altă osteneală, și ei nu au vreodată a se teme de secetă, nici de ploi, nici de rugina grâului, nici de grindină, nici de năvala lăcustelor, nici de viituri, nici de vreo altă năpastă oarecare - ci semințele semănate dincolo rămân mai presus de orice vătămare. Așadar, de vreme ce semănătorii culeg fără nici o osteneală, nici primejdie, nici temere, nici neizbândă, și încă însutit mai mult decât au semănat, și le odrăslesc lor atâtea bunătăți câte *ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit și la inima omului nu s-au suit* (1 Cor., 2, 9), cum să nu fie o ușurătate fără seamăn a lăsa ceea ce e mai mult pentru a alerga după mai puțin și a arunca ceea ce este sigur pentru a urmări ceea ce este nestatornic și plin de primejdii și cu sorți mari de neizbândă?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, pp. 20-22)

„Dacă dorești într-adevăr bogățiile, atunci mută-le acolo unde pot rămâne întregi și nevătămate. Ce faci acum nu-i fapta unui om care iubește averile, ci a unuia care iubește robia, asuprirea, paguba și neconținută suferință.

Dacă un om ți-ar arăta pe pământ un loc neștiut de nimeni și ți-ar făgădui că acolo este cel mai sigur loc pentru păstrarea banilor, n-ai pregeta, n-ai șovăi, chiar dacă te-ar duce în pustie, ci te-ai încrede în cuvântul lui și ți-ai pune acolo banii. Când, însă, în locul unui om îți făgăduiește Dumnezeu același lucru, propunându-ți nu pustia, ci cerul, tu faci tocmai contrariul. Chiar dacă locul acela de pe pământ ar fi fost sigur, totuși niciodată n-ai fi lipsit de griji. Dar dacă-ți pui averile tale în cer, aceste griji nu te mai

frământă. Ba, ceva mai mult, nu-ți îngropi banii, ci-i răsădești”. (*Omilia la Matei*, omilia XX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 269-270)

„... să-ți dau ca pildă bogăția cea mai dorită dintre toate bunurile pământului. S-o punem față în față cu orice virtute ai voi și atunci vei vedea cât de puțin valorează. Să luăm doi oameni - nu vorbesc de bogăția strânsă prin lăcomie, ci deocamdată de bogăția adunată pe căi cinstite - dintre acești doi oameni unul să strângă bani, să facă comerț pe mare, să cultive pământul și să nascocoască și alte multe feluri de negoț, deși nu știu dacă unul, care face atâtea afaceri, poate să câștige bani numai prin muncă cinstită; dar s-o admitem și să ne închipuim că toate câștigurile sale sunt dobândite în mod cinstit și că își cumpără cu ele moșii, sclavi și altele de felul acestora; și în toate afacerile lui, nici urmă de nedreptate. Celălalt, care are o avere tot atât de mare, câștigată tot în mod cinstit, să-și vândă moșiile, să-și vândă casele și vasele cele de aur și de argint și să le dea celor nevoiași, să ajute pe cei săraci, să vindece pe cei bolnavi, să dezlege pe cei din nevoi, să scoată pe cei din lanțuri, să elibereze pe cei osândiți la muncă silnică în mine, să taie frânghiile celor ce vor să se spânzure, să dea libertate prinșilor de război. Te întreb acum: cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? - Și n-am vorbit încă de cele viitoare, ci deocamdată de cele de aici. - Așadar, cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? Cu acela care adună aur sau cu cel care dezleagă suferințe? Cu cel care cumpără moșii sau cu cel care se face pe el însuși liman oamenilor? Cu cel care-i îmbrăcat cu haine de aur sau cu cel care-i încununat cu laudele nesfârșite ale celor scăpați din nevoi? Nu se aseamănă unul cu un înger pogorât din cer, venit să îmbunătățească starea celorlalți oameni, iar celălalt cu nici un om nu se aseamănă, ci cu un copil care adună în zadar și fără noimă totul? Dacă unul, care adună în chip cinstit bogății peste bogății, este atât de vrednic de răs și-i un adevărat nebun, nu va fi, oare, cel mai ticălos om de pe fața pământului cel care face avere pe căi nedrepte? Dacă atât de mare e batjocura unui astfel de om, de câte lacrimi nu este vrednic - și cât trăiește și după moarte -, când vine peste el iadul și pierde împărăția cerurilor?”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 308)

„Dacă ai fi episcopul unui copil și i-ai lua toate averile lui, iar pe el l-ai lăsa în cea mai cruntă sărăcie, nu-i așa că toată lumea te-ar acuza și ai fi pedepsit de legi? Și nu socotești, oare, că n-ai să fii tras la răspundere și pedepsit când cheltuiești în zadar averile pe care le-ai luat de la Hristos?”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 562)

„... le spun celor care se bucură singuri de averea lor, dar nu dau altora, celor care-și mănâncă singuri averea moștenită de la părinți. Să se știe că nici aceștia nu sunt scutiți de vină. Spune-mi cum ai să scapi de vină, cum ai să fii fără de păcat când parazitul tău se ghiftuie, când câinele stă lângă masa ta, iar Hristos nu Se vede învrednicit nici cu atâta; când unul primește de la tine atâtea bunătăți, pentru că te face să râzi, iar Hristos nu primește nici o firimitură, deși îți deschide împărăția cerurilor; când unul pleacă încărcat de bunătăți, pentru că ți-a spus o glumă, iar Hristos, Care ne-a dat niște învățături ca acestea, fără de care nu ne-am deosebi nici de câini, nu-l învrednicit de aceleași bunătăți ca celălalt? Te cutremuri când auzi cuvintele mele? Dar cutremură-te și de faptele tale! Dă afară din casa ta parazitii și cheamă pe Hristos ca să stea la masă cu tine! Dacă Hristos Se va împărtăși din mâncărurile și din masa ta, te va judeca cu blândețe în ziua cea înfricoșătoare. Hristos știe să respecte masa. Dacă știi lucrul acesta tâlharii, cu mult mai mult Stăpânul. (...) Dacă Hristos te hrănește, cu toate că tu nu faci lucrul acesta, cu mult mai mult te va răsplăti dacă îl faci! Nu te uita că săracul vine la tine murdar și în zdrențe, ci gândește-te că prin el Hristos îți trece pragul casei și încetează cu cruzimea ta, cu cuvintele neomenoase cu care împrști pe săracii ce bat la ușa ta, numindu-i șarlatani, trândavi și cu alte cuvinte mai grele ca acestea. Când le arunci în obraz aceste cuvinte gândește-te ce fac măscăricii pe care i-ai invitat la masă! Ce folos îți aduc casei tale? Îți fac plăcut ospățul? Cum pot să ți-l facă plăcut, când se lasă palmuiți de alții și spun măscări? Nu-i o rușine mai mare decât atunci când lovești pe cel făcut după chipul lui Dumnezeu, când te distrezi din insulta ce i-o aduci, când faci din casa ta teatru, când umpli ospățul cu comedianți, când tu, om de neam bun și liber, faci ceea ce fac sclavii pe scena”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 563)

„Iov nu-și lipea inima de avuții când le avea și nici nu le căuta când le-a pierdut! Bunurile materiale pentru aceasta se numesc bunuri, pentru ca să facem bine cu ele, nu pentru ca să le îngropăm în pământ. Fiecare meseriaș își cunoaște meseria sa; bogatul însă nu cunoaște nici o meserie; nu știe nici să bată cu ciocanul, nici să cârmuiască o corabie, nici să țeară, nici să zidească, nici vreo altă meserie asemănătoare! Să învețe, așadar, și bogatul o meserie! Să întrebuințeze cum trebuie averile sale: să miluiască pe cei nevoiași! Și va cunoaște atunci o meserie mai bună decât toate celelalte meserii.

Da, milostenia este superioară tuturor meseriilor. Atelierul acestei meserii este făurit în ceruri; uneltele ei nu sunt făcute din fier și din aramă, ci

din bunătate și din voință”. (*Omilii la Matei*, omilia XLIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 572)

„După cum tu pui un om ca să administreze averile tale, tot așa și Dumnezeu te-a pus pe tine administrator și vrea ca să cheltuiești averile cum trebuie. De aceea ți-a și lăsat averile - deși putea să ți le ia -, tocmai pentru ca să ai prilej să faci fapte bune, pentru ca, punând averile spre trebuința altora, să faci și mai călduroasă dragostea dintre oameni”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 880)

„Să nu-ți închipui că averile sunt ale tale, din pricină că Dumnezeu, din larga Lui iubire de oameni, ți-a poruncit să le dai ca din ale tale. Ți le-a dat ca să poți ajunge și tu virtuos. Nu socoti, dar, că sunt ale tale averile pe care le ai! Nu! Când îi dai săracului, îi dai averile lui. N-ai spune că împrumutând pe cineva cu bani, ca să facă vreo negustorie, că banii pe care i-ai dat cu împrumut sunt ai lui. Tot așa și cu averile tale. Ți le-a dat Dumnezeu ca să neguțătorești cerul. Nu face, dar, pricină de nerecunoștință covârșitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 880-881)

„... aruncarea averilor. Aceasta-i fapta mare a apostolului Petru. Spui că nu poți să le arunci? Dimpotrivă, e totul cu puțință! Dar dacă nu vrei, nici nu te silesc, nici nu te forțez. Un lucru însă te rog! Cheltuiește cât de cât cu cei nevoiași și nu căuta să ai pentru tine mai mult decât îți este de neapărată trebuință”. (*Omilii la Matei*, omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1006)

„Dacă vrei să-i lași (pe copii – n.n.) bogați și în siguranță, lasă pe Dumnezeu ca datornic al lor, și Lui încredințează-I testamentul cu această însărcinare. Dacă ei primesc banii, nu se pricep și nu știu cui să-i dea, și vor căpătui pe mulți nerecunoscători și vicleni; dar dacă tu, preîntâmpinând răul, vei împrumuta banii lui Dumnezeu, tezaurul rămâne neprimejduit, și înapoierea lui va fi în cea mai mare siguranță. Dar apoi Dumnezeu are și mulțumire că este dator, și în același timp și păstrează tezaurul nostru, privind cu plăcere pe creditorii Săi care n-au împrumutat pe alții, și unora le este dator, iar pe ceilalți îi iubește mai mult. Nici nu se bucură mai mult creditorii având datornici, pe cât se bucură Hristos având creditori. Unora nu le datorează nimic, și de aceea și fuge de ei; iar cărora le este dator, le și vine în ajutor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 123-124)

„Toate aceste bogății, zic, să le luăm cu noi, căci mai buni suntem noi decât zidurile casei, și mai însemnați decât locul pe care călcăm. De ce, lăsându-ne pe noi la o parte, ne concentrăm toată grija în averi, pe care ducându-ne nu le vom putea lua cu noi, ba de multe ori chiar rămânând aici nu le putem stăpâni, pe când ne stă de față mijlocul acesta de a ne îmbogăți, și nu numai aici, ci chiar și acolo a ne arăta mai îmbelșugați? Căci cel ce poartă în sufletul său și aurul, și țarina, și casa, oriunde s-ar arăta el, se arată întovărășit de această bogăție. Și cum ar fi cu putință aceasta? Ei bine, este cu putință, și încă cu multă ușurință. Dacă tu strămuți toate acestea în cer prin mâinile săracilor, toate le vei strămuta și le vei depozita pentru sufletul tău, și chiar moartea de ar veni la urmă, nimeni nu va putea să ți le răpească, ci și acolo ducându-te vei fi bogat.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 284-285)

„Dacă sufletul nu este al tău, apoi banii cum pot fi ai tăi? Cum deci cheltuiești în ceea ce nu trebuie, cele ce nu sunt ale tale? Nu știi că pentru aceasta vom da răspuns, ca unii ce rău le-am întrebuințat? Deci fiindcă nu sunt ale noastre, ci ale stăpânului, trebuia ca să le cheltuim cu frații noștri, fiindcă tocmai pentru aceasta a fost învinuit și bogatul din Evanghelie, precum și cei ce nu hrănesc pe Domnul, ca unii ce n-au făcut așa. Nu spune că *Eu cheltuiesc din ale mele și din ale mele mă desfățez*, căci nu sunt din ale tale, ci din cele străine, și zic străine, fiindcă tu voiești așa, pe când Dumnezeu voiește ca cele încredințate ție să le cheltuiești pentru frații tăi. Cele străine sunt ale tale numai atunci când tu le cheltuiești cu cei săraci, iar dacă tu le cheltuiești fără crutare numai cu tine singur, apoi atunci străine s-au făcut cele ale tale. Fiindcă le-ai întrebuințat cu cruzime, și zici că: *Este drept ca cele ale mele să le cheltuiesc numai spre mulțămirea mea*, pentru aceea eu zic că sunt străine, căci cele ale tale sunt de obște tuturor, după cum de obște este și soarele, și aerul, și pământul, precum și celelalte. După cum se petrece cu trupul nostru, că îngrijirea sau slujba nu se mărginește numai la unul din mădularele lui, ci se întinde asupra fiecărui mădular în parte, iar de nu cumva se mărginește numai la unul din mădulare, apoi atunci întregul trup își pierde puterea sa – întocmai așa se petrece și cu averile.

Și pentru ca să fac mai lămurit ceea ce voiesc a zice, iată, de pildă, că hrana dată trupului pentru toate mădularele lui nu se împărștie în chip a măsurat la toate, ci numai la unul din mădulare; ei bine, atunci este străină cu totul de acel mădular – și cum să nu fie străină, dacă nici nu o poate mistui și nici nu-l poate hrăni? – pe când dacă ea se împărștie la toate de obște, atunci este a tuturor la un loc și a fiecăruia în parte. Tot așa se petrece

și cu averile: dacă singur te bucuri de ele, atunci le-ai pierdut – că nu rodesc răsplata cuvenită – pe când dacă le împarți și altora, apoi atunci mai cu seamă sunt ale tale și atunci vor rodi, adică îți vor aduce folos. Nu vezi că mâinile slujesc, gura mestecă și moaie mâncărurile și pânțelele le primește? Nu cumva oare zice pânțelele: *Fiindcă eu le-am primit, pentru aceea trebuie a le stăpâni pe toate?* Deci nu spune astfel de vorbe nici tu în privința averilor, căci datoria celui ce primește este de a împărtași și pe alții din cele ce a primit. După cum răutatea pânțecelui este de a stăpâni mâncărurile numai pentru sine și a nu le împărți în chip amăsurat tuturor mădularelor, când întregul trup se și vatămă – tot așa și răutatea celor bogați este de a stăpâni tot ceea ce au pentru dânșii, căci atunci și pe dânșii, și pe alții pierd. Ochiul de asemenea primește în sine lumina, însă pentru aceasta nu este îndreptățit a stăpâni numai pentru sine lumina, ci luminează întregul trup – căci nu este după fire a o stăpâni singur pentru sine, pe cât timp ele este ochi. Nasul iarăși simte mirosul, însă nu-l stăpânește numai pentru sine, ci-l trimite crierului, și pune pânțelele în legătură cu acel miros plăcut și, în sfârșit, prin el întregul trup se simte bine. Picioarele călătoresc singure, însă nu se poartă numai pe dânsele singure, ci duc în același timp întregul trup. Tot așa și tu, orice ți s-a încredințat, nu stăpâni tu singur, fiindcă totul vei vătăma, și chiar pe tine însuși mai înainte de alții.

Dar aceste împrejurări nu se văd petrecându-se numai cu mădularele trupului, ci și în toate lucrurile omenești. Căci, de pildă, dacă fierarul n-ar voi să împărtașească nimănui meșteșugul lui, apoi atunci și pe sine, și pe celelalte meșteșuguri le va dărăpăna. De asemenea, și curelarul, și lucrătorul de pământ, și pitarul, precum și fiecare din cei ce au vreun meșteșug sau vreo lucrare din cele trebuitoare, dacă ar voi să nu împărtașească pe altul din meșteșug, apoi nu numai pe alții, ci chiar și pe sine însuși se va pierde pe lângă ceilalți. Și ce spun eu de cei bogați? - Căci chiar și cei săraci dacă s-ar molipsi de răutatea voastră a celor lacomi și bogați, apoi atunci pe voi v-ar vătăma mai mult, fiindcă dacă, de pildă, n-ar voi să-și dea brațele lor, curând v-ar face săraci și pe voi, ba încă chiar v-ar pierde cu desăvârșire. De pildă, dacă lucrătorul de pământ nu și-ar da munca sa, dacă corăbierul nu ar voi să-și ia lucrul său pe corabie, dacă ostașul n-ar voi să se duca la război, apoi înțelegeți bine câtă vătămăre ați putea avea de aici. Așa că chiar de n-ar mai fi nimic alt, cel puțin temeți-vă și rușinați-vă de aceasta și urmați înțelepciunea aceluia. Nu împărtașești din avere pe nimeni? Apoi atunci este drept ca nici tu să nu te împărtașești de ajutorul cuiva. Dar dacă aceasta s-ar petrece, apoi atunci totul s-ar răsturna pe dos.

Pretutindeni deci a da și a împărtăși și pe alții din ale noastre este începutul multor bunătăți, fie cu semințele, fie cu ucenicii, fie cu meșteșugurile, fie în sfârșit cu orice. Dacă, de pildă, cineva ar voi să stăpânească meșteșugul numai pentru sine, apoi și pe sine și întreaga viață va răsturna. Dacă lucrătorul de pământ ar păstra semințele acasă îngropate, ar pricinui o foamete grozavă. Tot așa și bogatul dacă face astfel cu banii săi, mai înainte de cei săraci pe sine se va nimici, îngrămădindu-și pe capul său flacăra cea mai arzătoare a gheenei. După cum dascălii, chiar de ar avea cât de mulți ucenici, totuși pe fiecare îl împărtășește din meșteșugul lor, tot așa și tu fă ca să câștigi mulți cari au primit binefaceri de la tine, ca toți să zică de tine că *pe cutare l-a scăpat de sărăcie, pe cutare de primejdii și că cutare s-ar fi pierdut dacă, după darul lui Dumnezeu, nu s-ar fi bucurat de sprijinul lui; și că a dezlegat pe cutare de boală, pe cutare l-a izbăvit de pârâșii săi, pe altul, fiind străin, l-a primit la dânsul, pe celălalt, care era gol, l-a îmbrăcat*. Cuvintele acestea sunt mai bune decât mii de bogății și mii de comori, și pe toți îi va întoarce către tine mai mult decât hainele cele aurite, sau caii cei împodobiți, sau slugile cele nenumărate ce vin în urma ta. Acestea chiar te arată greoi tuturor, și de toți vei fi urât, ca un dușman de obște pe când acelea te vor vesti ca pe un părinte obștesc, și ceea ce este mai mult decât orice, că și bunăvoirea lui Dumnezeu îți va urma pretutindeni în faptele tale. Spună atunci cutare că *mie mi-a înzestrat copila la măritiș*, un altul că *mie mi-a crescut copilul și l-a făcut bărbat desăvârșit*, un altul că *m-a scăpat de nenorocire și celălalt că m-a izbăvit de primejdii*.

Asemenea cuvinte sunt mai bune decât cununile de aur și au mii de vestitori în cetate despre iubirea ta de oameni. Aceste glasuri sunt cu mult mai dulci și mai plăcute decât glasurile vestitorilor cari merg înaintea împăratului sau a stăpânitorilor, căci ele te vestesc drept mântuitor, binefăcător, sprijinitor și, în sfârșit, cu numele pe care le dăm lui Dumnezeu, iar nu lacom, mândru, nesățios și chițibușar. Nu, rogu-vă, să nu dorim a auzi nici unul din aceste cuvinte, ci numai din celelalte. Căci dacă și pe pământ asemenea cuvinte rostite fac pe cineva strălucit și vestit, dar încă când sunt scrise și în ceruri, și când în ziua cea de pe urmă însuși Dumnezeu le va vesti în auzul tuturor, poți pricepe singur de câtă însemnătate și de câtă strălucire te vei bucura atunci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, pp. 102-104)

„Dacă tu, de pildă, îți bați joc de averi, el nu are unde să te lovească, nu are de unde să te înșface, căci ai scos rădăcina relelor, și când ai scos

rădăcina, nici rod rău nu va mai ieși de acolo.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 321)

„Deci spune-mi: Oare vom mai iubi noi un dușman atât de grozav? Nu, rogu-vă, iubiților, ci să fugim de dânsul fără să ne mai uităm îndărăt, și chiar de ne-ar cădea în mâni, să nu-l ținem în stăpânirea noastră, ci să-l legăm cu mâinile săracilor. Căci aceste legături pot să-l stăpânească mai mult și din jitnița acelora niciodată nu va dispărea; și, în sfârșit, acest necredincios va rămâne credincios, îmblânzit, numai prin dreapta cea dătătoare de milostenii. Deci dacă vreodată ne-ar cădea în stăpânire niscaiva averi, să le predăm săracilor prin dreapta cea dătătoare de milostenii, iar de nu ne-ar cădea, să nu le căutăm, nici să ne strângem de gât, și nici pe cei ce le au să-i fericim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 383)

„Că dacă averile, nu rămân, totuși cele din ele rămân. Și lucrul cel de mirat este că dacă sunt păzite, se pierd, iar dacă sunt împărțite, rămân pentru totdeauna!” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 178)

„Să nu cheltuiți bogăția în cele ce nu trebuiesc, ci în acelea care aduc lui Dumnezeu multă mulțumire, fiindcă El ne-a făcut moștenitori a mari daruri și oprind pentru Dânsul pe cele mici, nouă ne-a dat pe cele mai mari.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 183)

„Sau poate nu știți, că cu cât cineva are mai mult, dorește încă mai mult?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 69)

„Cei ce au averi, să le întrebuițeze așa precum a poruncit Pavel: *Cei ce au, zice, să fie ca cei ce nu au și cei ce se folosesc de lumea aceasta, ca și cum nu s-ar folosi* (I Cor., 7, 29-31), ca astfel să ne învrednicim bunurilor făgăduite nouă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, pp. 69-70)

.....
„Dumnezeu te-a făcut bogat: pentru ce te faci sărac? Dumnezeu te-a făcut bogat pentru ca să ajuți pe săraci și pentru a mântui păcatele tale prin dărniciile față de frații tăi. El ți-a dat bani, nu pentru ca, închiși în lăzi, să nu servească decât la pierirea ta, ci pentru ca, împărțiți prin dărnicii folositoare, să poată contribui la mântuirea ta. El ți-a dat o avere nesigură și trecătoare

pentru ca să stingă focul iubirii tale de aceste lucruri pieritoare.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 47)

„Nimic nu-i atât de înșelător ca bogăția! Nimic nu-i atât de schimbător ca averea! Așadar, pentru că stăpânirea averilor este nesigură și adesea își ia zborul de la noi mai iute decât o pasăre și fuge cu mai multă nerecunoștință decât un rob, să ne folosim de ele atâta vreme cât suntem stăpânii lor, ca, în schimbul unor averi nestatornice, să luăm bunătăți statornice și să moștenim comoara cea gătită în ceruri.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 458)

„... așa se întâmplă și cu bogăția. Dacă se închide, atunci ea face zgomot și se înfurie mai rău decât leul. Iar dacă o scoți din închisoarea cea întunecoasă și o împarți la săraci, atunci această fiară sălbatică se face blândă ca o oaie, vânzătorul se face acum apărătorul și mijlocitorul tău, stânca cea primejdioasă se preface într-un liman sigur și furtuna într-o drăgălașă liniște.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 65)

„Ceva asemenea poți să vezi la corăbii. Dacă ele sunt prea încărcate cu mărfuri, se scufundă, iară dacă povara lor este măsurată, atunci ele aleargă cu ușurință peste valuri. Așa ni se întâmplă și nouă. De ai grămădit prea multă bogăție, se cere numai o mică furtună, sau o neizbutire neașteptată, și corabia ta se prăpădește împreună cu oamenii săi (adică împreună cu sufletul tău). Iară dacă tu strângi numai atâta avere pe cât îți este de trebuință, poate să vie și o furtună puternică, tu vei trece valurile cu ușurință. Așadar, nu dori mai mult decât ai trebuință, ca să nu pierzi totul; nu aduna mai mult decât este neapărat, ca să nu ți se ia și cele neapărate, și să nu pășești peste marginile cele convenite, ca să nu te lipsești de toate. Descotorosește-te mai ales de prisosință, pentru ca, cel puțin, să ai de ajuns cele de nevoie. Nu vezi tu că și vierii taie vița, pentru ca puterea ei să nu iasă prin frunze și prin curpeni, ci să rămână în rădăcină, aducând cu atâta mai bune roduri. Fă și tu asemenea. Taie frunzele și curpenii ce sunt de prisos și întoarce toată puterea la aducerea de roade. Dacă tu nu faci aceasta câtă vreme ești norocit, negreșit ai să te aștepi ca nenorocirea să vie asupra ta. Deși este încă liniște, totuși tu trebuie să te temi de furtună.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 65-66)

„Îngroapă în cer avuțiile tale, și vei dobândi de pe urma lor rod îmbelșugat. Tot ce sădim în cer dă roade frumoase; roade mai mari, mai bune decât cele sădite în pământ, roade bogate, așa cum e și firesc să dea tot ce-și are rădăcina în ceruri. Iată bunătățile de care te vei bucura de pe urma unei astfel de fapte: mai întâi, vei dobândi viața veșnică și făgăduințele date celor ce iubesc pe Dumnezeu, făgăduințe pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit (I Cor., 2, 9). În al doilea rând, vei locui în veci. În al treilea rând, scapi de toate grijile, temerile, primejdiile, uneltirile, dușmăniile și ura de aici de pe pământ. Câtă vreme îți vei păstra averile lângă tine se vor găsi negreșit unii care să ți le răpească. Dacă le vei muta în cer, vei duce o viață lipsită de primejdii, o viață sigură, o viață plină de liniște desăvârșită, căci credința îți va da tot ce-ți trebuie ca să trăiești. N-ar fi oare o prostie să cauți ca pământul să fie roditor, când e vorba să-ți cumperi o țarină, dar când e vorba să cumperi cer în loc de pământ, și să poți avea țarină în cer, să te mulțumești totuși cu o țarină pământească, să rămâi tot pe pământ, să înduri toate oboselile legate firesc de pământ și să înduri și păcatele acestor oboseli?” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 161-162)

„Bogăția atunci e bună celui care o are, când nu se folosește de ea numai pentru banchete și petreceri, nici numai pentru beții și plăceri vătămătoare, ci când se desfătează de ea cu măsură, iar ceea ce rămâne împarte ca să potolească foamea săracilor. Atunci e bună bogăția.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul VII, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 161)

„Bogăția nu e rea dacă o întrebuițăm cum trebuie.” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 300)

„De ți-e voia să lași pe copiii tăi bogați, lasă-le pe Dumnezeu datornic, că, copiii de-ți vor lua banii nu știi cum să-i păzească sau unde îi să îi dea. Ci de vei apuca tu mai înainte și-i vei da împrumut lui Dumnezeu prin săraci, le va rămâne lor comoara avuției nefurată și va fi plata ușoară și încă îți vor mulțumi. Datornic ni se face nouă Dumnezeu și-i iubește pe aceia ce-I dau împrumut și le este dator decât pe cei cărora nu le este dator; de aceea, de ți-e voia să ai pe Dumnezeu prieten, fă-L datornic copiilor tăi, că nu se bucură atât de mult cel ce împrumută pe datornicii săi, cât se bucură

Dumnezeu de oameni când le este dator și de oamenii aceia la care nu le este dator, El fuge și-i sunt urâți. Dar pentru ce să dai avuția ta celor bogați? Că iată Hristos, adică săracii stau gata și așteaptă să ia banii tăi, să-i păzească și să-i adauge și cu multă mulțumire să ți-i plătească, că din mâna lui Hristos nimeni nu poate să-i apuce. Și nu păzește numai banii câți îi dai, ci încă pentru ei te izbăvește și pe tine din nevoile trupești și sufletești ce-ți vin asupra. Pentru că oamenii cei ce iau avuția să ne-o păzească le pare că ne fac bine căci o păzesc, iar Hristos nu face așa, că nu-i mulțumești tu, ci încă El îți mulțumește și mărturisește că i-a luat de la tine. La fel cel ce-ți păzește avuția cere plată de la tine, iar Hristos mai mult îți plătește ție.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 70-71)

„Bogat te-a făcut Dumnezeu ca să ajuți pe cei săraci, ca să risipești păcatele tale cu milostenia pentru mântuirea altora. Ți-a dat Dumnezeu bani și avuție, nu ca să-i ascunzi pentru răul tău, ci ca să-i împarți pentru mântuirea sufletului tău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 132)

„Ar putea să ne fie prețioasă această bogăție a cărei folosire zgârcenia o neglijează în mod nebunesc. Ea se face pentru a-i ajuta pe săraci, a șterge păcatul, a închide iadul, a deschide cerul, a slăvi pe Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 617)

„Bogăția nu are altă siguranță și altă rodnicie puternică, decât atunci când ea se varsă în sânul săracilor și prin sărac i se dă lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 620)

BOGĂȚIA (reaua ei chivernisire)

„Legătură grea și cătușe este bogăția, legătură grozavă pentru cei ce nu știu a o întrebuința cum se cade, tiran crud și neomenos, care poruncește totul spre vătămarea celor ce-i slujesc. Dar dacă am voi, am răsturna din scaun acest tiran, și l-am face ca să meargă după noi, iar nu să ne poruncească. Și cum s-ar putea face aceasta? Când noi vom împărți bogăția cu toții îndeolaltă. Câtă vreme bogăția se găsește singură și numai în stăpânirea unora, atunci întocmai ca și un tâlhar de codru ea toate relele le pricinuieste – dară când noi o punem la mijloc, atunci nu ne va mai stăpâni, căci noi cu toții o vom lega bine din toate părțile.

Și acestea le spun nu fiindcă bogăția ar fi un păcat prin sine însăși, ci păcat este a nu o împărți cu cei săraci și a nu o întrebuița bine, fiindcă Dumnezeu nimic nu a făcut rău, ci toate bune foarte. Astfel că și averile sunt bune, dar numai dacă nu stăpânesc pe cei ce le au și dacă se împărțesc spre a alina sărăcia aproapelui. Nici lumina nu este bună când nu împărție întunericul, ci încă îl mai prelungește, tot așa nici bogăția care, în loc să facă să piară sărăcia, ea dimpotrivă, o mai sporește. Cel ce se îmbogățește [cu adevărat], nu caută ca să ia de la alții, ci îngrijește de a veni în ajutorul altora; iară cel ce caută ca să ia de la alții, nicidecum se îmbogățește, ci el este cel sărac. Așadar, nu averile prin sine însele sunt un rău, ci rea este cugetarea omului care duce bogăția la sărăcie. Astfel de oameni sunt mai ticăloși decât săracii care cerșesc pe la răspântiile drumurilor, cu traista în gât și cu trupurile betegite. Niște astfel de oameni îmbrăcați în haine strălucite de mătase sunt mai ticăloși decât cei îmbrăcați în zdrențe; cei ce se plimbă cu mândrie prin târg sunt mai vrednici de jale decât cei ce stau pe la răspântiile drumurilor sau intră prin ogrăzile oamenilor, strigând și cerând de pomană. Căci aceștia cel puțin laudă pe Dumnezeu și grăiesc vorbe vrednice de milă și izvorâte dintr-o înaltă filosofie, pentru care îi și miluim, le întindem o mână de ajutor și niciodată nu-i învinovățim. Dar cei ce se îmbogățesc rău, mormăie printre dinți cuvinte de cruzime și neomenie, cuvinte de răpire și de poftă satanicească, pentru care și sunt de toți urâți și huliți. Căci, în adevăr, gândește-te bine: Ce se crede de toți oamenii a fi urâcios și necinstit? A cere de la cei bogați, sau de la cei săraci? Negreșit că a cere de la cei săraci. Și tocmai aceasta fac bogații, căci nici că ar îndrăzni a se apropia de cei mai bogați decât ei, pe când cei săraci cer celor mai bogați. Săracul nu cere de la cel sărac, ci de la cel bogat – pe când bogatul sfâșie pe cel sărac. Și iarăși, ce este mai frumos, spune-mi, a lua de la cei ce dau de bunăvoie și cu mulțămire, sau a sili și a supăra pe cei ce nu vor să dea? Negreșit că a nu supăra pe cei ce nu vor să dea. Dar cei bogați și aceasta o fac, căci săracul ia de la cel ce dă de bunăvoie și cu mulțămire, pe când bogații iau de la cei ce nu vor să dea, ceea ce este dovada celei mai mari sărăcii. Că dacă n-ar primi cineva nici la un ospăț să se ducă, când cel ce l-a chemat nu a știut să-și arate mulțămirea către el, apoi cum să fie ceva bun a lua banii altuia cu sila? Pe câinii care latră, oare nu pentru aceea îi înconjurăm și fugim de dânșii, că ne supără cu prea marea lor îndărătnicie? Aceasta fac și cei bogați. Dar aceasta este purtarea cea mai necinstită, căci cel ce face totul spre a lua de la alții, pentru ce nu s-ar face și de răs amenințând cu frica pe alții? De altfel, și de câini temându-ne, de multe ori azvârlim de la noi ceea ce avem în mâini. Și iarăși, ce poate fi mai necinstit, spune-mi, a cere cineva de pomană fiind îmbrăcat în zdrențe, sau în haine de

mătase? Când cineva este bogat și îngrijește de niște bătrâni săraci pentru a le lua avutul, deși sunt poate și copii la mijloc, apoi atunci de ce iertare poate fi vrednic?” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XIII, pp. 137-138)

BOGĂȚIA (râvnirea bogăției)

„Dar, zici tu, cum se face că fiind cineva răul, se îmbogățește și nu pătimește nici o nenorocire? Dacă fiind bun se îmbogățește, aceasta este după dreptate, dar când este rău, ce vom zice? Că cu toată bogăția lui este de jelit, fiindcă bogăția adăogată la răutate mai mult ațâță patima. Dar cutare, zici tu, a primit bogăția de la strămoșii săi și o cheltuiește cu curvele și cu desfrânații, și totuși nu pătimește nimic. Ce spui? Curvește, și tu zici că nu pătimește nimic? Se îmbată, și crezi că el se dezmiardă în desfătări? Nu cheltuiește banii în nimic folositor, și încă zici că-l pizmuiești? Dar ce ar putea fi mai rău decât un asemenea om, care își vătăma astfel sufletul? Dacă trupul lui ar fi schilodit sau ciuntit, ai zice că este vrednic de mii de lacrimi – și când îi vezi întregul suflet schilodit, încă îl crezi și fericit? Dar nu simțește, zici tu. Dar tocmai pentru aceasta este de jelit, ca și cei nebuni. Cel care știe că este bolnav, negreșit că va chema pe doftor și va primi doftoria cuvenită – pe când cel ce nu se cunoaște, nici a scăpa de boală nu va putea. Și pe acesta tu îl ferești, spune-mi? Nu este însă nimic de mirat, fiindcă cei mai mulți sunt certați cu adevărata filosofie. Pentru aceea vom fi pedepsiți cu cea mai grea pedeapsă, fiindcă deși suntem certați, noi totuși nici nu ne gândim a ne izbăvi de rău. Pentru aceea mânie, pentru aceea tristețe, pentru aceea tulburare întruna, fiindcă Bunul Dumnezeu arătându-ne adevărata viață fericită, adică aceea a virtuților, noi am lăsat deoparte această cale care duce la fericire și ne-am deschis o altă cale, care duce spre bogăție și averi, dar care este încărcată cu mii de rele.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, p. 309)

„... în adevăr, oare nu este vrednic de răs, spune-mi, că noi cari așteptăm nemurirea și toate cele bune, pe carele ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, iată că ne certăm pentru cele care rămân aici și le credem că acestea sunt de râvnit? Că dacă încă ai trebuință a afla că bogăția nu este vreun lucru mare, că cele de aici sunt umbră și vis, că se împrăstie toate ca fumul, apoi atunci stai afară de sfânta sfintelor, stai la poartă, zic, căci încă nu te-ai făcut vrednic de intrarea în Împărăția Cerurilor. Dacă tu nu știi încă a osebi firea lor cea schimbăcioasă

și veșnic în prefacere, apoi cum vei putea să le disprețuiești? Dar dacă spui că știi, apoi atunci încetează a vorbi în zadar și a descoase de ce cutare este bogat și de ce altul este sărac. Căci prin aceasta tu faci ca și cel ce, plimbându-se prin lumea întreagă, ar întreba întruna: Pentru ce oare acela este alb, celălalt negru, pentru ce unul este cu nasul turtit, celălalt cu nasul în sus. După cum acestea nu sunt defel însemnate pentru noi, de ar așa sau altminteri, tot așa nici dacă unul ar fi sărac și celălalt bogat, și cu atât mai mult altele de acest fel; ci totul vine de la felul întrebuițării.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 310)

„Și cum ne dorim oare pe cele de aici? Fiindcă nu le dorim pe cele cerești după cum trebuie. Dar aceasta oare de unde vine? De la trândăvie. Dar trândăvia de unde vine? De la disprețul ce avem de adevăr. Și disprețul acesta de unde vine? De la ușurința și prostia noastră de a ne lipi de cele de aici și a nu cerceta mai întâi cu scumpătate firea lucrurilor. Dar aceasta iarăși de unde vine? De la aceea că nu se ia aminte nici la citirea Sfintelor Scripturi, nici la viețuirea cu bărbați sfinți, iar adunările cu cei răi a le depărta și a fugi de ele.

Deci ca nu cumva să se întâmple așa, și valuri fără sfârșit să ne cuprindă și să ne ducă în noianul răutăților, să ne înece și să prăpădească cu totul, apoi până mai este vreme să ne ridicăm, iubiților, și stând pe acea piatră puternică – voiesc să zic de dogmele și cuvintele lui Dumnezeu – să putem depărta de la noi neliniștea și tulburările vieții de aici. Căci numai așa ne vom izbăvi și noi de acea neliniște, și pe alții cari poate se îneacă îi vom putea scăpa, și astfel ne vom învrednici de bunătățile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 311)

„... cei ce doresc mai mult decât le trebuie sunt mai nenorociți decât cerșetorii, ca unii ce sunt stăpâniți de un mai mare dezgust de toate decât aceștia.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 430)

BOGĂȚIA (pofa bogatului după bogăție crește neîncetat)

„Tulbură-se și apele dar iar se aliniază, clătește-se și pământul dar se așează și se întărește, bani nu încetează niciodată. Aceasta a luat și spre aceea caută, stăpânește una și spre alta se nevoiește. Și de setea iubirii de argint vânându-se, se face

mai galben decât aurul pentru avuția cea multă pe care o pofteste.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 34)

BOGĂȚIA (goana după bogății)

„Dar vorbele bogaților care anume sunt? Sunt vorbele porcilor, și ale câinilor, și ale lupilor, și ale altor fiare sălbatice! Vorbele unora sunt de mese și de bucate, de mâncăruri drese cu mirodenii, de vinațuri alese, de miresme, de haine și, în sfârșit, de toate celelalte îmbuibări. Alții vorbesc de dobânzi și împrumuturi, plăsmuind înscrisuri și fluturându-le în vânt încărcate cu datorii de nesuferit, a cărora stăpânire o au de la părinți și de la străbuni, și în puterea cărora unuia îi ia casa, altuia țarina, altuia robul sau celelalte ale lui. Ce ar putea spune cineva de acele testamente scrise cu sânge în loc de cerneală? Căci sau punând de față vreo primejdie mare, sau fermecându-i cu niscaiva făgăduințe mici, acești lupi au înșelat pe cei ce aveau ceva câștigat, dezbrăcându-i și lăsându-i pieritori de foame, iar ei intrând prin furtișag în avutul lor. Toate acestea nu întrec oare până și furia și sălbăcia fiarelor din codru?

Pentru aceea vă rog ca să fugim de astfel de bogăție care este încărcată cu omoruri, să câștigăm bogăția cea duhovnicească și să căutăm averile cele din ceruri, căci cei ce au niște astfel de averi sunt cu adevărat bogați, sunt cu adevărat cuprinși, bucurându-se și de bunătățile de aici, și de cele viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 138)

„Ai văzut cum aurul nu lasă pe oameni ca să fie oameni, ci îi preface în fiare sălbatice și draci? Ce ar putea fi mai de jelit ca bogatul, care în fiecare zi se roagă și dorește a fi foamete, ca astfel să câștige el aur mult? Patima lui îl duce la cele potrivnice omenirii întregi, căci nu se bucură pentru că a câștigat din belșug roade, ci tocmai de aceasta se întristează, fiindcă a câștigat mult. Deși cel ce câștigă mult ar trebui să se bucure, totuși acesta se întristează. Ai văzut că, după cum ziceam, cei bogați nu atâta plăcere simt din cele de aici, pe câtă nemulțămire îndură din cele ce încă nici nu s-au întâmplat? Cel ce a câștigat miriade de chile de grâu se întristează și oftează mai mult decât cel sărac. Acesta (săracul) având hrana trebuitoare, se încununează, saltă de bucurie și mulțamește lui Dumnezeu, pe când acela, câștigând atâta aur, se nemulțamește și crede că este pierdut.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, pp. 430-431)

„Nu bogăția este aceea care aduce omului plăcere și mulțămire, ci cugetarea cea înțeleaptă; iar dacă aceasta nu este, apoi chiar de ar avea cineva toate ale lumii, totuși se va crede mai lipsit și mai jelit decât toți. Căci și cel despre care ne este vorba acum, deși i se dăduse atâta cinste pe câtă voise, iarăși s-a întristat că nu i s-a dat mai multă, și dacă i s-ar fi dat și mai multă, el ar fi căutat alta și mai mare; și de i s-ar da la îndemână o baniță de galbeni, el chiar și atunci s-ar sfârși de întristare, ca nu cumva să fie numai o jumătate de baniță. Dacă nu chiar de la început a arătat o astfel de lăcomie, tu să nu te minunezi, fiindcă nici bețivii nu se înfierbântă de la început, ci după ce își umplu pânțele de băutură, încă mai grozav li se aprinde pofta de băut. Tot așa și aceștia, cu cât își vor strânge mai multe bogății, cu atâta ei se găsesc parcă în mai mare sărăcie, și cei ce agonisesc mai mult, aceștia sunt mai cu seamă cei săraci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 431)

„A voi ca să nu ai mai mult, de nicăieri nu vine, decât din prostie, din mizantropie și din mândrie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 175)

„Dacă, când un om este mâniat, aurul nu ne folosește la nimic, la ce ne va folosi și care va fi puterea sa pentru a potoli mânia lui Dumnezeu, care n-are nici o trebuință de bogățiile noastre? Să ne zidim case pentru a ne face adăposturi, iar nu pentru a ne mândri. Ceea ce întrece trebuința este de prisos și nefolositor. Voi luați o încălțăminte prea mare, ea vă supără și vă împiedică de a merge; tot astfel, o casă prea mare vă împiedică de a înainta către cer. Voiți să vă zidiți locuințe mari și frumoase? Eu nu mă împotrivesc la aceasta, dar ele să nu fie pe pământ; zidiți-vă în cer corturi, unde să puteți primi și pe alții, corturi care niciodată nu pier. De unde vine această patimă de a înseta după averile trecătoare și pământești?” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 43)

„Să nu crezi că, dobândind multe, vei dobândi și adevărata plăcere. Plăcere și bucurie și pace ai atunci când nu vrei să te îmbogățești. Dacă alergi după bogăție, atunci nu vei înceta să te chinui. Căci dorința de îmbogățire nu poate fi potolită. Cu cât străbați un drum mai lung, cu atât mai mult te îndepărtezi de scopul tău final. Cu cât îți dorești mai mulți bani, cu atât vei fi mai neliniștit.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 161-162)

„... bogății nu-și conțin nicidecum această poftă absurdă, chiar dacă ar pune stăpânire pe lumea întreagă, iar săracii se grăbesc să-i ajungă din urmă, și o turbare incurabilă, o nebunie de nestăvilit și o boală de neîndreptat cuprinde sufletele tuturor. Iar această dragoste a biruit și a scos afară din suflet orice altă dragoste. Și nu mai contează nici prietenia, nici rudenia. Și ce spun prietenia și rudenia? Nici femeia sau copiii; și ce alt lucru mai drag ar putea fi pentru bărbați? Toate sunt însă aruncate la pământ și călcate în picioare atunci când această stăpână crudă și nemiloasă cuprinde sufletele tuturor celor stăpâniți de ea. Căci ca o stăpână neomenoasă și ca un tiran nemilos, ca un barbar crud și ca o desfrânată care se dă tuturor și foarte cheluitoare, ea rușinează, torturează și supune la mii de primejdii și pedepse pe cei care au ales să-i fie sclavi. Și deși este înfricoșătoare și neînduplecată, sălbatică și nemiloasă, având o față de barbar sau mai degrabă de fiară, și e mai sălbatică decât un lup și un leu, ea pare a fi atrăgătoare și dorită și mai dulce decât mierea pentru cei înrobiți de ea. Și deși în fiecare zi făurește sabie și arme împotriva lor, le sapă prăpăstii și îi duce în prăpăstii și în stânci împletindu-le mii de năvoade ale osândei, e crezută atât de cei cucerți de ea că-i face amanți geloși. Și așa cum porcul își găsește plăcerea și delectarea tăvălindu-se în noroi și în mocirlă, iar scarabeii rostogolesc neconținut sferă de gunoi, tot așa și cei cuprinși de iubirea de arginți sunt mai nenorociți decât aceste animale. Fiindcă aici scârba este mai mare și noroiul mai împuțit; căci petrecând în această patimă cred ca de aici culeg multă plăcere, ceea ce nu ține de natura realității, ci de gândirea bolnavă de o asemenea lipsă de rațiune.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 245)

„Căci ce ți se pare, omule, că bogăția este demnă de căutat cu sânguință? Oare din pricina plăcerii meselor? Oare din pricina cinstirii și alaiului slujitorilor? Oare din pricina faptului că ea se poate răzbuna pe cei care o întristează și insuflă teamă tuturor? Fiindcă n-ai putea spune alte motive decât plăcerea, lingușeala, teama și pedeapsa; căci ea nu obișnuiește să facă pe nimeni nici mai înțelept, nici mai drept, nici mai priceput, nici mai bun, nici mai iubitor de oameni, nici mai presus decât mânia, decât pântecelul și decât plăcerile; nu învață nici moderația, nici reținerea, nici nu introduce sau sădește în suflet vreo altă parte a virtuții. N-ai putea spune de ce e pentru tine mai demnă de căutat și mai dorită decât acestea; fiindcă nu numai că nu știe să sădească ori cultivate nimic din cele bune, ci atunci când le găsește în

suflet le vatămă, le împiedică și le veștejește, iar uneori le smulge și introduce în locul lor cele contrare: o neînfrânare nemăsurată, o poftă de moarte, o mânie nedreaptă, o rătăcire a minții, o trufie și o pierdere a minții. Dar să nu mai vorbim despre acestea, căci cei cuprinși de această boală n-ar suporta să audă vorbindu-se despre virtute și răutate, fiind cu totul de partea plăcerii și din această pricină deveniți sclavii ei, fiindcă sunt învinuiți și demascați văzându-le.

Hai deci acum ca, lăsând deoparte cuvântul despre acestea, să aducem la mijloc și celelalte, și să vedem dacă bogăția are o plăcere, dacă are preț. Fiindcă eu unul văd lucrurile cu totul contrar. Dacă vreți, să cercetăm mai întâi mesele bogaților și ale săracilor și să ne întrebăm despre cei ce mănâncă la ele, cine sunt cei care strâng drept rod o plăcere curată și autentică: oare cei care zac toată ziua pe așternuturi de frunze și leagă ospetele de seară de cele de dimineață, care fac să le crape pânțele, care-și tocesc simțurile, care-și scufundă corabia sub excesiva povară apăsătoare a mâncărilor încărcând nava în exces și inundând-o ca într-un naufragiu al trupului, care nascocesc piedici la picioare, la mâini și la gură, și-și leagă tot trupul cu un lanț mai greu decât unul de fier, cel al beției și lascivității care nu mai preferă un somn adevărat și curat, nici nu sunt liberi de vise înfricoșătoare, care sunt mai nenorociți decât nebunii, și-și introduc în suflet un demon arogant, care sunt expuși ca la teatru râsului slujitorilor, sau, mai bine zis, sunt o tragedie și un prilej de lacrimi pentru cei mai moderați decât ei, care nu mai cunosc nimic din cele din jurul lor, nici nu mai pot spune sau auzi ceva, ci sunt purtați pe brațe de pe frunze pe pat? Sau cei treji și veghetori și care stabilesc măsura unora ca acestea cu nevoia, care plutesc cu vânt lin și care au drept cea mai mare plăcere la hrană și băutură faptul de a mai flămânzi și înseta?" (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătămă pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 7, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 246-247)

„... dacă ea pare pentru voi dorită și demnă de luptat pentru ea, nu e oare pentru că hrănește în voi patimile cele mai grele, dezlănțuind în acest scop mânia, umflând la maximum bășicile nebuniei slavei, antrenând și sculând spre demență? Dar atunci deci trebuie fugit de ea fără a întoarce capul, pentru că introduce în mintea noastră sentimente sălbatice, crude și aspre, lipsindu-ne la toți oamenii de adevărata cinstire, colorând în culorile ei ceea ce este contrar ei, aducând acest lucru din urmă la cei înșelați de el și convingându-i că nu e ceea ce este cu adevărat prin natura lui, ci ceea ce pare privirilor a fi astfel. Căci așa cum frumusețile femeilor desfrânate stau

în alifii și farduri care, deși ele sunt lipsite de frumusețe, fac ca vederea lor rușinoasă și urâtă să pară frumoasă și chipeșă pentru cei înșelați de ele, așa și bogăția care constrânge la linguşeală o arată pe aceasta drept cinste.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 9, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 248-249)

BOGĂȚIA (gravitatea agonisirii cu nesaț a bogăției)

„Spune-mi, care e deosebirea între noi, care clădim case mari și strălucitoare, și copiii care-și clădesc case, jucându-se? Care e deosebirea între noi care chefuim și cei care își mănâncă prânzul lor? Nici una, decât aceea că fapta noastră e însoțită de osândă. Și nu e de mirare că nu ne dăm seama de josnicia faptelor noastre; n-am ajuns încă bărbați; când vom ajunge, atunci vom cunoaște că toate acestea sunt copilării”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 307)

„Înmulțirea averilor aprinde mai mult flacăra, îi face mai săraci pe cei bogăți; că bogăția le înmulțește dorința și-i face să ducă lipsă de multe”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 729)

„De ce iertare suntem vrednici, când cu multă râvnă ne îngrădim cu bogățiile, care pun zid în calea spre împărăție, când nu numai că le încuiem în sipe și lăzi, ba le mai îngropăm și în pământ, în loc să le dăm să le păzească cerul? Te asemeni cu un plugar, care în loc să-și semene grâul într-un pământ bun, lasă pământul cel bun și-și îngroapă tot grâul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de grâu, iar grâul să se strice.” (*Omilia la Matei*, omilia IX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 117)

„Nu este, oare, cea mai mare nebunie să îngrămădim averi peste averi aici, unde cele adunate se pierd și se strică, iar acolo, unde rămân neatinsse și se înmulțesc, să nu depunem nici cea mai mică parte, și aceasta când toată viața noastră o vom petrece pe lumea cealaltă?” (*Omilia la Matei*, omilia XII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 152)

„Iisus Hristos ne-a răscumpărat și noi slujim bogățiile; deci noi proclamăm superioritatea unui alt stăpân, noi ne supunem unui alt stăpân, suntem foarte atenți la ceea ce ne poruncește El; drepturile moștenirii, drepturile, prietenia, legile, noi neglijăm totul pentru acest stăpân și-i jertfim

totul Lui. Nimeni nu privește cerul, nimeni nu se gândește la lucrurile viitoare. Dar, vai! Va veni vremea când aceste cuvinte și regretele noastre vor fi inutile; căci zice Scriptura: *Și în iad cine Te va lăuda?* (Ps., 6, 5). Aurul este dorit, el ne procură mari plăceri și ne atrage multă cinste, dar nu ca și cerul. Pe bogat, cei mai mulți îl urăsc și-l socotesc disprețuit; dar pe omul care este împodobit cu virtutea, toți îl cinstesc și-l respectă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVI, 3, p. 395*)

„Să nu crezi că în a se îmbogăți cineva se găsește plăcerea și mulțumirea, ci în a nu dori să se îmbogățească. Întrucât dorești a te îmbogăți, niciodată nu vei înceta a fi torturat. Pofta de bogăție este un amor nesatisfăcut niciodată, și cu cât vei înainta mai mult pe această cale, cu atât mai mult te-ai depărtat de sfârșit. Deci nu este oare aceasta o enigmă, o abrutizare și o mare nebunie?

Prin urmare, să ne depărtăm de rele, sau, mai bine zis, de cel dintâi rău, adică de bogății, și nici chiar să ne atingem de această poftă, iar de cumva ne-am atinge, să fugim categoric.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XII, p. 221*)

„Căci pe păcătoși trebuie întruna a-i jeli, mai vârtos când se bucură de bogăție și multă îmbelșugare, ca și pe cei bolnavi care se îmbuibă cu mâncărurile și se îmbată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIX, p. 429*)

„Căci cu cât cineva se înconjoară de mai multe, adică cu cât are mai mult, cu atât dorește și mai mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIII, p. 135*)

„Te întreb, dacă ai vedea pe un hoț că iese la drumul mare, că atacă pe drumetri, că jefuiește satele, că îngroapă în peșteri și vizuini aur și argint, că închide acolo cirezi multe de vite, că are haine și robi mulți de pe urma jafurilor lui, te întreb, îl vei fericii oare pentru bogăția aceea sau îl vei plânge pentru osânda ce are s-o primească? Și n-a fost încă prins, nici n-a fost dat pe mâna judecătorului, nici n-a fost băgat la închisoare, nici n-a avut pârâși, nici nu s-a pronunțat sentința, ci chefuiește, petrece, se îmbată și are de toate! Cu toate acestea, nu-l fericim pentru cele ce le are și se văd, ci-l plângem pentru cele ce-au să vină și cele ce-l așteaptă. Cugetă la fel și despre bogați și zgârciți. Sunt tâlhari la drumul mare, jefuiesc averile trecătorilor, îngroapă în cămărilor lor, ca în peșteri și vizuini, averile altora.

Să nu-i fericim, dar, pentru cele ce le au, ci să-i plângem pentru cele ce au să vină, pentru judecata aceea înfricoșătoare, pentru pedepsele de neînlăturat, pentru întunericul cel mai din afară (Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30), în care vor fi aruncați. Tâlharii scapă de multe ori din mâinile oamenilor, dar, cu toate că știm aceasta, nu ne dorim nici nouă, nici dușmanilor noștri viața și averea lor blestemată. Însă despre ceea ce se referă la Dumnezeu nu se poate spune aceasta; nimeni nu scapă de judecata Lui.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul I, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 49-50*)

„Că acela ce iubește banul n-are vrajbă numai cu vrăjmașii lui ci și cu prietenii și mai mult pe săraci îi urăște, căci nu are prieteni ci se află tuturor ca o povară. Și nu are numai sufletul lui pierdut ci și ticălosul lui trup de multe ori îl topește cu griji și-l îmbolnăvește. Cel ce urăște argintul oprește pofta banilor, iar cel ce vrea să se îmbogățească, mai mult aprinde focul poftii în sufletul lui, pentru că dacă dobândește zeci de mii de lei și alții încă pe atâția, mai pofteste și dacă dobândește dorește încă de două ori pe atâta și niciodată nu poate să stingă pofta cea vicleană a lăcomiei.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, pp. 28-29*)

BOGĂȚIA (pofta de avuții nu se poate însoți cu dreptatea)

„Nu este cu putință a locui împreună pofta de bani și dreptatea, fiindcă își au despărțite corturile lor. Deci nu te mai trudi a aduna la un loc cele ce nu se pot amesteca, ci alungă de la tine tiranica iubire de argint dacă voiești a lua dreptatea împărătească, căci aceasta este împărăteasa cea adevărată, care face slobozi pe cei robi; iar aceea face cu totul dimpotrivă.

Deci iubiților, cu toată graba să fugim de aceea și să îmbrățișăm pe aceasta, ca astfel să ne învrednicim și slobozeniei de aici, în același timp și împărăției cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIX, p. 181*)

BOGĂȚIA (nu bogăția în sine este rea, ci lăcomia și avariția)

„Bogățiile nu sunt oprite, dacă cineva se folosește de ele numai pentru trebuință. Căci, după cum am spus altădată că vinul nu este un rău, ci beția, tot astfel putem zice că bogăția nu este un rău, ci lăcomia și avariția.

Să nu confundăm pe bogat cu avar. Avarul nu este bogat: avarului îi lipsesc multe; ori, fiind lipsit de multe, el nu poate fi bogat niciodată.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 41)

„Bogăția nu este în sine ceva rău, ci rău este zgârcenia și lăcomia de avere. Altceva este un lacom de avere, și altceva un bogat. Așa, lacomul de avere este acela, care, deși are mult, totuși nu crede că este bogat, căci el de-a pururi tot mai mult pofteste. Dar cel ce pofteste mult, acela mai de grabă se poate numi lipsit, decât bogat și avut.” (*Cuvânt la Duminica a 3-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 66)

„Aceasta o zic nu ca să hulesc bogăția, ci hulesc pe cei ce le trebuiește bogăția, nu ca pe un lucru bun, că banii buni sunt (...) Buni sunt că mângâie sărăcia, înlătură lipsa, auzi cum zice Iov: *Eu eram ca un ochi orbilor, picioare șchiopilor, eu eram tată neputincioșilor*, aceasta este și fără de nici un păcat, pentru că împreună cu bogăția, este și iubirea de săraci, *casa mea era deschisă la fiecare care voia să intre*, zice Iov. Aceasta este slujba bogăției: să fie nu numai cu numele, ci și cu fapta. Această bogăție este slugă la acea bogăție, că această bogăție pe care o au oamenii pentru dâșii numai, este nume fără de faptă, iar acea bogăție pe care o au oamenii și pentru dâșii și pentru alții este bogăție adevărată, și care este acesta? Este bogăția bunătăților, bogăția milosteniei.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 19)

BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept și lacom)

„Căci dacă vă pare dulce a vă îmbogăți prin răpiri, amintiți-vă că Iisus Hristos vă oprește aceasta și aceea în continuu vă va deveni neplăcut și amar.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 4, p. 401)

„Chiar de ai stăpâni ceva cât de mic prin nedreptate, întreaga avere ți-a dospit-o acel puțin aluat. Pentru aceea, de multe ori cele puține băgate rău, scot pe cele multe câștigate bine.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XV, p. 156)

„Vezi poate în stăpânirea bogatului cutare casa celui sărac? Plângi, însă nu pe cel răpit și lipsit de bunul său, ci pe cel a răpit, căci el nu a dat, ci a luat un rău. Pe acesta l-a lipsit de cele de aici, pe când pe sine s-a scos singur din bunătățile cele negrăite. Dacă cel ce nu dă celor săraci se duce în

gheena, dar cel ce ia cele ale săracilor ce va pătimi?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVI, p. 170)

„Nici un sărac nu este silit a face atâtea rele din pricina sărăciei, pe câte fac bogații pentru ca mai mult să se îmbogățească și pe cele strânse să nu le piardă. Nu atât de mult dorește săracul cele trebuitoare, pe cât cel bogat dorește cele de prisos; nu atât este volnic săracul a se sluji de viclenie, pe cât poate acela. Căci dacă el și pofteste mai mult, în același timp și poate mai mult, apoi este vădit că și mai multe va face.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIII, p. 135)

„Cu toate că mulți mă strigă mereu, zicându-mi: *Te-ai legat de cei bogați*, le răspund că și aceia din totdeauna s-au legat de cei săraci. Eu m-am legat de bogați? Nu de bogați, ci de cei care folosesc bogăția în mod rău, căci mereu spun că nu pe bogat îl defaim, ci pe răpitor. Alta este bogatul și cel înstărit, și alta lacomul și hapsânul. Fă distincție între lucrurile acestea și nu le confunda pe cele neamestecate. Ești bogat? Nu te împiedic! Ești lacom? Te învinovățesc. Ai ale tale? Desfătă-te! Ai luat altele străine? Nu tac! Vrei să mă ucizi cu pietre? Sunt pregătit să-mi vărs sângele meu, doar te voi împiedica de la păcat.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 29)

„Este greu de închipuit că un om care câștigă bani cu nemiluita să-și câștige averea în chip cinstit; de cele mai multe ori își mărește averea nenorocind pe alții.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 174)

„Căci unde e bogăție și răpiri, acolo eu văd lup; unde e bogăție și cruzime, acolo eu văd leu, și nu om.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 133)

„Dacă vrei să scapi de judecata neînduplecatului Judecător, nu mai umbla după avere dobândită prin nedreptățirea celorlalți. În această viață, ești apărat de puterea banilor, de influența funcționarilor și de bunăvoința judecătorilor, însă în cealaltă viață, cine te va mai apăra? Acolo te vor însoți numai păcatele tale și strigătele celor nedreptățiți de

tine, care ajung până la tronul ceresc al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 232)

.....
„Nu-mi spui frate pentru care pricină vrei să te îmbogățești din lăcomie și din răpire, sau vrei să afle alții aurul și argintul pe care l-ai strâns cu strâmbătate și tu să rămâi numai cu blestemele și anatema de la aceia ce le-ai făcut strâmbătate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 26)

.....
„Lăcomia este un aluat vechi și ori în ce casă va cădea o va face necurată și pustie. Și măcar cât de puțin de vei strânge cu nedreptate, toată averea o dospește și o pierde, pentru aceea de multe ori cele puțin strânse cu strâmbătate au pierdut și au stricat lucrurile cele bune agonisite.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 26)

.....
„Cum ar fi o fiară sălbatică, ci mai vârtos nici fiarelor nu se aseamănă și face nedreptate fraților lui celor ce sunt de o credință cu dânsul și-i mănâncă pe dânșii, deci cum vei putea să dai seamă la Dumnezeu? Că nu vezi pe albină că dacă mușcă pe cineva ea moare? Învață-te și tu de la dânsa și nu face pagubă și scârbă fratelui tău pentru că mai înainte va veni moartea la noi și numai după aceea va merge la cei ce le-am făcut strâmbătate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 28)

„Pentru că n-ai hrănit pe cel flămând te muncește Dumnezeu, iar de ai dezbrăcat pe cel îmbrăcat, cum vei scăpa de judecata cea înfricoșătoare?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 29)

„... când vezi pe cineva îmbogățindu-se din strâmbătăți și din lăcomie, pe acel om nu-l lauda, ci să-l plângi, că bogăția adaugă munca acolo, de vreme ce adună la dânsul blesteme și urgie de la cei ce le face strâmbătate și muncile păcatelor sunt de multe feluri, după vreme și după obraji și după vrednicie și după cunoștință și necunoștință.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 40-41)

BOGĂȚIA (despre moștenirea bogăției dobândită prin nedreptate)

„Cel ce a moștenit o avere încărcată de nedreptăți, deși el nu a răpit nimic, totuși stăpânește cele ale răpitorilor, și prin urmare să știe bine că este

drept a pătimi pentru aceasta. Dacă tu ai luat averea cutăruia care a furat-o, iar acel răpit de dânsul venind, ar cere averea înapoi, apoi oare ți-ar fi de ajuns spre îndreptățire să răspunzi că nu tu l-ai furat pe el? Și ce ai răspunde, spune-mi, la o astfel de învinovățire? Că nu tu, ci altul l-a dezbrăcat? Dar tu stăpânești acum averea sau lucrul furat de la el. Că acela a răpit? Dar tu te bucuri acum de lucrul răpit. Toate acestea le prevăd chiar și legile din afară, care lăsând la o parte pe cei ce au răpit avutul altora, poruncesc a se cere de la aceia la care găsește cineva lucrul sau averea furată.

Deci de cunoști pe cei nedreptățiți, întoarce înapoi lucrul răpit și fă cu dânsii ce a făcut Zaheu acela cu multă bunăvoință, iar de nu știi și nu cunoști pe aceia, eu îți voi arăta și o altă cale și nu-și voi închide calea mântuirii. Împarte toată averea ta săracilor, și astfel te vei mângâia de răul făcut.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XV, pp. 156-157)

BOGĂȚIA (- sclavă sau stăpân ?)

„ - Oare Avraam, oare Iov n-au bineplăcut lui Dumnezeu, deși au fost bogați?

- Nu-mi vorbi mie de bogați ci de cei robiți de bogăție! Iov a fost bogat, dar n-a fost rob al lui mamona; nu era stăpânit de mamona, ci-l stăpânea; era stăpân, nu rob. Stăpânea toate averile lui, ca și cum ar fi fost administratorul unor averi străine; așa le stăpânea. Nu numai că nu răpea averile altora, ci chiar pe ale sale le dădea celor nevoiași. Și, ceea ce-i mai minunat, este că nici nu se bucura de averile sale; el însuși a arătat-o, spunând: *De m-aș fi bucurat de multa avuție pe care am avut-o* (Iov 31, 25). De aceea nici n-a plâns când a pierdut-o”. (*Omilii la Matei*, omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 273)

„Numai acela gustă plăcerile bogăției, numai acela este stăpân pe averile lui, care întrebuițează averile pe ceea ce trebuie; ceilalți sunt robii și prizonierii avuțiilor lor; își măresc patimile trupului și bolile sufletului. Cum poate fi plăcere și desfătare acolo unde-i împresurare de dușmani și război, unde-i furtună mai cumplită ca furtuna mării? Dacă bogăția dă peste un prost, apoi îl prostește și mai mult; dacă dă peste un desfrânat, apoi îl face și mai desfrânat.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 944)

„Trebuie să fiți stăpâni și nu robi; să le stăpâniți fără ca ele să vă stăpânească; a le folosi dar a nu abuza. Bogățiile se numesc în limba greacă cu un nume care înseamnă *a sluji*, pentru a ne face să înțelegem că trebuie să le facem să slujească nevoilor noastre și nu a le închide și a le păzi. Unul este de un slujitor, și celălalt de un stăpân; a le păzi este funcția unui slujitor, a le împărți este a unui stăpân. Voi nu le-ați primit pentru a le închide în pământ, ci pentru a le împărți. Dacă Dumnezeu voia să fie păzite, El nu le-ar fi dat oamenilor, ci le-ar fi lăsat ascunse în pământ; precum vrea să le împartă, El permite ca să le avem, ca noi la fel să le împărțim. Căci dacă noi le reținem în casele noastre, nu mai suntem stăpâni.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIX, 3, p. 94)

„Avarul este păzitorul, iar nu stăpânul bogățiilor sale; el este sclavul lor, iar nu posesorul. El ar da mai curând din sângele său decât aurul pe care l-a îngropat. Căci acest aur este pentru el un depozit, pe care-l ține și îl păzește cu atâta îngrijire încât oprește pe oricine de a se atinge de el. El se folosește tot atât de puțin de averile sale ca și cum i-ar fi străine; și ele îi sunt cu adevărat străine. Căci averile din care el n-ar putea să se hotărască să împărtășească și pe alții, cu care n-ar voi să ușureze trebuințele sărăciei, cu orice pedeapsă s-ar amenința avariția sa; se poate zice că aceste averi îi aparțin?” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 41)

„Ești stăpân pe multe averi? Să nu ajungi robul acelor peste care Dumnezeu te-a făcut stăpân! Rob al lor ajungi nu când le cheltuiești cum trebuie, ci când le îngropi în pământ.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 458)

„... nu învinuiesc pe cei bogați, nici nu hulesc banii și averile, ci întrebuințarea rea a banilor, cheltuirea lor în desfrânări. De aceea se numesc *bani*, ca să ne folosim noi de ei, nu ei să se folosească de noi⁸⁸. De asta se numesc *avuții*, ca să le avem noi pe ele, nu ele să ne aibă pe noi. Pentru ce vrei ca să ai ca stăpân o slugă? Pentru ce strici rânduiala?” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 300)

⁸⁸ Tâlcuirea Pr. Dumitru Fecioru: Cuvântul *bani*, χρήμα în limba greacă, derivă dintr-un verb care are înțelesul de *a se folosi de ceva*. De aici frumosul joc de cuvinte al Sfântului Ioan Gură de Aur, intraductibil în românește. (n.s. 334, p. 300)

BOGĂȚIA (punerea ei în păstrare de *stăpân* spre paguba și nenorocirea lui)

„Mulți oameni nu-și au locuința într-un singur loc și de multe ori nici nu vor sau nu pot să locuiască în altă parte, pentru că-i împiedică fie alte afaceri, fie boli trupești, dar vor să aibă pretutindeni și, ca să spun așa, în toate orașele, monumente ale lăcomiei lor, vor să aibă în toate coloane nemuritoare ale răutății lor; nu-și dau seama că-și pun pe capetele lor păcatele săvârșite cu adunarea celor averi, povară grea și cu anevoie de purtat; nu-și dau seama că desfătarea cu averi va trece altora, nu numai după ce pleacă de pe lumea asta, ci chiar și înainte de plecarea de aici. Dar chiar dacă nu li s-ar lua fără voia lor averile, totuși i le smulg, ca să spun așa, cei ai lui și le risipesc pe toate, iar lor nu le rămâne pentru desfătare nici cea mai mică parte. Dar pentru ce vorbesc eu de desfătare? Chiar de ar voi unii ca aceștia să se desfăteze cu toate averile lor, tot nu pot, că n-au decât un singur stomac pentru atâta mulțime de averi”. (*Omilia la Facere*, omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 269-270)

„Bogăția, a spune Domnul, nu vă vatămă numai pentru că înarmează pe noi împotriva voastră, nici numai pentru că vă întunecă desăvârșit mintea, ci și pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, făcându-vă prizonieri banilor, fără suflet și vătămându-vă de două ori: o dată pentru că vă face robi banilor, peste care ar trebui să fiți voi stăpâni, și a doua oară pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, Căruia mai mult decât tuturor ar trebui să-I fiți neapărat robi. După cum atunci când Domnul a vorbit de bogăție (Matei 6, 20), a arătat că este vătămată de două ori: și pentru că este depusă aici, pe pământ, unde o strică moliile și pentru că nu este depusă dincolo, în cer, unde nu poate fi furată, tot astfel și acum arată că pricinuieste o îndoită pagubă sufletească și pentru că ne depărtează de Dumnezeu, și pentru că ne supune lui mamona”. (*Omilia la Matei*, omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 272)

„Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona (Matei 6, 24).

Să ne cutremurăm la gândul că noi suntem aceia care L-am silit pe Hristos să spună aceste cuvinte, să pună adică aurul alături de Dumnezeu. Dacă înfricoșător este lucrul acesta, apoi mult înfricoșător este să o faci cu fapta, să preferi tirania aurului în locul fricii de Dumnezeu”. (*Omilia la Matei*, omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 273)

„Hristos nu defaimă averile, ci pe cei stăpâniți de averi. Dacă un bogat intră cu greu în împărăția cerurilor, cu mult mai greu lacomul. Dacă ești împiedicat să intri în împărăția cerurilor când nu dai averile tale, gândește-te ce foc strângi pe capul tău când iei averile altora!

- Dar pentru ce Hristos a spus ucenicilor că bogatul va intra cu greu în împărăția cerurilor, când ucenicii erau săraci și n-aveau nimic?

- Ca să-i învețe să nu se rușineze de sărăcie; își îndreptățește cum porunca ce le-o dăduse de a nu avea nici un fel de avere (Matei 10, 9-10).

Când a spus că e greu, a spus mai mult chiar, a spus că e și cu neputință; și nu simplu cu neputință, ci a spus cu tărie că e cu neputință, arătând lucrul acesta cu pilda cămillei și a acului.

Mai lesne este să intre cămila prin urechile acului, decât bogatul în împărăția cerurilor (Matei 19, 24). (Omilia la Matei, omilia LXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 729)

„... tu deci când îl vezi pe cel bogat că îi merge bine deși-i un ticălos și un nelegiuit, suspină și lăcrimează că bogăția aceea îi este adaos de pedeapsă. După cum cei care fac o mulțime de păcate dar nu vor să se pocăiască, își adună totuși multă urgie, tot așa și cei s-au bucurat de bună stare și n-au fost pedepsiți aici pe pământ vor suferi dincolo mai mare osândă”. (Omilia la Matei, omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 857)

BOGĂȚIA (atrage neplăceri și primejdii numeroase)

„Nu știu să fi murit cineva repede de foame; că poți găsi oricând ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăției, din pricina afacerilor, știu că mulți au fost uciși, unii în taină, alții în văzul mulțimii. Drumurile, tribunalele, orașele sunt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale și orașe? Și marea-i plină de sângele celor omorâți din pricina bogăției. Tiranul acesta nu s-a mărginit să stăpânească numai pământul, ci a năvălit cu multă furie și asupra mării. Unul pornește pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaș. Ce poate fi mai puțin credincioasă decât bogăția, când ea te pune pe drumuri, când îți primejduiește viața?”. (Omilia la Matei, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 118)

„Voi L-ați auzit pe Iisus Hristos numind adesea cu numele de spini (Mt., 13, 22), neliniștile veacului acestuia și închipuirile bogățiilor. Și sigur, aceasta cu dreptate; precum spinii sunt șerpi, bogățiile sunt la fel; precum

aceia îi sfâșie pe cei ce se apropie, la fel acestea sfâșie sufletul, și precum focul le arde cu ușurință, și pe care vierii nu pot să-i sufere, focul la fel va arde bogățiile acestei lumi, la fel vierul le va arunca.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXIV, 3, p. 118*)

„Cel ce stăpânește averile aici pe pământ, va suferi mii de rele. Ca și un câine turbat se repede și diavolul asupra celor bogați, voind a le răpi, ca pe o bucată de plăcintă sau pâine din mâinile copilului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VII, p. 120*)

„Întru nimic nu se deosebesc cei bogați de copiii cei mici supărați de căței, căci și asupra lor toți își ațâță vorba, toți îi hărțuiesc, toți îi trag de partea lor, nu numai oameni, ci și patimi barbare, ca beția, îmbuibarea pântecelui, lingușirea și toată desfrânarea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VII, p. 120*)

„Ascultă ce a făcut unul dintre profani, și rușinează-te cel puțin de filosofia lui. Se zice că unul dintre aceștia, intrând într-o casă strălucită și sclipind de aurul cel mult, de frumusețea marmurei și a coloanelor, și fiindcă a văzut și pe jos așternute covoare în toate părțile, deodată a scuipat în față pe stăpânul casei. Apoi, fiind dat în judecată pentru acest fapt, el a răspuns că deoarece n-a găsit în toată casa aceea nici un loc mai murdar, s-a văzut nevoit a scuipa pe fața aceluia! Ai văzut cât de ridicol se face cel ce se împodobește pe dinafară, și cât este de disprețuit de toți cei ce au mintea doar la lucrurile exterioare?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XI, p. 199*)

„Bogăția ne aduce o mare rușinare, iar pe diavol îl îngâmăfă mai mult împotriva noastră. Deci, de ce tu chiar înarmezi pe diavol contra ta și-l faci mai puternic? Înarmează-ți dreapta ta contra lui, făcând săracilor milostenie.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, p. 284*)

„... nesigur lucru este bogăția. Din pricina ei nu numai casele se sparg, ci încă și morminte și sicrie. Deci ce ar putea fi mai ticălos, când nici chiar moartea nu-i poate aduce liniștea cuvenită, ci acel trup fricos, nici lipsit de viață cu este scutit de relele din viață, fiind urât de toți acei care l-au pizmuit atât de mult încât s-au grăbit de a-l război până și atunci când el era țărână și cenușă, și încă cu mai mare furie decât pe când trăia? Că pe atunci

tălharii intrând în odaia cu banii, mișcau din loc lăzile cu bani, iar de trupul lui se depărtau, și nu ar fi luat atâtea încât să-i dezbrace și trupul, dar acum nici de trupul lui nu se depărtează mâinile cele spurcate ale pângăriturilor de morminte, ci îl mișcă și-l întorc în toate părțile, și-l batjocoresc cu multă cruzime. După ce fusese predat pământului, iată că aceștia dezbrăcându-l de haine și lăsându-l gol, l-au aruncat și au fugit. Dar cine poate fi atât de dușman ca bogăția, care pe când sunt în viață le pierde sufletul, iar după ce mor, și trupul îl batjocorește, și nici măcar nu-i dă voie a se ascunde sub pământ? – ceea ce de altfel este obișnuit până și pentru cei osândiți, și pentru cei osândiți pentru fapte necinstite. Căci pentru aceștia legiuitorii cerând osânda cu moarte, nimic mai departe nu cer – pe când pentru aceia, bogăția și după moartea lor cere osândă grozavă, lăsându-i privirilor omenеști goli și fără morminte, priveliște tristă și vrednică de milă. Într-adevăr, aceștia pățimesc cu mult mai grozav decât cei osândiți de hotărârea judecătorilor, căci aceia poate o singură zi sau și două rămânând neîngropată, la urmă sunt predați pământului, iar aceștia fiind predați pământului, sunt batjocoriți. Și dacă acești tâlhari când pleacă nu iau și sicriul, apoi aceasta mulțămিতা nu bogăției, ci sărăciei, fiindcă sărăcia îi apără. Dacă însă și sicriul îl vor încredința bogăției, și lăsând sicriul de piatră, vor face unul de aur, firește că și pe acesta îl vor pierde.

Atât de necredincioasă este bogăția! Căci nu atâta este a celor ce o au, pe cât a celor ce o răpesc. Astfel că este de prisos vorba aceea care încearcă a arăta că bogăția este cu anevoie a fi cucerită când cei ce o au nu pot avea siguranță nici chiar în ziua sfârșitului lor.” (*Comentariile sau Tălcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 382)

„Căci ce fericire este aceasta? – Afară numai de nu vei învedera că și cei ce se luptă cu fiarele sunt de râvnit, căci închizând în cuști de fier acele fiare prețioase – vorbesc de stăpânii acelor fiare – dânșii nu îndrăznesc nici măcar a se apropia, ci stau deoparte tremurând de frică, și pun pe alții ca să se lupte cu dânsele. Cam așa pățimesc și cei ce se îmbogățesc, căci închizând în cămărilor lor averile ca pe niște fiare sălbatice, primesc în fiecare zi mii de răni de la ele. Și se întâmplă cu averile pe dos decât cu fiarele, căci acestea când sunt scoase din cușcă, vatămă pe toți pe care-i întâlnesc în drum, pe când averile în vreme ce sunt închise și păzite, sunt vătămatoare și pierd pe cei ce le stăpânesc și pe cei ce le păzesc.

Dar noi, iubitorilor, pe fiara aceasta să o îmblânzim. Și o vom îmblânzi atunci când nu o vom închide, ci o vom da în mâinile tuturor celor care au

trebuință. Astfel vom putea câștiga de aici și bunătățile cele mai mari și, în viața de acum viețuind cu siguranță și nădejdi bune, ne vom învrednici a sta înaintea dreptului judecător cu îndrăzneală, și a dobândi bunătățile cele veșnice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 383)

„Pavel, căci când el voia a smulge pe cei bogați din ghearele iubirii de argint nu zicea numai că bogăția este vătămătoare, ci că bagă pe cineva și în ispite. *Că cei ce voiesc a se îmbogăți, zice, cad în ispită* (1 Tim. 6, 9). Fiindcă deși s-ar părea că bogăția scapă pe cineva de ispite, totuși de fapt se petrece cu totul potrivit de ceea ce cred bogații. Unii se făleau iarăși pentru înțelepciunea de afară, ca stând neclintiți în această credință; apostolul însă le-a arătat că nu numai nu folosește crucii înțelepciunea cea de afară, ci încă o și goleşte. Se făleau că se judecă de către alții, crezând nevrednic a se judeca de ai lor, ca fiind mult mai înțelepți cei de afară; apostolul însă a arătat că a se judeca de cei de afară este un fapt urâcios. Se făleau că mănâncă din jertfele idolești, ca dovedind prin aceasta cea mai desăvârșită cunoaștere, iar el le-a arătat că a nu ști ca să iconomisească cineva cele ale aproapelui este dovadă de cunoaștere nedesăvârșită.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 387)

„Pretutindeni deci iubirea bogăției împinge pe mulți la lăcomie în timpul vânzării.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 431)

„Dacă ai fi sprinten îmbrăcat, nu te-ai teme de nimic, nici de invidie, nici de tâlhari și nici de cei ce uneltesc viclenii asupra ta. Nu te îmbogățești atât în bani, cât te îmbogățești în griji; nu te îmbogățești atât în proprietăți și moșii pe cât te îmbogățești în primejdii și multe agonii de moarte, care toate la un loc îți aduc multe ispite și multe pofte. Acestea și altele ca acestea sufăr acei ce voiesc a stăpâni multe bogății.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 135)

„După cum strâmtoarea pricinuieste multe rele și neajunsuri, la fel și belșugul. Mulți după ce au ajuns a avea de prisos, sau chiar din belșug, de multe ori au devenit mai leneși, nu au știut să se folosească de acea îmbelșugare, ba încă cei mai mulți dintre ei, văzându-se cu avere multă, nu

au mai vrut să facă nimic.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XVI-a, p. 267)

„Nimic nu este așa de amăgitor ca bogățiile: ele sunt astăzi cu tine, mâine vor fi contra ta. Ele pricinuesc din toate părțile invidia; sunt dușmani de casă, tovarăși periculoși. Voi sunteți martori că vorbesc adevărul, voi care îngropați și ascundeți cu atâta neliniște aurul și argintul vostru, acest aur și argint care vă expune acum la cele mai groaznice pericole. Căci vedeți că săracii sunt scutiți de griji și liberi de neliniște, în timp ce bogații suferă mii de greutate și merg căutând în toate părțile în ce loc ar putea îngropa aurul lor, în ce mâini l-ar putea încredința.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 43)

„Nimic nu este așa de expus invidiei ca un om bogat; și dacă mândria se unește la bogățiile sale, se găsește atunci așezat pe o prăpastie îndoită și toți îi declară război sângeros.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 44)

„Există o singură necinste și o singură lipsă de vază, aceea de a fi bogat. Cu adevărat, bogăția este o mare necinste. Bogăția dă cuiva numai slava de a fi nemilos, trândav, molâu, îngâmfat, râvnitor de slavă deșartă, sălbatic, îmbrăcatul hainelor frumoase nu-ți dă cinste și vază. Dimpotrivă, ai cinste, ai vază dacă te îmbraci cu fapte bune.” (*Despre slava deșartă*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 397-398)

„Te întreb, să nu te aprinzi oare într-adevăr de mânie și de urgie, să nu-ți fie necaz când vezi că altul nu are nici hrana de toate zilele, iar tu faci din argint atâtea și atâtea lucruri care nu-ți folosesc la nimic, nici măcar pentru fală? Da, nici pentru fală nu-ți vor folosi! Dimpotrivă, se vor întoarce împotriva ta! Tu îți faci lucruri din argint ca să fii strălucit și cu vază, dar sentâmplă contrariul. Oamenii n-au să spună că ești strălucit și cu vază, ci toți au să te acuze că ești nemilos, zgârcit și plin de cele mai grele păcate. Cât e de mare invidia tuturor, cât e de mare dușmănia și ura tuturor! Cât de mult doresc toți căderea ta! Las de o parte hula pe care astfel de bogați o născocesc împotriva lui Dumnezeu, deși acesta e cel mai mare rău din toate; iar înainte de asta, orice-ai spune, vei găsi la cei bogați un rău mai mare decât altul.” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 203)

„... mulțimea averilor și banilor nu aduce nimic [bun] în plus celor ce le au, ci griji și lupte și frică și primejdii, să nu socotim că avem ceva mai puțin decât bogății.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 83)

„Așa cum omul este zadarnic, trecător și muritor, la fel este și bogăția. Sau poate că bogăția este și mai zadarnică, căci de multe ori nu moare odată cu omul, ci piere înaintea lui. Fiecare din voi cunoaște exemplele atâtor și atâtor bogăți care au ajuns în sărăcie. Aceștia continuă să trăiască, dar averea lor a pierit. Și măcar de-ar fi pierit numai averea, fiindcă de obicei îl duce la pieire și pe deținătorul ei. N-ar greși cineva dacă ar numi bogăția slujitor nerecunoscător, slujitor ucigaș, care-l omoară pe stăpânul său.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 155)

„Așadar bogăția este un trădător, trădător și fugar și ucigaș. Atunci când nu te aștepți îți scapă și te părăsește și te distruge.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 155-156)

„Bogatul are multe prilejuri de a fi vătămat; se teme pentru case, pentru slugi, pentru pământuri, pentru bani, ca nu cumva cineva să-l păgubească de ceva din acestea. Iar cel ce este stăpân peste multe se face rob la acele multe.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 169)

„Nu vei greși dacă vei numi bogăția *slugă rea, slugă mâncătoare de sânge și ucigătoare, slugă care dă plată stăpânului ei junghiere și cea mai rea*, că nu numai când îl lasă pe acel stăpân bogăția îl leagă la nevoie, ci și mai înainte de a-l lăsa, îl amestecă și îl tulbură. Pentru că nu-mi căuta pe cel ce este îmbrăcat cu haină de mătase și care este uns și miroase și care este pe dinafară odihnit. Ia descoperă inima lui, dezgolește gândul lui încă bogat fiind, și vei vedea înăuntru tânguire și tulburări și înfricoșări.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 18)

„Multe patimi rele hrănește bogăția cea rea la noi și pofta ei cea rea face pe oameni să se umfle ca bășicile cele ce se fac pe apă când plouă, așa și bogăția se umflă și ridică la mai multă mândrie și neomenie pe ticălosul bogat. Pentru aceea, să fugim de bogăția cea multă pentru că fiare înveninate și sălbatice pune în sufletul nostru și ne omoară. Precum se sulemenesc desfrânatelile cele din târg, așa este și bogăția, că face cinstea necinste.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 128-129)

BOGĂȚIA (nefericirea celor bogați)

„Bogatul este mai nefericit și mai bolnav decât îndrăgostitul și bețivul. Ar putea să-și plângă și mai mult nefericirea nu numai pentru că dragostea de avuții arde în el cu mai multă furie, dar și pentru că nu ascultă de sfatul nici unui om, dragostea lui de avuții fiind mai puternică decât dragostea de femei sau de băutură, îndrăgostiții de băutură și de femei, după satisfacerea poftelor lor, se satură, pe când cei stăpâniți de avuții, nu. Pentru acest motiv am și fost siliți să ni-i imaginăm pe iubitorii de băutură și de femei, căci în viața de toate zilele se văd mai rar oameni care să fie atât de mult stăpâniți de dragostea de băutură sau de dragostea de femei; în ce privește însă dragostea de avuții, vom putea da exemple nenumărate din viața de toate zilele.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 214)

BOGĂȚIA (urmările păgubitoare ale posesiunii egoiste)

„După cum vedem că valurile mării acum se urcă la mare înălțime, dar pe neașteptate iarăși se micșorează, tot așa vedem și pe oamenii care neglijează și săvârșesc păcatul: acum îi vedem mândri, cu sprâncenele ridicate, uimiți de lucrurile din lumea aceasta, dar pe neașteptate îi vedem doborâți, prizoniți de neagră sărăcie! Pe aceștia ni-i arată fericitul profet David, când zice: *Nu te teme când se îmbogățește omul sau când se înmulțește slava casei lui, când va muri nu va lua nimic* (Ps., 48, 17). Bine a spus: *Nu te teme! Să nu te turbure*, spune David, *mulțimea de averi și strălucirea slavei! Îl vei vedea pe cel bogat, pe cel slăvit, nu după multă vreme, zăcând la pământ, fără putere, mort, aruncat, hrană pentru viermi, lipsit de toate cele ce a avut, fără să poată lua ceva cu el, ci pe toate le lasă aicea*. Nu te neliniști, deci, când vezi pe cele de aici, nici nu ferici pe acela care le are, că după puțină vreme pe toate le va pierde. Așa e fericirea de aici! Așa e bogăția! Nu pleacă cu cei ce au avut-o pe pământ. Rămâne aici și fericirea și averea, iar cei ce le-au avut pleacă lipsiți și goi, îmbrăcați numai cu păcatul și cu poverile de păcate, strânse de ei cu răutatea lor.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 272-273)

„Pentru ce, dar, iubite, te străduiești să aduni lucruri, pe care le vei lăsa când vei fi răpit de pe pământ nu după multă vreme, lucruri care nu numai că nu-ți pot fi de nici un folos, ba dimpotrivă îți îngreunează povara de păcate ce o porți pe umeri și de care ai să te căiești fără de folos? De multe ori averile adunate prin lăcomia ta vor merge în mâinile dușmanilor;

tu, însă, vei da socoteală pentru ele. Poate fi, oare, mai mare nebunie ca aceea să te ostenești pentru alții și să fii osândit pentru cele ce te-ai ostenit?” (*Omilia la Facere*, omilia XLVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 156)

„Viața noastră nu se mărginește aici pe pământ, nici nu vom fi mereu în țara aceasta străină, ci nu după multă vreme ne vom întoarce în patria noastră. Să nu facem, dar, totul ca să nu fim săraci acolo. Ce folos avem să lăsăm în țara cea străină bogăție multă, iar în țara noastră să nu avem nici cele de necesară trebuință? Să ne grăbim, dar, vă rog, atât cât mai e timp să mutăm acolo bogățiile din țara cea străină”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 156)

„Spune-mi pentru ce ne înnebunim de pofta de bani, când ne stau în față împărăția cerurilor și bunătățile acelea nespuse? Pentru ce preferăm pe cele vremelnice, pe cele ce de multe ori nu ne rămân nici până seara, în locul celor veșnice, care ne rămân pururea? Poate fi, oare o nebunie mai mare ca aceasta, să ne lipsim și de bunătățile veșnice din pricina dorinței vremelnice și nici averi să nu ne putem bucura pe deplin? Spune-mi, te rog, ce folos ai de pe urma unei mari bogății? Nu știi, oare, că adaosul de avere nu aduce altceva decât haos de griji, bătaie de cap și privegheri? Nu vezi că aceștia, cei înconjurați de multe bogății, sunt mai mult decât toți oamenii, ca să spun așa, niște robi și că se tem în fiecare zi de umbre? Bogăția dă naștere la uneltiri, la vrăjmășii, la invidie cumplită și la mii și mii de rele. De multe ori poți avea pe cel care are nenumărați talanți de aur fericind pe meseriașul care-și câștigă hrana din munca mâinilor lui. Unde e bucuria, câștigul, când nu ne bucurăm nici de bogăția ce-o avem, ba mai mult pierdem și bunătăți mai mari din dragoste de bani? Dar pentru ce vorbesc eu de bunătăți mai mari, când pe lângă relele de aici, pe lângă pierderea bunătăților de acolo, mai suntem aruncați în gheenă? Nu mai pun la socoteală miile și miile de păcate adunate o dată cu bogăția, vicleniile, calomniile, răpirile, lăcomiile.

Dar chiar dacă ai scăpa de toate aceste păcate, lucru foarte, foarte greu, dacă, însă, folosești numai pentru desfătarea ta banii și averile și nu le dai din belșug celor nevoiași, focul gheenei tot te paște”. (*Omilia la Facere*, omilia L, II, în col. PSB, vol. 22, p. 175).

„Spune-mi pentru ce-ți strângi ție atâtea poveri de spini? Nu-ți dai seama că lași copiilor tăi pricini și prilejuri de păcate? Nu știi, oare, că tinerii prin ei înșiși alunecă ușor și sunt înclinați spre păcat? Când, însă, mai au și bani, atunci căderea în păcat e și mai ușoară. După cum dacă pui lemne pe foc focul se aprinde și mai tare, tot așa și tinerii dacă au pe mâna lor bani,

cum are focul lemnele, atunci se aprinde așa de mult cuptorul, încât cuprinde tot sufletul tânărului. Când va putea unul ca acesta să fie cuminte? Când va fugi de desfrânare? Când se va hotărî să se ostenească pentru virtute sau pentru vreo altă faptă duhovnicească? Niciodată!” (*Omilii la Facere*, omilia LIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 256)

„Nu poți vedea marea atât de frământată de valuri, cât este de frământat sufletul bogatului de gânduri și de patimi! Bogatul se poartă urât și cu ai săi și cu străinii. Dacă vreodată cineva îi răpește ceva din bogăția sa – că multe se pot întâmpla, mulți sunt uneltitori și multe sunt răutățile slugilor și violențele celor puternici! – atunci da, atunci vei vedea că viața unor asemenea oameni e cu neputință de trăit. De câte lacrimi nu sunt vrednici unii ca aceștia care se străduiesc să lucreze împotriva lor și vor să-și adune bogății spre paguba sufletelor lor?” (*Omilii la Facere*, omilia LIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 257)

„Când păgânii văd că ne zidim case strălucitoare, că ne facem grădini și băi, că ne cumpărăm moșii, nu vor să ne creadă când le spunem că noi creștinii ne pregătim de plecare într-un alt oraș. *Dacă ar fi așa, ne spun ei, ați vinde tot ce aveți în orașul acesta și ați depune prețul vânzării în celălalt oraș*”. (*Omilii la Matei*, omilia XII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 152)

„Că bogăția vatămă gândurile pe două căi: și prin traiul cel bun, și prin griji. Numai una din acestea este în stare singură să scufunde corabia sufletului. Gândește-te ce mare e vârtoarea când amândouă tăbărăsc asupra sufletului”. (*Omilii la Matei*, omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 527)

„Putrezi nu sunt numai cei care au bogății, ci chiar bogăția însăși. Hainele se strică, aurul se roade, grâul se mănâncă de viermi, iar sufletul, din pricina grijilor, este ros și mai putred decât toate cele ale lui. Dacă ai vrea să-ți pun în față sufletul unui iubitor de argint, l-ai vedea găurit peste tot de griji, putred de păcate și ros de viermi ca o haină mâncată de molii, fără nici o bucătică întreagă. Nu-i așa însă sufletul celui sărac, al săracului care de buna sa voie voiește să fie sărac. Sufletul îi strălucește ca aurul, sclipește ca mărgăritarul, înflorește ca trandafirul. Nu-l roade molia, nu-l fură hoții, nu-l tulbură grija lumii, ci-i ca îngerii; așa trăiește pe pământ”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 552)

„*Unde este comoara omului, acolo e și inima lui* (Matei 6, 21).

Domnul îți spune: *Dar, chiar dacă averea ta nu-i mâncată nici de molii și nu-i furată nici de hoți, paguba ta e foarte mare: ești pironit de cele de jos, schimbi libertatea cu robia, pierzi averile cele cerești, nu mai poți gândi cele înalte, ci totdeauna bani, dobânzi, împrumuturi, câștiguri și afaceri înrobitoare.*

Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare? Un om ca acesta este într-o stare mai rea decât un rob; își pune pe umeri cea mai cumplită tiranie, își vinde cel mai mare bun al său: noblețea de om și libertatea”. (*Omilii la Matei*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 265)

„Bogăția e o molie, și despre cum molia totul strică, necruțând nici chiar hainele de mătase, tot astfel și bogăția.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

„Cum că a fi și cineva bogat este încărcat de necinste, eu voi încerca a o dovedi. Mai întâi bogățiile fac spiritul nerușinat; și ce poate fi mai necinstit ca aceasta? Căci spune-mi te rog: dacă trupul este frumos și pe toți ceilalți îi biruiește cu frumusețea, iar în acest timp bogăția intervenind ar unelti și ar contribui să-l facă netrebnic, în loc de sănătos să-l facă bolnav, în loc de liniștit să-l facă împătimit și să-i bage hidropica în toate membrele, să-i umfle fața și peste tot să-l acopere cu umflături, să-i umfle picioarele și să i le facă mai grele decât butucii, să-i umfle pânțele și să i le facă mai mari decât un poloboc, iar după toate acestea nici măcar să nu permită, celor ce-ar voi să-l tămăduiască, ca să se apropie, - căci așa este stăpânirea, - ba încă i-ar da atâta libertate, încât să-l respingă pe cel ce s-ar apropia de el și să-l pedepsească, oare a fi cineva bogat în acest mod, este ceva bun? Și cum ar putea fi aceasta bine, dacă face spiritul atât de nesimțitor? Așadar stăpânirea bogăției este mai uricioasă decât boala, căci dacă cel bolnav și împătimit după ea, nu se supune prescripțiilor doctorului, aceasta e mai rău decât a boli chiar.

Tocmai acest lucru îl face bogăția, din toate părțile ea contribuie a se umfla spiritual și împiedică pe doctori a se apropia de el. Așadar, din cauza stăpânirii ce exercită ea, noi să nu fericim pe cei bogați, ci să-i jelim, după cum nu putem nici fericii pe acel ce vede un hidropic, și în loc să-l împiedice a-și încărca pânțele cu băuturi, cu cărnuri vătămătoare, el îl lasă în libertatea de a face ce voiește, deși ar avea putere să-l împiedice. Așadar stăpânirea nu poate fi pretutindeni ceva bun, precum nici cinstea, că și aceasta încarcă sufletul cu multă trufie. Dacă chiar corpul nu ar prefera să se îmbolnăvească de dragul bogăției, apoi atunci cum treci cu vederea spiritul, și-l lași să fie cucerit de această boală? Și încă nu numai atâta, ci să

primească și o altă pedeapsă? Căci și el prin bogăție capătă o fierbințeala mare, și este scuturat ca de friguri, friguri care nimeni nu le poate stinge. Bogăția nu-l lasă de a judeca drept, ci cu totul din contra: defectele, el le ia ca și calități, sau invers, nu suferă pe nimeni a-l contraria, și în puterea bogăției toate îi sunt premise a le face.

Nu va găsi cineva vreun spirit atât de încărcat de poftă și absurdități, ca spiritul celor ce vor a se îmbogăți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VII, pp. 84-85)

„Deci, să vedem care sunt pe care bogatul le face, sau mai bine zis, cel ce face o rea întrebuintare din avere; acela răpește, înșală, forțează lucrurile. Dar ce? Oare nu vei vedea născându-se din bogăție acele omoruri nebune, acele incesturi nepermise, acele șarlatanii, acele sulimanuri și mirodenii? Ai văzut că în sărăcie poate cineva mult mai în liniște decât în bogăție de a face fapta bună? Să nu-ți închipui că dacă bogății nu sunt pedepsiți aici pentru faptele lor, apoi nici nu păcătuiesc, că dacă s-ar putea cu ușurința de a fi pedepsiți aici bogății, desigur că din această cauză ai vedea închisorile pline de dâșii. Dar pe lângă altele multe bogăția mai are și acest rău, că cel ce câștigă bogăție și rămâne nepedepsit, niciodată nu va conțeni a face aceasta, ci va căpăta rane fără doctorie, și nimeni nu-i va putea pune frâu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, pp. 68-69)

„Osteneala adunării bogăției este știută, dar îndulcirea din ea nu se știe. Adeseori se întâmplă, că aceia ce noi am adunat și am agonisit cu osteneală, ajunge chiar în mâinile vrăjmașilor noștri, și după moartea ta moștenirea adeseori va fi în partea aceluia care, în curgerea vieții tale, de mii de ori te-au vătămat, ți-au făcut rău. Ei au îndulcirea banilor, și tu pe seama ta nu ai decât păcatele, pe care le-ai săvârșit cu agonisirea lor.” (*Cuvânt la Duminica a 3-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, pp. 67-68)

„Ce alergi tu ca un furios după lucruri trecătoare, care la moarte te părăsesc? Nimic nu este mai înșelător, decât bogăția, astăzi ea este pentru tine, mâine împotriva ta; de-a pururi înarmează ea ochii tuturor pizmașilor împotriva ta; ea este potrivnicul tău sub însuși acoperământul tău, și-ți face pe casnicii tăi vrăjmași ascunși.

Ce povară este bogăția, mărturisesc aceasta mulți chiar din cei bogați. Bogatul are mii de griji, umblă înapoi și încolo căutând, unde să-și îngroape banii, sau caută pe aceia, la care să-i poată pune.” (*Cuvânt la*

Duminica a 3-a după cincizecime, în vol. Predici la duminici și sărbători..., pp. 67-68)

„Nu este, nu este o altă piedică în călătoria noastră la ceruri, ca bogăția și ca păcatele pe care le naște bogăția! Cuvântul acesta nu-i al meu! Hotărârea vine chiar de la Hristos, Care a spus: *Mai lesne este a trece cămila prin urechile acului, decât bogatul în împărăția lui Dumnezeu* (Matei 19, 24).” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop și către mulțimea de popor, în vol. Despre preoție, p. 163*)

„Din ce motiv, omule, bogăția ți se pare lucru important? Neîndoielnic pentru că-ți plac ospetele scumpe, pentru că simți mulțumire când alții te admiră și te invidiază, pentru că poți cu banii tăi să le faci rău dușmanilor și, în fine, pentru că toți se tem de tine datorită puterii pe care ți-o dă bogăția. Da, din aceste patru motive alergi după bani: pentru plăcere, desfrâu, răzbunare și frică. Alt motiv nu există. Căci, de obicei, bogăția nu-l face pe om nici mai înțelept, nici mai cuminte, nici mai bun sau de oameni iubitor. Bogăția nu ne poate sădi în suflet nici o virtute. Ci dimpotrivă, dacă află acolo unele virtuți, le dezrădăcinează, ca să sădească în noi răutățile corespunzătoare.

Ți se pare, așadar, că bogăția este vrednică de râvnit și de dorit deoarece cultivă în sufletele noastre cele mai mari slăbiciuni, deoarece preschimbă mânia în faptă, deoarece umflă baloanele de săpun ale slavei deșarte, deoarece trezește în noi mândria? Tocmai din aceste motive trebuie să te ferești de ea, neîntorcându-ți nici măcar capul ca s-o privești. Altfel, va trimite să sălășluiască în inima ta câteva fiare sălbatice și înfricoșătoare, care vor deveni pricină de pierdere a oricărei cinstiri. Și înfățișându-ți necinstirea ca pe cinstire, va reuși să te înșele, precum desfrânatele urâte, care își înfrumusețează fața spoindu-se cu rujuri și vopsele și îi înșeală pe bărbați.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 153-154)

„Să-ți aduci aminte mereu și de spusele Domnului, care ne-a încredințat că e foarte greu ca bogatul să se mântuiască: *Cei ce au bogății, cât de greu vor intra ei în împărăția lui Dumnezeu! Că mai lesne este să freacă o cămilă prin urechile acului decât să intre bogatul în împărăția lui Dumnezeu!* (Luca 18, 24-25). Alături de această predică dumnezeiască pune, dacă vrei, tot aurul pământului, și vei vedea că nu poate cumpăni vătămarea pe care ți-o provoacă deținerea lui. Adică, chiar dacă ai avea pământurile și mărire tale, țările și orașele lumii, dacă ar

lucra pentru tine toată omenirea, dacă izvoarele ar țâșni aur în loc de apă, și atunci aş spune că nu valorezi nici trei bănuți, de vreme ce ai pierdut împărăția cerurilor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 158)

„Bogăția este pentru iubitorul de argint ceea ce este cuțitul pentru nebun. Ba chiar mai rău, căci nebunul, odată ce și-a înfipt cuțitul în piept, scapă pentru totdeauna de nebunia sa și nu mai este rănit a doua oară, pe când iubitorul de argint primește lovituri nenumărate în fiecare zi și nu scapă niciodată de nebunia sa. Dimpotrivă, cu cât este mai rănit de bogăție, cu atât mai tare înfinge cuțitul în rana sufletului său.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 226)

„Adevărul este că atunci când aduni avere, îți îngrași două din patimile tale cele mai înfricoșătoare: slava deșartă și înclinația spre plăceri trupești.

Te fălești cu casele și cu servitorii tăi, făcându-i pe ceilalți să te admire și să te invidieze; te dedai plăcerilor trupești și la tot desfrâul. Iată de ce ești lacom. Iată de ce vrei să răpești avutul celorlalți. Ca să-ți îngrași patimile, nu șovăi să-ți arunci frații pe drumuri și să le pricinuești tot felul de nenorociri. Să știi că frații tăi sunt mădulare ale trupului lui Hristos și disprețuindu-i pe ei, îl disprețuiești pe Hristos.

Crezi sau nu, să știi că te așteaptă iadul cel veșnic dacă nu te pocăiești pentru păcatele tale.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 231)

BOGĂȚIA (remedii recomandate celui avar)

„Ceea ce înțeleptul sfătuiește a face cu femeia desfrânată, zicând: *Ferește-ți calea ta de ea și nu te apropia de ușa casei ei* (Pilde 5, 8), aceasta o zic și eu pentru iubitorii de averi. Dacă cumva vei cădea pe nesimțite în noianul acestei nebunii, cu greu vei putea ieși de acolo. După cum când ești prins în vârtejurile apei nu vei putea scăpa ușor, oricât te-ai strădui, tot așa, ba încă cu mult mai rău, când vei cădea în adâncimea acestei poftes nu vei putea scăpa, și te vei pierde pe tine însuși împreună cu toate ale tale.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 221)

„Aur să nu se găsească în casele voastre, ci numai ceea ce este cu mult mai de preț decât miile de bogății, adică milostenia și iubirea de oameni, în loc de aur. Acestea ne dau nouă curaj înaintea lui Dumnezeu...” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 284)

BOGĂȚIA (sfaturi pentru cei bogați)

„Să învățăm pe copiii noștri să pună virtutea mai presus de orice și să socotească bogăția o nimica. Aceasta, da, este adeseori piedică în calea virtuții, când tânărul nu știe să se folosească de bani cum trebuie. Și după cum copiii cei mici adeseori se rănesc când umblă cu cuțite sau săbii, pentru că nu știu să le folosească cum trebuie – de aceea mamele nici nu-i lasă să pună mâna pe ele – tot așa și tinerii cad în mari primejdii, când primesc moștenire de averi și nu vor să le întrebuințeze cum trebuie. Cu ele își adună povară de păcate. Din ele se nasc desfătărilor, plăcerile rușinoase și nenumărate rele. Nu vreau să spun că numai averile-s de vină, ci că de vină sunt cei care moștenesc averile și nu știu să se folosească cum trebuie de ele.” (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 329)

„Disprețuiește-le deci pe ale tale, și le vei lua pe cele ale lui Dumnezeu. Aceasta o voiește El. disprețuiește pământul, și vei răpi Împărăția cerurilor. Acolo petrece-ți viața, iar nu aici; de acolo să-ți iei puterea, iar nu de aici. Căci, dacă ești întărit de acolo, nu numai oamenilor, ci și demonilor, ba chiar și diavolului le vei fi înfricoșat, iar dacă vei voi a fi stăpânit de averile acestea de aici, vei fi bun de disprețuit și de aceia, și de multe ori și de oameni. Oricât te-ai îmbogăți, în cele ale robilor te îmbogățești, iar dacă le disprețuiești, vei fi strălucit în casa împărătească. Astfel au fost apostolii, căci disprețuind casa aceasta a robilor și averile de aici, privește cum porunceau în cele din casa împărătească, în cele ceruri. *Cutare, zice, fie scăpat de boală, celălalt de demon, acela fie dezlegat, iar acesta legat.* Acestea se petreceau aici pe pământ, însă se săvârșeau în ceruri.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 119)

„Căci bogăția, nu numai că îi părăsește pe cei care o au, ci îi și ucide pe aceștia. Atunci când cineva se vindecă de aceasta, mai ales atunci este trădat. Ce-ți slujește bogăția care astăzi este la tine și mâine la altul? La ce-ți slujește aceasta, pe care niciodată nu poți s-o stăpânești? Vrei să te slujești de ea? Dorești s-o ai în stăpânire? Să nu te înmormântezi cu ea, ci dă-o în mâinile săracilor.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 29)

„Tu ești străin și călător pe pământ, patria ta este în cer. Strămută acolo toate averile tale, pentru ca să te bucuri din această lume de răsplata

care-ți este păstrată în cealaltă. Căci acel care e nutrit de bune speranțe și se încrede în bunurile viitoare, gustă chiar din această viață plăcerile împărăției cerului. Nimic nu este mai potrivit pentru a vindeca sufletul și a-l face mai bun decât a trăi în speranța bunurilor viitoare și de a strămuta în cer bogățiile sufletului tău, pentru a te ocupa cu toată grija cuvenită de partea cea mai prețioasă a ta.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 44)

„Patria ta este în cer. Așadar acolo pune capitalul tău, pentru ca să ai adevăratul folos și îndulcire de la el. Vrei să fii bogat cu adevărat, fă-ți pe Dumnezeu prieten, și vei fi cel mai bogat. Voiești să rămâi bogat, fii smerit; căci prin smerenie se slăbește pizma altora și atunci poți în tihnă să stăpânești ceea ce ai.” (*Cuvânt la Duminica a 3-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 69)

„Măcar că ești sănătos, trebuie să te gândești la boală, măcar că ești bogat și întărit, totuși trebuie să te gândești la sărăcie. Sfânta Scriptură zice lămurit: *Adu-ți aminte de foamete în vremea săturării, și de sărăcie și lipsă în zilele avuției* (Sir., 18, 25). Dacă tu vei cugeta așa, atunci te vei folosi de bogăție cu cumpătare și înfrânare, și vei suporta sărăcia cu mare statornicie. Când vine o nenorocire neașteptată, ne aruncă în confuzie, iară când vine una așteptată mai dinainte, nu ne poate zgudui și mâhni în așa mare grad. De aceea, totdeauna când vei aștepta sărăcia și nenorocirea, vei avea două foloase deodată: nu te vei semeți în norocire și în nenorocire nu te vei tulbura, nici nu te vei arunca la pământ. O nenorocire așteptată este ca și când ai fi încercat-o. Eu socotesc așa: de ești bogat, așteaptă în toate zilele să fii sărac. Pentru ce? O astfel de așteptare poate să-ți aducă cele mai mari foloase. Adică cel ce așteaptă sărăcia, nu se va îngâmfa întru bogăție, nu va fi molatic, nici dezmiardat, nici nu va pofti avere străină. Căci așteptarea unită cu frica îi slujește în loc de pedagog, îl face dibaci și cuminte, înfrânează simțirea lui, nu lasă să-i crească plantele cele rele ale lăcomiei de avere, ci le taie cu frica de nenorocire, ca și cu o secure.

Acesta este un folos neobișnuit de mare pe care îl câștigi prin așteptarea sărăciei. Nu mai mic este încă și al doilea folos, ce urmează din acesta, adică, când cu adevărat se ivește sărăcia, tu nu deznădăjduiești.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 66-67)

„Cel ce având bogăție gândește la sărăcie, acela nu va săraci lesne. Când însă frica de sărăcie nu te cumintește, atunci trebuie să vină asupra-ți sărăcia însăși, pentru ca să te aducă la dreapta socotință. Așadar, de ești

bogat, așteaptă sărăcia; de te afli într-o norocire și prisosință, teme-te de foamea cea viitoare; de ești cinstit, gândește că poate și necinstea să vină asupra ta; de ești sănătos, să ai totdeauna boala înaintea ochilor.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 67-68)

„Astfel este bogăția banilor, când se risipește atunci rămâne și stă, iar când se ține și se închide pierde împreună cu ea și pe cei ce o țin și o păzesc.

Risipit-a, dat-a săracilor. Dar ascultă și cele ce urmează. *Dreptatea lui rămâne în veac*, într-o zi a risipit bogăția, dar dreptatea lui rămâne pentru totdeauna și pomenirea lui se face nemuritoare.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 170-171)

BOGĂȚIA (și sărăcia)

„De acea sărăcie să fugim, de sărăcia care ne aruncă în păcat, din pricina căreia și bogatul acela era sărac, din pricina căreia n-a avut nici un strop de apă, cu toate că mult se ruga. Și cine-i atât de sărac printre noi încât să nu aibă nici apă? Nimeni! Chiar cei lihniți de foame pot avea un strop de apă; și nu numai un strop, ci chiar mai multă mângâiere. Bogatul acela, nu! Atât era de sărac! Și grozăvia cea mai mare e că n-a putut nicicând căpăta stropul de apă! Pentru ce, dar, ne minunăm de bogăție, când în cer nu ne poate duce? Spune-mi, te rog, dacă un împărat ar spune că bogații nu pot fi străluciți în palatele împărătești sau că nu se pot bucura de cinste, spune-mi, oare, nu și-ar arunca bogații cu dispreț averile? Ei bine, dacă disprețuim cu ușurință bogățiile, de știm că ele ne lipsesc de cinstea de a fi în palatele împărătești, cum nu vom arunca banii, cum nu ne vom depărta de averi când vedem că împăratul cerurilor strigă și ne spune în fiecare zi că încărcăți cu ele e greu să pășim pragul cel sfânt, să intrăm cu îndrăznire în împărăție?”. (*Omilii la Matei*, omilia IX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 117)

„Este mult mai bine a fi cineva sărac și să viețuiască în virtute, decât a fi împărat și să viețuiască în păcate. Săracul se bucură de toată mulțumirea sufletească; el nici nu simte sărăcia exterioară, din cauza bogăției launtrice. Pe când împăratul, desfătându-se în cele ce nu-i sunt de nici un folos, este chinuit tocmai în cele ce-i sunt cele mai intime, adică în suflet, în gândurile și în conștiința sa, care sunt nedespărțite de ființa sa și după moarte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, p. 65)

„Cel ce este stăpân al multor averi, acela este stăpânit și el de mai multă prostie, vreau să zic de mai multă poftă de averi, pe când cel ce are puțin, acela deja s-a izbăvit de această tiranie, și de aceea găsește mai multe ocazii de a face binele. Acesta și în închisoare pășește mai ușor, și pe cei bolnavi îi cercetează mai degrabă, și un pahar cu apă rece tot el îl dă mai lesne, pe când acela nu se înjosește de a face nimic din toate acestea, ca unul ce este înfumurat și mândru de bogăția lui.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„... sărăcia silește pe cineva a fi înțelept, pe când bogăția de multe ori îl împinge spre rele mari.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 380)

„... iubiților, să nu fugim de sărăcie, nici să admirăm bogăția, ci să ne deprindem sufletul a fi destoinic spre toate. Pentru că, dacă cineva își clădește casă, nu are în vedere doar ca nici ploaia să nu cadă pe dânsa, nici vreo rază a soarelui să nu o lovească – căci aceasta este peste putință – ci se gândește cum ea să fie destoinică a purta totul. De asemenea, și cel ce face o corabie nu se gândește ca nu cumva valurile să o spargă, și nici că face ceva ca furtuna să nu se ridice pe mare – căci și aceasta este peste putință – ci toată băgarea lui de seamă este ca pereții corăbiei să fie destoinici a înfrunta orice. Și cel ce se îngrijește de trup iarăși, nu se gândește ca să nu se întâmple vreo schimbare a aerului, ci ca trupul său să le sufere cu ușurință toate acestea. Tot așa să facem deci și cu sufletul nostru; să nu-l deprindem cum să fugă de sărăcie, sau cum să ne facem bogați, ci cum să întrebuițăm pe fiecare din acestea spre siguranța și mulțumirea noastră.

Pentru aceea, lăsând la o parte orice, să pregătim sufletul a fi destoinic și de bogăție, și de sărăcie. Chiar de nu s-ar întâmpla nimic omenesc, ceea ce de multe ori este peste putință, chiar și atunci cel ce nu caută bogăție este mai virtuos decât cel ce întruna se îmbogățește și știe a suferi toate cu ușurință. Pentru ce? Mai întâi că unul ca acesta de aici are siguranța, pe când acela de dinafară. Și după cum ostașul care împreună cu puterea trupului știe și meșteșugul de a război este mai bun decât cel ce se bizuie numai pe puterea armelor, tot așa și cel ce este îngrădit cu virtutea este mai bun și mai destoinic decât cel ce se încrede în bani. Dar bogatul chiar de nu ar cădea în sărăcie, totuși este cu neputință a fi în totul netulburat, fiindcă bogăția are multe valuri și tulburări.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 381)

„Pe sărac (săracul Lazăr - Luca 14 - n.n.) nu l-a împiedicat sărăcia să se bucure de împărăția lui Dumnezeu, la fel cum bogatului nemilostiv cu nimic nu i-a folosit bogăția pentru a scăpa de gheenă.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 55)

„Și ce folos ar avea cineva dacă ar câștiga lumea întreagă, dacă și-ar petrece toată viața în neazuri și în supărări, mai mult decât cel care nu are nimic? Așadar, nu averea sau sărăcia îi face pe oameni bogați sau săraci, ci gândul cel bun (care îi călăuzește). Vrei să devii bogat, tu, care ești în sărăcie? Îți stă la îndemână și nimeni nu te împiedică: disprețuiește bogățiile lumii; consideră-le a fi nimic - cum nici nu sunt de altfel - alunga din inima ta pofta bogățiilor și atunci te vei îmbogăți! Bogat e acela care nu voiește să se îmbogățească, precum și sărac e acela care nu voiește să fie sărac. Pentru ca, așa cum bolnav este cel care se zvârcolește în deplina sănătate, iar nu cel ce suferă boala mai mult decât cel sănătos, tot așa și în cazul de față: sărac e cel ce nu poate suferi sărăcia, ci în mijlocul bogățiilor se crede mai sărac decât cei săraci, în timp ce acela care suferă sărăcia mai ușor decât cei bogați, acela este într-adevăr cel mai bogat.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 56)

„... nu sărăcia și nici bogăția în sine nu este un bine absolut, ci voința liberă cu care noi suntem înzestrați. Această voință liberă s-o punem, deci, în rânduială și să ne deprindem a cugeta cu înțelepciune. Dacă aceasta va fi bine întocmită, nici bogăția nu va putea să ne scoată din împărăția cerurilor și nici sărăcia nu ne va face să avem mai puțin; ci vom suferi în liniște sărăcia, fără a pune în primejdie dobândirea bunurilor viitoare și fără a ne pricinui aici vătămare. Ci vom fi mulțumiți și aici și ne vom învrednici de bunurile cerești.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 58)

„Nici bogăția nu ne duce în ceruri și nici sărăcia nu ne duce în iad, ci doar intenția bună sau rea. Așadar, această intenție s-o îndreptăm, pe aceasta s-o orânduim așa cum se cuvine și totul ne va fi ușor. Așa cum tâmplarul – fie că are unelte de fier, fie din aur – în același fel lucrează lemnul, ba cu cele de fier ar lucra și mai bine, la fel și în cazul de față, unde virtutea este mai ușor de dobândit prin sărăcie. Iar că așa este, ascultă-L pe Hristos spunând despre bogăție: *mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în împărăția lui Dumnezeu* (Mt., 19, 24), în timp ce nimic de acest fel n-a spus despre sărăcie, ci dimpotrivă: *Du-te,*

vinde averea ta, dă-o săracilor (...) după aceea vino și urmează-Mi (Mt., 19, 21). Așa că cerul se câștigă dând averea săracilor și urmându-I Lui!

Așadar, să fugim de sărăcie, căci ea ne aduce împărăția cerurilor și de asemenea, să nu privim bogăția ca pe un lucru bun, de vreme ce-I pierde pe cei care nu sunt cu luare-aminte, ci să avem întotdeauna ochiul ațintit către Dumnezeu, să ne folosim cum se cuvine de cele pe care El ni le-a dăruit, să întrebuițăm cu chibzuință, zic, și de puterea trupului, și de averea noastră, și, în sfârșit, de toate celelalte.” (*Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XI-a, pp. 202-203*)

„Dacă bogăția ar fi un bun, nu ar fi pus Dumnezeu pe săraci ca să stea înaintea ușilor casei Sale.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia XI, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 283*)

„Cei ce n-au moștenit averi de la părinți să nu fie triști, nici mâhniți, ca fiind mai prejos de cei bogați, fiindcă mai mari vor avea, dacă vor voi. Căci cu mai multă ușurință se vor mișca spre milostenie, ca și văduva din Evanghelie, iar față de aproapele nu vor avea nici o pricină de dușmănie și va fi mai slobod decât toți ceilalți. Nimeni nu-l va putea amenința pe unul ca acesta cu confiscarea averilor, căci el este mai presus de asemenea rele. Și după cum cei ce fug dezbrăcați nimeni nu i-ar prinde degrabă, iar pe cei îmbrăcați cu multe haine și de-abia purtându-se i-ar prinde îndată, tot așa se petrece cu bogatul și săracul. Unul se împiedică în hainele sale: în miile de griji, mâhniri, mâinii și întărâtări spre mânie, chiar dacă poate n-ar fi prins; pe când celălalt, chiar de ar fi prins, totuși iute va putea scăpa și fugi, nefiind împiedicat de nimic.

Toate acestea îngroapă sufletul în pământ, așa-zicând, și încă nu numai acestea, ci și altele multe trase de bogăție. Că, de pildă, pentru a trăi cineva cu cumpătate sau în simplitate este mai greu pentru cel bogat decât pentru cel sărac, precum și a fi izbăvit de mânie este mai greu pentru acela decât pentru acesta. *Deci, zici tu, și mai mare plată va lua.* Cătuși de puțin. Și de ce oare, dacă el izbutește de a săvârși cele grele? Fiindcă el însuși și-a creat greutățile, de vreme ce nu ni s-a poruncit să ne îmbogățim, ci încă din contră, așa că tu singur îți făurești mii de piedici. Alții aruncă de la dâștii nu numai banii și averile, ci și muncesc până și trupul, ca unii ce merg pe cărarea cea strâmtă, pe când tu nu numai că nu faci așa, ci încă îți sporești și aprinzi mai mult cuptorul patimilor și te înconjuri de altele. Și deci te duci pe drumul cel cu ușurință de cucerit. Acel drum îi primește pe astfel de oameni, pe când drumul sau calea cea strâmtă îi duce pe cei întristați, pe cei ce nu

poartă cu dânșii nimic, decât numai aceste greutateți, care pot fi duse pe această cale: milostenia, filantropia, bunătatea, blândețea. Dacă le porți pe acestea cu ușurință, vei putea trece; iar dacă ai cu tine ușurătatea, trufia sufletească și sarcina cea de spini, numită bogăție, îți trebuie un drum cu mult mai larg. Și nici nu-ți este cu putință de a intra în mulțime, ca nu cumva să-i lovești pe alții, purtând în spate sarcina ce o ai, ci trebuie a sta la mare depărtare, în timp ce acela care duce cu sine aur și argint, vorbesc adică de succesele virtuții, nu numai că toți cei de lângă dânșul nu fug, ci încă se și apropie de el și stau la un loc.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia VI, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., pp. 188-189*)

„Nici bogăția și nici sărăcia prin sine însăși nu este ceva bun, ci aceasta se întâmplă în urma întrebuițării lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia II, p. 68*)

„Săracul este disprețuit și batjocorit, dar bogatul este pizmuit.” (*Primele patru omilii despre statui, omilia II-a, p. 50*)

„Pe câți îi aud zicând: Să nu fie sărăcie! Să-i facem, deci, să amuțească pe cei ce se supără de asemenea lucruri, căci e o hulă să spui asemenea vorbe, ci să le spunem lor: să nu fie josnicie de cuget, căci sărăcia a adus nenumărate bunuri vieții noastre și, fără de sărăcie, bogăția e nefolositoare. Să nu bârfim, deci, nici pe una, nici pe alta, căci și bogăția și sărăcia sunt arme, care, dacă vrem, ne duc - și una și cealaltă - la virtute. După cum, așadar, un ostaș viteaz, orice armă ar lua în mână, își dovedește cu ea vitejia, tot așa cel fricos și nemernic e încurcat și de una și de cealaltă. Și ca să te încredințezi că aceasta e adevărat, adu-ți aminte de Iov acela, care a fost și bogat, și sărac, a mânuit amândouă aceste arme și a biruit cu amândouă. Când era bogat, zicea: *Poarta mea a fost deschisă oricui venea* (Iov 31, 32); când a ajuns sărac, zicea: *Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat; cum lui Dumnezeu i-a plăcut, așa s-a întâmplat* (Iov 1, 21). Bogat fiind, era primitor de oaspeți; în sărăcie, a dat dovadă de multă răbdare. Drept aceea și tu, dacă ești bogat, dă de pomană; dacă ești sărac, dă dovadă de multă răbdare și îngăduință. Nici bogăția, nici sărăcia nu sunt rele în ele însele, ci ajung așa după voința acelor ce se slujesc de ele.” (*Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 90*)

„Sabia nu înțeapă atât de tare ca firea jurământului; cuțitul nu te ucide atât ca tăișul jurământului. Cine a jurat, deși i se pare că trăiește, a și murit,

căci și-a primit lovitura de moarte. Și precum cel ce a primit frânghia (în jurul gâtului), chiar înainte de a ieși din cetate și a ajunge la locul de osândă și a vedea pe călău, a murit odată ce a ieșit pe ușile închisorii, tot așa și cel care a jurat. La acestea să ne gândim și să nu împingem pe frații noștri să jure. Ce faci, omule? Juri pe sfânta masă, unde zace Hristos jertfit? Acolo jertfești pe fratele tău? Chiar tâlhariiucid în drumul mare, iar tu ucizi pe fiu în fața mamei, făcând un omor mai blestemat decât al lui Cain? Căci acela și-a ucis fratele în pustiu și i-a dat moartea cea de aci; tu însă îți ucizi fratele în mijlocul bisericii și-i dai moartea cea viitoare, moartea cea veșnică!

Biserica, nu s-a făcut ca să jurăm pe ea, ci ca să ne rugăm în ea. Crezi că masa sfântă a fost făcută ca să jurăm pe ea? A fost făcută ca să ne dezlegăm de păcate, nu ca să ni le legăm.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 94-95)

„Bogăția este un bine, însă nu în sine, ci în mâna celui drept, de altă parte sărăcia este ceva rău, însă, nu după firea ei, ci prin gura celui necucernic, pentru că el, supărat pe ea, învinovățește și hulește pe făcătorul său.

Așadar nici bogăția să nu o învinovățim, nici sărăcia de-a dreptul să nu o prihănim, ci pe aceia, care fac o rea întrebuințare din una sau alta; căci bogăția și sărăcia singure sunt lucruri de mijloc.” (*Cuvânt la Duminica a dinaintea Înălțării cinstitei Cruci*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 201)

„Dar poate că un bogat mă va întreba:

- Pentru ce Dumnezeu mi-a dat mie bogăție și pentru ce nu i-a dat la fel și săracului?

- Dumnezeu putea să dea și săracului bogăție ca și ție, dar n-a vrut pentru ca nici bogăția ta să nu fie neroditoare, și nici sărăcia aceluia fără plată. Ție, bogatului, ți-a dat bogăție ca să te îmbogățești prin milostenie și să împarți cu dreptate: *A împărțit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veac* (Ps. 111, 8)⁸⁹. Vezi că bogatul strânge de pe urma milosteniei dreptate veșnică? Vezi-l și pe sărac! Pentru că nu are bogăție, cu care să lucreze dreptate, are sărăcia, de pe urma căreia culege răbdare veșnică: *Răbdarea săracilor nu piere în veac* (Ps. 9, 18).” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 153-154)

⁸⁹ Evident, cuvântul *dreptate* nu are aici un înțeles juridic. – n.tr.

„... când vezi că bogatul face rău, că e zgârcit și lacom, că răpește, pentru aceea mai cu seamă plânge-l, că fiind bogat, face acestea; pedeapsa îi va fi și mai mare. Când vezi că un sărac trăiește în dreptate, cu multă purtare de grijă, pentru aceea mai cu seamă admiră-l, că e drept, deși e sărac. Dacă vei judeca așa acestea, dacă vei privi la cele viitoare, dacă vei socoti o nimica din cele de aici, dacă vei nădăjdui neconținut în cele viitoare, dacă te vei depărta de cele de aici, atunci n-ai să fii niciodată tulburat de cele ce se petrec în lume.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul V, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 196-197)

„... în cele strict necesare și care ne susțin viața săracul nu este lipsit de nimic, ba, dacă ar trebui să zic ceva minunat, este mai bogat decât cel bogat. Căci pe mulți îi vezi cuprinși de slăbiciuni ale trupului venite din desfătare și care îi țin deoparte de consumul prea mult al apei, pe când săracul în toată viața lui se bucură fără temere de aceste izvoare; și ca la niște izvoare de miere aleargă la izvoarele de apă sorbind de acolo plăcere curată și adevărată. Ce este cu firea focului? Oare nu este mai necesară decât mii de comori și decât toată bogăția omenească? Și această comoară iarăși, în mod egal, este pusă înainte și săracului și bogatului spre trebuință. Iar folosul care vine trupurilor din aer și lumina razei de soare oare sunt oferite mai îmbelșugat celor bogați și mai puțin celor săraci? Au bogații patru ochi și săracii numai doi? N-ar putea spune cineva aceasta. Și pentru bogați și pentru săraci este aceeași măsură a împărțirii de ele. Ba mai mult, și în acestea ar putea vedea cineva pe săraci mai bogați decât pe cei bogați. Cu cât sunt simțurile mai limpezite și privirea mai ascuțită, sunt și toate percepțiile mai clare și amănunțite. Pentru aceea cei care le au astfel au parte de o bucurie mai adevărată și se desfătează mai mult de vederea zidirii [lui Dumnezeu]. Și nu numai în privința acestor elemente ale naturii, ci și în celelalte care au intrat în firea noastră [după aceea]⁹⁰, se vede multă egalitate; ba mai degrabă săracii sunt în avantaj. Căci și somnul, care e mai plăcut și mai necesar decât toată desfătarea și mai de trebuință decât orice hrană, este mai ușor și mai liniștit celor săraci decât bogaților. Și nu doar mai liniștit, ci și mai curat. Căci multa desfătare și mâncatul când nu sunt flămânzi și băutul când nu le e sete și dormitul când nu e vremea, obișnuiesc să risipească bogaților plăcerea în toate. Firea lucrurilor nu este astfel, ci

⁹⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: E vorba de afectele care au intrat în om după cădere: somnul, foamea, setea, simțirea frigului și căldurii, oboseala, predispoziția spre boală etc și de obișnuințele care au intrat în viața socială a oamenilor. (n.s. 14, p. 81)

fiecare din cele [amintite], dacă este folosit pentru trebuința și necesitățile [firii], ne produce plăcere. Nu aduce atâta veselie băutul vinului dulce și înmiresmat, cât aduce celor însetați băutul apei, nici mâncarea [rafinată] celor sătui, cât mâncarea [simplă] celor flămânzi, nici dormitul pe saltea moale ca dormitul când ești obosit. Iar toate acestea le au mai cu seamă săracii, iar nu bogații. Iar sănătatea trupului și orice altă bună dispoziție trupească și sufletească nu sunt comune atât săracilor cât și bogaților? Nu cumva poate cineva să zică sau să arate că numai săracii sunt bolnavi, iar bogații pururea petrec în sănătate deplină? Dimpotrivă, se poate vedea că săracii nu sunt prinși cu ușurință de boli de nevindecă, ci acestea odrălesc tot timpul în trupurile celor bogați. Umflăturile de picioare, durerile de cap, sfârșeala, ruperile neașteptate ale mușchilor și tot felul de curgeri și excreții rele și putrede, mai cu seamă pe cei ce trăiesc în desfătări și miros a parfumuri obișnuiesc să-i îngreueze, iar nu pe cei ce se ostenesc în sudoare și care își dobândesc hrana trebuincioasă din munca de fiecare zi.

De aceea toți cei ce trăiesc în desfătare sunt mai de plâns decât cerșetorii. Iar aceasta n-o tăgăduiesc nici chiar cei ce se desfătează. Căci adeseori [vezi cum] câte un bogat, zăcând, pe așternut moale și fiind de față slugi și slujnice, are parte de multă îngrijire din partea tuturor, iar vreun sărac, [trecând pe-acolo și] auzind prin vreo crăpătură pe [bogatul bolnav] strigând și cerând pâine, lăcrimează și suspină și se roagă ca mai bine să fie așa sărac dar sănătos, decât să aibă împreună cu bogăția și boala. Și nu numai în privința sănătății, ci și în aceea a nașterii de prunci nu se vede cu nimic mai presus bogatul decât săracul. Pentru că mulțimea de copii sau lipsa de copii se vede deopotrivă și la unii și la alții. Ba și aici poate vedea cineva mai jos pe bogat [decât săracul]. Căci săracul chiar dacă nu devine tată nu simte mare durere, pe când bogatul cu cât își vede sporind averea cu atât este mușcat și mai tare de lipsa de prunci și nu are nici o bucurie când se gândește la lipsa de moștenitor. Iar moștenirea săracului, chiar dacă pleacă de aici fără copii, din pricina puținătății ei, nu se face pricină de luptă și certuri, ci trece la prieteni și la rude. Dar cea a bogatului, atrăgând mulți ochi la sine, adesea ajunge în mâna vrăjmașilor celui mort. Și asta pe când încă trăiește acela. Iar el, știind că aceste lucruri s-au întâmplat și altora, va trăi o viață mai cumplită decât orice moarte, așteptând să i se întâmple același lucru și lui. Însă cele legate de moarte nu sunt oare comune? Nu și asupra bogaților și asupra săracilor vin morțile fără de veste, iar după moarte nu la fel se desface și trupul unora și al celorlalți și devine praf și cenușă și îl mănâncă viermii? Da, dar cele ale îngropării, ar zice careva, nu sunt la fel. Și care e câștigul? Când așezi haină strălucită, scumpă și aurită peste bogat, nimic altceva nu faci mai mult decât să sporești ura împotriva lui și să-i faci

osânda și mai mare. Căci deschizi gurile tuturor împotriva celui mort și atragi mii de blesteme asupra lui și aprinzi mai tare invidia din pricina lăcomiei. Fiindcă fiecare ar sfâșia și ar sugruma și ar blestema pe cel mort că nici acum, când a murit, nu și-a lăsat la o parte nebunia după averi. Și nu numai acesta este răul, ci mai deschizi și ochii spărgătorilor de morminte. Încât pompa de la înmormântare i se face mai degrabă pricină de multă necuviință. Trupul unui sărac nu ar dori nimeni să-l dezbrace, căci sărăcia hainelor este paznic al trupului. Aici însă zăvoare și încuietore și uși și paznici. Și toate acestea sunt zadarnice, căci pofta de bani, chiar dacă [hoții] știu toate aceste [măsuri de pază], îi convinge să îndrăznească a face asemenea răutăți, așadar, cinstirea prea mare dată celui mort aduce până la urmă ocară asupra lui, pe când cel care are o înmormântare simplă are parte de cinste [după aceea]. Cel bogat însă este necinstit și dezbrăcat. Iar dacă nu se întâmplă nimic din acestea, nici așa nu are mai mult decât cel sărac, doar că oferă viermilor o masă mai bogată și putrezirea este mai mare. Spune-mi, aceste lucruri sunt vrednice de a le ferici? Și cine este atât de ticălos și nenorocit să creadă că un om poate fi invidiat din pricina acestor lucruri? Și nu numai acestea, ci și pe celelalte, dacă le luăm pe rând și le vom cerceta în amănunt, vom găsi că săracii au mult mai multe bogății.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 80-83)

„Că bucuria și siguranța și slava cea bună și sănătatea trupului și filosofia sufletului și nădejdele cele bune și a nu păcătui degrabă la săraci le va găsi cineva mai degrabă decât la bogați.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 83-84)

„Casa bogatului este avută, iar el este sărac și ticălos. Și ca să cunoașteți că slava este a casei și nu a omului din cuvintele noastre, vă dovedesc, intrați în casă. Unde sunteți? În această casă ce vedeți? Marmuri frumoase, doar nu vei zice că ai văzut om frumos, ci stâlpi minunați și ferestre minunate, nu zici că minunat este cel ce locuiește în casa aceasta, ci zici mult aur este pe acoperământ, nu zici că este milostenie (...) La fel vezi un cal cu frâie de aur și zici ce frâie bune, iată că este cinstea aurarului; frumoasa haină a țesătorului este dar osteneala, și așa rămâne stăpânul acela neîncununat și cele ce sunt împrejurul lui sunt laudate, iar când vezi un om bun zici: bun om, frumos, blând minunat, milostiv și cu minte bună, cucernic, pururea se află în rugăciune, pururea în posturi, pururea la Biserică se odihnește și niciodată nu este despărțit de învățătură. Acestea sunt laudele

omului bun. Pentru aceea, cunoaște ce este bogăția omului și ce este bogăția casei, nu te teme, de vei putea învăța să împarți avuția omului și avuția casei, de aici nu te vei mai teme. Vezi bogăția ce o socotesc de bogăție și este la tine care ești lipsit și sărac? Nu te teme când se îmbogățește omul și ca să cunoști că așa este acest lucru, măcar că aici sunt toate, vezi-l pe acesta în vremea morții lui, oare ia ceva din acelea și se duce?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 25-26)

„Dumnezeu când îi place Lui dă anumitor persoane bogății mari, precum le dă altora misiunea nobilă și grea a sărăciei. Fără îndoială și noi trebuie s-o spunem, multe din sărăcii și din bogății nu sunt de la Dumnezeu decât îngăduite. Dumnezeu nu face decât să permită prosperitatea bogatului rău; El nu face decât să permită excesele și ruina celui necăjit. Însă altădată El este Cel ce trimite bogăția direct. El îl îmbogățește pe Avraam; El îl îmbracă în mod strălucit pe Solomon; prin El au devenit afacerile acestui muncitor atât de prospere; de la El cutare familie își are bogățiile sale strălucite și mari. Cu ce scop? Ca din bunurile sale bogatul să-și facă un instrument de un interes veșnic. Fără săraci bogăția ar rămâne sterilă și zadarnică. Prin săraci ea dobândește nemurirea veacurilor veșnice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 529)

„Pentru virtute e mai potrivită sărăcia decât bogăția!” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 260)

BOLILE (cauze ale bolilor)

„Când ni-i bolnav trupul, facem totul și ne zbatem ca să scăpăm de suferințe; dar când ni-i bolnav sufletul, amânăm și nu ne sinchisim. De aceea nu scăpăm nici de bolile trupești, pentru că nu sunt fără importanță cele necesare, iar cele fără importanță, necesare. Lăsăm izvorul păcatelor și curățim râurile. Că pricina bolilor trupești este păcatul cuibărit în suflet a arătat-o slăbănogul de treizeci și opt de ani (Ioan 5, 2-15), bolnavul coborât prin acoperiș (Luca 5, 18-25), iar înainte de toți Cain (Fac. 4, 8). Dovezi despre adevărul acesta găsești câte vrei și unde vrei. Să secăm, dar, izvorul păcatelor și vom opri toate pâraiele bolilor trupești. Nu vei pune capăt numai bolilor, ci și păcatului; și păcatului mai mult decât bolii, pe cât este sufletul

mai bun decât trupul”. (*Omilii la Matei*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 169-170)

„Că dacă moartea, cel mai mare rău, își are rădăcina și temeiul în păcat (Rom. 5, 12), cu atât mai mult majoritatea bolilor”. (*Omilii la Matei*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 345)

„Ce oare! Veți zice voi, așa-i că toate bolile vin din păcate? Nu toate, ci cele mai multe. Sunt care-și trag originea din mândrie, necumpătare, beție, lenevie, acestea nasc bolile trupești.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIII, 1, p. 180)

BOLILE (motivele îngăduirii lor de către Dumnezeu)

„Domnul ne trimite boli pentru a ne pedepsi pentru păcatele noastre. Noi citim în cărțile Regilor că un om a fost atacat de boală pentru păcatele sale. El ne mai trimite încă pentru a ne dovedi și a ne face mai străluciți; pentru aceasta îi zice Dumnezeu lui Iov: *Să nu crezi că Eu m-am purtat cu tine așa cu altă intenție decât ca să fac cunoscută și să vestesc dreptatea ta* (Iov 11, 3).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIII, 1, p. 180)

„... pedepsește Dumnezeu trupul, ca să înțelească sufletul.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 15)

BOLILE (mentale)

„Hristos nu cere totdeauna credință de la cei bolnavi; de pildă nu cere credință de la cei nebuni sau de la cei care și-au pierdut conștiința din pricina vreunei boli”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 363)

BOLILE (mângâierea noastră în boli și suferință)

„Cine a fost așa de bolnav ca Iov? Cine a îndurat o boală ca aceea? Cine a primit o rană atât de cumplită sau a văzut pe altul că a primit-o? Nimeni. Boala și rănilor îi mâncau încetul cu încetul trupul; izvoare de viermi ieșeau din toate mădularele lui; foitul viermilor nu se mai termina; miros greu ieșea din tot trupul lui; iar trupul se măcina puțin câte puțin; topit de atâta putreziciune, învăluia cu duhoarea lui și mâncarea ce i se aducea –

foame nouă și nemiîntâlnită —, că nici nu se putea atinge de ea. Însuși o spune: *Foșnet de viermi văd și în mâncarea mea* (Iov 6, 7). Când cazii dar bolnav, omule, adu-ți aminte de trupul lui Iov, de trupul acela sfânt. Era sfânt și curat; și totuși avea pe el atâtea răni! De slujești în armată, și apoi pe nedrept și fără vreo pricină binecuvântată ești atârnat pe lemn și-ți sunt scrijelite coastele, nu socoti asta o ocară, nici nu cădea doborât de dureri! Gândește-te la Iov!“ (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 51)

BOLILE (răbdarea în boală)

„Nu e boală mai cumplită decât cea a lui Iov, chiar dac-ar fi să înșirui mii de boli. Astfel era boala lui, că nu putea trăi nici în casă și nici în mansardă (ύπωροφτόν) astfel încât toți se păzeau de cel bolnav. Dacă n-ar fi avut o boală de nevindecat, fiind într-o stare cu mult mai rea decât cei loviți de lepră, n-ar fi stat în afara cetății. Aceștia pot intra în case și pot vorbi, dar Iov ședea mereu sub cerul liber, pe o movilă de gunoi, gol cu desăvârșire, pentru că nu se putea acoperi cu nici o haină. *Trupul meu e plin de păduchi și de solzi de murdărie; pielea mea crapă și se zbârcește* (Iov 7, 5). Oare toate acestea nu-I sporeau durerile pe care le suferea? Corpul lui scotea din el viermi și puroi și acest lucru nu se întâmpla doar uneori, ci în continuu.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, pp. 158-159)

„Iar acum, mulți din oameni când le vine vreo boală sau pagubă, îndată blestemă, deși durerea și amarul acela tot îl au, iar de plata răbdării se lipsesc. Ce faci, omule? Pe făcătorul tău de bine, pe Dumnezeu îl blestemi? Nu vezi că te arunci pe tine într-o prăpastie adâncă și cazii în mare muncă? Nu știi că diavolul pentru aceasta ne aduce la răutăți pe noi, ca să ne facă să blestemăm și să mergem în iad? Și dacă te vede că blestemi, adaugă durerea de o face mai mare ca să te mânii, iar dacă te vede că rabzi vitejește și mulțumești lui Dumnezeu, îndată fuge de tine. O omule, dar de ce hulești? Oare îți mai ușurezi durerea? Nu! Ci încă mai mult o adaugi, nu poți să dormi junghindu-te durerea. Mulțumește și dă laudă lui Dumnezeu, că dacă hulești și alungi ajutorul lui Dumnezeu de la tine, pe diavol îl faci mai tare asupra ta, iar când se pornește limba ta fiind obișnuită a huli rău, mușc-o să sângereze mai bine ea, decât să poftesti tu la ziua judecării o picătură de apă, precum a pățit și bogatul acela, că mai bine este să rabzi aici puțină durere, decât să te muncești acolo în veci.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 165-166)

„Cei sănătoși să le zică altora, ca să-și aducă aminte de boala fericitului Apostol Timotei, că niciodată nu s-a odihnit de boală îndelungată. Și de vreme ce acel sfânt episcop și a toată lumea învățător, care și morți învia și alunga dracii din oameni, a răbdat multe boli în toată viața lui și încă fiind foarte bolnav dascălul lui, fericitul Pavel, i-a poruncit să bea puțin vin pentru sănătatea stomacului lui, n-a vrut nici o doftorie, numai cât a răbdat ca un viteaz acea boală amară. Dar noi pentru ce să nu răbdăm? Ce răspuns vom da lui Dumnezeu? Că de se întâmplă să ne vină vreo boală, ne mâniem și scrâșnim și alergăm înapoi și încolo fără răbdare și nu ascultăm Sfânta Scriptură care grăiește, că pe cel ce îl iubește Dumnezeu îl pedepsește, și nu numai că nu răbdăm ci încă facem și vrăji și farmece drăcești și pe Dumnezeu, Care poate să ne ajute, Îl părăsim. Dar ce iertare vom avea? Cum vom răspunde lui Hristos?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 166)

BOLILE (suportarea lor cu îndelungă răbdare, rugăciune și iubire)

„Deci și tu, o, iubitule, când de multe ori ești cuprins de boală sau de friguri sau de dureri, și usturimea te silește să zici ceva de hulă – de te vei stăpâni pe tine, și vei mulțumi, și vei proslăvi pe Dumnezeu, aceeași plată vei lua (ca dreptul Iov – n.n).

Că pentru care pricină hulești – spune-mi – și cuvânt amar scoți din gură? Oare mai ușoară ți se face ție durerea? Iar mai ales și mai ușoară de s-ar fi făcut, nici așa nu trebuie să îndrăznești și să vinzi mântuirea sufletului, aflând mângâiere trupului. Dar acum nu numai nu ți se ușurează durerea, ci și mai cumplită se face. Pentru că diavolul văzând că a putut ceva și te-a adus pe tine la hulă, crește cuptorul, aprinde usturimea ca să îi împlinești lui pofta. Deci, precum am zis, deși s-ar fi ușurat durerea, nu trebuie să faci aceasta. Iar când nici nu folosești ceva, pentru care pricină te omori pe tine?

Dar nu suferi să taci? Mulțumește lui Dumnezeu! Proslăvește dar pe Cel ce te încearcă pe tine în cuptor! În loc de hulă, slavoslovie zii către Dumnezeu! Așa zicea și fericitul acela grăind: *Domnul a dat, Domnul a luat, și iarăși: De am luat cele bune de la Domnul, să nu răbdăm cele rele?* (Din *Tâlcuirea la Psalmul 127*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 119)

„Deci suferă vitejește toate cele ce se întâmplă; pentru că aceasta îți este ție mucenicie. Că nu numai a nu jertfi cele ce i se poruncește să jertfească, ci a alege a pătimi mai vârtos decât a face aceasta, face mucenicia, - ci și aceea, adică atunci când usturimea silește spre hulă, a alege a răbda întru durere și a nu grăi nici un cuvânt necuviincios, face

mucenic. De vreme ce și Iov nu pentru că poruncindu-i-se să jertfească nu a jertfit, pentru aceasta s-a încununat, ci pentru că a răbdat vitejește durerile.

„Încă și Pavel pentru aceasta se slăvea, pentru bățai, pentru necazuri, pentru celelalte care răbda cu mulțumire”. (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 120)

„Căci știi, știi limpede cât de important este să suporti boala trupului cu noblețe și cu mulțumire. Acest lucru – am spus-o de multe ori – l-a încununat pe Lazăr, acest lucru l-a rușinat pe diavol în luptele cu Iov și l-a arătat mai strălucitor pe atletul acelei răbdări. Acest lucru, mai mult decât iubirea de săraci, decât disprețul banilor, decât pierderea pe neașteptate a copiilor și miile de atacuri, i-a proclamat numele și a astupat cu multă bogăție gura nerușinată a aceluia rău demon.

Socotind deci neconținut aceste lucruri, bucură-te și te veselește tu care săvârșești lupta cea mare, care porți cu blândețe capul încercărilor și slăvești pentru ele pe Iubitorul de oameni Dumnezeu Care poate să facă să dispară toate dintr-o dată, dar le lasă să fie ca să-ți fie și mai strălucitoare această bună negustorie. De aceea și noi nu încetăm să te fericim.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIV, 1c,d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 222)

„Nu socoti deci că acum îți stă înaintea o luptă mică, căci spun că aceea dusă cu boala trupului e mai înaltă decât toate cele pe care le-ai răbdat. Căci pentru Lazăr – pentru că deși ți-am spus de multe ori aceasta, nimic nu mă împiedică să o spun și acum – acest lucru i-a fost de ajuns pentru mântuire și în sânurile celui ce avea casa deschisă pentru trecători, ale celui ce se strămuta neconținut din loc în loc la porunca lui Dumnezeu, care și-a junghiat fiul lui bun, unul-născut dat lui la bătrânețe, în sânurile acestuia (ale lui Avraam) este dus cel care n-a făcut nimic din acestea, doar fiindcă a suportat ușor foamea și boala și lipsa ocrotitorilor. Căci atât de mare bine este să suporti cu noblețe acest lucru, încât chiar dacă ar fi găsit cineva că a făcut păcate foarte mari, scapă de povara foarte apăsătoare a păcatelor lui; și chiar dacă e virtuos și drept, i se sporește nu puțin, ci foarte mult îndrăznirea. Căci pentru cei drepti e o cunună strălucitoare și care strălucește în chip covârșitor mai presus decât soarele, iar pentru păcătoși e o curățire foarte mare.

De aceea, pe cel care a stricat căsătoria tatălui său și a spurcat patul aceluia, Pavel l-a dat spre pieirea trupului curățându-l în acest mod. Că acest lucru s-a făcut spre curățirea acestei atât de mari întinăciuni, ascultându-l tot

pe el care spune: *Ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului nostru Iisus Hristos* (1 Cor., 5, 5). Și când învinuiește pe alții de un alt păcat foarte înfricoșător: acela de a gusta cu nevrednicie din Sfânta Masă și din acele negrăite Taine și spune că unul ca acesta *se face vinovat de Trupul și Sângele Domnului* (1 Cor., 11, 27), vezi cum spune că se curăță aceștia de această cumplită întinăciune, grăind așa: *De aceea mulți între voi sunt neputincioși și bolnavi* (1 Cor., 11, 30).” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea XVII, 3b,c, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 230-231)

„Că aceia care au realizat cele mari au mult câștig de aici mai mult, și al lui Timotei care, deși era atât de bun și i s-a încredințat o asemenea slujire străbătând împreună cu Pavel toată lumea locuită, a bolit nu două sau trei zile, nici zece, douăzeci sau o sută, ci multe în continuu, trupul fiindu-i extrem de slăbit. Arătând acest lucru, Pavel spunea: *Folosește-te de puțin vin pentru stomacul tău și pentru dusele tale neputințe* (1 Tim., 5, 23). Și deși înviase morți, nu i-a îndreptat neputința, ci l-a lăsat să stea în cuptorul bolii ca de aici să adune bogăție de îndrăznire.

Căci cele de care se bucurase el însuși de la Stăpânul și cele care fusese învățat de Acela, acestea le-a învățat și pe ucenicul său. Chiar dacă el nu căzuse în boală, dar încercările îl palmuiau nu mai puțin decât boala și-i produceau multă durere trupului, căci spune: *Mi s-a dat un ghimpe în trup, un inger al satanei, ca să mă palmuiască* (2 Cor., 12, 7), adică loviturile, legăturile, lanțurile, închisorile, ducerea de sus, sfâșierea, tortura, predarea de multe ori bicelor călăilor. De aceea, nesuportând durerile produse de aici trupului său, spunea: *Pentru aceasta de trei ori L-am rugat pe Domnul – de trei ori înseamnă aici de multe ori – să fiu eliberat de acest ghimpe* (2 Cor., 12, 8). Apoi, pentru că n-a dobândit acest lucru, învățând folosul său, s-a liniștit și se bucura de cele ce i se întâmplau.

Și tu deci, chiar dacă rămâi în casă și ești ținută de pat, nu socot că duci o viață inutilă, fiindcă rabzi lucruri mai cumplite decât ale celor târâți, sfâșiati, întinși și torturați de călăi pătimind lucrurile de pe urmă, pentru că ai locuind neconținut împreună cu tine un călău: excesul acestei boli. Așadar, nici nu-ți dori moartea, nici nu-ți neglija îngrijirea, fiindcă nici acest lucru nu e sigur.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea XVII, 3c,d, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 231-232)

„Ai fost predat unei boli cumplite? Spune cuvântul Apostolului: *Cu cât omul nostru dinafară strică, cu atât cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi* (2 Cor., 4, 16).” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 241)

BOLILE (răbdarea lor cu mulțumire către Dumnezeu)

„Când cazii în boală grea, omule, să nu te mânie, nici să blestemi. Ci-ți adu aminte de trupul cel mult pătimitor și sfânt al lui Iov, de vreme ce cu adevărat a fost sfânt și curat, că nici un om n-a putut să sufere pătimire și rană ca aceea, ca dreptul acela Iov, căci pe încet i s-a mâncat trupul de viermi și a putrezit și s-a împuțit cât nu putea să mănânce nici un fel de bucate; pentru aceea zicea: *O! Împuțiciune văd mâncarea mea!* Și mulțumea lui Dumnezeu că putea să-l vindece, că voia să se arate în toată lumea răbdarea lui ca s-o aibă oamenii pildă și mângâiere în necazurile ce li se întâmplă. Deci și tu, bolnavule, această mângâiere să o ai, căci de pățești vreun rău pentru Dumnezeu sau din bântuiala oamenilor sau din viclenia diavolilor, mulțumește și nu blestema pe nimeni. Că în ce chip cei ce se muncesc pentru Dumnezeu ori cu mucenicia, ori cu postul, sau cu curăția se încununează de la Dumnezeu, așa și tu acelorași cununi te vei învrednici, de vei răbda supărările ce-ți vin de la oameni. Și de ți se va întâmpla să-ți vină și boală sau și moarte, tu mulțumește Celui Ce poate să le oprească și nu vrea (...) că de este cineva drept și cade la muncă sau la boală sau în pagubă, nu te tulbura, ci zi că acest om bun poate că a făcut vreun rău și acum își îndeplinește canonul ca să nu meargă la iad.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 165)

BOLILE (folosul răbdării lor)

„Dacă Hristos îi aduce în mijloc pe cei care I-au dat de băut, L-au îmbrăcat și L-au hrănit, apoi cu mult mai mult îi va aduce în mijloc pe cei care au voit să îndure bolile de dragul Lui. Nu poate sta alături datul unei pâini, a unei haine cu suferitul unei boli îndelungate! E mai mare aceasta decât aceea. Și cu cât va fi mai grea boala, cu atât mai strălucitoare va fi și cununa.

Să cugetăm la acestea și când suntem sănătoși, și când suntem bolnavi și să ne grăim unii altora: *Când vedem că ne cuprinde vreodată o boală grea, să ne spunem nouă înșine așa: Dacă în urma unei învinuiri am fi duși*

la tribunal și aici am fi spânzurați de mâini și ni s-ar strunji coastele, oare n-ar trebui să suferim fără vreun câștig și fără vreo răsplată? Tot așa să cugetăm și când suntem bolnavi. Să suferim chinurile bolii. Suferința aceasta nu-i fără răsplată. Ni se dă răsplata răbdării, în stare să întărească sufletul nostru abătut!

-Dar fierbințeala nu-i cumplită?

-Pune însă față în față fierbințeala ta cu focul iadului! Dacă ai să vrei să înduri cu toată răbdarea fierbințeala bolii tale, vei scăpa negreșit de focul acela! Adu-ți aminte de Apostoli. Câte au suferit! Adu-ți aminte de drepti! Au fost neconținut în strâmtorări! Adu-ți aminte de fericitul Timotei! Boala nu-i dădea răgaz o clipă; era mereu bolnav. Pavel arată asta când îi spune: *Folosește-te de puțin vin pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni* (1 Tim., 5, 23). Dacă dreptul și sfântul acesta, căruia i s-a încredințat apărarea lumii, care a înviat morți, a izgonit demoni, a vindecat bolile multora, deci dacă el a fost așa de bolnav, ce cuvânt de apărare vei avea tu, care te tulburi și te mânia din pricina unor boli trecătoare? N-ai auzit Scriptura, care spune: *Pe cine-l iubește Domnul îl ceartă, și biciuiește pe tot fiul pe care-l primește?* (Evr., 12, 6). Cât de mulți nu doresc să ia cununa de mucenic! Ei bine, răbdarea aceasta este o desăvârșită cunună de mucenic!" (*Către iudei*, cuv. VIII, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 401)

„Spune-mi, te rog, ce folos ai avea dacă n-ai fi bolnav de ducă-se pe pustii, dar ai duce o viață destrăbălată? Și, dimpotrivă: ce pagubă ai dacă, fiind bolnav de ducă-se pe pustii, viața ți-e plină de virtuți și bine întocmită?

Dar poate îți este rușine și roșești când diavolul te trânteste la pământ în fața tuturor? Dar rușinea aceasta a ta vine tot de acolo că nu judeci cele întâmplare cu rațiunea, ci prin părerea oamenilor. Nu-i cădere căderea pe care spui că o suferi; cădere este doar atunci când cazii în păcat!" (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 161)

„... boala ta e o pedeapsă din pricina păcatelor tale. Spune-mi, te rog, pentru asta te întristezi? Ar trebui să te bucuri, nu să te întristezi, că datorită bolii ți se șterg păcatele și că nu ești osândit împreună cu lumea (I Corinteni 11, 32). Cel ce se întristează nu trebuie să se întristeze că este pedepsit, ci pentru că prin păcatele sale mânia pe Dumnezeu. Păcatele ne îndepărtează de Dumnezeu și ni-L fac dușman, pe când pedepsele ne împacă cu El și-L fac să fie îndurător cu noi și aproape de noi." (*Despre necazuri și biruirea*

tristeții (III). Cuvânt către Staghirie, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 240-241)

„Oare boala este un lucru rău? Dar atunci de unde s-a încununat Lazăr?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 274)

„Când te îmbolnăvești greu, iubitele, și vin la tine prietenii și cunoscuții de te îndeamnă să te vrăjești și să porți șalvari, adică pentru sănătatea ta, să te păzești foarte pentru frica lui Dumnezeu, să nu primești sfaturi ca acestea diavolești, ci rabdă pentru Dumnezeu și-ți vei câștiga ție cununa mucenicilor, că în ce chip rabdă mucenicul ca un viteaz muncile și pedepsele și nu se închină idolilor, așa vei fi și tu mucenic cu primirea răbdării, adică dacă îi vei alunga pe vrăjitori cu ocară de la casa ta; atunci cei ce vor auzi, te vor lăuda zicând: ferice de cutare om că s-a îmbolnăvit greu și n-a suferit să se vrăjească, ci a zis *mai bine să mor decât să-mi vând curăția credinței mele*. Deci de vreme ce atâtea laude are aici omul cel drept, dar cu cât mai mult va lua cununi cu vrednicie de înger de la Dumnezeu? De vreme ce nu și-a lăsat dragostea ce a avut către Hristos, că de aduce Hristos la mijloc pe cei ce au îmbrăcat pe alții și au dat pâine și au hrănit pe cei flămânzi și-i laudă în toată lumea, dar cu cât mai vârtos va lăuda pe cei ce rabdă multă boală pentru El, și pentru că a fost durerea, și cununa va fi mai luminată.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 166)

BOLILE (sfaturi pentru cei bolnavi)

„Boala trupului să nu ne slăbească tăria sufletului...”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

BOTEZUL (- nașterea spirituală a noastră)

„Precum la creație pământul a slujit de materie și Creatorul face tot restul, acum la fel, apa slujește de materie, și harul Duhului Sfânt face tot restul; atunci *omul a primit suflet și viață* (Fac., 2, 7); *Acum el este umplut de Duh viu* (1 Cor., 15, 45). Dar este o mare deosebire între un lucru și celălalt; căci sufletul nu dă viață, dar Duhul nu numai că trăiește prin El

însuși, ci El le comunică viața și altora. Așa le-au dat Apostolilor viața morților. Altădată omul n-a fost format decât după crearea lumii, acum dimpotrivă, omul nou este creat înainte de noua creație. Căci el este renăscut primul, și apoi este transformată lumea. Și precum la început, Creatorul l-a creat pe om cu totul întreg, acum la fel Duhul Sfânt Îl creează pe al doilea om cu totul întreg. Atunci Dumnezeu zice: *Să-i facem un ajutor asemenea lui* (Fac., 2, 18); dar aici nu zice nimic asemănător. În sfârșit, cel ce a primit darul Duhului Sfânt, de ce mai poate avea nevoie de ajutor? Cel ce rămâne în trupul lui Iisus Hristos, de ce ajutor mai poate avea nevoie? Atunci Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul său, acum și l-a unit cu Sine. Atunci i-a poruncit să stăpânească peste pești și peste toate animalele, acum El a ridicat puterile noastre mai presus de ceruri. Atunci ne-a dat paradisul ca să-l locuim, acum ne-a deschis porțile cerurilor. Atunci omul a fost creat în luna a șasea, fiindcă mai înainte trebuia să sfârșească crearea lumii, acum El a creat în ziua întâi, și de la început și cu lumina. Prin care toată lumea vede că tot ce s-a făcut în a doua creație privește o viață mai bună și o viață care nu se va sfârși niciodată.

Prima creație este deci pământească, și este aceea a lui Adam; apoi vine aceea a femeii, care a fost făcută din una din coastele lui Adam, și apoi Abel din Adam. Și totodată noi nu putem cunoaște nici una din aceste nașteri, nici să le explicăm prin cuvintele noastre, cu toate că ele sunt trupești și pământești. Cum ne vom putea noi pune mintea la nașterea duhovnicească pe care o lucrează botezul și care este mult mai minunată și mai sublimă? Cum vom putea cuprinde o naștere atât de minunată? Dacă îngerii s-ar afla aici, chiar nimeni nu poate explica felul cum se face prin botez această naștere minunată. Îngerii au fost de fașă la aceasta fără a contribui și ei, fără a face nimic, ei numai au văzut ceea ce se făcea aici.” (Comentar la *Evangelia de la Ioan*, omilia XXV, 2, p. 121)

„... lucrarea naturii noastre se face dar în cer și se formează din apă și din Duh, această apă care concepe și produce copilul. Ceea ce este pântecul mamei embrionului, apa îi este credinciosului, căci el este zămislit și născut în apă. La început Dumnezeu a zis: *Apele să scoată pești* (Fac., 1, 20). Dar după ce a intrat Mântuitorul în râul Iordan, aceștia nu mai sunt pești vii pe care-i scoate apa: ea naște suflete cugetătoare, care poartă pe Duhul Sfânt. Și ceea ce s-a spus despre soare că *El iese ca un mire din camera sa* (Ps., 18, 5); acum se poate spune despre credincioși, care răspândesc raze mai strălucitoare decât soarele. Încă trebuie vreme ca ceea ce este zămislit din pântecul mamei să se formeze și să ajungă la sfârșit; dar nu se întâmplă la fel cu apa, cu ceea ce produce ea totul se formează dintr-odată; când este

vorba despre o viață stricăcioasă, rezultatul unei stricăciuni trupești, rodul întârzie să se arate la lumină, căci este în natura trupurilor de a nu veni decât puțin câte puțin la maturitate, dar nu este așa cu lucrurile duhovnicești: ele sunt desăvârșite de la început.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXVI, 1, p. 123)

„Privește câte a făcut Dumnezeu prin Botezul care îl căpătăm, că prin botez a creat din nou pe om și altele multe.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 113)

„Și bogații și săracii feciori ai mei sunt, o scaldătură a botezului i-a născut pe toți.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 130)

BOTEZUL (- moarte și înviere cu Hristos)

„În botez se închipuie moartea, patima, învierea, viața lui Iisus Hristos, și aceste lucruri se fac toate deodată. Capul nostru fiind cufundat în apă ca într-un mormânt (trupul întreg), vechiul om este înmormântat și astupat cu totul; când ieșim apoi din această apă, învie noul om. Precum ne este ușor să ne afundăm în această apă și să ieșim apoi, la fel îi este ușor lui Dumnezeu să-l înmormânteze pe vechiul om și să-l creeze pe cel nou. Această repetare se face de trei ori, pentru a ne învăța că puterea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh este cea care face toate lucrurile acestea. Dar pentru a vă face convingși că nu în zadar spunem acestea, ascultați-l pe Sfântul Pavel: *Noi ne-am îngropat cu El, cu Iisus Hristos, prin botez pentru a muri păcatului* (Rom., 6, 4); și apoi: *Omul nostru cel vechi s-a răstignit împreună cu El* (Rom., 5, 6); și încă: *Căci am crescut împreună cu El prin asemănarea morții* (Rom., 6, 5). *Voi vă veți boteza cu botezul cu care mă botez Eu, zice Iisus Hristos* (Mc., 10, 39); și altădată: *Eu trebuie să Mă botez cu un botez pe care voi nu-l cunoașteți*. Căci precum ne este ușor să ne botezăm și de a ieși din apă, la fel, Iisus Hristos fiind mort, a înviat atunci când a vrut El, sau mai bine mult mai ușor încă, ca și cum ieșim noi din apă, cu toate că printr-o înțeleaptă și tainică hotărâre El a rămas trei zile în mormânt.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXV, 2, p. 122)

„... botezul pe care l-am primit, când am murit cu păcatul de până atunci.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, p. 173)

„Însă ce înseamnă *întru moartea Lui ne-am botezat*? Aceea că murim și noi atunci ca și El, căci botezul este crucea pe care ne răstignim. După cum la Hristos a fost crucea și mormântul, același fapt se petrece și cu noi la botez, deși nu în același mod, căci El a murit în trup și a fost înmormântat, iar noi amândouă acestea [moartea și înmormântarea] le avem în păcat. De aceea el nu zice: *împreună odrăsliți ne-am făcut cu moartea*, ci: *Căci dacă am fost altoiți pe El, prin asemănarea morții Lui* (6, 5). Moarte este și aceasta ca și aceea, însă nu este și același subiect, căci moartea lui Hristos a fost aceea a trupului, pe când moartea noastră este cea a păcatului. După cum moartea aceea a fost reală, tot la fel de reală este și aceasta. Însă deși este reală, totuși se cere și din partea noastră conlucrare, pentru care și zice: *Precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții*. Aici, pe lângă o viață îngrijită de care ne vorbește, ne dă de înțeles și despre învierea din morți. Cum? *Ai crezut – zice – că Hristos a murit și a înviat? Prin urmare, crede aceasta și despre tine. Fiindcă botezul a fost și pentru tine cruce și mormânt, și fiindcă acest lucru Îi este potrivit Lui. Și dacă prin moarte și îngropare te-ai făcut părtaș de Dânsul, apoi cu atât mai mult te vei face prin înviere și viață. Din moment ce s-a dezlegat ceea ce era mai important – păcatul -, de ceea ce e mai mic – anularea morții – să nu te îndoiești nicidecum.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 173-174)

„Sunt două morți și două mortificări, din care cea dintâi se face de Hristos în botezul pe care-l primim, iar a doua trebuie să o facem după aceea chiar noi, prin sânguința noastră proprie. A îngropa păcatele dinainte de Sfântul Botez este rezultatul darului Său, însă a rămâne după botez morți pentru păcat, aceasta este treaba noastră și a sânguinței ce o punem, deși chiar și aici noi vedem pe Dumnezeu ajutându-ne foarte mult.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 181)

„După cum trupul Lui îngropat în pământ a produs rodul cel mare – mântuirea lumii -, tot așa și trupul nostru, fiind îngropat prin botez, a produs rod: dreptatea, sfințirea, învierea și miile de bunătăți, și, după cum bine știți, ne va aduce la urmă și darul învierii din morți.

Fiindcă trupul nostru s-a îngropat în apă, iar El în pământ, și noi din cauza păcatului, pe când El pentru mântuirea noastră, de aceea n-a zis *împreună altoiți cu moartea Lui* ci *cu asemănarea morții Lui*. Moarte a fost și aceea ca și aceasta, însă nu având același subiect.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 181)

„Căci cel care a murit curățit de păcat (6, 7). Aceasta o zice pentru orice om, adică după cum cel ce a murit a scăpat de a mai păcătui pe viitor, găsindu-se mort păcatului, tot așa și cel ce se botează, dacă și acesta a murit odată acolo, apoi trebuie să rămână pentru totdeauna mort păcatului. Dacă, zice, ai murit în Botez, rămâi mort, căci orice mort nu mai poate păcătui; iar dacă și după Botez păcătuiești, apoi atunci murdărești darul lui Dumnezeu.

După ce, deci, ne cere atâta filosofie, spune și de cununa ce ne așteaptă: *Că de am muri împreună cu Hristos* – deși mai înainte de acea cunună avem și o altă cunună foarte mare, aceea adică că ne împărtășim cu stăpânul, totuși zice *îți dau și un alt premiu, și o altă cunună*. Și care e acea cunună? Viața veșnică:

Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El (6, 8). Și de unde se poate vedea aceasta? *Știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare* (6, 9).” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 183)

„*M-am răstignit împreună cu Hristos*, face aluzie la botez, iar când zice: *viez nu eu*, dă a înțelege viața de după botez, prin care ni se mortifică toate mădulele.

Viază întru mine Hristos, adică nimic nu fac din acelea pe care Hristos nu le voiește. După cum prin cuvântul *moarte* el nu înțelege moartea comună, ci moartea de păcate, astfel și viața o înțelege ca scăpare de păcate. *Nu e posibil în alt mod a via lui Dumnezeu, decât numai mort cu păcatul. Precum Hristos a răbdat moarte corporală, așa și eu am suferit moartea păcatului*. <<Omorâți deci membrele voastre cele de pe pământ, care sunt: curvia, necurăția, preacurvia>> (Coloseni 3, 5), și iarăși: *Omul nostru vechi s-a răstignit* (Rom., 6, 6), ceea ce s-a făcut prin baia renașterii. După aceasta apoi dacă rămâi mort cu păcatul, ți-ai vătămat viața.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 56)

„Noi nu credem doar că a înviat, ci că și după înviere are o mare putere. De aceea și noi călătorim pe aceeași cale ca și El, adică, prin aceasta, devenim frați ai Lui; e ca și cum ar fi spus că, astfel, devenim Hristoși, ca și El! Vai! Cât de mare este însemnătatea patimilor! Noi credem că prin patimi ne facem asemenea Lui, sau după cum s-a spus undeva, credem că: *ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, (...), căci dacă am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și ai învierii Lui* (Rm., 6, 4 – 6); același lucru îl înțelegem și aici prin: *conformându-ne morții Lui*. Acolo,

pe drept cuvânt a zis *prin asemănarea morții Lui*, căci nu am murit cu trupul, ci cu păcatul. Și una și cealaltă se numesc *moarte*, dar El a murit cu trupul, iar noi cu păcatul; acolo a murit omul cel din trupul nostru pe care El l-a luat și l-a ridicat, iar aici a murit omul păcatului. De aceea și spune *prin asemănarea morții Lui*.” (Omilii la Epistola către Filipeni, omilia a XII-a, pp. 214-215)

„Am înviat o dată, nu de mut, din păcat; ne-am îngropat împreună cu El în Botez și am înviat împreună cu El prin Botez (Rom., 6, 4; Colos., 2, 12). Această înviere dintâi este izbăvirea de păcate, a doua înviere este învierea trupurilor. Ți-a dat pe cea mai mare, așteaptă și pe cea mai mică.” (Cuvânt la Înviere, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 144)

„Botezul este mormânt și înviere. Căci *se îngroapă omul vechi dimpreună cu păcatul și învie cel nou, înnoit după chipul Celui Ce l-a zidit* (Col., 3, 10). Ne dezbrăcăm și ne îmbrăcăm. Dezbrăcăm vechea haină, cea întinată de mulțimea păcatelor, îmbrăcăm pe cea nouă, curățită de orice pată. Ce spun?! Îl îmbrăcăm pe însuși Hristos! Căci zice: *câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat* (Gal., 3, 37).” (Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 48)

BOTEZUL (diferite numiri date Botezului)

„Este numit *iluminare*, căci el ne deschide strălucirile lumii supranaturale, el ne introduce în tainele credinței, el ne duce, printr-un drum de lumină, până la destinul nostru adevărat și veșnic. Botezul este încă *afundarea, dispariția omului păcatului și reapariția omului harului*. Este *înmormântare*. Botezul nu valorează decât prin moartea și înmormântarea lui Hristos; căci în moartea Lui suntem noi cufundați, în mormântul Lui suntem noi înmormântați. Să-i dăm de asemenea numele de *cruce* botezului nostru, căci prin Botez *noi suntem răstigniții lumii și lumea este răstignită pentru noi*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 194)

BOTEZUL (preînchipuirea Botezului în Vechiul Testament)

„Crearea primului om, formarea femeii din coastă, femeile sterpe devenite femei ale nașterii, și tot ceea ce s-a făcut prin apă și pe ape, în

fântâna din care a scos Elisei fierul care a căzut acolo, semnele care s-au făcut la trecerea Mării Roșii, minunile făcute la scaldătoarea la care coboară îngerul și tulbura apa (Ioan 5, 4), și vindecarea minunată a lui Neeman Sirianul în Iordan, toate aceste lucruri, zic eu, erau ca niște chipuri și ca niște simboluri ale nașterii și ale curățirii care trebuiau să vină într-o zi, și care le vestea mai dinainte; oracolele profeților vesteau în oarecare fel această naștere nouă, ca prin exemplul acestor cuvinte: *Cerurile vor vesti dreptatea copilului ce se va naște, poporului care a fost făcut de Domnul* (Ps., 21, 34). Și aceasta: *Înnoi-va tinerețile tale ca ale vulturului* (Ps., 102, 5); *Ierusalimul va primi lumina; căci iată că Regele vostru a venit* (Is., 60, 1). Și încă: *Fericiți sunt cei ce li s-au iertat fărădelegile lor* (Ps., 31, 1).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXVI, 2, p. 125)

„Închipuirile cele mai apropiate de adevăr, sau de vremea botezului, a patimii și a altor taine, sunt mai clare și mai luminoase decât cele mai vechi. Și precum gărzile care stau cel mai aproape de rege sunt mai înalte în vrednicie, decât cele mai îndepărtate, așa închipuirile care au venit într-un timp mai apropiat și mai vecin cu lucrurile pe care le prezicea, sunt mai clare și mai strălucite.

Căci un înger al Domnului se cobora la vreme în scaldătoare și tulbura apa (4), și-i dădea ei puterea să vindece pe bolnavi; ca evreii să învețe căci cu atât mai mult putea Domnul să vindece bolile sufletului. Dar precum apa acestei scaldători nu avea în sine și prin natura ei puterea de a vindeca în mod simplu bolile, căci ea atunci le-ar fi vindecat mereu și continuu, dar o dobânda prin lucrarea îngerului; la fel în noi apa nu lucrează simplu și prin propria ei putere, ci după ce a primit harul Duhului Sfânt, ea spală, ea atunci șterge toate păcatele.

În pridvoare zăcea mulțimea de bolnavi: orbi, șchiopi, uscați, care așteptau mișcarea apei (3). Atunci boala era ea însăși o piedică pentru vindecarea bolnavului, ea îl împiedica pe cel ce dorea (să intre în scaldătoare – n.n.), dar acum fiecare are puterea să se apropie și să vină la scaldătoare. Acesta nu este un înger care mișcă apa, ci Domnul îngerilor este cel care lucrează totul, care face totul. Și noi nu putem zice: *Că până merg eu, altul se coboară înaintea mea.*” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVI, 1, pp. 172-173)

„Trebuia apoi ca să premerge ceva botezului, și multe ne sunt premergătoare, precum: cele din Vechiul Testament, cele de la lacul Siloamului, curățirea celui bolnav, însuși potopul și câte s-au întâmplat în

ape, botezul lui Ioan, etc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 65)

„Din veacurile vechi Dumnezeu făcea să apară în lume ceea ce va fi botezul creștin. El ducea poporul său înaintea valurilor Mării Roșii. Valurile se deschid și se produc două efecte: Israel alesul, își găsește printre aceste valuri eliberarea sa și mântuirea sa; și Faraon, omul păcatului *omul vechi* aici se îneacă și aici piere. *Toți sunt botezați*, zice Sfântul Pavel. Toți la fel, bogați și săraci, smeriți și puternici, regi și sclavi, primesc în botez același har. *Botezați sunt în Moise*, zice încă apostolul, Moise intrând primul între valuri, aduce acolo tot poporul. Moise al nostru, Iisus Hristos, ne duce prin renașterea botezului în Patria cerurilor. Trecerea Mării Roșii este pentru Israel începutul minunilor pustiei, a apei minunate, a manei, norul. Botezul ne răpește privirilor noastre la nespusele noastre taine ale Euharistiei. În sfârșit, ieșirea minunată din Egipt printre valurile întredeschise ale Mării Roșii inaugurează pentru Israel eroismele pustiei și virtuțile Pământului Făgăduinței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 195)

„Voi putea să-ți arăt că Vechiul Testament se înrudește cu Noul Testament și că trecerea prin Marea Roșie se înrudește cu botezul nostru. Și acolo apă, și aici apă. Aici colimvitra, iar acolo marea. Aici toți intră în apă, și acolo toți. În aceasta stă înrudirea. Vrei acum să afli și adevărul culorilor? Acolo au scăpat din Egipt prin mare, aici, de închinarea la idoli. Acolo a fost înecat Faraon, iar aici diavolul; acolo au fost îngropați egiptenii, iar aici a fost îngropat omul cel vechi cu păcatele sale. Ai văzut înrudirea chipului cu adevărul și superioritatea adevărului față de chip?” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 226)

„Dar unde este aici înrudirea dintre chip și adevăr?

- Că toți au trecut acolo, și toți trec și aici. Că acolo au trecut prin apă, și aici prin apă. Că aceia au scăpat de robie, și noi am scăpat de robie. Dar nu de aceeași robie. Ei din robia egiptenilor, iar noi, din robia demonilor; ei din robia arabilor, noi, din robia păcatului. La libertate au fost duși aceia, la libertate și noi; dar nu la aceeași libertate, ci noi la una cu mult mai strălucită. Nu te tulbura dacă ale noastre sunt mai mari, sunt superioare aceluia. Tocmai aceasta-i însușirea adevărului: să fie cu mult mai presus

decât chipul, să nu se împotrivescă, nici să se lupte cu el.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 226-227)

BOTEZUL (iudaic)

„Era un botez, botezul iudaic. Acesta curăța murdăriile trupesti, nu păcatele sufletești. Nu-l izbăvea pe om de păcate, nici dacă curvea, nici dacă fura, nici dacă săvârșea vreun alt păcat de felul acestora. Dar dacă omul se atingea de oase de mort, dacă gusta vreo mâncare oprită de Lege, dacă venea de la vreo stricăciune, dacă se apropia de vreun lepros atunci se spăla; era necurat până seara, apoi era curat. *Să se spele trupul lui cu apă curată*, spune Scriptura, *și va fi necurat până seara și se va curăți* (Lev., 15, 5, 13). De fapt acestea nu erau nici păcate, nici necurății. Dar Dumnezeu a rânduit asta, ca prin astfel de curățiri cu apă să-i facă pe iudeii cei nedesăvârșiți mai cucernici și să-i facă de la început mai atenți pentru păzirea poruncilor celor mari.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 37)

.....
„Botez a fost și botezul evreiesc, care curăța necurățiile trupului dar nu cele sufletești, adică păcatele, pentru că nici pe cel curvar, nici pe hoț, nici pe cel ce făcea alt păcat nu-l izbăvea de păcatele lui, ci numai pe acela care se apropia de trup mort și pe cel ce mânca bucate spurcate și pe cel ce se unea cu cei stricați. Căci zice Domnul la cartea Leviților, ce se cheamă preotească prin Moise: *Spălați trupul lui cu apă curată și de va fi acel om necurat, până-n seară, tot se va curăți (...)* Deci iată că botezul cel evreiesc nu slobozea pe om de păcatele cele sufletești, ci numai de întinăciunile trupesti.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 82)

BOTEZUL (Tăierea împrejur)

„... mai târziu, Dumnezeu a îngăduit să dea iudeilor și legea tăierii împrejur, nu că le-ar putea folosi cu ceva, la mântuirea sufletului, ci ca iudeii să o poarte ca un semn și o pecete, o mărturie a recunoștinței lor față de Dumnezeu, și ca să nu se poată amesteca cu păgânii.

De aceea și fericitul Pavel numește tăierea împrejur semn, zicând: *Și le-a dat lor semn, pecete* (Rom., 4, 11). Că tăierea împrejur nu ajută cu nimic la îndreptățire, iată dreptul Noe! A ajuns atâta de virtuos, fără să i se fi dat legea tăierii împrejur. Dar ce spun eu! Însuși patriarhul Avraam e fot

îndreptătit numai prin credință, mai înainte de a primi tăierea împrejur. Înainte ca Avraam să se taie împrejur, Scriptura spune despre el: *Și a crezut Avraam în Dumnezeu și i s-a socotit spre îndreptățire* (Fac., 15, 6; Rom., 4, 3). Pentru ce te lauzi dar, iudeule, cu tăierea împrejur? Află că înainte de tăierea împrejur au fost mulți drepti. Abel, de pildă, prin credință a adus jertfă, după cum spune și Pavel: *Prin credință a adus Abel lui Dumnezeu mai bună jertfă decât Cain* (Evr., 11, 4). Enoh a fost mutat la cer, iar Noe a scăpat de potopul cel groaznic datorită mării sale dreptăți; Avraam fost laudat din pricina credinței sale în Dumnezeu, înainte de tăierea împrejur. Astfel, dintru început, prin credință a dobândit mântuire neamului omenesc”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, II-III, în col. PSB, vol. 21, p. 336)

„Uită-te la înțelepciunea Stăpânului! Știind că va fi nedesăvârșit sufletul urmașilor lui Avraam, le-a dat ca un frâu, semnul acesta al tăierii împrejur, pentru a le tăia pornirile lor nestăpânite de a se amesteca cu alte popoare. Pentru că le cunoștea desfrânarea și știa că nu-și pot stăpâni pornirea lor necugetată, chiar dacă ar fi sfătuiți de mii și mii de ori, de aceea le-a dat, ca o legătură, semnul tăierii împrejur, ca să le fie spre amintire veșnică; le-a dat hotare și legi, să nu meargă mai departe, ci să se mărginească la poporul lor; să nu amestece cu nimeni, ci să păstreze neamestecată sămânța patriarhului, ca așa să se poată împlini făgăduințele făcute lor. Și după cum un bărbat înțelept și blând, care are o slujnică stricată, îi dă poruncă să nu iasă niciodată în fața casei, nici să se arate trecătorilor, iar uneori îi leagă și picioarele, ca să poată astfel birui marea ei stricăciune, tot așa și Stăpânul cel iubitor de oameni a pus în trupul seminției lui Avraam, ca niște lanțuri la picioare, semnul tăierii împrejur, pentru ca semnul din trupul lor să le aducă aminte că n-au nevoie să-i învețe alții.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIX, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 68-69)

„Dar poate că cineva ar putea întreba:

-Atât de mare este paguba tăierii-împrejur, încât face nefolositoare întruparea lui Hristos?

-Da, atât este de mare paguba tăierii-împrejur; dar nu din pricina naturii ei, ci din pricina învârtoșării inimii. Era un timp când legea era folositoare și necesară; acum însă a încetat și nu mai este de trebuință. Dacă împlinești Legea Vechiului Testament acum, când i-a trecut vremea, îți faci nefolositor darul lui Dumnezeu. Hristos nu vă va folosi la nimic dacă nu vreți să vă apropiați de El. Să ne închipuim un om închis în temniță, vinovat de adulter și de alte fapte de rușine; și tocmai când e vorba să fie pedepsit și să i se aducă sentința de condamnare, vine scrisoarea de la împărat care îi

eliberează, fără judecată și fără cercetare, pe toți cei din închisoare; dar omul nostru nu vrea să se folosească de darul împăratului, ci preferă și se ambiționează să fie mai degrabă judecat și pedepsit. Un om ca acesta nu va putea deci să se bucure de darul împăratului, pentru că, cerând el însuși judecată, sentință și cercetare, se lipsește de iertarea împărătească. Tot așa s-a întâmplat și cu iudeii. Să vă explic. Toată firea omenească era vinovată de cele mai rușinoase păcate. *Căci toți au păcătuit* (Rom., 3, 23), spune apostolul Pavel. Și erau închiși ca într-o temniță prin blestemul fărădelegii; trebuia să se pronunțe sentința împotriva lor; a venit Însuși Împăratul și i-a eliberat pe toți din legăturile păcatului, fără cercetare și fără să le ceară socoteală.

Toți cei care au alergat la Împărat se bucură de dar, fiind mântuiți prin har; dar cei care vor să se îndreptățească prin lege, vor cădea din har. Căci nici nu vor putea să se bucure de iubirea de oameni a Împăratului Hristos, pentru că, ambiționându-se să se mântuiască prin ei înșiși, vor atrage asupra lor blestemul Legii, pentru că *din faptele Legii nu se va îndreptăți (în fața Lui) nici un trup* (Rom., 3, 20). Pentru aceasta spune: *Dacă vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic* (Gal., 5,2). Căci cel care se ambiționează să se mântuie prin faptele Legii nu are nici o părtașie cu harul”. (*Către iudei*, cuv. II, 1-2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 265-266)

BOTEZUL (Tăierea împrejur și Botezul)

„Nerecunoscătorii și nesimțitorii iudei vor să păzească și acum, când a trecut timpul, tăierea împrejur, arătând cu asta că au judecată de copii. Spune-mi: pentru care pricină mai vor să se taie acum împrejur? Atunci, da, au primit porunca aceasta, ca să nu se amestece cu acele popoare nelegiuite, dar acum, când cu harul lui Dumnezeu am fost povățuiți cu toții la adevărul luminii, care mai e folosul tăierii împrejur? Ne ajută, oare, cu ceva la slobozenia sufletească tăierea unei părți din trup? Nu! N-au auzit pe Dumnezeu, spunând limpede: *Și va fi semn de legământ*, pentru că au avut nevoie de semn din pricina mării lor nerecunoștințe? Adeseori și noi oamenii facem așa. Când nu avem încredere în unii oameni, căutăm să luăm de la ei un semn, ca zălog. Tot așa și Dumnezeu universului, știindu-i ușurei la minte, le-a cerut semnul acesta; asta nu înseamnă că semnul trebuie să rămână veșnic, trebuința semnului dispare când au luat sfârșit cele pentru care a fost dat semnul. După cum atunci când cerem de la cineva un semn, ca să avem de la el o garanție, semnul dispare când a luat sfârșit pricina pentru care am luat semnul, tot așa și acum, pentru că semnul acesta a fost

dat ca să se deosebească poporul patriarhului de alte popoare, ar fi trebuit, iudeilor, să nu mai purtați în trupul vostru dovada lipsei voastre de recunoștință acum când unele din popoarele acelea pentru care a-ți primit semnul au dispărut, iar altele au alergat la lumina adevărului, ci să vă scăpați de el și să vă îndreptați în grabă spre noblețea de mai înainte.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 69)

„Și ca să vedeți bine, iubitorilor, ca tăierea împrejur nu-i de nici un folos la săvârșirea virtuții, pot să v-o dovedesc cu fapte. Pentru ce poruncește Dumnezeu ca pruncul să se taie împrejur a opta zi? După părerea mea acest timp a fost rânduit de iubitorul de oameni Dumnezeu pentru două pricini: întâia, ca pruncul, fiind mic, poate îndura mai ușor durerea tăierii împrejur a trupului; a doua, ca să învățăm chiar prin fapte, că tăierea împrejur nu ajută sufletul cu nimic, ci este numai un semn. Într-adevăr, ce folos sufletească poate avea copilul de pe urma tăierii împrejur, când el nici nu știe ce i se face și nici nu are vreo cunoștință? Fapte ale sufletului sunt acelea care se fac cu știre și cu voință. Faptă a sufletului este să îmbrățișezi virtutea și să fugi de păcat; faptă a sufletului este nu numai să nu dorești mai mult, ci să dai chiar și cele ce ai săracilor; faptă a sufletului este să nu-ți lipsești inima de cele de aici, ci pe acestea să le disprețuiești și la cele viitoare să te gândești în fiecare zi. Dar un semn în trup, ce faptă sufletească poate fi? Totuși nesimțitorii și nerecunoscătorii iudei mai stau încă în umbră, când s-a arătat adevărul, mai stau încă cu ochii ațintiți la lumina de opaiț, când strălucește Soarele dreptății și sloboade pretutindeni razele luminii, se mai hrănesc încă cu lapte, când e vremea de hrană tare. Nici nu vor să audă pe fericitul Pavel, care strigă și spune despre patriarh: *Și a luat semn tăierea împrejur, ca pecete a îndreptăririi credinței celei din netăierea împrejur* (Rom., 4, 11). Iată că Pavel ne arată aici și una și alta; și că Avraam a primit tăierea împrejur ca semn, și că a primit îndreptățirea cea din credință, când era netăiat împrejur. Dar ca să nu se obrăznicească iudeul și să spună: *Dar oare, nu tăierea împrejur i-a adus lui Avraam îndreptățirea?*, și de aceea fericitul Pavel, care a învățat la picioarele lui Gamaliel (Fapte, 22, 3), care a învățat cu precizie legea, zice: *Să nu socotiți, iudei nerușinați, că tăierea împrejur l-a ajutat cu ceva pe Avraam să se îndreptățească*. Pe timpul când nu era tăiat împrejur, și-a arătat credința și a auzit: *A crezut Avraam lui Dumnezeu și i s-a socotit spre îndreptățire* (Rom., 4, 3). Avraam atunci primește ca semn tăierea împrejur, când a ajuns îndreptățit prin credința lui Dumnezeu. Mai întâi Dumnezeu îi adaugă o literă numelui lui și apoi îi poruncește tăierea împrejur, ca să arate că pentru marea lui virtute îl face al său pe dreptul Avraam, iar datorită lui și pe urmașii săi. Și după cum când cineva

dobândește un rob, de multe ori îi schimbă și numele și îmbrăcămintea și face totul ca să fie cunoscut, așa ca prin toate să-și arate stăpânirea, tot așa și Dumnezeu universului, vrând să-l deosebească pe Avraam de ceilalți oameni, prin adăugarea unei litere la numele lui a arătat că va fi tatăl multor neamuri, iar prin tăierea împrejur a arătat că seminția, care se va naște din el, va fi poporul lui ales, deosebit de celelalte popoare.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIX, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 69-70)

„După cum pe iudei semnul tăierii împrejur îi deosebea de celelalte popoare și arăta apropierea lor de Dumnezeu, tot așa și la noi, tăierea împrejur prin botez face mai precisă deosebirea și despărțirea dintre cei care cred și cei care nu cred. *În Hristos, întru Care, spune Pavel, sunteți și tăiați împrejur cu tăierea împrejur, nefăcută de mâna omenească prin dezbrăcarea de păcatele trupului.*” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIX, V, în col. PSB, vol. 22, p. 71)

„Dar uită-mi-te iubite, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și la binefacerea nespūsă ce ne-a dat-o nouă. Acolo și durere și osteneală în tot ce se făcea; și nu era alt folos de pe urma tăierii împrejur, decât acela numai, că prin semnul acesta îi făcea cunoscuți (pe iudei – n.n.) și-i despărțea de celelalte neamuri. Tăierea noastră împrejur, harul botezului adică, vindecă fără de durere, ne este pricinuitoare a mii de bunătăți și ne umple pe toți cu harul Duhului. Nu este un timp anumit când îl putem primi, ca dincolo; această tăiere împrejur nefăcută de mână omenească o putem primi și când suntem mici de tot, și când am crescut mari, și când suntem bătrâni. În această tăiere împrejur, nu-i vorba de durere, ci de lepădarea poverii de păcate, și de dobândirea iertării greșelilor săvârșite în toată viața noastră. Iubitorul de oameni Dumnezeu a văzut covârșitoarea noastră slăbiciune, a văzut că avem nevoie de doctorie puternică, pentru că bolile în care zăceam erau greu de vindecat. De aceea, rânduind cu nespūsă Sa iubire de oameni mântuirea noastră, ne-a dăruit înnoirea prin baia celei de-a doua nașteri, ca lepădând pe omul cel vechi, adică faptele cele rele, și îmbrăcând pe cel nou, să mergem pe calea virtuții.” (*Omilia la Facere*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 77-78)

„În această Tăiere împrejur nu lucrează mâna ca acolo, ci Duhul, nu se taie numai o părticică a trupului, ci întregul om. Trup este acesta ca și acela, unul însă se taie în carne, celălalt duhovnicește; nu după cum se taie iudeii, nu carnea se leapădă, ci înseși păcatele. Când anume, și unde? În botez. O astfel de tăiere împrejur, el (Pavel - n.n.) o numește mormânt. *Păcatelor*

cărnii zice, adică pe care le-a săvârșit în carne.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 70)

BOTEZUL (lui Ioan)

„- Dar pentru ce a fost trimis să boteze?

- Tot Botezătorul ne răspunde la această întrebare, zicând: *Eu nu-L cunoșteam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezând cu apă* (Ioan 1, 31).

Dacă asta e singura pricină, pentru ce Luca evanghelistul spune că Ioan a venit în împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței spre iertarea păcatelor? (Luca 3, 3), deși botezul lui Ioan nu era spre iertarea păcatelor, ci darul acesta era al botezului dat de Hristos mai târziu; că în acesta ne-am îngropat împreună cu Hristos, iar omul nostru cel vechi atunci a fost răstignit împreună cu Hristos; înainte de cruce nu se vede nicăieri iertare de păcate, că iertarea se dă prin sângele lui Hristos. Pavel spune: *Dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit nu prin botezul lui Ioan, ci în numele Domnului nostru Iisus Hristos și în Duhul Dumnezeului nostru* (I Cor. 6, 11). Iar în altă parte spune: *Ioan a predicat botezul pocăinței* - nu spune al iertării - *ca poporul să creadă în Cel ce vine după el* (Fapte 19, 4). Cum avea să dea iertare botezul lui Ioan, când încă nu fusese adusă jertfa, nu se pogorâse Duhul, nu fusese dezlegat păcatul, nu fusese îndepărtată vrăjmășia și nici blestemul nimicit?”. (*Omilii la Matei*, omilia X, I, în col. PSB, vol. 23, p. 121)

„Așadar ce înseamnă cuvintele: *spre iertarea păcatelor*?

Iudeii erau niște oameni nesocotiți; niciodată nu-și dădeau seama că păcătuiesc; erau vinovați de cele mai mari păcate și se lăudau pe toate drumurile că sunt drești. Asta mai cu seamă i-a pierdut și i-a depărtat de credință. (...) Așadar, pentru că aceasta era pricina păcatelor iudeilor, a venit Ioan, nu pentru altceva decât pentru a-i face să se gândească la păcatele lor. Acest lucru îl arată și chipul acestui botez, fiind botez de pocăință și de mărturisire. Același lucru îl arată și predica lui; nu spunea altceva decât: *Faceți roade vrednice de pocăință* (Luca 3, 8). Pentru că nerecunoașterea propriilor lor păcate, așa precum o arată și Pavel, i-a făcut pe iudei să se depărteze de Hristos; dar recunoașterea păcatelor le-a născut dorința de a căuta pe Răscumpărător și de a dori iertarea păcatelor. Acest lucru a venit să-l pregătească Ioan: să-i convingă să se pocăiască; nu ca să fie pedepsiți, ci, ajungând mai smeriți prin pocăință și osândindu-se pe ei înșiși, să alerge să ia iertare de păcate. Iată cât de precis o spune evanghelistul! După ce a

spus: *A venit predicând botezul pocăinței în pustiul Iudeii, a adăugat: spre iertare* (Marcu 1, 4) ca și cum ar fi spus: *I-am convins să se mărturisească și să se pocăiască de păcate, nu ca să fie pedepsiți, ci ca să primească mai ușor mai târziu iertarea. Că dacă nu și-ar fi recunoscut păcatele, n-ar fi cerut nici harul; și necerându-l, n-ar fi dobândit iertare. Deci Ioan, prin botezul lui, deschidea cale celuilalt botez*". (*Omilia la Matei, omilia X, II, în col. PSB, vol. 23, p. 122*)

„Botezul lui Ioan era mult mai mare decât botezul iudaic, dar mai smerit decât al nostru, era ca un fel de pod între cele două botezuri, care duce de la botezul iudaic la cel creștin. Ioan nu îndemna pe oameni să țină seama de necurățiile trupești, ci-i îndemna și-i sfătuia să se îndepărteze de acelea, să se întoarcă de la viciu la virtute, să aibă nădejtile de mântuire în săvârșirea faptelor bune, nu în felul de botezuri și curățiri cu apă. Ioan Botezătorul nu spunea: *Spală-ți hainele tale și spală-ți trupul tău și vei fi curat.*

- Dar ce spunea?

- *Faceți rod vrednic de pocăință* (Matei 3, 8).

Deci, botezul lui Ioan era mai mare decât botezul iudaic, dar mai smerit decât al nostru, pentru că botezul lui Ioan nu dădea nici Duhul Sfânt, nici iertarea prin har. Porunca pocăința, dar nu avea putere să ierte păcatele. De asta și spunea Ioan: *Eu vă botez cu apă, dar Acela vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc* (Matei 3, 11).” (*Cuvânt la Botezul Domnului, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 37-38*)

„Că botezul lui Ioan era nedesăvârșit, că nu avea nici harul Domnului și nici nu dădea iertare de păcate se mai vede și din următorul fapt: Pavel a găsit niște ucenici și i-a întrebat: *Ați primit Duhul Sfânt după ce ați crezut? Iar ei au răspuns: Dar nici n-am auzit că este Duh Sfânt. Atunci Pavel le-a pus: Deci în ce v-ați botezat? Iar ei au răspuns: Cu botezul lui Ioan. Și a spus Pavel: Ioan a botezat cu botezul pocăinței* (Fapte 19,4-6).

Ai văzut că botezul lui Ioan era nedesăvârșit? Dar dacă ar fi fost desăvârșit, Pavel nu i-ar fi botezat din nou, nici nu și-ar fi pus mâinile peste ei. Dar așa, pentru că a spus și una și alta, a arătat superioritatea botezului apostolic și a arătat totodată că botezul lui Ioan este cu mult mai prejos de botezul creștin.” (*Cuvânt la Botezul Domnului, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 38*)

BOTEZUL (lui Ioan și botezul lui Hristos)

„... acum la Iordan a împlinit botezul iudaic, dar în același timp a deschis ușile botezului Bisericii; precum atunci la o singură masă, tot așa acum la un singur râu, a săvârșit și umbra, dar a adăugat și adevărul.

Numai botezul nostru are harul Duhului; al lui Ioan era lipsit de acest har. De aceea cu nimeni altul din cei botezați de Ioan nu s-a întâmplat minunea aceasta, ci numai cu Acela Care a dat botezul nostru, ca să afli pe lângă cele spuse și aceea că nu curăția celui ce boteza, ci puterea Celui botezat a făcut aceasta. Atunci și cerurile s-au deschis și Duhul S-a pogorât. Deschizându-se porțile cele de sus, trimițând de acolo Duhul și chemându-ne în patria cea din ceruri, Hristos ne duce de la vechea viețuire la noua viețuire. Nu numai că ne cheamă, ci ne dă și cea mai mare vrednicie. Nu ne-a făcut îngeri și arhangheli, ci fii ai lui Dumnezeu, fii iubiți; și astfel ne dă să moștenim cerul”. (*Omilii la Matei*, omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 150)

„... a vorbit (Ioan Botezătorul – n.n.) de neînsemnătatea botezului lui; și arătând că n-are altă putere decât să-i ducă spre pocăință pe cei botezați de el – că n-a spus: *vă botez cu apă spre iertare, ci spre pocăință* – vorbește de botezul lui Hristos, plin de dar nespus.” (*Omilii la Matei*, omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 137)

BOTEZUL (Mântuitorului în apa Iordanului)

„- Și pentru ce a venit Iisus după treizeci de ani să se boteze? M-ar întreba cineva.

- Pentru că după botezul acesta avea să pună capăt legii vechi. Și deoarece până la vârsta de treizeci de ani omul poate săvârși toate păcatele, de aceea Hristos a rămas până la această vârstă, ca să plinească toată legea, ca să nu spună nimeni că a desființat-o, pentru că n-a putut-o împlini. Nu ne asaltează toată viața aceleași patimi; în copilărie mai cu seamă naivitatea și zburdălnicia; în tinerețe plăcerea este mai puternică, iar după tinerețe vine și pofta de bani și avere. De aceea Domnul a așteptat să treacă toate vârstele, ca în toate să împlinească legea; și așa vine la botez, adaugându-l ultimul la plinirea celorlalte porunci”. (*Omilii la Matei*, omilia X, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 120-121)

„Că nu era cu puțință ca Ioan, luându-L pe Hristos de mână, să meargă din casă în casă și să le spună: *În Acesta credeți!*, ci ca în fața și în văzul tuturor să se pogoare acel glas fericit și să se săvârșească toate celelalte.

Din pricina asta a venit Iisus la botez. Faima Botezătorului și noutatea faptei atrăgeau și chemau la Iordan tot Ierusalimul. Malurile Iordanului ajunseseră un mare teatru. Pe cei veniți acolo Ioan îi făcea să se smerească, convingându-i să nu se mai creadă grozavi; le arăta că sunt vinovați de cele mai mari păcate și că vor putea primi pe Cel ce vine, dacă se vor pocăi, lăsând pe strămoși în pace, nemailăudându-se cu ei. Viața lui Hristos era umbrită deocamdată și se credea că ar fi fost ucis odată cu pruncii din Betleem. Chiar dacă S-a mai arătat în lume la doisprezece ani, totuși îndată a trecut iarăși în umbră. De aceea trebuia ca ieșirea Sa în lume să se facă în chip strălucit, să aibă început măreț. Aceasta e pricina că atunci, pe malurile Iordanului, au auzit iudeii ce nu auziseră nici de la profeți, nici de la alții. Ioan le propovăduia cu strălucită voce, amintindu-le de ceruri și de împărăția cea de sus, nespunându-le nimic de pământ”. (*Omilii la Matei*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 122-123)

„Și pentru ca atunci când îl vezi că vine la botez să nu gândești ceva rău, Ioan îl oprește zicând:

Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine? (Matei 3, 14).

Pentru că botezul lui Ioan era un botez de pocăință, care-i făcea pe oameni să-și osândească păcatele lor și, deci, ca să nu socotești că și Hristos a venit cu un astfel de gând la Iordan, Ioan îți îndreaptă mai dinainte socotința asta, numindu-L Miel și Răscumpărătorul tuturor păcatelor din lume. Se înțelege de la sine că este fără de păcat Cel Care poate ridica păcatele întregului neam omenesc. De aceea Ioan n-a spus: *Iată pe Cel fără de păcat!*, ci ceva mai mult: *Iată pe Cel ce ridică păcatul lumii!* (Ioan 1, 29), ca să primești cu deplină încredere și una și alta - și că este fără de păcat și că ridică păcatul lumii -, iar odată ce ai primit aceasta, să înțelegi că a venit la botez pentru a rândui altele”. (*Omilii la Matei*, omilia XII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 145)

„Și după ce a fost botezat Iisus, îndată a ieșit din apă și iată I s-au deschis cerurile (Matei 3, 16).

- Pentru ce s-au deschis cerurile?

- Ca să afli că și la botezul tău s-au deschis cerurile, ca Dumnezeu să te cheme spre patria cea de sus și să te înduplece să n-ai nimic în comun cu pământul. Iar dacă n-ai văzut, nu fi necredincios! La începuturile creștinismului s-au arătat totdeauna înfățișări văzute ale lucrurilor mai presus de fire și duhovnicești precum și semne ca acestea, din pricina celor care erau mai puțin pricepuți, care aveau nevoie de înfățișări văzute și care nu

puteau avea nici o înțelegere pentru cele nemateriale, ci îi uimeau numai cele văzute. S-au făcut acestea, odată și la început, pentru ca să crezi, chiar dacă mai târziu nu s-au mai făcut minuni.” (*Omilia la Matei*, omilia XII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 148)

„Este evident în sfârșit, că Cel ce este atât de curat, încât poate să spele păcatele altora, nu vine pentru a-și mărturisi păcatele Sale; ci pentru a-i da ocazie acestui minunat predicator să întipărească mai adânc în sufletul ascultătorilor săi ceea ce le-a zis mai înainte, repetându-le a doua oară, și de a mai adăuga ceva lucru.

Ioan zice: *Iată-L*, fiindcă foarte mulți Îl căutau de foarte multă vreme din cauza a ceea ce au auzit că s-a zis. El Îl arată prezent, și zice *Iată-L* pentru a le face lor să cunoască, că era Acela pe care ei Îl căutau de mult. *Acesta este Mielul*, el Îl numește Miel, aducând în sufletul evreilor profetia lui Isaia (Is., 16, 1; 53, 7), și încă mielul închipuit care se jertfea încă din timpul lui Moise, pentru a-i duce prin chip mai ușor la adevăr. Și sigur, acest miel n-a luat și n-a șters păcatul nimănui, dar Acesta a luat și a șters păcatul lumii întregi; această lume care era gata să piară, El a slobozit-o dintr-o dată din mânia lui Dumnezeu (1 Tes., 1, 10). *Aceasta este despre care eu am zis: după mine vine bărbat, Care a ajuns să fie înaintea mea, fiindcă mai înainte de mine era* (30). Nu vedeți voi aici, explicația la ce a spus Ioan mai sus? După ce L-a numit pe Iisus Miel, și a spus că El ridică păcatul lumii, el zice acum: *Mai înainte de mine era*, prin care face să se înțeleagă că acest cuvânt *înainte*, trebuie să se explice prin aceea: că El este Cel ce ridică păcatele lumii, că El este Cel ce botează cu Duhul Sfânt. Venirea mea n-a făcut nimic mai mult, decât să vă anunț pe Binefăcătorul comun a întregului univers, și să vă administrez botezul cu apă; dar venirea Lui curăță pe toți oamenii, și dă puterea Duhului Sfânt. Acesta este înainte de mine, adică El este mai mare, mai minunat decât mine, *fiindcă mai înainte de mine era*. Cei ce au primit nebunele greșeli ale lui Pavel de Samosata să roșească combătând un adevăr atât de clar și evident!

Și eu nu-L cunoșteam (31). Vedeți cum ridică orice bănuială prin această mărturie, arătând că el nu vorbește astfel din lingușeală sau din prietenie; ci prin descoperirea pe care i-a făcut-o Dumnezeu. *Eu nu-L cunoșteam*, zice el, cum ești tu dar un martor vrednic de credință? Cum Îl faci tu cunoscut altora, dacă tu însuși nu-L cunoști? Ioan Botezătorul nu a zis deloc: Eu nu-L cunosc, ci *Eu nu-L cunoșteam*, ca așa să se arate foarte vrednic de credință. Cum, în sfârșit, ar fi avut el lingușire pentru Cel pe Care nu-L cunoștea? *Dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu botezând cu apă* (31). Iisus Hristos deci n-avea nevoie de botezul lui Ioan. Și

această baie n-a fost instituită decât pentru a-i aduce pe toți ceilalți oameni la credința în Iisus Hristos. Căci Ioan Botezătorul n-a zis: *eu am venit să-i botez pentru a-i face curați pe cei ce-i voi boteza, nici pentru a-i ușura din păcatele lor; ci ca să fie arătat lui Israel.*

Dar ce! Așa-i că botezul lui Ioan, nu se putea nici predica, nici atrage poporul? Eu răspund că aceea n-ar fi fost prea ușor dacă botezul n-ar fi însoțit predica, n-ar fi alergat toți la fel, și ei n-ar fi cunoscut întâietatea unui botez față de celălalt, fără a face comparație. Dacă poporul ieșea de prin cetăți, aceasta o făcea nu pentru a merge să asculte predica lui Ioan Botezătorul. Pentru ce oare? Ci ca, mărturisindu-și păcatele lor, să fie botezați. Dar, odată sosiți, ei învățau să-L cunoască pe Iisus Hristos, și la fel, deosebirea botezurilor; botezul lui Ioan era mai minunat decât acela al evreilor, și iată pentru ce alergau toți acolo, dar chiar acest botez era imperfect.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XVII, 1-2, pp. 82-83)

„Acum trebuie să spun pentru ce pricină S-a botezat Hristos și cu ce botez S-a botezat. Nu S-a botezat nici cu botezul iudaic, cel de mai înainte, nici cu botezul nostru cel de mai târziu, pentru că nu avea nevoie de iertarea păcatelor. Cum ar fi avut oare nevoie de iertarea păcatelor Cel ce nu are nici un păcat?” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 38)

„- Pentru care motiv, dar, S-a botezat Hristos, dacă n-a făcut asta nici pentru pocăință, nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru harul Duhului?

- Pentru două motive. Pe unul îl spune ucenicul, iar pe celălalt îl spune lui Ioan Însuși Domnul.

- Care este, dar, motivul botezului lui Hristos după spusa lui Ioan?

- Ca să-l facă cunoscut mulțimilor. Așa cum spunea și Pavel, că *Ioan a botezul cu botezul pocăinței, ca să creadă în Cel ce vine după el* (Fapte 19, 4). Asta s-a săvârșit prin botezul lui Hristos. Mărturia lui Ioan ar fi fost pusă la îndoială și i-ar fi greu să meargă la casa fiecăruia cu Hristos de mână, să se apropie de ușă, să-i cheme afară și să le spună, arătându-l pe Hristos: *Acesta este Fiul lui Dumnezeu*. La fel de îndoielnică ar fi fost mărturia lui dacă L-ar fi luat și L-ar fi adus în sinagogă să-L arate. Dar când popoare întregi, din fiecare oraș, erau revărsate la Iordan și stăteau pe malurile râului, a venit și Iisus să Se boteze și să primească întărire și adevărită de sus prin glasul Tatălui și prin pogorârea Duhului în chip de porumbel, atunci mărturia lui Ioan despre El nu ar mai putea fi pusă la îndoială. Pentru aceea cuvintele lui Ioan: *Și eu nu-L cunoșteam* (Ioan 1, 31) fac mărturia lui

vrednică de crezare. Ioan era rudă, după trup, cu Hristos – *Căci, iată, Elisabeta, rudenia ta a zămislit un fiu* (Luca 1, 36), spune Mariei îngerul despre mama lui Ioan, iar dacă mamele sunt rude, atunci negreșit și copiii. Deci, Ioan era rudă după trup cu Hristos, și ca să nu pară că Ioan dă mărturie despre Hristos din pricina înrudirii, harul Duhului a rânduit ca Ioan să-și petreacă în pustie vârsta lui cea de la început, ca să nu se creadă că face astfel de mărturisire de dragul prieteniei sau pentru cine știe ce scop ascuns, ci că L-a vestit așa cum a aflat de la Dumnezeu. Pentru aceea Ioan a spus: *Și eu nu-L cunoașteam.*

- Dacă nu-L cunoașteai, de unde ai aflat-o, Ioane?

- *Cel ce m-a trimis să botez cu apă*, răspunde Ioan, *Acela mi-a spus* (Ioan 1, 33).

- Ce ți-a spus?

- *Peste care vei vedea Duhul pogorându-Se ca un porumbel, și rămânând peste El, acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt* (Ioan 1, 33).

Vezi, dar, că Duhul cel Sfânt n-a venit să Se pogoare atunci pentru întâia oară peste Hristos, ci ca să arate pe Cel propovăduit, să-L facă cunoscut tuturor prin zborul Său ca și cum L-ar arăta cu degetul. Pentru aceasta, deci, a venit Hristos la botez.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 39-40)

„A venit însă și pentru altă pricină, pe care Însuși o spune:

- Care-i aceasta?

- Când Ioan a spus: *Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, Tu vii la Mine?* Hristos I-a răspuns, zicând: *Lasă acum, căci așa se cuvine să plinim toată dreptatea* (Matei 3, 14-15). Ai văzut înțelepciunea slugii? Ai văzut smerenia Stăpânului?

- Ce înseamnă *Să plinim dreptatea?*

- Dreptatea înseamnă împlinirea tuturor poruncilor, de pildă ca atunci când spune: *Erau amândoi drepti, umblând fără prihană în poruncile Domnului* (Luca 1, 6). Așadar, pentru că toți oamenii trebuiau să împlinească această dreptate, și pentru că nici unul n-a împlinit-o desăvârșit și nici n-a îndeplinit-o, de aceea a venit Hristos și a împlinit această dreptate.

Dar poate că va întreba cineva:

- Ce dreptate a împlinit Hristos prin botezul Lui?

- S-a supus Proorocului, iar aceasta era o faptă de dreptate. Așa precum s-a tăiat împrejur, a adus jertfă, a păzit sâmbetele, a ținut sărbătorile iudaice, tot astfel a adăugat și ceea ce lipsea: s-a supus Proorocului care boteza. Că era voința lui Dumnezeu ca toți să se boteze atunci, ascultă ce

spune Ioan: *Cel ce m-a trimis să botez cu apă* (Ioan 1, 33); dar ascultă ce spune și Hristos: *Vameșii și poporul au împlinit dreptatea lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan; dar fariseii și cărturarii au lepădat voința lui Dumnezeu, pentru că nu s-au botezat de El* (Luca 7, 29-30). Prin urmare, dacă dreptatea stă în a te supune lui Dumnezeu, iar dacă Dumnezeu a trimis pe Ioan ca să boteze poporul, atunci Hristos a împlinit-o și pe aceasta împreună cu toate celelalte porunci. Să ne închipuim că poruncile Legii sunt două sute de dinari. Datoria aceasta trebuia plătită de neamul nostru. N-a plătit-o. Moartea ne stăpânea, pentru că eram vinovați. A venit Hristos și ne-a găsit stăpâniți de moarte. A plătit datoria, a împlinit ce trebuia și ne-a scos pe noi, care nu aveam cu ce plăti. Din pricina asta Hristos n-a spus: *Se cuvine să facem cutare și cutare, ci: Să plinim toată dreptatea. Mie ca stăpân, ca Unul ce am*, spune Hristos, *Mi se cuvine să dau pentru cei ce nu au.*

Pentru asta S-a botezat Hristos, ca să arate că împlinește toată Legea. Această pricină și aceea spusă mai înainte sunt motivele botezului Domnului. De asta și Duhul S-a pogorât în chip de porumbel. La corabia lui Noe a venit o porumbiță cu o ramură de măslin, semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu și al scăpării de potop: aici, la botez vine Duhul, în chip de porumbel, nu în trup de porumbel – trebuie știut bine lucrul acesta -, ca să vestească lumii mila lui Dumnezeu, dar în același timp să arate că un om duhovnicesc trebuie să fie fără viclenie, fără răutate și curat.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III-IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 40-42)

.....
 „Nu s-a botezat Mântuitorul nostru nici cu botezul evreiesc, nici cu al nostru, ci s-a botezat cu al lui Ioan. Dar pentru ce s-a botezat cu al lui Ioan și nu cu altul? Pentru ca să cunoaștem noi prin mijlocul firii botezului acestuia, cum că nu s-a botezat nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru darul Duhului Sfânt, se cunoaște din cuvântul ce a zis Ioan, ca să nu gândească cineva că merge Hristos către Ioan pentru pocăință, cum mergeau alți oameni. Ascultă cum a arătat aceasta și Ioan, că acest Ioan ce le zicea celorlați oameni proști (simpli): *Faceți roade vrednice de pocăință*, ascultă ce zice lui Hristos: *Eu trebuie să mă botez de la Tine și Tu vii la mine?*, și aceasta a zis-o Ioan arătând că Hristos n-a mers către dânsul pentru motivul pentru care mergeau ceilalți oameni, adică pentru pocăință și pentru iertarea păcatelor. De vreme ce atâta a fost Hristos de departe de păcate, chiar și decât Botezătorul a fost mai curat, fără de nici o asemănare dar pentru ce s-a botezat? De vreme ce nici pentru pocăință, nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru a primi Duhul Sfânt? Dar pentru alte motive S-a botezat? Adevărat,

pentru alte două motive S-a botezat, unul pentru care a zis Ioan, iar altul pentru care i-a zis Hristos lui Ioan. Dar care pricină i-a zis Ioan să fie botezul lui Iisus? Pentru ca să-l cunoască toți, precum zicea și Pavel: *Iar Ioan a botezat pe oameni cu botezul pocăinței, ca să creadă în Cel ce va veni după el*, adică în Hristos, și aceasta a fost îndreptarea botezului. Că adevărat, a merge pe la casele tuturor și a bate în uși strigând și zicând pentru Hristos: *Acesta este Fiul lui Dumnezeu și credeți în El*, ar fi dat oamenilor bănuială să nu creadă mărturia lui. Iar că a mers către Iordan și s-a botezat de Ioan înaintea a toată mulțimea câți au fost pe țărmurile apei, care au văzut cu ochii lor acea taină cum s-a botezat și în ce chip s-a pogorât Duhul Sfânt asupra Lui în chip de porumbel și cu mult Îl mărturisea din cer glasul Tatălui prin venirea Duhului Sfânt, a scos mărturia lui Ioan din toată bănuiala, pentru aceea și Ioan a zis: *Că eu nu L-am știut pe El*. Adică a zis că nu-L știa, făcând vrednică mărturia lui. De vreme ce Ioan era rudă cu Hristos trupește, de aceea ca să nu se presupună că Ioan mărturisește pe Hristos pentru că îi este rudă, a tocmit darul Duhului Sfânt de a crescut Ioan în pustie de mic și apoi ca și cum l-ar fi cunoscut cu dumnezeirea așa îl mărturisea, pentru aceea zice că *eu nu l-am cunoscut pe Dânsul*, adică nu-L cunoșteam. Dar de vreme ce nu L-ai știut, cum L-ai cunoscut? Iar el zice: *Cel ce M-a trimis să-L botez, Acela mi-a spus. Ce ți-a spus? Peste care vei vedea Duhul coborându-Se ca un porumbel și șezând deasupra Lui, Acela este Cel ce botează cu Duhul Sfânt și cu foc*. Deci vezi că pentru aceasta a venit Duhul Sfânt, iar nu să fi venit ca atunci când întâiul, ci ca să arate tuturor pe Cel mărturisit, zburând în chip de porumbel; pentru aceasta, dacă a venit și pentru altă pricină pentru care zice el singur, adică zicând Ioan: *Mie îmi trebuie să mă botez de la Tine și Tu vii la mine?* El răspunse zicând: *Lasă acum, pentru că așa trebuie să plinesc toată dreptatea*. Vezi dar înțelepciunea slugii? Vezi smerenia cea înțeleaptă a Stăpânului? Ce va să însemne acele cuvinte cu care zice: *Să plinim toată dreptatea?* Dreptatea se cheamă săvârșirea tuturor poruncilor, precum zice în altă parte. Adică erau amândoi drepti, umblând în poruncile Domnului fără de prihană, deci de vreme ce se cădea să plinească toți oamenii această dreptate, și Hristos, venind, o plinește. Dar va zice cineva: ce dreptate este aceea să se boteze Hristos? Adevărat dreptate a fost să se plece mărturiei Botezătorului și să se boteze, căci în ce chip s-a tăiat împrejur și jertfă s-a adus lui Dumnezeu și sâmbetele a păzit și sărbătorile evreilor le-a plinit, așa și acest sfânt botez fiind de trebuință l-a adaus, ascultând pe Botezătorul și prorocul, precum a fost voia lui Dumnezeu să se boteze toți oamenii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 83-84)

BOTEZUL (din apă și Duh)

„Eu zic așa: Dumnezeu l-a făcut pe om din pământ și apă, și l-a pus în rai. Cel făcut nu a rămas de bună treabă, ci s-a stricat: ca atare, Dumnezeu nu îl reface din pământ și apă, ci din apă și din Duh, și nu îi mai făgăduiește raiul, ci îi făgăduiește împărăția Cerurilor.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 101)

„... botezul se face printr-un lucru material - apa -, dar se săvârșește ceva duhovnicesc - nașterea și reînnoirea. Dacă ai fi fost fără de trup, și-ar fi dat daruri netrupești; dar pentru că sufletul este împletit cu trupul, și-a dat cele spirituale în cele materiale”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

„Pământul primind apă a făcut vin, și trupul schimbă în apă trupul pe care-l primește. De unde se știe că pământul produce aceste lucruri, pentru că în aceste producții, cum am spus-o, pământul produce tocmai un efect contrar? Eu nu pot s-o cuprind cu mintea, eu nu pot, și nu cunosc decât prin credință numai; ori, dacă lucrurile care se fac în toate zilele, care se petrec sub ochii noștri, sub simțurile noastre, și pe care le aducem în mâinile noastre, au nevoie de credință, cu cât mai mult vor avea nevoie de ea lucrurile tainice și duhovnicești? Căci precum pământul, care era neînsuflețit și nemișcat, a primit de la Dumnezeu, prin porunca pe care i-o dă, puterea să producă lucruri atât de minunate și de strălucite, la fel din Duh și din apă unite împreună se fac ușor aceste semne și minuni, care întrec mintea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXV, 1, p. 120)

„Era odată, pe vremea iudeilor, o scăldătoare de apă (Ioan 5, 2-4). Dar află ce putere avea scăldătoarea aceea, ca să cunoști bine sărăcia iudaică și să poți ști bogăția noastră. *Se cobora acolo un înger*, zice Scriptura, *și tulbura apa, și cel ce se cobora întâi, după tulburarea apei, se făcea sănătos* (Ioan 5, 4). S-a pogorât Stăpânul îngerilor în râul Iordan și, sfințind firea apelor, a făcut sănătoasă toată lumea. De aceea acolo, la scăldătoarea iudaică, nu se mai făcea sănătos cel care se cobora în scăldătoare după cel dintâi. Aici însă, în scăldătoarea aceasta, după cel dintâi se cobora al doilea, după al doilea, al treilea, al patrulea. De-ai arunca mii de mii, de-ai arunca lumea toată în apele acestea duhovnicești, harul nu se mai termină, harul nu se cheltuiește, apele nu se murdăresc, iar dărnicia nu se micșorează.” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 155)

„Acum se dă răspuns la întrebarea pusă de mulți. Întreabă mulți dacă Apostolii fuseseră botezați cu botezul evanghelic înainte de patima Mântuitorului. Eu nu-mi spun părerea mea, nici nu încerc să răspund la această întrebare cu socotințe omenești, ci mă țin de cuvintele Scripturii. În Scriptură găsim că, înainte de patima lui Hristos, Apostolii au primit botezul lui Ioan Botezătorul. Mântuitorul, înainte de patimă, n-a dat alt botez, ca să nu desființeze predica lui Ioan și să dea prilej iudeilor potrivnici să spună că a adus un alt botez al Său ca să ocărăscă pe Ioan Botezătorul, ci a îngăduit ca apostolii să aibă arvuna apei, păstrându-le lor harul Duhului. De aceea, pentru că nu luaseră încă Duhul, le spune după înviere: *Luați Duh Sfânt!* (Ioan 20, 22). Apoi le spune: *Duceți-vă în Ierusalim și așteptați acolo făgăduința Tatălui, pe care ați auzit-o de la Mine, că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile* (Fapte 1, 4-5). Nu cu apă, căci primiseră botezul cu apă, ci cu Duhul Sfânt. Nu adaugă apă peste apă, ci îmblânzește ceea ce lipsea botezului celui nedeplin. *Dar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile, în loc de: după zece zile.*

- Dar pentru ce era nevoie de acest răstimp?

- Care răstimp?

- Cele zece zile.

- Pentru ca să se exercite credința Apostolilor. Căci, potolindu-se harul și nemaiarătându-se nimeni, li se exercita credința dacă așteptau ca nemincinos pe Cel făgăduit. Le-a făgăduit și a spus: *Nu mult după aceste zile.* N-a hotărât după câte zile, ci *nu după multe zile.* Mântuitorul nu ne îngăduie să le știm pe toate, ci ne arată să avem măsura rânduiei date de El. Învață ce auzi! Nu iscodi ce nu ți-am spus!

Iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt. Când Duhul cel Sfânt S-a pogorât peste ei în ziua Cincizecimii, a umplut casa în care ședeau, ca să fie botezați cu Duhul ca și cum ar fi botezați cu apă. Împletește ceea ce se vede cu ce nu se vede, adică Duhul cu limbile. Au fost botezați cu Duhul.” (Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, XIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 191)

„Atunci când vezi scaldătoarea⁹¹ apelor și mâna arhiereului atingând capul tău, să nu socotești că aceea este doar simplă apă, nici că singură mâna arhiereului este pusă pe capul tău. Fiindcă nu om este cel ce lucrează cele ce

⁹¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Termenul e același cu cel folosit pentru *scaldătoarea* în cazul bolnavului de la Vitezda. (n.s. 6, p. 48)

se săvârșesc, ci harul Duhului este cel ce sfințește firea apelor și se atinge împreună cu mâna arhierului de capul tău. Nu bine am zis că avem nevoie de ochii credinței spre încredințarea celor ce nu se văd, ca nu cumva să ne oprim doar la cele sensibile?” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 48)

„*Din apă și din Duh. Din apă.* Cine ne va face să înțelegem taina botezului nostru? Cine ne va spune nouă ceea ce îngerii n-au înțeles ei înșiși? Dumnezeu este Cel ce lucrează; și Lui îi place să lucreze cu apă. Pentru a crea trupul nostru i-a plăcut să folosească pământ; aici el alege apa. Putem noi să pătrundem cât de puțin conveniențele alegerii divine? Apa i-a slujit de mormânt creaturii căzute încât a trebuit s-o facă în mod prealabil să piară; apa înmormântează omul păcatului. Apa apoi se întredeschide și din sânul ei se scapă, slăvită și nepătată o creatură nouă, omul nou, omul supranatural și divin. Taina Crucii, amintirea morții, a mormântului Răscumpărătorului, planează peste toată scena botezului nostru și de acolo își trage toată puterea sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 151)

„Care sunt elementele ce constituie Botezul? *Apa și Duhul.* Ceea ce-i este omului sânul mamei, Apa îi dă viață prin Duhul care este omul supranatural și divin. Organele omenești vivificate prin puterea divină produc omul natural; apa cu viață prin Duhul lui Dumnezeu produce omul supranatural.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 193-194)

„Apa o alege Dumnezeu ca și curățitoare pentru suflet, ea care deja îi era trupului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 194)

„Apa botezătoare face să piardă în ea omul păcatului, și în același timp ea naște pe omul harului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 197)

BOTEZUL (apa Botezului)

„Acum spune-mi, iudeule, tu, care te întrebi cum are apa de la botez două lucrări, una care îneacă, alta care dă viață, spune-mi: cum marea aceea, care avea o singură fire, unora le-a dat viață, iar pe alții i-a omorât; pe unii i-a înecat, iar altora li s-a făcut cale, și doar una era

curgerea nestatornică a apelor? Cum pe unii i-a ascultat ca o roabă, iar cu alții s-a purtat ca și cu barbarii? Explică-mi asta, iudeule, tu, care nu crezi în cruce, cum aceeași apă pe unii i-a înecat, iar pe alții i-a scăpat? Una era apa, una era marea, dar unora nu le-a udat nici picioarele, iar din alții n-a lăsat nici urmă, ci i-a cuprins toți și i-a acoperit cu apă, ajungând marea mormânt obștesc întregului popor egiptean. Spune-mi, cum s-a făcut asta? Ai văzut cum umbra a mers înainte ca să fie crezut adevărul? Ai văzut cum acelea au fost umbre, iar acestea adevăr? Acelea umbre, iar acestea realitate? Ai văzut, așa precum am spus, că Dumnezeu, când vrea să facă un lucru deosebit de mare, îl preînchipuie mai întâi și-l schițează, ca să fie primit adevărul când va veni? Trebuie neapărat ca icoana să fie inferioară adevărului; dacă ar fi în totul la fel, n-ar mai fi icoană, ci adevăr. A mers înainte umbra, apoi au venit culorile cele adevărate și au arătat icoana curată.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 567*)

BOTEZUL (îndemn la primirea Botezului)

„Ascultați acestea, voi toți care n-ați primit încă botezul! Fiți cuprinși de frică, gemeți: amenințarea pe care-o veți auzi vă va face să tremurați. Zice Iisus Hristos: *Cel ce nu se naște din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția cerurilor*, fiindcă el poartă o haină moartă, adică a blestemului și a stricăciunii, el n-a primit încă simbolul Domnului (credința și harul), el este un străin și un dușman. El n-are semnul regesc.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXV, 1, p. 119*)

BOTEZUL (copiilor)

„De aceea și botezăm copiii, deși nu au păcate: ca să li se adauge sfințenia, dreptatea, înfierea, moștenirea, înfrățirea, să fie mădulare ale lui Hristos, să devină sălaș al Duhului.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofîți, în vol. Cateheze baptismale, p. 59*)

BOTEZUL (pregătirea pentru primirea Botezului)

„... și cel ce se botează trebuie mai întâi a-și cunoaște păcatele sale și a le condamna⁹².” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 149)

BOTEZUL (nașii de la Botez)

„Vreți să vorbim și nașilor voștri⁹³ ca și aceia să știe de ce răsplată se învrednicesc dacă arată multă preocupare față de voi, dar și ce osândă își agonisesc dacă vor fi delăsători? Ia gândește-mi-te, iubite, oare garanții unora în treburi bănești nu au mai mult chin decât datornicul care împrumută bani și pentru care ei se pun drept garanți? Căci dacă cel ce este împrumutat se arată binevoitor, ușurează povara garantului său; dar dacă este răuvoitor, îi provoacă aceluia o belea și mai mare. De aceea îndeamnă și zice acel înțelept: *dacă garantezi pentru cineva, socotește-te ca achitator al sumei* (Înț. Is. Sir., 8, 13). Dacă garanții unora pentru sume de bani se pun pe ei înșiși în situația de a achita tot bănetul, cu mult mai mult garanții în cele duhovnicești, deoarece garantează că-i învață pe alții virtutea, datori sunt să arate multă trezvie, îndemnând și sfătuind, îndreptând și având dragoste părintească.

Și să nu socotească a fi neimportant ceea ce se petrece aici, ci să știe foarte clar că, dacă prin propria lor atenționare îi vor conduce pe drumul virtuții pe cei încredințați lor, se vor împărtăși de un nume bun, iar dacă se moleșesc, multă osândă vor avea. Tocmai de aceea obișnuim să-i numim pe unii ca aceștia părinți duhovnicești, ca ei să afle din însăși realitatea faptelor⁹⁴ de câtă dragoste părintească trebuie să dea dovadă în învățătura

⁹² Aici se face referire la cel ce se botează matur fiind – n.n.

⁹³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Acest fapt arată că nașii erau prezenți împreună cu catehumenii la catehizarea acestora. Prin acest fapt, cei doi auzeau aceleași învățături, încât fiecare știa exact care-i sunt datoriile și drepturile. Greaca nu avea termenul propriu-zis de *naș*, ci folosea un termen juridic ce desemna garantul ce-l lua un debitor în fața creditorului său. (n.s. 11, p. 50)

⁹⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: La începutul paragrafului se spunea că lucrurile din Biserică sunt extrem de serioase. Nașii sunt datori să țină cont de această realitate adâncă (și nu convenție religioasă, cum uneori se crede), luând aminte la cele petrecute în timpul ritualului. Pentru gândirea patristică, numirea realităților duhovnicești nu este ceva convențional ori *simbolic* (în sensul denaturat în care îl înțelege societatea modernă), ci acest nume (de *părinte duhovnicesc*) este cuvânt lucrător ce angajează pe cel căruia i se adresează și îl face răspunzător de neîmplinirea lui. Numele de *părinte duhovnicesc* presupune niște realități cutremurătoare, la care vechii creștini se raportau cu maximă gravitate și luare-aminte. (n.s. 13, p. 51)

duhovnicească ce o dau fiilor duhovnicești. Căci dacă este bine să îndrumăm spre râvnirea virtuții pe cei care nu ne-au fost încredințați, cu atât mai mult datori suntem să împlinim sarcina față de cel pe care l-am primit⁹⁵ ca fiu duhovnicesc. Învățați și voi, nașilor, că, dacă veți fi delăsători, nu mică va fi primejdia!” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 50-51)

BOTEZUL (ritualul Botezului și semnificațiile lui)

„Se pogoară Dumnezeu pe pământ, ca și în rai; și aici este goliciunea, ca și acolo, însă acolo Adam s-a văzut gol după ce a păcătuit, pe când aici Hristos Se golește, ca să împace pe om cu Dumnezeu. A fost dezbrăcat Adam atunci de slava pe care o avea, se dezbracă acum cel ce se botează, de omul cel vechi, mai înainte de a se băga în baia renașterii, și atât de ușor se dezbracă, ca și de niște haine. Se unge apoi după cum se ung și luptătorii, care se pogoară în stadion. Îndată se naște aici, după cum s-a născut cel dintâi om, nu câte puțin, ci deodată, tot așa și aici; și nu se unge după cum preoții în legea veche își ungeau numai capul numai, ci mai mult chiar. Acela își ungea capul, urechea dreaptă și mâna, ca să-l miște spre supunere și fapte bune, pe când acesta este uns peste tot. Acesta intră în luptă deodată, nu numai învățat ci și exercitat bine, și se luptă pentru premiu. El se ridică la fapta cea nouă, sau mai bine zis, aparține fapturii celei noi, căci când el mărturisește viață veșnică, a mărturisit deja o altă faptură, o altă creație. La început Dumnezeu a luat țărână din pământ, și a creat pe om ; dar prin baia renașterii omul nu mai este creat din țărână, ci se renaște prin Duhul Sfânt; în Acesta se formează, în Acesta se întocmește, după cum și Hristos în mitra fecioarei. Și nu zice în rai, ci în ceruri. Să nu crezi că dacă el este pe pământ, rămâne pe pământ; el s-a mutat acolo la ceruri, și acolo se găsește cu îngerii.

Dumnezeu îți ridică sufletul sus și acolo îl întocmește, și îl așează lângă tronul împărătesc. Se reformează în apă și ia Duhul Sfânt. După ce el este creat așa, nu i se mai aduce animalele, ca lui Adam, ci demonii și căpetenia lor, și zice: *călcați peste șerpi și peste scorpii* (Lc., 10, 19). Nu zice aici: *să facem om după chipul și asemănarea Noastră*, dar ce? Le dă putința de a devenii fiii lui Dumnezeu. *Ci de la Dumnezeu s-au născut* (Ioan 1, 13) zice. Apoi ca să nu ascultați de șarpe, te învață să zici: *mă lepăd de el*, în loc să zici, *nu mai ascult de el*. Și ca nu cumva să fii prins de alții, preotul

⁹⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Verbul folosit nu este al simplei primiri, ci: primesc pe cineva, făcându-mă garantul lui. (n.s. 14, p. 51)

îți zice să te lepezi și de toți îngerii lui, și de toată slujba lui. Așadar te-a pus nu ca să păzești raiul, ci să trăiești în ceruri. Imediat ce te-ai ridicat, preotul grăiește aceste cuvinte: *Tatăl nostru Care ești în ceruri făcă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ* (Mt., 6, 9, 10). Nu cazi pe fața pământului (adică pe pajiște), nu vezi pomul cunoștinței, nu vezi izvoare, ci imediat primești pe Stăpânul, te amesteci cu corpul Lui, te frământă cu corpul Lui cel de sus, unde nu poate diavolul să se apropie. Nu este acolo femeie, care să se apropie și să te amăgească, căci zice: *Nu este parte bărbătească, nici femeiască* (Gal., 3, 28). Dacă tu nu te vei pogori la el (diavol), nici el nu va putea să se ridice acolo unde ești: căci ești în ceruri și cerul este necălcăt de diavol. Nu ai acolo pomul cunoștinței binelui și al răului, ci numai acesta al vieții. Nu se mai plăsmuiește din coasta ta femeie, ci cu toții suntem una plăsmuiți din coasta lui Hristos. Dacă cei unși de oameni nu pătimesc nimic din cauza șerpilor, tu nu vei pătimi ceva întrucât ești uns, ca să poți stăpâni și înăduși pe șarpe, sau cum se zice, să calci peste șerpi și peste scorpii. Însă, după cum darurile sunt mari și pedepsele sunt mari. Nu a fost posibil ca odată căzuți din rai, să mai poată locui dinaintea raiului, după cum nici noi nu ne vom mai putea reîntoarce în locul de unde am căzut. Însă, ce va fi după aceasta? Gheena și viermele cel neadormit.

Să nu fie însă una ca aceasta! Să nu ne găsim vinovați de o astfel de pedeapsă, ci viețuind cu vrednicie, să căutăm de a săvârși toate cele plăcute Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, pp. 73-75)

„După aceasta (după lepădările de Satana și legămintele și unirea cu Hristos – n.n.), la vremea nopții, vă dezbracă toate hainele și – ca pe unii ce urmează să intrați în cer prin isprăvile pe care le veți săvârși – vă ung⁹⁶ întreg trupul cu acel ulei duhovnicesc încât toate mădulele să fie întărite prin ungere și de nevătămat de către armele de atac⁹⁷ trimise de cel potrivit.

După această ungere, vă coboară în apele sfinte și în același timp îngroapă omul vechi și înviază pe cel nou înnoit după chipul Celui Ce l-a zidit. Atunci, prin cuvintele și mâna preotului, Se coboară Duhul Sfânt și alt om se naște în locul celui alt, curățind și dezbrăcând haina veche a păcatului și îmbrăcând veșmântul împărătesc.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează*

⁹⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Nici aici nu este vorba de Taina Mirungerii, ci doar de o ungere *întăritoare* pentru lupta duhovnicească ce va urma. (n.s. 25, p. 54)

⁹⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Acestea erau arme cu care se lovea la distanță: săgeți, lance, suljiță etc. (n.s. 26, p. 54)

a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. Cateheze baptismale, pp. 54-55)

BOTEZUL (în numele Sfintei Treimi)

„Iată pentru ce, în Botez, se numește Treimea: căci Tatăl poate să facă totul și Fiul la fel și Duhul Sfânt la fel. În Taina Botezului se numește Sfânta Treime, ca să cunoașteți comuniunea și unitatea de esență și de demnitate în darul bunurilor nespuse care ni s-au făcut în comun prin cele trei Persoane.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVIII, 3, p. 407)

„Căci preotul zice: *Se botează cutare în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.*” (Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. Cateheze baptismale, p. 55)

„Unde nu s-a rostit numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acolo este numai botezul pocăinței, dar unde s-au rostit, este Botezul înfierii. Mântuitorul n-a desființat botezul pocăinței, ci l-a împlinit și a adăugat Botezul celui în Treime, Botezul Sfântului Duh. Ereticii, atât cât le stă în putere, au desființat Botezul cel în numele Sfintei Treimi.” (Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, XIV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 192)

BOTEZUL (săvârșirea lui prin întreită afundare)

„Căci a se boteza, adică a se afunda în apă și apoi a ridica capul în sus, este simbol al pogorârii din iad și al ieșirii de acolo. Pentru care Pavel numește botezul mormânt, zicând: *Împreună cu el ne-am îngropat prin botez întru moarte* (Rom. 6, 4).” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XL, p. 436)

„De trei ori cufundând și ridicând capul, arătând prin acest tainic ritual coborârea Duhului.” (Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. Cateheze baptismale, p. 55)

„Dacă se afundă cel ce se botează, este simbolul unei înmormântări care ea însăși vestește învierea. Soarele obosit și

întunecat se aruncă în ocean pentru a ieși din el nou și mai strălucitor.”
(Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 194)

BOTEZUL (Duhul Sfânt Se pogoară peste fiecare din cei ce se botează)

„Atunci la botez s-a arătat și porumbelul ca să arate, ca și cum ar fi arătat cu degetul, celor de față și lui Ioan pe Fiul lui Dumnezeu. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să afli și tu că vine Duhul și peste tine când te botezi”. (*Omilia la Matei*, omilia XII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 148)

BOTEZUL (nu te botează preotul, ci Dumnezeu e Cel Ce-ți ține capul cu putere nevăzută)

„... atunci când te botezi, nu te botează preotul, ci Dumnezeu este Cel Care-ține capul cu putere nevăzută; și nici înger, nici arhanghel, nici altcineva nu îndrăznește să se apropie și să te atingă (...) Când Dumnezeu ne naște prin baia botezului, darul este numai al Lui. Nu vezi că aici pe pământ cei care înfiază pe cineva nu îngăduie ca slugile lor să facă acte de înfiere, ci ei înșiși se duc la tribunal? Tot așa și Dumnezeu n-a îngăduit ca îngerii să ne facă acest dar, ci El însuși este de față, poruncind și zicând: *Și tată al vostru să nu numiți pe pământ* (Matei 23, 9). Hristos n-a spus aceste cuvinte ca să disprețuiești pe părinți, ci ca, înaintea tuturor acestor să preferi pe Creatorul tău, pe Cel Ce te-a înscris printre copiii Lui”. (*Omilia la Matei*, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 582-583)

„Fiindcă nu preotul singur atinge capul botezatului, ci și dreapta lui Hristos. Și acest fapt se vedește din înseși cuvintele celui ce botează. Căci nu zice: *eu botez pe cutare*, ci *se botează cutare*, arătând că el este doar slujitor al harului și oferă doar mâna sa, fiindcă pentru aceasta a fost orânduit de către Duhul. Căci Cel Ce plinește toate este Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt, Treimea Cea nedespărțită. Credința în Ea ne dăruiește iertarea păcatelor și mărturisirea ei ne aduce înfierea.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 55)

BOTEZUL (Hristos e Cel ce te botează; El numai împrumută gura și mâna preotului, pentru a sonoriza și a face văzută prezența Lui)

„Mare lucru este botezul, zice, însă acest lucru mare nu-l săvârșește cel ce botează, ci Cel ce este chemat la botez.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, pp. 25-26)

BOTEZUL (atitudinea catehumenului în timpul Botezului)

„Vedeți deci, nu cumva să ne găsim vinovați după ce am declarat: *mă lepăd de Satana, și mă împreună cu tine Hristoase.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 73)

„Iar atitudinea cu picioarele goale și mâinile ridicate ne arată altceva. După cum cei ce suferă o robie trupească arată și prin înfățișare rușinea stării în care se află, așa și aceștia, fiind prizonieri ai diavolului – fiindcă urmează să fie sloboziți de sub tirania aceluia și să intre sub jugul cel bun – mai întâi, prin înfățișare, își amintesc de starea lor de mai înainte, ca să știe de unde au scăpat și la cine aleargă și ca acest fapt să le fie prilej pentru o mai mare mulțumire și dispoziție binevoitoare.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 50)

BOTEZUL (legămintele și lepădările de la Botez)

„Ce poate fi mai grațios decât cuvintele prin care ne lepădăm de diavol, prin care apoi ne împreunăm cu Hristos? Ce poate fi mai grațios decât cuvintele din mărturisirea aceea dinainte de botez, ca și aceea de după botez?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 11)

„Hai mai departe să vă vorbim despre însele Sfintele Taine și despre legămintele⁹⁸ ce se vor face între voi și Stăpân. Căci după cum în problemele vieții, când cineva vrea să-i încredințeze altcuiva lucrurile proprii, este necesar să se facă contracte între cel ce încredințează și cel căruia îi sunt încredințate, la fel și acum când urmează să vi se încredințeze din partea Stăpânului tuturor lucruri nu muritoare, stricăcioase și pieritoare, ci duhovnicești și cerești. Pentru aceasta se și vorbește de credință, fiindcă nu este nimic văzut, ci toate se pot privi cu ochii Duhului. Sunt necesare

⁹⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Ceea ce se pune în comun din partea ambilor parteneri, învoiala comună. (n.s. 15, p. 51)

contracte nu cu cerneală și hârtie, ci întru Dumnezeu scrise cu Duhul⁹⁹. Căci cuvintele pe care le roștiți aici sunt scrise în cer și legămintele pe care le faceți cu gura rămân neșterse în fața Stăpânului.

Privește iarăși aici atitudinea de robie¹⁰⁰! Preoții care vă aduc, mai întâi vă poruncesc să plecați genunchii, să întindeți mâinile spre cer și așa să vă rugați, ca prin această înfățișare să vă aduceți aminte de unde ați fost eliberați și cui urmează să vă dăruiți. Apoi, venind preotul la fiecare, cere legământul și mărturisirea și-l pregătește să spună acele înfricoșate cuvinte, pline de cutremur: *Mă lepăd de tine, Satano!*

Plâng acum și greu mă tângui¹⁰¹! Căci mi-am adus aminte de acea zi în care și eu m-am învrednicit să rostesc aceste cuvinte, dar cugetând la povara păcatelor pe care am adunat-o de atunci până azi, mi se tulbură mintea și mă mușcă gândul văzând câtă ocară mi-am agonisit prin delăsare¹⁰². De aceea vă rog și pe voi toți, să aveți oarece mărinimie față de mine și pentru că urmează să vă întâlniți cu Împăratul – căci vă va primi cu multă dorire și vă va îmbrăca cu acea haină împărătească și vă va da oricâte daruri și pe care le vreți, numai să căutăm din cele duhovnicești – cereți har și pentru noi, ca să nu ne ceară socoteală pentru păcate, ci să ne învrednicească din partea Sa de iertare pentru cele făcute după botez. Și nu mă îndoiesc că iubitori fiind, veți face aceasta pentru dascălii voștri.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 51-52)

⁹⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Formularea greacă permite analogia unu la unu a celor patru elemente: scrise *întru hârtie, cu/prin cerneală*, respectiv *întru Dumnezeu, cu /prin Duhul*. (n.s. 16, p. 51)

¹⁰⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Atitudinea cu picioarele desculțe și mâinile ridicate despre care s-a vorbit mai sus. (n.s. 17, p. 52)

¹⁰¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Această formulare nu credem că ține de un artificiu retoric, ci de o realitate duhovnicească mai accentuat resimțită de Sfântul Ioan în momentul când, vorbindu-le catehumenilor, și-a adus aminte de starea analogă în care se aflate și el cu mulți ani în urmă. Simțirea propriei păcătoșenii nu ar trebui să fie o etalare a unei false smerenii, ci o stare lăuntrică trăită sincer (într-un acord deplin al faptelor și gândurilor) și care atestă că suntem pe calea cea bună. Pentru un creștin care își simte sincer starea de păcătoșenie, singura preocupare ar trebui să fie pocăința reală, schimbarea minții reflectată în modul zilnic de a trăi și gândi nu *doar* proiectată în, de multe ori, *savante* discuții despre felurile lacrimilor etc. (dar care – trebuie s-o recunoaștem – în multe situații pot fi folositoare). (n.s. 18, p. 52)

¹⁰² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Ușurătatea cu care a trăit după botez. (n.s. 19, p. 52)

„În acel moment, preotul vă pregătește să ziceți: *Mă lepăd de tine, Satano, și de trufia¹⁰³ ta, și de slujirea ta, și de lucrurile tale*. Puține cuvinte, dar mare e puterea lor! Căci și îngerii care stau de față și puterile cerești ce se bucură de întoarcerea voastră primesc din gurile voastre cuvintele și le duc Stăpânului tuturor, și acestea sunt scrise în cărțile cele cerești.

Vedeți prin ce înscrisuri se fac legămintele? Căci după lepădarea de cel rău și de toate lucrurile ce se referă la el, iarăși preotul vă pregătește să ziceți: *Și mă unesc cu Tine, Hristoase*. Ai văzut covârșitoarea bunătate? Doar cuvintele primindu-le de la tine îți și încredințează atâta bogăție, uitând toată reaua ta voință de mai înainte și ne mai aducându-ți aminte de nimic din cele de dinainte, ci Se mulțumește cu aceste scurte cuvinte.

Apoi, după aceste legăminte și lepădări și uniri – fiindcă ai mărturisit stăpânia Lui asupra ta și te-ai unit cu Hristos prin cuvintele rostite – preotul te unge pe frunte cu mirul cel duhovnicesc¹⁰⁴, ca pe un ostaș ales pentru arena duhovnicească și, punându-ți pecetea, spune: *Se unge cutare în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*.

Căci știe¹⁰⁵ că vrăjmașul este scos din minți, și își arată colții, și dă târcoale ca un leu, răcnind și privește pe cei ce erau mai înainte sub tirania lui cum deodată au scăpat de el și s-au lepădat și au trecut de partea lui Hristos, unindu-se cu El¹⁰⁶. De aceea, vă și unge pe frunte și vă pune

¹⁰³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Am tradus *πομπη* cu trufie, respectând formularea din cărțile de cult. Totuși termenul grec presupune mult mai mult decât trufia. El desemna cortegiile ce se alcătuiau la sărbătorile păgâne, latura exterioară ce marca acea sărbătoare. Aceste manifestări conțineau, printre altele, spectacole, cântece, reprezentări teatrale de orice natură, alaiul și îmbulzeala feluritelor categorii sociale, manifestări sportive etc. Contextul social actual nu este diferit față de cel păgân antic. Trebuie doar identificate *cu smerenie și sinceritate* formele sub care se camuflează astăzi vechile rituri necreștine. Lepădarea pe care o facem la botez ne-ar cere în acest caz renunțarea la multe distracții considerate nevinovate de către majoritatea creștinilor de azi. (n.s. 20, p. 53)

¹⁰⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este vorba despre o ungere prebaptismală, nu de Taina Mirungerii. (n.s. 21, p. 53)

¹⁰⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cel ce oficiază botezul trebuie să fie extrem de conștient de ce implicații ontologice au actele săvârșite în această taină a inițierii creștine. Credem că nu este vorba de o cunoaștere dobândită intelectual (verbul folosit este *οιδα*, a cărui înțeles etimologic este de fapt *a văzut*), ci de o experiență pe care însuși a avut-o în prealabil. (n.s. 22, pp. 53-54)

¹⁰⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Textul grec marchează limpede cele patru faze:

- a. ridicarea de sub tirania demonului
- b. lepădarea de el
- c. trecerea de partea lui Hristos
- d. unirea cu El.

pecetea¹⁰⁷, ca diavolul să-și întoarcă ochii de la voi. Căci nu îndrăznește să vă privească în față când vede fulgerul ce pornește de acolo și îi orbește ochii. Fiindcă din acea clipă luptați și vă împotriviți lui și de aceea preotul, prin ungere, vă introduce ca pe niște luptători ai lui Hristos în arena duhovnicească.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 53-54)

„Fiindcă ne bucurăm de atâta dar, să arătăm multă râvnă și să ne amintim¹⁰⁸ tot timpul de legămintele ce le-am făcut cu El. Vouă vă spun acestea: și noilor inițiați și celor botezați de mai mulți ani. Cuvântul este pentru noi toți, fiindcă toți am făcut legămintele, pe care le-am scris nu cu cerneală, ci cu Duhul, nu cu peniță¹⁰⁹, ci cu limba. Căci cu această peniță sunt scrise legămintele față de Dumnezeu. De aceea și David zice: *limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit* (Ps., 44, 2). Am mărturisit stăpânia Lui asupra noastră, ne-am lepădat de tirania diavolească. Acestea sunt semnăturile¹¹⁰, acestea legămintele, acestea înscrisurile!” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 64)

„Vă rog, să aveți pururea în minte pomenirea legămintelor și toate de care v-ați lepădat: adică cortegiile [πομπη] drăcești și toate celelalte meșteșugiri¹¹¹ ale vicleanului. De lepra acestora să fugiți pururea și să păziți

Conștientizarea maximă a întregului parcurs se face în fazele 2 și 4. Azi nu mai facem atâta caz de aceste lepădări și uniri tocmai din cauza moleșelii în care ne trăim credința și a desconsiderării realității duhovnicești: prezența și acțiunea reală atât a lui Hristos, cât și a diavolului. Aceste lepădări și uniri de fapt se actualizează în fiecare clipă a vieții, căci permanent suntem puși să alegem. (n.s. 23, p. 54)

¹⁰⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Editorul francez dă și alte locuri paralele unde se comentează acest ritual: *ungerea aceasta este făcută și cu mir și cu ulei. Mir pentru a-l unge (sufletul neofitului) ca mireasă, iar ulei ca luptător. Într-o altă cateheză se spune: Hristos își pune pe frunte crucea. Deci această pecete avea forma crucii.* (n.s. 24, p. 54)

¹⁰⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Nuanța textului grec sugerează, credem, următorul înțeles: să fim în stare de *anamnesis*, stare ce presupune nu doar o evocare a aceluiași eveniment, ci o aducere a lui în prezent, o retrăire reală a conținutului său: să actualizăm clipă de clipă lepădările și unirile de la botez. (n.s. 19, p. 64)

¹⁰⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Literal, *trestie*. În antichitate se scria cu instrumente făurite din trestie, pene de păsări etc. (n.s. 20, p. 64)

¹¹⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: În paragraful următor l-am tradus cu *zapis*, din considerente a cititorilor cu textul românesc al Scripturii. (n.s. 21, p. 64)

¹¹¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Literal, *μεθοδεια*: adică *metodele* prin care își face în mod subtil – adesea nebagată în seamă – prezența. (n.s. 32, p. 81)

nesticate legămintele cu Hristos ca, neîncetat împărtășindu-vă cu Sfintele Taine și întăriți fiind de această Hrană, să fiți neatinși de vicleniile diavolului.” (*Cateheza aceluiași către neofii și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 81)

„Așa și cel ce se cheamă *creștin*, de nu va ține rânduielile și va călca poruncile și va face faptele neamurilor, nu se cade să se cheme *creștin*. Cunoașteți de toți iubiților, că, cu acele puține cuvinte ne-am despărțit de aceștia zicând: *Mă lepăd de Satana și de toate lucrurile lui. Zis-ai de toate? Vezi ce ai zis, toate lucrurile lui! Dar acestea ce le faci, ale cui sunt? Socotește-te cui te făgăduiești! Nu la îngerii, nu la împărat pământesc, nu la biruatorii veacului acestuia, ci la singur Împăratul Împăraților și Biruatorul Biruatorilor; cu Acela te-ai tocmit și te-ai mărturisit și ai făgăduit înaintea multor mărturii, în mâinile Lui ești.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 180)

„Să ne gândim deci la obligațiile botezului nostru, noi care am zis: *Mă lepăd de satana și de toate faptele lui și de toate necurățiile lui.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 197)

BOTEZUL (exorcismele de la botez)

„Trebuie să știți pentru ce – după învățătura primită în fiecare zi – vă conducem la cei ce exorcizează prin viu grai. Nu în zadar, nici pe degeaba se face acest lucru; ci fiindcă urmează să-L primiți locuind în voi pe Împăratul ceresc, tocmai de aceea, după dăscălirea din partea noastră, vă iau cei rânduiți pentru acest lucru și, după cum o casă în care împăratul urmează să vină este bine aranjată, așa și ei vă curăță mintea prin acele înfricoșate cuvinte, alungând toată meșteșugirea celui rău și o fac vrednică de prezența Împăratului. Căci nu e cu puțință, chiar dacă vreun demon ar fi sălbatic și crud, ca, după acele glasuri înfricoșătoare și după invocarea Stăpânului tuturor, să nu se depărteze de voi cu multă grabire. Pe lângă aceasta, exorcismul vă aduce în suflet o mare evlavie [*εὐλαβεία*] și vă pornește spre multa străpungere a inimii¹¹² [*κατανυξίς*].” (*Omilia aceluiași către cei ce*

¹¹² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *εὐλαβεία*, care a dat în românește *evlavie*, nu conține ideea unei pietăți sentimentale, ci din contră ea este starea străjerului ce stă pe meterezele cetății și a pândarului ce își așteaptă prada. Este deci o stare de maximă trezvie, stare

urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. Cateheze baptismale, pp. 48-49)

„Mare câștig aduc cuvintele și invocațiile acelea înfricoșătoare și minunate.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. Cateheze baptismale, p. 49)*

BOTEZUL (efectele binefăcătoare ale Botezului)

„Ceea ce lucra acolo tăierea împrejur prin lepădarea unei părți a trupului, aceea lucrează aici botezul prin lepădarea păcatelor”. (*Omilia la Facere, omilia XXXIX,V, în col. PSB, vol. 22, p. 71)*

„Acum la Iordan a împlinit botezul iudaic, dar în același timp a deschis ușile botezului Bisericii; precum atunci la o singură masă, tot așa acum la un singur râu, a săvârșit și umbra, dar a adăugat și adevărul.

Numai botezul nostru are harul Duhului; al lui Ioan era lipsit de acest har. De aceea cu nimeni altul din cei botezați de Ioan nu s-a întâmplat minunea aceasta, ci numai cu Acela Care a dat botezul nostru, ca să afli pe lângă cele spuse și aceea că nu curăția celui ce boteza, ci puterea Celui botezat a făcut aceasta. Atunci și cerurile s-au deschis și Duhul S-a pogorât. Deschizându-se porțile cele de sus, trimițând de acolo Duhul și chemându-ne în patria cea din ceruri, Hristos ne duce de la vechea viețuire la noua viețuire. Nu numai că ne cheamă, ci ne dă și cea mai mare vrednicie. Nu ne-a făcut îngeri și arhangheli, ci fii ai lui Dumnezeu, fii iubiți; și astfel ne dă să moștenim cerul”. (*Omilia la Matei, omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 150)*

„... atât este de mare și puternic harul Lui! (...) Duhul Sfânt, ca un foc căzând atunci în sufletele noastre și mistuind chipul țărânei, o reface,

duhovnicească asupra căreia sfântul Ioan insistă aproape obsesiv în toate cele opt cateheze. Rolul exorcismelor era și acela de a-i face pe viitorii creștini perfect conștienți de realitatea și duritatea luptei duhovnicești. În al doilea rând, starea de străpungere a inimii [*κατανυξις*] este esențială pentru o reală pocăință (în sensul adânc de *schimbare a minții*) și această stare nu ne-o putem provoca singuri (doar dorința de schimbare a minții este a noastră), ci este nevoie de o putere exterioară care să ne *atace* inima. Exact așa s-a întâmplat și cu convertirea celor 3.000 de oameni la Cincizecime. Sfântul Petru le-a atins prin puterea Duhului inima și doar apoi le-a spus *pocăiți-vă*. (n.s. 10, p. 49)

pentru a spune așa, și-i dă formă nouă, cerească și strălucitoare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia X, 2, pp. 50-51*)

„Botezul ne face să ne renaștem mistic și duhovnicește, și spală păcatele pe care le-am făcut mai înainte; dar este în puterea noastră, și depinde de atenția și grija noastră, de a rămâne sfinți și curați apoi și de a nu ne mai întina.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia X, 3, p. 51*)

„... păcatul șters prin botez nu mai apare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXIV, 1, p. 165*)

„Botezul pe care noi trebuie să-l primim, acest botez plin de putere, care trebuie să aducă și să împartă un mare har, care trebuie să spele toate păcatele, și să redea viață celor morți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVI, 1, p. 172*)

„Să facem tot ce putem ca să ne spălăm întinăciunea noastră. Mai întâi botezul o șterge, apoi, multe mijloace diferite.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXIII, 3, p. 376*)

„Chiar elin de-ai fi, și chiar unul care a întrecut toată răutatea, chiar scit de-ai fi, sau barbar, sau fiară sălbatică, și încărcat de toate absurditățile, chiar de-ai purta cu tine sarcina nenumăratelor păcate, de îndată însă ce ai primit cuvântul crucii și te-ai botezat, ai șters toate acele răutăți.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia II, pp. 40-41*)

„Botezul nu are puterea numai de a șterge păcatele de dinainte, ci te asigură încă și față de cele viitoare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XI, p. 181*)

„... botezul încărcat cu mii de bunătăți și în care omul cel vechi s-a înecat.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XV, p. 154*)

„Căci în fiecare botezat întru numele Domnului ea (moartea – n.n.) a fost surpată cu totul. Dacă însă vei spune de trup, atunci cele spuse de apostol au loc, că adică moartea va fi surpată la urmă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIX, p. 429*)

„... în baia nașterii din nou, când harul Sfântului Duh se atinge de însuși sufletul omului și păcatul dintr-însul îl scoate din rădăcină, sufletul celui iertat de împărat rămâne murdar, pe când al celui botezat, defel, ci mai curat decât razele soarelui; și ceea ce era când s-a născut la început, aceeași s-a făcut acum prin botez, ba încă cu mult mai bun. Căci se bucură de Duhul Sfânt, care din toate părțile îi încălzește și-i sporește sfințenia. Și după cum când torni fierul sau aurul, îl faci curat și frumos ca al început, tot așa și duhul Sfânt, ca într-o topitoare curățindu-l și lămurindu-l prin botez, îi curăță păcatele, făcându-l mai curat și mai strălucit decât orice aur.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 437)

„Și tu, prin botez, te faci și împărat, și preot, și proroc; împărat te faci lepădând jos toate faptele cele rele și jertfind păcatele; preot, aducându-te pe sineți lui Dumnezeu și jertfindu-ți trupul și pe tine însuți. *Că de murim împreună cu Hristos, zice, împreună cu Dânsul vom și învia* (2 Tim., 2, 11); și proroc te faci aflând de cele viitoare, făcându-te insuflat și pecetluit. Că precum pe ostași se pune pecetea, adică semnul cetei din care fac parte, tot așa și Duhul însemnează pe cei credincioși, și de vei dezerta cumva, tuturor vei fi cunoscut. Iudeii aveau pecetea aceea numită tăiere împrejur, iară noi avem arvuna Duhului.

Acestea deci știindu-le, iubiților, și cugetând la vrednicia noastră, să arătăm o viață vrednică de harul Sfântului Duh, ca astfel să ne învrednicim și de viața viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia III, p. 44)

„Căci în botez se îngroapă păcatele, se șterg toate cele dinainte, omul este înviat și harul întreg este scris în inima lui ca pe o tablă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VI, p. 69)

„Căci de îndată ce ne botezăm, sufletul strălucește mai mult decât soarele, fiind curățit de Duhul, și atunci nu numai privim către slava lui Dumnezeu, ci și de acolo primim oarecare strălucire. După cum argintul curat ce stă spre razele soarelui sloboade și el raze dintr-însul, nu numai de la firea sa, ci și de la strălucirea razelor soarelui, tot așa și sufletul curățit și ajuns mai strălucitor decât argintul primește raze de la slava Duhului, și aceleași raze le sloboade și el dintr-însul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 80)

„Sufletul nostru îmbătrânit și învechit în păcate, prin botez s-a reînnoit fără de veste, ca și cum s-ar fi creat din nou, pentru care și dorim viața cerească.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 126)

„Și mai întâi de toate ne-a dat drept antidot baia renașterii după care am lepădat imediat toată răutatea. Toate au fost alungate: și frigurile au încetat, și umflătura a dat înapoi, și rănile cele cu puroi au fost arse, și toate cele născute din lăcomie și din mânie, precum și toate cele rele; toate au fost alungate prin Duhul! Ochii s-au deschis, urechile s-au destupat, limba a grăit cu o voce încântătoare, sufletul s-a întărit, trupul a căpătat o așa frumusețe și strălucire că se aseamăna celei pe care o avea Fiul lui Dumnezeu născut din harul Duhului, o slavă asemănătoare cu cea a unui fiu de împărat de curând născut și îmbrăcat în porfiră împărătească. Vai, și câtă noblețe nu ne-a dat!...” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, pp. 220-221)

„Botezul iudaic deci nu curăță păcatele, ci numai murdăriile trupești. Botezul nostru nu-i așa; e cu mult mai mare și plin de mult har. Izbăvește de păcate, curăță sufletul, dă harul Duhului.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 37)

„Toate păcatele săvârșite înainte de botez se șterg cu harul și cu iubirea de oameni a puterii lui Hristos, Celui răstignit.” (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 214)

„Astăzi au lepădat prin harul băii botezului vechea haină a păcatului, cei ce pot să se ia la întrecere cu razele soarelui.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 222)

„Că a fost hulitor, prigonitor și batjocoritor, dar păcatele acestea le-a dezlegat botezul.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 100)

„Căci îndată scoțându-i pe ei din acele ape sfinte, toți cei prezenți îi înconjoară, îi îmbrățișează, îi sărută, se veselesc și se bucură împreună cu ei, căci robii și prizonierii de mai înainte, dintr-o dată devin fii liberi și sunt chemați la masa împărătească. Pentru că după ce ies de acolo sunt aduși la înfricoșata masă cea plină de nenumărate bunătăți și gustă din trupul și

sângele Stăpânului și devin sălaş al Duhului și, ca unii ce L-au îmbrăcat pe Însuși Hristos, aruncă scilipiri de jur-împrejur, ca niște îngeri pământești, strălucitori fiind din toate părțile și luminând mai tare decât razele soarelui.” (Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 55)

„Să zicem iarăși: *Bindecuvântat este Dumnezeu, singurul Care face minuni* (Ps., 72, 18), Cel Ce face toate și le preschimbă pe toate. Căci cei ce până ieri erau robiți, acum sunt liberi și cetățeni ai Bisericii. Cei ce erau mai înainte întru rușinea păcatelor, acum sunt întru îndrăzneală și dreptate. Și nu numai liberi, ci și sfinți; nu numai sfinți, ci și drepti; nu numai drepti, ci și fii; nu numai fii, ci și moștenitori; nu numai moștenitori, ci și frați ai lui Hristos; nu numai frați ai lui Hristos, ci și împreună moștenitori; nu numai împreună moștenitori, ci și mădulare ale lui Hristos; nu numai mădulare, ci și biserică; nu numai biserică, ci și instrumente ale Duhului.

Bindecuvântat este Dumnezeu, singurul Care face minuni. Ai văzut câte sunt darurile botezului? Mulți cred că singurul dar este iertarea păcatelor, noi însă am numărat zece vrednicii.” (Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiiți, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 59)

„Căci cei ce erau ieri și alaltăieri robi ai păcatului și lipsiți de toată îndrăzneala, supuși tiraniei diavolului, adunați și încarceruiți ca niște prizonieri, iată, azi au fost primiți în rânduiala fiilor. Lepădând povara păcatelor și îmbrăcând haina împărătească, se iau la întrecere cu însăși strălucirea cerului și, împrăștiind lumină mai strălucitoare decât a acelor stele, orbesc privirile celor ce se uită la ei. Căci acelea apar doar în noapte, dar ziua nu se mai arată. Acestea însă și noaptea și ziua strălucesc la fel, căci sunt stele duhovnicești, și cu însăși lumina soarelui se întrec; ba mai mult, îl depășesc cu totul.” (Cateheza aceluiași către neofiiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17), în vol. *Cateheze baptismale*, p. 69)

„Un astfel de om, chiar dacă va păși pe pământ, va fi precum cel ce viază în cer: cugetă cele de sus, vede¹¹³ cele de sus, nu se mai înfricoșează

¹¹³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Exact: *își închipuie cele de sus*. Este vorba de a-și preocupa mintea în detaliu, în adâncime cu cele de sus. (n.s. 3, p. 70)

de uneltirile potrivnice ale vicleanului diavol. Când vede diavolul asemenea schimbare, că cei ce erau mai înainte sub stăpânirea lui au fost ridicați la atâta înălțime și au fost învredniciți de atâta iubire de oameni din partea Stăpânului, vădindu-și, spre propria-i ocară, neputința, nici nu îndrăznește să-i privească în față. Căci nu suferă valurile de lumină ce se revarsă cu strălucire de pe fața lor, ci este orbit de lucire și se întoarce îndărăt.” (*Cateheza aceluiași către neofiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 70)

„Ai văzut cum zidire nouă cu adevărat este ceea ce s-a întâmplat? Căci pătrunzând harul lui Dumnezeu, a replăsmuit și a schimbat sufletele: altele le face din cum au fost nu preschimbându-le ființa, ci primenind voința liberă [*προϊαρεσις*] și nelăsând mai departe ca ochii minții să aibă, ca și criteriu, o prejudecată contradictorie față de lucruri¹¹⁴, ci, curățind albeața ochilor, le-a dat să vadă cu claritate¹¹⁵ atât urâtenia și diformitatea răutății, cât și marea frumusețe și strălucire a virtuții.

Ai văzut cum Stăpânul face zi de zi o nouă creație? Cine, spune-mi, a crezut vreodată că cel ce-și pierde adeseori întreaga existență în plăcerile vieții¹¹⁶, închinându-se pietrelor și lemnului și socotindu-le pe acestea dumnezei, s-a suit cu totul la atâta înălțime a virtuții și a disprețuit și batjocorit pe toate acelea: pietrele le-a văzut ca pietre, lemnele, ca lemne, iar Făcătorului tuturor I s-a închinat și L-a cinstit prin credință mai mult decât pe toate cele din viața aceasta.

Ai văzut cum credința în Hristos și urcușul spre virtute sunt numite *zidire nouă*?” (*Cateheza aceluiași către neofiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 74)

„Căci atâta vreme cât acel rău demon și dușman al mântuirii noastre vede haina cea duhovnicească asemeni unui fulger, nu îndrăznește nici măcar să stea aproape, atât se înspăimântă de strălucirea ei. Căci îi orbește

¹¹⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Aceasta înseamnă că după botez vedem realitatea așa cum este ea, nu cum ne închipuim că este. (n.s. 12, p. 74)

¹¹⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cu limpezime, dar și în cele mai mici detalii. (n.s. 13, p. 74)

¹¹⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Traducerea exactă ar fi: *și-a cheltuit întreaga viață duhovnicească în plăcerile vieții biologice*. (n.s. 14, p. 74)

ochii fulgerul ce țâșnește din ea.” (*Cateheza aceluiași către neofiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 77)

„... voi, cei ce acum ați fost învredniciți de dumnezeiasca și tainica inițiere și ați lepădat povara păcatelor și ați îmbrăcat luminatul veșmânt. Dar ce zic *luminatul veșmânt*, când L-ați îmbrăcat pe Însuși Hristos și L-ați primit pe Stăpânul tuturor înlăuntrul vostru! Arătați, așadar, o viețuire vrednică de Cel Ce locuiește în voi, ca să atrageți și mai mult har de sus și să râvniți a imita pe cel ce a fost mai întâi prigonitor și apoi apostol.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 89)

„Căci nu fără importanță sunt, iubite, cele de care am fost învredniciți. Mărimea darurilor întrece orice minte omenească și biruie orice cuget de-al nostru. Ia gândește-mi-te ce stăpânie¹¹⁷ ți s-a încredințat și ce fel de vrednicie ai primit de la Împăratul tuturor. Cel mai înainte rob, prizonier și răzvrătit a fost ridicat la treapta de fiu. Prin urmare, nu fi ușuratic, nici nu îngădui să ți se răpească această vrednicie, nici nu te lăsa golit de această bogăție duhovnicească. Căci dacă tu nu vrei, nimeni nu poate vreodată să îți ia cele ce ți le-a dăruit Dumnezeu¹¹⁸!

Acest lucru nu este cu putință în treburile omenești. Căci atunci când cineva are vreo vrednicie din partea împăratului lumesc, pierderea ei nu stă în voia [*γνομη*] proprie, ci cel care i-a dat-o, acela i-o și ia; și oricând vrea, îl văduvește de acea vrednicie și îl face dintr-o dată om simplu și îl dezleagă din funcție. Dar cu Împăratul nostru toate sunt pe dos. Căci vrednicia o dată dăruită din iubire de oameni – adică înfierea, sfințenia, harul Duhului – nimeni nu ne-o mai poate răpi vreodată, afară doar de suntem delăsători. Dar ce vorbesc eu de răpire! Căci dacă vede că avem o dispoziție binevoitoare

¹¹⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Analogie cu funcțiile puterii publice. (n.s. 13, p. 90)

¹¹⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Redutabilă afirmație a Sfântului Ioan. Prin urmare, dacă vrem, chiar și această viață poate deveni un rai în comparație cu necazurile inerente ei. După botez – dar conștientizat pe deplin – întreaga responsabilitate a păcatului cade asupra omului, nu asupra diavolului. Dacă ceva ni se pare că nu se derulează bine, ar trebui să ne scrutăm mai întâi lăuntru și conștiința și apoi să încercăm remedii externe. Toți, prin starea de nepocăință și delăsare în care ne aflăm, suntem vinovați pentru fața și mersul actualei lumi. (n.s. 14, p. 91)

față de cele deja încredințate ne mai adaugă și pe deasupra, și cu multă noblețe sporește darurile din partea Lui.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 90-91)

„Prin Botez ne naștem din nou, nu creaturi muritoare, pământești, mici, ci creaturi cerești, ființe supranaturale, fii ai lui Dumnezeu, moștenitori nemuritori ai unei împărății nemuritoare. O viață nouă ne este dată (...) suntem făcuți fii ai lui Dumnezeu. Dumnezeu ni se comunică nouă; Duhul Sfânt face din noi locuința Lui. La ființa divină care este creată ne corespund puteri divine, cu calități, cu acte supranaturale. Această minune apare mai bine, când noi considerăm, nu numai unde ne ridică Botezul, ci adâncul din care ne scoate el.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 192-193)

„Sufletul întunecat prin păcat redevine de-o albire cerească, orice greșeală este ștearsă, orice pedeapsă este iertată.

La ieșirea din apele botezului sufletul este atât de curat încât el poate fi admis în cer.”

.....
„Dintr-o creatură mică, dintr-un atom, botezul face o creatură divină, o ființă minunată, nobilă, cerească, frumoasă, cu frumusețea proprie lui Dumnezeu, destinată strălucirilor unui neam, a unei împărății cerești, luând parte la viața lui Dumnezeu și ca moștenitor al tuturor bunurilor Lui deodată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 193)

„Primul efect al botezului este de a șterge păcatele noastre fără a lăsa cea mai mică urmă din ele. Dumnezeu ne dă aici deplină iertare. Al doilea efect este de a ne reșeza în ordinea supranaturală de unde ne-a făcut păcatul să cădem. Așa cum o statuie a fost deformată de murdărie și de ruină și pe care cuptorul o redă în frumusețea ei de la început.

La focul divin al Duhului, nu numai că sufletul nostru se curățește de orice întinăciune, ci îi este redată strălucirea harului. Vasul a fost spart mai întâi, apoi Dumnezeu l-a refăcut și i-a redat o frumusețe mai întregă și o strălucire mai minunată.

(...) Botezul are două efecte, el lucrează două opere în mod egal de minunate. El ne scoate din robie și din relele păcatului. El face să ne naștem la viața divină. Ori înainte de a-i da lumii un asemenea har și de a institui o atât de măreață Taină, Dumnezeu l-a arătat prin închipuiri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 194-195)

„O Botezule, la lumina ta divină care ne inundăm, recunoaștem nimicul lucrurilor pământești și prețul lucrurilor supranaturale. Dumnezeu este de acum înainte totul pentru tine. Dumnezeu este haina de sfințenie și de slavă. Dumnezeu este viața ta și alimentul acestei vieți. Dumnezeu este prietenul, tatăl, susținătorul, bucuria, nădejdea sufletului tău. Dumnezeu este supremul și unicul tău binefăcător.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 196)

„Botezul, de altfel, nu ne deschide el accesul la Tainele sfinte?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 197)

BOTEZUL (recomandări pentru neofiti)

„... ați lepădat haina cea veche, cea zdrențuită, v-ați uns cu mirul cel duhovnicesc, toți ați ajuns slobozi. Nimeni dar să nu mai intre în robia celui rău. Viața e luptă și război.” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 300)

„După ce ieșiți din acele ape dumnezeiești și arătați prin această ridicare¹¹⁹ chipul [συμαβολον] învierii, cereți ocrotirea¹²⁰ Lui în luptă, ca să puteți păzi cu multă trezvie cele dăruite vouă și ca să puteți a nu fi prinși în meșteșugirile celui rău. Rugați-vă pentru pacea Bisericilor, implorați-L pentru cei ce încă răătăcesc, plecați genunchii pentru cei care sunt în păcate, iar pentru noi cereți să fim învredniciți de împușinarea lor¹²¹. Căci Cel Ce v-a dat atâta îndrăzneală și v-a înscris între cei dintâi prieteni ai Săi și v-a adus înfierea, vouă, celor ce ați fost mai înainte întemnițați și robi și lipsiți de îndrăzneală, nu vă va refuza cererile voastre ci pe toate vi le va plini, arătând și în aceasta bunătatea Sa.

¹¹⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Textul original oferă o imagine: drumul spre îndumnezeire este o scară a cărei primă treaptă este botezul. (n.s. 33, p. 57)

¹²⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Termenul grec arată de fapt *împreună luptarea* omului și a lui Hristos împotriva diavolului. Nu este vorba doar de o ocrotire de la distanță și intermitentă, ci o participare continuă și reală a lui Hristos la efortul creștinului. (n.s. 34, p. 57)

¹²¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Împușinarea păcatelor, rătăciților, eresurilor etc. (n.s. 35, p. 57)

„Și prin aceasta Îl veți atrage spre o și mai mare bunăvoință.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 56-57)

„Dar voi, proaspeți oșteni ai lui Hristos, care azi ați fost înscrisi în ceruri, care ați fost chemați la acest praznic duhovnicesc și urmează să vă bucurați de masa împărătească, voi arătați zel pe măsura măreției darurilor, ca și mai mare har să atrageți de sus. Căci iubitor de oameni fiind Stăpânul nostru, văzând că pentru cele încredințate vouă ați avut o dispoziție binevoitoare [ευσωμονας λευμενους] și bine ați păzit mulțimea darurilor, vă va revărsa cu prisosință har și, chiar dacă Îi oferim ceva neînsemnat, El ne va cinsti cu mari daruri.” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 70)

„Legămintele pe care le-ați făcut cu Stăpânul, scriindu-le nu cu cerneală și hârtie, ci prin credință și mărturisire, să le păziți statornice și necălcate, silindu-vă să rămâneți tot timpul vieții în aceeași strălucire. Căci este cu puțință – doar dacă vrem să aducem și noi neîncetat din partea noastră ceva – nu numai să rămânem întru aceeași strălucire, ci și mai strălucitoare să facem aceste haine duhovnicești. Fiindcă și Pavel, după botez, o dată cu trecerea timpului, mult mai luminos și strălucitor devenea, harul înflorind și mai mult în el.

Așadar, și noi să ne silim să veghem zi de zi, ca nu cumva strălucirea hainei noastre să primească vreo pată sau murdărie.” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 80-81)

„Căci dacă vom râvni ca lumina din noi, adică harul Sfântului Duh, să o facem mai strălucitoare prin lucrarea faptelor bune, încât niciodată să nu se stingă, ne vom bucura în toată vremea vieții de acest nume de cinste. Dar după cum cel cu trezvie și neadormit și care arată o viață vrednică este neîncetat un neofit, tot așa cel ușuratic, chiar și după o singură zi se face nevrednic de această cinste.

Fiindcă și fericitul Pavel, prin virtutea de după botez atrăgându-și mai multă bunăvoință de sus, a rămas continuu în această strălucire, sporind în sine, prin virtute, strălucirea luminii. Iar Simon Magul pocăindu-se, a alergat

la darul botezului și s-a împărtășit de harul și cinstea Stăpânului, dar nu a adus o voință¹²² pe măsură, ci a arătat ușurătate. Și pe dată a rămas pustiu de atâta dar, încât a primit de la cel dintâi dintre apostoli sfat ca să vindece prin pocăință mărimea greșelii. Căci i-a spus: *Pocăiește-te de această răutate a ta, că doar ți se va ierta cugetul inimii tale.*” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți, în vol. Cateheze baptismale, p. 90*)

„Știind, așadar, că după ce am primit harul lui Dumnezeu totul depinde de noi și de râvna noastră, să arătăm o bună dispoziție față de cele dăruite nouă ca să ne facem vrednici de daruri și mai mari. De aceea, vă rog, voi, care ați fost învredniciți acum de dumnezeiescul dar, arătați multă veghere și păziți curată și nepătată îmbrăcămintea cea duhovnicească dată vouă. Iar noi, care am dobândit acest dar mai demult, să arătăm multă schimbare în viețuire.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți, în vol. Cateheze baptismale, p. 91*)

„Vreau mai departe să-mi întorc cuvântul către neofiți. Neofiți îi numesc nu numai pe cei învredniciți de curând de duhovnicescul dar, ci și pe cei botezați acum un an sau mai de mult. Căci dacă ar vrea, ar putea și aceștia să se bucure neîncetat de acest nume de cinste. Această tinerețe nu cunoaște bătrânețe, nu este supusă bolii, nu se pierde prin lipsa de vlagă, nu slăbește odată cu timpul, nu poate fi cucerită prin nimic, nu este împuținată de nimic, decât numai de păcat. Căci bătrânețea ei vine prin istovirea din păcat.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la shijbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți, în vol. Cateheze baptismale, p. 102*)

„Și mai ales voi, cei nou îmbrăcați în Hristos, care ați primit coborârea Duhului, vă rog, *în fiecare zi* cercetați cu atenție strălucirea hainei voastre, ca să nu primească nicidecum vreo pată sau zbârcitură: nici prin vorbe nepotrivite, nici prin auzirea celor deșarte, nici prin gânduri rele, nici prin ochii ce se împiedică pur și simplu de orice le cade prima dată sub privire. Să ne străjuim pe noi înșine din toate părțile, prin pomenirea

¹²² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: sunt esențiale pentru progresul duhovnicesc nu atât puterea și capacitățile omului, cât atitudinea personală binevoitoare și dornică de a lucra pentru Dumnezeu. (n.s. 12, p. 90)

neîncetată a acelei înfricoșate zile încât¹²³, rămânând în lumina de acum și păzind haina nesticăciunii nepătată și curată, să fim învredniciți de acele negrăite daruri.” (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 130)

BOTEZUL (ferirea de păcatele de după botez)

„Vă rog, dar, pe voi, care astăzi ați fost înscriși printre fii, cei ce ați îmbrăcat haina aceasta strălucitoare, să păstrați cu toată paza strălucirea pe care o aveți acum, închideți din toate părțile intrarea diavolului, pentru ca, bucurându-vă mai din belșug de harul Duhului, să puteți aduce rod, unul treizeci, altul șaiszeci și altul o sută și să fiți învredniciți să întâmpinați cu îndrăznire pe împăratul cerurilor când are să vină.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 222)

BOTEZUL (păcatele săvârșite după Botez sunt pedepsite mai aspru)

„Dacă, după Botez ne ducem la tot felul de păcate, păcatele pe care le vom face noi atunci vor fi pedepsite mai aspru decât acelea pe care le-am făcut înainte de Botez, cu toate că și unele și altele sunt de aceeași specie și de aceeași calitate. Sfântul Pavel o arată, și dă dreptate, prin aceste cuvinte: *Cel ce a călcat legea lui Moise este ucis fără milă, prin mărturia a doi sau a trei martori. Gândiți-vă cu cât mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu și a necinstit sângele Testamentului cu care s-a sfințit și a făcut de ocară Duhul harului* (Evr., 10, 28-29).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXVIII, 1, p. 131)

BOTEZUL (despre al doilea botez sau despre repetarea botezului)

„Precum, deci, nu este cu puțință de a se răstigni Hristos a doua oară, căci aceasta ar fi a-L batjocori pe El; că dacă moartea nu-L va mai stăpâni, dacă a înviat, dacă prin înviere a devenit mai puternic decât moartea, dacă prin moarte a învins moartea; și dacă după toate acestea iarăși Se răstignește, toate cele spuse sunt povești și bătaie de joc. Deci, cel ce se botează a doua oară, iarăși Îl răstignește pe El. Deci ce înseamnă *a doua oară răstignind loru-și?* Adică răstignindu-L iarăși. Căci precum Hristos a murit pe cruce, tot

¹²³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Ziua Judecății de Apoi. (n.s. 31, p. 130)

așa și noi am murit prin botez, nu cu trupul, ci cu păcatul. Privește acum moarte și moarte; Acela a murit cu trupul, iar în noi omul cel vechi a fost înmormântat, și a înviat omul cel nou, cel ce a devenit deopotrivă chipului morții Lui (...) Botezul nimic alta nu este, decât omorârea (moartea) celui ce se botează, și învierea lui. Bine a zis el *a doua oară răstignind loru-și pe Fiul lui Dumnezeu*, căci cel ce face aceasta, ca uitând oarecum de harul cel dinainte, și astfel ducând o viață trândavă, ca și cum ar mai fi un alt botez, desigur că se înșală și astfel toate se răstoarnă pe dos. De aceea trebuie a fi cu băgare de seamă și a ne asigura (...) Nu este, deci, botezul de a doua oară, iar de cumva este, apoi este și al treilea botez, și al patrulea, căci cel de dinainte pururea este desființat de cel următor, iar acesta de altul, și tot așa la infinit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, pp. 150-151)

„Nu mai este o a doua baie, de aceea e nevoie de lacrimile noastre, de pocăință, de mărturisire, de milostenie, de rugăciune și de toată cealaltă evlavie. Așa că și după botez se curățesc păcatele, cu osteneală multă și cu oboseală.” (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 214)

„Iertare este! Dar a doua iertare, prin baie nu mai este.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 65)

BOTEZUL (sângelui - martiriul)

„Ieri Stăpânul nostru s-a botezat cu apă; iar astăzi robul se botează cu sânge; ieri s-au deschis porțile cerului; astăzi au fost călcate în picioare porțile iadului.

Să nu te minunezi că am numit mucenicia *botez*; căci și aici zboară Duhul cu multă îmbeșugare, și aici pier păcatele și se face o minunată și frumoasă curățire a sufletului. Și după cum se spală cei botezați în apă, tot astfel și mucenicii se spală în sângele lor.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 288)

BUCURIA (neîncetată a celor virtuoși)

„Iar dacă unul se bucură mult, iar altul suferă mai mult, asta se datorește celui ce suferă, pentru că e mic la suflet, și nu firii lucrurilor. Dacă am vrea să ne bucurăm neconținut, avem o mulțime de prilejuri. Dacă

îmbrățișăm virtutea, nimic nu va putea să ne întristeze”. (*Omilii la Matei*, omilia LIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 618)

„Dacă dorești veselia, nu căuta bani, nici sănătatea trupească, nici slava, nici puterea, nici desfătărilor, nici mesele bogate, nici veșmintele de mătase, nici ogoare costisitoare sau case arătoase și strălucitoare, sau altceva de felul acesta; ci deprinde înțelepciunea cea după voia Domnului, prinde virtutea, și nimic din cele de față sau din cele viitoare nu va mai putea să te mâhnească. Dar ce zic eu: Să te mâhnească? Ba încă, ceea ce întristează pe alții, pentru tine va fi un spor de bucurie. Căci bătăile, morțile, pagubele, învinuirile, grijile și toate cele asemănătoare, când le răbdăm pentru Dumnezeu și au această rădăcină, ne aduc multă plăcere în suflet.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 151)

„Noi avem bucurii nespuse, acelea pe care numai cerul singur le poate concepe și da.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 369)

BUCURIA (adevărata bucurie)

„Aceasta este singura bucurie: numai atunci ne bucurăm, când facem binele (...).” (*Omilii la*

BUCURIA („Bucurați-vă cu cei ce se bucură!”)

„Faptul de a te bucura cu cei ce se bucură necesită un suflet mai înalt decât de a plânge cu cei ce plâng. Aceasta o face însăși firea, și nimeni nu este atât de împietrit ca să nu plângă pe cel ce este în nenorociri; pe când tocmai aceia au nevoie de un suflet bărbătos, adică nu numai de a nu invidia pe cel ce prosperă în afacerile sale, ci încă de a se și bucura. De aceea și Apostolul acest fapt l-a arătat mai întâi, fiindcă nimic altceva nu întărește dragostea dintre oameni atât de mult ca faptul de a ne împărtăși bucuriile și supărările unii altora.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 422)

„Prin faptul că te bucuri împreună cu el atunci când se bucură, adică atunci când prosperă în ale sale, tu te cureți de orice invidie și ură.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 422-423)

„*Bucurați-vă cu cei ce se bucură și plângeți cu cei ce plâng!* (Rm., 12, 15). (...) Dacă vezi pe fratele tău că are succese, nu zice: *succesele sunt ale lui, de ce să mă bucur eu?*, căci aceste cuvinte nu sunt cuvinte de frate, ci de dușman. De voiești, succesul aceluia nu este al său, ci al tău, tu ești stăpân al lui. De face mai mare, dacă nu te întristezi, ci te bucuri, dacă ești vesel și mulțumit. Și cum că lucrul este așa, se învederează de acolo, că cei ce pizmuiesc nu pizmuiesc numai pe cei ce progresează, ci și pe cei ce se bucură de progresele acelora, pentru că știu că și aceștia progresează în faptele cele bune, și că ei mai cu seamă sunt acei ce se glorifică.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia XI, pp. 135-136*)

„Voiești să amărăști pe diavol? Fii bucuros și mulțumit de succesele altuia. Voiești să-l mulțumești pe el? arată-te posomorât, și atunci prin supărarea ta îl vei ușura oarecum de supărarea ce i-a cauzat-o fratele tău prin biruința purtată asupra-i. Atunci tu dezbinându-te de fratele tău, te pui alături cu diavolul, și cauzezi fratelui un rău mai mare decât cum i-ar fi putut cauza el. Căci nu e tot una: de a fi dușman și a lucra ca dușman, cu a fi prieten și a lucra ca dușman, sau a te da de partea dușmanilor, căci un astfel de om este mai primejdios decât toți dușmanii din lume. Dacă fratele tău a avut succese, fie în cuvânt, fie în fapte, fă-te părtaș succeselor sale, și arată prin aceasta că el este unul din membrele tale.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia XI, p. 136*)

„(Bucurându-te cu cel ce se bucură – n.n.), nu ai călcat în picioare numai invidia, ci ai mai făcut încă și altceva: acela are numai o cunună, iar tu ai două și aceste două sunt mai strălucite decât cea una. Și care sunt acele două? Una este aceea pe care ai câștigat-o contra pizmei, și a doua pe care ai dobândit-o datorită dragostei (...) Voiești a auzi și despre a treia cunună? Ei bine, pe acesta îl aplaudă oamenii de pe pământ, iar pe tine îngerii din ceruri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia XI, p. 137*)

„Ne-a poruncit și Pavel, când ne-a spus să ne bucurăm cu cei ce se bucură și să plângem (Rom., 12, 15) cu cei ce plâng. E ușor însă să plângi cu cei ce plâng, dar nu atât de ușor să te bucuri cu cei ce se bucură. Mai ușor ne e să suferim împreună cu cei ce suferă decât să ne bucurăm cu cei fericiți. Într-un caz, însăși natura suferinței e în stare să aplece spre milă chiar și pietrele; în celălalt caz, invidia nu-l lasă pe omul care nu gândește ca un filosof să ia parte la bucuria celor fericiți. Căci după cum dragostea unește pe cei despărțiți, așa invidia desparte

pe cei uniți. De aceea, vă rog să căutăm să ne bucurăm cu cei ce se bucură, ca să curățim din suflet invidia. Că nimic nu alungă atât această boală cumplită și greu de vindecat ca participarea noastră la bucuria celor care trăiesc în mod virtuos. Ascultă cât de desăvârșit este Pavel și într-o privință, și-n alta! *Cine este slab, spune el, și eu să nu fiu slab? Cine se smintește, și eu să nu ard?* (II Cor., 11, 29). N-a spus: *și eu să nu mă întristez*, ci: *eu să nu ard*, voind să arate prin acest cuvânt tăria durerii lui.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 397*)

„Dacă vezi pe un altul că sporește în toate și nu-l pizmuiești, ci, dimpotrivă, aduci mulțumire ca pentru propria ta bunăstare lui Dumnezeu, Care a făcut strălucit pe fratele tău, ai și primit mare răsplată pentru bucuria ta.” (*Cuvânt la calendă, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 17*)

BUCURIA (în Domnul)

„... fiindcă a vorbit (Apostolul Pavel – n. n.) de pace, și fiindcă atât pacea cât și bucuria pot fi și în lucruri rele, de aceea a adăugat imediat: *în Duhul Sfânt.*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXVI, pp. 478-479*)

„Căci lucrul de căpetenie pentru apostol era mântuirea păcătosului, însă acolo unde nimic nu vătăma mântuirea, le făcea și plăcerea lor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IV, p. 51*)

„*Mai departe, frații mei, bucurați-vă întru Domnul* (Flp., 3, 1). Bine spune *întru Domnul*, cu alte cuvinte, nu după lume, fiindcă lumea nu poate da bucurie în astfel de lucruri.” (*Omilii la Epistola către Filipeni, omilia a XI-a, p. 190*)

„*Jubiți și mult doriți, bucuria și cununa mea, așa să stați întru Domnul, iubii mei* (Filip., 4, 1), spune Sfântul Apostol Pavel. Cine dobândește bucurie de la Dumnezeu nu o mai pierde niciodată, oricât de grea ar fi viața sa. Celelalte surse ale bucuriei sunt schimbătoare și temporare, iar bucuria izvorâtă din ele nu este atât de puternică încât să facă să dispară tristețea provenită din lucrurile neplăcute. Însă bucuria care izvorăște din evlavie, pe de o parte, ne dă sentimentul certitudinii și stabilității, iar pe de altă parte, este atât de

mare, încât face să dispară tristețea, pentru că cel care are evlavie în suflet îl iubește pe Dumnezeu și se dăruiește Lui, aflând în El izvor de fericire.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 374)

BUCURIA („Bucurați-vă pururea întru Domnul !”)

„*Bucurați-vă pururea întru Domnul* (Flp., 4, 4). Nimic altceva nu înseamnă aceasta, decât că trebuie să ducă o astfel de viață curată, încât să se bucure în inima lor (...).

Și iarăși zic: *Bucurați-vă* (Flp., 4, 4). Bine a făcut că a repetat cuvântul. Fiindcă firea lucrurilor aduce întristarea, iar prin această repetare a dat de înțeles că totdeauna trebuie a ne bucura.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 253)

„El (Pavel – n.n.) spus numai: *Bucurați-vă pururea*, ci a adăugat și pricina bucuriei necurmăte, când a zis: *Bucurați-vă pururea întru Domnul*. Pe cel ce se bucură întru Domnul nici o restriște nu-l poate scoate din bucuria lui. De bună seamă, toate celelalte de care ne bucurăm sunt schimbătoare, trecătoare și lesne se prefac. Și nu au numai acest neajuns, ci și pe acela că, chiar dacă dăinuiesc, nu ne hărăzesc o bucurie așa de mare, ca să poată îndepărta sau adumbri mâhnirea ce ni se ivește din altă parte. Dar teama de Dumnezeu are aceste două însușiri: e statornică și nemișcată și din ea izvorăște atâta bucurie, că nu mai simțim deloc celelalte necazuri. Cel care se teme de Dumnezeu cum se cuvine și se bizuie pe Dânsul, are parte de rădăcina plăcerii și de izvorul bucuriei. Și după cum o mică scânteie căzând în marea nesfârșită lesne se mistue, tot așa orice restriște ar cădea peste cel ce se teme de Dumnezeu, piere și se stinge ca și cum ar cădea în marea fără fund a bucuriei. Și ceea ce e de mirare e că, deși necazurile sunt de față, el, cel ce se teme de Dumnezeu, nu încetează de a se bucura. Când nu se ivește nici o supărare, nu e mare lucru să te poți veseli într-una, dar când te înconjoară atâtea lucruri ce te vâă în supărări, să fii mai presus decât ele toate, și să fii voios în mijlocul năpastei, aceasta este cu adevărat de uimire. După cum nimeni nu s-ar mira că cei trei tineri n-au ars, dacă ar fi fost ei departe de cuptorul babilonic: (ceea ce i-a mirat pe toți a fost împrejurarea că ei, deși au stat atâta timp în foc, au ieșit de acolo mai puțin vătămați decât cei care n-au fost acolo) tot așa trebuie să spunem și despre sfinți: nu ne-am mira dacă, nefiind supuși la nici o încercare, s-au bucurat fără încetare. E însă vrednic de mirare și mai presus de firea omenească, că fiind înconjurați de nesfârșite rele de peste tot, s-au simțit mai bine decât cei ce aveau parte de liniște deplină.

Cum că nu e cu putință să găsim vreo viață din afară (lumească sau păgână) care să aibă neconținut parte de viață, s-a deslușit prin cele spuse mai sus; cum că, pe de altă parte, e peste putință ca adevăratul credincios (creștinul) să nu guste o necurmată plăcere, și aceasta iarăși voi încerca s-o dovedesc, nu numai ca să învățați, dar ca să și râvniți după această viață lipsită de supărări. Să ne închipuim un om care n-are nimic pe cuget, biziindu-se pe o conștiință curată, cu gândul numai la viața viitoare, în așteptarea bunelor nădejdi de acolo; ce lucru ar putea - ia spune-mi - să-l împingă pe un astfel de om la mâhnire? Nu-i așa că moartea pare lucrul cel mai nesuferit de pe lume? Dar pe unul ca acesta, așteptarea morții nu numai că nu-l întristează, dar îl și desfată mai degrabă. Căci știe că odată cu moartea încetează trudele, că ea e o goană spre cununi și spre răsplata pusă la o parte pentru cei ce au luptat pentru credință și virtute. Sau poate moartea prea timpurie a feciorilor? Dar va răbda și aceasta bărbătește, spunând vorbele lui Iov: *Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat; cum Domnul a binevoit, așa s-a întâmplat. Fie numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov 1, 21). Dar dacă nu pot să-l întristeze moartea și pierderea copiilor, cu atât mai puțin paguba bănească, necinstea, pâra și bârfirea nu vor putea atinge un suflet așa de tare și viteaz, și nici durerea trupului, căci și Apostolii au fost biciuiți, dar nu și-au pierdut curajul.

Mare lucru e și acesta. Dar ceea ce e și mai mult, e că nu numai nu s-au mâhnit, dar făceau din această biciuire temei pentru o plăcere și mai mare, și se întorceau de la fața sinedriului veseli că au fost învredniciți și ei de batjocură pentru numele lui Hristos. Pe un astfel de om să presupunem că l-a ocărât sau l-a batjocorit cineva. Dar el a fost învățat de Hristos să se bucure de ocări. *Bucurați-vă și vă veseliți - zice Evanghelistul - de orice vorbă rea ce vor spune împotriva voastră din pricina Mea, căci plata voastră cea multă e în ceruri* (Matei 5, 11. 12).

Dar să zicem că un astfel de credincios s-a îmbolnăvit. Dar el a auzit pe altul sfătuindu-l și zicând: *La boală și la sărăcie, bizuiește-te pe Dânsul, căci precum aurul se lămurește în foc, așa și oamenii cei plăcuți Domnului, în cuptorul umilinței* (Isus Sirah 2, 4. 5).

Dacă deci, nici moartea, nici paguba de bani, nici boala trupească, nici necinstea, nici ocară, nici altceva de felul acesta nu poate să-l mâhnească, ci mai degrabă să-l bucure, atunci ce pricină de supărare poate avea? *Ce adică ? Nu se supărau sfinții?*, mă va întreba cineva. N-auzi - mi se va spune - pe Pavel zicând: *Am supărare mare și neconținută este durerea inimii mele?* (Rom. 9, 2).

Apoi tocmai asta e de mirare, că supărarea a adus câștigul și plăcerea izvorâte din jale. Căci după cum bicele le pregăteau bucurie, nu dureri, tot

așa și supărarea le pregătea acele mari cununi (de mai târziu). Minunea e că în cele lumești, nu numai întristarea, dar și veselia aduce paguba cea mai mare; în cele ale Duhului tocmai dimpotrivă: nu numai veselia, dar și întristarea cuprinde în sine o mare comoară de bucurii.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 143-146)

BUCURIA (de aici, de pe pământ, și cea din viața viitoare)

„Bucuria de aici este amestecată întotdeauna cu întristare, și niciodată nu se găsește curată și lipsită de ea. Pe când bucuria aceea este curată, fără vicleșug, neavând într-însa nimic amestecat. Acea bucurie să o simțim, pe aceea să o căutăm. De altfel, nu este cu putință de a câștiga o astfel de bucurie, decât ca aici să nu preferăm pe cele plăcute, ci pe cele folositoare, căutând a le suferi toate cu mulțumire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XV, p. 217)

BUCURIA (căi spre agonisirea bucuriei)

„Că nici nu putem simți bucurie în suflet dacă nu socotim mai întâi ca fericire a noastră fericirea altora, dacă nu socotim binele aproapelui ca bine al nostru. Iar asta n-o poți simți dacă nu te subjugă tirania dragostei.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

BUCURIA (duhovnicească – dobândirea ei)

„... dacă vrem să ne bucurăm de adevărata mulțumire, să fugim, mai întâi de toate, de răutate și viclenie. Să căutăm să facem fapte bune, fiindcă altfel nu e cu putință a ne împărtăși de aceasta, chiar de am urca până pe tronul împărătesc. De aceea și zicea Pavel: *Iar roada duhului este dragostea, bucuria, pacea* (Galateni 5, 22). Acest fruct să-l creștem și să-l păstrăm noi, pentru ca și aici să ne bucurăm de veselia și mulțumirea sufletească, și, în același timp, să ne învrednicim de împărăția viitoare, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 27)

BUCURIA (nelegiuitorilor)

„Nu totdeauna e bună bucuria. Se bucură și hoții când fură; se bucură și desfrânatul când strică casa altuia; se bucură și lacomul când răpește

avutul altuia; se bucură și ucigașul când ucide. Nu trebuie să ne uităm dacă se bucură, ci dacă se bucură de un lucru bun și folositor. Să cercetăm dar cu atenție de nu găsim cumva în bucuria omului slăvit bucuria desfrânatului, bucuria hoțului”. (*Omilia la Matei*, omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 681)

BUNĂTATEA (exortatie la bunătate)

„Hristos nu sărută cu atâta bucurie gura profeților cu câtă bucurie sărută gura oamenilor blânzi și buni.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

BUNĂTATEA (roadele bunătății)

„Bunătatea naște în noi nădejdea mântuirii și ne umple inima de bucurie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 263)

BUNURILE (comuniunea bunurilor în epoca primară a creștinismului)

„Când au început Apostolii să semene cuvântul credinței au venit la credință îndată trei mii (Fapte 2, 41) și apoi cinci mii (Fapte 4, 4) și sufletul și inima tuturor acestora era una (Fapte 4, 32). Iar pricina acestei înțelegeri, legătura dragostei lor, care făcea ca atâtea suflete să fie una, era disprețul de averi. *Nimeni nu spunea, zice Scriptura, că este ceva al său din averile lui, ci toate erau de obște* (Fapte 4, 32).

Când a fost tăiată rădăcina relelor, adică iubirea de arginți (I Tim., 6, 10), atunci au venit toate bunătățile și s-au strâns unii lângă alții, pentru că nu mai era nimic care să-i despartă. *Al meu și al tău*, aceste cuvinte de gheață, care au adus în lume războaie cu dușmanul, au fost izgonite din sfântă Biserică aceea! Creștinii locuiau pe pământ ca îngerii în ceruri. Săracii nu-i pizmuiau pe cei bogați! Nici nu erau bogați! Bogații nu-i disprețuiau pe cei săraci! Nici nu erau săraci! Toate erau în comun! Nu era nici unul care să spună că era ceva al său din averile sale. Nu se întâmpla atunci ce se petrece azi. Azi, cei ce au dau celor nevoiași; atunci, nici asta nu era, ci toți se despărțiseră de averi, le puseseră la mijloc, le amestecaseră, așa încât nu se mai știa cine fusese bogat mai înainte. Disprețul de averi a stârpit chiar mândria în toți, căci toți erau egali și toate averile amestecate. Poți vedea credința lor nu numai din asta, ci și din felul în care se despărțeau de averi. *Toți câți aveau țărini și case le vindeau, aduceau prețul celor vândute și le puneau la picioarele Apostolilor*. Scriptura n-a spus că le dădeau în mâinile

Apostolilor, ci le puneau la picioarele Apostolilor (Fapte 4, 34-35). Prin asta creștinii își arătau respectul, evlavia și frica ce-o aveau față de Apostoli. Socoteau că iau mai mult decât dau.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 239-240)

„Și, după cum cei care sunt chemați în mari dregătorii, care vor să locuiască în orașe împărătești, se mută în orașele acelea după ce își prefac în bani toată averea lor, tot așa făceau și creștinii pe vremea Apostolilor, când au fost chemați la cer, în metropola cea de Sus, în împărăția de acolo. Știind că aceea este patria lor cea adevărată, își prefăceau în bani averile lor și le trimiteau acolo mai înainte, prin mâinile Apostolilor.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 241)

CAMĂTA (- legătura nedreptății)

„Nu vezi câtă pedeapsă stă deasupra cametei? Nu auzi că și în Vechiul Testament este oprită camăta? (Deut., 15, 7-8).

Dar care e scuza celor mai mulți cămătari?

Dacă iau dobânzi pentru banii împrumutați, o fac pentru ca să ajut pe cel sărac, mi se spune.

- Nu păcătui, omule! Dumnezeu nu vrea astfel de jertfă. Nu înșela legea lui Dumnezeu. Mai bine să nu-i dai săracului deloc decât să-i dai dintr-un astfel de câștig. Din pricina dobânzilor nedrepte faci să fie nelegiuți chiar banii adunați prin muncă dreaptă și cinstită”. (*Omilia la Matei*, omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 656-657)

„Aceasta este legătura nedreptății! Acestea sunt legăturile cele cu silă făcute! Cămătarul spune: Dau bani cu împrumut, nu ca să iei, ci ca să dai mai mult decât ți-am dat. Dar Dumnezeu ne poruncește să nu luăm înapoi nici banii pe care i-am dat. *Dați*, ne spune Dumnezeu, *celor de la care nu așteptați să mai luați* (Luca 6, 35). Însă ceri mai mult decât ai dat și silești pe cel pe care l-ai împrumutat să se socotească dator, să-ți pună în palmă și ce nu i-ai dat. Și crezi că prin asta îți mărești averea! În loc să ți-o mărești îți aprinzi focul cel nestins.

Așadar, ca să nu se întâmple una ca aceasta, să tăiem pânțelele cel rău care zămislește dobânzile, să stărpim odraslele cele nelegiuite, să secăm pânțelele acesta pustiitor și să urmărim numai câștigurile cele mari și adevărate.

- Dar care sunt acestea?

- Ascultă-l pe Pavel, care spune: *Mare câștig este evlavia unită cu îndestularea cu ceea ce ai* (I Tim., 6, 6).

Să ne îmbogățim, dar, numai cu această bogăție, ca să ne bucurăm și aici pe pământ de tihnă și să avem parte și de bunătățile cele viitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 657-658)

CAMĂTA (gravitatea)

„Ce poate fi mai groaznic decât să neguțătorești sărăcia altuia, decât să faci comerț cu nenorocirile fraților tăi? Ce poate fi mai groaznic decât să iei masca bunătății, și sub ea să-ți arăți toată neomenia, să întinzi mână de ajutor, și cu ea să împingi în prăpastie pe cel ce are nevoie să fie ajutat? Ce faci, omule? N-a venit la ușa ta săracul ca să-i mărești sărăcia, ci ca să-l

scapi de sărăcie! Faci la fel cu cei ce preferă otrăvurile; aceia fac de nesimțit răutatea lor, amestecând otrava cu mâncarea; tu, acoperind prăpădul dobânzii cu masca bunătății, nu-i lași să simtă vătămarea pe cei ce au să bea otrava cea ucigătoare. De aceea, prilej bun este să spunem, despre cei ce dau bani cu dobândă și despre cei ce se împrumută, cuvintele spuse despre păcat.

- Dar ce s-a spus despre păcat?

- *Până la o vreme, spune Scriptura, îndulcește gâtlejul; dar mai târziu o vei afla mai amară ca fierea și mai ascuțită decât sabia cea cu două tăișuri* (Proverbe 5, 3-4). Așa se întâmplă și cu cei ce se împrumută. Când nevoiașul primește banii, simte o ușurare mică și trecătoare; dar mai târziu, cu creșterea dobânzilor, când povara ajunge mai mare decât puterile lui, vede că dulceața aceea, care-i ungea gâtlejul, e mai amară ca fierea, mai tăioasă decât sabia cu două tăișuri; și se vede silit să părăsească dintr-o dată toată moștenirea părintească.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citește Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 346-347*)

CAMĂTA (remedii)

„Dar tu cauți răsplata aici. Pentru ce faci aceasta? Lasă milostenia să fie milostenie, iar nu marfă de vândut. Mulți, desigur, au luat răsplata și aici, însă nu au luat-o aici astfel precum au luat-o cei ce aici nu au luat nimic - însă unii dintre aceștia au luat-o ca mai slabi, și poate că nu au fost atrași atât de mult de cele de acolo. Și după cum cei flămânzi, proști și robi ai pântecelui, fiind chemați la masa împărătească și neașteptând timpul potrivit, dâșii întocmai ca și copiii cei mici apucă mai înainte, vătămându-și astfel pofta de mâncare și săturându-se de bucatele cele mai de rând - tot așa pățimesc și cei ce caută și primesc aici răsplata milosteniei, împrumutându-și singuri plata de acolo.

Dar apoi tu, împrumutând pe altul, după trecere de vreme dorești a lua capitalul ceva mai mare, sau poate nici nu-l iei, ca astfel prin întârziere să iei mai mare camătă, iar dacă faci milostenie tu ceri răsplata îndată, deși nu ai a sta aici, ci acolo neconținut; nu ai a fi judecat aici, ci acolo, și tot acolo vei da și seamă de faptele tale. Și dacă cineva ți-ar pregăti o casă în care tu nu vei sta, firește că ai socoti faptul acesta ca o pagubă; iar acum tu voiești a te îmbogăți aici, de unde de multe ori chiar și mai înainte de asfințitul soarelui vei fi nevoit a pleca? Nu știi că noi nu avem cetate stătătoare, că ne găsim în loc străin, ca străini și pribegi? Nu știi că ne vom scoate de aici ca străini, ca unii ce nu nădăjduim nimic și nici așteptăm nimic? - Ceea ce tocmai și pățim.

Pentru aceea, tot ceea ce strângem, aici lăsăm. Că nu îngăduie Stăpânul ca, luându-le acestea, să ne ducem de aici, fie că am clădi case, sau am cumpăra țarină, sau robi, sau lucruri de gospodărie, sau altceva de acest fel. Nu numai că nu-ți îngăduie ca luându-le să pleci de aici, dar nici măcar nu ți se va da vreo plată. Căci ți-a spus dinainte să nu clădești, nici să cheltuiești cele străine ori pe cele ale tale. Deci pentru ce, lăsând pe ale tale, lucrezi și cheltuiești din cele străine, ca astfel să pierzi și munca, și plata, și să suferi încă și osânda cea mai mare?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XVI, p. 158*)

„Tu, însă, împrumutându-i bani cu dobândă săracului, care este semenul tău, îi pregătești o și mai mare nenorocire. Fă acest schimb, nu te împiedic, dar pentru Împărăția cerurilor. Ca răsplată a ajutorului pe care îl oferi nu lua dobândă, ci viață veșnică. De ce devii neînțelept și pierzi ceva atât de mare pentru câțiva bani, care pier? De ce-L lași pe Dumnezeu și urmărești câștig material? De ce te faci că nu-L vezi pe Domnul cel bogat și alergă după omul sărac? Domnul îți va răsplăti fiecare binefacere pe care o săvârșești, pe când omul se supără atunci când îți înapoiază ceea ce i-ai împrumutat. Acesta cu greu îți dă chiar și o sutime din datorie, pe când Acela te răsplătește însutit și pe deasupra îți dăruiește și nemurirea. Omul îți întoarce datoria cu cârteli și înjurături, pe când Acela îți răsplătește faptele bune cu laude și vorbe bune. Omul simte față de tine ură, pe când Acela îți pregătește cu iubire cununi de slavă. Omul îți dă fără tragere de inimă ceea ce-ți datorează în viața aceasta, pe când Acela îți dă cu bunăvoință și în viața de acum și în cea de dincolo bunătați pe care nu ți le datorează. Ce poate fi mai neînțelept, așadar, decât să nu știi cum să dobândești cel mai mare câștig?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 160-161)

CAMĂTA (sfaturi pentru cămătari)

„Iartă pe toți datornicii tăi – și pe cei ce-ți datorează bani și pe cei ce ți-au greșit – și cere apoi de la Dumnezeu răsplată pentru o măreție sufletească ca aceasta! Că atâta vreme cât aceia îți sunt datornici, nu vei avea pe Dumnezeu datornic! Dar dacă le ierți acelor datornici, vei putea trage la răspundere pe Dumnezeu și vei putea să-I ceri, cu multă tărie, răsplata unei atât de mari filosofii.” (*Omilii la Matei, omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194*)

CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică)

„Cât despre catehumeni, desigur, nu este permis ca aceștia să se roage împreună cu credincioșii în biserică, pentru că nu au dobândit încă îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 197)

CĂRȚILE (scrierea de cărți)

„Mai mult în scriere și prin cărți rămâne cineva bogat, decât în însăși firea lucrurilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 416)

CĂSĂTORIA (definiția)

„Căsătoria este purtare obștească de grijă de neamul omenesc.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

CĂSĂTORIA („va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi cu femeia sa și vor fi amândoi un trup”)

„Pentru aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa. Nu a zis simplu: *se va uni*, ci: *se va lipi*, arătând cât de strânsă e legătura. *Și vor fi amândoi un trup.*” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaselea, p. 80)

„Taină mare este aceasta (...) Și cum este taină? Se adună bărbatul și femeia și ambii fac unul (...) Se adună împreună și devin un corp. Dacă cei doi nu devin unul, nu fac pe cei mulți, întrucât rămân doi, iar când se unesc, atunci fac. Și ce învățăm noi de aici? Că puterea unirii este mare. Iscusița lui Dumnezeu a despărțit chiar de la început pe unul în două, și voind a arăta că și după despărțire rămâne tot unul, nu a lăsat ca numai unul să fie de ajuns spre naștere. Unul singur nu este în realitate unul, ci jumătatea unului, jumătatea întregului, iar dovada este că nu poate face copii, ca și mai înainte de nuntă.

Ai văzut acum taina nunții? A făcut pe unul din celălalt, și iarăși pe acești doi i-a făcut unul, astfel că și astăzi din unul se naște omul. Bărbatul și

femeia nu sunt doi oameni, ci unul singur. Aceasta se poate adevăra și astăzi, și în tot timpul (...) dacă unul este capul (bărbatul) iar cealaltă (femeia) este corpul, cum se poate zice că sunt doi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, pp. 151-152)

„Și chiar din forma corpului ar putea vedea cineva că sunt unul, căci femeia a fost făcută din coasta bărbatului, și prin urmare amândoi sunt jumătăți a întregului. De aceea și numește pe femeie ajutor bărbatului, ca să arate că sunt una, de aceea și bărbatul preferă pe femeie înaintea tatălui și a mamei sale, ca să se arate că ei sunt un întreg. Dar și tatăl se bucură la căsătoria fiului și a fiicei sale, căci aceștia se grăbesc a se uni fiecare cu propriul său corp; și face atâta cheltuială de bani la nuntă, și totuși nu poate suferi să vadă pe fiul său necăsătorit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, p. 152)

„Aceasta este dat Mirelui și miresei, ca să-și părăsească părinții și să se unească unul cu celălalt.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 55)

„*Va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și cei doi (prin căsătorie) vor fi un trup*, un singur om (Facerea 2, 24; Efeseni 5, 31). Aici se arată că bărbatul, după ce-i părăsește pe cei care l-au născut, se lipește de femeie. De aici înainte trupul, tatăl și mama, nasc copil care se plămădește din unirea semințelor lor. Încât toți trei sunt un singur trup, așa cum și noi la fel suntem un trup cu Hristos. Așadar câtă iubire ai pentru tine, citatei iubire vrea Dumnezeu să ai și pentru femeia ta. Nu vedeți că și în trupul nostru există multe lucruri nedesăvârșite și multe lipsuri? Unul are picioarele strâmbe, altul mâinile paralizate, un al treilea are vreun mădular bolnav etc. Însă nici nu se poartă rău cu mădularul acela, nici nu-l taie; dimpotrivă, îl îngrijește și-l ocrotește mai mult decât pe mădularele sănătoase, și motivul este lesne de înțeles.

Așadar, iubește-o pe femeia ta tot așa cum te iubești și pe tine. Nu numai pentru că bărbatul și femeia au aceeași fire, ci și dintr-o altă pricină, mai însemnată: Deoarece nu mai sunt două trupuri separate, ci unul singur; și bărbatul este capul, iar femeia trupul. După cum spune apostolul Pavel într-o altă epistolă de-a sa, *Hristos este capul oricărui bărbat, iar capul*

femeii este bărbatul, iar capul lui Hristos este Dumnezeu (I Corinteni 11, 3). Însă așa cum spune, că capul lui Hristos este Dumnezeu, la fel zic și eu că, după cum noi suntem un trup, așa este și Hristos cu Tatăl. Prin urmare și Tatăl este capul nostru. Ne aduce și două exemple, imul despre trup și altul despre Hristos. De aceea și adaugă: Taina aceasta — adică cea care spune că bărbatul și femeia vor deveni un trup — mare este; iar eu zic, în Hristos și în Biserică (Efeseni 5, 32). Se referă la legătura dintre Hristos și Biserică, pentru că și Acela. L-a lăsat pe Tatăl Său, s-a arătat ca om pe pământ, s-a unit cu mireasa (Biserica), adică cu noi, și s-a făcut un duh cu ea — cu noi, căci cel ce se lipește de Domnul este un duh cu El, (I Corinteni 6, 17). Și este taină mare, pentru că omul pe tatăl lui, care l-a născut și l-a crescut, pe mama lui, care în dureri înfricoșătoare l-a adus pe lume, pe părinții lui, care i-au făcut atât bine și l-au ocrotit atâția ani, pe aceștia îi părăsește. Și ce face? Se lipește de o femeie care cu puțin înainte îi era. necunoscută, cu care nu avea nimic în comun. Cu adevărat, mare taină! Tar părinții nu numai că. nu regretă, că se întâmplă acest lucru, ci se și bucură și cheltuiesc cu bunăvoință bani pentru nuntă. Negrăită taină! Necercetată taină! A profețit-o și Moise în cartea Facerii (2, 23-25). A propovăduit-o acum cu glas tare Pavel, zicând că se referă la legătura dintre Hristos și Biserică.” (Din vol. Problemele vieții, pp. 109-111)

„Și ca să ne arate nouă dumnezeiasca Scriptură tăria și intimitatea legăturii, nu a zis *se va uni cu femeia, ci se va lipi de femeia lui*. Ba nici aceasta nu a fost suficient, ci a adăugat *și vor fi cei doi un singur trup*. De aceea și Hristos, aducând această mărturie, a zis: *încât nu mai sunt doi, ci un singur trup* (Mt., 19, 6). Atât de mare este unirea și legătura, zice Hristos, încât cei doi sunt un singur trup. Spune-mi, ce gând omenesc poate să cerceteze acest lucru, ce minte [*dianoia*] poate să-l tâlcuiască? Nu bine a zis acest fericit dascăl al lumii că este taină? Și nu a zis pur și simplu că este taină, ci *taina aceasta mare este.*” (Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați, în vol. Cateheze baptismale, p. 27)

„*Va lăsa — zice — pe tatăl său și pe mama sa*. Iată, acesta este un exemplu din afară. Dar nu a zis după aceea: *și va locui împreună cu ea, ci se va lipi de ea*. Prin aceasta arată unirea strânsă [*ακριβης ενωσις*] și dragostea foarte puternică dintre ei. Și nici aceasta nu i-a fost de-ajuns, ci a arătat prin

ceea ce urmează că supunerea este de așa fel, încât cei doi să nu mai fie doi. Nu a zis să fie un singur duh sau un singur suflet, căci acel lucru este clar și cu putință oricui, ci așa să fie supunerea ca și cum sunt un singur trup¹²⁴.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, p. 101)

CĂSĂTORIA („Taina aceasta mare este”)

„Când se vorbește de legăturile căsătoriei, în mod sigur se vorbește de un lucru sfânt și binecuvântat de Dumnezeu. Căsătoria este o *Taină mare*, originea ei este divină, misiunea ei este sublimă, faptele ei sunt mari și roditoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 227)

„*Este o taină mare*, zice apostolul. Da, cu adevărat destul de mare și destul de străină! Două ființe nu se cunosc, poate nu s-au văzut niciodată. Însă Dumnezeu le rânduieste pe unul altuia; intervine adesea o împrejurare care le apropie și la o primă privire reciprocă se aprinde flacăra tainică a iubirii. Și părinții? La ei de asemenea să admirăm o taină. Această fiică pe care grijile lor generoase au cuprins-o atâta vreme, de care le era insuportabil să se despartă un moment, ei o dau, ei se despart de ea, ei o înzestreză cu această zestre, ei care sunt de altfel atât de avari. Și toată această purtare împotriva naturii se începe și se sfințește cu cele mai uimitoare ușurințe. Dumnezeu este acolo. Puterea Lui și înțelepciunea Lui poruncesc și natura se desjudecă pentru a asculta de El. Și să n-o pierdem niciodată din vedere. Dumnezeu schițează astfel în căsătorie taina prin excelență, unirea Cuvântului Său cu natura omenească: *Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 248-249)

CĂSĂTORIA (este instituită de Dumnezeu și binecuvântată de El)

„Căsătoria vine de la Dumnezeu, mai întâi în instituirea sa primară apoi în înălțarea ei prin Iisus Hristos la demnitatea de Taină.

¹²⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cei doi trebuie să se armonizeze atât de fin și amănunțit, încât fiecare mișcare a inimii, a trupului, a întregii lor ființe să fie ca o singură mișcare. Aceasta se poate numi dacă se mișcă, până în cel mai mic amănunt, vorbă, gest și gând, după Hristos. (n.s. 230, p. 101)

Dumnezeu alegând pentru creaturile Sale drumul potrivit pentru fiecare în parte, în două stări: una mai sublimă, fecioria; cealaltă mai accesibilă mulțimii, căsătoria. Celor mai tari, El le deschide imensitatea și poruncește dezvoltarea spre stările îngerești ale cumpătării. Pentru păsăricile mai slabe el construiește cuibul căsătoriei unde ele își vor griji slăbiciunea lor.

Însă acest cuib el îl face încă sublim! El îl înconjoară cu legislația care-l înobilează și-l apără: *Dumnezeu este legiuitorul așezării ei*. El o ridică până la demnitatea de Taină. Și ca ultimă și nespusă măreție, El o face imaginea cuprinzătoare a unirii Cuvântului Său cu natura omenească.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 243)

CĂSĂTORIA (familia – Biserica de acasă)

„Familia este o mică Biserică.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 102)

CĂSĂTORIA (în vechime)

„Când auzi, însă, că Iacov s-a însurat cu două surori și cu cea mare și cu cea mică, să nu te turburi și să nu judeci vremurile de atunci cu vremurile de acum. Pe vremea aceea, pentru că era la început, se îngăduia ca un bărbat să țină două sau trei sau chiar mai multe femei, ca să se înmulțească neamul omenesc; dar acum, când cu harul lui Dumnezeu neamul omenesc s-a înmulțit și virtutea a crescut, nu se mai îngăduie. Venind Hristos a tăiat din rădăcini acest obicei rău.” (*Omilii la Facere*, omilia LVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 224)

CĂSĂTORIA (la vârstă tânără)

„... înainte de a cunoaște tânărul desfrâul să-l căsătorească cu o fată cuminte și înțeleaptă; ea va scoate pe bărbatul ei de pe căile pline de păcate și va fi pentru el ceea ce e frâul pentru mânz. Nu au altă pricină desfrânările și adulterele decât aceea că tinerii sunt lăsați de capul lor. Dacă tânărul are însă o soție pricepută, se va îngriji și de casă și de slava sa și de bunul său nume. Îmi spui că-i tânăr? Da, o știu și eu. Dar dacă Isaac s-a însurat la vârsta de patruzeci de ani și a trăit în feciorie până atunci, cu mult mai mult acum, pe vremea harului, ar trebui ca tinerii să practice această filozofie”. (*Omilii la Matei*, omilia LIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 694)

„... care e câștigul căsătoriei? Că ea păstrează trupul curat; dacă n-ar avea această parte bună căsătoria n-ar fi de nici un folos. Voi însă faceți cu totul dimpotrivă; când copiii s-au umplut de toate murdăriile, atunci îi căsătoriți, în zadar și fără de folos.

- Copilul, spun părinții, trebuie să aștepte până ce-și face o situație, până ce ajunge strălucit în treburile publice.

- Da, de lucrul acesta vorbește toată lumea! De sufletul lui însă nu spuneți nici un cuvânt, ci îl disprețuiți și-l aruncați. De aceea s-au amestecat toate; sunt toate pline de neorânduială și de tulburare, că socotim sufletul un lucru de prisos, că nu ne îngrijim de cele de neapărată trebuință, dar avem mare grijă de cele neînsemnate. Nu-ți dai, oare, seama că nimic nu-l va bucura atâta pe copil ca păstrarea lui curat de necurătenia desfrânării? Nimic nu este egal cu sufletul! Că spune Hristos: *Ce-ar folosi omul de-ar dobândi lumea toată, dar și-ar pierde sufletul său?* (Matei 16, 26)”. (*Omilia la Matei, omilia LIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 695*)

„Câți aveți băieți tineri și voiți a-i introduce în societate, grăbiți-vă a-i băga cu un ceas mai înainte în jugul căsniciei. Și fiindcă pe tânăr îl tulbură dorința și pofta de femeie, apoi tot timpul mai înainte de căsătorie să-l povățuiești, să-l înfricoșezi, să-l sperii, să-l îndemni, și în fine să întrebuițezi toate mijloacele spre a-l convinge să se însoare. Când a sosit timpul căsătoriei, nimeni să nu o amâne. Iată că acum eu grăiesc cuvinte de pețitoare: logodiți-vă fiii voștri!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia V, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 216*)

„Iute apoi să le dăm (tinerilor – n.n.) femeii, astfel ca trupurile lor să fie curate și neatinsse când vor primi pe mireasă. Aceste amoruri sunt cele mai fierbinți. Cel ce a fost înțelept și cumpătat și mai înainte de nuntă, cu atât mai mult va fi și după nuntă, pe când cel ce s-a deprins cu desfrânarea mai înainte de nuntă, va face aceasta și după nuntă. *Pentru desfrânat toată pâinea este dulce, nu va înceta până în sfârșit.* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 23, 23).” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a IX-a, pp. 97-98*)

„Cu toții știm că la tineri pofta trupească este mai puternică și stăruitoare. Așadar dacă sunteți părinți, înainte de vremea căsătoriei să-i înfrânați pe copiii voștri cu povețe, cu făgăduieli, cu frică, cu orice mijloc posibil. Și atunci când vor crește, să nu amânați căsătoria lor. Nu lăsați anii să treacă. Chiar și înaint ec afiul vostru să meargă în armată, chiar și înainte

de a se împlini profesional, îngrijiți-vă să se însoare. Căci atunci când știe că nu va întârzia să se afle împreună cu mireasa lui, flacăra trupului se va potoli. Însă dacă vede că voi faceți ca nunta să întârzie, așteptând să strângă bani, va deznădăjdi și va aluneca în desfrâu.

Of, banii ăștia! Pe nimeni nu interesează despre cum va dobândi copilul cumințenie, înțelepciune, cumpătare, bunătate, virtute. Toți aleargă cu furie după bogății și averi. Aurul Îl dă la o parte pe Hristos...

Să vă îngrijiți, rogu-vă, mai întâi de sufletele copiilor voștri. Dacă fiul vostru se apropie neprihănit de mireasă, atunci bucuria va fi împreună cu binecuvântarea și cu frica de Dumnezeu, atunci căsătoria va fi într-adevăr vrednică de cinste, de vreme ce va uni suflete curate și nepângărite. Atunci soții vor avea în viața lor de obște armonie, pac eși înțelegere.

Însă dacă tânărul înainte de căsătoria lui a obișnuit să trăiască în necurăție și desfrâu, la fel va face și în căsnicie. Pentru o perioadă scurtă de timp va fi mulțumit de soția lui. Dar grabnic se va întoarce la lucrurile de dinainte, la vorbe porcoase, la glume viclene, la fapte de desfrâu, pe care numi este îngăduit să le descriu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 38)

CĂSĂTORIA (pregătirea pentru căsătorie)

„Gândește-te câtă grijă aveau cei vechi! Când își însurau copiii nu umblau după bani, după multă bogăție, după robi, după atâtea hectare de pământ; nu căutau frumusețea din afară, frumusețea chipului fetelor, ci frumusețea sufletului și purtări frumoase”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 157)

„Ați văzut cum căutau cei vechi să ia femei copiilor lor? Căutau noblețe sufletească înainte de bani. Nicăieri nu era vorba de acte dotale, de învoieli și de toate acele lucruri de batjocură care se fac azi. Nicăieri ne era vorba de condițiile acelea care se înscriu în acte de căsătorie, anume ce se va întâmpla dacă soțul moare fără să lase copii, dacă se întâmplă cutare și cutare lucru. Nu, la cei vechi nu era vorba de așa ceva, ci actul dotal cel mai mare și cel mai sigur era purtarea fetei. Nu erau cântece și dansuri”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 164)

„Uită-te cât de mare era filosofia acelor oameni! A fost vorba, oare, de cete de robi? Nu! A fost, oare, vorba de acte, de învoieli, de condițiile acelea de răs, care se pun la facerea nunților: dacă se întâmplă asta, dacă se întâmplă aceea? Nu! Azi, chiar înainte de căsătorie, oamenii, care nu știu nici dacă va ține căsnicia până seara, rânduiesc în acte cele ce se vor

întâmpla cu mult mai târziu; dacă n-au să aibă copii, dacă au să aibă copii și altele la fel cu acestea”. (*Omilia la Facere*, omilia LVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 224)”

CĂSĂTORIA (alegerea miresei/mirelui – criterii)

„Că nu averea, ci virtutea face bogată pe o femeie. Ce folos de bogăție dacă femeia e cheluitoare, dacă nu-i înțeleaptă, dacă împrăștie totul mai repede ca vântul? Ce folos de bogăție dacă femeia e desfrânată și are nenumărați amanți? Ce folos de bogăție dacă e bețivă? Nu-l va sărăci iute pe bărbat?”. (*Omilia la Matei*, omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 361)

„Aflați însă cum se căsătoreau cei vechi și faceți ca ei!

- Dar cum se căsătoreau aceia?

- Se interesau ce purtări are fata, ce apucături, ce însușiri sufletești. De aceea nu aveau nevoie de contracte, nici de garanția hârtiei și cernelii. În locul tuturor acestora le era de ajuns purtarea miresei. Vă rog, dar, și pe voi, nu umblați după bani și după avere, ci după purtări, după bunătatea inimii. Caută fată evlavioasă, fată cuminte! Aceste însușiri sunt mai bune decât nenumărate comori. De cauți pe cele ale lui Dumnezeu vei avea și pe cele din lumea aceasta; dar dacă le nesocotești pe acelea și umbli după acestea, nici de acestea n-ai parte.

- Dar cutare, mi se spune, a ajuns bogat de pe urma femeii!

- Nu îți este rușine să-mi dai astfel de exemple? Am auzit pe mulți spunând: Mai bine să ajung săracul săracilor, decât să ajung bogat de pe urma femeii! Da! Ce poate fi mai neplăcut decât o astfel de bogăție? Ce poate fi mai amar decât această bună stare? Ce poate fi mai rușinos decât de a ajunge vestit pe această cale și a se spune de toți: Cutare a ajuns bogat de pe urma femeii! Nu mai vorbesc de neplăcerile dinăuntrul casei, care, vrând-nevrând, vin peste cel care s-a căsătorit așa. Nu mai vorbesc de înfumurarea femeii, de slugărnicia bărbatului, de certurile dintre soț și soție, de ocările slugilor. Slugile îi spun în obraz: Sărac, coate goale, om de nimic, născut din oameni de nimic! Ce a avut când a venit aici? Nimic! Nu-i, oare, a stăpânei noastre toată averea? Dar nu-ți pasă de aceste cuvinte! Nu-ți pasă că nu ești om liber”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 835-836)

„Sfătuiesc a cerceta de la început și a face totul ca să ia femei potrivite de soții, pline de toate calitățile cele bune.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p.280)

„Aceasta să o căutăm mai înainte de casă, sau robi, sau bani și ogoare, și mai înainte de foloasele cetățenești sau politice – și mai mult ca orice să dorim ca aceea care șade împreună cu noi la cârma corăbiei să nu se răscoale sau să se dezbine de noi. Căci astfel și altele vor urma după dorință, iar în cele duhovnicești vom avea multă ușurință, trăgând jugul acesta al căsnicieii cu întreagă împreună-glăsuire și izbăvind în toate după dorință, cu care prilej ne vom putea bucura și de bunătățile făgăduite nouă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p. 280)

„Mai întâi caută un bărbat pentru fecioară, însă bărbat în toată puterea cuvântului, protector al femeii, bărbat care să fie capul trupului, și căruia tu-i predai nu o slugă, ci-i încredințezi pe însăși fiica ta. Nu căuta bani, nu căuta strălucirea neamului, nu măreția patriei lui, căci toate acestea sunt prisoselnice, ci tu caută evlavia sufletului, blândețea, adevărata înțelepciune, frica de Dumnezeu, dacă voiești ca fata ta să viețuiască cu plăcere. De vei căuta bogăție, nu numai că nu o vei folosi cu nimic, ba încă o vei vătăma, căci o vei face sclava lui, în loc să fie liberă. Nu se va folosi ea atât de mult de plăcerea aurărilor, pe câtă scârbă va avea din rolul ce-l are ca sclavă. Deci nu căuta de acestea, ci caută mai ales egalitatea în cinste, și dacă nu este cu puțință aceasta, apoi atunci caută un bărbat mai sărac decât fiica ta, și nicidecum mai bogat, dacă nu voiești să-ți dai fata unui despot, ci unui adevărat bărbat. Când tu voiești ca să examinezi cu exactitate valoarea bărbatului aceluia, roagă pe Hristos ca să-ți stea de față și să-ți arate, și El nu se va rușina de aceasta, căci nunta este taina venirii Lui. Mai ales roagă-L atunci, ca să dea fetei tale un astfel de mire. Nu fi mai rea tu decât sluga lui Avraam, care fiind trimisă într-o călătorie atât de depărtată, a știut totuși în ce anume parte trebuie a se refugia, și de aceea a și reușit în totul. Când tu studiezi și cauți pe acel bărbat, roagă-te și zii către Dumnezeu: *Pe care îl voiești Tu Doamne, iconomisește-l!* Încredințează-I în mâna Lui acest lucru, și El fiind cinstit de tine prin această cinste, îți va răsplăti. Două lucruri trebuie a face: a încredința în mâna

Lui alegerea bărbatului, și a cere ca acel bărbat să fie așa precum îl voiește El.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, pp. 155-156)

„... cercetez în mai de aproape ceea ce pare că aduce fericirea într-o casă nouă, ceea ce adeseori mulți bărbați, dar, mai bine spus, toți bărbații, doresc să aibă când se însoară. Care-i dorința lor? Să se însoare cu fete bogate. Un om sărac, un om de jos, un om din popor dorește să-și ia femeie dintr-o familie de seamă și puternică, dintr-o familie bogată. Vom vedea că o astfel de căsătorie atât de mult dorită are tot la atât de multe neazuri ca și sărăcia de care vor să scape. Și iată cum. Oamenii, prin firea lor, sunt foarte mândri, și, dintre toți, femeile sunt și mai mândre cu cât sunt și mai slabe; din pricina aceasta sunt și mai stăpâne de patima mândriei. Dacă se întâmplă ca femeia să mai aibă și niște motive din afară să se mândrească, atunci nimic nu le mai poate înfrâna; sunt ca o flacăra peste care arunci materiale care se aprind ușor; se înalță, sunt nesupuse, răstoarnă ordinea firească a lucrurilor, întorc totul cu susul în jos. O femeie bogată măritată cu un bărbat sărac nu îngăduie ca el să fie capul gospodăriei; stăpânită de mândrie și de îngâmfare, îl dă jos din locul ce i se cuvine și-l așează în cel convenit ei, acela al supunerii și al ascultării. Ea ajunge capul și stăpânul casei. Poate fi o robie mai cruntă pentru bărbat? Nu mai vorbesc de ocările, insultele, disprețul cu care-l încarcă pe soț! Acestea-s mai de nesuferit dintre toate!

Se poate însă să mi se obiecteze următoarele, și am auzit, când le vorbesc așa, pe mulți făcând această obiecție: să ajungă bogat și să trăiască în belșug, că nu-i nici o greutate să învingă și să supună mândria femeii lui!

Dacă vorbește așa, apoi mai întâi nu-și dă seama ce greu e lucrul acesta. În al doilea rând, chiar dacă se mai întâmplă să o înfrângă, o face tot spre paguba lui. E mai greu și mai neplăcut pentru bărbat să i se supună femeia lui de teamă, silită și forțată, decât să o lase să-i poruncească în toată voia.

- Pentru ce?

- Pentru că această sălnicie ce-o face femeii sale alungă din căsnicia lui toată dragostea, toată plăcerea. Iată când nu-i nici o dragoste, nici plăcere, ci teamă și silnicie, ce preț mai are căsnicia?

Așa stau lucrurile în căsniciile în care femeia este bogată. Dacă se întâmplă ca ea să nu aibă nimic, iar soțul să fie bogat, atunci este slujnică în loc de soție; femeia liberă ajunge roabă; pierde toată libertatea și autoritate ce i se cuvin, nu are o situație mai fericită decât robii cumpărați cu bani. Dacă bărbatul are gust să trăiască în desfrâu, să se îmbete, să aducă în patul lui cârd de femei stricate, soția n-are ce face; trebuie sau să sufere totul și să

fie mulțumită cu ce vede, sau să plece din casă. Grozăvia nu se mărginește la atâta. Dacă bărbatul este bogat, și ea săracă, atunci nu poată să poruncească cu toată libertate nici slugilor, nici slujnicilor; trăiește ca într-o casă străină, ca și cum ș-ar folosi de lucrurile ce nu-i aparțin; nu trăiește sub același acoperiș cu un soț, ci cu un stăpân; este obligată să facă orice și să sufere orice. Dacă, acum, un bărbat se însoară cu o fată de seama lui, și acum egalitatea dintre soț și soție este distrusă de legea care obligă pe femeie să se supună bărbatului, cu toate că egalitate dintre averea sa și cea a bărbatului o face să se creadă egală cu el.

- Sunt, oare, toate căsniciile pline de atâtea greutateți?

- Nu, nu toate! Dar să nu-mi aduci ca pildă foarte puținele căsnicii, ușor de numărată, netulburate de astfel de greutateți. Trebuie să definim esența căsniciei, nu după cazurile extrem de rare, ci după cele întâlnite la fiecare pas. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 53-55, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 99-101)

„A venit vremea ca o fată să se mărite. Cea dintâi grijă: pe cine va lua de bărbat? Grijă și temere, să nu aibă parte de un bărbat de neam prost, cu numele pătat, să nu aibă parte de un om cu inimă de piatră, de un șarlatan, de un îngâmfat, de un fanfaron; se teme ca să nu fie cumva gelos, chițibușar, prost, viclean, aspru, ticălos. E drept că nu toate fetele trebuie să dea peste astfel de bărbați; dar neapărat toate se preocupă și se îngrijesc de toate acestea.

Nici nu s-a ivit în viața unei fete cel sortit să-i fie soț, și ea toată ziua se gândește și nădăjduiește să vină odată; tremură toată și se teme; o frământă și o chinuie toate aceste gânduri

Ar putea să mi se spună:

- O tânără poate însă să se bucure însă să se bucure în așteptarea unui soț bun și de treabă!

- Da, e drept! Dar de obicei pe noi nu ne mângâie atât de mult nădejdea unei fericiri viitoare, cât ne întristează așteptarea necazurilor viitoare. O bună stare viitoare numai atunci dă naștere la plăcere, când ești pe deplin încredințat că nădejdea și se va îndeplini; neplăcerile însă și necazurile îți zguduie și-ți tulbură îndată sufletul, chiar dacă bănuiești că te vor lovi. Starea sufletească a unei fete înainte de măritiș se aseamănă foarte bine cu starea sufletească a robilor duși în piață spre vânzare. După cum aceștia nu pot avea liniște sufletească, din pricină că nu știu ce fel de oameni

vor fi viitorii lor stăpâni, tot astfel și o fată de măritat, în tot timpul dinainte de măritiș, este ca o corabie prinsă de furtună, deoarece părinții ei în fiecare zi pe unii tineri îi vor de gineri, iar pe alții îi resping. Astăzi, un tânăr a întrecut în calitate pe învingătorul de ieri; mâine, îl biruie și pe acesta altul. Se poate întâmpla ca, chiar în pragul nunții, cel voit ca ginere să plece cu mâinile goale, și părinții să-și dea fata după unul de care nici nu era vorba.

Cumplete griji copleșesc nu numai pe femei, ci și pe bărbați. Cu atât mai mult cu cât viața bărbaților poate fi cercetată cu ușurință, pe când viața unei tinere fete cum poate fi iscodită în ce privește purtarea și educația ei, o dată ce ea a stat tot timpul închisă în casă?

Așa stau lucrurile în timpul logodnei; când vine însă ziua nunții, neliniștea miresei crește și mai mult, iar teama este mai mare decât plăcerea măritișului; se teme ca nu cumva să fie pe placul mirelui chiar în seara nunții, să nu fie mai prejos de așteptările lui. Mai merge să fie disprețuită mai târziu, după ce la început a fost lăudată; dar dacă este nesuferită din prima zi a căsătoriei, mai poate fi, oare, prețuită mai târziu? Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită mării lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 57, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 103-104)

„Cumplit lucru este să te căsătorești cu o femeie mai săracă decât tine, dar tot atât să te căsătorești și cu una mai bogată. Cea dintâi te face să duci o viață mizeră și plină de lipsuri; cealaltă răpește bărbatul și libertatea, și dreptul de a fi stăpân în casa lui.” (*Către același Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 385-386)

„Să nu simți respingere față de femeie pentru că s-a nimerit să nu fie frumoasă. Ascultă ce zice Scriptura: *Albina e mică printre zburătoare, dar rodul muncii ei întrece orice dulceață* (Înțelepciunea lui Sirah 11, 3). Făptură a lui Dumnezeu este și femeia. Prin respingerea ta n-o jignești pe ea, ci pe Ziditorul ei. Ce are ea a ei? Nu i le-a dat pe toate Domnul? Dar nici pe femeia frumoasă să n-o lauzi, să n-o admiri. Admirația pentru una și nesocotirea celeilalte arată că omul acela e desfrânat. Să cauți frumusețea sufletului și să-L imiți pe Mirele Bisericii. Frumusețea trupească, dincolo de faptul că este plină de mândrie, provoacă gelozie, și deseori chiar bănuieli neîntemeiate. Nu dăruiește însă, și plăcere? Pentru puțin, da;

pentru o lună sau două, sau cel mult pentru un an; mai târziu, însă, nu. Pentru că, datorită obișnuinței, nu te mai preocupă frumusețea, care însă întreține mândria femeii. Așa ceva nu se întâmplă în cazul unei femei care nu are frumusețe exterioară, însă are frumusețe lăuntrică. Acolo este normal ca plăcerea și iubirea soțului să rămână de la început și până la sfârșit nemicșorate, întrucât provin din frumusețea sufletului, nu a trupului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 107)

„Frumusețe trupească să nu cerem. Nu-i vezi pe atâția și atâția care și-au luat femei frumoase, cum și-au distrus viețile în chip jalnic? Și nu-i vezi pe alții, care fără să aibă femei frumoase au trăit foarte fericiți?

Însă nici femeie bogată să nu căutăm. Nimeni să nu aștepte să devină bogat prin căsătorie. Vrednică de scârbă și de nesocotire este o asemenea îmbogățire, în plus, cum spune Apostolul, *Cei ce vor să se îmbogățească, aceia cad în ispită și în cursa și în multe poftes nebunești și vătămătoare, care-i cufundă pe oameni în ruină și-n pierzare* (I Timotei 6, 9).

De la femeie, deci, să nu ceri bani, ci virtuți. E cu putință să fii nepăsător față de cele importante și să te îngrijești de cele lipsite de importanță?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 108)

„Să spun și altceva? Nimeni să nu facă greșeala să-și ia soție mai bogată ca el. Mai săracă să ia. Căci cea care este mai bogată, intrând în casă, se va purta în chip neplăcut. Cu aerul bogăției sale, va vorbi urât, va cere multe, va risipi fără rost. Iar dacă bărbatul ei va îndrăzni să-i spună câteva vorbe, îi va răspunde cu nerușinare: *Nu cheltuiesc dintr-ale tale, ci dintr-ale mele!*

Ce spui, doamnă? Ale tale? Care ale tale? Există vreun cuvânt mai necuviincios decât acesta? Acum, că te-ai măritat, nu mai ai un trup al tău, dar ai banii tăi? Prin căsătorie tu și soțul tău ați devenit un trup, un singur om, și spui încă *ale mele*? Cuvântul acesta blestemat și mizerabil a fost adus de diavol în lume. Toate cele care sunt necesare în viață, Dumnezeu ni le-a dat la toți. Nu poți spune *lumina mea, soarele meu, apa mea*. Toate sunt obștești, să nu fie așa și cu banii? Of, iubirea asta de arginți! Să piară de o mie de ori banii; sau poate că nu banii, ci mentalitatea acelor care nu știu să mânuiască cum

trebuie banii și-i prețuiesc mai presus decât toate lucrurile.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 117)

„Nu trebuie să căutăm bogată, ci să luăm tovarășă a vieții spre facerea de copii”. (Din Cuvântul 49 la Faptele Apostolilor, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 431)

„Suflet bun să căutăm, ca să dobândim și dragoste. Aceasta este bogăția cea multă, aceasta este vistieria cea mare, acestea sunt bunătățile cele nenumărate”. (Din Cuvântul 49 la Faptele Apostolilor, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 431)

„Cei care voiesc să se căsătorească să aibă multă grijă pentru acest lucru. Căci dacă cei ce vor să cumpere case și slujitori cercetează cu de-amănuntul și se târguiesc cu cei care vând și vor să vadă cu atenție cele spre vânzare și îndemnarea celor pe care îi vor cumpăra și starea trupului lor și înclinarea sufletului, cu atât mai mult cei care vor să-și ia soție, nu trebuie oare să arat o mult mai mare grijă? Dacă o casă este proastă se poate da iarăși înapoi, iar un slujitor ce se arată după cumpărare netrebnic, se poate da înapoi celui ce l-a vândut. Dar soția, o dată luată, nu se mai poate da înapoi celor care au dat-o , ci ești silit să o ai până la sfârșit. Chiar dacă e rea, alungând-o, cazi în adulter după legile lui Dumnezeu. Așadar, când vrei să-ți iei soție, nu lua aminte doar la legile din afară, ci înaintea acelora, uită-te la cele ale noastre. Căci după acestea și nu după acelea te va judeca Dumnezeu în Ziua aceea a Judecării. Acelea, dacă le treci cu vederea, îți aduc adesea pagubă în bunuri; acestea, dacă le neglijezi, aduc sufletului osândă neîmbunată și focul cel nestins.” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, p. 40)

„Vă rog și vă sfătuiesc pe cei ce urmați să vă însurați, să ieșiți în întâmpinarea lui Pavel și să citiți legiuirile despre nuntă așezate de el, și să vă instruiți mai întâi ce poruncește să facem, să cercetați acea femeie dacă este rea și vicleană ori robită de beție, batjocoritoare, fără pic de minte, ori are alt scâzământ de acest fel, și abia după aceea să vorbiți despre nuntă. Dacă vezi că Pavel îți dă deplină putere să cercetezi, găsiți una din aceste patimi la aceea, desparte-te de ea și ai cutezanța de a-ți lua alta, ca să fii departe de orice primejdie. Dar să-ți lepezi femeia după nuntă nu îngăduie, ci poruncește ca pe cea care are toate celelalte neputințe în afară de desfrâu, s-o iubești și s-o ții la tine, și astfel te asigură că trebuie să porți toată răutatea femeii. Iar dacă acest lucru este greu și împovăraător, fă orice și

preocupă-te ca să-ți iei o soție bună, îngăduitoare, vrednică de încredere, știind că altfel faci una din două: ori îți iei soție rea și îi porți povara ori – și aceasta nu-i de dorit – o alungi, și atunci cazi în adulter.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 42)

„Să cercetăm bine acestea înainte de nuntă și să cunoaștem aceste legiuri și să ne sânguim mult ca să ne luăm o soție care dintru început se armonizează și se potrivește cu felul nostru de a fi¹²⁵. Luându-ne o asemenea femeie nu vom avea doar această bucurie, că niciodată nu o vom părăsi, ci și că o vom iubi cu toată tăria.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 42-43)

„Nu căuta bogăția averii pentru ca să-ți iei o mireasă. Căci nunta nu trebuie socotită târguială, ci comuniune de viețuire.

Căci pe mulți i-am auzit grăind: *cutare s-a făcut mai înstărit după nuntă, sărac fiind mai înainte, și fiindcă și-a luat femeie bogată s-a înavuțit și se desfătează acum*. Ce zici, omule?! Poftești câștig de pe urma femeii și nu te rușinezi, nici nu roșești, nici nu intri în pământ pentru că te frământă pentru asemenea chipuri de câștig? Unde sunt aceste cuvinte vrednice de un bărbat: *Un singur lucru este al femeii: să păstreze cele adunate, să păzească ceea ce intră în casă, să se îngrijească de gospodărie?* Căci și pentru aceasta ne-a dat-o Dumnezeu, ca întru acestea să ne ajute, și în toate celelalte.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 50)

„Mulți bogați luându-și femei înstărite și sporindu-și avuția, au pierdut bucuria și înțelegerea, iscând zilnic certuri la masă și întărâtări. Mulți săraci luând din cele mai sărmene, se bucură de pace și cu multă veselie privesc soarele cel văzut. Dar bogații, înconjurați din toate părțile de desfătare, adesea și-au rugat moartea din pricina femeilor și, astfel plecând din viața aceasta, nu au avut nici un folos de pe urma bunurilor, de vreme ce nu au sufletul bun.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 54)

¹²⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: ἐξ ἀρχῆς εὐρυθμόν τινα καὶ συμβαίνουσιν τοῖς ἡμετέροις τρόποις γυναικῶν Imaginea este a doi oameni care merg împreună, în aceeași cadență bine ritmată, fără dezacord în felul de a pași. (n.s. 97, pp. 42-43)

„Să nu ne uităm la bunuri, ci la blândețea felului de trai și la curăție și la întreaga înțelepciune. Căci femeia cu mintea întreagă și îngăduitoare și cu bună măsură în toate, chiar dacă este săracă, poate să facă sărăcia mai dorită decât bogăția. Fiindcă cea stricată și destrăbălată și certăreață, și dacă s-ar afla mii de comori într-însa, le risipește mai repede ca vântul și aduce asupra bărbatului dimpreună cu sărăcia mii de alte rele. Să nu căutăm bogăția, ci soția potrivită cu starea noastră.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 54-55)

„Căci frumusețea trupului, când nu se înjugă cu virtutea sufletului, în douăzeci sau treizeci de zile poate să-l piardă pe bărbat și nu merge mai departe cu el, ci, arătându-și răutatea, distruge toată dragostea. Iar cele care strălucesc cu frumusețea sufletului, cu cât înaintează timpul și își vădesc prin cercare noblețea lor, cu atât produc soților lor dorire mai caldă și își aprind dinlăuntru dragostea cea pentru ei. Și dacă se întâmplă aceasta și se statornicește între ei dragostea cea caldă și adevărată este alungat orice chip al desfrâului și nici un gând de neînfrânare nu mai vine asupra celui ce-și iubește soția, ci rămâne neîncetat în iubirea față de ea. Și prin întreaga înțelepciune de care femeia dă dovadă Îl atrage și pe Dumnezeu spre a fi binevoitor și conducător al întregii case. Așa și-au luat adevărații bărbați de odinioară neveste: căutând la noblețea sufletului soțiilor și nu la bogăția bunurilor.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 55-56)

„Și Avraam era bătrân și înaintat în zile – zice Scriptura – și i-a zis slugii celei mai bătrâne din casa sa, celei ce chivernisea toate ale lui: <<Pune mâna ta sub coapsa mea și te jur pe Domnul Dumnezeu cerului și al pământului să nu iei femeie pentru fiul meu Isaac dintre fiicele cananeenilor cu care eu locuiesc. Ci mergi în pământul unde am fost născut, la neamul meu, și de acolo ia soție pentru fiul meu>>. (Facere 24, 2-4). Ai văzut virtutea dreptului, câtă grijire a făcut mai dinainte pentru nuntă? Căci nu a chemat femeii ușuratic, cum fac cei de azi, nici care au fost măritate înainte, nici din cele mai în vârstă ca să meargă să aleagă soție pentru fiul său, ci pe casnicul său; și acestuia i-a încredințat treaba. Această faptă este cea mai mare dovadă a evlaviei patriarhului: că a însărcinat o astfel de slugă, fiindcă l-a socotit vrednic pentru a face un asemenea lucru. Apoi îi spune să caute o soție, nu avută, nici frumoasă, ci cu noblețe în felul de trai, și pentru aceasta îl trimite atâta amar de cale departe de casă. Ai văzut și bunăvoința slujitorului? Căci nu a zis: *Pentru ce faci aceasta, când sunt atâtea neamuri învecinate cu noi și atâtea fiice de oameni bogați, însemnați și cu multă*

slavă? Tu însă mă trimiți departe, la oameni necunoscuți. Cu cine voi vorbi? Cine mă va asculta? Dacă mă vor înșela? Dacă mă vor amăgi, căci nimic nu este mai ușor decât aceasta în situația în care mă voi afla, aceea de străin? Nimic de acest fel nu a zis, ci, trecându-le pe toate cu vederea, ceea ce este cel mai important a reținut: să nu zică nimic împotriva aceluia, ci să se arate ascultător și să dorească numai acest lucru – care, de altfel, trebuie căutat mai înainte de orice –, să vădească pricepere și purtare de grijă când va merge acolo.” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 56-57)

„Acum dar, și tu, fiindcă urmează să-ți iei nevastă, nu fugi la ajutor omenesc, nici către femei ce se îmbogățesc din averi străine și care caută numai una: cum să dobândească vreun câștig. Ci aleargă la Dumnezeu. Nu te rușina ca El să-ți fie alegător al miresei. El Însuși a făgăduit și a zis: *Căutați mai întâi Împărăția Cerurilor și toate celelalte vi se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33). Și nu zi: *Cum pot să văd pe Dumnezeu și cum poate El să-mi răspundă cu vocea și să grăiască cu mine la arătare, încât eu, mergând la El, să-L rog aceasta?* Acestea sunt vorbe ale unui suflet necredincios. Căci și fără să-ți strige în gura mare, pe toate câte vrea le poate rândui Dumnezeu.” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 59-60)

„Și tu acum ești mire și îți cauți mireasă. Acestea caută-le mai întâi de celelalte: dacă este iubitoare de Dumnezeu, dacă se bucură de multă bunăvoință de Sus. Căci dacă sunt acelea, urmează și celelalte. Dar dacă nu sunt acestea, chiar dacă își țin cu multe asigurări¹²⁶ cele lumești, nu este nici un câștig.” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, p. 66)

„Căci dimpreună cu virtutea care era în suflet, și trupurile fecioarelor din vechime se împărtășeau de multă vigoare. Căci nu așa le-au crescut maicile lor, ca pe cele de acum, cu băi dese, cu alifii binemirosoare, cu încondeieri ale ochilor și farduri, în haine moi ori stricându-le în alte mii de

¹²⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Azi aceste lucruri sunt aceleași ca și pe acea vreme, doar forma s-a schimbat: bani în bancă, asigurări la tot felul de asociații de asigurări, investiții pentru, chipurile, *zile negre*. Oare nu spune psalmistul: *Îmbătrânit-am, dar n-am văzut pe cel drept părăsit, nici pe urmașii lui cerșind pâine* (Ps., 36, 25)? Iar Mântuitorul poruncește să nu ne îngrijim de ziua de mâine. Probleme nu sunt aceste mijloace în sine, ci faptul că ne încredem în ele mai mult decât în Dumnezeu. (n.s. 142, p. 66)

chipuri, făcându-le mai molatice decât se cuvine, ci atunci le creșteau în toată severitatea. Pentru aceea și prospețimea trupului lor era foarte înfloritoare și nobilă, fiindcă era naturală, nu artificială ori îngrijită prin metode cosmetice. De aceea se și bucurau de o sănătate curată și frumusețea lor era nemeșteșugită și nici o slăbiciune nu le împovăra trupul, ci orice moleșală era lepădată de la ele. Căci ostenele și chinurile și a lucra toate cu mâna ta pierd toată moleșala și asigură întru totul vloga cea bună și sănătatea trupului. De aceea erau și mai dorite de bărbați și mult mai iubite. Dar nu numai trupul, ci și sufletul devine prin lucrarea acestora mai bun și având mai multă întreagă înțelepciune.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 67-68)

„Voi, taților, urmați purtarea de grijă ce a arătat-o patriarhul spre a lua o femeie fără ifose pentru fiul său, necăutând el averile ei, nici strălucirea neamului, nici frumusețea trupului și nimic altceva de acest fel, ci numai noblețea sufletului. Iar voi, mamelor, așa să vă creșteți fiicele! Voi, viitorilor miri, luați-vă soții cu multă cuminenie, fără dansuri și râsete și cuvinte rușinoase și trâmbețe și fluieri și manifestări diavolești și toate celelalte de acest fel, ci rugându-L pururea pe Dumnezeu să fie mijlocitor al tuturor celor ce trebuie făcute în acest caz. Căci dacă astfel vom rându-i cele ale noastre, nu vor fi niciodată divorțuri, nici pricini de adulter, nici motive de gelozie, nici lupte, nici certuri și ne vom bucura de multă pace și multă înțelegere [ομοφωτία]. Dacă este acest lucru, și celelalte virtuți vor urma întru totul.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 69-70)

„Nu întoarce spatele femeii dacă nu este frumoasă la înfățișare ori la trup.

Ascultă Scriptura, care zice: *Mică între zburătoare este albina, dar împărăteasa dulceților este roada ei* (Is. Sir., 11, 3). Făptură a lui Dumnezeu este femeia și nu pe ea o batjocorești, ci pe Cel ce a făcut-o. Ce ți-a făcut femeia?

N-o lauda pentru frumusețea ei! Căci atât lauda, cât și ura și dragostea care se ivesc din pricina frumuseții din afară țin de sufletele neînfrânate. Caută frumusețea sufletului! Urmează Mirelui Bisericii! Frumusețea din afară este plină de fală și de multă nebunie și te aruncă în gelozie și adeseori te face să bănuiești lucruri necuviincioase. Dar tu zici că dragostea aceasta îți dă plăcere? O lună sau două sau cel mult un an, și mai departe nu! Iar apoi minunea se veștejește după obișnuința îndelungată cu ea. Iar cele care au fost acoperite de frumusețe rămân: mândria, lipsa de minte, disprețul. Dar în

cazul celei sufletești nu e așa. Ci dragostea [ερως] întemeiată pe frumusețea sufletească, o dată începută, rămâne cu tărie, fiindcă e vorba de frumusețea sufletului și nu a trupului.

Ce este mai frumos decât cerul, spune-mi? Ce este mai frumos decât stelele? Nici un trup nu este atât de luminat ca cerul, nici un ochi atât de strălucitor ca stelele. Și când au fost făcute acestea și îngerii le admirau. Acum le admirăm și noi, dar nu la fel ca la început, căci ne-am obișnuit cu ele. Așa este firea obișnuinței și pentru aceea nu ne mai uimim la fel acum ca atunci. Cu atât mai mult va fi așa în cazul femeii. Căci dacă i se întâmplă vreo boală îndată pierde toată podoaba trupului ei. *Să căutăm la femeie mintea și inima binevoitoare [ευνοια], cugetarea măsurată, blândețea.* Acestea sunt semnele frumuseții lăuntrice. Să nu căutăm frumusețea trupului, nici să nu o învinovățim pentru acele lucruri peste care nu are putere. De fapt, să nu o învinovățim deloc – că asta e o faptă a celor plini de îndrăzneală –, nici să nu o întărâtăm, nici să nu ne pornim împotriva-i. Sau nu vedeți câți locuiesc împreună cu femei frumoase și își distrug în chip jalnic viața, iar alții, viețuind cu unele nu prea arătoase, ajung cu bucurie la cea mai înaintată bătrânețe? *Să curățăm pata cea dinlăuntru, să tălmăduim zbârciturile cele lăuntrice, să pierdem necurățiile ce se pun pe suflet. S-o gătim pe femeie să fie frumoasă pentru Dumnezeu, nu pentru noi.* Să nu căutăm la ea averi, nici bunul neam, ci noblețea sufletului. Nimeni să nu aibă pretenția să se îmbogățească de pe urma femeii. Că rușinoasă și vrednică de ocară este această bogăție. Mai bine zis, în nici un chip să nu caute cineva să se îmbogățească în viața de aici. *Că cei ce vor să se îmbogățească – zice – cad în ispită și în poftă fără de minte și vătămătoare, și în curse, și în pieire și nimicire* (I Tim., 6, 9). La femeie, dar, nu căuta mulțimea averii, și atunci pe toate celelalte le vei afla cu ușurință. Cine, spune-mi, orice lucru ar face, lasă cele mai de seamă și se îngrijește de cele mai neînsemnate?” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 91-93*)

„Nimeni dintre voi să nu râvnească să se însoare cu vreuna mai bogată decât el, ci mai bine cu una mai săracă. Că nu va veni atâta bucurie din averi, cât necaz din reproșuri, din faptul că ea a adus mai mult în casa ta, din ocări, din luxul și din cuvintele grele ce le vei auzi. Că îți va spune cu ifose: *N-am cheltuit nimic din ale tale, că încă am ale mele, pe care mi le-au dăruit părinții.* Ce zici tu, femeie? Că ai ale tale? Ce-ar putea fi mai mizerabil decât vorba asta? Nu mai ai trup care să fie al tău și zici că mai ai avuții care să fie ale tale? *Nu mai sunteți două trupuri după căsătorie, ci ați devenit unul singur!* Iar averile sunt două și nu una? O, vicleană iubire de avuție! Un

singur om, o singură vietate ați devenit, și încă mai spui *ale mele*? Cuvântul acesta murdar de la diavol a venit. Toate cele care sunt mai de trebuință decât acestea ni le-a făcut Dumnezeu comune, iar acestea nu sunt comune? Nu poți spune: *a mea e lumina, al meu soarele, a mea este apa*. Oare toate cele mai de seamă sunt de obște, iar averile nu sunt comune? Să piară averile de mii de ori, ba mai bine zis nu averile, ci voile cele libere [προαιρεσις] care nu știu să se folosească cum se cuvine de averi, ci le cinstesc mai mult decât pe toate celelalte.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 116-117)

„Așadar, știind cu toții acestea, un singur lucru să căutăm: virtutea sufletului și noblețea chipului de viețuire, ca să ne bucurăm de pace, să ne desfătăm neconținut întru înțelegere și dragoste. Căci cel care își ia femeie bogată, a luat-o mai degrabă ca stăpână decât ca soție. Căci dacă, chiar fără avuție, femeile sunt pline de gânduri și ușor de abătut spre poftirea slavei, dacă mai primesc și această adăugire, cum nu vor fi povară pentru soții lor? Cel care își ia o femeie de aceeași stare cu el sau mai săracă, ia un ajutor și un împreună-luptător și își aduce toate bunătățile în casă. Căci cea strâmtorată de sărăcie stăruie cu multă îngrijire asupra bărbatului și pe toate i le face pe plac și i se supune și pierde orice pricină de ceartă și de împotrivire și de nebunie și de întărâtare. Și devine legătura lor a păcii, și a înțelegerii, și a dragostei, și a bunei conglăsurii. Să nu căutăm aceasta, adică să avem bunuri, ci să ne bucurăm de pace și de dragoste.” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 53-54)

„Cel ce va vrea să ia femeie după lege, trebuie întâi să citească pravilele, pe care le-a scris Pavel Apostolul, pentru ca să afle ce i se cade să facă. Căci când se va întâmpla ca femeia ce o va lua să fie rea, ocărătoare și bețivă și plină de fără de minte și alte răutăți să aibă și numai o răutate de aceasta de va avea, mai vârtos preacurvă să fie, trebuiește să o desparți și să iei alta, că vei avea multă cheltuială și nevoi; drept aceea, în tot chipul fă să iei femeie bună, smerită și înțeleaptă și ascultătoare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 7)

„Iar de va lua cineva femeie săracă, este puțină răutate, iar de va lua bogată, este mare și îndoită răutatea, că una face stricăciune vieții, iar alta aduce pe bărbat la supunere și nevoie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 7)

„În vremea cea veche nu căutau avuție, bani, robi, vii și grădini! Nu căutau podoaba cea din afară și frumusețea, ci frumusețea sufletului și binecuvântarea neamului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 8)

„Omul tânăr, dacă este înțelept, nu va avea niciodată în vedere un depozit de belșug. El nu va face din căsătoria sa un comerț al aurului. El să ia seamă. Dacă lui îi pare dulce și comod de a trăi pe belșugul adus de soția sa, va plăti această bunăstare cu cele mai dure jertfe (...) Destul de înșelat este omul care-și fixează alegerea sa în mod unic pe slabele înfățișări ale frumuseții. Această frumusețe va înflori, mai repede încă decât de obicei își va pierde farmecele. Și ce va mai rămâne dacă sub această frumusețe de o zi, se ascund defectele care vor împodobi toată viața?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 245-246)

„Ceea ce trebuie să iubească acesta sunt calitățile inteligenței și ale inimii, acestea sunt virtuțile, este purtarea înțeleaptă și prudentă, este devotamentul, este credința și sfințenia.

Ceea ce nu trebuie să țină nicidecum în seamă, este mai întâi frumusețea. Frumusețea este lucru slab, lucru trecător, lucru stricacios. Și de altfel chiar atunci când prin imposibil, această frumusețe va dura triumfând de-a lungul anilor și a bolilor, obișnuința îi va răpi încântarea ei. Cu cât mai minunate frumuseți vom contempla noi decât cele ale naturii? Ori obișnuința ni le-a făcut nesimțite. Pe de altă parte, urâțenia nu-i poate răpi femeii încântările solide și durabile pe care i le comunică virtutea.

Să nu mai căutăm bogăția în soție. Iubirea din aurul ei este o iubire învechită, care ne amenință cu înșelări dureroase și ne va produce dureri usturătoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 250)

CĂSĂTORIA (zestrea fetelor)

„Vine peste mireasă alt necaz, când e vorba de zestrea ei; socrul nu dă cu dragă inimă zestrea făgăduită, iar ginerele se grăbește să o ia întregă; pentru ca să și-o primească toată, este silit să se coboare la rugăminți nedemne; mireasa, umilită de tatăl ei mai mult decât în fața unui cămătar neîndurător.” (*Despre Feciorie*, 57, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 104)

CĂSĂTORIA (încheierea căsătoriei - condiții)

„Nunta este o mare taină. Unirea dintre bărbat și femeie este închipuirea unirii dintre Hristos și Biserică. De aceea, să nu te gândești la căsătorie în mod superficial și nici să nu aștepti zestre de la celălalt. Căsătoria nu este o afacere, ci o comuniune de viață.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 364)

CĂSĂTORIA (între rudeni este nepermisă)

„Dar Dumnezeu a izvodit și un alt fel de legătură între oameni, căci împiedicând căsătoriile între rudeni, prin aceasta ne-a împins, așa zicând către cei străini de noi, și pe aceia iarăși i-a mișcat spre noi. Fiindcă numai prin înrudirea noastră cea firească nu era cu putință a-i uni pe aceia cu noi, iată că prin căsătorie iarăși i-a unit, adunând printr-o singură mireasă o mulțime de case la un loc și amestecând multe neamuri cu alte neamuri. *Omul la nici o rudenie de ale trupului său să nu se apropie, ca să-i descopere rușinea, eu Domnul* (Levitic 18, 6-19), zice Dumnezeu lui Moisi. *Să nu descoperi rușinea surorii tale, zice, nici a surorii tatălui tău, nici a altei fete care este în înrudire cu tine, și care împiedică căsătoria - înșirând acolo pe nume toate felurile unor astfel de rudeni - Îți este de ajuns, zice, pentru dragostea acelora, de a împărtăși cu dânșii aceleași dureri și necazuri, iar pentru căsătorie este bine a te apropia de altele. Pentru ce strâmtezi lărgimea dragostei? Pentru ce cheltuiești în zadar dragostea către dânșii, dacă poți avea prilej și de dragostea alteia, luându-ți femeie de afară de rudeniile tale, iar printr-înșii un șir de rudeni, și tată, și mamă, și frați, și rudeniile ca și prietenii acestora? ”* (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIV, p. 364)

„Și pentru ca iubirea să nu se micșoreze, ci să se întindă la toată omenirea, n-a îngăduit ca oamenii să se căsătorească cu surori și fiice, impunându-ne despărțirea de rudele noastre. De aceea se spune: *Acela Care i-a făcut de la început, bărbat și femeie i-a făcut* (Matei 19, 4).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 103)

„Și vrând să unească pe oameni și mai mult, nu a făcut să ne însurăm cu surorile sau fiicele noastre, ca nu cumva să ne întoarcem dragostea doar

către unii și astfel să ne despărțim, în alt chip, de noi înșine¹²⁷.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 87)

CĂSĂTORIA (păstrarea castității până la căsătorie)

„Dacă mireasa este curată (fecioară), atunci și pofta va fi mai mare, și teama de Dumnezeu va fi mai mare, atunci nunta este cinstită cu adevărat, căci primește trupuri curate, atunci și copiii ce se vor naște vor fi plini de binecuvântarea lui Dumnezeu, atunci și mirele și mireasa vor urma unul pe altul și unul altuia se vor supune.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 216)

„Crezi că e de puțin folos căsătoriei ca să se însoare neprihănit cu o fecioară? Este de mare folos nu numai pentru castitatea tânărului, dar și pentru castitatea soției. Nu va fi oare atunci mai ales dragostea lor mai curată? Dar ceea ce este mai mult este faptul că Dumnezeu va fi cu mai multă îndurare față de această căsătorie și o va umple de nenumărate binecuvântări, când soții vor trăi așa cum El a poruncit. Dumnezeu va face ca bărbatul să aibă neconținut în inima sa dragoste de soția lui și să fie atât de stăpânit de această dragoste, încât să nu se mai uite la altă femeie.” (*Despre creșterea copiilor*, 81, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 425)

„... socoți că e puțin lucru ca în căsătorie să se unească un fecior cu o fecioară? Nu e un lucru mic și pentru cuminența femeii, nu numai pentru cea a tânărului. Oare atunci afecțiunea nu va fi mai curată? Iar – ceea ce e mai mare decât toate – oare Dumnezeu nu va fi atunci mai milostiv și nu va umple căsătoria aceea de mii de binecuvântări, atunci când ei se vor uni așa cum a poruncit El? Și fă ca în amintirea lui să aibă această dragoste [*erota*], și, dacă va ținut de această afecțiune, își va râde de orice altă femeie.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 133)

¹²⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Căsătoria doar între frați ar fi dat caracter de castă închisă anumitor grupuri de oameni și ne-ar fi rupt de restul umanității și creației. Chiar și lucrul bun (în acest caz, căsătoria) folosit rău poate duce la dezbinare. (n.s. 195, p. 87)

CĂSĂTORIA (așezarea cununii pe capetele mirilor)

„De aceea se pun cununi pe capul mirilor, căci sunt simbol al biruinței, și că ei fiind neînvinși, se apropie în acest fel de patul de nuntă, și că n-au fost biruiți de plăceri. Dacă este robit de plăcere, dându-se pe sine desfrâului, de ce la urmă mai are pe cap cunună când el este învins?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a IX-a, p. 98*)

CĂSĂTORIA (cununia religioasă)

„Ceea ce au făcut cei din Cana Galileii să facă și cei care acum își iau femei: să-L aibă pe Hristos în mijlocul lor. Și cum se poate face aceasta? Prin preoți! Căci zice: *Cel ce vă primește pe voi, pe Mine mă primește* (Mt., 10, 40).” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>, în vol. Cateheze maritale, p. 8*)

CĂSĂTORIA (printre cei invitați la nuntă să se numere mai ales săracii, căci odată cu ei vine și Hristos la nuntă)

„Vreți voi nunți binecuvântate de Dumnezeu? Faceți să ia parte la ele săracii. Ca mulțumirea lor îmbucurată de milosteniile voastre să facă mirilor un cortegiu a cărui pompă n-o va egala nici o strălucire. Cu El vine Hristos, la fel precum cu oaspeții voștri necurați merge diavolul. Familii cu adevărat creștine, introduceți acest obicei de a face din săraci oaspeții bucuriilor voastre din căsătorii; păziți-vă de un lux inutil pentru a vă face plăcuți prin acești prieteni ai lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 246*)

„Nimeni din orchestră să nu fie de față, căci atunci este cheltuiala zadarnică și urâcioasă. Mai înainte de toți cheamă pe Hristos. Știi prin cine să-L chemi? *Întrucât ați făcut unora dintr-acești frați ai Mei mai mici, Mie ați făcut* (Matei 25, 45). Să nu-ți închipui că lucrul acesta ar fi neplăcut, de a chema pe săraci la masa de nuntă, în locul lui Hristos.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia XII, p. 156*)

CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă)

„Spuneți-mi, pentru ce îngăduiți ca de la început să se murdărească urechile fetei voastre cu cântece de rușine, cu petrecerile acelea nepotrivite? Nu știți cât de ușor alunecă tineretul? Pentru ce pângăriți taina căsătoriei? Se

cuvine să alungați de la nunți toate aceste lucruri drăcești, să o învățați pe copilă de la început cu rușinea; să chemați preoții, ca prin rugăciunile și binecuvântările lor, să întărească unirea între soți, pentru ca dragostea soțului să crească, iar cuminența soției să se mărească. Astfel prin toate vor intra în casa aceea fapte de virtute și vor fi alungate toate uneltirile diavolului; soții vor duce o viață plină de bucurii, întăriți de ajutorul lui Dumnezeu”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVIII,VI, în col. PSB, vol. 22, p. 166)

„Când s-a împlinit numărul celor șapte ani, și era înaintea lui Iacov atâta vreme ca niște puține zile, pentru că o iubea pe ea, i-a zis lui Laban: Dă-mi femeia mea, că s-au împlinit zilele ca să intru la ea. Și a adunat Laban pe toți oamenii locului și a făcut nuntă. Și s-a făcut seară; și luând Laban pe Lia, fiica lui, a dus-o înăuntru la Iacov (Fac., 29, 20–23).

Ai văzut cu câtă cuviință făceau cei vechi nunțile? Auziți toți cei care vă dați în vânt după petreceri drăcești, toți care murdăriți chiar de la început sfințenia nunții! Erau oare fluieri? Erau oare chimvale? Erau oare dansuri drăcești? Nu! Spune-mi, pentru ce, aduci în casă chiar de la început o atât de mare vătămare, pentru ce chemi oameni de pe scenă și de la teatru, ca să pângărești cu o cheltuială nesăbuită cuminența miresei și să-l faci pe mire și mai fără de rușine? Bine ar fi dacă chiar fără aceste flăcări, tinerii ar putea îndura în liniște furtuna patimilor! Dar cum să nu se înece sufletul tânărului când, și cu văzul și cu auzul, atâtea și atâtea îi aprind și mai mult flacăra și-i face cuptorul patimilor și mai învăpăiat? Pricina că se pierde și se strică totul vine de acolo că de la început se sapă la temelia cuminenței tinerilor căsătoriți. Adeseori, din prima zi mirele primește în suflet săgeata diavolului, pentru că privește cu ochi pofticioși cele din jurul său, iar mireasa ajunge roabă și cu văzul și cu auzul; și din acea zi rănile se măresc și fac răul mai cumplit. Și mai întâi înțelegerea dintre cei doi se șubrezește, iar dragostea pălește. Când bărbatul începe să se gândească la altă femeie și-și împarte gândul și într-o parte și în alta și e asaltat de diavol, atunci casa se umple de multă rușine; iar dacă și femeia face la fel, atunci se dărâmă, ca să spun așa, totul din temelii. Se ascund unul de altul; bărbatul bănuiește pe femei și femeia pe bărbat. Și acolo unde ar fi trebuit să fie unire și înțelegere, acolo unde ar fi trebuit să fie un trup – *că vor fi cei doi un trup* (Fac., 2, 24; Efes., 5, 31), spune Scriptura – acolo cei doi sunt așa de despărțiți unul de altul, ca și cum ar fi tăiați. Băgându-se între ei diavolul, le aduce atât de mare pagubă, încât se nasc în fiecare zi gâlceviși certuri, iar necazurile nu mai conținesc. Cine poate zugrăvi disprețul slugilor, râsetele vecinilor, nerușinarea soților? După cum atunci corăbierii se răscoală, călătorii sunt în

primejdie, pentru că vasul trebuie să se scufunde, tot așa și într-o căsnicie în care este neînțelegere între bărbat și femeie, e firesc ca răul să se întindă asupra tuturor celor din casă. De aceea, vă rog, cunoscând mai dinainte toate aceste rele, nu vă supuneți obiceiului de la nunți. Știu că mulți îmi vor spune că așa e obiceiul să se facă nunțile și nici nu vor să audă spusele mele; totuși eu trebuie să vă spun cele ce vă sunt de folos și cele ce vă vor smulge din osânda ca va să fie. Pentru ce vrei să-mi pui înainte obiceiul când paguba sufletească este atât de mare? Iată că și eu vă pun înainte un obicei mai bun, pe care îl foloseau cei de la început, când nu era atât de mare cunoștința dreptei credințe. Și nu mi te gândi la dreptul Iacov, ci la Laban, care se închina la idoli și n-avea nici o cunoștință de dreapta credință, și totuși a arătat atâta filosofie. Fapta asta mare n-a fost a mirelui, ci a socrului. De asta și eu, când vorbesc acum, nu mă adresez atât mirilor, cât și părinților mirilor, tatăl mirelui și tatăl miresei. Nu este, oare, nesăbuit ca noi, care ne-am bucurat de o atât de mare iubire de oameni, care am fost învredniciți de înfricoșătoarele și nespusele taine, noi să fim mai mici în privința aceasta decât Laban care se închina la idoli?

N-auzi oare, pe Pavel spunând că nunta este taină (Efes., 5, 32), că este icoană a dragostei lui Hristos de Biserică (Efes., 5, 23–27)? Să nu facem, dar, singuri de rușine, să nu pângărim sfințenia căsătoriei. Dacă sfatul ce vi-l dau este bun și folositor, urmați-l chiar dacă nu-i consfințit de obicei. Dar dacă lucru pe care-l faceți acum la nuntă este vătămător și pierzător, îndepărtați-l, chiar dacă e consfințit de obicei. Dacă am îngădui asta, atunci și hoțul și desfrânatul și orice alt făcător de rele ar putea să ne pună înainte obiceiul; dar asta nu-i va fi de folos, nici de iertare, ba dimpotrivă de mare vină, că n-a putut să-și învingă răul obicei.

Dacă am voi să fim cu mintea trează și ne-am îngriji cum trebuie de mântuirea noastră, am putea să ne depărtăm de acest rău obicei de la nunți și să deprindem obiceiul cel bun. Făcând așa vom da prilej și altora să facă la fel cu noi și vom primi răsplată și pentru cele săvârșite de aceia. Cel care face început de drum bun, acela este pricină și pentru faptele altora și primește o îndoită plată; și pentru cele săvârșite de el și pentru că a îndrumat pe alții pe această minunată cale. Nu-mi puneți înainte acele cuvinte fără rost și de răs, spunând că acesta e un obicei legiuit și că pentru asta trebuie neapărat împlinit. Nu obiceiurile acestea de la nunți fac să fie legiuită căsnicia! Legiuită este căsnicia când se face cu cuminenie și cu cuviință după legile lui Dumnezeu, când cei căsătoriți trăiesc în înțelegere unul cu altul. Și legile civile știu asta; și poți să auzi pe cei care se ocupă cu ele spunând că nimic altceva nu este căsnicia decât înțelegerea dintre soți. Să nu călcăm, dar, legile lui Dumnezeu o dată cu legile omenești! Să nu preferăm

legile diavolului și acest obicei pierzător. Obiceiul acesta de la nunți este legea diavolului, a aceluia care se bucură totdeauna de pierderea noastră.

Poate fi, oare, mai mare rușine ca aceea când în seara nunții se fac glume necuviincioase pe seama mirelui și miresei, când ei sunt batjocoriți și luați în răs de slugi și de oameni de trei parale, când nimeni nu-i ține de rău pe aceștia, când fiecare poate spune tot ce pofteste? Dacă ar încerca cineva, în altă zi, să rostească cuvinte de rușine ca în seara nunții, apoi l-ar aștepta tribunalul, carcera, primejdia; în noaptea nunții, însă, când ar trebui să fie mai multă cuminenție, multă cuviință și multă curățenie, se umplu toate de atâta rușine și ocară că e firesc să spui acolo nu-i altceva decât mâna diavolului. Dar nu vă supărați, vă rog!

Nu fără rost am ajuns să vă vorbesc așa, ci îngrijorat de mântuirea și de buna cuviință a voastră, dorind să vă schimbați și să ajungeți începătorii unui nou și bun obicei”. (*Omilia la Facere*, omilia LVI, I–II, în col. PSB, vol. 22, pp. 221-223)

„Nunta, de pildă, se crede și de noi ca și de cei de afară ca cinstită, și cu adevărat este cinstită; însă la săvârșirea nunților se petrec atâtea fapte de răs, încât te minunezi auzindu-le. Într-adevăr, cei mai mulți, stăpâniți și înșelați de datină, nici măcar nu simt necuviința lor și au trebuință de alții ca să-i învețe. Vei vedea la nunți și coruri și chimvale, și fluiere și cântece amestecate cu măscări, și beții, și ospete desfrânate, și cu un cuvânt, cele mai multe necuviințe aduse de diavolul. Și știi bine că, agățându-mă de aceste lucruri, voi părea multora de răs, și cei mai mulți vor găsi că cele spuse sunt o mare nerozie din parte-mi, atingându-mă de niște legi vechi; însă eu nu voi înceta a spune acestea, care, după cum am zis, sunt mai mult o înșelăciune a datinii. Poate, cine știe, dacă nu toți, măcar puțini vor primi cuvintele noastre și vor râde împreună cu noi, decât să râdem noi cu dânșii răsul acela care este vrednic de lacrimi, de pedeapsă și de osânda cea mai mare. Și cum să nu fie vrednice de hulă asemenea lucruri, când pe o fecioară trăită până atunci în camera sa și învățată a se rușina încă din fragedă copilărie, deodată o silești ca să lepede de la sine orice rușine și o înveți chiar de la începutul căsătoriei nerușinarea, băgând-o în mijlocul bărbaților necinstiți și desfrânați, în mijlocul curvarilor și dezmațaților? Care rău nu se va întipări în inima miresei chiar din ziua aceea? Nerușinarea, obrăznicia, nesfiala, dragostea de slavă deșartă și altele de acest fel le va căpăta chiar din acea zi și va dori să le aibă în toate zilele vieții ei. De aici cele mai multe femei se învață a fi luxoase, cheluitoare, de aici nerușinate, de aici miile de rele. Și să nu-mi spui că așa este obiceiul, căci dacă obiceiul este rău, niciodată să nu se

facă, iar de este bun, facă-se pururea. În adevăr, spune-mi, rogu-te: Oare a curvi nu este rău? Apoi oare vom îngădui noi ca să se petreacă acest rău, fie chiar o singură dată? Nicidecum. Și pentru ce oare? Fiindcă chiar o singură dată petrecut, tot rău este. Așadar, și a se veseli mireasa în acest fel, dacă este rău, nici chiar o singură dată să nu se facă, iar dacă nu este rău, facă-se pururea.

Dar ce, zici tu, oare defaimi nunta, spune-mi? Să nu fie una ca aceasta, nu am ajuns la această necuviință – însă eu defăimez cele ce se petrec la nuntă, deprinderile și necuviințele cele multe, și îndeobște toate necuviințele. Din acea zi chiar mulți își vor lua țitoare și vor viețui cu ele mai înainte de vreme. Dar, zici tu, mulți admiră frumusețea și gingășia miresei. Și ce înseamnă aceasta? Dacă ea este cuminte, poate de-abia va putea să înlătore bănuiala cea rea, iar dacă este neîngrijitoare, degrab va cădea în cursă, având ca pricină a desfrânării ziua aceea. Și deși sunt atâtea rele, totuși când nu se petrec de acestea, cei mai mulți, care cu nimic nu sunt mai buni decât dobitoacele, numesc aceasta batjocură, fiindcă nu s-a arătat mireasa celor mulți, și socotesc ca un rău mare că nu a fost pusă în priveliștea publicului – deși mai drept vorbind, ei trebuie a socoti ca batjocură tocmai când se petrec asemenea fapte smintitoare. Și știu bine că și acum cei mai mulți vor socoti că vorbesc cu multă ușurință, însă eu voi suferi și această batjocură, numai să pot avea vreun câștig de aci. Dacă eu aș fi vrednic de a fi luat în bătaie de joc pentru că sfătuiesc a disprețui credința celor mulți, apoi atunci mai înainte de alții m-aș batjocori eu singur.

Dar apoi privește și cele ce se petrec după aceasta: Nu numai în timpul zilei, ci chiar și în timpul nopții pregătesc bărbați beți și amețiți de multă desfătare spre a-i pune în fața miresei, ca să-i privească frumusețea ei cea feciorelnică. Și nu se mulțămesc numai în casă, ci încă ies și pe străzi cu făclii aprinse și o petrec pentru pohfală în vremea nopții prin târg, ca toți să o vadă, prin care fapt nimic alta nu fac, fără numai că o sfătuiesc oarecum ca pe viitor să alunge de la ea orice rușine. Și nici nu se opresc măcar aici, ci o duc însoțiți de cuvinte și cântece urâcioase – iar aceasta este pentru cei mai mulți ca o lege – multe slugi și de cei ce pocnesc cu bicele îi întovărășesc, grăind cuvintele cele mai urâcioase pe care le-ar voi, atât la adresa miresei, cât și a mirelui. Nimic nu este cuviincios, ci toate sunt pline de necinste și de slutenie. Bună învățătură de sfială va mai avea o astfel de mireasă, văzând și auzind din capul locului astfel de lucruri! Ba încă este un fel de întrecere drăcească din partea celor ce fac astfel de neorânduieli, căci caută să se covârșescă unii pe alții prin batjocuri și necuviințe, prin care necinstesc pe miri și pe cei adunați.

Știu bine că prin aceste vorbe eu sunt greoi și neplăcut vouă, deoarece caut a tăia plăcerile și mulțămirile acestei vieți; dar tocmai pentru aceasta plâng, căci ceea ce este neplăcut, vouă vi se pare a fi plăcut. Și cum să nu fie neplăcut faptul de a fi batjocorit, de a fi defăimat, de a fi necinstit de toți împreună cu mireasa? Dacă unul din piață ți-ar zice ceva rău, tu pui în mișcare mii de lucruri și socotești viața ta de nesuferit; iar când slutești în fața întregii cetăți împreună cu aceea care urmează a-ți fi soție, te bucuri de aceasta și te mândrești? Dar oare câtă nebunie nu este aici? *Așa este obiceiul*, zici tu. Pentru aceea și jelesc eu, căci cu adevărat că este vrednic de jelit, fiindcă diavolul a îngrădit așa zicând acest fapt în obicei. Fiindcă nunta este un lucru sfânt, care leagă neamul nostru la un loc și este pricină a multor bunătăți, pentru aceea dracul acela viclean tulburându-se, căci cunoaște că prin căsătoria prin rânduială omul se îngrădește și se apără împotriva curviei, el aduce curvia în alt chip. În niște astfel de adunări, multe fecioare au fost rușinate, și dacă nu pretutindeni, cel puțin diavolul se mulțamește deocamdată și cu cuvintele, sau numai cu cântecele acelea deșănțate, se mulțamește, zic, și cu faptul că se dau miresei niște pilde pe placul lui și că mirele este pus în priveliștea întregii cetăți. Apoi fiindcă asemenea neorânduiei se petrec în timpul nopții, și ca nu cumva întunericul să fie ca un fel de perdea a acestor rele, iată că necuratul a făcut să se aducă multe facile și lampioane, care nu lasă ca slutenia să se ascundă priveliștii lumii. În adevăr, ce voiește acea mulțime de lume adunată? Ce se voiește prin acele beții nebune? Ce se vrea prin acele pocnituri de bice? Oare nu este vădit, ca nici chiar cei ce sunt prin casele lor, adăpostiți și cuprinși de un somn adânc, să nu fie în necunoștință de asemenea necuviințe, ci deșteptați de pocniturile bicelor, să se suie pe garduri și să fie martori ai acestor comédii?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, pp. 124-127)

„Ce ar putea zice cineva apoi și de cântările încărcate de toată desfrânarea, de iubiri nebunești și de împrejurări nelegiuite, care pricinuesc mii de tragedii și care pomenesc deseori numele țiitorilor și țiitoarelor? Și ce este mai grozav, de multe ori se bagă printre acești cântăreți și fecioare, care leapădă toată rușinea în cinstea miresei, sau mai bine zis, spre batjocura ei, jertfindu-și astfel mântuirea lor și slujindu-se la un loc cu tinerii desfrânați prin acele cântări urâcioase, prin acele cuvinte murdare și prin acea simfonie satanicească. Și încă mai întrebi de unde vin curviile de unde preacurviile, de unde stricarea căsătoriei? *Dar, zici tu, de acestea fac nu cei de neam bun, ci oamenii de rând.* Apoi pentru ce îți râzi de mine, punându-mi înainte un

astfel de gând? Căci dacă asemenea fapte sunt bune, atunci lasă și pe celelalte [femei] să facă așa. Nu cumva, fiindcă acestea trăiesc în sărăcie, nu mai sunt fecioare și nu mai au trebuință de întreaga-cugetare? Acum fata ta joacă cu tineri desfrânați în priveliște de rând, și nu ți se pare, spune-mi, a fi mai necinstită decât curvele?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 127)

„Firește că de îndată va veni scârba și nemulțămirea, după ce s-au sfârșit petrecerile, ba de multe ori urmează și vreo pagubă mare, prin pierderea vreunor giuvaeruri de preț în mulțimea și înghesuiala aceea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 127)

„Este permis de a înveseli nunta cu altfel de lucruri, de exemplu cu mese încărcate cu mâncări, cu haine frumoase și cu altele de acest fel. Vedeți că eu nu împiedic asemenea lucruri, ca să nu par a fi prea sălbatic, deși Rebecăi îi era de ajuns numai o haină subțire. Este permis de a se înveseli la nuntă prin frumusețea hainelor, prin prezența bărbaților și a femeilorenerate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, pp. 149-150)

„Toate trebuiesc a se desfășura atunci cu prudență, cu demnitate și cu cumpătare, însă eu văd cu totul din contra; văd jucând și săltând pe la nunți, ca și cămilele și asinii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, p. 150)

„Nu cumva nunta este teatru? Nu, iubiților, nunta este o taină, și încă o taină de mare importanță, și dacă nu vă rușinați de această taină, cel puțin să vă rușinați de Acela al cărui tip este această taină. *Taina aceasta*, zice, *mare este, iar eu zic de Hristos și de Biserică* (Efes., 5, 32). Este tip al Bisericii și al lui Hristos.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, p. 151)

„Dar, zici tu, *dacă nu vor dănuți la nuntă nici fecioarele, nici femeile măritate, apoi cine să dănuiască?* Nimeni, căci ce nevoie mare este de a dănuți? Printre tainele religioase ale elinilor sunt și dansurile, însă în tainele noastre trebuie a predomina tăcerea, buna podoabă, rușinea și modestia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, p. 151)

„Nunta este tip al prezenței lui Hristos, și tu te îmbeți? S-ar părea că cele ce se petrec pe la nunți sunt indiferente, și cu toate acestea sunt cauzele multor rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, p. 154)

„Voiești a auzi melodii plăcute? Desigur că nu ar trebui la asemenea ocazii, însă eu consimt și la aceasta, dacă voiești; nu asculta melodii satanicești, ci de cele duhovnicești. Voiești a vedea dănțuind? Privește corul îngerilor. *Și cum este cu puțință, zici, de a vedea asemenea cor?* Dacă vei alunga acestea, atunci va veni și Hristos la nuntă și când Hristos este prezent și corul îngerilor este prezent. De voiești, și astăzi se vor face minuni, ca și atunci; va prefăce și acum apa în vin, și încă cu mult mai minunat, căci va alunga cheful și pofta cea uricioasă de la masa ta, și le va înlocui cu pofta cea duhovnicească. Unde sunt muzicanții nu poate fi Hristos, dar dacă El intră, mai întâi îi scoate afară pe aceștia, și după aceea face minuni. Ce poate fi mai dezgustător ca pompa satanicească? Ce poate fi mai urâcios ca acele cântece fără înțeles, ca acele neorânduieli în totul nedemne? Și chiar de ar fi ceva cu înțeles, totuși cuprinde în sine lucruri urâcioase și dezgustătoare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, pp. 154-155)

„Să nu facem nunta fiului nostru cu lăutari, cu chitare și cu dans, căci ar fi curată nebunie să fie rușinat un astfel de mire cu astfel de lucruri. Dimpotrivă, să chemăm la nuntă pe Hristos. Mirele este vrednic de Hristos. Să chemăm pe ucenicii lui Hristos, pe preoți. Dacă vom face așa, toate îi vor merge mirelui foarte bine.” (*Despre creșterea copiilor*, 88, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 427)

„Iar nunta să o facem nu cu flaute, nu cu chitare, nici cu dansuri.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 135)

„Vrei să-ți arăt cinstire care-ți aduce câștig? Cheamă cetele de săraci! Dar tu te rușinezi cu totul și roșești. Și ce este mai rău decât această nebunie, că pe de-o parte tragi pe diavol în casă și nu socotești că faci ceva de rușine, iar pe de alta roșești dacă L-ai aduce pe Hristos! Căci cum o dată cu intrarea săracilor vine de față și Hristos, așa, o dată cu desfrânații și mimii care dănțuiesc acolo, prăznuiește și diavolul în mijlocul lor. Și nu e nici câștig din acea cheltuială, ci se face și multă vătămare. Dar din cheltuiala cu săracii pe dată iei multă plată. Însă așa ceva nu face nimeni în oraș. Dar sârguiește-te

să începi tu, și să fii începătorul acestui bun obicei, ca, văzându-te, și alții să te urmeze. Dacă va râvni cineva dintre voi, dacă va urma acest obicei, copiii și urmașii vor zice celor ce întreabă: Cutare a adus cel dintâi acest bun așezământ. Căci dacă în întrecerile cele din afară, și în ospete – în aceste lucruri fără de folos – cei care sunt premiați, de mulți sunt proslăviți prin cântare, cu mult mai mult pentru slujba cea duhovnicească toți vor aduce laude și mulțumire celui care dintâi a adus această minunată începătură și aceasta îi va fi lui și cinste și câștig. Și chiar dacă acest lucru este făcut și de alții, ție, celui care l-ai sădit cel dintâi, ți se va aduce slavă pentru roadele acelora.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 11-12)

„Iată cu cât e mai de folos rugăciunea văduvelor și a săracilor decât orice râsete și dănțuiri. În acestea o singură zi ține desfătarea, în celelalte neîncetat e câștigul. Gândește-te ce mare lucru este ca mireasa să intre în casa mirelui primind pe capul ei atâta noian de binecuvântări.

De câte cununi nu sunt mai scumpe acestea, de câtă avuție nu sunt mai de folos! Pe când cele ce se fac acum la nunți sunt cea mai mare nebunie și sminteală. Căci dacă nici o pedepsire ori osândă nu pune cineva asupra celor care cu atâta necuviință fac unele ca acestea, gândește-te câtă pedepsire suferă cei care sunt loviți cu atâtea ocări, în văzul și auzul tuturor, de oameni beți și stricați la minte. Căci săracii, orice primind, binecuvântează și pentru binefăcătorul lor se roagă cu dinadinsul, cerând mii de bunătați. Dar aceia, după ce s-au îmbătat și s-au îmbuibat, aduc asupra capului mirilor tot noroiul zeflemelelor, având unii cu alții certuri diavolești. Și ca niște potrivnici strânși laolaltă, așa și cei ce s-ar cuveni să-ți dea cinste unii altora, grăiesc ocări vrute și nevrute despre miri, ca și cum ar fi dușmani. Și întărâtarea unora față de alții, întru totul trecând hotarul, îl fac de rușine pe mire dimpreună cu mireasa lui. Spune-mi, să mai căutăm altă dovadă că diavolii sunt cei ce mișcă sufletele acelora ca să facă și să spună asemenea vorbe? Cine se va mai îndoi că diavolii sunt cei ce mișcă sufletele acelora ca să facă și să zică toate acestea? De bună seamă că nimeni. Căci de acest fel și sunt *darurile* diavolului: batjocoriri, beții, ieșirea din minți a sufletului

Dacă ți-ar spune cineva din superstiție că a aduce pe săraci în locul acestora este semn de nenoroc, să învețe și aceasta că a nu hrăni săracii și văduvele, ci afemeiații și desfrânații, este un lucru cu totul aducător de necaz și semn a mii de rele. Căci venind desfrânata la nuntă, din chiar acea zi și dintre cei dragi, îl apucă pe mire și îl face rob ei și stinge flacăra pentru mireasa lui, și îi răpește pe furiș bunăvoia față de aceea; și dragostea mai înainte de a se aprinde o pierde și aruncă semințele adulterului.

Chiar dacă de nimic altceva, dar măcar de aceste lucruri ar trebui să se teamă părinții, și să oprească venirea cântăreților și dansatorilor la nuntă.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 12-13)

„Toate cântecele de rușine și drăcești, toate cântările necuviincioase, cetele de tineri desfrânați, leapădă-le de la nuntă și vei putea să-ți fii mireasa întru întreaga înțelepciune. Căci de îndată va cugeta de la sine: *O, ce bărbat este acesta! Cu adevărat filosof este, căci ca un nimic socotește viața aceasta și de bună seamă m-a adus în casa lui numai pentru nașterea și creșterea de copii și ca să am grijă de casă.* Tu zici că aceste lucruri nu vor fi deloc pe placul miresei? Nu-i va plăcea o zi sau două. Mai mult însă nu, ci mai apoi se va bucura în sine de cea mai mare plăcere, alungând de la ea orice bănuială. Căci cel ce nu îngăduie nici fluiere, nici dănțuiri, nici cântece desfrânate în vremea nunții, nu va îngădui niciodată să se grăiască sau să se facă ceva rușinos în casa lui. *Apoi, după ce lepezi toate aceste necuviințe ce se petrec în vremea nunții, luând-o la tine, plăsmuiește-o bine și cu grijă, purtându-te multă vreme în toate cele cu multă cumpătare și simplitate și fără să cedezi degrabă.* Și după asemenea purtare din partea ta, chiar dacă femeia ar fi lipsită de rușine, după un timp va ști să tacă și ea, sfiindu-se de bărbat și înstrăinându-se de aceste lucruri lumești. Tu însă numai nu dezlega cu repeziciune acest mod de viețuire cumpătată, căci bărbații neînfrânați fac aceasta, ci poartă-te așa îndelungată vreme și mare îți va fi câștigul: de la o vreme nu te va mai învinovăți, nici nu te va mai ocări pentru cele prin care tu o modelezi¹²⁸.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 110-111)

„Dacă lași deoparte pe diavol, cântecele desfrânate și mișcărilor mlădioase¹²⁹, și jucatul fără rânduială, și vorbele de rușine, și alaiul diavolesc, și zarva, și râsul, și toate celelalte lucruri necuviincioase și îi aduci pe sfinții robi ai lui Hristos, atunci și Hristos, prin ei, cu adevărat va fi de față, dimpreună cu Mama și cu frații Lui. Căci zice: *Cel ce face voia*

¹²⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Procesul de educație este asemenea unei forme din piatră brută: el cere răbdarea și finețea artistului. (n.s. 257, p. 111)

¹²⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Literal: mădularele frânte. Mișcărilor lascive și unduioase ale părților corporale au în general un mesaj erotic. Acest aspect presupune o multitudine de manifestări. Nu vizează doar mișcărilor gimnastice, iscusit executate, ci și mișcări ale ochilor, mimica feșei, timbrul vocii, etc. (n.s. 13, p. 8)

Tatălui Meu, acesta este fratele Meu și sora Mea și mama Mea (Mt., 12, 50). Și știi că anevoios lucru este pentru unii și mi se pare că și împovărat, când îndemn acestea și tai vechiul obicei. Dar nu-mi pasă de aceasta. Căci nu mă rog să fiu plăcut înaintea voastră, ci să aveți folos. Nu caut aplauzele voastre și laudele, ci câștigul și filosofia¹³⁰. Să nu-mi zică cineva că așa-i datina. Dacă-i vorba să cutezi a păcătui, să nu-mi pomenești de datină! Ci, dacă sunt lucruri rele, chiar de este datină veche, leapădă-le. iar dacă nu sunt rele, chiar de este ceva neobișnuit, adu-le și îndăținează-le¹³¹. Și că necuviințele ce se fac azi nu sunt datină veche, ci noi sunt, adu-ți aminte cum a luat-o Isaac pe Rebeca și Iacob pe Rahila. Că Scriptura a pomenit și de nunțile lor, și zice chiar și cum miresele au fost duse în casele mirilor, dar nu pomenește de nici un lucru de acest fel. Ci au făcut ospăț și masă mai strălucit decât se obișnuia și au chemat la nuntă pe cei ce se cuvenea. Dar fluiere și surle și țimbale și dănțuiri venite din înfierbântarea vinului și toate celelalte necuviințe ce se petrec acum nu le-au primit. Iar ai noștri dănțuiesc și cântă cântări Afroditei, în care se vorbește de multe adultere, de stricări de nunți, de fărădelegi, desfrânări și împreunări nelegiuite, și multe alte cântece pline de necuviință și rușine zic în acea zi¹³² și, după ce că se îmbată și sunt într-atâta necuviință, se țin după mireasă, zicând cuvinte de rușine în auzul tuturor. Cum îi mai ceri întregă înțelepciune, spune-mi, când tu o înveți din chiar prima zi să aibă atâta lipsă de sfială și faci ca înaintea privirilor ei să se întâmple și să se spună lucruri pe care este oprit a le auzi și sclavii cei mai de jos! Atâta vreme s-au ostenit tatăl și mama ei s-o păzească fecioară, încât nici n-a vorbit, nici n-a auzit pe altcineva să spună asemenea vorbe. Și după ce s-au îngrijit ei ca să fie ascunsă, și să stea în gineceu, și să fie păzită de străji, de uși, de încuietori, să aibă la ceas de seară însoțitori, să nu i se arate nimic din aceste deșuchieri, și încă de multe altele au avut grijă, tu vii acum și nimicești toate acelea, făcând-o să nu se sfiască de tot acel necinstit alai și vârându-i în suflet cuvinte stricate. Nu de aici se întâmplă după aceea toate relele? Nu de aici ies adulterele și geloziiile? Nu de aici dorința de a se lipsi de prunci și văduviile și lepădarea copiilor înainte de vreme? Când chemi

¹³⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: La Sfântul Ioan Gură de Aur filosofia desemnează trăirea vieții în acord cu Evanghelia. (n.s. 14, p. 9)

¹³¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Remarcabil spirit *modernist* al Sfântului. Acceptă orice manifestare nou adusă, numai să nu fie potrivnică lui Hristos. Insistăm asupra faptului că pentru el criteriul de acceptare nu este înnoirea în duhul lumii (a ține pas cu moda și cu orice nouă practică), ci deosebirea duhurilor, discernarea duhurilor ce se manifestă prin noile sau vechile practici și nu deosebirea practicilor prin ele însele. (n.s. 15, p. 9)

¹³² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: ziua căsătoriei. (n.s. 17, p. 9)

demonii prin cântece¹³³, când împlinești pofta acelor prin cuvinte de rușine, când aduci în casă mimi¹³⁴ și desfrânați și tot teatrul, când umpli casa de desfrâu și când pregătești ca acolo să prăznuiască toată ceata dracilor, spune-mi, ce lucru bun aștepti mai departe? Pentru ce mai chemi și pe preoți, dacă în cele din urmă săvârșești unele ca acestea?” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 8-11)

CĂSĂTORIA (căsnicia fericită)

„Atunci este cu adevărat căsnicie, când cei doi soți se înțeleg nu numai atunci când le merge bine, ci și când trec prin primejdii. Prin asta se vedește dragostea adevărată!” (*Omilia la Facere*, omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 419)

„Cât este de frumoasă, dulce și roditoare viața celui nobil și curat, ca fiu al lui Dumnezeu! El și-a fixat inima sa; el a legat viața sa; o soție pe care-o iubește este părtașă la bucuriile sale și la greutățile sale, îl susține și-l încântă; copiii înconjoară masa sa, și pentru ei el înfruntă munci ostenitoare și binecuvântate. Pacea locuiește în căminul lui, și bucuriile intime îndulcesc amărăciunile inevitabile ale vieții. Iată adevăratele bunuri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 358)

CĂSĂTORIA (viața duhovnicească a familiei)

„Unde sunt cei ce spun că nu-i cu putință să fii virtuos trăind în mijlocul orașului, ci trebuie să pleci din lume, să trăiești în munți? Unde sunt cei care spun că nu-i cu putință să fii virtuos, când ești tată de familie, când ai soție, când trebuie să ai grijă de copii și de slugi? Să se uite la dreptul acesta! Avea soție, copii și slugi, trăia în oraș, între atâția răi și călcători de lege; și strălucea ca o scânteie în mijlocul oceanului, și nu numai că nu s-a stins ci a luminat și mai puternic”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIII, I, în col.

¹³³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanceș: Cântecele este vehicolul unui duh. În general, orice formă este vehicolul unui duh. Acesta este principiul oricărei manipulări: se oferă o formă exterioară agreabilă, care ascunde în sine duhul distrugător. Este bomba învelită în ambalaj apetisant. (n.s. 20, p. 10)

¹³⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanceș: Denumire a actorilor din acea vreme. (n.s. 21, p. 10)

PSB, vol. 22, p. 106)

„Unde sunt bărbat și femeie și copii întru unire de cuget și dragoste, legați cu legăturile faptei bune acolo este și Hristos în mijlocul lor - că El nu acoperișuri din aur caută, nici stâlpi strălucitori, nici marmuri arătoase, ci frumusețea sufletului, și podoabă a cugetului, și masă plină de dreptate, încărcată de roadele milosteniei.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 104)

„Poate fi oare o masă mai sfântă ca aceea de la care sunt izgonite beția, lăcomia și toată nebunia și la care acestea au fost înlocuite cu întrecerea în păzirea legii lui Dumnezeu, la care bărbatul își păzește soția, iar soția pe bărbat, ca să nu cadă niciodată în adâncul călcării poruncii, căci de o va călca, pedeapsă cumplită îl așteaptă? Stăpânul nu se rușinează când e muștrat de robi, nici casnicii răi când sunt îndreptați spre calea cea bună! N-ai greși dacă ai numi o casă ca aceasta Biserica a lui Dumnezeu. Este vădit că acolo unde domnește atâta înțelepciune, încât chiar în timp de desfătare oamenii se îngrijesc de păzirea legilor dumnezeiești, unde toți cei de față luptă și se întrec unii cu alții pentru atingerea acestui scop, acolo orice demon, orice putere vicleană este alungată, fiind de față Hristos, Care Se bucură de această frumoasă întrecere a robilor Săi și le dă din belșug toată binecuvântarea Lui.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 224)

„În familia în care bărbatul, femeia și copilul merg pe drumul virtuții, acolo locuiește și Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 365)

„Să facem o lege pentru noi, pentru soțiile noastre și pentru copii: să dedicăm o zi pe săptămână în întregime ascultării cuvântului lui Dumnezeu și cugetării asupra celor auzite.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 365)

„Cât este ea de frumoasă (rugăciunea în comun – n.n.), cât de puternică este ea înaintea lui Dumnezeu, cât este de bogată această rugăciune în tot felul de binecuvântări! Împreună, de asemenea, când soții merg la biserică, luând parte la sfintele slujbe și ascultând cuvântul sfânt care se vestește aici. Aceste predici se fac după aceea obiectul convorbirilor lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 252)

CĂSĂTORIA (armonia și buna înțelegere în familie)

„Nu pot trăi la un loc doi oameni care nu se străduiesc pentru același lucru.” (*Tratatul despre preoție*, cartea întâi, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, p. 28)

„Un om înțelept, care a spus multe cuvinte de folos, le-a spus și pe acestea: *Femeia și bărbatul să se înțeleagă bine între ei* (Parafrază la înțelepciunea lui Sirah 25, V). De la început Dumnezeu a avut grijă ca soții să trăiască în armonie. De aceea vorbește despre amândoi ca și când ar vorbi despre unul, și spune: *Bărbat și femeie i-a făcut* (Facerea 1, 27); și *nu mai este parte bărbătească și parte femeiască* (Galateni 3, 28). Pentru că nu poate exista legătură strânsă între doi bărbați așa cum este legătura dintre un bărbat și o femeie.

De aceea și David, plângând și jelind pentru moartea bunului său prieten, Ionatan, pe care-l iubea Ioane mult, nu i-a numit tată ori mamă, frate ori soră, ci a spus: *Iubirea ta ini te-a făcut minune mai sus decât iubirile femeii* (II Regi 1, 26). Și într-adevăr, această iubire este mai presus decât toate. Celelalte iubiri sunt puternice, această însă este și puternică și neofilită. Pentru că există un instinct erotic care cuibărește în natura soților și, fără să înțelegem cum, leagă cele două trupuri.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 102)

„Căci după cum dacă femeia se răzvrătește împotriva bărbatului nimic sănătos nu va fi în casă, chiar dacă toate celelalte lucruri merg strună, tot așa și dacă ea este în același gând cu el și împăciuitoare, nu va fi nimic neplăcut, chiar dacă se vor ivi mii de necazuri în fiecare zi. Și dacă așa se fac nunțile, atunci vom putea și pe copii cu mare ușurință să-i ducem spre virtute. Căci când mama este astfel împodobită cu multă cumișenie și cu întreaga înțelepciune și cu toată virtutea, va putea să-l țină pe bărbat lângă ea și să-l aibă cu totul al ei prin dorirea ce i-o insuflă pentru ea. Și ținându-l pe el cu sine, îl va avea ca ajutor plin de râvnă pentru îngrijirea copiilor și așa îl va atrage și pe Dumnezeu spre a le purta de grijă. Iar el, sârguindu-se împreună cu soția pentru bunul mers al casei și educând prin asceză sufletele copiilor, nimic neplăcut nu se va întâmpla mai departe, ci și cele ale casei bine se vor rându, căci în bună rânduială se vor afla și chivernisitorii lor. Și, în acest chip, o dată cu casa, fiecare va putea împreună cu femeia lui și cu copiii, și

slugile, să treacă în siguranță timpul vieții de aici și să intre în Împărăția Cerurilor.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 70)

„Căci după cum, dacă generalul este strâns unit cu oastea, nu poate intra vreo vrajbă de nicăieri, așa și aici, când și bărbatul, și femeia, și copiii, și casnicii se îngrijesc de aceleași lucruri¹³⁵, multă înțelegere [ομνοια] este în familie. Iar dacă nu e așa, adeseori este de-ajuns să fie rău numai unul de-al casei, ca să se răstoarne și să se piardă totul, și acel unul distruge și nimicește toată familia.

Prin urmare, să avem multă purtare de grijă [προνοια] și de femei, și de copii, și de slugi, știind că așa, nouă înșine ne vom face cârmuirea ușoară și vom avea parte de judecată blândă și îngăduitoare, și vom putea zice: *Iată, eu și pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu* (Is., 8, 18). Dacă bărbatul este vrednic de admirat, adică de va fi bun capul, și restul trupului nu va avea nici o greutate și nu se va supune prin silire.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 103-104)

„Soțul nu cunoaște și nu iubește decât pe soția sa. El părăsește pentru ea pe tatăl său și pe mama sa; viața cea veche se transformă într-una nouă și el nu va mai cunoaște de acum înainte alte încântări decât cele ale soției sale, altă casă decât cea pe care o întemeiază, altă bucurie decât cea pe care o va gusta în casa sa. Rănile pe care i le fac lucrurile dinafară, amărăciunile vieții, zdrobirile muncii, vor găsi în societatea soției sale alinarea lor și suportul lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 259-260)

CĂSĂTORIA (greutățile căsniciei)

„Ce se întâmplă oare într-o căsnicie în care bărbatul este îngăduitor, iar femeia este rea, certăreață, cicălitoare, luxoasă, boala comună tuturor femeilor, și plină de alte păcate și mai mari? Cum va suporta nenorocitul acela supărările și scârbele de fiecare zi? Cum va suporta mândria și supărarea femeii sale? Ce se va întâmpla, iarăși, într-o căsnicie în care, dimpotrivă, femeia este cuviincioasă și potolită, iar bărbatul este încrezut, disprețuitor, mânios, mândru și din pricina averii lui, și din pricina puterii

¹³⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Fiecare să facă ce ține de răspunderea sa, având toți un singur scop: unitatea duhului în familie. (n.s. 237, p. 103)

care i-o dă funcția sa? Ce se va întâmpla într-o căsnicie ca aceasta, în care bărbatul o tratează pe soția lui ca pe o roabă și se poartă cu ea atât de prost ca și cu slujnicele? Cum va suporta o atât de mare silnicie și violență? Ce să facă, deci, femeia aceasta, dacă bărbatul ei îi întoarce neconținut spatele și continuă să facă mereu așa?

Apostolul Pavel spune: *Rabdă toată această robie! Numai atunci vei fi liberă, când îți va muri soțul tău! Atâta timp cât trăiește soțul, trebuie să faci una din două: sau să-l înveți cu multă râvnă, ca să se facă mai bun, sau dacă aceasta nu-i cu putință, să suporti cu bărbăție războiul acesta nepotolit și lupta aceasta neîmpăcată.*” (Despre Feciorie, 39, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 68)

„Într-adevăr, căsătoria este un lanț, nu numai din pricina mulțimii grijilor, nici numai din pricina supărărilor de fiecare zi, dar și din pricină că silește pe cei căsătoriți să se supună unul altuia mai cumplit de cum se supune o slugă stăpânului său. *Bărbatul să stăpânească pe femeia sa!* (Fac., 3, 16). spune Scriptura. Care est folosul acestei stăpâniri? Nici unul, căci îl face pe bărbat la rândul lui, rob celei stăpânite de el, născocind o stranie și ciudată despăgubire a acestei robii. Soțul și soția se pot asemăna cu picioarele înlănțuite ale celor condamnați la muncă silnică. După cum picioarele acestora sunt legate, și ei înșiși sunt legați unul de altul printr-un lănișor fixat de fiecare capăt de lațuri și nu pot să pășească în toată voia din pricină că sunt siliți să-și pasul cu pasul celuilalt, tot astfel și sufletele celor căsătoriți, pe lângă propriile lor griji și necazuri, mai au și necazul ce le vine de pe urma legăturii ce-i înlănțuiește unul de altul, necaz care îi strânge mai cumplit decât orice laț și le răpește amândouă libertate, prin aceea că nu dă exclusiv unuia singur conducerea, ci împarte puterea ei și la unul, și la altul. Unde sunt aceia care erau gata să sufere orice condamnare de dragul mângâierii avute de pe urma satisfacerii poftelor trupului? Nici cea mai mică plăcere nu rămâne întreagă o dată ce cei doi soți își cheltuiesc toată vremea în certuri și ocări. Iar robia aceasta de a fi silit să suferi fără voie greutățile celuilalt este îndestulătoare ca să pună în umbră orice plăcere. Din pricina aceasta fericitul Pavel, la începutul poruncilor sale date cu privire la căsătorie, (I Cor., 7, 2) încearcă mai pe ocolite să oprească pe creștin de a se îndrepta spre căsătorie, spunându-le că este îngăduită căsătoria de frica desfrânării, din pricina neînfrânării și din pricina aprinderii trupului; dar când a văzut că aceste cuvinte ale sale nu sunt atât de puternice spre a-i îndepărta de căsătorie, aduce un argument și mai puternic decât cele de mai înainte, anume acela care i-a silit pe ucenici să spună Domnului *Atunci nu mai este de folos a se însura* (Matei 19, 10). Iar argumentul acela este

următorul: Nici un om căsătorit nu este stăpân pe el însuși. Aceste cuvinte nu sunt spuse de forma unui sfat sau unui îndemn; ele sunt constrângătoare ca o lege și ca o poruncă. Alegerea stă în fața noastră, suntem liberi să ne însurăm sau să nu ne însurăm; dar, după ce ne-am căsătorit, nu mai suntem liberi să facem ce vrem; dimpotrivă, trebuie să suportăm robia, cu voia sau fără voia noastră.

Pentru ce?

Pentru că am făcut această alegere pe deplin conștienți, pentru că știm bine obligațiile și legile căsniciei, pentru că de bună voie ne-am pus jugul pe grumaji.” (*Despre Feciorie*, 41, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 70-71)

„Atât de mare este amestecul, atât de împilătoare este tirania grijilor casei, atât de mare este mulțimea greutăților, încât, de cele mai multe ori, omul căsătorit este silit să păcătuiască și să greșescă, chiar fără voia lui.

Pe timpul Legii Vechi, nu era vorba de o viețuire atât de virtuoasă, deoarece era îngăduit să te răzbuni pe cel ce ți-a făcut rău, să ocărăști pe cel ce te ocărăște, să te îngrijești de afacerile bănești; să te juri, atunci când juri pe bună dreptate, să scoți ochi pentru ochi, dă-ți urăști dușmanul; de asemenea, nu erai împiedicat să-ți satisfaci poftele simțurilor, nu erai împiedicat să te mânie și nici să-ți alungi femeia, și să iei alta în locul ei. Îngăduința Legii nu se oprea însă numai până aici, ci Legea îți permitea să trăiești deodată cu două femei sub același acoperiș. În sfârșit, și în această privință, ca și în alte privințe, Legea Veche este cât se poate de îngăduitoare. După venirea lui Hristos însă, calea vieții morale a ajuns cu mult mai îngustă; nu numai prin aceea că a luat din mâinile noastre această mare și nespusă libertate, față de toate cele spuse mai sus, dar și prin aceea că suntem obligați sau să ținem sub acoperișul casei noastre pe femeia noastră, care de cele mai multe ori ne strică bunele moravuri și ne silește să păcătuim chiar fără să vrem sau, dacă vrem s-o alungăm din casă, atunci trebuie să fie osândită pentru adulter. Nu numai din pricina aceasta săvârșim cu greu virtutea; dar chiar dacă soția noastră are o fire care o putem îndura, totuși mulțimea grijilor care se revarsă din belșug peste noi din pricina ei și a odraslelor ei, nu ne îngăduie deloc să ne ridicăm ochii spre cer, căci grijile casei ne amețesc și ne îneacă sufletul. Să-ți explic! Bărbatul vrea să aibă o viață de om simplu, o viață fără de primejdii și netulburată de grijile lumii; când vede însă că-l înconjoară copiii, când vede că femeia lui are nevoie de atâtea cheltuieli, se aruncă împotriva voinței lui, în vârtejul treburilor politice. O dată căzută în mijlocul lor, nu mai poți spune că nu-i silit să păcătuiască! Trebuie să se mânie, să se jure, să ocărăscă, să fie fățarnic, să

facă multe lucruri să fie pe placul celor mari, iar altele, tot atât de multe, cu ciudă și cu scârbă. Este, oare, cu puțință ca un om care trăiește într-o tulburare atât de mare, care mai vrea încă să și strălucească în virtute, este, deci, cu puțință să nu se murdărească amarnic din pricina păcatelor, pe care este silit să le săvârșească? Dacă ai cerceta acum să vezi ce fel de viață duce în casă, vei vedea că din pricina femeii lui, căsnicia sa este plină de aceleași greutateți, dacă nu și mai mari. Este silit să se îngrijească de o mulțime de lucruri de care nici habar n-ar fi avut dacă era singur; și această, în cazul cel mai fericit, când are o femeie înțelegătoare și la locul ei. Dacă se întâmplă însă să aibă o femeie rea, cicălitoare, rea de gură, atunci căsătoria omului aceluia n-o vom mai numi trebuință, ci pedeapsă și chin. Cum va putea un astfel de bărbat să meargă pe drumul care duce la cer, o dată ce drumul care duce la cer, o dată ce drumul acesta are nevoie de suflet viou, de suflet sprinten? Cum va putea, deci, să meargă pe drumul care duce la cer, când este strivit de povara atâtor griji, când are picioarele legate de atâtea lanțuri, când este tras neconținut de jos de un lanț atât de cumplit, anume de răutatea și viclenia femeii sale?

Dar care-i obiecția înțeleaptă a mării majorității a oamenilor față de toate cele spuse mai sus? Ei spun

Nu va fi, oare, vrednic de mai mare cinste omului care este totuși virtuos, deși trebuie să facă față atâtor nevoi?

- Pentru ce, scumpe prietene, pentru ce?

- Pentru ce? Pentru că, fiind căsătorit, ai de luptat cu mari greutateți.

- Dar cine te silește să-ți pui în spate o povară atât de mare? Dacă, căsătorindu-te, ai împlinit legea, și ai fi călcător de lege dacă nu te-ai căsătorit, obiecția ta ar fi întemeiată. Dar înaintea Dreptului Judecător n-are importanță dacă, de bunăvoie, nesilit de nimeni și stăpân pe tine însuși de a nu-ți lua asupra-ți jugul căsătoriei, voiește totuși să te supui la atât de mari greutateți, încât să-ți fie și mai împovărătoare lupta pentru virtute. Dreptul Judecător a poruncit să faci un sigur lucru: să birui în lupta cu diavolul, să birui în lupta cu păcatul. Pe Dreptul Judecător nu-l interesează dacă birui pe diavol și păcatul căsătorindu-te, desfătându-te și având o mulțime de griji, sau dacă îl birui trăind în nevoițe pustnicești, ducând o viață de câine și neavând nici o grijă lumească.

Dreptul Judecător însă, pentru a ne ușura truda, ne-a spus că mijlocul prin care putem birui păcatul și drumul prin care putem merge la biruință este altul, anume acela de a scăpa de toate grijile vieții, de a trăi singur, fără soție și fără copii. Tu însă ești de altă părere; vrei să lupți și să te războiești înconjurat de femeie, de copii și de toate grijile pe care aceștia le târăsc odată cu ei, crezând că poți săvârși aceleași fapte de virtute ca și cei care nu

sunt încurcați în niciuna dintre grijile celor căsătoriți și măgulindu-te cu ideea că tocmai pentru aceasta ai să fii mai mult răsplătit de Dreptul Judecător. Poate că acum când îți spun că nu poți ajunge pe aceeași culme ca și cei necăsătoriți, mă vei învinui că sunt un îngâmfat; la sfârșit însă, siguranța pe care ți-o dă traiul singuratic e cu mult mai bună ambiția deșartă; atunci te vei convinge mai bine să te încrezi în cuvântul lui Hristos, decât în deșertăciunea propriilor tale gânduri. Hristos a spus că nu este destul pentru virtute de a ne despărți de toate cele ale noastre; trebuie însă să ne urâm și pe noi înșine. Tu, dimpotrivă, spui că poți să birui, deși ești vârat până peste cap în toate aceste griji. Dar, după cum, am spus, atunci, la sfârșit, vei cunoaște bine ce mare piedică în calea virtuții ți-a fost femeia și grijile pe care femeia ți le-aduce pe cap.

Aș putea însă fi întrebat:

Pentru ce, dar, Dumnezeu a numit ajutor pe aceea care-i este piedică? Dumnezeu doar a spus: *Să facem lui ajutor potrivit pentru el* (Fac., 2, 18).

Pot să te întreb și eu tot atât de bine:

Ce fel de ajutor a fost femeia pentru bărbat, când ea l-a lipsit de siguranța dată lui în rai, când ea l-a izgonit din rai, din traiul acela minunat, când ea a adus pe lume toată tulburarea? O astfel de ființă, departe de a fi un ajutor, este un vrăjmaș. Tot Scriptura spune: *De la femeie începe păcatul și din pricina ei murim* (Înț. Sir., 25, 27). Iar fericitul Pavel spune: *Adam n-a fost amăgit; dar femeia, fiind amăgită, a căzut în călcare de poruncă* (I Tim., 2, 14). Ce fel de ajutor a fost femeia, dacă a omorât pe bărbat? Ce fel de ajutor a fost deci femeia, dacă prin ea au venit pe lume fiii lui Dumnezeu (Fac., 6, 2), dar, mai bine spus, toți cei care viețuiau pe vremea aceea pământul, care au pierit prin potop odată cu toate animalele, cu păsările și cu toate celelalte viețuitoare? (Fac., 7, 2) Oare, nu femeia era cât pe ce să piardă pe dreptul Iov, dacă n-ar fi fost el un bărbat tare din fire? (Iov 2, 9-10). Oare nu femeia a pierdut pe Samson? (Jud., 16, 4-22) Oare nu femeia a făcut pe tot poporul iudeu să se închine idolului Baal-Peor și să fie omorâți cei care-au slujit idolului, de mâinile rudelor lor? (Num., 25, 1-5). Cine, mai cu seamă, a dat pe mâna diavolului pe împăratul Ahab, dacă nu femeia lui? (III Regi 21, 25). Dar înainte de Ahab, cine a abătut spre alți dumnezei inima lui Solomon, un om atât de înțelept și atât de vestit, dacă nu femeia? (III Regi 11, 4). Oare, nu până și astăzi femeile fac pe bărbații lor să păcătuiască înaintea lui Dumnezeu? Oare, nu pentru această pricină spune acel bărbat înțelept, Isus, fiul lui Sirah, că *orice răutate este mică față de răutatea femeii* (Înț. Sir. 25, 21)?

Atunci pentru ce a spus Dumnezeu: *Să facem omului ajutor potrivit pentru el?* Dumnezeu niciodată nu minte.

Nici eu nu pot spune aceasta. Ferească Dumnezeu! Da, femeia a fost creată pentru un scop, pentru a fi ajutor bărbatului; dar n-a vrut să rămână în această vrednicie dată ei de Dumnezeu, după cum n-a vrut aceasta nici bărbatul ei” (*Despre Feciorie*, 43-46, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 77-82)

„Chiar dacă toți bărbații ar alerga să se căsătorească, femeile n-ar trebui deloc să dorească măritișul. Aceasta pentru motivul că tirania poftelor trupului nu este atât de puternică la femei ca la bărbați și pentru că femeile sunt cele care culeg fructele amare ale căsătoriei (...) Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 99)

„După cum, când treci printre spini, țepii spinilor te prind de haine, și dacă te întorci să scoți un ghimpe, te prind alții și mai mulși, tot astfel și grijile și greutățile căsătoriei; dacă ai scăpat de una, ești prins de alta; dacă ai scăpat și de asta, te împiedici de alta. În general vorbind, nu-i cu putință să găsești o căsnicie lipsită cu totul de necazuri. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 99)

„Dacă în căsătoriile fericite în aparență se nasc atâtea neplăceri și necazuri, ce poți spune despre căsătoriile recunoscute de toată lumea ca nefericite? Soția este cu adevărat nenorocită. Deși trebuie să moară o singură dată, totuși frica de morte o cuprinde de mai multe ori. Deși are un singur suflet, poartă grijă de mai multe suflete; tremură pentru bărbatul ei, tremură pentru copiii ei, pentru nurorile și ginerii ei, tremură pentru nepoții ei; și cu cât rădăcina își întinde mai mult ramurile, cu atât i se înmulțesc și grijile. Dacă se întâmplă vreo nenorocire unuia dintre aceștia, fie paguba de bani, fie boală, fie ceva neplăcut, ea plânge și lăcrimează tot atât cât și cei care suferă. Dacă toți ai ei pleacă de pe lumea aceasta înaintea ei, jalea e fără margini; dacă unii rămân, iar alții mor de timpuriu, nici așa nu poate avea mângâiere. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 56, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 101-102)

„Căsătoria nu îngăduie omului să fie pe deplin sănătos: omul căsătorit nu se găsește într-o situație mai bună decât un bolnav. Căsătoria duce pe capul lui aceeași tristețe ca și boala.” (*Despre Feciorie*, 57, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 107)

„Atunci pentru ce Pavel ne mai îngăduie să ne căsătorim, de vreme ce căsătoria ne ținutuește de grijile lumești și ne îndepărtează de cele duhovnicești?

Pavel ne spune:

Tocmai ca răspuns la această întrebare, am zis: *Așa că cei care au femeie să fie ca și cum n-ar avea* (1 Cor., 7, 29); prin urmare, cei care s-au legat cu lanțurile căsătoriei sau au de gând să se lege, să caute să facă, pe altă cale, cât mai slab acest lanț. Pentru că nu-i cu puțință să-l rupi, o dată ce te-ai legat de el, fă-l mai ușor de suportat! Dacă vrem, putem să tăiem din viața noastră de oameni căsătoriți tot ce este de prisos și să nu facem ca prin trândăvia noastră să adăugăm vieții noastre griji mai mari decât cele ce ni le impune însăși natura căsătoriei.

Dar dacă vrei să afli mai lămurit ce înțeles au cuvintele *să ai femeie ca și cum n-ai avea* (1 Cor., 7, 29), du-te cu mintea la cei care trăiesc fără de femei, la cei care s-au răstignit pentru lume (Gal., 6, 14), la cei care au renunțat la toate cele din lume.

Ce fel de viață duc aceștia? Cum trăiesc? Nu sunt nevoiți să tocmească cârduri de slujnice; n-au nevoie de bijuterii și coliere, de atâtea și atâtea hectare de pământ. Toate aceste griji le lasă la o parte și se îngrijesc numai de hrana lor și de o haină pe care s-o îmbrace. Aceasta poate s-o facă și un om căsătorit. Poate să ajungă să aibă aceeași filosofie, aceeași concepție despre lume și viață. Cuvintele lui Pavel citate mai sus, *să nu vă lipsiți unul de altul* (1 Cor., 7, 5), se referă numai la legăturile trupești dintre soț și soție.

În privința aceasta Pavel poruncește ca un soț să urmeze voinței celuilalt; nu îngăduie ca unul dintre ei să fie stăpân. În ce privește însă îmbrăcămintea, felul de trai și toate celelalte ocupații, unde trebuie pusă în practică concepția creștină despre lume și viață, filosofia creștină, un soț nu mai trebuie să dea socoteală înaintea celuilalt soț. Bărbatul poate, chiar împotriva voinței soției sale, să suprimă din casa sa tot luxul, toate petrecerile, toate ospetele, toate grijile și ocupațiile fără rost și zadarnice. Tot așa, nici soția nu poate fi silită de bărbatul ei, împotriva voinței ei, să se

împodobească, să umble după slava deșartă și să se îngrijească de lucruri fără de rost și fără de folos. Și e foarte drept să fie așa. Și iată de ce. Legăturile trupești dintre soț și soție pornesc dintr-o dorință strâns legată de firea omenească; din pricina aceasta ele se bucură de multă îngăduință; din pricina aceasta un soț n-are dreptul să lipsească pe celălalt soț, împotriva voinței lui, de obligațiile conjugale. Toate celelalte preocupări din viața celor căsătoriți: luxul, petrecerile, mulțimea de prisos a slugilor, ocupațiile fără rost nu sunt legate de însăși firea omenească, ci se nasc datorită trândăviei și mândriei. Întemeiat pe acest adevăr, Pavel nu silește pe cei căsătoriți să se supună unul altuia când e vorba de aceste griji, așa cum poruncește această supunere când e vorba de legăturile trupești dintre soț și soție. Prin urmare, cuvintele *să ai femeie ca și cum n-ai avea* înseamnă a nu ne încărca cu griji de care izvorăsc din capriciile și din dorința de lux a soțiilor noastre; înseamnă a avea numai atâta grijă cât se cuvine unui suflet unit cu noi, unui suflet care preferă să trăiască înțelepțește și modest. Că aceasta a fost intenția lui Pavel, atunci când a rostit aceste cuvinte, se vede și din cuvintele imediat următoare: *Cei ce plâng să fie ca și cum n-ar plânge; iar cei ce se bucură de avuțiile lor să fie ca și cum nu s-ar bucura* (I Cor., 7, 30). Într-adevăr, cei care nu se bucură de avuții, nici nu se vor îngriji să strângă avuții, iar cei care nu se plâng că sunt săraci, nici nu se vor teme de sărăcie și nici nu vor fugi de cumpătare și de un trai modest. În acest sens trebuie luate cuvintele *să ai femeie ca și cum n-ai avea*; în acest sens trebuie luate și cuvintele spuse de Pavel mai jos: *a te folosi de lume ca și cum nu te-ai folosi* (I Cor., 7, 31).” (*Despre Feciorie*, 74-75, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 125-127)

CĂSĂTORIA (complementaritatea și ajutorul reciproc al celor doi soți)

„Dumnezeu, Creatorul naturii noastre, făcând-o în așa fel ca ea să aibă nevoie de alții, și să nu-și ajungă sieși, a împărțit așa de bine lucrurile, că însoțirea reciprocă și întrunirile completează aceste neajunsuri. Pentru acestea au fost statornicite nunțile, ca unul să afle la celălalt ceea ce-i lipsește.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIX, 1, p. 92)

„... ce poate fi mai apropiat și mai familiar bărbatului ca femeia? *Că vor fi, zice, doi un trup* (Fac. 2, 24), din care pricină mare este și iubirea lor unul către altul, și fierbinte dorul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 354)

„Să-i facem lui ajutor (lui Adam – n.n.) (Fac. 2, 18), arătând că femeia a fost făcută spre trebuință bărbatului și prin aceasta unindu-l pe dânsul cu cea făcută pentru dânsul. Fiindcă noi ne găsim întotdeauna mai apropiați către cele făcute pentru noi. Și iarăși, ca nu cumva ea să se mândrească ca una ce i s-a dat lui de ajutor, și această legătură să o rupă, apoi Dumnezeu a făcut-o din coasta lui, arătând prin aceasta că ea este o parte a întregului trup. Și ca nici bărbatul să nu se îngâmfe pentru aceasta, apoi Dumnezeu nu l-a lăsat să fie singur pe cel ce singur a fost făcut mai înainte, ci a făcut cu totul dimpotrivă cu dânsul, așezând facerea de copii, ca prin aceasta, preferând desigur mai mult pe bărbat, totuși să nu-l lase a fi totul al său.

Ai văzut deci câte legături de dragoste a făcut Dumnezeu între bărbat și femeie? Dar aceste chezașii de bună înțelegere între dânșii el le-a așezat în însăși firea lor, fiindcă amândoi sunt de aceeași esență, și amândoi merg spre același țel. De altfel, toată vietatea iubește pe cel la fel cu dânsa – că și femeia este din bărbat, și din amândoi împreună sunt copiii lor; astfel că multe și felurite sunt chipurile care împreună-lucrează la întărirea dragostei în familie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 363)

„... pe bărbat cinstindu-l cu întâietatea, iar pe femeie înarmând-o cu pofta, și așezând înlăuntrul amândurora darul facerii de copii, la urmă a mai pus și alte legături ale dragostei. Așa de pildă, nici bărbatului nu i-a încredințat totul, și nici femeii, ci a împărțit fiecăruia din îndatoriri; unuia i-a dat în stăpânire casa, celuilalt i-a încredințat cele dinafară de casă, adică a hrăni pe cei din casă, căci doar bărbatul lucrează pământul, pe când femeii i-a dat a îmbrăca pe cei din casă, fiindcă furca și războiul de țesut sunt ale femeii, căci el a dat femeii înțelepciune de a face pânză.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 365)

„Soții se completează unul pe altul; nici bărbatul nu este complet fără femeie, nici femeia fără de bărbat. Defectele unuia sunt compensate de calitățile celuilalt; darurile reciproce se fac echilibrul reciproc. Armonia stabilită de Dumnezeu în trupul nostru se înmulțește în familie. Capul este conducătorul, membrele slujesc și ajută și ascultă. Ori iubirea este aceea care menține totul în unire și în pace. Acela va fi rolul iubirii în căsătorie. Iubirea îi va da șefului ungerea și

devotamentul; iubirea îi va da femeii și copiilor ușurința și bucuria ascultării.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 249)

CĂSĂTORIA (dragostea dintre soți)

„Când este iubire, nimic din cele neplăcute nu se va întâmpla. Căci, cum ar fi cu putință, capul fiind unit cu trupul și nici o dezbinare fiind între ele, totuși celelalte mădulare să nu se găsească în pace? Când căpeteniile sunt în pace, cine ar putea dezbinda și tulbura pacea? Precum iarăși, dacă acelea se găsesc rău între ele, nimic sănătos nu va putea fi în casă. Deci, nimic nu poate fi mai important decât dragostea, căci ea este mai folositoare decât banii, decât noblețea, decât stăpânirea și decât toate celelalte. Și n-a zis simplu: *să fie în pace, ci: să-și iubească bărbații*. Când este dragoste, nimic din cele grele nu se poate infiltra, și dintru ea se nasc și celelalte bunuri.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 162-163)

„Fii cu luare-aminte însă, la faptul că Apostolul stăruie mai mult pe iubire decât pe respect. E firesc. Căci atunci când există iubire între soți, pentru toate problemele se găsesc soluții. Bărbatul care-și iubește femeia sa, chiar dacă ea ar fi neîmblânzită, o va răbda. În căsnicie, înțelegerea fără iubire nu se poate realiza.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 112)

„Și cum îi vei arăta iubirea ta? Spunându-i, de exemplu: *N-am vrut să iau de soție o altă femeie, care poate ar fi fost mai bogată sau mai gospodină. Te-am ales pe tine pentru caracterul, cumințenia, blândețea și înțelepciunea ta. Căci am învățat să nesocotesc bogăția ca pe ceva zadarnic, ceva pe care-l dobândesc tâlharii, oamenii imorali și înșelători. Pe mine m-a atras virtutea sufletului tău, pe care o prefer în locul vreunei alte bogății. O fată înțeleaptă, care trăiește în evlavie, merită cât lumea întreagă. De aceea te -am iubit, te iubesc și te pun mai presus de viața mea. Viața de aici este deșartă. Mă rog, așadar, la Dumnezeu și fac tot ce pot ca să ne învrednicim să ne trăim viața astfel încât și în împărăția cerurilor să fim împreună. Căci viața pământească este și scurtă și provizorie, însă dacă ne vom învrednici s-o petrecem făcându-ne plăcuți lui Dumnezeu, vom fi veșnic împreună cu Hristos, desfătându-ne în fericire negrăită. Eu mai presus de toate pun iubirea*

pentru tine, și nimic nu-mi va fi atât de neplăcut și greu decât să mă cert vreodată cu tine. Și dacă ar trebui să le pierd pe toate și să devin sărac sau să mă aflu în primejdie sau să pățesc orice, pe toate le voi îndura cu răbdare, e de ajuns să știu că legăturile dintre noi doi sunt bune. Dar e necesar să faci și tu la fel. Dumnezeu vrea ca legătura iubirii noastre să fie reciprocă și nedespărțită. Auzi ce spune Scriptura: <<Va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa se va lipi de femeia sa>>. Să nu avem, deci, nici o pricină de împușinare a sufletului. Piară toți banii, slujitorii și cinstiturile! Eu mai presus de toate pun iubirea pe care o am pentru tine.

Cuvintele acestea vor fi prețuite de femeie mai mult decât mulțimi de comori și de bogății! Să-i spui c-o iubești, fără să te temi că vreodată se va răsfăța sau se va folosi în chip rău de vorbele astea. Femeile necuviincioase, care se duc cu unul și cu altul, e firesc să se răsfete la auzul unor asemenea cuvinte. O fată bună, însă, nu numai că nu se va înfumura, ci se va și smeri.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 116-117)

„Căci zicând: *bărbaților, iubiți pe femeile voastre* (Efes., 5, 25), nu s-a oprit la aceasta, ci ne-a dat și măsură dragostei: *după cum și Hristos a iubit Biserica*. Și spune-mi, cât a iubit-o Hristos? Încât S-a dat pe Sine pentru ea. Așadar, chiar dacă trebuie să murim pentru soție, să nu ne dăm la o parte. Căci dacă Stăpânul tău așa a iubit pe roabă, că S-a dat pe Sine pentru ea, cu cât mai mult trebuie să o iubești la fel pe cea împreună roabă cu tine.” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, p. 43)

„Dar nu numai pentru aceasta trebuie să ne iubim femeia – fiindcă este mădularul nostru și că dintru noi își are începutul plămuirii –, ci și fiindcă lege ne-a pus pentru aceasta Dumnezeu, zicând așa: *Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi cei doi un singur trup* (Facere 2, 24). Căci de aceea a citat și Pavel legea aceasta, ca din toate părțile să ne îmboldească spre această dragoste [ερως]. Ia uită-te la înțelepciunea apostolească! Căci nu pornind numai de la legile dumnezeiești, nici doar de la cele omenești, ne duce spre dragostea [αγαπη] de soții, ci, împletindu-le pe amândouă – din prima luând ceea ce este mai înalt și mai înțeles, din a doua ceea ce este neputincios și supus firii – așa ne duce către iubire.” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 47-48)

„Că nimic nu unește și întărește așa de mult viețuirea noastră ca dragostea [ερως] dintre bărbat și femeie.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 87)

„Căci nimic nu este mai tare decât aceste lanțuri¹³⁶, mai ales între bărbat și femeie. Pe un slujitor îl poate cineva lega cu frica. Ba nici pe acela, căci degrabă o va șterge de la stăpân. Însă pe părtașa vieții tale, pe mama copiilor tăi, pe cea care este pricina a toată bucuria ta, nu trebuie s-o legi cu frica și cu amenințarea, ci cu dragostea [αγαπη] și cu dispoziția iubitoare a sufletului [διαθεσις]. Ce fel de însoțire mai e asta, când femeia tremură înaintea bărbatului? Ce bucurie va mai avea bărbatul dacă trăiește împreună cu ea ca și cu o roabă și nu ca și cu una liberă? Și chiar dacă pătimești pentru ea ceva, să nu o ocărăști. Că nici Hristos nu a făcut aceasta cu Biserica. *S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o curățe și s-o sfințească* (Efes., 5, 25-26). Prin urmare, era necurată, avea prihană, era urâtă, era de nimic. Orice femeie ți-ai fi luat, nu ți-ai luat una ca Aceasta, după cum Hristos a luat Biserica; nici nu a fost atât de departe de tine pe cât a fost Biserica de Hristos. Iar el nici n-a urât-o, nici n-a lepădat-o din pricina urâteniei ei covârșitoare. Vrei să vezi urâtenia ei? Ascultă pe Pavel, care zice: *Erați în întuneric* (Efes., 5, 8). Ai văzut negreala ei? Ce este mai negru decât bezna? Dar uită-te și la nebunia ei! Că zice: *Petrecând în răutate și pizmă* (Tit 3,3). Privește acum și necurăția ei: *ca niște necredincioși și fără de minte*. Ce zic eu? Era și pângărită și vrednică de batjocură! Iar cu toate acestea, S-a dat pe Sine pentru cea urâtă ca și cum ar fi fost frumoasă și iubită și minunată.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 89-90)

„Așa sunt datori – zice – bărbații să-și iubească femeile lor ca pe trupurile lor (Efes., 5, 28). Cum vine asta? S-a folosit de acest exemplu ca să avem o icoană mai bună și mai exactă a acestei iubiri. Dar nu numai pentru asta, ci și ca un alt model, mai apropiat și mai limpede pentru noi. Că celălalt model nu ne era prea la îndemână și nu ne obliga prea tare. Deci, ca nu cumva să zică cineva: *Bine, dar Acela era Hristos, și era Dumnezeu, și a putut să Se dea pe Sine*, ne arată altă cale. Și zicând *așa sunt datori* a arătat că această faptă nu este har, ci datorie firească. Iar apoi, spunând *ca pe*

¹³⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Lanțurile dragostei, ale bunăvoinței, ale grijii, etc. (n.s. 201, p. 89)

trupurile lor a adăugat *Că nimeni nu și-a urât trupul vreodată, ci îl hrănește și îl încălzește.* Asta înseamnă că se poartă față de el cu multă grijă. Și cum de este femeia trupul lui? Ascultă: *Aceasta este acum os din oasele mele și carne din carnea mea* (Facere 2, 23). Și nu numai aceasta, ci mai zice că: *vor fi amândoi un singur trup* (Facere 2, 24).” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, p. 93*)

„Așadar, câtă dragoste are cineva pentru sine, atâta voiește Dumnezeu să avem și noi către femeie. Nu numai că suntem părtași unei singuri firi, ci avem o pricină și mai mare decât aceasta să ne iubim femeia: fiindcă nu mai sunt două trupuri, ci unul singur: bărbatul cap și femeia trup. Dar cum de zice în altă parte: *Capul lui Hristos este Dumnezeu* (I Cor., 11, 3)?” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, p. 96*)

„Dumnezeu, voind să facă din iubire baza chiar a căsătoriei, a voit ca omul să iubească în soția sa propriul său trup.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 248*)

„Dacă deci soțul își ura soția sa, înseamnă că el își ura propria sa carne, și când el o iubește nu face decât să urmeze impulsul naturii sale și înclinarea inimii sale.

Apoi este legea fundamentală a căsătoriei. Nu pe atâta s-o iubim pe soția noastră că este soție, pe cât este membrul nostru și își are originea din noi, căci această lege a stabilit-o Dumnezeu (...) Pentru ea el trebuie să părăsească pe tatăl său și pe mama sa, și să pună mai presus de cea mai adâncă, de cea mai naturală, de cea mai veche dintre iubiri, iubirea pe care el a făgăduit-o celei cu care s-a făcut *un alt el însuși*. Și această lege este dublă, având deodată rădăcina sa în Dumnezeu și în natură, vizând totodată iubirea lui Hristos pentru Biserica Sa, iubire pe care trebuie s-o reproducă căsătoria, vizând mai mult condiția naturală care face din femeie mădular chiar al omului; căci zice apostolul: *Bărbatul trebuie să-și iubească femeia sa precum se iubește pe sine.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 248*)

„Acolo unde stăpânește iubirea între soț și soție totul va fi progresist în acest interior fericit. Căci iubirea reciprocă va asigura educația bună a copilului; iubirea va face să stăpânească în această împărăție familială ordinea, armonia, puterea și rodirea în fapte. Trebuie (menținut) respectul ierarhiei, bărbatul este șeful, femeia îi

datorează respect și ascultare. Însă cine mai bine decât iubirea va ști menține această superioritate de-o parte, acest respect pe de alta? Luați aminte la aceste familii patriarhale. Ce putere! Ce pace! Ce fapte! Însă de asemenea ce iubire gingașă îi unea pe Avraam și pe Sara; considerați înainte de toate iubirea cu totul divină care unește pe Hristos cu Biserica Sa.

Iubirea este necesară pentru armonia și dreapta repartizare a foloaselor și a darurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 249)

CĂSĂTORIA (îngăduința soților unul față de celălalt)

„Așa trebuie să fie un bărbat! Să nu țină socoteală de fiecare cuvânt spus de femeia lui, ci, știind că femeia e slabă, să-și dea toată silința să fie îngăduitor cu ea, ca să-i alunge supărarea și să strângă legătura păcii și unirii. Să audă asta bărbații și să imite blândețea dreptului Avram. Să respecte și să cinstească pe femeile lor, să le cruțe ca pe niște vase mai slabe, ca să întărească legătura unirii dintre ei. Atunci e bogăție adevărată, atunci e avuția multă, când nu e dihonie între femeie și bărbat, când sunt uniți, ca un trup, unul cu altul. Că spune Scriptura: *Vor fi cei doi un trup* (Fac., 2, 24). Unii ca aceștia chiar dacă sunt săraci, chiar dacă sunt oameni de rând, sunt mai fericiți ca toți ceilalți, ei gustă adevărata plăcere, ei sunt necontenți senini; ceilalți, cei ce nu se bucură de această legătură a unirii dintre soți, care se gelozesc unul pe altul, care strică marele bun al păcii, chiar dacă sunt înconjurați de multă bogăție, chiar dacă întind mase bogate, chiar dacă au slujbe strălucite, duc o viață mai nefericită decât toți ceilalți, își născocesc în fiecare zi furtuni și tulburări, se bănuiesc unul pe altul, nu pot avea nici o bucurie, pentru că războiul dintre ei le strică și le amărăște viața.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 57-58)

„Și chiar dacă consoarta greșește cu mii de păcate față de tine, iartă-i-le toate și fii îngăduitor. Chiar dacă îți iei una cu rele obiceiuri, domolește-o cu îngăduință și blândețe, după cum și Hristos, Biserica. Căci nu a spălat numai necurăția ei, ci i-a șters și bătrânețea, dezbrăcând omul cel vechi ce era alcătuit din păcate.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 44)

„Și după cum în trupurile noastre, când este vreo boală, nu tăiem mădularul, ci împingem afară boala, așa să facem și cu femeia. Dacă e în ea oarecare răutate, nu lepăda femeia, ci scoate afară răul. Căci femeia se poate îndrepta, dar adesea un mădular vătămat nu mai este cu putință să-l

vindecăm. Dar chiar dacă știm că vătămarea lui este de netămăduit, nici așa nu-l tăiem. Fiindcă și picioare strâmbe având adesea mulți, și pulpe oloage, și mână uscată și moartă, și ochiul chiorăș, nici ochiul nu-l scot, nici mâna nu o taie. Ci, chiar văzând că nu au nici un folos pentru trup și fiind conștienți că aduc și multă rușinare celorlalte mădulare, le păstrează din pricina împreună pătimirii cu celelalte. Așadar, cum nu este lucru necuvenit ca unde nu se poate tămădui nimic și nu este nici un folos să avem atâta purtare de grijă, iar unde sunt bune nădejdi și multă schimbare să lepădăm îngrijirea? Căci cele care sunt handicapate prin fire nu e cu putință să fie iarăși dobândite, dar voia liberă [προαιρεσις] dacă este strâmbată se poate reface. Dar și dacă ai zice că ea bolește fără nădejde de vindecare și că are trebuință de multă purtare de grijă pentru felul ei de a fi, nici așa nu poate fi lepădată. Căci nici mădularul bolnav ce nu se mai poate vindeca nu se taie. Iar ea este mădularul tău. Căci zice Scriptura: *Vor fi cei doi un singur trup.*” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 45-46)

„Și chiar dacă aceea nu se folosește cu nimic de învățătura noastră, vom primi de la Dumnezeu multă răsplată pentru răbdarea noastră. Căci pentru frica Aceluia am arătat atâta răbdare și am suferit cu blândețe răutatea ei și nu am lepădat mădularul nostru. Căci femeia ne este un mădular de neapărată trebuință, și de aceea trebuie mai cu seamă s-o iubim. Acest lucru l-a învățat iarăși Pavel, când a zis: *Așa sunt datori bărbații să-și iubească femeile, ca pe trupurile lor. Nimeni, vreodată, nu și-a urât trupul, ci îl hrănește și îl încălzește, după cum și Hristos. Iar noi, mădulare suntem ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui* (Efes., 5, 28-30). După cum Eva – zice Pavel – a fost din coasta lui Adam, așa și noi suntem din coasta lui Hristos, căci aceasta înseamnă *din trupul și din oasele Lui.*” (Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 46-47)

CĂSĂTORIA (îndatoririle și sarcinile soților)

„*Femeii bărbatul datornica dragoste să-i dea, așijderea și femeia bărbatului* (1 Cor. 7, 3). Dar ce va să zică datornica dragoste? *Femeia trupul său nu-și stăpânește* (1 Cor. 7, 4), ci ea este și roaba și stăpâna bărbatului. Deci dacă tu te lepezi de acea robie cuvenită, te împotrivești lui Dumnezeu. Iar de voiești să te lepezi chiar pentru un timp scurt, fie că ar îngădui bărbatul, același lucru este. Pentru aceea apostolul a numit acest fapt datorie, ca să arate că nici unul nu este stăpân pe sine, ci unul altuia robi. Pentru

aceea, când vezi că o femeie curvă te ispitește, spune-i: *Trupul nu este al meu, ci al femeii mele*. Tot așa să spună și femeia către cei ce ar voi să-i calce întreaga-cugetare: *Trupul nu este al meu, ci al bărbatului meu*. Deci dacă femeia sau bărbatul nu este stăpân pe trupul său, cu atât mai mult nu este stăpân pe averi. Auziți aceasta toți câți aveți femei și toate câte aveți bărbați: Dacă nu trebuie a avea trup deosebit, cu atât mai mult averi deosebite. Aiurea însă, atât în Legământul Nou, cât și în cel Vechi, bărbatului se dă multă stăpânire, zicând: *Către bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni* (Fac. 3, 16), iar Pavel, deslușind, scrie astfel: *Bărbaților, iubiți-vă femeile voastre, iar femeia să se teamă de bărbat* (Efes. 5, 25) – pe când aici el nu zice de mare sau mic, ci așează o singură stăpânire. De ce? Fiindcă cuvântul lui aici este despre întreaga cugetare. În celelalte toate, zice, covârșească sau stăpânească bărbatul; însă unde este vorba de întreaga cugetare, nicidecum. *Bărbatul trupul său nu-și stăpânește, ci femeia, și femeia trupul său nu-și stăpânește, ci bărbatul*. Mare este egalitatea și nu este nici o prisosință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIX, p. 189)

„Când fiecare se grăbește a-și împlini ale sale, apoi degrab vor urma și cele ale aproapelui. De pildă, când femeia este pregătită a suferi pe bărbat, fie el cât de aspru, când bărbatul nu batjocorește pe femeie, fie ea cât de arțăgoasă, atunci toate sunt liniștite și sălaş apărat de orice valuri. Tot așa era și pe timpul celor vechi, când fiecare își împlinea datoriile sale și nu cerea, sau mai bine zis, nu căuta la cele ale aproapelui. În adevăr, gândește-te bine: Avraam a luat cu sine pe nepotul său Lot – și femeia lui nu l-a învinovățit. A poruncit femeii sale a călători o cale lungă foarte, și ea nu s-a împotrivit, ci l-a urmat. Și iarăși tot Avraam, după multe necazuri și nădușeli făcându-se stăpân al tuturor, el totuși a dat întâietatea lui Lot. Și la toate acestea Sarra, femeia sa, nu numai că nu se nemulțumea, ba chiar nici gura nu a deschis-o vreodată, și nici nu a vorbit ceva de acest fel, precum multe dintre femeile de astăzi vorbesc, când mai cu seamă văd pe bărbații lor înjosiți în astfel de împrejurări, și mai ales înjosiți de cei mai mici decât dânșii. Ba chiar atunci îi batjocoresc, făcând pe bărbații lor nebuni și proști, lipsiți de vlagă, trădători și tâmpi. Dar nimic din acestea nu a zis Sarra, ba nici nu a cugetat, ci primea cu plăcere tot ceea ce el făcea. Ba încă ceva mai mult: după ce Lot s-a făcut stăpân pe partea de pământ aleasă de el, iar pe cea mai rea a aruncat-o moșului său, deodată l-a împresurat o primejdie grozavă. Auzind de aceasta Patriarhul, a înarmat pe toți ai săi și singur s-a pus în fruntea lor, pregătindu-se de a ataca întreaga oaste a Perșilor, cu slugile sale. Dar nici

atunci nu l-a oprit Sarra, femeia lui, nici nu i-a zis ceea ce era firesc: *Da' bine, omule, unde te duci? Cum de te arunci în prăpastie și te dai pe sineți la atâtea primejdii, pentru un bărbat care te-a batjocorit și a răpit cele ale tale? Pentru asemenea om tu să-ți verși sângele? Dacă poate disprețuiești cele ale tale, cel puțin fie-ți milă de mine, care am lăsat casă, și patrie, și prieteni, și rude, și ți-am urmat pe un drum atât de îndepărtat; fie-ți milă, zic, și nu mă lăsa văduvă, împreună cu relele văduviei!* Nimic din acestea nu a spus și nici nu a gândit, ci a suferit totul în tăcere. După acestea, rămânând stearpă, ea nu a suferit ceea ce suferă femeile și nici nu s-a bocat – el însă a plâns mult – nu către femeia sa – ci către Dumnezeu. Și privește cum fiecare își păstrează ceea ce i se cuvine, căci nici el nu a disprețuit pe Sarra ca stearpă, și nici că i-a zis ceva de acest fel, iar ea căuta să-i aducă vreo mângâiere pentru sterpiciunea sa prin roaba sa Agar, fiindcă pe acele timpuri nu erau oprite astfel de legături, precum este acum. Acum însă nu este slobod nici femeilor de a face astfel de plăceri bărbaților, și nici lor nu le este slobod a avea niște astfel de împreunări, fie cu știința, fie cu neștiința femeilor, chiar dacă de o mie de ori i-ar supăra amarul lipsei de copii, fiindcă vor auzi și dâșii: *unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge.* Acum nu este slobod așa ceva, pe atunci însă nu era oprit. Pentru aceea și femeia făcea aceasta, și bărbatul ascultă, și aceasta o făcea nu pentru plăcere. *Dar ia vezi, zici tu, cum el a alungat pe acea roabă, poruncindu-i femeia sa, Sarra.* Și eu aceasta voiesc a arăta, adică și el asculta tot ceea ce-i zicea ea, și ea de asemenea asculta ceea ce-i zicea el. Însă tu, care grăiești așa, nu te uita numai la acestea, ci cercetează și cele de mai înainte, că adică acea roabă a batjocorit-o, că se obrăznicise în fața stăpânei sale, decât care ce ar putea fi mai dureros pentru o femei slobodă și frumoasă?

Deci femeia să nu aștepte mai întâi virtutea bărbatului și numai după aceea să facă ceea ce este al său, căci aceasta nu este nimic mare, și nici iarăși bărbatul să nu aștepte mai întâi de la femeie buna rânduială, și numai după aceea să filosofeze, fiindcă atunci nu are nici o izbândă, ci fiecare – după cum am fost zis – să facă mai întâi ceea ce se cade a face.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, pp. 276-278*)

„Dumnezeu a dat femeii rolul de a îngriji de casă, și bărbatului de a se îngriji de cele din afară, iar tu scobori capul la picioare, și picioarele le ridici la cap.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia V, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 180*)

„De la început Dumnezeu a rânduit ca treburile unei gospodării să fie împărțite între bărbat și femeie. N-a îngăduit ca bărbații să facă totul și nici n-a lăsat ca totul din viață să depindă de ei. Dacă, femeia n-ar ajuta cu nimic la susținerea vieții, atunci ar fi putut fi cu ușurință disprețuită. Dumnezeu a prevăzut lucrul acesta. De aceea i-a dat și ei un rost tot atât de mare ca și bărbatului. Acest lucru l-a arătat Dumnezeu dintru început prin cuvintele: *Să-i facem lui ajutor* (Fac., 2, 18). Doboară deci mândria bărbatului; îi spune că n-are nici un drept să îngâmfe, nici din pricina că a fost făcut întâi, nici pricină că femeia a fost plăsmuită pentru el, deoarece treburile din viață au tot atâta nevoie de bărbat, ca și de femeie. Care sunt treburile în care femeia ne ajută în susținerea vieții? Viața noastră este alcătuită din treburi în afară de casă și din treburi dinlăuntru casei. Pe toate acestea Dumnezeu le-a împărțit în două: pe cele din afara casei le-a întrebuințat bărbaților, iar pe cele dinlăuntru casei, femeilor. Schimbă această rânduială, și vei vedea că totul se strică, totul se pierde. Fiecare, bărbat sau femeie, face treabă mai bună și mai cu folos când este pus în rostul lui. Prin urmare, conducerea gospodăriei cade în sarcina priceperii femeiești; aici femeia este mai îndemnatică decât bărbatul, pe cât mai îndemnatici sunt meșterii în meseriile lor, față de muncitorii necalificați.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 173-174)

„În afară de acestea, bărbații au îndatorirea de a aduce în casă prin munca lor din afara gospodăriei; femeile au numai îndatorirea de a păstra și a păzi ceea ce agonisește bărbatul. Chiar dacă la prima vedere pare a fi o treabă mai grea agonisirea celor de trebuință traiului decât păzirea și păstrarea lor, totuși este zadarnică și fără folos agonisită, dacă nu-i femeia care să o păzească și să o păstreze.

Se întâmplă adeseori ca bărbatul, prin câștigurile sale mari, să nu ajute cu nimic în înflorirea gospodăriei, ba, dimpotrivă, să năruiască totul.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 174)

„Când e vorba de întreaga înțelepciune și de respect, nimic nu are bărbatul mai mult decât femeia, ci se ceartă asemenea femeii de către legile despre stricarea nunții. Și e firesc. Căci nu de aceea a venit femeia la tine, și a lăsat tată și mamă și toată casa ei, ca să fie umilită, ca să treci peste ea pentru o slujnică de doi bani, ca să-i faci mii de neazuri. *Ai luat-o ca însoțitoare la drum, ca părtașă viețuirii tale, liberă și de aceeași cinste cu*

tine. Cum nu este nebunie să primești darul ei de nuntă, să arăți toată bunăvoirea față de el și nimic să nu împruținezi din acesta, iar ceea ce este mai de preț decât orice dar de nuntă – întreaga înțelepciune și respectul și trupul tău, care este avuția aceleia – să le strici și să le pângărești? Dacă împruținezi zestrea, dai socoteală socrului. Dacă strici întreaga înțelepciune, vei da socoteală lui Dumnezeu, Cel Ce a rânduit nunta și ți-a dat în grijă femeia. Și că-i adevărat acest lucru, ascultă-l pe Pavel ce zice despre adulteri: *Cel ce se leapădă, nu de om se leapădă, ci de Dumnezeu, Care v-a dat Duhul Sfânt (I Tes., 4, 8).*” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 17-18)

„Și deoarece viața noastră obișnuiește să aibă două laturi, una publică și alta privată, Dumnezeu, deosebindu-le, a hărăzit femeii cârmuirea casei, iar bărbaților toate treburile civile, cele din piață, de la tribunal, din conducere, din armată, și toate celelalte. Căci femeia nu poate să țină lancea, nici să sloboadă săgeți, dar poate să țină fusul și să țeară pânză, și toate celelalte din casă să le pună cu bună rânduială. Nu poate să-și manifeste voia în senat, dar poate să și-o manifeste în casă și adesea cele pe care le cunoaște bărbatul despre cele ale casei, ea le cunoaște mai bine. Nu poate să orânduiască bine averile obștești, dar poate să-și crească bine copiii, care sunt cea mai mare avere¹³⁷. Poate cunoaște răutățile slujnicilor, poate să se îngrijească de neprihănirea celor făcute de slugi, să ofere soțului toată cealaltă asigurare și să abată de la el toată grija de cele din casă. Ea se preocupă de camere, de lână, de pregătirea la timp pentru toate, de

¹³⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: După cum se observă, Sfântul Ioan prezintă sfera de acțiune a bărbatului în paralelism strict cu cea a femeii, referindu-se la aceeași capacitate naturală. Femeia își exercită capacitățile de guvernare asupra copiilor, bărbatul asupra treburilor obștești. Nu există diferență între rațiunile celor două tipuri de cârmuire, ci doar între modurile lor de manifestare. Iar în ascetică (adică în efortul nostru de a ajunge de la chip la asemănare, singurul lucru cu adevărat important în viața aceasta) nu contează chipul sub care se lucrează o virtute (care ține de personalitatea fiecăruia), ci în ce măsură ea activează toate potențele chipului spre a ajunge asemenea în cele din urmă cu Hristos. Prin urmare, pentru o lume neduhovnicească (despre una desacralizată nici nu mai încape vorba) contează aspectul exterior al lucrurilor (și de aici și aparenta inegalitate între bărbat și femeie), pentru cea duhovnicească esențialul este descoperirea rațiunilor sădite în ele de Dumnezeu. Păcatul – în sensul lui ontologic de abatere a puterilor firești de la scopul pentru care au fost create de Dumnezeu – este cel care aduce inegalitățile (nu ierarhiile, care țin de diversitatea creației și nu de raporturi juridice de subordonare). (n.s. 125, pp. 51-52)

înfățișarea hainelor și de toate celelalte care nu i se potrivesc bărbatului, nici nu le poate face cu ușurință vreodată, chiar de s-ar sârgui de mii de ori. Căci și aceasta, da, și aceasta este lucrarea dărnicii și înțelepciunii lui Dumnezeu, ca acel ce este de folos în treburile mai mari să fie inferior și de nici un folos în cele mai mici, așa încât este trebuința femeii. Căci dacă îl făcea pe bărbat să fie deprins în amândouă, ușor de disprețuit devenea neamul femeiesc. Și iarăși, dacă îngăduia femeii să se ocupe de ceea ce este mai mare și mai de folos, umplea femeile de multă nebunie [απονοια]. De aceea nu i le-a dat doar unui singur neam în îngrijire pe amândouă, ca nu cumva să fie micșorat celălalt neam și să pară că există de prisos. Nici nu le-a împărțit pe amândouă în chip egal fiecărui neam, ca nu cumva din această egalitate să iasă vreo luptă sau încrâncenare, iar femeile, răzvrătindu-se, să poftască aceeași cinste cu bărbații. Ci, cugetând mai dinainte cele egale și pașnice și păstrând pentru fiecare rânduiala cuvenită, a oșebit viața noastră în două: ceea ce este mai de trebuință și mai de folos i-a dat bărbatului, iar ceea ce este mai mic și inferior, femeii. Încât acela, din pricina slujirii lui de neapărată trebuință, să ne fie foarte dorit, iar aceea, din pricina slujirii mai mici, să nu fie coborâtă în ochii bărbatului său.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 50-53)

„Căci femeia și bărbatul se deosebesc numai în trupurile lor, femeii fiindu-i rezervat războiul de țesut și fusul și a frământa pâinea și grija căminului și dereticarea prin casă și creșterea copiilor, iar bărbatului tribunalul și conducerea cetății și afacerile și cătănia și războaiele și luptele.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 78)

CĂSĂTORIA (îndatoririle soțului)

„Să-ți fie mai prețuită și mai cinstită dragostea ei decât orice în lume. Dacă noi trebuie a purta sarcina unul altuia, apoi cu atât mai mult pe a femeii. Chiar de ar fi săracă, tu nu o bațjocori; chiar de ar fi proastă, tu nu o necinsti, ci mai vârtos îndrepteaz-o, căci este mădularul tău, și prin urmare sunteți un trup. Poate că este bârfitoare, bețivă și furioasă. Dar pentru toate acestea trebuie a te întrista, iar nu a te mânia, și a ruga pe Dumnezeu, a o sfătui întruna și a face totul ca să alunge de la dânsa patima. Dacă tu în loc

de acestea o bați, apoi mai tare îi stârnești boala. Obrăznicia se moaie și se domolește cu blândețea, iar nu cu o altă obrăznicie.

Pe lângă toate acestea, apoi gândește-te și la răsplata ce o vei avea de la Dumnezeu. Căci când îți este slobod a scăpa de ea, însă nu faci aceasta pentru frica lui Dumnezeu, ci îi suferi toate cusururile, temându-te de legea care oprește a lepăda pe femeie, chiar de ar avea orice boală – apoi atunci vei lua plată nespusă – dar și mai înainte de plată tu vei câștiga foarte mult, făcând-o pe ea mai supusă, iar pe tine făcându-te mai blând. Se spune că unul dintre filosofi cei din afară¹³⁸ având femeie rea, bârfitoare și îndărătnică, către cei ce-l întrebau pentru ce suferă o astfel de femeie zicea că are școală de nevoință și loc de luptă filosofică chiar în casa sa. *Voi fi, zice, cel mai blând dintre toți, învățându-mă printr-însa în fiecare zi. M-ați aplaudat mult auzind acestea? Dar eu sunt mâhnit mult când văd că Elinii sunt mai filosofi decât noi, căroră ni s-a poruncit a urma îngerilor, sau mai bine zis, căroră ni s-a poruncit a urma lui Dumnezeu însuși în privința blândeții. Deci se spune că acel filosof, având femeie rea, nu a depărtat-o pentru aceasta, iar alții spun că tocmai din această pricină a și luat-o de femeie.”* (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, pp. 279-280)

„Dacă s-ar întâmpla a greși și a nu aduce în casă mireasă îngăduitoare și femeie bună, atunci firește că trebuie a râvni acestui filosof, adică a o pune în bună rânduială neconținut și nimic din cele vorbite mai sus a nu face. Fiindcă și neguțătorul, mai înainte face înscris cu tovarășul său de neguțătorie, înscris care poate să păzească pacea, și nu dă drumul corăbiei în luciul mării mai înainte de aceasta, și nici că se apucă de vreo altă neguțătorie.

Deci și noi, iubitorilor, toate să le facem, ca astfel pe tovarășul vieții noastre și al corăbiei acestea să-l putem avea înlăuntru cu toată pacea cuvenită.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 280)

CĂSĂTORIA (îndatoririle soției)

¹³⁸ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Socrat, a cărei femeie, Xantipa, a fost de o răutate și încăpățănare proverbială. (n.s. 1, p. 279)

„Sârguiește-te cu toată recunoștința de a da bărbatului ceea ce-i datorezi. Fiindcă și cu bărbatul tău când vorbesc, eu îl sfătuiesc a te iubi și a te îngriji, și nu-l las a aduce la mijloc legea privitoare la femeie, ci îi cer ca să facă ceea ce este scris pentru dânsul. Deci și tu uită-te numai la datoriile ce te privesc, și fă-te supusă și blândă celui cu care viețuiești. Și dacă tu ești supusă bărbatului pentru Dumnezeu, apoi atunci să nu-mi spui de cele ce trebuie a se face de dânsul, ci de cele pentru care te-a făcut răspunzătoare legiuitorul, și numai acelea să le împlinești cu toată strășnicia. Aceasta mai cu seamă este a se supune cineva lui Dumnezeu, adică a suferi chiar și cele potrivnice și a nu pune în mișcare legea la fiecare pas. Pentru aceea, iubind pe cel ce te iubește, nu pare că faci vreo faptă mare, pe când iubind pe cel ce te urăște, unul ca acesta mai cu seamă este cel ce se încununează. Cam în acest fel și tu gândește-te, că dacă suferi pe bărbatul tău care este aspru, apoi atunci vei primi cunună strălucită – pe când dacă el va fi liniștit și blând cu tine, apoi pentru ce să-ți dea Dumnezeu cununa și răsplata?

Acestea le vorbesc nu ca poruncind bărbatului a îndrăzni fără măsură față de femeie, ci ca să înduplec pe femei a-și suferi bărbații, chiar când sunt prea îndrăzneți față de ele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p. 276)

„Căci liman este femeia, și cea mai puternică doftorie de veselie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p. 279)

„Datoriile particulare ale femeii. Aceste datorii privesc soțul ei, copiii ei, interiorul ei, ca soție mamă, stăpână a casei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 254)

„Care este de acum datoria ei? Ea trebuie, când soțul intră agitat și obosit, adesea mort pentru șocurile vieții dinafară, să fie mângâietoarea lui și sfătuitoarea lui iubitoare. Și ceea ce n-ar obține de la el prietenii lui cei mai influenți, ea înarmată cu farmecele ei inspirate și din iubirea ei va ști să obțină. Prin soluția evlavioasă și credincioasă, bărbatul cel mai răzvrătit față de datoriile creștine se va găsi la sfârșit învins, convins și plecat.

Ce n-au putut asupra soților lor aceste femei minunate despre care ne vorbește Scriptura? Deborele, luditele, Persidele, Mariile, Priscilele, și aceste împărătese atât de minunate sfătuitoare ale soților

lor? Însă, de asemenea, ce nu poate femeia pentru răul fără început, fără seriozitate, fără conduită? Ce n-a putut femeia lui Abesalom, a unui Samson? Ea ar fi făcut să cadă Iov, dacă Iov n-ar fi fost de neînvins în răbdarea sa și în credința sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 254-255)

„Dumnezeu împărțind datoriile familiei și atribuind bărbatului greutățile din afară și pretențiile vieții publice, păstrează pentru femeie conduita interiorului. Acolo este domeniul și câmpul ei de acțiune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 255)

„... pentru femeie grijile casei unde nimic nu trebuie și nu poate s-o înlocuiască.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 255)

„Serviciul femeii este ca să împartă grija, să păstreze cele spuse, să grijească de lucrurile casei; căci spre aceasta a rânduit-o Dumnezeu, ca în aceste lucruri și în altele să ne fie de ajutor. Căci viața noastră constă din două lucruri, din lucruri private și publice; ei i-a atribuit Dumnezeu partea ei: grija femeii este să grijească de lucrurile casei, a bărbatului de negoțul public, judecățile, armata, celelalte toate. Femeii îi este orânduită conducerea interioară. Dacă ea se achită cu fidelitate de sarcina ei, familia este prosperă; dacă o neglijează, este ruina ei.

De acolo se poate judeca, cât de nebune sunt aceste teorii care-i atribuie femeii lucrurile din afară, ostenele vieții publice. O, voi care totul răsturnați, lucrul diavolului este acesta, ca toate să se confunde și să se strice de la principiul lor începător, care a fost dat din natură de către Dumnezeu. Femeilor Dumnezeu atât le-a dat să păzească casa, bărbaților însă grija vieții publice; tu capule te transformi în picioare și picioarele în cap.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 384-385)

CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat)

„După păcat (spune Domnul Dumnezeu femeii – n.n.): *spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni. Te-am făcut, zice, de aceeași cinste cu bărbatul. Nu te-ai folosit bine de stăpânire: schimbă-ți starea cu cea de supunere. N-ai putut duce slobozenia: primește robia. Nu știi să stăpânești (și ai cunoscut aceasta cu lucrul): fii dintre cei stăpâniți, și cunoaște-l pe bărbat drept stăpân: spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni: și vezi aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu - căci ca nu cumva, auzind: el te va stăpâni, să socoată stăpânirea bărbatului ca fiind*

împovărătoare, mai întâi vorbește de purtarea de grijă a acestuia, zicând: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, adică: Scăparea ta și limanul tău și întărirea ta, el va fi; în toate spaimele ce vor veni asupra ta, pe el ți-l dau ca să te întorci spre el și să scapi la el.* Și nu doar prin aceasta, ci și cu nevoile firești i-a legat împreună ca și cu un lanț de nerupt, înfășurându-i în legătura poftii.

Văzut-ai cum a adus păcatul supunerea, iar Iscusitul și Înteleptul Dumnezeu și pe acestea le-a întrebuințat spre folosul nostru?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 46)

„Ascultă cum și Pavel vorbește despre supunerea aceasta, ca să înveți iar împreună-glăsuirea dintre Vechiul și Noul Legământ. *Femeia, zice, întru liniște să ia învățatură, cu toată ascultarea* (1 Tim., 2, 11). Văzut-ai că și el supune bărbatului pe femeie? Dar așteaptă, și ai s-auzi pricina. De ce cu toată ascultarea? Fiindcă *femeii, zice, să învețe nu dau voie. De ce? - Fiindcă l-a învățat o dată rău pe Adam. Nici a-și stăpâni bărbatul. Dar pentru ce? - Fiindcă l-a stăpânit o dată în chip rău.* Ci să fie întru liniște. *Dar spune și pricina. Fiindcă Adam, zice, nu a fost amăgit, iar femeia, amăgindu-se, a fost întru neascultare.* De aceea a și dat-o jos de pe scaunul învățurii: *fiindcă cel care dă învățatură fiind neștiutor, zice, să ia învățatură; iar de nu vrea să ia învățatură, ci vrea să învețe pe alții, se pierde pe sine și pierde și pe ucenicii săi - ceea ce s-a întâmplat atunci și cu femeia.* Dar că este supusă bărbatului și că din pricina păcatului i-a fost supusă, vedem deslușit de aici; însă vreau să aud acea spusă: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni.*" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 46-47)

„Scriindu-le corintenilor, el grăiește: *Bărbaților, iubiți pe femeile voastre - iată spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta; femeile să se teamă de bărbați - iată el te va stăpâni.* Văzut-ai că nu e apăsătoare stăpânirea când stăpânul e îndrăgostit nebunește de roaba sa, când frica e împreună cu dragostea? Căci astfel e înlăturată greutatea robiei." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 48)

„Am să vorbesc despre femei, ca să vezi cum fericitul Pavel, care a pus legături asupra lor, chiar el le dezleagă iarăși. *De are vreo femeie bărbat necredincios și acela va voi să viețuiască cu dânsa, să nu-l lase pe el* (1 Cor., 7, 13). De ce? *Că ce știi tu, femeie, de nu-ți vei mântui bărbatul?* (16).

Dar cum poate femeia să mântuiască? Învățând, catehizând, înduplecându-l a primi cuvântul bunei cinstiri. Păi chiar ieri, fericite Pavele,

ziceai <<că femeii să învețe nu dau voie>> (1 Tim., 2,12). Cum, dar, o dai acum la întors și faci femeia dascăl al bărbatului? - Fac asta nu tăgăduindu-mă pe mine însumi, ba chiar cu totul dimpotrivă. Tu ascultă și pentru ce a scos-o de pe tronul învățaturii, și pentru ce o aduce iar pe el, ca să afli înțelepciunea lui Pavel. Bărbatul să învețe, zice. Întrebi de ce? Fiindcă nu a fost amăgit: că Adam, zice, nu a fost amăgit (1 Tim., 2, 14). Femeia, zice, să ia învățătură. De ce? Fiindcă a fost amăgită: că femeia, amăgită fiind, a fost întru călcarea poruncii (14). Iar aici - tocmai dimpotrivă: că atunci când bărbatul este necredincios, iar femeia credincioasă, zice: Femeia să învețe. De ce? Fiindcă nu este amăgită, căci credincioasă este. Să ia învățătură, deci, bărbatul, căci a fost amăgit: că necredincios este. S-a întors treaba, zice, în privința învățaturii: să se întoarcă, dar, și în privința stăpânirii. Văzut-ai cum pretutindenii arată Scriptura că nu firii, ci amăgirii și păcatului urmează robia?

Deci, a venit la femeie amăgirea întru început, iar amăgirii i-a urmat supunerea: după aceea s-a mutat amăgirea la bărbat, s-a mutat și supunerea. Și precum la început a încredințat Dumnezeu bărbatului mântuirea femeii, fiindcă nu a fost amăgit, grăind astfel: Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, așa și aici, pentru credința celei ce are bărbat necredincios, încredințează femeii mântuirea bărbatului, zicând: Că ce știi tu, femeie, de nu-ți vei mântui bărbatul? (I Cor., 7,16). Ce poate fi mai deslușit decât această dovedire că robia nu este dat al firii, ci urmează păcatului?" (Cele dintâi omilii la Facerea, cuvântul al cincilea, pp. 61-63)

„A învățat femeia odinioară pe bărbat, și totul a stricat și cu neascultarea l-a făcut vinovat de osândă. De aceea Dumnezeu a supus-o bărbatului, fiindcă la început mai mult a abuzat de egalitate.

Atrasă vei fi de bărbatul tău (Facerea, 3, 16), iar mai înainte de aceasta nu i-au mai fost spuse asemenea cuvinte. Dar cum Adam nu s-a amăgit? Așadar nici n-a călcat porunca, dacă nu s-a amăgit. Ia aminte bine, femeia a zis: Șarpele m-a amăgit, pe când Adam n-a zis femeia m-a amăgit, ci că Ea mi-a dat mie și am mâncat. Nu este același lucru: a lua amăgirea de la cel de același fel cu tine, sau de la o fiară, de la o vietate supusă și roabă ție; așa că aceasta este amăgire. Deci, în raport cu femeia, care a fost amăgită, de cel supus și rob, Adam n-a fost amăgit, fiindcă el a fost îndemnat de cea liberă și deopotrivă cu el.

Expresia: a văzut că rodul este bun de mâncare nu pentru Adam s-a zis, ci pentru femeie, că a mâncat și a dat și bărbatului ei, așa că Adam nu supunându-se poftii a călcat porunca, ci numai a fost convins simplu de femeie. A învățat o dată femeia și atunci a stricat totul și de aceea apostolul

zice: *Nu dau voie femeii să învețe.* Și ce are de-a face cu celelalte femei dacă Eva a greșit? Foarte mult, fiindcă sexul lor este slab și ușurel. Aici, deci, apostolul vorbește de natura femeiască, căci n-a zis *iar Eva fiind amăgită ci femeia*, nume ce este comun întregului sex, iar nu numai al aceleia. Deci, ce? Oare întreaga natură a căzut în călcarea poruncii prin Eva? După cum pentru Adam a spus: *După asemănarea greșelii lui Adam, care este chip al Celui ce avea să vină*, (Romani 5, 14) așa și aici, adică, neamul femeiesc a călcat porunca, iar nu cel bărbătesc.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, pp. 94-95)

„*Să învețe de bine.* Și cu toate acestea, le împiedici pe femei de a învăța; cum deci le îngădui aici, pe când în alt loc zici: *Nu îngădui femeii să învețe pe altul* (I Timotei 2, 12)? Însă, ascultă ce a adăugat mai departe: *nici să stăpânească pe bărbat.* Bărbatului încă de la început i s-a permis a-i învăța și pe bărbați, și pe femei; femeii îi permite numai cuvântul sfătuitoare în casă, însă, nicăieri nu-i îngăduie de a adresa vreo cuvântare lungă. De aceea a adăugat: *nici să stăpânească pe bărbat.*” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 162)

„*Femei, supuneți-vă bărbaților voștri ca Domnului* (Efes., 5, 22). Ce înseamnă asta? Că, dacă în unire de gând [ομοθυμα] vor trăi aceștia, și copiii cresc bine, și casnicii trăiesc în bună rânduială, și vecinii se bucură de liniște, și prietenii și rudele. Dar dacă viețuiesc altfel, toate se întorc cu susun jos și se tulbură. Și, după cum dacă generalii sunt în pace unii cu alții toate oștirile le urmează cu bună cuviință, iar dacă sunt tulburați toate se strică, așa și aici. Pentru aceea *femeile – zice – să se supună bărbaților lor ca Domnului.* O! dar cum a zis altundeva: *Dacă nu se va despărți cineva și de bărbat și de femeie nu va putea să-Mi urmeze* (Mt., 14, 26)? Dacă trebuie să se supună bărbatului ca Domnului, cum zice să se despartă de bărbat pentru Domnul? De bună seamă, este absolut necesar să se supună bărbatului, însă particula *ca* nu are peste tot înțelesul de *egalitate*. Aici ea are acest înțeles: *ca unele care știți că slujiți Domnului.* Iar acest lucru se poate vedea și din altă parte, unde zice: *chiar dacă nu vă supuneți din pricina bărbatului, însă faceți-o mai cu seamă pentru Domnul*; sau alt înțeles: *când te supui bărbatului, fii convinsă că slujești Domnului.* Că dacă cel care se împotrivesc acestor stăpânii vremelnice se împotrivesc de fapt rânduiei lui Dumnezeu (Rom., 13, 2), cu cât mai mult nu se împotrivesc cea care nu se supune bărbatului? Așa a vrut – zice – Dumnezeu dintru început. Să socotim deci pe bărbat că are locul capului și femeia pe cel al trupului. Iată aceasta o

arată și din cuvinte precise, când zice *Bărbatul este cap al femeii, după cum și Hristos al Bisericii și Însuși este Mântuitor al trupului. Însă, precum Biserica se supune lui Hristos, așa și femeile bărbaților lor întru totul* (Efes., 5, 23-24). Zicând că bărbatul este cap al femeii, după cum Hristos al Bisericii, a adăugat: *și Însuși este mântuitor al trupului*. Căci capul este mântuirea trupului său. Deja mai dinainte a rânduit amândurora – și bărbatului și femeii – purtarea de grijă și temelia iubirii, fiecăruia împărțindu-i ceea ce i se cuvine: bărbatului cârmuirea și purtarea de grijă, iar femeii supunerea.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 87-88*)

„După cum Biserica se supune lui Hristos – adică după cum bărbații și femeile, care sunt Biserica, se supun lui Hristos – așa și voi, femeilor, supuneți-vă bărbaților ca lui Dumnezeu. *Bărbați, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica* (Efes., 5, 25). Ai auzit ce supunere nemaîntâlnită? L-ai lăudat mai înainte și te-ai minunat de Pavel că a tocmit așa de bine viețuirea noastră, ca un bărbat minunat și duhovnicesc ce este? Însă ascultă acum și cele care le cere de la tine. Că iarăși se folosește de un exemplu: bărbați, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica. Ai văzut măsura supunerii datorată de femeie? Ascultă și măsura dragostei ce o datorează bărbatul! Vrei să ți se supună femeia precum Biserica lui Hristos? Ai și tu grijă de ea, după cum Hristos de Biserică! Și chiar dacă trebuie ca să-ți dai sufletul pentru ea, chiar dacă trebuie să fii tăiat în mii de bucăți, chiar dacă ai suferi și ai pătimi pentru ea, să nu te dai în lături. Fiindcă de pătimești acestea n-ai făcut nimic din ce a făcut Hristos. Căci tu, fiind deja unit cu ea, faci acestea. Acela însă a făcut-o pentru cea care Îi întorcea spatele și Îl ura. Așadar, după cum El a adus-o cu multă purtare de grijă la picioarele Lui pe cea care stătea cu spatele la El și Îl ura și era lepădată și ruptă în bucăți, și nu S-a purtat cu ea cu amenințări, nici cu supărări, nici cu frică ori cu altceva de acest fel, așa să fii și tu cu femeia ta. Chiar dacă te privește de sus, chiar dacă este supărată, chiar de o vezi disprețuindu-te, poți s-o aduci la picioarele tale dacă ai multă purtare de grijă pentru ea și dragoste și bunăvoință.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, p. 89*)

„Cel ce-și iubește femeia, chiar dacă nu e foarte ascultătoare, o supune cu totul prin iubire. Atât poate fi de grea și de anevoioasă unirea cea de un gând [ομονοια], dacă cei doi nu sunt legați prin tirania dragostei, încât frica nu o poate îndrepta defel. Pentru aceea stăruie asupra iubirii, ca una ce este mai puternică decât înfricoșarea. Femeia, deși pare că este în pierdere

prin aceea că a fost rânduită să se supună și să aibă frică de bărbat, de fapt este în câștig. Căci ceea ce este mai greu și mai important – iubirea – cade pe umerii bărbatului.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, p. 98)

„Ea are locul [αρχη] doi. Dar are și ea un rol [αρχη] și aceeași cinste cu cel dintâi. Dar, în același timp, bărbatul are și ceva mai mult. Acest lucru este de fapt cea mai mare întregire a unei familii¹³⁹. A primit această sarcină, care este de fapt a lui Hristos, și nu trebuie numai s-o iubească, ci și să o conducă bine¹⁴⁰.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 101-102)

CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”)

„Iar femeia să se teamă de bărbat. Nu vorbește doar despre dragoste, ci și de altceva. Să se teamă de bărbat! Ea este în treapta a doua [αρχη]¹⁴¹, după bărbat. Nici ea să nu ceară cinste egală cu el, căci este rânduită sub cap. Nici el să n-o disprețuiască pe cea supusă lui, căci ea este trup. Și dacă el, capul, disprețuiește trupul, pierde și el. Dar să arate față de ea dragoste, după cum și ea e datoare să asculte. Așa cum capul are treaba lui și trupul o are pe a sa¹⁴². Trupul îi dă capului spre slujire mâinile și picioarele și toate celelalte mădulare, iar capul, la rândul său, trebuie să se îngrijească de trup și să aibă

¹³⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Ca fiecare să-și recunoască rolul și funcția proprie și să nu defăimeze sau să tindă a înlocui atribuțiile celuilalt. Tocmai în aceasta stă complementaritatea celor doi. Deci tocmai în a juca unul rolul capului și celălalt pe al trupului, cu tot ce implică aceasta, este ceea ce va salva familia și o va preface în adevărată Biserică. (n.s. 232, pp. 101-102)

¹⁴⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Ρυθμιζειν. Să imprime femeii un ritm, să meargă împreună în același pas cadențat către Hristos. Iar ritmul viețuirii lor este dat de măsura în care Duhul locuiește în ei. Cu cât vor fi mai duhovnicești, cu atât mersul va fi mai liniștit și mai plin de încredințarea că se vor odihni împreună în Împărăția veșnică. Dar este esențial ca cei doi să aibă același puls, același ritm – ritmul lui Hristos –, altfel nu vor putea merge împreună la Hristos. Mai întâi de toate, cei doi trebuie să aibă același program duhovnicesc și strict aceleași năzuințe și dorire reală de despătimire. Nici un motiv (carieră, poziție socială, bani, poftă, nevoia de relaxare etc.) nu poate fi pus mai presus de viața duhovnicească a cuplului, căci altfel se va distruge. (n.s. 233, p. 102)

¹⁴¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Αρχη presupune și femeii o autoritate, nu o stare de robie, dar nu o autoritate ce vrea să iasă de sub conducerea soțului, ci una care se armonizează cu el prin supunerea reciprocă lui Hristos. (n.s. 218, p. 97)

¹⁴² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Nu e vorba de inegalitate, ci de funcțiuni diferite ale celor doi, și nu pot unul fără altul. (n.s. 219, p. 97)

toată simțirea caldă pentru el. Nimic nu este mai bun decât această însoțire¹⁴³. Dar cum poate fi dragoste, de vreme ce este frică? Tocmai atunci este mai cu seamă dragoste. Fiindcă cea care se teme și iubește. Cea care iubește se teme ca de capul ei și îl iubește ca pe un mădular al ei, că și capul este mădular al trupului întreg¹⁴⁴. *Pentru aceea l-a pus pe unul deasupra și pe unul să se supună, tocmai ca să fie pace. Dacă ar fi egalitate, nu ar mai putea fi pace. Nu se poate să fie într-o casă fiecare de capul lui, nici toți conducători, ci e nevoie de un singur conducător.* Dar acestea se întâmplă în cazul oamenilor trupești, fiindcă, dacă ar fi bărbații duhovnicești, ar fi pace. Cinci mii de suflete erau și nimeni nu zicea că este ceva al său, ci se supuneau unii altora¹⁴⁵ (Fapte 2, 41-47). Aceasta este o dovadă de pricepere și frică de Dumnezeu. Modelul și felul dragostei l-a arătat Pavel, dar al fricii, nu.

Ia vezi cum dezvoltă cele despre dragoste: vorbește mai întâi de Hristos, apoi de trupul propriu, iar mai pe urmă zice: *pentru aceea va lăsa omul pe mama sa și pe tatăl său.* Dar cele despre teamă nu le dezvoltă. Oare de ce? Fiindcă vrea mai bine să predomine dragostea. Căci atunci când e dragoste, toate celelalte îi urmează. Dar dacă-i frică, nu este deloc așa.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 97-98*)

„Dar ce pentru să nu se teamă femeia de bărbat, ar putea zice careva? Tu iubește-o! Împlinește ce ține de tine! Chiar dacă alții nu fac ceea ce ține de ei, noi trebuie să facem tot ce suntem datori. Oare ce vreau să zic? Iată ce! Pavel zice: *Supuneți-vă unul altuia întru frica lui Hristos* (Efes., 5, 21). Pentru ce, dar, celălalt să nu se supună, ci numai unul din ei? Tu crede numai legii lui Dumnezeu și supune-te ei. Așa-i și acum! *Femeia, chiar dacă*

¹⁴³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Conlucrarea și unirea dintre femeie și bărbat ar trebui să fie tot atât de tare și armonioasă ca aceea dintre cap și trup. (n.s. 220, p. 97)

¹⁴⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Femeia, prin dragoste, își depășește statutul de supusă și îl înglobează pe bărbat în sine. Ea devine cumva – de fapt fiecare din cei doi – trupul întreg, rămânând totuși supusă mădularului ei, capul. Este o taină care se experimentează, nu se explică. (n.s. 221, p. 98)

¹⁴⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Adevărata viață de familie nu se poate trăi dacă nu există o experiență eclesială ca a primilor creștini. Suntem atât de *familiști*, pe cât suntem de *liturgici*. Ca să înțelegem căsătoria trebuie să fim oameni duhovnicești, în caz contrar o transformăm într-o militarie și relație juridică, iar acestea sunt trebuincioase oamenilor trupești. (n.s. 222, p. 98)

nu e iubită de bărbat, să se teamă¹⁴⁶, ca să nu se întâmple nimic rău din partea ei. Asemenea bărbatul, chiar dacă femeia nu se teme, s-o iubească, pentru ca să nu dea el pricină de ceva¹⁴⁷. Fiecare să facă ce ține de el.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 98-99)

„Tu, când auzi de frică, să-i ceri frica ce se cuvine unei femei libere, nu frică cum e a roabei față de stăpân. Că ea este trupul tău. Dacă faci aceasta și o socotești roabă, pe tine te ocărăști, trupul tău îl necinstești. Dar, atunci, ce fel de frică este aceea? Să aibă frică pentru ca nu cumva să îți grăiască împotriva, să se răzvrătească asupra-ți, să poftască ea întâietatea. Ajunge dacă frica rămâne numai la aceste lucruri¹⁴⁸. Dacă o iubești cum ți s-a poruncit, vei răzbi cu ea mai cu spor. Ba mai bine zis, nu vei face nimic cu înfricoșarea, ci dacă vei face ceva, numai cu dragostea vei izbândi. Neputincios cum este neamul femeiesc, are trebuință de mult ajutor, de multă îngăduință.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 100-101)

„Gândește-te la Avraam, la Sarra, la Isaac, la cele 318 slugi ale lui. Cum de toată casa era în ordine și unire? Cum de era toată familia¹⁴⁹ plină de cucernicie [ευλαβεια]? Fiindcă Sarra plinea porunca Apostolului și se temea de bărbat¹⁵⁰. Ascultă ce zice chiar ea: *Nu mi s-a întâmplat mie până acum,*

¹⁴⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Frica este o alternativă la dragoste, ca să nu fie defăimată taina lui Hristos. (n.s. 223, p. 99)

¹⁴⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: A pune problema altuia este ceva fals. Pe bărbat să nu-l intereseze ce face femeia, ci dacă își împlinește cu sârguință ce ține de el. Asemenea femeia. (n.s. 224, p. 99)

¹⁴⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: În rest, să domnească dragostea. (n.s. 228, p. 100)

¹⁴⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: În sens antic, familia nu desemna doar soțul, soția și copiii, ci toți locuitorii ce trăiau sub același acoperiș. Deci intrau și servitori, sclavi, rude etc. (n.s. 235, p. 102)

¹⁵⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Deși pare paradoxal dacă ne gândim la pretinsul *misoginism* al Sfinților Părinți, dar rolul femeii este absolut esențial în bunul mers al familiei. Ba ar părea, după această afirmație a Sfântului, că tocmai ea este cheia păcii în familie, deși greul cade pe umerii bărbatului, cum se vede în continuare. Întregă această ierarhie și întrepătrundere – de fapt *dependență* a unuia față de celălalt – este o mare taină ce se cuvine descoperită cu multă smerenie și frică. Tainele duhovnicești, fie că sunt ale pustnicilor, fie ale familiei, se trăiesc și se descoperă în Duhul Sfânt, nu se discută (cel mult se pot oferi indicații). Și tocmai pentru că sunt duhovnicești este cu puțință ca omul duhovnicesc, chiar dacă nu este căsătorit, să poată vedea limpede problemele (dar și rezolvările) ce apar în căsnicie, iar adeseori cei căsătoriți să se învrednicească de mari experiențe duhovnicești, inaccesibile chiar monahilor, cum spune undeva cuviosul Paisie

iar domnul meu este bătrân (Facere 18, 12). Iar Avraam o iubea mult, fiindcă în toate câte îi porunca avea încredere în el.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 102-103*)

CĂSĂTORIA (femeile să se supună bărbaților lor)

„Că dacă și este supusă nou femeia, însă este supusă ca femeie, iar nu ca roabă, ca una ce este slobodă și de aceeași cinste cu bărbatul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 269*)

„Printre noi cu drept cuvânt este supusă bărbatului, fiindcă isotimia (egalitatea în cinste) aduce luptă, și nu numai pentru aceasta, ci și pentru amăgirea întâmplată la început. Pentru aceea, fiind făcută din coasta lui Adam, ea nu îndată a fost supusă bărbatului, căci nici când a dus-o Dumnezeu la Adam nu a auzit făcându-i-se așa ceva, și nici bărbatul nu a zis ei altceva, fără numai că *aceasta este os din oasele mele și carne din carnea mea* – și nicăieri nu se spune de supunere sau că i s-ar fi poruncit de Dumnezeu aceasta. Dar când ea a făcut o rea întrebuințare de puterea sa și când cea făcută de Dumnezeu ca să fie de ajutor bărbatului s-a găsit că ea era vicleană, apoi atunci a pierdut totul; atunci a și auzit cu dreptate zicându-i-se: *Către bărbatul tău întoarcerea ta*¹⁵¹. Fiindcă era firesc ca păcatul acesta să războiască neamul nostru omenesc – apoi Dumnezeu prevăzând răutatea diavolului, a îngădit cu aceste vorbe pe femeie, și totodată a doborât prin această hotărâre și vrăjmășia viitoare ce ar fi fost între dânșii din pricina acestei viclenii, și prin pofta cea înnăscută într-înșii a sfărâmat peretele cel din mijloc al vrajbei, adică ura cea ivită din păcat.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, pp. 269-270*)

„*Femei, plecați-vă bărbaților voștri, precum se cuvine întru Domnul!* El (Apostolul Pavel – n.n.) nu vorbește aici de acea supunere despotică, sau

Aghioritul. Totul este sinceritatea și inima cu care ne apropiem de Hristos. (n.s. 236, p. 103)

¹⁵¹ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Ediția britanică are: *după bărbatul tău vor fi dorințele tale*, ceea ce exprimă mai limpede ideea din acest pasaj. S-ar fi putut zice și altminteri: *către bărbatul tău scăparea ta*. (n.s. 1, p. 269)

de supunerea cea de la natură, ci de supunerea către Dumnezeu. *Bărbați iubiți-vă femeile voastre, și nu vă amărăți asupra lor.*

Privește iarăși cum el îndeamnă într-un mod foarte potrivit. După cum în epistola către efeseni pune înainte teama și iubirea, tot așa și aici pune înainte iubirea și amărăciunea, pentru că se poate să se și amărăscă cineva. Ceea ce el spune, așa și este, și pare că ar zice: *nu vă certați între voi, căci nimic nu poate fi mai amar ca cearta; nimic nu poate fi mai supărător ca zânzania dintre bărbat și femeie; căci certele și luptele pe tăcute contra persoanelor iubite sunt pline de amărăciune.* Și aceasta provine din prea multă amărăciune, ca să ajungă cineva de a se răscula împotriva membrului său, contra tovarășului de căsnicie.

Datoria bărbatului este de a iubi, iar a femeii de a urma pe bărbat. Dacă fiecare își îndeplinește această datorie, toate sunt în ordine. Fiindcă dacă femeia este iubită, devine și ea iubitoare; și dacă se supune bărbatului, el devine îngăduitor și blând. Privește acum, că chiar în natură aceasta este ordinea, că unul să iubească iar celălalt să se supună. Când cel ce stăpânește iubește pe cel stăpânit, atunci totul merge bine. Nu atât se cere iubirea celui stăpânit către stăpânitor, pe cât se cere din partea acestuia către cel stăpânit, căci din partea aceluia este ascultarea și supunerea.

(...) Deci dacă femeia ta se supune, tu nu-ți lua ifos de stăpân absolut; și nici tu femeie, dacă bărbatul te iubește, să nu te înfumurezi.

Nici dragostea bărbatului să nu îngâmfe pe femeie, și nici supunerea acesteia să nu înfumureze pe bărbat. De aceea ți-a spus ție pe femeie, ca tu mai mult să o iubești, și de aceea a ordonat ca el să te iubească, pentru ca tu femeie, mai cu ușurință să suferi a te supune. Nu te teme dacă ești supusă, pentru că a te supune celui ce te iubește, nu are în sine nici o greutate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia X, pp. 115-116*)

„Femeile să li se supună bărbaților lor precum Domnului” (Efeseni 5, 22). De ce oare? Pentru că dacă soții conviețuiesc în bună înțelegere, atunci și copiii lor vor crește bine și vecinii se vor desfăta de mireasma vieții lor creștine și prietenii lor se vor bucura și rudele lor se vor mândri. Dar dacă se întâmplă invers, toate se vor învălmăși, toate vor fi tulburi și confuze. Se întâmplă adică și aici ce se întâmplă într-o armată: Când generalii ei au legături liniștite și conlucrează armonios, armata merge bine și poartă biruințe; însă când aceștia nu se înțeleg și se ceartă, toată armata se întoarce cu susu-n jos. Așadar de aceea spune: *Femeile să îi se supună bărbaților lor precum*

Domnului. Însă cum se face că Scriptura într-un alt loc spune: Dacă vine cineva la mine și nu urăște pe femeie și pe bărbat, nu poate fi ucenicul Meu? (Parafrază la Matei 14, 26). Dacă femeile trebuie să ii se supună bărbaților lor precum Domnului, cum de în altă parte le cere să se lepede de ei pentru Domnul? Citind cu atenție ambele fragmente, veți constata că unul nu-l contrazice pe celălalt. Sunt valabile în paralel amândouă. Adică ce vrea să spună aici Apostolul? Sau să vă supuneți bărbaților voștri, știind că așa îl veți sluji pe Domnul sau să-i ascultați pe bărbații voștri, considerând, ca ucenice ale lui Hristos, că faceți voia Lui. Pentru că, dacă cel care nu se supune puterii statului și autorităților se împotrivesc ordinii pe care a așezat-o Dumnezeu, mult mai mult femeia care nu se supune bărbatului ei calcă porunca dumnezeiască.

Să considerăm deci că bărbatul este capul și femeia trupul, după cum o arată și acest pasaj apostolic: Bărbatul este cap femeii (adică cârmuitor), așa cum și Hristos îi este cap Bisericii, El Mântuitorul trupului. Dar așa cum Biserica I se supune lui Hristos, tot astfel și femeile să le fie întru toate bărbaților lor (Efeseni 5, 23-24).

Tu, bărbatul, îl auzi pe Pavel, care o povățuiește pe femeie să ți se supună ție, și-l lauzi și-l admiri. Auzi însă ce spune mai jos: *Bărbaților, iubiți pe femeile voastre așa cum și Hristos a iubit Biserica și pe Sine S-a dat pentru ea (Efeseni 5. 25).* Ai văzut mai înainte un model de supunere? Vezi acum și modelul de iubire. Vrei ca femeia să ți se supună așa cum Biserica i se supune lui Hristos? Poartă-i și tu ei de grijă, așa cum Hristos îi poartă de grijă Bisericii. Și dacă trebuie să-ți jertfești viața pentru ea, să fii făcut bucăți de o mie de ori, să le suferi și să le rabzi pe toate, nu refuza s-o faci. Căci nici măcar așa nu vei face ceva egal cu ceea ce a făcut Hristos pentru Biserică, de vreme ce tu vei suferi acestea pentru cea cu care ești unit, iar Domnul a suferit pentru cea care s-a întors împotriva. Lui și L-a nesocotii. Așadar pe când Hristos, nu cu amenințări, nu cu huliri, nu cu spaime, ci cu multă iubire și blândețe, cu grijă și jertfă a reușit, să inspire încredere celei care atâi de mult L-a necăjit, așa să faci și tu, așa să te porți cu femeia ta. Dacă nu-ți acordă atenție, dacă te înfruntă cu mândrie, dacă te nesocotește, vei putea s-o îndreptezi prin marea ta purtare de grijă, prin dragostea și bunătatea ta, nu prin mânie și înfricoșare. Doar pe un slujitor îl poți cuminti în felul acesta, sau poate că nici pe el,

pentru că se va înfuria degrabă și va înceta să te mai slujească. Pe tovarășa ta de viață, pe mama copiilor tăi, pe temelia oricărei bucurii din familie, nu trebuie s-o îndreptezi cu sălbăticie și amenințări, ci cu iubire și bune maniere.

Ce căsnicie mai e asta, când femeia tremură în fața bărbatului său? Și de ce afecțiune familială se va bucura bărbatul, când trăiește cu o femeie pe care o exploatează ca pe o roabă? Și dacă pățești ceva datorită ei, să nu i-o reproșezi. Nici Hristos n-a făcut așa ceva. *Și pe Sine S-a dai pentru ea, zice, ca s-o sfințească, curățind-o..* (Efeseni 5, 25-26). Prin urmare era necurată, avea slăbiciuni, era urâtă și josnică.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 103-106)

„*Dar și în ceea ce vă privește, fiecare din voi să-și iubească femeia ca pe sine însuși, iar femeia spre bărbat să se-nfioare* (Efeseni 5, 33). Nu se arată aici doar dragoste, ci și respect. Nefiind stăpân al familiei, femeia nu trebuie să ceară, aceeași cinstire cu a stăpânului, bărbatul, de vreme ce este mai jos ca el. Dar nici bărbatul nu trebuie să-și nesocotească femeia pentru că aceasta i se supune, căci ea este trupul; și dacă capul nesocotește trupul, va pieri și el împreună cu acela. De aceea bărbatul trebuie să-i ofere femeii iubirea lui ca o răsplată a supunerii ei. Și capul este necesar, și trupul. Trupul pune în slujba capului mâinile, picioarele, și toate celelalte mădulare ale sale, iar capul se îngrijește de trup și-l ocrotește. Nu există lucru mai bun precum căsnicia și conlucrarea de acest fel: respect din partea femeii, iubire din partea bărbatului. Desigur, femeia care-l respectă pe bărbat îl și iubește, îl respectă ca pe capul ei și-l iubește ca pe un mădular, de vreme ce și capul este tot un mădular al trupului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 111)

„Iar dacă la prima vedere poziția femeii pare dezavantajată, deoarece i-a fost poruncit să arate respect față de bărbatul ei, în realitate poziția este avantajată, căci bărbatului i s-a poruncit să fie înzestrat cu ce-i mai important, cu iubirea. Ce trebuie să se întâmple, însă, dacă femeia nu-l respectă pe bărbat? Și într-o asemenea împrejurare, acesta are datoria s-o iubească. Dacă ceilalți nu-și fac îndatoririle lor, noi trebuie să le facem. Zice, de pildă, *să vă supuneți unul altuia, întru frica lui*

Hristos (Efeseni 5, 21). Porunca se referă la amândoi. Ce însemnătate are, așadar, dacă unul nu se supune? Tu să ascuți de legea lui Dumnezeu. Femeia, chiar dacă soțul său n-o iubește, este datoră să-l respecte, ca să nu încalce îndatorirea ei. Și când fiecare își duce la îndeplinire îndatorirea, atunci căsnicia lor este creștină, este duhovnicească, nu trupească.

Dar să ții seama de un lucru, bărbate, că, atunci când Apostolul a poruncit soției tale să-ți arate respect, a vorbit despre respectul care se cuvine unei femei libere, vrei să aibă respect de roabă, atunci îți necinstești trupul și te insulti pe tine însuși. Care este conținutul respectului acestuia? Să nu-ți vorbească împotriva, să nu se răzvrătească, să nu vrea să fie stăpână în casă. E de ajuns ca respectul ei să se limiteze la acestea. Dacă tu o iubești, cum ți-a poruncit Dumnezeu, vei izbuti mai multe. Căci firea femeiască este oarecum mai slabă și are nevoie de ajutor, ocrotire, blândețe, purtare de grijă. Pe toate să i le oferi, pe toate să le faci de dragul ei, chiar și la chinuri să te supui.

Femeia stă pe lângă stăpânul casei. Are și ea putere asemănătoare cu cea a bărbatului. Bărbatul, însă, are ceva mai mult, un lucru izbăvitor pentru familie. A primit rangul de a fi cap al trupului, așa cum este Hristos cap al Bisericii, nu numai de a o iubi și îngriji pe femeie, dar și s-o călăuzească spre bine, *ca s-o înfățișeze...*, zice, *sfântă și fără de prihană* (Efeseni 5, 27). Și dacă el se va îngriji ca femeia să dobândească sfințenie și neprihănire, toate celelalte vor veni de la sine. Dacă le cere pe cele dumnezeiești, cele omenești vor urma foarte ușor, și în casă vor domni ordinea, pacea, evlavia.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 112-113)

CĂSĂTORIA (câștigul căsătoriei)

„Dacă ar fi fost, iubite, căsătoria și creșterea de copii o piedică în calea virtuții, Creatorul universului n-ar fi adus pe lume căsătoria. Căsătoria nu numai că nu ne împiedică cu nimic în trăirea filosofiei celei după Dumnezeu, dacă voim să fim cu mintea trează, dar aduce în viața noastră și multă ușurare. Căsătoria potolește furiile firii noastre, nu lasă ca oceanul să se frământa, ci ne ajută să ducem totdeauna corabia în port. Pentru asta a dăruit Dumnezeu neamului omenesc căsătoria”. (*Omilia la Facere*, omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 251)

„Căsătoria este un post al castității pentru cei care se folosesc de căsătorie cum trebuie. Căsătoria nu dă voie firii omenești să se sălbăticească. Căsătoria pune traiul legiuit între un bărbat și o femeie ca un zid de apărare de care se sfărâmă toate valurile poftei; prin acest trai legiuit dobândim multă liniște și o păstrăm. Sunt însă unii oameni care n-au nevoie de siguranța dată de căsătorie; în locul ei, aceștia își potolesc înverșunarea firii prin posturi, privegheri, culcări pe pământ și prin multe alte nevoițe pustnicești. Pe astfel de oameni îi sfătuiesc să nu se căsătorească, dar nu-i opresc să se căsătorească. Deosebirea între sfat și oprire este tot atât de mare cât de mare este deosebirea între constrângere și liberă alegere. Cel care sfătuieste lasă celui care-l aude libertatea de a urma sau nu sfatul lui; cel care oprește îi răpește această libertate.” (*Despre Feciorie*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 16-17)

„Vezi, nicăieri nu este prețuită căsătoria pentru ea însăși, ci, din pricina desfrânării, din pricina ispitelor, din pricina neînfrânării. Pavel a vorbit mai sus de toate aceste pricini; acum însă, pentru că făcuse aspre reproșuri, întrebuințează cuvinte mai dulci, deși în realitate spune aceleași lucruri, numind-o aprindere și foc. Dar nici cuvintele de mai sus nu l-a lăsat inima pe Pavel să le spună fără să-i înțepe pe ascultătorii săi. N-a spus: *Să se căsătorească dacă îi silește pofta trupului, dacă se abat din calea cea dreaptă, dacă nu mai pot*. N-a spus nici un astfel de cuvânt, care se potrivește unor oameni care suferă, unor oameni care merită iertare. Dar ce a spus Pavel? *Dacă nu pot să se înfrâneze*, iar cuvintele acestea se potrivesc unor oameni care nu vor să lucreze din pricina trândăviei lor. Pavel le arată că sunt în stare să se înfrâneze, dar n-ajung la nici un rezultat dacă nu vor să se ostenească. Cu toate acestea, deși stau așa lucrurile, totuși Pavel nu-i osândește, nici nu-i face vrednici de pedeapsă, îi lipsește numai de laude, mărginindu-și tăria dojanaei doar la cuvinte. Nicăieri nu pomenește de nașterea de copii, pricina plăcută și sfântă a căsătoriei; dar amintește de aprindere, de înfrânare, de desfrânare, de ispita satanică: și, pentru ca să nu cadă omul în aceste păcate, Pavel îngăduie să se căsătorească.” (*Despre Feciorie*, 39, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 66-67)

CĂSĂTORIA (scopurile căsătoriei)

„Într-adevăr, căsătoria a fost lăsată de Dumnezeu pentru nașterea de copii. Dar a fost lăsată de Dumnezeu și pentru o altă pricină, cu mult mai mare, anume ca să stingă aprinderile firii noastre. Martor îmi este Pavel care

spune: *Dar din cauza desfrânării, fiecare să-și aibă femeia sa* (I Cor., 7, 2). (*Despre Feciorie*, 19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 33)

„Oamenii se căsătoresc din nouă motive: pentru a nu face păcate trupești și pentru a deveni părinți. Dar cel mai important dintre aceste două motive este acela de a nu face păcate trupești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 364)

„Căci nunta a fost rânduită nu ca să ne destrăbălăm, nici să ne desfrânam, ci ca să dobândim întreaga înțelepciune. Auzi-l pe Pavel, care zice: *din pricina desfrâului fiecare să-și aibă femeia lui, și fiecare femeie bărbatul ei. (Două sunt pricinile pentru care s-a rânduit nunta: să dobândim întreaga înțelepciune și să devenim părinți)*. Dintre acestea două, întâietate are întreaga înțelepciune.

Când a intrat pofta în fire, a venit și nunta ca să taie lipsa de măsură și să ne înduplece să avem o singură femeie.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 13-14)

„Încât una este pricina nunții, să nu desfrânezi, și de aceea s-a și rânduit acest leac.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 15)

„Pentru aceasta este nunta, nu ca să umplem casele de război și de lupte, nu ca să ne ținem în întăritări și certuri, nici să ne răzvrătim unii împotriva altora și să ne facem traiul de netrăit, ci ca să ne bucurăm de întrajutorare și să avem liman și loc de scăpare și mângâiere de relele ce sunt asupra-ne, ca să convorbim cu soția cu plăcere.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 54)

„Mai întâi învață care e pricina nunții și pentru ce a fost ea introdusă în viața noastră și nu cere nimic mai mult de la ea. Care e motivul nunții și pentru ce a dat-o Dumnezeu? Ascultă-l pe Pavel, că zice: *Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă femeia lui* (I Cor., 7, 2). Nu a zis: *ca să scapi de sărăcie* sau *ca să te înavuțești*. Dar ce? Ca să fugim de desfrânare, ca să potolim pofta, ca să trăim împreună în întreaga înțelepciune, ca să bine plăcem lui Dumnezeu, ca să ne fie îndeajuns soția proprie. Acesta este darul

nunții, acesta este rodul ei, acesta câștigul.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 55)

„Căsătoria îi este dată omului ca un leac poftei lui trupești prea învârtoșate. Mare este tirania simțurilor, încât fără marea resursă a căsătoriei, marea majoritate s-ar arunca în rușinoasele și ucigașele bucurii ale desfrânării. Chiar formulând această tristă realitate este pus apostolul să zică: *Din cauza necumpătării voastre, fiecare din voi să-și aibă soția sa*. Același apostol se teme de marea invazie a simțurilor pe care el n-o vrea între soți decât pentru un moment foarte scurt prin înfrânare și cumpătare *ca să nu fiți ispitiți de satana*, zice el.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 226)

„Telurile căsătoriei. Primul este fără îndoială propagarea neamului omenesc. Aceea este minunata putere dată de Dumnezeu omului, creaturii sale. Atunci când Dumnezeu putea El însuși în mod direct, să dea naștere tuturor oamenilor cum a făcut-o pentru primul, nouă înșine ne încredințează misiunea sublimă de a răspândi viața și de a continua marea familie a neamului omenesc.

Însă un alt țel este în căile lui Dumnezeu, mai mult decât primul, mai esențial, mai sublim: acesta este sfințirea. Dacă două ființe nemuritoare se unesc pentru moment pe pământ, o fac pentru a se întări reciproc în drumul lor spre destinul nemuritor.

Căsătoria este un port împotriva furtunii patimilor, un refugiu împotriva salturilor cărnii și ale păcatului. Degradarea omenească este adâncă; omul nu-și mai poate stăpâni simțurile sale. Dacă Dumnezeu nu-i dă un mijloc de a îmblânzi acest monstru, el va fi devorat de el. Acest mijloc este unirea legitimă a bărbatului cu femeia.

Că omul are soția sa; el îi arată iubirea pe care-o are în inimă; potolește în ea arderile naturii fugare; că el n-o are decât pe ea și decât cu ea și în ea se sfințește el până la rădăcinile patimilor sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 242)

„Noi am spus-o, căsătoria ne este dată de la Dumnezeu pentru ca punând într-o soție afecțiunea inimii și odihna simțurilor, noi să nu ne dedăm la necinste și la dezordinile iubirii libere. Un altul mai nobil și mai fin este întrecerea reciprocă care ne menține în evlavie și în slujirea lui Dumnezeu: *ca să fim plăcuți lui Dumnezeu*.

Însă un al treilea motiv nu trebuie uitat. Dumnezeu îi dă bărbatului soția ca *ajutor*. Ea are calități speciale, aptitudini personale,

care completează pentru binele familiei, ceea ce bărbatul va fi neputincios să dea. Bărbatul este lucrătorul din afară, femeia este grija dinăuntru. Ea nu va putea ocupa posturi în viața publică, căci ea este rânduită în mod special de Dumnezeu pentru slujirea în casă. Atunci deci când un om gândește să încheie o căsătorie, pretinde ca să arunce ochii peste aceste ajutoare multiple pentru a-și fixa alegerea sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 245)

CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală)

„Stăpânirea trupului lor, de acum înainte nu mai este a lor. Ei și le-au dat. Este un bun comun de care nici unul nici altul nu poate dispune pentru a-l da în afară. Când apostolul îi zice soțului: *Bărbatul este dator cu bunăvoința față de soția sa*, el nu înțelege nici o altă *bunăvoință* decât pe cea a fidelității conjugale. Dacă soțul nu poate în conștiință să risipească zestrea soției lui, cu cât mai puțin poate el să-i sustragă donația pe care i-a făcut-o el de la sine însuși? A fi necredincios, infidel, înseamnă a călca unul din cele mai sfinte înțelegeri.

Mai mult, dacă nu ar fi acest motiv atât de grav al contractului, ar rămâne simpla echitate, problema vulgară a dreptății. Ce! Această tânără curată și delicioasă copilă, ți s-a dat ție în loialitatea sufletului ei; ea s-a dat fără rezervă; pentru aceea și-a părăsit tatăl său și mama sa și s-a exilat din casa sa și din viața ei fericită de altădată. Și ca schimb, tu îi faci prin lipsa ta de purtare, cea mai crudă dintre insulte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 250-251)

„Cu necinstea și infidelitatea soților vine ruina căminului casei. Cum să presupui pacea și unitatea acolo unde trădarea irită inima, unde din rănilor ulceroase se strică sufletul și provoacă uri veșnice și discriminări neîncetate? De altfel aceea este urmarea imediată a infidelității conjugale, vinovatul prinde un dezgust în interior. Ne mai iubind soția sa, cum va iubi el copiii săi? (...) Obsedat de vederile necurate ale iubirilor lui adultere, nefericitul nu mai are activitate și forță decât pentru a-și potoli pofta sa: *Desfrânatul totdeauna își are închipuirea stricată în mintea sa*.

Dacă el este încă sensibil, încât vinovatul se gândește la ruina cea mai de de plâns a sufletului său și a mântuirii sale. Dumnezeu care a întemeiat familia o va răzbuna asupra acelor

care o întina și o distrug. Dumnezeu Care a dat legile căsătoriei nu va lăsa nepedepsită călcarea lor. Dumnezeu, Care se declară ca temeiul și răzbunătorul văduvei și al orfanului va lua în mână cauza unei soții batjocorite și a copiilor părăsiți și trădați.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 251)

CĂSĂTORIA (împreunarea trupească)

„Iar Adam a cunoscut pe Eva, femeia lui.

Uită-te când s-a întâmplat asta! După călcarea poruncii, după scoaterea din rai! Atunci a luat început unirea trupească dintre Adam și Eva. Înainte de călcarea poruncii duceau viață îngerească și n-a fost vorba deloc de unire trupească. Cum putea să fie vorba de așa ceva, când nu erau supuși nici nevoilor trupești?” (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 213)

„Să nu opriți datoria unul altuia, fără numai din bună înțelegere (1 Cor. 7, 5). Dar ce vrea să spună el aici? *Să nu se înfrâneze femeia, zice, dacă bărbatul nu voiește, și nici bărbatul, dacă nu voiește femeia.* Și pentru ce? Fiindcă din astfel de înfrânare se nasc mari rele, căci și preacurviile, și curviile, și chiar stricarea caselor de aici se trag de multe ori. Dacă având pe femeile lor și încă curvesc, apoi cu atât mai mult vor face așa dacă sunt lipsiți de această mângâiere. Și bine a zis: *Să nu opriți datoria*, adică să nu vă lipsiți de datoria voastră conjugală. Cu alte cuvinte, el numește lipsă acum ceea ce mai sus a numit-o datornică dragoste, ca astfel să arate însemnătatea stăpânirii. A se înfrâna unul din doi fără voia celuilalt, aceasta este lipsă, aceasta înseamnă a opri datoria, pe când dacă este cu voia lui, nu se poate numi lipsă sau oprire de datorie. Deci trebuie a prefera buna-înțelegere înaintea tuturor, fiindcă este și mai însemnată decât toate. Și de voiești, să cercetăm acest fapt mai de aproape. Fie, de pildă, o femeie și un bărbat, și înfrânându-se femeia, fără ca bărbatul să voiască. Deci pentru ce te miri dacă el din această pricină curvește, sau dacă nu curvește, apoi este posomorât, veșnic tulburat, veșnic în luptă și pricinuind femeii mii de neajunsuri? Care este folosul postului și al înfrânării, dacă dragostea este sfâșiată? Nici unul. Câte batjocuri nu ies de aici, câte vorbe proaste și câtă luptă nu se desfășoară în asemenea împrejurări! Când într-o casă bărbatul și femeia sunt dezbinați, apoi acea casă nu se găsește mai bine decât corabia cea purtată de valurile mării, fiindcă și aici căpitanul vasului se află în neînțelegere cu cârmaciul.

Pentru aceea zice: *Să nu opriți datoria unul altuia, fără numai din buna înțelegere până la o vreme, ca să vă îndeletniciți în post și rugăciune* – vorbind aici de rugăciunea cea cu multă sârguință. Că dacă împiedică pe cei uniți de a se ruga împreună pentru un timp, apoi a se ruga neconținut cum s-ar putea? Deci se poate ca cineva să fie și însurat cu femeie, și în același timp să fie cu băgare de samă și la rugăciune; însă asemenea rugăciune se face mai cu amănunțime prin înfrânare. Căci nu a zis simplu *ca să vă rugați, ci să vă îndeletniciți cu rugăciunea*, punând aceasta ca o ocupație, iar nu ca fiind vreo necurățenie. *Și iarăși să vă împreunați, ca să nu ispитеască pre voi Satana*. Ca să nu creadă că aceasta este o legiuire din parte-i, apoi adaogă și pricina. *Și care este acea pricină? Ca să nu ispитеască pre voi Satana*, zice. *Și ca să afli că cele ale curviei nu le mrejește diavolul singur, a adaogă: pentru neînfrânarea voastră.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XIX, pp. 189-190)*

„Pavel spune:

Nu poruncesc celor necăsătoriți să îmbrățișeze fecioria; mă tem că fecioria este greu de îndeplinit. Nu poruncesc nici celor căsătoriți să aibă neconținut legături cu femeile lor. Nu vreau să fiu legiuitorul neînfrânării. Am spus: *Să fiți împreună*, ca să vă împiedic de a cădea într-un păcat mai mare, dar n-am avut de gând de a vă împiedica de a trăi în înfrânare chiar căsătoriți fiind.

Prin urmare, Pavel n-a avut de gând să sfătuiască pe omul căsătorit să aibă neconținut legături cu femeia sa. Nu, ci neînfrânare celor desfrânați au dat o astfel de interpretare cuvintelor lui Pavel. Dar dacă vrei să cunoști gândul lui Pavel, ascultă-l:

- *Vreau, spune el, ca toți oameni să fie ca și mine la înfrânare* (I Cor., 7, 7).

- Prin urmare, dacă vrei ca toți să trăiască în înfrânare, vrei ca să nu se mai căsătorească nici unul.

- *Nicidecum! Nu-i împiedic deloc pe ceia care vor să se căsătorească și nici nu-i țin de rău! Doresc însă și mă rog ca toți să fie ca mine. Căsătoria însă o îngădui, pentru ca să feresc pe oameni de adulter și desfrânare.” (Despre Feciorie, 34, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 55-56)*

CĂSĂTORIA (împreunarea trupească a soților - înfrânarea la bună vreme)

„Chiar dacă *nunta e cinstită* (Evrei 13, 4), totuși căsătoria nu reușește să scape de pângărire pe cel căsătorit, adică să nu facă să cadă în desfrânare; nu stă însă în puterea căsătoriei să facă sfinți. Asta stă în puterea fecioriei. Nu numai Moise sau numai Pavel poruncește acestea, ci și alții. Ascultă ce spune Ioil: *Sfințiți postul, gătiți posturile sfinte, prăznuiți sărbătoarea ... vestiți o adunare sfântă, strângeți laolaltă pe bătrâni* (Ioil 2, 15-16). Dar poate ai să mă întrebi: Unde se vorbește aici ca să nu avem legături cu femeile noastre? Ascultă ce spune profetul mai departe: *Să iasă mirele din camera sa de culcare și mireasa din camera ei* (Ioil 2, 16). Cuvintele lui Ioil merg mai departe decât cele a lui Moise. Dacă nu trebuie să trăiască împreună în timp de post și de rugăciune, mirele și mireasa, în care dorințele sunt puternice, în care tinerețea este în floare, în care pofta este de nestăpănit, cu atât mai mult trebuie să facă asta ceilalți, care nu au atâta nevoie de împreunare. Cel care se roagă cum se cuvine, cel care postește trebuie să arunce de la el toată pofta lumească, toată grija, toată voioșia, să-și adune gândurile din împrăștiere și să se adune în sine însuși. Așa să se apropie de Dumnezeu! Pentru asta e postul, pentru că taie toate grijile sufletului, pentru că împiedică mintea de a mai trândăvi, de a mai umbla înapoi și încolo și o face să se întoarcă spre ea însăși. Această idee o strecoară cu dibăcie și Pavel, pentru a-i face pe credincioși să se abțină de la împreunare, folosindu-se de cuvinte foarte potrivite. N-a mai spus: Să nu vă lipsiți unul de altul ca să nu vă pângăriți, ci: *ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea*. Prin urmare, Pavel, prin aceste cuvinte arată că legătura trupească a unui bărbat cu femeia sa nu-l duce la necurăție, ci-l face să nu se mai îngrijească de cele duhovnicești.

Diavolul încearcă să ne pună piedici în timpul rugăciunii chiar când luăm atât de mari măsuri de siguranță. Ce nu va reuși să facă prin înflăcărea ochilor minții noastre, dacă ne va găsi sufletul lenevit și slăbit de dragostea noastră pentru femeie? Ca să nu pățim aceasta și ca să nu supărăm pe Dumnezeu printr-o rugăciune atât de deșartă, mai cu seamă atunci când ne sârguim să atragem asupra noastră mila lui Dumnezeu, Pavel ne poruncește să ne depărtăm de patul căsniciei în vremea rugăciunii.” (*Despre Feciorie*, 30-31, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 48-49)

„Vreau, exclamă bărbatul, să propășesc în virtute; vreau să zbor în înaltul cerului; vreau ca prin stăruința mea continuă, în post și rugăciune, să-mi curăț murdăria sufletului; dar dacă femeia mea nu vrea să fie de aceeași părere cu mine, sunt silit să ajung robul desfrânării ei!

Pentru ca să scape pe bărbat de a scoate astfel de exclamații de durere, Pavel spune chiar la începutul sfătuirilor sale: *Bine este pentru om să nu se atingă de femeie!* (I Cor., 7, 1). Pentru aceasta și ucenicii spuneau Domnului: *Dacă este așa pricină omului cu femeia, nu este de folos să se însoare* (Matei 19, 10). Au vorbit așa pentru că-și dădeau seama că este foarte greu să se înțeleagă soții în privința timpului hotărât postului și rugăciunii și că au să-și facă mult sânge rău din pricina acestor neînțelegeri.

Pavel repetă neconținut această idee, spre a-i convinge pe corinteni: *Fiecare să-și aibă femeia sa* (I Cor., 7, 2). *Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată* (I Cor., 7, 3). *Femeia nu este stăpână pe trupul său* (I Cor., 7, 4). *Să nu vă lipsiți unul pe altul* (I Cor., 7, 5). *Să fiți împreună mereu* (I Cor., 7, 5).

Nici fericiții apostoli nu au fost convinși de la primele cuvinte; (Matei 5, 27-32) numai după ce le-au auzit a doua oară și-au dat seama că porunca lui Hristos trebuie neapărat îndeplinită (Matei 19, 10). Când Hristos s-a suit pe Munte, a vorbit despre înfrânare; iar mai târziu, după mai multe învățături, le-a inspirat dragoste de înfrânare. Au mai multă tărie cuvintele spuse de mai multe ori.” (*Despre Feciorie*, 32-33, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 50-51)

„Și trebuie să spunem că vicleniile și cursele diavolului nu sunt aceleași și pentru unii, și pentru alții, și pentru cei căsătoriți, și pentru cei ce trăiesc în feciorie. După părerea mea, pe cei căsătoriți nici nu-i supără diavolul; diavolul știe bine că au alături de ei un loc de scăpare. Dacă simt că sunt atacați cu mai multă tărie, pot îndată să se refugieze în port. De astfel, fericitul Pavel nu-i lasă să se îndepărteze prea mult de țărșm; îi sfătuiește să se întorcă la țărșm când obosesc, îngăduindu-le să fie iarăși împreună.” (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 52)

„Pavel îngăduie celor căsătoriți să trăiască împreună; dar ascultă cum îi ține de rău când le face acest hatâr: *Și iarăși să fiți împreună, să nu vă ispitească Satana* (I Cor., 7, 5). Dar vrând să arate că nu se datorește totul ispitei diavolului, cică cea mai mare parte de vină se datorește trândăviei noastre, Pavel a adăugat pricina principală, spunând: *Să fiți iarăși împreună, din pricina neînfrânării voastre* (I Cor., 7, 5). Cine n-ar roși la auzul acestor cuvinte? Cine nu s-ar strădui să scape de defăimarea neînfrânării? Sfatul lui Pavel nu este adresat tuturor oamenilor, ci numai celor căzuți jos de tot. Pavel spune:

Dacă ești atât de rob al plăcerilor, dacă ești atât de ușuratic, încă ai nevoie mereu de femeie, încât pofta ți-i mereu trează, fii împreună cu femeia!

Îngăduința aceasta nu pornește din gura unui om care încuviințează, a unui om care laudă, ci din gura unui om care nu mai încuviințează, a unui om care osândește. Dacă n-ar fi avut de gând să atace cumplit sufletul iubitorilor de plăceri, n-ar fi întrebuințat cuvântul *neînfrânare*; cuvântul acesta este tare, este defăimător. Într-adevăr, de ce n-a spus Pavel: Din pricina slăbiciunii voastre? Pentru următorul motiv: dacă Pavel ar fi întrebuințat cuvântul *slăbiciune*, ar fi însemnat că iartă pe cei roboți plăcerilor; dar când întrebuințează cuvântul *neînfrânare*, înseamnă că arată cât este de mare trândăvia lor. Prin urmare, este un neînfrânat omul care nu poate să se depărteze de desfrânare atunci când are neconținut lângă el pe femeia lui, atunci când își poate satisface neconținut pofta de împreunare.” (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 54-55)

„Omul neînfrânat, omul ahtiat după plăceri, omul care nu se abține de la femeia sa nici în vremea postului și nici în alte vremi asemănătoare, nu-i pedepsit, dar nu-i nici lăudat (I Cor., 7, 5). Pavel a făcut pogorământul acesta atât de mare față de cei căsătoriți din pricina slăbiciunii voinței noastre, din pricina lipsei de atenție asupra noastră înșine.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 175)

CĂSĂTORIA (înfrânarea soților de la poftele trupești)

„- Ce să fac, mă poate întreba cineva, dacă bărbatul meu nu-și poate stăpâni poftele, iar eu vreau să mă înfrânerez?

- Trebuie să te pleci neapărat poftelor lui. Chiar dacă n-ai vrea să faci aceasta, dulcele lanț al căsătoriei, ce te încătușează, te târăște după poftele soțului și te trage către cel cu care dintru început te-ai legat. Dacă te împotrivești și rupi lanțul, nu numai că nu scapi de lanțuri, dar mai ești și deplin pedepsită.

Femeia care vrea să se înfrâneze fără voia bărbatului ei, nu numai că pierde răsplata înfrânării, dar va da socoteală înaintea lui Dumnezeu și de căderea lui în adulter și va fi mai vinovată decât bărbatul ei.

- Pentru ce?

- Pentru ce? Pentru că, lipsindu-l de legăturile trupești la care-i dă dreptul legea căsătoriei, l-a împins spre prăpastia desfrânării. Dacă unei soții

nu-i este îngăduit să trăiască în înfrânare nici măcar scurtă vreme, fără voia bărbatului ei, poate fi, oare, iertată soția care lipsește neconținut pe soțul ei de ușurarea ce i-o dă căsătoria?

- Dacă așa stau lucrurile, atunci nu poate fi o situație mai silnică și mai împovărătoare decât aceasta!

- Da! Asta o spun și eu. Pentru ce, deci, te supui unei silnicii? Ar trebui să judeci așa înainte de a te căsători, nu după ce te-ai căsătorit. Din pricina aceasta și Pavel, după ce a spus că lanțul căsătoriei nu se poate rupe, vorbește și despre cazul în care acest lanț s-a rupt. După ce a spus: *Ești legat cu femeie? Nu căuta dezlegare!*, a adăugat: *Ești dezlegat de femeie? Nu căuta femeie!* (I Cor., 7, 27). Pavel proceda așa, ca să îmbrățișeze cu mai multă ușurință învățătura despre traiul în feciorie, după ce mai întâi ai meditat îndeajuns asupra greutăților căsătoriei și ai aflat câtă sălnicie duce cu ea.” (*Despre Feciorie*, 47-48, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 86-87)

CĂSĂTORIA (albă)

„- Ascultă și ferește-te de gândurile lui (ale diavolului)! A poruncit Hristos prin Pavel ca femeia să nu se despartă de bărbat și să nu se lipsească unul pe altul decât prin bună înțelegere (I Cor., 7, 5). Dar unele femei, din o așa zisă dragoste de evlavie și de înfrânare, îndepărtându-se de bărbații lor, cu gândul că fac faptă de evlavie, au împins pe bărbații lor la desfrânare. Gândește-te cât de mare e răul acesta! Aceste femei se supun unei atât de mari osteneți tocmai ca să fie învinuite că au săvârșit cele mai mari păcate, ca să-și atragă asupra lor cea mai grea osândă și să împingă pe bărbații lor în prăpastia pierzării”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 970-971)

.....

CĂSĂTORIA (sfaturi pentru o bună conviețuire a soților)

„Nici bărbatul să nu ridice împotriva femeii, ci să fie cu multă îngăduință cu ea, ca față de un vas mai slab, și nici femeia să nu se împotrivescă bărbatului, ci să se ia la întrecere unul cu altul în a purta sarcinile unul altuia (Gal., 6, 2) și să nu socotească nimic mai de preț ca pacea”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 50)

„Să statornicim în casă pace adâncă, ca și femeia să poată să se întoarcă la bărbatul ei, dar și bărbatul să-și găsească la ea, ca într-un port,

scăparea de grijile și tulburările din afară. La ea să afle bărbatul întreaga mângâiere. Că spre ajutor i-a fost dată femeia, pentru ca bărbatul, îndestulându-se cu mângâierile ei, să poată ține piept atacurilor ce vin asupra lui. Dacă femeia este cuminte și blândă aduce mângâiere bărbatului ei nu numai prin traiul lor împreună, ci-i este de mult folos și în celelalte treburi, îi ușurează munca și nu-l lasă să simtă greutatea ce se nasc în fiecare zi fie în casă, fie afară de casă; femeia ca un corăbier încercat, prin înțelepciunea ei, potolește furtuna din sufletul bărbatului, iar prin priceperea ei îi ușurează mult viața. Pe niște oameni așa uniți nimic din viața aceasta nu-i poate întrista, nici nu le poate strica bucuria. Când este înțelegere între femeie și bărbat, când este între ei pace și legătura dragostei, toate le merg din plin. Nu pot cădea pradă uneltirilor, pentru că sunt întăriți de un zid mare și puternic, adică de înțelegerea lor cea după Dumnezeu. Înțelegerea aceasta îi face mai tari ca diamantul, înțelegerea aceasta îi face mai puternici ca fierul, înțelegerea aceasta le ajută mai mult ca bogăția, înțelegerea aceasta îi ridică la cea mai înaltă strălucire; înțelegerea aceasta le pricinuieste cu îmbelșugare mare și bunăvoința cea de la Dumnezeu. Să nu socotim, deci vă rog, ceva mai de preț ca înțelegerea acesta; să facem totul, să ne străduim cât putem ca să fie liniște și pace în casele noastre”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Ca și cum ar fi fost un singur trup așa se îngrijea unul de mântuirea celuilalt; și era atâta înțelegere între ei, ca și cum ei ar fi fost un trup și un suflet. Femeile să-și iubească atâta bărbații, încât să nu pună nimic mai presus de mântuirea lor, bărbații, ca să aibă atât de multă dragoste de femeile lor încât să facă totul ca și cum ar avea amândoi un singur suflet și un singur trup. După cum niciodată trupul nu se răscoală împotriva lui însuși și nici sufletul contra lui însuși, tot așa și bărbatul și femeia nu trebuie să se scoale unul împotriva altuia, ci să fie uniți. Atunci se vor putea revărsa asupra lor nenumărate bunătăți. Unde-i atâta de mare înțelegere, acolo-i adunarea tuturor bunătăților, acolo-i pace, acolo-i vedenia cea duhovnicească; acolo nu se vede luptă, nici bătaie, nici dușmănie, nici ceartă, ci toate sunt izgonite, pentru că înțelegerea dintre soți, rădăcina tuturor bunătăților, înțelegerea adică, face să dispară toate acestea”. (*Omilia la Facere*, omilia XLV, II -III, în col. PSB, vol. 22, p. 130)

„... purtarea de grijă de femei a fost încredințată bărbaților”. (*Omilia la Matei*, omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 376)

„Iar dacă vrei să auzi și luptele lui (Iov – n.n.) pentru curătenia trupească și sufletească, ascultă-l pe el spunând: *Lege pus-am ochilor mei, să nu mă uit la fecioară* (Iov 31, 1). De aceea nu l-a înfrânt soția lui; o iubea și mai înainte, dar nu peste măsură, ci cum se cade să-ți iubești soția”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 416-417)

„Bărbatul când se scoală din pat, să nu caute altceva decât să facă și să spună ceea ce poate face mai credincioasă toată casa lui. Femeia iarăși să fie gospodină; dar înainte de această grijă să aibă o altă grijă mai de neapărată trebuință, anume ca întreaga ei casă să săvârșească cele cerești”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 882)

„Și se întâmplă acestea – că aleargă și după cununie după femei ușurate – tocmai pentru că înainte de căsătorie nu s-au îngrijit de întreaga înțelepciune. De aici ies luptele, batjocoririle, întoarcerea pe dos a caselor, certurile zilnice. De aici se micșorează dorirea [*ερως*] de soție și se veștejește; iar petrecerea și convorbirile cu desfrânatele îl moleșesc. Pe când, dacă ar învăța să aibă întreagă înțelepciune, și-ar socoti soția mai dorită decât toate și o va privi cu multă dragoste [*ευνοια*] și va păstra mare și bună armonie [*ομονοια*]¹⁵² cu ea. Iar fiind pace și armonie [*ομονοια*], toate bunătățile vor intra în casa aceea.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilia și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 27-28)

„Dumnezeu a stabilit ca femeia să i se supună barbatului, ca să existe pace și înțelegere între ei. Căci nicăieri unde sunt mai mulți stăpâni nu există pace. Unul trebui esă fie stăpânul. Aceasta o observăm peste tot. Oricum, acolo unde există oameni duhovnicești există și pace.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 111-112)

„Așadar, Apostolul a spus că toate problemele căsniciei pot fi rezolvate, dacă bărbatul își iubește femeia și femeia își respectă bărbatul. N-a explicat însă în ce fel se vor realiza acestea. Vă

¹⁵² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *Ομονοια* înseamnă etimologic *același cuget*. Cei doi trebuie să dobândească mintea lui Hristos. Această armonie este rezultatul faptului că cei doi sunt în același cuget și simțire. Dar la această subtilă și adâncă armonizare nu se poate ajunge dacă fiecare dintre ei nu are mintea întreagă, suflet și trup feciorelnic [*σωφροσυνη*], apoi atitudine de dăruire către celălalt și bunăvoință în sensul cel mai profund [*ευνοια*]. (n.s. 56, p. 28)

voi explica eu: Nesocotind banii, năzuind la virtuțile sufletului și având frică de Dumnezeu.

Orice va făptui cineva, bun sau rău, va fi răsplătit pe măsură de Domnul (Parafrază la Efeseni 6, 8). Așadar nu de dragul ei, ci de dragul lui Hristos și ascultând de El, s-o iubească pe femeia lui. Dacă se gândește așa, ispita sau cearta nu se vor cuibări între ei. Femeia să nu creadă pe nimeni când soțul ei este vorbit de rău. Dar nici nu trebuie să urmărească bănuitoare unde intră și de unde iese tovarășul său de viață. Bărbatul, de asemenea, nu trebuie să îngăduie calomniile despre femeia sa, însă nici să nu-i nască bănuieli prin purtarea lui. De ce, omule, rătăcești de colo-colo toată ziua și te aduni acasă abia seara, fără să-i dai explicații mulțumitoare soției tale? Dacă-ți va reproșa asta, să nu-ți pară rău. Reproșurile ei dovedesc iubire, nu îndrăzneală și răceală. Și iubirea ei pentru tine o face să-i fie teamă. Îi e teamă ca nu cumva vreo alta să i te răpească, ca nu cumva să-i ia tot ce are mai de preț, ca nu cumva să-i rupă legătura căsniciei. Ești dator deci să faci tot ce poți pentru a n-o amărî pe femeia ta.

Dar nici femeia nu trebuie să-l nesocotească pe bărbatul ei pentru vreun motiv, mai ales dacă este sărac. Să nu cârtească și să nu hulească, spunând, de pildă: *Lașule și fricosule, leneșule, nesârguinciosule și somnorosule! Cutare, chiar dacă se trage dintr-o familie săracă, prin multe osteneli și primejdii a făcut avere mare. Și iată, femeia lui poartă haine scumpe, umblă cu trăsura, are atâția slujitori, iar eu te-am luat pe tine, care ești măcinat de sărăcie și trăiești fără rost!* Femeia nu trebuie să-i spună bărbatului ei asemenea vorbe. Trupul nu se răzvrătește împotriva capului, ci i se supune. Însă cum va răbda sărăcia? De ia cine va afla mângâiere? Să se gândească la femeile mai sărace ca ea. Să cugete câte fete provenite din familii bune, nu numai că n-au primit nimic de la bărbații lor, ci și-au cheltuit și averea lor pentru ei. Să socotească primejdiile care însoțesc o astfel de bogăție, și va prefera atunci viața săracă dar liniștită. În general, dacă-și iubește soțul, nu va grăi nicicând cârteli sau vorbe de ocară la adresa lui. Va prefera să-l aibă lângă ea fără averi, decât să fie bogat dar ea să trăiască în nesiguranța și neliniștea care însoțesc lucrările negustorești.

Nici bărbatul însă, auzind cârtelile și ocările femeii sale, nu trebuie s-o înjure sau s-o lovească, sub pretext că are putere

asupra ei. Mai bine s-o sfătuiască și s-o povățuiască liniștit, fără ca vreodată să ridice mâna asupra ei. S-o învețe filosofia cerească, creștină, care este adevărata bogăție. S-o învețe nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte, că sărăcia nu este deloc rea. S-o învețe să nesocotească slava și să iubească smerenia; și atunci ea nici cârteli n-ar mai rosti, nici bani nu și-ar mai dori. S-o învețe să nu iubească, bijuterii de aur și hainele luxoase și multele parfumuri, nici să nu-și dorească în casă mobilă scumpă și podoabe de prisos. Toate acestea vădesc zădărnici și prostie. Podoabele ei și ale casei sale să fie buna cuviință și decența. Și ea și casa în care locuiește să fie înmiresmate de mireasma înțelepciunii și a virtuții,

Așadar s-a terminat sărbătoarea nuntii? Au plecat invitații? Ai rămas numai cu mireasa, soția ta? Nu arunca imediat de pe tine seriozitatea, așa cum fac bărbații desfrânați. Păstrează-o pentru multă vreme, și mare câștig vei avea. Acum, în prima perioadă a căsniciei, înainte de a vă cunoaște bine și a căpăta libertate în relația voastră, când femeia este stăpânită de o anume rușinare și reținere, este ocazia cea mai bună s-o modelezi după tine și să-i impui, în chip delicat și cuminte, principiile tale. Căci, când femeia va prinde curaj, le va învălmăși pe toate. Bine ar fi, deci, să menții sfiala ei cât mai mult cu putință. Și cum vei face asta? Când și tu arăți că nu ai mai puțină reținere ca ea; când vorbești puțin, când ești serios și înțelept. Astfel te va asculta și va accepta, vrând-nevrând, cele pe care i le vei spune. Dar și mai binevoitor le va primi dacă-i vei arăta din belșug iubirea ta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.113-116)

„Rudele pricinuiesc adesea multe rele. Ele provoacă certuri și distrug armonia dintr-

„*Al meu și al tău* — aceste două cuvinte reci — aduc în viața noastră toate nenorocirile, pricinuind războaie și stricând orice lucru bun. *Al meu și al tău* — aceste două cuvinte blestemate și murdare — au intrat în lume din cauza diavolului. Acolo unde domnesc *al meu și al tău*, orice părere este pricină de scandal și de ceartă. Acolo unde aceste cuvinte nu există, domnesc pacea și înțelegerea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 367)

„Nu e lucru de șagă să poți trăi bine căsătoria, căci ea se face prilej de mii de răutăți pentru cei ce nu o trăiesc cum trebuie. Căci după cum femeia poate fi ajutor, așa se poate face adesea și potrivnică sfătuitoare. Așadar, după cum liman poate fi nunta, tot așa și scufundare, nu prin firea ei, ci din pricina voii libere [γῶμῆ] a celor ce rău o trăiesc. Căci cel o trăiește după legile potrivite ei află în soția și în căminul său mângâiere și puterea de a se rupe de răutățile de zi cu zi. Dar cel ce nu o ia în serios, ci ca un lucru oarecare, chiar dacă se va bucura de liniște în afara căminului, când vine acasă va vedea stânci ascuțite ce ascund pierzania. Așadar, fiindcă primejdia nu ne vine de la cele ce ni se întâmplă în afară, este de trebuință să avem multă luare-aminte la cele spuse și să ne ducem căsnicia după legiurile lui Pavel. Ba, mai mult, să facem aceasta după legile lui Hristos.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 24-25)

„Când bine a rânduit cele pentru femei, a spus cu exactitate și bărbatului ce să facă: pe ea îndemnând-o să se teamă ca de capul său, iar el s-o iubească ca pe una ce e femeia sa. Dar cum împlinesc cei doi aceasta? Că trebuie fiecare să facă ce ține de el a arătat Apostolul. Dar *cum*, vă voi spune eu: *dacă vom disprețui banii și lucrurile pământești, dacă vom privi doar la un singur lucru, anume la virtutea sufletului, dacă vom avea frica de Dumnezeu înaintea ochilor*¹⁵³. Ceea ce a zis și când a vorbit despre robii: *Ceea ce face fiecare, bun sau rău, aceea va lua de la Domnul* (Efes., 6, 8). Așa este și aici. Să nu-ți iubești soția atât de dragul ei, cât de dragul lui Hristos s-o iubești. Și acest lucru l-a grăit în chip ascuns, când a zis: *ca Domnului* (Efes., 5, 22). Ca și când te încrezi în Domnul și ai face toate pentru El, așa lucrează-le toate. Aceasta¹⁵⁴ este de ajuns să-ți arate și cum să te porți, și cum să ai încredere, și cum să nu lași să te sâcâie vreun gând ori

¹⁵³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Singurul mod în care fiecare din cei doi poate să-și facă datoria proprie este să se desprindă de lume cu toată ființa și să se lipească de Dumnezeu. Orice încercare psihologizantă de conviețuire a celor doi e sortită eșecului, căci patimile din fiecare nu-i vor da pace să-l iubească cu adevărat pe celălalt. Nu e nici o diferență, în privința lepădării de lume, între monahi și căsătoriți, cum adeseori se crede. Tocmai faptul că se vehiculează azi impresia că poți fi creștin și dacă cochetezi cu patimile lumii ne stopează în efortul de a trăi real în Hristos. Primii creștini erau și căsătoriți, dar puțin erau aceia care pactizau fie și cât de puțin cu lumea. Și de aceea deveneau mucenici. (n.s. 238, p. 104)

¹⁵⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: A face totul pentru Hristos, ca și cum Dumnezeu ar fi de față – și de fapt este –, nu pentru soție, sau copii, sau carieră, sau câștig etc. (n.s. 238, p. 104)

vorbă sau să ai vreo îndoire în minte. *Nici un credincios să nu-l învinovățească pe nedrept pe bărbat din pricina femeii. Însă nici bărbatul să nu creadă orice și oricum împotriva femeii, nici femeia să nu pună la cale veniri și plecări din casă doar așa, pur și simplu. Dar nici bărbatul, nici el să nu dea vreo pricină de bănuială femeii.*” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 104-105)

„Bărbatul auzind acestea, cum că el este conducătorul, să n-o ocărască, nici s-o rănească și să se poarte cu fudulie, ci să o îndemne, să o mustre, să o înduplece în repetate rânduri cu vorbă înțeleaptă, ca pe una ce este mai nedesăvârșită, însă nicidecum să nu-și tindă mâna asupra ei, ca s-o lovească. Departe să fie așa ceva de un suflet liber și demn. Așadar, fără ocări, fără josnicii, fără batjocoriri! Așa să-i dea un ritm de viețuire, ca uneia ce are mintea mai neputincioasă¹⁵⁵.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, p. 107)

„Pe toate rânduiește-i-le mai cu seamă în acea vreme în care sfiala este asemenea unui frâu pentru sufletul ei și nu o lasă să bage de vină sau să te ocărască pentru cele ce se întâmplă. Că atunci când o cuprinde cutezanța, pe toate le tulbură și le întoarce pe dos, fără nici o teamă. *Când oare mai este prilej așa de potrivit să modelezi femeia ca în vremea când ea se sfiște de bărbat și mai are puțină teamă de el și își pleacă ochii înaintea lui? În vremea când încă se rușinează, dă-i toate povețele și o vei îndupleca negreșit, fie de vrea, fie de nu vrea. Dar cum poți s-o povățuiești ca să nu-i destrami sfiala? Dacă însuți vei fi întru totul mai sfielnic decât ea și îi vei spune puține cuvinte, dar le vei zice cu greutate și putere lăuntrică. Atunci pune-i înainte toate cuvintele despre viețuirea virtuoaasă, căci le primește sufletul ei. Statornicește-o în cea mai bună dispoziție a sufletului, adică în sfială.*” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, p. 111)

¹⁵⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Textul nu se referă la faptul că femeia este lipsită de minte, ci la aceea că este mai gingașă și mai sensibilă, nu atât de cerebrală ca bărbații, și are nevoie de multă delicatețe în comportarea soțului. Acesta este cazul general, dar pot fi și excepții, când femeia este *bărbată* (nu masculinizată, cum se întâmplă azi), iar Sfântul ține cont în asemenea cazuri de specificitatea situației (a se vedea prima predică despre Aquila și Priscilla). (n.s. 245, p. 107)

„Am venit la tine pentru virtutea sufletului tău¹⁵⁶, pe care o cinstesc mai mult decât tot aurul. *Căci o copilă înțeleaptă și liberă și care se îngrijește cu sârg de evlavie [εὐλαβεία] este mai vrednică de dorit decât întreaga lume. Pentru aceea te și iubesc și te sărut și te îmbrățișez și mai mult decât sufletul meu te prețuiesc. Căci nimic nu este viața de aici, și mă rog și te îndemn și voi face totul ca așa să ne învrednicim să petrecem în viața aceasta încât să putem să fim fără nici o teamă împreună și în veacul ce va să fie.* Că timpul acesta de acum este scurt și degrab trecător. Iar dacă vom fi învredniciți să trecem viața aceasta în chip bineplăcut lui Dumnezeu vom fi pururea cu mai multă desfătare, și împreună cu Hristos, și unul și altul. Eu prețuiesc dragostea ta mai mult decât toate și nimic nu-mi este așa de greu și anevoios ca aceea de a fi despărțit vreodată de tine. Și chiar dacă trebuie să pierd toate și să devin mai sărac decât Iruș¹⁵⁷, chiar dacă voi ajunge în cele mai rele primejdii și voi pătimi greu, toate îmi vor fi ușoare și lesne de purtat, atâta timp cât cele cu privire la tine vor fi în bună orânduire. Iar copiii atât îmi vor fi doriți, câtă vreme tu te arăți iubitoare și binevoitoare față de noi. Și te rog și pe tine să faci acestea ce le-ai auzit de la mine. Apoi, cu aceste vorbe amestecă și cuvinte de-ale apostolilor și zi: *Așa vrea Dumnezeu: să avem dragoste și unire între noi* (I Cor. 7, 3). *Ascultă Scriptura, care zice: <<Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa>>. Să nu dăm nici un prilej mincinos micimii noastre de suflet. Să curgă banii și mulțimea sclavilor și toate cinstirile lumesti. Nimic nu-mi este mai de preț decât dragostea aceasta.* Fie aur cât o fi și comori asemenea, nu-i sunt oare mai dorite aceste cuvinte femeii, decât toate acelea? Nu te teme că se va porni cândva iubita ta împotriva-ți, ci mărturisește-i că o iubești. Căci până și curtezanele, care se dau când unuia, când altuia, se topesc când aud asemenea cuvinte din partea iubiților lor. Oare o femeie liberă și o copilă de bun neam, cum nu s-ar topi de aceste cuvinte? Ba nu numai atât, ci mai mult se va pleca la auzul lor. *Arată-ți unirea ta cu ea, punându-te de multe ori la dispoziția ei și dorind mai bine să stai pentru ea acasă decât să te duci în piață. Și prețuiește-o mai mult decât pe toți prietenii tăi și decât pe copiii ce-i ai de la ea, și chiar și pe aceștia să-i iubești pentru că o iubești pe ea¹⁵⁸.* Dacă face ceva bun, laud-o

¹⁵⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur pune aceste cuvinte în gura soțului care se adresează soției – n.n.

¹⁵⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cerșetor din poemele homerice. (n.s. 269, p. 114)

¹⁵⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este mult mai importantă iubirea celor doi decât copiii, care nu sunt decât rodul dragostei. Copiii, ca rod al dragostei, pot sau nu să fie, însă legătura duhovnicească a celor doi nu trebuie să aibă de suferit. Totul (și căsătorie și

și te minunează de ea. Dacă face ceva nelalocul ei, și aceasta se întâmplă din pricina tinereții și a necercării ei, îndeamn-o și adu-i iar aminte. În tot chipul defaimă în fața ei banii și luxul, și dezvăluie-i frumusețea cuminenției și a cuviinței și învaț-o neîncetat cele ce-i sunt de folos.

Rugăciunile să le faceți în comun. Fiecare să alerge la biserică și, lăsând orice alte preocupări, să fie atent la cele spuse și citite acolo. Iar acasă, bărbatul să întrebe pe femeie și aceea pe bărbat¹⁵⁹. Iar dacă v-ar cuprinde sărăcia, aduceți-vă aminte și vorbiți de sfinții bărbați, de Petru, de Pavel, care erau mai avuți decât mulți împărați și bogăți, și gândiți-vă cum își petreceau viața în foame și sete. Învaț-o pe femeie că nimic nu este înfricoșător din cele ale vieții acesteia, decât numai a se porni împotriva lui Dumnezeu.

Iar dacă cineva se va însura și va face așa cum am spus, nu va fi cu mult mai prejos decât monahii, nici cel căsătorit decât cei necăsătoriți. Dacă vrei să faci mese și să dai ospete, nu este ceva necuviincios, nici vrednic de ocară, numai găsește un oarecare sfânt sărac¹⁶⁰ care poate să vă binecuvânteze casa și care poate, o dată ce vă calcă pragul, să vă aducă toată binecuvântarea lui Dumnezeu. Și pe acesta cheamă-l.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 114-116*)

„Dar cu multă bunăvoință învaț-o. Fiindcă îndemnul acesta spre virtute are în sine multă întristare și mâhniciune și aceasta mai ales pentru o copilă tânără și delicată. Când îi grăiești cuvinte despre viața virtuoasă [φιλοσοφία] dă-i să înțeleagă și îmbelșugatul har pe care această viețuire îl aduce și scoate-i mai ales din suflet pe <<al meu>> și <<al tău>>. Când zice al meu, spune-i și tu: Care sunt ale tale? Căci nu știi. Eu nu am nimic al meu. Așadar, cum zici tu <<al meu>> ca și cum toate ar fi ale tale?

copiii) trebuie făcut cu un singur scop: a dobândi împreună împărăția veșnică. (n.s. 270, p. 115)

¹⁵⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este un test pe care ar trebui să și-l facă soții: cât de atenți au fost în Biserică la cele auzite și să-și lămurească nedumeririle, discutând. De pildă, Evanghelia din ziua respectivă sau Sinaxarul pot fi discutate la masă sau când se fac alte treburi în comun (curățenie, pregătirea mesei pentru primirea de oaspeți etc.). Important e faptul de a nu renunța la acest obicei, ci de a-l ține, chiar dacă uneori o facem în silă. În asemenea cazuri de ariditate a cuplului, citirea în comun din Sfinții Părinți sau din alte cărți duhovnicești este de cel mai mare ajutor. (n.s. 272, p. 115)

¹⁶⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Orice sărac este sfânt (de fapt orice om), căci Hristos spune că pe El Îl primim când primim acel sărman. (n.s. 274, p. 116)

Iartă-i vorba. Nu vezi că așa facem și cu copiii¹⁶¹? Iar când ia ceva din cele ce sunt ale noastre și mai vrea iar să mai răpească și altceva, să-i îngăduim și să-i spunem: *Da, ia-l, că-i al tău. Și acela.* Așa să ne purtăm cu femeia. Căci mintea ei este mai copilăroasă. Și chiar de zice: *ale mele*, tu spune-i: *Da, toate sunt ale tale, ba și eu sunt al tău.* Că acesta nu e cuvânt de linguşeală, ci mare, mare pricepere. Așa vei putea să-i moi iuțimea și să-i stingi descurajarea [αθυμία]¹⁶². Linguşire este numai atunci când cineva face ceva josnic pentru un rău oarecare. Dar aici este vorba de cea mai înaltă filosofie. Aşadar, spune-i: *Și eu sunt al tău, copilașul meu. Aceasta mă sfătuiește Pavel când zice că bărbatul nu mai are stăpânire peste trupul lui, ci femeia (I Cor., 7, 4). Dacă nu mai am stăpânire peste trupul meu, ci tu ai, cu atât mai mult ești stăpână peste bunurile mele.* Dacă îi spui acestea ai potolit-o, ai stins focul, l-ai rușinat pe diavol, ai făcut-o roaba ta mai mult decât pe una cumpărată cu bani, ai legat-o cu aceste cuvinte. Iar din cele ce îi grăiești învaț-o ca niciodată să nu mai zică *al meu și al tău. Și niciodată să nu o chemi pe nume pur și simplu, ci orice i-ai spune, fă-o cu dulceață, cu cinstea cuvenită, cu multă dragoste.* Dă-i cinstea cuvenită și nu va avea nevoie de cinste din partea altora. Nu va avea nevoie de slavă din partea altora dacă se bucură de cinste din partea ta. Prețuiește-o mai mult decât toate și laud-o pentru toate, și pentru frumusețe, și pentru priceperea ei. Așa o vei convinge să nu mai ia aminte la nimic din cele din afară, ci să disprețuiască toate celelalte¹⁶³. Învaț-o frica de Dumnezeu și toate vor curge ca dintr-un izvor și casa va fi plină de mii de bunătați¹⁶⁴. Dacă vom căuta cele nesticăcioase, vor veni și acestea stricăcioase. *Căutați – zice – mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și toate acestea vi se vor adăuga vouă (Mt., 6, 33).*” (Omilia

¹⁶¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Îi muștră, dar apoi îi iertăm. (n.s. 276, p. 117)

¹⁶² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este momentul în care cel supărat nu mai dorește să continue drumul către desăvârșire. Atunci e nevoie de acel tact duhovnicesc, plin de dragoste jertfelnică, spre a-i risipi încrâncenarea și a reaprinde motoarele inimii lui. (n.s. 277, p. 117)

¹⁶³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Dacă soția va simți căldura și dragostea și respectul din partea soțului, nu va mai dori nimic din cele ale lumii, iar cei doi își vor putea face lucrarea duhovnicească fără mari tulburări. De aceea caută femeile azi împlinirea în societate, pe plan exterior, pentru că bărbații nu mai sunt cu adevărați bărbați. Iar aceasta se întâmplă fiindcă aceștia nu Îl mai au cap pe Hristos. (n.s. 278, p. 118)

¹⁶⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Femeia este cheia căminului și o avem așa cum o modelăm. Vina, de cele mai multe ori, este a bărbaților că nu merg bine treburile familiei. (n.s. 279, p. 118)

despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. Cateheze maritale, pp. 117-118)

CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soț)

„Privește câtă slujbă aduce casei femeia: îngrijește de casă și de toate ale casei, se îngrijește de slugi, îmbracă pe toți cu mâinile ei, ea face ca pruncii tăi să-ți zică *tată*, ea te scutește de desfrâu, ea te ajută ca să pășești pe calea prudenței, ea, în fine, este cea care îți contenește ațâțarea cea furioasă a naturii tale omenești. Ei bine, ajut-o și tu și-i răsplătește binele ce-ți face. Cum? Întinde-i mâna de ajutor în cele duhovnicești. Când tu ai auzit ceva folositor și bun, aceea, ca și rândunelele, purtând-o în gura ta, du-o acasă, și o pune în gura mamei și a puilor ei. Și cum nu este absurd ca în toate celelalte să pretinzi întâietatea și să fii stăpân asupra ei, iar în cele duhovnicești să te dai la o parte? Stăpânitorul nu în cinste trebuie a covârși pe cel stăpânit, ci în virtuți. Aceasta este datoria celui ce stăpânește, și acesta este succesul lui, pe când al celor stăpâniți este de a asculta. (...) Ești cap femeii; prin urmare, pune în bună rânduială, tu capul, pe întregul corp. Nu vezi cum capul nu atâta întrece pe celelalte mădulare ale trupului prin locul ce-l ocupă, pe cât prin îngrijirea ce o are de întregul trup, ca și un cârmaci de corabie, care îngrijește de totul? În cap sunt și ochii trupului, dar și ochii sufletului; (...) toate simțurile de acolo își au începutul și sorginea; organele vocii de acolo se trimit, prevederea, adică perspicacitatea de acolo precede, mirosul și simțul în genere de acolo, căci obârșia nervilor și a oaselor de acolo își are ființa. Acum ai văzut că capul covârșește pe trup mai mult prin pronia lui, decât prin cinste? Tot așa și noi să stăpânim pe femei; să le covârșim nu prin aceea ca să căutăm mai multă cinste din partea lor, ci prin aceea de a li se face mai mult bine de către noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni, omilia V, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, pp. 341-342*)

„De aceea te-a făcut Dumnezeu cap femeii, de aceea Pavel ți-a poruncit: *Dacă femeile voiesc să învețe ceva, să întrebe acasă pe bărbatul lor* (1 Cor., 14, 35), ca să le aduci, ca dascăl, tutore și apărător, la credință. Noi însă, când timpul slujbei ne cheamă la biserică, nu le sculăm dacă ele trândăvesc. Iar când le cheamă diavolul la trâmbițe, nu le opriți dacă ascultă grabnic glasul lui!” (*Către iudei, cuv. II, 3, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 270*)

„Nu o nedreptăți în cele mai mari lucruri, nici nu-i da prilej de rănire. Dacă pe ea o disprețuiești, măcar teme-te de Dumnezeu, răzbunătorul unor asemenea fapte, Cel Ce pierde cu pedepse de nesuferit astfel de păcate. Căci celor ce îndrăznesc unele ca acestea, le zice: *viermele nu încetează și focul nu se stinge* (Mc., 9, 48). Dacă nu te mușcă cu putere cele din veacul viitor, să te înfricoșeze cele de aici.” (La cuvintele apostolești: <<*Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 20-21)

„Așadar așa cum Domnul îngrijește, cu blândețe de Biserică, adică de noi toți, pentru că suntem mădulare ale Lui, trup al Lui și oase ale Lui - și asta o cunoaștem bine noi, cei ce participăm la Sfintele Taine - , la fel și bărbatul este dator să se îngrijească cu blândețe de soția lui, pentru că din el s-a zidit, este bucată din trupul lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 109)

„Arată-i că-ți place mult să stai cu ea, că preferi să rămâi acasă de dragul ei, decât să te întâlnești cu prietenii tăi. S-o cinstești mai mult decât pe prietenii tăi, mai mult chiar și decât pe copiii voștri. Și pe aceștia, de dragul ei să-i iubești. Dacă face ceva bun, s-o lauzi și s-o admiri. Dacă va cădea în vreo greșală, s-o povățuiești și s-o îndreptezi într-o manieră delicată. Să faceți rugăciuni împreună. La biserică să mergeți amândoi. Dacă se întâmplă să vă afle sărăcia, adu-i aminte soției tale că Sfinții Apostoli Petru și Pavel, care sunt mai presus de toți împărații și bogătașii, și-au petrecut viața în foame și sete. Arată-i că nici un necaz din viață nu este înfricoșător, fără doar să ne împotrivim, lui Dumnezeu și voii Sale.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 117)

„Mai presus de toate acest lucru să-l dezrădăcinezi din sufletul ei, pe *al meu* și *al tău*. Și dacă-ți va spune vreodată *ale mele*, să-i răspunzi: *Care sunt ale tale? Căci eu nu le știu. Eu n-am nimic al meu. Așadar cum pui <<ale mele>>, de vreme ce toate sunt ale tale?* Dăruiește-i-le pe toate. Nu facem așa și cu copiii? Când iau ceva pe care-l ținem în mâini și apoi vor să mai ia și altceva, le spunem cu îngăduință: *Da, și ăsta e tot al tău, și ăla e tot al tău*. Așa să faci și în cazul femeii căci are minte copilăroasă. Ți-a spus *ale mele*? Spune-i: *Toate ale tale sunt, și eu sunt al tău*. Nu sunt cuvinte lingușitoare, ci cuvinte înțelepte. În felul acesta vei putea să-i potolești mânia și să

stingi ținerea de minte a răului. Spune-i deci: *Și eu al tău sunt!* De altfel aceasta este și porunca pe care a lăsat-o apostolul Pavel: *Bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia* (I Corinteni 7, 4). Dacă eu nu sunt stăpân pe trupul meu, ci tu, cu mult mai mult nu sunt stăpân pe bani. Spunând aceasta ai liniștit-o, ai făcut-o sluga ta, ai legat-o strâns, dar și pe diavol l-ai rușinat. Și niciodată să nu-i vorbești urâcios și cu răceală, ci în chip dulce, cu cinstire și cu multă dragoste. Dacă o cinstești tu, nu va avea nevoie de cinstirea altora. S-o pui mai presus de toți, s-o iei cu binișorul, s-o lauzi. Astfel nu va fi atentă decât la tine. Pune-i în inimă frica de Dumnezeu, și toate celelalte vor curge cu îmbelșugare ca din izvor. Casa se va umple de bunătăți nenumărate. Când le cereți pe cele nesticăcioase, vă vor veni și cele stricăcioase. *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate acestea vi se vor adăuga* (Matei 6, 33). Dacă trăiți în felul acesta, și copii mulți veți dobândi, și plăcuți lui Dumnezeu vă veți face, și bunătățile veșnice le veți moșteni, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 118-119)

„Cât de ușor va putea bărbatul abuza de superioritatea sa și de forța sa. El se va afla poate în trei împrejurări deosebite. Sau el are această mare fericire între toți de a avea o femeie înțeleaptă, bună, blândă, prevenitoare: atunci ce nedreptate și ce cruzime va fi de a o trata fără bunăvoință și fără politețe! Sau soția lui lasă sub cele mai multe raporturi de dorit. Oh! Atunci el să cheme la sine sentimentele de evlavie creștină și de credință și ca să nu le uite niciodată nici în injurii, nici în tratările rele. De obicei soția lui va fi bună, însă fără experiență; el a luat-o ca pe o copilă, cum va putea el aștepta de la ea o înțelepciune consumată? În mod blând, puțin câte puțin, prin învățături, unde iubirea își va arăta delicatețea și pretenția ei delicată, el va înlătura de la ea defectele pe care le-a observat și o va forma pentru virtuți de soție, de mamă, de stăpână a casei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 253)

CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soție)

„Ea poate să se ocupe aici cu studiul înțelepciunii și să liniștească sufletul tulburat al soțului ei, atunci când se întoarce acasă; ea poate să-l îmblânzească și să risipească inutilitățile și gândurile necăjitoare care-l

tulbură și să-l trimită apoi debarasat de gândurile și grijile pe care le avea dinafară, ducând cu el ceea ce a învățat bun de la femeia sa. Nimic, în sfârșit, nimic nu are mai multă putere și tărie pentru a-l ordona și a conduce pe om ca femeia lui, atunci când este evlavioasă și prudentă și pentru a-i întoarce sufletul lui unde vrea ea și cum îi place. Va afla mai puțină încredere la prietenii săi, la învățați și la fel la cei mari, decât la avizele și la sfaturile femeii sale. Căci extrema tandrețe pe care o are un soț pentru femeia sa, îl face să primească sfaturile ei cu multă plăcere. Eu v-aș putea arăta aici exemplul multor oameni grei și indisciplinați, pe care femeia lor i-a potolit și i-a civilizat. Femeia este însoțitoarea omului, la masă, la pat, în crearea copiilor; ea este păstrătoarea secretelor, a hotărârilor lui, mai știu eu a ce? Atașată cu totul de bărbatul ei, ea îi este așa de unită precum este capul cu trupul. Ea îi va face mai multe servicii bărbatului ei decât oricine, dacă este cinstită și cu bun simț.

Pentru aceia le rog pe femei să se așeze la ceea ce le zic eu și să le dea sfaturi mântuitoare și bune bărbaților lor; căci, dacă femeia este foarte capabilă să îndemne pe bărbatul ei la virtute, ea poate la fel să-l ducă la păcate. O femeie l-a pierdut pe Abesalom, o femeie l-a pierdut pe Amon; o femeie a încercat să-l piardă pe Iov; femeia lui Nabat l-a scăpat de la moarte; o femeie - Iudita a scăpat un popor întreg. Debora, Estera și multe altele, au împlinit destul de bine funcția unui general de armată. Sfântul Pavel zice: *Ce știi tu femeie de-ți vei mântui bărbatul tău?* (I Cor., 7, 16). Și Scriptura ne învață că în veacul fericit al apostolilor, Persida, Maria, Priscila (Rom., 16) s-au expus în mod curajos la luptele apostolice.

Imitați-le pe aceste femei sfinte, zidiți-i și întăriți-i pe bărbații voștri, nu numai prin cuvintele voastre, ci încă și prin exemplul vostru bun. Și cum îl veți învăța voi pe bărbatul vostru? Atunci când nu va vedea în voi nici o răutate, nici rău, nici curiozitate, nici iubire pentru podoabe sau împodobiri, nici dorință, nici gust pentru lucrurile zadarnice și dimpotrivă vă veți mulțumi simplu cu ceea ce aveți, atunci vă va asculta cu plăcere, el va primi cu bucurie sfaturile voastre; dar dacă nu sunteți înțelepte decât în cuvinte și dacă faceți contrarul a ceea ce ziceți, atunci vă va învinui de înșelătorie, dar dacă faptele voastre se potrivesc cu cuvintele voastre, dacă învățați în același timp și prin faptele voastre și prin cuvintele voastre, soțul vostru vă va asculta atunci cu plăcere și va ceda atunci în fața voastră; atunci, spre exemplu, când nu veți mai căuta deloc aurul, pietrele prețioase și măreția hainelor și în locul aceloră vă veți face o comoară de modestie, de cumpătate, de blândețe și de bunătate, atunci când vă veți prezenta în fața soțului vostru împodobite cu aceste virtuți, veți avea dreptul să le cereți să le aibă și el. Căci dacă o femeie trebuie să facă ceva lucru pentru a-i plăcea

soțului ei, sufletul ei trebuie să și-l împodobească și trupul ei nu va face așa decât să-l desfigureze împodobindu-l. În sfârșit, aurul și împodobirile nu vă vor face așa de iubite de soțul vostru, ca și cumpătarea și blândețea și de a fi gata să vă dați viața voastră pentru el. Iată ceea ce câștigă inima și toată iubirea soțului. Împodobirile în plus îi sunt neplăcute: ele cer griji, produc osteneală și jenă, dar ceea ce v-am spus îl atașează pe soț femeii sale, fiindcă o voință dreaptă și bine dispusă, prietenia, atașamentul nu cer nici o grijă, nici osteneală; sau vorbind mai scurt, cu aceea se îmbogățește o casă. Împodobirile au dezgustul lor de obicei; dar împodobirile sufletului răspândesc în toate părțile o nouă strălucire în toate zilele și aprind în inimă o flacără mai curată și mai mare.

Pentru aceasta, vreți să plăceți soțului vostru? Împodobiți sufletul vostru cu curăția și cu evlavia, aveți grijă de casă. Acestea sunt lucrurile care atașează mai mult și care nu încetează niciodată să atașeze bătrânețea, nu distruge această podoabă, boala nu o veștejește. Este tocmai contrarul cu frumusețea trupului: vârsta înaintată îl veștejește, boala îl consumă și multe alte lucruri îl distrug. Dar bunurile sufletului le întrec pe cele ale trupului. Frumusețea trupului trezește invidia și gelozia, frumusețea sufletului nu este supusă nici unei boli, nici slavei deșarte. Atașându-vă așa să vă împodobiți sufletul vostru și nu trupul vostru, voi veți conduce mai ușor gospodăria din casa voastră și veniturile voastre vor fi mai abundente, dacă aurul cu care ați putea să vă împodobiți trupul vostru și mădulele voastre, îl veți folosi la lucruri necesare, ca hrană pentru robii voștri și pentru casnicii voștri, să le dați copiilor voștri educația care este necesară și la alte lucruri asemănătoare.

Căci dacă expuneți acest aur în ochii soțului vostru, atâta vreme cât inima lui este îngrijorată, ce rod, ce folos veți avea? Nu, durerea nu permite ca privirea să fie mai fermecată. Voi știți, dragii mei ascultători, sigur știți: când ai venit să întâlnești femeia cea mai împodobită și mai rafinată, nu vei mai găsi plăcere aici, dacă inima este în necaz și în tristețe. Pentru a te bucura de un lucru, trebuie să fii vesel, trebuie să ai inimă mulțumită. Ori, dacă tot aurul este folosit la împodobirea trupului femeii, jena va stăpâni la masă și soțul nu va putea găsi nici bucurie, nici plăcere. Dacă vreți să-i plăceți la al vostru, gândiți-vă să-i dați mângâiere și-i veți da dacă veți înlătura surplusul împodobirii, dacă veți înlătura orice împodobire zadarnică.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXI, 3-4, pp. 310-312)

„Nu te teme când se spune că ești datoare de a urma pe bărbat. Altmintrelea nu ar putea fi legătura. Deci ai căpetenia trebuitoare de la

natură, ai și legătura aceea a dragostei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 116)

„Dar dacă voiești numaidecât să placi bărbatului, apoi ai prin ce să-i placi: prin gingășie, prin blândețe, prin onestitate. Căci crede-mă, femeie, că dacă bărbatul tău ar fi de o mie de ori aplecat spre desfrânări și nestăpânit, totuși acestea la un loc de le vei avea: blândețea, cinstea, neîngâmfarea, iconomia, simplitatea – mai mult îl vor atrage spre tine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 338)

„(Femeia – n.n.) va putea fi de ajutor bărbatului nu atunci când umblă după găтели și sulimanuri, nu atunci când umblă după distracții și desfătări, nu atunci când cere bărbatului bani și iar bani, nu atunci când caută luxul, nu atunci când cheltuiește fără sfârșit și fără socoteală, ci atunci va fi de ajutor bărbatului, când este mai presus decât toate lucrurile de pe pământ, când își întipărește în sufletul său o viață apostolică, atunci când arată în purtările ei multă blândețe, multă modestie, mult dispreț față de bani și față de avere, multă resemnare. Da, atunci va putea să mântuie pe bărbatul ei. Va fi de ajutor bărbatului ei când va spune: *Dacă avem ce mânca și cu ce ne îmbrăca, avem de toate* (I Tim., 6, 8); când va nutri astfel de gânduri chiar prin faptele sale, când va râde și nu-i va păsa de moartea trupului, când va spune că viața aceasta pământească nu prețuiește nici două parale, când va socoti, ca și profetul, toată slava lumii acesteia ca floarea ierbii (Isaia 40, 6).” (*Despre Feciorie*, 47, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 83-84)

„... atunci contribuie femeia la mântuirea sufletului bărbatului, când prin faptele și vorbele sale arată multă înțelepciune, multă filosofie, multă răbdare, când și râde de toate greutățile căsătoriei, când urmărește neconținut același scop. Dacă face altfel, dacă cere cu stăruință cele pe care de obicei le cer femeile, nu numai că nu-i este de nici un folos, dar îl și mai vatămă.” (*Despre Feciorie*, 47, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 84)

„Esența căsătoriei constă în aceea că femeia măritată iubește, se mărginește și se mulțumește cu un singur bărbat. Prin aceasta se deosebește o femeie cinstită, o femeie care se respectă pe sine, de o desfrânată. Dacă o femeie măritată se mulțumește toată viața ei cu un singur bărbat, atunci se poate zice pe bună dreptate că femeia aceea este cu adevărat o femeie căsătorită, iar unirea dintre ea și bărbatul ei este căsătorie...” (*Despre*

căsătoria a doua a văduvelor, 2, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 168)

„Ea va ști, păstrându-și demnitatea ei, s-o recunoască pe a lui ca cea mai înaltă. Nimic nu este mai potrivit delicateții procedeeleor decât de a vrea să stăpânești și să te substitui soțului tău în poruncire și conducere. Sara, soția lui Avraam, este modelul soțiilor sub acest raport.

Cu cât mai mult se va abține femeia de la orice injurie și de la orice reproș, de la orice învinuire nepotrivită. Chiar dacă soțul ei merită să fie muștrat pentru indolența lui sau lipsa de aptitudine, chiar dacă lenea lui pune în pericol soarta familiei, femeia nu se va îndrepta spre nici un limbaj injurios.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 252-253)

CĂSĂTORIA („ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă”)

„Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită mării lor supărări.” (*Despre Feciorie, 57, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 104)*

CĂSĂTORIA (neînțelegera dintre soți)

„Atunci când bărbatul se ceartă cu femeia, familia lor este în aceeași situație ca un vapor aflat în mijlocul furtunii, când căpitanul se ceartă cu timonierul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 365)

CĂSĂTORIA (violența manifestată de soț asupra soției)

„Dacă cei din afară îți lovesc obrazul drept, iar tu trebuie a le da și pe cel stâng, apoi mai mult cu atât trebuie a suferi pe bărbatul tău chiar de ar fi cât de îndrăzneț. Și nu spun aceasta ca bărbatul să-și bată femeia – să nu fie una ca aceasta! – căci este cea mai de pe urmă batjocură, nu pentru cea bătută, ci pentru cel ce a bătut-o; ci chiar dacă ți s-a sortit de împrejurări, o, femeie, a împreună-vieții cu un astfel de bărbat, tu nu te neliniști, gândindu-te la răsplata ce vei avea-o pentru acestea, și la lauda ce vei câștiga-o chiar în viața de acum.

Și către voi, bărbaților, acestea zic: Nici un păcat de felul acesta să nu fie cu voi, ca să vă găsiți în nevoia de a vă lovi femeia. Și ce spun eu de femeie? Când nu este slobod bărbatului a lovi nici pe sluga din casă. Dar dacă a bate pe o roabă, și este mare necinste pentru bărbat, apoi cu atât mai mare necinste este de a întinde mâna asupra celei slobode. Aceasta ar putea-o vedea cineva și la legiuitori, cari pe o astfel de femeie ce a pățimit bătaie n-o mai silesc a vieții cu cel ce a bătut-o, ca fiind nevrednic de viețuire împreună cu dânsa. Căci în adevăr, iubiților, este cea mai de pe urmă nelegiuire, ca pe tovarășul vieții, pe cea care este legată cu tine în cele trebuitoare de însuși Dumnezeu, pe aceasta, zic, s-o necinstești ca pe o roabă. Pentru aceea, un asemenea bărbat – dacă ar mai trebui a-l numi bărbat – pare a fi asemenea cu fiarele sălbaticе, cu omorătorii de tată, cu omorătorii de mumă. Dacă ni s-a poruncit de Dumnezeu a lăsa pe tată și pe mumă pentru femeie, nu îndreptățindu-i prin aceasta, ci împlinind o lege sfântă, fapt care este dorit și de născătorii noștri într-atât, încât când îi părăsim le facem mulțămire, iar ei o fac aceasta cu cea mai mare grabă – apoi cum să nu fie atunci cea mai de pe urmă nebunie de a batjocori pe aceea pentru care Dumnezeu ne-a poruncit a lăsa până și pe părinții noștri? Deci aceasta este numai nebunie? Dar rușinea, spune-mi, cine o va suferi? Care cuvânt ar putea să o înfățișeze, când bocetele și țipetele se aud pe la răspântiile drumurilor și când drumul ce merge la casa celui ce face aceste necuviințe este înțesat cu vecini și trecători, curioși a vedea pe acel bărbat turbat întocmai ca și o fiară sălbatică? Mai bine ar fi de s-ar deschide pământul pentru un astfel de zurbagiu, decât să se mai vadă prin târg. *Dar*, zici tu, *femeia se obrăznicește*. Însă tu gândește-te că femeia este vasul cel slab, iar tu ești bărbat. Pentru aceea tocmai ai fost hirotonisit căpetenie și ai fost dat cap al ei, ca astfel să rabzi slăbiciunea celei stăpânite de tine. Fă deci o stăpânire strălucită, și va fi strălucită când nu vei necinsti pe cel stăpânit. După cum cel ce împărățește cu atât se arată mai vrednic de cinstire, cu cât va face pe sfetnicul său mai cinstit, iar dacă el necinstește și batjocorește mărimea acelei dregătorii, atunci nu puțin își slăbește chiar și mărirea slavei lui – tot așa și tu, dacă necinstești pe aceea ce stăpânește împreună cu tine, apoi atunci nu cum s-ar întâmpla vei vătăma cinstea stăpânirii tale.

Deci iubitele, gândindu-te la toate acestea, cumițește-te, și împreună cu cele spuse mai sus adu-ți aminte și de acea seară, când tatăl ei chemându-te, și-a încredințat pe fiica sa ca un zălog, și tu lăsând pe toți, pe tată, pe mumă, casă și totul, ai primit în mâinile tale întreaga epitropie a ei. Gândește-te că după Dumnezeu printr-înșea ai copii și te-ai făcut tată – și deci fă-te și din această pricină blând către dânsa. Nu vezi pre lucrătorii de

pământ cum lucrează în tot chipul pământul ce a primit odată semințele aruncate, chiar de ar avea mii de cusururi, fie că este pământ sec, ori cresc pe el buruieni rele, ori dacă, din multă ploaie, este primejduit prin așezarea sa firească? Aceasta tocmai fã și tu, căci numai așa te vei bucura, tu cel întâi, de roade și de liniște.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, pp. 278-279)

„Când se întâmplă ceva supărător în casă, greșind ea, mângâie-te și nu mai întinde supărarea. Chiar de ai lepăda de la sineți totul, totuși nu este așa de supărător ca a nu avea pe femeie cu tine împreună-viețuind cu dragoste. De ai spune de orice greșală, totuși nu vei spune nici de una atât de supărătoare ca aceea de a te răscula asupra ei.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p. 279)

CĂSĂTORIA (bănuielile de infidelitate)

„Gândește-te ce fel de viață duc aceia care își bănuiesc femeile: fără gust le este hrana, fără saț apa. Masa le pare plină de otrăvuri vătămătoare și, ca de pierzanie, așa fug de casă, părăndu-li-se plină de mii de răutăți. Nu mai au somn, nici noapte îmbucurată, nici părtașie cu prietenii, nici măcar cu razele soarelui. Ci socotesc că sunt împovărați până și de lumina acestuia. Și acestea se întâmplă nu numai când o văd în adulter, ci și când doar o bănuiesc. Gândește-te că acestea le pătimizește și femeia când aude de la altul sau când bănuiește că te-ai dat unei desfrânate. Cugetând acestea, fugi nu numai de adulter, ci și de a-i da bănuieli soției. Iar dacă te bănuiește pe nedrept, tămăduiește-o și dă-i iarăși încrederea în tine. Căci nu din dușmănie ori nebunie, ci din grijă face ea aceasta, și din teama multă pentru propria avere. Căci avere a ei este, după cum am și spus, trupul tău, și încă avere mai de preț decât toate.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 20)

CĂSĂTORIA (cartea de despărțire din Vechiul Testament)

„Era o lege veche, care nu oprea pe bărbatul care-și ura femeia să o alunge pentru orice pricină și să ia alta în locul ei. Legea poruncește ca bărbatul să facă ceva mai mult: să-i dea femeii și carte de despărțenie, ca să nu mai poată să se întoarcă la bărbatul ei. Dacă legea n-ar fi dat această poruncă, ci ar fi îngăduit bărbatului să-și lepede femeia și să ia alta, și apoi să o aducă în casă iarăși pe cea dintâi, s-ar fi făcut mare amestec în căsnicii:

bărbații ar fi luat atunci mereu femeile altora și asta ar fi fost curată desfrânare. Din pricina asta cartea de despărțenie dădea un mare ajutor căsnicilor. În afară de asta, cartea de despărțenie înlătura un alt rău cu mult mai mare. Dacă legea ar fi silit pe bărbat să țină în casă pe femeia pe care o urăște, bărbatul ar fi ucis-o. Așa de cruzi erau iudeii! Cum aveau să-și cruțe femeile lor, când nu-și cruțau proprii lor copii, când omorau pe profeți, când vărsau sângele ca apa? De aceea legea veche a îngăduit un păcat mai mic, dar a stârpit unul mai mare. La început de tot nu era legea cărții de despărțenie. Ascultă că însuși Hristos o spune: *Moise a scris acestea din pricina învârtoșeniei inimii voastre* (Matei, 19, 8); a scris să-i dați drumul femeii, ca să n-o omorâți de-o țineți în casă!” (*Omilii la Matei*, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 223-224)

„Nici Moise nu a legiuit aceasta fără să se gândească, ci silit fiind să se coboare la slăbiciunea celor cărora le dădea legi. Căci aceia erau gata să ucidă și își umpleau casele de sângele celor de un neam cu ei și nu erau cumpătați nici cu femeile lor, nici cu cele străine. Ca să nu-și ucidă în case femeile, pe care le-ar fi ținut fără plăcere, a poruncit să se lepede, mai mare fiind răul de a omorî și grabnica pornire spre ucidere. Și că unii erau ucigași și pângători, ascultă pe profeții care zic: *Aceștia sunt cei ce zidesc Sionul prin sânge și Ierusalimul prin nedreptăți*, și iarăși: *Amestecă sângele cu sânge*, și iar: *Mâinile lor sunt pline de sânge*. Iar că înnebuniseră nu doar împotriva femeilor lor, ci și împotriva altora, și aceasta lămurit arătând prorocul, a zis: *Și au jertfit pe fiii lor și pe fiucele lor demonilor* (Ps., 105, 37). Cei ce nu s-au potolit față de copiii lor nu s-au potolit nici față de femei. Și ca să nu se întâmple aceasta, le-a îngăduit să se despartă. De aceea și Hristos, luându-Se la întrebări cu iudeii, aceștia I-au zis: *Cum dar Moise a îngăduit să i se dea femeii carte de despărțire?* (Mt., 19, 7). Arătând că Moise nu a scris acestea legiuind împotriva Sa, așa le zice: *Moise din pricina inimii voastre împietrite a scris, dintru început însă nu a fost așa. Ci Cel Ce i-a făcut, dintru început i-a făcut bărbat și femeie* (Mt., 19, 8). Dacă era bun acest lucru nu făcea un bărbat și o femeie, ci un bărbat și două femei, încât acela, dacă voia, pe una să o lepede și pe cealaltă să o ia.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 27-28)

CĂSĂTORIA (divorțul)

„De are cineva femeie necredincioasă și ea vrea să locuiască cu el, să n-o lase. Iar femeia dacă are bărbat necredincios și el vrea să locuiască cu ea, să nu-l lase (I Cor., 7, 12-13). Ai văzut ce mare pogorământ? Chiar dacă este păgână, spune Pavel, chiar dacă este necredincioasă și vrea să locuiască cu el, să nu o îndepărteze! Și iarăși: Chiar dacă este păgână femeia, chiar dacă este necredincioasă, să n-o alungi, dacă vrea să locuiască cu tine. Ce știi, femeie, de-ți vei mântui bărbatul sau ce știi, bărbate, de-ți vei mântui femeia? (I Cor., 7, 16). Ai văzut că nu oprește căsătoria cu un necredincios sau cu o necredincioasă? Ascultă-l iarăși chiar pe Hristos grăind ucenicilor Săi: *Iar eu vă zic vouă: Oricine își va lăsa femeia lui afară de pricină de desfrânare, o face să săvârșească preadesfrânare* (Matei, 5, 32). Cât de mare și covârșitoare este iubirea de oameni a lui Dumnezeu! *Chiar de este necredincioasă, spune Dumnezeu, chiar de este păgână, primește-o, ține-o! Dar dacă păcătuiește față de tine, dacă uită datoriile căsătoriei și trăiește cu alții, ți-i îngăduie să o izgonești din casă, s-o lași*”. (Omilia la Facere, omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 321)

„Cel care-și lasă pe femeia lui, spune Hristos, o face să săvârșească adulter, iar cel care ia pe cea lăsată face adulter. Bărbatul care-și lasă femeia se face pe sine însuși vinovat de păcat, chiar dacă nu ia altă femeie, tocmai pentru că a făcut-o să săvârșească adulter; iar cel care-și ia altă femeie săvârșește și el adulter. Să nu-mi spui că a lăsat-o acela! Chiar dacă a lăsat-o, rămâne totuși femeia celui care a lăsat-o. Apoi, ca să nu facă pe femeie mai obraznică, pentru că toată vina a fost aruncată pe bărbatul care a lăsat-o, Hristos îi închide și ei ușa unei noi căsătorii, spunând: *Iar cel care ia pe cea lăsată face adulter*. Prin aceste cuvinte Hristos duce pe femeie pe drumul cel bun, chiar fără voia ei: o oprește de a se mai căsători și nu-i îngăduie să aibă vreun prilej de micime sufletească. Într-adevăr, dacă femeia știe că vrând-nevrând trebuie sau să trăiască cu bărbatul pe care l-a avut de la început, sau, dacă pleacă din casa bărbatului ei, să nu mai aibă nicăieri nici o scăpare, atunci va fi nevoită, chiar fără voia ei, să-și iubească soțul.

Să nu te miri, dar, că Hristos nu Se adresează femeii când dă aceste porunci. Femeie este mai slabă. De aceea o și lasă la o parte, dar o pune pe calea cea bună, amenințând pe bărbat. Hristos a făcut ceea ce face un tată care are un copil rău. Tatăl lasă la o parte pe copilul său și muștră pe cei care i-au stricat copilul, interzicându-le să mai aibă legături cu el, să se mai apropie de el.

Dacă ți se pare grea porunca aceasta, atunci adu-ți aminte de poruncile date de El mai înainte, în care a fericit pe ascultătorii Săi, și vei vedea că și

această poruncă este cu putință de îndeplinit, fiind ușoară. Da, cum să-ți alungi femeia din casă când ești blând, făcător de pace, smerit, milostiv? Cum să te cerți cu soția ta când tu împaci pe alții?

Nu numai prin asta, dar și în alt chip a făcut Hristos ușoară porunca aceasta. Prin Cuvintele: *în afară de cuvânt de desfrânare*, Hristos lasă bărbatului numai un singur caz când își poate lăsa femeia; că altfel s-ar fi ajuns iarăși la același lucru. Dacă i-ar fi poruncit bărbatului să o țină în casă, deși femeia lui a trăit cu mulți bărbați, atunci fapta bărbatului ar duce iarăși tot la adulter.

Vezi ce acord este între porunca aceasta și cele spuse mai sus? Bărbatul care nu se uita cu ochi desfrânați la o femeie nu săvârșește adulter; iar dacă nu săvârșesc adulter nu dă prilej unui alt bărbat să-și lase femeia lui. Pentru aceea, deci, Hristos îl strânge pe bărbat cu toată tăria, îl îngrădește cu frică, ridică asupra lui mare primejdie dacă își lasă soția; căci pe bărbat îl face răspunzător dacă femeia săvârșește adulter. Așadar, ca să nu socotești la auzul cuvintelor: *Scoate-ți ochiul tău*, că aceste cuvinte le-a spus și despre femeie, Domnul a adăugat la timp îndreptarea aceasta, îngăduindu-i bărbatului să-și lase femeia numai într-un singur caz; în altul, nicidecum”. (*Omilia la Matei*, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 224-225)

„*Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă*, Dacă tu, le zice Hristos, îmi spui de Moise, Eu îți spun de stăpânul lui Moise. În afară de aceasta, Mă sprijin și pe timpul când s-a legiuuit căsătoria. Dumnezeu dintru început i-a făcut pe ei bărbat și femeie (Fac. 1, 27), și legea aceasta, chiar dacă pare dată acum de Mine, este mai veche decât legea lui Moise și-i foarte chibzuită, că n-o aduce numai pe femeie alături de bărbat, ci-i poruncește să lase pe tatăl și pe mama ei; și nici nu legiuiește ca bărbatul să vină la femeia sa, ci să se lipească de ea; iar prin acest cuvânt arată că unirea este de nedesfăcut. Apoi nici nu se mărginește numai la atâta, ci cere ca unirea lor să fie și mai strânsă, că spune: *Vor fi cei doi un trup*.

Apoi, după ce a citat legea aceasta veche, dată și cu fapta și cu cuvântul, după ce a arătat că este vrednică de credință pentru că Dumnezeu a dat-o, Hristos, cu autoritate, o tălmăcește și El și legiuiește, zicând: Deci nu mai sunt doi, ci un trup. După cum este o crimă să tai trupul omenesc, tot așa este o nelegiuire să desparti femeia de bărbat. Și Hristos nu s-a oprit la atâta, ci a adăugat și pe Dumnezeu, zicând: *Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă*. Hristos arată deci că divorțul este și împotriva firii și împotriva legii; împotriva firii, pentru că se taie trupul; împotriva legii, pentru că cei ce vor să divorțeze fac lucrul acesta împotriva lui Dumnezeu Care i-a unit și a

poruncit să nu se despartă”. (*Omilii la Matei*, omilia LXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 717)

„Femeia de bărbat să nu se despartă. Iar de se va și despărți, să nu se mărite, sau să se împace cu bărbatul său (1 Cor. 7, 10-11). Fiindcă s-au întâmplat dezbinări, zice, fie din pricina înfrânării, fie din alte pricini și micimi de suflet, pentru aceea este cu mult mai bine ca nici începutul să nu se facă, iar de cumva s-a făcut, apoi rămână femeia cu bărbatul, și chiar dacă nu mai are legături cu dânsul, cel puțin nu mai are pe alt bărbat.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIX, p. 191)

„Iar de se desparte cel necredincios, despartă-se, (1 Cor. 7, 15). Aici faptul nu mai este curvie. Dar ce înseamnă: *Iar de se desparte cel necredincios?* De pildă, zice, dacă îți poruncește a jertfi și a lua parte prin căsătorie la necinstirea lui, sau a pleca din casă, apoi atunci mai bine este a strica căsătoria, și nicidecum bună cinstirea. Pentru aceea a și adăogat: *Că nu este robit fratele sau sora întru unele ca acestea.* Dacă în fiecare zi se ceartă și se luptă pentru aceasta, apoi mai bine este a te izbăvi de acest rău. De aceasta și face vorbire, zicând: *că spre pace ne-a chemat pre noi Dumnezeu.* Acela este care a dat pricină de desfacere, după cum face și cel ce curvește.

Căci ce știi, femeie, de îți vei mântui bărbatul? (1 Cor. 7, 16). Aceasta este zisă față de zicerea de mai sus: *Să nu-l lase pre el. Dacă el, zice, nu se împotrivește, rămâi pe lângă dânsul, căci ai și un câștig. Rămâi, îndeamnă, sfătuieste și încredințează-l, căci nici un dascăl nu va putea să facă ceea ce vei face tu, ca femeie.* Și nici nu-i face vreo silnicie, sau să ceri de la dânsul ca numai decât să facă așa, ca nu cumva să se facă greoi în vorbă, nici nu poruncește a se lepăda de această sarcină, ci prin neștiința viitorului lasă lucrul în nehotărât, zicând: *Căci ce știi, femeie, de îți vei mântui bărbatul? Sau ce știi, bărbate, de îți vei mântui femeia?*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIX, pp. 192-193)

„Dacă are cineva femeie necredincioasă, și ea va voi să locuiască cu el, să nu o lase (1 Cor., 7, 12). Dar dacă are o femeie desfrânată și adulteră, nu-l împiedică să o lase. Oricine își va lăsa femeia sa, în afară de cuvânt de desfrânare, o face să preacurvească (Matei 5, 32). Prin urmare, pentru pricină de desfrânare îi este îngăduit să o lase. Ai văzut iubirea de oameni și

purtarea de grijă a lui Dumnezeu? *Dacă este o păgână, spune El, să nu o lași! Dar dacă este o desfrânată, nu te opresc să faci asta! Dacă este necredincioasă Mie, spune Domnul, să nu o lași! Dar dacă te ocărăște pe tine, nimeni nu te oprește să o lași!*" (Către iudei, cuv. II, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 269-270)

„Pavel spune: *Să nu vă lipsiți unul pe altul, decât din bună înțelegere* (I Cor., 7, 5). Acum însă, după ce s-a despărțit de bărbatul ei, îi poruncește să se înfrâneze chiar dacă nu vrea: *Iar dacă se desparte de bărbatul ei, să nu se mai mărite, sau să se împace cu bărbatul ei* (I Cor., 7, 11). Vezi, deci, că o femeie măritată este amenințată din două părți de război? Sau trebuie să rabde în tăcere asalturile puternice ale trupului său, care o înjură în fiecare zi, să i se plece lui și să-i facă toate gusturile; să se lase bătută, ocărâtă, să ajungă de râsul slugilor, sau să sufere altceva de felul acesta. Într-adevăr, bărbații sunt destul de pricepuți și descoperă o mulțime de mijloace când vor să-și pedepsească femeile lor. Dacă femeia nu vrea să suporte toate aceste nedreptăți, atunci trebuie să practice o înfrânare fără rod și fără folos. O numesc fără rod și fără folos, că înfrânarea ei nu e făcută pe temeiul unei făgăduințe drepte; nu-i făcută din dorința sfințeniei, ci din pricina mâniei care i-o poartă bărbatului. Apostolul spune: *Să nu se mai mărite, sau să se împace cu bărbatul ei.*

- Dar dacă nu vrea să se împace?

- Mai este încă o cale ca să se întoarcă din aceste necazuri!

- Care?

- Să aștepte moartea bărbatului! După cum unei fecioare care s-a hotărât să trăiască în înfrânare, nu-i mai este îngăduit să se căsătorească, pentru că Mirele ai trăiește veșnic și este nemuritor, tot astfel și unei femei măritate numai atunci îi este îngăduit să se căsătorească a doua oară, când îi moare bărbatul." (Despre Feciorie, 39, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 68-69)

„Pentru ce iudeii au primit îngăduința de a despărți de femeile lor? (Deut., 24, 1-4).

Ca să nu se războiască între ei, ca să nu se umple casele lor de sângele celor din același neam. Spune-mi te rog cum ar fi fost mai bine: Să fie dată pe ușă afară soția urâtă, sau să fi înjunghiată în casă? Așa ar fi făcut dacă nu s-ar fi îngăduit bărbaților să le alunge din casă. Din pricina aceasta Legea Veche spune: *Dacă vei urî pe femeia ta, despartă-te de dânsa* (Deut., 24, 1). În Legea Nouă însă, pentru că Dumnezeu se adresează unor oameni îngăduitori, unor oameni cărora nu le este îngăduit să se mânie, le spune:

Dacă se desparte de soțul ei, să nu se mai mărite (I Cor., 7, 11). Vezi silnicia? Vezi robia de neînălăturat? Vezi lanțul care încătușează și pe un soț, și pe celălalt?” (Despre Feciorie, 41, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 70)

„Oricine-și va lăsa femeia, în afara pricinii de desfrânare, o face să săvârșească adulter (Matei 5, 32), condamând astfel indirect divorțul făcut din oricare altă pricină în afară de desfrâu.

Cel ce se apropie de o desfrânată devine un trup cu ea. Așadar cum îl va primi o soție credincioasă și cuminte, care este mădular al trupului lui Hristos? Cum se va uni cu cel care s-a făcut mădular al trupului unei desfrânate?

Fii cu luare aminte și la un alt lucru care este scris în Evanghelie: femeia creștină care are un soț necredincios nu este necurată, *fiindcă bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă (I Corinteni 7, 14)*. Despre desfrânată, însă, vorbește cu totul altfel: *Voi lua, zice, mădularele lui Hristos ca să fac din ele mădularele unei desfrânate? (I Corinteni 6, 15)*. În primul caz, în ciuda conviețuirii cu cel necredincios, harul lui Dumnezeu rămâne, pe când în al doilea caz harul se îndepărtează.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 40-41)

*„Care este, așadar, legiuirea pe care ne-a dat-o Pavel? Femeia – zice – este legată prin Lege; prin urmare, nu trebuie să se despartă cât timp trăiește bărbatul. Nici să nu meargă la alt bărbat, nici să se unească prin o a doua nuntă. Ia vezi cu câtă precizie s-a folosit de cuvinte! Căci nu a zis să trăiască împreună cu bărbatul cât timp e viu, ci femeia e legată prin Lege câtă vreme trăiește bărbatul ei; încât, chiar dacă îi dă carte de despărțire, chiar dacă părăsește căminul, chiar dacă pleacă la altul, legată fiind prin Lege, adulteră se face una ca aceasta. Dacă bărbatul vrea să se descotorosească de femeie, ori femeia vrea să-l lase pe bărbat, să-și aducă aminte de cuvintele acestea și să cugete că Pavel stă de față și o prigonește, strigând: *femeia este legată prin Lege*. Căci, după cum robii fugari, chiar dacă părăsesc casa stăpânului, sunt împiedicată de lanțuri, așa și femeia, chiar dacă îl lasă pe bărbat, are legea împotrivindu-se ei asemenea unui lanț, osândind-o și pe adulteră și pe cei care o primesc. Cât timp mai este bărbatul, adulter se cheamă acest lucru. Și tot cel ce se însoară cu cea fugită săvârșește adulter. Și doar atunci – zice Pavel – îi este cu putință să se mărite a doua oară, când se dezleagă de lanț, când se sfârșește bărbatul.” (Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă*

este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa, în vol. Cateheze maritale, p.26)

„Roabă fiind și supusă legii, chiar dacă ar primi mii de cărți de despărțire, este înlănțuită de legea adulterului. Slugilor nu le este cu putință să-și schimbe stăpânii dacă aceștia trăiesc. Nici femeii să-și schimbe bărbatul câtă vreme trăiește. Căci acest lucru este adulter. Nu-mi zice de legile cele din afară, care poruncesc să-i dai carte de despărțire și să te rupi de ea. Căci nu după aceste legi te va judeca Dumnezeu în acea Zi a Judecării, ci după cele pe care Însuși le-a pus. Ba și legile cele din afară nu rânduiesc aceasta pur și simplu, nici fără socoteală, ci acestea pedepsesc fapta. Încât și din aceasta se arată că nu se complac cu acest păcat: doar simpla pricină de despărțire, fără implicare de bunuri, o resping. Și chiar dacă ar fi bunuri la mijloc ca motiv de despărțire, pedepsesc fapta prin păgubire adusă averii bărbatului. Așadar, nici legile statului nu au lăudat pe cei ce fac aceasta.”
(Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa, în vol. Cateheze maritale, p. 27)

„Chiar prin modul plăsmuirii lor a introdus legea¹⁶⁵ pe care eu o scriu acum. Care anume? Femeia hărăzită dintru început, pe aceasta s-o țină pururea. Această lege era mai veche decât aceea, pe cât era Adam față de Moise. Prin urmare, eu nu fac acum ceva nou, ci învăț pe acelea mai bătrâne și mai vechi decât Moise.”
(Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa, în vol. Cateheze maritale, p. 28-29)

„Nu poți să spui – zice – că pe tine te-a făcut Dumnezeu și pe aceea nu Dumnezeu, ci altul mai mic decât Acela. Ci Unul și Același v-a adus pe amândoi la ființă. Încât chiar dacă pentru altceva nu, măcar pentru acest lucru sfiește-te și păstrează dragostea [ἀγάπη] pentru ea. Căci dacă în cazul robilor, adesea fiind ei despărțiți unul de altul, faptul că amândoi sunt legați să slujească unuia și aceluiași stăpân li se face prilej de dragoste, cu atât mai mult nu trebuie să se întâmple aceasta cu noi, când amândoi avem același

¹⁶⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pasaj clar ce arată că pentru Sfântul Ioan legea nu este o convenție a lui Dumnezeu, dată exterior omului, ci însuși modul lui ontologic de ființare. Legea este însăși rațiunea pusă de Dumnezeu în el, programul după care l-a construit pe om să meargă. Hristos ne redescoperă *legile* după care am fost creați să funcționăm. (n.s. 62, p. 28)

Făcător și Stăpân¹⁶⁶.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa, în vol. Cateheze maritale, p. 30*)

„Să ne încredem în această bună legiuire și să lepădăm de la noi înșine orice rușine, și nici pe femeile noastre să nu le alungăm, nici pe cele alungate de alții să nu le primim. Cu ce ochi va privi bărbatul pe femeie, cu ce ochi se vor uita la ea prietenii și slugile? *Căci dacă moare soțul și cineva ia femeia aceluia, și dacă numai văzând chipul¹⁶⁷ celui mort, ce nu pătimește și suferă, ce fel de viață va mai avea dacă bărbatul ei trăiește? Știind cel ce o ia că este soața aceluia, cum va veni acasă, cu ce dispoziție a voinței, cu ce ochi o va privi pe soția aceluia ca fiind a sa?* Ba mai mult, nici a unuia, nici a celui alt nu va putea spune cineva că este pe drept una ca aceasta. Căci adultera este femeia nimănui. Fiindcă a călcat și legămintele cu acela și nici la tine nu a venit prin legiuirea cuvenită.

Cum dar nu e nebunie să aduci în casă un lucru plin de atâtea rele? Împuținatu-s-au oare femeile? Pentru ce, dar, fiind atâtea, nu ne este cu putință să ne luăm femeie după legea cuvenită și cu conștiință curată? Ci alergăm la cele ce ne sunt oprite, răscolind căsniciile și aducând răzmerițe între cei de același neam, făcându-ne din toate părțile dușmănie, deschizând gurile altora spre mii de osânde și făcând de rușine însăși viețuirea noastră. Și ceea ce este mai cumplit decât toate e că ne strângem pedeapsă de neînduplecat în ziua judecării. Căci ce vom spune Celui Ce ne va judeca atunci când, aducând legea în mijloc și citindu-o, va zice: *Am poruncit ca pe femeia lepădată să nu o iei, pentru că fapta este adulter. Cum, dar, ai îndrăznit să o iei printr-o nuntă oprită?* Ce vom zice și cum vom da răspuns? Căci acolo nu e de trebuință să se aducă înainte legile cele din afară, ci silite sunt să tacă și pe cei înfricoșați îi leapădă în focul gheenei dimpreună cu adulterii și cu cei ce au nedreptățit căsniciile altora. Cel ce s-a despărțit de femeie fără pricină – în afară de cea de desfrânare – și cel ce s-a

¹⁶⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Dragostea dintre cei doi are ca suport dragostea lor pentru același Dumnezeu și o egalitate ontologică venită tot de la El. Dar această egalitate nu se înțelege în sensul ei modern, fără Hristos. Egalitatea poate să aibă loc doar în Hristos, după ce firea este restaurată. (n.s. 64, p. 30)

¹⁶⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Probabil portretul aceluia executat în timpul vieții, sau orice alt lucru ce avea legătură cu el, pe când era în viață. (n.s. 65, p. 30)

însurat cu cea divorțată, trăindu-i încă bărbatul, vor fi la fel pedepsiți, dimpreună cu cea divorțată.

De aceea, mă rog și vă implor, și pun sufletul pentru voi, să nu alunge bărbații femeile, nici femeile să nu-și lase bărbații.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa, în vol. Cateheze maritale, pp. 30-31*)

CĂSĂTORIA (a doua)

„Legile nu pedepsesc pe cei care se căsătoresc a doua oară, ba, dimpotrivă, învăluie și permit o a doua căsătorie; cu toate acestea, atât în public, cât și în particular, majoritatea oamenilor își bat joc, țin de rău și întorc spatele celor ce se căsătoresc a doua oară. Toți oamenii îi evită tot atât de mult ca și pe călcătorii de jurământ; nu mai au încredere să ți-i facă prieteni, să mai încredințeze cu dâșii vre-un contract, să le mai încredințeze ceva. Când îi văd că au scos din sufletul lor cu atâta ușurință amintirea unei atât de mari obișnuințe, iubiri și legături cu primul soț sau prima soție, îi cuprinde din pricina acestor gânduri un fel de neîncredere față de ei; nu se mai apropie de ei cu inimă deschisă, socotindu-i oameni ușuratici și nestatornici. Și nu numai din pricina aceasta le întorc spatele, ci și din pricina scârbei care o simt din pricina faptelor săvârșite după moartea soțului sau soției. Spune-mi, te rog, ce e mai trist atunci când, după mult plânset, după multă văicăreală, după multe lacrimi, după păr neîngrijit și haine de doliu, vezi dintr-o dată petreceri, camere nupțiale și zgomot cu totul contrarii celor de mai înainte, întocmai ca actorii, pe scenă, care, acum o fac pe veselii, iar puțin mai târziu pe triștii? Într-adevăr, numai pe scena teatrului poți vedea pe același om făcându-o când pe împăratul, când pe omul cel mai sărac dintre toți oamenii. Tot așa și aici: cel care cu puțin timp mai înainte se tăvălea de durere la mormânt, îl vezi dintr-o dată mire; cel care-și smulgea părul din cap, poartă, tot pe același cap, cununi; cel care era trist și îndurerat, cel care adeseori vorbea cu lacrimi și nesfârșite laude despre calitățile soției sale răposate, față de cei ce doreau să-i mângâie durerea, cel care spunea că nu mai poate trăi fără soția lui, cel care se supăra pe cei care încercau să-l facă să-și contenească plânsetele, ei bine, tocmai acesta, în fața acelorași oameni, se gătește și se împopoțonează din nou, privește cu fața îmbujorată de răs pe aceiași oameni, și cu aceiași ochi cu care mai înainte vărsa râuri de lacrimi, și complimentează și salută pe toți cu aceeași gură cu care mai înainte se lepăda cu jurământ și de petreceri și de viață. Dar mai trist decât toate este că un bărbat care se căsătorește a doua oară, o dată cu aducerea în

casa sa a unei noi soții, aduce războaie între copii lui, aduce o leoaică alături de fiicele sale. Într-adevăr, totdeauna mama vitregă este o leoaică. De aici, cearta și gâlceava de fiecare zi. De aici, invidia aceea ciudată și neobișnuită împotriva soției răposate, care n-o supără cu nimic. Cei vii invidiază și sunt invidiați; dar chiar dușmanii încheie pace cu cei răposați. În căsătoriile de a doua, lucrurile nu se petrec așa; sunt invidiate țărâna și cenușa; ură nespusă împotriva celei îngropate; insulte, batjocuri și învinuiri aduse celei prefăcute în țărână; dușmănie neîmpăcată împotriva celei care nu a supărat-o cu nimic. Poate fi oare o lipsă de judecată și o cruzime mai mare decât aceasta? Răposata n-a neîndreptățit-o cu nimic. Dar pentru ce întrebuițez cuvântul : *a neîndreptățit-o?* Dimpotrivă, soția de a doua culege roadele osteneții celeilalte, se desfătează cu bunurile aceleia și totuși nu încetează de a se lupta cu umbra ei. Nu i-a făcut niciodată nici o supărare, ba, de cele mai multe ori nici n-a văzut-o la față, și totuși în fiecare zi o batjocorește; se răzbună pe ea, care nu mai e pe pământ, răzbunându-se pe copii ei; adeseori, când nu poate să se răzbune, înarmează mâna soțului ei împotriva copiilor primei soții. Totuși oamenii socotesc toate aceste neazuri foarte ușoare și de suportat, numai ca să nu fie siliți să îndure tirania poftii trupești.” (*Despre Feciorie*, 37, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 61-63)

„... ceea ce mă uimește mai mult și mă face să fiu nedumerit este faptul că umblă după măritiș tocmai femeile care au avut de îndurat nenumărate neazuri de pe urma căsătoriei de mai înainte, tocmai femeile pe care înseși greutățile căsătoriei le-au dus la convingerea să ferească pe cele slobode de toate grijile vieții, tocmai femeile care de nenumărate ori s-au blestemat pe ele, pețitoarele și ziua în care a fost pusă la cale căsătoria. Aceasta mai cu seamă mă uimește! Aceasta mă face să fiu nedumerit. Aceasta mă face să caut pricina, să văd pentru ce aceste femei caută să se mărite, pentru ce doresc căsătoria acum, când au scăpat de ea, odată ce, pe vremea când erau căsătorite, socoteau că trebuie să scuture jugul ei. Mi-am frământat îndeajuns mintea și cred că am găsit și pricina. Mai bine spus, n-am găsit o singură pricină, nici numai două, ci mai multe. Unele văduve au uitat toate neazurile fostei lor căsnicii din pricină că a trecut multă vreme de la căsătoria lor și se uită numai la neajunsurile văduviei. Din pricina aceasta caută să se mărite a doua oară, ca să scape de greutățile văduviei. Dar îndată după ce s-au măritat, dau drumul la aceleași strigăte de durere ca și mai înainte. Alte văduve, țintuite în fața lucrurilor pământești și cu inima agățată de slava lumii acesteia, socotesc văduvia o ocară; preferă să sufere toate neajunsurile și greutățile căsătoriei de dragul slavei deșarte, de dragul unei

nefolositoare trufii. Alte văduve doresc să se mărite pentru alte pricini decât cele două amintite mai sus. Acestea nu-și pot stăpâni poftele trupului; se căsătoresc din nou, dar încearcă să ascundă pricina reală a recăsătoririi lor, prin pricinile amintite mai sus. Să le învinuiesc și să le osândesc că se căsătoresc, nu îndrăznesc s-o fac și nici nu sfătuiesc pe cineva să o facă. Nici fericitul Pavel, dar mai bine spus, nici Duhul Sfânt nu le-a osândit. Iată ce spune Pavel: *Femeia este legată de lege câtă vreme trăiește bărbatul ei; dar dacă îi moare bărbatul este liberă să se mărite cu cine voiește, dar numai în Domnul* (I Cor., 7, 39). A îngăduit deci văduvei să se mărite din nou dacă vrea, deși îndată continuă: *Dar este mai fericită dacă rămâne așa* (I Cor., 7, 40). Și ca să nu se creadă că spusele sale sunt o poruncă dată de el, o poruncă omenească, a adăugat: *Socot că și eu am Duhul lui Dumnezeu* (Matei 7, 1-2).” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 164-165)

„... mărturisesc că și a doua căsătorie este îngăduită de lege, dar adaug că prima este cu mult mai bună decât a doua. Să nu se creadă că o fată este rea dacă, în comparație cu alta superioară ei, este prin ea însăși mai mică. Nu compar a doua căsătorie cu prima căsătorie cu gândul de a o rânduiri printre faptele rele. O las între faptele îngăduite de lege, între cele libere; o prefer însă și o admir pe aceea care-i mai bună decât ea, prefer și admir prima căsătorie.

- Pentru ce?

Nu-i totuna, să fie cineva femeia unui bărbat, și, aceeași femeie, să fie apoi femeia unui al doilea bărbat. Femeia care se mulțumește cu cel dintâi bărbat a arătat astfel că nici cu acesta nu s-ar căsători la început, dacă ar fi știut bine ce înseamnă a fi căsătorită; pe când femeia care aduce al doilea mire în patul celui dintâi, dă îndestulătoare dovadă că i-i dragă lumea, că-i place viața. Prima femeie n-ar fi dat nici o atenție vreunui bărbat nici pe vremea când îi trăia bărbatul cel dintâi; a doua femeie, chiar dacă n-a păcătuit cu alții pe când îi trăia bărbatul, totuși îi plăceau alții mulți bărbați mai mult decât bărbatul ei.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 166-167)

„... după cum căsătoria dintâi este semn de mare cinste și de curăție trupească și sufletească, tot astfel căsătoria a doua, n-aș vrea să spun că-i semn de desfrânare, ferească Dumnezeu, dar arată că femeia care face această căsătorie are un suflet slab, un suflet plin de poftă, legat de pământ,

un suflet care nu poate gândi niciodată ceva mare și înalt.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 167)

„Femeia măritată cu un singur bărbat a auzit cuvintele Domnului și le-a înțeles: *Pentru aceasta v-a lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup* (Matei 19, 5); s-a lipit într-adevăr de bărbatul ei ca de propriul ei trup; n-a uitat capul (Efes., 5, 23) cel dat o dată ei. Cealaltă, măritată a doua oară na avut ca trup propriu al ei nici pe primul bărbat, nici pe al doilea; primul bărbat a fost aruncat de al doilea, iar al doilea bărbat, de primul; nu-și mai aduce aminte bine de cel dintâi, pentru că atenția îi este îndreptată spre cel de-al doilea; dar nici pe acesta nu-l primește cu dragostea cuvenită, deoarece mintea și inima îi sunt împărțite și celui plecat. Într-o astfel de căsătorie se întâmplă și una, și alta; și primul soț, și al doilea pierd și cinstea și dragostea pe care femeia le datorează bărbatului. Să se gândească femeia care vrea să se mărite a doua oară la starea sufletească a noului ei soț! Ce socotește ea că se petrece în sufletul lui când intra în camera de nuntă a primului soț, când se urcă în patul lui, când vede că ea, femeia celuilalt, râde și se zbenguie în camera și în pat? În sufletul lui e o adevărată furtună! Nu se va mai apropia de ea cu toată dragostea. N-ar fi mai crud decât toți oamenii, totuși nu va fi atât de sălbatic încât să nu-i fie inima străpunsă de durere și de neliniște, chiar dacă ea și-ar înfrumuseța și casa și pe ea cu fel de fel de podoabe. Jalea care nu demult stăpânise casa nu-i îngăduie să se bucure din plin. După cum atunci când văruiești un perete afumat în parte foarte tare, negreala groasă a fumului iese prin var, urâțește albiciunea peretelui, iar peretele capătă o înfățișare foarte urâtă, tot așa și într-o astfel de căsătorie; chiar dacă femeia și-ar bate capul să înfrumusețeze și să lustruiască totul, totuși, în mijlocul atâtei străluciri, apare umbra tristă a soțului răposat, care risipește orice veselie, orice plăcere. Servitorii, servitoarele, lucrătorii de pe moșii, străinii, rudele celui răposat, toți sunt triști din pricina celor petrecute în casă, toți suspină. Dacă se mai întâmplă ca de pe urma soțului dintâi să rămână copii și dacă sunt mici, atunci ură puternică se naște împotriva mamei lor în sufletul celor ce pricep cele ce se petrec în jurul lor; dacă sunt mai în vârstă, atunci aceștia mai mult decât orice umplu noua căsnicie de neplăceri și necazuri. Din pricina aceasta legiuitorii, cuprinzând într-o privire de ochi toate aceste neajunsuri ale căsătoriei a doua, pentru a mângâia pe cei îndurerăți de măritișul văduvei, dar pentru a se apăra și pe ei înșiși – că n-au legiuit căsătoria a doua din proprie inițiativă, ci împotriva dorinței lor și de teamă ca să nu dea naștere unui rău mai mare –, n-au îngăduit la a doua căsătorie

veselie și petrecere, n-au îngăduit nici muzică, nici cântece de nuntă, nici cununi; n-au îngăduit nimic din ceea ce face podoaba și frumusețea unei nopți de nuntă. Legiuitorii au poruncit ca femeia care se mărită a doua oară să fie dezbrăcată de găteala unei mirese, iar bărbatul să fie dus neîncununat la femeia văduvă. Prin astfel de legiuiri, legiuitorii par a le striga că nunta a doua este vrednică de îngăduință, dar nicidecum nu-i vrednică de laude, de zgomote, de petrecere, de cununi. (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 168-169)

„Știm că Pavel a îngăduit ca soții să aibă dese legături între ei; n-a dat poruncă ca ei să se poarte așa, ci a îngăduit: *Aceasta o spun*, zice el, *ca îngăduință, nu ca poruncă* (I Cor., 7, 6), *din pricina neînfrânării voastre* (I Cor., 7, 5). Același lucru l-a făcut și cu văduvele. Ca să nu se nască un rău și mai mare, a rânduit ca văduvele să se căsătorească a doua oară; arată însă că aceasta este o îngăduință, un pogorământ făcut slăbiciunii firii omenești. Precizez însă că este o slăbiciune a voinței omului, și nu o slăbiciune a putinței sale.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 170-171)

„*Vreau ca văduvele tinere să se mărite, să nască copii, să-și chivernisească casa* (I Tim., 5, 14). Tot aici spune și pricina pentru care vrea aceasta.

- Care este pricina?

- *Ca să nu dea potrivnicul nici un prilej de ocară* (I Tim., 5, 14). E probabil ca pe vremea aceea multe văduve, după ce le murise soții, să fi dus o viață dezmățată și nerușinată, ca și cum ar fi scăpat de căsnicie ca dintr-o închisoare și o robie. Prin purtarea lor nerușinată își făceau un nume prost. Pavel vrea să le îndepărteze de la această libertate pierzătoare de suflet. De aceea le duce din nou tot spre jugul de mai înainte. Dacă o văduvă, spune Pavel, are de gând să trăiască în desfrânare, dacă are de gând să se facă de răs, atunci este mai bine să se mărite *ca să nu dea potrivnicului nici un prilej de ocară*. Prin urmare, Pavel a îngăduit căsătoria văduvelor, pentru ca ele să nu dea prilej de ocară și să nu ducă o viață rușinoasă și desfrânată. Ascultă cum muștră pe văduvele care trăiesc fără rânduială! *Ele ar fi trebuit*, spune Pavel, *să-și petreacă tot timpul în rugăciuni și cereri către Dumnezeu*; dar nu; ele, *fiind leneșe, învață să umble din casă în casă; nu sunt numai leneșe, ci și guralive și iscoditoare, vorbind ce nu se cuvine* (I Tim., 5, 13). Pavel nu vrea ca o văduvă să se poarte așa. Vrea ca să fie tot timpul lipsită de cele

duhovnicești, căci văduva *care trăiește în desfrânare a murit de vie* (I Tim., 5, 6). (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 171-172)

„... Pavel, are perfectă dreptate atunci când le sfătuiește pe văduve să se căsătorească a doua oară, pentru că ele, în loc să-și petreacă timpul liber săvârșind poruncile evanghelice, și-l irosesc în fapte zadarnice și nefolositoare, ba, chiar mai mult, își irosesc întreaga lor viață în fapte de-a dreptul vătămătoare. După cum Dumnezeu n-a dat iudeilor sâmbăta ca să stea degeaba, ci ca să se îndepărteze de faptele cele rele, tot astfel și văduva, și fecioara nu și-au ales văduvia și fecioria numai pentru ca să nu aibă legături cu bărbații, ci că să se îngrijească de cele ale Domnului și să se afierosească slujirii lui Dumnezeu.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 172)

„Pentru ce, dar, să se teamă o văduvă că din lipsa unui bărbat își duce la ruină averea și gospodăria, când ea era aceea care avea grija ei pe când trăia bărbatul?

- Va gospodări însă mai ușor casa având alături un bărbat, mi se va obiecta. De frica bărbatului, nu o va ataca nimeni; nimeni nu-i va face greutăți. Când are un bărbat lângă ea, și servitorii, și vătafii, și logofeții, toți se fac mici de frică, toți sunt foarte supuși; nici unul nu se împotrivesc. Dar când a murit cel care băga spaima în toți, o atacă pe văduvă, se poartă cu viclenie, sunt obraznici, încurcă totul și împrăstie totul. Dacă încearcă să-i pedepsească, să-și apere drepturile, este chinuită, biciuită, băgată la închisoare, toată lumea o osândește, o ocărăște, o învinuie.

- Dar dacă văduva calcă în picioare legământul față de soțul răposat, dacă uită dragostea ce i-o purtata, dacă uită seara în care a stat pentru prima dată alături de ea, dacă uită aplauzele, orațiile de nuntă, torțele nupțiale, cele dintâi îmbrățișări, dacă uită pâinea și sarea din care s-au împărtășit amândoi atâta vreme, dacă uită cuvintele de dragoste ale bărbatului ei care bucură atât de mult pe o femeie? Dar dacă văduva calcă în picioare toate aceste amintiri și le aruncă pe toate ca și cum n-ar fi fost, dacă deschide larg ușile casei sale unui alt bărbat, dacă-l atrage spre patul celuilalt soț, pat care cunoaște toate tainele fostei sale căsnicii, spune-mi, te rog, dacă face toate acestea, nu-i nimeni s-o mustre, nu-i nimeni care s-o învinuiască, nu-i nimeni care s-o urască și să-i spună că nu și-a iubit niciodată soțul, că nu i-a fost credincioasă, că și-a călcat legământul și încă alte multe învinuiri de felul acesta?

Fericitul Pavel a îngăduit recăsătoria văduvelor. Aceasta să nu te facă să crezi că este vrednică de laude recăsători lor, să nu crezi că scapă de muștrările mulțimii. Este, într-adevăr, în afară de osândă și de pedeapsă, dar nimeni n-o laudă, nici n-o proslăvește.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4-5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 174-175)

„Să se gândească (văduva – n.n.) atunci că, luându-și un bărbat, nu va lua negreșit un bărbat chiar atât de destoinic, ca să-și sporească averile ei. Să presupunem că va da peste un astfel de bărbat; și în acest caz să nu se gândească numai la mulțimea avuțiilor ei, ci și la înmulțirea păcatelor ei și față de Dumnezeu, și față de oameni. Dacă nu se va căsători cu un om cu multă putere, cu un om cu o funcție înaltă, va fi silită să sufere mult și să facă fapte potrivnice voinței ei. Și de aceea ce se teme, dacă rămânea văduvă, de aceea nu scapă acum, când e măritată. Răul nu se va mărgini la atâta; poate ajunge săracă lipită pământului. Dacă rămâne văduvă, este cu puțință să i se împruțineze cu ceva averile ei; totuși, averea rămasă este a ei, nu i-o poate lua nimeni. Dacă însă se căsătorește cu un bărbat puternic, cu un om care deține o funcție publică sau are vreo altă oarecare ocupație, își poate pierde toată averea de-l lovește vreo nenorocire pe soțul ei, căci trebuie ca și soțiile să participe la nenorocirile bărbaților lor.

Dar să admitem că nu se întâmplă nici una dintre acestea. Te rog, spune-mi, ce câștig ai că preferi robia în locul libertății? Ce folos ai de pe urma mulțimii banilor, când nu poți să-i întrebuițezi așa cum voiești? Nu-i oare cu mult mai bine să ai mai puțini bani, dar să fii stăpână pe ei, decât să ai averile lumii întregi, dar să fii supusă și tu și averile tale voinței altuia? Nu-ți mai amintesc acum de toate celelalte necazuri ce lovesc pe o femeie căsătorită: grijile, insultele și ocările bărbatului, gelozia lui, bănuielile sale neîntemeiate, durerile nașterii și încă alte și alte necazuri. Dacă aș vorbi unei fecioare, de bună seamă că i-aș vorbi și despre aceste necazuri, pentru că este neștiutoare și n-are cunoștință despre astfel de lucruri. Să-ți vorbesc însă ție, o văduvă, despre acestea, ar însemna să te plictisesc, căci însăși viața ți le-a făcut cunoscute și este de prisos să ți le mai fac eu cunoscute prin cuvânt.

Unei văduve este mai bine să-i mai spun atât numai: O femeie căsătorită fecioară va vorbi cu mai multă îndrăznire, cu mai multă libertate cu soțul ei decât o văduvă căsătorită a doua oară. Se poate ca soțul să-și iubească femeia chiar dacă a luat-o văduvă; dar iubirea lui ar fi fost mai mare dacă ar fi fost fecioară. Știe toată lumea că dragostea e mai puternică, mai fierbinte față de soțiile care n-au fost căsătorite mai înainte. Pe văduvă

însă nu o va îmbrățișa, nu o va iubi din toată inima, pentru că ea a mai cunoscut înainte de el și pe alt bărbat. E în firea noastră omenească, spre a mă exprima așa, să iubim, fie din gelozie, fie din slavă deșartă, fie din altă pricină, mai cu seamă acele lucruri pe care suntem noi primii și singurii stăpâni, asupra cărora nu împărțim cu alții nici stăpânirea, nici plăcerea. Acesta ni se întâmplă și cu fainele; nu îmbrăcăm hainele purtate de alții cu aceeași plăcere cu care îmbrăcăm niște haine noi. Tot așa și cu casele și cu mobilele. Nu ne place atât de mult casa închiriată, cum ne place casa făcută de noi înșine; mobilele noi pe care le întrebuițăm pentru prima dată, le întreținem cu multă grijă și atenție, ne sunt dragi, pe când de mobilele cumpărate de la vechituri nu ne apropiem și ne este atâta scârbă de ele, încât de cele de mai multe ori le refacem. Dacă astfel de simțăminte încercăm cu hainele, cu casele și cu mobilele, gândește ce simțăminte puternice trebuie să se trezească cu sufletul unui bărbat față de femeia sa, bunul cel mai de preț dintre toate bunurile în ochii bărbaților. Hainele, casele, mobilele le dăm celor care vor să le ia; pe femeie însă n-o dăm cu nici un preț; mai degrabă ne dăm viața, decât să ne dăm femeia.

Din cele spuse până aici urmează că bărbatul se apropie cu toată inima, cu toată puterea dragostei lui dacă a fost fecioară, pentru că este a lui și numai a lui, pentru că n-a fost a nimănui altuia înaintea lui; nu se va uita însă cu aceeași dragoste, cu aceeași bunăvoință la soția lui dacă a fost văduvă, pentru că ea a fost căsătorită mai înainte cu altul.

Să nu-mi obiectezi că sunt și unele cazuri că văduvele sunt iubite puternic de soții cu care se căsătoresc; eu nu vorbesc aici de cazuri izolate, ci de ceea ce se întâmplă în chip obișnuit.

Mai sunt și alte pricini pentru care o soție, în prima ei căsătorie, are mai multă îngăduire de la soțul ei decât o văduvă recăsătorită.

Oricând soțul de-al doilea o poate ține de rău, îi poate spune că nu-l iubește; iar dovada lipsei ei de dragoste i-o dă chiar necredința față de primul soț. Cu aceasta-i închide gura nu se mai poate dezvinovăți nici de învinuirile ce i se aduc, nici de învinuirile viitoare. Soțul răposat, soțul a cărui dragoste a încălcat în picioare văduva, îl va convinge pe soțul de al doilea să bănuiască orice despre soția lui, chiar dacă bănuiala nu-i este întemeiată. În același chip soțul de-al doilea va ajunge o povară tot spunându-i mereu aceleași lucruri. O povară vor fi pentru văduvă și robii și roabele. Vor murmura pe ascuns, dacă nu și pe față, și o vor acoperi cu fel de fel de batjocuri.

Dar dacă se întâmplă să fi rămas copii mici de la cel răposat? Cum îi va crește? Cum îi va ocroti? Vor duce o viață mai chinuită decât copiii rămași orfani și de mamă și de tată, când vor vedea că toată averea tatălui

lor, slugi, casă, moșii, dar mai cu seamă femeia, cea mai mare avere, a intrat în stăpânirea altuia. Mai pot ei să o privească pe mama lor ca pe o mamă adevărată? Cu ce inimă se va uita ea, mama, la copiii ei, când este silită să roșească și să se rușineze că nu le poate da toată dragostea ei de mamă, deoarece sufletul ei este împărțit între ei și copiii celui de-al doilea soț?” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 5-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 176-179)

„Ce poate face însă o văduvă care n-a trăit decât puțină vreme cu soțul ei?

- Dar eu nici nu mă adresez văduvelor bătrâne, ci celor tinere! Dacă o văduvă bătrână va vrea să se mărite, nici nu voi încerca să-i vorbesc. O dată ce n-a convins-o să fugă de căsătoria a doua traiul îndelungat cu primul soț, vârsta și celelalte necazuri legate în chip firesc de căsătorie, cu atât mai puțin o voi convinge eu. Cuvintele mele nu o vor convinge. Din pricina aceasta mă și adresez văduvelor tinere.

- Dar dacă este văduva foarte tânără? Să nu se mai mărite a doua oară nici dacă a trăit cu soțul ei cel dintâi numai un an?

- Pentru ce faci această diferență între o văduvă care a trăit cu soțul ei numai un an și alta care a trăit douăzeci sau treizeci de ani? Pavel spune, nu eu, că *văduva este mai fericită dacă rămâne așa* (I Cor., 7, 40). Aceasta a trăit într-adevăr multă vreme cu bărbatul ei, dar a trăit numai cu unul și același bărbat, cu cel pe care l-a avut dintru început. Cealaltă, dimpotrivă, se dă pe sine la doi bărbați, și asta în scurtă vreme.

- N-o face de voie, ci de nevoie. Dacă i-ar fi trăit cel dintâi soț, n-ar mai fi iubit pe altul în afară de el. A murit înainte de vreme. De nevoie deci se căsătorește cu al doilea.

- Care nevoie? Aceasta nu-i nevoie. Eu văd altă nevoie, mai mare decât aceea de care-mi vorbești, nevoie în stare s-o țină legată de soțul ei răposat, anume că a gustat îndeajuns din amărăciunile căsătoriei. Femeia care a trăit multă vreme cu soțul ei și a avut parte numai de bine, negreșit că se va mai căsători încă o dată, cu nădejdea că va avea aceleași bucurii ca mai înainte; dar femeia care, în prima căsătorie a încercat numai necazuri, cu ce inimă, cu ce nădejdi se mai poate apropia de niște încercări atât de cumplite? Un negustor care face comerț pe mare și i se scufundă corabia chiar la ieșirea din port, înainte de a câștiga ceva, nu mai pornește cu ușurință cu corabia pe mare. Tot așa și cu văduva. Este firesc ca și ea, care a așteptat de la căsătorie atâtea bucurii înainte de a se căsători, să nu mai dorească să se mărite după ce a văzut de câtă jale-i plină căsnicia, afară de cazul că ar fi cu totul stăpânită de patimi; dar, mai bine spus, chiar dacă ar fi cu totul

neînfrânată și foarte pățimașă, totuși scârba pricinuită de prima căsătorie este îndestulătoare să-i stingă toată pofta. De obicei dorim să săvârșim mai ales acele fapte care ne pricinuiesc bucurii chiar de la început; dar când de la început s-ar putea spune chiar de la primii pași, avem greutate și neazuri, ne retragem îndată și ni se stinge dorința săvârșirii acelor fapte. Prin urmare, tocmai cele ce au rămas de tinere văduve vor fugi de căsătoria a doua, ca să nu mai pătimească ce au pățimit în prima.

Văduva care rămâne văduvă va trăi în deplină siguranță; nu se mai teme că va veni peste ea un alt doliu. Văduva căsătorită a doua oară trebuie să se mai aștepte și la această grozăvie.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 179-180)

„Ce iertare mai au cei care cutează înainte de sfârșitul bărbatului femeii să facă acestea, de vreme ce Pavel îngăduie a doua nuntă după sfârșitul soțului și spune asta cu atâta tărie? Ce apărare mai au, fie aceștia care, trăind încă soțiile lor, iau femeile acelor de neveste?” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 31-32)

„Arătând că mai bună și mai înaltă este cea a văduviei – și după ea și mai prejos, cea a nunții a doua – pe cei mai întăriți și care vor să treacă peste obstacol îi încununează, iar pe cei mai neputincioși nu-i lasă să cadă. Căci zicând *mai fericită este dacă rămâne așa* și auzind *după cugetul meu*, ca să nu socotești că aceasta este o lege omenească, adaugă: *și cred că și eu am Duhul lui Dumnezeu*. Nu poți zice că este o părere omenească, ci vădire a harului Duhului și lege dumnezeiască. Să nu socotim că Pavel zice acestea, ci Mângâietorul ni le legiuiește. Iar dacă zice *și cred*, nu o spune ca și cum nu ar avea Duhul, ci smerindu-se și micșorându-se pe sine.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 34)

„Să ne sârguim să ne fie de ajuns prima nuntă. Iar dacă o facem pe a doua, s-o facem după rânduiala și înfățișarea cuvenită și după legile lui Dumnezeu. Căci de aceea a zis: *liberă este să se mărite cu cine vrea*. Și a adăugat: *numai întru Domnul*, în același timp dându-i și libertate, dar și îngrădindu-i-o, oferindu-i și liberă stăpânie asupra sa, dar punând iarăși de pretutindeni hotar și lege acesteia. De pildă: femeia să nu aducă în casă

bărbați pângăriți și stricați, sau actori, sau pe cei ce iau aminte la desfrânare. Ci întru curăție și întregă înțelepciune și evlavie să se facă, pentru ca toate să fie spre slava lui Dumnezeu.

Și fiindcă adesea multe femei, după ce le mor bărbații dintâi, mai întâi fiind adultere, așa și-au adus bărbații din urmă și au scornit alte feluri de pângăriri, de aceea a adăugat *numai în Domnul*, ca nimic din acestea să nu aibă loc la o a doua nuntă. Căci așa se va putea scăpa de învinuiri. Fiindcă mai bine decât toate este să rămână fidelă celui mort și să păzească legămintele față de acela și să aleagă înfrânarea și să rămână cu copiii hărăziți și să atragă mai multă bunăvoință din partea lui Dumnezeu. Dar dacă vrea să se mărite a doua oară, s-o facă întru curăție, întru întregă înțelepciune și după legiurile cuvenite, căci îngăduit este și acest lucru. Oprite sunt numai desfrâul și adulterul.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 35)

„Pavel a îngăduit a doua căsătorie gândind așa: *Femeia este legată de lege câtă vreme trăiește bărbatul ei; dar dacă îi moare bărbatul este liberă să se mărite cu cine vrea, numai întru Domnul; dar mai fericită este dacă rămâne așa* (I Cor., 7, 39-40).

După cum bună este căsătoria, dar mai bună fecioria, tot așa bună este a doua căsătorie, dar mai bună căsătoria cea dintâi, o singură căsătorie. Nu oprim, deci, căsătoria a doua, nici n-o leguim, ci sfătuim: dacă cineva poate trăi în castitate, să rămână la prima căsătorie. Dăm sfatul și îndemnul acesta chiar pentru liniștea casei. De multe ori căsătoria a doua a ajuns început și pricină de luptă și de certuri zilnice. Bărbatul, adeseori, pe când stă la masă, își aduce aminte de soția cea dintâi și pe nesimțite îi curg lacrimi din ochi; femeia de-a doua îndată se sălbăticește, sare ca o fiară și-i cere socoteală pentru dragostea ce o mai păstrează celeilalte. De vrea bărbatul să laude pe cea răposată, temeiul laudelor ajunge pricină de ceartă, de vrajbă. Cu dușmanii care au murit ne împăcăm, și, o dată cu viața lor, punem capăt și dușmăniei. Cu femeile acestea se întâmplă cu totul dimpotrivă. Pe aceea pe care n-a văzut-o, de care n-a auzit, care nu i-a făcut nici un rău, pe aceea o urăște și o dușmănește și nici moartea nu-i stinge ura. Cine a mai văzut, cine a mai auzit să fii gelos pe pulbere, să duci război țărânei?

Dar grozăvia nu se mărginește doar la atât. Chiar de se nasc, chiar de nu se nasc copii din căsătoria a doua, tot e ceartă și luptă. De nu se nasc copii, femeia de a doua suferă mai mult și de aceea îi socotește pe copiii celeilalte ca pe niște dușmani care i-au făcut cele mai mari rele; viața acelor

o face să simtă și mai mult nerodnicia ei. De se nasc copii, iarăși chinul nu-i mai mic. Adeseori, bărbatul e lipit de copiii celeilalte din dragostea ce-i poartă răposatei; îi iubește și totodată îi e milă de ei pentru că sunt orfani de mamă; femeia, însă, vrea să fie iubiți numai copiii ei, iar pe copiii celeilalte nu-i vrea nici ca frați, ci ca slugi disprețuite. Acest fapt poate strica toată casa și face soțului traiul netrai.

De aceea vă îndemnăm la castitate, de e cu putință, de aceea vă îndemnăm să vă mărginiți la căsătoria cea dintâi: femeile să nu-și aducă soți în casă și nici bărbații femei, ca să nu se strice toată casa.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 5-6, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 353-354*)

CĂSĂTORIA (și monahismul)

„Dacă tu cauți ceea ce este mai bun, apoi mult mai bine este a nu te însoți defel cu femeie, iar de cauți siguranță și ajutor în slăbiciunile tale, însoțește-te cu femeie prin căsătorie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XIX, p. 188*)

CÂNTAREA (psalmilor)

„Și după cum un șuvoi, care se revarsă, cară la vale în furia lui tot ce întâlnește în cale, tot așa și șuvoiul cel duhovnicesc, râul lui Dumnezeu, râul care veselește cetatea lui Dumnezeu s-a umplut de ape și a curățit mocirla necredinței. Nu mai este nici un desfrânat! Dar, mai bine spus, chiar dacă este vreunul, se schimbă și el! Aude cântecul de psalmi și inima bate altfel; intră în suflet melodia; necredința se schimbă în credință, iar patimile lăcomiei și zgârceniei fug. Dar chiar dacă nu fug, se ascund cum se ascund în găuri iarna fiarele sălbatice. Așa se ascund și gândurile cele desfrânate. Și după cum șerpii se afundă adânc sub pământ când gerul le îngheață trupurile, tot așa și patimile acestea, rușinoase și josnice, se ascund ca într-un adânc. Fără îndoială se rușinează chiar cei care poartă în ei patimile acestea. Le poartă, e drept, dar sunt moarte. Cântările voastre de psalmi sunt pentru ei ca iarna pentru fiarele sălbatice. Intră cântecul vostru în urechile desfrânatului și lacomului și, chiar dacă nu izgonește patima, o amortește. Intră cântecul vostru în urechile desfrânatului și ale îngâmflatului și, chiar dacă nu ucide desfrânarea și mândria, le îngroapă în adânc. Mare lucru când nu iese păcatul la iveală!” (*Omilie după*

cutremur, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 535)

„Iată că psalmul amestecă felurite glasuri și din ele pregătește să se înalțe la cer o singură cântare plină de armonie: și tineri, și bătrâni, și bogați, și săraci, și femei, și bărbați, și robi, și liberi, cu toții înălțăm o singură melodie. Căci dacă un chitarist, lovind cu multă dibăcie mai multe corzi deodată, reușește să facă din cele multe o singură melodie, dar corzile rămân în același timp multe, ce noutate este dacă puterea psalmului și a cântării duhovnicești lucrează exact același lucru? Ba, mai mult, nu numai pe noi, cei de față, ci și pe cel ce s-a săvârșit dintre cei vii l-a adunat în același duh. Fiindcă și acel fericit prooroc a cântat împreună cu noi. Și, deși la curțile împărătești nu este cu putință acest lucru, fiindcă cel ce poartă coroană șade și toți se desfătă în tăcere de cel ce cântă, iar acestui obicei se supun chiar și cei aflați în cele mai mari vrednicii, aici nu este așa, ci proorocul glăsuiește și toți răspundem, toți laolaltă cântăm.

Și nu este osebite aici între rob și liber, nici între bogat și sărac, nici între cârmuitor și omul de rând. Ci toată această deosebire luminează se leapădă și un singur cor se încropește din toți și este adevărată egalitate între toți și pământul se face oglindă a cerului.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 75-76)

CÂNTAREA (religioasă)

„Să căutăm deci să avem neconținut în gurile noastre cântările Duhului. Asta ne face să fim superiori animalelor necuvântătoare, deși în alte privințe suntem cu mult inferiori lor.” (*Omilia la Matei*, omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„În vechime, de pildă, se adunau cu toții la un loc și cântau încet în obște. Aceasta o facem și acum, însă atunci în toți era numai un suflet și o inimă, pe când astăzi nici măcar într-un singur suflet nu ar putea vedea cineva acea împreună-glăsuire. Mai marele bisericii se roagă și astăzi pentru pacea tuturor îndeobște – ca intrând în casa părintească – însă numai numele, numai vorbă multă de această pace, căci faptul nu se vede nicăieri.”

(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 392)

„Învață a cânta, și vei vedea câtă plăcere vei simți, pentru că cei ce cântă cântări duhovnicești se umplu de Duhul Sânt.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

„Cântând, zice, întru inimile voastre Domnului, adică nu simplu, din gură numai, ci cu băgare de seamă, căci aceasta înseamnă a cânta lui Dumnezeu, iar altminteră înseamnă a cânta aerului, unde vocea se împrăștie în zadar. *Nu cânta pentru ochii lumii*, zice, *ci chiar în târg de ești, poți să cânti în sine-ți lui Dumnezeu, fără să audă cineva, fiindcă și Moise, așa se ruga, și era auzit, căci zice: <<Ce strigi către mine>>* (Exod 14, 15), deși el nu striga, ci se ruga cu voce stăruitoare numai în mintea sa, pentru care numai Dumnezeu a auzit. Nimic nu te împiedică de a te ruga și preumblându-te, destul ca inima să-ți fie sus.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, pp. 111-112)

„... voi, prin șederea voastră aici făcându-vă organe și instrumente muzicale duhovnicești, ați îngăduit Duhului celui Sfânt să cânte în sufletele voastre și să insufle în inimile voastre harul Lui. De aceea a și răsunat o preafrumoasă cântare, care a înveselit nu numai pe oameni, ci și puterile cele de sus.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 23)

CÂNTECELE (ascultarea și învățarea cântecelor desfrânate)

„Spuneți-mi, vă rog, care din cei de față ar putea, dacă i-aș cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieștile Scripturi? Nici unul! Și nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că suntem atât de nepăsători față de cele duhovnicești, pe cât suntem de iuți, ba mai iuți decât focul, față de cele satanice. De v-aș întreba de știți cântece de lume, cântece de dragoste, cântece desfrânate aș vedea că mulți le știu pe de rost și că le cântă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiți că nu știți nici un text din Scriptură?”. (*Omilii la Matei*, omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„După cum murdăria și ceara din urechi astupă auzul trupului nostru, tot așa astupă auzul sufletului nostru și cântecele cele desfrânate, discuțiile despre afaceri, despre datoriile de bani, despre dobânzi și împrumuturi, mai

grozave decât orice murdărie. Dar mai bine spus, nu numai că-l astupă, ci-l și murdăresc. Iar cei care povestesc aceste lucruri bagă murdărie în urechile sufletului nostru”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 460)

„Cei ce cântă ode satanicești se umplu de duhul cel necurat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

CÂRTIREA

„*Toate să le faceți fără cârtire și fără de îndoială* (Flp., 2, 14). Fiindcă diavolul nu vă poate împiedica să faceți binele, atunci alege un alt mod pentru a-și descărca ura împotriva voastră. Dacă nu iubirea de slavă deșartă, dacă nu lipsa de minte, dacă nu poate nimic din acestea, atunci pune cel puțin în sufletul celor slabi cârtirea (...)” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 154)

„... a cârti este fapta celor nerecunoscători și fără de simțire.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 156)

„Cârtirea aparține celor ce se ostenesc și muncesc pentru alții. Însă tu, care aduni pentru tine însuți, pentru ce cârtești? Nu-ți sporește averea? Pentru ce cârtește cel care lucrează de bună voie, iar nu silit? Mai bine i-ar fi să nu mai lucreze deloc, decât să lucreze cu cârtire, deoarece se pierde și ceea ce a făcut și până atunci. Nu vezi cum și în casele noastre facem la fel și zicem: *Mai bine nu mai făceam acest lucru decât să ajung la cârtire?* Și de multe ori preferăm mai degrabă să ne lipsim de slujba vreunora decât să le răbdăm cârtirile.

Urât lucru este cârtirea fiindcă e vecină cu blasfemia. Cârtirea este o mare nerecunoștință, de care se țineau lanț, nu era nici un fel de liniște, nici o mulțumire și din toate părțile curgeau nenorocirile; acum însă e liniște și ușurință în toate și atunci pentru ce cârtești? Că ești sărac? Dar gândește-te la Iov. Că ești bolnav? De ce te miri, fiindcă și tu ai cunoscut bunurile și reușitele lui, iar acum ești bolnav la fel ca și el. Gândește-te la el cum mult timp fiind acoperit cu bube stătea afară pe gunoi și ștergea cu un ciob puroiul din bubele sale. *Atunci nevasta lui a zis către el: te ții mereu în statornicia ta? Blestemă pe Dumnezeu și mori!* (Iov 2, 9). Sau poate a murit copilul tău. Ce dacă i-ai pierdut pe toți într-o moarte cumplită, la fel ca Iov? Știți că e o mare mângâiere pentru cel bolnav, aflat pe patul morții, să stai lângă el, să-i închizi gura și ochii, să te atingi de barba lui și să-l mângâi, și, în sfârșit, să

ascuți cele din urmă cuvinte ale muribundului. Dar de nimic din toate acestea n-a avut parte dreptul Iov, căci toți ai săi fii au fost deodată îngropați sub dărâmurile caselor!” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, pp. 156-157)

„Toate să le faceți, zice, fără de cârtire, și fără de îndoială (Fil., 2, 14). Cel ce face ceva cârtind, singur și-a tăiat și a pierdut plata, ca și israeliții, când și-au luat pedeapsa pentru cârtire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIII, p. 374)

CEARTA (gravitatea)

„Nici o armă mai puternică nu poate fi pentru diavol precum cearta, lupta și războiul dintre oameni.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, p. 29)

„Dacă făcătorii păcii sunt fiii lui Dumnezeu, atunci răzvrătorii sunt fiii diavolului. Ce spui? Bagi intrigi și certe între alții? Și cu toate acestea, cine este atât de mișel? Zici tu. Ei bine, sunt mulți care se bucură de certurile dintre alții și sfășie trupul lui Hristos mai rău chiar decât ostașii care L-au împuns cu sulița, mai rău decât iudeii care Îi străpungeau mâinile și picioarele cu cuie. Și încă acest fapt este mai mic decât celălalt, căci aici membrele străpunse se unesc iarăși, pe când acolo dacă se rupe unul din membrele bisericii, și nu se unește imediat, nu se va mai uni niciodată, ci va rămânea afară de trupul lui Hristos.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 40)

CERȘETORIA (despre „traficanții de Hristos”)

„Chiar și dintre noi se scandalizează mulți de cerșetori, apoi cu atât mai mult cei de afară (ethnicii), care găsesc o mulțime de acuzații și pricini de nemulțumire, văzând oameni sănătoși și în stare de a munci ca să-și câștige hrana lor – cerând de pomană, și pe alții dându-le. De aceea ethnicii ne numesc pe noi creștinii negustori de Hristos, adică noi negustorim pe Hristos. De aceea, zice, se blestemă numele lui Dumnezeu (Rm., 2, 24).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 222)

CERTAREA (Domnului)

„Certarea ne este folositoare. Așadar certarea este împărtășirea sfințeniei, și încă foarte mult. Că dacă ea scoate din suflet trândăvia, pofta cea vicleană, sau dragostea de cele pământești, când întoarce sufletul, când îl face de a disprețui toate cele de aici (iar de felul acesta este necazul), oare atunci nu devine ea sfântă? Oare nu atrage asupra-ne harul Duhului? Să ne gândim la cei drepți, cum de au strălucit cu toții; oare nu prin necazuri și supărări?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXIX, p. 345*)

CHEFURILE

„Chiar dacă ospetele n-au la temelia lor jaful și lăcomia, sunt tot așa de temute, pentru că la astfel de ospete mănânci și bei peste trebuință, iar lui Hristos nu-I dai nici cât îi trebuie, deși tu te desfătezi cu cele ale Lui”. (*Omilii la Matei, omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 562*)

„Acestea le spun nu doar împiedicând a vă întruni ca să ospătați împreună, ci împiedicând numai de a vă sluți și a nu umbla cu bun chip, voind adică să vă fie plăcerea plăcere, iar nu desfrâu, nu beție, nu destrăbălare, nu pierzanie și osândă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXIV, p. 453*)

„Și cum trebuie a ne bucura? Înălțând imnuri, făcând rugăciuni, iar în locul cântecelor acelora demonice, cântând psalmi și cântări duhovnicești. Atunci și Hristos va fi de față, și va binecuvânta întregul ospăț, când tu te vei ruga, când vei cânta cântări duhovnicești, când vei chema pe săraci să se împărtășească din bucatele puse pe masă și când în ospăț vei păzi cu grijă buna rânduială și înțeleaptă cumpătare. Atunci tu vei preface acel ospăț în biserică, căci în locul acelor strigăte zadarnice, și în locul acelor aclamări fără rost, tu dai bun temei imnului și rugăciunii către Stăpânul a toate. Să nu-mi spui că la asemenea ospete stăpânește o altă lege, ci tu îndreaptă relele pe care le vezi. *Ori de mâncați, zice, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Corinteni 10, 31). Fiindcă de la asemenea ospete se alimentează poftele voastre, de aici desfrânările, de aici femeile ce ies disprețuite, iar desfrânatele ajung să fie în mare cinste dinaintea voastră; de aici toate cele ale gospodăriilor s-au răsturnat, de aici miile de rele care au prăbușit totul, căci lăsând la o parte izvorul cel curat, alergați la canalul cel

de scurgere a murdărilor, dați buzna în mocirlă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 454)

„... cheful, nu pare un rău, dar cheful duce la beție, iar beția la mii și mii de păcate.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 146)

„Să nu faceți din zi noapte cu beții, cu chefuri și cu cântece de rușine!” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

„Aș putea arăta și în alt chip câtă pagubă, câtă neplăcere și câtă rușine atrag după sine îmbuibarea și chefurile dacă aș înșira toate bolile pe care le întipăresc în suflet chefurile. Bolile sufletului sunt cu mult mai multe și cu mult mai cumplite decât bolile trupesti. Din pricina îmbuibării și a chefurilor oamenii ajung molâi, lași, obraznici, îngâmfați, desfrânați, insultători, destrăbălați, mânioși, cruzi moșici, lacomi, slugarnici și, ca să spun pe scurt, nu sunt buni de nici o treabă de folos și necesară. Cumpătarea are dimpotrivă, cu totul alte urmări.” (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 120)

CIMITIRUL (- loc de odihnă)

„Pentru asta și locul acesta se numește cimitir, ca să afli că cei care s-au săvârșit și se află aici n-au murit, ci dorm, stau culcați.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 80)

„Peste tot, în Noul Testament, moartea se numește somn; pentru asta și locul acesta se numește cimitir, adică loc de dormit.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 81)

„Când aduci aici un mort, nu plânge. Nu-l duci la moarte, ci la somn. Îți este de ajuns numele ca să-ți aline durerea. Vezi unde-l duci? În cimitir, într-un loc unde se doarme. Vezi și când îl duci? După moartea lui Hristos, când s-a tăiat puterea morții. Așa că și locul și timpul îți alină jalea și durerea. Mai cu seamă femeilor li se potrivesc cuvintele acestea, pentru că ele sunt mai slabe de inimă, pentru că ele cad ușor doborâte de durere. Dar numele locului acestuia le este leac bun durerii lor.” (*Cuvânt la Crucea*

Domnului, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 81)

CIMITIRUL (- școala înțelepciunii)

„Pentru ce te mândrești, omule? Pentru ce te fălești? Ce nădăjduiești de la slava lumii și de la bogăție? Să ne ducem la morminte, vă rog, și să vedem tainele de acolo. Să vedem pe om descompus, oasele roase, trupurile putrezite. Dacă ești înțelept, privește! Dacă ești priceput, spune-mi: Cine e împăratul, cine e ostașul? Cine e stăpânul, cine e robul? Cine e înțeleptul, cine e neînțeleptul? Unde-i frumusețea tinereții? Unde-i fața cea frumoasă? Unde-s ochii cei strălucitori? Unde-i nasul cel bine întocmit? Unde-s buzele cele arzătoare? Unde-i frumusețea obrăjilor? Nu-s toate praf? Nu-s toate cenușă? Nu-s toate pulbere? Nu-s toate putreziciune?

Gândindu-ne la acestea, fraților, și aducându-ne aminte de ziua noastră cea din urmă, să ne întoarcem, cât mai avem timp, de pe calea noastră cea rătăcită.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, pp. 180-181)

„Oriunde ai privi, vezi coșciuge, morminte, racle ale celor răposați! Vederea acestor morminte ne ajută mult să filosofăm. Sufletul, de este trândav, se trezește îndată când le vede; de este treaz și râvnitor, ajunge mai râvnitor; de se plânge de sărăcie, se mângâie îndată când vede mormintele acestea; de se laudă cu bogăția, se smerește și se pleacă. Vederea mormintelor ne face pe fiecare din cei ce le privim să ne gândim la sfârșitul nostru, ne silește să filosofăm fără să vrem și ne convinge să nu socotim nimic trainic din cele din lumea aceasta, nici din cele triste, nici din cele vesele. Iar cel care-i convins de asta nu cade ușor în cursa păcatului. De asta și un înțelept ne îndeamnă, zicând: *în toate cuvintele tale adu-ți aminte de cele mai de pe urmă ale tale și în veac nu vei păcătui*, iar un altul grăiește la fel cu acesta, sfătuindu-ne așa: *Gătește pentru ieșire lucrurile tale și pregătește-te de drum*. Nu vorbește de drumul acesta de pe pământ, ci de plecarea noastră din lumea aceasta.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 497-498)

„Când ieșim afară de zidurile cetății, când venim la mormintele acestea și vedem mulțimea celor răposați, vederea celor de aici ne face,

cu voia sau fără voia noastră, să avem astfel de gânduri; iar o dată cu ele, să ne înălțăm de la cele pământești și să ne desprindem de dragostea ce-o avem pentru lucrurile din lumea aceasta. Dar nu vom fi stăpâniți numai de aceste gânduri, ci ne vom și grăbi spre patria noastră cea veșnică; vom primi de aici destulă mângâiere ca să ne pregătim și să ne rânduim toate lucrurile noastre pentru plecarea pe tărâmul celălalt, știind că tot ce lăsăm din lucrurile noastre aici pe pământ le lăsăm spre paguba noastră.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 498)

CINSTEA (cinstește-te pe tine însuți!)

„Pentru ce ceri slavă de la altul? Cinstește-te pe tine însuți și nimeni nu va putea să te necinstească. Dar dacă te necinstești pe tine însuți, nu vei fi cinstit chiar de te-ar cinsti toată lumea”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

CINSTEA (dorința de a fi cinstiți de oameni)

„Poate că te bucuri de cinste? Respinge-o, știind bine că aceasta te face datornic. Nimeni nu-ți dă cinste? Pentru aceasta încă trebuie a te bucura, căci Dumnezeu nu-ți va pune înaintea și acest păcat pe lângă celelalte, că te-ai bucurat de cinste.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 146)

„Măcar cu atâta te vei alege, că nu vei fi răspunzător de o mai mare pedeapsă. Căci cel ce nu este cinstit în viața aceasta, ba încă este disprețuit și nu se bucură de nici o considerație, ba încă este și batjocorit, dacă nu altceva, cel puțin cu aceasta se va folosi, anume că nu va fi răspunzător pentru că a fost cinstit de cei de o potrivă cu le. Dar, apoi, și altele multe câștigă: se umilește, nu cugetă niciodată lucruri mari de el, ba nici nu le voiește, și mai mult încă este cu băgare de seamă la sine însuși. Cel ce se bucură de multă cinste, pe lângă multele datorii ce le are, cade și în ușurință, și în slavă deșartă, și la urmă devine robul oamenilor, după care, stăpânirea aceasta sporind tot mai mult, este silit a face multe pe care nu le voiește. Deci, iubitorilor, știind că este mult mai bine pentru noi de a nu umbla după slavă și cinste, nici să nu le căutăm, ci chiar dacă ni se dau, să le respingem, să le aruncăm de la noi și să înăbușim pofta aceasta. Acestea sunt spuse atât

către stăpânitori cât și către cei stăpâniți. Tot sufletul care pofteste cinste și slavă, nu va vedea Împărăția cerurilor. Nu este acesta cuvântul meu și nici că grăiesc de la mine aceste vorbe, ci sunt ale Sfântului Duh. Nu vor vedea zic, chiar fapte bune de ar avea unii ca aceștia. *Și-au luat, zice, plata lor* (Matei 6, 5). Deci, cel ce își ia plata sa, cum va vedea Împărăția cerurilor?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 146-147)

CINSTIREA (lui Dumnezeu)

„Desigur că pe Dumnezeu Îl cinstește și cel ce îndeplinește poruncile Lui, însă cu atât mai mult Îl cinstește cel ce se înțelepțește prin credință; acela a ascultat de Dumnezeu și I s-a supus, pe când acesta a luat în sufletul său credința cuvenită despre El, și prin ea mai mult L-a slăvit și L-a admirat decât prin fapte. Lauda aceea este a celui ce a săvârșit fapte, pe când aceasta se raportează la Dumnezeu și pe El Îl slăvește, căci totul este al Său; unul ca acesta se laudă pentru că-și închipuie lucruri mari despre Dumnezeu, ceea ce se raportează la slava Lui.

De aceea zice Apostolul că credinciosul are laudă la Dumnezeu; și nu numai pentru aceasta, ci și pentru alt motiv. Credinciosul se laudă iarăși nu numai pentru că iubește cu adevărat pe Dumnezeu, ci și pentru că și el se bucură de dragoste și cinste din partea lui Dumnezeu. După cum el a iubit pe Dumnezeu prin faptul că și-a închipuit lucruri mari despre El (căci aceasta este dovadă de dragoste), tot așa și Dumnezeu l-a iubit, deși era răspunzător de mii de păcate, și nu numai că l-a scăpat de pedeapsă, ci încă l-a făcut și drept. Așadar are dreptul de a se lăuda, ca unul ce s-a învrednicit de atâta dragoste.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VIII, pp. 127-128*)

„Slava și cinstirea nu se aduc numai prin vorbe, de vreme ce și El nu ne-a făcut numai prin vorbe, ci și prin fapte. Tot așa și noi să-L cinstim prin fapte deși cinstea pe noi ne atinge, nu pe El, fiindcă El nu are nevoie de nimic din partea noastră, ci noi avem nevoie de El. Încât, dacă-l cinstim pe El, pe noi înșine ne-am cinstit. Că după cum cel ce deschide ochii spre a vedea lumina soarelui, lui singur îi folosește, admirând frumusețea acestui corp ceresc, iar soarelui nu i-a adus nici o mulțumire, fiindcă nu l-a făcut mai strălucitor decât era, tot așa, ba încă cu atât mai mult, cu Dumnezeu; căci cel ce admiră și cinstește pe Dumnezeu, pe sine se cinstește și se folosește foarte mult.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a IV-a, p. 52*)

CINSTIREA (aproapelui)

„Cine cinstește mai mult pe aproapele decât pe sine face ca și acela să-l cinstească, cercetându-se oarecum între ei, care va da cinstea mai întâi celuilalt.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 133)

CIRCUMCIZIUNEA

„Deși circumciziunea a fost dată de Dumnezeu, totuși fiindcă prin Evanghelie a fost desființată la timp, toate mijloacele le întrebuița Pavel spre a o dezrădăcina.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 23)

„În adevăr, faptul e cert, că cel ce se circumcide o face aceasta fiindcă se teme de lege; cel ce se teme de lege însă, nu va crede în puterea harului, iar cel ce nu crede, nu va câștiga nimic de la cel ce n-a crezut. Și însă o consideră de stăpână, apoi de ar contraveni chiar la cele mai mici ordinațiuni și pe cele mai mari le-ar păzi, el totuși cade sub blestem; supunându-se pe sine blestemului și respingând libertatea acordată de credință, cum se va putea mântui?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 98)

CITIREA (cărților sfinte)

„După cum foamea este semn al bune stări trupești, tot așa și râvna de auzirea cuvintelor dumnezeiești este dovada cea mare a sănătății voastre sufletești”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 56)

„După cum pofta de mâncare este nespus de mare semn de sănătate, tot așa și pofta după învățătura cea duhovnicească este dovada cea mai puternică a sănătății sufletești”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 409)

„Cine dintre voi, vă rog, atunci când este în casa sa, ia în mâinile sale cartea creștină, cercetându-i cuvintele, citind-o și meditănd-o cu grijă? Nimeni; ci cei mai mulți, ne aflăm ca grei și stingheri la acestea; sunt cărți la puțini. Încă nici cei ce au, nu se folosesc prea mult de ele, ci le păzesc cu

grijă în cabinetele lor, bine legate, sau puse în coperti, și nu sunt curioși decât pentru frumusețea copertei și pentru frumusețea literelor; căci să le citească ei nu-și fac nici cea mai mică grijă. În sfârșit, dacă ei cumpără cărți, o fac nu pentru a le citi, ci pentru a câștiga, mai ales a se mândri cu bibliotecile lor. Atât este de mare fastul pe care-l produce slava deșartă! Eu nu aud să spună nimeni că are un mare folos din citire sau vanitate, ci dimpotrivă, se slăvește citind cărțile scrise în aur.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXII, 1, p. 155)

„Precum hrana aceasta noi o pretindem în fiecare zi, tot așa pretindem ca și cuvintele credinței pururea să le cerem, pururea să ne hrănim cu ele, pururea să le rumegăm așa-zicând în noi, într-una vorbind de aceasta, pururea meditându-le, fiindcă au în ele nu orice fel de hrană.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 124)

„... cel ce vrea să dobândească această filosofie dumnezeiască, trebuie să studieze mult.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 35)

„Sunt iubitori de osteneală și iubitori de Hristos și le sunt dragi cărțile, că celui ce-i sunt dragi cărțile, adevărat i se cade să se cheme și de Hristos iubitor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 172)

CITIREA (cărților sfinte - folosul)

„... vom putea, chiar stând acasă, și după masă și înainte de masă, să luăm în mână cărțile dumnezeiești ca să scoatem din ele folos și să dăm sufletului hrană duhovnicească. După cum trupul are nevoie de hrană, tot așa și sufletul are nevoie de hrană duhovnicească și de zilnică reîmprospătare a cuvintelor dumnezeiești, pentru ca întărindu-se să poată rezista răzvrătirilor trupului și vrăjmașului, care se năpustește neconținut asupra noastră, ca să ne robească sufletul. De aceea și fericitul profet David a numit fericit pe acela care cugetă la legea Domnului ziua și noaptea (Ps., 1, 2); iar fericitul Moise, învățând pe poporul iudeu, îl dăscălea, zicând: *Și când mănânci și când bei și când te saturi, adu-ți aminte de Dumnezeuul tău!* (Deut., 8, 10)” (*Omilii la Facere*, omilia X, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

„De ne întărim așa în fiecare zi și prin citirea dumnezeieștilor cărți și prin ascultarea predicilor și prin convorbiri duhovnicești, vom putea fi și noi de nebiruit, vom face fără putere uneltirile diavolului și vom dobândi și

împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni a Domnului Iisus Hristos...”. (*Omilia la Facere*, omilia X, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 127)

„Așadar să ne ocupăm mintea cu aceste dumnezeiești învățături ca și noi să câștigăm cele mai mari daruri și ca și pe acela să-l putem birui și să atragem asupra noastră și mai mult ajutorul lui Dumnezeu. Făcând așa, vom avea spor în tot ce facem; cele grele vor fi ușoare, cele ce par a fi pline de tristețe vor lua sfârșit și nimic din cele prezente nu ne va putea întrista”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 165)

„Că grija de astfel de lucruri va aduce sufletului vostru un mare și mântuitor bine. Îngrijindu-ne de acestea vom putea să placem lui Dumnezeu; vom avea gurile noastre curate de ocări, de cuvinte de rușine și defăimări, pentru că cercetăm cuvinte duhovnicești; vom fi de temut și demonilor, pentru că limba este întrarmată cu astfel de cuvinte; în sfârșit vom atrage asupra noastră și mai mult harul lui Dumnezeu, pentru că privirea noastră va fi și mai pătrunzătoare. Că pentru asta ne-a dat Dumnezeu ochi, gură și auz, ca toate aceste mădulare să-I slujească Lui; să rostim cuvintele Lui, să facem poruncile Lui, să-I cântăm neîncetat imne, să-I înălțăm mulțumiri și prin toate aceste mădulare să ne curățim conștiința. După cum trupul ajunge mai sănătos când respiră aer curat, tot astfel și sufletul ajunge mai înțelept dacă este hrănit cu niște gânduri ca acestea. Nu vezi că și ochii trupului lăcrimează mereu dacă-i ținem la fum, dar dacă stăm la aer curat, în livezi, lângă izvoare, în grădini sunt mai pătrunzători și mai sănătoși? Tot așa și cu ochiul sufletului; dacă paște în livada cuvintelor duhovnicești va fi curat, limpede și ager; dar dacă umblă în fumul grijilor lumești va scoate nenumărate lacrimi și va plânge și acum pe pământ, dar și atunci pe lumea cealaltă”. (*Omilia la Matei*, omilia II, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 33-34)

„Monahii nu cântă numai și se roagă, ci și citesc. Privesc încântătoare pentru cei ce-i văd. După ce se termină slujba, unul ia în mâini pe Isaia și stă de vorbă cu el; altul vorbește cu apostolii; altul citește cărțile alcătuite de alții, filozofează despre Dumnezeu, despre univers, despre cele văzute, despre cele nevăzute, despre cele materiale, despre cele spirituale, despre nimicnicia vieții acesteia, despre măreția vieții viitoare.

Se hrănesc cu o hrană minunată; nu pun pe masa lor carne de vită, fiartă sau friptă, ci cuvintele lui Dumnezeu mai dulci decât mierea și fagurele (Ps., 18, 11), miere minunată și cu mult mai bună decât mierea cea veche cu care se hrănea în pustie Ioan Botezătorul. Mierea aceasta n-o adună

din flori niște albine sălbatice, nici n-o depun în stupi după ce o fac bună la gust cu rouă, ci o pregătește harul Sfântului Duh, care în loc să o mai depună în căsuțe de ceară, în faguri și în stupi, o depune în sufletele sfinților, ca, acela care voiește, să o poată mânca neconținut și în toată voia. Monahii, imitând și ei aceste albine, zboară în jurul fagurilor cărților sfinte și culeg din ele multă plăcere. Iar dacă vrei să cunoști dulceața mănării lor, apropiete de ei și vei vedea ce lucruri plăcute și bune la gust, ce lucruri de mireasmă duhovnicească ies din gurile lor”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

„Când vede diavolul săpată legea lui Dumnezeu într-un suflet, și că inima este masa pe care este scrisă, el nu îndrăznește să meargă mai înainte. Atunci când edictele regelui, nesăpate pe o coloană de bronz, ci imprimate într-un suflet evlavios prin Duhul Sfânt, fac să strălucească în afară frumusețea lor și lumina lor, nu pot fi privite în față, el întoarce spatele și fuge imediat; nimic nu este așa de grozav diavolului, și nu alungă mai iute gândurile care le inspiră el, ca un suflet care meditează legea lui Dumnezeu, și care rămâne mereu aplecat asupra acestei fântâni. Nici un necaz, oricât de grav ar fi, nu va putea să-l tulbure, nici un progres nu-l va putea umfla, nici să se mândrească; ci în mijlocul furtunilor și al viforului, el se va bucura de un mare calm.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia III, 1, pp. 16-17)

„Cel ce știe cuvintele cele sănătoase, niciodată nu se îmbolnăvește.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 186)

„... monahul vorbește cu profeții, că își împodobește sufletul cu înțelepciunea lui Pavel, că trece neconținut de la Moise la Isaia, de la Isaia la Ioan, de la acesta la altul (...) Și se știe că sufletul ni se formează după sufletul celor cu care stăm neconținut de vorbă. Prin urmare, monahul își formează sufletul după sufletul apostolilor și al profeților.” (*Comparație între împărat și monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, 2, p. 247)

„Nu te veselește beția, ci rugăciunea duhovnicească! Nu vinul, ci cuvântul de învățătură! Vinul aduce furtună, iar cuvântul, liniște: unul tulbură, altul alungă tulburarea; unul întunecă mintea, altul o luminează pe cea întunecată; unul aduce necazuri ce nu erau, altul le alungă pe cele ce sunt. Nimic nu aduce atâta bucurie și veselie precum cuvântul de învățătură, care ne îndeamnă să disprețuim lucrurile acestei lumi, să dorim cele viitoare, să nu socotim având trăinicie nimic din cele omenești, nici bogăția, nici

puterea, nici onorurile, nici mulțimea slugilor.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 10-11)

„Să ne îngrijim dar a ne dobândi dumnezeieștile Scripturi, ca să nu poată diavolul să ne rănească de moarte! Să nu adunăm aur, îngropându-l în pământ, ci să ne adunăm cărți duhovnicești. Aurul, atunci când se înmulțește, uneltește împotriva stăpânilor lui; cărțile însă, când se înmulțesc, aduc mare folos celor ce le au.

După cum au mare siguranță cei ce locuiesc într-o casă în care sunt depozitate armele împărătești, chiar de nu se folosește nimeni de ele, că nu îndrăznesc să atace casa aceia nici hoții, nici spărgătorii, nici alt răufăcător, tot așa și casa în care se găsesc cărți duhovnicești; acestea izgonesc dintr-însa toată lucrarea diavolească și sunt pentru cei ce locuiesc în ea puternic îndemn de virtute. Chiar numai vederea cărților ne face mai trândavi în a lucra păcatului.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 71-72)

„Să avem în casă cărți duhovnicești. Atunci când le citim, îndepărtăm de la noi lucrarea diavolului, suntem mângâiați sufletește și prindem curaj ca să mergem pe calea virtuții.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 364)

CLEVETIREA (îndreptată asupra celor virtuoși)

„Că nici nu-i cu putință ca toți oamenii să vorbească de bine pe cei care duc o viață virtuoasă”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 182-183)

CLEVETIREA (manifestarea ei)

„Și ceea ce este culmea ridicolului la acești oameni care, lăsând la o parte treburile lor, se ocupă pe acela să nu spună nimănui, cu atât mai mult ar trebui să nu spui tu cel dintâi. E o taină pe care trebuie s-o păzești: tu o dai la lumină și-ai voi, în fine, ca să nu fie aflată. Dacă tu voiești ca nimeni altul să n-o știe, nu spune nimic tu însuși; dar când tu n-ai știut să păzești taina, în zadar voiești să faci pe alții să ție ascuns ceea ce tu îi încredințezi. Dar a vorbi de rău e plăcut, ziceți voi; din contră, e plăcut a nu vorbi de rău. Acela care clevetește în continuu este neliniștit, el bănuiește, se teme, se căiește, își mușcă limba,

tremurând ca nu cumva cuvintele sale să fie auzite și să aducă mare pericol pentru el.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 63)

„Iubiților, să fugim de grăirea de rău, căci nu este alt păcat mai cumplit și mai ușor de făcut decât acesta. Pentru care pricină? Pentru că se face mai repede decât altă călcare de lege și răpește degrabă pe cel ce nu ia aminte. Celelalte păcate au trebuință de vreme, de cheltuială, de răbdare, de ajutători și de multe ori cu îndelungarea vremii nu se mai fac. De pildă: Voiește cineva să omoare, voiește cineva să fure, sau să nedreptățească? Dar trebuie să lucreze mult, și zăbovind, i s-a potolit mânia, s-a depărtat de la el pornirea cea rea, i s-a stricat scopul lui cel rău și n-a mai dus la sfatul lui lucrarea. La grăirea de rău nu este așa. Căci de nu vom fi foarte treji, iute ne răpește. Și ca să grăim de rău nu este nevoie nici de vreme, nici de răbdare, nici de cheltuială, nici de vreo altă lucrare, ci de ajuns este numai a voi și îndată voința s-a făcut lucrare, căci numai limba este aceea ce slujește. Și răul acesta se răspândește iute, înconjurându-ne cu lesnire, iar osânda și pedeapsa sunt cumplite.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 104)

CLEVETIREA (gravitatea)

„Nu a vătămat niciodată atât de mult cel ce a mâncat trup omenesc, pe cât a vătămat cel ce a înfipt mușcăturile lui în sufletul altuia; căci pe cât sufletul e mai respectat decât corpul, pe atât și mușcătura lui e mai grozavă. *Vedeți să nu vă nimiciți unul pe altul.* Acestea le zice, pentru că discordia și lupta sunt fapte destructive și nimicitoare atât pentru cei ce le introduc, cât și pentru cei ce le primesc; aceste fapte sfâșie totul, mai rău chiar de cum sfâșie molia hainele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 109)

„Suntem gata totdeauna de a acuza, suntem pregătiți în orice timp de a învinovăți. Chiar dacă nu ni s-ar cășuna alt rău, aceasta numai ar fi de ajuns a ne pierde și a ne duce în gheenă, aceasta ne împresoară de mii de rele. Și ca să afli că este așa, ascultă ce spune Proorocul: *Șezând împotriva fratelui tău, zice, ai clevetit* (Ps., 49, 21). *Dar nu eu, zici tu, ci acela a grăit.* Dar dacă tu nu ai fi vorbit, altul n-ar fi auzit, sau și de ar fi auzit, n-ai fi fost tu cauza păcatului. Trebuie de a dosi și a acoperi defectele aproapelui, pe când tu le trâmbițezi sub pretext de iubire de adevăr. Nu ești acuzator, ci

flencănitor, bârfitor, nebun. Privește câte rele izvorăsc de aici. Mâinii pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXI, p. 263)

„Urât obicei, într-adevăr, urât obicei să-i învinuiești numai pe frați, și să nu te îngrijești de îndreptarea lor! Să dai pe față păcatele celor păcătoși, și să nu-i vindecî”. (*Către iudei*, cuv. VIII, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 391)

„Clevetirea mănâncă carnea fratelui, ea sfâșie carnea aproapelui. Și, pentru aceasta, Sfântul Pavel ne înspăimântă, zicând: *Iar dacă vă mușcați unii pe alții și vă mușcați, luați seama să nu fiți nimiciți unii de către alții* (Gal., 5, 15). Tu n-ai înfipt dinții în carne, dar clevetirea ta s-a înfipt în suflete, le-ai rănit și le-ai încărcat de mii de nenorociri, pe al tău însuși, pe al aceluia care te ascultă și multe altele: căci pe acel care te aude clevetind nu l-ai făcut mai rău după cum era? Și chiar de ar fi păcătos, el va păcătui mai ușor încă, de îndată ce și-a întâlnit tovarășul; e drept, păcatele altuia îi vor da semeție și mândrie și va căpăta o prea mare încredere în sine.

Mai mult încă, tu ai rănit toată Biserica, căci acei care te ascultă atribuie greșelile de care vorbești nu unui singur membru, ci întregului popor creștin; necredincioșii nu vor zice că unul sau altul este un nerușinat și un desfrânat, ci vor urmări cu clevetirile lor pe toți creștinii. Astfel se dă ocazie de a blestema pe Domnul: căci dacă trăim cu sfințenie, numele lui Dumnezeu este lăudat, dar dacă păcătuim, este blasfemiât și batjocorit. Tu acoperi de rușine pe acela căruia îi dai pe față păcatul și, astfel, îl faci mai nerușinat și-ți capeți un dușman. În fine, meriți să fii pedepsit, fiindcă te ocupi cu lucruri care nu te privesc deloc. Să nu-mi zici, eu sunt un vorbitor de rău, dacă mint; dar dacă spun adevărul, nu merit acest nume. Căci a vorbi de rău pe altul, chiar fără să minți, este o greșală; fariseul nu spunea decât adevărul, când arunca atâtea învinuiri asupra vameșului, și totuși aceasta nu-i folosi la nimic.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 61-62)

„În momentul de a pronunța înfricoșătoarea sentință, Dumnezeu nu va privi numai felul greșelilor noastre, ci și judecățile ce vom fi făcut asupra greșelilor fraților noștri; pentru aceasta, ne-a îndemnat, zicând: *Nu judecați ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1), căci ceea ce atunci va mări desigur greșelile noastre, vrednice prin ele însele de pedeapsă, va fi judecata ce am făcut-o asupra fratelui nostru. Căci după cum umanitatea, blândețea, iertarea ridică greșelilor o parte din greutatea lor, tot astfel răutatea, cruzimea,

neiertarea adaugă păcatelor proprii o mai mare greutate.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 64)

„... am numit muște pe cei care vorbesc de rău pe alții și am arătat că pe bună dreptate îi numesc așa, căci după cum muștele se așază pe rănile și bubele altora, tot așa și cei ce vorbesc de rău pe alții mușcă din păcate străine și îmbolnăvesc cu aceasta pe cei cu care vorbesc; iar pe cei care nu fac acest lucru, pe cei care nu vorbesc de rău pe alții, i-am numit albine; ei nu răspândesc boli, ci fac faguri de mare evlavie, zburând în livada virtuții sfinților.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 6)

„Oamenii aceștia, care pururea se îngrijesc de cele străine, săvârșesc însă și o altă nebunie foarte mare. Dacă iarăși au iscodit ceva, îndată o spun altuia, dar opresc pe acesta cu asprime a mai spune cuiva, și tocmai prin aceasta dau a înțelege că ei au săvârșit ceva vrednic de prihănit. Căci, dacă tu dorești ca ceva să nu se mai spună, ar fi trebuit tu însuți mai întâi de toate să nu spui. Voiești tu ca ceva să nu fie cunoscut, atunci trebuie ca tu însuți să o faci mai întâi. Dar dacă tu însuți nu poți tăcea, în zadar îndemni pe alții la tăcere.

Dar poate tu vei zice: *Este foarte dulce și plăcut a defăima pe altul*. Dimpotrivă, a nu defăima este plăcut. Cine a defăimat pe altul, cade în încurcături, se teme de urmările cele rele, se căiește, și adeseori și-ar mușca limba; și tremură, ca nu cumva ceea ce a spus să îi aducă o mare primejdie și o cumplită daună. Dimpotrivă, cine stăpânește limba sa, este liber de toată această mâhnire și trăiește într-o liniște dulce. *De ai auzit ceva – zice înțeleptul Sirah, las-o să moară în tine; fii liniștit, nu vei crăpa din aceasta* (Sir. 19, 10). Ce vrea să zică aceasta: *Las-o să moară în tine?* Aceasta vrea să zică stârpește-o, îngroap-o, fă-o să nu mai iasă afară.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 87-88)

„Cine n-a grăit de rău pe altul pe ascuns (Matei 7, 1- 5)? Și, totuși, chiar Vechiul Testament poruncește ca aceia care săvârșesc acest păcat să fie osândiți la moarte.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 201-204)

„Să nu ne mușcăm și să nu ne mâncăm unii pe alții, căci cei ce mușcă cu cuvintele sunt mai răi decât cei ce mușcă cu dinții. Căci aceia cu dinții mușcă trupul, iar aceștia cu cuvintele mușcă sufletul, rănesc cinstea, făcând

rana nevindecată. Și va primi pedeapsă mai mare, cu cât mai cumplită este mușcarea. Și cel ce mușcă, adică grăitorul de rău, nu va scăpa de pedeapsă, fiindcă nu are pricină, dreaptă sau nedreaptă, a răutății sale. Celelalte păcate, cu toate că au pricini necuviincioase: curvarul își împlinește pofta, hoțul își ușurează lipsa, ucigașul de oameni își potolește mânia, dar grăitorul de rău nu poate aduce nici o pricină. Căci spune-mi: ce avuție de bani dobândește? Ce poftă își împlinește? Nici una din astea, ci grăirea de rău este o fiică a zavistiei, care nu are nici o pricină, nici dreaptă, nici nedreaptă. De aceea s-a lipsit de toată iertarea.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 97-98)

CLEVETIREA (paguba sufletească a celui ce zămislește clevetirea)

„... aceasta e o cursă a diavolului; că păcatul acesta al vorbitului de rău nu are nici o plăcere, ci numai pagubă. Omul care vorbește de rău strânge în sufletul său comoară rea. Dacă omul care are în el un germen de boală se îmbolnăvește el mai întâi, cu mult mai mult cel care strânge în el însuși răutatea, care e mai amară decât orice germen de boală, va suferi cele mai grele chinuri, pentru că își bagă în suflet o cumplită boală. Și se vede aceasta din cele ce scoate pe gură. Dacă pe ceilalți îi supără atâta vorbele lui, cu mult mai mult supără sufletul care le zămislește. Cel care vorbește de rău pe altul se pierde pe el însuși mai întâi, după cum cel care calcă pe foc se frige, cel care se izbește de oțel se vatămă, iar cel care lovește într-un cui sângerează”. (*Omilia la Matei*, omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 502-503)

„Nu trebuie să se întristeze cei care sunt vorbiți de rău, ci cei care vorbesc de rău. Pentru că cei care sunt vorbiți de rău nu vor trebui să dea socoteală pentru vorbele care s-au spus despre ei. Cei ce trebuie să se neliniștească și să tremure sunt oamenii care îi vorbesc de rău pe ceilalți, căci mai devreme sau mai târziu vor fi duși fără voia lor dinaintea tronului de judecată a lui Dumnezeu, unde vor da socoteală pentru spusele lor. De asemenea, cei care vorbesc de rău trebuie să se neliniștească și pentru cât anume din ce au spus este adevărat.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 252)

CLEVETIREA (ascultarea cuvintelor clevetitoare – gravitatea)

„Și nu numai să nu grăim de rău pe alții, și nici să ascultăm pe alții când grăiesc de rău, căci și pentru aceasta este pregătită vina și osânda mare. Fiindcă zice: *Auz deșert să nu primești* (Ieș., 23, 1). Și n-a zis *auz deșert să nu crezi*, ci nici să-l primești. Astupă-ți urechile oprind intrarea grăirii de rău și arată că tu cel ce auzi nu ești un vrăjmaș și potrivnic mai mic celui ce grăiește de rău, decât cel ce se prihănește și se grăiește de rău. Urmează Proorocului care zice: *Pe cel ce clevețea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit* (Ps., 100, 5). Nu a zis că *nu am crezut*, sau că *nu am primit cele grăite de el*, ci *l-am izgonit* ca pe un vrăjmaș și potrivnic.” (Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 102)

CLEVETIREA (atitudinea noastră la auzul clevetirilor ce ni se aduc)

„Așadar oamenii păcătoși sunt vrednici de milă, chiar dacă nici un om nu vorbește rău de ei. Dimpotrivă, vrednici de a fi invidiați sunt oamenii virtuoși, chiar dacă lumea îi disprețuiește. Pentru că atunci când omul are conștiință curată, oricâte valuri s-ar ridica asupra sa, el va ajunge negreșit la un port liniștit. Însă atunci când are pe conștiință fapte murdare, chiar dacă toate i-ar merge din plin și chiar dacă marea ar fi liniștită, în cele din urmă se va scufunda.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 252-253)

„Dar orice ni s-ar întâmpla, să nu se pese de vorbele celorlalți, ci de dreptatea din cuvintele lor. Așadar, dacă ne acuză cu dreptate, trebuie să plângem și să ne pocăim. Iar dacă ne acuză pe nedrept, trebuie pe aceia să-i plângem, iar pe noi să ne fericim, aducându-ne aminte de cuvintele Domnului: *Fericiți veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră* (Matei 5, 11). În asemenea împrejurări să nu vă întristați, ci să vă bucurați, pentru că veți primi multă răsplată în ceruri.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 258)

„Te-a clevetit pe tine cineva, numindu-te preadesfrânat sau desfrânat? Dacă acestea sunt adevărate, îndreptează-te, iar dacă sunt minciuni, râzi. De știi că ai întru tine din cele ce s-au zis, înțelepțește-te, iar de nu știi, defaimă-te. Dar mai ales nu râde, nici defăima, ci bucură-te și saltă după cuvântul Domnului, care ne poruncește asta. Căci zice: *Când vă vor ocări și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră mințind pentru Mine, bucurați-vă și vă*

veseliți, că plata voastră multă este în ceruri (Mt., 5,11) și iarăși: Bucurați-vă și vă veseliți când vor scoate numele voastre ca un rău din pricina Fiului Omului (Lc., 6, 22-23). Iar dacă cele zise vor fi adevărate și tu vei suferi cuvintele cu blândețe, vei suspina cu amar și-ți vei osândi greșalele tale, iar nu vei ocări împotriva și nu vei osândi, vei lua nu mai puțină plată de la cel dintâi.” (Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 127-128)

„Nu cuvintele în sine obișnuiesc să ne sălbăticească, ci petrecerea în vrajbă și aprinderea de ea. Căci de multe ori aceleași cuvinte auzindu-le de la prieteni, care glumesc, sau de la copiii cei mici, nu numai că nu pătimim nimic rău din auzirea lor, ci râdem și ne veselim de ele. Suntem așa pentru că nu le auzim cu minte stricată, nici cu suflet cuprins de mânie. Așa și de la vrăjmași de vei auzi oarecare cuvinte, nu vor putea să te vateme de vei lepăda vrajba și vei stinge mânia.” (Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 138)

„Ți-a zis cu vrăjmășie *preacurvar* și *hoț*, dar ce este aceasta? De zice adevărul, se îndreptățește pe sine, iar de zice minciună, râde și tu de dânsul, fă-te dar de acum întreg la minte și bun. Iar de nu știi nimic de cele ce te grăiește de rău, nu numai nu băga de seamă cele zise, ci te și bucură și te veselește, după cuvântul Domnului, care zice: *Când vă vor zice tot cuvântul rău, bucurați-vă, că plata voastră multă este în ceruri*, iar de te părăște cu adevărat, rabdă și tu cu smerenie cele ce se zic și să nu-i stai împotriva, să-l suduiești, ci să suspini și să lacrimezi cu amar pentru păcatele tale și vei afla iertăciune, pentru că ceea ce nu fac prietenii, o fac neprietenii cu răutate grăind, deși adevăruri grăiesc, că prietenii purtându-se cu momeli și nezcându-le acestea în față, spre mai mare umflătură ridică boala, iar dușmanii din vrăjmășie pornindu-se și păcatele muștrând de nevoie se pun la îndreptare și se face la noi vrajba poveste de mare folos; de aceea să nu zicem că cutare se luptă cu mine și mă îndeamnă să grăiesc cuvinte grozave și de ocară, ci noi suntem vinovați de aceste răutăți în toată vremea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 54-55)

CLEветIREA (să nu ne întristăm când suntem clevetiți)

„Te-a bârfit la alții? Ce-i asta, când știi că Dumnezeu este acela Care are să-ți ceară socoteală de faptele tale, și nu oamenii la care ai fost bârfit. Bârfitorul tău și-a adăugat lui și pricină de pedeapsă, ca să dea socoteală nu numai de păcatele lui, ci și de cele ce le-a spus despre tine. Pe tine te-a bârfit în fața oamenilor, el însă a fost bârfit în fața lui Dumnezeu”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 713)

„Noi, însă, deși ne împărtășim dintr-o astfel de masă, dintr-o astfel de hrană, ne înarmăm unii împotriva altora, în timp ce ar trebui să ne înarmăm împotriva diavolului, care luptă împotriva noastră a tuturor. De aceea, pe fiecare zi noi devenim tot mai slabi, pe când el tot mai tare și mai puternic. Noi nu ne îngrădim unii pe alții împotriva lui, ci cu acesta contra noastră, și sub un astfel de general noi ne aruncăm unii asupra altora, în timp ce ar trebui ca asupra lui să ne îndreptăm războiul. Acum însă, lăsându-l pe acesta, noi îndreptăm săgețile asupra fratelui nostru. *Și care săgeți?*, zici tu. Acelea țâșnite din limbă și din gură, fiindcă nu numai săgețile, ci și cuvintele ieșite din gura noastră pricinuiesc răni cu mult mai dureroase decât săgețile cele mai veninoase.

Și cum am putea să desființăm un asemenea război?, zici tu. Dacă vei pricepe că vorbind de rău pe fratele tău verși noroi din gura ta; dacă vei pricepe că tu defaimi pe cel ce este membru al lui Hristos, că sfâșii trupul tău, că tribunalul acela îngrozitor și nemitarnic va fi atunci mai amar pentru tine; dacă vei pricepe, în fine, că săgețile acelea nuucid pe cel rănit, ci pe cel ce le-a aruncat. Poate că te-a nedreptățit, pricinuindu-ți rele? Oftează în adâncul inimii, însă nu-l grăi de rău; plângi nu pentru nedreptatea ce ți-a făcut, ci pentru pierderea aceluia, precum și stăpânul tău Hristos l-a deplâns pe Iuda, nu pentru că El urma a fi răstignit, ci fiindcă acela Îl vânduse. Te-a batjocorit poate și te-a bârfit? Roagă pe Dumnezeu ca să-i fie milostiv. Este fratele tău, este membrul tău, Hristos i-a dezlegat aceleași dureri, la aceeași masă a fost chemat și el ca și tine. Vei zice poate: *Dar atunci mai mult mă necinstește. Atunci însă și plata ta va fi mai mare.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 146-147)

„Când cineva aude vorbindu-se de dânsul rele, dar el nu răsplătește cu rele, ci încă laudă pe clevetitorul său și-l admiră, de sigur că nu pe acela îl laudă, ci pe dânsul singur, căci — după cum am mai spus și altădată, clevetirile aduse contra celor de aproape ai noștri mai întâi se ating de

clevetitori.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 55)

„Când noi vorbim mii de rele de noi, și nu ne supărăm, iar dacă auzind pe alții grăindu-ne de rău ne tulburăm, aceasta nu mai este umilință, nu mai este mărturisire, ci fanfaronadă și slavă deșartă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 322)

„Cel care este vorbit de rău, nu numai că nu va fi nedreptățit, dar va primi și o mare răsplată. Nu acesta este vrednic de pedeapsă - bineînțeles, dacă nu a pricinuit el însuși vorbele rele care s-au iscat, despre el —, ci acela care îl vorbește de rău.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 235)

„Sau poate dușmanul tău are dreptate în ceea ce zice? Atunci vei dobândi aceeași răsplată, dacă rabzi cu smerenie cuvintele lui, dacă nu-l înjuri și nu-l jignești, ci oftezi cu amărăciune și te pocăiești din toată inima pentru păcatele tale. Căci de multe ori, mai mult bine ne fac dușmanii cu vorbele lor grele, decât prietenii noștri cu laudele lor. Căci prietenii, fie din dragoste, fie ca să ne lingusească, nu ne spun adevărul și în felul acesta, defectele noastre sporesc. Pe când dușmanii, deși sunt îndemnați de răutatea lor, atunci când ne acuză pentru greșelile noastre, ne obligă să ne îndreptăm — bineînțeles, dacă avem bunăvoință —, și în felul acesta, dușmănia lor se face pricina binelui nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 244)

„Nu trebuie să ne intereseze părerea celor mulți și răi, ci a celor buni și puținii.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 373)

„Pe cât nu ne folosesc prietenii când ne laudă, pe atât ne folosesc vrăjmașii când ne grăiesc de rău. De multe ori prietenii ne linguesc, acoperindu-ne păcatele, pe când vrăjmașii ni le aduc în față. Și de vreme ce din pricina iubirii de sine nu ne vedem păcatele noastre, aceia, vrăjmășindu-ne și înfruntându-ne, de multe ori le văd mai cu de-amănuntul decât noi și astfel vrăjmășia lor ni se face pricină de mare folos. Nu numai că aceia ni le aduc aminte să le cunoaștem, ci ne caută să le și lepădăm pe urmă, că de te va ocări vrăjmașul cu un păcat, care știi că este în tine, auzindu-l, nu numai că nu trebuie să-l ocărăști, ci cu atât mai mult de nevoie este a suspina cu amar și rugându-te lui Dumnezeu, îndată vei lepăda acel păcat. Și oare ce lucru poate fi mai fericit decât acesta? Și ce este mai lesnicios decât scăparea

de păcate?” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 128)

CLEVETIREA (urmările pierzătoare ale clevetirii)

„Când trâmbițezi păcatele fratelui, îl faci nu numai mai nerușinat și mai trândav de a se întoarce la virtute, dar îi faci mai trândavi și pe cei care te aud și-i împingi spre nebunească mândrie. Nu numai atât! Mai faci să fie hulit și Dumnezeu! Și știe toată lumea câtă pedeapsă vine peste cei care ajung altora pricină de poticnire”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 370)

„Dacă-i bârfești pe alții, iute vei cădea și tu în aceleași curse.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 176)

„Bârfitorul, mai întâi pe dânsul se necinstește și după aceea necinstește pe cel dușmănit, sau că poate nici n-a putut să-l necinstească, și pe când acela pleacă urât și disprețuit de toți, acesta este încă mai mult iubit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 55)

„Căci cel clevetit nu a fost vătămat cu nimic. Ci cele grăite despre el de vor fi minciuni, plată va lua, iar de vor fi adevărate, nici așa nu pătimește nici o vătămare de la grăirea ta de rău. Căci Judecătorul nu va hotărî pentru el luându-se după ocară ta. Și ca să zic ceva mai minunat, de va suferi cu bucurie hula, mare folos va dobândi, precum a dobândit vameșul. Iar cel ce grăiește de rău, deși mincinoase sau adevărate de vor fi cele grăite de el, foarte mult se va păgubi. Și nu mai este trebuință de a dovedi aceasta. Și cum că deși va grăi lucruri adevărate, mai grea își face lui judecata, arătat este tuturor, căci în loc să acopere nevoile și păcatele aproapelui le descoperă și le publică la toți, făcându-se pricinuitor de sminteli. Și dacă cineva va sminti numai pe unul va lua pedeapsă mare, atunci cel ce smintește mulți cu vestea cea rea, câtă pedeapsă nu va suferi? Fariseul nu mințea, ci grăia adevărul, numind păcătos pe vameș, dar însă a fost pedepsit.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 103-104)

„Căci tu, prin clewetirea aproapelui tău, ai făcut mai rău pe cel ce te-a ascultat; de este el un păcătos, acum va fi mai îndrăzneț, căci cunoaște un tovarăș al păcatului său; de este el un drept, acum ușor se va amăgi întru mândrie și prin păcatul altora va fi împins a cugeta lucruri înalte despre sine. Tu ești vinovat încă și prin aceea că numele lui Dumnezeu se hulește; căci precum prin vederea faptelor celor bune numele lui Dumnezeu se cinstește, așa prin descoperirea păcatelor El se defaimă și se necinstește. Pe lângă aceasta, pe omul pe care îl defaimi, prin defăimarea ta l-ai făcut mai fără de rușine și totodată mai învrăjmășit asupra ta. Să nu-mi zică nimeni că numai când ar vorbi cineva neadevărul despre aproapele său, atunci l-ar defăima, iară nu când vorbește adevărul. Nu, nu este așa; căci și aceea este o călcare de lege, când cineva vorbește asupra aproapelui ceva de rău, care este adevărat. Fără îndoială și fariseul acela numai adevăr a vorbit despre vameșul, și totuși aceasta nu i-a ajutat, iar toate faptele lui cele bune au fost zadarnice.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 85-86)

CLEWETIREA (remedii)

„Dacă avem o viață mai strălucitoare decât soarele, poate să ne vorbească de rău oricine pofteste; că nu ne întristăm când suntem vorbiți de rău, ci când pe bună dreptate suntem vorbiți de rău. Dacă suntem păcătoși, suntem cei mai ticăloși oameni, chiar dacă nimeni nu ne vorbește de rău; dar dacă suntem virtuoși suntem cei mai de invidiat, chiar dacă întreaga lume ne-ar vorbi de rău; și vom atrage spre noi pe toți cei care vor să se mântuiască, că aceștia nu se vor uita la defăimarea celor răi, ci la virtutea vieții noastre. De-ar fi cu zecile de mii mai bârfitori decât glasul oricărei trâmbițe, iar viața noastră curată mai luminoasă chiar decât lumina”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 188-189)

„... dacă suntem curați și făcători de pace, dacă nu răspundem cu ocări când suntem vorbiți de rău, ci chiar ne bucurăm, ei bine atunci, ca și cum am face minuni, vom atrage spre noi pe toți cei ce ne văd. Toți vor veni cu drag la noi, de-ar fi fiare, demoni, orice. Dacă totuși ar fi unii care să te vorbească de rău, deloc să nu te tulburi, chiar de-ai vedea că te ocărăsc în piața publică. Nu te tulbura, cercetează-le conștiința și vei vedea că, în adâncul sufletului lor te aplaudă, te admiră și-ți împletesc nenumărate laude. Gândește-te cât de mult lăuda Nabucodonosor pe tinerii din cuptorul cel de foc, deși le era dușman și potrivnic; da, când a văzut că tinerii rămân cu fruntea sus și neînduplecați, îi laudă și-i încununează, nu pentru altă pricină,

ci pentru că n-au ascultat de el și au ascultat de legea lui Dumnezeu (Dan. 3, 28-29)”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 189)

„Luminează, dar, lumea cu viața ta și nu te sinchisi de cei ce te vorbesc de rău! Nu-i cu putință, da, nu-i cu putință să nu aibă mulți dușmani omul care săvârșește virtutea! Dar asta nu-l supără pe omul virtuos; că unele ca acestea îl fac și mai strălucit.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, să urmărim un singur lucru: să ne chivernisim cu toată grija viața noastră. Făcând așa, vom duce și pe cei ce stau în întuneric la viața cea de dincolo. Atât de mare este puterea acestei lumini că. Nu luminează numai aici pe pământ, ci și dincolo, însoțind pe cei ce o urmează. Când oamenii vor vedea că disprețuim toate cele din lume și ne pregătim pentru viața viitoare, faptele noastre îi vor convinge înaintea cuvântului nostru”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 189)

„Să nu facem rău semenului nostru nici cu cuvântul, nici cu fapta. Hristos n-a spus: *Dacă-l vei vorbi de rău și-l vei duce în fata judecății*, ci atât: *Dacă-l vei vorbi de rău sau chiar în tine însuși, și atunci vei primi cea mai cumplită pedeapsă*. Chiar dacă este adevărat ceea ce spui, chiar dacă le spui fiind convins de adevărul spuselor tale, și atunci vei fi pedepsit! Dumnezeu te va pedepsi nu pentru cele săvârșite de cel grăit de rău, ci pentru cele ce tu le-ai grăit despre el! Că *cu cuvintele tale te vei osândi*, a spus Hristos. N-ai auzit că și fariseul, când a vorbit de rău pe vameș, a spus adevărul, a vorbit de păcate cunoscute de toată lumea, n-a dat la iveală păcatele tănuite ale vameșului și totuși a primit cea mai mare pedeapsă? Dacă nu trebuie să judecăm și să osândim păcatele altora, pe care le știe toată lumea, cu mult mai mult păcatele de care nu suntem siguri”. (*Omilia la Matei*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 504)

„Dar poate voiești a-ți răzbuna asupra aceluia? Apoi iată cum a poruncit Pavel a ne răzbuna asupra celor ce ne-au supărat: *De flămânzește vrăjmașul tău, dă-i lui pâine, de însetează, adapă-l pe el* (Rom. 12, 20). Și dacă nu faci așa, ci numai cât îi întinzi curse, apoi atunci singur îți împingi sulița în tine. Pentru orice ar vorbi acela de rău, tu răsplătește-l cu laude, căci așa vei putea să-ți răzbuni și asupra lui, în același timp și pe tine te vei scăpa de multe bănuieli. Cel ce se supără când aude vorbindu-se rău de dânsul, pare că suferă aceasta de la cugetul său care-l muștră, pe când cel ce râde de cele vorbite, prin aceasta dă cea mai mare dovadă că el nimic rău nu cunoaște într-însul. Deci fiindcă prin aceasta tu nu folosești nici pe cel ce te

aude, nici pe tine, și nici pe cel defăimat de tine, și singur îți împingi sulița în tine, apoi măcar prin aceasta fă-te mai înțelept. Ar fi trebuit, firește, ca să te încredințezi de la Împărăția Cerurilor și de la poruncile lui Dumnezeu, însă fiindcă stai cu nepăsare, și muști ca o fiară sălbatică, cel puțin de aici te învață, ca astfel cumițit fiind prin aceste cuvinte, să poți a-ți rândui viața numai după poruncile lui Dumnezeu, și astfel făcându-se mai presus de orice patimă, omenească, se învrednicești de bunătățile cele cerești.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 476)

„Ai auzit un om lăudat fie de bărbați, fie de femei? Alătură-te și tu la acele laude, căci cu chipul acesta și pe tine te vei lăuda. Iar dacă tu poate ai voit să dobori lauda aceea, apoi mai înainte de toate te-ai grăit pe tine de rău, căpătând ascultătorii părere rea despre tine, în același timp și pe acela l-ai ridicat încă mai mult. Când auzi că-l laudă, fă-te și tu tovarăș al acelor laude: dacă nu cu viața și cu faptele, cel puțin să te bucuri de binele aceluia. L-a lăudat cutare? Laudă-l și tu, și tot astfel te va lăuda și pe tine acesta, ca bun și blând. Să nu te temi că cu laudele altuia vei înjosi pe ale tale - căci aceasta se întâmplă numai cu prihămirile. Că iubitor de prigonire este neamul nostru omenesc, și când te aude cineva defăimând pe un altul, el tocmai că întinde laudele și mai mult, voind prin aceasta a te lovi; iar pe cel ce defăima îl grăiește de rău atât el întru sine, cât și către alții.

Ai văzut la câte rele ne facem noi înșine pricina relelor? Cum pierdem și împrăștiem turma?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVII, p. 244)

„Când ai voi să grăiești de rău pe cineva, fiind tu cu purtări bune, mai întâi gândește-te la viața ta cea de dinainte, precum și la nesiguranța viitorului, și oprește-ți furia. Chiar dacă din anii cei dintâi ai copilăriei vei fi viețuit în fapte bune, totuși pe viitor ai putea face multe păcate. Iar dacă poate nu vei avea, după cum crezi, gândește-te că aceasta nu va fi din propria virtute, ci prin harul lui Dumnezeu, căi, dacă nu i-ar fi chemat pe strămoșii tăi la credință, și tu ai fi acum necredincios.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 176)

„Să punem dar ușă și zăvor gurii, căci de la flecăreli izvorăsc mii de rele, precum case stricate, prietenii rupte și alte mii de păcate. Nu cerceta deci pe aproapele tău, omule! Dar poate că ești guraliv, poate că ai acest cusur? Ei! Atunci vorbește de cele ale tale lui Dumnezeu cât de mult, și

atunci cusurul tău nu se va mai numi cusur, ci o calitate bună. Vorbește de cele ale tale către prieteni, către cei mai buni prieteni ai tăi, zic: către cei buni și drepti, și aceștia se vor ruga lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor tale. Dacă tu spui de cele ale altora, nu te folosești cu nimic, nu câștigi nimic, ci încă pierzi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXI, p. 264)

„Căci ce iertare vom îndrăzni să nădăjduim și ce răsplată, dacă noi cercetăm cu atâta curiozitatea greșelile altuia, când noi nu ne gândim la ale noastre?” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 63)

„Te sfătuiesc mai ales să nu suferi ca cineva să clevetească înaintea ta; și dacă câteodată primești oarecare cuvinte clevetitoare, înghite-le, ucide-le, dă-le uitării, pentru a fi asemenea aceluia care nu le-au auzit și de a petrece astfel viața fără tulburare și fără neliniște. Dacă vorbitorii de rău știu că tu îi condamnă mai mult decât victimele lor, vor pierde obiceiul lor rău, se vor îndrepta, ei îți vor mulțumi, te vor primi ca mântuitor și binefăcător: căci, după cum a vorbi de bine pe cineva, a-l lăuda, este o probă de prietenie, a vorbi de rău, a calomnia, este un izvor de dușmănie, de ură și obiectul discordiei. Noi avem atât de puțină pază pentru greșelile noastre, pentru că suntem preocupați fără încetare a căuta pe ale altora; căci vorbitorul de rău, care totdeauna pândește năravurile aproapelui, nu are timp de a se gândi la ale sale, pentru că cheltuiește toată silința sa pentru această curiozitate deșartă și la el domnește neregula. Să ne ajungă a face oarecare înaintări întrebuițând timpul ce avem liber pentru cercetarea propriilor noastre păcate! Dar dacă tu nu te gândești decât la păcatele aproapelui, când vei putea să te gândești la ale tale? Să fugim, dar, de clevetire, căci aceasta e prăpastia în fundul căreia diavolul ne întinde cursele sale. El voiește să ne facă nepăsători, ca să încarce mai mult conștiința noastră și să ne atragă în acest urât obicei; și nu numai că nu ne dăm seama de cuvintele rele spuse de noi, dar mărim greșelile noastre, lipsindu-ne de orice iertare, căci cel care cercetează cu răutate faptele altuia, acela nu va dobândi iertare pentru ale sale.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 63-64)

„Dar tocmai aceasta este pricina tuturor relelor, că noi călcările de lege ale altora le urmărim cu cea mai mare amănunțime, iar pe ale noastre le trecem cu vederea cu un pogorământ foarte mare. Și totuși noi trebuie să urmărim dimpotrivă. Noi pururea trebuie să ținem în minte păcatele noastre, iar nelegiuirile altora niciodată să nu le pomenim.” (*Cuvânt la Duminica a 5-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 79)

„Dar poate tu voiești să îmbunătățești pe fratele tău, văzându-i păcatele lui. Iată, dacă tu voiești aceasta, atunci plânge, cere de la Dumnezeu ajutorul lui, ia pe fratele tău la o parte, sfătuiește-l îndeosebi, povățuiește-l, mângâie-l. arată păcătosului că tu îl iubești, dovedește-i că numai din îngrijire pentru dânsul și pentru că voiești binele lui, iară nu spre a-l rușina, pomenești păcatele lui. Arată-i cea mai mare dragoste și prietenie, fără să te rușinezi a face toate, dacă ținta ta este de a-l face mai bun. Așa fac adeseori doctorii, care măgulesc pe bolnavii cei nesupuși, spre a-i îndemna să primească doctoriile cele vindecătoare. Fă și tu așa și arată preotului rănile aproapelui tău. Aceasta înseamnă a te îngriji de dânsul și a te interesa de îmbunătățirea lui.

Dar sfătuirea mea nu privește numai pe aceia care vorbesc rău de alții, ci și pe aceia care aud niște asemenea vorbe. Pe aceștia din urmă îi sfătuiesc eu aș astupa urechile și a urma psalmistului, care zice: *Urât-am pe cel ce grăiește rău în ascuns despre aproapele său* (Ps., 100, 5). Voiește cineva să-ți spună ceva despre altul, zi-i: dacă voiești să lauzi pe cineva cu bucurie, voi pleca urechea mea. Iară de voiești să vorbești rău despre cineva, eu voi astupa urechile mele la vorbele tale. Căci ce-mi va folosi mie a afla că acesta sau acela este un păcătos? Mai zi defăimătorului: *Pentru noi înșine trebuie să ne îngrijim, cum am putea să dăm seamă de păcatele noastre și să întoarcem grija la cercetarea propriei noastre vieți*. Căci cu ce ne-am putea noi dezvinovați și afla iertare, când noi nu ne îngrijim de treburile noastre proprii, dar ne ocupăm așa de mult cu cele străine? Este necuviincios când cineva trece pe lângă o casă, a se uita înăuntru cu curiozitate, iscodind ce se face acolo. Dar încă mai necuviincios și mai nemoral este a iscodi viața și purtarea altor oameni.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 86-87)

„... înainte de toate, trebuie să te ferești a asculta pe cel ce vorbește rău de aproapele tău. Iară dacă ai auzit ceva asemenea, îngroap-o, omoar-o în tine, dă-o uitării, ca să fie ca și cum nu ai fi auzit-o. atunci vei putea să petreci o viață liniștită, pașnică. Dacă defăimătorii vor vedea că disprețul nostru îi ajunge mai degrabă pe dâșii decât pe cei defăimați, atunci ei curând se vor lăsa de obiceiul lor cel rău, iar pe viitor vor grăi bine despre aproapele; iară despre noi vor spune cu laudă că suntem mântuitorii și binefăcătorii lor.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 88)

„Vorbirea de rău sau osândirea este o altă patimă înfricoșătoare. Celui care vrea să-ți vorbească despre alții să-i spui: *Dacă vrei să lauzi pe cineva, îmi voi deschide urechile. Însă dacă vrei să-l vorbești de rău, mi le închid. Primesc doar parfumuri și miresme, nu duhori și mizerie. Ce voi câștiga dacă aflu cum cutare este rău? Dimpotrivă, mă voi vătăma nespus. Să ne uităm la ale noastre, să ne interesăm de păcatele și greșelile făcute de noi. Ce răspuns vom da lui Dumnezeu și ce milostenie Îi vom cere, atâta vreme cât ne preocupăm plini de curiozitate cu lucruri străine, iar la ale noastre nici nu ne gândim? Să arătăm interes și grijă pentru viața noastră. Preocuparea cu viețile altora dovedește josnicie și necuviință. E ca și cum am trece prin fața unei case străine și am privi indiscret înlăuntru, ca să vedem ce fac stăpânii casei.*

Dacă vezi cum un om stă într-o baltă cu murdărie și mestecă în ea umplând astfel aerul cu duhoare, nu-i vei face observație? Ei, așa să faci și cu cei care îi osândesc sau bârfesc pe alții. Și să te gândești că mizeria din baltă nu lovește atât de mult în nas, cât lovește în suflet povestirile murdare despre viața altora.

Fii cu luare-aminte, deci, la cuvintele tale! Nu vorbi de rău, ca să nu te pângărești. Nu mesteca în balta cu murdării; fă cununi din trandafiri, toporași și alte flori. Nu băga în gură bălegar; gustă din licoarea dulce a florilor, ca albina, și fă miere din ea. Să fii cu toți politicoș, dulce la vorbă, blând, primitiv. despre nici un om să nu-ți scape vreun cuvânt urât. În felul acesta toți te vor iubi. Dar și în ziua Judecării Domnul te va afla curat și nepătat. Căci dacă vom da socoteală pentru orice cuvânt de prisos, cu atât mai mult vom răspunde pentru vorbele noastre urâte.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 43-44)

„V-am învățat că nu se cuvine a vorbi de rău unul pe altul, și v-am dat voie la o vorbire de rău fără primejdie, adică v-am sfătuit să vorbiți de rău păcatele voastre, iar nu să iscodiți cele străine. Și v-am adus în față pe sfinți, care se prihăneau pe ei înșiși, iar nu pe ceilalți.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavoli ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 10)

„Voiești să prihănești? Îți voi da ție materie folositoare. Voiești să grăiești de rău? Grăiește de rău păcatele tale. Căci zice: *Spune tu întâi păcatele tale ca să te îndreptezi* (Is., 43, 26). Ai văzut grăire de rău îndreptătită, care aduce laudă și cunună? Și iarăși: *Dreptul singur este pârâșul său de la întâiul cuvânt* (Pilde 18, 17). Al său, nu al altuia. De te vei

face pârâș și grăitor de rău al altuia, te vei pedepsi, iar de te vei face al tău, te vei încununa. Și ca să cunoști ce lucru mare și bun este a-și prihăni cineva greșelile sale, auzi că *dreptul singur este pârâșul său de la întâiul cuvânt*. Dar dacă este drept, cum este și pârâș? Și de este pârâș, cum este drept? Dreptul nu este vinovat pârîi și grăirii de rău, dar s-a zis așa ca să știi că, dacă cineva va fi păcătos, dar se va pârî și-și va prihăni păcatele sale, se face drept prin învinuirea sa. Dar ce înseamnă *de la întâiul cuvânt*? Ia aminte cu dinadinsul. La tribunale judecata se face în două părți, fiindcă unii trag la judecată pe alții, iar alții singuri se trag; unii pârăsc, alții se pârăsc; unii sunt vinovați, iar alții nevinovați. Și în partea cea dintâi a judecății dă cuvântul celui ce pârăște, celui ce este nevinovat. Dar aici este invers, tu cel ce ești vinovat răpește mai întâi cuvântul, ca să te faci vinovat. Nu aștepta pe pârâșul tău, dacă ești dintre cei vinovați. Ci mai înainte de a auzi de la acela pâra, prihănește tu cele greșite de tine.”(*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 98-99)

„Să fugim de boala aceasta cu multă luare aminte. Iar răutățile altora să le acoperim și să nu le vădim, ci să sfătuim pe cei ce greșesc, precum zice Domnul: *De-ți va greși ție fratele tău, mergi de-l muștră pe el între tine și el singur* (Mt., 18, 15), căci muștrările care se fac așa mai lesne aduc vindecarea. Să nu mușcăm sau să descoperim rănile cele străine, asemănându-ne muștelor, ci să urmărim albinelor. Muștele se pun pe răni și mușcă, iar albinele zboară peste flori. De aceea acestea întocmesc faguri, iar acelea aduc boli trupurilor pe care stau. Acelea aduc dezgust, iar acestea sunt plăcute și lăudate. Deci și noi să facem ca sufletul nostru să zboare în livada faptelor celor bune ale sfinților și adeseori să sorbim buna mireasmă a isprăvilor lor, iar rănile celor de aproape să nu le dezvelim. Și de vom vedea pe vreunii vorbind de rău, să le astupăm gurile, punându-le înainte frica osândeii și aducându-le aminte că toți suntem frați. Iar dacă nu vor lua aminte la nici una din acestea, să-i socotim ca niște muște, ca măcar această ocară să-i depărteze de la cugetarea cea rea, ca izbăvindu-se astfel de această îndeletnicire deșartă, toată osârdia lor s-o cheltuiască la cercetarea răutății lor. Făcând așa, și cei căzuți se vor scula, și cei ce cugetă adeseori la răutăți se vor lepăda de ele cu lesnire, împiedicându-i pomenirea celor greșite ale altora.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 104-105)

„Nu zice rău de altul niciodată, ca să nu te pângărești pe tine și să-ți dai sufletul muncii, nici să amesteci balebă cu tină ca să faci cărămizi, ci împletește cununi de garoafe și de alte flori mirositoare, nici nu scoate balebă din gura ta, ca gândacii, că cei ce batjocoresc și necinstesc pe alții, întâi ei dobândesc împruțiciunea și putoarea. Drept aceea, pe cel ce este batjocoritor și grăitor de cuvinte împruțite toți îl urăsc, toți se scârbesc de el ca de gândaci și ca de niște lipitori ce se hrănesc în gunoi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 52)

COMPĂTIMIREA

„Cărei mame i se sfâșie atâta inima, când copilul ei e cuprins de friguri și zace la pat, ca inima acestui fericit apostol Pavel? Se îmbolnăvea pentru bolnavii din fiecare loc din lume și-i ardea inima de durere pentru cei ce se poticneau. Uită-mi-te ce cuvinte folosește! N-a spus: *Cine se poticnește și eu să nu mă întristez*, ci: *să nu mă ard*. Prin acest cuvânt ne arată tăria durerii; aproape că se arată pe el însuși cuprins de flăcări, arzând pe dinăuntru pentru cei care cad pradă poticnirilor”. (*Omilii la Facere*, omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 136)

„Astfel trebuie, deci, să fim față de aproapele, astfel să plângem și să ne întristăm. Astfel de lacrimi sunt pline de o fericire nespusă iar o asemenea plângere dă naștere la o negrăită bucurie. Chiar dacă nu vom folosi cu nimic pe cei întristați, ne vom folosi totuși pe noi înșine. Cel care se întristează atât de mult și în așa măsură pentru cei străini, cu atât mai mult se va întrista pentru ale sale proprii. Cel care lăcrimează pentru greșelile altora, desigur că nici pe ale sale nu le va trece cu vederea fără să lăcrimeze, ba chiar unul ca acesta nici nu va greși atât de repede.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XVI-a, pp. 282-283)

„Căci a compătimi cu cei ce sunt în nenorociri, aceasta ne dă multă îndrăzneală față de Dumnezeu. Gândește-te la cele ce Scriptura filosofează despre Iov, ascultă-l apoi și pe Pavel, care spune: *Plângeți cu cei ce plâng (...) lăsați-vă duși spre cele smerite* (Romani 12, 15, 16), fiindcă împărtășirea de nenorocirile celor întristați obișnuiește a ușura greutatea cea mare a tristeții. Precum se întâmplă și cu greutatea, că dacă cineva susține, ușurează povara celui ce o duce, tot așa și cu celelalte toate.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 15)

„Cel ce pătimește pentru altul, nu numai pe acela îl folosește, dar chiar și el devine mai strălucit și mai desăvârșit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia IV, p. 90*)

„Nimic nu bucură pe Dumnezeu mai mult decât să suferim cu multă râvnă pentru mădulele noastre¹⁶⁸.” (*Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XVII-a, pp. 136-137*)

COMPORTAMENTUL

„Prin mișcările trupului tău să predici filosofia cea dinlăuntrul tău. *Îmbrăcămintea bărbatului, răsul dinților și călcătura pasului vestesc cele din sufletul lui* (Înț. Sir., 19, 27).” (*Omilie la Mucenici, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 475*)

„Față de cei mai tari și mai puternici ne purtăm cu multă blândețe, chiar dacă ne fac rău, chiar dacă ne ocărăsc, pentru că le știm de frică; pe cei de o seamă cu noi și mai mici decât noi însă îi urâm și-i dușmănim, chiar dacă nu ne-au supărat cu nimic. Acest lucru n-are altă explicație decât că ne temem mai mult de oameni decât de Hristos.” (*Despre căință (I), 2, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 60*)

„Și fiecare lucru făcut de noi să fie cu multă bună cuviință. Căci zice: *îmbrăcămintea¹⁶⁹ bărbatului și răsul dinților și umbletul piciorului arată cine este* (Is. Sir., 19, 27). Căci icoana stării sufletești este privirea senină a ochilor¹⁷⁰ și mișcarea mădulelor arată în special frumusețea ei. Iar dacă ne plimbăm prin centru, mersul nostru să fie atât de liniștit și așezat încât să-i uimească pe cei cu care ne întâlnim. Dar nici ochii să nu fie curioși, nici picioarele să nu pășească cu neorânduială, iar limba să grăiască cu pace și

¹⁶⁸ Prin expresia *să suferim cu râvnă pentru mădulele noastre*, Sfântul Ioan înțelege de fapt suferința pentru aproapele nostru și ajutorarea lui, căci, creștinii sunt mădulele ale Trupului lui Hristos (I Cor., 12). – n.n.

¹⁶⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *στολισμος* nu se referă doar la hainele în sine, ci și la modul cum le așezi și care este intenția folosirii lor. Echivalentul de azi e o paradă a modei, ilustrare perfectă a lipsei de bună-cuviință, chiar dacă uneori veștmintele par sărăcăcioase sau sumare. (n.s. 27, p. 78)

¹⁷⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pasajul mai poate fi tradus: *Icoana clară a stării sufletești este înfățișarea exterioară* (οφης poate fi și privirea, dar și întregul aspect exterior al trupului). (n.s. 28, p. 79)

blândețe. Într-un cuvânt, toate cele din afară să exprime frumusețea lăuntrică a sufletului. Să trăim de acum schimbat și neobișnuit, fiindcă noi și neobișnuite sunt cele ce s-au întâmplat cu noi, după cum și fericitul Pavel arată, zicând: *Dacă cineva este în Hristos, este zidire nouă.*

Și ca să vezi că noi și minunate sunt cele dăruite nouă, iată: cei ce mai înainte eram mai lipsiți de preț decât lutul și țărâna, curățiți fiind, am devenit mai strălucitori decât aurul și am câștigat cerul în locul pământului. De aceea și toate cele dăruite nouă sunt duhovnicești. Căci și haina noastră este duhovnicească, și hrana, și băutura. Ar mai trebui ca și faptele și orice îndeletnicire să fie duhovnicești. Căci acestea sunt roada Duhului, după cum și Pavel zice: *Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdare, facerea de bine, bunătatea, credința, blândețea, înfrânarea. Împotriva unora ca acestea nu este lege.* (Gal., 5, 22-23). Și bine a zis ceea ce a zis. Căci mai presus de lege sunt cei ce practică virtutea și ei nu se supun legii: *nu pentru cel drept s-a pus legea* (I Tim., 1, 9).” (*Cateheza aceluiași către neofii și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi”* (I Cor., 5, 17), în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 78-79)

COMUNIUNEA

„Bunul Dumnezeu a rânduit așa, ca toți oamenii să trăiască la un loc, dreptii amestecați cu răii, pentru ca să se curme și răutatea celor răi și să strălucească și mai mult virtutea celor buni și pentru ca aceia care sunt răi, dacă ar voi, să aibă mare câștig din traiul la un loc cu dreptii”. (*Omilia la Facere*, omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 258)

COMUNIUNEA (comunicarea și comuniunea)

„Că dacă atunci când avem trebuință unii de alții, și încă nevoia nici așa nu ne adună pe noi în prietenie, dar dacă am fi nelipsiți de nimic și nu am avea trebuință unul de altul, oare nu am fi fiare sălbatice?

Deci Dumnezeu ne-a rânduit a fi în legătură unul cu altul prin trebuințele ce le avem și în fiecare zi ne atingem unul de altul. Și dacă ne-ar fi luat acest frâu, oare cine atunci ar mai fi căutat dragostea și prietenia aproapelui său?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 164)

CONȘTIINȚA (- tribunalul lui Dumnezeu în om)

„Și acesta este un semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu făcut de neamul omenesc, că a pus în fiecare din noi conștiința, judecător drept, care știe precis ce este binele și ce este răul. Conștiința mai cu seamă ne ia orice cuvânt de apărare; pentru că noi nu cădem în păcate din neștiință, ci din trândăvia sufletului și a nepăsării față de virtute”. (*Omilia la Facere*, omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Judecătorul cel drept, conștiința adică, deșteptată, le-a strigat cu glas tare, i-a învinuit pe primii oameni, le-a arătat fapta, ca și cum le-ar fi scris înaintea ochilor mărimea păcatului lor. Da, chiar de la început, de când a făcut pe om, Stăpânul Cel iubitor de oameni a pus în om conștiința, acuzator nelipsit din om, care nu poate greși, nici nu poate fi înșelat. Chiar de ai putea ascunde de toți oamenii păcatul săvârșit sau fapta de rușine, de acest acuzator n-o poți ascunde! Acuzatorul acesta pe care-l ai în tine te însoțește mereu, te supără, te chinuie, te biciuiește și niciodată nu se liniștește, ci se năpustește asupra ta și în piață și între lume și la masă și când dormi și când te scoli; îți cere socoteală de cele ce ai greșit, îți pune sub ochi și mărimea păcatelor și pedeapsa care urmează. Și după cum un doctor bun nu încetează de a da doctorii unui bolnav până ce nu-l vede făcut sănătos, tot așa și conștiința nu se oprește, ci are neconținut grijă.

Lucrarea conștiinței este să ne aducă neconținut aminte de faptele noastre rele și să nu îngăduie să dăm uitării ce am săvârșit, ci să ni le pună sub ochi, ca, măcar așa, să nu mai facem ce-am făcut”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 189)

„... și cel întâi-zidit, simțind muștrările conștiinței și gândindu-se la venirea Stăpânului, s-a ascuns îndată. Spune-mi, pentru ce? Pentru că a văzut că se năpustește asupra lui acest acuzator, conștiința. Nu era un altul care să-l vădească, care să fie martor al greșelii lui, ci numai martorul acela, pe care-l purta înăuntrul lui”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 190)

„Stăpânul cel iubitor de oameni a pus în noi un astfel de acuzator care nu stă liniștit nicicând, ci e în noi și neconținut strigă și cere pedeapsă pentru păcatele făcute. Și asta o poți vedea chiar din fapte. Desfrânatul, preadesfrânatul sau un alt om care a făcut un păcat asemănător nu are liniște; chiar de s-ar putea ascunde de ochii tuturor, chiar de-ar locui în singurătate, are totuși acest aspru judecător; se teme de bănuieli, tremură de umbre; îi este frică și de cei ce-i cunosc păcatul și de cei ce nu-l cunosc; are în suflet veșnică furtună și valuri peste valuri. Unuia ca acesta nici somnul nu-i este

dulce, ci e plin de groază și vedenii; mâncarea nu-i face plăcere, iar statul de vorbă cu prietenii nu-i poate muta gândurile, nici nu-i depărtează chinul, care-l frământă. Ca un călău, conștiința însoțindu-l îl sfâșie și-l biciuiește fără de răgaz; astfel, după săvârșirea acelei fapte nesăbuite, conștiința merge cu el și, fără să știe nimeni, îl pedepsește groaznic, fiind și pârâș și judecător”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 238)

„... judecătorul cel drept, conștiința...”. (*Omilia la Facere*, omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 190)

„În noi este pus nesticăciosul tribunal al conștiinței; acesta este un har foarte mare și un efect al bunătății Sale nespuse.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 1, p. 68)

„Dumnezeu a pus chiar înăuntrul nostru o judecată nepărtinitoare, și care niciodată nu se corupe, chiar de am ajunge la răutatea cea mai de pe urmă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIV, p. 285)

„Dumnezeu a pus în sufletul nostru un judecător neobosit și priveghetor neconținut – conștiința. Într-adevăr printre oameni nu este nici un judecător care să fie așa de treaz, precum conștiința noastră. Dintre judecătorii omenești, unii se mituiesc, alții se câștigă prin măguliri, alții se intimidează prin frică, și încă multe altele îi împiedică de la judecata cea dreaptă. Însă tribunalul conștiinței nu se biruiește prin toate acestea, ci poți să măgulești, să dai daruri, să ameninți sau să faci orice, această judecătorie pururea va rosti hotărârea cea dreaptă, chiar și asupra gândurilor tale celor păcătoase. Și tocmai cel ce a săvârșit păcatul se osândește pe sine, chiar când nu-l părăsesc alții. Și aceasta nu se întâmplă o dată sau de două ori, ci foarte adeseori, în toată viața. De ar fi trecut oricât de mult timp, conștiința niciodată nu uită cele petrecute, atât în timpul când se săvârșește păcatul, cât și înainte și după săvârșirea lui, se ridică asupra noastră ca un pârâș complet, iară mai cu seamă după isprăvirea păcatului. În timpul săvârșirii păcatului, suntem beți și nu băgăm seama la conștiință așa de bine, dar după ce păcatul s-a săvârșit și s-a isprăvit, iar pofta s-a împăcat, atunci vine boldul cel amarnic al căinței.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, pp. 73-74)

„Să gândim ce dragoste mare ne-a arătat Dumnezeu prin aceea că ne-a dat conștiință! Fiindcă El cândva are să ne tragă la răspundere pentru

păcatele noastre, de aceea a pus în inima noastră acest judecător nemituit, pentru ca el chiar aici pe pământ, să ne judece pentru păcatele noastre, să ne facă mai înțelepți și să ne mântuiască de înfricoșata judecată viitoare. Pentru aceasta zice și Pavel: *De ne-am fi judecat pe noi singuri, nu ne-am fi osândit* (I Cor. 11, 31). Deci, pentru ca să nu ne osândim acolo, ca să nu fim acolo trași la răspundere, să între fiecare în conștiința sa, să deschidă viața sa ca pe o carte, să urmărească cu amănuntul toate păcatele sale, să spună hotărârea cea de judecată a sufletului care le-a săvârșit, să pedepsească gândurile sale, să muncească și să necăjească inima sa, iar pentru nelegiuirile sale singur să se supună la pedeapsă, osândindu-se pe sine, făcând pocăință aspră cu lacrimi, mărturisind păcatele sale, postind și dând milostenie, săvârșind înfrânare și fapte de dragoste, pentru ca noi încă de aicea să lepădăm păcatele noastre; și să ne putem duce în acea lume cu o veselă siguranță.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 79-80*)

„Dar pentru ce, până la urmă, a pus Dumnezeu în sufletul nostru un judecător atât de treaz și atât de veghetor, conștiința? Că nu este, nu este între oameni nici un judecător atât de treaz cum e conștiința noastră! Judecătorii din lumea aceasta sunt corupți de bani, se pleacă în fața lingușelilor, cedează în fața amenințărilor; și sunt și alte multe pricini care strică dreapta hotărâre a judecătorului. Dar tribunalul conștiinței nu știe nimic din toate acestea; de i-ai da bani, de l-ai linguși, de l-ai amenința, de i-ai face orice, el va da dreaptă hotărâre împotriva gândurilor celor păcătoase; și chiar cel ce face păcatul, chiar el se osândește pe sine, de nu l-ar învinui altul. Și nu face asta o dată, de două ori, ci adeseori chiar toată viața. De-ar trece multă vreme de la săvârșirea păcatului, conștiința nu uită niciodată păcatul; ci acuză cu asprime și când se săvârșește păcatul, și înainte de a se săvârși, și după ce s-a săvârșit; dar, mai cu seamă, după ce s-a săvârșit.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul IV, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 101*)

„De aceea a pus Dumnezeu în noi conștiința, pentru că ea ne iubește mai mult decât un tată. Un tată, după ce a pedepsit pe copilul său o dată, de două ori, de trei ori, de zece ori, și vede că nu se îndreaptă, deznădăjduit, îl dezmoștenește, îl alungă din casă și nu-l mai recunoaște de fiu; conștiința însă nu face așa; dimpotrivă, ea ne spune o dată, de două ori, de trei ori, de mii de ori, și dacă nu ascultăm, iarăși ne înfățișează chipurile și nălucile păcatelor noastre, acasă, pe stradă, la masă, în piață, pe drum, iar adeseori

chiar în vise.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 103)

„Pentru că are să ne ceară atunci cuvânt de greșalele noastre, Dumnezeu a pus în noi acest judecător drept, ca acesta, osândind aici păcatele noastre și făcându-ne mai înțelepți, să ne smulgă de la judecata ce va să fie dincolo. Acest lucru îl spune și Pavel: *Că de ne-am fi judecat noi singuri, nu am mai fi judecați de Domnul.*” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 109)

„Dumnezeu a pus în om o conștiință, care-i spune ce este bine și ce este rău. De aceea, oamenii care păcătuiesc, din simțământ de vinovăție, nu vor să audă că îi strigi cu numele faptelor pe care le-au săvârșit. Spre exemplu, dacă îl strigi: *Preacurvarule!* pe un om care preacurvește, se va supăra, deși se simte bine atunci când săvârșește păcatul. La fel, dacă îl strigi: *călcătorule de jurământ!* pe cel care a călcat jurământul dat, se va supăra, cu toate că el a săvârșit păcatul acela. Zice că păcatul său este un lucru buri, dar îl supără cuvântul care înfățișează ceea ce a făcut. Dimpotrivă, dacă îi zici unui om cuminte: *Omule cuminte!*, acela nici nu se rușinează, nici nu se supără. Dacă îl strigi pe un om drept: *Omule drept!*, nu se va simți jignit, nici nu se va supăra. Cei mult nu va primi cuvintele tale din smerenie, dar sufletul său se va simți bucurios pentru recunoașterea faptelor bune pe care le săvârșește.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 295-296)

„Un glas se ridică în interiorul sufletului omenesc, glas drept și sfânt, glas nestricat, judecător neiertător, care pronunță peste bine și peste rău sentințe ireproșabile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 394)

CONȘTIINȚA (ne îndeamnă la bine și ne avertizează despre rău)

„Ce înger păzitor este conștiința! Ea ne avertizează despre rău cu siguranță! Ea ne arată binele și ne îndeamnă la el!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 284)

CONȘTIINȚA (legea conștiinței)

„Anume, pentru că mulți dintre Elini se pregăteau să-i stea împotriva (Apostolului Pavel) cu vorba, zicând: *Cum va judeca Dumnezeu pe oamenii dinaintea lui Moise? Nu le-a trimis legiuitor, nu le-a dat lege, nu le-a trimis prooroc, apostol sau evanghelist. Atunci cum o să-i poată pedepsi? Voind Pavel să le dovedească cum că aceia aveau legea firească și știau bine ce trebuie să facă și să nu facă, auzi ce le spune: Când păgânii care n-au lege fac în chip firesc cele ce se țin de lege, aceștia, neavând lege (scrisă), își sunt lor înșiși lege, pentru că arată fapta legii scrise în inima lor. Cum? Fără slove? Despre aceasta mărturisește cugetul lor și gândurile lor, care se învinovățesc sau se dezvinovățesc între ele în ziua în care Dumnezeu după Evanghelia mea va judeca prin Hrisios lucrurile ascunse ale oamenilor, și iarăși: Cei ce au păcătuit fără lege, fără lege vor pieri; și toți cei ce au păcătuit având lege, vor fi judecați după lege (Rom., 2, 12. 14. 15. 16). Ce înseamnă: vor pieri fără lege? Nu că vor fi învinovățiți de vreo lege, ci de cugetul și gândurile lor. Căci dacă n-ar fi avut legea cugetului (a conștiinței), n-ar fi trebuit să piară nici ei înșiși chiar când ar fi păcătuit. Căci cum s-ar putea, dacă ei au păcătuit fără lege? Dar când spune: *Fără lege*, nu vrea să zică că n-au avut lege, ci că n-au avut lege scrisă, însă au avut legea firii (legea naturală). Și iarăși: *Slavă și cinste și pace oricui face binele, evreului întâi, și elinului* (Rom., 2, 10).” (Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XII-a, pp. 36-37)*

CONȘTIINȚA (cercetarea conștiinței)

„Să cercetăm, dar, în fiecare zi tăria sufletului nostru și să nu încetăm nicio zi de a ne examina pe noi înșine. Să ne facem o socoteală nouă înșine de ce am băgat și ce am scos din el; ce cuvânt folositor am rostit, ce cuvânt rău a ieșit din gura noastră; și iarăși, ce cuvânt folositor am băgat prin auz în sufletul nostru; și iarăși ce cuvânt, care poate să vatăme, l-am lăsat să intre înăuntru. Să punem limbii canoane și îngrădiri, ca să gândim cuvintele înainte de a le rosti; să ne instruim mintea să nu dea drumul nici unui cuvânt vătămător; dacă intră din afară un astfel de gând, să-l alungăm ca de prisos și în stare să ne vatăme, iar dacă se naște în mintea noastră, să-l izgonim iute cu gândurile binecredincioase”. (Omilia la Facere, omilia IV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Să nu trecem cu ușurință nici chiar pe lângă așa socotitele păcate mici, ci în fiecare zi să ne cercetăm cuvintele și privirile și să ne osândim singuri, ca să scăpăm de osânda de dincolo. De aceea și Pavel spune: *Dacă ne-am judeca singuri, n-am mai judecați* (I Cor., 11,31). Deci dacă ne-am

osândi aici păcatele noastre săvârșite în fiecare zi, am curma strășnicia osândeii de dincolo. Dar dacă ne trândăvim *suntem pedepsiți, zice Pavel pentru că suntem judecați de Domnul* (I Cor., 11, 32). Să ne osândim, dar, noi singuri mai înainte cu toată sinceritatea; să stăm, fără să știe nimeni, înaintea scaunului de judecată al conștiinței noastre; așa să ne cercetăm gândurile noastre și să pronunțăm o judecată dreaptă, pentru ca mintea, temându-se de pedeapsa gătită dincolo, să nu ne mai lase târâtă de ispite, ci să-și înfrâneze pornirea și să oprească intrarea diavolului, văzând mai dinainte ochiul cel neadormit”. (*Omilii la Facere*, omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Când te scoli de la masă după ce ai cinat și te duci să te culci, judecă-ți faptele tale. Acesta-i timpul cel mai potrivit. Iar loc este patul și camera de culcare. Aceasta a poruncit-o și profetul, când a spus *Căiți-vă de cele ce ați grăit în inimile voastre în așternuturile voastre!* (Ps. 4, 4). Pedepsește-ți cumplit sufletul pentru ca să nu săvârșești păcate mari. Dacă faci lucrul acesta în fiecare zi, vei sta cu îndrăznire în fața aceluia înfricoșător scaun de judecată. Așa a ajuns Pavel curat. Pentru aceea și spunea: *Dacă ne-am judeca pe noi înșine, n-am mai fi judecați* (I Cor. 11, 31). Așa curăța Iov păcatele fiilor săi. Dacă aducea jertfă pentru păcatele lor neștiute, cu atât mai mult le cerea socoteală pentru cele știute. Dar noi nu facem așa, ci cu totul dimpotrivă. Abia ne-am băgat sub așternut că și începem să ne gândim la cele lumești. Unii bagă în sufletul lor gânduri rușinoase, alții se gândesc la banii dați cu camătă, la afaceri și la treburi vremelnice. Când avem o fată o păzim cu toată strășnicia; dar ceea ce ne este mai de preț decât fata noastră, sufletul, pe acesta îl lăsăm să se desfrâneze, să se pângărească și-l împuiem cu mii și mii de gânduri rele”. (*Omilii la Matei*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 505-506)

„Dacă ai zgândări puțin de tot conștiința unui om, ai da peste grămezi de viermi, peste venin și peste duhoare nespusă, adică poftele cele desfrânate și rele care sunt mai necurate decât viermii”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 832)

„Fiecare dintre voi să intre în conștiința sa, ca să ia hotărârea de judecător, și să facă să apară în fața acestui tribunal păcatele sale. Și dacă el nu va vrea ca să fie descoperit în ziua cea grozavă, să aplice medicamentul pocăinței, cu toate că are mii de răni, fiecare poate să se vindece.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, p. 165)

„... fiecare să intre în conștiința sa, și socotindu-și păcatele făcute, singur să-și ceară răspundere dreaptă, ca nu cumva să fim atunci judecați cu lumea întreagă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 80)

„Deschide ușile conștiinței tale și privește pe judecătorul ce șade chiar în cugetul tău.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 98)

„E necesar de a fi cercetători ai vieții noastre, și a cerceta cu scumpătate faptele ce le săvârșim zilnic, iar nu numai la suprafață. Așa bunăoară: ai făcut vreun bine? Gândește-te dacă nu cumva l-ai făcut pentru vreo slavă deșartă sau pentru că ai fost forțat, sau din antipatie către altcineva, sau din ipocrizie, sau din vreo altă cauză oarecare omenească. Precum aurul mai înainte de a fi pus în topitoare se pare a fi mai strălucit, însă numai după ce l-ai scos din foc și l-ai examinat cu exactitate se probează de e cu adevărat aur veritabil sau fals, astfel se petrece și cu faptele noastre. Când noi le vom examina cu scumpătate, numai atunci se vor descoperi în toată goliciunea lor, și ne vom vedea responsabili de multe fapte rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 117-118)

„Așază-ți conștiința judecător pe scaunul ce nu poate fi mituit al minții; adu-i înainte toate păcatele tale; cere socoteală cumplită păcatelor, pedepsește poftelile rușinoase, din care se nasc păcatele! Să fie sfâșiate cu multă asprime! Dacă ne vom deprinde să le judecăm așa, nu vom mai fi judecați la înfricoșătoarea Judecată.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 453)

„Să chemăm conștiința noastră și să-i cerem socoteală de cuvintele, de faptele și de gândurile noastre; să cercetăm ce s-a săvârșit spre folosul nostru, și ce s-a săvârșit spre paguba noastră. Să vedem ce cuvânt s-a cheltuit rău, în ocări, în cuvinte de rușine, în insulte; să vedem ce gând a pornit ochiul spre desfrânare, ce gând a trecut la faptă spre paguba noastră, fie cu mâinile, fie cu limba, fie cu privirile chiar.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 469)

„După cum obișnuiam, dar, să facem dimineața socoteala banilor noștri, așa să facem socoteala faptelor noastre după cină, seara, când stăm în pat, când nu ne supără nimeni, când nu ne tulbură nimeni; atunci, să ne cerem socoteală nouă înșine de tot ce-am făcut și am vorbit în timpul zilei. De vedem că am făcut vreun păcat, să ne pedepsim cugetul, să ne muștrăm sufletul, să ne sfâșiem atât de tare, încât să nu mai îndrăznim, când ne sculăm, să pornim spre prăpastia aceluiași păcat, amintindu-ne de muștrarea ce ne-am făcut-o seara.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 469)

„Să chemăm conștiința noastră, ca să ne dea socoteală despre vorbele și faptele, despre gândurile și poftetele noastre. Să ispitim dacă aici toate sunt curate și dacă nu s-a făcut ceva spre vătămarea noastră, să cercetăm ce cuvânt rău s-a rostit spre hulă, spre rușine și spre batjocură; să cercetăm ce gând a ademenit ochiul nostru la o privire necurată și ce plan am făcut noi spre vătămarea noastră, fie cu mâinile, fie cu limba, fie cu ochii.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 59)

„Când e vorba de averea noastră, noi adeseori facem socoteală, când suntem singuri și nimeni nu ne împiedică, nici nu ne tulbură. Atunci să dăm noi înșine socoteală de toate cele ce am făcut și am vorbit ziua.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 60)

„... nici un timp nu este mai potrivit pentru această îndeletnicire cu cercetarea conștiinței ca timpul serii. Ascultă ce zice Psalmistul: *Cele ce ziceți întru inimile voastre, întru așternuturile voastre vă umiliți* (Ps. 4, 5). Multe se întâmplă cu noi în curgerea zilei, care noi am dori să nu se fi întâmplat; prietenii noștri ne jignesc, slugile ne duc la mânie, femeia ne supără, fiul ne necăjește, vuietul grijilor și al treburilor vremelnice și lumești ne înconjoară din toate părțile. Dar când noi suntem liberi de toate acestea, seara, când suntem singuri și în liniște, atunci să ne judecăm pe noi înșine, pentru ca prin aceasta să facem pe Dumnezeu milostiv către noi. Căci precum focul repede mistuie și stârpește spinii, așa de ușor sufletul stârpește păcatele sale, când cu osârdie gândește la dânsule.” (*Cuvânt la Duminica a*

doua a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 60-61)

„De-am făcut vreo faptă rea, să nu așteptăm să vine peste noi nenorociri și nevoi, nici primejdii și lanțuri, ci, în fiecare ceas și în fiecare zi, să punem în mișcare în noi înșine acest tribunal și să pronunțăm sentință împotriva noastră; să încercăm în tot chipul să dobândim iertare de la Dumnezeu.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul IV, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 108*)

„Ca să nu fim osândiți atunci și nici să dăm seama de păcatele noastre, fiecare să-și cerceteze atent conștiința lui; și desfășurând înaintea ochilor întreaga lui viață și cercetând îndeaproape toate păcatele, să-și osândească sufletul care le-a săvârșit, să-și pedepsească gândurile, să-și zdrobească inima, să-și chinuie mintea, să-și pedepsească singur păcatele sale prin osândirea lor, prin căința adâncă, prin lacrimi, prin mărturisire, prin post, prin milostenie, prin înfrânare, prin dragoste, ca, prin orice chip, să putem ispăși aici toate păcatele și să plecăm dincolo cu multă îndrăznire.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul IV, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 109*)

„Adu-ți aminte ce fac boierii când își cheltuie banii lor în lucruri; îndată ce se scoală din somn își cheamă sluga (...) și-și face socoteala ce a cheltuit ieri, ce a cheltuit în zadar și ce la treburile lor și ce le-a rămas pe ziua aceea. Așa trebuie să facem și noi socoteală faptelor noastre, să cercetăm gândul nostru ca pe o slugă, pentru cuvinte, pentru fapte și pentru cugete, care ne-au fost de treabă și care ne-au fost de stricăciune, care cuvinte grele am grăit sau am ocărât pe cineva, sau am clevetit sau cuvinte grozave am grăit și ne-am zăbovit în acelea, sau am văzut frumusețe străină și ne-am înnodat în dragoste, sau prin mâini sau prin limbă am blestemat, sau ne-am aflat cu măriri deșarte, sau de zavistie și de răs fără de vreme ne-am robit și pentru aceste răutăți ce am greșit și am pățimit vreun păcat, trebuie să fugim de dânsul și, în locul celor ce s-au cheltuit rău, să câștigăm cele bune, adică pentru cuvintele cele rele și vătămătoare pe care le-am vorbit, să facem post, milostenie și rugăciuni.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 50*)

CONȘTIINȚA (curățirea conștiinței)

„Iar o conștiință devine curată dacă ascultă neîncetat și cu luare-aminte Scriptura, chiar dacă mai înainte era încărcată de mii de păcate. Că prin aceasta nici nu se adaugă la păcatele de mai înainte altele – ba și cele ce sunt se nimicesc – și nici sufletul nu mai este dispus așa de ușor să se pornească iar spre aceleași fapte rele.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții, în vol. Cateheze maritale, p. 72*)

CONȘTIINȚA (curată)

„Ce ți se pare plăcut în viața aceasta de pe pământ? Mesele bogate și luxoase, sănătatea trupului, slava, bogăția? Dar dacă pui față în față toate plăcerile acestea cu bucuria conștiinței, toate sunt mai amare decât orice în comparație cu ea. Nimic nu-i mai plăcut decât o conștiință bună și o nădejde tare.

Iar dacă vreți să cunoașteți mai bine adevărul spuselor mele, să ne ducem la un om pe patul de moarte sau la un bătrân. Să le aduci aminte de mesele bogate și luxoase la care s-au desfătat, de slava și cinstea de care s-au bucurat în viață și de faptele bune pe care le-a săvârșit și să-i întrebăm de care se bucură mai mult; și vom vedea că le rușine, roșesc de acelea, iar de acestea se bucură și saltă de veselie”. (*Omilii la Matei, omilia LIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 618-619*)

„Cel ce are conștiința curată – chiar de ar fi îmbrăcat sărăcăcios, chiar de s-ar lupta cu foamea zilnic – va fi cu siguranță mai voios decât cei ce se desfată mult, precum și cel ce are o conștiință pătată și rea, chiar de ar fi înconjurat de toate bogățiile lumii, totuși este mai de plâns decât toți. De aceea Pavel, deși trăia veșnic în foame și lipsuri, deși era necăjit și amărât în fiecare zi, totuși era vesel și se desfată duhovnicește mai mult decât împăratul de atunci. Ahab fiind rege, și bucurându-se de plăcerile vieții, ofta și era nemulțumit fiindcă săvârșise acel păcat, și fața lui era tristă și înainte de păcat, și după săvârșirea păcatului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia I, p. 27*)

„Nimic nu este care să pregătească pe cineva în a nădăjdui la cele bune, decât conștiința curată și bună.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 154*)

„Căci nimic nu poate da omului o mulțuire atât de mare precum o conștiință curată.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XII, p. 117)

„Că dacă bucuria vine de la o conștiință curată, și vă face desăvârșiți, la urmă nimic nu mai lipsește de a fi veseli și a vă mângâia. Nimic nu aduce mângâiere cuiva ca o conștiință curată, chiar de-ar năvăli asupra-i mii de ispite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, p. 264)

„Cel care nu se știe cu nici un păcat pe cuget, de-ar fi așezat în rândul supușilor, este mai împărat decât toți împărații.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 311)

„... o conștiință bună este cea mai mare mângâiere în nenorocire. Pentru ce ne temem noi de moarte? Pentru că nu avem o conștiință bună. Dacă noi am avea aceasta, nu ne-ar înspăimânta nici moartea, nici foametea, nici pierderea averii, nici orice alta. Căci pe cei îmbunătățiți nu-i poate vătămă nimic din toate acestea, nici nu le poate răpi norocirea lor cea lăuntrică. Cine se nutrește cu nădejtile cele mai mărite, nimic nu-l poate întrista.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 78)

„Nimic nu ne face atâta bucurie, nimic nu ne dă atâta curaj cât conștiința că nu ne putem reproșa nimic.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 288)

„Cheltuiește-ți, așadar, banii, ca să rămână mereu ai tăi. Așa cum cel care este cercetat de conștiința sa din cauza săvârșirii fărădelegilor este chinuit, asemenea și cel care are conștiința curată, chiar dacă s-ar îmbrăca în zdrențe sau s-ar lupta cu foamea, este mai voios decât cei care trăiesc în ospete.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 160)

„Că nimic nu ne poate produce o atât de mare plăcere precum o conștiință curățită.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 72)

„Ea este binefăcătoare. Cum nu va fi conștiința marea binefăcătoare a omului? Ea îi dă lui cele mai mari două bunuri ale ei, alături de care toate celelalte nu vor fi nimic. Ea îi dă pacea și cu această pace bucuriile intime ale unei dulceați inexprimabile. Ea îi dă în al doilea rând, cinstea, cinstea adevărată, intimă, adâncă. Când lumea întregă îl va acoperi cu disprețurile ei pe nevinovatul judecat ca vinovat, ce-l interesează pe cel nevinovat pe care-l scapă conștiința lui?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 286)

CONȘTIINȚA (mustrarea conștiinței)

„Gândește-te ce cumplit lucru este să fii judecat de conștiință! Acuzatorul acesta este mereu în tine, strigă la tine și-ți aduce aminte nelegiuirea!” (*Omilia la Facere*, omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 303)

„Niciodată să nu punem la uitare greșelile noastre proprii, ci temându-ne și tremurând fără încetare, să ne grăbim ca să ni le amintim, pentru a nu cădea sub loviturile dreptății divine; căci nimic nu deșteaptă mai mult în noi aducerea aminte de greșelile noastre ca pedeapsa și mustrarea conștiinței; frații lui Iosif ne sunt ca probă. Trecuseră treisprezece ani de când vânduseră, dar temându-se că vor fi pedepsiți pentru aceasta și tremurând pentru viața lor, și-au adus aminte de păcat și ziceau între ei: *Într-adevăr, vinovați suntem pentru fratele nostru Iosif* (Geneza 42, 21). Vedeți cum temerea le puse greșeala înaintea ochilor? În momentul în care au săvârșit-o, ei nu se gândeau la ea, dar când se văzuseră amenințați de pedeapsă, ei și-o aduseră aminte îndată.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 68)

„Pârâșul acesta este cel mai amarnic, și nimeni nu cunoaște călcările de lege ale omului mai bine, decât conștiința sa.” (*Cuvânt la Duminica a dinaintea Înălțării cinstitei Cruci*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 203)

„După ce un părinte a pedepsit de multe ori pe fiul său, dar cunoaște că acela a rămas neîndreptat, atunci el public se leapădă de dânsul, îl gonește din casa sa și-l desparte de familie. Dar conștiința nu urmează așa. După ce a grăit o dată, și de două ori, și de trei ori, și de zece mii de ori, fără ca tu s-o fi ascultat, ea totuși vorbește din nou și nu încetează până la răsuflarea cea mai

de pe urmă. Acasă, pe uliță, la masă, la târg, pe cale, ba adeseori și în visuri, pune înaintea ochilor noștri icoanele păcatelor noastre.

Și socotește înțelepciunea lui Dumnezeu! Conștiința n-are trebuință să ne pârască neconținut, căci noi n-am putea purta povara când ea ar vorbi contra noastră neîncetat. Dar Dumnezeu n-a făcut conștiința așa de slabă, încât să slăbească după întâia și a doua amintire. Dacă ea în toate zilele și în toate ceasurile ne-ar chinui cu boldul său, noi am fi înăbușiți de descurajare. Dacă din contră, după întâia sau a doua amintire ar înceta cu pâra sa, foarte puțin folos ne-ar aduce. De aceea Dumnezeu a rânduit așa, ca să ne mustre conștiința de multe ori și cu sârguință, dar totuși nu neîncetat; de multe ori, pentru ca să nu cădem în ușurătatea minții, ci până la moarte să rămânem treji; nu neîncetat și fără răgaz, ca să nu ne descurajăm, ci câteodată să ne liniștim, să ne mângâiem și să putem iarăși răsufli. Pe cât de pierzător și aducător de grosolană nesimțire ar fi dacă păcatele nu ne-ar pricinui nici o durere, tot așa de vătămător ar fi dacă ar trebui ca noi să suferim această muncă de-a pururea și peste măsură. Căci covârșirea necazului poate lipsi pe om de minte, copleșindu-i sufletul și făcându-l incapabil de orice bine. De aceea conștiința ne mustră numai din timp în timp, căci ea este destul de aspră, chinuindu-l pe păcătos mai cumplit decât strămutarea.

Pe lângă aceasta, conștiința se deșteaptă și strigă cu multă putere asupra noastră, nu numai când noi înșine păcătuim, ci și când vedem și pe alții păcătuind. Când desfrânatul, tâlharul ș.a., măcar că nu se pârăște pe sine, dar aude pâra asupra altora care au săvârșit aceleași păcate, se crede pe sine însuși pedepsit, căci imputând altora păcatele sale, iarăși se înfățișează cu vioiciune și aceluia aducându-i aminte păcatele sale proprii. Acela se pârăște, iar acesta, care a săvârșit aceleași păcate, nepărât de nimeni simte durerile pedepsei.

Dar tot așa se întâmplă și cu faptele cele mărite. Când alții se laudă și se încununază, se bucură toți cei ce au făcut aceleași fapte nobile, ca și cum lauda aceea iar privi pe dânșii.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 75-76)

„Mustrarea conștiinței, iubitorilor, este o ancoră sfântă a sufletului, care nu ne lasă să ne cufundăm cu totul în cursa păcatului. Căci nu numai când săvârșim păcatul, ci adeseori mulți ani după aceea, conștiința iarăși ne amintește nelegiuirile noastre cele vechi.

Așa s-a întâmplat feciorilor lui Iacov. Când Iosif a zis către dânșii: *Lăsați pe unul dintre voi aici, și aduceți pe fratele vostru, iară dacă nu, veți muri. Ce ziceau ei atunci între dânșii? Noi suntem vinovați pentru fratele nostru, că nu ne-a fost milă, când se ruga de noi* (Fac. 42, 16-21). Așadar,

iată, după cât de multă vreme iarăși și-au adus aminte de păcatul acela. Ei spusesese tatălui lor: *O fiară sălbatică a mâncat pe Iosif* (Fac. 37, 33), și acum, când Iosif era de față și-i asculta, se înfățișează păcatul lor. Ce poate fi mai minunat decât acesta? Aici vedem noi o judecată fără jeluire, o apărare fără pâră, o dovedire fără martori, fiindcă făptuitorii singuri s-au pârât, iar cele făcute în taină le-au vădit la lumină. Cine i-a convins, cine i-a silit să atingă iarăși ceea ce săvârșiseră de un timp atât de îndelungat? Nu este oare limpede că conștiința, acest judecător nemituit și neamăgit de-a pururea, zguduia sufletele lor, umplându-și inimile lor de neliniște? Așa ni se întâmplă și nouă adeseori cu păcatele noastre cele de mai înainte. Când suntem în nenorocire, iarăși ne aducem aminte de vechile noastre călcări de lege.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 77-78)

„Când săvârșim păcatul, tulburați de plăcere, nu simțim atât de mult glasul conștiinței; dar după ce l-am săvârșit, după ce păcatul a luat sfârșit, atunci da, atunci mai cu seamă, când s-a stins toată plăcerea, atunci intră boldul amar al căinței, o altfel de durere decât durerile femeilor care nasc. La femei, înainte de naștere, durerea e grozavă și de nesuferit; iar durerile pătrunzătoare ale nașterii le sfâșie cu înțepăturile lor; după naștere însă, ușurare, căci o dată cu pruncul iese și durerea. Cu păcatul însă nu se petrec lucrurile așa; atâta vreme cât zămislim gândurile păcătoase, suntem veseli și ne bucurăm; dar când naștem copilul cel rău, păcatul, atunci ne chinuie durerile văzând rușinea celui născut, atunci ne zvârcolim mai cumplit decât femeile care nasc.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 101-102)

„Ia seama la înțelepciunea lui Dumnezeu! A făcut ca muștrările conștiinței noastre să nu fie neîncetate – că n-am putea îndura povara, de-am fi mereu muștrați –, dar nici n-a făcut să fie atât de slabă conștiința, încât să se descurajeze de la primul sau de la al doilea îndemn. Dacă ne-ar muștra conștiința în fiecare zi și în fiecare ceas, am cădea doborâți de tristețe; iar dacă ar înceta de a ne mai muștra, după ce ne-ar ține de rău o dată sau de două ori, n-am culege mult folos. De aceea a făcut Dumnezeu ca muștrările conștiinței să țină toată viața noastră, dar să nu fie dese; toată viața, ca să nu ne trândăvim, ci să priveghem totdeauna și până la sfârșitul nostru, aducându-ne aminte mereu de păcatele săvârșite; dar nu dese, nici unele după altele, ca să nu ne descurajăm, ci să putem răsufla, având oarecare tihnă și ușurare. După cum a pieire desăvârșită să nu suferi defel din pricina păcatelor săvârșite și să fii cu totul nesimțitor, tot astfel e vătămător să te

mustre conștiința mereu și peste măsură. Căci o durere prea mare este în stare să scoată adeseori pe om din minți, să-i înece sufletul și să-l facă nefolositor spre orice bine. Pentru aceea și Dumnezeu a făcut să ne mustre conștiința la răstimpuri, fiindcă muștrările conștiinței sunt neîndurătoare și înțepă pe păcătos mai puternic decât boldul. Nu numai când păcătuim noi, ci și când alții săvârșesc păcate ca și noi, ni se deșteaptă cu tărie conștiința și strigă la noi cu multă putere. Desfrânatul, bărbatul adulter, hoțul se socotesc biciuți nu numai când sunt ei muștrați, ci și când aud că alții sunt muștrați pentru aceleași păcate, pentru că muștrarea altora le aduce aminte de păcatele lor; este muștrat altul, dar se simte lovit el, când a făcut aceleași păcate ca și acela.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 103-104)

„Muștrarea conștiinței este o ancoră sfântă care nu ne lasă să ne cufundăm desăvârșit în adâncul păcatului. Nu numai atunci, în timpul săvârșirii păcatelor, ci, adeseori, chiar după mulți ani, conștiința ne aduce aminte de păcate vechi.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 104)

„... conștiința, judecătorul care nu poate fi înșelat, care neconținut le zguduia mintea și le tulbura sufletul.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 108)

„Nu este un acuzator mai aspru decât conștiința.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 94)

„Oricât de păcătos ar fi omul, el nu poate să închidă gura conștiinței care îl muștră. Conștiința este un lucru firesc, pe care Dumnezeu l-a pus în om încă de atunci când l-a creat. Oricât de mult am încerca să nu o ascultăm și să luptăm cu ea, conștiința ne apare mereu dinaintea noastră și ne strigă, ne osândește și ne pedepsește.

Vă aduceți aminte cât de rău era Ahab, regele Samariei? Cu toate acestea, chiar și el, atunci când a vrut să răpească via lui Nabot, a avut parte de multă suferință. Cu toate că era stăpân absolut, cu toate că nu era nimeni care să-l mustre pentru ceea ce făcuse, totuși conștiința sa îl muștra într-atât, încât era zbuciumat, posomorât și fără nici o tragere de inimă, iar mâhnirea îi era zugrăvită pe chip (3 Regi 21, 1-29).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 228)

„Căci fiul lui Iacob care a spus tatălui său că o fiară sălbatică rea l-a mâncat pe Iosif (Fc., 37, 32-36), care a jucat ipocrit această cumplită dramă încercând prin acest rol să țină în umbră omorul de frate, l-a înșelat atunci pe tatăl său, dar conștiința sa n-a înșelat-o, nici n-a convins-o să se liniștească, ci a continuat să se ridice împotriva lui strigând neîncetat fără să i se fi putut astupa gura. Căci după ce a trecut mult timp, cel care tăgăduise înaintea tatălui său îndrăzneala aceea, care n-o spusese nici unui om, pe care nimeni nu-l învinuia, nimeni nu-l dădea de gol, nimeni nu-l ataca, nimeni nu-i aducea aminte de înscenarea aceea, fiind în primejdie să-și piardă libertatea și însăși viața, arătând că în tot acest lung timp glasului acuzator al conștiinței nu-i fusese astupată gura, nici nu fusese îngropat, a zis acestea cuvinte: *Da, suntem în păcate pentru fratele nostru. Când ne ruga, am trecut cu vederea necazul lui și durerea sufletului său. Iar acum se cere de la noi sângele lui* (Fc., 42, 21).” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea XIII, 2a, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 216)

CONȘTIINȚA (întunecarea ei)

„După cum tâlharii și spărgătorii de ziduri când voiesc a fura ceva de preț, fac aceasta stingând lumânarea, tot așa face și cugetul cel stricat cu cei ce păcătuiesc, căci și în noi este o lumină care arde veșnic și care se numește *cuget sau conștiință*. Dacă duhul răului intră cu mare grăbire înlăuntru și stinge acea flacără, de îndată a întunecat sufletul și l-a doborât, și îndată a furat tot ce se găsea înlăuntru. Când sufletul a fost cucerit de vreo poftă necurată, întocmai ca și norul sau ceața care întunecă ochii trupului, tot așa și el rămâne întunecat cu totul, cucerindu-i-se mai dinainte prevederea cugetului, și nu-l lasă a vedea mai departe, nici prăpastia ce-i stă în față, nici gheena, nici frica, ci la urmă fiind asuprit de voința acelei pofti necurate, se face ușor de cucerit de păcat, și întocmai ca un zid fără ferestre ridicat înaintea ochilor, pofta nu mai lasă a străluci lumina dreptății în cuget, fiindcă toate gândurile cele necuviincioase ale pofti l-au împresurat din toate părțile. Atunci femeia curvă i se înfățișează veșnic și înaintea ochilor, și înaintea cugetului, și înaintea gândurilor lui. Și după cum cei orbiți, chiar de ar sta sub cerul liber și într-o amiază din cele mai strălucitoare, totuși nu se pot bucura de lumină, fiindu-le închiși ochii, întocmai așa pățimesc și aceștia, căci de li s-ar trâmbița la ureche mii de vorbe mântuitoare, ei își astupă urechile la toate vorbele acelea, fiind prinși mai dinainte și robiți cu sufletul acelei patimi. Dar toate acestea le știu preabine toți cei ce au cercat asemenea lucruri jalnice. Fie însă ca voi să nu știți niciodată de asemenea

încercări.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, pp. 110-111)

CONȘTIINȚA (chinul conștiinței)

„De altfel, chiar înainte de pedeapsa de dincolo, oamenii răi și păcătoși sunt pedepsiți aici, pe pământ. Să nu-mi spui mie că mănâncă la mese strălucite și bogate, că se îmbracă în haine de mătase, că târâsc după ei turme de robi, că merg fuduli prin oraș! Nu, ci cercetează conștiința lor, și vei vedea tulburarea din sufletul lor pricinuită de păcate, frica continuă, furtuna, tulburarea; vei vedea, ca la tribunal, că sufletul se suie la tronul cel împărătesc al conștiinței și că stă ca înaintea unui judecător; gândurile vin ca niște călăi, îl întind și-l sfâșie pentru păcate; el strigă tare, nimeni nu știe, decât singur Dumnezeu, Care vede acestea. Desfrânatul, de-ar fi putred de bogat, de nu l-ar învinovăți nimeni, nu încetează de a se învinovăți pe sine în lăuntrul lui. Plăcerea i-a fost trecătoare, dar chinul e veșnic; de pretutindeni, frică și cutremur, bănuială și neliniște; se teme de ulițe înguste, se sperie și de umbre; îi este frică de slugile lui, de cunoscuți, de necunoscuți, de femeia pe care a necinstit-o, de bărbatul pe care l-a batjocorit. Umblă, purtând cu el un aspru acuzator, care este conștiința lui; se osândește singur și nu poate găsi odihnă o clipă. Și în pat și la masă și în piață și acasă, și ziua și noaptea, și adesea chiar în vise, vede idolii păcatului lui. Trăiește viața lui Cain, suspinând și tremurând pe pământ (Facere 4, 12), fără să știe nimeni, având totdeauna adunat înlăuntrul lui jar. Tot așa se chinuie și răpitorii și cei lacomi; tot așa și bețivii și, într-un cuvânt, toți cei ce trăiesc în păcate. Acest tribunal nu poate fi corupt! Ci chiar dacă nu săvârșim virtutea, totuși suferim pentru că n-am săvârșit-o; iar dacă săvârșim păcatul, simțim durerea îndată ce a luat sfârșit plăcerea păcatului.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 47-48)

„Este cu neputință ca tribunalul conștiinței să fie desființat. Nu trăin în virtute? Vom suferi. Trăim în răutate? Imediat ce încetează plăcerea păcătoasă, începe durerea sufletească” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 54)

„Căci ce poate fi cândva mai apăsător decât păcatul? Fiindcă acesta, și dacă am fi de mii de ori nesimțitori și am vrea să ne ascundem de oameni, ridică împotriva noastră conștiința ca pe un judecător nemitarnic; și aceea, fără încetare, se răscoală împotriva noastră, provocându-se continuu dureri, torturându-ne precum un călău și ștrangulându-ne cugetul prin arătarea mărimii păcatului. Așadar, zice că *pe cei îngreuiți de acesta de păcat și*

chinuiți ca de o povară, pe aceștia îi voi odihni, dăruindu-șe iertarea păcatelor, numai să vină la Mine. Cine este atât de împietrit, cine este așa de tare la cerbice, încât să nu asculte de o asemenea chemare plină de iubire de oameni?” (Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați, în vol. Cateheze baptismale, p. 34)

„Ce-i folosește celui vinovat de a-și ascunde crima lui de ochii oamenilor? Conștiința lui a văzut totul, totul descoperă, și de acum înainte ea nu-l va lăsa în pace un singur moment. Unde are el oarecare aripi ca să se poată ascunde la oarecare întuneric, conștiința îl urmărește cu strigătele ei acuzatoare; ea îl acoperă de rușine și-l străpunge cu acul remușcărilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 284)

„Ea este incisivă, ea este nestrucăcioasă, ea este binefăcătoare. Ea este incisivă. Se pot aplica glasului conștiinței cuvintele Sfântului Pavel: *Cuvântul este viu și eficace, mai pătrunzător ca orice sabie*. Înainte chiar ca păcatul să-și primească pedeapsa lui de la Dumnezeu, el este deja pedepsit prin chinul adus de conștiință. Străină urmare a păcatului! Înainte de a-l comite, nimic nu apărea din urâtenia lui; vinovatul este liniștit și fericit; crima comisă, conștiința atacă fără cruțare, nu-i mai pasă păcătosului un moment calmul și bucuria. Timpul care îndulcește orice rană, nu mai are nici o putere asupra conștiinței. Bogăția, plăcerile, avântul sărbătorilor, nu ajung să sufoce glasurile răzbunătoare ale remușcărilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 285)

CONȘTIINȚA (adormirea conștiinței)

„Nimic nu îngreuiază atât de mult sufletul, nimic nu betejește atât mintea, nimic nu trage sufletul atât de mult jos ca o conștiință păcătoasă ...” (*Omilia la Matei*, omilia XXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 470-471)

„Prietenii ne supără, slugile ne sălbătesc, soția ne amărăște, copilul ne pricinuiește dureri, și o mulțime de treburi, din casă și din afară de casă, ne împresoară din toate părțile, încât nu ne mai putem da seama atunci nici cum cădem în păcat. Dar seara, când scăpăm de toate aceste supărări, când suntem cu noi înșine și avem parte de multă liniște, în pat, să adunăm tribunalul ca să-L facem pe Dumnezeu îndurător prin o astfel de judecată. Dacă păcătuim în fiecare zi și rănim în fiecare zi sufletul, ajungem să nu mai simțim păcatul; după cum cei

care primesc mereu lovituri, nu mai țin seama de ele și atrag asupra lor friguri cumplite și moartea, tot așa și noi, din pricina acestei nesimțiri a păcatului, atragem asupra noastră o osândă de care nu mai putem scăpa. Știu că sunt supărătoare spusele mele, dar sunt de mult folos.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 469-470)

„Când sufletul primește o rană și cade, nu zace în nesimțire ca trupul, ci se chinuie aici, muștrat de conștiința lui cea rea, iar după ce scapă de aici, este dat, la vremea judecății, pedepsei veșnice. Dacă un om nu simte rănilile făcute de diavol, chinul lui va fi mai mare din pricina nesimțirii lui. Că omul care nu simte muștrări de cuget de pe urma celei dintâi răni, primește cu ușurință o altă rană și după aceea alta. Că spurcatul diavol, când dă de un suflet nepăsător, care nesocotește rănilile de mai înainte, nu se oprește de a-l lovi până la cea din urmă suflare .” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, pp. 154-155)

CONTRACEPȚIA

„Că mulți oameni, din pricina dragostei de bani, nu vor să aibă copii; au mutilat firea; nu-și omoară copiii, dar opresc izvoarele nașterii”. (*Omilia la Matei*, omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„De ce semeni acolo unde nu poți secera?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 454)

„De ce semeni acolo unde țarina încearcă a strica rodul, unde sunt multe doctorii de stârpire și unde de multe ori copilul este omorât mai înainte de naștere? Iată, deci, că și pe acea desfrânată n-ai lăsat-o să rămână desfrânată, ci ai făcut-o și ucigașă de om! Ai văzut cum din beție izvorăște desfrânarea, iar apoi din desfrânare iese omorul? Ba chiar mai mult și decât omorul, căci nici nu am cuvinte îndeajuns pentru a numi asemenea faptă criminală, de vreme ce nu numai că pe copilul născut îl omoară, ci îl împiedică chiar de a se naște. Deci de ce îți bați joc de darul lui Dumnezeu și te lupți împotriva legilor Lui, iar ceea ce este binecuvântare tu alungi ca pe un blestem?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 455)

„După cum aceia (sodomiții – n.n.) născociseră o împreunare nerodnică, ce nu sfârșea cu facerea de copii, tot așa a făcut și Dumnezeu pedeapsa, făcând pământul nerodnic cu totul și lipsit de orice poamă.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 163)

CONVERTIREA (definiția)

„Ce înseamnă a se converti? Înseamnă a părăsi răul pentru bine, diavolul pentru Iisus Hristos, pământul pentru cer.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 78)

CONVORBIRILE (duhovnicești)

„Dar fiți atenți la acestea: mai întâi, Iisus Hristos nu descoperă totul. Ci mai întâi pune pe ascultător în suspensie în ascultare, el îl aruncă în îndoială, ca apoi după ce a început să caute sensul a ceea ce a auzit, tulburat de nesiguranță, el să primească apoi cu mai multă dorință și cu bucurie, explicarea pe care o căuta, și să-și dubleze ascultarea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, p. 162)

„Dacă ții numai pentru tine cele ce știi, oamenii îți vor întoarce spatele și te vor urî pentru că ești invidios și urâtor de frate, iar Dumnezeu îți va da cea mai mare pedeapsă pentru că ești rău. În afară de asta, se va duce iute de la tine harul, lăsându-te pustiu. Pentru că și grâul, dacă zace neconținut în hambar, se pierde, căci e mâncat de gărgărițe; dar dacă-i scos afară din jitnițe și pus în brazde, se înmulțește și se înnoiește iarăși. Tot așa și cuvântul cel duhovnicesc: dacă-l ții neconținut încuiat înăuntrul tău, se stinge iute, pentru că sufletul se strică și se macină de invidie, de trândăveală și de lăncezeală. Dar dacă îl semeni în sufletele fraților ca într-o brazdă mănoasă, vistieria cea duhovnicească se înmulțește și în cei care o primesc, și în tine, care o dai. Și după cum o fântână are apă mai curată și izvor mai bogat dacă adeseori se scoate dintr-înșă toată apa, iar dacă nu se scoate, seacă; tot astfel și harisma cea duhovnicească și cuvântul cel învățătoresc, dacă este scos tot mereu din suflet și dat să fie sorbit de cei ce vor să-l primească, izvorăște și mai mult; dar dacă-i acoperit de zavistie, de invidie, se micșorează și se stinge desăvârșit”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 151-152)

COPIII (creșterea copiilor)

„Nu se poate spune că Dumnezeu nu dă mare atenție copiilor. Dumnezeu se îngrijește mult de creșterea lor. Din pricina asta Dumnezeu a sădit în firea omenească o dragoste atât de mare de copii, încât părinții să fie constrânși, ca de o lege peste care nu pot trece, să se îngrijească de creșterea copiilor lor.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 247-252)

COPIII (neamul dăinuie prin copii)

„Căci de la început era dorire de copii fiindcă tot omul își lăsa prin ei urmași și pomenire vieții sale. Și fiindcă nu era nicidecât nădejde de înviere, ci moartea stăpânea, iar după viața de aici cei ce se săvârșeau socoteau că pier cu totul, Dumnezeu a dat mângâierea cea din copii, ca ei să rămână chipuri însuflețite ale celor duși, și neamul nostru să dăinuie și să se desăvârșească prin cei ce vin după, și urmașii acelora să fie cea mai mare mângâiere pentru cei ce i-au îngrijit.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 14-15)

COPIII (iubirea părinților față de copiii lor)

„Mulți oameni au cinci sau șase fii sau fiice, iar de se îmbolnăvește unul dintre ei, tatăl înconjoară patul, sărută ochii copilului, îi strânge mâinile, socotește ziua noapte, iar lumina întuneric, nu că s-ar fi schimbat stihiiile, ci pentru că nu se mai poate bucura de ele de durerea tristeții. Paturile-s așternute cu așternuturi noi, doctorii stau alături, mulți, în jurul bolnavului, iar tatăl se topește din picioare. De-ar fi bogat tare, bogăția îi e de nesuferit, de-ar avea mii și mii de treburi, pe toate le lasă, nu se poate apuca de ele, e amețit de durere. Pentru el toată lumea nu poate fi vindecată de rău. La fel și mama, se plimbă în jurul bolnavului, bătându-se în piept, toată aprinsă și cuprinsă de flăcări, caută putere ca să ia asupra-și o parte din chinul copilului ei, dar, mai bine spus, și-ar lua asupra-și tot chinul numai ca să scape de boală pe copilul bolnav, nu mai are nici un preț viața ei, nici zilele pe care le mai are de trăit; mai de preț ca toate e să treacă boala de la copil la ea. Nu am cum zugrăvi durerea asta.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam, II*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 563)

„... nepurtarea de grijă de copii este un păcat care întrece pe toate celelalte și merge chiar până la culmea răutății.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 246)

„Dumnezeu apoi poruncește și părinților cum trebuie să se poarte cu copiii, cinstindu-i pe copiii buni și pedepsindu-i pe cei răi. Scopul acestor porunci este tot acela de a face pe părinți să-și iubească și mai mult copiii.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 253)

COPIII („copii ascultați de părinții voștri întru Domnul”)

„Trebuie să fim supuși părinților noștri, atunci când nu ne împiedică să ne îndeplinim datoriile noastre față de Dumnezeu și când nu ne pun piedici; este foarte periculos de a nu urma această regulă; dar când cer ceva lucru nepotrivit, și ne jenează în lucrurile duhovnicești, nu este atunci nici bine, nici înțelept să ne supunem lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXI, 2, p. 102)

„*Dar dacă părinții poruncesc lucruri absurde?*, zici tu. Părintele nu poruncește niciodată lucruri absurde, chiar de ar fi el absurd; apostolul s-a asigurat și în această privință căci zice: *întru Domnul*, adică ascultați-i în cele ce nu se împotrivesc lui Dumnezeu; dacă însă ar fi părintele elen, sau eretic, nu trebuie a da ascultare deloc, căci porunca lui atunci nu este întru Domnul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 213)

„*Fiilor, ascultați de părinți întru toate că aceasta este bine plăcută întru Domnul*. Iarși pune aici *întru Domnul*, și în același timp stabilește și legăturile ascultării și ale sfielii și umilinței lor către părinți. *Că aceasta, zice, este bine plăcută întru Domnul*. Privește cum El voiește a le face toate nu numai de la natură, sau împinși înseși de firea lucrurilor, ci pentru că sunt și plăcute lui Dumnezeu, și că, făcându-le, vom avea plată de la Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 116)

„Când părinții trupești nu împiedică cu nimic, nici nu se pun de-a curmezișul vreunui din lucrurile cele după Dumnezeu, suntem datori și este

de neapărată trebuință să-i ascultăm. Iar a nu face aceasta este primejdie mare. Dar când cer ceva nepotrivit și împiedică ceva din cele duhovnicești, nu trebuie să-i ascultăm nicidecum.” (*Nunta din Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 122)

COPIII (sunt datorii să-și asculte și să-și iubească părinții)

„Dar și tu, fiule, să ascuți de părinții care te-au născut. Pentru cele pe care ți le-au oferit, cu nimic nu-i poți răsplăti, nici să-i naști, nici să trudești pentru ei, cum au făcut aceștia pentru tine.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 126)

COPIII (neascultarea părinților trupești, când aceștia sunt piedică pentru virtute)

„Noi nu trebuie nici măcar să-i recunoaștem pe tatăl și pe mama noastră atunci când ne dăunează în lucruri duhovnicești și când ne împiedică să înaintăm în virtute...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 2, p. 450)

COPIII („tu îl bați pe feciorul tău cu toiagul, dar scapi sufletul lui de împărăția morții”)

„Părintele iubitor care are un copil obraznic nu îl cicălește tot timpul, dar nici nu-l lasă cu totul nepedepsit. Însă îl pedepsește cu măsură, ca să nu-l stârnească și mai tare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 365)

COPIII (pedepsirea copiilor pentru păcatele părinților)

„Și a zis (Noe – n.n.): *Blestemat să fie Canaan copilul; să fie slugă fraților lui.*

Nu fără rost, nici la întâmplare a pomenit Scriptura de Canaan (fiul lui Ham – n.n.), ci pentru o pricină ascunsă. Noe n-a vrut să-l mustre pe Ham pentru păcatul săvârșit și pentru ocară pe care i-a adus-o, ca să nu fie vătămată binecuvântarea lui Dumnezeu. Că *Dumnezeu, spune Scriptura, a binecuvântat pe Noe când a ieșit din corabie și pe fiii lui* (Fac., 9, 1).

Deci, Noe, ca să nu pară că blestemă pe cel care primise odată binecuvântarea lui Dumnezeu blestemă pe fiul aceluia.

- Da, mi se poate spune răspunsul acesta, arată că nu l-a blestemat pe Ham, pentru că acesta fusese binecuvântat de Dumnezeu! Dar pentru ce ai pedepsit fiul pentru păcatul tatălui?

- Nici asta nu s-a făcut fără rost. Ham n-a fost pedepsit mai puțin decât fiul lui, nici n-a simțit mai puțin durerea pedepsei. Știți doar, știți că adeseori părinții se roagă să fie pedepsiți ei în locul fiilor lor, știți că părinții sunt pedepsiți mai greu, când văd pe copiii lor pedepsiți decât atunci când ar fi ei înșiși pedepsiți. Deci a fost pedepsit copilul lui Ham, ca tatăl să sufere mai mare durere din pricina dragostei sale părintești pentru copil, ca binecuvântarea lui Dumnezeu să rămână întreagă și ca fiul, care a fost blestemat să ispășească prin asta propriile lui păcate. Da, acum este blestemat pentru păcatul tatălui său, totuși se înțelege că pedeapsa aceasta este și pentru păcatele lui proprii. Nu a fost blestemat numai pentru păcatul tatălui său, ci și pentru ca prin el să primească tatăl său o mai mare pedeapsă. Că nici părinții nu sunt pedepsiți pentru păcatele copiilor, nici copiii pentru păcatele părinților, ci fiecare răspunde pentru păcatele lui, aceasta o spun profeții în multe locuri. De pildă când spun: *Celui ce a mâncat aguridă i se vor strepezi dinții* (Ier., 31, 30); și: *Sufletul celui ce păcătuiește, acela va muri* (Iez., 18, 20); și iarăși: *Să nu fie omorâți părinții pentru copii, nici copiii pentru părinți* (Deut., 24, 16). Vă rog, dar, ca nimeni din voi când nu cunoaște scopul Dumnezeieștii Scripturi, să nu îndrăznească să hulească cele scrise în ea, ci să primească cu suflet înțelegător cele spuse, să se minuneze de preciziunea celor scrise în Dumnezeiasca Scriptură și să se gândească ce rău mare e păcatul.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 374)

„Mă jur pe Mine Însumi, că nu se va auzi spunându-se această pildă: *părinții au mâncat aguridă și copiilor li s-a sterpezit dinții* (Iez., 18, 3, 44). Moise zice la fel: *Nu vei ucide pe tatăl pentru copil* (Deut., 24, 16). Mai mult, Scriptura zice de un rege, că el nu i-a ucis pe copii pentru părinți, ca să se conformeze legii lui Moise.

Că dacă îmi face cineva această obiecție: pentru ce zice Scriptura *Dumnezeu pedepsește păcatele părinților asupra copiilor, până în al treilea sau al patrulea neam* (Ieș., 20, 5; Deut., 5, 9), vom răspunde că această hotărâre nu este generală și că ea este pronunțată împotriva unora din evreii care au ieșit din Egipt. Și iată sensul: Cum cei pe care i-am scos Eu din robia egipteană au devenit, chiar după ce au văzut atâtea semne și minuni, mai răi ca și părinții lor, care totodată n-au văzut nimic așa de mare și atât de

minunat, ei vor fi pedepsiți la fel ca și ei, zice Domnul, fiindcă au făcut aceleași păcate. Și dacă se examinează acest pasaj cu grijă și cu atenție, se va cunoaște că așa trebuie să-l înțelegem.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LVI, 1, p. 275*)

„Află acum și bunătatea Celui răstignit! Iudeii spuneau: *Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri* (Matei 27, 25); Hristos însă n-a făcut așa, ci Îl roagă pe Tatăl zicând: *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac!* (Luca 23, 34). Dacă ar fi fost sângele Lui asupra lor și asupra copiilor lor, n-ar fi ajuns dintre copiii lor apostoli. N-ar fi crezut trei mii (Faptele Apostolilor 2, 41), nici cinci mii (Faptele Apostolilor 4, 4). Uită-te că iudeii au fost cruzi și nemiloși cu copiii lor, n-au vrut să știe de glasul sângelui! Dumnezeu însă a fost mai bun decât toți tații, mai iubitor decât toate mamele! Da, a fost sângele Lui peste ei și peste copiii lor; dar nu peste toți copiii, ci numai peste aceia care au urmat necredinței și fărâdelegii părintești; au fost vinovați de păcatul săvârșit nu cei care au fost fiii lor după succesiunea naturală, ci după nebunia voinței. Vezi-mi, însă, și din altă parte bunătatea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 365*)

COPIII („De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor”¹⁷¹)

„Copilul este străin de invidie, de slava deșartă, de dragostea de întâietate și are cea mai mare virtute, nevinovăția, curăția, smerenia. Nu e nevoie numai de bărbăție și de pricepere, ci și de această virtute, de smerenie și de nevinovăție. De-am avea cele mai mari virtuți, dacă ne lipsesc virtuțile acestea, mântuirea noastră șchioapătă. Un copil dacă e ocărât și lovit nu se supără, nici nu prinde pică; iar dacă e prețuit și slăvit, nu se îngâmă. (...)

După părerea mea Hristos a pus în mijloc un copil, un copil foarte mic, lipsit de toate patimile cele rele. Un astfel de copil nu-i mândru, nu umblă după slavă, nu-i invidios, nu-i certăreț; este lipsit de toate patimile de acest fel și are multe virtuți: nevinovăția, smerenia; nu-l interesează câștigurile bănești, nu-i lăudăros. Este stăpânul unei îndoite filozofii: are aceste virtuți și nu se laudă cu ele. De aceea Domnul l-a dat ca pildă și l-a așezat în mijloc.

¹⁷¹ Matei, 18, 3.

Dar nu Și-a oprit cuvântul Său la atâta, ci duce mai departe sfatul acesta, zicând:

Cine va primi pe un copil ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește (Matei, 17, 5). Nu veți primi, le spune Hristos, numai mare răsplată dacă veți fi ca niște copii, ci și dacă veți cinsti, pentru Mine, pe alții care se aseamănă cu copiii; vă dau ca răsplată împărăția cerurilor pentru cinstea dată acestora. Dar, mai bine spus, le dă o răsplată cu mult mai mare, că Hristos spune: *Pe Mine Mă primește*. Atât de tare îmi este de dragă smerenia și nevinovăția!

Hristos numește aici *copil* pe oamenii curați la inimă și smeriți, pe cei neluați în seamă și disprețuiți de mulțime”. (*Omilia la Matei*, omilia LVIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 675-676)

COPIII (purtarea de grijă pentru mântuirea părinților răi)

„Nu e lucru de osândă să ai tată necredincios, ci să urmezi necredinței tatălui; și vină foarte mare este nu când avem părinți răi, ci când nu ne îngrijim de ei și nu facem tot ce ține de noi ca să îi slobozim din această răutate; iar atunci când noi arătăm toată purtarea de grijă pentru sufletul lor, iar ei stăruie în răutatea lor, suntem slobozi de toată mustrarea și vina.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 136)

COPIII (pot practica virtutea, chiar dacă părinții lor trupești nu o cultivă)

„Răutatea și virtutea țin nu de fire, ci de sloboda alegere. Că de ar fi ținut de fire, negreșit că cei răi ar fi născut odrasle rele și cei buni unii la fel ca ei; dar întrucât ține de sloboda alegere a fi ticălos ori râvnitor, drept aceea și unor părinți răi li s-au născut fii buni, și fii ușuratici au odrăslit din părinți râvnitori, ca să nu punem răutatea și bunătatea pe seama firii, ci pe cea a voii.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 137)

COPIII (responsabilitatea copiilor cât privește cele făptuite de ei)

„... trebuie să luptăm tot timpul vieții noastre, iar lupta aceasta începe chiar din copilărie, de la vârsta de zece ani. (Într-adevăr, de la vârsta de zece

ani începem să dăm socoteală pentru păcatele ce le săvârșim, și asta o arată lămurit copiii mâncați de urși, pedepsiți astfel pentru că și-au bătut joc de profetul Elisei) (IV Regi 2, 24-24).” (*Apologia vieții monahale*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 304-305)

CORECTITUDINEA

„Că era Avraam vestit în ochii locuitorilor Cananeei, ascultă ce spun fii lui Het despre el! *Împărat de la Dumnezeu ești tu între noi, în mormintele noastre cele alese, îngroapă-ți mortul tău. Nici unul dintre noi nu te va opri să-ți îngropi mortul tău* (Fac., 23, 6). Dar uită-te la dreptul Avraam! Îi învață și pe fiii lui Het cu faptele lui filozofia sa, că nu voiește să primească mormântul până ce nu le plătește prețul convenit. Chiar dacă voi sunteți atât de binevoitori față de mine, le spune el, totuși nu vreau să vă iau mormântul fără să-l plătesc. Și le-a dat argintul și a luat mormântul (Fac., 23, 13)”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 155)

CREAREA LUMII

„Iată că strălucește firea dumnezeiască chiar din felul în care a fost creată lumea. Dumnezeu a făcut lumea într-un chip cu totul contrar de cum obișnuiește să lucreze omul; a întins mai întâi cerul și apoi a zidit pământul; mai întâi acoperișul și apoi temelia. Cine a mai văzut, cine a mai auzit așa ceva? Niciodată nu s-ar putea face așa o clădire omenească! Dar când Dumnezeu poruncește, toate se pleacă, toate se supun voinței Lui. Să nu iscodim, dar, operele lui Dumnezeu cu mintea noastră omenească, ci, povățuiți de operele Sale, să-L admirăm pe Meșter”. (*Omilia la Facere*, omilia II, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 42-43)

„Pământul este mama și hrănitorea noastră; din el am fost făcuți și din el ne hrănim; el ne este și patrie și mormânt de obște; în el ne întorcem iarăși, după ce ne-am îndulcit din el cu mii și mii de bunătăți; de aceea Dumnezeu a arătat pământul netocmit și fără de formă, ca nu cumva oamenii, din pricina nevoii ce o au de el, să-l cinstească mai mult decât merită, ca nu cumva să socotească binefacerile pământului datorate naturii pământului și nu datorită Celui ce l-a adus din neființă la ființă. De asta a spus: *Iar pământul era nevăzut și netocmit*”. (*Omilia la Facere*, omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 43-44)

„Ce vrea să spună prin aceste cuvinte: *Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor?*”

– După părerea mea, aceste cuvinte arată că în ape era o energie plină de viață; nu era simplu o apă stătătoare și nemișcătoare, ci mișcătoare, care avea putere de viață în ea. Că ceea ce-i nemișcător este negreșit nefolositor, pe când ceea ce se mișcă este capabil să facă multe.

Deci, ca să ne arate că apa aceasta, multă și nespus de-ntinsă, avea o putere plină de viață, Moise a spus: *Și Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apei*. Nu fără rost o spune mai dinainte asta dumnezeiasca Scriptură, ci pentru că avea să ne spună mai târziu că prin porunca Creatorului universului au fost și animalele aduse la ființă din aceste ape. De aceea ne învață chiar de pe acum că apa aceasta nu era o simplă apă, ci una care era în mișcare, care se frământa și cuprindea totul”. (*Omilia la Facere*, omilia III, I-II, în col. PSB, vol. 21, pp. 47-48)

„Auzi că *la început a făcut Dumnezeu cerul și pământul* și că a făcut pe cele ce sunt din cele ce nu sunt și mai spui că a preexistat materia? Care om cu mintea întregă ar îndura una ca aceasta? Este, oare, om Creatorul, ca să aibă nevoie de o materie preexistentă, pentru a-și arăta arta Sa? Este Dumnezeu! Lui I se pleacă toate; creează cu cuvântul și cu porunca. Iată! A spus numai și a și fost adusă la ființă lumina și a și plecat întunericul.” (*Omilia la Facere*, omilia III, II, în col. PSB, vol. 21, p. 48)

„*Și a despărțit Dumnezeu lumina de întuneric* (Fac., 1, 4)

– Ce înseamnă *a despărțit*?

– A dat fiecăruia un loc propriu, a rânduit fiecăruia un timp potrivit.

Și când a făcut aceasta, atunci a pus fiecăruia numele ce i se potrivea:

Și a numit Dumnezeu lumina zi și întunericul l-a numit noapte (Fac., 1, 5).

Ai văzut împărțire destul de bună, creație minunată, care depășește orice înțelegere, făcută numai prin cuvânt și prin poruncă? Ai văzut de cât pogorământ s-a folosit acest fericit proroc, dar, mai bine spus, iubitorul de oameni Dumnezeu, prin gura profetului, ca să învețe neamul omenesc să cunoască ordinea celor create, să cunoască cine este Creatorul universului, să știe cum a fost adus la ființă fiecare?

Pe atunci, pe timpul lui Moise, oamenii erau încă nedesăvârșiți și nu puteau să se ridice la înțelegerea lucrurilor celor mai înalte; de aceea Duhul cel Sfânt a istorisit așa pe toate acestea, coborând limba profetului la puterea de înțelegere a ascultătorilor”. (*Omilia la Facere*, omilia III, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 48-49)

„După cum oamenii, după ce fac un lucru oarecare cu multă luare aminte, când ajung la capătul muncii lor și pun la probă lucrul făcut, laudă ce au săvârșit, tot așa și dumnezeiasca Scriptură pogorându-se la slăbiciunea înțelegerii noastre spus întâi: *Și a văzut Dumnezeu că lumina este frumoasă*, apoi a adăugat: *Și a despărțit Dumnezeu lumina de întuneric; și a numit Dumnezeu lumina zi și întunericul l-a numit noapte*. A împărțit fiecăruia locul său propriu, fixându-le de la început unele hotare, pe care să le păzească mereu neîmpiedicat. Și orice om cu judecată poate vedea că de atunci și până acum nici lumina n-a depășit propriile ei hotare și nici întunericul n-a călcat rânduiala sa, făcând amestec și turburare”. (*Omilia la Facere*, omilia III, III, în col. PSB, vol. 21, p. 50)

„*Și a fost seară și a fost dimineață, zi una* (Fac., 1, 5).

A numit o zi sfârșitul zilei și sfârșitul nopții, ca să fie o ordine și un șir în cele văzute, și ca să nu fie nici un amestec.” (*Omilia la Facere*, omilia III, III, în col. PSB, vol. 21, p. 50)

„După ce s-a făcut țaria, Dumnezeu – spune Moise – a poruncit ca o parte din ape să se poarte sub țarie, iar altă parte să fie pe spatele țariei.

Dar ar putea să mă întrebe cineva:

– Ce este țaria? Este, oare, apa condensată, aer concentrat sau altă substanță?

– Orice om care gândește bine n-ar putea susține una sau alta. De aceea se cuvine ca, plini de pricepere, să primim cele spuse de Sfânta Scriptură și, nedepășind hotarele firii noastre, să nu cercetăm cele mai presus de noi, ci numai aceasta să știm și să reținem că la porunca Stăpânului a fost adusă la ființă țaria, care face despărțire între ape, așa că unele sunt jos, iar altele sus”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 59)

„Ce poate fi mai ticălos și mai nesocotit decât a încerca să spui și să susții că toate cele ce există s-au făcut de la sine și, gândind așa, să lipsești creația de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? Spune-mi, cum se poate susține că atâta podoabă și atâtea stihii pot fi conduse fără un conducător, care le ține pe toate? Corabia n-ar putea nicicând străbate valurile mării fără un cârmaci, nici soldatul n-ar putea săvârși o faptă de vitejie fără un general, nici o casă nu s-ar putea înălța fără un arhitect, iar lumea aceasta mare și podoaba acestor stihii au putut veni, oare, de la sine și de la întâmplare, fără să fie cineva care să le conducă pe toate și care, potrivit înțelepciunii lui, să țină și să păstreze pe toate cele ce se văd? Dar pentru ce să ne mai

încăpățânăm să dovedim acestor oameni acelea pe care, după cum spune proverbul, le vede și un orb? Totuși să nu încetăm a le pune înaintea învățăturii Scripturii și a ne da toată silința ca să-i scăpăm de înșelăciune și să-i readucem la adevăr”. (*Omilia la Facere*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 51)

„Și a numit Dumnezeu tăria cer și a văzut Dumnezeu că este frumos (Fac., 1, 8).

Uită-te cât de mare este pogorământul cuvintelor din pricina slăbiciunii omenești! După cum la facerea lumii a spus: *Și a văzut Dumnezeu că lumina este frumoasă* (Fac., 1, 4), tot așa și acum la facerea cerului, adică a tăriei, a spus: *Și a văzut Dumnezeu că este frumos*, ca să ne arate prin aceste cuvinte nemeșteșugita frumusețe a cerului. Cine nu se va mira, cine nu se va minuna, că în atâta scurgere de vreme cerul și-a păstrat în floare frumusețea lui și cu cât trece vremea cu atât se continuă și frumusețea lui? Ce poate fi mai frumos decât ceea ce a fost lăudat de Creator? Dacă noi la vederea unui lucru desăvârșit, făcut de un om, îi admirăm forma, așezarea, frumusețea, analogia, ritmul și toate celelalte însușiri, cine poate lăuda după vrednicie un lucru creat de Dumnezeu și mai ales când Însuși Stăpânul l-a lăudat? Scriptura a grăit așa pe măsura înțelegerii noastre; și vei vedea că Moise la fiecare din cele create a grăit așa, tăind mai dinainte îndrăzneala celor ce mai târziu aveau să-și ascute limba împotriva creației lui Dumnezeu și aveau să zică: *Pentru ce a fost făcut cutare sau cutare lucru?* Luând-o, dar, înaintea celor ce vor încerca aceasta, Moise a spus: *Și a văzut Dumnezeu că este frumos*. Iar când auzi că Dumnezeu a văzut și a lăudat, înțelege cuvintele acestea într-un chip vrednic de Dumnezeu, așa cum se potrivește cu Dumnezeu. Cel Care a creat cerul cunoștea, înainte de a-l crea, frumusețea creaturii Sale; dar pentru că noi suntem oameni și nu putem, din pricina slăbiciunii noastre, înțelege altfel, de aceea Dumnezeu a pregătit limba fericitului profet să se folosească de aceste cuvinte grosolane pentru învățătura neamului omenesc”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 61-62)

„Și a fost seară și a fost dimineață, ziua a doua (Fac., 1, 8)

Ai văzut că ne învață precis că Dumnezeu a numit sfârșitul luminii seară, iar sfârșitul nopții, dimineață; și pe amândouă le-a numit zi, ca să nu ne înșelăm, nici să socotim că seara este sfârșit zilei, ci să știm bine că lungimea amândurora face o zi? Se poate dar spune, pe bună dreptate, că seara, sfârșitul luminii, și dimineața, sfârșitul nopții, fac o zi deplină. Asta vrea să arate dumnezeiasca Scriptură prin cuvintele: *Și a fost seară și a fost*

dimineață, ziua a doua". (Omilii la *Facere*, omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 63-64)

„Și adunările apelor le-a numit mări (Fac., 1, 10).

Iată că și apele au primit un nume. Precum un meșter mare, când are de făcut un obiect oarecare cu știința lui, nu dă nume acestui obiect până ce nu-l termină de făcut, tot așa și Stăpânul cel iubitor de oameni n-a dat nume stihilor până ce prin porunca Lui n-a primit fiecare locul său. Astfel și-a primit pământul numele lui și și-a căpătat forma lui, iar apele s-au strâns și au fost învrednicite și ele de un nume". (Omilii la *Facere*, omilia V, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 71-72)

„Și a văzut Dumnezeu că este frumos (Fac., 1, 10).

Pentru că firea omenească este slabă și nu poate lăuda după vrednicie fapțurile lui Dumnezeu, de aceea dumnezeiasca Scriptură, luând-o înainte, ne arată lauda dată de Însuși Creatorul fapțurilor Sale.

Când, deci, auzi că Însuși Creatorului I-au apărut frumoase fapțurile, mirarea îți va fi și mai mare și nici nu vei putea găsi un cuvânt mai mare de laudă și de admirație ca acesta. Ai un Stăpân care face astfel de lucruri, care nici nu pot fi lăudate după cuviință! Într-adevăr, cum ar putea omul lăuda sau cânta, după vrednicie, operele lui Dumnezeu?" (Omilii la *Facere*, omilia V, III-IV, în col. PSB, vol. 21, p. 72)

„... la fiecare zi spune așa: *Și a fost seară și a fost dimineață, ziua a treia*, nu în zadar, nici fără rost, ci ca să nu confundăm ordinea, nici să socotim că odată cu venirea serii s-a terminat ziua, ci ca să vedem că seara este sfârșit al luminii și începutul nopții, iar dimineața, sfârșit al nopții și plinirea zilei. Asta vrea să ne învețe fericitul Moise prin cuvintele: *Și a fost seară și a fost dimineață, ziua a treia*". (Omilii la *Facere*, omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, p. 74)

„Dumnezeu a creat soarele în ziua a patra, ca să nu socotești că datorită lui aveam ziua. Ce am spus despre seminte, aceea voi spune și despre zi, că fuseseră trei zile înainte de crearea soarelui. Dar a voit Stăpânul să facă cu ajutorul acestei stihii și mai strălucitoare lumina zilei. Același lucru putem să-l spunem și de luminătorul cel mai mic, de lună; fuseseră trei nopți înainte de facerea ei. Da și luna, adusă la ființă, ne dă folosul ei, că împrăstie întunericul nopții; și aproape că putem spune că, împreună cu soarele, împlinește același rost față de toate celelalte fapțuri". (Omilii la *Facere*, omilia VI, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 82-83)

„Da, între semințe și între pomi, pământul n-a dat numai pomi roditori, ci și neroditori; n-a dat numai ierburi folositoare, ci și ierburi al căror folos nu-l știm, ba de multe ori chiar vătămătoare. Dar pentru asta cine va îndrăzni să blameze cele făcute? Nimic nu s-a făcut în zadar, nimic nu s-a făcut fără rost! N-ar fi fost lăudate de Creator, dacă n-ar fi fost create spre oarecare trebuință! După cum copacii nu sunt toți roditori, ci mulți sunt neroditori, și cu toate acestea nu mai puțin decât cei roditori ne sunt de o minunată trebuință, fie că ne slujesc la odihna noastră, fie la facerea caselor, fie că facem din ei multe alte lucruri pentru înlesnirea noastră; și, în general vorbind, nu este creat nimic fără vreun scop oarecare, chiar dacă noi oamenii nu suntem în stare să cunoaștem cu precizie scopul fiecărei creaturi, așadar după cum cu copacii, tot așa și cu animalele; unele sunt bune de mâncare, altele ne slujesc, tot așa și cu fiarele și cu târătoarele; nu ne sunt de puțină trebuință. Iar dacă ai vrea să cercetezi cu mintea luminată, ai vedea că, chiar acum când ni s-a luat stăpânirea ce-o aveam peste ele din pricina neascultării celui întâi-zidit, chiar acum ne sunt de mare folos. Doctorii folosesc multe fiare și târătoare pentru facerea de doctorii, care pot contribui la sănătatea trupurilor noastre”. (*Omilia la Facere*, omilia VII, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 93-94)

„Iar dacă nu ajungeți sau nu puteți pricepe rațiunea tuturor creaturilor, asta nu vă fie vouă temei de necredință, ci pricină de slavoslovie. Când gândul rămâne neputincios și mintea nu mai poate cuprinde, du-te cu mintea la măreția Stăpânului tău și tocmai de aici conchide că atât de mare e puterea Lui, că noi nu putem ști precis nici rațiunea celor făcute de El”. (*Omilia la Facere*, omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 95)

„Ați aflat, apoi, pentru ce a făcut cerul desăvârșit, iar pământul fără formă și netocmit. Și v-am spus atunci că pentru două pricini: una, ca să nu punem la îndoială puterea Stăpânului, socotind că din pricina slăbiciunii Sale a făcut pământul așa, odată ce cunoaștem din creația stihiei celei mai bune, a cerului adică, puterea Sa; a doua este aceasta: pământul ne este și mamă și hrănitor; din el ne hrănim, din el avem celelalte desfătări și în el ne întoarcem iarăși; pământul ne este și patrie și mormânt; deci, ca nu cumva trebuința mare ce-o avem de la el să ne facă să gândim lucruri mari despre pământ, Dumnezeu ne-a arătat la început pământul fără formă, ca să ne învățăm și prin fapte, că nu firii pământului se datoresc toate cele spuse mai sus, ci puterii Celui Ce l-a adus la ființă.” (*Omilia la Facere*, omilia IX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 108)

„Pentru că Dumnezeu spusese la fiecare la cele create de El: *Și a văzut Dumnezeu că sunt frumoase*, acum când le-a terminat pe toate și au luat sfârșit și cele din ziua a șasea, când a fost adus la ființă și cel care avea să se desfășoare de toate creaturile, a spus: *Și a văzut Dumnezeu toate câte a făcut; și iată că erau bune foarte*. Vezi că strângând toate creaturile în cuvântul acesta *toate*, Dumnezeu a lăudat pe toate cele create de El! Nu s-a mulțumit numai cu cuvântul *toate*, ci a adăugat: *câte a făcut*; și nu s-a oprit aici, ci a mai spus: *și iată erau bune, și bune toate*”. (*Omilia la Facere*, omilia X, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 122)

„*Și a sădit Dumnezeu rai în Eden către răsărit și a pus acolo pe omul care l-a făcut*.”

Fericitul Moise a lăsat în scris și numele locului, ca să nu poată înșela mințile oamenilor simpli, cei ce voiesc să flecărească zadarnic și să spună că raiul nu a fost creat pe pământ, ci în cer, și să viseze și alte basme la fel cu acestea”. (*Omilia la Facere*, omilia XIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 151)

„*Întru început a făcut Dumnezeu cerurile și pământul. Cum adică? La început cerul, și apoi pământul? Întâi acoperișul, și apoi podeaua? Dumnezeu nu-i supus vreunei trebuințe*¹⁷² a firii, nici nu e rob rânduiei vreunui meșteșug: fiindcă voia lui Dumnezeu e făcător și meșteșugar și al firii și al meșteșugului, și al tuturor celor ce sunt.

*Iar pământul era nevăzut și netocmit. De ce pe cer ni-l arată Moisi adus la ființă gata desăvârșit, iar despre pământ ne spune cum l-a meșterit Dumnezeu treptat? Ca aflând puterea lui din cele săvârșite cu stihia mai de soi să te încredințezi că și pe pământ putea să-l aducă Dumnezeu la ființă gata desăvârșit: dar pentru tine și pentru mântuirea ta nu a făcut așa. Cum pentru mine și pentru mântuirea mea? Masă și patrie și hrănitore și maică*¹⁷³ de obște a tuturor este pământul, și cetate, și mormânt de obște: fiindcă din el își au obârșia și trupurile noastre, și hrana noastră, și locuim pe el, și traiul pe el ni-l ducem, și după moarte într-însul ne întoarcem iarăși. Deci, ca nu cumva datorită faptului că pământul îți este atât de trebuincios să te încânți de el peste măsură și mulțimea facerilor de bine să îți fie spre poticnire ca să cazi în păgânătate, ți-l arată, mai înainte de a fi el, fără chip și netocmit, încât văzându-i neputința să te minunezi de Cel Ce l-a adus la

¹⁷² Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Vreunui imperativ (n.s. 10, p. 18)

¹⁷³ Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: În greacă (și, în general, în limbile indo-europene vechi), pământul este de genul feminin (n.s. 11, p. 19)

ființă și a pus în el toată puterea de care am vorbit - ca să-L slăvești pe Cel Care atâtea a gătit ca să ne facă nouă înlesnire.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, pp. 18-20)

„De ce crezi tu că a făcut Dumnezeu tot ce vedem? Oare nu din bunătatea Lui? Nu din iubirea Lui de oameni? Dacă vei întreba pentru ce a făcut aceasta, sau aceea, peste tot vei afla drept cauză bunătatea Lui.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 90-91)

„Cum că tot ce vedem în univers nu s-a produs automat, ne probează gheena, ne-a probat-o potopul lui Noe, înecarea armatelor egiptene în marea Roșie, cele petrecute cu israeliții în pustie, focul Sodomei și Gomorei, și altele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 65)

„Iar acest cer plin de frumusețe, mare, strălucitor, stabil, durabil și care ființează de atâta timp a fost făcut de Dumnezeu însuși cu o ușurință asemănătoare celei cu care cineva își construiește în joacă o colibă.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 45)

CREAREA LUMII (cauza și motivul creației)

„Chiar de-ar plesni de necaz păgânii de mii și mii de ori, eu am să strig cu voce tare că toate acestea au fost create pentru om, pentru că Creatorul nu avea nevoie de nici una din ele, că este desăvârșit; dar, ca să-și arate dragostea Sa față de noi, le-a adus pe lume pe toate acestea ca să arate cât de mult cinstește Dumnezeu neamul omenesc și ca, povățuiți de aceste creaturi, să-I dăm lui Dumnezeu închinăciunea cuvenită”. (*Omilia la Facere*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 85)

„Da, Dumnezeu n-a creat pe toate cele de pe lume numai pentru trebuința noastră, ci și datorită mării Lui dărnicii: unele fapte au fost aduse pe lume pentru trebuința noastră, altele ca să predice puterea Creatorului”. (*Omilia la Facere*, omilia VII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 92)

„Dumnezeu n-a creat pe toate numai pentru trebuința noastră, ci și pentru dărnicia Lui, pentru ca noi, văzând bogăția nespusă a fapturilor Lui, să ne uimim de puterea Creatorului și să putem ști că toate acestea au fost aduse la ființă cu o înțelepciune și bunătate nespusă, spre cinstirea omului ce

avea să fie făcut”. (*Omilii la Facere*, omilia VII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 93)

„Să știm și să fim încredințați că toate cele din lume au fost aduse la ființă prin cuvântul și prin iubirea Sa de oameni și că nu-i nimic făcut la întâmplare și fără rost; ci chiar dacă noi, din pricina neputinței gândurilor noastre, nu cunoaștem trebuința celor făcute, să fim încredințați că El le-a adus la ființă pe toate potrivit înțelepciunii Lui și potrivit mării Sale iubiri de oameni”. (*Omilii la Facere*, omilia X, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 123)

CREAREA OMULUI

„ – Dar pentru ce, dacă este mai de preț decât toate, pentru ce a fost făcut pe urmă?

- Pentru o pricină foarte dreaptă. După cum atunci are să vină un împărat într-un oraș este nevoie să meargă înainte însoțitorii și toți ceilalți, ca să pregătească palatul împărătesc și așa intră împăratul în palat, în același chip și acum. Vrând Dumnezeu să-l pună pe om peste toate cele de pe pământ ca împărat și stăpânitor, i-a zidit mai întâi această locuință frumoasă, lumea. Și numai după ce a fost gata totul l-a adus pe om, ca să o stăpânească. Ne arată Dumnezeu, chiar prin fapte, cât de mult prețuiește această ființă.” (*Omilii la Facere*, omilia VIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 100)

„Dar să întrebăm pe iudeu și să vedem ce spune! Cui au fost adresate cuvintele: *Să facem om după chipul nostru?* Scrierea, în care se găsesc cuvintele acestea, este a lui Moise, în care iudeii spun că cred, dar nu cred; precum zice și Hristos: *Dacă ați crede în Moise, ați crede și în Mine.* (Ioan, 5, 46). Da, ei au scrierile lui Moise, dar noi avem înțelesul lor. Cui au fost adresate cuvintele: *Să facem om?* Cu cine se sfătuiește Stăpânul? Nu pentru că are nevoie de sfat și de gânduri – Doamne ferește! – ci pentru că vrea, sub înfățișarea cuvintelor, să arate cinstea covârșitoare ce o dă omului pe care avea să-l creeze. Ce spun, dar, iudeii, care au încă voal pe inimile lor și nu vor să înțeleagă nimic din cele scrise în Scriptură? Ei spun că aceste cuvinte au fost adresate îngerului sau arhanghelului. Ce nebunie! Ce mare nerușinare! Cum poți gândi, omule, ca Stăpânul să se sfătuiască cu îngerul, Creatorul cu creatura? Nu le este îngăduit îngerilor să stea la sfat cu Dumnezeu; datoria lor este să stea drept înaintea lui Dumnezeu și să-L slujească. Și, ca să afli asta, ascultă pe marele glăsuitor Isaia, care spune despre cele mai înalte puteri îngerești: *Am văzut heruvimii stând în dreapta lui Dumnezeu și serafimii; și-și acopereau fețele lor și picioarele cu aripile*

(Isaia, 6, 2). Își acopereau fețele, pentru că nu puteau îndura lumina fulgerătoare a lui Dumnezeu; și stăteau înaintea Lui cu multă frică și cu cutremur. Creaturile lucrul acesta trebuie să-l facă, să stea drept înaintea Stăpânului.

Dar iudeii nu înțeleg nimic din cuvintele Scripturii și grăiesc ce le trece prin minte.

Deci după ce am spulberat pălăvrăgeala lor, să cuvine să învățăm pe fiii Bisericii adevărul spuselor Scripturii.

Cine este, dar, Acela, Căruia Dumnezeu I-a zis: *Să facem om?* Cine altul decât *Îngerul de mare sfat, Sfetnicul minunat, Domn puternic, Domnul păcii, Părintele veacului ce va să fie* (Isaia, 9, 6), Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu, Cel de o ființă cu Tatăl, prin Care s-au adus toate la ființă? Lui I-a spus: *Să facem om după chipul nostru și după asemănare*. Cuvintele acestea dau o lovitură de moarte și celor care gândesc ca Arie. N-a spus poruncitor: *Fă*, ca unui inferior, sau ca unuia mai mic după ființă, ci ca unuia care este de aceeași cinste: *Să facem*. Și cuvintele celelalte arată identitatea de ființă: *Să facem*, spune Dumnezeu, *om după chipul Nostru și după asemănare*". (Omilii la *Facere*, omilia VIII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 100-101)

„Spunând cuvintele *Să facem om*, Creatorul universului ne-a înfățișat un fel de sfătuire, ca să spunem așa, un fel de deliberare, arătându-ne sub această formă cinstea celui ce avea să fie creat; ne-a învățat, chiar înainte de a-l crea, măreția dregătoriei ce avea s-o încredințeze omului.” (Omilii la *Facere*, omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„Și a făcut Dumnezeu pe om; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el; bărbat și femeie i-a făcut pe ei. Vezi câtă precizie în cuvinte? Vorbește de același lucru de două ori, ca să poată fixa bine în mintea ascultătorilor săi cele ce le spune”. (Omilii la *Facere*, omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„A făcut pe om luând țărână din pământ?

– Da, ne răspunde dumnezeiasca Scriptură. Și n-a spus simplu *pământ*, ci *țărână*, ca și cum ai spune partea cea mai proastă și de mai puțin preț din pământ”. (Omilii la *Facere*, omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 143)

„Și a făcut Dumnezeu pe om, luând țărână din pământ. Nu mici sunt gândurile ce ni le trezesc în minte cuvintele acestea cu privire la smerenie,

dacă suntem cu mintea trează. Când ne gândim de unde-și are început făptura noastră, învățăm îndată să ne smerim, să ne umilim, chiar de-am ridica sprâncenele de mii și mii de ori. De aceea și Dumnezeu, îngrijindu-se de mântuirea noastră, a condus așa limba acestui fericit profet. La început dumnezeiasca Scriptură spuse: *Și a făcut Dumnezeu pe om; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el* (Fac., 1, 27) și i-a dat stăpânire peste toate cele văzute; de aceea, ca nu cumva omul, neștiind din ce e alcătuit, să-și închipuie despre el lucruri mari și să depășească hotarele sale, dumnezeiasca Scriptură mai vorbește încă o dată de facerea omului și ne arată chipul alcătuirii lui, începutul nașterii sale; ne spune din ce a fost făcut cel dintâi om și cum a fost adus pe lumea asta”. (*Omilii la Facere*, omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 144)

„Gândește-mi-te la rangul creației omului! Gândește-mi-te ce era cel plăsmuit înainte de a sufla Stăpânul în fața lui, înainte de a avea în el suflarea aceea care i-a fost suflare de viață și a ajuns suflet viu! Ce era omul? Un singur corp neînsuflețit, nelucrător și la nimic folositor. Ceea ce i-a dat totul și l-a ridicat la o atât de mare cinste a fost suflarea aceea a lui Dumnezeu. Și ca să vezi aceasta nu numai din cele făcute atunci, ci și din cele ce se întâmplă acum în fiecare zi gândește-mi-te la trupul din care a ieșit sufletul! Cât de urât și de neplăcut! Dar pentru ce spun eu urât și neplăcut? Gândește-mi-te cât de urât și de dezgustător, plin de miros urât și lipsit de orice frumusețe cel care mai înainte, când avea sufletul, care-l conducea, era frumos, plăcut, plin de grație, plin de pricepere și destoinic spre lucrarea faptelor bune.

Având, dar, în minte acestea toate și gândindu-ne la noblețea sufletului nostru, să nu facem nici o faptă nevrednică de el, să nu-l coborâm, supunându-l trupului! Să nu ne purtăm fără inimă și fără judecată cu sufletul nostru atât de nobil și învrednicit cu un rang atât de mare”. (*Omilii la Facere*, omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 145)

„Și a zis Dumnezeu să se facă lumină, și s-a făcut lumină (Fac., 1,3); Să se facă tărie (Fac., 1, 6); Să se adune apele (Fac., 1,9); Să se facă luminători (Fac., 1, 14); Să răsară pământul iarbă verde (Fac., 1, 11); Să scoată apele târâtoare cu suflete vii (Fac., 1, 20); Să scoată pământul suflet viu (Fac., 1, 24). Ai văzut că le-a creat pe toate cu cuvântul? Dar să vedem acum ce spune și de crearea omului. *Și a făcut Dumnezeu pe om*. Vezi că prin cuvintele acestea de pogorământ, de care se folosește Scriptura din pricina slăbiciunii noastre, ne arată în același timp și felul creării omului și chipul deosebit în care a fost creat; și, ca să vorbesc omenește, Scriptura

aproape că ne arată că omul a fost făcut cu mâinile lui Dumnezeu, precum spune și un alt profet: *Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit* (Iov., 10, 8). Spune-mi, te rog, dacă Dumnezeu ar fi poruncit doar atât ca omul să se facă din pământ, oare nu s-ar fi făcut ce poruncise? Negreșit că da! Dar pentru ca, prin felul prin care am fost creați, să ne statornicească în suflet învățătura de a nu ne închipui noi lucruri mai mari decât ne e firea, dea aceea istorisește pe toate în chip precis și spune: *A făcut Dumnezeu om, luând țărână din pământ.*

Vezi și în aceste cuvinte cinstea dată omului. N-a luat pământ, ci țărână – ai putea spune cel mai prost pământ – și în această țărână, luată din pământ, a prefăcut-o prin porunca Lui în trup. După cum Dumnezeu adusese pământul din neființă, tot așa și acum, când a voit, a prefăcut în trup țărâna, din pământ. Bine este acum să strig cu fericitul David: *Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Prin toate își arată Dumnezeu iubirea Sa de oameni! Și a făcut din țărână o ființă ca aceasta și că l-a ridicat la atâta cinste și că l-a încărcat chiar de la început cu atâtea binefaceri!”. (*Omilii la Facere*, omilia XIII, I-II, în col. PSB, vol. 21, pp. 148-149)

„A suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul cu suflet viu.

– Ce înseamnă a suflat suflare de viață?

– Dumnezeu a voit și a poruncit ca trupul creat de El să aibă putere de viață, care s-a făcut în el în suflet viu, adică activ, care poate prin mișcarea mădulelor să-și arate măiestria sa.

Uită-te câtă deosebire este între crearea acestei minunate ființe raționale și crearea animalelor! Când a creat animalele, Dumnezeu a spus: *Să scoată apele târâtoare cu suflete vii* (Fac., 1, 20) și îndată au ieșit din ape animale însuflețite. La fel și pământului i-a spus: *Să scoată pământul suflet viu* (Fac., 1, 24). Când a făcut pe om n-a mai grăit așa, ci mai întâi i-a creat trupul din țărână și după aceasta i-a dat putere de viață, adică sufletul”. (*Omilii la Facere*, omilia XIII, II-III, în col. PSB, vol. 21, p. 150)

„Uită-te câtă cinste i-a dat îndată omului! L-a creat în afara raiului; dar îndată l-a băgat în rai, ca să simtă prin cele făcute binefacerea și să cunoască prin fapte cinstea ce i-a dat, când l-a adus în rai. *Și a pus acolo pe omul care l-a făcut.* Cuvântul *l-a pus* trebuie să înțelegem iarăși că a fost spus în locul cuvântului: *a poruncit să locuiască acolo*; pentru ca și vederea raiului și petrecerea acolo să-i pricinuiască multă plăcere și să-l îndemne să-I mulțumească lui Dumnezeu și să-I fie recunoscător, gândindu-se cât bine a primit fără să fi făcut încă ceva care să-l merite”. (*Omilii la Facere*, omilia

XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 152)

„... ca să afle Adam că ființa ce va fi făcută este de aceeași cinste cu el, Dumnezeu grăiește la fel ca și la crearea lui. După cum atunci spusese: *Să facem*, tot așa și acum spune: *Să-i facem lui ajutor asemenea lui*. Amândouă cuvintele au multă greutate; și cuvântul *ajutor*, și cuvântul *asemenea lui*. *Nu vreau ca omul să fie singur*, spune Dumnezeu, *ci vreau să aibă oarecare mângâiere din această împreună viețuire; și nu vreau numai atâta, ci trebuie să-i dau și ajutor asemenea lui*, vorbind de femeie. De aceea a spus: *Să-i facem lui ajutor* și a adăugat: *asemenea lui*, ca nu cumva când vezi că sunt aduse îndată la existență fiarele și toate păsările cerului (Fac., 2, 19), să socotești că e vorba de una din acestea. Chiar dacă multe din animalele necuvântătoare îl ajută pe om la muncile lui, dar nici una la fel cu femeia, înzestrată cu rațiune”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 162)

„Ceea ce a adus asupra lui Adam n-a fost nici numai somn adânc, nici somn obișnuit. Dar pentru că înțeleptul și meșterul Creator al firii noastre avea să-i scoată una din coastele lui Adam, de aceea, ca să-l facă pe Adam să nu simtă durere, ca nu cumva, aducându-și aminte de ființa aceea care i-a produs durere, să se uite cu dușmănie la cea plăsmuită din coasta lui și să o urască, Dumnezeu a adus peste Adam atâta somn, un somn adânc, poruncind să fie cuprins ca de un fel de amortire, ca să nu simtă deloc ce se întâmplă cu el. Și astfel Dumnezeu, ca un meșter prea minunat, a luat ce-a hotărât să ia, a completat lipsa și din ce a luat a făcut femeia, potrivit propriei Sale iubiri de oameni.

A adus, spune Scriptura, *asupra lui Adam somn adânc și a adormit. Și a luat una din coastele lui și a împlinit cu carne locul ei*, ca să nu cumva Adam, după scularea din somn, să simtă din ceea ce-i lipsește ce s-a întâmplat cu el. Avea negreșit să afle mai târziu, deși n-a știut nimic în timpul luării coastei. Deci, ca să nu simtă Adam nici durere în timpul ce i se lua coasta și nici mai pe urmă să nu-l întristeze lipsa, Dumnezeu a rânduit bine pe amândouă; i-a luat coasta fără durere și a plinit lipsa; cu asta Adam nici n-a simțit ce s-a întâmplat cu el”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 169)

„*Și luând această coastă*, spune Scriptura, *Domnul Dumnezeu a făcut pe femeie*.

Minunate sunt cuvintele acestea și biruie cu multă covârșire mintea noastră! Așa sunt toate cele făcute de Stăpânul! Nu e mai puțin minunată

facerea femeii ca facerea omului din țărână. Și uite-te la pogorământul dumnezeieștii Scripturi, de ce cuvinte se slujește pentru slăbiciunea noastră. *Și a luat*, spune Scriptura, *una din coastele lui*. Să nu judeci în chip omenesc cuvintele acestea. Grosolănia cuvintelor pune-o pe seama slăbiciunii de înțelegere a minții noastre. Dacă Scriptura nu s-ar fi folosit de aceste cuvinte, cum am fi putut afla aceste taine nespuse? Să nu ne oprim, dar, la cuvinte, ci toate cuvintele acestea să le înțelegem dumnezeiește, așa cum se potrivește cu Dumnezeu. Cuvântul *a luat* și toate cele asemenea, au fost spuse din pricina slăbiciunii noastre de înțelegere”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 169-170)

„După crearea universului, după aducerea pe lume a animalelor, unele bune de mâncare, altele bune de muncă, omul avea nevoie de cineva cu care să vorbească, de cineva de aceeași ființă cu el, care să-i poată aduce multă mângâiere. De aceea Dumnezeu a creat din coasta lui Adam această ființă cugetătoare; și, cu marea Lui înțelepciune, a făcut-o desăvârșită și întreagă, întru totul asemenea omului, adică rațională, în care să-i dea omului ajutor în împrejurări grele, în nevoi și în cele ce mențin viața. Că era Dumnezeu, Cel care a rânduit pe toate cu înțelepciune! Chiar dacă noi nu putem înțelege felul în care au fost făcute cele de pe lume, din pricina slăbiciunii gândirii noastre, totuși credem că toate se pleacă voii Lui și vine pe lume tot ce poruncește El”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 171)

„*Și a zis Adam: Iată acum os din oasele mele și trup din trupul meu* (Fac., 2, 23).

Cată la aceste cuvinte, iubite! Iată că Adam a fost învrednicit și cu darul profeției în afară de înțelepciunea aceea nespusă dată lui de Dumnezeu, de care a dat dovadă când a pus nume atâtor neamuri de animale necuvântătoare! Dar, pentru aceea Moise, acest fericit profet, ne-a spus în cele de mai sus că a luat o coastă din Adam după ce Adam a adormit și a căzut într-un somn adânc și că n-a știut de loc ce s-a petrecut cu el, pentru ca acum, când află că Adam, după ce a văzut pe femeie, vestește cu precizie tot ce s-a întâmplat, să fii incredințat pe deplin că rostește aceste cuvinte printr-un har profetic, fiind inspirat de învățătura Sfântului Duh. Fără să știe ceva de cele întâmplate, Adam spune că i-a fost adusă femeia: *Iată acum os din oasele mele și trup din trupul meu*. Un alt traducător al Sfintei Scripturi în

loc de *acum* zice: *iată o dată*¹⁷⁴, pentru a arăta că lucrul acesta s-a petrecut numai o singură dată, că pe viitor nu se va mai face așa femeia. Acum, spune el, femeia s-a făcut din bărbat; dar mai târziu nu va mai fi așa, ci din femeie bărbatul; dar mai bine spus, nu din femeie, ci din împreună-lucrarea amândurora ...

Și ca să vezi cât de precisă e profeția și că spusele lui Adam au putere până acum și vor avea putere până la sfârșitul lumii, ascultă cele spuse mai departe de Scriptură:

Aceasta se va numi femeie, că din bărbatul ei s-a luat ea. Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia lui și vor fi cei doi un trup (Fac., 2, 23-24)”. (Omilia la Facere, omilia XV, III-IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 171-172)

„Și a zis Dumnezeu: *Să facem om după chipul și asemănarea Noastră*. Primul lucru ce se cuvine tâlcuit aici este de ce atunci când a luat ființă cerul nu se spune nicăieri: *Să facem, ci: Să fie cer, Să fie lumină*, și tot așa pentru fiecare din părțile zidirii; iar aici nu este folosită decât spusa: *Să facem*, care arată o sfătuire cu cineva de aceeași cinste. Deci, cine este cel ce urma să fie făcut și care se bucură de atâta cinste? Omul, viețuitoarea cea mare și minunată și mai scumpă înaintea lui Dumnezeu decât toată zidirea, pentru care sunt cerul și pământul și marea și tot restul trupului¹⁷⁵ zidirii, omul, de a cărui mântuire Dumnezeu S-a îndrăgostit până-ntr-atât că nici pe Cel Unul-Născut nu L-a cruțat pentru el: că nu a conținut, toate făcându-le și lucrându-le, până ce, înălțându-l, nu l-a așezat de-a dreapta Sa. Și strigă Pavel zicând: *Și împreună cu Dânsul ne-a sculat și ne-a așezat de-a dreapta Sa întru cele cerești întru Hristos Iisus (Ef., 2, 6)*.

Sfătuirea este nu fiindcă Dumnezeu ar avea nevoie să Se sfătuiască - să nu fie! - ci pentru a se arăta prin felul vorbirii cinstea ce ni s-a dat. *Și de ce, întreabă unii, dacă e mai de preț decât toată lumea, a fost adus la ființă în urma lumii?* Tocmai de asta, că este mai de preț decât toată lumea: că precum, având împăratul a merge într-o cetate oarecare, căpeteniile de oaste și dregătorii și păzitorii și robii toți merg înainte ca, pregătind locuința împărătească și toată slujirea cea de trebuință, să primească pe împărat cu multă cinste: întocmai la fel și aici. Înaintea omului, ca înaintea unui împărat, a mers soarele, a mers cerul, a mers lumina, toate s-au făcut și s-au împodobit: și apoi a fost adus el, cu multă cinste. *Să facem om după chipul*.

¹⁷⁴ Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: În nota din MG (122) se spune: «Nu numai un tâlmăcitor, ci doi traduc așa: *Iată o dată*, anume Simah și Teodoșian» (n.s. 12, p. 172)

¹⁷⁵ Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Ansamblului (n. s. 13, p. 28)

Să audă iudeul. Către cine grăiește Dumnezeu: *Să facem om?* Moisi a scris asta - Moisi, pe care spun, mințind, că îl cred. Și ca să te încredințezi că mint și nu cred, ascultă cum îi muștră Hristos și zice: *De ați fi crezut lui Moisi, ați fi crezut și Mie* (In., 5, 46).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, pp. 27-29)

„Către cine, spune-mi, a zis: *Să facem om?*

Către un înger sau către un arhanghel, zice iudeul. Precum robii vrednici de bice care sunt trași la socoteală de stăpân și, neavând nici o îndreptățire adevărată de răspuns, toarnă tot ce le trăsnește prin cap, așa și voi grăiți: *Către înger și arhanghel a zis*. Care înger? Care arhanghel? Că nu este al îngerilor să zidească, nici al arhanghelilor să cugete acestea. Dar pentru ce, atunci când a făcut cerul n-a poruncit îngerului și arhanghelului, ci însuși l-a adus la ființă, iar atunci când a adus la ființă viețuitoarea mai de cinste decât cerul și decât toată lumea - omul - îi ia pe robi ca părtași ai facerii ?

Nu este așa, nu: că îngerilor li se cuvine a sta de față, nu a zidi; arhanghelilor se cuvine să slujească, nu să ia parte la cugetul și sfatul Dumnezeirii. Ascultă ce zice Isaia despre puterile serafimilor, care sunt mai presus decât arhanghelii: *Văzut-am pe Domnul pe scaun înalt și preainălțat (...) și serafimi stăteau împrejurul Lui, șase aripi la unul și șase aripi la altul: și cu două își acopereau fețele* - adică își acopereau vederile pentru că nu puteau îndura strălucirea care pornea din tronul Lui. Ce spui? Serafimii stăteau împrejurul Lui cu atâta minunare și mirare, și asta văzând un pogorământ al lui Dumnezeu, iar niște îngeri sunt părtași și la cugetul, și la sfătuirea Lui? Dar ce noimă ar avea aceasta?

Și atunci, cine este cel către care spune: *Să facem om?* Sfetnicul minunat, Stăpânitor, Dumnezeu Cel Tare, Domnul păcii, Părintele veacului ce va să vină: Însuși Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut. Deci, către Acesta zice: *Să facem om după chipul și asemănarea Noastră* - că nu a zis: *după chipul Meu și al Tău*, sau: *al Tău și al Nostru*, ci: *după chipul Nostru*, arătând prin aceasta că este vorba de același chip și de aceeași asemănare: iar Dumnezeu și îngerii nu au același chip, nici aceeași asemănare. Căci cum ar putea Stăpânul și slujitorii să aibă același chip și aceeași asemănare? Așadar, oricum o luăm se fac de rușine spusele voastre. Și aici, de altfel, se are în vedere chipul stăpânirii, precum ne arată urmarea stihului - căci zicând: *după chipul și asemănarea*, adaugă: *și să stăpânească peștii mării*; iar stăpânirea lui Dumnezeu nu este una cu stăpânirea îngerilor: întrucât cum ar putea avea aceeași stăpânire robii și Stăpânul, slujitorii și Cel Care poruncește ?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, pp. 29-31)

„Dumnezeu, iubitorilor, neavând nevoie de nimic din partea noastră, ne-a făcut pe noi. Cum că n-a avut nevoie de nimic, a dovedit-o din aceea că după aceasta ne-a făcut pe noi, iar dacă ar fi avut nevoie, desigur că ne-ar fi făcut din toată veșnicia. Dar dacă și fără noi El a fost, și noi am fost făcuți în timpurile de după aceasta, nu doar având nevoie de noi ne-a făcut.” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 224)

„Voind Dumnezeu să-l plăsmuiască pe om, a zis: *Să facem om după chipul și asemănarea Noastră* (Fac., 1, 26). Cu cine vorbea? Negreșit, cu Cel Unul-Născut al Lui. N-a spus: *Fă*, ca să nu socoți această poruncă drept una dată unui rob, ci: *Să facem*, ca să vădească prin chipul sfătuirii că este de aceeași cinste cu El. Uneori se spune în Scriptură că Dumnezeu are sfătuitor, alteori că nu are; nu pentru că e luptă între cuvintele Scripturii, ci pentru că, prin aceste două feluri de vorbire, Scriptura ne descoperă dogme tainice. Când vrea să ne arate că Dumnezeu nu are nevoie de nimic, spune că nu are sfătuitor; dar când vrea să ne arate că Cel Unul-Născut este de aceeași cinste cu El, Îl numește sfătuitor pe Fiul lui Dumnezeu.

Și ca să afli și una, și alta, că adică profeții Îl numesc sfetnic pe Fiu nu pentru că Tatăl are nevoie de sfat, ci ca să aflăm cinstea Celui Unul-Născut, și că nu are nevoie de sfat, auzi-l pe Pavel, care spune: *O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de negăsit urma căilor Lui! Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine l-a fost Lui sfetnic?* (Rom., 11, 33-34). Pavel, dar, a arătat că Dumnezeu nu are lipsă de nimic. Isaia, la rândul lui, vorbind despre Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, grăiește așa: *Și ar fi voit, chiar de ar fi fost arși în foc. Căci Prunc S-a născut nouă, Fiul, și S-a dat nouă ... și se cheamă numele Lui Înger de mare sfat, Sfetnic minunat* (Is., 9, 5-6).

-Dar dacă este Sfetnic minunat, pentru ce spune Pavel: *Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine l-a fost Lui sfetnic?*

-Pentru că, după cum am spus înainte, Pavel vrea să arate că Dumnezeu nu are lipsă de nimic, pe când profetul vrea să arate că Cel Unul-Născut este de aceeași cinste cu Tatăl”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 172-173)

„Căci Dumnezeu nu l-a făcut nemuritor, ci a îngăduit să fie nemuritor, dar l-a făcut (pe suflet supus uitării, neștiinței, mâhnirii și grijilor: și a făcut acest lucru, ca nu cumva sufletul, privind la propria sa noblețe, să-și facă despre sine o părere mai mândră decât se cuvine. Căci dacă, lucrurile fiind

astfel, unii au cutezat să spună că el - sufletul - e o parte din ființa lui Dumnezeu, la ce grad de nebunie n-ar fi ajuns aceștia dacă sufletul ar fi fost slobod de patimi? Decât, ceea ce spuneam despre facerea lumii, același lucru spun și despre trup, că eu, adică, admir deopotrivă pe Dumnezeu și pentru una și pentru cealaltă, anume că a făcut trupul supus stricăciunii și că în această stricăciune și-a dovedit înțelepciunea și virtutea Lui. Că putea să-i facă dintr-o materie mai bună, a dovedit-o prin facerea corpurilor cerești și a soarelui. Căci cel care le-a făcut așa cum sunt, putea să facă și trupul omului la fel, dacă ar fi vrut; însă pricina stricăciunii e aceea arătată mai sus. Deci acest lucru, nu numai că nu știrbește minunata putere a Ziditorului, ci o și sporește. Într-adevăr reaua calitate a materialului ne arată și mai mult îndemânarea și istețimea meșteșugului, pentru că într-o făptură din lut și cenușă Creatorul a știut să pună atâta rânduială, și niște simțiri atât de felurite și totuși destoinice să priceapă astfel de lucruri.

Astfel, cu cât învinuești șubrezenia materiei, cu atât mai mult minunează-te de măreția meșteșugului. Nu mă mir atât de sculptorul ce face o statuie frumoasă din aur, cât de cel care din lutul sfârâncios poate, prin bogăția meșteșugului său, să ne arate frumusețea minunată și neînchipuită a plăsmuirii sale. Pe cel dintâi îl ajută și materialul; la cel de-al doilea e vorba de dovedirea meșteșugului său curat.

Tu însă, dacă vrei să-ți dai seama de înțelepciunea Aceluia Care ne-a zidit, gândește-te ce se face din lut: ce altceva decât cărămizi și oale? Și totuși marele acesta meșter, Dumnezeu, din materia aceasta din care se fac numai oale și cărămizi, a putut să facă ochiul tău frumos, ca să se minuneze toți cei ce-l văd; a putut apoi să-i dea atâta putere ca să vadă înălțimea nesfârșită a văzduhului, și, cu ajutorul acestei mici luminițe (a pupilei) să cuprindă atâtea trupuri, și munți și păduri și coline și mări și cerul însuși. Să nu-mi vorbești de lacrimi și de urdori, căci acestea s-au ivit din pricina păcatului tău, ci gândește-te mai de grabă la frumusețea lui și la puterea lui de a vedea, și în ce chip, străbătând o atât de mare lungime a văzduhului, nu se obosește și nu suferă; căci picioarele, după ce au făcut o bucată de drum, se obolesc istovindu-se, iar ochiul, după ce străbate atâta înălțime și lățime, nu suferă nici o slăbire. Căci, deoarece mădularul acesta ne este nouă cel mai trebuincios din toate, n-a îngăduit ca el să sufere de oboseală, ca să-și poată face slujba lesne și să ne fie totdeauna la îndemână. Dar cine ar putea povesti cu vorbe toată puterea acestui mădular? Și ce vorbesc eu de lumina ochiului și de puterea de a vedea? Dacă ai cerceta numai genele, - și ce parte a trupului pare a fi mai neînsemnată ca aceasta? - și într-acestea vei vedea marea înțelepciune a lui Dumnezeu. Căci precum la spice, firișoarele acelea (barba spicului) ca niște suliți întinse înainte îndepărtează păsările,

nelăsându-le să se așeze pe rod și să frângă paiul care e destul de șubred, tot astfel și la ochi perișorii genelor, întinși înainte ca firisoarele spicelor sau ca niște sulii, îndepărtează de la ochi pulberea și gunoaiele, nelăsând genele să fie bătute (de necurătenii). Vei vedea apoi altă înțelepciune nu mai prejos decât acestea, dacă cercetezi și sprâncenele. Cine nu s-ar minuna de așezarea lor? Ele nu ies nici în afară peste măsură, ca să întunece ochii, nici nu-s așezate mai înăuntru decât trebuie, ci ies în afară ca o streășină a casei, oprind sudoarea ce se scurge de pe frunte, și împiedicând-o de a vătăma ochii. Căci, vă întreb, din ce pricină perii capului cresc și sunt tunși, iar ai sprincenelor nicidecum? Și lucrul acesta nu s-a făcut la întâmplare și fără rost, ci pentru ca nu cumva căzând să întunece ochii, cum se întâmplă cu cei bătrâni de tot. Și cine ar putea slăvi cum trebuie înțelepciunea pusă în creierul omului?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 11-14)

„Minunează-te de înțelepciunea și de prevederea Sa; de înțelepciunea Sa, pentru că într-un trup atât de supus stricăciunii a putut pune atâta rânduială; și de prevederea Lui, pentru că l-a făcut supus stricăciunii spre folosul sufletului ca să-i domolească îngâmfarea și să-i mustreze semeția.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, p. 19)

„Unul dintre motivele pentru care Dumnezeu l-a făcut pe om din trup și suflet, adică dintr-un element material și unul duhovnicesc, este acesta: atunci când este stăpânit de mândrie, omul să se smerească prin neputința și lipsa de valoare a trupului său, iar atunci când îi vin în minte gânduri de înjosire a firii sale omenești, să prindă curaj, gândindu-se la valoarea sufletului său nemuritor. De aceea, este bine să cugetăm la originea noastră, să ne amintim din ce suntem făcuți și de ce Dumnezeu a pus în noi multe puteri, dar și multe neputințe. Prin puterile care ni s-au dat se slăvește înțelepciunea Creatorului, iar prin neputințe se pune stăvilă mândriei noastre. Ne-a dat, spre exemplu, limbă ca să vorbim și să-L slăvim pe Dumnezeul Universului, să grăim despre frumusețile zidirii, să discutăm despre cele cerești și cele pământești, despre cele veșnice și cele vremelnice. Și toate acestea le înfăptuiește o bucățică de carne, care nu măsoară nici două degete. Dar ca să nu creadă că este ceva important și să se mândrească, cu voia lui Dumnezeu, uneori limba se rănește sau se umflă, în felul acesta, află că deși poate vorbi despre lucruri veșnice, ea însăși este stricăcioasă; că Dumnezeu, despre Care vorbește, este atotputernic, iar ea este slabă.

Asemenea, Creatorul nostru ne-a dăruit ochiul, acest glob mic, cu care putem să privim întreaga zidire. Dar ca să nu se mândrească

pentru faptul că vede atâtea frumuseți, de multe ori, ochiul este vătămat de diferite boli, care scad sau duc la pierderea vederii, în felul acesta, ochiul află ce este cu adevărat și că se cade să-L slăvească pe Ziditor prin zidirea cea văzută.

Gândește-te puțin, dacă omul, cu toate că poartă cu sine atâtea neputințe, adesea uită de starea jalnică în care se află și se răscoală cu nerușinare împotriva Binefăcătorului său, până unde ar ajunge trufia sa dacă ar fi cu totul izbăvit de aceste neputințe...” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 209-210)

„Și trebuie să fie admirat și închinat nu numai pentru că ne-a făcut, nu pentru că ne-a dat un suflet netrupesc și rațional, nu pentru că ne-a făcut mai buni decât toate celelalte, nu pentru că ne-a dăruit împărăția peste cele văzute și ne-a îngăduit stăpânirea ei, ci pentru că N-are nevoie de nimic din ale noastre. Fiindcă lucrul minunat al bunătății Lui e că ne-a adus la existență fără să aibă cu nimic nevoie de slujirea noastră. Căci El Își avea slava și fericirea Sa înainte de a fi fost făcuți noi, îngerii și puterile de sus; numai din iubire de oameni ne-a adus la existență și pentru noi a făcut toate acestea și încă mult mai multe decât acestea.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 39, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 286)

.....
„Și Adam cel dintâi zidit, când l-a zidit Dumnezeu, el n-a cunoscut că s-a zidit din pământ, de vreme ce a făcut Dumnezeu sufletul mai pe urmă după ce a făcut trupul, ca să nu vadă Adam fapta lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 115)

„Pentru aceea ne-a făcut Dumnezeu din două firi, adică din trup și din duh, ca atunci când va cădea omul în mândrie și se va înălța cu mintea, să se smerească pentru micșorarea trupului, atunci să zică împreună cu proorocul: *Ce este omul? Cu deșertăciunea s-a asemănat*. Iar când vei gândi ceva nevrednic cinstei ce ți s-a dat ție de la Dumnezeu, mută-te către râvna cereștilor puteri.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 120)

„Dumnezeu făcând pe om și puteri mari și smeriri multe a pus la zidirea sa, pentru ca prin puterea ce are să se laude darul meșterului Dumnezeu, iar prin smerenie socoteala omenească să se vestejească.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 120)

„Dumnezeu a creat omul. Și această creațiune era un act al bunătății absolut gratuite. În ce avea Dumnezeu nevoie de om? Ce fericire vom putea noi adăuga la fericirea infinită pe care o află cele Trei Persoane în ele Însese, în viața lor intimă? Ce slavă îi revenea lui Dumnezeu din micimea noastră și din neantul nostru? Și iată că acest Dumnezeu care află în Sine însuși propria Sa fericire, ne tratează ca și cum noi Lui i-am fi necesari și utili!

Împrejurările creării noastre Îi arată încă prețul. Precum mama pregătește mai înainte de nașterea copilului său, patul moale, locuința bogată, scutecele care trebuie să-l primească, așa a construit Dumnezeu pentru om un univers splendid. În acest univers totul se unește pentru mine, totul se armonizează cu nevoile mele. Îmi trebuie odihnă? Dumnezeu închide toată natura în noaptea tăcută, liniștită. Este timpul lucrului meu? Soarele se ridică și totul se trezește la strălucirea sa. Hrana îmi este necesară. Iată că pe pământ se întinde o masă bogată și delicat servită. Oceanul se va pune în serviciul meu pentru a face să-mi vină produsele din cele mai îndepărtate regiuni. Privitor la palatul pe care mi l-a construit Dumnezeu, nu este el splendid cu domul său de azur, cu aștrii săi care strălucesc aici, cu florile, cu podoabele de tot felul, cu minunile sale nenumărate?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 15)

CREAREA OMULUI (Dumnezeu a suflat în fața lui suflare de viață)

„Iubirea de oameni a lui Dumnezeu a voit ca omul acesta făcut din pământ să aibă suflet rațional, ca să fie astfel o ființă întreagă și desăvârșită. *Și a suflat*, spune Scriptura, *în fața lui suflare de viață*. Prin această suflare a dăruit celui făcut din pământ putere de viață; suflarea aceasta constituie ființa sufletului. Și Scriptura a adăugat: *Și s-a făcut omul cu suflet viu*. Cel care a fost făcut, cel din țărână, odată ce a primit prin suflarea lui Dumnezeu suflare de viață, *s-a făcut cu suflet viu*.

– Ce înseamnă *cu suflet viu*?

– Înseamnă lucrător, care are, prin lucrările lui, în slujba sa mădularele trupului, care urmează voinței lui”. (*Omilia la Facere*, omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 145)

CREAȚIA

„Unii, de pildă, au admirat lumea mai mult decât era vrednică, încât o credeau a fi Dumnezeu, iar alții atât de mult i-au nesocotit frumusețea, încât o credeau nevrednică de făurirea de către Dumnezeu, și deci puneau totul în seama unei materii viclene. Deși Dumnezeu a făcut atât cerul cât și soarele frumoase și mari, ca astfel să nu se creadă a fi vreunul din ele străine de înțelepciunea lui Dumnezeu, a fi lipsiți și nedestoinici prin sine însuși, ca nu cumva omul să le creadă a fi Dumnezeu; dar cu toate acestea, cei betegiți din pricina propriilor silogisme și cugetări au căzut în cea potrivnică: unii pe alții înfruntându-se și acuzându-se, s-au rătăcit în cugetările prin care tocmai căutau a îndreptăți înțelepciunea lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXI, pp. 192-193)

„... și în diferite feluri de viață ori în animale, și la arbori, se poate vedea această felurime, și adesea poți băga de seamă cum cel mai de nimic întrece pe cel mai de soi, și că nu toate însușirile sunt în fiecare, tocmai pentru ca să avem nevoie de toate aceste soiuri și să cunoaștem puterea felurită a Domnului.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, p. 19)

„Admiră pe Stăpânul tău de la făpturile Lui. Dacă vreunul din lucrurile văzute întrece mintea ta și nu-i poți găsi rostul, slăvește pentru aceea pe Ziditor, pentru că înțelepciunea lucrărilor Sale biruie cugetul tău. Nu zice: *De ce acest lucru? La ce bun celălalt?* căci toate sunt folositoare, chiar dacă noi nu le cunoaștem rostul. Precum, dacă intri în casa unui doctor, și vezi puse la iveală o mulțime de instrumente, te miri de felurimea lor, măcar că nu le știi întrebuintărea, tot așa fă și față de zidirea lui Dumnezeu: chiar dacă vezi multe lighioane, ierburi, buruieni și alte lucruri al căror folos nu-l știi, minunează-te de felurimea lor și slăvește pe Dumnezeu, Făcătorul și prea Îndemânatecul lor Făuritor, și pentru aceea că nu le-a făcut nici pe toate cunoscute de tine, nici pe toate necunoscute. Anume nu le-a făcut pe toate necunoscute de tine, ca să nu zici că în lume nu e o pronie; pe de altă parte nici n-a îngăduit să-ți fie ție toate cunoscute, ca nu cumva mulțimea științei tale să te ducă la sminteala semeției. Căci și pe cel dintâi om, demonul cel rău l-a doborât, momindu-l prin nădejdea unei științe mai mari, și sărăcindu-l de aceea pe care o avea mai înainte.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 30)

„... a făcut zidirea și bună și mare și minunată, iar apoi, și că, prin multe dovediri, a arătat celor ce o privesc slăbiciunea ei. Una [minunăția ei] este pentru ca să fie admirată pentru înțelepciunea [Celui ce a făcut-o] și să-i

atragă pe cei ce o privesc către închinarea Lui, iar alta [slăbiciunea ei] pentru ca nu cumva cei ce o contempără să-L lase deoparte pe Făcător, pentru frumusețea și măreția ei și în locul Aceluia să se închine celor văzute. Căci slăbiciunea [zidirii] poate să vindece o astfel de înșelare.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 9)

„Nu iscodi deci cu indiscreție și gânduri de curiozitate cele create când ai o asemenea mărturie a bunătății lor. Căci dacă nu te vei mulțumi cu acest cuvânt, ci vei voi să vii la cercetarea celor create aruncându-te singur în vârtoarea gândurilor și în valurile care nasc o mare furtună, îți vei produce un cumplit naufragiu ție însuși. Deoarece nu numai că nu vei putea găsi toate rațiunile fiecărei creaturi, dar dacă te folosești de o gândire nechibzuită vei defăima și multe din cele care acum ți se par bune.

Fiindcă rațiunea oamenilor e atât de slabă încât de multe ori se lasă târâtă spre lucruri contrare și în opinia lor despre creație mulți se află între ei pe poziții diametral opuse; admirând-o spre cuviință și întrecând măsura uceniciei elinilor au socotit că e un zeu, maniheii și alți eretici au spus unii că nu e opera unui Dumnezeu bun, iar alții tăind din ea o parte au atribuit-o unei materii care se mișcă de la sine și au judecat că e nedemnă de acțiunea creatoare a lui Dumnezeu. Astfel, cum spuneam, dacă cineva s-ar folosi de raționamente și de o gândire nechibzuită, defaimă multe din cele ce par a fi bune.

Căci nu ți se pare a fi mai frumos decât soarele? Și totuși acest astru strălucitor și dulce vatămă ochii bolnavi și aruncându-și razele mai fierbinți arde pământul, naște incendii, usucă de multe ori recolta și o face inutilă, face ca pomii să fie lipsiți de rod și o parte a lumii nelocuită pentru noi. Ce deci?, spune-mi! V-om defăima oare pentru aceasta soarele? Să nu fie! Ci lăsând gândurile și tulburarea lor să se liniștească, să ne lipsim de piatra cea care e cuvântul care spune: *Și a văzut Dumnezeu câte a făcut, și iată erau bune foarte* (*Fc.*, 1, 31), fiindcă și cele pe care le-am enumerat acum sunt foarte bune și folositoare. Dar, cum spuneam mai sus, trebuie să revenim mereu la acest cuvânt și să spunem: *Iată toate câte a făcut Dumnezeu sunt foarte bune.*” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 10-14, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 272-273)

„Căci această minunată și preaarmonioasă creație n-a făcut-o pentru nimeni altul decât pentru tine; pentru tine a făcut-o așa de frumoasă, așa de

mare, felurită, bogată, suficientă, utilă și un câștig în toate privințele în stare atât de hrănire a trupului, cât și de a întreține iubirea de înțelepciune a sufletului și de a fi o cale spre cunoașterea lui Dumnezeu.

Fiindcă îngerii nu aveau nevoie de ea; și cum ar fi avut nevoie ei care erau înainte de a fi făcută ea? Că erau mult mai bătrâni decât ea, ascultă ce spune Dumnezeu vorbind cu Iov: *Când am făcut stelele, lăudatu-M-au toți îngerii Mei și Mi-au cântat imne cu glas mare* (Iov, 38, 7), uimiți fiind de mulțimea, frumusețea, poziția, utilitatea, strălucirea, claritatea, armonia și toate celelalte pe care aceea le vedeau mai exact decât noi.

Dar el n-a înfrumusețat cerul numai cu stele, ci l-a împodobit cu soare și lună, oferindu-ți în orice timp multă plăcere și mult folos. Căci ce e mai frumos decât cerul fie când e luminat de razele soarelui, fie când scânteiază pământul cu mulțimea nesfârșită a stelelor ca prin privirile unor ochi și dă astfel marinarilor și călătorilor niște călăuze care-i iau și duc ca de mână?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VII, 2-4, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 279*)

„Și cum să enumeri minunile de pe acest pământ, când descrierea și studiul unei singure graminee epuizează timpul și forța savantului care vrea s-o facă cunoscută?” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 8*)

„Dumnezeu este mare fie că El transformă. A crea este prima manifestare a măreției lui Dumnezeu: a transforma este a doua. Nimic nu arată atât această acțiune divină pe cât această putere de a schimba, de a transforma la rândul său toate substanțele. Omul acceptă, fără a putea să se abată niciodată de la marile legi care împărătesc asupra creației; Dumnezeu singur se abate cu aceeași mare ușurință și chiar cu aceeași putere cu care El le-a făcut să fie stabilite.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 9*)

„Mai întâi ceea ce ne izbește în opera divină, acestea sunt măreția sa, frumusețea sa, durata sa neschimbată. Apoi, când ne apropiem mai de-aproape de mulțimea ființelor create, noi rămânem într-o stupefacție profundă văzând varietatea lor inepuizabilă și infinită.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 23*)

„Noi am putea crede că Dumnezeu a limitat măreția Sa și perfecțiunea Sa la ființele superioare, la scenele mărețe ale naturii. Să

ne deschidem ochii. Minunățiile puterii Sale strălucesc mai mult poate în cele mai infime și mai urâte dintre creaturi. Ce este o imperceptibilă insectă? Ce este aripa unei musculițe? Ce este iarba câmpurilor? Ce este crinul care se taie și se aruncă în cuptor? Însă Dumnezeu a tratat aceste ființe mici cu cea mai regească măreție. El a îmbrăcat crinul cum niciodată nu s-a îmbrăcat Solomon în slava sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 26)

„Universul a fost și rămâne totdeauna marea carte deschisă în care omul trebuie să citească și să învețe să se închine și să-L slăvească pe Creatorul său.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 28)

„În această împărăție a lui Dumnezeu asupra creației vom descoperi trei caractere: o forță irezistibilă, taine adânci și de nepătruns, o binefacere inepuizabilă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 10-11)

CREAȚIA („Toate sunt de la El, prin El și în El”)

„Ai văzut pe fii diavolului cum rostesc cuvinte din izvorul tatălui lor, diavolul, susținând că toată creația nu este opera lui Dumnezeu, cu toate că Ioan strigă că Hristos *întru ale Sale a venit* (Ioan 1, 11) și că *lumea prin El s-a făcut* (Ioan 1, 10)?” (*Omilii la Matei*, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 206)

CREAȚIA (contemplarea creației)

„Această contemplare a lucrurilor create să ne instruiască pe noi. Dacă Oceanul își calmează furia sa, pentru ce eu însumi, la porunca dumnezeiască, nu-mi voi potoli mânia mea? Când eu văd murind și renăscând niște plante, de unde mai vine necredința mea în dogma învierii? Toate ființele, natura întregă lucrează: cine îmi permite lenea și inactivitatea?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 10)

„Creația va fi pentru noi o carte din care învățăm datoriile noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 22)

„Măreția, frumusețea, durata neschimbată a creației. – Ce admirație nu ne va împodobi pe noi dacă ne întindem privirea noastră de la o margine la alta a creației? Ce imensitate în oceanele noastre,

deșerturile noastre, pământul nostru întreg! Însă ce este acest glob dacă nu un nesimțit grăunte de pulbere în mijlocul mulțimii infinite de aștri care populează cerul? Cine va spune numărul acestor aștri? Cine va calcula distanțele îngrozitoare? Cine va descrie uriașele evoluții? Și nu numai singură măreția creației ne ține în admirație, ci cu ea mulțimea infinită de ființe. Toate exclamă *Cât de minunate sunt lucrurile Tale Doamne!*

Dacă numărul și măreția ființelor ne face să scoatem acest strigăt, ce nu vom resimți noi contemplând frumusețea lor? Din cer pe pământ, din curata lumină a aștrilor la cele mai mici și cele mai fragede creații, ce de haruri răspândite, ce delicatețe se vede, ce splendori se risipesc, ce frumusețe se imprimă peste tot!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 23)

„Într-o ultimă contemplare a naturii învățăm o ultimă virtute, cea mai grea, cea mai esențială dintre toate: supunerea față de Dumnezeu Stăpânul nostru Suprem. Cu câtă promptitudine și cu ce elan se supune creația lui Dumnezeu, oricare ar fi voințele asupra ei, oricât de opuse ar fi poruncile Sale! *Mari sunt lucrurile Domnului și în toate se vede voința Lui.* După porunca primită la crearea lor, apa este limpede totdeauna, focul mistuie, animalul sfâșie, distruge prada sa, monstrul marin înghite și mănâncă victima sa, pământul este tare și poartă pe locuitorii săi. Însă când de la toate creaturile Dumnezeu vrea contrariul, priviți cum apa devine tare sub pașii lui Iisus și ai lui Petru; cum focul răcorește pe tinerii evrei în cuptor, cum leii îl ocolesc pe Daniel și monstrul păzește pe Iona, cum înghite pământul pe Datan și Abiron. În toate se face voința lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 30)

CREAȚIA (contemplând creația cunoaștem pe Creator)

„Din mărimea și frumusețea fapturilor, după socoteală¹⁷⁶ se cunoaște Făcătorul lor (Înț. Sol., 13, 5); cu cât vom cerceta mai mult mărimea și frumusețea fapturilor, cu atât ne vom apropia mai mult de Făcător.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 9)

„De-ar fi știut maniheii să filosofeze bine despre zidire, n-ar fi cinstit-o pe aceasta, care este adusă din neființă, stricăcioasă, schimbătoare,

¹⁷⁶ Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: În original ἀναλόγος (n.s. 3, p. 9)

cu întâietățile nenașterii. Dacă ar fi știut elinii să filosofeze bine despre făptură, nu s-ar fi rătăcit de la adevăr, n-ar fi cinstit făptura și nu s-ar fi închinat ei în locul Făcătorului. Bun este cerul, însă a fost făcut ca să te închini Făcătorului; strălucitor e soarele, dar ca să îl slujești pe Cel Ce l-a lucrat; iar dacă vei rămâne la minunea zidirii și te vei opri la frumusețea lucrurilor, lumina ta s-a făcut întuneric, sau mai bine zis, te-ai folosit de lumină spre a te întunerică.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, pp. 9-10)

CREAȚIA (în creație vedem meșteșugul lui Dumnezeu, dar și slăbiciunea firii ei)

„Și precum mai mult ne minunăm de sculptorul de statui atunci când face una frumoasă din aur, decât atunci când va face din lut chipul desăvârșit și bine întocmit, așa și de Dumnezeu ne minunăm și-L slăvim că în cenușă și în lut, adică în trupurile noastre, a pus frumusețe negrăită și înțelepciune nespūsă. Și nu numai în trupurile noastre a făcut aceasta, ci în toată zidirea. Peste tot creând făpturi simple a amestecat în ele semnul cel luminat al meșteșugului Său cu slăbiciunea, ca privind meșteșugul și frumusețea, să te minunezi de Ziditorul, iar privind slăbiciunea firii, să nu te închini celor create.

Soarele este luminos când strălucește și luminează toată lumea, dar când vine noaptea lipsește, căci zice: *Ce este mai luminos decât soarele? Dar și acesta lipsește* (Înt. Sir., 17, 26). Și nu a lipsit numai noaptea, ci și ziua de multe ori, ca să te minunezi de Ziditorul pentru aceasta și să nu te închini celui zidit pentru slăbiciunea sa.

Vezi cerul acesta cât este de mare? Cât de frumos și cât de strălucitor este? Mult mai plăcut la vedere decât trupurile noastre, dar este neînsuflețit. Privește în el și meșteșugul, dar și slăbiciunea. Și le-a unit pe amândouă numai pentru întărirea ta. Ca să nu defaimi pe Ziditorul ca pe un slab, a făcut făpturi frumoase, iar ca să nu te închini lor ca unor dumnezei, le-a făcut și cu lipsă.

Să vă aduceți aminte de acestea totdeauna.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvina a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 93-94)

CREAȚIA (raționalitatea creației)

„... fiecare lucru din lume s-a făcut cu o rațiune oarecare.” (*Omilia la Facere*, omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

CREAȚIA („făptura a fost supusă deșertăciunii”)

„Căci făptura a fost supusă deșertăciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o. Dar ce înseamnă făptura a fost supusă deșertăciunii? Adică s-a făcut stricăcioasă. Din ce cauză și pentru ce? Pentru tine, omule. Fiindcă ai luat trup muritor și supus prefacerii; de aceea și pământul a primit blestemul și a produs spini și pălămidă. Cum că și cerul împreună cu pământul se zbucesc spre a trece la o condiție mai bună, ascultă-l pe profetul care grăiește: *Dintru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat și lucrul mâinilor Tale sunt cerurile. Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne, și toți ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba și se vor schimba. Dar Tu același ești și anii Tăi nu se vor împușina* (Psalmul 10 26-28). Ai văzut cum a slujit făptura deșertăciunii, și cum se va elibera din această stricăciune?” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, pp. 267-268)

CREAȚIA („făptura împreună suspină și împreună suferă până acum”)

„Creatura până acum suspină. – Mai mult încă, aceste gemete ale universului ne arată clar că păcatul a deformat opera primară și că creația, ca urmare a păcatului și a decăderii regelui său, este condamnată acum ca și el la ispășire. Această ispășire, fără îndoială, omul o suportă în cea mai mare parte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 28)

„Ca să-i ridice la înțelegerea măreției bunurilor acelea, le dă ca pildă chiar zidirea, care suferă și suspină din pricina relelor din veacul acesta, și le dorește cu tărie pe cele viitoare, singurele lucruri bune cu adevărat, grăind așa: *Că și făptura împreună suspină și împreună suferă până acum* (Rom., 8, 22).

- Dar pentru ce suspină? Pentru ce suferă?

- Pentru că așteaptă bunătățile cele viitoare și dorește schimbarea în mai bine. *Că și ea, făptura însăși*, spune Pavel, *se va elibera din robia stricăciunii, spre libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu* (Rom., 8, 21).

Când auzi că făptura suspină și suferă, să nu socotești că este înzestrată cu rațiune! Ci află din Scriptură înțelesul acestor cuvinte! Când Dumnezeu vrea să vestească oamenilor prin profeți ceva mare și de folos, face ca înseși cele neînsuflețite să simtă măreția minunilor ce au să se facă. Nu vreau să spun prin aceasta că făptura ar avea simțire. Nu, ci Scriptura

grăiește așa ca să poată înfățișa oamenilor, prin cele ce se întâmplă, măreția minunilor. Și noi obișnuim să grăim așa! Când se întâmplă ceva neașteptat, spunem că s-a întristat orașul, că s-a posomorât pământul. La fel grăim și când este vorba despre oameni ce răspândesc groaza, despre oameni care au mânie de fiară sălbatică! Spunem că au făcut să se cutremure temeliiile pământului, că pietrele însele s-au cutremurat. Nu că pietrele însele s-ar fi cutremurat cu adevărat! Nu! Dar spunem așa, ca să putem înfățișa sălbăcia și mânia lor grozavă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 83)

„Aceasta e pricina pentru care fericitul Pavel ne spune că făptura suspină și suferă, ca să ne poată înfățișa măreția darurilor pe care ni le va da Dumnezeu după plecarea din viața aceasta.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 84)

CREAȚIA (transfigurarea creației)

„Cerul și pământul și întreaga făptură se va preface în nesticăciune, împreună cu corpurile noastre”. (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 126)

CREDINȚA (definiția)

„Credința este un bine mare; da, sigur, credința este un bine destul de mare și izvorul tuturor bunurilor; prin ea pot face oamenii lucrurile lui Dumnezeu în numele ei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXIII*, 3, p. 323)

„Când noi primim cele ce prin raționamente nu le putem afla defel, atunci este credință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VI*, p. 58)

„Credința este sănătatea sufletului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 357)

„Temelia bunei cinstiri de Dumnezeu¹⁷⁷ este credința.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 31)

„Acest fapt este credința: a lua aminte la cele ce nu se văd ca la cele văzute. Căci zice: *credința este ființa celor nădăjduite, dovedirea celor ce nu se văd* (Evr., 11, 1).” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 47-48)

„Căci aceasta este credința, când cineva pe cele făgăduite de Dumnezeu – chiar dacă nu sunt văzute cu acești ochi trupești – le socotește mai vrednice de crezare decât cele văzute, ce zac sub ochii noștri materiali.” (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 122)

„Se numește credință, credința care face semne și minuni. Dar se numește credință și ceea ce ne duce la cunoașterea lui Dumnezeu, potrivit căreia fiecare din noi este credincios; de pildă, cum spune Pavel în Epistola către Romani: *Mulțumesc Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, căci credința voastră se vestește în toată lumea* (Rom., 1, 8), sau în Epistola către Tesaloniceni: *Că de la voi a răsunat cuvântul Domnului nu numai în Macedonia și în Ahaia, ci în tot locul a pătruns credința voastră în Dumnezeu* (I Tes., 1, 8).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 271)

CREDINȚA (- faptă de virtute, dar și un dar al Duhului)

„Pentru ce Pavel numește credința *duh al credinței* (II Cor., 4, 13)?

Pentru că vrea să arate că la început credința este o faptă a gândului nostru celui bun, este o ascultare a unei chemări; mai târziu însă, după ce

¹⁷⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *Buna cinstire de Dumnezeu* redă pe ευσέβεια (dreapta credință, la nota 4) pentru a nu se repeta de două ori cuvântul credință. Din acest pasaj se vede clar că nu există o identitate absolută între πιστις și ευσέβεια. (n.s. 27, p. 31)

crediința a fost întemeiată în sufletul nostru, avem nevoie de ajutorul Duhului, ca să rămână credința neclintită și nestrămutată. Nici Dumnezeu, nici harul Duhului n-o ia înaintea voinței noastre, ci ne cheamă și așteaptă ca noi de bunăvoie și din propriul nostru imbold să ne apropiem; apoi, după ce ne-am apropiat, ne dă și Dumnezeu tot ajutorul Lui. Și pentru că diavolul, după ce ne-am apropiat de credință, vine îndată, voind să smulgă această bună rădăcină și grăbindu-se să semene neghină și să pângărească semințele cele bune și curate (Matei 13, 24-25), de aceea avem atunci nevoie de ajutorul Duhului, pentru ca Duhul, ca un plugar vrednic, să apere cu multă grijă și dragoste rodul de curând sădit al credinței. De aceea Pavel spunea, scriind tesalonicenilor: *Duhul să nu-l stingeți* (I Tes., 5, 19). Cu aceste cuvinte a vrut să arate că, după ce a venit în ajutorul nostru harul Duhului, nu mai putem fi biruiți de demon și dejucăm toate vicleniile lui. Că, dacă nimeni nu poate spune *Domn este Iisus, decât în Duhul* (I Cor., 12, 3), apoi cu mult mai mult nimeni nu poate avea credință tare și înrădăcinată decât în Duhul Sfânt.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 5, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 272-273*)

CREDINȚA (- vederea cu ochii minții a celor ce nu se văd)

„Atunci avem credință, când nu ne mărginim numai la ochii trupului, ci vedem cu ochii minții cele ce nu se văd. Mai cu seamă pe acelea pe care le vedem cu ochii minții trebuie să la socotim mai vrednice de credință de cât pe cele pe care le vedem cu ochii trupului”. (*Omilii la Facere, omilia LXIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 298*)

CREDINȚA (- dar adresat de Dumnezeu libertății sufletului)

„Pavel spune: *Să nu socotiți că e un dar al lui Dumnezeu numai apostolia sau predicarea cuvântului sau învățătura. Nu! Însăși credința mea este un dar al milei lui Dumnezeu revărsate asupra mea. Am fost învrednicit de credință, nu pentru că am fost vrednic, ci numai pentru că am fost miluit de Dumnezeu. Și mila este o urmare a harului, și nu a meritului. Prin urmare, dacă Dumnezeu nu ar fi fost mult milostiv față de mine, n-aș fi putut ajunge niciodată nu numai apostol, dar nici chiar credincios.*

Ai văzut cât de recunoscător este slujitorul lui Dumnezeu, Pavel? Ai văzut ce inimă zdrobită are? Nu-și atribuie nici un merit mai mare decât al celorlalți credincioși. Dimpotrivă, ceea ce le era comun și lui, și ucenicilor

săi, credința, spune că nu o are datorită unor merite personale, ci datorită milei și darului lui Dumnezeu.” (*Despre Feciorie*, 42, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 75)

CREDINȚA (desăvârșită)

„Să ne fie atât de puternică credința noastră, ca și cum am și vedea înaintea noastră împlinite făgăduințele.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 11)

„A mers Ilie tot drumul și a ajuns în Sarepta Sidonului și a văzut o femeie aducând lemne. Uită-te la filosofia și credința lui Ilie. A urmat un alt noian de virtute. N-a spus lui Dumnezeu: *La cine mă trimiți? Mă faci să îndur atâtea primejdii ca să mă trimiți la o văduvă unde bântuie foametea cea mai cumplită? Nu se găseau oare mulți oameni mai bogați în stare să-mi ușureze sărăcia mea? Am bătut atât pământ ca să vin la o văduvă, la nenorocirea nenorocirilor? Și nu-i numai văduvă, ci și săracă.* Gândește-te că slujitorul lui Dumnezeu n-a grăit așa. Avea încredere în Stăpânul lui, Care face cu putință cele cu neputință.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 552)

CREDINȚA (puterea credinței)

„... nimic mai puternic decât credința.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilia și cuvântări despre educația copiilor...*, cuvântul II, p. 29)

CREDINȚA (îndoiala în credință)

„Atunci când această întrebare îndoielnică și periculoasă: *Cum intră în sufletul omului, necredința intră atunci cu ea în el.*” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 2, p. 221)

„Căci de aceea am fost numiți credincioși, pentru ca fără clătinare să credem celor spuse, pentru ca deloc să nu ne îndoim.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 20)

CREDINȚA (mărturisire de credință)

„Că este înviere, este răsplată, că sunt multe bunuri, că Hristos este Dumnezeu, că credința este dreaptă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia VII, p. 126)

CREDINȚA (să o păstrăm și să o păzim)

„... să vedem ce fel de înțelepciune cere aici Domnul, *înțelepciunea șarpelui*, ne spune Hristos. *După cum șarpele sacrifică totul și nu se împotrivește, chiar de-ar trebui să i se taie trupul, numai ca să-i rămână teafăr capul, tot așa și tu, de-ar trebui să dai averile, trupul și chiar sufletul, dă totul, afară de credință. Credința este cap și rădăcină; dacă-ți păstrezi credința, chiar de-ai pierde totul, pe toate le dobândești iarăși, cu mai multă strălucire*”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 408)

CREDINȚA (apologia credinței)

„... să ne învățăm cum trebuie să stăm de vorbă cu Elinii, ca să nu fim ca vitele și dobitoacele ce pasc pe câmp, ci să fim pregătiți de nădejdea ce o avem în noi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 29)

„Îi vom putea răpune pe Elini și astfel ne vom putea lupta cu dânșii, iar mai înainte de vorbe să-i uimim cu viața. Aceasta este lupta cea mare, acesta este silogismul cel necontrazis, vreau să zic dovada prin fapte. Oricât de multe am filosofa noi prin vorbe, nu vom putea avea nici un folos dacă nu vom arăta acelor o viață mai bună decât a lor, căci ei nu iau seama la cele vorbite, ci cercetează cu cea mai mare băgare de seamă faptele pe care le facem, și-ți zic: *Tu cel întâi încredințează-te și fă cele ce grăiești, și după aceea sfătuieste și pe alții. De mi-ai vorbi de mii de bunătăți din viața viitoare, însă în faptele tale mi-ai arăta ca și cum n-ar exista acele bunătăți, fiind cu totul alipit de cele de aici, apoi atunci faptele tale îmi sunt mai de crezut decât vorbele. Când te văd pe tine răpind cele ale altora, bocindu-te fără măsură pentru cei încetați din viață și făcând multe alte rele, cum am să te cred că va fi înviere? Și chiar de nu ar grăi așa, totuși vor cugeta așa, și în cugetele lor îți vor pune aceste întrebări.*

Aceasta este ceea ce împiedică pe necredincioși de a se face Creștini. Deci să-i atragem prin viața noastră. Mulți bărbați simpli și proști, în chipul acesta au uimit cugetele filosofilor, căci prin faptele lor au arătat o mai mare

filosofie decât aceia; căci din viața și din faptele lor iese un glas mai puternic și mai strălucit decât orice trâmbiță. Purtarea deci și viața curată este mai puternică decât limba celor mai străluciți ritorici. Când eu spun, de pildă, că nu trebuie a dușmăni pe altul și uneltesc mii de rele împotriva Elinului, cum voi putea să-l atrag prin vorbe, când prin fapte eu l-am depărtat?

Deci numai prin purtarea și viața noastră vom putea să-i vânăm și să clădim Biserica lui Hristos prin sufletele lor; această bogăție dar să o strângem.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 30)

„... voi să nu lăsați vreodată să fie pângărite învățăturile credinței.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 38)

CREDINȚA (dreaptă)

„Ca să fim sănătoși, zice, în credință. Prin urmare. Aceasta este sănătatea: de a nu introduce în credință nimic fals, nimic străin.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 154)

CREDINȚA (dreaptă și viețuirea neîntinată)

„... ce folos vom avea dacă în credință suntem evlavioși, iar în viață ne găsim în păcat?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 77)

„Căci, precum și o pasăre, deși nu este prinsă din toate părțile, ci numai dintr-una – vreau să zic de picior – totuși se găsește sub stăpânirea celui ce i-a întins cursa, tot așa și noi, chiar de n-am fi stăpâniți din toate părțile, adică și din credință, și din viață, ci numai din viață, suntem sub puterea diavolului, căci: Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne va intra în Împărăția cerurilor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 68)

„Credința pretinde integritatea moravurilor. Ea mărturisește cu ușurință și bucurie adevărurile divine, cel care are conștiința curată și viața nepătată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 163)

„Că nu avem nici un folos de învățături drepte dacă viața ne este stricată; după cum n-avem nici un folos de viață virtuoasă dacă credința nu ne este sănătoasă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 291)

CREDINȚA (dreaptă - mărturisirea dreptei credințe)

„Voi ați învățat pe ceilalți oameni să se despartă mai degrabă de suflet decât de dreapta credință.” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop și către mulțimea de popor*, în vol. *Despre preoție*, p. 162)

CREDINȚA (dreaptă – prigonirea ei)

„Dumnezeu îngăduie în multe împrejurări să se ducă război credinței Lui adevărate și apostolice; dar lasă totodată ca ereziile și elinismul să se bucure de liniște și tihnă.

- Pentru ce?

- Ca să afli și slăbiciunea dușmanilor acelora, că se distrug de la sine, fără să le facă cineva vreun rău, dar ca să cunoști și tăria credinței prigonite, ca să vezi că se răspândește chiar prin cei care o împiedică.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, III*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 391)

„Adesea, Dumnezeu îngăduie să fie prigonită adevărata credință, pe când ereziile, înșelăciunile și idolatria să aibă parte de liniște. Din ce motiv? Ca să vezi slăbiciunea ereziilor, care cu toate că sunt lăsate libere, mai devreme sau mai târziu dispar, și pe de altă parte, să se vădească faptul că, deși prigonită, credința adevărată sporește și se întărește.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

CREDINȚA (se arată prin fapte)

„Da, atunci mai cu seamă crezi, când nu cauți să afli pricina celor ce ți se poruncesc, ci simplu împlinești poruncile”. (*Omilia la Matei, omilia VIII, I*, în col. PSB, vol. 23, p. 102)

„Dacă tu crezi, toate suferă-le, iar dacă nu suferi, este dovada că nu crezi. Nu oare acestea sunt cele făgăduite, ca cel ce crede să sufere chiar și mii de morți, mii de necazuri, dacă s-ar cere? Este vorba de Împărăția cerurilor, de nemurire și de viața veșnică. Deci, cel ce crede, toate le suferă. Așadar, credința se arată prin fapte. Cu drept cuvânt deci ar putea cineva zice că nu în mod simplu se probează, ci prin fapte pipăite, prin modul de viață, prin voință statornică.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 161)

CREDINȚA (ce o ajută?)

„Da, credința are nevoie de ajutorul și prezența Duhului ca să rămână neclintită; iar ajutorul Duhului rămâne în noi dacă ducem o viață curată și dacă facem fapte bune. Prin urmare, dacă vrem să ne fie credința bine înrădăcinată în suflet trebuie să avem o viață curată, care să înduplece Duhul să rămână în noi și să întrețină puterea credinței. Nu se poate, nu se poate ca un om care nu are viață curată să nu se clatine în credință!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 279)

„Ceea ce este hrana pentru trup, aceea e viața (virtuoasă) pentru credință. Și după cum trupul nostru nu poate trăi fără bani, tot așa nici credința, fără fapte bune, căci: *fără fapte, credința este moartă* (Iac., 2, 20).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 280)

CREDINȚA (necesitatea credinței)

„Ce devine întreaga noastră viață fără de credință? Ce devine familia? Oare nu printr-un act de credință îi știm noi pe fiii strămoșilor noștri? Ce devine societatea? Faceți pentru moment să înceteze credința în tranzacții, credința în simpla monedă, credința în cuvântul dat și semnătura scrisă: ce tulburare și ce haos! Cum se inițiază copilul în științe, dacă nu dând mai întâi credința sa în afirmațiile învățătorilor săi? Ce devine studiul istoriei fără acte continui de credință în cuvântul

istoricilor și a tradițiilor popoarelor? Studiul însuși al naturii nu ne arată decât exteriorul, fenomenul, însă ne descoperă secretele interioare. Ce este substanța? Ce este viața? Cum se unește spiritul cu materia? Taine pe care rațiunea nu le va pătrunde niciodată, și pe care sub pedeapsa de nebunie, noi trebuie să le acceptăm fără a le înțelege.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 161-162)

„Istoria filosofiei separată de credință nu este de loc decât o istorie a îndoielii, a nesiguranței, a contradicțiilor adesea a extravaganțelor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 162)

CREDINȚA (folosul credinței)

„Peste tot, fraților, pretutindeni credința ne este necesară, această credință care este izvorul tuturor bunurilor, care lucrează mântuirea, fără de care nu putem înțelege dogmele, nici marile adevăruri ale religiei noastre; fără credință suntem asemenea oamenilor care încearcă să treacă marea fără corabie; ei plutesc puțină vreme cu mâinile lor și cu picioarele lor, valuri îi acoperă; la fel cei ce se dau propriilor lor sentimente, naufragiază înainte de a câștiga nimic, cum o spune Sfântul Pavel: *Ei s-au rătăcit în credință* (I Tim., 1, 19). Pentru noi, de teamă ca să nu ni se întâmple și nouă un asemenea rău, să ne legăm tare cu această ancoră sfântă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIII, 1, pp. 155-156)

„Credința ne face filozofi și arată că suntem cu adevărat creștini; ea ne descoperă micimea naturii omenești, și aruncând toate gândurile zadarnice, ea se ridică la lucrurile cerului și le contemplă, sau mai sigur, ceea ce nu poate înțelege înțelepciunea omenească, ea o înțelege și o pune în practică în mod ușor. Să ne atașăm ei deci, acestei credințe, și să nu ne spunem mântuirea noastră în gândiri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIII, 3, p. 324)

„Nici chiar cel ce are pe cap diademă împărătească nu poate avea ceea ce are credinciosul. Contra împăratului de multe ori sunt înarmați și barbarii, și cei din garda împărătească, și cetățenii iarăși de multe ori sunt răsculați, și altele multe; pe când contra credinciosului, care respectă poruncile lui Dumnezeu, nici omul, nici demonul și nici altcineva nu va putea să stea. Dacă îi vei răpi banii, i-ai pricinuit lui motiv de plată; dacă ai vorbit ceva rău de el, prin defăimare tu l-ai făcut mai strălucit înaintea lui Dumnezeu; de l-ai adus în sărăcie, mai mare îi va fi slava și răsplata; și dacă l-ai predat chiar

morții – ceea ce se crede a fi mai rău decât orice –, tu i-ai împletit cununa muceniciei. Deci ce ar putea fi egal cu o astfel de viață, când nimic nu poate fi împotriva ei, ba chiar cei ce par că uneltesc rele îi folosesc nu mai puțin decât cei ce-i fac bine? De aceea zice Apostolul, cu drept cuvânt: *De este Dumnezeu cu noi, cine este împotriva noastră?*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 291-192)

„Deci dreptul să nu se teamă nici de ispite, căci Dumnezeu este pentru noi ceea ce ne-a arătat din câte a făcut cu noi; nici de bârfele iudeilor, fiindcă ne-a și ales pe noi, și ne-a și îndreptat, ba încă ceea ce e mai minunat, ne-a îndreptățit prin jertfa Fiului Său. Deci cine ne va condamna pe noi, când Dumnezeu ne încununează, când Fiul Său Se jertfește pentru noi, și nu numai că Se jertfește, ci după aceasta se și roagă pentru noi?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 293-294)

„Multe raționamente ard sufletul nostru, multă nesiguranță și multe contrarietăți, dar toate acestea credința cu adevărat că le temperează. Multe introduce diavolul în sufletul nostru înflăcărându-l și punându-l în îndoială la fiecare pas, precum de pildă când zic unii: oare este înviere? Oare este judecată? Oare este răsplata faptelor? Ei bine, în toate acestea dacă este credința la mijloc, ea va stinge toate săgețile diavolului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 245)

„Așadar, dacă raționamente greșite războiesc cugetul nostru, noi să punem înainte credința; dacă fapte absurde ne muncesc, de credință să facem uz; și în definitiv dacă durerile și scârbele se grămădesc asupra noastră, numai pe credință ne putem repauza. Ea este cu drept cuvânt păzitoarea și apărătoarea tuturor celorlalte arme, și dacă nu o posedăm, apoi și acelea toate se frâng.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 245-246)

„... credința liniștește cugetul.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 18)

„... cei ce se țin de credință, se sprijină de o ancoră puternică.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 121)

„Două minuni izvorăsc din credință: că și săvârșește lucruri mari, în același timp și pătimește mari.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 317)

„După cum toiagul nu lasă să alunece și să cadă mădulele noastre tremurătoare și slăbite de bătrânețe, pentru că le sprijină, tot așa și credința sprijină mai bine decât un toiag sufletul nostru slăbănogit și abătut de slăbiciunea gândurilor. Prin purtarea propriei ei tării, îi dă sufletului odihnă, îl sprijină cu putere și nu-l lasă să alunece niciodată; căci credința, cu marea ei putere, întărește slăbiciunea gândurilor, alungă întunericul și, cu propria ei lumină, luminează sufletul care stă în învălmășeala gândurilor ca într-o locuință întunecoasă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 2, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 268*)

„Și după cum o corabie, clătinată de furia vânturilor și umplută de apa valurilor care se ridică în jurul ei, stă nemișcată îndată ce este ancorată și prinde rădăcini în mijlocul oceanului, tot așa și mintea noastră, clătinată de gândurile ce o izbesc din afară, scapă de naufragiu când pătrunde în ea credința, care-i mai puternică decât o ancoră; și credința duce corabia minții în siguranța conștiinței ca într-un port liniștit. Și asta a arătat-o Pavel când a spus: *Pentru asta a dat Dumnezeu pe Apostoli ... spre desăvârșirea sfinților, ... până ce vom ajunge toți la unitatea credinței și la cunoașterea Fiului lui Dumnezeu ..., ca să nu mai fim prunci aruncați de valuri și purtați de orice vânt* (Efes., 4, 11-14). Vezi puterea credinței? Ca o ancoră tare, așa îndepărtează tulburarea! Tot Pavel le scrie evreilor iarăși, la fel, spunând așa despre credință: *... pe care o avem ca pe o ancoră tare și sigură a sufletului, care intră în cele mai dinlăuntru ale catapetesmei* (Evr., 6, 19).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 269*)

„Credința înalță la cer sufletul nostru; nu-l lasă să fie înjosit de nici una din greutatea cele de aici, căci îi ușurează ostenele cu nădejdea celor viitoare. Cel care caută la cele viitoare, cel care nădăjduiește spre cele cerești și-și mută ochii minții acolo, nici nu simte durerea greutăților din lumea aceasta, după cum nici Pavel nu o simțea. Și pricina acestei cugetări ne-a spus-o prin cuvintele: *Căci necazul nostru de acum, trecător și ușor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, covârșitoare slavă veșnică* (II Cor., 4, 17).

- Cum? în ce chip?

- Pentru că nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd (II Cor., 4, 18), prin ochii credinței.” (La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 270)

CREDINȚA (roadele credinței)

„... să primim cu bucurie și cu dragoste pe mama tuturor bunătăților, credința, ca astfel, ca și cum am sosi într-un liman fericit și liniștit, să putem păstra dogmele cele drepte, și viața noastră să o ducem în siguranță, pentru a ne învrednici bunătăților celor veșnice.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 45)

CREDINȚA (și raționamentele omenești)

„... astfel este credința, căci ea mai mult convinge pe cineva decât raționamentele omenești; este cu mult mai clară decât dovezile ieșite din judecata noastră, și nici o altă gândire sau idee falsă nu o mai poate zgudui vreodată. Cel ce se încrede cu ușurință în raționamentele omenești poate să-și schimbe părerea, pe când cel adevărat prin credință stă neclintit, căci el și-a îngrădit, așa-zicând, auzul de toate vorbele cele vătămătoare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 139-140)

„... prin credință vine cunoștința și, prin urmare, nu e cu putință a-L cunoaște pe El fără credință. Cum așa? Prin credință noi trebuie să cunoaștem puterea învierii Lui din morți, fiindcă altfel, prin ce raționament am putea-o înțelege? Prin nici unul, ci numai prin credință. Dar dacă învierea lui Hristos este cunoscută prin credință, atunci cum vom înțelege prin raționamente nașterea lui Dumnezeu Cuvântul, când învierea este un fapt mai mic decât această naștere? Pentru că exemple despre înviere sunt multe, dar din cea de-a doua nici unul. Înainte de Hristos mulți morți au înviat, cu toate că după aceea au murit din nou, dar nimeni nu s-a născut vreodată din fecioară fără de bărbat. Dacă ceea ce e cu mult mai mic decât nașterea cea după trup trebuie să fie apropiată de minte numai prin credință, atunci ceea ce e mai mare și chiar incomparabil mai mare, cum s-ar putea înțelege prin raționamente? Tocmai acest lucru îl arată dreptatea cea prin credință și tocmai acest lucru trebuie crezut că a fost cu putință. Dar cum a fost cu putință, nu poate fi înțeles.

Din credință vine apoi și împărtășirea de patimile lui Hristos. Cum așa? Dacă n-am fi crezut, n-am fi pățimit. Dacă n-am fi crezut că pătimind împreună cu El, vom și împărați împreună cu El, n-am fi suferit ceea ce am suferit. Așadar, și nașterea Lui, și învierea, numai prin credință pot fi înțelese.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, pp. 212-213)

„Dacă Bunul Dumnezeu ne-a acordat ceva mai bun și mai mare decât raționamentul omenească, atunci cu adevărat că aceasta este credința care a infiltrat-o în noi. Nu e posibil ca cel tare în credință să ceară raționamente omenești. Căci iată că cele mai însemnate ale noastre sunt lipsite de raționamente omenești și se sprijină numai pe credință. Nicăieri nu este Dumnezeu, și cu toate acestea El este pretutindeni. Ce poate fi mai nelogic decât aceasta?

Fiecare lucru observat în parte te lasă în mare nedumerire. Desigur, Dumnezeu nu este în spațiu sau în loc dar nu este un loc în care să nu fie. Nu s-a făcut El pe sine, și nici nu a început a fi. Acum, ce raționament omenească primește acestea, dacă nu ar fi credința? Sau oare, nu s-ar părea ridicol, și mai mult, o enigmă fără sfârșit? (...) Vezi acum ce confuziune și întunecime mare? Și pricepi de ce este nevoie de credință peste tot.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, pp. 61-62)

„Ai văzut deci, că a ispiți cele sfinte prin raționamente omenești este o blasfemie? Și cu drept cuvânt, fiindcă ce poate avea în comun raționamentul omenească cu cele sfinte?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 62)

„Nimic nu poate fi mai rău decât atunci când cineva, stăpânit fiind de raționamente omenești, judecă și măsoară lucrurile cele dumnezeiești; fiindcă în chipul acesta se va izbi de piatra aceea cu putere și va fi lipsit de lumină. Căci, dacă cel ce voiește a pune stăpânire pe lumina soarelui cu ochii cei omenești, nu numai că nu va reuși sau nu se va putea împotrivi razelor lui, ci, pe lângă acest eșec, va suferi și multă vătămare, cu atât mai mult cel ce voiește a-și îndrepta privirea către acea lumină și a vedea prin raționamentele sale, nu numai că va cădea, ci încă și batjocorește harul lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 19)

„Credința este totul; dacă ea va întări pe cineva, inima lui va sta în siguranță. Așadar credința întărește, în timp ce raționamentele clatină.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXIII, p. 379)

„Că rațiunea se poate ridica până la Dumnezeu, să-și dea seama de existența Lui, de perfecțiunile Lui, de Providența Sa, de hotărârile Lui pe care le dă pentru bine și pentru rău: acolo nu este nici totul, nici chiar principalul pentru om. El știe că Dumnezeu există: fie, însă ce este Dumnezeu în Sine Însuși? Ce este esența divină? Care este viața intimă a lui Dumnezeu? Și apoi, care sunt gândurile Lui, planurile Lui, voințele Sale? Cum să-L cinstești? Cum se îndreaptă mânia Lui? Cum să potolești mânia Lui? Ce cult I se cuvine? Ce destin îi dă El omului, creaturii Sale?

Rațiunea rămâne mută; privirea omenească se sfarmă de nepătrunsele obscurități. Trebuie deci o a doua privire mai pătrunzătoare și la luminile rațiunii vor trebui să se adauge cele ale credinței. Și a pretinde să se ridice la esența divină și la tainele lui Dumnezeu prin singure forțele naturale este o rătăcire.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 158)

„Nebunie este să judece omenește despre lucrurile divine, și să înlocuiască în lume supranaturalul și divinul cu rațiunea în locul credinței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 160)

CREDINȚA (și cunoașterea)

„A crede că Cel răstignit și îngropat a înviat din morți și că șade de-a dreapta Tatălui, aceasta nu are nevoie de înțelepciune, ci de credință. Fiindcă și apostolii nu s-au apropiat prin înțelepciune, ci prin credință, și printr-înșea s-au făcut mai înțelepți decât înțelepții, mai presus de toți cărturarii și învățații lumii, și cu atât mai vârtos cu cât mai mare este a primi prin credință cele ale lui Dumnezeu, decât a pune în mișcare silogisme și raționamentele omenești fără vreun folos, căci toate acestea sunt mai presus de mintea omenească.

Dar cum a pierdut oare înțelepciunea înțelepților? Prin Pavel și prin ceilalți apostoli făcându-se cunoscut nouă, a arătat că înțelepciunea omenească este de prisos. Pentru a primi propovăduirea Evangheliei nici cel înțelept nu se folosește cu ceva din înțelepciunea lui, nici cel prost nu se

vatămă de neînvățătura lui, ba încă, dacă s-ar putea spune, și ceva de admirat este, că mai îndemânică este și mai ușor primește simplitatea și neînvățătura decât înțelepciunea. Păstorul și omul simplu mai degrabă va primi, căci el micșorându-și deodată cugetul și raționamentele sale, se predă pe sine Stăpânului fără vorbă.

Astfel deci Dumnezeu a pierdut înțelepciunea înțelepților, și fiindcă dintru început a doborât-o, apoi la urmă nu mai este bună de nimic. Când ea putea și trebuia să-și arate puterea și să cunoască pe stăpân din lucrurile sale, nu a voit. Pentru aceea acum chiar de ar voi să se bage singură în aceste fapte, totuși nu poate, fiindcă nici faptele nu sunt la fel – de vreme ce calea cunoașterii lui Dumnezeu este cu mult mai ușoară prin credință decât prin înțelepciune. Pentru aceea prin credință este trebuitoare simplitatea, și pe aceasta a o căuta totdeauna și pretutindeni, și a o prefera înțelepciunii lumești.

Au nu a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumii acesteia? Și ce va să zică: a făcut nebună înțelepciunea lumii acesteia? Adică a arătat-o ca nebună pentru primirea credinței. Fiindcă așa-zișii înțelepți își închipuiau lucruri mari de dânșii, pentru aceea apostolul grabnic a înfruntat înțelepciunea lor. Ce fel de înțelepciune poate fi aceasta, zice, când bunul cel mai de căpetenie ea nu-l află? Singură s-a arătat nebună și ea cea dintâi singură s-a defăimat. Că dacă atunci când trebuia să afle adevărul prin raționamente, ea nu a aflat și nici nu a arătat nimic, apoi acum, când împrejurările se arată mai mari, cum ar putea să izbutească cu ceva, când este nevoie numai de credință și nicidecum de agerimea minții? Deci nebună a făcut-o Dumnezeu, adică astfel a arătat-o și a binevoit ca prin nebunia propovăduirii să mântuie pe cei ce cred – adică nebunie numai părută înaintea acelor înțelepți, și nicidecum că era așa. Faptul măreț acesta este, că Dumnezeu nu a pus la mijloc o altă înțelepciune mai mare decât a acelor, ci acea nebunie părută, care a și biruit – căci a scos și pe Platon, nu prin vreun alt filosof mai înțelept decât acela, ci prin niște pescari proști și neînvățați. Astfel și biruința a fost mai mare și mai strălucită.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia IV, pp. 35-36)

„Cei simpli și proști mai curând s-au încredințat și au crezut, fiindcă nu aveau cu dânșii prostia cea mai de pe urmă, de a se crede pe dânșii înțelepți, pe când nebunii aceștia își închipuiau că pot să afle prin gândiri omenești ceea ce nu se poate afla decât prin credință. Când fierarul, în loc să tragă cu cleștele fierul înroșit în foc, s-ar încăpățâna să-l tragă cu mâna, noi

cu toții vom spune că aceasta este cea mai de pe urmă nebunie; întocmai așa se petrece și cu filosofii aceștia, căci și ei încăpățânându-se a afla totul printr-înșii, au necinstit credința. Pentru aceea nici n-au aflat nimic.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 44)

CREDINȚA (și fapta)

„Nu-i de ajuns numai să crezi, pentru că și dracii tremură de Dumnezeu (Iacov 2, 19) și totuși vor fi pedepsiți. De aceea trebuie să fim cu multă luare aminte asupra vieții noastre.” (*Omilii la Matei*, omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 141)

„Căci sfânta învățătură nu aduce nici un folos fără fapte bune. Când vom avea credința cea mai curată, și o desăvârșită înțelegere a Sfintelor Scripturi, dacă sfințenia obiceiurilor noastre și a vieții noastre nu ne însoțește și nu ne apără, nimic nu va împiedica, ca noi să nu fim aruncați în flăcările iadului, și veșnic arși în aceste flăcări care nu se sting niciodată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VI, 1, p. 36)

„Chiar când se va crede cu desăvârșire în Tatăl, și în Fiul, și în Duhul Sfânt, dacă nu se trăiește bine, credința singură nu va folosi la nimic pentru mântuire. Atunci când zice Iisus Hristos: *Viața veșnică este să te cunoască pe Tine ca singurul și adevăratul Dumnezeu* (Ioan 18, 3); să nu credem că această credință ne este îndeajuns pentru mântuire, ci mai avem nevoie încă de o viață bună și de o purtare ordonată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXI, 1, p. 144)

„Acela crede că a înviat Hristos, care se dă pe sine primejdiilor, care se împărtășește de patimile Lui, fiindcă acela care e părtaș Celui Înviat este părtaș Celui Viu.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, p. 213)

„Mărturisire nu doar prin credință, ci și prin fapte, fiindcă dacă nu este și aceasta adăugată [cele prin credință] ne primejduim să fim pedepsiți împreună cu cei care L-au tăgăduit. Căci nu unul singur este chipul tăgăduirii, ci multe și felurite, la care și Pavel se referea când zice: *Ei mărturisesc că-L cunosc pe Dumnezeu, dar prin faptele lor Îl tăgăduiesc* (Tit. 1, 16). Și iarăși: *Dacă cineva dintre ai lor, și mai ales dintre casnici, nu le poartă de grijă au tăgăduit credința și sunt mai răi decât necredincioșii* (1 Tim. 5, 8). Și iar: *Fugiți de lăcomie, care este închinare la idoli* (Col. 3, 5). Prin urmare, fiindcă sunt atâtea tăgăduiri, este limpede că sunt tot pe

atâtea mărturisiri, ba chiar mai multe¹⁷⁸. Pe acestea toate să ne sârguim să le mărturisim, ca și noi să ne bucurăm de cinstea din ceruri.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, cuvântul III, p. 57)

„Să ne sârguim să ducem o viață plină de fapte bune, pentru ca răsplata să ne fie îndoită: una, cea gătită pentru răsplătirea faptelor noastre, alta, cea gătită pentru tăria credinței noastre.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 280)

CREDINȚA (și faptele rele)

„Dar dacă cineva poate că are credință, însă face rele, apoi desigur că se îndoiește de credința ce are, și-și bate joc de învățătura ei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 148)

CREȘTINISMUL (despre religia creștină)

„Slujba aceasta a propovăduirii Evangheliei lui Hristos este cu mult superioară cultului ebraic și elin, căci religia elină era și trupească, și eronată, iar cea iudaică, deși era adevărată, cu toate acestea și aceasta era trupească, astfel că religia creștină era opusul celei eline și cu mult superioară celei iudaice. În slujba religiei noastre creștine nu avem nevoie nici de oi, nici de viței, nici de grăsime sau fum din sacrificii, ci numai de suflet înduhovnicit, ceea ce și zice Hristos: *Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr* (Ioan 4, 24).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 32)

CREȘTINISMUL (dăinuie prin propria-i putere)

„Credința noastră creștină dăinuiește prin propria ei putere și atunci mai cu seamă i se vădește puterea când este atacată. Este ca un ostaș. Acesta este prețuit și respectat și în timp de pace, dar ajunge și mai respectat, și mai

¹⁷⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Capacitatea de diversificare a răului, deși uluitoare, nu este nici pe departe la fel de prolifică ca cea a binelui. Oricât de inventiv este dracul, Dumnezeu îl întrece în perspicacitate. Se vede aceasta din surprinzătoarele și inventivele modalități de practicare a virtuții pe care le făceau sfinții. (n.s. 25, p. 57)

strălucitor atunci când luptă.” (*Apologia vieții monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 232)

CREȘTINISMUL (îndeosebi iubirea și pacea caracterizează creștinismul)

„Multe sunt în adevăr care caracterizează creștinismul, dar mai mult decât toate este dragostea și pacea către alții.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 357)

„Multe sunt lucrurile care îi caracterizează pe creștini, dar mai presus de toate sunt pacea și iubirea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 352)

CREȘTINISMUL (numele de „creștin”)

„Acum noi nu avem decât un singur nume; dar este un nume care este mai mare decât toate acelea, pentru că noi suntem numiți creștini și fii ai lui Dumnezeu, și prieteni ai lui Dumnezeu și trupul Său. Acest nume ne îndeamnă și ne încurajează mai mult decât toate celelalte; el ne face mai atenți și mai înțelepți să facem virtutea. Să nu facem deci nimic care să fie nevrednic de un așa de mare nume și atât de cinstit: să ne gândim la incomparabila cinste pe care o avem noi de a purta numele lui Iisus Hristos; căci din acest nume ne numește Sfântul Pavel creștini. Să contemplăm și să admirăm măreția acestui nume. Dacă cel ce este numit fiul unui căpitan mare sau a unui personaj strălucit, primește sentimente înalte când aude că el aparține sau la acela sau la acesta, își face o cinste foarte mare de a purta acest nume, și nu cruță nimic ca să nu-l necinstească prin lașitate, noi care ne tragem numele nu de la căpitan, nu de la un prinț pământesc, nu de la un înger, sau de la un arhanghel, sau de la un serafim, ci de la Regele lor, nu ne vom expune noi viața noastră, nu o vom pierde noi mai bine decât a necinsti pe Cel ce ne-a cinstit cu acest nume al Său? Nu cunoașteți voi casa împăratului, gărzile lui, soldații săi înarmați cu lănci, slujitorii săi care-l păzesc? Nu știți voi de ce cinste și de ce privilegiu se bucură ei? Așa noi care ne apropiem mult mai mult de Regele nostru, și care suntem pe atât de aproape pe cât este capul de trup, noi trebuie să facem totul și să punem totul în faptă pentru a imita pe Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIX, 3, p. 94)

„După cum semănătorii n-au nici un folos dacă aruncă semințele pe cale, tot așa și noi n-avem vreun folos de pe urma numelui de creștin dacă

faptele noastre nu sunt pe măsura numelui.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 176)

„Spune-mi, te rog, este de vreun folos soldatul care stă în armată, dar nu-i vrednic de armată și nu luptă pentru împăratul care îl hrănește? Ar fi, poate, mai bine să nu stea în armată decât să batjocorească cinstea împăratului. Așa și cu creștinul. Nu merită, oare, să fie pedepsiți când nu luptă pentru împăratul lor? Dar pentru ce spun: când nu luptă pentru împăratul lor? Facă Dumnezeu să lupte pentru sufletele lor!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 177)

CREȘTINISMUL (cine sunt creștinii?)

„Creștinul nu are patrie pe pământ, ci Ierusalimul cel de sus. *Ierusalimul cel de sus*, spune Scriptura, *este slobod; el este mama noastră* (Gal., 4, 26). Creștinul nu are îndeletnicire pământească, ci viețuire cerească. *Căci viețuirea noastră este în ceruri* (Filip., 3, 20) spune Scriptura. Creștinul are rude și împreună-cetățeni pe toți sfinții. *Căci suntem împreună-cetățeni cu sfinții*, spune Scriptura, *și apropiați ai lui Dumnezeu* (Efes., 2, 19).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 291)

„... noi, creștinii, partea cea iubită a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 157)

„Creștinul este fiul veșniciei, cuvântul lui este despre cer, viața lui este sfântă ca și Dumnezeu pe care-L slujește și-L slăvește.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 329)

„Creștinul este omul refăcut prin har, restabilit prin răscumpărare în slava sa primară, înălțat chiar la o culme de merit și de putere necunoscută în prima lui stare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 332)

„(Creștinul – n.n.) nu este oare imitatorul, copia vie a lui Iisus Hristos? Viața lui nu este oare chiar viața lui Hristos extinsă și prelungită?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 636)

CREȘTINISMUL (creștinii – luminătorii lumii)

„Dumnezeu vrea ca un creștin să fie învățătorul întregului univers, aluatul, lumina, sarea. Ce este lumina? Este o viață strălucită, pe care n-o întunecă un nor. Lumina nu-și este folositoare sieși, sarea sau aluatul cu atât mai mult, dar aceste lucruri le sunt folositoare altora; la fel se cere de la noi, nu numai ce este în interesul nostru, ci încă ceea ce este în interesul altora. Căci dacă nu sarează, ea nu mai este bună la nimic și nu mai este sare (Mt., 5, 13; Mc., 9, 49); prin aceea nouă ni se mai descoperă încă un adevăr: este că, dacă trăim bine, alții la fel, vor trăi bine. Astfel, nu le putem fi folositori altora prin nimic ca prin viața noastră bună (Mt., 25, 11). Să le zicem la revedere nebuniilor, vanităților, căci așa sunt lucrurile din lume, așa sunt cerințele veacului. Fecioarele sunt numite nebune, fiindcă se ocupau de afacerile nebune ale veacului: ele adunau aici și nu trimiteau ceea ce au adunat acolo unde trebuia să le trimită.

Să ne temem de ceea ce li s-a întâmplat lor, să nu ni se întâmple și nouă la fel.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LII, 4, p. 257*)

CREȘTINISMUL (creștinii – ostași al lui Hristos)

„*Suferă împreună cu mine, ca un bun ostaș al lui Hristos Iisus. Vai! Cât de mare este demnitatea aceasta, de a fi ostaș al lui Hristos! Gândește-te la împărații pământești și cum cei din oastea lor consideră această slujire drept ceva mare și însemnat. Deci, dacă datoria ostașului este de a pătimi pentru împărat, apoi a nu pătimi nu este faptul unui ostaș. Așa că nu trebuie a se neliniști când el pătimește, căci aceasta este datoria ostașului, ci să se neliniștească atunci când el n-ar pătimi.*

Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oastea.” (Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia IV, p. 43)

CREȘTINISMUL (creștinii – locuitori ai cerului)

.....
„Oriunde ai locui, trebuie să te simți ca un străin, pentru că noi suntem locuitori ai cerului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 69)

CREȘTINISMUL (creștinilor Dumnezeu le-a încredințat taine mari)

„Căci suntem numiți credincioși nu numai pentru că noi credem, ci și pentru că ni s-a încredințat de Dumnezeu taine, pe care nici îngerii nu le-au știut mai înainte de noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 6)

CREȘTINISMUL (viața virtuoasă a creștinilor)

„Ce fel de oameni sunt creștinii! Câtă filozofie arată viața lor! Cum disprețuiesc cele lumești! Pe toate le socotesc umbră și vis și nu se alătură de nimic din cele văzute, ci, ca și cum ar locui într-o țară străină, așa-și chivernisesc viața, grăbindu-se în fiecare zi pentru plecarea de aici!”. (*Omilia la Facere*, omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 96-97)

CREȘTINISMUL (purtarea creștinilor)

„Se cuvine ca un creștin să strălucească nu numai prin cele ce au luat de la Dumnezeu, ci și prin cele ce aduce el lui Dumnezeu. Totul să-l arate creștin: mersul, privirea, îmbrăcămintea, glasul. Vă spun acestea, nu pentru a ne lăuda că suntem creștini, ci pentru a ne pune viața în rânduală spre folosul celor ce ne văd”. (*Omilia la Matei*, omilia IV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 58)

„Spune-mi dar după care fapte să te cunosc că ești creștin, când totul te arată necreștin? Dar pentru ce spun: creștin? Nu pot ști bine nici dacă ești om. Când te văd că arunci cu picioarele ca un măgar, că sari ca un taur, că nechezi după femei ca un armăsar, că ești lacom la mâncare ca un urs, că-ți îngrași trupul ca un catâr, că ești ranchiunos ca o cămilă, că răpești ca un lup, că te mânii ca un șarpe, că rănești ca o scorpie, că ești șiret ca o vulpe, că ții în tine veninul răutății ca o aspidă și viperă, că lupți împotriva fraților tăi ca demonul cel rău, cum voi putea să te număr cu oamenii când nu văd în tine caracteristicile firii omenești? Căutând să fac deosebirea între un necredincios și un credincios, mi-e teamă că nu voi găsi nici deosebirea dintre un om și o fiară”. (*Omilia la Matei*, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 58)

„... marea plată a creștinului este a plăcea neconținut lui Hristos, și cea mai mare răsplătire este a se primejdui pentru dânsul chiar și fără plată.”

(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 439)

„Și sărăcia în lume e batjocoritoare, pentru noi, însă, e o mândrie; de asemenea, și a fi cineva înjosit, multora se pare de râs, noi, însă, ne fălim cu aceasta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 124)

„Căci cel necredincios dacă te va vedea purtându-te cu obrăznicie pentru credința ce o ai, va blestema de multe ori credința, ca ceea ce ațâță spre împotrivire, pe când dacă te vede supus și ascultător, mai mult se va convinge, și va da crezământ și ascultare celor spuse de tine. De altfel, și credința Evangheliei și numele lui Dumnezeu vor fi hulite.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVI-a, p. 180)

„Se slăvește credința din purtarea voastră.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 164)

„De aceea ne-a și numit Hristos vulturi, zicând: *Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna și vulturii* (Luca 17, 37), ca să ne urcăm la cer, pentru ca, ușurându-ne, să zburăm sus, sus de tot, pe aripile Duhului.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 43)

„Precum n-au folos semănătorii când leapădă sămânța pe drum, așa și noi nu avem nici un folos că ne numim creștini de nu vom avea și lucrul care să urmeze numelui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 105)

„*Priviți creștinii, cum se iubesc unii pe alții!* Acela era strigătul păgânismului la vederea Bisericii ce se năștea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 183)

„Ce mă interesează lucrurile timpului, pe mine care sunt nemuritor? Ce mă interesează pământul, când mă așteaptă splendorile cerului? Și mai ales ce-mi face mie judecata oamenilor, când eu îmi știu măreția mea divină, slava mea de necomparat? Ah! Lumea mă disprețuiește, mă batjocorește, mă înjură? Eu sunt pentru ea un prost

mizerabil? Cum mă vor putea atinge aceste injurii, venite de la străinii care nu mă cunosc și nu știu să mă aprecieze? Și dacă aceste injurii îmi vin de la creștini ca și mine eu îi voi ierta, sunt frații mei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 334)

„Creștinul nu se lasă dus la lașitățile unei vieți senzuale. Alții la ceasurile lungi de somn leneș adaugă paturilor voluptoase odihnele prelungite chiar în mijlocul strălucirii zilei. Altoră, mesele somptuoase, interminabilele mâncăruri urmate de distracții sau de jocuri. Creștinul nu ia odihnă și hrană decât ceea ce-i este necesar vieții. El nu trăiește pentru a mânca, nici pentru a dormi, el doarme și mănâncă pentru a trăi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 337)

CREȘTINISMUL (pilda vieții creștine)

„Să facem din pământ cer! Să arătăm păgânilor, aici pe pământ, de câte bunătăți sunt lipsiți ei! Când vor vedea că noi ducem o viață virtuoasă, vor avea în față chipul împărăției cerurilor. Când vor vedea că suntem blânzi, fără mânie, fără poftă urâte, neinvidioși, nelacomii, când vor vedea că săvârșim numai fapte bune, vor spune: Dacă aici pe pământ creștinii au ajuns îngeri, ce vor fi după ce vor pleca după lumea aceasta? Dacă aici pe pământ, unde locuiesc ca niște străini, sunt atât de strălucitori, cum vor fi când vor ajunge în patria lor? Așa și păgânii se vor face mai buni, iar cuvântul credinței se va întinde nu mai puțin decât pe timpul apostolilor. Dacă apostolii au fost numai doisprezece și au întors la credință orașe și țări întregi, gândește-te la ce înălțime va ajunge credința noastră, dacă toți am fi dascăli prin viața noastră virtuoasă! Nu îl atrage pe un păgân la credință atât de mult un mort înviat cât un om care filozofează, un om virtuos. De un mort înviat se minunează, dar de la un om ca acesta câștigă. Minunea a fost și a trecut; viața virtuoasă rămâne și lucrează continuu în sufletul lui. Să avem, dar, grijă de noi înșine, ca să câștigăm și pe păgâni”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 517)

CREȘTINISMUL (împotrivorii învățaturii creștine)

„Dacă numele de creștin (împăratul apostat Iulian) îl socotea o mârșăvie și un lucru plin de multă rușine, pentru ce nu dorea să ne rușineze cu el, ci cu un nume străin? Dar știa bine că este mare podoabă nu numai oamenilor, ci și îngerilor și puterilor celor de sus a se numi cu

numele care are înrudire cu Hristos. Din pricina asta făcea totul ca să ne fure această podoabă și să pună capăt predicării Evangheliei. Dar asta, ticălosule și nenorocitul, era cu neputință, după cum cu neputință este să surpi cerurile, să stingi soarele, să clatini și să dărâmi temeliiile pământului. Și asta a spus-o mai dinainte Hristos, grăind așa: *Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece* (Matei 24, 35). Nu primești cuvântul lui Hristos? Primește atunci glasul faptelor! Eu, care am fost învrednicit să știu ce este cuvântul lui Dumnezeu, că este puternic și de nebiruit, cred că este mai vrednic de credință cuvântul Lui și decât legile firii, și decât faptele ce se petrec sub ochii noștri.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 294-295)

„Hristos a spus că mai ușor este să piară cerul și pământul decât să piară unul dintre cuvintele Lui. Împăratul Iulian se împotriva acestor cuvinte și a amenințat că are să nimicească învățăturile lui Hristos.

Unde este împăratul care-a făcut această amenințare? A pierit, s-a dus; acum este în iad și suferă chinul acela de care nu poate scăpa. Unde este Hristos, Care a spus acele cuvinte? În ceruri, de-a dreapta Tatălui; stă pe tronul cel preainalt al slavei. Unde sunt cuvintele cele hulitoare ale împăratului și limba lui cea neînfrânată? Cenușă s-au făcut, pulbere și hrană viermilor! Unde este cuvântul lui Hristos? Strălucește prin însuși adevărul faptelor, strălucind prin îndeplinirea cu fapta a cuvântului Lui, ca și cum ar fi așezat pe un stâlp de aur.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 295)

CREȘTINISMUL (dezbinarea dintre creștini)

„Căci în Biserică trebuie a trăi ca și într-o casă, adică trebuie a ne găsi cu toții ca și cum am fi un singur trup, după cum și botezul este unul, și masa este una, și izvorul este unul, și zidire este una, și Tată este unul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, p. 172)

„Suntem atât de mult dezbinați unii de alții, încât este nevoie a imita legătura dintr-un trup omenesc, căci numai așa va putea chiar și cel mai mare a se folosi din întâlnirea cu cel mai mic. Dacă Moise a aflat ceva din cele de folos de la socrul său, ceea ce el nu știa, apoi cu atât mai mult ar putea fi

aceasta în Biserică. Și ce poate fi dacă ceea ce a știut necredinciosul nu a știut cel duhovnicesc?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, p. 172)

CREȘTINISMUL (pângărirea religiei noastre)

„Nimic nu vatămă și nu pângărește atât religia noastră ca prilejurile de atac pe care le dăm noi necredincioșilor”. (*Omilii la Facere*, omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

CREȘTINISMUL (sfaturi pentru creștini)

„După cum semănătorii n-au nici un folos dacă aruncă semințele pe cale, tot așa și noi n-avem vreun folos de pe urma numelui de creștin, dacă faptele noastre nu sunt pe măsura numelui. Iar dacă vreți, am să vă aduc martor de credință pe Iacov, fratele Domnului, care zice: *Credința fără fapte este moartă* (Iacov II, 17). Este deci nevoie de fapte; fără de ele nici numele de creștin nu ne poate fi de folos. Să nu te minunezi! Spune-mi, te rog, este de vreun folos soldatul care stă în armată, dar nu-i vrednic de armată și nu luptă pentru împăratul, care îl hrănește? Ar fi poate mai bine să nu stea în armată decât să batjocorească cinstea împăratului. Așa și cu creștinii. Nu merită oare să fie pedepsiți când nu luptă pentru împăratul lor? Dar pentru ce spun: când nu luptă pentru împăratul lor? Dare-ar Dumnezeu să lupte pentru sufletele lor!” (*Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 185)

CRUCEA (definiții ale Crucii)

„Crucea este trofeu ridicat împotriva dracilor. Este sabie împotriva păcatului. Este sabia cu care Hristos a străpuns șarpele. Crucea este voința Tatălui, slava Unuia-Născut, veselia Duhului, podoaba îngerilor, întărirea Bisericii, lauda lui Pavel (Gal., 6, 14), cetatea sfinților, lumina lumii întregi. După cum izgonești întunericul dintr-o casă cuprinsă de întuneric când aprinzi o făclie și o ții dreaptă în sus, tot așa și Hristos a pus capăt la tot întunericul ce cuprinsese toată lumea, când a aprins ca o făclie Crucea și a ținut-o dreaptă în sus. Și după cum făclia are lumina sus în vârf, tot așa și Crucea avea sus în vârf pe Soarele dreptății strălucind. S-a cutremurat lumea când L-a văzut pironit, s-a clătinat pământul, s-au despiciat pietrele (Matei 27, 51).” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 84)

„Crucea este sărbătoare și praznic duhovnicesc. Mai înainte Crucea era nume de ocară, dar acum, lucru de cinste. Mai înainte era semn de osândă, dar acum, teme de mântuire.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Crucea este pieirea dușmăniei. Crucea este trăinicia păcii.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Crucea este zidul cel nedoborât, arma cea nebiruită, trăinicia celor bogați, bogăția celor săraci, zid împotriva celor ce ne viclenesc, armă împotriva celor ce ne duc război, nimicire a patimilor, dobândire a virtuții, semnul cel minunat și nemaiîntâlnit. *Semn caută neamul acesta; și semn nu i se va da decât semnul lui Iona* (Matei 12, 39).” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 251)

CRUCEA (- capul tuturor bunătăților)

„Nu te rușina (...) de cruce! Ea este cinstea noastră! Ea este taina noastră! Cu acest dar să ne împodobim, cu el să ne gătim! De așa spune că Dumnezeu a întins cerul, că a făcut marea și uscatul, că a trimis profeți și îngeri, nu voi spune nimic egal crucii. Crucea este capul tuturor bunătăților, că Dumnezeu L-a cruțat pe Fiul Său pentru mântuirea slugilor Sale, înstrăinate de El”. (*Omilii la Matei*, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Nu știi cât de mare este puterea crucii, câte fapte a săvârșit și mai săvârșește încă și câtă siguranță aduce vieții? Prin cruce se săvârșesc toate : botezul prin cruce se săvârșește, spre a primi pecetea harului; hirotonia prin cruce se săvârșește.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, p. 238)

„Acest semn de moarte - căci nu voi conțeni de a spune mereu asta - a ajuns pricină de binecuvântare multă, zid de tărie și de liniște de tot felul, lovitură de moarte diavolului, frâu demonilor, botniță puterii celor potrivnici. Crucea a surpat moartea, crucea a doborât porțile cele de aramă ale iadului, crucea a sfărâmat zăvoarele cele de fier, a dărâmat cetățuia diavolului, a curmat tăria păcatului, a smuls toată lumea care zăcea sub

osândă, a îndepărtat bătaia lui Dumnezeu cea pornită împotriva firii noastre. Ce spun? Ceea ce n-a putut marea despăcată în două, pietrele desfăcute, văzduhul schimbat, mana împărțită la atâtea mii de oameni vreme de patruzeci de ani, legea și alte minuni săvârșite și în pustie, în Palestina, aceea a putut crucea, nu într-un singur neam, ci în toată lumea, aceea a putut crucea, semnul cel blestemat, semnul cel de care fugeau toți, semnul cel urât, semnul cel ocărât! Crucea a putut să le săvârșească pe toate cu ușurință după ce a murit Cel răstignit”. (*Către iudei*, 10, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 222)

„Crucea ne este cauză a mii și mii de bunătăți. Crucea ne-a scăpat de rătăcire. Crucea a luminat pe cei ce stăteau în întuneric (Matei 4, 16). Crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi, care-I duceam război. Crucea ne-a făcut pe noi ai Săi, care-I eram străini. Crucea ne-a adus pe aproape de El, care eram departe.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Datorită Crucii nu mai rătăcim în pustietăți, că am cunoscut adevărata cale; nu mai trăim în afara palatelor împărătești, că am găsit ușa; nu ne mai temem de săgețile cele aprinse ale diavolului, că am văzut izvorul. Datorită Crucii nu mai suntem în văduvie, că am primit pe Mirele; nu ne mai temem de lup, că avem pe Păstorul cel bun. *Eu sunt Păstorul cel bun, spune Domnul* (Ioan 10, 11). Datorită Crucii nu mai tremurăm în fața tiranului, că mergem alături de Împărat.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Vrei să afli și altă faptă a Crucii? Astăzi ne-a deschis raiul, încuiat de mai bine de cinci mii de ani. Da, în această zi, în acest ceas, l-a adus Dumnezeu pe tâlhar în rai, săvârșind două fapte mari. Una, că a deschis raiul, alta, că l-a lăsat pe tâlhar în rai. Astăzi ne-a dat nouă iarăși patria cea veche, astăzi ne-a dus din nou în orașul cel strămoșesc, astăzi a hărăzit locaș întregii firi omenești.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 89)

„Pe Cruce a zguduit și toată zidirea și a despăcat și pietrele (Matei 27, 51), dar a atras la El și a cinstit și sufletul tâlharului, mai nesimțitor ca piatra. *Astăzi vei fi cu Mine în rai*, i-a spus Domnul.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 89-90)

„Crucea mai înainte era nume de pedeapsă și osândă, dar acum este lucru de preț, lucru de dorit. Crucea mai înainte era pricină de chin și de rușine, dar acum, pricină de cinste, pricină de slavă. Căci Crucea este slavă, ascultați-L pe Hristos: *Slăvește-Mă. Părinte*, a spus Domnul, *cu slava pe Care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea* (Ioan 17, 5). Numeste deci Crucea – slavă.

Crucea este capul mântuirii noastre. Crucea este pricină a mii și mii de bunătăți. Datorită Crucii am fost primiți acum în rândul fiilor, noi, cei necinstiți și lepădați mai înainte. Datorită Crucii nu mai rătăcim, am cunoscut acum pe Făcătorul tuturor, noi, cei ce ne închinam mai înainte la lemne și la pietre. Datorită Crucii am fost urcați la libertatea dreptății, noi, robii păcatului. În sfârșit, datorită Crucii pământul a ajuns la cer. Crucea ne-a scăpat de rătăcire. Crucea ne-a povățuit spre adevăr. Crucea a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii. Crucea ne-a smuls din adâncul răutății și ne-a urcat în vârful virtuții. Crucea a stins rătăcirea cea drăcească. Crucea a doborât înșelăciunea. Datorită Crucii nu se mai răspândește fum și miros de grăsime arsă de la jertfe, nici nu se mai varsă sânge de necuvântătoare ci, pretutindeni, slujbe duhovnicești, cântări și rugăciuni. Datorită Crucii, dracii fug. Datorită Crucii diavolul se izgonește. Datorită Crucii, dracii fug. Datorită Crucii, diavolul se izgonește. Datorită Crucii, firea omenească se ia la întrecere cu firea îngerească. De când Domnul S-a născut din Fecioară, firea omenească a cunoscut calea acestei virtuți. Crucea a luminat pe cei ce ședea în întuneric (Matei 4, 16). Crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi, care-I duceam război. Crucea ne-a adus aproape de El pe noi, care eram departe. Crucea ne-a făcut ai Săi pe noi, Care-I eram înstrăinați. Crucea ne-a făcut locuitori ai cerului pe noi, care eram străini. Crucea este pieirea războaielor. Crucea este trăinicia păcii. Datorită crucii nu ne mai temem de săgețile cele aprinse ale diavolului, că am găsit Izvorul vieții. Datorită Crucii nu mai suntem în văduvie, că am primit Mirele. Datorită Crucii nu ne mai temem de lup, că am cunoscut Păstorul cel bun. *Eu sunt Păstorul cel bun* (Ioan 10, 11), zice Domnul. Datorită Crucii nu mai tremurăm în fața tiranului, că mergem aproape de Împărat.

Ai văzut câte bunătăți ne pricinuieste Crucea?” (*Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 100-101)

„Da, crucea a desființat vrajba lui Dumnezeu cu oamenii, a adus împăcarea, a făcut din pământ cer, a amestecat pe oameni cu îngerii, a doborât împărăția morții, a tăiat puterea diavolului, a nimicit puterea păcatului, a scăpat lumea de rătăcire, a adus iarăși adevărul, a alungat pe

demoni, a dărâmat templele, a sfărâmat capiștele, a împrăștiat fumul jertfelor, a sădit virtutea, a pus rădăcini Bisericii.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 251)

„Căci crucea lui Hristos, care a îndreptat lumea, care a desființat rătăcirea, care a făcut pământul cer, care a tăiat tendoanele morții, care a făcut iadul inutil, care a surpat cetățuia diavolului, care a surpat gura demonilor, care i-a făcut pe oameni îngeri, care a desființat altarele și a răsturnat templele, care a sădit pe pământ această nouă și străină iubire de înțelepciune, care a lucrat zeci de mii de lucruri bune, înfricoșătoare, mari și înalte (...)” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, XV, 1*, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 312)

„... crucea a stârpit mânia lui Dumnezeu asupra oamenilor, a lucrat împăcarea, a prefăcut pământul în cer, a unit pe oameni cu îngerii, a dărâmat tăria morții, a surpat puterea diavolului, a stârpit puterea păcatului, a eliberat lumea din rătăcire, a reîntors adevărul, a speriat duhurile cele rele, a dărâmat capiștele idolești, a răsturnat jertfelnicele lor, a mânat fumul jertfelor, a sădit fapta cea bună și a întemeiat bisericile. Crucea este voința Tatălui, cinstea Fiului, bucuria Sfântului Duh, dar și mărirea Sfântului Pavel, care zice: *Să nu fie mie a mă lăuda, fără numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos* (Gal. 6, 14). Crucea este mai luminoasă decât soarele și mai strălucită decât razele soarelui. Chiar de s-ar întuneca soarele, crucea totuși strălucește; și soarele se întunecă, pentru că se covârșește de sclipirea crucii. Crucea a rupt zapisul ce era asupra noastră (Col. 2, 14), a nimicit temnița morții și ne-a dat cea mai desăvârșită dragoste a lui Dumnezeu: *Căci așa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Unul-Născut Fiul său L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară* (In. 3, 16). Și Pavel zice: *Fiind noi vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său* (Rom. 5, 10). Crucea este o tărie nebiruită, o pavăză neînvingătoare, siguranța bogaților, norocirea săracilor, ocrotirea celor prizonieri, înarmarea celor năpădiți, liberarea de patimi, temelia faptei celei bune, semnul cel mărit și minunat. Crucea iarăși a deschis raiul, a vârat într-însul pe tâlharul și a introdus în cer neamul omenesc, care era aproape să se prăpădească, nici măcar de pământ nefiind vrednic. Așa de multe bunătăți ni s-au împărtășit și ni se vor împărtăși prin cruce” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Vineri*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 149-150)

„Limbii omenești îi este imposibil să traducă rușinea ei înainte ca ea să fi fost purtată de *Marea Victimă*. Limba omenească este neputincioasă să descrie istoria strălucirilor ei minunate după drama Golgotei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 64)

„Căci crucea singură ne duce de la mizeriile și nedreptățile acestei lumi la strălucirile Împărăției veșnice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 67)

CRUCEA (- apărătoarea și sprijinitorul nostru și armă asupra diavolului)

„Chiar în stradă de am fi, chiar în casă, sau oriunde altundeva, crucea este un bun, o armă mântuitoare”

„Aceștia (demonii – n.n.) răniți de cruce.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 410)

CRUCEA (- semn al Împărăției)

„Ai văzut că Crucea este semn al Împărăției? Vrei să vezi asta și în alt chip? N-a lăsat-o pe pământ, ci a luat-o cu El și a urcat-o la cer.

- De unde știm asta?

- De acolo că are să vină cu ea la a doua și slăvita Lui venire (Matei 24, 30). De asta a numit-o și slavă, pentru că Crucea este un lucru de cinste.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 94)

CRUCEA (- semn mântuitor)

„Poate oare să fie ceva mai mântuitor decât Sfânta Cruce?” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 44)

CRUCEA (- lemnul cel de viață făcător)

„Dar ca să nu umplu de tristețe predica mea, vorbind tot mereu de păcatul ce l-a cuprins pe om în urma mănării din pom și a neascultării,

haide, dacă vrei, să mutăm cuvântul de la acest pom la alt pom, de la pomul acesta la lemnul crucii, ca să vedem ce rele a adus unul și ce bunătăți celălalt; dar mai bine spus, nu pomul a adus relele, ci voința liberă a omului, trândăvia și disprețul pe care l-a arătat omul poruncii Stăpânului. Unul a adus moartea – că după călcarea poruncii a intrat moartea în lume – celălalt ne-a dăruit nemurirea; unul ne-a scos din rai, celălalt ne-a ridicat la ceruri; unul, din pricina unei călcări de poruncă, a fost supus unei atât de mari osânde, celălalt ne-a șters mii și mii de poveri de păcate și ne-a dăruit îndrăznirea înaintea Stăpânului. Ați văzut deosebirea între unul și altul? Ați văzut viclenia diavolului, trândăvia omului și iubirea de oameni a Stăpânului?

Să ne întrarmăm, dar, iubiților, cu arma acestui lemn de viață făcător și să omorâm cu puterea lui patimile cele stricătoare de suflet, după cum spune și apostolul: *Iar cei ce sunt ai lui Hristos și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele* (Gal., 5, 24). Cu alte cuvinte, apostolul spune așa: *Cei care s-au afierosit cu totul lui Hristos au omorât orice poftă rușinoasă care se naște în trup și vatămă toate lucrările sufletului*". (Omilia la Facere, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 186-187)

CRUCEA (- dovada mării iubiri a lui Dumnezeu pentru noi)

„Crucea pentru noi este semnul negrăitei Lui iubiri de oameni, este simbolul mării Lui purtări de grijă pentru noi.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia II, p. 40)

„Crucea este dovada dragostei lui Dumnezeu: *Așa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară* (Ioan 3, 16). Și, iarăși, Pavel: *Că dacă vrăjmași fiind ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său... (Romani 5, 10).*” (Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”, în vol. Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 251)

„Mare și mântuitor bun este, așadar, Crucea și dovada vădită a iubirii de oameni a lui Dumnezeu.” (Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 109)

CRUCEA (Hristos, în cer, este nedespărțit de Cruce)

„El (Hristos) nu s-a păzit să lase trofeul său cel mare al luptelor Sale și a biruințelor Sale, în mijlocul Îngerilor și celor Aleși; în sânul cetății cerești crucea este înălțată, crucea strălucește.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 65)

CRUCEA (preînchipuirea Sfintei Cruci în Vechiul Testament)

„A întins Moise toiagul pe care-l avea în mână, a lovit apa, și curgerea cea nestatornică a apelor s-a despărțit uitându-și însușirea ei (Ieș., 14, 21). Când poruncește Dumnezeu, și un element ca acesta își uită însușirile lui. Ca o slugă înțeleaptă, marea, când a văzut pe robul Stăpânului, s-a supus și a ascultat. A ascultat nu pentru că respecta lemnul cel uscat, ci din pricina Celui ce avea să fie răstignit pe lemn. A văzut marea chipul crucii, a înțeles îndată adevărul și s-a dat înapoi. *Treci tu, îi spune marea lui Moise, tu și tot poporul lui Israel. Și a trecut Moise și tot poporul lui Israel.*” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 567)

„Pentru jertfa de pe cruce proorocii au fost trimiși mai dinainte, patriarhii au prezis, iar crucea a fost preînchipuită și prin cuvânt, și cu fapta. Junghierea lui Isaac ne-a arătat crucea (Facere 22, 1-14); de aceea și spunea Domnul: *Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă slava Mea; și a văzut-o și s-a bucurat* (Ioan 8, 56). Deci patriarhul s-a bucurat văzând icoana crucii, iar El a voit să fugă de cruce? Moise învingea pe Amalec atunci când arăta semnul crucii (Ieșire 17, 8-13). Și poți găsi în Vechiul Testament mii și mii de fapte care preînchipuie crucea.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 252-253)

„Pustia pe care o străbate poporul evreu înainte de a ajunge la pământul făgăduit este viața prezentă, viața aridă și de continuă suferință, de osteneală și de pericole. În cursul acestei călătorii prin pustie, Israeliții, ca și noi în cursul vieții prezente sunt în revoltă împotriva lui Dumnezeu și-și atrag pedepse aspre. Șerpii îi acoperă cu mușcături de moarte. Noi suntem mușcați și mai violent prin pofta trupească, uciși prin păcatele noastre. De unde-i va veni mântuirea lui

Israel? Moise la porunca lui Dumnezeu, face și atârână pe o cruce un șarpe de aramă și cei ce mureau, de-și ridicau ochii aici cu credință și încredere erau vindecați. Minunată închipuire! Șarpele de aramă nu avea decât asemănarea șarpelui veninos fără a avea veninul. Iisus Hristos, atârnat pe Cruce, înălțat de pe pământ, apărea privirilor neamului omenesc întreg. Privirea îndreptată spre El singur decide la viață sau la moarte. A-L vedea și a crede în El: iată viața. A-L disprețui și întoarce de la El ochii Săi de la crucea Sa: iată moartea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 62)

CRUCEA (cinstirea lemnului crucii pe care a fost răstignit Domnul)

„Se dau în vânt toți după lemnul acela pe care a fost pus și a fost răstignit Trupul cel Sfânt (...) mulți iau o bucațică din lemnul acela, o ferecă în aur, și bărbați și femei, și-o atârână de gât, împodobindu-se cu ea”. (*Către iudei*, 10, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 221)

CRUCEA (mântuirea ne-a venit prin cruce)

„Crucea aceasta a mântuit lumea, a întors lumea la Dumnezeu, a alungat rătăcirea, a adus din nou pe lume adevărul, a prefăcut pământul în cer și a făcut pe oameni îngeri. Din pricina crucii demonii nu mai sunt înfricoșători, ci ușor de disprețuit. Nici moartea nu mai este moarte, ci somn. Din pricina crucii toate puterile care ne purtau război au fost aruncate la pământ și călcate în picioare. Dacă cineva te va întreba: *Te închini Celui răstignit?*, răspunde-i cu glas plin de bucurie și cu fața veselă: *Da, mă închin și nu voi înceta vreodată de a mă închina!* Dacă râde de tine, plânge-l, pentru că e nebun!”. (*Omilia la Matei*, omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 628-629)

„Elinii iarăși cer de la noi elocvență în cuvinte și putere în sofisme; dar noi și acestora le propovăduim crucea; și ceea ce Iudeilor li se pare că este slăbiciune, aceasta Elinii o numesc nebunie. Deci când noi nu numai că nu împlinim cerințele lor, ci încă facem chiar cele potrivnice celor ce dâștii cer – căci crucea nu numai că nu se arată a fi un semn, cercetată după logică, ci chiar desființarea semnului; nu numai că nu pare o dovadă a puterii, ci chiar o dovadă de slăbiciune; nu numai că nu pare o dovadă de înțelepciune,

ci chiar o dovadă de nebunie – când deci cei ce cer de la noi semne și înțelepciune, nu numai că nu iau de la noi ceea ce cer, ci încă aud de la noi lucruri potrivnice, și după aceea prin cele potrivnice ei se încredințează și cred, apoi cum să nu fie negrăită puterea celui propovăduit? Este întocmai ca și cum unui naufragiat care dorește un liman de scăpare i-ai arăta, în loc de liman, vreun loc al mării cu mult mai sălbatic, și l-ai putea încredința să urmeze sfatului și să facă aceasta cu mulțumire. Este întocmai ca și cum celui rănit grozav și care dorește a se vindeca prin leacuri, doftorul i-ar spune că-l va însănătoși nu prin leacuri, ci prin foc, iar el ar primi părerea doftorului. Dar asemenea fapte sunt dovada unei mari puteri, care a putut încredința pe aceștia ca să se supună de bunăvoie celor spuse.

Tot așa și apostolii Domnului, nu numai prin semne și minuni au covârșit, ci și prin ceea ce se părea a fi cu totul potrivit. Tot așa a făcut și Hristos cu orbul din naștere, căci voind a-i tămădui orbirea, a biruit acea boală printr-un lucru care prelungește orbirea, a pus pe ochii lui tină. Deci după cum prin tină a vindecat pe cel orb, tot așa și prin cruce a atras la dânsul lumea întreagă – ceea ce era un adaos la sminteală, și nu desființarea smintelii. Tot așa a făcut și cu zidirea lumii, căci pe cele potrivnice le-a pregătit prin cele potrivnice. De pildă, a îngrădit marea cu nisip; cu alte cuvinte, a înfrânat puterea celui tare cu cel slab. A pus pământul pe ape; cu alte cuvinte, așezat pe cel greu și îndesat pe cel puhav, pe cel rar și curgător.

Tot așa deci și prin cruce a atras lumea, și după cum apa poartă pe ea pământul întreg, tot așa crucea poartă pe ea lumea întreagă. Deci încredințarea prin cele potrivnice este dovadă de mare putere și de mare înțelepciune. Și crucea pare a fi un lucru de sminteală, și cu toate acestea, nu numai că nu smintește, ci încă și atrage spre ea. Toate acestea deci cugetându-le Pavel și minunându-se, a zis: *Că ce este nebun al lui Dumnezeu, mai înțelept decât oamenii este*, vorbind acestea de cruce: nu că doar ea ar fi ceva slab și nebun, ci că așa li se pare lor; răspunde prin urmarea părerii ce dâșii își formaseră despre cruce. Ceea ce filosofii n-au putut să facă cu silogismele lor, aceasta a făcut-o păruta nebunie. Cine este cel mai înțelept? Cel care a încredințat pe cei mulți, sau pe cei puțini, sau mai bine zis, pe nimeni? Cel ce încredințează pentru lucruri mari, sau cel ce se căznește a încredința pentru cele ce nici nu sunt? Cât nu s-a ostenit Platon și cei din școala lui pentru linie, și unghi, și punct, pentru numere întregi și fracții, pentru cele egale între dâșele și neegale? Cât nu a vorbit el despre astfel de nimicuri ce se aseamănă cu pânza păianjenului. Și iată că el nu a folosit pe nimeni, nici mare, nici mic, ci și-a pierdut viața în zadar. Cât nu s-a trudit ca să dovedească că sufletul este nemuritor, și după ce nu a spus

nimic limpede, și nu a încredințat pe nimeni din cei ce-l ascultau, aplecat de aici fără nici o ispravă.

Dar iată că crucea a încredințat prin cei proști și a atras la sine întreaga lume, și nu vorbind despre lucruri zadarnice, ci despre Dumnezeu, despre bună-cinstirea cea după adevăr, despre viața evanghelică, despre judecata viitoare, și pe toți i-a făcut filosofi, și pe cei proști, și pe cei neînvățați.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, pp. 36-37)

„Ce oare nu a adus crucea? Cuvântul pentru nemurirea sufletului, pentru învierea trupurilor, pentru disprețuirea celor de aici, pentru dorirea celor viitoare. Crucea a făcut pe oameni Îngeri, toți pretutindenea filosofează și arată toată bărbăția.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 38)

„... crucea, care se părea lor ceva de batjocoră, s-a făcut pricina a mii de bunătați, pricina slavei celei negrăite și temeliea vieții creștinești.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, p. 98)

„Crucea este mântuirea lumii și slava Lui (a Domnului Hristos – n.n.).” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VIII, p. 89)

„Crucea a pierdut păcatul, a curățit lumea, a pus capăt unei vechi dușmăanii, a deschis porțile cerului, i-a făcut prieteni pe cei urâți, a înălțat iarăși la cer firea noastră și a așezat-o de-a dreapta Tatălui”. (*Către iudei*, cuv. III, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 282)

„Multe sunt semnele pe care le are trofeul biruinței, Crucea! Prăzile de război sunt atârinate sus în vârful crucii. După cum un împărat viteaz, după ce a biruit într-un război foarte greu, pune în vârful trofeului platoșa, scutul și armele tiranului, și ale ostașilor biruiți, tot așa și Hristos, după ce a biruit în război cu diavolul, a atârnat în vârful Crucii, ca într-un trofeu, toate armele diavolului: moartea, blestemul, ca toți să vadă trofeul: puterile cele de sus, cele ce sunt în ceruri, oamenii cei de jos, cei ce sunt pe pământ, și chiar și dracii cei răi, care au fost biruiți.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 86)

„Da, crucea, voința Tatălui, slava Fiului, bucuria Duhului, lauda lui Pavel: *Mie să nu-mi fie*, spune Pavel, *a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos* (Galateni 6, 14). Crucea, mai frumoasă ca soarele, mai strălucitoare ca raza soarelui. Când soarele s-a întunecat (Luca 23, 45), atunci crucea a luminat; soarele nu s-a întunecat atunci pentru că a dispărut, ci pentru că a fost biruit de strălucirea crucii. Crucea a șters zapisul nostru (Coloseni, 2, 14), a făcut fără folos închisoarea morții.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 251)

„Crucea a deschis raiul, l-a dus pe tâlhar în rai, a povățuit neamul omenesc, care era pe cale de pieire și nu era vrednic nici de pământ, spre Împărăția cerurilor. S-au făcut și se fac prin cruce atâtea bunătăți.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 252)

„Crucea lucrează opera cea mai minunată de împăcare. Mânia Celui Prea Înalt cade, învârtoșarea omului este biruită, zidul de despărțire se dărâmă, rușinea este stinsă; la Cruce Dumnezeu și omul se leagă cu o iubire nespusă. Crucea îl eliberează pe om din toate relele sale deodată. Păcatul este șters. Diavolul este dezarmat. Moartea cedează împărăția și dă pe victimele sale prin nădejdlile învierii. Crucea devine izvorul tuturor bunurilor deodată. Cerul este deschis și neamul omenesc își are intrare liberă aici. Harul curge peste suflete cu abundență de nespus. Mântuirea devine pentru toți la fel de ușoară pe cât este de sigură.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 71)

CRUCEA (însemnarea cu Sfânta Cruce)

„Nimeni (...) să nu se rușineze de cruce, simbolul sfânt al mântuirii noastre, capul bunătăților, pentru care trăim și pentru care suntem! Ca pe o cunună așa să purtăm crucea lui Hristos! Prin cruce se săvârșesc toate cele ale noastre. Dacă trebuie să te naști din nou, crucea este alături! Dacă trebuie să te hrănești cu hrana aceea tainică, dacă trebuie să te hirotonești, dacă trebuie să faci orice, pretutindeni este alături de noi crucea, semnul biruinței! De aceea o scriem cu multă râvnă și pe case și pe ziduri și pe ferestre și pe frunte și în cugetul nostru. Crucea este semnul mântuirii noastre, al libertății noastre obștești, al blândeții Stăpânului nostru, că *S-a adus ca o oaie spre junghiere* (Fapte 8, 32; Isaia 53, 7). Când îți faci semnul crucii, gândește-te atunci la tot ce s-a petrecut pe cruce și stinge mânia și toate celelalte patimi.

Când îți faci semnul crucii umple-ți fruntea cu multă îndrăznire, fă-ți liber sufletul. Știi, doar, care sunt acelea care-ți dau libertatea! Pentru aceasta și Pavel, îndemnându-se la asta, adică la libertatea ce nu se cuvine nouă, așa ne-a îndemnat; amintind de cruce și de sângele Stăpânului a spus: *Ați fost cumpărați cu preț! Nu fiți robi oamenilor!* (I Cor. 7, 23). *Gândește-te*, ne spune Pavel, *la prețul dat de Domnul pentru tine și nu fi rob nici unui om!* Pavel numește crucea preț. Nici nu trebuie să o facem așa de mântuială cu degetele, ci mai întâi să o facem cu inima cu multă credință. Dacă-ți faci așa cruce pe față, nu va putea sta alături de tine nici unul din demonii cei necurați, că vede sabia care i-a dat lovitura, vede sabia cu care a fost lovit de moarte. Dacă noi ne cutremurăm când vedem locurile în care sunt executați condamnații la moarte, gândește-te ce trebuie să sufere diavolul când vede arma prin care Hristos i-a doborât toată puterea lui și a tăiat capul balaurului.

Să nu te rușinezi, dar, de un atât de mare bine, ca să nu se rușineze Hristos de tine când va veni cu slava Lui, când înaintea Lui se va vedea crucea strălucind mai mult decât razele soarelui. Și va veni atunci crucea slobozind glas, cu chipul ei, vorbind întregii lumi pentru Stăpân, arătând că n-a lăsat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru mântuirea oamenilor. Crucea, semnul acesta, și pe timpul înaintașilor noștri și acum, a deschis ușile cele încuiate, crucea a făcut fără de putere otrăvurile; crucea a luat puterea cucutei; crucea a vindecat mușcăturile cele veninoase ale fiarelor; dacă crucea a deschis porțile iadului, dacă a dat la o parte bolțile cerului, dacă a redeschis intrarea în rai și a tăiat puterea diavolului, ce e de mirare că are putere asupra otrăvurilor, asupra fiarelor sălbatice, asupra celorlalte de acest fel.

„Întipărește-ți deci în inima ta crucea, strânge în brațe crucea, semnul mântuirii sufletelor noastre!” (*Omilii la Matei*, omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 628-629)

„De vezi că inima ți se mândrește, pecetluiește-ți pieptul făcând semnul crucii”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 976)

„... chiar din vârsta cea dintâi îngrădiți pe copii cu armele cele duhovnicești și învățați-i a-și pecetlui cu mâna fruntea, și mai înainte de a putea ei să facă aceasta cu mâna, voi înșivă însemnați-le pe frunte semnul sfintei cruci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, pp. 128-129)

„Și pentru că-l urăști pe acesta (pe diavolul – n.n.), porți crucea, nu doar pecetluindu-te de formă, ci suferind chiar cele ale crucii Hristos. Chiar Hristos obișnuia să numească pătimirile cruce, zicând: *să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie* (Mt., 16, 24), adică să fie pregătiți de moarte.” (*Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XIV-a, p. 239*)

„Ești creștină și credincioasă? Fă semnul Sfintei Cruci și zi: *această armă am numai, aceasta îmi este doctrina, altceva nu știu.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia VIII, p. 101*)

„*Va fi rădăcina lui Iesei, iar Cel ce a înviat va domni peste neamuri; în El neamurile vor nădăjdui, și va fi odihna Lui, cinste* (Is., 11, 10). Ca și cum ai fi spus: *Chipul acesta de moarte este mai de preț decât coroana împărătească. Împărații vor da jos de pe capetele lor coroanele și vor lua crucea, semnul morții Lui. Pe porfirile împărătești, crucea; pe coroanele împăraților, cucea; în timpul rugăciunilor, crucea; pe arme, crucea; pe Sfânta Masă, crucea; pretutindeni, pe toată fața pământului, crucea strălucește mai mult decât soarele. Și va fi odihna Lui, cinste*”. (*Către iudei, 8, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 218*)

„Spune Scriptura: *Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn* (Deut., 21, 23). Cu toate acestea, semnul acesta blestemat, semnul acesta de care fug ei cu groază, semnul acesta al celei mai cumplite osânde, semnul acesta a ajuns acum dorit și prea iubit. Coroana împărătească nu împodobește atât de frumos capul precum crucea, care este mai de preț decât toată lumea. Și semnul acesta, de care mai înainte toți se cutremurau, a ajuns acum atât de râvnit de toți, că se găsește pretutindeni, la căpetenii, la supuși, la femei, la bărbați, la fecioare, la căsătorite, la robi, la slobozi. Și toți, neconținut, îl însemnează pe cel mai de seamă mădular din măduarele noastre și-l poartă în fiecare zi întipărit pe frunte ca pe un stâlp”. (*Către iudei, 9, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 220*)

„Fă-ți semnul crucii, și îndată va fugi puterea cea rea”. (*Către iudei, cuv. VIII, 8, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 403*)

„... peste tot ceea ce spune și face să pună pecetea [semnul crucii].” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii, în vol. Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi..., p. 109*)

„Vrei să știi cum să intri fără primejdie în sinagogă? Însemnează-ți fața cu semnul crucii și pe dată, puterea cea vicleană ce locuiește în sinagogă se va depărta de la tine.

Dacă nu-ți închini fața, atunci încă din fața porții ți-ai lepădat armele, și vicleanul, văzându-te descoperit și lipsit de apărare, te va da nesfârșitelor rele.” (*Împotriva Iudeilor VIII*, PG 48, 940, în vol. *Diavolul și magia*, p. 123)

„Însemnându-ne cu semnul crucii să ne aducem în minte ceea ce cuprinde ea prin mărețele amintiri și tot ceea ce prescrie ea ca datorie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 68)

„Noi putem concepe că în acest semn sfințit sunt cuprinse comorile sfințeniei. Binevoiască Dumnezeu ca noi să ni-l imprimăm totdeauna cu credință, cu respect și cu devotament! Să dea Dumnezeu ca ușurătatea, obișnuința, repezeala, să nu facă din ea un simulacru ridicol, fără har, fără demnitate, fără semnificație!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 69)

„Înainte de a-i aprecia foloasele, să cunoaștem de cât folos universal a fost ea în Biserică.

Înainte a fiecărei fapte, înainte a fiecărei alergări, primii creștini se însemnau cu ea. Ei se însemnau pe frunte, pe cele mai nobile părți ale trupului, și toți fără deosebire prinți și supuși, stăpâni sau sclavi, bogați și săraci, păzeau acest obicei. Semnul crucii începea mâncarea, și chiar însemnându-se cu el primeau creștinii Dumnezeiasca Euharistie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 71-72)

„Când te însemnezi cu semnul Crucii gândește-te la tot argumentul. Mai întâi este Răscumpărarea întreagă, iubirea, devotamentul, venirea, viața, faptele, suferințele lui Hristos, pe care ni le aduc suferințele crucii în minte. Apoi este triumful Omului-Dumnezeu, cucerirea lumii, stăpânirea popoarelor, strălucitele victorii purtate asupra Puterilor pământului și ale iadului, pe care ni le arată Crucea. Apoi este strălucirea celei de-a doua veniri pe care acest *semn al Fiului Omului ne-o prevestește*. Apoi este nespusa onoare de a fi creștin, ucenic al Dumnezeului Răstignit, pe care semnul Crucii trebuie să ni-l pună înaintea ochilor.

Ia în seamă cât este de puternic semnul Crucii. Enumeră diademele cele mai bune. Și chiar diadema împodobește capul; Crucea

însă păzește mintea, ea îi înlătură pe diavoli; ea este diadema care înlătură bolile sufletului, ea este arma de neînvins, care nu numai barbarilor, năvălitorilor lor și a incursiunilor lor, ci chiar și împotriva diavolilor stă ea și-i biruie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 72)

„Singurul semn al crucii îi pune (pe diavoli – n.n.) pe fugă. Cum să acuzi mai clar slăbiciunea lor de neîndreptat? Un cuvânt, un semn, vederea unui crucifix, amintirea Patimii divine, reduc la nimic îndrăzneala lor măreață. Vederea crucii le aduce în minte drama Golgotei, și rana de nevindecă care le-a fost făcută prin arma cu care a fost înarmat Iisus Hristos pentru lupta supremă. Se cutremură în fața vederii unui cimitir; ei sunt îngroziți în fața amintirilor Golgotei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 294)

CRUCEA (cinstirea Sfintei Cruci)

„Ce era crucea înainte de Iisus Hristos? Cel mai sinistru și cel mai disprețuit instrument. Singur sclavul putea să moară pe lemnul crucii. Abia a murit Răscumpărătorul lumii pe ea și ea este schimbată, se iluminează, se îmbracă cu nespuse străluciri; pământul întreg o aclamă, mulțimile o poartă în triumf, neamurile o arborează ca drapelul lor, regii o poartă pe coroanele lor, ea strălucește pe pieptul celor viteji, peste tot ea este sinonimul slavei. De la Domnul s-a făcut aceasta! De nu ar fi fost decât această singură minune la baza creștinismului, ar fi suficientă pentru a-i demonstra divinitatea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 63)

„Crucea strălucește pe coroanele regilor; ea este înălțată pe monumente; ea este pusă pe drumuri și în piețe, ea apare pretutindeni, pretutindeni obiect de admirație și de iubire. Oare înaintea cărei statui a vreunui demnitar se închină atâția ca și câți se închină în fața crucii, și care slavă în această lume este comparabilă cu cea a crucii? Slava viitoare. La a doua venire crucea va apărea pe cer, ca semn al puterii, stindard a victoriei, armă de neînvins cu care Dumnezeu - Omul va veni să-i biruie pe dușmanii Săi definitiv și biruind veșnic.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 269-270)

CRUCEA (creștinii trebuie să poarte cu ei sfânta cruce)

„Dacă tâlharii nu îndrăznesc să se apropie când văd semnele cele împărătești, ci fug fără să se întoarcă, cu mult mai mult fug bolile și dracii când văd semnul acela, Crucea! Pavel purta Crucea nu ca să o poarte numai el, ci ca să-i facă pe toți la fel cu el și să-i învețe pe toți să o poarte.” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 273-274)

CRUCEA (semnul Sfintei Cruci)

„*Atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer* (Matei, 24, 30).

Adică crucea, care va fi mai strălucitoare decât soarele; soarele se va întuneca și se va ascunde, iar crucea se va vedea; și nu s-ar vedea dacă n-ar fi cu mult mai strălucitoare decât razele soarelui!

- Dar pentru ce se arată semnul acesta?

- Ca să închidă cu covârșire gura cea nerușinată a iudeilor, Hristos vine cu crucea la judecată, pentru că ea îi este cea mai mare îndreptățire; își arată nu numai rănilor, ci și moartea Lui cea de ocară.

Atunci vor plânge semințiile (Matei, 24, 30).

Când vor vedea crucea nu va mai fi nevoie de învinuire. Vor plânge semințiile iudaice pentru că moartea Lui nu le-a folosit la nimic, pentru că au răstignit pe Acela Căruia trebuiau să I se închine”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 865-866)

CRUCEA („cuvântul crucii, celor pieritori nebunie este...”)

„*Cuvântul crucii, zice, celor ce pier nebunie este* (I Cor. 1, 18). Fiindcă era firesc ca credincioșii să se tulbure și să se neliniștească pentru cele ce vorbeau Elinii despre cruce, de care-și băteau joc și o războiau cu așa-zisa lor înțelepciune, pentru aceea vine Pavel și-i mângâie, zicându-le: *Să nu vă închipuiți că aceasta este ceva străin și paradox, căci lucrul este firesc ca puterea crucii să nu se cunoască de cei ce pier, fiindcă sunt smintiți și nebuni. Pentru aceea și batjocoresc, și doftoriile cele mântuitoare ei le privesc cu dezgust. Dar ce spui, omule? Hristos s-a făcut rob pentru tine, a luat chip de rob, s-a răstignit și a înviat, iar pentru că a înviat tu trebuie a i te închina lui și a-i admira iubirea de oameni, fiindcă nici ceea ce nu a făcut pentru tine nici tatăl tău, nici prietenul și nici chiar fiul tău, aceasta a făcut-o Stăpânul pentru tine, care îi erai dușman și-l disprețuiai. Trebuia dar să-l admiri pentru aceasta, și tu numești nebunie faptul unei înțelepciuni atât de mari? Însă nu este nimic de mirat, căci cei ce pier nu pot cunoaște cele ce*

duc spre mântuire. *Deci, zice apostolul, nu vă tulburați, căci ceea ce dâșii fac nu este ceva străin și împotriva așteptărilor, ca faptele cele mari și minunate să fie luate în bătaie de joc de cei smintiți și nebuni.* Pe cei ce sunt în acest hal nu e cu putință a-i încredința prin înțelepciunea omenească, și chiar de ai voi să-i încredințezi în acest chip, totuși vei face ceva dimpotrivă. Ceea ce covârșește mintea omenească are nevoie numai de credință, și nu de gândiri omenești. Dacă noi, de pildă, am voi să convingem pe cineva prin silogisme omenești, cum Dumnezeu s-a făcut om, cum a intrat în pântece de fecioară și celelalte, și dacă faptul nu-l ducem la credință, apoi acela mai mult va râde de noi. Prin urmare, cei ce caută dezlegarea acestor taine în gândiri omenești, aceia sunt cei ce pier.

Și ce vorbesc eu de Dumnezeu? Chiar și pentru celelalte zidiri de vom face așa, ne vom face de răs. Fie, de pildă, un om care vrea să afle totul prin gândiri omenești, și încerci a-l încredința cu rațiunea *cum vedem noi lumina*. Deci încredințază-l tu prin raționamente. Dar nu vei putea, căci când vei spune că este de ajuns a deschide ochii spre a vedea lumina, tu nu ai spus felul cum vede, ci faptul petrecut. *Pentru ce – îți va răspunde el – nu vedem cu urechea? Și pentru ce nu auzim cu ochii? Pentru ce nu auzim cu nasul și nu mirosim cu urechea?* Deci dacă el este în nedumerire despre aceasta, iar noi nu putem să arătăm rațiunea pentru care nu suntem așa, ci altminteri, apoi atunci va râde de noi sau, mai bine zis, ne vom râde pe noi înșine. Dacă aceste organe își au începutul lor în același cap și sunt vecine unele cu altele, apoi pentru ce nu pot să facă cu toate același lucru? Pentru ce nu pot toate să vadă, să audă și să miroasă? Dar nu vom putea spune pricina, nici chipul lucrării lor celei felurite și negrăite, și dacă am încerca să facem aceasta, firește că ne vom face de răs. Tocmai pentru aceea, dându-ne la o parte înaintea puterii și a înțelepciunii celei negrăite și nemărginite a lui Dumnezeu, vom tăcea.

Deci tot așa va fi și când am voi să înfățișăm cele ale lui Dumnezeu prin înțelepciunea noastră omenească, căci și atunci va fi mare râsul, nu din pricina neputinței sau a slăbiciunilor faptelor în sine, ci din pricina prostiei oamenilor. Gândește-te bine la ceea ce spun: Când eu zic: *S-a răstignit*, Elinul răspunde: *Dar ce rațiune poate fi aici? Când cel răstignit nu s-a putut ajuta pe sine singur în timpul când se găsea pe cruce, apoi cum a putut învia după aceasta și a ajutat încă și pe alții? Dacă putea să facă aceasta, trebuia să o facă înainte de moarte – ceea ce ziceau și Iudeii – și dacă nu s-a putut ajuta pe sine, cum a putut ajuta pe alții? Aceasta nu are rațiune.* Apoi, omule, crucea este mai presus de rațiune, este a unei puteri negrăite !

A se găsi cineva în niște împrejurări minunate, și după ce se luptă să iasă biruitor, și să se arate ca mai presus de acele împrejurări, aceasta nu poate fi decât a unei puteri suprafirești și nemărginite. După cum, de pildă, mai minunat a fost faptul că cei trei Coconi, fiind aruncați în cuptorul cel de foc, au călcat în picioare flacăra cea arzătoare, decât dacă n-ar fi putut fi aruncați în acel cuptor; precum și cu Iona, mai minunat s-a arătat faptul că, după ce a fost înghițit de chit, nu a suferit nimic de la acea fiară, decât dacă n-ar fi fost înghițit – tot așa și cu Hristos, mai minunat s-a arătat faptul că, după ce a murit, a înviat și zdrobit puterea morții, decât dacă n-ar fi murit. Pentru aceea nu zice: *Pentru ce nu s-a apărat pe sine când era pe cruce?* - căci el se grăbea a se lupta cu moartea. Nu s-a pogorât de pe cruce nu pentru că nu putea, ci fiindcă nu a voit. Căci pe cel ce nu l-a putut stăpâni tirania morții, cum l-ar fi putut stăpâni piroanele crucii?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, pp. 32-34)

CRUCEA (străjuiește la căpătâiul celor adormiți)

„Singurul mormânt care i se potrivește creștinului, este acela, care este străjuit de crucea lui Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 271)

CRUCEA („mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului Hristos”)

„Crucea Domnului e pentru noi o laudă mare. Și nu zice (Pavel – n.n.) *eu nu mă laud*, sau *nu voiesc a mă lăuda*, ci *mie să nu-mi fie*, ca și cum pare că ar alunga una din absurdități, și a cerut ajutorul lui Dumnezeu ca să reușească. Dar ce anume este lauda crucii? Că adică Hristos a luat pentru mine chip de rob, și a pățimit toate pentru mine robul, dușmanul și nerecunoscătorul; însă, atâta m-a iubit, încât a primit a Se preda pe Sine blestemului. S-ar putea oare egala ceva cu acest act măreț? Căci dacă servitorii gândesc de dâșii lucruri mari, când sunt lăudați de stăpânii lor, cum trebuie a ne lăuda noi, când Stăpânul și Dumnezeul Cel adevărat nu se rușinează a fi crucificat pentru noi? Deci nici noi nu ne rușinăm de îngrijirea Lui cea nespusă pentru noi. El nu s-a rușinat de a Se crucifica pentru tine, și tu te rușinezi de îngrijirea Lui cea nemărginită? Dar aceasta e cea mai mare nebunie; tocmai pentru aceasta ar trebui a te mândri mai des.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 124-125)

CRUCEA („a-ți lua crucea”)

„*Să-și ia crucea*. Nefericiți suntem noi dacă înaintăm fără cruce în luptele vieții! Crucea este arma noastră. Cum vom suferi fără de ea trăsăturile dușmanului? Crucea este arma noastră ofensivă, de atac, cum să speri fără ea să biruiești față de cei ce ne asaltează?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 68-69)

CRUCEA (este slavă și cinste)

„Crucea este slavă și cinste, după cum chiar și El o numește așa, zicând: *a venit ceasul ca să se proslăvească Fiul Omului*, (Ioan, 11, 4). Deci, dacă el numește cele ale robilor slavă, cu atât mai mult tu trebuie a numi slavă cele ale Stăpânului. Ai văzut cât de mare este rodul crucii? Să nu te înspăimânti dar de dânsa, că dacă ți se pare ceva posomorât, totuși naște mii de bunuri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IV, p. 88)

CRUCEA (ubicuitatea Sfintei Cruci în lume)

„Crucea pe Sfânta Masă, crucea la hirotoniile preoților, crucea strălucește iarăși alături de Trupul lui Hristos la Cina cea de Taină. O vezi pretutindeni dânduind: în case, în piețe, în pustietăți, pe drumuri, pe munți, pe câmpii, pe dealuri, pe mare, în corăbii, în insule, pe paturi, pe haine, pe arme, în cămări, la banchete, pe vase țărănești, pe vase de aur, pe mărgăritare, în picturile de pe ziduri, pe trupurile dobitoacelor greu bolnave, pe trupurile celor chinuți de demoni, în războaie, în timp de pace, ziua, noaptea, în cetele celor ce se desfătează și în frățiile celor care duc viață aspră. Astfel, acest dar minunat, acest dar negrăit a ajuns râvnit de toți. Nimeni nu se rușinează, nici nu-și acoperă fața când se gândește că acesta este semnul unei morți blestemate, ci, dimpotrivă, toți se împodobesc cu crucea mai mult decât cu o cunună, decât cu covoare împărătești, decât cu mulțime de coliere de mărgăritare. Astfel, nu numai că nu fuge nimeni de semnul acesta, ci, dimpotrivă, este dorit și iubit și prea râvnit de toți. Strălucește pretutindeni și este răspândit pretutindeni: și pe zidurile caselor, și pe acoperișuri, și pe cărți, și în orașe și în sate, și în ținuturile locuite și în cele nelocuite. Cu plăcere l-aș întreba acum pe elen: semnul acestei morți blestemate și al acestei osânde ar fi ajuns el dorit și prea râvnit de toți dacă n-ar fi fost mare puterea Celui răstignit?” (*Către iudei*, 9, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor*. *Către iudei*, pp. 220-221)

„Nu numai că unealta sclavilor este reabilitată în cinste, ci, imediat după Golgota, biruințele sale nu mai au limite, cum ele n-au nici sfârșit. Crucea este pretutindeni, pretutindeni ea creează și ea triumfă. Ea este peste tot în lucrurile sfinte. Rugăciunea se înarmează cu ea. Sfânta Taină o înmulțește peste măsură. Ea prezidează la Taine. Ea este podoaba obligatorie a sanctuarului (Altarele); este săpată pe obiectele de cult. Ea este peste tot în viața creștinului. În continuu ea o însemnează. Înainte de faptele sale, în cursul rugăciunilor sale, în fața pericolelor sale, el se însemnează pe fața lui cu ea. Casa sa este plină cu aceste reprezentări împărătești. Ea este peste tot în lume. Ea încoronează fruntea clădirilor. Ea străjuiește drumurile. Peste tot este găsită; peste tot cinstită și este închinată în amintirea lui Dumnezeu Care a socotit demn de a muri pe ea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 64-65)

„Urmăriți în Biserică, ceremoniile cultului, împlinirea Tainelor dumnezeiești, facerea tainelor. Pretutindeni e semnul și invocarea crucii Mântuitorului. Străbateți lumea creștină. Nu veți vedea voi aici fără întrerupere crucea? Locuințele, faptele personale, actele publice, clădirile, străzile, piețele nu sunt ele în cea mai mare parte din timp sfințite prin cruce?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 68)

„Ea este pretutindeni, ea intervine în toate, se înalță pe clădirile publice, împodobește drapelurile Imperiului, este prinsă în coroana regilor. Creștinul o poartă cu încredere, căci semnul Crucii este prin excelență semnul său de cinste; Biserica folosește acest semn în fiecare din tainele sale. Totul se sfințește și se lucrează prin semnul Crucii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 70-71)

„Semnul crucii se înalță peste tot, în casele particulare, în forum, în mijlocul pustiurilor, în drumurile mari, pe munți, în văi, în mijlocul pădurilor. Oceanul însuși o contemplă sculptată pe prora navelor, și lacurile îndepărtate o au în viziune fericită. Poporul creștin o află peste tot; el o imprimă pe veșmintele sale, pe armele sale; nașterea sa este sfințită prin semnul crucii; Crucea împodobește vasele sale de aur și de argint, ea strălucește pe diamantele prețioase, ea se arată măreață în fresce. Smeritul țăran își apără oile sale; cei stăpâniți sunt eliberați prin acest semn. Acest semn o reclamă chiar în mijlocul bucuriilor publice, și aroma Crucii trebuie să însănătoșească și să sfințească până și sărbătorile profane.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 72)

CUMPĂTAREA (folosul cumpătării)

„După cum Pavel a numit iubirea de argint rădăcină a tuturor relelor (I Tim., 6, 10), tot așa n-ai greși dacă ai numi izvor al tuturor relelor lipsa de măsură și dorința de a avea din fiecare lucru mai mult decât trebuie? Dacă am voi să nu dorim mai mult nici hrană, nici în îmbrăcăminte, nici în locuințe, nici în celelalte trebuințe trupești, ci am căuta numai necesarul, de multe rele ar scăpa neamul omenesc”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

CUNOAȘTEREA (de sine)

„... nimic nu ne face atâta să nu ne cunoaștem pe noi înșine cât lipirea inimilor de lucrurile din lumea aceasta; și iarăși, nimic nu ne face să ne lipim inima de lucrurile din lumea aceasta cât necunoașterea noastră înșine; ele se condiționează una pe alta. După cum omul care-i îndrăgostit de slava cea din afară și care socotește de mare preț lucrurile de aici nu poate, oricât s-ar strădui, să se cunoască pe el însuși, tot așa cel ce le disprețuiește, cu ușurință se cunoaște pe sine; iar cel ce se cunoaște pe sine însuși pășește spre săvârșirea celorlalte virtuți”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 327)

„Cine nu se cunoaște pe sine însuși este un om mândru.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

CURAJUL (definiția)

„... curaj și bărbăție sunt atunci când cei ce nădăjduiesc în Dumnezeu înfruntă primejdia de moarte, fără a lua în seamă prietenia sau disprețul altora.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 103)

CURĂȚIA (definiția)

„... curăția este o înfrânare, o victorie peste poftă, câștigată în urma luptei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVI, 2, p. 174)

CURĂȚIA (necurăția)

„Nu în unirea trupurilor stă necurătenia, ci în cugete și în voia omului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIX, p. 192)

CURĂȚIA (sufletească și trupească)

„Știu că lupta pentru curăție sufletească este foarte grea. Pentru a ne învinge poftele trupești, este nevoie de multă bărbăție și de hotărâre. Dar un asemenea lucru nu este lipsit de primejdii, pentru că omul care vrea să dobândească liniștirea trupului trebuie să pășească pe cărbuni încinși și să nu se ardă, și pe sabie și să nu se taie. Dacă nu suntem pregătiți corespunzător, astfel încât să nu cedăm dinaintea poftelor trupești, ne autodistrugem repede. Astfel, avem nevoie de gând curat, de ochi atenți, de răbdare neînfrântă, de ținerea poruncilor lui Dumnezeu, de post, de priveghere și mai presus de toate, de harul Duhului Sfânt, în ce condiții atragem acest har asupra noastră? Făcând tot ce ne este nouă în putință și nepierzându-ne nicicând curajul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 366)

CURCUBEUL (- legământul lui Dumnezeu cu oamenii)

„Ai primit, îi spune Dumnezeu lui Noe, *semnul pe care L-am dat între mine și tot trupul, care este pe pământ. Să nu îți se mai turbure, dar, mintea, nici să îți se mai învălmășească gândurile ci să ai bune nădejdi, uitându-te la semnul acesta! Semnul acesta să mângâie pe toți cei ce vor veni după tine; vederea semnului să le dea încredere, că un potop ca acela nu va mai cuprinde lumea. Da, oamenii vor continua să facă păcate mai departe, dar Eu voi împlini ce-am făgăduit și nu mă voi mai mânia așa de tare pe toți cei din lume.*

Ați văzut ce covârșitoare bunătate? Ați văzut ce mare pogorământ? Ați văzut ce întinsă purtare de grijă? Ați văzut ce darnică făgăduință? Nu și-a întins binefacerea Lui până la două, trei sau zece generații, ci a făgăduit să o întindă cât va ține lumea ca să ne înțeleptăm din două; și din aceea că oamenii dinainte de potop au primit o pedeapsă atât de mare, din pricina mulțimii păcatelor lor și din aceea că noi am fost învredniciți de o astfel de făgăduință, din pricina nespusei Lui iubiri de oameni.” (*Omilii la Facere*, omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Acesta este semnul legământului pe care îl fac între Mine și tine și cu tot sufletul viu, care este cu voi în generații veșnice (Fac., 9, 12).

Ai văzut că a dat viețuitoarelor un semn, care se va întinde generații de generații? Semnul n-a fost dat numai pentru cei ce viețuiau pe vremea aceea, ci semnul acesta este neîntrerupt și ține cât va ține lumea.

– Dar care-i semnul acesta?

Pun curcubeul Meu în nori și va fi semnul legământului între Mine și pământ (Fac., 9, 13).

Iată, spune Dumnezeu, pe lângă făgăduința cu cuvântul, dau și acest semn, curcubeul adică – despre care unii spun că îl fac razele soarelui străbătând norii. Dacă nu ți-i de ajuns cuvântul Meu, spune mai departe Dumnezeu, iată că îți dau și un semn că n-am să mai aduc pe pământ o astfel de pedeapsă. Privind semnul acesta, veți scăpa de orice teamă”. (Omilia la Facere, omilia XXVIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 353)

CUVÂNTUL (pentru orice cuvânt deșert vom da seamă în ziua judecării¹⁷⁹)

„Dar vă zic vouă că pentru orice cuvânt deșert, pe care îl vor rosti oamenii, vor da seamă în ziua judecării (Matei, 12, 36).

Prin *cuvânt deșert* se înțelege cuvântul care nu corespunde faptelor: minciuna, calomnia. Unii tâlcuitori spun că prin *cuvânt deșert* se înțelege un cuvânt grăit fără rost, de pildă cuvintele care dau naștere la răs nesăbuit sau cuvintele de rușine, nerușinate și nepotrivite.

Că din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osândi (Matei, 12, 37).

Ai văzut că tribunalul nu e aspru? Că pedepsele sunt ușoare? Judecătorul nu-ți va hotărî osânda întemeiat pe cuvintele pe care altul le-a spus despre tine, ci pe cuvintele pe care tu însuți le-ai grăit. Iar aceasta este cea mai desăvârșită dreptate. Tu ești stăpân și să le spui și să nu le spui.

Așadar, nu trebuie să se neliniștească și să tremure cei vorbiți de rău, ci cei care vorbesc de rău. Nu sunt siliți să se dezvinovățească cei vorbiți de rău de cuvintele rele pe care le-au auzit, ci cei care vorbesc de rău, pentru cuvintele pe care le-au vorbit. Pe aceștia îi amenință toată primejdia”. (Omilia la Matei, omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 502)

CUVÂNTUL (și fapta)

„... nu numai auzirea, dar chiar și învățătura nu va putea adăuga ceva celui ce învață, dacă nu și face ceea ce zice; și nu numai că nu adaugă,

¹⁷⁹ Matei, 12, 36.

ci îi va aduce și o mai mare pedeapsă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VI, p. 87)

„Cel ce învață pe alții cele ale filosofiei trebuie ca mai întâi să se învețe pe sine însuși, și atunci va fi plăcut celor ce-l ascultă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 41)

„Cugeți lucruri mari, zice, pentru grăirea frumoasă sau pentru limbuția ta? Dacă lupta și timpul sunt ale ritorilor, poate că cugeți bine, dar dacă sunt ale apostolilor cari propovăduiesc adevărul și-l adevăresc cu semne și minuni, atunci pentru ce te trufești pentru niște lucruri care nu înseamnă nimic și care nu pot ajuta cu nimic la cele de aici? Căci, în adevăr, ce paradă de vorbe ar putea ajuta la învierea unui mort, sau la alungarea vreunui demon, sau la altă minune de felul acestora?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 142)

„Când cineva învață pe alții și cu cuvântul, și cu fapta, acela este mai mare decât toți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 333)

„Țeseți împreună cu curățenia învățăturilor și înțelepciunea viețuirii”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 193)

CUVÂNTUL (și viața)

„Viața voastră să fie pe măsura învățăturilor, iar învățăturile să predice viața, căci *credința fără fapte este moartă* (Iacov, 2, 26), iar faptele fără credință sunt tot moarte. De avem învățături sănătoase, dar viața ticăloasă, de nici un folos nu ne sunt învățăturile; și iarăși, dacă avem viață curată, dar șchiopătăm în ce privește învățăturile, nici așa nu avem vreun câștig. De aceea trebuie ca din amândouă părțile să întărim această zidire duhovnicească. *Tot cel ce aude aceste cuvinte ale Mele*, spune Hristos, *și le face pe ele, se va asemăna bărbatului înțelept* (Matei, 7, 24). Vezi, dar, că Hristos vrea ca noi să nu auzim numai, ci să și facem și să ne arătăm prin fapte ascultarea”. (*Omilii la Facere*, omilia II, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 44-45)

„Fiecare din voi, iubiților, dacă voiește, poate să fie dascăl, dacă nu al altuia, cel puțin al său. De aceea mai întâi învață-te pe tine însuși. Dacă vei învăța toate câte a poruncit (Domnul – n.n.), prin aceasta vei câștiga mulți imitatori. După cum lumânarea când este aprinsă poate să aprindă mii de mii de lumânări, iar când este stinsă, nici sie-și nu poate să-și procure lumină, și nici pe altele nu le poate să le aprindă, tot așa este și cu viața curată; dacă lumina din noi este strălucitoare, atunci vom putea face mii de discipoli și de dascăli, căci noi stăm în fața lor ca un arhetip, ca un model demn de imitat, adică pildă vie de fapte bune. Niciodată nu vor putea folosi pe auditori atât de mult cuvintele noastre, pe cât le vor folosi viața noastră cea neprihănită.”
(*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 340)

DANSURILE (consecințele nefaste ale dansurilor rușinoase)

„- Să dea Dumnezeu să nu plâng niciodată, ci să-mi facă parte de răs și de joacă toată viața.

- Poate fi un gând mai copilăresc decât acesta? Că nu Dumnezeu îți face parte să joci, ci diavolul! Ascultă ce-au pățit cei ce au jucat! *A șezut poporul*, spune Scriptura, *a mâncat și a băut și s-a sculat să joace* (Ieș., 32, 6). Așa au făcut și sodomienii, așa au făcut și cei de pe vremea potopului. Că și despre ei spune Scriptura că *erau mândri, aveau de toate și se răs fățau de belșugul pâinii* (Ieș., 16, 49). Iar cei de pe timpul lui Noe vedeau că de atâția ani se lucra la facerea corăbiei și totuși o duceau numai în petreceri ca niște nesimțiți, fără să se gândească la cele ce aveau să se întâmple. De aceea, când a venit potopul pe toți aceștia i-a măturat, iar năvala apelor a înecat atunci întreaga lume. Nu cere, deci, de la Dumnezeu acelea pe care le primești de la diavol. Dumnezeu dă inimă zdrobită, smerită, trează, curată, frântă, pocăită și pătrunsă de durere. Acestea sunt darurile Lui, pentru că de ele mai cu seamă avem noi nevoie. În fața noastră stă un război cumplit; lupta noastră este împotriva puterilor nevăzute; bătălia noastră, împotriva duhurilor răutății; războiul nostru, împotriva începătoriiilor, împotriva stăpâniilor (Efes., 6, 12). Ar fi de dorit ca să ne sânguim să fim treji, să ne deșteptăm ca să putem face față acelei oștiri sălbatice. Dar dacă râdem și jucăm, dacă stăm toată vremea nepăsători, vom cădea, chiar înainte de a ne ajuta diavolul, din pricina propriei noastre nepăsări. Nu e al nostru să râdem neîncetat, să ne îmbuibăm și să petrecem, ci a celor de pe scenă, a femeilor stricate, a bărbaților desfrânați, a paraziților și a lingușitorilor; nu a celor chemați la cer, a celor înscriși în cetatea cea de sus, a celor care au în mâini armele cele duhovnicești, ci a celor ce fac voile diavolului. Diavolul, diavolul este acela care a făcut din răs și din joc o artă, ca să atragă la el pe ostașii lui Hristos, ca să le moaie tăria râvnei lor”. (*Omilii la Matei*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 86-87)

„... din pricina dansului mulți tineri ajung niște desfrânați și-și pierd sufletele! ... Ajung robi din cauza plăcerii! Sunt purtați ca o cireadă de vite oriunde îi târăște lupul!” (*Omilii la Matei*, omilia XLVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 558)

„Unde-i dans, acolo-i și diavolul! Nu pentru asta ne-a dat Dumnezeu picioare, ci ca să mergem cu bună rânduială; nu ca să ne schimonosim, nu ca să sărim ca și cămilele - că și cămilele sunt neplăcute când dansează, cu atât

mai puțin femeile -, ci ca să dănțuim împreună cu îngerii. Dacă trupul capătă o înfățișare plină de urâtenie, când se schimonosește așa, apoi cu mult mai mult sufletul! Dracii dănțuiesc așa! Slugile dracilor se pocesc așa!” (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 559)

„Dansatoarele de astăzi nu cer pe tpsie capul, ci sufletele comesenilor. Când îi fac sclavi, când le înfierbântă sufletele cu amoruri nelegiuite, când îi înconjură cu femei desfrânate, nu le taie capetele, ci le junghe sufletele, făcând din ei adulteri, stricați și desfrânați. Să nu-mi spui mie că nu ți se vatămă cu nimic sufletul dacă bei vin, dacă te îmbeți, dacă te uiți la o femeie care dansează și cântă cântece de rușine! Să nu-mi spui că, biruit de plăcere, nu cazii în desfrânare! Și tu săvârșești păcatul acela înfricoșător, pentru că faci mădularele lui Hristos mădulare ale unei desfrânate (I Cor., 6, 15). Chiar dacă nu-i de față fata Irodiadei, dar este de față diavolul, care a dansat atunci prin ea; și diavolul dănțuiește acum prin desfrânatele acestea și pleacă ducând cu el roabe sufletele tuturor oaspeților”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 561-562)

„Vederea unor astfel de dansuri (destrăbălate – n.n.) îl împinge adeseori și pe cel ce vrea să stea cuminte, fără să vrea, să imite schimonoseala aceasta, mai ales când și diavolul e de față; și e de față și te invită cu cântecele cele desfrânate, cu cuvintele cele de rușine, cu alaiul acela drăcesc. Tu, însă, în ziua aceea a botezului, când ai fost învrednicit de Sfintele Taine, te-ai lepădat de toată această slujire și te-ai unit cu Hristos, ca să-i slujești Lui. Adu-ți aminte de cuvintele pe care le-ai spus atunci și de legământul făcut și fugi! Fugi, ca să nu-ți încalci jurământul!” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 485)

„Ai văzut ce fac horele și jocurile? Că au putut până într-atât încât au și ucis pe acest sfânt mare, pe Ioan Botezătorul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 100)

DARURILE (primate de noi de la Dumnezeu)

„Dumnezeu așteaptă de la noi să-I dăm prilejul ca să-și reverse bunătatea Sa. Să nu ne lipsim, dar, de darurile Sale din pricina trândăviei noastre!” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 315)

„Cel care a primit de la Dumnezeu darul cuvântului și al învățaturii spre a fi de folos semenilor săi, dar nu se folosește de el, pierde darul, și, dimpotrivă, cel ce se sârguiește să fie de folos semenilor cu darul acesta, capătă și mai mult dar, după cum celălalt pierde și ce a primit”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 891)

„Ai primit darul cuvântului? Nu te trufi, nici te îngâmfa, căci darul nu este al tău. Nu fi nemulțămitor pentru darurile stăpânului, ci împarte-le în chip drept cu tovarășii tăi, și să nu te mândrești cu ele, ca și cum ar fi ale tale, nici să le cruți pentru tine numai, și pe alții să nu-i împărtășești din ele. Chiar copii de ai avea, sunt ai lui Dumnezeu. Dacă tu le socotești așa, apoi și avându-le, vei fi mulțămît, și luându-ți-se, nu te vei întrista, ci vei zice ca și Iov: *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov 1, 21).

Tot ceea ce avem este a lui Hristos, și chiar ființarea de la dânsul și printr-însul o avem; și dreptul de a trăi, de a răsufla, și lumina, și aerul, și pământul, toate sunt ale lui, și dacă ne-ar lipsi de una din acestea, ne pierdem și ne nimicim, căci noi suntem aici trecători și nemernici. Așadar, a zice mereu că *aceasta este a mea, cealaltă este a ta* nu sunt decât vorbe goale, căci în fapt nu este așa. Și când tu zici că te găsești în casa ta, nu este altceva decât o vorbă goală lipsită de adevărul lucrului, fiindcă și aerul, și pământul, și materia casei sunt ale Ziditorului – și chiar și tu, care ai clădit-o, precum și toate celelalte sunt ale lui. Dacă poate întrebuintarea casei este a ta, apoi și aceasta este nesigur, nu numai din pricina morții, ci chiar și mai înainte de moarte, din pricina nestatorniciei lucrurilor omenești.

Acestea deci întipărindu-le în mintea noastră, neconținut să filosofăm cu ele, și de aici vom câștiga două bunuri mari: vom fi și totdeauna mulțămiți, fie că le-am avea în stăpânire, fie că ni s-ar lua, și nici nu vom mai sluji celor trecătoare, care nici nu sunt ale noastre. Chiar averile dacă ți le-a luat, pe ale sale le-a luat; chiar cinstea și slava, chiar trupul, și chiar însuși sufletul de ți l-a luat, al său l-a luat; chiar copilul dacă ți l-a luat, apoi nu a luat pe fiul tău, ci pe sluga lui, fiindcă nu tu l-ai plăzmit, ci el l-a făcut; tu ai slujit în aceasta numai ca loc de trecere, dar totul el l-a făcut. Deci să-i mulțămim lui că ne-am învrednicit a sluji în lucrarea sa. Dar ce? Ai fi voit poate ca pentru totdeauna să ai acel dar? Apoi aceasta iarăși este fapta unui nemulțămitor și a unuia care nu știe că are un lucru străin, și nu pe al său. După cum cei ce de bunăvoia lor, depărtându-se de asemenea lucruri trecătoare, știu bine că ceea ce au nu este a lor, tot așa și cei ce se întristează

la pierderea lor, sfitarisesec sau își însușesc lucrurile stăpânului. Căci dacă noi chiar nu suntem ai noștri, apoi cum acele lucruri pot fi ale noastre?” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia X, pp. 101-102)

„A lăsat (Dumnezeu – n.n.) și bani pentru a-i întrebuința bine, a lăsat și putere, pentru a o întrebuința spre bine. Ne-a dăruit meșteșugurile și artele frumoase pentru ca astfel viața să ne fie mai plăcută, prin traiul laolaltă, iar nu ca să ne depărtăm de cele duhovnicești și unii de alții și nu să ne doborâm unii pe alții. Casa ne-a lăsat-o pentru a ne apăra de ploaie și de schimbările vremii, iar nu pentru altceva, nu pentru a o împodobi tu cu aur și săracul să moară de foame. Ne-a dat și haine pentru ca să ne acoperim trupurile, iar nu pentru a ieși în evidență, nu pentru ca acele haine să fie împodobite cu aur mult, iar Hristos să se prăpădească gol și flămând. A dat omului un acoperământ nu pentru a-l avea numai pentru el, ci pentru a-l oferi și altora. A dat pământul, nu pentru ca tu să te folosești mai mult decât alții și să ai de unde cheltui bunurile lui Dumnezeu cu desfrânatele și cu actrițele, cu cele ce cântă din chitară sau cu cei ce cântă din flaut, ci cu cei flămânzi și aflați la nevoie. Marea a lăsat-o nu pentru a-i răscoli tu adâncurile după perle și alte asemenea lucruri, ci pentru a pluti pe ea și pentru a nu te obosi în vreo călătorie lungă.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XI-a, p. 204)

„Așa sunt sufletele sfinților. ***Se bucură mai mult de Dumnezeu Cel Care a dat decât de darurile [primate]. Căci ei nu-L iubesc pentru darurile Lui, ci pe acelea le iubesc din pricina Lui.***” (Cinci cuvântări despre Ana și Samuel, cuvântul V, în vol. Omilii și cuvântări despre educația copiilor..., p. 77)

DEFĂIMAREA (definiția)

„... să fugim, iubiților, de defăimări, și să recunoaștem că patima defăimării este o cursă a Satanei și o groapă plină de răutate și de pândituri.” (Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., p. 88)

DEFĂIMAREA (aproapelui – gravitatea)

„*Cel ce defăimează, nu defăimează un om, ci pe Dumnezeu* (I Tes., 4,8), adică, dacă ai pronunțat vreun cuvânt insultător, dacă ai atacat pe fratele tău, nu pe el l-ai atacat, ci pe Duhul Sfânt, pe Care L-ai întristat. Apoi

adaugă și binefacerea căpătată de la El, pentru ca astfel mai mare să le fie și acuzația. *Și să nu întristați pre Duhul Cel Sfânt, zice, întru Care v-ați pecetluit spre ziua răscumpărării.* Acest Duh ne-a arătat pe noi turmă împărătească; acest duh ne-a depărtat pe toți de la faptele cele dinainte; acest duh este Care nu ne-a părăsit a fi împreună cu cei căzuți în urgia lui Dumnezeu, și tu încă Îl întristezi? Ai văzut cum acolo el exprimă cea mai mare frică, zicând: *cel ce defăimează, nu pe om defăimează, ci pre Dumnezeu, pe când aici el se pronunță într-un mod îndemnător: Să nu întristați pre Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care v-ați pecetluit.*” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XIV, p. 143)

DEFĂIMAREA (consecințele dăunătoare ce se resfrâng atât asupra celui defăimat, cât și a defăimătorului)

„Este abia necesar de a vorbi despre victima însăși a defăimării voastre. Ce efect produceți voi asupra ei în mod negreșit? O aruncați în tristețe; o împingeți spre ură și mânie, poate faceți din ea un dușman de necorectat. În sfârșit, voi înșivă, voi vinovații, voi defăimătorii vă gândiți să evitați muștrările multe și dureroase? Voi sunteți osândiți mai întâi de către Legea divină. Nimic în Evanghelie nu apar așa de aspre ca pedepsele date defăimătorilor, celor mai răi călcători ai iubirii. Apoi vine o pedeapsă naturală și imediată. Defăimătorul trăiește în continuu neliniștit. El știe răul care l-a produs prin propriile sale batjocuri, descoperirile lui neloiale, calomniile lui nedrepte; și în fiecare ceas el așteaptă să fie demascat, urmărit, pedepsit. În sfârșit, prima victimă a defăimărilor lui, este sufletul său. El îl neglijează în aceeași măsură în care se ocupă printr-o întâmplare neplăcută și răutăcioasă de ale altora (...) Diavolul, îndemnându-ne la defăimare, urmărește împotriva sufletului nostru un alt scop: el vrea să agraveze osândirea pe care-o merită deja prin ele însele păcatele noastre: *Păcatele noastre le facem atât de grave, încât sunt lipsite de orice scuză.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 612-613)

DEFĂIMAREA (lepădarea defăimării)

„*Să fie gata la orice lucru bun, zice, să nu defaime pe nimeni, adică oricine ar fi, pe nimeni, fără excepție. Să ascultăm de această povață. Pe nimeni, zice, să nu defaime, adică să ne fie gura curată de defăimări, căci chiar adevărate de ar fi acele judecăți, totuși nu este al nostru de a le grăi, ci ale judecătorului, după cum zice: Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?*”

(Romani 14, 10), chiar de ar fi adevărate.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 175)

„Și apoi, a pretinde că a necinsti pe fratele tău prin defăimare este a purta grijă de sufletul lui și de binele lui duhovnicesc, ce este aceasta decât un lucru, decât o rațiune ciudată, dacă nu o ipocrizie rafinată? Aveți în inimă binele fratelui vostru? Sunt mii de feluri de a i-l face lui, mii de feluri sfinte, adevărate și eficace. Rugați-vă pentru el, plângeți în mod sincer pentru păcatele lui, muștrați-l singur, arătați-i iubirea voastră pentru sufletul lui, rugați-l să se recunoască și să se îndrepte. Arată iubirea față de faptele păcătosului, convingeți-l pe acesta, cuprinde-i picioarele, roagă-l, îndeamnă-l dacă vrei să-l vindeci cu adevărat și să-l faci viu. Aceasta face și înțelepciunea medicului.

Ce leac este pentru defăimare? Cel defăimător să se considere pe sine însuși pentru a înțelege ce rău își face el. Cel defăimător trebuie să ia în seamă pe Dumnezeu pentru a învăța cu ce îngăduință și cu ce bunătate trebuie să fie scoase cuvintele sale.

Vorbești împotriva fratelui tău. Ce este aceea ? Ceea ce-ți iese din gură. Și cum vom putea scăpa de acest război? Dacă vei cugeta că atunci când vorbești împotriva fratelui tău, din gura ta scoți lut; dacă vei cugeta că-l hulești pe un mădular al lui Iisus Hristos, că îți batjocorești carnea ta, cât va fi de grozav și de necorectat acel tribunal la care te dai, căci nu acela va fi vinovatul, ci tu însuși te-ai ucis pe tine.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 613-614)

DEPRIMAREA (definiția)

„... deprimarea e o cumplită cameră de tortură a sufletelor, o durere nespusă și o pedeapsă mai amară decât orice pedeapsă. Pentru că ea imită un vierme veninos care atacă nu numai trup, ci și însuși sufletul, și o molie care roade nu numai oasele, ci și gândirea, și un călău perpetuu care nu sfâșie doar coastele, ci vatamă și puterea sufletului, o noapte necontenită și un întuneric neluminos, o furtună și o vijelie, un incendiu nevăzut care arde mai năprasnic decât orice flacără, un război fără armistițiu, o boală care umbrește pentru mulți cele văzute; fiindcă pentru cei aflați într-o asemenea dispoziție soarele și natura transparentă a aerului par a-i tulbura și imita în miezul zilei o noapte adâncă.

De aceea și minunatul prooroc arătând aceasta spune: *Soarele va apune pentru ei în miezul zilei* (Am., 8, 9), nu fiindcă astrul ar dispărea și și-ar întrerupe alergarea obișnuită, ci pentru că sufletul deprimat își închipuie că e noapte în însuși momentul cel mai luminos al zilei. Fiindcă întunericul nopții nu e așa cum e noaptea a deplină care vine nu potrivit legii firii, ci se încheagă potrivit întunecării gândurilor. Este înfricoșătoare și insuportabilă, are fața amară, mai crudă decât orice tiran, nu cedează repede celor ce încearcă să o destrame, ci de multe ori ține sufletul cucerit de ea mai puternic decât e amantul, atunci când el nu e deprins în multă iubire și înțelepciune (filozofie).” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 2b-c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 185)

„... deprimarea e cea mai cumplită dintre toate pătimirile, că este culmea și capul lucrurilor cumplite.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 6a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 190)

DEPRIMAREA (remedii)

„Dar cu cât mai năprasnică e furtuna, cu atât mai mare e și premiul, dacă o vei suporta neconținut cu mulțumire și cu curajul cuvenit, cum o și suportați. Fiindcă atunci când suflă un vânt puternic, dacă ridică pânzele peste măsură, cârmacii răstoarnă barca; dar dacă o fac cu măsură și cum se cuvine, conduc cu multă siguranță.

Știind deci acestea, stăpâna mea preaiubită de Dumnezeu, nu te preda demonului preamăririi, ci domină cu rațiunea furtuna, fiindcă poți, și hula valului nu e mai mare decât meșteșugul tău.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea III, 1a-b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 137)

„Când auzi că din biserici, una s-a prăbușit, alta se clatină, alta e cuprinsă de valuri puternice, alta a suferit lucruri incurabile; una primind un lup în loc de păstor, alta un pirat în loc de cârmaci, iar alta un călău în loc de medic, când auzi deci aceasta suferă – căci nu se cade a suporta fără durere unele ca acestea –, dar suferă punând o măsură întristării tale.

Căci dacă pentru greșelile pe care le-am făcut noi înșine și pentru cele pentru care vom da socoteală, nu e un lucru necesar, nici sigur, ci foarte ruinător și vătămător a suferi cu multă tărie, cu atât mai mult e un lucru de

prisos și zadarnic și, pe lângă acestea, satanic și pierzător de suflet a te înmuia și frânge pentru greșelile făcute de alții.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 1d-e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 152-153)

DEPRIMAREA (suportarea ei cu noblețe – folosul)

„... deprimarea e mai apăsătoare decât toate, dar cu cât e mai apăsătoare, cu atât mai mari răsplătiri are (...)

Și Lazăr acela care căzuse în neputința firii – iar acest lucru nu era o pătimire pentru Dumnezeu – știi de ce cununi s-a bucurat fiindcă a pățimit și a răbdat și a suportat cu noblețe lipsa îngrijitorilor, deprimarea produsă de rănit, de foame, de dispreț și cruzimea bogatului. Deși nu găsim să spunem nici o virtute a lui, nici că a miluit pe săraci, nici că a ajutat pe cei nedreptățiți, nici că ar fi lucrat vreun lucru bun, ci doar că zăcea la poarta bogatului, boala lui, limbile câinilor și disprețul față de el al bogatului, care toate țineau de pătimirea celor rele. Și deși n-a făcut nimic nobil, numai pentru că a suportat cu noblețe deprimarea venită de aici a avut aceeași soartă ca și patriarhul care a realizat virtuți.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 7e,8b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 193)

DEPRINDEREA (puterea deprinderii)

„...de la reușita unui lucru căpătăm înclinarea de a voi și mai mult acel lucru. Pentru că așa cum a face ceva provine din deprinderea de a face, la fel și nu a face provine din deprinderea de a nu face. Ai făcut milostenie? Ți-ai întărit și mai mult dorința de a face milostenie. Nu ai făcut? Mai mult te vei întări în deprinderea de a nu da. Ai fost serios într-o zi? Parcă și a doua zi ești îndemnat să faci la fel. Te-ai trândăvit? Ai sporit prin aceasta trândăvia. *Când vine cel nelegiuit, vine și defăimarea o dată cu rușinea și batjocura* (Pr., 18, 3). Precum când ajunge în adâncul greutăților nu bagă de seamă și disprețuiește totul, tot așa și când ajunge în adâncul bunătaților el se silește și încearcă să înainteze și mai mult în bine. După cum acela, împietrindu-se, devine și mai trândav, la fel și acesta, înțelegând mulțimea bunătaților devine și mai serios, de teamă ca nu cumva să piardă totul.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, pp. 153-154)

DESĂVÂRȘIREA (definiția)

„Noi numim desăvârșit pe acela care odată cu credința are și viața curată.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 148)

DESĂVÂRȘIREA (atingerea desăvârșirii)

„Cel ce crede că deja a ajuns la desăvârșire și nimic nu-i mai lipsește pentru fapta bună, încetează de a mai alerga, gândind că a ajuns la țintă. Dar cel care crede că încă se află departe de capăt, nu va înceta niciodată din alergarea sa. Să nu uităm a medita neîncetat la aceasta, chiar de am fi făcut mii de bunătăți. Pentru că dacă Pavel, după mii de suferințe și după atâtea primejdii, judecă astfel, atunci noi cu atât mai mult! *Nu numai că n-am căzut, zice, din cauza neputinței de a alerga atâta și nu doar că n-am deznădăjduit, ci încă mai și alerg și mă lupt cu curaj, și singurul scop pe care-l am este ca să progrez.*” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, pp. 224-225)

DESCÂNTECELE

„Așadar, ce este și mai de râs, de care voiesc a vă vorbi? Ceva ce pare a fi nimic, dar de care eu suspin, pentru că este începutul celei mai de pe urmă nebunii și a celei mai de pe urmă prostii. Femei, slugi și doici iau tină din baie, își ung degetul și fac semn pe fruntea copilului. Și dacă le-ar întreba cineva ce voiesc a face cu tina aceea, îți răspund că acea tină are putere de a alunga ochiul rău și viclean, deochiul și pizma altora. Vai, câtă putere mai are tina și noroiul, de vreme ce tot asaltul diavolului îl oprește! Și nu vă acoperiți obrazul de rușine? Nu veți cunoaște oare, fie și mai târziu, cursa diavolului, și cum el aduce asupra încă din fragedă copilărie uneltirile lui cele drăcești? Dacă cu adevărat tina face această minune, pentru ce atunci nu faci și tu așa pe fruntea ta, tu care ești bărbat și care ai poate mai mulți dușmani decât copilul, care te pizmuiesc? Pentru ce nu-ți bagi întregul trup în tină? Căci dacă tina are atâta putere pusă în frunte, pentru ce atunci nu te-ai băga cu totul în ea? Toate acestea sunt râs și comedii satanicești, care duc nu numai în batjocură pe cei amăgiți, ci și în gheena.

Și dacă astfel de fapte se petrec printre Elini, nu este vreun lucru de mirare, dar când se petrec și printre cei ce se închină Crucii și se împărtășesc Tainelor celor negrăite, când, zic, se petrec asemenea fapte urâcioase chiar și

printre cei ce filosofează ca Creștini, apoi atunci este vrednic de jale. Dumnezeu te-a cinstit pe tine a te unge cu mirul cel duhovnicesc, și tu spurci copilul ungându-l cu tină? Dumnezeu te-a cinstit, iar tu te necinstești singur? Tu ar trebui ca să însemni pe fruntea copilului crucea, care aduce întărire nebiruită, iară acum, lăsând aceasta, te arunci în asemenea nebunie satanicească? Și dacă aceste lucruri li se par unora a fi mici și nebăgate în seamă, apoi așteaptă că acestea sunt pricina celor mai mari rele și că nici Pavel nu a trecut cu vederea cele părute ca mici. În adevăr, ce poate fi mai mic lucru ca a-și acoperi omul capul? Dar privește câtă vorbă face și cu câtă asprime oprește acest lucru, spunând pe lângă toate celelalte că cel ce-și acoperă capul său, singur și-l necinstește¹⁸⁰. Deci dacă cel ce își acoperă capul și-l necinstește, dar încă cel ce îl unge cu tină, cum de nu spurcă pe copil? Deci cum îl dai în mâinile preotului, spune-mi? Cum de ceri ca să se pună de preot pe fruntea copilului pecetea harului, când tu ai uns acea frunte cu tină?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 128)

„Ei bine, iată o spun și vă previn pe toate, că dacă se va mai descoperi cineva făcând acestea, fie că ar lega hârtiuți de gâtul bolnavului, fie că ar descânta, fie în fine orișice din meșteșugul cel murdar, nu voi mai cruța deloc. *Dar ce, zici tu, să moară copilul?* Dacă el trăiește în urma acestora, atunci el a murit; dar dacă fără de acele descânțete a murit, atunci trăiește. Acum când tu vezi pe fiul tău ducându-se la curve, dorești ca să-l înghită pământul de viu, și zici: *Ce folos dacă trăiește?*, și când îl vezi că se primejduiește în mântuirea lui, voiești să-l vezi încă viu? Nu ai auzit pe Hristos Care zice: *Cine-și va pierde sufletul său ... îl va afla pe el, și cine va vrea să-l mântuiască, pierde-l-va pe el* (Mt., 16, 25)?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 101)

„Aceasta este judecată satanicească, aceasta este meșteșugire diavolească, ca să astupe rătăcirea, și doctoria cea otrăvitoare să o dea ca miere. Diavolul, fiindcă nu poate să momească pe altă cale, a apucat pe calea aceasta a cântecelor și a ațișoarelor atârinate la gât. Cu chipul acesta crucea se necinstește, iar zgardele și cântecele sunt cinstite; Hristos este defăimat iar în locu-l este introdusă o babă beată și năroadă, taina noastră creștinească este călcată în picioare, iar rătăcirea și înșelăciunea diavolului dănuiesc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 102)

¹⁸⁰ A se vedea 1 Cor., cap. 11.

„Copilul a fost deochiat, zici. Cu adevărat că este de râs și rușinos acest lucru. Dar până când oare cu asemenea copilării? Până când, cu asemenea drăcii? Cum să nu râdă de noi elinii? Cum să nu ne ia în bătaie de joc, când le spunem, că puterea crucii este mare? Cum au să creadă ei, când ne văd întrebuintând asemenea mijloace, de care dânșii râd? Pentru aceea a lăsat Dumnezeu doctori și doctorii? *Dar ce? Să las copilul să moară, zici, dacă ei nu-l pot vindeca?* Dar unde se duce copilul tău, nenorocitul? La ce tiran se duce? Spre care demoni pleacă de aici? Oare nu se duce la cer? Oare nu se duce la Stăpânul său? De ce plângi? De ce te vaiți? De ce ești nemulțumitor? Iubești darul mai mult decât pe cel ce l-a dăruit? *Dar sunt slab, zici, și mi se zguduie cele dinăuntru ale mele.* Pune însă în fața acestor contrarietăți, frica de Dumnezeu, pentru că dacă în relele tale ceea ce este mai puternic scoate și astupă ce este mai slab — ca de exemplu antidotul care scoate și astupă efectele otrăvii — cu atât mai mult în relele spiritului frica de Dumnezeu alungă frica și supărarea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 103)

„Dar mi-am adus aminte și de alți frași ucigași, precum de exemplu de Abesalom, care a ucis pe fratele său cel dintâi, Amnon (Cart. II, Împ., cap 13), iar David împăratul, care iubea pe copil, s-a îmbrăcat în sac și și-a pus cenușă în cap, dar n-a chemat nici vrăjitori, nici descântători, deși erau și pe atunci — după cum o dovedește Saul, — ci a rugat călduros pe Dumnezeu. Aceasta fă și tu; ceea ce a făcut dreptul acela fă și tu!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 104)

„Ai căzut poate într-o boală grea și mulți vin ca să te îndatoreze cu de-a sila, unii cu descântece, alții cu hârțuțe atârinate la gât, iar alții încercând a te mângâia cu altele de acest fel? Ei bine, suferit-ai tu boala cu bărbăție și fără să te abați din calea cea dreaptă? Preferat-ai de a pătimi orice, numai ca să nu faci nimic din cele ale idololatrilor? Aceasta-ți va aduce ție cununa muceniei. De aceasta să nu te îndoiești deloc, iar dacă dorești să afli cum și în ce fel, eu îți voi spune. Într-adevăr, că după cum martirul suferă cu bărbăție durerile muncilor cu care este torturat, numai ca să nu se închine idolilor, tot așa și tu suferi durerile cauzate de boală cu mai multă mulțumire, decât să alergi la vreun ajutor al descântătorilor, sau să faci ceva din ceea ce-ți poruncesc să faci. Sunt grozave durerile ce le suferă martirul? Dar și durerile bolnavului sunt mai îndelungate, așa că la același sfârșit ajung, și de multe ori sunt mai grozave decât ale celui dintâi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 193)

„Porți nu numai talismane, dar te duci și la descântători și aduci în casă tot felul de babe băute și nebune.

Nu ți se face rușine și nu roșești, după atâta învățătură, să te aduni cu unele ca ele? Partea cea mai înspăimântătoare a înșelăciunii este că, sfătuindu-te și cercetându-ți noi să te îndepărtezi de ele, crezând că te aperi, zici: *Femeia aceasta nu face decât să spună descânțete și este creștină, pentru că nu rostește altceva decât numele lui Dumnezeu.* Uite, pentru asta o urăsc în primul rând și mă întorc cu scârbă de la ea, fiindcă se folosește de numele lui Dumnezeu ca să-L hulească. Spunând că e creștină face ce fac și idolatrii.

Dar demonii înșiși rosteau numele lui Dumnezeu, și erau demoni; deși spuneau despre Hristos: *Te știm cine ești: Sfântul lui Dumnezeu* (Marcu 1, 24), Domnul i-a certat și i-a izgonit.

Vă rog, dar, să rămâneți curați și neatinși de înșelăciune și cuvântul meu să-l aveți drept toiag (...) Odată cu cuvintele acestea să-ți închini fruntea și ai să vezi că nu numai omul care ți-a ieșit în cale, dar nici diavolul însuși nu te va putea vătăma, văzându-te pretutindeni apărat de aceste arme...” (Cateheză I PGB 30, PG 570-576, în vol. *Diavolul și magia*, p. 110)

„Aștepți, poate, să te tămăduiască demonii? Când Hristos le-a îngăduit să intre în porci, nici n-au așteptat și i-au și împins să se arunce în mare fără să le pese câtuși de puțin de ei. Le va păsa, crezi, de trupurile oamenilor? Bine ar fi măcar de nu i-ar mai omorî pe oameni și de nu le-ar mai voi răul.

Te-au scos din rai, ți-au răpit cinstea pe care o aveai în ceruri și vrei acum să-ți vindece trupul? Sunt lucruri de răs și basme. Demonii știu să facă numai rău și să aducă numai vătămare, nu și să vindece.

Nu le e lor milă de suflet și, spune-mi, le va fi milă de trup? Ei nu se străduiesc decât să-l îndepărteze pe om de împărăția lui Dumnezeu și tu crezi că ar voi să-l izbăvească de boli? Nu l-ai auzit pe profet, sau, mai bine zis, pe Dumnezeu, Care grăiește prin profet, spunând că nu pot face nici rău nici bine? Și chiar dacă ar putea și ar voi să tămăduiască, lucru cu neputință, tu oricum păzește-te să primești în schimbul unui câștig mic și vremelnic, osânda veșnică. Îți tămăduiește trupul ca să-ți pierzi sufletul? Nu e un târg bun. L-ai mâniat pe Dumnezeu, Făcătorul trupului și îl chemi să te vindece pe diavol, care-ți vrea doar răul? Cum, atunci, să nu te momească lesne, cu știința lui vindecătoare, orice idolatru și cum să nu te facă să crezi și să slujești dumnezeieștilor neamurilor?

Vracii, cu meșteșugul lor, pe mulți i-au tămăduit de boli și pe mulți ce erau bolnavi i-au făcut sănătoși. Numai că pentru aceasta trebuie să fii părtaș la necinstirea lui Dumnezeu.

Departa de noi asemenea gând! Ascultă ce spune Moise iudeilor: *De se va ridica în mijlocul tău prooroc sau văzător de vise și va face înaintea ta semn și minune. Și se va împlini semnul sau minunea aceea, de care ți-a grăit el, și-ți va zice atunci: să mergem după alți dumnezei, pe care tu nu-i știi și să le slujim aceluia. Să nu ascuți cuvintele proorocului aceluia sau ale celui văzător de vise...* (Deuteronom 13, 1-3).

Aceasta înseamnă că dacă vreun prooroc se va arăta, va face semne, va învia morții, va curăța leproșii sau va vindeca schilozii și te va chema, arătându-ți aceste minuni, să nu mai crezi în Dumnezeul tău și să te lepezi de El, să nu crezi în puterea lui. Domnul Dumnezeuul tău te încearcă ca să vadă dacă-L iubești din toată inima ta și din tot sufletul tău.

Este limpede, dar, că demonii nu vindecă. Dacă totuși Dumnezeu le îngăduie cândva să tămăduiască vreo boală, așa cum fac oamenii, este ca să te încerce și nu pentru că Dumnezeu n-ar ști, ci ca să înveți să nu-i suferi pe demoni nici dacă tămăduiesc.

Dar ce vorbesc eu de tămăduirea trupului? Dacă cineva te sperie cu gheena ca să te lepezi de Hristos, să nu primești.

Dacă-ți făgăduiește cineva împărăție cerându-ți în schimb să te îndepărtezi de Fiul Unul Născut al lui Dumnezeu, să te întorci de la el, să-l urăști și să fii ucenicul lui Pavel și cu râvnă să repeți cuvintele pe care le-a vestit fericitul și viteazu-i suflet: *căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile. Nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru* (Romani 8, 38).

Pe el nu-l despart de iubirea lui Hristos nici îngerii, nici puterile, nici cele prezente, nici cele viitoare și nici vreo făptură, iar pe tine te îndepărtează de El vindecarea trupului?

Ce iertare vom putea noi primi? De Hristos trebuie să ne temem mai tare decât de gheenă și pe El trebuie să-L dorim mai aprins decât orice împărăție.

Dacă se întâmplă și ne îmbolnăvim, e mai bine să rămânem bolnavi, decât să fim tămăduiți de niște demoni și să ne lepădăm de Dumnezeul nostru.

Pentru că, deși, ne tămăduiesc, în fapt, mai mult ne vatămă decât ne sunt de folos.

Ei sunt de folos trupului, care oricum are să moară și să putrezească nu peste mult timp, dar vatămă, în schimb, foarte tare sufletul, care este nemuritor.

Și, așa cum fac negustorii de sclavi, momind copii cu bunătați (dulciuri, năut prăjit, sau multe altele), răpindu-le libertatea și chiar și viața, tot așa fac și demonii, fângăduind vindecarea unui mădular al trupului, dar făcându-ne să pierdem mântuirea sufletului.

Noi, iubitorilor, să nu îngăduim una ca asta. Să avem grijă și să ne păzim cu orice chip de necredință și de a ne lepăda de Dumnezeu nostru.

Oare Iov n-ar fi putut să creadă cuvintele femeii sale și să-L blesteme pe Dumnezeu și să scape de nenorocirea care dăduse peste el? Căci spunea: *Blesteamă pe Dumnezeu și mori!* (Iov 2, 9). Iov, însă, a preferat să rabde, să se topească pe picioare și să sufere plaga pe care nimeni altul n-ar fi putut-o îndura, decât să scape de cumplitele chinuri și de nenorociri, blestemându-L pe Dumnezeu.

Pe el să-l imiți. Chiar dacă diavolul îți promite să te scape de necazurile care te copleșesc, nu-i crede lui și nu-i ceda. Fă și tu așa cum a făcut dreptul Iov, care nu s-a lăsat convins de vorbele nevastei sale, ci a ales să rabde boala mai bine decât să-și piardă credința și mântuirea sufletului.

Dumnezeu nu te părăsește atunci când îngăduie să te îmbolnăvești și să suferi cele mai grele boli, ci voiește să te facă și mai plin de slavă și mai strălucit. Rabdă, dar, cu tărie ca să auzi și tu: *Nu crezi că de aceea am făcut ce am făcut, ca să Mă arăt drept?* (Iov).” (Împotriva Iudeilor I, PGB 34, 132-138. PG 48, 854-855, în vol. *Diavolul și magia*, pp. 110-113)

„Am spus aceste lucruri pentru lăudăroșii care strigă că demonii tămăduiesc. Ca să cunoști că nu este adevărat, ascultă ce supune Domnul Hristos despre diavol: *El, de la început a fost ucigător de oameni...* (Ioan 8, 44).

Dumnezeu îl numește *ucigător de oameni* și tu alergi la el ca la doctor? Cum te vei apăra, spune-mi, când vei fi învinuit că ai socotit mai vrednice vrăjile decât ce a lăsat Domnul Hristos?

Când Dumnezeu îl numește *ucigător de oameni*, tu primești vrăjile și descântecurile celor ce strigă lucruri împotriva dumnezeieștilor rânduiești și spun că diavolul poate vindeca boli și neputințe?

Nu arăți că mai mult te încrezi în ele decât în Dumnezeu, chiar dacă nu o spui în cuvinte? Și dacă diavolul este ucigaș de oameni este limpede că și demonii care-l slujesc sunt la fel.

Domnul Hristos te-a învățat că așa este, prin faptele și lucrările Sale. Atunci când le-a îngăduit demonilor să intre în turma de porci, au aruncat

toată turma în mare (Matei 8, 28-32), ca să înveți că și oamenilor le-ar fi putut face același lucru, dacă Dumnezeu le-ar fi îngăduit.

Dumnezeu, însă, i-a oprit și nu i-a lăsat. Demonii au arătat ce sunt în stare să facă cu puterea pe care au căpătat-o asupra porcilor. Au arătat că, nefiindu-le milă de ei, cu atât mai mult nu s-ar fi dat în lături să ne facă același lucru și nouă.” (*Împotriva Iudeilor VII*, PG 48, 940, în vol. *Diavolul și magia*, pp. 122-123)

DESFĂTAREA (cea mântuitoare și desfătarea cea vătămătoare)

„Și totuși sunt oameni așa de nesocotiți și de proști, că urmăresc neconținut numai pe cele de aici și rostesc aceste cuvinte de batjocură: *Să mă desfățez deocamdată de toate cele ce văd și apoi mă voi gândi la cele pe care nu le văd! Îmi voi sătura pântecul, voi robi plăcerilor, mă voi folosi de viața de aici! Dă-mi mie ziua de astăzi și ia-ți ție pe cea de mâine! Ce cumplită nebunie! Cu ce se deosebesc de țapi și de porci cei care rostesc cuvintele acestea? Dacă profetul nu îngăduie să fie socotiți oameni cei care nechează după femeia aproapelui (Ier. 5, 8), cine mă va ține de rău de numesc țapi și porci și mai lipsiți de minte decât măgarii pe cei ce socotesc nesigure pe cele ce sunt mai sigure decât cele ce se văd?” (*Omilia la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)*

DESFĂTAREA (cea vătămătoare din lumea aceasta)

„Pavel se laudă pentru lanțurile pe care le purta pentru Hristos, iar tu te lauzi și te îngâmfi în bogăția ta? Apostolii se bucurau că s-au învrednicit de a fi biciuiți pentru Hristos, iar tu cauți liniștea și desfătarea? Deci cum voiești ca să te bucuri de aceeași bunătate ca dânșii, când tu călătorești pe un drum cu totul contrar lor?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 84)

„Dar a vieții în delectări, a râde și a fi în plăceri e un lucru bun? Nu! Ascultându-l pe Solomon, care a trecut prin orice fel de desfătare, și care spune: *Mai bine este să mergi într-o casă în doliu decât să mergi într-o casă de băutură* (Sol., 7, 2).” (*Scrisori din exil. Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 15, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 273)

„Iar în legătură cu desfătările lumii acesteia, nu numai că sunt trecătoare și curgătoare, ci ne pricinuesc și multe alte neazuri. În frezușul cu vâltoarea lor se tocește și puterea trupului și se slăbește¹⁸¹ și bărbăția sufletului¹⁸². Și nu obișnuiesc revărsările râurilor să sfarme și să mănânce așa de mult din maluri și să le niveleze, cum surpă desfătarea și comoditățile cu atâta ușurință și pe ascuns toate eforturile noastre de a ne menține sănătatea. Iar dacă vei merge la vreun spital și vei întreba, o să afli că mai toate pricinile bolilor din aceste desfătări ale lumii se trag.” (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 136-137)

„Să fugim de beție și de desfătare, nu numai de cea de la mese, ci și de oricare alta, ce se află în lucrurile lumești. Și în locul acelei desfătări să dobândim plăcerea celor duhovnicești și să ne desfătăm de Domnul, cum zice prorocul – *Desfătează-te în Domnul și îți va da ție cererile inimii tale* (Ps., 36, 4) – ca să ne bucurăm și de bunătățile de aici și de cele viitoare.” (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 139)

DESFĂTAREA (despre petrecerea întru desfătarea lumii)

„Astfel, de pildă, dezmiardarea a abătut din calea cea dreaptă un popor întreg, după cum zice: *Îngroșatu-s-a, îngrășatu-s-a, lățitu-s-a, săturatu-s-a, și a dat cu piciorul, cel iubit* (Deut. 32, 15). Și Sodomitenilor tot la dezmiardare le-au venit asupra capului acele trăsnete din cer, ceea ce arătând Prorocul Iezechiil, zicea: *Însă fărădelegea Sodomei a fost mândria întru săturare de pâine, și întru prisosință cu desfătări se răsfată* (Iez. 16, 48). Pentru aceea și Pavel zicea: *Iar ceea ce se petrece întru desfătare, de vie este moartă* (1 Tim. 5, 6). Și pentru ce oare? Fiindcă și trupul celui ce se desfătează este ca și un mormânt, deoarece poartă în sine o mulțime de rele.

¹⁸¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Literal: este abătută de la calea dreaptă, este pervertită, i se denaturează sensul și capacitățile naturale. Asta și face lumea în care trăim: ne schilodește, ne face neoameni, refuză rațiunile pentru care au fost toate create. (n.s. 308, p. 136)

¹⁸² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Acesta este efectul contactului zilnic cu agitația și poftele lumii: incapacitatea de a mai lupta cu noi înșine, cu puterile demonice, slăbirea voinței și a încordării trupesti. Devenim fleșcăiți și fără nici cea mai mică dorință și aprindere în lupta duhovnicească. Pentru aceea suntem datori să ne ferim cu orice preț de toată agitația. (n.s. 309, p. 136)

Deci dacă trupul se pierde astfel, apoi cum va sta oare sufletul? De câtă tulburare nu va fi însoțit, de cât vuiet, de câte valuri? Pentru aceea tocmai se face nefolositor la orice și nu va putea să facă cu înlesnire nimic din cele trebuitoare, ba nici să audă sau să cugete ceva, ci ca și un căpitan de corabie care – făcându-se furtuna stăpână pe meșteșugul lui – se face și el scufundat în apă împreună cu corabia și cu călătorii dintr-însa – tot așa și sufletul se scufundă împreună cu trupul în adâncul cel cumplit al nesimțirii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 433)

DESFRÂNAREA (definiția)

„A curvi nu este rezultatul vreunei poftes naturale, ci e o insultă contra naturii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 106)

DESFRÂNAREA (cu privirea)

„Stăpânul nostru Cel iubitor de oameni, însă, cunoscând că firea noastră cade iute în ispită și că viclenia diavolului este iscusită și felurită, a căutat să ne întărească bine; și voind să ne facă să nu cădem în cursele diavolului, ne-a dat această lege spunând: *Oricine caută la o femeie, spre a o pofti, a și făcut preadesfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 28).” (*Omilia la Facere*, omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 79)

„– Ce dar? Să învinuim ochii că s-au uitat?

– Deloc! Nu este de vină ochiul că a ajuns pricina alunecării, ci trândăvia voinței și neînfrânarea poftes. Ochiul pentru asta a fost creat, ca prin el să vedem creaturile lui Dumnezeu și să slăvim pe Făcătorul lor. Lucrul ochiului este să vadă; dar văzul rău vine de la gândul care conduce pe om. Stăpânul a creat mădularele ca să ne folosească la săvârșirea faptelor bune; conducerea mădularelor însă a dat-o în seamă sufletului. Când sufletul se trândăvește și slăbește frâurile, pățește ca un vizitiu care, neputând stăpâni săriturile fără rânduială ale cailor, scapă frâurile și caii se prăvălesc în prăpastie târând cu ei și trăsura și vizitiul; tot așa și cu voința noastră: când nu știe să întrebuințeze cum trebuie mădularele, se îneacă, plecându-se în fața poftelor rușinoase. Ce aceea Stăpânul nostru Hristos, știind că firea noastră se ispitește ușor și că voința ne e trândavă, a pus lege, care îngrădește și oprește privitul cu curiozitate, ca să stingă de departe flacăra care se naște în noi. El spune: *Cel care se uită la femeie ca să o poftască, a și făcut preadesfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 28). Cu alte cuvinte

Hristos spune: *Opresc privirea desfrânată, ca să vă scap de fapta rușinoasă. Să nu socotești că numai împreunarea face păcatul! Nu! Gândul este acela care aduce osânda!*" (*Omilia la Facere*, omilia XXII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 262-263)

„Ascultă ce zice Hristos: *Cel care se uită la o femeie spre a o pofti, a și făcut preadesfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 28). Vezi aici iarăși că osânda vine din pricina gândului rău, că din pricina privirii pofticioase pedeapsa este dată ca și cum ar fi fost săvârșită fapte?" (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 337-338)

„Este mai bine să-ți pui pe ochi glod și țărână decât să privești o nelegiuire ca aceasta. Nu-i atât de vătămător glodul pentru ochi cât de vătămătoare este privirea pofticioasă și vederea unei femei goale. Ascultă cine a adus pe lume întâia oară umbletul în pielea goală și teme-te de temeiul unei nerușinări ca aceasta!

- Dar cine a adus pe lume umbletul în pielea goală?

- Neascultarea și ispita diavolului. Astfel, chiar de la început, obiceiul acesta se datorește diavolului. Primii oameni s-au rușinat când s-au văzut goi; voi, însă, vă și lăudați cu asta și după spusele apostolului *slava voastră e în nerușinarea voastră* (Filip., 3, 19)". (*Omilia la Matei*, omilia VI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 88)

„*Cel care se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut adulter cu ea*, adică cel ce-și face de lucru pentru a se uita cu curiozitate la trupurile strălucitoare, pentru a căuta cu privirea chipurile frumoase, pentru a hrăni sufletul cu vederea lor (...) Că omul care caută să vadă chipuri frumoase, acela mai cu seamă aprinde cuptorul patimii, își robește sufletul și pornește iute și spre faptă. De aceea Hristos n-a spus: *Cel care pofteste să facă adulter*, ci: *Cel care se uită la o femeie spre a o pofti*". (*Omilia la Matei*, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 219)

„Că nu s-a mărginit să spună *Cel care va pofti* - pentru că poate pofti și cel ce șade în munți -, ci *Cel care se va uita spre a pofti*, adică omul care adună în el însuși pofta, care, fără să-l silească cineva își bagă fiara în mintea lui potolită. O astfel de poftă nu pornește datorită firii, ci trândăvirii. De altfel și Vechiul Testament o interzicea, spunând: *Nu te uita la frumusețe străină* (Înț. Sir., 9, 8). Apoi, ca să nu spui: *Ce păcat fac dacă mă uit la o femeie, dar nu cad?* Hristos pedepsește chiar privirea, pentru ca nu cumva, prin aceasta îngăduință, să prinzi curaj și să cazi în păcat.

- Dar ce păcat fac dacă mă uit? O poftesc, dar nu săvârșesc nici o faptă rea!

- Și așa ești rânduie împreună cu cei ce fac adulter! Legiuitorul a hotărât și nu trebuie să iscodești mai mult. Se poate ca, uitându-te așa, să poți să te stăpânești o dată, de două ori, de trei ori! Dar dacă vei continua să faci asta, dacă vei aprinde cuptorul, de bună seamă vei cădea, că nu ești în afara firii omenești. După cum noi când vedem un copil cu cuțitul în mână, îl batem și-i luăm cuțitul din mână, deși nu l-am văzut rănit, tot așa și Dumnezeu oprește privirea pofticioasă, chiar înainte de păcat, tocmai pentru a nu cădea în păcat. Că omul, care și-a aprins o dată flacăra, își plăsmuiește neconținut chipuri de lucruri rușinoase, chiar în lipsa femeii văzute, și de la ele ajunge adesea la faptă. Aceasta e pricina că Hristos oprește chiar împreunăritile făcute în inimă.

(...) fericitul Iov și-a pus dintru început această lege de a nu se uita la fecioare (Iov 31, 1). Lupta e mai mare după ce te-ai uitat cu poftă la o femeie dar n-ai trăit cu ea. Că nu gustăm atâta plăcere de pe urma uitatului cu poftă la o femeie, câtă suferință avem de pe urma creșterii poftei; împuternicim pe potrivnic, facem loc larg diavolului și nu mai suntem în stare să-l îndepărtăm, după ce l-am băgat în gândurile noastre cele mai intime, după ce i-am deschis lui mintea. De aceea Hristos spune: *Nu fi desfrânat cu ochii și nu vei fi desfrânat cu mintea!*

Este un alt fel de a te uita la o femeie, așa cum se uită cei cu inima curată. De aceea Hristos n-a oprit uitatul, ci uitatul cu poftă. Dacă n-ar fi vrut asta, ar fi spus: *Cel care se uită la o femeie*; dar n-a spus așa, ci: *Cel care se uită spre a o pofti*, ca să facă plăcere ochilor. Dumnezeu nu ți-a făcut ochii ca prin ei să-ți bagi în suflet desfrânarea, ci ca văzând fapțurile Lui să admiri pe Creator. După cum este o mânie fără rost, tot astfel este și un uitat fără rost, când faci aceasta de dragul poftei. Dacă vrei să te și uiți și să ai și plăcere, uită-te la femeia ta, iubește-o pe ea neîncetat! Nici o lege nu te oprește! Dar dacă vrei să te uiți cu nesățiu la frumuseți străine, atunci nedreptățești și pe femeia ta, rotindu-ți ochii pretutindenea, și nedreptățești și pe aceea la care te uiți, că o atingi cu ochi nelegiuți. Chiar dacă n-ai atins-o cu mâna, o atingi cu ochii. De aceea și asta se socotește desfrânare și aduce asupra ta chinurile din iad, că-ți umple sufletul de neliniște și tulburare. Mare este amețea, nespun de cumplită durerea! Cel cuprins de această patimă este mai nefericit decât prinșii de război, decât cei înlănțuiți. Adesea, aceea care a aruncat săgeata a plecat, dar rana a rămas. Mai bine spus n-a aruncat aceea săgeata, ci tu te-ai rănit de moarte uitându-te cu poftă”. (*Omilia la Matei*, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 219-221)

„De câte ori, după ce am zărit o femeie, am avut de tras atâtea și atâtea necazuri, și apoi, întorși acasă cu sămânța dorului în suflet, ne-a chinuit durerea atâta amar de zile? Dar tot nu ne îndreptăm, ci nici n-am apucat să ne vindecăm bine de rana de mai înainte, că iarăși cădem și ne aprindem în aceleași curse, și pentru o scurtă plăcere a ochilor, trebuie să îndurăm o durere lungă, necurmată. Dar dacă ne învățăm să ne spunem nouă înșine mereu zicala aceasta, ne vom feri de toate relele. Cel mai grozav laț e frumusețea femeii; mai bine zis, nu frumusețea femeii, ci privirea cea desfrânată (cu care o privim noi). Căci să nu bârfim lucrurile, ci pe noi și lenevia noastră.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 89)

„Cel ce se uită prea lung după nevestele frumoase ale altora, chiar dacă nu păcătuiește cu ele, de vreme ce le dorește, a și devenit, după cum spune Hristos, un păcătos; adesea e dus el însă de poftă și la săvârșirea păcatului. Să ne ținem, deci, departe de greșeli. Vrei să fii cumpătat? Nu fugi numai de păcatul cu femeia altuia, ci și de privirea desfrânată.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 92)

„După cum este cu neputință să te atingi de foc și să nu te arzi, tot așa uitatul la chipurile frumoase arde sufletul, ce caută cu poftă, mai iute decât focul. Că trupurile frumoase sunt pentru ochii desfrânaților ca o materie ce aprinde lesne. De aceea trebuie să nu dăm prilej focului poftii să vadă frumuseți străine, ci să înăbușim prin orice mijloc focul, să-l stingem cu gânduri cucernice, să stăvilim incendiul ca să nu se întindă mai departe, să nu-i îngăduim să-i surpe tăria sufletului nostru.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 489)

„Oare n-ai auzit pe Hristos zicând: *Că oricine se uită la femeie poftind-o a și preadesfrânat cu ea?* (Mt., 5, 28). Și dacă voi privi fără să o poftesc? Vei zice. Dacă nu ți-ai înfrânat privirea, ci ai pus atâta osârdie pentru aceasta, cum vei putea rămâne neîntinat după ce ai privit? Oare trupul tău este piatră, sau fier? Ești îmbrăcat cu trup, cu trup omenesc care se aprinde de poftă mai repede ca fânul.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 110-111)

DESFĂNAREA (cu gândul)

„Nu în unirea trupurilor stă necurătenia, ci în cugete și în voia omului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIX, p. 192)

DESFĂNAREA (în inimă)

„Să nu spui: Ce mare lucru este dacă mă uit cu curiozitate la o femeie? Dacă săvârșești desfrânarea cu inima, repede o vei îndrăzni și cu trupul”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 972)

„Iar rădăcina desfrânării este pofta desfrânată. De aceea Dumnezeu pedepsește nu numai desfrânarea, ci și pofta, mama desfrânării. Așa fac și doctorii. Nu vindecă numai bolile, ci și cauzele bolilor. Când vindecă pe cei bolnavi de ochi, îndepărtează tumoarea cea rea, care-i mai sus de ochi, din tâmplă. Hristos face la fel. Desfrânarea este o boală rea de ochi; nu a ochilor trupului, ci a ochilor sufletului mai întâi. De asta Domnul îndepărtează din suflet tumoarea desfrânării cu frica de Lege; de asta a pedepsit nu numai desfrânarea, ci și pofta: (...) *a și făcut desfrânare cu ea în inima lui*. Când inima ți-e stricată, ce folos de restul trupului? Ca și cu plantele și cu arborii: când vedem că măduva le e putredă, restul e de aruncat. Tot așa și cu omul: când inima e pierdută, în zadar e sănătos restul trupului. Când vizitiul a pierit, căzând de pe capră, în zadar mai aleargă caii.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, p. 102)

DESFĂNAREA (adulterul)

„Bărbatul să dea femeii cinstea cuvenită (I Cor., 7, 3). Ce cinste-i dai când o insulti în ce are ea mai scump și dai desfrânatelor trupul tău, care-i al ei? Știi doar că trupul tău este al ei! Ce cinste-i dai când aduci în casă gâlceavă și război? Ce cinste-i dai când faci în oraș fapte pe care povestindu-le acasă fac să roșească soția care te ascultă, fiica ta care-i de față; dar înainte de ele te faci tu însuși de rușine. Trebuie neapărat sau să taci sau să te faci în așa hal de râs povestind niște necuviințe, pentru care de le-ar povesti slugile tale, ai avea tot dreptul să le biciuiești”. (*Omilia la Matei*, omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 100)

„În sfârșit, nici o iertare nu este pentru cel care, având mângâierea de a avea o femeie, își îndreaptă pofta lui spre alta; căci acela este un adulter. Căci dacă credincioșii care se dedau la post și rugăciune se abțin de la femeile lor (I Cor., 17, 5), cel care, nemulțumindu-se cu a sa, ia alta, ce foc nu se pregătește pentru el? Dacă nu i se permite celui ce a alungat pe femeia sa, să se apropie de alta (Mt., 5, 23) (*Căci acela este adulter*), ce păcat nu face cel care păzindu-și femeia sa, ia alta? Nu neglijați deci nimic, toți să alungați acest viciu din inima voastră, din suflet, smulgeți-l până la rădăcină. Cel ce cade într-o așa destrăbălare își face mai mult necaz lui decât soției sale. Acest păcat este așa de mare și așa de nevrednic de iertare, încât Dumnezeu o pedepsește pe femeia care se desparte de bărbatul ei în ciuda lui, ca și cum ea ar fi idolatră; și dimpotrivă El nu pedepsește pe cea care se desparte de un bărbat adulter. Vedeți grozăvia acestui rău? Sfântul Pavel zice: *Dacă o femeie credincioasă are un bărbat necredincios și dacă el consimte să rămână cu ea, ea să nu se despartă de el* (I Cor., 7, 13). Dar Iisus vorbește așa despre femeia adulteră; și ce zice El? *Oricine își va lăsa femeia sa, afară de motiv de adulter, o face să păcătuiască* (Mt., 5, 32). Dacă, căsătoria a două trupuri nu face decât unul (Mt., 19, 5), de acolo urmează că cel ce se leagă de o destrăbălată, este același trup cu ea (I Cor., 6, 16). Cum deci o femeie virtuoaasă și modestă, care este un mădular al lui Iisus Hristos, va permite unui soț adulter să se apropie de ea? Cum se va uni ea cu un membru desfrânat? Vedeți fraților, cât de uimitor este aceasta: femeia credincioasă care rămâne cu un soț necredincios nu devine necurată, căci apostolul zice: *soțul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă* (I Cor., 7, 14). El nu vorbește la fel despre femeia stricată, ci zice: *Voi lua eu oare mădulele lui Iisus Hristos și le voi face mădulele unei desfrânate?* (I Cor., 6, 15). În sfârșit, că un soț necredincios locuiește cu o femeie credincioasă, sfințenia rămâne și nu se pierde, dar conlocuirea cu adulterul o distruge; deci, adulterul este un rău foarte mare și un rău care aduce un chin veșnic. În această viață el vă atrage multe rele, vă face să duceți o viață nenorocită, care nu se deosebește de aceea a celor nefericiți care sunt condamnați la chinuri, atunci când pentru a face păcatul, încerci să intri pe ascuns într-o casă străină și că om liber sau rob, toată lumea vă este bănuitoare și suspectă.

Pentru aceasta vă îndemn, ca să puneți toată grija ca să vă scăpați de această boală străină. Dacă n-o faceți, să n-aveți îndrăzneală să intrați în biserica lui Dumnezeu. Nu trebuie ca oile răioase și bolnave să se amestece cu cele sănătoase și tari, ci trebuie ca ele să fie separate de turmă până la vindecarea lor. Noi suntem mădule ale lui Iisus Hristos, să nu devenim deci, mădule ale unei desfrânate. Acest loc nu este o casă de desfrânate, ci

este biserică; dacă sunteți mădulare ale unei desfrânate, să nu mai veniți aici să necinstiți acest loc sfânt. Chiar când n-ar fi deloc iad nici chin, după această consimțire reciprocă pe care v-ați dat-o solemn, după ce flacăra nunții a fost aprinsă, după ce ați încheiat o căsătorie legitimă, ați trăit împreună, dați zile copiilor, cum veți îndrăzni să vă bucurați de o altă femeie? Cum nu vă îngroziți de acest păcat, cum nu roșiți oare? Nu știți voi, că cei care, după moartea soției lor, se căsătoresc cu alta, sunt huliți de mulți oameni, cu toate că nu este nici greutate, nici pedeapsă legate de a doua nuntă? Și voi, până este vie soția voastră luați alta; mare este necumpătarea voastră! Ascultați ce zice Sfânta Scriptura despre acest fel de libertini: *Viermele lor nu moare, nici focul nu se stinge* (Mc., 9, 45). Căci aceste amenințări trebuie să vă umple de groază, temeți-vă de acest loc de chin. Pofta pe care o simțiți voi acum nu este atât de mare pe cât chinul la care veți fi supuși. Dar ferească-vă Dumnezeu de a vă expune la un asemenea rău!” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXIII, 4, pp. 325-326*)

„Plăcerea lui (a adulterinului – n.n.) a fost scurtă de tot, pe când durerea și scârba urmate după ea sunt fără sfârșit, fiindcă și seara, și noaptea, și în oraș, și în pustietate, și, în sfârșit, pretutindeni îl însoțește acel nemilos pârâș, arătându-se ca o sabie ascuțită de amândouă părțile, mistuindu-l de frică și de groază și fiind muncit de cele mai înfricoșate munci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXII, p. 233*)

„Dacă cineva își iubește femeia după cum trebui a o iubi, apoi chiar de ar fi cât de stricat, totuși pentru dragostea ei nu va dori a vedea pe o alta. *Tare este ca moartea dragostea* (Cânt. 8, 6), zice înțeleptul, astfel că a fi desfrânat de nicăieri nu vine, fără numai din a nu iubi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIII, p. 357*)

„Dacă crezi că îți este permis de a uza de femei pierdute și a transforma casa ta într-un local de curvie, tăvălindu-te ca și porcii în noroi, ei bine, rușinea și dezgustul, izvorâte de aici, vor fi cu mult mai mari decât orice plăcere.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia I, p. 15*)

„Fie că ai avut relații trupești cu împărăteasa, fie cu sluga ta din casă, păcatul este același. De ce? Pentru că prin asemenea faptă nu ai nedreptățit

atâta pe acea femeie, pe cât te-ai nedreptățit pe tine însuți. Tu ești care te-ai murdărit singur, tu în același timp ai defăimat și pe Dumnezeu. Pentru că având relații cu femei străine, fie ele măritate, fie nemăritate, pentru tine este preacurvie (...) De aceea Dumnezeu pedepsește fiindcă L-ai defăimat, căci nu atâta disprețuiești pe acea femeie, pe cât disprețuiești pe Dumnezeu, care vede totul. Căci spune-mi: dacă cineva s-ar învrednici a câștiga de la împăratul porfiră împărătească, și alte nenumărate onoruri, și i s-ar porunci a trăi cinstit, iar el ieșind din palatul împărătesc s-ar duce să corupă o femeie oarecare, - pe cine a defăimat el atunci? Pe femeie, sau pe împărat? A defăimat desigur și pe acea femeie, însă nu atâta ca pe împărat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 214)

„Nimeni iubind o femeie măritată, nu poate fi om bun.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 339)

„Desfrânata nu știe să iubească, ci-ți vrea numai răul; sărutarea ei are viermi, iar gura ei otravă primejdioasă. Dacă acestea nu se ivesc de la început, cu atât mai mult trebuie să fugi de dânsa, pentru că învăluie pieirea și ascunde moartea, și nu o lasă ca să se ivească dela început. Astfel, dacă cineva vrea să aibă bucurie adevărată și o viață plină de plăceri, să fugă de tovarășia muierilor stricate: căci ele umplu de războaie nenumărate și de tulburare sufletele celor îndrăgostiți de ele, și stârnesc fără încetare certuri și turburare, prin cuvinte și prin toată fapta lor. Și precum fac cei mai înverșunați dintre dușmani, tot așa fac și-și dau osteneala și acestea, ca ei - îndrăgostiții lor - să ajungă de ocară, în sărăcie și să dea de cele mai mari nenorociri. După cum vânătorii se căznesc să mâne lighioanele în lațurile întinse, ca apoi să le sugrume, tot așa și acestea: după ce au întins în toate părțile cursele destrăbălării, prin ochii, prin apucăturile și prin vorbele lor, apoi aruncă în ele pe îndrăgostiții lor și îi leagă, nelăsându-se până le beau și sângele, batjocorindu-i apoi, dojenindu-i pentru negliobia lor și făcându-și mult râs de ei. Căci un astfel de om nu e vrednic să afle milă, ci ca să fie batjocorit și luat în râs, de vreme ce se arată mai negliob ca o femeie, ba chiar ca o femeie stricată. De aceea iarăși ne învață înțeleptul acela care zice: *Bea apă din vasele tale și iarăși: Drăgălașă ca o cerboaică și fermecătoare ca o căprioară să-fi fie ea* (Prov., 5, 15), vorbind astfel de soția care locuiește cu tine pe temeiul legii căsătoriei. De ce părăsești pe ajutătoarea ta și alegi pe aceea care îți vrea răul? De ce fugi de tovarășa vieții tale și te iei după aceea care îți surpă viața? Aceasta din urmă e ca o sabie cu două

ascuțișuri; cea dintâi e mădularul și trupul tău. De aceea, iubiților, fugiți de stricăciune atât din pricina pagubelor, pe care vi le aduce acum, cât și din pricina pedepsei viitoare.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 70-71)

„Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită mării lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 98)

„Cu totul neîndreptățit este cel care are atâta neînfrânare încât ajunge adulter. Dacă există atâția bărbați care, în timpul postului și rugăciunii, nu se apropie nici de soția lor, ce să spunem despre cel care vrea și femeie străină ca să-și satisfacă poftele trupești? Greu și urât păcat! De altfel tocmai de aceea Evanghelia îi îngăduie femeii să se despartă de soțul ei dacă acesta săvârșește adulter, pa când nu-i îngăduie să se despartă fără voia lui, dacă el este necredincios.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 40)

„Înfrișător, deci, este păcatul desfrânării și încă mai înfrișător cel al adulterului. Amândouă duc la iadul veșnic. De aceea, rogu-vă, aveți grijă să vă feriți de asemenea boală sufletească. Altfel nu veți avea un loc în spațiul sfânt al Bisericii. Oile bolnave trebuie să fie despărțite de cele sănătoase, până ce se vor vindeca. Suntem mădulare ale lui Hristos. Să nu devenim mădularele unei desfrânate. Aici nu este casa păcatului, ci biserica lui Dumnezeu. Dacă ai devenit mădular al desfrânatei, nu sta în biserică, ca să nu pângărești locul. Însă dacă te pocăiești și te îndreptezi, Domnul te va primi în lăcașurile Sale cerești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 41)

„Dacă cineva cade, de exemplu, în păcatul adulterului, oricât de bogat ar fi, chiar dacă n-ar fi nimeni care să-l învinovățească, nu poate scăpa de părerile de rău. Plăcerea lui a fost trecătoare, dar durerea sa va fi veșnică. De pretutindeni îl înconjoară temeri și bănuieli. Îi e frică de ulițele strâmte, este bănuitor cu slujitorii lui, tremură chiar și de umbra sa, se cutremură de tulburare ca nu cumva păcatul lui să se facă cunoscut soției înșelate. Oriunde s-ar duce, poartă cu el, ca pe un osânditor necruțător, conștiința. Se îneacă în cugetele de vinovăție, nu mai poate respira. În pat și la masă, la piață și acasă, zi și noapte, chiar și în visele lui, păcatul pe care l-a făcut stă în fața ochilor lui. Trăiește viața lui Cain, suspinând și tremurând, la fel ca acela. Poartă în el un foc, fără ca cineva să știe asta.

Așa sunt chinuiți și hoții, și jefuitorii, și criminalii, și bețivii și alții, în general, cei care trăiesc în păcat.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 53-54)

„Iar dacă și după nuntă petreci în desfrâu, degeaba te-ai însoțit, de prisos și în zadar. Ba, mai mult, nu numai în zadar, ci și spre vătămare. Că nu este același lucru ca, neavând femeie, să desfrânezi, iar după nuntă să faci la fel. Nici desfrânare nu mai este după, un asemenea lucru, ci adulter. Și chiar dacă ciudat ți se pare ceea ce am spus, e adevărat.

Știm că mulți socotesc că este adulter numai când cineva strică o femeie măritată. Dar eu spun că este adulter și dacă cel ce are femeie se poartă¹⁸³ netrebnic și neînfrânat fie cu o desfrânată de obște, fie cu o slujnică, fie cu orice altă femeie care nu are bărbat. Căci vina adulterului nu este doar a celor cu care se păcătuiește, ci și a celor care păcătuiesc.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 15-16)

„Mulți dintre cei ce iau aminte la desfrânate cumplit sunt pierduți și aici, răbdând vicleniile desfrânatelor. Căci acelea sunt geloase pe consoarta lui și îl rup de apropiata sa și îl înlănțuie cu totul prin dragostea [ερως] lor. Și fac farmece și întrebunțează filtre și urzesc multe descântece. Și așa, îl aruncă într-o slăbiciune cumplită și îl predau stricăciunii și unei epuizări totale, și mai aduc asupra-i mii de alte rele, ca să-l piardă din viața aceasta. Dacă nu te temi de gheenă, omule, teme-te de vrăjitoriile lor.

Când prin această destrăbălare te faci gol de prieteșugul lui Dumnezeu și te despoi de ajutorul cel de sus și fără nici o teamă te ia în primire desfrânata și își cheamă dracii și coase plăcuțe de metal și face sfături potrivnice și, prin acestea, cu multă ușurință îți îngrădește mântuirea. Și te face de ocară și de răs înaintea tuturor locuitorilor cetății, încât nici de milă nu mai ai parte pătimind aceste rele. Pe lângă acestea, mai pune și paguba bunurilor, bănuielile de fiecare zi, înfumurarea, ieșirea din minți, păcatul ce se abate din partea desfrânatelor asupra celor fără de minte, care toate sunt mai amare decât mii de morți. Și nu te-ai dăruit femeii tale, care, adesea, nici măcar un cuvânt greu nu ți-a zis, iar desfrânatei, care te lovește, te închini. Și nu ți-e rușine, nici nu roșești, nici nu te rogi să te mai țină pământul. Cum mai poți să intri în Biserică și să-ți întinzi mâinile la cer? Cu ce gură Îl chemi

¹⁸³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Nu se referă doar la raporturile sexuale, ci la orice avansuri, gesturi, vorbe (după cuvântul Mântuitorului chiar gânduri și sentimente lăuntrice) etc. pe care cel căsătorit le face unei alte femei și care ar putea rupe relația cu soția sa. (n.s. 31, p. 15)

pe Dumnezeu? Cu cea cu care ai sărutat-o pe desfrânată? Și nu te înspăimânți, nici nu te înfricoșezi, spune-mi, că un fulger venit de sus îți va aprinde nerușinatul cap? Chiar dacă te ascunzi de femeia-ți pe care o nedreptățești, de ochiul cel neadormit nu te poți ascunde cândva. Fiindcă și adulterului acela care zice: *Întuneric am împrejurul meu și ziduri, pentru ce să mă tem*, înțeleptul îi răspunde: *Că ochii Domnului sunt de mii de ori mai strălucitori decât soarele, privind la faptele oamenilor.*” (La cuvintele apostolești: <<*Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 21-22)

„Miere iese din buzele femeii desfrânate, care pentru o vreme îți va îndulci gâtulejul, dar mai apoi, mai amară decât fierea o vei afla și mai spintecătoare decât sabia cu două tăișuri. Venin are sărutarea desfrânatei, venin ascuns și dosit. Pentru ce te repezi după plăcerea care te face de ocară, care odrăsleşte pierzania, care aduce rană fără de vindecare, când poți să te bucuri și să nu pătimești nimic înfricoșător? Căci împreună cu femeia ta liberă ai și plăcere, și siguranță, și îngăduință, și cinste, și frumusețe, și conștiință bună. Acolo însă e multă amăreală, multă vătămare, osândă necurmată. Căci și dacă nimeni dintre oameni nu te vede, conștiința nu încetează vreodată să te osândească. Ci oriunde te vei duce, acest judecător te va urma, osândindu-te și urlând lucruri mari împotriva-ți.

Dacă cineva este mai plecat spre plăcere, mai abitic să fugă de vorbirea împreună cu desfrânatele. Căci nimic nu este mai amar decât acest obicei, nimic mai neplăcut decât întâlnirea cu ele și nici o abatere mai pângăritoare. *Căprioara iubirii și puiul bucuriilor tale să vorbească tainic cu tine.* Izvorul apei tale să fie numai al tău (Pilde 5, 15-18). Având izvor de apă curată, pentru ce alergi la băltoaca plină de mocirlă, plină de putoarea gheenei? Ce iertare, ce apărare vei mai avea înaintea pedepsei negrăite? Căci dacă cei ce înainte de nuntă, luând aminte la desfrâu, se pedepsesc și dau socoteală, după cum a dat și acela îmbrăcat cu haine murdare (Mt., 22, 11-13), cu cât mai mult cei care s-au căsătorit? Căci de două ori, ba de trei ori, sunt vinovați. Că bucurându-se de mângâiere, au sărit în destrăbălarea aceea și acest lucru nu este numai desfrâu, ci și adulter, care este mai cumplit decât orice păcat. Acestea repetându-vi-le și vouă înșivă și femeilor voastre, așa să le și împlinim! De aceea, la acestea îmi și întrerup cuvintele: *Din pricina desfrânării, fiecare să-și aibă femeia lui și fiecare femeie bărbatul ei. Femeii să-i dea bărbatul bunăvoirea datorată, asemenea și femeia bărbatului. Femeia nu are stăpânie peste trupul ei, ci bărbatul. Asemenea și bărbatul nu are stăpânie peste trupului lui, ci femeia.* Cu multă scumpătate păzind aceste cuvinte, și în piață și acasă, și ziua și seara, și la masă și în patul conjugal, și

în tot locul, și noi să le cugetăm îndelung, *să le deprindem și pe femeile noastre, și să le grăiască spre noi, și să le audă de la noi*, ca, petrecând cu întreagă înțelepciune viața aceasta, să avem parte și de Împărăția Cerurilor.” (La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 22-23)

„Să fugim și de acest fel de adulter! Căci ce vom spune, ce vom aduce înaintea, dacă, după ce cutezăm unele ca acestea, vom veni de față cu o pricină bine ticluită: pofta firii? Însă se va porni împotriva-ne femeia dată nouă, lipsindu-ne de această apărare. De aceea s-a rânduit nunta, ca să nu desfrânezi. Ba, mai mult, nu numai femeia, ci și mulți alții, părtași aceleași firi cu noi, ne lipsesc de această iertare. Căci atunci când cel împreună rob cu tine, având același trup și aceeași poftă, îmboldit de aceeași silă, nu se uită la altă femeie, ci rămâne în dragoste doar cu femeia sa, ce apărare vei mai avea punând înaintea ca motiv pofta? Dar ce voi spune de cei care au femei? Ia gândește-mi-te la cei care trăiesc pururea în feciorie și care nu se împărtășesc deloc de nuntă, ci arată multă întreagă înțelepciune. Când alții, care sunt în afara nunții, au întreaga înțelepciune, ce iertare vei mai avea tu dacă după nuntă desfrânezi? Acestea și bărbații și femeile să le audă, și văduvele și cele căsătorite!” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 32-33)

DESFRÂNAREA (homosexualitatea)

„Pentru aceea, Dumnezeu i-a dat unor patimi de ocară, căci și femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii; asemenea și bărbații, lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești, s-au aprins în pofta lor unii pentru alții (Romani 1, 26-27).

Toate patimile omenești sunt necinstite, dar mai ales pofta nebună după bărbați; căci sufletul mai mult pătimește și se necinstește în păcate decât trupul în boli. Bagă de seamă cum și aici, ca și în cazul dogmelor, îi lipsește de orice iertare. Despre femei zice: *au schimbat fireasca rânduială*. Prin urmare, nu se poate spune că au fost împiedicate de ceva în relațiile firești, nici că nu au avut cu cine să-și împlinescă trebuința și au fost silite să se arunce în această cumplită nebunie. Căci *a schimba* presupune a avea ce schimba, după cum atunci când vorbea de credință zicea că *au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună* (1, 25). Bărbaților iarăși le reproșează același lucru, spunând: *lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești*.

Astfel și pe femei ca și pe bărbați îi lipsește de orice iertare, învinovățindu-i deopotrivă, pentru că nu numai că au avut prilejul de a-și împlini plăcerile, și lăsând la o parte ceea ce aveau, au ajuns la asemenea absurdități, dar încă și că necinstind ceea ce este firesc, au alergat la ceea ce este potrivnic firii. Or, cele potrivnice firii sunt și mai grele, iar în același timp și mai dezgustătoare, astfel încât nici nu le-ar putea numi cineva plăcere, fiindcă adevărata plăcere este cea conformă cu natura.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, p. 56)

„Și de întrebii, poate, de unde oare s-a iscat și s-a lățit această senzualitate în afara firii, răspunsul este: de la părăsirea lui Dumnezeu. Dar părăsirea lui Dumnezeu de unde vine? De la nelegiuirea celor ce L-au părăsit.

Bărbați cu bărbați, săvârșind rușinea, zice mai departe. Să nu-ți închipui, zice, dacă ai auzit spunând că *s-au aprins*, că boala aceasta provine numai din dorință, ci mai mult din trândăvia lor, care a și ațâțat focul dorinței. De aceea nici nu zice *fiind târâți*, sau *căzând*, după cum zice în alte părți, ci *lucrând*, adică faptul că acționaseră în păcat, și nu oarecum, ci cu o voință determinată. Și nu zice *dorința*, ci *rușinea săvârșind*, fiindcă au făcut de răs firea și au încălcat legile rânduite de Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, p. 58)

„Vorbind de gheenă și de pedeapsă, și fiindcă celor neevlavioși și care preferau a trăi în astfel de plăceri nu li se păreau acestea demne de credință, ci mai degrabă ridicole, Apostolul arată că pedeapsa se găsește în chiar această plăcere smintită. Dacă însă unii ca aceștia nu simt pedeapsa, ba încă resimt mare plăcere în asemenea fapte murdare, să nu te uimească, căci și nebunii și cei ce sunt stăpâniți de vreo boală mintală, deși de multe ori se nedreptățesc ei singuri, cauzându-și rele, ei totuși nu-și dau seama de aceasta, ci râd și benchetuiesc în fapte ca acelea, pe care cei sănătoși le plâng și le detestă, însă prin aceasta nu voim a spune că aceia scapă de osândă, ca și nebunii, ci tocmai în acest fapt murdar pedeapsa le va fi mai grozavă, fiindcă nici măcar nu vor a cunoaște prăpastia relelor în care se găsesc. De altfel, nu trebuie a ne da cu părerea din faptele celor bolnavi [mintal], ci din ale celor sănătoși.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 59-60)

„Ceea ce pătimesc femeile desfrânate, aceleași le pătimesc și aceștia, ba încă mai grav decât ele, fiindcă, deși contrar legii, cel puțin ele-și doresc

împreunarea firească, pe când pederăștii doresc ceva cu totul contrar și legii, și firii.

Chiar dacă nu ar fi iadul, și nici amenințarea pedepsei, totuși acest fapt în sine este mai grozav decât orice osândă. Dacă ei simt plăcere în aceasta, după cum zici, ei bine, atunci îmi spui mai mult de îngreuierea pedepsei lor. Când eu văd pe cineva alergând pe stradă gol și cu tot trupul plin de noroi, iar acela, în loc să se acopere, încă se și mândrește, atunci nu numai că nu-l laud pentru aceasta, ci chiar îl deplâng, fiindcă nu simte, sărmanul, că singur se face de răs.

Dar pentru a arăta mai clar batjocura aceasta, dați-mi voie să aduc și alt exemplu. Dacă cineva ar pedepsi o fecioară care ar fi avut relații cu animale necuvântătoare, și ea în loc să se rușineze, încă s-ar mândri de acea faptă, oare nu ar fi, pentru aceasta, vrednică de plâns, fiindcă, deși ar fi putut să scape de această boală, dacă ar fi voit, totuși ea nici măcar nu o simte ca boală? Desigur că ar fi vrednică de lacrimi. Deci, dacă faptul acela este cumplit, nici faptul pederăștilor nu este mai prejos. Fiindcă a fi cineva batjocorit de ai săi este cu mult mai de plâns decât dacă ar fi batjocorit de străini. Pe unii ca aceștia eu îi consider mai răi decât ucigașii: fiindcă e cu mult mai bine a muri decât a trăi defăimat astfel de o lume întreagă. Ucigașul desparte sufletul de trup, iar aceștia împreună cu trupul pierd și sufletul. Orice păcat mi-ai spune, nu poate fi egal cu această grozavă nelegiuire. Și dacă cei ce pățimesc de această boală ar simți gravitatea faptului pe care-l săvârșesc, desigur că ar prefera o mie de morți mai bine decât a face asemenea fapte.

Nimic nu este atât de cumplit decât această batjocură. Dacă Pavel, vorbind de păcatul desfrânării, zicea: *Orice păcat pe care-l va săvârși omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuiește în însuși trupul său* (I Corinteni 6, 18), apoi ce am putea spune de această nebunie, care este cu atât mai rea decât desfrânarea, încât nici nu poate fi exprimată? Nu zic numai că prin acest păcat tu nu ai devenit femeie, dar că ai și pierdut și dreptul de a fi bărbat; căci nici nu te-ai schimbat în natura femeii, și nici nu ai păstrat natura bărbătească, ci amândurora te-ai făcut deopotrivă trădător, vrednic de a fi alungat și bătut cu pietre și de femei, ca și de bărbați, deoarece ai nedreptățit și necinstit amândouă genurile. Și ca să afli cât de mișelesc e faptul acesta, spune-mi, te rog: dacă, venind la tine un om, ți-ar spune în gura mare că tu ești câine, oare nu ai fugi de el ca de un om obraznic? Dar iată că tu, care faci parte dintre oameni, nu numai câine te-ai făcut pe tine însuși, ci chiar mai prejos și mai de necinste decât acest animal; căci câinele cel puțin este folositor omului, pe când cel desfrânat nu este folositor la nimic. Și iarăși: dacă cineva, amenințându-te, ți-ar porunci să

naști copii și să lehuzești, oare nu te-ai umple de mânie împotriva lui? Dar iată acum că cei înnebuniți după astfel de păcate singuri își făuresc relele cele mai grozave. Căci grozavă sminteală este a te schimba în natura femeiască și a continua să rămâi și bărbat în același timp, sau, mai bine zis, a nu fi nici femeie, nici bărbat.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 60-62)

„Însă nimic nu poate fi mai inutil decât un desfrânat și un pederast. Nu numai sufletul, ci și trupul pederastului este necinstit și vrednic de a fi alungat de pretutindeni. Și de câte gheene sunt oare vrednici aceștia? Dar dacă poate râzi auzind de iad, și nu crezi în focul cel veșnic, atunci adu-ți aminte de Sodoma, fiindcă prin acea nenorocire icoana iadului ne stă în față chiar în viața prezentă. Fiind mulți care și astăzi, ca și atunci, nu cred în învierea cea de apoi, și nici în cele ce vor urma după înviere, și care râd când aud spunându-li-se de focul cel nestins, Dumnezeu ne-a luminat prin chiar întâmplările din viața prezentă. O astfel de întâmplare este arderea Sodomei și toată urgia de acolo. Cei ce au fost acolo știu, căci singuri au văzut cu ochii lor acea calamitate trimisă de Dumnezeu, și urmările fulgerelor și tunetelor de sus. Tu judecă acum singur cât de mare a fost păcatul lor, dacă Dumnezeu a fost nevoit a le arăta gheena mai înainte de timp! Deoarece mulți Îi disprețuiau cuvintele, și atunci ca și acum, Dumnezeu le-a arătat neașteptat icoana gheenei, și încă într-un mod unic în istoria omenirii. Într-adevăr, ciudat a fost norul acela care a plouat foc în loc de apă, după cum și păcatul pe care ei îl săvârșiseră – pederastia cea potrivnică naturii; și [ploaia de foc] a ars pământul acela, după cum și pofta trupească făcuse același lucru cu sufletele lor. De aceea și acea ploaie a fost opusul unei ploii obișnuite: nu numai că n-a deschis pântecul pământului, ca să-l facă a da naștere roadelor, ci încă l-a făcut netrebnic chiar pentru primirea semințelor ce ar fi aruncate în el. Astfel era și împreunarea bărbaților din Sodoma, căci acea nelegiuire făcuse trupurile lor mai netrebnice decât pământul cel ars al Sodomei.

Ce poate fi mai odios decât un bărbat tăvălindu-se în desfrânare? Ce poate fi mai greșos? O, ce nebunie! O, ce smintire! Dar de unde și cum a pătruns în sufletul omului această poftă nebună, care a adus firea în halul celor ce se războiesc, ba încă cu atât mai rău decât acelea, pe cât și sufletul e mai înalt și mai bun decât trupul? Vai nouă, dacă ajungem a fi mai fără de minte decât animalele necuvântătoare, mai fără de rușine decât câinii! Căci nicăieri printre acestea nu vei găsi o astfel de împreunare, ci firea își cunoaște hotarele sale. Voi însă, care săvârșiți acest păcat, ați făcut neamul

nostru omenesc mai necinstit decât dobitoacele, căci îl batjocoriți prin asemenea fapte, batjocorindu-vă și voi înșivă.

Însă de unde și cum, oare, s-a născut acest rău? Dintr-o viață ușuratică și din necunoștința de Dumnezeu. Când unii scot din sufletul lor teama de Dumnezeu, atunci toate cele bune fug de la dânșii.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 62-63)

DESFÂNAREA (pedofilia)

„A pătruns în societatea noastră, cu o furie de bețiv, o dragoste ciudată și nelegiuită; s-a abătut asupra capetelor noastre o boală cumplită și de nevindecat; s-a năpustit o ciumă mai grozavă decât orice ciumă; s-a născocit o nelegiuire nouă și cu neputință de suferit; sunt călcate în picioare nu numai legile scrise, ci și legile firii. Curvia e puțin lucru față de această nouă desfrânare. După cum, când ne doare ceva, durerea aceasta dispare dacă vine peste noi o durere mai puternică decât cea dintâi, tot astfel și acum: grozăvia acestui păcat face să nu mai fie atât de grozav celălalt păcat: curvia. Oamenii care săvârșesc acest grozav păcat doresc în aparență să scape de lațurile și farmecele femeilor; în realitate însă, sunt mai desfrânați decât curvarii, căci amenință să facă de prisos femeile, deoarece tinerii îndeplinesc rolul de femei în locul femeilor. Și grozăvia nu se reduce numai la atât, se merge și mai departe, căci se săvârșește o atât de mare ticăloșie, cu cea mai mare libertate și cu conștiința că nu se săvârșește nici un păcat, încât nelegiuirea a ajuns lege. Nimeni nu se teme, nimeni nu tremură, nimeni nu se rușinează, nimeni nu roșește săvârșind acest cumplit păcat; mai mult încă, se laudă cu această batjocură și, în ochii acestor păcătoși, cei caști par niște nebuni, iar cei care-i dojenesc pentru păcatele lor par niște oameni ce spun prostii. Dacă se întâmplă ca aceia ce-i mustră să fie mai slabi la trup decât ei, sunt stâlciți în bătai; dacă sunt mai tari, sunt batjocoriți, sunt luați în răs, sunt scăldați cu o ploaie de zeflemele. Tribunalele, legile, pedagogii, părinții, însoțitorii și profesorii copiilor nu sunt de nici un folos. Unii pedagogi sunt corupți prin bani, alții nu se gândesc cum să-i crească pe copii sănătoși la suflet și la trup, ci se gândesc doar la cum să-și primească leafa; dintre cei care sunt mal înțelepți și care se îngrijesc de mântuirea copiilor încredințați lor, unii se lasă furați cu ușurință și înșelați de argumentele cu care se justifică acest grozav păcat, iar alții se tem de puterea pe care o au cei ce săvârșesc păcatul. Într-adevăr, mai ușor ai putea scăpa din mâinile autorității de stat, dacă ai cădea sub bănuiala că ai pus la cale un complot, decât din mâinile nerușinaților acelora, dacă ai încerca să îndepărtezi de lângă ei pe copiii cu care își satisfac poftele lor rușinoase, în acest chip. În mijlocul orașelor,

bărbații trăiesc cu bărbați, ca și cum ar trăi într-o pustie unde nu s-ar vedea picior de femeie. Tineri care au scăpat de lațurile întinse de acești bărbați vor scăpa cu greu de faima proastă a celorlalți tineri, care au suferit în trupul lor astfel de ocări; mai întâi, pentru că sunt foarte puțini și se pierd în mulțimea celor pângăriți; al doilea, pentru că înșiși cei care săvârșesc acest grozav păcat, acei demoni blestemați, spre a se răzbuna pe ei pentru refuzul lor și pentru disprețul ce li s-a aruncat în obraz, nu găsesc alt mijloc de răzbunare decât de a-i huli că și aceștia le-au servit acelorași scopuri. Și pentru că n-au reușit să le dea lovitura mortală, pentru că n-au putut să-i facă să săvârșească același păcat și nici să se atingă de sufletul lor, încearcă prin calomnii să vatame curăția lor trupească și să nimicească bunul lor nume.

Din pricina grozăviei acestui păcat, am auzit pe mulți minunându-se că nu s-a pogorât încă și peste noi o altă ploaie de foc, că n-a suferit orașul nostru pedeapsa venită asupra Sodomei, deși este vrednic de o pedeapsă cu atât mai cumplită cu cât nici cetățenii orașului nostru nu s-au înțelepțit prin pățania sodomienilor (Fac., 19, 1-28). Dar cu toate că Sodoma strigă întregii omeniri de două mii de ani, prin înfățișarea ei actuală, mai puternic decât ar striga cu vocea, ca oamenii să nu mai îndrăznească săvârșirea unui astfel de păcat, totuși nu numai că n-au ajuns să se lase de păcat, ci, dimpotrivă, au ajuns să-l săvârșească cu mai multă îndrăzneală, luându-se oarecum la luptă cu Dumnezeu și dându-și silința să arate prin fapte că vor săvârși păcatul cu atât mai multă înverșunare, cu cât Dumnezeu îi va amenința mai mult.

Pentru ce, dar, nu cade peste noi foc din cer? Pentru ce, dar, nu vine peste cetățenii orașului nostru pedeapsa trimisă sodomienilor, o dată ce îndrăznesc să săvârșească același păcat? Pentru ce? Pentru că îi așteaptă un foc mai cumplit și o pedeapsă fără de sfârșit. Oamenii de după potop au săvârșit păcate mai mari și cu mult mai grele decât cei de dinainte de potop; totuși Dumnezeu n-a trimis peste lume un al doilea potop. Pentru ce n-a trimis Dumnezeu peste ei un al doilea potop? Pentru aceeași pricină: ca să-i pedepsească mai cumplit. Pentru ce, dar, sodomienii au primit o atât de mare pedeapsă pentru păcatul lor săvârșit într-un timp când nu erau nici tribunale, nici nu atârna deasupra lor frica de conducători, nici nu erau pedepsele date de legi, nici nu era ceata profeților care să le fi dat porunci cum să-și orânduiască viața, nici nu așteptau pedepsele gheenei, nici nu aveau nădejdea Împărăției cerurilor, nici nu erau răspândite celelalte învățături creștine, nici nu se făcuseră minunile care aveau puterea să învie și pietrele; pentru ce, dar, sodomienii, care nu s-au bucurat de nici unul dintre aceste daruri, au primit o atât de mare pedeapsă pentru păcatul lor, iar cetățenii orașului nostru, care au avut parte de toate aceste învățături și de toate aceste bunătăți, care trăiesc cu frică din pricina pedepselor ce pot veni asupra lor

atât din partea tribunalelor omenești, cât și a celui dumnezeiesc, n-au primit încă aceeași pedeapsă ca și sodomenii, deși sunt vrednici de o pedeapsă mai cumplită tocmai pentru pricinile amintite mai sus? Nu este, oare, și la mintea unui copil că nu sunt pedepsiți acum pentru că sunt păstrați pentru o pedeapsă mai grea? Dacă noi ne mâniem și ne supărăm atâta din pricina acestui păcat, oare Dumnezeu va suferi să rămână nepedepsite aceste grozave păcate. El, Care are grijă de întreg neamul omenesc. El, Care-Și întoarce fața cu dezgust dinaintea păcatului și urăște păcatul? Nu se poate! Nu se poate asta! Va aduce negreșit peste ei mâna Sa cea puternică, va aduce peste ei o pedeapsă cu neputință de suferit și chinuri a căror durere va fi atât de cumplită, încât suferințele sodomenilor, în comparație cu suferințele lor, vor fi socotite neînsemnate. Pe care barbari, pe care fiare și animale nu i-au întrecut ei prin această împreunare nerușinată? Unele animale au în firea lor o puternică dorință de împreunare și o poftă fără hotar, care nu se deosebește întru nimic de nebunie; totuși, în înverșunarea lor după împreunare, nu cunosc această dragoste păcătoasă a concetățenilor noștri; stau înlăuntrul hotarelor firii; oricât de mare ar fi clocotul patimii în aceste necuvântătoare, legile firii nu sunt răsturnate. Oamenii însă, așa-zisele ființe cuvântătoare și raționale, care se bucură de învățătura dumnezeiască, oamenii, care poruncesc altora ce trebuie făcut și ce nu, oamenii, care au auzit cuvintele scrierilor descoperite de Dumnezeu, nu săvârșesc cu atâta ușurință și libertate păcatul cu femeile stricate pe cât îl săvârșesc cu tinerii. Îndrăznesc totul și săvârșesc acest păcat cu atâta nebunie, ca și cum n-ar mai fi oameni care să-i vadă, ca și cum n-ar mai fi purtarea de grijă a lui Dumnezeu care să judece faptele lor, ci ca și cum întunericul ar fi cuprins totul și n-ar mai fi nimeni care să vadă faptele lor rușinoase și nici să audă de ele. Părinții copiilor care cad pradă acestei ocări suferă totul în tăcere; nu se îngroapă pe ei înșiși împreună cu copiii lor, dar nici nu caută să găsească vreun leac împotriva acestui rău. N-ar trebui, oare, să-i ducă pe fiii lor departe de această țară, n-ar trebui să-i ducă pe mare, pe insule, pe pământ neumblat și nelocuit de oameni, n-ar trebui să facă tot ce le stă în putință, să sufere durerea despărțirii numai ca să nu se întâmple aceste murdării și ticăloșii și să scape pe copiii lor de această boală? Părinții nu duc, oare, pe fiii lor din locurile molipsite de boală și din locurile ciumate, chiar dacă șederea lor în acele locuri le aduce mult câștig, chiar dacă sunt foarte sănătoși? De ce nu fac și acum tot așa? Dar nu, acum, când o pierdere atât de grozavă a cuprins totul, acum, nu numai că ei înșiși îi târăsc spre această prăpastie, dar și prigonesc, ca pe niște ciumați, pe cei care vor să-i scape de pierzare. De câte pedepse, de câte trăsnete n-ar fi vrednici părinții care își dau toată silința să curățească graiul fiilor lor cu ajutorul înțelepciunii scriitorilor profani, dar

sufletul lor, înnămolit în mocirla desfrânării și pe cale de a putrezi complet, nu numai că îl trec cu vederea, ba încă îl împiedică, atunci când vrea, să iasă din mocirlă.” (*Apologia vieții monahale*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 265-270)

DESFÂNAREA (nașterea ei)

„Unii spun că pofta trupului se naște din creier; alții spun că din coapse. Eu însă aș spune că nu se naște din altă parte decât dintr-o voință desfrânată și dintr-o minte nesupravegheată. Dacă sufletul ne este curat, nu ne vatămă deloc mișcările trupului”. (*Omilii la Matei*, omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 721)

„Din această boală rea (vanitatea – n.n.) se nasc și omoruri absurde, căci pe cei mai mulți i-a împins la preacurvie nu privirea, nici pofta de relație sexuală, ci dorința de a se mândri spunând cu fală că *am amăgit pe cutare femeie*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 343)

„Vă rog, fugiți de desfrânare și de mama acesteia – beția!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 454)

„Curvia vine din dezmiardare și necumpătate.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, p. 172)

„... acest rău (curvia – n.n.) tot de acolo se naște, adică din lăcomia pânteceului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 241)

„Boala aceasta nu vine de la frumusețea trupului îndeobște, sau de la frumusețea feței, ci numai de la un suflet trândăvit și rătăcit.

De multe ori s-au văzut bărbați care, trecând cu vederea femeii frumoase și încântătoare, s-au dat pe sine unor femei urâte și spurcate. De unde se vedește că a se îndrăgosti de o femeie nu vine de la frumusețea feței sale, fiindcă dacă ar fi așa, apoi asemenea femeii ar fi robit pe cei căzuți mai înainte de cele urâcioase.

Deci care este pricina? Că dacă a dori nu vine de la frumusețea feței, apoi de unde își are începutul și obârșia? Poate că de la dracul cel viclan?

Desigur că își are și de acolo, însă nu aceasta este ceea ce se caută, ci să vedem de nu cumva și noi suntem pricina. Nu numai de la draci vine cuiva aceasta, ci împreună cu dânșii vine mai întâi de la noi. De nicăieri nu se naște această boală cumplită, fără numai de la obicei, de la griuri lingușitoare, de la lene și nelucrare, de la a nu avea nimic de făcut.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 84)

„Privirea curioasă este rădăcina preacurviei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 112)

DESEFRÂNAREA (manifestarea acestei patimi)

„După cum tâlharii și spărgătorii de ziduri când voiesc a fura ceva de preț, fac aceasta stingând lumânarea, tot așa face și cugetul cel stricat cu cei ce păcătuiesc, căci și în noi este o lumină care arde veșnic și care se numește *cuget* sau *conștiință*. Dacă duhul răului intră cu mare grabire înlăuntru și stinge acea flacără, de îndată a întunecat sufletul și l-a doborât, și îndată a furat tot ce se găsea înlăuntru. Când sufletul a fost cucerit de vreo poftă necurată, întocmai ca și norul sau ceața care întunecă ochii trupului, tot așa și el rămâne întunecat cu totul, cucerindu-i-se mai dinainte prevederea cugetului, și nu-l lasă a vedea mai departe, nici prăpastia ce-i stă în față, nici gheena, nici frica, ci la urmă fiind asuprit de voința acelei pofti necurate, se face ușor de cucerit de păcat, și întocmai ca un zid fără ferestre ridicat înaintea ochilor, pofta nu mai lasă a străluci lumina dreptății în cuget, fiindcă toate gândurile cele necuviincioase ale pofti l-au împresurat din toate părțile. Atunci femeia curvă i se înfățișează veșnic și înaintea ochilor, și înaintea cugetului, și înaintea gândurilor lui. Și după cum cei orbiți, chiar de ar sta sub cerul liber și într-o amiază din cele mai strălucitoare, totuși nu se pot bucura de lumină, fiindu-le închiși ochii, întocmai așa pătimesc și aceștia, căci de li s-ar trâmbița la ureche mii de vorbe mântuitoare, ei își astupă urechile la toate vorbele acelea, fiind prinși mai dinainte și robiți cu sufletul acelei patimi. Dar toate acestea le știu prea bine toți cei ce au cercat asemenea lucruri jalnice. Fie însă ca voi să nu știți niciodată de asemenea încercări.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, pp. 110-111)

„Pe cine oare va prețui mai mult curva, spune-mi, pe cel ce-i slujește și-i este ca rob, sau pe cel care zboară pe deasupra mrejelor ei, pe deasupra undițelor ei? Nici nu mai încape vorbă că pe acest din urmă. Așadar, pentru

cine se va înflăcăra ea mai tare? Pentru cel căzut sau pentru cel ce nu cade defel? Firește că pentru că acesta. Deci cine-i va fi mai dorit? Cel ce îi este supus sau cel ce încă nu s-a lăsat a fi cucerit? Firește că acest din urmă, iar dacă nu credeți, eu vă voi da dovadă din cele ale voastre.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, pp. 399-400)

„Dar împreunarea are în sine oarecare plăcere – cel puțin aceasta veșnic o trâmbează; pe când cel cumpătat suferă întruna, luptându-se cu tirania firii. Și cu toate acestea se întâmplă tocmai dimpotrivă, căci năvala și tulburarea aceasta mai mult la cel curvar se găsește. Căci și zguduitura în trup îi este foarte mare, din care pricină se găsește mai rău decât orice mare furtunoasă, niciodată neputând sta împotriva poftei, ci veșnic este însăgetat de dânsa, ca și cei îndrăciți, cari întruna sunt tulburați de dhuri rele. Dar cel cumpătat, ca și un luptător viteaz, întruna aruncând de la sine acea plăcere, câștigă la urmă cea mai bună și cea mai plăcută plăcere dintre miile de plăceri, împodobindu-se întruna cu biruința aceasta, cu cugetul împăcat și cu cele mai strălucite trofee. Acela dacă după împreunare se odihnește puțin, nimic nu înseamnă, căci iarăși a venit furtuna peste dânsul, iarăși valurile de dinainte, pe când cel ce filosofează nu lasă ca nici măcar început să-și ia o astfel de tulburare, nici a se înfuria marea, nici a urla fiara sălbatică. Dar dacă ar și suferi vreo silă sau vreo tulburare stăpânindu-și o astfel de apucătură, totuși fiind întruna hărțuit și atacat, el nu se pleacă defel, și se aseamănă cu cel care ține în frâu un cal sălbatic și înfuriat și-l stăpânește cu toată băgarea de seamă, pe când cel ce se pleacă ca să scape de osteneală va fi tras de cal și purtat în toate părțile.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, pp. 400-401)

„Patima aceasta este mai puternică și decât mânia, fiindcă a se mânia cineva nu se poate dacă nu este nimeni care să întărate; pe când a pofti este ceva silnic, chiar și dacă nu este de față persoana care stârnește această patimă. Pentru aceea, apostolul nu a tăiat-o cu totul, ci a adăugat *până la o vreme*. El nu a desființat pofta în sine, ci numai pe aceea nedreaptă. Iar pentru pofte, zice: *fiecare să-și aibă femeia sa* (1 Cor., 7, 2).” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIII, p. 212)

DESFRÂNAREA (gravitatea)

„Dumnezeu ți-a plăsmuit trupul, a pus în tine suflet, te-a cinstit cu rațiune și cu grai numai pe tine din toate viețuitoarele de pe pământ; ți-a dat

să te folosești de toate cele ce vezi; ți-a dăruit cunoașterea Lui; a dat pe Fiul Lui pentru tine, ți-a dăruit botezul, plin de atâtea bunătăți; a împărtășanie; ți-a făgăduit împărăția cerurilor și bunătățile cele negrăite”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„Am să iau un păcat, de pildă desfrânarea și ai să vezi câte feluri de pedepse voi găsi pentru acest păcat. Nu pedepse născocite de mine, ci din dumnezeieștile Scripturi.

A făcut cineva desfrânare înainte de darea legii? Altfel este pedepsit. Și aceasta o arată Pavel: *Câți au păcătuit fără lege, fără lege vor și pieri* (Rom., 2, 12). A făcut cineva desfrânare după ce s-a dat legea? Va fi pedepsit mai greu. *Câți au păcătuit în lege, spune Pavel, prin lege vor fi judecați* (Rom., 2, 12). A făcut cineva desfrânare, preot fiind? Din pricina vredniciei lui preotești primește adaos foarte mare la pedeapsă. De aceea fetele celorlalți oameni erau ucise de făceau desfrânare, pe când fetele preoților erau arse de vii (Lev. 21, 9). Prin porunca aceasta legiuitorul arată, cu putere, cât de mare pedeapsă așteaptă pe un preot care săvârșește acest păcat. Dacă fata preotului este pedepsită mai greu, pentru că-i fiică de preot, apoi mult mai mult preotul. A fost silită o femeie să facă desfrânare? Nu-i pedepsită! A făcut desfrânare o femeie bogată și o sărmană? Pedeapsa este felurită”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 857)

„Întru nimic nu se deosebește de îndrăcit desfrânatul, care umblă numai după femei; ca și îndrăcitul, umblă gol; e îmbrăcat cu haine, dar e lipsit de îmbrăcămintea cea adevărată, e dezbrăcat de slava cuvenită lui; nu se taie cu pietre, ci cu păcate mai cumplite decât pietrele. Cine poate să lege pe un om ca acesta? Cine poate să potolească pe cel ce se pocește singur, pe cel cuprins de furii, pe cel ce nu stă niciodată acasă, ci colindă mormintele, adică locuințele desfrânatelor, locuințe pline de groaznic miros și multă putreziciune?” (*Omilia la Matei*, omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 359)

„Prin curvie întregul trup se face spurcat – ca și cum căzând cineva într-un lac de murdării, s-ar afunda peste tot în acea mocirlă – adică întregul trup s-a mânjit cu acea necurăție. De altfel, așa este și obiceiul nostru, căci de la lăcomie și răpire nu s-ar gândi cineva ca să se ducă la baie să se spele, ci cu nepăsare el se duce la casa sa, pe când după împreunarea cu curva, fiindcă întregul trup i s-a făcut necurat, se duce la baie ca să se curețe, ceea ce dovedește urâcioasa socotință ce o are cineva în cugetul său de acest

păcat. Amândouă aceste păcate – lăcomia și curvia – sunt păcate grele și amândouă bagă pe om în gheena, dar fiindcă Pavel totul face cu economie și înțelepciune, pentru aceea a mărit aici păcatul curviei mai mult decât celelalte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVIII, p. 181)

„Că dacă cineva ar cerceta acestea cu toată băgarea de seamă și ar putea să adune la un loc toate batjocurile lor, toate nelegiuirile, toate iuțimile cele dese izvorâte fie din suflet, fie din dezmierdările lor, toate dezgusturile și toate celelalte pe care le știi numai cei ce le pătimesc, va găsi firește că orice război are mai multe răgazuri decât viața lor cea ticăloasă. Și de care plăcere îmi vorbești, spune-mi, de cea izvorâtă din împreunare, care este atât de scurtă? Dar îndată această plăcere este cuprinsă de alt război, și valuri și tulburare, în sfârșit, iarăși de aceeași nebulie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, p. 400)

„Un profet, învinovățind pe iudei, spune: *Ați adăpat pe cei sfinți cu vin* (Am., 2, 12). De ce pedeapsă va fi vrednic cel care varsă în sufletele celor simpli, în sufletele celor curați, băutura tulbure și vătămătoare, dacă primește pedeapsă atât de mare cel care adapă cu vin pe nazarei, pe sfinții lui Dumnezeu? Ce pedeapsă va suferi cel care terfelește toată sfințenia fecioriei dacă este pedepsit cel care nu îndeplinește o mică parte din lege?” (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 35)

„Cum mai poți intra în Biserică după ce te-ai înhăitat cu desfrânatele? Cum îți mai întinzi către cer mâinile cu care ai îmbrățișat desfrânata? Cum îți mai miști limba și te mai rogi cu această gură cu care ai sărutat-o pe desfrânată? Cu cei ochi vei privi pe cei mai curați dintre prieteni? Dar ce vorbesc de prieteni? Căci și dacă nu ar ști nimeni, tu însuți, fără să vrei, te vei roși și vei fi rușinat înaintea tuturor și, mai mult decât orice altceva, trupul tău va fi respingător.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 36)

DESEFRÂNAREA (urmările pierzătoare)

„... după cum în afaceri oamenii de obicei pierd dacă au boala dragostei de câștig - sunt de multe ori înșelați, iar câștigurile mici le aduc pagube mari, după cum spune și proverbul -, tot așa și pentru desfrânat, patima lui este o piedică în simțirea plăcerii. Pe oamenii dedați cu totul plăcerilor, pe afemeiați, femeile îi plimbă de colo până colo ca pe niște robi. Nu se poartă cu ei cum s-ar purta cu niște bărbați, ci îi pălmuiesc, îi scuiță, îi duc oriunde vor, își râd de ei, dându-le tot felul de porunci”. (*Omilia la Matei*, omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„... este imposibil ca desfrânatul să intre în împărăția cerurilor...”
(*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIII, 4, p. 325)

„Ce ai putea să-mi spui despre desfrânați, care pentru o plăcere scurtă suferă o robie nedemnă, cheltuială de bani, frică necurmată, și, într-un cuvânt, duc viața lui Cain, ba chiar mai groaznică decât a aceluia, căci se tem de cele prezente, iar de cele viitoare tremură, și bănuiesc ca dușmani ai lor pe prieteni ca și pe neprieteni, pe cei ce știu ca și pe cei ce nu știu! Și încă nu stau numai aici, spre a se izbăvi de această agonie, ci cugetul lor le născocoște multe visuri pline de groază și-i sperie cu cele ce s-ar putea întâmpla.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 219)

„Să aducem la mijloc un om ce se găsește în astfel de stare, adică iubește o curvă și este stăpânit de acea poftă nebună, și după aceasta vom vedea râsul acesta. În adevăr, ce ar putea fi mai urâcios și mai de ocară precum a sta dinaintea ușilor unei curve și a fi pălmuit de o femeie curvă, a plânge și a se scânci, și a-și necinsti singur slava sa? Iar de voiești a ști și paguba de aci, apoi gândește-te la cheltuielile de bani, la primejdiile cele mai de pe urmă, la războiul împotriva celorlalți îndrăgitori ai ei, cum și la rănile câștigate în aceste hărțuiri.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, p. 399)

„Iată că această răutate face de râs, sărăcește, aruncă disprețul asupra celui ce o are și se descarcă asupra lui ca asupra unui dușman; ba de multe ori chiar îl aruncă pe nenorocit în boli și primejdii. Sunt mulți dintre aceștia, care se bat pentru curvie, se rănesc și mor. Dacă deci curvia pricinuieste atâtea rele, atunci preacurvia și mai mult.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 258)

„Preacurvarul, de pildă, fie el de o mie de ori bogat, și nepârât de nimeni, totuși nu încetează a se pârî lăuntric el însuși pe sine. Plăcerea durează numai un timp scurt, iar durerea rămâne, împreună cu frica și tremurul, bănuiala și supărarea. El tremură de toată umbra, chiar de slugile sale, de aceea care știu sau nu păcatele sale, de femeia, pe care el a necinsti-o, și de bărbatul, pe care el l-a batjocorit. Poate să se ducă unde voiește, el pururi poartă cu sine conștiința sa, ca un pârâș amarnic, se osândește însuși pe sine, și nici un moment nu poate afla repaus; căci în pat, la masă, la târg, în casă, ziua și noaptea și chiar în visuri păcatele sale îi fâlfâie pe dinaintea ochilor, el trăiește pe pământ, ca și Cain, tânguindu-se și tremurând, și fără ca cineva să vadă, el poartă în inima sa un foc arzător.” (*Cuvânt la Duminica a 22-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 166)

„Măcar de nu te-ar vedea nimeni din oameni, dar conștiința te mustră și-ți urăști și trupul și ți-e scârbă de el, că de n-ar fi aceasta, n-ar alerga curvarii la băi, că mai necurat se socotește pe sine decât toată putoarea și împruțiciunea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 47)

DESFÂNAREA (lupta împotriva ei)

„Oamenii sunt chinuiți cel mai mult de desfrânare și de lăcomie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

DESFÂNAREA (remediile și eliberarea de desfrânare)

„Trândavul și desfrânatul, îndrăgostitul în toată voia de frumusețile trupurilor, să pună frâu gândului, să-și înscrie pe latul inimii lui legea lui Hristos, care spune: *Oricine caută la femeie spre a o pofti, a și făcut desfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 27); să alunge patima desfrânării și să se cumintească”. (*Omilii la Facere*, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 174)

„Să facem tot ce ne stă în putință ca tinerii să fugă de pornirile rușinoase. Stăpânul nostru obștesc, văzând slăbiciunea firii omenești, a legiuit căsătoria, ca să ne îndepărteze de desfrânare. Să nu lăsăm tinerii de capul lor, ci cunoscând văpaia cuptorului, să ne străduim să-i căsătorim potrivit legii lui Dumnezeu, înainte de a se tăvăli în desfrânări, ca să-și păstreze castitatea și să nu se pângărească de desfrânare. Căsătoria să le dea îndestulător ajutor, ca să-și poată potoli și săltările trupului și să scape și de osândă”. (*Omilii la Facere*, omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 260)

„Iar dacă vrei să auzi și luptele lui (Iov – n.n.) pentru curățenia trupească și sufletească, ascultă-l pe el spunând: *Lege pus-am ochilor mei, să nu mă uit la fecioară* (Iov 31, 1). De aceea nu l-a înfrânt soția lui; o iubea și mai înainte, dar nu peste măsură, ci cum se cade să-ți iubești soția”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 416-417)

„Cel păcătos să nu se deznădăjduiască, pentru că poate să lase în urmă chiar pe cei dintâi. Ascultă ce spune Dumnezeu Ierusalimului: *Și am zis după ce ea a făcut toate aceste desfrânări: întoarce-te la Mine și nu s-a întors* (Ier. 3, 7). Când ne întorcem la dragostea cea mare de Dumnezeu, Dumnezeu nu-Și mai aduce aminte de faptele noastre cele de mai înainte. Dumnezeu nu-i ca omul; nu ne ocărăște pentru cele din trecut și nici nu ne spune dacă ne pocăim: *De ce ai stat atâta vreme departe de Mine?* ci ne iubește când ne ducem la El; numai să ne apropiem cum trebuie. Să ne lipim strâns de El și să ne țințuim inimile noastre cu frica de Dumnezeu. Niște lucruri ca acestea s-au petrecut nu numai pe vremea Noului Testament, ci și pe vremea Vechiului Testament. Cine a fost mai rău ca Manase? Dar a putut să-L plece pe Dumnezeu spre milă (IV Regi 21, 9-18). Cine a fost mai fericit ca Solomon? Dar a căzut când a dormitat (III Regi 11, 4). Dar, mai bine spus, se poate vedea și una și alta la același om la tatăl lui Solomon, la David, care a fost și bun și rău. Cine a fost mai fericit ca Iuda? Dar a ajuns vânzător (Matei 26, 14-15). Cine a fost mai păcătos ca Matei? Dar a ajuns evanghelist (Matei 9, 9). Cine a fost mai rău ca Pavel? (Fapte 8, 1-3; 9, 1-2). Dar a ajuns apostol (Fapte 9, 3-9). Cine fost mai zelos decât Simon Magul? (Fapte 8, 13). Dar a ajuns mai ticălos decât toți (Fapte 8, 18-24). Poți vedea astfel de schimbări, oricâte vrei, și în trecut și acum, în fiecare zi. De aceea spun: Nici cel de pe scenă să nu deznădăjduiască, nici cel din Biserică să nu se încreadă”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 776-777)

„Când tu vezi o femeie frumoasă, nu te gândești de îndată cum ai putea să te bucuri de plăcerea ei, ci cum să te izbăvești de acea plăcere.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 82)

„Dar, zici tu, pentru ce îmi îndeplinești silogisme de acestea? Că eu mă cunosc singur că voiesc a alunga patima și nu pot; ci îmi stă înainte, mă apasă și simt dureri grozave. Dar, omule, voiești poate s-o alungi, însă nu faci ceea ce fac cei ce alungă ceva, ci tu pătimești același lucru, pe care, de pildă, îl pătimește cel bolnav de friguri, care, umplându-și pânțele de apă

rece, ar zice: *Cât mă gândesc ca să sting frigurile, și deși voiesc, totuși nu pot, ci încă mai mult mi se aprinde flacăra.*” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 82)

„Mare este într-adevăr, mare este tirania obișnuinței, și atât de mare încât se mută în nevoie a firii. Dar dacă obișnuința zămislește această patimă, învederat este că tot ea o și poate stinge. Mulți dorind în acest fel, au încetat de a mai dori, nemaivăzând pe cele pe care le doreau. Aceasta firește că se pare pentru un timp scurt foarte dureros și foarte dezgustător, dar cu timpul se face plăcut, și la urmă patima se face cu neputință chiar celor ce ar voi.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 84)

„Cum că îndeletnicirea și grija pot de la cel întâi atac să alunge răul, aceasta este vădit din mai multe părți. Când tu, de pildă, vezi vreo femeie frumoasă, și simți ceva pentru dânsa, să n-o mai vezi defel, și atunci ai scăpat. *Și cum am să pot a nu o mai vedea, zici tu, fiind tras de pofta de a o vedea?* Predă-te pe sineți altor îndeletniciri, de pildă, cărților folositoare, îngrijirilor de cele necesare, epitropisirii și îngrijirii de orfani, ajutorării celor nedreptățiți, rugăciunilor, filosofiei pentru cele viitoare; cu de-acestea ocupă-ți sufletul. În chipul acesta vei putea îndrepta nu numai o rană proaspătă, ci chiar și pe cea învechită și întepenită, cu ușurință o vei alunga. Că dacă batjocura face, pe cel ce dorește, a desface dorirea, după cum spune și proverbul, apoi cu cât mai mult aceste îndeletniciri duhovnicești nu ne vor depărta de rele, dacă am voi a ne depărta? Dar dacă noi pururea stăm de vorbă și ne petrecem timpul cu niște astfel de săgeți ce întruna ne însăgetează, vorbind și auzind cele ale lor, prin aceasta noi întreținem boala. Dar cum vei putea spune că stingi focul, dacă în fiecă clipă tu îl aprinzi din nou?

Aceste rele izvorâte din obișnuință să se spună celor tineri, iar celor ajunși de acum bărbați și în stare a filosofa să li se spună ceea ce este mai mare decât toate, adică frica de Dumnezeu, aducerea aminte de gheenă și dorința de Împărăția Cerurilor - căci toate acestea sunt de-ajuns spre a stinge focul.

Pe lângă toate acestea, mai gândește-te și la aceea, că adică ceea ce vezi, nimic alta nu este, fără numai flegmă, și sânge, și suc al unei hrane trecute în putrezire. *Dar, zici tu, floarea este încântătoare la vedere.* Dar, iubitule, nimic nu este mai încântător ca florile ce ies din pământ, și cu toate acestea și ele putrezesc și se vestejesc. Deci nici aici nu te uita numai la frumusețea ei, ci pogoară-te mai afund cu gândirea, și atunci, dezvelind cu cugetul acea pielețică frumoasă, privește cu amănunțime cele ce sunt sub dânsa. Fiindcă și trupurile celor ce pătimesc de idropică strălucesc frumos și în afară nu au nimic urât; dar dacă cu cugetarea ne-am atinge de sucurile ce zac înlăuntrul acelor trupuri, noi

nu am putea iubi astfel de oameni. Dar poate că ochiul acelei femei este gingaș, și zburdalnic în privire, sprâncenele sunt frumos întinse și genele bat în vânt, și fecioara este blândă, și căutătura liniștită. Privește bine și aici, și vei vedea că nimic nu este, fără numai nervi, și vine, și pielite, și artere. Însă tu închipuie-ți ochiul acesta îmbolnăvit, îmbătrânit, veștejit de tristețe, umflat de mânie, cât de greșos este, cât de iute se nimicește și cum pierе mai repede decât cele scrise.

De la acestea apoi strămută-ți mintea la frumusețea cea adevărată. *Dar*, zici tu, *nu văd frumusețea sufletului*. De vei voi, o vei vedea, căci după cum te poți minuna de cei ce lipsesc și nu-i poți vedea cu ochii trupești, ci numai cu cugetul, tot așa este cu puțință a vedea și frumusețea sufletului fără ochii aceștia trupești. Nu ai istorisit de multe ori despre vreun chip sau vreo față frumoasă? Și ai pățimit ceva în zugrăvirea acelei frumuseți? Întipărește-ți și de astă dată frumusețea sufletului și dezmiardă-te cu frumusețea lui!” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, pp. 84-85)

„Chiar dacă pofta este tiranică, zice, totuși de o vei îngrădi cu frica lui Dumnezeu, ai doborât furia ei.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIII, p. 133)

„Care este această doctorie și care este dezlegarea de răul menționat (desfrânarea – n.n.), decât numai de a vieții după spirit?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 109)

„Când ești cuprins de pofta trupească, gândește-te la focul cel veșnic, gândește-te la pofta păcatului că nu este vrednică de nimic bun, și că păcatul nu are nici o plăcere. Dacă frica legilor pământești are atâta putere asupra noastră, încât ne oprește de la fapta cea rea, apoi cu atât mai mult amintirea celor viitoare, pedeapsa cea veșnică, osânda cea nesfârșită. Dacă frica de împăratul pământesc ne oprește de la atâtea rele, cu cât mai mult încă frica de Împăratul ceresc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 301)

„Căci dacă poate îl supără pofta trupească mai mult (pe tânăr- n.n.) decât pe cel bătrân, totuși are multe mijloace la îndemână, prin care ar putea face mai mult decât bătrânul, ca să împlânzească acea fiară sălbatecă. Și care sunt acele mijloace? Osteneli, citiri, privegheri, posturi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia VII, p. 131)

„Și tu, dar, când vezi o femeie frumoasă la chip și minunat îmbrăcată, când vezi că pofta te ațâță, ridică ochii la cununa ce ți-e gătită sus, ca să treci cu vederea peste un astfel de chip!... Copiii, când sunt însoțiți de pedagog, nu aleargă de acolo-acolo, nu stau pe drum cu gurile căscate, nici nu se minunează de orice; cu atât mai mult tu n-ai să faci asta când vezi că Hristos este alături de gândurile tale! *Cel care se uită la o femeie ca să o poftască a și făcut desfrânare cu ea în inima lui.*” (Omiliile despre pocăință, omilia a șasea, p. 104)

„Să ardem aici desfrânarea cu cuvântul învățaturii, ca să nu fim siliți să o ardem acolo cu focul gheenei.” (Omiliile despre pocăință, omilia a șasea, p. 104)

„Mierea, prin natura ei, este dulce și foarte plăcută; celor bolnavi însă le este amară și neplăcută, nu din pricina naturii mierii, ci din pricina bolii acestora. Tot așa și cu porunca aceasta! Dacă pare a fi împovărătoare, apoi nu-i din pricina naturii ei, ci din pricina trândăviei noastre. Și nu mi-e mare oboseala să arăt că porunca asta se îndeplinește ușor. Ca să o facă grea Hristos ar fi trebuit să grăiască altfel. Așa însă a spus: *Fugi din fața femeii! Depărtează-te de desfrânare!* Deci, ca să o facă grea, ar fi trebuit să spună cu totul altfel: *Uită-te la femei! Iscodește frumusețile cele străine! Și, totuși, caută de-ți înfrânge pofta!* De n-ar fi dat o astfel de poruncă, porunca asta ar fi fost grea! Dar când ne spune: *Fugi de cuptor, depărtează-te de foc, nu te apropia de văpaie, ca să rămâi nevătămat!*, atunci porunca e tare ușoară. Că porunca este potrivită firii.” (Omiliile despre pocăință, omilia a șasea, pp. 114-115)

„Să ne închipuim un tăietor de lemne. Vrea să taie un stejar. Își ia toporul și dă cu el la rădăcină. Dacă-i dă o lovitură și nu cade copacul cel fără roade, nu-i dă, oare, altă lovitură, a patra, a cincea, a zecea? Fă și tu la fel! Stejar este desfrânarea, e copac fără roade; face ghindă, hrană pentru porci. De multă vreme e înrădăcinată desfrânarea în sufletul tău! A acoperit conștiința ta cu coajă de copaci. Cuvântul meu e toporul. L-ai auzit într-o singură zi! Cum să fie doborâtă desfrânarea dintr-o dată, când e înrădăcinată în tine de atâta vreme? Să nu te minunezi de-mi vei auzi cuvântul de două ori, de trei ori, de o sută de ori, chiar de zeci de mii de ori! Caută numai să tai lucrul cel rău și vânjos, adică obișnuința cea rea.” (Omiliile despre pocăință, omilia a opta, p. 159)

„Frumusețea trupului nu-i făcută din altceva decât din flegmă, sânge, scurgeri, fiere și hrană amestecată cu sucuri. Ochii, obraji și toate celelalte mădulare ale trupului cu ele se hrănesc; dacă n-ar primi în fiecare zi hrana aceea care le vine din stomac și din ficat, atunci pielea s-ar zbârci, ochii s-ar duce în fundul capului și îndată toată frumusețea chipului ar zbură. Așadar, dacă te-ai gândi ce-i în lăuntru ochilor frumoși, ce-i în lăuntru unui nas statuar, ce-i în lăuntru gurii și obrazilor, ai spune că toată frumusețea trupului nu-i altceva decât un mormânt vărui și plin pe dinăuntru de atât de multă murdărie. Dacă ai vedea o bucațică din aceste materii din care-i alcătuit trupul, de pildă o bucată de flegmă sau de scuipat, n-ai putea să o atingi nici cu vârful degetelor și nici n-ai suferi s-o vezi. Acum spune-mi, poți să cazi de uimire în fața unui depozit care ține în lăuntru atâta murdărie?” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 114, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 355)

„... pe cei ce au soție cuviincioasă și cumpătată și liberă, fiind aprinși foarte de dragul ei, chiar dacă nu este ea de față, atunci când îi atâță vreo desfrânată sau stricată, dorul pentru soție le ține mai dinainte cu tărie mintea și nu le îngăduie să intre vreo altă iubire.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 7)

„... pe cei ce au soție cuviincioasă și cumpătată și liberă, fiind aprinși foarte de dragul ei, chiar dacă nu este ea de față, atunci când îi atâță vreo desfrânată sau stricată, dorul pentru soție le ține mai dinainte cu tărie mintea și nu le îngăduie să intre vreo altă iubire.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 7)

„Ți se par dulci, tinere, desfătărilor femeii păcătoase? Îmi dau și eu seama de asta. O spune și Scriptura: *Din buzele femeii desfrânate picură miere* (Proverbe 5, 3). Te previn însă, să nu guști din ea, căci degrabă va deveni otravă. Cum spune iarăși Scriptura? Că această miere *până la o vreme îți îndulcește gâtlejul, dar mai târziu o vei găsi mai amară decât fierea și mai ascuțită decât sabia cu două tăișuri* (Proverbe 5, 3-4).

Le-am spus părinților tăi că trebuie să te conducă cât mai repede la căsătorie, deoarece au răspundere pentru păstrarea curăției tale. Dar nici tu nu ești lipsit de răspundere. Dacă te tăvălești prin păcat să nu-mi spui că de vină e vârsta ta tânără. Întrucât, dacă ar fi așa, ar trebui ca toți tinerii să facă

la fel. Tu ești cel care te împingi singur în foc.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 39)

„Când vei vedea o femeie frumoasă, având ochi luminoși și veseli, cu obrazul strălucind și cu chipul de o neasemănată frumusețe, care îți va aprinde gândul și-ți va crește pofta, pune-ți în minte că este pământ și cenușă și sufletul tău va înceta să se mai turbeze. Descoperă pielea feții ei și atunci vei vedea care este frumusețea. Nu privi numai fața cea de deasupra, ci treci cu gândul înăuntru și nu vei afla altceva fără numai oase și vine și flegmă. Și de nu sunt de ajuns acestea gândește-te că ea se schimbă, îmbătrânește, se îmbolnăvește, i se afundă ochii, obrazul i se îngălbenește și toată floarea aceea se strică. Gândește-te de ce te minunezi și rușinează-te de judecata ta, că te miri de lut și de cenușă și te aprinzi de praf și spuză. Și zic acestea nu prihănind firea. Să nu fie! Nici ocărând-o și defăimând-o, ci pregătind doctorii celor bolnavi. Și pentru aceasta a făcut-o Dumnezeu în acest fel, ca să-Și arate și puterea Sa și purtarea Sa de grijă față de noi, căci cu prostimea firii ne îndeamnă la smerenie și ne potolește orice poftă, și să-Și arate și înțelepciunea Sa, făcând din lut atâta frumusețe. De aceea atunci când micșorăm firea, descoperim meșteșugul Ziditorului.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 93)

„Trupul bărbatului nu mai este al bărbatului, ci al femeii. Să păzească, așadar, ce-i al ei întreg și să nu-l împuțineze nici să-l prăpădească¹⁸⁴.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 16)

„Femeia nu are stăpânire peste trupul său, ci bărbatul. Asemenea și bărbatul nu are stăpânire peste trupul său, ci femeia. Când vezi vreo desfrânată amăgind, uneltind împotriva, cătând la trupul tău, spune-i: Nu este al meu trupul, ci al femeii mele. Nu îndrăznesc să-l folosesc rău, nici să-l dau altei femei. La fel să facă și femeia.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 16)

¹⁸⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Trupul soțului este al soției. Prin urmare, soțul (la fel este și pentru soție) trebuie să păzească averea altuia (trupul care nu mai este al său, ci al soției). Este dragostea care se dăruiește cu totul, care nu face nimic pentru sine, ci doar pentru celălalt. Dar mai întâi, cei doi trebuie să realizeze că nu-și mai aparțin lor, ci fiecare celuilalt. (n.s. 34, p. 16)

„Ca pe niște pietre socotește-le pe celelalte femei, știind bine că după ce te-ai căsătorit, chiar numai să privești cu ochi neînfrânați altă femeie – măritată sau nu –, te faci vinovat de osânda adulterului. Repetă-ți aceste cuvinte în fiecare zi. Și de vezi că se ridică în tine pofta către altă femeie, și de aici soția ta îți pare că nu te mai desfată, intră în camera ta, și deschizând Scriptura și luându-l pe Pavel mijlocitor¹⁸⁵, și cugetând adânc¹⁸⁶ și neîncetat la aceste cuvinte, stinge văpaia. Și așa femeia ta îți va fi și mai dorită, nici o poftă nemitrăgând *pe furis* bunăvoirea ta față de ea¹⁸⁷. Și nu numai că femeia îți va fi mai dorită, ci și tu vei ajunge mult mai venerabil și mai liber. Căci nu este, nu este nimic mai de rușine decât un om desfrânându-se după căsătorie. Căci nu numai pe socru și pe prieteni, și pe cei dragi, ci și pe slugi le face să roșească. Și acest lucru nu este singurul înfricoșător, ci și că o va privi pe propria soție mai cumplită decât orice înlănțuire și, cătând la cea care l-a aprins, neconținut va avea în închipuirile sale acea desfrânată.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 19-20)

„Când vezi femeie frumoasă și adaugi pofta ta mai mult decât a ei, socotește că pământul este și cenușă și se va potoli tulburarea poftii, sau pune în gândul tău cum va schimba frumusețea ei bătrânețile sau boala și vei vedea cum i se adâncesc ochii, cum i se zbârcesc fețele obrazului și toată se strică floarea aceea a frumuseții și a tinereții. Lut lauzi și cenușă și țărână, care nu este altceva decât mormânt văruit, frumusețea trupului. Și de ai vedea cele dinăuntru trupului, este plin de necurății și de putoare multă. Și de multe ori și înfățișarea frumoasă murind și după o zi s-a aflat groapa ei plină de viermi și de împuticiune multă. Vezi omule ce frumusețe râvnești și săruți? Drept aceea a oprit Hristos să nu râvnești la frumusețea cuiva și zice: *Cel ce caută la femeie pentru a o pofti pe ea, iată, a preacurvit cu ea!* Pentru

¹⁸⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pavel oferă prin cuvintele sale cheia rezolvării problemei. Dar aceasta nu exclude și rugăciunea îndreptată către marele Apostol. Metoda aceasta, ca prin rugăciune și meditare la cuvintele unui sfânt să primim rezolvarea unei probleme, este o constantă în Tradiția Bisericii. (n.s. 45, p. 19)

¹⁸⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Același cuvânt ca și în nota 44. Deși pare învechit, Părinții – conform uzului antic – recomandă citirea cu glas tare și ritmat, acest fapt modelând și schimbând încet-încet mintea. (n.s. 46, p. 19)

¹⁸⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Relația dintre cei doi crește dacă vor medita zilnic Scriptura și nu se vor dezlipi de Hristosul euharistic și de rugăciunea împreună. (n.s. 47, p. 20)

aceasta, când vei vedea fața vreuneia și vei păți vreo stricăciune sufletească, nicidecum a doua oară să nu o mai vezi și te vei izbăvi. Căci și cei ce sunt bolnavi de hidropică și de splină au fețele lor luminoase, iar când cunoști hidropica în pântecul lor, îi urăști. Așa și frumusețea străină să o urâm, și femeia rea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 7)

„De ai război de către pofta curviei, adu-ți aminte de focul muncii și se va stinge acea poftă vicleană.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 38)

.....
„Drept aceea, să nu ne rușinăm de viața noastră, nici să ne pângărim trupul cu curvia și cu necurăția, de vreme ce este Biserica lui Dumnezeu, precum zice apostolul, căci nu vei putea să intri în biserică după ce vorbești cu curvele și cu curvarii. Cum vei ridica mâinile la cer să te rogi lui Dumnezeu, (mâini) cu care te-ai împletit cu desfrânata și cu desfrânatul?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 47)

„Dacă oceanul își zdrobește valurile sale nestăpânite de mal, să-ți zdrobești, și tu poftitorule, de malul poruncii divine, arderile cărnii tale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 29)

DESEFRÂNAREA (și înfrânarea)

„... când vedem pe cineva întorcându-se plin de sânge după ce a sfâșiat pofta, încă mai mult îl admirăm și ne facem părtași luptei și biruinței lui, iar către cei ce iubesc poftele și plăcerile trupești zicem: *Arătați-ne plăcerea ce o aveți din poftele voastre; cel cumpătat o are de la lupta și biruința sa, iar tu de nicăieri. Dacă îmi veți spune de plăcerea cea din împreunare, eu vă voi dovedi că plăcerea ce o simte cel înfrânat este mai lămurită, mai îndelungată. Tu ai o plăcere câștigată în urma unei mulțămiri scurte și care aproape nici nu s-a arătat, pe când acela o are de la conștiința sa, și mai mare, și mai îndelungată, mai dulce. Nici împreunarea cu femeie nu poate să țină sufletul netulburat și să-l întraripeze ca filosofia celui înfrânat, fiindcă acesta, după cum am zis, ne arată lămurit plăcerea sa, pe când la tine văd numai dezgustul ce-l ai în urma învingerii ce ai suferit, și de aș voi să îți văd plăcerea, nu aș găsi-o nicăieri. Căci care timp voiești a-ți fi de mulțămire și plăcere? Cel dinainte de împreunare? Dar acel timp este mai mult de nebunie, de smintire, căci a scrâșni din dinți și a-ți pierde dreapta judecată nu vine de la plăcere, fiindcă dacă ar fi fost din plăcere, nu ți-ar fi pricinuit din acelea pe care suferă cei ce au dureri. Căci și cei ce se*

luptă cu pumnul în stadion, și cei loviți scrâșnesc din dinți, și femeile ce sunt în facere sfârșindu-se de dureri același lucru îl fac. Astfel că aceasta nu este plăcere, ci mai mult un fel de ieșire din sine, o smintire, mai mult tulburare. Dar poate timpul de după împreunare? Nici acesta nu este de plăcere, fiindcă nici de femeia ce a născut nu zicem că este în plăcere, ci că s-a izbăvit de dureri. Aceasta deci nu este plăcere, ci mai degrabă boală și moleșire, sau cel mult este mijlocia acestor două. Deci care este timpul plăcerii? Nu este nici unul sau, deși este, apoi este atât de scurt încât mai că nici nu este. Deși ne-am silit mult ca să găsim acel timp și să punem stăpânire pe el, totuși nu am putut. Nu așa este și cu timpul celui înfrânat, căci acesta este întins și tuturor învederat, sau mai bine zis, întreaga lui viață este în plăcere, conștiința lui fiind liniștită, valurile fiindu-i alinate și de nicăieri neavând nici o tulburare. Deci fiindcă mai ales acesta este în plăcere, pe când iubitorul de plăcere este veșnic în tulburare și tristețe, apoi să fugim de desfrânare și să iubim cumpătarea, ca astfel să ne învrednicim și bunătăților viitoare, cărora fie ca toți să ne învrednicim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, pp. 401-402)

DESTINUL

„Diavolul a mai adus pe lume și o altă învățătură rea! A deschis drum învățaturii despre soartă și destin, ca să pângărească libertatea dată nouă de Dumnezeu, ca să ne convingă că natura este rea; iar cu asta a mai semănat și alte învățături rele, deși nu pe față. Așa sunt otrăvile diavolului”. (*Omilia la Matei*, omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 721)

„Dar atunci de ce vei avea nevoie de rugăciuni? De ce mai voiești a te face creștin, dacă totul este sortit de la naștere? Fiindcă vei fi sub păcat. De unde sunt meșteșugurile? Sunt oare destinate de la naștere? *Da, zici tu. Dar a fost ursit unuia să devină înțelept prin osteneli. Arată-mi însă unul care să fi învățat meșteșug fără osteneli. Astfel, meșteșugul se capătă nu de la naștere, ci cu multe osteneli. Dar de unde, zici tu, că cineva fiind om rău este bogat, și un altul, fiind viclean, a căpătat moștenire de la tatăl său? Pe când un altul, deși muncește mult, totuși este sărac? Acestea într-una le pun înainte; toate numai cu privire la bogăție și sărăcie, și nimic de virtute și răutate. Dar tu nimic n-ai spus până acum; arată-mi dacă cineva sânguindu-se a devenit rău, sau dacă cineva trândăvindu-se a devenit bun. Căci dacă soarta are vreo putere, atunci trebuie să-și arate puterea în cele mai mari: adică în virtute și răutate, și nicidecum în bogăție și sărăcie.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, pp. 21-22)*

„Cine sunt cei care vorbesc de rău pe Dumnezeu? Sunt cei care aduc împotriva înțelepciunii pronoiei lui Dumnezeu neorânduiala și necesitatea soartei! Deloc nu-i de mirare că suferă de boala aceasta păgânii, cei care cad în admirare și slujesc lemnului și pietrelor; dar grozăvia cea mai mare, vrednică într-adevăr de lacrimi și plânsete multe, e aceea că sunt trași ca un șuvoi spre tulburare – gândul și nebunia aceea, cei ce s-au învrednicit să scape de rătăcirea și slujirea idolească și să cunoască pe Dumnezeul tuturor, pe Dumnezeul cel adevărat, cu adevărat Dumnezeu. Lucru de mirare foarte este când gândesc așa oameni care spun că se închină lui Hristos, care au fost învredniciți de Taine atât de mari, care-au luat parte la învățături nespuse și la înțelepciunea ce ne-a fost din ceruri dată, oameni care, după ce au primit de la Dumnezeu atâta cinste, se aruncă singuri în prăpastie de bună voia lor, care îndepărtează de la ei, cu multă negheobie, libertatea pe care Dumnezeu le-a dăruit-o, care vin singuri la robie prea cumplită și nascocesc cu gândurile lor o stăpânire tiranică foarte, dar înșelătoare, aruncând din suflet orice nădejde bună și încercând să curme tăria celor ce se străduiesc pentru virtute.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 171)

„Pentru aceasta diavolul a nascocit asemenea otrava și licorile cele aducătoare de moarte ale învățaturii despre soartă, pentru ca să aducă pe negândite, după cum am spus, toată învățătura lui, ca să ne arate deșartă toată gândirea noastră, fără temei toată credința noastră, ca să convingă pe oameni să aibă gânduri rele despre Dumnezeu.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 172)

„Nu poate, nu poate dobândi cerul acela care crede-n soartă, dar, mai bine spus, unul ca acesta nu poate scăpa de iad și de pedeapsă. Credința în soartă ne poruncește să ne împotrivism învățăturilor lui Dumnezeu, Care spune: *Și de veți vrea și Mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca. Dar dacă nu veți vrea și nici nu Mă veți asculta, de sabie veți fi mâncați; căci gura domnului a grăit acestea!* (Isaia 1, 19-20).

Ai văzut cum grăiește Dumnezeu și ce legi așază? Ascultă și cum vorbește soarta și ce legi potrivnice aduce, și astfel cunoaște că cele dintâi sunt spuse de Duhul dumnezeiesc, iar cele de pe urmă, de vicleanul demon, de fiara cea neîmblânzită. Dumnezeu spune: *De veți vrea și De nu veți vrea*, prin aceste cuvinte făcându-ne pe noi stăpânii faptelor noastre bune sau rele, stăpânii voinței noastre.

- Dar diavolul ce cuvânt aduce (împotriva)?

- Diavolul spune că nu putem scăpa de soartă, oricare ne-ar fi voia. Dumnezeu spune: *De veți vrea, bunățile pământului veți mânca*. Soarta spune: *Chiar de veți vrea, dacă nu vă este dat, voința nu vă e de vreun folos!* Dumnezeu spune: *Dacă nu veți vrea să luați aminte la cuvintele Mele, de sabie veți fi mâncați*. Soarta spune: *Chiar dacă nu veți vrea, dacă vă este dat, veți fi negreșit mântuiți!*. Nu spune așa soarta? Poate fi o luptă mai lămurită ca aceasta? Poate fi un război mai vădit ca acesta, pe care demonii, dascălii răutății, îl duc cu nerușinare cuvintelor dumnezeiești? Dar, după cum am spus, nu-i deloc de mirare că demonii, adică păgânii, sunt conduși de asta; ci grozăvia grozăviilor este că voi, care aveți o învățătură atât de dumnezeiască și atât de mântuitoare, o necinstiți și alergați la acele învățături lipsite cu totul de judecată, care vă pierd sufletul.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 171)

„Să nu socotiți că învățătura despre soartă face parte din învățăturile îngăduite, numai că sunt unii oameni care cred în soartă. Se săvârșesc și crime, cu toate că sunt interzise de legi; se fac și desfrânări și răpiri, chiar de mulți oameni, cu toate că sunt oprite. Că a crede în soartă este interzis, ca și omorul, chiar de legile păgâne, se poate vedea din următorul fapt. Dacă unul care a făcut desfrânare cu femeia altuia, și a fost dat în judecată, ar spune: *Eu nu-s de vină, ci soarta! Eu am vrut să fiu cuminte; dar soarta m-a împins, ea m-a dus la fapta asta!*, oare n-ar fi tocmai pentru aceasta osândit mai cumplit, că s-a apărât așa de nepotrivit? Va fi oare iertat? Deloc! Și după învățătura celor ce se încred în soartă ar trebui iertat. Dacă toate se întâmplă din pricina soartei, și nu a voinței, atunci nu poate avea acela o altă apărare mai mare decât soarta. Iar dacă voința e stăpână și mai puternică decât soarta, atunci soarta nu există; că dacă există soartă, atunci trebuie neapărat, în ciuda tuturor eforturilor noastre, să se împlinescă poruncile ei și, prin urmare, zadarnic este pedepsit acela, zadarnic nu-i iertat. Dar nici un om nu va vrea să audă de o astfel de apărare, nici de dobândirea iertării, într-atât este de osândită o astfel de apărare de toți oamenii, și socotită basm și vorbărie.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 178-179)

„Cum se face deci că oamenii care cred în soartă o necinstesc prin aceea că nu iartă pe cei care au făcut fapte rele sub silnicia ei? Atât de mult îi conving și adevărul, și conștiința că această credință în unire este basm. Aceștia când cad în păcate grele mai adaugă încă un păcat, ca să scape astfel

de pedeapsa ce le e gătită, dar nu se gândesc că au să fie pedepsiți mai greu. Nu-i o nenorocire atât de mare să păcătuiești, cât să fii un nerușinat după ce ai păcătuیت și să învinovățești pe Dumnezeu de propriile tale păcate. Acesta e un rău mai mare decât păcatul. Pentru aceea s-a străduit și diavolul, ca nu numai să ne facă trândavi spre faptă bună și grabnici spre păcat și să învinuim pe Dumnezeu de toate faptele noastre, dar, după ce ne-am umplut sufletul și limba de hulă, sub cuvânt de apărare, să-L învinuim pe Dumnezeu, scăpându-ne de vina faptelor noastre și aruncând-o pe altul nevinovat. Și de-ai face asta unui om, ar fi de ajuns să te ducă la pieire, căci ești pedepsit ca un făcător de rele când defăimezi pe cineva fără să fi făcut nimic. Ai văzut câte rele a adus diavolul pe lume prin credința în soartă? Întâi, dispreț față de virtute. Într-adevăr, oricât de râvnitor ai fi în nevoița ta pentru virtute, ți se slăbește sufletul când ajungi să crezi că nici una din faptele tale nu e o faptă rea. Când știi că nu-i o crimă să faci desfrânare, sau să ucizi, sau să spargi ziduri ca să furi, împins de năvala firii, ca și cum te-ai prăvăli la vale, nu te vei opri de a huli pronia dumnezeiască și de a învinovăți pe Dumnezeu. Spune-mi, rogu-te, poate fi oare un păcat mai mare?" (*Despre soartă și Providență*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 179-180)

„Diavolul convingându-i pe unii oameni să nu se îngrijească de curăția trupească și sufletească, de bunătate și de alte virtuți, prin asta i-a făcut să trăiască în trândăvie și cu o conștiință rea; i-a făcut să arunce vina păcatelor lor pe alții. Și ar fi trebuit să-și schimbe răutatea lor. Dar n-au făcut asta, ci au plâsmuit o învățătură rea, plină de mii și mii de rele, învățătura despre soartă.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 186)

„Nu este, într-adevăr, preaiubite, învățătură mai rea și mai plină de puroi de nevindecat ca învățătura despre soartă, despre ursită. Nu numai că pune în sufletul celor rătăciți de această credință (în soartă) o învățătură hulitoare, necredincioasă și pierzătoare, ci le și înduplecă să grăiască despre Dumnezeu cele care nici despre demoni nu s-ar putea spune; mai tulbură și viața noastră și umple totul de neliniște și de multă frământare. Învățătura despre soartă surpă, distruge și arată ca de prisos tot ce ne-a fost dat de Dumnezeu și de fire, prin prooroci și prin sfinți, spre învățătura și spre îndreptarea noastră. Învățătura despre soartă face ceea ce ar face de pildă un om bolnav care ar avea nevoie de doctorii, dar care nu s-ar lăsa convins să folosească leacurile făcute de doctorii ce stau în jurul lui și nici n-ar vrea să scape de boală, ci ar sta nepăsător și trândav, așteptând o ticăloasă moarte.

Învățătura despre soartă nu ne învață oare tot aceleași? Să nu dea nimeni un sfat folositor, să nu asculte nimeni sfatul altuia! În zadar sunt legile și judecătorii! În zadar amenințările și sfaturile! În zadar frica de pedeapsă, în zadar pentru cei buni cinstirile, premiile și răsplățile! Nici dacă te străduiești n-ai vreun folos, nici dacă te trândăvești nu ești păgubit. Omul, când e copil, să nu se ducă la școală, când e bărbat, să nu asculte de legi, să nu ia aminte la sfaturi și îndemnuri de folos. Ce poate să aducă munca și osteneala? Ca o corabie fără lest, fără corăbieri și fără căpitan, care a dat cârma minții furiei furtunii, așa să umble omul!” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 190-191)

„Dacă trebuie neapărat să se întâmple fiecăruia după cum îi e scris, și celor ce trudes, și celor ce dorm, atunci lucrătorul pământului să nu mai înjuge boii, să nu mai scoată plugul, să nu mai taie brazda, să nu mai arunce sămânța, să nu mai aștepte timpul potrivit al anului, să nu mai îndure frigul, ploaia ce nu contenește, greutățile și ostenelele anotimpurilor, să nu mai ascută secera, să nu mai secere holdele, să nu mai bată grâul, să nu mai sădească, să nu mai cultive plante! Într-un cuvânt, să lase deoparte toată grija lucrării pământului, să stea acasă și să doarmă tot timpul. Și, negreșit, dacă îi e scris și-i ursit spre bine, bunătațile îi vor veni de la sine în casă. Iar dacă ursitoarea Cloto l-a ursit astfel, de s-ar istovi muncind, ostenelele și sudorile lui îi vor fără de folos. De credeți, într-adevăr, în soartă, pentru ce nu sfătuiți lumea să facă așa? Pentru ce nu-i dați sfatul acesta, ca să învățați din fapte binele soartei? Vrei să-mi arăți ce-ai primit de la soartă? Pune capăt lucrării pământului, desființează navigația, distruge toate meseriile; să nu mai lucreze nici un meșteșugar, nici zidarul, nici fierarul, nici țesătorul, nici un altul care cu meseria lui întreține viața noastră, și atunci vei vedea bine care sunt răsplățile sorții, atunci vei simți într-adevăr, atunci vei vedea ce preț are scrisul sorții!” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 192)

„Dacă soarta face pe oameni răi și buni, pentru ce sfătuiesti pe copilul tău, pentru ce-l îndemni? Toate-s de prisos și în zadar! Dacă soarta face bogați și săraci, nu-ți mai trimite copilul la învățătură, nu-i mai da bani, nu mai face nimic din cele ce-i pot înmulți averea!, ci lasă în seama sorții viitorul lui. Dar n-ai să vrei! Iată, pentru ce în lucrurile mici n-ai încredere în puterea sorții, iar în cele mari te încrezi? Dacă este într-adevăr soartă, lasă-ți copilul să se întâlnească și cu oameni răi și să se vatem cu stricații! Dacă e sortit și ursit să fie bun, îți va fi bun copilul!” (*Despre soartă și Providență*,

cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 192)

„Iată dar că învățătura despre soartă n-a fost născocită din altă pricină decât din trândăvie, din nepăsare, din dorința de a scăpa de ostenele pentru virtute. Dacă este soartă, nu este judecată; dacă este soartă, nu este credință; dacă este soartă, nu este Dumnezeu; dacă este soartă, nu este virtute, nu este păcat; dacă este soartă, muncim în zadar. Nu este laudă, nu este blam, nu este respect, nu este rușine, nu sunt legi, nu sunt tribunale.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 194-195)

„Cei care flecăresc despre soartă, și pun la îndoială învățătura mântuitoare despre înviere, au căzut în această prăpastie a necredinței din pricina cugetului lor rău și a faptelor lor păcătoase. Și după cum bolnavii de friguri, în dorința de a scăpa de fierbințeală, se aruncă adesea în apă rece, ușurându-și boala pentru scurtă vreme, dar mai târziu își aprind și mai amarnic flacăra, tot așa și cei cu conștiința rea: căutând să găsească o ușurare cugetului lor și nevoind să-și spele păcatele prin pocăință, cred în tirania sortii și nu mai cred în înviere. Cu astfel de gânduri netrebnice își ușurează aici, pentru scurtă vreme, cugetul; dar își aprind și mai tare flacăra gheenei, pentru că ajung și mai păcătoși; iar când vor pleca dincolo, vor vedea că sunt pedepsiți pentru fiecare păcat.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 279)

DEZNĂDEJDEA (- bucuria diavolilor)

„Nici o armă a diavolului nu-i atât de tare ca deznădejdea. Diavolul nu se bucură atâta când păcătuim, cât e bucură când deznădăjduim.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 14)

„Nici o săgeată a Satanei nu este așa de tare și primejdioasă ca deznădăjduirea, și când noi deznădăjduim, îi facem chiar mai multă bucurie decât când păcătuim.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 13)

„Nici o armă nu este mai eficientă în mâna diavolului ca deznădejdea. Tocmai de aceea el nu este atât de mulțumit când

păcătuim, ca atunci când deznădăjduim.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 340)

DEZNĂDEJDEA (nașterea ei)

„Care este rădăcina și mama deznădejdiei? Trândăvia! Dar mai bine n-am numi-o numai rădăcină, ci și hrănitoare și mamă. După cum putreziciunea dă naștere moliilor în lână, iar moliile, la rândul lor, măresc putreziciunea, tot astfel și aici, trândăvia dă naștere deznădejdiei, și la rândul ei, deznădejdea hrănește trândăvia; făcând acest schimb blestemat între ele, măresc puterea de distrugere, dacă vei stăvili și vei tăia pe una din ele, vei putea cu ușurință să birui și pe cealaltă. Niciodată omul harnic nu va cădea în deznădejde, și nici cel care are bune nădejdi de mântuire și nu dezamăgește nu va putea cădea în trândăvie. Desfă această cârdășie și sfărâmă jugul, adică gândul cel cu multe fețe și împovărat. Gândul care unește deznădejdea cu trândăvia nu este de un singur fel, ci are mai multe și felurite fețe. Care este acest gând? De pildă: un om care s-a pocăit săvârșește multe și mari fapte de virtute; între timp poate să păcătuiască iarăși în așa fel, încât păcatul său să atârne tot atât de greu ca și faptele lui bune; un asemenea gând mai cu seamă este îndestulător să-l ducă la deznădejde, gândindu-se că a dăruit tot ce a clădit și că s-a ostenit în zadar și fără nici un folos cu săvârșirea acelor fapte bune care. Trebuie să îndepărtăm din mintea noastră această idee și să ne gândim la aceea că, dacă n-am fi ajuns să săvârșim fapte bune care să atârne tot atât de greu ca și păcatele făcute mai târziu, nimic nu ne-ar fi împiedicat să ne înecăm cu desăvârșire.” (Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut, 19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 372-373)

DEZNĂDEJDEA (gravitatea)

„Nimic nu este mai rău ca și un om în deznădejde.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 2, p. 272)

DEZNĂDEJDEA (urmările pierzătoare ale deznădejdiei)

„Deznădăjduirea ne împiedică de a ne scula din căderea în păcate, (...) nu ne lasă a ne elibera de relele de sub care noi suspinăm, (...) deznădăjduirea ne aruncă în bezna răutății. Dacă noi însă nu deznădăjduim, putem curând să scăpăm de această beznă.” (Cuvânt la *Duminica Fiului Risipitor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 11)

„Deznădejdea nu are numai răul că ne închide porțile cetății cerești, nu numai că ne face mai trândavi și mai disprețuitori, dar are și răul că sădește în sufletul nostru mândrie nebunească. Diavolul a ajuns așa cum a ajuns din pricina deznădejzii; mai întâi și-a pierdut orice deznădejde; în urma, din deznădejde a căzut în mândrie. Un suflet care și-a pierdut odată nădejdea mântuirii lui nu-și mai dă seama cum se prăbușește; vorbește și lucrează după bunul plac și fără judecată împotriva propriei sale mântuiri. După cum nebunii, o dată ce și-au pierdut mințile, nu se mai tem și nu se mai rușinează de nimic, ci săvârșesc fără frică cele mai nesăbuite fapte, se aruncă în foc, în apă sau în prăpastie. Tot astfel și cei stăpâniți de nebunia deznădejzii nu mai pot fi opriți; săvârșesc tot felul de păcate, iar dacă nu vine moartea să-i împiedice de la nebunia și furia lor, își pricinuesc o mulțime de rele.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 364)

DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii)

„Că nu ne pierde atât de mult păcatul cât deznădejdea. Dacă cel care a făcut un păcat se trezește, își îndreaptă prin pocăință repede păcatul săvârșit; dar cel care se deznădăjduiește și nu se pocăiește nu se îndreaptă, pentru că n-a folosit lecurile pocăinței.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 970)

„Iar cei ce avem un suflet murdar, să nu deznădăjduim, după cum și zice: *De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18). Când Dumnezeu făgăduiește ceva, tu nu te îndoii deloc, ci fă toate acelea prin care ai putea apuca și atrage la sine-ți acele făgăduințe.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 365)

„Iubiților, să nu deznădăjduim, ci chiar bârfitor de ai fi, sau lacom, sau orice, tu cugetă la Pavel, care mai înainte a fost hulitor, prigonitor, batjocoritor și, în sfârșit, cel întâi între păcătoși, și cum cu toate acestea, deodată s-a ridicat până la cea mai înaltă virtute și cele dinainte nu i-au fost lui nici o piedică – deși, de altfel, nimeni nu a fost stăpânit de atâta înverșunare răutăcioasă ca dânsul, care a dus un război înverșunat asupra Bisericii. Căci și-ar fi dat atunci până și sufletul pentru nimicirea Bisericii și

era amărât până în suflet că nu avea mai multe mâini spre a prinde cu toate pe Ștefan¹⁸⁸. Și cu toate acestea, a găsit el mijlocul de a-l prinde cu mai multe mâini, adică cu acele ale mărturiilor mincinoase, ale căror haine le ținea el. Dar apoi când intra prin casele Creștinilor, alerga ca o fiară sălbatică, târând după dânsul pe bărbați și pe femei și băgând în toți groaza și tulburarea și mii de alte rele. Atât de înfricoșat era, încât apostolii, chiar și după prefacerea lui și intrarea în Creștinism, nu îndrăzneau a se apropia de el. Și cu toate acestea, după atâtea rele, s-a făcut așa precum a fost după aceea! Nimic cred că nu mai trebuie a spune.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, pp. 231-232)

„Știind dar că Dumnezeu nu numai că nu-și întoarce fața de la cei ce se întorc la El, ci că-i primește tot așa de bine ca și pe cei virtuoși, că nu numai că nu-i pedepsește, ci că merge în căutarea celor rătăciți și că Se bucură de găsirea acestora mai mult decât de cei care nu s-au rătăcit, să nu deznădăjduim când ne simțim încărcăți de păcate.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 24)

„Să nu deznădăjduim, ci să avem bune nădejdi în Stăpânul nostru, gândindu-ne la noianul bunătății Lui.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 25)

„- Dar pentru ce ai dat ninivitenilor un răgaz așa de scurt? (trei zile)
- Ca să afli și virtutea barbarilor, adică a ninivitenilor, care au putut, în trei zile, să pună capăt unei urgii atât de mari venite asupra-le din pricina păcatelor lor, dar ca să te și minunezi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care s-a mulțumit cu o pocăință de trei zile pentru un noian atât de mare de păcate și, în sfârșit, ca tu să nu cazi în deznădejde, chiar de-ai păcătuit de mii de ori. După cum cel cu suflet trândav și nepăsător nu face mare lucru chiar dacă ar avea mult timp de pocăință și nici nu se împacă cu Dumnezeu, din pricina trândăviei lui, tot așa cel cu minte trează și cu râvnă clocotitoare, cel ce se pocăiește cu mult zel poate șterge într-o clipită păcatele a ani întregi. Nu s-a lepădat Petru de trei ori? Nu cu jurământ, a treia oară? Nu s-a temut el de cuvintele unei slujnice de rând? Și ce s-a întâmplat? A avut nevoie de mulți ani pentru pocăință? Deloc, ci în aceeași noapte a și alunecat și s-a ridicat; a primit și lovitura, și primit și leacul; s-a și îmbolnăvit, și s-a și vindecat!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, pp. 82-83)

¹⁸⁸ A se vedea cap. 6 și 7 din Faptele Apostolilor.

„Auzi-le pe acestea, iubite, și să nu deznădăjduiești niciodată. Gândește-te la măreția nespusă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu și grăbește-te de-ți șterge păcatele. Dacă tâlharul, pe cruce fiind a fost învrednicit de o atât de largă dărnicie din partea lui Dumnezeu, cu mult mai mult ne va învrednici pe noi iubirea Lui de oameni, de voim să ne mărturisim păcatele noastre.” (*Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 108)

„Când vezi că oameni atât de mari au păcătuit, dar au avut parte de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pentru că nu s-au deznădăjduit, să ai și tu mai mare nădejde de mântuire, dacă păcătuiești.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 553-554)

„Atunci când păcătuiești să nu pierdeți nădejdea mântuirii, știind că și dreptii au păcătuit, dar prin pocăință nu și-au micșorat deloc cinstea lor.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 558)

„Dacă L-ai supărat cu păcatele tale, nu deznădăjdui. Atunci când superi un om, dar imediat după aceea te duci și dimineața și la amiază și seara la el și îi ceri iertare, nu-i vei muia, oare, inima? Cu atât mai mult vei muia inima lui Dumnezeu, Care nu cunoaște răutate, dacă dimineața, la amiază și seara și în fiecare ceas Îi vei cere să Se milostivească asupra ta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 189)

DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră)

„Nu numai că l-a băgat pe tâlhar în rai, ci l-a băgat înainte de întreaga lume și înainte de Apostoli, ca, văzând pe cel plin de răutăți fără număr cum petrece în curțile împărătești, nimeni dintre cei de mai apoi să nu deznădăjduiască de intrarea în rai, nici să nu dispere de mântuirea sa.

Dar să vedem dacă nu cumva tâlharul a arătat și osteneli, și isprăvi, și roade. Nici asta nu se poate spune: ci pe temeiul unui cuvântel, pe temeiul credinței singure a ajuns dintr-un salt în rai, ca să înveți că nu atât înțelepciunea lui a făcut totul, cât iubirea de oameni a Stăpânului. Că ce a zis tâlharul? Ce a făcut? A postit? A plâns? Și-a frânt inima? A vădit pocăință vreme îndelungată? Nicidecum: ci chiar pe cruce, după ce a primit osândă de la oameni, s-a învrednicit de mântuire.

Vezi ce repeziciune? De pe cruce în cer, de la osândă la mântuire. Care sunt, dar, cuvintele acelea? Ce putere au de i-au adus tâlharului asemenea bunătăți? *Pomenește-mă întru împărăția Ta*. Și ce dacă? A cerut să primească bunătăți, n-a arătat osârdia cea prin fapte. Dar Cel Ce cunoștea inima lui n-a luat aminte la cuvinte, ci la așezarea cugetului - că cei ce se bucuraseră de învățături proorocești, cei ce văzuseră semne, cei ce priviseră minuni ziceau despre Hristos că *are drac* (In., 7, 20; 8, 48, 52) și *rătăcește mulțimea* (In., 7, 12); iar tâlharul, care nu auzise pe prooroci și nu văzuse minuni, văzându-L pironit pe cruce n-a luat aminte la necinste, nici nu a căutat la lipsa de slavă, ci, căutând la Dumnezeuirea Lui, a zis: *Pomenește-mă întru Împărăția Ta*.

Iată un lucru nou și nemaipomenit. Vezi cruce, și pomenești de împărăție? Ce lucru vrednic de împărăție ai văzut? Un om răstignit, bătut, batjocorit, defăimat, scuipat, biciuit: astea sunt lucruri vrednice de împărăție, spune-mi? Vezi tu, el privea cu ochii credinței și nu se uita la cele văzute: drept aceea, nici Dumnezeu nu S-a uitat doar la vorbe, ci precum tâlharul căutase la Dumnezeuire, așa și El a privit în inima tâlharului și a zis: *Astăzi vei fi cu Mine în rai.*" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, pp. 96-98)

„Vina noastră cea mai mare este că noi deznădăjduim de mântuirea noastră, pe când diavolul nu pierde niciodată nădejdea pieirii noastre”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 417)

„Chiar de nu ai fi cel mai vrednic, totuși să nu te deznădăjduiești, căci ai drept cel mai mare apărător al tău dragostea Celui ce te judecă!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 155)

„Cel care-și pierde nădejdea, chiar dacă de-ar avea tărie și râvnă destulă, în zadar le are. Cum va putea face vreo faptă bună, mai mică sau mai mare, o dată ce și-a închis ușa pocăinței, o dată ce și-a astupat intrarea în arenă și a rămas afară? Aste e pricina pentru care diavolul viclan uneltește totul ca să sădească în noi gândul deznădejdiei. Când a reușit, nu-i mai trebuie sudori și osteneți ca să ne biruiască. De ce să-i trebuiască, de vreme ce căzuții, cei de jos, nici nu vor să i se împotrivescă? Omul care poate scăpa de lațul deznădejdiei își recapătă tăria și nu încetează de a se lupta cu diavolul până la ultima suflare; chiar dacă ar cădea în mii de păcate, se scoală din nou și taie pe vrăjmaș. Dar cel ce rămâne înlănțuit cu gândul deznădejdiei, cel căruia i-a slăbit tăria, cum va putea să i se împotrivescă, cum va putea să biruie pe diavol, când o ia la fugă îndată ce îl vede?” (*Cuvânt de sfătuire*

către Teodor cel căzut, 3, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 327)

„Să nu-mi spui mie că se pot ridica de jos numai cei ce au greșit puțin! Poate să fie unul plin de toată răutatea, să fi săvârșit tot felul de păcate ce ar trebui să-i închidă împărăția cea de sus. Mai mult! Să fie nu un necredincios, ci un credincios, unul dintre cei ce mai înainte bineplăceau lui Dumnezeu, dar care mai pe urmă a ajuns desfrânat, ticălos, afemeiat, hoț, bețiv, sodomit și hulitor, unul care să fi săvârșit și alte păcate la fel ca acestea! Nici unui ca acesta nu-i este îngăduit să cadă în deznădejde, chiar de ar fi ajuns la adânci bătrâneți încărcat cu păcate așa de mari și de grele. Dacă mânia lui Dumnezeu ar fi pățimașă, da, atunci ar fi drept să cadă în deznădejde, căci n-ar putea stinge flacăra aprinsă de-atât de mari păcate! Dar când Dumnezeu este lipsit de patimă, și când pedepsește, și când osândește, și pentru că nu osândește cu mânie, ci cu multă grijă și cu multă bunătate, atunci se cuvine să avem mare îndrăznire și încredere tare în puterea pocăinței.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut, 4, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 327-328*)

„Atât este de mare dragostea de oameni a lui Dumnezeu. Niciodată Dumnezeu nu-Și întoarce fața de la o pocăință făcută din inima curată. Chiar de-ai ajunge un mare păcătos, dar ai vrea să te întorci iar pe calea virtuții, Hristos te primește, te trage lângă El, și face totul ca să te aducă la starea cea dintâi.

Dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu e încă și mai mare. Chiar de n-ai arătat deplină pocăință, totuși Hristos nu respinge nici o pocăință scurtă și puțină, ci-i dă și ei răsplată. Asta se vede din cele spuse de profetul Isaia poporului iudeu: *Din pricina păcatului l-am întristat puțin; l-am bătut, Mi-am întors de la el fața; iată că s-a întristat și a umblat mâhnit; atunci l-am vindecat și l-am mângâiat* (Isaia 57, 17-18).

Să ne dea mărturie Ahab, împăratul cel lipsit cu totul de credință, împins la păcat de femeia sa (III Regi 21, 1-15)! Numai pentru că a plâns, pentru că s-a îmbrăcat cu sac și și-a osândit păcatul, a atras atât de mult pe Dumnezeu spre milă, că a scăpat de toate nenorocirile ce-l amenințau. Dumnezeu îi spune lui Ilie: *Ai văzut cum s-a smerit Ahab în fața Mea? Nu voi aduce nenorocire în zilele lui, pentru că a plâns în fața Mea* (III Regi 21, 29).

Să-ți mai dau o pildă: pe Manase. Pe toți i-a întrecut în nebunie și în tiranie. A înlăturat slujirea și închinarea lui Dumnezeu făcută după lege, a închis templul, a făcut să înflorească rătăcirea idolească și a ajuns mai

nelegiuit decât toți împărații de dinaintea lui (II Par., 33, 1-9). Dar mai târziu, când s-a pocăit (II Par., 33, 12), Dumnezeu l-a așezat între prietenii Săi (II Par., 33, 13). Dar Manase s-ar fi uitat la mărirea nelegiuirii lui, dacă și-ar fi pierdut nădejdea că se mai poate întoarce și schimba, ar fi pierdut toate bunătățile dobândite mai târziu. Așa însă, în loc să se uite la grozăvia păcatelor lui, s-a uitat la noianul milei lui Dumnezeu. Și, rupând legăturile diavolului, s-a ridicat, a luptat și a săvârșit drumul cel bun.

Dar nu numai prin cele întâmplate acestor împărați Dumnezeu ne curmă gândul deznădejdiei, ci și prin cuvintele spuse de profet: *Azi, de-Mi vei auzi glasul, să nu vă învârtoșați inimile voastre, ca în vremea răzvrătirii* (Ps., 94, 8-9). Cuvântul *azi* se poate spune pentru toată viața, iar dacă vrei, chiar pentru bătrânețe.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 332-334)

„Că deși ne vom pogorî chiar în prăpăstiile răutății, este cu putință să ne ridicăm și să ne îndreptăm, lepădând toată răutatea.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 141)

DEZNĂDEJDEA (vindecarea de deznădejde)

„Și cu toate acestea, când vedem pe Dumnezeu rugându-se, și oamenii rugându-se pentru oameni în locul lui Hristos, noi nu înțelegem de aici nimic înjositor și nedemn de acea mărire și splendoare, ci un singur lucru desprindem de aici: întinderea și mărirea dragostei Lui.

Dacă și Duhul se roagă cu suspine negrăite; dacă și Hristos a murit pentru noi, și se și roagă pentru noi; dacă și Tatăl n-a cruțat chiar pe Fiul Său pentru tine, și te-a ales și te-a îndreptat, apoi de ce te mai sfiiești? De ce tremuri, dacă te bucuri de o astfel de dragoste și de o astfel de îngrijire?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 295)

„Niciodată să nu disprețuim pe cele mici, ca nu cumva să nu cădem în cele mari; dar dacă cumva le-am disprețui și la urmă am ajunge la fundul tuturor relelor, nici atunci să nu ne deznădăjduim, ca nu cumva să cădem în buimăceală, căci din adâncimea aceea a relelor este foarte greu de a ieși cel

care nu priveghează, nu numai din pricina adâncimii, ci și din pricina așezării ei. În adevăr, iubiților, că păcatul este o adâncime mare, și afundând pe cineva acolo îl sfârâmă. Și după cum cei ce cad într-un puț nu pot cu lesnire a ieși, ci au trebuință de alții cari să-i scoată de acolo, tot așa și cei ce au venit întru adâncul păcatelor. Să coborâm deci funii către aceștia, și-i vom scoate afară; sau mai bine zis, nu numai pe aceia a-i ridica, ci chiar și pe noi înșine, și să ne ridicăm nu numai pe atâta pe cât ne-am pogorât, ci mult mai mult, de vom voi. Pentru că și Dumnezeu ajută, că nu voiește moartea păcătosului, ci *să se întoarcă și să fie viu* (Iez. 18, 23). Deci nimenea deznădăjduiască, nimenea pătimească patima celor necinstitori, fiindcă al acelora este păcatul acesta. *Când vine necinstitorul întru adâncul răutăților, defaimă și nu bagă samă* (Pilde 18, 3), zice. Pentru aceea, nu mulțimea păcatelor aduce deznădăjduirea, ci socotința celui necinstitor. Chiar de ai întrece toată răutatea, zi către tine: Iubitor de oameni este Dumnezeu și dorește mântuirea noastră, după cum și zice: *Că de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi* (Is. 1, 18), și apoi îndată fugi de păcat.

Deci să nu deznădăjduim, fiindcă nu a cădea este atât de cumplit, pe cât a zăcea jos după ce am căzut; nici a se răni este atât de greu, pe cât a nu te căuta, rănit fiind. *Cine se va putea lăuda că are inimă curată, zice, sau cine va cuteza a zice că este fără păcat?* (Pilde 20, 9). Acestea zic nu ca să vă fac pe voi mai leneși, ci ca să vă împiedec a cădea în deznădăjduire.

Voiești poate a afla cât de bun este Stăpânul nostru? Ascultă. S-a suit la biserică vameșul acela încărcat de păcate, și zicând: *Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului* (Lc. 18, 13), iată că s-a întors la casa sa îndreptat numai cu aceste cuvinte. Încă și prin Prorocul zice Dumnezeu: *Pentru păcat, puțin am întristat pre el, și am văzut că s-a întristat și a umblat posomorât, și am vindecat căile lui* (Is. 57, 17-18). Ce poate fi întocmai cu această iubire de oameni? *Ca să nu mai fie posomorât, zice, i-am iertat păcatele și l-am vindecat.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VIII, pp. 86-87)

„Satana a fost la început un înger bun, dar fiindcă din capul locului a fost ușuratic la minte și apoi a fost deznădăjduit, de aceea a căzut așa de adânc, încât niciodată nu se va mai scula. Cum că el la început a fost un înger bun, învățăm din cuvintele Sfintei Scripturi, unde se zice: *Văzut-am pe Satana ca un fulger din cer căzând* (Lc. 10, 18). Această asemănare cu fulgerul ne arată atât strălucirea cea dinainte a Satanei, cât și repeziciunea căderii sale. Pavel a fost la început un hulitor al lui Iisus Hristos, prigonitor

și vrăjmaș al credincioșilor. Dar pentru că nu a deznădăjduit după ce a cunoscut rătăcirea sa cea grozavă, de aceea el s-a făcut asemenea îngerilor. Iuda dimpotrivă, dintru început a fost Apostol, dar pentru că era ușuratic la minte, s-a lăsat smintit de păcat, și s-a făcut vânzător al Domnului. Însă tâlharul cel de pe cruce, măcar că săvârșise așa de multe păcate, nu a deznădăjduit și de aceea a intrat în rai. Fariseul, ușuratic fiind la minte, s-a bizuit prea mult pe faptele sale cele bune, și de aceea a căzut în pieire; vameșul, dimpotrivă, nu a deznădăjduit, și de aceea s-a înălțat așa, întrecându-i pe alții.

Trebuie oare să vă mai arăt că aceasta s-a întâmplat și unei cetăți întregi? Toată cetatea cea mare Ninive s-a mântuit, pentru că nu a deznădăjduit, măcar că hotărârea cea dumnezeiască îi luase toată nădejdea. Adică proorocul nu zisese: *Dacă vă veți pocăi, vă veți mântui*; ci el zisese de-a dreptul: *Încă 40 de zile și Ninive se va prăpădi* (Iona 3, 4). Însă cu toate că Dumnezeu îi amenințase, cu toate că proorocul le vestise aceasta, iar cuvintele lui nu cuprindeau nici amânare, nici condiții, ei totuși nu au deznădăjduit, nu au părăsit încrederea. Dumnezeu nu le pusese condiții, iar proorocul nu le zisese: *Dacă vă veți pocăi, vă veți mântui*; și el n-a făcut aceasta pentru ca și noi, când auzim asemenea hotărâre a lui Dumnezeu, să nu ne îndoim și să nu părăsim nădejdea, ci să privim la exemplul Ninivei.” (Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 11-13)

„... să nu deznădăjduim, ci să avem nădejde tare la Dumnezeu, să gândim la noianul cel nemăsurat al harului Său și al iubirii de oameni, să ne scăpăm de conștiința cea rea și, cu toată râvna și osârdia, să ne sârguim la fapta cea bună, făcând pocăință sinceră și serioasă.” (Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 17)

„... să cunoști fapta cea bună a ninivitenilor, care în așa de puține zile s-au pocăit de așa de multe păcate și le-au stârpit. Totodată, trebuie să te minunezi de îndurarea lui Dumnezeu, căreia i-a fost de ajuns o pocăință atât de scurtă pentru atât de multe păcate; de aceea tu nu trebuie să cazi în deznădăjduire, măcar de ai fi săvârșit mii de păcate.” (Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 29)

„Nu deznădăjdui deci, iubitul meu prieten, de schimbarea ta în bine! Dacă diavolul a avut atâta putere, încât să te coboare din piscul acela, de pe culmile virtuții, la cel mai rușinos păcat, apoi, cu mult mai mult, Dumnezeu va putea să se tragă iarăși la îndrăzneala cea dintâi. Mai mult! Va putea să te

facă și mai fericit decât erai înainte. Numai să nu te simți desăvârșit căzut, să nu-ți tai bunele nădejdi și nici să nu faci ce fac cei lipsiți de credință. Da, nu mulțimea de păcate ne duce de obicei la deznădejde, ci lipsa credinței din suflet. Din pricina asta Solomon n-a spus: tot omul care ajunge în adâncul păcatelor se deznădăjduiește, ci: *Cel lipsit de credință de deznădăjduiește* (Pilde 18, 3). Numai cel lipsit de credință își pierde nădejdea când ajung în adâncul păcatelor. Necredința nu-i lasă să se uită în sus la Dumnezeu și să se întoarcă acolo de unde au căzut.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 323-324)

„... vicleanul când simte că sufletul ne este îngreuiat de conștiința faptelor noastre rele, atunci mai vine și el și ne atacă prin gândul deznădejdiei, care este mai greu decât plumbul. Dacă începem să deznădăjduim, deznădejdea ne strivește îndată sub povara ei; că, desprinși de lanțul nădejdiei, cădem în adâncul relelor...” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 325)

„Nu-i lucru cumplit să cazi, cumplit lucru e să rămâi jos, să nu te mai ridici, să nu mai ai voință, să fii slăbănog și să-ți ascunzi slăbiciunea voii cu gândul deznădejdiei. Pe unii ca aceștia îi mustră și profetul: *Au doară cel care cade nu se mai ridică și cel ce se abate nu se mai întoarce?* (Ier., 8, 4). Dacă m-ai întreba cine sunt oamenii care au căzut din nou după ce căzuseră, îți voi răspunde: toate cuvintele acestea despre ei s-au spus.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 334)

„Oaia, care s-a despărțit de turmă, de cele nouăzeci și nouă, și a fot adusă iar în staul (Matei 18, 12-13), ne arată tocmai căderea și întoarcerea celor credincioși. Și oaia nu era din altă turmă, ci din numărul mioarelor turmei, mai înainte păstorul o păștea; și s-a rătăcit cu rătăcire mare! S-a rătăcit în munți, în văgăuni, adică pe o cale depărtată, depărtată mult de calea cea dreaptă. A lăsat-o oare păstorul rătăcită? Deloc! A adus-o în staul din nou! N-a izgonit-o, n-a bătut-o; dimpotrivă a adus-o pe umeri. După cum doctorii cei iscușiți îngrijesc cu luare-aminte pe cei ce zac de o boală veche, și-i vindecă nu numai cu doctorii, ci uneori și din purtarea lor frumoasă cu bolnavii. Tot așa și Dumnezeu nu-i aduce la virtute cu asprime mare pe cei căzuți în cumplită slăbiciune sufletească, ci cu blândețe și încetul cu încetul;

fi sprijină neconținut, ca stricăciunea să nu li se mărească, și rătăcirea să nu ajungă mai cumplită.

Asta o vedem nu numai în pilda oii celei pierdute, ci și în pilda fiului risipitor (Luca 15, 11-32). Acesta nu era un străin; era fiu și fratele fiului care-și îndeplinea cu grijă toate îndatoririle de fiu. N-a căzut într-un păcat obișnuit, ci, am putea spune, în adâncuri de păcate: din bogat, liber și de bun neam a ajuns mai ticălos ca slugile, străinii și năimiții. Și totuși ș-a întors la starea cea dintâi și și-a căpătat slava cea mai înainte. Dacă și-ar fi pierdut nădejdea că mai poate trăi, dacă și-ar fi pierdut curajul din pricina celor întâmplate, dacă ar fi rămas în pământ străin, n-ar fi dobândit ce a și dobândit, ci, sleit de foame, ar fi murit de cea mai ticăloasă moarte. Dar pentru că s-a pocăit și n-a deznădăjduit, din o ticăloșie atât de mare ajunge din nou la strălucirea lui de altădată: cea mai frumoasă haină o pune pe el și se bucură de daruri mai mari decât fratele care nu a căzut niciodată. *Iată de atâția ani îți slujesc, a zis fratele cel mare, și niciodată n-am călcat porunca ta; și mie niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care și-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai înjunghiat vițelul cel gras!* (Luca 15, 29-30). Atât de mare este puterea pocăinței!

Având dar atâtea pilde, să nu rămânem în păcate, nici să pierdem nădejdea putinței unei împăcări cu Dumnezeu! Să facem și noi ca fiul cel risipitor: *Voi merge la Tatăl meu!* (Luca 15, 18), și să ne apropiem de Dumnezeu! Dumnezeu niciodată nu ne îndepărtează; noi ne depărtăm de El. *Eu sunt Dumnezeu Care este aproape, zice Domnul, și nu Dumnezeu care este depărtat* (Ier., 23, 23). Iar printr-un alt profet, ne ține iarăși de rău, zicându-ne: *Oare nu păcatele voastre stau între voi și mine?* (Is., 59, 2). Deci, dacă păcatele sunt acelea care ne depărtează de Dumnezeu, să ridicăm această stavilă cumplită! Atunci nimic nu ne va mai împiedica săi fim aproape de Dumnezeu.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 334-336)

„În Corint era un bărbat cu vază; acesta săvârșise un păcat atât de mare cât nici între păgâni nu se mai pomenea (I Cor., 5, 1). Era credincios, era de-ai lui Hristos; unii spun că era chiar cleric. Și ce? L-a tăiat oare Pavel din numărul celor care aveau să se mântuiască? Deloc! Ba, tocmai Pavel învinuiește cumplit pe corinteni că nu l-au adus la pocăință. Și voind să ne arate că nu este păcat care să nu poată fi iertat, vorbește iarăși despre cel ce păcătuisese mai greu decât păgânii: *Dați pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului său, ca duhul lui să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus*

Hristos (I Cor., 5, 5). Așa le grăia Pavel înainte de a se pocăi acela. Dar după ce s-a pocăit, Apostolul le spune: *Destul este pentru unul ca acesta de la cei mai mulți* (II Cor., 2, 6). Și le scria să mângâie din nou, să-i primească pocăința, ca să nu-i înghită satana cu lăcomia sa (II Cor., 2, 11).

La fel, cu galatenii. Întreg poporul galatean, după ce crezuse, după ce făcuse minuni, după ce îndurase o mulțime de încercări pentru credința lui Hristos, a căzut, dar s-a sculat din nou.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 336-337)

„Tâlharul de pe cruce, cu toate că a făcut, atâtea răutăți, nu a deznădăjduit și, astfel, a intrat primul în rai.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 339)

„Cu toate că hotărârea lui Dumnezeu era: *Patruzeci de zile mai sunt, și Ninive va fi distrusă!* (Iona 3, 4), oamenii nu și-au pierdut nădejdea și îndrăzneala. Și aceasta, cu toate că Dumnezeu nu le-a spus că se vor mântui dacă se pocăiesc. Să luăm și noi exemplul de la acești oameni, și chiar și atunci când auzim de la Dumnezeu cuvinte de osândă, să nu ne pierdem nădejdea, ci să ne pocăim.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 340)

„Știind că Părintele ceresc, Care este Păstorul cel bun, nu numai că nu ne disprețuiește când ne întoarcem la El, dar ne primește înapoi cu multă dragoste — cu mai multă dragoste decât cea pe care o arată oamenilor sporiți în virtute —, știind nu numai că nu-i pedepsește pe cei răătăciți, dar Se duce chiar să-i caute, ca să-i aducă din nou în turmă și Se bucură mai mult pentru ei decât pentru cei dreți, atunci când suntem căzuți în păcat, nu trebuie să deznădăjduim, după cum atunci când facem vreun lucru, bun, nu trebuie să aveam o prea mare îndrăzneală.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 345-346)

„Cel care are în inima sa dragostea pentru cele înalte și se hrănește cu nădejdea bunătăților veșnice nu este răpus de nici o încercare și de nici o supărare din această viață.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

„Învierea viitoare oprește pe toate buzele învinuirea hulitoare, și în orice suflet deznădejdea și dezolarea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 145)

DEZNĂDEJDEA (și nepăsarea)

„În viața creștinului, deznădejdea și nepăsarea sunt distrugătoare. Pe cel care a căzut în păcat, deznădejdea nu-l lasă să se ridice, iar pe cel care este în picioare, nepăsarea îl face să cadă. Deznădejdea îl lipsește pe om de bunătățile pe care le-a dobândit, iar nepăsarea nu-l lasă să scape de relele care îl apasă. Nepăsarea îl coboară din ceruri, pe când deznădejdea îl coboară de tot în prăpastia răutății. Iată cât de mare este puterea celor două patimi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 339)

DIAVOLUL (- răul dus la extrem)

„Rău este diavolul, o mărturisesc și eu; dar rău luiși, nu nouă, dacă priveghem. Așa e natura răului: este pierzătoare numai pentru cei ce-l au.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 39)

„Au întâmpinat pe Hristos doi îndrăciți, care petreceau prin morminte, iar diavolii văzând că vor fi scoși din cei doi, Îl rugau pe Iisus să le dea voie să intre în turma de porci care păștea alătura. Și le-a dat voie și intrând în ei, i-a prăpăstuit îndată pe toți. Iată așa ocârmuiesc diavolii. Și cu porcii nu au nimic, dar cu tine au de-a pururea război și luptă neîncetată și vrajbă necurmată. Dacă pe aceia, cu care nu aveau nimic, nici o clipă nu i-a suferit, ce nu ne-ar fi făcut nouă dacă ne-ar fi avut sub stăpânirea lor, care le suntem vrăjmași și totdeauna îi întărâtăm.

Ce rane nevindecate nu ne-ar fi făcut? Dumnezeu pentru aceasta i-a lăsat să intre în turma de porci, ca să cunoști răutatea lor chiar cu trupurile dobitoacelor. Și cum că și celor îndrăciți tot așa li s-ar fi făcut ca și porcilor, arătat este tuturor, de nu ar fi dobândit chiar în chinul această purtare de grijă a lui Dumnezeu.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor dreți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 26)

„Voiești și o altă pildă din care să vezi iarăși cum ocârmuiește diavolul, când îi dă voie Dumnezeu să-și pună în lucrare puterea sa? Amintește-ti de cirezile și turmele lui Iov, cum într-o clipă toate le-a mistuit, de moartea cea ticăloasă a fiilor lui, de rana care a fost adusă peste tot trupul lui și vei vedea cruzimea, asprimea și nemilostivirea diavolilor.” (*Cuvânt*

către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepti, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 27)

DIAVOLUL (- biruit de Domnul Hristos)

„Diavolul este un învins mizerabil. Că el era puternic după victoria din raiul pământesc! El ținea lumea înlănțuită; el strica generațiile pe măsură ce apăreau ele pe pământ; păcatul îi slujea de cauză lui: moartea, pedeapsa păcatului, era ajutorul lui fidel; iadul era plin de învinșii pe care-i ducea el acolo fără încetare; acolo erau închise aceste *comori nevăzute* de care vorbește Profetul.

Însă că totul se schimbă de când apare Iisus Hristos. Iisus Hristos suferă și moare; prin moartea lui el expiază, el răscumpără, el îi smulge dreptății divine decretul de amnistie și prin urmare osândirea diavolului. Iisus Hristos pătrunde ca învingător în împărăția Satanei; El sfarmă *porțile de aramă* ale închisorii noastre seculare; El ia diavolului comorile adunate *tezaurul ascuns*, natura omenească cu totul întreagă, pentru a o da harului, slavei, cerului, lui Dumnezeu.

De acum totul este răsturnat, totul este transformat. Victoriilor le urmează pentru diavol uriașa dezbrăcare. Pentru noi, reversurile noastre sângeroase sunt schimbate cu triumfurile strălucite. Pentru un rai pământesc pe care ni l-a răpit diavolul, Iisus Hristos ne dă cerul. Dacă diavolul ne-a făcut să fim osândiți la moarte, Iisus Hristos ne aduce nemurirea. Dacă învinși, noi suntem reduși la neputință, biruitori în Iisus Hristos noi aruncăm la picioare pe dușmanii noi mândri: *Vă dau putere să călcați peste șerpi și peste scorpii.*

Semnele evidente din înfrângerea lui. Totul ne arată în diavol un învins. Evanghelia înregistrează grozăviile lui. Creștinismul îl ține captiv. Copiii și femeile slabe și-au făcut din el o jucărie.

Iată-l în Evanghelie. Arătarea lui Iisus îl îngrozește; poruncile Lui îi sunt așa de tari încât îl zdrobesc. El înalță spre învingătorul lui strigate plângătoare și-I adresează rugăminți lamentabile. Dumnezeu îl forțează la mărturisiri care-i sunt lui un chin.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 293-294)

DIAVOLUL (numele „diavol”)

„Chiar numele pe care le poartă diavolul ne arată că nu e rău prin fire. Numele de diavol, διάβολος, vine de la cuvântul διαβάλλειν care înseamnă a

pârî.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 1-2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 30-31)

DIAVOLUL (diferite numiri ale diavolului)

„Spirite viclene și rele se numesc în general mulțimea cea mare a dracilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 111)

„Când Sfânta Scriptură vrea să exprime lăcomia lui, zice: *umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită* (I Petru), iar când vrea să arate veninul lui cel ucigător îl numește *șarpe și scorpie: Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului* (Lc., 10, 19); iar când vrea să arate puterea și veninul lui deodată, îl numește *balaur*, după cum spune: *Balaurul acesta pe care l-ai zidit ca să se joace în ea* (Ps., 103, 27); în sfârșit, pretutindeni îl numește *balaur, șarpe viclean și aspidă*.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 118-119)

„Demonilor, dușmanii și pustiitorii mântuirii noastre.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 399)

„Spurcate și preaspurcate diavole.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 402)

„Vreți să vă spun și alt nume al diavolului? Veți vedea că și acela nu-i un nume care să indice firea sau substanța diavolului. Se numește *cel-rău*; iar răutatea nu ține de fire, ci de voință, că și răutatea este o faptă care uneori se întâmplă, iar alteori dispare. Să nu-mi spui mie că răutatea e permanentă la diavol! La început diavolul nu era rău, ci mai târziu și-a adăugat răutatea; de aceea se și numește apostat. Și deși sunt mulți oameni răi, numai diavolul este prin excelență rău.

- Dar pentru ce se numește *cel-rău*?

- Pentru că diavolul, fără să fi suferit vreun rău de la noi, fără să poată să ne aducă vreo vină, mică sau mare, când vede că omul este cinstit de Dumnezeu, îi pizmuiește îndată fericirea lui. Și poate fi oare o răutate mai mare ca aceasta, să dușmănești și să te pornești cu război împotriva cuiva fără nici o pricină binecuvântată?” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 31-32)

„Pe diavoli i-a numit *stăpânitori ai lumii*, ca să arate că cerul nu este deschis pentru ei, ci neapropiat, și că stăpânirea lor tiranică se întinde numai în această lume.” (*Despre Cel Nepătruns IV*, PGB 35, 122.PG 48, 730, în vol. *Diavolul și magia*, p. 9)

„Pe om Scriptura îl numește doar *rău*, dar atunci când vorbește de diavol, îl numește *cel viclean*. De ce, la urma urmei? Pentru că diavolul s-a făcut părintele răutății și, de aceea, este numit *cel viclean* prin excelență. Și s-a socotit că este de ajuns să fie numit doar cu acest adjectiv și să nu i se mai rostească și numele propriu din pricina vicleniei sale fără de seamăn, pe care, însă, n-o are din fire, ci pe care a dobândit-o mai târziu.” (*Cuvântul la Psalmul 139* PGB 7, 254. PG 55, 422, în vol. *Diavolul și magia*, p. 12)

DIAVOLUL (căderea dintru început a diavolului)

„Diavolul la început a fost bun; trândăvindu-se și deznădăjduind a ajuns atât de rău, că nu s-a mai putut ridica din răutatea lui. Că a fost bun, ascultă ce spune Hristos: *Văzut-am pe satana ca un fulger căzând din cer* (Luca 10, 18). Comparația cu fulgerul arată și viețuirea lui strălucită de mai înainte, și iuțeala căderii sale. (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 13)

DIAVOLUL (- „stăpânitorul” lumii acesteia)

„Dar de ce l-a numit oare pe diavol *domnul și stăpânitorul lumii acesteia*? De aceea tocmai pentru că aproape întreaga natură omenească s-a predat lui, și toți servesc lui de bunăvoia și cu asentimentul lor. Lui Hristos, Care a promis mii de bunătați, nu-i dă nimeni vreo atenție; pe când diavolului, care nimic nu a promis din acelea, ci încă duce și în gheenă, toți i se supun. Dar dacă el stăpânește în veacul acesta, și are sub stăpânirea sa mai mulți decât are chiar Dumnezeu, și de dânsul ascultă mai mult decât de Dumnezeu – afară de puține excepțiuni, - apoi aceasta provine din cauza trândăviei noastre.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 35)

„Numește (Apostolul Pavel – n.n.) pe diavoli *stăpânitori ai lumii*, nu ca și cum ar stăpâni ei lumea, ci ca cei ce sunt cauza faptelor rele, căci Scriptura obișnuiește a numi și faptele cele rele *lume*, precum acolo unde Hristos zice: *Voi nu sunteți din lumea aceasta, precum nici Eu din lume nu sunt* – Dar ce? Nu erau ei din lume? Nu erau îmbrăcați cu corp? Nu erau ei

născuți și crescuți de cei din lume? Și iarăși în alt loc zice: *Lumea Mă urăște pe mine, iară pe voi nu poate să vă urască* (Ioan 17, 14, 7,7), unde vorbește tot de faptele cele rele. Așadar sub vorba *lume* el înțelege aici pe oamenii cei răi, iar demonii pe aceștia mai cu seamă-i stăpânesc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 227)

DIAVOLUL (este josnic și spurcat)

„Nimic nu e mai spurcat ca diavolul.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 50)

DIAVOLUL (motivele pentru care a îngăduit Hristos diavolilor să intre în porci¹⁸⁹)

„Dacă cineva m-ar întreba: *Pentru ce Hristos a făcut ce au cerut demonii, îngăduindu-le să intre în turma porcilor?*, voi răspunde așa: Hristos a făcut lucrul acesta nu pentru ca să dea ascultare demonilor, ci pentru ca să rânduiască multe. Întâi, să învețe pe cei izbăviți de tiranii aceia cumpliți cât de multă vătămare le aduceau acești dușmani; apoi, ca să cunoască toți că demonii nici în porci nu îndrăznesc să intre dacă Hristos nu le-ar îngădui; în al treilea rând, ca să se știe că demonii ar fi făcut oamenilor acelora mai mult rău decât porcilor, dacă, în marea lor nenorocire, nu s-ar fi bucurat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Știe, doar, toată lumea că demonii ne urăsc pe noi mai mult decât pe animale. Deci dacă demonii n-au cruțat porcii, ci într-o clipă i-au aruncat în mare, cu mult mai mult ar fi făcut aceasta cu acei oameni pe care-i aveau în puterea lor; i-ar fi dus și târât în pustietăți dacă n-ar fi avut alături de ei, chiar atunci când demonii îi munceau, multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, care-i înfrâna și-i oprea pe demoni de a merge mai departe.

De aici se vede că nu este om care să nu se bucure de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă nu se bucură toți la fel și nici în același chip, apoi și aceasta este cea mai bună cale a purtării de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeu își arată purtarea Sa de grijă după trebuința deosebită a fiecăruia. Pe lângă cele spuse, mai învățăm de aici și altceva, că Dumnezeu poartă de grijă nu numai de toți îndeobște, ci de fiecare om în parte. Asta a arătat-o și ucenicilor Săi, spunând: *Iar vouă și perii capului vă sunt numărați* (Matei

¹⁸⁹ Matei 8, 31.

10, 30). Și poți vedea aceasta lămurit chiar la îndrăciții aceștia; de mult ar fi fost înecați dacă nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu.

Domnul a îngăduit demonilor să intre în turma de porci, ca să afle și locuitorii ținuturilor acelora puterea Lui. Unde era cunoscut numele Lui, Hristos nu căuta să se arate; dar unde nu-L cunoștea nimeni, unde oamenii nu-L știau încă, făcea să strălucească minunile Sale, ca să atragă și pe aceștia la cunoașterea Dumnezeirii Sale. Că locuitorii orașului acela nu-L cunoșteau, o arată sfârșitul. Ar fi trebuit să I se închine Lui și să se minuneze de puterea Lui. Dar ei au trimis la El.

Și L-au rugat să plece din hotarele lor (Matei 8, 34).

- Dar pentru ce demonii au omorât porcii?

- Demonii totdeauna se străduiesc să aducă supărări pe capetele oamenilor și totdeauna se bucură de pieirea lor. Aceasta a făcut-o diavolul și cu Iov, deși acolo Dumnezeu a îngăduit. Dar nici acolo Dumnezeu n-a făcut pe placul diavolului, ci, vrând să-l arate mai strălucit pe slujitorul Său, a pus capăt obrăzniciei diavolului și a întors asupra capului lui tot ce pusese la cale împotriva dreptului. Și acum, cu vindecarea celor doi îndrăciți, s-a întâmplat contrariul de ce voiau demonii: puterea lui Hristos a fost strălucit vestită; răutatea demonilor, de care i-a izbăvit Hristos pe cei munciți de ei, a fost arătată și mai lămurit și s-a dovedit că demonii nici de porci nu se pot atinge, dacă nu le îngăduie Dumnezeu universului”. (*Omilia la Matei, omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 357-358*)

DIAVOLUL (puterea limitată a diavolului)

„Nici pe diavol să nu-l creadă nimeni că-i în stare să împiedice pe cineva a merge pe calea virtuții! Da, diavolul poate înșela, poate pune piedici celor trândavi, dar nu poate opri, nu poate sili! Și lucrul acesta însăși viața ni-l arată! Când vrem să fim cu luare aminte asupra noastră înșine, suntem atât de tari, că, chiar de-ar fi mulți care să ne îndemne pe calea păcatului, nu le luăm în seamă sfatul, ne astupăm urechile când ne învață rele și ajungem mai tari decât diamantul; dar când suntem trândavi, ne îndreptăm spre rău noi singuri, fără să ne sfătuiască cineva”. (*Omilia la Facere, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 282*)

„De vrei să fii bun, nimeni nu te împiedică! Dar, mai bine spus, este cine să te împiedice: diavolul! Nu poate, însă, dacă ai ales calea faptelor bune și atragi prin ele ajutorul lui Dumnezeu.” (*Omilia la Matei, omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288*)

„Și acum privește câtă ticăloșie, cât răs, că cel ce a fost lăsat pentru a-l călca în picioare, noi îl îngăduim deasupra capului nostru! Cum de se întâmplă astfel? Prin noi înșine: dacă voim el este mare și puternic, dar dacă voim el devine mic. Dacă suntem cu luare-aminte la noi înșine și rămânem împreună cu Împăratul nostru, el se teme și devine mai neputincios decât un copil în lupta contra noastră. Când ne depărtăm de el gâfâie din cauza mâniei pe care ne-o poartă, mugește, scrâșnește din dinți pentru că se vede lipsit de tovarășia noastră, fiindcă el nu se apropie dacă Dumnezeu nu-i va da voie. Dacă n-a cutezat să intre în turma de porci fără voia lui Dumnezeu, cu atât mai mult nu va intra în sufletele oamenilor.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 119)

„*Eu fac vara, zice (Dumnezeu – n.n.), Eu fac negura, Eu împuternicesc tunetul, Eu mișc vântul, eu am făcut marea și pe dragonul ce se desfată în ea – adică pe diavolul. Dar nici pe tine nu te-am lipsit de această putere. Desfată-te și tu dacă voiești cu el, căci poți să-l legi ca pe o pasăre.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„Dacă diavolul este ucigător de oameni, negreșit sunt ucigători de oameni și duhurile cele rele care-l slujesc. Hristos ți-a arătat asta cu fapta. Când i-a lăsat să se ducă în turma de porci, demonii au înecat în adânc toată turma aceea, ca să cunoști că, dacă Dumnezeu le-ar îngădui, ar face și oamenilor aceasta, i-ar îneca îndată. Dar așa, Dumnezeu îi ține, îi împiedică și nu-i lasă să facă asta. Acest lucru l-au arătat când au căpătat putere împotriva porcilor. Dacă pe porci nu i-a cruțat (înșelătorul), cu mult mai mult pe noi nu ne va cruța. Așadar, iubite, nu te lăsa târât de înșelăciunile aceluia, ci fii întărit de frica de Dumnezeu”. (*Către iudei*, cuv. VIII, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 403)

„Nici chiar pe îndrăciți Dumnezeu nu i-a dat cu totul în stăpânirea dracilor, pentru că, dacă i-ar fi dat, ar suferi mai cumplit decât suferă acum.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 21)

„... nu te teme de Satana, căci el este căzut și slab. Dimpotrivă, nimeni nu este mai tare decât omul care are o îmbucurătoare încredere în Dumnezeu.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 49)

„Oamenii păcătuiesc de buna lor voie, din propria lor pornire, nu sunt siliți, nici constrânși de diavol. Și aceasta au arătat-o toți cei ce au biruit uneltirile lui.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 55)

„Domnul i-a spus lui Petru: *Iată Satana v-a cerut ca să vă cearnă ca pe grâu; iar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta* (Luca 22, 31-32). Ce înseamnă *a cerne*? Înseamnă *să vă ducă, să vă poarte, să vă zguduie, să vă miște, să vă scuture, să vă chinuie, așa cum se întâmplă cu cele pe care le cerni*. Dar Eu, spune Hristos, l-am oprit, știind că nu puteți îndura încercarea. Cuvintele *ca să nu piară credința ta* arată că Petru și-ar fi pierdut credința dacă Hristos îngăduia Satanei să-l cearnă. Dacă Petru, care-l iubea cu înfocare pe Hristos, care și-a pus de nenumărate ori sufletul pentru El, care sărea totdeauna înaintea cetei apostolilor, care a fost fericit ca Dascăl (Matei 16, 17) și tocmai de aceea a fost numit Petru (Matei 16, 18), pentru că avea neclintită și nestrămutată credința, dacă Petru ar fi fost doborât și și-ar fi pierdut credința de ar fi îngăduit Hristos diavolului să-l încerce cât voia, cine altul ar fi putut rămâne în picioare fără ajutorul Lui? De asta și spune Pavel: *Credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui să fiți încercați peste puterile voastre, ci va aduce, o dată cu încercarea, și scăparea, ca să puteți răbda* (I Corinteni 10, 13).” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 276)

„Moartea mucenicilor arată neputința demonilor și mărturisește despre tăria lor.” (*La Sfântul Mare Mucenic Drosida*, PGB 37, 322. PG 50, 686-687, în vol. *Diavolul și magia*, p. 52)

„La fel spunem și noi acum: *De n-ar fi fost Domnul cu noi (...) de vii ne-ar fi înghițit pe noi*. (Psalmul 123, 1-3).

Ce n-ar fi putut face vrăjmașul nostru, diavolul, de nu era Domnul cu noi? Ascultă ce îi spune Hristos lui Simon Petru: *Și a zis Domnul: Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta*. (Luca 22, 31). Pentru că fiara e rea și nesătulă și, dacă n-ar fi strunită, mereu pe toate le-ar răsturna și le-ar întoarce pe dos.

Dacă lui Iov, cu îngăduință de la Dumnezeu, i-a distrus casa din temelii, pe el l-a umplut de răni, a abătut asupra lui încercări năprasnice, i-a risipit averea, pe fiii și pe fiicele lui i-a dus la groapă, i-a umplut carnea de viermi, pe nevastă a întors-o împotriva lui, pe prieteni i-a prefăcut în

dușmani, iar pe slugi le-a făcut să-i arunce cuvinte grele, de n-ar fi fost strunit de Dumnezeu, pe toți i-ar fi pierdut.” (*Cuvântul la Psalmul 131*, PGB 6, 664-666 PG 55, 353, în vol. *Diavolul și magia*, pp. 65-66)

„Nu te teme de diavol, chiar dacă e netrupesc, pentru că nu poate face rău oricum și oricât ar vrea.

Nimic nu e mai slab decât acela a cărui putere e îngrădită, așa cum nimic nu e mai puternic decât cel ce are îndurare chiar dacă are trup muritor.

Am spus toate acestea nu ca să-l dezvinovățesc pe diavol, ci ca să vă scap de trândăvie.” (*Cuvânt pentru cei ce nu înțeleg de ce diavolul n-a fost scos*, PG 49, 262, în vol. *Diavolul și magia*, p. 101)

„De nu ar opri Dumnezeu pe diavol, toate cele bune ale lumii le-ar strica, și chiar și lumea toată, pentru că vicleană fiară și nesățioasă este diavolul și drept aceea nu i-a dat Dumnezeu putere asupra tuturor, căci este din fire bun și iubitor de oameni, a Căruia este slava, în vecii vecilor. Amin!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 32)

„De vom vrea să ne păzim, nici diavolul nu va putea să ne pornească spre urgie și spre mânie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 55)

DIAVOLUL (se împotrivesc lucrurilor lui Dumnezeu)

„Diavolul nu face bine celor care îl ocărăsc, ba dimpotrivă, chiar când nu-i ocărit, vatămă pe cei care-i slujesc și-l cinstesc; Hristos, însă, face dimpotrivă; după ce fariseii L-au ocărit și L-au batjocorit, *străbătea toate orașele și satele, învățând în sinagogile lor și predicând Evanghelia împărăției și vindecând toată boala și toată neputința* (Matei 9, 35)”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 392)

DIAVOLUL (lucrarea diavolilor)

„Lucrarea diavolilor este un lanț împovărător al răului, mai puternic decât cel mai strașnic lanț de fier.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 96)

„... lucrarea diavolilor este la fel de neîndurătoare ca focul și pârjolul.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 98)

DIAVOLUL (îngăduința lui Dumnezeu pentru existența și lucrarea demonilor)

„Să ne gândim că Dumnezeu l-a lăsat pe diavol tocmai pentru ca noi, cuprinși de frică, în așteptarea atacului dușmanului, să fim mereu cu multă luare aminte și cu mintea trează și pentru ca să ne ușurăm ostenele pentru virtute cu nădejdea plății viitoare și cu răsplata bunătăților celor veșnice. Pentru ce te minunezi că Dumnezeu l-a lăsat pe diavol purtător de grijă al mântuirii noastre? L-a lăsat tocmai pentru ca să ne trezească din trândăvia noastră, să ne fie temeii de cununi. Însuși iadul pentru acesta l-a pregătit, ca frica de pedeapsă și grozăvia chinurilor să ne împingă spre împărăție. Ai văzut cât de iscusită e iubirea de oameni a Stăpânului? Face și iscodește totul, nu numai ca să mântuie pe cei creați de El, ci și ca să-i învrednicească de bunătățile cele nespuse. De asta ne-a dăruit și voință liberă, de asta a sădit în firea și în conștiința noastră cunoștința păcatului și virtuții, de asta a îngăduit să existe diavol și ne-a amenințat cu iadul, pentru ca să nu facem cunoștință cu iadul și să dobândim împărăția”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 283)

„Iar Dumnezeu îi dă voie sau pentru a ne certa, sau pentru a ne pedepsi, sau pentru a ne face mai încercați, ca de exemplu pe Iov. Nu vezi că nu se apropie de Iov, că nu cutează a veni lângă el, ci stă la o parte, înspăimântat și tremurând? Dar ce vorbesc eu de Iov? A năvălit asupra lui Iuda și încă n-a cutezat a-l lua sub stăpânirea sa până ce nu l-a scos Hristos din ceata sfântă a apostolilor. Mai înainte îl cucerise pe dinafară, dar a intra înăuntru nu îndrăznea; când însă l-a văzut îndepărtat din ceata sfântă a apostolilor, s-a repezit asupra lui mai grozav decât un lup flămând și nici că l-a lăsat până ce nu l-a nimicit cu o moarte îndoită.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 119-120)

„Atleții care au încredere în forțele lor se prezintă cu curaj în fața adversarilor și le dau toate foloasele ce pot să dorească, pentru ca victoria să fie mai glorioasă; tot astfel și Dumnezeu lasă în mâinile diavolului întreaga persoană a dreptului, pentru ca acest drept, doborând pe vrăjmașul său, cu toate foloasele ce avea asupra sa, coroana să fie cu atât mai strălucitoare. Este un aur curat, aruncă-l în cuptorul cel mai fierbinte, încearcă-l în orice fel îți va plăcea, tu nu-i vei găsi nici o necurățenie.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 22)

„Dacă vrei să știi, și diavolul ne este de folos dacă ne folosim de el cum trebuie; ne aduce mari foloase și câștigăm nu neînsemnate lucruri.

V-am dovedit aceasta printre altele și cu viața lui Iov. O pot dovedi însă și cu fapte din viața lui Pavel.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 34-35)

„De aceea l-a lăsat Dumnezeu (pe diavol – n.n.) aici, ca să te facă mai puternic, ca să facă mai strălucit pe atlet, ca să fie mai mărețe luptele.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 41)

„Dumnezeu a avut un scop când n-a nimicit pe diavol: a îngăduit acelor care mai înainte fuseseră doborâți de el, să-l doboare pe diavol. Iar hotărârea aceasta a lui Dumnezeu este pentru diavol mai mult decât o pedeapsă, și este destul de puternică să-i aducă cea mai cumplită osândă.

Mi s-ar mai putea pune o întrebare:

- Toți oamenii îl vor birui pe diavol?

- Dar ce legătură are această întrebare cu cele spuse mai sus? Este cu mult mai drept ca cei curajoși să aibă prilejuri de a-și arăta voința și râvna lor, iar cei lipsiți de voință și râvnă să fie pedepsiți pentru trândăvia lor, decât să fie sacrificați cei dintâi din pricina celor din urmă. În cazul de acum, dacă leneșul este biruit, apoi înfrângerea sa nu se datorează vrăjmașului său, diavolul, ci propriei sale trândăvii.” (*Despre neazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 126-127)

„Diavolul își face luiși rău și nu nouă. Noi, dacă am voi, vom putea culege multe roade bune chiar prin el, împotriva dorinței și voinței lui. Aceasta-i lucru minunat în ochii noștri și prin aceasta se vedește și mai mult nespusa lui iubire de oameni a lui Dumnezeu. Îl ustură pe diavol desăvârșirea în virtute a oamenilor și-l îndurerează cu totul, dar când vede că ajungem mai buni chiar cu ajutorul lui, atunci nenorocirea ce cade pe capul lui n-o mai poate suporta.

- Dar în ce chip ne dă ajutor diavolul să ajungem mai buni?

- Temându-ne de cruzimea lui, de neconținutele sale viclenii și de repetatele sale uneltiri, ne face să nu dormim mult, să priveghem, să ne aducem aminte mereu de Domnul.” (*Despre neazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 128)

„Dacă diavolul ar fi pierit și ar fi dispărut de la început, mulți oameni poate că ar fi socotit basme toate relele săvârșite de el înainte ca Dumnezeu să-l fi nimicit, anume că a înșelat pe om, că l-a scos din bunătățile cele multe; dimpotrivă, s-ar fi spus că Dumnezeu a făcut asta, a pierdut pe diavol, mânat de invidie și de răutate. Nu sunt și acum oameni care îndrăznesc să susțină asta, deși au îndestulătoare dovezi că diavolul nu urmărește altceva decât să înșele? Ce n-ar îndrăzni însă oamenii să spună, ce n-ar îndrăzni oamenii să rostească dacă ar fi fost nimicit diavolul, dacă deci n-ar cunoaște pe propria lor piele răutatea lui?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 129)

„Dumnezeu n-a nimicit pe Satana pentru ca să te facă pe tine mai tare, pentru ca mai mult să preamărească pe luptător și să-i dea mai multe prilejuri de a arăta vitejia sa. Așadar, când cineva întreabă pentru ce n-a stârpit Dumnezeu pe diavolul, răspunde-i că celor priveghetori și păzitori de sine, Satana nu numai că nu le face vătămare, dar le folosește; nu pentru că aceasta ar fi propria lui voință, căci el este rău, ci folosul acesta decurge din vitejia celor priveghetori, care răutatea lui o întorc în folosul lor. Așa s-a luptat cu cucernicul Iov, deși nu pentru a-l face mai mărit, ci pentru a-l răsturna. Acest scop și acest plan l-a avut el, pentru că este rău și voiește a pierde pe oameni. Cu toate acestea el n-a putut să vatem pe cel drept; mai vârtos acesta a tras folos din luptă. Diavolul a arătat numai răutatea sa, iară cel cucernic vitejia sa. Dar totuși Satana biruiește pe mulți, vei zice tu. Negreșit, însă nu tăria lui, ci slăbiciunea aceloră este vinovată de aceasta.

În sfârșit, Satana trebuie să ne chinuiască pentru ca să ne facem mai buni. Cum că Satana poate să folosească oamenilor, putem încă să învățăm de la Apostolul Pavel, când el scrie așa despre amestecătorul de sânge de la Corint: *Dați-l pre unul ca acela Satanei, spre chinuirea trupului, pentru ca duhul să se mântuiască* (I Cor. 5, 5). Iată, aici Satana este pricină de mântuire, negreșit nu după voia lui, ci prin înțelepciunea Apostolului. Precum adeseori doctorii fac leacuri din lucrurile cele vătămătoare, din plante otrăvitoare, așa a făcut și Apostolul. El a luat de la Satana ceea ce este la el folositor, adică îndemânarea lui de a pedepsi pe cineva. El adeseori s-a slujit cu Satana ca un călău sau slugă la schingiuire. Însă călăii schingiuesc pe făcătorii de rele nu cum voiesc ei, sau după propria lor părere, ci după cum poruncesc judecătorii. Căci călăul la îndeplinirea pedepsei trebuie să se conducă după voia celui ce a rostit hotărârea. Vezi cât de mare este vrednicia și însemnătatea Apostolului? El, o ființă trupească, se slujea de alta fără de

trup ca de un rob. Și precum Domnul Dumnezeu a poruncit diavolului pentru Iov: *Atinge-te de trupul lui, iară de sufletul lui să te ferești* (Iov 2, 6), ca să-i pună margine și hotar, pe care Satana, această fiară sălbatică, să nu le poată trece, așa urmează și Apostolul. Când a dat Satanei pe amestecătorul de sânge, a zis: *Spre pieirea trupului* (I Cor. 5, 5), adică sufletul lui nu trebuie să-l piardă Satana. *Vezi câtă putere are robul lui Dumnezeu?” (Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 47-49)*

„Dumnezeu l-a lăsat să existe ca să te facă pe tine mai puternic, ca să te arăți un luptător mai strălucit și luptele tale să fie și mai pline de vrednicie.

De te întreabă cineva de ce l-a lăsat Dumnezeu pe diavol (pe pământ), așa să-i răspunzi: pentru că pe cei treji și veghetori nu numai că nu i-a vătămat vreodată, ba chiar le-a fost de folos, nu voind el, desigur, fiindcă e viclean, ci datorită curajului lor, pentru că s-au folosit cum trebuie de viclenia lui. Și asupra lui Iov s-a năpustit, dar nu ca să-l facă mai plin de slavă, ci ca să-l biruie. E viclean, fiindcă viclene îi sunt planurile și voia. Deloc nu l-a vătămat pe dreptul Iov, ba, dimpotrivă, lupta i-a fost de folos precum am arătat mai înainte. Diavolul și-a arătat viclenia, iar dreptul și-a arătat bărbăția și vrednicia.

Pe mulți, vei spune, îi biruie. Îi biruie, desigur, dar numai din pricina propriei lor slăbiciuni și nu prin puterea sa.” *(Că din trândăvie răutatea... PGB 31, 104. PG 49, 266, în vol. Diavolul și magia, pp. 16-17)*

„Răul pe care-l face diavolul hrănește și întetește strălucirea virtuții, pentru că Dumnezeu îl întoarce în bine pentru noi, ca să ne folosească, și face ca cele ale noastre să fie și mai pline de slavă. Astfel că pricinuind un rău, diavolul îi face și mai străluciți pe cei ce-l rabdă.” *(Cuvântul III la Fapte, PG 60, 377, în vol. Diavolul și magia, p. 59)*

„Din ce cauză Dumnezeu nu-l nimicește pe vrăjmașul oamenilor, diavolul, care i-a înșelat pe Adam și Eva și continuă să ne războiască sălbatic pe toți? Este o întrebare și totodată un reproș al multora.

Reproșul aceasta ar fi fost just dacă diavolul ne-ar fi cucerit prin forță. Dar de vreme ce nu are nici o putere să ne tragă cu forța în păcat, de vreme ce numai prin conlucrarea noastră își poate izbuti scopurile, de vreme ce de noi depinde dacă facem voia lui, atunci de ce vrem să piară pricina izbânzii noastre în lupta împotriva lui, condiția triumfului și a încununării noastre?

Chiar și în cazul fantastic că diavolul ar putea să-i biruie pe toți oamenii și să-i ducă la pieire, iarăși n-ar trebui să ne întrebăm de ce Dumnezeu l-a lăsat să săvârșească în chip liber lucrarea sa distrugătoare. Căci de noi depinde biruința lui și stăpânirea pe care o are peste noi. Cu voia noastră devenim sclavii lui, nu forțat. Asta o dovedesc cei care l-au biruit până astăzi. Și nu sunt puțini. Dar și în viitor vor exista mulți care-l vor învinge. Desigur, nu toți. Însă tocmai de aceea, este foarte corect și drept ca luptătorii viteji să găsească ocazii prin care să-și arate buna lor intenție iar trândavii să fie pedepsiți, decât să fie vătămați primii de dragul celor din urmă. Molâul și nepăsătorul nu este vătămat de adversarul lui, ci de trândăvia sa. Așadar de ce să-l nimicească Dumnezeu pe diavol, lipsindu-l astfel pe viteji, de dragul celor vicioși, de puțința de a săvârși fapte de bărbăție?

Cugetând în felul acesta, am putea acuza și ochii, deoarece prin ei mulți poftesc la trupuri străine și cad în desfrânare, dar și gura, întrucât cu ea unii hulesc și spun vorbe rele. Așadar nu cumva oamenii ar fi trebuit să fie făcuți fără ochi și limbă? Dar atunci să ne tăiem și mâinile, care făptuiesc atâtea crime, și picioarele, care aleargă la păcat. Să ne tăiem și urechile, care ascultă povestiri viclene și-i transmit sufletului mizeria gândurilor. Însă după ce se întâmplă toate acestea, va trebui să dispară și hrana și băuturile și cerul și pământul și marea și întregul univers. Adevărat, de ce mai e nevoie de lucrurile materiale, când omul, pentru care Dumnezeu le-a creat pe toate, se va fi ciopârțit atât de jalnic? Vezi la ce concluzii comice și fără rost conduce acest șir de cugete?

Diavolul este rău pentru el însuși, nu pentru noi. Pentru că noi, dacă vrem, multe avem de câștigat de la el, desigur fără voia lui. Astfel, minunea devine și mai mare și dovedește nemărginita iubire de oameni a lui Dumnezeu, căci, când noi ne îmbunătățim, diavolul se întristează și suferă; iar când îmbunătățirea noastră se datorează chiar lui, atunci nu mai poate îndura nenorocirea în care a căzut și se înăbușea în răutatea lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 173)

„Dar unde sunt acestea vrednice de iertare? Dar pentru care motiv a lăsat Dumnezeu pe diavolul, un duh ca acela pângărit și necurat, să ne împiedice și să ne arunce de multe ori în păcate? Lăsatu-l-a pe acesta ca de frica vrăjmașului acestuia și de vătămarea ce așteptăm să ne vie de la el, să avem multă și mare pază și pururea să ne păzim cu privegherea. Dar ce te miri că a lăsat pe diavolul? Aceasta a făcut-o pentru că grijește și se nevoiește pentru mântuirea noastră și deșteptându-ne din somnul lenei și gătindu-ne pricină de cununi. Pentru aceasta a făcut și matca focului, adică

Iadul, ca temerea muncilor și nesuferirea Iadului să ne ducă pe noi la Împărăția Cerurilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 136)

DIAVOLUL (manifestă ură față de Dumnezeu, față de noi și față de întreaga creație)

„Diavolul ne vatămă pe noi; dar originea acestei vătămări nu se datorește urii pe care diavolul ne-o poartă nouă, ci urii pe care o poartă lui Dumnezeu. De aici se vede, dar, că Dumnezeu ne iubește pe noi mai mult decât ne iubim noi pe noi înșine”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 538)

„Dacă dracii n-au putut suferi nici o clipită pe porci, cu care n-au nimic comun, ce nu ne-ar face nouă dacă ne-ar avea în mâna lor, nouă, care le suntem dușmani și care neconținut îi mușcăm! Ne-ar pricinui nenorociri nemaiauzite! De aceea Dumnezeu i-a lăsat să intre în turma porcilor, ca să cunoaștem răutatea lor în trupurile necuvântătoare.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 20)

DIAVOLUL (pervertește, schimbă și răstoarnă totul)

„Întâi au fost profeții, apoi profeții mincinoși; întâi apostolii, apoi apostolii mincinoși; întâi Hristos, apoi antihrist. Dacă diavolul n-ar vedea ce să imite sau pe cineva împotriva căruia să uneltească, nici n-ar întreprinde nimic și nici n-ar ști ce să facă”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 537)

DIAVOLUL (patria lui Satan)

„Bunul Dumnezeu a pregătit și acest lucru, ca diavolul să nu ne poată teroriza când se apropie de noi. Fiindcă nimeni n-ar putea să se împotrivescă puterii lui. De aceea, Dumnezeu i-a destinat pustiuul ca locuință, și l-a închis acolo ca pe un tâlhar și tiran; și dacă n-ar putea înșfăca și băga în închisoarea lui pe vreun nenorocit, gol și dezbrăcat de harul Sfântului Duh, desigur că n-ar îndrăzni să iasă de acolo. Dacă nu ne-ar vedea călătorind prin pustiu, el n-ar cuteza să se apropie de noi. Pustiuul și locul de ședere al diavolului nu este nimic altceva decât păcatul. Deci contra lui avem noi nevoie de pavăza credinței, de coiful mântuirii și de sabia Duhului. Iar

aceasta nu numai ca să nu pătimim rele din partea lui, ci chiar să-i tăiem și capul, când el ar voi să fugă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 141-142)

DIAVOLUL (spațiul unde bântuie și ispitește diavolul)

„După stăpânirea, zice, a duhului văzduhului. Aceasta o zice iarăși ca să arate că diavolul are

„În afara bisericii stă diavolul; în acest sfânt staul nu îndrăznește să intre. Unde e turma lui Hristos, lupul nu se arată. Stă afară, se teme de Păstor.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 456)

„Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor acestei lumi și ai acestui veac al întinericului (Ef., 6, 12)... Căci avem pe de-o parte începătoriile și stăpâniile din ceruri (îngerii buni – n.n.), iar pe de altă parte începătoriile și stăpâniile de sub cer (îngerii răi – n.n.). De aceea le și numește *stăpânitori ai acestei lumi*, pentru a arăta că cerul este de neatins pentru ele și că întreaga lor putere și-o manifestă numai în lumea actuală.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 89)

„Că nu este lupta noastră împotriva sângelui și a cărnii, ci către începătorii, către puteri, către duhurile viclene ce sunt în văzduhul cerului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 158)

DIAVOLUL (uneltirile diavolului)

„Multe sunt uneltirile lui, multe căile lui, prin care încearcă să pună piedică celor mai trândavi! De aceea trebuie să cunoaștem bine uneltirile lui ca să scăpăm de lațurile lui și să nu-i lăsăm nici o porțiță de intrare. Să ne păzim bine limba, să punem strajă ochilor, să ne curățim mintea și să fim totdeauna gata de luptă, ca și cum ar năvăli asupra noastră o fiară sălbatică ce încearcă să ne vatăme”. (*Omilia la Facere*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 53-54)

„Cu cât ne crește bogăția cea duhovnicească cu atât să ni se mărească și grija! Să stăvilim din toate părțile atacurile diavolului. Să ducem viață curată, ca să atragem asupra-ne bunăvoința lui Dumnezeu și prin asta să ajungem mai presus de săgețile vicleanului. Rea este fiara, iar vicleniile ei

meșteșugite. Când nu ne poate târî direct spre păcat, ne momește prin înșelăciune. Nu ne forțează, nici nu ne silește – Doamne ferește! – ci numai ne înșală; iar când vede că ne trândăvim, ne pune piedică. În sfârșit, când nu ne poate vătămă pe față prin păcate mântuirea noastră, ne-o vatămă de mai multe ori chiar prin faptele de virtute pe care le facem; ne strecoară pe nesimțite momeala și ne fură toată bogăția (insuflându-ne gândul slavei deșarte – n.n.).” (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 394-395)

„... gândește-te cum sunt chinuiți demonii care se gândesc să spună și să facă totul spre vătămarea noastră! Că n-ai să-mi răspunzi la cele ce-ți spun, că demonii nu fac totul ca să ne mărească trândăvia, să ne alunge din suflet frica de iad și să ne facă să nu mai credem în judecata de apoi! Deși voiesc aceasta, totuși cu strigăte și vaiete propovăduiesc chinurile iadului.

- Cum se face că demonii spun acestea, dar rostesc alte cuvinte decât cele pe care le voiesc?

- Nu pentru altceva decât că sunt siliți să asculte de o putere mai mare decât ei. Că de bună voie n-ar vrea să mărturisească nici că sânt chinuiți de oameni morți, nici că suferă ceva groaznic.

Dar pentru ce spun toate acestea? Le spun, pentru că demonii mărturisesc că este iad, ei care vor să nu credem în iad”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 161-162)

„Dacă cumva am ști că vreun șarpe s-a cuibărit lângă patul nostru, cu cea mai mare grabă am încerca să-l ucidem, iar pe diavolul avându-l cuibărit în sufletul nostru, credem că nimic nu pătimim, și ne lăsăm alene în somn. Cauza este că noi nu-l vedem cu ochii aceștia trupești, și de aceea este nevoie a priveghea și a fi mai mult treji. De dușmanul văzut s-ar putea păzi cineva mai simplu, pe când de cel nevăzut nu vom putea să fugim ușor, dacă nu vom fi veșnic înarmați, mai ales că el nu știe a se lupta pe calea cea dreaptă, căci atunci repede te-ar cuceri; ci de multe ori, sub forma prieteniei, își varsă tot veninul sălbăticiei lui. Așa de pildă, el a pregătit în acest chip pe femeia lui Iov îmbrăcată sub masca iubirii, și a făcut-o să dea bărbatului său acel sfat viclean. Astfel și cu Adam vorbind necuratul, și prefăcându-se că-i poartă de grijă și-i voiește binele, zicea: *În ziua în care veți mânca din pom, vi se vor deschide ochii* (Facere 3, 5). Astfel l-a făcut și pe Ieftae (Judecătorii 11) să sacrifice pe fiica sa sub forma evlaviei și să aducă lui Dumnezeu cea jertfă nelegiuită.

Ai văzut cât de meșteșugite sunt cursele lui? Ai văzut cât de felurit îi este războiul? Păzește-te, deci, și din toate părțile întărește-te cu armele

duhovnicești, și află cu exactitate uneltirile lui, ca astfel să nu poți fi cucerit, ci lesne să-l zdrobești. Și Pavel însuși tot astfel a fost față de el, căci i-a aflat toate vicleniile, drept care și zicea: *Căci gândurile lui nu ne sunt necunoscute* (II Corinteni 2, 11).

Deci și noi să aflăm și să fugim de vicleniile lui, ca astfel să dobândim biruința, atât în viața prezentă, cât și în cea viitoare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 179-180)

„Dar noi ne-am predat cu totul celor prezente, și nu înțelegem vicleșugul diavolului, care prin cele mici ne răpește cele mari, care ne dă țărână spre a ne răpi aurul, sau, mai bine zis, spre a ne răpi cerul și a ne arăta umbra, ca să ne scoată din adevăr, și ne prezintă totul nu în realitatea lucrurilor, ci în vise și în fantazii – și aceasta este bogăția prezentă –, ca astfel făcându-se ziuă, să ne arate mai săraci decât toți!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 283-284)

„... diavolul nu lucrează de-a dreptul, ca să nu fie descoperit, ci punându-și o mască străină, meșteșugește cu totul altele, și după cum vrăjmașul cel viclean, atacând cetatea și zidurile ei, le sapă pe dedesubt, ca să nu se prindă de veste, pentru ca astfel să fie greu de păzit și să izbândească în planurile sale, așa face și necuratul. Pentru aceea, pururea minunatul și marele Pavel descoperind uneltirile și rupând cursele lui cele viclene, zicea: *Că nu este să nu știm amăgirile lui* (2 Cor. 2, 11). Chiar și aici el descoperă întreaga lui viclenie, și dă pe față toate uneltirile, și, în sfârșit, toate câte necuratul voiește a pregăti, el le pune la mijloc și le răstoarnă pe toate cu cea mai mare amănunțime.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 404)

„Poate că ar voi cineva să audă cum diavolul lucrează. Când va afla o minte nedumnezeiască, când va găsi un cuget necurat, atunci se cuibărește bine, ca într-un suflet pustiu. Când omul nu-și aduce aminte de poruncile lui Dumnezeu, nici păzește dreptățile Lui, atunci diavolul, luându-l rob, pleacă cu dânsul împreună.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, p. 28)

„Și nu este de mirare că însuși Satana se preface în înger de lumină; nu este dar lucru mare dacă se preface și slujitorii lui ca slujitori dreptății (2 Cor., 11, 14-15) - așa că dacă trebuie a te minuna, apoi de aceasta minunează-te, iar nicidecum de aceea. Când dascălul lor toate le cutează, nimic nu poate

fi de mirare de a-l urma și ucenicii. Dar ce va să zică oare *înger de lumină*? Adică se prefăce în înger care are îndrăzneală, care stă înaintea lui Dumnezeu. Sunt însă și îngeri ai întunericului; aceștia sunt ai diavolului, îngeri întunecați și sălbatici. Pe mulți a înșelat diavolul în chipul acesta, prefăcându-se, însă nefiind cu adevărat îngerul luminii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIV, p. 214)

„Mie mi se pare că a devenit stăpânitor sub cer după greșala strămoșilor noștri. *Celui ce lucrează acum, zice, întru fiii neascultării*. Vezi așadar, că nu cu de-a sila, nici în mod tiranic sunt atrași, ci cu binele? A zis neascultare, ca și cum ar zice cineva înșelăciune, căci cu înșelăciunea și cu momeala pe toți îi atrage.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 35)

„... această fiară este foarte vicleană și are mare putere, căci toate le uneltește, toate le mișcă, toate le întoarce pe dos, numai pentru a-și atinge scopul. *Însă nu vă temeți, spune, nu vă împuținați, privegheați numai și atunci va fi fricos ca un struț. Veți călca peste șerpi și peste scorpii* (Lc., 10, 19), zice. Așadar, a fost făcut pentru ca picioarele noastre să calce peste el, dacă noi vom voi.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 119)

„Diavolul toate le uneltește, toate le mrejește, pe toți îi încurcă în mrejele lui și scrâșnește din dinți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 259)

„Dumnezeu ne-a dat să cunoaștem meșteșugirile lui, ca să-l urâm mai mult și, urându-l mai mult, să-l biruim mai ușor. Că este cu puțință să-i cunoaștem meșteșugirile lui, o spune Pavel. Ascultă ce spune el despre desfrânatul din Corint. Scriindu-le corintenilor, le grăiește așa: *întăriți față de el dragostea, ca nu cumva să fim covârșiți de Satana; că nu ne sunt necunoscute gândurile lui* (II Cor., 2, 11).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 398)

„Era un obicei la neamuri să-i socotească pe oameni dumnezei. De aceea, când te întreabă cineva de unde vine închinarea la idoli, să știi care a fost începutul.

Chiar și pe apostoli, deși erau oameni, îi socoteau dumnezei (Fapte 14, 11).

În același chip, și diavolul s-a străduit, la început, din răspuțeri, să le zdruncine oamenilor cucernicia, căci a zis: *Veți fi ca Dumnezeu* (Fac., 3, 5). Pentru că n-a reușit, a încercat s-o facă mai târziu, străduindu-se mereu să-i determine pe oameni să creadă în zei.” (La Daniil, cap. II PGB 8, 564 PG 56, 209, în vol. *Diavolul și magia*, p. 36)

„Să ne amintim acum și de cei trei tineri. În cazul lor diavolul și-a luat lecția sa obișnuită, prin care niciodată nu se învață minte. Ce i se întâmplă? Mijloacele pe care le folosește pentru a-i război pe credincioși, în cele din urmă se întorc și-l lovesc chiar pe el, zădărnindu-i puterile. Asta, bineînțeles, nu se face pentru că o vrea el, ci întrucât Preaînțeleptul Dumnezeu conduce lucrurile astfel încât uneltirile și armele lui să se întoarcă împotriva sa.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 13)

„Că nu este lupta noastră împotriva sângelui și a cărnii, ci către începătorii, către puteri, către duhurile viclene ce sunt în văzduhul cerului. Vedeți, fraților, ce vrăjmași avem? Vedeți cu ce războinici ne luptăm? Că adevărat mult sunt vicleni și fără de rușine; pentru aceasta spre toate păcatele ne îndeamnă să le facem, ca să avem întocmai cu ei iadul și munca și de se vor scăpa de acea greșală ca să nu o facem, vin cu alta; iar de nu nimeresc nici cu aceea, se mută spre alta și în scurt, dintr-un păcat în altul schimbându-se, nu se lasă până nu fac pe voia lor și pe unul îl îndeamnă spre curvie, pe altul la preacurvie, pe altul spre viclenie și pe altul să răpească de la altul, să fure pe vecinul lui sau pe altcineva. La fel pe altul în îndeamnă spre lăcomie și nesaț, pe altul spre pizmă și zavistie, iar pe altul spre ucidere și sudalmă, pe altul spre clevetire și năpăstuire la alții, iarăși spre nesațiul pântecelui și sodomie, pe alți spre furțișag de cele sfinte și obrăznicie și pe unii îi îndeamnă spre mărire deșartă și plăcerea oamenilor, pe alții spre neomenie și nemilostivire, pe alții spre jurământ și lepădare de cele bune și spre mânie și urgie și ceartă și pe alții la camăta banilor, iar pe alții spre necurăție și a huli pe Dumnezeu și pe unii îi întăresc să nu facă milostenie la săraci, iar pe alții să strice hotarul vecinului lor; alții opresc simbria argaților, care lucru este mai rău decât toate; alții dezbracă săracii și supără pe văduve și pe unii nu-i lasă să intre în biserică, iar pe alții îi face de se leapădă de Hristos și pe alții în mii de patimi îi aruncă, care n-au număr, că de aș sta să le povestesc, nu mi-ar ajunge toată vremea vieții mele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 158-159)

„Păcat de necunoștința ce-o avem, că așteptăm bunătăți ca acestea (efemere – n.n.) și încă ne mai trudim cu cele trecătoare și nu cunoaștem răutatea și înșelăciunea diavolului, că pentru lucruri mici și stricate ne lipsește chiar și de cele veșnice, ne dă lut ca să ne înstrăineze de cer, ne arată umbră ca să ne scoată din adevăr și ne nălucește prin vise ca să ne îndemnăm la păcate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 131)

„Fiecărui diavolul i se prezintă cu aceleași arme, aceleași insinuări perfide, aceleași fascinații ucigătoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 290)

„Satana ne urăște cu cruzime, și nu sunt mașinații și piedici de care el să nu se folosească împotriva noastră ca să ne facă victimele lui. De altă parte Dumnezeu vrea de la noi această luptă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 295)

„Înainte de toate diavolul caută să ne înșele prin învățături false. Când diavolul vrea să invadeze sufletele orbește mintea și întunecă cugetarea și rațiunea...

Apoi diavolul se străduiește să ne țină departe de Dumnezeu. Știind că dacă, cu curaj și cu pocăință mergem la Dumnezeu, noi vom fi primiți în mod negreșit, el ispitește totul pentru a ne ține depărtați.

Însă înainte de toate el încearcă de a ne opri de la rugăciune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 296)

„Mare e și răutatea diavolului, și mare și viclenia slujitorilor lui.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 10, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 343)*

DIAVOLUL (fără vrăjmaș nu există luptă, fără luptă nu există cunună)

„Dacă potrivnicul continuă să existe, cei trândavi nu-s păgubiți din pricina celor vrednici, ci din pricina trândăviei lor; dar dacă dispăre potrivnicul, cei vrednici vor fi păgubiți din pricina celor trândavi; nu-și vor mai putea arăta puterea lor și nici n-ar mai dobândi cununi.

Poate că n-ați înțeles încă ce v-am spus. E de neapărată trebuință, dar, să vă grăiesc mai pe înțeles. Să ne închipuim că avem în față un potrivnic. Cu el trebuie să lupte doi atleți. Dintre aceștia, unul, din pricina lăcomiei la

mâncare, e fără vlagă, prăpădit, slăbănogit, molâu; celălalt, sârguincios, viguros; toată ziua e în arenă, antrenându-se neconținut, neavând altă grijă decât să se întărească în vederea luptei. Dacă ai face să dispară potrivnicul din fața lor, pe care din cei doi l-ai păgubit? Oare pe cel trândav și nepăsător sau pe cel sârguincios, care a muncit atâta? Evident că pe cel sârguincios! Acesta-i păgubit dacă potrivnicul este îndepărtat din pricina celui trândav; cel trândav însă, chiar rămânând potrivnicul, nu este păgubit din pricina celui vrednic; că el cade din pricina propriei trândăvii.

Dar să dăm și o altă dezlegare acestei probleme, ca să vezi că nu diavolul aduce pagubă oamenilor, ci totdeauna propria lor trândăvie doboară pe cei ce nu sunt cu luare-aminte asupra lor.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 1-2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 30)

„Dacă suntem mereu cu luare aminte și atenți iubiților, diavolul ne și ajută să sporim duhovnicește. Cu ce l-au vătămat pe Iov atâtea șirete uneltiri cu care s-a ostenit să-l piardă? Nu spune, te rog, că pe Iov l-a vătămat, căci numai un duh slab se vatămă. Dar unul ca acesta se smintește și dacă nu există diavol. Totuși, spune Scriptura, mai tare se vatămă prin lucrarea aceluia. Dar și pedeapsa-i este mai ușoară când păcătuiește îndemnat de diavol, pentru că pedepsele nu sunt aceleași pentru toate păcatele.

Să nu ne amăgim noi înșine. Nu diavolul ne vatămă, dacă priveghem și suntem treji. El ne trezește și mai mult, el ne deșteaptă și ne silește să ne păzim.

Să lămurim mai întâi un lucru: să zicem că nu existau fiare și nici tulburările care ne macină sufletul, nici boală, nici durere, nici supărare, nici altceva asemenea. Ce-ar fi fost omul? Socotesc că mai mult porc decât om, mâncând și îmbătându-se, nestânjenit de nici una din aceste suferințe. Acum, însă, grijile și teama îi sunt prilej de exersare în virtute, de deprindere a celei mai bune învățături și îi sunt școală de cucernicie și de dreaptă-credință.”(*Cuvântul XLIV la Fapte* PGB 16B, 268-270 PG 60, 377, în vol. *Diavolul și magia*, pp. 17-18)

DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră)

„Ne trebuie deci rugăciuni neconținute, ca astfel să-l zdrobim sub picioarele noastre. Spurcat și nerușinat este diavolul. Și deși el se luptă găsindu-se cu mult mai prejos decât noi, totuși și în acest mod el ne biruiește. Cauza nu poate fi alta decât faptul că noi nu încercăm să ne aflăm întotdeauna mai sus de săgețile ce le aruncă asupra noastră; căci atunci n-ar

putea să se ridice până la noi, ci s-ar retrage jos. Tipul diavolului este șarpele. Și dacă dintru început chiar așa l-a rânduit Dumnezeu, apoi cu atât mai mult astăzi.

Însă dacă tu nu știi ce vrea să însemne a se lupta de jos, eu voi încerca să-ți explic modul acestui război. Deci ce vrea să însemne a se lupta de jos? Adică a se lupta în lucrurile cele de jos, ca de pildă plăcerea, bogăția și toate cele pământești. Dacă însă el ar vedea pe cineva înălțându-se spre cer, mai întâi că nici nu ar putea să se înalțe într-atât, iar apoi, chiar de ar încerca, de îndată ar cădea înapoi; căci el n-are picioare – să nu te temi! – și n-are nici aripi – să nu te înspăimânți! Pe pământ se târăște, și în cele pământești.

Deci, să nu ai nimic în comun cu pământul, și atunci nu vei avea nici o greutate în a-l birui. El nici nu știe o altfel de luptă, ci ca și șarpele se ascunde în spini, cuibărindu-se într-una în înșelăciune. De vei tăia atunci spinii, iute va fugi de acolo, fiindcă ar fi văzut; și dacă știi a-l descânta cu anumite *descânțete* divine, fiindcă avem și noi *descânțete* duhovnicești, cum sunt numele Domnului nostru Iisus Hristos și puterea Crucii Sale, de îndată îl vei zdrobi. Un astfel de descântec are nu numai puterea de a-l scoate pe șarpe din locurile sale ascunse și a-l arunca în foc, ci și de a vindeca rănilor provocate de el. Dacă poate mulți, spunându-le pe acestea, totuși nu s-au vindecat, aceasta nu a fost din cauza Celui invocat, ci din cauza puținei lor credințe. Fiindcă și pe Iisus mulți Îl atingeau și-L înghesuiau, și totuși nimic nu câștigau; pe când femeia cea cu scurgere de sânge, deși nici de trupul Lui nu s-a atins, ci numai de poalele hainei, cu toate acestea la un moment i-a încetat curgerea sângelui, pe care o avea de mulți ani.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 142-143)

„Că precum săgeata aruncată de om lovește pasărea, sau zidul, sau lemnul, sau haina, sau că taie aerul, tot așa și săgeata diavolului trebuie numaidecât de a lovi, iar dacă nu lovește pe cel ochit, atunci fără îndoială că lovește pe cel ce a aruncat-o. Cum că dacă noi nu suntem răniți, iar diavolul fără îndoială este rănit, o putem afla din multe locuri ale Sfintei Scripturi. De pildă, a uneltit contra lui Iov, nu l-a rănit însă, ci s-a rănit pe sine singur. A uneltit contra lui Pavel, însă nu l-a putut răni, ci s-a rănit singur. Peste tot se întâmplă așa, peste tot se poate vedea aceasta, dacă suntem cu băgare de samă. Când el (diavolul) va lovi, se va lovi singur; cu atât mai mult încă atunci când întărindu-ne și înarmându-ne contra lui cu pavăza credinței, ne vom găsi în siguranță, ca să devenim neînvinși.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXII, p. 273)

„Demonii nu doresc altceva mai mult decât pieirea oamenilor, se bucură și-și fac o cinste din ceea ce strică viața noastră și din ceea ce smulge din rădăcini toate cele bune.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini, XIII, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 329*)

„Dar dacă ai vrea să cercetezi și felul în care luptă diavolul cu oamenii, ai vedea că lupta lui este cu mult mai crâncenă și cu mult mai felurită. Nimeni nu știe atâtea feluri de hoții și de viclenii câte știe spurcatul acela. Asta îi dă și mai mare putere. Nici nu poate avea cineva o vrăjmășie mai neîmpăcată față de cel mai mare dușman al său, câtă are vicleanul acesta față de om.

Iar dacă ai cerceta și înverșunarea cu care luptă diavolul cu oamenii, ai vedea că e de râs să comparăm înverșunarea oamenilor cu înverșunarea diavolului. Dacă ai alege pe cele mai înfricoșătoare și mai sălbatice fiare și ai vrea să pui față în față furia lor cu furia diavolului, ai vedea, prin comparație, că fiarele acestea sunt cele mai blânde și cele mai pașnice animale. Atâta mânie suflă diavolul când se năpustește asupra sufletelor noastre !

Pe câmpul de bătălie, lupta dintre oameni ține puțină vreme; și chiar în acest scurt timp, de multe ori, lupta se oprește. Venirea nopții, oboseala măcelului, timpul de hrană și multe alte pricini dau puțință ostașilor să se odihnească, să lepede armele, să răsufle puțin, să se întremeze cu mâncare și băutură și să-și redobândească puterea de mai înainte și în alte multe chipuri. Dar în lupta cu vicleanul diavol nu poți pune niciodată armele jos, nici nu poți da somn ochilor tăi, de vrei să rămâi nerănit. Aici trebuie să se întâmple una din două: sau să cazi și să pieri, dacă lezezi armele din mâini, sau să stai mereu înarmat și să fii totdeauna treaz. Că și diavolul cu oastea lui stă totdeauna înarmat, pândind trândăvia noastră. Și pune diavolul mai multă râvnă pentru pierderea noastră decât punem noi pentru mântuirea noastră. Pentru că războiul acesta este nevăzut și izbucnește pe neașteptate - și asta e pricina a nenumărate nenorociri; de aceea războiul acesta este, pentru cei ce nu priveghează neconținut, cu mult mai periculos decât celălalt război.” (*Tratatul despre preoție, cartea a șasea, cap. 13, în vol. Despre preoție, p. 155*)

„Mult și tare se împotrivesc diavolul, din toate părțile năpustindu-se asupra mântuirii noastre. Trebuie, dar, să fim treji și cu priveghere și să înălțăm ziduri în toate părțile în fața asaltului său. Căci dacă va prinde un prilej cât de mic, o dată aflat, își va pregăti și restul intrării și își va introduce

câte puțin în cetatea noastră întreaga sa putere. *Dacă ne pasă într-adevăr de mântuirea noastră, nici în cele mici să nu-i îngăduim să aibă de a face cu noi, ca nu cumva să pregătim astfel, mai dinainte, cale pentru cele mari.* Căci este cea din urmă nebunie ca diavolul să arate atâta sângețenie spre a ne pierde sufletul, iar noi, pentru însăși mântuirea noastră, să nu facem nici măcar cât el.” (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Căna Galileii*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 140)

„Pe cei trei la minte nimic nu-i poate vătăma. Poate fi cineva mai rău și mai viclean ca diavolul? Ei bine, nici diavolul, care e rău, viclean și cu multă putere, cu toate uneltirile lui împotriva lui Iov, cu toate că și-a golit toată tolba lui cu săgeți asupra casei și trupului celui drept, nu numai că nu l-a doborât, ci, dimpotrivă, l-a făcut și mai strălucit. Iov, deci, n-a putut fi vătămat nici de diavol; Iuda, însă, pentru că era nepăsător și trândav, n-a câștigat nimic nici din viețuirea lui lângă Hristos, ci a ajuns din trândav vânzător, cu toate învățăturile și sfaturile Domnului. Pricina este că Dumnezeu nu silește, nu forțează pe cel care nu vrea, după cum nu l-a silit Hristos nici pe Iuda. Așa că nici pe noi diavolul nu ne poate vătăma dacă suntem cu luare-aminte; dar, dacă nu suntem cu luare-aminte, dacă ne trândăvim, nu putem câștiga nici de la cei ce ne pot ajuta! Mai mult chiar, suferim și cumplită pagubă!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 237)

DIAVOLUL (lansează ispite și tentații, însă multe din ele au drept
cauză nepăsarea noastră)

„Ar fi trebuit, atunci, zice, ca toți cei ce sunt ispitiți de diavol să fie biruitori, sau, dacă pricina răului se află în noi, ar trebui să mergem spre pierzare și fără diavol.

Acest lucru se și întâmplă, fiindcă mulți sunt duși la pierzanie și fără a-i ispiti diavolul. Aceasta întrucât, cu siguranță, nu el este pricina tuturor relelor.

Multe din ele se întâmplă din cauza nepăsării noastre. Dacă pentru unele, el este vinovatul, aceasta se datorează faptului că noi am făcut începutul.

Spune-mi rogu-te, când l-a biruit diavolul pe Iuda? Atunci când, zice Evanghelia, a intrat în el. Ascultă care e adevărata pricină: ... *era fur și, având punga, lua din ce se pune în ea* (Ioan 12, 6). Dar Iuda însuși l-a lăsat să intre și să sălășluiască în el, fără nici o împotrivire. Prin urmare, nu

diavolul face începutul, ci noi îl primim și-l chemăm.” (*Cuvântul LIV la Fapte* PGB 16B, 266-268. PG 60, 377, în vol. *Diavolul și magia*, p. 60)

DIAVOLUL („desfătarea” diavolului)

„Se bucură și simte mulțumire și plăcere când ne mâniem, când ne păruim și ne înfruntăm între noi.” (*Cuvântul XLIII la Epistola I către Corinteni* PGB 18A, 730. PG 61, 371, în vol. *Diavolul și magia*, p. 35)

DIAVOLUL (despre cum se poate apăra omul de diavoli)

„Diavolul face toate eforturile sale pentru a ne ispiti, el ne încearcă de aproape și ne întinde din toate părțile piedici și curse pentru ca să ne piardă. Trebuie deci să priveghem și să-i închidem porțile; dacă el află cea mai mică intrare, imediat o face și mai mare, și, puțin câte puțin, el va face să treacă toate forțele lui. Dacă avem ceva virtute pentru mântuire, să nu-l lăsăm să se apropie nici în cele mai mici lucruri, pentru a ne scăpa și în cele mai mari. Va fi în sfârșit de-o extremă nebbie, știind cât este el de veghetor și atent pentru a pierde sufletul nostru, de a nu fi la fel de veghetori și a pune o grijă egală pentru mântuirea noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXIII, 1, p. 108)

„Iar pentru a respinge atacul lui împotriva noastră, nu este un zid de apărare mai bun decât rugăciunea și implorarea stăruitoare.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 98)

„Diavolul dă târcoale furios ca un leu. Dar, chiar dacă ar încerca să-i lovească pe cei ce-L au pe Hristos, semnul crucii pe frunte, focul Duhului Sfânt și candela veșnic aprinsă, tot n-ar reuși, fiindcă nici măcar privirea nu și-ar putea-o îndrepta spre ei, ci pe dată le-ar întoarce spatele și ar fugi, a doua oară ne mai îndrăznind să se întoarcă.

Ca să te convingă că toate acestea nu sunt doar vorbe, fii atent, te rog, la ce spunea Pavel. Și el a fost om, dar leul acesta se temea atât de tare de el, încât nici hainele lui și nici de umbra-i nu cuteza a se apropia. Lucru foarte firesc, dat fiind că nu suferea mirosul de bună mireasmă al lui Hristos ce ieșea dintr-însul și nici măcar privirea nu și-o putea ridica spre acea candelă a virtuții.” (*Cuvânt la Psalmul 7*, PGB 5,294. PGB 55, 84, în vol. *Diavolul și magia*, p. 12)

„Că alta nimica nu alungă pornirea dracilor ca rugăciunea ce se face din tot sufletul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 107)

„Să veghem asupra gândurilor noastre, a cuvintelor noastre, a actelor noastre. Să nu-i lăsăm nici o ieșire diavolului. Însă să ne exersăm, mai ales în practicarea virtuților. Și printre diferitele virtuți să ne atașăm de iubire. Nimic nu ne va face puternici împotriva diavolului ca practicarea virtuții iubirii și a milosteniei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 295)

DIAVOLUL (dușmanii diavolului: lucrările luminii și virtutea)

„Așa cum liliicii nu iubesc soarele și lumina, ci le socotesc dușmani, iubind, însă, noaptea și întunericul, tot așa și demonii, împreună cu aceia pe care-i poartă în rătăcire, iubesc viclenia și toate nelegiuirile, socotindu-le potrivite cu firea lor, iar dușmanii lor sunt virtutea și lucrările luminii.

Când acestea strălucesc, celelalte se întunecă, încât cel ce-și petrece viața în virtute nu mai are trebuință a se nevoi, de vreme ce e de ajuns să apară virtutea și toată răutatea va dispărea și se va desființa.” (*La Isaia*, cap. II PGB 8, 294. PG 56, 39), în vol. *Diavolul și magia*, p. 58)

DIAVOLUL (când se lasă biruit diavolul?)

„Când diavolul va vedea o schimbare atât de mare și va vedea că aceia care mai înainte se aflau sub stăpânirea lui s-au ridicat atât de sus și s-au învrednicit de necuprinsa iubire de oameni a Domnului, se depărtează prearușinat și preasmerit și nici privirea nu mai cutează a o ridica asupra lor. Aceasta pentru că nu rabdă strălucirea și lumina care iese din ei și care-l orbește. Atunci le întoarce spatele luând-o la fugă.” (*Cateheze IV* PGB 30, 404, în vol. *Diavolul și magia*, p. 51)

DIAVOLUL (foloasele pe care ni le aduce lupta cu diavolul)

„Sufletul e ca un scut. Dacă-l lovește lancea și e moale, îl străpunge, dar, dimpotrivă, dacă e tare, nu-i pricinuieste nici o stricăciune, ci cade alături, cu vârful îndoit. Dacă săgețile pe care le aruncă diavolul asupra unui suflet îl găsesc slăbit și lipsit de voință, atunci îl pătrund până de adânc, dar dacă îl găsesc întărit și puternic, diavolul însuși se depărtează neputincios, fără a-i pricinui nici cel mai mic rău. Ba, mai mult, de aici se nasc și două

mari foloase, chiar trei: diavolul nu l-a vătămat, ci l-a lăsat mai puternic decât l-a găsit, și el însuși, de pe urma acestui fapt, a devenit mai slab.” (*Cuvântul la Psalmul 9*, PGB 5,454 PG 55, 125, în vol. *Diavolul și magia*, p. 18)

DIAVOLUL (Pronia divină întoarce în contra diavolului meșteșugurile acestuia pregătite spre căderea noastră)

„Diavolul răstoarnă propria sa putere prin aceleași arme de care se servește contra servilor
76)

„Este obiceiul lui Dumnezeu, de demult și dintru început, de a întoarce asupra capului diavolului și de a preface în temei de mântuire tot ce urzește diavolul împotriva noastră. Iată! A scos diavolul pe om din rai, dar Dumnezeu i-a deschis cerul; l-a alungat diavolul din împărăția cea de pe pământ, dar Dumnezeu i-a dat împărăția cerurilor și a înscăunat firea noastră pe tronul cel împărătesc. Astfel, Dumnezeu ne dă mai mari bunătăți decât acelea de care încearcă diavolul să ne lipsească. Prin asta Dumnezeu caută să-l facă pe diavol mai puțin zelos în uneltirile lui împotriva noastră, iar pe noi să ne învețe să nu ne temem de uneltirile lui.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 401)

DIAVOLUL (atitudinea noastră față de diavol)

„Continuăm să-i blestemăm pe demoni și să-i urâm.” (*Către iudei*, cuv. VI, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 358)

DIAVOLUL (nu avem nimic în comun cu diavolul)

„Numai cu diavolul singur noi n-avem nimic în comun.” (*Primele patru omilii despre stăruirea în rugăminți*)

DIAVOLUL (Satana)

„Sub numele de *Satan*, în limba ebraică se înțelege potrivnicul, vrăjmasul, războinicul. Așa, de pildă, în Cartea a 3-a a Împăraților, Scriptura numește *Satan* pe împotrivor, zicând: *Că nu este Satan (împotrivor) acum, nu este întâmpinarea* (3 Împ., 5, 4) – povestind împrejurările cu Solomon,

adică nu este împotrivor, războinic, potrivit cel ce supără.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVI, p. 231)

„Că asta înseamnă cuvântul *satana* în limba ebraică; Satana înseamnă potrivit.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 392)

DIAVOLUL (scoaterea diavolilor din oamenii posedați de ei)

„... scoaterea demonilor din om este lucrarea unei puteri foarte mari și nu a unui har oarecare”. (*Omilii la Matei*, omilia XLI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 493)

„Poate că împăratul a pus pe supușii săi sub stăpânirea căpeteniilor pe unul, de pildă, a-l dezlega, iară pe altul a-l lega; iar oasele sfinților nu au această putere josnică și vrednică de milă, ci pe aceea cu mult mai mare și mai însemnată, aceea care pe draci îi aduce de față și-i muncește, iar pe cei legați de dânșii îi dezleagă de legăturile cele grozave.

Și ce poate fi mai înfricoșat ca Divanul acesta? Că deși nevăzându-se nimeni și negăsindu-se nimeni lângă coastele dracilor, totuși se aud glasuri, și suspine, și bătăi, și cazne, și limbi aprinse - fiindcă dracul nu poate suferi acea putere minunată. Și iată cum cei ce au purtat trupuri stăpânesc pe puterile cele fără de trupuri; țărâna, și cenușa, și oasele acelea covârșesc firile celor nevăzute¹⁹⁰.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVI, p. 237)

DISCERNĂMÂNTUL

„Atunci când sufletul este stăpânit de dorința trupească, îi scade discernământul. De aceea, nu vede ce se află dinaintea sa, fie prăpastie, fie iad, fie primejdie, fiind robit de păcat.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 366)

¹⁹⁰ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Obiceiul era ca cei îndrăciți să fie aduși pe la mormintele sfinților, unde, după ce le citeau cuvenitele rugăciuni, acei bolnavi se vindecau, iar dracii erau alungați de puterea minunată a sfintelor moaște – după cum se petrece și astăzi. (n.s. 1, p. 237)

DISCERNĂMÂNTUL (avem în firea noastră un criteriu natural prin care deosebim binele de rău)

„... însuși sufletul omenesc are în el puterea de a deosebi binele de rău...” (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 317)

„Dumnezeu a pus legile în firea omenească să aleagă ce-i rău și ce-i bine; întreabă pe singură petrecerea noastră să cunoști, că toți cei ce fac lucrurile rele, fug de ocară și de numele cel rău, adică de vei zice curvarului *curvar* se mânie și se rușinează. Ia zi jurătorului cel strâmb: *O! Jurător mincinos!* să vezi, nu va lua acel nume spre ocară și spre necinste? La fel și din celelalte păcate din faptele lor se rușinează. Iar de vreme ce este bine să faci păcatul, de ce fugi de frica ponosului păcatului? Ia zi-i curatului *curat* și celui feciorelnic *feciorelnic*, să vezi, nu se bucură de fapta bunătății lui? Zi dreptului *drept* și milostivului *milostiv*, că cu lucrul se încununează și cu numirea se luminează, că deși se leapădă de lauda numelui pentru smerenie, iar în suflet tot primește lauda (...) Ascultă mincinosul, nu mărturisește că este minciună, ci se fățărăște și se face că grăiește adevărat și înșeală și pe judecător. La fel și vicleanul nu-și arată viclenia lui, ci se face la arătare cu chip de prietenie și-și ascunde viclenia lui. La fel și asupritorul, când merge la judecată nu mărturisește cine este, ci pune mărturii în chip de adevăr minciuni și arată mărturia răutății, că și sufletul nostru dacă se unește cu răutățile, numele cel bun se răpește de la el, pentru că mulți puternici de multe ori nu le mai stă mintea numai la lăcomie și roagă unii să nu-i facă săracului nedreptate sau să-i ierte datoria ce o are la el și să nu se răzbune asupra celor ce l-au scârbit pe el, iar de vine vreun puternic viclean să se roage, nu începe a spune adevărat ceea ce este, ci adaugă numele bunătății și zice cum că este om drept și făcător de bine și se laudă cu faptele cele bune pe care le face la mulți. Vezi că răutatea se biruiește de lauda faptei celei bune? Pentru aceea, nici un om rău nu vrea să audă că este rău, că firea pururea iubește al său, chiar deși voiește voința răutatea, pentru aceea să nu zicem că cutare din fire este bun și cutare din fire este rău, că de ar fi omul din fire bun, n-ar putea să se facă niciodată rău. La fel, de ar fi iarăși din fire rău, n-ar putea să se facă niciodată bun, că de n-ar fi fost în voința noastră să se facă cei răi buni, nici iubitorul de oameni Dumnezeu nu ne-ar fi făcut înclinați spre sine și am fi toți răi împreunându-ne cu firea sau am fi toți buni și drepti, dar noi cu lenea noastră ne pierdem mântuirea sufletului nostru și ne facem pe noi pustii de dragostea cea dumnezeiască.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 97-98)

„Că tot omul știe să deosebească binele de rău, viciul de virtute, noi avem ca garanție omenirea întregă și istoria tuturor veacurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 285)

DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea)

„Pe cel iubit de Hristos și atât de important înaintea Lui, tu îl crezi atât de disprețuit? Pe cel pe care El l-a iubit, tu îl disprețuiești?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, p. 477)

„Disprețuiești pe un om credincios, pe care Hristos nu l-a disprețuit? Și ce zic eu că nu l-a disprețuit? Când El nu numai că l-a iubit, deși îi era dușman, și spurcat, ci chiar a și murit pentru el! Hristos l-a iubit pe acela, cu toate răutățile lui, și a făcut atâtea pentru el, și tu acum, când el a devenit frumos și admirat, îl disprețuiești? Acum, când el este mădularul lui Hristos? Nu înțelegi ce spune aici? Nu simți îndrăzneala cea mare ce o ai? El are cap pe Hristos; Hristos este pentru acesta și masă, și haină, și viață, și lumină, și mire, și totul. Și tu îndrăznești a zice că îl disprețuiești? Ba încă zici că pe lângă acesta disprețuiești și pe alții?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, pp. 498-499)

„Dacă cel ce dă mai mult (milostenie – n.n.) ar disprețui pe cel ce dă mai puțin, apoi firește că pe sine s-a vătămat mai mult.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 318)

„Să nu ne disprețuim deci unii pe alții, ca să nu ne învățăm a-L disprețui și pe Dumnezeu. Cel obraznic cu oamenii va fi obraznic și cu Dumnezeu. Să ne cinstim unii pe alții, ca să ne învățăm a-l cinsti și pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 78)

„Hristos pedepsește nu numai pe cei care caută să se răzbune, dar și pe cei care disprețuiesc pe frații care-i dușmănesc, deși în sufletele lor nu le mai poartă ură.” (*Despre căință (I)*, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 62)

„Ia, așadar, aminte, tu, care ești cu nasul pe sus și nu catadicsești nici să-ți privești aproapele, că acela este ca și tine și

merită la fel de multă cinstită ca cea de care ai parte tu însuși. Acela este sărac, iar tu bogat? El este neșcolit, iar tu învățat? El este neînsemnat, iar tu persoană importantă? Dar ce valoare crezi că au toate aceste lucruri vremelnice și zadarnice? Oare semenul tău nu este și el chipul lui Dumnezeu? Atunci de ce îl disprețuiești? Nu înțelegi că disprețuindu-l pe el, îl disprețuiești pe însuși Dumnezeu? De ce nu îl slujești? De ce nu te îngrijești de el? De ce nu îl cinstești? Știu de ce: pentru că îl socotești mai prejos decât tine. Și te întreb: cu cât mai prejos erau apostolii față de Hristos? Apostolii erau oameni, pe când Hristos era Dumnezeu. Și totuși, Domnul a primit să le spele picioarele. Nu ar trebui să faci și tu măcar atât pentru semenii tăi? Dar tu nici nu vrei să auzi de așa ceva.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 210-211)

DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea și remediile)

„Căci și cei ce au venit la lucru în ceasul al unsprezecelea, ei cei întâi au luat plată; de asemenea oaia cea pierdută a făcut pe păstor ca, lăsând pe cele nouăzeci și nouă, să alerge după dânsa și, ridicând-o pe umeri, să o aducă înapoi la turmă; și fiul cel pierdut s-a bucurat de mai multă cinste decât cel cinstit și lăudat de tatăl său; și tâlharul a fost încununat și proslăvit mai înainte de apostoli. Dar și în pilda cu talanții ar putea vedea cineva petrecându-se aceasta, fiindcă și cel ce a primit cinci talanți, și cel ce a primit doi s-au învrednicit de aceeași plată, ba încă acesta din urmă s-a bucurat de o mai mare îngrijire, fiindcă dacă i s-ar fi încredințat cei cinci, neputând a-i întrebuința, ar fi pierdut totul, pe când acum primind numai pe cei doi, el și-a îndeplinit și datoria sa, în același timp s-a învrednicit și de plata celui cu cinci și, prin urmare, cu atât mai mult l-a întrecut pe acesta, cu cât și ostenele a pus mai puține, și s-a învrednicit și aceluiași cununii. Deși om era și el ca și cel ce primise cinci, cu toate acestea stăpânul nu-l întreabă cu amănunțime, nici îl silește a se trudi la fel cu celălalt și nici îi zice *De ce nu poți ca să iei și să întrebuințezi cinci talanți?* – căci cu dreptate i-ar fi zis; ci l-a încununat și pe acesta.

Acestea știindu-le, voi cei mari nu disprețuiți pe cei mai mici și mai prejos de voi, ca nu cumva mai înainte de dânsii pe voi înșivă să vă vătămați, căci dezbinându-se ei, întregul trup se pierde. Fiindcă ce altceva este trupul, decât că mai multe mădulari sunt unite la un loc? După cum și apostolul zice: *Că și trupul nu este un mădular, ci multe*. Deci dacă aceasta este trup, apoi atunci să ne îngrijim ca cele multe să rămână multe, căci dacă nu se

face așa, apoi vătămarea se face spre moarte. Pentru aceasta și apostolul nu numai aceasta cere, adică a nu ne dezbină unii de alții, ci încă a ne și uni puternic. Zicând deci *ca să nu fie dezbinare în trup*, el nu s-a mulțămît numai cu atât, ci a adăugat îndată: *ci să se îngrijească mădularele între sine, asemenea unul de altul*, punând aici și o altă pricină, pentru ca cel mai mic să se bucure de o mai mare îngrijire și cinste. Dumnezeu a iconomisit așa nu numai ca să nu se dezbină unul de altul, ci ca între dânsule să fie și dragoste multă, și bună-înțelegere. Deci dacă ființarea fiecăruia stă în mântuirea aproapelui, apoi să nu-mi spui de mare sau mic, mai presus sau mai prejos, căci aici nu este mare și mic. Rămânând în trup, este cu puțință a vedea și judeca deosebirea dintre ele; pierzându-se însă, nu mai este cu puțință – și se pierde negreșit, când cele mici nu stau în locul lor.

Deci dacă și cele mari se pierd – din pricină că cele mici s-au dezbinat – apoi atunci sunt datoare și acestea a îngriji de cele mici, de vreme ce în mântuirea acestora stă și mântuirea lor. Așa că de vei spune de mii de ori că acel mădular este necinstit și mai prejos și dacă nu vei îngriji deopotrivă de dânsul ca și de tine, ci-l vei lăsa în părăsire ca mai mic, vătămarea se va răsfrânge asupra ta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, pp. 325-326)

DISPREȚUIREA (îndemn la prețuirea aproapelui)

„Și pe făcătorul de corturi, ca și pe cel purtat în caretă prin târg, și cu o mulțime de slugi după el – îl vei socoti de frate, ba încă mai mult pe acela decât pe acesta. Căci acela se numește după dreptate frate, care seamănă mai mult. Deci cine seamănă mai mult cu pescarii? Cel care se hrănește în fiecare zi din rodul ostanelilor sale, care n-are nici o slugă, nici un adăpost, ci veșnic se află în necazuri – sau cel împresurat de atâta trufie, încât tot ce face este împotriva legilor Dumnezeuiești?

Deci iubitule, nu disprețui pe fratele tău, căci icoana (chipul) acestuia este foarte mult aproape de cea apostolică. *Dar, zici tu, nu de bunăvoie este sărac, ci fiind silit de împrejurări, nu o face aceasta din principiu.* Dar cum aceasta? Nu ai auzit ce zice Mântuitorul: *Nu vă judecați, ca să nu vă judecați* (Mt. 7, 1)? Pentru ca să afli că nu silit faci aceasta, apropie-te și dă-i mii de talanți, și vei vedea cum el îi leapădă. Așa că, deși nu a moștenit bogăție de la strămoși, și totuși, când poate lua, nici nu se apropie măcar, apoi aceasta este dovada cea mai mare de disprețuire a bogățiilor. Fiindcă și Ioan a fost fiul lui Zevedeu cel sărac, și pentru aceasta nu zicem că sărăcia lui a fost silită. Deci când vezi lemnarul, sau fierarul, sau hornarul (măturător de

hogege), să nu-i disprețuiești din această pricină, ci pentru aceasta încă mai mult să-i admiri, fiindcă și Petru se încingea, avea mreață, și pescuia în mare după învierea Stăpânului. Și ce spun eu de Petru? Însuși Pavel chiar, cu toate luptele sale nenumărate, și cu atâtea minuni, sta și cosea piei pentru facerea corturilor, și cu toate acestea Îngerii se sfiau de dânsul, și dracii tremurau, și nici că-i era rușine a zice: *Singuri voi știți că trebuințelor mele și celor ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea* (Fap. 20, 34). Și ce spun eu că nu se rușina? Ba încă chiar se mândrea pentru aceasta. *Dar, zici tu, cine este acum atât de virtuos ca Pavel?* Știu și eu că nimeni, însă nu pentru aceasta sunt de disprețuit cei de acum. Când tu cinstești pe altul pentru Hristos, chiar de ar fi cel de pe urmă, însă credincios, cu dreptate va fi cinstit. Când, de pildă, tu deschizi casa ta generalului și ostașului, amândoi fiind prietenii împăratului, prin cine crezi că cinstești mai mult pe împăratul? Firește că prin ostaș, fiindcă generalul are și fără prietenia împăratului multe alte însușiri, care sunt de ajuns a face pe alții ca să-i dea cinstea cuvenită, pe când ostașul nimic alta n-are decât prietenia împăratului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XX, pp. 209-210)

DISPREȚUIREA (mângâiere pentru cei disprețuiți)

„Chiar de te-ar disprețui vreun om, totuși nici o vătămare nu vei avea, dacă Dumnezeu nu te va disprețui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, p. 62)

DISTRACȚIILE

„Nu te împiedic să te căsătorești, nici nu te opresc să te distrezi, dar vreau să faci asta cu cinste, nu cu rușine, nu cu osândă, nu cu mii și mii de păcate”. (*Omilii la Matei*, omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 99)

„Nu teatrul e de vină când oamenii sunt siliți să cheltuiască o groază de bani pentru dansul acela drăcesc de pe scenă? De unde desfrâul și nenumăratele păcate? Vezi, dar, că tu distrugi viața când susții teatrele, iar eu o mențin și o întăresc atunci când le dărâm!

- Să dărâmam, dar, teatrele? aș putea fi întrebat.

- O, dacă s-ar putea să fie dărâmate! Dar, mai bine spus, dacă vreți, din partea mea teatrul este dărâmat și desființat. Totuși nu vă poruncesc să

dărâmați teatrele. Lăsați-le să existe, dar faceți să fie goale!¹⁹¹ O faptă ca aceasta este de mai mare laudă decât dărâmarea lor. Dacă nu vreți să imitați pe altcineva, atunci imitați-i pe barbari. Ei nu cunosc astfel de spectacole. Ce cuvânt de apărare mai putem avea când noi, cetățenii cerului, împreună dănțuitori cu heruvimii și părtași cu îngerii, suntem în această privință mai răi decât barbarii? Și aceasta când putem găsi alte mii de distracții cu mult mai bune decât distracțiile de la teatru. Dacă vrei să te distrezi, du-te în grădini, pe malul râului și al lacurilor, plimbă-te pe câmpii, ascultă cântecul greierilor, du-te deseori la mormintele mucenicilor, unde-i sănătate trupului și folos sufletului, unde nu-i vătămare, nici căință după plăcere, ca la teatru. Ai soție, ai copii! Ce plăcere o poate egala? Ai casă, ai prieteni! Acestea-s cele ce desfătează și ne dau și câștig, pe lângă curățenie trupească și sufletească. Spune-mi, ce este mai dulce decât copiii? Ce este mai dulce decât soția pentru un bărbat care vrea să trăiască curat la trup și la suflet? Se spune că barbarii au rostit cândva un cuvânt plin de înțelepciune. Auzind de aceste teatre nelegiuite și de distracția aceasta plină de păcate, au spus: Romanii au născocit aceste distracții ca și cum n-ar avea copii și soții. Prin aceste cuvinte au vrut să arate că nimic nu-i mai dulce decât copiii și soția, dacă vrei să duci o viață curată”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 463)

DOGMELE (păstrarea dogmelor stabilite de Sfinții Părinți)

„Cât ne privește pe noi, să nu ieșim din vechile limite pe care le-au pus Părinții noștri, și să fim supuși întru totul legii pe care ne-a arătat-o Duhul Sfânt.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VII, 1, p. 38)

„Nu în toate și peste tot locul noi trebuie să interpretăm în favoarea noastră pasajul *fiecare să fie deplin incredințat în mintea lui*, căutând a ne apăra cu el când e vorba de dogme; ascultă-l tot pe Pavel ce spune: *Dacă vă propovăduiește cineva altceva decât ați primit – să fie anatema!* (Galateni 1, 9), și: *Mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva în viclenia lui, tot așa să se abată și gândurile voastre* (II Corinteni 11, 3); iar filipenilor le zicea: *Păziți-vă de câini! Păziți-vă de lucrătorii cei răi! Păziți-vă de tăierea*

¹⁹¹ În secolul al IV-lea, Sf. Ioan Gură de Aur a atacat cu multă vehemență, hotărâre și energie teatrul păgân, chiar din primii ani ai propovăduirii sale la Antiohia, dorind a-l interzice cu desăvârșire. Dintre cauze amintim: vulgarizarea crescândă a scenei, imoralitatea actorilor, aceștia reprezentau pe scenă cele mai josnice aspecte ale vieții, primejduind astfel puritatea morală a celor ce îi priveau, faptul că teatrul antic era strâns legat de cultul păgân etc. – n.n.

împrejur (Filipeni 3, 2). Dar romanilor, fiindcă nu era încă timpul de a îndrepta astfel de lucruri, le zice: *Fiecare să fie deplin încredințat în mintea lui.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 462-463)

DOGMELE (cunoașterea dogmelor Bisericii)

„Noi vrem ca voi să arătați o foarte mare rigoare față de dogmele Bisericii și să le aveți bine fixate în mintea voastră.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 33)

DOGMELE (înalte – pătrunderea lor cu mintea)

„... viața necurată împiedică dogmele cele înalte și nu lasă a se arăta pătrunderea și agerimea cugetului. Deci după cum nu se poate ca cel ce se găsește în rătăcire – însă cu o viață curată – să rămână pentru totdeauna în rătăcire, tot așa și cel ce trăiește în răutate, nu cu ușurință va putea să privească la înălțimea dogmelor, ci tot cel ce voiește a cuceri adevărul trebuie a se curăți degrab de toate patimile.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 82)

DOGMELE (explicarea dogmelor prin diferite raționamente)

„Cei care se află în afara Bisericii, slujind patimile și propriile lor idei, nu pot să primească nici un adevăr al lui Dumnezeu care este mai presus de mintea omenească.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 356-357)

DOGMELE (să nu ne tulbure nimeni dogmele drepte cu invențiile propriilor gânduri)

„Să nu ne tulbure cineva introducând pe deasupra, în dogmele Bisericii, invențiile propriilor gânduri și vrând astfel să tulbure dogmele cele drepte și sănătoase, ci fugi de însoțirea cu unii ca aceștia ca de otrăvurile vătămătoare. Căci aceștia sunt mai cumpliți decât acelea. Fiindcă acelea provoacă doar vătămarea trupului, pe când aceștia ruinează însăși mântuirea sufletului.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 32-33)

„... să nu credem că gândurile noastre au mai multă autoritate decât dogmele spuse de Duhul Sfânt.” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 96)

DOGMELE (nimic nu este mai puternic decât adevărul dogmelor)

„Așa cum lumina nu se preface niciodată în întuneric dacă rămâne lumină, așa și adevărul dogmelor credinței noastre nu va fi rușinat niciodată, tocmai pentru că dogmele nu mint, ci sunt adevărate, și nimic nu este mai puternic decât adevărul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

DOGMELE (și viața duhovnicească)

„Să ne străduim să punem în sufletele noastre învățăturile cele sănătoase și odată cu asta să aducem și viață curată, pentru ca și viața să dea mărturie de dogmele noastre, dar și dogmele să ne arate viața vrednică de credință. Nu avem nici un folos dacă dogmele ne sunt drepte, dar viața stricată; și iarăși nu putem câștiga ceva de folos pentru mântuirea noastră dacă avem viață curată, dar nu ținem seama de dogme. Se cuvine, dar, să ne împodobim cu amândouă, și cu învățături drepte și cu viață curată, dacă vrem să scăpăm de iad și să dobândim împărăția. Spune-mi, ce folos ai de un copac care se întinde mult în sus, e plin de frunze, dar e gol de fructe? Tot așa și creștinului nu-i sunt de nici un folos dogmele drepte, dacă viața lui e stricată”. (*Omilia la Facere*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 154)

„Chiar de vom păzi dogmele cele drepte, lipsind îmbunătățirea cea din fapte, vom cădea cu totul din viața veșnică – martor fiind Domnul, Care zice: *Nu tot cel ce îmi zice Mie: <<Doamne, Doamne>> va intra în Împărăția Cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Mt., 7, 21).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, p. 33)

„Viața bună nu folosește la nimic fără învățătura dreaptă, precum învățătura bună nu folosește la nimic fără viața curată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVI, 3, p. 341)

„Să avem mereu credință dreaptă și să ducem viață îmbunătățită, pentru că din toate părțile Cuvântul ne-a arătat că nu ne sunt de vreun folos învățăturile drepte fără o viață plină de virtute.

Facă Dumnezeu, cu rugăciunile sfinților Săi și ale tuturor întăistătorilor Săi¹⁹², să păzim neștirbite învățăturile cele drepte pe care le-am primit dintru început și de la strămoși, alăturându-le și o viață asemenea lor, ca să dobândim bunătățile cele făgăduite.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 233)

DOGMELE (rele)

„... o viață stricată totdeauna naște credințe rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 440)

DORUL (de Dumnezeu)

„Când ești străpuns de dragostea de Dumnezeu, când ai îndreptat spre Dumnezeu dorul, nu vezi nimic din cele văzute ci te gândești neconținut la Cel dorit, noaptea și ziua, când dormi și când ești treaz.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

„Neconținut să avem statornicit în sufletul nostru dorul de Hristos. Așa, vom râde de toate cele din viața aceasta; vom locui pe pământ ca și cum am locui în cer”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXIV, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 14)

„... să ne gândim la primii creștini, care au aruncat banii, moșiile și orice preocupare și grijă lumească și s-au afierosit cu totul lui Dumnezeu, stăruiind ziua și noaptea în învățătura cuvântului. Așa e focul cel duhovnicesc! Nu îngăduie să dorim cele de pe pământ, ci ne mută spre o altă dragoste. Din pricina aceasta cel îndrăgostit de astfel de lucruri face cu ușurință totul chiar de-ar trebui să-și părăsească averile, luxul și desfătarea, chiar de-ar trebui să disprețuiască slava, chiar de-ar trebui să-și dea sufletul. Odată intrată în suflet căldura aceluia foc, izgonește toată trândăvia și-l face pe cel cuprins de ea mai ușor ca pana. Disprețuind pe toate cele văzute, unul ca acesta se căiește neîncetat, varsă mereu izvoare de lacrimi și culege de pe

¹⁹² Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Ale episcopilor. (n.s. 36, p. 233)

urma lor mare plăcere.” (*Omilia la Matei*, omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 84)

DRAGOSTEA (- rădăcina tuturor bunătăților)

„Dragostea este rădăcina și izvorul și mama tuturor bunătăților.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, VI, p. 72)

„*Roada Duhului*, zice el, *este dragoste, bucurie, pace* (Gal., 5, 22). Uită-te cât de bine sunt alese cuvintele și ce bine e rânduită învățătura. A pus mai întâi dragostea și apoi a amintit de bucurie și de pace. A pus mai întâi rădăcina și apoi a arătat rodul. A așezat întâi temelia și apoi a ridicat casa. A început de la izvor și apoi a venit la râuri.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

„Dragostea este rădăcina, izvorul și mama tuturor bunătăților. Dragostea, ca o rădăcină, odrăsește miile și miile de ramuri ale virtuții, ca un izvor izvorăște multe curgeri de ape, și ca o mamă strânge la sânul ei pe cei ce aleargă la ea. Fericitul Pavel a cunoscut asta, de aceea a numit-o roadă a Duhului. În alt loc, i-a dăruit dragostei o cinste atât de mare, că a numit-o chiar plinire a Legii. *Dragostea*, zice el, *este împlinirea Legii* (Rom., 3, 10).” (*Omilia a II-a la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

„Gândește, însă, că dragostea este rădăcina, izvorul și muma a tot binele.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 139)

DRAGOSTEA (- dascăl desăvârșit)

„Ce ar putea cineva ordona unuia, care are pe lângă sine totul, când are un dascăl atât de desăvârșit în filozofie ca dragostea?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 114)

DRAGOSTEA (- calea care le întrece pe toate)

„Ascultă ce spune Hristos vorbind cu ucenicii: *Dintru aceasta vor cunoaște toți că sunieți ucenici ai Mei, de veți avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35). Apoi arătând în ce anume, n-a spus de minuni, ci *de veți avea dragoste între voi*. Și iarăși atunci când se roagă Tatălui, zice: *Întru aceasta vor cunoaște că Tu M-ai trimis* (Ibid., 17, 21). Dar și către ucenici zicea: *Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pe altul* (Ibid., 13, 34). Deci acest dar - dragostea - este cu mult mai însemnat și mai strălucit decât acela de a învia morții și cu drept cuvânt, căci a învia morții este darul lui Dumnezeu numai, în timp ce a avea dragoste este și al nostru, adică depinde și de sânguința noastră.

Aceasta este caracteristica creștinului; aceasta arată pe ucenicul lui Hristos, Cel răstignit, Cel ce n-a avut nimic de comun pe pământ, și lipsind aceasta, nici mucenia nu poate folosi pe cineva. Și ca să cunoști, privește lucrul acesta lămurit în persoana lui Pavel. Fericitul Pavel a luat două din virtuțile, sau darurile principale, sau mai bine zis, trei: cele ce sunt în semne, cele în cunoștință, cele în viață, și totuși nimic nu sunt acestea fără de dragoste zice el. *Și cum poate fi așa zice, iată că eu vă spun: că de aș împărți toată avuția mea, iar dragoste nu am, nimic nu sunt* (Ibid., 13, 3). Se poate ca să-și împartă cineva averile, și totuși să nu fie iubitor, adică să nu aibă dragoste. Dar despre aceasta ni se spun îndeajuns la locul unde vorbește despre dragoste, și deci trimitem acolo pe cel ce dorește a cunoaște, deocamdată, precum am fost spus, să râvnim darul acesta, să ne iubim unii pre alții, și atunci nu vom avea trebuință de nimic spre a săvârși virtutea, ci toate ne vor fi ușoare și fără sudori și toate le vom reuși cu cea mai mare grabă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, pp. 83-84)

„Aceasta să râvnim, și atunci cu nimic nu vom fi mai prejos de Pavel sau Petru care au înviat morții, chiar dacă n-am putea alunga poate nici frigurile; iar fără de dragoste chiar de am face semne și minuni mai mari decât ale apostolilor, chiar dacă ne-am arunca pe noi înșine în mii de primejdii pentru credință, nici un folos nu vom avea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 84)

„*Fără de noi ați domnit; dar este de folos ca voi să domniți, ca să domnim și noi împreună cu voi* (I Cor., 4, 8). Și iarăși: *Acum trăim, dacă voi stați tari în Domnul* (I Tes., 3, 8). Vezi cât de mult dorea el fericirea fraților, că nici nu socotea că trăiește dacă nu se mântuiesc aceia? Omul care a fost răpit până la al treilea cer, care a fost dus în rai și a auzit taine negărite (II Cor., 12, 2-4), omul care s-a bucurat de atâta

favoare înaintea lui Dumnezeu, n-ar fi avut nici o bucurie de acele bunătăți dacă n-ar fi văzut și pe frații lui mântuiți împreună cu el (Rom., 9, 3). Pavel știa, știa bine că, nimic nu este mai mare ca dragostea, nici nu are seamă cu ea, nici chiar mucenicia, capul tuturor bunătăților. Și ascultă cum. Dragostea chiar fără mucenicie face ucenici ai lui Hristos, dar mucenicia fără dragoste nu poate săvârși aceasta.

- De unde știm asta?

- Chiar din cuvintele lui Hristos! El le-a spus ucenicilor Săi: *Din aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei dacă vă veți iubi unii pe alții* (Ioan 13, 35). Iată, dragostea face ucenici fără mucenicie! Să-ți arăt acum că mucenicia fără dragoste nu numai că nu face ucenici, dar nici nu-i de folos celui ce suferă. Ascultă pe Pavel, care spune: *De aș da trupul meu să-l ardă, dar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește* (I Cor., 13, 3).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 397-398*)

„Dacă iubirea este prezentă, celui ce a dobândit-o nu îi lipsește nici o parte din filosofie, ci deține întreaga virtute, desăvârșită și perfectă, în timp ce fără iubire omul este lipsit de orice bine. De aceea și Pavel o înalță și o slăvește prin cuvântul său; ba s-ar putea spune că nici măcar laudele sale nu ajung să fie pe măsura înălțimii propriei iubirii.

Căci ce ar putea să-i fie egal, câtă vreme iubirea cuprinde laolaltă profetii și întreaga Lege și fără de care nici credința, nici cunoașterea, nici știința misteriiilor și nici chiar martiriul sau orice altceva nu-l va putea mântui pe cel care le va fi dobândit? Și pentru că *de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragostea nu am, nimic nu-mi folosește*. (I Cor. 13, 3).

Și altundeva iarăși, urmărind să dea de înțeles că dragostea este mai mare decât orice și că este cel mai de seamă bine, [același] a spus: *Cât despre prorocii – vor dispărea, darul limbilor va înceta, cât despre cunoaștere – va dispărea; rămân însă acestea trei: credința, nădejdea și dragostea, iar mai mare decât toate este dragostea*. (I Cor. 13, 8 și 13).

Nu este o simplă întâmplare că cercetarea noastră s-a oprit și asupra acestui cuvânt despre iubire. Nu-i greu de înțeles că profetiile vor dispărea și darul limbilor va înceta.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea I, p. 17*)

„Știi cât e de mare puterea dragostei? Hristos a lăsat la o parte toate minunile pe care aveau să le facă apostolii și a spus: *Întru aceasta vor cunoaște oamenii că sunteți ucenicii Mei, dacă vă veți iubi unii pe alții* (Ioan

13, 35). Iar Pavel a spus că dragostea este plinirea legii (Rom., 13, 10) și, dacă lipsește dragostea (1 Cor., 13, 1-2), harismele¹⁹³ nu sunt de nici un folos.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 55)

„Da, știa bine Pavel că nimic n-are seamăn dragostei și că cel mai mare semn de prețuire este semnul iubirii.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 222)

DRAGOSTEA (- temelia și culmea virtuților)

„Începutul și sfârșitul virtuții este dragostea, și orice virtute pe ea o are ca rădăcină, și scop, și vârf al tuturor bunurilor. Și dacă ea este și începutul și sfârșitul bunurilor, apoi ce poate fi deopotrivă cu ea?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 440)

„Căci începutul și sfârșitul a toată virtutea este dragostea”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 168)

„Dragostea este cea mai mare între faptele cele bune” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 140)

DRAGOSTEA (- plinirea tuturor poruncilor lui Dumnezeu)

„Dragostea, fiind plinirea tuturor poruncilor lui Dumnezeu, are două avantaje, evitarea răului și săvârșirea binelui. Și este numită

¹⁹³ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Harismele sunt niște daruri supranaturale date de Dumnezeu unora dintre creștinii epocii apostolice și imediat apostolice pentru întărirea și sporul duhovnicesc al comunității primare creștine. O enumerarea a acestor harisme o dă Sfântul Apostol Pavel în *Epistola întâi către corinteni*, 12, 8-10. Aceste harisme sunt: 1. *Înțelepciunea*, o înțelepciune superioară înțelepciunii firești; 2. *Cunoștința*, cunoașterea unor lucruri inaccesibile prin puterile naturale ale omului; 3. *Credința*, credința aceea care poate muta munții din loc; 4. *Vindecarea bolilor*, fără ajutorul științei medicale; 5. *Facerea de minuni*; 6. *Proorocia*; 7. *Deosebirea duhurilor*; 8. *Vorbirea în limbi sau glosolalia*, darul de a vorbi și alte limbi decât cele știute; 9. *Tălmăcirea limbilor*, darul de a face cunoscute cele grăite de glosolali. (n.s. 2, p. 55)

plinire a tuturor poruncilor lui Dumnezeu nu numai pentru că ea constituie suma tuturor îndatoririlor noastre creștine, ci și pentru că înlesnește plinirea lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 135)

DRAGOSTEA (- semnul de recunoaștere a ucenicilor lui Hristos)

„Stăpânul tuturor nu ne-a dat alt semn îndestulător și vrednic de credință pentru a fi recunoscuți ca ucenici ai Lui decât semnul dragostei, spunându-ne: *După aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai Mei, dacă veți avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35). De aceea, vă rog să alergăm cu toții la dragoste, de ea să ne lipim, cu ea să primim sărbătoarea aceasta.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

„Iubirea este chipul propriu pe care îl poartă ucenicii Domnului, pecetea robilor lui Dumnezeu, semnul după care sunt recunoscuți apostolii: *Întru aceasta vor recunoaște toți că sunteți ucenicii Mei*. Întru ce? A vorbit cumva despre minunea învierii morților, despre vindecarea leproșilor ori despre alungarea demonilor? Nicidecum, căci el spune, lăsându-le deoparte pe acelea: *Întru aceasta vor recunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții* (In., 13, 35).

Căci unele ca acelea sunt numai daruri ale harului venit de sus, pe când iubirea este izbânda străduinței omenești. Și, îndeobște, noblețea cuiva nu iese la iveală prin darurile primite de sus, cât mai degrabă prin izbânzile obținute cu propriile sale eforturi. Pentru aceasta a spus Hristos că ucenicii săi nu sunt recunoscuți după minunile înfăptuite, ci după dragoste.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 16-17)

„Și fără să amintească ele minunile pe care le vor săvârși în numele și cu puterea Lui, a spus că iubirea este aceea care-i va deosebi și-i va face ucenici ai Săi. Ciudat! De ce nu minunile, ci iubirea? Deoarece iubirea este însușirea principală a sfinților și temelia virtuții. Prin aceasta ne mântuim toți, ea naște lucrători ai lui Hristos, ea încântă sufletele, ea aduce oile pierdute în staulul Bisericii.

Și minunile pe care le vor face Apostolii, nu vor vădi că sunt ucenici ai Lui? Deloc.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 141)

„Și să nu spunem vreodată că iubim pentru că avem prieteni, unul mai mulți, altul mai puțini. Aceasta nu este iubire adevărată, iubire creștinească, iubire după voia lui Dumnezeu. Cel ce are iubirea plăcută lui

Dumnezeu nu-i iubește doar pe prietenii lui, care-l iubesc la rândul lor, ci pe tot oamenii, chiar și pe dușmanii săi, care-l urăsc și-l nedreptătesc.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 142-143)

DRAGOSTEA (elogiu dragostei)

„Dar ceea ce este minunat pentru dragoste este că pe când celelalte bunătăți au unite cu dânsule și rele – că, de pildă, cel lipsit de averi de multe ori se trufește pentru aceasta, cel ce știe a vorbi de multe ori suferă de doxomanie, și chiar cel smerit de multe ori cugetă lucruri mari despre sine în cugetul său, iată că singura dragostea este lipsită de orice boală de acest fel, căci în fața celui iubit nu s-ar înfumura cineva niciodată. Și să nu-mi spui numai de unul care iubește, ci de toți cari iubesc astfel, și numai atunci vei vedea prețul dragostei; și mai vârtos, dacă voiești, spune întâi de cel ce este iubit și de cel ce iubește, și iubește așa precum este vrednic a iubi. Un astfel de om, zic, de ar locui pe pământ sau în cer, el pretutindeni se bucură de liniște sufletească și-și împletește singur luiși mii de cununi. Un astfel de om este lipsit de orice pizmă, mânie, zavistie, ușurință, slavă deșartă, de poftă rea, de orice iubire necuviincios, și de orice boală de acest fel, și-și va păstra curat sufletul său. După cum nu ar face luiși nici un rău, tot așa nu va face nici aproapelui său. Astfel fiind, negreșit că cu dânsul va călători pe pământ Arhanghelul Gavriil. Deci astfel este cel ce are dragoste, pe când cel ce face semne și minuni și are cunoaștere desăvârșită, dacă este lipsit de dragoste, apoi chiar de ar învia mii de morți, totuși nimic mare nu va folosi, fiindcă este de toți depărtat, că nu primește a se amesteca cu nimeni dintre cei de un fel cu dânsul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 340)

„Celelalte virtuți au pe lângă dânsule de multe ori legate necazuri și supărări, ca de pildă: postul este legat cu zavistia; înfrânarea și cumpătarea se leagă cu pofta, trezvia sau privegherea este legată cu disprețul – pe când dragostea, pe lângă folosul cel mare, are cu sine și multa plăcere, și nici un necaz, și întocmai ca și drăgălașa albină, adună de pretutindeni cele bune – precum aceea adună de pretutindenea mierea – și le învistierește în sufletul celui ce iubește. Chiar de slujește cel ce are dragostea cu dânsul, totuși i se pare slujba mai plăcută și decât libertatea, fiindcă cel ce iubește nu atât se bucură poruncind, pe cât poruncindu-i-se. deși a porunci altora este un lucru plăcut, totuși dragostea schimbă însăși firea lucrurilor și toate câte are în mâini se fac bune. Ea este mai blândă decât orice maică, mai îmbelșugată ca

orice comoară, ea face și pe cele grele și anevoioase, ușoare și sprintene; virtutea ne-o arată totdeauna ușoară, iar răutatea amară și hâdă. Gândește-te bine: a cheltui sau a împrăștiia avutul pare un lucru supărăcios, dar iată că dragostea acest lucru îl face plăcut; a lua sau a răpi bunurile altora pare plăcut lucru, și totuși dragostea nu lasă a părea plăcut, ci încă face pe om a fugi de acest păcat ca de un lucru urâcios. Și iarăși, a grăi de rău pe alții pare multora un lucru plăcut, dar dragostea învederează acest fapt ca amar și dezgustător, iar a grăi de bine îl arată plăcut, fiindcă nimic nu ne este mai plăcut ca a grăi de bine pe cel iubit de noi. Și iarăși, mânia are oarecare plăcere, aici însă nicidecum, ci toate vinele ei, așa zicând, sunt rupte, căci și chiar de ar supăra cel iubit pe cel ce-l iubește, totuși mânia nu se vede pe fața acestuia, ci numai lacrimi și rugăminți – atât de departe este dragostea de dorința de a supăra. De l-ar vedea păcătuind, jalește și plânge, dar și plânsul acesta poartă cu sine plăcere, fiindcă chiar lacrimile dragostei sau întristarea ei sunt mai plăcute decât orice veselie sau bucurie. Nu atâta se simt ușurați cei veseli, ca cei cari plâng pentru prietenii lor, sau mai bine zis, pentru cei iubiți ai lor; și dacă poate nu crezi, apoi oprește-ți lacrimile, și se vor întrista și nemulțami, ca și cum ar fi pățimit cele mai grozave rele.

Dar, zici tu, a iubi are cu sine și o plăcere necuviincioasă. Să nu fie una ca aceasta, și astupă-ți gura, omule! – Fiindcă nimic nu poate fi mai curat de o astfel de plăcere ca dragostea adevărată. Deci să nu-mi vorbești de acea dragoste grosolană și prostească, care este mai mult o boală decât dragoste; ci de acea dragoste pe care o cere Pavel, care caută la folosul celor iubiți, și atunci vei vedea pe unii ca aceștia mai iubitori decât orice părinți. Și după cum cei ce iubesc averile nu ar voi să cheltuiască din bani, ci mai cu plăcere ar suferi să se găsească în orice strâmtoare decât să-și vadă banii împruținați, tot așa și cel ce simte dragostea către cineva, mai curând ar voi să pătimească mii de nenorociri decât să vadă vătămat cu ceva pe cel iubit. *Dar, zici tu, cum Egipteanca a voit să vatăme pe Iosif, deși îl iubea? Pentru că ea iubea pe Iosif cu dragostea aceea drăcească, în vreme ce Iosif nu cu aceasta o iubea, ci cu acea dragoste pe care o cere și Pavel. Gândește-te câtă dragoste izvorăște din cuvintele și din faptele lui Iosif.”* (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, pp. 341-342)

„... ceea ce mai ales este de mirare, dragostea izbutește în cele bune fără osteneți și ia premiul fără luptă. Ea nu lasă să se căznească mult cel ce o are, pentru ca să ia astfel cununa, ci fără de osteneală îi dă premiul cuvenit. Căci unde nu este nici o patimă care să războiască o minte sănătoasă, ce

osteneală ar putea fi?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 348)

„Ceea ce este minunat cu dragostea este că nu numai că nu lasă pe cel batjocorit a se întrista și amări, ci încă îl face a se și bucura. Pentru aceea și Ionatan, după toate cele suferite de la tatăl său, în loc să se întristeze, el se mândrea cu dragostea către David, ca și cum ar fi fost încununat. Dragostea nu știe ce este rușinarea sau defăimarea, și pentru aceea ea încă pune în sânguință pe om pentru lucruri de acelea pe care alții caută să le acopere. Rușinare este acolo unde nu se știe ce este dragostea, iar nu acolo unde este vorba de a se primejdui pentru cel iubit și de a suferi toate pentru el.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 349)

„Și acum rămâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iar mai mare decât acestea trei este dragostea (1 Cor. 13, 13). Credința și nădejdea, de îndată ce s-au împlinit bunătățile crezute și nădăjduite, încetează a mai fi credință și nădejde, ceea ce și Pavel, învederând, zicea: *Nădejdea care se vede nu este nădejde, că ceea ce vede cineva, pentru ce o și nădăjduiește?* (Rom. 8, 24) și iarăși: *Iar credința este adevărire a celor nădăjduite, dovedire a lucrurilor celor nevăzute* (Evr. 11, 1). Așa că, arătându-se toate cele crezute și nădăjduite, amândouă acestea încetează, în vreme ce dragostea atunci mai cu seamă se înalță și se face mai înfierbântată. Aici deci se aduce o altă laudă dragostei: el nu se mulțamește cu cele de mai înainte, ci râvnește a mai găsi încă ceva. În adevăr, gândește-te bine: a zis că dragostea este un mare har și calea tuturor harurilor în chipul cel mai înalt; a zis că fără dragoste nimic nu folosesc celelalte haruri; i-a zugrăvit icoana prin multe pilde; dar aici voiește iarăși a o ridica și din altă parte și a o arăta mare și prin faptul că ea rămâne. Pentru care și zicea: *Și acum rămâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iar mai mare decât acestea este dragostea*. Și cum este mai mare dragostea? Fiindcă trece dincolo, fiindcă rămâne în veci. Deci dacă atât de mare este puterea dragostei, apoi cu mare dreptate adaugă apostolul zicând: *Urmați dragostea*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, pp. 361-362)

„Dumnezeu chiar de la început a făcut mii de încercări spre a o împlânta în noi. Așa, de pildă, tuturor a dat un singur cap, pe Adam. Pentru ce nu suntem toți făcuți din pământ? Pentru ce nu suntem toți desăvârșiți ca

dânsul? Pentru că și copiii, și crescătoarele de copii, și faptul de a se naște între dânsii să ne unească unii cu alții. Pentru aceea nici pe femeie nu a făcut-o din pământ. Fiindcă nu era de ajuns a ne îndupleca spre bună înțelegere numai singur faptul că suntem cu toții de aceeași esență, dacă nu vom avea cu toții același strămoș – apoi și aceasta a făcut-o Dumnezeu. Dacă astăzi, despărțindu-ne poate numai locurile, și încă ne socotim între noi ca străini unii de alții, apoi cu atât mai mult ar fi fost aceasta dacă neamul nostru omenesc ar fi avut două începuturi. Tocmai pentru aceea a legat ca de la un singur cap întregul trup al neamului omenesc. Și fiindcă la început se credeau a fi doi, apoi privește cum iarăși îi unește unul cu altul prin căsătorie. *Pentru aceea, zice, va lăsa omul pre tatăl său și pe muma sa, și se va lipi de femeia sa, și vor fi amândoi un trup* (Fac. 2, 24). Și nu a zis *femeia*, ci *omul*, fiindcă mai mare este pofta în acela. Iar pofta lui pentru aceea a făcut-o mai mare decât a femeii, pentru ca pe cel mai mare să-l plece prin tirania dragostei și să-l supună celui mai mic și mai slab. Fiindcă trebuia a așeza și căsătoria, apoi pe cel născut din femeie l-a făcut bărbat femeii. Căci la Dumnezeu toate sunt mai prejos de dragoste.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, pp. 362-363)

DRAGOSTEA (Imnul dragostei)

„Mai întâi el pune înainte tocmai aceea ce se credea de dânsii mare și de admirat, adică de la harul limbilor, și aducând la mijloc acest har, el nu a spus atâta pe cât aveau ei, ci încă mai mult. Căci nu a zis *dacă vorbesc în limbi*, ci *De aș grăi în limbi omenеști și îngerești* (1 Cor. 13, 1). Și ce înseamnă oare *omenеști*? Adică în limbilor tuturor neamurilor de pe fața pământului. Și nu s-a mulțămît numai cu această iperbolă, ci încă a mai adăogat una și mai mare, zicând: *și îngerești, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare, și chimval răsunător*. Ai văzut unde s-a ridicat harul, și cum apoi l-a doborât și l-a sfâșiat? Nici nu a zis măcar simplu: *că nu sunt nimic*, ci *făcutu-m-am aramă sunătoare*, adică ceva fără simțire și fără suflet. Cum deci aramă sunătoare? Adică slobozesc glas din mine, însă în zadar și fără folos, și de nimic bun. Cum s-ar zice, eu nu fac nimic, ci mai mult supăr, ba chiar mă fac greoi și de nesuferit la cei mai mulți. Ai văzut cum cel lipsit de dragoste se aseamănă cu lucrurile neînsuflețite și fără simțire? Sub nume de *limbi îngerești* el înțelege aici nu îmbrăcați cu trup îngeresc, ci *chiar de aș vorbi cum este obiceiul îngerilor a vorbi între sine, totuși fără dragoste nu sunt nimic, ba încă mă fac greoi și de nesuferit*. de asemenea și aiurea, unde zice că: *Lui se pleacă tot genunchiul, al celor cerești, al celor pământești și al celor de dedesubt* (Flp. 2, 10) nu spune

acestea ca și cum îngerii ar fi îmbrăcați cu trup, cu genunchi și oase – să nu fie! – ci voiește a da să se înțeleagă închinarea lor cea mai adâncă întrebuintând chipul obișnuit printre noi. Tot așa și aici el a numit limbi îngerești nu cu scopul de a învedera acest organ al trupului, ci voind a arăta vorbirea dintre îngeri în felul cunoscut de noi.

Apoi pentru ca vorba sa să fie bine primită, el nu a stat numai până aici, ci a pășit și la alte haruri, pe care doborându-le pe toate din pricina lipsei de dragoste, la urmă face icoana dragostei. Și fiindcă își pune înainte a face creștere în cuvânt, apoi el începând cu harurile cele mai mici, se urcă treptat la cele mai mari. Atunci când le-a așezat după rânduiala lor, a pus darurile limbilor tocmai la urma tuturor, iar de astă dată acest har l-a pus chiar la început, ca astfel, după cum am spus, câte puțin să se ridice la cele mai mari. Într-adevăr, după ce vorbește de limbi, îndată pășește la harul prorociei, zicând: *Și de așa avea proorocie* (1 Cor. 13, 2), vorbind și de acest har iarăși în chip preaînălțat. Fiindcă după cum atunci când vorbește de limbi nu a spus simplu, ci *în limbi omeneste*, adică în limbile tuturor oamenilor, și trecând mai departe, *și în limbi îngerești*, și nu numai după aceasta a arătat că fără dragoste aceste haruri nu înseamnă nimic, tot așa și aici, el nu pune numai prorocia în chip simplu, ci chiar și cea mai înaltă prorocie, căci zicând: *Și de așa avea prorocie*, a adăogat: *și de așa ști toate tainele și toată cunoașterea*, adică și pe acest har el îl pune prin întindere, prin creștere.

Mai departe el pășește și la celelalte haruri, însă ca nu cumva vorbind de fiecare în parte să se pară supărător, el pune pe muma și izvorul tuturor, dar și pe acest har iarăși îl trece în chip exagerat, căci zicând: *Și de așa avea toată credința* – și nu se mărginește numai aici, ci aceea ce a zis și Hristos, aceasta a adăogat-o și apostolul aici, zicând: *încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimica nu sunt*. Dar oare cum Hristos a zis că cea mai mică parte de credință are putința de a strămuta munții? – Și cum că a vorbit de cea mai mică parte, ascultă ce spune: *De veți avea credință, zice, cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te, și se va muta* (Mt. 17, 20) – pe când Pavel aici arată că aceasta este *toată credința*. Ce am putea spune aici? Fiindcă aceasta este mare lucru, a strămuta munții, apoi pentru aceea a și pomenit de acest fapt, nu că doară toată credința numai atâta poate face, ci fiindcă acest fapt se părea a fi mai mare în ochii celor simpli, pentru mărimea lui; pentru aceea deci și apostolul a pus de față această pildă. Ceea ce spune el aceasta înseamnă: *De așa avea toată credința și de așa putea strămuta și munții, însă dragoste nu am, nimica sunt*.

Și de așa împărți toată avuția mea, și dacă trupul meu așa da să-l arză, iar dragoste nu am, nimic îmi folosește (1 Cor. 13, 3). Vai, câtă măreție!

Căci și aceasta o pune cu un alt adaos, de vreme ce nu a zis simplu: *De aș da săracilor jumătate din averile mele, sau două, sau trei părți, ci de aș împărți toată averia mea!* Și nu zice *de aș da*, ci *de aș împărți*, ca și cum ar fi drept aceasta, ca împreună cu împărțirea lor să mă afierosesc slujbei celei mai sânguitoare. *Și dacă trupul meu aș da să-l ardă*. nu a zis *ca să fiu omorât*, ci și aceasta o pune tot prin exagerare, căci a pus la mijloc cea mai grozavă moarte dintre toate morțile, adică a fi ars de viu, și cu toate acestea, chiar și o asemenea moarte, dacă este lipsită de dragoste, nu este vreun lucru mare, ceea ce a și adăogat, zicând: *nimic îmi folosește*. Dar niciodată nu aș putea arăta mai bine toată măreția faptului, pe câtă vreme nu aș aduce la mijloc mărturiile lui Hristos cu privire la milostenie și moarte. Și care sunt acele mărturii? Când zice bogatului: *De voiești să fii desăvârșit, vinde averile tale, și le dă săracilor (...) și vino de urmează mie* (Mt. 19, 21), și atunci când vorbea de dragostea cea către aproapele, zicea: *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni are, ca cineva sufletul său să-și pună pentru prietenii săi* (In. 15, 13). De unde se vede că și fiind vorba de Dumnezeu, dragostea este cea mai mare virtute. *Dar eu spun*, zice Pavel, *că chiar de ne-am da sufletul pentru Dumnezeu, și dacă l-am da să fie ars chiar, căci aceasta înseamnă cuvintele: și dacă trupul meu aș da să-l ardă, totuși nu vom avea nici un folos dacă nu iubim pe aproapele*. Deci a spune că harurile nu folosesc nimic dacă lipsește dragostea nu este de mirare, fiindcă harurile sunt pe al doilea loc față de cu viață. În adevăr, iubiților, că mulți din cei ce au avut cu dânșii haruri, fiindcă s-au făcut răi, au fost pedepsiți, ca de pildă cei cari prooroceau întru numele lui Hristos, scoteau mulți draci și făceau multe semne și minuni, ca de pildă și Iuda vânzătorul; pe când alți credincioși, având o viață curată, nu au mai avut nevoie de nici un ajutor altul spre a se mântui. Așadar, dacă harurile au trebuință de dragoste – după cum am spus – nu este nimic de mirat dar, ca și o viață după rânduială să nu poată nimic fără ea. Tocmai aceasta ne pune în mirare și învederează măreția faptului.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, pp. 335-338)

„... arătându-le câte bunătăți vor avea de la dragoste, a zugrăvit roadele dragostei, iar prin laudele aduse ei a înfrânat patimile aceloră, fiindcă fiecare din vorbele spuse era ca o doftorie îndeajuns de puternică spre a le vindeca rănilor. Pentru aceea zice: *Dragostea îndelung rabdă*, adresându-se aici către cei ce se certau între dânșii. *Dragostea se milostivește*, zicând acestea împotriva celor fățarnici și dezbinați. *Nu pizmuiește*, grăind către cei ce erau geloși sau pizmuiau pe cei mai presus de

ei. *Nu se semețește*, grăind celor ce se despărțeau de ceilalți. *Nu se trufește*, zice împotriva celor ce se îngâmfau de dânșii. *Nu se poartă cu necuviință*, vorbe adresate celor ce credeau că nu sunt datori a fi cu îngăduință față de alții. *Nu caută ale sale*, grăind către cei ce priveau de sus pe ceilalți. *Nu se întărită, nu gândește răul* – către ceilalți batjocoriți și necinstiți de alții. *Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr* – adresându-se iarăși către cei pizmătareți. *Toate le suferă* – vorbe adresate de-a dreptul către cei pizmuiți. *Toate le nădăjduiește* – către cei descurajați. *Toate le rabdă, dragostea niciodată nu cade* – către cei ce cu ușurință s-au dezbinat de ceilalți.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIV, p. 359)

DRAGOSTEA (unde dragoste nu e, nimic nu e)

„Dacă lipsește dragostea, toate celelalte nu sunt de nici un folos, și iute se descompun. Pe toate celelalte numai dragostea le cimentează; dar dacă lipsește dragostea, orice bun ai voi să spui, nu este nimic, căci totul se prăbușește. Se petrece aici, ceea ce se petrece cu corabia, căci oricât de mari ar fi uneltele ei, dacă nu va avea în același timp și legătura cerută (υποζώματα), nu va fi de nici un folos. Tot așa este și cu casa, căci dacă în trupul ei nu vor fi paiante, oricât de mari vor fi pereții, la nimic nu folosesc, fiindcă lipsesc legăturile necesare. Orișice calități bune ar avea cineva, toate sunt nefolositoare dacă lipsește dragostea. Apostolul nu a zis că dragostea este vârful sau începutul și sfârșitul tuturor, ci numai că ea este mai mare decât toate celelalte, că este legătura care le cimentează pe celelalte, și că ea este mai necesară decât acelea. Vârful sau capătul unui lucru, sau creștetul așa zicând, în sens figurativ, înseamnă intensitatea perfecțiunii morale, pe când legătura dragostei este cea care unește și ține strânși pe cei ce tind spre perfecțiune, precum ține strâns și rădăcina trunchiul și ramurile copacului.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia VIII, p. 94)

DRAGOSTEA („ținta poruncii este dragostea”)

„Sfârșitul tămăduirii este sănătatea, așa că, fiind sănătate, nu este nevoie de multă căutare; tot așa, și dragoste când este nu trebuie multă poruncă. Și de care dragoste vorbește? De cea sinceră, iar nu de cea care se mărginește numai în vorbe; de cea izvorâtă din voință și din compătimire, din participarea la durere.” (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a II-a, p. 26)

DRAGOSTEA („toate cu dragoste să fie”)

„Dar oare ce va să zică: *toate cu dragoste să fie?* (1 Cor. 16, 14) – Adică chiar de ceartă cineva, zice, sau de stăpânește, sau este stăpânit, sau învață, sau se învață, toate cu dragoste să se facă. Și dacă dragostea nu ar fi fost băgată în seamă, nu s-ar fi trufit, nici nu ar fi zis între dâșii: *Eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollo.* Dacă ar fi fost acestea, nu s-ar fi judecat la judecățile păgânilor, sau mai bine zis, nici nu s-ar fi judecat. Dacă ar fi fost aceasta, acel curvar nu ar fi luat pe femeia tatălui său, nu ar fi disprețuit pe frații cei neputincioși, nu ar fi fost eresuri printre dâșii, nu ar fi fost stăpâniți de slavă deșartă pentru harurile ce le aveau. Pentru aceea deci zice Pavel: *Toate ale voastre cu dragoste să fie.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XLIV, p. 469)

DRAGOSTEA (nașterea ei în sufletul omului)

„Cum se naște însă dragostea în sufletul omului? Dragostea este rodul virtuții. Dar și iubirea, la rândul ei, dă naștere virtuții. Și iată cum se întâmplă asta: Cel virtuos nu alege banii în locul iubirii aproapelui său. Nu ține minte răul. Nu este nedrept. Nu vorbește de rău. Pe toate le rabdă cu vitejie sufletească. Din acestea provine iubirea. Faptul că din virtute se naște dragostea este arătat de cuvintele Domnului: *Din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci* (Matei 24, 12). Și iarăși, faptul că din iubire se naște virtutea, îl arată cuvintele apostolului Pavel: *Cel ce iubește pe altul a plinit legea* (Romani 13, 8). Așadar una din două se cere, dragostea sau virtutea. Cel ce o are pe una, o deține negreșit și pe cealaltă. Și invers: cel care nu iubește și răul îl va săvârși; și cel ce face răul nu iubește. Să ne străduim deci să dobândim iubirea, pentru că ea este o fortăreață care ne apără de tot răul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.133)

DRAGOSTEA (trezirea dragostei în aproapele nostru)

„Nimic nu face să fie cineva iubit mai mult decât cinstea și îngrijirea pe care le arată către alții.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXI, p. 412)

DRAGOSTEA (manifestarea ei)

„... este nevoie și de viață neprihănită, de aceea să dovedim o râvnă vrednică de un asemenea dar; și o vom arăta cu adevărat numai dacă vom păstra cu multă râvnă pe mama tuturor bunurilor, adică dragostea. Dragoste nu prin cuvinte seci, sau salutări simple, ci cu sprijin văzut și cu dovadă în fapte. De pildă: a potoli foamea săracului, a veni în ajutorul celor bolnavi, a scăpa pe cineva din primejdii, a plânge cu cei ce plâng, a te veseli cu cei ce sunt veseli, căci și aceasta este dragoste, deși s-ar părea că a te veseli cu cei veseli e un fapt neimportant. Cu toate acestea acest fapt este mare în sine însuși, și este rezultatul unei minți de filosof, căci pe mulți am putea să-i găsim că îl săvârșesc cu amărăciune, iar alții fără nici o tragere de inimă, ci numai de ochii lumii.

Mulți plâng cu cei ce plâng, însă nicidecum nu se bucură cu cei ce sunt veseli, ci se întristează și plâng în timp ce aceștia sunt veseli, din ură și pizmă. Nu este un fapt neînsemnat să fii vesel când fratele tău este vesel, ci chiar important, și poate mai important nu numai decât a plânge cu cei ce plâng, ci și decât faptul de a veni în sprijinul celor aflați în primejdii, însă se mâhnesc când alții progresează, căci atât de mare este tirania pizmei și a urii.

Deși a se pune cineva în pericol pentru fratele său este un fapt greu, căci e însoțit de osteneți și sudori multe, pe când a te bucura izvorăște numai dintr-o bună intenție, cu toate acestea mulți nu se grăbesc a face ceea ce e mai ușor, ci își iau asupra lor ceea ce e mai greu, căci se topesc de ciudă când văd pe alții progresând și întregii Biserici fiind de folos, fie prin cuvânt, fie prin alt mod!” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 113-114)

„*Dragostea să fie nefățarnică* (12, 9).

Dacă o ai pe aceasta, nu vei simți risipa banilor, nici oboseala trupului, nici greutatea cuvintelor, nici sudoarea slujbei, ci toate le vei purta cu bărbăție, fie că ar trebui să ajuți pe cineva cu trupul, sau cu banii, sau prin cuvântul, sau cu altceva.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 410)

„Astfel sunt cei ce iubesc: când chiar făcând binele și nu sunt iubiți, ei totuși merg mai departe cu iubirea, devin înflăcărați și chiar amenință nu că voiesc aceasta, ci sunt mișcați de dragostea lor, ca măcar cu chipul acesta să poată atrage către ei pe cei ce-i disprețuiesc. Deși o astfel de dragoste este din silă, cu toate acestea ei se mângâie de fapt, fiindcă iubesc înflăcărat, așa că și pedeapsa pe care o aplică, tot din dragoste o aplică. Cei ce nu simt nimic, și nici nu se scârbesc când sunt urâți, desigur că nici nu se vor încerca

să îl pedepsească.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 444-445)

„Cel ce iubește pe cel iubit nu vrea nicicând să fie lipsit de iubire, și nici nu poate suferi vreo piedică pusă iubirii.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 42)

„E un obicei al celor ce iubesc să fie mai mândri de suferințele îndurate pentru cei iubiți, decât de binefacerile primite de la aceștia.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 104)

„Căci puterea iubirii e atât de mare, încât face pe cei ce nu gustă ceea ce au gustat alții, să se veselească deopotrivă cu cei ce au gustat, învățându-ne să socotim bunurile aproapelui ca fiind îndeobște ale noastre.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 157)

„Așa e dragostea! Nu te lasă să dormi, te umple de îngrijorare. Cei ce iubesc nu-i au numai în suflet pe cei iubiți, ci țin minte făgăduințele făcute, mai bine decât cei care vor primi cele făgăduite. Tot așa și o mamă iubitoare de copii: păstrează pentru copiii ei resturile de la masă; copiii le pot uita; ea nu le uită, ci le păstrează cu toată grija și le pune înaintea copiilor ei și-i hrănește când flămânez.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 281)

„Așa e dragostea! Înlătură inegalitatea, nu știe de rang și vrednicie! De-ar fi cineva mai înalt decât toți, dragostea îl face mai smerit ca toți.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 338)

DRAGOSTEA (felurile ei)

„Sunt multe cauze, care nasc prietenia sau dragostea. Dragostea cea uricioasă o vom trece cu vederea, căci nimeni dintre noi nu va spune că nu este dintre cele murdare, dar, de voiți, vom pune la mijloc dragostele acele naturale și vitale, sau relative la viața noastră. Dragostele vitale sunt de acestea: a câștigat cineva un prieten, care a fost prieten și al părinților săi, a

luat parte la masa sau la călătoria sa, este megieșul său, sau a avut vreun bine de la el, — sunt frumoase și acestea; sau că este de aceeași meserie cu el, deși o astfel de dragoste nu este sinceră, căci conține în ea oarecare invidie și gelozie. Dragostele naturale sunt: dragostea tatălui către fiu, a fiului către tată, a fratelui către frate, a bunicului către nepot, a mamei către copii, și de voiți, și a femeii către bărbat, căci și acestea sunt vitale și pământești. Acestea din urmă se pare că sunt mai aprinse decât celelalte, și zic că se pare, că de multe ori sunt învinse de cele dintâi. Într-adevăr, câteodată prietenii s-au arătat mai sinceri decât frații, decât fiii și decât părinții, câteodată cel născut n-a ajutat pe născătorul său, pe când poate cel ce nici nu l-a cunoscut măcar, l-a ajutat.

Dragostea cea duhovnicească însă, este mai presus de toate celelalte, căci ea ca și o regină stăpânește pe celelalte, și are o față strălucită. Nimic din cele pământești nu o naște pe ea, după cum pe celelalte; nici obiceiul, nici binefacerea, nici natura, nici timpul, ci se pogoară de sus din cer. Și de ce te miri, dacă ea nu are trebuință, dacă chiar și când este atacată ea nu se dă în lături? Cum că această dragoste este cu mult mai mare decât celelalte, ascultă pe Pavel când zice: *Aș fi poftit eu însumi să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei* (Romani, 9, 3). Care părinte ar pofti aceasta, ca să fie dat anatemei și să se găsească în rele?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, pp. 8-9)

DRAGOSTEA (adevărată)

„Așa face adevărata dragoste: că dragostea nu caută ale sale, ci mai înainte de ale sale caută ale aproapelui, ca prin acelea să vadă de ale sale.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 125)

„Dragostea să nu fie oricum, ci nefățarnică, fiindcă numai aceasta este adevărata dragoste, și când aceasta este, apoi toate celelalte vin de la sine. Cel ce miluiește având dragoste nefățarnică, miluiește cu bunăvoință, căci el știe că milostenia lui și-o dă; cel ce cârmuiește, cu sârguință cârmuiește, căci știe că pe el se cârmuiește; cel ce dăruiește, face aceasta cu îmbelșugare, căci știe că lui își dăruiește.

Apoi, fiindcă dragostea poate fi de multe ori chiar și în faptele cele rele, precum de pildă este dragostea celor corupți, dragostea celor ce sunt de acord în răpiri și furtișaguri de averi străine, dragostea celor de prin ospete și beții, de aceea Apostolul scoțând dragostea adevărată din rândul celor de mai sus, zice: *Urâți răul, alipiți-vă de bine.*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 410-411)

„Iar Dumnezeuul răbdării și al mângâierii să vă dea vouă a gândi la fel unii pentru alții, după Iisus Hristos (15, 5).

Fiindcă mai sus a spus despre cele ale lui Hristos, aducându-L drept exemplu, a adăugat apoi și mărturia din Scripturi, arătând că împreună cu Scripturile tot Hristos este iarăși Care dă și răbdarea. De aceea a și zis: *Iar Dumnezeuul răbdării și al mângâierii să vă dea aceeași să gândiți între voi, despre Hristos*, căci aceasta este adevărata dragoste, că ceea ce gândește sau cugetă cineva de El, aceeași să gândească și de altul. Apoi, arătând că el nu cere dragostea oricum, a adăugat: *După Hristos Iisus*, ceea ce în tot locul face, fiindcă este și altă dragoste, care nu e după Hristos.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 494)

„Nu se întărită, zice, nu gândește răul. Privește iarăși cum ea nu numai că nu stăpânește răul, dar încă nici nu-l lasă de a-și lua început, căci nu a zis: *se întărită, dar nu biruiește*, ci nici nu se întărită; și nici nu a zis: *nu face răul*, ci nici nu gândește răul, adică nu numai că nu face nici un rău împotriva celui iubit, dar nici nu își închipuie măcar așa ceva. Cum deci ar putea face răul, sau cum s-ar întărită ea, care nu se înjosește nici măcar de a-și închipui vreun rău? – de unde și este izvorul mâniei.

Nu se bucură de nedreptate, adică nu-i pare bine de cei ce pătimesc rele, și nu numai aceasta, ci încă și ceea ce este mai mult, că *se bucură de adevăr*, adică îi pare bine de cei ce propășesc, ceea ce spune Pavel și aiurea: *A se bucura cu cei ce se bucură și a plânge cu cei ce plâng* (Rom. 12, 15). Prin urmare, dragostea nu pizmuiește, nu se semețește, căci bunătățile străine le socotește ca pe ale sale. Ai văzut acum că dragostea încetul cu încetul face înger pe cel hrănit și crescut de dânsa? Când tu ești fără întăritare, sau fără mânie în sufletul tău, când ești curat de zavistie și slobod de orice patimă tiranică, apoi cugetă singur că te-ai izbăvit în sfârșit de firea omenească și că te-ai făcut asemeni îngerilor prin aceasta. Dar apostolul nu se mulțamește numai cu aceasta, ci are încă și mai mult ceva a spune – fiindcă pe cele mai puternice el le pune la urmă.

Pentru aceea adaogă: *Toate le suferă* (1 Cor. 13, 7). Când este îndelungă-răbdare, când este milostivire, apoi chiar dacă ar veni asupra ei lucruri grele, de nesuferit, sau batjocori, sau răni, sau moarte, sau orice, dragostea pe toate le suferă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, pp. 351-352)

„Toate le nădăjduiește, zice, toate le crede, toate le rabdă, și ce va să zică toate le nădăjduiește? Adică toate cele bune. Nu se leapădă de cel iubit, zice, ci de ar fi cât de netrebnic, ea stăruie îndreptându-l, îngrijindu-se de el și cercetându-l îndeaproape. Toate le crede, adică nu numai că nădăjduiește cum s-ar întâmpla, ci și crede, fiindcă îl iubește foarte mult. Chiar dacă poate nu s-ar desfășura lucrurile după nădejdea ce o are și acela ar deveni încă și mai greoi, totuși ea și pe acestea le suferă, căci dragostea, zice, toate le rabdă.

Dragostea niciodinioară nu cade (1 Cor. 13, 8). Ai văzut unde a pus el sfârșitul dragostei, ceea ce mai ales este însușirea cea mai minunată a acestui dar? Dar ce va să zică *nu cade*? Adică nu se destramă, nu se nimicește, nu se întrerupe niciodată în a răbda, fiindcă ea toate le suferă, toate le rabdă. Cel ce iubește niciodată nu poate urî, chiar de ar fi orice împrejurare, și acesta tocmai este cel mai mare bun al dragostei.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIII, p. 352)

„Nu se poartă cu necuviință (1 Cor. 13, 5). Ce spun eu că nu se trufește, zice, când ea este atât de departe de patimă, încât chiar de ar pătimi cele mai necinstite și mai grozave lovituri pentru cel iubit, totuși și acest fapt nu-l crede necuviincios. Nu a zis apoi că se poartă necuviincios, însă rabdă cu bărbăție necinstea, ci că nici nu simte vreo necinste. Dacă iubitorii de bani, suferind toate ocările pentru cămătăria lor, nu numai că nu se plâng din această pricină, ci încă se și fălesc, apoi cu atât mai mult cel ce are această dragoste lăudată nu se va în lături pentru orice, numai ca să încredințeze pe cei iubiți, și nu numai că nu se va da în lături, dar chiar pătimind nu se rușinează.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIII, p. 348)

„Singur acela este care iubește adevărat, care caută la folosul celui iubit; iar dacă nu caută acest bun, apoi chiar de ar spune de mii de ori că iubește, în fapt este mai dușman decât toți ceilalți dușmani.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIII, p. 349)

„Spunând (Pavel – n.n.) mai înainte că nu se poartă cu necuviință, aici arată și felul cum nu se poartă cu necuviință. Și care anume este felul acesta? Că nu caută ale sale, zice. Căci pe cel iubit dragostea îl vede în toate, și numai atunci se poartă cu necuviință – dacă s-ar putea zice așa – când nu

poate schimba sau prefăce pe cel ce se poartă necuviincios; adică dacă ar fi cu puțință ca prin purtarea sa necuviincioasă să poată folosi pe cel iubit, apoi atunci ea nici nu socotește aceasta ca necuviință, căci pentru dânsa acela este totul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 350)

„Aceasta este adevărată dragoste, de a nu vedea în cel iubit și în cel ce iubește două ființe despărțite, ci un singur om – ceea ce de nicăieri nu vine fără numai din dragoste.

Așadar, nu căuta ale tale ca să afli ale tale, căci cel ce caută ale sale nu află ale sale.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 350)

„Dacă tu iubești pe X, iar pe Z nu-l iubești (deși poate nici nu-l urăști), apoi aceasta este dragoste după om, și nu după Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 205)

„Iar dragostea cea adevărată se arată nu numai prin aceea, că cineva dă unui om mâncare și băutură, vorbește cu el și-i arată prietenie, ci prin aceea o pune în vileag, când cineva se îngrijește de adevărata norocire și de mântuirea sufletească a aproapelui, când iarăși ridică pe cel căzut, când întinde mâna de ajutor celui răsturnat la pământ, care nu se poate îngriji de mântuirea sa, când cineva preferă binele aproapelui folosului său propriu. Așa lucrează dragostea cea adevărată; căci *dragostea nu caută ale sale* (I Cor., XIII. 5).” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 141)

DRAGOSTEA (pătimașă)

„... nu că doară iubea (Egipteanca – n.n.) pe Iosif, ci pentru că voia cu orice preț să-și împlinească pofta cea ne bună, iar aceasta se învederează din cele ce a făcut mai pe urmă. Căci și judecată s-a făcut, și învinovățire a adus, și cele mincinoase le mărturisește, și pe cel ce nu a făcut nici un rău l-a predat fiarei cele sălbatice (bărbatul), care îl și bagă în temniță, sau mai bine zis, dacă ar fi fost după plăcerea ei, ar fi trebuit chiar să-l omoare. Astfel a

înarmat ea pe judecător.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 343)

„... chiar atunci când se găsea în nevoie a spune pricina pentru care era băgat în temniță, el nu a spus drama petrecută între dânsul și acea femeie, ci zice pe scurt: *Pentru că furat sunt din pământul Evreilor, și aici nu am făcut nimic* (Fac. 40, 15), și nicăieri nu pomenește de acea femeie desfrânată, nici nu se mândrește de acest fapt – ceea ce ar fi putut pătimi fiecare – ca să nu se pară că a fost băgat în acea casă cu gânduri rele. Dacă oamenii chiar păcătuind, și totuși nici atunci nu se stăpânesc a nu învinovăți pe altul, deși faptul poate că este rușinos, apoi cum să nu fie vrednic de admirat Iosif, care fiind cu totul curat, nu a spus nici un cuvânt de iubirea acelei femei, nici nu a dat în vileag păcatul, și nici după ce a ajuns pe scaun și voievod al întregului Egipt nu a grăit de rău pe acea femeie și nici nu a căutat pedepsirea ei?

Ai văzut cum el cu adevărat că o iubea și se îngrijea de dânsa, pe când ea nu-l iubea, ci era muncită de o poftă nebună? Ea nu iubea pe Iosif, ci voia să-și împlinească pofta cea desfrânată. Chiar vorbele ei, dacă cineva le-ar cerceta în amănunțime, le-ar găsi pline de mânie și de omor precugetat. *A intrat la mine sluga cea de Evreu, pe care l-ai băgat în noi, să mă batjocorească* (1 Cor. 39, 17), zice, luând în derâdere binefacerea bărbatului și arătându-i hainele, ea ajunsese mai sălbatică decât orice fiară. Nu tot așa însă s-a purtat și Iosif. Și ce spun eu de iubirea către dânsa, când el chiar către frații săi cară îl vânduseră s-a arătat tot așa, și când nici de dânsii nu a grăit nimic neplăcut, nici în sine, și nici către alții?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, pp. 343-344)

DRAGOSTEA (duhovnicească)

„... dragostea duhovnicească e atât de puternică încât niciodată nu vrea să uite, ci pururea îl poartă în suflet pe cel iubit, dorindu-l neconținut și neîngăduind să se atingă de suflet vreo supărare sau vreo durere. Căci precum cuptorul Babilonului, când s-a înălțat acea mare văpaie, o rouă răcoritoare i-a împresurat pe cei trei tineri, la fel și dragostea celui care iubește și este plăcut lui Dumnezeu, stăpânindu-i sufletul, îndepărtează orice flacără a patimilor, răcorindu-l cu acea rouă minunată.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 31)

„Nimic nu e atât de puternic ca legătura dragostei duhovnicești. Cel ce devine prieten cuiva în urma unei suferințe îndurate, dacă acea suferință nu

este într-una, va deveni dușman; cel ce este nedezlipit de altul din obicei, când obiceiul va conteni, se va stinge și prietenia lui. Femeia iarăși, dacă a survenit vreo ceartă, și-a lăsat bărbatul și a rupt legătura dragostei, de asemenea și fiul dacă vede că părintele său trăiește timp îndelungat și nu-l poate moșteni mai curând, se îngreuiază.

Ei bine nimic din acestea nu se întâmplă unde este dragoste duhovnicească; nimic din acestea nu o nimicește, fiindcă nimic din ele nu o nasc. Nici timpul, nici distanța, nici suferința, nici auzirea clevetirilor, nici mânia, nici insulta și nimic în fine nu se poate furișa, unde este această dragoste, și nici nu o poate nimici. Și ca să afli că este așa, vă voi spune despre Moise, că deși era înșelat de cei de un sânge cu el, totuși dânsul se ruga lui Dumnezeu pentru ei. Care tată ar fi făcut acestea pentru fiul mișel, și oare nu l-ar fi înșelat și el la rândul său?

Deci, iubiților, să căutăm a avea dragoste duhovnicească, căci aceasta este puternică și nu se nimicește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, pp. 9-10)

DRAGOSTEA (minunile dragostei)

„Aceasta a mântuit lumea, aceasta a doborât pe războinicul cel de demult, aceasta a unit cerul cu pământul, aceasta a făcut pe oameni îngeri. Aceasta deci să o îmbrățișăm și noi, adică pe dragostea evanghelică, care este maică a mii de bunătăți. Prin aceasta ne-am mântuit, prin aceasta am câștigat toate bunătățile cele nepovestite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, p. 264)

DRAGOSTEA (unde este dragoste, toate relele sunt alungate)

„După cum focul ce cade pe materii arzătoare totul nimicește, tot așa și căldura dragostei, oriunde ar pătrunde, pe toate cele ce vatămă cuvântul lui Dumnezeu le nimicește, și așa face pământul curat și prielnic pentru primirea semințelor. Unde este dragoste, toate relele sunt alungate. Acolo nu mai este iubire de arginți, care e rădăcina tuturor relelor; nu mai este iubirea de sine, nu mai este mândria; căci, de ce s-ar mândri cineva înaintea prietenului său? Nimic nu-l face pe om atât de umil ca dragostea, căci îi servim pe prieteni ca slugi și nu ne rușinăm, ci încă suntem chiar mulțumiți de această slujbă. Bani nu-i cruțăm, ba de multe ori nici trupurile, căci de multe ori se și primejduiește cineva pentru cel iubit.

Unde este adevărata dragoste, invidie nu poate fi, nici grăirea de rău, fiindcă nu numai că nu-i defăimăm pe prieteni, ci încă și când sunt defăimați

îi apărăm, închizând gura defăimătorilor. Toate sunt în liniște, toate în pace și nici măcar urmă de ceartă sau luptă nu se vede, căci toate sunt încărcate de pace.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, pp. 81-82)

„Presupuneți la un om știința și limbajul îngerilor, puterea vindecării, forța invincibilă a martiriului; dacă, prin ipoteză, voi îl faceți pe om lipsit de iubire, el nu mai este nimic înaintea lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 176)

DRAGOSTEA (adună la un loc pe cei ce sunt la mari depărtări)

„O astfel de putere are dragostea! Cuprinde în brațe, strânge la un loc nu numai pe cei de față, pe cei de alături de noi, pe cei care-i vedem, ci și pe cei de departe. Nici timpul, nici spațiul nu pot întrerupe, nu pot tăia dragostea.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 152)

„Așa e puterea dragostei! Adună la un loc și leagă pe cei ce sunt la mari depărtări! Dacă iubim pe cineva, îl avem înaintea ochilor în fiecare zi, chiar de-ar trăi în țări străine și ne-ar despărți oceane întinse; după cum, dacă nu ne este drag cineva, adesea părem că nici nu-l vedem, chiar de-ar sta alături de noi! Când e dragoste, nici o vătămare de pe urma depărtării; când nu e dragoste, nici un folos de pe urma apropierii. Nu de mult, când am rostit cuvânt de laudă în cinstea fericitului Pavel, așa săltați de bucurie, ca și cum l-ați fi văzut pe Pavel alături de voi, deși trupul lui se află în Roma, cetatea cea împărătească, iar sufletul lui, în mâinile lui Dumnezeu. Căci *sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și chinul nu se va atinge de ele* (Înțelepciunea lui Solomon 3, 31). Cu toate acestea, puterea dragostei l-a pus pe Pavel înaintea ochilor voștri.” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 7)

DRAGOSTEA (puterea dragostei)

„Și ca să aflați câtă putere are dragostea, să o zugrăvim cu cuvântul, fiindcă în fapte nu o vedem aievea, și vom înțelege cam câte bunătați ar fi pe pământ dacă ea ar fi cu îmbelșugare răspândită. Atunci nu ar mai fi nevoie nici de legi, nici de tribunale, nici de pedepse, nici de osânde, și nici de altceva de acest fel, căci dacă toți ar iubi și ar fi iubiți, nimeni nu ar nedreptăți pe altul cu ceva, ci și uciderile, și luptele, și războaiele, și

răzmerițele, și răpirile, și furțișagurile, și lăcomiile, și, în sfârșit, toate relele ar fi scoase dintre oameni și răul ar fi cunoscut numai din nume. Dar semnele și minunile nu ar putea face aceasta, ci încă de multe ori duc și la slavă deșartă pe cei ce nu bagă seamă, și chiar în ușurință deplină.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 340)

„Mai degrabă ar putea răbda paietele para focului decât diavolul para cea arzătoare a dragostei! Dragostea este mai puternică decât zidurile cetăților, ea este mai vârtoasă decât diamantul, și chiar de ai vorbi de o altă materie mai puternică decât diamantul, totuși vârtoșia dragostei pe toate le covârșește. Pe dragoste nu o învinge nici bogăția, nici sărăcia, sau mai drept vorbind, dacă ar fi dragoste, apoi nu ar mai fi nici sărăcie, și nici bogăție nemăsurată, ci numai bunătățile ce ar izvorî din fiecare din ele. Din una am scoate bunăoară nepizmuirea, iar din cealaltă neîngrijirea, și atunci nu am mai suferi nici grijile bogăției și nici nevoile sărăciei. Și ce spun eu de foloasele ce am trage din ele? Chiar numai faptul de a îndrăgi, gândește-te cât de mare este prin sine însuși, câtă mulțămire sufletească poartă în sine, în câtă plăcere ține sufletul omului, ceea ce mai cu seamă este al dragostei cu osebire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 341)

„... nimic nu poate să atragă atât de mult ca dragostea. Pentru acelea – vorbesc de semne și minuni – de multe ori te vor și pizmui, pe când pentru dragoste te vor admira și iubi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 355)

„Și de voiești să afli puterea dragostei, apoi adu-mi aci un bărbat fricos și sperios, și temându-se până și de umbra lui, sau unul neînfrânat și iute la mânie, mai mult fiară decât om, desfrânat și nerușinat, și, în sfârșit, având cu sine toată răutatea, și predă-l în mâinile dragostei, adu-l, zic, în nevoița ei, și degrab vei vedea pe acel fricos și neîndrăzneț făcându-se bărbătos, mare de suflet și cu ușurință îndrăznind spre toate. Și ceea ce este minunat, că acestea se petrec nu doar schimbându-se sau prefăcându-se firea lui, ci dragostea își arată puterea chiar în acel suflet timid, și se petrece același lucru ca și cum cineva ar face o sabie de plumb să taie ca și una de fier, fără însă a o face din fier, ci rămânând în firea ei de plumb. Gândește-te bine: Iacov, de pildă, era fără viclenie, stând în casă fără nici o grijă și fără

primejdie, viețuind în liniște și libertate, întocmai ca și o fecioară în odaia casei părintești; așa și el, zic, șezând înlăuntrul casei, era silit a sta fără treabă mai toată vremea, fiind scutit de târg și de cele ale târgului, căci întotdeauna se găsea în pace și liniște adâncă. Dar ce? Iată că deodată acest om neprefăcut, fiindcă l-a aprins flacăra dragostei atât de mult, el care ședea întruna în casă, privește-l, zic, cum dragostea l-a făcut stăruitor și iubitor de muncă.

Acestea nu sunt zise de mine, ci ascultă ce spune chiar acest patriarh. Învinuind pe socrul său, el îi zicea: *De douăzeci de ani de când sunt cu tine* (Fac. 31, 38). Și cum ai petrecut acei douăzeci de ani? *Ziua mă ardea căldura, iar noaptea sufeream gerul, zice, și somnul se depărta de la ochii mei* (Fac. 31, 40). Acestea le spunea acel bărbat fără vicleșug, care ședea în casă și trăia o viață liniștită. Cum că el era și fricos, aceasta se vede de acolo că numai cât se gândea a da ochii cu fratele său Isav, și murea de frică. Dar apoi privește cum acest fricos, fiind stăpânit de dragoste, s-a făcut mai îndrăzneț decât leul. Căci punându-se pe sine înaintea tuturor ca un scut, era gata a se azvârli el cel întâi împotriva aceluia sălbatic care mugea de răzbunare, după cum credea el, și în trupul său își pusese siguranța celor două femei ale sale; și cu cel de care mai înainte se temea chiar de a-l vedea, acum dorea a da piept cu el – căci mai puternică era dragostea femeilor lui decât această frică. Ai văzut cum, fiind fricos, s-a făcut fără de veste îndrăzneț, nu că doară i s-a schimbat firea, ci fiind stăpânit de dragoste?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 356)

„Cum că dragostea face blând pe cel îndrăzneț și înțelept pe cel desfrânat nu mai este nevoie de nici o pildă, fiindcă tuturor este cunoscut. De ar fi cineva mai sălbatic decât orice fiară, totuși prin dragoste se face mai blând ca o oaie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 357)

„... fiindcă dragostea este făuritoare a toată virtutea, pentru aceea să o sădim cu toată strășnicia în sufletele noastre, ca să ne aducă multe bunătăți și veșnic să avem rodul ei îmbelșugat, veșnic înverzit și niciodată veștejit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 357)

DRAGOSTEA (epectaza dragostei)

„Că dragostea nu știe de sațiu, ci cu cât se desfăștează mai mult de chipul celor dragi, cu atât îi crește mai mare văpaia.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 222)

DRAGOSTEA (folosul)

„Să avem cu noi acel semn, cu mult mai mare decât toate celelalte, adică dragostea. Căci unde se găsește acest mare bun, de îndată acolo stă de față Fiul împreună cu Tatăl, iar harul Sfântului Duh ne adumbrește.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 144)

„Vei deveni nesuferit diavolului, dacă din toate părțile vei avea cu tine văpaia duhului și a dragostei.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 413)

„Unde-i dragoste, păcatele sufletului sunt nelucrătoare; unde-i dragoste, încetează săltările nejudicate ale minții: *Dragostea*, spune Pavel, *nu se semețește, nu se trufește, nu se poartă cu necuviință* (I Cor., 13, 4-5). Dragostea nu face rău aproapelui. Acolo unde împărătește pacea, acolo nu-i Cain, care să-și ucidă fratele. Seacă izvorul invidiei, și ai secat râul tuturor păcatelor. Taie rădăcina, și ai tăiat totodată și rodul.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 221-222)

DRAGOSTEA (roadele ei)

„Unde este dragostea, acolo nu poate fi nici iuțime, nici mânie, nici hulă, ci toate sunt alungate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 163)

„Nu este nici un bun care să nu vină de la dragoste.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIX, p. 245)

DRAGOSTEA (și credința)

„Nici un folos nu este de dragoste, dacă nu e credința, sau mai drept vorbind, nici că poate fi dragoste în alt mod.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 250)

DREAPTA SOCOTEALĂ

„... lipsa măsurii este întru totul neplăcută și de nesuportat, în timp ce dreapta măsură ne este plăcută, folositoare și necesară.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 106)

DREPTATEA („Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate”¹⁹⁴)

„... *Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate*. S-a folosit de aceste cuvinte ca să căutăm dreptatea, nu de mântuială, ci cu toată dorința inimii noastre. Și pentru că semnul caracteristic al lăcomiei este dorința – și nu atât dorința de mâncăruri și băuturi cât dorința de a stăpâni mai mult și de a avea mai multe bogății în jurul nostru -, de aceea Domnul a poruncit să mutăm dorința aceasta a noastră spre dreptate, pentru a nu mai fi lacomi”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 179)

DREPTATEA (nedreptatea – gravele urmări ale săvârșirii ei)

„Dar așa e nedreptatea! Nedreptatea zguduie conștiința în fiecare zi, chiar când tace cel nedreptățit. Cei care fac nedreptate, așteptându-se la pedeapsă, trăiesc în fiecare zi cu frica în sân și aproape că-și iau singuri plată păcatelor lor”. (*Omilia la Facere*, omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 190)

DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptății)

„... a ne mâhni mai mult pentru cei ce ne-au necăjit pe noi, decât pentru noi înșine, fiindcă vătămarea la aceia trece. După cum cei ce dau cu piciorul în cuie sau piroane, cugetând lucruri mari, mai vârtos sunt vrednici de milă și de plâns din pricina acestei turbări, tot așa și cei ce nedreptătesc pe cei ce nu le fac nici un rău, sunt vrednici de multe lacrimi, iar nu de blesteme, ca unii ce-și vatămă sufletele lor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, p. 65)

¹⁹⁴ Matei, 5, 6.

„Dacă noi pătimim ceva rău din partea oamenilor, nu puțin vom scădea din datoria noastră, dacă vom suferi cu bărbăție cele petrecute. Deci nu suntem nedreptățiți, fiindcă supărarea aceasta Dumnezeu o socotește în folosul nostru, nu după dreptate, ci după socotința iubirii de oameni și în schimbul celor ce am pățimit și nu ne-am răzbunat. *Și de unde se învederează aceasta?*, zici tu. Au pățimit iudeii rău din partea vavilonenilor, și Dumnezeu nu a împiedicat, ci bărbații, copiii și femeile erau târați în robie, însă această robie, după măsura păcatelor lor, le-a fost spre mângâiere. Pentru aceea zice Isaia: *Mângâiați, mângâiați pe norodul meu, preoți, grațiți către inima Ierusalimului, că a luat din mâna Domnului îndoite păcatele sale* (Is., 40, 1-2), și iarăși: *Doamne Dumnezeul nostru, pace dă nouă, că toate ai dat nouă* (Is., 26, 12). Dar și David zice: *Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit, și iartă toate păcatele mele* (Ps., 24, 19 și 18). Iar când îi adusesese înainte pe Semei, care-l blestema, el a zis: *Lăsați-l pre el să blesteme, că va vedea Domnul smerenia mea și-mi va întoarce mie bine pentru blestemul lui în ziua de astăzi* (2 Împ., 16, 11-12). Căci când nu ne răzbunăm asupra celor ce ne nedreptătesc, atunci mai cu seamă noi ne folosim - că se socotesc acestea spre iertarea păcatelor noastre, dacă suferim cu mulțumire nedreptățile ce ni se aduc.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIII, pp. 210-211)

„Aceasta este biruință strălucită, acesta este semnul biruinței Bisericii, așa este surpat diavolul, când noi pătimim rele. Când noi pătimim relele ce ni se aduc, atunci diavolul este prins în curse și pătimește rău când voiește a ne face nouă rele. Ceea ce se petrecea și cu Pavel, căci cu cât mai mult grămădea primejdii asupra sa, cu atât mai mult și diavolul ieșea biruit.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXV, p. 225)

„Dacă noi vom răsplăti nedreptatea cu blândețea, le-am domolit toată iuțimea lor, am așezat chiar înăuntrul lor un tribunal, care ne va da nouă votul, adică ne va ierta, iar pe dânșii îi va pedepsi mai grozav, decât cum i-am pedepsi noi chiar. Singuri ei se vor osândi și se vor dezaproba, căutând orice ocazie, prin care să-și plătească datoria lor cu o mai mare măsură, știind bine că a răsplăti în mod egal, e tot una cu a rămânea mai pe jos, și de aceea vor lua exemplul de la noi purtându-se cu blândețe.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, pp. 158-159)

„... cel care nedreptățește pe altul în realitate nu nedreptățește, ci singur se nedreptățește (...)” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 261)

„Să ne doară sufletul pentru cei care ne fac rău, mai mult decât ne doare pentru noi înșine; căci rana pe care vor să ne-o facă nouă, o primesc, de fapt, ei. Așa cum cei care dau cu piciorul în cuie și se laudă cu aceasta sunt vrednici de plâns, la fel și cei care îi nedreptătesc pe alții sunt vrednici de mila noastră, deoarece își rănesc propriile lor suflete.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 352)

„... nimeni nu ne poate face vreo nedreptate, nici vătămă dacă nu ne-am preda lor noi înșine.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătămă pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 237)

DREPTATEA (nedreptatea – folosul câștigat prin suferirea ei)

„Orice nedreptatea, pe care o suferim de la cineva, este socotită de Dumnezeu fie pentru izbăvire de păcate, fie pentru răsplătire”. (*Omilia la Matei*, omilia IX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 111)

„David a văzut pe Semei că îl atacă, că se bucură de nenorocirea lui și că îl umple de ocări; când generalii săi au vrut să-l omoare pe Semei, David i-a împiedicat zicând: *Lăsați-l să blesteme, ca să vadă Domnul smerenia mea; și-mi va răsplăti mie cu bine pentru blestemul acesta în ziua aceasta* (II Regi 16, 11-12); iar în Psalmi, cântând, spunea: *Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit și cu ură nedreaptă m-au urât, și-mi iartă toate păcatele mele* (Ps., 24, 20, 19). Iar săracul Lazăr a avut parte de odihnă, tocmai pentru că a suferit nenumărate necazuri în viața aceasta. Așadar nu sunt nedreptățiți cei care suferă nedreptăți dacă îndură cu curaj tot ceea ce suferă, ci câștigă chiar mai mult fie că sunt încercați de Dumnezeu, fie că sunt biciuiți de diavol”. (*Omilia la Matei*, omilia IX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 111)

„Acela care suferă o nedreptate și o suportă cu bărbăție dobândește prin asta mai mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu”. (*Omilia la Matei*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„Cel care știe să sufere cu curaj nedreptatea este oțel, cui și foc, pe când cel care pune la cale și săvârșește nedreptatea este mai slab decât lutul. Așadar nu e rău să fii nedreptățit, ci e rău să nedreptățești și să nu știi să înduri nedreptatea. Câte nedreptăți n-a îndurat David? Câte nedreptăți n-a

făcut Saul? Și cine a ajuns mai puternic și mai fericit? Cine a ajuns mai de plâns și mai de jelit? Nu, oare, Saul, cel care a nedreptățit? Uită-te! Saul i-a făgăduit lui David că dacă va răpune pe Goliat îl va face ginere și-i va da cu dragă inimă pe fiica sa de soție. David a răpus pe Goliat, dar Saul nu s-a ținut de cuvânt; nu numai că nu i-a dat pe fiica lui, dar căuta să-l și omoare. Și cine a ajuns mai strălucit?”. (*Omilia la Matei*, omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 503)

„Și care este câștigul, zici, când eu pățimesc rău? Mare este câștigul, iubitul; căci Dumnezeu nu a pus răsplata celui ce ți-a făcut rău în pedeapsa lui, fiindcă atunci n-ar fi vreun mare lucru. În adevăr, ce folos când eu pățimesc rele și când și acela pătimește rele? – deși știu pe mulți cari cred că a fi o mare mângâiere pentru dânșii când văd pe prigonitorul lor pedepsit, fiindcă atunci cred că au luat înapoi de la acela tot ce li se răpise. Însă Dumnezeu nu a pus răsplata în acestea. Voiești poate a ști câte bunătăți vei moșteni? Îți deschide cerul întreg, te face împreună cetățean cu sfinții, te pregătește a sta împreună cu ei în aceeași ceată, te izbăvește de păcate, te încununează cu dreptatea. Dacă cei ce iartă pe cei ce le greșesc iau iertarea păcatelor, dar încă cei ce nu numai că iartă, ci chiar mai dau și altele cu îmbelșugare, de ce binecuvântare nu se vor învrednici? Deci să nu suferi lipsit de curaj, ci încă te și roagă pentru cel ce te-a nedreptățit, căci și aceasta o faci tot pentru tine. Ți-a luat averea? Dar în același timp a luat și păcate, ceea ce s-a petrecut și cu Ghiezi și Neeman¹⁹⁵. Câtă avere nu ai da ca să ți se ierte păcatele? Dar tocmai aceasta se petrece acum cu tine, căci dacă suferi cu bărbăție și nu blestemi pe prigonitorul tău, ți-ai pus pe cap o cunună strălucită. Și cuvântul acesta nu este al meu, ci al lui Hristos, care zice: *Rugați-vă pentru cei ce vă supără*, după care îndată pune și răsplătirea și o arată cât de mare este, căci zice: *Ca să fiți fii deopotrivă Tatălui vostru celui din ceruri* (Mt. 5, 44-45). Astfel că tu cu nimic nu ai fost lipsit, ba încă ai și câștigat, nu ai fost nedreptățit, ci încă te-ai și încununat, făcându-ți sufletul mai filosof și făcându-se deopotrivă cu Dumnezeu, izbăvindu-te de grija banilor și câștigând Împărăția Cerurilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVI, pp. 170-171)

„Cel care pățește pe nedrept vreun rău și rabdă cu bărbăție nedreptatea dobândește mare îndrăzneală la Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 184)

¹⁹⁵ A se vedea cartea a IV-a a Împăraților, cap. 5.

„Adu-ți aminte de două împrejurări când ai fost vorbit de rău sau nedreptățit: una când ai dat frâu liber mâniei tale și una când ai rămas liniștit. Spune-mi: când ai fost mai mulțumit și când te-ai folosit? Atunci când ai fost biruit de mânie sau când ai biruit mânia? De multe ori, am ajuns să ne blestemăm pe noi înșine, pentru că mânia ne-a împins să spunem vorbe rele. Dimpotrivă, când am fost deasupra mâniei, am scăpat de multe rele și am fost mulțumiți, ca atunci când ne-am biruit dușmanul. Când ne apărăm prin mânie, nu biruim, ci suferim cea mai mare înfrângere. Biruiești doar atunci când întâmpini răul cu blândețe. Cei nebuni, desigur, spun că este tocmai invers. Dar tu să nu ceri părerea oamenilor nebuni, ci a celor cu minte. Sau mai bine, îndreaptă privirea ta spre Dumnezeu, pentru ca El să te cinstească. Cine are cinstirea lui Dumnezeu, nu are nevoie de altă cinstire.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 260-261)

„Te nedreptățește cineva? Nu te certa cu el, ci cu diavolul, care îl îndeamnă la rău. De omul care păcătuiește să-ți pară rău. Să te gândești că dacă nu se pocăiește, va fi pedepsit în iad pe vecie. În felul acesta, nu numai că nu te vei mânîia, dar îți și va părea rău pentru el.

Așa cum îți este milă de un bolnav care este cuprins de febră, la fel să îți fie milă și de fratele tău care te nedreptățește. Și acesta este bolnav. Vrei să te aperi de nedreptate? Atunci smerește-te și taci. În felul acesta, îl vei răni pe dușmanul tău, diavolul. Altfel, dacă te mânii și te răzbuni, îți vei face rău atât ție, cât și fratelui tău, care este deja rănit de diavol și nu mai are nevoie de încă o rană, ci de compătimire, rugăciune și de ajutorul tău. Dacă nu cazi, poți chiar să-l ajuți. Dar dacă și tu cazi sub săgeata mâniei aruncată de diavol, cine vă va ridica pe amândoi? Nici tu nu-l mai poți ajuta pe el, nici ei pe tine.

De aceea, să ne purtăm mereu în așa fel, încât să ajutăm la vindecarea rănilor fraților noștri. Să nu le facem și alte răni și să nu le adâncim pe cele pe care le-a făcut diavolul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 261)

„Nenorocirea nu este să fii nedreptățit, ci să nedreptățești. Dumnezeu nu este nedrept. De aceea, fie în această viață, fie în cealaltă, nedreptatea se plătește, la fel cum este răsplătită și virtutea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 294)

„Dacă te vei hotărî să suportîi nedreptatea, primele uouă-trei ori îți va fi greu să învingi ținerea de minte a răului, care se naște spontan în

orice suflet plin ele patimi, împotriva celor care au făcut rău. Dar după aceea, te vei obișnui să-i ierți pe semenii tăi. Astfel, atunci când vei fi nedreptățit, nu te vei mai supăra prea tare și nu vei mai cere răsplătirea răului cu rău. Dimpotrivă, te vei bucura și vei îndura răul fără să cârtești, la fel ca Hristos sau ca sfinții, te vei ruga pentru vrășmașii tăi și vei mulțumi lui Dumnezeu pentru chinul tău. Prin această purtare a ta lipsită de răutate, vei primi cinstirea și dragostea oamenilor, dar cel mai important, în cer vei moșteni bunătățile gătite de Domnul pentru cei care Îi urmează Lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 321)

DREPTATEA (nedreptățile făcute lui Dumnezeu – răzbunarea lor)

„Când Domnul era pălmuit, n-a făcut rău celui ce-L pălmuia; dar când era să fie nedreptățit robul lui Dumnezeu, a pedepsit pe împărat, ca să te învețe să răzbuni nedreptățile făcute lui Dumnezeu, dar să nu ții seamă de nedreptățile făcute ție de alții. Dumnezeu îți spune: *După cum Eu nu țin seamă că sunt nedreptățit, dar răzbun nedreptățile pe care ți le-au făcut alții, tot așa și tu: răzbună nedreptățile ce Mi se fac Mie, dar nu ține seama de nedreptățile făcute ție de alții!*” (La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 518)

DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei)

„Sâmbăta a fost făcută pentru om, și nu omul pentru sâmbătă (Ps., 24, 20, 19).

- Dar atunci pentru ce a fost pedepsit cel ce a adunat lemne sâmbăta? (Num. 15, 32-36).

- Pentru că dacă ar fi fost disprețuite legile chiar de la început, cu greu ar mai fi fost păzite mai târziu. Că multe și mari foloase a adus sâmbăta la început; de pildă, i-a făcut pe iudei să fie blânzi și iubitori de oameni față de cei ai lor; i-a învățat că Dumnezeu este Creatorul și purtătorul de grijă, după cum zice Iezechiel (Iez., 20, 12, 20), i-a învățat să se depărteze încetul cu încetul de păcat și i-a făcut să fie cu luare aminte la cele duhovnicești. Dacă atunci când le-a dat legea despre păzirea sâmbetei, Dumnezeu ar fi spus: *Sâmbăta faceți fapte bune, dar nu faceți fapte rele!*, iudeii n-ar fi păzit porunca. Dumnezeu însă a interzis fără deosebire orice fel de faptă și a spus: *Sâmbăta să nu faceți nimic!* Și nici așa n-au ascultat. Când Domnul a dat

poruncile pentru păzirea sâmbetei a lăsat să se înțeleagă că vrea atât numai, ca iudeii să se depărteze de păcat. Că spune Dumnezeu: *Nimic să nu faceți sâmbăta în afară de cele ce trebuie făcute pentru suflet* (Ieș., 12, 16). În templu sâmbăta se lucra; și se lucra cu zor și de două ori mai mult decât în zilele de lucru. Astfel Domnul, prin umbră, îi face să întrezărească adevărul”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 478)

DUMINICA (înlocuirea sabatului cu Duminica)

„Uită-mi-te însă cât de felurite și de potrivite dovezi aduce Domnul pentru desființarea sâmbetei. Când a făcut tină și a vindecat pe orbul din naștere într-o sâmbătă nici nu-Și îndreptățește fapta Sa (Ioan, 9, 1-41), deși L-au învinuit fariseii și atunci; era însă de ajuns chipul în care a creat ochii orbului, ca să arate că El este Stăpânul legii. Când a vindecat pe slăbănogul de la Vitezda, când slăbănogul și-a luat patul (Ioan, 5, 1-18) și când fariseii L-au învinuit, Domnul își justifică fapta și ca om și ca Dumnezeu; ca om, când spune: *Dacă omul primește tăiere împrejur sâmbăta, ca să nu se strice legea - și n-a spus ca să se folosească omul -, pe Mine vă mâniati că am făcut sâmbăta pe un om întreg și sănătos* (Ioan, 7, 23); ca Dumnezeu, când spune: *Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez* (Ioan, 5, 17). Când fariseii i-au învinuit pe ucenici că nu păzesc sâmbăta, le-a spus: *N-ați citit ce a făcut David când a flămânzit, el și cei dimpreună cu el? Cum a intrat în casa lui Dumnezeu și a mâncat pâinile punerii înainte?* (Matei, 12, 3-4), și le-a adus ca martori și pe preoți (Matei, 12, 4). Și acum iarăși îi întreabă: *Este îngăduit sâmbăta a face bine sau a face rău?* (Marcu 3, 4); și *Care dintre voi, de-ar avea o oaie...?* (Matei, 12, 11). Domnul cunoștea dragostea lor de bani; știa că sunt mai mult iubitori de bani decât iubitori de oameni”. (*Omilia la Matei*, omilia XL, I, în col. PSB, vol. 23, p. 483)

DUMINICA (serbarea Duminicii)

„În ziua aceasta orice muncă încetează; sufletul e mai lipsit de griji din pricina tihnei; iar ceea ce-i mai mare decât toate, e că în ziua aceasta ne bucurăm de mii și mii de bunătați. În ziua aceasta a fost surpată moartea, a fost stins blestemul, păcatul a pierit, porțile iadului s-au sfărâmat, diavolul s-a legat, războiul de veacuri a încetat și împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii s-a săvârșit, neamul nostru s-a întors la noblețea de mai înainte, dar, mai bine spus, la o noblețe și mai mare. Soarele a văzut priveliștea aceea minunată și nemaivăzută, a văzut pe om ajuns nemuritor.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe*

cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață, 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 253)

„Adu-ți aminte, omule, de cât de multe și de cât de mari bunătăți ai avut parte în ziua aceasta! De câte rele ai scăpat! Ce erai mai înainte și ce-ai ajuns pe urmă! Dacă oamenii își serbează cu mult fast zilele lor de naștere, iar mulți robi în zilele în care au fost eliberați dau ospete, iar cei liberi fac și daruri, și cu toții cinstesc mult ziua, apoi cu mult mai mult trebuie să cinstim noi ziua aceasta, pe care n-ai greși de-ai numi-o zi de naștere a întregii omeniri! Eram pierduți, și-am fost găsiți, eram morți, și-am înviat; eram vrăjmași, și ne-am împăcat. De aceea se și cuvine să o cinstim cu duhovnicească cinste, nu cu ospete, nu cu vin, nu cu beții și dansuri, ci făcând să fie îndestulați și frații noștri mai săraci. Nu spun acestea ca să mă laudați, ci ca să mă și urmați!” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață, 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 254*)

DUMNEZEU (despre Dumnezeu)

„Și a spus Domnul Dumnezeu socotindu-Se (Fac., 8, 20-21). Cuvintele acestea sunt spuse iarăși în chip omenesc, pe măsura de înțelegere a firii noastre.” (*Omilia la Facere, omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 338*)

„Divinitatea este mai presus de număr, de timp și de veacuri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia II, 3, p. 13*)

„Acela cu Care nimic nu se poate compara, pe care nimic nu-L poate egala, înaintea Căruia neamurile toate laolaltă nu înseamnă nimic.” (*Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a VII-a, p. 120*)

„Măreția Lui nu are hotare, înțelepciunea Lui nu are număr, judecățile Lui sunt fără fund, iar căile Lui necercetate. Acesta este *Cel mai mare și mai puternic*, dacă și aceasta este sigur să spunem. Dar ce pățimesc? Om sunt și omenește vorbesc. Cer iertare Stăpânului că am limbă din țărână. Căci nu cu obrăznicie mă folosesc de aceste cuvinte, ci din greutatea neputinței și a firii limbii noastre.

Milostiv să-mi fii mie, Stăpâne, că nu din îndrăzneală mă folosesc de aceste cuvinte, ci pentru că nu am altele; căci nu rămân la slăbiciunea

cuvântului, ci urc pe aripa înțeleșului.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 40)

„Dumnezeu, Cel nespus, Cel nesticăcios, Cel mai presus de minte, Cel nevăzut, Cel neînțeleș, *în a Cărui mână sunt marginile pământului* (Psalmi 94, 4), *Cel ce caută spre pământ și-l face de se cutremură*, *Cel ce se atinge de munți și fumegă* (Psalmi 103, 33), a cărui pogorâre nici heruvimii n-au putut s-o îndure, ci-și acopereau fețele cu aripile lor, Dumnezeu care covârșește orice minte, Care biruie orice gând, Care lasă în urmă pe îngerii, pe arhangheli și toate puterile cele de sus.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 254)

„Dumnezeu, atât de mare, atât de inaccesibil în El Însuși, a socotit demn să ni se arate nouă sub vălul lucrurilor create, și dacă măreția Sa cea intimă ne scapă, măreția pe care o îmbracă lucrurile Sale ni-L fac cunoscut în mod minunat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 4)

„Este un Dumnezeu, este Ființa infinit bogată și puternică, Cel căruia Îi aparține la propriu slava și fericirea veșnică, Cel care împărătește în cerurile prea înalte, este El Care consideră demn să se ocupe de noi, să fixeze viitorul nostru, să conducă viața noastră prezentă și să umple de cele mai mărețe promisiuni viața noastră viitoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 366)

„Pentru Dumnezeu întunericul viitorului nu există; Dumnezeu citește în viitor ca și în trecut și în prezent. Pentru Dumnezeu legile naturii se îndoiesc de greutatea Lui; universul I se recunoaște ca vasalul Său, și forțele naturale, care-i opun omului bariere de netrecut, nu au pentru Dumnezeu nici o rezistență. Pentru Dumnezeu stăpânirea nu cunoaște nici o limită: Dumnezeu împărătește acolo unde vrea El să împărătească, fără ca nici o voință, nici inteligența, nici inima, să-I poată opune vreo revoltă sau rezistență.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 45)

DUMNEZEU (frumusețea lui Dumnezeu)

„Frumusețea răpește inima noastră. În Dumnezeu ea este de necomparat; sau mai curând, Dumnezeu este Frumusețe primordială și unică, centrul din care pornesc toate razele frumuseții care iluminează creaturile. Orice frumusețe vă încântă? Este cel puțin un reflex, cel puțin un gust, cel puțin o sclipire după Frumusețea divină și veșnică. În cer, Îngerii și Sfinții intră în extaz când contemplă frumusețea lui Dumnezeu. Pe pământ mulțimile urmau, însetate și răpite *pe cel mai frumos dintre fiii oamenilor*, atunci când El nu lăsa să apară decât un reflex puțin cunoscut din frumusețea Sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 21-22)

„Frumusețea Sa (a lui Hristos – n.n.) răpește inimile, *cel mai frumos dintre fiii oamenilor* va fi în mod veșnic cel mai iubit, mai frumoși sunt ochii Lui decât vinul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 62)

„Când, în creaturi, vedem trăsături de frumusețe și încât această frumusețe ne încântă și ne răpește, ce este aceasta dacă nu un gust din acest ocean de frumusețe care este Dumnezeu? O rază din această frumusețe supremă cade peste o creatură și imediat inima noastră se emoționează. Ce este aceasta oare dacă nu focarul de unde s-a desprins această rază? Atunci când ne înșeală frumusețile pământești, să ne gândim că Dumnezeu singur este toată frumusețea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 172)

DUMNEZEU (când vrea să spună ceva despre El, Se folosește de imagini omenești, pe măsura slăbiciunii ascultătorilor)

„Și Dumnezeu râvnește? Da, dar nu din patimă, ci din iubire și gelozie.

Căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu! Îți spun cum râvnește. A văzut pământul distrus de demoni și L-a dat pe Fiul Său, căci cuvintele spuse despre Dumnezeu, n-au putere. Se zice: Dumnezeu este gelos, Dumnezeu Se mânie, Dumnezeu Se căiește, Dumnezeu urăște. Cuvintele acestea sunt omenești, dar sensurile divine, vrednice de Dumnezeu.

Cum râvnește Dumnezeu? *Căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu.* Se mânie Dumnezeu? *Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine!* Dumnezeu oare, chiar și doarme? *Scoală-te, Doamne, de ce dormi?* Dumnezeu Se căiește? *M-am căit că l-am făcut pe om.* Dumnezeu urăște? *Sărbătorile voastre și lunile noi le urăște sufletul Meu.*

Dar nu lua seama la neputința cuvintelor, ci la sensurile vrednice de dumnezeire. Dumnezeu este gelos pentru că iubește. Se mânie, nu suferă, ci pedepsește și chinuiește. Dumnezeu doarme, nu întinzându-se, ci îndelung răbdând. A ales cuvintele. Astfel, și când auzi că Dumnezeu naște, să nu crezi că S-a împărțit, ci este de aceeași ființă. Căci cuvintele acestea multe, Dumnezeu le-a folosit pentru noi și despre El, ca să luăm aminte.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 36-37)

„Fiindcă oamenilor le grăiește, Se folosește și de imagini omenești, pe măsura slăbiciunii ascultătorilor, înfățișări care nu sunt suficiente să reprezinte ce s-a spus, nici n-au puterea să conducă la toată deplinătatea măsurii, să pătrundă miezul ei.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 40)

„Așa cum nu apare ceea ce este, cel care-L privește, poate să-L vadă; astfel, apare când ca bătrân, când ca tânăr, când în foc, când în adiere, când în apă, când în războaie, neschimbându-Și firea, dar făcându-Se la vedere după felurimea celor pe care-i are înaintea.

Astfel, și când vrea să spună ceva despre El, se folosește de imagini omenești. Deci, ce să grăiesc? S-a urcat pe munte și *S-a schimbat la față înaintea lor, și a strălucit fața Lui ca lumina și hainele Lui s-au făcut albe ca zăpada*. S-a deschis, zic, puțin din dumnezeire, le-a arătat lor pe Dumnezeul care sălășluia în El, *S-a schimbat înaintea lor*. Luați aminte cu mare atenție la cuvinte. Zice: *Și S-a schimbat la față înaintea lor, și au strălucit veșmintele Lui ca lumina și înfățișarea Lui ca soarele*. De vreme ce ziceam: *cel mai mare și mai puternic*, și mai spuneam: *Milostiv fii mie, Stăpâne!* (căci nu rămân la cuvânt, ci mă uluiesc și nu am altă slovă potrivită), vreau să te înștiințez că din Scriptura aceasta m-am adăpat. Evanghelistul n-a putut să arate strălucirea Lui și zice *a strălucit*. Cum a strălucit? Spune-mi! Cu putere. Și cum zici *ca soarele*? Zici că a strălucit ca soarele? Da! De ce? Pentru că nu am altă stea mai puternică. Și era alb *ca zăpada*. De ce ca zăpada? Pentru că nu am altă materie mai strălucitoare. Că nu a strălucit așa, se arată din ceea ce urmează: *Și ucenicii au căzut cu fața la pământ*. Dacă ar fi strălucit ca soarele, ucenicii n-ar fi căzut cu fața la pământ, căci în fiecare zi vedeau soarele și nu cădeau. Dar pentru că strălucea mai presus decât soarele și decât zăpada, de aceea, nesuportând strălucirea, au căzut cu fața la pământ.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 41-42)

DUMNEZEU („Deșteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne?”)

„Scripturile spun că Dumnezeu doarme, grăind așa: *Deșteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne?* (Ps., 43, 25). Nu s-a spus asta ca să bănuim că Dumnezeu doarme, ar fi cea mai mare prostie! Nu! Prin cuvântul somn Scriptura ne arată îndelunga-răbdare și îngăduință a lui Dumnezeu. Alt profet spune: *Fi-vei oare ca un om ce doarme?* (Ier., 14, 9).” (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 127)

„Într-un loc al Scripturii se spune că Dumnezeu doarme, în altul că nu doarme. Amândouă aceste locuri sunt adevărate, dacă dai cuvintelor înțelesul ce se cuvine. Cel care spune că Dumnezeu doarme arată prelungirea îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, iar cel care spune că nu doarme ne vădește firea Sa nemuritoare”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 128)

DUMNEZEU (aducerea aminte de Dumnezeu)

„Toate ni se par cu anevoie de purtat, atunci când amintirea de Dumnezeu nu o avem precum trebuie a o avea, când nu-L avem într-una în cugetul nostru, și atunci cu dreptate ar putea să ne spună: *M-ai uitat tu, te voi uita și Eu pe tine*, și iată că răul este îndoit, căci dacă Îl uităm noi, ne uită și El pe noi. Acestea două sunt legate între dânsele, și două sunt în realitate. Mare bine ne aduce nouă amintirea de Dumnezeu, mare încă și atunci când noi Îl avem pururea în cuget, căci aceasta ne face de a prefera pe cele bune.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVI, pp. 308-309)

DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu)

„*De unde știi că este Dumnezeu?* Din cele ce se văd, zici, din buna orânduială ce se vede în toată firea, din aceea că faptul este vădit tuturor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 96)

„Prin aceea ne deosebim de necredincioși, că avem o altfel de judecată despre lucruri. Necredinciosul vede cerul și se închină cerului, socotindu-l Dumnezeu. Vede pământul și-i slujește și rămâne uimit în fața celor materiale. Noi nu facem așa. Vedem cerul, și admirăm pe Creatorul lui;

nu-l socotim Dumnezeu, ci lucrarea lui Dumnezeu. Văd toată zidirea, și prin ea sunt călăuzit spre Cel ce a creat-o.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 115)

DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu – argumentul cosmologic)

„Să nu ne oprim de a contempla aceste minunății. Creația este veșmântul de slavă al lui Dumnezeu, căci parcurgând minunățiile creației noi trebuie să descoperim Necreatul. Să contemplăm acest cer strălucitor și imens, cine l-a creat dacă nu Dumnezeu? Acest pământ împodobit atât de minunat cu florile sale, atât de bogat cu veșnica sa rodire, atât de plin de minunății de tot felul, cine l-a scos din neființă dacă nu cuvântul celui Prea Înalt?

Să ne înălțăm la aceste gânduri înalte: să ne absorbim în aceste mărețe spectacole. Iată cine este demn de noi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 8-9)

„Dacă Dumnezeu ne este invizibil în El însuși, nu ni se arată El nouă prin operele Sale? Universul cu incomparabilele sale minunății nu ne descoperă el desăvârșirile nevăzute ale lui Dumnezeu?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 21)

„Frumusețile Universului ne sunt destinate să ne vorbească în continuu despre Dumnezeu; să ne descopere nu numai existența Sa, ci de asemenea și perfecțiunile Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 22)

DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu - argumentul teleologic)

„Încântările, folosul, gingășiile materne pe care le găsim pregătite peste tot nu ne spun ele despre bunătatea Creatorului? Înțelepciunea Sa infinită nu apare ea în ordinea minunată care împărățește în acest vast imperiu? În splendorile și frumusețile naturii, nu vedem noi un reflex al Veșnicei Frumuseți?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 27)

„Și această privire, care se poartă de jur împrejur asupra minunilor și asupra perfecțiunilor operei divine, ne face prin două demonstrații opuse, să scoatem concluzia despre acea cârmuire a lui Dumnezeu peste toate lucrurile create. Universul este minunat în

structura sa, legile sale, în permanența sa neschimbată; el nu poate fi decât după rațiunea unei Providențe care după ce l-a creat, îl menține în primitiva sa perfecțiune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 30-31)

DUMNEZEU (atribute divine)

„Dumnezeu – deși de altfel răzbunător al răului – cum că este milostiv, îndelung-răbdător, bogat în milă și îndurări, apoi de aceasta în multe locuri din Sfânta Scriptură se spune; dar că este pedepsitor, o singură dată sau de două ori, sau în sfârșit foarte rar se spune în Sfânta Scriptură, și chiar și atunci dacă pricina este din cele mai însemnate.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 143)

„Cunoaște pe Stăpânul cel milostiv, Cel iubitor de oameni, Cel bun, Cel care vindecă, Cel care iartă, Cel care Se îmblânzește iute, Cel care-Și pleacă ușor urechea la rugăciunea noastră.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 187)

„... Cel fără de început, Cel neschimbător, Cel fără de trup, Cel nesupus distrugerii, Cel atotprezent, Cel ce este deasupra tuturor și Cel care este mai presus de întreaga creație.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 44)

„Dar Cel iscodit de tine în chip indiscret e nepieritor, neschimbabil, pururea fiind și la fel fiind, fără de început și fără de sfârșit, neînțeles, depășind mintea, biruind gândul, inexprimabil, negrăit, necuprins nu numai pentru mine și tine, pentru prooroci și apostoli, dar și pentru puterile de sus cele curate, nevăzute, netrupești și care petrec neconținut în cer.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, II, 18, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 268-269)

DUMNEZEU (atribute - aseitatea)

„... este vădit că Dumnezeu este o ființă nenăscută.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 121)

DUMNEZEU (atribute - atotprezența)

„Și au auzit glasul Domnului Dumnezeu, Care umbla în rai după amiază; și s-au ascuns. Ce spui? Oare Dumnezeu umblă? Să-I atribuim, oare, lui Dumnezeu picioare? Să nu înțelegem, oare, din aceste cuvinte nimic înalt? Dumnezeu nu umblă! Doamne ferește! Cum ar umbla El, Care este pretutindeni și umple totul? Este cuprins, oare, într-o grădină, El, al Căruui tron e cerul și al Căruui așternut al picioarelor e pământul? (Isaia, 66, 1).” (*Omilia la Facere*, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 189)

„Iată ce zic eu: Dumnezeu se zice că este în ceruri. De ce oare? Nu doară că El este mărginit în loc - să nu fie una ca aceasta! - și nici că a lăsat pământul lipsit de prezența Sa, ci o zicem aceasta în raport cu îngerii ce stau înaintea Sa.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVI, p. 221)

DUMNEZEU (atribute - preștiința)

„Hristos a zis: *Trebuie să vină smintelile*, însă prin aceste vorbe nu a vătămat întru nimic libertatea cugetării și nici nu a adus vreo silnicie în viață, ci numai că a prevăzut ceea ce va urma numaidecât, din pricina relei voiri a oamenilor, ceea ce trebuia să se întâmple nu din pricină că el le-a prezis, ci din pricina celor ce aveau cugetarea și voia de nevindecat. Nu fiindcă a prezis el s-au întâmplat acestea, ci fiindcă trebuiau negreșit a se întâmpla le-a prezis. Fiindcă dacă smintelile ar fi urmarea vreunei trebuințe sau vreunei siliri, iar nu a voii și a cugetării celor ce le aduc, apoi atunci degeaba a zis: *Vai omului acelaia prin care vine minteala* (Mt. 18, 7).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 283)

DUMNEZEU (atribute - neschimbabilitatea)

„*M-am tulburat întru părerea Mea de rău* (Osea 11, 8).
- Cum? Se tulbură Dumnezeu?
- Doamne ferește! Dumnezeu nu se tulbură, dar, după cum am spus, Dumnezeu se folosește de cuvintele de care ne folosim noi.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 174)

DUMNEZEU (atribute - veșnicia)

„Căci dacă este un Dumnezeu, precum și este singur Unul, nu este nimic înainte de El; dacă El este Creatorul tuturor lucrurilor, El este înaintea tuturor lucrurilor; dacă El este Domnul și Stăpânul tuturor ființelor, nimic nu vine decât după El, și creaturile și veacurile.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 4, p. 15)

„Vreți să cunoașteți veșnicia Lui? Ascultați ce spune Moise despre Tatăl. Dacă egiptenii voiesc să știe, întreabă el, cine este Cel ce m-a trimis, ce le voi răspunde? El a primit poruncă să răspundă: *CEL CE ESTE* m-a trimis. Acest cuvânt *CEL CE ESTE*, înseamnă că Dumnezeu este totdeauna, că El este fără de început, că El este cu adevărat și în mod propriu. El înseamnă încă aici: *El era de la început*, și arată că El este totdeauna *că El este Cel veșnic*. Aici Sfântul Ioan s-a folosit de o expresie care face să se vadă că Fiul este veșnic și fără început și din toată veșnicia în sânul Tatălui Său. Dar ca potrivirea numelor să nu ne ducă să credem că Fiul este din numărul celor care sunt prin har, el pune articolul care-l deosebește de aceștia.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XV, 2, pp. 73-74)

DUMNEZEU (atribute - unitatea)

„Dumnezeu este unul. Nu este și nu poate fi decât un singur Dumnezeu. Cum se vor concepe doi infiniți? Însă dacă Dumnezeu este unul, dacă Natura divină este una și nu poate fi decât una, această unitate de natură nu exclude pluralitatea Persoanelor. Nu există decât un singur Dumnezeu; pot să fie în Dumnezeu mai multe persoane distincte neformând în unitatea de natură decât un Dumnezeu.

Dumnezeu este așa. Dumnezeu nu este singur (solitar) în infinitul slavei Sale. Dacă El a compus pe pământ familia, El a compus-o ca o umbră, o imagine, un reflex a ceea ce este în Sine însuși.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 6)

„Se vede că în Treime nu este nimic împărțit. Când zice despre Duhul Sfânt Scriptura, despre Tatăl zice, și chiar în același timp despre Fiul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 7)

DUMNEZEU (lucrarea lui Dumnezeu în lume)

„Dumnezeu nu obișnuiește să spună sau să facă ceva la întâmplare și fără de rost, ci fiecare lucru, cu înțelepciunea potrivită lui.” (*Despre*

schimbarea numelor, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 26)

„Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor care-L iubesc.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; și despre răbdare...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 100)

DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră)

„Atâtea și atâtea binefaceri a făcut Dumnezeu omului pe care l-a creat! Mai întâi l-a adus de la neființă la ființă; apoi l-a învrednicit de i-a făcut trup din țărână; apoi, ceea ce e mai însemnat, prin suflare i-a dăruit suflet; apoi a poruncit să se facă raiul și a rânduit ca omul să locuiască acolo; după aceasta iarăși, ca un Tată iubitor îi dă omului, ca să nu alunece, ca unui copil tânăr care se bucură de toate libertățile și înlesnirile, și o mică și neînsemnată grijă; îi poruncește Stăpânul Dumnezeu lui Adam să lucreze și să păzească raiul, ca împreună cu desfătarea mare pe care o avea, împreună cu multă libertate și tihnă, să aibă și aceste două mici griji care să-l împiedice să meargă mai departe. Acestea sunt deocamdată binefacerile date de Dumnezeu omului ce fusese creat; cele date mai pe urmă, ne arată iarăși covârșitoarea Lui iubire de oameni și pogorământul arătat omului, datorită tot bunătății lui Dumnezeu.” (*Omilii la Facere*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 159)

„Să nu uităm niciodată binefacerile făcute nouă de Dumnezeu, ci să le avem neconținut în minte, ca mânați de amintirea lor să-I mulțumim pururi, chiar dacă sunt atât de multe încât mintea noastră nici nu poate socoti darurile făcute de Dumnezeu nouă. Da, cine ar putea socoti binefacerile făcute nouă până acum, pe cele pe care ni le-a făgăduit și pe cele pe care le primim în fiecare zi?” (*Omilii la Facere*, omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 332)

„După cum nu putem număra valurile mării, oricât ne-am sili, tot așa nu putem număra nici felurile binefaceri ale lui Dumnezeu, pe care le-a făcut neamului omenesc.” (*Omilii la Facere*, omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 333)

„Dumnezeu e darnic când dăruiește și (...) depășește în daruri

gândurile noastre”. (*Omilia la Facere*, omilia LIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 211)

„Nici mintea nu-i îndestulătoare, nici cuvântul nu poate enumera celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu. Oricâte aş spune, mai rămân atât de multe, încât covârşirea lor biruie pe cele ce le-aş spune”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„Da, amintirea binefacerilor lui Dumnezeu este în stare să ne îndemne la ostenele cele pentru virtute, este în stare să ne facă să dispreţuim pe toate cele din lumea aceasta şi să dorim cu înfocare pe Cel Care ne-a făcut atâtea binefaceri, ca Să-l iubim în fiecare zi din ce în ce mai mult”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„Oricât ne vom gândi, nu vom putea spune nici cea mai mică parte din binefacerile date nouă de Dumnezeu, fie cele date până acum, fie cele ce ni le dă în fiecare zi, fie cele găsite nouă. Numai să voim să împlinim poruncile Lui!” (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 349)

„Dumnezeu e darnic când dăruieşte şi (...) depăşeşte în daruri gândurile noastre”. (*Omilia la Facere*, omilia LIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 211)

„... vorbind mai întâi de binefacerile făcute nouă de Dumnezeu.

- Care sunt aceste binefaceri?

- Ne-a creat din nimic; a făcut pentru noi toate cele pe care le vedem: cerul, marea, pământul, aerul, pe toate cele din ele: animalele, plantele, seminţele. Trebuie să vorbesc pe scurt, din pricina noianului nemărginit de opere făcute de Dumnezeu. Dintre toate fiinţele de pe pământ numai nouă oamenilor ne-a dat un astfel de suflet. Pentru om a sădit raiul, i-a dat un ajutor, l-a pus stăpân peste toate fiinţele necuvântătoare, cu slavă şi cu cinste l-a încununat. După acestea, cu toate că a fost nerecunoscător faţă de Binefăcătorul său, a fost totuşi învrednicit de daruri şi mai mari.

Nu te uita numai la aceea că l-a scos afară din rai, ci uită-te şi la câştigul pe care l-a avut din izgonirea din rai. După ce l-a izgonit din rai, după ce i-a dat acele nenumărate bunătăţi şi după ce i-a făcut felurite binefaceri, a trimis şi pe Fiul Său la cei cărora le-a făcut bine şi totuşi îl urăsc: ne-a deschis cerul, ne-a deschis largi porţile raiului şi ne-a făcut fii pe noi cei nerecunoscători, pe noi duşmanii Lui. De aceea bun prilej este şi acum să zicem: *O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui*

Dumnezeu! (Rom., 11, 33). Ne-a dat și botezul iertării păcatelor, izbăvirea de pedeapsă, moștenirea împărăției cerurilor; a făgăduit mii de bunătăți celor care fac binele; ne-a întins mâna, a revărsat Duhul Sfânt în inimile noastre.

Dar ce s-a întâmplat? Cum ar fi trebuit să ne purtăm după ce ne-a dat atât de multe și de mari bunătăți? Oare, dacă am fi murit în fiecare zi pentru Cel Ce ne iubește atâta, am fi putut plăti noi după vrednicie aceste binefaceri, sau mai bine spus am fi putut plăti noi cea mai mică parte din datorie? Nicidecum! Că și plata aceasta s-ar fi întors tot spre folosul nostru.

Cum ne purtăm, dar, noi care suntem datori să murim în fiecare zi pentru El? Cum? Îi călcăm în fiecare zi legile Lui!”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 706)

„Dumnezeu ți-a plăsmuit trupul, a pus în tine suflet, te-a cinstit cu rațiune și cu grai numai pe tine din toate viețuitoarele de pe pământ; ți-a dat să te folosești de toate cele ce vezi; ți-a dăruit cunoașterea Lui; a dat pe Fiul Lui pentru tine, ți-a dăruit botezul, plin de atâtea bunătăți; ți-a dat sfânta împărtașanie; ți-a făgăduit împărăția cerurilor și bunătățile cele negrăite”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„Lucrurile lui Dumnezeu sunt de așa natură, și binefacerile Sale sunt așa de mari și atât de sublime încât, nu numai nici o limbă, ci chiar nici puterea îngerească nu poate să le spună exact.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XI, 2, p. 55)

„El este însuși începutul și izvorul tuturor bunurilor; El este Viața însăși; Lumina însăși, Adevărul însuși; El nu oprește în Sine comorile Sale, ci le revarsă asupra tuturor celorlalți; și după ce le-a revărsat, El rămâne tot plin; după ce le-a dat altora, El n-are cu nimic mai puțin; dar le arată bunurile Sale, mereu le răspândește, și revărsându-le cu îmbelșugare peste alții, El rămâne în aceeași desăvârșire, în aceeași plinătate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 1, p. 66)

„Căci dacă beți din mare o gură de apă, atunci ați micșorat-o, cu toate că această micșorare este nevăzută de ochi. Ori, nu se poate spune același lucru despre acest izvor; oricâtă cantitate de apă ați bea voi, el rămâne cu toate acestea întreg și nu suferă nici o micșorare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 1, p. 66)

„Ne-a izbăvit de păcate, ne-a dăruit putere spre lucrarea virtuții, ne-a dat înclinația spre faptele bune și pentru răbdare, în sfârșit, prin botez ne-a

dăruit Duhul Sfânt.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, p. 219)

„Cele dăruite nouă sunt de așa natură, încât ne-a făcut puternici nu numai pentru că ne-a dat, ci pentru că ne-a împuternicit de a și primi. Aceasta o arată el prin expresia *celui ce ne-a învrednicit*. De exemplu: dacă ar ajunge cineva și împărat, ar putea da cui voiește stăpânirea pe o provincie, dar atât poate el da, adică poate să dea demnitatea de guvernator, însă nu va putea niciodată a-l face pe acest guvernator apt pentru postul său, ba de multe ori onoarea ce i-a conferit-o îl face ridicol. Dar când dă și demnitatea, și îl face și demn de acea cinste, îl face și destoinic la treaba încuviințată lui, atunci desigur că faptul este măreț.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 23)

„Noi trebuie a ne aminti într-una că ne-am bucurat de astfel de binefaceri, și veșnic să rumegăm în noi înșine despre darul lui Dumnezeu, adică de ce anume ne-am izbăvit și ce am câștigat, căci numai așa ne vom arăta recunoscători, și numai cu chipul acesta vom face a crește dragostea noastră către Dânsul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„Atât de mari sunt binefacerile lui Dumnezeu, și covârșesc orice așteptare și credință omenească, încât de multe ori nu-i vine omului a crede. Căci cele ce n-am gândit și n-am așteptat, pe acelea ni le-a hărăzit Dumnezeu...” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 47)

„Nici nu putem gândi atâtea câte Dumnezeu Se pregătește să ne dea.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 237)

„Este foarte folositor să ne aducem aminte de binefacerile lui Dumnezeu asupra oamenilor. Este ca atunci când ne aducem aminte de binele pe care ni l-a făcut vreun prieten: dragostea noastră față de el sporește. De aceea, să ne amintim mereu de primejdiile din care ne-a izbăvit Dumnezeu, iar evlavia noastră față de El va crește și ne vom strădui mai mult să-I plăcem și să dobândim virtuțile sfinte.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 255)

„O binefacere inepuizabilă! Oh! Dulce și binefăcătoare împărăție a lui Dumnezeu! El ne conduce, însă pentru ce, dacă nu pentru binele

nostru? Și ce urmare neîntreruptă de haruri! El ne ridică când ne află zdrobiți și căzuți. El ne vindecă în multiplele noastre boli; El ne învie chiar în morții noștri. La strigătul nostru, *dă-ne nouă pâinea noastră*, El răspunde prin continui și nenumărate binefaceri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 13)

.....
„Dacă meditația bunătății lui Dumnezeu trebuie să fie neîntreruptă, cea privitoare la datoriile pe care ni le impune această bunătate nu trebuie să fie mai puțină.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 14)

„Să derulăm imensul, interminabilul fir al binefacerilor lui Dumnezeu. Binefaceri generale, binefaceri personale fiecăruia; binefaceri temporale, binefaceri ale veșniciei (...) *Cu ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie? Cum se plătește iubirea dacă nu prin iubire?*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 22)

„Este actul creator care ne scoate din neființă și ne dă în stăpânire un univers splendid. Este întruparea, răscumpărarea, sfințirea, slăvirea, cu cortegiul lor de minuni.

După aceste binefaceri generale readuceți în mintea voastră sau mai curând în inima voastră binefacerile repartizate fiecăruia, prieten sau dușman. Ce străduință din partea lui Dumnezeu pentru aleșii Săi! *Nici un păr din capul lor nu cade, nici un cot nu li se adaugă la statura lor (...)* De mii de ori mai mult decât păsările, mai mult decât crinii câmpului, Dumnezeu conduce, hrănește, păzește pe aleșii Săi; El îi cunoaște, îi urmează *El numără până și părul de pe capul lor.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 168)

„Atunci când noi încă eram nimic, și când Dumnezeu nu ne datora nimic, El s-a hotărât să ne creeze. Pentru noi El a creat cerul și pământul, dându-ne ca locuință regală acest Univers, pe care El l-a umplut de atâtea măreții și frumuseți. Și acest paradis pământesc pe care ni l-a dat El, aceste bunuri naturale cu care ne-a umplut El, nu erau încă în planul dărniciei Sale decât o lungime palidă a strălucirilor veșnice pe care El ni le păstra. Noi încă nu-I dădusem nici o mărturie despre fidelitatea noastră și de iubire, însă El deja ne trata cu o generozitate atât de extraordinară.

Și chiar în ființa noastră însăși, câte străluciri, câte urme ale puterii și ale bunătății lui Dumnezeu se pot vedea! Noi am fost creați

cu facultatea nobilă întru toate de a intra în contact și în convorbire cu Dumnezeu, cu acest privilegiu unic printre toate ființele din acest Univers, de a conversa cu Cel Prea înalt. La acest privilegiu Dumnezeu a adăugat un altul la fel de minunat: acela de a fi nemuritor. Și la această nemurire El adăugă fericirea. Nu numai că noi ne bucurăm de veșnicie, ci această veșnicie Dumnezeu o face fericită (...) Și acest dar făcut tuturor, cum nu va fi el făcut mai mareț încă, față de cei care vor fi meritat prin viața lor sfântă favorurile speciale ale lui Dumnezeu!

Însă iată-ne în fața unei mărturii și mai înseninate încă a Bunătății. Atunci când revoltați, stricați, noi nu merităm decât mânia și disprețurile, Dumnezeu, departe de a ne părăsi în fața Dreptății sale, ne-a dat deplinei Sale milostiviri. El a jertfit pentru noi pe Fiul său Unic, Care a fost victima propriilor noastre stricăciuni. Și cu ce inimă, cu ce nesățioasă iubire vine acest Fiul la noi, ne-a înfiat ca și frați ai Săi, ne-a tratat ca pe niște prieteni ai Săi, ne-a dotat ca pe niște copii ai Săi. Nouă dacă Îl vrem, atât cât Îl vrem noi, ne-a dat prietenia unui Dumnezeu! El o vrea, o cere, o pretinde rugându-ne.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 376-377)

„Pe Fiul, spune Pavel, pe Cel Unul-Născut, pe Cel adevărat, pe Cel iubit, pe Acesta Dumnezeu L-a dat pentru noi, slugile cele nerecunoscătoare. Și nu numai că ne-a slobozit de păcate, pe noi, cei îngreunați cu mii și mii de păcate, striviți cu atâtea poveri de păcate, dar ne-a făcut și drepti. Nu ne-a dat porunci grele și împovărătoare! A cerut de la noi numai credință și ne-a făcut drepti și sfinți, ne-a făcut fii ai lui Dumnezeu, ne-a arătat moștenitori ai împărăției; ne-a făcut împreună-moștenitori cu Unul-Născut; ne-a făgăduit învierea și nestricăciunea trupurilor; ne-a făgăduit aceeași soartă cu îngerii, soartă care depășește tot cuvântul și mintea, viețuirea în ceruri și șederea față către față cu Dumnezeu; a revărsat pe pământ harul Sfântului Duh; ne-a izbăvit de demoni, a nimicit păcatul, a desființat blestemul, a sfărâmat porțile iadului, a deschis raiul. N-a trimis pentru mântuirea noastră înger sau arhanghel, ci pe Fiul Său Unul-Născut, așa cum spune prin profetul: *Nici sol, nici înger, ci însuși Domnul ne-a mântuit* (Is., 63, 9). Oare nu este mai strălucitor decât mii și mii de cununi faptul că am fost sfințiți și îndreptățiți prin credință? Că Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu S-a pogorât din cer pentru noi? Că Tatăl L-a dat pentru noi pe Fiul Său Cel iubit? Că am primit Duhul Sfânt? Și încă cu toată ușurința! Că ne-am bucurat de har și dar nespus?” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și laudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 85-86)

„Am fost sfințiți și îndreptați prin Unul-Născut, că ne-am bucurat de har, de pace, de dar, de iertarea păcatelor, de părtășia Sfântului Duh, cu toată ușurința, fără osteneți, fără sudori, numai prin credință, că a trimis Dumnezeu pe Fiul Său Unul-Născut, că unele bunătăți ne-au și fost date, iar altele ni le-a fâgăduit, de pildă, slavă nespusă, nestricăciune, învierea trupurilor, soartă îngerească, petrecere cu Hristos și locuire în Ceruri. Pe toate acestea Pavel le-a înfățișat prin cuvintele: *Și ne lăudăm întru nădejdea slavei lui Dumnezeu.*” (La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 86-87)

DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu)

„Când înalți, deci, privirea și privești frumusețea, măreția și folosul cerului, urcă-te atunci de la cer la Creator – așa precum spunea un înțelept: *Din măreția și frumusețea făpturilor se cunoaște în chip asemănător Făcătorul* (Int. Sol., 13, 5) – și vezi și din crearea acestor stihii cât e de mare puterea Stăpânului tău! Un om cu suflet ales, dacă ar vrea să cerceteze pe fiecare din cele văzute – dar pentru ce spun eu pe fiecare din cele văzute? – dacă ar vrea să cerceteze bine trupul lui, va vedea chiar în cele mai mici organe ale trupului lui puterea nespusă și nepovestită a lui Dumnezeu. Dacă aceste lucruri văzute sunt îndestulătoare să ne arate măreția puterii Creatorului, ei bine, dacă te-ai urca la puterile cele nevăzute, dacă ai înălța gândul nostru la oștile îngerilor, ale arhanghelilor, ale puterilor celor de sus, ale tronurilor, ale domniilor, ale începătorilor, ale stăpâniilor, ale heruvimilor, ale serafimilor, care minte, care cuvânt ar fi în stare să ne spună măreția Lui nepovestită?”. (Omilia la *Facere*, omilia IV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 62)

„Ai văzut că Scriptura spune că Dumnezeu, la fiecare creație, a lăudat ceea ce a creat? Aceasta, pentru că mai târziu omenirea, instruită de aceste cuvinte, să se urce cu mintea de la creaturi la Creator. Dacă făpturile lui Dumnezeu sunt de așa fel încât depășesc firea omenească și nimeni nu le poate lăuda după vrednicie, ce mai poți spune de Creatorul lor?”. (Omilia la *Facere*, omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 73-74)

„Privind cerul, te minunezi de frumusețea lui, de felurimea stelelor, de covârșitoarea lui strălucire! Dar nu te opri aici, ci du-te cu mintea la

Creatorul lor! Te uimește iarăși lumina soarelui, te minunezi când vezi cât ți-i de folos și-i admiri frumusețea lui când vezi că razele lui îți luminează fața? Dar nu te opri aici ci gândește-te că, dacă făptura aceasta este atât de frumoasă și de minunată, încât depășește orice minte omenească, apoi cât de frumos și de minunat trebuie să fie Cel ce a adus-o la ființă numai prin poruncă și cuvânt! La fel gândește și despre pământ. Când îl vezi împodobit cu flori, ca și cum ar fi împodobit cu o haină înflorată, când vezi că se așterne pe toată fața lui covorul de verdeață, nu te gândești că prin puterea pământului s-au născut din el acestea, nici la ajutorul soarelui sau a lunii, ci gândește cu cap și judecată că, chiar înainte de crearea acestora, a spus Dumnezeu atât: *Să răsară pământul iarbă verde* (Fac., 1, 11) și îndată s-a împodobit fața pământului”. (*Omilia la Facere*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 85-86)

„Să-L contemplăm pe Dumnezeu în lucrările Sale. Acolo de asemenea puterea, înțelepciunea, bunătatea divină apar în mod măreț. Dumnezeu este minunat fie că El creează ființele, fie că le transformă, fie că le stăpânește.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 7)

„David profetul sfânt meditează, nu asupra naturii lui Dumnezeu, ci asupra unui singur atribut al lui Dumnezeu. În fața Lui se deschide un abis înspăimântător și de nepătruns. El dă înapoi și interzice și-și mărturisește neputința Sa în fața *teribilei Măreții* a Celui Prea înalt. Marele Pavel meditează, nu asupra esenței divine, nici chiar ansamblului ei de conducere, ci asupra unui punct izolat din providența Sa. Incapabil de a concepe ideea divină, el strigă: *Cât de nepătrunse sunt judecățile Tale!* Isaia sfidează orice creatură la a înțelege nașterea Cuvântului. - însă ce! În cer chiar îngerii nu vor putea fără o lumină mai înaltă decât natura lor să-l contemple pe Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 158-159)

DUMNEZEU (cunoașterea lui Dumnezeu)

„Și după zile, Cain a adus Domnului jertfă din rodurile pământului (Fac., 4, 3).

Vezi cum Creatorul firii a pus în conștiința omului cunoașterea de Dumnezeu! Spune-mi, cine l-a dus pe Cain la această idee? Nimeni altul decât cunoașterea de Dumnezeu din conștiința lui. *A adus Domnului jertfă din rodurile pământului*. Știa și cunoștea că se cuvenea să-I aducă, ca unui Stăpân, ceva din cele ce avea. Nu pentru că Dumnezeu avea nevoie de ele, ci

ca să-și arate recunoștința sa pentru niște binefaceri ca acelea de care se bucurase. Da, Dumnezeu n-are nevoie de nimic și nu-I trebuie nici unul din lucrurile noastre; dar pentru nespusa Lui iubire de oameni, coborându-se până la noi, primește pentru mântuirea noastră să-I aducem jertfe, pentru ca să ne fie cunoașterea lui Dumnezeu o școală de virtute”. (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 214-215)

„Despre Dumnezeu vă vorbim noi, a cărui natură nu se poate închipui în mod vrednic nici în cuvinte, nici în gânduri. Iată pentru ce sfântul Ioan nu se folosește aici de numele de substanță, fiindcă nimeni nu poate spune ceea ce este Dumnezeu după substanța Sa; ci pretutindeni El ne face s-o cunoaștem după lucrurile Sale.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 4, p. 14)

„Dar de teamă ca să nu ni se întâmple și nouă la fel, fraților, să fim supuși lui Dumnezeu, și să păzim poruncile Lui; să nu căutăm în mod curios să adâncim mai mult, pentru ca să nu ne pierdem ca și ei (protopărinții noștri - n.n.) harurile care le-am primit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VII, 1, p. 38)

„Învățați despre aceste adevăruri, să fim bucuroși de a reține ceea ce ne-au învățat despre Cuvântul aceia care, de la început, l-au văzut cu proprii lor ochi, și i-au fost slujitori; și să n-avem curiozitatea de a căuta mai mult să știm. Această boală produce două mari rele în cel care-l infectează: una, că el se îmbată în mod zadarnic să cerceteze ceea ce nu se poate. Alta, că el irită mânia lui Dumnezeu, străduindu-se să răstoarne limitele pe care i le-au pus el însuși. Dar până unde pornește aceia mânia lui Dumnezeu, nu este nevoie să v-o spun, pentru că o știți voi toți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VII, 2, pp. 38-39)

„Dumnezeu la început a pus în om cunoștința de Sine. Însă oamenii această cunoștință au atribuit-o lemnelor și pietrelor, nedreptățind adevărul, bineînțeles aceasta numai din partea oamenilor, căci adevărul în sine rămâne neschimbat, și are cu sine slava sa nestrămutată.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 48)

„... prin lucrurile Sale, prin care El voia să fie cunoscut. Căci pentru aceea le-a făcut, pentru ca din cele văzute să se admire Făcătorul lor după cuviință. Este cerul mare și pământul nemărginit? Admiră deci pe Făcătorul

lor! Căci aceste fapte mari nu numai că de Dânsul sunt făcute, ci încă și cu ușurință sunt făcute. Pentru aceea și zice Scriptura despre cer: *Lucrurile mâinilor Tale sunt cerurile*, (Ps. 101, 26; 8, 4) iar despre pământ zice: *Cel ce a făcut pământul ca un nimic*, (Is. 40, 23). Fiindcă prin această înțelepciune omul nu a voit să cunoască pe Dumnezeu, pentru aceea l-a încredințat prin păruta nebunie a propovăduirii, și nu prin silogisme, ci prin credință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, pp. 34-35)

„Nimic nu este atât de nefolositor și împiedecător adevăratei cunoașteri de Dumnezeu ca lipsa de minte și alipirea de avere, fiindcă acestea două pregătesc pe om de a admira cele de aici, de a nu face nici o vorbă de cele viitoare și de a-și astupa urechile cu mulțimea grijilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 44)

„Dar dacă noi niciodată nu putem să avem cunoașterea deplină a ceva, apoi cum de au ajuns unii la atâta nebunie, încât să zică că cunosc pe Dumnezeu cu toată strășnicia? Chiar de am avea cunoașterea deplină a tuturor celorlalte, nici așa încă nu am putea avea cunoașterea de Dumnezeu deplină, căci câtă depărtare este între dânsul și toate celelalte nici nu se poate spune.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XX, p. 201)

„Noi (...) știm că Dumnezeu este pretutindeni, însă cum și în ce fel, nu știm; știm de asemenea că toate ființele le-a făcut din ceea ce nu erau, adică din nimic, însă felul nu-l cunoaștem; știm de asemenea că s-a născut din fecioară, însă cum, nu știm. Atunci însă vom ști ceva mai mult și mai lămurit despre acestea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 359)

„Nu doară că pre Tatăl l-a văzut cineva, fără numai acela ce este de la Dumnezeu, acela a văzut pre Tatăl (In. 6, 46), numind **vederea lui Dumnezeu** cunoaștere lămurită și desăvârșită. Deci cum cel ce știe esența nu va ști și iconomiile? – fiindcă cunoașterea esenței Lui este mai mare decât iconomiile Lui. *Așadar, zici tu, nu știm pe Dumnezeu?* Să nu fie una ca aceasta; dară cum că Dumnezeu este, noi știm; care însă este esența lui,

aceasta n-o știm nicidecum.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 361)

„Cel ce a aflat pe Dumnezeu și L-a cunoscut, niciodată nu se va îndoii de ceva; el nu va zice: *acesta e imposibil, celălalt e posibil, sau cum s-a făcut aceasta?* Dacă vom cunoaște, și dacă-L vom cunoaște de la cel ce trebuie a cunoaște, adică de la Însuși Duhul Sfânt, nici că ne vom îndoii vreodată de ceva. De aceea zice: *Spre cunoștință deplină a lui, și ochi luminați minții voastre. Cel ce a aflat ce este Dumnezeu, nu se va îndoii de promisiunile date, nu va fi necredincios asupra faptelor deja întâmplate.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 25)

„A cunoaște pe Hristos constă și în a viețui cu dreptate, căci cel ce viețuiește cu viclenie și cu răutate, nu cunoaște pe Dumnezeu, și nu este cunoscut nici el de Dumnezeu. Ascultă pe apostol ce spune în alt loc: *Mărturisesc ei că pe Dumnezeu Îl știu, iar cu faptele Îl tăgăduiesc* (Tit., 1, 16).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 129)

„Însă voi mult vă depărtați de măreția lui Dumnezeu dacă vă închipuiți că pe Dumnezeu Îl puteți cunoaște la fel cum Se cunoaște El pe Sine însuși.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 138)

„Multe cugetări de Dumnezeu, pe care însă nu le putem exprima, sau că multe exprimăm, dacă nu putem a le și cugeta, precum de pildă când zicem că Dumnezeu este pretutindeni; dar cum aceasta? Noi nu putem pricepe. Cum că Dumnezeu este netrăpesc, adică putere nematerială, cauza tuturor celor bune, o știm, dar cum este, nu știm. Iată dar că grăim, că exprimăm cu graiul, dacă nu pricepem. Am zis că este pretutindeni, dar nu pricep; am zis că este fără început, dar nu pricep; am spus că S-a făcut prin Sine singur, și iarăși nu pot pricepe. Deci, este ceva, pe care nu pot nici exprima; mintea pare că ar cugeta ceva, dar nu poate spune, nu poate exprima exact ceea ce cugetă!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 58)

„Căutați, zice, și veți afla. (Matei 7,7). Și cum oare am putea afla pe Domnul? Gândește-te cu câtă greutate se găsește aurul. În ziua necazului meu pe Domnul am căutat, zice, cu mâinile mele noaptea înaintea Lui, și nu m-am amăgit (Ps., 76, 2), adică că precum căutăm lucrul pierdut. Așa să

căutăm pe Dumnezeu. Oare nu avem mintea ațintită spre ceea ce căutăm ? Oare nu întrebăm pe toți? Oare nu facem călătorii îndelungate? Oare nu fângăduim bani? De pildă, fie pierdut un copil al nostru; ei bine, ce nu am face? Câte țări și mări oare nu am scotoci căutându-l? Oare nu am a pune pe al doilea plan banii, sau casele, sau totul în fine, în schimbul aflării lui? Iar dacă îl găsim, îl îmbrățișăm și nu-l mai părăsim. Când noi căutăm ceva, facem totul spre a afla lucrul dorit. Apoi cu cât mai mult trebuie a face aceasta, fiind vorba de Dumnezeu? După cum căutăm ceva din cele trebuitoare, tot așa dacă nu și mai mult - trebuie a căuta pe Dumnezeu.

Decât, fiindcă suntem slabi și neputincioși, caută pe Dumnezeu măcar pe atâta, pe cât cauți pe copilul sau banii tăi. Oare nu faci călătorii pentru aceasta? Oare n-ai călătorit niciodată pentru bani? Și n-ai făcut totul pentru a-ți ajunge scopul? Oare nu te-ai încurajat când i-ai găsit? *Căutați, zice, și veți afla.* Cele căutate au nevoie de multă grijă, mai ales când e vorba de Dumnezeu, căci mari sunt piedicile, multe sunt cele ce întunecă; multe sunt și cele ce acopăr, așa zicând, simțirea noastră. Că precum soarele este văzut, și stă în mijlocul tuturor celor de față, și nu avem nevoie de a-l căuta, iar dacă ne îngropăm într-o prăpastie adâncă, avem nevoie de multă osteneală spre a-l vedea, fie chiar că am face totul; tot așa și aici, când ne-am afunda în prăpastia poftelor celor rele, când ne îngropăm și ne afundăm în întunericul patimilor și a faptelor lumești, de-abia putem privi, de-abia putem ridica privirea, de-abia zărim. Cel ce este afundat într-o groapă adâncă, cu cât privește în sus, cu atâta se apropie de soare.

Să lepădăm deci de la noi pulberea ce ne împresoară, să împrăștiem negura ce ne acoperă, căci este deasă și nu ne lasă de a vedea înaintea. *Dar cum se împrăștie, zice, această negură? Dacă vom atrage spre noi razele soarelui dreptății.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXII, pp. 271-272*)

„Numai prin credință poate fi pricepută această ființă veșnică și fericită.” (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, în vol. Omilii la Postul Mare..., p. 178*)

„Tot astfel, a înfățișat și Pavel trei comparații: prima este aceea cu pruncul, când spune: *când eram ca un prunc, simțeam ca un prunc*, a doua este cea cu oglinda, iar a treia este cea cu ghicitura. După ce a spus: *când eram prunc*, a adăugat: *căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură* (I Cor. 13, 12).

Iat-o și pe cea de-a doua comparație făcută în privința slăbiciunii prezente și a nedesăvârșirii cunoașterii, cea de-a treia fiind oferită de

expresia *în ghicitură*. Căci și copilașul vede, aude și exprimă multe, însă nu vede, nu aude, nici nu exprimă limpede vreun lucru; gândește, însă nu în chip logic.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, p. 21)

„... *astăzi cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște așa cum eu însumi sunt cunoscut*” (I Cor., 13, 12).

Și nu spune *în parte* fiindcă ar cunoaște numai o parte a esenței, iar pe alta nu – căci Dumnezeu este fără părți – ci fiindcă știe că Dumnezeu este, dar ce este în esența lui nu cunoaște; fiindcă are știința faptului că Dumnezeu este înțelept, dar cât de înțelept este nu cunoaște; fiindcă nu-i este necunoscut că Dumnezeu este mare, dar cum și în ce fel este măreția sa, aceasta nu o știe; fiindcă are știință de atotprezența Sa, dar știința modului în care se realizează aceasta nu o are; fiindcă nu îi este necunoscut faptul că Dumnezeu le prevede, le susține și le stăpânește pe toate în amănunțime, dar modul în care face toate acestea nu-l cunoaște. Iată, de aceea spune: *în parte cunoaștem și în parte profeșim*”. (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 27-28)

„... pe Dumnezeul de negrăit, Cel care nu poate fi gândit, nici văzut și nici înțeles; pe Cel care înfrânge puterea limbii omenești, Cel care este dincolo de înțelegerea cugetului muritor, pe Cel nedezvăluit îngerilor, Cel pe care serafimii nu Îl pot contempla, heruvimii nu Îl pot pricepe, Cel care rămâne nevăzut începătoriilor, stăpâniilor, puterilor și, într-un cuvânt, întregii făpturi create, fiindu-le cunoscut numai Fiului și Duhului.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, p. 63)

„Că nici începătoriile, nici stăpâniile, nici domniile și nici o altă putere creată din cele care există nu posedă o înțelegere precisă a lui Dumnezeu.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 86)

„... esența lui Dumnezeu este necunoscută pentru întreaga ființă creată.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 95)

„... lipsa cunoașterii nu înseamnă a nu ști care este esența lui Dumnezeu, dimpotrivă, tocmai pretenția de a ști acest lucru înseamnă a fi lipsit de cunoașterea lui Dumnezeu.

Dacă s-ar întâmpla ca doi oameni să se certe între ei cu privire la cunoașterea întinderii cerului, unul susținând că nu poate fi cuprinsă cu ochiul omenesc, iar celălalt pretinzând că este cu putință și, pentru a realiza acest lucru, se angajează să o măsoare în întregime folosind pentru aceasta

palma, răspunde-mi acum, despre care dintre cei doi vom spune că deține cunoașterea întinderii cerului – cel care pretinde că știe câte palme măsoară ori cel care își recunoaște neștiința? Iar dacă în privința cerului, cel care îi cunoaște întinderea este mai degrabă omul care se retrage înaintea acesteia, cum să nu avem nevoie, când este vorba de Dumnezeu, de o asemenea sfială? Și cum să nu fie atinsă, de nu se întâmplă astfel, culmea rătăcirii?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 122)

„Vei găsi însă puțini credincioși care să se intereseze de dreapta credință și de o bună viețuire; cei mai mulți iscodesc și caută acelea care nu pot fi găsite; și mânia pe Dumnezeu de le caută. Dacă ne silim să aflăm pe acelea pe care Dumnezeu n-a vrut să le aflăm, nici nu le vom afla - căci cum e cu putință, dacă Dumnezeu nu vrea ? -, și singura urmare a acestor iscodiri este că ne primejduim.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, p. 112)

„Dumnezeul păcii și al Universului depășește cu mult puterea noastră de înțelegere. De aceea, trebuie să primim cele legate de Dumnezeu cu credință și evlavie. Iar când limba nu are putere să spună cu exactitate ceea ce trebuie despre Dumnezeu, atunci să Îl slăvim, pentru că este atât de mare, încât nu poate fi cuprins de gândirea și de rațiunea noastră.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 371)

„Numai cu credință se primesc aceste taine (dumnezeiești).” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 54)

„Deci când vezi serafimii care zboară în jurul tronului acela înalt și sublim, cu întinderea aripilor apărându-și fețele, acoperindu-și picioarele, spatele și fața, și scoțând un strigăt plin de uimire, nu socoți că ei au pene, aripi și picioare; nu, fiindcă acele puteri sunt nevăzute, ci prin aceste imagini gândește-te la inaccesibilitatea și necuprinsul Celui ce șade pe tron. Fiindcă El este necuprins și inaccesibil și pentru ele, deși primește să se coboare până la noi; pentru că El nu era ceea ce S-a arătat oarecând, deoarece Dumnezeu nu șade, nici nu are tron, nici nu e cuprins într-un loc. Deși era așezat și stătea pe un tron și era înconjurat de ei – care toate arată că Se pogoară nu că șade –, aceștia nu puteau să-L vadă, ci, nesuportând fulgerarea țâșnită de acolo, cu întinderea aripilor își apărau fețele și doar doxologeau, doar cântau cu mult tremur acea cântare tainică de sfințire (Is., 6, 1-2). Oare nu te vei ascunde sub pământ tu care vrei să iscodești cu atâta aroganță

Pronia unui Dumnezeu a Căruia putere e negrăită și inexprimabilă și pentru puterile de sus?

Fiindcă toate cele ale Lui sunt clare cu exactitate doar pentru Fiul și Duhul Sfânt, pentru nimeni altul.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, III, 1-6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 269)

„Neînvățarea este o boală foarte grea, fără învățatură nu este cu putință să cunoască careva pe Dumnezeu, numai Îl cunoaște cum Îl cunosc și cele fără de cuvânt dobitoace.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 6)

„Dumnezeu este mare! Dumnezeu este atât de infinit de înalt mai presus decât orice inteligență creată pe care niciodată, nici în cer nici pe pământ, nici un altul decât Dumnezeu nu va pătrunde în mod adecvat acea Esență divină. – Dumnezeu, atunci, ne va rămâne complet necunoscut? Viața Sa intimă ne va fi ea un mister neaccesibil? Nu. Fără să ne dea de la sine însuși o cunoaștere adecvată, Dumnezeu a socotit demn ca să ne descopere taina vieții Sale interioare.

Nici o ființă creată nu va cuprinde deplin pe Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 4-5)

„De nepătruns întregii naturi create, Esența divină, gândurile Sale, voințele Sale, viața Sa intimă vor rămâne pentru totdeauna închise, atâta vreme cât Dumnezeu Însuși nu va avea bunăvoința să ridice vălul și să ne descopere taina.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 6)

„Ne-a fost dat să aruncăm o privire asupra Ființei infinite a lui Dumnezeu. Să-L binecuvântăm pentru această revelație sublimă; însă să ne închinăm cu cutremur tainei pe care această privire nu este de ajuns s-o pătrundă. Să înțelegem că Dumnezeu este atât de infinit în măreție încât nici-o inteligență creată nu este suficientă să-L îmbrățișeze.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 7)

„În fața lui Dumnezeu noi suntem în situația de copii în fața științei. Ca și copil noi nu-l înțelegem pe Dumnezeu *decât puțin*, o parte; *în parte cunoaștem* zice apostolul, însă privitor la a ne înălța până la cunoașterea și contemplarea esenței divine cu ajutorul rațiunii

noastre singure, nici să nu ne gândim la aceasta.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 158)

„Nebunie și crimă de a pretinde să pătrunzi natura divină, să întrebi cu nerușinare pe Dumnezeu despre voințele Lui supreme, de a supune imbecilei noastre rațiuni hotărârile Sale, de a pune la îndoială afirmațiile Lui, de a contesta tainele Lui, de a se împotrivi cuvântului Lui, și de a refuza aderența noastră imediată și completă la ceea ce socotește El demn să ne reveleze.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 159)

„Pentru om Dumnezeu va rămâne totdeauna în Sine Însuși, în faptele Sale, în guvernarea Lui și în Providența Sa, un adânc de nepătruns.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 164)

DUMNEZEU (cunoașterea lui Dumnezeu în viața viitoare)

„Care să fie, așadar, lucrul gândit de Pavel în legătură cu ce spune: *cunoașterea va dispărea?*”

El nu spune aceasta despre cunoașterea totală, ci despre cea parțială, vorbind despre apariția unui moment de oprire a înaintării către o stare mai bună, în așa fel încât cunoașterea parțială o dată dispărută să nu mai fie parțială, ci deplină. După cum vârsta copilăriei sfârșește fără ca ființa să treacă în neant, ci prin creșterea în vârstă și atingerea stării de bărbat desăvârșit, tot astfel se petrec lucrurile și în privința cunoașterii. Pavel vrea de fapt să spună că această cunoaștere mică nu va mai fi mică îndată ce va deveni mare. Acesta este înțelesul cuvântului *a dispărea* și în continuare ni-l va înfățișa mai precis. Pentru a se înțelege că dispariția nu înseamnă pieire totală, ci sporirea și creșterea cunoașterii către un bine mai mare, după ce a spus *va dispărea*, adaugă: *pentru că în parte cunoaștem și în parte profețim; dar când va veni desăvârșirea, atunci ceea ce este în parte va dispărea* (I Cor. 13, 9-10), astfel încât să nu mai fie în parte, ci desăvârșit. Dispare, așadar, nedesăvârșirea cunoașterii pentru a nu mai fi nedesăvârșită, ci desăvârșită. Dispariția este de fapt împlinire și avansare către o stare mai bună.

Și să cerceteze laolaltă cu mine înțelepciunea lui Pavel. Nu spune cunoaștem o parte, ci *cunoaștem în parte*, adică deținem o parte a unei părți.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 18-19)

„Ei, bine, cât de mare este distanța dintre cunoașterea care urmează să ne fie dată și cea prezentă acum? Pe cât de mare este deosebirea dintre bărbatul ajuns la deplină maturitate și pruncii hrăniți la sân. Da, la fel de mare este și superioritatea cunoașterii viitoare față de cea prezentă. Că acesta-i adevărul și că pe atât este de mare cunoașterea aceea față de cea prezentă ne-o spune iarăși Pavel însuși. Deoarece, după ce a spus *cunoaștem în parte*, dorind să explice și în cât de mare parte cunoaștem și că acum deținem cât se poate de puțin, a adăugat: *când eram prunc, vorbeam ca un prunc, simțeam ca un prunc, judecam ca un prunc; dar când m-am făcut bărbat am lepădat cele ale pruncului.* (I Cor. 13, 11).

Compară, așadar, cunoașterea prezentă cu starea de prunc, iar cunoașterea viitoare cu starea de bărbat desăvârșit. Și nu a spus *când eram copil* – deoarece i se spune copil și celui de doisprezece ani – , a spus *când eram prunc*, arătându-ne că este vorba despre copilul hrănit încă la sân cu lapte.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 19-20)

DUMNEZEU (vederea lui Dumnezeu)

„Și s-a arătat Domnul Dumnezeu lui Avram.

Acum întâlnim pentru întâia oară în Scriptură cuvântul *s-a arătat*. Dumnezeiasca Scriptură n-a folosit acest cuvânt nici cu Adam, nici cu Abel, nici cu Noe, nici cu altcineva. Ce înseamnă, dar, aceste cuvinte: *și s-a arătat*? Pentru ce atunci Scriptura spune în altă parte: *Nimeni nu va vedea pe Dumnezeu și va trăi?* (Ieș., 12, 7). Ce putem gândi, dar, de aceste cuvinte ale Scripturii, care spun că Dumnezeu *S-a arătat*? Cum s-a arătat dreptului Avram? Oare a văzut Avram ființa lui Dumnezeu? Nu! Doamne ferește!

- Dar ce?

- Dumnezeu S-a arătat așa cum numai El singur știe și atât cât putea Avram să vadă. Iscusit este înțeleptul și bunul nostru Stăpân! Se pogoară spre firea omenească și se înfățișează celor care se pregătesc în chip vrednic. Și asta o arată prin profetul Osie, când spune: *Eu am înmulțit vedeniile și în mâinile proorocilor m-am asemănat* (Osie, 33, 20). Isaia l-a văzut șezând pe scaun (Isaia, 6, 1); dar cuvintele acestea sunt nevrednice de Dumnezeu, că Dumnezeu nu șade. Cum ar putea șede pe scaun firea cea netrupească și nepieritoare? Daniil iarăși l-a văzut ca vechi de zile (Dan., 7, 22). Zaharia apoi l-a văzut într-un fel, iar Iezechiil în alt fel. De asta Dumnezeu a spus: *Eu am înmulțit vedeniile*, în loc de: *M-am arătat așa, după vrednicia fiecăruia.*” (*Omilia la Facere*, omilia XXXII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 410)

„Dar dacă vrem, vom vedea și noi pe Hristos. Nu așa cum L-au văzut aceia atunci în munte, ci cu mult mai strălucitor. În ziua cea din urmă, nu va veni așa; atunci pe Tabor, pentru a-i cruța pe ucenici, a dat drumul numai la atâta strălucire cât puteau ei suferi; în ziua cea din urmă însă va veni cu însăși slava Tatălui; și nu numai cu Moise și Ilie, ci cu oștire nenumărată de îngeri, cu arhangheli, cu heruvimi, cu popoarele acelea nenumărate de puteri cerești; nu va avea un nor deasupra capului Lui, ci cu cerul înfășurat. După cum atunci când se face judecată înaintea poporului se dau la o parte perdelele, iar judecătorii sunt văzuți de toți cei de față, tot așa și atunci, în ziua cea mare a judecății lumii, toți îl vor vedea pe Hristos stând pe scaunul de judecată; toți oamenii vor sta înaintea Lui; și El, cu gura Lui, va grăi oamenilor”. (*Omilia la Matei*, omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 653)

„Ce vom răspunde noi lui Isaia care-și ridică așa de sus glasul, zicând: *Văzut-am pe Domnul așezat pe un tron minunat și înalt* (Is., 6, 1)? Lui Ioan care-i dă această mărturie *că el a spus aceste cuvinte atunci când a văzut slava Lui?* (Ioan 12, 41). Lui Ezechiel căci L-a văzut la fel pe Domnul așezat pe Heruvimi (Ezech., 1). Lui Daniel , care zice *că cel vechi de zile a șezut?* (Dan., 7, 9). Și lui Moise însuși, care vorbește așa despre Dumnezeu: *Arată-mi mie fața Ta ca însuși cunoscut să Te văd* (Ieș., 33, 13; 70)? Iacob, pentru că l-a văzut pe Dumnezeu, a fost numit Israel (Fac., 32, 28), căci Israel înseamnă un om care vede pe Dumnezeu; și alții L-au văzut.

Pentru ce zice Sfântul Ioan: *Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată?* Aceasta o zice pentru a ne face să cunoaștem că Dumnezeu în aceste arătări își tempera strălucirea Sa, acomodându-Se slăbiciunii omenești, și că El nu S-a făcut cunoscut niciodată în substanța Sa curată. Dacă oamenii L-au văzut chiar în natura Sa, ei nu L-ar fi văzut în atâtea moduri diferite, pentru că El este simplu, fără închipuire, fără compoziție, fără limite, că El nu este nici așezat, nici în picioare și nici nu merge. Acestea sunt acolo lucruri proprii trupului. Dar ceea ce este, El singur o știe. Și ceea ce spun, Dumnezeu Tatăl o arată prin gura unuia dintre profeții Săi: *Eu am vorbit către prooroci și le-am înmulțit vedeniile și tot prin prooroci am grăit în pilde* (Os., 12, 11), adică, Eu m-am potrivit după slăbiciunea lor, Eu nu m-am arătat lor așa cum sunt.

Precum El trebuia să vină la noi în trup adevărat, de multă vreme pregătea El oamenii să vadă substanța lui Dumnezeu, atâta cât o puteau ei vedea. În sfârșit, ceea ce este Dumnezeu, nu numai profeții, ci chiar îngerii și arhangheli n-o văd. Să-i întrebăm, ei nu vă vor răspunde nimic asupra substanței, ci numai vor cânta: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bună voire!* (Lc., 2, 14). Dacă vreți să învățați

ceva lucruri de la heruvimi și serafimi, ei vă vor răspunde prin aceste cântece mistice de sfințire: *Cerurile și pământul s-au umplut de slava Lui* (Is., 6, 3). Dacă vă adresați puterilor cerești, nu veți învăța alt lucru decât că toată slujba lor este de a lăuda pe Dumnezeu: *Lăudați-L pe El toți îngerii Lui, lăudați – L pe El toate puterile Lui* (Ps., 142, 2). Este sigur deci că singur Fiul îl vede, și la fel Duhul Sfânt. Căci cum va putea ființa creată să vadă ființa necreată? Căci dacă nu putem vedea nici o ființă netrupească, cu toate că ea este creată (îngerii) putem mai puțin vedea natura netrupească și necreată; pentru aceasta zice Sfântul Pavel așa: *Nimeni dintre oameni nu L-a văzut, și nu poate să-L vadă* (1 Tim., 6, 16).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XV, 1, p. 72)

„Căci dacă zice El altădată: *Dumnezeu s-a arătat în trup* (1 Tim., 3, 16), nu vă mirați: arătarea prin trup nu este o arătare după substanță.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XV, 1, p. 72)

„... zice Iisus Hristos: *Să nu disprețuiți pe unul din acești prea mici. Căci vă spun vouă că îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui Meu* (Mt., 18, 10). Și ce! Dumnezeu are o față, este El închis în ceruri? Să nu fie nimeni așa de nebun s-o spună. Ce înțelege Iisus Hristos prin aceste cuvinte? Ceea ce înțelege atunci când zice: *Fericiți cei curați cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Mt., 5, 8). El vorbește de această vedere duhovnicească care ne este posibilă din partea lui Dumnezeu; la fel noi trebuie să spunem despre îngeri, că fiind creaturi curate și priveghetoare, îl au pe Dumnezeu pururea prezent și nu se gândesc decât la El. Pentru aceasta, spune El Însuși: *Nimeni nu cunoaște pe Tatăl fără numai Fiul* (Mt., 11, 27). Ce oare! Suntem noi toți în necunoaștere? Ferească Dumnezeu! Dar nimeni nu-L cunoaște ca și Fiul. Precum deci mulți L-au văzut pe atât cât poate sufletul omului să ajungă la această vedere, și că nimeni n-a văzut substanța Lui, acum la fel noi Îl cunoaștem toți pe Dumnezeu, dar nimeni nu cunoaște natura Sa și substanța Sa, decât Cel ce este născut din El. Căci, prin cuvântul de cunoaștere, Sfântul Ioan înțelege aici o vedere și o înțelegere sigură, *deplină și întregă*, și aceea pe care a dat-o Tatăl Fiului. *Precum Mă cunoaște pe mine Tatăl tot așa cunosc și Eu pe Tatăl* (Ioan 10, 15).

Pentru aceasta, priviți și vedeți, cu ce siguranță și tărie se pronunță Evanghelistul zicând: *Nimeni n-a văzut vreodată pe Dumnezeu*, el n-a adăugat: *Fiul care L-a văzut ne-a dat cunoașterea*; ci a spus ceva cuvinte mai mult decât vederea, prin aceste cuvinte: *Fiul cel Unul-născut, Care, este în sânul Tatălui*. Și în sfârșit, a fi în sânul Tatălui, este mai mult decât a-L vedea. Cel ce nu mai vede nu are o cunoaștere deplină și desăvârșită a

obiectului pe care îl vede, dar cel ce locuiește în sân nu ignoră nimic. Atunci când auziți aceste cuvinte: *nimeni nu cunoaște pe Tatăl fără numai Fiul*, nu ziceți: Dacă Fiul îl cunoaște pe Tatăl mai mult decât ceilalți, totodată El nu-L cunoaște în plinătatea Lui; căci pentru a preveni această obiecție ne-a făcut Evanghelistul să remarcăm că Fiul rămâne în sânul Tatălui, și că Iisus Hristos zice că El Îl cunoaște atât pe Tatăl pe cât Îl cunoaște Tatăl pe Fiul.” (Comentar la *Evangelia de la Ioan*, omilia XV, 2, p. 73)

„Apoi iată ce vrea să zică Iisus Hristos: Dacă voi ați cunoaște esența și demnitatea Mea, ați cunoaște și pe cea a Tatălui Meu. *Acum Îl cunoașteți și L-ați și văzut*; adică: *voi L-ați văzut*, voi îl vedeți prin Mine, văzându-Mă pe Mine.

Iisus Hristos numește aici vedere cunoașterea interioară și duhovnicească a sufletului, căci ceea ce se vede *în mod exterior*, noi putem să le vedem în același timp și să nu le cunoaștem, dar ceea ce se cunoaște, noi nu putem să le cunoaștem și să nu știm ceea ce sunt ele. Pentru aceea zice Mântuitorul: *Îl cunoașteți*, precum, zice El, El a fost văzut de îngeri chiar; dar nimeni n-a văzut propria Lui substanță, și cu toate acestea, Iisus Hristos zice că ucenicii Săi au văzut-o; ascultați, după măsura cu care puteau ei înțelege. El a vorbit așa pentru vă învăța că cel ce L-a văzut, cunoaște la fel pe Tatăl. Într-un cuvânt, ucenicii Îl vedeau, nu cu adevărat în substanța lui simplă și curată, ci îmbrăcat în trup. Altădată numește Iisus Hristos vederea cunoaștere, ca atunci când zice: *Fericiți cei curați cu inima că aceea vor vedea pe Dumnezeu* (Mt., 5, 8). Ori, Mântuitorul numește curați, nu numai pe cei ce se abțin de la desfrânare, ci pe cei ce se abțin de la orice fel de păcat, fiindcă orice păcat întină sufletul.” (Comentar la *Evangelia de la Ioan*, omilia LXXIII, 2, p. 376)

„Și în anul morții regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt și măreț; serafimii stăteau în jurul lui și fiecare avea câte șase aripi: cu două își acopereau fețele, iar cu două picioarele (Is. 6, 1-2).

Care să fie pricina pentru care își acoperă fețele, punându-și înaintea aripile, răspunde-mi? Și care altă pricină să fie decât aceea că ei nu puteau îndura străfulgerarea plină de strălucire și acele raze de lumină care veneau dinspre tron? Aceasta, cu toate că ei nu vedeau lumina însăși în puritatea ei, nici esența lui Dumnezeu lipsită de acoperire, ci le stătea înaintea chipul coborârii către cele văzute. Dar ce este coborârea? Este modul prin care Dumnezeu nu se arată așa cum este, ci se arată pe el însuși după cum poate fi văzut de către cel ce este în stare să-l contemple, potrivindu-și chipul în care apare pe măsura slăbiciunii celor care îl privesc.

Faptul că avea loc o coborâre apare evident chiar din cuvintele profetului: *L-am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt și măreț*, dar Dumnezeu nu se așază, acesta fiind modul în care nu pot apărea decât ființele corporale. Iar cât privește cuvintele *pe un scaun*, Dumnezeu nu poate fi cuprins într-un scaun, câtă vreme divinitatea nu poate fi circumscrisă vreunui lucru. Dar serafimii nu puteau îndura nici măcar o asemenea coborâre, cu toate că i se aflau în preajmă: *serafimii stăteau în jurul Lui*. Prin urmare, faptul că se aflau în preajmă era mai degrabă pricina pentru care nu puteau să-l vadă. Fiindcă nu se vorbește despre un loc anumit, ci Duhul Sfânt dorește să arate că, deși [serafimii] se află mai aproape de esența divină decât noi, tot nu o pot contempla. De aceea și spune: *serafimii stăteau în jurul Lui*, nu pentru a ne induce ideea unui loc anumit, ci dezvăluind prin apropierea locului faptul că ființa lor este mai apropiată de Dumnezeu decât este a noastră.

Noi nu întrezărim caracterul incomprehensibil al lui Dumnezeu așa cum o fac acele puteri, ca unele care sunt mai pure, mai înțelepte și mai străvăzătoare decât îi stă în putere naturii umane. Întocmai cum neputința de a înfrunța razele soarelui nu este aceeași pentru orb și pentru cel ce vede, la fel, neputința de a-l cunoaște pe Dumnezeu nu este pentru noi la fel de mare cum este pentru aceia. Iar distanța care îl separă pe cel orb de cel ce vede este la fel de mare precum deosebirea dintre noi și aceia. De aceea, când îl auzi pe profet că spune: *L-am văzut pe Dumnezeu*, să nu îți închipui că el a văzut acea esență, ci numai chipul coborârii, ba încă și pe acesta mai nedeslușit decât puterile de sus, deoarece nu a avut puterea să vadă precum heruvimii.

Dar ce vorbesc eu despre acea preafericită substanță, câtă vreme omul nu poate privi fără teamă ființa îngerului?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, pp. 67-69)

„Răspunde-mi, Ioane, ce vrei să spui? *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată*. Dar ce ne vom face cu profeții care spun că l-au văzut pe Dumnezeu? Căci Isaia spune: *L-am văzut pe Dumnezeu stând pe un scaun înalt și măreț* (Is. 6, 1). La rândul său, Daniel: *Am privit până când au fost așezate scaune și s-a așezat Cel vechi de zile* (Dan. 7, 9). Iar Miheia: *L-am văzut pe Domnul Dumnezeul lui Israel stând pe tronul său*” (III Reg. 22, 19) și la fel un alt profet: *L-am văzut pe Dumnezeu stând deasupra altarului de jertfă și mi-a spus: Lovește locul de ispășire* (Amos 9, 1). Și pot fi adunate multe asemenea mărturii. Așadar, cum de spune Ioan că: *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată*? O spune pentru ca tu să pricepi că există o înțelegere precisă a lui și o cunoaștere clară a esenței divine. Faptul că toate

acele viziuni surprindeau chipul coborârii lui Dumnezeu și nici unul din acei profeti nu a văzut esența pură reiese în chip vădit din deosebirile dintre viziuni. Căci Dumnezeu este simplu, fără părți și fără formă, pe când toți aceștia vedeau diferite forme.

De altminteri, El ne arată chiar acest lucru, din nou prin intermediul unui alt profet, și, pentru a-i convinge pe aceștia că nu au văzut în chip limpede esența, spunea: *Am înmulțit vedeniile profetilor și am dat asemănarea mea pe mâinile lor* (Os. 12, 11). Nu mi-am arătat însăși esența mea, a vrut El să spună, ci chipul coborârii mele, potrivit cu slăbiciunea privitorilor. Cu siguranță, Ioan nu s-a referit numai la oameni când a spus: *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată*. Căci acesta era un lucru evident atât din cuvântul profetic pe care îl amintesc iarăși: *Am înmulțit vedeniile profetilor și am dat asemănarea mea pe mâinile lor*, cât și din dezvăluirea făcută lui Moise. Fiindcă acela dorea să îl vadă pe Dumnezeu înaintea ochilor săi, El îi spune: *Nimeni nu va putea vedea fața mea și să trăiască* (Ex. 33, 20).

Astfel, aceasta este un lucru vădit pentru noi și bine cunoscut. Prin urmare, cuvintele *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată* nu au fost rostite de Ioan numai în privința naturii noastre, ci și în privința puterilor de sus. Din acest motiv îl și prezintă pe Fiul cel Unul-Născut ca pe acela care a dat această învățătură. Pentru a nu se găsi unul care să spună: *De unde reiese limpede că este așa?*, a adăugat: *Fiul cel Unul-Născut, cel care este în sânul Tatălui, acesta a fost cunoscut*, prezentând, astfel, o mărturie și un dascăl demn de crezare al acestei învățături. Căci, dacă ar fi vrut să ne arate că avem de-a face cu același lucru pe care l-a rostit și Moise, nu ar mai fi avut rost să precizeze că Fiul cel Unul-Născut a făcut cunoscută învățătura. Fiindcă nu o dată cu precizarea *Însuși Cel Unul-Născut a făcut cunoscut*, ci și mai înainte ca Ioan să spună că a învățat de la cel Unul-Născut, profetul ne arătase limpede că a învățat de la Dumnezeu. Numai pentru că urmărea să ne dezvăluie ceva mai mult decât cele spuse atunci de Moise, anume, faptul că nici puterile de sus nu îl văd pe Dumnezeu, de aceea l-a prezentat pe Cel Unul-Născut ca dascăl al învățaturii.

Iar în acest loc să înțelegi că vedere înseamnă cunoaștere. Bineînțeles, nu se cuvine să gândești că puterile netrupești au parte de pupile, ochi și gene, ci, așa cum este vederea pentru noi, la fel este cunoașterea pentru acelea. Astfel, când auzi că *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată*, socotește că ți-a fost dat să auzi că nimeni nu l-a cunoscut pe Dumnezeu în esența sa cu deplină claritate. La fel, când auzi despre serafimi că și-au plecat ochii și și-au pus o pavăză înaintea privirii, și când auzi că heruvimii au făcut același lucru, să nu socotești că este vorba despre ochi sau despre

gene – fiindcă acesta este un comportament specific corpului –, ci să crezi că acestea sunt modalitățile prin care profetul a vorbit acoperit despre cunoașterea cu care sunt înzestrați.

Prin urmare, când profetul spune că aceștia nu pot îndura să privească chipul coborârii lui Dumnezeu, nu vrea să spună altceva decât că ei nu pot îndura să dețină o cunoaștere deplină și o înțelegere precisă cu privire la Dumnezeu, și că nu îndrăznesc să privească direct la esența divină în puritatea și plinătatea acesteia și nici măcar la chipul coborârii lui Dumnezeu. Iar a privi direct înseamnă a cunoaște.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, pp. 90-92)

„Și precum auzim că împărații au hlamidă și coroană și haine de fir și scaunul cel împărătesc și ne minunăm cu adevărat, cu atât mai mult ne minunăm, când trăgându-se perdelele, Îl vom vedea pe Domnul șezând pe scaun înalt. Când se vor trage perdelele cerului și Împăratul îngerilor pogrându-se, înconjurat de mulțimile cerești, atunci, prin vedere, mai mult ne minunăm. Pune-ți în minte, ce minune mai mare este să vezi firea noastră purtându-se peste heruvimi și toata puterea îngerească revărsată împrejurul ei.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 15)

DUMNEZEU (lumina dumnezeiască)

„*Eu sunt lumina*. Dar care este, vă rog această lumină? Ea nu este sensibilă, ci este duhovnicească și aceasta este care luminează sufletul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia V, 3, p. 31)

„Nici moartea, nici greșala n-au putut să supraviețuiască, nici s-o învingă pe acea lumină, și dimpotrivă ea iluminează totul, și strălucește prin propria Sa putere; iată pentru ce zice evanghelistul: *și întunericul nu a cuprins-o*. Căci această lumină este de neînvins, și ea nu locuiește în mod voluntar în sufletele care nu voiesc să fie luminate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia V, 3, p. 32)

„Precum nu te poți bucura bine de lumina soarelui, dacă nu sunt deschiși ochii, la fel, nu se participă în mod deplin la această lumină minunată, dacă nu se deschid ochii sufletului, și dacă nu sunt puși în stare s-

o primească și s-o vadă din toate părțile. Dar cum se poate? Curățindu-se de toate păcatele sale.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia V, 4, p. 32*)

„Eu zic deci: dacă Fiul îl luminează pe tot omul venind în lumea aceasta, cum sunt dar atâția oameni care nu sunt luminați? Căci nu toți cred în Iisus Hristos, nu toți îi dau Lui închinarea care I se cuvine. Cum luminează El deci pe tot omul? El îl iluminează pe atât cât este în el. Dar dacă unii își închid în plină amiază ochii sufletului lor, pentru a nu primi razele acestei lumini, și rămân în întuneric, nu trebuie să ne legăm de natura luminii, ci de răutatea celor ce se lipsesc în mod voit de acest dar; căci harul este răspândit în toți: el nu-l respinge nici pe evreu, nici pe păgân, nici pe barbar, nici pe scit, nici pe liber, nici pe sclav (Col., 3,2), nici pe om, nici pe femeie, nici pe bătrân, nici pe tânăr, ci el îi primește pe toți în mod egal, și îi cheamă pe toți fără deosebire. Pentru aceasta cei ce vor să profite de un așa de mare bine, nu trebuie să-și impute orbirea lor decât loruși; poarta este deschisă întregii lumi, nimănui nu-i închide intrarea; dacă deci unii se hotărăsc să rămână afară, ei numai prin propria lor greșală pier.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia VIII, 1, p. 40*)

DUMNEZEU („Dumnezeu este iubire”)

„Cea mai sublimă definiție a lui Dumnezeu este că El e iubire. Toate desăvârșirile lui Dumnezeu se rezumă în iubire. Viața Sa intimă este iubire. Acțiunile Lui în afară sunt iubire.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 203)

DUMNEZEU (iubirea lui Dumnezeu pentru noi)

„Se cuvine, dar, să cunoști covârșitoarea iubire de oameni a Stăpânului tuturor, pe care a arătat-o neamului nostru! A întins cerul, a așternut pământul, a creat tăria, ca un zid despărțitor între ape; a poruncit apoi să se adune apele; apele le-a numit mări, iar uscatul, pământ; a împodobit pământul cu semințe și cu celelalte ierburi; a trecut apoi la crearea celor doi mari luminători și a feluritelor stele, ca să împodobească cu ele cerul; a adus apoi la ființă din ape viețuitoare însuflețite și păsările zburătoare pe pământ sub tăria cerului. A împlinit astfel numărul celor cinci zile. Și pentru că trebuia să fie create din pământ animale, a poruncit Dumnezeu să fie aduse și acestea la ființă; unele pentru hrana noastră, altele bune să ne slujească; au mai fost create și fiarele și târătoarele. Deci, după ce a împodobit totul, după ce a pus în toate cele văzute cuvenita rânduială și

frumusețe, după ce a pregătit masă scumpă plină cu fel de fel de mâncăruri, îmbelșugată și bogată, după ce a înfrumusețat în fel și chip cele de sus și cele de jos, și a făcut, ca să spun așa, palat împărațesc, strălucitor peste tot, ei bine atunci a creat pe cel ce avea să se bucure de toate aceste frumuseți. I-a dat stăpânire peste toate cele văzute și arată cu cât este mai de preț decât toate cele ce fuseseră create cel ce avea să fie plăsmuit, de vreme ce poruncește ca toate cele făcute să fie sub stăpânirea și conducerea lui”. (*Omilia la Facere*, omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 94-95)

„Vă rog, dar, să nu trândăvim, ci fiecare din voi să se gândească în fiecă clipă, de e cu puțință, nu numai la binefacerea ce a făcut-o Dumnezeu cu tot neamul omenesc, ci și la binefacerile făcute cu fiecare din noi; nu numai la cele mărturisite și știute de toți, ci și la cele personale și tănuite celorlalți oameni. Așa vei putea mulțumi neconținut Stăpânului. Aceasta-i cea mai mare jertfă, cea mai desăvârșită ofrandă; aceasta ne este pricină de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Și cum? Am să vă spun eu! Cel care frământă neconținut în mintea lui aceste gânduri, cel care-și cunoaște bine nimicnicia sa, cel care se gândește la nespusa și covârșitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu, Care rânduieste viața noastră nu după cum merită păcatele noastre, ci după bunătatea Lui, ei bine, un om ca acesta își pleacă gândirea, își zdrobește cugetul, își micșorează toată mândria și îngâmfwarea, învață să fie smerit, să disprețuiască slava acestei vieți, să-și rătă de toate cele văzute, să se gândească la bunătățile cele viitoare, la viața cea veșnică și fără sfârșit. Un om cu un astfel de suflet aduce lui Dumnezeu jertfă adevărată și bine plăcută, după cum spune profetul: *Jertfa lui Dumnezeu duh umilit; inimă înfrântă și smerită, Dumnezeu nu va urgisi* (Ps., 50, 18). Pe slugile cele cu judecată sănătoasă nu-i îndreaptă atât pedepsele și osânde, cât binefacerile și conștiința că nu sunt pedepsiți după cât merită pentru păcatele lor”. (*Omilia la Facere*, omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 112-113)

„Dacă ai vrea să privești cu judecată și cu cap pe toate care se săvârșesc după felul lor în fiecare zi de Creatorul universului spre binele nostru, vei găsi adânc de iubire de oameni. Care gând sau care minte va putea să atingă bunătatea lui nespusă, pe care o arată neamului omenesc, răsărind soarele peste răi și buni, plouând peste dreți și nedreți și dăruind și cealaltă îndestulare?” (*Omilia la Facere*, omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 125)

„Mare și nespusă este iubirea de oameni a Stăpânului universului față de neamul omenesc! De mult pogorământ s-a folosit pentru mântuirea noastră, de multă cinste a învrednicit această ființă, adică pe om, arătând și cu fapta și cu cuvântul că de om poartă de grijă mai mult decât de toate cele ce se văd.” (*Omilii la Facere*, omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 148)

„Când mă gândesc la felul de viață pe care Dumnezeu l-a dăruit omului, făcându-i atât de bogate binefaceri; când mă gândesc mai întâi că, înainte de facerea lui, Dumnezeu a adus la ființă pentru el toată podoaba zidirii, că l-a făcut mai târziu să se bucure de toate cele văzute; când mă gândesc apoi că Dumnezeu a poruncit să se facă raiul, pentru că a voit ca omul să locuiască în el, că l-a despărțit de animalele necuvântătoare, că i-a dat putere asupra tuturor și i-a poruncit să le pună nume tuturor, așa cum pune nume un stăpân robilor și supușilor, când mă gândesc, apoi, că Adam singur avea nevoie de un ajutor de aceeași ființă cu el, ca să-i ție tovărășie, și că Dumnezeu nici asta n-a lăsat-o la o parte, ci a făcut-o pe femeie în chipul în care a voit și i-a încredințat-o lui și că odată cu toate acestea i-a dăruit și vrednicia profeției; când mă gândesc, apoi, că după aceste nespuse binefaceri i-a dăruit și binele cel mai mare din toate, anume că l-a scăpat de toate grijile trupului, că l-a făcut să nu aibă nevoie nici de haine, nici de vreo altă trebuință, ci că a voit, după cum spuneam mai înainte, ca omul să trăiască pe pământ ca înger pământean; deci, când mă gândesc la toate acestea, mă minunez de iubirea de oameni a Stăpânului față de neamul nostru, de trândăvia omului și de invidia diavolului, că nu suferea vicleanul demon să vadă pe om că duce viață îngerească în trup omenesc”. (*Omilii la Facere*, omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 173)

„Fiecare din faptele săvârșite de Stăpânul nostru obștește este temei de iubire de oameni și fiecare fel de pedeapsă este plin de multă bunătate”. (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 212)

„Pavel spune: *Trăiesc prin credința Fiului lui Dumnezeu, Care m-a iubit pe mine și S-a dat pe Sine pentru mine. Uită-te cât e de covârșitoare recunoștința lui!*

- Ce spui, fericite Pavel? Puțin mai înainte spuneai: *Care n-a cruțat pe Fiul Lui, ci L-a dat pentru noi toți* (Rom., 8, 32), iar acum spui: *Care m-a iubit pe mine*. Faci din binefacerea, care cuprinde toată lumea, o binefacere personală!

- *Da, răspunse Pavel. Chiar dacă jertfa a fost adusă de El pentru tot neamul omenesc, totuși din pricina dragostei ce-I port, socot că jertfa a*

făcut-o special pentru mine. Așa obișnuiesc să facă și profeții și să spună: Dumnezeu, Dumnezeul meu (Ps., 21, 1; 143, 1), deși este Dumnezeul lumii. Dragostea are însușirea de a personaliza cele comune: Prin credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit.

- Ce spui? Numai pe tine te-a iubit?

- Nu! răspunse Pavel. Dumnezeu iubește pe toți oamenii; dar eu Îi sunt dator cu atâta recunoștință, ca și cum numai eu aș fi iubit de El. *Și S-a dat pe Sine pentru mine.*

- Ce? Numai pentru tine S-a răstignit? N-a spus El: *Când mă voi înălța, voi trage pe toți la Mine (Ioan, 12, 32)?* Apoi, n-ai spus tu însuși: *S-a dat pe Sine pentru noi toți?*

- *Da, răspunse Pavel. Nu mă contrazic, când spun acestea, ci-mi mângâi dorul.” (Omilia la Facere, omilia XXXIV, VI, în col. PSB, vol. 22, pp. 13-14)*

„Ce dragoste vrednică vom putea, deci, arăta noi Celui Ce ne-a iubit atâta de mult? Chiar dacă ne-am da sufletul pentru legile Lui și pentru păzirea poruncilor date de El, nici așa nu vom putea ajunge la măsura dragostei pe care ne-a arătat-o El nouă! El, Dumnezeu fiind a primit să moară pentru oameni; El, Stăpân fiind, a primit să moară pentru robi; și nu pentru niște simpli robi, ci pentru niște robi nerecunoscători, care-I purtau neîmpăcată vrăjmășie; El luându-o înainte, ne-a făcut atâtea binefaceri nouă, unor oameni nevrednici, unor oameni căzuți în mii și mii de păcate; iar noi, chiar dacă am face tot ce putem, nu facem mare lucru când ne străduim să-I răsplătim pentru binefaceri așa de mari. Toate faptele noastre bune, dacă le facem, sunt o răsplată și o datorie; iar tot ce face El pentru noi este har, binefacere, dar măreț”. (Omilia la Facere, omilia XXXIV, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 14)

„Dumnezeul universului ne face bine totdeauna chiar când noi suntem nerecunoscători. Dumnezeu Își întinde ajutorul Său, fără să țină seama de nerecunoștința noastră. În toate Dumnezeu merge pe urmele iubirii Sale de oameni...”. (Omilia la Facere, omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 230)

„Vezi că Dumnezeu pentru tine a întins cerul, a aprins soarele, a revărsat mărire, a răspândit aerul, a rânduit lunii drumuri, a pus legi nemișcătoare anotimpurilor anului și la semnul Lui toate celelalte își urmează neabătut drumul rânduit lor. Că și oamenii și animalele, care se târăsc, care merg, care zboară și care înoată, animalele din lacuri, din izvoare, din râuri, din munți, din câmpii, din case, din aer, din șesuri,

plantele, semințele și arborii, sălbatici și domestici, roditori și neroditori, într-un cuvânt, toată făptura care se mișcă de mâna cea neobosită a lui Dumnezeu, totul servește la întreținerea vieții noastre și Dumnezeu ne dă nu numai cele de trebuință, ci mai mult decât ne trebuie”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Hristos, Care a grăit nenumărate cuvinte despre dragoste, dă aceste legi tocmai ca să cunoști din aceste două feluri de legi marea Lui purtare de grijă, ca să cunoști că El caută prin toate numai folosul tău”. (*Omilii la Matei*, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 223)

„Pe voi, căroră Dumnezeu v-a dat suflet, căroră v-a plăsmuit trup, pentru care a făcut toate cele văzute, pentru care a trimis profeți, a dat legea și a făcut nenumărate faceri de bine, pentru care a dat pe Fiul Său cel Unul-Născut”. (*Omilii la Matei*, omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 280)

„Dar-ar Dumnezeu să ne aprindem și noi tot atât de mult de dragoste de Dumnezeu cât de mult e aprinsă inima lui Dumnezeu de dragoste de noi! Focul dragostei lui Dumnezeu caută numai prilejul; dacă-i dai prilej să scânteieze puțin, aprinzi întreaga flacără a binefăcătoarei Sale dragoste”. (*Omilii la Matei*, omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 290)

„Dumnezeu, care are o iubire suprafirească”. (*Omilii la Matei*, omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 290)

„...Dumnezeu, Care ne iubește atât demult încât dragostea Lui biruiește dragostea părinților noștri; și atât demult o biruie, pe cât de mult biruie binele pe rău.

Dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai vărtos Tatăl vostru Cel ceresc (Matei 7, 11).

Domnul n-a spus aceste cuvinte pentru a huli firea omenească, nici pentru a osândi neamul omenesc, ci în comparație cu bunătatea Lui numește răutate dragostea părintească. Atât de mare este iubirea Sa de oameni”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 299)

„...Pe Mine m-ai disprețuit, Care te-am adus de La neființă la ființă, Care ți-am dat suflet, Care te-am pus stăpân peste toate cele de pe pământ, Care am făcut pentru tine pământul, cerul, marea, văzduhul și toate câte sunt! Pe Mine M-ai disprețuit și M-ai socotit mai prejos de diavol! Și totuși

nici așa, nu M-am depărtat de tine, ci, după acestea, ți-am făcut și alte nenumărate binefaceri; M-am făcut de bunăvoie rob, am fost pălmuit, am fost scuipat, am fost junghiat, am murit de moartea cea mai rușinoasă; pentru tine M-am înălțat la cer, ți-am dăruit Duhul cel Sfânt, te-am făcut vrednic de împărăția cerurilor; ți-am făcut mari și alese făgăduințe; am vrut să fiu capul tău, să-ți fiu mire, haină, casă, rădăcină, hrană, băutură, păstor, împărat, frate; te-am luat moștenitor și împreună-moștenitor; te-am ridicat din întuneric în împărăția luminii!”. (Omilii la Matei, omilia XXIII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 306)

„Ce poate fi egal cu întruparea Fiului lui Dumnezeu? Dumnezeu ne-a dat nouă, dușmanilor Săi, ceea ce avea El mai de preț din toate, pe Unul-Născut Fiul Său. Și nu numai că L-a dat, dar, după ce ni L-a dat, ni L-a oferit spre mâncare. A făcut totul pentru noi”. (Omilii la Matei, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325)

„Diavolul ne vatămă pe noi; dar originea acestei vătămări nu se datorește urii pe care diavolul ne-o poartă nouă, ci urii pe care o poartă lui Dumnezeu. De aici se vede, dar, că Dumnezeu ne iubește pe noi mai mult decât ne iubim noi pe noi înșine”. (Omilii la Matei, omilia XLVI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 538)

„Oare nu pe dreptate Își întoarce Dumnezeu față de la noi și ne pedepsește, când El ni Se dă nouă cu totul, iar noi Îl îmbrâncim? Negreșit! Dumnezeu îți spune: De vrei să te împodobești, împodobește-te cu podoaba Mea! De vrei, înarmează-te cu armele Mele! De vrei să te îmbraci, îmbracă-te cu haina Mea! De vrei să te hrănești, hrănește-te la masa Mea! De vrei să vrei să călătorești, călătorește pe calea Mea! De vrei să moștenești, moștenește moștenirea Mea! De vrei să te duci în patrie, intră în cetatea al cărei meșter și ziditor Eu sunt! (Evr., 11, 10). De vrei să-ți zidești casă, zidește-ți casă în corturile Mele! Eu nu-ți cer plată pentru cele ce-ți dau, ci-ți mai datorez și răsplată de vrei să te folosești de toate cele ale Mele! Ce dărnicie o poate egala pe aceasta? Eu îți sunt tată, îți spune Hristos, Eu îți sunt frate, Eu îți sunt Mire, Eu îți sunt casă, Eu îți sunt hrană, Eu îți sunt haină, Eu îți sunt rădăcină, Eu îți sunt temelie, sunt tot ce vrei! Ca să n-ai nevoie de nimic, Eu îți voi și sluji! Că am venit să slujesc, nu să Mi se slujească! (Matei 20, 28). Eu îți sunt prieten și mădular și cap și frate și soră și mamă! Eu sunt totul! Un singur lucru îți cer numai: să-mi fii apropiat Mie! Eu sunt sărac pentru tine, cerșetor pentru tine, pe cruce pentru tine, în mormânt pentru tine. Sus, pentru tine mijlocesc; jos, pentru tine solitor am

venit de la Tatăl. Tu ești totul pentru mine; și frate și împreună moștenitor și prieten și mădular! Ce vrei mai mult? Pentru ce întorci spatele Celui Ce te iubește? Pentru ce te ostenești pentru lume? Pentru ce torni apă într-un vas găurit? Că aceasta faci când te ostenești pentru viața aceasta pământească. Pentru ce-ți bagi mâna în foc? Pentru ce dai cu pumnii în aer? Pentru ce alergi în zadar? Nu are, oare, orice meserie un scop? Negreșit! Arată-mi și tu scopul strădaniei tale lumești! Dar nu poți! Că *Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni!* (Ecl., 1, 2)". (Omilia la Matei, omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 868-869)

„Hristos le arată cât de veche e dragostea Lui pentru ei: *Veniți*, le spune El, *binecuvântații Părintelui meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*. Câte bunătăți nu prețuiește acest nume de a fi binecuvântat; și mai ales de a fi binecuvântat de Tatăl!". (Omilia la Matei, omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 898)

„Gândiți-vă ce preț mare a dat Hristos pentru noi! Și-a vărsat sângele Lui! S-a dat pe Sine Însuși!" (Omilia la Matei, omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1003)

„Considerați ce iubire are El pentru voi; pentru aceasta a venit El, pentru voi și-a dat viața Sa." (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XX, 3, p. 99)

„Dumnezeu, Nemuritorul, Cel ce este fără început, care are o mare infinitate de slavă, i-a iubit pe oamenii formați din pământ și din cenușă (țărână), încărcăți cu o mulțime de păcate, care nu încetau de a-L supăra, niște nemulțumiți; da, zic eu, iată cine sunt cei pe care-i iubea. Cuvintele care urmează sunt destul de puternice, căci El adaugă: *încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat*, nu pe unul din slujitorii Săi, nici un înger, nici pe un arhanghel. Dar nimeni nu a arătat niciodată o asemenea iubire, atâta iubire pentru Fiul Său unic, câtă a avut Dumnezeu pentru acești slujitori nemulțumiți." (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXVII, 2, p. 129)

„Vai! Cât de mare putere a avut dragostea lui Dumnezeu! Noi, care eram dușmani și disprețuiți, deodată am devenit sfinți și fii ai Celui Preaînalt! Când noi Îl numim Tată, El ne-a declarat fii, iar când zice fii, ne-a și descoperit întreaga vistierie a bunătăților!" (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia I, p. 26)

„Aceasta este cauza pentru care eu plâng și jelesc, căci ce nu a făcut Dumnezeu ca să fie iubit de noi? Ce mijloc n-a întrebuițat? Ce n-a trecut cu vederea? L-am batjocorit fără ca El să ne nedreptățească cu ceva, ci din contră, bine făcându-ne și încercându-ne cu mii de bunătăți; am fugit de El, îndemnându-ne și ispitindu-ne în toate părțile, și nici așa încă nu ne-a pedepsit, ci a alergat însuși El, și ne-a prins fugind, dar noi ne-am smucit din brațele Sale și am trecut în acelea ale diavolului; și nici așa El nu S-a depărtat cu totul de noi, ci a trimis ca să ne roage mulțime de prooroci, de îngeri și de patriarhi, dar noi nu numai că nu am primit solia, dar am și batjocorit pe trimiși. Dar El nici pentru aceasta nu ne-a urât, ci ca pe niște iubiți disprețuitori, pe toți ne-a ocolit, stând de vorbă cu Ieremia și Miheia, în cer și pe pământ, nu ca să ne aducă vreo supărare, ci pentru ca să arate motivul celor făcute de El, și împreună cu proorocii chiar El să Se apropie de cei ce-L disprețuiau, gata de a le da lor răspuns, și cerând de a sta pe-ndelete de vorbă cu toți și cu fiecare în parte, ca să poată atrage la El, prin vorbă, chiar și pe cei surzi. *Poporul Meu! Ce ți-am făcut și cu ce te-am împovărat? Răspunde-Mi!* (Miheia 6, 3) - și după toate acestea, vai nouă, am ucis pe prooroci, i-am bătut cu pietre și am făcut alte și alte nenumărate rele!

Dar ce face El și după toate acestea? N-a mai trimis nici prooroci, nici îngeri, nici patriarhi, ci ni L-a trimis pe Însuși Fiul Său!

Venind Fiul Său, a fost și El omorât; dar nici așa nu I s-a stins dragostea de noi, ci încă mai mult I s-a aprins, căci stăruie neconținut a-i chema pe toți la El, și se roagă, și face totul, chiar și după uciderea Fiului Său, numai ca să-i apropie de El.

Pavel strigă, zicând: *În numele lui Hristos, așadar, ne înfățișăm ca mijlocitori, ca și cum Însuși Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Iisus Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!* (II Corinteni 5, 6), dar nimic din acestea nu ne-au împăcat.

Lucru minunat că nici așa nu ne-a părăsit, ci stăruie mereu amenințându-ne chiar cu gheena, dar și făgăduindu-ne împărăția cerurilor, ca măcar cu acest mod să poată atrage la El, și noi încă suntem nepăsători. Dar ce poate fi mai rău decât această sălbăticie? Dacă ar face un om ceea ce face Dumnezeu, oare nu am fi devenit demult robii lui? Și pe Dumnezeu, Care face așa, Îl disprețuim?!” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia V, pp. 82-83*)

„Să ne gândim mai întâi de câte ori Îl batjocorim chiar după miile de bunătăți, și cum El încă ne mângâie, de câte ori fugim de El, și totuși nu ne trece cu vederea, ci ne apucă și ne atrage la El. Dacă toate acestea le gândim,

vom putea desigur să aprindem în noi acea poftă și acea dragoste către El. Dacă un om de rând ar iubi astfel pe împărat, oare acesta nu s-ar împlânzi și umili de măreția dragostei? Eu cred că da, și încă foarte mult. Când însă aici se petrece din contră, căci frumusețea, slava și bogăția celui iubit este nemăsurată și neștiută, iar din partea noastră îi dăm numai dispreț, cum nu vom fi vrednici de cea mai grea pedeapsă, de vreme ce fiind atât de înjositori și netrebniți, și totuși iubiți de marele și minunatul Mântuitor, noi disprețuim iubirea Lui? El nu are nevoie de dragostea noastră, și totuși nici așa nu încetează de a ne iubi; în schimb noi avem mare nevoie de dragostea Lui, dar cu toate acestea preferăm banii, prietenia oamenilor, liniștea trupeză, slava și stăpânirea, în locul Lui, Care nimic n-a preferat în locul nostru. Un singur Fiu a avut, pe Unul-Născut al Său, și nici pe Acesta nu L-a cruțat pentru noi, iar noi multe preferăm înaintea Lui.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 84-85)

„Acelea ce au venit de la Hristos sunt numeroase, variate și felurite, fiindcă a și murit pentru noi, ne-a împăcat și apropiat de Dumnezeu, și ne-a dat chiar pe cele de negrăit.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 152)

„Căci Hristos, încă fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioși. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept; dar pentru cel bun poate se hotărăște cineva să moară. Dar Dumnezeu Își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoși (5, 6-8).

Ceea ce spune aici, așa este; că dacă cineva pentru un bărbat virtuos nu ar prefera îndată să moară, apoi înțelege dragostea Stăpânului, când El nu pentru cei virtuoși, ci pentru cei păcătoși și pentru dușmani a primit moartea.”(*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 156)

„Ce n-a făcut Dumnezeu pentru noi? A făcut pentru noi lumea aceasta stricăcioasă, nestricăcioasă; a îngăduit a fi batjocoriți proorocii pentru noi, i-a trimis în robie pentru noi, i-a lăsat să cadă în cuptorul cel cu foc și să sufere mii de rele. Și pe prooroci pentru noi i-a făcut, și pe apostoli tot pentru noi, și pe Unul Născut Fiul Său pentru noi L-a dat, și pe diavol pentru noi îl pedepsește. Ne-a pus de-a dreapta Lui, iar El a fost batjocorit pentru noi, după cum zice: *Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea* (Psalmul 68, 11). Dar, deși ne-am depărtat de El atât de mult, totuși nu ne-a părăsit, ci ne cheamă iarăși la El, și pune și pe alții să se roage și să

stăruie pentru noi, tot cu scopul de a ne face bine, ceea ce s-a petrecut și cu Moise, căci și lui îi zicea: *Lasă-Mă dar să-i pierd pe ei* (Ieșirea 32, 10), ca astfel să-l atragă spre rugăciune pentru dânșii.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 275-276)

„... cel mai mare semn al dragostei lui Dumnezeu către noi, adică jertfa Fiului Său. *Nu numai că ne-a îndreptățit, zice, nu numai că ne-a slăvit și ne-a făcut asemenea chipului Său, dar nici pe Fiul Său nu L-a cruțat pentru tine.* De aceea a și adăugat: *El, Care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții, pentru noi toți, cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El* (8, 32)?

Și privește câtă măreție și câtă căldură întrebuițează în vorbe, spre a ne arăta dragostea cea mare a lui Dumnezeu către noi! Cum ne va părăsi pe noi, pentru care n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci pentru noi toți L-a dat pe El? Gândește-te câtă bunătate din partea Lui, dacă n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci L-a dat, și încă L-a dat pentru toți laolaltă: și pentru mișei, și pentru cei nerecunoscători, și pentru dușmani, și pentru cei ce-L blestemau pe El.

Cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El? Ceea ce el spune aici, așa și este. Dacă Dumnezeu a dat și pe Fiul Său, și încă nu L-a dat oricum, ci L-a dat spre jertfă, de ce te mai îndoiești de celelalte, când ai primit pe Stăpânul a toate? De ce stai la îndoială asupra stăpânirii bunurilor, când ai cu tine pe Stăpânul acelor bunuri? Cel ce a dat dușmanilor ceea ce este mai mare și mai important, cum nu va da prietenilor ceea ce e mai mic și de mai puțin preț?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 292-293)

„Nu se dă în lături chiar de la vorbele cele mai josnice, și nu consideră ca înjosire de a-i atribui nume dintre patimile omenești, numindu-se pe sine gelos: *Că Dumnezeu zelos (gelos) sunt Eu* (Ieșirea 20, 5), zice, ca de aici tu să afli întinderea dragostei Lui.

Deci, iubiților, să-L iubim pe El, după cum voiește, căci aceasta El o consideră ca un lucru de mare preț. Chiar dacă noi Îl disprețuim, El totuși rămâne iubindu-ne și chemându-ne la El, și chiar de nu ne întoarcem la El, totuși pentru cine iubește îl pedepsește din dragoste numai, și nicidecum nu caută în tot chipul a ne pedepsi. Iată ce spune la proorocul Iezechiel despre cetatea cea iubită de El, dar care-L disprețuia: *Iată, Eu voi ațâța împotriva ta pe amanții tăi de care s-a dezgustat sufletul tău și-i voi aduce împotriva ta din toate părțile* (Iezechiel 23, 22 și urm). Ce ar putea zice mai mult un iubit înflăcărat disprețuit de iubita sa, și după aceasta iarăși arzând de dorul ei?

Căci Dumnezeu totul face ca să fie iubit de noi, și de aceea n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 445)

„... nu bani, ci sângele Său l-a dat pentru noi, și de aceea nu ar suferi ca să fim disprețuiți noi, pentru care a vărsat sângele Său și a pregătit atâta cinste.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, p. 464)

„De acum nu mai zic vouă robi, ci am zis vouă prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl meu cunoscute le-am făcut vouă (In. 15, 15), adică le-am încredințat vouă, mi-a pus încrederea și nădejdea în voi. Dar, dacă chiar numai a-și pune nădejdea și încrederea în noi, și este cea mai mare dovadă de prietenie a lui, dar încă atunci când se arată nu numai prin vorbe încredințându-ne tainele lui cele negrăite, ci înseși acele taine dându-ni-le prin fapte, apoi poți singur pricepe câtă dragoste este din partea lui în acest fapt. De aceasta deci să ne rușinăm, și chiar de nu ar fi vorba de gheena, totuși nerecunoștința noastră către un astfel de prieten și binefăcător să ne fie mai înfricoșată decât gheena. Să facem aceasta nu ca argați năimiți, ci ca fii slobozi și iubiți, pentru dragostea tatălui, și să încetăm odată a ne mai pironi la cele lumești.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 72)

„... El te-a făcut și te cruță mai mult decât orice, și pe tine mai mult te iubește decât orice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 123)

„Căci fiind Împăratul tuturor fapturilor și al acelei fericite firi, totuși pe oameni, pe cari el i-a făcut din ceea ce nu erau, și pe cari i-a hărăzit cu mii de binefaceri, pe oameni, zic, cari îl batjocoreau și necinsteau, nu i-a disprețuit, ci încă s-a făcut și el om pentru dânșii, și a cinat împreună cu curvele și cu vameșii, și pe morții lor i-a înviat, pe cei îndrăciți i-a vindecat, și cerul le-a fâgăduit. Și după toate acestea, punând mâna pe dânsul, l-au lovit, l-au legat, l-au bătut, și-au răs de dânsul, și la urmă l-au și răstignit. Dar nici așa el nu-i disprețuia, ci chiar pe cruce fiind, zicea: *Părinte, iartă-le păcatul acesta* (Lc. 23, 34), ba încă și pe tâlharul care mai înainte îl batjocorise l-a băgat în Rai, și pe gonaciul de altădată – Pavel – l-a făcut

apostol, deși pe ucenicii și pe prietenii lui îi predase spre moarte Iudeilor care-l răstigniseră și pe dânsul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 345)

„Că mare este covârșirea dragostei Lui, că a și murit pentru lumea întreagă și că, găsindu-se această lume în asemenea stare nenorocită, El a primit a muri.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 110)

„Pentru că Dumnezeu era împăcând lumea Luiși în Hristos, nesocotind lor, greșalele lor (2 Cor., 5, 19). Ai văzut dragoste care covârșește toată mintea, toată judecata? Căci cine era cel batjocorit? El. Cine apoi a venit mai întâi la împăcare? El. *Dar, zici tu, a trimis pe Fiul, și nu a venit El.* Pe Fiul a trimis, firește, dară nu numai Fiul ruga, ci împreună cu Dânsul și printr-însul și Însuși Tatăl. Pentru care și zicea că Dumnezeu era în Hristos împăcând Luiși lumea, adică prin Hristos. Fiindcă a zis: *Care a dat nouă slujba împăcării*, apoi îndreptează vorba, zicând: *Să nu credeți că noi suntem stăpâni ai faptului acestuia; noi suntem slujitori, iar cel ce lucrează totul este Dumnezeu, Cel ce a împăcat lumea cu Sine prin Unul-născut Fiul Său.* Și cum i-a împăcat cu Sine? Aceasta este minunea cea mare, că nu numai s-a făcut prietenul lor, ci încă s-a făcut prieten în chipul acesta. Cum? Lăsându-le păcatele, căci altfel nu era cu puțință. Pentru care a și adăugat: *nesocotind lor greșalele.*

Că dacă ar fi voit să ceară socoteală de păcate, toți am fi pierit. Dar cu toate acestea, atât de mari fiind păcatele lor, nu numai că nu a căutat să-i pedepsească, ci încă să-i și împace cu Dânsul; nu numai că le-a iertat păcatele, dar încă nici le-a mai socotit.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XO, p. 113)

„*Rugămu-vă în locul lui Hristos*, adică pentru Hristos, căci noi am luat lucrul în locul Lui. Iar dacă ți se pare că acest lucru este mare, apoi ascultă și cele ce urmează, prin care se arată că nu numai în locul lui Hristos, ci noi facem aceasta și în locul Tatălui. Pentru care a și adăugat: *Ca și cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi. Nu numai prin Fiul se roagă, ci și prin noi care am luat solia în locul Lui. Să nu credeți, zice, că noi vă rugăm ca din partea noastră, ci însuși Hristos vă roagă, însuși Tatăl lui Hristos prin noi.* Și ce ar putea fi deopotrivă cu măreția faptului? A fost batjocorit, mii de bunătăți făcând lor, și așa batjocorit nu numai că nu a căutat răzbunare, ci încă și pe

Fiul său l-a dat, ca printr-Însul să ne împăcăm. Dar cei ce L-au primit, nu numai că nu s-au împăcat, ci încă L-au și ucis. Iarăși a trimis pe alți soli ca să-i roage, și aceștia fiind trimiși, el singur este care cere și se roagă. Și ce anume cere? *Împăca-ți-vă cu Dumnezeu.* Și nu a zis *împăcați pe Dumnezeu cu voi*, căci nu El este care dușmănește, ci voi, fiindcă Dumnezeu niciodinioară nu dușmănește. Și apărându-l ca pe un sol trimis, zice:

Că pe Acela ce nu a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut (2 Cor. 5, 21). Nu spun cele mai dinainte, că, de pildă, ați batjocorit, că cu nimic nu v-a nedreptățit, că v-a făcut bine, că nu a căutat răzbunare, că El Cel dintâi vă roagă, deși El Cel dintâi a fost batjocorit; nimic din acestea să nu le mai avem în vedere acum. Dar oare nu ar fi drept a vă împăca cu Dânsul, cel puțin pentru cele ce a făcut cu voi acum? Și ce a făcut? *Că pe Cel Ce nu a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut.* Că dacă nimic alta nu ar mai fi făcut, fără numai aceasta, apoi poți pricepe cât de mare este faptul de-a da pe Fiul Său pentru noi, care L-am batjocorit. (...) *Pe cel ce nu au cunoscut păcat*, zice, pe Cel ce este însuși dreptatea, *păcat L-a făcut*, adică L-a lăsat a fi pedepsit ca un păcătos și a muri ca un blestemat. *Blestemat*, zice, *este cel spânzurat pre lemn* (Gal., 3, 13). Că a muri astfel este cu mult mai mare și mai însemnat decât a muri în chip obișnuit, ceea ce și dând a înțelege, zicea: *Ascultător făcându-Se până la moarte, iară moarte de cruce* (Flp., 2, 8). Căci faptul acesta nu era în sine numai osândă și pedeapsă, ci și necinste. Și acum gândește-te singur câte ți-a dăruit. Mare lucru este, desigur, ca și păcătos fiind, să moară pentru cineva; dar când încă este și drept cel ce pătimește aceasta, și moare pentru păcătoși, și nu numai că moare, ci încă ca și un blestemat, și nu numai ca blestemat, ci încă și dăruindu-ne prin aceasta mari bunătăți pe care niciodată nu le-am așteptat - *ca să ne facem dreptate a lui Dumnezeu întru Dânsul*, zice - apoi ce cuvânt și ce minte ar putea să înfățișeze acestea? *Că pe cel drept*, zice, *l-a făcut păcătos, ca pe cei păcătoși să-i facă drepți.* Sau mai bine zis, nici numai aceasta nu a spus, ci ceva cu mult mai mare, căci nu a pus numai starea lucrului, ci însăși însușirea. Căci nu a zis: *l-a făcut păcătos*, ci *l-a făcut păcat*, și nu numai pe cel ce nu a păcătuit, ci chiar pe cel ce nu a cunoscut păcatul, ca și noi să ne facem nu numai dreptate, ci dreptatea lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 114)

„Mai întâi că El ne-a iubit pe noi care Îl uram, și deci, fiind vrăjmași, ne-a împăcat cu Dânsul, iar după aceea voiește a ne iubi pe noi care-L iubim. Să rămânem deci iubindu-L pe Dânsul, ca și noi să fim iubiți de Dânsul. Că dacă, noi fiind iubiți de oamenii puternici, suntem temuți de toți, apoi cu atât mai mult fiind iubiți de Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, p. 267)

„Fiecare dintre noi datorăm atâta recunoștință și mulțumire lui Hristos, cât ar datora dacă ar fi venit numai pentru el. Nu s-ar fi dat în lături de a arăta chiar pentru unul o astfel de economie, pentru că într-atâta iubește el pe fiecare om, ca și cum iubește lumea întreagă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 64)

„Nu numai că a dat pe Fiul Său Cel iubit, ci în așa mod, încât să fie și sacrificat. Privește bogăția iubirii Sale către om: pe Fiul Său Cel iubit L-a dat pentru cei vrednici de ură. De aici poți vedea cât ne prețuiește. Dacă, pe când noi Îl uram și eram dușmanii Lui și a dat totuși pe Fiul Său Cel iubit, ce nu va face la urmă, când ne facem prieteni cu El?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 11)

„Pentru dragostea Lui cea mare, cu care ne-a iubit pe noi. Dar cum ne-a iubit pe noi? Căci faptele săvârșite nu sunt demne de iubire, ci de urgie și de cea mai grozavă pedeapsă. Deci și aceasta e rezultatul milei Lui celei mari.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 36)

„Multe fapte probează iubirea lui Dumnezeu. Mai întâi că prin sine a mântuit neamul omenesc, al doilea că în ce stare fiind omenirea o a salvat, și al treilea că unde a ridicat-o.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia V, p. 44)

„Dragostea lui Dumnezeu a unit ceriul cu pământul. Dragostea lui Dumnezeu a pus pe om pe tronul lui Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu a arătat pe pământ de Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu pe Stăpânul a toate l-a făcut serv. Dragostea lui Dumnezeu a făcut ca să fie predat Fiul Său Cel iubit pentru mântuirea dușmanilor. Și nu s-a mărginit numai aici, ci încă ne-a chemat la bunătăți mai mari. Nu numai că ne-a izbăvit de relele de dinainte, ci încă a făgăduit că ne va da și alte bunuri cu mult mai mari. Pentru toate acestea mulțumind lui Dumnezeu, să practicăm toată fapta bună, și cu deosebire să practicăm dragostea, ca să ne învrednicim de bunurile făgăduite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 99)

„Să-I mulțumim din tot sufletul nostru, pentru că El ne iubește mai mult decât născătorii noștri, și pe cât de mare este deosebirea între bunătate și răutate, pe atât de mare e deosebirea între iubirea lui Dumnezeu și cea a

născătorilor noștri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„... tocmai când L-am nedreptățit atât de mult, El a predat pe Fiul Său pentru noi, iar noi, chiar și după ce ne-am învrednicit de atâtea bunătăți, după ce am devenit prietenii Săi, după ce, în fine, ne-am învrednicit prin El de atâtea bunuri, nu L-am iubit nici măcar ca pe un prieten.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 43)

„S-a jertfit pe Sine pentru dușmani, pentru cei ce-L urau, pentru cei ce-L disprețuiau. Ceea ce n-ar face cineva nici pentru prieteni, sau pentru fii, sau pentru frați, a făcut Stăpânul pentru slugi, și încă Stăpân nu așa precum sunt slugile, ci Dumnezeu pentru oameni, care nici măcar n-au avut măcar puține merite.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 81)

„Pentru tine am fost scuipat, zice (Dumnezeu – n.n.), pentru tine am fost lovit, am fost lipsit de slavă, pe Părintele Meu L-am lăsat și am venit la tine, care Mă urai și Mă disprețuiai, ba încă nici nu voiai să auzi de numele Meu. Te-am urmărit și am alergat după tine ca să te am în stăpânirea Mea. (...) Acestea știindu-le, iubiților, și cunoscând marea Lui iubire către noi, să facem tot ce ar putea să ne arate pe noi vrednici de darurile sale cele mari.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 176)

„Care stăpân și-a dat vreodată pe fiul său pentru slugă? Nimeni, ci cu toții încă ar prefera să dea slugi pentru copii. Pe când cu Dumnezeu se petrec lucrurile cu totul altfel. Pe propriul Său Fiu nu L-a cruțat, ci L-a dat pentru noi toți, pentru noi, dușmanii Lui care îl urâm.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVI-a, p. 182)

„Nimic nu constituie o mai mare dovadă a iubirii Sale de oameni – de ai pune în considerare cerul sau marea, sau pământul, sau chiar toate cele făcute din nimic – decât crucea Lui. Pentru aceasta și Pavel se laudă cu ea, zicând: *Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai cu crucea Domnului nostru Iisus Hristos* (Galateni 6, 14).” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 20)

„Nimeni dintre noi nu ne cruță mai mult ca Dânsul, Care ne-a adus la viață din ceea ce eram, Care răsare soarele, Care plouă, Care entuziasmează sufletul, Care L-a dat pe Fiul Său pentru noi.” (*Comentariile sau explicarea*

Epistolei către Filimon, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 215)

„A plătit (Hristos - n.n.) prețul răscumpărării pentru noi, atât cât cineva n-ar fi plătit nici pentru fiul său: Și-a vărsat sângele Său. Deci, dacă am avea mii de suflete și le-am depune pe toate, oare i-am răsplăti deopotrivă? Deloc! Și de ce? pentru că El a făcut aceasta nu ca și cum ar fi fost dator, ci totul a făcut din har, iar noi facem pentru că suntem datori. El fiind Dumnezeu, S-a făcut rob pentru noi, și nefiind sub stăpânirea morții, a devenit sub stăpânirea morții găsindu-se în trup, iar noi chiar de n-am pune sufletele noastre pentru Dânsul, totuși le vom da după legea naturii, și fără de voie ne vom despărți de dânsule după puțin timp.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 216*)

„Deci, iubitorilor, să ne rușinăm de o atât de mare dragoste a lui Hristos către noi și să ne înfierbântăm și noi de dragostea Lui. Chiar de ar fi cineva smerit sau om de rând, să audă că El ne iubește pe noi, și atunci mai mult decât toți ne vom înfierbânta către Dânsul și-L vom avea în cinste mare, și-L vom iubi. Stăpânul nostru ne iubește atât de mult, și noi nu ne mișcăm?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 217*)

„Ce mare bunătate! Ce nemăsurată iubire de oameni! A flămânzit *Cel ce dă hrană la tot trupul* (Ps., 135, 25), *Cel ce deschide mâinile și satură pe tot cel viu de bunăvoință* (Ps., 144, 16)!

Am flămânzit, și Mi-ați dat să mănânc.

Nu I se micșorează vrednicia sa, ci iubirea Sa de oameni cheazășuiește pentru săraci.

Am însetat, și Mi-ați dat să beau.

- Cine-i Cel ce rostește aceste cuvinte?

- Cel ce varsă apele în lacuri, râuri și izvoare; Cel ce a spus în Evanghelie: *Din pântecel celui ce va crede în Mine râuri de apă vie vor curge, precum a zis Scriptura* (Ioan 7, 38); Cel ce a spus: *De însetează cineva, să vină la Mine și să bea* (Ioan 7, 37).” (*Omiliile despre pocăință, omilia a șaptea, p. 150*)

„Iubirea lui Dumnezeu nu are hotar, nici bunătatea Lui nu se poate tălmăci cu cuvântul.” (*Omiliile despre pocăință, omilia a opta, p. 157*)

„Cum a aplecat cerurile și S-a pogorât pe pământ? Cum Cel ce umple toată zidirea vine la mine și S-a făcut ca mine, pentru mine? Cum a luat ca ucenic tocmai pe acela pe care-l știa că are să fie vânzător? Cum a poruncit, ca unui prieten, vrăjmașului să-L urmeze? Cum nu S-a îngrijit de vânzare, ci de mântuirea vânzătorului?” (*Cuvânt la vânzarea lui Iuda*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 75)

„Stăpânul nu ne iubește așa cum îl iubim noi pe El, ci ne iubește atât de mult, încât nici un cuvânt nu ne poate înfățișa dragostea Lui.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 237-238)

„Dumnezeu S-a purtat totdeauna față de neamul omenesc cu atâta bunătate, că a făcut mai mult bine dușmanilor Lui decât au făcut rău demonii prietenilor lor.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 302)

„Dar nu este timpul acum să vorbesc de toată iubirea Lui de oameni! Dar chiar de-aș vorbi despre ea veacuri întregi și de-aș avea atâta putere câtă au negreșit puterile cele netrupești, tot nu aș putea vorbi după vrednicie. Numai El Însuși știe cât este de bun, pentru că, la drept vorbind, numai El este bun.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 303)

„Dumnezeu, când răsplătește faptele noastre bune, răplata Lui depășește măsura faptelor noastre; când păcătuim însă, mânat de dragostea ce ne-o poartă, ne mustră totdeauna, dar pedeapsa pe care ne-o dă e mai mică decât păcatele noastre.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 455)

„Avem un Stăpân blând. Vrea numai să-i dăm noi prilej ca să-și arate îndată toată bunătatea Lui.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 470)

„... ne-a dăruit viață veșnică, deși ne era dator cu osândă și pedeapsă.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 476)

„... după cum trupurile unse cu untdelemn scapă din mâinile noastre și alunecă ușor, de le-am ține cu mii de mâini, tot așa și iubirea de oameni a lui Dumnezeu: oricâte nume i-am da, nu o putem cuprinde; măreția ei întrece cu mult, cu foarte mult, slăbiciunea cuvintelor noastre. De asta și-a dat seama și Pavel. De aceea, văzând învinsă puterea cuvintelor de măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, a spus numai un singur cuvânt și s-a oprit.

- Care-i cuvântul?

- *Mulțumire lui Dumnezeu pentru darul Lui care nu se poate povesti* (II Corinteni 9, 15). Nimic nu poate înfățișa purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Nici cuvântul, nici mintea! De aceea aici Pavel spune că dragostea Lui de oameni nu se poate povesti. În altă parte, spune că depășește mintea noastră, grăind așa: *Pacea lui Dumnezeu, care covârșește toată mintea, va păzi inimile noastre* (Filipeni 4, 7).” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 10-11)

„Chiar dacă am muri de nenumărate ori pentru Dumnezeu, chiar dacă am săvârși toată virtutea, totuși aceste fapte ale noastre nu sunt nici pe departe în înălțimea cinstirilor cu care ne-a cinstit pe noi Dumnezeu. Gândește-te la cele ce-ți spun! Dumnezeu n-are nevoie de nimic de la noi, ci Își este de ajuns Luiși; ne-a adus din neființă la ființă, ne-a dat suflet, cum nu are nimeni pe pământ, a sădit raiul, a întins cerul, a întărit pământul, a aprins luminători strălucitori, a împodobit pământul cu lacuri, cu izvoare, cu râuri, cu flori și cu pomi, a presărat cerul cu puzderie de stele, a făcut ca noaptea să ne fie tot atât de folositoare ca și ziua pentru odihna și tăria ce ne vin de pe urma somnului.” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 102)

„Și dacă ai încerca să vorbești despre toate bunurile și frumusețile date de Dumnezeu omului, ar trebui să povestești nespuse de mult, fără a ajunge însă vreodată să le spui pe toate.” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 103-104)

„... nu este cu putință să cunoaștem sau să înfățișăm toată bunătatea Domnului față de noi. Din cele ce știu, voi spune ce este mai însemnat.

După o atât de mare neascultare, după atât de mari păcate, atunci când tirania păcatului a cuprins pe toată lumea, când lumea trebuia deci să fie pedepsită în chipul cel mai greu, să piară desăvârșit și să nu se mai audă de neamul omenesc, atunci a arătat Dumnezeu față de noi cea mai mare binefacere, jertfind pe Unul-Născut pentru dușmanii Lui, pentru cei ce-L urau și-L dușmăneau; iar prin jertfa Unuia-Născut ne-a împăcat cu El și a făgăduit că ne va da împărăția cerurilor, viața veșnică și nenumărate bunătăți, pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-a suit (I Corinteni 2, 9). Ce poate egala această purtare de grijă, această iubire de oameni și această bunătate a lui Dumnezeu?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 134*)

„Despre dragostea lui Dumnezeu față de oameni s-au mai spus și aceste cuvinte, al căror înțeles îl pricepem atât cât putem: cine are cunoștința nemărginită și bunătatea nemărginită, negreșit va avea nemărginită și iubirea de oameni. Chiar dacă nu descoperim această iubire de oameni în fiecare din întâmplările ce se petrec în lume, apoi chiar această neștiință a noastră este tot un semn, tot o dovadă a dragostei Sale nemărginite de lume. Dumnezeu face în fiecare zi multe și mari lucruri pentru mântuirea noastră; iar acestea sunt cunoscute numai de El. Dumnezeu face bine neamului nostru omenesc numai în virtutea bunătății Sale, iar din cauză că nu are nevoie să fie slăvit de noi, nici să-L răsplătim în vreun chip oarecare, de aceea face ca cele mai multe binefaceri ale Sale să ne rămână ascunse nouă; iar dacă uneori ni le descoperă, apoi o face tot din cauza noastră, pentru ca prin recunoștința ce I-o arătam să atragem asupra noastră și mai mult ajutor.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., pp. 135-136*)

„*Eu am venit să slujesc, nu să Mi se slujească* zice Hristos (Mt. 20, 28). Eu sunt prietenul tău, capul tău, sunt fratele tău, soră, mamă, toate, și nu voiesc alta decât să fii și tu prietenul Meu. Eu am fost sărac pentru tine, cerșetor pentru tine, am fost răstignit pentru tine, în cer mă rog Tatălui pentru tine și am venit pe pământ ca mijlocitor pentru tine la Tatăl. Tu ești Mie totul, frate împreună moștenitor, prieten, membru. Ce dorești mai mult? Pentru ce te tragi îndărăt de la Acel ce atât de mult te iubește? Pentru ce lucrezi tu numai pentru lumea aceasta? Pentru ce torni tu apă într-un vas fără fund? Căci aceea face cel ce lucrează pentru lumea cea de acum. Pentru ce

voiești tu să apuci focul și să abați aerul? Pentru ce alergi în zadar? Toate au sfârșitul lor; arată-mi, deci, și sfârșitul râvnei tale pentru lume. Dar tu nu poți aceasta. Toate sunt deșertăciune. Să mergem la morminte; arată-mi pe tatăl tău, arată-mi pe nevasta ta cea moartă. Unde este cel ce purta haine împletite cu aur, cel ce ședea în trăsură pompoasă, cel ce avea putere pe viață și pe moarte? Eu nu văd nimic alta decât oase și viermi. Toate acele sunt pulberi și vis și umbră, un chip sec, ba nici măcar un chip. Și dea Dumnezeu ca la sfârșit numai acesta să fie răul. Cinstea, traiul cel bun și bogăția sunt, negreșit, aici numai o umbră, dar cele ce au fost legate cu ele, cele ce au urmat din ele: zgârcenia, desfrânarea, acestea nu sunt umbre, ci sunt scrise în cer, fie cuvinte, fie fapte.” (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 115-116)

„Ar trebui să avem nenumărate limbi, ba chiar putere îngerească, spre a mulțumi lui Dumnezeu cum se cuvine pentru purtarea de grijă ce o are pentru noi; dar, mai bine spus, nici atunci n-ar fi cu putință să-I mulțumim cum trebuie.” (*Despre Feciorie*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 8)

„Nimeni, nici un îndrăgostit de trupuri, oricât de înnebunit ar fi de dragul lor, nu arde atât de mult de dorul iubitei lui, cât de mult dorește Dumnezeu mântuirea sufletelor noastre. Aceasta se poate vedea și din viața de toate zilele, dar și din dumnezeieștile Scripturi. De pildă, în primele capitole ale prorociei lui Ieremia și în multe alte locuri din profeții, Dumnezeu este disprețuit și trecut cu vederea, dar El nu încetează a alerga și a căuta prietenia celor care Îi întorc spatele. Însuși Domnul arată lămurit aceasta când spune: *Ierusalime, Ierusalime, cel ce omori pe profeți și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine, de câte ori am voit să adun pe fii tăi, cum adună găina puii săi sub aripi, și n-ai voit!* (Matei 23, 37). iar Pavel, scriindu-le corintenilor, spune: *Pentru că Dumnezeu era în Hristos, a împăcat lumea cu El Însuși, fără să țină seama de păcatele lor, punând în noi cuvântul împăcării. Așadar, în numele lui Hristos, vă rugăm, ca și cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi, în numele lui Hristos vă rugăm, împăcați-vă cu Dumnezeu!* (II Cor., 5, 19-20).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 354-355)

„Nu te gândești la cele făcute ție de Dumnezeu și la cele făcute ție de demon, că Unul atâta te-a iubit, că și Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat pentru tine (Ioan 3, 16) – și Tatăl nu avea ceva mai de preț ca El –, și încă te

iubește, că te cheamă și prin apostoli numai ca să te mântuiești, iar celălalt atâta te-a urât și te urăște, încât îți poartă război prin tot ce poate și nu numai că nu-ți dă nimic bun, ci încearcă să-ți ia și ceea ce ai primit de la Dumnezeu. Dumnezeu a vrut să te facă deopotrivă cu îngerii, iar demonul te-a făcut să ajungi mai fără cinste și decât animalele, îndemnându-te să te închini lor. Dumnezeu te călăuzește la împărăția cerurilor și la alte cinstiri, iar demonul a pizmuit și locuința dată ție aici și nu s-a lăsat până nu te-a scos din ea.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 174-175)

„Cât este de mare covârșirea iubirii de oameni a lui Dumnezeu! Cât este de mare covârșirea dărnicii Lui! Care cuvânt va fi îndestulător pentru a-I mulțumi Celui ce ne izvorăște nouă atâtea bunătăți?” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 265)

„Rămân fără glas de uimire când mă gândesc la mulțimea iubirii de oameni a lui Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 318)

„Cugetă încă și la înțelepciunea lui Pavel, care caută multe denumiri, ca să arate iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Că nu a zis numai *darul*, nici numai *bogăția*, ci *covârșitoarea bogăție a harului Sau, prin bunătate*. Dar și așa, n-a putut să arate, căci precum corpurile alunecăcioase, deși s-ar ține de nenumărate mâini, tot scapă alunecând lesne, așa și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ori cu câte nume am numi-o, tot nu putem să o definim. Mărimea ei covârșește cu mult și întrece slăbiciunea cuvintelor noastre. Lucru pe care și Pavel îl arată, că puterea cuvintelor este biruită de mărimea iubirii lui Dumnezeu. Și care sunt acelea? *Iar lui Dumnezeu mulțumită pentru darul Său cel negrăit* (II Cor., 9, 15). Căci nici un cuvânt și nici o minte nu va putea arăta purtarea de grijă a lui Dumnezeu. De aceea aici se spune că este negrăită, iar în altă parte se spune că ea covârșește mintea noastră, căci zice: *Pacea lui Dumnezeu, care covârșește toată mintea va păzi sufletele voastre.*” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor dreți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 15-16)

„... dragostea lui năvalnică față de noi. Fiindcă El nu proniază pur și simplu, ci o face îndrăgindu-ne [eron] și îndrăgindu-ne cu o dragoste curată, o dragoste nepătimașă [erota apathe], dar foarte fierbinte și foarte intensă,

autentică, de nedestrămat și care nu poate fi stinsă.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VI, 1, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 275*)

„A adus drept exemplu tatăl, mama, mirele, distanța dintre cer și pământ, dintre răsărituri și apusuri, grădinarul care se ostenește pentru legume, constructorul unor edificii viitoare, îndrăgostitul năvalnic tulburat dacă a întristat chiar și cu un cuvânt persoana îndrăgită, și prin toate acestea a arătat că bunătatea lui Dumnezeu întrece toate, tot atât cât întrece bunătatea răutatea.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VI, 22, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 278-279*)

„Căci această minunată și preaarmonioasă creație n-a făcut-o pentru nimeni altul decât pentru tine; pentru tine a făcut-o așa de frumoasă, așa de mare, felurită, bogată, suficientă, utilă și un câștig în toate privințele în stare atât de hrănire a trupului, cât și de a întreține iubirea de înțelepciune a sufletului și de a fi o cale spre cunoașterea lui Dumnezeu.

Fiindcă îngerii nu aveau nevoie de ea; și cum ar fi avut nevoie ei care erau înainte de a fi făcută ea? Că erau mult mai bătrâni decât ea, ascultă ce spune Dumnezeu vorbind cu Iov: *Când am făcut stelele, laudatu-M-au toți îngerii Mei și Mi-au cântat imne cu glas mare* (Iov, 38, 7), uimiți fiind de mulțimea, frumusețea, poziția, utilitatea, strălucirea, claritatea, armonia și toate celelalte pe care aceea le vedeau mai exact decât noi.

Dar el n-a înfrumusețat cerul numai cu stele, ci l-a împodobit cu soare și lună, oferindu-ți în orice timp multă plăcere și mult folos. Căci ce e mai frumos decât cerul fie când e luminat de razele soarelui, fie când scânteiază pământul cu mulțimea nesfârșită a stelelor ca prin privirile unor ochi și dă astfel marinarilor și călătorilor niște călăuze care-i iau și duc ca de mână?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VII, 2-4, p. 279*)

„Și trebuie să fie admirat și închinat nu numai pentru că ne-a făcut, nu pentru că ne-a dat un suflet netrupesc și rațional, nu pentru că ne-a făcut mai buni decât toate celelalte, nu pentru că ne-a dăruit împărăția peste cele văzute și ne-a îngăduit stăpânirea ei, ci pentru că N-are nevoie de nimic din ale noastre. Fiindcă lucrul minunat al bunătății Lui e că ne-a adus la existență fără să aibă cu nimic nevoie de slujirea noastră. Căci El Își avea

slava și fericirea Sa înainte de a fi fost făcuți noi, îngerii și puterile de sus; numai din iubire de oameni ne-a adus la existență și pentru noi a făcut toate acestea și încă mult mai multe decât acestea.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 39, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 286)

„Și Cel care e de aceeași fire cu El devine ceea ce sunt eu și umblând pe pământ a viețuit împreună cu oamenii printre care a făcut minuni, printre care a făcut făgăduințe și printre care le-a împlinit. Căci pe unele le-a dat încă de aici, iar pe altele le-a rezervat pentru viitor. Că le va împlini a făcut arătat prin minunile pe care le-a lucrat încă fiind pe pământ și prin deznodământul tuturor celor pe care le-a spus mai dinainte după acestea: *Cine va grăi puterile Domnului și va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Cine nu și-ar ieși din sine, cine n-ar fremăta înaintea nespusei Sale purtări de grijă gândindu-se cum pentru noi, slugile Lui nerecunoscătoare, L-a dat pe Fiul Său Unul-Născut la moarte, și la o moarte blestemată, ocărâtă, moartea unor condamnați?

A fost spânzurat de un stâlp înalt, a fost scuipat, palmuit, lovit peste cap, luat în răs, îngropat de milă, iar pe mormântul lui s-au pus peceti; și toate acestea le-a suportat pentru tine și de grija ta, ca să desființeze tirania păcatului, ca să surpe cetățuia diavolului, ca să taie legăturile morții, ca să mi se deschidă porțile cerului, ca să piară blestemul, ca să se desființeze întâia osândă, ca să înveți răbdarea, ca să fi învățat tăria, ca nimic din viața de față să nu te întristeze, nici moartea, nici insulta, nici ocările, nici batjocurile, nici bicele, nici uneltirile vrăjmașilor, nici calomniile, nici atacurile, nici defăimările, nici bănuielile rele, nici orice altceva din unele ca acestea.

Pentru că El Însuși a trecut prin toate acestea, s-a împărțășit de toate acestea împreună cu tine și a răbdat cu tărie covârșitoare toate învățându-te și deprinzându-te ca nimic din unele ca acestea să nu te sperie. Dar nu S-a mulțumit numai cu acestea, ci înălțându-Se la ceruri a dăruit harul negrăit al Duhului Sfânt, și pe cei ce aveau să slujească pentru aceasta i-a trimis apostoli. Și văzându-i pe acești vestitori ai vieții pătimind mii de rele, biciuiți, ocărâți, aruncați în mare, chinuiți de foame și de sete, cuprinși în fiecare zi de spaimă, trăind zilnic în primejdii de moarte, a suferit acest lucru pentru tine și de grija ta. Pentru tine, omule, a pregătit și Împărăția, pentru tine a pregătit bunătățile negrăite, acel sfârșit în ceruri, sălaşurile cele diferite și felurite, fericirea pe care nici un cuvânt n-o poate tâlcui.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și*

despre Pronia lui Dumnezeu, VIII, 6-9, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 287-288)

„Având, așadar, atât de mari dovezi ale proniei Lui, pe cele din Noul și din Vechiul Testament, pe cele din viața de față și din cea viitoare, pe cele făcute și pe cele ce se săvârșesc în fiecare zi, pe cele de la început, pe cele de la mijloc și pe cele de la sfârșit, cele ce se fac neconținut, pe cele din trup și din suflet, și văzând venind din toate părțile nori de dovezi care proclamă pronia Lui, te mai îndoiești? Nu te îndoii, ci crede că proniază și convinge-te de asta! Deci nu mai iscodi indiscret, știind că ai un Stăpân mai afectuos decât un părinte și mai grijuliu decât o mamă, mai îndrăgostit decât un mire și o mireasă, care socotește că odihna Lui e mântuirea ta și se bucură mai mult decât tine de izbăvirea de primejdii și de moarte – ceea ce am arătat prin Iona – și care arată orice fel de iubire: cea care o are un părinte pentru copii, o mamă pentru rodul pântecului ei, agricultorul pentru via sa, constructorul pentru meșteșugul său, mirele pentru mireasă, tânărul pentru o tânără, o iubire care vrea să îndeparteze de la tine cele rele tot atât pe cât e de departe răsăritul de apus, pe cât e mai înalt cerul față de pământ – căci am arătat și aceasta –, sau mai bine zis nu numai atât, cu mult mai mult, cum am arătat punând în mișcare cuvântul despre acestea și îndemnându-te să nu te oprești la imagini, ci să le depășești prin raționamente. Căci pronia lui Dumnezeu e de netâlcuit, purtarea Lui de grijă e necuprinsă, bunătatea Lui e negrăită, iar iubirea Lui de oameni cu neputință de adușmeac.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărâdelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VIII, 10-12, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 288-289)*

„Ce minte, ce înțelegere, ce gând poate să cuprindă covârșitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu și mărețiile negrăitelor daruri ce le-a dat firii omenești?!” (*Cateheza aceluiași către neofiiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17), în vol. Cateheze baptismale, p. 69)*

„Domnul nostru Iisus Hristos a alergat și s-a ostenit să ne întoarcă din surparea diavolului, atâta cât nici de Dânsul nu-i fu milă, ci se dă dădu pe Sine morții.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 42)*

„Nimeni nu ne-a iubit pe noi ca Cel ce ne-a făcut pe noi, Dumnezeu, nici tată, nici mamă, nici prieteni, nici altul nimeni, că pentru noi a dat pe Fiul Său la moarte, ca să ne mântuiască pe noi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 46)

„... Dumnezeu, a Cărui atât de mare îi este iubirea de oameni, cât nu numai mintea noastră cea omenească o covârșește, ci și a îngerilor Lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 89)

„Scripturile noastre sunt minunate să picteze această iubire necuprinsă a lui Dumnezeu pentru om. Ce iubire este mai vehementă și mai tandră decât iubirea maternă? Însă Dumnezeu ne iubește cum nu știe să ne iubească o mamă chiar. Cine este mai nobil erou decât un tată consumându-se în iubire pentru ai săi? Dumnezeu îi întrece cu toată distanța infinită. Pentru a picta întinderea gingășiei Sale, Dumnezeu o măsoară prin imensitățile despre care ochiul nostru are experiență: *Pe cât sunt de înalte cerurile de la pământ (...) Precum este răsăritul de apus. (...) Vrem noi alte elemente ale iubirii? Iată iubirea arhitectului pentru opera sa: Dumnezeu ne iubește precum își iubește artistul capodopera sa, a geniului său și a degetelor sale: Întrebați pe fiii mei și de lucrurile mâinilor mele.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 15-16)

.....
„Fără încetare iubirea Sa ne urmărește; reproșurile Sale fine ne cheamă: chiar pedepsele Sale însele nu au alt scop decât să ne aducă în brațele Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 17)

.....
„Mai înțelept decât orice medic, mai gingaș decât orice părinte, mai veghetor decât orice agricultor, Dumnezeu ne conduce prin singurele căi care ne sunt nouă favorabile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 36)

„Ce nu face Dumnezeu pentru a ne câștiga la El? Respins, El ne urmărește, disprețuit, El ne caută, supărat, El ne iartă. El acționează spre noi ca cel mai împătimit dintre amanzi. El ne trimite pe profeții Săi să ne spună, cât ne iubește El pe noi și ce bogăție de slavă ne păstrează: noi îi ucidem pe profeții Săi. El ne trimite pe Fiul Său unic; noi Îl omorâm pe o cruce! În loc să ne zdrobească ca pe niște insecte

răufăcătoare, Dumnezeu departe de a ne respinge, reîncepe în fiecare suflet marele act al răscumpărării.

Este posibil ca noi să ne opunem și să rezistăm cu nesimțire? Convertirea sufletelor noastre și a inimilor noastre nu se impune ea nouă în mod imperios? Iubirea nu cere ea iubire? Iubiți cum suntem noi de Dumnezeu, rămânem noi ca de gheață, fără întoarcere, fără afecțiune, fără inimă? Petru după ce s-a lepădat de El, nu se convertește el la iubirea lui Hristos? David în extazul iubirii sale nu a cântat el: *Ce am dorit eu în cer și pe pământ decât pe Tine, O, Dumnezeul meu! Iată iubirea, iată convertirea, iată adevărata viață creștină.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 322)

„Ce n-a suferit El pentru a cuceri iubirea noastră! Ce minune nu continuă El să lucreze pentru a menține și a dezvolta în lume iubirea credincioșilor Săi?

(...) La rândul nostru să iubim. Să facem din iubirea divină centrul întregii noastre sfințiri, punctul de plecare al oricăreia din activitățile noastre; totdeauna iubirea, totul pentru a o face să se nască, a o dezvolta, a o apăra, a o proteja. Și această sfântă și suavă iubire s-o folosim în toate împrejurările vieții. Suntem noi persecutați? Iubirea lui Hristos să ne facă blânzi în a-L imita pe Iisus Hristos! Ne strânge durerea? Să găsim pacea în iubirea sfântă, împotriva lumii, împotriva diavolului, împotriva noastră înșine, să ne înarmăm cu puterile și energiile iubirii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 323-324)

DUMNEZEU (e propriu lui Dumnezeu a face bine)

„Elinii cei necurați și necredincioși nu oare atribuie soarelui totul, cum și idolilor lor? Dar ce? Nu oare El (Dumnezeu) le face bine și acestora? Nu oare e rezultatul aceleiași pronii că aceia trăiesc, sunt sănătoși, fac copii, și celelalte? Dar așa numiții Marcioniști? Nu și aceștia hulesc pe Dumnezeu ca și Manicheii? Și cu toate acestea nu și lor le face bine pe fiecă zi? Dacă înse El face bine și acestora, care nu-L cunosc, cu atât mai mult nouă. Ce altă îndeletnicire e mai demnă de Dumnezeu, decât de a face bine neamului omenesc, fie prin pedeapsă, fie prin iertare?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu)

„Pe cât de ușor ne este nouă să mișcăm limba cântarului, tot pe atât de ușor îi este lui Dumnezeu că El este vistierul milei? Noi vedem însă că și animalele există tot prin mila Lui: *Oameni și dobitoace vei izbăvi, Doamne* (Ps., 35, 7). S-a uitat pe pământ și l-a umplut de ființe vii: pentru cine? Pentru tine! Dar pe tine de ce te-a creat? Din bunătatea Lui!

Nimic nu e mai de preț ca mila; ea este cauza luminii de aici și tot ea este și pricina luminii de acolo. “ (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 89-90)

„Unde este mila lui Dumnezeu, acolo sunt toate bunătățile.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

DUMNEZEU (pedagogia divină)

„Așa de felurit și așa de deosebit lucrează cu măiestrie Dumnezeu, fără să Se schimbe, ci împărțind cu folos darurile bunătății Lui. Și cum, ascultă! Dacă Dumnezeu ar înfricoșa pe cel păcătos, pe cel ce cade în păcate, i-ar împinge la deznădejde; dacă l-ar fericii pe omul drept, i-ar slăbi tăria virtuții lui, l-ar face să nu mai fie atât de sârguincios odată ce se și vede fericit de Dumnezeu. De aceea, pe păcătos îl miluiește, iar pe cel drept îl înfricoșează. *Înfricoșător este pentru toți cei din jurul Lui* (Ps., 88, 8) și: *Bun este Domnul cu toți* (Ps., 144, 9). A spus: *Înfricoșător este pentru toți cei din jurul Lui*. Și cine sunt aceia decât sfinții? David spune: *Dumnezeu cel Preaslăvit în sfatul sfinților, mare și înfricoșător este pentru toți cei din jurul Lui* (Ps., 88, 8). Dacă vede pe cineva căzând, Dumnezeu îi întinde mâna iubirii de oameni; dacă îl vede pe altul stând îi bagă frica în oase. Aceasta este o faptă de dreptate și de dreaptă judecată. Pe omul drept îl întărește prin frică, iar e cel păcătos îl ridică prin iubire de oameni.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 125-126)

„Unde este o conducere silnică, Dumnezeu pune frica de Împărăția Lui; unde este smerenia nimicniciei, dă leacul iubirii Sale de oameni. Că acest Dumnezeu mare este Împăratul împăraților și Domnul domnilor. Dar tot El coborându-Se din slava Lui, este, după cu spune Sfânta Scriptură, Tatăl orfanilor și Judecătorul văduvelor. Vezi marea bogăție a iubirii Lui de oameni? Vezi frica de Dumnezeu, folositoare și omului credincios și omului cu stăpânire? Acolo unde vede că stăpânirea e de ajuns spre mângâiere, a pus frica spre folos; acolo unde vede că orfanul se pierde din pricina nimicniciei sale, iar văduva din pricina sărăciei, adaugă iubirea Sa de oameni spre mângâiere. Eu sunt Tatăl orfanilor! Prin asta face două lucruri: își arată

iubirea Sa de oameni, și pedepsește și împlinirea. Se numește Tatăl orfanilor, ca să și mângâie pe cei sărmani, dar să și lovească pe cei ce împilează, spre a nu mai face rău orfanilor și văduvelor.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 129-130)

DUMNEZEU (judecățile lui Dumnezeu - neînțelegerea lor de către noi)

„Pavel, omul acesta atât de mare și atât de valoros, a spus că judecățile Lui, adică rânduieșile și conducerea Lui, sunt cu neputință de cercetat, și n-a spus neînțelese, ci cu neputință de cercetat, că nu primește nici cercetare să fie, iar urma căilor Lui spune el că este de negăsit – că numește căi hotărârile și poruncile Lui...” (*Omilia la Facere*, omilia IV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 63)

„Când lucrează Dumnezeu ceva, nu încerca, iubite, să cercetezi cu mintea ta omenească cele făcute de El! Faptele Lui depășesc înțelegerea noastră, iar mintea omenească nicicând nu va putea să le cuprindă sau să înțeleagă pricina celor create de El”. (*Omilia la Facere*, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 310)

„... noi nu trebuie să ne neliniștim, nici să pătrundem cu curiozitate mai încolo decât îi place Lui să ne descopere.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 2, p. 472)

„Nu este Dumnezeu atât de sărac încât să facă numai de acelea pe care le poți tu cuprinde cu judecata ta cea slabă. Dacă tu de multe ori nu pricepi treaba meșterului, apoi cu atât mai mult nu vei pricepe pe a lui Dumnezeu, care este meșterul cel mai strălucit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, p. 176)

„Nu ne împotrivim deloc când un doctor ne prescrie de multe ori rețete ce par potrivnice însănătoșirii noastre, când ne poruncește, de pildă, să ne băgăm picioarele sau mâinile degerate în izvoare reci ca gheața, sau când ne spune să facem alte lucruri tot atât de ciudate; ba, dimpotrivă, pentru că suntem convinși mai dinainte că doctorul prescrie aceste rețete întemeiat pe știința sa medicală, îl ascultăm cu dragă inimă, deși de multe ori se înșală. Iscodim însă faptele lui Dumnezeu, cu toate că El ne este superior nouă, cu toate că este Însăși Înțelepciunea, cu toate că nu se înșală niciodată în hotărârile Sale! Îl credem fără să spunem vreun cuvânt pe doctor, pe care ar

trebui să-l întrebăm de ce face așa, și nu altfel, iar pe Cel pe Care ar trebui să-L credem cu adevărat, pe Dumnezeu, pe El îl întrebăm pentru ce și cu ce scop săvârșește faptele Sale și ne supărăm dacă nu putem cunoaște cauzele lor! Poți spune că o astfel de purtare pornește dintr-un suflet credincios? Nu! Ci mă rog, fierbinte mă rog, să nu cădem într-o nebunie atât de grozavă! În fața tuturor întâmplărilor ce vin peste noi, înaintea cărora suntem nedumeriți, să spunem și noi cuvintele Scripturii: *Judecățile Tale sunt foarte adânci* (Psalmi, 35, 6). Tot înțelepciunea lui Dumnezeu este și aceasta, ca noi să nu cunoaștem bine cauza tuturor celor ce ni se întâmplă.

Răspлата noastră n-ar fi mare și nici n-ar fi o dovadă de credință dacă am asculta de Dumnezeu pentru că am ști cauzele tuturor celor ce ni se întâmplă; dar foarte mare folos sufletesc avem când, fără să cunoaștem vreuna din pricinile necazurilor ce vin peste noi, ne dăm totuși silința să ne supunem tuturor poruncilor Lui, să-l ascultăm cu adevărat și să credem în El din toată inima. De un singur lucru trebuie să fim convinși, anume că toate pe care Dumnezeu le aduce peste noi sunt spre folosul nostru. Să nu căutăm să aflăm cauza lor și nici să nu ne supărăm sau să ne întristăm dacă n-o cunoaștem. Nu ne este nici cu puțință, nici folositor s-o știm, pe de o parte, pentru că suntem muritori, iar pe de altă parte, pentru că am cădea îndată în nebunească mândrie. Pe copii noștri îi punem să facă multe treburi ce li se par vătămătoare și întru nimic folositoare; copiii nu cer să le afle pricina și nici noi nu-i punem la lucru după ce mai întâi i-am convins că treburile pe care le fac sunt spre folosul lor; dimpotrivă, îi învățăm să asculte de poruncile părinților lor și să nu caute să afle mai mult. Dacă noi, pe când suntem copii, ne purtăm astfel față de părinții noștri, care au aceeași fire ca și noi, și nu ne răzvrătim, ne vom supăra oare pe Dumnezeu, de Care ne deosebim atât de mult cât se deosebește Dumnezeu de oameni, pentru că nu cunoaștem toate pricinile celor ce ni se întâmplă? Ce poate egala această necredință?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 144-145)

„Când vezi că un doctor îți taie uneori rana, alteori ți-o arde, iar alteori aceeași rană o și taie, o și arde, nu-l iscodești pe doctor de ce face așa și nu altfel, cu toate că de multe ori nici tăietura, nici arderea și nici amândouă la un loc nu te vindecă. Pe doctor, deci, tu nu-l iscodești; dar, om fiind, Îl iscodești pe Dumnezeu, Care nu greșește niciodată, Care-ți rânduiește toate treburile tale într-un chip vrednic de înțelepciunea Sa, și-I cere să-ți dea socoteală de ce dă o poruncă sau alta și nu te pleci nemărginitei Sale înțelepciuni. Nu-i aceasta, oare, cea mai cumplită

nebunie?” (*Despre Feciorie*, 17, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 31)

„Apostolul Pavel, care a cunoscut atâtea taine negăite și a urcat la al treilea cer, în vreme ce cerceta voile și judecățile lui Dumnezeu, a simțit o amețală, ca și când ar fi privit într-un abis. Străduindu-se să caute adâncimea înțelepciunii lui Dumnezeu, s-a tulburat. S-a tulburat și a încetat imediat cercetarea, spunând: *Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui?* (Romani 11; 34).

Dacă Apostolul a întâmpinat în felul acesta voile lui Dumnezeu, noi de ce ne străduim în zadar să le cercetăm și să le pătrundem pe cele nepătrunse? Să nu ajungem, rogu-vă, la un asemenea nivel de nebunie. Ci la fiecare nelămurire a noastră să ne aducem aminte și să repetăm cuvântul psalmistului: *Adânc nepătruns sunt judecățile Tale*” (Psalm 35, 6). (Din vol. *Problemele vieții*, p. 9)

„Vedem un tăietor de lemne făcându-și treaba și nu-i cerem socoteală pentru asta. Vedem un doctor arzând răni, tăind mădulare, chinuind cu regim istovitor vreun bolnav, și nu-l întrebăm de ce face toate acestea. Tăietorului de lemne, doctorului și altor oameni le arătăm încredere și primim tăcut, fără să cercetăm și fără să cârtim ceea ce fac ei. Însă nemuritorului și preaînțeleptului Dumnezeu nu-l arătăm încredere și vrem să-l punem la îndoială minunatele Sale lucrări, de multe ori îndrăznind chiar să-L acuzăm de nedreptate! Iar să dăm bani săracilor sau să-i apărăm pe cei nedreptățiți nu ne hotărâm ușor, cercetăm însă cu stăruință — și din păcate, aproape mereu cu dispoziție de rea-credință — de ce Dumnezeu îngăduie ca unul să fie bogat, altul sărac, iar altul sărac lipit pământului. Nu ne plecăm mai bine capetele, nu ne osândim pe noi înșine, nu punem frâu limbii noastre, nu ne adunăm mintea și nu ne întoarcem curiozitatea asupra vieții și lucrărilor noastre? Să cercetăm cu atenție faptele noastre și să ne preocupăm de păcatele pe care le-am săvârșit. Dacă suntem cercetători și puși pe fapte mari, să cerem de la sinele nostru socoteală pentru câte rele am spus și am făcut, însă în loc să facem așa, îl așezăm pe Dumnezeu în scaunul acuzaților și-L judecăm, adăugând astfel și un alt păcat mulțimii de păcate pe care le-am săvârșit și pregătindu-ne osândirea veșnică, de care mă rog să fim izbăviți.”(Din vol. *Problemele vieții*, pp. 180-181)

„Dacă ceva din cele ce se petrec, covârșesc mintea noastră, să nu socotim, din aceasta, că suntem lipsiți de purtarea de grijă a lui Dumnezeu,

ci, înțelegând pe cele neînțelese, să le lăsăm înțelepciunii Lui celei neurmăte. Și dacă meșteșugul omenească nu este cu puțință omului neiscusit să-l înțeleagă, cu atât mai mult va fi cu neputință minții omenești să înțeleagă nemărginirea purtării de grijă a lui Dumnezeu (Rm., 11, 33). Căci neînțelese sunt judecățile Lui și neurmăte căile Lui. Dar însă luminându-ne din aceste puțină cuvinte, să mulțumim Domnului pentru toate cele ce se fac. Putem și în alt fel să mulțumim lui Dumnezeu pentru purtarea Sa de grijă, căruia nimeni nu-I va putea grăi împotriva.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavoliile ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 33*)

„Cât de cu neputință de cercetat sunt judecățile Lui și cât de neadulmecate sunt căile Lui (Rm., 11, 33). N-a spus numai necuprinse, ci și cu neputință de cercetat judecățile Lui. Fiindcă nu numai că le poate cuprinde cineva, dar nu poate nici măcar să facă începutul cercetării, astfel încât nu numai că nu va putea veni cineva la capătul ei, dar nu va putea adulmeca nici măcar începutul economiilor Lui.

Iar după ce a spus: *Cât de cu neputință de cercetat sunt judecățile Lui și cât de neadulmecate sunt căile Lui* minunându-se și uimindu-se a încetat cuvântul printr-o doxologie adăugând și spunând așa: *Cine a cunoscut minunea Domnului sau cine a fost sfătuitorul Lui? Sau cine I-a dat Lui mai înainte și va lua înapoi de la El? pentru că de la El și prin El și pentru El sunt toate. A Lui fie slava în veci. Amin.* (Rm., 11, 33-36).” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, II, 7-8, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 266*)

„Nu spune, așadar: *De ce asta? Pentru ce asta?*, ci în cazul economiilor și creaturilor lui Dumnezeu oferă și tu lui Dumnezeu Care te-a creat tăcerea pe care o oferă olarul lutului.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, IV, 17, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 274*)

„Știind deci toate acestea, atât cele prin care S-a arătat, cât și cele pe care le-a făcut și cele pe care le va face, nu iscodi nimic cu curiozitate și indiscreție, nici nu spune: *De ce aceasta? Pentru ce aceasta?* Căci cum nu e un lucru foarte nebunesc și plin de ultima demență și nebunie atunci când nu iscodim niciodată cu indiscreție un medic care taie, arde, aplică leacuri

amare, chiar dacă ar fi un simplu slujitor, iar stăpânul zace tăcut pătimind acestea și-i este recunoscător pentru ardere, tăiere și leacuri, și acestea în fața unui viitor neclar – căci mulți doctori au omorât pe mulți făcând acestea – și-i cedează cu multă supunere când face acestea, și la fel face și cu marinarul și cu constructorul și cu cei pricepuți în celelalte îndeletniciri.

Iar dacă e ridicol a crede că un om simplu și priceput poate cere meșterului să-i spună cauzele tuturor celor făcute de el, e la fel de ridicol și a iscodi indiscret acea înțelepciune negrăită, inexprimabilă și necuprinsă și a căuta de ce s-a făcut aceasta și aceea știind bine că această înțelepciune nu greșește, că bunătatea Lui e multă, că pronia Sa este negrăită, că toate cele făcute de El pentru noi trimit spre un sfârșit bun, cu condiția să nu se interpună cele ale noastre, fiindcă El nu vrea să piardă pe nimeni, ci să mântuiască. Cum nu este atunci o nebunie covârșitoare a iscodi indiscret de la început și numai decât pe Cel ce vrea și poate să mântuiască pe toți, și a nu aștepta sfârșitul celor făcute?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, VIII, 13-14, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 289-290)

„... iar dacă ești atât de curios și indiscret, așteaptă sfârșitul și observă unde duc acestea și nu te frământa, nici nu te tulbura de la început. Pentru că un om nepriceput când îl vede la început pe topitorul de aur topind aurul și amestecându-l cu cenușă și paie, dacă nu așteaptă sfârșitul, va socoti că aurul este pierdut; iar cineva născut și crescut pe mare, mutat dintr-o dată pe uscat fără să fi auzit vreodată nimic de cultivarea pământului, dacă vede grâul depozitat și păzit sub zăvoare și ferit de umiditate, scos afară de țaran și risipit, aruncat și pus în brazde în văzul trecătorilor și nu numai ferit de umiditate, dar predat lutului și nămolului și neavând nici o pază, nu va crede oare că grâul e pierdut și nu-l va condamna oare pe țaranul care a făcut acestea? Dar această condamnare nu ține de natura locului, ci le lipsa de experiență și de prostia celui ce nu judecă bine, care formulează de la început o judecată pripită. Căci dacă ar aștepta vara, ar vedea holdele unduind, secera ascuțită și grâul odinioară risipit și rămas fără pază, putrezit și stricat, predat lutului, acum înălțat și înmulțit, arătând mai frumos, dezbrăcat de vechimea lui și îndreptat cu multă vigoare, având alai și pază, înălțându-și tulpina în sus și încântând pe privitor, hrănindu-l și aducându-i mult câștig, și atunci va fi și mai uimit pentru că trecând prin unele ca acestea rodul a fost adus la o asemenea înflorire și strălucire.

Așadar, și tu, omule, nu-L iscodi indiscret pe Stăpânul comun, al nostru al tuturor; iar dacă ești atât de ambițios și îndrăzneț să boleşti de această nebunie, așteaptă și sfârșitul celor ce se fac. Căci dacă țaranul așteaptă toată iarna uitându-se nu la cele ce le pătimește grâul în anotimpul rece, ci spre cele de care are să se desfăteze mai încolo, cu atât mai mult e drept să aștepti și tu sfârșitul când este vorba de Cel care cultivă tot pământul și sufletele noastre; și numesc sfârșit nu numai pe cel din viața de față – căci de multe ori aceasta va fi încă de aici –, ci și pe cel din viața viitoare. Pentru că economia ambelor noastre vieți privește spre un singur sfârșit: mântuirea și slava noastră. Chiar dacă este divizată în timp, unit în scop; așa cum acum e iarnă, acum primăvară, dar mișcarea fiecărui anotimp privește spre un singur lucru: coacerea roadelor, așa și cu lucrurile noastre.

Deci când vezi Biserica risipită, pătimind cele de pe urmă, pe cei ce strălucesc în ea alungați, bătuți, pe întâistătorul ei dus foarte departe, nu te uita doar la acestea, ci și la cele ce vor ieși din acestea: răsplătirile, recompensele și premiile; *căci cel ce va răbda până la sfârșit, acesta se va mântui* (Mt., 10, 22). Fiindcă în Vechiul Testament, când cuvântul învierii nu era cunoscut încă, ambele se făceau în viața de față; dar în Noul Testament nu este peste tot acest lucru, ci uneori aici sunt cele întristătoare, iar cele bune așteaptă plecarea noastră de aici.

Dar chiar și dacă cele bune din această viață s-ar realiza pentru ei în viața de față, vrednici de admirație ar fi și cei care nu s-au bucurat de ele, pentru că, neștiind lămurit cuvântul despre înviere și văzând întâmplându-se cele contrare făgăduințelor lui Dumnezeu, n-au fost scandalizați, nu s-au agitat, nu s-au tulburat, ci s-au lăsat în seama proniei Lui neînțelese, nelăsându-se smintiți de nimic din cele întâmplate în mod contrar, ci cunoscând bogăția mijloacelor și iscusința înțelepciunii Lui așteptau sfârșitul și înainte de acest sfârșit suportau cu mulțumire tot ce se îndrăznea împotriva lor slăvind pe Dumnezeu Care îngăduia să se facă acestea.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, IX, 1-7, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 290-291)

„Căci dreptii de odinioară nu căutau să afle cum și în ce mod vor fi acestea, chiar atunci când vedeau că după raționamentul omenesc toate mergeau spre disperare, nici nu se frământau, nici nu se tulburau, ci suportau toate cu noblețe, având drept dovada cea mai mare a bunătăților viitoare puterea Celui ce le-a făgăduit și necăzând în disperare pentru că lucrurile se făceau în chip contrar. Căci știau limpede că El este iscusit și înțelept și va

putea, chiar și după ce aceste lucruri au fost interzise, să le redobândească mai mult decât înainte și să adauge cu multă ușurință sfârșitul lor la cele făgăduite.

Așadar, și tu, iubite, în cazul în care cele triste își primesc dezlegarea încă în viața de față, dă slavă lui Dumnezeu; iar în cazul în care se ajunge la cele mai rele, mulțumește și atunci și nu te scandaliza cunoscând lămurit Pronia nesfârșită a lui Dumnezeu cu neputință de tâlcuit și că negreșit toate își vor primi sfârșitul convenit fie în viața de față, fie în cea viitoare. Iar dacă auzind cineva vorbindu-se de viitor s-ar grăbi din lașitate să-l vadă realizat aici, vom spune că adevărata viață și lucrurile sigure și cu neputință de mișcat din loc ne așteaptă atunci. Fiindcă acestea de acum sunt o cale, dar acelea sunt patria; cele de aici se aseamănă unor flori de primăvară, dar acelea unor stânci neclintite: acolo vor fi cununile și răsplătirile care n-au sfârșit, acolo vor fi premiile și recompensele, și tot acolo și pedepsele, chinurile insuportabile ale celor ce au făcut astfel de rele.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, XI, 1-3, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 301-302*)

„Pe doctor când doftorește pe bolnavi, unora le taie carnea, pe alții îi arde și le lasă sânge, iar pe alții îi închide în locuri întunecoase și îi chinuiește cu foame și cu sete, și noi acestea văzând făcându-le, nu cercetăm să zicem pentru ce face acestea, ci numai tăcem; iar înțelepciunea lui Dumnezeu cea nespusă o iscodim și o cercetăm. Iar de va vrea cineva să facă milostenie pentru cei săraci și cei ce se află în nevoie, cercetăm cu amănuntul și zicem: pentru ce este cutare sărac și lipsit? Sau cutare bogat? Dar nu te pleci jos să te cunoști pe tine însuși cine ești? Și să pui legătură limbii tale și să-ți oprești mintea să nu cercetezi fără de lucru, ci numai îți socotește mulțimea păcatelor tale și de ești cercetător, cere-ți întâi ție pedeapsă pentru cercetarea și pentru cuvintele cele rele ce ai zis, că se cade să te cercetezi pe tine iar nu pe Dumnezeu; de ce adaugi spre păcatele tale și altele mai grele?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 137*)

DUMNEZEU (iconomia lui Dumnezeu)

„Și dacă poate nu știi modul economiei lui Dumnezeu, să nu te neliniștești, căci aceasta este mai ales treaba credinței; adică, chiar neștiind

modul economiei Lui, să primească fără rezervă ideea acestei economii.”
(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 37)

„...mari lucruri a voit Dumnezeu să ne dea, însă raționamentele noastre pământești nu primesc măreția economiilor Lui. Prin urmare, acestea trebuie a veni prin credință, ceea ce este doctrina cea mai mare a sufletelor.”
(*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 19)

DUMNEZEU (amenințările venite din partea lui Dumnezeu către noi)

„Așa e Stăpânul nostru! Adeseori amenință, nu ca să prefacă amenințarea în faptă, ci ca, îndreptându-i pe cei amenințați, să nu-i mai pedepsească. Dacă ar vrea să-i pedepsească, ce rost ar mai avea să le-o spună mai dinainte? Dar nu vrea! De aceea tot amână, zăbovește, spune mai dinainte, tocmai pentru a le da prilej păcătoșilor să fugă de păcat, să îmbrățișeze virtutea și să scape astfel de pedeapsă”. (*Omilii la Facere*, omilia XXII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 264)

„... așa fac și părinții care-și iubesc copiii; când îi văd pe copii că pleacă de lângă ei și se duc să se joace cu alți copii, pun slugile s-o facă pe sperietorii, pentru ca, fiind cuprinși de frică, să alerge copiii la sânul mamei lor. Tot așa și Dumnezeu; trimite de multe ori asupra noastră amenințări, nu ca să aducă amenințarea, ci ca să ne atragă la El. Iar când ne întoarcem la El, Dumnezeu stinge îndată amenințarea. Că de ne-am purta la fel și în încercări și în zile de liniște n-am mai avea nevoie de încercări. Dar pentru ce vorbesc despre noi? Chiar sfinții s-au înțeleptit mult din aceasta”. (*Omilii la Matei*, omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

DUMNEZEU (făgăduințele lui Dumnezeu)

„Să ne învățăm să nu punem niciodată la îndoială făgăduințele lui Dumnezeu, nici să ne neliniștim când se amână împlinirea lor, ci când Stăpânul universului făgăduiește să avem mai multă încredere în cele ce nu se văd decât în cele ce se văd și le avem în mâini. Să fim încredințați, apoi, că e cu neputință ca făgăduințele lui Dumnezeu să nu se împlinească. Chiar dacă vreme îndelungată faptele ar fi împotriva făgăduințelor lui Dumnezeu, nici atunci să nu ni se clatine gândul, ci să știm că iscusința Celui Ce făgăduiește este de nebiruit; să știm că toate se pleacă înaintea Lui, când vrea să aducă la îndeplinire cele hotărâte de El. Pentru că este Domn al firii și Creator, poate dărui și pe cele mai presus de fire. Nu cumva, gândindu-ne

la slăbiciunile firii noastre, să iscodim cele făcute de Dumnezeu, nici să ne sfărâmăm mintea căutând la rânduiala firii, ci, ca niște slugi recunoscătoare, să credem în făgăduințele Lui, știind că puterea Stăpânului nostru e covârșitoare; să depășim slăbiciunea firii noastre, ca să dobândim cele făgăduite, să ne bucurăm de bunăvoința Lui și să cinstim și pe Dumnezeu după puterea noastră. Nespun de mare cinste Îi dăm lui Dumnezeu, când avem încredere în puterea Lui, chiar de sunt potrivnice spusele Lui celor ce le vedem cu ochii trupului. Și de ce te minunezi că dai nespun de mare cinste lui Dumnezeu când nu pui la îndoială spusele Lui? Asta se întâmplă și între oameni, dacă nu ne îndoim când cineva ne făgăduiește unul din lucrurile acestea stricătioase și trecătoare, ci avem încredere în cel ce ne-a făgăduit, oricine socotește că-i dăm celui ce ne-a făgăduit nespun de mare cinste, tocmai pentru că nu punem la îndoială spusele lui, ci avem încredere în făgăduințele lui. Dacă, deci, se întâmplă lucrul acesta între oameni care adesea sau se schimbă sau nu pot îndeplini ce-au făgăduit din pricina neputinței lor, apoi cu atât mai mult, când e vorba de Dumnezeu, suntem datori să avem încredere în făgăduințele Lui, chiar dacă până la împlinirea lor trece multă vreme.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIX, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 62-63)

„Căci chiar dacă ar fi mii de piedici, nu se poate ca în vreun fel să nu mai stea vreodată în picioare cele făgăduite de Dumnezeu. Fiindcă, după cum El Însuși este neabătut și neschimbat, rămânând neîncetat și pururea Același, tot așa și făgăduințele Lui nu pot cădea și sunt nemișcate, în afară de cazul când sunt oprite să vină de faptele noastre. Dar în lucrurile omenești se întâmplă contrariul. Căci după cum stricătioasă și muritoare este firea omenească, așa și darurile din partea oamenilor sunt stricătioase și veștejite. Și-i firesc. Căci stricătioși suntem noi, toți oamenii, iar firea darurilor omenești urmează firea noastră. Dar cu făgăduințele dumnezeiești nimic de acest fel nu se întâmplă vreodată, ci doar acelea singure au statornicie, și nemișcare, și fixitate, și tărie.” (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 125)

DUMNEZEU (jurământul lui Dumnezeu)

„– Dar ce? Dumnezeu s-a jurat? mă poate întreba cineva. Dar pe ce s-a putut jura Dumnezeu?

– Ia seama, însă, că tot ce spune Dumnezeu aici e pogorământ.

Dumnezeu numește jurământ întărirea făgăduinței Sale: *Îmi voi ține jurământul cu care M-am jurat lui Avraam, tatăl tău.*

Apoi îi spune ce a făgăduit și pentru ce s-a jurat:

Și voi înmulți seminția ta ca stelele cerului (Fac., 26,4). Asta i-o spune și patriarhului:

Atât de mare va fi seminția ta încât va fi egală cu stelele și cu nisipul (Fac., 13, 17)”. (*Omilii la Facere*, omilia LI, II, în col. PSB, vol. 22, p. 180)

DUMNEZEU (sălășluirea lui Dumnezeu în noi)

„Să ne împodobim frumusețea sufletului cu tot ce putem, ca, făcându-i strălucitoare și luminoasă frumusețea lui, să atragem lângă noi pe Stăpânul cerurilor, ca să ne socotească vrednici a-și face sălaş în noi. Că se coboară îndată acolo unde vede frumusețe sufletească. El doar a spus: *Spre cine voi căuta, oare, dacă nu spre cel blând, spre cel liniștit, spre cel smerit, spre cel care tremură de cuvintele Mele?* (Isaia, 66, 2). Ai văzut că ne-a vorbit de toate culorile duhovnicești, care pot face strălucitoare frumusețea sufletului?” (*Omilii la Facere*, omilia LV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 220)

„Când un om are cugetul curat, când n-are în el murdărie, atunci va putea locui în el Stăpânul universului”. (*Omilii la Facere*, omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 269)

„*Fericiți cei curați cu inima*, spune Hristos, *că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei, 5, 8). Iar când ai ajuns învrednicit să locuiești în Dumnezeu în tine, așa te simți ca și cum trupul ți-ar fi în zadar și de prisos și disprețuiești cu totul pe cele omenești. Toate cele ce se văd ți se par umbră și vis; ca și cum ai locui în cer, așa nu poțezi nimic din cele de aici. Un om ca acesta era Pavel, dascălul lumii. De aceea și striga zicând: *Sau căutați probă a lui Hristos, Care locuiește în mine?* (II Cor., 13, 3). Și iarăși: *Trăiesc, dar nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine* (Gal., 2, 20). Și iarăși: *Iar de trăiesc acum în trup, prin credință trăiesc* (Gal., 2, 20). Ai văzut un om îmbrăcat cu trup, că grăiește așa ca și cum ar fi fără de trup?” (*Omilii la Facere*, omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 269)

„... și mai mult se veselește El locuind în om decât în cer.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 285)

„Eu am Dumnezeu și fac totul ca să-L pot avea în mine, și m-aș crede în cea mai mare fericire, nu când îmi va vizita casa mea numai, ci când eu aș putea să-l atrag în inima mea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XII, p. 122)

„Ceea ce a dăruit puterilor celor de sus, tot aceea a hărăzit și firii noastre omenești. Dumnezeu stă pe Heruvimi, după cum spune și psalmistul: *S-a suit pe Heruvimi și a zburat* (Ps., 17, 12), și iarăși: *Cel ce șade pe Heruvimi și privește adâncurile* (Cântarea celor trei tineri, 31). Această cinste ne-a dat-o și nouă. Cel ce stă pe Heruvimi locuiește în noi: *Voi locui în voi și voi umbla între voi* (Lev., 26, 12; II Cor., 6, 16). Heruvimii au ajuns care ale lui Dumnezeu! Noi să ajungem Biserică a lui Dumnezeu. Ai văzut ce înrudită e cinstea? Ai văzut cum a împăcat pe cele de sus cu cele de jos? De aceea, stă în puterea noastră să nu ne deosebim deloc de îngeri.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 448)

„Căci aici nu este această prezență generală a lui Dumnezeu, de care se bucură fără deosebire chiar ființele inferioare; este una cu totul specială, casa tainică a lui Dumnezeu din interiorul nostru. Creați după asemănarea Lui, Dumnezeu află în sufletul nostru drept sanctuarul tainic pregătit pentru a-L primi aici. El aici locuiește, aici se așează, pentru a zice așa, adică El lucrează dintr-odată asupra ființei noastre întregi; asupra inteligenței noastre pentru a o lumina, asupra inimii noastre pentru a o curăți și înmuia, asupra voinței noastre pentru a o face suplă și supusă, chiar asupra simțurilor noastre, pentru a stinge în ele focurile necurate ale poftii trupești.

Fericit, fericit de mii de ori e sufletul omului drept, în care locuiește Dumnezeu, în care Iisus Hristos își face retragerea Sa, pe care-L umple Duhul Sfânt cu luminile Sale și cu ungera Sa! Când se roagă dreptul, Dumnezeu este acolo. Când el acționează, Dumnezeu îl ajută la aceasta; când el suferă, Dumnezeu îl mângâie; când se schimbă, Dumnezeu îi întinde mâna pentru a-l susține. Dreptul, zice Sfântul Pavel *poartă pe Dumnezeu în inima sa*, așa suntem noi *temple ale viului Dumnezeu*. Și dacă atât de mari taine încurcă rațiunea noastră încât ochii noștri orbiți nu pot să-I suporte strălucirea, Duhul Sfânt ne este dat ca un Stăpân, ca un Învățător Care va ști să ne învețe: *Duhul Sfânt pe care Tatăl Îl va trimite în numele Meu, Acela vă va învăța pe voi.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 96-97)

„Dumnezeu nu este numai pentru noi, Dumnezeu este în noi. Având pe Dumnezeu în noi de ce ne-am putea teme noi și va putea, tulburându-ne, să ne ia pacea?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 97)

DUMNEZEU (vorbirea despre Dumnezeu)

„Atât de mare rău este să descoperi orișicui și la întâmplare tainele cele dumnezeiești. Să audă asta cei care vorbesc tuturor oamenilor fără deosebire. Că Hristos nu ne vorbește acolo de porci (Matei 7, 6), ci de oamenii care seamănă cu porcii, care, asemenea acestor animale, se tăvălesc în mocirla păcatului pentru a ne învăța să știm să facem deosebire între persoane și să căutăm oameni cu viață curată, când trebuie să descoperim ceva din cuvintele dumnezeiești, ca să nu-i vătămăm și pe aceia și pe noi. Unii ca aceștia nu numai că nu câștigă nimic din cele spuse, dar târasc adeseori odată cu ei în prăpastia pierzării și pe cei care le-au pus înainte, fără cercetare, aceste bune mărgăritare”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 179)

„Pretutindeni este nevoie de o cugetare dreaptă, dar mai cu samă când grăim sau auzim grăindu-se de Dumnezeu, căci nici limba nu poate grăi ceva, și nici urechea nu poate auzi, sau mai bine zis nici una nici alta nu sunt în stare de a grăi, sau a asculta cu toată demnitatea măreția lui Dumnezeu. Și ce spun eu de limbă și ureche? Când nici chiar mintea, care e mult superioară acestora, nu poate cuprinde exact, nu poate exprima exact ceea ce voim a grăi de Dumnezeu. Că dacă pacea lui Dumnezeu covârșește toată mintea, și cele pregătite celor ce-L iubesc pe Dânsul, la inima omului nu s-au suit, apoi cu atât mai mult însuși El, Dumnezeul păcii și Ziditorul tuturor, covârșește mai mult măsura cugetării noastre. Deci, trebuie de a primi totul cu credință și evlavie, iar când rațiunea se obosește și nu poate reprezenta cu exactitate cele vorbite, atunci mai ales să slăvim pe Dumnezeu, că avem un astfel de Dumnezeu, care covârșește și mintea, și cugetarea noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, pp. 57-58)

„De multe ori pricepem ceva, dar nu putem exprima.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 62)

„Bogăție, vistierie și izvoare de viață veșnică ne sunt nouă faptele Mântuitorului. Doresc să le spun, mă grăbesc să le predic, dar nu pot să le grăiesc după vrednicie. Sunt stăpânit de dor, dar îmi mărturisesc neputința.

De aceea alerg ca să-mi găsesc scăpare la cuvintele profetului, ca la un port neînvolverat: *Cine va grăi puterile lui Dumnezeu, cine va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Dacă acest mare profet, căruia Dumnezeu i-a făcut cunoscute tainele și ascunzișurile înțelepciunii Lui, cel ce a fost învrednicit să fie numit Tatăl lui Hristos, fericitul David, mare între profeți, slăvitul între împărați, prietenul lui Dumnezeu, a cărui inimă era prețuită de Dumnezeu, că Însuși Dumnezeu a spus: *Am găsit pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea* (Fapte 13, 22; I Regi 16, 22); dacă limbile profeților și ale apostolilor care au revărsat atâtea izvoare, prin care s-a umplut tot pământul de știința lui Dumnezeu, ca să-l acopere cum acoperă apa multă mările; dacă atât de mari râuri curgătoare, care au dat naștere la oceanul buneii credințe, își mărturisesc înfrângerea, ca să arate puterea Celui predicat, unde se va mai vedea picătura cuvântului meu cel foarte scurt, când îmi stă în față noian așa de mare de înțelepciune? Dar nu trebuie să-mi amortească glasul pentru că văd cât de mare este teologia, ci să îndrăznesc să mă uit la gândul lui Dumnezeu. Că Dumnezeu nu răsplătește după vrednicia celor spuse, ci după dorința celor ce predică și după dragostea celor care ascultă. Și după cum părinții cei iubitori, când văd pe copiii lor că gângăvesc și pocesc cuvintele, nu se uită la graiul lor cel nedesăvârșit, ci la dorința lor de a grăi și le e mai plăcută gângurirea copiilor decât vorbirea frumoasă a oratorilor și gândirea înaltă a filosofilor, tot așa și Dumnezeu nu se uită la limba mea, care gângăvește despre teologie, ci la dorința și la dragostea mea, că predic cu credință și-l proslăvesc cu dragoste. Limba omenească nu poate grăi limpede, ci, oricâte grăim despre Dumnezeu, le grăim gângăvind. Pentru ce? Pentru că și Pavel strigă: *Pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim* (I Cor., 13, 9).” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 170)

„... de fiecare dată când s-ar vorbi despre Tatăl, nu ar fi exclus nici Fiul, [tot astfel] când se vorbește despre Fiul, nu este lăsat deoparte Duhul.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 107)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Treimea cea de o ființă și în trei Ipostasuri)

„Noi vom crede ceea ce zice Iisus Hristos: *Tatăl este în Mine și Eu în Tatăl* (38). Căci, zice El, Eu nu sunt nimic alt lucru, decât ceea ce este Tatăl Meu, totuși rămânând Fiu; și Tatăl nu este nimic alt lucru, decât ceea ce este

Fiul, totuși rămânând Tată și El știe ceea ce este Fiul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXI, 3, p. 309)

„În lupta pe care o ai de dus cu acești eretici trebuie să știi să te ferești și de nelegiuitul amestec făcut de Sabelie între persoanele Dumnezeirii, dar să fugi și de nebuneasca deosebire făcută de Arie în ființa Dumnezeirii; să mărturisești că una este Dumnezeirea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, dar să adaugi totodată că această unică Dumnezeire are trei ipostase. Așa vom putea respinge atacurile celor două erezii.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 111)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (expunere de credință în Sfânta Treime)

„Acei care s-au înscris în această oaste duhovnicească (prin Botez – n.n.) să creadă în Dumnezeu tuturor, Tată al Domnului nostru Iisus Hristos, cauza a toate, negrăit și de necuprins cu mintea, Care nu poate fi tâlcuit nici cu cuvântul, nici cu mintea, și a alcătuit¹⁹⁶ toate cu iubire de oameni și bunătațe.

Și în Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul Lui Cel Unul-Născut, Care întru toate este asemănător și egal cu Tatăl și având neschimbată asemănare cu El, de o ființă cu Tatăl și cunoscut propriu-I ipostas, Care se naște din El în chip negrăit și este înaintea timpului [*ανωτερον χρονων*], Făcătorul tuturor veacurilor [*απαντων αιωνων*], Care în vremurile [*υστεροις καιροις*] din urmă, pentru mântuirea noastră, a luat chip de rob și S-a făcut om și a trăit împreună cu firea omenească¹⁹⁷ și a fost răstignit și a treia zi a înviat.

Căci *voi trebuie să aveți fixate în minte cu maximă acuratețe acestea*, ca să nu fiți pradă ușoară înșelăciunilor diavolești, ci, dacă adepții lui Arie vor să vă pună piedici, să știți cu exactitate că trebuie să vă protejați auzul de vorbele lor și să le răspundeți cu îndrăzneală, arătându-le că Fiul este asemenea¹⁹⁸ după ființă cu Tatăl. Căci El însuși este Cel Care a zis: *după*

¹⁹⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancher: Verbul grec este *συνιστημι* și conține deopotrivă ideea instituirii (creației) și a menținerii în interdependență, într-o strânsă unire. (n.s. 28, p. 31)

¹⁹⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancher: Sintagma grecească poate avea două sensuri:

1.) a parcurs toate etapele creșterii firești omului

2.) a conviețuit împreună cu oamenii.

Întruparea le presupune pe amândouă. (n.s. 29, p. 31)

¹⁹⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancher: *ομοιον κατα την ουσιαν οντα τω Πατρι*. Deși o conștiință dogmatică rigidă (nu riguroasă! cum e cea despre care se vorbește în paragraful

cum Tatăl scoală morții si-i face vii, tot așa și Fiul îi face vii pe cei care vrea (In., 5, 21); și prin toate arată că are o putere egală cu Tatăl. Dacă din alt flanc Sabelie vrea să strice dogmele cele sănătoase, confundând ipostasurile, închide-ți auzul și față de acela, iubite, învățându-l că una este ființa Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, trei însă ipostasurile.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 31-32)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Ființa și energiile divine)

„Cum că este Dumnezeu, aceasta o știm, dar care este esența Lui nu o știm defel.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, p. 59)

„Ce înseamnă energia Lui? Căci ființa Lui are energie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 62)

„Nici că e cu putință de a găsi un nume propriu al acelei ființe. Și ce este de mirare că nu putem găsi un nume propriu ființei lui Dumnezeu, când nici chiar pentru înger nu putem găsi care să exprime esența sau ființa lui?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 62)

„Ființa era neprihănită, nepieritoare, firea nesticăcioasă, neînțeleasă, nevăzută, necuprinsă, totdeauna fiind și aceeași fiind, mai presus de îngeri, mai înaltă decât puterile cele de sus, biruind gândul, depășind cugetul, fără putința de a fi văzută, ci doar crezută.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 39)

„... și eu știu multe, însă nu cunosc modul lor de a fi. Știu că Dumnezeu este peste tot și că este în întregime peste tot, dar nu știu cum; că este fără de început și nevăzut, dar nu știu cum. Căci rațiunea refuză să

25) ar putea fi scandalizată de o astfel de formulare semi-ariană (prezentă și în paragraful 21), totuși Sfântul Ioan nu este deloc semi-arian, căci imediat, mai jos, spune: *una este ființa Tatălui și Fiului și Sfântului Duh*. Acest fapt ne arată că Părinții – fiind oameni duhovnicești – nu se legau de formule, ci de modul în care erau înțelese. Asupra exactității înțelegerii nu se permitea însă nici un compromis (după cum se va vedea în paragraful 24). Iar posibilitatea de a interpreta eronat o afirmație scripturistică, dogmatică etc. se diminuează pe măsură ce creștem în adevărata viață duhovnicească a lui Hristos, ale cărei semne sunt smerenia și dragostea duhovnicească. (n.s. 30, pp. 31-32)

priceapă cum se poate ca ceva să fie o substanță (*ousia*) fără să aibă ființă nici de la sine, nici de la altul. Știu că l-a născut pe Fiul, dar nu cunosc cum. Știu că Duhul este de la El, dar cum este de la El nu cunosc. Mănânc, dar nu cunosc cum se împarte hrana spre a deveni umoare, sânge, limfă, ori bilă. Câtă vreme nu cunoaștem [nici măcar] lucrul acesta, deși, de fiecare dată când mâncăm, avem zi de zi hrana înaintea ochilor, cum de îndrăznim să iscodim esența lui Dumnezeu?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea I, p. 21*)

„... vă îndemn să vă feriți de nebunia lor, căci, mărturisesc, este cu adevărat cea mai mare nebunie disputa legată de faptul de a ști ceea ce este Dumnezeu în esența sa. Și pentru a pricepe că aceasta este cea mai mare nebunie, vă voi face limpede acest lucru prin cuvintele celor inspirați de Dumnezeu. Cei inspirați nu numai că se arată lipsiți de cunoașterea referitoare la ceea ce este esența lui Dumnezeu, dar nu știu nici măcar cât de mare este înțelepciunea lui; aceasta, cu toate că nu esența provine din înțelepciune, ci înțelepciunea din esență. De vreme ce acești oameni inspirați de Dumnezeu nu pot înțelege în chip precis înțelepciunea lui Dumnezeu, cât să fie de mare nebunia celor care își închipuie că le poate sta la dispoziție spre folosință însăși esența lui, pe care o concep prin intermediul propriilor raționamente? Vom asculta, așadar, ce spune profetul în această privință: *Minunată este pentru mine știința ta.* (Ps. 138, 6). Dar să ducem mai departe cuvântul său: *Te voi binecuvânta, fiindcă mă minunez înaintea ta plin de teamă* (Ps. 138, 14).

Ce înseamnă *plin de teamă*? De multe lucruri numai ne minunăm, fără să fim cuprinși de teamă, așa cum ne minunăm de frumusețea coloanelor, a frescelor, ori de trupurile aflate în floarea tinereții. Iarăși, ne minună, de întinderea mării și de adâncimea sa nemărginită, dar ne cuprinde teama când ne îndreptăm privirea către adâncurile ei. În același chip, profetul și-a îndreptat privirea către întinderea nemărginită și atotcuprinzătoare a înțelepciunii lui Dumnezeu și, cutremurându-se, s-a minunat cuprins de mare teamă, pentru ca apoi, revenindu-și în fire, să prindă a exclama cuvintele: *Te voi binecuvânta, fiindcă mă minunez înaintea ta plin de teamă: minunate sunt lucrările tale.* (Ps. 138, 14). (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea I, pp. 22-23*)

„Judecățile Lui sunt de necercetat, căile Lui de nepătruns, pacea depășește orice minte, darul este negrăit, cele pe care Dumnezeu le-a pregătit celor ce-L iubesc nu s-au suit la inima omului, înțelepciunea Lui este nemăsurată, toate acestea sunt, așadar, cu neputință de înțeles, iar El însuși

să rămână singurul lucru care poate fi înțeles? Și cum ar fi cu puțință să afirmi așa ceva fără să ajungi la culmea nebuniei?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 26-27)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (aproprierea)

„... tot ceea ce este al Tatălui este și al Fiului și tot ceea ce este al Fiului este și al Tatălui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXI, 1, p. 422)

„Lucrurile care se par că sunt proprii Tatălui și-i aparțin Lui în mod unic, aparțin în mod egal și Fiului și Duhului Sfânt (Ioan 6, 44). Cum nimeni nu vine deci la Fiul dacă nu-l atrage Tatăl? Dar această putere se arată la fel și în Fiul, căci zice: *Eu sunt Calea, nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine* (Ioan 14, 6). Vedeți că este la fel și pentru Duhul Sfânt. Apostolul zice: *Nimeni nu poate mărturisi pe Iisus Domnul, decât numai în Duhul Sfânt*. Și iarăși, darul pe care l-a făcut Dumnezeu Bisericii Apostolilor Săi, Scriptura îl atribuie pe atât Tatălui, pe atât Fiului, pe atât și Duhului Sfânt...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 3, p. 461)

„Tatăl a voit și Fiul a lucrat, a activat. Dar nici Fiul n-a fost lipsit de voință, fiindcă Tatăl a voit, și nici Tatăl nu a fost lipsit de activitate, fiindcă Fiul a activat, a lucrat, ci toate sunt comune Tatălui și Fiului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 13)

„Nu cumva să-ți închipui că totul este al Tatălui (...) de aceea atribuie (Apostolul Pavel – n.n.) totul Fiului, precum, iarăși atribuie totul Tatălui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 25)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (una și aceeași este voința Tatălui și a Fiului)

„Una și aceeași este voința Tatălui și a Fiului, apoi ceea ce a voit Fiul, aceasta și Tatăl a voit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 13)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Fiului cu Tatăl)

„Dar Fiul nu este nici mai mic decât Tatăl, nici inferior Lui în esență, în substanță.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia V, 3, p. 30*)

„*Tatăl Meu lucrează și Eu lucrez?* Era același lucru cu a se face egal cu Dumnezeu. Iisus Hristos nu arată nici o diferență între aceste cuvinte. El n-a zis: El lucrează, și Eu Îl slujesc, Îl ajut; ci: precum lucrează El, la fel lucrez și Eu Însumi; și El face să se vadă o egalitate destul de mare.

Căci dacă, Iisus Hristos n-ar fi vrut să arate această egalitate, și dacă evreii o bănuiau zadarnic, El n-ar fi permis să se păstreze această idee falsă despre El, ci ar fi corectat-o. Și evanghelistul n-ar fi trecut cu tăcerea, ci ar fi arătat în mod public că evreii o bănuiau aceasta și că Iisus Hristos nu s-a făcut egal cu Tatăl Său; așa face El în altă parte, atunci când vede că ceva a fost spus într-un sens și este luat în altul; spre exemplu privitor la această frază: *Dărâmați acest templu și în trei zile Îl vi ridica* (Ioan 2, 9), care se referea la trupul său. Dar evreii, neînțelegând ce a zis Iisus Hristos și crezând că El vorbea despre templul lor, ziceau: *În patruzeci și șase de ani s-a zidit acest templu, și tu îl vei ridica în trei zile?* (Ioan 2, 20). Cum deci Iisus Hristos a zis un lucru, și evreii se gândeau la altul, că ceea ce a zis despre trupul Său, ei au înțeles-o despre templul lor, evanghelistul face să se vadă, și pentru a corecta această greșeală a adaugă: *Iar El vorbea despre templul trupului Său* (Mt., 2, 21). La fel, dacă în acest loc Iisus Hristos nu s-ar fi făcut egal cu Tatăl Său, sigur că evanghelistul ar fi îndreptat gândirea evreilor care o credeau, și el ar fi zis: Evreii se gândeau că Iisus Hristos se făcea egal cu Dumnezeu, dar El nu vorbește de această egalitate. Și nu numai evanghelistul nostru face așa în locul pe care l-am arătat, ci un altul face tot la fel. Iisus Hristos zicându-le ucenicilor Săi: *Feriți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor*, și ucenicii zicând între ei: *N-am luat pâine* (Mt., 16, 6); cum Mântuitorul vroia să zică un lucru, numind aluatul învățătura lor, și ucenicii înțeleg altul, gândindu-se că Iisus vorbea despre pâini, El corectează acest gând; și chiar aici nu este evanghelistul, ci Iisus Hristos Însuși care corectează, zicând: *Cum nu înțelegeți că nu despre pâini v-am vorbit?* (Mt., 16, 11). Dar despre pasajul asupra căruia este vorba nu se vede nici o corectare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIII, 3, p. 183*)

„Și de teamă că auzind aceste cuvinte, care arată că Tatăl este începutul Fiului, voi să nu vă gândiți că este o inegalitate de substanță între unul și celălalt, și o mai mică demnitate în aceasta, El vine Însuși să vă judece, pentru a arăta egalitatea Sa. Căci cel ce are puterea să pedepsească și să răsplătească pe cei ce vrea, poate să facă același lucru ca Tatăl. În sfârșit,

dacă El n-avea o putere egală, dacă El n-ar fi primit această cinste decât după aceea, după ce a fost născut, care ar fi fost originea acestei ridicări? Prin ce treaptă ar fi venit El apoi la o așa de înaltă demnitate?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIX, 1, p. 187*)

„El a zis: *Tatăl Meu și Eu lucrez*; și prin aceia arată că El este egal Tatălui Său și că trebuie să fie cinstit în mod egal” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIX, 1, p. 187*)

„Dacă El ar fi vorbit totdeauna într-un fel demn de vrednicia Sa, evreii n-ar fi primit cuvântul Lui, pentru că chiar adesea, pentru câteva cuvinte vrednice de măreția Sa, ei Îl persecutau și aruncau cu pietre în El. Căci dacă, în văzul lor, El ar fi zis întotdeauna lucruri de jos și smerite, cei mai mulți apoi, s-ar fi scandalizat, și aceea ar fi fost dăunător mântuirii lor; deci pentru acest motiv amestecă Mântuitorul în învățătura Sa măreția și simplitatea; simplu cum am spus-o, pentru a le impune tăcere evreilor; mărețul, pentru a descoperi demnitatea persoanei Sale și a scoate din ideea de jos pe care-o aveau despre El, pe cei care aveau minte și simț, făcând să se cunoască destul că lucrurile omenești și îngroșate pe care le spunea El, nu-I plăceau deloc, căci a fi trimis arată o trecere dintr-un loc în altul. **ȘI DUMNEZEU ESTE PRETUTINDENEA.**” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIX, 2, p. 189*)

„În cuvintele următoare, El arată că este egal cu Dumnezeu. Aceste cuvinte: *Că precum Tatăl scoală morții și le dă viață, tot așa și Fiul pe care voiește îi înviază* (Ioan 5, 21) și: *Ca toți să cinstească pe Fiul precum cinstesc pe Tatăl* (Ibid., 23) și: *Căci cele ce le face Tatăl, acelea le face și Fiul întocmai* (Ibid., 19). Toate lucrurile acestea, zic eu, stabilesc și confirmă egalitatea Sa.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLIX, 2, p. 240*)

„*Mie Mi se cade să fac, până este ziuă, lucrurile Celui Care M-a trimis pe Mine; căci vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze* (4); adică, trebuie ca să Mă fac cunoscut Eu Însumi, și ca să fac tot ceea ce este capabil să dovedească cum că Eu fac aceleași lucruri ca și Tatăl Meu, nu asemănătoare, ci aceleași; ceea ce arată o și mai mare egalitate, și nu se poate spune decât de aceia care n-au între ei nici cea mai mică inegalitate. Cine va îndrăzni deci să combată acum această egalitate a Fiului, văzând că El este capabil de aceleași lucruri ca și Tatăl, Care are puterea să le facă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LVI, 2, p. 277*)

„Dacă Iisus Hristos era mai mic decât Tatăl Său, de o altă substanță, nu ar fi făcut El orice lucru, pentru ca să nu-L creadă egal și de aceeași substanță; dar vedem acum că face tocmai contrarul, pentru că zice: *Dacă Eu nu fac lucrurile Tatălui Meu, să nu credeți în Mine* (Ioan 10, 37). Și iarăși, atunci când zice: *Tatăl Meu este în Mine și Eu în Tatăl Meu* (Ibid. 38), El ne arată că este egal cu Tatăl. Ori, ar fi trebuit ca Iisus Hristos să combată cu putere și să distrugă această părere de egalitate, dacă era mai mic decât Tatăl, și să nu zică: *Eu sunt în Tatăl Meu, și Tatăl Meu este în Mine și: Noi suntem una; Cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Tatăl Meu* (Ioan 14, 9). Căci atunci când vorbea despre puterea care era în El zicea: *Căci precum Tatăl înviază morții și le dă viață, tot așa și Fiul îi dă viață cui voiește* (Id. 5, 21), ceea ce n-ar fi putut face, dacă El ar fi fost de altă substanță.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXIV, 1, p. 328*)

„... a bănuî pe Fiul de slab și mai prejos este dovadă de cea mai de pe urmă nelegiuire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIX, p. 427*)

„Căci cum ar putea fi împreună-șezător pe scaun (σύνθρονον)? Cum ar putea învia pe care ar voi, după cum învie și Tatăl? Cum cele ale Tatălui sunt toate ale sale, și ale sale sunt ale Tatălui? Toate acestea deci ne arată că Fiul are puterea deopotrivă cu Tatăl.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIX, p. 427*)

„Și gurile ereticilor le astupă când zice: *Prin Iisus Hristos și Dumnezeu Tatăl. Dacă Pavel ar fi menționat numai de Tatăl. Dacă Pavel ar fi menționat numai de Tatăl prin acea particulă prin, poate că ei ar fi născocit sofisme, zicând că acel prin, se potrivește Tatălui, la care se raportează acțiunea Fiului; dar acum el menționând de Fiul și de Tatăl la un loc, și întrebuintând cuvântul în comun, o astfel de supoziție nu-și mai are locul de a fi. Acum el face aceasta nu ca și cum ar atribui tatălui toate acțiunile Fiului, ci arată că acest cuvânt nu introduce nici o deosebire esențială. Ce vor zice acei ce-și închipuie oarecare împușinare, când la Botez se pronunță acele cuvinte: *În numele tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, se botează* etc.? Căci dacă prin faptul că Fiul se pune după Tatăl ar presupune inferioritatea Fiului, iată aici Apostolul începe cu Fiul și apoi vine la Tatăl?*

Ce am putea zice deci? Dar să nu pronunțăm nimic defăimător.”
(*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 8)

„Căci mulți dintre oameni obișnuiesc a da o atenție nu cuvintelor care prezintă măreția lui Dumnezeu, ci acelor care arată binefacerea Lui către oameni. Pentru aceea deci, trecând acelea cu vederea, vorbește despre binefacerea făcută nouă. Dar ereticii dau asalt nefolositor când zic: *iată că Tatăl înviază din morți pe Fiul*. După ce dâșii au fost îmbolnăviți o dată, cu voia lor asurzesc, când e vorba de cele mai înalte dintre dogme; iar când e vorba de cele înjosite, care sunt zise în Scriptură astfel, fie cu privire la corp, fie pentru respectul către Tatăl, fie pentru altă oarecare economie, ei acestea le preferă: pe care examinându-le prin ele înseși, vom vedea că tocmai pe dâșii îi vatămă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 9-10)

„Este oare Fiul mai mic în slavă decât Tatăl? Dar acesta nu ar zice-o nimeni, și nici chiar un nebun.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 24)

„... este mărturisită chiar și egalitatea Lui cu Tatăl, după cum spune și Ioan că întru nimic nu este mai mic decât Tatăl. *N-a socotit a fi știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu*, zice. Care poate fi sensul acestor cuvinte? Păi cu toate acestea cuvintele arată tocmai contrariul, spui tu, pentru că dacă era Dumnezeu, cum mai putea fi vorba de *știrbire*? A spus că în chipul lui Dumnezeu fiind, nu a știrbit demnitatea de a fi egal cu Dumnezeu (...)” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 109)

„Dumnezeu, Unul Născut, Care este chipul lui Dumnezeu, Care cu nimic nu este inferior Tatălui, Care este egal cu El.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 128)

„*S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de cruce* (Flp., 2, 8). *Iată deci S-a făcut ascultător prin voința Sa și nu era egal cu Cel Căruia I S-a supus*, zic necredincioșii. O, nerecunoscătorilor și ușuraticilor la minte, acest lucru nu-L micșorează, fiindcă și noi ascultăm uneori de prieteni, fără ca această ascultare să ne micșoreze. A ascultat după cum ascultă Fiul de Tată, dar nu a căzut în vreo slujbă de rob, și chiar în aceasta a păstrat minunea demnității Lui înaintea Tatălui cu multă cinste. A cinstit pe Tatăl nu pentru ca tu să-L necinstești pe El, ci pentru ca să-L slăvești și mai mult și ca să afli aici că era Fiul adevărat,

fiindcă El, mai mult decât toți, a cinstit pe Tatăl. Nimeni n-a cinstit atât de mult pe Dumnezeu. Pe cât de mare înălțime avea, pe atât de mare umilință a suferit. Așa cum este mai mare decât toți și nimeni nu este egal cu El, tot așa, și prin cinstea pe care I-a adus-o Tatălui i-a covârșit pe toți, nu silit și fără voia Sa, ci din buna Lui voință.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 135-136)

„Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl (Flp., 2, 11), adică toți să zică așa, fiindcă aceasta este slava Tatălui. Ai văzut deci cum, oriunde este slăvit Tatăl este slăvit și Fiul? Tot astfel și când este necinstit Fiul este necinstit și Tatăl. Dacă aceasta se întâmplă chiar și printre oameni, unde deosebirea dintre tată și fiu este mare, cu atât mai mult se va întâmpla când va fi vorba de Dumnezeu, unde nu e nici o deosebire: asupra Lui se va răsfrânge și cinstea și necinstea. Slava Tatălui este ca lumea să se supună Fiului. Așadar și când spunem că Fiul este perfect, fără de nici o lipsă și că nu este inferior Tatălui, aceasta este slava lui Dumnezeu, că a născut un astfel de fiu. Aceasta este și cea mai de seamă dovadă a puterii, a bunătății și înțelepciunii Lui, că a născut un Fiul cu nimic inferior Lui, nici cu înțelepciunea, nici cu bunătatea. Când spun că este la fel de înțelept ca și Tatăl și că nu-I este cu nimic inferior, e o dovadă a marii înțelepciuni a Tatălui; când spun că este la fel de puternic ca și Tatăl, e o dovadă a puterii Tatălui; când spun că este la fel de bun ca și Tatăl, aceasta e o dovadă a bunătății Lui celei mari, că a dat naștere la un astfel de Fiul, cu nimic mai prejos decât El și nici având vreo lipsă. Când spun că nimic nu e inferior după natură, ci egal, și nici nu e de vreo altă natură, și în aceasta eu slăvesc pe Dumnezeu Tatăl și bunătatea Lui, și puterea și înțelepciunea Lui, că ne-a arătat nouă un alt El Însuși, la fel întru totul, numai faptul de a fi Tată. Astfel că orice lucruri mari și minunate așa spune despre Fiul, toate se vor raporta la Tatăl. Fiindcă dacă acest fapt mic și nebăgat în seamă – pentru că a-L cinsti și a I se închina întreaga lume e un fapt cu adevărat mic față de slava lui Dumnezeu – dacă, zic, și acest fapt mic se săvârșește spre slava lui Dumnezeu, atunci cu atât mai mult celelalte multe?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 139-140)

„Și să așteptăm, zice, fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Unde sunt acum cei ce zic că Fiul este inferior Tatălui? Marelui Dumnezeu și Mântuitorului. Marelui Dumnezeu, zice. Când el Îi zice mare lui Dumnezeu, nu o spune ca mare în raport cu ceva, ci absolut mare, după care nu ar fi mare, fiind pus în raport cu ceva, căci atunci prin comparație ar fi mare, iar nu prin natura sa, pe când

acum El este mare fără vreo asemănare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia V, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., pp. 174-175*)

„Care sunt dar pricinile că și El, și Apostolii au spus despre El multe lucruri smerite?

Cea dintâi pricină și cea mai mare este că S-a îmbrăcat cu trup și că a voit să-i încredințeze pe toți, și pe cei de atunci și pe cei de mai târziu, că nu este o umbră, nici nu este o închipuire trupul Lui Lui văzut, ci adevăr. Dacă atâtea lucruri smerite și omenești au fost spuse despre El, și de către Apostoli și de către El însuși, și totuși diavolul a fost în stare să înduplece pe niște oameni ticăloși și de nimic să tăgăduiască întruparea Cuvântului, să îndrăznească să spună că n-a luat trup și să facă să dispară tot temeiul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, în ce prăpastie n-ar fi căzut de nu s-ar fi spus acestea?

Nu auzi încă și acum că Marcian, Manes, Valentin și mulți alții tăgăduiesc întruparea? Pentru aceasta s-au grăit despre Domnul multe lucruri omenești și smerite, mai prejos de ființa cea nespusă a dumnezeirii Sale, ca să ne încredințeze de adevărul întrupării. Și multă silință și-a dat diavolul ca să facă să dispară această credință dintre oameni! Știa doar că, dacă face să dispară credința în întruparea Domnului, se va prăbuși cea mai mare parte a credinței noastre.

În afară de pricina aceasta mai este și o alta: slăbiciunea și neputința ascultătorilor, care Îl vedeau atunci pentru întâia oară și Îl auzeau atunci pentru întâia oară, de a primi dogme mai înalte”. (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VII, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 110*)

„Te întreb: Cum ar fi trebuit să grăiască Domnul cu niște oameni care nu înțelegeau și nu sufereau gândurile cele înalte? Deci nu este deloc de mirare că nu a spus despre El lucruri mari și înalte unor oameni care se târau pe jos și care erau așa slabi la minte”. (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VII, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, pp. 112-113*)

„Pentru aceasta, adeseori a grăit multe ca un om, totuși nu ca un om, ci cu cuviință dumnezeiască, (cuvinte) vrednice de înălțimea Lui, pentru a face pogorământ slăbiciunii ascultătorilor și pentru a purta de grijă de curăția învățăturilor. Dar ca să nu vatăme pe oameni de mai târziu pogorământul făcut continuu părerii despre vrednicia Lui, n-a trecut cu vederea de a vorbi și despre cele mari și înalte ale Lui. Deși știa mai dinainte că nu-L vor

asculta, ba, dimpotrivă, Îl vor ocări și vor sări, totuși a vorbit și despre acestea, grăind cele amintite mai sus și arătând și pricina pentru care a amestecat între ele și cuvintele smerite”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 113)

„Așadar, când Îl vezi grăind cele smerite nu socoti că pogorământul acesta este o urmare a smereniei ființei Lui, ci o urmare a slăbiciunii minții ascultătorilor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 114)

„Domnul a grăit și a făcut multe lucruri smerite nu numai din pricina îmbrăcăminții trupului, nici numai din pricina slăbiciunii ascultătorilor, ci și din pricină că a voit să-I învețe pe ascultătorii Lui smerenia”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 114)

„Și nu numai acestea sunt pricinile pentru care Domnul a grăit lucruri smerite despre Sine, ci și aceea ca nimeni să nu creadă că El este ipostasul¹⁹⁹, ipostastul cel dintâi și nenăscut, și nimeni să nu-L socotească mai mare decât Tatăl”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 115)

„Egalitatea cu Tatăl nu I-a fost adusă din afară, nici nu I-a fost dată prin răpire, nici nu-I este străină și necuvenită Lui, ci (este) firească și adevărată. De aceea a luat chip de rob, pentru că știa bine și era convins că acest lucru nu-L va putea vătăma cu nimic. Așadar, nu L-a vătămat, ci și în chip de rob a continuat să aibă aceeași slavă. Vezi că și luarea trupului nostru este o dovadă că Fiul este egal cu Cel ce L-a născut, că egalitatea aceasta nu-i adusă din afară, nici adăugată, nici îndepărtată, ci statornică și trainică, așa cum este egalitatea dintre fiu și tată?” (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 165-166)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Persoanelor Sfintei Treimi)

¹⁹⁹ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Am acceptat lectura din Savillius, *ipostas*, nu pe cea a lui Montfaucon, de ființă. (n. s. 33, p. 115).

„Când îl vei vedea că el (Apostolul Pavel – n. n.) pomenește numai de Tatăl și de Fiul, sau numai de Tatăl singur, tu să nu împruținezi nici pe Fiul și nici pe Duhul Sfânt.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXX, p. 524)

„Că dacă noi admirăm pe Fiul că a fost ascultător Tatălui până la moarte, iar moartea de cruce, apoi trebuie a admira și pe Tatăl că a născut un astfel de Fiul, nu supus ca un rob, ci ca slobod supunându-se și fiind împreună chibzuitor cu Tatăl, adică sfetnic – fiindcă sfetnicul nu este rob. Și când auzi zicându-se sfetnic, iarăși să nu-ți închipui că Tatăl este lipsit de ceva, ci să te gândești numai la *omotimia*, adică la egalitatea în vrednicie a Fiului către Născătorul său.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p. 269)

„*Slujba ta, zice, fă-o deplin* (2 Tim. 4, 5) și *slujba mea o slăvesc* (Rom. 11, 13). Și lui Timotei scriindu-i, zicea: *Pentru care pricină aducu-ți aminte să aprinzi harul lui Dumnezeu, carele este întru tine* (2 Tim. 1, 6). (...) Ai văzut că nu arată nici o deosebire între harurile Tatălui, și ale Fiului, și ale Sfântului Duh? Prin aceasta însă el nu contopește ipostasurile Sfintei Treimi – să nu fie! – ci numai cât învederează egalitatea acestor ipostasuri. *Ceea ce Duhul hărăzește, zice, aceasta și Tatăl lucrează, aceasta și Fiul poruncește*. Deși, dacă acesta ar fi mai mic decât Tatăl, nu ar fi scris așa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, pp. 304-305)

„Mai sus arată ca împărțitor al harurilor și pe Duhul, și pe Fiul, și pe Tatăl, iar aici (1 Cor. 12, 11) s-a mulțămît să spună numai de Duhul, pentru ca să afli și de aici că în Treimi este una și aceeași vrednicie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 305)

„Că dacă Duhul este mai prejos decât Tatăl și de o altă ființă, apoi atunci mângâierea cu nimic nu a folosit și nici cuvintele *același Duh* (1 Cor. 12, 11) nu-și aveau rost aici. Cel ce primește dar de la împăratul, de aici are o mare mângâiere, că adică darul i s-a dat chiar de împărat, iar cel ce primește dar din partea slugii, atunci mai ales se întristează când i se dă acest dar. Așa că și de aici se vedește că Duhul Sfânt este deopotrivă cu Tatăl și că în împărțirea harurilor el are rol împărătesc, iar nu de slugă. Deci precum i-a mângâiat, zicând: *Osebiri slujbelor sunt, iar același Domn, și osebiri lucrărilor, iar același Dumnezeu este*, tot așa și mai sus, zicând: *osebiri*

darurilor sunt, dar același Duh și după aceasta iarăși zicând: Toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, p. 307)

„Întuneric era deasupra adâncului. Și a zis Dumnezeu: să se facă lumină, și s-a făcut lumină (Fac. 1, 2-3). Dar atunci a zis: Să se facă, și s-a făcut; acum însă nu a zis, ci Însuși El S-a făcut nouă lumină. Nu a mai spus apostolul că și acum a zis să se facă lumină, ci că chiar El a strălucit. Pentru aceea strălucind lumina aceea, noi nu vedem numai lucruri simțite, ci pe însuși Dumnezeu prin Hristos. Ai văzut egalitate desăvârșită în Treime? Căci fiind vorba de Duhul, apostolul zice: Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind, spre același chip ne preschimbăm din slavă în slavă ca de la Duhul Domnului, iară pentru Fiul: ca să nu lumineze lor lumina Evangheliei slavei lui Hristos, Care este chipul lui Dumnezeu Cel nefăcut, pe când pentru Tatăl zice: Cel ce a zis să lumineze dintru întuneric lumina, Acela a strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos.

Că precum când a zis: Evangheliei slavei lui Hristos, a adăugat îndată: Care este chipul lui Dumnezeu, arătând prin aceasta că dâșii s-au lipsit și de slava Lui - tot așa și când a spus: cunoștinței slavei lui Dumnezeu - a adăugat îndată: în fața lui Iisus Hristos, arătând că printr-Însul cunoaștem pe Tatăl, precum și că prin Duhul ne apropiem de Dânsul.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia VIII, p. 90)

„Autoritatea Fiului și a Sfântului Duh este una și aceeași.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni, p. 7)

„Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez (Ioan 5, 17). Ai văzut putere? Dacă ar fi mai jos și mai mic decât Tatăl, cuvintele acestea nu I-ar fi apărare, ci osândă mai mare, învinuire mai cumplită. Când face cineva o faptă pe care numai unuia mai mare îi este îngăduit să o facă, iar apoi, când este luat la rost și învinuit, el se apără spunând: Pentru că a făcut-o cel mai mare, de aceea am făcut-o și eu, prin acest fel de apărare nu numai că nu se dezvinovățește, ci-și atrage și mai mare mustrare și mai mare învinuire. Căci e semn de îngâmfare să te apuci de lucruri mai mari decât meriți.

Așadar, dacă Hristos ar fi fost mai jos decât Tatăl, apărarea Lui n-ar fi fost apărare, ci mai mare osândă. Dar pentru că este egal cu Tatăl, de aceasta nu este osândă. Și dacă vreți, să lămuresc spusele mele cu o pildă. Numai

împăratului îi este îngăduit să poarte porfiră și coroană pe cap, în rest, nimănui. Dacă s-ar arăta un om din mulțime îmbrăcat așa, și, dus înaintea judecății, ar spune: *M-am îmbrăcat așa pentru că și împăratul se îmbracă astfel*, nu numai că n-ar fi găsit fără de vreo vină, ci dimpotrivă, ar fi osândit și pedepsit și mai mult tocmai din pricina acestui fel de apărare.

O altă pildă. Slobozirea de osândă și de pedeapsă a răufăcătorilor, a ucigașilor, a hoților, a spărgătorilor de morminte și a acelor ce îndrăznesc altele ca acestea ține numai de bunătatea împărătească. Dacă un judecător l-ar slobozi pe un osândit fără poruncă împărătească și s-ar apăra și el când este învinuit, tot așa: *Pentru că împăratul slobozește, slobozesc și eu*, nu numai că n-ar scăpa de vină prin această apărare, ci dimpotrivă, ar aprinde împotriva lui și mai mult mânia. Și pe bună dreptate. Nici la beție nu au dreptul slujbașii mai mici să facă fapte pe care numai cei mari au puterea să le facă, și să se apere că au făcut asta din pricina beției, pentru că și apărarea aceasta este o ocară mai mare adusă celor ce le-au dat slujba. Din pricina asta, cine este mai mic să nu se apere niciodată așa! Dar dacă este împărat, și de aceeași vrednicie, poate face asta în toată voia. După cum una e dregătoria cea mai înaltă, e drept ca una să fie și stăpânirea. Prin urmare, dacă se arată cineva apărându-se astfel, neapărat trebuie să fie de aceeași vrednicie cu acela a cărui stăpânire a citat-o pentru sineși.

Deci, pentru că și Hristos S-a apărat așa în fața iudeilor, ne-a dovedit, neîndoielnic, că este de aceeași vrednicie cu Tatăl”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 191-192)

„Încă și aceasta trebuie să se fixeze în mintea voastră, că Duhul Sfânt este de aceeași vrednicie cu Tatăl și cu Fiul, după cum chiar Hristos a zis ucenicilor: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt* (Mt., 29, 19)” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 32)

„Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui și Duhului Sfânt slavă, putere și cinste.” (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 130)

„În Dumnezeu Persoanele sunt distincte însă fără ca această distincție să implice vreo inferioritate (...) când se zice Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, unul este darul, una este și puterea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 6-7)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (dumnezeirea Persoanelor Sfintei Treimi)

„Și a sfătuit *Domnul Dumnezeu pe Adam* (Fac., 2, 16).

Iată că și aici Scriptura folosește aceleași cuvinte ca mai sus: *Domnul Dumnezeu*, pentru ca prin repetarea acestor cuvinte să primim o învățătură precisă și să nu suferim pe cei care îndrăznesc să împartă aceste două nume: unul să-l dea Tatălui, iar pe celălalt Fiului. Pentru că ființa amândurora este una, de aceea și dumnezeiasca Scriptură dă, fără deosebire, același nume când Tatălui, când Fiului”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 159)

„Ai văzut cum descoperă Tatăl pe Fiul? Ai cum văzut cum descoperă Fiul pe Tatăl? Că *Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decât Fiul și căruia va voi Fiul să-i descopere* (Matei 11, 27). Deci nu poți cunoaște de la altul pe Fiul decât de la Tatăl, nici nu poți cunoaște de la altul pe Tatăl decât de la Fiul. Și din aceasta se vede deci că Fiul este de aceeași cinste și deoființă cu Tatăl”. (*Omilia la Matei*, omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 623)

„Tare mi-ar place să întreb pe cei care vor să micșoreze vrednicia Fiului: Care daruri sunt mai mari: cele pe care i le-a dat Tatăl lui Petru sau cele pe care i le-a dat Fiul? Tatăl i-a dăruit lui Petru descoperirea Fiului; Fiul însă i-a dăruit puterea de a semăna pretutindeni în lume descoperirea Tatălui și descoperirea Fiului; i-a încredințat lui, unui om muritor, stăpânire peste toate cele din ceruri, dându-i cheile Cel Ce a întins Biserica peste toată fața pământului și a spus că Biserica este mai puternică decât cerul: *Cerul și pământul vor trece*, a spus El, *dar cuvintele Mele nu vor trece* (Matei, 24, 35). Cum, dar, poate fi mai mic Fiul, Care a dat astfel de daruri, Care a săvârșit astfel de lucruri? Când spun asta nu împart faptele Tatălui și ale Fiului, că *Toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut* (Ioan, 1, 3), ci ca să fac să amuțească limba nerușinată a acelor care îndrăznesc unele ca acestea”. (*Omilia la Matei*, omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 624-625)

„*Acesta este Fiul Meu cel iubit*, a spus Tatăl. Iar - dacă este iubit, nu te teme! Nimeni nu părăsește pe cel pe care-l iubește. Așadar nu te tulbura. De L-ai iubi pe Hristos de mii de ori, nu-L iubești cum îl iubește Tatăl Său, *întru Care a binevoit*. Îl iubește nu numai pentru că L-a născut, ci și pentru că este în totul egal cu El și de același gând cu El. Deci dragostea este îndoită, dar,

mai bine spus, chiar întreită: pentru că este Fiu, pentru că este iubit, pentru că în El a binevoit.

- Ce înțeles au cuvintele: *întru Care am binevoit?*

- Ca și cum ar spune: *întru Care Mă odihnesc; întru Care îmi găsesc plăcerea. Pentru că este în totul egal cu Tatăl, pentru că este o voință și în El și în Tatăl, pentru că, rămânând Fiu, este una în totul cu Cel ce L-a născut*". (Omilii la Matei, omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 624-625)

„... Tatăl și Fiul sunt de aceeași ființă”. (Omilii la Matei, omilia LXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 792)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (deoființimea Persoanelor Sfintei Treimi)

„Hristos n-a spus că va veni cu o slavă asemănătoare slavei Tatălui, ca să nu presupui iarăși deosebire între Tatăl și Fiul, ci a arătat precis că va veni *întru slava Tatălui Său*, ca să credem că au una și aceeași ființă.” (Omilii la Matei, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 638)

„Căci Fiul este strălucirea! Ori, strălucirea este cuprinsă și închisă în aceeași natură a cărei strălucire este ea.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia VII, 2, p. 38)

„Întrebați-i dar pe contrazicători: Tatăl îl cunoaște pe Fiul? Dacă ei nu sunt nebuni, vor răspunde: da. Să mergem mai înainte, să-i punem această întrebare: Fiul îl cunoaște pe Tatăl printr-o exactă și o cunoaștere desăvârșită, și cunoaște El deplin ceea ce este El? El vă va dovedi încă. Înțelegeți dar că cunoașterea Fiului față de Tatăl este exactă, deplină și întreagă. Căci a zis El Însuși: *Precum Mă cunoaște pe Mine Tatăl și Eu cunosc pe Tatăl. Și altădată: Nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu fără numai Cel ce este de la Dumnezeu*. Iată pentru ce, cum am spus-o, Evanghelistul amintește despre sân, făcându-ne să cunoaștem îndată, prin acest cuvânt singur, că este între Tatăl și Fiul o legătură strânsă, unitate de substanță, desăvârșită egalitate de cunoaștere și de putere. Tatăl nu ar avea în sânul Său pe unul care ar fi de altă substanță și Fiul n-ar îndrăzni să rămână în sânul Tatălui, dacă El n-ar fi decât un slujitor și primul venit. Aceea nu-i aparține decât Fiului, Care trăiește în mod familiar cu Tatăl, și n-are nimic mai puțin decât El.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XV, 2, p. 73)

„Că dacă capul femeii este bărbatul, apoi acest cap este deoființă (ο'μοούσιος) cu trupul și, prin urmare, și capul lui Hristos fiind Dumnezeu, se vedește că Fiul este deoființă (ο'μοούσιος) cu Tatăl.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 268)

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh, cu voi cu toți. Amin (2 Cor. 13, 13). Unde sunt acum cei ce spun că deoarece Sfântul Duh nu este trecut în începutul epistolei, nu este de aceeași ființă cu Tatăl? Iată că aici L-a pus împreună cu Tatăl și cu Fiul. Pe lângă acestea apoi se mai poate spune că și colosenilor scriindu-le și zicând: *Har vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru*, a tăcut pentru Fiul și nu a mai spus ca în toate celelalte epistole: *și de la Domnul Iisus Hristos*. Așadar, nici Fiul nu este de-o ființă cu Tatăl din această pricină? Aceasta însă ar fi cea mai de pe urmă nebunie. Că tocmai aceasta îl arată pe El a fi de aceeași ființă cu Tatăl, deoarece Pavel îi întrebunțează numele fără osebite. Și cum că ceea ce eu spun nu este câtuși de puțin numai o cugetare a mea, ascultă cum el pomenește de Fiul și de Duhul Sfânt, iară de Tatăl nu spune nimic. Corintenilor, de pildă, scriindu-le, zice: *Ci v-ați spălat, v-ați sfințit, v-ați îndreptățit întru numele Domnului Iisus, și întru Duhul Dumnezeului nostru* (1 Cor., 6, 11). Dar ce, spune-mi, oare aceștia nu s-au botezat și în numele Tatălui? Apoi atunci nici nu au fost spălați, nici nu au fost sfințiți. Dar dacă s-au botezat - după cum s-au și botezat - apoi atunci pentru ce apostolul nu a spus că *v-ați spălat în numele Tatălui*? Pentru că pentru el totuna este a pomeni acum de una, altădată de alta din ipostasele Treimii. Și acest obicei l-ai putea găsi în multe locuri în epistolele sale.

Căci romanilor scriindu-le, zice: *Vă rog pre voi, prin îndurările lui Dumnezeu* - deși îndurările sunt ale Fiului - și *vă rog pre voi prin dragostea Duhului* (cap. 12, 1-15, 30) - deși dragostea este a Tatălui. Pentru ce deci nu a pomenit pe Fiul, vorbind de îndurările Fiului, și nici de dragostea Tatălui, vorbind în locu-i de Duhul? Fiindcă erau acestea învederate și în totul mărturisite, și de aceea le-a tăcut. Tot aceste cuvinte se vor găsi puse invers. De pildă, aici zice: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh*, pe când aiurea spune de împărtășirea Fiului și dragostea Duhului. *Vă rog pe voi*, zice, *prin dragostea Duhului*, iar în Epistola întâi către Corinteni zice: *Credincios este Dumnezeu, prin care ați fost chemați la împărtășirea Fiului Său* (cap. 1, 9). Astfel că cele ale Sfintei Treimi sunt neîmpărțite; și împărtășirea Sfântului Duh, cuvenită și aparținând Duhului, s-a găsit pusă în seama Fiului, precum și harul Fiului s-a pus în seamă și Tatălui și Sfântului Duh. *Har vouă*, zice, *de la Dumnezeu*

Tatăl. Și, iarăși punând în seama harului multe feluri de lucrări, adaugă: Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește (1 Cor., 12, 11), și acestea le spun nu unind la un loc sau contopind ipostasele - să nu fie una ca aceasta! - ci cunoscând și ceea ce este propriu, cum și ceea ce este împărțit din ale lor, și unitatea ființei.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XXX, pp. 265-266)

„... dacă Fiul nu se împărtășește de natura Tatălui, atunci El nu mai este mijlocitor, ci S-a despărțit și S-a depărtat de El. Că precum El s-a împărtășit de natura oamenilor, fiindcă la oameni a venit, tot așa Se împărtășește și de natura Tatălui, fiindcă de la Tatăl a venit. Deci, fiindcă El a fost mijlocitor a două naturi, trebuie să se afle alături de aceste două naturi. Că precum El a fost om, astfel a fost și Dumnezeu. (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a VII-a, p. 79)

„Fiul este de aceeași putere, de aceeași stăpânire și de aceeași ființă cu Tatăl”. (Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VII, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 107)

„Cine nu va râde de mine că încerc să demonstrez și să dovedesc niște adevăruri atât de evidente? Și cum să nu fiu vrednic de osândă când caut să arăt că Fiul este de-o-ființă cu Tatăl? Căci această rătăcire a ereticilor, că Fiul nu-i de-o-ființă cu Tatăl, este potrivnică nu numai Scripturilor, ci și părerii de obște a tuturor oamenilor și firii lucrurilor. Poți vedea că cel născut este de-o-ființă cu cel ce l-a născut nu numai la oameni, ci și la toate animalele și la copaci. Nu e oare absurd să crezi că această lege rămâne neschimbată la plante, la oameni și animale, și nu numai la Dumnezeu nu rămâne, numai la El trebuie să fie răsturnată?” (Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VII, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 107)

„Când vrea să arate, identitatea ființei Lui cu ființa Celui ce L-a născut, zice: *Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl* (Ioan 14, 9). Când vrea să arate unitatea puterii, zice: *Eu și Tatăl una suntem* (Ioan 10, 30). Când vrea să arate că au aceeași stăpânire, zice: *Precum Tatăl scoală morții și-i înviază, așa și Fiul, pe care voiește, îi înviază* (Ioan 5, 21). Când vrea să arate identitatea de adorare, zice: *Ca toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl* (Ioan 5, 23). Când vrea să arate autoritatea de a schimba legile, spune: *Tatăl Meu lucrează; și Eu lucrez* (Ioan 5, 17)”. (Cuvântări

împotriva anomeilor, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 108-109)

„Căci nici Tatăl nu ar fi îngăduit să-l aibă în sânul său pe Fiul, dacă nu ar fi fost de o aceeași ființă, și nici Fiul, dacă natura sa ar fi fost inferioară, nu ar fi suportat sălășluirea în sânul Tatălui.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 94)

„Pavel strigă, zicând: *Pe toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind îndeosebi fiecăruia după cum voiește* (I Cor., 12, 11). Pavel spune *după cum voiește*, nu după cum i se poruncește. Duhul împarte, nu Se împarte; stăpânește, nu este supus stăpânirii. Pavel arată că Sfântul Duh are aceeași putere pe care a mărturisit-o și despre Tatăl. Și după cum despre Tatăl spunea: *Iar Dumnezeu este Cel ce lucrează toate în toți* (I Cor., 12, 6) tot așa și despre Sfântul Duh: *Pe toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind îndeosebi fiecăruia după cum singur voiește*. Ai văzut putere desăvârșită? Este clar că cei care au o singură ființă, au și o singură stăpânire, iar cei care au o vrednicie de aceeași cinste, aceia au o singură putere și o singură stăpânire.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 217)

„Ca să arate măreția puterii Duhului și că este de aceeași ființa cu Tatăl și cu Fiul, spune: *Căci Duhul pe toate le cercetează, și adâncurile lui Dumnezeu* (I Cor., 2, 10). Ai văzut învățătură desăvârșită? După cum nu poate ști pe cele din cugetul omului, spune Pavel, altcineva, ci fiecare le știe pe cele ale lui, tot așa și pe cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe decât numai Duhul lui Dumnezeu (I Cor., 2, 11). Pilda aceasta este foarte mare și destul de puternică să arate vrednicia Duhului. Pavel a dat pilda aceasta.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 219)

„Și ca să înveți și de aici (din rânduiala Botezului – n.n.) că una este ființa Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, astfel este și predania botezului.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 55)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (din Tatăl Se naște Fiul și
purcede Duhul Sfânt)

.....
„Tatăl naște pe Fiul, Care este Chipul Său, *Strălucirea* Ființei Sale, Preaiubitul veșnic din inima Sa. Căci Dumnezeu îl iubește în mod infinit pe acest alt El însuși, pe acest fiu pe care-l naște *mai înainte de luceafăr*, în mod veșnic. Această iubire infinită este substanțială, existând ca Persoană divină, Duhul Sfânt purcezând numai de la Tatăl.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 7)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (nașterea Fiului din Tatăl)

„Acest Cuvânt este născut din El, și că El este născut din El nepătimaș, adică fără patimă, nici stricare, nici micșorare, nici schimbare din partea Tatălui Care naște, nici din partea Fiului Care este născut.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 4, p. 14)

„Dacă Dumnezeu l-ar fi născut pe Fiul său cum nasc oamenii, ar fi fost oarecare spațiu de timp între cel care naște și cel ce este născut; dar cum El L-a născut într-un mod de nespus, propriu și potrivit unui Dumnezeu, să încetăm de a ne folosi de aceste expresii: *Înainte* și *După*, căci acestea sunt nume care aparțin timpului; dar Fiul este Creatorul chiar a tuturor veacurilor.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia VII, 1, p. 38)

„Dar, Fiul este născut din nespusa substanță a Tatălui.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIX, 3, p. 191)

„El este născut din Tatăl, Fiu adevărat, adică din esența, din ființa Sa.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia IV, p. 91)

„Când te întreabă un eretic una ca asta și-ți spune: *Cum a născut Tatăl? Care este chipul nașterii celei dumnezeiești?* Tu răspunde-i cu cuvintele Stăpânului: *NU este al vostru a ști anii sau timpurile*. Nu este al vostru a cunoaște nașterea și ființa lui Dumnezeu; și nu numai că nu-i al vostru, dar nici al Îngerilor, nici al Arhanghelilor, a nici unei puteri create.

- Atunci al cui este a o cunoaște?

- *Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decât Fiul, nici pe Fiul nu-L cunoaște cineva decât numai Tatăl* (Matei 11, 27), nici adâncurile lui Dumnezeu, decât Duhul lui Dumnezeu. *Nu este al vostru a ști anii sau timpurile*. Nu te

rușinează măsura pusă Apostolilor? Celor ce au petrecut împreună cu Mântuitorul, celor ce li S-a arătat, celor ce au fost luminați de El, acelora nu li s-a îngăduit să știe, ci au fost învățați să nu depășească măsura, și au auzit: *nu este al vostru a ști anii sau timpurile, iar tu iscodești?*” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XIV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 193)

„Căci nimeni nu l-a văzut pe Tatăl, în afară de cel care este de la Tatăl; acesta l-a văzut pe Tatăl (In. 6, 46). Iar el a rostit aici că îl cunoaște cu temeinicie și a arătat în același timp și cauza pentru care deține această cunoaștere. Care este, așadar, această cauză? Este aceea că își are ființa de la El. Iar faptul de a avea ființă de la El demonstrează, la rândul-i, faptul că îl cunoaște cu temeinicie. Tocmai de aceea îl cunoaște limpede, fiindcă este de la El, iar semn al faptului de a fi de la El este faptul că îl cunoaște cu precizie. Căci dacă o substanță ar fi superioară altei substanțe nu ar mai putea fi cunoscută bine de către cea din urmă, oricât de mică ar fi distanța dintre ele.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 116)

„Că Fiul s-a născut din Tatăl, știu. Iar cum, nu știu. Și cum că S-a născut din Fecioară, știu. Dar cum, nu știu. Și nici aici nu înțeleg chipul nașterii. Nașterea celor două firi se adeverează, însă chipul lor se tace. Și precum nașterea din Fecioară este necunoscută, cu toate că mărturisesc că S-a născut și nu tăgăduiesc din pricina neștiinței chipului, așa fă și tu la Tatăl. Deși nu știi cum S-a născut, mărturisește că S-a născut. Și de-ți va zice ție ereticul, cum S-a născut Fiul din Tatăl, trage-i mintea la pământ și zi către el: *coboară-te din cer și dovedește-mi cum S-a născut din Fecioară și după aceea întreabă-l despre aceea.*” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 53-54)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (nașterea Fiului din Tatăl din veșnicie)

„... ai auzit numindu-se Fiu; dar nici aici să iei toate înțelesurile legate de ideea de fiu, și nici pe toate să le scoți ci să primești numai câte sunt vrednice de Dumnezeu, că adică este deoființă cu Tatăl, că dintr-însul s-a născut mai înainte de toți vecii, iar necuviințele care vin din slăbiciunea omenească lasă-le pe pământ.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p. 270)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (trimiterea Duhului Sfânt în lume de către Fiul)

„Când păcatul este șters și când ucenicii separându-se pentru a porni la luptă, trebuiau să fie expuși la pericole mari, El a trebuit să le trimită pe Duhul Sfânt pentru a-i încuraja și a-i însufleți la lupte. Și de ce n-a coborât El imediat după înviere? Aceasta ca, chiar prin faptul întârzierii, ucenicii având o dorință mai mare, să-L primească cu mai mult belșug și cu mai mare roadă de har. Atât cât a rămas Iisus Hristos cu ei, ei n-au simțit nici o greutate, nici un necaz; dar imediat ce se retrage El, această despărțire îi aruncă într-o frică și într-o groază destul de mare, aprinzând în ei iubirea lor și trezind în ei o dorință mare să dorească primirea Duhului Mângâietor.

Că rămâne la voi și va fi în voi; adică, El nu se retrage chiar după moarte. Dar, de teamă ca ucenicii, auzind vorbindu-se de un mângâietor, să nu se gândească la o nouă întrupare și să nu se gândească cum Îl vor vedea cu ochii trupești, Mântuitorul îi întoarce de la această gândire îngroșată, zicând: *Pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede.* Duhul Sfânt nu va rămâne cu voi ca și Mine, ci El va locui în sufletele voastre; aceasta înseamnă acest cuvânt: *Va fi în voi.* Iisus Hristos îl numește Duhul Adevărului și prin acest chip, El descoperă vechile chipuri ale legii vechi. *Că rămâne la voi;* ce vrea să spună aceea: *Cu voi?* Ceea ce zice El însuși: *Eu sunt cu voi.* Și mai introduce acestea aici: El nu va mai avea de suferit ceea ce sufăr Eu și El nu se va despărți niciodată de voi. *Pe care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede.* Ce oare? Așa-i că Duhul Sfânt este din numărul lucrurilor văzute? Nicidecum. Ci aici Iisus Hristos prin cuvântul vedere, înțelege cunoașterea, căci El adăugă: *Nici nu-L cunoaște.* Și adaugă, fiindcă El are obiceiul de a numi vedere cunoașterea exactă. Cum, din toate simțurile, ochiul este cel care face să se cunoască cel mai bine lucrurile, tot la fel Iisus Hristos, prin acest simț, arată cunoașterea exactă. Apoi, Mântuitorul numește aici lume pe cei răi și El îi mângâie pe ucenicii Săi, făcându-i să cunoască cum le aduce un dar minunat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXV, 1, p. 384*)

„Dar de ce n-a venit Duhul Sfânt înainte ca să fi plecat Iisus Hristos? Fiindcă, atâta vreme cât rămânea blestemul și păcatul nu era distrus și oamenii erau condamnați și rânduiți la chinuri, Duhul Sfânt nu putea să vină. Trebuie deci, zice El, ca să fie distrusă neprietenia și ca noi să fim împăcați cu Dumnezeu (Efes., 2, 14-16), pentru ca să putem primi acest dar. Și pentru ce zice Mântuitorul: *Eu Îl voi trimite?* Este ca și cum ar zice: *Eu vă voi pregăti ca să-L puteți primi.* Căci cum ar fi putut fi trimis Cel ce este

pretutindeni? Dar mai mult, zicând aceea, Iisus Hristos arată distincția persoanelor, iată pentru ce vorbește El așa. Și cum Duhul Sfânt și Fiul nu se pot despărți, Mântuitorul îi convinge pe ucenicii Săi să se atașeze de El, să-L cinstească și să I se închine. El putea să facă însuși toate lucrurile acestea, dar îi lasă Lui să facă minunile, ca ei să cunoască demnitatea Lui. Precum Tatăl a putut să dea naștere la tot ce există și Fiul a creat la fel, pentru a ne arăta puterea Sa; Duhul Sfânt a venit la fel pentru a Se face cunoscut.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVIII, 3, p. 407)

„... că dragostea lui Dumnezeu ... - și țineți seama că nu zice *s-a dat*, ci *s-a vărsat în inimile noastre*, ceea ce arată belșugul acestui dar. Darul cel mai mare, pe acela ni l-a dat. Nu ne-a dat cerul, și pământul, și marea, ci ceea ce este mai cinstit decât toate acestea, ceea ce din oameni ne-a făcut îngeri, fii ai lui Dumnezeu și frați ai lui Hristos. Și ce este aceasta? *Duhul cel Sfânt*, zice. Dacă nu voia El ca după necazuri și osteneli să ne dăruiască cununi mari și neveștejite, nu ne-ar fi dat atâtea bunuri mai înainte de osteneli.

Acum, însă, dragostea cea fierbinte de aici se vede, că nu ne-a cinstit doar începutul și ne-a dăruit câte puțin, ci fără veste și deodată a vărsat asupra noastră izvorul bunătăților, și aceasta mai înainte de lupte.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 155)

„- Dar, spune-mi, pentru ce nu s-a dat Duhul înainte de răstignire?

- Pentru că omenirea era în păcat, în greșală, în vrăjmășie, în necinste. Pentru că nu Se jertfise Mielul Cel ce ridică păcatul lumii (Ioan 1, 29).

Așadar, pentru că nu Se răstignise încă Hristos, nu se făcuse nici împăcarea; iar odată ce nu se făcuse împăcarea, pe bună dreptate nu s-a trimis nici Duhul, pentru că trimiterea Duhului era dovada împăcării. De asta și Hristos zice: *Mai de folos vă este vouă ca Eu să Mă duc, că de nu Mă voi duce Eu, Acela nu va veni* (Ioan 16, 7). *Dacă nu Mă voi duce, spune Domnul, și nu voi împăca pe Tatăl Meu, nu vă voi trimite pe Mângâietorul.”* (Omilia I la Rusalii, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 205-206)

„De aceea ne-a și fost trimis Duhul Sfânt, pentru că este de ființa cea mai împărătească.” (Omilia I la Rusalii, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 211)

„Trebuia deci ca Iisus Hristos să se retragă pentru ca să ne vie Duhul Sfânt? Da, și aceea pentru trei motive. Înainte de toate trebuia ca crima pământului să fie distrusă, lumea curățită, omenirea păcătoasă pusă în starea ei de nevinovăție primară: atunci numai Duhul Sfințeniei putea să-și facă în noi locuința Sa.

(...) atunci a venit Duhul Sfânt, când a fost înlăturat păcatul. Mai mult, era convenabil ca *Mângâietorul* să vină în momentul durerilor supreme, și Duhul puterii în momentul marilor lupte. Aceste lupte uriașe ale apostolilor și ale Bisericii împotriva iadului și a lumii începură imediat după Înălțarea lui Iisus Hristos; era drept ca această Înălțare să fie urmată de aproape de Cinzecime. A treia rațiune, motiv, este mai atingător. Iisus Hristos dispărut, ce gol! Ce deznădejde! Ce dezolare! Însă, zice El, vă va veni *Alt Mângâietor*. Eu am fost Eu însumi în cursul petrecerii Mele trecătoare văzute pe acest pământ, acum când Mă retrag, Duhul Sfânt va împlini același rol în suflete.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 95-96)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (împreună lucrare a Persoanelor Sfinte Treimi)

„A zis Domnul Dumnezeu, spune Scriptura: *Nu este bine să fie omul singur. Să-i facem lui ajutor asemenea lui* (Fac., 1, 18).

Iată iarăși și aici: *Să facem*. Precum la început la facerea omului, spusese: *Să facem om după chipul Nostru și după asemănare* (Fac., 1, 26), tot așa și acum, când avea să facă pe femeie, se folosește de același cuvânt și spune: *Să facem*. Cu cine vorbește? Nu vorbește cu vreo putere creată, ci cu Cel născut din El, cu Sfetnicul Cel minunat, Cel tare, Domnul păcii (Isaia, 9, 6), Fiul Lui cel Unul-Născut”. (Omilia la *Facere*, omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 162)

„... cuvintele: *Nu grăiesc de la Mine* (Ioan 14, 10) nu înseamnă desființarea puterii lui Hristos, ci dovada unimii, a conlucrării dintre puterea Lui și a Tatălui.” (Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...”, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 253-254)

„Dacă distincția persoanelor divine nu distruge în nimic perfecta unitate a naturii, lucrările vor fi în mod necesar comune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 7)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (însușirile, calitățile și proprietățile Persoanelor)

„Într-adevăr, dintre numele folosite unele sunt comune, iar altele proprii. Cele comune sunt folosite pentru a arăta că substanța nu este diferită, pe când cele proprii sunt menite să deosebească caracterul propriu al fiecărui hypostas. Astfel, denumirile de *Tată* și *Fiu* sunt proprii fiecărui hypostas, iar cele de *Dumnezeu* și *Domn* sunt comune. Așadar, fiindcă a folosit numele comun *un singur Dumnezeu*, Pavel a adăugat și denumirea specifică, pentru ca tu să știi despre cine vorbește și, astfel, să nu cădem în nebunia lui Sabellie.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 109)

„Căci nici Tatăl nu poate fi numit Fiu, nici Fiul Tată, nici Duhul Sfânt cu alt nume decât acesta, ci fiecare, rămânând în propriu-I ipostas, are o putere egală.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 32)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălășuirea Sfintei Treimi în noi)

„Cel ce are Duhul nu numai că se numește al lui Hristos, dar chiar are pe Hristos în el, fiindcă nu se poate ca Duhul să fie de față și Hristos să nu fie. Unde este un ipostas al Treimii, acolo este de față Treimea întreagă, fiindcă Treimea este nedespărțită în Sine și unită în mod desăvârșit.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XIII, p. 247)

„Ai văzut câte rele sunt, când cineva nu are Duhul Sfânt? Moarte, dușmănie către Dumnezeu, a nu putea fi mulțumit de legile lui Dumnezeu, a nu fi al lui Hristos precum trebuie, a nu-L avea pe El în sine. Acum gândește-te și la bunurile ce sunt, când cineva are în sine Duhul; că el este al lui Hristos, că are în sine pe Însuși Hristos, că luptă ca să întreacă pe îngeri în viață curată.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 247)

„Iar când vorbesc de Hristos, înțeleg și pe Tatăl și pe Duhul Sfânt. Căci Însuși ne-a făgăduit, zicând: *dacă Mă iubește cineva și va păzi poruncile Mele, Eu și Tatăl vom veni și ne vom face sălaş la el* (In., 14, 23).” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă*

„cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17), în vol. Cateheze baptismale, p. 70)

„Duhul Sfânt ne este un protector și un mângâietor totdeauna eficace. Iisus Hristos Însuși ne rămâne fără încetare prezent; și El, Tatăl Său și Duhul dumnezeiesc fac din sufletele noastre locuința lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 98)

DUMNEZEU FIUL (numele „Iisus”)

„Numele *Iisus* nu este un nume elinesc, ci ebraic, care tâlcuit în limba greacă înseamnă [Sotir], adică Mântuitor; și se numește *Mântuitor*, pentru că a mântuit pe poporul Său.” (*Omilii la Matei*, omilia II, II, în col. PSB, vol. 23, p. 30)

„Numele de *Iisus* și de *Mântuitor* erau foarte cunoscute la iudei. Și pentru că faptele viitoare ale Domnului Iisus aveau să fie neobișnuite, de aceea numele acesta a fost purtat și de altul, de Iisus al lui Navi, preînchipuire a Domnului Iisus, ca de la început să se înlăture orice tulburare ce ar fi putut fi provocată de un nume nou. În Scriptură se spune că Iisus al lui Navi, urmând lui Moise, a dus pe poporul iudeu în pământul făgăduinței. Aceasta e preînchipuire. Iată acum și faptul! Iisus al lui Navi a dus poporul iudeu în pământul făgăduinței; Domnul Iisus a dus pe poporul Său în cer și la bunătățile cele cerești. Iisus al lui Navi, după moartea lui Moise, Domnul Iisus, după încetarea legii. Acela, conducător de popor, acesta, împărat.

Dar ca nu cumva când auzi numele Iisus să te rătăcești din pricina acestui nume, evanghelistul Matei a adăugat: *Iisus Hristos, Fiul lui David*. Celălalt Iisus nu era din seminția lui David, ci din altă seminție.” (*Omilii la Matei*, omilia II, III, în col. PSB, vol. 23, p. 30)

„Numele de *Iisus* l-a adus îngerul din ceruri, când S-a născut Mântuitorul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 18)

DUMNEZEU FIUL (numele „Hristos”)

„Hristos se numește de la $\chi\rho\iota\varsigma\theta\eta\nu\alpha\iota$ (a fi uns) (...) *Dar cu ce untdelemn a fost uns?*, ai putea întreba. Nu a fost uns cu untdelemn, ci a fost uns în Duhul Sfânt, căci Scriptura obișnuiește a-i numi unși pe aceștia. Ceea ce premerge ungerii este Duhul Sfânt, și pe El îl primește și untdelemnul. Dar unde numește oare Scriptura unși pe cei neunși cu untdelemn? *Nu vă atingeți de unșii Mei și nu vicleniți împotriva profeților Mei* (Psalmi 104,

15), fiindcă pe atunci nu era instituită ungerea cu untdelemn pentru toți, ci numai pentru preoți, regi și profeți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 18)

„Denumirea de *Hristos* înseamnă ungerea Sfântului Duh.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 12)

DUMNEZEU FIUL (puterea numelui „Hristos”)

„Numele acesta este înfricoșător și demonilor, și patimilor, și bolilor. Cu acest nume, deci, să ne împodobim, cu el să ne îngrădim în toată vremea.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 143)

„Dacă tu pronunți numele Lui cu credință, vei alunga și bolile, și pe demoni. Dar dacă poate nu se aruncă boala, apoi aceasta nu vine din neputință sau din slăbiciunea puterii Sale, ci mai mult din interesul celui bolnav. *După numele Tău Dumnezeule, așa și lauda Ta* (Ps., 47, 9). Prin numele acesta lumea s-a întors la credința cea adevărată, tirania a fost desființată, diavolul a fost călcat în picioare, cerurile s-au deschis, iar noi ne-am renăscut prin acest nume.

Dacă avem în noi acest nume, apoi vom străluci. Numele acesta face și mucenici, și mărturisitori. Acest nume deci să-l avem și să-l stăpânim ca pe un mare dar, ca astfel să vițuim întru slavă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 113)

DUMNEZEU FIUL (numirile atribuite Domnului Hristos)

„De ce a fost numit Cale? Ca să înveți că prin El ne ridicăm la Tatăl. De ce a fost numit Piatră? Ca să pricepi lucrurile neîndoielnice și nezdruincinate ale credinței. De ce a fost numit Temelie? Ca să afli că pe toate le ține. De ce a fost numit Rădăcină? Ca să știi că în Acesta înflorim. De ce a fost numit Păstor? Pentru că pe noi ne păstorește. De ce S-a numit Oaie? Pentru că pentru noi S-a adus jertfă de ispășire. De ce a fost numit Viață? Pentru că ne-a înviat pe noi, cei morți. De ce a fost numit Lumină? Pentru că ne-a izbăvit de întuneric. De ce a fost numit Tărie? Pentru că este de aceeași ființă cu Tatăl. De ce a fost numit Logos? Că S-a născut din Tatăl.

Căci așa cum cuvântul meu se naște din suflet, la fel și Fiul S-a născut din Tatăl. De ce a fost numit Veșmânt? Pentru ca eu, botezându-mă, să mă îmbrac cu Acesta. De ce a fost numit Masă? Pentru că Îl mănânc pe El, desfătându-mă cu Sfintele Taine. De ce a fost numit Lăcaș? Pentru că mă

sălășluiesc în El. De ce Sălășluitor? Pentru că ne-am făcut templul Lui. De ce a fost numit Cap? Pentru că eu sunt mădularul Lui. De ce S-a chemat Mire? Pentru că m-a găsit potrivit să-I fiu mireasă. De ce a fost numit neprihănit? Pentru că m-a făcut feciorelnic. De ce a fost numit Stăpân? Pentru că eu sunt roaba Lui.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 38)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Dumnezeu adevărat și om adevărat)

„Să se rușineze Marcion²⁰⁰, să se rușineze Pavel din Samosata²⁰¹, care nu vor să vadă ce-au văzut magii, strămoșii Bisericii!²⁰² Nu mi-i rușine să-i numesc strămoși ai Bisericii! Să se rușineze Marcion, când vede că Dumnezeu este închinat în trup! Să se rușineze Pavel, când vede că nu este închinat numai ca simplu om! Că este Dumnezeu în trup o arată scutecele și ieslea; iar că magii nu I s-au închinat ca unui simplu om arată darurile acelea atât de bogate aduse de ei lui Hristos, pe când era încă Prunc, daruri care de obicei se aduc numai lui Dumnezeu. Să se rușineze și iudeii împreună cu Marcion și Pavel, când văd că le-o iau înainte barbarii și magii și când nici după aceștia nu înțeleg să vină să se închine lui Hristos! Că tot ce s-a făcut atunci a fost o preînchipuire a celor viitoare! Chiar de la început, de la nașterea lui Hristos, s-a arătat că neamurile păgâne o vor lua-o înaintea poporului iudeu”. (*Omilii la Matei*, omilia VII, IV în col. PSB, vol. 23, pp. 95-96)

„După ce, prin minunile pe care le-au făcut, ucenicii au luat dovada puterii Lui, nu când L-au văzut făcând minuni, ci când ei înșiși au putut face atâtea minuni în numele Lui”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 468)

„... iarăși S-a suit în corabie, deși putea să treacă marea cu piciorul; că nu voia să facă totdeauna minuni, ca să nu se creadă că e numai Dumnezeu,

²⁰⁰ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Marcion, eretic din secolul al doilea, predica antiteza dintre dreptate și har, lege și Evanghelie, iudaism și creștinism. După el totul își are originea în două principii veșnice și necreate: un Dumnezeu bun și un Dumnezeu drept, dar rău, creatorul lumii materiale și autorul Vechiului Testament (n. s. 22, p. 95).

²⁰¹ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Pavel din Samosata, episcop al Antiohiei, eretic din sec. III, condamnat de trei sinoade ținute în Antiohia între 264 și 268, tăgăduia Dumnezeirea lui Hristos (n. s. 23, p. 95).

²⁰² Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Sf. Ioan Gură de Aur numește pe magi strămoși ai Bisericii, pentru că, înainte de întemeierea Bisericii, magii au propovăduit pe Hristos (n. s. 23, p. 95).

și nu și om deplin”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 362)

„Prin aceste fapte ale Sale, Hristos n-a împlinit numai profețiile, nici n-a sădit numai dogmele adevărului, ci ne-a îndreptat și viața, dându-ne reguli pentru cele de neapărată trebuință, ca prin toate să desăvârșească viața noastră. De aceea când a fost să Se nască, n-a căutat casă strălucită, nici mamă bogată și de neam bun, ci săracă, logodită cu un dulgher; S-a născut într-o colibă și a fost așezat într-o iesle; nu Și-a ales ca ucenici retori și înțelepți, nici bogați și nobili, ci săraci, născuți din familii sărace și neînsemnate; când întindea masa, uneori pune pe masă pâini de orz, alteori, la vremea mesei, trimitea pe ucenici și cumpere de-ale mâncării din piață (Ioan 4, 8), când Își făcea patul, Și-L făcea din fân; când Se îmbrăca, Se îmbrăca cu haine ieftine, întru nimic deosebite de ale majorității oamenilor; casă nu avea. Dacă trebuia, de la un loc la altul mergea cu piciorul; și călătoria atât de mult pe jos că și obosea (Ioan 4, 6). Când stătea jos n-avea nevoie de scaun, nici de pernțe la picioare, ci stătea pe pământul gol, fie pe munte, fie lângă o fântână; iar la fântână n-a stat pentru altă pricină, ci numai ca să vorbească cu samarineanca (Ioan 4, 7). Pune apoi măsuri supărării; când trebuia să plângă, lacrima potolit (Ioan 11, 35); pune, după cum am spus, reguli și hotare până unde trebuie să mergi, și nu mai departe. Pentru aceea și acum, pentru că se întâmpla ca unii oameni mai slabi să aibă nevoie de animale, și aici a pus o măsură, arătând că nu trebuie să fie purtați de cai, nici de catări înhămați, ci să se folosească de asin; să nu se meargă mai departe, ci totdeauna să se mărginească la ceea ce au nevoie”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 763)

„Căci El voia să se creadă deodată și în smerenia Lui și în întruparea Lui și în vrednicia și în măreția divinității Sale. Iată pentru ce se apără El acum ca Dumnezeu. În sfârșit, dacă El le-ar fi vorbit totdeauna omenește, ei totdeauna ar fi avut despre El sentimente de jos și groase; deci pentru a-i scoate din părerea lor și pentru a-i lumina, Îl numește El pe Tatăl Său.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIII, 3, p. 182)

„Că dacă Iisus Hristos folosește de câteva ori expresii cu totul omenești, nu vă mirați. Precum evreii, pentru că au auzit vorbindu-se în termeni prea înalți, Îl persecutau și Îl luau drept al lui Dumnezeu, El începe să se exprime puțin mai jos și mai îngroșat, numai după expresii; apoi se ridică, vorbește într-un fel mult mai sublim, apoi iar coboară, reducând tonul; modificând așa vorbirea Sa și învățăturile Sale, ca cei mai învățați

să poată crede ușor în El. Vedeți, după ce a zis: *Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez, și S-a arătat egal cu Dumnezeu, El zice încă: Fiul nu poate face nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând.* Atunci se pronunță în cuvinte mai înalte, și zice: *Căci cele ce le face Acela, acestea le face și Fiul întocmai.* După care, El Se coboară din nou: *Căci Tatăl iubește pe Fiul și-I arată toate câte face și lucruri mai mari decât acestea îi va arăta, ca voi să vă mirați* (20). Se poate vedea o mai mare coborâre? Nu, desigur ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIII, 4, p. 185*)

„Când zice: *El n-avea putere,* El vorbea despre Iisus ca despre un om care face mai multe lucruri într-un mod omenesc; dar atunci când spune că fiind în mijlocul lor, nimeni n-a îndrăznit să pună mâna pe El ca să-L prindă, El arată puterea divinității Sale. Căci se retrăgea ca un om, apărea ca Dumnezeu, reprezentând una și alta în mod adevărat. În sfârșit, atunci când fiind în mijlocul celor care întindeau curse pentru a-L prinde, nu este prins, El face să se cunoască atunci puterea Sa de neînvins, dar atunci când se retrăgea, El statornicea adevărul întrupării Sale, ca nici Pavel de Samosata, nici Marcion, nici cei ce sunt atacați de boala lor, să nu poată să contrazică. Prin această purtare El închide gura tuturor ereticilor acestora.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLVIII, 1, p. 233*)

„... ce înseamnă *făcându-Se asemenea oamenilor* (Flp., 2, 7)? Multe a avut El comune cu noi, dar au fost multe și necomune, ca de pildă: El nu S-a născut din unirea bărbatului cu femeia, a fost fără păcat și altele. Acestea, care nu aparțin oamenilor, Îi aparțineau Lui. El nu a fost numai în aparență, ci și în realitate Dumnezeu. S-a arătat în chip de om, însă în multe nu a fost la fel cu omul, deși ca realitate a trupului a fost la fel. Apostolul spune, pentru a arăta că nu a fost un simplu om: *făcându-Se asemenea oamenilor* (Flp., 2, 7). Noi suntem din trup și suflet, Acela însă e Dumnezeu, suflet și trup; de aceea zice: *făcându-Se asemenea oamenilor.* Și ca nu cumva, auzind că S-a deșertat pe Sine, să-ți închipui vreo prefacere oarecare sau vreo schimbare, el adaugă aici că *rămânând ceea ce era, a luat ceea ce nu era, și făcându-Se trup, a rămas Dumnezeu, fiind Cuvânt.* Așa că sub acest raport El a fost asemenea oamenilor și de aceea zice Apostolul *și la înfățișare aflându-se ca un om* (Flp., 2, 7). Nu că natura lui s-ar fi schimbat, sau că s-ar fi produs vreo contopire, ci *la înfățișare aflându-se ca un om.* Zicând că a luat chip de rob a avut curajul să spună și acest lucru, pentru ca astfel să astupe gurile tuturor. De altfel și când spune *întru asemănarea trupului păcatului* (Rom., 8, 3) nu vrea să spună că nu avea trup, ci că acel trup nu

păcătuiască, deși era la fel cu al păcătosului. În ce constă, deci, egalitatea? În natura trupului și nicidecum în păcat. Precum acolo se spune *întru asemănarea*, deși nu era egal întru totul, la fel și aici se spune *asemenea* deși nu e întru totul egal (de exemplu: că S-a născut fără sămânță bărbătească, sau că a fost fără de păcat, sau că n-a fost om simplu). De altfel, bine a zis: *ca un om* (Flp., 2, 7), fiindcă nu a fost unul dintre cei mulți, ci ca unul dintre cei mulți. Dumnezeu Cuvântul nu S-a prefăcut în om și nici natura Lui nu s-a schimbat, ci ni S-a descoperit ca om, nu pentru a ni se arăta ca o nălucă, ci pentru a ne da pildă de smerenie. Deci când spune *ca un om* acest lucru trebuie să-l înțelegem. La fel îl numește *om* și în altă parte, când spune: *Căci unul este Dumnezeu, unul este și Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni: omul Hristos Iisus* (1 Tim., 2, 5).” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 133-135)

„Uneori Domnul lasă trupul Său singur și lipsit de lucrarea Sa ca, arătându-i slăbiciunea să dea încredințare că este om; alteori Își ascunde firea omenească pentru ca să cunoști că nu era numai om. Deci, dacă totdeauna ar fi arătat cele omenești, s-ar fi crezut că este om; iar dacă totdeauna ar fi săvârșit cele ale Dumnezeirii, nu ar fi fost crezută învățătura despre întruparea Lui. Din cauza acesta învăștează și amestecă cuvintele și faptele, ca să nu dea prilej nici bolii nebuniei și ereziei lui Pavel al Samosatei, nici celor ale lui Marcion și Manes. Pentru aceasta Domnul le prezice pe cele viitoare ca Dumnezeu și șovăie ca om”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 122-123)

„Dacă Iisus Hristos nu este decât om, El nu ne este decât un obiect de admirație, un binefăcător însemnat de umanitate, foarte presus față de ceilalți fără îndoială, dar nestrăbătând frontierele neantului omnesc. Dacă Iisus Hristos nu este decât Dumnezeu, El n-a putut trăi ca noi, să devină *frate în mijlocul fraților Săi*; El n-a putut să-și dea lacrimile Sale și sângele Său pentru mântuirea lumii. El rămâne Dumnezeu în îndepărtatul infinit al măreției Sale supreme. Noi nu mai avem mijlocitor între Dumnezeu și noi.

De asemenea chiar cu aceeași grijă și cu aceeași stăruință cu care El făcea să apară deodată dumnezeirea Sa, Iisus Hristos își arăta și făcea simțită realitatea naturii Sale omenești.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 53)

„Este, într-o persoană divină, unică, unirea naturii Dumnezeiești și a naturii omenești. Este Dumnezeu și omul în mod ipostatic unit împreună, *Este un Dumnezeu-Om*, este *Cuvântul făcut trup*. O belșug! O nespūsă minune! Dumnezeuul Care împărățește în cer, în fața Căruia lumile nu sunt decât ca și un bob de rouă, înaintea Căruia natura omenească nu este decât neant, acest Dumnezeu vine la om, se amestecă cu creaturile Sale, devine ca una din ele! Acesta se întrupează în carnea omenească, se face *Fiul Omului*, - mai mult! – primește nu numai carnea nevinovată și plină de lumină așa cum era ea la începuturi ieșită din mâinile Creatorului ei, ci o carne pătimitoare și muritoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 54)

„Venit în această lume la plinirea vremii, Iisus Hristos își înmulțește dovezile realității naturii Sale omenești. El este conceput în mod minunat dintr-o fecioară, însă El se naște ca ceilalți oameni; El petrece ca ceilalți câteva luni de formare și de creștere în pântecul mamei. Născut, El parcurge toate gradele copilăriei și ale adolescenței. El se supune la toate condițiile vieții omenești; El suportă ca și noi toate pretențiile alimentației și ale somnului. Ca și noi, El își asumă toate greutățile naturii umane decăzute, asprimea timpului, lipsurile sărăciei, tristețile sufletului, zdrobirea oboselii. El trece prin toate pretențiile unei cărni posibile și ale unui suflet omenesc în starea ispășirii. Însă, dovada ultimă a realității naturii omenești în Iisus Hristos este suferința și moartea. Însăpăimântătoarele chinuri care precedă răstignirea, suferința supremă, moartea, înmormântarea, pun ultima pecete pe dogma Întrupării.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 55)

DUMNEZEU FIUL (lucrarea dumnezeiască și cea omenească în Hristos)

„Dar lucrând în același timp ca un om, El nu lăsa ca Divinitatea să stea ascunsă în El.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXI, 1, p. 145)

DUMNEZEU FIUL („Fiul lui Dumnezeu este și fără tată și fără mamă”)

„După ce a zis *avem mult de vorbit și lucruri grele de tâlcuit*, a spus: *Căci acest Melchisedec (...) împăratul dreptății, apoi și împăratul Salemului, adică împăratul păcii, fără tată, fără mamă, fără spiță de neam,*

neavând nici început al zilelor, nici sfârșit al vieții, ci, asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu, rămâne preot pururea (Evrei 7, 1, 2-3). Oare nu s-au tulburat auzurile voastre, auzind despre un om că este fără tată, fără mamă? Cred că da, căci nedumerirea aceasta se referă și la Hristos. Dacă este fără de tată, cum este Fiu și încă Unul Născut? Fiul trebuie să aibă tată, altfel nu va fi fiu. Dar Fiul lui Dumnezeu este și fără tată și fără mamă. Cum? Fără tată după nașterea cea de jos, iar fără de mamă, după cea de sus. Căci n-a avut tată pe pământ, nici mamă în cer. *Fără spiță de neam.*

Să audă cei ce iscodesc ființa Lui.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 52*)

„Despre aceasta de jos Isaia zice: *Și neamul Lui cine-l va spune* (Is., 53, 8). Dar poate vei zice că El n-a zis pentru nașterea de sus. Dar ce vom avea de zis către Pavel, care după ce a spus despre amândouă nașterile, pe urmă a spus *fără spiță de neam*? După ce a zis *fără tată, fără mamă*, a spus *fără spiță de neam*. Nu numai după nașterea de sus în care este fără mamă, să crezi că este fără spiță de neam, ci și după cea de jos, după care este fără tată. Deci, după ce a zis despre amândouă nașterile, a zis și fără spiță de neam. Și dacă nașterea de jos fiind neînțeleasă, cum vom îndrăzni să cercetăm pe cea de sus? Dacă pridvoarele Bisericii sunt atât de mărețe și pricinuitoare de frică sfântă, cum va îndrăzni să intre cineva în cele neumblate?” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 53*)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - nașterea din Fecioară)

„Nașterea Lui, însă, e superioară nașterii noastre, pentru că s-a născut fără căsătorie. Nașterea este o naștere omenească, îi spune îngerul Fecioarei, pentru că ai să ai în pântece; dar nașterea aceasta este mai cinstită decât o naștere omenească, pentru că se face fără împreunare. Îți spun asta ca să cunoști în ce se aseamănă și în ce se deosebește nașterea ta de celelalte nașteri.

Uită-te cu câtă înțelepciune au fost făcute toate! Superioritatea nașterii Fecioarei n-a dus la pierderea asemănării și înrudirii cu celelalte nașteri, dar nici asemănarea n-a pus în umbră superioritatea, ci prin fapte s-a arătat și una și alta. Pe de o parte se aseamănă întru totul cu nașterea noastră, iar pe de altă parte se deosebește întru totul”. (*Omilia la Facere, omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170*)

„Nu merge (...) mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decât spun cuvintele evanghelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfânt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuiește copilul când se naște în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naștere săvârșită prin minunea Sfântului Duh? Ca să nu mai hărțuiești pe evanghelist, ca să nu te mai necăjești punând mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunând: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evanghelistul spune așa: *Nu știi nimic mai mult; atât știu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfânt.*

Să se rușineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor nașterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica nașterea aceasta în timp din Fecioară, naștere cu nenumărați martori, prezisă cu atâția ani înainte, văzută și pipăită, cât de mare trebuie să fie nebunia acelor care iscodesc și încearcă să pătrundă cu mintea nașterea cea nespusă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut să spună ceva mai mult, ci atât doar că S-a născut de la Duhul Sfânt; dar cum de la Duhul și în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putință”. (*Omilia la Matei, omilia IV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 50*)

„Se cădea să fie netulburat pântecul acela în care a pășit Creatorul universului! Se cădea să fie lipsit de orice frământare sufletească sufletul care a fost învrednicit să slujească unor taine atât de mare! Aceasta este pricina pentru care îngerul o vestește pe Fecioară înainte de zămislire, iar pe Iosif, atunci când avea să nască”. (*Omilia la Matei, omilia IV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 54*)

„Apoi magii nu numai că I s-au închinat, ci, deschizând vistieriile lor, I-au adus daruri; și daruri nu ca unui om, ci ca unui Dumnezeu. Că tămâia și smirna sunt simboluri ale lui Dumnezeu. Ce i-a făcut, dar, pe magi să se închine Lui?

- Aceea ce i-a făcut să plece din țara lor și să facă un drum atât de lung, anume: steaua și lumina pusă de Dumnezeu în sufletul lor; ele i-au călăuzit treptat spre o cunoaștere mai desăvârșită a lucrurilor. De n-ar fi fost asta, nici nu I-ar fi arătat Pruncului o cinste atât de mare, când toate cele din jurul Lui erau sărăcicioase. Nimic din cele văzute de ei nu era strălucitor și mare, ci o iesle, o colibă și o Mamă săracă, ca să vezi descoperită filozofia magilor, ca să cunoști că n-au venit la El ca la simplul om, ci ca la Dumnezeu și binefăcător. De aceea nu i-a smintit nimic din cele văzute, ci I s-au închinat și I-au adus daruri, lipsite de toată greutatea legii iudaice; că nu I-au

jertfit oi și viței, ci daruri care erau aproape de filozofia Bisericii noastre, adică: credință, ascultare și dragoste”. (*Omilii la Matei*, omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 101)

„Cum deci, poate zice cineva, este născut trupul Domnului? El este născut nu numai din Duh, ci încă și din trup, ceea ce ne învață Sfântul Pavel prin aceste cuvinte: *Născut din femeie, născut sub lege* (Gal., 4, 4). Duhul Sfânt L-a crescut în așa fel, dar nu L-a scos din neființă, la ce ar fi fost nevoie de sânul unei mame? Duhul L-a format din trupul unei fecioare, dar cum? Eu nu pot s-o explic. Apoi, Iisus Hristos este născut dintr-o femeie, de teamă ca să nu se creadă că El nu avea nimic comun cu natura noastră. Dacă atunci așa s-au petrecut lucrurile, se află oameni care totuși nu cred această naștere, la ce rău n-ar fi ajuns ei, susținând că acest trup n-ar fi fost scos din acela al unei fecioare?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXVI, I, p. 123)

„Noi spunem aceea că Hristos a luat din pânțele fecioare trup curat, sfânt, neprihănit și necălcat de nici un păcat.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 19)

„Se naște dintr-o Fecioară care nu știa de nuntă. Ea nici n-a ajutat la ce s-a întâmplat, nici n-a luat parte la ce s-a făcut. A fost numai o unealtă a tainicei puteri a lui Dumnezeu; atâta știa, numai cât aflase de la înger, când l-a întrebat: *Cum va fi mie asta, că nu știu de bărbat?* (Luca 1, 34). Și îngerul i-a spus: *Vrei să știi? Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri* (Luca 1, 35).

- Dar în ce chip a fost cu Ea și puțin mai târziu din Ea?

- După cum un meșter face un vas prea bun și prea frumos când găsește un material foarte bun, tot astfel și Hristos, când a găsit sfânt, și trupul, și sufletul Fecioarei, și-a făcut Lui Templu însuflețit, plăsmuind Omul din Fecioară, în chipul în care a voit și îmbrăcându-Se cu el astăzi, S-a născut, fără să Se rușineze de urâciunea firii omenești. Nu l-a adus ocară îmbrăcarea cu făptura mâinilor Sale, dar făptura mâinilor Sale a cules nespuse de mare slavă, ajungând îmbrăcăminte Plăsmuitorului.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 26)

„Se naște, dar, astăzi din Fecioara, biruind firea și depășind căsătoria. Se cuvine Cărmuitorului sfințeniei să Se nască dintr-o naștere curată și sfântă. Căci El este Cel ce odinioară a plăsmuit pe Adam din pământul feciorelnic, făcând din Adam pe femeie, fără de femeie. După cum Adam a adus pe lume pe femeie, fără de femeie, tot astfel astăzi Fecioara a născut bărbat, fără de bărbat.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 27)

„De s-ar fi născut dintr-o căsătorie obișnuită, cum m-am născut eu, minciună s-ar fi socotit de mulți Dumnezeuzeia Lui. Acum însă, pentru asta se naște din Fecioară, iar prin naștere păstrează neschimbat pântecul Fecioarei, păstrează și fecioria nepăgubită, pentru ca felul străin al nașterii să-mi fie pricinuiitor de mare credință. De aceea, de mă va întreba cineva, fie elen, fie iudeu, cum Hristos, Dumnezeu fiind după fire, S-a făcut, mai presus de fire, om, voi spune: da, aducând ca mărturie a cuvintelor mele pecetea fără pată a fecioriei: în acest chip este Dumnezeu, pentru că a biruit rânduiala firii, în acest chip este plăsmuitor al pântecului și descoperitor al fecioriei, pentru că felul nașterii I-a fost nepângărit și Și-a zidit Luiși negrăit templu, în chipul în care a voit.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 28)

„- Dar pentru ce Se naște din fecioară? Pentru ce păzește nevătămată fecioria?

- Pentru că altădată diavolul a înșelat pe Eva pe când era fecioară; de aceea, fiind fecioară Maria, Gavriil i-a binevestit. Înșelată fiind Eva, a născut cuvânt pricinuiitor de moarte, iar Maria, binevestită fiind, a născut pe Cuvântul în trup, de viață veșnică pricinuiitor nouă.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 31)

DUMNEZEU FIUL (nașterea după trup a Domnului Hristos)

„Și S-a aflat în iesle Cel ce ține universul, și S-a înfășat în scutece, Cel Care Se îngrijește totdeauna de toți.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 43)

„Ceea ce patriarhii cu mare dor au așteptat, proorocii au prezis, dreptii au dorit să vadă, s-a împlinit în ziua da astăzi: Dumnezeu s-a arătat în trup

pe pământ și a locuit între oameni. De aceea să ne bucurăm și să ne veselim iubiților” (*Cuvânt la Nașterea Domnului, 25 decembrie, în vol. Predici la duminici și sărbători..., p. 213*)

„Este Dumnezeu și Se face om, fără să înceteze de a fi Dumnezeu.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 23*)

„Când S-a născut, iudeii tăgăduiau străina Sa naștere, fariseii tălmăceau strâmb Dumnezeieștile Scripturi, iar cărturarii grăiau cele potrivnice legii. Irod căuta pe Cel născut, nu ca să-L cinstească, ci ca să-L piardă. Astăzi, însă, au văzut că toate-s împotriva. Căci după cum zice Psalmistul: *Nu s-a ascuns de la fiii lor din neam în neam* (Ps., 77, 4).

Venit-au împărații, care s-au minunat de Cerescul Împărat, cum a venit pe pământ fără îngeri, fără arhangheli, fără tronuri, fără domnii, fără puteri, fără stăpânii, ci, mergând pe o cale străină și neumblată, a ieșit dintr-un pânțec nepângărit, fără să lase pe îngeri lipsiți de ocârmuirea Lui și fără să iasă din Dumnezeirea Sa prin întrupare. Venit-au împărații ca să se închine Împăratului ceresc al slavei. Venit-au ostașii ca să slujească Arhistrategului puterii. Venit-au femeile ca să vadă pe Cel născut din femeie și să prefacă în bucurie întristările femeii. Venit-au fecioarele ca să-L vadă pe Fiul Fecioarei, minunându-se că Făcătorul laptelui și al sânuirilor, Cel ce face să curgă de la Sine izvoarele sânuirilor, a primit hrană de copil de la Mama fecioară. Venit-au pruncii ca să vadă pe Cel făcut prunc spre a culege laudă din gura pruncilor și a celor ce sug (Matei 21, 16; Ps., 8, 2). Venit-au copiii ca să vadă pe Copilul care a făcut mucenici din pricina nebuniei lui Irod (Matei 2, 16-18). Venit-au bărbații ca să vadă pe Cel ce S-a făcut om, pe Cel ce a tămăduit păcatele robilor. Venit-au păstorii ca să vadă pe Păstorul cel bun, Care Și-a pus sufletul pentru oi (Ioan 10, 11). Venit-au preoți ca să vadă pe cel făcut arhiereu după rânduiala lui Melchisedec (Evrei 7, 17; Ps., 109, 4). Venit-au robii ca să vadă pe Cel ce a luat chip de rob (Filipeni 2, 7) spre a cinsti cu libertate robia noastră. Venit-au pescarii ca să vadă pe Cel ce a făcut din pescari vânători de oameni (Matei 4, 19). Venit-au vameșii ca să vadă pe Cel ce a arătat pe evanghelist dintre vameși (Matei 9, 9). Venit-au femeile păcătoase ca să vadă pe cel ce a întins picioarele Sale spre a fi spălate cu lacrimi de femeile păcătoase (Luca 7, 36-50). Și, ca să spun pe scurt, venit-au toți păcătoșii ca să vadă pe Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii (Ioan 1, 29), magii daruri aducând, păstorii binecuvântând, vameșii evanghelizând, femeile păcătoase miruri purtând, samariteanca de izvorul apei însetând (Ioan 4, 15), cananeanca credință

neîndoielnică având.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 23-24)

„Nu se îngăduia din fire o astfel de naștere, dar ca Stăpân al firii a adus un chip străin de naștere, ca să arate că El, când se face om, nu Se naște ca un om, ci Se naște ca un Dumnezeu.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 27)

„Dar ce să spun, ce să grăiesc? Văd pe teslar și ieslea, văd pe prunc și scutecele, văd nașterea Fecioarei lipsită de cele de trebuință. Toate încărcate de sărăcie, toate pline de lipsă. Iată, bogăție în mare sărăcie! Cum a sărăcit pentru noi, când era bogat? Cum n-a avut nici pat, nici așternut, ci a fost aruncat în ieslea goală? O, sărăcie, izvor de bogăție! O bogăție nemăsurată, ce ai chip de sărăcie! În iesle stă, și zguduie lumea! În scutece se înfășoară, și va sfărâma legăturile păcatului. Încă n-a rostit cuvânt deslușit, și a și-nvățat pe magi, i-a și-ntors la credință.

Ce să spun, ce să grăiesc? Iată pruncul este înfășat în scutece și stă în iesle. De față-i și Maria, Fecioară și Mamă. De față-i și Iosif, așa numitul tată. El bărbat se zice, și Ea femeie se numește. Nume legiuite, dar goale de împreună-viețuire. Gândește-le până la cuvinte, și nu până la lucruri. El s-a logodit numai, dar Duhul Sfânt a umbrit.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 31)

„Înainte de a apărea Iisus Hristos nouă, El își arată Dumnezeuirea Sa în Minunata Zămislire. El Se naște dintr-o Fecioară. Legile naturii sunt răsturnate: ordinea lucrurilor este distrusă. Singur din omenirea întregă Iisus Hristos inaugurează o lume nouă care nu mai are nimic comun cu nașterile obișnuite.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 44)

DUMNEZEU FIUL (Nașterea după trup a Domnului Hristos – despre bucuria de la Nașterea Domnului)

„Nu fluieră o cântare lipsită de noimă, ci ei cântă cântare îngerească. Îngerii cântă, Arhanghelii psalmodiază, Heruvimii înalță imne, Serafimii doxologesc. Toți prăznuiesc văzând pe Dumnezeu pe pământ și pe om în ceruri, pe Cel de sus, jos, din pricina tainei Întrupării, pe cel de jos, sus, din pricina iubirii de oameni.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus*

Hristos, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 23)

DUMNEZEU FIUL (nașterea din Fecioară – despre cele ce s-au petrecut la nașterea Domnului)

„Cu toate că El a venit și s-a arătat sub o formă mică și de jos, totodată în această smerenie și sub forma unui slujitor, creatura L-a cunoscut ca pe Domnul ei. Cum? Steaua din înaltul cerului, i-a chemat pe magi să vină să i se închine; o ceată de îngerii, răspândiți peste tot Îl slujeau ca pe Stăpânul lor și îi cântau imne spre lauda Lui; de altă parte s-au întâlnit mulți care s-au unit și au vestit *Întruparea* Lui; îngerii L-au vestit păstorilor; păstorii, locuitorilor orașului; Gavriil, Mariei și Elisabetei, Anei și lui Simeon ce erau în templu. Și nu numai bărbații și femeile s-au bucurat mult, ci și fiul care nu era încă ieșit din pântecele maicii sale (Ioan Botezătorul); eu vorbesc de acest locuitor al pustiei care, purtând același nume ca și Evanghelistul nostru, a săltat în sânul mamei (Lc., 1, 41); toți suspinau în nădejdea nașterii care trebuia să sosească. Iată ce s-a petrecut în vremea venirii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XII, 2, pp. 57-58*)

DUMNEZEU FIUL (nașterea din Fecioară – despre steaua care s-a arătat la naștere)

„... haide să dezlegăm problemele puse de cuvintele Evangheliei, începând cu dezlegarea problemelor puse de steaua de la naștere. Dacă vom afla ce stea a fost, de unde a fost, dacă a fost o stea din multele stele sau alta decât celelalte, dacă a fost o stea adevărată sau numai una aparentă, atunci vom înțelege cu ușurință și pe toate celelalte.

- De unde vom căpăta răspuns la aceste întrebări?

- Chiar din cele scrise în Evanghelie. Că n-a fost una din stelele cele multe, dar, mai bine spus, după părerea mea, n-a fost nici stea, ci o putere nevăzută, care a luat chip de stea, se vede în primul loc din mersul ei. Nu este, nu este vreo stea care să meargă pe cer cum a mers steaua aceasta; noi vedem că și soarele și luna și toate celelalte stele merg de la răsărit la apus; steaua aceasta, însă, mergea de la miazănoapte la miazăzi, că așa se află Palestina față de Persia. În al doilea loc, și din timpul în care s-a arătat putem vedea că steaua aceasta n-a fost una din multele stele. Nu se vedea noaptea, ci ziua nămiaza mare pe când strălucea soarele; putere pe care n-o au nici stelele, nici luna; că luna depășește în strălucire pe toate celelalte stele, dar când se ivesc razele soarelui, se ascunde

îndată și dispare. Steaua aceasta, însă, prin mărimea strălucirii sale, a biruit și razele soarelui; strălucea mai tare decât ele; lumina mai puternic, deși era atâta lumină.

În al treilea rând, se vede că nu era una din celelalte stele, pentru că apărea și apoi iarăși dispărea. Pe drumul până în Palestina steaua se arăta conducând pe magi; când au ajuns în Ierusalim s-a ascuns; apoi iarăși, când magii au părăsit pe Irod, după ce-i spusese pricina pentru care veniseră și au plecat, steaua iar s-a arătat; și acest lucru nu poate fi mișcarea firească a unei stele, ci a unei puteri înzestrate cu o rațiune deosebită. Nici nu avea un drum propriu; mergea când magii trebuiau să meargă; când stăteau ei, stătea și ea; slujea tuturor celor de trebuință (Ieș., 13, 21 – 22). Era ca stâlpul cel de nor din pustie: oprea și scula tabăra iudeilor atunci când trebuia. În al patrulea rând, se vede bine că nu era o stea precum celelalte din chipul în care a arătat locul unde s-a născut Pruncul. Că n-a arătat locul rămânând sus pe cer - de altfel nici nu putea să le arate locul de rămânea sus -, ci l-a arătat pogorându-se jos. Știți doar că locul era atât de mic cât putea încăpea o colibă, dar mai bine spus, cât putea încăpea trupul unui prunc; iar o stea obișnuită nu putea să arate un astfel de loc pentru că o stea stă la o înălțime foarte mare și nu poate să arate un loc atât de mic, nici să-l facă cunoscut celor care vor să-l găsească. De lucrul acesta poți să te încredințezi uitându-te la lună; deși este cu mult mai mare decât stelele, totuși pare că este aproape de toți locuitorii lumii răspândiți pe o întindere atât de mare de pământ. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut steaua să arate locul așa de îngust al ieslei și al colibeii de n-ar fi părăsit înălțimea aceea, de nu s-ar fi pogorât jos și n-ar fi stat chiar deasupra capului Pruncului? Acest lucru îl lasă evanghelistul să se înțeleagă când spune: *Și iată steaua mergea înaintea lor, până a venit și a stat deasupra unde era Pruncul* (Matei 2, 9).

Iată, dar, câte pricini ne arată că steaua aceasta nu era una din multele stele ale cerului și că ea nu s-a arătat potrivit legilor care guvernează creația văzută.

Aș putea fi întrebat:

Dar pentru care pricină s-a arătat steaua?

- Ca să mustre nesimțirea iudeilor și să le ia orice cuvânt de apărare pentru nerecunoștința lor”. (*Omilia la Matei*, omilia VI, II în col. PSB, vol. 23, pp. 78-79)

„- Dar pentru ce Dumnezeu, mi s-ar putea spune, i-a adus pe magi prin arătarea stelei?

- Și ce-ar fi trebuit să facă? Să le trimită profeți? Magii n-ar fi primit mărturia profeților! Să le trimită glas din cer? Nu l-ar fi luat în seamă! Să le fi trimis înger? Dar și pe acesta l-ar fi trecut cu vederea! De aceea Dumnezeu lasă la o parte toate aceste mărturii și, făcând mare pogorământ, îi cheamă pe o cale obișnuită: le arată o stea mare și deosebită de celelalte stele, ca să-i minuneze și prin mărimea și prin frumusețea înfățișării ei, dar și prin felul mersului ei. Pavel a făcut la fel: elinilor le vorbește pornind de la altarul de pe Aeropag (Fapte 17, 22-31), aducând ca mărturie pe poezii lor; iar iudeilor, care trăiau după lege, le vorbește pornind de la tăierea împrejur și de la jertfe. Pentru că fiecare om iubește acelea cu care este obișnuit, de aceea atât Dumnezeu cât și oamenii trimiși de El pentru mântuirea lumii se folosesc de ideile și de faptele cu care lumea era obișnuită. (...) Așa a făcut și cu magii; a vrut să-i cheme prin arătarea unei stele, ca să-i înalțe cu mintea mai sus de propria lor gândire. Pentru că, după ce i-a condus și i-a călăuzit și după ce i-a adus lângă iesle, nu le mai vorbește prin stea, ci prin înger. Așa au ajuns cu încetul mai buni”. (*Omilia la Matei*, omilia VI, III în col. PSB, vol. 23, pp. 80-81)

„Când steaua a ajuns deasupra Pruncului, steaua s-a oprit. Iar ca o stea, când să se ascundă, când să se arate și în sfârșit să se oprească după ce iar s-a arătat, înseamnă că era o stea cu o putere mai mare decât a unei stele obișnuite. Asta a întărit și mai mult credința magilor. De aceea s-au și bucurat. S-au bucurat că au găsit ce căutau; s-au bucurat că au ajuns vestitorii adevărului; s-au bucurat că n-au făcut în zadar atâta cale. Atât de mare le era dorul de Hristos! Și venind steaua s-a oprit chiar deasupra capului Pruncului, arătând că dumnezeiesc este Pruncul. Oprindu-se, steaua i-a făcut să se închine Pruncului, nu ca niște simpli barbari, ci ca unii din cei mai înțelepți dintre barbari. Vezi ce rost mare a avut steaua? În afară de profeție și de interpretarea arhieriei și cărturarilor magii au dat atenție și stelei”. (*Omilia la Matei*, omilia VII, IV în col. PSB, vol. 23, p. 95)

DUMNEZEU FIUL (Nașterea *de sus* din Tatăl și nașterea *de jos* din Fecioară)

„Astăzi, Cel născut din Tatăl mai presus de minte și de cuvânt, pentru mine Se naște din Fecioară, tot mai presus de minte și de cuvânt. Atunci S-a născut din Tatăl după fire mai presus de veci, după cum știe Cel ce L-a născut. Astăzi se naște iarăși mai presus de fire, după cum știe harul Duhului cel Sfânt. Nașterea lui de sus adevărată este, iar nașterea de jos, fără de minciună. Cu adevărat din Dumnezeu, Dumnezeu S-a născut și cu adevărat

Același, din Fecioară, om S-a născut. Sus, Singurul Unul-Născut din Cel Nenăscut, jos, Singurul Același Unul-Născut din singură Fecioara. Și după cum necucernic lucru este să te gândești la mamă, la nașterea de sus, tot astfel de hulă lucru este să te gândești la tată, la nașterea de jos. Tatăl a născut fără curgere, iar fecioara a născut fără stricăciune. Nici Dumnezeu n-a suferit curgere născând, căci a născut prin Duhul. Din această cauză nici nașterea Lui de sus nu este tâlcuită, nici nașterea Lui în vremurile din urmă nu rabdă iscodire.

Că a născut Fecioara astăzi, o știu! Că a născut Dumnezeu mai presus de timp, o cred! Dar chipul nașterii am învățat să-l cinstesc în tăcere și am primit ca prin cuvinte să nu iscodesc. Când e vorba de Dumnezeu, nu trebuie să căutăm la firea lucrurilor, ci să credem în puterea Celui ce le săvârșește. Legea firii este ca să nască femeia măritată, dar lucru mai presus de fire este ca să nască fecioară ce nu știa de nuntă și să rămână fecioară. Să se cerceteze, dar, cele după fire, iar cele mai presus de fire să se cinstească în tăcere. Nu ca pe un lucru tainic și vrednic de cinstit prin tăcere.

Iertați-mă, vă rog, că vreau să pun capăt cuvântului cu începutul. Sunt neîndemânatic pentru o cercetare mai adâncă și nu știu în ce chip și încotro să-ntorc cărna cuvintelor.

Ce să spun, ce să grăiesc? Văd pe Aceea ce a născut, văd pe Cel născut, dar nu văd și chipul nașterii. Se biruiește firea, se biruiește și hotarul rânduiei, acolo unde voiește Dumnezeu. Nu s-a săvârșit un lucru după fire, ci o minune mai presus de fire. Firea și-a încetat lucrarea ei și a lucrat voința Stăpânului. O, har netâlcuit!” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 25-26)

„Pentru că nici păgânii, nici iudeii, nici ereticii nu credeau că Dumnezeu a născut pe Cuvântul fără sămânță și fără pătimire, de asta, când Se naște azi din trup pătimitor, a păstrat nepătimitor trupul cel pătimitor, ca să arate că, după cum atunci când S-a născut din fecioară, n-a stricat fecioria, tot astfel și Dumnezeu a născut Dumnezeiește ca Dumnezeu pe Dumnezeu-Cuvântul, rămânând neîmpuținată și neschimbată Sfânta Lui ființă.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 32)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – Taina Întrupării)

„Priviți această taină grozavă și de nepătruns. Cuvântul rămâne mereu în această casă; El s-a îmbrăcat cu natura noastră nu pentru a o părăsi, ci

pentru a locui totdeauna în ea. Dacă n-ar fi voit s-o păstreze mereu, El nu i-ar fi făcut cinstea de a o pune pe tronul regesc, și purtând-o cu El, nu ar fi făcut-o să fie închinată de toată oastea cerească: prin Îngeri, prin Arhangheli, de către Tronuri, de către Domnii, de către Începătorii, de către Puteri. Ce duh, ce limbă va putea să arate cinstea nespusă pe care Dumnezeu i-a făcut-o naturii noastre, această cinste care este grozavă și în același timp supranaturală? Ce înger? Ce arhanghel? Nu desigur, nimeni, ori în cer ori pe pământ, n-o va putea niciodată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XI, 2, p. 55)

„Gândește-te cum el (Sfântul Apostol Pavel – n.n.), pretutindeni, iconomia lui Dumnezeu cu omul o numește taină, și cu drept cuvânt, căci nu este învederată tuturor oamenilor, și mai mult încă, nici îngerilor nu era știută; cum atunci să nu fie mare ceea ce s-a arătat prin Biserică? De aceea zice: *Cu adevărat mare este*. Și cu adevărat că este mare: căci omul a devenit Dumnezeu, și Dumnezeu om; omul s-a văzut fără de păcat, omul s-a înălțat, s-a propovăduit în lume, și împreună cu noi, l-au văzut pe el îngerii.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 114)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos)

„Dar când a binevoit să ia chip de rob, să primească pârga noastră, n-a luat închipuire de trup, nici aparență de trup, ci trup adevărat. De aceea a primit să vină cu toate cele ale noastre; să se nască din femeie, să fie prunc, să fie înfășat, să fie hrănit cu lapte și să sufere de toate celelalte, ca să se creadă adevărul întrupării și să se coasă gurile ereticilor. Pentru aceea a dormit în corabie, a călătorit, a ostenit, a îndurat toate cele omenești, ca prin fapte să poată fi încredințați toți oamenii. Pentru aceea a stat înaintea scaunului de judecată, a fost răstignit, a suferit, moartea cea plină de rușine și a fost pus în mormânt, ca prin toate să se învedereze întruparea Sa. Dacă n-a luat cu adevărat trupul nostru, atunci nici n-a fost răstignit, nici n-a murit, nici n-a fost îngropat, nici n-a înviat.” (*Omilii la Facere*, omilia LVIII, III, în col. PSB, vol. 22, pp. 250-251)

„Da, este un lucru cu totul neobișnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel netălmăcit, Cel neînțeleș, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pământ din pânțele fecioresc, a primit să Se nască din femeie și să aibă strămoși pe David și pe Avraam. Dar pentru ce spun pe David și pe Avraam? Lucru plin cu totul de spaimă și uimire este că a avut strămoși pe acele femei păcătoase

despre care am vorbit mai înainte. Când auzi acestea, ridică capul sus! Nu te gândi la ceva umilitor. Dimpotrivă, minunează-te că, fiind Fiu al Dumnezeului celui fără de început și adevărat Fiu, a primit să audă spunându-I-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu! A primit să Se facă rob Tatălui, pentru ca ție, robului, să-ți facă Tată pe Stăpânul”. (*Omilia la Matei*, omilia II, II, în col. PSB, vol. 23, p. 29)

„Cuvântul S-a îmbrăcat cu carnea noastră, de teamă că, venind la noi în măreția Sa și în toată strălucirea divinității Sale, să nu ne piardă pe toți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VI, 1, p. 35)

„De unde a venit El Cel ce a umplut toate, Cel ce este prezent peste tot? Ce loc a părăsit El Cel care ține și cuprinde totul în mâna Sa? Cu adevărat n-a părăsit nici un loc, și cum ar fi putut-o face? Dar se pare că El a părăsit unul coborându-Se la noi. Precum fiind în lume, El nu părea că este aici, fiindcă nu era cunoscut încă aici; El s-a făcut apoi cunoscut însuși atunci când a binevoit să se îmbrace cu trupul nostru. Și această arătare și coborâre o numește Scriptura venirea Sa.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 2, p. 50)

„Pentru acesta, când veți auzi aceste cuvinte: *Cuvântul s-a făcut trup* nu vă tulburați deloc, nu vă smintiți. Substanța divină n-a fost schimbată deloc în trup, va fi o necredință de a avea o așa cugetare, ci Dumnezeu rămânând ceea ce era, a luat chipul robului.

Dar pentru ce Sfântul Ioan s-a slujit de acest cuvânt: *S-a făcut*? Aceasta o face pentru a le închide gura ereticilor (docheților); căci sunt care pretind că, Cuvântul nu S-a făcut în mod real om, și că tot ceea ce privește Taina Întrupării nu este decât aparență, asemănare, închipuire. Sfântul Evanghelist s-a folosit dar de acest cuvânt *S-a făcut* pentru a înlătura această hulă, nu vrea prin aceia să arate o schimbare de substanță, ci să arate că El a luat în mod real și cu adevărat un trup. Atunci dar când zice Sfântul Pavel: *Iisus Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-se El însuși blestem pentru noi* (Gal., 3, 13). El nu vrea să spună că substanța Lui a fost separată și lipsită de slavă, și că ea a căzut în blestem. Căci nici chiar demonii, nici cei mai nebuni și mai destrăbălați dintre oameni, nu sunt capabili de un așa sentiment atât de urât pe cât de necredincios! Deci nu aceasta o înțelege Sfântul Apostol, ci că Iisus Hristos luând asupra Sa blestemul pe care noi l-am pricinuit, nu permite ca noi să i ne supunem mai mult și ne eliberează de el. La fel, în acest loc Sfântul Ioan zice că *Cuvântul trup S-a făcut*, nu schimbându-și substanța Sa în trup, ci rămânând ceea ce

era mai înainte, după ce a luat trupul.” (*Comentar la Evangelhia de la Ioan, omilia XI, 1-2, p. 54*)

„Cel ce este atât de mare, Cel ce este strălucirea slovei, Cel ce este chipul ipostasului Lui, Cel ce a făcut veacurile, Cel ce șade de-a dreapta Tatălui, Acela a voit și S-a silit, de a fi fratele nostru în toate și de aceea a lăsat pe îngerii și puterile cele de sus și la noi a venit și pe noi ne-a luat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia V, p. 101*)

„De aceea, nu a luat de la început chip de om de vârstă matură, ci a primit să Se zămislească, să Se nască, cu lapte să Se hrănească, să trăiască pe pământ atâta timp, ca să dea încredințare că este om cu adevărat, și prin toate celelalte. Adeseori și îngerii s-au arătat pe pământ în chip de om, și chiar Dumnezeu, dar arătarea nu era trup adevărat, ci pogorământ. Deci, ca să nu socotești că această venire a Lui este așa cum au fost acele arătări, ci ca să fii încredințat cu adevărat, S-a zămislit, S-a și născut, S-a și hrănit, a stat în iesle, nu într-o căsuță, ci într-un loc larg, mulțime nenumărată fiind de față, ca să se facă nașterea Lui cunoscută. De aceea și profețiile au grăit de demult acestea: nu doar că va fi om, ci că va fi și zămislit, Se va și naște și va fi hrănit după legea pruncilor. Și așa striga și Isaia, zicând: *Iată, Fecioara în pînțe va lua și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel; unt și miere va mânca* (Is., 7, 14), și iarăși: *Prunc S-a născut nou, Fiul, și ni S-a dat nouă* (Is., 9, 5).

Ai văzut că a fost vestită mai dinainte și vârsta copilăriei Lui?” (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VII, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 121*)

„Acelea pe care altădată patriarhii le doreau cu înfocare, profeții le preziceau, iar dreptii poșteau să le vadă (Matei 13, 17), acelea s-au împlinit și au luat astăzi sfârșit. Dumnezeu pe pământ S-a arătat în trup și cu oamenii a petrecut (Baruh 3, 38). Să ne bucurăm, dar, și să ne veselim, iubiților.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 7-8*)

„Nu te întreba cum, căci unde va vrea Dumnezeu se biruiește rânduiala firii. A voit, a putut; S-a pogorât, a mântuit. La Dumnezeu toate merg mână-n mână. Astăzi Cel ce este Se naște, Cel ce este Se face ce nu

era.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 23)

„Nu S-a făcut om îndepărtându-se de Dumnezeu, și nici nu S-a făcut din om Dumnezeu încetul cu încetul, ci, Cuvânt fiind, datorită nepătimirii Sale, S-a făcut trup, rămânându-I neschimbată firea.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 23)

„Era întotdeauna ca Dumnezeu, ocărnuind lumea, dar astăzi a venit ca și om, și ca Dumnezeu: ca om, păstorind poporul, iar ca Dumnezeu, mântuind lumea.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 29)

„Dumnezeu pe pământ a venit și omul în cer s-a suit. Toate s-au împreunat. A venit pe pământ, întreg fiind în ceruri. Dumnezeu fiind, S-a făcut om, fără să-nceteze a fi Dumnezeu. Cuvânt nepătimitor fiind, S-a făcut trup.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 29)

„Această covârșire a iubirii Sale de oameni și mărimea pogorării Sale erau înspăimântătoare, cerându-se multe dovezi pentru ca ele să fie socotite adevărate. Căci gândește, numai, ce va să zică că a auzi și a afla că Dumnezeu cel negrăit și netrecător, care nu se poate cuprinde cu mintea, nu se poate vedea cu ochii și nu se poate pipăi, *Acela în mâna căruia sunt marginile pământului* (Ps. 94, 4), *care caută spre pământ și-l face a se cutremura*, *Cel ce se atinge de munți și ei fumegă* (Ps. 103, 32), a cărui strălucire, chiar când ei se pogoară, nu o pot suporta heruvimii, ci își acoperă fețele cu aripile lor, că Acesta care este cu mult mai înalt decât toate gândurile, întrecându-i pe Îngeri, pe Arhangheli și pe toate puterile cerești, să voiască a se face om și să primească trupul cel format din pulbere, să intre în pântecele fecioarei și să petreacă acolo nouă luni, a se adăpa la pieptul ei și a suferi toate întâmplările omenești – nu este oare aceasta de cea mai mare mirare? Iară pentru că ceea ce avea să facă era atât de miraculos și neobișnuit, încât mulți n-ar fi putut crede, de aceea Dumnezeu a trimis mai întâi pe profeți ca să prevestească acestea; și a profețit încă Patriarhul Iacov, când a zis: *Din vlăstare fiul meu te-ai înălțat, te-ai culcat și ai adormit ca un leu* (Fac. 49, 9). Încă și Isaia a zis despre Dânsul: *Iată fecioara va zămisli și va naște fiu, și se va chema numele lui Emanoil* (Is. 7, 14). Și în alt loc zice el: *Văzutu-l-am ca un prunc și ca o rădăcină pe pământ însetat* (Is. 53, 2).

Încă și David a vorbit despre venirea Lui în trup prin cuvintele: *Pogorî-se-va ca ploaia pe lână și ca picătura ce cade pe pământ* (Ps. 72, 6), pentru că El a intrat în pântecele mamei sale fără a fi fost băgat în seamă și fără vuiet.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Vineri*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 153-154)

„... ca să nu se creadă că nălucire este întruparea Sa, încredințează pe oameni despre întrupare nu numai prin vederea trupului Său, ci și prin aceea că a stat printre oameni multă vreme și a trecut prin toate cele omenești. N-a venit pe pământ sub chip de bărbat desăvârșit și deplin, ci a stat și în pântece fecioresc, ca să îndure și zămislirea, și nașterea, și hrănirea cu lapte, și creșterea, pentru ca să dea adevărate de întruparea Sa și prin lungimea timpului, dar și prin schimbările proprii vârstei. Și n-a mărginit dovada întrupării Sale numai la atât, ci, după ce S-a îmbrăcat cu trup, îngăduie ca trupul Său să sufere toate scăderile firii: să flămânzească (Matei 4, 2), să înseteze (Ioan 19, 28), să doarmă (Matei 8, 24), să ostenească (Ioan 4, 6).” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 255-256)

„Nu ne-a chemat pe noi sus, ci Însuși a venit la noi. Iar când auzi că *a lăsat*, să nu socotești că Și-a schimbat locul²⁰³, ci că S-a împreună pogorât. Căci și împreună cu noi fiind, era și împreună cu Tatăl.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 49-50)

„Priviți la Cuvântul făcut Trup, Dumnezeu Însuși luând natura noastră fără să-și piardă nimic din divinitatea Sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 70)

„Fiul lui Dumnezeu! Acela este *darul de nespus*, Acela este taina de nespus. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul Omului. Veșnic în sânul Tatălui, Fiul S-a întrupat în sânul Fecioarei Maria. Acela este un mister mai adânc și mai înalt decât nașterea noastră duhovnicească. Este prin excelență taina credinței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 153)

²⁰³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Că ar fi trecut dintr-o stare în alta, în cea nouă nemaivând ceva comun cu cea dinainte. (n.s. 116, p. 50)

„Fiul lui Dumnezeu a coborât din cer pe pământ, Cuvântul S-a făcut trup și a locuit printre noi. Și ce este această întrupare a Fiului lui Dumnezeu, dacă nu nunțile Lui tainice cu natura omenească? Or, noi asistăm la aceste nunți divine, banchetul de nuntă ne strânge, bucuria creștină dă peste maluri în comunitatea creștină, de unde trebuie să fie alungate tristețile vechi ale neamului omenesc vinovat și osândit.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 328-329)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – „la plinirea vremii”)

„Când elinii întreabă, de ce Hristos a venit tocmai acum, noi să nu-i lăsăm a spune ei aceasta, ci să-i întrebăm dacă Hristos n-a reușit în lucrul Său pentru care a venit. După cum dacă ar fi venit mai demult și nu ar fi reușit, nu ar fi putut fi suficient timpul pentru justificarea noastră, tot așa și după ce El a reușit, nu vom putea fi considerați ca drepti și să scăpăm de răspundere din cauza timpului, pentru că nici pe medic nu-l învinovățește cineva din cauza timpului, după ce a fost scăpat de boală și însănătoșit bolnavul, și nici nu dă vina pe medicamente, după cum nici pe un general învingător nu îl cercetează cineva, de ce a învins în timpul acela și nu altădată, și în locul acesta sau altul. Astfel de întrebări se fac când el nu a reușit, dar după ce a reușit trebuie a primi cu mulțumire și a-L aproba. Căci, spune-mi, ce este mai demn de crezut? Raționamentul tău și clevetirea sau sfârșitul unui fapt în perfecțiune? A învins El, sau n-a învins, aceasta arată-mi! A stăpânit, sau nu? A dus la un sfârșit bun lucrul început, sau nu?” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia IV, pp. 49-50)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea - cauzele și scopul întrupării)

„În cele din urmă, Dumnezeu a văzut că chiar după atâta purtare de grijă, oamenii tot mai au nevoie de multa și nespusa Lui iubire de oameni; am văzut că n-au avut nici o putere, nici patriarhii, nici profeții, nici minunile acelea nemaîntâlnite, nici pedepsele, nici îndemnurile adresate fiecărui om, nici acele repetate robii; de aceea, îndurându-se de neamul nostru, a rânduit, să se nască din Fecioară și să ia chip de rob (Filip., 2, 7), Doctorul trupurilor și al sufletelor, Fiul Lui Cel Unul Născut, sculându-L ca să spun așa, din sânurile părintești, a rânduit să petreacă împreună cu noi și să sufere toate slăbiciunile noastre, pentru ca să poată ridica de la pământ la cer firea noastră care zăcea jos undeva din pricina mulțimii păcatelor. Fiul tunetului, minunându-se de lucrul acesta și înțelegând covârșitoarea dragoste a lui Dumnezeu, arătată neamului omenesc, striga și spunea: *Așa a iubit*

Dumnezeu lumea (Ioan, 3, 16). Uită-te cât de mare minune cuprind aceste cuvinte! Spune *Așa*, gândindu-se la măreția celor ce vrea să ne spună.

De aceea își începe așa cuvântul său!

- Spune-ne, Fericite Ioane, cum *Așa*? Spune-ne măsura, spune-ne măreția, învață-ne covârșirea cuvintelor pe care vrei să ni le spui!

- *Așa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Lui Cel Unul Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în el să nu piară, ci să aibă viață veșnică.*

Ai văzut că aceasta e pricina venirii Fiului? A venit ca să găsească mântuire prin credința în El

„Că Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar și în deșert atât de mult dacă n-ar fi vrut să ne înalțe pe noi. S-a născut după trup, ca tu să te naști după Duh; S-a născut din femeie, ca tu să încetezi de a mai fi fiu al femeii. Pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naștere: una asemenea nouă, și alta mai presus de noi. Pentru că S-a născut din femeie, Se aseamănă cu noi; dar pentru că nu S-a născut nici din sânge, nici din voința trupului sau a bărbatului ci de la Duhul Sfânt, ne arată nașterea cea mai presus de noi, nașterea cea viitoare, pe care ne-o va dăruia nouă de la Duhul”. (*Omilia la Matei*, omilia II, II, în col. PSB, vol. 23, p. 29)

„Dumnezeu, cum am spus-o, n-are nevoie de nimic; ci El a venit pentru a-Și revărsa harurile Sale și binefacerile Sale peste ai Săi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 1, p. 49)

„Fiind cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, El s-a făcut om, pentru a-i face pe oameni fii ai lui Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XI, 1, p. 54)

„Când profeții nimic nu au izbutit, când îngerii și arhanghelii, când întreaga natură văzută și nevăzută cu nimic nu puteau să ajute, atunci și el a iconomisit prezența lui printre oameni, arătând prin aceasta, că faptul salvării omului avea nevoie de puterea dumnezeiască.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 26)

„Nu a trimis pe altul, nici că ne-a vestit acestea prin altul, ci El prin Sine. Nu a trimis înger, nici arhanghel, pentru că spre a îndrepta atâtea rele nu era posibil nimănui, ci a fost nevoie de prezența Sa, de a corecta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VI, p. 52)

„Hristos numește venirea Lui cu drept cuvânt ieșire, căci și noi eram afară (departe) de Dumnezeu. Și precum se întâmplă în împărății cu cei

legați și potrivnici împăratului că sunt afară de palatul împărătesc, iar cel ce voiește a-i împăca cu împăratul, nu-i bagă pe aceia înăuntru, ci el singur ieșind afară, stă de vorbă cu dânșii, până ce îi va face vrednici de fața împăratului, spre a-i prezenta, tot așa a făcut și Hristos. Că ieșind și venind la noi, adică luând trup, și grăind cele din partea Împăratului, ne-a introdus înăuntru, după ce ne-a curățit și ne-a împăcat. De aceea venirea lui o numește *ieșire*.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 70)

„De aceea a luat trupul nostru, zice, numai din filantropie, ca să ne miluiască pe noi. Nici nu este vreo altă pricină a iconomieii mântuirii noastre, decât aceasta numai că ne-a văzut aruncați jos la pământ, pierduți, tiranișiți de moarte și I-a fost milă de noi. *Ca să curățească păcatele norodului*, zice; *ca să fie milostiv și credincios Arhiereu!*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, p. 101)

„Cel Unul-Născut, mai înainte de veci, Cel nepipăit, Cel curat, Cel netrupesc, a intrat în trupul meu cel văzut și stricăcios. Pentru ce? Pentru ca fiind văzut să mă învețe, și învățându-mă să mă povățuiesc spre ceea ce nu se vede. Pentru că oamenii dau mai multă crezare ochiului decât auzului, pentru că pun la îndoială ceea ce nu văd, pentru aceasta a îndurat ca să-L vedem cu trupul, ca să risipească îndoiala.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 26)

„Dar ce să spun, ce să grăiesc? Minunea mă înspăimântă. Cel Bătrân în zile S-a făcut prunc. Cel ce stă pe scaun înalt și prea înălțat, este așezat în iesle. Cel nepipăit, Cel curat, Cel nealcătuit, cel netrupesc este cuprins de mâini omenesti; Cel ce a rupt legăturile păcatului este înfățișat în scutece, pentru că vrea asta. Vrea să prefacă necinstea în cinste, vrea să îmbrace cu slavă pe cel neslăvit, vrea să arate chip de virtute pe cel supus ocării. De asta ia trupul meu, ca eu să-i fac în mine loc Cuvântului Lui. Îmi ia trupul meu, ca să-și dea Duhul Lui. Îmi dă și-mi ia, ca să-mi dea vistierie de viață. Îmi ia trupul meu, ca să mă sfințească. Îmi dă Duhul Lui, ca să mă mântuiască.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 26-27)

„S-a făcut trup pentru ca să Se sălășluiască întru noi. Dumnezeu nu S-a făcut, ci era. De asta S-a făcut trup, ca să-L primească ieslea pe Cel pe Care nu-L încăpea cerul, de asta S-a așezat în iesle, ca să primească hrană de

copil de la Maica-Fecioară, Cel ce hrănește lumea. De asta Părintele *veacului ce va să fie* (Isaia 19, 5) este ținut ca prunc la sân în brațe feciorești, tocmai pentru ca și magii să se poată apropia de El.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, În vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 29-30)

„Pentru că oamenii au părăsit pe Dumnezeu și au cioplit dumnezei în chip de om, cărora le slujeau spre ocară Ziditorului, pentru aceasta Cuvântul lui Dumnezeu, Dumnezeu fiind, S-a arătat în chip de om, ca să strice și minciuna și să-i facă pe nesimțite să-i slujească Lui.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 32)

„Pentru asta S-a pogorât Fiul lui Dumnezeu, ca să împace firea noastră cu Stăpânul.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 57)

„A luat pentru mine toate cele cuvenite firii mele.” (*Cuvânt la vânzarea lui Iuda*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 76)

„Dumnezeu făcut om pentru a ne face pe noi dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 42)

„Dacă El S-a făcut om, a făcut-o pentru a ne face pe noi dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 98)

„Acest Fiu al lui Dumnezeu, venit la noi pentru a ne ridica până la Dumnezeu (...) a murit pentru a distruge moartea noastră și să ne transmită propria Sa viață.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 154)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos - eveniment uimitor și neasemuit pentru umanitate)

„Trebuie să ne minunăm și să ne înspăimântăm de măreția Întrupării care depășește orice înțelegere. Gândește-te ce lucru mare ar fi să vezi că se coboară soarele de pe cer, că aleargă pe pământ și că trimite razele sale tuturor celor de aici. Iar dacă s-ar întâmpla aceasta cu luminătorul acesta ceresc, toți s-ar înspăimânta văzând o astfel de minune. Gândește-te și

socotește acum ce lucru mare este să vezi că Soarele dreptății sloboade din trupul nostru razele Sale și luminează sufletele noastre.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 8)

„Marele și unicul eveniment pe care trebuia să-l admire cerul și a cărui teatru trebuia să fie pământul, este în mod sigur venirea Cuvântului lui Dumnezeu în trupul omului. Cuvântul se aprinde pentru natura omenească de o iubire tainică; El o face fiica Lui, ea devine soția Lui. El este capul, ea este trupul Său, sunt doi într-un singur trup: ea este *os din oasele sale și carne din carnea sa*. Pentru ea El părăsește strălucirile cerului, El îl lasă pe *Tatăl Său*, El vine la soția Sa și această unire a devenit de nedespărțit, ea este veșnică. Cuvântul îi dă propriei sale soții bogățiile Sale; El i se dă El Însuși întreg și totul. Ba mai mult! El se devotează pentru ea. Pentru ea El este în durere și în lacrimi; El trăiește în sărăcie și în muncă; El moare în chinul Crucii. Și când, prin moartea Sa, El a curățit-o pe această soție, El o înalță la dreapta puterii lui Dumnezeu, pe tronul veșnic pe care *Tatăl Său* i l-a pregătit.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 243)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – efectele Întrupării asupra omului și a creației)

„După venirea lui Hristos, cei ce locuiesc pământul au ajuns din fiare, oameni, dar, mai bine spus, toți aceia care pășesc cu adevărat pe urmele Lui au ajuns din oameni, îngeri.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 500)

DUMNEZEU FIUL (unirea celor două firi în Hristos)

„... prin alipire și unire, Cuvântul lui Dumnezeu și trupul sunt una și aceeași Persoană; nu că ar fi confuzie, nici amestecare a substanței, ci în virtutea unei nespuse și cuprinse uniri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XI, 2, p. 55)

„Prin învierea lui Lazăr prefigurează învierea Sa cea de a treia zi, că prin această înviere vrea să-i mângâie pe ucenicii Săi slabi la suflet pentru timpul scurt al petrecerii Lui sub pământ; vrea ca înainte de Patimile Sale pe cruce să slăbească teama ucenicilor Săi, să le arate că-I va fi ușor să-Și dăruiască Lui ce a dăruit El altuia, să-i încredințeze prin fapte pe cei îndoielnici, în chipul acesta a dat glas faptelor și aproape că le grăia așa prin ceea ce făcea: *N-am lăsat nici o clipă firea omenească pe care am luat-o, lipsită de lucrarea dumnezeiască, ci Eu am lucrat când ca om, când ca Dumnezeu; într-un caz am arătat firea Mea dumnezeiască, în celălalt caz, firea omenească; învăț prin aceasta că faptele Mele cele smerite trebuie atribuite firii Mele omenești; iar cele mărețe și înalte dumnezeirii; prin această unire inegală de fapte tălmăcesc unirea Firilor celor neegale; prin puterea pe care o am asupra patimilor arăt că patimile Mele sunt de bună voie. Ca Dumnezeu, am supus firea, prelungind postul vreme de patruzeci de zile (Matei 4, 2). Mai târziu, am flămâzuit (Matei 4, 2) și am obosit (Ioan, 4, 6) ca un om, dar, ca Dumnezeu, am potolit marea înfuriată (Matei 8, 24). Ca om, am fost ispitit de diavol (Matei 8, 31-32), dar ca Dumnezeu am izgonit cu porunca pe draci. Vreau să pătimesc pentru oameni, ca om. Dar ca să nu socoți ceea ce se va face ca un semn de slăbiciune, înainte de a merge la moarte, rechem la viață pe cel ținut de moarte. După ce vă voi fi arătat mai dinainte lucrarea Dumnezeirii, numai atunci voi plăti datoria cea veche a omenirii. După ce voi fi dezlegat legăturile, numai atunci Mă voi lega. Voi arăta prin fapte că putere am să-Mi pun sufletul Meu, și putere am iarăși să-l iau. Asta-i învățătura prin fapte a Mântuitorului.” (Cuvântul la Lazăr cel de patru zile mort, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 444)*

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – roadele Întrupării Domnului Hristos)

„Sublimul, apropiindu-se de ceea ce se este smerit și de jos, îl ridică fără a-și întuneca cu nimic propria slavă; și iată ce s-a făcut în persoana lui Iisus Hristos. În sfârșit, El nu și-a micșorat cu nimic natura printr-o coborâre așa de mare, de adâncă, și ne-a ridicat la o slavă nespusă pe noi care eram rămași în întuneric și în dispreț; așa ca un rege care vorbește cu iubire și cu bunătate unui sărac și cerșetor, care nu se necinstește, nu face nimic rău, și-l face pe acest cerșetor strălucit, îl acoperă cu slavă înaintea lumii întregi. Căci dacă atunci când este vorba de aceste demnități omenești care sunt împrumutate,

cel ce este îmbrăcat în ele poate să-și facă rău, să se alipească de cel inferior; cu atât mai mult, același lucru este vrednic de această substanță nemuritoare și fericită, care n-are nimic de împrumutat, nimic întâmplător sau trecător, ci ale cărei atribute sunt neschimbate sau veșnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XI, 1, p. 54*)

„... între dogmele Bisericii, aceea a Întrupării nu este mai puțin importantă, sau mai scurt, ea este principala; pentru că Întruparea este originea și începutul mântuirii noastre, pentru că prin ea s-a făcut totul, căci totul s-a împlinit. Ea a distrus moartea, a ridicat păcatul, ea a anulat blestemul, ne-a adus o mulțime de haruri. Iată de ce voia Iisus Hristos ca să se creadă mai ales în întrupare, care a fost pentru noi rădăcina și izvorul tuturor bunurilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXI, 2, p. 145*)

„Dumnezeu Și-a făcut Lui și templu sfânt și prin acela a adus în viața noastră viețuirea cerurilor.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o, VI, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 19*)

„... dacă soarele acesta, care este un corp stricacios, își trimite razele pretutindeni și, cu toate că se împreună și cu noroaie și cu spurcăciuni și cu multe alte lucruri de acest fel, nu-și vatămă cu nimic curăția lui prin împreunarea aceasta, ci, dimpotrivă, după ce a împărțit propria lui putere tuturor corpurilor ce l-au primit, își trage la sine razele sale tot curate, fără să ia ceva din mirosul greu și din murdăria lor, cu mult mai vârtos Soarele dreptății, Stăpânul puterilor celor netrupești, nu numai că nu S-a pângărit când a venit în trup curat, dar l-a făcut și pe acesta și mai curat, și mai sfânt.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o, VI, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 20*)

„Dar ce să spun, ce să grăiesc? Iată Fecioara va avea în pântece (Isaia 7, 14)! Acum nu mai este vorba de ce e vorba să se întâmple. Acum ne minunăm de ce s-a întâmplat. Printre iudei s-a întâmplat, printre ei era vorba de asta, dar de noi creștinii aceasta se crede, de noi, printre care nici vorbă nu era. Iată Fecioara va avea în pântece. Litera este a sinagogii, dar averea a Bisericii. Sinagoga a găsit scoica, iar Biserica a descoperit mărgăritarul.

Sinagoga a vopsit lâna, iar Biserica a îmbrăcat porfira. O Evreică L-a născut, dar L-a primit întreaga lume. Sinagoga L-a hrănit și L-a alăptat, dar Biserica L-a avut și s-a bucurat de El. La aceea, mlădița viței, iar la mine, strugurele adevărului. Aceea a cules strugurele, dar neamurile beau băutura cea tainică. Aceea a semănat bobul de grâu în Iudeea, dar neamurile, cu secera credinței, au secerat spicul. Neamurile au tăiat cu cucernicie trandafirul, iar iudeilor le-a rămas spinul necredinței. Pasărea a zburat, iar nebunii stau lângă cuib. Iudeii talmăcesc filada literei, iar neamurile culeg roada Duhului.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 27)

„Veniți să sărbătorim! Veniți să prăznuim! Străin e chipul sărbătorii, căci preaslăvit este cuvântul nașterii. Astăzi legătura cea veche s-a dezlegat, diavolul s-a rușinat, dracii au fugit, moartea s-a zdrobit, raiul s-a deschis, blestemul s-a pierdut, păcatul s-a alungat, înșelăciunea s-a izgonit, adevărul a venit, credința pretutindeni s-a răspândit și s-a lățit. Viețuirea celor de sus pe pământ s-a sădit, îngerii cu oamenii împreună viețuiesc, oamenii cu îngerii fără de teamă vorbesc.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 29)

„După ce Cuvântul a luat natura umană, El a unit-o apoi cu fiecare dintre noi. În fiecare din noi El reînnoiește minunea iubirii prin Întruparea Sa. Noi suntem trupul Său mistic, noi suntem membrele Sale, *noi nu mai facem decât un singur trup cu El*. Cine nu vede de acolo urmări? Noi îi datorăm cinstea mortificării și a martiriului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 57)

DUMNEZEU FIUL (chipul strălucitor și frumos al Domnului Hristos)

„După cum pe Munte mulțimile au stat lângă Hristos nu numai când vorbea, ci L-au urmat și după ce a terminat cuvântarea Sa, tot așa și acum; L-au înconjurat nu numai când făcea minuni, ci și după ce a terminat. Aveau mare folos chiar numai uitându-se la chipul Domnului. Gândește-te cât trebuie să fi strălucit chipul Stăpânului nostru obștesc atunci, dacă Moise avea fața plină de slavă (Ieș., 34, 30), iar Ștefan arăta ca un înger? (Fapte, 6, 15). Poate că mulți s-au aprins acum de dorința de a vedea chipul Domnului; dar dacă voim, vom vedea un chip cu mult mai frumos decât cel de atunci. Dacă vom duce viața aceasta cu îndrăznire, îl vom primi pe Domnul pe nori,

întâmpinându-L într-un trup nemuritor și nesticăcios (I Tes., 4, 17)”. (*Omilia la Matei*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 346)

„Nu era minunat numai când făcea minuni, ci chiar când se arăta era plin de farmec. Lucrul acesta a vrut să-l spună profetul prin cuvintele: *Împodobit cu frumusețe, mai mult decât fiii oamenilor* (Ps. 44, 3); iar când Isaia spune că *n-avea chip, nici frumusețe* (Isaia 53, 2), Isaia spune cuvintele acestea sau pentru că pune în comparație frumusețea Lui omenească cu frumusețea și slava nespusă și negrăită a Dumnezeirii Sale sau pentru că istorisește cele ce se vor petrece în timpul patimilor, necinstea suferită în vremea răstignirii și smerenia arătată în toate împrejurările de-a lungul întregii Sale vieți.” (*Omilia la Matei*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 345-346)

„Hristos nu S-a sfârșit spre bătrânețe, ci astfel era de frumos, încât nici nu se poate grăi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 92)

DUMNEZEU FIUL (despre Cuvântul lui Dumnezeu)

„Cât despre voi fraților, atunci când veți auzi numindu-se *Cuvântul*, nu-i suferiți pe cei ce Îl numesc creatură, nici pe cei ce-și închipuie că El este un simplu cuvânt, căci sunt mai multe cuvinte, mai multe porunci ale lui Dumnezeu, la care înșiși îngerii se supun, dar nici unul din aceste cuvinte nu este Dumnezeu, ele sunt toate profeții și porunci, și așa are obiceiul Scriptura să numească legile, prescripțiile și poruncile care le dă Dumnezeu. Iată pentru ce a zis ea despre îngeri: *Cei tari în virtute, care faceți cuvântul Lui și auziți cuvintele Lui* (Ps., 102, 20); dar acest Cuvânt este o substanță într-un ipostas, sau o persoană care iese de la Tatăl în mod nepătimitor. Iată, deja am spus-o, ceea ce vrea să arate Sfântul Ioan prin numele de CUVÂNT.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IV, 1, p. 23)

DUMNEZEU FIUL (puterea și stăpânirea Domnului Hristos)

„Iată cum exercită El (puterea și stăpânirea Sa – n.n.) chiar asupra ființelor neînsuflețite, lipsite de rațiune. Steaua apare la ieslea Sa, soarele se întunecă la moartea Sa, pietrele se despică, catapetasma Templului se rupe în două. La glasul Său marea se liniștește: sub pașii Săi ea se închiagă, în mâna Sa grăunțul de grâu se face inepuizabil.

Cum o arată El din cer pe pământ! Îngerii Îl Slujesc, oamenii I se atașează Lui prin legături de neînvins, universul se așază să-L slujească; Biserica se întinde pentru a-și întinde stăpânirea și pentru a întemeia peste tot iubirea Lui; fiecare secol Îi aduce un cult și un nou devotament. Prin El cerul se deschide și iadul se închide. Prin El diavolii sunt legați și învinși. Prin El moartea își pierde împărăția sa. Prin El, prin Biserica Sa, viciile sunt distruse și virtuți extraordinare își stabilesc împărăția lor. Iisus Hristos a transformat totul, totul a creat, totul a curățat, totul a sfințit în lume. El s-a împodobit cu inteligențele, El stăpânește ca un suveran peste inimi, El îndreaptă voințele, El îndeamnă la eroisme. Priviți pământul acoperit de bisericile Sale, de mănăstirile Sale, împărțit între ai Săi: ce sunt toate acelea, dacă nu împărăția lui Iisus Hristos al cărei Stăpân absolut este El?

Nu numai că Iisus Hristos împărățește prin El însuși, ci El comunică cui îi place Lui puterea Sa de a stăpâni. Cine este mai mare ca și Biserica? Cine este mai stăpânitor ca Petru? Cine este mai mare rege ca și Pavel? Cu ce putere să compari puterea apostolilor, a preoților lui Iisus Hristos?

Însă ce! Chiar până la instrumentele patimii Sale și a morții Sale, Iisus Hristos le comunică puterea Sa supremă. Contemplați împărăția universală a crucii: omagiile pe care le primește Ea, minunile pe care le lucrează Ea, lucrurile care s-au întemeiat sub acest dumnezeiesc stindard, nenumăratele mulțimi pe care Ea le-a pus în mișcare, cuceririle, victoriile, împărățiile a căror îndemn a fost Ea. Și dacă Iisus Hristos împărățește așa în timp, ce va fi aceasta pentru împărăția Sa în secolul viitor? Ce va fi aceasta când, la a doua venire a Sa, *El va împărăți în strălucirea Sfinților Săi!*" (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 49-50)

DUMNEZEU FIUL („Hristos ieri și azi și în veci e Același”)

„Iisus Hristos ieri și astăzi, Același, și în veci. La învățături străine și de multe feluri să nu vă mutați, că bine este cu darul să vă întăriți inimile, iar nu cu mâncările, dintru care nu s-au folosit, cei ce au umblat întru dânsule. (Vers. 8, 9). Expresia Iisus Hristos ieri și astăzi, și în veci, arată timpul cel nemărginit, trecutul, prezentul și viitorul cel fără sfârșit. Adică ați auzit că El este Arhiereu, însă nu un Arhiereu Care are sfârșit, căci El același este în veci. Fiindcă se găseau și de aceia care ziceau că nu este, și că va veni de acum înainte, apoi el (Apostolul Pavel) zice că Hristos ieri și astăzi, și

același în veci. Încă și astăzi iudeii spun că alt Hristos va veni, și deci lipsindu-se de Cel ce este cu adevărat, au căzut în așteptarea lui antihrist.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXIII, p. 376)

DUMNEZEU FIUL („Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”²⁰⁴)

„*Eu sunt Adevărul și Viața* arată că tot ce a prezis El se va întâmpla fără îndoială. Dacă Eu sunt Adevărul, nu va ieși nici o minciună din gura Mea; dacă Eu sunt Viața, chiar nici moartea nu vă va împiedica să intrați în casa Tatălui Meu. Dar mai mult, *dacă Eu sunt Calea*, voi nu mai aveți nevoie de conducător; dacă Eu sunt Adevărul, Eu nu zic nimic fals; dacă Eu sunt Viața, chiar când veți muri, veți avea toate bunurile pe care vi le făgăduiesc Eu. Ceea ce zice Iisus despre cale, ucenicii au înțeles-o și au mărturisit-o; dar celelalte lucruri, ei nu le înțelegeau deloc; deși ei nu-i cereau Lui explicația, cu toate acestea ei au primit destulă mângâiere din înțelegerea acestui cuvânt: *Eu sunt Calea*. Apoi, *fiindcă este în puterea Mea să duc la Tatăl, în mod sigur voi veți veni la El; căci nu este altă cale care poată să vă ducă la El.*” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXIII, 2, p. 376)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Viața noastră)

„*Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos* (13, 14).

Cel ce este îmbrăcat cu Hristos, are cu sine întreaga virtute. Când el zice: *îmbrăcați-vă*, ne poruncește a ne înveșmânta cu totul în Hristos, după cum zice și în altă parte: *Iar dacă Hristos este în voi* (Romani 8, 10); și iarăși: *Și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre* (Efeseni 3, 17). Căci el voiește ca sufletele noastre să fie casă a lui Hristos, și El să ne înfășoare ca și cu haină, ca astfel El să fie totul pentru noi, atât înlăuntru, cât și pe dinafară; căci El este plinătatea noastră, după cum zice în alt loc: *plinirea Celui ce se plinește toate întru toți* (Efeseni 1, 23); El este și Calea, și Mirele, după cum zice către corinteni: *pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos fecioară neprihănită* (II Corinteni 11, 2); El este și rădăcina, și băutura, și hrana, și viața noastră: *și nu eu mai trăiesc, zice, ci Hristos trăiește în mine* (Galateni 2, 20); El este și apostol, și arhiereu, și dascăl, și tată, și frate, și împreună-moștenitor, și părtaș al mormântului și al crucii, căci zice: *ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, ... și am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui* (Romani 6,

²⁰⁴ Ioan, 14, 6.

4, 5); El este și rugător, după cum zice: *vă rugăm, în numele lui Hristos* (II Corinteni 5, 20); El este mijlocitor pentru noi către Dumnezeu Tatăl, precum zice: *Care și este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care mijlocește pentru noi* (Romani 8, 34); El este casă și cel ce locuiește în ea, după cum și zice: *Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el* (Ioan 6, 56); și tot El este și prieten: *Voi sunteți prietenii Mei* (Ioan 15, 14), și temelie, și piatra cea din capul unghiului, precum și noi suntem mădularele Lui, și țarină, și clădire, și viță, și împreună lucrători. Și ce nu voiește a fi El pentru noi, apropiindu-ne și unindu-ne cu El ? Dar toate acestea sunt dovada vie a iubirii Lui către noi.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXIV, pp. 449-450)

„Hristos spune: *Eu sunt părintele tău, Eu sunt fratele tău, Eu sunt mirele sufletului tău, Eu simt scăparea ta, eu sunt hrana Ta, Eu sunt îmbrăcămintea ta, eu sunt rădăcina ta, Eu sunt sprijinul tău, Eu sunt tot ce-ți dorești tu. Când Mă ai pe Mine, nu-ți lipsește nimic. Eu sunt slujitorul tău, pentru că am venit să slujesc, nu să fiu slujit. Eu sunt prietenul tău și mădular al trupului tău și capul tău și fratele tău și sora ta și mama ta. Eu sunt toate pentru tine. Nu trebuie decât să stai lângă Mine. Pentru tine, Eu M-am făcut sărac și pribeag, pentru tine am ridicat, crucea și am coborât în mormânt, am venit pe pământ pentru tine, trimis de Tatăl, iar în cer Mă rog pentru tine Părintelui Meu. Tu ești totul pentru Mine, și frate și împreună-moștenitor și prieten și mădular al Trupului Meu. Ce vrei mai mult decât atât? De ce Îl disprețuiești pe Cel care te iubește atât de mult?* (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 353-354)

DUMNEZEU FIUL („Eu sunt vița și voi sunteți mlădițele”)

„*Eu sunt vița și voi sunteți mlădițele. Ce vrea să ne facă Mântuitorul să înțelegem prin această parabolă? Că cel ce nu ascultă cuvântul Lui nu poate să trăiască și că prin tăria și puterea Sa se lucrează minunile și semnele care trebuiau să se împlinescă.*” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVI, 1, p. 392)

DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru)

„*Ascultă fiică și vezi. Ce să văd? Pe cei morți înviați, pe cei leproși curățiți, marea neînvolburată, paralyticul ținându-se pe picioare, paradisul deschis, pâinile înmulțindu-se, pe păcătoși dezlegați, pe ologi săltând, pe*

tâlhar făcându-se cetățean Raiului, pe vameșul devenit evanghelist, pe desfrânată devenită fecioara cea mai smerită.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 55)

DUMNEZEU FIUL („Nu vă mai numesc robi, ci prieteni”)

„El ne dă dulcele nume de prieteni: *prietenii Mei*, nume aproape mai gingaș decât cel de *tată*. Între prieteni ce încredere este! Ce părăsire! Ce gingașe și delicioase înțelegeri! Iată ce a voit și realizat Dumnezeu care ne iubește și care vrea ca noi să-L iubim și în El pe toți cei care-L iubesc, adică pe semenii noștri. Prietenul, are el ceva secret pentru prieten? A fi numai *servitor* înseamnă a fi ținut la distanță, a nu ști nimic din secretele familiei; a fi prieten înseamnă a cunoaște totul și a fi inițiat în cele mai secrete hotărâri. Și acela a fost pentru noi dumnezeiescul *prieten*. Mai multe secrete sunt între noi, Iisus Hristos ne-a învățat totul, totul a descoperit, și Duhul Lui, Duhul Sfânt, continuă să ne facă să pătrundem în adâncurile gândirii divine: *am pătruns adâncimile lui Dumnezeu*. (...) Iată un minunat semn al iubirii!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 101)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Pedagogul nostru)

„Prin venirea Sa, Hristos a voit să învețe pe oameni toată virtutea. Iar cel care învață, nu învață numai prin cuvânt, ci și cu fapta, aceasta fiind cea mai bună învățătură a unui dascăl. Căpitanul unei corăbii, stând lângă ucenic, îi arată nu numai prin cuvânt cum să țină cârma corăbiei, ci adaugă cuvântului și fapte; nici nu vorbește numai, nici nu lucrează numai. Tot așa și zidarul, stând lângă cel pe care are să-l învețe cum să țese zidul, îl învață și cu fapte, dar îl învață și prin cuvânt. La fel și țesătorul, cel ce brodează, argintarul, fierarul. Orice meserie se învață și prin cuvânt, și cu fapta. Deci, pentru că și Hristos venise ca să ne învețe toată virtutea, de aceea și spune ceea ce trebuie să facem, dar și face. *Cel ce va face și va învăța*, spune El, *acela mare se va chema în Împărăția cerurilor* (Matei 5, 19). De pildă: A poruncit să fim smeriți și blânzi, și ne-a învățat prin cuvânt. Dar iată că ne învață și cu fapta. După ce a spus: *Fericiți cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3), *fericiți cei blânzi* (Matei 5, 5), ne arată și cum trebuie să împlinim aceste porunci.

- Cum ne-a arătat?

- A luat un ștergar, S-a încins cu el și a spălat picioarele ucenicilor (Matei 13, 4-5). Ce smerenie poate fi deopotrivă cu această smerenie? Nu ne-a învățat smerenia numai prin cuvânt, ci și cu fapta. Tot cu fapte ne învață și blândețea și îngăduința.

- Cum anume?

- A fost pălmuit de sluga arhierelui, și-I spune: *Dacă am vorbit rău, mărturisește despre rău! Dar dacă am vorbit bine, de ce Mă bați?* (Ioan 18, 23).

A poruncit să ne rugăm pentru dușmani (Matei 5, 44). Iarăși, și asta ne-a învățat cu fapta. Pe când era răstignit sus pe cruce, spune: *Tată, iartă-le lor, că nu știu ce fac!* (Luca 23, 34). După cum ne-a poruncit să ne rugăm pentru vrăjmași, tot așa S-a rugat și El de Tatăl Său, cu toate că Însuși avea puterea să ierte; dar a făcut-o tocmai ca să te învețe pe tine. Iarăși, a poruncit să facem bine celor ce ne urăsc pe noi și celor ce ne vatămă, ne prigonesc (Matei 5, 44). Porunca aceasta a împlinit-o și cu fapta: a scos demonii din iudeii care-L numeau îndrăcit (Ioan 7, 20), a făcut bine celor care-L prigoneau, a hrănit pe cei care unelteau împotriva Lui, a făcut să intre în Împărăția cerurilor pe cei care voiau să-L răstignească.

Iarăși, le spunea ucenicilor Săi: *Să nu aveți aur, nici argint, nici bani de aramă în cingătoarele voastre* (Matei 10, 9), ca să-i îndemne spre sărăcia de bună voie. Porunca aceasta a arătat-o și cu fapta: *Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; iar Fiul Omului nu are unde să-și plece capul* (Matei 8, 20). Nu avea masă, nu avea casă, nimic din toate acestea. Nu pentru că nu avea de unde, ci pentru că învăța pe oameni să meargă pe această cale.

În același chip i-a învățat și cum să se roage. Ucenicii I-au spus: *Învăță-ne să ne rugăm!* (Luca 11, 1). Pentru aceea Se și ruga; ca să învețe ucenicii să se roage. Nu numai că S-a rugat, dar a trebuit să-i învețe și cum să se roage.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 257-258)

„Așadar, precum voia să-i învețe să se roage, așa S-a rugat și el ca om, nu ca Dumnezeu, că Dumnezeirea este nepătimitoare. S-a rugat ca să ne învețe pe noi să ne rugăm.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 259)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Învățătorul nostru suprem)

„Este exemplul nostru și regula vieții noastre. Nu ne era suficient de a ne dovedi realitatea naturii Sale omenești, și în aceea de a da credinței noastre în Întrupare baza de nezdruccinat; Iisus Hristos - capul nostru, introducătorul nostru în sfințenia prezentă și slava viitoare, a vrut încă să ne croiască drumul, să ne lumineze calea, să devină modelul nostru în fiecare din stările diferite din care se compune viața omenească. Ca fiecare artist care-și formează ucenicii săi deodată prin cuvânt și prin exemplu, care le formulează lor reguli și le aplică sub ochii lor, așa a vrut să facă Iisus Hristos. În același timp când învață legile vieții Sale sfinte, El le împlinește dinaintea noastră, și prin acțiunea Sa Si desăvârșește în a ne da certitudinea naturii Sale omenești. El ne învață smerenia; El însuși ia ultimul loc, și noi îl găsim smerit la picioarele apostolilor Săi. El ne învață răbdarea dulce, căci cu o inalterabilă blândețe primește o palmă mârșavă de la un slujitor. El ne zice: *Fericiți cei săraci!*; El n-are unde să-și plece capul Său. El ne recomandă să ne rugăm fără încetare; El însuși este în rugăciune fără întrerupere. Cum să te rogi? Cerând lui Dumnezeu ca El să ia seama la dorințele noastre, însă rămânând supuși la voința supremă a sa. *Părinte... treacă de la Mine paharul acesta; însă nu voința Mea, ci voința Ta să se facă.*

Așa, fiindcă El a fost om ca noi, Iisus Hristos a putut să ne dea învățătură.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 55-56)

DUMNEZEU FIUL („Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului”)

„*Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului* (Ioan 5, 22). Dacă are toată judecata, urmează că hotărârii Lui nu-i scapă nimic. Căci Cel ce are toată judecata este stăpân să și pedepsească și să și încununeze. Iar cuvântul acesta: *a dat*, să nu-l înțelegi omenește, iubitul! Că nu l-a dat Fiului ca unuia ce nu avea, nici n-a născut un Fiu nedesăvârșit, nici că I s-a adăugat pe urmă Lui, ci cuvântul *a dat* înseamnă că L-a născut pe Fiul așa, desăvârșit, deplin. Se folosește de cuvântul acesta ca să nu socotești doi dumnezei născuți, ci ca să cunoști și rădăcina și fructul, și nu ca să socotești că I s-a adăugat pe urmă puterea de a judeca. Altădată, când a fost întrebat: *Au doară Împărat ești Tu?* (Ioan 18, 37), n-a răspuns: *am luat împărăția*, n-a spus că I s-a adăugat Lui împărăția, ci: *Eu pentru aceasta M-am născut* (Ioan 18, 37). Dacă S-a născut Împăratul desăvârșit, urmează că e și Judecător. Căci însușirea împăratului este și de a judeca, și de a hotărî, și de a cinsti, și

de a pedepsi”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 131)

DUMNEZEU FIUL (în cuvântări și, în general, în vorbire, Mântuitorul S-a coborât la puterea de înțelegere a ascultătorilor Săi)

„Iisus Hristos atunci când vrea să vorbească despre lucrurile înalte și sublime, se coboară la puterea ascultătorilor Săi, și nu se folosește de cuvinte vrednice de slava Sa, ci de cele mai simple și de mai jos. Dacă a vorbit odată despre lucruri divine în termeni proprii, nu mai avea nevoie să se repete pentru a ne învăța, pe cât este posibil; dar nu este la fel cu cuvintele simple de care se folosește El, prin care se cobora la puterea ascultătorilor Săi; dacă ele n-ar fi fost repetate în mod frecvent, cum era vorba despre lucrurile divine, ele n-ar fi mișcat, nici n-ar fi aprins inima ascultătorilor Săi care se târau pe pământ. Iată de ce a spus Iisus Hristos mai multe cuvinte simple decât ridicate; dar, de teamă ca acelea să nu le fie grele ucenicilor Săi, El nu-i lasă tot timpul curbați spre pământ, nu zice numai aceste cuvinte simple, nu se folosește de aceste comparații groase, fără a arăta pentru ce motiv face așa. Vorbind despre botez și despre această naștere care-o lucrează harul, voind să vorbească apoi despre nașterea Sa nespus de tainică, El întrerupe vorbirea Sa și arată cauza. Care este ea? Este micimea și slăbiciunea ascultătorilor Săi; El a arătat apoi după aceste cuvinte: *Dacă v-am spus cele pământești și nu credeți, cum veți crede de vă voi spune cele cerești?* Pentru aceasta când Iisus Hristos zice ceva lucru simplu și de jos, trebuie să-i atribuim motivul slăbiciunii și micimii ascultătorilor Săi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXVII, 1, p. 127)

DUMNEZEU FIUL (despre viața pământească a Fiului Omului)

„*Fiul Omului, zice, n-are unde să-și plece capul* (Luca 9, 58). Aceasta fă-o și tu. Trebuia să mănânce, și cu toate acestea se hrănea cu fire de grâu strânse de pe ogoare. Trebuia să călătorească, și de nicăieri nu avea nici cai, nici boi, ci călătorea pe jos până ostenea. Trebuia să doarmă, și în loc de pernă avea sub cap prora corabiei. Trebuia să se culce spre a se odihni, și atunci se culca pe iarbă. Și hainele Lui erau simple, și de cele mai multe ori petrecea singur, fără să ia pe cineva cu El.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 456)

DUMNEZEU FIUL (despre rugăciunea Domnului Hristos)

„Că precum dascălul auzind pe copil gângăvind și silabisind literele, nu zici că el nu știe dacă întreabă pe copii, unde este sau ce este litera aceasta, căci tu știi foarte bine că nu-l întreabă pentru că nu știe, ci voiește să-l învețe pe nesimțite. Tot așa și Hristos se ruga, nu doar pentru că avea nevoie, ci voind a te învăța pe tine pe nesimțite, ca într-una să fii cu băgare de seamă la rugăciune, ca într-una să priveghezi, și cu cea mai mare stăruință să o faci.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXVII, p. 320)

DUMNEZEU FIUL (îmbrăcăminte Mântuitorului)

„Iisus Hristos mergea pe străzi îmbrăcat așa de simplu și de sărăcăcios, încât femeile Samariei, femeile rele, vameșii, toți îndrăzneau în mod liber și cu ușurința să se apropie de El și să-I vorbească.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XIII, 2, p. 63)

„El trăia ca toată lumea și hainele Lui nu aveau nimic deosebit.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XVI, 1, p. 77)

DUMNEZEU FIUL (slava Domnului Hristos)

„Domnul nostru Iisus Hristos a venit pentru a ne face să vedem nu numai slava Lui pământească, ci și slava cea cerească. Iată pentru ce zice: *voiesc ca unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o* (Ioan 17, 24). Căci dacă slava care a avut-o El pe pământ a fost atât de strălucitoare și așa de luminoasă, ce vom gândi noi, ce vom spune noi despre cea pe care o are în cer? Căci nu o vom vedea într-un pământ cuprins de stricăciune; ea nu ni se va arăta nouă atunci când vom fi în trupuri slabe și stricăcioase; ci atunci când vom deveni creaturi nemuritoare și nesticăcioase; și ea se va face văzută într-o așa de mare strălucire, încât nici un cuvânt nu poate s-o exprime. Fericiți dar, și de mii de ori fericiți cei ce vor avea cinstea să vadă această slavă, căci despre ea vorbește profetul când zice: *Căci cei necredincioși vor fi luați, ca să nu vadă slava Domnului* (Is. 24, 10, 70).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XII, 3, p. 59)

DUMNEZEU FIUL („Lumea nu L-a cunoscut”)

„Dar lumea nu la cunoscut (10). Evanghelistul numește aici lumea această mulțime de oameni stricați care n-are gust și simțire decât pentru lucrurile pământești, mulțime nebună, popor fără minte; căci prietenii lui Dumnezeu, oamenii mari, l-au cunoscut toți, înainte chiar de întruparea Lui. Iisus Hristos o spune cu numele despre marele patriarh Avraam: *Avraam tatăl vostru, zice el, a dorit cu râvnă să vadă ziua Mea; el a văzut-o, și s-a umplut de bucurie* (Ioan 8, 56). Și la fel despre David, vorbind contra evreilor: *Cum, zice El, îl numește David pe El în duh pe Domnul său prin aceste cuvinte: zis-a Domnul Domnului Meu, șezi de-a dreapta Mea?* (Mt. 22, 43). Adesea, combătându-i, îl numește pe Moise; apostolul Petru o spune despre ceilalți profeți ai săi că ei ne asigură că toți ceilalți profeți de la Samuil, l-au cunoscut pe Iisus Hristos, și au prezis venirea Lui cu mult înainte: *Toți profetii, zice el, care au venit din timp în timp de la Samuil, au prezis ce s-a întâmplat în aceste zile* (Fp., 3, 24). El s-a făcut văzut, și a vorbit lui Iacov și tatălui său, și chiar bunicului lui (I Cor., 15, 5-8), El le-a făcut lor multe și mari făgăduințe, și le-a împlinit întocmai.

Pentru ce, replicați voi, zice el însuși: *Mulți profeți au dorit să vadă ceea ce vedeți voi și n-au văzut-o, și să audă ceea ce auziți voi și n-au auzit?* (Lc., 10, 24). Așa-i că ei n-au avut cunoștință? Ei au avut-o în mod sigur, și voi încerca să demonstrez prin același loc prin care unii cred că pot afla contrarul. Iisus Hristos spune: *Mulți au dorit să vadă ceea ce vedeți voi.* Ei au cunoscut deci că El trebuia să vină printre oameni, și să îplinească ceea ce a promis cu adevărat și a împlinit, căci ei dacă nu ar fi avut deloc această cunoștință, nu și-ar fi format această dorință. Nimeni, în sfârșit, nu poate să dorească să vadă aceea despre care el nu poate să aibă nici o cunoștință, nici o idee. Pentru aceea au cunoscut ei pe Fiul lui Dumnezeu, și au știut că El trebuie să vină printre oameni.

Care sunt deci aceste lucruri pe care ei nu le-au cunoscut, pe care nu le-au auzit? Acestea sunt acelea pe care le vedeți și le auziți acum. Profeții au auzit glasul Lui și L-au văzut; dar nu l-au văzut întrupat, vorbind cu oamenii, vorbind în mod familiar cu ei; iată ceea ce arată însuși Iisus Hristos, căci El n-a spus în mod simplu: *Ei au dorit să Mă vadă.* Dar ce a zis El? *Ei au dorit să vadă ceea ce vedeți voi.* El nu a zis: *Ei au dorit să Mă audă;* ci: *Ei au dorit să audă ceea ce ați auzit voi.* Pentru aceasta, dacă n-au văzut venirea Lui în trup, ei mai puțin au cunoscut pe Cel pe care doreau să-L vadă că va veni într-o zi în lume, și au crezut în El, cu toate că nu l-au văzut deloc întrupat.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia VIII, 1, p. 41)

„Lumea nu L-a cunoscut, adică, acești oameni care sunt atașați în mod unic și n-au iubire decât pentru ea. Și așa are Iisus Hristos obiceiul de a-i numi, ca atunci când zice: *Părinte sfinte, lumea nu te-a cunoscut* (Ioan 17, 25). Prin care este vizibil cum v-am făcut s-o vedeți, că nu numai pe Fiul nu L-a cunoscut lumea, ci chiar pe Tatăl. Nimic nu tulbură și nu întunecă atâta sufletul ca dorința fierbinte după lucrurile prezente.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia VIII, 2, p. 42*)

DUMNEZEU FIUL (Hristos și vestiții înțelepți, eroi și împărați ai lumii)

„Când noi vorbim cu elinii, nu punem în fața ochilor cerul, ci pe oameni, care, deși se găseau mai rău decât fiarele sălbatice, totuși El i-a îmblânzit și i-a făcut asemenea îngerilor. Și când noi le vorbim de această prefacere a omului, le închidem gura. Căci omul este cu mult superior cerului și poate câștiga, sau, mai bine zis, își poate face sufletul mai strălucit decât frumusețea cerului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVIII, p. 364*)

„Te întreb: Pentru ce despre doi din cei trei, care au fost răstigniți în același loc, în același timp, de aceiași judecători, nu se mai spune nimic, și numai Acestuia I se închină lumea?

Te întreb iarăși: Pentru ce nu se mai cunoaște nici numele acelor mulți filosofi care au căutat să aducă în lume o nouă învățătură și o nouă viețuire, care au avut ucenici, iar Acesta este slujit de toată lumea? Prin comparație se pun în evidență lucrurile. Compară dar, iudeule, și află covârșirea adevărului! Care înșelător a dobândit atâția credincioși pe tot întinsul lumii? Care înșelător și-a întins cultul lui de la o margine la alta a lumii? Care înșelător îi are pe toți oamenii supuși, și asta când i s-au pus atâtea piedici? Nimeni! Deci e evident că Hristos n-a fost înșelător, ci mântuitor, binefăcător, purtător de grijă și apărător al vieții noastre”. (*Către iudei, cuv. V, 3, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 314*)

„Dar minunile din timpul nostru nu sunt oare cu mult mai minunate? Nu se predică crucea, și lumea aleargă la ea? Nu se vestește moartea care este de ocară, și toți o înfruntă? N-au mai fost în afară de Hristos răstigniți și alte mii și mii de oameni? N-au fost oare spânzurați pe lemn o dată cu Hristos și doi tâlhari? N-au fost oare mulți înțelepți? N-au fost oare mulți puternici? Numele căruia dintre ei a pus atâta stăpânire? Dar pentru ce vorbesc eu de înțelepți și de puternici? N-au fost oare împărați slăviți? Care împărat a cuprins lumea într-un timp

așa de scurt? Să nu-mi vorbești de ereziile cele multe și felurite! Toate, toate propovăduiesc pe același Hristos, deși nu-L propovăduiesc drept; dar toate se închină Celui răstignit în Palestina pe timpul lui Ponțiu Pilat. Toate acestea nu ți se pare că sunt o dovadă mai puternică decât vocea coborâtă din cer? Pentru ce nici un împărat n-a cuprins lumea așa cum a cuprins-o Hristos, deși I-au stat în cale mii și mii de piedici? Că împărații I-au dus război lui Hristos, tiranii au ieșit la luptă cu El, popoare s-au răsculat împotriva Lui! Dar creștinismul nu s-a împrăștiat, ci, dimpotrivă, mai mult a strălucit.

Spuneți-mi, vă rog, de unde puterea aceasta?

Spuneți că Hristos a fost un mag, un vrăjitor? Dar numai un mag a fost pe pământ? Ați auzit, cred, că printre perși și indieni au fost mulți magi și mai sunt încă și acum! Dar nimeni nu știe de numele lor.

Îmi spuneți apoi că Apoloniu din Tyana a strălucit și el, deși a fost un înșelător și un vrăjitor? Dar unde și când? Într-o mică parte a lumii și scurtă vreme. Apoi s-a stins repede și a pierit. N-a lăsat în urma sa nici Biserică, nici popor, nimic.

Dar pentru ce vorbesc eu de magii și înșelătorii care au pierit? Spuneți-mi, care e pricina că a încetat toată slujirea la idoli? Pentru ce tac și s-a închis gura oracolului de la Dodona și de la Claros și toate aceste locașuri pline de răutate? Pentru ce demonii tremură nu numai de Cel răstignit, dar chiar și de oasele celor junghiați pentru El? Pentru ce o iau la fugă chiar când aud cuvântul *cruce*? Ar trebui să-și râdă de ea! Este oare crucea un lucru strălucitor și vestit? Nu! Dimpotrivă, un lucru de rușine și de ocară: este moarte pentru osândit, este cea mai josnică moarte pentru făcătorii de rele; blestem pentru iudei, grozăvie pentru greci. Pentru ce, dar, demonii se tem de ea? Oare nu din pricina puterii Celui răstignit? Dacă zeii se tem de cruce numai pentru că e cruce, atunci tocmai lucrul acesta e ocară pentru zei. Mulți au fost răstigniți și înainte de Hristos și după Hristos! Iar cu El, doi! Te întreb: fuge demonul la auzul numelui tâlharului răstignit sau al cutăruia sau cutăruia alt răstignit? Deloc! Dimpotrivă, chiar râde! Dar dacă rostești numele lui Iisus Nazarineanul, demonii fug ca de foc. Ce-mi poți răspunde? De unde această putere?” (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 248-249)

„Nu fi, dar, fără judecată! Judecă fiecare fapt și închină-te puterii Celui Răstignit! Spune-mi, te rog, de ai vedea pe unul că ridică cetăți, că le înconjoară cu șanțuri, că aduce pe ziduri mașini de război, că

făurește arme, că strânge oștire, că are bani cu nemiluita, dar, cu toate acestea, nu poate cuceri un oraș; iar pe un altul, că se aruncă în luptă cu trupul gol, că se slujește numai de mâinile lui și că nu cucerește numai un oraș sau două sau douăzeci, ci mii și mii de orașe cu locuitori cu tot, în iureșul lui de-a lungul lumii, spune-mi, te rog, puterea acestui om este o putere omenească? Tot astfel și aici! Pentru asta a îngăduit Dumnezeu să fie răstigniți alături de El și tâlhari pe cruce și să se arate înaintea de El și unii înșelători, ca, prin punerea față în față să se arate chiar celor foarte nesimțitori covârșirea adevărului, iar tu să cunoști că Hristos nu este unul dintre aceia și că este o deosebire neînchipuit de mare între El și aceia. Nimic n-a putut să-I umbrească slava Lui! Nici că a suferit aceleași patimi ca și ei, nici că au trăit în același timp. Dacă s-ar spune că demonii se tem de cruce, și nu de puterea Celui Răstignit pe cruce, atunci cei doi tâlhari, răstigniți și ei, ar închide gura celor ce spun asta.” (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 252*)

„Dacă toți înțelepții reuniți nu ar fi putut schimba ideile, credințele, moravurile unui sătuc, nu putea decât un Dumnezeu să fie Cel ce a schimbat fața lumii întregi.

Precum Profetii, precum Apostolii, precum toți marii slujitori ai lui Dumnezeu, Iisus Hristos își întinde peste oameni și peste lucruri o împărăție biruitoare, însă o diferență esențială îl separă de ceilalți toți. Ei nu au decât o putere de delegație de trimis; ei își exercită stăpânirea lor în numele lui Dumnezeu: Iisus Hristos nu are puterea Sa de stăpânire decât de la Sine însuși. *Puterile se ascund de El, Stăpânirea este în El.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 49*)

„Alexandru sau Cezar și Napoleon, o dată morți și dispăruți de pe scena lumii, nu au putut lăsa decât răceala și neputința vieții de a supraviețui. Amintirea lor este neputincioasă, nu mai mișcă voințele, nici inimile, nemaitrezind nici ură nici iubire nemaifăcând să se nască nici devotament nici eroism, nemaîntemeind nici o operă, nu mai îndeamnă la nici o întreprindere, nu mai dă viață nici unei instituții.

Iisus Hristos singur este viu, căci Iisus Hristos singur face faptele vieții. Ce! Iisus Hristos n-a fost niciodată mai puternic decât după moartea Sa pe cruce? Nu numai că El trăiește, ci El le comunică apostolilor Săi, preoților Sale, sfinților Săi, minunile unei vieți nestricăcioase. Slava Sa strălucește în lumea întreagă. Slava apostolilor Săi și a martirilor Săi întrece slava oricărui monarh strălucit.

Mormântul celor mai mulți eroi rămâne necunoscut chiar din elita savanților; cel al sfinților și al martirilor este pentru mulțimi nenumărate un loc de pelerinaj.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 51)

DUMNEZEU FIUL (dumnezeirea lui Hristos)

„Cum ne face El pe noi dumnezei și fii ai lui Dumnezeu, nefiind adevărat Dumnezeu?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 2, p. 417)

„Însă de unde se poate deduce că Acesta Care S-a întrupat din sămânța lui David este Însuși Fiul lui Dumnezeu? Mai întâi de la proorocii din Sfintele Scripturi, ceea ce reprezintă o dovadă nu puțin însemnată. Apoi din modul nașterii Lui, ceea ce însuși Apostolul a arătat: *Din sămânța lui David după trup*, căci el a dezlegat legea firii. În al treilea rând, de la minunile pe care le-a săvârșit, dând dovadă de o mare putere, căci aceasta înseamnă expresia *întru putere*. În al patrulea rând, de la Duhul pe care-L dă celor ce credeau în El, și prin Care pe toți îi făcea sfinți, pentru care și Apostolul zice: *după Duhul sfințeniei* – însă asemenea daruri numai lui Dumnezeu îi sunt cu putință a acorda. În al cincilea rând, de la învierea Lui, căci El este primul și singurul Care S-a ridicat pe Sine din morți, ceea ce Însuși a spus, că acesta este un semn îndeajuns să închidă gurile celor necuviincioși: *Stricați acest Templu, și în trei zile îl voi ridica* (Ioan 2, 19); și iarăși: *Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sunt* (Ioan 8, 28); și iarăși: *Neam viclean și desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul lui Iona proorocul* (Matei 12, 39).

Dar oare ce vrea să zică prin cuvintele: *Care s-a hotărât*. Adică Cel ce S-a arătat, Acela a fost hotărât, a fost mărturisit de toți și de toate: de prooroci, de nașterea Lui cea minunată după trup, de puterea și de semnele pe care le făcea, de Duhul prin Care dă sfințenie tuturor celor credincioși, de la învierea Lui cea mai presus de fire, prin care a desființat tirania morții.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 22)

„Când zicem că *unul este Domnul* vorbind de Fiul, prin aceasta noi nu îndepărtăm pe Tatăl de la numele de Domn, după cum este Domn și Fiul, tot așa nu îndepărtăm nici pe Fiul de la numele de Dumnezeu, după cum Dumnezeu este Tatăl.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XX, p. 204)

„Căci a zice: *la început era Cuvântul și că în chipul lui Dumnezeu era, și a se face egal cu Dumnezeu, și altele de acest fel, arătau desigur dumnezeirea Cuvântului.*” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni, p. 7)

„*Iar împăratul veacurilor, Celui nestricăcios, nevăzutului, singurului Dumnezeu fie cinste și slavă în vecii veacurilor. Amin! (1, 17). Pentru toate acestea, zice, nu numai pe Fiul să Îl slăvim, ci și pe Tatăl.*”

Dar acum noi am zice ereticilor: iată că apostolul a spus aici *unuia singurului Dumnezeu*; așadar Fiul nu este Dumnezeu? Și *Celui nestricăcios*, așadar Fiul nu este nestricăcios? Și ceea ce Tatăl ne dă după aceasta, Fiul nu are? *Da!* zic ei; *Fiul este și Dumnezeu și nestricăcios, însă nu în așa fel ca Tatăl.* Dar ce spui? Nu este la fel? *Este de o ființă mai mică, inferioară,* zic ei. Așadar, și de o nestricăciune inferioară. Dar ce înseamnă nestricăciune mai mare sau mai mică, fiindcă nestricăciune nu înseamnă altceva decât *a nu se strica, a nu se corupe.*” (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a IV-a, p. 51)

„Dacă mă va întreba elenul: *De unde se vede că Hristos este Dumnezeu?* (trebuie să ne închipuim că aceasta ne va întreba mai întâi, căci toate celelalte decurg din aceasta), nu-i voi aduce dovada din cer, nici din altele ca acestea. Într-adevăr, dacă îi voi spune că Hristos a zidit cerul, pământul, marea, n-are să primească spusa mea. Dacă îi voi spune că a înviat morți, că a vindecat orbi, că a izgonit demoni, nici pe asta n-are s-o primească. Dacă îi voi spune că a făgăduit împărăția cerurilor și bunătați negrăite, dacă îi voi vorbi despre înviere, nu numai că nu-mi va asculta cuvintele, ci va râde de mine. De unde dar să-l îndrumez, mai ales dacă este un om fără carte și neînvățat? De unde din altă parte dacă nu din cele recunoscute îndeobște și fără împotrivire și de mine, și de el, din acelea despre care n-are nici cea mai mică îndoială. Căci, după cum am spus, nu are să se lase ușor convins dacă îi voi pune ca temei al dumnezeirii Sale facerea cerului și celelalte.

Care este dar lucrul despre care mărturisește și elenul că l-a făcut Hristos și pe care nu-l poate tăgădui deloc? Care? Că Hristos a sădit neamul creștinilor! Într-adevăr, nu va tăgădui că Hristos a întemeiat Bisericile de pe toată fața pământului. Pe temeiul acestora vom face dovada puterii Lui și vom arăta că El este Dumnezeu; vom spune că nu stă în firea unui simplu om să cucerească într-un timp scurt atât de multă omenire, să cuprindă pământul și marea și să cheme pe oameni la astfel de lucruri, mai ales că ei erau stăpâniți de datini și obișnuințe nesocotite, dar, mai bine spus, stăpâniți

de o răutate atât de mare. Și totuși, a avut tăria să elibereze neamul omenesc de toate acestea; nu numai pe romani, ci și pe perși, și, într-un cuvânt, toate neamurile barbare. A săvârșit acestea fără să Se folosească de arme, fără să cheltuiască bani, fără să pornească oștiri, fără să dezlănțuie războaie, ci numai cu unsprezece oameni la început, oameni fără vază, de jos, neînvățați, de rând, săraci, goi, flămânzi, neîncălțați, cu o singură haină. Dar pentru ce spun eu: a săvârșit? A putut să convingă atâtea seminții de oameni să cugete nu numai la cele din lumea aceasta, ci și la cele viitoare, să rupă legile strămoșești, să smulgă din rădăcină datinile cele vechi, înrădăcinate, să smulgă din rădăcină cele vechi, înrădăcinate de atâta amar de vreme, și să sădească în locul lor altele, să-i abată de la niște reguli ușoare și să-i îndrepte spre niște dreptare grele, cele ale Lui; și să facă acestea, cu toate că toți Îi declarau război, cu toate că a fost batjocurit să sufere crucea și o moarte plină de ocară. Nu va putea tăgădui elenul că n-a fost răstignit de iudei, că n-a îndurat de la ei nenumărate patimi, dar că în fiecare zi s-a răspândit tot mai mult predica. Și minunea stă nu numai aici, ci și acolo că Hristos înflorește până și la perși, cu toate că încă și acum perșii Îi poartă război. Și sunt printre perși și azi popoare multe de mucenici; iar cei ce erau mai sălbatici chiar decât lupii, când au primit predica, au ajuns mai blânzi decât oile și cugetă la cele înalte despre nenurire, despre înviere și despre bunătățile cele negrăite.

Aceste fapte mari s-au săvârșit nu numai în orașe, ci și în pustie, în sate, la țară, în porturi și limanuri. S-au supus Celui răstignit cu multă credință nu numai oameni de rând, sau numai căpeteniile, ci chiar cei ce au fruntea încununată cu coroană”. (*Către iudei*, 1-2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 197-199)

„Mai înainte v-am vorbit despre dogme și slava Unuia-Născut Fiu lui Dumnezeu și am închis gura acelor care-L lipsesc de vrednicia de Fiu al lui Dumnezeu și-L înstrăinează de Tatăl.” (*Cuvânt despre învierea morților*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 116)

„Minunat fiind din pricina minunilor, iar din pricina poruncilor nu mai puțin decât a minunilor, pe bună dreptate este închinat de toți și crezut Dumnezeu.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 302)

„Nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte să-L slăvim pe Dumnezeu necontenit, împreună cu Hristos, Dumnezeul nostru, că Lui se cuvine toată

slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.” (Cuvânt la calende, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 22)

„Împăratului veacurilor, celui nestricăcios, nevăzutului, Dumnezeuului singur înțelept fie cinste și slavă în veci. Amin! (I Tim. 1, 17)

Face Pavel aceasta numai în privința Tatălui, iar în privința Fiului nu? Ascultă cum a făcut același lucru și în privința Unului Născut. Deoarece, când a spus: *Căci aș fi dorit să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de neam cu mine, după trup*, a adăugat după aceea: *ale căroră sunt înfierea și legămintele și Legea și închinarea și făgăduințele; din care după trup este Hristos, cel ce este peste toate Dumnezeu, binecuvântat în veci. Amin!* (Rom. 9, 4-5). Ca și Tatălui, la fel îi oferă și Unului Născut doxologia, mai înainte de a duce mai departe cursul cuvântării. Fiindcă Pavel l-a ascultat pe Hristos care rostește: *Ca toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl.* (Ioan 5, 23).” (Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea III, p. 65)

„Urmărește aceasta: *Este un singur Dumnezeu, Tatăl, din care sunt toate, și un singur Domn, Fiul, prin care sunt toate* (I Cor. 8, 6). Astfel, dacă Tatăl ar fi fost numit ca unic Dumnezeu, atunci ar fi fost înlăturat Fiul de la dumnezeire, iar dacă Fiul ar fi fost numit ca unic domn, atunci ar fi fost exclus Tatăl de la domnie. Însă, prin afirmația *un singur Domn, Iisus Hristos*, Tatăl nu este exclus de la domnie. Așadar, nici Fiul nu este înlăturat de la dumnezeire când se spune că este un singur Dumnezeu, Tatăl.

Iar dacă s-ar găsi, din nou, unii care să susțină că Tatăl este numi Dumnezeu deoarece, chiar dacă și Fiul este Dumnezeu, nu este Dumnezeu în aceeași măsură în care este Tatăl, pentru a da rostirii așa ceva, se urmează premisele pe care ei înșiși le-au instituit – pe care noi nici măcar nu am îndrăzni să le rostim –, anume, că Fiul este numit singurul Domn, deoarece Tatăl nu este Domn în aceeași măsură în care Fiul este Domn. Iar dacă această ultimă afirmație este lipsită de evlavie, nici cea dintâi nu ar putea să aibă sens. Dar, așa cum denumirea *un singur Domn* nu îl exclude pe Tatăl de la deținerea unei domnii desăvârșite și nici nu este o denumire atribuită numai Fiului, nici sintagma *un singur Dumnezeu* nu îl îndepărtează pe Fiul de la o adevărată și autentică dumnezeire și nici nu este proclamată numai în privința Tatălui.

Faptul că Fiul este Dumnezeu și că este Dumnezeu în aceeași măsură în care este Tatăl, rămânând, cu toate acestea, Fiu, reiese limpede din însăși atribuirea numelui de Tată. Căci, dacă acest nume de Dumnezeu ar fi

aparținut numai Tatălui și nu ne-ar fi indicat un alt hypostas în afara primului hypostas al celui nenăscut, ca și cum ar fi propriu numai acestuia și i-ar fi fost numele prin care este recunoscut, atunci ar fi fost inutilă specificarea denumirii de Tată. Ar fi fost de ajuns să spună *un singur Dumnezeu*, și noi am fi recunoscut despre cine este vorba; însă, tocmai pentru că numele de Dumnezeu este comun Tatălui și Fiului deopotrivă, dacă Pavel ar fi spus numai *un singur Dumnezeu* nu ar fi arătat despre cine este vorba. Din acest motiv a fost adăugat numele de Tată, pentru a lămuri că se vorbește despre primul hypostas, al celui nenăscut, pe care nu ar fi fost suficient să îl indice prin folosirea denumirii de *Dumnezeu*, câtă vreme aceasta este comună în aceeași măsură și pentru Fiul.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, pp. 108-109)

„De altfel, așa cum voi arăta în cele ce urmează, nici numele de *Dumnezeu* nu este mai important decât cel de *Domn* și nici numele de *Domn* nu este mai puțin important decât acela de *Dumnezeu*. Pe tot parcursul Vechiului Testament, Tatălui i se spune fără întrerupere *Domn*: *Domnul Dumnezeul tău* (Deut. 6, 4) și, mai apoi: *Domnului Dumnezeului tău să i te închini și numai lui să-i slujești* (Deut. 6, 13); iarăși: *Mare este Domnul nostru și mare este tăria Lui și priceperea Lui nu are hotar* (Ps. 146, 5) și din nou *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul. Tu singur ești Cel Preaînalt peste tot pământul* (Ps. 82, 19). Dacă, într-adevăr, atributul de *Domn* ar fi fost inferior celui de *Dumnezeu* și nevrednic de substanța aceluia, nu trebuia să se spună: *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul*. Din nou, dacă faptul de a fi *Dumnezeu* ar fi superior celui de a fi *Domn*, și mai vrednic de cinstire decât acesta, nu trebuia ca Fiul, după acei oameni, fiind inferior, să fie invocat cu un nume care îi aparține Tatălui, și chiar unul care ar fi propriu numai aceluia. Dar lucrurile nu stau așa, nu, nicidecum, întrucât nici Fiul nu este inferior față de Tatăl, nici numele de *Domn* nu este mai prejos decât cel de *Dumnezeu*. Acesta este și motivul pentru care Scriptura se folosește de asemenea denumiri fără deosebire, aplicându-le deopotrivă și Tatălui, și Fiului.

Și, așa ați auzit că Tatăl este numit *Domn*, hai să vă arătăm acum și cum este numit Fiul *Dumnezeu*. *Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu* (Mat. 1, 23; cf. Is. 7, 14). Vezi cum, pe de-o parte, numele de *Domn* este folosit pentru Tatăl, iar pe de altă parte, numele de *Dumnezeu* este folosit pentru Fiul? Căci, așa cum acolo se spunea că *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul*, în același chip se spune aici *vor chema numele lui Emanuel*. Și iarăși: *Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă și se cheamă*

numele Lui: Înger de mare sfat, Dumnezeu tare, biruitor (Is. 9, 5). Și ia aminte laolaltă cu mine la înțelegerea de care dau dovadă profeții și la înțelepciunea lor spirituală.” (Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea V, pp. 110-111)

„Cât despre cele jertfite idolilor, știm că toți avem cunoștință. Cunoștința însă semețește, iar iubirea zidește. Iar despre mâncarea celor jertfite idolilor, știm că idolul nu este nimic în lume și că nu este alt Dumnezeu decât Unul singur (1 Cor. 8, 1-4). Pricepi acum că Pavel rostește aceste lucruri adresându-se acelor care socoteau că există mai mulți dumnezei? Căci, deși sunt numiți mulți dumnezei, fie în cer, fie pe pământ, – iarăși se luptă Pavel împotriva acelor – ca și cum ar exista într-adevăr mai mulți dumnezei și mai mulți domni – adică, vrea să spună că sunt dumnezei numai cu numele – totuși, pentru noi, este un singur Dumnezeu, Tatăl, din care sunt toate, și un singur Domn, Iisus Hristos, prin care sunt toate (1 Cor. 8, 5-6).

De aceea a și adăugat *un singur*, ca ei să nu creadă că se reintroduce politeismul. Astfel, Tatăl nu a fost numit Dumnezeu unic pentru a-l înlătura pe Fiul de la dumnezeire, după cum nici Fiul nu a fost numit unic Domn pentru a-l înlătura pe Tatăl de la domnie; i-a numit în acest fel numai pentru a vindeca slăbiciunea acelor și dorind să nu le ofere nici un prilej de reîntoarcere la politeism. Acesta este, de asemenea, și motivul pentru care Fiul lui Dumnezeu nu este făcut cunoscut iudeilor prin profeți în mod precis și clar, ci în chip acoperit și numai arareori. Căci, dacă ar fi auzit iarăși despre un Dumnezeu și un Dumnezeu, cu siguranță că în loc să renunțe la eroarea politeistă, boala aceasta le-ar fi revenit. De aceea, profeții spun fără încetare de la un capăt la altul că: *Nu există decât un singur Dumnezeu și nici un altul în afară de El*, nu pentru a-l respinge pe Fiul, nicidecum, ci din dorința de a vindeca slăbiciunea acelor și, în același timp, pentru a-i convinge să renunțe la credința lor în mai mulți dumnezei lipsiți de existență.” (Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea V, pp. 114-115)

DUMNEZEU FIUL (Hristos nu e simplă creatură)

„Când se spune ceva înjositor fiind El îmbrăcat în trup, atunci ceea ce se vorbește nu este spre înjosirea dumnezeirii, ci spre arătarea iconomiei.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 268)

„Dacă El este creatură, cum de este chipul Creatorului (I Cor., 1, 15)? Căci nici calul nu este chipul omului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 33)

„Ereticii voind să arate că Fiul este mai mic decât Tatăl, cercetează Scripturile căutând nume străine, și despre cuvintele din Scriptură: *Dumnezeu* și *Domn* spun că Tatăl este Dumnezeu, iar Fiul este Domn; împart aceste nume și atribuie cuvântul *Dumnezeu* Tatălui, iar Fiului, cuvântul *Domn*, ca și cum ar fi împărțitori și moștenitori ai Dumnezeirii.

Spune Scriptura numai despre Fiul cuvântul *Domn*? N-au auzit psalmul azi, că vorbește de o singură persoană: *Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu lui Dumnezeu m-am rugat?* Deci, pe aceeași persoană o numește și *Domn*, și *Dumnezeu*. Cine vrei să fie Dumnezeu? Fiul sau Tatăl? Negreșit vei spune că Tatălui I se potrivește acest nume. Deci, aici Dumnezeu este Fiul, și Domn este Tatăl? Pentru ce împărți numele? Pentru ce acolo îl adaugi, iar aici îl împărți?

- Dar Pavel spune - să dea Dumnezeu să-l auzi pe Pavel și să Fii fericit! - *Dar pentru noi este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate, și un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate* (I Cor., 8, 6). A numit pe Fiul Dumnezeu? Nu!

- Dar ce?

- Domn!

- Dar spune-mi, te rog, pentru ce numele de *Dumnezeu* e mai cinstit decât numele de *Domn*, și numele de *Domn* mai mic decât cel de *Dumnezeu*?

Fiți, vă rog, cu luare-aminte! Dacă voi dovedi că aceeași însemnare are și numele de *Domn*, și numele de *Dumnezeu*, ce vei spune? Spui că numele de Dumnezeu e mai mare, iar numele de Domn e mai mic? Ascultă pe proorocul care spune: *Acesta este Domnul, Care a făcut cerul. Acesta este Dumnezeu, Care a întocmit pământul* (Isaia 45, 18). *Domnul* a făcut cerul, iar *Dumnezeu*, pământul. Proorocul acesta a atribuit aceleiași persoane și numele de *Domn*, și numele de *Dumnezeu*. Și iarăși: *Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeuul tău este un singur Domn* (Deut., 6, 4). De două ori numele de *Domn*, și o dată cel de *Dumnezeu*. Mai întâi numele de *Domn*, apoi cel de *Dumnezeu* și iarăși cel de *Domn*. Dacă numele de *Domn* ar fi mai mic, iar cel de *Dumnezeu* mai mare, proorocul n-ar fi dat Marii Ființe mai întâi numele

mai mic înaintea celui mare, ci s-ar fi mulțumit să spună pe cel mai mare și nu l-ar mai fi adăugat pe cel mai mic.

Ați înțeles oare ce am spus? Vă mai spun o dată învățătura asta! Că ceea ce fac nu-i priveriște spre lăudăroșenie, ci învățatură spre pocăință, ca să plecați de aici înarmați, nu neînarmați.

Spui, eretice, că numele de *Dumnezeu* e mai mare, iar cel de *Domn* mai mic? Ți-am arătat că profetul spune: *Domnul a făcut cerul, Dumnezeu a întocmit pământul*, îți arăt iarăși pe Moise, când spune: *Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeuul tău este un singur Domn*. Cum este unul, dacă sunt două nume: unul, al unei ființe mai mici, altul, al unei ființe mai mari? Ființa nu poate fi mai mare și mai mică decât ea însăși, ci egală și unită. *Domnul Dumnezeuul tău este un singur Domn*. Cu aceste cuvinte îți aduc dovada că numele de *Domn* este identic cu cel de *Dumnezeu*. Într-un cuvânt, dacă numele de *Domn* este mai mic, iar numele de *Dumnezeu* este mai mare, care nume ar trebui să fie numele Lui? Numele de *Domn*, care e mai mic, sau numele de *Dumnezeu*, care e mai mare? Dacă ereticul spune: *Care e numele Lui?*, răspunde-i: *Ce spui, eretice? Spui că numele de Domn e mai potrivit Fiului, iar cel de Dumnezeu, Tatălui? Dar dacă-ți voi dovedi că numele cel mic, cel de Domn, este propriu să facă cunoscut pe Tatăl, ce vei face? «Să cunoască ei că numele Tău este Domnul!»* (Ps., 82, 17), spune proorocul. N-a spus: *Dumnezeu*. Și totuși, dacă numele de *Dumnezeu* e mai mare, pentru ce proorocul n-a spus: *Să cunoască ei că numele Tău este Dumnezeu?*

Dacă numele de *Dumnezeu* este propriu și specific Lui, iar numele de *Domn* îi e străin, pentru că e un nume mai mic, pentru ce proorocul a spus: *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul*, pentru ce a întrebuițat numele cel mic, cel mai mic, cel inferior în ce privește vrednicia, și nu a întrebuițat numele cel mare și înalt, vrednic de Ființa Sa? Dar ca să cunoști că numele de *Domn* nu este mic, nici inferior, ci are aceeași putere, a spus: *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul. Tu singur ești Cel Prea Înalt peste tot pământul* (Ps., 82, 17).” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 522)

„Dar nu părăsești încă lupta, eretice, ci spui din nou că numele de *Dumnezeu* e mai mare, iar cel de *Domn* mai mic. Dar ce vei spune dacă-ți voi arăta că Fiul e numit cu numele cel mai mare? Te vei da bătut?

Vei pune capăt certii? Vei recunoaște mântuirea? Te vei elibera de nebunie?

Ai înțeles ce-am spus? Ereticii dau Fiului numele de *Domn*, iar Tatălui numele de *Dumnezeu*, ca fiind mai mare acest nume. Dar se termină lupta dacă-ți voi dovedi că Fiul este numit cu numele de *Dumnezeu*, cu numele cel mai mare. Te birui cu armele tale și te întrec cu aripile tale. Tu ai spus că numele de *Dumnezeu* e un nume mai mare, iar numele de *Domn*, un nume mai mic. Vreau să-ți dovedesc că numele mai mic nu s-ar potrivi Tatălui, dacă Tatăl ar fi mai mare, iar numele mai mare nu s-ar potrivi Fiului, dacă Fiul ar fi mai mic. Ascultă pe profetul care spune: *Acesta este Dumnezeul nostru și nu se va socoti altul lângă El; aflat-a toată calea științei, după aceasta pe pământ S-a arătat și cu oamenii a petrecut* (Baruh 3, 36-38). Ce spui de asta? Te împotrivesți acestor cuvinte? Dar nu poți! Rămâne adevărul care-și revarsă strălucirea și orbește vederile ereticilor, care nu vor să creadă în adevăr.” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 523)

DUMNEZEU FIUL („frații” Domnului)

„Și se vor închina ție fiii tatălui tău (Fac., 27, 29).

Scriptura obișnuiește să numească orice grad de rubedenie fii; așa și aici zice: *fiii tatălui tău*, ca și cum ar spune: cei ce se vor naște din sămânța lui Isav. Că Isaac nici n-a avut alt copil, ci numai pe aceștia doi”. (*Omilia la Facere*, omilia LIII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 198)

DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos)

„De obicei Dumnezeu face minuni totdeauna atunci când se întâmplă ceva nou și neobișnuit și când vrea să aducă un nou fel de viață; minunile fiind niște garanții ale puterii Sale date celor ce aveau să-I primească legile.” (*Omilia la Matei*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 168)

„De câte ori face Iisus câte o minune vorbește și de împărăția cerurilor și caută să ne atragă pe toți spre ea. Chiar pe cei pe care-i amenință că are să-i alunge din împărăția cerurilor, nu-i amenință ca să-i alunge, ci ca să-i înfricoșeze cu aceste cuvinte, spre a-i atrage la împărăția cerurilor. Iar dacă nu se folosesc nici de pe urma acestei amenințări, apoi toată vina e a lor și a

tuturor celor ce suferă de aceeași boală.” (*Omilii la Matei*, omilia XXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 337)

„Domnul, când avea să facă o minune, făcea mai înainte alte multe fapte, care deșteptau mintea, ca nu cumva, cu trecerea timpului, să se uite minunea. Tot așa și Moise; mai întâi s-a speriat de șarpe; și nu s-a speriat așa ușor, ci spaimă de moarte l-a cuprins; și atunci a văzut minunea, că șarpele s-a prefăcut în toiag (Ieș. 4, 1-5). Tot așa și apostolii; când se așteptau să piară (când s-a pornit furtuna pe mare și s-au ridicat valuri înspăimântătoare – Matei 8, 23-25 – n.n.), atunci au fost mântuiți. Ca să-și poată da seama de măreția minunii, trebuia să simtă primejdia.” (*Omilii la Matei*, omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 353)

„Văzându-se demonii fugind și cedând locul din toate părțile; diavolul retrăgându-se cuprins de rușine; chiar moartea, moartea mai întâi învinsă, apoi doborâtă și cu totul distrusă: tot felul de boli erau vindecate, mormintele dădeau pe morții lor (Mt., 27, 52), diavolii îi lăsau liniștiți pe cei ce-i stăpâneau, bolile părăseau pe bolnavi. Atunci s-au văzut toate aceste semne și minuni pe care profeții au dorit să le vadă ca de la un drept, și nu au văzut; atunci s-au văzut ochi alcătuindu-se și primind lumina și Iisus Hristos făcându-i să vadă toți într-o clipă și în cea mai importantă parte a corpului, (...) Mai mult, s-au văzut membre pe care paralizia le-a uscat și care erau ca tăiate de la trup, dintr-odată refăcute și reunite cu celelalte; mâini moarte primindu-și mișcarea, picioare tăiate săltând deodată, urechile închise auzind, și o limbă, înainte mută, vorbind dintr-odată cu mare zgomot. Căci așa precum un arhitect priceput rezidește o casă dărâmată, Iisus Hristos a reparat natura umană; piesele care erau stricate, El le-a înlocuit; cele ce erau lipsite, le-a completat; le-a ridicat pe cele care erau cu totul căzute.

Și ce vom spune despre refacerea sufletului, lucrare încă mai minunată decât vindecarea trupurilor? Singur, sănătatea trupului este ceva lucru mare și considerabil dar cea a sufletului îi este superioară; precum pentru această vindecare, că este corpul din natură făcut să se miște, după cum îi place Creatorului, și de a merge fără opunere peste tot unde vrea să meargă, pe atât sufletul care este liber, și care are puterea de a lucra și libertatea, nu se supune întru totul lui Dumnezeu dacă nu vrea. Căci Dumnezeu nu vrea să-l facă frumos și virtuos în ciuda lui, prin forță și prin constrângere, pentru că aceasta n-ar mai fi virtute; ci vrea să-l convingă în mod liber și voit să devină virtuos și frumos, ceea ce este mult mai dificil decât cealaltă vindecare. Iată ce a făcut Iisus Hristos. Tot felul de dureri și de rele au fost distruse. La fel precum, prin grijile pe care i le-a dat trupului, El

nu numai l-a vindecat, ci l-a întărit într-o sănătate desăvârșită, așa nu numai că a scos sufletul din adânc și din răutatea stricăciunii, ci l-a ridicat la înălțimea virtuții. Dintr-un vameș a făcut apostol, dintr-un persecutor, dintr-un hulitor necredincios, învățătorul lumii; magii au fost învățătorii evreilor, tâlharul a devenit cetățeanul cerului, o desfrânată a strălucit prin credința ei cea mare; din două femei, cananeanca și samariteanca, aceasta din urmă femeie stricată ca și cea dintâi; una merge să-i convertească pe concetățenii săi și aduce la Iisus Hristos pe toți locuitorii orașului, ca prinși într-o plasă; cealaltă prin credința și stăruința ei, alungă duhul necurat din sufletul ei; altele mai rele decât acestea, trec cu totul în rândul ucenicilor. Într-un cuvânt, totul se transformă, neputințele trupului, bolile sufletelor; toate își dobândeau sănătatea și ajung la cea mai înaltă virtute. Acestea nu erau numai două, sau trei, sau cinci, sau zece, sau douăzeci, sau o sută de persoane care-și schimbau viața și se converteau, ci orașe și ținuturi întregi.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XII, 2, pp. 58-59)

„Nu trebuie să ne atașăm Lui atât din cauza minunilor, pe cât din cauza învățaturii. Domnul lucrează minunile, nu pentru credincioși, ci pentru necredincioși și pentru oamenii cei mai îngroșați (la minte – n.n.)” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXV, 2, p. 169)

„El a făcut adevărate minuni al căror adevăr nu poate fi contestat, El i-a atras pe toți oamenii la Dumnezeu, El a confirmat prezicerile Sale prin împlinirea lucrurilor pe care le-a prezis.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XLI, 2, p. 202)

„... din desfășurarea împrejurărilor celor vorbite de El se învederează că și minunile, precum și cele făgăduite de Dânsul sunt adevărate. Și pentru ca cele vorbite de mine acum să fie mai lămurite, voi dovedi aceasta cu înseși acele împrejurări.

A înviat pe Lazăr numai cu cuvântul, și l-a arătat ca viețuind după aceea în trup. A spus iarăși despre Biserica întemeiată de dânsul că *porțile iadului nu o vor birui* (Mt. 16, 18) și că *Cel ce va lăsa pre tată și pe mamă pentru mine, însutit va lua în veacul acesta, și viață vecinică va moșteni* (Mt. 19, 29). Prin urmare, aici este o singură minune, învierea lui Lazăr, iar prorocii sunt două: una arătată aci, în viața de acum, și cealaltă în viața viitoare. Și acum, tu gândește-te cum toate acestea se dovedesc una prin cealaltă. Dacă de pildă cineva nu ar crede că Lazăr a înviat, apoi din prorocirea cea spusă pentru Biserică să creadă în minune, căci ceea ce el a

spus cu atâta timp mai înainte, s-a petrecut și a luat sfârșit, fiindcă porțile iadului nu au biruit Biserica. Deci Cel ce a spus adevărul în proorocie, este vădit că și minunea a săvârșit-o; iară Cel ce a săvârșit minunea, și ceea ce a proorocit a dus la bun sfârșit, este vădit că spune adevărul și în prorocia cu privire la cele viitoare – că cel ce disprețuiește cele de aici va lua însutit și va moșteni viața veșnică. Cele deja spuse și petrecute sunt o chezășie puternică că și cele viitoare se vor petrece întocmai așa cum au fost prevestite.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VII, pp. 77-78)

„Așa erau minunile lui Hristos: erau cu mult mai frumoase și mai bune decât cele săvârșite în chip firesc²⁰⁵. Așa s-a petrecut și cu altele, de pildă când îndrepta vreun mădular bolnav al trupului și îl făcea mai bun decât cele sănătoase.” (Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu, în vol. *Cateheze maritale*, p. 134)

„Două lucruri trebuie să fie acceptate cu tărie de către lume: că Iisus Hristos era Dumnezeu, că profețiile Sale erau veridice și promisiunile Sale erau sigure. Minunea vine să le confirme și pe unele și pe altele. Astfel totul se leagă, totul se ține în Iisus Hristos: minunile, profețiile, vestirile viitoare și promisiunile se sudează împreună într-o unitate indisolubilă. El profețește, El face veșnice și divine promisiuni lumii. Totul este adevărat? Este aceasta real? Este aceasta sigur? Vine minunea care pronunță ca un ultim resort și interzice orice neîncredere.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 40)

„Minunile lui Iisus Hristos. Ele sunt nenumărate și Evanghelia declară că nu consemnează decât puține. Ele sunt strălucitoare: Iisus Hristos Se arată în totul ca Stăpânitor al naturii, Stăpân al spiritelor și al trupurilor, Învingătorul demonilor, Arbitrul vieții, Principiul învierii. Totul îi cedează Lui, păcatul se risipește, moartea fuge dându-i pe captivii ei, soarele se întunecă, marea se liniștește sau se încheagă sub picioarele Sale. Viața Sa întregă este o minune, moartea este mai mult strălucitoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 41)

²⁰⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Hristos nu restaura doar firea (în acest caz nu a făcut doar vin), ci îi dădea și cea mai bună calitate (aici, cel mai bun vin). (n.s. 303, p. 134).

„Dacă se vorbește de *minuni* ale științei omenești, de semne ale puterii și ale geniului omului, niciodată însă nu se vor străbate limitele supreme ale posibilului omenesc. Nu sunt răsturnate legile mari ale naturii. Însă pentru Iisus Hristos aceste limite nu mai există: legile nu mai sunt de neatins. Iisus Hristos poruncește ca stăpân al naturii întregi, și El tulbură după bunul plac legile cele mai inflexibile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 47)

„La trecerea, la glasul, în contact cu Omul-Dumnezeu, toate mizeriile omenești se găseau vindecate, bolile făceau loc deplinei sănătăți, orbii vedeau, surzii auzeau, cei schilozi primeau înapoi după credința lor integritatea robustă a membrilor lor. Mai formidabil decât boala și neputința, moartea însăși dădea la viață victimele sale. Diavolul părăsea trupurile pe care le tulbura, totul din cer pe pământ, de pe pământ la iad, asculta de Mântuitorul Omul-Dumnezeu...” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 48)

DUMNEZEU FIUL (minunile care I se atribuie Mântuitorului în timpul copilăriei Sale)

„Dacă ar fi făcut minuni din pruncie, n-ar mai fi fost socotit om. Pentru același motiv nici templul trupului Său n-a fost plăsmuit necondiționat de nimic, ci au loc zămislirea, purtarea în pânțece nouă luni, durerile nașterii, nașterea, hrănirea cu lapte, tăcere în tot timpul copilăriei, așteptarea vârstei cuvenite bărbaților, pentru ca prin toate să fie primită taina întrupării.

- Atunci, ar întreba cineva, pentru ce s-au făcut la nașterea Sa minunile care s-au făcut?

- S-au făcut pentru Mama Lui, pentru Iosif, pentru Simeon, care avea să plece de pe lumea asta, pentru păstori, pentru magi, pentru iudei. Că dacă iudeii ar fi privit cu multă luare-aminte la cele petrecute, ar fi cules mare folos din ele pentru cele viitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia VIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 105)

„Este evident dar că minunile care I se atribuie lui Iisus Hristos în copilăria Sa sunt false, și că ele au fost inventate și închipuite. Dacă Iisus a făcut minuni din copilăria Sa, Ioan ar fi cunoscut-o, și tot poporul n-ar fi avut nevoie de un învățător ca să-l învețe. Ori, Ioan zice că El dacă a venit, era ca Iisus Hristos să fie cunoscut lui Israel, și pentru aceea zicea: *Eu am trebuință să fiu botezat de Tine*. Apoi, cum Îl cunoștea mai bine, el Îl

vestește poporului, zicând: *Acesta este despre care eu am zis: După mine vine bărbat, Care a ajuns să fie înaintea mea, și Care m-a trimis să botez cu apă.* El l-a trimis pe Ioan pentru a se face cunoscut lui Israel, și El Însuși I s-a descoperit lui Ioan înainte de coborârea Duhului Sfânt. Iată pentru ce acesta spunea înainte ca Iisus să fi venit la el: *Cel ce este înaintea mea vine după mine.* Ioan nu-L cunoștea deci înainte să vină la Iordan, și când boteza tot poporul, ci Îl cunoaște când vine El să se boteze. Tatăl I l-a descoperit El Însuși profetului și Sfântul Duh L-a făcut cunoscut evreilor în timp ce se boteza.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XVII, 3, pp. 84-85*)

„Dacă Iisus ar fi făcut minuni în copilăria Sa, israeliții n-ar fi avut nevoie de nimeni pentru ca să-L facă cunoscut lor. Cel care venise la o vârstă tânără, se făcuse minunat prin minunile Sale, nu numai în Iudeea, ci încă și în Siria și mai departe, și aceia numai în timp de trei ani, sau mai scurt care nu avea nevoie de trei ani pentru a se face cunoscut și a-și face faimă, pentru că din prima zi, numele Lui s-a răspândit peste tot; Acela zic eu, Care, prin numărul minunilor Sale, a făcut ca numele Lui să strălucească până a fi cunoscut de toată lumea, Acela n-ar fi putut, cu atât mai mult, să rămână ascuns și necunoscut, dacă ar fi făcut ceva minuni, în copilăria Sa; minunile pe care le face un copil fac mai mult zgomot și produc mai multă admirație; și de altfel, El ar fi avut de două ori sau de trei ori ocazia să se arate.

Dar Iisus în copilăria Sa n-a făcut mai mult decât ceea ce spune Luca, atunci când la vârsta de doisprezece ani S-a pus în templu în mijlocul învățătorilor legii, ascultându-i și învățându-i (Lc., 2, 46-47), și când prin întrebările pe care le-a pus lor, S-a făcut vrednic de admirație. De altfel, se înțelege că n-a făcut minuni din copilăria Sa. Evreii le-ar fi privit ca pe niște simple închipuiri. Dacă, fiind deja om, El a fost bănuit de așa ceva, cu atât mai mult l-ar fi bănuit ei dacă ar fi făcut în copilăria Lui. Mai mult, invidia de care erau cuprinși evreii, i-ar fi făcut să-L răstignească imediat și înainte de timpul hotărât, și așa opera de răscumpărare ar fi fost trecut în bănuială.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXI, 2, p. 101*)

„Dacă Cel Ce a strălucit cu mulțimea minunilor în așa scurt timp Și-a făcut tuturor cunoscut numele, cu cât mai mult, dacă făcea minuni din cea dintâi vârstă, nu putea să fie uitat numai în atâta vreme! Căci întâmplările ce par nemaiauzite și care s-au petrecut cu un copil, timpul le face de două ori mai vestite și de trei ori, ba chiar de mult mai multe ori. Însă nimic nu a făcut pe când era copil, ci numai acest lucru îl mărturisește Luca, că fiind de doisprezece ani a șezut împreună cu dascălii templului și prin întrebările pe

care le punea părea un copil minunat (Lc., 2, 46). Dar și pentru altă pricină, de astă dată rațională, nu a început să facă minuni din cea dintâi vârstă: fiindcă iudeii socoteau că lucrul acesta este închipuire [φαντασία]. Căci dacă mulți erau bănuitori față de un om în puterea vârstei, dacă făcea aceasta, cu atât mai mult dacă un băiețuș făcea minuni, mistuiți cum erau de invidie, l-ar fi pironit pe cruce mai înainte de vremea cuvenită.” (*Nunta din Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 120)

DUMNEZEU FIUL (proorociile Mântuitorului)

„... din desfășurarea împrejurărilor celor vorbite de El se învederează că și minunile, precum și cele făgăduite de Dânsul sunt adevărate. Și pentru ca cele vorbite de mine acum să fie mai lămurite, voi dovedi aceasta cu înseși acele împrejurări.

A înviat pe Lazăr numai cu cuvântul, și l-a arătat ca viețuind după aceea în trup. A spus iarăși despre Biserica întemeiată de dânsul că *porțile iadului nu o vor birui* (Mt. 16, 18) și că *Cel ce va lăsa pre tată și pe mumă pentru mine, însutit va lua în veacul acesta, și viață vecinică va moșteni* (Mt. 19, 29). Prin urmare, aici este o singură minune, învierea lui Lazăr, iar prorocii sunt două: una arătată aci, în viața de acum, și cealaltă în viața viitoare. Și acum, tu gândește-te cum toate acestea se dovedesc una prin cealaltă. Dacă de pildă cineva nu ar crede că Lazăr a înviat, apoi din prorocirea cea spusă pentru Biserică să creadă în minune, căci ceea ce el a spus cu atâta timp mai înainte, s-a petrecut și a luat sfârșit, fiindcă porțile iadului nu au biruit Biserica. Deci Cel a spus adevărul în prorocie, este vădit că și minunea a săvârșit-o; iară Cel ce a săvârșit minunea, și ceea ce a prorocit a dus la bun sfârșit, este vădit că spune adevărul și în prorocia cu privire la cele viitoare – că cel ce disprețuiește cele de aici va lua însutit și va moșteni viața veșnică. Cele deja spuse și petrecute sunt o cheazășie puternică că și cele viitoare se vor petrece întocmai așa cum au fost prevestite.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, pp. 77-78)

DUMNEZEU FIUL (proorociile și minunile Mântuitorului)

„Venind Hristos pe pământ și lucrând mântuirea oamenilor, a lucrat în felurite chipuri și mântuirea acelora care trăiau pe vremea aceea, și a acelora de mai târziu. Și iată ce face! Face minuni și prezice unele lucruri ce aveau să se înfăptuiască mai târziu, după îndelungată vreme. Prin minunile săvârșite atunci, Hristos dă ascultătorilor Săi garanție că într-adevăr au să se

înfăptuiască și prezicerile Lui; prin înfăptuirea celor prezise, dă dovada celor de mai târziu că sunt vrednice de credință și minunile săvârșite de El pe când era pe pământ; iar prin aceste două dovezi face vrednice de credință și spusele Sale despre Împărăția cerurilor.

Prezicerile lui Hristos au fost de două feluri: unele aveau să se înfăptuiască în viața aceasta, altele, după sfârșitul lumii”. (*Către iudei*, 11-12, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 226)

„Ce a spus Hristos și ce a prezis când aproape toată lumea era stăpânită de păgânătate? *Pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18).

Cercetează cuvintele acestea cum vrei, și vei vedea strălucind adevărul lor. Lucru minunat nu-i numai acela că a zidit Biserica în toată lumea, ci că a făcut-o de nebiruit; de nebiruit, deși s-au pornit împotriva ei atâtea și atâtea războaie; căci cuvintele *porțile iadului nu o vor birui* arată primejdiile care au încercat să o pogoare la iad. Ai văzut adevărul prezicerii? Ai văzut tăria făpturii? Ai văzut cuvinte ce strălucesc în fapte? Ai văzut putere de nebiruit, care face totul cu ușurință? Să nu treci repede pe deasupra cuvintelor acestora: *Voi zidi Biserica Mea*, pentru că sunt scurte! Cercetează-le adânc cu mintea! Gândește-te ce lucru mare este ca într-un timp atât de scurt să umple tot pământul de sub soare cu atâtea Biserici, să întoarcă la credință atâtea neamuri, să înduplece popoare, să pună capăt datinilor strămoșești; să smulgă obiceiuri înrădăcinate, să izgonească tirania plăcerii și tăria păcatului ca pe un colb, să ducă la pieire temple, idoli, slujbe, sărbători blestemate și jertfele cele necurate ca pe un fum, și, pretutindeni, să ridice altare, în țara romanilor, în țara perșilor, în țara sciților, în țara maurilor, în țara indienilor! Ce spun? Pe toată fața pământului nostru! Căci și insulele britanice și insulele de dincolo de marea aceasta, chiar și insulele din ocean, au simțit puterea cuvântului acestuia. Căci și acolo s-au întemeiat Biserici și altare.

Cuvântul acesta, pe care l-a rostit Hristos atunci, este sădit în sufletele tuturor, stă pe buzele tuturor. Și, după cum am spus, tot pământul, plin de spini fiind, a fost curățat, a ajuns o țarină curată, care a primit semințele credinței”. (*Către iudei*, 12, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 226-227)

DUMNEZEU FIUL (suferințele provocate Binefăcătorului nostru de furia iudeilor)

„Că a îndurat atunci cele mai mari ocări. Nu I-a fost batjocorit numai un mădular, ci tot trupul. Capul, cu cunună de spini, cu trestie, cu palmuiri; fața, cu scuișori; obrazii, cu palme; tot trupul cu biciuiri, cu îmbrăcare cu hlamidă și închinăciuni fățarnice; mâna, cu trestia pe care I-au dat-o să o țină în loc de sceptru; în sfârșit, cu datul oțetului. Poate fi oare ceva mai cumplit decât acestea? Poate fi, oare, o ocară mai mare? Cele săvârșite atunci depășesc orice cuvânt. Ca și cum s-ar fi temut să nu lase ceva nefăcut din îndrăzneța lor faptă, iudeii săvârșesc totul; pe profeți i-au omorât cu mâinile lor, iar pe Hristos, pe temeiul hotărârii judecătorului; ajung ucigași și osândesc pe Hristos; Îl osândesc și cu gura lor și cu gura lui Pilat, spunând: *Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri* (Matei 27, 25). Tăbărăsc asupra Lui și-L ocărăsc; Îl leagă și-L târăsc; ei sunt vinovați că ostașii Îl ocărăsc; Îl pironesc, Îl înjură, își bat joc de El, Îl batjocoresc. Pilat n-a hotărât aceasta; dar ei fac toate acestea de la ei; ei sunt totul: și acuzatori și judecători și călăi.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 974)

DUMNEZEU FIUL (pățimile și răstignirea lui Hristos pe cruce)

„*Dat-au spre mâncarea Mea fiere și spre setea Mea M-au adăpat cu oțet* (Ps. 68, 25). Dar nici evanghelistul Ioan nu spune că a băut; că nu-i nici o deosebire între a gusta și a bea; amândouă cuvintele arată unul și același lucru.

Și totuși nebunia lor nu s-a oprit aici, ci, după ce L-au dezbrăcat, după ce L-au răstignit și după ce I-au dat oțet, merg mai departe; chiar când Îl văd atârnat pe cruce Îl ocărăsc și ei și cei ce treceau. Dar ceea ce era mai cumplit decât toate era că Hristos pătimea acestea sub învinuirea de amăgitor și înșelător, de îngâmfat, de om care s-a lăudat în zadar cu cele ce spunea. De aceea L-au și răstignit în fața întregului popor, ca să-L facă de râs înaintea tuturor celor ce-L vedeau; de aceea s-au slujit de mâinile ostașilor, ca furia lor să crească și prin această judecată publică.

Ce inimă n-ar fi muiat mulțimea care-L urma pe Iisus și plângea? Această mulțime, da, dar nu pe aceste fiare! De aceea și Domnul pe aceia îi învrednicește de răspuns, dar pe aceștia, nu!” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, I-II, în col. PSB, vol. 23, p. 975)

„Diavolul a vrut deci să întunece triumful lui Iisus Hristos, dar n-a putut; din trei care au fost răstigniți în același timp, singur Iisus strălucea, pentru a vă învăța că virtutea a făcut totul. Trei au fost răstigniți, s-au făcut minuni, dar nici una din aceste minuni nu i-a fost atribuită decât numai lui

Iisus; atât erau de slabe cursele diavolului și încercările lui, care s-au întors cu totul spre rușinea și spre disprețul lui; pentru că unul din cei ce au fost răstigniți cu Iisus Hristos a dobândit mântuirea! Deci, nu numai că răstignirea acestor tâlhari n-a micșorat slava lui Iisus răstignit cu ei, ci dimpotrivă, ea n-a putut să contribuie decât s-o înalțe. Nu era nici mai puțin mare nici mai puțin admirabil de a converti un tâlhar, fiind spânzurat pe cruce și de a-l face să intre în Paradis, decât de a face să tremure pământul și să se despice pietrele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 1, p. 448)

„Pentru voi, frații mei, considerați vă rog, barbaria și netrebnicia celor ce sunt în jurul lui Iisus Hristos. Noi, oricât de mare număr de dușmani am avea, orice rău și batjocură ne-ar face să suferim, dacă vedem că-i omoară, noi îi plângem și-i văităm; dar pe acești nenorociți, nimic nu a putut să-i miște; durerile, chinurile pe care le suferă Iisus Hristos nimic n-a putut să-i atingă; dimpotrivă, mereu mai cruzi, mai furioși, ei inventează noi batjocuri, ei umplu un burete cu oțet și îl duc la gura Lui, ei Îi dau să bea, ca și cum o făceau pentru cei ce erau condamnați la moarte, căci pentru aceia i-au prezentat trestia cu oțetul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 2, p. 451)

„De ce S-a răstignit? Zice; desigur că nu din cauza păcatelor Lui, și dovada se desprinde din învierea Lui. Pentru că dacă ar fi fost păcătos, cum ar fi putut să învieze?! Dar dacă a înviat, e vizibil că nu a avut păcat; și dacă n-a fost păcătos, pentru ce a fost răstignit? Pentru alții; și dacă a fost răstignit pentru alții, desigur că a înviat.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 150)

„În adevăr, iubiților, mare mângâiere ne aduc patimile lui Hristos, și ale apostolilor Lui, fiindcă în chipul acesta cugetând neconținut la ele, ni se va părea mai bună calea virtuții.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 330)

„- Pentru care pricină a fost jertfit? Pentru ce?
- Ca să împace cerul cu pământul, ca să te facă prieten cu îngerii, ca să te împace cu Dumnezeu tuturor, ca să te facă prieten cu El, pe tine, care-I erai vrăjmaș și potrivnic.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 57)

„Pentru că Paștile nostru, Hristos, pentru noi S-a jertfit (I Cor., 5, 7).

- Spune-mi, unde S-a jertfit?

- În vârful Crucii. Nou este jertfelnicul acestei jertfe, pentru că și jertfa este nouă și plină de mirare. Același a fost, și jertfă, și preot. Jertfă, după trup, iar preot, după duh. Același a și adus, dar S-a și dus, după trup. Ascultă că pe amândouă acestea le-a arătat Pavel: *Orice arhiereu, spune el, luat dintre oameni, este pus de oameni* (Evr., 5, 1). De aceea, trebuie să aibă și el ceva de adus. Iată, El se aduce pe Sine. Iar în alt loc zice că *Hristos S-a adus o dată jertfă, ca să ridice păcatele multora* (Evr., 9, 28). *Se va arăta celor ce-L așteaptă spre mântuire*. Iată aici Pavel spune că a fost adus, iar dincolo spune că S-a adus pe Sine. Ai văzut că a fost și jertfă, și preot, iar Crucea a fost jertfelnic?

- Dar pentru ce nu s-a adus jertfa aceasta în templu, ci în afară de oraș și de ziduri?

- Ca să se împlinescă acele cuvinte care spun: *Cu cei fără de lege s-a socotit* (Isaia 53, 12).

- Dar pentru ce a fost jertfit pe vârful Crucii, și nu sub un acoperiș?

- Ca să curățească și văzduhul. Pentru asta a fost jertfit în vârful Crucii. Nu sub bolta acoperișului, ci sub bolta cerului. Când Oaia era jertfită în vârful crucii, atunci văzduhul se curăța, dar se curăță și pământul, căci Sângele din coasta Lui se picura pe el. Mai mult din această cauză nu S-a jertfit sub acoperiș, de asta nu s-a jertfit în templul iudaic, ca nu cumva evreii să tragă în folosul lor jertfa și nici să nu creadă că jertfa s-a adus numai pentru poporul acela. De asta S-a jertfit în afară de oraș și de ziduri, ca să afli că jertfa este universală, că jertfa este pentru tot pământul, ca să afli că jertfa aceasta este o curățire universală, nu una parțială, ca pe vremea iudeilor. Dumnezeu poruncise iudeilor să lase la o parte tot pământul și să aducă jertfă și să se roage numai într-un singur loc, tocmai pentru că tot pământul era necurat, din pricina fumului, a grăsimii arse și a tuturor celorlalte întinăciuni de la jertfele elenilor, aduse pe pământ.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 88-89)

„- Spune-mi, tâlhare, de unde ți-a venit gândul să pomenești de împărăție? N-ai văzut decât piroane, cruce, învinuiri, batjocuri, ocări.

- Da, așa e, răspunde tâlharul. Dar însăși Crucea este pentru mine semn al Împărăției.” (*Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 108)

„- Pomenești, tâlhare, Împărăția cerurilor, te întreb, ce ai văzut? N-ai văzut decât piroane și cruce.

- Da, răspunde tâlharul, dar Crucea este semn al Împărăției. De asta îl numesc Împărat, pentru că Îl văd răstignit. Este de datoria unui împărat să moară pentru supușii lui. El Însuși a spus: *Păstorul cel bun sufletul Lui Își pune pentru oi* (Ioan 10, 11). Așadar, și împăratul cel bun își pune sufletul pentru supușii Lui. Din această cauză Îl numesc Împărat, pentru că *Și-a pus sufletul Lui.*” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 93)

„Poți vedea nespusa iubire de oameni a lui Hristos nu numai de la Cruce, ci și din cuvintele rostite pe Cruce. Era pironit pe cruce, batjocorit, luat în râs și scuipat, dar zicea: *Tată, iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac* (Luca 23, 34). Cel răstignit Se roagă pentru cei ce-L răstignesc. Și doar ei grăiau împotriva, zicând: *De ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce, și vom crede în Tine* (Matei 27, 40-42). Dar tocmai pentru asta nu Se pogora de pe Cruce, pentru că este Fiul lui Dumnezeu, căci pentru asta a venit, ca să Se răstignească pentru noi.

Pogoară-Te de pe cruce, și vom crede în Tine. Acestea sunt cuvinte și pretext de necredință. Învierea lui Lazăr, aflat într-un mormânt acoperit cu piatră, era o faptă mai mare decât pogorârea de pe cruce. Într-adevăr, era o faptă mult mai mare să scoată din mormânt pe Lazăr mort după patru zile și legat cu fâșii decât să Se pogoare de pe cruce.

Iudeii ziceau: *De ești Fiul lui Dumnezeu, mântuiește-te pe Tine Însuși!* (Matei 27, 40), iar El făcea totul ca să-i mântuiască pe cei ce-L acuzau, zicând: *Iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac* (Luca 23, 34).” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 96)

„Răstignirea este în ea însăși un lucru de ocară, dar Hristos o numește slavă, pentru că s-a făcut pentru cei iubiți.” (*Omilia I la Rusalii*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 205)

„... Crucea a suferit-o în mijlocul orașului, în mijlocul praznicului, în mijlocul poporului iudeilor, în fața ambelor tribunale, al iudeilor și al romanilor, când sărbătoarea i-a adunat pe toți, în mijlocul zilei, în văzul comun al lumii întregi. Și pentru că numai cei prezenți vedeau ceea ce se făcea a poruncit soarelui care s-a ascuns să vestească în toată lumea îndrăzneala lor.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XVII, 9-

10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 316)

„O! Mare minune! Judecătorul vine la judecată, viața gustă moartea, Ziditorul se lovește cu palma de zidire, Cel Nevăzut de Serafimi se scuipe de slugă, oțet și fiere gustă, cu sulița Se împunge și în groapă Se pune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 106-107)

„Au ieșit noaptea cu felinare și cu făclii ca să-L prindă (Ioan 18, 3). Socoteau că năvălesc asupra unui simplu om. Voind dar să le arate puterea Lui, să le arate că este Dumnezeu și lovesc cu piciorul în bolduri, le zice: *Pe cine căutați?* (Ioan 18, 4). Stăteau înaintea Lui, alături de El, și nu-L vedeau; ci însuși Cel căutat îi sfătuia cum să-L găsească, pentru a cunoaște iudeii că de bunăvoie vine la patimă, că, dacă n-ar fi voit, n-ar fi fost prins. Cum ar fi putut-o face, când nici nu-L puteau găsi? Dar pentru ce spun eu că nu-L puteau găsi? Nici să-L vadă nu puteau, deși le stătea în față. Și nu numai că nu puteau să-L vadă, deși le era în față, ci chiar când au răspuns la întrebarea Lui, nici atunci nu știau cine era Cel din fața lor. Atât de tare le erau ochii orbiți! Și nu numai atât, ci i-a aruncat și la pământ cu glasul Lui. Când a spus: *Pe cine căutați?*, s-au întors toți înapoi din pricina glasului acestuia.” (Despre schimbarea numelor, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 54-55)

DUMNEZEU FIUL (preînchipuirea Jertfei lui Hristos pe cruce)

„Trebuie apoi a adevări că Dumnezeu va preda pe Fiul Său Cel Unul născut, iar minunea aceasta o a preînchipuit mai înainte un om, Avraam patriarhul, în jertfa unicului său fiu Isaac.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 66)

DUMNEZEU FIUL (pătimirile Domnului – meditarea noastră la acestea)

„Dar noi, frații mei, să nu ne mulțumim să cinstim istoria patimilor Mântuitorului; ci s-o purtăm continuu în sufletul nostru și în inima noastră; să avem în fața ochilor noștri cununa de spini, hlamida, trestia, scuiările, lovirile care I s-au dat peste ochi, bătăile, derâderile și bătaia de joc.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIV, 3, p. 445)

DUMNEZEU FIUL („Părinte, de este cu putință, să treacă de la Mine acest pahar, dar nu precum Eu voiesc, ci precum voiești Tu”)

„Acum sufletul Meu este tulburat, și ce voi zice? Părinte, izbăvește-Mă pe Mine de ceasul acesta. Dar pentru aceasta am venit în ceasul acesta. (27) Dar acesta nu este limbajul celui ce trebuia să convingă că El mergea la moarte în mod voluntar? Acela este, dimpotrivă, sensul acestor cuvinte. Mântuitorul, ca să nu se zică, că fiind lipsit de durerile omenești, Lui îi era ușor să filosofeze asupra morții, și că El îi îndemna pe alții la aceasta, neavând de suferit nimic El însuși, face să se vadă aici că cu toate că se temea, totuși n-a refuzat-o, fiindcă ea trebuia să ne fie foarte folositoare și utilă. Într-un cuvânt, aceste cuvinte îi aparțin trupului pe care l-a luat El și nu dumnezeirii Sale. Iată pentru ce zice El: *Acum sufletul Meu este tulburat*. Dacă El nu era așa, ce urmare ar mai fi fost între aceste cuvinte și cele următoare: *Părinte, izbăvește-Mă pe Mine de ceasul acesta?* Dumnezeiescul Mântuitor este atât de tulburat, încât îi cere Tatălui său să-L scape de moarte, dacă ar putea s-o evite.

Aceste cuvinte arată slăbiciunea naturii omenești. Dar, *Eu nu pot alege nimic*, zice El, *pentru a cere să fiu scăpat de moarte, căci pentru aceasta am venit în ceasul acesta*; este ca și cum ar zice: *oricât de mare ar putea fi tulburarea și întristarea noastră, să nu fugim de moarte; oricât aș fi Eu de tulburat, tot nu voi fugi de moarte*. Trebuie să suferim ceea ce ni se întâmplă; dar: *Părinte, preaslăvește numele Tău* (28). *Cu toate că tulburarea în care Mă găsesc, Mă face să pronunț aceste cuvinte, Eu spun contrarul: Preaslăvește numele Tău*, adică: *du-Mă la cruce*, ceea ce arată o slăbiciune omenească și neputința firii care nu vrea să moară și face să se vadă că Iisus Hristos nu era lipsit de sentimente omenești. Precum nu se socotește ca păcat când ne este foame, sau de a dori să dormim, de asemenea nu este o dorință viața prezentă. Ori, Iisus Hristos era lipsit de orice păcat, dar nu de instinctele naturale, altfel trupul Lui n-ar fi fost un trup adevărat. Prin aceste cuvinte, Dumnezeiescul Mântuitor ne-a mai învățat un lucru. Și care? Că dacă ni se întâmplă să fim înecați și în frică, nu trebuie să ne lăsăm pentru aceea întristați și să ne schimbăm hotărârea.

Părintele Meu, preaslăvește numele Tău. Iisus Hristos face să se vadă că El moare pentru adevăr, ceea ce numește El slava lui Dumnezeu, și aceea s-a întâmplat după moartea Sa.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXVII, 1-2, p. 344)

„-Pentru ce spune în această rugăciune: ... *dacă este cu putință?*”

-Prin aceste cuvinte ne arată slăbiciunea firii omenești, care nu vrea cu una cu două să fie smulsă din viața aceasta, ci pregetă, șovăie din pricina dragostei pentru viața aceasta sădită de la început de Dumnezeu într-însa”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 120)

„-Pentru ce zice: *Nu este cum voiesc Eu, ci precum voiești Tu?*

-Și de ce te minunezi că-Și dă atâta silință înainte de răstignire ca să ne încredințeze de slăbiciunea trupului Său, când și după înviere văzând că ucenicul se îndoiește, nu S-a ferit să-i arate și rănilor, și semnele cuielor, să supună rănilor atingerii mâinii și să zică: *Cercetează și vezi, că duhul nu are carne și oase* (Luca 24, 39; Ioan 20, 27)”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 121)

„Nu-i o vină că trupul nu vrea să moară. Doar este o însușire a firii; iar Domnul a arătat în El toate însușirile firii, afară de păcat, și chiar cu multă prisosință, ca să închidă gurile ereticilor. Când Domnul spune: *De este cu putință, să treacă de la Mine paharul acesta și: Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu*, nimic altceva nu arată decât că a îmbrăcat cu adevărat trup care se teme de moarte. Aceasta înseamnă a se teme de moarte, a șovăi, a fi neliniștit, a avea trup”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 122)

„... nu s-a înfățișat El deodată ca un om crescut, ci s-a născut și s-a nutrit de mamă-Sa, a crescut și a sporit, pentru ca prin toate acestea să fie crezută omenirea Lui cea adevărată. Ba încă nu s-a oprit la această dovadă, ci a suferit cu trupul Său toate slăbiciunile firii omenești, a însetat și a flămânzit, a dormit și a ostenit, ba a mers și la cruce și a pățimit atât de mult, pe cât poate vreun om pătimi. De aceea a căzut de pe fața Lui sudoarea ca picăturile de sânge, precum aceea s-a întristat și s-a descurajat. Deci, precum El flămânzea și ostenea, dormea și mânca și bea, tot așa și pregeta a muri, și prin aceasta a arătat adevărata Sa omenire; căci dragostea către viață este sădită în firea omenească. Așadar, spre a arăta că trupul, pe care El l-a luat, nu este nălucire, nici părere, de aceea El a pus la iveală înaintea noastră patimile Sale.

Acesta este un temei. Afară de aceasta, pot să vă mai aduc și un altul, care este tot așa de însemnat; care este acesta? Hristos a voit să învețe pe oameni toate faptele cele bune. Iară cine voiește să dea învățătură dreaptă, trebuie să învețe nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte. Aceasta este învățarea cea mai bună. Când cârmaciul stă lângă învățăcelul său, arătându-i

cum să țină cârma, unește vorba cu exemplul; el nu numai vorbește, nici numai lucrează, ci le unește amândouă. La fel face și zidarul. Pune pe învățacelul său lângă sine și îi arată, prin cuvânt și prin faptă, cum trebuie să zidească. Tot așa fac și ceilalți meșteri. Învățarea și exemplul sunt pretutindeni legate la un loc. Deci, fiindcă Hristos a venit ca să ne învețe toate faptele cele bune, de aceea El învața ce trebuie a face, și totodată și El însuși făcea; căci El zice așa: *Cine va face și va învăța așa, acela mare se va chema întru împărăția cerului* (Mt. 5, 19). Iată, El voia ca noi să fim smeriți și blânzi, și a învățat aceasta cu cuvintele. Însă El a învățat aceasta și prin faptele Sale, căci după ce a zis: *Fericiți cei săraci cu duhul, fericiți cei blânzi* (Mt. 5, 3-4), a arătat prin faptele Sale cum trebuie a împlini această datorie. El a luat fota, s-a încins cu dânsa și a spălat picioarele ucenicilor Săi (In. 13, 4-5). Ce a putu să fie asemenea acestei smerenii? Așadar, El a învățat această faptă bună nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. Tot așa a arătat El cu fapta blândețea și păciuirea Sa. Cum? El a fost lovit peste față de sluga arhiereului, dar a zis numai atâta: *De am grăit rău, mărturisește de rău, iară de am grăit de bine, de ce Mă bați?* (In. 18, 23). El a poruncit a ne ruga pentru vrăjmași, dar iarăși ne-a învățat aceasta prin faptele sale. Căci când spânzura pe cruce, a zis: *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac* (Lc. 23, 34). Așadar, precum El ne-a poruncit nouă să ne rugăm pentru vrăjmași, așa s-a rugat și El însuși, măcar că și fără de aceasta El putea să-i ierte, prin propria Sa putere. Iarăși a poruncit El să facem bine celor ce ne urăsc, să binecuvântăm pe cei ce ne clevesc. Și aceasta a făcut-o cu fapta, izgonind demonii din iudei, măcar că ei Îl huleau, ca și cum ar fi El însuși cuprins de demon. El grămădea binefacerile asupra prigonitorilor Săi și a introdus în împărăția cerului pe cei ce au voit să-L răstignească. Mai departe zice: *Să nu purtați la brânele voastre nici aur, nici argint, nici aramă* (Mt. 10, 9); și El a împlinit și aceasta, precum singur zice despre Sine: *Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi, iară Fiul Omului nu are unde să-Și plece capul* (Mt. 8, 20). El ne-a învățat și cum să ne rugăm. Apostolii au zis către Dânsul: *Doamne, învață-ne să ne rugăm* (Lc. 11, 1); și de aceea El însuși se ruga, pentru ca ei să învețe de la Dânsul a se ruga. El însă trebuia să le arate lor nu numai că trebuia a se ruga, ci încă și cum să se roage. De aceea, El le-a dat și formula rugăciunii: *Tatăl nostru, carele ești în ceruri și celelalte*. Fiindcă El ne-a poruncit a ne ruga: *și nu ne duce în ispită*, adică în primejdie, ne învață aceasta însuși și cu fapta, când zice: *Părinte de este cu puțință, treacă de la mine paharul acesta*, prin care învață pe toți credincioșii a nu se arunca singuri în primejdii, ci a aștepta năpădirea vrăjmașilor, iar atunci a arăta toată bărbăția. Ei nu trebuie a se grăbi înșiși și a se expune primejdiei.

Așadar, fiindcă El voia să învețe pe ucenicii Săi a se ruga, se roagă El însuși, după firea Sa cea omenească, nu însă după cea dumnezeiască. Iară ca om s-a rugat El, pentru ca să ne învețe că trebuie să ne rugăm pentru izbăvirea noastră din primejdii. Iară dacă izbăvirea noastră va fi cu neputință, atunci să respectăm hotărârea cea dumnezeiască. De aceea a zis El: *Însă nu precum voiesc Eu, ci precum voiești Tu*. Aceasta nu trebuie a se înțelege ca și cum El ar avea altă voință decât Tatăl; și cuvintele acestea trebuie să fie învățătură pentru oameni, ca ei, chiar când sunt în necaz și în primejdie, când tremură și nu le place a muri, totuși trebuie să supună voința lor voinței lui Dumnezeu. Pavel știa aceasta și a împlinit-o. El a rugat pe Domnul ca să depărteze ispitele de la dânsul și a zis: *De trei ori pe Domnul am rugat* (II Cor. 12, 8), dar fiindcă aceasta nu era voia Domnului, el a adăugat: *de aceea binevoiesc întru neputință, în nevoi și în prigonire* (II Cor. 12, 10).

Așadar, Hristos amândouă acestea ne-a învățat prin rugăciunea Sa, să nu ne aruncăm înșine în primejdii, ci să ne rugăm pentru depărtarea primejdiei. Dacă ea totuși ne-a ajuns, să o întâmpinăm cu bărbăție și cu răbdare și să supunem voința noastră voinței lui Dumnezeu. Deci, știind noi acestea, să ne rugăm, ca să nu cădem în ispită; iară dacă am căzut în ea, să cerem de la Dumnezeu răbdare și putere și totdeauna să supunem voința noastră voinței Lui.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Vineri*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 154-159)

„De aceea, după cum a flămânzit, după cum a dormit, după cum a ostenit, după cum a mâncat, după cum a însetat, tot așa fuge și de moarte, ca să arate că este om; iar slăbiciunea firii omenești nu îngăduia să Se despartă de viața aceasta fără durere. Dacă Hristos n-ar fi spus nici un cuvânt cu privire la teama de moarte, ne-am fi putut întreba: Dacă era om, nu trebuia oare să sufere cele ale omului?

- Care sunt acelea?

- Cel ce avea să fie răstignit se teme, este cuprins de neliniște, nu se desparte fără durere de viața de aici. În fire e sădită dragostea de cele din lumea aceasta. De aceea, vrând să arate că îmbrăcămintea trupului Lui era adevărată, vrând să dea încredințare despre întruparea Sa, lasă să iasă la iveală patimile Sale cu multă putere de dovedire.

Aceasta-i o pricină pentru care a rostit Hristos acele cuvinte.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 256)

„Pentru aceea a și spus: *Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu* (Matei 26, 39). Nu pentru că una e voința Lui și alta voința Tatălui, ci ca să-i învețe pe oameni că, și dacă îi cuprinde spaima, și dacă tremură, și dacă e vorba să vină peste ei primejdii, și dacă e vorba să fie smulși din viața aceasta, să pună înaintea voinței lor voința lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 259)

DUMNEZEU FIUL (moartea lui Hristos pe Cruce)

„El n-ar fi mers la moarte forțat în ciuda Sa; că această moarte Lui nu-i face nici un rău, și prin ea câștigă mântuirea tuturor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXVII, 2, p. 128*)

„Nu merge la moarte în ciuda voinței sale, căci dacă nu murea în mod voluntar și fiindcă El voia aceasta, cum va fi moartea Sa o legătură a dragostei?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LX, 1, p. 298*)

„Părinte, a venit ceasul! Preaslăvește pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preaslăvească. Prin aceste cuvinte, dumnezeiescul Mântuitor ne arată încă și că El nu merge la moarte în ciuda Sa. Cum va merge El la moarte în ciuda Sa și involuntar, El care o cere și I se roagă pentru aceea, El care o numește slavă, nu numai a Celui care este răstignit, ci și a Tatălui Său? Căci aceea s-a întâmplat: nu numai Fiul a fost slăvit, ci și Tatăl. Înainte de cruce, evreii nu cunoșteau nici pe Tatăl: *Israel nu M-a cunoscut* (Is., 1, 3); dar după cruce, tot universul a alergat la El.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXX, 1, p. 416*)

„... despre moartea lui Hristos – Care nici nu ar fi murit dacă nu urma să ne îndrepteze...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia X, p. 163*)

„... nu Hristos era răspunzător, ci a murit pentru păcatele noastre, ca păcatul să-l desființeze, să-i taie venele și întreaga putere, și cu un cuvânt să-l nimicească cu totul, pentru aceasta a murit El.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XI, p. 184*)

„El prin moartea Sa a omorât moartea ...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, p. 465*)

„... moartea suferită de El a fost cea mai necinstită, cea mai plină de batjocură, cea mai blestemată. Căci *Blestemat este cel spânzurat pe lemn* (Gal., 3, 13). De aceea s-au hotărât iudeii să-L răstignească pe lemn, pentru ca astfel să-L facă de batjocură. De aceea au fost răstignit cu El și doi tâlhari, pentru ca astfel să se facă părtaș lor și să se plinească ceea ce s-a zis: *și cu cei făcători de rele a fost numărât* (Is., 53, 12). Dar cu atât mai mult strălucește adevărul și cu atât mai mult devine luminat! Când atâtea uneltiri se fac dușmani slavei Lui, atunci minunea și mai mult strălucește și se arată mai mare. Ei nu considerau lucru urât a-L ucide, ci a-L ucide într-un asemenea mod pentru a-L arăta mai vrednic de dispreț decât toți, la aceasta se gândeau; însă, cu toate acestea, nimic n-au făcut. Astfel, deși amândoi tâlharii erau niște pângăriți – deși mai la urmă unul dintre ei s-a schimbat – ei chiar de pe cruce își băteau joc de El și nici conștiința propriilor lor păcate, nici faptul că erau și ei în aceeași situație și nici că pătimeau la fel ca și El nu le-au oprit răutatea; lucru, de altfel, recunoscut și de unul dintre ei când a grăit celuilalt pentru a-l face să tacă: *Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeași osândă?* (Lc., 23, 40), ceea ce dovedește marea lor răutate.

Pentru aceasta, și Dumnezeu L-a preainălțat la și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume (Flp., 2, 9).” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 136-137)

„În ele însele, moartea, închisoarea și lanțurile sunt vrednice de rușine și de batjocură; însă dacă cineva ar adăuga și cauza lor și ar cunoaște bine taina, ar găsi pe fiecare dintre acestea încărcată de multă laudă și cinste. Căci moartea aceea a mântuit lumea cea pierdută; că moartea aceea a unit pământul cu cerul; că moartea aceea a nimicit tirania diavolului, iar pe oameni i-a făcut îngeri și fii ai lui Dumnezeu. Moartea aceea a ridicat firea noastră în tronul cel împărătesc, iar lanțurile acelea pe mulți i-au întors de la rătăcire.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 20)

„*Ca prin moarte, zice, să surpe pe acela ce are stăpânirea morții, adică pe diavolul. Aici arată ceea ce este minunat, că adică prin aceea ce diavolul a stăpânit, prin aceea a fost biruit, și arma cea puternică ce o avea cu sine, adică moartea, prin aceasta chiar l-a rănit Hristos, ceea ce învederează marea putere a învingătorului. Ai văzut cât bine a făcut moartea?*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IV, p. 92)

„(Hristos – n.n.) a ales moartea cea necinstită. Căci fie! A murit. Dar de ce a murit cu o moarte necinstită? Pentru nimic alta, decât ca să ne învețe pe noi de a nu băga în seamă slava oamenilor. De aceea, nu ca fiind supus păcatului și-a ales această moarte, ci învățându-ne pe noi de a fi cu îndrăzneală contra ei, și a nu o băga în samă de loc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 327)

„Moartea lui Hristos a numit-o moarte, ca să te încredințezi de patimile Sale. Moartea noastră a numit-o adormire, ca să ne ușureze durerea. Acolo unde a avut loc învierea, moartea o numește curajos moarte; dar acolo unde învierea e în nădejde, o numește adormire, prin acest nume mângâindu-ne și dându-ne bune nădejdi.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 112)

„Patima și moartea sunt pentru Iisus Hristos dovedirea cea mai izbitoare a dumnezeirii Sale. Pentru a spune așa noi recunoaștem în faptele vieții Sale mai mult și mărturisim pe Fiul lui Dumnezeu.

Pentru omul care nu este decât om, ceasul morții este decisiv. Este ora dispariției și a ruinii. Pentru Iisus Hristos această oră este a puterii, a triumfului, a vieții. Victoriile pe care El n-a mai putut să le poarte în timpul vieții, El le aduce în mod măreț prin moartea Sa. Calvarul Său este câmpul Său de triumf, crucea Sa este tronul Său regesc; biruință asupra cerului, biruință asupra lumii, biruință asupra iadului.

Biruință asupra cerului. El prin cruce, prin patima Sa și moartea Sa dezarmează dreptatea dumnezeiască și câștigă mântuirea noastră. Și pentru ca triumful Lui să fie și mai văzut, mai strălucit, El vrea să triumfe prin tot ceea ce a cauzat înfrângerea și ruina. Spune modul biruinței și atunci te vei mira mai mult. Prin ce a învins diavolul, prin aceea îl biruiește Iisus Hristos, și a acceptat aceleași arme, prin care el ne-a biruit atunci (...) Și când auzi, *Fecioara, lemnul și moartea*, acelea au fost simbolul. Lemnul era copacul, pomul. Moartea era asupra lui Adam. Așteaptă adevărul. Înălțată este fecioara, și lemnul și moartea simbolizate, au fost simbolul învingerii noastre. Căci în locul Evei este Maria; în locul lemnului cunoștinței binelui și a răului este lemnul crucii; în locul morții lui Adam, moartea lui Hristos (...) din muritori în nemuritori am fost făcuți; acestea sunt binefacerile minunate ale crucii.

Căci prin cruce triumfă Iisus Hristos asupra iadului. Biruitor asupra cerului prin moartea Sa, biruitor asupra iadului, Iisus Hristos

este al lumii. Cine-și va refuza aici să-I aclame dumnezeirea? Care este omul, eroul, personajul minunat, care odată mort, nu intră într-o tăcere de uitare, în regiunea rece a indiferenței? Care om mare mai mișcă încă lumea din fundul mormântului său? Trebuie să fie Dumnezeu pentru ca moartea să devină mai vie decât n-a fost viața. Ori așa este cu Iisus Hristos singur. Puterea Sa s-a desprins chiar din mormântul Său. Mort, El a învins mai mult, mai mult cucerește lumea decât în cursul vieții Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 50-51)

„Și chiar moartea Sa devine forța Sa și triumful Său. Viu, El rămâne ascuns și fără prestigiu; mort, El cucerește lumea, întemeiază o împărăție de nedistrus, primește omagiile tuturor generațiilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 70)

„Iisus Hristos zicea: *Nu este iubire mai mare decât aceasta ca cineva să-și dea viața pentru prietenul său* și El a murit, El a murit liber, în mod voluntar; El putea să aleagă pentru mântuirea lumii acel mijloc care-i plăcea Voinței sale Supreme; El a ales moartea, și moartea pe cruce. Această moarte El o dorea cu fierbințeală; această cruce El o iubea ca pe o comoară a Sa. A fi răstignit, era pentru El *a fi slăvit*; a muri însemna *a fi botezat* în slavă și în iubire. Crucea, într-un cuvânt, trebuia să ne dea nouă cea mai înaltă, cea mai de neînving arătare a Iubirii dumnezeiești.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 71)

DUMNEZEU FIUL (motivele acceptării morții Sale pe Cruce)

„Dacă Iisus Hristos a fost răstignit, aceasta s-a făcut nu fiindcă El a fost cel mai slab și evreii mai tari; trupul Său a fost spânzurat pe Cruce, fiindcă a iubit Dumnezeu lumea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXVII, 2, p. 128)

„Că precum doctorul neavând nevoie de a gusta din mâncările cele pregătite pentru bolnav, și totuși pentru grija ce o are de acela, el însuși gustă mai întâi, ca să convingă pe bolnav de a se încuraja să guste din mâncare, tot așa și Hristos a făcut cu omul. Fiindcă toți oamenii se temeau de moarte, El deși nu avea nevoie, totuși a gustat moartea ca să-i convingă și pe dânșii de a fi cu îndrăzneală față de ea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IV, p. 89)

DUMNEZEU FIUL (minunile ce s-au întâmplat la moartea Domnului Hristos pe Cruce)

„Pietrele s-au despicat, iar învârtoșarea inimii iudeilor nu s-a despicat. S-a rupt catapeteasma (Matei 27, 51; Marcu 15, 38; Luca 23, 45), dar nu s-a rupt înțelegerea cea vicleană a iudeilor.

- Dar pentru ce s-a rupt catapeteasma?

- Pentru că templul nu putea vedea răstignit pe Stăpânul. Ruperea catapetesmei templului aproape că ne îndeamnă, zicând: *De acum înainte poate să calce oricine vrea în Sfânta Sfintelor. La ce-mi mai folosește Sfânta Sfintelor, când s-a adus afară o astfel de jertfă? La ce-mi mai folosește Testamentul Vechi? La ce-mi mai folosește Legea? Degeaba, în zadar i-am învățat pe iudei atâta amar de vreme.*

Asta o strigă și profetul prin cuvintele: *Pentru ce s-au întărit neamurile și popoarele au cugetat cele deșarte?* (Ps., 2, 1), au cugetat atâta amar de vreme la această profecie, dar când profetia s-a împlinit, n-au crezut. Ai văzut că au cugetat în deșert? Pentru asta s-a rupt catapeteasma templului, pentru ca să arate mai dinainte pustiirea continuă ce va fi mai târziu.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 84)

„Am vorbit de multe ori despre sângele ieșit din coastă. Era semn foarte mare să vezi curgând sânge dintr-un corp mort.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 189)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Biruitorul morții)

„Iisus Hristos atacând moartea prin moartea Sa, a învins-o așa de bine, încât a scos și a eliberat din împărăția ei pe cei ce erau ținuți în legăturile ei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia V, 3, p. 32)

„El a distrus Moartea, i-a luat tot ceea ce avea amar și rău, și l-a renăscut pe om și a făcut un om nou.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIX, 1, p. 411)

„Moartea a străpuns pe Hristos, însă așa rănit cum era, Hristos a răpus-o la urmă. Ceea ce se credea a fi nemuritor, s-a sfârșit într-un corp mort, și aceasta a văzut-o lumea întreagă. Și ceea ce este cu adevărat

minunat, e că El n-a dat voie altuia să facă aceasta, ci singur a făcut-o.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia VI, p. 73)

„Astăzi Stăpânul nostru a străbătut iadul. Astăzi a sfărâmat porțile cele de aramă (Ps., 106, 16; Isaia 45, 2). Astăzi a frânt zăvoarele cele de fier (Ps., 106, 16; Isaia 45, 2). Uită-te cât de precise sunt cuvintele! N-a spus: *A deschis ușile cele de aramă*, ci: *A sfărâmat porțile cele de aramă*, ca să nu mai poată fi întrebuițată închisoare. N-a spus: *A tras zăvoarele*, ci: *A frânt zăvoarele, ca să piară toată puterea închisorii*. De intri într-o închisoare fără uși și fără zăvoare, închisoarea nu te poate ține. Iar când Hristos a sfărâmat porțile, mai poate altul să le facă la loc? *Cine va îndrepta*, spune Scriptura, *ceea ce va scrie Dumnezeu?* (Eccl., 7, 13). Împărații, când vor să elibereze pe cei închiși, nu fac așa, ci lasă întregi porțile și păstrează și paznicii. Cu asta arată că au să intre neapărat în închisoare iarăși, sau cei eliberați, sau alții în locul acestora. Hristos n-a făcut așa, ci, voind, să arate că moartea are sfârșit, a sfărâmat porțile ei cele de aramă. Le-a numit de aramă, nu pentru că porțile ar fi de aramă, ci pentru ca să arate tăria și neînduplecarea morții. Și ca să vezi că arama și fierul arată tăria și neînduplecarea, ascultă ce spune Scriptura despre omul neînduplecat: *Nervul tău este de fier, iar grumazul tău și fruntea ta, de armă* (Isaia 48, 4). N-a spus asta pentru că nervul lui ar fi de aramă, ci pentru că avea privirea aspră, nerușinată, crudă.

Vrei să afli că moartea era aspră, neînduplecată și tare ca diamantul? În decursul atâtor veacuri nimeni n-a putut-o îndupleca să elibereze prin vreunul din cei ținuti de ea, până când a silit-o Stăpânul îngerilor, când S-a pogorât în iad. A legat mai întâi pe cel puternic, după aceea i-a răpit vasele lui. De asta a și adăugat Scriptura: *Vistierii întunecate, nevăzute* (Isaia 45, 3).” (Cuvânt la Crucea Domnului, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 81-82)

„Binecuvântat fie Dumnezeu! Și femeile își bat joc de moarte, și copilele își râd de moarte, și fecioarele cu totul tinere și neispitite de nuntă sar chiar în boldurile iadului și nu suferă defel! - Toate aceste bunătăți ne-au fost date nouă din pricina lui Hristos născut din Fecioară. După fericita Lui naștere, după nașterea cea mai presus de fire, s-a dus tăria morții, s-a surpat puterea diavolului! Așa că moartea a ajuns ușor de disprețuit nu numai de bărbați, ci și de femei; și nu numai de femei, ci și de copile. După cum un păstor curajos prinzând un leu care îi speria oile și-i vătămă întreaga turmă, îl face ușor de disprețuit și de batjocură și-l dă copiilor și fetelor ciobanilor să se joace cu el, după ce-i scoate dinții, îi taie ghearele și-i tunde coama, tot astfel și Hristos,

prinzând moartea, care era înfricoșătoare firii noastre și speria tot neamul nostru, i-a dat drumul după ce a pus capăt fricii de ea.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 362)

„Cunoaște, dar, cât era de mare frica de moarte dinainte de învierea lui Hristos, pentru ca, văzând cât e de disprețuită acum, să te minunezi de Dumnezeu, pricina acestei schimbări. Cunoaște, dar, cât era de mare puterea ei mai înainte, pentru ca, văzându-i slăbiciunea ei de acum, să mulțumești lui Hristos, Care i-a luat puterea; nimic mai înainte nu era, iubite, mai tare ca moartea și nimic nu era mai slab ca noi. Acum, însă, nimic nu-i mai slab ca moartea și nimic nu-i mai tare ca noi. Ai văzut ce minunată schimbare s-a făcut? Ai văzut cum a făcut Dumnezeu pe cele tari, slabe, și pe cele slabe, tari?” (*Cuvântul de laudă la Sfintele Mucenițe Veronica, Prosdoca și Domnina, mama lor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 426-427)

„Să ne minunăm dar de Stăpânul că a făcut ca moartea, care era înfricoșătoare profeților, să fie disprețuită de femei. Ilie a fugit de moarte, femeile nu au fugit, ci au fugit la moarte. Acela se ferea din calea morții, acestea căutau moartea. Ai văzut cât de mare schimbare s-a făcut dintr-odată? Avraam și Ilie erau cuprinși de neliniște în fața sfârșitului; femeile au călcat în picioare moartea ca pe glod. Dar să nu învinuim nici pe acei sfinți, nu e vina lor; era slăbiciunea firii, nu vina vouă. Dumnezeu a vrut atunci ca moartea să fie înfricoșătoare, ca să se arate mai târziu măreția harului lui Dumnezeu. Că moartea era osândă. Nu voia să înceteze amenințarea osândei, ca să nu ajungă oamenii după asta mai trândavi, *Să rămână*, a spus Dumnezeu, *sentința care-i înfricoșează și-i înțelepțește! Că va veni timpul când vor scăpa de spaima aceasta!* Lucru care s-a și întâmplat. Că Dumnezeu ne-a scăpat de spaima aceasta o arată mucenițele acestea; dar mai înainte de mucenițe ne-o arată Pavel. Ai auzit în Vechiul Testament pe Avraam spunând: *Pe tine te vor cruța, dar pe mine mă vor omori* (Fac., 12, 12). Ai auzit pe Iacov spunând: *Scoate-mă, Doamne, din mâna fratelui meu, că mă tem de el!* (Fac., 32, 11). Ai văzut pe Ilie fugind de amenințarea unei femei, fiindu-i frică de moarte! Ascultă-l pe Pavel, ca să vezi ce spune despre moarte. O socotește el, oare, înfricoșătoare ca și ceilalți? Se întristează, se teme de apropierea ei? Dimpotrivă, socotește moartea un lucru dorit. Pentru asta spune: *Dar a mă despărți de trup și a fi cu*

Hristos este cu mult mai bine (Filip., 1, 23). Pentru aceia moartea era înfricoșătoare, pentru acesta, mai bună decât viața. Pentru aceia neplăcută, pentru acesta, dulce. Și pe bună dreptate, pentru că mai înainte moartea cobora pe oameni în iad, dar acum îi trimite lui Iisus. De asta Iacov spunea: *Veți pogori bătrânețile mele cu întristare în iad* (Fac., 42, 38), pe când Pavel spune: *Dar a mă despărți de trup și a fi cu Hristos este cu mult mai bine*. Pavel nu grăia așa ca să osândească viața de aici - Doamne, ferește! Să ne ferim de a da ereticilor prilejuri de atac! -, nici nu fugea de viață pentru că e rea, ci pentru că dorea viața viitoare, care-i mai bună decât cea de aici. Că n-a spus atât: *Este bine a mă despărți de trup și a fi cu Hristos*, ci: *Este mai bine*. Iar *mai bine* arată ceva mai bun decât un bun oarecare.” (*Cuvântul de laudă la Sfintele Mucenițe Veronica, Prosdoca și Domnina, mama lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 431)

„Diavolul a adus peste noi moartea ca să ne piardă; a adus-o pe pământ ca să ne taie orice nădejde de mântuire. Hristos însă, murind, a schimbat-o, și prin moarte ne-a urcat iarăși în rai.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 526)

„Apare Hristos și Simon cântă cu bucurie imnul despărțirii, Pavel își aruncă disprețul asupra morții, martirii se reped spre ea, sfinții o doresc, orice credincios adevărat îi primește vestea fără să tremure. Domnul a înviat, nu mai este groaznică moartea credincioșilor. Nu vă mai temeți, a venit Răsăritul cel de sus.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 148-149)

„Iisus Hristos intră în mormânt ca un triumfător și biruitor; El zdrobește porțile groaznice, îi alungă pe demonii care împărăteau peste Adam, peste neamul lui, El îi smulge morții victimele sale, și în locul unui mormânt noi n-avem decât un dormitor dulce.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 262)

„Ce a fost ea înainte de Iisus Hristos? O frică, o groază chiar pentru cei dreți, chiar pentru sfinți. Toți tremură, nici unul nu nădăjduiește. Dar Iisus Hristos moare; dezarmată în El, moartea se face biruitoare, slăvită. Moartea veche este învinsă, căci este biruit păcatul care singur o susținea și-i menținea împărăția. Este învins diavolul care

împărăția prin moarte. La cruce salutați-L pe învingătorul morții vechi a neamului omenesc. Iisus Hristos pătrunde în împărăția ei, distruge porțile întunecoasei închisori, unde ea le oprea pe victimele ei, îi scoate pe cei prinși, și dimpotrivă îl leagă pe demon și închide iadul. Tot ce a slujit la pierderea noastră, El face să slujească la biruința noastră. Biruință cu adevărat slăvită! Ea ne vine fără greutate, fără pericol. Noi nu avem de luptat și suntem învingători; sângele nostru n-a curs și iată că ne sosește dintr-o dată slava și siguranța. Iisus Hristos a murit, și pe noi ne îmbogățește biruința și ne încoronează.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 269)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Stăpânitor asupra vieții și a morții)

„Ca să afle ucenicii că are stăpânire asupra morții și vieții, că stăpânește pe cele de sus și pe cele de jos. De aceea aduce pe muntele Taborului și pe Moise, care murise, și pe Ilie, care nu murise”. (*Omilia la Matei*, omilia LVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 647)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Răscumpărătorul nostru)

„Pentru noi și mântuirea noastră, Cel Ce este în sânul Tatălui a primit să ia chip de rob, să îndure toate celelalte suferințe trupești, să se nască din femeie, să se nască din Fecioară, să stea nouă luni în pânțece, să fie înfășat, să fie socotit Iosif, logodnicul Mariei, tată al Său, să crească trupește puțin câte puțin, să se taie împrejur, să aducă jertfă, să flămânzească, să înseteze, să obosească și în sfârșit să sufere moartea, și nu o moarte oarecare, ci una socotită de ocară, adică moarte pe cruce; și pe toate acestea pentru noi și pentru mântuirea noastră le-a primit Creatorul universului, Cel neschimbat, Cel Ce a adus pe toate de la neființă la ființă, Cel Ce se uită pe pământ și-l face pe el de se cutremură (Ps., 103, 33), strălucirea salvei Căruia nici heruvimii, puterile acelea netrupești, nu pot s-o vadă, ci-și acoperă cu aripile fețele, arătându-ne minunea, pe Care Îl laudă neconținut îngerii, arhanghelii și miile de mii de îngeri; Acesta, pentru noi și mântuirea noastră, a primit să Se facă om, ne-a deschis calea unei îmbunătățite viețuiri și ne-a dat o învățătură îndestulătoare prin tot ce a făcut în trupul pe care l-a luat. Ce cuvânt de apărare ne mai rămâne, deci, când după ce s-au făcut atâtea pentru mântuirea noastră, noi ne pierdem vremea cu lucruri de nimic, trădându-ne mântuirea prin trândăvia noastră?” (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 283-284)

„Dușmanul mântuirii noastre, deci, împins de invidie, a meșteșugit ca cel întâi-zidit, care era nemuritor, să fie osândit la moarte; dar Stăpânul cel purtător de grijă și iubitor de oameni, prin moartea Sa, ne-a dăruit iarăși nemurirea și am dobândit bunătăți mai mari decât am pierdut. Diavolul ne-a izgonit din rai, dar Stăpânul ne-a urcat la cer, diavolul a făcut să fim osândiți la moarte, dar Stăpânul ne-a dăruit nemurirea; diavolul ne-a lipsit de desfătarea paradisului, dar Stăpânul ne-a pregătit împărăția cerurilor. Ai văzut că iscusința Stăpânului a întors împotriva capului diavolului armele făurite de invidia lui împotriva mântuirii noastre? Nu numai că ne-a învrednicit de mai mari bunătăți, dar ni l-a dat și pe diavol în mâinile noastre, spunându-ne: *Iată v-am dat vouă putere să călcați peste șerpi și peste scorpii* (Luca, 10, 19)”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 144)

„Ți-am văzut, îi spune Dumnezeu lui Avraam cugetul tău iubitor de Dumnezeu, și iată ți-am gătit ce-ai spus mai înainte copilului tău. *Și l-a luat și l-a adus jertfă în locul lui Isaac fiul său*. Ai văzut iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Jertfa a fost adusă; patriarhul și-a arătat cugetul său iubitor de Dumnezeu, i s-a încununat voința, luând pe Isaac au plecat încununați cu nenumărate cununi. Toate acestea au fost închipuirea crucii. De aceea și Hristos spunea iudeilor: *Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua mea; și a văzut-o și s-a bucurat* (Ioan, 8, 56).

– Cum a văzut-o când a trăit cu atâția ani înainte?

– Prin tip, prin umbră. După cum aici a fost adusă jertfă oaia în locul lui Isaac, tot așa și Mielul cel cuvântător a fost adus jertfă în locul lumii. Trebuia ca prin umbră să fie preînchipuit adevărul.

Vezi-mi iubite, că toate au fost preînchipuite prin umbră. Unul-născut acolo, unul-născut aici. Fiu iubit și adevărat acolo, fiu iubit și adevărat aici. *Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit* (Matei, 3, 17). De tată a fost adus Isaac jertfă, pe Acesta Tatăl L-a dat. și strigă Pavel zicând: *El, Care n-a cruțat pe Fiul Lui, ci L-a dat pentru noi toți, cum nu ne va dărui toate împreună cu El?* (Rom., 8, 32).

La atât se mărginește umbra. Adevărul este, însă, mult superior. Da, Mielul Acesta cuvântător s-a jertfit pentru întreaga lume, Mielul Acesta a curățit întreaga lume! El a scăpat pe oameni de rătăcire și i-a readus la adevăr; El a făcut pământul cer, nu schimbând firea stihilor, ci făcând pe oamenii de pe pământ să aibă viețuirea cea din ceruri. Prin El a pierit toată slujirea idolilor, prin El oamenii nu se mai închină la pietre și la lemne, nici nu se mai pleacă cei cinstiți cu rațiune în fața lucrurilor celor fără de simțire, ci toată înșelăciunea a fost alungată, iar lumina adevărului a luminat lumea.

Ai văzut superioritatea adevărului? Ai văzut ce este umbra și ce este adevărul?” (*Omilii la Facere*, omilia XLVII, III- IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 151-152)

„Iosif, însă va fi și un tip al celor viitoare; a arătat mai dinainte, în umbră, realitatea de mai târziu. Și după cum Iosif s-a dus la frații săi ca să-i cerceteze, iar ei n-au ținut seamă că le e frate, nu s-au uitat nici la pricina pentru care a venit, ci mai întâi s-au sfătuit să-lucidă, dar mai pe urmă l-au vândut barbarilor, tot așa și Stăpânul nostru, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni a venit să cerceteze neamul omenesc; a luat trupul nostru, primind să fie fratele nostru; și a venit. Pavel striga, zicând: *Că nu pe îngeri a luat, ci sămânța lui Avraam; de aceea trebuia să se asemene întru toate fraților Săi* (Evr., 2, 16-17). Dar iudeii cei nerecunoscători au căutat săucidă pe Doctorul trupurilor și al sufletelor, pe Cel Ce a făcut nenumărate minuni în fiecare zi; și-au adus la împlinire ucigașul lor gând și au răstignit pe Cel Ce a primit să ia chip de rob pentru mântuirea noastră. Iudeii au căutat să-Lucidă și L-au ucis răstignindu-L pe cruce; frații lui Iosif, însă, s-au sfătuit să-lucidă, dar nu au dus la îndeplinire sfatul lor. Că trebuia ca tipul să fie mai mic decât realitatea; de n-ar fi așa, Iosif n-ar mai fi tip celor ce aveau să fie mai târziu. De aceea el este o umbră premergătoare a celor ce aveau să se întâmple în viitor. Și gândește-te la minunea petrecută cu Iosif! Nu l-au ucis, ci l-au vândut; apoi au mânjit haina cu sângele unui ied și au dus-o tatălui, vrând să-l convingă că Iosif a fost ucis. Vezi că toate acestea s-au făcut pentru ca totul să fie ca într-o umbră, numai icoană a celor ce se vor întâmpla, dar să se păstreze realitatea?” (*Omilii la Facere*, omilia LXI, III, în col. PSB, vol. 22, pp. 274-275)

„*Ci nu precum greșala, așa și harul* (Rom., 5, 15) - nu a dăruit Dumnezeu pe cât a greșit omul; nu este câștigul cât și paguba; nu este sfârâmarea de corabie cât dobânda negoțului, ci bunătățile sunt mai mari ca relele. Și e firesc să fie așa: că răutățile au venit prin rob, încât au fost mai mici, iar bunătățile sunt dăruite de Stăpânul, pentru care și sunt mai mari.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 95)

„... prin moarte, biruită moartea; prin blestem, blestemul nimicit; iar prin armele prin care diavolul biruia, prin acelea i s-a surpat tirania lui.” (*Omilii la Matei*, omilia II, I, în col. PSB, vol. 23, p. 28)

„*Ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică* (15). Nu vedeți voi cauza morții și mântuirea pe care-o aduce ea? Nu vedeți potrivirea

chipului cu adevărul? Atunci evreii au scăpat de moarte, dar de o moarte temporală; acum credincioșii sunt scăpați de viața veșnică. Acolo șarpele înălțat în aer vindeca mușcăturile șerpilor, Iisus răstignit vindecă rănilile pe care le face dragonul duhovnicesc (diavolul). Acolo, cel ce privea cu ochii trupului era vindecat; aici, cel ce vede cu ochii sufletului se ușurează de toate păcatele sale. Acolo spânzura un chip de aramă care reprezenta un șarpe, aici trupul Domnului pe care L-a format Duhul Sfânt. *Acolo, un șarpe mușca și un șarpe vindeca; aici moartea dă la moarte și moartea a dăruit viață.* Șarpele care ucide avea otravă, Cel ce dă viață nu avea otravă. Aici este același lucru: moartea care dădea moarte păcătuișe, precum șarpele avea veninul; dar moartea Domnului era lipsită de orice păcat, precum șarpele de aramă era lipsit de orice venin, *căci El n-a făcut nici un păcat, și din gura Lui n-a ieșit nici un cuvânt rău* (1 Petru 2, 22). Acela a spus-o Sfântul Pavel prin aceste cuvinte: *El a dezbrăcat domniile și puterile și le-a dat pe față cu hotărâre, biruind asupra lor prin cruce* (Col., 2, 15). La fel ca și un atlet curajos, care, ridicându-l foarte sus pe dușmanul său, îl aruncă la pământ, purtând o strălucită victorie, așa Iisus Hristos, în fața lumii întregi, le-a zdrobit puterile care ne erau dușmane, și, după ce i-a vindecat pe cei ce erau răniți în pustiu, El i-a eliberat prin răstignirea Sa de toate fiarele; Iisus Hristos, de asemenea, n-a zis: *Trebuie ca Fiul Omului să fie spânzurat pe Cruce*, ci a zis: *Trebuie să fie înălțat*; ca în acest fel să nu-i stânjenească pe cei ce-L ascultau și să se apropie de chip.

Căci Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică (16). Adică: Nu vă mirați că Eu voi fi ridicat, ca voi să fiți mântuiți; așa a hotărât Tatăl Meu, și Tatăl Meu așa v-a iubit, încât El L-a dat pe Fiul Său pentru slujitorii Săi și pentru niște slujitori nemulțumiți, pe când nimeni n-ar face atâtea pentru prietenul său. Sfântul Pavel zice la fel: *Căci cu greu va muri cineva pentru un drept* (Rom., 5, 7). Apostolul era întemeiat pe iubirea lui Dumnezeu, fiindcă el le vorbea credincioșilor; Iisus Hristos îi exprimă aici cu mai multă grijă fiindcă El îi vorbea lui Nicodim; (...) *căci aceste cuvinte: Așa a iubit, și această compunere: Dumnezeu, lumea, arată o neasemănată iubire.*” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXVII, 2, p. 129*)

„Altarele, ceremoniile și jertfele legii vechi erau închipuirea care ne vestește nouă acest sânge prețios. Iată prețul răscumpărării întregii lumi; iată cu ce a câștigat Iisus Hristos Biserica Sa, prin acest sânge El o împodobește și o înfrumusețează cu totul. La fel ca și cel ce cumpără robi, dă aur și haine din stofă de aur, dacă vrea să-i împodobească, și să-i pregătească, așa ne-a

cumpărat pe noi Iisus Hristos și ne-a împodobit cu sângele Său.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLVI, 4, p. 223*)

„Și a ieșit la locul Căpățânii. Unii zic că acolo a murit Adam și că acolo se odihnește, și că Iisus Hristos a ridicat un trofeu chiar pe locul în care a împărățit moartea și și-a exercitat împărăția ei; căci Iisus Hristos își purta crucea Sa ca pe un trofeu împotriva stăpânirii morții. La fel precum învingătorul poartă semnele biruinței sale, așa purta Mântuitorul pe umerii Săi simbolul biruinței Sale.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXV, 1, p. 448*)

„Și ce aduce darul nu seamănă cu ce a adus acel unul care a păcătuit; căci judecata dintr-unul duce la osândire, iar harul din multe greșeli duce la îndreptare (5, 16).

Însă ce este aici, și ce vrea să spună el? Aceea că un singur păcat numai a avut puterea de a introduce în lume moartea și pedeapsa, pe când harul nu numai acel singur păcat a desființat, ci și pe cele introduse după acela. Apoi, ca nu cumva prin expresiile *precum* și *astfel* din versetul 15, să introduci măsura bunurilor față de rele, și ca să nu crezi că, auzind de Adam, se vorbește numai de desființarea păcatului făcut de acesta, zice că desființarea aceasta a fost a multor păcate. Și de unde se învederează aceasta? Din aceea că, după nenumăratele păcate săvârșite în urma celui din rai, faptul s-a terminat în îndreptare. Însă unde este îndreptarea, acolo cu necesitate este și viață, și după aceea numaidecât trebuie să urmeze și miile de bunătați; precum și acolo unde este păcatul, cu necesitate că este și moartea. Dreptatea este superioară vieții, fiindcă ea este rădăcina și obârșia ei. Cum că s-au acordat mai multe bunuri, și că n-a fost desființat numai păcatul acela, ci și toate cele de după, aceasta a arătat-o zicând: *iar harul din multe greșeli duce la îndreptare*. Astfel urmează, cu necesitate, că împreună cu celelalte și moartea a fost desființată din rădăcină, însă aceasta va trebui să o dezvolte mai jos. Mai înainte a spus că printr-un om a intrat păcatul în lume, și că, dacă păcatul acela, intrat printr-un om, a omorât pe toți oamenii, cu atât mai mult darul unuia va putea mântui. După aceasta a arătat că nu numai păcatul acela a fost desființat prin har, ci și toate celelalte, și nu numai că toate păcatele au fost desființate, ci încă s-a dat și îndreptarea; și, în fine, că Hristos a folosit nu numai într-atât pe cât a vătămat Adam, ci cu mult mai mult. Și arătând Apostolul toate acestea, din nou vine și dezvoltă subiectul. Însă cum îl dezvoltă?

Căci, dacă prin greșeala unuia moartea a împărățit printr-unul, cu mult mai mult cei ce primesc prisosița harului și a darului dreptății vor împărați în viață prin Unul Iisus Hristos (5, 17).

Ceea ce el spune, așa și este. *Ce anume a înarmat moartea contra omenirii? Zice. Acea că un singur om a mâncat din pomul cunoștinței. Deci, dacă moartea a avut atâta putere printr-un singur păcat, atunci, când unii se vor găsi că au primit har și dreptate cu mult mai mari decât păcatul acela, cum vor putea să mai fie răspunzători cu moartea?* De aceea nici n-a zis el aici simplu har, ci *prisosița harului*, fiindcă n-am luat din har numai atât pe cât ne trebuia spre desființarea păcatului, ci încă mai mult, de vreme ce ne-am izbăvit și de osândă, și orice răutate am alungat-o, am renăscut de sus și am înviat o dată cu îngroparea omului cel vechi, ne-am răscumpărat și ne-am îndreptat, am fost duși la înviere și ne-am sfințit, am devenit frați ai Unuia-Născut Fiului lui Dumnezeu și împreună moștenitori ne găsim în trupul Lui; și după cum trupul este unit cu capul, așa și noi suntem uniți cu El. Toate acestea Pavel le-a numit *prisosița harului*, arătând că nu am luat un medicament care doar să vindece rana, ci am luat în același timp și sănătate, și înfrumusețare, și cinste, și slavă, și vrednicii care întrec și covârșesc firea noastră omenească. Fiecare dintre acestea era de ajuns prin sine ca să dezlege moartea; însă când sunt și toate la un loc, atunci nici urmă din ea nu mai rămâne, nici umbra ei nu se mai vede, ci a dispărut cu totul. După cum cineva ar băga la închisoare pe un altul care i-ar datora zece bani, și nu numai pe acela, ci și pe femeia și copiii lui și pe toți casnicii lui, iar venind un altul să-l răscumpere ar plăti nu numai cei zece bani, ci ar mai da și mii de talanți de aur, și pe cel închis l-ar băga în curțile împărătești, și l-ar ridica pe tronul celei mai înalte stăpânii, și l-ar face părtaș de cinstea cea mai mare, și la urmă nu și-ar mai aduce aminte de cei zece bani împrumutați, întocmai așa s-a petrecut și cu noi. Mai mult decât datoram a plătit Hristos pentru noi, atât de mult pe cât de întinsă și nemărginită este marea față de o picătură de apă.

Deci nu te îndoii, omule, ca unul ce vezi atâta bogăție de bunătăți, și nici nu căuta cu mirare cum s-a dezlegat scânteia aceea a morții și a păcatului, de vreme ce o mare atât de întinsă de haruri s-a revărsat asupra lor și i-a copleșit. Aceasta și Pavel a lăsat bine să se înțeleagă, zicând că: *cei ce primesc prisosița harului și a darului dreptății, vor împărați în viață.*” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia X, pp. 166-168)

„De aceea a venit Unul Născut al lui Dumnezeu, și nici că s-a depărtat până ce mai întâi nu ne-a izbăvit de acea greutate. Și ceea ce e mai important

e însuși modul biruinței Lui. Fiindcă El n-a luat alt trup, ci chiar acel trup omenesc obosit și zdrobit. După cum cineva, văzând în piață o femeie obișnuită lovită și maltrată de un moșic, ar veni în ajutorul acelei femei, spunând că el este fiul ei, deși este fiul împăratului, și astfel ar scăpa pe acea femeie din ghearele dușmanilor ei, tocmai așa a făcut Hristos, fiindcă, luându-ne apărarea și mărturisind că El este Fiul Omului, S-a pus în dreptul nostru și a osândit păcatul. După aceea păcatul n-a mai îndrăznit să lovească în om. Ba mai mult, El – Fiul lui Dumnezeu – a lovit păcatul cu o lovitură de moarte; însă prin aceasta n-a fost osândit trupul cel lovit, ci păcatul care lovea a fost zdrobit și înfrânt, ceea ce este mai minunat decât orice.

Căci dacă biruința nu era în trup, nu ar fi fost atât de minunat lucru, fiindcă și Legea făcea aceasta; faptul minunat este că împreună cu trupul au stat și trofee, iar el [trupul], care de mii de ori a fost zdrobit de păcat, a purtat o biruință strălucită asupra păcatului. Privește câte fapte minunate s-au petrecut aici: întâi, că păcatul n-a biruit trupul; al doilea, că a fost biruit păcatul, și încă de trup, căci nu este totuna a nu fi învins cu a birui pe cel ce veșnic te atacă; al treilea, că nu numai că a biruit, ci l-a și osândit. Nu a fost învins păcatul, ca să nu mai păcătuiască, însă ca trupul, care era mai înainte atât de disprețuit, să biruiască păcatul și să-l osândească prin moarte, puțință în care se și arată bunătatea firească a trupului.

Astfel, s-a dezlegat și puterea păcatului, iar în același timp a ucis și moartea ce era introdusă de păcat.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 237-238)

„A se împotrivi și a se lupta pentru noi, aceasta a fost fapta Lui; a noastră însă este de a ne bucura de biruință.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 239)

„A-ți da ție cununa cea neveștejită, aceasta aparține Lui, însă a stăpâni lucrul dat, aceasta este treaba ta.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 240)

„... a introdus și neamurile în creștinism, și le-a amestecat cu cei din Legea veche care au săvârșit fapte plăcute; cum a mântuit pe cei deznădăjduiți, cum i-a ridicat la ceruri pe cei ce nu erau vrednici nici de pământ, cum le-a oferit viața veșnică și negrăită celor căzuți și din viața prezentă, și cum pe cei ce erau călcați în picioare de demoni el i-a făcut deopotrivă cu îngerii, le-a deschis raiul, relele cele vechi pe toate le-a dezlegat, și cum toate acestea le-a făcut într-un timp scurt, pe calea cea mai ușoară – când, zic, vei cugeta la toate acestea, atunci vei cunoaște

înțelepciunea lui Dumnezeu; când vei vedea că ceea ce n-au știut nici îngerii, nici Arhanghelii, aceasta fără de veste le-a fost dat să afle celor dintre neamuri învățați prin Iisus; atunci vei cunoaște înțelepciunea lui Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 490)

„Legea nu numai că nu ne-a scăpat, ci ne-a și condamnat, pe de o parte scoțând mai în evidență păcatul, iar pe de altă parte neputând a ne elibera sau a înceta urgia lui Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu însă, chiar și acest imposibil l-a făcut posibil, dezlegând păcatele, pe dușmani punându-i în rândul prietenilor și dăruindu-ne și alte mii de bunătăți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 13)

„A nu cruța nici pe Fiul Său, acesta e cu mult mai mare și decât înfierea, și de cât toate celelalte daruri. Mare lucru este a ni se ierta păcatele, dar mai mare încă, că am câștigat-o prin sângele Stăpânului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 11)

„Două lucruri mari a săvârșit; și El a ajuns la cea mai de pe urmă umilință, și pe om l-a ridicat până la cea mai mare înălțime, și l-a mântuit prin sângele Lui. Mai întâi a zis aceea, că adică s-a umilit până la atâta pe Dânsul; apoi spune și ceea ce este mai puternic încă, faptul acela cu adevărat mare și principal. Deși nu am fost vrednici de nimic, El totuși ne-a ajutat; deci dacă ne-am făcut vrednici și fără aceasta, era de ajuns faptul și fără a fi sacrificat; dar când și ambele (nevrednicia și sacrificiul) au fost, cum să nu ne uimească?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 28)

„Prin cruce omorând vrajba întru sine. Nimic nu e mai propriu și mai expresiv ca aceste cuvinte: *Moartea Lui*, zice, *a omorât vrajba, adică a rănit-o și a nimicit-o, nu că doar a poruncit altuia să facă aceasta și nici că numai a lucrat pentru aceasta, ci a și suferit*. Nu a zis: dezlegând-o, sau desființând-o, ci tocmai ce e mai grozav *omorând-o*, ca astfel să nu se mai ridice, să nu mai învie niciodată. Cum deci învie ea? Din cauza prea marii răutăți ce ne stăpânește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia V, p. 49)

„Și boala noastră a fost grea, și frigurile noastre au fost grozave, dar noi nu zăceam pe pat, ci pe răutatea însăși, aruncați ca pe o grămadă de gunoi, răniți, mirosind urât, nespălați, chinuți de boală și mai mult schelete,

decât oameni. În acest timp mulți demoni ne-au înconjurat și răsând de noi și disprețuindu-ne, și chiar stăpânitorul lumii acesteia. A venit Fiul lui Dumnezeu Unul Născut, luminându-ne cu strălucitoarele raze ale venirii Lui și întunericul s-a împrăștiat numaidecât! A venit la noi Împăratul, Cel care stă pe tronul părintesc, lăsând de bună voie acel tron; când spun *lăsând*, să nu-ți închipui vreo mutare din loc – fiindcă El umple și cerul, și pământul, și universul întreg -, ci înțeleg prin aceasta iconomia Lui pentru mântuirea neamului omenesc. A venit la dușmanul său care-L ura și-L disprețuia, care nu putea suferi nici măcar să-L vadă și care, în sfârșit, Îl defăima în fiecare zi; l-a văzut pe cel care ședea pe grămada de gunoi, cu rănile pline de viermi, cuprins de friguri, pe cel suferind de tot felul de boli. Frigurile care-l torturau nu erau altceva decât pofta cea rea; umflăturile pe care le avea nu erau decât ignoranța; pe lângă acestea, foamea cumplită care îl stăpânea nu era altceva decât lăcomia iar rănile pline de puroi care-i acopereau trupul nu erau altceva decât curvia; boala ochilor era idolatria; surzenia urechilor și guta nu erau altceva decât închinarea la pietre, la lemne și la toate celelalte; iar duhoarea aceea cumplită era răutatea, boală foarte grea și cu totul dezgustătoare. Ai văzut cum noi, mai răi chiar decât nebunii, numeam lemnele și pietrele *Dumnezeu*? Ne-a găsit într-o așa de mare răutate, și totuși nu S-a scârbit de noi, nu S-a îngreșat, nu ne-a respins, nu ne-a urât, fiindcă era Stăpânul nostru și nu putea să urască propria Sa creație.

Așadar ce face? Ca și un doctor iscusit prepară medicamente de mult preț, El gustă cel dintâi din ele, fiindcă El, mai înaintea noastră, a dat dovadă de bărbăție și abia apoi ne-a dat-o și nouă.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, pp. 219-220)

„Nu numai că ne-a scăpat de întuneric, ceea ce de altfel este un fapt destul de mare, dar și mai mare este însă că ne-a introdus în împărăția cerurilor, cu care ocazie a arătat filantropia Sa. Si privește cât de variat este darul care ni l-a făcut, căci întâi ne-a scapat de întunericul răutăților, al doilea că ne-a și mutat în împărăția cerurilor. *Care ne-a izbăvit pe noi*, adică nu numai că ne-a scăpat, ci încă ne-a și izbăvit, ne-a mântuit, arătând prin aceasta marea ticăloșie în care ne găseam, pe de o parte, iar pe de alta învederând robirea diavolului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 24)

„*Pace făcând prin El, prin sângele crucii Sale* (Col. 1, 20). Pe de o parte împăcarea aceasta arată dușmănia ce era, iar pe de alta încetarea războiului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 37)

„Dar oare ce înseamnă: *cele din cer*? Cele de pe pământ cu drept cuvânt le-a împăcat, deoarece eram plini de dușmănie și în multe feluri ne depărtasem de Dânsul, și fiecare din noi se răscula nu numai contra celorlalți, ci și contra sa însuși ; dar cele din ceruri, cum le-a împăcat? Ce? Oare era și acolo luptă? Oare era și acolo război? Dar atunci cum de ne rugăm noi: *facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ* (Mt., 6, 10)? Deci ce înseamnă aceasta? Se despărțise pământul de cer; îngerii deveniseră războitori ai oamenilor, fiindcă vedeau pe Stăpânul lor insultat de om. *Toate cele din ceruri și cele de pe pământ, să fie iarăși adunate întru Hristos* (Efes., 1, 10). Însă cum? Cele din ceruri astfel: a strămutat acolo pe om, a ridicat în ceruri pe dușman, pe cel ce-l ura și era urât. Nu ca să rămână pe pământ a făcut El împăcarea, ci l-a ridicat în ceruri pe el, dușmanul și războinicul. Și aceasta este pacea profundă. Îngerii iarăși se arată pe pământ, fiindcă și omul s-a arătat în ceruri. Mi se pare că răpirea lui Pavel la cer din cauza aceasta fost, ca să i se arate că și Fiul acolo a fost înălțat. Pacea de pe pământ a fost îndoită, căci a avut drept consecință împăcarea cu cele cerești, împăcarea și a celor pământești, însă în ceruri a fost simplă. Pentru că dacă pentru un singur păcătos ce se pocăiește se face mare bucurie în ceruri, dar încă pentru atâția? Toate acestea numai puterea lui Dumnezeu le-a săvârșit, zice; apoi de ce atunci vă puneți nădejdea în îngeri? Căci atât de departe sunt ei de a vă aduce înaintea lui Dumnezeu, încât și războinici ai voștri deveniseră, și a trebuit ca însuși Dumnezeu să vă împace cu dânșii.

De ce alergați la îngeri?, zice. Voiești să afli poate ura ce îngerii aveau către noi, și cum ei ne disprețuiau de-a pururea? Pe timpul israeliților, pe timpul lui David, pe timpul sodomitenilor și în valea plângerii, îngerii au fost trimiși spre pedepsirea oamenilor. Astăzi nu este așa, ci din contră, căci pe pământ ei cântă de bucurie mare, și pe dânșii El i-a coborât la noi, dar și pe noi oamenii ne-a ridicat acolo. Și privește încă minune: pe dânșii i-a coborât mai întâi aici, și numai după aceasta a ridicat pe om spre dânșii; pământul a devenit cer, fiindcă cerul urma a primi cele de pe pământ. De aceea și noi mulțumindu-I, zicem: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, întru oameni bună voire* (Luc. 2, 14). Și acum iată că și oamenii s-au arătat mulțumindu-I. Ce înseamnă *bună voire*? Adică împăcare, adică cerul nu mai este peretele din mijloc al vrajbei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, pp. 38-39)

„Nu a pățimit El numai ca să ne scape de rele, ci ca să ne readucă la starea dintâi, după cum ar elibera El pe un acuzat nu numai de vinovăția lui, ci încă l-ar reabilita și în cinstea ce o avea mai înainte, și l-ar așeza printre

cei ce nu au greșit cu nimic, și încă nu numai printre cei ce nu au greșit, ci chiar alături de cei ce au avut succese mari. Și ceea ce este mai mult, e că încă i-a dat sfințenie înaintea Sa și nevinovăție.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IV, p. 45)

„După cum cineva ar lua un câine prăpădit de foame și de râie, urâcios și împruțit, și care nici n-ar putea să se miște de jos, și deodată l-ar face om și l-ar pune pe tronul împărătesc, tot așa a făcut și El cu omenirea. Se închinau pietrelor și pământului; credeau că cerul și soarele sunt superioare, și că întregul univers le servea lor, însă erau prizonieri, legați ai diavolului, care deodată s-a ridicat deasupra pe capul omenirii, și îi porunca și o tiraniza. Fiind ei prizonieri și sclavi ai demonilor, deodată s-au făcut corpul Stăpânului îngerilor și al arhanghelilor. Nu știau ce este Dumnezeu, și totuși deodată au devenit părtași ai tronului lui Dumnezeu. Voiești a vedea acum miile de trepte pe care ei le-au trecut în curgerea timpului? Mai întâi trebuia ca să cunoască că pietrele nu sunt dumnezei; că nu numai că nu sunt dumnezei, ci chiar inferioare omului, al treilea, că sunt inferioare animalelor necuvântătoare; al patrulea, că sunt mult mai inferioare și decât plantele; al cincilea, că extremitățile în fine se reuniau în același cuvânt, că nu sunt nici măcar pământ, nici vietăți, nici plante, nici om, nici cer; sau iarăși de la început, că nici pietrele nici vietățile, nici plantele, nici elementele naturii, nici cele de sus, nici cele de jos, nici omul, nici demonii, nici îngerii, nici arhanghelii, și nici vreo alta din puterile acelea nu trebuia a fi închinată de om, sau a fi adorată de el.

Scoși ca dintr-un adânc înfricoșat, îi trebuia a afla că numai Stăpânul a toate este Dumnezeu adevărat, că numai pe El trebuie a-L servi, că viața corectă este frumoasă și admirată, că moartea de acum nu este moarte adevărată, că viața nu este viață, că corpul învie, că devine nestricăcios, că în ceruri se ridică, că se bucură de nemurire, că stă cu îngerii, și că, în fine, se strămută de aici acolo. Deci pe cel ce ședea aici jos, și care a sărit peste toate aceste scări l-a pus pe tron, și l-a făcut pe dânsul, care era mai prejos de pietre, mai însemnat decât îngerii și arhanghelii, decât tronurile și decât stăpâniile (...) ca și cum ar lua cineva un nebun, și l-ar face filosof, tot așa a făcut El cu noi. Însă orice ar spune cineva, nimic nu ar putea spune după cum trebuie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 56)

„Dezbrăcând începătorii și domniile, numind prin această expresie, puterile drăcești (...) fie că natura omenească era îmbrăcată cu acele puteri, fie că devenind om a dezbrăcat pe diavol de motivul care stăpânea pe om.

Dar ce vrea să zică: *l-a vădit pe față?* De altfel, bine a zis, căci niciodată diavolul nu s-a arătat mai urâcios ca atunci. Așteptându-se ca să aibă în stăpânire pe om, el a pierdut și ceea ce avea, căci trupul lui Hristos fiind pironit pe cruce, morții deja înviau. Acolo a primit diavolul rana cea grozavă, în corpul cel mort a primit cea de pe urmă lovitură, căci după cum luptătorul, crezând pe adversarul său doborât, primește lovitura mortală de la acesta, tot așa a pățimit și diavolul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 71)

„Căci faptul minunat acesta este, căci lumea a văzut șarpele sfâșiat sus pe cruce.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 72)

„Nu ne-a mântuit din război, acum, și nici că ne-a dat pământul și bunurile lui, ci pierderea diavolului, împărăția cerurilor, viața cea veșnică.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 78)

„Gândește-te apoi și câte bunuri a făcut: moartea a legat-o, pe noi ne-a scos din tirania diavolului, de robie ne-a izbăvit, frate cu noi făcându-se, ne-a cinstit; și nu numai prin frăție ne-a cinstit pe noi, ci și prin altele multe, căci și Arhiereul nostru a voit a fi către Tatăl, pentru care a și adaos: *ca să fie milostiv și credincios Arhiereu întru cele ce sunt către Dumnezeu.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, p. 101)

„Pentru toți a murit, desigur, ca toți să se mântuiască - ca din partea Sa - căci moartea Lui a fost în locul morții tuturor, și pentru păcatele tuturor, însă dacă n-a ridicat păcatele tuturor, este că nu toți au voit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVII, p. 227)

„Înainte de a lua Domnul trup și a Se smeri, toate piereau și se stricau; dar când S-a smerit pe sine, pe toate le-a ridicat la înălțime; a prăpădit blestemul, a stins moartea, a deschis raiul, a omorât păcatul, a deschis bolțile cerului, a urcat la cer începătură nouă, a umplut lumea de bună-credință, a alungat rătăcirea, a adus adevărul, a ridicat pe tronul împărătesc începătura noastră, a lucrat mii și mii de bunătați, pe care nici eu, nici toți oamenii nu le-ar putea înfățișa prin cuvânt. Înainte de a Se smeri pe Sine, numai îngerii Îl cunoșteau; dar când S-a smerit pe Sine, toată firea omenească L-a cunoscut. Vezi că smerenia nu L-a micșorat, ci a adus mii și mii de câștiguri, a lucrat mii și mii de fapte mari și a făcut ca slava Lui să strălucească și mai

mult?”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 140)

„Cel ce a dezlegat sufletul din legăturile morții, Cel ce a sfărâmat porțile iadului, Cel ce a zdrobit porțile cele de aramă și încuietorile cele de fier și sufletul l-a slobozit din legăturile morții”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. IX, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 149)

„Jertfa obștească pentru toată lumea, care a curățit sufletele noastre, a pus capăt păcatului, a stins moartea, a deschis cerurile, ne-a arătat multe și mari nădejdi și le-a făcut pe toate celelalte”. (*Către iudei*, cuv. VII, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 366-367)

„Mult iubitor de oameni este Dumnezeu! Nu Și-a cruțat pe Fiul Său, ca să cruțe pe rob! A dat pe cel Unul-Născut, ca să răscumpere niște robi nerecunoscători! A dat Sângele cel scump al Fiului Lui! O iubire de oameni a Stăpânului! (Ioan 3, 16; Romani 8, 32)” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 163)

„Am fost cumpărați cu Sânge scump (I Petru 1, 18-19). Pentru aceasta Dumnezeu pe pământ S-a arătat (Baruh 3, 38). Pentru tine, omule, Dumnezeu pe pământ S-a arătat și nu avea unde să-și plece capul (Luca 9, 58). Vai, ce minune! Judecătorul vine să fie judecat pentru cei vinovați! Viața gustă moarte! Creatorul este pălmuit de creatură! Cel ce nu poate fi privit de Serafimi este scuipat de rob, gustă oțet și fiere, este împuns cu sulița, este pus în mormânt! Și tu, spune-mi, te trândăvești, dormi, dai din umeri cu dispreț, omule?

Nu știi că, de ți-ai vărsa sângele tău pentru El, nici așa n-ai făcut ce erai dator să faci. Că altul e sângele Stăpânului, și altul sângele robului! Pocăiește-te și întoarce-te înainte de ieșirea sufletului, ca nu cumva să vină moartea și tot leacul pocăinței să fie fără de folos. Că aici, pe pământ, are putere pocăința; și numai aici; în iad n-are nici o putere. Să căutăm pe Domnul, cât avem timp!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, pp. 181-182)

„Ai văzut biruința minunată? Ai văzut faptele mari ale Crucii? Să-ți spun și ceva mai minunat? Când ai să afli chipul biruinței, atunci ai să te minunezi și mai mult. Prin acelea prin care diavolul a biruit pe om, prin acelea l-a biruit și Hristos pe diavol. Ascultă cum! Semnele înfrângerii

noastre au fost: fecioria, lemnul și moartea. Fecioara a fost Eva, - nu cunoscuse încă pe bărbat -, lemn a fost pomul, și moartea a fost pedeapsa dată lui Adam. Și iată, iarăși, Fecioara, lemn și moarte, aceste semne ale înfrângerii, au ajuns semne ale biruinței. În locul Evei, Maria; în locul pomului cunoștinței binelui și răului, lemnul Crucii; în locul morții lui Adam, moartea lui Hristos. Ai văzut că diavolul a fost biruit prin acelea prin care biruise? Prin pom l-a biruit diavolul pe Adam; prin Cruce l-a biruit Hristos diavol. Lemn și într-o parte, și lemn și în alta: unul a trimis în iad, iar celălalt a chemat din iad pe cei plecați acolo. Și iarăși lemn într-o parte, și lemn și în alta: unul a ascuns gol pe cel făcut rob, iar celălalt a arătat tuturor gol pe Biruitor, din înălțimea Crucii. Moarte și într-o parte, moarte și în alta: una a osândit pe cei de după Adam, iar cealaltă a înviat pe cei ce muriseră înainte de moartea lui Hristos. *Cine va grăi puterile Domnului?* (Ps., 105, 2). Din muritori au ajuns nemuritori. Acestea-s faptele mari ale Crucii. Ai aflat biruința! Ai aflat chipul biruinței!

Află acum că biruința aceasta s-a săvârșit fără ca noi să ne obosim. N-am înmuiat noi armele în sânge. N-am stat noi pe câmpul de bătălie. N-am primit noi rănilor, n-am văzut noi războiul, dar noi am câștigat biruința. Stăpânul a luptat și noi ne-am încununat.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 83)

„A păcătuit Adam și a murit; dar n-a păcătuit Hristos, și a murit. Nou și străin lucru este acesta. Acela a păcătuit și a murit, Acesta n-a păcătuit, și a murit.

- Pentru ce?

- Pentru ca acela ce a păcătuit și a murit să poată lepăda legăturile morții prin Cel ce n-a păcătuit, dar a murit. Așa se întâmplă și în afacerile bănești. Cineva datorează niște bani, nu are cu ce plăti și este ținut în lanțuri; un altul nu datorează nimic, dar poate plăti; plătește și scapă pe datornic. Tot așa s-a întâmplat și cu Adam. Adam avea de plătit o datorie; era ținut de diavol și nu putea să plătească datoria. Hristos nu datora nimic, nici nu era ținut de diavol, dar putea să plătească datoria. A venit și a murit pentru cel ținut de diavol, ca să-l slobozească pe acela.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

„Din muritori am ajuns nemuritori. Am fost doborâți și am înviat. Am fost biruiți și am ajuns biruitori.” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 150)

„Închipuie-ți doi oameni care se urăsc între ei și nu vor să se împace; vine un altul, se pune la mijloc între ei și pune capăt vrăjmășiei. Tot așa a făcut și Hristos. Dumnezeu era mâniat pe noi, iar noi uram pe Dumnezeu, pe Stăpânul Cel iubitor de oameni. S-a așezat la mijloc și a împăcat cele două firi.

- Și cum S-a așezat la mijloc?

- A primit El de la Tatăl pedeapsa ce ni se cuvenea nouă, a suferit și pedeapsa de la Dumnezeu, și ocările de la oameni.

Vrei să vezi că le-a primit pe amândouă? *Hristos*, spune Scriptura, *ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-Se pentru noi blestem* (Gal., 3, 13). Ai văzut cum a primit pedeapsa primită de sus, de la Dumnezeu. Vrei să vezi că a suferit și ocările cele venite de jos, de la oameni? *Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine*, spune Scriptura, *au căzut asupra Mea* (Ps., 68, 11).

Ai văzut cum a pus capăt vrajbei? Ai văzut cum nu S-a oprit de a face, de a suferi și de a lucra totul până ce nu l-a adus pe dușman și pe vrăjmaș la Dumnezeu, până ce nu l-a făcut prieten?” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 161)

„Acela (Dumnezeu – n.n.) cu toate că știa mai dinainte că vom pierde darul, totuși l-a dat, iar cei ce s-au învrednicit de El și nu l-au păzit, răi s-au făcut (protopărinții noștri Adam și Eva – n.n.). Deci am arătat că nu Dumnezeu ne-a depărtat de darul Său, ci noi l-am pierdut. Și cu toate că l-am pierdut, mai pe urmă mai mari daruri am luat decât cele ce am pierdut. Că în loc de osteneli vremelnice, Dumnezeu ne-a cinstit cu viața veșnică, iar în loc de mărcini și ciulini, a făcut să odrăslească în sufletele noastre roada Duhului. Nimic nu era mai defăimat decât omul, iar acum nimic nu este mai cinstit decât el. El era partea cea mai de pe urmă a firii cuvântătoare, dar picioarele s-au făcut cap și au fost duse sus la Scaunul cel împărătesc, prin pârgă. Și precum un om darnic și împărțitor de mari daruri, văzând pe cineva că a scăpat din naufragiu numai cu trupul gol, îl primește cu mâinile întinse, îl îmbracă cu haine strălucite și-l așează la loc de cinste, așa și Dumnezeu a făcut cu firea noastră. Toate câte le-a avut omul le-a pierdut: îndrăzneala, vorbirea cu Dumnezeu, petrecerea în rai, viața cea fără greutate și ieșind din rai ca dintr-o înecare de corabie, gol s-a aflat. Iar Dumnezeu primindu-l, îndată l-a îmbrăcat și povățuindu-l puțin câte puțin, l-a suit la cer, cu toate că greșeala lui nu era vrednică de iertare. Că nu din pricina silei vânturilor s-a întâmplat scufundarea aceasta, ci din lenevirea lui. Dar n-a căutat Dumnezeu la aceasta, ci a miluit ticăloșia noastră și cu dragoste ne-a primit, ca și cum am fi suferit necazul în mijlocul noianului. Că fiind în rai și a

cădea în păcat este ca și cum ți s-ar întâmpla înecare de corabie la mal. Pentru care pricină? Pentru că s-a împiedicat și a căzut când nu era mâhnire, nici grijă, nici osteneală, nici trude și încă nu năpădise asupra firii noastre valurile cele nenumărate ale poftelor. Și precum pirații cu un fier mic găuresc corabia jefuită și astfel scufundă corabia, așa și atunci diavolul văzând corabia lui Adam, adică sufletul lui plin de multe bunătăți, cu un glas subțire, ca și cu un fier mic, apropiindu-se și găurindu-l, a jefuit toată bogăția lui, iar corabia a afundat-o. Dar Dumnezeu a făcut câștigul mai mare decât paguba, căci firea noastră a suit-o la Scaunul cel împărătesc.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 13-14*)

„... mai multe daruri și mari bunătăți decât cele pierdute ni s-au dat.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 16*)

„Ai pierdut raiul, dar El ți-a dat cerul. Vezi că mai mare este câștigul decât paguba? Și mai multă este bogăția? Ți-a dat cerul ca să-Și arate atât iubirea Sa de oameni cât și să rănească pe diavolul, arătând că deși el va aduce multe primejdii neamului omenesc, cu nimic nu se va folosi, fiindcă Dumnezeu pururea spre mai mare cinste ne ridică.

Ai pierdut raiul, Dumnezeu ți-a deschis cerul. Ai fost blestemat cu osteneală vremelnică, dar te-ai cinstit cu viața cea veșnică. A poruncit pământului să scoată mărăcini și ciulini, dar sufletul tău a odrăslit roada Duhului.

Cugetă la iubirea de oameni a lui Dumnezeu până unde s-a pogorât. De vom pierde unii dintre noi oarecare lucruri, deși vom lua altele mai scumpe, totuși le căutăm tot pe cele pierdute și nu ne liniștim până ce nu le vom avea din nou. La fel și aici: tu ai pierdut raiul, dar nu numai cerul ți s-a dat, ci și raiul, căci zice: *Astăzi vei fi cu mine în rai* (Lc., 23, 33). Ca nu numai cu dăruirea celor mai mari să mângâie sufletul, ci și cu dobândirea celor pierdute.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 82-83*)

„Am fost cumpărați cu sânge scump (I Petru I, 18-19). Pentru aceasta Dumnezeu pe pământ s-a arătat (Baruh III, 38). Pentru tine, omule,

Dumnezeu pe pământ s-a arătat și nu avea unde să-și plece capul (Luca IX, 58). Vai, ce minune! Judecătorul vine să fie judecat pentru cei vinovați! Viața gustă moarte! Creatorul este pălmuit de creatură! Cel ce nu poate fi privit de serafimi, este scuipat de rob, gustă oțet și fiere, este împuns cu sulița, este pus în mormânt! Și tu, spune-mi, te trândăvești, dormi, dai din umeri cu dispreț, omule? Nu știi că chiar dacă ți-ai vărsa sângele tău pentru El, nici așa n-ai făcut ce erai dator să faci? Că altul e sângele Stăpânului și altul sângele robului! Pocăiește-te și întoarce-te înaintea de ieșirea sufletului, ca nu cumva să vină moartea și tot leacul pocăinței să fie fără de folos.” (Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie..., în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 190)

„Și Cel care e de aceeași fire cu El devine ceea ce sunt eu și umblând pe pământ a viețuit împreună cu oamenii printre care a făcut minuni, printre care a făcut făgăduințe și printre care le-a împlinit. Căci pe unele le-a dat încă de aici, iar pe altele le-a rezervat pentru viitor. Că le va împlini a făcut arătat prin minunile pe care le-a lucrat încă fiind pe pământ și prin deznodământul tuturor celor pe care le-a spus mai dinainte după acestea: *Cine va grăi puterile Domnului și va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Cine nu și-ar ieși din sine, cine n-ar fremăta înaintea nespusei Sale purtări de grijă gândindu-se cum pentru noi, slugile Lui nerecunoscătoare, L-a dat pe Fiul Său Unul-Născut la moarte, și la o moarte blestemată, ocărâtă, moartea unor condamnați?

A fost spânzurat de un stâlp înalt, a fost scuipat, pălmuit, lovit peste cap, luat în răs, îngropat de milă, iar pe mormântul lui s-au pus peceti; și toate acestea le-a suportat pentru tine și de grija ta, ca să desființeze tirania păcatului, ca să surpe cetățuia diavolului, ca să taie legăturile morții, ca să mi se deschidă porțile cerului, ca să piară blestemul, ca să se desființeze întâia osândă, ca să înveți răbdarea, ca să fi învățat tăria, ca nimic din viața de față să nu te întristeze, nici moartea, nici insulta, nici ocările, nici batjocurile, nici bicele, nici uneltirile vrăjmașilor, nici calomniile, nici atacurile, nici defăimările, nici bănuielile rele, nici orice altceva din unele ca acestea.

Pentru că El Însuși a trecut prin toate acestea, s-a împărtășit de toate acestea împreună cu tine și a răbdat cu tărie covârșitoare toate învățându-te și deprinzându-te ca nimic din unele ca acestea să nu te sperie. Dar nu S-a mulțumit numai cu acestea, ci înălțându-Se la ceruri a dăruit harul negrăit al Duhului Sfânt, și pe cei ce aveau să slujească pentru aceasta i-a trimis apostoli. Și văzându-i pe acești vestitori ai vieții pătimind mii de rele, biciuiți, ocărâți, aruncați în mare, chinuiți de foame și de sete, cuprinși în

fiecare zi de spaimă, trăind zilnic în primejdii de moarte, a suferit acest lucru pentru tine și de grija ta. Pentru tine, omule, a pregătit și Împărăția, pentru tine a pregătit bunătățile negrăite, acel sfârșit în ceruri, sălașurile cele diferite și felurite, fericirea pe care nici un cuvânt n-o poate tâlcui.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, VIII, 6-9, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 287-288)

„Dumnezeul iubirii de oameni nu a trecut cu vederea neamul omenesc, ci, demonstrându-i diavolului că toate câte le-a făcut sunt fără folos, iar omului arătându-i câtă purtare de grijă are pentru el, i-a dăruit prin moarte nemurirea. Poftim? Diavolul l-a scos din rai, iar Stăpânul l-a dus în cer!? Mai mare este câștigul decât paguba!” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 46)

„O dată a venit Hristos și a găsit zapisul părintesc, cel iscălit de Adam. Acela a pus început datoriei, noi am sporit-o cu păcatele de după²⁰⁶. Blestem era acolo²⁰⁷, și păcat, și moarte, și osândire din partea legii. Pe toate le-a distrus Hristos și ne-a iertat²⁰⁸. Și Pavel strigă, zicând: *Zapisul păcatelor noastre, ce ne era potrivnic, l-a luat din mijloc și l-a pironit pe cruce* (Col., 2, 14). Nu a zis *l-a șters* sau *l-a ștampilat*²⁰⁹, ci *l-a pironit pe cruce*, ca să nu mai rămână nici o urmă a lui. De aceea nu l-a șters, ci l-a rupt. Căci cuiele crucii l-au rupt și l-au distrus, ca să nu mai aibă nici un folos mai departe.

Și nu într-un colț ascuns, ci în mijlocul lumii l-a rupt, stând la etajul cel mai înalt: să privească îngerii, să privească arhanghelii, să privească puterile de sus, să privească și demonii cei răi și însuși diavolul, care ne-au supus datoriilor. Rupe zapisul, ca ei să nu ne mai împiedice după aceasta.”

²⁰⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Responsabilitatea morții și stricăciunii o avem cu toții, prin păcatele săvârșite. O aplicare concretă a acestui principiu ce perpetuează – amplificând sau reducând – de-a lungul generațiilor păcatele strămoșilor este moștenirea de către copii ale unor predispoziții ale înaintașilor. (n.s. 22, p. 65)

²⁰⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: În acea datorie. (n.s. 23, p. 65)

²⁰⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Imaginea este aceea a unui loc plin de gunoaie (păcat, moarte, blestem etc.). Hristos le ia de acolo și oferă spațiu pentru a viețui. (n.s. 24, p. 65)

²⁰⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Ștampilă ce ar fi anulat vechea semnătură, care totuși ar fi rămas pe hârtie ca mărturie a stării de fapt care a trecut. (n.s. 25, p. 65)

(*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 65)

„Iudeii au văzut minuni. Și tu vei vedea acum! Mai mari și mult mai luminate decât atunci evreii, când au ieșit din Egipt. Nu l-ai văzut pe faraon înecat cu toată oastea, ci l-ai văzut pe diavol scufundat cu toată armia lui. Aceia au trecut prin mare, tu ai trecut prin moarte. Aceia au scăpat de egipteni, tu ai fost eliberat de demoni. Ei au lepădat robia barbară, tu pe cea cu mult mai cumplită a păcatului.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 66)

„Vine apoi momentul când Iisus Hristos prin El însuși, prin operele Sale minunate, atestă dumnezeirea Sa. El îi apărea lumii ca și stăpânul suprem al lumii. El se apropie de om în nevinovăție și integritate. El îl află pătat și rănit în mod mizerabil de păcat. El îl apropie, îl atinge, îl curăță, îl reface. *Precum arhitectul construiește cea mai bună casă a sa, așa Acela restaurează natura umană: părțile frânte le separă, cele risipite și aruncate le adună, cele slabe le face să crească.* Era sigur de contemplat, un spectacol atât de divin și de sublim.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 48)

„Hristos este Dumnezeu; cerul și pământul I se închină și Îl laudă. Însă Hristos este luptător: El vine pentru a-i da răului cea mai grozavă luptă; El zdrobește păcatul, El răstoarnă împărăția diavolului, El formează o împărăție de nebiruit. *Mâinile tale vor fi în ceafa dușmanilor tăi.* Este Triumfătorul, El este Cel Tare, este *Leul din Iuda*, biruitorul leului.

Însă cum se va duce această luptă uriașă? De ce arme se va folosi Hristos pentru a birui păcatul, moartea, iadul? Arma Sa este crucea; biruința Sa este moartea Sa: somnul morții Sale a fost grozav pentru toți vrăjmașii Săi deodată. În Cruce este forța Sa; din somnul Său țâșnește puterea Sa, împărăția Sa se inaugurează la mormânt. Înviat, aduce neamurile în împărăția Sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 61)

„Și dacă eliberarea este minunată în ea însăși, ea nu este mai puțin minunată în maniera în care a fost făcută. Dumnezeu se folosește pentru a o împlini chiar de mijloacele folosite spre ruina noastră. O femeie ne pierde, o femeie ne dă pe Autorul răscumpărării noastre. Un arbore ne oferă fructul care a dus la căderea noastră, un arbore ne oferă fructul divin din care noi ne vom scoate mântuirea noastră. Diavolul ne

ține sub împărăția morții, prin moartea Sa Iisus Hristos ne eliberează de vechiul blestem: *Cu moarte vei muri*. Dacă crucea ne este o eliberare, ea ne este de asemenea o lumină victorioasă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 66)

„Și acest Fiu odată făcut trup, Se face al nostru, jertfit pentru noi, devenit Mântuitor, Împăciutor, Mijlocitor, Capul nostru, Șeful nostru, Viața noastră, ne-a comunicat viața Lui divină, ne-a înfiat cu acest har cu totul extraordinar prin care noi devenim *fii ai lui Dumnezeu, creaturi cerești, alți Iisus Hristos*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 149)

„El s-a făcut *păcat* pentru a șterge orice păcat din noi. El a devenit jertfă și victimă pentru a ne vindeca de infirmitățile noastre prezente și a ne reda forțele vii ale unei sănătăți veșnice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 154)

„La darurile Sale, Dumnezeu se adaugă pe Sine. Iată-L că El coboară din ceruri, Se face semenul nostru, fratele nostru, prețul nostru de răscumpărare, hrana noastră, viața noastră: *Eu sunt mâna, capul, fratele, sora, mama, Eu sunt totul*. Pe cruce El ne răscumpără din pierzare, în cer la dreapta lui Dumnezeu El mijlocește; pe pământ, El ne cheamă la slava Sa, El ne daă comorile veșniciei Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 441)

„Prin Răscumpărare, prin încorporarea noastră în Iisus Hristos, ființa noastră întreagă este sfințită. Totul în noi este sfânt, totul a îmbrăcat o demnitate divină; noi suntem separați pentru totdeauna de păgâni, de evrei, de necredincioși și de cei lumești, care nu se supun decât la instinctele lor naturale care sunt stricate. Limba noastră pe care se odihnește dumnezeiasca împărtășanie, inima noastră unde șade Dumnezeu, voința noastră pe care El o consideră demnă s-o miște, totul în noi trebuie să se ridice până la frumusețile sublime ale Legii Evanghelice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 585)

DUMNEZEU FIUL („În El trăim, ne mișcăm și suntem”)

„El este sufletului ceea ce este temelia pentru casă, seva pentru plantă, capul pentru trup, drumul pentru călător, locuitorul pentru casă. Prin El singur trăim noi, noi posedăm, noi moștenim. El singur îi dă

vieții noastre prezente meritul, vieții viitoare slava și fericirea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 52-53)

DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți)

„*Iar dacă Hristos nu s-au sculat, zadarnică este credința voastră* (1 Cor. 15, 17). Neconținut el pune învierea lui Hristos împreună cu ceea ce este lămurit și mărturisit de toți, făcând prin aceasta puternic și lămurit ceea ce se părea a fi îndoielnic și neputincios, *încă sunteți în păcatele voastre*, zice. Că dacă nu s-a sculat, atunci nici nu a murit; iar dacă nu a murit, nici păcatul nu l-a dezlegat – căci moartea lui a fost dezlegarea de păcate. *Iată, zice, mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii* (In. 1, 29). Dar cum îl ridică? Prin moarte. Pentru aceea l-a și numit miel, ca cel ce urma a fi omorât. *Dar dacă nu a înviat, apoi nici nu a fost omorât și nici păcatul nu s-a dezlegat, iar dacă nu s-a dezlegat, atunci este în ființă încă, și dacă încă ființează, apoi atunci în zadar am propovăduit; dar dacă în zadar am propovăduit, atunci și voi în zadar ați crezut că v-ați izbăvit de păcat*. De altminteri, dacă el nu a înviat, apoi moartea rămâne nemuritoare. Dacă și el a fost stăpânit de moarte și nu i-a dezlegat durerile, atunci cum a putut izbăvi pe alții, în vreme ce el era stăpânit de moarte?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 420)

„A înviat Hristos, și cu El a înviat întreaga lume. El a înviat sfărâmând legăturile morții.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți; arătările după Înviere)

„*Le-a arătat lor mâinile și coasta Sa* (Ioan 20, 20). După cum un general, după ce se întoarce din război împodobit cu răni purtătoare de biruință, nu se rușinează de răni, căci ele sunt mai strălucitoare decât cununile, tot așa și Mântuitorul, după ce a primit răni pentru adevăr și pentru neamul cel de obște, nu ascunde Patimile, ci le descoperă ca să-și arate biruința Lui. A arătat mâinile în care era semnul cuielor, a arătat și coasta din care ne-a izvorât nouă izvorul tainelor. A arătat mâinile, ca să-i încredințeze de înviere, ca să-i încredințeze pe cei ce se îndoiau că a înviat cu adevărat Cel ce a pățimit, că a înviat cu adevărat Trupul care a murit și a fost îngropat.

„Și s-au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul (Ioan 20, 20). A fost dată pacea, s-a terminat frica, a înflorit harul.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, III-IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 174-175)

„Fiți vă rog cu luare aminte! *Prin multe semne doveditoare arătându-li-Se lor timp de patruzeci de zile și grăind despre Împărăția lui Dumnezeu.* În cele patruzeci de zile nu S-a arătat ucenicilor în fiecare zi. După înviere a dat trupului Său multă putere de convingere, pentru ca nu cumva deasa lui vedere să irosească măreția puterii Sale. Trebuie, deci, ca după înviere să se arate cu semne dumnezeiești, nu printr-o arătare obișnuită. De asta și spune Luca: *Prin multe semne doveditoare timp de patruzeci de zile.* Nu era, dar, o arătare obișnuită, ci erau probe că El este. Se arată lor cu alt chip, cu alt glas, cu altă înfățișare. S-a dus de multe ori la ucenici și nu a fost cunoscut. S-a dus la Petru și la pescarii care erau cu Petru și le-a zis: *Fiilor, aveți ceva de mâncare?* (Ioan 21,5). Și nu i-au cunoscut nici chipul, nici glasul. Și le-a zis Iisus: *Aruncați mreaja în partea dreaptă a corabiei și veți găsi* (Ioan 21, 6). Și aruncând mreaja au prins mult pește (Ioan 21, 6). Nu L-au cunoscut după înfățișare, dar L-au cunoscut după semnul puterii Sale. De aceea și Evanghelistul Ioan zice lui Petru: *Domnul este!* (Ioan 21,7). Nu l-a convins chipul pe care l-a văzut, ci semnul puterii. De asta strigă Luca: *Printre multe semne doveditoare arătându-li-Se lor, timp de patruzeci de zile, și grăind.*

Hristos nu era văzut așa ca oricare dintre noi, ci Se arăta din când în când. Dacă citim cu atenție Evanghelia, găsim că Mântuitorul, după înviere, s-a arătat de unsprezece ori Sfinților Apostoli și apoi S-a înălțat la Tatăl.

- De ce S-a arătat de unsprezece ori?

- Pentru că a avut unsprezece ucenici, după ce Iuda s-a scos din ceata Apostolilor, după ce și-a pierdut locul și vrednicia din pricina vânzării celei rele pe care a săvârșit-o. S-a arătat de unsprezece ori Apostolilor, dar nu tuturor de fiecare dată, ci felurit; uneori unora, alteori altora.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, X, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 184-185)

„Dacă Hristos ar fi nădăjduit că ei prin aceasta s-ar fi întors la credință, negreșit El n-ar fi pregetat, după învierea Sa, a se arăta tuturor.

Cum că ei n-ar fi crezut nici când El li S-ar fi arătat după Învierea Sa, o dovedește învierea lui Lazăr. Acesta murise de patru zile, așa că putea și trecuse în putreziciune. Dar Hristos l-a rechemat la viață înaintea ochilor iudeilor, și iarăși i-a deșteptat; însă cu toate acestea, El n-a putut a-i aduce la credință; dimpotrivă, i-a făcut mai mari vrăjmași ai Săi. Căci ei au venit și

voiau pentru aceasta a-l omorî. Dacă ei n-au crezut în El când a sculat din moarte pe un altul, nu s-ar fi înfuriat ei oare asupra Lui mai tare, când El li S-ar fi arătat iarăși ca înviat? Ei prin aceea negreșit nu s-ar fi îndreptat, ci necucernicia și osânda lor ar fi sporit. Așadar pentru ca El să-i scape de o tulburare de prisos, nu S-a arătat lor, ci numai ucenicilor Săi; căci El i-ar fi expus la o mai mare pedeapsă, dacă după răstignire S-ar mai fi arătat lor.

Așadar, El S-a retras de la ochii lor, pentru ca să-i cruțe, dar S-a arătat lor prin minunile Apostolilor Săi.” (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 173-174)

DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morți; îndoiala lui Toma)

„Iar Toma, unul din cei doisprezece, care se zice Geamăn, nu era cu ei (Ioan 20, 24).

A fost rânduiala lui Hristos ca să lipsească Toma, pentru ca îndoiala lui să facă și mai vădită învierea. Dacă Toma n-ar fi lipsit și nu s-ar fi îndoit de înviere, Mântuitorul nu ar fi risipit îndoiala, și minunea învierii ar fi smintit încă pe mulți. Dar îndoiala lui Toma a ajuns leac pentru toți îndoielnicii.

Când a venit Toma, ceilalți ucenici i-au spus: *Am văzut pe Domnul!* (Ioan 20, 25). Ei se lăudau cu ce văzuseră, iar el, stăpânit de neîncredere, dar nu de necredință (atât de puternică îi era îndoiala), dorea să se încredințeze. De aceea n-a zis: nu-i cu putință asta. Fiți cu mare luare-aminte la cuvintele mele. Toma n-a tăgăduit învierea, n-a spus: *Grăiți lucruri care sunt cu neputință de înfăptuit. Îmi vestiți un lucru ce nu se poate*, ci a căutat să se încredințeze de înviere, zicând: *De nu voi vedea și eu în mâinile Lui semnul cuielor, de nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede* (Ioan 20, 25).

Și după opt zile ... (Ioan 20, 26).

Vezi că a venit în cealaltă duminică. De la o duminică la alta sunt opt zile.

Și după opt zile de la înviere, a venit iarăși Iisus, ușile fiind încuiate, a stat în mijloc și a zis: Pace vouă! (Ioan 20, 26). Pentru că și duminica cealaltă Domnul spusese de două ori: *Pace vouă!* (Ioan 20, 19-21), acum spune o singură dată ca întreg darul păcii să fie de la Sfânta Treime.

Pace vouă! Apoi a zis lui Toma: *Adu degetul tău încoace!*

Uită-te, te rog! Mântuitorul nu așteaptă să afle de la ucenici de îndoiala lui Toma. N-a fost mai întâi înștiințat și apoi a învățat. Ci, ca să-l convingă pe Toma că era de față, chiar când nu era văzut, și ca să-l facă să-și cerceteze singur îndoiala, îi spune: *Adu degetul tău încoace*, după cum ai

spus, și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios (Ioan 20, 27). Domnul arată că nu-i credincios cel ce caută să se încredințeze, ci cel ce slujește credinței este credincios.” (Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 177-178)

„Totuși să mulțumim bunătății și îngăduinței lui Dumnezeu, că degetul lui Toma a ajuns condeiu dreptei credințe, care a rupt lațurile ereticilor și a astupat gurile celor ce îndrăznesc să spună că Domnul în aparență s-a îmbrăcat cu trup și în aparență a murit. Degetul lui Toma a pus capăt îndoielilor ereticilor, ca și degetul acela față de care n-au avut nici o putere magii egipteni, zicând: *Degetul lui Dumnezeu este acesta* (Ieș., 8, 19).” (Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 178)

„Așadar, pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut (Ioan 20, 29). Unul a fost ținut de rău, și noi toți am fost fericiți. Fericirea aceasta a trecut la noi toți și cei ce vor fi după noi. Am ajuns părtași acestei mari și slăvite fericiri, pentru că primim cu credință minunile, deși nu le-am văzut cu ochii.” (Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 179)

DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți – argumente și mărturii)

„Îndrăznirea fericitului Petru este cea mai grăitoare dovadă a învierii! Ce dovadă mai mare decât aceasta poți să ai, când cel care înainte de răstignire nu putea îndura amenințarea unei slujnice (Ioan, 18, 17), iar acum el singur se ridică cu atâta îndrăznire împotriva întregului popor iudeu? Și, în fața unei atât de mari mulțimi înfuriate, le grăiește cuvinte, care le putea ațâța și mai mult mânia”. (Omilia la *Facere*, omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 360)

„Că precum Iona, le spune Hristos, a fost în pântecul chitului trei zile și trei nopți, tot așa va fi și Fiul Omului în inima pământului, trei zile și trei nopți (Matei 12, 40).

Nu le-a spus pe față că va învia. Ar fi răs de El. A lăsat să se înțeleagă asta, pentru ca ei să creadă că Domnul știa mai înainte de învierea Sa. Că

fariseii știau într-adevăr că Domnul va învia se vede de acolo că au spus lui Pilat: *Amăgitorul Acela a spus încă pe când era viu: După trei zile voi învia* (Matei 27, 3), cu toate că ucenicii nu cunoșteau aceasta; că ei, înainte de înviere, erau mai nepricepuți decât fariseii; de aceea fariseii s-au și osândit pe ei înșiși.

Vezi cât de precis vorbește Domnul de învierea Sa, deși face numai aluzie la ea? N-a spus: *în pământ*, ci: *în inima pământului*, ca să arate și mormântul și ca nimeni să nu spună că moartea a fost aparentă. A îngăduit să stea trei zile în mormânt, ca să dea adevărită că a murit. Moartea Lui nu este adevărată numai prin răstignirea pe cruce, nici numai prin faptul că toți au văzut că Și-a dat duhul, ci și prin timpul zilelor cât a stat în mormânt. Despre înviere aveau să dea mărturie toate evenimentele de mai târziu; dar moartea Sa pe cruce ar fi fost pusă la îndoială dacă n-ar fi fost atunci multe semne și minuni care să dea mărturie; iar dacă ar fi fost pusă la îndoială moartea pe cruce, s-ar fi pus la îndoială și învierea. Din pricina aceasta Domnul numește moartea Sa: *semn*. Dacă n-ar fi fost răstignit, n-ar fi fost dat semnul. De aceea citează simbolul, pe Iona, ca să fie crezut adevărul. Spune-mi, închipuire a fost șederea lui Iona în pântecul chitului? N-o poți spune! Prin urmare n-a fost închipuire nici șederea lui Hristos în inima pământului. Că nu e cu puțință ca simbolul să fie adevăr, iar adevărul, închipuire”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 510)

„Atât de mare este puterea Celui răstignit, că după atâta bătaie de joc, după atâta batjocură, sutașul și mulțimile s-au pocăit. Unii spun că sutașul acesta, întărindu-se mai pe urmă în credință, a murit mucenic²¹⁰.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 984)

„Trebuia să se creadă că Hristos a murit, că a fost îngropat și că a înviat. Și despre toate acestea dușmanii Lui ne fac dovada. Uită-te că înseși cuvintele lor ne dau mărturie de toate acestea. Ei spun: *Ne-am adus aminte că amăgitorul acela, încă fiind viu; deci a murit; După trei zile Mă voi scula. Poruncește dar să se întărească mormântul; deci a fost înmormântat; Ca nu cumva să vină ucenicii Lui să-L fure; deci, dacă va fi întărit mormântul, nu se va putea face nici o viclenie. Nici una. Prin urmare dovada învierii a ajuns de necontestat tocmai prin cele propuse de voi, nu s-a făcut nici o viclenie, pentru că mormântul a fost pecetluit. Iar dacă nu s-a făcut nici o viclenie și*

²¹⁰ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Numele lui este Longhin, prăznuit la Biserică la 16 octombrie. (n.s. 23, p. 984).

s-a găsit mormântul gol, atunci negreșit a înviat. Ai văzut cum arhieriei și bătrânii poporului, chiar fără voia lor, au luptat pentru dovedirea adevărului?

Tu însă uită-mi-te la dragostea de adevăr a ucenicilor! Nu ascund nimic din cele spuse de dușmani, chiar dacă spun lucruri de ocară. Iată Îl numesc pe Hristos *amăgitor* și nu o trec sub tăcere.

Cuvintele spuse de arhieriei și de farisei lui Pilat arată și cruzimea lor, că nici la moartea Lui n-au pus capăt mâniei, dar și curățenia și dragostea de adevăr a ucenicilor.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 990)

„- *Aveți strajă! Întăriți cum știți! Și pecetluind mormântul, l-au întărit cu strajă* (Matei 27, 65-66).

Pilat n-a lăsat pe ostași să pecetluiască ei singuri mormântul; aflase ce e cu Hristos și nu voia să le dea vreun ajutor; dar, ca să scape de ei, le-a îngăduit și aceasta, spunându-le: *Pecetluiți voi mormântul cum voiți, ca să nu puteți învinui pe alții*. Dacă ostașii ar fi pecetluit ei singuri mormântul, arhieriei și cărturarii ar fi putut spune - chiar dacă ar fi fost spusele lor neadevărate și mincinoase; și cum nu le-a fost rușine să spună altele, ar fi putut spune și asta - că ostașii, îngăduind să fie furat trupul, ar fi dat prilej ucenicilor să plăsmuiască cuvântul despre înviere. Așa însă, întărind ei înșiși mormântul, nu mai puteau să spună asta.

Ai văzut cum se sârguiesc arhieriei și fariseii să pună fără voia lor în lumină adevărul? Ei s-au dus la Pilat, ei i-au cerut, ei au întărit mormântul cu strajă, ca să fie unii altora și învinuitori și martori ai adevărului. Când L-au furat ucenicii? Sâmbăta? Dar cum, când nu le era îngăduit să se apropie sâmbăta de mormânt? Dar chiar dacă ar fi făcut-o călcând legea, cum ar fi îndrăznit să se apropie când ei erau atât de fricoși? Cum ar fi putut convinge poporul? Ce-ar fi trebuit să spună? Ce-ar fi trebuit să facă? Cu ce tragere de inimă ar fi putut lua apărarea unui mort? Ce răsplată ar fi așteptat? Pe când trăia, au fugit îndată ce L-au văzut prins. Ar fi avut, oare, curajul să vorbească despre El după moartea Lui, dacă n-ar fi înviat? Cum s-ar putea susține așa ceva? Se vede de aici că ucenicii nici n-ar fi voit, nici n-ar fi putut să plăsmuiască învierea, dacă Hristos n-ar fi înviat. Hristos le vorbise ucenicilor mult despre înviere, le vorbise adeseori, până într-atâta, că chiar iudeii au zis că Hristos spusese: *După trei zile voi învia*. Deci dacă n-ar fi înviat, ucenicii s-ar fi socotit negreșit înșelați; și văzându-se atacați din pricina Lui de tot poporul și ajunși fără de casă și fără de masă, I-ar fi întors spatele și n-ar fi voit să-I încununeze fruntea cu o astfel de slavă, pentru că fuseseră înșelați și aruncați, din pricina Lui, în cele mai mari primejdii. Nici nu mai este de dovedit! Dacă n-ar fi fost adevărată învierea, nici n-ar fi putut

s-o plăsmuiască. Pe ce s-ar fi întemeiat? Pe talentul lor oratoric? Dar erau niște oameni neînvățați! Pe mulțimea banilor? Dar nu aveau nici toiag, nici încălțăminte. Pe faima neamului? Dar erau oameni de jos și din oameni de jos. Pe măreția locului lor de naștere? Dar erau niște sate neînsemnate. Pe mulțimea numărului lor? Dar nu erau mai mult de unsprezece oameni și aceștia împrăștiați. Pe făgăduielile învățătorului? Care făgăduieli? Dar dacă n-a înviat, nici făgăduielile nu mai puteau fi vrednice de credință. Cum ar fi putut înfrunta un popor înfuriat? Dacă duhovnicul apostolilor n-a putut înfrunta cuvintele unei femei care stătea la poartă, și dacă toți ceilalți ucenici s-au împrăștiat când L-au văzut legat, cum s-ar mai fi gândit să meargă până la marginile lumii și să sădească o învățătură plăsmuită despre înviere? Dacă Petru n-a putut înfrunta amenințarea unei femei, iar ceilalți ucenici au fugit la vederea lanțurilor, cum ar fi putut înfrunta pe împărați, pe dregători și popoare, care aveau și săbii și grătare și cuptoare aprinse și-i amenințau cu mii și mii de primejdii de moarte în fiecare zi, dacă nu s-ar fi putut bucura de puterea și ajutorul Celui înviat? Minuni asemănătoare făcuse Domnul; înviase atâția morți; dar nici una din aceste minuni nu i-a făcut pe iudei să se rușineze, ci au răstignit pe Săvârșitorul lor. Aveau, oare, să creadă popoarele în învierea lui Hristos numai pe spusele ucenicilor? Nu! Lucrul acesta nu se poate, nu se poate! Că pe toate le-a lucrat puterea Celui înviat!”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 991-992)

„Uită-te la răutatea vrednică de răs a arhierilor și fariseilor! *Ne-am adus aminte*, spun ei, *că amăgitorul Acela a zis încă pe când trăia: După trei zile voi învia*. Dacă era un amăgitor și un lăudăros mincinos, pentru ce vă temeți, pentru ce alergați de colo-colo, pentru ce atâta râvnă? *Ne temem*, spun ei, *ca să nu-l fure cumva ucenicii și să înșele mulțimea*. Și s-a arătat, doar, că asta n-ar fi fost deloc o dovadă; dar răutatea este chițibușară și nerușinată; face lucruri nechibzuite. Au poruncit să întărescă mormântul trei zile, ca și cum ar fi luptat pentru apărarea învățăturilor lui Hristos.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 992)

„Și Hristos a înviat mai devreme, ca să nu poată spune arhierii că nu Și-a împlinit cuvântul și că a fost furat. N-a fost un lucru lipsit de valoare că a înviat mai devreme; dar dacă învia mai târziu, ar fi fost pusă la îndoială învierea. Ce n-ar fi putut să zică și să răs-zică, deși pe nedrept, dacă Hristos n-ar fi înviat atunci când ostașii stăteau la mormânt și păzeau mormântul, ci după trei zile, după plecarea ostașilor? Pentru aceea deci Hristos a înviat înainte de împlinirea celor trei zile. Trebuia să în-vieze atunci când ostașii erau acolo, când păzeau mormântul; trebuia deci să învieze chiar înăuntru

celor trei zile. Dacă ar fi înviat după trecerea celor trei zile și după plecarea ostașilor, învierea ar fi putut fi pusă la îndoială. De aceea a și îngăduit să se pecetluiească mormântul așa cum voiau și să pună de pază și ostași. Și nu le-a păsat arhierilor și fariseilor că fac asta sâmbăta, că lucrează; ei aveau ochii îndreptați numai într-o singură parte: să-și împlinească răutatea lor. Nădăjduiau că prin asta vor birui. Dar fapta aceasta a lor era semnul celei mai mari nechibzuințe. Semn că erau zguduți de o puternică frică. Cei care L-au prins când era viu se tem de El când e mort. Și ar fi trebuit, dacă Hristos era un simplu om, să prindă curaj, acum când e mort. Dar ca să afle arhierii și fariseii că cele ce a pățit Hristos, pe când trăia, le-a pățit de bună voie, iată că Domnul îngăduie să I se pună pecete, piatră și strajă; dar n-au putut să-L țină în mormânt. Un singur lucru reușesc să facă: să facă cunoscut mormântul și să fie crezută prin aceasta învierea”. (*Omilia la Matei, omilia LXXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 992-993*)

„Când ostașii au venit și au vestit pe arhierii - adevărul strălucește mai mult când e propovăduit de potrivnici -, le-au dat arginți ca spună că *ucenicii Lui au venit noaptea și L-au furat*.

Cum L-au furat, o, nechibzuților! Adevărul învierii era prea strălucitor și prea măreț ca să poată fi plăsmuit! Spusa aceasta că L-au furat era de necrezut și nici chip de minciună nu avea. Spune-mi, cum L-au furat ucenicii, când ei erau niște oameni sărmani și din popor, care nici nu îndrăzneau să se arate? Nu era, oare, pusă pecete pe mormânt? Nu erau, oare, lângă mormânt atâția paznici, atâția ostași și iudei? Nu se gândeau, oare, și ei la asta, nu se îngrijeau, nu privegheau, nu aveau grijă să nu fie furat? Dar, în sfârșit, pentru ce să-L fure ucenicii, ca să născocească dogma învierii? Dar cum le-ar fi trecut prin minte să născocească așa ceva unor oameni cărora le plăcea să trăiască ascunși de lume? Cum ar fi ridicat piatra care era atât de păzită? Cum ar fi putut să se ascundă de atâția oameni? Chiar dacă nu s-ar fi temut de moarte totuși n-ar fi încercat, în zadar și fără rost, să săvârșească fapta asta, când erau atâția paznici. Că ucenicii mai erau și niște fricoși o arată cele petrecute mai înainte. Când L-au văzut prins, toți au fugit. Dacă n-au avut curajul să rămână lângă El atunci când îl vedeau viu, cum nu s-ar fi temut acum când era mort și înconjurat de o mulțime atât de mare de ostași? Aveau, oare, de deschis o ușă? Trebuia să se ascundă numai de un singur om? Nu! Pe mormânt era pusă o piatră mare care avea nevoie de multe mâini. Aveau dreptate arhierii să spună: *Și va fi rătăcirea cea din urmă mai rea decât cea dintâi!* Împotriva lor au rostit aceste cuvinte! Ar fi trebuit ca, după atâta furie, să se căiască de faptele lor; dar ei se silesc să le întrecă pe cele de mai înainte născocind minciuni vrednice de răs; când era

viu, I-au cumpărat sângele; după ce a fost răstignit și a înviat, încearcă tot cu bani să facă să piară cuvântul despre înviere. Tu însă uită-mi-te că sunt prinși tocmai prin cele ce au făcut. Dacă nu s-ar fi dus la Pilat și n-ar fi cerut strajă la mormânt ar fi putut să-și răspândească minciunile lor cu mai mult nerușinare; dar așa, nu! Așa au lucrat totul ca și cum s-ar fi străduit să-și coasă propriile lor guri. În ce privește pe ucenici, dacă n-au putut să privegheze cu El mai cu seamă când au fost ținuți rău de El, cum ar fi putut îndrăzni să-L fure? De ce nu L-au furat mai înainte, mai înainte de a fi pus voi, arhierilor, pază la mormânt? Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure, ar fi putut face asta în prima noapte, când mormântul nu era păzit, când nu era nici o primejdie, când puteau lucra fără frică. Că arhierii s-au dus sâmbătă la Pilat și i-au cerut strajă ca să-L păzească (Matei 27, 62-66). În cea dintâi noapte nu era nimeni din ei la mormânt.

Ce ne spun apoi giulgiurile care fuseseră muiate în smirnă? Și Petru a văzut giulgiurile acestea în mormânt (Ioan 20, 5). Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure nu l-ar fi furat trupul gol; nu numai ca să nu-L facă de ocară, ci și ca să nu mai piardă vremea cu dezbrăcatul și așa să-i scoale pe străjeri și să pună mâna pe ei; mai cu seamă că Domnul fusese uns cu smirnă, o materie care se lipește tare de trup și intră în haine; de aceea nu era ușor să se desprindă giulgiurile de pe trup; iar cei care ar fi făcut aceasta aveau nevoie de multă vreme. Prin urmare și de aici se vede că este de necrezut furtul trupului. Nu cunoșteau, apoi, ucenicii mânia iudaică? Nu știau că-și atrag urgia lor? Dar, în sfârșit, ce-ar fi câștigat din fapta lor dacă Hristos n-ar fi înviat? Dar arhierii și bătrânii, știind că au născocit furtul, au dat arginți și au spus: *Spuneți că L-au furat și noi vom îndupleca pe dregător*. Voiau să se răspândească zvonul acesta, dar au izbit în zadar cu pumnii în adevăr; iar prin cele prin care au încercat să umbrească adevărul, prin acelea l-au făcut, fără voia lor, să strălucească. Chiar spusa arhierilor și bătrânilor, că ucenicii L-au furat, întărește învierea. Ei înșiși mărturisesc: că nu era trupul în mormânt. Când înșiși arhierii și bătrânii mărturisesc că trupul Lui nu era acolo, iar șederea paznicilor lângă mormânt, giulgiurile și frica ucenicilor arată ca mincinos și neadevărat furtul, urmează că dovada învierii este de nezdruncinat”. (*Omilia la Matei*, omilia XC, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 999-1001)

„Oamenii care Îl luaseră în răs pe Hristos pe când trăia, după moartea Lui atât de mult au fost zguduți, încât au fost în stare să și moară pentru El cu dragă inimă. Aceasta mai cu seamă arată puterea învierii Lui. Acesta a fost și motivul pentru care au fost păstrate pentru mai târziu faptele cele mai strălucite ale lui Hristos, pentru ca dovada scoasă din ele să fie mai presus de

orice îndoială. Dacă noi uităm, după ce-au murit, pe cei pe care i-am admirat pe când erau în viață, te întreb cum au putut mai târziu cei care-și bătuseră joc de Hristos pe când trăia să-L socotească Dumnezeu, dacă Hristos ar fi fost un om ca toți oamenii? Cum au putut primi chiar să moară pentru El, dacă n-ar fi avut dovada clară a învierii Lui?” (*Omilii la Matei*, omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 71)

„Căci nu era nici așa de minunat, nici așa de uimitor, că fiind în viață El făcea minuni, ca de a-i vedea pe ucenicii Lui după moartea Sa, făcând minuni mai mari în numele Său; aceea era o dovadă de netăgăduit a învierii Sale. Dacă Iisus înviat S-ar fi arătat tuturor, nu s-ar fi crezut așa de bine în învierea Sa, s-ar fi putut spune: aceasta este o fantomă. Dar cel care, după moartea Sa, vedea lucrând singur numele Lui mai mari minuni ca atunci când trăia El și rămânea printre oameni, nu putea refuza să creadă, dacă nu era complet nebun.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIII, 3, pp. 323-324)

„După moartea Sa, putând face lucruri mult mai mari ca înainte de moarte, cum nu va fi aceasta o slavă atât de mare? În sfârșit, ca popoarele să creadă în înviere, ucenicii și predicatorii învierii au făcut minuni mult mai mari. Spuneți: dacă Iisus Hristos nu ar fi înviat, dacă nu ar fi trăit după moartea Sa, dacă n-ar fi fost Dumnezeu, cum ar fi făcut ucenicii în numele Lui atât de mari lucruri și atât de mari minuni?”

*Dacă Dumnezeu a fost preaslăvit întru El și Dumnezeu Îl va preaslăvi pe El și îndată Îl va preaslăvi (32). Ce vrea să spună aceea: Dumnezeu Îl va preaslăvi pe El? Adică: El Îl va slăvi El însuși și nu prin altul; Îl va slăvi imediat, El Îl va slăvi în același timp cu crucea. Nu, El nu va întârzia și nu mult după învierea Lui va face să strălucească această slavă a Sa; ci chiar atunci când va fi spânzurat pe cruce, vor apărea semne și minuni strălucite și în cer și pe pământ. Se văd aceste semne și aceste străluciri: soarele a fost întunecat, pietrele s-au despicat, catapeteasma templului s-a rupt în două, cele mai multe trupuri ale sfinților care erau adormiți, erau morți, au înviat (Lc., 26, 45) (Mt., 27, 51-51); evreii, pentru a fi siguri pe mormânt, au sigilat piatra și au pus gărzi acolo; și cu toate că a fost închis cu o piatră uriașă mormântul unde era pus trupul, acest trup a înviat și a ieșit din mormânt. Patruzeci de zile după aceea, apostolii au primit Duhul Sfânt, și imediat ei L-au vestit pe Iisus înviat. Iată ce înseamnă acest cuvânt: *Dumnezeu Îl va preaslăvi pe El*; și Îl va slăvi în continuu, nu prin îngeri, nici prin îngeri, nici prin vreo altă putere, ci prin El însuși.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXII, 2, p. 369)*

„Dacă ar fi luat trupul, nu l-ar fi dezbrăcat mai înainte; și dacă l-ar fi dezbrăcat, nu și-ar fi făcut nici o grijă să ia giulgiul, să-l strângă și să-l pună într-un colț, ci l-ar fi luat așa cum era. Pentru aceasta Evanghelistul n-are atâta grijă să arate că trupul a fost înmormântat cu multă smirnă, substanță care lipește și leagă giulgiul de trup ca un plumb, decât că giulgiurile erau strânse într-un loc aparte; voi să nu-i ascultați pe cei ce zic că trupul a fost furat. Un hoț n-ar fi fost așa nebun pentru a folosi atâta timp la lucruri inutile. Pentru ce motiv ar fi lăsat el acest giulgiu? Cum s-ar fi pus el să le desprindă de către trup, fără ca să fie zărit? Trebuia pentru aceea destulă vreme, și dacă ar fi întârziat așa, el n-ar fi fost lipsit ca să fie prins asupra faptului. Dar pentru ce erau puse giulgiurile acolo puse separat și mahrama într-un loc aparte? Pentru a vă arăta că aceea nu s-a făcut la întâmplare și cu grabă, pentru că giulgiul și mahrama erau separate și strânse separat; într-un cuvânt, aceea se face așa, ca ucenicii să creadă în înviere. Pentru aceasta li se arată Iisus Hristos apoi, ca fiind deja convinși de înviere prin ceea ce au văzut.

Priviți aici, vă rog, frații mei, cât este de departe evanghelistul de fast și de vanitate; cercetați să vedeți câtă grijă are el să arate că Petru a făcut o cercetare exactă, fiind sosit primul la mormânt și văzând giulgiurile care erau acolo, el n-a căutat nimic mai mult și s-a retras. Dar Petru, care era vioi și iute, a intrat în mormânt, a cercetat totul cu atenție și face o nouă descoperire; atunci el l-a chemat pe Ioan ca să vină să vadă. Ioan deci intrând după Petru, vede astfel giulgiurile care au servit la îngroparea trupului, separate și puse la o parte. Ori, aceste giulgiuri așa separate, strânse și puse într-un loc aparte, dovedesc în mod arătat că cel ce le-a aranjat în acest fel nu era nici constrâns, nici grăbit, nici tulburat, ci că era atent și liniștit la ceea ce făcea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, Omilia LXXXV, 4, pp. 453-454*)

„Cum că propovăduirea este dumnezeiască se vedește din următorul fapt: Cum le-a venit în minte celor doisprezece oameni simpli ca să săvârșească astfel de lucruri, petrecându-și timpul în pustietăți, pe eleștee și râuri, și niciodată cugetând a se duce îndată în cetate sau în târguri? Cum le-a venit lor în minte ca să se împotrivescă lumii întregi? Cum că ei erau fricoși și nerăbdători, o arată cel ce a scris despre dânșii (Luca), care nu s-a dat în lături și nici nu a putu să sufere a le ascunde cusururile lor, ceea ce și este o mare dovadă de adevăr. Deci ce spune el despre dânșii? Că Hristos, fiind dus de ostași, după atâtea minuni unii au fugit, iar cel ce a rămas pe

lângă dânsul, care era și verhovnicul apostolilor, s-a lepădat de dânsul! Cum oare cei doisprezece, cari chiar trăind Hristos, nu puteau suferi furia iudaicească, iar după ce el a murit, s-a înmormântat și nu a mai înviat, după cum ziceți, nici nu a mai vorbit cu dânșii și nici nu le-a insuflat curaj, cum, zic, acești oameni s-au pus de-a curmezișul lumii întregi? Oare nu și-au fi zis într-înșii: *Dar ce va să zică aceasta? Pe sine nu s-a mântuit, și va putea ajuta nouă? Trăind, el nu a putut să se apere pe sine, și fiind mort, ne va întinde nouă o mână de ajutor? Fiind în viață, el nu a supus nici un neam, și noi să înduplecăm o lume întreagă numai cu numele lui? – Și cum s-ar putea nu doar să facem aceasta, dar chiar să și cugetăm?* Deci de aici se vedește că dacă ei nu l-ar fi văzut înviat și n-ar fi luat dovada cea mare a puterii lui, nu s-ar fi azvârlit într-un joc atât de primejdios. Chiar de ar fi avut ei mii de prieteni, oare nu îndată i-ar fi făcut dușmani, punând în mișcare obiceiuri vechi și strămutând hotarele părintești? Dar iată că dânșii acum și-au făcut dușmani și pe ai lor, și pe cei străini. Chiar de ar fi fost ei foarte cinstiți de către cei din afară (adică de neamuri), totuși, oare nu i-ar fi disprețuit cu toții pentru că aduceau o viață nouă și nevăzută până atunci? Acum însă ei erau străini de toată lumea și era firesc ca să fie urâți și disprețuiți de toți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 39)

„Să vedem cum le-a venit lor în minte și în ce s-ar fi bizuit să covârșească lumea, dacă nu ar fi văzut pe Hristos înviat. Nu cumva și-au ieșit din minți, ca să se gândească la așa ceva, cum s-ar întâmpla? – Fiindcă într-adevăr covârșește orice nebunie ca ei să aștepte de a săvârși un asemenea lucru fără harul Dumnezeuiesc. Cum de l-au săvârșit, dacă au fost nebuni și ieșiți din minți? Și dacă au fost cu mintea întreagă – după cum au dovedit lucrurile – cum acei doisprezece oameni, fără ca să ia vreo cheazășie vrednică de crezare din ceruri, și fără ca să se bucure de ajutorul de sus, s-au azvârlit în atâtea și atâtea primejdii grozave? Cum de s-au luptat vitejește cu pământul și cu marea, spre a schimba obiceiurile întregii lumi, ce erau atât de înțepenite în trecerea timpurilor, și cum au putut ei să stea în luptă cu o așa bărbăție? Și ceea ce este mai mult încă, că ei, chemând omenirea la cer și la bunătățile de acolo, cereau pe de altă parte disprețuirea bunătăților de aici; dar atunci în ce se bizuiau ei ca să încredințeze pe ascultători? Și cel puțin dacă ar fi fost crescuți în slavă, bogăție, în stăpânii și învățătură, și poate că nici așa nu le-ar fi fost îngăduit a se încumeta la un lucru atât de greu – dar cel puțin așteptarea lor ar fi avut oarecare cuvânt – dar acum iată că unii dintr-înșii se îndeletniceau cu pescuitul pe bălți, alții cu cusutul pieilor și

facerea de corturi, iar alții cu slujbe la vamă. Dar nici una din aceste îndeletniciri nu era atât de îndemânică spre filosofie, și spre a încredința pe cineva de a-și închipui lucruri mari, și mai cu seamă când nu are pilde.”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 48)

„Dar chiar dacă ei nădăjduiau că vor covârși lumea, cu ce nădejde și-au luat asupra-și atâtea primejdii, dacă nu aveau privirea ațintită în viitor? Să zicem că ei nădăjduiau a covârși lumea; dar atunci ce așteptau ei să câștige prin faptul că au atras pe toți către cel ce nu a înviat – după cum spuneți? Dacă chiar astăzi oameni cari au crezut în Împărăția Cerurilor și în miile de bunătați de acolo, și totuși cu greu ar primi să se arunce în primejdii, apoi cum aceia ar fi suferit atâtea în zadar, ba încă pentru ceva rău? Căci dacă nu au fost aievea cele petrecute cu Hristos, dacă Hristos nu s-a înălțat la ceruri, și dacă ei ar fi născocit toate acestea cu scop de a convinge pe alții, apoi negreșit că și-ar fi bătut joc de Dumnezeu și și-ar fi atras de sus mii de trăsnete asupra capului lor. De altminteri, chiar de ar fi avut ei o asemenea bunăvoință pe cât timp trăia Hristos, totuși murind el li s-ar fi stins orice râvnă, căci dacă nu învia, li s-ar fi părut că el a fost numai un înșelător și viclean. Nu știți că oștirile, trăind generalul sau împăratul, fie chiar de ar fi cât de slabe, totuși sunt unite sub aceeași căpetenie, pe când dacă lipsește capul, chiar de ar fi oricât de puternice, se împrăștie?

Cu care cuvinte înduplecătoare s-au întrarmat ei, spune-mi, voind a începe propovăduirea Evangheliei și a se împrăștia în lumea întreagă? Și cum de nu s-au oprit în fața atâtor piedici? Dacă ei erau niște nebuni ieșiți din minți – și nu voi conțeni a spune lucrul acesta – ar fi trebuit să nu poată face nimic, fiindcă nimeni nu se încredința de la niște nebuni; dar dacă ei au izbutit în lucrarea lor, după cum și este și după cum arată sfârșitul acelei lucrări, apoi aceasta ne dovedește că dânșii au fost mai înțelepți decât toți. Și dacă au fost mai înțelepți decât toți, apoi este vădit lucru că nu în zadar s-ar fi apucat ei de propovăduire, căci dacă nu ar fi văzut pe Hristos înviat, ce ar fi fost în stare să-i azvârle pe dânșii în asemenea război? Ce anume nu i-ar fi îndepărtat de la o asemenea hotărâre? Le-a spus lor că *După trei zile voi învia* și le-a făgăduit cele ale împărăției cerurilor; le-a spus că vor stăpâni lumea întreagă, luând Duh Sfânt, și multe altele pe lângă acestea, care covârșesc întreaga fire. Dar dacă nu s-ar fi împlinit nimic cu aceste făgăduințe, deși trăind credeau făgăduințele, totuși după moartea lui n-ar mai fi crezut defel dacă nu l-ar fi văzut înviat din morți. Fiindcă și-ar fi zis: *Spunea că: Peste trei zile voi învia*, și nu a înviat; ne-a făgăduit că ne va da Duh Sfânt, și nu ni l-a trimis; apoi cum vom crede noi cele viitoare, când cele de aici l-au dezmințit? Pentru ce, dacă nu a înviat, ei au propovăduit că

a înviat? *Fiindcă îl iubesc*, zici tu. Și cu toate acestea mai firesc era ca să-l urască ca pe un înșelător și trădător, fiindcă stârnindu-i cu mii de nădejdi, și smulgându-i din casele lor, de la părinții și rudele lor, și pe întregul neam iudaicesc făcându-l să-i războiască din toate puterile, la urmă i-a trădat. Și dacă aceasta s-ar fi petrecut din pricina slăbiciunii și a neputinței sale, poate că ar fi trecut cu vederea, dar acum faptul acesta s-ar fi crezut de cea mai mare înșelăciune. Ar fi trebuit ca el să spună adevărul, iar nu să făgăduiască cerul, el care a fost om muritor, după cum spuneți voi. Așa că era mai firesc ca ei să propovăduiască înșelăciunea lui, să-l arate lumii ca pe un înșelător și fermecător, și astfel și dânșii ar fi scăpat de primejdii, în același timp și războiul l-ar fi înlăturat. Dacă Iudeii au dat arginți ostașilor ca să spună că ucenicii lui i-au furat trupul, și dacă și dânșii s-ar fi înfățișat înaintea lor și ar fi zis: *Da, noi l-am furat ! – și Hristos nu a înviat*, apoi de câtă cinste nu s-ar fi bucurat? Încât atârna de dânșii ca să fie și cinstiți, să fie și încununati.

Deci din ce pricină au înlocuit ei toate acestea prin batjocura și primejdiile cele mai mari, dacă nu ar fi fost la mijloc o putere Dumnezeiască, care să-i încredințeze și care era mai puternică decât toate primejdiile prin care au trecut? Dacă poate nici cu acestea nu ne putem încredința, apoi gândește-te și la următorul fapt: că dacă n-ar fi fost așa, chiar de s-ar fi pregătit ei cât de mult, totuși n-ar fi propovăduit în numele lui, ci s-ar fi depărtat de dânsul, pentru ceea ce spun. Voi știți că noi nici nu putem suferi măcar ca să auzim de numele celor ce ne-au înșelat cu de-acestea. Apoi atunci cum de propovăduiau numele lui, așteptând a stăpâni lumea printr-însul? Pe când trebuia a aștepta cu totul dimpotrivă, adică chiar de ar fi stăpânit-o, totuși s-ar fi pierdut punând la mijloc numele înșelătorului. Deci dacă voiau să astupe cele mai dinainte, trebuia să tacă, fiindcă a se azvârli în luptă își aprindeau asupra-le și un război mai mare, și un dispreț mai mare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, pp. 49-50)

„Dacă chiar atunci pe când nu aveau nici o frică, și ei uitau, și multe nici nu pricepeau, după cum spune și evanghelistul, dar încă când i-a stăpânit și o frică așa de mare, cum de nu a zburat din mintea lor totul? Și ce spun eu de cuvinte, când chiar și dorința lor către dascăl se vestejea pe nesimțite prin frica celor viitoare, din care pricină îi și dojenea. Iată, de pildă, că încă pe când ei atârnavă de dânsul, adeseori îl întrebau: *Unde mergi?*, iar mai pe urmă, când le-a tâlcuit acele povețe lungi, istorisindu-le cele ce se vor întâmpla la moartea lui pe cruce și relele ce-i vor înăbuși după aceasta, ei cuprinși de groază rămăseseră ca prostiți, căci ascultau cele ce le

zicea: *Nimeni dintre voi nu mă întreabă: Unde mergi? Dar fiindcă acestea ama grăit vouă, întristarea a umplut inima voastră* (In. 16, 5-6). Deci dacă ei în vremea când așteptau să moară și să învieze, și încă se împuținaseră și se întristaseră atât de mult – dar dacă nu l-ar fi văzut înviat cum nu ar fi pierit? Cum nu ar fi căutat să se pogoare chiar de vii în pământ, fiind cuprinși de ciuda înșelăciunii în care au căzut și de groaza celor ce-i așteptau pe viitor?

De unde apoi acele dogme înalte la dânșii? Iară pe cele mai înalte le-a spus că pe urmă le vor auzi. *Încă multe am a zice vouă, zice, ci nu puteți a le purta acum* (In. 16, 12), așa că cele de după aceasta au fost mai înalte. Unul dintre ucenici nici nu voia să meargă cu dânsul în Iudeea, fiindcă auzise de primejdii, ci zicea: *Să mergem și noi ca să murim cu el* (In. 11, 16), fiind oarecum îngreuiat, sau mai bine zis nemulțămît fiindcă a așteptat atât de mult ca să moară. Deci dacă acest ucenic, fiind cu dânsul împreună, și încă aștepta să moară, din care pricină era chiar și nemulțămît – dar încă fără dânsul și fără ceilalți ucenici ce n-ar fi putut aștepta să pătimească, când mai ales și musturarea cugetului era mai mare din pricina necinstei lui? Și ce aveau de spus ei împrăștiindu-se în lume? Căci moartea și patimile lui le știa întreaga lume, de vreme ce a fost spânzurat pe un loc înalt, în miezul zilei, în cetatea de scaun, la o sărbătoare mare, când nici nu era slobod a se scăpa ceva din vedere – dar învierea lui nu a văzut-o nimeni dintre cei de afară, ceea ce nu era pentru ei o piedică mică în a încredința pe alții. Când el a fost înmormântat, cu toții au împrăștiat vestea, și cum că ucenicii i-au furat trupul noaptea, aceasta o spuneau ostașii cu toți Iudeii; dar cum că a înviat, nimeni din cei de afară nu știa. Deci în ce nădăjduiau ei ca să încredințeze lumea?

Dacă făcându-se și minuni, și totuși ostașii s-au înduplecat să mărturisească cu totul potrivnic, dar ei cum de nădăjduiau ca să propovăduiască și fără minuni? Ei, cari nu câștigaseră nici un ban de la nimeni, cum, zic, se încumetau ca să încredințeze marea și uscatul despre învierea lui din morți? Dacă ar fi făcut aceasta împinși de iubirea de slavă, apoi cu atât mai mult ar fi trebuit ca fiecare să-și laude dogmele și isprăvile sale, și nicidecum ale celui mort. Dar poate că atunci nu i-ar fi crezut oamenii? Și pentru cine auzind spunându-se, ar fi crezut mai degrabă? Pentru cel prins și răstignit, sau pentru dânșii cari fugeau și scăpau din mâinile Iudeilor? Pentru ce, spune-mi, dacă ei urmau a face aceasta, n-au lăsat de îndată Iudeea și nu s-au dus prin cetățile de afară, ci se învârteau înlăuntrul Iudeii? Cum de credeau oamenii, dacă ei nu făceau minuni? Dacă nu făceau minuni, apoi faptul petrecut era al puterii lui Dumnezeu, iar dacă

nu făceau, și cu toate acestea stăpâneau lumea, apoi atunci faptul era cu mult mai minunat. Nu cunoșteau ei pe Iudei, spune-mi? Nu știau deprinderea lor cea rea, precum și sufletul lor cel plin de zavistii? Căci ei au aruncat cu pietre chiar și în Moise după ce au trecut Marea Roșie ca pe uscat, după biruința și trofeecele minunate, după ce fără vărsare de sânge, ci prin mâinile lui au stat cu bărbăție împotriva Egiptenilor cari îi robiseră, după ce le-a dat mana în pustie, după sfărâmarea pietrelor din munți și curgerea apei din ele, după miile de minuni făcute cu ei în Egipt, la Marea Roșie și în pustie. Tot ei au aruncat și pe Ieremia într-un lac, și pe mulți din Proroci au ucis. Ascultă ce spune Ilie după foametea aceea grozavă, după norul cel minunat și după focul pe care l-a pogorât din cer, precum și după jertfecele uimitoare, ascultă-l, zic, ce spune el, fiind alungat de dânșii departe mult de țară: *Doamne, pre Prorocii tăi au ucis, altarele tale au surpat, și am rămas eu singur, și caută sufletul meu ca să-l ia pre el* (III Împ. 19, 14).

Deci cum s-ar fi putut ei apăra împotriva Iudeilor, spune-mi, mai ales că nici nu făceau nimic din cele legiuite? Cum s-ar fi putut apăra, când ei erau mai neînsemnați și mai disprețuiți decât toți ceilalți și când aduseseră atâtea înnoiri, pentru care au și răstignit pe dascălul lor? De altminteri, nici nu li s-ar fi părut Iudeilor atât de grozav dacă asemenea lucruri le-ar fi spus Hristos, fiindcă ar fi crezut cel puțin că el face acestea spre a câștiga slavă, pe când acum pe dânșii mai mult îi urau, ca pe unii ce se războiau pentru un altul. Dar poate că-i ajutau legile Romanilor? Însă tocmai acele legi îi împiedecau mai mult, căci ziceau: *Tot cel ce se face pe sine împărat nu este prieten Cesarului* (In. 19, 12). Încât numai aceasta erau de-ajuns pentru a-i împiedica, că erau adică ucenici ai celui crezut împărat și că voiau a covârși poruncile lui. Așadar, ce anume le-a stârnit râvna atât de mult, încât să se arunce în astfel de primejdii? Ce spuneau ei despre Hristos și ce anume cuvinte se păreau adevărate? Că s-a răstignit? Că s-a născut dintr-o femeie Iudee săracă și logodită cu un tâmplar Iudeu? Că era dintr-un neam urâtă de toată lumea? Dar toate acestea erau de-ajuns nu numai ca să nu atragă pe ascultători, ci chiar să-i întărească pe toți, și mai ales fiind spuse de un făcător de corturi, de un pescar sau și de un vameș. Oare ucenicii nu le-au judecat toate acestea în capul lor? – Mai ales că firile fricoase mai multe își închipuiesc chiar și decât ce este aieveja, și astfel de firi erau ale ucenicilor lui.

Deci în ce nădăduiau ei ca să izbândească în planul lor? Sau mai drept vorbind, nici nu ar mai fi nădăduit în altceva, mii de împrejurări căutând a-i îndepărta de asemenea lucrare, dacă nu ar fi înviat Hristos. Nu este, prin urmare, învederat chiar și pentru cei mai tâmpi, că dacă ei nu s-ar

fi bucurat de un har mare și îmbeșugat, și dacă n-ar fi avut dovada învierii lui, nu numai că nu ar fi încercat să facă aceasta, dar încă nici nu s-ar fi gândit? Că dacă erau atâtea piedici cari li se împotriveau în voința – și nu zic în lucrarea lor – și cu toate acestea au voit și au ieșit la lucru, ba încă au făcut lucruri care au covârșit toată așteptarea omenească, apoi este vădit lucru că ei au făcut toate acestea nu cu puterea omenească, ci cu harul Dumnezeiesc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, pp. 50-52)

„Și vei îndrăzni, spune-mi, a zice că Stăpânul lor este mort, ale Cărui slugi sunt sprijinitori ai împăraților lumii? Și aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în Roma, ci chiar și în Constantinopole.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVI, p. 236)

„Fie, Stăpâne, ai mâncat și ai stat la masă cu ucenicii înainte de Patimi, dar pentru ce petreci cu ei după înviere?

- Ca să-i încredințez și pe ei și pe Toma de înviere, răspunde Domnul.

- Într-adevăr, dacă după ce a făcut Domnul asta, mai sunt încă și acum unii care nu cred în Învierea Domnului, ai mai fi putut, oare, convinge gurile cele neînfrânate ale aceluia care îndrăznesc să grăiască cu ușurință orice despre viața Mântuitorului, de n-ar fi asta, de n-ar fi mâncat și n-ar fi băut cu ei? De aici învățăm să cinștim Masa cea Dumnezeiască și Tainică.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 187)

„Cu adevărat, cea mai mare dovadă a învierii este aceea că Hristos cel înjunghiat a arătat după moarte atâta putere încât i-a convins pe oameni să disprețuiască, pentru credința în El, și patria, și casa, și prietenii, și rude, și chiar viața și să dorească în locul plăcerilor din lumea aceasta biciuirile, primejdiile, moartea. Acestea nu erau isprăvile unui mort oarecare, nici ale unuia care a rămas în mormânt, ci ale Unuia ce a înviat și trăiește. Cum se poate explica astfel fapta aceasta, că, pe când Domnul trăia, au părăsit pe Dascălul lor și au luat-o la fugă toți Apostolii care erau cu El, pentru că frica le luase puterea, dar după ce au murit nu numai Petru și Pavel, ci și Ignatie, care nu l-a văzut niciodată pe Domnul și nici nu s-a bucurat de împreună-viețuirea cu El, i-au arătat atâta dragoste, că și-au și dat sufletul pentru El?” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a*

suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 382)

„Când elinii pornesc război și luptă împotriva noastră privitor la dogme și ne hulesc credința, printre alte argumente să le aducem și argumentul acesta, adică moartea mucenicilor, spunându-le: *Cine i-a înduplecat pe mucenici să disprețuiască viața de aici? Dacă Hristos a murit și nu a înviat, cine a săvârșit aceste lucruri mai presus de fire? Că nu este în stare o putere omenească să înduplece vreme de atâția ani atâtea zeci de mii de oameni - și nu numai bărbați, ci și femei, fecioare ce nu știau de nuntă și copii mici - să disprețuiască viața aceasta, să se arunce cu îndrăznire în gura fiarelor sălbatice, să râdă de foc, să disprețuiască orice fel de chin și de pedeapsă și să se grăbească spre viața cea viitoare. Spunându-le acestea, nu vor mai avea nevoie de alte argumente, ci se vor gândi singuri și vor avea în cele ce le-am spus argumentul cel mai puternic.” (Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 499-500)*

„Era totuna, ori să fi văzut pe cel Înviat, ori să fi auzit pe Petru grăind slăbănogului: *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te și umblă* (F.A. 3, 6). În adevăr, aceste minuni ale Apostolilor, săvârșite în numele lui Hristos, erau dovada cea mai puternică despre Învierea Domnului, convingând despre Învierea Sa mai mult decât arătarea Sa personală. Aceasta se adeverește din următoarele: Hristos a înviat și S-a arătat ucenicilor Săi, dar totuși și între aceștia s-a găsit unul, care nu voia să creadă în Învierea Domnului, adică Toma. El dorea chiar ca, înainte de a crede, să pună degetul său pe semnele rănilor și cu mâna sa să poată pipăi coasta Domnului. Acest ucenic petrecuse cu Domnul în curgere de trei ani, mâncase cu Domnul de-a pururea la o masă, văzuse cele mai mari semne și minuni, auzise pe însuși Domnul vorbind, iar și acum, când el a văzut pe Domnul înviat, nu voia să creadă, până ce mai întâi nu a văzut semnele cuielor și rana cea pricinuită de suliță! (...)

Dar noi putem încă și din o altă împrejurare a dovedi că minunile Apostolilor ne conving despre Învierea lui Hristos mai puternic decât privirea însuși a Înviatului. Când poporul a auzit cum a zis Petru către slăbănog *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te și umblă*, au crezut mai multe mii (F.A. 4, 4). Acel Apostol, Toma, a văzut pe Cel înviat, și totuși nu voia

să creadă; dar acești vrăjmași ai lui Hristos au văzut minunea lui Petru, și pentru ea au primit credința. Așadar, această minune a trebuit să-i fi convins despre Înviere mai lămurit și mai puternic decât însăși privirea. De aceea minunile și semnele Apostolilor sunt dovada cea mai puternică despre Învierea Domnului. De aceea zice El însuși: *Adevăr, adevăr zic vouă, cel ce crede în Mine va face aceleași lucruri, pe care Eu le fac, ba încă și mai mari va face* (In. 14, 12). Căci fiindcă între acestea urmase răstignirea și mulți prin aceea se scandalizaseră, de aceea acum era trebuința de minuni mai mari.” (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 174-175)

„Hristos, în cursul petrecerii Sale pe pământ, a săvârșit semne și minuni, a sculat morți, a vindecat leproși, a alungat duhurile cele rele, după aceea a fost răstignit și, după cum afirmă iudeii, nu a mai înviat. Ce trebuie să răspundem noi acum iudeilor? Noi trebuie să le zicem: Dacă Hristos nu a înviat, cum oare după răstignirea Lui au putut să se facă în numele Lui încă mai mari minuni decât alea pe care le-a făcut El însuși? Niciodată n-a făcut cineva după moartea Sa lucruri mai mari decât în viața sa; însă după moartea lui Hristos, numele Său a lucrat minuni care, după fel și însușire și în tot chipul au fost mai mari, căci niciodată în timpul vieții Domnului umbra Sa n-a sculat morți, dar umbra Apostolilor, prin puterea lui Hristos, a făcut aceasta de mai multe ori. Și iarăși minunile după Înviere au fost mai mari, căci la minunile cele de mai înainte era însuși poruncitorul, iară după răstignirea Sa, chiar slugile Lui numai cu numele Lui au făcut minuni încă și mai mari și mai înalte, așa că prin aceasta puterea Sa a strălucit și mai tare și mai slăvit. Căci aceea, că un altul numai prin chemarea numelui lui Hristos a făcut minuni, este mult mai mare decât când El singur ar fi săvârșit minunile. Vedeți, iubiților, că minunile Apostolilor după Învierea Domnului au fost mai mari decât minunile lui Iisus Hristos însuși? Nu este oare aceasta o îndestulătoare dovadă despre înviere? Căci precum am și zis, mai adeverez o dată: dacă Hristos a murit și nu a înviat iarăși, atunci ar fi trebuit să înceteze și minunile Lui; dar în fapt ele nu numai n-au încetat, ci au urmat încă și mai mari și mai slăvite, adică acele săvârșite prin Apostoli. Iară dacă Hristos nu ar fi înviat, atunci nici Apostolii nu ar fi putut săvârși în numele Lui astfel de minuni; căci era una și aceeași putere a Domnului, care lucra minunile atât înainte, cât și după răstignire, unele prin însuși Domnul, altele prin Apostoli. Dar pentru ca dovada Învierii să fie cu atât mai clară și mai adevărată, de aceea a trebuit ca minunile cele de după Înviere să fie mai presus decât cele dinainte.

Dar de unde știm noi, întreabă cel necredincios, că Apostolii au săvârșit astfel de minuni în numele lui Iisus? Din Sfânta Scriptură, răspund eu. Dar tu nu voiești a primi această dovadă și tăgăduiești că Apostolii au făcut minuni; atunci recunoști tu într-înșii o putere a lui Dumnezeu încă mai mare, căci ei atunci fără minuni ar fi întors tot globul cel mare al pământului la cunoștința dumnezeieștilor adevăruri. În adevăr, aceasta ar fi fost cea mai mare și mai extraordinară minune, ca niște oameni săraci, neînsemnați, neînvățați și nevoiași, în număr numai de doisprezece, să facă următorii ai lor, fără minuni, așa de multe cetăți și popoare, așa de numeroase provincii, principii și domnitori, învățați și oratori, ba mai tot globul pământului !

Dar poate tu ai dori să vezi și astăzi săvârșindu-se minuni? Ei bine, eu îți voi arăta niște lucruri asemenea, ba încă și mai mari decât cele de mai înainte, nu numai un înviat, nu numai un orb făcut să vadă, ci tot pământul, care s-a eliberat din întunericul amăgirii. Îți voi arăta nu numai un lepros care s-a curățit, ci atâtea popoare întregi care s-au curățit de lepra păcatului, prin baia renașterii. Ce minune mai mare dorești, tu, omule, când vezi o schimbare atât de mare și așa de repede urmată?” (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 176-178)

„Voiești tu să mai ai încă o dovadă despre Înviere? Prefacerea cea mare, care s-a săvârșit în duhurile Apostolilor după Înviere, această prefacere este o dovadă pentru Învierea Domnului, încă mai mare decât faptele cele minunate ale Apostolilor. Este îndeobște constatat că chiar omul care în cursul vieții sale a fost iubit, după moartea sa adeseori nu se mai pomenește. Dar când cineva nu a fost cu destulă inimă bună către un om în viață și încă l-a și părăsit, cu atât mai sigur îl va uita după moarte. De acolo vine că nu este nimeni care în curgerea vieții părăsind pe prietenul sau pe învățătorul său, după moarte lui să-l prefere la orice alta și să-l pună mai presus de toate, și mai cu seamă când ar vedea că din această dedare și din această râvnă a sa ar ridica asupra-și mii de primejdii. Dar vezi că aceea ce aiurea niciodată nu se face, s-a făcut la Hristos și la Apostoli. Ei, pe când El mai trăia, s-au lepădat de El și L-au părăsit, la prinderea Lui ei au fugit și s-au depărtat, iar acum, după ce El a suferit nenumărate batjocuri și defăimări, ba chiar și moartea pe cruce, acum ei Îl prețuiesc și-L înalță mai presus de toate, încât pentru mărturisirea numelui Lui ei cu bucurie jertfesc însăși viața lor. Însă, dacă Hristos după moartea Sa nu ar fi înviat, cum ar fi fost cu putință ca aceia, care în timpul viețuirii Lui fugiseră de primejdie, acum, după moartea Lui, de la sine să se arunce în primejdii nenumărate? Toți odinioară fugiseră, iar Petru se lepădase de Domnul de trei ori, chiar cu jurământ. Și acest ucenic, care în timpul viețuirii lui Hristos se temea de o

biată slujnică; încât de trei ori se lepădase de Domnul său, la urmă chiar prin jurământ, acum, după Învierea Domnului, așa de neobișnuit s-a schimbat, încât el nu se înspăimântă nici de toată lumea, ci public, în mijlocul a tot poporul, predica, despre Cel răstignit și îngropat, că a înviat a treia zi din morți și s-a înălțat la cer. Aceasta o face el acum fără de nici o frică și această schimbare a sa ne dovedește nouă, în faptă, că într-adevărat el a văzut pe Cel înviat. De unde a dobândit Petru această bărbăție? De unde decât de acolo că el era deplin convins despre învierea lui Hristos? Că el L-a văzut, a vorbit cu El și L-a auzit vorbind de cele viitoare, de aceea înfruntă el acum toate ostenele; știind că este vorba despre un Mântuitor viu, a dobândit acum un curaj mai mare și o putere mai tare, încât chiar a și murit pentru Hristos, și de voia sa a lăsat a se răstigni cu capul întors spre pământ.

Așadar, când vezi tu că, după moartea lui Hristos, încă mai mari minuni se fac în numele Lui decât mai înainte și că ucenicii Lui acum îi sunt mult mai devotați decât înainte, că ei acum îndeobște vădesc o mai mare siguranță și în toate ocaziile se arată o schimbare atât de măreață și așa de admirabilă, fă singur încheierea din aceste fapte și întâmplări, că prin moartea lui Hristos n-a fost totul isprăvit, că mai vârtos El a înviat, trăiește, și că El, Cel răstignit, pururea rămâne Dumnezeu cel viu și nemuritor. Căci dacă El n-ar fi înviat, ucenicii Lui n-ar fi putut, după moartea Sa, să facă minuni încă mai mari decât înainte. Cândva îl părăsiseră chiar Apostolii Lui, iar acum toată lumea aleargă la El, nu numai Petru, ci mii și mii de alții, care au viețuit mai târziu și nu au văzut ei înșiși pe Cel înviat, și-au dat viața lor pentru Dânsul, au fost decapitați și au suferit nenumărate patimi, spre a rămâne statornici în mărturisirea credinței lor întru Dânsul și a putea muri întru ea. Dar cum putea Acela, care după socotința ta, o, necredinciosule, a rămas în mormânt și nu a mai înviat, cum putea acest mort a Se arăta așa de tare și așa de puternic în următorii Săi, îndemnându-i să-l adore, și mai bucuroși a suferi și a răbda toate decât a lăsa credință întru El? Vezi tu cum toate acestea dovedesc nesmintit învierea Lui? Minunile, care după moartea Lui s-au săvârșit și încă astăzi se săvârșesc, dăruirea cea mare a ucenicilor, pe care au arătat-o ei atunci și pe care o arată și astăzi, primejdiile cărora s-au supus credincioșii, toate acestea sunt dovezi despre Învierea Domnului.” (Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 178-181)

„... dovada învierii sunt minunile apostolilor.” (Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV), în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 357)

„Nu L-ai văzut cu ochii pe Hristos înviat, dar Îl vezi cu ochii credinței înviat! Nu L-ai văzut cu privirile acestea pe El înviat, dar Îl vezi înviat, prin minunile apostolilor. Arătarea minunilor te duce la privirea prin credință a lui Hristos înviat. De aceea, cu mult mai mare și mai puternică dovadă despre învierea Lui au fost minunile făcute în numele Lui decât arătarea Lui înviat. Vrei să vezi că minunile ne încredințează mai mult de învierea Lui decât dacă S-ar fi arătat tuturor? Ascultați cu luare-aminte! Mulți se întreabă și spun: *Pentru ce după înviere nu S-a arătat îndată iudeilor?* Întrebarea aceasta însă e de prisos și zadarnică! Dacă avea să-i atragă prin asta la credință, apoi Hristos S-ar fi arătat după înviere tuturor. Dar Lazăr e dovada că nu i-ar fi atras dacă li S-ar fi arătat după înviere. L-a înviat pe Lazăr cel mort de patru zile; Lazăr mirosea, putrezise, era legat cu feșe, și a făcut să iasă din mormânt în văzul tuturor; cu toate acestea, nu numai că nu i-a atras la credință, ci chiar i-a și supărat. Da, au venit și au voit chiar să-L omoare pentru asta (Ioan 11, 47-53). Dacă a înviat pe altul, și nu au crezut, oare nu s-ar fi pornit iarăși cu furie împotriva Lui dacă li S-ar fi arătat după înviere? Negreșit iudeii nu I-ar fi putut face nimic, totuși prin încercarea aceea a lor și-ar fi arătat toată necredința. Pentru aceea Hristos S-a ascuns, voind să-i scutească de o furie zadarnică; i-ar fi făcut încă și mai vinovați de pedeapsă dacă li S-ar fi arătat după înviere. De aceea, pentru ca să-i cruțe, S-a ascuns de ochii lor, dar S-a arătat prin minunile apostolilor. Să auzi pe Petru spunând: *În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te și umblă!* (Faptele Apostolilor 3, 6), nu era mai puțin decât să-L vezi pe El înviat. Minunea aceasta e cea mai mare dovadă a învierii; atrage mai ușor la credință decât învierea însăși. Că minunile săvârșite în numele Lui au putut convinge pe oameni mai mult decât vederea lui Hristos înviat se vede de aici: Hristos a înviat și S-a arătat ucenicilor Săi; cu toate acestea, s-a găsit un necredincios și între aceia: Toma cel numit Geamănul; a avut nevoie să-și pună mâinile în semnul cuielor; a avut nevoie să vadă coasta Lui (Ioan 20, 24-28). Dacă ucenicul acela, care a stat cu El trei ani, care a stat la masă cu Stăpânul, care a văzut semne și minuni mari, care a auzit cuvintele Stăpânului și L-a văzut înviat, dacă el nu a crezut mai înainte, până ce n-a văzut semnele cuielor și rănile suliței, te întreb, cum avea să creadă lumea dacă-L vedea pe El înviat? Cine ar putea spune asta? Dar vă voi da și o altă dovadă în afară de aceasta, că minunile au mai multă putere de convingere decât arătarea Lui înviat. Când a auzit tot poporul spunând ologului: *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te și umblă!*, au crezut în Hristos trei mii, chiar cinci mii de bărbați, pe când ucenicul n-a crezut, cu toate că L-a văzut înviat. Vezi că minunea asta te face să crezi mai ușor în înviere? De vederea

lui Hristos înviat s-a îndoit chiar ucenicul Lui, pe când la vederea minunii vindecării ologului au crezut chiar dușmanii Lui. Așa că dovada minunii e mai puternică decât dovada arătării. I-a atras mai mult pe iudei și i-a convins de învierea lui Hristos.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 357-359)

„Și ca să vezi bine că de aceea a spus: *Aveți ceva de mâncare aici?*, ca să nu socotească ucenicii că este o nălucă, un duh, o vedenie, ci înviere adevărată și reală, ascultă că și Petru se slujește tot de această dovadă ca să adeverească învierea după ce a spus: *Pe Acesta Dumnezeu L-a înviat a treia zi și I-a dat să Se facă arătat, ...nouă martorilor celor mai dinainte rânduiri* (Faptele Apostolilor 10, 40-41), a dat și dovada învierii, zicând: *care am mâncat și am băut împreună cu El, după ce a înviat din morți* (Faptele Apostolilor 10, 41). De asta și în altă parte Hristos, după ce a înviat pe cea moartă, ca să adeverească învierea, a spus: *Dați-i să mănânce!* (Marcu 5, 43). Când dar auzi că a stat cu ei patruzeci de zile, arătându-li-Se lor și petrecând cu ei, cunoaște pricina mesei! N-a mâncat pentru că avea nevoie de mâncare, ci pentru că vroia să îndrepte slăbiciunea ucenicilor. De aici se vede că cea mai mare dovadă a învierii erau minunile și semnele apostolilor. De aceea și spune El: Amin, amin zic vouă: cel ce crede în Mine va face și el lucrurile pe care le fac Eu; și mai mari decât acestea va face (Ioan 14, 12). Era nevoie de semne și mai mari, pentru că între timp fusese crucea, care smintise pe mulți. Dacă Hristos după ce s-a săvârșit ar fi rămas mort și în mormânt și n-ar fi înviat, după cum spun iudeii, nici nu S-ar fi înălțat la ceruri, nu numai că n-ar fi trebuit să se facă minuni mai mari după răstignirea Lui, dar ar fi trebuit să se stingă și cele săvârșite mai înainte. Uitați-vă cu luare-aminte la ceea ce am să spun. Spusele mele sunt o dovadă neîndoielnică a învierii, de asta le și spun iarăși.

Înainte de răstignire Hristos a făcut minuni; a înviat morți, a curățit leproși, a alungat demoni. Apoi a fost răstignit și, după cum spun nelegiuții iudei, n-a înviat din morți. Ce le vom spune? Îi vom întreba așa: Dacă n-a înviat, cum atunci s-au făcut după răstignirea Lui minuni mai mari în numele Lui? Nici un om mort n-a făcut după moartea lui minuni mai mari; aici însă vedem că după moartea Lui s-au făcut minuni mai mari, și prin natura lor, și prin felul lor. Minunile săvârșite de apostoli au fost mai mari prin natura lor: niciodată umbra lui Hristos n-a înviat din morți, pe când umbrele apostolilor au făcut multe minuni (Faptele Apostolilor 5, 15). Și prin felul lor minunile au fost mai mari: înainte de răstignire făcea minuni poruncind El însuși;

după înviere însă, robii Lui, slujindu-se de cinstitul și sfântul Lui nume, făceau minuni mai mari și mai strălucite, așa că puterea Lui strălucea mai tare și mai slăvit. Într-adevăr, era cu mult mai mare lucru să faci minuni un altul folosindu-se de numele lui Hristos decât să faci El prin porunca Sa. Ai văzut, preaiubite, că și prin natura lor și prin felul lor au fost mai mari minunile apostolilor după învierea lui Hristos? Deci este neîndoieinică dovada învierii. Spun din nou ce spusese mai înainte: Dacă Hristos ar fi murit și n-ar fi înviat, ar fi trebuit să se fi terminat și minunile și să se fi stins; dar așa, nu numai că nu s-au stins după moartea Lui, ci au fost și mai mari și mai slăvite. Dacă Hristos n-ar fi înviat, n-ar fi făcut alții minuni ca acelea în numele Lui. Dar aceeași putere făcea minuni și înainte de răstignire, și după răstignire. Înainte, Hristos Însuși; mai pe urmă, prin ucenicii Săi. Și s-au făcut după răstignire minuni mai mari și mai strălucite, ca să fie mai vădită și mai plină de slavă dovada învierii.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 360-361)

„Vrei să-ți mai dau și altă dovadă a învierii lui Hristos? Sufletul ucenicilor! După înviere sufletul lor a fost mai mare, mai curajos.

Este recunoscut în toată lumea că de abia dacă-ți mai amintești după moartea lui de un om cu care ai avut, pe când trăia, legături de prietenie; dar pe un om cu care n-ai avut legături în timpul vieții lui și pe care l-ai părăsit când trăia, pe acela îl uiți de tot. De aceea, nici un om care și-a lăsat și și-a părăsit prietenul sau dascălul, pe când trăia acesta, n-are să-l prețuiască nici după moartea lui, mai ales când vede că dragostea și râvna ce-i arată îi aduc primejdii nenumărate. Dar iată că lucrul acesta, care nu se întâmplă cu nici un om, s-a întâmplat cu Hristos și cu apostolii. Pe când Hristos trăia, apostolii s-au lepădat de El și L-au părăsit; iar când a fost prins, L-au lăsat și au fugit. Dar după ocările acelea nenumărate și după răstignire, atât de mult L-au prețuit, că și-au dat și viața pentru mărturisirea Lui și a credinței în El. Dacă Hristos a murit și nu a înviat, cum se face că apostolii, care au fugit pe când trăia din pricina primejdiei care-i amenința, înfruntau după moartea Lui, pentru El, primejdii nenumărate? Ceilalți apostoli au fugit toți; Petru însă s-a lepădat chiar de trei ori cu jurământ, care s-a temut de o slujnică netrebnică, el, după ce Hristos a murit, voind să ne convingă prin fapte chiar că L-a văzut pe Hristos înviat, atât de mult s-a schimbat, că n-a mai ținut seama nici de un popor întreg, a sărit în mijlocul mulțimii de iudei și a spus că Cel răstignit și îngropat a înviat din morți a treia zi și S-a înălțat la ceruri. Nu i-a mai fost teamă de nimic. De unde i-a venit curajul? De unde din altă

parte decât din încredințarea învierii lui Hristos! Pentru că L-a văzut și a vorbit cu El, pentru că L-a auzit vorbind despre cele viitoare, pentru aceea, ca și cum ar înfrunta primejdii pentru un om viu, așa s-a aruncat în toate primejdiile. Asta, pentru că dobândise mai multă putere și mai mult curaj să moară pentru El și să fie răstignit pe cruce cu capul în jos. Când vezi deci că se fac minuni mai mari, că ucenicii care-L părăsiseră mai înainte au mai multă dragoste pentru El, au mai multă îndrăznire, când vezi că lucrurile se schimbă și ajung pretutindeni mai strălucite, că toate sporesc spre o stare strălucită și plină de îndrăznire, află din aceste lucruri că viața lui Hristos nu s-a terminat cu moartea, ci a urmat învierea, află că Cel răstignit trăiește și rămâne veșnic Dumnezeu neschimbat. Dacă n-ar fi înviat și n-ar trăi, ucenicii n-ar fi făcut mai târziu minuni mai mari decât cele dinainte de răstignire. Înainte de răstignire, L-au părăsit și ucenicii, acum însă, aleargă la El lumea întreagă, nu numai Petru, ci și alții, mii și mii și cu mult mai mulți, după Petru, oameni care nu L-au văzut și-au dat viața pentru El, li s-au tăiat capetele, au suferit nenumărate chinuri, ca să plece din lumea aceasta având întreagă și desăvârșită mărturisirea Lui. Cum s-a făcut, o, iudeule, că Cel mort, Care a rămas în mormânt, după cum spui tu, a arătat atâta tărie și putere în cei de după apostoli, încât i-a convins să I se închine numai Lui și să voiască mai bine să sufere și să îndure orice decât să piardă credința în El?!

Iată, toate dau dovadă puternică de învierea lui Hristos; minunile din vremea apostolilor, minunile cele de acum; dragostea celor de atunci, dragostea celor de acum; primejdiile prin care au trecut cei credincioși. Vrei să vezi că și dușmanii se tem de tăria și puterea lui Hristos, că sunt cuprinși de tramă cu mult mai mult după răstignire? Ascultă cu luare-aminte și asta!: *Văzând iudeii îndrăznirea lui Petru și a lui Ioan, spune Scriptura, și știind că sunt oameni fără carte și simpli, se mirau* (Faptele Apostolilor 4, 13). Și erau cuprinși de neliniște nu pentru că (aceștia) erau neînvățați, ci pentru că îi biruiau pe toți înțelepții, cu toate că erau neînvățați, și *văzând cu ei pe omul care fusese tămăduit, n-aveau de zis nimic împotriva* (Faptele Apostolilor 4, 14), cu toate că mai înainte de răstignire se împotriveau când vedeau minunile.

- Dar acum, pentru ce nu s-au împotrivit?

- Puterea nevăzută a Celui răstignit le-a legat limba. El le-a închis gura lor; El le-a potolit îndrăznirea; de asta stăteau fără să aibă ceva de spus împotriva. Iar când vorbesc, uită-te cum își mărturisesc spaima. *Vreți, le spun ei, să aduceți asupra noastră sângele Omului Acestuia?* (Faptele Apostolilor 5, 28). Dar pentru ce temi de sângele Lui dacă-i simplu om? Câți profeți n-ai ucis, câți dreپți n-ai înjunghiat, o, iudeule, și de sângele nici

unuia nu te-ai temut! Pentru ce te temi acum? Da, cu adevărat, Cel răstignit a zguduit conștiința lor; nemaiputându-și ascunde teama pe care o aveau, și-au mărturisit, fără voia lor, înaintea dușmanilor lor slăbiciunea. Când L-au răstignit, strigau zicând: *Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri* (Matei 27, 25). Atâta disprețuiau sângele Lui! După răstignire, văzând că strălucește puterea Lui, se tem, sunt neliniștiți și spun: *Vreți să aduceți asupra noastră sângele Omului Acestuia?*. Dacă Hristos a fost un înșelător, un potrivnic al lui Dumnezeu, după cum spuneți, iudei nelegiuți, pentru ce vă temeți de sângele Lui? Dacă ar fi fost așa cum spuneți voi, ar trebui, dimpotrivă, să vă împăunați că L-ați ucis! Dar pentru că n-a fost așa, iată că tremurați!” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 362-365)

„Și Petru este dovada vădită a Învierii. Că și Petru s-a lepădat de El mai înainte, și s-a lepădat cu jurământ, totuși mai pe urmă L-a mărturisit și și-a dat sufletul lui pentru El. Dacă Hristos n-ar fi înviat, Petru care se lepadase de El pe când trăia, n-ar fi îndurat mii de primejdii de moarte ca să nu se lepede de El după ce murise! De aceea și Petru este o dovadă vădită a învierii. Totuși, cei nerușinați ar fi putut spune că Petru a propovăduit învierea lui Hristos tocmai pentru că a fost ucenicul Lui, pentru că a stat cu El la masă, că a fost împreună cu El vreme de trei ani, pentru că s-a bucurat de învățătura Lui. Dar când vezi că Pavel, care nu L-a văzut, care nu L-a auzit, care nu a luat parte la învățătura Lui, care l-a purtat război după răstignirea Lui, care a ucis pe cei ce credeau în El, care amesteca și tulbura totul, când vezi că acesta s-a schimbat pe neașteptate, când vezi că acesta, prin ostenele lui pentru predicarea Evangheliei, a întrecut pe toți prietenii lui Hristos, te întreb: ce pretext mai fără de rușine ai să nu crezi în învierea lui Hristos? Dacă n-a înviat Hristos, te întreb, cine l-a atras, cine l-a adus la Hristos pe omul acesta așa de crud și neomenos, pe omul acesta așa de înverșunat și de sălbatic? Spune-mi, iudeule, cine l-a convins pe Pavel să vină la Hristos? Petru? sau Iacov? sau Ioan? Dar toți aceștia se temeau de Pavel, se cutremurau de el! Nu numai înainte, ci și când le era prieten, când Barnaba l-a luat de mână și l-a dus în Ierusalim (Fapte 9, 27), și atunci încă se mai temeau să se apropie de el. Războiul se terminase, dar frica stăruia în Apostoli. Ar fi îndrăznit oare Apostolii să-l convingă pe Pavel pe când le era potrivnic și dușman, când ei se temeau de el și după ce se împăcase cu ei? Ar fi îndrăznit ei, oare, să se ducă la el, să stea înaintea lui, să-i vorbească, într-un cuvânt, să se arate lui? Nu, asta-i cu neputință! Schimbarea lui Pavel nu-i faptă omenească, ci faptă a harului dumnezeiesc!

Dacă Hristos a rămas mort, după cum spuneți voi, iudeilor și dacă venind ucenicii L-au furat, pentru ce atunci s-au făcut minuni mai mari după răstignirea Lui? Pentru ce s-a arătat mai mare puterea Lui? Nu numai că a schimbat pe dușman, pe căpetenia luptei voastre - deși, chiar dacă ar fi făcut numai asta, și aceasta, adică să ia rob pe dușman și pe vrăjmaș, ar fi fost semn foarte mare al puterii Lui, nu numai că a făcut așa, ci și altceva mai mult decât aceasta. Nu numai că l-a schimbat, dar l-a făcut așa de mult al Său, așa de mult l-a atras spre dragostea Sa, că i-a încredințat toate lucrurile Bisericii - *Vas ales îmi este acesta*, spune El, *ca să-Mi poarte numele Meu înaintea neamurilor și a regilor* (Fapte 9, 15) - că l-a înduplecat să se ostenească mai mult decât Apostolii pentru Biserica împotriva căreia luptase mai înainte.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 18)

DUMNEZEU FIUL (pogorârea Domnului Hristos la Iad)

„Și lucru minunat este Însuși Împăratul; S-a dus în iad, cu toate că nici un împărat n-ar vrea să facă vreodată asta, ci ar porunci, prin scrisori, slujitorilor săi să elibereze pe cei legați și nu l-a fost rușine nici de temniță, nici de întemnițări. Cum avea să-i fie rușine de cele pe care le-a făcut?” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 82-83)

DUMNEZEU FIUL (trupul lui Hristos după Înviere)

„Că după înviere Hristos nu va mai avea trup pătimitor, ci nemuritor, deci și nesticăcios, care nu va avea nevoie de hrană. Deci Hristos după înviere nici n-a mâncat, nici n-a băut, pentru că n-a avut nevoie - că trupul Lui nu avea nevoie de mâncare și de băutură -, ci a băut și a mâncat pentru a-i încredința pe ucenici de învierea Sa”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 929)

DUMNEZEU FIUL (Învierea și Înălțarea la cer)

„... trupul domnesc înviat nu s-a întors în pământ, ci s-a înălțat la cer și a distrus întreaga tiranie a morții și împreună cu el a înviat laolaltă lumea întreagă, iar el s-a așezat pe tronul împărătesc.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 54)

DUMNEZEU FIUL (Înălțarea Domnului Hristos la cer)

„A șezut de-a dreapta Sa; și care cuvânt ar putea reprezenta aceasta? Pe cel de pe pământ, pe cel mai fără de glas decât peștii, pe cel ce a fost jucăria demonilor, privește unde l-a ridicat. Cu adevărat că aceasta e măreția cea prea înaltă a puterii Lui. Și privește încă unde l-a ridicat: *în ceruri*, zice, și l-a făcut superior întregii naturii create, *mai presus decât toată începătoria și stăpânirea*. Cu adevărat că pentru cunoștința sa exactă, noi avem nevoie de ajutorul Duhului și de o judecată înțeleaptă, cu adevărat că e necesitate de Revelație. Înțelegi, câtă depărtare e între natura omului și cea a lui Dumnezeu și cum din această înjosire l-a ridicat la acea cinste. Nu a zis în mod simplu sus, ci *mai pre sus*, adică nu a întrecut numai cu o treaptă, sau două, sau trei. Decât puterile de sus Dumnezeu este mai presus, altfel că l-a ridicat acolo pe cel dintre noi; din cel mai înjosit loc l-a ridicat la cea mai înaltă stăpânire, de unde nu mai este altă cinste mai mare. *Decât toată începătoria*, zice, adică nu acestora numai, sau numai aceluia, ci decât *toată începătoria și stăpânia, și pururea, și domnia, și decât tot numele ce se numește*, adică orice în ceruri, decât toate e mai presus.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 26)

„Nu pe îngerii a luat cândva Dumnezeu după cum zice în epistola către Evrei, *ci sămânța lui Abraam* (Evr., 2, 16). Nu a luat nici începătoriile, nici stăpâniile, nici domniile și nici vreo altă putere oarecare, ci natura noastră a luat-o, și a așezat-o de-a dreapta lui. Și ce zic, a așezat-o? Așternut i-a făcut lui, și toate a supus sub picioarele Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 28)

„Căci cu adevărat mare și minunat și plin de uimire este acest fapt, ca trupul cel luat de noi să șadă sus de-a dreapta lui Dumnezeu, și să fie închinat de îngerii, de arhangheli, de Serafimi și de Heruvimi. Aceasta de multe ori având-o eu în minte, rămân uimit și mari lucruri îmi închipuiesc de neamul omenesc, căci mari și strălucite văd începutul și osârdia lui Dumnezeu pentru natura noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, p. 100)

„A adus Stăpânul pârga firii noastre, așa cum a luat-o. Hristos a făcut ceea ce face un plugar cu ogoarele sale încărcate de spice. După cum acesta ia câteva spice, le face snop și le aduce lui Dumnezeu, și prin aceste câteva spice binecuvintează tot lanul, tot așa și Hristos, a făcut să fie binecuvântat tot neamul nostru prin acel singur Trup al Lui, prin acea pârgă.

Dar pentru ce n-a adus toată firea?

Pentru că nu înseamnă că aduci pârga dacă aduci întregul, ci dacă aduci puțin, iar prin acest puțin faci să se binecuvinteze întregul.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 161-162)

„A adus, deci, Tatălui pârga firii noastre. Și așa de mult S-a minunat Tatăl de acest dar, și din pricina vredniciei Celui ce l-a adus și din pricina neprihănirii darului adus, că L-a primit cu mâinile Lui, a pus alături de El darul și a zis: *Șezi de-a dreapta Mea* (Ps., 109, 1).

- Cărei firi a zis Dumnezeu: *Șezi de-a dreapta Mea*?

- Aceleia care a auzit: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* (Facere 3, 19).

- Dar nu era de ajuns că a depășit cerurile? Nu era de ajuns că stă cu îngerii? Nu era nespusă și această cinste?

- Nu. Ci a depășit Îngerii, a lăsat în urmă pe Arhanghelii, a trecut dincolo de Heruvimi, s-a suit mai sus de Serafimi, a trecut de Începătorii și nu s-a oprit până nu s-a așezat în tronul cel dumnezeiesc. Nu vezi câtă depărtare este de la cer la pământ? Dar, mai bine spus, să o luăm mai de jos. Nu vezi cât de mare este depărtarea de la iad la pământ? De la pământ la cer? De la cer, la cerul cel mai de deasupra? De la acela până la Îngeri, până la Arhangheli, până la Puterile cele de sus, până la Tronul cel împărătesc? Și Stăpânul a urcat firea noastră la toată această depărtare, la această înălțime. Uită-te unde stătea jos și unde a fost urcată! Nici nu se putea urca mai sus de unde a urcat Domnul. Aceasta a vrut să arate Pavel în cuvintele: *Cel ce S-a pogorât este Acela Care S-a și suit* (Efes., 4, 10).

- Și unde S-a pogorât?

- *În cele mai de jos ale pământului* (Efes., 4, 9) și S-a suit mai presus de toate cerurile (Efes., 4, 10).

Află cine s-a urcat sau ce fire s-a urcat și cum era această fire înainte de urcare.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 162-163)

„Oare ucenicii n-aveau ochi? Oare nu vedeau ce se petrece? Oare n-a spus Evanghelistul că S-a înălțat în văzul lor? Pentru ce, dar, au mai venit îngerii ca să-i învețe că S-a înălțat la cer?

- Pentru două motive. Unul, pentru că ucenicii se întristau totdeauna când se despărțeau de Hristos. Că se întristau, o știm din cuvintele lui Hristos. Ascultă ce le spune: *Nimeni dintre voi nu Mă întreabă: Unde te duci? Dar pentru că am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră*

(Ioan 16, 5-6). Dacă e greu să ne despărțim de prietenii și rudele noastre, cum oare să nu se fi întristat ucenicii când au văzut că se despart de Mântuitorul, de dascălul Cel purtător de grijă, Cel iubitor de oameni, Cel blând, Cel bun? Cum nu s-ar fi mâhnit? Îngerii au stat deci ca să-i mângâie pe ucenici de durerea pricinuită de înălțarea Lui cu venirea Lui din nou. *Acest Iisus*, spune îngerul, *care S-a înălțat de la cer, așa va veni. V-ați întristat*, le spune, *că S-a înălțat? Dar nu vă mai întristați! Va veni iarăși.* Ca să nu facă ucenicii ceea ce a făcut Elisei când a văzut că se înalță dascălul lui, sfâșiindu-și haina (IV Regi 2, 12), - că nici nu avea pe cineva lângă el care să-i spună că Ilie va veni iarăși -, deci, ca să nu facă și ei ceea ce a făcut Elisei, de aceea au venit îngerii, ca să le mângâie tristețea. Aceasta este cea dintâi cauză a venirii îngerilor. A doua cauză, nu mai mică decât cea dintâi, este aceea pentru care îngerul a adăugat cuvintele: *Care S-a înălțat.*

- Care este, dar, cauza aceasta?

- Înălțarea la cer. Distanța era mare și puterea privirii noastre nu este în stare să urmărească un trup care se înalță până la ceruri. După cum o pasăre care zboară în înălțime se ascunde privirii noastre cu atât mai mult cu cât se înalță mai sus, tot astfel și trupul Acela, cu cât Se înalță mai sus, cu atât mai mult se ascundea, din pricină că slăbiciunea ochilor nu-l putea urmări până la o distanță așa de mare. Deci, îngerii au stat ca să-i învețe pe ucenici despre Înălțarea la cer, ca nu cumva să creadă că S-a înălțat la cer Ilie. Dar pentru că S-a înălțat cu adevărat la ceruri, de aceea îngerii au spus: *Cel ce S-a înălțat de la voi la cer.* Îngerii n-au adăugat aceste cuvinte fără rost. Ilie s-a înălțat la cer, deși era rob; Iisus S-a înălțat la cer, căci era Stăpân. Ilie în căruță de foc; Iisus pe un nor. Când trebuia să cheme pe rob, a fost trimis tron împărătesc. Dar nu numai tron împărătesc, ci chiar tronul cel părintesc. Că și despre Tatăl a spus Isaia: *Iată, Domnul stă pe nor ușor* (Isaia 19, 1). Așadar, pentru că Tatăl stă pe nor, pentru aceea a trimis și Fiului norul. Ilie, când s-a înălțat, a lăsat cojocul pe Elisei; iar când Iisus S-a înălțat, a lăsat peste ucenici daruri; n-a făcut numai un profet, ci mii de Elisei; dar, mai bine spus, cu mult mai mari și mai străluciți decât Elisei.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 167-168)

„Mântuitorul a venit, și venind a adus Sfântul Duh, iar înălțându-Se a dus sus Trup sfânt, ca să dea lumii garanție de mântuire puterea Duhului Sfânt. Iarăși, să spună creștinul că Sfântul Trup este însăși lumii arvună de mântuire.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XVI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 195)

„Mai înainte, când mă uitam la cer și mă gândeam la puterile cele fără de trupuri, vedeam mai bine nimicnicia noastră din comparația cu puterile cele de sus; acum însă, când voim să ne vedem noblețea noastră, ne uităm sus în cer, chiar la Tronul cel împărătesc, căci acolo șade pârga noastră.” (*Omilia I la Rusalii, V, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 212*)

„... auzind de tron și de locul de la dreapta, nu înțelegi că ar fi vorba de vreun tron ori de înscrierea într-un spațiu anume, ci, din denumirea de tron și din relația existentă prin ocuparea locului din dreapta, ajungi să înțelegi lipsa unei deosebiri și egalitatea în privința slavei.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea IV, p. 94*)

„Această natură omenească atât de mică, dacă nimic nu-i prin ea însăși, iat-o prin Iisus Hristos dusă până la cele mai înalte ceruri, de mii de ori mai presus de Îngeri și mai presus decât orice creatură pe care i-ar plăcea lui Dumnezeu s-o scoată din neființă. Ea șade de-a dreapta lui Dumnezeu, și-i vor fi aduse onoruri incomparabile în mod veșnic. Și acestea nu sunt numai onorurile supreme pe care le primește natura omenească, ci iat-o înzestrată cu o stăpânire supremă. În Iisus Hristos ea împărățește în cer și pe pământ; toate puterile îi sunt supuse; ea judecă, ea este dominatoare; de ea depind toate destinele tuturor ființelor și *nimic din ceea ce s-a făcut nu s-a făcut fără de Ea*. Aceasta este totul? Nu încă. În urma sa această Împărăteasă atrage toată părințimea sa săracă și mizerabilă, pentru a o înnobila și a o înzestra în mod măreț. Iisus Hristos este acolo *cap Bisericii; Biserica este trupul Său*; El a umplut-o cu Dumnezeirea Sa; El a făcut-o să fie vie din viața Sa divină; El a făcut-o una cu Sine însuși.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, pp. 53-54*)

„Să cinstim Sfânta Umanitate a Cuvântului Întrupat în slava Sa. Noi am spus-o, printr-un sfat nespus al lui Dumnezeu, mica și frageda natură a devenit mai mult decât însoțitoare, mai mult decât veșmântul Dumnezeirii: iat-o unită cu Fiul lui Dumnezeu nemaiputând face decât o singură Persoană dumnezeiască. A luat natura noastră și a dus-o să șadă deasupra. Și cine zice că a fost dusă să șadă? Și-a făcut-o veșmântul Său; nu la aceasta singură, la picioarele acesteia, se supun toate? (...) Umanitatea sfântă însăși este încoronată în mod măreț în cele mai presus de ceruri. Ea este regină, ea este stăpânitoare, din cer și pe pământ totul i se supune ei, totul o cinstește, totul i se închină cu

cutremur. Îngerii înșiși și Arhanghelii o cinstesc și toate puterile acelea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 56-57)

DUMNEZEU FIUL („Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima”)

„*Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.* Cele de mai înainte nu l-au convins pe om; cele de mai târziu și cele petrecute nu de mult nu l-au înduplecat. Precum mai înainte, așa și acum, a mișcat zidirea, dar a întărit-o iarăși, fiindu-i milă de ea. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.* Nu are în mână toiag cu care să lovească, ci fire care tămăduiește.

Veniți, vedeți bunătatea nespusă! Cine nu iubește pe un stăpân care nu bate? Cine nu admiră pe un judecător care roagă pe condamnat?

Te miră smerenia cuvintelor?, ne întreabă Domnul. Dar sunt Creator și iubesc lucrarea Mea! Sunt Plăsmuitor și cruț ce am plăsmuit. Dacă M-aș folosi de drepturile Mele, n-aș mântui omenirea căzută. Dacă nu i-aș da leacurile potrivite, nu s-ar vindeca omenirea bolnavă de boală de nevindecat. Dacă n-aș mângâia-o, ar muri. Dacă numai aș amenința-o, ar pieri. Pentru asta pun pe omenirea care zace la pământ plasturele bunătății. Mă plec cu multă milă asupra ei, ca să o ridic, că e căzută. Cel ce stă în picioare n-ar ridica pe cel căzut dacă nu și-ar apleca spre el mâna. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.* Nu Mă laud cu cuvintele. V-am arătat fapte, ca să vă încredințați că *sunt blând și smerit cu inima.* Uitați-vă de unde am venit. Uitați-vă la chipul Meu, înțelegeți vrednicia Mea și închinați-vă pogorământului Meu făcut pentru voi! Gândește-te de unde am venit, și unde vorbesc cu tine! Cerul Mi-e tronul, și stau pe pământ și vorbesc cu tine. Sunt slăvit sus, și ca un îndelung-răbdător nu Mă mânie, că *sunt blând și smerit cu inima.* Dacă n-aș fi fost blând Eu, Fiul împăratului, n-aș fi ales ca mamă o roabă. Dacă n-aș fi fost blând Eu, Creatorul lumii văzute și nevăzute, n-aș fi venit la voi. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi fost înfășat în scutece (Luca 2, 7, 12), Eu, Părintele veacurilor. Dacă n-aș fi fost smerit, n-aș fi primit sărăcia unei iesle (Luca 2, 7, 12, 16), Eu, Care sunt Stăpânul bogăției întregii zidiri. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi trăit împreună cu cele necuvântătoare, Eu, Care nu pot fi privit nici de Heruvimi. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi fost scuiat de buze nelegiuite (Matei 26, 67; 27, 30; Marcu 14, 65; 15, 19), Eu, Care, prin scuiare, am dat lumină orbilor (Ioan 9, 6). Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi îndurat pălmuirea dată Mie de robi, Eu, Care am slobozit pe

robi. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi dat spatele Meu spre bătași (Matei 26, 67; Marcu 14, 65; Ioan 18, 22; 19, 3) pentru cei robiți. Dar pentru ce nu spun ceea ce e mai mare? Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi plătit Eu, Care nu eram dator cu nimic, datoria morții pentru cei care erau datori să sufere moartea. Am plătit Eu datoria, ca să scap de pedeapsa osândirii și pe cei ținuți jos în iad. Că nu sunt numai Împăratul celor vii, ci și Stăpânul morților. Pentru aceea am venit, lucrând pe două căi mântuirea lumii. M-am arătat ca om și am ajuns pentru puțină vreme mort, ca să împart harul nestrăicării Mele tuturor, și celor de sub pământ. *Veniți învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.* Smerenia acestor cuvinte nu ține de firea Mea, ci de voia Mea. Am o fire neapropiată, dar voia Mea se apropie de toți. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima,* nu cu vrednicia. Sunt smerit cu voința, nu cu puterea. Datorită puterii sunt înfricoșător pentru îngeri, datorită voii sunt smerit pentru oameni. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.* Nu grăiesc potrivit obârșiei Mele, ci potrivit milei Mele. Iubesc bunătatea mai mult decât puterea. Eu, Careți vorbesc așa, sunt Împărat. Mare-Mi este puterea, dar nu vreau să înspăimânt slăbiciunea ta cu puterea pe care o am. Nu spun: *Veniți, învățați de la Mine, că sunt Stăpân, sunt Domnul zidirii. Cel ce caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură* (Ps. 103, 33). *Cel ce măsoară cerul cu palma și ține pământul cu mâna* (Isaia 40, 12), ci: *«Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima»*. Atât sunt de blând, că tu ai păcătuit, și Eu am fost bătut! Atât sunt de smerit, de buna Mea voie, că Eu, Stăpânul, am venit să eliberez pe cei robiți, iar ei, cei robiți, M-au palmuit și M-au răstignit pe Mine, eliberatorul lor. Și cu toate acestea, spuneam Tatălui Meu, rugându-Mă pentru ei: *Tată, iartă-le lor, că nu știu ce fac* (Luca 23, 34). *Veniți, dar, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.* Veniți, mult Mă rog, nu Mă rușinez să vă rog. Voiesc mai bine să rog pe robii Mei, ca să nu fiu silit să-i pedepsesc. Veniți, învățați de la Mine blândețea Mea, înainte de a vedea cât sunt de înfricoșător. Veniți acum, ca să vă vindec; peste puțin vă voi cere socoteală; acum sunt îndurător, peste puțin dau sentința, - acum sunt iubitor de oameni, peste puțin Mă voi arăta Judecător drept. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.* Sau prețuiți blândețea Mea, sau temeți-vă de puterea Mea. Veniți, Întâmpinați-Mi fața Mea întru mărturisire (Ps. 94, 2)! Pentru cât mai este timp, s-a rânduit de Mine o astfel de smerenie.” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 541-543*)

DUMNEZEU FIUL (a doua venire a Domnului Hristos)

„După cum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului. Că unde va fi stârvul, acolo și vulturii.

- Cum se arată fulgerul?

- Fulgerul n-are nevoie de vestitor, n-are nevoie de predicator, ci se arată într-o clipită de ochi și celor ce stau în case și celor din cămări, pe fața întregului pământ. Așa va fi și venirea lui Hristos: se va arăta dintr-o dată pretutindeni prin strălucirea slavei Sale.

Vorbește apoi și de un alt semn: *Unde va fi stârvul, acolo și vulturii.* Prin aceste cuvinte arată mulțimea îngerilor, a mucenicilor, a tuturor sfinților.” (*Omilia la Matei, omilia LXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 864-865*)

„Domnul va veni cu putere și slavă multă. Aduce crucea, ca păcatul iudeilor să se osândească prin el însuși. O aduce întocmai ca un om care fiind lovit cu o piatră arată piatra sau haina însângerată.

Va veni pe nori, așa cum S-a înălțat; și semințiile văzând aceasta vor plânge. Nenorocirea lor însă nu se va mărgini numai la plânsete, ci plânsul va fi ca să-și pronunțe ele însele sentința, ca să se osândească singure.” (*Omilia la Matei, omilia LXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 866*)

„Căci sunt două venituri ale lui Iisus Hristos: una a avut loc deja, cealaltă trebuie să vină, dar nu sunt amândouă pentru aceeași cauză și pentru același sfârșit; Iisus Hristos a venit mai întâi, nu pentru a judeca păcatele, ci pentru a le ierta; a doua oară El va veni, nu pentru a le ierta, ci pentru a le judeca. Iată pentru ce zice divinul Mântuitor la prima venire a Sa: *N-am venit ca să judec lumea, ci s-o mântuiesc.* Dar pentru a doua zice: *Când va veni Fiul Omului în slava Tatălui Său, El va pune oile de-a dreapta Sa și caprele de-a stânga; și atunci aceia vor merge la viața veșnică, și aceștia la chin veșnic* (Mt., 25, 31).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXVIII, 1, p. 131*)

„Să ne schimbăm viața dar, să trăim în frică de Dumnezeu. Căci în vremea când vom avea noi mai mare încredere, atunci când ne vom gândi mai puțin și când nu ne vom aștepta, atunci brusc va veni Domnul. Iată de ce ne face atenți Iisus Hristos zicând: *Căci precum în zilele lui Noe și a lui Lot mâncau, beau și se însurau și așa a venit sfârșitul* (Mt., 24, 37). Pavel ne prezice la fel: *Atunci când vom zice iată-ne în pace și în siguranță, ei vor fi surprinși dintr-o dată, atunci va veni peste ei pieirea, ca și durerile peste*

cea însărcinată? (I Tes., 5, 3). Ce este aceea veți zice voi, durerile unei femei gata să nască? Adesea femeile care sunt gata să nască când se bucură și mănâncă, sunt în baie, se plimbă prin piața publică, negândindu-se la ceea ce li se întâmplă, sunt cuprinse subit de puterile nașterii; apoi dacă suntem amenințați ca să fim noi surprinși, să fim mereu gata.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXIV, 1, pp. 165-166*)

„El va veni iarăși la noi, și ne va trage și pe noi acolo, va pleca luându-se cu El. Însă și acest fapt este o dovadă de mare cinste. Dacă El a venit pe când noi eram dușmani, atunci cu atât mai mult va veni când suntem prieteni ai Săi. Și nu va permite aceasta nici îngerilor, nici slujitorilor Lui, ci va veni El însuși și ne va chema la moștenirea împărăției Sale. Iar atunci, cei care L-au cinstit, vor fi cinstiți de El și vor fi ridicați în nori. *Iar noi, spune el, vom fi răpiți în nori și astfel pururea cu Domnul vom fi.*” (*Omilii la Epistola către Filipeni, omilia a XIV-a, pp. 246-247*)

„Că precum iese fulgerul de la răsărituri, și se arată până la apusuri, așa va fi și venirea Fiului Omului, căci și fulgerul nu se ascunde în vreun colț oarecare, ci strălucește peste tot orizontul; deci venirea lui nu are nevoie de vestitori, și va fi tot atât de strălucită, după cum este și venirea fulgerului, care n-a avut nevoie de vestitori.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni, omilia I, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 289*)

„Domnul a spus: *De vor spune: Iată în cămări este Hristos, iată în pustie, să nu vă duceți.* Aceste cuvinte le-a spus despre a doua și slăvita Lui venire, despre hristoșii cei mincinoși, despre profetii cei mincinoși și despre antihrist, ca să nu fie cineva înșelat de acela și să cadă. Pentru că înainte de Hristos va veni antihrist și pentru ca nu cumva, căutând pe Păstor, să cazi în gura lupului, de aceea îți spune semnele venirii Păstorului. A dat acest semn ca să nu socotești că și a doua Lui venire va fi pe neștiute, pentru că venirea cea dintâi a fost așa. Și pe bună dreptate a fost pe neștiute venirea Lui cea dintâi, pentru că a venit să caute pe cel pierdut (Luca 19, 10). Dar a doua Lui venire nu va fi așa.

- Dar spune-mi: cum?

- *După cum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului* (Matei 24, 27). Vor vedea toți deodată venirea Lui. Nimeni nu va trebui să întrebe: Unde este Hristos? Aici? Acolo? După cum, când fulgeră nu avem nevoie să întrebăm dacă a fulgerat, tot așa și când va veni Hristos nu vom avea nevoie să întrebăm dacă a venit Hristos.

Întrebarea însă este dacă vine cu Crucea, că nu trebuie să-mi uit făgăduința.

Ascultă, dar, ce spune Domnul mai departe: *Atunci* (Matei 24, 30), spune Domnul.

- Când *atunci*?

- *Când va veni Fiul Omului, soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina sa* (Matei 24, 29). Atât de mare va fi lumina atunci, că și cele mai strălucitoare stele nu se vor mai vedea. *Atunci și stelele vor cădea; atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer* (Matei 24, 29-30).” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 94-95)

„- Dar pentru ce se va arăta atunci Crucea și pentru ce Judecătorul va veni cu ea?

- Ca să-și cunoască nebunia lor cei care l-au răstignit. Pentru asta le arată acest semn al nerușinării lor. Și că din această cauză vine cu Crucea, ascultă pe profetul Zaharia, care spune: *Atunci vor plânge semințiile pământului* (Zah., 12, 12; Matei 24, 30), căci vor vedea pe Cel ce le va învinui și cunoaște păcatele lor.

Și de ce te miri că va veni cu Crucea, când El Își va arăta atunci și rănilor? *Vedea-vor pe Care L-au împuns* (Zah., 12, 10; Ioan 19, 37), spune profetul. Va face cum a făcut Toma. Voind să-i îndrepte necredința lui, i-a arătat după Înviere semnul cuielor și rănilor, zicându-i: *Pune mâna ta și vezi, că duhul nu are carne și oase* (Ioan 20,27; Luca 24, 39); tot așa și atunci, va arăta rănilor și Crucea ca să arate că El este Acela Care a fost răstignit.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 95)

„Să ne ridicăm, dar, iubiților, și să ne uităm la venirea aceea din nou. Că și Pavel spune: *Însuși Domnul Se va pogori din cer într-o poruncă, la glasul arhanghelului, iar noi cei vii vom fi răpiți în nori, într-o întâmpinare a Domnului în văzduh, dar nu toți* (I Tes., 4, 15-16). Nu vom fi răpiți toți, ci unii vor rămâne, iar alții vor fi răpiți. Ascultă, că o spune Însuși Hristos: *Atunci, de se vor găsi două măcinând la moară, una se va lua și una se va lăsa; și de vor fi doi pe un pat, unul se va lua și unul se va lăsa* (Luca 17, 34-35).

- Ce vor să spună cuvintele acestea enigmatice?

- Prin *moară* ne-a arătat pe toți cei săraci și necăjiți, iar prin *pat și odihnă*, pe cei bogați și puternici. Și pentru că a voit să arate că unii săraci se vor mântui, iar alții vor pieri, a spus că din cele ce vor fi să moară una se va

lua și alta se va lăsa, iar din cei ce vor fi în pat unul se va lua și altul se va lăsa; prin aceasta arată că păcătoșii vor rămâne aici și vor aștepta pedeapsa, pe când dreptii vor fi răpiți în nori. După cum la intrarea unui împărat în oraș dregătorii și căpeteniile, care au multă considerație față de împărat, îi ies întru întâmpinare la porțile orașului, iar osândiții și vinovații sunt păziți în oraș, așteptând acolo hotărârea împăratului, tot așa și la venirea Domnului, cei ce sunt drepti Îl vor întâmpina în văzduh, iar osândiții și cei ce se știu pe cuget cu multe păcate Îl vor aștepta aici pe Judecător.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 168-169)

„El descrie cum va veni iarăși, prin cuvintele: *precum iese fulgerul de la răsărit ...* Așadar, El nu va întrebuița, nici un trimis, nici un vestitor, ci într-o clipă Se va arăta El tuturor, în toată lumea. El zice: *Unde este stârvul, acolo și vulturii*; aceasta însemnează că Îngerii, Mucenicii și Sfinții îl vor înconjura. Mai departe pomenește de semnele cele înfricoșătoare.

Îndată după necazul zilelor acelea, soarele se va întuneca. Prin zilele necazului înțelege el pe cele ale lui Antichrist și ale profetilor lui mincinoși, când mare necaz este de a fi mulți amăgiți. Dar acest necaz nu va dura îndelung. Căci, dacă pentru cei aleși s-a scurtat și războiul iudaic, cu atât mai vârtos se va scurta pentru dânșii și acest necaz. De aceea zice el *îndată*, căci mai toate se vor întâmpla deodată. Abia va sosi Antichrist și profetii săi, și Hristos se va arăta. *Soarele se va întuneca* aceasta nu va să zică se va desființa, ci va covârșit de strălucirea venirii Sale; *și stelele din cer vor cădea*, căci ele atunci nu vor mai fi trebuincioase, nemaifiind noapte. *Și puterile cerului se vor clăti* pe bună dreptate, când ele vor vedea o așa de mare schimbare. Căci dacă Îngerii, precum zice Iov (Iov 38, 7), s-au uimit și-au lăudat pe Dumnezeu când s-au făcut stelele, mai vârtos se vor uimi ei când vor vedea o așa de mare prefacere; și vor privi toată lumea înaintea scaunului judecății lui Dumnezeu și, împreună cu slujitorii lor, pe acei oameni supuși pedepsei. *Atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer*, adică crucea mai strălucită decât soarele. Soarele se va întuneca, iară crucea va străluci, căci ea este mai luminoasă decât razele soarelui. Și acest semn se va arăta spre a rușina cu totul nerușinarea iudeilor. *Și toate semințiile lui Israel vor plânge*, când vor vedea crucea, căci ele nu au tras nici un folos din moartea lui Hristos și au răstignit pe Acela căruia ar fi trebuit să i se închine. Iar după ce a amintit crucea, adaugă: *Și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă.* El va să zică: pentru că ai auzit de cruce, să nu crezi că a doua venire a lui Hristos va fi ceva trist, ci mai vârtos El va veni cu putere și cu slavă multă. Iară crucea o poartă El, pentru ca prin

ea păcatele acelor de sine să se osândească, așa precum un bătut cu pietre ar arăta pietrele și petele de sânge de pe haine. Și vine pe nor, precum s-a înălțat la cer pe nor. Văzând acestea, semințiile vor plânge, pentru că înșiși își rostesc hotărârea, înșiși se osândesc.” (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 112-114)

„Căci în Ziua aceea înfricoșătoare și cutremurătoare când va veni arătându-și slava Sa, când va veni în slava Tatălui Său, când va fi acel înfricoșător tribunal în care se va înfățișa toată firea oamenilor, când vor clocoti râuri de foc, când popoarele de îngeri și ale puterilor de sus se vor revărsa jos împreună cu El, când vor fi acele zeci de mii de premii, când dreptii vor străluci unii ca soarele, iar alții ca niște stele, când vor fi aduse în mijloc cete de ucenici, coruri de apostoli, pâlcuri de prooroci și adunări de bărbați nobili, atunci în acea strălucire, în acea slavă va veni El purtând crucea care revarsă raze strălucitoare; căci spune: *Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului, soarele se va întuneca, luna nu-și va mai da lucirea și se va arăta semnul crucii* (Mt., 24, 20). O, strălucire a Patimii! O, lumină a crucii! Soarele se întunecă și stelele cad ca niște frunze, dar crucea strălucește mai luminos decât toate acelea ocupând tot cerul. Vezi cum se gătește cu ea Domnul? Vezi cum se declară *slavă* a Lui acest lucru atunci când în acea Zi o va arăta întregii lumi cu atâta strălucire?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XVII, 11-13, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 316-317)

„Vine Domnul nostru Iisus Hristos din cer, vine să judece morții și viii. Vine Cel Ce cercetează inimile și răunchii, vine, dar cine poate să scape din mâinile Lui? Vine șezând pe scaun de heruvimi și căutând în adânc. Vine Dumnezeu dumnezeilor și Domnul domnilor. Vine Biruitorul biruitorilor și Judecătorul judecătorilor. Vine Împăratul împăraților, Cel ce vedește și arată toată răutatea și taina cea ascunsă a greșelilor, Cel ce vedește poftetele și cugetele cele rele ale tuturor. Vine ochiul cel negreșit și neadormit, Judecătorul cel nefățarnic și Cercetătorul cel nemitarnic, care arde toate poftetele și faptele cele spurcate și în matca focului le trimite. Vine Cel Ce iubește pacea și urăște orice fel de cuvânt viclean și toată răpirea și păcatul și pe cei ce fac smintelile, mai mult la biserica ortodoxă a Domnului, pe care îi va munci în veci. Vine Cel Ce de la fața Lui fuge pământul, marea seacă, cerul se strânge ca un sul de hârtie, stelele cad, văzduhul se cutremură, soarele se întunecă și luna nu-și mai dă lumina ei, puterile cerurilor se

clătesc, heruvimii tremură, serafimii se spăimântează, îngerii se îngrozesc, arhanghelii se cutremură. Și cele de sus și cele de jos, toate se cutremură. Vine Cel ce nu primește față omenească, nici miluiește săracul la judecată. Vine Cel ce dă tuturor după faptele lor, Cel ce vedește și arată sfaturile și mișcările a toată dihania, vine Cel ce miluiește pe cei milostivi, Cel groaznic în sfaturi pentru fiii oamenilor. Vine Cel ce face de se pleacă tot genunchiul celor cerești și a celor pământești și a celor de sub pământ. Vine pe drepti să-i mântuiască și să-i slăvească, iar pe cei păcătoși să-i muncească și să-i pedepsească, al Cărui scaun este pară de foc și roatele Lui foc arzând. Vine să ferească pe cei însetați, iar pe cei sătui să-i necăjească și să-i mustre. Vine să cinstească pe cei ce s-au nevoit și au privegheat în rugăciuni și în cântări și în mulțumiri și în răbdare, iar pe cei leneși și negrijulii să-i trimită în munci, vine spre cei păcătoși groaznic, iar spre cei drepti, lin și blând.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 161)

„Gândesc și de ziua cea de apoi și de graba aceea a sfârșitului și de ceasul acela în care va da seama fiecare pentru faptele lui și de Judecătorul cel ce nu ia mită, și de groaznica aceea stare, cum se pogoară Judecătorul de la ceruri ca un fulger, cum aleargă puterile cele cerești înaintea Lui cu tulburare mare, cum se gătește scaunul cel înfricoșător. Cum se învăluiește cerul ca o hârtie, cum vor arde stihiiile de tot și se vor topi de frică, cum se va cutremura tot pământul așteptând venirea Judecătorului, cum vor striga și vor glăsuși trâmbițele, cum se vor deschide mormintele, cum se vor scutura gropile, cum vor sări morții ca din somn, cum lutul cât clipeala ochiului va veni în starea cea dintâi, cum se vor întoarce sufletele iar în trupurile lor, cum vor alerga dreptii în întâmpinare, cum va veni Mirele la vreme de miazănoapte, cum cei ce vor fi gata, vor intra în casa Mirelui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 168)

„Însă cât va fi de diferită această venire a doua față de prima? Atunci la prima a venit smerit și sărac, El a coborât precum coboară noaptea picurul de rouă în tăcerea nopții. Când El va reveni pe pământ, aceasta o va face cu pompă și cu măreție. Profeții și-au epuizat măreția descrierilor pentru a picta slava și puterea celei de-a doua veniri.

Veacurile sunt împlinite, timpul s-a închis, veșnicia se inaugurează. Ea se începe prin cea mai măreață scenă. Universul se transformă, neamul omenesc este înălțat cu totul întreg pentru judecata universală, învierea trupurilor s-a împlinit, îngerii au făcut împărțirea celor aleși și a celor respinși. Atunci din înaltul norilor, înconjurat de

curtea cerească apare Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 371)

DUMNEZEU FIUL („Iar despre ziua și ceasul acela nimeni nu știe ... nici Fiul, ci numai Tatăl”)

„Spune-mi, te rog, sunt, oare, cuvintele acestea ale unui om care nu știe? Dacă spui că nu știe ziua parusiei Lui, pentru că a spus: *Nici Fiul nu o știe*, ce ai să spui când acum a spus: *Cine este oare?* (Matei 24, 45 – n.n.). Sau spui că și aceste cuvinte le-a spus tot pentru că nu știa? Departe cu astfel de gânduri! Nici un ieșit din minți n-ar susține asta; deși dincolo ar putea spune pricina, dar aici nici atât. Când îl întreabă Hristos pe Petru: *Petre, Mă iubești?* (Ioan 21, 15), îl întreabă, oare, pentru că nu știa? Sau când întreabă: *Unde l-ați pus?* (Ioan 11, 34), întreabă pentru că nu știa? Veți găsi în Scriptură că și Tatăl grăiește așa; că El zice: *Adam, unde ești?* (Fac. 3, 9); și: *Strigarea Sodomiei și Gomorei s-a înmulțit spre Mine; coborându-Mă voi vedea de fac după strigarea care vine la Mine; iar de nu, să știu* (Fac. 18, 20-21); iar în altă parte zice: *Dacă ar auzi, dacă ar înțelege!* (Iez. 2, 5); în sfârșit, în Evanghelie spune: *Poate se vor rușina de Fiul Meu* (Matei 21, 37). Sunt, oare, toate aceste cuvinte, cuvinte de neștiință? Tatăl nu le-a spus pentru că nu știa, ci pentru a rândui cele ce erau cu cuviință. Cu Adam, ca să-l facă să-și spună păcatul; cu sodomienii, ca să ne învețe să nu osândim niciodată înainte de a cerceta lucrurile; cu profetul, ca să nu creadă oamenii fără judecată că o prezicere duce neapărat la săvârșirea păcatului prezis; cu pilda din Evanghelie, ca să arate că ar trebui să facă asta, să se rușineze de Fiul. Aici, în cazul nostru, a spus-o și ca ucenicii să nu mai iscodească, să nu mai caute să afle, dar și ca să arate că o astfel de cunoștință e o cunoștință rară și de mult preț.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 876-877)

DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu – Cuvântul)

„Tot ceea ce a fost făcut, a fost făcut în timp și în vreme, dar Fiul lui Dumnezeu nu este numai înainte de vreme; el este chiar înainte de toate veacurile pentru că el este Creatorul. Căci Scriptura spune despre El: *Prin care El a făcut și veacurile* (Evr., 1, 2). Ori creatorul este anterior creaturilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia III, 2, p. 18)

„Eu zic că acest Cuvânt: *Era*, fiind spus despre Cuvântul, nu arată alt lucru decât o existență veșnică, căci Evanghelistul spune: *La început era*

Cuvântul; și al doilea *era* care vine după aceea, înseamnă că Cuvântul era cu cineva. Precum este cel mai special atribut al lui Dumnezeu de a fi veșnic și fără de început, de aceea l-a pus evanghelistul aici și l-a întărit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia III, 3, p. 19)

„Precum deci acest cuvânt: *La început era Cuvântul* arată veșnicia, la fel acesta: *Cuvântul era la început de la Dumnezeu*, arată coeternitatea (Aceeși veșnicie). De teamă că auzind aceste cuvinte: *La început era Cuvântul*, toți înțelegând că Fiul este veșnic, să nu amestecați, să nu vă închipuiți că Tatăl este mai bătrân decât El, că El este mai înainte de El cu oarecare interval, prin urmare, voi nu-i atribuiți un început unic Fiului lui Dumnezeu, Evanghelistul adaugă: *El era la început la Dumnezeu*; astfel, Fiul este veșnic ca și Tatăl, căci Tatăl n-a fost niciodată fără Cuvântul său, ci Cuvântul a fost totdeauna Dumnezeu cu El, în propriul ipostas.

Cum spuneți voi, dacă El era la Dumnezeu, a adăugat Ioan: *În lume era?* Aceasta căci fiind Dumnezeu, El era la Dumnezeu. Și în lume: fie Tatăl, fie Fiul, nici unul nici altul nu este închis în limite. În sfârșit, *dacă slava Lui nu are margini* (Ps., 144, 5), este vizibil că substanța Sa nu are un început temporar. Ați auzit voi aceste cuvinte: *La început Dumnezeu a făcut cerul și pământul?* Ce spuneți voi despre acest început? Desigur că și unul și altul au fost făcute înaintea lucrurilor văzute; la fel, atunci când auziți spunându-se despre Fiul unic: *La început era*, trebuie să înțelegi că El este înaintea tuturor ființelor inteligibile, și înaintea veacurilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IV, 1, p. 23)

„Spune-mi deci: raza soarelui iese din substanța soarelui, sau din vreun alt corp? Dacă nu ne-am pierdut simțirea și mintea, vom spune în mod necesar că iese din substanța lui; și pe când, cu toate că raza emană din soare, nu vom spune niciodată că ea este mai puțin bătrână decât substanța soarelui, pentru că nu s-a văzut niciodată soare fără rază; căci dacă, printre ființele văzute și simțite, se află care, fiind printr-un altul, nu sunt mai puțin vechi decât cel prin care sunt ele, pentru ce nu credeți despre natura nevăzută și nespusă? Este același lucru aici, pe cât privește și suportă natura divină.

Chiar pentru acest motiv îl numește Sfântul Pavel pe același Fiu cu un singur nume, prin care arată totodată, și că El iese din Tatăl, și că El îi este Lui coetern (Evr., 1, 3). Ce oare! Oare nu prin El s-au făcut toate veacurile și timpul? Trebuie fiecare om care n-a ajuns nebun, s-o mărturisească. Nu este deci nici un spațiu de timp între Fiul și Tatăl. Dacă nu este niciunul, Fiul nu este deci mai tânăr, El e coetern, căci *înainte* și *după* sunt termeni care arată

timpul, care este între ei. Ori, Dumnezeu este mai presus de timpuri și de veacuri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IV, 4, pp. 23-24)

„Dar cum, fiind El Viața, ar fi fost un timp în care El nu ar fi fost? Nu este nimeni care nu spune și nu mărturisește că viața este totdeauna, căci ea nu are nici început nici sfârșit, și prin urmare, Fiul este viața; dar dacă a fost o zi în care El nu era, cum într-o zi cel ce nu era deloc este viața altora? Pentru ce dar, spun ereticii, Ioan i-a dat Lui un început, spunând: *La început era?* Ce! Vă opriți la acest cuvânt *La început* și la acest *Era*, și nu vă duceți cu atenția până la acest *Cuvântul era?* Ce veți răspunde voi la ceea ce spune profetul despre Tatăl: *Tu ești din veac și până în veac* (Ps., 89, 2). Așa-i oare că prin aceste cuvinte îi pune margini? Nicidecum, ci arată și vestește veșnicia Lui. Gândiți-vă la fel pentru acest loc al sfântului Ioan, acesta n-a fost pentru a-L închide în hotare că a spus acești temeni, căci el n-a spus: El a fost la început, ci: *La început era*, ducându-vă să gândiți prin aceste cuvinte: *Era*, că Fiul este fără de început.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IV, 3, p. 25)

„Gândul acesta să fie în voi care era și în Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu (Flp., 2, 5 – 6) și iată că au căzut și Pavel de Samosata, și Marcel, și Sabelie! Dumnezeu fiind în chip, zice, și atunci cum de spui tu, necuratule, că și-a luat începutul din Maria și că înainte de aceasta nu exista?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 108)

DUMNEZEU FIUL („Eu voi fi cu voi până la sfârșitul veacurilor”²¹¹)

„Voi cunoașteți că Eu sunt cu voi, fiindcă veți vedea în toate zilele propovăduirea înflorind și că toată lumea se va supune la sfânta și evlavioasa învățătură pe care o veți vesti voi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXV, 2, p. 385)

DUMNEZEU FIUL (sălășluirea Domnului Hristos în noi)

„Că unde e Hristos, acolo sunt și îngerii; iar unde sunt Hristos și îngerii, acolo-i și cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decât lumina

²¹¹ Mt., 28, 20.

soarelui acestuia pământesc”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 564)

„Ce suntem noi, dacă suntem lipsiți de prezența Mântuitorului, dacă nu trebuie să-L vedem? Dacă cei ce nu văd lumina soarelui duc o viață mai rea ca moartea, ce credeți voi, ce credeți voi că suferă cei ce sunt lipsiți de o așa mare lumină?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XII, 3, p. 59)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeași cinstire adusă Tatălui și Fiului)

„Dacă Duhul Sfânt ar fi îndepărtat de Tatăl și de Fiul, apoi cu atât mai mult la botez nu ar trebui să se amintească de el, la botez zic, unde mai cu seamă se vede vrednicia Dumnezeirii și unde se hărăzesc daruri de acela care se cuvine numai lui Dumnezeu a le da (...) să-mi spui pentru ce la botez se vorbește de dânsul? Dar nu vei găsi altă pricină a-mi spune fără numai că Duhul Sfânt este de aceeași cinste cu Tatăl și cu Fiul. Când apostolul nu are nici o pricină de acest fel, privește cum alătură pe Sfântul Duh pe lângă Tatăl și pe lângă Fiul, zicând de pildă: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți* (2 Cor. 13, 13), și iarăși: *Și sunt osebiri darurilor, dar același Duh, și osebiri slujbelor sunt, dar același Domn, și osebiri lucrărilor sunt, dar același Dumnezeu, care lucrează toate întru toți* (1 Cor. 12, 4-6).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XX, pp. 204-205)

„Slova omoară, iar Duhul face viu, și iarăși scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu, oare le spunea pentru Dumnezeu, sau pentru Duhul? Învederat este că pentru Duhul, căci către Duhul îi chema el de la slovă. Apoi ca nu cumva, auzind cineva cuvântul *Duhul*, să se gândească că dacă Moisi s-a întors către Domnul, iar el (Apostolul Pavel – n.n.) către Duhul, prin aceasta să-și închipuie că Duhul este mai mic decât Fiul, iată că, îndreptând o astfel de bănuială, zice: *Iar Domnul Duhul este, adică și Duhul este Domn*, zice.

Și ca să afli că vorba lui este despre Mângâietorul, a adăugat: *și unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia.*” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 79)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dumnezeirea Duhului Sfânt)

„Hristos zice: *robul nu știe ce face domnul său* (In., 15, 15), în vreme ce Duhul știe cele ale lui Dumnezeu, precum omul știe cele ale sale, neînvățat de cineva (...) Dar și a lucra precum voiește arată puterea și stăpânirea Lui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 80)

„Unde-mi este acum Macedonia, cel ce luptă împotriva Mângâietorului, Dătătorul harismei vorbirii în limbi? Că nu mint când atribui dumnezeirii Mângâietorului darul vorbirii în limbi, îmi este martor fericitul Pavel, care adineauri vă spunea vouă, celor ce mă ascultați cu atâta plăcere: *Pe toate acestea le lucrează unul și același Duh, fiecăruia după cum voiește* (I Cor., 12, 11). A spus cum voiește, după cum i s-a poruncit. Dar să trecem mai departe, ca să nu vă îngreunez memoria cu mulțimea digresiunilor, și să ținem minte acest cuvânt puternic al lui Pavel despre Mângâietorul. Să ne lăudăm în fața ereticilor cu această învățătură, să fim îngăduitori cu ei că sunt rătăciți și să ne închinăm dumnezeirii Mângâietorului.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 407-408)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (nu e creatură)

„(Duhul Sfânt – n.n.) nu face parte dintre ființele create.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 107)

„Cine ar putea plânge și jeli după cum merită pe cei ce încearcă să hulească vrednicia Duhului, pe aceia care, ca niște turbați, nu vor să se îndepărteze de nesocotința lor nici pentru măreția facerilor de bine ale Duhului, ci îndrăznesc să facă orice împotriva mântuirii lor, înstrăinându-L, atât cât atârnă de ei, de vrednicia Lui domnească, și încearcă să-L pogoare în rândul creaturilor? Pe aceștia aș vrea să-i întreb: Pentru ce porniți, o, iubiților, atâta război împotriva vredniciei Duhului? Dar, mai bine spus împotriva mântuirii voastre, și nici nu vreți să luați aminte la cele spuse de Mântuitorul ucenicilor Lui? El a spus: *Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh* (Matei 28, 19). Ai văzut că vrednicia este de aceeași cinste? Ai văzut înțelegere desăvârșită? Ai văzut că Treimea este nedespărțită? Este oare vreo deosebire sau vreo schimbare sau vreo micșorare? Pentru ce, dar, îndrăzniți voi să adăugați altele la cuvintele Stăpânului? Sau nu știți că și în treburile omenești, dacă

cineva încearcă sau merge cu îndrăzneala până acolo să adauge sau să șteargă ceva din legile omenești, suferă cea mai mare pedeapsă și nimic nu-l poate scăpa de osândă? Așadar, dacă primejdia e atât de mare când faci asta cu niște legi făcute de oameni, te întreb, mai poate fi iertare pentru cei ce sunt atât de mândri că încearcă să strice cuvintele Mântuitorului nostru obștesc, pentru cei ce nu vor să asculte nici pe Pavel, care are pe Hristos vorbind în el (II Cor., 13, 3)?, pe Pavel care strigă și spune cu strălucită voce: *Pe acelea pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor., 2, 9).” (Omilia a II-a la Rusalii, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 218)

„Nu știu pentru care pricină nu se lasă înduplecați cei care, din pricina părerilor lor și împotriva mântuirii lor, duc un război atât de înverșunat împotriva vredniciei Duhului, Îl înstrăinează, atât cât atârână de ei, de vrednicia Lui și-L pogoară în rândul creaturilor. Încăpățânează-se cât vor vrea, împotrivescă-se cât vor pofti spuselor Dumnezeieștii Scripturi. Noi primim învățăturile dumnezeiești ca descoperiri pogorâte de sus și dăm Duhului Sfânt cuvenita doxologie, arătând odată cu dreapta credință și deplinătatea adevărului.” (Omilia a II-a la Rusalii, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 219)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Luați Duh Sfânt ...”)

„A suflat asupra lor și le-a zis: *Luați Duh Sfânt; căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute*. La fel precum un rege îi trimite pe ofițerii săi și pe soldați și pe generali, dându-le puterea să închidă în închisoare și să-i slobozească pe vinovați, așa Iisus Hristos, trimițându-i pe apostolii săi, le-a dat aceeași autoritate și aceeași putere.

Cum deci Iisus Hristos după ce a zis: *Dacă nu Mă voi duce Eu, Duhul Sfânt nu va veni la voi* (Ioan 16, 17) acum le dă El Duh Sfânt? Răspund că El nu le-a dat Duh Sfânt, și că, suflând peste ei, El numai i-a pregătit să-L primească. Dacă arătarea unui înger l-a lovit pe Daniel și l-a făcut să cadă cu fața la pământ (Dan., 8, 17), ce li s-ar fi întâmplat apostolilor, primind un dar așa de mare fără ca Mântuitorul să-i fi pregătit mai înainte, pe ei care nu erau încă decât ucenici? Pentru aceasta n-a zis El: *voi ați primit*, ci: *Luați Duh Sfânt*. Cu toate acestea, n-ar fi o greșeală a spune că ei au primit atunci o

putere duhovnicească sigură și un har; un har, nu destul de puternic, într-adevăr, pentru a învia morții și a lucra minuni, ci capabil de a ierta păcatele; căci este deosebire între darurile Duhului Sfânt, pentru aceasta adaugă Domnul: *căroră le veți ierta păcatele, le vor fi iertate, făcându-i să cunoască natura darului pe care-l dă lor.*” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 3, pp. 460-461)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi cu toți!”)

„*Harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi! Arma cea mai puternică, zidul cel nebiruit, turnul ce nu se clatină, acesta este harul Domnului Iisus Hristos; și le-a amintit de acest har, spre a-i face mai cu bunăvoință și mai ageri în lupte.*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 552)

„*Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi toți. Amin!* (16, 24). Ai văzut de unde se cuvine a începe și unde se cuvine a sfârși în toate și pretutindeni? Căci iată că Apostolul de aici, anume de la harul Domnului Iisus Hristos, a pus temelie epistolei sale, și de aici i-a pus și acoperământ, invocând și dorindu-le lor pe mama tuturor darurilor și a toată binefacerea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 553)

„Fără harul Duhului, niciodată n-ar fi Trupul și Sângele cel de taină. N-am avea preoți. Căci nici nu s-ar putea face aceste hirotonii fără pogorârea harului.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 135)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dobândirea harului Duhului Sfânt)

„Așa e Stăpânul nostru! Când vede că un suflet se apropie cu mare dor și cu înflăcărată râvnă de cele duhovnicești, îi dă cu îmbelșugare harul și-i dăruiește și bogatele lui daruri.” (*Omilii la Facere*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 56)

„Harul lui Dumnezeu e gata și caută pe cei ce vor să-l primească din belșug. Așa e Stăpânul nostru: când vede că sufletul ni-i treaz și dorul clocotitor, ne dă cu îmbelșugare bogăția Lui, depășind prin dărnicia Lui

cererea ce I-o facem.” (*Omilia la Facere*, omilia IX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 108)

„Harul este gata să caute pe cei ce-l primesc cu inima deschisă”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 176)

„Acolo unde este curățenie trupească și sufletească, unde este cumișenie, unde sunt și celelalte virtuți, acolo se pogoară cu îmbelșugare și harul Duhului.” (*Omilia la Facere*, omilia XLIV, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 126)

„Sfântul Ioan vrea să învețe că chiar harul nu se răspândește în mod indiferent peste orice persoane, ci numai peste oamenii cu voință bună. Acestora li s-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu. Căci dacă ei nu vor, acest har nu vine, și efectul este nul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 2, p. 51)

„Să atragem asupra noastră, frații mei, harul de neînvinc și atotputernicia Duhului Sfânt. Îl vom atrage în noi prin păzirea poruncilor, și nu le vom fi cu nimic inferior îngerilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXV, 5, p. 390)

„Adevăratul har și adevărata pace este numai de la Dumnezeu. Cel ce are harul lui Dumnezeu nu se teme de nimeni, chiar de ar suferi mii de rele, și nu zic numai de la oameni, dar chiar și de la diavolul; pe când cel ce este disprețuit de harul lui Dumnezeu, pe toți bănuiește, chiar de s-ar părea că este în cea mai mare siguranță. Căci nestatornic este neamul omenesc; nu numai prietenii sau frații, ci chiar și părinții se schimbă de multe ori dintr-o mică pricină, și-i vezi cum alungă pe copilul ce l-au născut mai rău ca pe dușman, precum și copiii alungând pe părinți. Gândește-te bine:

David avea har de la Dumnezeu, iară Avesalom, fiul său, avea har de la oameni; dară ce fel de sfârșit a avut fiecare dintre ei și care a fost mai mult lăudat, voi știți cu toții. Avraam de asemenea avea har de la Dumnezeu – pe când Faraon avea har de la oameni – cari pentru ca să le facă pe plac, i-au dat pe femeia dreptului Avraam (Fac. 12). Dară cine din aceștia doi s-a făcut mai strălucit și mai fericit? Firește că Avraam. Și ce spun eu de dreptul Avraam? Aveau har Israilitenii de la Dumnezeu, pe când de Egipteni erau urâți și disprețuiți – și cu toate acestea, voi știți cu câtă însemnătate au stăpânit ei pe Egiptenii cari îi urau și-i disprețuiau pe dânșii.

Deci iubiților, aceasta să o căutăm cu toții. Chiar rob de ar fi cineva, aceasta să o dorească, adică să capete har de la Dumnezeu înainte de harul stăpânului său; chiar femeie de ar fi, să ceară harul lui Dumnezeu înainte de harul bărbatului; chiar ostaș de ar fi, să ceară cea de sus bunăvoință, mai înainte de harul împăratului sau al stăpânitorului său, și atunci va fi plăcut și înaintea oamenilor. Și cum ar putea cineva să capete har de la Dumnezeu? Cum, zic, în alt chip, fără numai prin smerita cugetare? *Dumnezeu, zice, celor mândri le stă împotriva, iară celor smeriți le dă har* (Pilde 3, 34), și *Jertfa lui Dumnezeu duhul zdrobit, inimă zdrobită și smerită Dumnezeu nu va defăima* (Ps. 50, 19). Dacă chiar înaintea oamenilor smerenia este atât de plăcută, apoi cu cât mai vârtos înaintea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia I, pp. 10-11)

„... dacă s-a ostenit (Pavel – n.n.) mai mult, și harul a fost mai mare, iar harul i-a fost mai mare fiindcă a dat dovadă de mai multă râvnă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 412)

„... ei (filipenii – n.n.), prin stăruința neclintită în lucrarea faptelor bune, au atras asupra lor harul lui Dumnezeu ca să conlucreze cu ei spre a birui natura omenească.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 30)

„Precum focul are nevoie de lemne, tot așa și harul are nevoie de buna noastră voință, ca pururi să fie nestins.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, p. 10)

„Cum este cu putință a atrage spre noi harul? Făcând cele plăcute lui Dumnezeu și întru totul supunându-ne Lui. Oare nu până și în casele cele mari noi le considerăm nu pe acele slugi ca având har, care nu îngrijesc de ale lor, ci de cele ale stăpânilor, cu tot sufletul și bunăvoința, și nu numai pentru asprimea stăpânului, ci și pentru bunăvoință, și pentru dragostea lor, toate făcându-le în regulă?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, pp. 118-119)

„Iubiților, să nu respingem acest har, căci în noi stă și ele a-l păstra, adecă de a rămânea în noi, și de a-l îndepărta. Îl vom păstra când vom cugeta la cele cerești, și-l vom îndepărta când ne vom gândi la cele pământești.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIV, p. 388)

„Nici un om trupesc nu va putea primi vreodată harul Duhului.”
(*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIV, p. 390)

„Mare era Pavel când s-a botezat, dar cu mult mai mare a ajuns după botez, când predica și uimea pe iudei; cu mult mai mare a ajuns după botez, când a fost răpit în rai și s-a suit în al treilea cer (II Cor., 12, 2). Prin urmare, putem și noi, dacă voim, să creștem, să mărim harul dat nouă prin botez. Iar harul crește prin fapte bune; așa ajunge mai strălucit și ne dă o lumină mai strălucitoare.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 147)

„Nici firea, nici vârsta, nici altceva nu ne pot împiedica atunci când zelul și râvna sunt vii; când credința e arzătoare și când prin toate acestea atragem asupra noastră harul lui Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 502)

„... harul cere întâi ca noi să avem fapte, de aceea, la unii oameni harul urmează faptelor și rămâne, de la alții fugă, iar de ceilalți nici nu se atinge.” (*Despre căință (I)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 82-83)

„Nimeni nu poate spori în virtute dacă nu este plin de harul Duhului Sfânt. Dar Duhul Sfânt nu locuiește în suflete căldicele. Ca să dobândim har, trebuie ca sufletul nostru să aibă râvnă spre orice lucrare a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 356)

„Și printr-o viețuire înaltă să atrageți atâta har, încât și voi să fiți neînvinși și Biserica lui Dumnezeu să salte și să se veselească pentru sporirea voastră, și Stăpânul tuturor să fie slăvit și noi toți să fim învredniciți de împărăția cerurilor.” (*Cateheza aceluiași către neofiiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 81)

„Este pusă o condiție pentru coborârea harurilor pe care trebuie să le atragă rugăciunea peste noi. Această condiție este iubirea, precum

condiția iubirii este supunerea filială față de porunci.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 95)

„Dar cum vom putea atrage ajutorul Duhului și cum îl vom face să rămână în noi?

- Prin fapte bune și viețuire curată! După cum lumina candelii se întreține cu untdelemn, și când se termină untdelemnul, se stinge și flacăra, tot așa, când facem fapte bune și când sufletul nostru este plin de fapte de milostenie, harul Duhului rămâne în noi cum rămâne flacăra întreținută de untdelemn.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit...>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 273)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul Duhului Sfânt nu se micșorează din cauza mulțimii celor ce-l primesc)

„Când ar veni întreaga lume aici, harul nu se sfârșește, nici puterea lui; el rămâne același. Și așa cum razele soarelui strălucesc în toate zilele lumea întreagă fără să se termine și nepierzând nimic din lumina lor pentru că se răspândesc în mai multe locuri pe pământ; așa cu atât mai mult, harul Duhului Sfânt nu se micșorează din cauza mulțimii celor ce-l primesc.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVI, 1, p. 173*)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul se împarte și nu se desparte, nici nu se sfârșește)

„Se împarte și nu se desparte; se împarte și nu se sfârșește. Află despre darul Duhului.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 48)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul – Dumnezeu oprește harul Duhului când este supărat pe noi)

„Dumnezeu oprește harul Duhului când este supărat pe noi. Am să vă fac mai întâi dovada aceasta, ca să vă conving că absența Duhului Sfânt arată că Dumnezeu e mâniat, și ca să cunoașteți că S-a împăcat cu noi când vedeți că trimite din nou Duhul; că dacă nu S-ar fi împăcat, n-

ar fi trimis Duhul Sfânt.” (*Omilia I la Rusalii*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 204)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Dumnezeu nu este cu noi dacă lipsește harul Duhului Sfânt)

„Dumnezeu nu este cu noi dacă lipsește harul Duhului Sfânt, căci, dacă am fi părăsiți de acel har, cum ar putea fi cu noi?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, p. 118)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (unde este harul, acolo este bucuria)²¹²

„Se roagă ca harul lui Dumnezeu să fie cu ei, adică să fie bine plăcuți Lui, și împreună cu darul să aibă și umbrirea Sfântului Duh, căci, când este aceasta, nimic trist nu poate fi. Căci precum cel care-l vede pe împărat și se bucură de har din partea lui nu va simți nimic supărător, tot așa și noi, fie că ne-am despărțit de prieteni, fie că am cădea în unele rele, nimic nu vom simți, când este acel har care ne îngrădește pe noi”. (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, p. 118)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (lucrarea harului Duhului Sfânt)

„Scriptura numește harul Duhului Sfânt pe atât un foc, pe atât o apă; făcând să se vadă că aceste nume arată, nu substanța, ci lucrarea. Căci Duhul Sfânt nu poate fi compus din diferite substanțe, pentru că El este nevăzut, și dintr-o singură natură. Ioan Botezătorul arată unul din aceste lucruri atunci când zice: *Acela vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc* (Mt., 3, 11). Celălalt este desemnat chiar de Iisus Hristos: *Râuri de apă vie vor curge din pântecele celui care crede în Mine* (Ioan 7, 38). Pentru aceasta, în vorbirea pe care o are cu samariteanca, El îl numește apă, pe Duhul Sfânt: *Acela ce va bea, zice El, din apa pe care I-o voi da Eu, nu va mai înseta niciodată*. Scriptura numește Duhul Sfânt și foc, pentru a arăta puterea și căldura harului, și distrugerea păcatului; ea Îl numește apă, pentru a arăta că ea curăță și răcorește sufletul celor ce o primesc. Și cu dreptate: căci așa cum este o grădină plantată cu pomi și plină de roade, și mereu verde, așa este un suflet veghetor și bucuros pe care-l îmbrobodește Duhul Sfânt cu harul său. El nu permite ca tristețea și durerea, nici răutățile și șmecheriile satanei să-l

²¹² În greacă veche χάρις, ατος se traduce prin *har*, iar χαρά, ᾶς se traduce prin *bucurie*, deci numai unde e harul, e bucuria adevărată. – n.n.

poată atinge chiar puțin, El vindecă ușor toate rănilor produse de duhul cel rău.” (*Comentar la Evangelhia de la Ioan, omilia XXXII, 1, p. 151*)

„Așa este harul Duhului Sfânt: aceea este forța și eficacitatea Lui. Dacă află într-o inimă tristețe, El o risipește; dacă află acolo dorințele rele, le distruge și le stinge. El alungă orice copilărie și nu suferă ca noi să fim stăpâniți de cea mai mică frică, ci ne ridică până la cer, pentru a spune așa, făcându-le pe toate lucrurile cerești prezente privirii noastre.” (*Comentar la Evangelhia de la Ioan, omilia LXXV, 5, pp. 389-390*)

„Când Duhul este de față, toate valurile se liniștesc, toate patimile se ascund, și nimic nu ne mai poate vătăma, sau împotrivi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, p. 259*)

„Aceasta este pricina tuturor bunurilor, de a rămânea pururea în noi harul Duhului, căci acesta ne povățuiește spre tot lucrul bun, iar când se depărtează de noi, ne pierdem și rămânem pustii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXIV, p. 388*)

„Când firea nu mai putea, atunci harul dăruia.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 560*)

„Ați văzut schimbare deplină?²¹³ Ați văzut cum harul Duhului i-a preschimbat sufletul, cum i-a transformat voința [*γνώμη*], cum – asemeni focului ce cade pe spini – intrând harul înlăuntrul său i-a ars spinii păcatelor și i-a făcut mai tare decât diamantul²¹⁴.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiti, în vol. Cateheze baptismale, p. 89*)

„Viața Sa în noi ne va rămânea ascunsă totdeauna, inaccesibilă: Lumea nu-L vede. Pe Care lumea nu poate să-L primească pentru că nu-L vede. Lumea totdeauna nebună, fiindcă ea nu-L va vedea cu ochii trupului, nu va crede aceasta și se va pune prin această necredință grosolană în imposibilitatea de a-L primi.

²¹³ Este vorba de Sf. Apostol Pavel – n.n.

²¹⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pentru un creștin este esențială experiența lăuntrică a harului, ca încredințare a dispariției păcatului și a urmărilor sale. (n.s. 10, p. 89)

Însă sufletele credincioase Îl vor primi. El va fi aici *Mângâietorul* în mizeriile nenumărate ale vieții prezente. El va fi aici *Duhul Adevărului* în mijlocul întunecimilor și a rătăcirilor care ne înconjoară din toate părțile. Noi nu-L vom vedea, însă cu toate acestea *Îl vom cunoaște*, vom deosebi acțiunea Lui în noi, suavele și puternicele Sale inspirații, darurile Sale atât de bogate, atingerile Sale atât de delicate, eliberările Sale atât de minunate.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 96)

„Iar cel care a găsit har înaintea lui Dumnezeu nu simte nici o greutate; acela, cu harul lui Dumnezeu, va putea trece aici cu ușurință toate greutatețile, iar dincolo va scăpa de pedepsele gătite celor păcătoși, căci harul lui Dumnezeu merge totdeauna înaintea lui și-i face toate lesnicioase.” (*Despre schimbarea numelor*, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, cuv. IV, p. 77)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Duhul să nu-l stingeți!”)

„*Duhul să nu-l stingeți* (I Tes., 5, 19), adică harul, căci așa obișnuiește Apostolul de a numi harul Duhului. Pe acest har îl stinge o viață necurată. După cum cineva aruncând deasupra unei candelă țărână sau și apă, sau dacă îi varsă untdelemnul îi stinge focul, tot așa este și cu harul Duhului. Dacă arunci asupra lui ceva pământesc, i-ai stins focul. Dacă poate n-ai făcut nimic de acest fel, însă vine vreo ispită din vreo parte, și-l lovește cu tărie, ca și un vânt puternic, și dacă lumina harului nu este mare, sau dacă nu are untdelemn de-ajuns, sau n-ai astupat bine lumina cu palma în timpul vântului, sau n-ai închis bine ușa, desigur că lumina se va stinge și atunci totul ai pierdut. Și care este acea deschizătură sau ușă, pe unde poate străbate vântul și stinge lumina harului? Această ușă este ochiul și urechea. Deci nu lăsa ca să lovească în ele vântul cel tare al răutății, fiindcă va stinge lumina, ci astupă-le bine cu frica de Dumnezeu. Și gura este o ușă; de aceea închide-o bine, ca astfel și lumina să strălucească, în același timp să și împiedice vântul de a pătrunde înăuntru. De pildă, te-a insultat cineva? Te-a bârfit? Închide bine gura, căci dacă o vei deschide, vei ațâța vântul, și imediat va stinge lumina.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 275)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (retragerea temporară și pedagogică a
harului Duhului Sfânt dăruit nouă)

„Căci când ne vede că suntem plecați spre nepăsare și că ne îndepărtăm de prietenia Lui, nemaiținând socoteală de cele ale Duhului, ne părăsește puțințel, pentru ca în acest fel cumințindu-ne, să ne întoarcem iarăși la El.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 58-59)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt – Izvorul bunătăților ce
duc la mântuire)

„*Dar v-ați sfințit, dar v-ați îndreptat în numele Domnului Iisus și în Duhul Dumnezeului nostru* (I Cor., 6, 11). Ai văzut că Duhul cel Sfânt a șters toate păcatele acelea?

Unde sunt acum cei ce hulesc vrednicia Duhului? Că dacă nu iartă păcatele, în zadar Îl primim la botez. Iar dacă iartă păcatele, în zadar este hulit de eretici. Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, noi n-am putea spune Domnul Iisus. *Nimeni nu poate să spună Domn este Iisus decât în Duhul cel Sfânt* (I Cor., 12, 3). Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, noi, credincioșii n-am putea chema pe Dumnezeu, căci spunem: *Tatăl nostru, Care ești în ceruri* (Matei, 6, 9). Așadar, după cum n-am putea chema pe Domnul, n-am putea chema nici pe Dumnezeu, Tată.

- De unde știm asta?

- De la același Apostol care spune: *Dar pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu Duhul Fiului Lui în inimile noastre, strigând: «Ava Părinte»* (Gal., 4, 6). Deci, când chemi pe Tatăl, adu-ți aminte că ți-a mișcat sufletul. Dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi în Biserică cuvântul înțelepciunii și al cunoștinței. *Unuia se dă prin Duhul cuvântul înțelepciunii, iar altuia cuvântul cunoștinței*. Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, n-ar fi în Biserică păstori și învățători. Că și aceștia prin Duhul se fac, după cum și Pavel spune: *În care v-a pus Duhul cel Sfânt păstori și episcopi* (I Cor., 12, 8). Vezi că și aceasta vine tot prin Duhul? Dacă n-ar fi Duhul Sfânt în acest părinte și învățător obștesc al nostru (adică episcopul), nu i-ați fi răspuns cu toții într-un suflet: *Și duhului tău.*” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 207-208)

„Te întreb, care bunătate din cele ce alcătuiesc mântuirea noastră nu s-a înfăptuit prin Duhul Sfânt? Prin Sfântul Duh ne-am izbăvit de

robie, am fost chemați la libertate, am fost urcați la înfiere, am fost plăsmuiți din nou, de sus, ca să spun așa, și am lepădat povara grea și urât mirositoare a păcatelor. Prin Duhul Sfânt avem soboare de preoți, avem cete de învățatori. Din izvorul acesta avem și darurile descoperirilor și harurile vindecărilor. De aici își au obârșia și toate celelalte cu câte se împodobește Biserica lui Dumnezeu.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 216-217)

„Prin Sfântul Duh am dobândit dezlegarea de păcate; prin Sfântul Duh ne-am spălat de orice întinăciune; prin darul Sfântului Duh, noi, care am alergat la har, am ajuns din oameni îngeri; nu ne-am schimbat firea, ci, ceea ce este cu mult mai minunat, am rămas cu firea omenească, dar ducem viață îngerească. Atât de mare este puterea Sfântului Duh! Și după cum focul acesta material, când primește în el lutul cel moale, face din el oale tari, tot așa și focul Duhului, când primește un suflet credincios, îl face mai tare decât fierul, chiar de-ar fi mai moale ca lutul, iar pe cel care cu puțin mai înainte era întinat de noroiul păcatelor îl arată dintr-o dată mai strălucitor ca soarele.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 217)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli în limbi ca de foc)

„În tot timpul cât a fost Domnul cu ei, ucenicii s-au bucurat de mii și mii de bunătăți; petrecerea împreună cu El i-a făcut să fie foarte fericiți. Toți cei ce locuiau în Palestina se uitau la ei ca la niște luminători, pentru că înviaseră morți, curățiseră leproși, alungaseră draci, vindecaseră boli și făcuseră alte multe minuni. Deci, pentru că ajunseseră atât de slăviți și de vestiți, Domnul a îngăduit să-i despartă pe ei puțină vreme de puterea care le sta într-ajutor, pentru ca, lipsiți de ea, să cunoască ei cât de mult le dăruia lor prezența bunătății lui Hristos și, ajungând la cunoașterea bunătăților trecute, să primească cu mai multă râvnă și darul Duhului, al Mângâietorului. Ucenicii erau amărâți, și Duhul i-a mângâiat; suspinau din pricina despărțirii de Învățătorul, erau cuprinși de tristețe, și Duhul i-a luminat cu lumina Lui; aproape zăceau la pământ, și Duhul i-a ridicat, a împrăștiat norul tristeții lor și a pus capăt nedumeririi. Când au auzit pe Domnul spunându-le: *Mergeți și învățați toate neamurile* (Matei 28, 19), erau nedumeriți și nu știau

unde să se îndrepte fiecare și în care parte a lumii trebuie să predice cuvântul. De aceea a venit Duhul cel Sfânt în chip de limbi și a împărțit fiecăruia părțile lumii unde trebuiau să învețe. Prin limbile date, Duhul a făcut cunoscut fiecăruia, ca printr-o scrisoare, și puterea dată, și hotarele în care aveau să predice. Pentru asta S-a pogorât Duhul în chip de limbi.

Dar nu numai pentru asta, ci și pentru ca să ne aducă aminte de o veche întâmplare. În vechime, oamenii, cuprinși de nebunie, au vrut să facă un turn care să ajungă până la cer; Dumnezeu, prin împărțirea limbilor, a stricat unirea lor cea rea (Facerea 11, 1-9). Acum Duhul cel Sfânt S-a pogorât peste ei în chip de limbi de foc, ca prin asta să unească lumea împărțită. Și s-a făcut un lucru nou și nemaîntâlnit. După cum atunci, în vechime, limbile au împărțit lumea și înțelegerea cea rea a dus la despărțire, tot astfel și acum limbile au unit lumea și au adus la înțelegere pe cei ce erau despărțiți. Pentru asta, *în chip de limbi. Ca de foc*, pentru că spinul păcatului crescuse în noi cât o pădure de mare. După cum pământul când e bun și gras, dar nu-i lucrat, odrăslește mulți spini, tot așa și firea noastră era bună din pricina Celui Care a adus-o la viață și în stare să dea rod de virtute, dar a odrăslit păcatul întocmai ca pe niște spini și alte buruieni netrebnice, din pricină că nu primise plugul dreptei credințe, nici sămânța cunoștinței de Dumnezeu. Și după cum adeseori nu se vede fața pământului din pricina mulțimii spinilor și a buruienilor, tot așa și noblețea și curăția firii noastre nu s-au arătat până n-a venit Plugarul firii omenești, până ce n-a pogorât focul Duhului, până ce n-a curățit-o și până ce n-a făcut-o în stare să primească sămânța cea cerească.

Atât de mari și mai mari decât acestea sunt bunătățile ce le avem noi datorită zilei de azi.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 220-221)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt)

„Harul Duhului Sfânt este nespus, darurile Lui sunt de mai multe feluri, Înțelepciunea lui Dumnezeu a rânduit așa pentru a vă învăța că darurile Tatălui, ale Fiului și ale Duhului Sfânt, sunt unul și același dar, și puterea lor una singură și aceeași putere.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 3, p. 461)

„După cum este Duh al înțelepciunii, după care cei înțelepți deveneau neînțelepți (și se vede aceasta din învățătura Noului Testament), după cum

este Duh al puterii, după care cei slabi sculau pe cei morți și alungau pe demoni, după cum este Duhul profeției, al vindecării bolilor, al limbilor multe, tot așa este și Duh al înfierii. Și după cum noi cunoaștem Duhul profeției din aceea că cel ce are asemenea Duh prezice cele viitoare, nu grăind din propriul său cuget, ci fiind mișcat de har, tot așa și cel ce are Duhul înfierii, nu de la sine numește *Tată* pe Dumnezeu, ci mișcat de Duhul.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 262)

„Dumnezeu acorda celor ce se botezau diferite haruri, care se numeau și duhuri, după cum și zice: *Și duhurile proorocilor se supun proorocilor* (I Corinteni 14, 32). Unul de pildă avea duhul proorociei, prin care prezicea cele viitoare; altul duhul înțelepciunii, prin care învăța pe cei mulți; altul avea duhul vindecărilor și însănătoșea pe cei bolnavi; un altul duhul puterilor, prin care învia pe cei morți; altul avea duhul limbilor, și vorbea în felurite limbi. Pe lângă toate aceste duhuri mai era și harul rugăciunii, care și el se numea duh, și cel ce avea un asemenea duh se ruga pentru întreaga mulțime a credincioșilor.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 274)

„*El nu se roagă ca și cum Dumnezeu n-ar ști, sau ca și cum l-ar învăța ce să facă, ci ca să aflăm noi, ca să ne rugăm numai pentru cele ce trebuie a ne ruga, și să cerem de la Dumnezeu numai cele ce crede El că ne sunt de folos, căci acest lucru vrea să însemne expresia după Dumnezeu.* Astfel, deci, harul acesta se dădea atât pentru mângâierea celor ce intrau în creștinism, cât și pentru cea mai bună învățătură. Însă, cel ce acordă asemenea haruri, și mii de alte bunuri, era Mângâietorul, după cum și zice în altă parte: *Și toate acestea le lucrează unul și același Duh* (I Corinteni 12, 11). Aceasta se face și pentru învățătura noastră, și pentru a se arăta dragostea Duhului, care se pleacă până la atâta în favorul nostru. Deci, aceasta se făcea ca să audă cel ce se roagă, ca rugăciunea sa să se facă după Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 275)

„*Și sunt osebiri darurilor, dar același Duh* (1 Cor. 12, 4), prin care mângâie pe cei ce aveau mai puține haruri, din care pricină erau triști. *Pentru ce, zice, ești trist? Că nu ai luat pe cât a luat celălalt? Dar gândește-te că sunt daruri, și nu cade din datorie, și-ți vei mângâia întristarea.* Pentru aceea de la început el a zis astfel: *Sunt osebiri darurilor.* Și nu a zis *osebiri*

semnelor, minunilor, ci, darurilor, convingând pe ascultător cu numele darului nu numai a nu se întrista, ci încă să fie mulțămît. Pe lângă acestea, mai gândește-te și la aceea, zice, că deși prin măsura dăătorului ți s-au împușinat darurile față de celălalt, totuși, fiindcă te-ai învrednicit a le lua tot de acolo de unde a luat și cel cu mai multe, apoi ai aceeași cinste. Nici nu poți spune că acelaia i-a dat Duhul, iar ție ți-a dat îngerul, fiindcă și ție, ca și acelaia, ți-a dat Duhul. Pentru aceea a și adăogat: dar același Duh, astfel că, deși este deosebire în dare, totuși în cel ce le-a dat, adică în dăător nu este nici o deosebire, fiindcă și tu, ca și acela, ați luat din același izvor.

Și osebiri slujbelor sunt, dar același Domn (1 Cor. 12, 5). Pregătind deci încurajarea și mângâierea lor, adăogă și pe Fiul și pe Tatăl. Numește harurile acestea cu un alt nume, voind prin aceasta a le da o mai mare mângâiere, pentru care a zis astfel: Și osebiri slujbelor sunt, dar același Domn. Cel ce a auzit de haruri și a primit mai puține, poate că s-ar supăra, pe când nu tot așa și cel ce primește o slujbă, căci lucrul acesta dovedește osteneală și durere. Pentru ce te întristezi, zice, dacă acelaia i s-a poruncit a se osteni mai mult, tu fiind cruțat?

Și osebiri lucrărilor sunt, dar același Dumnezeu este care lucrează toate întru toți. Ci fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos (1 Cor. 12, 6. 7). Și ce este lucrarea, zice, ce este harul? Ce este slujba? Numai în nume este deosebire, fiindcă lucrurile sunt aceleași. Ceea ce este harul, aceea este și slujba, aceea este și lucrarea.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, p. 304)

„Slujba ta, zice, fă-o deplin (2 Tim. 4, 5) și slujba mea o slăvesc (Rom. 11, 13). Și lui Timothei scriindu-i, zicea: Pentru carea pricină adu-ți aminte să aprinzi harul lui Dumnezeu, carele este întru tine (2 Tim. 1, 6). Și galatenilor iarăși, scriindu-le, zicea: Căci cel ce au lucrat în Petru spre apostolie, au lucrat și mie întru neamuri (Gal. 2, 8). Ai văzut că nu arată nici o deosebire între harurile Tatălui, și ale Fiului, și ale Sfântului Duh? Prin aceasta însă el nu contopește ipostasurile Sfintei Treimi – să nu fie! – ci numai cât învederează egalitatea acestor ipostasuri. Ceea ce Duhul hărăzește, zice, aceasta și Tatăl lucrează, aceasta și Fiul poruncește. Deși, dacă acesta ar fi mai mic decât Tatăl, nu ar fi scris așa.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, pp. 304-305)

„... ceea ce i s-a dat de sus este în folosul său, deși poate că este mai mic decât harul dat altora. Căci spunând același Duh, același Domn, același

Dumnezeu, împuternicind din nou prin aceasta pe cel trist, adaogă iarăși o altă mângâiere, zicând astfel: *Ci fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos* (1 Cor. 12, 7). Ca să nu zică cineva: *Și ce dacă același Domn, același Duh și același Dumnezeu, când eu am luat mai puțin?* Pentru că așa este spre folos, zice. Sub nume de *arătarea Duhului* apostolul înțelege semnele, și cu drept cuvânt. *Pentru mine credinciosul, zice, se vădește că cel ce are Duhul îl are de când s-a botezat, iar pentru cel necredincios aceasta nu va fi învederat de nicăieri, fără numai de la semne – încât și de aici nu este o mică mângâiere, căci și dacă harurile sunt deosebite, totuși dovada este una și aceeași: dacă ai mult sau puțin, ești deopotrivă învederat. Așa că dacă voiești să arăți că ai Duhul, ai o dovadă sigură. Deci când și cel ce dă este unul și același, când și harul este unul, și arătarea harului tot de acolo se face, și când mai cu seamă aceasta este spre folosul tău, apoi atunci nu te întrista ca un disprețuitor. Căci nu a făcut aceasta ca să te arate mai prejos de altul sau să te necinstească, ci ca să te cruțe, având în vedere numai folosul tău. A lua mai mult decât pot duce puterile tale, aceasta nici nu ar fi spre folosul tău, ba încă ți-ar fi vătămător și vrednic de întristare.”* (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, p. 305)

„Că unuia prin Duhul se dă cuvântul înțelepciunii, iar altuia cuvântul cunoașterii, întru același Duh. Și unuia credința întru același Duh, iar altuia darurile tămăduirilor întru același Duh (1 Cor. 12, 8-9). Ai văzut cum el pretutindeni face același adaos, zicând: *întru același Duh?* Pentru că el știa foarte bine cât de mare mângâiere este de aici. *Unuia lucrarea puterilor, iar altuia prorocie; unuia osebirea Duhurilor, iar altuia feluri de limbi, iar altuia tălmăcirea limbilor* (1 Cor. 12, 10). Și fiindcă mai ales în acest de pe urmă har ei se încumetau și cugetau lucruri mari de dânșii, pentru aceea apostolul l-a trecut la urma tuturor, și a adăogat: *Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește* (1 Cor. 12, 11). Aceasta este doftoria universală a mângâierii, adică a primi toți din aceeași rădăcină, din aceleași comori, din aceleași izvoare. Pentru aceea apostolul într-una întrebuițează cuvintele *întru același Duh*, mângâindu-i și făcând să piară păruta nepotrivire.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, p. 305)

„Dar ce va să zică: *cuvântul înțelepciunii?* Adică acela pe care l-a avut Pavel, pe care l-a avut Ioan, fiul tunetului. Și ce va să zică *cuvântul cunoașterii?* acela adică, pe care îl aveau mulți dintre credincioși, cari aveau

cunoaștere, însă nu puteau a învăța pe alții și nici nu puteau cu ușurință să arate altora ceea ce știau. *Unuia, zice, credința*, spunând aici nu de credința dogmelor, ci de credința minunilor și a semnelor, despre care zice Mântuitorul: *De veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici acolo, și se va muta* (Mt. 17, 20). Și apostolii cereau de la dânsul o astfel de credință zicând: *Adaoge nouă credință* (Lc. 17, 5). Această credință este muma semnelor. Lucrările puterilor și darurile tămăduirilor nu sunt același lucru, căci cel ce avea darul tămăduirilor numai cât vindeca pe cei bolnavi, pe când cel ce avea lucrările puterilor, și pedepsea în același timp, fiindcă puterea era nu numai de a vindeca, ci și de a pedepsi, după cum a făcut Pavel și Petru. *Unuia proorocie, iar altuia osebirea duhurilor*. Și ce va să zică *osebirea duhurilor*? Adică a cunoaște cine este anume cel duhovnicesc și cine nu, cine este proroc și cine este amăgitor, ceea ce spunea și tesalonicenilor, zicând: *Proorociile să nu le defăimați, toate să le ispițiți, ce este bun să țineți* (1 Tes. 5, 20-21). – Fiindcă mare era pe atunci droaia de proroci mincinoși, de vreme ce diavolul lucra pe capete de a da ființă minciunii și de a o face deopotrivă cu adevărul. *Unuia feluri de limbi, iar altuia tălmăcirea limbilor*, adică unul, de pildă, știa ce spune el, dar n-o putea lămuri și altora, iar celălalt le putea pe amândouă deodată. Se credea că acest har este mare, fiindcă și apostolii încă de la început l-au primit, și printre corinteni cei mai mulți îl aveau, pe când nu tot așa și cu cuvântul învățaturii. Pentru aceea harul acesta îl pune întâi, iar harul limbilor îl pune tocmai la urmă, fiindcă și acesta vine de la cel dintâi, ca și toate celelalte, și proorociile, și lucrările puterilor, și felurile de limbi, și tălmăcirea limbilor. Nici unul din toate acestea nu este asemenea cu cel dintâi, pentru care și zice apostolul în altă parte: *Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt și în învățatură* (1 Tim. 5, 17). Dar și lui Timotei îi scria, zicând: *Până ce voi veni, păzește citirea, și mângâierea, și învățătura. Nu fii nebăgător de seamă de harul ce este întru tine* (1 Tim. 4, 13-14). Ai văzut că și învățătura el o numește har?” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, p. 306)

„Deci iubitorilor, să nu ne împruțăm cu sufletul și nici să ne întristăm și să zicem: Pentru ce unul a luat și altul nu a luat? Și nici să învinovățim pentru aceasta pe Duhul Sfânt. Că dacă știi că din dragoste ți-a hărăzit ceea ce ai, atunci poți înțelege că tot din aceeași dragoste a hotărât și măsura cu care ți s-a dat și te vei bucura pentru cele ce ai primit. Deci nu te neliniști

pentru cele ce nu le-ai primit, ci încă să-i mulțamești că nu ai primit mai mult decât puterile tale.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p.308)

„... toată zavistia să o lepădăm de la noi, și nici să nu pizmuim pe cei ce au mai mari haruri decât noi, nici să disprețuim pe cei ce au daruri mai mici decât noi, căci așa a voi Dumnezeu. Iar de te tulburi încă, apoi gândește-te că de multe ori cel crezut mai presus de tine nu poate face sau nu poate împlini rolul tău. Încât chiar dacă ai fi mai prejos decât el, în aceasta tu îl întreci; și chiar mai presus de tine de ar fi, în aceasta îți este mai prejos, și prin aceasta este egalitate. Căci se pare că și în trupul omului cele mici nu puțin ajută în funcționarea organismului, fiindcă de multe ori vatămă chiar și pe cele crezute mari când nu-și îndeplinesc rolul lor. În adevăr, iubiților, ce poate fi mai disprețuit și mai nebăgat în seamă din trupul omenesc ca firele de păr? Dar iată că dacă vei smulge aceste firisoare de păr disprețuite de la sprâncenele și genele de deasupra ochilor, ai făcut ca să piară frumusețea feței și chiar ochiul nu se mai pare a fi frumos și sănătos. Deși paguba a fost întâmplătoare, însă chiar și așa s-a stricat orice frumusețe, și nu numai frumusețea, ci și ochii sunt vătămați în lucrarea lor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 317)

„Că dacă harul poate este mai mic, este cu toate acestea foarte trebuitor, și după cum în trup nefiind acel mădular mai nebăgat în seamă, multe sunt împiedicate în mersul lor firesc, tot așa și fără cel cu harul mai mic șchiopătează toată plinătatea Bisericii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 322)

„... și darurile cel mici sunt de râvnit ca și cele mari, prin faptul că nu au fost date tuturor cum s-ar întâmpla. *Pentru ce ești scârbit, zice, că nu ai poate harul tămăduirilor? Apoi gândește-te că ceea ce ai tu, chiar de ar fi mic, totuși de multe ori cel ce are pe cele mai mari nu-l are pe acesta.* Pentru aceea zice: *Au doară toți în limbi grăiesc? Au doară toți tălmăcesc?* După cum pe cele mari nu le-a hărăzit Dumnezeu pe toate deodată la toți, ci unora pe unele, altora pe altele, tot așa a făcut și cu cele mici, căci nu le-a dat pe toate la toți. Iar aceasta a făcut-o iconomisind o mare împreună-glăsuire și dragoste între dânsele, ca astfel fiecare simțind nevoie de aproapele, să se alipească pe lângă fratele său. Aceasta a iconomisit-o Dumnezeu și între meșteșuguri, și între stihiiile firii, și între plante, și între

mădularele noastre și, în sfârșit, între toate și în toate, fără vorbă multă.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, p. 334)

„Ci să râvniți, zice, darurile cele mai bune, și încă mai înaltă cale arăt vouă (1 Cor. 12, 31). Aceasta spunându-le, pe nesimțite dă a înțelege că ei sunt pricina că au primit haruri mici, și stăpâni sunt, de vor voi, ca să ia și pe cele mai mari. Căci când zice: *să râvniți*, prin aceasta cere de la dânșii sânguinta și pofta cea pentru cele duhovnicești. Și nu a zis *cele mai mari*, ci *cele mai bune*, adică cele mai folositoare. Ceea ce el spune aici aceasta înseamnă: *stăruieți în a dori haruri, și vă voi arăta izvorul harurilor*. Și nici nu a zis *haruri*, ci *cale*, ca prin aceasta încă mai mult să-i înalțe spre cele ce urmează a le spune. *Eu, zice, nu vă arăt numai un har, sau două, sau trei, ci o cale sigură care duce la toate harurile, și încă nu o cale cum s-ar întâmpla, ci mult mai înaltă, și care stă înaintea tuturor, și este de obște pentru toți. Și nu este ca harurile, care unele sunt ale acelora, altele ale acestora, și care nu sunt date toate tuturor, ci ceea ce eu spun, zice, este dar, este har universal.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, pp. 334-335)

„Dacă aceste haruri s-au fost dat pentru întărirea credinței, apoi câtă credință va fi împrăștiată pretutindeni, negreșit că întrebuințarea acestor haruri va fi de prisos.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIV, p. 359)

„De multe ori din cauza vieții necurate sau și trândave, mulți n-au luat daruri. Ba câteodată chiar și având o viață bună și curată și totuși n-au luat. De ce oare? Ca nu cumva să-și iasă din drumul împărătesc, ca să nu se trufească, ca nu cumva să se facă mai molatici, ca nu cumva să se îngâmfe mai mult. Că dacă chiar și fără daruri și totuși conștiința vieții curate este de ajuns de a îngâmfa pe cineva, apoi cu atât mai mult când se adaugă și harul. Așa că harul se dă celor umiliți și celor sinceri și mai ales celor sinceri (...) Omul umilit și care nu-și închipuie lucruri mari de dânsul, devine mai harnic când primește darurile, ca câștigate cu merit, deși nu se judecă singur pe sine ca vrednic, pe când cel ce le-a câștigat fără merit, consideră faptul acesta ca o datorie și se îngâmfa. Astfel că Dumnezeu iconomisește lucrul acesta în interesul omului chiar, ceea ce poate vedea cineva și în biserică petrecându-

se. Unul de pildă are dar în vorbă potrivit la învățătură, pe când un altul nici nu poate deschide gura.

Nimeni, deci, să nu se mârhească pentru aceasta, căci *fiecăruia se dă arătarea duhului spre folos*. Că dacă stăpânul casei știe ce trebuie a încredința fiecăruia, apoi cu atât mai mult Dumnezeu, care știe cugetul omului, care știe totul chiar mai înainte de a fi făcute de om.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 80)

„Să nu zici: *De ce n-aș fi avut darul de a fi învățător, că dacă aș fi avut acest dar, pe mulți i-aș fi învățat*, căci nu știi, că dacă poate îl aveai, ar fi fost spre osânda ta, că poate ascundeai talantul, sau că poate îl întrebuiștii spre intrigă, spre invidie. Acum tu însă ai scăpat de toate acestea...” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, pp. 80-81)

„Nu ai poate talentul de vorbă frumoasă? Nu ai în cap o îmbelșugare de cugetări? Cu toate acestea știi cele obștești. Ai copii, ai vecini, ai prieteni, ai frate, ai neamuri, și dacă nu poți să ții în biserică cuvânt lung, poți totuși ca pe aceștia să-i sfătuești. Aici nu este nevoie de retorică, și nici de vorbă lungă, și deci arată cu această ocazie că dacă ai avea talantul vorbirii, nu ai neglija. Că dacă în cele mici nu te încerci, cum te-aș putea crede în cele mari?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 81)

„Dacă ai avea harul, de multe ori te-ai îngâmfa, și de multe ori te-ai abate din calea cea dreaptă, căci nu te știi tu pe sine-ți atât de bine, precum te știe Dumnezeu. Să nu zicem: *De ce aceasta, și pentru ce?* Când Dumnezeu iconomisește lucrurile, să nu-I cerem socoteală, fiindcă aceasta este cea mai de pe urmă neevlavie și nebunie. Robi suntem, și încă robi care stăm departe mult de Stăpânul, neștiind nici chiar cele de la picioarele noastre.

Deci, să nu cernem voința lui Dumnezeu, ci pe cât ni-a dat, să păstrăm pe cât timp trăim, chiar mic de ar fi, sau nebăgat în samă, și vom reuși în totul; și mai bine zis, nici mic nu se poate numi ceea ce este din darurile lui Dumnezeu. Ești scârbit că nu ai darul învățaturii? Spune-mi însă, care ți se pare mai mare: darul învățaturii sau al tămăduirii bolilor? Desigur că acesta. Dar ce? Nu ți se pare că a da vedere orbilor este cu mult mai mare decât a vindeca bolile? Nu ți se pare că a învia morții este un dar mai mare? Dar ce? A învia morții numai cu umbra și cu sudariile (= basma de șters sudoarea) nu ți se pare a fi mai mare decât a-i învia cu cuvântul? Deci, ce voiești? Voiești să înviezi morții cu umbra și cu sudorile, sau ca să ai darul învățaturii? Desigur că darul acela de a învia morții numai cu umbra și cu sudariile.

Dar dacă ți-aș arăta că cu mult mai mare decât aceasta este alt dar, care-ți este cu putință de a-l lua, dacă nu-l ai, și de care cu dreptate ai fost lipsit; - ce vei spune? Și apoi acest dar nu numai unuia sau la doi este îngăduit de a-l primi, ci tuturor. Știu că ați rămas ca prostiți și în uimire, auzind că vă este cu putință de a avea un mai mare dar decât a învia morții, și a da vedere orbilor, și a face cele de pe timpul apostolilor, - ba încă poate că vi se pare de necrezut. Deci, care este acel dar? Dragostea. Dar credeți-mă că nu este aceasta vorba mea, ci a lui Hristos, spusă prin Pavel. Ce spune el? *Să râvniți, zice, darurile cele mai bune, și încă mai înaltă cale vă arăt vouă* (I Cor., 12, 31).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia III, p. 82*)

„Așa sunt darurile Stăpânului. Nu împarte împărțirea după rang, ci după voință și gând.” (*Cuvânt la Înviere, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 1341*)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harismele Duhului Sfânt)

„*Din pântecelul celui care crede-n Mine vor curge râuri de apă vie, precum a zis Scriptura* (Ioan 7, 38). Ai văzut că nu curg numai patru râuri din izvorul acesta, ci nenumărate? Izvorul acesta e minunat nu numai prin mulțimea râurilor, ci și prin natura lui. În el nu-s scurgeri de apă, ci harismele Duhului. Izvorul acesta se împarte în sufletul fiecărui credincios, și nu se împuținează; se împarte, și nu se termină; se îmbucătățește, dar nu se micșorează; în toți întreg, în fiecare întreg. Așa sunt harismele Duhului.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 330-331*)

„Așa e natura harismelor: nu au nici cununi, nici răsplată. Darul nu-i o faptă a celor ce l-au primit, ci un har al bunăvoinței celui ce a dat darul. De aceea și Hristos a poruncit ucenicilor să nu se bucure că izgonesc demoni; iar pe cei care profeteau în numele Lui și făceau multe minuni i-a scos din împărăția cerurilor, pentru că aceștia voiau să se mântuiască numai prin harismele lor, fără să aibă vreo îndrăznire prin propriile lor fapte (Matei 7, 21).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit...>>, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 271-272*)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi Biserica)

„Dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi Biserica, iar dacă este Biserica, atunci evident că este și Duhul.” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 208)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască)

„Dumnezeu face totul și săvârșește totul spre folosul nostru; și tot spre folosul nostru a dăruit omului și desfătarea și tihna. Dacă Dumnezeu, din pricina covârșitoarei Lui iubiri de oameni, ne-a pregătit, înainte de a fi neamul nostru, acele bunătăți negrăite, precum Însuși spune: *Veniți binecuvântații Părintelui Meu de moșteniți împărăția cea pregătită vouă înainte de întemeierea lumii* (Matei, 25, 34), apoi cu mult mai mult ne va da din belșug toate cele de pe lumea asta”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 158)

„...înțeleptul Dumnezeu, Cel ce rânduește viața noastră după înțelepciunea Lui...”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 191)

„Când ne bucurăm de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, putem scăpa nu numai de uneltirile oamenilor răi, ci chiar de-am cădea între fiare sălbatice nu vom păți nimic. Că Stăpânul, arătându-Și bogăția puterii Lui, schimbă chiar firea fiarelor și le prefăce în oi; nu că le-ar face să-și piardă cumva sălbăticia firii lor, ci le face blânde ca oile, cu toate că-și păstrează firea. Când Dumnezeu vrea stihiiile își uită propria lor lucrare; focul nu mai e foc. Și aceasta o poți vedea cu cei trei tineri (Dan., 3, 8-28) și cu Daniel (Dan., 6, 16-24). Daniel, înconjurat de lei, ca și cum ar fi avut oi împrejurul lui, n-a pățit nimic, ajutorul celui de sus a înfrânat sălbăticia leilor. Fiarele au rămas fiare, dar nu și-au vădit firea lor sălbatică; și au cunoscut asta și cei care erau mai sălbatici ca fiarele.

S-a întâmplat aceasta pentru o mai mare învinuire a acelor care au depășit pe fiare în cruzime, cu toate că erau înzestrați cu rațiune. Au cunoscut chiar fapte că, datorită purtării de grijă a Stăpânului, fiarele nu s-au atins de dreptul Daniel, n-au îndrăznit să-i sfășie trupul; dar cei care l-au aruncat pe Daniel la fiare au fost mai răi decât fiarele. Și ca să nu se creadă că totul a fost o nălucire, acei au cunoscut adevărul din cele petrecute cu cei ce au fost aruncați în groapă; cu Daniel fiarele au fost blânde ca oile, își uitaseră firea, dar cu cei ce fuseseră aruncați după Daniel în groapă, fiarele

și-au arătat sălbăticia lor. Tot așa s-a întâmplat și cu focul din cuptorul cel din Babilon. Focul a cruțat pe cei din cuptor, pe cei din mijlocul focului; nu și-a arătat tăria sa, ci, ca și cum i-ar fi fost înlănțuită lucrarea focului, așa a lăsat nevătămate trupurile celor trei tineri; nici părul lor n-a îndrăznit să se atingă, ca și cum o poruncă ar fi împiedicat focul să-și arate lucrarea sa; dar i-a mistuit pe cei ce ședea lângă cuptor. Prin aceste două lucruri Dumnezeu și-a vădit puterea Sa cea mare; și prin aceea că a păzit nevătămați pe cei din cuptor și prin aceea că a mistuit pe cei de lângă cuptor. Deci, când ne bucurăm de ajutorul celui de sus, nu numai că scăpăm de uneltirile vrăjmașilor noștri, dar nu pățim nimic nici chiar de-am cădea în mijlocul fiarelor. Mâna lui Dumnezeu e mai puternică decât orice; în toate împrejurările ne dă tărie și ne face să fim nebiruiți”. (*Omilia la Facere*, omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 238-239)

„*Iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului* (Matei 28, 20).

Ai văzut iarăși autoritatea cu care le-a vorbit? Ai văzut că și aceste cuvinte au fost spuse pe măsura înțelegerii ucenicilor? N-a spus că are să fie numai cu ei, ci cu toți credincioșii de mai târziu - că n-aveau să trăiască apostolii până la sfârșitul veacului -, ci le-a vorbit ca unora ce fac un singur corp cu toți credincioșii de mai târziu. Domnul le-a spus: Să nu-mi vorbiți de greutatea însărcinării. Eu, Care fac toate ușoare, sunt cu voi! Aceasta o spunea adesea și profeților în Vechiul Testament: și lui Ieremia, care punea înaintea tinereții lui, și lui Moise și lui Iezechiel, care șovăiau: *Eu sunt cu voi!* Același lucru îl spune acum și ucenicilor Săi”. (*Omilia la Matei*, omilia XC, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 1001-1002)

„Dacă Dumnezeu arată o atât de mare purtare de grijă de niște flori de rând, nevrednice de cuvânt și de un folos întâmplător, cum nu va purta grijă de tine, făptura cea mai necesară din toate?” (*Omilia la Matei*, omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 281)

„Cum lucrează El dar? El conduce și păstrează lucrurile Sale prin Providența Sa. Atunci când vedeți ridicarea soarelui, mersul lunii, izvoarele, fântânile, fluviile, ploile și mișcările naturii, fie în semințe, fi în trupurile noastre, fie în acela al animalelor și a tuturor celorlalte lucruri care alcătuiesc lumea aceasta, recunoașteți aici lucrarea continuă a Tatălui: *Care face să strălucească soarele atât peste cei buni cât și peste cei răi* (Mt., 5, 45). Și încă: *Dacă Dumnezeu astfel o îmbracă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în foc* (Mt., 6, 30). Și apoi despre păsări: *Tatăl vostru Cel*

ceresc le hrănește (Mt., 6, 93).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIII, 2, p. 182)

„Nimic din cele ce alcătuiesc lumea nu poate fi lipsit de pronia, adică purtarea de grijă a lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XV, p. 145*)

„Ia spune-mi, te rog, oare atâtea bunătăți, ce le vedem, ar putea să se desfășoare în mod automat? Lumina de toate zilele, ordinea și pronia, drumul stelelor, succedarea regulată a zilelor și a nopților, continuitatea naturii în plante, în vietăți și în oameni, de unde vin acestea? Cine, spune-mi, este, care guvernează toate acestea? Dar dacă nu se interesează nimeni, ci totul se mișcă automatic, apoi cine învârtind această cămară frumosă și mare, - voi să zic cerul, - a așezat-o deasupra pământului, sau și pe ape? Cine dă timpurile cele fertile și trimite ploile cele îmbelșugate? Cine a așezat în semințe și în plante atâta putere creatoare? Căci tot ceea ce vine automatic, e fără rânduială pe când ordinea și buna orânduială se face numai cu artă. Dar spune-mi, oare în lucrurile de pe lângă noi, care se fac așa zicând automatic, nu vedem noi multă neorânduială, mult vuet și tulburare? Și nu zic de acel fapt întâmplat automatic, ci de un lucru făcut de cineva, însă fără vreo artă. De exemplu: fie bunăoară lemne și pietre, fie și var grămadite toate la un loc; apoi apucându-se un om fără experiență de clădire, clădească el, zic, și ridică casa. Ei bine, nu ar strica el totul? Fie, apoi, o corabie și să aibă toate cele trebuitoare, afară de căpitanul care să o cârmuiască; ei bine acea corabie – bine lucrată de altfel - va putea ea oare pluti singură? Dar apoi pământul acesta atât de mare, cum de stă el pe ape, și cum de s-a învârtoșat în trecerea timpului, fără de vreo putere care să-l combine și să-l întărească în așa fel? Care ar fi explicarea la toate acestea? Dar dacă pământul sprijină și cerul, iată și o altă greutate asupra lui, pe când dacă cerul ar fi pus pe ape, iată și o altă nedumerie. În adevăr că nedumerirea aceasta încetează din moment ce noi vom vedea aici rezultatul proniei divine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XIX, pp. 184-185*)

„În general vorbind, dacă am voi a cerceta cu amănunțime și am scărmana cuvântul **de ce** și **pentru ce**, asupra proniei divine, ei bine secole întregi nu ne-ar ajunge.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XIX, p. 185*)

„De ce a făcut pe om atât de mic, și atât de departe de cer, încât mai că se îndoiește spre fenomenele de sus? Spune-mi, de ce în timpul iernii noaptea e mai mare, și în timpul verii e mai mică decât ziua? Pentru ce atâta frig, atâta fierbințeală? Pentru ce corpul e muritor? Și alte mii de întrebări îți fac, și dacă voiești, nu voi înceta a te întreba, și tu nu vei ști ce să răspunzi nimic, astfel că chiar din faptul acesta, că nu ne sunt cunoscute cuvintele **de ce** și **pentru ce**, noi putem vedea rezultatul proniei divine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 186)

„Cum că totul se guvernează de providența divină și că nimic nu scapă îngrijirii sale, putem și noi a o judeca din faptele noastre; pentru că și popoarele și animalele și totul în fine au nevoie de stăpânire și îngrijire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 65)

„Toate se bucură de purtarea Lui de grijă! Fie îngeri, fie arhangheli, fie puterile cele de sus, într-un cuvânt toate cele văzute și nevăzute. De sunt lipsite de lucrarea, purtării Lui de grijă, se duc, se pierd, pierd”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 193)

„Domnul cel atât de bun, îndurat și atât de îngrijitor pentru noi, care este mai înțelept decât orice doctor, mai plin de iubire decât oricare tată, și care întrebuințează mai multă sânguință și îngrijire pentru sufletele noastre, decât poate întrebuința un lucrător de pământ pentru țarina sa” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 209)

„Dacă un om nepriceput nu poate înțelege meșteșugul altui om, cu atât mai mult nu poate mintea omenească să înțeleagă nemărginirea proniei lui Dumnezeu. *Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui!*” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 26)

„Mai mult încă, Dumnezeu nu părăsește pe oameni nici atunci când nu voiesc să se facă mai buni și să cunoască adevărul, cu toate că oamenii se bucură de o atât de mare purtare de grijă. Pentru că de bunăvoia lor s-au lipsit de viețuirea cerească din rai, Dumnezeu le dă aici, pe pământ, în această viață, toate bunătățile: face să răsară soarele Său și peste cei răi, și peste cei buni, plouă peste cei dreپți și peste cei nedreپți (Matei 5, 45) și le dă oamenilor toate cele de trebuință pentru menținerea vieții acesteia. Dacă

Dumnezeu poartă atât de mult grijă de dușmanii Săi, cum se poate spune că va trece cu vederea vreodată pe cei care cred în El și pe cei care-L slujesc după putere? Nu-i cu putință aceasta, nu-i cu putință, ci Se îngrijește de ei mai mult decât de tot ce există.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 136-137)

„Ar trebui să avem nenumărate limbi, ba chiar putere îngerească, spre a mulțumi lui Dumnezeu cum se cuvine pentru purtarea de grijă ce o are pentru noi; dar, mai bine spus, nici atunci n-ar fi cu putință să-I mulțumim cum trebuie.” (*Despre Feciorie, 2*, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 8)

„Căpitanul corăbiei își face datoria lui și salvează corabia de la înec, dar călătorii de pe corabie nu pot vedea cât de desăvârșită este știința lui în a conduce vasul din pricina tulburării lor, din pricina fricii ce-l cuprinde și din pricina neliniștii nenorocirilor ce stau deasupra capetelor lor. Tot astfel și cu lumea: Dumnezeu conduce lumea și poartă grijă de ea, dar majoritatea oamenilor nu vede degetul lui Dumnezeu în lume din pricina furtunii vieții și din pricina tulburării pe care acești netrebniți și nenorociți, mai mult decât toți, o aduc asupra lumii.” (*Apologia vieții monahale, 10*, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 276)

„Deseori, și desigur sufletelor evlavioase, Dumnezeu economisește lucrurile astfel încât evenimentele nefericite să aibă un final fericit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 10)

„Dumnezeu găsește soluții la probleme de nerezolvat și ieșiri la lucruri care păreau fără ieșire.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 13)

„Dumnezeu Își arată puterea Sa îndeosebi atunci când vrăjmașii credincioșilor Lui robi se înmulțesc.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 14)

„Dumnezeu obișnuiește să acționeze în felul acesta în împrejurări deosebite. Când relele se înmulțesc, când fărâdeleaga se întinde, când robii Lui sunt chinuiți, atunci își arată marea Sa putere.

Nu voi uita să amintesc și de o altă înțeleaptă dar obișnuită pedagogie a lui Dumnezeu: Când întâmpinăm viclenii și greutăți, nu intervine îndată pentru a ne ajuta, ci mai întâi ne lasă să ne chinuim un timp și mai târziu săvârșește minunea. De ce face așa? Ca să ne ferească de nerecunoștință și

nemulțumire. De obicei noi, oamenii, imediat ce ieșim din necazuri, uităm și de amărăciunea lor și de Dumnezeu Care ne izbăvește de ele. De multe ori, iarăși, credem că singuri am reușit să scăpăm de nenorocirile care au dat peste noi. Așadar de aceea Dumnezeu îngăduie ca mai întâi să ne lovească încercările și mai târziu vine să ne salveze.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 15)

„Să fim siguri, deci, că toate sunt iconomisite de Dumnezeu numai spre binele nostru, însă felul în care sunt iconomisite să nu-l căutăm. Nici să ne supărăm și să ne necăjim că nu-l cunoaștem. Nu e posibil să știm astfel de lucruri, și nici nu ne e de vreun folos să le cunoaștem, atât pentru că suntem muritori, cât și pentru că vom ajunge repede la nebunie. Dumnezeu vrea să se pocăiască și să se mântuiască și cei care nu cred în Dânsul. El însuși o spune: *N-am venit să-i chem pe cei dreapți la pocăință, ci pe cei păcătoși* (Matei 9, 13). Dar chiar și când nu vor să se îndrepteze și să cunoască adevărul, nici atunci nu-i părăsește. Deși cu voia lor se lipsesc de viața veșnică, Dumnezeu le oferă toate cele necesare pentru viața pământească, răsărind soarele Lui și peste cei buni și peste cei răi, trimițând ploaie și celor dreapți și celor nedreapți și, în general, dându-le tuturor cele de trebuință pentru a trăi. Așadar dacă Domnul arată atâta grijă pentru vrăjmașii Lui, cum îi va trece cu vederea pe cei care-L iubesc și-L urmează?

Astfel, când vedem dezordine și tulburare și așa-zise nedreptăți, să nu cârtim împotriva lui Dumnezeu, căci în viața de aici nimic nu se face fără pronia Lui. În realitate, lipsa de orânduială și tulburarea se află nu în evenimentele exterioare, ci în cugetul nostru. Atâta vreme cât cugetul rămâne tulburat de patimi, nicăieri nu va vedea ordine și armonie. Așa cum ochii, când sunt bolnavi, și în miezul zilei văd totul întunecat, iar când sunt sănătoși chiar și noaptea călăuzesc bine trupul, la fel și mintea noastră, când este sănătoasă pe toate le vede bine, dar când este bolnavă, chiar în cer dac-ai înălța-o, și acolo găsește dezordine și tulburare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 177-178)

„Dacă o corabie nu poate pluti pe mare fără cârmaci, pentru că va naufragia, e cu putință ca lumea întreagă să rămână necârmuită din clipa zidirii ei? Lasă o corabie pe mare doar pentru o zi fără căpitan și echipaj, și-o vei vedea scufundându-se. Lasă neîngrijită doar pentru două zile o colibă mică, pe care-ai construit-o în via ta pentru nevoile culesului, și-o vei vedea

năruindu-se. Corabia deci nu poate călători fără cârmaci. Coliba nu poate sta în picioare fără îngrijire. O zidire atât de mare, atât de complexă și atât de vrednică de admirat cum este universul, cum ar fi rămas întreagă și cum ar fi funcționat mii de ani fără pronie? Privește nemărginirea cerului cu nenumăratele stele, privește frumusețea pământului cu toate animalele și plantele lui, și strigă din inimă: *Cât de mărite sunt lucrurile Tale, Doamne, pe toate-ntru înțelepciune le-ai făcut* (Psalmi 103, 24)” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 179-180)

„De atâția ani soarele îl vedem că are rânduială bună și călătorește în toate zilele, mulțimea stelelor cea de multe feluri își păzește rânduiala lor, drumurile lumii sunt fără oprire, noaptea și ziua urmează una după alta cu neîncetată schimbare, toate sunt în armonie și cele de sus și cele de jos, mișcându-se ca într-un dans, și mai precis, că fiecare își păzesc locul său și nu ies din rânduiala pe care Dumnezeu a hotărât-o.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepti*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 28)

„Și dacă o corabie care are puțini corăbieri și călători, nici o stadie nu poate merge fără cel ce o cârmuiește, cu mult mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea suflete, alcătuite din deosebite stihii, nu ar fi ținut atâta vreme, dacă nu ar fi fost pronia divină, care să întărească și să ție lumea aceasta totdeauna.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepti*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 34)

„Că dragostea și purtarea Lui de grijă față de noi covârșește pe cea a oricărui stăpân, purtător de grijă, sau a oricărui tată iubitor de fii, sau maică iubitoare de prunci. *Oare va uita mama pe pruncul său? Sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui său? Că de va și uita femeia pe aceștia, dar Eu nu te voi uita pe tine*, zice Domnul (Is., 49, 15).

Credincioasă cu adevărat este făgăduința și nu mai are nevoie de dovadă, căci este a lui Dumnezeu. Dar totuși veniți să dovedim aceasta și prin lucruri.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 44-45)

„Ce deci? – spun ei – nu vrei ca eu să știu lămurit și să cred că Dumnezeu proniază toate? Firește că vreau, o doresc și ți-o urez mult, dar nu să iscodești Pronia cu curiozitate și indiscreție. Căci dacă știi și te-ai

convins, nu mai căuta; iar dacă te îndoiești, întreabă atunci pământul, cerul, soarele, luna, întreabă felurile specii de necuvântătoare, semințele, plantele, peștii fără glas, stâncile, munții, văile, dealurile, ziua, noaptea.

Fiindcă Pronia lui Dumnezeu e mai evidentă decât soarele și raza lui, și în fiecare timp și în fiecare loc, și în pustie și în lumea locuită și în cea nelocuită, și pe pământ și pe mare, și oriunde ai merge, vei vedea aduceriminte limpezi și suficiente, vechi și noi, ale acestei Pronii, glasuri mai clare decât glasul nostru rațional purtate din toate părțile și învățându-l pe cel ce vrea generozitatea Lui.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, V, 1-2, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 274*)

„Unora care erau odinioară îndurerăți și se tânguiau zicând: *Domnul m-a părăsit, Dumnezeul lui Israel m-a uitat*, proorocul adaugă zicând unele ca acestea: *Oare femeia va uita pe pruncul ei și nu-i va fi milă de rodul pântecului ei?* (Is., 49, 14-15), vrând să spună că așa cum aceea n-ar putea uita de pruncii ei, așa nici Dumnezeu n-ar putea uita de neamul oamenilor.

Apoi, ca să afli că proorocul a adus această imagine nu vrând să arate că măsura iubirii lui Dumnezeu e ca a maicii față de rodul pântecului ei, ci pentru că socotea cunoscut că măsura acestei iubiri e mai mare decât a celorlalte iubiri – pentru că afecțiunea lui Dumnezeu e mult mai mare decât aceea – a adăugat. *Chiar dacă femeia și-ar uita pruncii, Eu nu te voi uita, zice Domnul* (Is., 49, 14-15). Vezi cum a trecut măsura iubiri de mamă?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VI, 3-5, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 275*)

„... câtă distanță este între lumină și întuneric, între bunătate și răutate, atâta este între măsura bunătății și a proniciei lui Dumnezeu și afecțiunea părintească; ascultă ce spune: *Cine dintre voi, dacă fiul său îi cere pâine, îi va da oare piatră? Sau dacă-i cere pește, îi va da oare șarpe? Deci dacă voi, răi fiind, știți să faceți daruri bune copiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care le cer de la El* (Mt., 7, 9-11) arătând că, pe cât de mare e distanța între răutate și bunătate, pe atât e mai înaltă bunătatea lui Dumnezeu față de grija părintească.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VI, 6-7, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 276*)

„... Pronia Lui prin lucrurile Lui. Căci a o înfățișa întreagă sau măcar o parte a ei nu e lucru ușor, așa este de nemărginită și negrăită strălucind atât prin cele mici, cât și prin cele mari, atât prin cele văzute. Dar să facă dovada plecând de la cele văzute.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VII, 1, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 279*)

„Având, așadar, atât de mari dovezi ale proniei Lui, pe cele din Noul și din Vechiul Testament, pe cele din viața de față și din cea viitoare, pe cele făcute și pe cele ce se săvârșesc în fiecare zi, pe cele de la început, pe cele de la mijloc și pe cele de la sfârșit, cele ce se fac neconținut, pe cele din trup și din suflet, și văzând venind din toate părțile nori de dovezi care proclamă pronia Lui, te mai îndoiești? Nu te îndoii, ci crede că proniază și convinge-te de asta! Deci nu mai iscodi indiscret, știind că ai un Stăpân mai afectuos decât un părinte și mai grijuliu decât o mamă, mai îndrăgostit decât un mire și o mireasă, care socotește că odihna Lui e mântuirea ta și se bucură mai mult decât tine de izbăvirea de primejdii și de moarte – ceea ce am arătat prin Iona – și care arată orice fel de iubire: cea care o are un părinte pentru copii, o mamă pentru rodul pântecului ei, agricultorul pentru via sa, constructorul pentru meșteșugul său, mirele pentru mireasă, tânărul pentru o tânără, o iubire care vrea să îndepărteze de la tine cele rele tot atât pe cât e de departe răsăritul de apus, pe cât e mai înalt cerul față de pământ – căci am arătat și aceasta –, sau mai bine zis nu numai atât, cu mult mai mult, cum am arătat punând în mișcare cuvântul despre acestea și îndemnându-te să nu te oprești la imagini, ci să le depășești prin raționamente. Căci pronia lui Dumnezeu e de netălcuit, purtarea Lui de grijă e necuprinsă, bunătatea Lui e negrăită, iar iubirea Lui de oameni cu neputință de aduimecat.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, VIII, 10-12, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 288-289*)

„Noi nu grijim atâta pentru mântuirea noastră, pe cât grijește Făcătorul nostru, Dumnezeu, nici nu ne este nouă atâta grijă să nu pățim vreun rău, cât îi este lui Dumnezeu, Care ne-a dăruit sufletul nostru; iar Dumnezeu pe oameni nici la primejdii nu-i lasă să cadă pururea, ca să nu se strice și să nu piară de întristare, nici la noroc și la patimi bune nu-i lasă pururea, ca să nu se lenevească pentru mântuirea lor, ci cu schimbările

acestea mântuirea lor în multe feluri tocmind-o o lucrează, pentru că o corabie, de nu va avea cârmaci, nu va putea să stea, ci prea lesne se va scufunda. Dar această lume cum ar fi putut să stea atâția ani, de n-ar avea cine o îngrijește? Și pentru ca să nu mai zic alta, socotește tu această lume ce este pe pământ cum ar fi o corabie și cerul vetrila, corăbierii oamenii și luciul mării să fie bezna cea fără fund. Cum dar în atâția ani nu s-a întâmplat înecare și pierire niciodată acestei corăbii a toată lumea? Ia lasă o corabie într-o zi fără corăbier și fără cârmaci, că îndată o vei vedea înecată. Dar această lume are șase mii de ani și mai mulți și nici una ca aceasta nu a pățit. Și încă ce zic eu corabie sau luntre, o colibă de face cineva în via lui și dacă culege via și o lasă pustie, de multe ori nici două zile nu stă, ci îndată se strică și cade. Și de vreme ce o colibă nu poate să stea neîngrijind nimeni de ea, dar zidirea cerului și a pământului fiind atât de bună și de minunată, cum ar fi putut să stea atâția ani nestrucată, fără de grija și chiverniseala cuiva? Ar fi fără putință. Ia socotește podoaba și frumusețea cerului câți ani are și nu s-a mai înnegrît! Cunoaște și puterea pământului, cum nu i-a slăbit pânțele în atâția ani născând atâtea feluri de semănături? La fel și izvoarele și fântânile cum izvorăsc totdeauna și nu mai seacă. Socotește și marea câte râuri primește iar peste măsura ei nu crește niciodată. Pentru aceasta se cade dar la fiecare faptă din câte sunt numite și făcute de Dumnezeu să zicem: *Cât s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut!*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 136-137)

„Ce nebunie va fi de a nega că universul ar fi condus de către o Inteligență superioară! Nimic nu este în siguranță, nimic nu subzistă decât ceea ce este condus și stăpânit. Fără supraveghere edificiul se dărâmă, nava se pierde, trupul nostru însuși nu-și păstrează multă vreme forțele sale și sănătatea sa. Și acest corp imens, acest Univers atât de vast, atât de complicat, compus din părți atât de diverse, din rotițe atât de delicate, dus la mișcări atât de impetuoase, cum va rămâne el fără direcție, fără conducere?" (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 11-12)

„Veșnica obiecție împotriva Providenței și a conducerii dumnezeiești este inegală repartiție a bunelor și a relelor; prosperitatea unora, durerea care se atașează de preferință la virtute. Ce să zici? Ce să răspunzi? Cum să aperi o Providență dumnezeiască în sânul acestor manifestări dezordonate?"

Să presupunem mai întâi că totul ar fi taină în conducere și că distribuirea bunelor și a relelor ne rămâne o indescifrabilă și dureroasă enigmă. Cu ce drept ne vom ridica noi împotriva acestei întunecimi particulare, atunci când atâția alții disprețuiesc cercetările noastre și proclamă, cu măreția infinită a lui Dumnezeu, neputința noastră de a o îmbrățișa. O omule, incapabil de a înțelege încolțirea unui grăunte de grâu, obligat de a accepta misterul care ți se oferă din toate părțile, cu ce drept negi tu Providența sub pretextul că n-o poți înțelege? Providența rămâne pentru tine un adânc de nepătruns? Însă chiar aceea este în mod precis semnul lui Dumnezeu, semnul prezenței Sale și a acțiunii Sale. A ști că trebuie să ignori: iată cea mai sigură și cea mai adâncă dintre științe. A crede, când totul aici contrazice, că poți pătrunde totul, este toată ignoranța cea mai completă și cea mai ridicolă.

Însă, în al doilea rând, oare este adevărat că acțiunea providențială ne-ar fi în totul și totdeauna un adânc din care noi nu putem coborî cel puțin câteva trepte? Este oare adevărat că în inegala distribuire a bunurilor și a relelor, totul ne-ar fi confuz și haos? (...) Viața este o trecere rapidă spre o limită veșnică. Limita este totul: condițiile în care se efectuează trecerea sunt secundare. De altfel cu ce drept îi atribuim noi lui Dumnezeu ceea ce este opera libertății omenești? Nu suntem noi înșine oare cei care de o sută de ori ne săpăm groapa în prăpastia în care cădem, adâncul mizeriei și al durerii unde gemem noi apoi? Însă, îi atribuim direct lui Dumnezeu aceste nereușite ale soartei în care sunt chinuite victime nevinovate. Ce face Dumnezeu? Înțelegeți-L aruncând ochii asupra lui Iov, cea mai torturată din aceste victime; aruncați ochii asupra dreptilor, asupra sfinților din toate secolele. Dumnezeu îi încearcă, îi înalță în durere. Pe de altă parte, voi vă smintiți de ceea ce numiți voi *fericirea celor răi*. Fericire? Numiți-o mai curând nefericire și dezvoltarea acestei prosperități; numiți-o pedeapsă: plângeți pentru aceste suflete rănite, mutilate, muribunde. Însă, voi insistați. Acest păcătos binecuvântat de soartă și influent este sminteala poporului creștin, pentru ce-l lasă Dumnezeu în soarta sa, în creditul său și în perversitatea sa? Mai întâi acest păcătos este folosit de Dumnezeu pentru sfințirea aleșilor Săi. Dacă el îi persecută este triumful lor. Dacă îi ispitește, este o luptă nobilă care le pregătește prețul credincioșiei lor. Însă Dumnezeu nu este măreț numai în a-i încununa pe aleșii Săi, El este încă milostiv în a aștepta pe păcătoși și înțelept să scoată din răul actual un bine viitor. Cine zice că în familia acestui păcătos nu vor ieși sfinți mari? Câți

drepti ar condamna Dumnezeu la neant dacă El ar nimici pe cel stricat!” (Din vol. *Bog tiile oratorice*, pp. 12-13)

„Să parcurgem acum toate regnurile naturii (...) A trii se mișcă în imensitate pe drumuri infinite pe care le parcurg fără a devia vreodată. Oceanele abundă fără a trece frontierele lor, marile fluvii împlinesc misiunea lor roditoare a p m nturilor produc nd recoltele lor, arborii se acoperă cu fructele lor, fiecare plantă  si d  florile sale, fiecare graminee se supune în existența sa fragilă la ni te legi precise care st p nesc nașterea sa, dezvoltarea sa  i sfârșitul său. Mai minunată încă este via a animalelor, insectele, misiunea pe care o împlinesc ele lucrarea determinată pentru care sunt făcute ele. Nimic în vastul imperiu nu este lăsat la întâmplare; nimic care nu are rațiunea sa de a fi  i legea sa.

 n fa a acestui măreț spectacol, să ra ion m. Cum s-ar fi stabilit aceste legi fără o inteligen a directoare? Cum s-ar menține ele fără o continuă acțiune a aceleia i inteligen e? Cum ceea ce va fi pentru noi  i nouă imposibil  i absurd, va fi el cînd este vorba de imensul univers, înțelept  i posibil? Iată nava în mijlocul oceanului, lăsați-o o zi fără echipaj pentru a o conduce,  i negreșit ea se pierde. Lipsiți o casă de locuitorii ei, părăsiți-o pe ea  i lăsați-o; într-un timp foarte scurt  i ea se ruinează, părțile sale se descompun, ea cade bucată cu bucată. Să lăsăm, aceasta să nu fie dec t un moment, trupul nostru fără conducerea sufletului nostru, ca el să rămână fără de grijă, fără de hrană, fără nici una din condițiile existenței sale; acesta nu va mai fi în curând decât un cadavru în descompunere.  i noi vrem ca acest corp imens care este Universul ale cărui organe sunt at t de multiple  i at t de complicate să subziste fără o inteligen a care prezidează funcțiile sale  i care menține viața sa? Aşa ca o uria  navă, având pământul ca  i carenă, cerurile ca vetrile, ca ocean imensitatea, acest Univers călătorește la întâmplare fără pilot, fără echipaj, fără direc ie? Această lume vastă care este ca o casă, noi credem că ea s-a construit fără arhitect, fără posesor ea se menține?  n adevăr a crede aceasta înseamnă a crede în absurd,  i neg nd o Providența conducătoare a lumii, înseamnă a nega eviden a  ns i.” (Din vol. *Bog tiile oratorice*, pp. 31-32)

„Că negatorul Providenței are plăcerea să ne facă să remarcăm umbrele, defecțiunile ființelor, defectuozi t ile în lucrarea dumnezeiască; noi nu-l vom lăsa în mod voluntar să se întindă la

acestea: noi vom exagera chiar observațiile sale căci ele ne slujesc în mod minunat să întemeiem înțelepciunea divină conducând ansamblul lucrurilor.

Ce voia Dumnezeu în splendorile creației? Să-i arate omului puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu Creatorul. Însă omul este nebun și nemulțumitor, și în perfecțiunea și în frumusețea operei el caută cu ce să nege lucrătorul, și din lume el face un Dumnezeu. Cum va fi el dezabuzat? Prin imperfecțiunile și lipsurile pe care Dumnezeu le lasă în opera sa. Fiecare ființă este neputincioasă luată în parte și nici o parte din Univers nu-și este suficient sieși, căci toate trebuie să arate că Dumnezeu singur, având deplinătatea ființei își este suficient sieși. Căci *cerurile vor pieri*, chiar dacă cerurile spun slava lui Dumnezeu. Astfel și prin perfecțiunea lor și prin imperfecțiunea lor lucrurile create demonstrează acțiunea divină de unde vin ele și care le conduce. Pământul este o nepuizabilă sursă de viață: însă fără ajutorul luminii și a apelor pământul nu mai este decât un mormânt pentru mort. Ce este mai frumos decât soarele? Însă el este supus de răsăritul și apusul său, el nu se naște decât pentru a muri, el nu apare decât pentru a dispărea în umbrele apusului. Strălucirea sa este incomparabilă: și cel mai mic nor, zic cea mai mică barieră este de-ajuns ca să distrugă razele sale și să-i învingă puterea sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 32-33)

„Pretenția de a înțelege Providența în toate purtările Sale este cu atât mai nebunească pe cât înaintea secretelor, chiar ale naturii, noi rămânem în cea mai mare parte a timpului muți și neputincioși. Noi nu știm aproape nimic despre acest domeniu de care ne ocupăm. Tot ceea ce ne înconjoară, din cer până în adâncurile pământului, este plin pentru noi de nepătrunse secrete, și noi pretindem să ne ridicăm până la ideea divină? Noi vrem s-o scrutăm? Ne irităm pentru vălurile cu care se apără ea și de întunecimile pe care le opune ea mândrelor și îndrăznețelor noastre investigații! A nega universul pentru că noi nu cunoaștem legile lui va fi o nebunie; a nega acțiunea divină în lumea spirituală sub pretextul că purtările sale ne sunt ascunse, va fi o nebunie tot pe atât de arătată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 34-35)

„Dumnezeu acționează cu noi ca un tată bun și înțelept. El păstrează întunecimi pentru a opri căutările noastre pline de mândrie ale rațiunii noastre și pentru a ne lăsa meritele unei credințe docile și

pline de încredere, însă mai adesea ne face să zărim țintele pe care le urmărește El și intențiile care-L conduc.

Ori în mod precis această idee divină, acest plan divin trebuie să-l avem fără încetare înaintea ochilor, dacă vrem să înțelegem acțiunea providențială. A se mărgini la bunurile și relele adevărate, a ignora misiunea unora și a altora în viața dreptului și în cea a păcătosului, înseamnă a se închide față de orice acces la sfaturile și la acțiunile Providenței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 35)

„Când psalmistul vrea să desprindă adâncimile binefacerilor Providenței divine, el ne arată sub imaginea unui fluviu abundent care coboară din înălțimi, din sânul lui Dumnezeu, străbate regiuni întregi, se întinde pe pământuri, străbătând văile, împărțindu-se la infinit pentru a iriga câmpiile și pentru a purta peste tot rodirea și viața. Acela este binele dumnezeieștii Providențe care se răspândește peste toate ființele noastre, în cursul vieții noastre întregi, bunuri de tot felul, bogății de tot numele. Să parcurgem anii noștri scurși de la leagănul nostru, să numărăm dacă este posibil, binefacerile care au însemnat fiecare din zilele noastre, fiecare din ceasurile noastre. *Fluvii nesfârșite*. La bunurile Sale, Providența adaugă pe cel mai dulce din toate, acesta este pacea, siguranța, și prin urmare bucuria nespusă pe care ne-o dă protecția, conducerea lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 37-38)

„Dacă pământul ar putea geme și să plângă, el s-ar plânge fără îndoială de gerurile care-l împietresc, de ploile care-l inundă, de furtunile care-l tulbură. Și totuși cine nu știe că aceste calamități aparente îi pregătesc rodirea sa și sunt necesare bogățiilor viitorului său seceriș? Așa e cu noi. Când împotrivirea ne scoate lacrimi, și cu aceste lacrimi murmure nedrepte împotriva Providenței, noi nu vedem decât după aceea ce cuprindea această taină a durerii care este o binecuvântare. Ce necaz când Avraam a primit poruncă să-l jertfească pe Isaac! Ce urmare de nenorociri când Iosif vândut de frații săi gema în închisorile din Egipt! Ce făcea Dumnezeu în aceste purtări tainice ale providenței Sale? Două lucruri la fel de minunate: slăvirea puterii Sale și slăvirea sfinților Săi. Lazăr ros de chinurile și bubele lui își pregătea mărșăluzul lui triumf în sânul lui Avraam. Toți sfinții pe care ni-i descoperă Scriptura nășteau în durerile încercării strălucirea lor cea veșnică.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 168-169)

„Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor care-L iubesc.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; și despre răbdare..., 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 100*)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (sălășluirea Duhului Sfânt în noi)

„Cel ce viețuiește în Duhul, este mai presus și de frică, și de supărare, și de primejdii, și de orice schimbare, și nu numai că nu suferă nimic, ci mai mult încă, căci chiar căzând pe capul lui astfel de nenorociri, el le disprețuiește. Și cum va fi aceasta? Dacă Duhul locuiește pururea în noi. El n-a spus ca să locuiască pe un timp scurt în noi, ci neconținut. De aceea n-a zis *Duhul ce a locuit, ci cel ce locuiește*, arătând prin aceasta rămânerea lui veșnic în noi. Prin urmare, cel ce viețuiește, aceasta mai cu seamă este mort pentru viața de aici.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIII, p. 250*)

„*Ci vă umpleți de Duhul*, zice. Așadar, e în noi acest Duh? Negreșit că este în noi sau că mai drept vorbind poate fi în noi căci dacă alungăm orice minciună de la noi, dacă îndepărtăm amărăciunea, și mânia, și iuțimea, curvia și toată necurăția; când în fine devenim buni, milostivi, și iertăm unul altuia; când măscărăciunea și glumele proaste nu sunt cu noi; când noi înșine ne pregătim de a fi vrednici, apoi ce poate împedeca pe Duhul Sfânt de a nu se pogorî asupra noastră? Și nu se pogorâ încă, cum s-ar întâmpla, ci umple inimile noastre. Când interiorul nostru are atâta lumină, la urmă nici nu ni se pare a fi atât de grea practicarea virtuții, ci lesnicioasă și ușoară.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XIX, p. 182*)

„Sufletul întărit de Duhul, este superior tuturor valurilor vieții, iar calea ce duce la ceruri o brăzdează mai puternic ca corabia, ca cel ce nu de vânt este împins, ci de însuși Duhul, - având și toate pânzele curate complete, - care scoate și împrăștie din cugetul nostru orice este înjosit, și sec. Că precum vântul când bate într-o pânză de la o corabie spartă sau găurită, nu poate lucra cum se cade, tot așa și Duhul nu poate rămâne într-un suflet puhav, într-un suflet așa zicând găurit de păcate, ci trebuie multă silință, multă încordare de putere, încât cugetul să ne fie înfierbântat, și pretutindeni faptele noastre să fie împuternicite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXIV, p. 389*)

DUPLICITATEA (ferirea de această patimă execrabilă și demascarea ei)

„Păziți-vă de profeții mincinoși, că vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori (Matei 7, 15).

Iată, în afară de câini și porci, altfel de dușmani, mai cumpliți decât aceia. Pe câini și pe porci îi recunoaște și-i vede toată lumea, dar pe aceștia nu. Sunt ascunși. De aceea ne-a poruncit să ne ținem departe de câini și de porci, dar pe profeții mincinoși să-i cercetăm cu deosebită grijă, pentru că nu-i cu putință să-i cunoaștem de la primul lor atac. De aceea a și spus: *Păziți-vă, tocmai pentru a-i cunoaște mai bine*”. (Omilia la Matei, omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 302)

„Domnul înțelege aici prin: *profeți mincinoși* nu pe eretici, ci pe oamenii cu viața stricată, care-și pun masca virtuții și pe care majoritatea oamenilor obișnuiesc să-i numească oameni falși. De aceea a și adăugat, zicând:

După roadele lor îi veți cunoaște (Matei 7, 16).

De multe ori găsești între eretici și oameni cu viață curată; dar printre profeții mincinoși, niciodată.

- Dar dacă și printre eretici sunt fățarnici?

Pot fi demascați cu ușurință. Calea pe care ne-a poruncit Hristos să mergem este grea și obositoare prin natura ei; fățarnicii, însă, nu vor să se obosească, ci vor numai să arate lumii că se oselesc. De aceea pot fi ușor demascați. (...)

Uită-te la blândețea lui Hristos! N-a spus: *Pedepsiți-i, ci: Căutați să nu fiți vătămați de ei, ca nu cumva să cădeți din neluare aminte în mâinile lor*.

Apoi, ca să nu spui că nu-ți este cu putință să-i recunoști pe unii ca aceștia, Domnul îți dă iarăși o pildă din viața de toate zilele, grăind așa:

Oare se culeg struguri din spini sau smochine din ciulini? Astfel orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune (Matei 7, 16-18).

Cu alte cuvinte Hristos spune așa: *În astfel de oameni nu găsești nici blândețe, nici dulceță; sunt oi numai la piele; de aceea și pot fi recunoscuți ușor*”. (Omilia la Matei, omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 303-304)

„Nici o minciună să nu fie în noi, nu una să zicem, și alta să cugetăm, căci aceasta este minciună, și nici să nu ne împușinăm cu sufletul, căci

aceasta nu poate fi al unei inimi adevărate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIX, p. 241)

DUȘMĂNIA (- bucuria diavolului)

„Că de n-ar fi fost vrajba între noi, nu s-ar bucura diavolul niciodată (...) Ne luptăm unu războinic.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 56)

DUȘMĂNIA (manifestarea ei)

„Când dușmănia te stăpânește în ziua întâi, și în cea de a doua, de multe ori apoi o vei întinde chiar pentru ani îndelungați, și astfel ea singură va crește fără de ajutorul cuiva. Chiar cuvinte vorbite cu altă intenție, în alt mod vor fi interpretate; chiar mișcările celui dușmănit, și în fine orice ar face el, totul contribuie de a înfuria încă mai mult și de a prefăce în fiară sălbatecă pe adversari, cum și de a-l face mai rău și chiar de cât cei nebuni. Nici chiar numele lui nu voește a-l pronunța, și nici nu suferă de a-l auzi măcar, ci tot ce iese din gura lui este izvorât din răutate și din deprinderea de a batjocuri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 140)

„Nu numai că nu-i iubim pe vrăjmași, dar încă dușmănim și urâm chiar pe cei ce ne iubesc. Uitătura urâtă, invidia, nimicirea prin fapte și vorbe a cinstei și a numelui bun a altora nu au altă explicație decât ura și dușmănia înverșunată. Astfel, nu numai că nu ne deosebim întru nimic de păgâni, dar suntem în privința aceasta cu mult mai răi decât ei.” (*Despre căință (I)*, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 66-67)

DUȘMĂNIA (pricinuieste rău mai ales celui ce o îmbrățișează)

„... află că nu faci dușmanului tău atâta rău cât ție”. (*Omilia la Matei*, omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 215)

DUȘMĂNIA (gravitatea)

„Niciodată și nicăieri diavolul nu găsește un loc mai propriu și mai potrivit ca în dușmănie. De aici se și nasc miile de rele ce bântuie omenirea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 139)

„Când e vorba de cel ce ține mânie, în fiecare zi se încearcă același păcat. La ce iertare - ia spune-mi — ne putem atunci aștepta, dacă, de bunăvoie, ne-am supus unei fiare așa de crunte (păcatul)? Cum vei ruga pe Dumnezeu să fie blând și blajin cu tine, când tu, pentru tovarășul tău de robie, ești așa de hapsân și neîndurător ? O să-mi spui că te-a batjocorit. Dar și tu batjocorești pe Dumnezeu adesea. Și unde se potrivește tovarășul de robie cu Stăpânul? Și apoi el - tovarășul tău de robie - poate că te-a batjocorit fiind nedreptățit, și tu te-ai oțărît: ci tu batjocorești pe Stăpânul tău, nu fiind nedreptățit sau asuprit de El, ci primind binefaceri de la El în fiecare zi. Gândește-te că dacă Dumnezeu ar vrea cu de-amănuntul să cerceteze greșelile ce le-am făcut față de El, n-am trăi nici măcar o singură zi. *Dacă ai ține seama, Doamne, Doamne, de păcatele noastre, zice psalmistul, cine ar putea să fie găsit bun?* (Ps., 129, 3). Și ca să las la o parte toate celelalte, pe care le știe cugetul fiecăruia din acei ce păcătuiesc și la care nu are de martori pe oameni, ci numai pe singur Dumnezeu, dacă ni s-ar cere socoteală numai de păcatele acestea fâțișe și mărturisite, ce iertare am putea avea pentru acestea?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 178-179)

DUȘMĂNIA (consecințele nimicitoare de suflet ale acesteia)

„Ce poate fi mai nenorocit decât un om mâniat fără încetare? După cum nebunii nu se pot niciodată bucura de liniștea (cugetului), tot așa și cel care ține mânia și are dușman, niciodată nu va avea parte de pace, fierbând într-una și sporind în fiecare zi furtuna gândurilor lui, când își aduce aminte de vorbele și faptele aceluia, umflându-se de dușmănie chiar numai la auzul numelui celui care l-a supărat, iar când îl vede tremură și se teme, ca și cum ar fi supus la cel mai greu chin. E destul să vadă vreun lucru de-al lui: un veșmânt, casa sau strada lui, ca să se chinuiască: și, după cum hainele, fața, încălțăminte, casa ba chiar și strada celor scumpi și dragi obișnuiesc să ne umple de voie bună, orice vine de la oamenii dușmani și urâți, sluga, prietenul, casa, strada sau orice alt lucru de la ei, dacă ne iese înaintea, ne roade sufletul și cu fiecare lucru văzut, ne face altă rană.

Dar la ce avem nevoie de această împresurare, de acest chin și pedeapsă a sufletului? Chiar dacă gheena nu i-ar amenința pe cei ce sunt munciți de ură, dar măcar numai din pricina caznelor ce le pricinuește ura, ar trebui să iertăm păcatele aproapelui nostru. Dar când ne așteaptă pedeapsa veșnică, ce lucru poate fi mai negliob decât să te chinuiești și aci și acolo, închipuindu-ți că pedepsești pe dușman?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 183)

„Nimic nu umple atât cugetul de necurăție, ca mânia ce stăruie neîncetat în suflet. Acolo unde e mânie sau supărare, zboară duhul blândeții. Și dacă omul e gol de Duhul Sfânt, ce nădejde de mântuire va avea? Când va ști să pășească drept? Drept aceea, iubitele, caută ca nu cumva, când vrei să-ți răzbuni pe dușman, să aluneci în prăpastie și să te pustiești de ocrotirea lui Dumnezeu. Mai ales că, chiar dacă lucrul ar fi foarte greu, mărimea pedepsei (ce ne așteaptă pe cea lume) izvorâte din neascultare ar fi în stare să ridice chiar și pe cel mai căzut și mai netrebnic, înduplecându-l să rabde orice trudă.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 198-199)

„Dacă vei continua cu dușmănia și te surprinde moartea cu vrăjmășie-n suflet, trebuie neapărat să fii pedepsit acolo. La fel se întâmplă cu oamenii care sunt în proces unii cu alții. Dacă se împacă înainte de a intra la judecată, scapă și de pagubă, și de frică, și de primejdii multe, că pun capăt procesului după cum vor ei; dar dacă lasă în seama judecătorului judecarea lor, suferă și pedeapsă, și pierdere de bani, iar dușmănia dintre ei nu mai are sfârșit. Tot așa și aici; dacă ne împăcăm cu dușmanii noștri în viața de aici, scăpăm de orice pedeapsă; dar dacă ne ducem cu dușmănia în suflet înaintea aceluia tribunal înfricoșător, vom fi pedepsiți cumplit la judecata Dreptului Judecător. Vom fi pedepsiți neîndurător și noi, și dușmanii noștri: cei care s-au mâniat pe nedrept, pentru că s-au mâniat fără să aibă dreptate, iar cei care s-au mâniat pe bună dreptate, pentru că pe bună dreptate au purtat în suflet dor de răzbunare.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 123)

DUȘMĂNIA (remedii)

„Să arătăm dușmanilor noștri dragostea poruncită de Hristos, ca să fim asemenea Tatălui nostru celui din ceruri! Și-i vom pune capăt, dacă ne aducem aminte de propriile păcate, dacă cercetăm cu toată luarea aminte de propriile noastre păcate.” (*Omilia la Matei*, omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, pp. 258-259)

„Dar cum să împlânzim oare mânia? Cum să stingem flacăra? Dacă vom înțelege și vom simți propriile noastre greșeli, și cât suntem de răspunzători înaintea lui Dumnezeu; dacă vom înțelege că nu ne răzbunăm asupra dușmanului, ci asupra noastră; dacă vom înțelege că noi prin

dușmănie mulțumim pe diavol, pe cel ce cu adevărat este dușmanul nostru, și că odată căzuți în cursele lui noi nu facem altceva, decât că pe de o parte nedreptățim pe aproapele, care este unul din mădularele noastre, iar pe de altă parte că pe dânsul (diavolul) îl cinstim și îl preamărim. Voiești numaidecât să fii răzbunător și dușman? Fii și dușman, însă al diavolului, iar nu al mădularului, al fratelui tău.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 140)

„Când dușmanul tău te-a vătămat, dacă ești treaz, și nu doar că nu te răzbuni pe cei deopotrivă cu tine, dar le mai faci și bine, vei înțelege că tocmai prin aceasta el ți-a făcut bine. Dar rana este adâncă, spui tu. Dar înțelege că binele nu i-l faci dușmanului tău, căci pe dânsul îl pedepsești, ci ție însuși îți faci bine, pentru că iute vei dobândi înclinarea de a face binele.

Dar cum? Trebuie oare ca binele să fie făcut cu scop? Desigur că nu, însă când inima nu va putea suporta nedreptatea venită de la aproapele, tu sfătuieste-o și grabnic o vei convinge ca să lase dușmănia, iar apoi vei face bine dușmanului tău ca unui prieten și de bunătățile viitoare te vei învrednici.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 262)

„Când voiești a război pe fratele tău, înțelege că te războiești împotriva membrilor lui Hristos, și contenește cu mânia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 41)

„Doresc să aud că cineva întâlnind în cale pe dușmanul său i-a apucat amândouă mâinile în mâinile sale, l-a prins în brațe, l-a sărutat și a lăcrimat. Atunci acela chiar de ar fi fiară sălbatică, chiar de ar fi piatră, sau orice, se va îmblânzi în urma unei asemenea dragoste și prietenii arătate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 210)

„Rugămintea ce v-am făcut-o mai înainte v-o fac și acum. Rogu-vă, îndepliniți-o! Să stingem vrăjmășiile pe care le avem unii cu alții! Nimeni să nu poarte vrajbă semenului său mai mult de o zi. Înainte de pogorârea nopții, stinge și mânia, pentru ca nu cumva, rămânând singur cu gândurile tale, să aduni cu scumpătate toate cele făptuite și spuse de vrajbă și să faci mai împovăraător sfârșitul și mai grea împăcarea.

E la fel ca atunci când ni se scrântesc oasele mădularilor noastre și ies de la locul lor. Dacă le îndreptăm îndată, le punem la locul lor fără multă durere; dar dacă le lăsăm multă vreme în afara căsuțelor lor, cu anevoie le

întorcem să le punem la locul lor; iar după ce le-am pus, e nevoie de multe zile ca să se potrivească bine, să se întărească și să rămână la locul lor.

Tot așa și cu vrajba. Dacă ne împăcăm îndată cu vrăjmașii noștri și o facem cu dragă inimă, n-avem nevoie de multă silință ca să ne reîntorcem la vechea prietenie; dar dacă lăsăm să curgă multă vreme, ca și cum am fi orbiți de vrajbă, ne roșim la față, ne rușinăm; avem nevoie de alți oameni, nu numai de aceia care să ne pună față în față cu cei cu care suntem învrăjbiți, dar și de oameni care să ne și stăpânească bine după ce ne-am întors, până ce ajungem la prietenia de mai înainte”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 166)

„Dacă prindem dușmănie pe cineva, să ne împăcăm cu el în aceeași zi. Dacă rămâne dușmănia și a doua zi și a treia zi, atunci ziua a treia ajunge repede a patra, aceasta a cincea, iar a cincea va da naștere la mai multe zile de dușmănie. Cu cât zăbovim mai mult, cu atât ne este mai rușine să ne împăcăm.

Spuie că este o rușine să te duci la dușmanul tău, să te împaci cu cel ce ți-a făcut rău?

Dar tocmai aceasta-i laudă, aceasta-i cunună, acesta-i cuvânt de laudă, acesta-i câștig și visterie cu mii și mii de bunătăți. Însuși dușmanul te va lăuda și te vor lăuda toți cei de față! Iar dacă unii oameni te vor judeca, află că Dumnezeu negreșit te va încununa. Dacă însă aștepti ca dușmanul tău să vină mai întâi la tine și să-ți ceară iertare, nu vei avea atâta câștig; căci el, luându-ți-o înainte, ți-a răpit răsplata și a mutat asupra lui toată binecuvântarea; dar dacă alergi înainte de-a alerga el, nu te-ai micșorat, ci ai biruit mânia, ai biruit patima, ai arătat multă filosofie ascultând de Dumnezeu, ți-ai făcut viața mai plăcută, ai scăpat de griji și de tulburare. Este greu și primejdios lucru să ai mulți dușmani, nu numai după hotărârea lui Dumnezeu, dar și după judecata omenească. Dar pentru ce vorbesc de mulți dușmani? E primejdios lucru să ai chiar numai un singur dușman, după cum liniștitor și mântuitor lucru este să îi ai pe toți semenii prieten”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 167-168)

„Când cei vinovați de nelegiuirile acestea (dărâmarea statuiilor) erau târâți în judecată, când focul (la flacăra căruia erau canoniți) ardea înăuntru, iar călăii îi înconjurau și le sfășiau coastele, dacă cineva stând acolo într-o parte i-ar fi grăit astfel: *Dacă aveți dușmani, uitați mânia voastră și atunci puteți să scăpați de acest chin*, oare nu s-ar fi rostogolit la picioarele aceluia să le sărute? Dar ce vorbesc de picioare? Dacă i-ar fi poftit să se învoiască a

fi robi de aici încolo, ar fi primit și această condiție. Apoi dacă o pedeapsă omenească, ce are un sfârșit, biruie orice supărări, cu atât mai mult pedeapsa veșnică, dacă gândul la ea ar stăpâni mereu cugetul nostru, ar alunga din suflet nu numai mânia, dar și orice gânduri rele. Căci ce e mai ușor decât să nu mai ții mânia împotriva omului ce te-a vătămat? Pentru asta nu e nevoie de mari călătorii, de cheltuieli de bani, de mijlocirea altora; e de ajuns ca să vrei, și virtutea aceasta și-a și împlinit lucrarea ei. Atunci de ce pedeapsă nu suntem noi vrednici, dacă din pricina unor treburi lumești ne supunem la îndatoriri vrednice de robi și facem servicii mai prejos de mândria noastră, cheltuim bani, stăm de vorbă cu portarii, ca să ne gudurăm pe lângă niște nelegiuți, și într-un cuvânt, suntem gata la orice numai ca să ne ajungem scopul, iar când e vorba de o lege dumnezeiască, nu numai că pregetăm de a-l îmbia noi la împăcăciune pe fratele ce ne-a mâhnit, dar încă socotim o rușine să alergăm noi mai întâi spre dânsul ?

Oare socotești ca o rușine, ca să te alegi tu mai întâi cu un câștig? Ba ar trebui să-ți fie rușine de a stăruie în această patimă (a mâniei), așteptând să vie la tine pentru împăcare cel care te-a supărat: aceasta e rușine, ocară și cea mai mare pagubă. Căci cel care vine întâi, acela se alege cu câștigul. Dacă te lepezi de mânia ta, rugat fiind de altul, atunci acestuia i se pune în socoteală fapta asta bună; căci nu din supunere către Dumnezeu, ci ca să-i faci aceluia pe plac, ai împlinit legea; dacă însă, fără să mijlocească nimeni, fără să vie nici acela care te-a jignit, ca să te roage (de împăcare), ci tu, lăsând la o parte orice rușine și codeală, alergi la cel ce te-a jignit, să te împaci cu el, atunci toată isprava e numai a ta și tu vei primi toată răsplata.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 184-185)

„Dacă ți-aș spune: *Postește!*, îmi pui înainte slăbiciunea trupului; dacă-ți spun: *Dă săracilor!* o să-mi vorbești de lipsa ta de mijloace și de îndatorirea de a-ți crește copiii; dacă-ți spun: *Du-te mai des la biserică!*, vorbești de grijile tale lumești; dacă-ți spun: *Du-te la sobor și caută să înțelegi adâncimea învățăturilor (creștine)*, vorbești de nepriceperea ta. Dacă-ți spun: *îndreaptă pe altul!*, răspunzi că acela nu ascultă de sfaturile tale, căci adesea, când vorbeai, nu te-a luat în seamă. Scuzele astea sunt cam slabe, dar totuși sunt scuze. Dar dacă îți voi spune: *Uită-ți supărarea și împacă-te!*, atunci la ce pretext mai alergi? N-o să-mi poți vorbi nici de slăbiciunea trupului, nici de sărăcie, nici de nepricepere, nici de treburi: de aceea păcatul acesta e mai de neiertat ca oricare altul.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 185-186)

„Cum vei putea întinde mâna spre cer sau să-ți miști limba sau să ceri iertare? Căci chiar dacă Dumnezeu ar vrea să-ți ierte păcatele, tu nu-l îngădui, de vreme ce ții mânia în suflet împotriva tovarășului de robie al tău. O să-mi spui că acesta e hain și sălbatic, lacom de pedeapsă și de răzbunare. Dar tocmai de aceea să-i ierți păcatele. Ai răbdat multe asupriri, ți s-au hrăpit multe, ai auzit multe ocări, ai suferit pagubă în treburile cele mai de seamă, și dorești să-ți vezi dușmanul pedepsit. Și în aceasta ți-e ție de folos să ierți.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 186)

„Căci adesea mulți fiind muștrați de noi pentru că nu s-au înduplecat să se împace cu dușmanii când au fost îmbiați la aceasta, au găsit de cuviință să se dezvinovățească de răutatea lor în acest fel: *Nu vreau să mă împac, ca să nu-1 fac mai rău, mai hain, și să nu mă disprețuiască după aceea și mai mult.* Și pe lângă aceasta mai spun și aceea: *Mulți oameni cred că din slăbiciune mă duc eu mai întâi să mă împac și să-mi îmbii dușmanul.* Toate acestea sunt deșertăciuni. Ochiul cel neadormit a văzut cugetul tău; de aceea nu trebuie să ții deloc seamă de tovarășii tăi de robie, când e vorba să îndupleci pe Judecătorul ce are să te judece. Iar dacă stai pe gânduri de teamă ca dușmanul să nu se facă și mai rău din pricina omeniei tale, apoi află că nu așa se face mai rău, ci mai rău se face, dacă nu te împaci cu el. Chiar dacă ar fi omul cel mai păcătos, și chiar dacă nu ar spune și n-ar vesti-o, chiar tăcând, el va încuviința felul tău de purtare, și în cugetul lui va cinsti blândețea ta; dacă, însă, cu toate măgulirile și cu toată omenia va stărui în aceeași răutate, va avea ca pedepsitor foarte crunt pe Dumnezeu.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 187-188)

„Cel care vânează slava cea lumească, și care de aceea se împacă, acela e oprit de la câștigul provenit din răsplată; acela însă care știe bine că mulți îl vor și batjocori și-l vor ocări, și care totuși chiar așa mai încearcă să se împace, va avea parte de o cunună îndoită și întreită. Și acesta e cu adevărat cel ce face aceasta pentru Dumnezeu.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 189)

„Ni s-a poruncit să avem un singur dușman: diavolul. Cu el să nu te împaci niciodată, iar fratelui să nu-i porți niciodată ură în inimă, ci chiar de se iscă vreo neînțelegere, aceasta să țină doar o zi, și să nu treacă de lungimea unei zile. *Soarele* - zice Apostolul - *să nu apună peste mânia voastră* (Efes., 4, 26).

Dacă te împaci înainte de seară, capeți o oarecare iertare de la Dumnezeu; dacă stărui să rămâi dușman și mai departe, ura nu mai e fiica

mâniei sau a supărării care te-au scos din fire, ci a răutății și a unui suflet păcătos care nu uneltește decât rele. Răul nu e numai că te lipsești de iertare, dar și îndreptarea se face din ce în ce mai greu; dacă trece o zi, rușinea se face mai mare, iar dacă trece și a doua, sporește iarăși.

Dacă se va adăuga și a treia și a patra, se va adăuga și a cincea. Și iarăși din cinci se fac zece, din zece douăzeci, din douăzeci o sută și în cele din urmă rana nu mai are leac; și cu cât se adaugă mai mult timp, cu atât ne depărtăm mai mult (de împăcaciune).” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 191)

„Dacă ai fost nedreptățit de aproapele tău, adu-ți aminte de David. Gândește-te la blândețea și la lipsa de răutate a acestui prooroc și mânia care îți arde sufletul va dispărea.

Spune-mi: din ce pricină ți-e dușman fratele tău? Poate te-a înjurat? Poate a furat de la tine? Poate te-a nedreptățit? Orice ți-ar fi făcut, să nu întârzii să tai frânghia care te ține legat de dușmănie. Dacă nu faci lucrul acesta astăzi, mâine va fi mai greu. Poimâine, și mai greu. Cu fiecare zi ce trece, rușinea ta va crește și odată cu ea, dușmănia va prinde rădăcini puternice în inima ta.

Umple-mă de bucurie spunându-mi că ai fost la dușmanul tău, l-ai prins în brațe, l-ai strâns cu iubire și l-ai sărutat cu lacrimi în ochi. Chiar și fiară dacă ar fi, purtarea ta îi va muia inima și se va îmblânzi. În felul acesta, scapi de păcat, iar pe el îl câștigi, făcându-l să-și prefacă ura în prietenie și dragoste.

Să nu-mi zici: *Este un om sucit, rău și de neîndreptat și de aceea nu aș putea niciodată să mi-l fac prieten*. Oricum ar fi, nu poate fi mai rău decât Saul, care, deși, a fost salvat de multe ori de la moarte de David, s-a întors împotriva acestuia. Dar cu toate că Saul s-a purtat astfel, David l-a ajutat din nou, însă Saul nu s-a potolit și a căutat să-l omoare iar și iar.

Ce poți să mai zici despre dușmanul tău? Că ți-a intrat fără drept pe ogor? Că ți-a furat animalele? Că și-a bătut joc de tine? Că te-a înșelat? Cu toate acestea, nu a încercat să-ți ia viața, așa cum a încercat în repetate rânduri Saul cu David. Și chiar dacă ar încerca să-ți ia viața, tot David este mai presus de tine, căci cu toate că a trăit în vremea legii mozaice, care nu era desăvârșită și care învăța: *ochi pentru ochi, dinte pentru dinte* (Ieș., 21, 24), a ajuns la înălțimea înțelepciunii legii evanghelice: *iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi* (Luca 6, 27). Pe când tu, de multe ori, te umfli de răutate, înfuriat de ceea ce ți-a făcut dușmanul tău în trecut, David, neținând cont de ce avea să-i facă Saul în viitor, nu înceta să-l ajute și să-l salveze din orice primejdie. Pe cine salva mereu? Pe cel care

căuta cu tot dinadinsul să-1 omoare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 241-242).

EDUCAȚIA (copiilor)

„Vă rog, să întindeți mână de ajutor copiilor voștri, ca să nu fim pedepsiți și pentru păcatele săvârșite de ei. Nu știți, oare, ce a pățit preotul Eli, că n-a îndreptat cum se cuvine păcatele copiilor lui? (I Regi, 4, 18-19). După cum un doctor nu vindecă o rană dacă întrebuințează plasture în loc de cuțit, când rana are nevoie de cuțit, tot așa și preotul acela a primit aceeași pedeapsă ca și copiii lui, pentru că s-a purtat cu ei cu multă blândețe, în loc să-i pedepsească pe măsura păcatelor lor.

Să ne temem, vă rog, de această pildă! Iar dacă avem copii să ne îngrijim de creșterea lor.” (*Omilia la Facere*, omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 22, p. 263)

„Să nu ne străduim, dar, să adunăm bani, ca să-i lăsăm copiilor noștri, ci să-i învățăm virtutea și să chemăm peste ei binecuvântarea lui Dumnezeu. Acesta, acestea e cea mai mare bogăție, aceasta e bogăția cea nespusă, cea necheltuită, care sporește în fiecare zi bogăția noastră. Nimic nu-i egal cu virtutea, nimic nu-i mai puternic decât ea. Chiar de mi-ai vorbi de demnitate de împărat, de cel cu coroana pe cap! Dacă nu e virtuos, va fi mai ticălos decât un om îmbrăcat în zdrențe. La ce poate folosi diadema sau porfira dacă-i lipsit de virtute? Crezi, oare, că Stăpânul se uită la deosebirea de dregătorii? Crezi, oare, că ține seamă de strălucirea persoanelor? Nu! Cel care n-a dobândit aici pe pământ îndrăznire către El, nu va avea parte nici pe lumea cealaltă de cinste și de îndrăznire.

Lucrul acesta să-l urmărim cu toții. Să învățăm pe copiii noștri să pună virtutea mai presus de orice și să socotească bogăția o nimic. Aceasta, da, aceasta este adeseori piedică în calea virtuții, când tânărul nu știe să se folosească de bani cum trebuie. Și după cum copiii cei mici adeseori se rănesc când umblă cu cuțite sau săbii, pentru că nu știu să le folosească cum trebuie – de aceea mamele nici nu-i lasă să pună mâna pe ele – tot așa și tinerii cad în mari primejdii, când primesc moștenire de averi și nu vor să le întrebuințeze așa cum trebuie. Cu ele își adună povară de păcate. Din ele se nasc desfătărilor, plăcerile rușinoase și nenumărate rele. Nu vreau să spun că averile-s de vină, ci că de vină sunt cei care moștenesc averile și nu știu cum să se folosească cum trebuie de ele”. (*Omilia la Facere*, omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 329)

„Ascultă cum se îngrijea Iov de creșterea copiilor lui! Nu-i răsfăța peste măsură, așa cum facem noi, ci le cerea să aibă viață desăvârșită. Dacă

aducea jertfe pentru păcatele neștiute ale copiilor lui (Iov 1, 5), gândește-te ce judecător aspru era al faptelor lor știute!” (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 416)

„Un tânăr, de a cărui educație nu te ocupi este ca un pământ înțelenit pe care cresc mulți spini. Să aruncăm, dar, asupra tinerilor focul Duhului Sfânt, să ardem dorințele lor rele, să întoarcem brazdele ogorului sufletului lor și să-i facem gata de a primi sămânța. Să arătăm lumii pe tinerii noștri mai cumiști și mai înțelepți decât bătrânii păgânilor”. (*Omilii la Matei*, omilia XLIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 576-577)

„Și doar nu este o artă mai mare ca aceasta. Care artă poate fi egală cu arta de a educa sufletul copilului, de a-i forma mintea tânărului? Cel care practică această artă trebuie să fie mai priceput și mai talentat decât un pictor și decât un sculptor”. (*Omilii la Matei*, omilia LIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 695)

„Cea dintâi mare este marea vârstei copilăriei, care e tare agitată din pricina neștiinței, a ușurătății și a nestatorniciei. De aceea punem copiilor și dascăli, ca aceștia, prin purtarea lor de grijă, să dea firii ceea ce-i lipsește, întocmai ca pe mare, prin meșteșugul conducerii corăbiei.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 924)

„În mod principal această vârstă are nevoie de învățăturile noastre: cum ea este fragedă, învățăturile care i se dau întră ușor în sufletul lor, și se imprimă ca și sigiliul pe ceară în sufletul lor; este momentul critic de care depinde viața lor întreagă să aleagă viciul sau virtutea. Dacă deci de la început și din primii ani, sunt întorși copiii de la păcat, și sunt puși pe calea cea dreaptă, li se va imprima lor obicei bun care va rămâne în ei ca o a doua natură; ei nu vor fi duși ușor de la sine la rău, obiceiul îi va reține și-i va antrena la bine. Prin aceia, noi îi vom face mult mai folositori pentru stat chiar decât bătrânii și le vom insufla din tinerețe, virtuțile maturității.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia III, 1, p. 16)

„Să nu ne gândim dar cum să lăsăm pe copii bogați, ci cum să-i lăsăm virtuoși. Dacă ei au avere în care se încurajează, nu se vor mai îndeletnici cu nimic, fiindcă prin averea lor cea multă vor astupa, așa zicând, relele ce-i stăpânesc, pe când dacă se vor vedea goi și lipsiți de mângâiere, vor face totul ca prin virtutea lor să găsească mângâiere în sărăcie. Deci să nu le lași

avere, ca să le lași virtutea.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VII, p. 123*)

„Tinerețea este sălbatică, având nevoie de mulți purtători de grijă, dascăli, pedagogi, îngrijitori, de mulți hrănituri. Este de dorit, deci, ca după atâtea necazuri, să poată fi stăpânită. Tinerețea este ca un cal sălbatic, ca și o fiară sălbatică, și dacă de la început și din cea mai fragedă vârstă a copilăriei îi vom pune niște hotare bune, după aceea nu vom avea anevoie de multe osteneți, ci obișnuința va deveni lege. Să nu-i dăm să facă ceva din cele plăcute și vătămătoare și nici ca unor copii să le facem totdeauna pe placul lor, ci mai cu seamă să-i ținem în întreaga înțelepciune și cumpătare, fiindcă abuzul de acestea pierde tinerețea mai mult decât orice.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a IX-a, p. 97*)

„Mare depozit avem noi în copiii noștri. Să ne îngrijim de ei, iar aceasta să o facem ca nu cumva vicleanul diavol să ne piardă chiar pe noi. Acum, însă, toate sunt contrare pentru noi. Pentru ca să putem avea țarina bună și rodnică, toate le facem: și ca să o încredințăm unui bărbat credincios, și să căutăm a avea un îngrijitor de măgari, un altul pentru catâri, un iconom, și un logofăt deștept; iar tocmai ceea ce este mai de preț pentru noi, să ne îngrijim de a încredința pe copilul nostru unuia care ar putea să-i păstreze neatinsă întreaga lui înțelepciune, la aceasta nu ne gândim, deși aceasta este proprietatea noastră cea mai de preț, iar celelalte prin el vin. Ne îngrijim de proprietățile ce le vom da lor, și nu ne îngrijim de ei. Ai văzut câtă lipsă de judecată?

Cercetează sufletul copilului, și la urmă vor veni și acelea; iar dacă acest bun nu este, nici un folos nu va avea el din averi, pe când dacă va câștiga acest bun, nici o vătămare nu va avea de la sărăcie. Voiești a-l lăsa pe el bogat? Învață-l să fie om bun și cinstit, fiindcă astfel va putea și averile să și le stăpânească și dacă nu va putea câștiga altele din nou, cel puțin nu va fi mai prejos decât cele deja câștigate. Iar dacă copilul este rău, chiar de i-ai lăsa lui nenumărată avere, dacă nu i-ai lăsat păzitor, l-ai făcut mai rău decât cei ce ajung la cea mai de pe urmă sărăcie. Copiilor celor care nu sunt bine crescuți le este mai bună sărăcia decât bogăția. Sărăcia ține pe cineva în virtute chiar și fără voia lui, pe când bogăția nici pe cei ce voiesc nu-i lasă să fie înțelepți, ci îl scoate pe om, îl zdrobește și îl bagă în mii de rele.

Mamelor! Îngrijiți-vă mai ales de fetele voastre, căci este mai ușoară pentru voi o astfel de îngrijire; luați seama bine, ca să se deprindă să stea în casă, iar mai cu seamă învățați-le să fie evlavioase, demne a disprețui averile, să fie simple și fără pretenții în îmbrăcăminte și în felul acesta dați-

le în căsătorie. Cu chipul acesta nu numai pe ele, ci și pe bărbatul pe care îl vor avea l-ați mântuit și l-ați scăpat din neajunsuri; și nu numai pe bărbat, ci și pe copii, și nu numai pe copii, ci și pe nepoți. Că dacă rădăcina este bună, ramurile se vor întinde tot mai bine, iar pentru toate acestea veți lua plată. Noi facem toate astfel încât să folosim nu numai unui suflet, ci printr-un suflet să folosim multora. Fata ta, astfel trebuie a ieși din casa părintească la căsătorie, precum iese un luptător din locul de antrenament, având toată știința, cu cea mai mare exactitate, ca și un aluat care trebuie a dospî întreaga frământătură și a o preface în pâine bună. Și băieții trebuie să fie așa de sfioși, prin demnitatea și întreaga înțelepciune, încât să aibă laudă și de la oameni, și de la Dumnezeu. Să se învețe a-și păzi pânțele, a fugi de lux, a fi iconomi, iubitori, să învețe să fie cumpătați. Căci numai așa vor putea și părinților a le pricinui o mai multă plată și cu chipul acesta toate vor fi spre slava lui Dumnezeu, și spre a noastră mântuire.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, pp. 97-98)

„Acesta, Eli, este unul dintre cei care au păcătuit din pricina răutății copiilor lui, dar, mai bine spus, din pricina trândăviei lui. N-a fost pedepsit pentru că avea copii răi, ci pentru că-i cruța mai mult decât trebuie și n-a apărât legile lui Dumnezeu când copiii lui le călcau în picioare (I Regi 2, 13-18; 23-26).” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie*, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 214)

„Când cineva ne face stăpâni peste unul dintre semenii noștri, ne face o cinste deosebită, dar cinstea aceasta ne silește foarte mult să purtăm grijă de el; dacă nu ne obligă altceva, apoi faptul că soarta aceluia stă în mâinile noastre este destul de puternic să ne înduplece la aceasta și n-am admite să trădăm cu ușurință pe cel încredințat nouă. Obligația aceasta însă crește și mai mult când știm că cel care ne-a dat cinstea de a fi stăpâni peste cineva se supără, se mânie, mai mult decât cel de sub stăpânirea noastră, și ne pedepsește cumplit când nu ne facem datoria. Tot așa a procedat și Dumnezeu.

Pentru ca părinții să nu disprețuiască poruncile lui Dumnezeu prin care li se poruncește să-și crească copiii, El le-a sădit în suflet o necesitate firească, dragostea de copii. Dar pentru ca nu cumva dragostea de copii să slăbească și să se frângă din pricina purtării urâte a acestora față de părinți, Dumnezeu a rânduit pedepse pentru copii, date atât de El, cât și de părinți, ca astfel copiii să se supună părinților cu toată luarea-aminte, iar părinții să capete, prin această rânduială, o și mai mare dragoste de copii.

Dumnezeu nu numai că pedepsește pe copii când se poartă urât cu părinții, și îi cinstește și îi laudă când sunt buni, dar se poartă la fel și cu părinții, îi pedepsește amar când nu se îngrijesc de creșterea copiilor, și-i cinstește și-i laudă când le dă o bună creștere.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 253-254)

„... să-i chemăm acasă pe fiii noștri doar când vor fi puternici, când vor fi de folos și altora. Să-i scoatem din mănăstire numai atunci când lumina vieții lor va putea lumina pe toți, când lumina lor poate fi pusă în sfeșnic (Matei 5, 14-16). Atunci veți vedea ce fii aveți voi și ce fii au ceilalți părinți, care și-au lăsat copiii în lume și pe care voi îi fericeați.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 309)

„Așa ar trebui să procedeze și cei care dau legi societății omenești, dacă vor să aibă vreun folos de pe urma legiurii lor. N-ar trebui să aplice pedepsele cuvenite tinerilor atunci când ajung bărbați, ci să-i formeze și să-i educe atunci când sunt copii. Dacă ar proceda așa, n-ar mai avea nevoie mai târziu de pedepse. În starea de azi a lucrurilor, legiuitorii se aseamănă cu un doctor care, în fața unui om cuprins de o boală ușoară, n-ar spune nimic, nu i-ar arăta cum să scape de boală, dar i-ar prescrie nenumărate rețete medicale atunci când boala l-a doborât și nu mai poate fi vindecat. Tot astfel și cei care fac legi, atunci încearcă să ne facă educația, când ne-am stricat cu totul.

Pavel însă nu gândește așa, dimpotrivă, cere ca tinerii să aibă de la început și din copilărie lângă ei dascăli ai virtuții. Prin această poruncă Pavel împiedică strecurarea viciului în sufletele lor. Aceasta-i învățătura cea mai bună.

Nu-i bună deloc aceea care mai întâi îngăduie ca răutatea să pună stăpânire pe sufletele tinerilor, iar apoi caută s-o alunge. Noi să procedăm altfel. Să ne dăm toată silința, să nu precupețim nimic spre a face ca răutatea să nu se strecoare în sufletul copiilor noștri.

Pentru aceea vă sfătuiesc:

Nu împiedicați pe alți oameni care vor să învețe pe fiii voștri virtutea. Veniți-le voi în ajutor, ca să salvați de la înec corabia sufletului copiilor voștri. Puneți-le totul la îndemână, astfel ca fiii voștri să traverseze cu bine marea acestei vieți.

Dacă toți am gândi așa despre creșterea copiilor noștri, dacă toți am căuta să-i povățuim mai mult spre virtute decât spre toate celelalte bunuri ale lumii, incredințați fiind că virtutea este adevăratul bun, iar celelalte sunt

bunuri de puțină însemnătate, fiii noștri s-ar împodobi cu bunătați atât de mari, încât amintindu-le ar părea că aiurez.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 309-310)

„Iar pricina tuturor relelor din lume provine din principiul pe care îl punem la temelia educației copiilor noștri. Și vă voi explica acest lucru în cele ce urmează.” (*Despre creșterea copiilor*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 398)

„Dacă o fată este crescută în casa părintească în dragostea și patima după podoabe femeiești, când va pleca din casa părinților va fi de nesuferit soțului ei și greu de mulțumit și mai împovărătoare decât cei care strâng impozitele. V-am mai spus și altădată că răul nu poate fi îndreptat din lume din pricină că nici un om nu are grijă de copii, nimeni nu le vorbește despre feciorie, nimeni nu le spune despre curăția trupească și sufletească, nimeni nu-i învață să disprețuiască averile și măririle, nimeni nu le vorbește despre poruncile vestite în Scripturi.

Ce se va întâmpla cu copiii noștri dacă n-au, chiar din prima vârstă, educatori? Dacă oamenii care au fost educați chiar de când s-au născut și au fost instruiți până la bătrânețe nu reușesc totuși să ajungă oameni desăvârșiți, cât rău nu vor săvârși cei care de la începutul vieții lor au fost obișnuiți să audă vorbindu-li-se numai despre lucrurile pământești? În vremea noastră fiecare părinte își dă toată silința să instruiască pe copiii lui în meserii, în arte, în știință, în oratorie, dar nici unul nu se interesează cât de puțin să educe sufletul lor.

Nu încetez de a vă ruga, de a vă ruga cu lacrimi și a vă cere ca, înainte de toate celelalte, să dați copiilor voștri o bună educație. Dacă-ți iubești copilul, arat-o prin educația ce i-o dai. De altfel, ai și răsplată. Ascultă ce spune Pavel: ...*dacă vor stărui, cu înțelepciune, în credință, în dragoste și în sfințenie* (I Tim., 2, 5). Dacă ai nenumărate păcate adunate în conștiința ta, atunci născocеște o iertare a păcatelor tale, și anume: crește un atlet pentru Hristos. Prin aceste cuvinte nu-ți spun: *Nu-l lăsa să se căsătorească. Trimite-l în pustie. Pregătește-l să îmbrățișeze viața monahilor!* Nu-ți spun asta! Aș vrea negreșit și aș dori ca toți să îmbrățișeze viața monahală, dar nu silesc pe nimeni, pentru că o astfel de viață pare prea greu de purtat. Crește un atlet pentru Hristos! Învață-ți copilul din prima vârstă să trăiască cu evlavie în lume!” (*Despre creșterea copiilor*, 17-19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 399-400)

„Dacă vei întipări în sufletul lui încă fraged învățăturile cele bune, nimeni nu va putea să i le desprindă; ele se întăresc ca și sigiliul aplicat pe ceară. Copilul, când e mic, tremură, se teme și are respect și de chipul tău, și de cuvintele tale, și de tot ce faci. Întrebuințează cum trebuie superioritatea ta. Tu ești cel dintâi care te vei bucura de bunătați dacă ai un copil bun, și apoi Dumnezeu. Prin educarea copilului tău lucrezi pentru tine însuși.” (*Despre creșterea copiilor*, 20, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 400)

„Pune deci numaidecât copilului lege ca să nu ocărăscă pe nimeni, să nu hulească pe nimeni, să nu se jure, să nu înjure, să nu se bată. Când îl vezi că-ți calcă legea, pedepsește-l, uneori printr-o căutătură aspră și severă, alteori prin cuvinte usturătoare, iar alteori, prin cuvinte de mustrare; deșteaptă-i uneori ambiția prin cuvinte măgulitoare de a fi mai bun decât alții, alteori făgăduiește-i răsplată pentru o purtare bună. Nu-l bate mereu și fără socoteală, ca să nu-l obișnuiești să fie crescut prin bătaie. Dacă se va obișnui să fie educat numai prin bătaie, va învăța să disprețuiască bătaia. Iar dacă a învățat să disprețuiască bătaia, ai stricat totul. Dimpotrivă, să se teamă de bătaie, dar să n-o primească. Să fie mișcat biciul, dar să nu cadă pe spatele copilului. Amenințările să nu meargă până la faptă. Dar să nu creadă că se reduc numai la amenințări cuvintele tale. Amenințarea atunci este bună, când este crezut că se va traduce în faptă. Căci dacă cel ce a greșit îți află gândul, va disprețui și amenințarea, și bătaia. Dimpotrivă, să se aștepte să fie pedepsit, dar să nu-l pedepsești, ca să nu se stingă teama de pedeapsă, ci teama să rămână ca un foc plin de putere ce arde de peste tot toți spinii, sau ca o cazma ascuțită ce sapă până în adânc. Când vei vedea că teama are bune rezultate, fii blând. Firea omenească are nevoie și de blândețe.

Învăță pe copil să fie îngăduitor și bun cu oamenii. Dacă-l vei vedea că înjură și insultă pe servitor, nu trece cu vederea acest lucru, ci pedepsește-l pe copil. Dacă știe că nu-i este îngăduit să înjure și să insulte sluga, cu atât mai mult nu va înjura și insulta pe ceilalți oameni, închide-i gura la orice cuvânt rău și urât. Dacă-l vei vedea că hulește pe cineva, astupă-i gura și îndreaptă-i limba spre propriile sale greșeli și scăderi.

Sfătuiește și pe mamă să-i dea copilului astfel de învățături; tot așa și pe pedagog, ca și pe servitorul ce-l însoțește la plimbare, pentru ca toți la un loc să-i fie paznici și să observe ca nu cumva să iasă din gura copilului, prin ușile cele de aur, acele cuvinte urâte și rele.

Să nu crezi că-ți trebuie mult timp ca să ajungi la bune rezultate, îți sunt de-ajuns două luni și ai reușit în totul dacă de la început îl observi, îl

ameninți și pui atât de mulți supraveghetori. Buna lui deprindere se preface într-o a doua natură.

Așadar, această poartă va ajunge o poartă vrednică de a intra prin ea Domnul numai dacă nu se vor rosti nici cuvinte de rușine, nici cuvinte necugetate și nici un alt cuvânt rău, ci numai cele ce se cuvin Stăpânului. Dacă cei care instruiesc pe copiii lor pentru a fi buni ostași, îi iau de mici și-i învață să tragă cu arcul, să se îmbrace cu haine ostășești, să călărească, fără ca vârsta copiilor să le fie o piedică, cu cât mai mult trebuie ca aceia care se pregătesc pentru oastea cerească să se îmbrace cu toată această podoabă împărătească! Să fie învățat deci copilul să cânte psalmi lui Dumnezeu, spre a nu-și petrece vremea cu cântece de rușine și povestiri nefolositoare.” (*Despre creșterea copiilor*, 30-34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 404-405)

„Dacă poveștile băbești pun atâta stăpânire pe sufletul copilului, încât își închipuie că sunt adevărate cele povestite, cum oare n-ar pune stăpânire pe sufletul lui și nu l-ar umple de multă teamă, când i s-ar spune istorisiri cu totul adevărate?” (*Despre creșterea copiilor*, 44, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 411)

„Să nu duci niciodată copilul la teatru, ca să nu se pângărească în întregime prin cele ce aude și vede. În piețe, mai cu seamă când trece prin înghesuială de lume, pedagogul să țină seamă de această lege și să vorbească cu el în așa chip, încât să nu se pângărească ochii copilului.

Sunt multe mijloace prin care poți face pe copil să nu-și închipuie că merită să fie văzut și admirat: dezbracă-l de prea multa podoabă; tunde-i părul de pe cap, așa cum se cade să fie un copil. Dacă se supără copilul că este lipsit de podoabe, învață-l în primul rând că el este cea mai mare podoabă.

Astfel, pentru a face pe copil să nu se uite cu plăcere la lucrurile care i-ar vătăma sufletul, servește-te de povestirile acelea, destul de bune pentru a-l feri, în care se vorbește despre păcatele săvârșite de fiii Lui Dumnezeu cu fiicele oamenilor (Fac., 6, 4; Mt. 34, 37-39; Lc. 17, 27), despre cele întâmplare sodomitelor (Fac., 19, 1-28), despre gheenă și încă multe altele.

În privința educației ochilor, pedagogul și însoțitorul copilului trebuie să aibă multă grijă. Arată-i alte frumuseți și întoarce-i privirile, de la priveștiile de rușine, spre cer, soare, stele, florile pământului, livezi, spre pozele frumoase din cărți. Cu astfel de frumuseți să-i încânți vederea. Și sunt încă alte multe lucruri frumoase care nu sunt vătămătoare.

Greu de păzit este această poartă. Foc zace înlăuntrul ochilor; focul este legat de însăși natura ochilor și ai putea spune că este chiar constrângător. Să învețe copilul cântece dumnezeiești. Dacă în lăuntrul sufletului său nu se deșteaptă nici o poftă, apoi nu dorește să vadă nici în afară. Să nu facă baie cu femeile (rău e obiceiul acesta), nici să nu fie trimis unde sunt adunate mai multe femei la un loc.

Să audă neconținut întreaga istorie a vieții lui Iosif. Să afle învățăturile despre împărăția cerurilor și ce mare răsplată se dă celor ce trăiesc în castitate. Făgăduiește-i că ai să-i dai o mireasă frumoasă și ai să-l faci moștenitorul averii tale. Amenință-l în toate chipurile. Amenință-l în toate chipurile dacă vezi că face altceva decât dorești și grăiește-i așa:

Nu vom reuși, fiule, să-ți găsim o soție virtuoasă dacă nu vei arăta multă grijă de tine, dacă nu vei dori să trăiești virtuos. Dar dacă te vei sili să trăiești așa, te voi însura curând.

Dacă va fi învățat copilul să nu rostească mai ales cuvinte de rușine, atunci să sădești de sus, de la Dumnezeu, în sufletul lui evlavie. Vorbește-i despre frumusețea sufletului. Fă să se nască în sufletul lui gânduri și sentimente curate față de femei. Spune-i: *Cel care se lasă disprețuit de o servitoare este el însuși un servitor.* Spune-i că tânărul trebuie să aibă foarte multă grijă de el însuși. Să aibă grijă mai mult de ochi decât de limbă: cuvintele sunt auzite îndată de oameni, pe când privirile nu sunt observate de toți. Simțul văzului merge iute; poate ademeni, chiar între mulți oameni, fără să fie observat, cu aruncăturile ochilor orice față ar vrea. Tânărul să nu aibă legătură cu nici o femeie afară de mama lui. Nu-i da bani pe mână. Să nu se găsească ceva rușinos în preajma lui. Învață-l să disprețuiască distracțiile și altele asemenea acestora.

Să nu obișnuim trupul copilului cu haine moi și nici să nu-i îngăduim să se apropie de alte trupuri. Să căutăm să facem rezistent trupul copilului. Trebuie să ne gândim că noi creștem un atlet pentru Dumnezeu. Să nu întrebuițeze deci nici așternut moale și nici haine moi. În acest chip să dăm legi simțului tactil.” (*Despre creșterea copiilor*, 56-63, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 415-417)

„Prin urmare, o lege de netrecut să fie pentru copil: să nu se răzbune niciodată când este insultat el sau când suferă vreo nedreptate sau ceva rău; dar niciodată să nu treacă cu vederea pe altul care suferă pe nedrept.

Dacă tatăl învață aceste lucruri pe copiii lui și-i crește așa, atunci și el va fi cu mult mai bun. Și va căuta să fie cu mult mai bun dacă nu pentru alt

motiv, cel puțin din obligația de a nu-și prejudicia învățătura prin exemplul său.

Să fie învățat copilul să rabde disprețul și lipsa de considerație. Să nu ceară de la servitori să-i facă serviciile pentru simplul fapt că este fiul stăpânului. Să se servească singur, în acelea numai să fie slujit de servitori în care nu poate să se servească singur, spre exemplu să facă de mâncare, îndatorire ce nu-i de căderea unui om liber. Într-adevăr, copilul nu trebuie să neglijeze treburile ce sunt de căderea omului liber, iar în schimb să se ocupe cu lucrurile ce trebuie făcute de sclavi. Când trebuie spălat pe picioare, să nu-l spele servitorul, ci să se spele copilul însuși. Dacă se poartă așa, el ajunge iubit și respectat de servitori. Să nu-l îmbrace nimeni cu hainele și nici să nu aștepte în baie ca să fie servit de cineva, ci el însuși să le facă pe toate. Dacă va face așa, va ajunge sănătos, lipsit de mândrie și plăcut celorlalți oameni.

Învăță-l pe copil că toți oamenii sunt egali prin fire; spune-i ce este un rob și ce este un om liber.

Vorbește-i așa:

În vechime, fiule, pe vremea strămoșilor noștri, nu erau robi. Păcatul a adus pe pământ robia. Odinioară, la început, un fiu a insultat pe tatăl său și a fost pedepsit ca să fie rob fraților săi (Fac., 9, 20-25).

Bagă de seamă deci să nu fii rob robilor. Dacă te vei mânia și te vei supăra ca robii și vei face aceleași fapte ca și ei, atunci nu ești întru nimic mai presus de ei în ceea ce privește virtutea și nici nu vei mai avea vrednicia de om liber. Sârguiește-te dar să fii stăpânul for; și să fii stăpân nu prin faptul că ești stăpân, ci prin felul tău de a te purta; să fii stăpânul pornirilor tale, ca nu cumva să fii găsit rob al lor, deși ești liber. Oare nu vezi câți părinți au dezmoștenit pe copiii lor și i-au făcut moștenitori în locul lor pe sclavi? Ai grijă deci să nu se întâmple așa ceva. Din partea mea nici n-o vreau, nici n-o doresc; tu ești stăpân și pe una, și pe alta.

Potolește-i în acest chip mânia. Poruncește-i să se poarte cu slugile cum se poartă cu frații. Învăță-I că toți oamenii sunt egali prin fire...” (Despre creșterea copiilor, 69-72, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 419-420)

„Spune deci copilului:

Dacă vei vedea că un servitor ți-a pierdut creionul, sau ți-a stricat pana de scris, nu te mânia, nici nu insulta și nici nu înjura; dimpotrivă, fii iertător, potolește-te repede. Dacă te vei învăța să suporti fără supărări pagube mici, vei suporta și pe cele mari, când ai să pierzi cureaua de la tăbliță sau lăntișorul de aramă.

Copiii sunt tare supărăcioși când pierd astfel de mărunțișuri și și-ar da mai degrabă viața decât să lase nepedepsite asemenea pierderi. Atunci este timpul să înmoui asprimea mâniei lui. Fii încredințat că dacă va fi liniștit și blând față de aceste pagube, când va fi bărbat va suporta cu ușurință orice pagubă. Dacă va avea copilul plăcuța lucrată frumos din lemn foarte curată și fără nici o pată, iar lângă ea lăntișoare de aramă și creioane strălucitoare ca și argintul și alte obiecte de acestea copilărești și dacă le va pierde sau le va strica servitorul care-l însoțește, iar copilul nu se va supăra, nici nu se va mânia, a dat dovadă de cea mai mare înțelepciune. Să nu-i cumperi îndată lucrurile pierdute sau stricate, ca nu cumva să se stingă dorința prin înlocuirea obiectelor. Dimpotrivă, atunci să-i înlocuiești ceea ce l-a supărat, când vei vedea că nu le mai dorește și nici nu mai suferă din pricina lor.

Nu este vorba aici de lucruri mici, ci sunt lucruri care țin de orânduirea întregii lumi. Învață-l să dea precădere fratelui mai mic, dacă are; de nu are frate, servitorului. Și acesta este un semn de cea mai mare înțelegere.

Înmuiiați prin aceste mijloace mânia copilului, ca să dea naștere la gânduri potolite și blânde. Dacă nu simte dezgust de nimeni, dacă suportă paguba, dacă n-are nevoie să fie servit, dacă nu se revoltă când altul este cinstit și prețuit, cum poate să se mai mânie?” (*Despre creșterea copiilor*, 73-75, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 421-422)

„Învață-ți copilul să nu pună nici un preț pe bani, nici pe slava omenească, nici numai pe viața de aici. Dacă va avea astfel de gânduri, va fi un înțelept.” (*Despre creșterea copiilor*, 87, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 427)

„Dacă vrea să se facă militar, dacă vrea să se facă avocat sau orice altceva, învață-l să nu-și câștige existența în chip rușinos.

Mama să caute să-și crească fiica în același chip, să îndepărteze de fața ei luxul, podoaba și toate celelalte lucruri cu care se împodobesc femeile stricate. În afară de aceasta, să stabilești o lege generală ca să îndepărtezi, atât pe tânăr, cât și pe față, de lux și de beție. Și acest lucru este de mare ajutor pentru păzirea castității. Pe tineri îi ispitește pofta trupească, iar pe fete, dragostea de podoabe și ușurătatea. Să căutăm să stârpim toate aceste porniri.

Crescând astfel de atleți, vom putea să plăcem lui Dumnezeu ca să putem și noi, și copiii noștri, să dobândim bunătățile făgăduite celor ce-L

iubesc pe El...” (*Despre creșterea copiilor*, 89-90, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 427)

„Ca un sculptor minunat, care face o statuie de aur și o lucrează cu foarte mare grijă, așa lucra și Iov sufletul copiilor, formându-l și împodobindu-l. și ca un plugar vrednic, care udă, apără și împrejmuiește trunchiurile finicilor sau ale măslinilor și-i îngrijește în tot chipul, așa și Iov nu lasă nimic la o parte pentru a crește, ca pe un măslin plin de rod, sufletul fiecărui copil cu un spor mai mare de virtute.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul V*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 121)

„Că adeseori când o slujnică aprinde sfeșnicul, îi poruncim să nu-l ducă unde este vreo trestie sau iarbă uscată sau ceva de acest fel, ca nu cumva uitând noi de el, să cadă vreo scânteie și, pornind de la acea uscătură, să se aprindă toată casa. Această purtare de grijă să o avem și pentru copii și să nu le ducem privirile unde sunt slujnice desfrânate²¹⁵, fete destrăbălate ori roabe neînfrânate, ci să poruncim cu tărie ca, și dacă avem o asemenea slujnică, sau vecină, sau pur și simplu orice fată care este astfel²¹⁶, să nu vină nici sub privirile, nici să nu aibă convorbiri cu cei tineri, ca nu cumva căzând din acelea vreo scânteie, să aprindă întreg sufletul copilului și nefericirea să devină nemângâiată. Și nu numai de imagini, ci și de auziri dulci și desfrânate să-i ferim²¹⁷ ca să nu li se vrăjească²¹⁸ prin acestea sufletul. Nici la spectacole să nu-i ducem, nici la ospete și beții, ci mai degrabă tinerii să

²¹⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Părinții sunt cei care îngăduie copiilor să privească poftele lumii, tocmai pentru că ei înșiși le doresc și nu au discernământ să le cântărească nocivitatea. (n.s. 47, p. 25)

²¹⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Chiar rude să fie, dacă sunt oameni cu duh lumesc, nu trebuie să îngăduim sub nici un chip să transmită copiilor starea lor. (n.s. 48, p. 25)

²¹⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este limpede că muzica de azi este cea de care trebuie feriți copiii. În limba greacă, gama acoperită este mult mai largă: în categoria acestor *cuvinte dulci și desfrânate* intră orice vorbă deșănțată, orice înjurătură, orice râsete sau sunete cu tentă sexuală, orice flirt etc. (n.s. 49, p. 26)

²¹⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: O componentă care ne este foarte greu s-o acceptăm, căci ni se pare ridicolă. Totuși să nu uităm că întreaga vrăjitorie se bazează pe jonglarea cu imaginarul, iar muzica, pe lângă imagistică, avea un rol fundamental în vrăjitorie. De altfel este incredibil de mare numărul pieselor muzicale, al video-clipurilor ori desenelor animate care reactivează vechi simboluri și puteri păgâne. De pildă, puțini mai știu azi că starurile sexy aduc perfect cu vechile înfățișări ale vrăjitoarelor și desfrânatelor. (n.s. 50, p. 26)

fie păziți mai tare decât fecioarele în cămărilor lor²¹⁹. ***Că nimic nu împodobeste așa de mult vârsta lor precum cununa întregii înțelepciuni*** [σωφροσύνη] ***și a veni la nuntă curat de toată desfrânarea***²²⁰. Iar dacă sufletul nu a cugetat mai înainte [προμελεταω] la desfrâu²²¹, nici nu s-a stricat, ci tânărul a cunoscut doar pe femeia cu care s-a unit prin nuntă, atunci și soțiile le vor deveni dorite. Când tinerii vor păși spre căsătorie cu o asemenea pază, atunci și pornirile dragăstoase [ερωτες] vor fi mai calde și dragostea [ευνια] mai adevărată și prietenia [φιλια] lor mai adâncă și mai strânsă. Iar cele ce se întâmplă acum nu sunt nuntă, ci pur și simplu înavuțire și negoț. Căci atunci când tânărul este stricat dinainte de nuntă, iar după nuntă iarăși se uită la altă femeie, care mai este folosul nunții, spune-mi?” (Cinci cuvântări despre Ana și Samuel, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 25-27)

„... să-i creștem (pe copii – n.n.) cu multă sârguință [în legea lui Dumnezeu] și să îndepărtăm pe cei tineri de ***orice răutate***, mai cu seamă de neînfrânare și împrăștiere²²². Cumplit este acest război și nimic nu

²¹⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pe vremea sfântului, fecioarele erau păzite cu străji și uși ferecate. Cămărilor lor se numeau talamusuri (sau ginecee pentru femeile căsătorite). Unde duce *libertatea* (dacă aceasta se poate numi libertate) oferită copiilor încă din primii ani de viață se vede limpede peste tot. Noi trebuie să fim atenți și să nu primim conținutul cuvintelor în sensul pe care îl dă lumea. De pildă libertatea înseamnă pentru lume a-ți face de cap, a da frâu liber poftelor. Creștinul trebuie să regândească fiecare cuvânt și să nu accepte nimic, chiar cea mai mică deformare în înțelesurile cuvintelor. Dar pentru a sesiza și a recupera înțelesul lor real trebuie curățită mintea prin pocăință. Libertatea pentru creștin are alt înțeles și sens. (n.s. 51, p. 26)

²²⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pregătirea pentru căsătorie se face din copilărie. Copilul trebuie păstrat curat de orice poftă și părere pătimașă a lumii, oricât ar fi de mică, pentru a avea mai târziu o căsătorie și o viață de familie cu adevărat creștină, în curăție și duh evanghelic. (n.s. 52, p. 26)

²²¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pentru o adevărată căsătorie, nici măcar mintea mirilor nu trebuie să fi poflit vreodată și să fi cugetat pătimaș sau cu dorință la desfrânare. De desfrâu cu fapta nici nu poate fi vorba. Grea luptă au în căsnicie cei care au avut experiențe sau pofte de desfrâu – cât de mică – înainte de căsătorie. Dar și aceste neajunsuri se depășesc tot prin pocăință. Poate acum înțelegem mai mult de ce mirii de la a doua căsătorie erau opriți de la împărțășanie o perioadă mai îndelungată. (n.s. 53, p. 26)

²²² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Am redat prin amândouă cuvintele aspecte ale grecescului *ασελγεια*, care are multe conotații: desfrâu, agitație, neastâmpărare, necuviință, imoralitate, deșănțare, efeminare etc. Este de fapt o patimă globală care dă frâu liber oricărei impulsivități și imbolduri tinerești sau copilărești de orice natură ar fi acestea. Această patimă ia amploare în urma lipsei unei educații riguroase și a unui program de viață, a unui mod ordonat de a fi. Medicamentul ar fi tocmai viețuirea

primejduiește atât de mult vârsta copilăriei și tinereții ca această patimă. Din toate părțile să-i îngrădăm și să-i ocrotim cu sfaturi, cu îndemnuri, cu înfricoșări, cu amenințări²²³. Dacă ei vor birui această poftă, nu vor fi biruiți degrabă de vreo alta, ci vor fi și mai tari decât banii, se vor înfrâna și de la beție, și chefurile și întâlnirile stricate le vor îndepărta cu toată râvna, le vor fi mai iubiți și părinților, vor fi mai respectați și de toți oamenii.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, cuvântul II, p. 42)

„... ca să fie respectați și de oameni și să fie doriți și lui Dumnezeu copiii [noștri], să împodobim sufletele lor și să-i aducem către nuntă cu [zestrea] întregii înțelepciuni [*σωφροσυνη*]²²⁴. Căci astfel se vor revărsa asupra lor ca din niște izvoare și toate cele ale veacului de acum și Îl vor avea milostiv și pe Dumnezeu. Se vor bucura și de slava de acum și de cea viitoare²²⁵.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 43)

„Ascultă-l pe Pavel zicând: [*femeia se va mântui prin naștere de prunci*] dacă ei [copiii] stăruie în credință, în iubire și sfințenie cu cumițenie [*en pistei, en agape, en hagiismo meta sophrosynes, 1 Timotei 2, 15*]. Chiar dacă știi de mii de rele în tine însuși, gândește-te că ai totuși o mângâiere pentru relele tale. Crește un atlet pentru Hristos! Nu-ți spun: întoarce-l de la căsătorie, trimite-l în pustie, pregătește-l să-și aleagă viața monahilor! Nu-ți spun aceasta. Desigur, vreau acest lucru și aș dori ca toți să-l îmbrățișeze, dar fiindcă el pare să fie o povară, nu vă silesc. Crește un atlet pentru Hristos și, fiind în lume, învață-l evlavie din fragedă vârstă.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 107-108)

ordonată, conștiincioasă, fără compromisuri și refuzul constant de a se lăsa în brațele oricărui impuls lăuntric. (n.s. 20, p. 42)

²²³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: De observat că sfântul nu propune doar metode pașnice, ci și mai aspre. (n.s. 21, p. 42)

²²⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Pregătirea pentru căsătorie se face din copilărie și chiar de la zămislire ori și mai dinainte. (n.s. 23, p. 43)

²²⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Viața creștină asigură prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și necesitățile pentru veacul de acum. Prea mult ne îngrijim de cariera și situația copiilor noștri, când eforturile cele mai multe s-ar cuveni să fie orientate spre a le da o educație prin poruncile lui Hristos. (n.s. 24, p. 43)

„Dacă în sufletul încă fraged se întipăresc învățăturile bune, nimeni nu le va mai putea șterge atunci când se vor face tari ca o întipărire, precum ceara. Îl ai încă tremurând înfricoșat și temător la orice privire, la orice cuvânt și oricare alt lucru; să te folosești de începutul [vieții lui] spre ceea ce se cuvine. De vei avea un fiu bun, tu cel dintâi te vei bucura de cele bune, apoi și Dumnezeu; pentru tine însuți lucrezi.

Se spune că atunci când sunt pescuite, mărgăritarele sunt apă. Iar dacă pescarul e iscusit, punând pe mână picătura aceea și rotind-o în palmă cu mâna cealaltă o face rotundă și-i dă formă perfect sferică. Dar după ce i s-a întipărit forma, nu mai poate fi modificată. Fiindcă tot ce este fraged poate primi orice neavând încă forma lui proprie fixă, drept pentru care e trasă ușor spre oricare formă; dar ceea ce este tare, dat fiind că a dobândit ca stare duritatea nu iese ușor din ea, nici nu trece ușor într-o altă stare.

Așadar, fiecare dintre voi, părinți și mame, așa cum îi vedem pe pictori făcându-și tablourile și statuile cu multă luare-aminte, tot așa să ne îngrijim și de aceste minunate statui [care sunt copiii]. Căci pictorii, punându-și în fiecare zi tabloul înaintea lor, întind culorile cum se cuvine. Iar sculptorii în piatră fac și ei același lucru, îndepărtând ce e de prisos și adăugând ce lipsește. Așa și voi, ca niște făcători de statui, să aveți spre aceasta toată zăbava făcând statui minunate lui Dumnezeu; suprimați ce e de prisos și adăugați ce lipsește; și priviți la ele în fiecare zi [să vedeți] ce înzestrare prisositoare au din fire, ca să o sporiti, și ce deficiență din fire, ca să o suprimați. Și cu multă luare-aminte alungați de la ei prilejul desfrânării, căci această dragoste [*eros*] este foarte vătămătoare pentru sufletele tinerilor. Ci mai înainte de a ajunge la experiența ei învață-l să fie treaz și veghetor.”
(*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 108-109)

„Și dacă-l vezi călcând legea, pedepsește-l, uneori cu o privire severă, alteori cu cuvinte mușcătoare, uneori cu reproșuri, alteori răsfăță-l și fă-i făgăduințe. Nu-l lovi încontinuu, nici nu-l obișnuie să fie pedepsit așa, căci dacă se învață să fie pedepsit încontinuu, se va învăța să le disprețuiască, iar învățând să le disprețuiască, s-ar răsturna toate. Ci să se teamă mereu de lovituri, dar să nu le primească; biciul să pocnească, dar să nu lovească. Iar amenințările să nu fie transpuse în faptă. Să nu se vadă însă că vorbele sunt doar simple amenințări, fiindcă doar atunci este bună amenințarea când se crede că va fi transpusă în faptă, căci dacă cel ce a greșit află îngăduință, o va disprețui. Ci să se aștepte să fie pedepsit, ca să nu se stingă frica, ci să rămână ca un foc care crește și smulge toți spinii de peste tot și ca o sapă

ascuțită care sapă adânc. Dar când vezi că frica îi este de folos, ușurează-l, căci firea noastră are nevoie și de ușurare.

Învață-l să fie îngăduitor și iubitor de oameni. Și dacă vezi că-și ocărăște servitorul însoțitor, nu trece cu vederea faptul și pedepsește-l pe el, cel liber. Căci cel ce știe că nu-i este îngăduit să ocărăscă pe sluga sa, cu atât mai mult nu va defăima, nici nu va huli pe cel liber și egal în cinstire cu el. Coase-i gura de la răutate. Dacă-l vezi defăimând pe cineva, închide-i gura și mută-i limba împotriva greșelilor lui. Îndeamnă și pe mama lui, precum și pe pedagogul și servitorul lui însoțitor să-i spună acestea, ca toți să-i fie străjeri și să observe ca nici unul din acele gânduri să nu scape din gura aceluia copil și din ușile de aur. Și să nu socotești că lucrul are nevoie de mult timp. Dacă poruncești și ameninți sever de la început așezi atâția străjeri, sunt de ajuns două luni și totul se va îndrepta și lucrul va dobândi tăria sigură a firii.

Și această poartă se va putea face vrednică de Dumnezeu atunci când el nu va rosti nici o obrăznicie, nici o glumă, nimic lipsit de minte și nimic altceva, ci toate vor fi cum se cuvin Stăpânului. Căci dacă cel care învață meseria militară trupească își învață de devreme copiii să fie soldați și să mânuiască armele, să îmbrace mantaua militară și să urce pe cal, și vârsta lor nu este pentru ei nici o piedică, cu atât mai mult cei ce vor să fie soldați sus [în cer] trebuie să îmbrace toată găteala împărătească. Să învețe deci să cânte psalmi lui Dumnezeu ca să nu-și petreacă timpul în cântări rușinoase și povești nelalocul lor. Așa să fie asigurată poarta aceasta și cetățenii aceia să fie înscriși în liste, iar pe ceilalți să-i omorâm înăuntru, cum omoară albinele viespile nelăsându-le să iasă afară, nici să bâzâie.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 112-113)

„... copiii să nu audă nimic nelalocul lui nici de la alți copii, nici de la pedagog, nici de la doici. Ci așa cum plantele au nevoie de cea mai mare îngrijire atunci când sunt fragede, tot așa și copiii. Să purtăm astfel de grijă să aibă doici bune, pentru ca să li se pună de la bază o temelie bună și să nu primească încă de la început nimic rău. Prin urmare, să nu audă povești [mythous] flecare și băbești [cf. *1 Timotei 4, 7*]: *Cutare a iubit pe cutare. Fiul împăratului și fiica sa mai mică au făcut acestea. Să nu audă nimic din acestea, ci să audă altele fără nici un ocoliş cu toată simplitatea.*” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 114)

„Prin urmare, să nu audă astfel de basme [mythois]. Ci atunci când se relaxează de ostenele studiilor — fiindcă îi plac povestirile din vechime —

vorbește-i depărtându-l de la orice copilărie, căci crești un filosof, un atlet și un cetățean al cerurilor. Spune-i, așadar, și p0ovesște-te-i: *Erau la început doi copii ai unui tată, doi frați* [cf. Facere 4, 1 sq.]. după care, oprindu-te, reia: *Și care au ieșit din același sân. Unul era mai mare, iar altul mai mic. Primul era plugar, iar celălalt păstor. Și acela își scotea oile în văi și la iazuri. Și îndulcește cele povestite, ca să aibă copilul o desfătare și să nu-l părăsească însuflețirea. Unul semăna și sădea. Și i s-a părut potrivit odată să cinstească prin acestea pe Dumnezeu. Iar păstorul i-a adus lui Dumnezeu întâi-născuții turmelor sale. Nu este oare cu mult mai bine ca în loc de oi cu lâna de aur și de basmul acela* să-i povestești acestea? După cate ține-i trează atenția — căci povestirea are cea de acest fel — neadăugând nimic mincinos, ci doar pe cel din Scriptură. Iar atunci când a adus lui Dumnezeu întâi-născuții [turmelor sale], de îndată s-a pogorât foc din cer și a răpit toate la jertfelnicul de sus. Dar cel mai mare nu a făcut așa, ci s-a dus și, punându-și deoparte pentru sine primele roade, i-a adus lui Dumnezeu pe cele de pe urmă. Și Dumnezeu n-a luat seamă la ele, ci S-a întors de la ele și le-a lăsat să rămână pe pământ; dar pe acelea [ale celui mai mic] le-a primit la Sine. Așa cum se întâmplă și cu cei ce stau la țară: pe unul din cei ce-i aduc daruri stăpânul îl cinstești și-l primește înăuntru, dar pe altul îl lasă să stea afară. Așa s-a întâmplat și atunci. Dar ce s-a petrecut după aceasta? Fratele mai mare s-a întristat că a fost lipsit de cinste și a fost trecut cu vederea în ce privește bunăvoința, și era mâhnit. Îi spune lui atunci Dumnezeu: «Pentru ce te-ai întristat? Nu știi că lui Dumnezeu i-ai adus jertfă? Pentru ce m-ai supărat? Ce ai de reclamat? Pentru ce mi-ai adus roadele de pe urmă?». Iar dacă ți se pare potrivit să folosești un limbaj mai simplu, vei spune: «Și acela, neavând ce să spună, a rămas liniștit», sau mai degrabă a tăcut. După care, văzându-l pe fratele său mai mic, îi spune: <Să ieșim la câmp>. Și luându-l cu viclenie, fratele mai mare l-a omorât. Și credea că lucrul rămâne ascuns de Dumnezeu. Dar vine la el Dumnezeu și-i spune: «Unde e fratele tău?». Și acela spune: «Nu știu. Oare nu cumva sunt eu păzitorul fratelui meu?». Și îi zice atunci Dumnezeu: «Iată, sângele fratelui tău strigă la Mine din pământ».*

Dar și mama să stea alături atunci când sufletul copilului se plămădește astfel prin asemenea povestiri, ca să ajute și ea și să laude cele zise.

Deci ce s-a întâmplat după aceasta? Pe acela Dumnezeu l-a primit în cer și, sfârșindu-și viața, e acum sus [în cer]. Fiindcă prin asemenea

* Aluzie la mitul expediției Argonauților în căutarea lânii de aur. O critică a mitologiei inspirată din Platon, *Republica* 378a-b [n. tr.]

povestiri copilul primește cuvântul despre înviere. Căci dacă în basme se povestesc lucruri de necrezut, spunându-se că *aceasta a făcut-o semizeu* iar copilul crede aceasta și, chiar dacă nu știe ce este un *semizeu*, știe că e ceva mai mare ca omul și, auzind aceasta, se minunează, cu atât mai mult când aude vorbindu-se despre înviere și că sufletul acestuia a urcat la cer. *Deci pe acela l-a luat numaidecât sus, dar acesta, care l-a omorât, a trăit încă mulți ani rău pătimind, trăind cu frică și cutremur, și a suferit de4ci de mii de lucruri cumplite fiind pedepsit în fiecare zi. Și vorbește-i de pedeapsă cu seriozitate, nu spune pur și simplu: Au auzit de la Dumnezeu: «Suspînând și tremurând să fii pe pământ», căci nu știe copilul ce este aceasta; ci spune-i: Așa cum tu stai în picioare în fața învățătorului neliniștit dacă vei fi biciuit sau nu, și tremuri și te înspăimântezi, tot așa și acela a trăit mereu ca unul care L-a supărat pe Dumnezeu.*

Îi este de ajuns să-i povestești până aici, și spune-i această povestire într-o seară la cină. Iar ama să-i spună iarăși aceleași lucruri. Apoi, după ce le-a auzit de mai multe ori, cere-i și lui: *Spune-mi povestea, ca să se și ambiționeze. Și când va fi reținut povestirea, atunci să-i spui și folosul. Căci sufletul său, care a primit în el povestirea, știe să aducă roade chiar și înainte de sfârșitul muncii tale. După care spune-i și tu: Vezi cât de rea este lăcomia pântecelui? Cât de rău este să-ți omori fratele? Vezi cât de rău este să crezi că te poți ascunde de Dumnezeu? Fiindcă El le vede pe toate, chiar și pe cele făcute în ascuns. Dacă și numai această învățătură o vei fi însământat în copilul tău, nu vei mai avea nevoie de pedagog, această frică de Dumnezeu păzind copilul mai mult decât orice frică și zguduindu-i sufletul. Dar nu numai aceasta. Ci du-l de mână și la biserică sârguindu-te să-l duci mai cu seamă [în prima săptămână din Postul Mare] atunci când se citește această povestire. Fiindcă îl vei vedea strălucind de bucurie, săltând și bucurându-se, pentru că știe ceea ce toți nu știu, luând-o înaintea citirii, recunoscând-o și folosindu-se mult. Și de acum lucrul e bine așezat în amintirea sa - dar sunt și alte foloase ce pot fi scoase din povestire. Să învețe de la tine că nu trebuie să se îndurereze atunci când suferă rele; Dumnezeu i-a arătat aici aceasta încă de la început, pentru că pe cel care i-a fost bine-plăcut l-a luat prin moarte sus, la cer.» (Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 114-117)*

„... când va fi crescut, spune-i și povestiri mai înfricoșătoare. Câtă vreme gândirea sa e fragedă, să nu o împovărezi peste măsură, ca să nu se sperie. Dar când se va face de cincisprezece ani sau mai mult, să audă cele despre gheenă, iar când va fi de zece, de opt sau chiar mai puțini ani, să audă cele despre potop, cele despre Sodoma, cele făcute împotriva Egiptului, toate

lucruri care sunt pline de pedepse, și să le audă foarte pe larg. Iar când va crește mai mult, să audă și cele ale Noului Testament, cele ale harului, cele ale gheenei. Cu aceste povestiri și cu multele altele împrejmuiește-i auzul oferindu-i și exemple de acasă*.

Iar dacă cineva povestește lucruri îndoielnice, nicidecum să nu lăsăm, cum spuneam, să ajungă la el. Dacă vezi un servitor vorbind lucruri de rușine în fața lui, pedepsește-l îndată și cercetează cu severitate și asprime greșelile făcute. Dacă vezi o fată, mai bine să nu se apropie de el acea fată ca să nu se aprindă focul, afară numai dacă e o femeie bătrână și care n-are nimic care să poată atrage un tânăr; dar de o femeie tânără să se ferească mai mult ca de foc. Căci așa nici nu va spune ceva nelalocul lui, dacă nu va auzi nimic nelalocul lui, ci va fi crescut în acestea.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 122)

„... să îndepărtezi excesul de eleganță tăindu-i părul care-i cade de sus pentru a-i da o înfățișare serioasă. Iar dacă copilului îi va veni greu să fie lipsit de podoabă, să învețe mai întâi că aceasta e cea mai frumoasă podoabă. Iar ca să nu vadă [lucruri indecente], vor fi de ajuns pentru pază povestirile privitoare la fiii lui Dumnezeu care au alunecat spre ficele oamenilor [*Facere* 6, 1-4], la sodomeni [*Facere* 19, 1-29], gheenă și toate celelalte.

Aici mai ales pedagogul și servitorul însoțitor trebuie să aibă mare grijă. Arată-i însă alte lucruri frumoase și abate-i ochii spre cer, spre soare, spre stele, spre florile pământului, spre pajiști, spre frumusețile [ilustrațiilor] cărților; spre acestea întoarce-i privirile. Și sunt multele altele care nu aduc vătămare. Căci această poartă e cu anevoie de păzit fiindcă are focul înăuntrul ei, precum și o necesitate, cum ar spune cineva, naturală. Să învețe cântările dumnezeiești [psalmii]. Dacă nu e trezită înăuntru, el nu vrea nici să vadă în afară. Să nu facă baie cu femei, căci e un obicei rău, nici să nu fie trimis în mulțime de femei.

Să audă neconținut toate cele privitoare la Iosif^{*}; să învețe apoi cele privitoare la Împărăția cerurilor, care e plata pusă deoparte celor cumiți. Făgăduiește-i că-i vei aduce o mireasă frumoasă și-l vei face moștenitor și urmaș. Amenință-l cu de toate, dacă vezi lucruri contrare, și spune-i: *Nu-ți vom găsi copile, o femeie virtuoasă, dacă nu vei arăta multă pază și dăruire în virtute; dar de cum te vei stăpâni, de îndată te voi aduce la nuntă.* Mai cu

* Adică de la creștini, respectiv din Vechiul și Noul Testament [n.tr.].

* Aluzie la episodul tentativei de seducție a lui Iosif de către femeia lui Putifar; *Facere* 39 [n.tr.]

seamă dacă e educat să nu grăiască lucruri rușinoase, el are evlavie din tinerețe. Vorbește-i despre frumusețea sufletului. Fă să se nască în el un gând înțelept față de femei. Spune-i că a fi disprețuit de slugi e un lucru vrednic de o slugă și că mai cu seamă tânărul are nevoie de multă sârguință. Căci cel ce grăiește ceva nelalocul său va fi vădit, dar cel ce privește nu va fi vădit – pentru că acest simț e repede – și chiar șezând între mulți o poate seduce prin aruncături ale ochilor pe cea pe care o vrea. Să nu aibă nimic comun cu vreo femeie. Afară de mama sa să nu mai vadă nici o femeie. Nu-i da bani. Nimic rușinos să nu pătrundă în el. Să disprețuiască bogăția și celelalte asemenea ei.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 123-125)

„Creștem un atlet, să ne gândim la asta.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 125)

„Să venim, așadar, la puterea tiranică: irascibilitatea [*thymos*]. Ea nu trebuie nici retezată cu desăvârșire în tânăr, nici nu trebuie îngăduit ca el să se folosească pretutindeni de ea, ci să-i educăm de la cea mai fragedă vârstă ca atunci când suferă o nedreptate, să o suporte, iar dacă văd pe cineva suferind o nedreptate, să meargă cu vitejie și să ia cu cuvenită măsură apărarea celui ce suferă. Dar aceasta cum va fi? Dacă se antrenează cu cei ai casei lor și suportă să fie disprețuiți și să nu se înfurie când nu sunt ascultați, ci își cercetează cu exactitate cele pe care le greșesc față de alții. Peste tot în unele ca acestea tatăl va fi stăpân, fiind aspru și neînduplecat când legile sunt călcate, dar blând și binevoitor și dăruind copilului multe răsplăți atunci când sunt respectate. Căci tot așa guvernează și Dumnezeu lumea prin frica de gheenă și prin făgăduința Împărăției. Și tot așa să fim și noi față de copiii noștri.

Mulți de pretutindenea să fie cei care îi îmboldesc pentru a-i antrena și deprinde între ai săi să suporte suferința. Și așa cum înainte de concursuri atleții se antrenează pe terenuri între ei, ca, izbândind între ei, să fie nebiruiți de adversarii lor, tot așa să fie educat acasă și copilul. Și adeseori tatăl sau fratele lui să fie cel care-l provoacă; și toți să se sârguiască pentru biruința lui, cineva fie apărându-se, fie împotrivindu-i-se în luptă ca prin aceasta să se antreneze. Tot așa și servitorii să-l înțepe neconținut și pe drept și pe nedrept, ca să învețe să-și stăpânească pretutindeni suferința. Căci dacă tatăl îl va înțepa, nu e lucru mare, pentru că numele tatălui, stăpânind dinainte peste sufletul său, nu-l lasă să se revolte. Ci să facă aceasta cei de-o vârstă cu

el, slugi sau liberi, ca să învețe între aceștia îngăduința.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 126-127)

„Când se înfurie, adu-i aminte pătimirile proprii, când se enervează pe un servitor, adu-i aminte dacă nu cumva i-a greșit și el și cum s-ar purta el însuși în asemenea împrejurări. Dacă-l vezi lovind un servitor, pedepsește-l pentru asta, iar dacă-l vezi ocărându-l, pedepsește-l și pentru aceasta. Să nu fie nici moale, nici sălbatic, ca să fie și bărbat și îngăduitor. Căci adeseori va avea nevoie de ajutorul irascibilității, ca, de exemplu, dacă va avea cândva copii și el sau va fi stăpân peste slugi. Irascibilitatea e folositoare pretutindeni; e nefolositoare însă atunci când ne apărăm pe noi înșine. De aceea și Pavel nu se folosește nicicând de ea pentru el însuși, ci numai pentru cei care au suferit o nedreptate. Și Moise văzând un frate nedreptățit s-a folosit de irascibilitate și încă foarte vitejește [*Ieșire* 2, 11-15], el care era și mai blând dintre toți oamenii [*Numeri* 12, 3]; dar când a fost ocărât, nu s-a apărât, ci a fugit.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 127)

„Să aibă această singură lege; să nu se apere niciodată când e ocărât sau suferă cele rele și să nu rabde nicicând văzând pe un altul suferind aceasta.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 127)

„Înmoaie-i, așadar, irascibilitatea astfel încât să nu dea naștere unor gânduri îngăduitoare; căci atunci când nu mai e atașat pasional de nimic, când suportă paguba, când nu cere îngrijire, când nu e agasat atunci când e cinstit un altul, din ce pricină s-ar mai înfuria?” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 130)

„Medicii spun că această poftă [sexuală – n.n.] îi cuprinde cu vigoare pe copii după cincisprezece ani [vârsta pubertății]. Deci cum vom lega această fiară? Ce vom face? Ce frâu îi vom pune? Nu știu altul decât pe cel al gheenei. Mai întâi să-l abatem de la priveliști și auziri rușinoase și un copil liber să nu calce niciodată în teatru. Dacă totuși caută desfătarea de acolo, de vom găsi, să-i arătăm pe alții de o vârstă cu el care se rețin [să meargă acolo], ca să se rețină și el din emulație [*zelo*]; căci nimic nu îndreaptă așa de bine ca emulația, nimic. Și așa să lucrăm în toate, mai ales

dacă e sensibil la emulație [*zelotypos*], fiindcă aceasta are o putere mult mai mare decât frica, promisiunile și decât toate.

După care să ne gândim la desfătări nevătămătoare pentru ei. Să-i ducem la bărbați sfinți. Să-i oferim o ușurare. Să-l cinstim cu multe daruri, ca sufletul lui să suporte necinstirea care-i vine de aici [adică de la faptul că nu merge la teatru]. Și în loc de spectacolele acelea, introdu povestiri desfătătoare, pajiști și edificii strălucitoare. După care să le dăm jos pe acelea prin cuvânt, spunând către el: *O, copile, acele spectacole unde se văd femei dezbrăcate și se grăiesc lucruri rușinoase sunt pentru sclavii neliberi. Făgăduiește că nu vei auzi, nici nu vei spune nimic necuviincios, și du-te. Dar nu e cu puțință să nu auzi acolo nimic rușinos. Cele ce se petrec acolo sunt nedemne de ochii tăi.* Spunând acestea să-l sărutăm cu drag și să-l cuprindem și să-l strângem cu mâinile ca să-i arătăm afecțiunea noastră. Și prin toate acestea îl vom înmuia.

Dar ce? Am spus deja ca nicicând o fată tânără să nu se apropie de el, nici să-i slujească, ci doar o slujnică deja înaintată în vârstă, o femeie bătrână. Și cuvântul să aducă vorba de Împărăție [a cerurilor] și de cei ce au strălucit odinioară în curăție și dintre cei din afară [păgâni] și dintre cei ai noștri [creștini]; și necontenit să-i umplem urechea cu aceștia. Iar dacă avem servitori [*oiketes*] înfrânați și cumiți, să dăm exemple și dintre aceștia spunându-i că e foarte nelalocul lui ca servitorul să fie atât de cuminte, iar omul liber [*eleutheros*] să fie mai rău decât acela.

Dar mai există un alt leac. Care e acesta? Să fie învățat și să postească, dacă nu mereu, măcar de două ori pe săptămână: miercurea și vinerea. Și să meargă la biserică. Și luându-l seara, când se termină spectacolele, tatăl să-i arate pe cei ce ies de acolo și să râdă de bătrâni, pentru că s-au făcut mai lipsiți de minte decât tinerii, și de tineri, pentru că ard [de patimi]. Și să întrebe pe copil: *Ce au câștigat toți aceștia? Nimic altceva decât rușine, ocară și batjocură.* Căci nu e lucru puțin pentru cumițenie să se abțină de la toate acele priveliști și auziri.

Dar mai e ceva: să fie învățat să se roage cu multă râvnă și străpungere [a inimii]. Și să nu-mi spui că un copilăș n-ar accepta cândva acestea, fiindcă mai cu seamă copilul acceptă acestea având privire ageră și fiind treaz. Căci vedem multe astfel de exemple la cei din vechime, ca, de pildă, pe Daniel și pe Iosif. Să nu-mi spui că Iosif avea șaptesprezece ani [*Facere* 37, 2], ci cugetă la aceasta: de unde vine că el l-a atras pe tatăl său mai mult decât frații săi mai mari? Iar Iacob nu era mai mic? Dar Ieremia? Iar Daniel nu avea doisprezece ani? Și Solomon n-avea și el doisprezece ani când s-a rugat cu acea minunată rugăciune? Iar Samuel nu l-a povățuit, tânăr fiind, pe învățătorul său? Așa încât să nu deznădăjduim; căci dacă cineva nu

acceptă acestea e fiindcă e prea tânăr la suflet, nu la vârstă. Să fie educat, așadar, să se roage cu multă străpungere [a inimii] și să privegheze după puțință și să se pună asupra copilului întipărirea unui bărbat sfânt. Căci cel care sârguiește nici să jure, nici să ocărăscă atunci când e ocărât, nici să defaime, nici să urască, ci postește și se roagă, are din acestea îndemn îndeajuns spre cumișenie [*sophrosyne*].” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 130-132)

„Există și o altă pază a cumișeniei: să vadă neconșentit pe întâiștătorul Bisericii [pe episcop sau preot] și să audă de la acela multe laude, iar tatăl să se mândrească pentru aceasta față de toți. Văzându-l, fetele să se umple de respect. Și astfel povestirile [biblice], frica de tatăl său și făgăduințele, și după acestea răsplata de la Dumnezeu și lucrurile bune de care se desfătă cei cumiși îi vor aduce multă siguranță. Adaugă la aceasta și favorurile din armată și în treburile publice. Pe lângă acestea, să ai neconșentit un cuvânt de dispreț împotriva desfrânării și multe laude la adresa cumișeniei. Acestea toate sunt de ajuns pentru a reține sufletul copilului. Și așa se vor naște în el gânduri cuviincioase.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 134)

„Să-i aducem aminte cuvintele de îndemn: *Copile, numai de Dumnezeu să te temi și afară de El să nu te temi de altcineva*. Plecând de aici va fi bărbat priceput și plăcut, căci nimic nu-l fac pe om atât de lipsit de minte ca aceste patimi. Frica de Dumnezeu e de ajuns pentru înțelepciune și pentru a avea în lucrurile omenești judecata pe care se cuvine să o avem. Căci culmea înțelepciunii aceasta este: a nu fi pasionat de cele copilărești. Să fie educat să socotească drept nimic banii, drept nimic slava omenească, drept nimic puterea, drept nimic moartea, drept nimic viața de față; și așa va fi chibzuit. Dacă după un astfel de antrenament [*askeseos*] îl vom duce la nuntă, gândește-te ce mare dar va fi pentru mireasă.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 134-135)

„Să-l facem să se apropie după putere și de treburile publice [*pragmaton politikon*] care nu au păcate. Iar dacă servește ca militar, să învețe să nu umble după câștig rușinos; la fel și dacă [e avocat și] ia apărarea celor nedreptățiți sau dacă face orice altceva de acest fel.” (*Cuvânt despre*

cum se cade să-și crească părinții copiii, în vol. Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi..., p. 135)

„Iar mama să învețe să-și educe și ea fata în acestea și să o abată de la lux și podoabe, și de la toate celelalte lucruri care sunt ale femeilor desfrânate. Toate să le facă după legea aceasta și atât tânărul, cât și fata să se abțină de la plăcere și beție. Căci acesta este un lucru mare pentru cuminenție, fiindcă pe tineri îi tulbură pofta sexuală, iar pe femei dragostea de podoabe și fleacuri.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii, în vol. Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi..., p. 135)*

„Dacă copilul tău este demonizat, alergi pe la toți Sfinții și asceții și-i rogi să ți-l izbăvească; însă dacă păcătuiește - și asta e mai grav - ești nepăsător. Adevărat, ce lucru bizar! Pentru că atunci când copilul tău este chinuit de demon nu-i așa de înfricoșător, căci în felul acesta poate scăpa de iad; dimpotrivă, din această încercare cineva se poate mântui și încununa, dacă o rabdă cu nădejde. Însă cel care trăiește în păcat, este imposibil să se mântuiască. Astfel, și în viața aceasta este rușinat, și după moarte va fi pedepsit veșnic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 122)

„De aceea, precum caii care aleargă necugetat către prăpastie, și îi ținem în frâu și îi pedepsim lovindu-i – și pedeapsa aceasta este spre izbăvirea lor —, așa și pe copii trebuie să-i ținem în frâu, să-i strunim și să-i pedepsim pentru greșelile lor. Pentru că, dacă nu-i pedepsim noi, îi așteaptă alte pedepse, pedepse veșnice, ca și pe noi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.125)

„Dar se cade să socotească părinții și tatăl și mama nu cum să facă pe fiul lor cu bani și cu avuție de galbeni, ci cum să-i poată să-i facă mai avuți la smerenie și omenie și la învățătură și la bunătate și la înțelepciune mai multă decât toate, să nu le trebuiască multe ca să nu fie dați la poște și la lucrurile cele lumești ale tinereții, ci să fie plecați, să fie învățați, să fie înțelepți. Cade-se ca voi, părinți, să cercetați, adică să vedeți ieșirile și intrările lor, umbletele lor cu amănuntul și cu grijă mare să vedeți umbletele lor și cu cine se unesc, pentru că atunci când vă leneviți de toate acestea nu aveți nici o iertare de la Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 3)

„Căci sufletul copiilor este ca pânza albă care în orice fel se va vopsi întâi așa va fi până la sfârșit. Chiar de ar vrea cineva să o vopsească cu altă culoare, pururea se arată vopseala cea dintâi. Așa și copiii cei mici, când se obișnuiesc la bine, cu anevoie se întorc la rău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 5)

„Deci să nu gândim cum să-i lăsăm pe copiii noștri bogați, ci cum să-i pedepsim și să-i lăsăm înțelepți, pentru că de ar avea nădejdea lor la avuție, n-au grijă să facă alte bunătăți decât să acopere cu bogăție faptele lor cele rele. Deci să nu ne apucăm de alt lucru până ce vom îndrepta sufletele copiilor noștri.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 6)

„Acest lucru i se cuvine în mod deosebit femeii. Două prime motive sunt cunoscute. Mai întâi este aptitudinea minunată dată de Dumnezeu femeii privind opera educației. Apoi ușurința pe care i-o procură viața liniștită și tăcută pe care o duce ea în casă, departe de luptele și de tulburările vieții publice. Mai este încă o a treia rațiune pe care ne-o arată Pavel. Educația bună a copiilor este pentru femeie răscumpărarea unei greșeli vechi. Ea a fost sedusă, l-a sedus pe bărbat; să lucreze acum la mântuirea celor pe care i-a pierdut prin păcatul ei în Paradisul pământesc. *Femeia se va mântui prin nașterea de fii, dacă-i va educa.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 257)

„Să nu fim, dar, nepăsători, știind că cei care se poartă după voia lui Dumnezeu cu părinții lor vor fi slăviți și străluciți și în viața aceasta. Pe cel virtuos și blând îl respectă și-l cinstesc toți, de-ar fi el mai sărac decât toți, după cum pe cel rău și vicios îl urăsc și-i întorc spatele toți, de-ar avea el mare bogăție. (Cel virtuos) va fi respectat nu numai de ceilalți oameni, dar îți va fi mai drag și ție, tatăl lui, că vei avea și alt temei de dragoste, nu mai mic decât glasul sângelui, virtutea. Și-ți va fi nu numai drag, ci și mai de folos, că te va cinsti, te va sluji și te va îngriji la bătrânețe. După cum cei nerecunoscători față de Dumnezeu sunt disprețuitori și față de părinți, tot așa cei care-L cinstesc pe Făcător cinstesc mult și pe cei ce i-au născut. Așadar, ca să-ți fie copilul slăvit și de Dumnezeu, și de oameni, să-ți faci și ție viața plăcută și să scapi și tu de osânda ce va să fie, ai grijă mare de creșterea lui.” (La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 357-358)

EDUCAȚIA (lipsirea copiilor de o educație aleasă - gravitatea)

„Dacă baza și temeliile începutului lor vor fi bune, mare le va fi plata; iar dacă vor neglija aceasta, mare le va fi osânda. Fiindcă și Eli s-a pierdut din cauza fiilor săi, căci trebuia a-i povățui. Îi povățuia el, dar nu precum trebuia, ci, nevoind a-i întrista, iată că și pe ei, și pe el s-a pierdut.

Auțiți acestea, voi, părinților, creșteți pe copiii voștri întru învățătura și certarea Domnului, cu mută băgare de seamă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, p. 97)

„... nepurtarea de grijă de copii este un păcat care întrece pe toate celelalte și merge chiar până la culmea răutății.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 246)

„Părinții care nu se îngrijesc de buna creștere a copiilor lor sunt mai răi chiar decât ucigașii de prunci; pentru că primii omoară sufletul nepieritor, iar ultimii doar trupul muritor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 125)

„Iar când se pedepsește fiul tău de la diavolul și-l apucă nevoia, să alergi la toți sfinții, să izbăvească pe fiul tău din chinul diavolului. Și când se află în păcat și răutate, care păcat este mai rău decât orice chin diavolesc, care vezi că-l bântuiește în toate zilele, nu pui în mintea ta? Măcar bine de se bântuiește fiul tău de diavolul să-l apuce să-l arunce jos, nu este nimic legat nicidecât pentru că nu poate demonul care-l apucă să-l lege la iad legat nicidecum. Mai mult, din aceasta poate să se izbăvească cineva și să se încununeze când poartă patima aceasta cu îngăduință și cu mulțumire. Dar cel ce se află înăuntru în păcat nu este cu putință să se izbăvească niciodată, ci i se cuvine și aici să fie cu totul ocărât și necinstit, și dacă va merge și acolo la viața ce va să fie, să se muncească în veci. Și ce răspuns vei da lui Dumnezeu, tu care te lenevești a certa pe fiul tău? N-a fost copilul locuitor cu tine, va zice Dumnezeu către tine cel ce ești tată, nu te-am făcut învățător și stăpân și purtător de grijă asupra copilului tău? Nu ți-am dat toată puterea în mâinile tale? Nu ți-am poruncit să-l înveți și încă să-l prefaci când este tinerel? Deci ce iertare o să ai de vei lăsa pe copilul tău să crească și să rămână neînvățat și ce vei zice? Că este copilul tău slab la minte și nu primește cuvântul? Ți s-a căzut când era încă copilul tău mic să-l înveți și să-l obișnuiești la cele ce se cuvin. Să cerți mișcările sufletului lui și să te aibă de frică de mic, când este ușoară lucrarea; atunci se cuvine ca un plugar bun

să tai mă răcinii, adică obiceiurile lui cele rele. Deci care răspuns și ce cuvinte avem să zicem lui Dumnezeu când copiii noștri hulesc?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 4)

„Nu este mai întâi o cruzime față de copilul a cărui educație rea compromite grav mântuirea veșnică? Nu este ea un dispreț formal față de Dumnezeu, care prin atâtea dovezi și în atâtea feluri S-a arătat ca protector și și-a arătat providența față de copil? Nu este ea trădarea celei mai esențiale dintre datorii, pentru că prima misiune și indispensabilă a părinților este de a-i înălța spre bine pe copiii lor?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 395)

„Sunt diferite grade în crima cruzimii față de aproapele. Ori dintre toate gradele acestea, gradul suprem, cruzimea cea mai vinovată, este cea care constă în a falsifica educația copiilor. Mai mult decât străinul, mai mult decât slujitorul, mai mult decât prietenul, mai mult decât aproapele, copilul are dreptul la toate binefacerile și la grijile părinților săi. Și cu cât este mai mare sufletul decât trupul, cu atâta le depășește educația pe grijile materiale. A-i refuza educația bună este mai crud încă decât tratarea rea și maltratarea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 396)

„Priviți la marele preot Eli, pătrundeți istoria tragică a acestui bun și sfânt personaj. Circumstanțele atenuante sunt multe și mari; evlavie și virtuțile sale sunt remarcabile; el a dat pe lângă altele această muștrare moleșită fiilor săi vinovați (...) Dumnezeu îl lovește cu o asprime implacabilă. Va cruța El pe părinții vinovați de aceeași cruzime față de fiii lor? Să n-o credem. Experiența de altfel este zilnică; fără încetare, noi vedem nefericiți părinți înconjurați de rele fără de număr, urmare amară a neglijenței lor de a-i învăța binele pe fiii lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 396)

„Mamele care nu-și cresc așa copiii în evlavie sunt mai degrabă ucigașe de copii decât mame. Aceasta o spun nu numai femeilor, ci și bărbaților. Da, adesea mulți părinți fac totul și se interesează să aibă copilul lor cel frumos casă strălucită, moșie mare, dar nu spun nici un cuvânt ca să-i fie sufletul frumos și voința plină de credință. Acest lucru strică lumea întreagă, pentru că nu purtăm grijă de copiii noștri; ne îngrijim de moșiile lor, dar le disprețuim sufletele lor. Săvârșim curată nebunie. De-ar fi ele, moșiile, multe și întinse, dar dacă nu-i om cel ce trebuie să le administreze cu

virtute, toate se pierd și se duc o dată cu el, ba mai aduc stăpânului și pagubă nespusă; dacă este, însă, virtuos și vrednic, de n-ar avea nimic, va putea chivernisi în voie tot ce-i dai pe mână. Nu trebuie, dar, să urmărim să ne fie copiii bogați în aur și argint și-n altele asemenea, ci să ne fie mai bogați ca toți în evlavie, în înțelepciune, în virtute, să nu aibă nevoie de multe, să nu se dea în vânt după cele lumești, după poftă tinerești. Să observăm cu luare-aminte ieșirile și intrările lor, să vedem unde se duc, cu cine se întâlnesc știind că nu vom avea nici o iertare înaintea lui Dumnezeu de nu ne îngrijim de ei.

Dacă ni se va cere socoteală de grija ce-o purtăm față de alții - *Nimeni*, spune Pavel, *să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui* (I Cor., 10, 24) -, apoi cu mult mai mult față de copii! Dumnezeu îți va spune: Nu ți l-am pus în casă cu tine de la început? Nu te-am pus pe tine să-i fii dascăl, apărător, purtător de grijă și stăpân? N-am pus în mâinile tale toată puterea? Când era fraged, ți-am poruncit să-l formezi și să-l călăuzești! Ce iertare mai poți avea de l-ai lăsat în voie când zburda? Ce poți să spui? Că-i greu de stăpânit și îndărătnic? Dar trebuia de la început să prevezi aceasta, când îl puteai ușor struni, când era tânăr, când puteai să-l înfrânezi bine, să-l obișnuiești cu cele ce se cuvin, să-l povățuiești și să-i tămăduiești bolile sufletești. Când lucrul era mai ușor, atunci trebuia să tai spinii! Când e la vârstă fragedă, e mai ușor să-i smulgi! Că n-ar fi crescut patimile și n-ar fi ajuns greu de înlăturat de n-ar fi fost neluate în seamă! De aceea spune Scriptura: *Pleacă din pruncie grumazul lui* (Is. Sir., 7, 24), când educarea lui e mai ușoară.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 7, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 356-357*)

„Am să-ți spun o istorie veche ca să vezi că cei care nu se îngrijesc de creșterea copiilor lor vor fi pedepsiți cu cea mai grea pedeapsă pentru acest păcat, chiar dacă în celelalte sunt blânzi și cumpătați.

Era un preot la iudei, blând în celelalte și măsurat, cu numele Eli. Acest Eli avea doi copii, care însă ajunseseră tare păcătoși. Eli nu i-a înfrânat, nici nu i-a oprit; dar, mai bine spus, i-a înfrânat și i-a oprit, dar nu cu chibzuință și asprimea cuvenite. În loc să-i biciuiască, să-i alunge din casa părintească, să întrebuițeze orice mijloc pentru a-i îndrepta, îi îndemna numai și-i sfătuia, grăindu-le așa: *Nu, copii, nu faceți așa, că nu sunt bune vorbele ce le aud despre voi* (I Regi, 2, 24).

- Ce spui? Copiii tăi au ocărât pe Dumnezeu, și-i mai numești fii? N-au vrut să mai știe de Făcătorul lor, și tu îi mai recunoști de fii?

Pentru aceea spune Scriptura că Eli nu-i îndruma. Că nu-i îndrumăm pe copii când îi sfătuim numai, ci când le vorbim mai aspru și mai hotărât, și-i batem atât de tare cât cere mărimea greșelii. Deci, nu-i de ajuns numai să spui, nici doar să sfătuiești, ci trebuie să pui în jurul lor și multă frică, pentru ca să tai trândăvia tinereții. Pentru că Eli i-a sfătuit, dar nu i-a sfătuit cum trebuia, i-a dat în mâinile dușmanilor; când s-a început lupta, au căzut pe câmpul de luptă, iar Eli, neputând suferi vestea, a căzut jos, s-a zdrobit și a murit.

Vezi că pe bună dreptate am spus că sunt adevărați ucigași de copii părinții care nu se poartă cu asprime cu copiii când sunt răi, nici nu le cer să fie cu evlavie față de Dumnezeu? Așa a ajuns Eli ucigaș de copii. Da, dușmanii i-au ucis copiii, dar el a fost pricina uciderii lor; neîngrijindu-se de creșterea lor, a îndepărtat de la ei ajutorul lui Dumnezeu, și a făcut să fie goi și fără apărare în fața celor ce au voit să-i ucidă. Nu i-a pierdut numai pe ei, ci s-a pierdut și pe sine.

Așa pătesc și azi mulți părinți. Pentru că n-au vrut să-i bată, nici să-i țină de rău, nici să-i supere pe copiii lor, care duceau o viață vicioasă și nelegiuită, i-au văzut adesea prinși în fărâdelegi, duși la tribunale și cu capetele tăiate de călăi. Când tu nu dai o creștere bună copiilor tăi, când tu nu-i înțelepțești, când tu însuți te amesteci cu oameni răi și stricați și iei parte la răutatea lor, atunci ei cad sub puterea legilor obștești și sunt pedepsiți în văzul tuturor. Pe lângă nenorocire, mai mare e și rușinea. După osândirea la moarte a copilului, toți îl arată cu degetul pe tată, de nu mai poate ieși în piață. Cu ce ochi va mai putea să se uite la cei pe care-i întâlnește, după o rușinare atât de mare a fiului său, după o astfel de nenorocire?

De aceea mă rog, stăruitor mă rog, să aveți mare grijă de creșterea copiilor voștri și să urmăriți totdeauna mântuirea sufletului lor. Ești învățătorul întregii tale case! Ție îți trimite mereu Dumnezeu și pe femeia ta, și pe copii.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 8-9, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 358-359*)

„Pe copiii pe care nu-i învață părinții, pe aceia îi învață legile.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 10, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 362*)

„Spune-mi, mai îndrăznești încă să te numești tată, când îți trădezi așa fiul, când nu-l faci să dea roade de neapărată trebuință, când îl lași să-l strice toate păcatele? De-ai vedea pe un rob fugar că-ți lovește fiul, te-ai revolta, te-ai mânia, te-ai supăra, ai sări mai cumplit ca o fiară asupra celui ce ți-a lovit copilul. Dar când vezi că diavolul îți lovește în fiecare zi copilul, că demonii îl duc la păcate, dormi, nu te mânie și nici nu-ți smulgi fiul din ghearele acestei prea cumplite fiare! Iarăși, dacă e chinuit de demon, alergi la toți sfinții, superi pe cei ce locuiesc în vârfurile munților, ca să-ți scape copilul de boala aceea cumplită, dar dacă îl chinuie neconținut păcatul, care-i mai cumplit ca demonul, nici nu te miști! Nu-i lucru cumplit să fii chinuit de demon! Demonul nu poate să arunce în gheenă; dimpotrivă, dacă priveghem, încercarea aceasta ne va aduce cununi frumoase și strălucite de suferim cu mulțumire astfel de încercări. Dar e cu neputință să se mântuiască unul care trăiește în păcat! Trebuie neapărat să fie și aici acoperit de rușine, iar după moarte să fie chinuit fără de sfârșit! Și cu toate că știm aceasta, ne dăm în vânt pentru lucruri de mică însemnătate, pe când pentru lucruri mari nici nu vrem să ne mișcăm. Când vedem pe cineva chinuit de demon, plângem; dar când vedem că un copil e un păcătos, nici măcar nu ne doare inima. Și tocmai atunci ar trebui să ne văităm și să plângem! Dar, mai bine spus, n-ar trebui numai să plângem, ci să-l oprim, să-l înfrânăm, să-l sfătuim, să-l îndemnăm, să-l înfricoșăm, să-l mustram, să izgonim, prin orice chip de îngrijire, boala aceea.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie*, 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 362-363)

EDUCAȚIA (religioasă a copiilor)

„Vezi deci, că existând cele spirituale, vin după ele și cele corporale? Voești să fie copilul tău ascultător? De la început chiar crește-l întru învățătura și certarea Domnului. Să nu-ți închipui că ar fi de prisos de a pune pe copilul tău ca să asculte și să învețe Sfintele Scripturi, pentru că acolo va auzi mai întâi spunându-se: *Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta*, încât aceasta se face pentru tine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 214)

„Să nu crezi că numai monahilor sunt trebuitoare învățămintele din Sfânta Scriptură, căci astfel de învățăminte sunt trebuitoare mai cu seamă copiilor care intră în lume. Corabia care stă neconținut în port, nu are atâta

nevoie de o confecționare deosebită, nu are nevoie de căpitan, și nici de marinari, după cum are nevoie aceea care veșnic plutește pe mări. Tot așa este cu omul din lume și cu monahul. Unul stă nemișcat, ca corabia din port, trăiește o viață fără griji și ocupații grele, scutit, așa zicând, de orice furtună; celălalt însă e veșnic pe mare, și veșnic plutește în mijlocul ei luptându-se cu multe valuri și furtuni. Chiar de nu ar avea el nevoie de cunoașterea Sfintelor Scripturi, totuși e necesar de a fi pregătit, ca la ocazie să poată astupa gurile altora, așa că oricât de fericit ar deveni în viața prezentă, el cu atât mai mult are nevoie de învățătura Sfintelor Scripturi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 216)

„Când trupul copilului tău este bolnav, nu te dai în lături de a trimite pe cineva după un doctor, fie cât de departe, spre a-l însănătoși, în timp ce sufletul lui fiind bolnav, nimeni nu face vorbă de aceasta, ci toți stăm cu nepăsare, toți suntem căzuți în trândăvie, toți ne îngrijim prea puțin.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 182)

„Spune-mi, iubitele, să presupunem, că tu vezi pe fiul tău aproape a muri de foame, l-ai putea tu trece cu vederea, sau mai vârtos, nu ai face și nu ai răbda tu toate, ca să-l scapi de a muri de foame? Deci, dacă tu nu treci cu vederea pe cel ce se chinuiește de foame trupească, cum ai putea tu să rămâi liniștit, când fiul tău este amenințat să piară de foamea învățaturii celei dumnezeiești? Meriți tu oare numele de tată? Această foame duhovnicească este mai primejdioasă, decât cea trupească, căci moartea, cu care ea se sfârșește, este mai grozavă. De aceea tu trebuie cu mult mai mult să gândești la liniștirea acestei foame. Apostolul zice: *Creșteți pe fiii voștri întru învățătura și certarea Domnului* (Efes., VI, 4). Aceasta este cea mai frumoasă îngrijire pentru un părinte, acestea sunt cele mai nobile osteneli pentru copiii săi, și din aceasta cunosc eu înrudirea firii, când părinții tocmai la binele cel duhovnicesc pentru ai săi, au cea mai mare grijă.” (*Cuvânt la Duminica a 14-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 136)

„Când a instituit sărbătorile, (Dumnezeu - n.n.) a poruncit părinților să arate copiilor care este rostul și originea acelor sărbători. După ce a vorbit despre sărbătoarea Paștilor, a adăugat: *Și vei vesti fiului tău în ziua aceea, zicând: Pentru aceasta a așezat Dumnezeu sărbătoarea aceasta pentru mine, pentru că am ieșit din Egipt* (Ieș., 3, 8). În Lege dă aceeași poruncă. După ce a vorbit despre întâii-născuți adaugă iarăși: *Dacă te va întreba fiul*

tău după acestea, zicând: Pentru ce se face aceasta? ii vei spune. Cu mână tare ne-a scos Domnul din Egipt, din casa robiei. Iar când s-a îndărătnicit Faraon și n-a vrut să ne lase să plecăm, a ucis în Egipt pe toți întâii-născuți, de la întâii-născuți ai oamenilor până la întâii-născuți ai dobitoacelor. Pentru aceea jertfesc Domnului toată partea bărbătească ce deschide pântecele (Ieș., 13, 14-15).

Dumnezeu poruncește deci părinților să ducă pe copiii lor, prin toate mijloacele, la cunoașterea lui Dumnezeu.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 252-253)

„Nu este oare absurd ca, atunci când e vorba să introduci pe fiul tău printre curtenii Curții domnești și printre ostașii împăratului, să faci tot ce poți, să-ți dai toată silința, ba să-l îndupleci și pe fiul tău să facă la fel, numai să reușești să stea alături de împărat, și faci asta fără să te mai gândești la cheltuieli, la primejdii și nici chiar la moarte, iar, când e vorba ca fiul tău să intre în oastea cerului, să nu te doară deloc inima dacă ar lua cel din urmă loc și ar fi ultimul dintre ostașii cerului?” (*Apologia vieții monahale*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 256-257)

„Când e vorba să dăm pe copiii noștri să învețe carte, nu numai că îndepărtăm din calea lor tot ce le-ar putea împiedica instrucția, dar ne folosim de toate mijloacele care le înlesnesc învățătura: le tocmim pedagogi și profesori, cheltuim bani, nu-i punem să facă alte treburi, strigăm la ei de mai multe ori decât instructorii de la jocurile olimpice, arătându-le că neștiința de carte aduce cu sine sărăcia, iar învățătura, bogăție. În sfârșit, facem și spunem tot ce ne stă în putință atât noi, cât și alții spre a-i duce la capătul râvnei ce ne-am propus și, cu toate acestea, adeseori nu ne ajungem scopul. Dar când e vorba să facem pe fiii noștri să aibă purtări bune și să aibă o viețuire desăvârșită, putem noi oare crede că aceasta o putem dobândi de la sine, fără nici o oboseală, mai cu seama când sunt atât de multe piedici care stau în cale? N-ar fi oare cea mai mare nerozie să crezi că un lucru atât de ușor cum este instrucția să aibă nevoie de atât de multă sârguință, să fie atât de prețuită, să crezi că fără această deosebită atenție nu se poate ajunge niciodată la vreun rezultat, iar ceea ce este cu mult mai greu, educarea sufletului copilului, se poate face fără nici o osteneală, dormind, ca una din treburile neînsemnate și de nimic? Educarea sufletului este mai grea, mai anevoioasă decât instrucția, după cum este mai greu a face decât a vorbi, mai anevoioase faptele decât vorbele.” (*Apologia vieții monahale*, 8, în vol.

Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 270-271)

„Cel care învață să meargă pe sârmă, cel care învață echilibristica pleacă pentru multă vreme din casa părinților săi, iar noi îi închidem în casă, împreună cu părinții, pe cei care vor să învețe să zboare de pe pământ la cer? Poate fi o nesocotință mai mare decât aceasta? Nu vedeți că plugarii nu aduc acasă de pe ogoare recolta lor, înainte de coacere chiar dacă mari nevoi i-ar sili să culeagă fructul ostenelilor?

Să facem și noi ca și plugarii. Să nu aducem acasă înainte de vreme pe fiii noștri din pustie. Să-i lăsăm acolo atât cât trebuie pentru ca învățăturile ce le primesc în mănăstire să se fixeze în sufletele lor, iar plantele virtuților sădite în ei să se înrădăcineze. Să nu ne tulburăm și nici să nu ne supărăm, chiar dacă ar trebui să stea zece sau douăzeci de ani în mănăstire. Cu cât vor sta mai mult în această școală a virtuții, cu atât vor dobândi mai multă putere. Mai mult chiar, sunt de părere că nici nu trebuie să hotărâm cât timp să stea în mănăstire; să hotărâm să rămână acolo până se vor coace roadele învățăturilor sădite în ei. Când s-au copt roadele, atunci să se întoarcă din pustie, înainte în nici un caz. Nu vom avea nici un folos dacă ne grăbim să-i aducem prea devreme acasă, dimpotrivă, vom opri coacerea învățăturilor sădite în sufletele lor. Fructul care a fost lipsit de hrana pe care și-o scoate din rădăcină nu va fi de nici un folos. Ca să nu ni se întâmple și nouă asta, să îndurăm despărțirea de copii. Nu numai să nu ne grăbim să-i aducem înainte de vreme acasă, dar chiar să-i oprim dacă ar voi să se întoarcă. Dacă se întorc acasă desăvârșiți la suflet, vor fi un câștig obștesc și pentru tatăl lor, și pentru mama lor, și pentru casa lor și pentru neamul lor...” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 307-308*)

„Dacă un om este cinstit cu mare cinste dacă crește pentru orașul său atleți, dacă instruieste ostași pentru împăratul său, ce mare cinste urmează să primim noi, care creștem pentru Dumnezeu bărbați atât de vrednici și de mari, dar, mai bine spus, nu bărbați, ci îngeri? Să facem totul spre a lăsa copiilor noștri bogăția credinței, singura bogăție care dăinuiește, care călătorește neconținut cu ei, care poate să le folosească foarte mult nu numai aici, ci și dincolo. Bogăția cea pământească nu numai că nu se mută cu noi de aici dincolo, dar chiar aici pe pământ piere înaintea noastră și adeseori nimicește pe cei care o au.” (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 317*)

„Ceea ce este fraged și încă n-a căpătat o formă tare poate lua orice formă, pentru că este ușor de schimbat în altă formă; cui este tare însă, și a primit tăria în natura sa, nu-i este ușor să iasă din natura sa și să se schimbe în altă formă.

După cum pictorii lucrează cu multă grijă și exactitate tablourile, iar sculptorii statuile, tot astfel și fiecare tată și mamă trebuie să-și dea silința pentru desăvârșirea acestor tablouri, acestor icoane minunate ale lui Dumnezeu. Pictorii, în fiecare zi, pun în fața lor tabloul și-i dau culorile trebuitoare, sculptorii fac la fel: dau jos ce este de prisos și adaugă ce trebuie. Tot așa și voi, ca niște sculptori, întrebuințați tot timpul vostru liber spre a sculpta statui minunate lui Dumnezeu; îndepărtați ce este de prisos, adăugați ce trebuie și uitați-vă cu grijă la ele în fiecare zi: care este darul natural al copiilor, spre a-l dezvolta, care este defectul, spre a-l îndepărta. Cu multă grijă, în primul rând, alungați din sufletul lor desfrânarea, căci mai cu seamă dragostea trupească tulbură sufletele tinerilor. Dar mai ales, înainte de a gusta din acest fel de dragoste, învață-l să fie cumpătat, să privegheze, să se roage cu stăruință și să-și facă semnul crucii când spune sau face ceva.

Închipuie-ți că ești un împărat care are sub conducerea sa un oraș: sufletul copilului. Căci, într-adevăr, sufletul este un oraș. După cum în oraș unii fură, alții fac fapte de dreptate, unii muncesc cum trebuie, iar alții fac toate de mântuială și la întâmplare, tot astfel și în suflet sunt gânduri și gânduri. Unele se luptă împotriva pornirilor neîndreptățite ale sufletului, cum sunt soldații în oraș; altele se îngrijesc de buna stare a întregii locuințe a trupului, cum sunt oamenii de stat dintr-un oraș; altele poruncesc, cum sunt conducătorii orașului; altele povestesc lucruri de rușine și desfrânate, cum sunt destrăbălații din oraș; altele povestesc lucruri cuviincioase, cum sunt oamenii cumpătați și înțelepți din oraș; altele iubesc o viață plină de moleșală, ca femeile de la noi; altele spun prostii, ca și copiii; unora li se poruncește ca unor sclavi, cum sunt servitorii în oraș; altele sunt nobile, cum sunt oamenii liberi din oraș.

Avem deci nevoie de legi ca să alunge gândurile rele, să le aprobe pe cele bune și să nu îngăduie ca gândurile rele să pună stăpânire pe cele bune. Dacă într-un oraș n-ar fi legi care să îngreiească libertatea hoților, viața în oraș ar fi grozav de tulburată; dacă soldații n-ar face uz cum trebuie de puterea lor, s-ar distruge totul; dacă fiecare cetățean și-ar părăsi starea și funcția sa și ar urmări-o pe a altuia, s-ar nimici buna rânduială din pricina lăcomiei; tot așa este și cu sufletul copilului.

Sufletul unui copil este deci un oraș: oraș de curând zidit și întemeiat, oraș care are cetățeni străini ce n-au încă experiența nici unui lucru (astfel de cetățeni sunt mai cu seamă ușor de format). Cei care au fost crescuți într-un

fel rău de viețuire, cum sunt bătrânii, sunt greu de schimbat, deși nu cu neputință, căci dacă vor, pot și ei să se schimbe. Cei tineri însă, care n-au încă experiența vieții, vor primi cu ușurință legile toate.

Dă așadar legi acestui oraș, legi înfricoșătoare și aspre pentru cetățenii orașului. Fii apărătorul legilor ce se calcă, nu-i de nici un folos să dai legi dacă nu cauți ca aceste legi să fie puse în aplicare.

Dă deci legi! Ai multă grijă de ele. Legiuirea noastră este pentru bunul mers al întregii lumi. Astăzi construim un oraș. Cele patru simțuri să fie meterezele și porțile orașului, iar întreg trupul să fie ca un zid. Porțile lui sunt: ochii, limba, auzul, mirosul și, dacă vrei, pipăitul. Prin aceste porți intră și ies cetățenii acestui oraș, cu alte cuvinte, prin aceste porți gândurile corup sau desăvârșesc sufletul copilului.” (*Despre creșterea copiilor*, 21-27, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 400-402)

„Să învățăm pe copii să aibă neconținut pe buze cuvintele lui Dumnezeu, chiar și când merg, să nu le aibă în chip silit, nici superficial și nici rar, ci continuu.” (*Despre creșterea copiilor*, 28, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 403)

„După cum plantele când sunt mici și plăpânde au nevoie de mai multă îngrijire, tot astfel și copiii. Să ne îngrijim să le luăm pedagogi buni ca să le punem o bună temelie chiar de la început și să nu primească din fragedă vârstă ceva rău.

Să n-audă copilul basme prostești și băbești, lată ce se spune în astfel de basme: *Cutare s-a îndrăgostit de cutare*. Sau: *Fiul împăratului și fiica cea mai mică au făcut cutare și cutare lucru*. Asemenea povestiri să nu audă copiii. Dimpotrivă, să audă alte povestiri, fără aluzii urâte, ci pline de multă simplitate și curăție. Se poate să le audă din gura servitorilor și din gura celor ce-l însoțesc pe copil la plimbare, dar nu din gura tuturor, căci nu-i îngăduit tuturor servitorilor să se amestece în educația copilului. Cei care ne ajută în opera noastră trebuie să fie oameni pricepuți, ca unii ce au să se apropie de statuia pe care o facem pentru Dumnezeu. Dacă am fi constructori și am zidi o casă pentru un om de seamă, n-am îngădui servitorilor să se apropie fără nici un rost de construcție. Oare n-ar fi absurd ca acum, când zidim un oraș și creștem cetățeni pentru împăratul ceresc, să îngăduim tuturor, fără deosebire, să se amestece în lucrul nostru? Să ne luăm deci în ajutor numai pe acei servitori care sunt pricepuți și de folos. Dacă nu avem nici unul, să tocmim unul cu leafă, bărbat virtuos, și să-i dăm mână liberă spre a ne ajuta în opera noastră.

Să nu audă deci copilul basme prostești și băbești. Când este plictisit din pricina lecțiilor, povestește-i istorisiri sfinte - căci sufletului îi place să audă povestiri din vechime. Povestește-i, făcându-l să-și uite de joacă; doar tu crești un filosof, un atlet și un cetățean al cerurilor.

Povestește-i așa:

La început un tată avea doi copii; ei erau frați.

Oprește-te puțin, apoi adaugă:

Amândoi aveau aceeași mamă. Unul era mai în vârstă, celălalt mai tânăr. Cel mai în vârstă era plugar, iar cel mai tânăr era păstor. Cel mai tânăr își ducea turmele sale la păscut pe câmpii și pe malurile mării.

Îndulcește povestirile ca să fie plăcute copilului, spre a nu-i obosi sufletul:

Celălalt frate semăna ogoarele și planta pomi. O dată s-au gândit să cinstească prin rodul ostanelilor lor pe Dumnezeu. Păstorul a luat ce-a avut mai bun în turma lui și l-a jertfit lui Dumnezeu.

Nu-i cu mult mai bine să povestești aceste lucruri în locul povestirii neadevărate despre oile cu lâna de aur? Apoi deșteaptă interesul copilului. Poți s-o faci prin povestire. Să nu adaugi de la tine nimic neadevărat, ci numai ceea ce-i scris în Scriptură:

Când l-a adus lui Dumnezeu jertfă ce a avut mai bun în turmele sale, îndată s-a pogorât foc din cer, a răpit toată jertfa și a dus-o la jertfelnicul cel de sus. Fratele cel mai mare n-a făcut așa. S-a dus, și-a oprit pe cele mai bune din roadele sale pentru sine și a jertfit lui Dumnezeu fructe mai puțin bune. Dumnezeu nici nu s-a uitat la ele, s-a întors și le-a lăsat să rămână pe pământ. Jertfa celuilalt frate însă a primit-o sus, la El. Așa se întâmplă și cu administratorii moșiilor: stăpânul cinstește pe cel care-i aduce roadele moșiei și-l pofteste în casă, iar pe altul, de care nu e mulțumit, îl lasă afară. Tot așa s-a întâmplat și aici. Ce a urmat după aceasta? Fratele mai mare s-a întristat, ca unul ce fusese disprețuit și dezaprobat de Dumnezeu, și era mâhnit. Și Dumnezeu i-a spus lui: "Pentru ce ești trist? nu știai că aduci lui Dumnezeu darurile tale? Pentru ce M-ai insultat? Pentru ce Mi-ai jertfit roade mai puțin bune?"

Dacă vrei să vorbești mai simplu, spune:

Acela neavând ce răspunde, a stat liniștit.

Sau, mai bine:

A tăcut.

După aceasta, văzând pe fratele său mai mic i-a spus: Hai să ieșim la câmp! Fratele cel mai mare, prinzând cu viclenie pe cel mai mic, l-a omorât. Și credea că poate să se ascundă de Dumnezeu. Dar Dumnezeu a venit la el și i-a spus: Unde este fratele tău? – Nu știu, a răspuns el, Nu sunt păzitorul

fratelui meu! Atunci Dumnezeu i-a spus: Iată, sângele fratelui tău strigă către Mine!

Să stea alături și mama când sufletul copilului este format cu astfel de povestiri; ca să-ți ajute și ea și să laude cele spuse de tine.

Ce s-a întâmplat apoi? Dumnezeu a primit în cer pe fratele ucis; deși a murit, el trăiește sus în cer.

Copilul primește această învățătură despre înviere. Copilul crede, chiar dacă i se spun lucruri imposibile, ca de exemplu: *Și l-a făcut semizeu.* Copilul nu știe ce este un semizeu, dar pricepe că trebuie să fie ceva mai mare decât omul și îndată se minunează. Cu atât mai mult când va auzi despre înviere și că sufletul lui s-a suit în cer.

Și a luat Dumnezeu pe fratele cel mai tânăr, sus; celălalt însă a trăit mulți ani, dar neconținut în suferință, cu frică și cu cutremur; a suferit nenumărate chinuri și era pedepsit în fiecare zi (Fac., 4, 1-12).

Vorbește-i cu tărie despre pedeapsa dată lui de Dumnezeu; nu-i spune numai: *că va fi gemând și tremurând pe pământ.* Copilul nu poate pricepe ce valoare au aceste cuvinte, așa că trebuie să-i spui:

După cum tu, când stai înaintea învățătorului, ești cuprins de spaimă, tremuri și te temi dacă e vorba să fii bătut, tot așa a trăit toată viața lui și fratele mai vârstnic, pentru că a păcătuit înaintea lui Dumnezeu.

E destul atât pentru copil. Spune-i această povestire seara, în timpul cinei. Mama să-i povestească aceeași istorisire din nou. Apoi, după ce a auzit-o de mai multe ori, cere-i-o s-o povestească și el: *Spune-mi povestirea,* ca să se simtă și el onorat de a o povesti. Când va stăpâni povestirea îi vei spune și folosul ce-l putem scoate din ea. Cu toate că sufletul copilului, care a auzit povestirea, știe să scoată prin propriile sale puteri folosul și învățătura din ea înainte de a i le spune tu, totuși spune-i și tu.

Vezi cât de mare rău este lăcomia, cât de mare rău este să invidiezi pe fratele tău? Vezi cât de mare rău este să-ți închipui că poți să te ascunzi de Dumnezeu? El vede totul, chiar pe cele săvârșite întru ascuns.

Numai dacă această învățătură ai sădi în sufletul copilului, ai făcut mult, și nu mai ai nevoie de pedagog. Frica de Dumnezeu va sta neconținut lângă copil și negreșit îl va zgudui mai mult decât frica de orice alt pedagog.

Nu te mărgini la atât numai, ci ia-l de mână și du-l la biserică! Caută să-l duci mai cu seamă atunci când se citește această povestire, îl vei vedea cum se bucură, cum sare în sus și se veselește că știe ceea ce toți ceilalți nu știu încă.

O ia înaintea celui ce citește povestirea, recunoaște cele citite și-i folosește mult. În felul acesta povestirea se întipărește în mintea sa.

Se mai pot scoate și alte învățături folositoare din această povestire. Învață-l deci:

Nu trebuie să fim triști când suferim ceva nedrept. Dumnezeu ne arată aceasta, chiar de la început, prin acest frate nedreptățit. Pentru că a făcut fapte plăcute înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu l-a luat, când a murit, sus în cer.” (Despre creșterea copiilor, 37-42, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 406-410)

„Când este de cincisprezece ani, și chiar mai mult, să audă relatări despre gheenă. Dar mai bine, când este de zece, opt ani și mai puțin chiar, să audă în toată amănunțimea istoria potopului, a Sodomei, istorisirile despre cele petrecute în Egipt, toate câte sunt pline cu pedepse trimise de Dumnezeu pentru oameni. Când crește mai mare, să audă istorisiri din Noul Testament, din timpul harului, istorisiri despre gheenă, îngrădește-i auzul cu aceste relatări și cu altele nenumărate pe care le ai din propria ta experiență.

Să nu-i îngăduim, să nu mai lăsăm să se apropie de el un om care i-ar povesti lucruri nepotrivite. Am spus lucrul acesta și mai sus. Dacă vei vedea pe un servitor că spune copilului cuvinte de rușine, pedepsește-l îndată și fii judecător aspru și fără milă al celor greșite. Dacă vei vedea că o fată se apropie de el, păzește-l; dar mai bine este să nu se apropie de copil nici o fată, ca să nu se aprindă în el focul, afară de o femeie bătrână, care nu poate cu nimic să atragă pe tânăr. Păzește-l de o fată tânără mai mult ca de foc. Copilul nu va rosti nici un cuvânt nepotrivit dacă nu va auzi cuvinte nepotrivite și dacă va fi hrănit cu cuvinte cuviincioase.” (Despre creșterea copiilor, 52-53, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 414)

„Nici nu trebuie să tăiem complet din tânăr mânia, dar nici nu trebuie să-i îngăduim să o folosească totdeauna. Din prima vârstă să învățăm pe copii să rabde chiar când ei înșiși sunt nedreptățiti; iar dacă ar vedea pe cineva că este nedreptățit, să pășească curajos și să ia apărarea celui năpăstuit, cu măsura cuvenită.

Cum vom putea sădi în sufletul copilului aceste legi? Prin exerciții în raporturile lui cu servitorii: dacă rabdă când nu li se dă atenție, dacă își stăpânesc mânia și nu se supără când nu le sunt îndeplinite dorințele și cererile și dacă își recunosc greșelile săvârșite față de alți oameni, în toate aceste exerciții tatăl este stăpân: să fie aspru și amenințator când sunt călcate legile, dar dulce și prietenos când legile sunt îndeplinite, dăruind copilului multe răsplăți. Tot astfel guvernează și Dumnezeu lumea: prin frica de iad și prin fângăduința împărăției. Așa să ne purtăm și noi cu fiii noștri.

Să fie mulți care să-l facă pe copil să se mânie, cu scopul de a-l pregăti și a-l obișnui să rabde când este mâniat de cei din jurul lui. și după cum atleții, înainte de începerea luptelor, fac exerciții cu prietenii lor pe locurile de antrenament, pentru a fi nebiruiți de rivalii lor, tot așa și copilul să fie instruit în casă; iar cel care să-l pună la încercare să fie tatăl, sau, mai mult decât toți, fratele lui. Dar toți cei din casă să se silească să facă pe copil să iasă biruitor, fie răzbunându-se pe el, fie împotrivindu-i-se spre a dobândi tăria caracterului. Și servitorii să-l mânie adeseori pe drept sau pe nedrept, pentru a-l deprinde prin orice mijloc să-și stăpânească mânia. Dacă tatăl său îl face să se mânie, nu e mare lucru, căci numele de tată pune stăpânire mai dinainte pe sufletul copilului și nu-l lasă să se revolte. Dar dacă fac acest lucru copiii de aceeași vârstă cu el, robi și liberi, prin ei se va deprinde să fie blând.

Mai este și un alt mijloc. Care-i acela? Când se manie, adu-i aminte de scene și învățăminte din propria sa viața. Când se supără pe un servitor care i-a greșit cu ceva, întreabă-l dacă el n-a greșit cu nimic și ce-ar simți el însuși dacă ar fi în locul servitorului, Dacă-l vezi că bate un servitor, pedepsește-l. Dacă-l insultă și-l înjură, pedepsește-l din nou. Copilul nu trebuie să fie nici bleg, nici sălbatic, ci să fie și puternic, și blând. De multe ori are nevoie să fie ajutat de mânie, atunci când el însuși are să aibă copii sau are să fie stăpân peste servitori.” (*Despre creșterea copiilor*, 66-69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 418-419)

„... să-l îndepărtăm pe copil de vederea și auzirea a ceva rușinos, niciodată un copil să nu se ducă la teatru. Dacă cere să se ducă la teatru, atunci să găsim copii de vârsta lui care nu se duc la teatru ca, prin puterea exemplului, să-l îndepărtăm de teatru, nimic nu produce rezultate atât de importante ca emulația. S-o aplicăm în toate încercările noastre, dacă este ambițios copilul. Emulația are mai multă putere decât frica, decât fângăduința și decât orice altceva.

Să-i procurăm apoi alte distracții nevătămătoare. Să-l ducem să viziteze pe oamenii sfinți, pe monahi, să-i dăm puțința să se odihnească, să-l cinstim cu felurite daruri, pentru ca sufletul să poată suporta lipsa spectacolelor obscene din teatre. În locul acelor spectacole, dă-i să citească povestiri plăcute, arată-i livezi, câmpii și clădiri frumoase. După ce i-ai dovedit frumusețea acestora, spune-i:

O, fiule, spectacolele acelea de teatru nu sunt pentru oamenii liberi, să vadă femei goale și să audă cuvinte de rușine. Făgăduiește-mi că n-ai să ascuți niciodată vreun cuvânt urât și nici n-ai să vezi ceva ce nu se cade.

Dacă-mi faci această făgăduință, du-te la teatru. Totuși, îți spun, nu-i cu putință să nu auzi acolo ceva de rușine. Cele ce se petrec la teatru nu sunt vrednice de privit.

Spunând aceste cuvinte, să-l sărutăm, să-l luăm în brațe, să-l strângem la piept ca să-i arătăm dragostea noastră. Prin toate acestea îl înmuiem.

Ce alte mijloace să mai întrebuițăm? După cum am spus mai sus, să nu se apropie de nici o fată și nici să-l servească vreo fată, ci o servitoare înaintată în vârstă, o femeie bătrână. Vorbește-i de împărăția cerurilor. Dă-i exemple de oameni, atât dintre păgâni, cât și dintre creștini, care au strălucit prin castitate. Uplete-i neconținut urechile cu astfel de exemple. Iar dacă avem și servitori care trăiesc în castitate, să-i dam și pe ei de exemplu. Pentru că-i rușinos ca un servitor să fie cast, iar fiul stăpânului, nu.

Mai avem încă un leac. Care? Să-l deprindem să postească; dacă nu totdeauna, cel puțin de două ori pe săptămână: miercurea și vinerea. Să se ducă la biserică. Iar seara, când iese lumea de la teatru, tatăl să-și ia copilul de mână și să-i arate pe cei ce ies din teatru; să deplângă pe bătrânii ce vin la teatru, că sunt mai lipsiți de înțelepciune decât tinerii, și să aducă muștrare și tinerilor, că s-au dus acolo ca să se aprindă. Și să întrebe pe copil: *Ce-au câștigat toți aceștia? Nimic altceva decât rușine, insultă și dispreț.* Nu este puțin lucru pentru păstrarea castității copilului îndepărtarea lui de la auzirea și vederea acestor spectacole rușinoase.

Mai este încă și alt mijloc de a păstra cast pe copil. Să fie învățat să se roage cu multă râvnă și umilință. Copilul va primi aceste povețe pentru că prin firea sa el este pătrunzător și are sufletul treaz. În istoria Vechiului Testament găsim multe exemple de genul acesta, spre exemplu: Daniel, Iosif. Să nu-mi spui că Iosif avea șaptesprezece ani când se ruga (Fac., 37, 2), ci gândește-te că mult mai înainte și mai mult decât frații săi a cucerit inima tatălui prin cuvioșia sa (Fac., 37, 3). Iacov nu era fratele cel mai tânăr (Fac., 38, 11-22)? Dar Ieremia (Ier., 1, 6-7)? Dar Daniel, nu era de doisprezece ani (Dan., 1, 4-7)? Dar Solomon, nu era și el de doisprezece ani când a îndreptat spre Dumnezeu acea minunată rugăciune (III Regi 3, 6-7)? Dar Samuel, nu l-a învățat când era tânăr pe propriul lui dascăl (I Regi 3, 1-20)? Prin urmare, să nu deznădăjduiți. Dacă are cineva un suflet lipsit de maturitate, nu acceptă rugăciunea; vârsta copilăriei, însă, o primește pe aceasta. Să fie învățat deci copilul să se roage cu multă umilință și să ia parte la privegherile de noapte atât cât poate, în general, îndemnăm să se formeze în copil caracterul unui bărbat sfânt. Într-adevăr, cel care nu se jură, cel care nu se silește să ocărăscă atunci când este ocărit, cel care nu insultă, care nu dușmănește, cel care postește și se roagă, cel care are atâtea calități, acela are destule ajutoare pentru a păzi fecioria.” (*Despre creșterea copiilor*, 77-80, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 422-424)

„Este și un alt mijloc de a păzi castitatea. Să vadă des pe înaintestătătorul Bisericii și să audă din gura lui laude, iar tatăl să-și arate bucuria când fiul lui este lăudat înaintea multor oameni. Fetele să se rușineze și să aibă respect față de el când îl văd.

Prin urmare, îi vor da lui mult ajutor pentru păstrarea castității: povestirile folositoare, frica și fângăduințele tatălui, iar, pe lângă acestea, răsplata ce o are de la Dumnezeu și marile bunătăți de care se vor bucura cei ce au trăit în castitate.

Vorbește-i încă și despre bunul nume pe care poate să-l aibă în armată și în societate. Mai presus de toate, vorbește-i neconținut cu dispreț de desfrânare și laudă mult castitatea. Toate acestea sunt îndestulătoare ca să pună stăpânire pe sufletul copilului. Cu astfel de învățături sufletul lui va da naștere gândurilor curate.

Ne-a mai rămas încă ceva. Să mergem la stăpânul tuturor cetățenilor noștri, la cel care îi conduce pe toți. Care este acesta? Înțelepciunea. Aici e nevoie de multă osteneală spre a-l face pe copil înțelept și a alunga din sufletul lui orice necunoștință. Mai ales aceasta este partea cea mai înșeninată și cea mai minunată a filosofiei, de a cunoaște dogmele despre Dumnezeu, despre toate bunurile ce sunt depozitate în acestea, despre gheenă, despre împărăția cerurilor, *Începutul înțelepciunii este frica de Domnul* (Pilde 1, 7).

Să sădim deci în sufletul copilului această înțelepciune și să i-o întărim ca să cunoască bine valoarea lucrurilor omenești: ce este bogăția, slava, puterea, ca să ajungă în stare să le disprețuiască și să dorească bunurile cele mai mari. Să-i amintim mereu cuvintele acestea sfătuitoare: *Fiule, teme-te de Dumnezeu și de nimeni altul!*

Întemeiat pe aceste învățături, copilul va ajunge un bărbat înțelept și plin de har.” (*Despre creșterea copiilor*, 83-87, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 426)

„Trebuie așadar, ca părinții să se îngrijească nu de cum vor dobândi bani copiii lor, ci de cum vor dobândi evlavie și bogăție sufletească. Trebuie să-i educe astfel încât să nu aibă nevoie de multe lucruri, să nu se dedea dorințelor vremurilor de astăzi. Trebuie încă să cerceteze cu atenție când ies copiii lor din casă și când se întorc, unde se duc și cu cine se întovărășesc. Dacă nesocotesc aceste îndatoriri ale lor, vor da răspuns la

Dumnezeu. Dacă ni se cere socoteală pentru cât ne-am îngrijit de alții — căci spune Scriptura că *Nimeni să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale celui alt* (I Corinteni 10, 24) —, cu atât mai mult ni se va cere răspuns pentru cum am avut grijă de copiii noștri.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 120-121)

„Ne putem dezvinovăți atunci când Dumnezeu îi pedepsește aspru pe copiii care înjură pe tatăl sau pe mama lor, iar noi îi auzim pe copiii noștri cum Îl hulesc pe Însuși Dumnezeu, și îngăduim asta?

Să ne străduim, așadar, să le dăm copiilor noștri educație creștină, cu încredințarea că, atunci când vor avea evlavie și iubire de Dumnezeu, se vor deosebi și în viața pământească prin virtuțile lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 122-123)

„Așa cum nu ne vom putea dezvinovăți de păcatele noastre personale, la fel nici de păcatele copiilor noștri. Și e ceva logic. Pentru că dacă răutatea ar fi fost din fire, am fi avut justificare. E știut însă, că prin voia noastră urmăm fie calea păcatului, fie pe cea a virtuții. Cum se va dezvinovăți așadar părintele care a lăsat-o pe cea mai iubită ființă a lui, pe copilul său, să apuce pe drumul cel rău?

Dacă copiii sunt educați în bunele năravuri, greu își vor schimba purtarea când vor crește. Căci sufletul de copil este ca pânza albă și curată care, dacă o vopsim în vreo culoare, se vopsește atât de bine încât, ori de câte ori vom vrea s-o re vopsim, mereu se va observa culoarea de la început. Așa sunt și copiii. Când se obișnuiesc cu binele, greu se mai schimbă.

Apostolul Pavel ne spune un proverb pe care l-a împrumutat de la poetul Menandru: *Tovărășiile rele strică obiceiurile bune* (I Corinteni 15, 33). Să nu ne mirăm că unii devin hoți sau desfrânați sau hulitori. Copiii care de mici sunt lipsiți de educația creștină se obișnuiesc să trăiască în rău și la prima ocazie se abat de la calea dreaptă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 124)

„Dacă-l educi cum trebuie pe copilul tău și-l faci să aibă evlavie și iubire, dacă și el va face la fel cu copiii săi etc., se va alcătui un lanț binecuvântat datorită ție, care ai devenit rădăcina întregului bine.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 125)

„Dar și părinții, o spun din nou, sunt datori să-și educe cum trebuie copiii, străduindu-se pentru dezvoltarea echilibrată a trupului și a duhului lor. Să-i învețe evlavia și virtutea. Dacă nu fac așa, nu trebuie să se numească părinți.

Așa cum chemați doctorul când copilul vostru se îmbolnăvește trupest, la fel să faceți și când el suferă sufletește. Sufletul este bolnav când păcătuiește, când se desfrânează, când fură, când face ceea ce Dumnezeu interzice.

Dar și neșcolirea, needucarea, este o boală a sufletului, și desigur mare, pentru că din pricina ei se întâmplă atâtea și atâtea rele. Trebuie deci să-i și educăm pe copiii noștri, căci astfel vor putea să-L cunoască mai bine pe Dumnezeu? Fără învățătură vor fi ca animalele, care sunt lipsite de cuget. Omul, care a fost înzestrat cu cuget, trebuie să fie și înțelept, așa cum l-a făcut dintru început Dumnezeu. Fără înțelepciune el este o piatră prețioasă afundată în mocirlă, este corabie fără cârmă și fără echipaj, care înaintează pe marea vieții necârmuită, la întâmplare. De aceea un înțelept a spus: *Omul neșcolit privește, dar nu vede*. I se pare că vede, dar este orb, fiindcă nu are cunoaștere, și îndeosebi cunoașterea adevărurilor și a dogmelor credinței - ce este sufletul, cerul, Dumnezeu Cel în trei ipostasuri, învierea, botezul, îngerii, Sfânta Liturghie, preoția etc.

Proorocul David spune: *Luați învățătură, ca nu cumva să se mânie Domnul* (Psalmi 2, 12). Educați-vă creștinește copiii. Aceasta este datoria voastră. Dacă veți fi nepăsători, veți merge în iad, chiar dacă aveți alte virtuți. Să-i învățați tainele Bisericii, dreptatea, înțelepciunea, vitejia sufletească. Să-i ajutați să se cunoască pe ei, căci prin cunoașterea de sine vor fi conduși și la cunoașterea de Dumnezeu. Dacă nu-L cunosc pe Dumnezeu, la ce le va fi de folos toate celelalte? Nu-L auziți pe Domnul, Care spune în Sfânta Evanghelie că, dacă omul ar câștiga lumea întregă dar și-ar pierde sufletul său, nu i-ar folosi la nimic?

Educați-i, așadar, duhovnicește pe copiii voștri. Educați-vă și pe voi. În felul acesta vă veți mântui și veți intra în împărăția cerurilor, cu harul lui Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 128-130)

„Mai întâi disciplina, ascultarea, formarea moravurilor. Să se evite moleșeala, luxul, excesele bunăstării, ca el să fie curat totdeauna. Curăția la copil, la omul tânăr, iată marele obiect al pretențiilor părinților la care sunt avizați. Totul se pierde, prezentul și viitorul,

dacă omul tânăr este stricat. Omul tânăr desfrânat va fi mai târziu soțul infidel. Să fie format astfel la o viață frugală și ostenitoare.

Însă nimic nu folosește fără principiile religioase. *Educați pe aceștia în disciplina și ascultarea de Dumnezeu*, zice Pavel. Nimic nu va folosi fără de religie; cu ea totul se întoarce spre folos și spre bogăție. Vedeți pe Ana soția lui Fanuel, ea îl dă lui Dumnezeu pe fiul ei și acest fiu ajunge minunatul profet Samuel. Ca copilul să știe să gândească, ca și creștin, această înțelepciune îi va folosi mai mult decât toate celelalte. În loc să aspire la bogăție, el va avea sufletul destul de înalt pentru a disprețui bogăția. În loc de a urmări slava și onorurile lumii acesteia, el se va încununa cu splendorile veșnice. În loc de a se ambiționa spre o viață mai lungă, el va aspira la o viață divină fără de sfârșit. În loc de a fi abil să vorbească frumos, el va avea elocvența faptelor, prestigiul pe care-l dă virtutea. Să ne gândim la eroii străluciți pe care i-a produs religia în cursul veacurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 256-257)

„Fă ca fericitul Iov! Se temea și de păcatele săvârșite în gând de feciorii săi! De aceea, aducea jertfe pentru ei și avea mare grijă de ei. Fă ca Avraam! Și acesta nu se îngrijea de bani și de moșii, ci de legile dumnezeiești, pentru ca urmașii lui să le păstreze cu sfințenie. Și despre virtutea aceasta a lui dă mărturie Dumnezeu, grăind așa: *Că știu că Avraam va învăța pe copiii lui judecățile și dreptățile Mele* (Fac., 18, 19). Iar David, pe patul de moarte, a chemat pe fiul său și, în loc de mare moștenire, îi dădea aceste porunci și-i spunea: *De vrei, copilul meu, să trăiești după legile lui Dumnezeu, nu vei fi doborât de necazurile ce-ți vin pe negândite, că toate-ți vor merge după voie și te vei bucura de multă liniște; dar dacă pierzi ajutorul lui Dumnezeu, nu ți-e de nici un folos împărăția și multa ei putere.* Acestea și altele ca acestea îi spune, deși nu cu aceste vorbe.

Așa să grăim și noi copiilor noștri, și cât trăim, și la moartea noastră. Să-i convingem că bogăție mare, moștenire desăvârșită, comoară nefurată este frica de Dumnezeu. Să nu ne străduim să le lăsăm averi care se pierd, ci dreapta credință, care rămâne și nu se pierde. Când nu-i dreaptă credință, pier cu primejdie și mare rușine și averile pe care le ai; dar când ai dreapta credință, câștigi averi pe care nu le ai. Dacă-ți crești bine copilul, și-l crește așa și el pe fiul lui, și acela pe al său, se va prelungi fapta ta ca un lanț de bună-viețuire, care a luat de la tine început și rădăcină, și tu vei culege roadele purtării de grijă de urmași. Dacă părinții și-ar crește bine copiii lor, n-ar mai fi nevoie de legi, de tribunale, de osânde și pedepse, de execuții publice. *Legea nu este pusă pentru cel drept*, spune Scriptura (I Timotei, 1,

9). Dar pentru că nu ne îngrijim de ei, pentru aceasta aducem asupra lor mai mari nenorociri, îi dăm pe mâinile călăilor și-i împingem mereu în prăpastie. *Cel care-i moale cu fiul său*, spune Scriptura, *va lega rănile lui* (Is. Sir., 30. 7).

- Ce înseamnă cuvintele: *Cel care-i moale*?

- Cel care are milă de copil, care-l lingusește, care-l alintă peste măsură. Copilul are nevoie de o purtare de grijă mai aspră, trebuie să știe de frică!

Nu spun asta ca să fiți foarte aspri cu copiii voștri, ci ca să nu ajungeți să nu vă mai ia în seamă. Dacă femeia trebuie să se teamă de bărbat, apoi cu mult mai mult fiul de tată. Nu-mi spune mie că e cu neputință să supui tineretea. Dacă Pavel cere unei văduve să aibă grijă de creșterea copiilor, apoi cu mult mai mult bărbaților. Dacă ar fi fost cu neputință, n-ar fi poruncit-o. Trândăvia noastră e de vină dacă ajung niște răi copiii noștri; pentru că nu le sădăm dintru început, din fragedă vârstă, credința în suflet. Ne străduim să învețe toată știința profană, să slujească în armată; și pentru aceasta cheltuim bani, ne rugăm de prieteni, umblăm la unul și la altul; dar ca să ajungă slăvit în fața Împăratului îngerilor, nu spunem cuvânt! Îl lăsăm să se ducă des la teatru, dar nu-l silim niciodată să vină la biserică. De vine o dată sau de două ori copilul la biserică, apoi vine aici de mântuială, la întâmplare și în zadar, ca să se distreze. N-ar trebui să fie așa. Ci, după cum le cerem socoteală de lecții când îi trimitem la școală, tot așa și când îi trimitem la biserică, dar, mai bine zis, când îi ducem la biserică. N-ar trebui să punem pe alții să-i ducă la biserică, ci noi înșine să-i luăm de mână și să-i aducem aici și să le cerem să țină minte predica și învățătura ce o aud. Așa, da, așa ne va fi mai ușoară îndreptarea copiilor noștri. Că dacă ar auzi în casă vorbindu-li-se mereu de credință, dacă i-am sfătui ce trebuie să facă, iar la acestea ar fi adăugate și învățăturile de aici, ar da repede roadă frumoasă aceste bune semințe. Dar nimic din toate acestea nu facem! Socotim de mică însemnătate cele de neapărată trebuință. De le dăm aceste sfaturi, îi apucă îndată râsul. De aceea au ajuns toate cu susul în jos.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 9-10, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 360-362*)

EDUCAȚIA (lipsa educației religioase a copiilor - gravitatea)

„Să știți că, dacă toate faptele noastre ar fi bine rânduite cu privire la sufletul nostru, însă nu ne vom îngriji de mântuirea copiilor, vom fi pedepsiți

cu pedeapsa cea mai mare. Vă voi da o dovadă, nu a mea, ci una care se află în Sfintele Scripturi.

Era un preot la iudei, om cumpătat și îngăduitor, care se numea Eli. Acest Eli era tatăl a doi copii. Deși vedea că fiii lui merg pe căi greșite, totuși nu-i dojenea, nici nu-i împiedica. Mai bine spus îi muștra, dar nu făcea asta cu toată tăria. Păcatele acestor copii erau: desfrânarea și lăcomia. Scriptura spune că mâncau cărnurile sfinte înainte de a fi sfințite și înainte de a fi aduse ca jertfă lui Dumnezeu (I Regi 2, 16- 17). Cu toate că tatăl lor știa asta, nu i-a pedepsit, încerca să-i întoarcă de la păcatul lor prin sfaturi, spunându-le neconținut astfel de cuvinte: *Nu, copiii mei, nu faceți așa, că nu-i bun auzul pe care-l aud despre voi că faceți poporul să nu mai slujească Domnului. Dacă va păcătui om față de om, se vor ruga pentru el Domnului; dar dacă va păcătui omul față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?* (I Regi 2, 24- 25). Greutatea acestor cuvinte era mare și rușinea îndestulătoare ca să aducă la simțiri pe un om cu minte. Cuvintele tatălui au scos la iveală păcatul lor, au arătat cât este de înfricoșător și le-au făcut cunoscut cât de greu de suferit și cât de înspăimântătoare este pedeapsa ce-i amenință. Dar pentru că Eli n-a arătat față de fiii săi toată asprimea trebuitoare, a pierit și el împreună cu aceștia. Eli nu trebuia să se mărginească numai la amenințări. Trebuia să-i îndepărteze de la fața lui, să-i biciuiască. Trebuia să fie cu ei cu mult mai neîndurător și mai aspru. Dar pentru că n-a făcut asta, Eli a ațâțat pe Dumnezeu la luptă și împotriva lui, și împotriva fiilor lui. Pentru că și-a cruțat fără socoteală fiii, a pierdut, o dată cu mântuirea copiilor lui, și propria sa mântuire. Ascultă ce-i spune Dumnezeu lui Eli! Dar, mai bine-zis, nu-i spune lui. Nu l-a mai socotit vrednic să-i spună vreun cuvânt. S-a purtat cu el ca și cu o slugă care a greșit foarte mult în fața stăpânului său și căreia îi face cunoscute prin altă persoană nenorocirile ce vor veni peste el. Atât de mare era atunci mânia lui Dumnezeu pe Eli. Ascultă deci ce spune Dumnezeu lui Samuel, ucenicul lui Eli, despre dascălul său. Dumnezeu vorbea mai mult cu ucenicul lui Eli și cu celălalt profet și cu alți oameni decât cu Eli despre pedepsele ce vor veni peste el. Așa l-a nimicit Dumnezeu pe Eli pe vecie! Dar ce spune Dumnezeu lui Samuel? *A știut că fiii lui au hulit pe Dumnezeu, și nu i-a certat* (I Regi 3, 13). Eli i-a certat, dar nu cum trebuia. I-a certat, dar Dumnezeu spune că certarea făcută fiilor săi n-a fost certare. Prin urmare, Dumnezeu a osândit certarea făcută de Eli, pentru că nu era făcută cu asprime și cu tărie. Din cele spuse urmează că putem să avem grijă de copii, dar dacă nu ne îngrijim de ei cum trebuie, înseamnă că nu avem grijă de ei, după cum nici certarea făcută de Eli nu era certare. După ce Dumnezeu a spus care e păcatul lui Eli și al fiilor lui, a pronunțat cu multă mânie pedeapsa: *Pentru aceea mi-am jurat*

*casei lui Eli că păcatul casei lui Eli nu se va ierta până în veac, nici prin tămâiere, nici prin jertfe (I Regi 3, 14). Ai văzut cât de mare este înverșunarea lui Dumnezeu și cât de neiertată pedeapsa? Dumnezeu spune: Fără îndoială, trebuie să piară nu numai el, nici numai copiii lui, ci toată casa lui; nu va fi leac care să vindece rana aceasta. Și totuși, în afară de negrija sa față de creșterea copiilor. Dumnezeu n-a mai putut să-l învinovățească de alt păcat pe bătrânul acela. Eli era, într-adevăr, un bărbat minunat în toate faptele lui. Înțelepciunea și curăția vieții lui se pot vedea nu numai din faptele lui, ci și din felul în care a primit pedeapsa lui Dumnezeu. Mai întâi, când a auzit hotărârea lui Dumnezeu și a văzut că-l așteaptă cea mai cumplită pedeapsă, nu s-a îndărătnicit, nu s-a supărat, nici n-a spus cuvintele pe care poate mulți le-ar fi spus: *Sunt eu stăpân pe voința altora? Sunt răspunzător de propriile mele păcate! Fiii mei sunt în vârstă și ar fi drept ca numai ei să fie pedepsiți.* Eli însă n-a spus și nici n-a gândit așa! Ca o slugă înțeleaptă, care știe numai un singur lucru, să primească cu inima ușoară toate hotărârile stăpânului, chiar dacă sunt neplăcute și dureroase, tot astfel și Eli a rostit cuvinte pline de multă înțelepciune: *Însuși Domnul va face ce va fi plăcut înaintea Lui (I Regi 3, 18).* Virtutea lui se poate vedea nu numai de aici, ci și din altă parte. Când iudeii erau în război, i s-a adus la cunoștință înfrângerea armatei iudaice și că fiii lui au fost omorâți în luptă într-un chip rușinos și vrednic de milă. Eli a rămas netulburat la auzul acestei știri (I Regi 4, 13-18). Dar când i s-a mai spus că în măcelul acela a fost răpit de dușmani și chivotul legii, da, atunci bătrânul, întunecat de durere, a căzut din scaun pe spate înspre ușă și și-a rupt spinarea, că era bătrân și greoi (I Regi 4, 17). A fost un om slăvit care a judecat pe Israel patruzeci de ani (I Regi 4, 18).*

Dacă pe preotul, pe bătrânul, pe slăvitul, pe cel care a stat fără prihană în fruntea poporului evreu patruzeci de ani, care a condus poporul în niște vremuri care cereau multă grijă și băgare de seamă, nimic din acestea n-a putut să-l scape de pedeapsă, ci a pierit năprasnic și mizerabil pentru că nu s-a ocupat de copiii lui cu toată grija, iar păcatul acestei nepurtări de grijă pentru creșterea copiilor a înecat, ca un val furios și mare, toate acele fapte și a ascuns toate faptele lui bune; dacă, deci, un om atât de mare a suferit o astfel de pedeapsă, ce pedeapsă vom suferi noi, care trăim în timpuri care cer de la noi mai multă înțelepciune și înțelegere a lucrurilor, noi, care suntem mai prejos de virtutea aceluia...” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 247-250)

„Să nu mi se spună că mulți oameni au avut mai puțină grijă de copiii lor decât Eli, și totuși n-au primit pedeapsa lui Eli. Asta nu-i adevărat! Din pricina acestui păcat mulți oameni au suferit adeseori pedepse mai cumplite chiar decât pedeapsa lui Eli. De unde vine moartea copiilor înainte de vreme? De unde bolile cumplite și fără de sfârșit și peste noi, și peste copiii noștri? De unde pagubele, de unde accidentele, de unde neajunsurile, de unde nenumăratele nenorociri? De acolo că nu avem nici o grijă de copiii noștri când sunt răi. Spusele mele nu sunt o simplă presupunere, întâmplarea bătrânului Eli este îndestulătoare să ne convingă. Dar vă voi mai cita și cuvintele unui bărbat înțelept. Vorbind despre copii, spune așa: *Nu te bucura de fiii necredincioși; dacă nu au frică de Dumnezeu, să nu ai încredere în viața lor.* Vei suspina din pricina doliului înainte de vreme și vei cunoaște moartea lor neașteptată. Mulți, după cum am spus mai sus, au suferit aceste pierderi. Alții au scăpat, dar până la sfârșit nu vor scăpa nici ei. Pedeapsa va cădea pe capul lor. Când vor pleca dincolo, vor fi pedepsiți și mai strașnic.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 251)

„Pe bătrânul Eli, deși era strălucit în toate celelalte fapte, l-a pedepsit numai din pricina acestei lipse de grijă față de creșterea copiilor lui; pe patriarhul Avraam l-a cinstit atât pentru celelalte virtuți ale lui, cât și pentru această purtare de grijă pentru copii. Vorbind despre acele multe și mari daruri pe care a făgăduit că i le va da, Dumnezeu a arătat și pricina acestor daruri: *Știam, spune Domnul că Avraam va da poruncă fiilor lui și casei lui după el și vor păzi căile Domnului Dumnezeu, ca să facă dreptate și judecată* (Fac., 18, 19). Am citat acum aceste cuvinte, ca să cunoaștem că Dumnezeu se va purta cu asprime față de cei care nu se îngrijesc de niște fapte atâte de dragi Lui și atâte de prețuite de El. Căci nu se poate ca Dumnezeu să se îngrijească atât de mult de mântuirea copiilor, iar noi să nu le purtăm deloc de grijă, disprețuindu-i.

Prin urmare, Dumnezeu nu rămâne nepăsător față de purtarea noastră, dimpotrivă, se supără și se mânie cumplit, după cum de altfel și faptele ne arată. Pentru asta și Fericitul Pavel ne îndeamnă adesea, zicând: *Părinților, creșteți pe copiii voștri în învățătura și certarea Domnului* (Efes., 6, 4).

Dacă noi am primit poruncă să veghem asupra sufletului copiilor pentru că vom da socoteală, cu mult mai mult a primit această poruncă tatăl care i-a născut, care i-a crescut, care trăiește neconținut împreună cu ei. După cum nu putem să avem vreun cuvânt de apărare sau de iertare pentru păcatele noastre, tot astfel nu putem fi iertați nici pentru păcatele copiilor. Acest lucru a fost pus în lumină de Fericitul Pavel. Leguind ce fel de

oameni trebuie să fie cei care sunt însărcinați cu conducerea altora, Pavel, pe lângă toate celelalte îndatoriri de neapărată trebuință, cere să fi îndeplinit și îndatorirea de a-și fi crescut bine copiii, (I Tim., 3, 4) pentru că nu vom fi iertați dacă aceștia ajung niște răi și niște stricați. Și pe bună dreptate. Dacă am fi prin fire răi, poate că am avea un cuvânt de apărare, dar pentru că ajungem răi sau buni prin libertatea voii noastre, ce scuză potrivită ar putea invoca tatăl care va lăsa să se piardă și să ajungă om rău ființa cea mai iubită și mai scumpă dintre toate ființele de pe pământ, copilul? Că nu vrea tatăl său să-l facă bun? Dar care părinte ar putea spune asta? Însăși firea lui îl silește și-l mână să-și facă bun copilul. Că nu a putut? Tatăl nu poate spune nici asta. Faptul că a avut copilul în mâinile sale de când era fraged, că este cel dintâi și singurul căruia i s-a încredințat puterea asupra copilului, că îl are în casă, sub ochii săi, neconținut, îi face lesnicioasă și cu totul ușoară supravegherea copilului.

Sunt convins că proasta creștere a copiilor și înrăirea lor nu se datorește altui fapt decât dragostei pătimase ce o avem pentru bunurile materiale ale acestei lumi. Grijă de cele lumești și preferința părinților numai pentru bunurile pământului, îi silesc să nu se îngrijească de copii și, o dată cu asta, să nu se îngrijească nici de sufletele lor. Acești părinți (să nu se creadă că vorbesc cu patimă) sunt mai răi decât asasinii de copii. Aceștia despart sufletul de trup, ceilalți, părinții, prin purtarea lor, aruncă în focul gheenei sufletul lor, o dată cu trupul lor. E necesar și e în firea lucrurilor ca trupul lor să moară, dar moartea sufletului lor ar fi putut fi înlăturată dacă lipsa de purtare de grijă a părinților n-ar fi adus-o asupra copiilor lor. Mai mult încă, învierea cea de obște va face să dispară moartea trupului, pierderea sufletului însă este ireparabilă; un suflet pierdut nu se mai mântuie, este chinuit veșnic.

Prin urmare, pe bună dreptate am spus că părinții care nu se îngrijesc de mântuirea copiilor lor sunt mai răi decât ucigașii de copii. Nu-i atât de groaznic să-ți ascuți sabia, să-ți înarmeză mâna, s-o împlânți în gâtul copilului, pe cât de groaznic este a pierde și a strica sufletul lui. Nimic nu o poate egala.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 254-256)

„Poți spune cu mâna pe inimă că te-a auzit fiul tău sfătuindu-l vreodată, sau știe el prin el însuși că jurământul, chiar jurământul drept, este un păcat înaintea lui Dumnezeu (Matei 5, 33-37)? I-ai spus tu vreodată că nu poate să se mântuiască cel care ține minte răul și e ranchiunos? Scriptura spune: *Căile celor ce țin minte răul duc spre moarte* (Pilde 12, 29). I-ai spus tu vreodată fiului tău că Dumnezeu disprețuiește așa de mult pe bârfitor,

încât i-a interzis citirea cuvintelor dumnezeiești (Înt. Sol., 1, 11)? I-ai spus tu vreodată fiului tău că Dumnezeu aruncă din ceruri pe omul îngâmfat și pe ocărător și-l dă focului gheenei (Is., 13, 11)?

I-ai spus tu vreodată fiului tău că cel care se uită la vreo femeie cu ochi desfrânați este privit ca un om care a și săvârșit păcatul și este pedepsit ca desfrânat (Matei 5, 27-28)? L-ai sfătuit vreodată să fugă de păcatul săvârșit în fiecare clipă, judecarea aproapelui, care atrage după sine o pedeapsă cumplită (Matei 7, 1-5)? I-ai citit tu vreodată legile puse de Hristos pentru aceste păcate? Sau poate nici tu nu știi că există astfel de legi. Cum deci va putea fiul tău să săvârșească poruncile lui Hristos, când nici tu, tatăl lui, care trebuie să-l înveți aceste porunci, nu le știi?

Dacă această grozăvie s-ar mărgini numai la atât, de a nu le da nici un sfat folositor, grozăvia n-ar fi atât de mare; dar voi îi împingeți să săvârșească fapte potrivnice poruncilor lui Hristos. Când părinții își îndeamnă copiii să studieze elocința, nu-i poți auzi spunându-le altceva decât aceste cuvinte: *Cutare, om de proastă condiție socială și din părinți de jos, pentru că a studiat elocința și știe să vorbească bine, a ajuns mare demnitar, și-a făcut avere mare, și-a luat femeie bogată, și-a zidit casă luxoasă, este temut și slăvit de toți. Altul apoi, cutare, pentru că a învățat limba latină, are o funcție înaltă la curtea domnească și conduce și rânduiește treburile curții.* Un alt tată dă de exemplu pe alții; dar toți părinții dau fiilor lor de exemplu numai pe oamenii străluciți și renumiți pe pământ. Nimeni, niciodată, nu pomenește de cei străluciți și renumiți în ceruri, ba dimpotrivă, dacă ar încerca cineva să-i pomenească și să-i dea de exemplu, l-ar alunga ca pe unul care distruge rânduiala lumii.

Așadar, dacă de la început îi încântați cu astfel de cuvinte, apoi nu-i învățați altceva decât temelia tuturor relelor, căci le sădiți în suflet două patimi foarte puternice: dragostea de bani și dragostea de slava deșartă, cea din urmă mai rea decât cea dintâi. Fiecare dintre aceste patimi, luată separat, este îndestulătoare să distrugă sufletul unui copil; dar când sunt unite și cad împreună pe sufletul lui fraged, ca niște șiroaie de munte unite împreună, distrug toate însușirile bune ale copilului, pentru că târăsc cu ele peste sufletul lui atâția spini, atâta nisip, atât de mult bolovăniș, încât sufletul lui nu mai poate să odrăslească, nici să rodească vreuna dintre însușirile lui bune. Despre adevărul spuselor mele ne dau mărturie și înțelepții păgâni. Un înțelept numește fiecare dintre aceste patimi, luate separat, nu unite, acropolă a răutăților, iar alt înțelept, cap al răutăților. Dacă fiecare din aceste patimi, luată separat, este acropolă și cap și dacă dragostea de avuții i se mai alătură și cealaltă, mult mai cumplită și mai tiranică, adică dragostea nebună după slavă, și la un loc se năpustesc asupra sufletului tânărului, se înrădăcinează

în el și-l ocupă de timpuriu, cine va mai putea urni din suflet această boală, mai ales când și părinții nu numai că nu-și dau nici o silință ca aceste lăstare de răutate să fie smulse, ci, dimpotrivă, fac totul și cu fapta, și cu cuvântul ca ele să prindă și mai adânc rădăcină. Mai este cineva atât de lipsit de judecată încât să nu se deznădăjduiască de mântuirea unui copil care a primit o astfel de creștere? Ar fi de dorit ca un suflet care are fericirea să se bucure de alte învățături decât cele de mai sus să evite răul, dar ce nădejde de mântuire mai poate fi când pretutindenii premiile se dau în bani și când bărbați blestemați sunt dați copiilor ca pilde de urmat? Oamenii care iubesc banii și averile ajung în chip neîndoios invidioși, stricați, gata oricând să jure, sperjuri, obraznici, insultători, hoți, nerușinați, îndrăzneți, nerecunoscători și făcători a tot felul de răutăți. Martor vrednic de credință al acestor adevăruri este Fericitul Pavel, care spune că rădăcina tuturor relelor din viață este iubirea de arginți (I Tim., 6, 10). Mai înainte de el, Hristos a arătat același lucru și a spus că nu este cu putință să slujească lui Dumnezeu cel care slujește patimii iubirii de arginți (Matei 6, 24).

Prin urmare, dacă pașii tânărului sunt conduși chiar de la început spre această robie, când va putea ajunge liber, când va putea scoate capul din valurile care-l învăluie, o dată ce toți îl împing, toți îl dau la fund și aduc peste el primejdia înecului? N-ar fi de dorit să nu-l necăjească nimeni, să poată să se ridice, cu ajutorul multor oameni care i-ar întinde mână de ajutor, să poată vedea, dar să stea și deasupra valului sărat al răutății?” (*Apologia vieții monahale*, 5-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 257-260)

„De unde deci să ia vreun sfat bun? De la el? Prin propriile sale efortări? Tânărul însă nu poate prin el însuși, fără ajutorul cuiva, să săvârșească virtutea. Chiar dacă ar voi să săvârșească o faptă de virtute, gândul lui cel bun se va îneca înainte de a odrăsli din pricina potopului cuvintelor tale. După cum trupul care nu se hrănește cu mâncăruri sănătoase, ci cu mâncăruri vătămătoare, nu poate trăi nici câtăva vreme, tot astfel și sufletul hrănit cu învățăturile și sfaturile pe care i le dai nu poate să dea naștere vreunui gând sau vreunei fapte mari și virtuozitate! Dimpotrivă, este necesar ca un astfel de suflet să slăbească și să se moleșească, fiind neconținut stăpânit de răul care-l slăbește treptat, iar mai târziu, să se prăvălească în gheenă și în pierzarea cea de acolo.

Iar dacă ai pretenția că spusele mele nu sunt drepte, dacă susții că fiul tău poate săvârși toate faptele de virtute trăind în mijlocul lumii, dacă susții aceasta în serios, și nu în glumă, nu șovăi de a mă învăța și pe mine această nouă și minunată învățătură! Într-adevăr, nu vreau ca lucruri atât de mari să-

mi rămână necunoscute și nici nu doresc să-mi fie străine niște învățături atât de bune!

Această minunată învățătură însă nu o voi putea afla din gura voastră; voi înșivă nu mă lăsați, prin vorbele și prin faptele voastre contraziceți susținerea voastră și învățați contrariul. Porunciți copiilor voștri să facă fapte ce nu pot mântui, le dați astfel de porunci ca și cum singurul vostru gând și toată silința voastră ar avea ca scop pierderea fiilor voștri.

Uită-te și vezi dacă îndeplinești următoarele porunci date nouă de Mântuitorul.

Hristos a spus: *Vai de cei ce râd* (Luca 6, 25), voi însă dați fiilor voștri multe prilejuri de râs. *Vai de cei bogăți* (Luca 6, 24), a spus Domnul, voi însă faceți tot ce vă stă în putință ca fiii voștri să se ocupe cu afaceri bănești. Hristos a spus: *Vai de voi când toți oamenii vă vor vorbi de bine!* (Luca 6, 26), a spus Domnul iarăși; voi însă de cele mai multe ori vă cheltuiți toată averea numai spre a fi lăudați de oameni. *Cel ce ocărăște pe fratele lui este vinovat gheenei* (Matei 5, 22), voi însă socotiți slabi și lași pe cei ce suferă în tăcere ocările altora. Hristos poruncește să ne ferim de ceartă și de judecată (Matei 5, 25), voi însă creșteți pe copiii voștri numai în ceartă și numai în judecăți. Hristos poruncește să ne scoatem adeseori ochiul dacă ne vatămă (Matei 5, 29), voi însă faceți prieteni mai cu seamă pe acei oameni care pot să vă dea bani, chiar dacă vă învață să faceți cele mai mari rele. Hristos nu ne-a îngăduit să ne despărțim de soție, afară de pricină de desfrânare (Matei 5, 32), voi însă porunciți fiilor voștri să calce în picioare această poruncă, dacă pot să dobândească mai multă avere printr-o nouă căsătorie. Hristos a oprit cu desăvârșire jurământul (Matei 5, 34), voi însă vă bateți joc de cei care păzesc această poruncă. Hristos a spus. *Cel ce-și iubește sufletul său, și-l va pierde* (Ioan 12, 25), voi însă, prin toate mijloacele, aprindeți în copiii voștri această dragoste. Hristos a spus: *Dacă nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu vă va ierta greșelile voastre* (Matei 6, 15); voi însă ocărăți chiar pe fiii voștri când nu vor să se răzbune pe cei ce i-au nedreptățit și vă grăbiți să-i faceți să se răzbune cât mai iute pe vrăjmașii lor. Hristos a hotărât că postul, rugăciunea și milostenia n-au nici un preț dacă sunt făcute din dorința de slavă, din dorința de a fi lăudate de oameni aceste fapte (Matei 6, 1-18); voi însă faceți toate faptele voastre numai pentru a fi lăudați de oameni.

Mai e nevoie, oare, să mai amintesc de toate păcatele voastre? Sunt îndestulătoare și cele pomenite până acum să pregătească, pentru un suflet încărcat cu ele, nenumărate gheene, și nu toate aceste păcate strânse la un loc, ci chiar fiecare în parte. Voi însă pentru că îngrămădiți pe spatele fiilor voștri deodată toate aceste păcate și pentru că puneți peste ei poveri de

păcate, cu neputință de purtat, îi trimiteți în acest chip în râul cel de foc. Vor putea ei oare să se mântuiască vreodată dacă dau focului gheenei atât de multă hrană care să întrețină neconținut focul?” (*Apologia vieții monahale*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 261-263)

„Lucrul cel mai cumplit nu-i numai că le dați sfaturi potrivnice poruncilor lui Hristos, ci mai ales că înveșmântați viciul cu nume strălucitoare, anume: numiți cultură și civilizație mergerea neconținută la cursele de cai și la spectacolele teatrale; spuneți că un om este liber dacă este bogat; numiți mărinimie sufletească dărnicia făcută din dragostea de slavă și de dragul laudelor mulțimii; numiți îndrăzneală semeția prostească; numiți dragoste de oameni mesele întinse însoțite de chefuri și desfrânare; numiți om de curaj pe cel ce săvârșește nedreptăți și face rău. Apoi, ca și cum n-ar fi de-ajuns această înșelăciune, dați virtuților nume contrarii lor: înțelepciunii îi spuneți mojicie, blândeții – stânjeneală, dreptății – lașitate, smereniei – slugărnicie, renunțării la drepturile tale de dragul liniștii și al păcii, slăbiciune. Dați virtuților aceste nume ca și cum v-ați teme ca nu cumva să scape de pieire copiii voștri dacă ar auzi de la alții adevăratul lor nume.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 263-264)

„Vă dați toată osteneala ca fiul vostru să aibă servitor, să aibă cal, să fie îmbrăcat cât mai frumos, dar nu suferiți să vă gândiți cum să ajungă bun fiul vostru, întindeți râvna voastră pentru strângerea de avuții, - care nu-s decât pietre și lemne -, cât puteți de mult, dar nu învredniciți sufletul copilului vostru nici cu cea mai mică parte din această râvnă, îndurați toate ostenele și toate cheltuielile ca să așezați în casa voastră o statuie minunat lucrată și să faceți din aur acoperișul caselor voastre, darn u vreți nici să vă gândiți măcar să faceți de aur sufletul copilului vostru, statuia cea mai de preț dintre toate statuile.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 265)

„Dar mi se poate obiecta:

- La ce le folosește copiilor noștri educarea sufletului? La ce le folosește viețuirea morală desăvârșită?

- Ei bine, acest gând este cel care strică totul, anume că lucrul cel cu adevărat de neapărată trebuință, cel care menține viața noastră, este socotit de prisos, pare secundar.

Dacă ar vedea cineva pe fiul său bolind cu trupul, negreșit că n-ar spune: *Ce folos are să se facă sănătos?*. Dimpotrivă, și-ar da toată silință să-I facă atât de sănătos, încât să nu i se mai întoarcă boala. Când însă sufletul copilului e bolnav, părinții spun că n-are nevoie de nici o îngrijire. Și îndrăznesc să se mai numească părinți după ce rostesc astfel de cuvinte!” (*Apologia vieții monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 271)

EREDITATEA

„Dar dacă suntem cu mintea trează, nu ne pot vătăma cu nimic nenorocirile venite peste noi din pricina păcatelor strămoșilor noștri. Ele rămân doar niște nume. Cel dintâi-zidit din pricina călcării de poruncă, a adus pe pământ moartea și o viață chinuită și plină de dureri; Ham a adus robia. După venirea Stăpânului Hristos, însă, putem, dacă vrem să facem ca aceste rele să fie numai niște simple nume.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 375)

„Vezi-mi iarăși și din aceste cuvinte că păcatele înaintașilor noștri nu aduc nici o vătămare firii noastre. Ninevitenii aceștia, care, prin pocăința lor, au atras asupra-le iubirea de oameni a lui Dumnezeu și au schimbat hotărârea Stăpânului, aceștia au avut mai întâi strămoș pe Ham, cel care a batjocorit pe tatăl său, apoi au avut strămoș pe Nevrod, om tiran și mândru, care a avut de urmaș pe Asur. Se spune că au fost poate printre și alții răi și stricați, care au dus o viață urâtă și păcătoasă, care s-au dedat de beții, la râs, la petreceri și vorbe pline de rușine; dar pentru că ninevitenii s-au hotărât să se pocăiască cu adevărat, păcatele strămoșilor nu i-au vătămat cu nimic, dimpotrivă, au atras asupra lor atât de mult ajutorul cel de sus, că până azi se cântă fapta pocăinței lor.

Să mergem, dar și noi pe urmele ninevitenilor. Să știm că nici păcatele strămoșilor nu ne vatămă dacă voim să fim cu mintea trează, dar nici virtutea lor nu ne poate fi de folos, dacă ne trândăvim; să ne străduim mult să facem fapte de virtute și să avem voință, plină de înțelepciune, ca să ne bucurăm de binecuvântarea lui Sim și Iafet și să scăpăm de blestemul și robia venită peste Ham. Să fim liberi, să nu ajungem robii păcatului; să dobândim adevărata libertate, ca să avem parte de bunătățile cele nespuse.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 379)

„Ai văzut că virtutea sau păcatul nu stă în firea noastră, ci în voința noastră? Iată, în ce privește firea și patriarhul Avram și Nahor erau frați, dar

în ceea ce privește voința lor nu erau frați. Nahor a rămas tot în rătăcire, deși fratele său ajunsese la o atât de mare virtute; Avram, însă, prin faptele lui, arăta tuturor că sporește zi de zi în virtutea după Dumnezeu.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 405)

„Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoșul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrânat, chiar dacă a avut alte păcate. Dacă pe un stricat, întors pe calea cea dreaptă, nu poate să-l facă de răs viața lui de mai înainte, cu atât mai mult nu va putea face de rușine păcătoșenia părinților pe un om virtuos, născut dintr-un desfrânat și o adulteră”. (*Omilia la Matei*, omilia III, II, în col. PSB, vol. 23, p. 39)

„Nu-i cu puțință, da, nu-i cu puțință să te socoți virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuții sau viciului strămoșilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva și mai ciudat: acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoși străluciți”. (*Omilia la Matei*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

ERETICII (cine sunt ei?)

„... el, (Pavel – n.n.), numește *câini* pe cei ce amăgeau pe credincioși, zicând: *Păziți-vă de câini* (Flp. 3, 2), iar altă dată îi numește *îngerii satanei*, și *cu conștiința înfierată*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 283)

ERETICII (diferite numiri date ereticilor)

„Trebuie să-i vădesc din Sfintele Scripturi pe aceștia ca pe niște vrăjmași ai lui Hristos, și *vicleni* și *hulitori* și *fățarnici* și *furi* și *tâlhari* și *urâți* și *prooroci mincinoși* și *dascăli mincinoși* și *povățuitori orbi* și *înșelători* și *vicleni* și *antihriști* și *învrăjbitori* și *fiii celui viclean* și *nebuni* și *fără de Dumnezeu* și *luptători de duh*, care au hulit Duhul Darului, cărora nu li se va ierta nici în veacul cel de acum, nici în cel viitor, pentru care se hulește calea adevărului, încă spre acestea și *fiii celui viclean* se cheamă, ai diavolului, precum a zis către ei Domnul, că voi sunteți de la tatăl vostru, diavolul, iar Ioan Evanghelistul zice adesea că sunt copiii diavolului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 173-174)

ERETICII (manifestarea lor)

„De pildă, maniheii, câinii, nebunii și turbații, arată chip blând, dar înăuntru au turbarea cea primejdioasă a câinilor, și ascund sub pielea de oaie lupul - dar tu nu privi cele dinafară, ci uită-te la fiara ascunsă înăuntru.”
(*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 98)

ERETICII (răstălmăcesc Scriptura și caută mereu argumente împotriva mântuirii lor)

„Dar ereticii, răstălmăcind Scripturile împotriva capetelor lor și căutând mereu argumente împotriva mântuirii lor nu-și dau seama că se îmbrâncesc singuri în prăpastia pierzării. Că pe Fiul lui Dumnezeu nici lauda nu-L face mai slăvit, nici hula nu-L vatămă. Nu are nevoie Ființa cea necorporală de lauda noastră. Ci, după cum cel ce spune de soare că e strălucitor nu-i adaugă lumină la lumina lui, nici cel care spune că soarele e întunecos nu-i micșorează strălucirea, ci cuvintele lui sunt dovada propriei orbiri, tot așa și cel ce spune că Fiul lui Dumnezeu e creatură, și nu Fiu, dă dovadă de nebunia lui, iar cel care cunoaște ființa Lui, își arată propria-i înțelepciune. Și nici acesta nu Îi este de folos, nici acela nu-L vatămă, ci unul luptă împotriva mântuirii lui, iar celălalt pentru mântuirea lui. Dar, după cum am spus, ereticii, răstălmăcind Scripturile, trec cu vederea unele texte din Scriptură și caută doar, doar, vor găsi un text care ar părea de acord cu rătăcirea lor. Să nu-mi spui mie că Scriptura e de vină. Nu-i de vină Scriptura, ci nesocotința lor. Și mierea e dulce, dar bolnavul o socoate amară. Nu mierea e de vină, ci boala. Tot așa și nebunii care nu văd lucrurile așa cum sunt ele, dar nu s de vină lucrurile, ci mintea stricată a celui nebun. Dumnezeu a făcut cerul ca să-i vedem creația și să ne închinăm Creatorului. Păgânii, însă, au îndumnezeit creația lui Dumnezeu. Nu e de vină creația, ci nesocotința acelora. După cum omul nesocotit nu are folos de nicăieri, tot așa și omul cu judecată singur își este de folos. Poate fi cineva egal cu Hristos? Nu! Dar Iuda nu s-a folosit. Poate fi cineva mai rău ca diavolul? Nu! Și Iov a fost încununat. Nici Hristos nu i-a fost de folos lui Iuda, pentru că Iuda era nesocotit, nici diavolul nu l-a vătămat pe Iov, pentru că Iov era un om cu judecată. Spun acestea pentru ca nimeni să nu hulească Scripturile, ci nesocotința acelora care tălmăcesc rău cele bine spuse. Nu Scriptura e de vină, ci mintea care tălmăcește rău cele bine spuse.” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către*

Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 520-521)

ERETICII (ferirea de comuniunea lor)

„Dacă ați face studiul vostru și meditația Sfințelor Scripturi, dacă v-ați pregăti în fiecare zi la luptă, eu nu m-aș mai feri să caut să vă abat de la lupta cu ei; dimpotrivă, eu vă voi sfătui să mergeți la luptă, fiindcă adevărul este tare și puternic, dar cum nu știți să vă folosiți de Scripturi, mă tem de luptă, mă tem că voi aflându-vă fără de arme și fără apărare, ei să nu vă doboare.”
(*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVI, 3, p. 341)

„Și ce să le facem celor dedați la astfel de fapte rele? Dar iată că Apostolul nu ne răspunde: *Aruncați-vă asupra lor, apucați-vă la ceartă cu ei și bateți-i cu pumnii, ci Depărtați-vă de ei*. Dacă ei făceau aceasta din neștiință, sau din amăgire, ar fi trebuit să se îndrepte; dar fiindcă de bunăvoie păcătuiesc, atunci fugiți de ei, zice. Și în alt loc Apostolul spune aceasta: *Să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială* (II Tesaloniceni 3, 6), iar lui Timotei, vorbindu-i de Alexandru făurarul, îi dă același sfat: *Păzește-te și tu de el* (II Timotei 4, 15). Apoi, luând și în bătaie de joc pe cei ce îndrăzneau unele ca acestea, arată și pricina smintelii lor: *Căci unii ca aceia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor*. Și filipenilor scriindu-le, zicea: *Pântecelul este dumnezeul lor* (Filipeni 3, 19).” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 550-551)

„Ai îndrăzni oare să te apropii și să vorbești cu unii care au fost prinși și condamnați pentru că au încercat să pună mâna pe putere? Eu nu cred. Nu-i oare absurd să fugi cu atâta grabă de oameni care fac rău unui om, dar să îți faci prieteni pe cei ce au ocărât pe Dumnezeu și să prăznuiești tu, care te închini Celui răstignit, cu cei ce L-au răstignit (se referă la iudei – n.n.)? Aceasta nu-i numai prostie, ci cumplită nebunie!” (*Către iudei*, cuv. I, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 252)

„Ce mare prostie, ce mare nebunie este să sărbătorești împreună cu cei pe care Dumnezeu i-a necinstit, cu cei pe care Dumnezeu i-a părăsit, cu cei care au mâniat pe Stăpânul! Ai suferi oare să-l vezi pe omul care l-a ucis pe fiul tău? Ai suferi oare să-i auzi numele? N-ai fugi oare de el ca de dracu, ca de diavol? Au ucis pe Fiul Stăpânului tău, mai îndrăznești să te întâlnești cu

el în același loc? Cel ucis atât de mult te-a cinstit, că te-a făcut fratele Lui și împreună-moștenitor cu El; tu însă atât Îl necinstești, că-i cinstești pe ucigașii și răstignitorii Lui, că le slujești lor luând parte la sărbătorile lor, că te întâlnești în locurile lor spurcate, că pășești pragurile cele necurate, că te împărtășești de la masa demonilor. Căci nu pot numi altfel postul iudeilor după ce au ucis pe Dumnezeu! Nu slujesc oare demonilor cei care lucrează împotriva lui Dumnezeu?” (*Către iudei*, cuv. I, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 259)

„Adună-ți învățătura sănătoasă din Sfintele Scripturi. De vine la tine un altul să-ți spună altceva, astupă-ți urechile, fugi îndată, nu zăbovi. Dacă s-ar pune la cale un complot împotriva împăratului, n-ai vrea, negreșit, să iei parte la astfel de adunare, ca nu cumva să te primejduiești numai prin simpla ta participare, chiar dacă n-ai fost de acord, iar când se grăiește împotriva lui Dumnezeu, când învățătura lui este tăgăduită, nu fugi, nu urăști limba hulitoare, nu astupi gurile cele fără de Dumnezeu? Cum vei putea să te rogi lui Dumnezeu cu îndrăznire, când iei parte la hulele aduse Lui? Nu, vă rog, nu faceți așa! Nu spun asta către cei de față; dar, mai bine spus, și către cei de față. Chiar dacă voi nu aveți pe cuget un astfel de păcat, totuși voi să spuneți aceste cuvinte și altele mai multe celor pe care-i știți bolnavi de boala aceasta, ca să smulgeți din rădăcină răul.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 177)

„Dar, dacă se întâmplă să fie vreunul mai slab, să fugă din tovărășia lor și să se ferească de a intra în vorbă cu ei, ca nu cumva, sub pretextul prieteniei, să se nască pricina lipsei de evlavie.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 57)

„Dacă medicul ajunge la bolnav îi este adesea de folos atât bolnavului, cât și medicului însuși. În schimb, dacă unul mai slab stă laolaltă cu cei bolnavi, îi este dăunător și lui însuși, și celui suferind; căci nici aceluia nu îi va putea fi de vreun folos, iar el însuși își va lua mult rău asupra sa de pe urma bolii. Și după cum cei care îi privesc pe suferinzii cu ochii pătimesc, fiind atinși întrucâtva de acea boală, la fel se petrece și cu cei care îndură tovărășia acestor blasfemiatori - dacă sunt mai slabi își atrag asupra lor o mare parte din lipsa de evlavie.

Așadar, spre a nu pătimi noi înșine relele cele mai mari, să fugim de tovărășiile lor, rămânând numai a-l ruga și a-l implora pe Dumnezeu iubitor de oameni, cel care dorește ca toți oamenii să se mântuiască și să ajungă la

cunoașterea adevărului, să-l rugăm să îi izbăvească de eroare și de cursa diavolului, întorcându-i către lumina cunoașterii, către Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos împreună cu de viață dătătorul și preasfântul Duh, Căruia să-i fie slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea II, p. 58*)

„Să te ferești de momelile ereticilor. Află că sub pielea de oaie se ascund lupii, care cu tine se poartă cu dulceață și blândețe, însă cu Domnul luptă ca niște fiare turbate. Fugi departe de răutățile lor și rămâi credincios Tradiției Părinților, adică învățaturii și credinței care izvorăsc din Sfintele Scripturi.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 357*)

„Se cuvine ca de la început să fugiți de asemenea convorbiri cu ei și mai ales, pe cât puteți, dacă timpul îngăduie, fiind întăriți cu mărturiile Scripturii ca și cu niște arme duhovnicești, închideți gura lor cea nerușinată.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați, în vol. Cateheze baptismale, p. 33*)

„Să ne păzim noi de cei ne înșeală cu pielea oilor și dedesubt ascund lupul și înșală pe cei mai leneși.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 174*)

„Ascultați răspuns de dosădire voi care vă împrieteniți și mâncați cu ereticii, că sunteți vrăjmași ai lui Hristos, că nici cel ce se împrietenește cu vrăjmașii împăratului nu poate să-i fie lui prieten, că încă nici a trăi nu e vrednic, ci împreună cu vrăjmașii îl vor pierde.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 176*)

.....
„Deci ascultați cei ce vă împrieteniți cu ei, că la cei spurcați nimic nu le este curat, ca să scăpați de urgia ce vine asupra lor. Dar câți vă pângăriți cu ei la desfătări, cum îndrăzniți de vă împărtășiți cu dumnezeieștile Taine ale lui Hristos? Sau n-auziți pe fericitul Pavel strigând că nu puteți să mâncați și din masa Domnului și din masa dracilor? Ieșiți din mijlocul lor, zice proorocul, și de necurat nu vă atingeți! Oare ascultați de acestea ce le zicem? Oare vă plecați spre aceasta? Sau în zadar grăim și ostenim? Însă pentru cei ce vor și se nevoiesc să audă cuvântul și să-l facă, nu mă voi mânیا, nici nu voi înceta a zice cuvintele lui Pavel. *Nu faceți, îndoindu-vă, în alt chip ca cei necredincioși, pentru că ce unire are întunericul cu lumina?*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 176*)

„Auziți, ortodocșilor, și nu vă amestecați cu ereticii! Ascultați păstorilor și vă cutremurați și nu tăceți, ci mărturisiți vicleșugul păgânătății lor. Nu dați loc diavolului, nu lăsați ușă lupilor!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 177)

ERETICII (atitudinea noastră față de eretici)

„Mai vârtos să-ți fie urât (ereticul – n. n.) pentru că față de tine, cel împreună-rob cu dânsul, se arată plăcut și blând, iar față de Stăpânul Cel de obște al nostru, al tuturor, e mai sălbatic decât câinii turbați, căutând să arate că în cer este război necruțător și luptă neîmpăcată, și că în cumpănă cu Dumnezeu deopotrivă trage oarecare putere potrivnică. Fugi de otrava vicleniei, să urăști leacurile cele pierzătoare; și dacă ai primit moștenire de la părinți credința și învățătura cea din Dumnezeieștile Scripturi, pe aceasta să o păzești nestrictă.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 18)

„Da, sunt încă stăpâniți de înșelăciune, dar sunt frații noștri și se cuvine să avem mare purtare de grijă de ei; să nu stăm nicicând nepăsători, ci cu multă luare aminte, să facem tot ceea ce stă în puterea noastră, să le dăm leacul potrivit, ca odată și odată să se întoarcă la învățătura cea sănătoasă!” (*Omilii la Facere*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 51)

„Noi să ne plinim datoria noastră și să le întindem mână de ajutor, vorbindu-le cu multă blândețe. Și fericitul Pavel ne îndeamnă la fel, zicând: *Să povățuim cu blândețe pe cei ce stau împotriva, că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului și se vor trezi din cursa diavolului, prinși fiind de el, pentru a-i face voia* (II Tim., 2, 25-26), vezi că îi arată cu cuvântul că sunt prinși ca într-o beție? Cuvântul *se vor trezi* arată că stăteau cufundați jos undeva. Și iarăși, prin cuvintele: *prinși fiind de diavol*, aproape că vrea să spună că sunt prinși în mreaja diavolului. Ne trebuie multă blândețe și îndelungată răbdare ca să-i putem smulge din cursele diavolului. Să le spunem: *Treziți-vă puțin, uitați-vă la lumina dreptății, gândiți-vă la înțelesul adevărat al cuvintelor!*” (*Omilii la Facere*, omilia VIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 102)

„Dar ce, zici tu, *dacă vrăjmașii noștri sunt și elinii (păgâni)*, apoi nu trebuie a-i urî? A urî, da, însă nu pe dânsii, ci credința lor; nu pe om, ci fapta lui cea rea, părerea lui cea stricată. Omul este lucrul lui Dumnezeu, pe când rătăcirea este lucrul diavolului. Așadar, să nu amesteci cele ale lui

Dumnezeu cu cele ale diavolului. De altfel, și Iudeii erau hulitori, prigonitori și batjocoritori, și grăiau mii de rele de Hristos; dar oare pentru aceasta îi ura Pavel, el care iubea pe Hristos mai mult decât toți? Cătuși de puțin, ba încă îi și iubea, și toate le făcea pentru dâșii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 353)

„... astăzi ni se cere și o mai mare filosofie. Pentru aceea când ucenicii cereau ca să se pogoare foc din cer, ca pe vremea lui Ilie, Hristos le zice: *Nu știți al cărui Duh sunteți voi?* (Lc. 9, 55). Pe atunci li se poruncea a urî nu numai necinstirea, ci și pe cei necinstitori, ca nu cumva prietenia cu dâșii să se facă pricină de neleguire pentru credincioși. Pentru aceea îi depărta pe dâșii și de rudenii, și de atingerea cu necredincioșii și îi îngrădea din toate părțile. Dar acum, când ne-a adus la o mai înaltă filosofie și ne-a făcut mai presus de o asemenea vătămare, ne poruncește a ne apropia de cei necredincioși și de a-i chema la noi, fiindcă de la dâșii nu ne poate veni vreo vătămare, ci de la noi mai ales aceia vor avea folos. *Deci ce, zici tu, oare nu trebuie a urî pe cei necinstitori?* Nu a urî, ci a milui. Dacă tu îl vei urî, cum vei putea întoarce cu ușurință pe cel rătăcit? Cum te vei ruga pentru cel necredincios? Cum că trebuie a ne ruga și pentru necredincioși, ascultă ce spune Pavel: *Rogu-te mai înainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțămiri pentru toți oamenii – și cum că nu toți erau credincioși, aceasta nu are nevoie de dovadă.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 353)

„Căci lucrul diavolului este a ne dezbină între noi, și pentru aceea mult și-a bătut capul a nimici dragostea dintre oameni, ca astfel să taie orice cale de îndreptare, și pe acela, de pildă, să-l țină în rătăcire, iar pe tine să te țină în scârbă față de el, și astfel să se îngrădească din toate părțile orice drum spre mântuire a aceluia. Când și doftorul urăște pe cel bolnav și fuge de el, iar cel bolnav disprețuiește pe doftor, apoi atunci când se va ridica din pat cel bolnav, dacă nici acesta nu cheamă la sine pe acela, și nici acela nu se duce la acesta? Pentru ce, spune-mi, îl disprețuiești și fugi de el? Că este necinstitor? Apoi tocmai de aceasta trebuie a te apropia și a-l vindeca, ca astfel să ridici pe cel ce se găsea bolnav. Dar dacă poate are o boală care nu se poate vindeca, tu cu toate acestea fă din parte-ți ceea ce ți s-a poruncit să faci, fiindcă și Iuda era bolnav de o boală de nevindecat, și totuși Dumnezeu nu a încetat de a-l îngriji. Deci nici tu să nu încetezi a te îngriji de el. Chiar dacă poate ai încercat multe, și totuși nu ai putut să-l izbăvești de necinstire,

și să primești plata celui izbăvit, totuși îl vei pregăti pe acela de a admira blândețea ta, și atunci întreaga ta slavă va trece de-a dreptul la Dumnezeu. Chiar dacă ai face minuni, chiar de ai învia morții, sau orice de acest fel, totuși niciodată nu te vor admira atât de mult Elinii, ca atunci când te vor vedea blând, liniștit și purtându-te cu dulceață către dânșii. Nu mică este această virtute, fiindcă mulți se vor izbăvi cu desăvârșire de rele.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIII, pp. 354-355)

„Dar dacă nu de îndată se face credincios, tu nu te minuna, nici te grăbi, nici nu cere toate deodată, ci lasă-l până ce te va lăuda, până ce te va iubi, și în trecerea timpului va ajunge și la aceasta. Și ca să afli cât de însemnat este acest fapt, ascultă pe Pavel cum se îndreptățește înaintea unui judecător necredincios: *Mă socotesc, zice, fericit a fi, vrând să răspund înaintea ta astăzi* (Fap. 26, 2). Dar acestea le spunea el nu pentru a-l linguși – să nu fie una ca aceasta! – ci voind ca prin blândețea sa să câștige pe acel judecător necredincios. Și dintr-o parte l-a câștigat, el care până acum era socotit ca învinuit, și biruința o mărturisește cu glas mare cel prins în cursă, zicând în auzul tuturor celor de aici: *Întru puțin mă pleci a mă face creștin*. Dar Pavel ce i-a răspuns? Încă mai mult a întins mreaja (cursa) zicându-i: *Aș pofti de la Dumnezeu și întru puțin și întru mult, nu numai tu, ci și toți cei ce mă aud pre mine astăzi să se facă într-acest fel precum și eu sunt, afară de legăturile acestea*, (Fap. 26, 28-29). Dar ce spui, Pavele? *Fără legături?* Și ce îndrăzneală vei mai avea la urmă, dacă tu te rușinezi și fugi de legături, și încă în fața unui public atât de numeros? Oare nu pretutindeni în Epistolele tale te mândrești pentru aceste legături și te numești *legatul lui Hristos*, iar lanțul acela ni-l porți în toate părțile ca pe o diademă împărătească? Deci ce s-a întâmplat acum că te aperi de acele legături? *Nu eu mă apăr de dânsele, zice, căci nici nu sunt ele atât de încăpătoare spre a primi lauda mea; însă am aflat de la stăpânul meu că nu este bine a pune petec nou pe haină veche*²²⁶ și pentru aceea am spus așa. Căci până acum ei defăimau credința noastră Creștinească, și stăteau cu dușmănie împotriva crucii, așa că aș mai spune și de legături, apoi firește că ura lor s-ar face și mai mare. A fi legat, lor li se pare a fi ceva rușinos, fiindcă nu au gustat încă din slava noastră. Deci se cuvine a fi către dânșii cu îngăduință, și când ei se vor învăța a filosofa, atunci firește că vor ști și frumusețea acestui fier, cum și mândria ce o avem noi din pricina legăturilor. Când el vorbește către alții de legături,

²²⁶ A se vedea Mt. 9, 16.

apoi atunci numește acest fapt har zicând: *Că pentru Hristos s-a dăruit vouă nu numai în el a crede, ci și pentru dânsul a pătimi* (Flp. 1, 29). Atunci lucrul plăcut era ca cei ce auzeau vorbindu-se de cruce să nu se rușineze, și pentru aceea el pășește cu timpul în dezvelirea tainelor. Nici în palatul împărătesc când aducem pe cineva, nu silim pe cel adus a vedea pe cele dinlăuntru mai înainte de a privi vestibulul sau intrarea în palat, căci numai așa, când se va vedea înlăuntru și va privi cele de acolo, i se vor părea minunate.

Deci așa dojenim noi pe fiii elinilor: cu îngăduință, cu dragoste, căci dragostea este un mare dascăl, în stare a întoarce pe cineva din rătăcire, a-i preface viața, a-l călăuzi spre filosofie, și din piatră a-l face om.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, pp. 355-356)

„Sub numele de eretic apostolul îl înțelege pe cel neîndreptat sau, mai bine zis, pe cel ce nu dă speranță de îndreptare. Căci, după cum a-l trece cu vederea pe cel ce dă speranță de schimbare este rezultatul trândăviei, tot așa și a umbla cu lingușiri și cu binele pe lângă cei ce nu dau semne de îndreptare este semn de cea mai de pe urmă prostie și tâmpire, fiindcă prin aceasta noi îi facem mai cutezători.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 186)

„Să nu fim, așadar, cuprinși de furie împotriva lor, nici să nu ne revărsăm mânia, dimpotrivă, să le vorbim cu îngăduință, deoarece nimic nu este mai puternic decât îngăduința și blândețea. De aceea și Pavel a cerut stăruitor să fie urmată o asemenea purtare, spunând: *un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând față de toți*” (II Tim. 2, 24). Nu a spus numai de frați, ci față de toți. Și iarăși: *Îngăduința voastră să se facă știut, nu a spus fraților, ci tuturor oamenilor* (II Filip., 4, 9).” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, p.30)

„... cu cât sunt ei mai lipsiți de evlavie, cu atât mai mult este nevoie să ne rugăm pentru ei ca într-o bună zi să renunțe la nebunia lor. Iar prin aceasta vom face să se vadă chipul Dumnezeului nostru Mântuitor *care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină* (I Tim. 2, 4).

Să nu încetăm, așadar, să aducem rugăciuni de îndurare în favoarea lor.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 124)

ERETICII (gravitatea ereziilor acestora)

„Dacă Petru, corifeul apostolilor, făcând asta înainte de a cunoaște toate tainele lui Hristos, a fost numit satană, ce iertare mai pot avea cei care tăgăduiesc taina întrupării Fiului lui Dumnezeu după ce au atâtea dovezi? Când omul care a fost fericit de Hristos, când omul care a făcut o mărturisire ca aceea a auzit astfel de cuvinte, gândește-te ce vor păți cei care se leapădă după înviere de taina crucii. Hristos n-a spus: Satana a grăit prin gura ta, ci: *Mergi înapoia Mea, satano!* (Matei 16, 23)”. (*Omilii la Matei*, omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 627)

„Că altă temelie nimenea poate să puie, afară de ceea ce este pusă, care este Iisus Hristos (1 Cor. 3, 11). În câtă vreme este mai mare-meșter sau arhitect, nu poate pune altă temelie, iar dacă pune, apoi atunci nu mai este mai mare-meșter. Privește cum el chiar și de la cugetările cele mai obișnuite alcătuiește minunat subiectul acestui stih. Ceea ce spune el, aceasta înseamnă: *Am vestit vouă pe Hristos, v-am încredințat temelia, gândiți-vă bine cum zidiți; gândiți-vă ca nu cumva să trageți pe ucenici spre oameni și spre slavă deșartă. Deci să nu vă uitați la eresuri și dezbinări, că altă temelie nimenea poate să puie, afară de ceea ce este pusă, care este Iisus Hristos.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 85)

„Întreabă dar pe eretic: *Dumnezeu se teme, șovăie, pregetă, se întristează?*, și dacă-ți va răspunde: *Da!*, fugi de el și așază-l jos cu diavolul, dar, mai bine spus, mai jos decât diavolul! Nici diavolul nu va îndrăzni să răspundă așa!” (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 121)

„Vai de voi, ereticilor! Sunteți mai nenorociți chiar decât păgânii! Pe păgâni îi așteaptă negreșit dincolo chinurile iadului; dar cel puțin au aici, pe pământ, o oarecare plăcere: că se căsătoresc, că se bucură de averile lor și de toată tihna și desfătarea date de viața aceasta pământească. Voi însă vă chinuiți și suferiți și aici, și dincolo: aici, pe pământ, cu voia voastră, dincolo, pe lumea cealaltă, fără voia voastră. Păgânii nu vor primi nici răsplată, nici pedeapsă pentru post și feciorie; voi însă, pentru faptele de pe urma cărora așteptați nenumărate laude, tocmai pentru acelea veți primi cea mai cumplită pedeapsă și, printre altele veți auzi: *Duceți-vă de la Mine în focul cel veșnic, pregătit diavolului și îngerilor lui* (Matei 25, 41), *că ați*

postit și ați trăit în feciorie!” (Despre Feciorie, 2, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 8)

„Păgânii nici n-au răsplătită dacă le săvârșesc, deoarece nu postesc și nici nu trăiesc în feciorie de frică de Dumnezeu. Voi însă, care luptați împotriva lui Dumnezeu, care huliți creaturile lui Dumnezeu, spunând că sunt rele, voi nu numai că sunteți răsplătiți pentru postul și fecioria voastră, dar mai sunteți încă și pedepsiți. Din pricina învățăturilor voastre greșite, sunteți rânduiți în același loc cu păgânii, pentru că, la fel ca ei, ați lepădat pe adevăratul Dumnezeu și ați introdus politeismul, credința în mai mulți dumnezei. Din pricina viețuirii voastre însă, starea vă e mai rea decât a păgânilor; paguba păgânilor se mărginește la aceea că nu primesc nici un bine pentru postul și fecioria lor; paguba voastră însă este mai grozavă, că sunteți și pedepsiți pentru postul și fecioria voastră. Păgânii pot să se bucure de toate desfătările vieții de pe pământ; voi însă v-ați lipsit și de desfătările de pe pământ, și de cele din viața cealaltă.

Poate fi, oare, o pedeapsă mai cumplită decât aceea de a fi pedepsit, în loc să fii răsplătit, pentru osteneli și sudori? Desfrânatul, lacomul, cel care se desfătează cu bunurile altora, cel care răpește averea semenului său au oarecare mângâiere de pe urma faptelor lor; mică, e drept, dar o au; negreșit, vor fi pedepsiți pe lumea cealaltă, dar cel puțin cât au trăit pe pământ s-au bucurat de toate. Dar nu se poate spune cât de mare va fi durerea omului care, împotriva tuturor așteptărilor, se vede chinuit, omul care a trăit pe pământ în sărăcie, ca să fie bogat pe lumea cealaltă, omul care a îndurat pe pământ toate nevoițele fecioriei, ca să dănuiască pe lumea cealaltă cu îngerii; nu se poate spune deci cât de mare va fi durerea acestuia când se va vedea deodată și pe neașteptate pedepsit din pricina faptelor pentru care nădăjduia să se bucure de nenumărate bunătăți. Socotesc că va fi chinuit atât de conștiința lui, cât și de foc, când va vedea că cei care au îndurat aceleași nevoițe ca și el trăiesc împreună cu Hristos, iar el este pedepsit cumplit pentru aceleași fapte pentru care ceilalți se desfătează cu bunătăți nespuse, când va vedea că el, care a trăit ca un sfânt, este chinuit mai mult decât desfrânații și stricații.

Castitatea ereticilor e mai rea decât desfrânarea altora. Desfrânarea altora nedreptățește și face rău numai oamenilor; castitatea ereticilor însă se ia la luptă cu Dumnezeu, insultă covârșitoarea Lui înțelepciune. Astfel de curse întinde diavolul slujitorilor lui! Nu e ideea mea că fecioria ereticilor este curat o născocire a vicleniei diavolului. Ideea asta nu-i a mea, ci a lui Dumnezeu, Care cunoaște toate gândurile diavolului. Ce spune El? Iată ce spune: *Duhul grăiește lămurit că în vremurile cele de apoi vor cădea unii de*

la credință, luând aminte la duhurile cele înșelătoare și la învățăturile demonilor, ale celor care întru fărădelege grăiesc minciuni, mincinoși și fățarnici, înfierăți în însuși cugetul lor, care opresc de la căsătorie, îndepărtează de la mâncările pe care Dumnezeu le-a făcut ca să ne hrănim cu ele (I Tim., 4, 1-3). Mai poate fi fecioară aceea care a căzut din credință, aceea care ia aminte la duhurile cele înșelătoare, aceea care ascultă la draci, aceea care cinstește minciuna? Mai poate fi fecioară aceea a cărei conștiință îi este înfierată? O fecioară nu trebuie să fie curată numai la trup, ci și la suflet, dacă vrea să primească pe Mirele cel Sfânt. Mai poate fi curată la suflet aceea al cărei suflet este însemnat cu fier roșu? Dacă trebuie îndepărtată din cămara de nuntă a Mirelui toată grija cea lumească, deoarece nu-i cu putință să fii cu înfățișare cuviincioasă când ești cuprins de grija cea lumească, te întreb, mai poate fi păstrată de frumusețea fecioriei când, înlăuntrul sufletului, gânduri de necredință se plimbă în toată voia lor?

Rămâne, într-adevăr, neatins trupul fecioarei eretice, dar ce folos, dacă i se strică, gândurile sufletului! Ce folos că rămân în picioare zidurile curții bisericii, dar este dărâmată biserica!” (*Despre Feciorie*, 4-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 10-12)

ERETICII (gravitatea și urmările pierzătoare ale ereziilor acestora)

„Nu vedeți acum fraților, în ce abis de curaj și de nerușinare i-a aruncat pe acești eretici mintea fiindcă s-au depărtat odată de la adevăr?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IV, 2, p. 24)

ERETICII (în ereziile lor, nu au parte de iertare de la Dumnezeu)

„Aceștia însă nu introduc ceva mic, când zic că Fiul lui Dumnezeu este creatură. Nu ai auzit că și în Vechiul Testament se scrie, că cel ce adună lemne în ziua sâmbetei este pedepsit, deși nu se calcă decât una din porunci, și încă nu din cele mari? Nu ai auzit cum Oza, pe când sprijinea chivotul legii, ce urma a cădea, a murit imediat, pentru că s-a atins de el, fapt ce nu aparținea serviciului lui? Apoi dacă călcarea sâmbetei și atingerea de chivotul ce dădea la pământ a adus pe Dumnezeu într-atâta indignare, că nici măcar de cea mai mică iertare nu a învrednicit pe cutezător, oare cel ce vatămă dogmele cele înfricoșate și nespuse, se va bucura de iertare sau justificare? Desigur că nu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 21)

ERETICII (condamnarea ereziilor acestora)

„Negreșit, trebuie să anatemizăm învățăturile eretice, cele potrivnice învățăturilor primite de noi, să condamnăm învățăturile lipsite de credință, dar să cruțăm cu toată grija pe oameni și să ne rugăm pentru mântuirea lor.” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 377)

ERETICII (combaterea ereziilor acestora)

„Dar noi nici așa să nu deznădăjduim de mântuirea lor, ci să facem tot ce stă în puterea noastră, să vorbim cu ei cu tot dragul și îndelungă răbdare, arătându-le și cât de nebunească le e credința lor și cât de mare le e vătămarea. Niciodată să nu pierdem nădejdea mântuirii lor. Poate că se vor încredința cu trecerea timpului, mai ales dacă noi ducem o astfel de viață, că nu le dăm nicicând prilej de a ne ataca credința. Da, mulți din aceștia când văd că unii din noi se numesc creștini doar cu cuvântul și cu numele, dar la fel cu ceilalți oameni, răpesc, se lăcomesc, pizmuiesc, uneltesc, urzesc viclenii, că fac și celelalte fapte urâte, o duc în petreceri și mâncăruri cu nemiluita, nici nu mai iau în seamă sfaturile noastre cu cuvântul; socotesc înșelăciune credința noastră și cred că toți creștinii sunt la fel cu ei.” (*Omilii la Facere*, omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 96)

„Noi avem de a-i combate pe dușmanii adevărului, pe cei ce fac tot efortul lor pentru a răsturna slava Fiului lui Dumnezeu sau mai bine spus pe a lor proprie; căci slava Fiului lui Dumnezeu nu primește nici o schimbare; ea este mereu aceeași, limbile disprețuitoare nu pot s-o slăbească; dar ei se studiază atunci și se forțează să-i înstrăineze pe aceia care îl cinstesc pe El (la ceea ce zic ei) ei se acoperă de dispreț și-și pedepsesc sufletul la chinuri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia III, 2, p. 17)

„... pe cei neclintiți și statornici nimic din acele eresuri nu-i vatămă, ci îi arată încă și mai străluciți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 283)

„Cel ce voiește a zgudui și a mișca din loc slava cea înțepenită și a o întoarce în chip cu totul potrivit nu trebuie de la început a spune cele potrivnice, fiindcă se va face de răs celor stăpâniți de alte păreri. Ceea ce multora pare uimitor nu chiar de la început este bine primit de ascultător, ci

trebuie mai întâi a surpa bine credințele cele greșite prin altele, și numai după aceea a întoarce vorba la cele potrivnice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, pp. 387-388)

„Nu trebuie a ne revolta certându-ne cu dânșii pentru adevăr, ci chiar de s-ar înfuria ei de mii de ori, este totuși necesar ca noi să păzim măsurile evlaviei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 8)

„Precum sabia ascuțită pe amândouă muchiile, oriunde ar cădea, chiar și în rânduri multe și dese, le taie și le nimicește cu ușurință pentru că este ascuțită peste tot și nimic nu poate sta împotriva tăișului ei, tot așa și cuvintele Duhului. Prin aceste cuvinte deci și ucenicii lui Arie din Alexandria, și cei ai lui Pavel de Samosata, și cei ai lui Marcel al Galatiei, și ai lui Sabelie Libianul, și ai lui Marcion Ponticul, și ai lui Valentin, și ai lui Manes, și ai lui Apolinarie din Laodiceea, și ai lui Fotinos și Sofronie, și, într-un cuvânt, toate ereziile au fost răsturnate. Deci, văzând voi o astfel de priveliște și atâtea rânduri de eretici răniți cu o singură tăietură de sabie, ridicați-vă pentru a privi, ca nu cumva terminându-se defilarea să fiți lipsiți de bucuria acestei priveliști. Fiindcă dacă la hipodrom, unde sunt întrecerile de cai, nimic nu este atât de plăcut ca atunci când un cal, izbindu-se de alții, îi trânteste la pământ cu tot cu vizitiii lor, iar el aleargă singur mai departe către punctul hotărât și, prin urmare, către sfârșitul luptei, în timp ce privitorii aplaudă și strigătele lor se ridică înspre cer; dacă, într-un cuvânt, întregul stadion (loc de luptă, dar și publicul considerat laolaltă) participă la această alergare a cailor, asemenea unei păsări ce sare de pe o creangă pe alta de bucurie, atunci cu atât mai mare va fi în cazul nostru bucuria, când toate ereziile și toate acele meșteșuguri drăcești vor fi răsturnate la pământ împreună cu vizitiii (ereziarhii) lor, cu ajutorul și cu harul lui Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 106-107)

„Dacă este nevoie de a discuta cu elinul, nu de aici trebuie să începi discuția, ci de acolo, că sau Hristos este Dumnezeu, și Fiul lui Dumnezeu, sau demonii lor sunt dumnezei. Când tu dezlegi mai dinainte aceasta, toate celelalte vin de la sine. Însă mai dinainte de a stabili acest principiu, este în zadar de a discuta despre responsabilitate și recompense.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 30)

„Se lipește de tine un elin²²⁷, și devine prietenul tău? Ei bine, nimic să nu discuți cu dânsul despre credința religioasă, până ce îl vei avea prieten apropiat, și apoi când vine vorba de credință, vorbește liniștit. Privește pe Pavel cât de liniștit vorbește atenienilor, când a fost dus înaintea areopagului; el nu le-a zis: *O! smintiților și nebunilor!*, ci: *Bărbați atenieni, întru toate vă văd pe voi ca cei mai cucernici* (Fapte 16, 22). Dar și când trebuie de a înfrunta, apoi nu se da în lături, ci cu cea mai mare putere atacă pe dușman, ca atunci când zicea lui Elima: *O! plinule de toată viclenia și de toată răutatea, fiul diavolului, vrăjmaș a toată dreptatea!* (Fapte 13, 10). După cum a înfrunta pe aceia ar fi fost dovadă de lipsă de minte, tot așa și a nu înfrunta pe acesta ar fi fost dovada unei mari slăbiciuni.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XI, pp. 133-134)

„Acele dispute sau certuri cu ereticii, nu iese din ele nici un folos, căci sfârșitul lor este nimic. Când cineva este bolnav și când orice s-ar face este cu neputință a-i schimba părerea, apoi de ce să te mai obosești în zadar, semănând sămânță pe piatră? Asemenea osteneală ar trebui să întrebuințezi către ai tăi, vorbindu-le de milostenie și de alte virtuți.

Dar atunci cum de zice în alt loc: *ca doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului* (II Timotei 2, 25), pe când aici: *De omul eretic, după întâia și a doua muștrare, depărtează-te, știind că unul ca acesta s-a abătut și a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit?* Apoi, acolo el spune de cei ce dau oarecare nădejde de îndreptare, și pentru cei ce se împotrivesc la împlinire; dar când îndărătnicia lor este învederată tuturor, de ce te mai muncești în zadar? De ce bați în zadar văzduhul? Ce vrea să zică: *fiind singur de sine osândit?* Adică *nu poate spune că nimeni nu i-a dat de veste, că nimeni nu l-a sfătuit.* Când deci și după sfătuire el rămâne același, devine de sine osândit.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 184)

„Cel care nu se satură de a-L iubi pe Hristos nu se satură niciodată de a lupta împotriva celor ce-L urăsc pe El”. (*Către iudei*, cuv. VII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 362)

„Căci nici nu este îngăduit creștinilor să stârpească rătăcirea cu sila și cu constrângerea, ci să lucreze la mântuirea oamenilor cu convingerea, cu cuvântul, cu bunătatea.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și*

²²⁷ În acea vreme, mulți elini erau păgâni – n.n.

împotriva lui Iulian, și către elini, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 305)

„Psalmul citit azi (Ps. 141 – n.n.) ne duce la luptă cu ereticii, nu ca să-i doborâm că stau în picioare, ci ca să-i ridicăm, că zac la pământ. Așa e lupta noastră! Nu face din vii morți, ci din morți, vii! E plină de bunătăți, de multă blândețe! Nu prigonesc cu fapta, ci cu cuvântul! Nu pe eretic, ci erezia. Nu urăsc pe om, ci rătăcirea, și vreau să o nimicesc, nu lupt cu omul, că omul e lucrarea lui Dumnezeu, ci cu gândirea pe care a stricat-o diavolul, și vreau s-o îndrept. Așa și doctorul vindecă bolnavul. Nu se luptă cu trupul bolnavului, ci stârpește răutatea trupului. Și eu, dar, dacă mă lupt cu ereticii, nu mă lupt cu oamenii înșiși! Vreau să scot din ei rătăcirea, să curăț puroiul.” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 516)*

„Dacă este necurăță nunta, apoi sunt necurate toate faptele care se nasc prin căsătorie și, prin urmare, sunteți necurate și voi, ca să nu spun că-i necurăță însăși firea omenească. Mai poate fi fecioară, oare, aceea care nu-i curată? Ați născocit un al doilea, sau, mai bine spus, un al treilea chip de necurățenie, de pângărire. Voi, care fugiți de căsătorie ca de ceva blestemat, prin însăși fuga voastră ați ajuns mai blestemate decât orice pe lume, pentru că ați făcut fecioria să ajungă mai necurăță decât desfrânarea. Alături de cine să vă pun? Alături de iudei? Dar ei nu vă primesc. Iudeii cinstesc nunta și admiră creația lui Dumnezeu. Alături de noi, ortodocșii? Dar voi înșivă nu voiți să ascultați cuvintele lui Hristos, grăite de Pavel: *Cinstită este nunta și patul neîntinat*. Nu-mi rămâne decât să vă pun alături de păgâni. Dar vă resping și ei, căci sunteți mai lipsite de credință chiar decât păgânii. Platon spune că Cel care a făcut întreaga lume este bun; mai spune apoi că binele nu pizmuiește pe nimeni. Tu însă Îl numești pe Dumnezeu rău și creator de lucruri rele.

Nu te teme însă că n-am lângă cine să te pun! Am lângă cine. Alături de diavol și de draci, care mărturisesc aceleași învățături ca și tine. Dar, mai bine spus, locul tău nu-i nici alături de diavol și de dacă! Să nu socotești că ei gândesc despre Dumnezeu și despre creația Lui ce gândești tu, pentru că te-au convins să crezi astfel de nebunii. Dracii știu că Dumnezeu este bun. Ascultă-i cum strigă! Uneori spun: *Te știm cine ești! Sfântul lui Dumnezeu!* (Marcu 1, 24), iar alții: *Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului celui*

Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii (Fapte 16, 17). După aceste cuvinte mai puteți vorbi despre feciorie? Vă mai puteți lăuda cu fecioria? N-ar trebui, oare, să vă duceți să vă plângeți pe voi înșivă și să jeliți din pricina nebuniei prin care diavolul, legându-vă ca pe niște prinși de război, v-a târât în focul iadului?" (*Despre Feciorie*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 14-15)

„Vă îndemn pe voi toți să încercați pe cât puteți să-i vindecați ca pe unii atinși de boala nebuniei și ca pe unii ce și-au pierdut judecata, vorbindule cu blândețe și îngăduință. Căci învățătura aceasta li s-a născut din pierderea minții și din rana sângerândă a cugetului lor. Rănile inflamate nu suportă să fie tratate cu mâna și nici nu îndură o atingere brutală. De aceea, medicii înțelepți șterg rănile de acest fel cu un burete foarte fin. Câtă vreme și aceștia poartă în suflet o rană inflamată, la fel cum se toarnă peste rană a apă curată și binefăcătoare cu un burete fin, la fel și noi, revărsându-ne asupra lor toate cuvintele noastre, să încercăm să ne îngrijim de rana acestora și să-i curățăm cu totul de inflamarea orgoliului lor.

Frate iubit, chiar dacă te-ar jigni, dacă te-ar lovi cu piciorul, dacă te-ar scuipa și orice altceva de ți-ar face, tu nu înceta să le porți de grijă. Cei care se îngrijesc de un om lovit de nebunie au de îndurat multe asemenea porniri. Dar, cu toate acestea, ei bine, nu trebuie să încetezi a-i îngriji; dimpotrivă, este motivul pentru care trebuie în și mai mare măsură să-i compătimesti și să le deplângi soarta, fiindcă aceste porniri sunt semnele suferinței lor.

Rostesc aceste cuvinte pentru cei mai tari dintre voi, pentru cei care nu pot fi influențați și pentru cei puternici, adică pentru toți cei care nu pot fi păgubiți de pe urma prezenței lor.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea II*, pp. 56-57)

„Țăranii harnici, când văd un copac sălbatic lipsit de roade, care le îngreunează munca și dăunează plantelor cultivate din pricina rădăcinilor puternice și a desimii umbrei, se grăbesc foarte tare să-l doboare. Deseori se întâmplă să se pornească vântul și să se alăture lor la tăierea copacului: năpustindu-se asupra frunzișului copacului și zguduindu-l cu multă putere, frânge copacul întreg și îl culcă la pământ, scutindu-i în acest fel de multă trudă. Cum și noi urmărim să doborâm un copac îndărătnic și sălbatic, erezia anomeenilor, să îl rugăm pe Dumnezeu să ne trimită harul Duhului său, pentru ca un vânt, de orice fel ar fi acesta, să se năpustească și să smulgă erezia din rădăcină, scutindu-ne astfel de multă trudă.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea III*, p. 61)

„Avem nevoie de flacăra Duhului pentru a reuși nu numai să smulgem această rădăcină a răului, ci și spre a o mistui în foc. Îl vom chema, așadar, pe Dumnezeu hulit de ei și laudat de noi și îl vom ruga să ne călăuzească pe mai departe limba în cursa ei și să ne deschidă cugetul către o înțelegere mai clară a celor rostite.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, p. 62)

„Dar oamenii care sunt într-atât de păcătoși, ce-și spun? *Acela este un eretic*, spun ei, *în el și are sălaş diavolul, grăiește nedreptate împotriva lui Dumnezeu, iar prin cuvintele lui ademenitoare și prin înșelăciunea lui deșartă a dus pe mulți în prăpastia pierzaniei. Pentru aceasta a fost izgonit de Sfinții Părinți dascălul lui, care a tăiat din trupul Bisericii, înțelegând prin aceasta fie pe Paulin²²⁸, fie pe Apolinarie²²⁹.*

Apostolul spune: *Să dea învățătură, certând cu blândețe pe cei ce stau împotriva, ca doar le va da lor Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului, și ei să scape din cursa diavolului, de care sunt prinși pentru a-i face voia* (II Timotei 2, 25-26). Întinde mreaja dragostei, nu ca să cadă cel neputincios, ci, dimpotrivă, ca să se vindece! Arată că din toată inima ta vrei să faci ca binele (pe care l-ai primit tu) să fie binele tuturor! Aruncă undița cea plăcută a dragostei, și astfel, cercetând cu ea cele ascunse, scoate din prăpastia pierzării pe cel pe care îl îneacă gândurile sale. Păruta lui învățătură bună vine sau din prejudecată, sau din neștiință. Arată-i că învățătura lui e străină de învățătura încredințată de Hristos Sfinților Apostoli. Iar dacă omul care s-a abătut din calea cea dreaptă va voi să primească sfatul tău, el, după cuvântul proorocului, cu viață va viețui (Iezechiel 3, 21), iar tu îți vei izbăvi sufletul tău. Dar dacă nu vrea, ci stăruie în îndărătnicia lui, tu, ca să nu te acoperi de vină, mărturisește-ți numai credința ta, cu îndelungă răbdare și bunătate, ca să nu-ți ceară Judecătorul din mâna ta sufletul lui. Nu fi cu ură, nu-i întoarce spatele, nu-l prizoni! Dimpotrivă, arată-i dragoste curată și adevărată. Câștigă-i dragostea! De n-ai avea alt folos, acesta este marele folos, acesta-i marele câștig, că vă iubiți unul pe altul, că ați învățat să fiți ucenici ai lui Hristos. Căci spune Hristos: *Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste unii față de alții* (Ioan 13, 35).” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 373-374)

²²⁸ În text: Paulian.

²²⁹ PG 48, 949, nota a.

„Cuvintele noastre ortodoxe sunt ca armele care apără pe ai noștri și îi lovesc pe eretici. Aceste cuvinte nu îi lovesc pentru a-i doborî, ci pentru a-i ridica după ce au căzut. Acesta este scopul luptei noastre: să îi ajutăm și pe vrăjmașii noștri să se mântuiască.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 353)

„Ține-l, înconjoară-l și nu-l lăsa să sară, nici să alerge în labirintul silogismelor. Ține-l și sugrumă-l, nu cu mâna, ci cu cuvântul. Nu-i da timp și ieșiri. Ei ne pricinuesc tulburări, pentru că le urmăim cuvântului lor și nu-i aducem sub legile dumnezeieștilor Scripturi. Deci pune împrejurul lui zid, din toate părțile, mărturiile cele din Scripturi și nu va mai putea să deschidă gura.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 54)

.....

„Iubitorul de oameni Dumnezeu, Care voiește să se mântuiască toți oamenii și să vină la cunoștința adevărului, Cel Ce este aproape tuturor celor ce-L cheamă pe El într-o adevăr, n-a trecut cu auzul, nici n-a lepădat rugăciunile sfinților, ci a plecat cerurile și S-a pogorât și toate le-a tocmnit spre mântuirea neamului nostru și pe toate le-a arătat, făcând și învățând, apoi vrând să arate că toți câți vor să fie mai mari bisericilor, așa trebuie să-i alunge pe eretici. A făcut bici de ștreang și a intrat și i-a scos pe toți din biserică și i-a alungat, zicând: *Casa Mea casă de rugăciune se va chema și voi ați făcut din ea peșteră de tâlhari!* Ascultați, mai marii bisericilor, că pentru voi a arătat pildă bună ca să urmați după El și să vă păziți de lupi din toate părțile și să-i alungați și să păziți turma din toate părțile nevătămată. Și dacă i-a scos pe toți afară, adică pe cei ce cugetau împotriva, apoi a spus și pustiirea lor și stingerea ce le va veni din neam în neam celor ce cugetă cele împotriva, zicând: *Iată! Se lasă casa voastră pustie! Vezi câte s-au făcut, că vrăjmașii și viclenii Bisericii, adică ereticii din toate neamurile, se dau pieririi, după cuvântul Domnului, Ce a zis: Că tot ce nu a sădit Tatăl Meu, va smulge*, precum a și făcut, că El a făcut aceasta întâi și a arătat-o, iar după Înălțarea Lui la Ceruri, s-au luptat cu ei fericiții Apostoli. Și după aceștia, dumnezeieștile lor cuvinte și dascălii Bisericii și sinoadele cele după vremi care s-au ținut, pe aceștia dezlăcuindu-i, adică pe cei ce nu s-au pocăit, i-au dat spre pierzare după cum este scris: *Că vei pierde pe toți cei ce grăiesc minciună!*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 177-178)

ERETICII (întoarcerea de la erezie la învățătura cea dreaptă)

„Cel ce se izbăvește de patimi grabnic se va izbăvi și de rătăcire și se va învrednici de adevăr.

Să nu crezi că-ți este de ajuns la aceasta numai să nu fii lacom sau să nu curvești, ci trebuie a împreună-lucra toate cu cel ce caută adevărul. Pentru aceea și zice Petru: *Cu adevărat cunosc că Dumnezeu nu este alegător de față, ci în tot neamul, cela ce se teme de el și lucrează dreptate, primit este la dansul* (Fap. 10, 34-35), adică îl cheamă și-l trage spre adevăr. Nu vezi pe Pavel, că era mai grozav decât toți în a război și a alunga pe creștini? Însă cu toate acestea, fiindcă avea o viață neprihănită și nu făcea aceasta din vreo patimă omenească, apoi a și primit Creștinismul, ba încă pe toți i-a întrecut. Dar dacă ar zice cineva: *Apoi cum cutare Elin, deși este bun, cinstit și iubitor de oameni, totuși stă în rătăcire?* - noi am putea răspunde că el are vreo altă patimă, ca de pildă slava deșartă, trândăvia sufletului, sau că nu se îngrijește de mântuirea sa, ci se învârtește de azi pe mâine fără țintă și cum s-ar întâmpla. Pentru aceea și zice Pavel că cel ce face dreptate este fără ponos. Tot aceasta o spune Pavel când zice: *După dreptatea cea din lege făcându-mă fără prihană* (Flp. 3, 6) și *Mulțumesc lui Dumnezeu, căruia slujesc de la strămoși, întru curată cunoștința cugetului* (2 Tim. 1, 3). *Dar, zici tu, cum de cei necurați s-au învrednicit de propovăduire?* Fiindcă au voit și au dorit. Pe unii, chiar rătăciți, propovăduirea chiar îi atrăgea și se curățau de patimi, iar pe cei ce se apropiau de la sine nu-i lepăda, iar cei mai mulți primiseră bună-cinstirea de la strămoșii lor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, pp. 82-83)

EREZIILE (definiția)

„Ce este erezia? Nimic n-o va defini mai bine ca și parabola noastră. *Dușmanul a venit și a semănat neghină în mijlocul grâului bun; neghină, grâu rău, sec, stricătoare grâului și care i se aseamănă.* Erezia, ca și diavolul tatăl ei, arată Adevărul. Ea nu-l răstoarnă cu o lovitură ca și necredința; ea se mulțumește de a amesteca cu el rătăcirile, așa cum a fost amestecată neghina cu grâul curat. La fiecare învățătură universală erezia a venit să-i amestece stricăciuni care, fără a distruge deodată, le strică, le denaturează.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 111-112)

EREZIILE (nașterea lor)

„Dacă ar fi primit cu inima curată învățăturile dumnezeieștii Scripturi și n-ar fi pus în ele gândurile lor n-ar fi căzut într-o nebunie atât de mare.” (*Omilii la Facere*, omilia IV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 63)

„Elenii pentru asta au rătăcit, că au îngăduit totul minții lor și n-au voit să știe că mintea omenească e slabă; au gândit la lucruri mai presus de puterile lor, au depășit măsura propriilor lor hotare și au căzut din vrednicia cuvenită lor.” (*Omilii la Facere*, omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 95)

„Aceasta mai cu seamă este răsturnarea Bisericii: a se face dezbinări. Aceasta este arma diavolului; aceasta răstoarnă totul pe dos. Întrucât trupul Bisericii este unit, diavolul nu poate găsi loc de intrare; dar făcându-se dezbinări, el se furișează pe nesimțite, pătrunde înăuntru, și pe urmă vin smintelile. Astfel, dar, smintelile vin din dezbinări. Dar dezbinarea de unde vine? De la dogmele sau credințele ce sunt contra învățaturii apostolilor. Dar acele credințe false de unde vin? De la a sluji cineva pântecelui și celorlalte patimi. *Căci unii ca aceștia, zice, nu slujesc Domnului, ci pântecelui lor.* Așadar nu ar fi sminteli, nu ar fi dezbinare, dacă nu s-ar plăsmui nici o credință împotriva învățaturii apostolice, ceea ce și aici arătând-o, Apostolul zicea: *împotriva învățaturii.*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 550)

„... o viață stricată totdeauna naște credințe rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 440)

„... și cu drept cuvânt, când este o viață deșăntată și depărtată de buna știință, atunci și credința se strică și devine la fel cu viața (...)” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„Aceasta este viclenia fără seamăn a diavolului. Se străduiește să-și răspândească învățăturile pierzătoare fie adăugând ceva, fie scoțând ceva, fie denaturând, fie interpretând greșit textul Scripturii.” (*Cuvânt la <<Doamne, nu a omului este calea lui?>>*, PGB 8A, 482. PG 57, 210-211, în vol. *Diavolul și magia*, p. 36)

„Aceasta înseamnă, aceasta arată, că ne-am umplut de multă ușurățate și nu mai scrutăm cu râvnire întreaga Scriptură, ci pe cele pe care le socotim mai clare, pe acestea le alegem, iar cu celelalte nu ne batem defel capul.

Acest lucru a adus și eresurile: faptul că nu vrem să ne avântăm către tot conținutul Scripturii și socotim că există lucruri de prisos și peste care se poate trece. De aceea toate celelalte ni se par nu numai de prisos, ci și nefolositoare și chiar vătămătoare.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 144-145)

„Cei fără Dumnezeu eretici, care curg ca un lac mare strâns de multă ploaie (...) de unde s-a întâmplat aceasta (rătăcirea lor – n.n.)? Adesea este că din necunoștința și din neînvățătura celor mai mari, că unde sunt păstorii neînvățați, acolo se strâng lupii și prăpădesc oile.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 173)

„În ce moment apare erezia? Numai atunci când adevărul a fost semănat în suflete și când ele îl primesc aici. După profeții falși, după apostoli ereziarhi, după dogmele alterate iese o erezie corespunzătoare.

De unde vine erezia? Ea se ridică chiar din sânul Bisericii; ereticul este aproape totdeauna un renegat, de care se folosește diavolul pentru a pierde în suflete depozitul sfânt al adevărilor dumnezeiești.

Și cine-o introduce în câmpul Bisericii? *Somnul* celor care au în pază Revelația. Să parcurgem istoria, acest fapt ne va părea cuceritor. În orice epocă în care vegherea păstorilor s-a delăsat, sau fermitatea lor s-a moleșit și munca lor s-a oprit își fac apariția câteva erezii devastatoare într-o zi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 112)

„După cum învățăturile rele aduc după ele viață stricată, tot așa și viața stricată naște de multe ori învățături rele.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 233)

„Asemănatu-s-a împărăția cerurilor omului care a semănat sămânță bună în țarina sa. Dar pe când dormeau oamenii a venit vrăjmașul și a semănat neghină. Vezi că ereziile au venit pentru că au dormit oamenii, pentru că au trândăvit, pentru că n-au fost cu mare luare-aminte la cele spuse? Dar, ca să nu spui: *Pentru ce a îngăduit Hristos?*, îți răspunde Pavel: *Îngăduința asta nu te vatămă cu nimic! Dacă ești vrednic, te vei arăta și mai vrednic!*” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 236)

EREZIILE (aderarea la diverse erezii a celor slabi în credință)

„Nu-i totuna să rămâi în dreapta credință când nu-i nimeni care să te împiedice și să te înșele, și să rămâi neclintit și neclătinat când se sparg în tine mii și mii de valuri. După cum copacii care-s bine înrădăcinați ajung și mai puternici când sunt loviți din toate părțile de vânturi, tot așa și cu sufletele înfipite bine în temelia drepte credințe: oricâte rătăcirii le-ar lovi, nu se clatină, ci ajung și mai puternice.

- Dar ce spui de sufletele slabe, care se clatină și se împiedică ușor?

Nici ele nu suferă aceasta din pricina atacurilor ereziilor, ci din pricina propriei lor slăbiciuni. Nu vorbesc de slăbiciunea firii, ci de slăbiciunea voinței! Că ea merită să fie certată, ea stă sub osândă și pedeapsă și pe ea suntem în stare să o înduplecăm. Aceasta este și pricina pentru care suntem lăudați când îndreptăm slăbiciunea voinței noastre, fiind pedepsiți când n-o îndreptăm.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>, 1, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 236-237*)

EREZIILE (ferirea de învățăturile eretice, ucigătoare de suflet)

„Să fugim de învățăturile care vatămă, ca niște otrăvuri, sănătatea sufletului nostru. De toate învățăturile de acest fel să ne depărtăm! Mult mai mare e vătămarea asta și cu atât mai mare cu cât e mai bun sufletul nostru decât trupul. Otrăvurile aduc moartea aceasta trupească, dar otrăvurile care vatămă sănătatea sufletului aduc moarte veșnică”. (*Omilia la Facere, omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, p. 74*)

EREZIILE (urmările distrugătoare ale ereziilor)

„Deseori, îndată ce pământul este lăsat în paragină și încetează să mai fie folosit de mâinile agricultorilor, este năpădit de buruieni, mărăcini și de copaci sălbatici care cresc singuri. În același chip este pustiit și sufletul anomeenilor, câtă vreme nu este cultivat de cercetarea Scripturilor, ci pornind de la sine s-a lăsat pe el însuși să fie năpădit de această erezie potrivnică și sălbatică. (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea III, p. 61*)

EREZIILE (slăbiciunea lor întemeiată pe minciună le face să dispară)

„Dumnezeu îngăduie în multe împrejurări să se ducă război credinței Lui adevărate și apostolice; dar lasă totodată ca ereziile și elinismul să se bucure de liniște și tihnă.

- Pentru ce?

- Ca să afli și slăbiciunea dușmanilor acelora, că se distrug de la sine, fără să le facă cineva vreun rău, dar ca să cunoști și tăria credinței prigonite, ca să vezi că se răspândește chiar prin cei care o împiedică.” (Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 391)

„Oare nu s-au prăpădit toți după fărâdelegea lor? Că unde sunt cei ce se luptau atunci cu Biserica, împărați și puternici și înțelepți? Sau nu s-au risipit și au pierit ca și cum nu ar fi fost? Unde este înfierbântarea și semeția evreilor? Unde este Simon ereticul, fermecătorul cel mare, ucenicul diavolului și înaintemergătorul lui Antihrist? Unde este cel rău născut de el, Mundan și necurăția lui, scornitorul hulii, mai marele răutăților, cu cele două preacurve și altele ale lor câte se grăiesc urâte și scârbite și necurate fapte, care nu se cade să se arate? Pentru care zicea și Apostolul Petru că cele ascunse ce se fac de dânșii rușine este a le și grăi la altare. Unde este Marcion, unde Valie? Unde Manent? Unde este Vasilid? Unde este Neron? Unde este Iulian, unde Arie, unde e Nestorie, unde sunt toți cei ce se luptau cu Biserica, cum le zice și David: *Înconjuratu-m-au câini mulți!* Oare n-au pierit toți și s-au risipit pentru hula lor și au fost izgoniți ca niște lupi? Pentru că și-au aflat luptători și împotriviți viteji pe războinicii păstori, pe mairarii Bisericilor care au fost în vremile acelea, pe fericiții bărbați.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 178)

„Adesea, Dumnezeu îngăduie să fie prigonită adevărata credință, pe când ereziile, înșelăciunile și idolatria să aibă parte de liniște. Din ce motiv? Ca să vezi slăbiciunea ereziilor, care cu toate că sunt lăsate libere, mai devreme sau mai târziu dispar, și pe de altă parte, să se vădească faptul că deși prigonită, credința adevărată sporește și se întărește.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

ETERODOCȘII

„Plânge-i pe cei necredincioși, plânge-i pe cei care prin nimic nu se deosebesc de ei, adică pe cei care au murit fără a fi luminați de Sfântul Botez, fără a fi pecetluiți cu harul Sfântului Duh. Aceștia sunt cei cu

adevărat vrednici de suspine, pentru că se găsesc în afară de împărăție, laolaltă cu cei condamnați. *Adevărat, adevărat, zic ție: de nu se va naște cineva din apă și din duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu* (In., 3, 5).” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 71)

EUHARISTIA (- Trupul și Sângele lui Hristos)

„Gândește-te, omule, de ce jertfă ai să te atingi și de ce masă ai să te apropii. Adu-ți aminte că, deși ești pământ și cenușă, te împărtășești cu trupul și Sângele lui Hristos.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VII, în vol. *Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„... și de fiecare dată când ne împărtășim, mâncând Trupul și Sângele Său.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 69)

„Cine ne asigură că semnul semnelor s-a împlinit? Că Dumnezeu este acolo? Că Iisus Hristos este prezent pe altar, de când au fost pronunțate cuvintele de sfințire? Că în loc de pâine, este Trupul sfințit al Mântuitorului? Că în loc de vin este *Sângele Legii celei noi*? Că în momentul sfințirii o minune transformă, schimbă pâinea în Trup și vinul în Sânge, în așa fel încât neavând nici pâine nici vin, Iisus Hristos singur este acolo. Iisus Hristos cu totul întreg, Trupul Lui, Sângele Lui, sufletul Lui, dumnezeirea Sa. Cine ne afirmă aceste lucruri? Cine ne vine ca garant? Cine ne dă siguranța absolută?

Dumnezeu Însuși.

Cuvântul lui Dumnezeu, afirmația lui Dumnezeu. Realitatea acestui cuvânt nu va fi pusă la îndoială, atât sunt de clare pasajele Evangheliei care le cuprind.

Privitor la eficacitatea cuvântului lui Dumnezeu cine va îndrăzni să-i pună lui limite? Au existat ele când El făcea să iasă universul din neființă? Cine a zis: *Acesta este Trupul Meu*? Este un om? Este preotul pe care noi îl avem sub ochi? Ferească Dumnezeu! Căci precum atunci acel glas *Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul* de atunci toate se produc, toate la timpul lor chiar natura noastră de atunci se creează; chiar acest glas auzit în Biserică și la o singură masă, de atunci în fiecare zi și până la a doua venire a Lui face aceeași jertfă perfectă.

Dumnezeu singur acționează, Dumnezeu singur vorbește, Dumnezeu singur lucrează această minune, cea mai mare din toate minunile Sale, încoronarea, consumarea tuturor faptelor Sale, marea și divina realitate pe care Legea Veche n-o cuprindea decât în închipuiri. Priviți la profetul Ilie în fața victimelor lui, a jertfei primitive. El ridică ochii la cer, el zice un cuvânt, focul coboară și consumă victimele. Imaginea este solemnă fără îndoială, scena este sublimă: însă ce este aceea față de prețul minunilor la care este martor altarul ortodox? Însă cu ce condiții și cu ce preț ne vom bucura noi de aceste minuni? Condiția expresă este ca noi să avem încredere absolută în cuvântul lui Dumnezeu. El a zis: *Acesta este Trupul Meu*, deci este cu adevărat trupul Lui. (...) Căci unde este cea mai mare certitudine, în simțurile noastre care adesea ne înșală sau în cuvântul Lui Dumnezeu care nu ne înșală și nu poate să ne înșele niciodată?

Când deci, o creștine, Dumnezeul tău ți-a zis: *Acesta este Trupul Meu* bucură-te de o plăcere atât de delicioasă, îmbogățește-te cu o atât de imensă binefacere, îmbată-te de o atât de suavă dulceață. Nu mai zice: Oh! cât aș vrea să-L văd, să-L ating, să respir parfumurile Lui divine!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 198-199)

EUHARISTIA (- masa cea dumnezeiască)

„Care păstor hrănește oile sale cu mădularele lui? Dar pentru ce vorbesc de păstor? Sunt mame care, după ce au născut, dau de multe ori pe copiii lor să fie hrăniți de alte mame. Hristos însă n-a îndurat lucrul acesta, ci însuși ne hrănește cu propriul Lui sânge și prin toate Se unește strâns cu noi. Uită-te, te rog, S-a născut din ființa noastră!

- Dar aceasta n-are legătură cu toți oamenii.

- Are totuși legătură cu toți oamenii. Dacă Dumnezeu a venit la firea noastră, atunci negreșit a venit la toți oamenii; iar dacă a venit la toți oamenii, atunci a venit și la fiecare”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p.935)

„Vedeți cum S-a unit Hristos cu mireasa Sa? Vedeți cu ce fel de hrană ne crește pe toți? Din aceeași plămădă din care am fost făcuți ne și hrănim. Căci precum femeia își hrănește pruncul cu sângele și laptele ei, așa și Hristos, pe care i-a născut, Însuși îi hrănește neconținut cu sângele Său.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 64)

EUHARISTIA (- pâinea cea spre ființă)

„Cu înseși ființa sa (a omului – n.n.) se amestecă sângele, făcându-l voinic și curat, și ducându-l spre cea mai neexplicată frumusețe.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVI, p. 220)

„Să nu socotești că este pâine, nici că este vin ceea ce vezi! Că nu se dau afară ca celelalte mâncăruri. Ferească Dumnezeu! Să nu gândești așa! Ci, după cum ceara unindu-se cu focul nu pierde nimic și nimic nu prisosește, tot așa socotește și aici! Sfintele Taine intră în ființa trupului.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 178)

„Să nu socotești că este pâine, nici că este vin ceea ce vezi! Că nu se dau afară ca celelalte mâncări. Ferească Dumnezeu! Să nu gândești așa! Ci, după cum ceara unindu-se cu focul nu pierde nimic și nimic nu prisosește, tot așa socotește și aici! Sfintele Taine intră în ființa trupului.” (*Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 187)

„Nu zic că este pâine, nici să gândești că este vin, pentru că nu merge în jos ca celelalte bucate. Să nu dea Dumnezeu să fie acestea, nici să cugeți acest lucru niciodată, că precum la ceară focul nu are nici o prisoseală, așa gândește și pentru dumnezeieștile taine, că se împart în ființa trupului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 105-106)

EUHARISTIA (- leac mântuitor)

„Sfintele Taine din fața noastră sunt leac mântuitor al rănilor noastre, sunt bogăție neîmpuținată, pricinuitoare a împărăției cerurilor.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 21-22)

EUHARISTIA (- doctoria nemuririi)

„Nu ne dă Hristos apă de izvor, ci sânge viu, care nu-i simbol al morții, ci pricină a vieții”. (*Omilii la Matei*, omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 98)

EUHARISTIA (- Sfânta Mulțumire)

„Că și înfricoșătoarele taine, pline de nespusă mântuire, săvârșite la fiecare slujbă, se numesc *euharistie*, adică mulțumire, pentru că sunt o aducere aminte de multe binefaceri ale lui Dumnezeu față de noi, pentru că ne arată capul purtării de grijă a lui Dumnezeu și pentru ca prin toate ne pregătesc să-I mulțumim lui Dumnezeu”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 324)

„Paharul binecuvântării carele binecuvântăm, au nu este împărtășirea sângelui lui Hristos? (1 Cor. 10, 16). Dar ce spui, fericite Pavele? Voind a ațâța pe ascultător și amintindu-i de Tainele cele înfricoșate, numești paharul acela înfricoșat și spăimântător paharul binecuvântării? Da, zice el, căci ceea ce eu vorbesc nu este puțin lucru. Binecuvântare când zic eu, înțeleg euharistie, iar când zic euharistie, înțeleg întreaga comoară a binefacerii dumnezeiești și amintesc de darurile cele mari și minunate. Căci și noi vorbind de paharul binecuvântării înțelegem binefacerile lui Dumnezeu cele negrăite, și de câte ne-am bucurat; ne apropiem astfel de dânsul și ne împărtășim, mulțămindu-i că a izbăvit neamul omenesc din rătăcire, că fiind depărtați de dânsul, ne-a apropiat, că neavând nici o nădejde și fiind fără Dumnezei în lume, el ne-a făcut frații săi și împreună-moștenitori. Pentru acestea și pentru altele de acest fel, mulțămindu-i ne apropiem de dânsul. Deci cum de voi faceți cele potrivnice, o, corintenilor: binecuvântând pe Dumnezeu că v-a scăpat de idoli și în același timp alergând la mesele lor?

Paharul binecuvântării carele binecuvântăm, au nu este împărtășirea sângelui lui Hristos? A vorbit foarte drept și înfricoșat. Ceea ce el spune aici aceasta înseamnă: că ceea ce este în pahar este chiar sângele cel curs din coasta lui și din acel sânge ne împărtășim. L-a numit paharul binecuvântării, fiindcă avându-l în mână, noi laudăm pe Dumnezeu, îl admirăm și suntem uimiți de darul său cel nespus, binecuvântându-l că și-a vărsat și sângele său ca să nu rămânem în rătăcire, și nu numai că l-a vărsat, ci încă ne-a și împărtășit pe noi toți dintr-însul. Așa că dacă dorești sânge, apoi nu sângele dobitoacelor ucise la capiștea idolilor, ci chiar cu sângele meu te împărtășește. Și ce poate fi mai înfricoșat ca aceasta? Ce poate fi și mai drag totdeodată? Aceasta o fac și cei ce iubesc, adică atunci când văd că cei iubiți de dânsii sunt alipiți de alții străini, iar ei sunt disprețuiți, apoi le dau cele ale lor și-i înduplecă a se depărta de aceia. Cei ce iubesc cu dragoste omenească își arată aceasta prin bani, sau haine, sau moșii, niciodată însă nu și-a arătat

cineva dragostea prin sânge. Hristos însă și-a arătat dragostea lui cea fierbinte către noi și în aceasta. În legea veche, fiindcă se găseau mai nedesăvârșiți, suferea și le primea sângele ce-l jertfeau la altar, ca astfel să se depărteze singuri de jertfele idolești, ceea ce iarăși venea din dragostea lui cea negrăită către neamul omenesc; aici însă a preschimbat ierurgia într-un chip cu mult mai înfricoșat și mai măreț, și chiar însăși jertfa preschimbându-o, a poruncit ca în locul jertfirii dobitoacelor să se pună înaintea pe sine însuși.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIV, pp. 249-250)

EUHARISTIA (- unirea cu Hristos)

„*Noi nu suntem toți decât un singur trup*, zice Scriptura, și *mădulare ale trupului Lui și ale oaselor Lui*. Căci cei ce sunt învățați în tainele noastre sfinte să asculte cu atenție ceea ce voi spune.

Ca noi să devenim așa nu numai prin iubire, ci încă și real, să ne unim cu această carne divină. Este efectul pe care-l produce alimentul pe care Mântuitorul ni l-a dat pentru a face să cunoaștem căldura și excesul iubirii Sale. Iată pentru ce a unit El, a amestecat trupul Lui cu al nostru, ca noi să fim toți un singur trup, legat de un singur cap. În sfârșit, acela este semnul unei iubiri fierbinți. Iov arată acest adevăr, când spune despre slujitorii săi că el îi iubea atât de mult, încât ei ar fi dorit să-l mănânce. Căci pentru a arăta atașamentul lui viu și frumos ei ziceau: *Unde s-ar fi găsit unul care să nu se fi săturat la masa lui?* (Iov 31, 33). Iată ce a făcut Iisus Hristos pentru noi; El ne-a dat carnea Sa să o mâncăm pentru ne a angaja ca să avem pentru El o iubire din cele mai mari și a ne-o arăta pe cea pe care o are El pentru noi; El nu s-a făcut numai văzut celor ce doreau să-L contemple, ci S-a lăsat atins, S-a dat să fie mâncat, să fie înfipti dinții în El, absorbind în așa fel încât să mulțumească cea mai fierbinte iubire.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 2-3, p. 222)

„*Pâinea care frângem, au nu împărtășirea trupului lui Hristos este?* Dar pentru ce oare nu a întrebuițat apostolul cuvântul μετοχή, ci κοινωνία? Pentru că a voit prin cuvântul κοινωνία (împărtășire), să arate ceva mai mult decât se înțelege prin cuvântul μετοχή, deși amândouă cuvintele au multă asemănare; au voit adică să arate că nu numai ne împărtășim, ci și că împărtășindu-ne ne unim cu dânsul. Căci după cum trupul acela s-a fost unit cu Hristos, tot așa și noi prin pâinea aceasta ne unim cu dânsul. Dar pentru

ce oare a adăogat *care frângem*? Aceasta se întâmplă numai în euharistie, și numai aici se poate vedea, nu însă și atunci când era pe cruce, și când s-a petrecut cu totul dimpotrivă, după cum zice: *Os nu se va zdrobi dintr-însul* (In. 19, 36). Dar ceea ce nu a pățimit pe cruce, aceasta o pătimește în punerea înaintea pentru tine, și primește a se frânge pentru ca pe toți să-i sature.

Apoi fiindcă s-a zis *împărtășirea trupului*, iar ceea ce se dă spre împărtășire este altceva decât aceea cu care ne împărtășim, iată că apostolul a nimicit și această mică deosebire, căci spunând *împărtășirea trupului* a căutat iarăși a spune ceva mai apropiat, pentru care a și adăogat: *Căci o pâine, un trup cei mulți suntem* (1 Cor. 10, 17). *Ce spun eu împărtășire, zice, căci noi suntem una cu trupul acela. Ce este pâinea din punerea înaintea? Trupul lui Hristos. Deci ce devin cei ce se împărtășesc din ea? Trupul lui Hristos, și nu mai multe trupuri, ci un trup.* După cum pâinea fiind alcătuită din multe boabe de grâu, este unită într-un singur întreg, fără să se vadă undeva boabele de grâu – deși ele ființează – astfel și noi ne unim unii cu alții și cu Hristos. Nu că tu te hrănești din alt trup, iar acela din altul, ci din același ne hrănim cu toții. Pentru aceea a și adăogat: *Căci toți dintr-o pâine ne împărtășim.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, pp. 250-251)

„... multe și felurite sunt luptele dintre noi toți, și ne găsim față de alții, care sunt mădulare ale trupului lui Hristos, mai grozav decât fiarele sălbatice. Hristos te-a unit cu El (prin Sf. Euharistie – n.n.) – deși tu erai atât de învrăjbit cu dânsul – pe când tu nu te cobori a te uni nici măcar cu fratele tău după cum se cuvine, ci te desparți de dânsul, deși te-ai bucurat de atâta dragoste și viață din partea Stăpânului. Și nici măcar nu și-a dat trupul său în chip simplu, ci fiindcă firea cea dinaintea a trupului celui plăzduit din pământ ajunsese din pricina păcatului a fi moartă și lipsită de viață, apoi a adus, cum s-ar zice, o altă frământătură, un alt aluat, adică însăși trupul său, de la fire fiind același, însă lipsit de păcat și plin de viață.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, p. 251)

„Devenim un singur trup cu Hristos prin Împărtășire.” (Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale*, p. 95)

EUHARISTIA (- inhabitarea reciprocă a lui Hristos în noi și a noastră în El)

„*Cel că mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne în Mine și Eu în el* (56) pentru a arăta că el se încorporează în El.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLVII, 1, p. 225)

„*Te-am unit și M-am lipit de tine. Mănâncă trupul Meu, am zis, și bea sângele Meu, ca să te am și Sus dar și jos să Mă unesc în totul cu tine. Nu-ți este de ajuns că pârga ta o am Sus? Oare nu te mângâie acest fapt? Și iarăși m-am pogorât, și nu oricum Mă împreunez cu tine, ci mă amestec, sunt mâncat, sunt fărâmat în părți mici, ca astfel unirea să se facă întru totul, căci cele unite stau pentru totdeauna unite; astfel că eu sunt întru totul legat de tine. Nu vreau câtuși de puțin să fie între noi vreo rupere cât de mică, ci doresc să fim împreună unul și același.*” (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XV-a, p. 176)

EUHARISTIA (când săvârșim Sfânta Euharistie, vestim moartea și învierea Lui)

„*De câte ori veți face aceasta, moartea Domnului veți vesti* (I Cor., 11, 26), adică faceți amin

EUHARISTIA („Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Hristoase...”)

„... acea masă (Cina cea de Taină – n.n.) nu avea nimic mai mult decât cea de după aceea, căci și astăzi tot El este Care lucrează și Care Se dă pe Sine, ca și atunci.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVII, pp. 286-287)

EUHARISTIA (anamneza)

„După cum noi pomenim mai ales acele cuvinte rostite în ceasul de pe urmă de către cei ce se duc de la noi și le spunem moștenitorilor aceluia, ca atunci când ar cuteza să calce acele porunci, să-i rușinăm zicându-le: *Gândiți-vă că tatăl vostru aceste cuvinte le-a rostit l-a urmă către voi, și până în seara în care a adormit, tot aceasta a poruncit - tot așa și Pavel voind a-și face de aici vorba mai înfricoșată, numai cât nu le zice: Aduceți-vă aminte că această taină v-a predanisit-o la urmă, și chiar în acea noapte*

în care urma a fi omorât pentru voi, v-a poruncit acestea la acea cină sfântă, după care nimic nu a mai adăogat.

Apoi povestește până și împrejurările petrecute atunci, zicând că: *Au luat pâine, și mulțumind au frânt, și au zis: Luați, mâncați, acesta este trupul meu, carele se frânge pentru voi.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVII, p. 287)

„... vorbind (Pavel – n.n.) de acea cină, când cu toții au stat pe același așternut²³⁰ și de la însuși Hristos au primit jertfa aceasta, tot așa și astăzi se găsesc, pentru care și zice: *Că de câte ori veți mânca pâinea aceasta, și paharul acesta veți bea, moartea Domnului vestiți până când va veni* (1 Cor. 11, 26). După cum și Hristos, zicând: *Aceasta să faceți întru pomenirea mea*, a acoperit de noi pricina predării acestei taine, și împreună cu celelalte spunând că și aceasta este de-ajuns a ne sluji de pricină a evlaviei noastre – fiindcă atunci când vei cugeta ce a pățimit pentru tine Stăpânul, vei fi mai cu băgare de seamă și mai filosof – tot așa și Pavel iarăși zice: *Că de câte ori veți mânca pâinea aceasta, moartea Domnului vestiți*, căci și aceasta este tot aceeași cină. Apoi arătând că această cină rămâne până la sfârșitul lumii, aceeași zice: *până când va veni.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVII, pp. 287-288)

EUHARISTIA (caracterul sobornicesc al Euharistiei)

„O singură masă ne stă tuturor înainte; un singur Tată ne-a născut; cu toți am ieșit din același pântec; aceeași băutură ni s-a dat tuturor; dar, mai bine spus, nu numai aceeași băutură, ci ni s-a dat să bem și dintr-un singur potir. Că Tatăl, vrând să ne facă să ne iubim unii pe alții, a meșteșugit și aceea ca să bem toți dintr-un singur potir, semn de foarte puternică dragoste a unora cu alții”. (Omilia la Matei, omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 403)

²³⁰ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: *Ἐπ' αὐτῆς κείμενοι τῆς σπιβάδος*, stând pe același așternut. Obiceiul Evreilor era de a sta la masă culcați jos pe pământ, sau chiar și pe pat, când negreșit că aveau sub dânșii un așternut, fie pentru a nu-și murdări hainele, fie pentru a sta pe ceva moale. Deci expresia de aici *pe același așternut* în acest înțeles este pusă. (n.s. 1, p. 287)

EUHARISTIA („Acesta este trupul Meu”²³¹)

„Să nu ne uităm numai la materia ce ne stă înaintea ochilor, ci să avem în minte permanent cuvintele Domnului. Cuvântul Lui nu înșală niciodată, pe când simțurile ne înșală ușor. Cuvântul Lui n-a fost niciodată dezmințit, pe când simțurile noastre de foarte multe ori greșesc. Când cuvântul Lui spune: *Acesta este trupul Meu*, să ascultăm și să credem și să vedem trupul Lui cu ochii sufletului. Hristos nu ne-a dat nouă ceva material, ci, în lucrurile materiale, toate sunt duhovnicești”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

EUHARISTIA (aducerea Jertfei nesângeroase)

„Că noi proaducem pururea ca jertfă pe același Miel, nu acum unul, mâine un altul, ci în veci pe același, așa că o singură jertfă este. *Dar fiind vorba de aceasta, zici tu, fiindcă se proaduce în multe locuri, apoi sunt și mai mulți Hristoși?* Nicidecum, ci unul și același Hristos este pretutindeni, un trup, care este același și acolo și aici. Deci, precum este un trup, deși se proaduce în multe părți, și nu mai multe trupuri, așa și o singură jertfă. Arhiereul nostru este chiar El, Care a proadus Jertfa ce ne curățește pe noi. Acea jertfă o proaducem și astăzi, aceea proadusă și atunci.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVII, p. 230)

EUHARISTIA (prefacerea darurilor)

„Tainele din fața noastră nu sunt fapte ale puterii omenești. Domnul, Care le-a săvârșit atunci la cina aceea, Același le săvârșește și pe acestea acum. Noi preoții nu suntem decât slujitorii; El este Cel ce le sfințește și le preface”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 935)

„Hristos e de față. Acela Care a pregătit atunci masa aceea, Același o pregătește pe aceasta și acum. Cel care face ca cele puse înainte să ajungă Trup și Sânge ale lui Hristos nu este un om, ci este Însuși Iisus Hristos Cel răstignit pentru noi. Preotul stă împlinind forma și rostind cuvintele acelea, dar sunt puterea și harul lui Dumnezeu. El a spus: *Acesta este Trupul Meu*. Aceste cuvinte preface pe cele puse înainte. Și după cum cuvintele acelea care au spus: *Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul* (Fac., 1, 28) s-au rostit o

²³¹ Matei 26, 26.

singură dată, dar se împlinesc cu fapta de-a lungul vremurilor, pentru că acele cuvinte au întărit firea noastră pentru facerea de copii, tot astfel și cuvintele acestea, rostite o dată, fac desăvârșită jertfa în fiecare zi în biserici, de atunci și până astăzi și până la venirea Lui.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 56)

„Cel ce este în fața Sfintei Mese nu face nimic de la el și nici darurile puse înaintea nu sunt fapte ale firii omenești, ci harul Domnului este de față, deasupra lor, și se pogoară peste toți, și săvârșește acea Jertfă tainică. Om este, e drept, cel ce stă în fața Sfintei Mese, dar Dumnezeu este Cel ce lucrează prin el. Nu te uita, dar, la firea celui pe care îl vezi, ci gândește-te la harul cel nevăzut. Nimic nu este omenesc din cele ce se întâmplă pe această Sfântă Masă.” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 208)

EUHARISTIA (Hristos Se aduce jertfă și Se împarte credincioșilor)

„Credeți, dar, că și acum este Cina cea de Taină la care Domnul a mâncat. Întru nimic nu se deosebește aceea de aceasta. Pe aceasta n-o săvârșește un om, iar pe cealaltă Hristos, ci El o săvârșește și pe aceasta și pe aceea. Când îl vezi pe preot că-ți dă trupul și sângele Lui nu socoti că preotul face asta, ci că mâna lui Hristos se întinde spre tine”. (*Omilia la Matei*, omilia L, II, în col. PSB, vol. 23, p. 582)

„Cel Ce a dat ceea ce-i mai mult, adică pe El însuși, cu mult mai mult nu va refuza să-ți dea și trupul Său.

Să auzim, dar, și preoți și credincioși, de ce am fost învredniciți! Să auzim și să ne cutremurăm! Ne-a dat să ne săturăm cu sfântul Lui trup! S-a dat pe El însuși jertfă! Ce cuvânt de apărare mai avem când fiind hrăniți așa păcătuim atâta! Când mâncând Mielul, suntem lupi! Când fiind hrăniți cu Oaia, răpim ca lei!”. (*Omilia la Matei*, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Câți oameni nu spun azi: Aș fi voit să-I văd chipul Lui, statura Lui, încălțăminte Lui! Iată îl vezi, te atingi de El, îl mănânci! Dorești să-I vezi hainele Lui? Dar El Se dă pe El însuși ție nu numai să-L vezi, ci chiar să te

atingi de El, să-L mănânci, să-L primești înăuntrul tău”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

„Prin Sfintele Taine ale Sfintei Euharistii El Se unește cu fiecare din credincioși; pe cei pe care i-a născut îi hrănește cu trupul Lui; nu-i dă altuia să-i hrănească, ca să te convingi iarăși, și prin aceasta, că a luat trupul tău”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 935)

EUHARISTIA (Hristos Se împarte, nu Se desparte și niciodată nu Se sfârșește)

„Să presupunem un foc de unde se aprind mii de focuri, două mii, trei mii de flăcări, și mai multe încă; acest foc, după ce și-a dat lumina sa și puterea sa la toate aceste mii de flăcări, nu rămâne el cu totul deplin același? Nimeni n-o tăgăduiește. Căci dacă printre lucruri, lucruri nevăzute și neîmpărțite, pe care împărțirea le micșorează, sunt care nu pot da din ele altora, fără să sufere micșorarea, cu cât mai tare va fi pentru Ființa netrupească și nesticăcioasă? Căci dacă nu este în mod necesar împărțire când lucrul comunicat este o substanță trupească, atunci când se vorbește despre o putere, și despre o putere provenind dintr-o substanță netrupească, nu este mai vizibil că ea nu trebuie să sufere nici o împărțire? Iată pentru ce zice Sfântul Ioan: *Și din plinătatea Lui noi toți am luat*, și adaugă mărturia sa la cea a lui Ioan Botezătorul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 1, p. 66)

EUHARISTIA (primirea ei)

„Câți oameni nu spun azi: Aș fi voit să-I văd chipul Lui, statura Lui, încălțăminte Lui! Iată îl vezi, te atingi de El, îl mănânci! Dorești să-I vezi hainele Lui? Dar El Se dă pe El însuși ție nu numai să-L vezi, ci chiar să te atingi de El, să-L mănânci, să-L primești înăuntrul tău”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

EUHARISTIA (primirea Sfintei Euharistii numai după ce ne-am spovedit păcatele)

„Este timp de pocăință și pentru catehumeni și pentru cei botezați; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfânta taină a Botezului, iar ceilalți,

spălându-și prin mărturisire păcatele săvârșite după botez, să se apropie cu conștiința curată de Sfânta Masă.” (*Omilii la Matei*, omilia X, V, în col. PSB, vol. 23, p. 127)

„Cunoscând, dar, mijloacele de vindecare a rănilor noastre, (căile pocăinței), să le întrebuițăm neconținut ca, făcându-ne cu adevărat sănătoși, să ne împărtășim cu îndrăznire cu Sfintele Taine, să întâmpinăm cu multă slavă pe Împăratul slavei, Hristos.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 38)

„Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor (Matei 7, 6). Hristos ne-a dat aceste învățături tot ca niște porunci; noi însă, din pricina slavei deșarte, a umblatului după lauda lumii și a ambiției necugetate, am călcat în picioare și această poruncă, îngăduind, fără nici o socoteală și fără o cercetare amănunțită, să ia parte la Sfintele Taine oameni desfrânați, necredincioși și plini de nenumărate păcate; înainte de a cerceta temeinic sufletul lor, le descoperim toată învățătura credinței noastre și îi conducem dintr-o dată în sfânta sfintelor, fără să le mai dăm puțința să vadă și cele ce sunt înainte de sfânta sfintelor. Din această cauză unii dintre cei care au fost inițiați în Sfintele Taine cu atâta grabă, au fugit îndată și au săvârșit nenumărate rele. Și nu numai când e vorba despre alți oameni, dar chiar când e vorba de noi înșine, trebuie să mărturisim că nesocotim această prea înfricoșătoare poruncă, atunci când ne împărtășim cu nemuritoarele Taine, făcând aceasta plini de necurăție și cu nesocotință.” (*Despre căință (I)*, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 72)

EUHARISTIA (este necesar a se ține post înainte de primirea
Sfintei Împărtășanii)

„Mai înainte de a te împărtăși, postești, ca să te arăți oarecum vrednic de împărtășire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 289)

EUHARISTIA (primirea ei „spre iertarea păcatelor și spre viața
de veci”)

„Tuturor deci a dat acest trup spre împărtășire, ca astfel hrănindu-ne cu dânsul și lepădând de la noi moartea cea dinainte, să ne amestecăm cu

dânsul prin această masă sfântă și să intrăm în viața veșnică și nemuritoare.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, p. 251)

EUHARISTIA (primirea ei înaintea morții)

„Un altul mi-a spus - n-o aflase de la altul, ci el însuși fusese învrednicit să vadă și să audă - că dacă cei care pleacă de pe lumea aceasta s-au împărtășit cu Sfintele Taine cu conștiința curată, când își dau sufletul, sunt însoțiți de aici de îngeri, din pricina sfintei Împărtășanii pe care au luat-o.” (Tratatul despre preoție, cartea a șasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 138)

EUHARISTIA (deasa ori rara împărtășire?)

„Mulți dintre voi se împărtășesc din jertfa aceasta o singură dată în cursul anului, alții de două, iar alții mai de multe ori. Deci, cuvântul nostru este îndreptat către toți, nu numai către cei de față, ci și către cei ce stau prin pustii, căci aceia mai cu seamă o singură dată în an se împărtășesc, de multe ori și la doi ani. Deci ce? Pe care oare vom aproba noi? Pe cei ce se împărtășesc o dată, sau pe cei de mai multe ori, ori pe cei de mai puține ori? Nici pe cei de o dată, nici pe cei de multe ori, nici pe cei de puține ori, ci pe cei cu cuget curat, pe cei cu inima curată, pe cei cu viața fără de prihană. Unii ca aceștia, apropie-se pururea, iar de nu sunt așa, să nu se apropie niciodată. De ce? Fiindcă își iau cu sine judecată, și osândă, și pedeapsă nespusă. (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XVII, p. 231)

„Nu sărbătoarea și prăznuirea este pricină de împărtășire, ci conștiința curată și viața lipsită de păcate. După cum cel care nu se știe cu nici un păcat pe cuget trebuie să se împărtășească în fiecare zi cu Sfintele Taine, tot astfel cel încurcat în păcate și nepocăit nu trebuie să se apropie de Sfânta Împărtășanie nici la sărbătoare”. (Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 103)

„Apropierea cea mai bună de Sfintele Taine nu se judecă prin ținerea timpurilor sărbătorilor, ci prin conștiința curată”. (Către iudei, cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 282)

„Există însă și o altă chestiune: mulți se împărtășesc, o dată pe an, alții de două ori, alții de mai multe ori. Pe care dintre ei îi vom ferici mai mult? Pe cei care se împărtășesc o dată, pe cei care se împărtășesc de câteva ori sau pe cei care se împărtășesc de mai multe ori? Nici pe unii nici pe alții, ci pe cei care se apropie de sfântul, potir cu conștiința curată, cu inima neprihănită, cu trăire lipsită de reproșuri. Aceștia se pot împărtăși mereu. Ceilalți însă, păcătoșii nepocăiți, să stea departe de Preacuratele Taine, căci altfel își pregătesc lor răutate și osândă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 170)

„Mulți oameni se împărtășesc cu Sfintele Taine ale lui Hristos într-un an o dată, alții de multe ori într-un an. Oare pe care din aceștia îi vom lăuda sau îi vom ferici? Pe cei ce se împărtășesc o dată, sau pe cei ce se împărtășesc de multe ori, sau pe cei ce de puține ori? Eu zic că nici pe cei ce se împărtășesc din an în an, nici pe cei ce se împărtășesc de multe ori, nici de puține ori, ci numai pe cei ce se împărtășesc cu gând curat și cu inimă curată, pe cei ce au viață nehulită, pe cei ce sunt nepomenitori de rele și nepizmuitori și care poftesc pacea. Unii ca aceștia la toate praznicile domnești să se împărtășească. Iar cei ce sunt necunoscători și necurați de tot felul de păcate, nici o dată în an să nu fie vrednici a se împărtăși. Că mulți bolnavi și slabi mor împărtășindu-se cu nevrednicie și merg la iad.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 13)

„Vremea Cuminecăturii este nu sărbătoarea și praznicul, ci curăția conștiinței și viața cea nevinovată. Că în ce fel cel ce n-are la el nici o împiedicare de păcate poate să se cuminece în toate zilele, așa și cel ce cade în păcat și nu se pocăiește, nici într-o sărbătoare nu poate să se cuminece, că nu ne ușurează pe noi aceasta de păcate de ne vom cumineca o dată în an ci, mai mult, aceasta ne osândește mai rău, că numai o dată ne cuminecăm și nici atunci curat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 251-252)

EUHARISTIA (primirea ei - condiții)

„A ne apropia cu credință nu înseamnă numai a primi sfintele Taine ce stau înaintea noastră, ci și a le și atinge cu inimă curată și a fi însuflețiți de aceleași gânduri și simțăminte ca și cum ne-am apropia de însuși Hristos. Ce dacă nu-I auzi glasul? Dar îl vezi așezat pe Sfânta Masă! Dar, mai bine spus, îi auzi și glasul! Îți grăiește prin evangheliști”. (*Omilii la Matei*, omilia L, II, în col. PSB, vol. 23, p. 582)

„Taina aceasta a sfintei Împărtășanii ne poruncește să fim totdeauna curați nu numai de jaf și de răpire, dar chiar de cea mai mică dușmănie”. (Omilia la Matei, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Nici un Iuda să nu se apropie de această masă, nici un Simon Magul! Că și unul și altul au pierit din pricina iubirii de argint! Să fugim de această prăpastie; nici să socotim că ne este de ajuns spre mântuire dacă facem dar acestei sfinte mese un potir de aur bătut în pietre scumpe dezbrăcând pe văduvă și orfani. Dacă vrei să cinstești jertfa adu-I sufletul pentru care Hristos S-a jertfit. Sufletul fă-ți-l de aur. Care ți-i câștigul dacă sufletul ți-i mai rău decât plumbul și lutul, iar potirul dăruit, de aur?”. (Omilia la Matei, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Nimeni să nu se apropie cu scârbă, nimeni să nu se apropie cu pași șovăitori. Toți să fim înflăcărați, toți să fim cu sufletele clocotitoare, toți să fim cu mințile treze. Dacă iudeii mâncau cu zel paștele stând în picioare, cu încălțăminte în picioare și cu toiegele în mâini, cu mult mai mult noi trebuie să fim veghetori. Ei trebuiau să meargă în Palestina; tu însă trebuie să mergi în cer.

De aceea trebuie să fim totdeauna veghetori. Nu e mică pedeapsa pentru cei ce se împărtășesc cu nevrednicie. Adu-ți aminte cât te-ai revoltat împotriva vânzătorului, împotriva răstignitorilor. Caută, dar, să nu te faci și tu vinovat de trupul și sângele lui Hristos! Iudeii au junghiat prea sfântul trup, dar tu îl primești într-un suflet murdar, după ce ai primit atâtea binefaceri. Domnul nu S-a mulțumit numai să Se facă om, să fie pălmuit și junghiat, ci să Se și unească cu noi; ne-a făcut trup al Lui nu numai prin credință, ci chiar în realitate. Decât cine trebuie să fie mai curat cel ce se împărtășește cu această jertfă? Nu trebuie să fie, oare, mai curată decât raza soarelui mâna celui care taie acest trup, gura care se umple de focul cel duhovnicesc, limba care se înroșește cu sângele cel prea înfricoșător? Gândește-te la cinstea cu care ai fost cinstit! Gândește-te la ce fel de masă iei parte! Ne hrănim și ne unim cu Acela de Care îngerii se cutremură văzându-L, pe Care nici nu îndrăznesc să-L privească fără frică din pricina străfulgerării Lui; ajungem trup și sânge al lui Hristos. *Cine va grăi puterile Domnului? Cine va face auzite toate laudele Lui?*”. (Omilia la Matei, omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 934-935)

„Așadar să nu ne trândăvim de vreme ce suntem învredniciți de o atât de mare dragoste și cinste. Nu vedeți pe copii cu câtă grabă se îndreaptă spre

sânul mamei lor, cu câtă râvnă își înfig buzele în sân? Tot cu atâta grabă să ne apropiem și noi de masa aceasta, de sânul potirului cel duhovnicesc; dar, mai bine spus, să sugem harul Duhului cu mai multă râvnă decât copiii de lapte. O singură durere să simțim, aceea de a nu ne împărtăși cu această hrană”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 935)

„Nici un Iuda să nu fie aici! Nici un iubitor de argint! Dacă nu ești ucenic pleacă! Masa aceasta nu-i primește pe unii ca aceștia. *Cu ucenicii Mei vreau să fac Paștele!* (Matei 26, 18), a spus Domnul. Masa aceasta este masa aceea de la Cina cea de Taină, întru nimic mai prejos. N-a făcut-o pe aceea Hristos, iar pe aceasta un om. Nu, ci și pe aceasta tot El. Acesta este foișorul acela unde era El cu ucenicii Lui atunci (Luca 22, 12). De acolo a plecat la Muntele Măslinilor (Matei 26, 30). Să plecăm și noi de aici spre mâinile săracilor. Munte al Măslinilor este locul unde sunt săracii. (...) Nici un om cu inimă de piatră să nu se apropie de sfintele Taine, nici unul care-i crud și nemilos, nici unul care-i cu totul necurat.

Cuvintele acestea vi le spun și vouă care vă împărtășiți și vouă celor ce împărtășiți. Este de neapărată trebuință să vi se spună și vouă, ca să împărțiți aceste daruri cu multă băgare de seamă. Nu mică vă va fi osânda dacă îngăduiți să se împărtășească de la această masă cineva pe care-l știți cu vreun păcat. Sângele lui Hristos din mâinile voastre se va cere. De-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap, oprește-l dacă se apropie cu nevrednicie! Tu ai mai multă putere decât el. Dacă ți s-ar fi încredințat să ai grijă de curățenia apei unui izvor din care bea o turmă și ai vedea că vine la apă o oaie plină toată de noroi la gură, n-ai lăsa-o să se aplece să bea, ca să nu tulbure izvorul; aici însă nu ți s-a încredințat izvorul unei ape, ci izvorul sângelui și al Duhului”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 935-936)

„Când îi vezi pe unii că se apropie, deși au păcate mai murdare decât pământul și noroiul, nu te revolți și nu-i oprești? Ce iertare mai poți avea? Pentru aceasta v-a cinstit Dumnezeu pe voi, preoților, cu această cinste, ca să-i deosebiți pe unii de alții. Aceasta e vrednicia voastră; aceasta-i trăinicia voastră, aceasta-i toată cununa voastră, nu ca să umblați într-o haină albă și strălucitoare.

- Dar de unde știu eu pe cutare și pe cutare?
- Nu vorbesc de cei pe care nu-i cunoști, ci de cei pe care-i cunoști. Vrei să-ți spun ceva mai înfricoșător? Nu e atât de mare grozăvia să spunem că au călcat în picioare pe Hristos, că au socotit ceva de rând sângele Testamentului și au batjocorit harul Duhului (Evr., 10, 29). Cel care

păcătuiește și se apropie de sfintele Taine este mai rău decât un îndrăcit: îndrăciții, pentru că sunt stăpâniți de demoni, nu sunt pedepsiți; aceștia însă pentru că se apropie cu nevrednicie sunt dați osândeii veșnice. Așadar nu numai pe aceștia să-i alungăm, ci pe toți pe care-i vedem că se apropie cu nevrednicie. Nimeni să nu se împărtășească, dacă nu-i ucenic! Nici un Iuda să nu se împărtășească, ca să nu pătească ce-a pățit Iuda. Trup al lui Hristos este și mulțimea aceasta. Vezi, dar, ca tu, care împărtășești cu sfintele Taine, să nu mîinii pe Stăpân dacă nu cureți trupul acesta! Vezi să nu-i dai sabie în loc de hrană! Dacă un om nevrednic vine din neștiință să se împărtășească, oprește-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, nu de om! Dacă te temi de om, vei fi disprețuit de om. Dar dacă te temi de Dumnezeu, vei fi respectat și de om. Dacă nu îndrăznești să oprești de la sfânta Împărtășanie pe unul nevrednic, adu-l la mine. Nu-i voi îngădui o astfel de îndrăzneală. Mai degrabă mă voi despărți de suflet decât să împărtășesc cu sângele Stăpânului pe un nevrednic; mai degrabă îmi voi răspândi sângele meu decât să împărtășesc cu sângele acesta atât de înfricoșător pe unul care nu merită. Nu ai nici o vină dacă nu cunoști pe cel nevrednic, deși l-ai cercetat cu de-amănuntul. Cele ce ți le-am spus, le-am spus de cei pe care-i cunoști. Dacă vom îndrepta pe cei pe care-i cunoaștem, Dumnezeu ni-i va face cunoscuți repede și pe cei pe care nu-i cunoaștem. Dar dacă îngădui să se împărtășească cei pe care-i cunoaștem că sunt păcătoși, pentru ce să ne mai facă Dumnezeu cunoscuți pe cei pe care nu-i cunoaștem? Nu spun cuvintele acestea ca să oprim de la împărtășire pe oameni, nici să-i alungăm din biserică, ci ca să-i aducem la Sfânta împărtășire după ce s-au îndreptat, ca să ne dăm silința să-i îndreptăm. Așa vom face îndurător și pe Dumnezeu. Vom găsi mulți oameni care să se împărtășească cu vrednicie și vom primi și mare răsplată și pentru râvna noastră și pentru grija ce o purtăm de alții”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 936-937)

„Care dintre voi n-ar vrea (...) să cuprindă picioarele lui Iisus? Puteți și acum, toți câți vreți! Puteți să-I cuprindeți nu numai picioarele, ci și mâinile, și capul acela sfânt, împărtășindu-vă, cu cuget curat, cu înfricoșătoarele taine”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 995)

„Este timp de pocăință și pentru catehumeni și pentru cei botezați; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfânta taină a botezului, iar ceilalți, spălându-și prin mărturisire păcatele săvârșite după botez, să se apropie cu conștiința curată de Sfânta Masă.” (*Omilia la Matei*, omilia X, V, în col. PSB, vol. 23, p. 127)

„Iubiților, să ne îngrijim de frați și să păstrăm unirea cea către dâșii. Fiindcă spre aceasta ne îndeamnă jertfa cea înfricoșată. Poruncindu-ne a ne apropia de dânsa mai cu seamă cu dragoste fierbinte și cu bună-înțelegere, ca astfel făcându-ne vulturi, să putem zbura de-a dreptul la cer, ba încă și mai presus de ceruri. *Că unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii* (Mt. 24, 28), zice, numind aici stârv trupul Domnului, pentru moartea ce a suferit. Dacă el nu ar fi căzut, noi nu ne-am fi ridicat. Numește vulturi pe cei ce se apropie de dânsul, arătând prin aceasta că cel ce se apropie de acest trup trebuie a sta sus și a nu avea nimic de obște cu pământul și nici a se târî jos pe pământ, ci a zbura întruna în sus, a avea privirea ațintită numai spre Soarele Dreptății și a avea totodată și ochiul cugetului ager ca al vulturului, căci masa aceasta este masa vulturilor, iar nicidecum a coțofenelor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIV, pp. 253-254)

„Curăță-ți bine sufletul, pregătește-ți cugetul pentru primirea acestor Taine, fiindcă dacă ți s-ar încredința de a purta cu sineți un copil împărătesc împreună cu podoabele sale, cu porfira și diadema împărătească, negreșit că ai arunca de la sineți orice ai avea pământesc. Acum tu primind cu tine nu un copil de împărat pământesc, ci pe unul-născut Fiul lui Dumnezeu, nu te înfricoșezi, spune-mi, nu arunci de la tine orice dragoste de cele lumești, și nu te împodobești numai cu podoaba cea cuvenită, ci încă te uiți la pământ, încă iubești banii și te sperii de aur? Și ce iertare ai putea avea? Ce îndreptățire? Nu știi că Stăpânul nostru îți leapădă orice lux pământesc? Oare nu pentru aceea a primit el a se naște în peșteră și a avea mumă săracă? Nu pentru aceea oare zicea către cel ce se gândea la precupeție: *Iar Fiul Omului nu are unde să-și plece capul* (Mt. 8, 20)? Dar ucenicii lui? Oare nu și ei au păzit aceeași lege, ducându-se în casele celor săraci, și unul cerea adăpost la un dubălar, altul la un făcător de corturi, iar altul la o vânzătoare de porfiră? – Fiindcă și dâșii nu căutau însemnătatea caselor în care intrau, ci virtuțile sufletești ale celor ce locuiau în ele. Deci pe aceștia să-i urmăm și noi, iubiților! Frumusețea stâlpilor și a marmurilor să le trecem cu vederea și să căutăm numai la sălașurile cele de sus, să călcăm în picioare orice trufie, împreună cu pofta de bani, și să avem cugetul către cele de sus. Dacă noi suntem cu băgare de seamă, apoi chiar nici lumea întreagă nu este vrednică de noi, darămite stâlpii sau grădinile caselor. Pentru aceea vă rog ca să împodobim sufletul nostru; această casă să o pregătim precum trebuie.”

(Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, pp. 256-257)

„... căci cum să nu fie cu nevrednicie, când cineva trece cu vederea pe cel sărac? Cel ce nu dă săracului, apoi îl mai și rușinează, cum să nu fie nevrednic? Că dacă a nu da săracilor scoate pe cineva din Împărăția Cerurilor, chiar de ar fi cineva și întru feciorie, apoi cu atât mai mult când nu dă cu îmbelșugare – fiindcă și fecioarele acelea aveau untdelemn, însă nu aveau din belșug – dar încă cel ce face atâtea necuviințe, poți cugeta singur cât de vinovat este. *Dar, zici tu, care necuviințe? Ce spui, care necuviințe?* Te împărtășești dintr-o astfel de masă, și ești dator a fi mai blând decât toți oamenii, și deopotrivă cu îngerii, și cu toate acestea te-ai făcut cel mai crud dintre toți; te-ai împărtășit din sângele Stăpânului, și pe fratele tău nici măcar așa nu-l cunoști; și atunci de care iertare vei fi vrednic? Deși poate că nu l-ai știut mai înainte de acestea, totuși trebuia să-l știi de la acea masă, dar acum tu necinstești chiar și acea masă și pe cel ce te-a învrednicit a fi părtaș îl găsești că nu este vrednic de mâncărurile tale. Nu ai auzit ce a pățimit cel ce a cerut cei o sută de dinari? Nu te gândești ce ai fost și ce ai ajuns? Nu-ți aduci aminte că erai cu mult mai sărac în săvârșiri bune decât este acest sărac în bogății – fiind plin de păcate? Și cu toate acestea, Dumnezeu te-a izbăvit de toate cele rele și te-a învrednicit unei astfel de mese, dar tu nici așa nu te-ai făcut mai iubitor de oameni. Așadar, nimic nu-ți mai lipsește, fără numai a te da muncitorilor.

Aceste graiuri, iubitorilor, să le auzim și noi cu toții, câți ne apropiem aici împreună cu cei săraci la această sfântă masă.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVII, p. 288)

„... nici nu s-a mai mulțumit cu cele spuse mai înainte, ci a mai adăugat și acestea, zicând: *Ci să se ispitească omul pre sine*, ceea ce spune și în a doua Epistolă: *Pre voi înșivă vă ispitiți...pre voi înșivă vă cercați* (2 Cor. 13, 5), și nu după cum facem noi acum, când ne apropiem mai ales în anumite vremi, adică avem în vedere mai mult vremea decât cugetul curat. Fiindcă nu ne gândim ca să ne apropiem de aceste Taine pregătiți și curățiți de relele noastre, în același timp și plini de umilință, ci să ne apropiem în sărbători, și încă atunci când ar fi toți de față.

Nu însă așa a poruncit Pavel, ci un singur timp știa el pentru apropiere și împărtășire, adică curățenia conștiinței. Că dacă noi nu ne-am împărtăși niciodată dintr-o masă lumească fiind bolnavi de friguri și plini de venin și

de sucuri rele și vătămătoare, ca să nu ne prăpădim, apoi cu atât mai mult nu ne este iertat a ne atinge de aceste taine având cu noi poftte necuviincioase, care sunt cu mult mai rele decât frigurile. Când eu zic poftte necuviincioase, înțeleg și pofttele trupului, și ale averilor, și ale mâniei, și ale pizmei, și îndeobște toate necuviințele omenești. Pentru aceea trebuie ca cel ce se apropie de sfintele Taine să scoată din sine toate acestea și astfel a se atinge de acea jertfă curată cu cugetul împăcat. Și nici să stea de față cu lene, nepăsare și obrăznicie – fiind silit a se apropia din pricina sărbătorii – și nici iarăși dacă el este pregătit mai dinainte și pătruns de umilință, să fie împiedicat a se apropia pentru că nu este sărbătoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, pp. 291-292)

„Să se ispitească omul pre sine, și numai după aceea să se apropie. Și nu poruncește altuia de a ispiti pe altul, ci fiecare pe sine însuși, făcând judecata în taină, iar nu între alții, și certarea fără martor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 292)

„Deci, dar, frații mei, când vă adunați să mâncați, unul pre altul să așteptați (1 Cor. 11, 33) (...) voiește iarăși a aduce vorba și îndemnarea pentru cei săraci, pentru care a și spus toate cele de mai înainte, arătând că dacă ei nu fac aceasta, apoi cu nevrednicie se vor împărtăși. Dacă a nu împărtăși pe săraci din averile sale îl depărtează pe cineva de masa aceea, apoi cu atât mai mult când el răpește avutul altora. Și nu a zis: *când vă adunați, dați celor ce au trebuință*, ci ceea ce este mai însemnat: *unul pre altul să așteptați*, căci prin aceste cuvinte el mrejește și lasă a se înțelege și aceea, și totodată aduce sfatul sub o formă potrivită. După aceea, la urmă el vorbește cu un ton înțepător, zicând: *Iar de flămânzește cineva, acasă să mănânce* (1 Cor. 11, 34). Așadar, pe unul ca acesta el îl scoate din biserică și îl trimite acasă, atingându-se prin aceasta cu putere de dânșii și luându-i în bătaie de joc, ca pe niște robi ai pântecelui, cari nu se pot stăpâni. Nici nu a zis: *Dacă cineva trece cu vederea pe cei săraci, ci dacă flămânzește cineva*, vorbind parcă cu niște copii bosumflați, cu niște necuvântătoare care slujesc pântecelui. Căci în adevăr, mare era disprețul dacă, flămânzind, trebuia să mănânce acasă. Dar nici nu s-a mulțămît numai cu atâta, ci a mai adăogat și altceva mai înfricoșător, zicând: *ca să nu vă adunați spre osândă*, adică *ca nu cumva să vă adunați spre pedeapsă, batjocorind biserica și rușinând pe frate, fiindcă voi vă adunați pentru aceasta, zice, ca să vă îngăduiți, ca să vă iubiți unul pe altul, ca să vă folosiți și ca să folosiți; iar dacă se întâmplă cu*

totul dimpotrivă, apoi atunci mai bine este ca să mâncați acasă. Acestea le zicea ca mai mult să-i tragă. Pentru aceea a arătat și vătămarea ce vine de aici, și judecata ce-și atrăgea, nu mică, și în sfârșit, i-a înfricoșat din toate părțile de la Tainele cele sfinte, de la cei slabi, de la cei adormiți și de la toate cele spuse mai înainte.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVIII, pp. 293-294)

„Văd pe mulți împărtășindu-se cu trupul lui Hristos cum s-ar întâmpla, mai mult ca obicei și ca lege, decât ca impus de cuget. Când va sosi, zice, timpul Sfântului Mare Post, sau când va sosi ziua Arătării Domnului (Epifania) mă voi împărtăși cu Sfintele Taine, deși timpul de câștig nu este epifania, nici postul mare, ci sinceritatea și curățenia sufletului. Cu acestea apropie-te, fără acestea însă niciodată.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia III, p. 30)

„Înțelegi, cum cei ce sacrificau în Legea veche se purtau cu atâta sfială în timpul sacrificiului, căci ce nu făceau ei pentru curățirea lor? Neconținut se curățeau; iar tu, apropiindu-te de jertfă, de care se înfricoșează și îngerii, hotărăști perioade de timpuri pentru aceasta? Și cum te vei prezenta înaintea tronului lui Hristos cu mâinile murdare, și cu buze necurate? Vei îndrăzni oare a te atinge de corpul Lui? Tu nu ai îndrăzni câtuși de puțin de a săruta pe Rege cu gura împutită; iar pe Împăratul cerului îndrăznești a-L săruta cu sufletul fiind împutit? Dar aceasta e o mare insultă. Spune-mi, oare ai prefera să nu te atingi de jertfă cu mâinile nespălate? Eu nu cred, și chiar sunt sigur că nici ai primi a te apropia, decât să te atingi cu mâinile murdare. Deci dacă ești evlavios la asemenea fapte mici, având sufletul murdar te apropii, și îndrăznești a te atinge? Deși Sfintele Taine pentru puțin timp le ai în mâni, pe când în suflet ele se descompun în totalitatea lor. Dar ce? Nu vezi sfintele vase acoperite asfel, și strălucind asfel? Apoi sufletele noastre trebuie a fi mai curate și mai strălucite decât acestea, mai sfinte decât acestea. Pentru ce oare? Pentru că acestea sunt făcute pentru noi, și ele nu se împărtășesc cu Cel ce este, nu simțesc, pe când noi da, simțim că ne împărtășim cu Sfintele Taine dintr-însele. Acum, tu nu ai primi a te apropia cu haina murdară, iar cu sufletul necurat te apropii? Văd aici o mare anomalie. În alte timpuri chiar de sunteți curați, nu vă apropiați, iar în ziua de Paști, ca și cum ar fi îngăduit vouă, vă apropiați. O, ce obicei! O, ce prejudiciu!” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia III, pp. 30-31)

„Și apoi, când tu te apropii de hrana aceasta prețioasă, îți speli gura; și când voiești a te apropia de hrana cea duhovnicească nu-ți speli sufletul, ci te apropii plin de necurăție?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 66)

„El (preotul – n.n.) zice: *Sfintele Sfinților!*, aceasta spune, adică dacă cineva nu este sfânt, să nu se apropie. Și nu cum s-ar întâmpla zice ca să fie curat de păcate, ci sfânt, căci pe sfânt îl face nu numai izbăvirea de păcate, ci și prezența Duhului și bogăția faptelor bune. *Voiesc*, zice, *nu numai ca să vă spălați de murdărie, ci încă să deveniți chiar albi și frumoși*. Că dacă împăratul Babilonului alegând, după luarea în robie, pe tinerii cei mai frumoși la față și mai bine făcuți, cu atât mai mult noi cei ce stăm de față la masa împărătească trebuie a fi frumoși la față, bine formați, având podoabe aurite, îmbrăcăminte curată, încălțăminte împărătească, fața sufletului frumoasă, înfășurându-l în podoabe de aur, și încingându-l cu cureaua adevărului. Unul ca acesta, deci, apropie-se, și atingă-se de paharul împărătesc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVII, p. 233)

„Nu știți că masa acesta este plină de foc duhovnicesc și, după cum izvoarele izvorăsc apă, tot astfel și masa aceasta are o flacără ce nu poate fi spusă în cuvinte?

Nu te apropia, dar, având trestie, nici lemne, nici iarbă, ca să faci vâlvătaia mai mare și să arzi sufletul care se împărtășește! Ci apropie-te având pietre scumpe, aur, argint, ca să faci mai curată materia, ca să pleci cu mult câștig. De ai ceva pe cuget, izgonește-l, alungă-l din sufletul tău! Ai vreun dușman care ți-a făcut mari rele? Pune capăt dușmăniei, potolește-ți inima răvășită, umflată, ca să nu mai fie nici o tulburare, nici o neliniște. Ai să-L primești pe Împărat prin Împărtășanie, dar când Împăratul pășește în sufletul tău, trebuie să fie multă seninătate, multă liniște și pace adâncă a gândurilor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 104)

„De aceea am postit postul de patruzeci de zile, și ne-am adunat de atâtea ori aici ascultând rugăciunile și predica, pentru ca, prin această râvnă, ștergând păcatele ce s-au lipit de noi în orice chip anul acesta, cu duhovnicească încredere să ne împărtășim în chip evlavios din acea jertfă fără sânge; dacă nu va fi așa, zadarnic și fără nici un folos ne-am necăjit cu acest post. De aceea fiecare să se socotească, ce păcat și-a îndreptat, ce virtute a dobândit, de ce nărav s-a scăpat, ce pată de pe el și-a spălat-o, și

întru ce s-a făcut mai bun. Și dacă va descoperi că de pe urma postului s-a ales cu acest frumos câștig și e încredințat că și-a îngrijit rănilor cu cea mai mare luare aminte, să se apropie. Dacă, nesocotind acestea, nu se va putea lăuda decât cu postul, și nu va putea dovedi că în alte privințe s-a făcut mai bun, să rămână afară și să intre numai atunci când se va fi curățat de toate păcatele. Să nu se bizuie numai pe post acela care a stăruit în rele fără să se îndrepte.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 176-177)

„Căci precum cel care curvește și hulește nu se poate împărtăși din Sfânta Masă, tot așa cel care are un dușman și-i păstrează mânie neîncetat, nu poate primi Sfânta Împărtășanie.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 178)

„Iată vă spun și vă iau ca mărturie și strig cu glas mare: *Cine are vreun dușman să nu se apropie de Sfânta Masă spre a primi trupul Domnului. Nimeni din cei care se apropie să nu aibă vreun vrăjmaș. Ai un dușman? Nu te apropia. Vrei să te apropii? Împacă-te și apoi vino și atinge jertfa sfântă.*” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 190)

„Spune Pavel: *Fiecare să se cerceteze pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar.* Nu-ți spune să descoperi tuturor rana, nu te pune să te învinuiești în sobor de oameni, nu-ți cere să chemi în jur martori ai păcatelor tale, ci înăuntru, în conștiința ta, fără să fie nimeni de față, afară de Dumnezeu, care le vede pe toate, judecă-te, cercetează-ți păcatele, treci prin fața minții toată viața ta și du-ți păcatele în fața Scaunului de Judecată. Depărtează-ți greșelile, și așa, cu conștiința curată, apropie-te de Sfânta Masă și împărtășește-te cu Sfânta Jertfă.

Având acestea în cuget, să ne aducem aminte de cele spuse despre neînfrânare, să ne aducem aminte de pedeapsa mare ce stă înaintea celor ce se uită din curiozitate și cu poftă la chipurile femeilor, să avem înaintea ochilor, înainte de gheenă, frică și dragoste de Dumnezeu, să ne curățim în toate privințele și așa să ne apropiem de Sfintele Taine, ca să ne împărtășim cu aceste mântuitoare Taine nu spre judecată și osândă, ci spre mântuirea și sănătatea sufletului și spre îndrăznire neîntreruptă în Hristos Iisus Domnul nostru.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, pp. 118-119)

„Cu ce îndrăznire, deci, te mai apropii de Sfintele Taine? Ai îndrăzni, oare, să pui mâna pe pulpana hainei împăratului pământesc dacă ți-ar fi

mâna plină de murdărie? Nicidecum!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 178)

„Când aveți să vă apropiați de această înfricoșătoare și dumnezeiască masă și de Sfânta Împărtășanie, faceți aceasta cu frică și cu cutremur, cu conștiința curată, cu post și cu rugăciune. Nu faceți zgomot, nu tropăiți din picioare, nu împingeți pe cei de lângă voi. Căci e cea mai mare nebunie și dispreț, nu din acela de neluat în seamă.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„Știut că mulți dintre noi ne apropiem acum de această Sfântă Masă, pentru că este obiceiul ca la această sărbătoare să ne împărtășim. Ar trebui însă, așa precum v-am spus de multe ori și mai înainte, să nu ținem seama de sărbătoare când avem să ne împărtășim, ci să ne curățim cugetul, și atunci să ne apropiem de Sfânta Jertfă. Cel pângărit și necurat nici în sărbători nu are dreptul să se împărtășească cu acest Trup sfânt și înfricoșător; cel curat însă, cel care și-a șters bine, prin pocăință, păcatele, acela are dreptul, și în sărbători, și oricând, să se împărtășească cu Dumnezeieștile Taine, acela merită să se bucure de darurile lui Dumnezeu. Dar nu știu cum se face că unii nu țin seama de lucrul acesta, și mulți creștini, plini de mii și mii de păcate, când văd că vine sărbătoarea, ca și cum ar fi împinși chiar de sărbătoare, se apropie de Sfintele Taine pe care niște oameni ca aceștia nici n-au dreptul să le vadă; pe cei care-i cunoaștem îi oprim, iar pe cei pe care nu-i cunoaștem îi lăsăm în seama lui Dumnezeu, Cel ce știe ascunzișurile inimii fiecăruia.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 42-43)

„Când un împărat vă cheamă la ospăț, cu frică vă așezați la masă și mâncați din bucatele puse înainte cu sfială și cu liniște, dar când Dumnezeu vă cheamă la masa Lui, când Îl pune înaintea voastră pe Fiul Lui, când stau de față cu frică și cu cutremur puterile îngerești, când Heruvimii își acoperă fețele, iar Serafimii strigă cu cutremur: *Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul!*, tu spune-mi te rog, tu strigi și faci zgomot la ospățul duhovnicesc? Nu știi, oare, că sufletul trebuie să fie plin de liniște în acel timp? De liniște multă și de pace e nevoie atunci, nu de zgomot, de mânie și de tulburare. Acestea fac necurat sufletul care se apropie de Sfintele Taine. Ce iertare mai putem avea noi dacă după atâtea păcate nu ne curățim de aceste patimi nici când ne

apropiem de Sfânta Împărtășanie? Este oare ceva mai de preț decât Sfintele Taine care ne stau în față? Atunci ce ne tulbură ca să ne grăbim? Ce ne tulbură ca să părăsim pe cele duhovnicești și să alergăm la cele trupești?” (Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„Nimeni, dar, să nu aibă înlăuntru gânduri rele. Să ne curățim sufletul și mintea, căci ne apropiem de o jertfă curată. Să ne facem sfânt sufletul. Putem să facem asta chiar într-o singură zi.

- Cum, în ce chip?

- Ai ceva împotriva dușmanului tău? Smulge din suflet ura și mânia. Tămăduiește-ți rana, pune capăt dușmăniei, ca să te tămăduiască Masa. Gândește-te! Te apropii de o jertfă înfricoșătoare, de o jertfă sfântă. Înfricoșează-te de Cel Ce-ți stă înainte. Înaintea ta stă Hristos jertfit.” (Omilia I la Vânzarea lui Iuda, VI, În vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 56-57)

„Mulți dintre ascultători, neputând îndura povara spuselor mele, după terminarea slujbei au venit la mine și mi s-au plâns revoltati: *Ne-ai îndepărtat*, spuneau ei, *de Sfânta Masă! Ne alungi de la Sfânta Împărtășanie!*. Am fost silit să vă spun asta, ca să vedeți că nu vă îndepărtez de Sfânta Masă, ci mai mult vă apropii. Nu vă alung, nici nu vă opresc prin muștrările mele, ci mai mult vă atrag. Frica de pedeapsă de care vorbeam stă ca focul pe ceară. După cum focul topește ceara, tot așa și frica de această pedeapsă, când cade pe conștiința noastră, a păcătoșilor, topește și pierde păcatele; când stăruie în conștiința noastră, frica aceasta ne face sufletul curat și strălucitor și ne dă mai multă îndrăznire; iar îndrăznirea aceasta ne face să avem mai multă râvnă de a ne împărtăși des cu negrăitele și înfricoșătoarele Taine. Și după cum doctorul care dă doctorii amare bolnavilor, care și-au pierdut pofta de mâncare, elimină cu ele din stomac sucurile rele și deșteaptă pofta de mâncare, iar prin asta îi face pe bolnavi să se apropie cu mai mult drag de mâncărurile obișnuite, tot așa și predicatorul care rostește cuvinte amare, curățește cu ele sufletul de gânduri rele și-l scapă de povara grea a păcatelor, iar prin asta liniștește conștiința și o face să guste cu multă plăcere Trupul Stăpânului. Nu trebuie, dar, să vă necăjiți de cele ce am spus! Dimpotrivă, să le primiți și să le lăudați.” (E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca

predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 461-462)

„Noi avem de gând a ne apropia de masa cea sfântă, care umple pe fiecare de o sfială cucernică. Să ne apropiem dară de ea cu o conștiință curată. Să nu fie aici vreun Iuda, care poartă în inimă înșelăciunea împotriva aproapelui său, să nu fie vreun înrăutățit, care ascunde în sufletul său otrava prihanei.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 137)

„... să curățim sufletele noastre, și să facem aceasta curând. Cum și în ce chip? – întrebi tu. Iată cum: dacă tu ai ceva împotriva vrăjmașului tău, stârpește mânia și curmă dușmănia, pentru ca la această masă să dobândești iertarea păcatelor tale. Tu te apropii de jertfa cea prea sfântă, cea înaltă. Hristos este aici Cel jertfit. Socotește, deci, pentru ce Hristos S-a adus pe Sine jertfă? El a primit de bună voie, pentru ca să surpe zidul ce era între Dumnezeu și oameni, să împace cerul și pământul, iar pe tine, din vrăjmaș lui Dumnezeu, să te facă iarăși soț al Îngerilor. Hristos a dat viața Sa pentru tine, iară tu nu voiești să curmi vrăjmășia contra aproapelui tău? Cum poți tu așa să te apropii de masa păcii? Domnul nu a pregetat pentru tine a răbda toate patimile, iar tu pregeți a te lepăda de mânia ta!” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 138-139)

„Ascultă, numai, ce zice Domnul: *Când aduci darul tău la altar, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă darul tău înaintea altarului și mergi de te împacă mai întâi cu fratele tău; apoi, venind, adu darul tău* (Mt. 5, 23-24). Ce zici? Trebuie oare eu să las darul și jertfa? Desigur, aceasta este jertfa păcii, iar dacă tu nu năzuiești la pace, părtășia ta la jertfă nu-ți aduce nici un folos. Așadar, dobândește mai întâi pacea, apoi vei putea să tragi și folosul de la jertfă. Pentru pace este întemeiată această jertfă, căci pentru aceasta a venit în lume Fiul lui Dumnezeu, pentru ca iarăși să împace neamul omenesc cu Tatăl, precum zice Pavel: *Acum El a împăcat toate și a nimicit vrajba pe cruce* (Col. 1. 22; Efes. 2, 16). Și El însuși nu numai că a venit să întemeieze pacea, ci ne și ferește pe noi, dacă vom face și noi la fel, când zice: *Fericți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema* (Mt. 5, 9).” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 140)

„... să ne împărtășim de înfricoșatele taine ale Sfintei Cine cu blândețe și cu bunătate, să ne apropiem de masa cea sfântă cu umilință, cu smerenie, cu frică și cu lacrimi pentru păcatele noastre, pentru ca înduratul Dumnezeu, privind din cer simțămintele noastre cele pașnice, dragostea noastră cea nefățarnică și conglăsuirea noastră cea frățească, să ne facă părtași tuturor bunătăților cele făgăduite.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 142-143)

„Gura ta primește acum trupul Domnului. De aceea păstrează limba ta curată de vorbele cele de rușine și semețe, de batjocură și de hulire; căci este foarte pierzător de a întrebuița la ocară și batjocură și la vorba nebunești limba care a fost părtaşă acestor prea Sfinte Taine. Nu pângări cinstea pe care Dumnezeu ne-a dat-o în Cina cea Sfântă, ca ea să nu se facă pentru tine o mai mare răspundere și păcat. Dar tu primești Taina cea Sfântă nu numai cu gura, ci și cu inima; de aceea, să nu gândești rele și viclenie asupra aproapelui tău, ci ține sufletul tău curat de toată răutatea.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 141)

„Și când va veni vremea Sfintei Împărtășanii gândește-te, ce greșală ai îndreptat, ce virtute ai izbutit, ce păcat ai șters prin spovedanie, în ce ai devenit mai bun? Dacă conștiința te înștiințează că te-ai străduit îndeajuns pentru vindecarea rănilor tale sufletești, dacă ai făcut ceva mai mult decât postul, împărtășește-te cu frică de Dumnezeu. Altfel, stai departe de Preacuratele Taine. Și când te vei curăța de toate păcatele tale, atunci să te apropii.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 168)

„Precum sfârșitul luptelor olimpice, este cununa, așa și sfârșitul postului este împărtășirea cea curată. De aceea de nu vom săvârși aceasta, în zadar ne-am chinuit, căci atât neîncununați cât și fără de nici un dar ne ducem de la nevoița postului. Pentru aceasta părinții au întins vremea cea de nevoiță a postului, dându-ne timp de pocăință, ca spălându-ne și curățindu-ne, curați să ne apropiem de Împărtășanie. Și eu, iată, de acum strig cu glas luminat și mărturisesc, rog și poftesc, ca să nu vă apropiați la aceasta Sfântă Masă cu întinăciune sau cu conștiința încărcată. Că astfel de apropiere nu poate fi împărtășire, cu toate că de nenumărate ori ne vom atinge de acest Sfânt Trup, ci osândă și chin și adăugire de pedeapsă. Nimeni fiind păcătos să nu se apropie. Dar n-am zis bine nimeni păcătos, căci și pe mine întâi mă opresc de la dumnezeiasca Masă, ci nimeni rămânând păcătos să nu se apropie.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 43)

„Deci când vrei să te apropii de Sfânta Masă, vezi că este acolo de față împăratul tuturor. Și este de față cu adevărat și cunoaște mintea fiecăruia, văzând cine se apropie cu sfințenia cuvenită și cine cu conștiința rea, cu gânduri necurate și întinate și cu fapte spurcate. Și de va afla pe vreunul în acest fel, mai întâi îl dă la judecata conștiinței lui, care îl bate cu gândurile, și de-l va îndrepta, îl primește iarăși. Iar de va rămânea neîndreptat, atunci va cădea în mâinile Lui, ca un nemulțumitor și necunoscător. Ce înseamnă aceasta, ascultă pe Pavel, care zice: *înfricoșător lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu* (Evrei, 10, 31).” (Cuvânt la Serafim, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 45-46)

„Dacă în lada în care păstrezi hainele cele scumpe și cu fir o slugă de a ta va pune o haină plină de întinăciune și cu mulți păduchi, oare vei suferi această ocară cu blândețe? Spune-mi! Sau dacă într-un vas de aur în care de obicei păstrezi miruri, ar fi turnat cineva noroi, oare nu l-ai fi bătut pe cel ce a făcut aceasta? Și în cel ce s-a turnat mirul cel dumnezeiesc (adică în om – n.n.), cum vom putea oare pune întinăciuni diavolești, cuvinte satanicești și cântece pline de desfrânare? Cum va suferi Dumnezeu acestea, spune-mi? Mai ales că deosebirea între darul cel duhovnicesc și între această lucrare rea este mai mare ca cea dintre hainele cele de fir și între cele întinate și decât cea dintre mir și noroi.” (Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 121)

„Pentru aceea, se cade ca fiecare să chibzuiască cu gândul său, oare care greșală și păcătuire a împlânzit-o și care bunătate a câștigat-o din îndreptare, care păcat a lăsat sau la măsură de bunătate a ajuns și de s-a făcut mai bun de cum era (...) de s-a făcut leneș la celelalte bunătăți și are numai postirea singură s-o arate, iar din celelalte bunătăți nici una nu a făcut, afară să rămână. Iar după ce toate păcatele și le va fi curățit cum se cuvine, atunci să vină înăuntru și să se împărtășească cu Sfintele Taine ale lui Hristos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 11)

„Că nu se cade să păzească numai sărbătorile când vor să se împărtășească, ci să-și curățească conștiința cea dinăuntru și atunci să se apropie de această Sfântă Masă, de vreme ce cel ce este spurcat și cu inima necurată nu numai în cealaltă vreme, ci nici în ziua praznicului nu este

vrednic să dobândească Sfântul și înfricoșătorul Trup al Domnului. La fel și cel curat care desăvârșit și-a spălat păcatele lui prin pocăința cea adevărată, nu numai acum ci pururea și în toată vremea este vrednic să dobândească aceste dumnezeiești și de Dumnezeu dăruite Taine. Însă pentru acest lucru nu știu ce voi să zic și cum se vor păzi cei mai mulți care sunt plini de răutăți, adică ei dacă văd ziua sărbătorii că vine, ei aleargă toți ca și cum i-ar îndemna cineva și se împărtășesc cu Preacuratele Taine, pe care nici cu ochii lor nu sunt vrednici să le vadă; pentru care și noi pe câți îi cunoaștem dintre cei nevrednici îi vom opri ca să nu se împărtășească, fiind nevrednici iar pe câți nu-i vom cunoaște îi vom lăsa la mila lui Dumnezeu, care cunoaște cele ascunse ale gândurilor tuturor oamenilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 85)

„Vă rog pe toți să nu veniți la dumnezeieștile Taine pentru motivul sărbătorii, ci când veți vrea să vă cuminecați, se cade să vă curățiți cu multe zile mai înainte prin pocăință și rugăciune și prin milostenie și osteneală pentru cele sufletești, și să nu vă întoarceți iar la cele dintâi ca și câinele la borâtură, că Masa aceasta a Domnului este plină de foc sufletesc și precum fântânile firește izvorăsc apa, așa și aceasta are o pară oarecare, negrăită. Deci de vei ține trestie, lemne, iarbă, nu te apropia ca să nu aprinzi mai rău și să nu ardă pe sufletul care se cuminecă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 252)

EUHARISTIA (cum să ne apropiem de Sfânta și înfricoșata Masă)

„... să ne apropiem de el cu frică și cu toată curățenia. Și când îl vezi stând în față, zi în sineți: *Pentru trupul acesta eu nu mai sunt țărână și cenușă, nu mai sunt rob, ci slobod; pentru acest trup eu nădăjduiesc la ceruri și la căpătarea bunătăților de acolo, viața veșnică, soarta îngerilor, petrecerea împreună cu Hristos; trupul acesta fiind pironit și batjocorit, moartea nu l-a putut lua în a sa stăpânire; pe acest trup văzându-l soarele răstignit pe cruce, și-a întors razele sale; pentru aceea și catapeteasma Bisericii s-a rumpt în două atunci, și pietrele s-au despicat, și întregul pământ s-a cutremurat. Acest trup este cel plin de sânge, cel împuns cu sulița, cel a izvorât din el izvoare de mântuire, izvorul sângelui și al apei în lumea întreagă.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, p. 254)*

„... să ne apropiem de Dânsul cu căldură și cu dragoste aprinsă, ca astfel să nu suferim o pedeapsă mai grozavă, fiindcă cu cât am primit mai mari binefaceri, cu atâta ne vom pedepsi mai mult când ne vom arăta nevrednici de acele binefaceri. Acest trup a fost cinstit și de Magi, pe când încă se găsea în iesle, și bărbați varvari și fără bună cinstire, părăsindu-și patria și casa lor, au făcut cale îndelungată, și după ce au sosit, s-au închinat lui cu frică și tremur.

Să urmăm deci și noi măcar pe acești varvari, noi, zic, cari suntem cetățeni ai cerului. Aceia văzându-l în iesle și în peștera dobitoacelor, și nevăzând nimic din cele ce ai văzut tu acum, s-au apropiat totuși cu multă frică, pe când tu nu-l vezi în iesle, ci în jertfelnic, nu femeie care îl ține în brațe, ci preot șezând de față, și Duhul Sfânt zburând deasupra celor puse înaintea. Nu cum s-ar întâmpla vezi acest trup, după cum aceia, ci știi puterea lui și întreaga iconomie, și nimic nu-ți este necunoscut din cele ce se săvârșesc, de vreme ce ai fost catehizat în toate acestea. Deci să ne deșteptăm și să ne înfricoșăm, iubiților, și să arătăm mai multă evlavie decât acei varvari, ca nu cumva apropiindu-ne de el cum s-ar întâmpla, să grămădim foc asupra capului nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIV, pp. 255-256)

„Gândește-te la vremea în care te apropii de sfintele Taine și întinzând o masă văzută, îndreaptă-ți cugetul spre acea masă, voi să zic spre Cina Domnului, spre privegherea Ucenicilor din acea noapte sfântă. Și mai drept vorbind, dacă ar cerceta cineva cu de-amănuntul, ar vedea că toate cele de aici sunt noapte, și încă noapte adâncă.

Deci să priveghem împreună cu Stăpânul și să ne umilim împreună cu ucenicii. Vremea de față este pentru rugăciuni.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, pp. 289-290)

„Când vă apropiați de această înfricoșată și Sfântă masă, de Sfintele Taine, faceți aceasta cu frică și cu cutremur, cu conștiința curată, cu post și cu rugăciune. Socotește o omule ce jertfă ai să primești, de ce masă te apropii! Gândește că tu cel ce ești praf și cenușă ai să primești Trupul și Sângele lui Hristos! Când un împărat vă cheamă la masa sa, voi stați acolo cu respect și luați cu înfrânare din bucatele cele puse pe masă. Aici însă Dumnezeu vă invită la masa sa, și v-a dat pe propriul său Fiu, și îngerii stau

împrejur cu frică și cu cutremur, și heruvimii își acoperă fețele și serafimii strigă cuprinși de spaimă: *Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul*. Ceea ce ni se dă la această masă este vindecarea rănilor sufletului nostru, o visterie neîmputănată, care ne agonisește împărăția Cerurilor. Așa dar să ne apropiem plini de o spaimă sfântă și plini de mulțumire să cădem mărturisind păcatele noastre, plângând de întristare pentru relele ce am făcut, întinzând mâinile la rugăciunea către Dumnezeu, așa curățindu-ne să ne apropiem cu toată liniștea și rânduiala către împăratul cerului. Ca o sărutare duhovnicească să primim, jertfa cea curată și sfântă, să ne ațintim ochii noștri cu râvnă spre dânsa și să ne înflăcăram inimile noastre ca să nu ne adunăm aici spre osândire, ci spre împăcarea cu Dumnezeu, spre o pace adâncă, spre câștigarea nenumăratelor bunătăți, pentru ca noi înșine să ne sfințim și să zidim pe aproapele nostru.” (*Cuvânt la Nașterea Domnului, 25 decembrie, în vol. Predici la duminici și sărbători..., p. 222*)

„Când ne apropiem să ne împărtășim, să nu socotim că ne împărtășim cu dumnezeiescul Trup ca din mâna unui om, ci să socotim că ne împărtășim cu dumnezeiescul Trup ca din cleștele de foc al Serafimilor, pe care l-a văzut Isaia (Is., 6, 6-7); iar cu dumnezeiescul Sânge așa să ne împărtășim, ca și cum am atinge cu buzele dumnezeiasca și preacurata coastă a lui Hristos.” (*Omiliile despre pocăință, omilia a noua, pp. 178-179*)

„Să ne cutremurăm când ne apropiem, să mulțumim, să cădem cu fața la pământ, mărturisindu-ne păcatele noastre, să vărsăm lacrimi, bocind răutățile noastre, să ridicăm lui Dumnezeu rugăciuni stăruitoare. Și așa, curățați, să ne apropiem în liniște și cu rânduiala cuvenită, ca unii ce ne apropiem de Împăratul cerurilor. Iar când primim Jertfa cea fără de prihană și sfântă, să o sărutăm cu ochii, să o îmbrățișăm, să ne împărțim sufletul nostru, ca să nu venim la judecată sau spre osândă, spre împăcarea cu Dumnezeu, spre pacea trainică, spre pricina a nenumărate bunătăți, ca să ne sfințim și pe noi înșine și să zidim și pe aproapele.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o, VII, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 22*)

„... arătând toată silința, toată podoaba și netulburarea sufletului, să ne apropiem de Sfintele Taine cu rugăciune și cu inimă zdrobită, ca și prin acestea, împlânzind pe Stăpânul nostru Iisus Hristos, să putem avea parte de bunătățile făgăduite nouă.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru*

Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o, VII, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 22)

„Sfânta Jertfă se numește Taină și este taină. Iar acolo unde este taină, trebuie multă tăcere. Așadar, cu multă tăcere, cu multă ordine, cu evlavie cuvenită să ne apropiem de această sfințită Jertfă, ca să atragem mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, ca să ne curățim sufletul și să avem parte de bunătățile cele veșnice.” (*Cuvânt la Botezul Domnului, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 44)*

„Când ne apropiem să ne împărtășim, să nu socotim că ne împărtășim cu dumnezeiescul Trup ca din mâna unui om, ci să socotim că ne împărtășim cu dumnezeiescul Trup ca din cleștele de foc al serafimilor, pe care l-a văzut Isaia (Isaia VI, 6-7); iar cu dumnezeiescul sânge așa să ne împărtășim ca și cum am atinge cu buzele dumnezeiasca și precurata coastă a lui Hristos.” (*Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie..., în vol. Din ospățul stăpânului, p. 187)*

„Adică să gândim în acel ceas, când mergem la Sfânta Împărtășanie, că suntem pe pământ și să nu ne gândim că în acel ceas suntem în dans cu îngerii?” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 86)*

„Când te apropii, să nu te gândești că te împărtășești de la om, ci de la singuri Serafimi, cu lingura cea de foc pe care a văzut-o Isaia. Cugetă că te împărtășești cu Dumnezeiescul Trup și în ce fel atingi buzele tale de Precurata Coastă, așa să te împărtășești și cu Dumnezeiescul Sânge.” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 106)*

„Noi trebuie să ne apropiem de altar, de Masa Sfânta, cu credință, cu frică, cu curăție, cu respect, cu iubire.” (*Din vol. Bogățiile oratorice, p. 199)*

EUHARISTIA (necesitatea primirii Sfintei Euharistii)

„Căci după cum a se apropia cineva cum s-ar întâmpla este primejdios, tot așa și a nu se împărtăși din cina cea de taină este primejdios, este foame, este moarte veșnică.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, p. 256)*

EUHARISTIA (primirea ei - folosul)

„Să ne atingem și noi de poalele hainei Lui! Dar, mai bine spus, dacă vrem putem să-L avem pe Hristos în întregime. Și acum trupul Lui stă în fața noastră; nu numai haina Lui, ci și trupul Lui. Nu numai ca să ne atingem de El, ci să-L și mâncăm și să ne și săturăm. Să ne apropiem deci de El, cu credință, fiecare cu boala lui! Dacă ei care s-au atins de poalele hainei Lui au atras o atât de mare putere, cu mult mai mult noi, care-L ținem în întregime!”. (*Omilii la Matei*, omilia L, II, în col. PSB, vol. 23, p. 582)

„Să ieșim deci de la această masă, frații mei, ca niște lei umpluți de căldură și de foc, grozavi pentru demoni, plini de amintirea Capului nostru, și de această iubire fierbinte despre care El ne-a dat semne așa de vizibile. Adesea părinții își încredințează părinții la o doică; Eu, dimpotrivă îi hrănesc cu trupul Meu, Mă dau Eu Însumi spre mâncare. Eu vreau ca pe toți să vă înobilez și să vă dau la toți o nădejde mai bună pentru bunurile viitoare. Cel ce s-a dat pentru voi în lumea aceasta vă va face în cealaltă mult mai bine. Eu am vrut să fiu fratele vostru din iubire față de voi, Eu am luat trupul și sângele vostru ca și unul și altul să fie comun între noi: Eu vă dau acest trup și acest sânge, prin care Eu am devenit de aceeași natură cu voi. Acest sânge formează în voi o imagine strălucită și regească, el produce o frumusețe necrezută, el nu lasă să se strice noblețea sufletului, atunci când este udat adesea și hrănit. Alimentele nu se transformă mai întâi în sânge, ci înainte se transformă în alt lucru. Dar acest sânge se răspândește în suflet imediat ce este băut, el îl adapă și îl hrănește. Acest sânge când este primit cu vrednicie, îi pune pe fugă pe diavoli, îi face și-i cheamă să vină la noi pe îngeri, și chiar pe Domnul îngerilor Îl face să vină la noi. Căci imediat ce văd diavolii sângele Domnului, ei fug, dar îngerii vin. Acest sânge, prin vărsarea lui a spălat și a curățit lumea întregă.

Sfântul Pavel, în Epistola către Evrei, zice despre acest sânge lucruri care sunt pline de o minunată înțelepciune. Acest sânge a curățit interiorul templului și Sfânta Sfintelor (Evr., 9). Căci dacă simbolul acestui sânge, și în templul evreilor, și în capitala Egiptului, numai aruncat prin stropire pe ușorii de la uși, a avut atâta putere și atâta virtute, cel adevărat are cu mult mai mare și mai eficace. Acest sânge a sfințit altarul de aur: arhiereul nu îndrăznește să intre în jertfelnic până nu-l stropea înainte și se curăța. Cu acest sânge se făcea sfințirea preoților; acest sânge preînchipuit spăla păcatele; dacă deci închipuirea a avut atâta putere și virtute, dacă moartea se teme așa de mult de umbră, cu atât mai mult se va teme ea de adevăr? Acest sânge este sfințirea și mântuirea sufletului. Acesta îl spală, îl curăță, îl

împodobește, îl lărgeste; el face inteligența noastră mai strălucită decât focul, sufletul nostru mai strălucit decât aurul. Acest sânge fiind vărsat a deschis cerul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 3, pp. 222-223)

„Cei ce iau parte la acest sânge trăiesc cu îngerii, cu arhanghelii și cu aceste puteri cerești; ei sunt îmbrăcați cu haina regească a lui Iisus Hristos și echipați cu arme duhovnicești. Dar este prea puțin spus; ei sunt îmbrăcați chiar cu Regele Însuși.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 4, p. 223)

„Ascultați ceea ce zice Iisus Hristos: *Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi.* Mai înainte evreii au zis că aceea era imposibil; divinul Mântuitor le arată că nu numai aceea nu este imposibil, ci și că este foarte necesar. Pentru aceasta adaugă: *Cel care mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi.* Cum zicea: *Dacă cineva mănâncă din pâinea aceasta nu va muri în veac și că era vizibil că ei s-au smintit la fel ca mai înainte atunci când a făcut să se arate sminteala lor prin aceste cuvinte. Avraam a murit de asemenea și proorocii și Tu zici: nu va gusta moartea niciodată* (Ioan 8, 52). El le prezintă învierea, prin care rezolvă dificultatea și îi face să vadă că cel ce mănâncă din această pâine nu va muri niciodată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVII, 1, p. 225)

„Te-ai împreunat cu Hristos, și care este sfârșitul? Mare și minunat: învierea viitoare, întrutot-slăvită și care covârșește orice cuvânt.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, p. 174)

„Voiești poate ca și din altă parte să afli de puterea trupului său? Întreabă pe femeia ce era în scurgerea sângelui, care nu de dânsul, ci de-abia de haina lui s-a atins, și încă nici de haina lui întregă, ci de marginea hainei. Întreabă pe însuși diavolul și zi-i: *De unde ai primit rana cea nevindecată? Cum de nu mai ai nici o putere? Cum de ai fost înfrânt? De cine ai fost prins, fugind?* – Și toate acestea nimeni altul nu ți le va spune, fără numai trupul cel răstignit. Printr-însul boldul tiranului s-a frânt. Printr-însul capul lui s-a sfărâmat. Printr-însul stăpâniile și puterile întunericului s-au vădit: *Dezbrăcând, zice, începătoriile și domniile, le-a vădit, de față arătându-le,*

biruind pre dânsule întru ea (Col. 2, 15). Întreabă și pe moarte și spune-i: *Cum de ți s-a sfărâmat boldul? Cum de ți s-a doborât biruința? Cum de ți s-a tăiat puterea? Cum de ai ajuns acum de răsul copiilor, tu care mai înainte de aceasta erai înfricoșată tuturor tiranilor și dreptilor?* – Și la toate acestea va arăta ca pricină pe acest trup. Căci când acest trup s-a răstignit, morții au înviat; atunci acea temniță s-a spart și porțile cele de aramă s-au sfărâmat, morții s-au aruncat afară și portarii iadului toți au rămas înmărmuriți de frică. Dacă acest trup ar fi fost unul din cele multe, trebuia a se petrece cu totul dimpotrivă, moartea fiind mai puternică. Însă nu s-a petrecut așa, fiindcă nici el nu a fost unul din cei mulți. Pentru aceea moartea a fost moleșită și slăbănogită cu desăvârșire. Și după cum cei ce primesc o hrană pe care nu sunt în stare a o mistui, varsă chiar și ceea ce aveau mai înainte în stomac, tot așa s-a întâmplat și cu moartea, căci primind într-înșea trupul acesta pe care nu a fost în stare să-l mistuiască, a vărsat din ea chiar și ceea ce avea mai înainte. Căci durerile facerii o cuprinseseră și s-a zbuțiat mult până ce l-a vărsat afară. Pentru aceea și zice apostolul: *Pre care Dumnezeu l-a înviat, stricând durerile morții* (Fap. 2, 24). Nici o femeie nu a avut așa dureri când a născut copilul, precum a avut moartea, care, având într-înșea trupul Stăpânului, s-a spintecat zbuțiuându-se. Și ceea ce s-a întâmplat cu dragonul din Vavilon, că primind mâncare a crăpat în două, aceasta s-a întâmplat și cu moartea. Căci Hristos nu a mai ieșit prin gura morții, ci spintecând pântecul dragonului și spărgându-l, a ieșit din ea cu cea mai mare strălucire și slobozind raze nu numai până la cerul ce-l vedem, ci chiar până la scaunul cel de sus, căci acolo s-a și suit.

Acest trup ne-a dat nouă putere de a-l stăpâni și a-l și mânca, ceea ce izvorăște din dragostea lui cea nemărginită, fiindcă și noi de multe ori mușcăm pe cei ce iubim. Pentru aceea și Iov, arătând dragostea pe care i-o purtau slugile sale, zicea: *Cine ne-ar da nouă din cărnurile lui să ne săturăm?* (Iov 31, 31). Tot așa și Hristos și-a dat cărnurile sale spre saț nouă, trăgându-ne prin aceasta la o dragoste mai mare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIV, pp. 254-255)

„Această masă sfântă este puterea noastră, este legătura cugetului, pricină de încurajare, nădejdea, mântuirea, lumina și viața noastră. Împreună cu această jertfă ducându-ne acolo, vom călca pragurile acelea sfinte în cea mai mare curățenie și îndrăzneală, fiind îngrădiți din toate părțile ca și cu niște arme aurite. Dar ce zic eu de cele viitoare? Chiar aici aceste Taine au puterea de a preface pământul în cer. Deci deschide porțile cerului și pleacă-te spre a vedea bine, sau mai bine zis, nu ale cerului, ci ale cerului cerurilor,

și atunci vei vedea cele spuse, căci ceea ce este acolo mai de preț, aceea îți voi arăta că se găsește pe pământ. După cum în palatele împărătești ceea ce este mai de preț nu sunt pereții, și nici tavanul cel aurit, ci trupul împărătesc ce șade pe scaun, tot asemenea și trupul împăratului în ceruri. Dar aceasta îți este slobod a vedea aici pe pământ, căci nu-ți voi arăta îngeri, nici arhangheli, nici ceruri și cerurile cerurilor, ci chiar pe însuși Stăpânul acestora.

Ai priceput cum tu vezi aici pe pământ ceea ce este mai de preț decât orice? Și nu numai că vezi, ci și pipăi, și nu numai că pipăi, ci și mănânci, și luându-l cu tine pleci acasă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIV, p. 256)

„... de-a pururea să vă aduce-ți aminte de această sfântă unire, pe care o săvârșim noi acum, la masa Domnului ! Aici sufletele noastre se curățesc și toți ne facem mădulare ale lui Hristos; căci aici este un trup căruia toți ne facem părtași. Așa, prin aceasta, noi ne facem un trup, ca sfânta dragoste cea întru Hristos să lege toate sufletele noastre. Dacă vom face aceasta, atunci putem să gustăm hrana cea sfântă cu o siguranță îmbucurătoare și ne vom face locașuri ale păcii celei agonisite de Hristos.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 141-142)

„Vrei să vezi tăria acestui sânge? Să ne întoarcem la preînchipuirea lui, la vechile întâmplări din Egipt. Dumnezeu se pregătea să aducă peste egipteni a zecea plagă. Căci vroia să-i piardă pe cei întâi-născuți ai lor, fiindcă nu dădeau drumul poporului Său întâi-născut. Așadar, ce a făcut ca să nu-i amestece pe iudei cu egiptenii, căci erau în același loc? Ia aminte la puterea preînchiperii, ca să cunoști și tăria adevărului! Bătaie trimisă de Dumnezeu urma să vină de sus și îngerul nimicitor târcolea în jurul caselor.

Ce a făcut Moise? *Jertfiți un miel neprihănit și ungeți cu sângele lui ușile!* Ce zici!? Ai văzut tu sânge de necuvântător să mântuie oameni cuvântători? Da! – zice; nu fiindcă este sânge, ci fiindcă este preînchipuirea sângelui Stăpânului²³². Căci precum statuile împăraților fiind neînsuflețite și nesimțitoare, îi scapă pe oamenii simțitori și însuflețiți ce fug sub protecția lor, nu fiindcă sunt de aramă, ci fiindcă sunt chipuri ale împăratului, așa și

²³² Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Puterea simbolului vine din puterea celui pe care îl reprezintă. El vehiculează puterea acestuia din urmă. (n.s. 10, p. 62)

acel sânge, nesimțitor și neînsuflețit, a mântuit pe oamenii ce aveau suflet, nu fiindcă era sânge, ci fiindcă era preînchipuirea acestui sânge²³³.

Atunci îngerul nimicitor a văzut sângele cu care s-au uns ușile și nu a îndrăznit să intre. Acum diavolul vede nu sângele preînchipuirii întins pe uși, ci gura credincioșilor unsă cu sângele Adevărului – ușă a bisericii²³⁴ purtătorului de Hristos. Oare nu cu mult mai mult îl va opri acest sânge? Căci dacă îngerul, văzând preînchipuirea, s-a înfricoșat, nu cu mult mai mult diavolul, văzând adevărul, va fugi?

Vrei să afli și din altă parte tăria acestui sânge? Uită-te de unde curge dintru început și de unde își are izvorul? De sus, de pe cruce, din coasta Stăpânului. Căci murind Hristos și fiind încă pe cruce, soldatul s-a apropiat și a împuns coasta cu sulița și a ieșit apă și sânge²³⁵ (In., 19, 33-34). Acest fapt era și simbol al botezului și al Sfintelor Taine²³⁶.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 62-63)

„Și cine ne va spune puterea dumnezeieștii Taine și efectele minunate pe care le produce ea asupra noastră, asupra diavolului, asupra lumii, asupra tuturor dușmanilor? Ce nu va lucra Trupul lui Hristos? Ce putere nu va ieși din El? Ce minune nu va ieși din simpla atingere de ele? La cruce acest trup zdrobit nu răsturna pietrele și natura întregă? Demonii nu fugeau ei înspăimântați? Moartea însăși nu era ea în groază?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 199)

„Sunteți voi încă pe pământ? Oare nu-i așa că Euharistia vă plasează cu totul dimpotrivă în cer?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 201)

²³³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Puterea vechilor preînchipuiri vine din realitatea întrupării lui Hristos. (n.s. 11, p. 62)

²³⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Trupul nostru este biserica lui Hristos, iar gura, ușa ei. (n.s. 12, p. 62)

²³⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: În manuscrisul utilizat de Sfântul Ioan ordinea e probabil cea spusă de el. Ediția greacă-latină a lui Nestle-Aland, dimpotrivă, nu oferă nici o variantă de manuscris care să respecte această ordine, ci sângele mai întâi și apoi apa. Prin aceasta se arată că în Biserică criteriul principal de interpretare al Scripturii nu este probitatea lingvistică, științifică, istorico-arheologică etc. (deși acestea folosite duhovnicește pot fi extrem de utile), ci ceea ce poate să-l înalțe pe om spre dumnezeire. (n.s. 13, p. 63)

²³⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Termenul desemnează Euharistia. (n.s. 14, p. 63)

EUHARISTIA (atitudinea bunului creștin după primirea Sfintei Euharistii)

„Când tu mănânci ceva bun și plăcut, te păzești pe sineți, ca nu cumva prin vreo altă mâncare să vatâmi pe cea dinainte, iar când te împărtășești cu Duhul Sfânt, tu aduci dezmierdări satanicești. Gândește-te, ce făceau apostolii când se împărtășeau din acele cine sfinte? Oare nu stăruiau în rugăciuni și cântări? Oare nu în privegheri sfinte? Oare nu în acea învățătură lungă și plină de multă filosofie? Fiindcă în adevăr faptele acele mari și preaslăvite atunci le-a povestit lor Iisus și le-a poruncit, când Iuda ieșise spre a chema pe cei ce urmau a-l răstigni. Nu ai auzit că și acei trei mii din început, după ce se bucurau de sfânta împărtășire, stăruiau întruna în rugăciuni și în învățătură, iar nu în beții și petreceri?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 289)

„... după ce te împărtășești, în loc să întinzi mai departe întreaga cugetare, tu toate le dezlegi. Deși nu este totuna a fi treaz înainte de împărtășire, cu a fi treaz după împărtășire: în adevăr, iubiților, că trebuie a fi cineva cu întreagă cugetare în amândouă – dar mai vârtos după ce a primit pe mire – mai înainte de împărtășire, pentru ca să fie vrednic de a-l primi, iar după împărtășire, pentru ca să nu se arate nevrednic de sfintele ce a primit. Dar ce? Oare trebuie a posti după împărtășire? Eu nu spun aceasta și nici nu silesc pe nimeni. Este bine a face și aceasta, însă eu nu silesc pe nimeni, ci sfătuiesc a nu se dezmierda cineva cu îmbuibările. Cum că niciodată nu trebuie cineva a se desfăta, a arătat-o și Pavel, zicând că: *Ceea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă* (1 Tim. 5, 6). Apoi cu atât mai mult atunci va muri. Că dacă desfătarea este moarte pentru femeie, cu atât mai vârtos pentru bărbat, și dacă aceasta făcându-se în orice vreme îl pierde pe cineva, apoi cu atât mai vârtos după împărtășirea cu sfintele taine. Tu primind pâinea vieții, faci lucrul morții, și nu te înfricoșezi? Nu știi câte rele vin omului prin desfătare? Râs nelalocul lui, grăiri fără rânduială, glume pline de pierzare, bârfeală zadarnică și celelalte multe, pe care nici a le spune nu este bine. Și acestea le faci bucurându-te de cina lui Hristos și în acea zi când te-ai învrednicit a te atinge cu limba de trupul lui! *Dar, zici tu, ce să fac pentru ca să nu se întâmple acestea?* Cercetează-ți cu luare aminte mâna dreaptă, limba, buzele care s-au făcut porți de intrare ale lui Hristos.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 289)

„Pentru aceea, ca nu cumva spre judecată și osândă să facem aceasta, rogu-vă să-l hrănim pe Hristos, să-l adăpăm și să-l îmbrăcăm. Acestea sunt vrednice de această masă sfântă. Ai auzit cântări sfinte? Ai văzut nuntă duhovnicească? Te-ai îndulcit de masă împărătească? Te-ai umplut de Duh Sfânt? Ai dănuțuit împreună cu Serafimii? Te-ai făcut părtaș Puterilor celor de sus? Apoi atunci nu lepăda o bucurie ca aceasta, nu vărsa comoara.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 290)

„... beat fiind, nu ai dori ca să te afli împreună cu un prieten al tău; iar pe Hristos avându-l înlăuntrul tău, îndrăznești, spune-mi, a-l înăbuși cu atâta beție? Dar poate că iubești desfătarea? Apoi pentru aceasta contenește cu beția, fiindcă eu voiesc a te desfăta cu adevărata desfătare, care niciodată se veștejește. Deci care este adevărata desfătare care într-una înflorește? Cheamă la ospățul tău pe Hristos, dă-i lui cele ale tale, sau mai drept vorbind, cele ale lui; aceasta are cu sine plăcerea cea nemărginită și care înflorește într-una. Nu tot așa însă sunt și cele pământești, ci abia de se arată, că și pier, iar cel ce se desfătează nu se găsește mai bine decât cel ce nu se desfătează, sau mai drept vorbind, chiar mai rău. Unul se găsește ca într-un liman, iar celălalt ca într-un puhoi și fiind împresurat de boli. Deci ca nu cumva să nu se întâmple una ca aceasta, să vânăm cumpănirea, căci numai așa vom fi bine și cu trupul, în sufletul îl vom avea în neprimejduire, și ne vom izbăvi de relele cele de acum ca și de cele viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 290)

EUHARISTIA (primirea ei cu nevrednicie - gravitatea)

„Vezi să nu fii ca Irod și să spui: *Că venind, să mă închin Lui și venind să vrei să-L ucizi! Că lui Irod se aseamănă toți cei care se împărtășesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine! Unul ca acesta*, spune Pavel, *va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului!* (I Cor. 11, 27), pentru că au ei înșiși pe mamona, pe tiranul pe care-l supără împărăția lui Hristos, tiranul mai nelegiuit decât Irod. Mamona vrea să stăpânească și trimite pe cei ai lui să se închine lui Hristos numai de formă, dar Îl junghie când I se închină. Să ne temem, dar, ca nu cumva să avem chip de rugători și de închinători, dar cu fapta să facem cele potrivnice.” (*Omilii la Matei*, omilia VII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 97)

„Ori, precum este acolo ceva lucru mare și minunat, dacă vă apropiați de această masă cu adevărată curăție a inimii, vă apropiați de mântuire; dar dacă conștiința voastră este necurată, voi vă aruncați la chinuri și ați atras asupra voastră răzbunarea Domnului; căci, zice Sfântul Pavel: *Cel care mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului* (I Cor., 11, 29). Dacă este adevărat că cei ce întină purpura regală sunt pedeșiți ca și cum ar fi rupt-o, trebuie să ne mirăm că cei care primesc trupul Domnului Iisus Hristos cu un suflet necurat, sunt condamnați la aceleași chinuri ca și cei ce L-au străpuns cu cuie? Vedeți cât este de grozavă pedeapsa pe care o pune Apostolul înaintea ochilor noștri? *Cine a călcat Legea lui Moise, este ucis fără milă, zice el, pe cuvântul a doi sau trei martori; gândiți-vă cu cât este mai aspră pedeapsa celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, și i-a necinstit sângele Testamentului cu care s-a sfințit, și a făcut de ocară Duhul harului* (Evr., 10, 28-29).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLVI, 4, pp. 223-224)

„Și atunci când luăm parte cu nevrednicie la Sfintele Taine cădem în același adânc, în care s-au aruncat cei ce L-au omorât pe Iisus Hristos.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLVII, 4, p. 231)

„Cei ce se împărtășesc acum cu vrednicie din trupul lui, precum și cei ce se împărtășesc cu nevrednicie vor suferi muncile cele mai de pe urmă. Dacă cineva nu l-ar primi nici pe împăratul pământesc oricum s-ar întâmpla – și ce spun eu de împăratul, că nici de haina împărătească nu s-ar putea atinge cum s-ar întâmpla, sau cu mâinile nespălate, chiar de ar fi în pustie, sau singur, și nu ar mai fi nimeni de față (deși acea haină nu este nimic alta decât tort și pânză pentru hrana viermilor și a moliilor, dar dacă poate îi admiri boiaua sau culoarea acelei haine, apoi și aceasta este din sângele peștelui omorât), și cu toate acestea nu ar îndrăzni, zic, a se atinge de ea cu mâinile murdare: Deci dacă nu ar cuteza cineva a se atinge cum s-ar întâmpla de o haină omenească, apoi cum atunci vom cuteza a ne atinge de trupul Dumnezeului a toate, care este fără de prihană și curat, care s-a împreunat cu acea fire dumnezeiască, prin care suntem și viem, prin care porțile morții s-au rumpt și bolțile cerului ni s-au deschis – cum vom cuteza, zic, a ne atinge de acest trup și a-l primi cu atâta nepăsare și batjocură?

Nu, rogu-vă, să nu ne sfâșiem cu asemenea nerușinare.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, p. 254)

„Drept aceea, oricine va mânca pâinea aceasta, sau va bea păharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului și sângelui Domnului (1 Cor. 11, 27). De ce? Pentru că a vărsat acel sânge și a preschimbat faptul în omor, iar nu în jertfă. Că după cum și atunci cei ce l-au împuns în coastă, nu ca să-i bea sângele l-au împuns, ci ca să-l verse, tot așa și cel ce cu nevrednicie se împărtășește, fiindcă cu nimic nu se folosește de aici. Ai văzut cât de înfricoșată a făcut aici vorba și cu câtă putere s-a atins de dânșii, arătând că dacă vor bea astfel sângele Lui, apoi cu nevrednicie se împărtășesc din aceste Taine sfinte?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 288)

„Că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, judecată lui își mănâncă și bea (1 Cor. 11, 29). Ce spui fericite Pavel? Că dacă cina aceasta este pricina bunătaților și izvorul vieții, apoi atunci cum se face judecată? *Nu prin firea sa, zice, ci prin voia celui ce s-a apropiat. După cum venirea lui printre noi – care ne-a adus acele bunătați mari și negrăite – pe cei ce nu au primit-o încă mai mult i-a judecat, tot așa și Tainele se fac hrană de pedeapsă mai mare pentru cei ce se împărtășesc cu nevrednicie. Și pentru ce oare judecată lui își mănâncă și bea? Nesocotind, zice, trupul Domnului, adică, necercetând, neînțelegând precum trebuie măreția acestor taine, nesocotind mărimea darului dat. Că dacă tu ai afla cu de-amănuntul cine este cel ce îți stă de față, și cine fiind, pentru cine s-a dat pe sine, apoi nu ai mai avea nevoie de nici un cuvânt, ci îți va ajunge numai aceasta spre trezvia ta, de nu cumva vei fi căzut cu desăvârșire.*

*Pentru aceasta între voi mulți sunt neputincioși și bolnavi, și adorm mulți (1 Cor. 11, 30). Aici el nu mai aduce pildele de la alții, după cum a făcut cu jertfele idolești, povestind de istorii vechi și de ranele din pustie, ci le ia chiar de la înșiși corinteni aceștia, ceea ce face cuvântul încă și mai atingător. Fiindcă a spus că: *Judecată lui își mănâncă și bea și că vinovat este*, apoi ca să nu se pară că el spune numai vorbe, arată și fapte, și-i ia de martori chiar pe dânșii, ceea ce mai cu seamă ajunge a-i speria și a le arăta că amenințarea s-a făcut faptă. Și nu s-a mulțumit numai cu acestea, ci de aici a adus și a adevărat vorba despre gheena, înfricoșându-i din amândouă părțile și dezlegând o pricină dezbătută de toți. Fiindcă mulți se întrebau în sine: De unde și cum vin morțile cele de năprasnă? De unde bolile cele lungi și grele? – Iată că el răspunde că multe din aceste nenorociri neașteptate își au, sau mai bine zic își trag pricina din păcatele făcute. *Dar ce, zici tu, oare cei ce sunt sănătoși întruna și ajung la bătrânețe unse nu păcătuiesc? Și cine ar putea spune aceasta? Apoi atunci pentru ce nu sunt pedepsiți?**

Fiindcă vor fi pedepsiți acolo mai grozav. Noi însă, dacă am voi, nu am fi pedepsiți nici aici, și nici acolo.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 292)

„Precum mâncarea ce prin natura sa este hrănitore, cade într-un stomac bolnav și bicisnic, și vatămă totul și strică, devenind cauza bolilor, întocmai așa se petrece și cu împărtășirea Sfintelor și Dumnezeieștilor Taine. (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVII, p. 231)

„Desigur este cea mai mare disprețuire de Dumnezeu, când cineva se apropie aici fiind întinat de păcat. Ascultă ce zice despre aceasta Apostolul: *De va pângări cineva casa lui Dumnezeu, strica-l-va pe el Dumnezeu.*” (*Cuvânt la Nașterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, pp. 222-223)

„Iar apropierea de Dumnezeu (a omului – n.n.) plin fiind de întinăciune, este cel mai groznic dispreț.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 22)

„Nimeni, dar, să nu fie prefăcut, nimeni să nu fie plin de răutate, nimeni să nu aibă venin în cuget, ca să nu se împărtășească spre osândă. Căci și atunci diavolul a intrat în Iuda după ce s-a împărtășit; diavolul n-a disprețuit Trupul Stăpânului, a disprețuit pe Iuda, pentru nerușinarea lui, ca să afli că în aceia care se împărtășesc cu nevrednicie cu Dumnezeieștile Taine, în aceia, mai cu seamă, intră mereu diavolul, ca și în Iuda atunci. Cinstea este de folos celor vrednici, dar cei care se bucură cu vrednicie de cinste își atrag mai mare osândă. Nu vă spun acestea ca să vă înfricoșez, ci ca să vă întăresc.

Nimeni, dar, să nu fie Iuda, nimeni când vine să se împărtășească să nu aibă venin de răutate. Sfânta Jertfă este o hrană duhovnicească. Și după cum atunci când hrana cea trupească ajunge într-un stomac bolnav, care are sucuri rele, hrana mărește și mai mult boala, nu din pricina ei, ci din pricina bolii stomacului, tot astfel se întâmplă și cu Tainele cele duhovnicești: și ele, când intră într-un suflet plin de răutăți, îl strică și mai mult îl pierd, nu din pricina lor, ci din pricina bolii sufletului care a primit Tainele.” (*Omilia I la*

Vânzarea lui Iuda, VI, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 56)

„Celor care se împărtășeau cu nevrednicie cu Sfintele Taine le grăia așa: *Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului* (I Cor., 11, 27). Cu alte cuvinte, spune așa: *Vor fi pedepsiți la fel și cei care se împărtășesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine, ca și cei care L-au răstignit*. Să nu osândească nimeni asprimea cuvântului meu. Sângele Stăpânului este o haină împărătească. Aduce ocară împăratului și cel care rupe haina lui de purpură, ca și cel care o murdărește cu mâinile necurate. De aceea sunt pedepsiți la fel. Așa se întâmplă și cu Trupul lui Hristos. Iudeii L-au sfâșiat cu piroanele pe cruce. Tu, trăiești în păcate, Îi sfâșii trupul cu limba ta cea necurată și mintea ta cea necurată. De aceea și Pavel a atârnat aceeași pedeapsă deasupra capului tău și a adăugat: *Pentru aceasta sunt între voi mulți neputincioși și bolnavi și mor destui* (I Cor., 11, 30).” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 453-454*)

„Va fi vinovat de Trupul și Sângele Domnului; adică vor primi aceeași pedeapsă pe care o vor primi și răstignitorii lui Hristos. După cum ucigașii aceia, vă spuneam eu, au fost vinovați de Sângele lui Hristos, tot așa și cei ce se împărtășesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine; că asta înseamnă: *Va fi vinovat de Trupul și Sângele Domnului*. S-a părut însă multora că spusele acestea ale mele sunt o exagerare și că amenințarea e cumplită. V-am dat atunci și o explicație a celor spuse, servindu-mă de un exemplu foarte potrivit; iată exemplul: *După cum cineva aduce ocară împăratului dacă sfâșie porfira împăratului sau dacă o murdărește de noroi, tot așa și aici, necinstesc la fel haina cea împărătească a lui Hristos și cei care au ucis Trupul Domnului, ca și cei care îl primesc cu suflet necurat. Iudeii l-au sfâșiat Trupul pe cruce; cei care îl primesc cu suflet necurat îl murdăresc; deci ocară e aceeași, deși nelegiuirea e deosebită.*” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 459-460*)

„... să nu fie părtaș la această sfântă masă nici un fățarnic, nici un înrăutățit, nici un răpitor, nici un hulitor, nici un învrăjbit, nici un zgârcit,

nici un bețiv, nici un lacom de avere, nici un desfrânat, nici un pizmăreț, nici un fur, nici unul cu răutatea ascunsă în inimă, ca nu cumva el însuși să-și atragă judecata, adică hotărârea osândirii. Iată, Iuda s-a împărtășit cu nevrednicie din Cina cea tainică, și apoi de acolo s-a dus și a vândut pe Domnul. De aici tu trebuie să vezi că diavolul tocmai asupra acelor are stăpânire, care cu nevrednicie se împărtășesc din această Sfântă Taină, și că ei înșiși se aruncă într-o osândă încă mai mare. Eu aceasta o zic nu pentru a vă înspăimânta de această sfântă masă, ci pentru a vă face mai cu luare aminte. Adică, precum hrana cea trupească, intrând într-un stomac bolnav, mai mult sporește boala, așa hrana cea sufletească, gustându-se cu nevrednicie, mai mult mărește răspunderea și osânda. De aceea vă conjur să nu ascundem în sufletul nostru nici un gând păcătos, ci să curățim inima noastră, căci noi suntem Biserica lui Dumnezeu, dacă facem aceasta!” (Cuvânt la Sfânta și Marea Joi, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 138)

„Numai cel ce are conștiința curată să se împărtășească din Cina cea Sfântă; nici un Iuda necredincios, nici un înrăutățit, nici unul care are otravă în inima sa, să nu cuteze a se apropia de masa cea sfântă; căci Apostolul Pavel zice: *Oricare va mânca pâinea aceasta, sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului și sângelui Domnului!* (I Cor. 11, 27), de care grea vinovăție să ne păzească harul lui Dumnezeu totdeauna ! Amin.” (Cuvânt la Sfânta și Marea Joi, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 171)

„Sfântul Apostol spune: *Oricine va mânca pâinea sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi față de Trupul și de Sângele Domnului (...)* și osândă își mănâncă și bea” (I Corinteni 11; 27, 29), Adică va fi pedepsit la fel de aspru ca și cei ce L-au răstignit pe Hristos, căci și ei s-au făcut vinovați față de Trupul Său.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 170-171)

.....
„Pentru că zice dumnezeiescul Apostol: cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, vinovat este Trupului și Sângelui Domnului nostru Iisus Hristos, adică, câtă muncă vor lua evreii ce au răstignit pe Iisus Hristos, atâta va lua și acela. Că precum acei ucigași sunt vinovați sângelui, așa și cei ce nevrednici se împărtășesc cu Sângele și Tainele lui Hristos. Ca și cum cineva ar sparge sau ar întina haina împăratului, pe împăratul batjocorește; așa și la Sfintele Taine, este ca și când ar omorî Trupul Domnului nostru Iisus Hristos, cei ce-L primesc cu suflet și cu gând necurat, încât atâta sunt de

multe cele ale nelegiurii, pe cât sunt cele ale batjocoririi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 14)

„Dacă noi cinstim trupul Mântuitorului împărtășindu-ne în mod demn, noi îi facem cea mai înspăimântătoare injurie împărtășindu-ne în stare de păcat de moarte. Ce! Noi nu vom asista la nici un banchet cu mâinile întinate de noroi, și cu un suflet întinat de noroi vom asista la banchetul marelui Rege? Câtă grijă nu se pune pentru vasele sfinte care sunt în proprietate? Însă adevăratul vas sfințit nu este sufletul celui ce se împărtășește? Voi sunteți nevrednici de a vă împărtăși? Luați seama ca în același timp să nu fiți nevrednici de a intra chiar în Biserică.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 58)

„Ce profanare și ce crimă de a îndrăzni să atingi trupul sfânt al Fiului lui Dumnezeu când păcatul te face urât și disprețuit! Ce îndrăzneț va încerca să atingă cu mâinile întinate haina regală? Însă ce este haina unui prinț al pământului față de prețul cărnii înviate și slăvite a lui Iisus Hristos? Ce urâtă profanare au comis călăii acoperind cu pământ, cu blasfemii și lovituri și cu sânge această carne divină! Oare va fi mai mică aceasta de a atinge cu necurăție aceeași carne, atunci când ea este îmbrăcată cu slavă?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 200-201)

EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtășească, nevrednici fiind)

„De vei vedea pe cineva curvind și va vrea să se împărtășească așa nevrednic, spune preotului în taină că cutare om este nevrednic și vrea să se împărtășească și oprește pe necuratul. Iar de vei acoperi, ești părtaș la păcatul acela.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 14)

EUHARISTIA (cuvânt împotriva celor ce se apropie foarte rar de Sfintele Taine)

„Fiindcă preoții nu știu pe cei păcătoși și nevrednici de a se împărtăși de sfintele Taine, Dumnezeu face aceasta de multe ori, căci îi predă pe aceia Satanei. Când se întâmplă boli, sau curse, sau alte nenorociri de felul acestora, pentru aceasta se întâmplă. Aceasta o și spune Pavel, zicând: *De aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi, și mulți au murit* (I

Corinteni, 11, 30). *Și cum se întâmplă aceasta, zici tu, dacă noi ne apropiem de Sfintele Taine o singură dată în cursul anului? Apoi acesta este răul cel mare, că tu hotărăști vrednicia apropierii de Sfintele Taine, nu după curăția cugetului, ci după intervalul de timp, și crezi că aceasta este evlavie, de a nu te apropia de multe ori în cursul anului de Sfânta Împărtășire, neștiind că, dacă te apropii cu nevrednicie, fie chiar numai o dată, aceasta îți pătează și înfierează sufletul; iar dacă te-ai apropiat cu vrednicie, fie chiar și numai o dată, ți l-ai mântuit.*

Îndrăzneală nu este a te apropia de multe ori în cursul anului, ci a te apropia cu nevrednicie chiar și o singură dată în timpul anului.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a V-a, pp. 64-65*)

„Timp de apropiere să ne fie nouă curăția cugetului.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a V-a, p. 65*)

FAPTELE („Iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor”²³⁷)

„Săvârșește tu mai întâi fapte bune și așa treci la purtarea de grijă a celorlalți! Pentru asta a pus Domnul săvârșirea faptelor bune înaintea învățării pe alții, arătând că așa mai cu seamă vei putea învăța și pe alții; altfel nicidecum, ci vei auzi: *Doctore, vindecă-te pe tine însuși!* (Luca 4, 23). Că mulți îl vor batjocori pe cel ce nu poate să se învețe pe sine, dar încearcă să îndrepte pe alții; dar, mai bine spus, unul ca acesta nici nu va putea să învețe, că faptele vor vorbi împotriva. Dacă împlinește, însă, desăvârșit și pe una și pe alta, mare se va chema în împărăția cerurilor”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 202)

„*Cel ce va face și va învăța* zice Iisus Hristos, *acela mare se va chema în Împărăția Cerurilor* (Mt., 5, 19) și pe bună dreptate. Este ușor a filosofa în cuvinte, dar a pune în practică regulile înțelepciunii, aceea este mare și demn de un suflet tare și generos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 1, p. 415)

FAPTELE (săvârșirea lor după voia lui Dumnezeu)

„O faptă săvârșită după voia lui Dumnezeu, chiar dacă pare rea, este cea mai bună faptă dintre toate; și, dimpotrivă, o faptă săvârșită împotriva voii lui Dumnezeu și împotriva hotărârii Lui, chiar dacă pare a fi bună, este cea mai rea și cea mai nelegiuită dintre toate faptele”. (*Către iudei*, cuv. IV, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 290)

„Tot astfel judecă-l și pe omul care postește! Dacă-l vezi că postește pentru Dumnezeu, laudă-i fapta! Dar dacă-l vezi că face asta împotriva voinței lui Dumnezeu, fugi de el și urăște-l mai mult decât pe cei bețivi și pe cei stricați”. (*Către iudei*, cuv. IV, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 293)

FAPTELE (spre slava lui Dumnezeu și spre mântuirea noastră să le săvârșim)

„Pentru că, după cum toate cele făcute de Stăpânul s-au creat cu o

²³⁷ Matei 5, 18

rațiune oarecare și împlinesc un rost de neapărată trebuință, așa cum cuvântul ne-a arătat și mărturia faptelor ne învață, tot așa se cuvine ca și cele făcute de noi să nu fie făcute în zadar și fără rost, ci spre folosul și câștigul mântuirii noastre”. (*Omilii la Facere*, omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

„Dacă cel ce va da de băut numai un pahar cu apă rece pentru Dumnezeu, moștenește Împărăția cerurilor (Matei 10, 42), gândește-te ce mare răsplată va primi cel ce le face pe toate pentru Dumnezeu!

Poți și merge pentru Dumnezeu, și poți și vedea pentru Dumnezeu.

– Cum pot vedea pentru Dumnezeu și merge pentru Dumnezeu?

– Când nu alergi spre păcat, când nu te uiți cu jind după frumuseți străine, când la vederea unei femei pe care o întâlnești îți înfrânezi ochii, îți îngrădești privirea cu frica de Dumnezeu, atunci ai făcut aceasta pentru Dumnezeu. Tot pentru Dumnezeu facem aceasta și când nu ne îmbrăcăm cu haine scumpe, care ne fac molatici, ci numai cu cele ce pot să ne acopere.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 18)

„Nu-mi spune mie că nu poți face toate faptele tale pentru Dumnezeu! Când pot fi făcute pentru Dumnezeu încălțăminte, aranjatul părului, hainele, mersul, privirea, cuvintele, adunările de oameni, ieșirile în oraș, întoarcerile acasă, glumele, laudele, muștrările, cuvintele de laudă, prietenii, vrăjmășiile, ce mai rămâne care să nu poată fi făcut pentru Dumnezeu, dacă am vrea?” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 19)

„*Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (1 Corinteni 10, 31). De ne rugăm, de postim, de învinovățim, de iertăm, de laudă, de muștrăm, de venim acasă, de plecăm de acasă, de vindem, de cumpărăm, de tăcem, de stăm de vorbă, de facem orice altceva, toate să le facem spre slava lui Dumnezeu. Dacă nu se face aceasta spre slava lui Dumnezeu, nici altceva să nu se mai facă, nici să nu se mai grăiască de către noi. În loc de toiag tare, în loc de armă și întărire, în loc de vistierii nespuse, să purtăm cu noi oriunde-am fi graiul acesta, întipărindu-l în mintea noastră, pentru ca făcând, spunând și neguțătorind totul spre slava lui Dumnezeu, să dobândim de la El slavă și aici (în lumea aceasta), și după plecarea noastră de aici. Că spune Scriptura: *Pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine îi voi slăvi* (1 Regi 2, 30).” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 21-22)

„Faptele trebuie făcute pentru Dumnezeu, cu nădejdea dobândirii împărăției cerești. Pentru cine te nevoiești, dacă nu pentru Cel care are să-ți dea toate darurile?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 217)

„Când o lucrare, oricât de duhovnicească ar fi ea, nu se face pentru Dumnezeu, îl vatămă pe cel care o săvârșește”. (Din vol. *Problemele vieții*, p. 363)

FAPTELE (săvârșirea unei fapte bune ne îmboldește la alte fapte bune)

„Se întâmplă cu virtutea ceea ce se întâmplă și cu banii. După cum cel ce câștigă două monezi de aur capătă mai mare dorință să adune și să strângă zece și douăzeci de monezi, tot astfel și cel care face și săvârșește o faptă bună capătă chiar prin săvârșirea acestei fapte sfat și imbold ca să facă și alte fapte”. (*Către iudei*, cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 380)

FAPTELE (scopul săvârșirii lor)

„... că Dumnezeu cere totdeauna scopul faptelor noastre”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 248)

FAPTELE (să conștientizăm că Dumnezeu știe și vede toate și atunci nu vom greși)

„Când mănânci, închipuiește-ți-L pe Dumnezeu înaintea ta, pentru că într-adevăr chiar este d-zeu și vei face de râs, niciodată nu te vei aprinde de mânie. Dacă neîncetat ai în cugetul tău acest lucru, neîncetat vei fi cu frică și cu groază de păcat, ca unul ce te află alături de Împăratul a toate.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 151)

FAPTELE (starea sufletească, intenția și gândul cu care se săvârșesc faptele)

„... fiindcă faptele întotdeauna se judecă de la intenția celui ce le săvârșește.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia VII, p. 115)

FAPTELE (efortul omului și ajutorul lui Dumnezeu în săvârșirea faptelor bune)

„Când vede că vrem să facem cele ce trebuie și că avem gânduri curate, Dumnezeu ne întinde mâna, ne răsplătește înainte de a ne osteni, ca să ne mărească cu asta și mai mult râvna. Și vei vedea că asta se întâmplă cu toți dreptii”. (*Omilii la Facere*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 95)

„Când noi facem tot ce trebuie făcut, Dumnezeu ne ajută cu prisosință. Ca să nu ne trândăvim și nici să stăm cu mâinile în sân, Dumnezeu vrea să facem și noi ceva, ca așa să ne dea ajutorul Său – că nu săvârșește totul cu ajutorul celui de sus, ci este nevoie și de conlucrarea noastră; și iarăși, nici Dumnezeu nu ne cere ca noi să facem totul, că știe slăbiciunea noastră, ci mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, vrea să-I dăm și noi pricină pentru a-și arăta dărnicia Sa. Așteaptă și de la noi participarea noastră”. (*Omilii la Facere*, omilia LIII,II, în col. PSB, vol. 22, pp. 195- 196)

„Tot așa și noi să fim convinși, că de ne-am strădui de mii de ori, niciodată nu vom putea săvârși ceva, dacă nu ne bucurăm de ajutorul cel de sus. Și după cum nu putem face nimic din cele ce trebuie făcute, dacă nu ne străduim și noi, nu vom putea fi învredniciți de ajutorul cel de sus. De aceea să ne străduim să facem și noi cât ne stă în putință și să atragem ajutorul cel de sus, ca și datorită strădaniei noastre și iubirii de oameni a lui Dumnezeu să sporească zi de zi faptele noastre de virtute și să ne bucurăm de mult har de sus...”. (*Omilii la Facere*, omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 254)

„Dacă vom avea fapte bune, vom avea cu noi pe Duhul Sfânt; și când avem cu noi pe Duhul Sfânt, vom avea și fapte bune. Și din contră: dacă nu avem fapte bune, Duhul Sfânt pleacă de la noi, iar dacă rămânem pustii de Duhul Sfânt, atunci și în fapte vom șchiopăta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„Firește, dar și tu, dacă faci toate cele ce stau în puterea ta, vor urma negreșit și cele ce țin de Dumnezeu.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește*

pe sine însuși, 16, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 260)

„Când îi chemi să se boteze, când îi îndemni să-și schimbe viața și să facă fapte bune, pentru că nu vor s-o facă și o tot amână, răspund: *Dacă va vrea Dumnezeu, mă va îndupleca și m-oi schimba!* Nu-i țin de rău pentru răspunsul lor! Dimpotrivă, chiar îi laud mult că aleargă la voia lui Dumnezeu. Dar doresc să facă și ei ce le stă în putință, și apoi să spună: *Dacă va vrea Dumnezeu!* Că dacă dormi și trândăvești, dacă nu te străduiești să faci fapte bune, ci pui înaintea numai voia lui Dumnezeu, niciodată nu vei avea cele de care ai nevoie. După cum am spus: Dumnezeu nu atrage la Sine pe nimeni cu sila, cu forța.” (*Despre schimbarea numelor, cuv. III, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 57*)

FAPTELE (săvârșirea faptelor bune)

„Fiecare să caute să adauge alte fapte bune la cele săvârșite până acum și niciodată să nu pună capăt acestei frumoase lucrări”. (*Omilia la Facere, omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 301*)

„Stăpânul încununează totdeauna gândul cu care săvârșești fapta cea bună”. (*Omilia la Facere, omilia XXXIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 6*)

„Dacă vreți să-l îmblânziți pe Domnul și să vi-l faceți favorabil, faceți fapte; informați-vă despre nenorocirea și despre numărul nenorociților, aveți ochi iubitori pentru cei ce sunt goi, pentru cei ce-i mistuie foamea, pentru cei disprețuiți și batjocoriți; Domnul vă va da multe mijloace să arătați omenia.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXII, 3, p. 431*)

„Creștinul nu va avea nici un folos de la credința lui și de la harul câștigat prin botez, dacă nu are fapte bune, și este expus tuturor patimilor; ba încă și batjocora îi va fi mai mare, și rușinea mai multă. După cum acela care este îmbrăcat cu porfiră și are diademă pe cap, nu numai că nu câștigă nimic de la aceste podoabe, nu numai că nu i se adaugă nimic în cinste, ci încă prin necinstea și nerușinarea sa singur se batjocorește, tot așa și credinciosul care viețuiește în păcat, nu numai că nu va fi respectat dar chiar va fi mai mult batjocorit.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XI, pp. 192-193*)

„Chiar de nu am săvârși fapta bună, noi totuși trebuie a lăuda fapta bună; chiar de nu am fugi de răutate, noi totuși trebuie a înfrunța și a biciui răutatea, ca astfel hotărârea noastră să fie nepărtinitoare. Pe această cale pășind, noi vom putea în decursul timpului să ne dedăm și faptelor celor bune.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 400)

„Nimic nu poate aprinde un suflet mare și înțelept spre săvârșirea faptelor bune, ca atunci când află că prin aceasta se aseamănă cu Dumnezeu. Ce se poate măsura cu aceasta? Nimic.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 106)

„Cel mai greu lucru e să pui începutul dorinței celei bune; odată începutul făcut, săvârșirea faptei bune nu mai întâmpină atâta greutate.” (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 91)

„Nu te uita numai la oboseală, uită-te și la răsplată! Multe fapte bune ni se par foarte grele pentru că ne uităm numai la ostenele și la sudori, și nu ne gândim la răsplătire gătită nouă pentru aceste fapte bune. Nu trebuie să facem așa! Să ne gândim în același timp la toate, și la oboseli, și la răsplăți. Făcând așa, toate ni se vor părea ușoare, precum și sunt. Luptătorul care ajunge vestit prin faptele sale de arme, ajunge vestit pentru că nu se gândește numai la răni, la căderi, la moarte, ci și la trofee, la victorii și la toate celelalte. Plugarul, apoi, nu se gândește numai la oboseala aratului și a prășitului, ci-și pune înaintea ochilor aria și teascurile, și cu aceste nădejdi se apucă de arat și de prășit.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 181)

„Înainte de a începe un lucru, chiar de-ar fi ușor și lesnicios, lucrul acela pare greu și anevoios. Dar când ne apucăm de el, când îndrăznim să-l săvârșim, cea mai mare parte de teamă ne dispare; încrederea ia locul fricii și al deznădejdiei; se micșorează teama, crește ușurința, iar nădejdea izbânzii ajunge din ce în ce mai tare” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 339)

FAPTELE (îndemn la săvârșirea faptelor bune)

„Să nu aștepte toți ca cei nevoiași să vină la dâșii, ci dâșii să se ocupe de ajutorul celor nevoiași, căci cel ce se îngrijește, astfel trebuie a se îngriji.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 186)

„Cunoscând, dar, că Dumnezeu face totul ca să ne scape de osândă și pedeapsă, să căutăm să-I dăm și noi multe prilejuri ca să ne scape: să ne mărturisim, să ne pocăim, să vărsăm lacrimi, să ne rugăm, să lăsăm ura ce-o avem pe aproapele nostru, să ușurăm sărăcia celor din jurul nostru, să priveghem în rugăciune, să fim smeriți, să avem în minte mereu păcatele noastre.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 471)

FAPTELE (bune - săvârșirea lor cu osteneală)

„Sporind întru lucrul Domnului pururea, adică în viața cea curată. Și nu zis lucrând binele, ci sporind, adică să-l facem cu prisosință și să trecem pe deasupra tuturor primejdiilor. Știind că și osteneala noastră nu este deșartă întru Domnul. Ce spui? Iarăși osteneală? Dar având cu sine cununi și pentru ceruri. Osteneala cea de dinainte, adică aceea de după pierderea Raiului, era osânda celor păcătuiți, pe când cea de acum este pricina cununilor viitoare, încât nici nu mai este osteneală dacă ne bucurăm de ajutorul cel mare a lui Dumnezeu – pentru care a și adăogat: *întru Domnul*. Osteneala de dinainte era ca să fim pedepsiți, iar aceasta de acum, ca să ne învrednicim de bunătățile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 457)

„... noi când voim a face ceva măreț și nobil, să nu ne gândim numai la osteneala ce-o vom avea, ci și la câștigul ce-l vom trage de acolo.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 463)

„Multă răsplată așteaptă pe cei care au făcut fapte bune, iar răsplata este și mai mare când cei care au săvârșit faptele cele bune au trecut prin primejdii și au suferit ocări și necinste de la oameni. Dacă doi oameni

săvârșesc aceeași faptă bună, unul însă o săvârșește fără nici o osteneală, iar altul cu multă osteneală, apoi și cinstea și cununile unuia și ale altuia sunt deosebite.” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 191)

„Voi spune după acestea și un alt lucru care poate părea uimitor, dar e adevărat. Chiar dacă va lucra cineva un lucru mare și nobil, dar nu cu osteneală, primejdie și pătimiri, nu va primi o răsplată mai mare: *căci fiecare își va primi plata după osteneala lui* (1 Cor., 3, 8), nu după mărimea virtuții, ci după ponderea pătimirii. De aceea și Pavel când se laudă nu se laudă numai pentru că a făcut vreun lucru nobil, ci și pentru că a pătit cele rele. Fiindcă atunci când spune: *Sunt ei slujitori ai lui Hristos? – nebunește vorbesc –: eu sunt slujitor mai presus de ei!* (2 Cor., 11, 23) și sugerează superioritatea printr-o comparație, n-a spus: *Am propovăduit la atâția și atâția*, ci lăsând deoparte cele pe care le-a făcut, enumerând relele pe care le-a pătit spunând așa: *În prisos de osteneli, în lovituri în exces, în prisos de închisori, în primejdii de moarte de multe ori. De cinci ori am primit de la iudei patruzeci de lovituri fără una, de trei ori am fost bătut cu toiege, o dată am fost lovit cu pietre, de trei ori am naufragiat, am petrecut o noapte și o zi în adânc; în călătorii adeseori, în primejdii de râuri, în primejdii de tâlhari, în primejdii de la neamul meu, în primejdii de la păgâni, în primejdii în oraș, în primejdii în pustie, în primejdia pe mare, în primejdii de la frații mincinoși, în osteneală, în trudă, în privegheri adeseori, în foame, în sete și în goliciune, care sunt, fără a mai pomeni de celelalte, stăruința mea de fiecare zi* (2 Cor., 11, 23-28).” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea X, 8c, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 193-194)

FAPTELE (bune - săvârșirea lor cu smerenie și în ascuns)

„Vistierie sigură a faptelor bune este uitarea faptelor bune! Faptele bune sunt ca lucrurile de preț. Dacă am pune în piață în văzul tuturor hainele noastre scumpe și aurul nostru, am atrage asupra noastră tâlharii; dar dacă le ținem în casă și le ascundem, le punem în deplină siguranță. Tot așa și cu faptele bune: dacă ni le aducem mereu aminte, mâniem pe Stăpân, întrarmăm pe dușman, pe diavol, și-l chemăm să ni le fure; dar dacă nu le știe nimeni, ci numai Cel Care trebuie să le știe, le-am pus la loc sigur”. (*Omilia la Matei, omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 43*)

FAPTELE (scopul săvârșirii faptelor bune)

„... că săvârșim faptele cele bune și că avem milă de toți, fără deosebire, pentru că vor cunoaște atunci că le facem pentru a-L imita pe Acela pe care-L numim Învățătorul nostru.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 19)

„Este vorba să faci o faptă bine plăcută lui Dumnezeu, și te oprești să întrebi dacă ți se dă răsplată? N-ar trebui, oare, să nu faci o faptă dacă prin săvârșirea ei cazi în gheenă? N-ar trebui oare, dimpotrivă, să săvârșești cu multă râvnă numai faptele cele bune? Faci o faptă iubită de Dumnezeu, și mai ceri încă altă răsplată? Într-adevăr, nu știi ce mare fericire este a plăcea lui Dumnezeu! Dacă ai ști, n-ai mai gândi că poate exista vreo altă răsplată asemenea acesteia! Nu știi oare că atunci ți se mărește răsplata, când îți îndeplinești îndatoririle fără să nădăjduiești răsplată? Nu observi că și oamenii îi cinstesc mai cu seamă pe aceia pe care-i văd că nu urmăresc atât răsplata, cât împlinirea îndatoririlor lor, pe aceia care-și dau mai multă silință în a plăcea decât în a primi vreo cinstire? Când oamenii se poartă cu atâta noblețe față de semenii lor, tu, care ai primit atâtea binefaceri de la Dumnezeu, care nădăjduiești să mai primești încă atâtea bunătăți, când e vorba să săvârșești o faptă care duce la mântuirea ta, te mai interesezi de răsplată înainte de a o săvârși?” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 106-107)

FAPTELE (bune - săvârșirea lor spre slava lui Dumnezeu)

„O, ce trândăvie! O, ce nerecunoștință! Noi care veșnic trăim în viclenii și păcate, chiar de am face vreodată un bine cât de mic, apoi ca și slugile cele nerecunoscătoare examinăm cu cea mai mare atenție, și cernem fapta săvârșită ca să vedem dacă are vreo plată. Și cu toate acestea plata este mare, dacă nu o săvârșești cu speranța de plată, ci ca o slugă ce nu caută recunoștință. Noi trebuie să facem totul pentru Hristos, nu pentru plată, ci pentru El, căci de aceea ne-a amenințat cu gheena, de aceea ne-a și făgăduit împărăția cerurilor, ca El să fie iubit de către noi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 83)

FAPTELE (pilda faptelor bune)

„Evanghelistul spune: *Deschizându-și gura, îi învață pe ei.*

- Dar pentru ce evanghelistul a mai adăugat cuvintele: *Deschizându-Și gura?*

- Ca să afli că Hristos învăța și când tăcea, nu numai când grăia; uneori deschidea gura, alteori glăsuia prin fapte”. (*Omilia la Matei, omilia XV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 173*)

FAPTELE (despre destăinuirea faptelor noastre bune)

„Atunci este de folos a spune cineva facerile sale de bine numai când se urmărește folosul aproapelui. Iar când le va arăta cineva și le va propovădui neavând nici o nevoie, nu va fi mai bun decât cei ce ocărăsc. Dar când va face aceasta voind să încredințeze pe cel păcătos de care are o părere rea, este purtător de grijă și făcător de bine.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 140*)

„Pentru că aceștia (apostolii mincinoși din Corint – n.n.) născociau o mulțime de hule împotriva lui și-i vătămau pe ucenici, convingându-i să nu-i acorde lui slava ce i se cuvenea, Pavel se vede silit să vorbească despre faptele lui demne de laudă. Nici nu era cu cale să mai tacă. Și pentru că Pavel avea de gând să ne vorbească de luptele lui, de descoperirile pe care le-a văzut, de ostenele ce le-a îndurat, de aceea, vrând să arate tuturor că face aceasta silit și fără voia lui, că se vede împins de nevoie, numește fapta asta neînțelepciune grăind așa: *O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție! Vreau, spune el, să fac un lucru prostesc: să mă fălesc și să mă laud. Dar nu-s de vină eu, ci aceia care mă silesc la aceasta. De aceea, vă rog să mi-o îngăduiți, și vina să o aruncați asupra lor.*” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>, 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 320*)

„Pavel, dar, dădea în vileag păcatele sale în fiecare zi în epistolele sale; le înfiera și le făcea cunoscute nu numai oamenilor de atunci, ci și celor ce aveau să vină după aceia; el însă pregeta și șovăia să-și spună laudele sale, chiar când se vedea silit. Acest lucru îl cunoaștem și de acolo că o faptă ca aceasta a numit-o de nenumărate ori neînțelepciune, dar și de acolo că a trecut sub tăcere vreme îndelungată descoperirea aceea minunată și dumnezeiască. Că n-a avut acea descoperire cu doi sau trei ani mai înainte, ci cu mult mai mulți ani. Aceasta e pricina pentru care arată și timpul, grăind așa:

Cunosc un om care acum paisprezece ani ... a fost răpit până la al treilea cer (II Cor., 12, 2), ca să afli că nici atunci n-ar fi vorbit despre ea dacă nu s-ar fi văzut silit mult de tot. Dacă-i era în gând să se laude, ar fi vorbit de ea îndată când a văzut descoperirea, sau în primul, al doilea sau al treilea an; dar așa, a ținut-o în el paisprezece ani; a tăinuit-o și n-a spus-o nimănui, ci numai corintenilor. Și când? Când a văzut că apostolii cei mincinoși își înalță capul. Aceasta arată că n-ar fi vorbit despre ea nici atunci dacă n-ar fi văzut câtă stricăciune era între ucenici. Noi însă nu facem așa, ci cu totul dimpotrivă! Nici măcar într-o zi nu facem pomenire de păcate! Dimpotrivă, când auzim că alții ni le pomenesc, ne revoltăm, ne supărăm, socotim ocară fapta lor și-i umplem de sudalme mii și mii. Dar dacă facem o faptă bună, cât de mică, despre fapta aceea vorbim neîncetat; mulțumim celor ce vorbesc de ea și-i socotim prieteni pe unii ca aceștia. Și doar Hristos ne-a dat o altă poruncă, cu totul dimpotrivă: să uităm faptele noastre bune și să ne aducem aminte numai de păcate. Și porunca aceasta ne-a făcut-o cunoscută și prin sfatul dat ucenicilor Lui, spunând: *Când veți face toate cele poruncite vouă, spuneți: Slugi netrebnice suntem* (Luca 17, 10), dar și prin pilda fariseului, punând pe vameș mai presus de el (Luca 18, 9-14). După cum pe vameș pomenirea păcatelor l-a mântuit, așa pe fariseu l-a pierdut pomenirea faptelor lui bune.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 323-324)

„Ai văzut că sfinții au obiceiul să nu-și spună faptele lor mari decât dacă sunt siliți? De aceea și Pavel, căutând la aceștia și învățând bine de la ei că este urât și supărător să te lauzi singur, spunea: *O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție* (II Cor., 11, 1)! Nu multă, ci puțină. Nici când este silit, Pavel nu se gândește să vorbească pe larg despre faptele sale de laudă, ci le spune în puține cuvinte. Și face aceasta pentru ei și pentru mântuirea lor. După cum este cea mai mare nerozie să vorbești de faptele tale de laudă când nu te silește nimeni, tot așa este o trădare să taci asupra faptelor tale când ești silit, forțat. Cu toate acestea Pavel, chiar când se vedea silit, pregeta și numea fapta neînțelepție, ca să vezi priceperea lui, înțelepciunea lui și marea lui purtare de grijă. Că, după ce a spus: *Ceea ce grăiesc, nu după Domnul grăiesc*, a adăugat: *în această stare de lăudăroșenie* (II Cor., 11, 17). Să nu socotești, zice el, că eu spun asta despre tot ce grăiesc eu!

Pentru aceasta mai cu seamă îl laud deci, îl admir și-l numesc *prea înțelept* pe Pavel, pentru că numește neînțelept pe omul care se fălește și se laudă pe sine. Dacă Pavel numea o faptă ca aceasta neînțelepție, când se vedea silit s-o facă, de ce iertare mai sunt vrednici, ce cuvânt de apărare mai

pot avea cei care, fără să-i silească nimeni, spun despre ei lucruri mari sau silesc pe alții să le spună? Știindu-le dar pe toate acestea, să nu lăudăm numai cele spuse, ci să le și urmăm, să le râvnim. Să dăm uitării faptele noastre aducătoare de laudă și să ne aducem aminte totdeauna de păcatele noastre.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>*, 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 329-330)

FAPTELE (să nu socotim faptele noastre ca fiind mărețe și să nu cerem Domnului răsplată pentru ele)

„Așadar, dacă vrei să înfăptuiești lucruri mari, să nu le socotești mari și nici să nu ceri răsplată pentru ele. Mereu să mărturisești că toate s-au făcut prin harul lui Dumnezeu. În felul acesta, adică prin faptele tale, prin recunoștința de care dai dovadă, dar și prin smerenie și cumpătate, îl faci pe Domnul datornicul tău și, în același timp, câștigi dragostea și bunăvoința oamenilor, pentru că nimeni nu este mai iubit între oameni decât cel smerit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 214)

FAPTELE (împotrivitorii săvârșirii faptelor bune)

„Omul care se împotrivește faptelor bune prin atitudinea lui falsă și nedreaptă, pe lângă aceea că-și vatamă propria-i persoană mai face cunoscut și altora sufletul său rău și stricat.” (*Despre Feciorie*, 20, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 34)

„... omul care bârfește fapte vrednice de laude și de cununi, pentru că el nu le poate dobândi, pe bună dreptate este urât de toți ca dușman și vrăjmaș al virtuții, ca unul ce ajuns mai nenorocit ca un nebun. Cei care nu știu ce fac, nici nu suferă pe deplin conștiinți cele ce le pătimesc. Din pricina aceasta nebunii nu numai că nu sunt pedepsiți când offensează pe înalții demnitari ai statului, ba, dimpotrivă, mai sunt și compătimiți de cei ofensați. Dar dacă un altul, deplin conștient, ar aduce offensele pricinuite de ceilalți în chip inconștient, atunci pe bună dreptate toată lumea ar fi de acord că unul ca acesta merită să fie pedepsit ca dușman al oamenilor.” (*Despre Feciorie*, 20, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 34)

„Va fi pedepsit nu numai *cel care șade împotriva fratelui său și clevețește și smintește pe fiul maicii sale* (Ps., 49, 21), ci și cel care hulește faptele hotărâte ca bune de Dumnezeu. Ascultă ce spune un alt profet, care vorbește despre același lucru! *Vai de cel ce spune că răul este bine și binele, rău; de cel care face din lumină, întuneric, și din întuneric, lumină; de cel care face din dulce, amar, și din amar, dulce* (Is., 5, 20).” (*Despre Feciorie, 21, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 34-35*)

„Evreii, întorși dintr-o lungă robie, au avut de gând să zidească templul din Ierusalim dărâmat la pământ de mulți ani (I Ezdra 1-4), dar niște oameni barbari și cruzi, fără frică de Dumnezeu în cinstea Căruia iudeii voiau să înalte templul, fără milă de nenorocirea suferită de poporul iudeu, de care abia scăpase după îndelungată vreme, fără teamă de pedeapsa dată de Dumnezeu celor ce îndrăznesc să săvârșească astfel de fapte, fără sprijinul nimănui, au încercat la început să împiedice zidirea templului. Cum însă încercările lor au fost zadarnice, au trimis scrisori împăratului perșilor; în aceste scrisori acuzau pe locuitorii Ierusalimului că sunt răzvrățitori, doritori de noi orânduri sociale, războinici; și l-au convins pe împărat să le îngăduie ca, în numele lui, să împiedice zidirea templului. Luând de la împărat această împuternicire, au năvălit cu mulți călăreți împotriva iudeilor și au întrerupt lucrările de zidire a templului. Se făleau cu victoria lor, pentru care ar fi trebuit să plângă, și socoteau că viclenia lor și-a ajuns scopul (I Ezdra 4, 1-24). Și totuși această așa-zisă victorie nu era să fie decât începutul și pricina nenorocirilor ce aveau să cadă pe capul lor nu după multă vreme. Lucrările pentru zidirea templului au continuat și au avut un sfârșit strălucit. Acei oameni vicleni și cruzi au învățat, și, prin ei, toți, că orice om, fie Mitridate, cum a fost cazul atunci, fie oricare altul, care ar voi să lupte împotriva celor ce au de gând să facă un lucru bun, nu luptă împotriva oamenilor, ci împotriva Dumnezeului cinstit de săvârșitorii faptelor bune. Niciodată nu poate să aibă un sfârșit bun omul care se luptă cu Dumnezeu. Se poate întâmpla ca la începutul cutezanței lui să nu pățească nimic. Dacă nu este pedepsit îndată, apoi aceasta se datorește faptului că Dumnezeu îl cheamă la pocăință și-i dă răgaz să se deștepte, ca dintr-o beție. Dacă însă stăruie în cutezanța sa, el nu mai are nici un câștig dintr-o atât de îndelungată răbdare a lui Dumnezeu; vor folosi însă alții foarte mult, căci vor învăța din pedeapsa dată lui că niciodată nu trebuie să declari război lui Dumnezeu, din a Cărui mână nebiruită nu poți scăpa. Și într-adevăr, nu după multă vreme, au venit, peste cei care opriseră pe evrei să zidească templul, nenorociri așa de mari, încât toate celelalte nenorociri păleau în fața grozăviei tragediei lor.

Măinile iudeilor împiedicați de a-și îndeplini gândul lor au ucis și au junghiat mulțime de dușmani; pământul se înmuiase până la o mare adâncime de sângele celor uciși; de atâta sânge se prefăcuse pământul în noroi; trupurile cailor și ale oamenilor stăteau grămadă unele peste altele; din trupurile și rănilor deschise ieșeau o mulțime de viermi; pământul era acoperit de cadavre, iar acestea, la rândul lor, acoperite de viermi. Puteai spune, uitându-te pe acel câmp de bătălie, că nu se găseau trupuri de oameni morți sub viermi, ci izvoare de viermi; izvoarele acestea de viermi scoteau din toate părțile la iveală neamul acela de viețuitoare, așa Că din putreziciunea aceea viermii creșteau mai repede decât stuful, nenorocirea aceasta n-a ținut zece sau douăzeci de zile, ci vreme îndelungată. A fost pedeapsă dată aici pe pământ acelor oameni ce au luptat împotriva lui Dumnezeu, dar pedeapsa pe care o vor primi dincolo, pe lumea cealaltă, va fi cu mult mai cumplită decât aceasta.” (*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 183-185)

FAPTELE („ca văzând faptele voastre bune, să slăvească pe Dumnezeu din ceruri”)

„Și slăveau pe Dumnezeu în mine. Judecă și în acest loc regula lui de umilință, cum o păzește cu exactitate; căci nu zice: că mă admirau, mă laudau, sau se minunau, ci totul atribuie harului lui Dumnezeu. *Slăveau*, zice, *pe Dumnezeu în oameni.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 40)

FAPTELE (bune - folosul săvârșirii lor)

„Dacă ai multe fapte bune, poți ușor să-ți acoperi cu ele păcatele; dar dacă ești gol de fapte bune, fiecare păcat îți face o rană de moarte.

Ca să nu se întâmple asta, să ne înarmăm cu fapte bune”. (*Omilia la Matei*, omilia XXVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 342)

„Toate rămân pe pământ și numai faptele noastre bune călătoresc împreună cu noi. Pentru acelea vom da socoteală; pentru acelea vom primi plată.” (*Omilia la Matei*, omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 618)

„Căci fapta bună nu aduce atâta folos celor ce o primesc, pe cât celor ce o fac, fiindcă le dă curaj față de Dumnezeu” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, p. 186)

„Dacă încercările, boala, neputința sau pieirea trupului, pe care le suferim fără voia noastră, că nu le facem noi, ni se socotesc pentru ștergerea păcatelor, cu mult mai mult faptele bune, pe care le facem cu voia și râvna noastră.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 235)

FAPTELE (răsplătirea faptelor bune)

„Dacă tu pretinzi ca să îți se dea totul aici, atunci îți ai pierdut osteneala prin care te-ai umplut de lumină.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 272)

„Fiecare va lua plata sa după osteneală, nu după sfârșitul sau rezultatul lucrului, ci după osteneală. Căci ce sunt eu vinovat dacă nu sunt cu băgare de seamă cei ce mă ascultă?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, p. 93)

„Gândește-te: ai semănat milostenie, te așteaptă în ceruri tezaure neprețuite și slavă veșnică; ai semănat înțelepciune, vei primi cinste și recompensă, laude din partea îngerilor și cununi neveștejite din partea Celui ce recompensează.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 121)

„Să urmărim virtutea și bucuria pe care le aduce săvârșirea faptelor bune.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 50)

.....
„Dacă vei face vreun bine și nu vei lua pentru el plata aici, nu-ți pară rău, nici nu te tulbura, că după moarte, în veacul cel viitor, te așteaptă plata cea multă cu dobândă și Împărăția lui Dumnezeu cea veșnică.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 136)

FAPTELE (trupului și faptele sufletului)

„Pe cât e mai bun sufletul decât trupul, pe atât sunt mai presus și faptele unuia față de ale celuilalt.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 533)

FAPTELE (faptele rele - remedii)

„Căci dacă frica de oameni poate să vă rețină și să vă întoarcă de la faptele rele, cu cât mai mult trebuie să împărătească iubirea lui Iisus Hristos în voi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 4, p. 401)

FAPTELE (faptele rele chinuie conștiința omului)

„... înainte de a ne arunca în iad, fac chin conștiinței noastre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

FAPTELE (după faptă și răsplată)

„Fiecare faptă are plata sa, fiecare faptă, răsplata sa. Un ucigaș, un om rău, un zgârcit, dacă face o faptă bună, i se răsplătește binele făcut; nu rămâne nerăsplătit din pricina faptelor rele pe care le-a făcut. Și iarăși, unui om care a făcut mii de fapte bune, dar a făcut și o faptă rea, i se plătește acea faptă rea. Țineți minte acestea, păstrați-le bine, să nu le uitați! Nu este om bun care să nu aibă păcat, nu este om păcătos care să nu aibă vreo faptă bună.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 148)

FAPTELE (fapta și cuvântul)

„Dumnezeu nu vrea ca un creștin să se mulțumească numai cu mântuirea lui, ci să zidească și pe alții, nu numai prin învățatură, ci și prin viața și purtarea sa. Nimic nu îndeamnă pe cineva pe calea adevărului ca viața curată. Oamenii nu se uită atât la ce spunem noi, cât la ce facem noi. Și ca să vezi că lucrurile stau așa, iată! Chiar dacă am filosofoa noi de nenumărate ori cu cuvântul și am vorbi despre supunerea la voia lui Dumnezeu, dar dacă atunci când se ivește prilejul nu arătăm prin fapte ce am spus, nu folosește atât cuvântul nostru, cât vatămă fapta; dar dacă și înainte de a vorbiși după ce am vorbit arătăm prin faptă că ne supunem voii lui Dumnezeu, suntem crezuți când dăm sfatul, pentru că împlinim cu fapta ce sfătuim, Hristos pe aceștia i-a fericit, spunând: *Fericit cel ce face și învață* (Matei, 5, 19). Uită-te că întâi a pus fapta, apoi învățătura. Când fapta merge

înainte, chiar dacă nu urmează învățătura, fapta e de ajuns să învețe mai puternic decât glasul pe cei ce o văd”. (*Omilii la Facere*, omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 104)

„Învățătura cu fapta este mai bună și cu mult mai vrednică de credință decât învățătura cu cuvântul. Un om ca acesta poate să învețe chiar când tace, chiar când nu e văzut: pe unii prin înfățișarea sa, pe alții prin auz; se va bucura de multă bunăvoință de la Dumnezeu, pentru că face să fie slăvit Stăpânul său nu numai prin viața sa, ci prin viața celor ce se uită la el. Un om ca acesta va înălța mulțumiri și laude Dumnezeului universului prin mii de limbi și prin mii de guri. Se vor minuna de el și de Stăpânul lui nu numai cei ce-l cunosc și cei care sunt martorii vieții lui, ci și cei care nu-l cunosc, dar au aflat de la alții viața lui, cei care locuiesc departe, în țări depărtate. Vor respecta covârșitoarea lui virtute nu numai prietenii lui, ci și dușmanii. Atât de mare este puterea virtuții că închide gurile și leagă limbile chiar ale acelor oameni care duc război virtuții. După cum cei bolnavi de ochi nu îndrăznesc să privească la soare, tot așa nici păcatul nu poate privi la virtute, ci se retrage, întoarce spatele și-și mărturisește înfrângerea”. (*Omilii la Facere*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 154)

„Cel ce vorbește multe, nu face nimic, pe când cel ce lucrează mult, nu vorbește nimic fără timp și fără rost.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 188)

„Mulți predicatori, cu toate că au predicat multora despre virtute, n-au nici o roadă, pe când alții, cu toate că nu predică, săvârșesc minuni datorită vieții lor îmbunătățite.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 450)

FĂȚĂRNICIA

„... câți care poartă masca evlaviei, care au o blândețe plăsmuită, câți care cred că sunt niște oameni mari, fără să fie însă, n-au fost oare demascați în vremea de față iar cele ale amăgirilor s-au scurs și ei s-au arătat cum erau, nu cum se pretindeau și amăgeau printre fățarnici.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XIX, 13, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 320)

FECIORIA (definiția)

„Fecioara este un vas sfânt, o porfiră care nu i se cuvine nimănui altuia decât împăratului tuturor, este o mireasă care are totdeauna nunta feciorelnică. Cât de fericită e nunta în care așternutul este feciorelnic! Pentru astfel de nuntă fericita noastră muceniță a înfruntat primejdii. A văzut frumusețea Mirelui și nu s-a despărțit de chipul Lui.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

„Fecioria constă în a avea sfânt și trupul și sufletul.” (*Despre Feciorie*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 12)

FECIORIA (elogiu fecioriei)

„Dacă Pavel se teme să despartă pe cei căsătoriți unul de altul pentru multă vreme, pentru ca diavolul să nu găsească prilej de a nu se strecura pe ascuns în sufletul lor, de câte cununi nu sunt vrednice fecioarele, care dintru început n-au nevoie de ajutorul căsătoriei pentru a nu cădea în desfrânare, fecioarele care rămân nebiruite până la sfârșitul vieții? (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 52)

„Sărăcia n-o poate vătăma pe fecioară, așa cum se întâmplă la nunțile din lume; dimpotrivă, o face mult mai dorită de Mire, mai ales când trăiește de bunăvoie în sărăcie, n-o vătăma nici faptul că se trage din părinți sărmani și de jos, nici că nu este frumoasă; nimic din toate acestea. Dar de ce să mă mărginesc la atâta? Chiar dacă-i roabă, n-are nici o însemnătate; robia nu-i poate strica logodna; atât îi trebuie numai: să aibă un suflet frumos, să stea în primele rânduri ale virtuții. Fecioara n-are cum să se teamă de gelozie; n-are cum să fie invidioasă pe altă femeie, că aceasta are un bărbat mai frumos decât ea. De ce? Pentru că nici un mire nu este asemenea și nici egal Mirelui ei; nici pe departe nu se aseamănă unul cu altul.” (*Despre Feciorie*, 60, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 109)

„Dacă este urâtă la chip, podoaba fecioriei îi schimbă îndată urâtenia chipului, căci o gătește cu o frumusețe nemeșteșugită; dacă este frumoasă și

luminoasă la chip, podoaba fecioriei o face și mai strălucitoare și mai frumoasă. Pe fecioară n-o împodobesc pietrele prețioase, bijuteriile, hainele luxoase și scumpe, hainele împesțirite cu tot felul de culori și flori, nici altceva asemănător; nimic din cele pieritoare; în locul acestora, pe fecioară o împodobesc posturile, sfintele privegheri, blândețea, modestia, sărăcia, bărbăția, smerenia, răbdarea; în general, disprețuirea tuturor lucrurilor din viața de aici. Ochii îi sunt atât de buni și de cuviincioși, încât se îndrăgostesc de ei nu atât oamenii, cât puterile cele netrupești și Stăpânul acestor puteri; îi sunt atât de curați și de pătrunzători, încât poate privi frumusețile netrupești în locul celor trupești; îi sunt atât de blânzi și de liniștiți, încât nu se tulbură și nu se aprind împotriva celor ce-i fac rău și neconținut o supără; mai mult încă, tocmai la aceștia se uită blând și prietenos. Podoaba fecioriei așterne pe chipul și înfățișarea ei atâta cuminenție, încât chiar desfrânații, când se uită la ea, se rușinează, roșesc și-și înfrânează furia poftelor lor. După cum slujnica ce slujește pe o femeie cuminte trebuie să fie, chiar împotriva voinței ei, tot atât de cuminte ca și stăpâna ei, tot astfel și trupul care slujește unui suflet închinat unei atât de înalte înțelepciuni și filosofii, trebuie să-și potrivească pornirile lui după mișcările sufletului. Ochii, gura, îmbrăcămintea, umbletul, pe scurt toată făptura ei, capătă chipul bunei rânduiei a sufletului. După cum un parfum puternic, chiar închis într-un vas, îmbălsămează cu mirosul său plăcut aerul și desfătează nu numai pe cei ce stau aproape de vasul cu parfum, dar chiar și pe cei care stau mai departe de el, tot astfel și parfumul curat al sufletului fecioresc, curgând prin simțuri, scoate la iveală virtutea sa ascunsă; pune tuturor simțurilor frâiele de aur ale bunei cuviințe, face ca zburdălnicia simțurilor să păstreze bună rânduială; nu lasă limba să rostească ceva neplăcut și nepotrivit; nu lasă ochiul să se uite nerușinat și bănuitor în jur și la cei din jur; nu lasă auzul să prindă vreo cântare ce nu se cuvine a fi auzită. Cuminenția o face să aibă grijă și de picioarele ei, să nu pășească necuviincios, ci să aibă un mers firesc și măsurat. O dată ce cuminenția a îndepărtat de la ea podoaba hainelor, dă sfaturi feței să nu izbucnească în râs, să nu zâmbească cu nesocotință, dimpotrivă, să-i fie totdeauna serioasă și austeră; gata oricând spre lacrimi, nu spre râs nesocotit.

Când auzi de lacrimi, să nu bănuiești cumva că lacrimile sunt pricinuite de tristețe. Lacrimile fecioarei izvorăsc dintr-o plăcere și o bucurie atât de mari, cât nu are râsul din lumea aceasta. Iar dacă nu mă crezi, ascultă pe Luca Evanghelistul, care spune că, după ce apostolii fuseseră biciuiți, au plecat cu bucurie din fața sinedriului (Fapte 5, 40-41). Știm doar că biciuirea nu are această urmare; nu produce plăcere și bucurie, ci durere și chin. Da, așa e natura biciuirii; totuși credința în Hristos este atât de puternică, încât

schimba însăși firea lucrurilor. Prin urmare, dacă biciuirile dădeau naștere la plăcere, din pricina credinței în Hristos, pentru ce să fie ciudat dacă și lacrimile produc tot plăcere din pricina credinței în El? Din pricina aceasta, Hristos numește jug bun și sarcina ușoară (Matei 11, 30) tocmai calea numită de El îngustă și strâmtă (Matei 7, 30).” (*Despre Feciorie*, 63, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 111-113)

„Ca într-un port liniștit, tăcerea, liniștea și pacea sufletească stăpânesc sufletul fecioarei. Pacea aceasta se pogoară în sufletul ei pentru că fecioara nu se îndeletnicește cu cele omenești; stă neconținut de vorbă cu Dumnezeu și-și are mereu ațintiți ochii spre El. Cine poate măsura această plăcere? Care cuvânt ar putea înfățișa fericirea unui suflet care se găsește într-o astfel de stare? Nimeni și nici un cuvânt! Numai cei care se bucură de Domnul cunosc cât de mare este această bucurie și plăcere, care nu suferă asemuire.” (*Despre Feciorie*, 68, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 116)

„*Cel neînsurat se îngrijește de cele ale Domnului; iar cel însurat de cele ale lumii* (I Cor., 7, 32-33). Lumea trece, pe când Dumnezeu rămâne. Nu este, oare, îndeștător acest argument pentru a dovedi superioritatea traiului în feciorie?” (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 125)

„Spune-mi, te rog, în ce se deosebeau de îngerii Ilie, Elisei, Ioan Botezătorul, acești iubitori sinceri ai fecioriei? Întru nimic altceva decât că erau uniți cu trupul; în celelalte privințe, dacă ai cerceta bine, nu-i vei găsi întru nimic mai prejos de îngerii. Dar tocmai faptul acesta, care pare o scădere, tocmai aceasta îi ridică mai mult și este pentru ei pricină de laudă. Într-adevăr, de câtă bărbăție, de câtă filosofie n-au avut nevoie spre a putea ajunge asemenea îngerilor, ei, care trăiau pe pământ, care erau supuși tuturor nevoilor firii omenești? Cine le-a dat această putere? Fecioria! Ea i-a făcut așa! Și aceasta se vede din faptul că, dacă ar fi avut femeie și copii, n-ar fi putut locui cu ușurință în pustie, n-ar fi putut să părăsească casele, nici celelalte îndeletniciri ale vieții. Așa însă, datorită fecioriei, au fost sloboziți din toate aceste legături și trăiau pe pământ ca și cum ar fi trăit în ceruri. N-aveau nevoie de ziduri, de acoperiș, de pat, de masă; de nimic din toate acestea; în loc de acoperiș aveau cerul; în loc de pat, pământul, în loc de masă, pustia. Și, lucru minunat, tocmai pustia neroditoare, pricină de foamete pentru ceilalți oameni, pentru acești sfinți era masă îmbelșugată, n-

aveau trebuință de vii, nici de teascuri, nici de semănături, nici de holde de secerat. Băutura plăcută și îmbelșugată le dădeau izvoarele, râurile și lacurile. Lui Ilie un înger îi pregătea masă minunată și neobișnuită, masă superioară celei obișnuite printre oameni. Iată ce spune Scriptura despre el: *o pâine ajungea să-l hrănească timp de patruzeci de zile* (III Regi 19, 6-8). Pe Elisei harul Duhului îl hrănea adeseori în chip minunat; nu-l hrănea numai pe el, ci și pe alții prin el (IV Regi 4, 40). Iar Ioan Botezătorul, care a fost mai mult decât un profet, căci mai mare decât el nu s-a ridicat nimeni dintre cei născuți din femeie (Matei 11, 11), nici n-a avut nevoie de hrană făcută de mână omenească. Nu-i întrețineau viața trupului pâinea, vinul și untdelemnul, ci lăcustele și mierea sălbatică (Matei 3, 4). Ai văzut îngeri pe pământ? Ai văzut puterea fecioriei? Fecioria i-a făcut pe cei alcătuiți din sânge și trup, pe cei ce mergeau pe pământ, pe cei supuși nevoilor firii omenești muritoare, fecioria i-a făcut pe aceștia să se poarte în toate împrejurările vieții ca și cum ar fi fost fără de trupuri, ca și cum ar fi și dobândit cerul, ca și cum ar fi fost nemuritori.

Lui Ilie, Elisei și Ioan Botezătorul toate le erau de prisos. Le erau de prisos nu numai cele care sunt în adevăr de prisos, cum e, de pildă, luxul, traiul bun, bogăția, puterea, slava și tot cortegiul acestor visări, ci și cele care par necesare și de folos, cum sunt casele, orașele, meseriile. A trăi așa înseamnă *a fi cu bună cuviință și a fi alipit stăruitor de Domnul* (I Cor., 7, 35), în aceasta constă virtutea fecioriei.” (*Despre Feciorie*, 79-80, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 135-137)

„... fecioria i-a făcut pe acei bărbați minunați, pe Ilie, Elisei și Ioan, să meargă pe drumul cel minunat; fecioria le-a tăiat din jurul lor toate legăturile, ea le-a îngăduit să zboare cu picioarele libere și ușoare spre cer ca niște păsări. Când n-ai de purtat de grijă de nevastă, când n-ai de îngrijit copii, poți trăi cu foarte multă ușurință în sărăcie; iar sărăcia ne apropie de ceruri și ne scapă nu numai de frică, de griji, de primejdii, ci de toate greutățile pe care le pune pe umerii noștri viața pământească.

Omul care nu are nici un fel de avere, dar se socotește pe sine ca și cum ar avea tot ce-i trebuiește, disprețuiește totul și are multă îndrăznire și față de înalții demnitari, și față de puternicii zilei, și chiar față de cel ce are pe cap diademă, față de împărat. Omul care disprețuiește averile, procedând metodic, va disprețui cu ușurință și moartea. Ajungând mai presus de tot ce-i omenesc, va vorbi cu îndrăznire înaintea orișicui, fără să se teamă de cineva, fără să tremure înaintea cuiva.” (*Despre Feciorie*, 80-81, în vol. *Despre*

Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 137-138)

„Între viața îngerilor din cer și a cea a fecioarelor pe pământ paralela va fi la fel de dreaptă, pe cât de cuprinzătoare, îngerii n-au carne, n-au trupuri în nici un fel; sufletul fecioarelor se desprinde în mod eroic de trupuri și nu suferă nici o întinăciune. Ba mai mult, fecioarele nu cunosc nici legăturile legitime. Și dacă le vedem tributare față de toate condițiile vieții trupești, și că în ciuda acelorale ele rămân cu totul spirituale și cu totul cerești, înseamnă că vedem în ele niște ființe superioare chiar îngerilor.

Ce fac îngerii? Care este rolul lor? Cum se scurge pentru ei veșnicia? Ei sunt fără încetare înaintea lui Dumnezeu, în extaz în fața frumuseții Lui supreme, în adorare în fața Măreției Lui supreme. Ori ce fac fecioarele noastre în chiliile lor tăcute, sau în sânul tumultului faptelor lor de iubire și de apostolat? Ce fac ele decât să slujească lui Dumnezeu, să se închine lui Dumnezeu, să iubească pe Dumnezeu, să se jertfească spre slava lui Dumnezeu? Îngerii slujesc continuu ca slujitori ai lui Dumnezeu; la fel și fecioarele.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 223-224)

„Bun lucru e fecioria! E o faptă mai presus de fire!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 6, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 274)

FECIORIA (măreția fecioriei)

„La început și dintru început a stăpânit fecioria; dar când a intrat, prin trândăvie, neascultarea și și-a făcut intrare păcatul, fecioria a zburat, pentru că cei dintâi oameni s-au făcut nevrednici de măreția unui atât de mare bun, și a intrat, deci, în lumea legii unirii trupești. Gândește-mi-te, dar, iubite, cât de mare este vrednicia fecioriei! Gândește-te ce bun înalt și mare este! Gândește-te că depășește firea omenească, că are nevoie de harul cel de sus. Ascultă-L pe Hristos spunând saducheilor că cei care au ales de bună voie fecioria arată în trup viețuirea puterilor celor fără de trup. Saducheii voiau să li se dea răspuns despre înviere și L-au întrebat: *Învățătorule, erau la noi șapte frați; și cel dintâi însurându-se, a murit neavând copii și a lăsat pe femeia lui fratelui său; și a murit și al doilea și, neavând copii, a lăsat pe femeia lui fratelui său; asemenea și al treilea și al patrulea și al cincilea și*

al șaselea și al șaptelea. Așadar la înviere a cărui dintre cei șapte frați va fi femeia, că toți au avut-o? Ce le-a răspuns Hristos? Rătăciți, neștiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu. La înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii (Matei, 22, 25-30). Ai văzut că cei care au îmbrățișat fecioria de dorul lui Hristos imită viața îngerească, deși merg pe pământ și trăiesc în trup? Cu cât este mai mare și mai înălțătoare fapta, cu atât mai mari, dar mai bine spus, cu mult mai mari sunt cununile, răsplățile și bunătățile făgăduite celor care împreună cu fecioria fac și fapte bune”. (Omilia la Facere, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 213-214)

„Ce este mai plăcut, mai frumos, mai strălucitor decât fecioria? Strălucește mai frumos decât razele soarelui. Ne îndepărtează decât toate grijile lumești și ne face să ne uităm ținută la Soarele dreptății.” (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 35)

FECIORIA (valoarea ei)

„Postul și fecioria, în ele însele, nu sunt nici bune, nici rele; ajung bune sau rele prin voința celor care le practică, prin gândul pus la temelia postului sau a fecioriei.” (*Despre Feciorie*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 10)

FECIORIA (în Vechiul Testament)

„Vechiul Testament nu vorbea despre feciorie. Nu numai iudeii de rând, dar nici leviții. Și nici arhierii, și nici chiar marele arhieru nu se interesau de altceva decât de căsătorie. De feciorie, nici vorba!” (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 22)

FECIORIA (în creștinism și în alte religii)

„Iudeii privesc cu dezgust frumusețea fecioriei și nu e de mirare, o dată ce n-au cinstit nici pe Hristos, născut din Fecioară. Păgânii o admiră și se minunează de ea. Dar numai Biserica lui Dumnezeu, numai creștinii o pun în practică și o râvnesc.

Au și ereticii fecioare, dar n-aș putea să le numesc fecioare. Mai întâi pentru că nu sunt curate, căci nu sunt logodite cu un singur bărbat, așa cum vrea fericitul nuntaș al lui Hristos, Pavel, când zice: *V-am logodit cu un*

singur bărbat, ca să vă înfățișez fecioară curată lui Hristos (II Cor., 11, 2). Deși cuvintele lui Pavel sunt spuse despre Biserică luată în întregime, totuși ele se adresează și fecioarelor.

Pot fi, oare, curate fecioarele acestea ale ereticilor, o dată ce nu iubesc pe singurul bărbat vrednic de iubire, pe Hristos, ci îl înlocuiesc cu altul, care nu-i Dumnezeu? Aceasta este prima pricină pentru care nu putem să le numim fecioare. A doua pricină e următoarea: au renunțat la căsătorie pentru că socotesc un lucru rău căsătoria. Iar o dată ce au legiuit că este rea căsătoria, s-au lipsit prin însăși această legiuire de cununiile fecioriei. Cei care se abțin de la rău n-au dreptul la cununi; singurul lor drept este de a nu fi pedepsiți. Așa privesc lucrurile atât legile creștine, cât și legile civile. Legea poruncește: *Ucigașul să fie omorât*, dar nu adaugă: *Să fie cinstit cel care nu ucide*. Legea poruncește: *Hoțul să fie pedepsit*, dar nu poruncește să i se facă daruri celui care nu se atinge de bunurile altuia.” (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 5)

FECIORIA (ereticilor)

„Mi s-ar putea spune:

- Fața fecioarelor ereticilor este palidă, mâinile și picioarele uscate, îmbrăcămintea aspră și de proastă calitate, privirea ochilor potolită.

- Ei și? Ce folos, când privirea lăuntrică este obraznică și îndrăzneță? Poate fi ceva mai obraznic și mai îndrăzneț decât privirea aceea lăuntrică a sufletului, care convinge și privirea ochilor trupului să socotească rele faptele lui Dumnezeu? *Toată slava fiicei împăratului vine din lăuntru*, spune David. Fecioara ereticilor a călcat în picioare aceste cuvinte profetice; este înconjurată pe dinafară cu slava unei fecioare, dar pe dinăuntru este plină de necinste. Aceasta-i grozăvia, că față de oameni arată multă bunătate și bună-cuviință, iar față de Dumnezeu, Creatorul ei, se poartă ca o nebună. Nu îndrăznește să se uite în fața omului – dacă mai sunt astfel de fecioare printreeretici –, dar se uită cu ochi nerușinată în fața Stăpânului oamenilor și grăiește cuvinte nelegiuite împotriva măreției lui Dumnezeu. Într-adevăr, fața lor e galbenă ca lemnul de merișor și seamănă cu fața unui mort. Dar sunt vrednice de lacrimi și de mult plâns nu numai pentru că-și chinuiesc și-și istovesc în zadar trupurile lor cu postul și cu fecioria, dar și pentru că fac acestea spre propria lor pierzare.

Îmbrăcămintea lor e aspră și de proastă calitate? Fecioria însă nu stă în îmbrăcămintea și în culoarea hainelor! Fecioria stă în trup și în suflet! N-ar fi o prostie să numești pe cineva filosof după barbă și păr, după bastonul de

filosof ce-l are în mâini și după mantia de filosof aruncată pe umeri, și nu după purtările sale, după sufletul său? N-ar fi o prostie să numești pe cineva ostaș după hlamidă și după centură, și nu după vigoarea trupului și după curajul său? Tot așa și cu fecioara. N-ar fi, oare, o prostie să dăm cuiva iute și degrabă numele de fecioară – nume atât de minunat ce depășește tot ce-i omenesc – pentru că are părul neîngrijit și fața mohorâtă, pentru că poartă haine cernite, fără a-i cerceta cu de-amănuntul sufletul, fără a cunoaște bine starea sufletului ei? Pavel care a rânduit legile acestei mari nevoințe, legile fecioriei, nu ne îngăduie să procedăm așa. Pavel ne poruncește să recunoaștem pe cei care intră în această luptă după credința lor, după sufletul lor, și nu după haine. Pavel spune: *Oricine se luptă se înfrânează de la toate* (I Cor., 9, 25), adică toate care vatămă sănătatea sufletului; iar în altă parte spune: *Nimeni nu se încununează dacă nu se luptă după regulă* (II Tim., 2, 5).” (*Despre Feciorie*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 12-13)

„Nu te-ai căsătorit? Dar nu pot din pricina aceasta să te numesc fecioară! Pe aceea o numesc fecioară, care poate să se căsătorească, dar nu se căsătorește. Când însă spui că este oprită căsătoria pentru că este rea, nu mai este voința ta care te face să nu te căsătorești, ci legea care te silește la aceasta! Pe perși, când nu se căsătoresc cu propriile lor mame, îi admirăm, pe când pe romani, nu. Pentru ce? Pentru că la romani o astfel de căsătorie e o rușine, iar la perși este îngăduită căsătoria între fiu și mamă. Pentru aceasta sunt de lăudat perșii care nu fac o astfel de căsătorie. Așa trebuie judecată și căsătoria lăsată de Dumnezeu. Noi, ortodocșii, cu toții avem dreptul și putem să ne căsătorim; pentru aceea și admirăm pe cei care nu se căsătoresc. Voi, ereticii, însă, pentru că ați azvârlit căsătoria în rândul lucrurilor rele, nu mai aveți nici un drept la laude pentru fecioria voastră. Nu ți-e sufletul curajos și puternic când te abții de la cele ce-ți sunt oprite. Nu ești un om cu adevărat virtuos când nu săvârșești o faptă socotită rea de toată lumea. Atunci ești cu adevărat virtuos și strălucit, când săvârșești o faptă bună, o faptă care nu acoperă de rușine pe cei ce o săvârșesc, o faptă pe care dacă vrei să o faci și să o împlinești, nu numai că te scapă de prostul nume al celor răi, ci te și rânduieste în ceata celor buni. După cum eunucii nu merită laudă pentru că trăiesc în feciorie și pentru că nu se căsătoresc, tot astfel nici voi nu meritați nici o laudă. Pe eunuci o necesitate firească îi silește să trăiască în feciorie și să nu se căsătorească; tot așa și pe voi vă silește la aceasta prejudecata unei conștiințe rele. După cum tăierea unei părți a trupului a lipsit pe eunuci de lauda fecioriei, tot așa și diavolul v-a tăiat gândurile cele bune, deși firea v-a rămas întregă și v-a impus să nu vă căsătoriți; prin aceasta vă mărește și

nevoințele, și vă lipsește și de cinstea de a vă numi fecioare.” (*Despre Feciorie*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 15-16)

FECIORIA (îndemn la trăirea în feciorie)

„Dar dacă corintenii nu l-ar fi întrebat despre feciorie, Pavel n-ar mai fi așteptat dorința lor, ci, luându-le-o înainte, le-ar fi vorbit el; nu le-ar fi impus fecioria ca lege, nici ca poruncă, ci ca sfat și îndemn. Pavel însă n-a vrut să fie el inițiatorul unui asemenea sfat, deoarece știa că fecioria are nevoie de multe sudori, de multă bunăvoință.

Și aici Pavel a imitat pe Stăpânul nostru obștesc. Mântuitorul a vorbit despre feciorie atunci când l-au întrebat ucenicii. Ucenicii au spus: *Dacă așa este pricina omului cu femeia, îi este mai de folos să nu se însoare*, iar Hristos a răspuns: *Sunt oameni care s-au făcut pe ei înșiși fameni pentru Împărăția cerurilor.*

Când o faptă ce trebuie săvârșită este deosebit de mare și nu poți obliga pe nimeni, prin constrângerea unei porunci, să o îndeplinească, trebuie să aștepti ca să-și exprime dorința cei care vor să o facă; iar pentru a le deștepta râvna, trebuie să pregătești voința și dorința lor în alt chip, fără a da naștere la bănuieli.

Așa a făcut și Hristos. N-a deșteptat în sufletul apostolilor dorința de feciorie vorbindu-le despre feciorie; dimpotrivă, le-a vorbit numai despre căsătorie și le-a arătat greutățile căsătoriei. Și și-a oprit aici cuvântul său. Hristos a lucrat cu atâta înțelepciune, încât apostolii, care nu auziseră din gura lui Hristos nici un cuvânt despre necăsătorie, spun ei înșiși că *este mai de folos omului să nu se mai însoare* (I Cor., 7, 7).

Tot pentru acest motiv și Pavel, imitatorul lui Hristos, spunea: *Despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om ca să nu se atingă de femeie.*

Prin aceste cuvinte Pavel pare a se scuza și spune: Nu îndrăzneam să vă urc pe o culme atât de înaltă, din pricină că fecioria este un lucru foarte greu de îndeplinit. Dar pentru că voi mi-ați scris din propria inițiativă, îmi iau îndrăzneala să vă sfătuiesc.

Pentru care pricină Pavel n-a adăugat niciodată cuvintele *despre cele ce mi-ați scris* în alte răspunsuri date corintenilor la multele lor întrebări?

Pentru următoarea pricină: Pavel amintește de cele scrise de ei, de întrebările puse lui, pentru ca sfatul său să nu supere pe nimeni.

Chiar după ce corintenii i-au dat prilejul să vorbească despre feciorie, Pavel nu-i sfătuiește cu asprime, ci cu multă bunăvoință. Și aici imită pe Hristos. Și Hristos după ce a spus tot ce era de spus despre feciorie, a

adăugat: *Cel care poate să o primească, să o primească* (Matei 19, 12). Pavel ce spune? *Despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om să nu se atingă de femeie* (I Cor., 7, 1).

Dar aş putea fi întrebat:

- Dacă nu e bine pentru om să se atingă de femeie, pentru ce a mai lăsat Dumnezeu căsătoria? Ce trebuință mai avem de femei, dacă nu ne sunt de folos nici pentru căsătorie, nici pentru naștere de copii? Cine va putea împiedica pieirea întregului neam omenesc, dacă moartea paște și taie în fiecare zi pe cei din viață, și nu se mai pot ridica alții în locul celor căzuți? Dacă toți am îmbrățișa acest bine, fecioria, dacă nu ne-am mai atinge de femei, toate se vor prăbuși: orașe, case și ogoare, meserii și arte, plante și animale. După cum atunci când cade generalul pe câmpul deătălie, se strică buna rânduială a trupelor, tot astfel, dacă dispare, datorită desființării căsătoriei, omul, împăratul tuturor celor de pe pământ, nu va mai rămâne în picioare și în bună rânduială nimic din tot ce se vede pe pământ. Prin urmare, acest sfat bun al tău va umple lumea de nenumărate nenorociri.

Dacă aceste cuvinte ar fi rostite numai de dușmanii creștinismului și de necredincioși, nici n-aș ține seamă de ele. Sunt însă mulți oameni care în aparență aparțin Bisericii și care rostesc aceleași cuvinte; din pricina slăbiciunii voinței au părăsit sudorile și ostenele pentru păzirea fecioriei; osândesc fecioria, declară că e de prisos, cu intenția de a-și acoperi propria lor trândăvie, pentru a apărea în ochii lumii că nu îndepărtează de la ei aceste nevoițe din pricina nepăsării lor, ci din pricina unei drepte judecăți.

Să lăsăm deci la o parte pe dușmanii declarați ai creștinismului – căci *omul firesc nu primește cele ale Duhului, căci sunt nebunie pentru el* (I Cor., 2, 14) – și să-i învățăm pe cei care în aparență sunt alături de noi două lucruri: întâi, că fecioria nu este de prisos, ci, dimpotrivă, este foarte folositoare și foarte necesară; al doilea, că învinuirea ce-o aduc fecioriei este spre paguba lor și aduce pe capetele lor tot atâtea primejdii câtă răsplată și laudă aduce celor ce trăiesc în feciorie.” (*Despre Feciorie*, 13-14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 23-25)

„Pentru care pricină, deci, Pavel, atunci când dă sfaturi celor necăsătoriți, se dă pe el ca pildă?

N-o face fără rost și nici la întâmplare. Pavel își dădea seama că va spori și mai mult râvna corintenilor pentru săvârșirea faptelor bune, dacă vor avea în fața ochilor lor pilda dascălului lor. După cum cel care învață numai cu cuvântul, fără să învețe prin faptă, nu-i este de mare folos celor care-i învață, tot astfel cel care pune în practică mai întâi el sfaturile ce le dă,

reușește, tocmai prin pilda sa, mai mult decât prin orice altceva, să înduplece pe ascultători să-i urmeze sfaturile. În afară de aceasta, Pavel arată prin cuvintele sale că-i sunt străine sufletului atâta invidie, cât și mândria. El vrea ca această virtute extraordinară, fecioria, să fie îmbrățișată de toți ucenicii săi; nu pretinde că el are ceva mai mult decât ei, ba, dimpotrivă, vrea ca toți să fie în toate la fel ca el. Pot să mai adaug și o a treia pricină pentru care Pavel a rostit acele cuvinte. Care-i aceasta? Traiul în feciorie părea un lucru greu; nu părea un lucru ușor pentru majoritatea credincioșilor. Voind însă să arate că traiul în feciorie este un lucru ușor, dă ca pildă pe un om care pune în practică această virtute, pentru ca nu cumva credincioșii să socotească fecioria un lucru foarte împovăraător și pentru ca ei să depășească cu curaj aceeași cale, uitându-se la cel care merge înaintea lor.” (*Despre Feciorie*, 35, p. 57)

„... se dă pildă pe sine, pentru a scoate din sufletul credincioșilor săi ideea că este cu neputință traiul în feciorie.

Pavel spune: *Dar fiecare om are harul său, unul așa, iar altul într-alt fel* (I Cor., 7, 7). După cum vezi smerenia apostolică a lui Pavel, departe de a se pierde, strălucește pe deplin în toate împrejurimile! Pavel numește virtutea fecioriei săvârșită de el har al lui Dumnezeu; virtutea pentru care a stors atâta sudoare o atribuie în întregime lui Dumnezeu.” (*Despre Feciorie*, 35-36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 58)

„În Epistola către Romani spune: *Având haruri diferite, potrivit harului dat nouă* (Rom., 12, 6). Prin aceste cuvinte, Pavel merge și mai departe și enumeră printre aceste haruri sprijinul dat credincioșilor, milosteniile sale, dărnicia lui. Oricine știe însă că aceste fapte nu sunt haruri de la Dumnezeu, ci fapte săvârșite prin propria sforțare. Am zis acestea ca nu cumva, când auzi pe Pavel grăind: *Fiecare are harul său de la Dumnezeu* (I Cor., 7, 7), să-ți pierzi curajul și să zici în sinea ta: *Înfrânarea, fecioria nu o pot săvârși prin propria mea sforțare. Pavel însă a numit-o un har de la Dumnezeu!* Dar Pavel vorbește așa nu cu intenția de a așeza fecioria în rândul harurilor de la Dumnezeu, ci pentru că vrea să se smerească pe sine. Pavel n-ar fi putut să se găsească într-o contradicție atât de mare nici cu el însuși, nici cu Hristos. N-ar fi putut contradice pe Hristos, care spune: *Sunt fameni care s-au făcut pe ei înșiși fameni pentru împărăția cerurilor*, adăugând: *Cel care poate să o primească, să o primească* (Matei 19, 12). N-ar fi putut să se contradică nici pe el, căci însuși osândește pe femeile care au ales să trăiască în văduvie, dar care mai pe urmă nu mai vroiau să trăiască în

văduvie. Dacă înfrânarea este un dar de la Dumnezeu, atunci de ce Pavel le mai amenință prin cuvintele: *Având osândă, pentru că au călcat credința cea dintâi* (I Tim., 5, 12). Niciodată Hristos nu a osândit pe cei care nu au numite haruri de la Dumnezeu; dar totdeauna Hristos a osândit pe oamenii care nu duc o viață dreaptă și virtuoaasă.” (*Despre Feciorie*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 59-60)

„Pavel însuși, enumera faptele de virtute săvârșite de el, a pomenit, printre aceste fapte de virtute, și înfrânarea. După ce a spus: *În multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări, în bătăi, în întemnițări, în osteneli, în tulburări, în privegheri, în posturi*, a adăugat: *în curăție* (II Cor., 6, 4-6). Dacă ar fi fost un har de la Dumnezeu curăția trupească, apoi Pavel n-ar fi rânduit-o prin aceste fapte de virtute. Mai mult încă! Pentru ce-i muștră Pavel pe cei care nu trăiesc în curăție, numindu-i neînfrânați? (I Cor., 6, 13). Pentru ce spune că face mai bine tatăl care nu-și căsătorește fata? (I Cor., 7, 38). Pentru ce pricină spune că este mai fericită văduva care trăiește mai departe în văduvie? (I Cor., 7, 40). Prin urmare, fericirile sunt adresate nu oamenilor care au săvârșit minuni, ci oamenilor care au făcut fapte de virtute. Același lucru, și cu pedepsele. Întreb încă o dată: Petru ce Pavel ne sfătuiește neconținut să trăim în feciorie, în înfrânare, dacă lucrul acesta n-ar atârna de noi și nici n-am avea nevoie de vre-o sforțare după ce am primit ajutorul de la Dumnezeu? După ce Pavel a spus cuvintele: *Vreau ca toți oamenii să fie ca și mine în înfrânare* (I Cor., 7, 7), adaugă îndată: *Spun celor necăsătoriți și văduvelor: Bine este pentru ei, dacă vor rămâne ca și mine* (I Cor., 7, 6). Se dă din nou pe sine de exemplu, pentru aceeași pricină. Creștinii aveau în fața lor pilda unei astfel de trăiri în înfrânare, iar această pildă le era cunoscută; de aceea puteau cu atât mai mult să aibă îndrăzneală de a lua asupra lor ostenele fecioriei. Să nu te minunezi dacă nu adaugă pricina care i-a îndemnat să se dea pe sine ca exemplu nici când spune: *Vreau ca toți să fie ca și mine*, și nici când spune: *Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine*. Pavel nu spune aceste cuvinte spre a se lăuda; dimpotrivă, socotește o pricină îndestulătoare propria lor părere, potrivit căreia a săvârșit virtutea înfrânării.” (*Despre Feciorie*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 60-61)

„Pavel pare a spune: *Ți se pare grea și anevoioasă fecioria? O astfel de părere este însă greșită, și din pricina aceasta declar că trebuie să îmbrățișezi fecioria, pentru că este atât de ușoară, încât ne prilejuiește cu mult mai mici griji decât căsătoria. Vreau să te cruț! Nu vreau să ai*

necazuri în viață! Și pentru aceasta vreau să nu te căsătorești!” (Despre Feciorie, 49, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 93)

„*Cel însurat se îngrijește de cele ale lumii (I Cor., 7, 33), iar cel neînsurat se îngrijește de cele ale Domnului (I Cor., 7, 32). Și într-un caz și în altul, Pavel vorbește de grijă, în primul caz, grija omului însurat este fără folos și zadarnică, dar, mai bine spus, este însoțită de durere și necaz, căci unii ca aceștia vor avea necaz în trup (I Cor., 7, 29); în al doilea caz însă, grija este îndreptată spre bunătați cu neputință de zugrăvit prin cuvinte.*

Pentru ce, dar, să nu alegem mai degrabă grija de cele duhovnicești, nu atât pentru motivul că atrage după sine atâtea și atâtea răsplăți, cât pentru motivul că, prin natura ei, este mai ușoară decât grija de cele lumești?

De ce se îngrijește o fată care nu se mărită? Se îngrijește, oare, de chivernisirea averilor și a banilor, de supravegherea slugilor, de ținerea din scurt a administratorilor moșiilor și de celelalte treburi? Supraveghează, oare, bucătarii, țesătorii și pe ceilalți oameni de serviciu? Doamne ferește! Nu-și bate capul cu nici una dintre aceste griji. De un singur lucru se îngrijește: să-și zidească sufletul ei, să împodobească acel templu sfânt, nu cu împletiturile părului, nu cu aur și mărgăritare, nu cu vopsele și farduri, costisitoare și greu de găsit, ci cu sfințenia trupului și a duhului.

Femeia măritată, spune Pavel, se îngrijește cum să placă bărbatului ei (I Cor., 7, 34). Pavel a procedat foarte înțelept n-a cercetat în amănunțime toată viața unei femei căsătorite, nici n-a arătat tot ce suferă o femeie cu trupul și cu sufletul, pentru ca să placă bărbatului ei; n-a spus cum își chinuie și-și supune trupul la felurite munci, cum își terfelește sufletul cu slugărnicii, cu lingușeli, cu fățărnicii, cu temeri, cu griji fără rost și zadarnice. Dimpotrivă, printr-un singur cuvânt, le-a cuprins pe toate acestea și a lăsat pe seama conștiinței fiecăruia dintre ascultătorii săi sarcina de a medita asupra lor.

A arătat astfel cât e de superioară fecioria, a ridicat-o până la cer (...)” (Despre Feciorie, 75, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 127-128)

FECIORIA (îmbrățișarea fecioriei)

„*Pavel spune: Ai auzit de feciorie, nume plin de multe osteneți și de multe sudori! Nu te teme! Fecioria nu-i o poruncă, nici nu aduce cu sine constrângerea poruncii. Pe cei care îmbrățișează de bună voie și prin propria lor alegere fecioria, pe aceea îi răsplătește cu bunătațile ei,*

punându-le pe cap o cunună strălucitoare și plină de flori; iar pe cei care o resping și nu vor să o îmbrățișeze, nici nu-i pedepsește, nici nu-i silește să trăiască în feciorie.” (Despre Feciorie, 41, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 74)

FECIORIA (îmbrățișarea ei prin silă și constrângere - gravitatea)

„Pentru ce Pavel rostește acum aceste cuvinte: *Și aceasta nu v-o spun ca să vă pun cursă*, o dată ce mai sus numește fecioria eliberare de legături, o dată ce ne spune că sfaturile date de a trăi în feciorie sunt spre folosul nostru, și anume spre a nu avea necazuri, spre a fi scutiți de griji, spre a ne cruța? Pentru ce a mai rostit aceste cuvinte de vreme ce a arătat, prin cele spuse de el mai sus, că traiul în feciorie este lesnicios și ușor de dus?

- Ce a vrut să spună Pavel prin aceste cuvinte?

- Pavel n-a numit fecioria o cursă. Doamne ferește! Atunci ajunge o cursă, când îmbrățișezi fecioria silit și constrâns de cineva. Și într-adevăr lucrurile așa stau. Când faci ceva silit de cineva și împotriva voinței tale, lucrul acela, oricât ar fi de ușor, ajunge mai greu decât orice alt lucru și ne înăbușă sufletul mai groaznic decât ștreangul. Pentru aceasta a spus: "Nu ca să vă pun cursă".

Cu alte cuvinte, Pavel spune așa:

V-am spus și v-am arătat cât de multe avantaje și foloase are fecioria; cu toate acestea, vă las toată libertatea de a alege sau nu traiul în feciorie; pe cei care nu vor, nu-i atrag, nici nu-i silesc să îmbrățișeze această virtute, și v-am dat aceste sfaturi cu gândul de a vă necăji, ci pentru că doresc ca stăruința voastră bună în credință să nu fie tulburată de grijile lumești.

Vezi, și cu acest prilej, cu câtă înțelepciune procedează Pavel! Îndeamnă, rugându-se! Îngăduie căsătoria, sfătuind pentru feciorie! Prin cuvintele spuse mai sus: *Nu silesc, ci îndemn* (I Cor., 7, 25) și prin cele adăugate acum: *spre a trăi în bunăcuviință și a vă alipi cu sânguință de Domnul* (I Cor., 7, 35), a arătat cât de măreț e traiul în feciorie și cât de mult câștig avem în urma acestei viețuiri după Dumnezeu.” (Despre Feciorie, 73, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 129-130)

FECIORIA (îmbrățișarea fecioriei - împotrivorii)

„... nu-ți este îngăduit, nici când ești silit, să-ți împiedici fata de a trăi în feciorie, dacă ea vrea asta; dimpotrivă, trebuie să te opui cu dârzenie

tuturor piedicilor care se ridică împotriva unei dorințe atât de bune. Ascultă ce spune Hristos: *Cel care-și iubește pe tatăl său și pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). Când căutăm să îndeplinim o faptă care e pe placul lui Dumnezeu, trebuie să ne fie dușman și inamic orice om care ne pune piedici, chiar de ne-ar fi tată, chiar de ne-ar fi mamă; oricine ar fi.” (*Despre Feciorie*, 78, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 134)

FECIORIA (ar dispărea neamul omenesc dacă ar trăi toți în feciorie?)

„Spune-mi, te rog, Adam a fost născut prin căsătorie? Eva a fost născută prin durerile de naștere ale unei alte femei? Nu poți să-mi spui! Atunci pentru ce tremuri, pentru ce te temi degeaba că va dispărea neamul omenesc, dacă dispare căsătoria? Milioane de milioane de îngeri slujesc lui Dumnezeu, mii de mii de Arhangheli stau înaintea Lui; și nici unul dintre ei nu există datorită căsătoriei, nașterilor, durerilor nașterii și zămislirii. Prin urmare, Dumnezeu ar fi înmulțit cu atât mai mult pe oameni, fără să fi fost nevoie de căsătorie, așa cum a făcut și pe cei dintâi oameni, din care se trag toți oamenii.

În vremea noastră chiar, nu puterea căsătoriei menține neamul omenesc, ci cuvântul Domnului spus la început: *Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul* (Fac., 1, 28).

Spune-mi, te rog, i-a fost de vreun folos lui Avraam căsătoria pentru nașterea de copii? Nu! A fost căsătorit atât amar de ani, și la urmă a strigat către Dumnezeu: *Ce vei face cu mine, Stăpâne, Doamne? Iată, mor și n-am copii!* (Fac., 15, 12). După cum atunci, cu Avraam, Dumnezeu a făcut ca niște trupuri moarte să ajungă rădăcina și pricina nașterii unui popor atât de numeros ca poporul evreu, tot astfel și la începutul lumii, Dumnezeu ar fi găsit o cale prin care să se înmulțească neamul omenesc, dacă Adam și Eva ar fi ascultat de poruncile Lui și nu i-ar fi biruit dorința de a mânca din pomul cunoștinței binelui și răului. Când nu vrea Dumnezeu, căsătoria nu poate înmulți numărul existent al oamenilor, dar nici fecioria nu poate împuțina numărul lor când Dumnezeu voiește ca numărul oamenilor să fie mare.” (*Despre Feciorie*, 14-15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 27-28)

„Toți oamenii aveau să vină pe pământ așa cum au venit primii oameni?

- Nu pot să spun dacă așa sau în alt chip. Răspunsul la întrebarea aceasta e următorul: Dumnezeu n-avea nevoie de căsătorie ca să se înmulțească oamenii pe pământ.

Potopul de pe timpul lui Noe, care a făcut să dispară de pe fața pământului oameni și animale și, într-un cuvânt, toate viețuitoarele (Fac., 7, 17-23), ne-a dovedit că păcatul, împreunările rușinoase, și nu fecioria, au dus la pieirea neamului omenesc. Pustiirea aceea grozavă n-ar fi venit peste oameni dacă fiii lui Dumnezeu ar fi pus frâu poftelor lor rușinoase, dacă ar fi păzit fecioria și dacă nu s-ar fi uitat cu priviri pofticioase la fiicele oamenilor (Fac., 6, 1-5). Să nu-ți închipui că spun că din pricină că se căsătoreau oamenii a venit peste ei nenorocirea aceea. Nu spun aceasta; deocamdată spun atât, că a pierit și a dispărut atunci neamul omenesc din pricina păcatului, și nu din pricina fecioriei.” (*Despre Feciorie*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 32)

FECIORIA (despre fecioarele cuviincioase)

„... semnul osebitor al unei fecioare este a se îngriji numai de cele ale lui Dumnezeu și a fi statornică în credință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 391)

FECIORIA (viețuirea virtuoasă a feciorelnicilor)

„Minunat lucru și vrednic de multe cununi este biruirea furiei poftelor și stăpânirea înverșunării firii! Dar cu adevărat minunat lucru este atunci când fecioria este unită cu o astfel de viață. Fecioria în ea însăși și numai ea este neputincioasă și nu-i în stare să mântuie pe cei care o practică. Pentru aceasta ne pot da mărturie toți câți practică și azi fecioria. Sunt atât de departe de Ilie, Elisei și Ioan Botezătorul cât e de departe pământul de cer. După cum, dacă lipsești fecioria de *bună-cuviință și de alipirea stăruitoare de Domnul*, ai tăiat înseși arterele fecioriei, tot astfel, când practici fecioria, dar o dată cu ea duci și o viață virtuoasă în toate privințele, ai în sufletul tău și rădăcina, și temelia tuturor faptelor bune. O viețuire virtuoasă hrănește roadele fecioriei, așa cum hrănește un pământ gras și roditor rădăcina plantelor. Mai bine spus însă, viața unui om care s-a răstignit pentru lume și pentru poftele lumii este și rădăcină a fecioriei, dar și rod al fecioriei.” (*Despre Feciorie*, 80, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 137)

FECIORIA (purtarea fecioarelor)

„Dar dacă și fecioara se îndeletnicește cu multe și este prinsă de griji lumești?

O fecioară nu trebuie să fie așa! Pe o astfel de fecioară ai scos-o din ceata fecioarelor. Nu-i de ajuns ca cineva să nu se căsătorească, spre a fi rânduită printre fecioare. Trebuie să aibă și curăție sufletească. Când spun curăție sufletească, nu spun numai că trebuie să fie slobodă de poftă urâtă și rușinoasă, să nu dorească podoabele și luxul, ci să nu aibă nici o preocupare și nici o grijă lumească. Dacă nu-i așa, la ce bun curăția trupească? După cum nu poate fi ceva mai rușinos pentru un ostaș decât atunci când își aruncă armele și-și pierde timpul prin crâșme, tot astfel nu poate fi ceva mai rușinos pentru o fecioară decât atunci când este legată cu griji lumești. Cele cinci fecioare neînțelepte din parabola Domnului aveau candelă, trăiau în feciorie; toate acestea nu le-au fost de nici un folos; ușile s-au închis, au rămas pe dinafară și au pierit (Matei 25, 1-12). Fecioria tocmai pentru aceea este superioară căsătoriei, pentru că taie orice prilej grijilor de prisos și dă puțință celor care au îmbrățișat fecioria să-și afierosească tot timpul lor faptelor bineplăcute lui Dumnezeu. Dacă o fecioară nu face asta, apoi este cu mult mai prejos decât o femeie căsătorită; își acoperă sufletul cu spini și înăbușă sămânța curată, sămânța cerească.” (*Despre Feciorie*, 77, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 130-131)

„Când a vorbit despre feciorie, Pavel a spus că virtutea fecioarei nu trebuie să se mărginească numai la curăția trupului; Pavel vrea ca fecioara să-și afierosească tot timpul liber slujirii lui Dumnezeu: *Acest lucru vi-l spun nu ca să vă întind cursa, ci spre bună știință și alipire stăruitoare de Domnul* (I Cor., 7, 35). Pavel vrea ca fecioara să nu se împartă în fele de fel de treburi, ci toată ființa ei să fie îndreptată spre cele duhovnicești și cele cerești și să se îngrijească de cele ale Domnului (I Cor., 7, 34).” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 172)

FECIORIA (lupta și nevoințele celor ce voiesc a trăi în feciorie)

„- Pentru care pricină, Pavele, îi îngădui acestui om să nu se atingă de femeie?

Din cauza desfrânării, răspunde Pavel. Mi-e teamă, continuă Pavel a spune, ca nu cumva urcându-te pe culmile fecioriei, să nu cazi în prăpastia desfrânării. Nu-ți sunt atât de ușoare aripile, ca să te înalți până la acea înălțime.

Pentru ce te temi, pentru ce tremuri, fericite Pavele? Doar ei au ales aceste lupte, ei de buna lor voie s-au îndreptat cu deosebită râvnă spre frumusețea fecioriei.

Da, mi-ar răspunde Pavel, aceștia au această râvnă pentru că nu cunosc câte greutateți sunt pe calea fecioriei. Dar eu, care cunosc aceste greutateți, care am adus această luptă, preget atunci când e vorba să sfătuiesc pe alții să îmbrățișeze nevoițele fecioriei.

Cunosc cât e de grea fecioria: cunosc tăria acestor lupte; cunosc greutatea războiului. Ca să poți da lupta, ai nevoie de un suflet căruia îi place lupte, de un suflet tare, de un suflet care să se lupte până la sânge împotriva poftelor. Trebuie să mergi pe cărbuni, și să nu te arzi; să calci pe săbii, și să nu te tai. Pofta este tot atât de cumplită și de primejdioasă ca și focul și sabia. Un suflet care nu-i pregătit să țină piept chinurilor poftelor, iute este biruit. Trebuie să avem inimă de oțel, ochi neadormit, răbdare mare, ziduri puternice, alte ziduri care să le împrejmuiască pe acestea și zăvoare puternice; trebuie să avem paznici treji și viteji, dar mai presus de toate trebuie să avem ajutor de sus, ajutorul lui Dumnezeu. *De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește* (Ps., 126, 1).

- Cum vom atrage asupra noastră acest ajutor ceresc?

Dacă vom pune în slujba nevoițelor fecioriei tot ce stă în puterea noastră: gândurile sănătoase, posturi și privegheri îndelungate, păzirea poruncilor, dar mai presus de toate dacă nu ne încredem niciodată în propriile noastre puteri. Chiar dacă am săvârșit cele mai mari fapte de virtute, e de neapărată trebuință să ne opunem neconținut: *De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc* (Ps., 126, 1). *Pentru că nu avem de luptat împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății din văzduhuri* (Efes., 6, 12). Gândurile noastre trebuie să stea ziua și noaptea gata de luptă, să fie înfricoșătoare poftelor celor nerușinate. Puțin dacă ar slăbi paza, diavolul e gata, e lângă noi, cu focul în mână, ca să-l azvârle asupra noastră și să aprindă templul lui Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să ne întărim prin toate mijloacele. Lupta noastră este împotriva strigătelor nepotolite ale trupului. Zelul nostru este după o viețuire cerească. Drumul nostru este drumul puterilor celor fără de trupuri. Pământul și cenușa râvnesc să egaleze pe cei ce locuiesc în ceruri, stricăciunea se ia la întrecere cu nesticăciunea.” (*Despre Feciorie*, 26-27, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 41-43)

„Fecioria nu s-a speriat de asalturile poftelor trupești, nici n-a fugit dinaintea luptei care pare atât de grea pentru marea mulțime; dimpotrivă, fecioria se împotrivesc cu curaj și dă luptă cu pornirile trupului. Nu merită, oare, fecioara să fie admirată, atunci când ceilalți oameni au nevoie să se căsătorească a doua oară ca să nu ardă, iar ea, care nu și-a pus pe cap nici prima cununie, este neconținut sfântă și neîntinată? Pentru aceste pricini și, înainte de aceste pricini, pentru răsplățile pregătite în ceruri celor care trăiesc în văduvie, Pavel, care avea pe Hristos grăind în el, spunea: *Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca și mine* (I Cor., 7, 8). (*Despre Feciorie*, 37, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 63)

„Negreșit și viața aceasta a fecioriei are necazuri; dar când punem față în față necazurile fecioriei cu necazurile căsătoriei, nici n-ar trebui să mai numim necazurile fecioriei necazuri.” (*Despre Feciorie*, 64, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 113)

„Fecioria însă este nevoită să călătorească toată viața pe marea ispitelor, să călătorească pe o mare fără porturi. Nici dacă s-ar ridica cea mai cumplită furtună, fecioarei nu-i este îngăduit să ancoreze corabia și să se odihnească. Pirații nu atacă pe corăbieri când corabia lor se află în apropierea unui oraș, sau a unui loc bun de ancorat, sau a unui port, că s-ar primejdui zadarnic; dar dacă prind corabia în mijlocul mării, li se mărește îndrăzneala, pentru că nu-i nimeni în apropiere să sară în ajutorul corăbierilor; pun totul în mișcare, fac tot ce pot și nu se opresc până ce nu omoară pe toți călătorii de pe corabie sau până ce nu sunt ei omorâți. Tot astfel și diavolul, acest groaznic pirat, pornește asupra fecioarei furtună mare, tulburare cumplită și vijelii cu neputință de îndurat; o zguduie din temelii pentru ea prin silă și forță, să-i distrugă corabia. Diavolul știe că fecioara nu poate să trăiască cu un bărbat (I Cor., 7, 5), știe că trebuie să lupte neconținut, că trebuie să se războiască cu duhurile răutății (Efes., 6, 12) tot timpul, până ce va debarca în portul cel neînvălmurat al vieții veșnice. Pavel a lăsat pe fecioară, ca pe un ostaș viteaz, în afara zidurilor cetății; nu îngăduie să i se deschidă porțile chiar dacă vrăjmașul o atacă sălbatic, chiar dacă, prin însuși acest fapt, diavolul ajunge mai înverșunat, deoarece n-are nici o putere să încheie pace. Dar nu numai diavolul supără mai cumplit pe cei necăsătoriți, ci și tăunul poftelor. Aceasta o știe toată lumea. Poftele pe

care ni le satisfacem nu ne mai stăpânesc; libertatea de a ne satisface poftele potolește furtunile sufletului. Adevărul acesta este mărturisit și de un proverb; un proverb popular, e drept, dar adevărat. Iată ce spine proverbul: Nu poftim ce putem dobândi cu ușurință. Dacă însă suntem împiedicați vreodată să săvârșim faptele pe care altă dată le săvârșeam în toată voia, atunci se întâmplă contrariul: cele disprețuite din pricina stăpânirii pe care o avem asupra lor, ne ațâță și mai mult pofta când nu mai avem nici o putere asupra lor. Prin urmare, astfel judecate lucrurile, cei căsătoriți se bucură, în primul rând de o mai mare liniște; în al doilea rând, chiar dacă flacăra poftei tinde vreodată să se urce la înălțime, traiul împreună dintre bărbat și femeie potolește iute această flacăra. Fecioara însă nu are cum să-și stingă focul; se uită cum se ridică, cum se urcă la înălțime; de stins nu-l poate stinge. Încearcă un singur lucru: să nu se ardă în timpul focului. Este, oare, o situație mai groaznică decât aceasta de a purta înăuntrul sufletului tău toată vâlvătaia, și a te feri să nu te ardă? De a îngămădi focul în vistieriile sufletului, și a păstra mintea neatinsă? Nimeni nu-i îngăduie fecioarei să arunce afară acești cărbuni. Fecioara se silește să sufere cu sufletul acele încercări pe care, după spusele lui Solomon, trupul nu le poate suferi. Dar ce spune Solomon? *Va călca, oare, cineva pe cărbuni aprinși, și nu-și va arde picioarele?* (Pilde 6, 20). Dar, iată, fecioara calcă și îndură chinul. *Va băga, oare, cineva, foc în sân și nu-și va arde hainele?* (Pilde 6, 27). Fecioara însă își bagă foc înăuntrul sufletului său, nu în sân; și-i foc sălbatic, foc vestit; și totuși suportă, își acoperă flacăra, ca să n-o vadă lumea.

Spune-mi acum, te rog, va mai îndrăzni cineva să mai compare căsătoria cu fecioria? Sau, ca să spun într-un cuvânt, va mai îndrăzni cineva să o privească în față? Fericitul Pavel nu îngăduie aceasta. Pentru el, este o mare deosebire între o femeie măritată și o fecioară. Fecioara, spune Pavel, se îngrijește de cele ale Domnului, pe când femeia măritată, de cele ale lumii (I Cor., 7, 34).” (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 53-54)

„Față de cei căsătoriți Pavel se poartă cu multă îngăduință, sfătuindu-i să nu se lipsească unul de altul, chiar dacă unul din ei ar voi să o facă, și nici să prelungească multă vreme această lipsire, chiar atunci când se face prin bună înțelegere. Mai mult încă, le îngăduie, când moare unul dintre soți, să se căsătorească a doua oară, dacă vor, ca să nu ardă. Față de fecioare însă nu arată o astfel de îngăduință. Pe cei căsătoriți îi pune din când în când să se înfrâneze, după ce-i lasă să-și potolească simțurile vreme îndelungată în limanul vieții conjugale; pe fecioară însă nu o lasă însă nici să răsuflă nici o clipă; o pune să stea neconținut pe câmpul de bătălie, să fie asaltată

neconținut de poftele trupului, și nu-i îngăduie să lase armele din mâini nici o clipă. Pentru ce n-a spus Pavel și fecioarei, ca văduvelor: *Dacă nu se poate înfrâna, să se căsătorească* (I Cor., 7, 9)? Pentru ce? Pentru că nimeni nu spune unui atlet, după ce a aruncat după el hainele, după ce și-a făcut toate pregătirile pentru luptă, după ce a intrat în arenă, nimeni nu-i mai spune: Pleacă din arenă, fugi din fața celui cu care ai să te lupti, fugi din fața dușmanului! Nu! Trebuie să se întâmple una din două: sau să plece din arenă cu laurii victoriei, sau să fie învins și rușinat. Atâta vreme cât se exercită și se antrenează în locuri de exercițiu cu cunoscuții și se luptă cu prietenii ca și cum ar fi niște potrivnici, este liber să lupte sau să nu lupte, să se ostenească, sau să nu; dar când s-a înscris la concurs, când stadionul este plin de lume, când a venit arbitrul, când spectatorii și-au ocupat locurile lor, când a venit în arenă și potrivnicul său și s-au așezat unul în fața celuilalt, atunci nu mai este timp să se facă ce vrea, ci trebuie să se supună legilor luptei. Tot așa și cu fecioara; atâta vreme cât chibzuiește dacă să se căsătorească sau nu, căsătoria nu reprezintă pentru ea o primejdie; dar o dată ce a făcut alegerea și s-a înscris în ceata fecioarelor, a intrat în arenă. Cine, deci, va îndrăzni să intre în arenă atunci când spectacolul a început, când îngerii privesc de sus, când Hristos însuși este arbitrul luptelor, iar diavolul infuriat scoate strigăte șuierătoare, încleștat în luptă și prins de mijloc, cine, deci, va îndrăzni să intre în arenă și să spună fecioarei: fugi de dușman, nu te mai supune cu atâta oboseli! Ferește-ți partea slabă! Nu trânti, nici nu pune piedici dușmanului! Lasă-l să biruie!” (*Despre Feciorie*, 38, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 64-65)

FECIORIA (mucenicia fecioriei)

„Fecioria este mucenicie înainte de mucenicie. Da, pentru că plăcerile sunt niște călăi cumpliți ai trupului, dar, mai bine spus, plăcerile sunt chiar mai cumplite decât călăii; ne strâng cu lanțuri de mâini, ne rănesc sufletul cu privirile, duc, prin auz, voinței satanice flacăra dorului după plăceri, biciuiesc cu bici usturător sufletul, ne tulbură cu atacuri pornite valuri, valuri asupra noastră. Dacă poruncim ochilor să rămână orbi în fața frumuseților trupurilor, atunci plăcerile întredeschid ce a fost închis și fac loc în suflet, prin urechi, cântecelor desfrânate; dacă se întâmplă ca urechile să fie închise cântecelor desfrânate, atunci plăcerile împodobite desfrânate ne atacă gândurile; și, ca să spun pe scurt, dacă biruim prin toate mijloacele plăcerile când suntem treji, apoi plăcerile pornesc luptă cu noi prin umbrele visurilor, când adormim. Această încercuire a luptei duse împotriva noastră de

plăceri continui nu se ridică o dată cu soarele și nu se liniștește o dată cu noaptea. Dacă plăcerile mai au în ajutor și tinerețea, atunci lupta este între foc și foc; se ia la luptă cuptorul cu paiele. Tinerețea se aprinde ușor de plăceri; după cum tinerețea se aprinde mai ușor decât untdelemnul, tot așa cuminenția este mai tare în fața ostenețelor. Toate acestea au făcut din fecioria fericitei fecioare o lungă mucenicie. A luptat cu plăcerile ca un mucenic cu fiarele; s-a războit cu gândurile, ca un mucenic cu chinurile; s-a luat la trântă cu gândurile doritoare de plăceri, ca un mucenic cu răutatea călăilor; dar a biruit în lupta care se dădea în sufletul și în trupul ei. În ea focul voinței a fost mai înflăcărat decât focul firii, a fost sfânt. Firea a fost biruită de această copilă; în alții firea e tiranică și-i înfierbântă spre împreunare; în Tecla însă, firea practica fecioria.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 570-571)

FECIORIA (folosul fecioriei)

„De pe acum fecioara se bucură de bunătățile cele viitoare, de pe acum trăiește sfințenia învierii. Că spune Domnul: *La înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită*. De asta pierderea unui asemenea bun este foarte mare, pentru că și bunul este mare; de asta desfrânarea celei ce s-a hotărât să trăiască în feciorie este mai spurcată decât desfrânarea desfrânatei.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

FECIORIA (răsplata primită de cei feciorelnici de la Hristos)

„Pavel își dădea perfect de bine seama că pe oamenii care nu se pot ridica cu mintea la cele de sus, pe oamenii care se târăsc pe pământ, pe oamenii care își au privire ațintite spre pământ, nu-i poți atrage spre feciorie, nu-i poți îndemna să trăiască în feciorie decât numai cu ajutorul celor pământești. Spune-mi, te rog, pentru care pricină mulți oameni necugetați și fără cap se jură, și se jură chiar strâmb, fără nici o teamă, pe Dumnezeu, și pentru lucruri mici, și pentru lucruri mari, dar nu vor deloc să se jure pe capul copiilor lor. Se îngrijesc mai mult de al doilea jurământ decât de primul. Tot astfel, atunci când e vorba de ajutorarea săracilor, nu-i mișcă pe oameni spre milostenie atât de mult învățăturile despre dobândirea

împărăției cerurilor, deși le izbesc neconținut auzul, cât nădejdea că de pe urma milosteniilor lor vor dobândi vreun bine pe lumea aceasta fie pentru ei, fie pentru copiii lor.” (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 90-91)

„Fecioara are altfel de bucurii decât femeia măritată; pleacă de pe lumea asta cu mare câștig.” (*Despre Feciorie*, 58, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 108)

„Fecioara nu-i silită să se intereseze de mirele cu care se va căsători; nu se teme că va fi înșelată. Dumnezeu nu-i om; e Stăpân, nu rob ca unul dintre noi. Atât de mare este deosebirea între Mirele fecioarei și mirii celor care se mărită! Iată acum și darurile de nuntă potrivite unei fecioare. Darurile acestei mirese sunt cerurile și bunătățile cerești; nu un sclav, nici hectare de pământ, nici atâția și atâția galbeni de aur. Mai mult! Cea măritată tremură de frica morții pentru o mulțime de motive; dar și pentru aceea că moartea o desparte de soțul ei; fecioara însă chiar își dorește sfârșitul, este sătulă de viață; se grăbește să vadă Mirele față către față și să se desfășeze de slava cerească.” (*Despre Feciorie*, 59, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 108-109)

FECIORIA (sfaturi pentru fecioare)

„Audă deci fecioarele, că nu în aceasta stă fecioria, căci cea care se îngrijește de cele ale lumii nici nu mai este fecioară, și nici nu mai este cu bună cuviință. Căci zicând: *Se deosebește femeia și fecioara* (1 Cor. 7, 34), a pus această deosebire între ele, cum și prin ce anume se depărtează una de alta. Și dând o definiție amănunțită fecioarei, cum și femeii măritate, el nu a spus de nuntă, nici de înfrânare, ci de liniște și de prea multă îndeletnicire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIX, p. 197)

FECIORIA (încălcarea făgăduinței fecioriei – gravitatea)

„... fecioara care și-a călcat făgăduința fecioriei a săvârșit un păcat mai mare decât adulterul...” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 171)

FECIORIA (și căsătoria)

„... sunt convins că fecioria este o treaptă superioară a căsătoriei. Spunând aceasta nu osândesc căsătoria, n-o pun între faptele rele, dimpotrivă, o prețuiesc nespus de mult.” (*Despre Feciorie*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 16)

„Tu (ereticule n.n.) însă hulești căsătoria, spui că este rea; iei rolul de legiuitor, și nu de sfătuitor, și, ca atare, urăști pe cei pe care nu-i convingi. Eu nu-i urăsc; admir pe cei care se înscriu la această luptă a fecioriei, dar nu osândesc pe cei care rămân în afara luptei. Atunci aș avea dreptul să osândesc pe cineva, când alunecă spre un rău recunoscut de toți ca rău. Dar n-am nici un drept să osândesc pe un om care se mulțumește cu un bine mai mic pentru că nu poate atinge un bine mai mare; el singur se lipsește de lauda și de admirația cuvenită celui care a îmbrățișat binele cel mare, fecioria! Cum poți să-mi spui că opresc căsătoria, când nu osândesc pe cei căsătoriți? Opresc desfrânarea, adulterul, dar nu căsătoria. Osândesc pe desfrânați, pe adulteri și-i alung din sânul Bisericii; dar nu încetez de a lăuda pe cei căsătoriți, dacă trăiesc cu înțelepciune.

Prin urmare, din concepția noastră asupra căsătoriei rezultă două câștiguri: unul, că nu hulim creația lui Dumnezeu; al doilea, că nu înjosim fecioria, ci, dimpotrivă, o facem cu mult mai sfântă.

Cel care hulește căsătoria răpește și slava fecioriei. Cel care laudă căsătoria pune în lumină și mai mult minunăția fecioriei și o face mai strălucită.” (*Despre Feciorie*, 9-10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 17)

„Căsătoria este bună; și tocmai pentru aceasta este minunată fecioria, pentru că e mai bună decât ce este bun și este cu atât mai bună cu cât este mai bun căpitanul unei corăbii decât corăbierii, generalul decât soldații.” (*Despre Feciorie*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 18)

„Bun lucru este fecioria; sunt de acord și eu. E mai bună decât căsătoria; mărturisesc și asta. Dacă vrei, pot adăuga că este cu atât mai bună decât căsătoria pe cât este mai bun cerul decât pământul, îngerii, decât oamenii. Pot merge încă și mai departe și să spun ceva mai mult, anume că fecioria este superioară stării îngerești. Îngerii într-adevăr nu se însoară, nici nu se mărită (Matei 22, 30), dar nu sunt alcătuiți din trup și sânge, nu locuiesc pe pământ, nu țin piept unei mulțimi de patimi, n-au nevoie de

mâncare și băutură; nu-i pot încânta și moleși cântecele plăcute, nu-i poate atrage frumusețea oamenilor, nu-i poate vrăji nimic. Cum este cerul de curat într-o amiază liniștită, netulburată de nici un nor, tot așa sunt și îngerii; nu-i tulbură nici o dorință; de aceea e și firesc să rămână neconținut luminați și strălucitori.

Oamenii, deși inferiori prin firea lor fericiților îngeri, își dau toate silințele și stăruie după puterea râvnei lor să-i egaleze pe îngeri.

- Cum îi pot egala?

- Îngerii nu se însoară, nici nu se mărită (Matei 22, 30). Fecioara face la fel. Îngerii stau neconținut înaintea lui Dumnezeu și slujesc lui Dumnezeu (Evr., 1, 14). Fecioara face la fel. Din pricina aceasta Pavel a scutit pe fecioare de orice grijă lumească (I Cor., 7, 34), pentru a fi sânguitoare și cu mintea totdeauna la Dumnezeu. E drept, nu pot încă să se înalțe ca îngerii la ceruri, fiind legate prin trup de pământ; au însă o mare mângâiere, căci primesc pe Însuși Stăpânul cerurilor, dacă sunt sfinte și cu trupul, și cu duhul.

Ai văzut vrednicia și frumusețea fecioriei? Ai văzut că face pe cei trăitori pe pământ să ducă aceeași viață ca și locuitorii cerului? Sunt îmbrăcați cu trup, dar nu rămân mai prejos de puterile cele fără de trup. Sunt oameni, dar au aceeași râvnă ca și îngerii.” (*Despre Feciorie*, 10-11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 18-19)

„Ai văzut de unde-și are început căsătoria? Ai văzut din ce pricină a ajuns necesară? Din pricina încălcării poruncii, din pricina blestemului, din pricina morții. Unde e moarte, acolo e și căsătorie; dacă nu există moarte, nu urmează nici căsătorie. Fecioria nu are ceste urmări; e totdeauna folositoare, totdeauna bună, totdeauna fericită; și înainte de moarte, și după moarte; și înainte de a exista pe lume căsătorie, și după ce a venit pe lume căsătorie.” (*Despre Feciorie*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 27)

„Nu prefera deci în locul fecioriei căsătoria, îngăduită de Dumnezeu din pricina slăbiciunii tale, nici nu le pune pe picior de egalitate! Dacă ai judeca așa, ar trebui să sperii că e mai bine să ai două femei decât să te mulțumești cu una, deoarece legea lui Moise îngăduie să ții două femei (Deut., 21, 15). Mai mult, urmând acestui chip de gândire, ar trebui să preferi bogăția în locul sărăciei de bunăvoie, chefurile și mesele bogate, în locul unei mese cumpătate, răzburarea în locul răbdării cu curaj a nedreptății.

-Dar, atunci, le osândești pe toate acestea?

-Nu le osândesc deloc! Dumnezeu le-a îngăduit și au fost de folos la timpul lor. Afirm însă că sunt locuri de puțină însemnătate, mai degrabă fapte de copii decât de oameni mari. Hristos, voind să ne facă desăvârșiți, a poruncit să le lepădăm pe toate acestea, ca pe niște haine de copil care nu sunt în stare să îmbrace pe un om desăvârșit și nici să împodobească vârsta omului duhovnicesc dorit de Hristos. (*Despre Feciorie*, 15-16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 28-29)

„Dumnezeu s-a purtat cu omenirea cum se poartă păsările cu puii lor. Când mama le aduce de mâncare îi face să iasă din cuib; dacă vede că puii ei sunt plăpânzi că nu se pot ține pe picioare și mai au încă nevoie să stea în cuib, îi lasă înlăuntru mai multe zile; nu face asta de cu gândul de a-i lăsa pe vecie în cuib, ci ca să li se întărească bine aripile, să se înzdrăvenească, spre a-și putea lua zborul fără primejdie. Așa a făcut și Dumnezeu cu noi. Dintru început ne-a atras spre cer și ne-a arătat calea care duce acolo; Dumnezeu știa, știa foarte bine că nu vom avea destulă putere să ne luăm zborul spre cer; a vrut însă să ne arate că prăbușirea noastră se datorește doar propriei noastre slăbiciuni, și nu voinței Lui. După ce ne-a făcut această dovadă, ne-a lăsat multă vreme, ca într-un cuib, în lumea aceasta, ca să ne căsătorim. Dar după ce ne-au crescut aripile virtuții în această mare scurgere de vreme, a venit Domnul, ne-a scos cu binișorul și încetul cu încetul din locuința aceasta de aici și ne-a învățat să zburăm spre înălțime.

Oamenii care sunt și acum mai trândavi, oamenii care dorm adânc, stau încă cu plăcere în cuib, lipiți de lucrurile din lumea aceasta; dar cei cu adevărat viteji, îndrăgostiți de lumină, părăsesc cuibul cu ușurință, zboară spre înălțime, ajung în ceruri, părăsind toate cele de pe pământ: nunta, averile, grijile, într-un cuvânt toate cele câte de obicei ne atrag spre pământ.

Să nu socotim, deci, îngăduința dată la început omenirii de a se căsători drept o necesitate și pentru vremurile de mai târziu, necesitate care ne împiedică de a trăi necăsătoriți. Hristos dorește îndepărtarea noastră de căsătorie. Ascultă ce spune: *Cel care poate să o primească, să o primească* (Matei 19, 12).” (*Despre Feciorie*, 17, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 29-30)

„*Despre cele ce mi-ați scris*, spune el, *bine este pentru om să nu se atingă de femeie* (I Cor., 7, 1).

Să se rușineze de cuvintele lui Pavel și cei ce osândesc căsătoria, dar și cei care o înalță mai mult decât merită. Pavel închide gura și unora, și altora, și prin aceste cuvinte, și prin cele ce urmează:

Bună este căsătoria, pentru că-l face pe om să păzească curăția și nu-l lasă să cadă în desfrânare și să moară. Nu defăima, deci, căsătoria! Este de mare folos. Nu lăsa ca mădularele lui Hristos să ajungă mădularele unei desfrânate și nici nu îngăduie ca templul cel sfânt să ajungă pângărit și necurat (I Cor., 6, 19). Pentru aceasta e bună căsătoria, pentru că sprijină și îndreaptă pe cel care e pe cale să cadă.

Te întreb acum: Este căsătoria de vreun folos omului care poate să se țină pe picioarele lui, omul care n-are nevoie de ajutorul ei? Pentru un astfel de om, căsătoria nu-i nici folositoare, nici necesară; este mai degrabă o piedică în fața virtuții. Nu numai că pune virtuții o mulțime de piedici, dar o lipsește de cea mai mare parte de laude.

Omul care încarcă cu arme pe cel care poate să biruie luptând fără arme, nu-i dă nici un ajutor, ba, dimpotrivă, îi face o mare nedreptate acestui om; îl lipsește de admirația lumii și de strălucirea cununii. Nu-l lasă să-și arate toată tăria lui, nici nu-i îngăduie să aibă o biruință răsunătoare. Căsătorind un om care poate să se țină singur pe picioarele lui, îi pricinuiști o pagubă și mai mare. Îl lipsești nu numai de slava dată de oameni, dar și de răsplățile pregătite celor ce trăiesc în feciorie. Pentru această pricină *este bine pentru om să nu se atingă de femeie.*” (*Despre Feciorie*, 24-26, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 40-41)

„Spune-mi acum, te rog, mai poți acum să compari căsătoria și plăcerile căsătoriei cu fecioria, un lucru atât de mare? N-ai face, oare, cea mai mare prostie?”

La toate aceste lucruri s-a gândit Pavel când spunea: *Fiecare să-și aibă femeia lui* (I Cor., 7, 2). Din pricina aceasta pregeta, din pricina aceasta nu îndrăznea Pavel să le vorbească de la început corintenilor despre feciorie; le vorbește mai întâi de căsătorie. Având intenția de a-i desprinde încetul cu încetul de căsătorie, le mai strecoară, ici și colo, și câte un cuvânt despre înfrânare, pentru că nu vrea să le supere auzul dându-le de la început niște sfaturi prea aspre. Cel care-și alcătuieste cuvântul său cu cuvinte grele la auz este împovăraător pentru ascultători și silește de cele mai multe ori sufletele lor, să nu-i primească cu dragă inimă spusele, neputând suporta greutatea lor. Pe când omul care-și face variat cuvântul său, omul care face ca în cuvântul său ideile ușoare să fie mai multe decât cele grele, omul acesta face să dispară greutatea cuvântului său, odihnește sufletele ascultătorilor,

convinge și familiarizează cu tema cuvântării sale. Așa a făcut și fericitul Pavel. Când a spus: *Bine este omului să nu se atingă de femeie*, a adăugat îndată: *Dar fiecare să-și aibă femeia sa*. Dă sfaturi și porunci cu privire la căsătorie. Adaugă și pricina pentru care recomandă căsătoria: *Din cauza desfrânării* (I Cor., 7, 2). Prin aceste cuvinte Pavel justifică în aparență îngăduința căsătoriei, dar în realitate și pe ascuns, cu prilejul sfaturilor date celor căsătoriți, aduce laude înfrânării; n-o descoperă cu totul prin cuvânt, dar o lasă la înțelegerea conștiinței ascultătorilor.” (*Despre Feciorie*, 27, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 43)

„Pavel declară: *Aceasta o spun ca îngăduință, iar nu ca poruncă* (I Cor., 7, 6); iar acolo unde este îngăduință, nu mai poate avea loc laudă. Dar când vorbește despre căsătorie, spune *Poruncă a Domnului nu am* (I Cor., 7, 25). Nu cumva, oare, Pavel cu aceste cuvinte a pus pe aceeași treaptă căsătoria cu fecioria? Ferească Dumnezeu! Fecioarelor le dă sfat (I Cor., 7, 25), iar pe când celor căsătoriți îngăduință (I Cor., 7, 6). Nu poruncește nici unora, nici altora. Dar nu din aceeași pricină; celor căsătoriți nu le poruncește să trăiască tot timpul cu femeile lor, pentru ca nu cumva cel care vrea să trăiască ceva timp în înfrânare să fie împiedicat, deoarece este legat de necesitatea poruncii; de asemeni, nu poruncește nici celor necăsătoriți să nu se căsătorească, pentru ca nu cumva cel care nu poate să trăiască în feciorie să se osândească pe sine ca un călcător de poruncă.” (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 55)

„*Dacă te-ai însurat, n-ai păcătuț; dacă fecioara s-a măritat, n-a păcătuț* (I Cor., 7, 28). Iată ce ispravă mare faci dacă te căsătorești! N-ajungi un păcătos, dar n-ajungi nici să fii admirat și prețuit! Admirația, prețuirea și cununile se cuvin celui ce trăiește în feciorie; cel căsătorit să se mulțumească că aude că nu păcătuiește!” (*Despre Feciorie*, 48, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 87-88)

„Tu însă, dacă vrei să afli superioritatea fecioriei, ascultă pe Hristos, care spune: *Nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii în ceruri* (Matei 22, 30). Iată deosebirea între o fecioară și o femeie măritată! Fecioria, când este într-adevăr feciorie, face să dispară dintr-o dată tot ce este muritor în om!” (*Despre Feciorie*, 78, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 135)

FECIORIA (și milostenia)

„... Pavel, definind fecioria, n-a numit-o fecioară pe cea care n-a făcut experiența căsătoriei și e liberă de conviețuirea cu un bărbat, ci pe cea care se îngrijește de cele ale Domnului (1 Cor., 7, 34). Și Însuși Hristos, arătând cât de superioară e fecioriei milostenia (Mt., 25, 1-11), al cărei sceptru îl ții și a cărei cunună ți-ai împletit-o de mult, El Însuși a scos afară o jumătate din acel cor (Mt., 15, 12-13), fiindcă au intrat la el fără această (milostenie), sau mai bine zis fiindcă nu și-a agonisit-o din belșug, fiindcă avea untdelemn, dar nu destul. Dar pe cei care au intrat fără feciorie, fiindcă erau îmbrăcați în aceasta (milostenie), i-a primit cu multă cinste numindu-i *binecuvântații Părintelui Său* (Mt., 25, 34), chemându-i la El, dăruindu-le moștenire Împărăției și proclamându-i astfel în mijlocul întregii lumi; și n-a refuzat să spună în fața îngerilor și a întregii creații că sunt hrănitorii și găzduitorii Lui (Mt., 25, 35).” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 4a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 156-157)

FEMEILE („bărbatul tău te va stăpâni”²³⁸)

„S-a întâmplat la început și cu femeia. Era de aceeași cinste cu bărbatul; dar pentru că nu s-a folosit bine de cinstea dată, de aceea i s-a luat puterea și a auzit: *Către bărbatul tău întoarcerea ta și el te va stăpâni* (Fac., 3, 16). *Pentru că n-ai știut să te folosești bine de conducerea ce ți-am dat-o, îi spune Dumnezeu, învață să fii condusă bine decât să conduci rău*”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 376)

FEMEILE („femeia în biserică să tacă”²³⁹)

„Zicând că : *Femeile voastre în biserică să tacă și că nu li s-a dat voie lor să grăiască, ci să fie plecate*, a adăugat: *precum și legea zice*. Și unde anume zice legea? *Și către bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni* (Fac. 3, 16).

Ai văzut înțelepciunea lui Pavel, de unde aduce el mărturie, și nu numai că le poruncește a tăcea, ci a tăcea cu frică, ba încă cu atâta frică cu câtă trebuie a se liniști sluga? Pentru aceea și el zicând că nu li s-a dat voie

²³⁸ Fac., 3, 16.

²³⁹ I Cor., 14, 34.

să vorbească, nu a zis *să tacă*, ci în loc de tăcere el a pus ceva mai mult, zicând: *Să fie plecate*. Dar dacă aceasta trebuie să fie purtarea femeilor față de bărbații lor, apoi cu atât mai mult față de dascăli și părinți, și de adunarea obștească a Bisericii. *Dar, zici tu, dacă ele nu grăiesc nimic și nici nu întreabă, apoi pentru ce mai stau de față? Ca să asculte cele ce trebuie, iar de cele îndoielnice să afle de la bărbații lor. Pentru aceea a și adăogat: Iar de voiesc să se învețe ceva, acasă să întrebe pre bărbații lor* (1 Cor. 14, 35). Nu numai că nu li se îngăduie a vorbi, dar nici a întreba ceva în biserică. Și dacă nu li se îngăduie a întreba, cu atât mai mult a grăi nu le este slobod. Dar oare pentru ce le-a pus apostolul într-o astfel de supunere? Pentru că femeia este mai slabă, ea ușor alunecă și este ușoară de minte. Pentru aceea apostolul le-a pus ca dascăli pe bărbații lor, folosind prin aceasta pe amândouă părțile, căci și pe acelea le-a făcut mai cumpătate, și pe aceștia mai băgători de seamă de cele ce se petrec în biserică, ca unii cari vor încredința femeilor lor cu toată amănunțimea ceea ce au auzit.

Mai departe apoi, fiindcă femeile socoteau ca o mândrie și podoabă a lor a vorbi în biserică, iată că apostolul aduce vorba cu totul dimpotrivă, zicând: *Că rușine este femeilor să grăiască în biserică*. Mai întâi el a dovedit aceasta cu legea lui Dumnezeu, iar după aceea cu gândul obștesc și cu obiceiul, după cum le vorbea și mai înainte despre păr, zicându-le: *Dar nu însăși firea vă învață pre voi?* – și, în sfârșit, pretutindeni vei găsi această uneltire la dânsul, căci nu îndeamnă pe ascultători numai cu pilde din sfintele Scripturi, ci și cu de-acelea din obiceiul de obște.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, pp. 396-397)

FEMEILE (purtarea lor)

„Femeile priveau cele ce se petreceau (pătimirile și răstignirea Domnului – n.n.); femeile care suferiseră alături de El, care plânseseră pentru El. Uită-te cât de mare e stăruința lor! I-au urmat slujindu-L și au fost de față și în mijlocul primejdiilor. De aceea au și văzut totul: cum a strigat, cum Și-a dat sufletul, cum s-au despicat pietrele și pe toate celelalte. Și ele au fost cele dintâi care L-au văzut pe Iisus înviat; și neamul acesta femeiesc osândit, neamul acesta, el s-a bucurat cel dintâi de vederea bunătăților; neamul acesta femeiesc a arătat bărbăție; ucenicii au fugit, dar femeile au rămas.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 985)

„Ai văzut curajul femeilor? Ai văzut dragostea lor? Ai văzut măreția sufletului lor și în fața banilor și în fața morții?

Să imităm, dar, bărbaților, pe femei! Să nu lăsăm pe Iisus în necazuri și nevoi! Femeile acelea au cheltuit atâția bani și și-au pus viața în primejdie chiar când Iisus era mort; noi însă – iarăși vă voi grăi de aceleași lucruri –, noi nu-L hrănim când Îl vedem flămând, nici nu-L îmbrăcăm când Îl vedem gol, ci trecem pe lângă El când vedem că ne întinde mâna.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 986)

„Femeile pe de-o parte se rugau în biserică și proroceau cu capul descoperit – căci pe atunci femeile proroceau – iar pe de altă parte bărbații purtau părul lung, ca unii ce petreceau în filosofie, și când se rugau prin biserică sau proroceau își acopereau capul, iar amândouă aceste abateri erau din legile elinilor. Deci fiindcă pentru toate acestea el îi sfătuisse și fiind de față, și poate că unii au ascultat, iar alții nu au crezut, pentru aceea apostolul, ca un adevărat doftor, vine și prin epistola aceasta și îndreaptă păcatul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVI, p. 267)

„Să fie, zice, în îmbrăcăminte cuviincioasă, făcându-și lor podoabă din sfială, nu din păr împletit și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț, ci din fapte bune (2, 9 – 10). Și ce vrea să zică: să se împodobească pe sine cu înțelepciune? Adică hainele să fie bine potrivite pe trup, din toate părțile, cu rânduială, iar nu cu meșteșuguri spre a atrage curiozitatea. Aceea este podoaba adevărată, pe când aceasta este podoabă falsă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VIII-a, p. 87)

„Plină de vigoare și de dăruire este femeia: dacă înclină către răutate, lucrează mari rele, iar dacă se apucă de virtute, mai degrabă și-ar da sufletul decât să renunțe la râvna și dăruirea lăuntrică [*προθεσις*].” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilia și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 63)

FEMEILE (purtarea acoperământului capilar)

„Poate ar fi cineva aici în nedumerire și s-ar întreba în sine: Ce păcat poate fi a se ruga femeile cu capul descoperit, iar bărbații cu capul acoperit?

Care anume păcat este, află de aici. Multe semne au fost date, atât bărbatului cât și femeii, deosebite unele de altele, unuia semne de stăpânire, celelalte semne de supunere; pe lângă acestea, femeia să-și acopere fața și capul, iar bărbatul să aibă capul descoperit. Deci dacă acestea sunt semne sau simboluri de stăpânire și de supunere, apoi amândoi păcătuiesc dacă amestecă rolurile și buna rânduială, trecând pe deasupra poruncii lui Dumnezeu și călcându-și rânduiala lor, bărbatul lăsându-se în micimea femeii, iar femeia răsculându-se asupra bărbatului prin felul de a se înfățișa. Că dacă nu este slobod a schimba hainele, nici femeia de a îmbrăca hlamidă, și nici bărbatul de a pune pe față farosul sau voalul, după cum zice: *Să nu se îmbrace femeia cu haine bărbătești, nici bărbatul să se îmbrace cu haine femeiești* (Deut. 22, 5), cu atât mai vârtos nu trebuie a le schimba. Toate acestea s-au fost legiuite de oameni, deși mai pe urmă le-a întărit și Dumnezeu, celelalte însă – vorbesc adică de a se acoperi și a nu se acoperi – sunt de la fire. Și când zic fire, înțeleg pe Dumnezeu, fiindcă cel ce a făurit firea el este. Deci când răstorni hotarele acestea, privește câtă vătămare se face. Și să nu-mi spui că păcatul acesta este mic, căci este mare și prin sine însuși, fiindcă este nesupunere și neascultare. Dacă poate a fost mic, dar iată că acum s-a făcut mare, fiindcă este simbol a mari fapte. Cum că este mare, se vede din cele ce aduc atâta bună-rânduială în neamul nostru omenesc, poruncind în lume și stăpânului și celui stăpânit. Astfel că cel ce calcă aceste rânduieli toate le amestecă, și darul lui Dumnezeu îl trădează, în același timp și cinstea dată lui de sus o aruncă jos la pământ, nu numai bărbatul, ci și femeia. Căci și pentru femeie este mare cinste a-și ține rânduiala în care se găsește, după cum este și rușine ca ea să se răzvrătească.

Pentru aceea apostolul a spus acest lucru pentru amândoi, zicând: *Tot bărbatul, rugându-se, sau prorocind cu capul acoperit, rușinează capul lui, și toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, rușinează capul ei, că totuna este ca și cum ar fi rasă* (1 Cor. 11, 4-5). Erau pe atunci, după cum am mai spus, și bărbați care proceau, și femei care aveau acest har, ca de pildă fetele lui Filip, ca și altele mai înainte ca acestea, despre care și Prorocul zicea de la început: *Și vor proroci, zice, fiii voștri, și fiicele voastre vedenii vor vedea* (Ioil 2, 28). Deci pe bărbat nu-l silește a fi întotdeauna cu capul descoperit, ci numai când se roagă. *Tot bărbatul, zice, rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, rușinează capul său* – pe când femeii îi poruncește a fi cu capul acoperit întotdeauna. Pentru aceea, spunând: *și toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, rușinează capul său* – nu a stat numai aici, ci încă a și deslușit pricina, zicând: *că totuna este ca și*

cum ar fi rasă. Dar dacă a se rade este întotdeauna rușinos lucru, apoi se vedește că și a sta cu capul descoperit este rușinos totdeauna.

Și nu s-a mulțămît numai cu aceasta, ci încă a mai adăogat, zicând: *Pentru aceea datoare este femeia să aibă învelitoare pe cap, pentru îngeri, arătând prin aceasta că ea nu numai în timpul rugăciunii trebuie a fi acoperită, ci mereu. Pentru bărbat el nu face vorbă de învelitoare sau acoperământ, ci numai de părul cel lung. A fi acoperit îl oprește numai atunci când se roagă, iar a-și lăsa părul lung îl oprește pentru totdeauna.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, pp. 271-272)

„Că de nu se învelește femeia, să se și tundă; iar de este lucru de rușine femeii a se tunde sau a se rade, învelescă-se (1 Cor. 11, 6). În începutul cuvântului cere ca femeia să nu aibă capul gol, iar mai departe el dă a înțelege că aceasta s-o facă într-una, zicând: *că totuna este ca și cum ar fi rasă, și încă o cere aceasta cu toată îngrijirea și cu toată sânguinta. Și nici nu a întrebuițat măcar zicerea obișnuită καλύπτεσθαι = a se acoperi, ci κατακαλύπτεσθαι = a se înveli peste tot, a se ascunde de tot, încât să nu se mai vadă pe nicăiri. Apoi atingându-se cu putere de acea femeie care nu ascultă, zice: Că de nu se învelește femeia, să se și tundă, adică: Dacă arunci acoperământul cel așezat de legea lui Dumnezeu, apoi atunci, zice, aruncă și pe cel de la fire.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 272)

„Așadar, a se acoperi este semn al supunerii și al stăpânirii. Deci apostolul pregătește pe femeie de a căuta în jos, de a se sfii și de a-și ține însușirea sa femeiască. Însușirea și cinstea celui stăpânit este de a rămâne în supunere. Bărbatul nu este silit a face aceasta, fiindcă el este icoana Stăpânului, pe când femeia cu drept cuvânt trebuie a face așa.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 274)

„Dar, zici tu, *dacă părul îi este dat spre acoperământ, pentru ce atunci trebuie a-și mai adăuga și altă învelitoare?* Pentru aceea că ea trebuie a-și mărturisi supunerea nu numai prin simbol de la fire, ci și prin simbol de la voie, adică de la voia slobodă. *Cum că trebuie a le acoperi, zice, chiar firea, apucând înainte, a legiuit așa. Deci adaogă și cele de la tine, ca să nu*

se pară că tu răstorni legile firii, ceea ce este dovadă de mare obrăznicie, fiindcă ne luptăm nu numai cu noi înșine, ci și cu firea.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 275)

„... a se împotrivi cineva acestora, adică a grăi împotrivă, este a fi iubitor de ceartă și nicidecum om cu cugetare sănătoasă.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 275)

„Dar mă tem ca nu cumva unele dintre femei, primind acoperământul sau vâlul poruncit de apostol, să se găsească în fapte că sunt necinstite și dezvelite în alt fel. Pentru aceea și lui Timotei scriindu-i, nu s-a mulțămît numai cu acestea Pavel, ci a mai adăogat și altele, zicând: *Întru podoabă de cinste, cu sfiială și cu întreagă cugetare să se împodobească pre sine* (1 Tim. 2, 9), că dacă nu este slobod a avea capul descoperit, ci să poarte cu sine pretutindeni simbolul supunerii, apoi cu atât mai mult trebuie a arăta această supunere prin fapte. Astfel, de pildă, cele dintâi femei numeau domni pe bărbații lor, și le dădeau întâietate.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, pp. 275-276)

FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute)

„... mulți și fără să îndure nenorociri s-au prăbușit numai prin sfaturile femeilor.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVIII, p. 298)

FERICIREA (definiția)

„Oamenii care caută să definească fericirea prin desfătare, bogăție, slavă și prin bunuri din lumea aceasta, nu sunt oameni care cugetă la virtutea lor, ci oameni care au ajuns cai și asini.” (Despre soartă și Providență, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 169)

FERICIREA (fericiți sunt cei...)

„Care om poate fi mai fericit decât acela care trăiește în așa fel că oamenii se minunează de el și spun: *Slavă Ție, Dumnezeule!*” (Omilii la *Facere*, omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 96)

„Eu socotesc fericit nu pe acela care este încărcat de bogății, ci pe acela care este încoronat cu virtute deși suferă nenumărate nenorociri.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

„Dacă vezi un om gras, căruia îi merge tare bine cu sănătatea, înalt și întrecându-i pe ceilalți cu statura, să nu îl lauzi până ce mai întâi n-ai aflat ce fel de suflet are. Să fericim pe oameni, nu (numai) după frumusețea din afară, ci și după frumusețea cugetului lor.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVII-a, p. 135)

„Chiar dacă se mârșește cineva după voia lui Dumnezeu, se alege cu mare folos din aceasta. Deoarece, așadar, cei biciuiți sunt mai fericiți decât cei ce biciuesc, și cei care la noi se mârșesc sunt mai fericiți decât cei care la cei de afară (la păgâni) huzuresc, și cei ce-s îndurerați, decât cei ce se bucură; ce prilej vom mai avea de supărare? De aceea nu trebuie să socotim fericit decât pe cel ce trăiește după voia lui Dumnezeu. Și Scriptura numai pe aceștia îi socoate fericiți, căci zice: *Fericit bărbatul care nu umblă în sfatul celor necredincioși* (Psalm 1, 1). *Ferice de cel pe care-l îndrepti și îl înveți legea Ta* (Psalm 93, 12). *Fericiți cei neprihăniți în cale* (Psalm 118, 1). *Fericiți toți cei ce se încred în El* (Psalm 2, 11). *Ferice de poporul al cărui Dumnezeu e Domnul* (Psalm 143, 15). Și iarăși așa spune Hristos: *Ferice de cei ce plâng, fericiți cei umiliți, fericiți cei blânzi, fericiți cei împăciuitori, fericiți cei ce sufăr prigoană din pricina dreptății* (Matei 5, 3-10). Vezi cum Scripturile dumnezeiești nu fericesc nicăieri pe vreun bogat, pe vreunul de neam mare, sau pe cel ce a avut parte de slavă, ci numai pe cel ce a dobândit virtutea?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 149-150)

„Numai acela e fericit care se teme de Dumnezeu.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 151)

„Atunci când vedeți în viața aceasta pe unul că o duce în petreceri și are o viață tihnită, dar are să fie osândit dincolo, să nu-l fericiți pe acesta pentru viața de petreceri de aici, ci plângeți-l pentru viața de chin de dincolo. Și iarăși, când vedeți pe unul din cei care au să se bucure de multă cinste dincolo că este în viața aceasta trecătoare necăjit, strâmtorat și înconjurat de mii și mii de rele, nu-l plângeți din pricina necazurilor de aici, ci fericiți-l și socotiti-l pildă de urmat pentru cununile gătite lui în acele veacuri fără de sfârșit.” (*Cuvânt de*

laudă la Sfântul Mucenic Iulian, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 478)

„... să nu fericim pe cei bogați, ci pe cei virtuoși, să nu plângem pe cei săraci, ci pe cei păcătoși.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul I, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 50*)

FERICIREA (dobândirea fericirii)

„Hristos nu dă aceste învățături ca sfaturi și porunci, ci ca fericiri, pentru a face plăcut la auz cuvântul Său și pentru a deschide tuturor oamenilor ușa învățaturii Sale. N-a spus: *Cutare și cutare este fericit, ci: Toți cei ce faceți acestea sunteți fericiți. Deci, fie că ești rob, fie că ești sărac; fie că ești nevoiaș fie că ești străin, fie că ești om de rând nimic nu te împiedică să fii fericit*”. (*Omilii la Matei, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 176*)

„Așadar, dacă vrei să fii fericit, să trăiești liniștit și în bucurie, nu căuta nici liniștea, nici bucuria, ci înarmează sufletul tău cu răbdare și curaj; fără acestea, nu numai că vei cădea în fața ispitei, dar liniștea te va pierde și te va doborî mai mult.” (*Primele patru omilii despre statui, omilia a IV-a, p. 72*)

„Pe noi nimeni nu ne poate face nenorociți, decât noi înșine, după cum nici fericiți nu ne poate face altul decât noi înșine, după harul lui Dumnezeu.” (*Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 151*)

FERICIREA (în ce constă fericirea?)

„... fericirea, slava desăvârșită constă în a contempla pe Fiul lui Dumnezeu, și aceea face strălucit și fericit...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXII, 3, p. 429*)

FERICIREA (aparenta fericire a celor bogați)

„Și grăiește-i așa celui ce-a spus cele de mai înainte: *Pentru ce-i fericit acesta? Pentru că are un cal minunat și frâu de aur? Pentru că are multe slugi și-i îmbrăcat cu haine frumoase? Pentru că se ține de beții și benchetuește în fiecare zi? Dar tocmai pentru asta-i un ticălos și un*

nenorocit, vrednic de mii și mii de lacrimi! Văd prea bine că nu puteți să-l lăudați pe el, ci toate cele din afara lui: calul, frâul, hainele, care nu fac parte din el. Spune-mi, rogu-te, poate fi o mai mare nenorocire decât să audă că i se laudă calul, frâul calului, frumusețea hainelor, vigoarea trupească a slugilor, dar că despre el nu se spune nici un cuvânt de laudă? Poate fi un om mai sărac decât acesta, care n-are nici un ban al său și nici un lucru pe care să-l poată lua cu sine de aici (din lumea aceasta), ci se împodobește numai cu bunuri străine? Podoaba și bogăția noastră nu sunt slugile, hainele și caii, ci virtutea sufletului, bogăția faptelor bune și îndrăznirea către Dumnezeu.

De asemenea, dacă vezi că cei ce stau alături de tine nefericesc pe un om sărman, neluat în seamă, disprețuit, sărac, dar virtuos, laudă-l pe acesta din urmă și, astfel, a și ajuns lauda celui ce a trecut pe dinaintea prăvăliei sfat și îndemn de bună viețuire. Dacă ei spun că e un necăjit și un amărât, la rândul tău spune-le că săracul acesta este cel mai fericit dintre toți oamenii, pentru că are pe Dumnezeu prieten, pentru că este virtuos, pentru că are o bogăție ce nu se împruținează niciodată, pentru că are cugetul curat. Ce pagubă are el de pe urma lipsei de avere, când are să moștenească cerul și bunățile din cer?

Deci, dacă vei cugeta și tu așa și vei învăța și pe alții să cugete astfel, vei primi mare răsplătă și pentru muștrare și pentru laudă, pentru că și una și alta ai făcut-o spre slava lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omiliile la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 15)

„Nu muștra pe cel pe care Dumnezeu îl laudă! Că Dumnezeu laudă pe cel ce viețuiește drept, chiar de este sărac. Nu lauda pe cel de care e scârbit Dumnezeu! Că Dumnezeu e scârbit de cel ce trăiește în păcate, chiar de-ar fi înconjurat de multă bogăție.” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omiliile la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 15)

„Te frământă, te necăjești ești plin tot de tulburare pentru că un oarecare se îmbogățește pe nedrept și-l lingusește mulțimea? Dar nu auzi pe psalmist că spune: *Să nu te temi când se îmbogățește omul, că la moarte el nu va lua nimic, nici nu se va coborî cu dânsul slava lui?* (Ps., 48, 17-18). Nu auzi pe proorocul care strigă cu glas mare: *Tot trupul e iarbă, și toată slava omului, ca floarea ierbii?* (Isaia 40, 6). Nu vezi că însuși adevărul lucrurilor dă dreptate celor spuse de prooroci? Nu vezi că viața și sfârșitul lucrurilor întăresc cele spuse, că omul *la moarte el nu va lua nimic?* Ascultă-l pe Iov grăind același lucru: *Gol am ieșit din pântecul maicii mele, gol mă voi întoarce* (Iov 1, 21), *pentru că omul la moarte nu va lua nimic* (Psalmi

48, 18). Ascută-l pe Pavel cugetând la fel: *Nimic n-am adus pe lume; învederat e că nici nu putem lua* (1 Timotei 6, 7). Și tu ferești pe omul care nu poate lua de aici nimic ca să-l poată apăra dincolo în ziua judecării! Spune-mi, poate fi oare o mai mare ticăloșie și nefericire decât să pleci de aici mai necinstit ca toți, după ce ai trăit pe pământ în multă desfătare? Dacă ai vedea pe unul dintre oamenii bogați și îngâmfăți din oraș, care se bucură de multă cinste într-o țară străină, înconjurat de paraziți și lingușitori, deci, dacă ai vedea pe unul dintre aceștia că trebuie să se întoarcă în patria lui, dar că nu i se îngăduie să ia ceva cu el, ci că trebuie să plece gol, lipsit de cinste, la înfățișare mai sărac și mai sărman ca cerșetorii, spune-mi, l-ai socoti pe acesta de invidiat?; oare nu tocmai pentru aceasta l-ai neferici și ți-ar fi milă de el? Gândește astfel și despre cei bogați.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 184-185)

FILOSOFIA (definiția)

„Că aceasta este definiția filozofiei: să fii cu pricepere curat la suflet”. (*Omilii la Matei*, omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

FILOSOFIA

„Omului îi aparține în mod natural puterea de a se ridica să filosofeze.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 2, p. 12)

„În adevăr, iubiților, ceea ce este însemnat pentru noi este virtutea și filosofia. Dar fiindcă virtutea este departe de noi, și atât ea, cât și filosofia se găsesc cu totul străine nouă, apoi pentru aceea este tulburare mare în cugetele noastre, pentru aceea cele mai multe valuri năvălesc asupra-ne, pentru aceea amețeala ce ne cuprinde.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 310)

„Care este caracteristica filosofului adevărat? Nu oare de a disprețui averile și slava, și în definitiv de a fi mai presus de orice invidie și patimă?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 219)

FILOSOFIA (philosophia antiqua și philosophia christiana)

„Evangheliștii și-au scris Evangheliile lor nu ca Platon²⁴⁰, care a scris acea lucrare numită *Republica* sau ca Zenon²⁴¹ sau ca altcineva care a dat reguli de purtare în viață și a alcătuit legi. Toți aceștia au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al buneii rânduiei, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, când ei, în scrierile lor, cer ca femeile să fie comune bărbaților, când aduc pe fecioare goale în arene în văzul bărbaților, când îngăduie concubinajul, când amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii? Toate cele spuse de ei sunt născociri ale demonilor și împotriva firii. Despre acestea însăși firea ne poate da mărturie, că ea însăși nu îngăduie astfel de lucruri. Și acești filosofi au scris cărțile lor fără să fie prizoniți, fără să fie în primejdie, fără să li se ducă război, ci în toată liniștea și în toată libertatea, într-o limbă frumoasă și aleasă; pescarii, însă, au scris Evangheliile fiind prizoniți, biciuiți și mereu în primejdie de moarte; cu toate acestea, scrierile lor au fost primite cu toată dragostea de neînvățați și de învățați, de robi și de liberi, de împărați și de ostași, de barbari și de eleni.

Nu poți spune că Evangheliile au fost primite de toți pentru că sunt scurte și simple. Nu, pentru că sunt cu mult superioare scrierilor amintite mai sus. Nici prin vis nu s-au gândit filosofii aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bună voie, la post sau la ceva asemănător tot atât de înalt. Pescarii noștri, însă, n-au izgonit numai pofta, nici n-au pedepsit numai fapta, ci și privirea desfrânată, insultele, râsul dezmațat, îmbrăcămintea nepotrivită, mersul necuviincios, strigătul, mergând cu purtarea de grijă până la cele mai mici fapte din viața omului. Au umplut toată lumea cu sadul fecioriei. Au convins pe oameni să filosofeze despre Dumnezeu și despre cele din ceruri așa cum nimeni dintre filosofi n-a filosofat vreodată. Cum ar fi putut filosofa așa, când ei au îndumnezeit chipurile animalelor sălbatice, ale fiarelor, ale târâtoarelor și ale altor animale mult mai nevrednice? Și iată, învățăturile înalte ale pescarilor sunt primite și crezute, înfloresc și se răspândesc în fiecare zi, pe când învățăturile filosofilor se duc, pier, dispar mai iute ca pânda de păianjen. Și pe bună dreptate, pentru că demonii le-au propovăduit. Din pricina aceasta sunt pline de desfrânare, pline de multă

²⁴⁰ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Platon, filosof grec (428-348 î.d.Hr.), discipolul lui Socrate și dascălul lui Aristotel. Autorul a numeroase lucrări filosofice, scrise în formă de dialog: Criton, Fedon, Gorgias, Banchetul, Republica și altele. Filosofia sa are ca metodă dialectica și ca încoronare teoria ideilor. (n.s. 8, p. 21).

²⁴¹ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Zenon din Cilium, filosof grec (336-264 î.d.Hr.), întemeietorul stoicismului. (n.s. 9, p. 21).

întunecime și de mai multă nerozie.” (*Omilia la Matei*, omilia I, IV-V, în col. PSB, vol. 23, pp. 21-22)

„Poate fi, oare, ceva mai de răs decât o lucrare ca *Republica* lui Platon, în care filosoful, în afară de cele spuse mai sus, ca să poată arăta ce este dreptatea, a scris pagini întregi pline de neclaritate? Chiar dacă spusele sale ar avea vreun folos, totuși sunt cu totul netrebuincioase pentru viața oamenilor. Dacă un plugar, un fierar, un zidar, un corăbier, într-un cuvânt un meseriaș, care se hrănește din lucrul mâinilor sale, și-ar părăsi meseria și munca sa cinstită și și-ar cheltui atâția și atâția ani ca să învețe din scrierile unui filosof ce este dreptatea, ar ajunge să moară de foame înainte de a o învăța și ar pleca de pe lumea aceasta sfârșindu-și viața în chip silnic, fără să ajungă să învețe ceva practic. Învățăturile noastre creștine nu sunt așa. Hristos ne-a învățat dreptatea, cuviința, folosul, într-un cuvânt virtutea, în cuvinte puține și lămurite. Uneori spune: *În aceste două porunci se cuprind toată legea și profeții* (Matei 22, 39), adică în dragostea de Dumnezeu și dragostea de aproapele; iar alte ori: *Toate câte voiți să vă faceți vouă oamenii faceți și voi lor, că aceasta este legea și profeții* (Matei 7, 12). Toate aceste învățături sunt ușor de înțeles și le poate învăța cu ușurință și plugarul și sluga și văduva și copilul și chiar omul care pare redus cu totul la minte. Așa este natura adevărului. Și o mărturisește sfârșitul lucrurilor. Toți oamenii au aflat ce trebuie să facă; și nu numai că au aflat, dar s-au și străduit să trăiască aceste învățături. Și este trăită învățătura creștină nu numai în orașe, ci și pe vârfurile munților. Da, acolo, pe vârfurile munților vei vedea cete de îngeri strălucind în chip de trup omenesc, vei întâlni pe pământ viețuire cerească. Că reguli de viețuire ne-au dat nouă pescarii! Nu ne-au dat porunci, așa cum fac filosofii, să studiem din copilărie, nici n-au legiuit că, pentru a pune în practică virtutea, trebuie să avem atâția și atâția ani. Nu, pescarii s-au adresat oricărei vârste fără deosebire. Învățăturile filosofilor, jocuri de copii; ale evangheliștilor, adevărul lucrurilor. Acestei viețuiri i-au dat ca loc cerul; meșterul ei este Dumnezeu și tot Dumnezeu este legiuitorul legilor de acolo. Așa și trebuia. Răsplățile unei astfel de viețuiri nu sunt frunze de dafin, nici de măslin, nici întreținere pe seama statului, nici statui de aramă, lucruri lipsite de căldură și valoare, ci viață fără de sfârșit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împăralesc, suntem neconținut cu Hristos.” (*Omilia la Matei*, omilia I, V, în col. PSB, vol. 23, p. 22)

„Cine cunoaște vechiul Egipt, Egiptul cel înnebunit, cel ce lupta împotriva lui Dumnezeu, Egiptul care se închina pisicilor și se temea și

tremura în fața unei cepe, acela își dă seama bine de puterea lui Hristos; dar mai bine spus, nici n-avem nevoie de aceste vechi istorii, că se văd și acum rămășițele rătăcirii de odinioară, dovada nebuniei lor de mai înainte. Și totuși locuitorii Egiptului, care ajunseseră în vechime la o atât de mare nebunie, astăzi toți filosofează despre cer și despre lucrurile cele mai presus de cer, râd de obiceiurile strămoșești, îi caină pe străbuni și nu pun nici un preț pe filosofi. Însăși viața i-a învățat că înțelepciunea vechilor filozofi nu era altceva decât o născocire de babe bețive și că adevărata filosofie, vrednică de ceruri, este filosofia propovăduită de pescari. De aceea locuitorii Egiptului, pe lângă curăția dogmelor, arată mare râvnă și pentru viața creștină.” (*Omilia la Matei*, omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„Unde-mi sunt acum filosofii greci, care în zadar și fără de rost imitau nerușinata filosofie cinică²⁴² - căci ce folos aveau că ședeau într-un butoi²⁴³ și se apucau apoi de fel de fel de blestemății – care se împodobeau cu inele, pietre prețioase și aveau în casele lor slugi și slujnice și alte multe lucruri netrebnice, căzând dintr-o extremă în alta? Ioan Botezătorul n-a fost ca unul ca aceștia, ci locuia în pustie ca în cer, arătând prin viața lui mare filosofie. Când s-a pogorât din pustie în orașe era ca un înger din cer: luptător al bunei credințe, încununat al lumii, filosof al unei filosofii vrednice de ceruri. Și era așa când încă nu se pusese capăt păcatului, când încă nu încetase legea, când încă nu fuseseră sfărâmate porțile cele de aramă, ci când stăpânea încă vechea viețuire. Așa-i un suflet curajos și treaz! Merge înainte mereu și depășește piedicile puse, ca și Pavel pe timpul noii viețuiri!” (*Omilia la Matei*, omilia X, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 125-126)

„Unde-i acum Platon? Unde-i Pitagora?²⁴⁴ Unde-i mulțimea de filosofi stoici?²⁴⁵ Platon s-a bucurat de multă cinste; dar a fost demascat și vândut ca sclav; n-a reușit să înfăptuiască nici una din ideile sale, nici chiar

²⁴² Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Întemeietorul filosofiei cinice este Antistene (444-365 î.Hr.), discipolul lui Socrate. Antistene susținea că știința este inutilă, că sănătatea, bogățiile, dregătoriile nu sunt adevăratul bine, de aceea trebuie disprețuite; omul are datoria să se silească să ajungă liber, înfrângându-și poftele; virtutea este binele suveran. (n.s. 24, p. 125)

²⁴³ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Cum făcea filosoful cinic Diogene (413-327 î.Hr.), ucenicul lui Antistene. (n.s. 25, p. 125)

²⁴⁴ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Pitagora s-a născut în insula Samos pe la 585 î.d.Hr. și a murit pe la 500 î.d.Hr., în Italia de Sud, unde și-a desfășurat activitatea sa de om politic, filosof și matematician. Este întemeietorul filosofiei ce-i poartă numele. (n.s. 20, p. 412)

²⁴⁵ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Adepții filosofului Zenon din Citium (c. 336 – c. 264 î.d.Hr.), întemeietorul filosofiei stoice. (n.s. 21, p. 412)

cu ajutorul unui tiran; mai mult, și-a trădat ucenicii și și-a sfârșit ticălos viața; iar gunoaiele filosofiei cinice, toate, ca umbra și visul, au pierit! Și n-au avut de luptat filosofii greci cu greutatea cu care au luptat ucenicii Domnului! Păreau străluciți pentru filosofia lor – atenienii au afișat chiar scrisorile lui Platon, pe care Dion²⁴⁶ le trimisese lor –, au trăit în belșug și tihnă toată viața și aveau nu puține bogății. Astfel Aristip²⁴⁷ își cumpăra metrese scumpe; altul lasă prin testament mari moșteniri; iar altul pășea pe spatele ucenicilor săi, care făceau pod din spatele lor; despre Diogene din Sinope se spune că se schimonosea în piața publică. Acestea sunt faptele cele mari ale filosofilor! Nimic asemănător nu găsim în viața ucenicilor Domnului, ci mare curățenie sufletească și trupească, desăvârșită bună-cuviință, război cu toată lumea pentru adevăr și credință, junghieri în fiecare zi, iar după acestea, trofeecele strălucite.” (*Omilia la Matei*, omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 412)

„Filosofia este un bun destul de mare. Eu vorbesc despre a noastră căci, în ce privește învățătura neamurilor, aceasta nu este decât cuvinte și povești și încă povești care n-au nimic filosofic în ele. În sfârșit, printre ei totul se face din mândrie și din vanitate. Filosofia este deci un bine destul de mare, pentru că, chiar în această viață ea ne răsplătește. Spre exemplu, cel ce disprețuiește bogățiile, simte deja, de acum, tot folosul acestui dispreț, el este lipsit de orice grijă în plus și fără de folos. Cel ce calcă în picioare slava, primește de aici jos răsplata sa, pentru că el nu este rob nimănui, fiindcă se bucură de adevărata libertate. Cel ce dorește bunurile cerului, primește în această viață răsplata sa, pentru că el nu face nici un caz de lucrurile prezente și trece cu ușurință peste toate greutatea și necazurile acestei vieți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIII, 1, pp. 320-321)

„Spuneți-mi, vă rog, pentru ce n-au putut înțelege neamurile deloc? Nu erau ele pline de toată înțelepciunea omenească și de cunoaștere? Pentru ce n-au putut ele să-i depășească pe pescari, pe făcătorii de corturi, pe oamenii fără inteligență? Nu-i așa că fiindcă ele se întemeiau pe propriile lor iluminări, fiindcă ei voiau să-i scoată pe toți din mintea lor cea slabă și că dimpotrivă aceștia lăsuau totul pe seama credinței și nu voiau să fie luminați

²⁴⁶ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Dion de Siracuza, om de stat siracuzian, născut în 409, mort în 354 î.d.Hr., prieten cu filosoful Platon. (n.s. 23, p. 412)

²⁴⁷ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Aristip de Cirena, născut pe la 430 î.d.Hr., filosof grec, întemeietorul școlii filosofice hedoniste. (n.s. 24, p. 412)

decât de ea? Iată pentru ce apostolii i-au întrecut cu mult pe Platon, pe Pitagora și pe mulți alți visători; iată pentru ce i-au întrecut pe astronomi, pe matematicieni, pe geometri, pe aritmeticieni și pe toți ceilalți savanți, ori cu ce știință ar fi fost împodobiți? (...) Remarcați, în sfârșit, că apostolii au învățat că sufletul este nemuritor și nu numai că au făcut cunoscută nemurirea, ci încă au și dovedit-o. Dar filosofii n-au cunoscut mai întâi ceea ce este sufletul și după ce i-au făcut descoperită diferența și l-au deosebit de trup, ei s-au dezbinat între ei; unii zicând că este netrupesc, alții că este trupesc și că el se risipește și pierе odată cu trupul; filosofii au spus și că cerul este însuflețit și că el este un Dumnezeu; dar pescarii au învățat că Dumnezeu a creat cerul și i-a convins pe oameni.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIII, 3, p. 324)

„Să le fie deci rușine păgânilor cu filosofii lor și cu înțelepciunea lor mai păcătoasă decât orice nebunie; să se dea la o parte și să se ascundă. La ei, filosofii, în tot timpul vieții lor, abia câtorva ucenici au putut să le împărtășească ideile lor și la cea mai mică primejdie i-au pierdut și pe aceștia; dar ucenicii lui Hristos, pescari, vameși și lucrători de corturi, în puțini ani au adus toată lumea la credința lor, și, cu toate că se iveau primejdii nenumărate, propovăduirea lor nu numai că nu s-a stins, dar înflorește și sporește mereu, și ei au învățat înțelepciunea pe niște oameni simpli, plugari sau ciobani.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 161)

„Elinismul, păgânismul, se întinsese pe tot pământul și pusesse stăpânire pe sufletele tuturor oamenilor; cu toate acestea după ce ajunsese la o atât de mare putere și răspândire, a fost doborât de puterea lui Hristos.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 305)

„După cum oamenii șugubeți ar râde, iar cei cu judecată ar plânge cu lacrimi de unul care s-ar apuca să săgeteze cerul ca să-l despice, sau ar încerca să sece oceanul cu pumnii, tot astfel e bine ca și noi să râdem de elini și să-i plângem când vorbesc împotriva noastră, încearcă lucruri cu mult mai grele decât cel care nădăjduiește să găurească cerul și să golească oceanul. Nici lumina nu va fi vreodată întuneric atâta vreme cât e lumină, nici adevărul minunilor și învățăturilor noastre nu va fi răsturnat.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 307-308)

FILOSOFII (păgâni)

„Căci dacă acești înțelepți falși caută să-și arate în afară înțelepciunea lor și gravitatea, n-ar trebui să vă mirați, ci ar trebui să râdeți văzându-i urmând învățatori falși și fără de minte; căci învățătorii lor n-au știut să gândească nimic mare, adevărat, nici cu privire la Dumnezeu, nici cu privire la creatură; ceea ce la noi știe cea mai mică dintre femei, pe care Pitagora n-a cunoscut-o, că sufletul este duhovnicesc și nemuritor. Căci acești filozofi zic în mod fastuos că sufletul este schimbat în muscă, în pește, în țânțar. Nu vă aplecați urechea la ei, vă rog (...) Ei sunt aici personaje destul de mari, ei lasă să le crească părul, îl taie, îl ajustează și se îmbracă cu o manta; iată în ce constă toată filozofia lor. Dacă îi priviți mai de aproape, ei nu sunt decât cenușă și țărână, nu este nimic sănătos la ei, ci *gâtlejul lor este mormânt deschis* (Ps., 5, 11); în ei totul este murdărie și stricăciune, și învățăturile lor așa ca un leu putrezit, mâncat de viermi.

Primul dintre filozofii lor a învățat că Dumnezeu este apă, cel care a venit după el a zis că era focul, un altul că era aerul, și toți n-au avut despre Dumnezeu decât idei stricate și trupești. Nu admirați dar, vă rog pe acești învățatori care n-au știut să se ridice la cunoașterea unui Dumnezeu netrupesc. Căci dacă au avut ceva cunoaștere, ei o datorează vorbirilor pe care le-au avut în Egipt cu ai noștri. Dar, pentru a nu produce aici prea multă dezordine, să terminăm vorbirea noastră. Dacă ne-am ostenit să vă expunem învățătura lor, ceea ce au zis ei despre Dumnezeu, despre materie, despre suflet și despre trup, nu ați putea apoi să nu izbucniți în răs. De altminteri nu merită nici măcar să fie respinși, căci ei se distrug în mod reciproc pe ei înșiși.

Filozoful care a scris împotriva noastră cartea despre materie, se defaimă pe sineși. Astfel deci, pentru a nu vă ocupa fără folos timpul vostru, și pentru a nu ne pune să vorbim fără sfârșit, să le lăsăm toate lucrurile acestea, și să spunem că trebuie să ne aplecăm la lectura Sfintei Scripturi, în loc să ne punem la vorbiri fără sens din care nu scoatem nici un folos. Acest aviz i-l dă Sfântul Pavel lui Timotei, acestui ucenic iubit care este plin de înțelepciune, și care a primit darul Duhului Sfânt și al minunilor. Să urmăm deci sfatul marelui apostol, să fugim să respingem aceste povești și copilării (I Tim., 4, 7; 6, 20; 2 Tim., 2, 3); să punem mâna la lucru; vreau să spun, să ne obișnuim cu faptele iubirii spre frații noștri, cu primirea de străini, și să ne lipim cu toată puterea noastră de milostenie, ca să putem dobândi bunurile pe care ni le-a făgăduit Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVI, 3, pp. 341-342)

„Filosofii păgâni nu se arată întru nimic mai buni ca mimii²⁴⁸ sau ca acei ce se îndeletnicesc cu jocul de teatru, care nu pot să se laude decât cu mantia, barba și cu toiagul lor.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 158)

„Într-adevăr unii din filosofi spun că nu e nici o Pronie pe lume, că lumea nu e făcută de Dumnezeu, că virtutea nu își este sieși de ajuns, ci că (pentru întregirea virtuții) avem nevoie de bani, de neam mare și de strălucirea din afară și de altele încă mai de răs decât acestea!” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 159)

„Și cu ce folos se aleg păgânii de pe urma studiului vorbirii frumoase, dacă cugetul le este gol de gânduri? Asta e ca și cum cineva ar purta o sabie cu mânerul de aur, însă cu o lamă mai proastă decât orice plumb. Tot astfel și limba acestor (vorbitori cu meșteșug) e împodobită cu vorbe și cu nume, mintea însă le e plină de multă slăbiciune și la nimic trebuincioasă.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 160)

„Aș vrea să vă vorbesc și de minciunile, deșertăciunea și nerușinarea celorlalți filosofi elini. Spune-mi, te rog, la ce este de folos să mănânci sămânță omenească așa cum făcea Stagiritul (Aristotel)? Ce folos este să trăiești cu mamele și surorile, așa cum legiuia filosoful Stoiei (Zenon)? Aș putea arăta că întemeietorul Academiei și dascălul lui și alții mai minunați încă decât aceștia sunt mai nerușinați decât cei numiți mai sus, că au legiuit sodomia, despre care spuneau că este o parte sfântă a filosofiei; aș putea dezvălui toată alegoria lor, dacă nu s-ar lungi prea mult cuvântul meu, și dacă n-ar fi îndeajuns ca prin unul singur să vădesc caraghioslâcul tuturor filosofilor.

Când filosoful lor cel mai mare, cel care pare a avea o filosofie mai înaltă și, din pricina îndrăznirii gândirii sale și din pricina înfrânării, se arată atât de nerușinat, atât de prost și atât de fără rost - căci spunea că nu e nimic de mănânci carne de om -, ce vom mai spune despre ceilalți filosofi, dacă cel ce strălucește mai mult decât alții, prin înălțimea îndeletnicirii sale, este atât de caraghios, atât de copilăros și atât de prost?” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și*

²⁴⁸ Tâlcuirea D-lui Prof. Ștefan Bezdechi: Actori care joacă numai cu gestul, fără cuvinte, ca la cinematograful mut. (n.s. 2, p. 158)

către elini, IX, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 318)

FRAȚI (creștinii ortodocși sunt frați în Hristos - Fratele lor)

„Botezul și împărtășirea cu sfintele Taine ne fac frați”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 897)

„Nu toți de aici ne sunt rude, ci numai cei ce sunt deopotrivă cu noi în modul viețuirii, și nici nu numim frați pe toți care au îndurat aceleași scârbe ca și noi, ci numai pe aceia care au arătat același zel ca și noi. Astfel, pe unii ca aceștia Hristos îi numește fiii lui Dumnezeu, iar pe cei ce nu fac acestea fiii diavolului, fiii necredinței, fiii gheenei și ai pierzării. Tot astfel și Timotei, pentru virtutea lui, era numit de Pavel fiu, pe când pe fiul surorii sale nici după nume nu-l știm. Căci deși acesta îi era rudă de sânge, totuși nici un folos nu-i aducea, pe când cel ce și de la natură și prin locul nașterii era străin (căci Timotei era cetățean al Listrei), pe acela, zic, îl consideră ca fiind cel mai aproape de el.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, pp. 390-391)

„Căci ce anume face frăția? Baia renașterii, care și poate face pe cineva de a numi tată pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXV, p. 300)

„După cum oamenii neînrușiți între ei, pe cei ce nu se știu unul pe altul de unde sunt, îi unește o legătură de căsătorie, și când se căsătorește o fată cu un băiat, cele două neamuri ajung un neam și dau naștere la nepoți și la unchi, tot așa când Hristos a luat Trup, prin acest trup, toată Biserica a ajuns rudă a lui Hristos: Pavel rudă cu Hristos, Petru rudă cu Hristos, orice credincios, noi toți, orice dreptcredincios. Pentru asta spune Pavel: *Fiind, dar, neamul lui Dumnezeu* (Fapte 17, 29).” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XVI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 195-196)

„Dar o, preadoriții mei frați – de aș putea să vă numesc pe voi frați! Căci am avut parte de aceleași dureri ale nașterii ca și voi, dar prin delăsarea

de după aceea am pierdut înrudirea²⁴⁹ cea adevărată și nobilă. Dar lăsați-mă să vă numesc frați din pricina mării dragoste.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 59-60)

FRICA (cea bună și mântuitoare)

„Celor de după el, Sfântul Mucenic Iulian dându-le prin cele ce a pătimit îndemnul să stăruiască în credință, să nu se teamă de nimic altceva decât de păcat și de lepădarea de Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 292)

FRICA (de Dumnezeu)

– Ce înseamnă: *Și spre cel care tremură de cuvintele Mele?*

– Înseamnă a te supune cu fapta poruncilor lui Dumnezeu, așa cum spune și în altă parte: *Fericit este acela care se teme de toate pentru evlavie* (Prov., 28, 14). Dacă noi ne purtăm cu multă dragoste și bunăvoință cu sluga noastră când o vedem că împlinește cu multa sârguință și teamă poruncile noastre, apoi cu mult mai mult va face așa bunul Stăpân cu noi. De aceea, deci, a spus: *Voi căuta spre cel blând, spre cel liniștit spre cel care tremură de cuvintele Mele.*

Să tremurăm, dar, vă rog, și cu multă frică să împlinim cuvintele Lui. Poruncile date de El nouă sunt cuvintele Lui! Când știm ce-I place și ce dorește, să-I împlinim dorința și să ne silim să fim așa cum vrea”. (*Omilii la Facere*, omilia LV V, în col. PSB, vol. 22, p. 220)

„Să avem totdeauna înaintea ochilor noștri frica de Dumnezeu. Nimic

²⁴⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Singurul lucru care ne desparte pe noi creștinii unii de alții este păcatul. În cazul înrudirii omenești, legătura este menținută de conștiința că suntem dintr-un singur sânge. Actele grave provoacă renegarea, excluderea din familie. Asemănătoare este și rudenia duhovnicească. Legătura este cu atât mai strânsă cu cât avem conștiința (pentru care trebuie să ne ostenim ca să o experimentăm cu adevărat în Liturghie și să o transpunem și în afara ei) că suntem cu toții din sângele lui Hristos. Păcatul este cel care ne desparte de împărtășirea cu simțire din sângele lui Hristos (chiar dacă formal ne împărtășim cu Sfintele Taine, poate adesea din conveniență). De aceea spunea Sfântul că a pierdut înrudirea cea adevărată (η ακροβής συγγενεῖα, literal, *înrudirea profundă*, simțită în cele mai lăuntrice cute ale inimii), fiindcă păcatul nepocăit a reușit să pervertească acea legătură tainică între mădularele Bisericii, transformând-o într-una adesea formală. (n.s. 4, pp. 59-60)

nu-l pierde atât de mult pe om ca atunci când cade de pe această ancoră, după cum nimic nu-l poate salva mai mult decât aceasta, dacă el își are ochii neconținut ațintiți spre ea. Dacă noi, având înaintea ochilor pe un om, ne sfiim totuși a face păcate, și de multe ori ne rușinăm până și de slugile cele mai liniștite, nefăcând nimic absurd prin aceasta, de aici poți înțelege câtă siguranță am avea dacă veșnic ne-am gândi, cu frică, la Dumnezeu. Când ne vom găsi astfel, atunci diavolul nu se va putea arunca asupra noastră, de vreme ce s-ar trudi în zadar...” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 63-64)

„Deci iubitorilor, nu de gheenă să ne temem atât de mult, pe cât a nu disprețui pe Dumnezeu, căci aceasta este cu mult mai grozav decât aceea. Când El, fiind întăritat, își întoarce fața de la tine, aceasta este mai rău decât orice, este mai greoi decât orice.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 116)

„Aceasta este avere mare, acesta este neprețuitul tezaur! Dacă avem frică de Dumnezeu, nimic nu ne mai trebuie, dar dacă nu, atunci chiar de am avea și împărăție, vom fi mai săraci decât toți oamenii. Nimic nu este asemenea cu cel care se teme de Domnul. *Frica Domnului toate le covârșește*. (Sir., 25, 14). Aceasta să o câștigăm, iar pentru a o câștiga să facem orice. Chiar de ni s-ar cere să ne dăm și sufletul, chiar de trupul ni s-ar cere pentru a fi supus la chinuri, nimic să nu lăsăm, ci totul să facem pentru a dobândi frica de Dumnezeu. Căci numai așa vom fi mai bogăți decât toți și ne vom învrednici de bunurile viitoare (...)” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 73-74)

„Dacă în cele pământești reușita nu este posibilă fără de frică, atunci cu cât mai mult nu va fi aceasta în cele duhovnicești? Pentru că, spunem: cine a învățat vreodată carte fără de frică? Cine a ajuns meșter desăvârșit fără de frică? Deci, dacă acolo unde nu pândește diavolul, ci numai lenea, e nevoie de frică pentru a o birui, atunci aici, unde e nevoie de atâta luptă, unde sunt atâtea piedici, cum să fie cu puțință a ne mântui lipsiți fiind de frică?

Cum și în cel fel este această frică? Dacă vom avea în minte că Dumnezeu este de față, că pe toate le aude, pe toate le vede, nu doar pe cele săvârșite sau vorbite, ci și pe cele din inimă și din adâncul cugetului nostru – fiindcă *destoinic este Dumnezeu să judece simțurile și cugetările inimii* (Evr., 4, 12), atunci nimic rău nu vom face, nimic rău nu vom vorbi, și chiar nimic rău nu vom cugeta. Spune-mi, te rog, dacă ai fi veșnic lângă rege, oare

nu ai sta cu frică? Atunci cum de șezi lungit în fața lui Dumnezeu și râzi și nu te rușinezi și nici nu tremuri? Nu disprețui răbdarea Lui, pentru că El rabdă îndelung pentru a te aduce la pocăință.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, pp. 150-151)

„Aceasta înseamnă a se teme cineva de Dumnezeu, când chiar de nu vede nimeni, el totuși face ceea ce este bine, iar nu ceea ce este rău. Dacă noi facem bine numai de ochii oamenilor, atunci înseamnă că ne temem de oameni și nu de Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 118)

„Înfrișător și grozav este cuvântul, dar este nevoie a-l grăi, pentru ca cugetul vostru să se miște și să se zguduie, arătând că noi ne temem mai mult de oameni, decât de Dumnezeu, și că-i cinstim mai mult pe oameni decât pe Dumnezeu. Gândește-te bine: cel ce preacurvește știe că Dumnezeu îl vede, și totuși, Îl disprețuiește pe Dumnezeu, iar dacă îl vede un om, își stăpânește pofta. Prin aceasta oare nu-i preferă pe oameni lui Dumnezeu? Oare nu-L batjocorește pe Dumnezeu? Dar încă ce este cu mult mai grozav e că de oameni se teme, iar pe Dumnezeu Îl disprețuiește. Când îi vede pe oameni, își stăpânește focul poftelor sau mai bine zis care foc? Nu este foc, ci batjocură, căci, dacă nu este slobod de a se folosi de acea femeie, desigur că faptul este un foc, acum însă este batjocură și cutezătoare necinstire; când îi vede pe oameni, zic, se oprește din nebunia lui, iar de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu prea puțin se îngrijește.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 202)

„Nimic nu este mai puternic decât frica de Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 289)

„Nu este, nu este nimic mai puternic decât omul care are înrădăcinat în sufletul lui cu multă râvnă frica de Dumnezeu. De l-ar amenința focul, sabia, fiarele sau altceva, le disprețuiește pe toate cu multă ușurință.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 503)

„Ne-a arătat (Pavel – n.n.) că cei ce au frica de Dumnezeu sunt mai străluciți decât toți, chiar dacă sunt cuprinși de cea mai neagră sărăcie. Pe

Priscilla și pe Aquila, făcători de corturi și meșteșugari fiind, și viețuind în sărăcie, i-a fericit acum mai mult decât pe împărați. Cei aflați în vrednicii și la conducere în lumea aceasta au fost dați uitării, iar făcătorul de corturi, împreună cu soția lui, sunt lăudați pretutindeni în lume. Iar dacă aici se bucură de atâta slavă, ia gândește-te de câtă răsplată și cununi vor fi învredniciți în Ziua aceea a judecării. Și chiar înainte de acea zi, nu mici le-au fost desfătarea și folosul, și slava în vremea de acum, căci au viețuit împreună cu Pavel atâta timp.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 159-160)

.....
„Nu este altă răutate mai rea ce duce pe om la iad ca și când nu se teme cineva de Dumnezeu, pentru că zice: începutul înțelepciunii este frica Domnului. Dacă n-are omul frică de Dumnezeu, orice răutate îi este în voință face.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 48)

FRICA (de păcat)

„Nu mi-e frică de nici un vicleșug, numai de un lucru mi-e frică, de păcat și să nu mă mu

FRICA (remedii)

„Ce este înspăimântător? Moartea? Nu este ea înfricoșătoare! Căci cu repejune ne duce la limanul neînvingător. Dar oprirea bunurilor? *Gol am ieșit din pânțelele mamei mele și gol mă voi întoarce.* Dar exilurile? *Al Domnului este pământul și plinirea Lui.* Dar cuvintele de batjocură? *Bucurați-vă și vă veseliți, când vor spune tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine, căci plata voastră multă este în ceruri.*” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 27-28)

FRUMUSEȚEA (trupească și frumusețea sufletească)

„Pe femeie o face plăcută și dorită nu frumusețea trupului, ci virtutea sufletului, nu sulimanurile și fardurile, nici aurul și hainele cele scumpe, ci cumințenia, bunătatea și frica tainică de Dumnezeu. Iar frumusețea cea nematerială nu o poți deprinde cum trebuie în altă parte, ci numai în acest loc minunat și dumnezeiesc (în biserică – n.n.), unde Apostolii și Profeții ne șterg, ne răzuiesc bătrânețea păcatului, ne împodobesc, ne aduc din nou

vigoarea tinereții, scot din sufletul nostru toată murdăria, toată zbârcitura, toată pata. Să ne sârguim dar, și bărbați, și femei, ca să sălășluiască în noi această frumusețe. Frumusețea trupului, și boala o veștejește, și trecerea timpului o strică, și bătrânețea o stinge, și moartea, când vine, o pierde de tot; dar frumusețea sufletului n-o poate poci nici vremea, nici boala, nici bătrânețea, nici moartea, nici altceva din unele ca acestea, ci continuă să fie veșnic în floare. Frumusețea trupului adeseori cheamă la desfrânare pe cei ce o privesc, pecând frumusețea sufletului atrage chiar pe Dumnezeu spre dragostea cea potrivită Lui, precum și Proorocul spune, grăind către Biserică: *Ascultă, fiică, și vezi și pleacă urechea ta și uită poporul tău și casa părintelui tău, că a poftit Împăratul frumusețea ta* (Ps., 44, 12-13).

Așadar, iubiților, ca să ajungem prieteni cu Dumnezeu, să căutăm să deprindem în fiecare zi această frumusețe, ștergându-ne toată murdăria cu citirea Scripturilor, cu rugăciunile, cu milosteniile, cu buna înțelegere a unuia cu altul, pentru ca Împăratul, îndrăgostindu-Se de frumusețea sufletului nostru, să ne învrednicească de Împărăția cerurilor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 194)

FRUMUSEȚEA (trupului)

„Că așa e frumusețea trupului! Floare cu puțină dăinuire. Se ivește puțin în primăvara tinereții, și după puțină vreme o strică bătrânețea. Iar dacă ai vrea să cercetezi și alcătuirea trupului, atunci cu atât mai mult l-ai disprețui. Trupul nu-i altceva decât flegmă, sânge, scurgeri și sucuri provenite din hrana mistuită. Cu acestea sunt udați ochii, obrații, nasul, sprâncenele, buzele și tot trupul. Dacă pierde seva aceasta, pierde o dată cu ea și frumusețea obrazului.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 263-264)

„Ce devine ea? Un accident o zdrobește, cel mai mic rău o alterează, câțiva ani sunt suficienți ca s-o facă să se vestejească. Apoi în sfârșit, cum sfârșește ea? Cum sfârșește cea mai răpitoare frumusețe? Deschideți acest mormânt, întrebați acest sicriu: aceasta eu n-o știu, ce urâtă și fără formă, iată frumusețea care vă fascinează atât de puține zile!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 359)

„Primăvara nu este mai rapidă, frumusețile naturii care cel puțin se renasc, nu sunt atât de curând veștejite, pe cât sunt de alterate și de pierdute frumusețile fețelor celor mai răpitoare.

Ce este oare frumusețea trupului dacă nu pulbere și lut? Când se va lua masca de pe fața aceasta atunci te vei arăta ceea ce ești. Aceasta însă cu adevărat înainte de moarte. Când năvălește peste bătrân boala, atunci vei vedea ce este.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 629)

„Când mai sus am știut de prima frumusețea, cauză obișnuită a iubirii dezordonate și nelegitimă, arătându-i fragilitatea și rapiditatea decadentei, noi nu vom înțelege nicidecum să-i luăm acestei opere a lui Dumnezeu ceea ce are ea ca suav, măreț, puternic. Niciodată Dumnezeu nu s-a arătat atât de Dumnezeu ca făcând să se nască dintr-o materie josnică și fragedă aceste minuni de har și de frumusețe.

În fața unei frumuseți pământești noi suntem deci în fața unei opere mai minunate a lui Dumnezeu. Însă, ce face iubirea respinsă de Dumnezeu dacă nu să necinstească și să întine opera sa, să abuzeze împotriva lui însuși pentru darul lui eminent? Ce pedeapsă suportă și merită cel care întină în mod nedemn portretul regelui? Dumnezeu dă frumusețea pentru a aprinde în unirea bărbatului cu femeia focul curat și sfânt al iubirii conjugale. Este o violare sacrilegă de a o face să slujească la iubirile adultere.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 630-631)

FRUMUSEȚEA (sufletului)

„Frumusețea sufletului, niciodată nu se vestejește, și chiar la bătrânețe are mulți îndrăgitori și întruna înflorește.

Deci ca și noi să câștigăm această frumusețe, să râvnim pe cei ce o au și să ne facem îndrăgostiți de dânșii. Căci numai așa vom putea și noi ca, luând această frumusețe, să ne bucurăm de bunătățile veșnice.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 85)

„Frumusețea sufletului? Înțelepciune, îngăduință, milostenie, iubire, dragoste de frați, dorință de iubire, ascultare de Dumnezeu, plinirea legii, dreptate, cuget smerit. Acestea sunt frumusețile sufletului. Prin urmare, acestea nu sunt de la fire, ci din voința liberă. Și cel ce nu le are, poate să le primească, iar cel care le are, dar se trândăvește, le-a și pierdut. Că frumusețea sufletului vine din ascultarea de Dumnezeu și că dacă urmezi Acestuia, sufletul urât leapădă urâtenia și devine frumos.” (Din vol. *Despre*

Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>, p. 55)

„Dumnezeu a închis frumusețea trupului în lăuntru hotarelor firii, pe când frumusețea sufletului a lăsat-o slobodă de constrângerea și sclavia unor asemenea hotare, pentru că și e cu mult mai de preț. În puterea noastră și în ajutorul lui Dumnezeu stă puțința înfrumusețării sufletului nostru. Stăpânul nostru, iubitor de oameni fiind, mai cu seamă prin aceasta a cinstit neamul omenesc, că a lăsat ca cele de puțină valoare, cele care nu ne sunt de mare folos, cele ale căror pierdere ne lasă reci să fie supuse legilor constrângătoare ale firii, dar ne-a făcut stăpâni peste cele cu adevărat bune. Căci, dacă Dumnezeu ar fi lăsat să fim stăpâni peste frumusețea trupului, să-l putem face mai frumos, atunci am fi avut griji zadarnice, ne-am fi cheltuit toată vremea cu îndeletniciri nefolositoare, și nu ne-am fi îngrijit deloc de suflet. Ne-am mai fi ocupat oare de suflet și de lucruri de seamă dacă am fi putut schimba cu adevărat înfățișarea trupului nostru? Dacă acum, când nu ne stă asta în putere, când nu ne putem schimba fața, ne dăm toată silința, silim natura ca să ne dăm o frumusețe falsă, cu ajutorul culorilor și vopselelor, cu ajutorul pieptănături și a împletiturii părului, cu ajutorul hainelor, cu ajutorul încondeierii ochilor și cu alte meșteșuguri de înfrumusețare; deci, dacă ar fi stat în puterea noastră schimbarea înfățișării trupului nostru, poate că nu ne-am fi ocupat cu altceva, ci tot timpul l-am fi cheltuit cu asta. Am fi înfrumusețat cu mii de podoabe sluga, adică trupul, iar pe stăpânul lui, adică sufletul, l-am fi lăsat să zacă neconținut, lipsit de frumusețe și părăsit mai rău decât un rob. Pentru acest motiv Dumnezeu ne-a slobozit de această rea îndeletnicire și ne-a dat o ocupație mai bună. Astfel omul, care nu poate să-și înfrumusețeze urâtenia trupului, va putea să-și înalte sufletul la suprema frumusețe, chiar dacă ar fi fost coborât în cea mai groaznică urâtenie, poate să-și facă sufletul atât de iubit și de dorit, încât să-l dorească nu numai oamenii buni, dar însuși Dumnezeu și Împăratul tuturor, așa cum zice și Psalmistul, vorbind de această frumusețe: *Și va dori Împăratul frumusețea ta* (Ps., 44, 13).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 352-353)

„Există o frumusețe, o strălucire adevărată, cea a sufletului, cea pe care o dă harul și care pregătește cerul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 347-348)

FRUMUSEȚEA (de aici, de pe pământ și cea din viața viitoare)

„Căci frumusețea de aici se vatămă de toate și în toate împrejurările, și chiar dacă nu ar atinge-o nici o boală sau grijă, ceea ce este peste putință, nu rămâne întreagă nici douăzeci de ani, pe când frumusețea cea de acolo pururea înflorește, pururea strălucește. Nu ai a te terne de schimbare sau prefacere acolo, și nici că venind bătrânețea îți va aduce vreo zbârcitură, sau că ar vesteji-o vreo boală, sau vreo tristețe ar vătăma-o, ci va fi mai presus de toate acestea. Frumusețea de aici chiar înainte de a se arăta, a dispărut, și dispărută nu are mulți admiratori. Că oamenii lumești nu admiră, iar cei ce admiră, cu desfrânare admiră.

Deci, nu frumusețea aceasta să o căutăm, ci pe cea de acolo, după aceea să umblăm, ca astfel cu făclii strălucitoare să intrăm în camera de nuntă.”
(*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 339)

FUNCȚIILE (înalte)

„Funcțiile înalte împing de multe ori la fapte care nu-s pe placul lui Dumnezeu. Trebuie să ai suflet tare, ca să împlinești o funcție înaltă așa cum trebuie. Cel care nu are o astfel de funcție filosofează vrând-nevrând; cel care are o funcție înaltă însă pățește ceea ce ar păți un bărbat care ar trăi la un loc cu o fată plăcută la chip și frumoasă, dar care ar fi primit poruncă să nu se uite la ea, fără a fi pedepsit. Așa e și puterea.” (*Omilii la Matei*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„Cum bogățiile au obiceiul de a-i pierde pe oameni fără ca ei să se gândească, demnitățile la fel compromit mântuirea lor; acelea îi fac lacomi, acestea nerușinați.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVI, 1, p. 336)

„... iubiților, să rămânem în harul lui Dumnezeu, arătând o purtare vrednică de acest har și ducând neconținut în noi și între noi pacea și sfințenia. Acestea sunt adevăratele demnități, pe când toate celelalte sunt trecătoare, momentane, se sfârșesc o dată cu viața din lumea aceasta, și de cele mai multe ori se cumpără cu bani, pentru care nici nu ar putea fi considerate demnități, ci mai mult nume seci, având puterea și tăria lor în îmbrăcămintea hainelor și în lingușirea celor ce-i înconjoară, însă demnitatea dată de Dumnezeu, acel dar al sfințeniei și al înfierii, nu încetează nici după

moarte; îi face străluciți și aici pe cei ce-l au, și-i însoțește și dincolo, în viața viitoare” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, pp. 26-27)

„Cel ce păstrează în sine darul înfierii și păzește cu strășnicie sfințenia se va arăta cu mult mai strălucit decât cel ce poartă pe cap coroană și este îmbrăcat în porfiră împărătească; ba chiar în viața prezentă se va bucura de liniște și veselie sufletească, căci cel ce se hrănește cu bune nădejdi nu are motive de tulburare și e însoțit pretutindeni și pururea de mulțumirea sufletească. Mulțumirea și bucuria sufletească nu stau în mărimea întâietății, nici în mulțimea banilor, nici în importanța funcției, nici în puterea fizică, nici în luxul mesei, nici în podoaba hainelor și nici în altele de acest fel, care, toate la un loc, sunt lucruri omenești, ci numai în succesele duhovnicești și în conștiința bună și curată.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 27)

„Căci în sfârșit, ce sunt aceste onoruri, această soartă, această strălucire? Ce sunt ele dacă nu o vanitate, pentru că ele dispar atât de rapid? Un pericol grozav, pentru că ele sting orice viață naturală și aprind jocul tuturor patimilor. Un sclavaj, pentru că ne înlănțuie în continuu, supraîncărcându-ne de datorii, ne înalță în noi înșine, ne fac tributarii lumii și greșelilor ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 190)

„Ce să facem când demnitățile vin la noi? Să împărățim ca și când n-am împărăți. Să comandăm ca fiind niște slujitori ai fraților noștri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 365-366)

FUNCȚIILE (iubirea de onoruri și funcții lumești)

„Dorința după posturi de cinste - dintre toate patimile dorința aceasta duce cel mai mult la pieirea sufletului omenească.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 71)

GÂNDURILE (curate)

„Vă rog, dar, să ne străduim totdeauna să fim însuflețiți de gânduri curate. Gândul curat este pricina tuturor bunătăților. Bunul Stăpân nu se uită atât la ceea ce facem cât la ceea ce avem înăuntru, în mintea noastră, de acolo de unde pornesc faptele noastre; și, uitându-se la gândurile noastre lăuntrice, primește faptele noastre sau își întoarce spatele. Fie de ne rugăm, fie de postim, fie de facem milostenie – că acestea sunt jertfele noastre cele duhovnicești –, fie de facem o altă faptă duhovnicească, să o facem mânați de gânduri curate, ca să primim cunună vrednică de osteneți. N-am face, oare, cea mai mare prostie să îndurăm ostenețile, dar să fim lipsiți de răsplătă, din pricină că n-am făcut faptele de virtute după cum cer legile date de Dumnezeu? Da, este cu puțință, este cu puțință datorită nespusei iubiri de oameni a lui Dumnezeu, să primim cunună chiar pentru o faptă nesăvârșită, numai pe temeiul gândului”. (*Omilii la Facere*, omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 337)

GÂNDURILE (păcătoase – eliberarea de ele)

„După cum fiarele fug la ieșirea soarelui și se înfundă în vizuina lor, tot așa se afundă și gândurile noastre cele cu păcat la ivirea luminii mucenicilor în sufletele noastre și se aprinde în noi flacăra cea strălucitoare a filosofiei.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

GÂNDURILE (paza gândurilor)

„Dar cum poți supune un gând sălbatic? m-ar întreba cineva.
– Ce spui, omule? Supunem leii, le împlânzim sufletele lor și te îndoiești dacă putem împlânzi sălbăcia unui gând?” (*Omilii la Facere*, omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 110)

„Să ne aducem aminte pururea de cuvintele lui Iosif, care a spus: *Cum voi face cuvântul acesta rău, ca să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?* (Fac., 39, 9). Când ne tulbură un gând, să ne aducem aminte de cuvintele acestea ale lui Iosif și îndată va fugi orice poftă rușinoasă.” (*Omilii la Facere*, omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 289)

„Dar cum poate birui cineva sălbăticia gândului? Zic unii. Ce spui tu, omule? Îi biruim pe lei și sufletele lor le îmblânzim, și te mai îndoiești că sălbăticia gândului poate fi preschimbată în blândețe? Și asta cu toate că leul are în fire sălbăticia, iar blândețea e împotriva firii lui; în vreme ce cu tine e dimpotrivă, bunătatea fiindu-ți în fire, iar sălbăticia - împotriva firii. Deci, cel ce scoate ceea ce este după fire din sufletul fiarei și pune acolo ceea ce este împotriva firii ei, oare nu va putea păstra în sufletul său ceea ce-i este după fire? Oare câtă nepăsare n-ar dovedi nefăcând aceasta? De altfel, cu sufletul leilor mai e și altă greutate: fiindcă sufletul fiarei este lipsit de cugetare. Ci totuși, ați văzut adesea duși prin piață lei mai blânzi ca oile, și mulți din cei aflați în prăvălii deseori aruncau bani stăpânului, ca plată pentru meșteșugul și înțelepciunea cu care a îmblânzit fiara. Iar în sufletul tău este și cugetare, și frică de Dumnezeu, și mult ajutor din toate părțile. Deci, nu îmi veni mie cu dezvinovățiri și îndreptățiri ...” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 37-38)

„Nicăieri n-a spus (Dumnezeu) că trupul este de vină pentru săvârșirea păcatelor, ci neconținut a spus că de vină este gândul nostru cel rău. Nu este de vină ochiul care vede, ci mintea și cugetul. Adeseori când mintea ne e îndreptată în altă parte, ochiul nu vede pe cei din față. Prin urmare, vederea nu se datorește în întregime ochiului”. (*Omilia la Matei*, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 221-222)

GELOZIA

„Nu este nimic mai rău decât invidia și gelozia.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXV, 1, p. 166)

„Spune-mi, te rog, care om este mai vrednic de milă decât omul gelos sau omul cuprins de gelozie fără temei? Imaginea exactă a unei astfel de căsnicii o putem avea dacă o comparăm cu războiul sau cu furtuna: numai jale, numai bănuieli, numai dihonie, numai certuri și discuții. Gelosul nu-i mai fericit decât îndrăcitul sau nebunul; neconținut se frământă, sare, se ceartă cu toată lumea, se mânie pe oricine, vinovat sau nevinovat, pe slugă, pe copil, pe oricine îi iese în cale. Toată plăcerea căsătoriei s-a dus; toată viața îi este plină de amărăciune, de jale și de scârbă. Chinul geloziei îi urmărește pretutindeni, fie de rămâne în casă, fie de iese în oraș, fie de pleacă în călătorie; îi chinuie mai groaznic decât boldul; îi întărește sufletul și nu-i lasă nici o clipă de tihnă, căci boala aceasta nu dă naștere numai la tristețe, ci și la mânie cumplită. Tristețea singură, sau numai mânia, îl poate

pierde pe om dacă pune stăpânire pe sufletul lui. Dacă însă îl asaltează și tristețea și mânia, strivindu-i neconținut, fără să-l lase să-și tragă puțin sufletul, starea lui sufletească este mai groaznică decât moartea. Nu poți compara gelozia nici cu sărăcia lucie, nici cu bolile de nevindecă, nici cu focul, nici cu sabia. Numai cei care au suferit pe propria lor piele chinurile geloziei îi cunosc amarul. Cuvântul nu poate zugrăvi grozăvia bolii. Nimeni și nimic nu poate mângâia sufletul unui soț răvășit de gelozie, al unui soț silit să bănuiască neconținut cinstea aceleia pe care o iubește ca pe ochii din cap, pentru care și-ar da cu plăcere viața. Chin groaznic îl cuprinde și când se îndreaptă spre pat, și când se așează la masă să mănânce și să bea; masa îi pare plină mai degrabă cu otrăvuri decât cu mâncăruri, iar patul, de nesuferit; nu poate sta în el nici câteva clipe; se frământă și se răsuțește ca și cum ar sta pe jăratec. Nu-l poți smulge din cumplita răvășire a sufletului său nici întâlnirile cu prietenii, nici grija de afaceri, nici teama de primejdii, nici cele mai puternice plăceri, nimica. Furtuna aceasta pune stăpânire pe sufletul lui mai tiranic decât orice altă bucurie, decât orice altă supărare. La acest chin sufletească se gândea Solomon când a spus: *Nemiloasă ca iadul este gelozia* (Cânt. Cânt., 8, 6); iar, în altă parte: *Din pricina geloziei bărbatul ei este plin de mânie; este fără milă în ziua răzbunării, nici un preț de răscumpărare nu va putea să-i potolească ura, nici dacă-i vei face nenumărate daruri* (Pilde 34, 35). Atât de mare este furia geloziei, încât nici pedepsirea celui care i-a stricat casa nu potolește durerea gelosului. Adesea mulți i-au omorât pe oamenii care le-au necinstit casa, dar n-au putut să-și omoare mânia și tristețea. Alții au rămas la fel de mistuiți de focul geloziei, dacă nu mai mult, chiar după ce și-au înjunghiat soțiile. Soțul gelos trăiește toate chinurile geloziei chiar dacă gelozia sa nu-i deloc întemeiată, iar nenorocita și nefericita lui soție suferă mai cumplit decât bărbatul ei. Unde să-și îndrepte privirea, la cine să fugă, când vede că bărbatul ei o urăște mai mult decât pe vrăjmașii ei, când vede că s-a prefăcut în fiară sălbatică cel care trebuia să-i fie mângâiere în necazuri, acela de la care trebuia să aștepte apărare? În ce parte a lumii să scape de chinurile ei o dată ce portul vieții ei, căsnicia, e închis și plin de nenumărate stânci? Slugile și slujnicele îi râd în obraz, sunt mai obraznice cu ea decât soțul ei. De felul lor servitorii sunt bănuitori și nerecunoscători; când însă li se mai dă și libertatea să se mai poarte cum le este felul, când văd că a intrat dihonă între stăpânii lor, atunci cearta dintre soți e cel mai nimerit prilej ca să-și dea pe față toată purtarea lor urâtă. Atunci pot să născocască și să plăsmuiască tot ce vor, în toată voia și să întărească și mai mult bănuiala soțului. Gelosul crede totul cu ușurință; pleacă urechea la tot ce se spune; nu poate face diferența între calomniatori și oamenii vrednici de crezare. Și sunt mai crezuți cei care

măresc bănuiala soțului decât cei care vor să o spulbere. Pentru aceasta, soția bănuită pe nedrept este silită să se teamă și să tremure de frica slugilor bârfitoare și a nevestelor lor tot atât de mult ca și de frica bărbatului; este silită să cedeze slugilor locul convenit ei în casă, și să ia ea locul lor. Poate trăi o clipă fără să verse lacrimi? Ce noapte, ce zi, ce sărbătoare este lipsită de gemete, de vaiete, de lacrimi? Neconținut amenințări și ocări; unele de la bărbatul ei, rănit fără temei în suflet, altele, de la slugile cele ticăloase. Se păzește, își controlează vorbele și faptele; toată viața îi e plină de temă și de cutremur. E iscodită nu numai când iese din casă și când vine acasă, ci îi sunt cercetate cu de-amănuntul și vorbele, și privirile, și suspinele; este silită să stea mai nemișcată ca o stâncă, să sufere totul în tăcere, să stea închisă neconținut în camera ei, mai rău decât un întemnițat; dacă vrea să spună ceva, să se tânguie, să iasă din casă, trebuie să dea socoteală și explicații acelor judecători ticăloși, adică slujnicilor și mulțimii servitorilor. Dacă vrei, închipuie-ți că toate aceste chinuri sufletești le are o familie nespuse bogată, care întinde mese îmbelșugate și luxoase, care are o mulțime de slugi; o familie de neam strălucit, familia unui înalt demnitar, înconjurat de slavă multă și de faima strămoșilor. Să nu lași nimic dintre cele care parcă fac de invidiat viața acelei familii. Strânge totul cu grijă, și compară totul cu tristețea și chinul geloziei ce stăpânesc acea familie. Vei vedea că, în sânul acelei familii atât de bogate și de slăvite, plăcerea nu o găsești nicăieri. A dispărut, s-a stins așa cum se stinge o mică scânteie ce cade pe întinsul nesfârșit al oceanului.

Acestea se întâmplă când e gelos bărbatul.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 95-98)

„Dar dacă femeia e geloasă (lucru destul de des), atunci bărbatul suferă mai puțin decât femeia, și cea mai mare parte a durerii cade tot pe acea nenorocită, căci nu va putea să se folosească de aceleași arme, ca un bărbat, față de soțul ei bănuit de adulter. Care bărbat va suferi să stea neconținut acasă, la porunca soției lui? Care slugă va îndrăzni să-l spioneze pe stăpânul său, fără să nu fie în dată pedepsită? Femeia geloasă nu poate să-și mângâie durerea cu mijloacele de care se folosește un bărbat gelos și nici nu-și poate exprima prin cuvinte mânia ei. Bărbatul va suferi poate o dată, de două ori plânsetele și vaietele ei; dacă însă continuă să-l învinovățească, o învață iute că e mai bine să sufere și să se mistuie în tăcere.

Toate acestea se întâmplă și pentru soț, și pentru soție, când gelozia se întemeiază pe simple bănuieli. Dacă se întâmplă ca gelozia să fie întemeiată, atunci tot femeia este cea care suferă cel mai cumplit.” (*Despre Feciorie*, 52,

în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 98)

„Se poate întâmpla, într-adevăr ca o femeie căsătorită să nu fie înșelată de soțul ei și să nu ajungă geloasă, dar totdeauna este cu frica în sân că i se poate întâmpla asta. Este cu neputință ca femeia care vrea să se mărite cu un bărbat să nu se gândească la toate acestea, să nu se teamă de toate aceste chinuri după ce s-a căsătorit.

- Îți repet, iarăși, că nu se întâmplă asta în toate căsniciile!

- Nici eu nu susțin. Dar dacă vine peste o căsnicie furtuna geloziei, vin și alte furtuni. Dacă poți scăpa de unele, apoi nu poți scăpa de toate. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 99)

GENEALOGIA

„Iar dacă vrem să facem genealogia cuiva, apoi să n-o facem vorbind de părinții, de bunicii și de străbunicii aceluia, ci să dăm la iveală virtutea lui. Acesta-i cel mai minunat chip de genealogie! Ce folos de-i sunt părinții străluciți și virtuoși, dacă el n-are viață plină de fapte bune? Și iarăși, ce pagubă are de-i sunt părinții și strămoșii de neam prost și fără vază, dacă el e încărcat cu mii de virtuți? Dreptul Noe nu se trăgea din părinți cu vază, dar a ajuns om virtuos și a atras asupra lui dragostea lui Dumnezeu. Dumnezeiasca Scriptură nu ne spune de părinții lui Noe că au fost virtuoși și totuși Noe a putut să se urce pe culmile virtuții, deși au fost atâtea piedici și era împiedicat de atâția. Ca să afli că nimic nu-l poate împiedica pe cel care priveghează, pe cel care e cu mintea trează, pe cel care are multă grijă de mântuirea lui”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 282)

„Dacă avem strămoși virtuoși, să le imităm virtutea; dacă dimpotrivă avem strămoși păcătoși, să nu socotim că răutatea lor ne vatămă cu ceva, ci să ne pregătim de ostenele cele pentru virtute. Să fim încredințați că nu ne poate vătămă deloc răutatea lor. Fiecare este încununat sau osândit după cele ce-a făcut; așa precum spune fericitul Pavel: *Ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, fie bine, fie rău* (II Cor., 5, 10) și iarăși: *Care va da fiecăruia după faptele lui* (Rom., 2,6)”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIII, II, în col.

GHICIREA VIITORULUI

„Noapte adâncă nu este numai printre eretici și printre elini, ci și printre mulți de-ai noștri, din pricina vieții și a credinței lor. Fiindcă sunt mulți cari nu cred în înviere, mulți cari țin zilele, mulți cari se folosesc de descântece, de vrăji, de semne și de ghiciri în zborul păsărilor, mulți cari cred în puterea hârtiuțelor atârinate la gâtul bolnavilor și în alte nimicuri de felul acestora.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 41)

„Ascultă deci pe Platon când spune astfel: *După cum hrismodii (ghicitorii sau prorocii cari dau hrismoasele sau răspunsurile oracolului) și theomanții vorbesc multe și bune, și nu știu nimic din cele ce vorbesc (...)*

Toate acestea ne dovedesc sila cu care slujesc dracii fiind stăpâniți, cum și sila pe care o rabdă cei ce s-au predat o dată lor și care își ies din minți. Dar și Pithia – sunt silit a biciui acum și o altă slujenie a lor, pe care ar fi fost bine a o trece cu vederea, spre a nu vă vorbi de aceste lucruri netrebnice – însă pentru ca mai lămurit să cunoașteți acea necinste, este trebuit a spune acestea, pentru ca și de aici să aflați nebunia și disprețul cel mare la care se expuneau cei ce întrebunțau ghicitori sau theomanți de aceștia. Se spune deci că această Pithie, fiind femeie, ședea pe tripodul lui Apollon cu picioarele rășchirate, și că stând așa, deodată îi intra pe dedesubt, prin organele genitale, duhul cel necurat, umplând pe femeie de furie, care după ce își despletea părul cădea în extaz, ieșindu-i spume pe gură, și astfel făcându-se într-un fel de nebunie, grația cuvinte fără rost.

Știu că vi s-a înroșit obrazul de rușine auzind acestea, însă aceia încă cugetă lucruri mari și pentru slujenia ca și pentru nebunia aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 302)

„De ce te duci la acel mag sau vrăjitor? De ce-l întrebi? De îndată ce te-ai dus, de îndată ce l-ai întrebat, te-ai pus sub robia lui, căci îl întrebi ca unul ce crezi. *Nu, zici tu; nu-l întreab ca și cum aș crede că tot ce va spune se va adevări, ci ispitindu-l.* Dar chiar de s-ar adevări, nu este fapta unui om care este încredințat că acela spune minciuni, ci a unuia care se îndoiește.

Deci, de ce întrebi ce va fi? Căci dacă el ar zice: *aceasta va fi, fă aceasta și vei scăpa*, chiar nici așa n-ar trebui să slujești idolilor; dar totuși nu atât de mare este nebunia. Când însă prevestesc cele viitoare, apoi cel ce vrea să știe, nimic altceva nu-i procură, decât o tristețe zadarnică. Faptul nu se întâmplă, pe când tristețea rămâne și-l topește. Dacă aceasta ar fi fost în interesul nostru, nu s-ar fi ferit Dumnezeu de a ni le împărtăși, nu ne-ar fi pizmuit și nu ne-ar fi ascuns aceasta, El care a zis: *Câte am auzit de la Tatăl, am arătat vouă, și: de acum nu vă mai zic slugi, ci prieteni; voi sunteți prietenii Mei* (Ioan 15, 14-15). De ce, dar, nu ni le-a arătat și pe acestea? Pentru că voiește ca noi să nu facem nici o vorbă de ele. Acestea le spunea celor din legea veche, le spunea despre asin și despre altele de acest fel, fiindcă erau prunci; pe când nouă, fiindcă voiește a nu face nici o vorbă de ele, n-a pus nici o grijă de a ni le face cunoscute.

Însă, ce anume aflăm? Ceea ce n-au aflat aceia, că toate ale lor erau mici, pe când cele ce am aflat noi sunt acestea: că vom învia, că vom fi nemuritori, că vom deveni nestrăicțioși, că viața aceea nu va avea sfârșit, că toate vor trece, că vom fi răpiți în nori, că toți cei răi vor fi pedepsiți și multe altele pe lângă acestea, și nici o minciună.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 98)

GLOSOLALIA

„Când cineva se boteza, de îndată vorbea în limbi străine, și nu numai că vorbea limbi străine, ci mulți și proceau, iar unii arătau și alte multe semne și minuni. Fiindcă aceia se apropiau de la idoli, și nu știau nimic lămurit, ba nici nu erau crescuți în vechile Scripturi, când se botezau, îndată luau Duhul Sfânt; dar fiindcă pe acest Duh nu-l vedeau – fiindcă este nevăzut – apoi harul le dădea un semn văzut de lucrarea sa, și unul, de pildă, vorbea îndată limba Perșilor, altul a Romanilor, iar altul pe cea a Indienilor, iar un altul vreo altă limbă, și prin aceasta se învedera în ochii păgânilor că Duhul este cel ce grăia prin acela. Pentru aceea și zice mai jos (1 Cor. 12, 7): *că fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos*, numind harurile, *arătarea Duhului*. Fiindcă și apostolii acest semn îl luau la început, și cei ce credeau luau semnul grăirii în limbi străine, și nu numai acest semn, ci și multe altele, fiindcă mulți dintr-înșii și morții înviau, și dracii alungau, și multe de-aceste minuni săvârșeau, și cu un cuvânt, aveau darurile cu dânsii, unii mai puțin, iar alții mai mult. Dar mai mult dintre toate printre dânsii era harul vorbirii în limbi, iar aceasta a și fost pricina schismei dintre dânsii, nu doar prin firea sa, ci din pricina nerecunoștinței celor ce primiseră acest har. Cei

ce aveau mai mari haruri se mândreau către cei ce aveau mai mici, iar aceștia la rândul lor se supărau și pizmuiau pe cei ce aveau mai mari. Harul cel mai însemnat – după cum am zis – era printre dânșii acela al limbilor. Aceasta chiar însuși Pavel o arată cu trecerea timpului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, pp. 300-301)

„Că cel ce grăiește în limbă nu oamenilor grăiește, ci lui Dumnezeu, că nimenea îl aude, ci cu Duhul grăiește taine. Dar cela ce proorocește, oamenilor grăiește zidire și îndemnare, și mângâiere (1 Cor. 14, 2-3). Deci aici el face o asemuire între haruri, și doboară harul limbilor, arătându-l nici cu totul netrebuitor, nici iarăși foarte folositor prin sine; și aceasta fiindcă dânșii foarte mult se trufeau cu acest har și fiindcă harul limbilor se credea de dânșii a fi unul din harurile cele mai mari. Și se credea a fi mare pentru că acest har l-au primit apostolii mai întâi, și încă cu atâta pompă, însă nu pentru aceasta era mai preferat ca celelalte. Dar de ce au luat apostolii acest har mai înainte de toate celelalte? Fiindcă urmau a se duce prin toate țările din lume, și după cum în timpul zidirii turnului din Vavilon o singură limbă a fost împărțită în multe, asemenea și atunci multe limbi se dădeau unui singur om, și același grăia în mai multe limbi străine, în limba Perșilor, de pildă, și a Romanilor, și a Indienilor, căci duhul îl învăța pe dânsul toate acele limbi. Acest har se numea harul limbilor, fiindcă unul singur putea să vorbească fără de veste mai multe limbi. Dar tu privește cum el și doboară harul limbilor, și îl înalță, căci când zice: *Căci cel ce grăiește în limbă nu oamenilor grăiește, ci lui Dumnezeu, că nimenea îl aude*, el a doborât acest har, arătându-l ca nefiind mult trebuitor, iar când adaogă că: *cu Duhul grăiește taine*, iarăși l-a înălțat, ca să nu se pară că este de prisos și nefolositor, și că este dat în zadar.

Iar cel ce proorocește, oamenilor grăiește zidire și îndemnare și mângâiere. Ai văzut de unde a arătat el însemnătatea acestui har – adică de la folosul obștesc – și cum pretutindeni el preferă acest har ca fiind dat spre folosința celor mulți? Dar oare cei ce grăiesc limbi nu oamenilor grăiesc, spune-mi? Însă nu au ca roadă o astfel de zidire și îndemnare și mângâiere. Astfel că a fi stăpâniți de Duhul amândurora era de obște, însă cel ce prorocea era mai presus de celălalt și, prin urmare, mai trebuitor celor ce-l ascultau, pe când pe cel ce grăia limbi nu-l ascultau cei ce nu aveau har. Deci ce? Oare pe nimeni nu zideau aceia? *Da, ce, se zideau pe ei înșiși.* Pentru aceea a și adaogat: *Cela ce grăiește în limbă pre sine singur zidește.* (1 Cor. 14, 4). Și cum, dacă nu știe cele ce grăiește? Dar până acum apostolul vorbește de cei ce știau cele ce grăiau, adică știau numai pentru

dânșii, însă nu puteau să tâlcuiască altora. *Iar cel ce proroceste, zice, Biserica zidește. Câtă deosebire este între acela și Biserică, pe atâta deosebire este între cel ce grăiește limbi și cel ce proroceste.*

Ai văzut înțelepciunea lui, cum nu a micșorat harul limbilor le cave de nimic, ci îl arată ca având oarecare folos, mic firește, însă pe cât trebuie celui ce-l are! Apoi ca nu cumva să creadă că el pizmuindu-i doboară harul limbilor – căci cei mai mulți din corintenii aceștia aveau harul limbilor – oarecum îndreptând bănuiala aceasta a lor, zice: *Și voiesc ca voi toți să grăiți în limbi, iar mai vărtos să prorociți. Că mai mare este cel ce proroceste, decât cel ce grăiește în limbi, fără numai de va tălmăci, ca Biserica zidire să ia* (1 Cor. 14, 5). Însă *mare și mic* de aici nu stă în potrivnicia acestor haruri, ci în întâietatea unuia din ele. Așadar și de aici se învederează că el nu defăima harul, ci îi duce pe dânșii spre cele mai bune și mai mari, arătând prin aceasta îngrijirea lui de dânșii, în același timp și măreția sufletului lui apărât de orice pizmă. Nu a zis doar *doi sau trei, ci voi toți voiesc să grăiți în limbi* – și nu numai aceasta, ci *mai vărtos să prorociți*, adică mai mult aceasta decât aceea, fiindcă *mai mare este cel ce proroceste* (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, pp. 371-373)

„... căci un singur lucru, adică un singur rol îl au limbile, acela adică de a uimi pe ascultător, de a-l înfricoșa numai.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 386)

„... limbile, dacă le aud cei necredincioși și proști, nu numai că nu se folosesc cu nimic, dar încă și râd de cei ce le vorbesc, ca de niște nebuni. Căci acestea sunt numai spre semn, adică spre a uimi, spre a înfricoșa. Cei ce au minte se și folosesc – căci spre aceasta a și fost dat acest semn – fiindcă atunci când s-au pogorât limbile asupra apostolilor nu au fost numai aceia cari îi învinovăteau de beție, ci mulți se și minunau și-i admirau, ca pe unii ce povesteau minunile lui Dumnezeu. Așa că cei ce râdeau erau cei proști. Pentru aceea nu a zis simplu: *au nu ar zice că sunteți nebuni*, ci a adăogat încă *cei neînvățați (proști) și necredincioși.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 386)

„Pe mulți îi aud punând des și mereu această întrebare: Pentru ce, atunci, toți cei botezați vorbeau în limbi, iar acum, nu?

Să vedem mai întâi ce era vorbirea în limbi, și după asta voi spune de ce acum nu mai vorbesc în limbi cei botezați.

- Ce era, dar, vorbirea în limbi?
- Cel botezat grăia îndată în limba indiană, în limba egipteană, în limba persană, în limba scită, în limba tracă, și un om primea harul grăirii în multe limbi. Pe aceștia de acum, dacă s-ar fi botezat atunci, i-ar fi auzit și pe ei grăind în felurite limbi. Scriptura spune că Pavel a găsit pe unii botezați cu botezul lui Ioan și i-a întrebat: *Ați primit Duhul Sfânt după ce ați crezut? Ei i-au răspuns: Dar nici n-am auzit că este Duh Sfânt* (Fapte, 19, 2). Și a poruncit îndată să se boteze. *Și punându-și Pavel mâinile peste ei, a venit peste ei Duhul cel Sfânt și grăiau toți în limbi* (Fapte, 19, 6).
- Pentru care pricină, dar, a fost retras și luat dintre oameni harul acesta acum?
- N-a fost luat pentru că Dumnezeu nu ne mai cinstește acum, dimpotrivă, pentru că ne cinstește foarte mult.
- Cum?
- Am să-ți spun. Pe vremea aceea oamenii erau mai nepricepuți. Abia fuseseră izbăviți de închinarea la idoli. Mintea lor era mai greoaie, nu așa de sprintenă. Erau încântați și atrași de cele trupești. Nu aveau încă idee de darurile cele netrupești, nici nu știau ce este un har spiritual, privit numai cu credința. Pentru asta se făceau minuni. Unele haruri duhovnicești sunt nevăzute și se înțeleg numai cu credința, altele se arată prin semne văzute, pentru încredințarea celor necredincioși. De pildă, iertarea păcatelor este o faptă spirituală, un har nevăzut. Nu vedem cu ochii trupului cum se curăță păcatele noastre.
- Pentru ce?
- Pentru că cel ce se curăță este sufletul, iar sufletul nu se vede cu ochii trupului.
- Așadar, curățirea păcatelor este un dar spiritual, care nu poate fi văzut cu ochii trupului. Vorbirea în limbi este și ea o lucrare spirituală a Duhului, dar are un semn văzut, ușor de priceput chiar de cei necredincioși. Căci limba care se aude este o vădire și o dovadă a lucrării petrecute înlăuntru, în suflet, adică a lucrării nevăzute. De asta și Pavel spune: *Iar fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folos* (I Cor., 12, 7). Eu, acum, n-am nevoie de semne, de minuni.
- Pentru ce?
- Pentru că am fost învățat să cred în Stăpânul și fără să-mi dea semn. Cel care nu crede are nevoie de o garanție, dar eu, care cred, n-am nevoie nici de garanție, nici de semn. Știu că am

fost curățit de păcate, chiar dacă nu grăiesc în limbi. Cei de pe vremea Apostolilor n-ar fi crezut dacă n-ar fi primit semn. De asta li se dădeau lor semne, ca o garanție a credinței în care credeau.

Prin urmare nu ca unor credincioși, ci ca unor necredincioși li se dădeau semne, se făceau minuni, ca să ajungă credincioși. Așa spune și Pavel: *Semnele nu sunt pentru cei credincioși, ci pentru cei necredincioși* (I Cor., 14, 22).” (*Omilia I la Rusalii, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 208-210*)

„În vremea de demult, cel ce se boteza și credea grăia îndată în diferite limbi pentru vădirea Duhului primit la botez. Pentru că cei din vremea aceea mai erau încă slabi și nu puteau vedea cu ochii trupului harismele cele duhovnicești, li se dădea o harismă materială, care să facă vădită harisma cea duhovnicească; astfel, cel botezat grăia îndată și în limba noastră, și în limba perșilor, și în limba indienilor, și în limba sciților, ca să afle și necredincioșii că au fost învredniciți de harul Duhului Sfânt. Semnul, adică glasul, era material și îl auzeau cu urechile trupului; iar acest semn material făcea cunoscut tuturor harul duhovnicesc și nevăzut al Duhului. Acest semn se chema glosolalie. Omul care cunoștea prin naștere o singură limbă, acela grăia prin har felurite și deosebite limbi. Puteai vedea un singur om la număr, dar mai mulți prin harismele lui; puteai vedea de parcă are diferite guri și felurite limbi.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 337-338*)

GLUMELE (ce nu se cuvin)

„Timpul prezent nu ne este dat pentru petreceri, ci e timp de jale, de necazuri și de dureri, și tu încă vorbești glume proaste? Dar care luptător intrând în stadiu (locul luptelor olimpice) își părăsește lupta începută cu antagonistul lui, și se dedă la glume? Diavolul stă în față, el se învertește răcnind prim-mprejurul tău ca să te răpească, toate le mișcă și toate le întoarce asupra capului tău, întrebuintează toate mijlocele ca să te scoată din templu, scrâșnește cu dinții, mugește, scoate din nările lui foc și pară contra mântuirii tale, și tu încă mai stai pe loc vorbind glume, și vorbe nebunești și cu un cuvânt vorbe de acele ce nu se cuvine a le vorbi? Dar atunci el te va putea lua în stăpânire cu multă ușurință. Ne jucăm, iubiților. ” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XVII, p. 165*)

„Te joci și te desfătezi, vorbești caraghiozități, cu care provoci râsul altora, și crezi că lucrul acesta e o nimica? Câte jurăminte false nu vin de la glume, câte pagube, câte vorbe murdare nu ies de acolo?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 166)

„Cel ce vorbește glume, nu poate fi cuvios, nu poate fi sfânt; chiar elen de ar fi, unul ca acesta este ridicol, căci numai celor de pe scena teatrului li se îngăduie aceasta. Unde este gluma, acolo este și măscăraciunea, unde este râs fără timp, acolo este și vorba murdară. Ascultă pe profetul de zice: *Slujiți Domnului cu frică, și vă bucurați Lui cu cutremur* (Ps., 2, 11). Vorba murdară face sufletul ușurel și trândav; ea de multe ori a născut insultele, și tot din cauza ei se întâmplă lupte între indivizi și chiar războaie între popoare. Dar ce? Încă nu ai ajuns cu totul în vârsta bărbătească? Dacă ai ajuns, apoi leapădă-te de cele ale copiilor. Tu nu voești ca servitorul tău să vorbească în piață cuvinte fără vreun folos, și cu toate acestea tu, care spui că ești servitorul lui Dumnezeu, vorbești glume și caraghiosități în piață? E plăcut lucru a nu se înșela un spirit privighetor; pe când pe un spirit ușurel și neprevăzător cine nu-l va putea vâna și prinde în cursă? El însuși se va slăbi cu totul, și nu va mai fi nevoie de cursa și de siluirea diavolului. Pentru ca să cunoști, apoi privește și chiar numele ce se dă unui astfel de om. Glumeț înseamnă un om nestatornic, un om lesne schimbăcios, ușurel, și care se face de toate; însă o astfel de purtare departe fie de cei ce se numesc creștini. Un astfel de om iute se schimbă în ideile lui, iute sare din una în alta. El trebuie ca să-și schimbe neconținut și schimele (gesturile), și vorbele, și râsul, și umbletul și în fine totul imită, și gândul său e preocupat veșnic cum ar putea să inventeze mai multe comici, căci de ele are nevoie. Prin forța lucrurilor, el își atrage multe dușmăni din partea celor luați în râs de dânsul, fie că au fost față și au văzut, fie că dacă nu au fost de față, au auzit de la alții. Deci, departe de creștin de a-și bate joc de cineva. Dacă lucrul acesta e bun, de ce simțiți un fel de repulsie către mimici? Te faci mimic (imitator al altora) și nu te rușinezi? Pentru ce nu permiteți femeilor voastre de a face aceasta? Oare nu e aceasta un obicei nedemn, și un fapt nepotrivit unui om cuminte? Într-un spirit glumeț multe și mari rele locuiesc, mare ușurință și un pustiu complet de idei sănătoase. Într-un astfel de spirit s-a slăbit armonia generală, a devenit șubredă întreaga clădire, frica de Dumnezeu a fost alungată, evlavia a fost depărtată. Limba o ai nu ca să te momitărești și să batjocorești pe altul ci ca să mulțumești lui Dumnezeu. Nu vezi pe bufoni și pe șarlatani, sau scamatori? Aceștia sunt așa-zișii glumeți. Alungați, vă rog, din sufletele voastre o astfel de patimă respingătoare, pentru că este fapt de paraziți, fapt al paițiilor și

al femeilor desfrânate. Departe fie de spiritele femeilor măritate, departe de spiritele nobile, sau și ale sclavilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, pp. 166-167)

„După cum pofta treptat și câte puțin duce la curvie, tot așa și cu glumele. La început se par a fi plăcute, dar mai apoi nimic nu e mai urâcios ca ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 167)

„Omul glumeț iute devine și ocărător al altora, dar ca batjocoritor și bărfitor al altora el îți îngrămădește asupra capului mii de rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 169)

GRIJA (de cele duhovnicești)

„Pe cât de mare este deosebirea dintre Dumnezeu și lume pe atât mai mare și mai bună este grija de cele duhovnicești decât grija de cele lumești.” (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 125)

GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (definiția)

„Sub numele de beție eu nu înțeleg numai beția de vin, ci și acea îmbătare venită din bunurile lumești.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (gravitatea)

„Cel ce are nevoie de multe lucruri este rob a multe lucruri, cu toate că el se pare că este mai presus de ele...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 419)

„Spuneți-mi, vă rog, ce-i deosebește pe îngerii de noi, dacă nu că ei nu sunt constrânși de nevoi comune ca și noi? Așa, cu cât avem mai puțină apropiere de starea lor, cu atât suntem mai depărtați de ei și adânciți în această viață nenorocită. Și pentru a ști dacă eu spun adevărul, întrebați-i pe bătrâni, întrebați-i care perioadă din viața lor o cinstesc mai mult, sau pe aceea în care au fost robi nebuni ai tuturor nevoilor acestora sau pe aceea în care ei s-au desprins de ele? Întrebați-i pe cei care suferă de febră, întrebați-i

când se simt fericiți, dacă aceasta este când se simt rău și beau mult, atunci când au nevoie de multe lucruri, sau atunci când reprimindu-și sănătatea, ei nu mai au aceste nevoi constrângătoare? Nu vedeți că în orice stare ar fi, înseamnă să fii rău având nevoie de multe și că robia nenorocită și pofta nesățioasă ne depărtează foarte mult de adevărata filosofie a virtuții?” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 419)

„Hristos a mai poruncit: *Nu vă îngrijiți de ziua de mâine* (Matei 6, 34). Știu precis că nici un om nu vrea să asculte această poruncă, nici să se lase convins de adevărul ei, din pricina puținătății credinței noastre în Hristos. De aceea, acoperindu-mi fața din pricina rușinii, voi lăsa la o parte această poruncă. Ar trebui să credem pe Hristos numai pe cuvânt; noi însă nu-L credem nici când ne dovedește adevărul spuselor Sale cu dovezi de nezdruncinat, nici când ne dă exemple despre temeinicia spuselor Lui, cum sunt cele cu păsările cerului (Matei 6, 26) și cu iarba câmpului (Matei 6, 30); ba, dimpotrivă, ne frământă grija zilei de mâine ca și pe păgâni, ba poate și mai mult, și, cu toate că ni s-a poruncit că nici nu trebuie să ne rugăm pentru cele de mâine, noi ne cheltuim toată râvna noastră cu astfel de rugăciuni.” (Despre căință (I), 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 69-70)

GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (urmările păgubitoare)

„Dar dacă vrem să ne ocupăm de averile noastre, dacă vrem să trăim în lux și chef, dacă vrem să avem grija femeilor și a tuturor lucrurilor din lume, vom mai avea, oare, timp să ne purtăm ca niște bărbați, vom mai avea timp să trăim în Duhul (Rom., 8, 4), vom mai avea timp să ne îngrijim de cele ale Domnului (I Cor., 7, 32)? Vom avea timp când vom pleca de pe lumea aceasta. Dar atunci nu mai este timpul ostinelilor și al luptelor, ci al cununilor și al pedepselor.” (Despre Feciorie, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 144)

„Nimic nu-l îndepărtează pe om mai mult de sine însuși decât grijile de zi cu zi. Și nimic nu-l face mai prins de grijile de zi cu zi decât neglijarea sufletului său.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

GRIJILE LUMEȘTI ÎNROBITOARE (remedii)

„Dacă ne îngrijim de cele ale lui Dumnezeu, atunci și Dumnezeu se va

îngrijii de cele ale noastre și vom străbate în toată liniștea oceanul vieții acesteia”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 165)

„Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca. Nu că sufletul ar avea nevoie de mâncare - că este imaterial - ci pentru că așa obișnuim să vorbim. Dar chiar dacă sufletul n-are nevoie de hrană, totuși nu poate rămâne în trup, dacă trupul nu-i hrănit.

Și după ce a spus aceasta, nu s-a mărginit numai la atât, ci și întărește spusele Sale, fie prin pilde luate din alcătuirea ființei noastre, fie prin pilde luate din afară de noi. Prin pilde luate din alcătuirea ființei noastre grăind așa: *Nu este oare sufletul mai mare decât hrana și trupul decât haina? Cel ce a dat ceea ce este mai mult, nu va da oare ceea ce este mai puțin? Cel ce a plăsmuit trupul, care trebuie să fie hrănit, nu va da, oare, hrană? De aceea n-a spus atât: Nu vă îngrijiți ce veți mânca și cu ce vă veți îmbrăca, ci: pentru trupul vostru și: pentru sufletul vostru.*” (*Omilia la Matei*, omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 275)

„*Uitați-vă la pasările cerului* (Matei 6, 26).

Ca să nu spui că trebuie să ne îngrijim de hrană, Domnul ne îndeamnă și cu pilde mai puternice și cu pilde mai slabe. Pilde mai puternice: sufletul și trupul; pilde mai slabe: pasările cerului. *Cum nu vă va da vouă Dumnezeu hrană*, spune Domnul, *când El Se îngrijește atât de mult de ființe cu mult inferioare vouă? (...)*

De aceea se cuvine să admirăm mai ales înțelepciunea Legiuitorului nostru, că deși putea da exemple de oameni, putea să numească pe Ilie, Moise, pe Ioan Botezătorul sau pe alții ca aceștia, care nu s-au îngrijit de hrană, totuși dă ca pildă pasările ca să convingă și mai mult pe ascultătorii Săi. Dacă Hristos ar fi dat ca pildă pe acești drepti, ascultătorii Săi ar fi putut spune: *N-am ajuns încă la virtutea acelora!* Așa, însă, Domnul îi trece pe aceștia sub tăcere și dă ca pildă pasările cerului, tăindu-le orice scuză. Domnul, prin această pildă, imită legea veche. Ca și Vechiul Testament ne trimite la albină (Prov., 6, 8), la furnică (Prov., 6, 6), la turturică și la rândunică (Ier., 8, 7). Nu mic semn de cinste este și acesta, că putem săvârși, prin voința noastră liberă, ceea ce animalele fac prin fire. Deci dacă Dumnezeu are atât de mare grijă de cele ce au fost făcute pentru noi, cu atât mai mult de noi; dacă are grijă de cei ce ne slujesc, cu atât mai mult de noi, stăpânii acelora. De aceea spune: *Uitați-vă la pasările cerului!*, n-a spus: *Nu precupețesc, nici nu fac negoț*, ci:

Nici nu seamănă, nici nu seceră (Matei 6, 26).

- Ce? Nu trebuie să semănăm?

- Hristos n-a spus că nu trebuie să semănăm, ci că nu trebuie să ne îngrijim; n-a spus nici că nu trebuie să muncim, ci că nu trebuie să fim fricoși, să fim chinuți de griji. Ne-a poruncit să ne hrănim, dar să nu ne îngrijim de hrană. Același lucru l-a spus mai înainte David, în chip ascuns, grăind așa: *Deschizi Tu mâna Ta și sature pe tot cel viu de buna voință și iarăși: Cel ce dă dobitoacelor hrană și puilor de corb, care îl cheamă pe El*". (Omilia la Matei, omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 275-276)

„Nu râvna noastră, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu săvârșește totul, chiar în acelea în care ni se pare că noi lucrăm. Că dacă Dumnezeu ne părăsește, nu ne-ar fi de nici un folos nici grija, nici munca, nici altceva din altele ca acestea, ci toate s-ar pierde”. (Omilia la Matei, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 277)

„După cum bețivul nu poate crede ușor că există om care să nu bea nici apă, deși sunt printre noi mulți monahi care au făcut aceasta, iar desfrânatul, care a trăit cu nenumărate femei, nu poate crede că este ușor să trăiești în feciorie, și nici cel care răpește averile străine nu poate crede că altul își dă cu ușurință și averile lui, tot așa nici cei măcinați, în fiecare zi, de nenumărate griji nu vor admite cu ușurință că pot exista oameni care trăiesc fără să se îngrijească de hrană și de îmbrăcăminte. Că sunt mulți oameni care trăiesc așa, ne-o pot arăta, chiar în zilele noastre, cei ce filozofează²⁵⁰”. (Omilia la Matei, omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 278)

„Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, că ziua de mâine va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei.

Adică chinul și zbuciumul de fiecare zi. Nu-ți ajunge că-ți mănânci pâinea în sudoarea feței ?” (Omilia la Matei, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 286)

„Vă dau această poruncă, spune Domnul, nu cu alt scop decât ca să vă scap de grijile cele de prisos. Dacă azi te îngrijești de ziua de mâine și apoi mâine te vei îngriji tot de ziua de mâine, nu înseamnă că faci o muncă de prisos? Pentru ce silești ziua de azi să aibă mai mult necaz decât necazul sortit ei, adăugând la propriile ei osteneli și povara zilei de mâine? Nu ușurezi cu nimic ziua de mâine cu adaosul grijilor zilei de azi, ci o încarci cu oboseli și frământări zadarnice”. (Omilia la Matei, omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 287)

²⁵⁰ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Adică monahii. (n. s. 25, p. 278).

„Noi ne îngrijim de cele de pe pământ, iar de cele din ceruri deloc. Am răsturnat rânduiala. Luptăm pe două căi împotriva poruncilor lui Hristos. Și iată cum! Hristos ne spune: *Nu căutați deloc cele de aici!*, dar noi pe acestea le căutăm neîncetat. Hristos spune: *Căutați pe cele cerești*, dar noi nu le căutăm nici o clipă, ci pe cât de mare ne e grija pentru cele lumești, tot pe atât de mare ne e nepăsarea pentru cele duhovnicești, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mare.” (*Omilii la Matei*, omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 287)

„Și cum să nu ne dăruiești Dumnezeu toate bunătățile, când El S-a grăbit atâta ca să-Și dea Fiul Său spre junghiere? - Că jertfa nu se împlinise încă, dar o spune Pavel, grăind așa: *El, Care n-a cruțat pe Fiul Său, cum să nu ne și dăruiești toate împreună cu El?* (Rom. 8, 32).” (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 300)

„Hristos a spus: *Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33). Dacă suntem fără de grijă când vedem că alții își neglijează treburile lor și se ocupă de ale noastre, cu mult mai fără de grijă vom fi când Dumnezeu Se îngrijește de treburile noastre și poartă grijă de ele. Nu te îngriji, dar, de treburile tale, ci lasă-le în grija lui Dumnezeu! Dacă te îngrijești tu de ele, te îngrijești ca om; dar dacă Dumnezeu poartă grijă de ele, poartă grijă de ele ca Dumnezeu. Nu te îngriji de ele, neglijând treburile de mai mare însemnătate, pentru că atunci nici Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Ca să aibă multă grijă de ele lasă-I-le pe toate în seama Lui! Dacă neglijezi însă pe cele duhovnicești și te îndeletnicești cu treburile tale, Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Deci, dacă vrei să-ți meargă bine treburile tale și să scapi de orice grijă, îndeletnicește-te cu cele duhovnicești, disprețuiește pe cele lumești!

Făcând așa, vei avea și pământul odată cu cerurile și vei dobândi și bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Omilii la Matei*, omilia XLVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 790)

„Cine pune, oare, într-o tabără de luptă temelii? Cine zidește, oare, casa pe care are s-o părăsească puțin mai târziu? Nimeni! Dimpotrivă, dacă ar încerca cineva să facă așa ceva ar fi ucis ca trădător. Cine cumpără într-o tabără de luptă hectare de pământ? Cine încheie afaceri? Nimeni! Și pe bună dreptate. Ai venit ca să lupți, i se poate spune, nu să faci negoț! Pentru ce te

ostenești într-un loc pe care-l vei părăsi peste câțva vreme? Fă aceasta când ne vom întoarce în țară! Aceste cuvinte ți le spun și eu acum: Fă aceasta când ne vom duce în cetatea cea de sus. Dar, mai bine spus, acolo nu trebuie să te ostenești; împăratul cel ceresc va face totul pentru tine. (...) Așa ar trebui să trăiască creștinii. Să trăiască întocmai ca niște călători pe pământ, războindu-se cu diavolul, dezlegând pe cei ținuți robi de el; să se scape de toate grijile lumești”. (*Omilii la Matei*, omilia LXIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 797-798)

„Avem noi de umplut mai mult decât un pântec? Trebuie să întreținem noi mai mult decât un trup? Pentru ce atâta grijă și atâta tumult? Acest suflet, pe care ni l-a dat Domnul, pentru ce-l împărțim noi așa, pentru ce îl risipim între atâtea slujiri și oficii, creându-ne nouă înșine slujiri crude?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 419)

„A nu avea nevoie decât de puține lucruri, aceea este libertatea de care se bucură îngerii și cei ce îi imită pe ei. Gândiți-vă cât este de laudabil a-și dobândi această libertate într-un trup muritor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 420)

„... nu vedeți poate ce depărtare este de la cer până la pământ, și ce fel de război avem a purta, cum omul este aplecat spre păcat, cum păcatul lesne ne împresoară, și câte curse sunt la mijloc? Deci pentru ce să tragem după noi atâtea griji, afară de cele firești, și să ne aducem prin aceasta mai multe osteneli și necazuri, și mai mare să ne facem sarcina? Nu ajunge oare a ne îngriji numai de pântec, de haine și de case? Nu ajunge grija celor trebuitoare? – Deși chiar și de aceasta ne-a oprit Hristos, zicând: *Nu vă îngrijiți cu sufletul vostru ce veți mânca, și ce veți bea, nici cu trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca* (Mt. 6, 25). Deci dacă nu trebuie a ne îngriji nici chiar de hrana trebuitoare și de haine, nici de ziua de mâine, apoi cei ce pun în trebuințele lor zilnice atâtea mâncăruri, prin care singuri se îngroapă în pământ, cum vor putea să se ridice la ceruri?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 457)

„Astfel este Dumnezeu: când vede că noi nu suntem pironiți așa zicând de cele pământești, atunci ne dă și acestea. Când ne vede că preferăm cele duhovnicești, atunci ne dă și cele trupești; mai înainte nu ni le dă, ca nu cumva să smulgem pe cele duhovnicești. Crușându-ne pe noi, nu ne dă cele

trupești, ca și fără de voia noastră să ne depărteze de ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XX, p. 255)

„La ce este bun a ne atașa bunurilor pământești, când Dumnezeu, acest Dumnezeu care *îmbracă crinii câmpului și pregătește mâncarea păsărilor*, acest Dumnezeu se oferă să poarte grijă de toate bunurile noastre?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 132)

HRANA (consumul cărnii)

„Tot ce se mișcă și viază să vă fie hrană. Ca pe iarba verde pe toate vi le-am dat. Prin aceste cuvinte Dumnezeu pune început mâncării de carne; nu face asta ca să-i împingă pe oameni la lăcomie, ci ca oamenii să-I aducă Stăpânului jertfe și mulțumiri din cărnuri și ca oamenii să nu se gândească că sunt opriți de a mânca carne jertfită, Dumnezeu le dăruiește puterea de a mânca din carnea jertfelor, dându-le multă libertate: *Ca pe iarba verde pe toate vi le-am dat*. Apoi, după cum lui Adam i-a dat voie să mănânce din toți pomii, dar i-a poruncit să nu mănânce dintr-un singur pom, tot așa și acum lui Noe, după ce-i dă voie să mănânce fără teamă orice fel de carne, îi zice: *Numai carne în sângele sufletului să nu mâncați*.

– Ce vor să spună aceste cuvinte? Ce înseamnă *carne în sângele sufletului*?

– Înseamnă carne de animale sufocate. Că sângele este sufletul animalului.

Pentru că oamenii aveau să aducă animale ca jertfă, Dumnezeu, prin această poruncă, aproape că le spune așa: *Sângele dați-Mi-l Mie, iar carnea vouă*. A făcut asta, ca să înăbușe dinainte pornirea oamenilor spre uciderea de oameni”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 340-341)

„Unii spun că nu trebuie să mâncăm sânge de animale, pentru că sângele lor e greu, asemănător pământului și aducător de boli. Dar noi trebuie să ne păzim de a mânca sânge de animale nu pentru această pricină iscodită cu măiestrie de mintea omenească, ci pentru porunca Stăpânului”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 342)

HRANA (cumpătarea în mâncări)

„Nu mâncarea e un rău, – Doamne ferește! – vătămătoare e îmbuibarea și mâncatul peste trebuință de-ți plesnește pânțele. Îmbuibarea te face să pierzi și plăcerea mâncării, după cum nu e un rău să bei cu cumpătare vin, ci să te îmbeți, și prin lipsa de măsură să-ți strici mințile”. (*Omilia la Facere*, omilia X, I, în col. PSB, vol. 21, p. 116)

„Dacă mâncăm cu măsură să nu ne rușinăm niciodată; că Stăpânul ne-a făcut cu un astfel de trup că nu-l putem menține altfel decât dacă mâncăm; numai să ne depărtăm de lipsa de măsură; mâncarea cumpătată ajută nespus

de mult și la sănătatea noastră și la buna noastră stare”. (*Omilia la Facere*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Și în aceasta mărginim noi mulțumirea cu cele de trebuință sau mulțumirea cu puțin. Cel ce poate a se mulțumi cu stridii și a fi sănătos, nimic mai mult să nu caute; iar cel mai slab și mai neputincios, și care are trebuință pe deasupra de îndulcirea lui cu verdețuri, să nu fie împiedicat. Iar dacă cineva ar fi mai neputincios și decât acesta și ar avea trebuință poate de un ajutor cumpătat din cărnuri, nici de la acestea nu-l împiedicăm. Căci nu pentru a ucide sau a vătăma pe oameni sfătuim noi prin acestea, ci ca pe cele prisoselnice să le tăiem. Iar prisoselnic este tot ceea ce este mai mult decât trebuința. Căci când noi și fără acestea am putea trăi cu sănătate și plăcut, tot ceea ce este adaos este cu desăvârșire prisoselnic.

Acestea le spunem noi și de haine, și de masă, și de casă, și de toate celelalte, și pretutindeni căutăm trebuința numai, căci prisosul este și nefolositor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, pp. 179-180)

„Un pahar mic de vin și o pâine e de ajuns spre a umple pântecul omului. Dumnezeu a făcut pe om mai cumpătat decât toate celelalte vietăți pe care el le stăpânește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

HRANA („mâncăm ca să trăim, nu trăim ca să mâncăm”)

„Să ne obișnuim a mânca atât cât să trăim, nu cât să nu putem duce și să ne îngreunăm. Că nu ne-am născut și nu trăim ca să mâncăm și să bem, ci mâncăm ca să trăim. Nu s-a făcut la început viața pentru mâncare, ci mâncarea pentru viață. Noi însă așa ne cheltuim toată viața, ca și cum pentru asta am fi venit în lume.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.41)

HULA (împotriva Duhului Sfânt)

„Orice păcat și defăimare se va ierta oamenilor; dar defăimarea Duhului nu se va ierta lor. Și celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului i se va ierta lui; dar celui care va zice cuvânt împotriva Duhului Sfânt nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie (Matei 12, 31-32).

- Ce vrea să spună Domnul prin aceste cuvinte?

- Multe ați spus împotriva Mea! zice El. Că sunt un înșelător, că sunt împotriva lui Dumnezeu. Vă iert acestea, dacă vă pocăiți, și nu vă pedepsesc. Dar defăimarea Duhului nu se va ierta nici acelor care se pocăiesc.

- Cum e cu puțință asta? Că a fost iertat și acest păcat celor ce s-au pocăit. Mulți din cei care au defăimat au crezut mai târziu și toate păcatele li s-au iertat. Ce înțeles au, dar, cele spuse? Că dintre toate păcatele acesta singur nu se poate ierta? Pentru ce oare?

- Pentru că despre Hristos iudeii nu știau cine este, dar despre Duhul aflaseră de multă vreme. Tot ce-au grăit profeții au grăit prin Duhul Sfânt; toți cei din Vechiul Testament aveau o idee foarte clară despre Duhul Sfânt.

Înțelesul cuvintelor lui Hristos este deci acesta: *Fie!* spune El. *Puteți păcătui față de Mine, din pricina trupului cu care sunt îmbrăcat; dar nu puteți spune și de Duhul Sfânt: Nu-L cunoaștem!. De aceea defăimarea voastră nu vă va fi iertată și veți fi pedepsiți și aici și dincolo.* - Mulți au fost pedepsiți numai aici; de pildă, desfrânatul din Corint (I Cor., 2, 6) și corintenii care s-au împărtășit cu nevrednicie cu dumnezeieștile taine (I Cor., 11, 18-32) - *Dar voi, continuă Hristos, veți fi pedepsiți și pe lumea aceasta și pe cealaltă. Vă iert toată defăimarea adusă Mie înainte de răstignire! Vă iert chiar răstignirea! Numai pentru necredința voastră nu veți fi pedepsiți!* - Că nici cei care au crezut înainte de răstignire nu aveau o credință totdeauna deplină. Înainte de patimi Hristos porunca să nu-L facă nimănui cunoscut; iar în timpul răstignirii a spus că le-a iertat lor păcatul acesta - *Dar cele ce ați spus despre Duhul Sfânt, acelea nu vor avea iertare!*

Că Domnul S-a gândit la defăimările aduse Lui înainte de răstignire se vede din cuvintele pe care le-a adăugat: *Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice cuvânt împotriva Sfântului Duh, nu i se va ierta lui.*

- Pentru ce?

- *Pentru că Duhul Sfânt vă este cunoscut, spune Hristos, pentru că ați păcătuit față de fapte evidente. Chiar dacă spuneți că pe Mine nu Mă cunoașteți, dar nu puteți spune că nu cunoașteți pe Sfântul Duh, că scoaterea demonilor și tămăduirile sunt lucrarea Sfântului Duh. Deci nu M-ați ocărât numai pe Mine, ci și pe Duhul cel Sfânt. De aceea osânda voastră este de neînlăturat și aici și dincolo". (Omilia la Matei, omilia XLI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 496-497)*

HULA (împotriva lui Dumnezeu)

„... cei ce trăiesc rău sunt pricină de hulă împotriva Lui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LVII, 2, p. 284*)

„Sfântul nume al lui Dumnezeu nu este atâta hulit prin stricăciunea neamurilor pe cât este prin stricăciunea creștinilor. Pentru aceasta vă îndemn, dragii mei frați, să facem tot posibilul ca Dumnezeu să fie slăvit în mod infinit. Căci zice: Vai slujitorului prin care se hulește numele lui Dumnezeu! Ori, zicând Dumnezeu: *Vai*, El arată că cel împotriva căruia pronunță acest cuvânt, va fi condamnat la chinuri și la pedepsele cele mai aspre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVII, 3, p. 346)

„Căci dacă omul însuși, filosofând în fel și chip, nu suferă nimic din cauza defăimărilor, cu atât mai mult Dumnezeu, prin natura Sa neschimbată și nesticăcioasă, sau prin slava Sa cea neîmpuținată și neschimbată.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 53)

„Dacă noi, batjocorind pe Împăratul a toate, în loc să fim pedepsiți, am fost cinstiți prin marea Lui iubire de oameni, îți poți închipui câtă nerecunoștință am avea față de El, batjocorindu-L și după aceasta! Atunci desigur că vom fi pedepsiți cu cea mai mare pedeapsă pentru asemenea nerecunoștință, ba încă mai aspră decât cea dintâi. Batjocora dinainte nu ne arăta atât de nerecunoscători pe cât ne arată cea de după cinstea și marea Lui purtare de grijă față de noi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 363)

„Fiindcă toți cei ce trăiesc defăimând pe Dumnezeu, nevrednici sunt de a privi soarele. Nevrednici sunt cei ce-L defaimă de a se bucura de faptele care-L slăvesc, precum și fiul care defaimă pe tatăl său este nevrednic de a se bucura de slujba servitorilor meritoși.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 365)

„Nu este, nu este păcat mai mare ca acesta, dar nici deopotrivă; ci este adaos de păcate. Păcatul acesta amestecă totul; i se cuvine pedeapsă de neiertat, osândă neîndurată.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 170-171)

„Căci **pentru cel ce are minte** este mai înfricoșat decât orice iad să-L jignească pe Dumnezeu.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 77)

„Hulitorii de Dumnezeu sunt aceia despre care cineva a spus: *Cel care aruncă o piatră în sus, în capul lui a aruncat-o* (Sir. 27, 25). Cel ce aruncă o piatră în sus nu va putea să despice bolta cerească, nici măcar să o atingă, dimpotrivă, piatra rămasă în aer îl va izbi în creștetul capului pe însuși aruncătorul ei. La fel se întâmplă și cu cel care hulește acea Ființă preafericită, aceea pe care nimic nu ar putea-o păgubi, fiind cu mult prea mare și prea înaltă, încât să mai poată primi vreo lovitură: el ascute sabia care îi va pătrunde în suflet, ca urmare a nerecunoștinței arătate față de binefăcătorul său.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, pp. 62-63)

„La urma urmei, cel care suferă, chiar dacă mai rostește câte-o vorbă rea în durerea lui, este vrednic de iertare, însă cel care, fără să sufere, îl hulește pe Dumnezeu și-și pierde sufletul, ce iertare mai așteaptă?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 152)

HULA (împotriva lui Dumnezeu; pedepsirea hulitorului)

„Și pentru că noi vorbim acum de blasfemii, singura recunoștință, singura mulțumire ce aspre muștrări, și chiar, dacă trebuie, disprețuiește-l lovindu-l peste față; tu nu poți întrebuița mâna la un lucru mai sfânt ca acesta. Dacă te va trage înaintea judecății, înfățișându-te cu curaj, spune drept toată apărarea că tu ai răzbunat pe regele îngerilor, al cărui sfânt nume era blasfemiat. Căci dacă se pedepsesc acei care blasfemiază numele regelui pământesc, cu atât mai mult trebuie a pedepsi pe acel care merge până la același abuz față de Dumnezeu.

Aceasta e o crimă publică, este o nedreptate comună contra căreia noi trebuie să ne ridicăm împotriva lui Dumnezeu: pentru că dacă voiesc să pronunț blasfemii, să fie mai atenți și mai timizi, să se teamă ca un creștin să nu-i audă și să nu pedepsească pe loc nelegiuirea lor. Nu vă aduceți aminte de curajul sfântului Ioan? El văzu un om tiran care călca legile căsătoriei și cu îndrăzneală el spune în public: *Nu ți se cuvine ție să ai pe femeia fratelui tău* (Mc., 4, 18).

Eu te sfătuiesc a dojeni nu un rege, nici un judecător; eu însuflețesc zelul tău nu pentru : (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 30-31)

.....
„Cel puțin îndreaptă pe egalul tău și dacă va trebui să pieri, să nu te retragi: aleargă cu bucurie la acest fel de martir: pentru că sfântul Ioan a fost martir. Nu se cerea de la el ca să sacrifice, nici să adore idoli; dar neputând păzi tăcerea când vedea legile sfinte insultate, el sacrifică capul său; așadar,

și tu poți lupta ca și el pentru dreptate până la moarte și Domnul îți va ajuta.”
(*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 31)

HULA (împotriva lui Dumnezeu – lepădarea ei)

„Hula nu-I pricinuieste nici o vătămare lui Dumnezeu; ci, dimpotrivă, cel ce-L hulește, acela se rănește. Nu te mânia pe hulitor! Suspină pentru el, plânge-l! Fapta lui e vrednică de plâns. Pe un om rănit nimic nu-l poate vindeca așa de bine ca blândețea. Blândețea e mai puternică decât forța. Iată ce grăiește Dumnezeu, Cel hulit de noi, atât Vechiul cât și în Noul Testament; în Vechiul Testament: *Poporul Meu, ce ți-am făcut?* (Mih., 6, 3); iar în Noul Testament: *Saule, Saule, pentru ce Mă prigonești?* (Fapte 9, 4). Pavel ne poruncește să povățuim cu blândețe pe cei ce ne stau împotriva (II Tim., 2, 25); iar Domnul a certat cu asprime pe ucenici când s-au apropiat de El și I-au cerut să pogoare foc din cer, spunându-le: *Nu știți ai cărui Duh sunteți* (Luca 9, 54-55). Și acum, când cărturarii L-au hulit, Domnul nu le-a spus: *O, spurcaților și înșelătorilor! O, pizmașilor și dușmanii mântuirii oamenilor!*, ci: *Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?* (Matei 9, 4).

Trebuie, dar, să stârpim cu blândețea boala. Omul care se îndreaptă datorită fricii se întoarce iute iarăși la răutatea lui. De aceea a poruncit Domnul să se lase și neghina (Matei 13, 30), ca să se dea vreme de pocăință. Mulți din aceștia s-au pocăit și au ajuns oameni vrednici, deși mai înainte erau păcătoși și răi”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 367)

HULA (hulirea aproapelui)

„Dacă cel care spune fratelui său: *Nebunule* este vrednic de cea mai grea pedeapsă, cât de mult foc al gheenei va aduna pe capul lui cel care hulește pe fratele său numindu-l răufăcător, pizmăreț, om fără conștiință, râvnitor de slavă deșartă și mai știu eu cum?” (*Despre căință (I)*, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 58)

„Dar pentru ce îl numește el, după locul nașterii sale, *Iuda, cel zis Iscarioteanul* și pentru ce nu zice *Iuda vânzătorul*? El face aceasta pentru ca să ne îndemne a ne ține limba curată de vorbe de ocară și de aceea se stăpânește a-l numi *vânzătorul*. Să ne învățăm, deci, a nu vorbi rău despre nici unul dintre vrăjmașii noștri. Dacă Evanghelistul chiar împotriva vânzătorului Domnului nu întrebuintează nici un cuvânt aspru, cum am putea noi să aflăm iertare când hulim pe cei de aproape ai noștri? Ba încă noi

batjocorim nu numai pe vrăjmașii noștri, ci și pe cei ce sunt către noi cu bune plecări. Vă conjur, să nu mai fie una ca aceasta ! Ascultați numai ce zice Apostolul Pavel: *Nici un cuvânt putred să nu iasă din gura voastră* (Efes. 4, 29).” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 166)

IADUL

„Iadul nu trebuie să ne înfricoșeze și să ne sperie din pricina focului nestins, din pricina cumplitelor pedepse și din pricina chinurilor fără de sfârșit, ci din pricină că L-am supărat pe Stăpânul cel așa de bun și din pricină că ne aflăm în afara buneii Lui voințe”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Dacă nu ne apucăm acum, cât mai suntem încă în arenă, de ostenelele virtuții, dacă nu fugim acum de mrejele păcatului, mai târziu degeaba ne învinuim, când pocăința nu mai este de folos. Câtă vreme mai suntem în viața de aici, este cu puțință să avem câștig de pe urma pocăinței, să ne curățim păcatele de mai înainte și să ne învrednicim de iubirea de oameni a Stăpânului; dar dacă lăsăm să treacă timpul acesta și suntem smulși dintr-o dată de aici, nici un folos nu vom avea de ne vom căi atunci. Și ca să vezi că așa este, ascultă pe profetul care spune: *În iad cine se va mărturisi Ție?* (Ps., 6, 5); și iarăși: *Fratele nu izbăvește, izbăvi-va, oare, omul?* (Ps., 48, 7). Nu este nimeni acolo, spune profetul, nici frate, nici tată, nici mamă, care să scoată din munci pe cel pe care trândăvia lui l-a aruncat acolo. Dar pentru ce vorbesc eu de frate, de tată sau de mamă? Nici chiar dreptii, care au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, nu ne vor putea ajuta cu ceva atunci, dacă ne trândăvim acum. *Chiar dacă vor veni Noe, Iov și Daniil, nu vor mântui pe fiii și fiucele lor* (Iez., 14, 20). Uită-te cât de grozavă e amenințarea și de ce drepti vorbește profetul! Aceștia, pe vremea lor, au mai mântuit pe alții. Noe a mântuit pe femeia și pe fii lui, când potopul acela înfricoșător a venit pe lume, Iov la fel a fost și el pricina mântuirii altora, iar Daniil a smuls pe mulți de la moarte, când barbarul acela, dorind lucruri mai presus de firea omenească, a încercat să ucidă pe caldei, pe magi și pe gazarieni. Ca să nu socotim cumva că în veacul ce va să fie vor mai fi unele ca acestea, că cei virtuoși adică și cei care au îndrăznire înaintea lui Dumnezeu vor putea scăpa de pedepsele de acolo pe cei dragi lor care au dus aici pe pământ o viață păcătoasă”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIII, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 106-107)

„Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, nu ca să ne arunce în el, ci ca să ne înduplece să fugim de această cumplită tiranie. Noi, însă, facem cu totul dimpotrivă și alergăm în fiecare zi pe drumul ce duce spre iad”. (*Omilia la Matei*, omilia I, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 25)

„Și prin aceasta îți arată dragostea Lui și-ți descoperă dorul ce-l are de tine. Că nu spune: *Duceți-vă în focul cel pregătit vouă!*, ci: *În focul cel pregătit diavolului!* Iar mai înainte de a pronunța această sentință, le spune celor trimiși în foc păcatele săvârșite; și nu le spune pe toate, ci câteva. Iar înainte de păcătoși îi cheamă pe cei ce au făcut fapte bune, ca să le arate păcătoșilor, și prin aceasta, că pe bună dreptate îi învinuiește. Nu sunt, oare, cuvintele spuse de Hristos păcătoșilor mai chinuitoare chiar decât chinul iadului? Nimeni n-ar lăsa pe binefăcătorul său să plece cu mâna goală dacă l-ar vedea flămând; iar dacă-l lasă, atunci de rușine ar dori mai degrabă să se ascundă în pământ decât să audă doi sau trei prieteni de purtarea lui. Ce va fi, oare, în sufletul nostru, când vom auzi spunându-ni-se, înaintea întregii lumi, nemilostivirea noastră față de Binefăcătorul nostru? N-ar fi vorbit Domnul nicicând de lucrul acesta, dacă n-ar fi urmărit să arate pentru ce ne pedepsește așa. Din nespusele Sale faceri de bine se vede că nu pentru a ocări, ci pentru a Se apăra și a arăta că nu în zadar, nici fără temei, a spus păcătoșilor: *Duceți-vă de la Mine!* Dacă ar fi vrut să-i ocărăscă, le-ar fi pus în față toate păcatele lor; dar așa, le spune numai ce a suferit de pe urma nemilosteniei lor”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 306-307)

„Cunosc mulți oameni care se tem numai de iad; eu, însă, spun că mult mai amară decât chinul iadului este pierderea slavei din împărăția cerurilor. Nu e deloc de mirare că nu se poate înfățișa asta cu cuvântul. Că nici nu știm fericirea acelor bunătăți, ca să ne dăm seama bine de nenorocirea pricinuită de pierderea lor. Pavel a cunoscut bine fericirea, bunătăților cerești (II Cor., 12, 2-4); el știa că cea mai mare nenorocire este să pierzi slava lui Hristos. Și aceasta o vom ști atunci când noi înșine o vom pierde.

Dar să nu suferim asta, o Unule-Născut, Fiule al lui Dumnezeu, nici să încercăm groaznicele chinuri ale iadului!

Cât de mare rău este pierderea acelor bunătăți nu se poate spune lămurit; dar, pe cât voi putea, mă voi sili să v-o fac cât de puțin cunoscută. Să presupunem că este un copil minunat, care este și virtuos și are și stăpânirea întregii lumi; că este atât de virtuos, încât toți supușii lui îl iubesc, ca și cum ar fi propriul lor copil. Gândiți-vă acum ce n-ar îndura tatăl acestui copil numai și numai să nu piardă prilejul de a sta neconținut alături de el? Ce necaz, mare sau mic, n-ar accepta, numai să-l poată vedea și să se poată bucura de chipul lui? Aceasta să o gândim și despre slava din ceruri. Nu este atât de dorit și de iubit de tatăl lui acest copil, chiar de ar fi de nenumărate

ori virtuos, cât de iubită și de dorită este dobândirea bunătăților cerești, adică desfacerea de legăturile trupului și trăirea cu Hristos (Filip., 1, 23). Nesuferit este iadul și chinul de acolo; dar chiar de-ai spune că sunt mii și mii de iaduri, nici atunci nu vei putea spune că chinul celui căzut în atâtea iaduri este la fel cu chinul celui care pierde slava aceea fericită, a cerurilor, de a fi adică urât de Hristos și de a auzi: *Nu vă știu pe voi* (Matei 25, 12), de a fi învinuit că ai văzut pe cel flămând și nu l-ai hrănit (Matei 25, 42). Am suferi mai degrabă mii de trăsnete, decât să vedem că Hristos își întoarce de la noi blânda Sa față, că nu vrea să Se uite la noi cu dulcii Săi ochi. Dacă atunci când Îi eram dușmani, când Îl uram, când Îi întorceam spatele, Hristos ne-a iubit atât de mult, încât nu S-a cruțat nici pe Sineși, ci S-a dat spre moarte, cu ce ochi, dar, ne vom mai uita la El, când după toate aceste binefaceri, nu L-am învrednicit nici de o bucată de pâine când era flămând”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 305-306)

„Unde sunt, deci, cei care nu cred în existența iadului? Dacă cei care au trăit înainte de venirea lui Hristos, care n-au auzit nici din nume de iad și nici de înviere, vor fi pedepsiți pe lumea cealaltă, după ce au fost pedepsiți și aici, apoi cu mult mai mult noi, care am fost născuți și crescuți cu cuvintele filozofiei! Aș putea fi, însă, întrebat:

- Dar e drept să fie aruncați în iad cei care nici n-au auzit de iad? Vor spune: Dacă ne amenințai cu iadul, ne-am fi temut și ne-am fi înțeleptit!

- Nu cred! Că și noi, cei de astăzi, auzim în fiecare zi vorbindu-ni-se de iad și totuși nu ne sinchisim deloc. În afară de asta, trebuie să mai spun și aceea că acela care nu se teme de pedepsele care îi stau în față, cu mult mai mult nu se va teme de pedepsele de pe lumea cealaltă. Că pe oamenii mai puțin ascuțiți la minte și mai legați de pământ îi cumințesc de obicei mai repede pedepsele imediate decât cele de mai târziu.

- Deasupra noastră, însă, stă o frică mai mare, iadul, mi se poate spune. Cei dinainte de venirea lui Hristos n-o aveau, așa că li se face nedreptate când sunt pedepsiți.

- Deloc! Mai întâi, în fața lor nu stăteau aceleași lupte ca în fața noastră. Ale noastre sunt cu mult mai mari. Iar cei ce se ostenesc mai mult au nevoie și de ajutor mai mare. Și nu mic ajutor ne este nouă creșterea fricii. Dacă noi avem avantajul față de cei de dinainte de venirea Domnului, să știm pedepsele de pe lumea cealaltă, ei au față de noi avantajul că erau pedepsiți cumplit îndată. Dar mulți mai fac încă o obiecție:

- Unde mai este dreptatea lui Dumnezeu, spun aceștia, dacă păcătuind ești pedepsit și pe lumea aceasta și pe lumea cealaltă?

- Vreți să vă aduc aminte chiar de cuvintele voastre, ca să nu-mi faceți greutate, ci ca voi înșivă să dați răspuns întrebării voastre? Am auzit pe mulți oameni de-ai noștri revoltându-se și grăind așa când află că unui ucigaș i s-a tăiat capul în temniță: *Ticălosul și blestematul acela a ucis treizeci de oameni și chiar cu mult mai mulți și îndură numai o singură moarte! Unde este dreptatea?* Deci voi înșivă mărturișiți că nu-i de ajuns o singură moarte pentru pedepsirea lui. Cum se face, însă, că atunci când e vorba de pedepsele de pe lumea cealaltă sunteți de altă părere? Sunteți de altă părere pentru că nu judecați pe alții, ci pe voi înșivă. Atât de mare piedică e dragostea de sine pentru vederea dreptății!”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 449-450)

„Să nu supărăm pe Hristos. Lucrul acesta e mai cumplit și mai groaznic decât orice. Chiar dacă multora li se pare iadul înfricoșător, eu nu voi înceta de a striga mereu, că a supăra pe Hristos este mai cumplit și mai înfricoșător decât gheena. Și vă rog ca și voi să gândiți la fel. Așa vom scăpa și de iad și ne vom bucura de slava lui Hristos”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 450)

„Dacă focul acesta material de pe pământ s-a năpustit ca o fiară din cuptorul Babilonului și i-a ars pe cei ce ședea afară, ce nu va face focul celălalt, nematerial, celor peste care se va năpusti? Ascultă ce spun profeții despre ziua aceea: *Ziua Domnului este nelipsită de mânie și plină de urgie* (Isaia 13, 9). Nu va fi nimeni care să ne apere; nimeni care să ne scape; nicăieri chipul cel blând și liniștit al lui Hristos. Ci, după cum cei osândiți în mine, la muncă silnică, sunt dați pe mâna unor oameni fără de inimă și nu văd pe nici unul din cunoscuții lor, ci numai pe cei care-i păzesc, tot așa va fi și atunci; dar, mai bine spus, nu așa, ci chiar cu mult mai cumplit. Aici pe pământ mai poți să faci o cerere de grațiere împăratului, îl mai poți ruga să-ți ridice osânda; dar acolo nu. Cei ce au intrat acolo nu mai scapă, ci rămân acolo, se pârjolesc și simt atâta durere cât nu se poate spune cu cuvântul. Dacă nimeni nu poate să înfățișeze prin cuvinte durerile cumplite ale celor arși în foc, cu mult mai mult suferințele pricinuite de focul de acolo. Aici pe pământ se termină totul într-o scurtă scurgere de timp; dincolo însă focul arde mereu și nu se mistuie ce se arde”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 515-516)

„Dar pentru ce trebuie să vorbesc de chinurile din iad? Gândește-te la cei care suferă de podagră. Când îi chinuie cuțitele durerii, poți să le arăți

mii de bolnavi cu suferințe mai mari decât ale lor, nici nu te bagă în seamă! Durerea lor e atât de puternică încât nu îngăduie minții să aibă o clipă de răgaz să se mai gândească și la alții și să se mângâie. Să nu ne hrănim, dar, cu aceste nădejdi zadarnice! Te poți mângâia cu nenorocirile altora când e vorba de suferințele mici; dar când durerea e covârșitoare, când toate cele dinăuntrul tău sunt pline de tulburare, când sufletul nu mai poate să-și dea seama nici de el însuși, de unde mai poți culege mângâiere?

Deci sunt de răs și de batjocură toate aceste cuvinte; sunt basme de adormit copiii. Mângâierea de care-mi vorbești poți s-o capeți când ai o supărare, o supărare mică, atunci când auzim că și cutare a pățit la fel. Dar sunt cazuri când nici supărarea nu ne-o mângâie. Dacă deci suferințele altora n-au nici în aceste mici supărări vreo putere, cu mult mai mult nu vor avea vreo putere când e vorba de dureri și chinuri nespuse, care atrag după ele scrâșnetul dinților. Știu că vă supăr și vă întristez cu aceste cuvinte. Dar ce să fac? N-aș vrea să grăiesc așa! Aș vrea ca și eu și voi toți să îndrăgiți virtutea. Dar pentru că cei mai mulți dintre noi trăim în păcate, aș vrea să-mi dea cineva atâta putere ca să vă întristez cu adevărat și să ating sufletul ascultătorilor mei. (...) Dacă o slugă disprețuiește amenințarea stăpânului său, negreșit sluga nu rămâne nepedepsită, pentru că disprețul arătat stăpânului este o pricină de și mai mare pedeapsă.

De aceea vă rog să ne zdrobim inimile când auzim vorbindu-se de iad. Într-adevăr, nimic nu este mai plăcut decât de a vorbi de iad, pentru că nimic nu-i mai amar decât chinurile din iad.

- *Dar cum poate fi plăcut să aud vorbindu-mi-se de iad?* m-ar putea întreba cineva.

- *Pentru că este neplăcut să ajungi în iad!* Pentru că aceste cuvinte, supărătoare în aparență, îndepărtează iadul de la noi și în locul lui ne dau o altă plăcere: ne schimbă sufletele, ne fac mai evlavioși, ne înalță mintea, ne înaripează gândul, alungă atacul cel rău al poftelor, sunt doctorie. De aceea îngăduiți-mi ca, vorbindu-vă de iad, să vă vorbesc și de rușinea din iad. Că după cum ninivitenii vor osândi atunci pe iudei, tot așa și pe noi ne vor osândi mulți din cei care par acum cu mult mai prejos de noi. Să ne gândim, dar, cât de mare va fi batjocura, cât de mare osânda. Să ne gândim, cel puțin acum, să punem început și ușă de pocăință”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 516-517)

„Pentru noi, spun monahii, a supăra pe Stăpân e mai groaznic decât a fi aruncați în iad”. (*Omilia la Matei*, omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 634)

„Hristos, vrând să ne descrie chinul din iad, ni l-a zugrăvit sub chipul unui om care nu-și poate satisface dorința; ne-a dat ca pildă pe bogatul care se pârla de sete; dorea o picătură de apă și n-o putea avea; așa se chinuia (Luca 16, 24)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 731)

„Când a vorbit despre împărăție, după ce a spus: *Veniți de moșteniți împărăția*, a adăugat: *cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*; dar când a vorbit de foc, n-a mai grăit așa, ci: *cel pregătit diavolului*. <<Eu, le spune Hristos păcătoșilor, v-am pregătit împărăția; focul nu-i pregătit vouă, ci diavolului și îngerilor lui; dar pentru că voi înșivă v-ați aruncat în el, vina e a voastră>>.

Hristos își îndreptățește hotărârea Lui nu numai prin cele spuse mai înainte, ci și prin cele ce le mai spune, arătând pricinile osândirii lor: *Am flămânzit și nu Mi-ați dat să mănânc*. De-ar fi fost chiar un dușman cel ce întindea mâna, oare, suferințele lui, foamea lui, frigul lui, lanțurile lui, goliciunea lui, boala lui, umbletul lui de ici-colo sub cerul liber n-ar fi fost în stare să înmoaie și să înduplece chiar pe cel mai nemilos om? Aceste suferințe sunt în stare să pună capăt și dușmăniei. Dar voi n-ați făcut aceasta nici prietenului vostru, care vă e prieten și binefăcător și stăpân. De vedem un câine flămând, ni se face milă de el; o sălbăticiune de-o vedem înflămânzită, ni se moaie inima; dar ție nu ți se înmoaie inima când vezi pe Stăpân flămând? Poți să mai aperi o astfel de purtare?”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 898-899)

„- Ar trebui însă, mi s-ar mai putea spune, să vină pe lume numai cei buni, atunci n-ar mai fi fost nevoie de iad, nici de osândă, nici de pedeapsă și n-ar mai fi fost nici urmă de răutate; cei răi ar fi trebuit sau să nu se nască sau să moară îndată ce s-au născut.

- Se cuvine să-ți spun mai întâi cuvintele apostolice: *Dar tu, omule, tu cine ești care răspunzi înaintea lui Dumnezeu? Oare făptura va zice Celui Ce a făcut-o: Pentru ce m-ai făcut așa?* (Rom., 9, 20). Iar dacă vrei și argumente, îți voi spune că sunt mai mult admirați cei buni când se găsesc printre cei răi; atunci se vedește mai ales bunătatea și multa lor filozofie. Dar tu, spunând acestea, nimicești temeiul luptelor și al strădaniilor.

- Dar ce? Ca să se arate aceștia buni, trebuie să fi pedepsiți alții?

- Doamne ferește! Ei nu sunt pedepsiți ca să se arate ceilalți buni, ci sunt pedepsiți pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduși așa pe lume, ci pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduși așa pe lume, ci pentru că sunt trândavi. De aceea și sunt pedepsiți. Și cum să

nu fie vrednici de pedeapsă, când au avut atâția dascăli de virtute și n-au câștigat nimic. După cum cei buni și virtuoși sunt vrednici de îndoită cinste și pentru că au ajuns de folos și pentru că n-au fost vătămați cu nimic de cei răi, tot așa și cei răi sunt vrednici de îndoită pedeapsă și pentru că au ajuns răi, când puteau să ajungă buni - dovadă cei care au ajuns buni - și pentru că n-au câștigat nimic de la cei buni”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 918)

„Două lucruri a spus Ioan despre Hristos: unul, că va boteza cu Duh Sfânt și altul, că va arde pe cei necredincioși. Dacă unul e vrednic de credință, atunci negreșit și celălalt. De aceea Ioan a făcut două proorocii despre Hristos, pentru ca pe temeiul celei care s-a împlinit să crezi și în aceea care nu s-a împlinit încă. Hristos face la fel; adeseori despre aceleași lucruri sau despre lucruri contrare, face două proorocii, una care se împlinește pe pământ, alta pe care o făgăduiește că se va împlini pe lumea cealaltă. Face asta pentru ca oamenii, cărora le place să discute mult, să creadă pe temeiul profeției împlinite și profeția care nu s-a împlinit încă. Hristos a făgăduit că va da în viața aceasta însutit celor care au părăsit tot ce-au avut, iar în veacul viitor viață veșnică (Marcu 10, 30); și a făcut vrednice de credință și darurile viitoare prin împlinirea darurilor date pe pământ. Așa și Ioan Botezătorul; a făcut două profeții: una că Hristos va boteza cu Duh Sfânt, alta că va arde pe cei păcătoși în focul cel nestins.

Deci dacă Hristos n-ar fi botezat cu Duhul Sfânt pe apostoli și în fiecare zi pe cei ce voiesc, ai putea pune la îndoială și pe celelalte, adică pedeapsa veșnică și focul cel nestins; dar dacă s-a săvârșit și se săvârșește în fiecare zi ceea ce este mai mare și mai greu, ceea ce depășește orice cuvânt – botezul cu Duh Sfânt –, cum poți spune că nu-i adevărat ceea ce-i ușor, ceea ce-i potrivit minții omenești, adică pedeapsa veșnică și focul nestins?” (*Omilia la Matei*, omilia XI, V-VI, în col. PSB, vol. 23, p. 139)

„... pe cel care spune fratelui său: *nebunule*, îl pedepsește cu gheena focului. Acum, pentru prima dată, Hristos pomenește de gheenă. Mai înainte, vorbise mult de împărăția cerurilor; dar abia acum vorbește de gheenă, arătând cu asta că împărăția cerurilor se datorește iubirii Sale de oameni și voinței Sale, pe când iadul se datorește vieții noastre păcătoase.” (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 210-211)

„... să nu învinovățească nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce cheamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemați. *Dară, zici tu, trebuia ca și fără voia lor să-i tragă la sine.* Să nu fie ! El nu

silește pe nimeni, căci cine oare, chemând la cinste, la cununi, ospete și serbări, trage la sine pe cei chemați, legați și fără voia lor? Nici unul nu face așa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocorește. Dumnezeu trimite fără voie în gheena, însă în Împărăția Cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veșnic el trimite pe păcătoși legați și văicărindu-se, însă când este vorba de miile de bunătăți, nu așa; fiindcă dacă firea celor buni nu este așa încât ei să alerge spre ele de bunăvoie și să cunoască harul cel mare, apoi atunci sila întrebuintată cu oamenii defaimă înseși acele bunătăți, *Dar pentru ce, zici tu, nu voiesc oamenii aceste bunătăți și nu aleargă după ele?* Din pricina neputinței sau, mai bine zis, din pricina slăbiciunii lor. *Și pentru ce atunci nu vindecă slăbiciunea lor?* Dar cum și în ce fel trebuia să vindece această slăbiciune? Oare n-a făcut el făptura întregă, care învață pe om și-i arată puterea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu? *Cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu* (Ps. 18, 2). Oare nu a trimis și pe Proroci? Nu i-a cinstit? Nu a făcut cu dânșii minuni? Nu le-a dat lege scrisă și lege firească? Nu a trimis și pe Fiul său? Nu le-a trimis și pe apostoli? Nu a făcut cu dânșii semne? Nu i-a amenințat cu gheena? Nu le-a făgăduit Împărăția Cerurilor? Nu în fiecare zi răsare soarele său peste cei buni și peste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de ușoare și lesne de împlinit, încât mulți covârșesc poruncile lui prin prisosința filosofiei lor? *Ce trebuia să facă viei sale, și n-a făcut?* (Is. 5, 4). *Dară, zici tu, pentru ce nu ne-a insuflat în chip firesc cunoașterea și virtutea?* Deci cine zice acestea, Elinul sau Creștinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleași lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoaștere, iar celălalt pentru viață. Așadar, noi vom vorbi mai întâi către Creștin, căci nu atât îmi este vorba de mădularele dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice Creștinul? *Trebuia, zice, ca să ne insuflă însăși cunoașterea virtuții.* Dar ne-a insuflat această cunoaștere, căci de nu ne-ar fi insuflat-o, cum am putea cunoaște cele vrednice de făcut, cum și cele ce nu trebuia a le face? De unde atunci și pentru ce sunt legile și judecățile? Deci el ne-a insuflat această cunoaștere, sau mai bine zicând, nu atât cunoașterea, pe cât însăși fapta. Dar pentru ce atunci ar trebui ca să primești răsplata, dacă totul ar fi al lui Dumnezeu? Căci, spune-mi, rogu-te, oare Dumnezeu te pedepsește la fel cu Elinul, păcătuiind? Nicidecum, căci tu ai cu tine libertatea izvorâtă din cunoaștere. Dar ce? Dacă ți-ar spune cineva acum că și tu, și Elinul vă veți învrednici acelorași bunătăți pentru cunoaștere, oare nu te-ai neliniști? Eu cred că da, căci ai zice că Elinul, putând afla cunoașterea prin sine, n-a voit totuși să o afle. Și dacă și el ar zice că Dumnezeu trebuia să insuflă în noi cunoașterea în chip firesc, oare nu ai râde și nu ai spune *Dar pentru ce n-ai căutat-o? Pentru ce nu te-ai silit ca să o*

află, precum am aflat-o eu? - și ai sta cu multă îndrăzneală împotriva lui, spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie a învinovăți pe Dumnezeu că nu ne-a insuflat și cunoașterea odată cu firea. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoașterea, și tot așa ai putea izbuti să capeți o viață curată, dacă nu ai ispiti și nu ai cere totul; dar fiindcă te îngreuezi spre fapta bună, pentru aceea și pui înainte astfel de vorbe prostești. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dar atunci ne-ar fi tăgăduit virtutea multe dintre dobitoacele necuvântătoare, fiindcă multe dintre ele sunt mai cumpătate în viață decât noi. *Dară, zici tu, aș fi voit mai bine să fiu bun din silă și să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin dorirea și voirea mea, și apoi să mă osândesc și să mă pedepsesc.* Însă niciodată binele nu este silit, și nici că s-a auzit vreodată că sila este mama binelui. Dacă nu știi ce trebuie să faci, arată, și atunci vom spune ce trebuie; dar dacă cunoști singur că desfrânarea, de pildă, este un lucru rău, pentru ce atunci nu fugi de rău? *Nu pot, zici tu.* Însă te vor învinui și-ți vor închide gura alții cari au izbutit a face cele mai mari fapte. Tu poate având și femeie nu te înfrânezi, pe când un altul și fără femeie își păstrează întreaga cugetare. Deci ce cuvânt de îndreptățire vei avea, nepăzind măsura cumpătării, pe când acela sare peste primejdie? *Nu sunt așa, zici tu, din pricina firii trupului, și nu din pricina voirii.* Nu ești așa fiindcă nu voiești, și nu că n-ai putea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia II, pp. 18-19)

„Fiindcă ai auzit de foc, să nu-ți închipui că cei arși acolo vor fi aduși la neființă, sau că vor pieri cu totul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, p. 93)

„Că de ar rămâne sufletul de mii de ori nemuritor, zice – după cum chiar și este – totuși fără de trup nu se va putea învrednici de acele bunătăți negrăite, după cum nici nu va putea fi pedepsit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 420)

„Căci este cea mai de pe urmă ticăloșie, și mai grozavă decât însăși gheena, ca după ce Dânsul ne-a arătat atâta dragoste, să se găsească unii care nu au lucrat nimic chiar după o astfel de îngrijire din parte-I.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 110)

„Împărăția a gătit-o oamenilor, dar gheena, spune Domnul, n-a gătit-o oamenilor, ci a pregătit-o diavolului și îngerilor lui. Dacă voi duceți o astfel de viață încât sunteți vrednici de osândă și de pedeapsă, în sarcina voastră e

drept să cadă vina”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 129)

„Să ne gândim apoi, fără a mai ține seamă de chinurile iadului, cât de mare rău este pierderea împărăției cerurilor. Căci chiar dacă nu ne-ar amenința focul iadului, nici nu ne-ar aștepta chinuri veșnice, numai gândul de a fi înstrăinați de Hristos cel blând și iubitor de oameni, Care S-a dat pe Sine la moarte pentru noi, Care a suferit toate ca să ne scoată din chinurile iadului și să ne împace cu Tatăl pe noi, cei care Îi eram dușmani din pricina păcatelor noastre, prin urmare, numai gândul acesta, de a putea pierde acele bunătăți negrăite și nemuritoare care ne așteaptă, ar trebui să fie mai puternic decât chinul iadului și îndestulător ca să ne deștepte sufletele și să ne înduplece să fim totdeauna treji.” (*Despre căință (I)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 86)

„Chiar iubirea face iadul! Este iubirea respinsă, disprețuită, mâniată, care sfârșește prin a părăsi pentru totdeauna pe mizerabilul care s-a jucat cu ea în mod ostentativ.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 303)

„Căci în sfârșit, dacă noi ne plângem de o disproporție între crimele noastre și pedepsirea noastră, această disproporție era cu mult mai mare încă între infinitul răsplăților noastre și puținul pe care Dumnezeu îl cerea de la noi pentru dobândirea lor. Nu! Dacă iadul este grozav, el este pe atât de drept, pe cât de grozav.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 303)

IADUL (Dumnezeu ne amenință cu iadul pentru a ne scăpa de iad)

„Precum deci pedepsele îi atrag pe oameni mai mult la datoria lor decât binefacerile, Iisus Hristos ne-a făcut amenințări grozave, ca teama să ne aducă să-L cinstim.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIX, 1, p. 187)î

„Și cum atunci, zici tu, *el care ne iubește ne-a amenințat cu gheena, cu osânda și pedeapsa?* Tocmai de aceea, fiindcă te iubește. Căci scoțându-ți din rădăcină răutatea ta, și stăpânindu-te cu frică, ca și cu un frâu, totul face și toate le lucrează ca să nu pășești pe calea răului, și atât prin cele plăcute, cât și prin cele neplăcute, te împiedică de a da năvală la cele de jos; voiește,

cu un cuvânt, a te ridica la El, izbăvindu-te de răutate, care este mai grozavă decât gheena.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 158-159)

„A fugi de osândă are cea mai mare putere asupra cuiva; că dacă paguba s-ar mărgini la a nu câștiga cele bune, negreșit că cei mai mulți ar suferi aceasta, însă când ajunge până și la a suferi rele, apoi atunci nu ar mai putea răbda. Trebuia ca pierderea împărăției cerurilor să fie socotită de dânșii ceva de nesuferit, însă pentru neputința celor mulți aceasta pare cu mult mai grozavă; nu atât dăruirea celor bune mișcă pe ascultătorul cel încăpățânat, pe cât amenințarea cu pedepsele.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 105)

„De aceea auzim vorbindu-se de gheenă, ca astfel mult folos să tragem din amenințarea și din frica ei. Dacă ar fi urmat ca să-i arunce într-însa pe cei ce păcătuiesc, fără ca dinainte să vestească amenințarea de ea, desigur că mulți ar cădea într-însa. Dacă și acum, când ni se cutremură sufletul de frică, și încă sunt unii care păcătuiesc cu ușurință, ca și cum nici nu ar fi gheenă, dar dacă nici nu s-ar fi spus mai dinainte și nici nu ne-ar fi amenințat, ce rele n-ar face? Astfel că – cum am spus deseori – gheena ne arată nouă îngrijirea părintească a lui Dumnezeu nu mai puțin decât Împărăția cerurilor. Căci gheena conlucrând împreună cu Împărăția cerurilor pe mulți oameni prin frică îi împinge în Împărăția cerurilor. Așadar, să nu luăm faptul acesta ca o asprime sau cruzime din parte-I, ci ca o milă și filantropie mare, ca o îngrijire părintească și dragoste către noi. Dacă n-ar fi amenințat pe niniviteni pe timpul lui Iona, desigur că n-ar mai fi rămas cetatea lor. Dacă n-ar fi amenințat cu gheena, cu toții ar fi căzut în gheenă. Dacă n-ar fi amenințat cu foc, nimeni n-ar fi scăpat de foc. El voiește a face cu totul contrare celor ce grăiește, ca tu să faci ceea ce voiește. Nu voiește moartea păcătosului, ca nu cumva să cazi în acea moarte. N-a spus numai prin cuvinte, ci a arătat și faptul ca astfel să fugim.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 171)

„Bune sunt, Stăpâne, făgăduințele Tale, bună este și Împărăția Ta, pe care o așteptăm, dar și gheena, cu care ne ameninți! Una ne îndeamnă, cealaltă ne înfricoșează: Împărăția ne îndeamnă spre bine, gheena ne înfricoșează cu folos.

Dumnezeu ne amenință cu iadul, nu ca să ne arunce în iad, ci ca să ne scape de iad. Dacă ar fi vrut să ne pedepsească, nu ne-ar fi amenințat mai înainte, pentru ca, întăriți, să fugim de cele ce ne amenință. Ne amenință cu

pedeapsa, ca să scăpăm de pedeapsă. Ne înfricoșează cu cuvântul, ca să nu ne pedepsească cu fapta.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 152-153)

„Te înfricoșează spunându-ți dinainte ce te așteaptă, ca să te ferească de a da ochii cu primejdia.” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 544)

„Chiar amenințarea cu focul gheenei ne înfățișează tot atât de bine iubirea Lui de oameni, ca și făgăduința împărăției cerurilor. Dacă nu ne-ar amenința cu iadul, n-am dobândi atât de iute bunătățile cerești. Dacă frica de pedepse n-ar împinge pe cei mai trândavi, făgăduința bunătăților ar fi neîndestulătoare spre a îndemna la virtute.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 121)

„Pentru aceea Dumnezeu ne-a amenințat și cu iadul, pentru ca să nu ne arunce în iad. El zice către noi cam așa: *Teme-te de cuvintele Mele, și nu vei tremura de faptele mele*”. (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omiliile la Postul Mare...*, p. 29)

„Dar chiar și focul gheenei l-a făcut Dumnezeu pentru mântuirea noastră, ca să ne dea motiv de luptă și pricină de încununare, ca să ne atragă în Împărăția cerurilor prin frica chinurilor veșnice și prin străduința evitării lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 178)

„Pentru aceasta, Dumnezeu adesea ne aduce aminte de înfricoșătoarea muncă, ca să ne folosim din frica muncii, pentru că de nu le-ar fi spus mai dinainte de înfricoșătoarea muncă, mulți ar fi căzut în ea, pentru că acum de ni se cutremură sufletele de frică și încă tot sunt unii fără de omenie și fac păcate ca și cum n-ar fi muncă, că de nu ne-ar învăța și înfricoșătoarea muncă, ce rău n-am face noi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 39)

„... spune Dumnezeu mai înainte cele ce va face, pentru ca să nu facem noi lucrurile rele de la care ne oprește, pentru aceea ne înfricoșează cu matca focului, ca să nu intrăm în ea și ne sperie cu cuvântul, iar nu ne

scârbește cu fapta, bune-ți sunt o, Stăpâne, făgăduințele, bună-ți este și împărăția pe care o așteptăm să ne-o dai și înfricoșarea gheenei, că împărăția cerului îndeamnă pe oameni, iar iadul înfricoșează pe păcătoși ca să-i facă buni, pentru că Dumnezeu înfricoșează pe păcătoși nu ca să-i pună în matca focului, ci ca să-i izbăvească din matcă, îi înfricoșează cu cuvântul, ca să nu-î muncească cu fapta, pentru că cel ce nu așteaptă nici înviere, nici muncă pentru păcatele lui, îi pare că numai aici va să viețuiască, iar nu și în cealaltă lume, pentru aceea nici bine nu face, nici de păcat nu se lasă, dar nici munca lui sfârșit nu are. Iar cel ce se teme de muncă și înfricoșătoarea judecată, și de răspunsul cel groaznic, face în tot felul ca să poată scăpa de curvie, de malahie, de viclenie și de tot felul de păcate, și se face blând și întreg la minte, smerit, milostiv și iubit de toți și de singur Dumnezeu, pentru că cuvântul nu poate să facă până întru atâta cât face frica.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 41-42)

„Înfricoșarea muncii ne-a gătit nouă atâtea bunătăți și odihnă, pentru ca să ne ajute și frica și nădejdea din două părți, frica să ne împiedice de la lucrurile cele rele, iar nădejdea să ne îndemne să facem cele bune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 90)

IADUL (iadul nu a fost făcut pentru oameni, ci pentru diavoli)

„Când a vorbit despre împărăție, după ce a spus: *Veniți de moșteniți împărăția*, a adăugat: *cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*; dar când a vorbit de foc, n-a mai grăit așa, ci: *cel pregătit diavolului*. <<Eu, le spune Hristos păcătoșilor, v-am pregătit împărăția; focul nu-i pregătit vouă, ci diavolului și îngerilor lui; dar pentru că voi înșivă v-ați aruncat în el, vina e a voastră>>.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 898-899)

„Împărăția a gătit-o oamenilor, dar gheena, spune Domnul, n-a gătit-o oamenilor, ci a pregătit-o diavolului și îngerilor lui. Dacă voi duceți o astfel de viață încât sunteți vrednici de osândă și de pedeapsă, în sarcina voastră e drept să cadă vina”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 129)

„Că pentru asta ne-a zidit Dumnezeu și ne-a adus la viață, ca să ne facă părtași veșnicilor bunătăți, ca să ne dea împărăția cerurilor, nu ca să ne arunce în iad și să ne dea focului! Iadul n-a fost făcut pentru noi, ci pentru

diavol.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 337)

IADUL (deasa cugetare la chinurile din iad)

„... nu lasă a cădea în gheenă pe cel ce își aduce aminte des de gheenă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 547)

„Dacă ne-am gândi într-una la gheenă, nu am cădea iute în ea.

De aceea Dumnezeu ne-a amenințat cu osânda. Dacă nu am avea nici un folos gândindu-ne la ea, nu ne-ar fi amenințat Dumnezeu, însă fiindcă amintirea ei ne poate face mult bine, de aceea, ca pe o doctorie mântuitoare a așezat-o în noi, adică în sufletele noastre. Așadar, să nu disprețuim folosul ce-l putem câștiga de aici, și ideea gheenei să o avem în continuu cu noi, fie în ospete, fie la cină.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 301)

„Nimeni din cei ce au înaintea ochilor gheena nu va cădea în gheenă, nu va scăpa de gheenă. Precum se întâmplă chiar printre noi, că cei ce se tem de tribunale, nu vor fi pedepsiți de tribunale, pe când cei ce disprețuiesc tribunalele, tocmai aceia sunt care suferă pedeapsa tribunalelor, întocmai așa este și în cazul de față. Dacă ninivitenii nu ar fi avut teamă de nimicirea lor, s-ar fi nimicit, dar fiindcă s-au temut, de aceea nu s-au nimicit. Dacă cei de pe timpul lui Noe s-ar fi temut de potop, nu s-ar fi prăpădit de potop. Tot așa și sodomitenii dacă s-ar fi temut de pedeapsă, nu ar fi pierit prin foc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, pp. 302-303)

IADUL (existența iadului)

„Să ne aducem aminte neconținut de judecata cea înfricoșată, de râul cel de foc, de legăturile cele nedezlegate, de întunericul cel mai dinafară, de scrâșnirea dinților, de viermele cel neadormit.

Dar – zici tu – Dumnezeu este iubitor de oameni. Însă acestea sunt vorbe, iar dacă ar fi după părerea ta, atunci nici bogatul acela care a trecut cu vederea pe Lazăr nu este pedepsit; nici fecioarele cele nebune nu sunt scoase

din camera de nuntă; nici cei ce nu hrănesc pe Hristos nu se duc în focul cel pregătit diavolului; nici cel îmbrăcat în haine necuviincioase nu se pierde, legat de mâni și de picioare; nici cel ce a pretins de la datornicul său o sută de dinari nu va fi predat muncilor; atunci nu este adevărat nici ceea ce zice pentru preacurvari: *Unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge* (Marcu 9, 44), ci toate acestea sunt numai simple amenințări. *Da!* Zici tu. Și cum de îndrăznești de a pronunța astfel de vorbă, și de la sine îți dai o așa hotărâre? Eu, atât din cele spuse de Hristos, cât și din cele ce a făcut, voi putea să-ți dovedesc că este cu totul din contră. Dacă tu nu crezi în cele viitoare, cel puțin crede din cele petrecute, căci cele petrecute deja și îndeplinite nu mai sunt vorbe și amenințări. Cine a trimis peste întreaga lume potopul și a făcut înecarea aceea înfricoșată? Cine a adus prăpădirea aceea grozavă a întregului neam omenesc? Cine după aceasta a slobozit din cer fulgerele și trăsnetele acelea asupra pământului Sodomei? Cine a cufundat în mare întreaga armată egipteană? Cine a nimicit în pustiu cele șase sute de mii? Cine a ars de tot adunarea lui Abiram? Cine a poruncit pământului să-și deschidă gura și să înghită de vii pe cei ai lui Core și Datan? Cine, pe timpul lui David, a nimicit cât ai clipi din ochi șaptezeci de mii de oameni? Să mai spun oare și de cei pedepsiți în parte? Ce veți zice de Cain, care a fost predat unei pedepse neîncetate? Dar de Harmi (fiul lui) cel lapidat cu tot neamul lui? Dar de cel ce a pățimit tot aceasta, pentru că adunase lemne în ziua Sâmbetei? Să mai spun și de cei patruzeci de copii sfâșiați de fiarele sălbatice, și care nu s-au bucurat de iertare, deși erau prunci fără de minte?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, pp. 468-469*)

„Dar încă nenorocirile zilnice nu le vezi? Nu vezi pe cei ce se topesc și acum de foame? Nu vezi pe cei ce sunt cuceriți de lepră și de schimonosirea trupului? Pe cei ce încontinuu trăiesc în sărăcie, și pe cei ce pățimesc mii de rele? Și cum s-ar putea, sau mai bine zis, ce rațiune ar fi ca unii să fie pedepsiți, iar alții să nu fie? Dacă Dumnezeu nu este nedrept – după cum nu este –, apoi nu mai încape vorbă că și tu vei da seamă de păcatele tale; iar dacă El nu pedepsește fiindcă este iubitor de oameni – după cum zici tu –, apoi atunci nici pe aceștia nu trebuia să-i pedepsească. Acum însă, tocmai pentru niște astfel de cuvinte pe care voi le roștiți, Dumnezeu pedepsește chiar și aici pe mulți, pentru ca atunci când voi nu veți crede cuvintele amenințătoare, cel puțin prin pedepsirea faptelor imediat să credeți. Și fiindcă nu credeți și nici nu vă înspăimântă atât de mult cele petrecute în Legea veche, cel puțin cele petrecute cu generațiile ce se succed în timp vor putea îndrepta pe cei trândavi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, p. 470*)

„Dar cum vom fi pedepsiți acolo pentru vecie, zici tu, când noi aici pe pământ am păcătuit pe un timp scurt? Cum se poate ca un om care a săvârșit un omor cât ai clipi din ochi, să fie pedepsit la osândă veșnică? Dar Dumnezeu nu face aceasta! Zici tu. Însă pe paralyticul acela cum de l-a ținut treizeci și opt de ani într-o așa osândă grea? Cum că l-a pedepsit pentru păcatele lui, ascultă ce-i zice Hristos: *Iată te-ai făcut sănătos, dar de acum să nu mai greșești* (Ioan 5, 14). Dar – zici tu – a luat dezlegare. Da, însă acolo nu se vor petrece tot așa lucrurile; și cum acolo pedeapsa nu va avea sfârșit niciodată, ascultă-L ce zice: *Unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge* (Marcu 9, 44), și iarăși: *Și vor merge aceștia la osândă veșnică, iar dreptii la viață veșnică* (Matei 25, 46). Deci, dacă este viață veșnică, este în același timp și osândă veșnică. Nu vezi cu câte a amenințat pe iudei? Și oare s-au îndeplinit toate acele amenințări, sau au rămas numai vorbe goale? *Nu va rămâne, zice El, piatră pe piatră, și oare a rămas ceva? Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum nu a fost de la începutul lumii* (Matei 24, 21), și oare n-a fost acel necaz? Citește istoria lui Iosif, și atunci nu vei putea nici să mai răsufli auzind câte nenorociri au îndurat iudeii!

Acestea le spun nu ca să vă întristez, ci ca să vă pun în siguranță; le spun ca nu cumva amăgindu-vă cu cele zadarnice, să vă fac de a suferi pedepsele cele mai grele. De ce nu crezi tu că e drept de a fi pedepsit după ce ai păcătuit? Nu ți-a spus el mai înainte toate? Nu te-a amenințat? Nu te-a ajutat? Nu a făcut pentru mântuirea ta mii de fapte? Nu ți-a dăruit baia renașterii, și toate cele mai dinainte ți le-a iertat? Dar și după botez oare nu ți-a dat ajutor de a te întoarce la El iarăși prin pocăință?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, pp. 471-472*)

„Dacă și după toate acestea, poate că nu voiești a te convinge că este pedeapsă și osândă, apoi atunci nici diavolul nu va fi pedepsit. *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui!* (Matei 25, 41). Dacă nu este gheena, apoi nici diavolul nu va fi pedepsit, iar dacă el este pedepsit, apoi este arătat faptul că și noi vom fi pedepsiți, fiindcă și noi am călcat poruncile lui Dumnezeu, deși nu la fel ca diavolul. Și cum nu te sfiești grăind cu atâta îndrăzneală? Căci tu zici că El nu pedepsește pentru că este iubitor de oameni, lași a se înțelege, că dacă pedepsește nu mai este iubitor de oameni. Vedeți ce fel de cuvinte vă pune în gură diavolul? Dar ce? Oare monahii, care viețuiesc prin munți și dau dovadă de o nevoiță grea, se vor duce acolo neîncununați? Dacă cei răi nu vor fi pedepsiți, și nici nu va fi vreo răsplată, ar putea să zică cineva cu drept cuvânt, că nici cei buni nu vor fi încununați. *Da! zici tu; aceasta este demn*

de Dumnezeu, ca să fie numai împărăția cerurilor, și nicidecum gheena. Așadar, după părerea ta, și cel ce curvește, și cel preacurvar, și cel ce a făcut mii de rele, se vor bucura tot de aceleași bunuri ca și cei ce au arătat o viață neprihănită și sfântă; atunci Pavel și cu Nero vor sta alături, sau mai bine zis, și diavolul va sta alături cu Pavel. Dacă nu este gheena, iar înviere este, apoi atunci și cei răi se vor bucura de aceleași bunuri ca și cei buni. Dar cine ar putea să spună grozăviile acestea, fie chiar dintre cei mai smintiți oameni? Mai mult încă: cine chiar dintre demoni ar putea să spună așa? Căci și demonii mărturisesc că este gheena, pentru care și strigau zicând: *Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești* (Matei 8, 29). Apoi, dacă și demonii mărturisesc acest lucru, cum de tu nu te temi și nu tremuri tăgăduind? Cum de nu vezi aici pe dascălul tuturor acestor rele credințe? Căci diavolul, care a înșelat pe om dintru început și cu speranța de bunuri mai mari i-a luat bunurile pe care deja le avea în mână, tot el este care îndeamnă pe om și acum de a grăi și a cugeta de-acestea, și astfel îi atâță pe unii să se arate disprețuitori și să spună că nu este gheena, ca tocmai așa să-i bage în gheena. Dar Dumnezeu face cu totul din contră; El a pregătit gheena, și ne-a amenințat cu ea, ca astfel să ne ferească de a cădea în ea. Dacă fiind gheena și diavolul te amăgește, apoi nefiind, cum ar fi mărturisit de existența ei demonii, al căror interes este tocmai de a lucra ca noi nici să nu bănuim așa ceva, ca astfel să devenim mai leneși în fapta bună și să cădem cu ei în focul cel nestins? *Dar cum de au mărturisit atunci existența gheenei? Zici tu. Pentru că silirea la care erau supuși atunci era pentru ei foarte grea.*” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, pp. 472-474)

„Deci nu vă mai amăgiți pe voi înșivă, încrezându-vă diavolului, căci toate cugetările acestea ale lui sunt. Gândește-te tu, care te vrei iscoditor, dacă și judecătorii, și stăpânii, și dascălii, și barbarii, deopotrivă și dintotdeauna, cinstesc pe cei buni și pedepsesc pe cei răi, atunci cum s-ar putea cu Dumnezeu să se petreacă tocmai dimpotrivă și dinaintea Lui să se învrednicească acelorași bunuri și cei răi ca și cei buni?!

Dar atunci cei răi când oare se vor izbăvi de rele? Astăzi, când dânșii așteaptă pedeapsă, când se găsesc printre atâtea primejdii, ca de pildă frica de judecători și de legi, și cu toate acestea încă nu se depărtează de rele, dar încă ducându-se de aici fără de această frică, și cu credință că nu numai nu vor cădea în gheena, ci chiar se vor învrednici de împărăția cerurilor deopotrivă cu cei buni? Așadar, când oare vor conțeni aceștia de a face rele? Aceasta, spune-mi, este iubire de oameni, să stăruie cineva în rele, să pună premiu pe săvârșirea răului, să pretindă ca și cel ce se îngrijește de o viață

curată să se bucure de aceleași bunuri ca și cel ce trăiește în desfrânare, iar cel credincios să stea pe-o treaptă cu cel necredincios, Pavel la fel cu diavolul?!

Dar oare până când vom tot vorbi de acestea? De aceea vă rog, iubitorilor, ca izbăvindu-vă voi de această nebunie și venindu-vă deplin în simțiri, să înduplecați sufletul vostru de a se sfii și a se cutremura, pentru ca astfel să vă izbăviți și de gheena viitoare, viețuind aici cu toată grijă, iar în același timp să vă învredniciți și de nădăjduitele bunuri făgăduite nouă din belșugul iubirii dumnezeiești.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 474-475)

„Unde sunt acum, deci, aceia care nici după o așa de mare exactitate din partea lui Dumnezeu nu vor să creadă că există iadul? Că dacă toți dreptii nu se vor bucura de aceleași bunuri, chiar de ar întrece cât de puțin pe ceilalți – *Stea de stea se deosebește, zice, în slavă* –, apoi atunci cum cei păcătoși vor fi în aceleași bunuri cu cei drepti? O astfel de nedreptate nu ar face nici omul, cu atât mai puțin Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 544)

„De ce te joci cu ceea ce nu trebuie să te joci? De ce te amăgești singur și delirezi? De ce te lupți cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Tocmai de aceea a pregătit iadul și ne-a amenințat cu el, pentru ca să nu cădem în el, pentru ca de frica lui să ne facem mai buni. Astfel dar, cel ce răstoarnă ideea de pedepse ale iadului, nimic alta nu face decât să se împinge singur în el prin asemenea amăgire. Nu moleși mâinile celor ce se ostenesc pentru fapta bună, nici nu întinde mai departe lenea celor ce dorm. Dacă ar crede cei mulți că nu este iad, apoi cum s-ar mai depărta de la rele? Unde apoi se va mai arăta și dreptatea?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 548)

„Într-adevăr, orice ar fi ei, elini, iudei, eretici sau creștini, cu toții mărturisesc acest lucru: că *Dumnezeu este drept*. Dar în această lume sunt mulți păcătoși care pleacă dincolo nepedepsiți, la fel cum și mulți virtuoși pleacă după ce au pățimit aici multe rele. Deci, dacă Dumnezeu este drept, atunci unde-i va recompensa cu bune pe cei buni și cu rele pe cei răi, dacă gheenă nu există și nu va fi nici învierea morților? Acest cuvânt repetat fără încetare și acelora, și nouă, nu ne va lăsa să ne îndoim despre înviere.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

„Nu am să-mi torturez eu spiritul, zici, cu așteptarea gheenei; chiar de-ar fi gheenă, eu îl voi convinge că nu este, zici, mă voi ocupa aici cu plăcerile și dezmierdările. Apoi, de ce adaugi păcate peste păcate? Dacă ai păcătuit și crezi că este gheenă, vei da seama numai de acestea, dar dacă vei mai adauga și o asemenea impietate, vei da seama și de aceste raționamente greșite, așa că mângâierea ce o ai avut de timp scurt, va fi cauză de o pedeapsă continuă. Dar fie; ai păcătuit. Atunci de ce îndemni și pe alții să păcătuiască, spunând că nu este gheenă? De ce înșeli pe cei mai simpli? (...) În partea ta, totul s-a rasturnat pe dos, nici cei însemnați nu vor deveni mai însemnați, ci leneși, și nici cei răi nu se vor depărta de rele, ci încă mai răi vor fi. Nu cumva de vom corupe pe alții, vom avea iertarea păcatelor? Nu ai văzut pe diavolul cum a încercat să-l prăbușească pe Adam? O astfel de purtare este motiv de o mai mare pedeapsă, căci un astfel de om va fi pedepsit nu numai pentru propriile sale păcate, ci și pentru păcatele străine.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia II, p. 29)

„Cel ce adună lemne în ziua Sâmbetei este bătut cu pietre, deși porunca aceasta este cu mult mai mică și mai nebăgată în seamă decât tăierea împrejur, - și cum zic – acela este bătut cu pietre, dar cei ce săvârșesc de multe ori fapte cu mult mai nelegiuite, oare vor trece nepedepsiți? Dacă nu este gheena, apoi unde este dreptatea lui Dumnezeu?” (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia VIII, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 246)

„Numără pe toți cei pedepsiți dinaintea ta, gândește-te că Dumnezeu nu este părtinitor, și mai gândește-te că și tu care ai făcut multe rele, nu ai pățimit nimic din cele arătate, și atunci vei avea ideea gheenei completă. De altfel, chiar Dumnezeu a împlântat în noi ideea de gheenă, ca astfel să nu fim în necunoștință de ea. Și poezii, și filosofii, și mitologii, și, cu un cuvânt, toți oamenii au filosofat în privința răsplătii de acolo.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia VIII, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 248)

„Ca să nu creadă cineva că faptul gheenei este o amenințare, ci că gheena există cu adevărat, aceasta, zice, este învederată din faptele întâmplare aici. Sau nu ți se pare că potopul este simbol al gheenei, potopul, zic, care a nimicuit totul prin apă?” (Tâlcuri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XV-a, p. 171)

„Așa, însuși Domnul ne îngrozește cu iadul. De aceea să nu ne îndoim de existența iadului, ca să nu ajungem într-însul. Căci cine nu crede că este iad, pururea va fi ușuratic la minte și leneș, iară cel ce va fi așa, desigur va ajunge în iad. De aceea să nu ne îndoim de iad, ci foarte mult să vorbim despre dânsul, ca astfel cu atât mai puțin să păcătuim.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne, în vol. Omilii la Postul Mare..., p. 27*)

„Unii, însă, spun: *Dumnezeu este iubitor de oameni, nu va face asta. Și îi întrebăm: Prin urmare acestea s-au scris în zadar? Nu, răspund ei, ci pentru ca să ne înspăimântăm și să fim buni. Adică dacă nu devenim buni, dacă rămânem răi până la sfârșit, nu ne va trimite în iad? Și nu-i va răsplăti pe oamenii virtuoși? Da, îi va răsplăti. Dumnezeu ne răsplătește chiar mai mult decât o merităm. Bine, dar cum cele referitoare la o răsplată sunt adevărate și se vor realiza negreșit iar cele privitoare la iad nu?*

Cât de uneltitor este diavolul! Cât de lipsit de iubire de oameni este! Acesta ne bagă în minte astfel de cugete, care ne conduc la nesârguință și trândăvie. Știe, vicleanul, că frica de iad este ca un căpăstru care ne strânge sufletul și-l înfrânează de la rele. Se străduiește deci în toate felurile să ni-l scoată, ca să ne arunce lesne la râpă.

Orice cuvinte pe care le luăm din Scriptură despre iad, spun că sunt doar amenințări și că nu se vor împlini. Bine, să acceptăm – chiar dacă asta dovedește necuviință – că așa ar fi cu privire la cele viitoare. Însă cu privire la cele ce s-au întâmplat, pentru cele ce s-au făcut deja, ce ne vor spune?

Îi întrebăm: Ați auzit de marea nenorocire, de acea distrugere a lumii care s-a petrecut în vremea lui Noe? Nu cumva și aceea a fost spusă doar ca o amenințare? Nu s-a întâmplat, nu s-a împlinit? N-o mărturisesc chiar și munții Armeniei, unde s-a oprit corabia pentru a aduce aminte de întâmplare? Și atunci mulți ziceau că nu se va întâmpla nimic rău. O sută de ani a construit corabia bietul Noe, o sută de ani a strigat, dar nimeni nu l-a crezut. Și pe când nu credeau în cuvintele amenințătoare, i-a aflat pedeapsa adevărată. Așadar Cel Care i-a pedepsit atât de aspru, nu ne va pedepsi mult mai aspru pe noi? Căci fărâdelegile timpurilor noastre nu sunt deloc mai mici ca cele din vremea aceea.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 48-49)

„În Sodoma exista atunci un păcat trupesc înfricoșător. Doar unul. Și pentru acesta au fost pedepsiți. În țara noastră astăzi se săvârșesc nenumărate păcate, și ca acela al sodomiților și chiar mai rele decât acela. Vă întreb deci: Dumnezeu, Care a lăsat atunci mânia Lui să izbucnească și n-a ținut seamă nici de implorările lui Avraam, nici de jertfa de sine a lui Lot, care chiar și pe fiicele sale era gata să le ofere sodomiților desfânați ca să salveze cinstea

trimișilor Lui, cum va îndura acum atâtea păcate ale noastre? Glume, îndelungă vorbire, rătăcire și amăgire a diavolului sunt toate cuvintele despre inexistența iadului.

Vrei să-ți aduc și alt exemplu? Amintește-ți cum l-a pedepsit Dumnezeu pe Faraon al Egiptului, care i-a fugărit armata lui pe israeliți, înecându-i în Marea Roșie și pe el și oastea lui, și toate carele lor. Poate îmi vei spune că acela fusese foarte necredincios. Și într-avedăr așa a fost. Dar îți voi arăta cum au fost pedepsiți alții, care credeau și se aflau aproape de Dumnezeu.

Auzi ce spune Pavel: *Să nu ne desfrânăm, cum s-au desfrânat unii israeliți și într-o singură zi au căzut douăzeci și trei de mii; nici să-L ispitim pe Domnul, așa cum L-au ispășit unii din ei și au pierit de șerpi; nici să cârțiți, așa cum au cârtit unii din ei, și au fost nimiciți de către pierzătorul* (I Corinteni 10, 8-10). Așadar dacă desfrânarea și cârtirea au o asemenea urmare nimicitoare, ce urmare vor avea păcatele noastre?

Și să nu te amăgești, văzând că acum Dumnezeu nu pedepsește imediat. Aceia au fost pedepsiți atunci în același ceas pentru că nu știau nimic despre iad. Tu însă vei plăti acolo păcatele pe care le faci aici. Apoi gândește-te și la următorul lucru: Dacă pe israeliți, care se aflau într-o stare duhovnicească de prunc, i-a pedepsit Dumnezeu atât de aspru, cum se va milostivi de noi? Așa ceva ar fi lipsit de judecată. Noi, chiar și pentru aceleași păcate ca ale lor, avem o vină mai mare. De ce? Fiindcă ne-am învrednicit să primim har mai mare, harul lui Hristos, harul Sfântului Duh.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 50-51)

„Nu vezi ce se întâmplă în societatea noastră? Unii s-au înecat în suferințe pe când alții trăiesc în beșug. Unii ucigași sunt osândiți, iar alții scapă de pedeapsă. Unii răufăcători sunt întemnițați, iar alții rămân liberi. Câți tâlhari, câți hoți, câți înșelători nu umblă printre noi nepedepsiți? Așadar când vezi oameni care au făcut păcate asemănătoare sau poate și mai mari, rămânând nepedepsiți, vrând-nevrând ești nevoit să admiți că există iad, pentru că firește, Dumnezeu nu este nedrept și nu face deosebiri. Ar fi nedrept dacă i-ar lăsa pe atâția păcătoși nepedepsiți și pe atâția virtuoși în suferință, dacă n-ar fi pregătit și pentru unii și pentru alții o altă stare, viitoare.

Chiar și filosofii idolatri, scriitori sau poeți, dar în general și toți oamenii care au trăit înainte de Hristos, și-au pus probleme în legătură cu răsplata viitoare și au vorbit despre pedepsele care vor fi date în iad. N-au putut, desigur, să descrie cu precizie câte se întâmplă în viața de după moarte, căci nu aveau decât idei confuze și *frânturi* ale dogmelor noastre

adevărate. Cu toate acestea însă alcătuiseră o oarecare imagine a judecății și a osândirii păcătoșilor. Astfel, vorbesc despre râuri de foc, despre tartar, care se află la o depărtare egală cu cea a pământului de cer, și de alte feluri de iaduri.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 55-56)

„Să credem așadar în iad, ca să nu-l cunoaștem. Cel ce nu crede nu se nevoiește duhovnicește; și cel ce nu se nevoiește, va ajunge negreșit în iad.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 62)

„Dar de nu va pedepsi pe unii ca aceștia, precum zici, nu este iubitor de oameni. (...) Nu ți le-a spus mai înainte toate? Nu te-au înfricoșat? Nu ți-a ajutat la nevoile tale și în scârbele tale? N-a făcut mii de chivernisiri pentru tine? Nu s-a răstignit pentru mântuirea ta? Dar de nu se vor munci oamenii cei răi, furii și tâlharii, nici oamenii cei buni și sfinți nu se vor încununa! Dar unde este iubirea de oameni și judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu? Pentru aceea, o oamenilor, nu vă rătăciți ascultând pe diavolul, pentru că acestea toate sunt meșteșugirile lui și vicleniile lui. Că de vreme ce judecătorii pe oamenii cei buni îi iubesc chiar și legiuitorii îi cinstesc, iar pe cei răi îi muncesc și-i omoară, dar Dumnezeu cum este să nu facă unele ca acestea?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 36-37)

„Nu numai noi le zicem acestea, ci și mulți filosofi și poeți ai elinilor mult au filosofat pentru munca ce va să fie și au zis că în iad se muncesc oamenii cei răi și vicleni, că de n-au și putut ei să zică și să vădească adevărul ca și noi, dar tot au cunoscut că este judecată și răsplătire și cum au fost ei de au auzit plânsete și râuri de foc și tânguirii și răceală și gheață și tartar și alte multe locuri de muncă, au zis că sunt sub pământ. Și iar au zis că sunt niște locuri bune și ostroave a celor blânzi și grădini cu flori înflorite și cu multe mirosuri și cete de sfinți se află acolo în veșminte luminate îmbrăcați și cântă cântece minunate. Pentru aceasta, să nu ne arătăm necredincioși zicând că nu este muncă, ca să nu cădem într-însa.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 37)

„Nu crezi, omule, în pedepsele cele ce vor fi pentru că nu se văd, pentru că n-au venit, pentru că nu stau sub ochii noștri? Dar poți, oare, să nu crezi în cele ce au fost și au luat sfârșit? Gândește-mi-te la Sodoma și Gomora! Orașele acelea n-au fost pedepsite pentru un alt păcat decât pentru că locuitorii lor au adus între ei împreunări nelegiuite, dragoste neîngăduită, pentru că au răsturnat din temelii legile firii. Ar putea fi cu cale, oare, ca Dumnezeu, Care e Același și atunci și acum, pe păcătoșii de atunci să-i

pedepsească fără de cruțare, iar pe tine - care ai păcătuit în urma lor și care ești vrednic de mult mai mare pedeapsă și osândă, pentru că ai avut parte de mai mare har, dar nu te-au cumințit pedepsele lor - să nu te pedepsească?” (La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 221)

„Iar dacă sunt unii care nu cred în pedepsele viitoare, să-i facem prin cele trecute să se îngrijească de virtute, povestindu-le de sodomiți, vorbindu-le de potop, amintindu-le de pedepsele date egiptenilor, pentru ca, înțeleptindu-se cu pedepsirea altora și ducând viață curată, să primească și învățătura despre iad și înviere. Pentru că și acum toți câți nu cred în judecata viitoare nu au altă pricină de a nu crede decât aceea că au o viață stricată și o conștiință rea. Prin urmare, dacă ne curățim de păcate și dacă ne învață minte frica pricinuită de pedepsele trecute, vom fi înduplecați să primim și învățătura despre pedepsele cele viitoare.” (La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 233)

IADUL (să nu căutăm unde este iadul, ci să ne păzim pentru a nu ajunge în el)

„Dacă ar voi să se îndeletnicească cu fapte bune, apoi repede s-ar convinge și de existența iadului, și nu s-ar mai îndoii. Și unde – zici tu –, în care anume loc va fi iadul? Dar ce-ți pasă ție? Problema care se pune este de a ști că iadul există, iar nu a ști în care anume loc se găsește. Sunt unii care, vorbind basme băbești, spun că este în valea lui Iosafat. Ceea ce se spune despre un război trecut, ei îl raportează la iad, sau, mai bine zis, târăsc iadul în acel loc. Dar Scriptura nu spune aceasta. Dar în ce loc va fi? Zici tu. Undeva afară – după cum cred și eu – de lumea întreagă. După cum închisorile împărătești și minele de metale stau departe de palatul imperial, tot așa și iadul va fi departe și în afară de această lume. Deci să nu căutăm unde este, ci să ne păzim de-a nu ajunge în el! Dacă Dumnezeu nu pedepsește aici pe toți după faptele lor, noi să credem în pedepsele viitoare, chiar dacă Dumnezeu este iubitor de oameni și îndelung-răbdător.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXXI, pp. 546-547)

IADUL (frica de chinurile iadului)

„Dar astăzi noi stăm așa de rău încât, dacă nu am avea frică de gheenă, nici nu ne-am sinchisi să facem binele. De aceea dacă nu de altceva, adică cel puțin de teama gheenei, să ne fie frică mai mult de ea, decât nu de Hristos. Nu așa însă cu Pavel, ci dimpotrivă, căci el iubea pe Hristos. Fiindcă noi facem altfel, de aceea suntem și pedepsiți cu gheena. Dacă am iubi pe Hristos, precum ar trebui să-L iubim, am ști că este mai rău decât gheena de a supăra pe Cel iubit, și fiindcă nu-L iubim, de aceea nici nu știm mărimea pedepsei.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 81-82)

„Ce-i mai grozav ca gheena? Dar nimic nu e mai folositor decât frica de ea; căci teama de gheena ne aduce cununa domniei.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 81-82)

„O, dacă nu ne-am aduce noi înșine asupra noastră chinurile! Dumnezeu vrea să fie gol iadul, vrea să închidă temnița întunericului, vrea să păstreze mânia Lui numai pentru diavol, vrea să stea Judecător nu ca să pedepsească pe unii, ci ca să-i încununeze pe toți.” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 544)

„Cele pe care vi le-am spus despre iad, nu le-am spus pentru a vă obosi și a vă înfricoșa sufletele, ci pentru a ni le odihni și cuminiți.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 62)

„Dacă vă veți aduce aminte de cele pe care vi le-am spus despre iad, va fi ca și când ați folosi un leac amar, foarte amar dar și foarte lucrător, care vă va aduna sufletul, va izgoni dorințele viclene și vă va curăți de toată răutatea.

Să folosim, așadar, acest leac, aducerea aminte de iad, pentru curățirea inimii noastre, pentru mântuirea sufletului nostru, pentru desfătarea cu bunătațile *pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit* (I Corinteni 2, 9).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 62-63)

IADUL (chinurile diferite ale păcătoșilor din Iad)

„Dacă sunt doi oameni la fel de răi, care aici pe pământ nu au aceeași stare materială, unul e bogat și altul e sărac, apoi dincolo pe lumea cealaltă nu vor fi pedepsiți la fel, ci bogatul mai cumplit.

Vezi, dar, că bogatul este pedepsit mai cumplit, pentru că a primit pe lumea asta averi!” (*Omilii la Matei*, omilia LXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 856)

„Nu primesc aceleași pedepse toți păcătoșii, ci pedepsele sunt multe și felurite; se ține seamă și de timpul când au fost săvârșite și de persoane și de funcții și de priceperea fiecăruia și de altele multe.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 857)

„Cei ce fac păcate vor cădea în iad, într-un râu de foc, într-o groapă plină de jăratec și vor pierde împărăția cerurilor, ceea ce este mai mare și mai grozav decât toate relele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 4, p. 300)

„Dar atunci când se va deschide iadul sub picioarele noastre, cum vom putea suferi acest vierme care nu moare niciodată? Acest foc care nu se stinge, această scrâșnire a dinților?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 418)

„Dreptul Judecător, șezând pe tronul cel înfricoșat, va porunci ca unii să fie aruncați în cuptorul cel arzător, alții în întunericul cel mai din afară și în pedepsele cele mai cumplite și mai insuportabile.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 47)

„Cauzele acelor viermi sunt viermii de aici (viermii păcatelor – n.n.), ba încă nu numai cauze, ci sunt chiar părinții și născocitorii acelor viermi care niciodată nu mai mor, după cum și zice: *unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge* (Marcu 9, 44). Aceștia singuri aprind gheena, care niciodată nu se stinge.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 194)

„... cele ce-l așteaptă în lumea cealaltă: căderea din împărăția cerurilor, durerea pricinuită de gheena, legăturile cele neîntrerupte, întunericul cel mai din afară, viermele cel neadormit, scrâșnirea dinților, scârba și năcazul, râurile cele de foc, cuptoarele cele ce niciodată nu se sting.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 256)

„Gândește-te bine: a păcătuit Adam, a păcătuit și Eva; amândoi au călcat porunca dată, însă nu tot deopotrivă au păcătuit; așadar nici tot deopotrivă au fost pedepsiți. Atâta deosebire a fost, încât chiar și Pavel a zis: *Și nu Adam a fost amăgit, ci femeia, amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă* (I Timotei 2, 14). Deși amăgirea a fost una și aceeași, cu toate acestea examinarea cea precisă a lui Dumnezeu a arătat o așa de mare deosebire.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 545)

„Cum că trupurile înviază, a arătat-o cu grâul, dar cum că nu în aceeași slavă se vor găsi toate, o dovedește de aici. După cum a nu crede în înviere îi face trândavi și îngâmfați, tot așa și a crede că toți se vor învrednici de aceleași bunătăți îi face leneși și nepăsători. Pentru aceea amândouă aceste rele sunt îndreptate; unele sunt amănunțite și îndreptate în stihurile de dinainte, iar pe celelalte începe acum a le îndrepta. Deci făcând două cete din cei înviați – drepti și păcătoși – și la urmă chiar acestea două împărțindu-le în multe alte cete, arată că nici dreptii, și nici păcătoșii nu se vor învrednici de aceleași, că nici dreptii nu vor fi deopotrivă cu toți dreptii, și nici păcătoșii la fel cu toții. Așadar, el face mai întâi o singură împărțire a dreptilor și a păcătoșilor, zicând: *Trupuri cerești, și trupuri pământeste*, prin trupuri pământeste lăsând a se înțelege aceștia din urmă, iar prin trupuri cerești cei dintâi. După aceea apoi așează deosebirea dintre păcătoși față de alți păcătoși, zicând: *Nu tot trupul este același trup, ci altul este trupul peștilor, altul al păsărilor, altul al dobitoacelor*. Deși toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot așa și în viața lor, și chiar în alcătuirea lor.

Și după ce spune acestea, se ridică iarăși la cer, zicând: *Și alta este slava soarelui, și alta a lunii*. După cum între trupurile pământeste este deosebire, tot așa și între cele cerești, și încă deosebire nu cum s-ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare și lună, sau numai între lună și stele, ci încă și între stele față de alte stele, căci deși sunt toate în cer, totuși unele se împărtășesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci ce învățăm noi de aici? Că deși toți dreptii vor fi în împărăția lui Dumnezeu, nu toți însă se vor bucura de aceleași bunătăți, precum și dacă toți păcătoșii se vor găsi în gheenă, nu însă cu toții vor suferi aceleași pedepse.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, pp. 447-448)

„A adevărit (Apostolul Pavel – n.n.) și cuvântul despre învierea trupurilor. *Nu se poate, zice, ca acela ce a slujit și unuia și altuia să rămână afară de toată răsplata, ci împreună cu sufletul cele rele vor fi pedepsite, iar cele bune vor fi încununete.*

Dar unii dintreeretici zic că alt trup va învia. Cum, spune-mi? Adică altul a păcătuit și altul se pedepsește? Altul a avut virtuți, și altul se încununetează?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia X, p. 105*)

„Căci chiar de nu ar fi gheena, totuși a fi lepădat de la acea strălucire și a se depărta necinstit, câtă osândă nu este? Că dacă chiar acum, trecând împăratul și cei împreună cu dânsul, și fiecare știindu-și lipsa lui, nu atâta simțim plăcere din privirea strălucirii, pe câtă neplăcere dacă nu ne împărtășim cu nimic din pofala ce se desfășoară primprejurul lui - apoi ce va fi atunci? Sau poate crezi că este mică pedeapsa de a nu face parte în rândurile acelei cete, de a nu se învrednici de slava cea negrăită, de a fi aruncat departe de frumusețea aceea și de bunătățile cele nepovestite? Când apoi și întuneric va fi, și scrâșnirea dinților, și legături nedezlegate, și viermele cel neadormit, și foc nestins, și scârbă, și amărăciune, și limbi fripte din pricina aceluifoc, precum, de pildă, a aceluifogat din Evanghelie; când ne vom tângui și nimeni nu ne va auzi, când vom suspina și vom răcni din pricina rănilor, și nimeni nu ne va avea în băgare de seamă, și peste tot locul vedem că nimeni nu este care să ne mângâie - apoi cum vom socoti pe cei ce se găsesc astfel? Dar ce ar putea fi mai ticălos ca acele suflete? Ce ar putea fi mai de jelit?

Că dacă, intrând într-o temniță și văzând pe unii nespălați, pe alții legați și topiți de foame, pe unii închiși la întuneric, ne cutremurăm și ni se împuținează inima de frică și apoi facem toate spre a nu cădea și noi acolo; dar când vom fi trași și băgați în temnițele gheenei, în acele locuri de munci, ce ne vom face oare? Căci legăturile acelea nu sunt de fier, ci de foc care nu se stinge niciodată. Și nici cei ce vor fi atunci de față nu vor fi de o cinste cu noi - pe care trebuia a-i împlânzi de multe ori - ci îngeri, la care nu ne-ar fi slobodnici măcar a ne uita, fiind grozav de înfuriați pentru cele cu care noi am batjocorit pe Stăpânul. Acolo nu este ca aici, unde vedem pe unii punând vorbe de rugăminte, pe alții dând bani, pe alții altele, și astfel aducând o mângâiere oarecare celor osândiți.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia X, pp. 106-107*)

„Dar, zici tu, *dacă fac chiar numai un păcat, în loc de miile de păcate, pe care le face un altul, și totuși pentru acel păcat sunt scos afară și cad din împărăție, de ce atunci să nu fac încaltea toate păcatele?* Cuvânt

ieșit din gura servului nerecunoscător! Totuși noi vom dezlega și acest cuvânt. (...) Din împărăție cu toții vom cădea poate, dar în gheenă nu vom suferi aceeași osândă, ci unul mai mare, altul mai ușoră. De exemplu: și tu și acela ați disprețuit, fie pe aproapele, fie vreo poruncă a Bisericii; în asemenea caz și unul și altul veți cădea din împărăția cerurilor. Dar dacă nu ați disprețuit deopotrivă, ci unul mai mult, iar altul mai puțin, apoi în gheenă veți simți deosebirea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, pp. 41-42)

„Pentru că în adevăr, a se arde și a nu se consuma, și a fi veșnic ros de vierme, fără să fie nimicit, este o stricăciune nestricăcioasă, precum s-a întâmplat cu fericitul Iov, care se strica, se deteriora corporalmente în trecerea unui timp îndelungat, și el totuși nu se prăpădea, ci într-una muia bulgării pământului rezemându-se pe puroi (Iov, 7, 5). Așa ceva va suferi și sufletul atunci când viermii vor sta pe lângă el și-l vor roade, nu în timp de doi ani, nici trei, nici zece, nici o sută și nici mii de ani, ci fără de sfârșit. *Unde viermele lor nu moare, și focul nu se stinge*, zice (Mc., 9, 44). (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 252)

„... cei pierduți auzind acestea se bucură, căci nu sunt numai ei pierduți, ci suferă împreună cu cei mulți. Și ce fel de bucurie este aceasta? Căci chiar și pentru această bucurie vor da seamă. Să nu-ți închipui că precum aici a avea tovarăși la nenorociri îți aduce oarecare mângâiere, tot așa va fi și acolo. Și de unde se vede aceasta? Eu voi arăta. Căci, spune-mi, te rog: dacă cineva ar fi condamnat a fi ars de viu, și ar vedea și pe fiul său arzând împreună cu el, și ieșindu-i fum din cărnuri, oare atunci n-ar muri? Dacă cei sănătoși, văzând acestea petrecându-se, li se încrețește pielea de pe ei și se moleșesc cu totul, cu atât mai mult vor pătimi acestea cei ce sunt în suferințe. Să nu te minunezi auzind acestea, căci ascultă ce spune un înțelept: *și tu ești slab ca noi și te asemeni nouă* (Isaia 14, 10), că este oarecum simpatie și compătimire printre noi oamenii, fiindcă ne mișcăm și avem milă de nenorocirile altora. Oare tatăl, când vede pe fiul său stând în aceeași osândă, va simți el mângâiere, sau un adaos la durerile sale? Dar bărbatul când vede pe femeia sa? Dar oamenii când văd pe un om? Oare atunci nu ne vom mișca încă mai mult? Da, desigur, însă acolo nu vor fi suferințe ca acestea, ci cu totul altele: plângere va fi și scrâșnirea dinților, văzându-ne unii pe alții, văitându-ne cu toții. Cei ce sunt în sărăcie, oare vor simți ei vreo mângâiere în relele lor, din împărțășirea altora la sărăcia aceea?

Și ce va fi atunci, când și fiul, și tatăl, și femeia, și nepoții vor lua aceeași osândă? Dar când noi vom vedea prieteni, vom mai simți oare vreo

mângâiere? Nu vom mai avea, iubiților, nici una, ci încă mai mult ni se vor mări relele ce le vom suferi. Pe lângă acestea, sunt și rele care nu pot avea nici o mângâiere din împărțirea și a altora din ele, prin mărimea lor. De pildă, cineva se găsește în foc, și tot în același foc se găsește și un altul, ei bine cum se vor mângâia ei unul pe altul? Spune-mi, te rog: dacă vreodată am căzut în friguri grozave, oare nu ne-a lipsit nouă orice mângâiere atunci?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 108-109)

„Râul de foc curge în clocote, para îl ațâță într-una.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 172)

„Relele de care se spune pe față, arătându-ni-se numele lor: ,foc, zice, este acolo, și întuneric, și legături, și viermele cel neadormit ; dar nu numai acestea ce ni s-a spus stau de față, ci încă și altele mai grozave. Și ca să afli, gândește-te mai întâi bine. Că spune-mi: dacă este foc, cum de este și întuneric? Ai văzut că aceasta este mai grozav decât aceea? Că nu mai este nici lumină. Și dacă este foc, cum de mai arde într-una? Ai văzut că aceasta este mai grozav decât aceea?

Că nu se mai stinge niciodată, pentru care se și numește nestins. Să ne gândim deci cât de mare rău este de a arde într-una și de a fi în întuneric, de a se văicări și a scrâșni din dinți, și de a nu fi auzit de nimeni. Dacă cineva dintre cei de bun neam fiind pus în temniță, numai cât că se găsește în putoare, în întuneric și legat împreună cu omorătorii de oameni, și o crede mai grozav decât moartea, apoi gândește-te ce va fi când vom fi arși la un loc cu omorătorii lumii, nici văzând și nici fiind văzuți, ci într-o așa mulțime crezându-ne singuri. Acolo întunericul și bezna aceea grozavă nu ne lasă de a vedea nici pe cei de lângă noi, ci fiecare se va găsi așa, ca și cum ar fi singur. Deci dacă întunericul singur prin sine-și ne tulbură și înfricoșează sufletul, apoi ce va fi dacă pe lângă întuneric vor mai fi și arderi și dureri înfricoșate?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, pp. 55-56)

„Căci cu ce ai voi să comparăm relele cele de acolo? Ce am putea pune față de acel foc nestins, de acel vierme fără sfârșit? Ce am putea găsi aici egal cu scrâșnirea dinților de acolo, cu legăturile, cu întunericul cel mai dinafară, cu urgia, cu scârba și cu strâmtorarea de acolo? Ce am putea spune față de timpul de acolo? Ce sunt miile de ani față de secolele cele nesfârșite? Nu oare ca o picătură de apă față de noianul cel fără fund?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 332)

„... de a viețui în acel foc și a fi ars într-una.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 332)

„Focul acela este nestins, el are nevoie de trupuri care nu sunt mistuite de foc niciodată. Pentru asta spune și Pavel: *Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi*. Important nu este numai să înviem, și să ne îmbrăcăm cu nemurirea, ci să nu fim găsiți goi de slavă și de îndrăznirea cea către Dumnezeu, ca să nu fim dați focului. De aceea spune: *Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi*.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 133)

„*Nu vă înșelați: Nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici preacurvarii, nici malahiștii, nici sodomiții, nici hoții, nici lacomii, nici bețivii, nici bârfitorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor., 6, 9-10). Ai auzit în ce ceată l-a pus? Cu stricații, cu desfrânații, cu închinătorii la idoli, cu preacurvarii, cu bârfitorii, cu lacomii, cu răpitorii.

- Dar pentru ce? E tot una bețivul cu desfrânatul? E tot una bețivul cu închinătorii la idoli?

- Nu grăi așa, omule! Nu mă întreba: de ce?, când îți citesc legile lui Dumnezeu. Întreabă-l pe Pavel, și-ți va răspunde. Eu nu pot să-ți spun dacă este sau nu rânduit cu ei la aceeași persoană pedeapsa. Dar că și bețivul cade din împărăția cerurilor, ca și închinătorul la idoli, de asta sunt pe deplin încredințat. Când este știut asta, pentru ce mă mai întreb de mărimea păcatului? Când rămâne afară, în fața ușilor, când cade din împărăția cerurilor, când pierde mântuirea, când este trimis în munca veșnică, pentru ce mai vorbești de măsurarea păcatelor, de cântar și de balanță?” (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 139)

„Chiar dacă n-ar fi iad, totuși ar fi o pedeapsă grozavă de a fi scos afară din mărirea aceea negrăită. Sau credeți voi că ar fi un chin mic acesta de a nu fi cineva în partea acelor fericiți și a nu se învrednici de acea mărime negrăită, a fi scos din acea ceată mărită și din acele bucurii nesfârșite? Dar dacă la acestea se mai adaugă încă întunericul, încă scrâșnirea dinților, încă lanțurile cele nedezlegate, viermele care nu moare niciodată, focul cel nestins, spaima și chinurile de tot felul; dacă limba arde ca la îmbuibatul cel bogat, de pildă; dacă noi țipăm fără a fi auziți de cineva și suspinăm de durere fără a fi băgați în seamă, nefiind nimeni care să ne mângâie – nu suntem noi oare atunci cei mai nenorociți și mai nevrednici de plâns dintre toate fapțurile?

Când noi vizităm o temniță și vedem pe cei nenorociți, pe unii legați cu lanțuri de fier, pe alții zăcând în camere întunecoase, ne înfiorăm și ne străduim să facem totul ca să nu ajungem și noi într-o asemenea ticăloșie. Dacă la o astfel de privire noi ne cutremurăm, ce se va întâmpla oare cu noi atunci când, încătușați, ne vom arunca în prăpastia iadului? Lanțurile de acolo nu sunt de fier, ci de foc, care niciodată nu se stinge, iar căpeteniile temniței nu sunt din neamul nostru, că poate li s-ar insufla compătimire și milă de noi, ci sunt duhurile cele rele, înfricoșate și nemilostive, care ne muncesc și ne chinuiesc pentru păcatele noastre. La ele nu folosesc cu nimic banii și darurile și toate mituirile; încă sunt zadarnice toate rugămințile și vorbele cele prietenești, neputând aduce nici o ușurare. Aici nu este iertare, nici pogorământ.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, pp. 21-22)

„Noi, care trăim acum în legea Evangheliei, dacă vom săvârși aceleași păcate ca și cei care nu cunosc Evanghelia, nu vom primi aceleași pedepse ca ei, ci cu mult mai cumplite, pentru că ne-am bucurat de un dar mai mare, pentru că participăm la o învățătură mai desăvârșită, pentru că am fost cinstiți cu o cinste mai mare. Prin urmare, dacă păcatul acesta este așa de mare și prin natura sa, și prin trup, gândește-te ce mare vâlvătaie va aduce pe capul celor care îndrăznesc să-l săvârșescă!” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 247)

„Pentru că ai auzit de foc, să nu socoți că focul cel din iad este la fel ca cel de pe pământ! Focul de aici arde și nimicește tot ce apucă, apoi se potolește. Dar focul de dincolo nu are sfârșit și arde neîncetat pe cei odată prinși. De asta se și numește foc nestins (Marcu 9, 43, 44, 45, 46, 48). Într-adevăr, și păcătoșii trebuie să se îmbrace în nesticăciune. Dar nu spre cinste, ci pentru că nesticăciunea să le fie agonisită fără de sfârșit pentru pedeapsa cea din iad. Cât este de cumplit focul acela, prin cuvânt nu-l poți înfățișa nicidecum. Din experiența lucrurilor mici putem să ne facem o mică idee despre lucrurile mari. Dar ai intrat vreodată într-o baie încălzită mai mult decât trebuie, atunci fă-ți o idee de focul din gheenă, și iarăși, dacă ai fost vreodată cuprins de friguri mari de tot, du-te cu mintea la flacăra aceea, și atunci vei putea face bine deosebirea între focul de aici și focul din gheenă. Dacă baia și frigurile ne chinuiesc atât și ne pricinuiesc atât de mari dureri, cum ne vom simți când vom cădea în râul cel de foc, în râul care curge prin fața înfricoșatului județ? Din pricina acelor chinuri de nesuferit, vom scrâșni din dinți, dar nimeni nu ne va întinde o mână de ajutor. Vom plânge cu glas

tare când se va năpusti spre noi mai puternic para de foc, dar nu vom vedea pe nimeni în afară de cei munciți cu noi și de pustietate mare. Cine ar putea descrie frica ce ne-o va băga în suflet întunericul de acolo? După cum focul din iad nu se va stinge niciodată, tot așa nici nu luminează. Astfel n-ar fi întuneric! Numai acel timp va fi în stare să ne înfățișeze tulburarea, frica, descurajarea și cumplita groază ce ne vor cuprinde atunci. Multe și felurite sunt muncile din iad: de pretutindeni valuri de pedepse se vor năpusti asupra sufletului nostru. Iar dacă cineva ar spune: Cum va putea sufletul să țină piept la o mulțime atât de mare de pedepse, cum va putea dăinui, fiind chinuit veacuri nesfârșite?, acela să se gândească la cele ce se petrec aici pe pământ, cum mulți oameni țin adesea piept unei boli cumplite și îndelungate. Iar dacă și mor de pe urma bolii, apoi nu mor din pricină că li s-a stins sufletul, ci pentru că trupul și-a luat rămas bun de la viață; că, dacă n-ar fi pierit trupul, sufletul ar fi fost chinuit de boală mai departe. Când însă trupul se va îmbrăca în nestrăciune, când nu se va mai putea desface, atunci nu va mai fi nici o piedică pentru ca sufletul să se chinuie fără de sfârșit. Aici, pe pământ, nu e cu puțință să meargă mână în mână tăria chinurilor cu veșnicia lor, ci amândouă se luptă între ele, pentru că trupul, fiind pieritor, cade biruit de chinuri. Dar când va ajunge trupul nepieritor, atunci nu va mai fi luptă între chin și veșnicie, căci chinurile vor fi veșnice, ca și veșnicia. Să nu ne închipuim apoi că grozăvia și mărimea chinurilor vor nimici sufletul! Nici trupul nu va fi nimic atunci, ci va rămâne să fie chinuit cu sufletul în veci; a doua oară nu va mai muri.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 341-343)

„Mulți oameni dintre cei cu puțină judecată doresc să scape numai de iad. Eu însă spun că pedeapsă mult mai cumplită decât iadul este să nu iei parte la slava vieții veșnice. Socotesc că cel care n-a dobândit slava aceea nu trebuie să se plângă atât din pricina chinurilor din iad, cât din pricina căderii din Împărăția cerurilor. Că acesta într-adevăr este chinul cel mai mare.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 347)

„Dar și chinurile trecătoare, oricât de înfricoșătoare ar fi – fie cu foc, sau cu vergele ori cu fiare sălbatice sau cu orice altceva – sunt ca niște umbre în fața chinurilor viitoare. De primele scăpăm ușor, căci trupul nu poate rezista multă vreme unor suferințe foarte mari. De ultimele, însă, nu putem scăpa, căci nu sunt doar foarte mari, ci și veșnice. În iad *viermele lor nu moare și focul nu se stinge* (Marcu 9, 44). Și auzind despre foc, să nu

crezi că e vorba de un foc asemănător celui material. Căci focul material îl arde și-l nimicește pe om, care, după aceea, murind, încetează să mai simtă arsurile. Focul iadului, însă, pe cei care-i cuprinde, îi va arde neîncetat, veșnic. De aceea se și numește *focul cel nestins* (Marcu 9, 43).

În viața viitoare și păcătoșii vor fi nesticăcioși, însă nu pentru a fi slăviți împreună cu Hristos, ci spre a fi chinuiți pururea împreună cu diavolul (...) Cuvântul nu are putere de a arăta cât de înfricășătoare este această stare, cu toate acestea însă putem culege o mică idee din câteva exemple.

Dacă vreodată ai intrat într-o baie și ți s-a întâmplat să te dogoară mai mult decât trebuie, gândește-te cum va fi focul iadului. Și dacă vreodată te-ai îmbolnăvit și ai avut febră foarte mare, închipuie-ți cum va fi flacăra care nu se sting niciodată. Băile fierbinți te chinuiesc? Febra mare te face să suferi? Ce vei face când te vei afla în râul de foc, râu care va curge în ziua înfricoșătoarei judecăți a lui Hristos?

Auzi cum vorbesc proorocii despre ziua judecății: *Ziua Domnului vine fără puțință de scăpare, zi de mânie și de urgie* (Isaia 13, 9). Niciunde nu vei vedea fața blândă și linistită a lui Hristos. Nu va fi nimeni care să te ajute. Dar, așa cum cei care sunt osândiți să muncească în mină sunt supuși poruncilor aspre și nu le mai văd pe nici una din rudele lor, ci doar pe acei oameni duri, la fel se va întâmpla atunci și cu noi – sau poate că se va întâmpla ceva mult mai rău. Căci aici e posibil ca împăratul, dacă-l rugăm, să se îndure de osândit și să-l scape de pedeapsă, acolo însă nu există o asemenea posibilitate. Acolo nu există iertare. Fiecare osândit arde veacuri nesfârșite și are dureri a căror pătrunzime nu poate fi exprimată în cuvinte, dureri care nu pot fi comparate cu cele trupești. În cele din urmă, aici omul suferă pentru puțin și după aceea moare, acolo însă arde fără să se strice și fără să se topească.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 58-59)

„Mare amăgire este ca cineva să se mângâie cu gândul că ceilalți vor merge împreună cu el, spunând: *Mă duc și eu acolo, ca toți ceilalți*. Însă de ce să mă refer la iadul viitor? Gândeți-vă la cei care suferă aici de dureri puternice și se vaită de ne stârnesc mila. Dacă le veți arăta pe alții, car esuferă mai mult ca ei, nu vor da nici o atenție. Durerea lor nesfârșită nu-i lasă să cugete la cei care se găsesc într-o stare și mai rea și nu-și găsesc mângâierea în asta.

Așadar să nu ne facem nădejdi înșelătoare. Cineva se poate mângâia văzând nefericirea semenului său, atunci când suferința lui nu este serioasă. Însă când îl află o nenorocire mai mare, când durerea sa este negrăită, când mintea lui este întristată și sufletul plin de întristare, atunci nimic nu-l poate mângâia.

Groaza iadului nu poate fi descrisă. Acolo este întuneric adânc, scrâșnetul dinților, viermele neadormit, lanțuri încătușate, foc nestins, suferință, întristare și flăcări care provoacă durere crâncenă, după cum citim în parabola bogatului și a săracului Lazăr. Vom plânge, dar nimănui nu-i va fi milă de noi. Vom jeli, dar nimeni nu va căuta să ne împace. Vom suspina, dar nimeni nu ne va da atenție. Vom privi în jur cu neliniște, dar de nicăieri nu vom afl amângâiere. În ce stare mai mizerabilă și mai vrednică de milă ar putea să se afle sufletele noastre?

Dacă vizităm vreodată o temniță și-i vedem acolo pe osândiții palizi și neputincioși, închiși în celule întunecate sau încătușați în lanțuri de fier – cum se întâmplă cu cei mai periculoși criminali -, nu numai că ne emoționăm și simțim durere în suflete, dar facem totul pentru a nu încerca și noi o asemenea suferință și chin.

Ce vom face însă când vom fi conduși legați spre suferințele iadului? Legăturile acelea nu vor fi făcute din fier, ci din foc, foc nestins. Iar temnicerii nu vor fi oameni ca noi, care uneori se îmbunează și arată compătimire, ci îngeri severi și înfricoșători, pe care nimeni nu-i poate nici măcar privi, îngeri plini de urgie pentru nenorocirea pe care a arătat-o Domnului și sfințelor Lui porunci. Și nici un om bun nu vine acolo, cum se întâmplă aici, ca să ofere bano sau să aducă hrană sau să spună două vorbe de mângâiere celor osândiți. Acolo nu există mângâiere, nu există îndurare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 60-61)

„... cuptoarele cu neputință de suportat...” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea VIII, 10a, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 166)

„Dar ce zic eu foc și muncă și alte pedepse, când numai despărțirea lui Dumnezeu este cea mai rea din toate pedepsele, când nu ne vor lăsa să vedem pe Hristos, mai rea muncă decât aceasta care este? Nu este alta mai rea decât despărțirea de lumina dumnezeiască. Dar de ce iubim să trăim și să fim în lume? Că de intră vreun om mare la închisoare și zace în putoarea temniței și la întuneric și să fie legat într-un loc cu tâlharii și cu ucigașii de oameni, îi pare că este mai rea aceasta decât toate morțile, dar dacă ne vor duce acolo în temnița iadului să ardem într-un loc cu ucigașii lumii și nici să vedem pe nimeni, nici să ne vadă nimeni nu poate, ci în atâta mulțime de oameni muncindu-se iarăși ne aflăm singuri și pustii fără de mângâierea nimănui, pentru că cei ce se află acolo de întuneric mult ce este nu pot să vadă nici pe cei ce sunt lângă dânșii sau să-i recunoască, ci numai singur

fiecare se muncește și deși se cheamă foc și pară, dar este întunecoasă și numai ce arde, dar nu luminează, nici se vede, nici se stinge. Și nu numai atâta, dar sunt și dureri multe care pedepsesc sufletele noastre. Că focul acela care-i cuprinde îi arde pururea, pentru aceea se cheamă foc nestins. Și se îmbracă păcătoșii nu cu cinste, ci cu pedeapsă să fie pururea în iad și să sufere muncile amare de acolo, că scăparea bunătăților are atâta durere și atâta plângere și atâta nevoie și greutate, încât nici o pedeapsă, nici o muncă nu este în toată lumea precum au în iad păcătoșii care nu se pocăiesc aici, în lume, până sunt vii, și în ce chip intră cineva în temniță și vede pe unii mârșavi, pe alții galbeni ca și cum ar fi morți și pe alții cu lanțuri și cu fiare în grumajii lor și pe alții cu butuci în picioare și pe alții închiși în temnița împrăștiată și întunecată, oare nu ne cutremurăm și nu ne îngrozim și facem în tot felul să nu cădem în scârbă și în nevoie ca aceasta? Dar când vom merge noi legați în legăturile iadului, ce vom face atunci, amar și vai de noi! Că legăturile acelea nu sunt de fier, ci sunt de foc care nu se stinge niciodată, iar și cei ce ne muncesc pe noi nu sunt oameni, să le fie milă unul de altul, precum ne este nouă, ci sunt îngeri înfricoșători și nemilostivi, asupra cărora nu poate nici să caute nimeni, mare și rea mânie au asupra noastră, căci am hulit pe Stăpânul lor cu faptele noastre cele rele și temnițele acelea nu sunt ca ale noastre, să le ducă la cei din temniță haine și bani.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 38)

„De ți se va fi întâmplat să mergi într-o baie înfierbântată sau de te-au prins vreodată frigidurile cu căldură mare, atunci să-ți aduci aminte de para muncii și de atunci te vei scula și vei fugi de păcat; cel ce are lucruri și bune și rele tot are oarecare mângâiere puțină de muncă, pentru că iată că îți zic păcătosule să nu te lași să cazi în deznădăjduire și să zici, lasă să fac toate păcatele de vreme ce am să merg în iad. Ești curvar, nu te face și sodomit; ești fur, nu te face și ucigaș, și tot vei avea mai puțină muncă, iar cel ce este pustiu de tot felul de bunătăți nu poate să zică câte rele va petrece dacă se va duce în munca cea fără de moarte, pentru că acolo va fi mare cercetare lucrurilor celor rele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 39-40)

„Mulți fără de minte grăiesc cuvinte proaste, că de se vor munci și alții să mă muncesc și eu, ia socotește tu care zici acestea cu mintea ta câți oameni zac de podagră și au multe dureri și iuți și de le-ai arăta lor mii de alți bolnavi să aibă dureri și mai rele, ei nimic nu cunosc de-i doare și mai rău, pentru că de durerea lor prea multă nu se pot mângâia cu durerea altuia. Pentru aceea nu se cade să dăm nădejdi reci ca să ne mângâiem unul pe altul,

căci când este durere nici singur sufletul nu are mângâiere de la nimeni.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 42)

„Atunci limbile clevetitorilor se vor arde neîncetat și nu va fi cine să le răcorească. Atunci dinții grăitorilor de rău, de îngeri vor fi zdrobiți. Atunci gurile mincinoșilor cu foc se vor astupa, atunci mâinile iubitorilor de argint spânzurate vor tremura și zgâriindu-se se vor chinui, atunci ochii cei ce fac semne se vor scoate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 126)

„Revelația divină ne vorbește despre chinul focului. Chin grozav, grozavă cauză de dureri. Să ne facem ceva idee despre el, dacă este posibil, reprezentându-ne focul de cărbuni aprinși sau înfierbântările noastre mari ale febrei. Și ce sunt acestea în comparație cu arderile veșnice?

Căci focul iadului este veșnic. În opoziție cu focul nostru pământesc, care se consumă la un moment și distruge victimele sale, focul iadului face chinul nemuritor.

Însă chinul focului nu este nici singurul, nici cel mai grozav. În singurătatea sa infinită, în părăsirea definitivă, în apăsătoarele și nepătrunsele întunecimi, condamnatul este dat la tristeți nesfârșite, la deznădejdi îngrozitoare, la chinuri și înspăimântări pe care răceala noastră pământească nu și le va putea închipui niciodată. Să zicem mai bine. Sufletul osânditului este locul de plimbare al tuturor durerilor; toate îl inundă deodată și aici rămân, fără moarte, cu o intensitate absolută.

Se va întreba cum va fi posibil atâta suferință? Fără îndoială asemenea dureri, în starea noastră prezentă ne-ar fi lipsit repede de orice sentiment și de orice viață. Însă, dincolo de această lume, nu este așa. Nemurirea trupului adăugată la cea a sufletului face nemuritoare pedeapsa ca și răsplata, durerile ca și bucuriile.

Ce să faci, ce să conchizi în fața unei asemenea revelații? Cum să ne purtăm în fața unui asemenea viitor? Mai întâi este înțelept, de a pune în paralelă pentru un moment, bucuriile vinovate cu o veșnicie de chinuri? Vom consimți noi la un somn plăcut de o noapte prin care trebuie să pierdem farmecul printr-o viață întreagă de suferință? Ce să concludem încă? Că trebuie cu orice preț să ne împăcăm cu Dumnezeu în timpul vremii de milă și de har care ne este acum acordat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 262-263)

„Ce chinuri se suferă în iad? Chinul este îndoit: este pedeapsa simțurilor, este pedeapsa lipsei, a pagubei.

Pedeapsa simțurilor. Cât de grozavă! Cât de netolerat! Este focul, agentul cel mai activ, cel mai pătrunzător al durerii. Să ne gândim, dacă vrem, la oarecare idee îndepărtată despre focul iadului, să ne gândim la focurile noastre de aici de jos, să ne aruncăm prin gândire într-un oarecare jar. Ce suferințe grozave! Ele nu sunt nimic totuși nici în intensitate, nici în durată față de prețul celor din iad. În iad focul chinuie victima fără ca ea, nici să slăbească, nici să-și piardă vreodată prima ei senzație de durere.

Dacă aceste dureri grozave încă și-ar primi oarecare îndulcire din oarecare mângâiere... Însă osânditul suferă într-o singurătate și o părăsire completă, și nimeni în mod veșnic nu se va mai ocupa de suferințele sale. Dacă alții se apropie de el, aceștia sunt diavolii care nu vin la el decât pentru a-l chinui mai mult.

Întunecimile adânci, nepătrunse, unde este adâncit osânditul, adaugă la chinul lui înspăimântările și grozăviile. Cine nu știe efectele grozave ale fricii? În iad frica ia toate formele și ajunge la niște stări de nedescris,

Chinul focului nu este unicul chin. Iadul este mai curând reunirea tuturor durerilor. Fiecare simț le are pe ale lui, și nici o parte din ființa sa nu este în osândit fără chinul ei propriu.

Și această ispășire e veșnică! Nici o perspectivă de eliberare, nici o ieșire, nici o nădejde. Totdeauna! Totdeauna! Totdeauna!

Este pedeapsa lipsirii, a părăsirii. Este pierderea lui Dumnezeu, a lui Iisus Hristos, a slavei veșnice, a plăcerilor cerului. Regret de nepovestit, viermele care roade, schimonosirile de durere pe care celelalte chinuri le ruinează.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 282-283)

„Și ce este el acest iad? Dumnezeu ne-a făcut în linii mari, descrierea lui formidabilă. Chinul trupului în nestinsele flăcări; chinul sufletului în plângerile și scrâșnirile dinților, în inexprimabilele dureri, în urile grozave, în remușcările și regretele care rod inima ca și un vierme, care-l sfâșie ca și cele mai veninoase dintre târâtoare, șerpini; deznădejdi fără sfârșit, dureri fără ușurare, chinuri pentru fiecare din simțiri, întunecimi oribile, călăi nenumărați, închisoare veșnică, blestem fără sfârșit.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 303)

IADUL (starea păcătoșilor din Iad)

„Noi căutăm să dovedim că păcătoșii se căiesc în iad de păcatele lor, se schimbă și ajung mai buni din pricina iadului, dar nu câștigă nimic ca să li se ușureze văpaia. *Părinte*, îi spune bogatul lui Avraam, *trimite pe Lazăr în casa mea ca să dea mărturie rudelor mele, și să nu vină în locul acesta*), nereușind să dobândească pentru el o binefacere, se îngrijește acum să mântuiască pe alții. Ai văzut cât de crud era mai înainte și cât de bun a ajuns mai târziu? Atunci când era în viață nu-l vedea pe Lazăr, deși-l avea înaintea ochilor; acum se îngrijește de rudele sale, chiar nefiind de față! Atunci când era bogat, nu-l pleca spre milă vederea săracului, dar acum, când suferă și e în niște nevoi de neînlăturat, se îngrijește de rude și cere să fie trimis Lazăr ca să le vestească suferințele lui. Ai văzut cât de iubitor de oameni, cât de bun și cât de milos a ajuns? Și ce folos i-a adus?” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 465)

„De vreme ce noi, ori aici, ori în viața cea viitoare, neapărat trebuie să ne întristăm pentru păcatele noastre, apoi este mai bine ca noi să facem aceasta aici decât în acea lume. De unde reiese aceasta? Din cuvintele Psalmistului, precum și din Evanghelie. Adică Psalmistul zice: *Cine în iad se va mărturisi ție?* (Ps. 6, 6). El cu aceasta voiește să spună că cineva nu se va putea mărturisi Domnului în iad, ci că această mărturisire acolo nu va putea ajuta la nimic. Același lucru ne-a învățat Hristos într-o pildă (Lc. 16, 19 și urm.)” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 53)

IADUL (veșnicia chinurilor iadului)

„... focul acela este foc nestins.

- Dar cum poate să fie foc nestins? aș putea fi întrebat.

- Nu vezi că soarele acesta arde neconținut și niciodată nu se stinge?

N-ai auzit de rugul ce ardea și nu se mistuia de flăcări? (Ieș. 3, 2) Deci și tu, dacă vrei să scapi de flăcără, fă milostenie și nu vei face cunoștință cu focul acela. Dacă aici pe pământ vei crede celor spuse, nu vei vedea cuptorul acela, când vei pleca acolo; dar dacă nu crezi în cuptor aici pe pământ,

dincolo îl vei cunoaște bine pe propria-ți ta piele, când nici nu-i cu putință să te scapi de el.” (*Omilia la Matei*, omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 141)

„Să se arate aici deci cei ce zic: în timp de o oră eu am omorât, într-o clipă eu am făcut adulter. Ce, pentru un păcat așa de scurt, eu voi suferi o veșnicie de chinuri? Dar iată un om al cărui păcat n-a ținut așa de mult pe cât pedeapsa (Ioan V) și care a petrecut o viață întreagă în pedeapsă pentru păcatul său. În sfârșit, păcatele nu sunt măsurate de timp, ci prin natura însăși a păcatului.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIII, 1, p. 179)

„Lucrul ce ne stă de față nu este mic și nebăgat în seamă, ba încă chiar este dintre cele mai însemnate, și pentru care toți oamenii vorbesc, adică dacă focul gheenii are sfârșit. Cum că nu are, a spus-o lămurit Hristos, zicând: *Că focul lor nu se va stinge, și viermele lor nu se va sfârși (nu va muri)* (cf. Mc. 9, 44). Și știu bine că, auzind acestea, cădeți într-un fel de piroteală, sau mai bine zis, vă lasă nesimțitori, însă ce să fac? Dumnezeu poruncește a spune acestea neconținut, zicând: *Spune lămurit norodului acestuia (Ieș. 19, 10)*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, p. 89)

„Cum că focul gheenii nu va avea sfârșit, aceasta a arătat-o și Hristos, după cum am zis; însă și Pavel, arătând veșnicia osândeii, spune că păcătoșii vor lua muncă – pieirea veșnică de la fața Domnului (2 Tes. 1, 9); și iarăși: *Nu vă amăgiți: nici curvarii, nici preacurvarii, nici malahii, nici sodomnenii împărăția lui Dumnezeu nu vor moșteni* (1 Cor.6, 9-10). Dară și Evreilor zicea: *Pacea să urmați cu toții, și sfințenia, fără de cari nimenea va vedea pe Domnul* (Evr. 12, 14). Încă și Hristos, răspunzând celor ce vor zice lui în ziua aceea: *Au nu în numele tău am prorocit, și cu numele tău multe puteri am făcut?*, le va zice: *Duceți-vă de la mine, nu vă cunosc pre voi* (Mt. 7, 22-23). Și fecioarele rămase afară n-au mai intrat în camera de nuntă, și pentru cei ce nu-l hrănesc pe el zice că se vor duce în focul cel veșnic. Și nu-mi spune: *Apoi dacă osânda nu are sfârșit, unde este rațiunea de dreptate?* Că Dumnezeu când face ceva, supune-te hotărârii sale și nu mai băga la mijloc gândiri omenești. De altminteri, cum nu ar fi drept ca cel ce de la început primind mii de bunătăți, iar în schimb făcând mii de răutăți vrednice de osândă, să nu fie pedepsit, dacă el nici cu binefacerile căpătate și nici după

amenințări nu s-a făcut mai bun? Dacă tu ai cerceta dreptatea, apoi chiar de la început trebuia să ne pierdem, după logica de drept și dreptate, sau mai bine zis, nici chiar atunci numai după logica de drept, căci el a avut și iubire de oameni față de noi, deși am săvârșit rele. Când cineva batjocorește pe cel ce nu l-a îndreptățit cu nimic, după principiul de drept este pedepsit, dar când cineva batjocorește pe binefăcătorul său, pe cel ce nu i-a făcut nici un rău mai înainte, ci dimpotrivă, i-a dăruit mii de bunătăți, pe cel ce singur a fost pricina ființării lui, și care este Dumnezeu, pe cel ce i-a insuflat duh de viață, pe cel ce voiește a-l ridica la ceruri, pe acela, zic, care nu numai că-l batjocorește, ci încă în fiecare zi îl amărăște prin câte face, cum nu-l va pedepsi? De care iertare ar fi vrednic oare? Nu vezi cum pe Adam l-a pedepsit numai pentru un singur păcat? *Da, zici tu, fiindcă aceluia i-a dat Raiul și se bucura de multe bunătăți* - deși nu este același lucru: a se bucura în liniște și a păcătui, cu a păcătui găsindu-te în mare scârbă. Răul cel mare tocmai acesta este, că tu păcătuiești nu găsindu-te în Rai, ci în miile de greutăți de aici, și nu te înțelepțești nici măcar când te gândești în ticăloșie, după cum ar face un om legat, care s-ar deda la răutăți.

Dar ție ți-a făgăduit ceva mai mult decât Raiul, și până acum încă nu ți-a dat, ca nu cumva să te moleșești în vremea luptelor, dar nici nu a tăcut, ca nu cumva să te apese cu ostenele și necazurile. Adam un singur păcat a făcut și și-a atras o moarte deplină, pe când noi facem mii de păcate în fiecare zi. Deci dacă Adam, pentru un singur păcat, și și-a atras un rău atât de mare și a băgat moartea în lume, dară noi cari viețuind ne găsim veșnic în păcate, ce nu vom pătimi, noi cari în locul Raiului așteptăm cerul? Greoaie este vorba aceasta și întristează pe ascultători, și dintre toți însumi eu sufăr, o știu bine, căci inima mea se tulbură și se zbate, și cu cât aș vedea apropiindu-se vorba de gheena, cu atât mai mult tremur și mă prăpădesc de frică! Dar este nevoie a spune acestea, spre a nu cădea în gheena.

Nu ai luat tu Raiul, nici pomii și verdeța de acolo, ci cerul și bunătățile din ceruri. Dar dacă cel ce a luat mai puțin și a fost pedepsit, și nici un cuvânt nu l-a putut scăpa, apoi cu atât mai mult noi, cari am luat mai mult și suntem chemați la mai mari bunătăți, și cari păcătuim în fiecare zi, cu atât mai mult noi, zic, vom suferi cele mai grozave pedepse. Gândește-te bine, cât timp este de când neamul omenesc stă în osândă și moarte pentru un singur păcat. Au trecut cinci mii și mai bine de ani, și totuși pentru un singur păcat moartea nicidecum nu s-a dezlegat. Și nu avem a zice că Adam a auzit pe Proroci, nici că a văzut mai înainte de dânsul pe alții pedepsiți pentru păcate, că aceasta ar fi putut să-l înfricoșeze de a păcătui, și că o asemenea pildă l-ar fi putut cuminți, căci el a fost cel dintâi om – și cu toate

acestea a fost pedepsit. Tu însă nimic din acestea nu ai a pune înaintea, tu, care după atâtea pilde încă mai rău te-ai făcut, tu, care te-ai învrednicit de Duhul Sfânt, și cu toate acestea nu un păcat numai, sau două și trei, ci mii de păcate tragi după tine; tu, zic, cum nu te vei pedepsi? Să nu cugeți că dacă păcatul se face în clipeala ochiului, apoi și osânda va fi tot în clipeala ochiului. Nu vezi pe unii oameni că pentru o singură tâlhărie, sau pentru o singură curvie făcută în clipeala ochiului, își pierd toată viața în temnițe și în ocne, luptându-se cu foamea și cu miile de morți? Și nimeni dintre dânșii nu a scăpat, și nici nu a zis că dacă păcatul l-a făcut în clipeala ochiului, apoi trebuie ca și osânda să și-o facă tot atâta cât a făcut și păcatul.

Dar, zici tu, cei ce fac așa sunt oameni, pe când Dumnezeu este iubitor de oameni. Dar nici oamenii nu fac de acestea poate din cruzime, și Dumnezeu care este iubitor de oameni astfel și lucrează cu păcătoșii, după cum și zice Scriptura: Că după mila lui, mare este și certarea lui (Sirah 16, 12). Când tu spui că Dumnezeu este iubitor de oameni, atunci îmi spui pricina unei mari osânde, că noi păcătuim față de dânsul care este iubitor de oameni. Pentru aceea și Pavel zicea: Înfricoșat lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu (Evr. 10, 31). Suferiți, rogu-vă, vorbele noastre despre gheena și focul cel nestins, că poate veți căpăta vreo mângâiere de aici. Cine dintre oameni poate să pedepsească astfel precum a pedepsit Dumnezeu, carele a dat potopul și a pricinuit nimicirea de obște a neamului nostru omenesc, și după puțină vreme iarăși a plouat de sus foc, și pe toți cei de acolo i-a nimicit? Ce pedeapsă dată de oameni poate să fie atât de grozavă? Nu vezi cum osânda aceea este aproape nemuritoare? Au trecut patru mii de ani, și totuși pedeapsa Sodomitenilor stă încă în ființă. Deci după cum iubirea de oameni a lui este mare, tot așa și pedeapsa ce o dă păcătoșilor este mare. Și dacă ar fi poruncit lucruri mari și cu neputință a fi împlinite, poate că ai avea cuvânt de apărare greutatea celor poruncite – dar când încă sunt foarte ușoare și lesnicioase de împlinit, apoi ce am putea spune?” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia IX, pp. 89-91)

„Căci pedepsele de acolo nu vor fi ca cele de aici, care se și sfârșesc tot aici, ci vor fi veșnice. Precum pedepsele de aici se sfârșesc în viața de acum, tot așa și cele de acolo vor rămânea pentru vecie.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIII, p. 242)

„Muncile de aici sunt de acest fel, dar cele de acolo care cuvânt le poate înfățișa? Acele cuptoare nestinse, acele râuri de foc, dinții care scrâșnesc, legăturile cele nedezlegate, viermele cel neadormit, întunericul cel mai din afară, relele ce niciodată nu vor avea sfârșit?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 246)

„Lucrul dureros pentru om este veșnicia osândeii și neiertarea păcatelor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 96)

„Gândește-te la bogatul acela din Evanghelie și la Lazăr, cum unul s-a bucurat de cele de acum, iar altul de cele viitoare. Apoi oare ți se pare că este unul și același lucru, a fi pedepsit în toată vremea, și a fi sărac o vreme scurtă? Este tot una a fi bolnav cu trupul cel stricăcios, și a fi pârjolit veșnic într-un suflet nemuritor? A se încununa și a se dezmiarda întruna după acea boală scurtă, și a fi muncit veșnic după scurta mulțumire a acelor de acum? Și cine ar putea spune aceasta?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 98)

„Pune înainte, de voiești, foc, și fier, și fiare sălbatice, ba chiar și mai grozave, și totuși, față de muncile acelea nu sunt nici măcar ca_o umbră. Căci când acestea năvălesc cu putere asupra omului, se fac chiar ușoare, fiindcă fac mai grabnică scăparea din munci, trupul nefiind în stare a se lupta și cu mărimea și cu îndelungarea muncilor - pe când nu tot așa se petrece și cu cele viitoare, ci amândouă acestea, adică îndelungarea și covârșirea merg împreună, atât în cele bune, cât și în cele mahnicioase.

Deci pe cât mai este vreme, să întâmpinăm fața Lui întru mărturisire (Ps., 104, 2), ca astfel să-L vedem atunci pe Dânsul blând și liniștit și ca să scăpăm de acele puteri amenințătoare. Nu vezi pe ostașii care slujesc aici pe cei ce stăpânesc, cum târăsc, cum leagă, cum bat, cum sparg coastele, cum pe lângă celelalte munci mai adaugă și lumânări aprinse, cum taie mădularele? Dar toate acestea sunt jucării și de răs față de acele pedepse. Fiindcă aceste pedepse sunt vremelnice, iar acolo nici viermele nu se sfârșește, nici focul nu se stinge, căci atunci și trupul va fi nestrucăcios.

Dar să nu fie, iubiților, ca noi să cunoaștem acestea din cercare, ci acele grozăvii să ne fie de-ajuns numai a le grăi, și nici să fim dați muncitorilor acelora, ci aici să ne cumișim.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 100)

„Cele de față oricum ar fi, se pot răbda și au un sfârșit; însă caznele de dincolo sunt veșnice și nu poți scăpa de ele.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVII-a, p. 137)

„Muncile cele fără de moarte însoțite de groaznice scrâșniri de dinți.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 508)

„Nici pedeapsa, nici cinstea nu vor avea sfârșit. Hristos a dat această hotărâre, spunând că, după cum este viața veșnică, tot astfel este și pedeapsă veșnică. Când a lăudat pe cei de-a dreapta și a osândit pe cei de-a stânga, a adăugat: *Vor merge aceștia la osândă veșnică, iar dreptii la viață veșnică* (Matei 25, 46).” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 145)

„Trupurile lor, însuflețite, vor fi supuse la chinuri și dureri, cu neputință de spus prin cuvinte, nu o mie de ani, nici zece mii, nici de două ori sau de trei ori pe atâta, ci veșnic.” (*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 185)

„Nu-i nici o nădejde că se va sfârși chinul celui dat focului de Hristos.” (*Către același Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 382-383)

IADUL (de după Judecata Universală)

„Să priveghem deopotrivă, să fim sobri, să ostenim, să facem tot efortul nostru pentru a dobândi aceste bunuri și a scăpa de acest râu de foc, care curge cu mare zgomot înaintea grozavului și minunatului tribunal. Cel ce va cădea odată aici, va rămâne acolo veșnic, nimeni nu va putea să-l scoată din chin, nici tatăl său, nici mama sa, nici fratele său.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XII, 3, p. 60),

IADUL (după judecata universală sfinții nu-i vor putea să-i mângâie sau să-i ajute pe cei din iad, chiar rude de-ar fi)

.....
„Chiar și sfinții – dreptul Noe, mult-încercatul Iov, proorocul Daniel și alții- dacă au rude printre cei din iad, nu vor putea să-i mângâie ori să-i

ajute. Căci atunci nu va mai exista compătimirea firească, care caracterizează legăturile pământești dintre oameni. Se va întâmpla ca părinții virtuoși care se vor mântui să aibă copii păcătoși, care vor intra în iad, și invers. Răul, vedeți nu se datorează naturii sau rudeniei, ci intenției fiecăruia. Așadar pentru ca cei virtuoși să se desfete neîmpiedicat cu bunătățile raiului și să nu fie tulburați de compătimirea față de cei din iad, Dumnezeu îi va lipsi de simțământul compătimirii. Astfel se va pierde chiar și cel mai profund sentiment părintesc. Dacă chiar și în viața aceasta unii părinți, văzând cum copii lor aleg calea păcatului și a crimei îi alungă și se îndepărtează de ei, cu mult mai mult se va întâmpla așa în viața de dincolo.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 61)

IADUL (Dumnezeu, celor din Rai care au rude ce se chinuie în Iad, le va stinge mila față de aceștia din urmă)

„Măcar și Noe de s-ar ruga sau Iacob sau Avraam sau Daniel pentru oamenii lor văzând oamenii cei dreپți atunci au copii păcătoși și iarăși copiii cei sfinți au părinți păcătoși și nu le este milă de dânșii, pentru că sfinților așa se cade, să nu aibă nici o scârbă, de vreme ce se învrednicesc de iau bunătățile cele cerești. Deci pentru aceasta zic că se stinge mila, de vreme ce și ei împreună cu Domnul nostru Iisus Hristos sunt scârbiți asupra păcătoșilor. Pentru acest lucru, nimeni să nu nădăjduiască că va afla bine nefăcând lucruri bune, măcar de ar și ar avea părinții dreپți, căci vremea care ni s-a dat am petrecut-o cu lucruri rele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 38-39)

ICOANELE (cinstirea sfintelor icoane)

„Dar nu numai față de numele lui ați simțit o atât de mare dragoste, ci și față de chipul trupului lui. Ceea ce ați făcut cu numele lui, aceea ați făcut cu icoana chipului lui. Că mulți au săpat icoana aceea sfântă în montura inelelor, pe peceți, pe sticle, pe pereții caselor, pretutindeni, pentru ca nu numai să audă numele acela, ci ca să și vadă pretutindeni chipul trupului lui și să aibă îndoită mângâiere a plecării lui²⁵¹.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au*

²⁵¹ Tâlcuirea Pr. Prof. Dumitru Fecioru: Textul acesta, de la ... de la început și până la: *mângâiere a plecării lui*, a fost citat de Sf. Ioan Damaschin ca text din Părinți pentru primirea cinstirii sfintelor icoane; cf. Sf. Ioan Damaschin, *Cultul sfintelor icoane*, traducere de Dumitru Fecioru, București, 1937, p. 94. (n.s. 21, p. 281)

adunat la această prăznuire, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 280)

„Noi dobândim vederea sfinților, citind viețile și lucrurile lor cele bune, nu doar având noi icoanele trupurilor lor, ci ale sufletului lor, că ceea ce au învățat ei sunt icoanele sufletelor lor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 108)

IDOLATRIA (felurile actuale de idolatrie)

„... multe și variate sunt felurile de idolatrie; de exemplu, unul îl ține de stăpân pe Mamona, altul își ia pântecele drept Dumnezeu, iar altul e stăpânit de cine știe ce altă poftă păcătoasă.

Că tu nu jertfești acestora viței, ca elinii? Însă faci cu mult mai rău decât aceia, căci îți jertfești propriul tău suflet. Poate că, într-adevăr, nu pleci genunchii și nu te închini lor. Însă cu mai multă supunere faci tot ceea ce-ți poruncește fie pântecele, fie aurul, fie tirania altor felurite pofte. Or, elinii tocmai prin aceasta sunt dezgustători, că au ridicat la rang divin patimile noastre omenești, pofta personificând-o în Afrodită, mânia în Marte, beția în Dionysos. Dar dacă poate nu cioplești idoli în piatră, ca aceia, totuși tu cu și mai multă râvnire te pleci patimilor pierzătoare, căci membrele lui Hristos le faci membre ale desfrânării, și te tăvălești și în alte felurite nelegiuri.

De aceea vă rog ca, înțelegând mărirea nebuniei, să fugim de o asemenea idolatrie – căci așa numește Pavel lăcomia. Să fugim deci nu numai de lăcomia după bani, ci și de pofta cea rea, fie ea în privința hainelor, fie ea în privința meselor, fie în privința oricăror păcate de felul acestora; căci pedeapsa pe care o vom lua dacă nu vom asculta de legile lui Dumnezeu este cu mult mai aspră decât a elinilor, după cum zice: *Iar sluga ceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult* (Luca 12, 47).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VI, p. 101)

„*Pântecele este dumnezeul lor* (Flp., 3, 19), zice el. Și tocmai de aceea spune altundeva: *Să bem și să mâncăm* (1 Cor., 15, 32). Ai văzut câtă răutate are în sine plăcerea? Dumnezeu unora este banul, iar al altora pântecele. Oare nu sunt și aceștia idolatri, ba încă și mai răi decât idolatri?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, p. 240)

„Nici un cuvânt nu poate fi mai șfichiuitor și mai rușinos decât vorbele acestea ale Apostolului: *Pântecele este dumnezeul lor, iar mărirea*

lor întru rușinea lor (Flp., 3, 19). Și cine sunt aceștia? Aceia, spune el, *care au în gând cele pământești* (Flp., 3,19). Clădim case, însă unde? Pe pământ. Cumpărăm moșii, unde însă? Tot pe pământ. Dobândim vreo stăpânire, vreo funcție de conducere, însă unde? Pe pământ. Ne bucurăm de slavă tot pe pământ. Ne îmbogățim tot aici. Ei bine, aceștia sunt cei al căror Dumnezeu este pântecul. Aceia care nimic duhovnicesc nu cugetă, ci își agonisesc totul pentru această viață, doar la acestea gândindu-se, pe drept cuvânt că au pântecul ca Dumnezeu și de aceea spun: *Să mâncăm și să bem, căci mâine vom muri.*” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XIV-a, p. 241)

IERTAREA APROAPELUI

„Să imităm pe Stăpânul nostru! Să nu luăm în seamă când greșesc alții față de noi, să iertăm pe cei ce ne greșesc! Dar când păcatul se întinde la Dumnezeu, atunci să pedepsim! Dar nu știu cum se face că noi facem cu totul dimpotrivă! Nu ne străduim de loc să pedepsim păcatele săvârșite împotriva lui Dumnezeu, dar dacă se întâmplă să păcătuiască cineva față de noi, îl muștrăm și-l osândim cu asprime; nu ne dăm seama că pornim cu asta și mai mult cu mânie asupra noastră pe Iubitorul de oameni Dumnezeu. Că Dumnezeu obișnuiește adeseori să nu țină seama de păcatele ce le săvârșim față de El, dar pedepsește cu multă asprime păcatele ce le săvârșim față de semenii noștri...”. (Omilia la Facere, omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 321)

„Pilda aceasta (Matei 18) n-a spus-o Domnul despre talanți și despre dinari, ci de mulțimea păcatelor și greșelilor noastre, ca să aflăm că noi, deși suntem datori Stăpânului cu zeci de mii de păcate, totuși, pentru nespusa Lui iubire de oameni, primim iertare de la El. Dar dacă suntem cruzi și nemiloși față de semenii noștri, față de cei de aceeași fire cu noi, dacă nu le iertăm greșelile ce ni le greșesc nouă, ci le purtăm ură și dușmănie pentru aceste păcate neînsemnate – căci câtă deosebire este între o sută de dinari și zece mii de talanți tot atât de mare deosebire este între păcatele ce le facem noi lui Dumnezeu și păcatele ce ni le fac nouă semenii noștri – atunci, vom atrage asupra noastră mânia Stăpânului și stăpânul va porunci să fim trași la răspundere și pedepsiți și pentru păcatele pentru care primisem iertare mai înainte.”(Omilia la Facere, omilia XXVII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 346)

„Așa și Tatăl vostru Cel ceresc vă face vouă, dacă nu iertați fiecare fratelui său din inimile voastre păcatele lor (Matei, 18, 35). Mare este

câștigul pildei, numai dacă voim să fim cu luare aminte. Ce? Putem ierta noi, oare, atâta cât ne iartă Stăpânul? Nu! Și chiar dacă am voi să facem lucrul acesta, apoi noi iertăm unor robi ca și noi, pe când noi primim iertarea de la Stăpân! Și uită-te cât de precise sunt cuvintele Stăpânului! N-a spus atât: *Dacă nu iertați oamenilor greșelile.*

– Dar ce?

– *Dacă nu iertați fiecare fratelui său din inimile voastre păcatele lor.* Uită-te, că vrea ca inima noastră să ajungă liniștită și potolită, cugetul nostru netulburat și slobod de orice patină; vrea să arătăm multă bunătate semenilor noștri. Și în altă parte Îl putem auzi pe Hristos spunând iarăși: *Dacă veți ierta oamenilor greșelile lor, vă va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc* (Matei, 6, 14). Să nu socotim că facem bine altuia, atunci când iertăm cuiva păcatele sau că-i facem aceluia mare har! Nu! Noi suntem cei care ne bucurăm de binefacere și mult folos ne pricinuieste nouă fapta aceasta; și iarăși, după cum dacă nu-i iertăm pe cei ce ne greșesc, pe aceia cu nimic nu-i putem păgubi, dar nouă înșine ne pregătim mai dinainte osânda de nesuferit a gheenei. De aceea, rogu-vă, socotind toate acestea, să nu căutăm nicicând să ne răzbunăm pe cei care ne supără sau care ne fac în alt chip vreun rău sau care se poartă cu dușmănie față de noi; dimpotrivă, gândindu-ne de câtă binefacere ne suntem nouă înșine pricinuitori dacă iubim pe dușmanii noștri și câtă îndrăznire dobândim înaintea Stăpânului, dar mai înainte de toate gândindu-ne că împăcarea cu cei care suntem certați șterge păcatele noastre, să ne sânguim și să ne silim să iubim pe dușmanii noștri. Gândindu-ne, dar, la câștigul ce-l avem din această purtare, să arătăm celor ce ne urăsc tot atât de mare dragoste ca și cum ne-ar fi cu adevărat prieteni. Dacă ne gândim bine, nu ne pot fi de atât folos prietenii și cei care caută să ne ajute în orice chip, cât ne poate fi de folos dragostea pe care o arătăm celor ce ne dușmănesc și ne fac rău! Dragostea aceasta ne face vrednici de bunăvoința cea de sus și ne ușurează povara păcatelor”. (*Omilia la Facere, omilia XXVII, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 346-347*)

„*De va și cădea vreun om.* Iarăși arată dezvinovățire pentru păcătos într-un alt temei de iertare: neputința firii, pe care o dă de înțeles prin numele de *om*; fiindcă precum marele Iov, vrând să-și atragă iertarea lui Dumnezeu, grăia: *Ce este omul că-l socotești pe el și ai făcut cercetarea păcatelor lui?* (v. Iov 7, 17-18), așa facem și noi atunci când cerem iertare pentru cineva care a greșit, spunând într-una: *Om este*, și amintind de fire, și prin aceasta trăgând spre milă pe cel mâniat. De asta și Pavel arată dezvinovățire în fire și nimicnicia ei, zicând: *De va și cădea vreun om în vreo greșală.*” (*Cele dintâi omilii la Facere, cuvântul al nouălea, p. 121*)

„Nu voiești, zice, să-l miluiești pe fratele? Nu vrei să-i dai iertare, că este om și el? Nu vrei, ca om duhovnicesc ce ești, să-i întinzi mâna? Ia seama la lucrurile tale și nu vei avea nevoie să fii sfătuit pentru a-l ajuta pe cel ce zace, ci singur îndeamnă-te. Cum și în ce chip? Păzindu-te pe tine, ca să nu fii și tu ispitit. N-a zis: *că negreșit ai să păcătuiești și tu*, ca să nu facă prea apăsător cuvântul. Dar cum? *Ca să nu cazi și tu în ispită*. Poate că vei păcătui, poate nu. Deci, viitorul nefiind cunoscut, învistierește-ți dinainte taina iubirii de oameni prin facerile de bine către aproapele: de vei cădea vreodată, vei afla comoară mare de milă pusă deoparte” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 122-123)

„Dacă îți aduci darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău înaintea altarului și du-te de te împacă cu fratele tău și apoi vino și adu-ți darul tău (Matei 5, 93-94).

Ce bunătate! Ce iubire de oameni covârșitoare! Pentru dragostea noastră de aproapele Dumnezeu renunță la cinstea și slujirea ce trebuie să I-o aducem. (...)

Ce cuvinte ar putea fi mai blânde decât acestea? *Să fie întreruptă închinăciunea ce Mi-o aduci*, ne spune Hristos, *ca să rămână dragostea ta!* Pentru că și împăcarea cu fratele tău este tot o jertfă! De aceea n-a spus: *După ce îmi vei aduce darul sau: înainte de a-l aduce*, ci îl trimite să se împăce cu fratele său după ce darul este dus la altar și jertfa începuse. Îi poruncește, deci, să alerge, chiar în mijlocul slujbei; nici după ce s-a sfârșit slujba, nici înainte de a începe.

- Pentru ce ne poruncește să facem așa? Care e pricina?

- După părerea mea, prin o astfel de poruncă, Domnul vrea să ne arate și să ne dovedească două lucruri. Unul, de care am vorbit mai sus, pentru a ne arăta că prețuiește mult dragostea, că o socotește a fi cea mai mare jertfă și că fără dragoste nu este primită nici slujba și nici închinăciunea adusă lui Dumnezeu; al doilea, pentru a ne constrânge să ne împăcăm cu fratele nostru. Cel care a primit porunca de a nu aduce închinăciune lui Dumnezeu înainte de a se împăca cu cel certat, se va grăbi să alerge la cel supărat, ca să pună capăt vrajbei, dacă nu din dragostea de aproapele, cel puțin să nu-i rămână jertfa nesăvârșită. Domnul a folosit aceste cuvinte tari, tocmai pentru a înfricoșa și a deștepta. După ce a spus: *Lasă darul tău*, nu s-a oprit la atâta, ci a adăugat: *înaintea altarului* - iarăși ca să înfricoșeze și cu locul - și pleacă. Și n-a spus numai: *pleacă*, ci a adăugat: *Mai întâi și apoi venind adu darul tău*. Prin toate aceste cuvinte a arătat că această sfântă masă a altarului nu primește pe cei care trăiesc în dușmănie unii cu alții.

Să audă aceste cuvinte cei inițiați²⁵², toți câți se apropie de sfânta masă cu dușmănie în suflet! Să le audă și cei neinițiați²⁵³, că și către ei sunt adresate cuvintele acestea! Aduc și ei jertfă și dar, adică rugăciune și milostenie. Și rugăciunea e jertfă. Ascultă ce spune profetul: *Jertfa de laudă Mă va slăvi* (Ps., 29, 24); și iarăși: *Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă!* (Ps., 49, 15); și: *Ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară* (Ps., 140, 2). Deci dacă-ți faci rugăciunea fără să fii împăcat cu fratele tău, e mai bine să lași rugăciunea, să te duci să te împaci cu fratele tău și apoi să te rogi.

Toate s-au făcut pentru a fi pace între oameni. Pentru asta chiar Dumnezeu S-a făcut om, a făcut toate acele lucruri mari, ca să ne aducă pace. Prin porunca aceasta Hristos trimite pe cel ce a făcut răul la cel căruia i-a făcut rău; în Rugăciunea Domnească trimite pentru împăcare pe cel năpăstuit la făptaș. În Rugăciunea Domnească spune: *Iertați oameni lor greșalele lor* (Matei 6, 14); aici zice: *Dacă are ceva împotriva ta, du-te la el*. Dar, mai bine spus, mi se pare că și aici trimite Domnul tot pe cel năpăstuit la făptaș, că n-a spus: împacă pe fratele tău, ci: *împacă-te!*; spusa pare a fi pentru cel ce a săvârșit răul, dar toate cuvintele sunt zise pentru cel năpăstuit. *Dacă te împaci cu el*, îi spune Hristos, *prin dragostea arătată aceluia Mă vei avea și pe Mine milostiv și vei putea aduce jertfa cu multă îndrăznire. Dacă mai urăști încă, gândește-te că și Eu renunț cu plăcere la cele ce Mi se cuvin, numai ca voi să fiți prieteni. Să-ți fie aceasta mângâiere mâniei tale!* Hristos n-a spus Când ți-a făcut un mare rău, atunci împacă-te, ci: *Dacă are ceva cât de mic împotriva ta*. Și n-a adăugat: Dacă pe drept sau pe nedrept, ci a spus numai atât: *Dacă are ceva împotriva ta*. Chiar dacă te-ar urî pe bună dreptate, nici așa nu trebuie să întinzi mai departe ura. Că și Hristos avea toată dreptatea să fie supărat pe noi, și totuși S-a dat pe Sine însuși spre junghiere, fără să țină seamă de acele greșeli ale noastre.

De aceea și Pavel, în alt chip, ne silește să ne împăcăm, spunându-ne: *Soarele să nu apună peste mânia voastră* (Efes., 4, 26). După cum a luat ca pricină a împăcării jertfa, tot așa și Pavel, în același scop, a luat ziua. Se temea ca nu cumva noaptea, cel mânios rămânând singur, să nu i se mărească și mai mult mânia. Ziua întâlnește o mulțime de oameni, aceștia îi pot risipi mânia și-i pot abate gândurile; dar noaptea, când omul este singur și stă și se socotește în el însuși, valurile mâniei cresc și furia ajunge mai mare. De aceea, dar, Pavel o ia înainte; vrea să-l predea nopții împăcat, pentru ca diavolul să nu mai aibă vreun prilej, datorită singurătății, să aprindă cuptorul mâniei și s-o facă mai cumplită. Tot așa și Hristos nu

²⁵² Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Cei ce au primit Sfântul Botez. (n.s. 98, 213)

²⁵³ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Cei încă nebotezați. (n.s. 99, 213)

îngăduie nici cea mai mică amânare, pentru ca nu cumva, odată jertfa împlinită, cel cu mânia în suflet să se trândăvească, să amâne împăcarea de pe o zi pe alta. Hristos știe că dușmănia trebuie scoasă iute din suflet; și, ca un doctor iscusit, nu dă numai doctorii ce ne pot feri de boli, ci și doctorii care tămăduiesc bolile”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, IX, în col. PSB, vol. 23, pp. 212-214)

„... porunca de a ne împăca cu dușmanii noștri este o poruncă ce distruge toate păcatele zămislite de dușmănie”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 214)

„Ce înseamnă *a se împăca*? Înseamnă sau: Primește mai bine să ți se facă nedreptate, sau: Așa judecă pricina ta, ca și cum ar judeca-o celălalt, ca nu cumva, din pricina egoismului tău, să strici dreptatea; și, dimpotrivă, când judeci pricina altuia, judecă-o ca și cum ar fi vorba de pricina ta și așa pronunță sentința. Dacă e greu, nu trebuie să te minunezi; că pentru asta a dat Hristos mai înainte toate acele fericiri, ca, prin șlefuirea și pregătirea mai dinainte a sufletului ascultătorului, să-l facă mai destoinic pentru primirea întregii Sale legiuiri”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 215)

„După ce Domnul a rostit toate cuvintele Legii Vechi, a arătat iarăși că nu fratele nostru este cel ce ne face rău, ci diavolul. De aceea a și adăugat: *Dar Eu zic vouă: Nu vă împotriviți celui rău*. N-a spus: *Nu te împotrivi fratelui*, ci: *Celui rău*, arătând că se îndrăznesc acestea la îndemnul diavolului. Iar pentru că vina a fost pusă în sarcina diavolului, Domnul slăbește și taie mult din mânia ce o purtăm fratelui, care ne-a făcut răul.

- Ce? Nu trebuie să ne împotrivism celui rău? așa putea fi întrebat.

- Trebuie, dar nu așa, ci cum a poruncit Hristos: Să suferim de bună voie răul. Numai așa vei birui răul. Nu stingi focul cu foc, ci cu apă. Dar ca să afli că și în Legea Veche cel ce suferă răul biruie și că el este cel încununat, cercetează istoria Vechiului Testament și vei vedea că acela ajunge în fruntea celorlalți. Cel care a început răul este socotit că a scos doi ochi: și ochiul aproapelui lui și pe al lui. De aceea pe bună dreptate este urât și învinuit de toți. Dimpotrivă cel căruia pe nedrept i s-a scos ochiul este socotit nevinovat, chiar dacă plătește cu aceeași măsură. De aceea mulți îl compătimesc, pentru că îl socotesc nevinovat chiar după săvârșirea acestei fapte rele. Nenorocirea este aceeași și pentru unul și pentru altul; dar slava

nu mai e aceeași nici la Dumnezeu, nici la oameni. De aceea nici nenorocirile lor nu sunt la fel.

Mai înainte Domnul spusese: *Cel care se mânie pe fratele lui în zadar și-l face nebun, vinovat va fi gheenei focului* (Matei 5, 22). Acum Hristos cere mai multă filozofie; nu poruncește numai ca cel nedreptățit să stea liniștit, ci să-i dea celuilalt prilejul să facă și mai mare rău, întinzându-i și celălalt obraz. Hristos spune aceasta, nu pentru a legiui că trebuie să întoarcem obrazul când suntem loviți peste obraz, ci pentru a ne învăța că trebuie să suferim răul în toate celelalte împrejurări din viață.

După cum atunci când Domnul a spus: *Cel ce spune fratelui său nebun, va fi vinovat gheenei*, n-a vorbit numai de această insultă, ci de orice fel de insultă, tot astfel și aici n-a legiuit să suferim cu curaj numai pălmuirile, ci să nu ne tulburăm orice rău am suferi. Pentru aceasta dincolo a dat ca pildă cea mai grea insultă, iar aici lovirea peste obraz, care pare cea mai insultătoare lovire. Prin porunca aceasta Hristos Se adresează și celui care lovește și celui lovit. Cel lovit nu se socotește lovit, dacă e pregătit să filozofeze așa - că nici nu va simți lovitura, pentru că se vede mai mult un luptător decât un om lovit -, iar cel care lovește, rușinat de purtarea celui lovit, nu mai dă a doua lovitură chiar dacă ar fi mai sălbatic ca o fiară, ci se va osândi și pentru lovitura de mai înainte. Că nimic nu oprește de la rău pe cel ce face răul atât de mult cât îl oprește cel care suferă în tăcere răul ce i se face; nu-l face numai să nu-și prelungească mai mult răul, ci-l face să se și căiască de faptele sale și să se depărteze, admirându-i bunătatea. Îl face prieten; în loc de dușman și vrăjmaș îl face rob nu numai prieten. Dacă, însă, răzbună răul ce i s-a făcut, se întâmplă tocmai contrariul; amândoi se fac de rușine, se fac mai răi, aprind mai mult mânia; adeseori se ajunge chiar la crimă, dacă răul merge mai departe. De aceea Hristos a poruncit nu numai să nu te mâni de te pâlmuiește cineva, ci chiar să-i dai prilejul să-și sature pofta de a te lovi, ca să nu-l faci să creadă că ai suferit prima lovitură, pentru că n-ai putut altfel. Așa mai degrabă vei putea da nerușinatului aceluia o lovitură de moarte decât dacă l-ai lovi cu palma; și vei face, dintr-un om pornit pe ceartă și bătaie, un om blând și potolit”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 233-234)

„*Celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i lui și cămașa*. Hristos vrea să ai aceeași răbdare nu numai când e vorba de lovituri, ci și când e vorba de bani și de averi. De aceea dă o pildă tot atât de convingătoare ca și cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot așa și acum ne poruncește să învingem pe lacom și hrăpăreț prin a-i da mai mult decât se aștepta să ia. Poruncii

acesteia îi dă Hristos și un adaos; că n-a spus: *Dă-i haina ce ți-o cere!*, ci: *Celui care vrea să se judece cu tine*, adică dacă vrea să te dea în judecată și să-ți ia bunurile tale. (...)

- Ce? Să umblu gol?

- Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcați mai mult decât toți oamenii! Mai întâi nimeni nu va tăbări asupra noastră dacă avem astfel de gânduri; în al doilea rând, chiar dacă ar fi cineva atât de sălbatic și de neomenos încât să meargă până acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulți oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm așa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu puțință, chiar cu propriul lor trup”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 234)

„Și mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingându-ne să suferim răul, îi învață să filozofeze și pe cei ce fac răul. Când hrăpărețul socotește mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăți că-ți este ușor să-i dai și ce nu-ți cere, când îi pui față în față sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gândește-te ce mare dascăl îi ești, învățându-l nu cu cuvântul, ci cu fapta, să disprețuiască viciul și să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noștri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în fața judecății, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decât vrea să-ți ia, urmărești și interesul lui, că te desparti de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea (Matei 5, 13) - iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea - că sarea se păstrează și pe ea, dar păstrează și alimentele peste care se presară. Aceeași putere o are și lumina: se luminează și pe ea și luminează și pe alții. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare și lumină, fii de folos și celui ce șade în întuneric; învață-l că nici mai înainte, când a luat de la tine, n-a luat cu forța; convinge-l că nu ți-a făcut rău! Dacă îi arăți că i-ai dăruit și nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai prețuit. Prefă, dar, cu blândețea ta, păcatul lui în dărnicia ta”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 235)

„- Mă mai întrebi încă și te mai îndoiești cum e cu puțință să ierți pe dușmanii tăi când vezi că pentru tine Dumnezeu S-a făcut om, S-a înjosit atât de mult și a pățimit atâtea? Nu-L auzi spunând pe cruce: *Iartă-le lor, că nu știu ce fac!* (Luca 23, 34). Nu-l auzi pe Pavel spunând: *Cel Care S-a suit și șade în dreapta lui Dumnezeu și Se roagă pentru noi?* (Rom., 8, 34). Nu vezi că, după o răstignire și înălțare, a trimis pe apostolii Săi la iudeii care L-au omorât, spre a le aduce mii de bunătăți, deși apostolii aveau să sufere

nenumărate rele de la ei? Ți-a făcut dușmanul tău un mare rău? Ce suferință e aceasta față de suferința Stăpânului tău, Care a fost legat, biciuit, pălmuit, scuipat de slugi, dat morții, și morții celei mai rușinoase din toate morțile, după ce făcuse iudeilor nenumărate binefaceri? Atunci mai cu seamă fă bine dușmanului tău când ți-a făcut mai mare rău, ca să-ți împletești mai strălucitoare cunună, scăpându-l pe fratele tău de cea mai cumplită boală! Doctorii când sunt loviți și insultați de bolnavii de nervi, atunci le e mai milă de ei și se pregătesc să-i îngrijească, pentru că știu că insultele sunt urmări ale cumplitei lor boli! Și tu, dar, gândește la fel la cel ce te urăște, poartă-te la fel cu cel ce-ți face rău! El este cel bolnav, el suferă toată silnicia! Scapă-l, deci, de această asuprire, dă-i prilejul să-și lase mânia, liberează-l de demonul cel cumplit, mânia! Când vedem pe îndrăciți, plângem și nu ne silim să ne îndrăcim și noi! Așa să facem și cu cei mânioși! Mânioșii se aseamănă cu îndrăciții; dar mai bine spus, mânioșii sunt mai de plâns decât îndrăciții pentru că sunt conștienți de nebunia lor. De aceea le este și de neiertat.

Nu tăbărî, dar, asupra celui căzut la pământ, ci ai milă de el! Dacă vedem pe cineva bolnav de fiere, cuprins de amețeli, silindu-se să verse sucul acela rău, îi întindem mâna, îl sprijinim pe cel zguduit de boală; chiar dacă ne murdărim hainele, nu ne îngreșăm, ci urmărim un singur lucru, să-l scăpăm pe bolnav de acest chin cumplit. Așa să facem și noi cu dușmanul nostru. Să-l sprijinim, deși debordează și se frământă; să nu-l părăsim până ce nu-și varsă toată amărăciunea. Atunci acela va ști să-ți aducă mari mulțumiri; când se va potoli își va da seama bine de ce grozavă tulburare l-ai scăpat. Dar pentru ce vorbesc de mulțumirea lui? Dumnezeu te va încununa îndată și te va răsplăti cu nenumărate bunătăți pentru că ai scăpat pe fratele tău de o boală cumplită; iar cel mântuit de boală te va cinsti ca pe stăpânul lui, respectându-te neconținut pentru bunătatea ta”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 238-239)

„Apoi, vrând (...) să arate că-Și întoarce spatele și urăște mai mult decât orice dușmănia dintre oameni și că iubește mai mult decât orice virtutea potrivnică acestui păcat, îndată, după Rugăciunea Domnească, (Domnul) amintește iarăși de această virtute, îndemnându-ne să ne supunem acestei porunci, fie de frica pedepsei ce ne așteaptă, fie pentru cinstea ce ni-i hotărâtă.

Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vi le va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; dar dacă nu veți ierta, nici El nu vi le va ierta (Matei 6, 14-15).

Amintește iarăși de ceruri și de Tatăl, pentru ca să ne facă să ne rușinăm, dacă, fiind copiii unui astfel de Tată, ne purtăm ca fiarele și dacă, fiind chemați să fim locuitori ai cerului, avem gânduri pământești și lumești. Că trebuie să fim copiii Lui nu numai prin har, ci și prin fapte! Nimic nu ne face atât asemenea cu Dumnezeu cât iertarea celor ce ne-au făcut rău și ne-au nedreptățit, așa precum ne-a învățat mai înainte, când a spus că Tatăl răsare soarele și peste răi și peste buni (Matei 5, 45). Tot în acest scop, Domnul, în fiecare din cererile Rugăciunii Domnești, ne poruncește să facem în comun rugăciunile, spunând: *Tatăl nostru; și: facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ; și: Dă-ne nouă pâinea; și: Iartă-ne nouă greșelile noastre; și: Și nu ne duce pe noi în ispită; și: Și ne izbăvește*. Peste tot, poruncind acestea, Domnul folosește pluralul pentru ca rugându-ne să nu avem nici o urmă de ură împotriva fratelui nostru.

De ce pedeapsă n-am fi vrednici dacă, după toate aceste îndemnuri, nu numai că nu iertăm pe dușmanii noștri, ci mai și rugăm pe Dumnezeu să-i pedepsească? Și călcăm această poruncă ca și cum am vrea să facem în ciuda lui Dumnezeu, deși Dumnezeu face totul și nu precupețește nimic numai și numai să nu ne dușmănim unii cu alții. Și pentru că rădăcina tuturor bunătăților este dragostea, Domnul stârpește tot ce o vatămă, ca să ne apropie și să ne unească pe unii cu alții”. (*Omilia la Matei, omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 256*)

„Nu este, nu este nimeni, fie tată, fie mamă, fie prieten, oricine ar fi, care să ne iubească atât ca Dumnezeu, Cel ce ne-a făcut! Și asta se vede și din binefacerile pe care ni le face zilnic și din poruncile pe care ni le dă”. (*Omilia la Matei, omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 256*)

„Într-adevăr, ce oboseală este să ierți pe cel ce te-a supărat? Oboseală este să nu ierți, ci să ții mai departe ura și dușmănia! Alungă din sufletul tău mânia ce o ai împotriva dușmanului tău și vei vedea câtă liniște ți se pogoară în suflet! Este foarte ușor; de ajuns numai să vrei”. (*Omilia la Matei, omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 257*)

„Oricât de mare rău ne-ar face nouă oamenii, noi să ne gândim la cele ale noastre și la răsplata împlinirii acestei porunci; să punem capăt mâniei, să potolim valurile, ca să străbatem netulburați viața aceasta, pentru ca, ajungând dincolo, să dăm de un Stăpân Care să se poarte cu noi așa cum ne-am purtat și noi cu semenii noștri. Dacă drumul spre împărăția cerurilor este greu și înfricoșător, să-l facem ușor și de dorit, deschizând ușile cele strălucitoare ale îndrăznirii către Dumnezeu. Și ceea ce n-am putut reuși din

pricină că păcatele noastre ne țineau departe, să o reușim prin blândețea ce o arătăm celor ce ne-au greșit, că nu-i nici greu, nici împovăraător! Dacă facem bine dușmanilor noștri vom atrage asupra noastră multă milă! Așa și în viața aceasta ne vor iubi toți, dar, înainte de toți ceilalți, Dumnezeu universului ne va și iubi și ne va și încununa și ne va învrednici de toate bunătățile cele viitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 260)

„Cine iartă pe aproapele său se izbăvește mai întâi pe el, fără oboseală, de păcatele lui; cine cercetează cu milă și cu duh de iertare păcatele altora, atrage, prin hotărârea sa, asupra lui multă iertare”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Aceeși poruncă a dat-o și în cuvântarea de pe Munte. Atunci a dus pe cel care a supărat la cel pe care l-a supărat, spunând: *Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, du-te și împacă-te cu fratele tău* (Matei 5, 23); a mai poruncit ca acela care a suferit o nedreptate să ierte pe semenul său, zicând: *Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12). Acum ne mai arată și o altă cale. Nu mai poruncește ca acela care a supărat să se ducă la cel pe care l-a supărat, ci cel care a fost supărat să se ducă la cel care l-a supărat. Îl pune pe acesta să se ducă la celălalt, pentru că aceluia care a făcut greșeala îi e mai greu să se ducă să-și ceară iertare, îi e rușine, roșește. Și nu-i poruncește să se ducă așa de ochii lumii, ci ca să îndrepte ce s-a făcut. Nu spune: *Învinuiește-l!*, nici: *Ceartă-l cu asprime!*, nici: *Cere-i socoteală, pedepsește-l*, ci: *Mustră-l*. Acela e cuprins de mânie și de rușine cum e cuprins de un somn adânc un om care s-a îmbătat; trebuie ca tu, care ești sănătos, să te duci la cel bolnav, să te judeci cu el fără martori, pentru ca leacul să fie primit cu ușurință. Când Domnul spune: *Mustră-l*, nu spune altceva decât: Adu-i aminte de greșeala lui; spune-i ce ai pățimit din pricina lui. Cuvintele acestea, dacă sunt spuse cum trebuie, alcătuiesc o parte a apărării lui și-l duc foarte repede la împăcare.

- Ce să fac dacă nu mă ascultă și este încăpăținat?

- *Ia cu tine încă unul sau doi, ca prin gura a doi martori să stea tot cuvântul* (Matei 18, 16).

Cu cât este el mai obraznic și mai încăpăținat, cu atât trebuie să ne dăm mai multă silință să-l vindecăm, nu să-l mâniem și să-l înfuriem. Și doctorul nu se oprește, nici nu se necăjește, când vede că o boală se vindecă greu, ci atunci mai cu seamă își dă toată silința. Același lucru ne poruncește și Hristos să facem: *Pentru că ai fost slab singur, mai ia încă doi, ca să fii mai puternic; sunt de ajuns cei doi ca să-l îndrepte pe cel ce a greșit*.

Vezi, dar, că Domnul nu caută numai folosul celui care a fost supărat, ci și al celui care a supărat? La drept vorbind, cel stăpânit de mânie este cel ce suferă. El boală, el este neputincios. De aceea de multe ori Hristos poruncește să se ducă cel care a fost supărat la cel care l-a supărat, când singur, când împreună cu alții. Dacă stăruie în greșala sa, să ia cu el și Biserica:

Spune-l Bisericii! (Matei 18, 17).

Dacă Hristos ar fi urmărit numai folosul celui care a fost supărat, n-ar fi poruncit să iertăm de șaptezeci de ori câte șapte pe cel ce se pocăiește (Matei 18, 22), n-ar fi poruncit să căutăm să îndreptăm de atâtea ori greșala fratelui nostru, ci ar fi poruncit să-l lăsăm, dacă de la prima vorbire cu el rămâne neîndreptat; așa însă ne poruncește să încercăm o dată, de două ori și de trei ori, ca să-l vindecăm: întâia oară singuri; a doua oară cu doi martori, iar a treia oară cu mai mulți”. (*Omilia la Matei*, omilia LX, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 697-698)

„Dar pentru ce poruncește Hristos ca acela care a fost supărat să mustre pe cel care l-a supărat, și nu altul?

- Pentru că cel vinovat îl suferă mai ușor pe cel nedreptățit, pe cel supărat, pe cel amărât. N-ar suferi cu aceeași inimă mustrarea altuia cum suferă mustrarea aceluia, mai cu seamă că îl muștră între patru ochi. Nu-l va pleca, oare, mai ușor spre împăcare decât oricare alt om, când cel care trebuia să-l pedepsească pentru ocara adusă tocmai el îi arată că se îngrijește de mântuirea lui? Vezi, dar, că Hristos a dat porunca aceasta nu ca să pedepsim pe cel care ne ocărăște și ne greșește, ci ca să-l îndreptăm?”. (*Omilia la Matei*, omilia LX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 699)

„Atunci apropiindu-se de El Petru a zis: Doamne; de câte ori îmi va greși fratele meu și-l voi ierta? Până la șapte ori? Zisu-i-a lui Iisus: Nu-ți zic de șapte ori, ci de șaptezeci de ori câte șapte (Matei 18, 21-22).

Petru a socotit că-I spune lui Hristos mare lucru; de aceea a adăugat cu încredere: *Până la șapte ori?* Cu alte cuvinte Petru îl întreabă pe Iisus: De câte ori să fac ceea ce ai poruncit să fac? Dacă fratele meu îmi greșește mereu, dar se căiește când îl muștru, de câte ori poruncești să-l tot iert? Cu cel ce nu se căiește de greșala făcută și nici nu se recunoaște vinovat, mi-ai spus s-o curm cu el, zicând: *Să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18, 17). Cu acesta însă nu mi-ai dat o astfel de poruncă, ci mi-ai poruncit să mi-l apropiu. De câte ori, dar, trebuie să-l iert dacă se pocăiește, după ce îl muștru? E destul de șapte ori?

- Ce-i răspunde lui Petru, Hristos, bunul și iubitorul de oameni Dumnezeu?

- *Nu-ți spun de șapte ori, ci de șaptezeci de ori câte șapte!* Aceste cuvinte ale lui Hristos nu arată un număr precis, ci un număr nesfârșit; e vorba să iertăm pururea și neconținut”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 704)

„Punând față în față iubirea ta de oameni cu iubirea Lui, să cunoști că chiar dacă ai ierta de șaptezeci de ori câte șapte, chiar dacă ai ierta neconținut pe toți cei ce-ți greșesc, iubirea ta de oameni față de bunătatea lui Dumnezeu cea nemărginită - de care ai să ai atâta nevoie când ai să fii judecat și ai să dai seamă de faptele tale - e ca o picătură de apă față de un ocean nemărginit; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. De aceea a și adăugat zicând:

Asemănatu-s-a împărăția cerurilor cu un împărat care a vrut să se socotească cu slugile sale. Și începând să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Neavând el cu ce să plătească, a poruncit să-l vândă pe el, pe femeia lui, pe copiii lui și toate câte avea (Matei 18, 23-25).

Acest datornic însă, după ce s-a bucurat de iubirea de oameni a stăpânului său, s-a dus și a sugrumat pe tovarășul lui care-i datora o sută de dinari. Stăpânul mâniat a poruncit să-l bage iarăși la închisoare până ce va plăti tot.

Ai văzut cât de mare este deosebirea dintre păcatele ce le facem față de oameni și cele pe care le facem față de Dumnezeu? Este atâta deosebire câtă este între zece mii de talanți și o sută de dinari; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 704-705)

„Că toată datoria ce o avem noi față de Dumnezeu n-o putem plăti oricât ne-am strădui. De aceea Dumnezeu ne-a dat o cale ușoară și lesnicioasă pentru plata datoriei, în stare să șteargă toate datoriile noastre, iar această cale este aceea a iertării greșelilor celor ce ne greșesc, a neținerii de minte a răului ce ni l-au făcut alții”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 709)

„Dacă-ți este atât de greu să fii prieten cu cel ce te-a supărat, apoi cu mult mai greu este să caz în iad; iar dacă ai pune față în față una cu alta, ai vedea că e mult mai ușor să te împaci cu cel ce te-a supărat decât să cazi în iad”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 711)

„Să nu iertăm numai cu gura, ci din inimă, ca nu cumva, răzbunându-ne pe cei ce ne-au greșit, să împlântăm sabia în noi înșine. Te-a supărat, oare, atât de mult cel ce ți-a greșit câtă supărare îți pricinuiеști ție însuți când ții mereu viu în minte răul ce ți l-a făcut acela și mai atragi asupra ta și pedeapsa lui Dumnezeu? Dar dacă ești treaz și filozofezi, răul se va întoarce pe capul aceluia și el va suferi. Dacă te superi și te necăjești, atunci tu te vatămi singur, nu celălalt. Nu spune dar: M-a ocărât, m-a calomniat, mi-a făcut numai rău! Cu cât vei spune că ți-a făcut mai mult rău, cu atât arăți mai mult că el este binefăcătorul tău. Îți dă prilejul să-ți speli păcatele. Deci cu cât îți face mai mult rău, cu atât acela ajunge mai mare pricină de iertare a păcatelor tale. Dacă vrem, nimeni nu ne poate face vreun rău, ci chiar dușmanii ne pot fi de foarte mare folos. Dar pentru ce vorbesc eu de oameni? Este, oare, cineva mai rău decât diavolul? Ei bine și diavolul poate să ne fie mare pricină de laude și de cununi. O arată Iov. Deci pentru ce te mai temi de omul care te dușmănește, când chiar diavolul îți este pricină de încununare? Vrei să-ți spun câte câștigi de înduri cu față senină relele ce ți le fac dușmanii? Cel dintâi și cel mai mare câștig este scăparea de păcate. Al doilea câștig, tăria sufletească și răbdarea. Al treilea câștig, blândețea și iubirea de oameni. Da, omul care știe să nu se mânia pe cei care-l supără va fi cu mult mai blând cu prietenii. Al patrulea câștig, că nu se mânia niciodată; iar aceasta nu are egal. Că omul care nu se mânia scapă și de tristețea pricinuită de mânie și nici nu-și cheltuiește viața în supărări și dureri zadarnice; omul care nu știe ce-i ura nu știe nici ce-i supărarea, ci se bucură de mulțumire sufletească și nenumărate bunătăți.

Deci, dacă urâm pe alții ne pedepsim pe noi înșine, după cum dacă iubim pe alții ne facem nouă înșine bine. În afară de aceasta ești respectat de toți, chiar de dușmani, fie ei chiar demoni; dar, mai bine spus, dacă nu urăști, nici nu vei avea dușmani. Iar cel mai mare și cel dintâi bine este că dobândești iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dacă ai făcut păcate, vei dobândi iertare; dacă ai făcut fapte bune, vei căpăta mai multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu.

Să căutăm, dar, să nu urâm pe nimeni, ca și Dumnezeu să ne iubească pe noi, să Se milostivească și să ne miluiască, chiar dacă păcatele noastre ar fi de zece mii de talanți.

Îmi spui că cineva ți-a făcut rău? Miluiește-l, nu-l urî! Plângi și jelește-l, nu-i întoarce spatele! Că n-ai supărat tu pe Dumnezeu, ci el! Pe tine Dumnezeu te laudă dacă suferi fără gând de răzbunare răul ce ți s-a făcut. Gândește-te că Hristos, când avea să fie răstignit pe cruce, Se bucura pentru El, dar plângea pentru răstignitorii Săi. Tot așa trebuie să facem și noi. Cu

cât ni se face mai mult rău, cu atât mai mult trebuie să plângem pe cei care ne fac rău. De aici, pentru noi mari bunătați, pentru aceia, chinuri și pedepse”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 712-713)

„Ți s-au răsplătit cu rău binefacerile? Plângi și jelește mai ales pe cel ce ți-a făcut rău, iar de tine bucură-te că ai ajuns asemenea lui Dumnezeu, Care răsare soarele peste răi și peste buni (Matei 5, 45). Dar dacă imitarea lui Dumnezeu te depășește - deși nu-i greu pentru mintea trează -, dacă totuși ți se pare asta peste puterile tale, haide să te duc la niște oameni ca și tine, la Iosif, care a suferit o mulțime de rele de la frații lui și totuși le-a făcut bine (Fac., 45, 1-15), la Moise, care s-a rugat pentru cei care uneltiseră de atâtea ori împotriva lui (Ieș., 32, 32), la Pavel, care se ruga să fie anatema pentru iudei (Rom., 9, 3), deși nu putea să numere suferințele îndurate de la ei, la Ștefan, care fiind bătut cu pietre, s-a rugat să li se ierte lor păcatul acela (Fapte 7, 60).

Gândindu-ne la toate acestea, să scoatem din sufletul nostru toată mânia, ca și Dumnezeu să ne ierte și nouă toate păcatele”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 713-714)

„Gândește-te de cât de multe păcate ești vinovat! De te gândești la ele, atunci nu numai că nu vei amâna să ierți pe cei ce ți-au făcut rău, ci chiar vei alerga la cei ce te-au supărat, ca să ai prilej de a ți se ierta păcatele. Păgânii nu așteptau răsplată și cu toate acestea de multe ori trăiau această filozofie, adică iertau pe cei ce le făceau rău; iar tu, care ai nădejdi atât de mari, tu amâni de pe o zi pe alta, pregeți să ierți pe cei ce ți-au făcut rău? Pentru ce nu vrei să faci înainte de timp, de dragul legii lui Dumnezeu, ceea ce va face timpul de la sine? Vrei să ți se stingă dușmănia, fără de răsplată în loc să ai răsplată? Nu vei avea nici o răsplată dacă timpul îți potolește dușmănia, ci, dimpotrivă, mare pedeapsă, pentru că legea lui Dumnezeu nu te-a înduplecat să faci ceea ce timpul a făcut. Iar dacă spui că te apucă furiile când îți aduci aminte de ce ți-a făcut dușmanul tău, adu-ți aminte și de binele ce ți l-a făcut cândva, ca și de relele pe care tu le-ai făcut altora. Te-a vorbit de rău și te-a batjocorit? Gândește-te că și tu ai vorbit de rău pe alții. Cum vrei să fii iertat când tu nu ierți pe alții? Îmi spui că n-ai vorbit pe nimeni de rău? Dar ai auzit pe cei ce vorbeau de rău pe alții și ai încuviințat. Nici fapta asta nu-i fără de păcat.

Vrei să vezi ce mare bine este să nu te răzbuni pe cel ce ți-a făcut rău și că asta mai cu seamă bucură pe Dumnezeu? Iată ce-ți spun! Dumnezeu pedepsește pe cei care se bucură când unii sunt pedepsiți pe bună dreptate. Da, sunt pedepsiți pe bună dreptate, dar tu nu trebuia să te bucuri. Profetul i-

a ținut de rău pe aceștia și-a adăugat zicând: *N-au suferit deloc din pricina durerii adânci a lui Iosif (Amos 6, 6), și iarăși: N-a ieșit cel ce locuiește în Enan să plângă casa care este lipită de ea (Mih., 1, 11).* Cu toate că și Iosif, adică semințiile ieșite din el, și vecinii lor au fost pedepsiți cu voia lui Dumnezeu, totuși Dumnezeu vrea ca noi să luăm parte la suferințele și durerile acelor. Dacă noi, răi fiind, ne mâniem mai mult când vedem că o slugă râde atunci când pedepsim pe o altă slugă, și o pedepsim și pe aceea, cu mult mai mult Dumnezeu va pedepsi pe cel ce se bucură de pedeapsa altora”. (*Omilii la Matei, omilia LXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 902*)

„După cum în haina împărătească cele mai de preț dintre flori și culori sunt cele care slujesc la facerea hlamidei, tot așa și aici cele mai de preț fapte bune sunt cele care întăresc și țin dragostea. Nimic nu păstrează dragostea ca uitarea greșelilor celor ce ne-au greșit.

- Cum? Dumnezeu nu zice nimic de cel care ne greșește nouă și ne face rău?

- Cum să nu spună? Nu duce, oare, Dumnezeu pe cel ce face rău la cel căruia i-a făcut rău? Nu-l trimite la el chiar în fața altarului și-l cheamă la sfânta masă abia după ce s-a împăcat cu el (Matei 5, 23-24)? Dar pentru că Dumnezeu i-a dat o astfel de poruncă, nu înseamnă ca tu să aștepti să vină el la tine, pentru că atunci ai pierdut totul. De aceea mai cu seamă Dumnezeu îți hotărăște răsplata nespusă, ca să o iei tu înaintea aceluia; că dacă te împaci la rugămintea lui, împăcarea nu s-a făcut de dragul poruncii lui Dumnezeu, ci datorită stăruinței celui alt. De aceea și pleci fără cunună; cununa o ia el.” (*Omilii la Matei, omilia LXXIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 902-903*)

„Precum vom fi noi față de frații noștri, așa va fi Domnul față de noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LX, 4, p. 301*)

„Să-i iertăm aproapei noastre greșelile și jignirile lui, sau mai bine să răspundem la aceste ofense prin binefaceri, ca să dobândim mila lui Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXI, 3, p. 364*)

„Rușinați-vă, rogu-vă, și sfițiți-vă de această sfântă masă, din care cu toții ne împărtășim; sfițiți-vă, zic, de Hristos cel jertfit pentru noi, de jertfa ce stă aici în fața noastră. Chiar tâlharii, când se împărtășesc din aceeași pâine și din aceeași sare, nu mai sunt tâlhari față de cei ce se împărtășesc cu ei, căci acea masă schimbă înclinațiile lor, și pe cei ce sunt mai sălbatici decât

fiarele îi face mai blânzi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 146)

„Tocmai de aceea drept este ca tu să dai la o parte mânia, fiindcă el a primit o rană adâncă, căci diavolul l-a rănit. Deci nu-l mai lovi și tu, ca să nu cazi împreună cu el. Pe cât timp tu te stăpânești, este cu puțință încă a se mântui și acela; însă dacă te arunci asupra lui ocărându-l la fel, apoi cine vă va mai ridica de jos? El este cel rănit? Însă atunci nu va putea să stea, și tu ești care cazi o dată cu el. Cum? Nu-ți ajunge ție că ai ocazia de a întinde mâna în ajutor altuia? Deci stai bărbătește, și tu cel dintâi azvârle arcul la o parte, și trage de pe câmpul de luptă pe fratele tău, cel mort deja, prin îndelunga ta răbdare ce ai avut-o față de el. L-a rănit pe el mânia? Nu-l mai răni și tu, ci scoate-i tu cel dintâi săgeata. Dacă noi ne purtăm astfel unii cu alții, de îndată vom fi cu toții sănătoși, iar dacă ne înarmăm unii împotriva altora, atunci nu mai este nevoie nici de prezența diavolului, căci pierderea noastră este desăvârșită.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 147-148)

„Pe Dumnezeu mai cu seamă aceasta Îl slăvește, ca noi să ne îngrădim unii pe alții cu dragoste. Astfel, deci, când tu ești învrăjbit cu fratele tău, chiar dacă te-a mâhnit cu ceva, și dacă în sine-ți cugeti că alungând mânia, tu prin aceasta slăvești pe Stăpânul nostru, apoi atunci te vei împăca blând cu El; și dacă nu o faci aceasta pentru fratele tău, fă-o cel puțin pentru Dumnezeu, sau, mai bine zis, pentru El să o faci mai întâi, căci și Hristos a făcut totul pentru unirea și buna înțelegere dintre noi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 494)

„*Soarele să nu apună întru mânia voastră.* Voiești a te lăsa să fii stăpânit de mânie? Fă-o, însă-ți ajunge un ceas, două sau trei; soarele să nu vă părăsească pe voi în dușmănie. A răsărit din bunătate, să nu plece de la voi strălucind și luminând pe cei nevrednici. Căci dacă stăpânul l-a trimis pe dânsul din bunătatea cea mare, și ți-a iertat greșalele tale, iar tu nu ierți pe ale aproapelui, gândește-te singur cât de mare este răul. Dar pe lângă aceasta mai este și altceva. Fericitul Pavel s-a temut, ca nu cumva noaptea să găsească pe cel nedreptățit încă cuprins de mânie, și de aici să se reaprindă focul. Întrucât timp multe se petrec la lumină și în timpul zilei, îți este ore-cum scuzabil de a te lăsa sub stăpânirea mâniei; dar când vine seara împacă-te cu dușmanul, și stinge răul din capul locului, căci de te va apuca noaptea așa, nu va fi suficientă ziua următoare de a stinge răul mărit deja în cursul nopții, ci chiar de ai putea să tai o parte din el, totuși nu vei putea să-l tai cu

totul, iar în noaptea următoare, fiind încă cuprins de mânie, vei aprinde focul mai mare. Căci după cum se întâmplă cu soarele câteodată, când el neputând a dovedi că cerul cel des și încărcat cu nori în timpul nopții să-l subțieze și să poată împrăștia în timpul zilei căldura, iar în noaptea următoare aerul se mai îndesește încă prin alte neguri și evaporațiuni, ceea ce ne arată în mod cert stricarea timpului, - tot așa se întâmplă și cu mânia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, pp. 138-139)

„Cel ce iartă datornicului datoria bănească ce o are la dânsul, face desigur un lucru frumos și admirabil, însă darul acesta se mărginește numai în corp deși el își atribuie o răsplată în cele duhovnicești și în acordarea darurilor spirituale; însă cel ce iartă greșalele altuia, folosește și sufletul său, cum și sufletului celui ce a primit iertarea. Cu modul acesta, el a făcut mai blând și mai îngăduitor nu numai sufletul său, ci și al aceluia. Nu aruncându-ne cu furie asupra celor ce ne-au nedreptățit, noi vom putea vreodată a-i îmblânzi și a-i umili atâta, pe cât le atingem sufletele lor iertându-i.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 158)

„Când tu ierți fratelui tău, prin aceasta imiți pe Dumnezeu și te asemeni Lui. Trebuie a ierta fratelui tău greșalele, mai mult decât i-ai ierta datoria bănească, pentru că dacă i-ai iertat datoria bănească nu ai urmat pe Dumnezeu, pe când dacă i-ai iertat greșalele, pe Dânsul L-ai imitat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 163)

„... să iertăm tuturor, căci nouă ne iertăm. Când noi îi iertăm pe alții și Dumnezeu va ierta păcatele noastre și astfel ne vom învrednici de bunurile viitoare.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 91)

„Este posibil a ierta, fără însă a și iubi, trebuie a și iubi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 93)

„Chiar dacă poate n-ai fi vinovat de multe păcate, dar dacă Dumnezeu ți-ar porunci să ierți, oare nu ar trebui să ierți? Acum însă fiind și atât de vinovat, tu nu-l ierți pe cel ce ți-a greșit?

Și acestea ți le cere el, din acelea pe care tu le ai. Dacă noi ne-am duce la un datornic al nostru, iar acela, aflând, ne primește, ne cinstește și ne ospătează, ba încă ne arată toată dragostea cu prisosință – fără a se crede prin aceasta dezlegat de plata datoriei ce o are – apoi prin toate acestea el încearcă a ne face îngăduitori în privința cererii acelei datorii; iar tu, datorând atâtea lui Dumnezeu și poruncindu-ți-se a ierta, pentru ca iarăși să

iei, nu ierți? Și cât de ușoară este virtutea! Aici nu este nevoie nici de puterea trupului, nici de avere, nici de bani, nici de stăpânire, nici de prietenie, nici de altceva de acest fel, ci este de ajuns numai a voi, și totul se face, lucru ce are mare folosință.

Te-a supărat poate cutare, te-a bârfit și batjocorit? Gândește-te că și tu multe de acestea faci altora, ba însuși Stăpânului, și deci iartă și treci cu vederea. Gândește-te că zici: *Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12), gândește-te că, dacă nu ierți, nu vei putea zice aceste cuvinte cu curaj, iar dacă ierți, apoi tu ceri un lucru ce ți se datorește, nu prin natura lucrului, ci prin filantropia celui ce dă. Și ce egalitate poate fi între cele ce ierți tu celor deopotrivă cu tine, și cel ce ai păcătuit către Stăpânul și pentru care ceri iertare? Și cu toate acestea ne învrednicim de o astfel de filantropie, fiindcă bogat este El în milă și îndurări! Și ca să-ți arăt că și fără de acestea, și fără de iertare, de la a ierta numai tu singur te folosești, gândește-te câți prieteni ai tu, câte laude de pretutindeni ți se aduc, zicând toți: *Bun om, lesne de împăcat, nu știe a se răzbuna, de îndată ce a fost rănit, s-a și vindecat*. Pe un astfel de om căzut în vreo împrejurare nenorocită, cine nu l-ar milui? Cine nu l-ar ierta greșind? Cine nu i-ar îndeplini cererea ce ar face-o pentru alții? Cine n-ar voi să fie prieten și rob unui astfel de suflet bun?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia I, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., pp. 204-205*)

„Nu-ți va face dușmanul atâta rău cât îți faci ție însuți de nu te împaci cu el, călcând în picioare legile lui Dumnezeu! Te-a ocărât acela? De aceea dar Îl ocărăști și tu pe Dumnezeu? Spune-mi! Să nu te împaci cu cel care te-a ocărât nu înseamnă atât a te răzbuna pe el, cât a ocări pe Dumnezeu, Care a legiuit să te împaci cu dușmanul tău. Nu te uita dar la cel care-i rob ca și tine, nici la mărimea nedreptăților pe care ți le-a făcut! Uită-te la Dumnezeu, vârandu-ți în minte frica de Dumnezeu! Gândește-te la aceea că, cu cât vei suferi mai mare silnicie sufletească atunci când te silești să te împaci dușmanul tău, după ce ți-a făcut mii și mii de rele cu atât te vei bucura de mai mare cinste de la Dumnezeu Care ți-a poruncit să te împaci! După cum tu îl primești pe dușman cu multă cinste aici, tot așa și Dumnezeu te va primi cu multă slavă dincolo, dându-ți în schimbul acestei ascultări înmiite răsplăți”. (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VI, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 104*)

„Nici unul să nu-și aducă aminte în inima lui de răutatea fratelui său (Zah., 7, 10) și Nimeni să nu ție socoteală de răutatea aproapelui său (Zah.,

8, 17). Nu a zis numai: *Iartă-l, ci: Nici să n-o ai în cuget, nici să ții seama de ea (de greșeala aproapelui), înlătură-ți cu totul mânia, nimicește această rană.* Vrând să-l pedepsești pe acela, te chinuești pe tine însuși, de parcă ți-ai pune mânia ca gâde și ți-ai sfâșia singur măruntaiele.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 182)

„Nu-mi spune: *Mi-a făcut cutare și cutare neajuns.* Chiar dacă s-ar fi dovedit față de tine vinovat de toate răutățile omenești, și așa Dumnezeu ți-ar fi poruncit să-i ierți totul.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 189-190)

„Și nu eu spun acestea, ci mai de grabă Stăpânul Care S-a răstignit pentru noi. Pentru a te împăca cu Tatăl tău, El n-a șovăit de a Se lăsa ucis, vărsându-și sângele. Și tu, ca să te împaci cu tovarășul tău de robie, nu vrei să scoți măcar o vorbă și nici să alergi cel dintâi. Ascultă ce spune Evanghelia despre astfel de oameni: *Dacă, aducând darul tău la altar, îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta* (Mt., 5, 23); nu a zis: *Așteaptă ca acela să vină la tine, și nici: Vorbește-i printr-un mijlocitor!* Nici: *Cheamă pe altcineva!* Ci: *Tu însuși du-te la acela: Du-te, zice, și împacă-te mai întâi cu fratele tău* (Mt., 5, 24). O, faptă de necrezut! El nu socoate că e o rușine, ca să lași darul acolo, și tu socoți că e o rușine să alergi mai întâi și să te împaci?! Și cum poate fi o asemenea purtare vrednică de iertare? Dacă vezi un mădular de-al tău tăiat, nu faci totul ca să-l lipești iar de trup? Fă așa și cu frații tăi: când îi vezi tăiați de la prietenia cu tine, aleargă în grabă de-i îmbrățișează, neașteptând să vină aceia mai întâi, ci tu zorește-te să iei mai întâi premiul.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 190)

„Preîntâmpină-l pe fratele tău și ține-l, ca să nu dea înapoi, chiar de ar fi nevoie în ziua aceea să colinzi tot orașul, chiar dacă ar trebui să ieși afară din oraș, chiar de ar trebui să faci un drum foarte lung; lasă toate la o parte și îngrijește-te de un singur lucru: să te împaci cu fratele tău. Dacă e un lucru greu, gândește-te că rabzi toate acestea pentru Dumnezeu și vei avea o mângâiere deplină; ațâță sufletul care caută să dea înapoi, care se teme, care roșește și descântă-l mereu așa: *Ce zăbovești? Ce te codești și te dai îndărăt? Nu e vorba de alte lucruri trecătoare, nici de bani, ci de mântuirea noastră. Dumnezeu ne sfătuește să facem așa, prin urmare în fața poruncilor Lui să lăsăm totul la o parte.*” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 192)

„Chiar dacă ne-ar batjocori din nou, chiar de ne-ar bate sau ne-ar face ceva și mai rău, să răbdăm totul bărbătește, întrucât facem aceasta, nu atât de hatârul lui, ci de al nostru; mai înainte de toate celelalte virtuți, de aceasta ni se va ține nouă socoteală în ziua aceea (a judecății). În multe am greșit, cu multe am păcătuit și am întăritat pe Stăpânul nostru Care, din îndurarea Sa, ne-a dat acest drum de împăcare; să nu părăsim, așadar, această scumpă comoară. Crezi că n-a fost în puterea Lui ca doar să ne poruncească a ne împăca, fără să ne dea nici o răsplată? Nu e nimeni să-I stea împotriva cu vorba sau să-I îndrepte poruncile Lui. Totuși, din marea Lui bunătate, ne-a făgăduit răsplată mare și nespusă, și pe care mai mult dorim a o dobândi: iertarea păcatelor, dându-ne totodată puțința ca să I ne supunem foarte ușor întru aceasta.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 192-193)

„Atunci de ce iertare vom avea parte, dacă, fiind vorba să căpătăm așa mare simbrie, nici chiar în acest fel nu ascultăm de Legiuitor, ci stăruim în disprețul nostru? Și că aceasta înseamnă dispreț, se vede de aici: dacă împăratul ar fi făcut o lege, ca toți dușmanii să se împăce, căci altfel li se va tăia capul, nu s-ar grăbi toți să se împăce între ei? Eu așa cred. Atunci cum vom avea parte de iertare, când nici atât respect n-avem față de Dumnezeu cât avem față de tovarășii noștri de robie? De aceea ni s-a poruncit să spunem: *Iartă-ne nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri* (Mt., 6, 12).

Ce poate fi mai blând, mai blajin ca această învățătură? Te-a făcut pe tine judecător, când e vorba de iertarea păcatelor tale; dacă ierți puține, puține ți se iartă; dacă ierți multe, multe ți se iartă; dacă ierți din inimă și cu suflet curat, în același fel îți iartă și Dumnezeu ție; dacă pe lângă iertarea dată, îl mai ai (pe vechiul dușman) și ca prieten, așa se va purta și Dumnezeu cu tine: așa că, cu cât va greși cineva mai mult față de tine, cu atât trebuie să te grăbești mai mult să te împaci cu el, de vreme ce el e pricina care face să ni se ierte greșeli mai mari.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 193-194)

„*Dacă iertați oamenilor greșelile lor și Tatăl vostru Cel ceresc vă va ierta vouă greșelile voastre* (Mt., 6, 14). Câtă depărtare e între o sută de dinari (lei) și zece mii de talanți (douăsprezece milioane lei aur), atâta este și între datoriile acelora și ale noastre față de Dumnezeu). De ce pedeapsă n-ai fi vrednic, tu care, fiind vorba să primești zece mii de talanți în loc de o sută de dinari, nici așa nu vrei să ierți această mică datorie și întorci împotriva ta această rugăciune? Căci când spui: *Iartă-ne nouă, precum și*

noi iertăm, însă tu nu ierți, tu nu te rogi pentru altceva lui Dumnezeu, decât să te lipsească de orice apărare și iertare. O să-mi spui: eu nu cutesc să zic: Iartă-mi mie, precum și eu iert, ci numai: Iartă-mi! - Și ce e cu asta? Chiar dacă nu zici tu, Dumnezeu așa face. Și lucrul acesta ni l-a deslușit prin cuvintele ce urmează după aceea (după Tatăl nostru) - căci dacă - zice Evanghelistul - nu veți ierta oamenilor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu vă va ierta vouă. Să nu socoți deci a fi o prevedere că nu spui toată rugăciunea, și să nu faci rugăciunea pe jumătate, ci să te rogi așa cum te-a învățat El, pentru ca și nevoia de a spune zilnic această rugăciune umplându-te de teamă, să te silească a ierta pe aproapele tău. Nu-mi spune: L-am îmbiat adesea, l-am rugat, am stărui și tot nu s-a împăcat. Să nu te lași, până nu se va împăca. Căci Domnul n-a spus: Lasă darul tău și du-te de te roagă de fratele tău, ci: Du-te, împacă-te! Așa că, chiar dacă îl rogi mult, nu te lăsa, până nu-l îndupleci.” (Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 195-196)

„L-ai rugat adesea și adesea ai fost respins? Dar vei primi cu atât mai mare răsplată. Căci cu cât acela se îndărătnicește și tu stărui în îndemnul tău, cu atât îți va crește simbria. Cu cât isprava aceasta întâmpină mai multe greutăți, iar împăcarea mai multă trudă, cu atâta și păcatul aceluia e mai mare și mai strălucite cununile răbdării tale. O astfel de putere nu numai s-o lăudăm, ci s-o arătăm și în fapte, și să nu dăm înapoi până nu ne vom întoarce iar la vechea prietenie. Căci nu e de ajuns să nu vătămăm, să nu asuprim și să nu purtăm în cuget ură dușmanului, ci trebuie să-l facem să fie cu bunăvoință pentru noi.

Aud pe mulți spunând: eu nu-l urăsc, nu sunt supărat, n-am nimic a împărți cu dânsul. Dar Dumnezeu n-a poruncit ca să n-ai nimic a împărți cu el, ci să ai multe laolaltă cu el. De aceea îți e frate, de aceea nu a zis: *Iartă fratelui tău ce ai împotriva lui*, ci: *Du-te, mai întâi împacă-te cu el*, chiar dacă are ceva împotriva ta, și să nu te lași până nu unești acel mădular (cu restul trupului) spre bună înțelegere.” (Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 196-197)

„Nici Hristos nu ne-a sfătuit să facem aceasta numai pentru binele dușmanilor, ci pentru binele nostru, al celor ce le iertăm lor păcatele. Când îl ierți pe dușmanul care s-a mâniat pe tine, primești mai mult decât dai.

- Cum se poate să primesc mai mult?

- Da, dacă ierți dușmanului tău greșelile, ți se iartă și ție greșelile făcute față de Stăpân. Acestea sunt mari, de nevindecă și de neiertat, acelea, ușoare, lesne de potolit și de iertat. Ascultă ce spune Eli, preotul, fiilor lui:

De păcătuiește un om față de alt om, să se roage pentru el. Dar de va păcătui omul față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el? (I Regi 2, 25). Prin urmare, păcatul acesta nu se șterge ușor prin rugăciune. Prin rugăciune nu se șterge, dar se șterge prin iertarea păcatelor aproapelui. Din pricina aceasta, Hristos a numit păcatele săvârșite față de Dumnezeu zece mii de talanți, iar pe cele făcute față de aproapele nostru, o sută de dinari (Matei 18, 23-35). Iartă, dar, o sută de dinari, ca să ți se ierte zece mii de talanți.” (Omilia I la Vânzarea lui Iuda, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 46-47)

„Hristos Și-a dat sufletul Lui pentru cei care Îl urau, iar tu continui să dușmănești pe vecinul tău? Cum poți pași spre Masa păcii? Hristos nu S-a dat în lături ca să moară pentru tine, iar tu, pentru ambiția ta, nu vrei să pui capăt urii? Merită oare iertare o astfel de purtare?

- M-a supărat, îmi spui, m-a păgubit mult!

- Ei, și ce-i cu asta? Te-a păgubit negreșit cu bani, dar nu te-a omorât cum a omorât Iuda pe Hristos. Și Hristos, chiar acest Sânge pe care l-a vărsat, l-a dat pentru mântuirea celor ce l-au vărsat Sângele. Poți să-mi spui ceva la fel cu aceasta? Dacă nu ierți pe dușman, nu-i faci rău lui, ci ție. Dușmanului i-ai făcut de multe ori rău, dar numai în viața aceasta; pe tine însă te-ai făcut prin asta de neiertat în ziua Judecării.” (Omilia I la Vânzarea lui Iuda, VI, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 57)

„- Mi-a făcut rău mare, îmi spui, m-a nedreptățit de mii de ori, a atârnat primejdie deasupra vieții mele.

- Ei, și ce-i cu asta? Dar nu te-a răstignit cum au răstignit iudeii pe Domnul. Dacă nu ierți aproapelui tău relele pe care ți le-a făcut, nici Tatăl tău nu-ți va ierta păcatele tale. Cu ce cuget spui: *Tatăl nostru Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău și celelalte?* Hristos Și-a dat Sângele, pe care Acela l-a vărsat, spre mântuirea celor ce l-au vărsat. Poți să faci ceva la fel cu acesta? Dacă nu-i ierți pe dușman, nu-i faci rău lui, ci ție. Dușmanului i-a făcut de multe ori rău, dar numai în viața aceasta; ție însă ți-ai făcut prin asta de neiertat pedeapsa în viața ce va să fie.” (Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi), VI, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 72)

„Dumnezeu a spus: *Dacă îți aduci darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă acolo darul tău, înaintea*

altarului, și mergi mai întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi vino și adu-ți darul tău (Matei 5, 23-24). Noi însă ne apropiem de altare dușmăindu-ne cu alții, purtând în sufletul nostru ură împotriva fraților noștri. Dumnezeu atât de mult Se îngrijește ca noi să trăim în pace unii cu alții, încât rabdă să rămână nesăvârșită jertfa ce I-o aducem, să întrerupem slujba către Dumnezeu numai din dorința ce o are de-a pune capăt dușmăniei și urii ce o avem unii față de alții. Iar noi ținem socoteală atât de puțin de această dorință a Lui, încât păstrăm zile întregi dușmănia, spre propria noastră pagubă.” (*Despre căință (I)*, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 61-62)

„Hristos a poruncit ca acela ce face rău să se ducă și să se împace cu cel căruia i-a făcut rău, pentru că acela care a făcut răul poate fi mai cuprins de dorința de răzbunare, pe când cel ce a suferit răul poartă neconținut în sufletul lui dorința de răzbunare.” (*Despre căință (I)*, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 62)

„Hristos ne poruncește să lăsăm darul la altar și, mai întâi, să ne împăcăm cu fratele nostru, ca să cunoaștem că nu trebuie să amânăm împăcarea noastră nici atunci când Îi aducem închinăciune, cu atât mai mult trebuie să facem asta în alte timpuri, când ne ocupăm de lucruri pământești. Pe față purtăm masca împăcării, dar în lăuntrul sufletului nostru ținem cea mai neîmpăcată ură. Ne dăm bună ziua unii altora atunci când ne ducem la biserică, dar de obicei bună ziua o spunem numai cu buzele. Acest lucru însă nu îl vrea Domnul. Domnul vrea să iubim din suflet pe fratele nostru, să-i dăm, din inimă, bună ziua. Aceasta este într-adevăr salutare, cealaltă, mască și fățărnicie; cel care dă în acest chip bună ziua și nu iubește, mai mult îl supără pe Dumnezeu decât Îl potolește. Dumnezeu cere de la noi dragoste sinceră, dragoste înrădăcinată adânc în sufletul nostru, nu dragostea aceasta pocită pe care adeseori o arătăm oamenilor. Purtăm pe buze numele dragostei, dar am stins puterea ei, iar aceasta este încă o dovadă că fărâdelegile noastre au pus stăpânire pe noi, căci spune Hristos: *Din pricina înmulțirii fărâdelegii, se va răci dragostea multora* (Matei 24, 12). Și acestea le facem noi creștinii, cărora ni s-a poruncit să nu ne mâniem, să nu avem dușmani, iar dacă avem dușmani, dușmănia noastră să țină numai o zi, căci s-a spus: *Soarele să nu apună peste mânia noastră* (Efeseni 4, 26).” (*Despre căință (I)*, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 63)

„Hristos însă nu vrea ca noi să mărginim la atâta iertarea greșitălor noastre, ci să ajungem să-i numărăm printre cei mai buni prieteni. Din această

pricină, după cum am spus mai sus, ne-a poruncit să ne rugăm pentru ei. Chiar dacă nu te răzbuni pe cel ce ți-a greșit, dar dacă îți întorci fața de la el, dacă te uiți urât la el, dacă ții deschisă în suflet rana, n-ai îndeplinit porunca ce ți-a poruncit-o Hristos.” (*Despre căință (I)*, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 68)

„Pentru ce nu voiești tu să ierți? *M-a mâhnit foarte adânc*, zici tu, *mi-a făcut o nedreptate înmiiță, m-a adus chiar la primejdie de viață*. Dar ce sunt toate acestea? El, totuși, nu te-a răstignit, ca jidovii pe Domnul ! Dacă tu nu ierți mâhnirea pricinuită ție de aproapele tău, nici Tatăl cel ceresc nu-ți va ierta ție păcatele tale; și cu ce conștiință vei putea tu să te rogi și să zici: *Tatăl nostru, care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău*, și celelalte mai departe?

Hristos tocmai pentru mântuirea oamenilor a dat însuși sângele Său, pe care aceștia l-au vărsat. Ce poți tu să faci, care să se asemene cu aceasta? Când tu nu ierți pe vrăjmașul tău, strici nu atât lui, cât ție însuți, gătindu-ți pentru ziua cea viitoare a Judecării o osândă veșnică. Căci Dumnezeu de nimenea nu se îngreșează așa de tare și pe nimenea nu osândește așa de mult ca pe cel ce rămâne neîmpăcat, a cărui inimă este umflată de mânie și aprinsă de izbândire.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 139-140)

„... dacă ne lipsește împăcarea, atunci, de am avea mii de fapte bune, toate acelea vor fi deșarte și zadarnice.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 142)

„Ascultă cu luare aminte: când tu ierți vrăjmașului greșalele pe care le-a făcut el împotriva ta, ți se vor ierta și ție păcatele pe care le-ai săvârșit împotriva lui Dumnezeu. Acestea din urmă sunt multe și abia de iertat, iară cele dintâi sunt chiar ușor de iertat. Păcatele tale împotriva lui Dumnezeu sunt cei zece mii de talanți din Evanghelie; iară păcatele aproapelui împotriva ta numai cei o sută de dinari. Dacă tu ierți aproapelui tău cei o sută de dinari, se vor ierta și ție cei zece mii de talanți.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 163)

„Petru deci s-a apropiat de Dascălul său, în vreme ce toți ceilalți ucenici tăceau, și a zis: *De câte ori va greși fratele meu și eu îl voi ierta? oare până de șapte ori?* (Matei 18, 21). Întreabă și dă totodată și răspunsul. Înainte de a afla, o face pe darnicul. Petru știa bine părerea Dascălului său, știa că e aplecat spre iubirea de oameni și că are să-I facă plăcere mai mult

decât toți dacă iartă păcatele semenilor și nu le cercetează cu asprime; și, de aceea, voind să fie pe placul Legiutorului, a zis: *oare până de șapte ori?* Dar ca să afli ce este omul și ce este Dumnezeu, ca să afli că dărnicia omului, oricât de mare ar fi ea, în comparație cu dărnicia lui Dumnezeu este mai săracă decât orice sărăcie, și că ceea ce este o picătură față de oceanul nesfârșit aceea este bunătatea noastră față de nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu, după ce Petru a spus: *oare până de șapte ori?*, după ce a socotit că a fost tare, dar nu și generos, ascultă ce răspunde Domnul: *Nu-ți zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte!* (Matei 18, 22). Unii socot că Domnul a zis să iertăm de șaptezeci de ori, dar nu-i așa, ci aproape de cinci sute de ori, căci de șaptezeci de ori câte șapte fac patru sute nouăzeci. Să nu socotești că e grea porunca, iubite! De vei ierta o dată, de două ori sau de trei ori pe zi pe cel care-ți greșește, de-ar fi cel ce te supără tare ca piatra, de-ar fi mai sălbatic chiar decât dracii, nu va fi atât de nesimțitor ca să cadă din nou în aceleași păcate, ci, înțelept de deasa iertare, va ajunge mai bun și mai blând; iar tu, la rândul tău, dacă ești pregătit să nu ții seamă de atâtea ori greșelile ce-ți fac alții, deprins de prima, de a doua și de a treia iertare, nici n-ai să mai simți apăsarea unui astfel de lucru greu, iar odată îndeletnicit cu deasa iertare, nici n-ai să mai fii rănit de greșelile semenilor tăi.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.227)

„... de-ai ierta pe fiecare zi de șaptezeci de ori câte șapte fratelui tău păcatele lui, nici așa n-ai făcut un lucru mare, ci ești departe cu mult, nespun de mult, de bunătatea lui Dumnezeu; nu ierți atâta cât ți se iartă.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 229)

„*Dacă aduci darul tău la altar, spune El, și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, du-te și împacă-te mai întâi cu fratele tău, și apoi vino și adu-ți darul* (Matei 5, 23-24). Vezi că pretutindenii pune înaintea pe cele ale noastre, că nu pune nimic mai presus de dragostea și pacea cu aproapele?” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 240)

„... când ne gândim la cele ce am suferit de la semenii noștri, să ne gândim și la cele pe care le-am făcut Stăpânului, și atunci, de frica propriilor noastre păcate, vom putea alunga iute din suflet mânia ce-o avem împotriva celor ce ne-au greșit. Dacă trebuie să ne aducem aminte de greșeli, apoi trebuie să ne aducem aminte numai de greșelile noastre; iar dacă ne aducem

aminte de greșelile noastre, niciodată nu ne vom mai gândi la greșelile pe care ni le-au făcut alții; după cum, iarăși, dacă le uităm pe ale noastre, își fac iute culcuș în gândurile noastre greșelile altora față de noi.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 242)

„Dacă nu îl nedreptățești pe vrăjmașul tău, dar ții în inima ta dușmănie și ură față de el, încă nu ai împlinit porunca Domnului. Și cum vrei ca Dumnezeu să Se milostivească asupra ta, dacă tu nu arăți prin fapte că îi iubești pe cei care ți-au greșit?

Poate îmi vei spune: *Vrăjmașul meu este atât de rău, încât dacă îi arăt dragoste și bunătate, nu numai că nu se îndreaptă, dar se umflă și mai mult în pene*. Tu ține porunca Domnului, iar dacă dușmanul tău se va înrăi și mai mult ca urmare a bunătății tale, Dumnezeu, în înțelepciunea Sa, nu îl va ierta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.248)

„Dacă tu ierți păcatele aproapelui tău, și păcatele tale vor fi iertate încă din această viață și nu le vei mai purta cu tine spre veșnicie. Dumnezeu nu ți le va mai socoti atunci când te va judeca.

Așa cum poate ai înțeles, când îl ierți pe vrăjmașul tău, primești mult mai mult decât dai. De multe ori săvârșești păcate departe de ochii celorlalți. Dar gândește-te că în ziua Judecării, toate acestea vor ieși la lumină dinaintea întregii omeniri și atunci, suferința ta va fi fără margini, căci conștiința te va arde. Dar dacă îl ierți pe aproapele tău, poți scăpa de această durere și rușine fără sfârșit. Ne încredințază de aceasta Însuși Dumnezeu: *Că de veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșalele voastre* (Matei 6, 14-15).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 249)

„Să ne împăcăm cu cei care au ceva împotriva noastră, pentru că nici rugăciunea, nici postul, nici milostenia, nici virtuțile nu ne vor putea izbăvi de iad în ziua Judecării, dacă sufletul nostru este pătat de această patimă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 263)

„Dar ca să știi, din cele ce vom spune acum, că este cu putință să împăcăm pe orice om care se poartă cu vrăjmășie cu noi, te întreb: ce este mai sălbatec decât leul? Dar însă și pe acesta îl îmblânzesc oamenii, meșteșugul lor silindu-i firea și cel mai sălbatec dintre fiare devine mai blând decât oaia, umblând prin târg și nevătămând pe nimeni. Deci ce

îndreptare vom avea și ce iertare când pe fiare le îmblânzim, iar pe oameni zicem că nu putem să-i potolim niciodată, nici să-i facem să se întoarcă cu dragoste spre noi? Mai ales că la fiare blândețea nu este firească, precum nu este sălbăticia la om. Ce răspuns vom avea când biruim firea și zicem că nu putem îndrepta voința cea liberă?” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 125)

„Dacă tu mai întâi vei ierta și Dumnezeu te va lăuda și vei lua toată plata. Iar de vei aștepta ca tu mai întâi să fii cinstit și apoi să cinstești pe aproapele, nici un lucru mare n-ai făcut. Căci cel ce a făcut începătură cinstei, acela va lua toată plata. Deci să nu așteptăm ca noi să fim cinștiți mai întâi decât alții, ci noi să alergăm cinstind pe aproapele și totdeauna să facem începutul iertării. Să nu socotim că acest lucru este defăimător și înjositor, deoarece iertarea a închegat multe prietenii, a tăiat multe certuri și a potolit multe răutăți.

Deci să nu te lenevești, o iubitule, de lucrarea aceasta, ci de va fi cu putință pe toți cei ce-i întâlnești, oricare ar fi ei, să le dai tu mai întâi cinstea iertându-i. Iar dacă aproapele va apuca mai înainte decât tine, arată-i și mai mare cinste.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 134-135)

„Când vei vedea pe vrăjmașul tău, sau îți va veni în minte chipul lui, uită toate cele de mâhnire pe care le-ai auzit. Iar de nu vei putea să le uiți, pune-le pe seama diavolului și adună-ți numai pe cele bune pe care ți le-a grăit sau făcut cândva acela. Căci de vei înceta să pomenești acestea, degrab vei înceta vrajba.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 137)

„Să nu avem în suflet dor de răzbunare, ca nu cumva rugându-ne când spunem: *Iartă-ne nouă, precum și noi iertăm greșităților noastre* (Matei VI, 12), să ne rugăm împotriva noastră. Înfricoșătoare sunt cuvintele acestea! Cel ce

le rostește, aproape că strigă așa lui Dumnezeu: *Am iertat, Stăpâne, iartă-mă! Am dezlegat, dezleagă-mă! Le-am lăsat, lasă-mi-le! Dacă le-am ținut, ține-mi-le! Dacă n-am iertat vecinului păcatele lui, nu mi le ierta nici Tu pe ale mele. Cu măsura cu care am măsurat, măsoară-mi și Tu mie!*” (Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie..., în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 188)

„Chiar dacă cineva are vreun dușman, să se împace cu el, punând în mintea sa de ce fel de daruri va avea parte de la Stăpân el, cel cufundat în atâtea păcate, și să-i ierte aproapei pornirile contra sa. Căci zice: *fiecare dintre voi să nu gândească rău față de aproapele în inima sa* (Zah., 8, 17)” (Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 40)

„De va merge cineva la un vrăjmaș al lui ca să se împace cu el și a căzut la picioarele lui de l-a îmbrățișat, l-a sărutat, a lăcrimat, l-a rugat, acela de ar fi fost și fiară sălbatică, pentru osârdia aceluia, adevărat se va îmblânzi. Deci făcând așa, pe tine te mântuiești de greșeli, iar pe acela îl întorci spre prietenie, și atunci l-ai dobândit și pe el și pe tine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 54)

„Ce fiară este mai sălbatică decât leul? Dar oamenii îl domesticesc și se face domestic ca și oaia și umblă prin târg și nimeni nu se teme de el. Ce dar, fiarele le domesticim și pe oameni zicem că nu putem?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 54)

.....
„Deci și tu, când vei vedea pe vrăjmașul tău sau îți vei aduce aminte de dânsul, nu zice că atâtea și atâtea a făcut și te aprinde de mânie, ci le uită pe toate și zi: diavolul le strică toate, iar nu el, și-ți adu aminte de-ți va fi zis vreodată vreun cuvânt bun și curând vei potoli vrajba.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 55)

.....
„Că de vom și ierta noi pe cei ce ne-au făcut strâmbătate și ne-au ocărât, dar Dumnezeu nu lasă pe drept să piară, și ascultă să-ți spun o istorie. Odinioară Mariam, sora proorocului Moise, a muștrat și a hulit pe Moise pentru că și-a luat soție pe fata preotului Iotor, care fusese mai înainte elin. Dar Dumnezeu ce a făcut? I-a dat stricăciune pe tot trupul ei și a făcut-o necurată pentru hula aceea adusă fratelui ei, iar fericitul Moise se ruga să gonească acea boală Dumnezeu de pe trupul ei. Dar Dumnezeu nu-l ascultă, ci-i zice: *Blândețele și nerăutatea o primesc, iar ea lasă să se pedepsească*

până la sfârșitul vieții ei, dar nu și în viața de sus. Pentru aceea, și tu adu-ți aminte de înfricoșătoarea zi a lui Dumnezeu și socotește cu gândul tău că acolo sunt toate goale și descoperite și nici o taină nu se ascunde. Drept aceea, de vei ierta păcatele fratelui tău care se vor vedea, acolo mergi la judecată slobod. Iată deci că mai multe iei decât dai.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 56)

„Pentru că ascultă ce zice Petru către Hristos: *De câte ori să-mi greșescă fratele meu și să-l iert? Oare ajunge de șapte ori? Și părându-i că va avea cinste mare pentru aceasta, Iisus Hristos i-a zis: Nu-ți zic ție de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte*, care se face numărul de 490 de ori. Adică aceasta arată să iertăm totdeauna pe cei ce ne greșesc, că nu se bucură de altceva Dumnezeu ca atunci când nu răsplătește cineva rău pentru rău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 59)

„Și de fapt, cum ne vom ridica noi la acest grad de perfecțiune mai presus de morala înțelepților lumii acesteia, mai presus de morala evreilor? Vrem să fim noi pentru Dumnezeu copii supuși și evlavioși? Să iertăm.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 577)

„Cuvintele: *Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i să mănânce și dacă însetează, dă-i să bea*, nu le-a rostit Pavel întâia oară, ci Solomon (Prov., 25, 21). Pavel a folosit cuvintele lui Solomon ca să arate ascultătorilor săi că este cea mai mare rușine să socotească grea și împovărătoare, acum, când s-a dat o poruncă atât de mare, o lege veche, pe care adeseori au împlinit-o cei vechi.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 118)

„Să nu vorbim de rău pe dușmani și nici să le facem rău. Dimpotrivă, să le facem bine după putere. Că nouă ne facem bine mai mult decât lor. *Dacă veți ierta greșalele dușmanilor voștri*, spune Hristos, *vi se vor ierta și vouă greșalele voastre* (Matei 6, 14). Iartă greșalele făcute de robi, ca să capeți de la Stăpân iertarea greșalelor tale. Spui că dușmanul ți-a făcut rău mare? Să știi: cu cât vei ierta mai mult, cu atât mai mult vei fi iertat! Pentru aceasta am fost învățați să spunem: *Ne iartă nouă ... precum și noi iertăm*, - ca să cunoaștem că noi hotărâm măsura iertării noastre. Prin urmare, cu cât mai mult rău ne face dușmanul, cu atât mai mult bine ne face. Să ne grăbim, dar, să ne zorim ca să ne împăcăm cu cei pe care suntem supărați, fie că s-au supărat pe noi pe drept, fie pe nedrept. Că dacă te-ai împăcat aici jos, ai

scăpat de judecata de dincolo.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 122-123)

„Chiar dacă ni s-a făcut rău pe nedrept, noi suntem datori să iertăm pe cei ce ne-au făcut rău. Și uită-te cum îi împinge și-i zorește Domnul pe cei cărora li s-a făcut rău pe nedrept, să se împace cu dușmanii lor: *Dacă-ți aduci darul tău la altar*, spune Domnul, *și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta ..., împacă-te mai întâi cu fratele tău* (Matei 5, 23-24). N-a spus: *Du-te la biserică, adu jertfă*, ci: *împacă-te*, și apoi *adu jertfă!* *Lasă jertfa jos*, spune Hristos, *pentru ca nevoia aducerii de jertfă să te silească, și, fără să vrei, să te împaci cu cel cu care pe drept ești supărat*. Iată că și în altă parte îl îndeamnă iarăși să se ducă la cel ce i-a făcut rău, spunând: *Iertați celor ce v-au greșit ca și Tatăl vostru să vă ierte greșalele voastre*. Nu-i mică răsplata ce-o dă, ci foarte mare, și depășește mărimea faptei noastre bune.

Gândindu-ne dar la toate acestea, gândindu-ne și la răsplata ce-o avem dacă iertăm, gândindu-ne că nu cu multă muncă și osteneală ne putem șterge păcatele, să iertăm pe cei ce ne-au făcut rău. Ceea ce abia reușesc alții cu post, cu plânsete, cu rugăciuni, cu sac și cu cenușă și mărturisire deasă, aceea putem s-o facem noi ușor, fără sac, fără cenușă și fără post! Să ștergem numai din suflet mânia! Să iertăm din toată inima pe cei ce ne-au făcut rău! Iar Dumnezeuul păcii și al dragostei, izgonind din sufletul nostru toată mânia, amărăciunea și urgia, să ne învrednicească să trăim în unire unii cu alții, la fel de desăvârșit ca și mădulele trupului nostru, și într-un suflet, cu o gură și cu o inimă să-I înălțăm neconținut cântările de mulțumire ce I le datorăm.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 123-124)

INIMA (curată)

„*Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5, 8).

Iată și aici tot o răsplată duhovnicească. Prin *cei curați cu inima* Domnul înțelege sau pe cei care săvârșesc toată virtutea și nu au în cugetul lor nici un pic de răutate trupească și sufletească”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 180)

INIMA (înfrântă și smerită)

„Fariseul, adică, a numărat înaintea lui Dumnezeu dreptatea sa, postul său și plata zeciuiei, celălalt însă a grăit cuvintele smereniei, și păcatele sale i s-au iertat. Cu toate acestea, Dumnezeu n-a ascultat numai cuvintele acelea, ci s-a uitat în inima din care ieșeau, și aflând-o smerită și înfrântă, s-a îndurat de dânsul, în a Sa iubire de oameni.” (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului*, în vol. *Omiliile la Postul Mare...*, pp. 6-7)

„Iată semnul unei inimi zdrobite: a nu te mânia și a nu te supăra pe cei care te nedreptățesc sau te jignesc, ci a răspunde cu blândețe și demnitate.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 194)

INIMA (Lumina din inimi)

„Noi însă să le arătăm prin fapte izbânde de viață noastre și să aprindem cu îmbelșugare focul virtuții. *Să străluciți, zice, în mijlocul lumii ca niște luminători* (Flp. 2, 15), căci Dumnezeu a încredințat fiecăruia dintre noi o folosință mai mare și decât a soarelui, mai mare decât a cerului, decât a pământului și a mării, și cu atât mai mare încă, cu cât mai mari sunt cele duhovnicești decât cele trupești. Când noi privim cercul soarelui și admirăm corpul, frumusețea și strălucirea astrului, să ne gândim iarăși că mai mare și mai frumoasă este lumina din noi, după cum și întunericul este mai mare dacă nu suntem cu băgare de seamă; fiindcă o noapte adâncă stăpânește lumea întreagă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 41)

INIMA (Dumnezeu mângâie inimile celor ce se încred în El)

„Cel ce a plăsmuit inimile noastre deosebi și cunoaște toate lucrurile noastre (Ps., 32, 15), numai Acela poate vindeca inima; El poate să intre în conștiința noastră, să ne atingă inima și să ne mângâie sufletul. Dacă nu ne mângâie El inimile, mângâierile omenești sunt zadarnice și fără de folos; după cum, iarăși, când ne mângâie Dumnezeu nu ne poate vătăma nimeni, de ne-ar necăji mii și mii de oameni. Când Dumnezeu întărește inima, nimeni n-o poate clătina.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 72)

INSULTELE (aduse aproapei)

„Tu numești pe Dumnezeu *Tată*, și cu toate acestea insulti pe fratele tău? Judecă singur, din ce cauză și de unde tu numești *Tată* pe Dumnezeu?

Poate că de la natură? Dar nu o poți zice aceasta ; poate că prin virtutea ta? Dar nici aceasta nu o poți susține. Așadar, de unde? De nicăieri decât numai din filantropia Lui, din iubirea Lui cea părintească, din mila Lui cea mare. Deci când tu numești *Tată* pe Dumnezeu, nu numai aceasta să o ai în vedere, că insultând tu comiți fapte nedemne de acea înrudire nobilă, ci încă și aceea că înrudirea acea nobilă tu ai căpătat prin filantropia Lui. Deci dacă tu ai primit înrudirea din filantropia Lui, nu necinsti acea filantropie, purtându-te către frații tăi cu cruzime. Chemi pe Dumnezeu *Tată*, și tu insulti? Dar această purtare nu este demnă de fiii lui Dumnezeu, ci departe de dâșii astfel de necuviinți grave. Care e anume lucrul Fiului lui Dumnezeu? Acela de a ierta păcatele dușmanilor Lui, de a se ruga pentru cei ce L-au răstignit, a-și vărsa sângele Lui pentru cei ce-L urau.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 144)

„Pe noi înșine ne-am lovit, iar nu pe acela, pe noi ne-am rănit, iar nu pe el.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 145)

INSULTELE (nu este nimic mai greu de suferit ca insulta)

„Da, nu este nimic, nu este nimic mai greu de suferit ca insulta; ea, mai cu seamă, poate sfâșia sufletul omului. Iar când cuvintele insultei sunt mai insultătoare, atunci flacăra mâniei este de două ori mai mare. Să nu socotești că spui o vorbă întâmplătoare când numești *nebun* pe fratele tău! Răpind fratelui tău ceea ce ne deosebește de animale, ceea ce mai ales ne arată că suntem oameni - mintea și judecata -, îl lipsești de orice noblețe. Să nu ne uităm numai la cuvinte, ci și la faptele și patimile la care ele dau naștere! Să ne gândim ce rană mare face cuvântul și la ce rău duce! Din pricina aceasta Pavel n-a scos din împărăția cerurilor numai pe desfrânați, pe destrăbălați, ci și pe cei ce insultă. Și pe bună dreptate! Cel care insultă pângărește virtutea dragostei, aduce aproapei mii de nenorociri, face ca dușmăniile să dăinuiască veșnic, desparte mădularele lui Hristos, alungă în fiecare zi pacea atât de dorită de Dumnezeu, dând, cu insultele, loc larg diavolului în lume și făcându-l mai puternic”. (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 211)

INSULTELE (despre cel ce-L insultă pe Dumnezeu)

„Dar dacă cel ce insultă pe tatăl lui nu mai este fiu al aceluia, apoi cel ce insultă pe Tatăl nostru Cel ceresc cum va mai putea fi fiu? Singur s-a

pogorât, singur a ieșit din noblețe, pentru că a insultat pe Dumnezeu.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XXII, p. 224)

INTERESUL (urmărirea interesului comun, nu doar numai a celui personal)

„*Precum și eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci al celor mulți, ca să se mântuiască* (1 Cor. 10, 33). *Fiți mie următori, precum și eu lui Hristos* (1 Cor. 11, 1). Acesta este dreptarul Creștinului celui desăvârșit, aceasta este hotărnicirea cea cu amănunțime, aceasta este culmea cea mai înaltă de desăvârșire: a nu căuta folosul de obște, ceea ce și el arătând, a zis: *precum și eu lui Hristos.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXV, p. 261)

„Când tu nu împarți folosul cu alții, nici o izbândă mare nu vei putea avea. Aceasta o dovedește cel ce a adus înapoi talantul întreg și a fost tăiat în două fiindcă nu l-a înmulțit. Deci și tu, frate, chiar de ai sta nemâncat, chiar de ai dormi pe pământ, chiar de ai mânca cenușă și ai plânge întruna, însă cu nimic nu vei folosi pe altul, nimic mare nu ai făcut. Fiindcă chiar și pe bărbații aceia mari și puternici din vechime aceasta mai cu seamă i-a făcut însemnați. Cercetează cu amănunțime viața lor și vei vedea lămurit că nimeni pe atunci nu se gândea la ale sale, ci fiecare la ale aproapelui, pentru care au și strălucit atât de mult. Căci și pe vremea lui Moisi multe și mari minuni și semne s-au făcut, însă nimic din acestea nu l-a făcut atât de mare și slăvit ca acel fericit glas pe care l-a rostit către Dumnezeu, zicând: *De vei ierta lor păcatul, iartă-i, iar de nu, apoi șterge-mă și pre mine din cartea vieții* (Ieș. 22, 32). Tot astfel a fost și David, pentru care și zicea: *Eu, păstorul, am greșit, și eu am făcut rău, dar aceștia ce au făcut? Fie mâna ta asupra mea și asupra casei tatălui meu* (2 Împ. 24, 17). Tot așa și Avraam nu căuta folosul său, ci al celor mulți. Pentru aceea se și primejduia și ruga pe Dumnezeu nu pentru ceea ce i se cuvenea lui. Aceștia au strălucit în acest chip, dară tu gândește-te și cum s-au vătămat cei ce au căutat numai ale lor. Într-adevăr, nepotul acestuia, fiindcă a auzit: *De vei merge tu spre dreapta, eu mă voi duce spre stânga* (Fac. 13, 9), apoi alegându-și partea, și-a căutat numai folosul său, dar nu l-a găsit, fiindcă țara lui a fost arsă cu foc din cer, iar cea a lui Avraam a rămas neatinsă. Iona de asemenea, fiindcă nu căuta folosul celor mulți, ci numai al său, s-a primejduit chiar a se pierde; cetatea ninivitenilor a rămas pe loc, iar el se zbătea, se zbuciuma și se afunda în valurile mării, și numai când a căutat folosul celor mulți, a găsit și pe al său. Tot așa și Iacov, necăutând în turmele de oi folosul său, s-a bucurat pentru

aceasta de mare belșug. De asemenea și Iosif, căutând folosul fraților săi a aflat pe al său. Căci fiind trimis de tatăl său, el nu a zis: *De ce să mă duc? Nu ai auzit că din pricina vedeniei și a visurilor, ei (frații) au uneltit a mă învinovați și a mă pierde, și mă găsesc vinovat pentru că tu mă iubești? Ce nu vor face cu mine avându-mă în mijlocul lor?* Nimic din acestea nu a spus și nici nu a gândit, ci a ales înainte de toate slujirea fraților săi. Pentru aceea s-a și bucurat apoi de toate bunătățile, care l-au și făcut foarte slăvit și strălucit. Tot așa și Moisi – căci nimic nu ne oprește a vorbi de el și a doua oară, și a vedea cum el trecea cu vederea pe cele ale sale și căuta numai pe ale altora. Acesta fiind crescut în palatele împărătești, fiindcă a socotit ca o bogăție mai mare decât toate bogățiile egiptenilor batjocora lui Hristos, apoi aruncând din mâinile sale totul, s-a făcut părtaș relelor ce le îndurau Iudeii, și nu numai că el nu s-a robit, ci și pe aceia i-a scăpat din robie. Mari cu adevărat sunt aceste fapte și vrednice de o purtare îngerească, însă faptele lui Pavel au întrecut pe toate celelalte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, pp. 262-263)

„În adevăr, iubiților, că toți ceilalți de pe atunci părăsindu-și bunătățile lor, voiau mai bine a se împărtăși cu relele aproapelui, dar Pavel a făcut încă și mai mari decât acestea. El nu a voit numai a se împărtăși din nenorocirile altora, ci voia chiar a fi în cele mai de jos rele, numai alții să se găsească în cele mai mari bunătăți. Nu este totuna a fi în dezmierdări, și lepădând dezmierdările, să fii în suferință, cu a te găsi tu însuți în suferințe și a-i face pe alții să se bucure de liniște și cinste. Aici, deși este mare lucru a schimba cele bune cu cele rele pentru binele fratelui, totuși faptul are în sine și oarecare mângâiere, fiindcă ai părtași în nenorociri – dar a voi numai tu să te găsești în suferințe, pentru ca alții să se bucure de cele bune, aceasta firește că nu a putut ieși decât dintr-un suflet întinerit și din cugetul fericitului Pavel. Și nu numai prin aceasta, ci și prin altă măreție cu mult mai înaltă întrece Pavel pe toți cei pomeniți mai sus. De pildă Avraam și ceilalți toți se aruncau în primejdii în viața aceasta, și apoi toți îndeobște cereau moartea, pe când Pavel cerea să cadă chiar și din slava vieții viitoare pentru mântuirea altora. Am a mai spune și a treia măreție a lui Pavel. Și care este aceasta? Că unii dintre Iudei, deși poate stăteau în fruntea celor ce meșteșugeau multe neajunsuri, dar le era încredințată povățuirea lor, răbdau cu toate acestea, căci se petrecea cu dânșii ceea ce s-ar petrece bunăoară cu un părinte al unui fiu rău, însă fiu. Dar iată că Pavel voia să fie anatema pentru dânșii, deși nu-i era încredințată lui privegherea și îngrijirea de dânșii, fiindcă el a fost trimis apostol al neamurilor.

Ai văzut măreție de suflet și înălțime de cugetare, întrecând chiar înălțimea cerurilor? Pe acesta dar râvnește-l, iar de nu poți, apoi măcar pe cei ce au strălucit în legea veche. Că astfel vei găsi folosul tău, dacă vei căuta pe al aproapelui. Astfel că, dacă te lenevești a te îngriji de fratele tău, cel puțin înțelegând că altfel nu te vei putea mântui, lipește-te de dânsul și de foloasele lui. Sunt de ajuns chiar și cele spuse pentru a ne încredința că altminteri nu este cu puțință a găsi folosul nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, pp. 263-264)

„... gândește-te că dacă, de pildă, ți s-ar aprinde casa, iar cei ce locuiesc în apropiere, gândindu-se numai la folosul lor, nu ar sări în ajutor, ci încuindu-se în case ar sta ascunși de teamă ca nu cumva intrând cineva să dosească ceva din casă – gândește-te, zic, câtă pedeapsă nu vor suferi? Fiindcă chiar focul aruncându-se asupra caselor lor, le va arde totul, și fiindcă nu au înțeles folosul lor, au prăpădit, pe lângă cele ale aproapelui, și pe cel ale lor. Căci Dumnezeu voind a lega pe oameni unii de alții, a pus o astfel de nevoie în împrejurările ce ne leagă, încât de folosul aproapelui se leagă și folosul nostru, și întreaga lume astfel este alcătuită. Pentru aceea și în corabie, dacă căpitanul, lăsând în timp de furtună folosul celor mulți, și-ar căuta numai de ale sale, apoi degrab se va scufunda și el împreună cu cei dinlăuntru. De asemenea, și meșteșugurile, dacă și-ar căuta fiecare folosul său, apoi viața nu ar putea sta, și nici meșteșugul care caută aceasta. Pentru aceea și lucrătorul de pământ nu seamănă numai atâta grâu pe cât i-ar ajunge lui, fiindcă degrab s-ar pierde pe sine, și pe alții, ci caută folosul celor mulți. Tot așa și ostașul nu înfruntă primejdiile ca să scape numai el, ci ca să pună în siguranță și cetățile, și cetățenii din ele. Încă și neguțătorul nu aduce atâta marfă câtă îi trebuie lui, ci câtă trebuie și altora. Dar dacă ar zice cineva *că fiecare face de acestea nu gândindu-se la folosul meu, ci la al său, căci și banii sunt ai lui, și câștigând siguranță și slavă, el toate acestea le face – încât căutând de folosul meu, caută de al său* – apoi aceasta tocmai o zic și eu, și aș fi dorit s-o aud mai demult; pentru aceasta am făcut și atâta vorbă, ca să arăt că atunci își caută aproapele de folosul său, când se gândește la folosul tău. Fiindcă altminteri oamenii nu ar fi suferit ca să caute și să îngrijească de ale aproapelui, dacă nu s-ar afla în această nevoie, apoi pentru aceea Dumnezeu a legat și împerecheat atâtea nevoi, încât nu a lăsat ca cineva să-și caute mai întâi folosul său, dacă nu se călăuzește după foloase străine. Aceasta firește că nu este lucru omenesc, adică a alerga în folosul aproapelui, iar de aceasta trebuie a ne încredința dacă nu de aici, cel puțin

din cele rânduite de Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, p. 264)

„... zicea Pavel: *Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia* (1 Cor. 10, 24), fiindcă folosul său propriu zace în folosul aproapelui, și al acestuia în al celuilalt. După cum cineva având ascuns sub casa megieșului aurul său, s-ar lepăda de a se duce și a-l căuta și dezgropa și, prin urmare, nu ar mai vedea niciodată acel aur, tot așa și aici, căci cel ce nu voiește a căuta în folosința aproapelui folosința sa, nu se va învrednici de cununile date pentru aceasta. Căci Dumnezeu pentru aceea a pus folosul nostru în așa fel încât să fim legați unii de alții. După cum cineva deșteptând pe un copil somnoros, l-ar face a urma pe fratele său când nu ar voi de la sine, prin aceasta încredințează fratelui ceea ce îi este plăcut și iubit, ca astfel dorința acestuia de a-l avea sub stăpânirea sa să nu se împuțineze, ceea ce se și întâmplă, tot așa și aicea Dumnezeu a dat folosul fiecăruia aproapelui său, ca astfel să alergăm unii în ajutorul altora și să nu fim dezbinați. Și dacă voiești să știi, apoi aceasta ar putea-o vedea cineva petrecându-se chiar și cu noi cari vă vorbim acum, căci folosul meu în tine stă, și folosința ta în mine. Pentru că îți este trebuit a învăța cele ce sunt plăcute lui Dumnezeu, însă aceasta mi s-a încredințat mie, ca astfel prin mine să o capeți, și pentru aceea te găsești silit a alerga la mine. Dar și mie îmi este folositor ca tu să te faci mai bun, fiindcă pentru aceasta eu voi lua o plată mare. Dar aceasta iarăși stă în tine, și din această pricină mă văd silit a te urmări pas cu pas, ca astfel tu să te faci mai bun, în același timp și folosința mea să o iau de la tine, sau mai bine zis prin tine.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, pp. 350-351)

INVIDIA (definiția)

„Căci invidia este un animal veninos, un animal necurat, o răutate voită, care nu merită iertare, o răutate care nu se poate scuza, rădăcina și maica tuturor relelor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 3, p. 273)

INVIDIA (nașterea invidiei)

„Căci de nicăieri nu vine invidia, decât din faptul de a te lipi cu trupul și sufletul de cele de aici, sau mai bine zis, de toate relele. Pentru că dacă ai

crede cu adevărat că averea, ca și slava lumii acesteia nu-nseamnă nimic, nu i-ai invidia pe cei care au. Dar, fiindcă privești acestea cu lăcomie, le admiri și-ți tremură inima gândindu-te la ele, de aceea te și muncește gândul de slavă deșartă, iar toate acestea vin din faptul că tu le admiri pe cele din viața de aici. Privești cu ochi răi că cineva s-a îmbogățit? Totuși un astfel de om e vrednic mai mult de milă și de lacrimi decât de invidiat. Tu însă răspunzi râzând: *Eu sunt vrednic de plâns, iar nu el*. Desigur că și tu ești vrednic de plâns, dar nu pentru că ești sărac, ci pentru că te crezi pe tine însuși vrednic de jale. Noi îi plângem pe aceia care, deși nu pățimesc nici un rău, sunt totuși veșnic nemulțumiți, și îi plângem nu pentru că nu pățimesc nimic ci pentru că deși nu suferă, ei cred totuși că suferă.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, pp. 51-52)

„Acest viciu este diabolic. Acest viciu este mai urât decât toate, acest viciu nu este de ajuns ca să ne scoată din împărăția cerurilor. Și din ce cauză se naște el în noi? Ce! Fiindcă noi vedem pe frații noștri ridicându-se la cinste, înălțându-se în soarta lor, îmbrăcând strălucirea celor mai înalte poziții? Ce aberație, ce lipsă, nu numai de sens creștin, ci chiar de bun simț! Căci în sfârșit ce sunt aceste onoruri, această soartă, această strălucire? Ce sunt ele dacă nu o vanitate, pentru că ele dispar atât de rapid? Un pericol grozav, pentru că ele sting orice viață naturală și aprind jocul tuturor patimilor. Un sclavaj, pentru că ne înlănțuie în continuu, supraîncărcându-ne de datorii, ne înalță în noi înșine, ne fac tributarii lumii și greșelilor ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 190)

INVIDIA (manifestarea)

„Așa e invidia! Invidiosul nu poate suferi în liniște fericirea altora; socotește fericirea altora propria-i nenorocire; îl macină binele vecinului”. (*Omilia la Facere*, omilia LII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 186)

„Ochiul invidiosului seacă de necaz, viața lui nu este decât o comoară continuă; el îi privește pe toți oamenii ca pe dușmanii săi și chiar pe aceia care nu i-au făcut nici un rău. El se întristează că Dumnezeu este cinstit; de ceea ce se bucură diavolul, el se bucură la fel.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 3, p. 273)

„Și ce ar fi mai rău decât aceasta? Un astfel de om nu se luptă numai contra fratelui său, ci chiar contra voinței lui Dumnezeu. Înțelegând, scapă

de această boală (...) scapă de miile de rele. De ce introduci un război în cugetul tău? De ce umpli sufletul tău de tulburare? De ce îți faci singur rău? De ce răstorni totul pe dos? Și cum vei putea cere iertarea păcatelor tale, dacă te porți așa? Dacă Dumnezeu nu iartă păcatele celor ce nu le iartă pe ale altora, apoi cum va da iertare celor ce nedreptătesc pe alții, care cu nimic i-au nedreptățit? Faptul acesta este dovada celei mai josnice răutăți. Unii ca aceștia luptă împotriva Bisericii împreună cu diavolul, și poate chiar mai rău decât diavolul, fiindcă de diavol se poate păzi cineva, pe când de aceștia, care sub masca prieteniei aprind pe furie focul, în care singuri ei mai întâi se bagă, și pătimesc de o boală ce nu numai că nu merită mila și compătimirea altora, ci are în sine chiar mult ridicol.

De ce ești galben? Spune-mi, de ce tremuri de necaz și stai ca și cuprins de frică? Ce rău ți s-a întâmplat? Că fratele tău este strălucit, renumit și binevăzut? Tocmai de aceea tu ar trebui să te încununezi, să te bucuri și să slăvești pe Dumnezeu, fiindcă aproapele tău a devenit strălucit și renumit. Deci te revolți că Dumnezeu se slăvește? Acum vezi spre ce latură se îndreaptă lupta mea? *Dar – zici tu – eu nu mă revolt că Dumnezeu se slăvește, ci fiindcă fratele meu este slăvit.*

Însă prin el se ridică slava lui Dumnezeu, și tot atunci și războiul pe care-l duci împotriva lui. *Dar nu aceasta mă întristează – zici tu -, ci faptul că ai vrea ca și prin tine să se slăvească Dumnezeu.* Tocmai de aceea bucură-te că fratele tău progresează, și Dumnezeu atunci se va slăvi și prin tine, și toți vor zice: *binecuvântat este Dumnezeu care are astfel de slugi ce nu cunosc invidia, și care se bucură de faptele cele bune ce se săvârșesc prin ei.*

Ce zic eu despre frate? Chiar de ți-ar fi dușman sau te-ai război cu el, însă Dumnezeu prin el se slăvește, iar trebuie pentru aceasta a-l face prieten, pe când tu pe prieten îl faci dușman pentru că Dumnezeu se slăvește prin progresele lui.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VII, pp. 114-115*)

„... cel stăpânit de această patimă, de ale sale păcate nu se grijește defel, iar pentru binele străinilor el se topește de ciudă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXI, p. 329*)

„Cu ce oare am putea asemui această patimă? Deopotrivă mi se pare a fi cu un măgar leneș și îngreuiat de grăsimea trupului, care ar fi înhămat cu un cal ager și zburător, și care nici el nu ar voi să se miște, în același timp și pe tovarășul lui l-ar trage în jos prin greutatea trupului său. Întocmai așa și

zavistnicul, ca să se izbăvească de acest vierme primejdios și adânc, nimic gândește și nici încearcă a face, ci toate le face ca și pe cel ce zboară către cer să-l împiedice și să-l doboare, făcându-se prin aceasta un râvnitor neîntrecut al diavolului. Că și acela văzând pe om în Rai, nu numai că nici el nu a încercat a se schimba din apucăturile sale, ci încă a făcut toate chipurile ca și pe acela să-l scoată din Rai. Și iarăși văzând pe om șezând în cer și pe alții grăbindu-se a ajunge acolo, el întrebuințează aceleași uneltiri, împiedicând pe cei ce se grăbesc a ajunge la cer, îngrămădindu-și prin aceasta o mai mare văpaie asupra capului său.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 329)

„Ieri și alaltăieri îți era prieten, și vorbeai cu el, și stăteai la masă cu el; apoi fiindcă deodată l-ai văzut sporind, ai aruncat masca prieteniei și ți-ai pus-o pe cea a dușmăniei, sau mai bine zis, a nebuniei, fiindcă este o adevărată nebunie a te atinge de bunătățile aproapelui tău. Acest fapt este fapt de nebuni și de câini turbați. Căci și privirile lor sunt îndreptate cu furie asupra aproapelui, fiind asmuțiți, așa zicând, de pizmă.

Este mai bine a avea cineva înlăuntru său un șarpe învârtindu-se decât a avea pizmă, fiindcă pe șarpe cel puțin îl poate vărsa dinlăuntru prin doctorii, sau că îl poate liniști prin mâncare, în vreme ce pizma nu se rostogolește numai înlăuntru pântecelui, ci se cuibărește și înlăuntru sufletului, și astfel patima este greu de scos de acolo. Șarpele fiind înlăuntru nu s-ar atinge cât de puțin de trupul omului dacă are mâncare - în vreme ce pizma, chiar de i-ai întinde mii de mese, roade chiar sufletul, mușcându-l din toate părțile, rănindu-l, sfâșiindu-l. Și nici o mângâiere alta nu află, prin care să se poată opri de la această nebunie, fără numai una singură: neizbânda celui pizmit. Numai așa se liniștește, sau mai drept vorbind nici așa, fiindcă dacă vede pe acesta mergându-i rău, vede în același timp și pe un altul mergându-i bine, și atunci aceleași dureri le simte din nou, și astfel pretutindeni rane, pretutindeni dureri, căci pentru unul ca acesta nu este nimeni pe pământ pe care să nu-l vadă că-i merge bine.

Dar covârșirea bolii acesteia merge atât de departe, că cel cuprins de ea chiar în casă de s-ar încuia pe sine, și acolo ar pizmui pe bărbații cei cevhi, încetați din viață.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVII, pp. 242-243)

„Cel ce are invidie luptă împotriva propriului lui bine și vrea mai degrabă să sufere nenumărate neazuri decât să-l vadă pe vecinul său fericit, chiar și atunci când slava aceluia s-ar răsfrânge și asupra lui. Poate fi o

ticăloșie mai mare ca asta?” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 104)

„S-au schimbat cuvintele apostolului! În loc să spunem: *Și dacă pătimește un mădular, pătimesc toate mădularele împreună cu el; iar dacă este slăvit un mădular, se bucură toate mădularele împreună cu el* (1 Cor., 12, 26), ar trebui să spunem: *Dacă pătimește un mădular, se bucură toate celelalte mădulare; iar dacă este slăvit un mădular, suferă toate celelalte mădulare.*” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 80)

„Cel care invidiază nu se mulțumește decât atunci când semenul său nu dobândește nimic. Fericirea sa este nefericirea celuilalt. Există o nebunie mai mare ca aceasta? Omul invidios se topește ca o lumânare văzând că vecinului său îi merge bine. Astfel, el nu numai că se lipsește de bunătățile cerești, dar nici în această viață nu are liniște. Molia nu roade lâna și nici viermele carnea așa cum invidia roade și distruge inima și măruntaiele omului invidios.

Nu este nici o greșeală dacă îi numim pe invidioși fiare și demoni. Așa sunt invidioșii sau chiar mai răi, pentru că fiarele se năpustesc asupra noastră numai când sunt flămânde sau când noi le stârnim, însă invidioșii, de multe ori chiar și atunci când le facem bine, se poartă ca și cum i-am fi nedreptățit. Demonii simt dușmănie față de noi, dar nu și față de ceilalți demoni, în vreme ce oamenii invidioși nu țin cont de nimic. Aceștia nu se îngrijesc de mântuire și își dau sufletul la iad, umplându-și inimile cu tristețe și tulburare fără nici un motiv.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 233)

„Așa cum porcul este mulțumit când se tăvălește prin noroi, și diavolul, când ne face rău, la fel se bucură omul invidios de răul semenului său. Se simte foarte bine când cineva din jurul său pățește o nenorocire. Nefericirea celuilalt este fericirea sa și fericirea celuilalt este nefericirea sa. Așa cum scarabeul se hrănește cu murdărie, la fel se hrănește și omul invidios cu suferințele altora.

Oamenii văd cum este înjunghiat un animal și le pare rău de el. Însă cel invidios vede că semenul său are parte de binefaceri, și suferă, se face fiară sălbatică și se îngălbenește de ciudă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 234)

„Iar zavistnicul, când altul păgubește și-și pierde munca lui, atunci se bucură și facere de bine socotește nenorocirile și pagubele altora. Dar ce este alta mai rea decât aceasta? Că răutățile lui nu le cercetează iar de binele altora se topește și se lipsește pe sine de a merge în Rai și nici în lumea aceasta n-are nici un bine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 51)

„În ce chip diavolul se bucură de pierzarea și stricăciunea noastră, așa și cel ce zavistuieste pe alții, când li se întâmplă vecinilor câte o pagubă sau alt rău, atunci se veselește și se odihnește pentru primejdiile altora și binele altora îl are ca răul său, și în ce chip râmele se hrănesc cu gunoaie, așa și zavistnicii aceștia, cu primejdiile altor oameni se îngrașă și sunt împreună și vrăjmași și luptători firii omenești, pentru că ceilalți oameni, când văd o vită necuvântătoare întristându-se când e jughiată, le pare rău, iar zavistnicii, când văd pe cineva că li se face bine, ei se fac fiare sălbatice și de răutatea zavistiei lor, le pierе firea și li se îngălbenesc obraji și tremură ca și Cain.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 51-52)

„Acest fel de răutate este zavistia, că de multe ori face și ucidere, nu pofteste să vadă cu blândețe binele și sporul sau sănătatea vecinilor lui, că se arde de zavistie, văzând binele pe care-l au ceilalți frați.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 53)

„Una dintre cele mai dezastruoase patimi ale noastre este în mod sigur invidia. Invidiosul nu poate suferi împărțire; nimeni alături de el nu are dreptul de a poseda, de a triumfa, de a se bucura; nimeni nu poate după el nici să apară, nici să îndeplinească un rol. Nu este pe pământ loc decât pentru el.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 29)

INVIDIA (nu este păcat mai rău decât invidia)

„Nu este păcat mai rău decât invidia. Desfrânatul chiar dacă simte oarecare plăcere, săvârșește păcatul în scurtă vreme; invidiosul însă se chinuie și se pedepsește pe sine însuși înaintea celui invidiat, iar păcatul lui nu încetează niciodată, ci lucrează necontentit.

După cum porcul se bucură de mocirlă, iar diavolul de vătămarea noastră, tot așa și invidiosul se bucură de răul semenului său. Atunci se liniștește și răsuflă ușurat, când peste semenul său a venit un necaz sau o rușine; socotește nenorocirile altora propriile sale bucurii, iar fericirea și bunăstarea altora, propria sa nenorocire. Nu urmărește să aibă el bucurie, ci

semenul său să aibă necazuri și scârbe. Nu merită, oare, să lovești cu pietre și să stâlcești în bățai pe acești oameni ca pe câinii turbați, ca pe diavolii afurisiți și ca pe iele?²⁵⁴ După cum unii gândaci se hrănesc cu murdărie omenească, tot așa și invidioșii se hrănesc cu nenorocirile altora: sunt dușmanii și vrăjmașii oamenilor. Celorlalți oameni le e milă când se junghie un animal; dar tu, invidiosule, devii fiară, tremuri, te îngălbenești la față când vezi că unui om îi merge bine”. (*Omilii la Matei*, omilia XL, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 486-487)

„Că invidia face din om diavol; face din om demon sălbatic. Invidia a săvârșit cel dintâi omor; invidia n-a mai cunoscut glasul sângelui (Fac., 4, 2-8); invidia a pângărit pământul; mai târziu invidia, deschizând gura pământului, a înghițit și a omorât pe Datan, Core și Abiron și pe tot poporul acela (Num., 16, 1-35)”. (*Omilii la Matei*, omilia XL, III, în col. PSB, vol. 23, p. 487)

INVIDIA (gravitatea)

„Omul invidios ajunge, ca să spun așa, rob și lucrează totul împotriva mântuirii lui.” (*Omilii la Facere*, omilia LXI, II, PSB, vol. 22, p. 274)

„Nu este nimic mai rău decât invidia și gelozia.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXV, 1, p. 166)

„Dacă cineva ar vindeca trupul tău cel bolnav, chiar de ți-ar fi dușman, totuși după aceea îl vei considera întâiul între prietenii tăi; dar pe cel ce împodobește trupul lui Hristos, adică Biserica, și care îți e prieten, tu îl consideri ca dușman?! Cum ai putea să dovedești în alt mod războiul împotriva lui Hristos?

De aceea, chiar de ar face cineva minuni, chiar de ar trăi în feciorie, chiar de ar posti, chiar de s-ar culca jos pe pământ, și prin aceste virtuți ar ajunge la înălțimea îngerilor, totuși pentru o asemenea faptă va fi mai pângărit decât curvarii și preacurvarii, și mai nelegiuit decât tâlharii și profanatorii de morminte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 115)

²⁵⁴ Ielele erau considerate acele zâne rele, în număr de trei, care paralizează pe oameni; ele sunt stăpânele vânturilor și joacă noaptea în vârtejul văzduhului, unde răpesc pe muritori; luat din iele, paralizat; cf. Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, ediția a VI-a, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1929, p. 302 – n.n.

„Cu ce ar putea compara cineva un astfel de suflet (pătruns de invidie – n.n.)? Cu care viperă? Cu ce șarpe? Cu ce vierme? Cu ce vietate? Nimic nu este mai spurcat, nimic mai rău ca un astfel de suflet. Aceasta a răsturnat bisericile, aceasta a zămislit ereziile, aceasta a înarmat mâna frățescă și a făcut ca să se mânjească dreapta lui în sângele dreptului, aceasta a pângărit legile naturii, acesta a deschis porțile morții și a prefăcut blestemul acela în fapt văzut de toți, nu l-a lăsat pe acel ticălos (Cain) ca să-și amintească nici de durerile părinților și nici de altceva, ci atât de mult l-a înfuriat și l-a împins la o așa mânie, încât chiar Dumnezeu îndemnându-l și zicându-i: *la tine se va întoarce, și tu-l vei stăpâni pe acela* (Facere 4, 7), totuși nici așa nu s-a muiat. Deși Dumnezeu trecuse cu vederea păcatul lui, ba încă i-a supus și pe fratele său, cu toate acestea boala lui era fără leac, chiar dacă s-ar fi întrebuițat mii de doctorii, ea totuși și-ar fi dat pe față putreziciunea și puroiul din ea. De ce te scârbești tu, o, nenorocitul și mai ticălos decât toți ticăloșii? Pentru că Dumnezeu a fost cinstit? Dar aceasta este cugetare satanică. Pentru că fratele tău a izbutit? Dar și tu erai liber a izbuti în fapta bună, ba chiar a-l întrece; așa că de voiești a-l birui, nu-l sfâșia și nici da pierzării, ci lasă-l în viață, ca să se păstreze pentru generațiile viitoare ideea de luptă dreaptă; biruiește-l cât timp este în viața aceasta, căci numai așa și cununa îți va fi mai strălucită, pe când ucigându-l, singur ți-ai luat hotărârea de a fi un învins!

Dar vai, ura și invidia nu vor să știe de nimic!” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 116-117)

„Nimic nu împarte și nu învrăjbește atât de mult ca pizma și zavistia, această boală cumplită, care este lipsită de orice iertare și mai pustiitoare decât toate relele, fiind ca însăși rădăcina tuturor relelor. Iubitorul de argint atunci este mulțumit, când dânsul ia sau răpește de la altul, pe când zavistnicul atunci este mulțumit când altul nu ia, iar când nu el ia. Nenorocirea altora el o crede binefacerea sa, și nicidecum fericirea sa, făcându-se dușman de obște al firii oamenilor și vătămând mădularele lui Hristos; decât care ce ar putea fi mai nebunesc lucru? Dracul firește că zavistuieste, însă pe oameni, și nicidecum pe draci; iar tu om fiind, zavistuiesti pe oameni, și te răscoli asupra celui de același neam cu tine, ceea ce nici dracul nu face? Și de ce iertare te vei învrednici, de ce îndreptățire, când văzând pe fratele tău sporind, tu, în loc să te bucuri și să te veselești și să te încununezi de aceasta, tremuri de pizmă și te îngălbenești?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, pp. 328-329)

„... pretutindeni se întâmplă acest fapt: cel ce este zavistuit, dacă priveghează și este treaz, se arată încă mai strălucit, iar cel ce zavistuiește își adună singur mai mare rele. Așa, de pildă, și Iosif s-a făcut strălucit; așa și Aaron preotul, căci zavistia celor ce-l pizmuiau a făcut pe Dumnezeu de a-l încuviința și o dată, și de două ori, și a făcut a-i înverzi toiagul. Astfel și Iacov s-a bucurat de o mare îmbelșugare și de toate celelalte. Astfel și zavistnicii își adaogă mii de rele pe lângă dânșii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, pp. 329-330)

„Cerule este neajuns de cel ce are o astfel de patimă, dară mai nainte de cer chiar și viața de acum este de nesuferit unui astfel de om. Nici un vierme sau molie nu ar putea să roadă lemnul sau lâna așa de grozav după cum frigurile zavistiei rod chiar oasele zavistnicilor, pe lângă că vătămă și înțelepciunea sufletului lor. Deci ca și pe noi, și pe alții să putem a izbăvi de mii de rele, să alungăm din sufletul nostru acest păcat care este mai vătămător decât orice oftică, ca astfel împuternicindu-ne, să putem a sfârși cu bine și lupta de față, în același timp și de cununile viitoare să ne învrednicim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 330)

„Nu vezi pe grădinari, pe truditarii pământului cum toți la aceeași aleargă? Că unul, de pildă, sapă, altul răsădește, un altul acoperă rădăcinile, un altul udă ceea ce a răsădit, un altul leagă răsadul și un altul curăță pământul de tot viermele stricător, și toți către una privesc: mântuirea sadului.

Dar cu pizma nu se petrece așa; căci ceea ce eu sădesc, un altul clatină și deșrădăcinează. Lasă cel puțin ca aceea ce am sădit să se prindă bine, ca astfel să se facă mai puternică decât vrăjmășia. Nu lucrul meu îl smulgi, ci pe al tău; eu am sădit, iar tu trebuie a uda. Iar dacă ai clătinat planta, ai scos-o din rădăcină și nu mai ai pentru ce s-o uzi. Dar poate că vezi pe grădinar că-i merge bine? Nu te teme, căci nici eu nu sunt ceva, și nici tu. *Nici cel ce sădește și nici cel ce udă este ceva* (I Cor., 3, 7), căci al unuia singur este lucrul acesta: al lui Dumnezeu. Așa că dacă tu smulgi cele sădite, apoi te lupți cu Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVII, p. 243)

„Cine n-a invidiat vreodată pe semenul său? Și, totuși, și această faptă ne face mai răi decât păgânii și vameșii; și este știut de toată lumea că cei care sunt mai răi decât păgânii și vameșii nu pot scăpa de gheenă.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 204)

„Nimic nu-i dezbină mai mult pe oameni decât invidia, care e o boală neînchipuit de grea și mult mai primejdioasă decât iubirea de argint, căci ea este rădăcina tuturor relelor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 233)

„Rău mare este invidia. Există ceva mai rău decât ea? Poate preacurvia. Dar cel care săvârșește preacurvie măcar, pe de o parte, simte o anumită plăcere, iar pe de altă parte, păcătuiește doar câteva minute, pe când cel care invidiază nu se odihnește zi și noapte, căci invidia este un vierme care îi roade inima fără încetare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 233-234)

„Iată de ce, chiar dacă ai face minuni sau ai fi curat cu trupul, dacă ai posti și te-ai nevoi și dacă ai ajunge la virtuțile îngerilor, nu ești decât un păcătos, pentru că a pus stăpânire pe tine patima invidiei. Nu te deosebești cu nimic de închinătorii la idoli, dacă îi iubești pe cei care te iubesc. Gândește-te atunci care este starea ta dacă îi urăști pe cei care te iubesc. Este mai rău să invidiezi decât să dușmănești, pentru că cel care dușmănește se potolește dacă dispăre pricina dușmăniei lui și chiar și-l face prieten pe dușmanul său, pe când cu cel care invidiază așa ceva nu se întâmplă niciodată. Cel care dușmănește își arată pe față patima, pe când invidiosul o ține ascunsă. Cel care dușmănește are un anumit motiv pentru care se comportă astfel, pe când invidiosul nu are nici un motiv, în afară de patima sa și de îndemnul satanei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 235)

„De ce suferi, omule, pentru fericirea semenului tău? Dacă trebuie să suferi pentru ceva, să suferi pentru nefericirea ta, nu pentru bunăstarea celui alt. Invidia ta este o nebunie, după cum vezi și tu, de aceea ești de neiertat. Desfrânatul poate aduce în apărarea sa faptul că l-a îndemnat dorința cărnii, criminalul aduce furia, hoțul, sărăcia. Dar tu ce motiv ai avut? Nici un alt motiv decât răutatea ta nemăsurată.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 237)

„Nu este alt păcat mai rău care desparte pe om de Dumnezeu și de oameni ca zavistia, adică pizma.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 51)

„Căci în ce chip mănâncă cariul lemnul și molia lâna, așa și zavistia sufletul și oasele oamenilor celor zavistnici, care mai răi sunt decât fiarele și dracii, că fiarele sau pentru treaba hranei sau de noi fiind întărătate se pornesc cu mânie, iar oamenii zavistnici, când le face cineva bine, ca și când le-ar face vreo strâmbătate. Dracii spre noi oamenii sunt nemilostivi și amar vrăjmași iar spre ceilalți draci, care sunt tovarășii lor, au dragoste, dar oamenii zavistnici fug de adunarea și de vorba cea firească și nici mântuirea lor nu o poftesc, pentru că se zice că zavistia nu știe a cinsti ceea ce este de folos. Unii ca aceștia pururea se află plini de tulburare și de mâhnire și sufletele lor merg la iad, că nu este păcat mai rău decât zavistia, adică decât pizma, pentru că preacurvarul se alege cu ceva dulceață și apoi în scurtă vreme se curățește de păcat, că îmbătrânește sau se îmbolnăvește și acelea-l opresc și se pocăiește și se mântuiește, iar zavistnicul, mai înainte de cel ce se zavistuieste, el pe sine se muncește și se pedepsește și nu părăsește păcatul niciodată, ci se face ca porcul care se tăvălește în gunoi și se aseamănă cu diavolul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 51)

„Că de ar face cineva măcar semne și minuni, sau curăția fecioriei s-o aibă, sau postire sau mâinile să și le întindă spre milostenie, sau jos pe pământ să doarmă, încât pentru aceste bunătăți să ajungă să fie întocmai cu îngerii și să aibă patima zavistiei, unul ca acela este mai păcătos și mai pângărit decât toți păcătoșii. Că de vreme ce a-i iubi pe cei ce ne iubesc n-avem mai multă plată decât păgânii, dar cel ce-i urăște pe cei ce-l iubesc pe el și-i zavistuieste, unde va sta ticălosul? Că și decât războiul este mai rău zavistnicul. Pentru că cel ce dă război, dezlegându-se pricina certei a încetat războiul, iar zavistnicul niciodată nu se face prieten nimănui și în ce chip cel ce năpăstuiește nu năpăstuiește ci se năpăstuiește, așa și acela ce ponegrește pe vecinul lui pe sine se dă și se sinucide.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 52)

„Ce-ți pare rău, frate, pentru binele fratelui tău? S-ar cădea să ne pară rău de cei ce pățimesc rău, dar nu de cei ce sunt la bine, pentru că curvarul are oarecare dulceață și de aceea păcătuiește; la fel și hoțul, are ca motiv sărăcia. Dar tu, cel ce zavistuiesti, ce răspuns ai să dai? Nici un răspuns,

numai pagubă și răutate mai rea, că de vreme ce Hristos poruncește să iubim pe vrăjmașii noștri și noi urâm pe cei ce ne iubesc pe noi, ce seamă vom da lui Dumnezeu? Diavolul numai zavistuieste pe oameni, iar nu pe diavoli, iar tu fiind om, zavistuiesti pe oameni? Mare păcat este zavistia, fraților, și noi vedem pe acela ce-l bântuiește un drac necurat ca acesta, că așa îl face ca nici un bine să nu aibă la dânsul pentru că se zice că zavistia nu știe a cinsti ceea ce este de folos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 53)

„Însă mai ales către Dumnezeu se ridică sacrilega invidie, împotriva Lui. Ea-l combate pe Dumnezeu cu o îndrăzneală nedreaptă. Căci în sfârșit cui îi revine cinstea binelui împlinit dacă nu lui Dumnezeu? Și fiindcă Dumnezeu este slăvit, noi ne mâniem?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 189)

„Ce este mai criminal? Ce este mai de pedepsit la tribunalul lui Dumnezeu? Ce să spui despre un mizerabil care a dat foc unei biserici? Însă s-o știm, mai devastatoare este invidia căci ea se leagă chiar de turma lui Iisus Hristos, și mai lung, mai învârtoșat, mai sângeros decât toate războaiele, ea distruge dumnezeiescul staul. Și excesele invidiei nu numai că sunt necredincioase și crude, ele sunt încă de răs.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 190)

INVIDIA (este pierzătoare pentru cel ce o întreține și pricinuitoare de har și strălucire pentru cei invidiați)

„După cum viermele născut de lemn mănâncă mai întâi lemnul care l-a născut, tot așa și invidia strică mai întâi sufletul celui care a născut-o și aduce peste cei invidiat cu totul altceva decât dorește. Nu mi te uita, iubite, ce se întâmplă celor invidiați la început, ci privește sfârșitul. Gândește-te că răutatea celor ce invidiază aduce mai mare strălucire celor invidiați. Cei invidiați atrag pe Dumnezeu în ajutor și se bucură de harul Cel de sus, iar invidiosul, lipsit de acest har, cade ușor în mâna tuturor și, înainte de a fi biruit de dușmani, e biruit de propria lui patimă, pentru că, mâncat ca de niște fălci nevăzute, ajunge, ca să spun așa, de se îneacă. Cunoscând, dar, acestea, să fugim, vă rog, de vătămarea acestei patimi, să o izgonim cu toată puterea din sufletul nostru. Este mai pierzătoare decât toate patimile; ne vatămă însăși mântuirea noastră. Diavolul este izvoditorul ei ”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 144)

„Cumplită patimă este invidia! Când pune stăpânire pe suflet, nu-l lasă până ce nu-l înnebunește desăvârșit pe om. Invidia vatămă chiar sufletul în care s-a născut pentru că invidiosul reușește să facă celui invidiat tocmai contrariul decât ceea ce voiește: îl face pe cel invidiat mai strălucit, mai slăvit, mai vestit; iar lucrul acesta este iarăși altă rană și mai adâncă în sufletul invidiosului.” (*Omilii la Facere*, omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 272)

„Gândește-te și la aceea că tu, cu invidia ta, nu faci rău celui pe care-l invidiezi, ci ție îți înfigi sabia în tine însuși”. (*Omilii la Matei*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 488)

„Cu cât invidiezi mai mult, cu atât îi faci mai mare bine celui invidiat. Dumnezeu rânduiește așa lucrurile. Când vede pe cel nevinovat nedreptățit, îl înalță și mai mult, îl face și mai strălucitor, iar pe tine te pedepsește. Dacă Dumnezeu nu lasă nepedepsiți pe cei care se bucură de nenorocirile dușmanilor - *Nu te bucura de căderea dușmanilor tăi*, zice Scriptura, *ca nu cumva să te vadă Dumnezeu și să nu-I plăci Lui* (Prov., 24, 17-18) -, cu atât mai mult pe cei care invidiază pe cei care nu le-au făcut nici un rău. Să tăiem deci fiara cea cu multe capete. Că invidia are multe chipuri. Dacă cel care iubește pe cel care-l iubește nu face nimic mai mult decât vameșul, unde se va găsi cel care urăște pe cel care nu i-a făcut nici un rău? Cum va scăpa de iad când este mai rău decât păgânii? De aceea mă doare cumplit inima, că noi, care am primit poruncă să imităm pe îngerii, dar, mai bine spus, pe Stăpânul îngerilor, imităm pe diavol”. (*Omilii la Matei*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 488)

„Așa e invidia! Uneltește totdeauna împotriva propriului ei bine; roade pe cel invidios și-l aruncă în nenumărate necazuri”. (*Omilii la Matei*, omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 724)

„Invidia, fraților, este un lucru grozav și urât; da, dar invidiosului și nu celor ce li se poartă invidie. Ea îi întunecă pe primii, îi infectează, introducând în sufletul lor un pumnal ucigător; că dacă ea le face rău celor pe care îi atacă, acest rău este ușor și fără de importanță, și câștigul care le revine întrece ofensa. Și nu numai că este așa cu invidia, ci și cu celelalte patimi; și răul care-l produce recade, nu asupra celui ce suferă, ci asupra celui ce a făcut răul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XVI, 1, p. 76)

„Nimic nu este mai rău, în sfârșit, decât invidia; voind să-l piardă pe altul, invidiosul se pierde pe sine însuși.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 3, p. 273)

„Am mai multă grijă de cei ce invidiază decât de cei invidiați. Nu! Pentru că cei ce invidiază sunt mai ales cei mai păgubiți și ei se pierd pe ei înșiși, pe când cei invidiați pot fi chiar încununăți, dacă vor. Să-ți dau o pildă: Pavel cel drept este cântat și lăudat în fiecare zi, iar uciderea lui a ajuns prilej de slavă.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 222)

„Și pentru că ți-am spus mai înainte că cel care invidiază și vorbește de rău își face rău sieși, nu celui căruia îi dorește răul, trebuie să-ți explic acum ce am vrut să spun. Îți voi da mai multe exemple.

Cu ce l-a vătămat Cain pe Abel atunci când l-a omorât din invidie? Fără să vrea, l-a trimis mai devreme în Împărăția cerurilor. Pe când el, dimpotrivă, a fost aspru pedepsit pentru păcatul său.

La fel Isav: cu ce l-a vătămat el pe Iacov? Iacov s-a îmbogățit, dobândind nenumărate bunătăți materiale, pe când el a ajuns să rățăcească prin locuri străine.

Preabunului Iosif, ce rău au reușit să-i facă frații săi, care puțin a lipsit să nu-l omoare din pricina invidiei? Aceștia au ajuns să sufere de foame și să fie în primejdie de a-și pierde viețile, pe când Iacov a ajuns stăpânitorul Egiptului, al doilea după Faraon.

Toate aceste exemple ne arată că atunci când invidiem pe cineva, îi facem acestuia, fără voia noastră, un mare bine. Pentru că Dumnezeu există și le vede pe toate. Și dacă este nedreptățit un om care nu nedreptățește pe nimeni, cu atât mai mult este acesta binecuvântat și slăvit, în același timp, tu care invidiezi, ești pedepsit. Și cum să nu fii pedepsit când invidiezi un om care nu ți-a făcut nici un rău, dacă ești pedepsit și atunci când nu te bucuri pentru binele vrăjmașului tău? Cum să fie iertată ura ta față de un om nevinovat, când Domnul ne spune în Evanghelie că oamenii care îi iubesc numai pe cei de care sunt iubiți nu fac mai mult decât ce fac vameșii (Mat., 5, 46).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 236-237)

„Cu cât zavistuiеști, cu atât mai mari bunătăți îi faci celui pe care îl zavistuiеști, iar pe tine te faci vrednic de atâtea munci împreună cu dascălul tău, diavolul, pentru că Dumnezeu este cunoscător de inimi și toate acestea

le vede, ori de vor fi bune, ori de vor fi rele și când vede pe acela ce-i fac alții strâmbătate că rabdă cu mulțumire, atunci îl face pe acela mai bun decât ceilalți, iar pe cei ce fac strâmbătăți îi muncește, că de muncește pe cei scumpi și nemilostivi, cu mult mai vârtos va munci pe cei zavistnici și asupritori.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 53)

INVIDIA (urmările distrugătoare)

„Invidia e rădăcina crimei. Așa s-a întâmplat la început cu Cain și cu Abel. Cain nu putea aduce fratelui său vreo vină, mare sau mică! Dar când a văzut că Stăpânul universului primește cu plăcere darurile aduse de fratele său ca jertfă, iar pe ale sale nu le primește din pricina trândăviei sale, îndată i s-a deșteptat invidia în suflet, iar în minte i-a încolțit rădăcina uciderii, invidia a dat rodul acela aducător de moarte; și uciderea a fost înfăptuită”. (*Omilia la Facere*, omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 205)

„Mare rău e invidia. Te aruncă în brațele nebuniei”. (*Omilia la Facere*, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 227)

„Invidia l-a ucis pe Abel, ea a căutat viața lui David, i-a făcut să sufere pe atâția drepti; ea i-a îndemnat pe evrei să omoare pe Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVIII, 1, p. 232)

„... invidia, această patimă întunecată, care, după ce a orbit odată sufletul, nu-i mai permite să vadă binele, nici să se îndrepte să mai facă ceva cinstit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIV, 3, p. 332)

„Să luăm din inimile noastre invidia ucigătoare. Nici un pumnal nu este mai distrugător, nici un vierme rozător nu ne va mai umple de putreziciune!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 183)

„Ea împlinește două fapte de disprețuit între toate: ea trădează iubirea, ea strică sufletul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 183)

„După ce a ucis prietenia, ea distruge sufletul care o lasă să intre. Ea produce în el dezastre de tot felul. Mai bună era o viperă în interiorul nostru decât invidia în inima noastră. Prin mușcătura ei, totul se strică în interiorul nostru: gândurile, sentimentele, voințele, limbajul, acțiunile, purtarea, totul devine pumnal, totul se îmbracă sub aspectul diabolic.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 189)

INVIDIA (eliberarea din robia ei)

„... să izgonim invidia din sufletul nostru, ca să atragem asupra-ne bunăvoința lui Dumnezeu”. (*Omilia la Facere*, omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 145)

„- Cum vom scăpa, dar, de acest păcat? Dacă ne vom gândi că, după cum desfrânatului nu-i este îngăduit să intre în biserică, tot așa nici invidiosului; ba cu mult mai mult acestuia decât aceluia. Acum însă noi nici nu socotim invidia păcat. De aceea nici nu ne sinchisim. Dacă însă am ajunge să ne dăm seama bine că invidia e un mare păcat, ne-am dezbrăca ușor de el. Plângi deci și suspină! Bocește și roagă pe Dumnezeu! Fii încredințat că ești stăpânit de un greu păcat și pocăiește-te! Dacă gândești așa, scapi repede de boală.

- Dar cine nu știe că invidia este un păcat?

- Toată lumea o știe! Dar nu toți au despre invidie aceeași părere proastă ca despre desfrânare și adulter. Pe cine l-a muștrat conștiința când a invidiat? Cine a rugat pe Dumnezeu pentru acest păcat, ca Dumnezeu să-i fie milostiv? Nimeni, niciodată! Dar dacă postește și dă săracului câțiva bănuți și e invidios, oricât de invidios ar fi, nu socotește că a făcut un mare păcat, deși este stăpânit de cea mai grozavă patimă”. (*Omilia la Matei*, omilia XL, III, în col. PSB, vol. 23, p. 487)

„Spune-mi, pentru ce invidiezi pe semenul tău? Pentru că-l vezi încărcat de onoruri și vorbit de bine? Dar nu te gândești cât rău aduc onorurile celor care nu sunt cu luare aminte asupra lor? Îi împing spre slava deșartă, spre mândrie, spre îngâmfare, spre dispreț; îi fac mai trândavi; pe lângă toate acestea, onorurile se veștejesc repede. Și ceea, ce-i mai cumplit e că păcatele pe care le nasc onorurile rămân veșnice, pe când plăcerea apare și dispare. Spune-mi: pentru acestea îl invidiezi?”. (*Omilia la Matei*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 488)

„Căci dacă trebuie să ne necăjim cu cei ce se necăjesc, cu atât mai mult nu trebuie să le purtăm invidie celor ce sunt cinstiți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 3, p. 273)

„Care este leacul acestui rău? Cu toții să ne rugăm în comun lui Dumnezeu pentru ei (pentru cei cuprinși de invidie – n.n.), și un singur glas să înălțăm pentru ei, ca pentru niște îndrăciți (demonizați), căci aceștia sunt mai de plâns decât aceia, fiindcă nebunia lor izvorăște din intenție. Deci,

această boală are nevoie de rugăciuni și cereri multe. Dacă cel ce nu iubește pe fratele său, chiar de și-ar goli punga în folosul săracilor, și chiar dacă ar face lucruri strălucite în Biserică, totuși cu nimic nu se folosește mai mult, dar încă cel ce se luptă cu fratele său, care nu l-a nedreptățit cu nimic, de câtă pedeapsă oare nu se face vinovat? Un asemenea om este mult mai rău decât păgânii.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 116)

„Să fugim, deci, de această boală urâcioasă, fiindcă în caz contrar nu vom putea fugi de focul acela care este gătit diavolului, dacă nu vom scăpa de această boală, și vom scăpa doar atunci, când ne vom gândi cum ne-a iubit și pe noi Hristos, și cum tot El ne-a poruncit de a ne iubi unii pe alții.

Cum ne-a iubit pe noi Hristos? Prin aceea că și-a dat sângele Său pentru noi care eram dușmani și-l nedreptățisem foarte mult. Aceasta fă și tu cu fratele tău, fiindcă de aceea a zis: *Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul* (Ioan 13, 34).

Și încă mai mult, căci nu s-a mărginit aici, ci Însuși El a făcut așa față de dușmanii Săi. Poate că nu voiești să-ți dai viața pentru fratele tău? Atunci de ce verși sângele lui, și faci cu totul contrar poruncii lui neascultând? Deși El ceea ce a făcut nu a făcut-o din datorie, pe când tu făcând așa, îndeplinești o datorie morală impusă de stăpân. De altfel chiar cel ce a primit iertare de la acel stăpân pentru o mie de talanți, și la urmă cerea de la datornicul său 100 de dinari, nu a fost pedepsit pentru aceasta numai, ci pentru că cu toată bunătatea arătată de stăpân către el, nu a devenit mai bun, nici nu a urmat pe stăpânul său, care a pus începutul bunătății și binefacerii, și a întors datoria, căci aceasta era și obligația lui. Tot ceea ce facem, facem îndeplinindu-ne datoria. De aceea și zicea: *Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10).” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 118)

„Între apostoli nu era nici o pizmă, ci cu toții un singur lucru aveau în vedere: întemeierea Bisericii – și de-ar fi fost lucrătorul cât de mic și nebăgat în seamă, toți ceilalți îl aplaudau cu cea mai mare grabă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 141)

„... să nu facem cu totul dimpotrivă, adică să nu disprețuim relele și nenorocirile aproapelui, nici să pizmuim bunătățile lui, fiindcă unele ca

acestea sunt fapte de-ale nebunilor și ale smintiților. Fiindcă și cel ce își scoate un ochi dă dovadă de cea mai mare nebunie, precum și cel ce-și taie mâna dă strălucită dovadă de smintire. Deci dacă aceasta se petrece cu mădularele trupului, apoi asemenea fapt și când se petrece cu frații este semn de mare nebunie, și nu puțină vătămare pricinuieste. Deci întrucât strălucește aproapele tău, și frumusețea ta se vede, și întregul trup este împodobit, căci frumusețea și strălucirea lui nu-l înconjoară numai pe el, ci te face și pe tine a te mândri de ea. Deci dacă tu îl vei umili pe dânsul, întregul trup îl vei face întunecat și înjosit, și nenorocirea ai întins-o atunci preste toate mădularele lui, precum și dacă îl păstrezi în strălucire, păstrezi frumusețea întregului trup. Nimeni de pildă nu zice că *este frumos ochiul*, ci că *cutare este frumoasă* sau *ce frumoasă este cutare*, și dacă poate este lăudat și admirat și ochiul, apoi este lăudat după lauda adresată de obște tuturor celorlalte.

Așa se întâmplă și în Biserică, că adică dacă unii sunt lăudați și aplaudați, apoi de lauda aceasta se bucură obștea întreagă. Că dușmanii nu împart niciodată laudele, ci încă le împreunează și le unesc. Deci dacă cineva strălucește în darul cuvântului, apoi nu numai pe acela îl laudă, ci pe întreaga Biserică, căci nu zic *ce minunat bărbat este cutare*, ci *iată ce minunat dascăl au creștinii*, așa că lauda aceasta ei o fac de obște pentru cei din Biserică. Apoi dacă Elinii împreunează totdeauna laudele, adică le unesc și nu le adresează numai unuia, ci la toți îndeobște, tu le împarți și războiești trupul tău, și stai împotriva propriilor mădulare? Nu știi că acest fapt pe toate le răstoarnă pe dos? Căci *toată împărăția ce se împerechează între sine... și toată cetatea sau casa ce se împerechează între sine, nu va sta* (Mt. 12, 25).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 328)

„Dacă tu voiești poate a fi râvnitor, eu nu te împiedic, numai în scop de a ajunge la aceeași înălțime cu el, iar nicidecum spre a-l pogorî pe dânsul de acolo; nu cu scop de a-l înjosi, ci spre a te ridica și tu la aceeași înălțime și să arăți aceleași virtuți ca el. Aceasta este pizmă sau râvnă frumoasă, a urma, iar nu a război; a nu te scârbi pentru binele altora, ci a te neliniști pentru relele tale – ceea ce pizma face cu totul dimpotrivă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 329)

„Vă rog ca, părăsind această cale rea și primejdioasă, să ne întoarcem spre această pizmă nobilă numită râvnă, căci o asemenea pizmă este mai înflăcărată decât orice foc puternic și din ea izvorăsc bunătățile cele mai

mari. Astfel și Pavel povățuia spre credință pe cei dintre Iudei, zicând: *Că doară așa face trupul meu să râvnească, și să măntuiesc pe vreunul dintr-înșii* (Rom. 11, 14). Cel ce râvnește sau pizmuiește după cum voia Pavel, nu se scârbește când vede pe altul sporind, ci când se vede pe sine rămas în urma aceluia. Nu așa însă face și zavistnicul, ci când vede pe altul făcând bine, atunci se neliniștește și se scârbește, și întocmai ca un trântor, se dezmiardă la durerile și nenorocirile străine, iar el nu încearcă a ridica niciodată pe aproapele, ci dimpotrivă, căci plânge de ciudă când vede pe altul ridicat, ba încă face totul spre a-l doborî cu desăvârșire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 329)

„Iubiților, să fugim de pizmă sau zavistie. Pentru ce pizmuiești, spune-mi? că fratele tău a primit vreun har? Dar de la cine l-a primit, spune-mi, oare nu de la Dumnezeu? Așadar, tu prin aceasta îți îndrepti supărarea și necazul împotriva aceluia care a dat acel har. Ai văzut ce fel de rău trage după sine pizma, la ce înălțime de păcate duce pe cineva și ce prăpastie sapă pizmașului? Să fugim deci de dânsa, iubiților, și nici să nu mai zavistuim pe nimenea, dară și pentru cei ce zavistuesc să ne rugăm lui Dumnezeu și să facem totul spre a le stinge această patimă, iar nu ca acei proști cari, voind a-i învinovăți, fac totul ca încă mai mult să aprindă flacăra. Noi însă să nu facem așa, ci să-i plângem și să-i jelim, căci ei singuri sunt cei nedreptățiți, având cu dânsii acel vierme care întruna le roade inima, și adăugându-și într-înșii o otravă care este mult mai amară decât orice venin.

Să rugăm deci pe iubitorul de oameni Dumnezeu, ca și patima acelora să o prefacă, dar și pe noi să ne ferească a cădea în acea boală.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 330)

„Ce nebunie mai e și asta? Spune-mi: de ce faci astfel? Ce te-a apucat? Te necăjește faptul că fratele tău este fericit, important și faimos? Dimpotrivă, pentru acestea ar trebui să te bucuri și să-I mulțumești lui Dumnezeu. Toți creștinii suntem un trup, iar capul nostru este Hristos și fiecare suntem mădulare unii altora (Rom., 12, 5). De aceea, atunci când se întristează și suferă un mădular, și celelalte suferă cu el, iar când unul dintre mădulare se bucură și este fericit, atunci și celelalte sunt bucuroase (1. Cor., 12, 26), căci printr-un mădular se slăvește întreg trupul, dar și capul, adică Hristos. Cu toate acestea, tu, în loc să te bucuri, suferi. Suferi pentru că este slăvit

Dumnezeu. Iată până unde te duce patima ta!” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 234)

„Nefericiți sunt și au fost toți oamenii invidioși din toate timpurile și din toate locurile, pentru că se chinuiesc din pricina răutății lor și, mai mult decât atât, sunt izgoniți de Dumnezeu pentru acest păcat înfricoșător. Nu le rămâne altceva de făcut decât să se pocăiască și să dobândească smerenie și dragoste, ca să primească liniște sufletească și bunăvoința lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 240)

„Ce alt rău va fi mai mare ca această amețală și nebunie? Spune-mi frate, ce tremuri așa și te înroșești? Ce rău și s-a făcut ție, ticăloase? Că s-a făcut fratele slăvit și strălucit și s-ar cădea să te bucuri și să slăvești pe Dumnezeu, căci vezi trupul cel asemenea ție, parte luminoasă și strălucită. Ce zici, că *prin mine ar vrea Dumnezeu să se slăvească*? Bucură-te dar îmbogățindu-se și sporind fratele, că se slăvește iarăși Dumnezeu prin tine că, deși a fost vrăjmaș și potrivnic, Dumnezeu printr-însul S-a slăvit. S-ar cădea să faci pentru aceasta pe vrăjmaș prieten, iar tu faci pe prieten vrăjmaș. De vreme ce Dumnezeu se slăvește prin norocul aceluia, dar tu în ce chip arăți pe Dumnezeu ca împărat al aceluia pentru facerea de bine?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 52)

ISPITELE (atacul ispitelor)

„Vrăjmașul nostru este pirat - iar piratul nu vestește timpul când are să năvălească, ci de multe ori cade asupra noastră când dormim și nu avem nici o grijă.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 123)

„Nu cei ce fac fapte mârșave, fie cât de mici, înfurie acea fiară sălbatică, ci cei ce fac cele bune. Așa că atunci când vezi vreun bărbat drept făcând fapte mari și suferind mii de rele, tu să nu te minunezi, ci dimpotrivă, atunci să te minunezi, când diavolul primind multe răni, ar sta liniștit și ar primi rănilor cu nepăsare. Fiindcă nici atunci când șarpele ar fi întruna înțepat, și s-ar înfuria și repezi împotriva celui ce-l înțeapă, încă nu ar trebui a ne mira. Căci și diavolul se repede împotriva tuturor mai grozav decât orice șarpe, și întocmai ca o scorpie scoțându-și acul, se ridică în sus.

Dar nu aceasta să vă înfricoșeze pe voi, fiindcă pe cel ce se întoarce de la război în urma biruinței, firește că-l vei vedea plin de sânge, și de multe ori rănit. Deci și tu când vezi pe cineva făcând milostenie și celelalte mii de

bunătați, și prin aceasta tăind puterea diavolului – să nu te minunezi la urmă dacă îl vei vedea căzut în ispite și primejdii, și nici să te sperii, fiindcă tocmai pentru aceea a căzut în ispite, pentru că a lovit cu putere pe diavolul. *Dar, zici tu, cum de i-a îngăduit Dumnezeu una ca aceasta? Ca mai mult încă să se încununeze, și diavolul să primească încă mai multe răni.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 464)

„... unui slab chiar Pavel poate să-i aducă vătămare, pe când pe cel tare nici Satana nu poate să-l vatăme vreodată.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 44-45)

„Căci de ce preoți s-a bucurat Avraam?, spune-mi! De ce învățători? de ce cateheză? de ce îndemn? de ce sfat? acolo unde nu era nici scris, nici lege, nici prooroci, nici nimic altceva din unele ca acestea. Ci naviga pe o mare nenavigată, mergea pe un drum neumblat, și aceasta deși provenea dintr-o și un tată necredincios. Și totuși acestea nu l-au vătămat cu nimic, ci a strălucit atât de mult prin virtute încât a anticipat prin fapte pe Cel care după mult timp, după prooroci și Lege și după o atât de mare pedagogie, avea să-i educe pe oameni prin semne și minuni, pe Hristos (...)” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XIII, 1-2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 304)

„Vezi că aceia fără minte și nepăsători nu câștigă nimic din cele ce le sunt de folos, dar cei cu minte teafără și treji scot cel mai mare folos din cele pentru care alții se scandalizează? Acest lucru poate fi văzut și în cazul lui Iuda și al lui Iov. Fiindcă Iuda n-a fost mântuit nici de Hristos Care a îndreptat lumea, dar Iov n-a fost vătămat nici de diavolul care i-a pierdut pe atâția. Unul deși a pățimit mii de rele a fost încununat; dar acela care a văzut și a făcut el însuși semne, care a înviat morți și a izgonit demoni – căci și el primise această putere – care a auzit zeci de mii de lucruri despre Împărăție și gheenă, care a luat parte la acea foarte înfricoșătoare Cină și se bucurase și se bucurase de tot atâta favoare și purtare de grijă cât și Petru, Iacob și Ioan, sau mai bine zis de mult și multă – căci pe lângă cealaltă purtare de grijă și pogorământ de care a avut parte, căci i se încredințaseră și banii pentru săraci –, acesta a fost cuprins atunci de un delir atât de mare și, primindu-l pe satan prin iubirea de argint, a devenit în gândul său trădător și a săvârșit

răul de căpetenie vânzând un asemenea sânge pe treizeci de arginți și trădând pe Stăpânul cu o sărutare. Câți crezi că nu s-au lăsați scandalizați atunci de faptul că trădarea fusese făcută de un ucenic?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, XIV, 13-15, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 311*)

ISPITELE (cauzele ispitelor)

„Cine însă este ușuratic la minte și nu are un îndemn tare spre bine, acela cade în păcat și se aruncă pe sine în pierzare, chiar de nu ar fi diavolul.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., p. 41*)

„Noi admitem că la foarte multe păcate Satana ne ademenește; însă la cele mai multe noi înșine ne dedăm, prin trândăvia și lenevirea noastră. Nicăieri nu zice Sfânta Scriptură că, la fratricidul lui Cain Satana ar fi fost în joc. Dar să presupunem că Satana a șoptit lui Cain gândul cel rău, totuși vinovăția păcatului rămâne asupra aceluia care a primit șoptirea, a urmat ei și i-a dat cel dintâi prilej de a se apropia de sufletul său.

De asemenea, nici amăgirea Evei nu se poate în totul prescrie Satanei, ci femeia a fost înșelată și de propria ei poftă. Aceasta o arată însăși Sfânta Scriptură prin cuvintele: *Și a văzut femeia că bun este pomul la mâncare, și a plăcut ochilor la vedere, și luând din rodul lui, a mâncat* (Fac. 3, 6).

Însă zicând eu acestea, nu voiesc să eliberez pe Satana de ocară, că el pândește pe fiii omenești, ci voiesc să zic numai că, dacă noi n-am păcătui cu propria noastră voință, nimeni n-ar putea să ne arunce în pierzare. Iară cel ce se lasă amăgit așa lesne ca Eva, sau precum Cain, acela de dinainte trebuie să fi fost ușuratic la minte și nu cu destulă pază asupra sa, căci Satana n-ar fi avut atâta putere dacă sufletul ar fi fost priveghetor și cu îngrijire de mântuirea sa.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 45-46*)

ISPITELE (ferirea de ispite)

„Să nu mergem în întâmpinarea încercărilor, ci să fugim de ele și să le evităm”. (*Omilii la Matei, omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 165*)

„Nu suntem așa de ușor biruiți când nu vedem cele ce ne ispitesc, ca atunci când ele stau înaintea ochilor. Mai ușor poți înfrâna pofta de femei când nu vezi femeie frumoasă, decât când te uiți mereu la ea.” (Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 290)

ISPITELE (felurile ispitelor)

„ - Dar care sunt săgețile diavolului?
- Poftele cele rele, gândurile cele necurate, patimile cele pierzătoare, mânia, invidia, gelozia, urgia, ura, pofta de bani, și la toate celelalte păcate. ” (Omilia la *Facere*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

„Atâtea și atâtea căi de pierzare a croit diavolul celor ce vor să-i slujească!”. (Omilia la *Facere*, omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 149)

„Pentru că primul om, prin ascultarea de diavol, a păcătuit față de Dumnezeu și a călcat legea, Hristos te învață cu prisosință să nu ascuți de diavol nici când îți poruncește să faci o faptă de poruncă. Dar pentru ce vorbesc de călcare de lege? Chiar dacă ți-ar spune demonii să faci ceva folositor, nu le da ascultare! De pildă Hristos a închis gura acelor demoni care-L predicau Fiu al lui Dumnezeu (Luca 4, 41). Pavel, iarăși, la fel a certat pe demonii care strigau, deși spusele lor erau cuvinte de folos; ci, muștrându-i cumplit și oprind viclenia lor, i-a alungat, cu toate că predicau învățături mântuitoare, închizându-le gurile și poruncindu-le să tacă (Fapte 16, 16-18).

Pentru aceasta nici în pustie Hristos n-a dat ascultare spuselor diavolului.

- Ce i-a spus?

- *Nu numai cu pâine va trăi omul!*

Cuvintele Sale au acest înțeles: Dumnezeu poate și cu cuvântul hrăni pe cel flămând. Prin aceste cuvinte Hristos îi aduce mărturie din Vechiul Testament (Deut., 8, 3), iar pe noi ne învață să nu ne depărtăm niciodată de Stăpân, fie de flămânzim, fie de suferim un alt necaz”. (Omilia la *Matei*, omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 156)

„Că dușman de moarte ne este diavolul și, a pornit împotriva noastră război neîmpăcat. Nu ne sânguim noi atât pentru mântuirea noastră, cât se sânguiește el pentru pierderea noastră.

Să-l urâm, deci, de moarte, nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele; nu numai cu mintea, ci și cu lucrurile și să nu facem nimic din cele ce ne poruncește el, că așa vom face pe acelea ce ni le poruncește Dumnezeu. Diavolul, da, făgăduiește multe, nu ca să ne dea, ci ca să ne ia. Ne făgăduiește bunuri din furțișaguri și răpiri, ca să ne răpească împărăția și dreptatea: pune înaintea noastră comorile cele de pe pământ ca niște curse și lațuri ca să ne lipsească și de acestea și de comorile cele din ceruri; voiește să ne îmbogățim aici ca să nu ne îmbogățim dincolo. Dacă nu poate cu bogăția să ne scoată din moștenirea cea cerească, atunci apucă altă cale, calea sărăciei. Cum a făcut cu Iov. Când a văzut că bogăția cu nimic nu l-a vătămat, împletește cu sărăcia curse, nădăjduind să-l biruie prin ea. Poate fi, oare, ceva mai fără de judecată? Nu! Că cel ce poate îndura cu cuminenie bogăția, cu mult mai mult îndură cu bărbăție sărăcia; cel ce nu dorește averile când le are, nu le caută nici când îi lipsesc, așa precum nici atunci fericitul acela, ci prin sărăcie a ajuns din nou mai strălucit”. (*Omilia la Matei*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 160)

„Pe lângă altele, diavolul a făcut-o și pe aceasta că nu ne mai dăm seama de rele, că alungă rușinea cu mulțimea celor ce săvârșesc răul”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 921)

„Cumplit lucru, cumplit lucru este când faci loc în suflet patimilor rele. De aceea trebuie să le îndepărtăm prin orice mijloc și să nu le lăsăm intrare liberă; când ajung de pun stăpânire pe suflet și-l biruie, dau naștere la mare vâlvătaie, ca și focul ce cade pe lucruri care se aprind ușor. Vă rog deci să faceți totul ca să le opriți intrarea. Să nu băgați în sufletul vostru orice păcat, mângâindu-vă cu acest gând fără de folos, spunând: Ce lucru mare e fapta aceasta, ce mare lucru cealaltă? De aici se nasc mii și mii de rele. Că diavolul, ticălos fiind, pentru a pierde pe oameni se folosește de multă viclenie, de multă stăruință, de mult pogorământ. Își începe atacul cu lucruri mici”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 969)

„Ia ascultă ce spune Solomon: *Dă-ți seama că mergi prin mijlocul curselor*. N-a spus că mergi *pe lângă* curse, ci: *prin mijlocul curselor*. Din amândouă părțile ne pândesc prăpăstiile, vicleșugurile. S-a dus cineva în târg și a văzut pe un dușman și s-a și aprins numai la vederea lui; a văzut un prieten căruia îi mergea bine și l-a pizmuit; a văzut un sărac, l-a disprețuit și nu s-a uitat la el; dacă a văzut un bogat, l-a pizmuit; a văzut pe unul asuprit și s-a mâhnit; a văzut pe unul asuprind pe cineva și s-a necăjit; a văzut o femeie

frumoasă, și s-a prins (în laț). Vezi, iubitele, ce de curse? De aceea spune Solomon: *Dă-ți seama, că mergi prin mijlocul curselor*. Curse sunt și acasă, și la masă și la întruniri. Adesea, unul cu nechibzuință, vorbind plin de încredere în mijlocul prietenilor, a rostit vreo vorbă ce nu trebuia spusă și a dat de o primejdie așa de mare, încât și-a surpat toată casa.

Prin urmare, trebuie totdeauna să cercetăm lucrurile cu luare aminte. Adesea, pentru cei ce n-au luat seama, și soția a ajuns o cursă, adesea copiii, prietenii, vecinii.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 87)

„Să știi, spune Scriptura, că prin mijlocul lațurilor treci (Înt. Is. Sir., 9, 13). Ispitele în valuri, grijile multe și mari, războiul demonilor neîntrerupt, iar răvășirile patimilor, continue.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 386)

„... acest duh rău, ca dintr-o cetățuie, dă de acolo de sus tuturor oamenilor în fiecare zi porunci nelegiuite și ticăloase, nu numai pentru desfacerea căsătoriilor, nici numai pentru împărțirea și pentru confiscarea averilor, nici numai pentru uciderea pe nedrept a oamenilor, ci dă porunci cu mult mai cumplite decât acestea: poruncește să fie smuls sufletul din legătura lui cu Dumnezeu, lângă care se simțea atât de bine, să fie dat slugilor lui necurate și să fie silit să trăiască împreună cu ele. Slugile, o dată ce au pus mâna pe suflet, se poartă cu el cu nerușinare și ocări, așa cum e și firesc să facă niște demoni răi, care cu furie și cu înverșunare doresc pierderea și rușinarea noastră. Dezbracă sufletul de toate hainele virtuții și-l îmbracă cu zdrențele viciului, zdrențe murdare, sfâșiate și pline de miros urât; și ajunge sufletul mai urât la înfățișare decât dacă ar fi gol. Iar după ce l-au umplut de toată necurătenia lor, slugile duhului celui rău nu încetează de a se lăuda cu aceste umilințe cu care au copleșit sufletul. Nu cunosc sațiu al acestei împreunări ticăloase și nelegiuite, sunt ca bețivii: cu cât beau mai mult, cu atât le arde mai mult gura după băutura. Tot astfel și slugile duhului celui rău, mai cu seamă atunci se înverșunează împotriva sufletului și se năpustesc cu mai multă furie și mai sălbatic asupra lui, când îl fac să păcătuiească mai mult, când îl săgetează din toate părțile cu ideile lor nelegiuite, când îl mușcă, când varsă în el otrava cugetării lor; și nu lasă sufletul din mâini până ce nu ajunge să gândească și să lucreze ca ei, sau până ce nu văd că sufletul a părăsit trupul.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 201-202)

„Poftele trupului apoi iau cu năvală mai cumplit pe cei ce trăiesc în lume; îi subjugă prin ochi și chipul frumos și trupul bine întocmit; iar un cuvânt de rușine lăsat auzului ne tulbură mintea; de multe ori, și un cântec de desfrâu înmoaie tăria sufletului nostru. Dar pentru ce vorbesc de aceste mari ispite? Adeseori, un lucru ce pare a fi cu totul neînsemnat, de pildă mirosul de parfum pe care îl lasă o curtezană în urma ei, robește sufletul prin simpla vedere.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 70)

„Diavolul reia cele trei șiretlicuri care i-au reușit atât de bine la primii noștri părinți, și pe care le folosește atât de stăruitor cu fiecare din noi: ispita slavei deșarte și a curiozității, ispita mândriei, ispita senzualității; acela este izvorul întreit de unde ies toate celelalte seducții.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 289)

„Privitor la armele dușmanului, care sunt ele? Care sunt săgețile aprinse, pe care le trage el asupra sufletului nostru? Pofta rea, gândurile necurate, afecțiunile stricate; mâniile nestăvilite, invidia, ura, cupiditatea, patimile rușinoase și tot ceea ce poate oferi răul în varietăți diferite” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 455)

ISPITELE (folosul răbdării ispitelor)

„Omul tare, cu grijă de el și treaz, ajunge prin aceste ispite mai puternic; și cu cât se prelungesc necazurile, pe atât îi crește și bărbăția; pe când omul trândav și nepăsător se clatină și cade îndată, de-ar veni doar o boare trecătoare de ispită; cade, nu din pricina naturii ispitelor, ci din pricina slăbiciunii voinței”. (*Omilii la Facere*, omilia II, V, în col. PSB, vol. 21, p. 45)

„Diavolul chiar când vede că n-o poate scoate la capăt cu noi ne părăsește de teama ca nu cumva el însuși să ne dea prilejul să dobândim mai multe cununi”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 189)

„Acel demon viclean i-a putut răpi (lui Iov – n.n.) averile, dar nu i-a putut răpi dragostea cea către Dumnezeu, ci chiar mai puternic l-a făcut; și

încercându-l cu tot felul de neazuri, l-a făcut să se împodobească cu și mai multe bunuri. De aceea diavolul era în încurcătură mare; cu cât îi dădea mai multe lovituri, cu atât îl vedea că ajunge mai puternic.” (*Omilia la Matei*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 160)

„Să nu ne împruțăm în ispite, căci nimeni nu poate să fie în tovărășia lui Hristos dezmiertându-se, dormitând și lenevindu-se, nimeni, zic, din cei ce viețuiesc o astfel de viață moleșită, ci numai cei ce trăiesc în ispite și neazuri, cei ce călătoresc pe cărarea cea strâmtă, numai aceia vor sta aproape de Dânsul. Căci și El pe aceeași cale a călătorit, pentru care și zicea: *Fiul Omului nu are unde să-și plece capul* (Mt., 8, 20). Deci nu te întrista fiind necăjit, gândindu-te cu cine te întovărășești, cum te cureți prin ispite și câte câștigi de aici.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, p. 11)

„Nu au fost dânșii ispitiți în zadar, ci prin acele ispite s-au făcut încercați prin răbdare; și încă ceva mai mult, căci nu zice simplu *răbdare*, ci încă ceea ce era mai mult decât răbdarea: *bucurie*. Și chiar nici bucuria aceasta nu o spune cum s-ar întâmpla, ci *prisosința bucuriei lor* - fiindcă multă și negrăită bucurie le pricinuiseră lor acele ispite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVI, p. 155)

ISPITELE (îngăduirea ispitelor de către Dumnezeu)

„Hristos a făcut și a suferit totul pentru învățarea noastră; a primit să fie dus în pustie și să se lupte cu diavolul, ca fiecare om botezat să nu se tulbure dacă după botez suferă încercări și ispite mai mari la care nu se aștepta, ci să îndure totul cu curaj, știind că tot ce i se întâmplă e firesc să i se întâmple. De aceea ai luat arme, nu să trândăvești, ci să lupți! De aceea nici Dumnezeu nu oprește încercările care vin peste tine după ce te-ai botezat; în primul rând, ca să cunoști că prin botez ai ajuns cu mult mai puternic; în al doilea rând, ca să rămâi smerit și să nu te mândrești cu măreția darurilor primite la botez, pentru că încercările pot să-ți înfrângă cerbicia; în al treilea rând, ca vicleanul diavol, care pune încă la îndoială îndepărtarea ta de el, să se încredințeze, prin încercările la care te supune, că l-ai părăsit depărtându-te definitiv de el; în al patrulea rând, ca să ajungi, prin încercări, mai tare chiar decât fierul; în al cincilea rând, ca să capeti o dovadă evidentă a vistieriilor încredințate ție. Nici nu s-ar năpusti diavolul asupra ta, dacă nu te-ar vedea într-o mai mare cinste. De aceea și la început s-a năpustit asupra lui Adam, tocmai pentru că-l văzuse bucurându-se de

mare slavă; De aceea a pornit războiul cu Iov, pentru că-l văzuse încununat și laudat de Dumnezeu universului.

- Atunci pentru ce Hristos spune: *Rugați-vă ca să nu intrați în ispită?* (Matei 26, 41) m-ar putea întreba cineva.

- Tocmai pentru a ne arăta că Iisus nu s-a dus în pustie că a vrut să Se ducă, ci că a fost dus de Duhul potrivit unei rânduiei dumnezeiești, lăsându-ne să înțelegem să nu ne băgăm singuri în încercări, ci să le înfruntăm cu curaj atunci când suntem târâți în ele”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 153-154)

„Un organizator de jocuri atletice publice, dacă ar avea un prieten printre atleți, n-ar voi să-l încununeze numai pentru că este prieten cu el, ci și pentru ostenele sale, pentru vrednicia lui; și aceasta mai cu seamă pentru că îl iubește. Tot așa și Hristos; pe aceia pe care-i iubește, pe aceia mai ales vrea să-i vadă biruitori și prin propriile lor puteri, nu numai prin ajutorul Lui”. (*Omilii la Matei*, omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 634)

„Spun (apostolii – n.n.) că toate acestea (ispitele, încercările și necazurile – n.n.) au fost îngăduite de Dumnezeu și pentru smerita cugetare a lor, și pentru întărirea altora. *Ca să nu mă înalț*, zice, *datu-s-a mie îmbolditor îngerul satanei*, și iarăși: *ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede și aude ceva de la mine* (2 Cor., 12, 7 și 6); și iarăși: *ca să nu fim nădăjduind spre noi* - dară aici mai mult ca să arate puterea lui Dumnezeu. Ai văzut cât câștig este din ispite? Căci și puterea lui Dumnezeu a arătat-o aici, în același timp și harul Lui l-a descoperit încă mai mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, pp. 93-94)

„Ispitele, prin firea lor, sunt făcute să ne trezească atunci când moțăm, să ne deștepte și să ne facă mai cu băgare de seamă. Când vezi deci, iubitele, o ispită care acum se stinge, apoi iar se aprinde, să nu te descurajezi, nici să fii abătut, ci ai bune nădejdi, socotind în tine însuși că Dumnezeu nu din ură, nici din scârbă ne dă pe mâinile dușmanilor, ci pentru că vrea să ne facă mai râvnitori și să ne apropie mai mult de Sine. Drept aceea să nu ne descurajăm, nici să nu deznădăjduim de schimbarea spre mai bine, ci să ne așteptăm că foarte curând va veni seninul, și, lăsând în seama lui Dumnezeu sfârșitul tuturor larmelor ce ne împresoară, iarăși să ne vedem de ale noastre și să punem iar la mijloc învățătura obișnuită.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 59-60)

„Însă cine zice luptă, zice adversari, și cine zice adversari zice ispită. Pentru ca noi să triumfăm trebuie ca să se angajeze luptă, și o luptă nu se poate angaja decât dacă suntem atacați. De acolo sunt mulțimea dușmanilor pe care ni-i prezintă Dumnezeu și peste care trebuie să triumfăm.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 287)

„Dumnezeu urmărește un întreit scop în ispitirile noastre. Prin ele noi ne dezvoltăm energia noastră și noi înșelăm forțele noastre. Prin ele ni se oferă o ocazie strălucită de a arăta cerului și pământului ruptura noastră cu diavolul și unirea noastră de neatins cu Dumnezeu. Ele sunt în sfârșit cele care ne arată mărimea și prețul cuceririi veșnice a cărei condiție sunt ele.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 289)

ISPITELE (Dumnezeu nu îngăduie să fim ispitiți mai presus de puterile noastre)

„Dumnezeu ne-a dat lupte pe măsura noastră și nu a lăsat peste puterile noastre nici o durere sau osteneală.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 51)

„Dar iubirea lui Dumnezeu dă măsură intensității suferințelor, nu numai duratei lor. Așa cum antrenorul nu-i antrenează pe toți tinerii în același fel pentru luptă, ci celor slabi le dă adversari slabi iar celor mai puternici adversari voinici. I afel și Dumnezeu dă fiecăruia dintre noi ispite după măsura puterilor lui. După cum spun eApostolul, ispitele pe care le înfruntăm sunt pe măsura noastră. Și Dumnezeu nu îngăduie să fim încercați mai presus de puterile noastre, ci atunci când vine o ispită ne dă și calea de ieșire din ea, ca s-o putem răbda (I Corinteni 10, 13). Prin asemenea metode tămăduiește și mântuiește Domnul sufletele noastre, și de aceea trebuie să-I mulțumim și să-L slăvim.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 31-32)

ISPITELE (biruirea lor)

„Prin multă cugetare asupra dumnezeieștilor Scripturi, să oprim orice atac al vicleanului demon. Când ne cede că studiem mult cărțile duhovnicești, nu numai că nu ne atacă, dar nici nu îndrăznește să cate la noi, pentru că știe că încercarea lui e zadarnică și că îndrăzneala se întoarce pe capul lui”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 41)

„Când suntem tulburați de patimi sau de pofte rele sau de ură sau de mânie sau de invidie, să ne gândim la Cel ce locuiește în noi și să alungăm departe de noi niște gânduri ca acestea. Să ne rușinăm de covârșitorul har dat nouă de Dumnezeu. ” (*Omilii la Facere*, omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106)

„Și uită-te unde L-a dus Duhul! Nu L-a dus în oraș sau în piață, ci în pustie, pentru că Duhul voia ca diavolul să-L ispitească pe Iisus nu numai prin foame, ci voia ca și pustietatea locului să-i dea diavolului prilej de ispită. Că atunci mai cu seamă ne atacă diavolul când ne vede singuri, cu noi înșine. Așa a ispitit-o pe femeie la început, când era singură și nu era cu ea bărbatul. Dimpotrivă, când diavolul vede că suntem cu alții și adunați mai mulți la un loc nu are atâta cutezanță și nici nu ne atacă. Mai cu seamă pentru aceasta trebuie să venim cât mai des la biserică, ca să nu fim prinși ușor de diavol”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

„... *demonul nu găsește odihnă*, ca să arate că demonii cu uneltirile lor pun negreșit mâna pe omul care nu se cumintește. Și ar trebui să se cumintească pentru două pricini: prima, că a suferit mai înainte; a doua, pentru că a scăpat. Dar, mai bine spus, mai este și o a treia pricină: amenințarea că are să sufere ceva și mai rău”. (*Omilii la Matei*, omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 514)

„Când în munte a fost ispitit de diavol Hristos l-a biruit și l-a doborât la pământ, deși încă nu știa că era Hristos. Cu aceste cuvinte însă l-a prins în plasă: prin blândețe l-a doborât, prin bunătate l-a biruit. Fă și tu la fel! Dacă vezi că un om ajunge diavol și se apropie de tine, biruie-l și tu tot ca Hristos. Ți-a dat Hristos putere să fii ca El după puterea ta. Nu te spăimânta când auzi aceste cuvinte. Atunci spăimântează-te că nu ești ca El”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

„Sunt și ispite pe care cineva nu le poate suferi. Și care sunt? Toate, cum s-ar zice, fiindcă putința de a le învinge stă în ajutorul lui Dumnezeu, pe care îl putem câștiga numai prin voia noastră. Pentru aceea, ca să afli și să vezi că nu numai pe acele ispite care covârșesc puterile noastre, dar nici chiar pe cele omenești nu este cu putință a le răbda cu ușurință fără de ajutorul de sus, a adăogat: *Ci împreună cu ispita va face și sfârșitul, ca să o puteți suferi*. (1 Cor. 10, 13) *Nici chiar ispitele cele cumpătate, zice, nu le*

putem împrăștiia cu ale noastre puteri, ci și aici avem trebuință de ajutorul lui, ca să putem scăpa, și mai înainte de a scăpa să putem răbda. Căci numai el dă omului și răbdare, în același timp adaogă și o grabnică scăpare, așa că prin aceasta ispita se face ușoară de purtat. Aceasta o dă a se înțelege când zice: va face și sfârșitul, ca să o puteți suferi, și la sfârșit pune totul în seama lui Dumnezeu.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIV, pp. 248-249)

„După cum soarele își sloboade razele sale asupra multor spurcăciuni și apoi iarăși și le trage tot curate, tot așa și noi, ba încă chiar mai mult, învărtindu-ne în mijlocul lumii, vom rămânea curați dacă vom voi.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXV, p. 260)

„Văzând cursele, să ne gândim cununa cerească.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 28)

„Căci și păsările, câtă vreme despică văzduhul înalt, nu sunt prinse; tot așa și tu, cât timp vei privi la cele de sus, nu vei fi prins cu ușurință, nici în laț, nici în vreo cursă. Diavolul e păsărar; zboară deci mai presus de trestiiile²⁵⁵ lui. Cine zboară în sus, nu se va mai minuna de nici unul din lucrurile omenești, ci, după cum, când ne-am suit în vârful unui munte înalt, ni se par așa de mici și zidurile și orașul, iar oamenii în mersul lor pe pământ seamănă cu niște furnici, tot astfel, când te-ai înălțat cu mintea pe culmea înaltă a înțelepciunii, nu te mai poate mișca nici unul din lucrurile omenești, ci toate ți se vor părea mici: bogăția, slava, puterea, acestea și altele de acest fel, când te uiți la cele cerești.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 87-88)

„Nici sărăcia, nici nevoia, îndeobște nimic din cele dinafară nu poate să ne împiedice, de a birui pe Satana îndeobște. Este adevărat că Satana ne ispitește, dar nimeni să nu pășească pragul casei sale până ce nu va fi rostit cuvintele: *Mă lepăd de tine, Satano, și de toată desfătarea ta, și de toată slujba ta, și mă dau ție Hristoase!* Nu ieși niciodată din casă fără să fi rostit cuvintele acestea. Ele trebuie să fie pentru tine toiaș, o armă și o tărie

²⁵⁵ Tâlcuirea D-lui Prof. Ștefan Bezdechi: Trestia din care a făcut lațul. (n.s. 1, p. 87)

neînvinsă. Pe lângă aceste cuvinte mai fă și semnul Sfintei Cruci pe fruntea ta, și atunci nici un om, nici chiar Satana nu te va vătăma, când totdeauna te va vedea așa înarmat. Atunci tu vei ridica semnul de biruință asupra Satanei, și vei dobândi cununa dreptății” (*Cuvânt la 7 Ianuarie, ziua Sfântului Ioan Botezătorul*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 266)

„Cel care vede pe dușman gata de atac aleargă repede și se alătură celui care poate să-l ajute. Tot așa fac și copiii: când văd ceva de care se tem, își găsesc scăparea la sânul mamei; se agață de hainele ei, se țin cu tărie de ele și nu se desprind oricât ar căuta cineva să-i smulgă.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 128-129)

„Și tu dar, când îți vine vreo bântuială sau de la oameni sau de la diavoli, la Dumnezeu aleargă, pe Stăpânul tău Îl cheamă, că Dumnezeu pururea cu noi este, că zice în Scripturi: *Încă grăind tu, îți voi zice iată-Mă*, ca și cum ți-ar zice Dumnezeu că tu încă nu sfârșești cuvântul tău și iată-Mă că sunt lângă tine și aud ce-Mi zici. Tu încă nu sfârșești rugăciunea ta și El îți dă sănătatea sufletului și a trupului tău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

IUBIREA DE ARGINȚI (definiția)

„Da, rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint (I Tim., 6, 10) (...) Culmea păcatelor, acropola păcatelor, ca să spun așa, este goana nebună după bani”. (*Omilii la Facere*, omilia XX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 242)

„Iubirea de argint nu se numește doar faptul de a pofti multe, ci cu deosebire de a fi împătimit după bani. A pofti mai mult decât e necesar, aceasta este iubirea de argint cea mai grozavă.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 122)

„Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 122)

„Iubirea de arginți nu este o poftă firească, ca cele pe care le-a pus Dumnezeu în om atunci când l-a plăsmuit. Cum sunt, de pildă, poftele mâncării și somnului, în anumite limite, firești și necesare, pentru că dacă nu

sunt satisfăcute omul moare. Pofa trupească este naturală, nu este însă și necesară, întru-cât mulți au biruit-o și o biruiesc fără să pătească vreun rău. Pofa banilor, dimpotrivă, nu este nici naturală, nici necesară. Este de prisos. De aceea faptul de a ne lăsa stăpâniți de ea depinde cu totul de voința noastră.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 45)

IUBIREA DE ARGINȚI (- rădăcina tuturor relelor)

„Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor” (I Timotei 6, 10). De aici izvorăsc dușmăniile, certurile și războaiele, de aici intrigile, batjocurile și bănuielile, de aici omorurile, tâlhăriile și profanarea mormintelor. Din cauza iubirii de argint, nu numai cetățile și țările, ci și drumurile, și locurile cele nelocuite, și munții, și văile, și dealurile, și cu un cuvânt fiecă palmă de pământ din lumea întreagă este plină de sânge și de omoruri. Și nici marea n-a scăpat de acest rău, căci și pe ea s-a așezat cu cea mai mare furie, căci și acolo se găsesc pirați care o hăituiesc în toate părțile și își bat capul de a găsi vreun mijloc nou de hoție. Din cauza iubirii de argint s-au răsturnat și legile firii, s-au zguduit legăturile familiale și s-au corupt înseși legile dumnezeiești. Tirania aceasta a iubirii de argint nu numai contra celor vii și-a înarmat mâinile, ci chiar și contra celor morți, și nu se dă în lături nici înaintea morții, ci spărgând sicriile își întinde mâinile spurcate asupra trupurilor celor morți, și cel scăpat de viață nu poate scăpa din ghearele ei. Orișicâte rele ai vedea în lume, fie în casă, fie în târg, fie în tribunale, fie în palatele împărătești, fie oriunde, toate le vei vedea izvorând de aici. Acest rău a umplut totul de sânge și omoruri, a aprins flacăra gheenei, acesta a făcut ca cetățile cu nimic să nu fie mai bune decât pustiul, ba încă cu mult mai rău.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 194-195)

„Iubirea de arginți este rădăcina relelor. Întunecă sufletele noastre, ne face să nesocotim chiar legile firii, ne scoate din minți, nu ne lasă să mai ținem seamă nici de prietenie, nici de înrudire, de nimic. O dată ce ne-a betegit ochii minții, ne face să mergem în întuneric. Și ca să vezi bine că așa este, uită-te cât de multe bunătăți a alungat din sufletul lui Iuda iubirea de argint. Când iubirea de argint a intrat în sufletul lui, ea a învăluit cu vălul uitării totul: părtășia cu Hristos, prietenia, împărțirea aceluiași trai, învățătura aceea minunată. Bine a spus Pavel că *rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint* (I Tim., 6, 10).” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 65)

IUBIREA DE ARGINȚI (nașterea ei)

„Nimic nu ne face să iubim atât de mult banii ca dragostea de slavă! Pentru dragostea de slavă oamenii au în jurul lor turme de robi, roiuri de eunuci, cai îmbrăcați în aur, mese de argint și celelalte pe care le născocesc mai de batjocură decât acestea! Că nu le născocesc ca să împlinească o lipsă, nici ca să le facă plăcere, ci ca să le arate altora!”. (*Omilia la Matei*, omilia XX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 263-264)

„Dacă nu poți disprețui averile, cum crezi că ai să poți birui altă patimă? Cum ai să poți birui pofta, dorința de slavă, mânia, furia? Nu te crede nimeni de-ai spune asta! Se spune că pofta trupului, mânia și furia i se datoresc felului cum este alcătuit trupul fiecărui om; doctorii atribuie tot alcătuirii trupului patimile mari; ei susțin că oamenii mai focoși sunt mai desfrânați, pe când cei cu temperament rece sunt înclinați spre mânie și furie; dar nimeni n-a auzit vreodată pe cineva spunând că este cineva zgârcit din pricina alcătuirii trupului lui. Deci iubirea de argint se datorește numai trândăviei și este o boală a unui suflet nesimțitor la durerea altuia”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 923)

„Să nu considerăm că iubirea bogățiilor este un tiran; să nu imputăm această tiranie decât lașității noastre. Mulți oameni zic că ei nu știu ceea ce este argintul. Această dorință nu ne este naturală; dorințele naturale sunt născute cu noi de la început și multă vreme nu s-a știut ce este aurul și argintul. De unde s-au produs în noi aceste dorințe după bogății? Din slava deșartă și din părerea noastră cea mare despre noi înșine. Printre dorințele care se află în om, unele sunt necesare, altele sunt naturale și sunt care nu sunt nici una nici alta. Spre exemplu: sunt dorințe care dacă nu sunt împlinite, fac să moară trupul, și acelea sunt naturale și necesare, ca dorința de a mânca, de a bea, de a dormi. Pofta trupului este naturală, dar nu este necesară; cei mai mulți au stăpânit-o și nu au murit. Iubirea bogățiilor nu este nici naturală, nici necesară, ci în plus. Dacă vrem, noi vom înlătura jugul acestei tiranii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Strămoșii noștri din vechime nici măcar nu știau ce-i banul, nu umblau după aur și argint. Așadar cum de a apărut atât de stăruiitor iubirea de arginți la oamenii care au venit după ei? Din pricina slavei deșarte și a plăcerilor trupești, dar și din cauza trândăvirii și a necredinței în pronia lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 45)

IUBIREA DE ARGINȚI (manifestarea ei)

„Un iubitor de argint nu-i bun de nici o treabă, fie că e căpetenie de oști, fie că stă în fruntea popoarelor; dar, mai bine spus, nu-i bun de nici o treabă nu numai în treburile cele de obște, dar nici în treburile lui proprii. De vrea să se însoare, nu-și ia femeie virtuoasă, ci pe cea mai rea din toate; de vrea să-și cumpere casă, nu cumpără o casă pe măsura unui om liber ci una să-i aducă cât mai mult venit; de vrea să-și ia o slugă, apoi o ia pe cea mai rea. Dar pentru ce vorbesc eu de comanda unei oști, de conducerea unui popor, de chivernisirea casei? De este împărat, este mai ticălos decât toți ticăloșii, este o ciumă a omenirii, este mai sărac decât toți săracii pământului. Răpește averile tuturor, dar socoate că are mai puțin decât toți. Măsurând pe cele ce are cu dorința de a avea pe cele pe care nu le are încă, le socoate pe cele ce le are o nimica față de cele pe care vrea să le aibă.

De aceea și spune cineva: *Nimic nu-i mai nelegiuit ca iubitorul de argint*. Iubitorul de argint este dușmanul lui însuși și dușman de obște al întregii lumi. Se îndurerează că pământul nu face aur în loc de spice de grâu, că izvoarele nu izvorăsc aur în loc de apă și că munții nu sunt de aur în loc de piatră. Se necăjește când anul e îmbelșugat, e negru la față când lumea o duce bine; întoarce spatele oricărei trebi care nu poate să-i aducă bani; îndură orice, chiar când e vorba să câștige numai doi bănuți. Urăște pe toți; și pe săraci și pe bogați; pe săraci, ca nu cumva să vină să-i ceară; pe bogați, că nu are averile lor. Socotește că toți stăpânesc avuțiile lui și se uită urât la toți, ca și cum ar fi nedreptățit de toți. De îndestulare nu știe, saț nu cunoaște. Este mai nenorocit decât toți oamenii”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 911-912)

„Pofta e așa făcută, că nu se stinge când îi dai mai mult, ci, dimpotrivă, se prinde și mai tare cu cât îi dai mai mult; întocmai ca focul: cu cât pui mai multe lemne pe el cu atât ajunge mai puternic și mai sălbatic; și pofta de bani atunci mai cu seamă crește, când îi dai mai mult aur. Deci dacă dorința de mai mult e semn de sărăcie, iar dacă bogatul are această dorință, atunci el este cel sărac. Vezi că atunci sărăcește sufletul când omul este bogat și că atunci se îmbogățește când omul este sărac? Iar dacă vrei, să-ți dau un exemplu. Să ne închipuim doi oameni: unul care are o mie de talanți, iar altul zece; să luăm și unuia și altuia talanții. Care din ei va suferi mai mult? Negreșit cel care a pierdut o mie de talanți. Și n-ar fi suferit mai mult dacă nu i-ar fi iubit mai mult; iar dacă-i iubește mai mult înseamnă că-i dorește mai mult, înseamnă că el este mai sărac. Dorim mai cu seamă ceea ce nu avem; că pofta se naște din lipsă; unde-i sațiu nu-i poftă; că atunci mai

cu seamă însetăm, când nu avem apă”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 913)

„Dragostea de bani se așează în mintea bogaților ca într-o cetățuie și, de acolo de sus, le dă în fiecare zi porunci pline de toată fărădelegea; și nici un bogat nu i se împotrivesc!” (*Omilii la Matei*, omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 273-274)

„Să-l întrebăm pe iubitorul de avuții dacă nu-i trec prin minte niște gânduri ca acestea, dacă nu omoară cu gândul pe toți, pe prieteni, pe rude și chiar pe părinți. Dar iarăși, nici nu-i nevoie să-l întrebăm pe el! Că toți cei stăpâniți de boala aceasta știu că părinții le sunt povară. Socoate împovărător și greu ce e dulce și plăcut tuturor, copiii.” (*Omilii la Matei*, omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Dar, o, iubire de arginți! Prefaci totul în bani! Din pricina aceasta s-au întors toate pe dos. De ferești pe cineva, îl ferești pentru că are bani; de-l vaiți pe cineva, îl vaiți pentru că n-are bani. Toți nu vorbesc de altceva decât de bani: cum s-a îmbogățit cutare, cum a sărăcit cutare. Dacă pleacă cineva în armată, dacă se însoară, dacă învață vreo meserie, dacă se apucă de orice altceva, nu pune mâna pe lucru până nu află mai întâi dacă poate ajunge ușor bogat.” (*Omilii la Matei*, omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1003)

„Când cel ce se bolnăvește de această poftă vede prin târg slugi care aleargă în toate părțile, când vede cai strălucind de aurul ce este pe hamurile de pe dânșii, când vede oamenii împodobiți cu hainele cele mai scumpe, atunci întunericul cel mai mare îl cucerește. Și ce spun eu de case și de turnătoriile de aur? Eu cred că niște astfel de oameni, dacă ar vedea numai icoana bogăției, și încă s-ar tulbura, s-ar sălbătici și ar turba, așa că întunericul de pretutindeni îi înconjoară. Când ei văd icoana împăratului, nu admiră frumusețea pietrelor, nici aurul, nici haina cea de adevărată porfiră, ci chiar se și topesc. După cum acel nenorocit îndrăgostit, chiar dacă ar vedea numai icoana femeii iubite de el, și se pironeste cu privirea la acel lucru neînsuflețit, tot așa și acesta, văzând icoana neînsuflețită a bogăției, pătimește de același dor nebun, fiindcă este stăpânit de cea mai tiranică patimă. El trebuie sau să stea în casă, sau dacă se duce în târg, să se întoarcă degrab acasă, fiindcă mult i-au întristat ochii, și a primit în suflet mii de răni. Și după cum acela nimic alta nu vede înaintea ochilor fără numai pe femeia

iubită de el, tot asemenea trece cu vederea pe cei săraci și toate celelalte dinaintea lui – ca nici măcar o mângâiere cât de mică să nu găsească – și privirile îi sunt întoarse numai la cei bogați, aducând în sufletul lui focul cel mai grozav prin privirea aceluia. Foc este cu adevărat această patimă nenorocită; foc care mistuie pe cel căzut în ea, și chiar de nu ne-ar fi amenințat cu gheena și cu osânda, totuși cele de aici încă sunt o mare osândă; căci a fi cineva veșnic muncit de această boală grozavă și a nu-i mai da de leac niciodată este o osândă din cele mai mari – și deci numai aceasta ar fi de-ajuns ca să-l facă a fugi de această boală.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, p. 111)

„... strigă pe fiecă zi neomenoasa, cruda și tirana iubire de argint, celor robiți de dânsa? – Pună-se, zice, cele ale noastre înaintea tuturor mincinoșilor, tâlharilor și șarlatanilor, spre îmbuibare, iar nicidecum înaintea celor flămânzi și cari au trebuință de hrană!... Apoi atunci nu voi sunteți cei cari faceți pe oameni tâlhari? Nu voi sunteți cari dați hrană focului pizmăreților? Oare nu voi învățați pe alții a fi vicleni și dositori, punându-le înaintea bogățiile voastre întocmai ca pe o momeală atrăgătoare? Ce nebunie este aceasta? Căci într-adevăr, este un fel de nebunie și smintire văzută, de a păstra cuferele pline de haine, iar pe fratele tău, cel după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, a-l trece cu vederea gol, tremurând de frig, și poate de-abia ținându-se drept în picioare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, p. 219)

„Dânșii nu zic că *Voiam a avea averea lui cutare*, ci ar dori ca și munții să se prefacă în aur, și casele, și tot ce se vede, și astfel ei cu poftele lor ajung într-o altă lume, fiindcă pățimesc la nesfârșit și nicăieri nu se sfârșește pofta lor.

Cine ar putea să înfățișeze prin cuvânt furtuna cea mare din cugetele aceluia, valurile și întunericul ce-i cuprind? Dar unde sunt valuri și furtună, ce plăcere ar mai fi? Nu este nici una, ci vuiet și scârbă, și nourii întunecați în loc de ape, cari aduc o mare tristețe.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, p. 399)

„Iubitorul de argint niciodată nu se va depărta de această poftă, nu numai fiindcă nu poate să răpească avutul tuturor, ci și pentru că oricâte ar avea, socotește că nimic nu are – pe când cel ce disprețuiește averile, totul va

crede și va socoti de prisos și nu-și va chinui în zadar sufletul cu poftesfârșite. Nimic nu este atât de chinuitor pentru un om, ca o dorință lipsită de împlinire, ceea ce dovedește mai cu seamă părerea cea stricată. Căci te gândește: cel ce dorește averi și-și agonisește multe, el totuși se găsește ca și cum n-ar avea nimic. Dar oare ce ar putea fi mai nesuferit ca această boală? Și nu numai acesta este răul cel mare, ci și aceea că, având averi, el crede totuși că nu are nimic, și se zbuciumă ca și cum n-ar avea nimic. Chiar de ar putea răpi avutul tuturor, el mai mult încă se mâhnește. Chiar de ar câștiga o sută de talanți, el totuși se tulbură că nu a câștigat o mie. De ar câștiga o mie, este mâhnit că nu a câștigat un milion și, în sfârșit, orice câștig, fie cât de mare, pentru dânsul este un adaos la sărăcie, căci cu cât ar câștiga mai mult, cu atât mai mult va dori. Așadar, cu cât cineva va câștiga mai mult, cu atât se face mai sărac, fiindcă cel ce dorește mai mult este cel mai mare sărac. Când cineva are o sută de talanți, nu este tocmai atât de sărac, când însă are o mie de talanți, atunci mai cu seamă este sărac, căci el nu se mai mulțumește cu mii ca la început, ci i se pare că are nevoie de milioane. Deci dacă a dori și nu a izbuti în dorință o numești plăcere, apoi atunci mi se pare că tu nu cunoști firea plăcerii adevărate. Cum că aceasta nu este plăcere, ci chin, să o cercetăm și din altă parte. Când suntem însetați, nu oare pentru aceea suntem mulțumiți blând, că adică conținem setea și, prin urmare, pentru aceea a bea este o plăcere, căci ne izbăvește de niște chinuri grozave? Firește că așa este. Dar dacă am voi să stăm pururea în această poftă, apoi atunci nu vom avea nici un cuvânt de apărare de pedeapsa bogatului aceluia din Evanghelie, fiindcă și dorința aceluia de a-și astâmpăra setea cu o picătură de apă era osândă, câtă vreme nu se găsea nimeni care să i-o îplinească. Și tocmai acest rău mi se pare că-l suferă veșnic și iubitorii de argint, căci și sufletul lor arde după averi, mai mult decât al celor însetați. Bine a spus cineva că iubitorii de argint sunt idropicoși, fiindcă precum cei idropicoși purtând multă apă în trupul lor, ard încă mai mult, tot așa și iubitorii de argint, cu cât au averi mai multe, cu atât doresc mai mult. Pricina este că nici idropicoșii nu au apa în locurile cuvenite, și nici iubitorii de argint nu au pofta lor în marginile judecății sănătoase.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 147)

„Deschide sufletul fiecăruia, și al celui ce disprețuiește averile, și al celui ce nu le disprețuiește, și vei vedea că acesta din urmă se aseamănă cu cei nebuni, căci el nu voiește nici a vedea, nici a auzi ceva, pe când cel dintâi se aseamănă cu un liman slobod de orice valuri și el este prietenul tuturor, pe când celălalt este dușmanul tuturor. Acesta, chiar de i-ar lua cineva ceva, ele

totuși nu se supără, sau de i-ar da cineva ceva, el nu se mândrește, ci are cu dânsul o slobozenie însoțită de toată siguranța. Acela este silit de împrejurări a linguși și a se fățarnici înaintea tuturor, pe când acesta înaintea nimănui.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 148)

„Câteodată odrăslește această boală grozavă și în sufletele săracilor, și atunci încă mai mult le zădărește sărăcia lor. De se găsește vreun sărac iubitor de argint, apoi atunci acela este iubitor de argint nu atâta în bani, pe cât în sărăcie și în foamete, fiindcă el nu caută a se bucura în liniște de cele cu cumpătare, ci și pântecul îl are îndreptat spre foamete, și trupul și-l pedepsește cu golătatea și cu frigul, și pretutindeni se înfățișează mai nenorocit decât cei legați de prin temnițe; pururea plânge și se vaită, ca și cum ar fi mai ticălos decât toți oamenii, chiar de ar avea înaintea ochilor lui mii de săraci. Acesta dacă se duce în piață capătă mii de ghionturi, de se duce la baie sau la teatru, de asemenea, și nu numai de la privitori, ci și de la cei de pe scenă, când mai ales vede multe din acele femei pierdute strălucind de aurul de pe ele. Acesta, când călătorește pe mare, gândindu-se la acele corăbii încăpătoare de mii de oameni, la mărfurile din ele, cum și la câștigul negustorilor, de supărare crede că nici nu trăiește; de călătorește pe pământ, apoi gândindu-se la țarinile dinaintea sa, la mahalalele târgurilor, la hanurile de acolo, la băile ce se văd, cum și la veniturile acestora, se crede pe sine a fi mort; de-l vei privi când se găsește acasă la dânsul, vei vedea cum singur el își deschide rănile ce a fost căpătat în oraș, care încă mai mult îi vatămă sufletul, și o singură mângâiere vede la toate relele ce-l muncesc, adică moartea și scăparea lui de aici. Aceasta nu o pătimește numai cel sărac, ci și cel bogat care este tras de această boală, și încă cu cât mai mult decât cel sărac, cu cât această asuprire la el se vede încă mai aprinsă și beția încă mai mare. Pentru aceea se și crede pe sine mai sărac decât toți săracii, și chiar că este mai sărac, fiindcă sărăcia și bogăția nu se judecă după măsura lor, ci după așezarea celui stăpânit de ele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 247)

„Nici un stăpân – chiar de ar fi cel mai tiran – nu poruncește astfel de porunci crude și barbare, ca cele ce urmează: *necinstește-ți*, zice, *sufletul fără vreun folos*; *bate-ți joc de Dumnezeu*, *disprețuiește însăși natura*, și *chiar tată de ți-ar fi*, sau *mamă*, *tu nu avea nici o sfială*, *ridică-te asupra lor*. Acestea sunt poruncile arghirofiliei, sau a iubirii de argint.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 200)

„Sau oare nu despre acestea legiuiește iubirea de argint? *Fii obraznic și fără de rușine, zice, fii îndrăzneț fără margini, spurcat și de nesuferit, fără milă, omorător de tată și de mamă, mai mult fiară sălbatică decât om. Să întreci orice șarpe cu veninul ce iese din tine, pe orice lup cu răpirea, și chiar de ar fi nevoie ca să ajungi la răutatea diavolului, nu te da în lături. Ignoră total pe binefăcătorul tău. Oare nu acestea le spune, și nu de acestea se aud?*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 201)

„Lacomii de averi sunt cu atât mai nesățioși decât curvarii, cu cât sunt supărați de o poftă mai mică sau, mai drept vorbind, aceasta nici nu mai este poftă, ci trândăvie. Căci aici pofta este atât de naturală, încât, chiar de nu s-ar apropia cineva de femeie, totuși natura își face treaba, pe când acolo nimic din acestea nu se întâmplă.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 174)

„Sunt tare nedumerit și nu pot înțelege pentru ce tot neamul omenesc, ca să întrebuițez acest cuvânt pentru ce tot neamul omenesc nu găsește nici o plăcere acolo unde plăcerea i se oferă cu ușurință și fără nici o piedică și, dimpotrivă, caută plăcere tocmai în lucrurile însoțite de griji, de greutate și de necazuri. Pentru ce nu le face oamenilor atâta plăcere argintul expus în prăvăliile negustorilor câtă plăcere le face argintul pe care-l au în casa lor? Pentru ce, deși argintul din prăvălia negustorilor e mai strălucitor și nu aduce asupra sufletului nici grijă și nici tulburare?

- De ce? mi se răspunde; pentru că argintul din prăvălia negustorilor nu-i argintul meu, pe când cel din casă e al meu.

- Prin urmare nu argintul îți produce plăcere, ci lăcomia ta dă naștere plăcerii! Dacă n-ar fi așa, ar trebui să simți aceeași plăcere când privești argintul din casa ta ca și atunci când îl privești în prăvălia negustorilor.” (*Despre Feciorie*, 68, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 117)

„Negreșit, poate fi numit om cu griji omul care se îngrijește de lucruri pe care nu le va putea folosi multa vreme, iar de multe ori nu se folosește de ele nici chiar puțină vreme ...” (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 124)

„Iubirea de arginți îl aruncă în nenumărate griji, nedreptăți, înșelăciuni, certuri și alte păcate, care-l fac și pe el victimă, și pentru lume

vrăjmaș. De aceea spune Apostolul: *Cei ce vor să se îmbogățescă, aceia cad în ispită și în cursă și în multe pofte nebunești și vătămătoare, care-i cufundă pe oameni în ruină și-n pierzare* (I Timotei 6, 9).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 44)

„Această stăpână este mai sălbatică decât orice barbar și mai cumplită decât orice fiară și mai necruțătoare decât orice diavol, căci îi prinde pe cei robiți ei și îi poartă în ceasul de acum²⁵⁶ prin piață și le dă însărcinări grele și nu le îngăduie nici măcar un pic să răsuflă din pricina chinuitoarei munci la care îi supune.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 72-73)

„Din sânul acestei nopți nefericitul nu știe să mai zărească nimic, nici muștrările conștiinței sale, nici crima vieții sale, nici pericolul grozav pentru viitorul său, pretutindeni și în toate el nu vede decât aurul. El are ochi numai pentru aur, și inimă, și gând și o voință fierbinte; pentru privirile lui toate sunt moarte, inteligența lui este nemișcată, inima lui este de gheață. Asemenea desfrânatului care n-are priviri și gânduri decât pentru obiectul lui necurat al patimii sale și rămâne nesimțit la restul; tot așa omul bogăției nu zărește nimic altceva în lume decât ceea ce-i este lucrul și profitul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 519)

IUBIREA DE ARGINȚI (gravitatea)

„După cum bețivii cu cât beau mai mult cu atât ard mai mult de sete și aprind și mai cumplit cuptorul, tot așa și cei robiți de tirania poftei după bani nu-și potolesc niciodată poftea, ci cu cât adună mai mult cu atât li se mărește mai mult văpaia și aprind și mai cumplit cuptorul. Nu-i vede, oare, pe cei dinaintea noastră, că după ce cuprinseseră, ca să spun așa, întreaga lume, au plecat de aici goi și sărmani, câștigând de pe urma ostenețelor lor atâta numai cât să dea socoteală și să fie osândiți pentru toate cele făcute de ei? Averile rămase de la ei le-au împărțit unii și alții, dar păcatele săvârșite cu strângerea averilor le-au luat cu ei, ca să sufere pedeapsa mării mâniei dumnezeiești, negăsind de nicăieri nici o mângâiere”. (*Omilia la Facere, omilia XXXI, VII*,

²⁵⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: ceasul rugăciunii în Biserică (n.s. 157, p.73)

în col. PSB, vol. 21, pp. 406-407)

„Nu vorbesc de aur, ci de pofta deșartă și nebună după aur! Pofta aceasta scoate picătură cu picătură sângele din oameni, ucide și-i mai cumplită ca o fiară, sfâșiind pe cei ce-i cad în ghiare; și ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfâșiați să simtă sfâșierea. Ar trebui ca aceia care îndură niște suferințe ca acestea să întindă mâna la cei ce trec pe lângă ei și să-i cheme-n ajutor, dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfâșieri. Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare ca aceasta?”. (*Omilii la Matei*, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 119)

„Dacă un bolnav cu mare temperatură ar răpi de la cineva un vas cu apă și și-ar potoli cu ea pofta lui vătămătoare, cui am putea spune că a făcut rău? Celui căruia i s-a răpit vasul cu apă sau celui care l-a răpit? Negreșit celui care a răpit vasul, că și-a mărit febra și și-a înrăutățit boala. Tot așa gândește și de iubitorul de avuții și de iubitorul de argint. Că acesta este cuprins de niște friguri cu mult mai cumplite decât acela; jefuind, își aprinde și mai mult flacăra”. (*Omilii la Matei*, omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Nu este, nu este o mai mare nebunie decât nebunia celui robit de avuții. Pare că stăpânește, dar e stăpânit; pare că este domn, dar e rob; are lanțuri împrejurul lui și se bucură; face mai sălbatică fiara și se veselește; ajunge rob și se bucură și saltă; vede cum câinele cel turbat se repede la sufletul lui - și ar trebui să-l lege și să-l lase să piară de foame -, dar el îi dă mâncare din belșug, ca să se repeadă și mai mult la el și să ajungă și mai furios.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea să dezlegăm lanțurile, să ucidem fiara, să alungăm boala, să scoatem din sufletul nostru nebunia aceasta, ca să ne bucurăm de liniște, de sănătate înfloritoare (...)” (*Omilii la Matei*, omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 598)

„Iubirea de arginți l-a făcut pe Iuda și vânzător și jefuitor de cele sfinte.

Ascultați toți iubitorii de argint, toți câți sunteți bolnavi de boala lui Iuda! Ascultați și ferțiți-vă de boala aceasta! Dacă Iuda, care a fost împreună cu Hristos, Care a săvârșit atâtea minuni, care s-a bucurat de atâtea învățături, s-a scufundat într-o prăpastie atâta de mare, pentru că nu s-a desprins de boala aceasta, cu mult mai mult voi, care nici nu ascultați Scripturile și care sunteți și mereu prinși de grijile lumii acesteia, cu mult

mai mult voi veți fi mai ușor doborâți de patima aceasta dacă nu veți avea grijă neconținut de voi înșivă. În fiecare zi era Iuda cu Acela Care nu avea unde să-și plece capul (Matei 8, 20), în fiecare zi îl învăța, cu cuvântul și cu fapta să nu aibă nici aur, nici argint, nici două haine (Matei 10, 9-10), și totuși nu s-a înțeleptit. Și cum nădăjduiești tu să scapi de boala iubirii de arginți, când nu te îngrijești deloc și nici nu-ți dai multă silință?” (*Omilia la Matei*, omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 910)

„Tirania banilor este mare; dovada, tânărul acesta. De-am săvârși toate virtuțile, dragostea de bani le prihănește pe toate. Pe bună dreptate a spus Pavel că este rădăcina tuturor relelor: *Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor* (I Tim. 6, 10)” (*Omilia la Matei*, omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 726)

„Ce este un mormânt? O piatră sub care stă un trup mort. Este, oare, vreo deosebire între trupurile iubitorilor de arginți și pietrele mormintelor? Nu! Dar, mai bine spus, sunt chiar mai de plâns decât mormintele. Că trupul lor nu este o piatră, care are sub ea un trup mort, ci un trup mai nesimțitor decât pietrele, un trup care poartă de colo-colo un suflet mort.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 922)

„Iubitorul de argint nici de averile ce le are nu se va bucura, căci ceea ce are nu se îndură a cheltui, ci mai degrabă ar voi să i se taie carnea de pe trup, decât să cheltuiască banii, pe când cel ce disprețuiește averile a și câștigat un bun mare, acela de a se bucura cu multă slobozenie de ceea ce are și a se folosi de avutul său. Deci ce este mai plăcut? A se bucura cineva în liniște de averile sale, sau ca, trăind sub stăpân atât de aspru ca bogăția, să nu îngăduie nimănui a se atinge de ale sale?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, pp. 146-147)

„Să fugim de această străină boală, să fugim de rădăcina tuturor relelor, să fugim de gheena de aici, fiindcă pofta de averi este o adevărată gheenă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, pp. 147-148)

„Nimic nu este așa de războinic ca iubirea de argint, nimic nu face pe cineva mai sărac ca iubirea de argint, fie el bogat, fie sărac.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 247)

„Cum de numește Pavel păcatul acesta *rădăcina relelor*? Apoi aceasta o spun și eu; însă numai nouă ni se pare că este rădăcina relelor, iar nu că ar fi de la firea lucrului. Și dacă voiți, să facem asemuire și să vedem care anume poftă este mai tiranică: aceea a banilor sau a trupurilor? Și care se va găsi că vatămă pe oamenii mari, aceea negreșit că este cea mai tiranică. Așadar, să vedem pe care bărbat mare a stăpânit pofta de bani? Nici pe unul, ci numai pe cei de jelit și de disprețuit, ca Ghiezi, Ahaav, Iuda și preoții iudeilor - pe când pofta trupurilor a cuprins pe marele Prooroc David. Și aceasta o spun nu ca și cum aș da iertare celor cuprinși de această poftă, ci pregătindu-i ca încă mai mult să fie cu trezvie. Când îți arăt că patima este mare, atunci mai cu seamă îți arăt că cei cuprinși de acea patimă sunt lipsiți de toată iertarea. Că poate dacă nu știai de acea fiară sălbatică, ai fi putut să alergi la aceasta; iar acum când știi, și totuși cazii în cursă, ce răspuns vei avea?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIII, p. 211)

„Cumplită este această tiranie a iubirii de argint și totodată este de ajuns pentru a pierde sufletul. Nu se smintește cineva atât de tare din cauza beției, cât se smintește din cauza iubirii de argint! Nu devine nimeni atât de netrebnic din cauza nebuniei, cât devine din cauza iubirii de argint.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 120)

„Cât de mare este tirania banilor, sau, mai bine zis, vai de ticăloșia celor robiți banilor de bunăvoia lor! Nu au banii acea putere mare de a ne robi, ci noi suntem foarte demoralizați și moleșiți, înjosiți și pământești, noi, cei trupești, noi, cei tâmpiți, și nicidecum că ar avea banii acea putere mare. Căci ce poate face banul, spune-mi? Ești surd și nesimțitor. Dacă diavolul nu este nimic, demonul cel spurcat, el, cel atât de viclean, și care pe toate le încurcă, apoi banii, ce putere au? Dacă vezi argint, închipuiește-ți că este cositor. Dar nu poți? Atunci ceea ce este adevărat să crezi: că el este pământ fiindcă într-adevăr pământ este.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 81)

„... când odată iubirea de arginți orbește ochii duhului nostru, atunci noi umblăm cu totul în întuneric. Ca să te convingi desăvârșit despre aceasta, socotește numai cât de multe lucruri în sufletul lui Iuda iubirea de argint le-a dat uitării. Îndată ce ea a intrat în acest suflet, s-a uitat toată petrecerea cu Domnul, toată acea sfântă legătură și societate, însăși învățătura cea admirabilă a lui Hristos, toate acestea au fost uitate. Pentru aceea, cu drept zice Pavel: *Rădăcina tuturor răutăților este iubirea de argint* (I Tim., 6,

10).” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 167)

„... omul care-i preocupat de averi nu este numai robul banilor, ci și al slavei și al cinstei și al vieții prezente; într-un cuvânt, este rob tuturor lucrurilor trecătoare din lumea aceasta. De aceea Pavel a numit banii și averile rădăcină a tuturor relelor (I Tim., 6, 10).” (*Despre Feciorie*, 81, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 138)

„Sufletul care se va lipi de iubirea de argint nu va putea lesne să se izbăvească, că precum pasărea se prinde în vergelile care se pun cu vâsc nu mai are scăpare, așa pățește și iubitorul de arginți.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 123)

IUBIREA DE ARGINȚI (urmările păgubitoare)

„Totuși zidurile se dărâmă îndată și cad; și chiar dacă ar rămâne în picioare nu ne-ar fi de vreun folos, după cum nu ne sunt nici casele cele mari și strălucitoare. Casele acestea nu pot primi pe cetățeanul cerului; iar cel care are patria cea de sus nu suferă să stea în ele”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 307)

„Și după cum copiii sunt aspru bătuți când nu-și fac lecțiile și se iau cu joaca, tot așa și noi vom primi cea mai cruntă pedeapsă dacă acum ne cheltuim toată râvna cu clădiri de case și de acareturi, iar la înfricoșătoarea judecată nu vom putea să arătăm, prin fapte, lecțiile cele duhovnicești. Nimeni nu va fi exceptat: tată, frate, oricine. Toate casele și acareturile noastre vor pieri, dar osânda, strânsă de pe urma lor, rămâne veșnic, e nemuritoare. Așa se întâmplă și cu copiii: când tatăl le strică jucăriile, pentru că sunt leneși și nu-și caută de carte, copiii plâng neconținut!”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, pp. 307-308)

„Îmi vorbești de atâtea și atâtea hectare de pământ, de zece, de douăzeci sau chiar multe case, de tot atâtea băi, de mii de robi sau de două ori atâția, de trăsuri ferecate în aur și argint! Eu îți spun numai atât! Dacă fiecare dintre voi, bogaților, și-ar părăsi sărăcia lui - că bogăția voastră e sărăcie față de aceea de care vreau să vă vorbesc - și ajunge proprietarul întregii lumi; dacă fiecare din voi ar avea în stăpânirea lui atâția oameni câți sunt acum peste tot pe pământ și mare; dacă fiecare din voi ar stăpâni toate:

lumea, pământul, marea, casele, orașele și neamurile; dacă pretutindeni toate izvoarele ar izvorî aur în loc de apă, ei bine, eu voi spune că un om atât de bogat nu face trei parale dacă pierde împărăția cerurilor! Dacă se chinuiesc cumplit cei care iubesc aceste bogății trecătoare, atunci când nu le dobândesc, ce n-ar mângâia, oare, dacă și-ar da seama cât de mari sunt bogățiile cele negrăite de pe lumea cealaltă? Nimic. Nu-mi vorbi mie de bogăția averilor, ci gândește-te la paguba mare ce o suferă îndrăgostiții de averi din pricina averilor lor! Pierd cerul de dragul bogăției lor; pățesc la fel ca unul care pierzând onorurile cele mari din palatele împărătești, are numai o grămadă de băligar și se fudulește cu ea. Că întru nimic nu se deosebește mulțimea bogătașilor de o grămadă de băligar. Dar, mai bine spus, băligarul e mai bun decât averile; e de folos și pentru îngrășarea pământului și pentru încălzitul băilor și pentru multe alte treburi de acest fel; dar aurul îngropat la nimic din acestea nu este de folos. Și de-ar fi numai nefolositor! Dar așa, dacă nu este întrebuințat cum trebuie, aurul aprinde multe cuptoare în sufletul stăpânului lui, dă naștere la nenumărate rele. Din pricina asta scriitorii păgâni au numit iubirea de argint acropolă a răutăților, iar fericitul Pavel a numit-o, cu mult mai bine și mai nimerit, rădăcină a tuturor relelor (I Tim., 7, 10)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 733-734)

„Domnul le-a grăit:

Ce vi se pare? Un om avea doi feciori; și a zis celui dintâi: Du-te astăzi și lucrează în via mea! Iar el răspunzând a zis: Nu vreau, dar mai pe urmă, căindu-se, s-a dus. Și mergând la al doilea i-a spus la fel; iar acela răspunzând, a zis: Eu, Doamne, voi merge și n-a mers. Care din acești doi a făcut voia tatălui? Iar ei au zis: Cel dintâi (Matei 21, 28-31).

Îi mustră iarăși prin pilde! Arată în chip ascuns necunoștința iudeilor și ascultarea neamurilor, foarte mult osândite de ei. Cei doi feciori sunt aceste două popoare: iudeii și neamurile; și așa s-a întâmplat și cu neamurile și cu iudeii. Neamurile, deși n-au făgăduit să asculte, deși n-au auzit legea, au arătat, cu fapta, că ascultă; iudeii, deși au spus: *Toate câte va spune Dumnezeu vom face și vom asculta* (Ieș., 19, 8), cu fapta n-au ascultat. Dar ca nu cumva iudeii să creadă că legea le va fi de folos, Hristos le arată că însăși legea îi va osândi. Același lucru îl spune și Pavel: *Nu auzitorii legii sunt drepti înaintea lui Dumnezeu, ci făcătorii legii se vor îndreptăți* (Rom., 2, 13). Și pentru ca să-i facă pe iudei să se osândească singuri, îi pune pe ei să rostească hotărârea de osândire, așa cum a făcut în pilda următoare, cu lucrătorii cei răi trimiși să lucreze în vie (Matei 21, 33-41)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 773-774)

„Din toate patimile, patima aceasta este cea mai cumplită. Din pricina ei, jefuirea mormintelor, din pricina ei, crimele, din pricina ei, războaiele și luptele, din pricina ei, orice rău. Un iubitor de argint nu-i bun de nici o treabă, fie că e căpetenie de oști, fie că stă în fruntea popoarelor; dar, mai bine spus, nu-i bun de nici o treabă nu numai în treburile cele de obște, dar nici în treburile lui proprii. De vrea să se însoare, nu-și ia femeie virtuoasă, ci pe cea mai rea din toate; de vrea să-și cumpere casă, nu cumpără o casă pe măsura unui om liber ci una să-i aducă cât mai mult venit; de vrea să-și ia o slugă, apoi o ia pe cea mai rea. Dar pentru ce vorbesc eu de comanda unei oști, de conducerea unui popor, de chivernisirea casei? De este împărat, este mai ticălos decât toți ticăloșii, este o ciumă a omenirii, este mai sărac decât toți săracii pământului. Răpește averile tuturor, dar socoate că are mai puțin decât toți. Măsurând pe cele ce are cu dorința de a avea pe cele pe care nu le are încă, le socoate pe cele ce le are o nimica față de cele pe care vrea să le aibă.

De aceea și spune cineva: *Nimic nu-i mai nelegiuit ca iubitorul de argint*. Iubitorul de argint este dușmanul lui însuși și dușman de obște al întregii lumi”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 911-912)

„Lacomii se tem să nu iasă pe drept din casa lor ceea ce a intrat pe nedrept; tremură de frică să nu vină peste ei cele mai cumplite necazuri; se mânie, se înfurie și pe ai lor și pe străini. Vin peste ei unele peste altele: când tristețea, când frica și mânia; și, ca și cum ar trece din prăpastie în prăpastie, întind capul în fiecare zi după averile care n-au intrat încă în stăpânirea lor. De aceea nici nu se bucură de averile pe care le au; asta și pentru că se tem să nu li se ia, dar și pentru că nu se gândesc la altceva decât la averile pe care încă n-au pus mâna. Și după cum cel veșnic însetat, chiar dacă ar bea apa a mii și mii de izvoare, tot nu simte bucurie, pentru că nu se satură, tot așa și iubitorii de argint, nu că nu se bucură, dar se mai și chinuie - oricât de multe averi ar în jurul lor - pentru că nu cunosc sfârșitul unei astfel de poftă. Așa pățimesc iubitorii de argint aici pe pământ. Dar să vorbim și de ziua viitoare. Chiar dacă ei nu vor lua aminte la ce spun, totuși e de neapărată nevoie să o spunem. În ziua cea viitoare îi vei vedea pe unii ca aceștia osândiți și chinuiți. Pe ei îi osândește Domnul când spune: *Am flămânzit și nu Mi-ați dat să mănânc; am însetat și nu Mi-ați dat să beau* (Matei 25, 42); iar când spune: *Duceți-vă în focul cel veșnic, care a fost gătit diavolului* (Matei 25, 41); îi trimite acolo pe cei care s-au îmbogățit în chip necinstit și rău. Din ceata iubitorilor de argint face parte sluga cea rea, care n-a dat tovarășilor săi

averile stăpânului său (Matei 24, 48-51); din ceata lor face parte și cel care a ascuns talantul în pământ (Matei 25, 24-30), ca și cele cinci fecioare nebune (Matei 25, 8-12). Oriunde te-ai duce, vei vedea pedepsiți pe iubitorii de argint. Vor auzi când: *Prăpastie între noi și voi* (Luca 16, 26), când: *Duceți-vă de la Mine în focul care a fost gătit diavolului* (Matei 25, 41); când vor fi tăiați în două vor pleca acolo unde este scrâșnirea dinților (Matei 24, 51). Îi vei vedea alungați de pretutindeni; nu-și vor găsi loc nicăieri, ci numai în iad”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 922-923)

„Să vedem acum și cât de rău își fac loruși iubitorii de argint. Merg goi prin oraș, că nu au pe ei haina virtuții. Iar dacă nu li se pare rușinos lucrul acesta, apoi și asta se datorește cumplitelor nebunii, că nici nu-și dau seama de nerușinarea lor. Le este rușine când sunt cu trupul gol, dar se laudă când umblă cu sufletul gol. Iar dacă vreți vă voi spune și pricina nesimțirii lor.

- Care-i pricina?

- Pentru că sunt goi între mulți goi; de aceea nu se rușinează, după cum nici noi, la baie nu ne rușinăm unii de alții. Dacă ar fi mulți oameni îmbrăcați cu haina virtuții, atunci rușinea le-ar sări mai bine în ochi. Dar așa, asta merită mai cu seamă multe lacrimi că, fiind mulți răi, faptele rele nu mai sunt o rușine.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 921)

„... cel ce iubește argintul nu va putea să se hotărască niciodată să se folosească de el; el va fi păzitorul și robul lui și nu stăpânul. El se pune pentru a aduna în fiecare zi tot mai mult, și se teme să sacrifice cea mai mică parte din sumă; el își va refuza cea mai mică risipă și va fi mai sărac decât toți săracii; căci nimic nu va ști opri lăcomia lui. Dar argintul nu este făcut pentru a fi păzit într-un vas, el este făcut ca să te folosești de el. Dacă pentru a-l ascunde de alții, noi îl introducem în pământ, este cineva mai nenorocit ca și noi, care alergăm dintr-o parte în alta ca să adunăm acest argint, ca să-l ascundem apoi și să-l sustragem de la folosul comun?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVII, 3, p. 468)

„Iubiților, să fugim de iubirea de argint, care face pe om sărac, care strică sufletul, care este prietena gheenei, vrăjmașa Împărăției Cerurilor, mama tuturor relelor la un loc, și să disprețuim banii, ca astfel să ne bucurăm de bunătățile vieții veșnice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 247)

„Nu e cu putință să vadă vreodată fața lui Hristos omul iubitor de argint, acesta e un lucru cu neputință!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 122)

„Cel ce este rob al banului nu poate fi în același timp și rob adevărat al lui Dumnezeu. Însuși Hristos a arătat acest lucru cu neputință: *nu poți să slujești lui Dumnezeu și lui mamona* (Mt., 6, 24) și *nimeni nu poate să slujească la doi domni* (Mt., 6, 24), fiindcă dau porunci care se împotrivesc una alteia. Hristos, de exemplu, spune: *fie-ți milă de cei care sunt flămânzi*, pe când mamona spune: *dezbracă-l pe cel sărac și ia-i ceea ce are*; Hristos spune: *lipsește-te de ceea ce ai*, în timp ce mamona spune: *ia și ceea ce nu ai*. Ai văzut contrarietatea? Ai văzut războiul? Ai văzut cum nu poate cineva asculta pe amândoi, ci pe unul trebuie să-l disprețuiască? Dar despre acest lucru mai că nu e nevoie de vorbă. Mă întrebați cum așa? Dar nu vedem oare acest lucru petrecându-se și în realitate, adică nu-L vedem pe Hristos disprețuit și pe mamona cinstit? Vedeți că deși cuvintele sunt grele, faptele sunt cu mult mai grele. Acum desigur că sufletul, dacă ar fi curat de patimă câtuși de puțin, ar putea să judece cu dreptate, pentru că se află de partea aceasta (în slujba lui Dumnezeu), însă trecând el de cealaltă parte (în slujba lui mamona) și fiind cuprins de pofta banilor ca de friguri, și găsimdu-se el în toiul plăcerii, nu are judecată curată, nici limpede, iar tribunalul lăuntric nu-i deloc imparțial. Hristos spune, de pildă: *Așadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu* (Lc., 14, 33), iar mamona zice: *ia de la cel flămând până și pâinea cea de toate zilele*. Hristos zice: *pe cei din sângele și din neamul tău să nu-i treci cu vederea* (Isaia, 58, 7 – n.tr.), iar mamona zice: *să nu miluiești pe cei din sângele și din neamul tău, ba disprețuiește chiar și pe mama și pe tatăl tău*. Dar ce spun eu de mamă și de tată când el se leapădă până și de sufletul său? Și toate acestea sunt ascultate cu supunere! Vai! Cum cel care poruncește să fie cineva barbar, neîmblânzit și crud față de aproapele său este ascultat mai mult decât cel ce poruncește blândețea! De aceea suntem amenințați cu gheena, de aceea cu focul cel nestins, cu viermele cel neadormit ...” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 123-124)

„Aceste pretinse bunuri nu pot nici să te scape de moarte, nici să te izbăvească de boală și nici nu pot împiedica bătrânețea sau orice altceva din cele necesare și cerute de legea naturii. Și cu toate acestea te mai lași încă stăpânit de ele! Spune-mi, care-ți e câștigul? Beții, lăcomie în mâncăruri, dezmierdări absurde și de tot felul, toate acestea ne chinuiesc mai rău decât

cei mai tirani stăpâni, doar atât câștigăm din bogăție și altceva nimic, fiindcă nici noi nu vrem să câștigăm altceva, pentru că dacă am vrea, am putea moșteni, cu această bogăție, chiar și cerul!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 201)

„Căci ce rău nu izvorăște din bani, sau, mai bine zis, nu din bani, ci din reaua intenție a celor ce nu știu să facă uz precum trebuie de bani?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 191)

„Iubitorul de bani nu are nici un prieten. Și ce spun eu de prieten? Când el nu cunoștea nici chiar pe Dumnezeu, fiind stăpânit de acea poftă. Nu vedeți pe titani pășind cu sabia în mână? Deși în acel mit este mai mult o reprezentare de nebunie; dar aceștia cu adevărat sunt nebuni, îndrăciți și ieșiți din minți. Dacă le-ai putea descoperi sufletul lor, l-ai găsi astfel alcătuit, încât nu o sabie, nici două, ci mii de săbii sunt într-însul, pe nimeni cunoscând, ci împotriva tuturor turbat, împotriva tuturor aruncându-se și împungând pe toți, sfâșiind nu câini, ci suflete de oameni, aruncând blesteme grozave până și asupra cerului. Toate sunt răsturnate și nimicite de astfel de oameni, stăpâniți de mania banilor. Pe cine, deci să învinovățesc mai mult? Eu nu știu; fiindcă molima aceasta pe toți stăpânește, pe unii mai mult, pe alții mai puțin, dar în fine pe toți. Precum un foc, căzând pe niște materii arzătoare, totul strică și pustiește, tot așa și nebunia aceasta a răsturnat pe dos lumea întreagă. Regi, stăpânitori, oameni de rând, săraci, femei, bărbați, până și copiii, toți în fine la fel sunt stăpâniți de acest rău. La fel ca atunci când se abate asupra pământului un întuneric grozav nimeni nu se simte liniștit, așa se petrece și cu această boală pustiitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 192)

„Avarul lipsește pe un altul de bani, dar se lipsește și pe dânsul de iubirea altora, sau mai bine zis de toți este învinovățit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, pp. 54-55)

„Așa este rădăcina cea rea a iubirii de argint. Înebunește sufletele cuprinse de ea mai grozav ca dracii, le face să nu mai cunoască pe nimeni, nici pe sine, nici pe vecini, nici legile firii, scoate pe om din minți, îl face nebun. Uită-te câte bunătăți a alungat din sufletul lui Iuda iubirea de arginți. Legăturile cu Învățătorul, prietenia, statul la masă, minunile, învățătura, îndemnurile, sfaturile. Pe toate acestea iubirea de argint le-a dat uitării. A avut dreptate Pavel să spună: *Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint*

(I Tim., 6, 10).” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 50)

„Cine este pricina atâtor rele din lume? Iubirea de bani, pofta cea fără de minte a bogăției, această boală nelecuită, acest foc ce nu se stinge niciodată, acest despot care asuprește pe toată lumea.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 63)

„Nu există om mai lipsit de omenie decât iubitorul de arginți. Pe toți îi urăște, și pe cei săraci și pe cei bogați; pe săraci de frică, nu cumva să-i ceară ajutor, pe cei bogați de invidie, pentru că nu are banii lor. Nu știe ce înseamnă milostenie, iubire de oameni, compătimire. Este împotriva oricărei încercări de ajutor social. Orice lucrare, chiar și cea mai importantă, dacă nu-i aduce câștig ălasă indiferent. Din contră poate face orice ca să-și mărească fie și cu puțin bogăția. Patima lui pentru bani nu-și găsește saturare, nu cunoaște mulțumire. Iar această patimă îl cufundă din ce în ce mai adânc în păcatul cel cu multe chipuri, în diverse răutăți, în zădărnicia lumii. De aceea diavolul nu se ostenește mult cu bogații. Îi încătușează lesne cu bogății și-i duce la pierzanie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 45)

„Că dacă dobândim copil nu ne sârguim să îl facem bun, ci să-i luăm nevastă bogată. Nu să-l facem cu bune deprinderi, ci să-l facem bogat. Dacă ne apucăm de oarecare îndeletnicire, nu căutăm una care să ne ferească de păcate, ci ca să aducă mare câștig. Și toate se fac pentru bani. Pentru aceea se strică toate, că suntem robiți patimii [ερως] acesteia de înavuțire.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 93)

IUBIREA DE ARGINȚI (lupta împotriva ei)

.....
„Hristos, vorbind despre fecioare, a spus: *Cine poate urma calea aceasta, s-o urmeze. Însă desăre bani și averi a vorbit diferit: Oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate fi ucenic al meu* (Luca 14, 33). Astfel, fecioria, pe care puțini o pot păstra, a lăsat-o în voia fiecărui om, iar lepădarea de averi a poruncit-o pentru toți.

Să izgonim, așadar, departe de noi iubirea de arginți și lăcomia. Căci cel ce este biruit de o patimă severă și greu de războit nu va fi pedepsit rău, dar cel ce este biruit de una ușoară și lesne de stăpânit nu va putea da răspuns la înfricoșătoarea Judecată a Domnului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

IUBIREA DE ARGINȚI (remedii)

„Dacă am voi să o biruim, nimic nu ne mai împiedică să scăpăm de această nebunie și o dată cu ea să smulgem din suflet și să tăiem toate patimile pierzătoare. Să nu socoți că este lucru greu și împovărător să disprețuiți banii! Când mă gândesc că mulți oameni, pentru o ambiție goală și fără de folos, cheltuiesc mulți talanți de aur pe ceea ce nu trebuie, ci ca să culeagă laude de la oameni, de la niște oameni care-și pierd vremea în piață, de la oameni de trei parale, ca să culeagă laude care se sfârșesc înainte de lăsatul serii, iar de cele mai multe ori nu țin nici până înserează, ba, chiar înainte de sfârșitul zilei, îi cuprind mii de amărăciuni de banii cheltuiți; când mă gândesc iarăși la alții, prinși de rătăcirea filosofiei grecești, dar îndrăgostiți și ei de laudele oamenilor, pentru dobândirea cărora se străduiesc cât pot, se despart de toate averile lor, își păstrează pentru ei numai toiagul și mantaua de filosof și așa o duc toată viața, preferând să îndure orice oboseală și orice necaz numai ca să fie lăudați de oameni; deci, când mă gândesc la toți aceștia, nu știu de cuvânt de apărare sau ce iertare mai putem noi avea când nu vrem să ne despărțim nici de cea mai mică parte din averile noastre pentru porunca dată nouă de Dumnezeu și pentru slava cea nemuritoare și fără de sfârșit, ci suntem mai răi decât aceia și nici nu ne gândim cât de mare este deosebirea între noi și ei; nu ne gândim că aceia se despart de atâtea averi pentru laudele nefolositoare ale oamenilor, ale celor de aceeași fire cu ei, pe când noi de multe ori nu vrem să dăm celor din nevoi cât de puțin pentru Stăpânul nostru Care ne-a dat și averile noastre și ne-a făgăduit și acele nespuse daruri”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 242)

„Nu căuta, dar, să faci totul dintr-o dată; ci, dacă ți se pare greu să te lepezi dintr-o dată de averi, pășește pe scara aceasta, care te duce la cer, încetul cu încetul, treaptă cu treaptă. După cum celor bolnavi de friguri, cărora li se varsă fierea în ei, nu numai că nu li se stinge setea dacă mănâncă și beau, ci li se aprinde și mai mult arșița, tot așa și cu iubitorii de averi; aceștia aprind și mai mult pofta aceasta rea – mai amară chiar decât fierea - dacă o hrănesc cu averi. Atunci o sting, când scot din sufletul lor pofta de câștig, după cum mâncarea puțină și golirea stomacului scapă pe om de boala de fiere.

- Dar cum ajungi să-ți scoți din suflet pofta de câștig?
- Dacă te gândești că nu-ți va înceta pofta de câștig atâta vreme cât ești bogat, atâta vreme cât te topești de dorința de a avea mai mult. O dată scăpat de averi, vei pune capăt și acestei boli. Nu umbla, dar, după cât mai multe

averi, ca să nu umbli după lucruri ce nu le poți atinge, ca să nu te îmbolnăvești de o boală fără leac, ca să nu ajungi un om vrednic de milă, înnebunit după averi”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 731)

„Așadar, ca să nu ne chinuim zadarnic sufletul, să părăsim dragostea de averi, care ne supără neconținut și niciodată nu poate să tacă, și să ne îndreptăm spre o altă dragoste, care ne face fericiți și are multă ușurință. Să dorim comorile cele de sus! Nici oboseala nu-i atât de mare, iar câștigul, nespus. E cu neputință să nu izbutești când priveghezi cât de cât, când ești cu mintea trează, când disprețuiești averile, după cum neapărat trebuie să pierzi comorile cele de sus când ești robit de averi și înlănțuit de ele”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 732)

„- Cum se poate vindeca rana aceasta grea?

- Dacă te gândești ce fac din sufletul tău bogățiile; dacă te gândești cât îl întunecă, cât îl pustiesc, cât îl fac de nerușinat, cât îl urățesc. Dacă te gândești câte rele ai săvârșit ca să aduni atâtea averi; dacă te gândești cu câte oboseli și cu câte primejdii îți păstrezi bogățiile. Dar, mai bine spus, nici nu le poți păstra până la sfârșit, ci tocmai când ai înlăturat toate primejdiile, atunci vine moartea și de multe ori aruncă toate bogățiile tale mâinile dușmanilor tăi, iar pe tine te duce cu mâinile goale, fără poți lua ceva din toate averile tale, ci numai rănilor și buboaielor ce le-ai căpătat din pricina lor. Așa pleacă sufletul tău de pe lumea aceasta!

Când vezi, dar, pe cineva strălucind pe dinafară din pricina hainelor și din pricina suitei lui numeroase, cercetează-i cu de-amănuntul conștiința lui și vei găsi înăuntru numai pânză de pănjen, vei vedea mult praf”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 732-733)

„Pentru aceea vă rog a tăia boala chiar de la început. După cum frigurile la început, când lovesc pe cineva, nu-l înfierbântă mult cu setea pe bolnav, dar după aceea, sporind fierbințeala, îl fac a suferi grozav de sete, și chiar de i-ar da un altul oricât de multă băutură, tot nu i-ar stinge setea, ci încă mai mult se aprinde cuptorul, tot așa se petrece și cu această patimă. Dacă noi nu o vom împiedeca de la început ca să intre în sufletul nostru, și nici nu vom închide ușile, apoi odată intrată, va face multă stricăciune celor ce o vor primi.

Căci, iubiților, și cele bune, precum și cele rele, când vor dăinui în noi mai mult timp, se fac mai puternice. Acest fapt l-ar putea vedea cineva

petrecându-se și în toate celelalte împrejurări din fire. O plantă de pildă, când este sădită de curând, cu ușurință se poate smulge, dar cu trecerea timpului înrădăcinându-se tare, numai este așa de ușor ca la început, ci este nevoie de o mai mare osteneală. Și o clădire de curând făcută se poate răsturna ușor de cei ce nu sunt mulțamiți cu ea, pe când dacă va fi bine înțepenită, apoi multe greutatea va aduce celor ce ar voi să o dărâme. Chiar și fiara sălbatică dacă s-a cuibărit undeva pe un timp mai îndelungat, cu greu va fi alungată de acolo. Deci pe cei ce n-au fost cuceriți până acum de această patimă eu îi sfătuiesc să nu se lase a fi stăpâniți, căci este mai ușor a se păzi cineva ca să nu cadă, decât ca după ce a căzut să se ridice; iar pe cei ce au fost de-acum cuceriți de această patimă și sfâșiați îi vestesc că dacă se vor preda pe dânșii unui doftor cu cuvântul, le făgăduiesc nădejde de mântuire, cu harul lui Dumnezeu. Dacă vei cugeta la cei ce au pățimit de această boală, au căzut în ea și s-au ridicat după aceea, vei avea nădejdi plăcute pentru izbăvirea de ea.

Și cine a căzut în această boală, iar după aceea s-a ridicat ușor? Zaheu acel pomenit de evanghelist. Cine ar putea fi mai biruitor de bani ca vameșul? Dar iată că fără de veste el s-a făcut filosof și a stins toată văpaia poftelor. Matei apostolul de asemenea, căci și acesta a fost vameș, trăind într-una numai în răpire. Dar și el degrabă s-a izbăvit de această patimă, a stins setea de bani și s-a îndeletnicit cu nevoința duhovnicească. Deci pe aceștia și pe alții ca dânșii avându-i în vedere, nici tu să nu te deznădăjduiești, căci dacă voiești, apoi degrabă vei putea să te ridici.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, pp. 111-112)

„Și dacă voiești, apoi îți vom prescrie, după rânduiala doftorilor, ce anume trebuie să faci cu cea mai mare amănunțime. Deci mai înainte de orice trebuie a izbuti să nu deznădăjduiești și nici să te împuținezi pentru mântuirea ta, iar după aceea să nu ai în vedere numai pildele celor ce s-au izbăvit, ci și suferințele celor ce au stărut în păcat. După cum noi trebuie a ne gândi la Zaheu și la Matei, tot așa trebuie a ne gândi și la Iuda vânzătorul, și la Ghiezi, și la Ahar, și la Ahav, și la Anania și Safira, ca astfel prin cei dintâi să scoatem din sufletul nostru deznădăjduirea, iar prin cei de-al doilea să tăiem lenevirea noastră, și sufletul nostru să nu cadă jos față cu sfătuirile puse înaintea lui. Și să ne dăscălim pe noi înșine a spune ceea ce ziceau și Iudeii acei cari se apropiaseră de Petru și-l întrebau: *Ce trebuie să facem ca să ne mântuim?* (Fap. 2, 37) și vom auzi atunci ce trebuie să facem. Și ce trebuie să facem? Să cunoaștem nimicnicia lucrurilor omenești, și cum că bogăția este ca o slugă care fuge și este nerecunoscătoare, și că îi scufundă în

mii de rele pe cei ce o au. Acestea și altele de acestea să ni le spunem într-una. Și după cum doftorii mângâie pe bolnavii cari cer într-una apă rece, spunând că le vor da, însă mai întâi spun că izvorul este departe, că vasul lipsește, sau că timpul nu îngăduie acuma, sau și altele de acest fel – căci dacă s-ar învoi îndată la cererea lor, prin aceasta le-ar ațâța mai mult pofta – tot așa să facem și noi față de iubitorii de argint. Când, de pildă, ei spun: *Voim să ne îmbogățim*, noi nu de îndată să le spunem că bogăția este un rău mare, ci să fim de aceeași părere cu dânșii, spunându-le că și noi voim aceasta, însă la timpul potrivit, și că noi voim adevărata bogăție, *care poartă cu sine plăcere nepieritoare pentru tine care ai strâns-o, iar nu pentru alții, ba încă de multe ori chiar pentru dușmani*. Apoi să aducem la mijloc și cuvinte despre adevărata filosofie, spunând că noi nu poruncim a nu se îmbogăți cineva, ci numai a nu se îmbogăți rău, fiindcă este cu putință a se îmbogăți cineva și fără lăcomie, și fără răpire sau silnicirea aproapelui, și fără ca să audă blesteme din partea tuturor. Cu niște astfel de vorbe mângâindu-i mai dinainte, să nu le vorbim defel despre gheena, căci cel ce este împătimit de această boală nu ar suferi deodată niște astfel de cuvinte. Pentru aceea, toate vorbele să le aducem numai la împrejurările din viața aceasta, și să le zicem: *Pentru ce voiești a te îmbogăți prin lăcomie? Voiești să strângi aurul și argintul pentru alții, iar pentru tine mii de blesteme și de învinuiri? Căci cel dezbrăcat de tine se zbuțumă, fiind lipsit de cele trebuitoare, se văicărește asupra ta și-ți atrage mii de clevetiri, și venind seara, el se perindă prin piață în dreapta și în stânga, și rătăcește pe toate cărările, neștiind unde-și va adăposti trupul în vremea nopții. Și cum se va culca oare muncit și chinuit de stomac, împresurat de foame și de lipsă, priveghind, de multe ori fiind frig, sau ploaia căzând asupra lui? Tu, după ce te-ai îmbăiat, te reîntorci acasă, îmbrăcându-te cu haine moi, vesel și încântat, și alergând cu grăbire la cina cea aleasă ce ți s-a pregătit, pe când acela rătăcește prin târg, fiind alungat într-una de frig și de foame, merge pe drum cu capul în pământ și cu mâinile întinse înainte, și nici nu îndrăznește măcar a rosti câteva cuvinte celui plin și îmbuibat, pentru haina ce-i trebuie, ba încă de multe ori fiind batjocorit, el pleacă mai înainte de a deschide gura. Deci când te duci acasă și te culci pe patul tău, când ai în casă o lumină strălucitoare, când masa îți este gata și încărcată cu de toate, atunci adu-ți aminte de acel mișel și nenorocit, care ca și câinii se perindă pe străzi, prin glod și întuneric, și care de multe ori nu se duce de acolo la casa sa, nici la femeia sa, nici pe patul său, ci la un așternut de paie, ca și câinii cei turbași pe care-i vedem pribegind în timpul nopții. Tu, dacă ai vedea chiar o mică picătură de apă străbătând prin acoperământul casei,*

răscolești toată casa, chemând slugile, și toate mișcându-le, pe când acela stând în paie sau în glod, înfășurat în zdrențe, rabdă frigul cel mai aspru!

Dar oare care fiară sălbatică nu s-ar înduioșa în asemenea împrejurări? Cine este atât de crud și neomenos, încât să nu fie blând cu astfel de nenorociți? Și cu toate acestea, sunt unii cari ajung la atâta sălbăticie, încât spun că acești nenorociți pătinesc cele vrednice de dânșii. Ar trebui ca ei să plângă și să le fie milă de acești nenorociți, căutând a le alina nenorocirile, iar nu să-i mai învinovățească cu cruzime și neomenie. Pe aceștia eu i-aș întreba: Pentru ce oare pătinesc aceia cele vrednice de pățimit? Că voiesc a se hrăni și a nu pieri de foame? *Nu, zic ei, ci pentru că sunt leneși și nu muncesc.* Și tu nu risipești oare fără să muncești? Dar ce? Oare nu faci o treabă cu mult mai rea decât orice lenevire, răpind, siluind și obijduind pe alții? Mai bine ar fi fost ca și tu să te fi lenevit în acest chip, fiindcă este cu mult mai bună lenevirea decât a răpi avutul altuia. Acum însă te vâri și în nenorociri străine, nu numai ca și cum nu ai face nimic, ci încă și învinuind pe acei nenorociți.

Să le mai povestim apoi și de nenorocirile străine, de acei orfani rămași fără nici un sprijin, de cei ce stau prin temnițe, de cei ce se zbuciumă prin tribunale, de cei ce sunt cu frică în viață, de văduviile cele neașteptate ale femeilor, de prefacerile și schimbările cele fără de veste ale celor bogăți, și cu frica aceasta să le muiem cugetul. În povestirile despre alții să îi facem a se teme, ca nu cumva lucruri de acestea să se petreacă și cu dânșii. Căci când ei vor auzi că fiul cutărui lacom și hrăpitor, că femeia cutăruia care a făcut multe fapte tiranice, după moartea soțului ei a pățimit mii de rele, că cei nedreptățiți s-au răsculat asupra femeii și asupra copiilor acelu hrăpitor și cu toții au pornit război din toate părțile, chiar dacă ar fi dintre cei mai nesimțitori, până la urmă se vor teme a nu pătimi și ei așa, și se vor face mai înțelepți, temându-se ca nu cumva și ai lor să pătinească astfel după moartea lor. Când noi spunem acestea, să nu le spunem ca și cum i-am sfătui sau i-am povățui, ca nu cumva cuvintele noastre să le pară prea greoaie, ci să le ia ca în formă de istorisire. Chiar și când vorbim altele, pururea să pășim spre o asemenea discuție, și neconținut să-i aducem la astfel de povestiri, neîngăduind a vorbi de altceva, fără numai de acestea: cum casa cea strălucită a cutărui hrăpitor a căzut, cum a rămas pustie, cum toate cele dinlăuntru au căzut pe mâini străine, câte judecăți sunt în fiecare zi asupra averii aceluia, câte împrejurări nenorocite, câte dintre slugile aceluia au ajuns acuma să ceară de pomană și câte au murit prin temnițe. Și toate acestea noi să le spunem căinând pe răposat, în același timp și disprețuind cele de aici, ca astfel și cu mila, și cu frica să muiem cugetul lor cel

împietrit. După ce, în sfârșit, îi vom vedea că s-au înfricoșat de acele povestiri, atunci vom putea să aducem vorba și de gheena, însă nu ca și cum i-am speria, ci ca fiindu-ne milă și căinând pe acei nenorociți cari au căzut în acest păcat. Să le spunem deci atunci: *Și ce trebuie a vorbi de cele de aici? Căci ale noastre nu rămân numai aici, și niște astfel de oameni vor primi și pedeapsa cea mai grozavă când se vor duce în cealaltă viață, unde vor găsi râuri de foc, viermele cel neadormit, întunericul cel nesfârșit și pedepsele cele veșnice.*

Dacă noi le șoptim într-una astfel de povestiri, o dată cu dâșii ne vom îndrepta și pe noi, izbăvindu-ne de o astfel de boală, iar în ziua aceea vom avea lăudător al nostru pe însuși Dumnezeu, după cum și Pavel zice: „Și atunci lauda va fi fiecăruia de la Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, pp. 112-115)

„Cum să stingem focul? Ei bine, se poate face aceasta, chiar dacă para lui s-ar ridica până la cer, numai de vom vrea; atunci vom putea stinge acea văpaie. Căci după ce s-a ridicat prin voință se va stinge tot prin voință. Oare nu voința noastră a aprins acest foc? Astfel, tot voința va putea să-l stingă, numai dacă vom vrea. Și cum se va putea deștepta în noi puterea de a vrea? Dacă vom cunoaște deșertăciunea și nimicnicia acestei poftes absurde: că ducându-ne de aici, averea nu ne va întovărăși, și chiar aici deseori ne părăsește; că averea rămâne tot aici, dar rănilile ce am căpătat dintr-înșea, ne întovărășesc și dincolo. Dacă vom cunoaște că acolo este multă bogăție; și dacă o vom compara cu acea bogăție, o vom găsi pe aceasta mai prejos de tina cea din mlaștină; dacă vom cunoaște miile de primejdii ce le are cu sine, și că plăcerea izvorâtă dintr-înșea este momentană, și totdeauna amestecată cu mâhnire. Dacă ne vom gândi bine la acea bogăție a vieții de veci, desigur că o vom putea cu ușurință să o disprețuim pe aceasta. Dacă vom ști că bogăția aceasta cu nimic nu ne folosește, nici spre câștigarea slavei, nici spre sănătate, și nici spre altceva, ci din contră, ne cufundăm în prăpastie și pierzare. Aici te îmbogățești și ai mulți sub tine; acolo însă ducându-te, te vei vedea gol și lipsit de orice. Dacă pe acestea le-am rumega neconținut în mintea noastră, și le-am auzi și de la alții, poate că ar fi ceva nădejde de îndreptare, poate că ar fi vreo izbăvire de această osândă grozavă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 193)

„Cu cât este mai frumos și mai strălucitor aurul decât cositorul și plumbul, cu atât este mai frumos și mai strălucitor cerul decât aurul și argintul și decât orice altă materie prețioasă. Privirea cerului este lipsită de

grijă, pe când privirea aurului și argintului este încărcată totdeauna de nenumărate griji, care pun în umbră toată plăcerea ce-o avem de pe urma aurului și argintului, nu-ți place să privești cerul, și-ți place să privești argintul? Privește atunci argintul expus în prăvăliile negustorilor!

Spre rușinea voastră grăiesc așa (I Cor., 6, 5), ca să întrebuițez cuvintele fericitului Pavel. Grăiesc spre rușinea voastră așa, pentru că vă văd atât de înnebuniți de dragostea de bani.” (Despre Feciorie, 64, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 116-117)

„... fecioria este în stare să usuce această rădăcină și să dea naștere altei rădăcini, o rădăcină foarte bună, care odrăsleşte toate bunătățile: libertatea, îndrăznirea, curajul, zelul înflăcărat, dragostea fierbinte de cele cerești, disprețul tuturor celor pământești. În acest chip se realizează buna cuviință și alipirea stăruitoare de Domnul”. (Despre Feciorie, 81, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 138)

IUBIREA DE STRĂINI

„Sărăcia nu este deloc piedică pentru iubirea de străini și că nu este nevoie de bogății și bunuri pentru a primi pe săraci, ci trebuință este în tot locul și vreme de virtute și de liberă voie [προαίρεσις], care să aleagă evlavie.” (Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. Cateheze maritale, p. 159)

IUBIREA (- culme a virtuților)

„Cea mai mare virtute este dragostea, bunătatea, milostenia. Aceste virtuți depășesc chiar virtutea fecioriei. Deci, dacă vrei să fii egal cu apostolii, nimic nu te împiedică! E de ajuns numai să săvârșești virtutea dragostei și nu ești întru nimic mai mic decât apostolii”. (Omilia la Matei, omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 543)

„Dumnezeu pune dragostea mai presus de toate”. (Omilia la Matei, omilia LXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 902)

IUBIREA (- calea mântuirii)

„Iubirea este calea mântuirii. Pe această cale să umblăm, ca să moștenim viața veșnică.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 146)

IUBIREA (- rădăcina și izvorul oricărui bine)

„Iubirea este un bine mare; este oare un lucru mai nestăpânit ca și focul, care se ridică chiar până la cer și a cărui furie nimic nu poate s-o oprească?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIII, 1, p. 373)

„... iubirea este rădăcina, izvorul și maica oricărui bine și că fără ea nimic din celelalte nu ne este de vreun folos.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, p. 16)

IUBIREA (datoria iubirii)

„Iubirea este o datorie care rămâne mereu neachitată. Cu cât lucrăm pentru a o achita, cu atât datoria crește. Când e vorba de foloase bănești, îi admirăm pe cei care nu au datorii, pe când, atunci când e vorba de foloasele iubirii, îi fericim pe cei care sunt foarte îndatorați. De aceea apostolul Pavel scrie: *Nimănui cu nimic să nu-i fiți datori, decât cu iubirea unuia față de altul* (Romani 13, 8). Prin aceste cuvinte vrea să ne arate că datoria dragostei trebuie totdeauna s-o achităm și totodată să rămânem îndatorați. Niciodată să nu încetăm să fim îndatorați cu ea, câtă vreme ne aflăm în această viață. Căci pe cât de grav și supărător este să datoreze cineva bani, tot atât de vrednic de osândire este să nu datoreze iubire. Iubirea este o datorie care rămâne, cum am spus, mereu neachitată. Fiindcă această datorie este cea care mai presus de orice ne alcătuiește viața și ne leagă mai strâns între noi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 136)

IUBIREA (măreția iubirii)

„Cel ce are iubire este mai vrednic de admirat decât cel care chiar și pe morți îi învie. Și acest lucru e firesc. Pentru că învierea din morți, ca minune, depinde cu totul de sfântul har, pe când iubirea depinde de buna intenție și de râvna evlavioasă a fiecăruia.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 142)

IUBIREA (minunata lucrare a iubirii)

„Căci precum focul moaie ceara, tot astfel și căldura dragostei împrăștie orice îngâmfare și ușurătate mai iute chiar ca focul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 108)

„Nimic nu poate convinge sufletul nostru de a persista în virtute, ca puterea cea mare a iubirii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 109)

IUBIREA (puterea iubirii)

„Plini de iubire, plini de blândețe, plini compătimire erau și sfinții. Gândiți-vă la Pavel care, deși era în primejdie să fie dat flăcărilor, deși rămânea neclintit la încercări, deși nu se temea decât de Dumnezeu, deși nu-i păsa de nimic, nici chiar de iad, când a văzut lacrimile persoanelor iubite, s-a înmuiat. Acest puternic, s-a emoționat și a spus: *Ce faceți? Plângeți și-mi sfâșiați inima?* (Fapte 21, 13). Și veți întreba: Au putut lacrimile să zdrobească sufletul acela de diamant? Sigur că da. Pentru că, așa cum el însuși a spus, pe toate le biruia cu puterea dragostei, însă nu și dragoste care-l sufoca și biruia. Iată ce i-a plăcut lui Dumnezeu! Omul pe care nu l-a putut zdrobi marea sălbatică, au putut să-l biruie câteva lacrimi de iubire. Atât de mare este puterea acesteia!

Vreți să-l vedeți și pe Pavel plângând? Iată ce spune într-o altă împrejurare: *Timp de trei ani, noaptea și ziua n-am încetat să vă sfătuiesc, cu lacrimi, pe fiecare din voi* (Fapte 20, 31). Marea lui dragoste l-a făcut să-i fie teamă ca nu cumva iubiții lui creștini să pățească vreun rău, și cu lacrimi îi sfătuia.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 140)

IUBIREA (nașterea iubirii)

„Virtutea izvorăște din dragoste, și dragostea din virtute. Cum este, vă spun eu. Cel virtuos nu preferă banii înaintea prieteniei, nici că este răzbunător, nici nu nedreptățește pe aproapele, nici nu-l bârfește, ci toate le suferă cu curaj. Dragostea de acestea depinde; și iarăși, cel ce iubește, toate acestea le suferă. Astfel deci toate acestea la un loc sunt între dânsule legate, și una pe alta se fortifică. Cum că iubirea izvorăște din virtute se dovedește și de aici; căci a zice: *Când se vor înmulți fărădelegile, se va răci dragostea* tocmai aceasta a invederat; iar când zice: *Cel ce iubește pe aproapele, a îndeplinit legea* (Rom., 13, 8), arată că virtutea purcede din dragoste. Așa că

e absolut necesar a fi una din două: ori foarte iubitor, ori foarte virtuos. Pentru că cel ce are una din două, va avea și pe cealaltă, și viceversa: cel ce nu știe a iubi, săvârșește și multe viclenii, iar cel viclean nu știe a iubi.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia IX, p. 98)

IUBIREA (manifestarea iubirii)

„Iubirea, de asemenea, nu știe ce înseamnă interesul. De aceea Pavel ne povățuiește: *Nimeni să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale celuilalt* (I Corinteni 10, 24). Iubirea nu știe ce înseamnă nici invidia, căci cine iubește cu adevărat consideră binele aproapelui ca pe al său. Astfel iubirea, încet-încet, îl preschimbă pe om în înger. După ce îl scapă de mânie, de invidie și de oricare altă patimă tiranică, îl scoate din starea naturală omenească și-l așează în starea îngerității eliberări de patimi.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 132-133)

„Iubirea ți-l arată pe aproapele ca pe un alt sine al tău, te învață să te bucuri pentru fericirea lui, ca și cum ar fi fericirea ta, și să te întristezi la necazurile lui, ca și cum ar fi necazurile tale. Iubirea face din mulți un trup și din sufletele lor vase ale Sfântului Duh. Căci Duhul păcii nu odihnește acolo unde împărătește dezbinarea, ci acolo unde stăpânește unirea sufletelor. Iubirea, de asemenea, face ca toți să se folosească de bunurile fiecăruia, după cum vedem în faptele Apostolilor: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una: și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea, sa, ci toate le erau de obște?* (Fapte 4, 32).

În afară de acestea, iubirea dăruiește oamenilor putere mare. Nu există fortăreață atât de tare de greu de dărâmat și necucerită de dușmani, cum este o mulțime de oameni care se iubesc și care sunt strâns legați cu rodul dragostei, buna. înțelegere. Chiar și atacurile diavolului pot fi respinse, pentru că, înfruntându-l împreună, devin nebiruiți, zădărnicesc uneltirile lui și primesc cununile strălucitoare ale iubirii. Așa cum coardele lirei, deși sunt multe, scot un sunet dulce dacă conlucrează toate armonios mânuite de degetele muzicianului, la fel și cei care au bună înțelegere, ca o altă liră de iubire, scot o melodie minunată. De aceea Pavel îi povățuiește pe credincioși să caute să fie în orice împrejurare în același cuget, să-i considere pe ceilalți mai presus de ei. pentru ca dragostea să nu fie nimicită de slava deșartă, să fie uniți, să se cinstească unul pe altul, să se slujească unul pe altul.

Iubirea ne face blânzi, pentru că împiedică lăcomia, desfrâul, invidia și alte patimi să ne stăpânească sufletele. În general nu există patimă, nu există păcat pe care să ne distrugă iubirea. Mai lesne este să scape de flăcările sobei o creangă uscată, decât păcatul de focul iubirii.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 138-139)

„Iubirea este însușirea adevăratului creștin și-l arată pe ucenicul răstignit al lui Hristos, care nu are nimic în comun cu lucrurile pământești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 142)

„Căci dragostea are marele avantaj că nu are legătură, precum alte virtuți, cu anumite răutăți. Lepădarea de cele materiale, de pildă, se leagă deseori de slava deșartă, ușurința de a învăța cu ambiția, facerea de minuni cu mândria, milostenia cu desfrâul, smerita cugetarea cu înălțarea lăuntrică etc. Acestea nu există în iubire, în iubirea adevărată. Omul care iubește trăiește pe pământ ca și cum ar trăi în cer, cu liniște și fericire neumbrite, cu sufletul curățat de invidie, zavistie, mânie, mândrie, rea dorință. Așa cum nimeni nu-și face rău sieși, la fel nici el nu-i face rău aproapelui său, pe care-l consideră ca pe un alt sine. Iată omul iubirii- un înger pământesc!” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 143)

IUBIREA (de Dumnezeu)

„Pavel nu s-a purtat așa de nerecunoscător ca noi! Pavel ardea atât de tare cu duhul, era atât de înflăcărat de dragostea de Dumnezeu, încât a rostit, a strigat și a grăit acele cuvinte vrednice de sufletul lui: *Cine ne va despartă?* Ce poate, oare să mă despartă, spune el, de dragostea lui Dumnezeu? Ceva din cele ce se văd? Ceva din cele nevăzute? Nu!

Apoi voind să enumere amănunțit pe toate și să ne arate tuturora dragostea lui puternică pentru Stăpânul său, a adăugat: *Necazul sau strâmtorarea, sau foametea, sau prigonirea, sau goliciunea, sau primejdia, sau sabia?* (Rom., 8, 35). O, suflet înnebunit de o nebunie, care are maică înțelepciunea! Care din necazurile ce vin asupra mea, spune Pavel, va putea să mă despartă de dragostea de Dumnezeu? Necazurile cele din fiecare zi? Nicidecum! Strâmtorările? Nici astea! Poate prigoana? Deloc! Foametea? Nici ea! Primejdiile? Dar pentru ce vorbesc eu de foamete, de goliciune și de primejdii? Poate sabia? Însăși moartea, strigă Pavel nu va reuși să mă despartă de dragostea lui Hristos! E cu neputință, cu totul cu neputință!

Nimeni altul n-a fost învrednicit să iubească atâta pe Stăpân ca acest fericit suflet! Grăia ca și cum ar fi fost fără de trup, ca și cum ar fi trăit, ca să

spun așa, în sferile cele de sus, ca și cum ar fi socotit că nici nu calcă pe pământ. Dorul lui de Dumnezeu, dragostea lui înflăcărată i-a mutat mintea de la cele materiale la cele spirituale, de la cele prezente la cele viitoare, de la cele ce se văd la cele ce nu se văd. Așa e credința, așa e dragostea de Dumnezeu!

Și ca să nu cunoști sufletul mare a lui Pavel, iată că cel care iubea atâta pe Stăpânul, că cel care ardea de dorul Lui este prigonit, urmărit și biciuit, iată că îndură nenumărate rele, spunând: *În osteneli mai mult, în bătăi peste măsură, la moarte adeseori; de la iudei am primit de cinci ori câte patruzeci fără una; de trei ori am fost bătut cu toiege; o dată am fost bătut cu pietre; o noapte și o zi am petrecut în adânc; în călătorii adeseori, în primejdii pe râuri, în primejdii între frații cei mincinoși, în osteneală și în trudă* (II Cor., 11, 23–27). A suferit atâtea și totuși se bucura și se veselea. Știa și era încredințat că ostenelele de aici îi sunt pricină celor mai mari răsplăți, că primejdiile dau naștere cununilor.” (*Omilii la Facere*, omilia LV, I–III, în col. PSB, vol. 22, pp. 216-217)

„Dai, oare, Stăpânului atât cât primești? Cât cheltuiești tu pentru Dumnezeu? Și totuși și pentru această sărmană cheltuială, care trece o dată cu lumea aceasta, primești răsplăți nemuritoare și bunătați nespuse!” (*Omilii la Facere*, omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 321)

„Că de asta dragostea noastră de Hristos este mai slabă, pentru că ne irosim toată puterea dragostei noastre în dragostea de cele lumești; răpim, ne lăcomim, suntem robi slavei deșarte. Poate fi, oare, ceva mai de plâns?”. (*Omilii la Matei*, omilia IV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 61)

„Și cine este atât de nebun să nu-l iubească pe Stăpânul său? Și ceea ce zic, eu știu că nici unul din voi nu-l va minți, nici cu inima, nici cu gura. A spune că-l iubești, și a nu face ceea ce fac cei ce-și iubesc prietenii, este un lucru ridicol și înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. Apoi pentru că este nu numai util, și foarte dăunător, de a-l mărturisi pe Iisus Hristos numai cu gura, și de a se lepăda de El prin fapte, eu vă rog să-L mărturisiți în mod egal prin faptele voastre, ca Iisus Hristos să ne recunoască în acea zi, unde El va duce înaintea Tatălui pe aceia ce sunt vrednici *de a fi primiți de El*.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, Omilia XX, 3, p. 99)

„Azi noi auzim spunându-se de mulți oameni, că ei se tem de Domnul și-L iubesc și vedem că dezmint cuvintele prin faptele lor. Ori, Dumnezeu vrea să fie iubit prin fapte. Pentru aceea le zicea El ucenicilor Săi: *Dacă Mă*

iubiți păziți poruncile Mele.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXV, 1, p. 383)

„Iisus Hristos ne-a împăcat cu Sine, atunci când noi eram dușmanii Lui; acum noi suntem prietenii Lui, să rămânem în iubirea Lui. El a început să ne iubească primul, să-L iubim și noi după ce ne-a iubit El atâta. El nu ne iubește pentru propriul Lui interes, El n-are nevoie de nimic, să-L iubim deci noi pentru utilitatea și folosul nostru. Atunci când noi eram vrăjmașii Lui, El ne-a întâmpinat cu iubirea Sa, să-L iubim și noi pe acest prieten care ne dă atâta mărturie despre iubirea Sa și despre finețea Sa.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVI, 3, p. 394)

„Vai! Dacă L-am iubi la fel pe Iisus Hristos, totul ne va părea aici jos o umbră, o închipuire și un vis. Noi vom spune la fel cu apostolul: *Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Iisus Hristos? Oare necazul sau strâmtoarea?* Sfântul Pavel n-a zis: argintul, sau bogățiile, sau frumusețea, căci aceste lucruri sunt foarte rele și ridicole. Ci el propune ceea ce era mai minunat: foamea, prigonirile, moartea (Rom., 8, 35). Și cu toate acestea apostolul a disprețuit toate lucrurile acestea ca un nimic; dar noi, pentru puțin argint ne despărțim de Viața și de Lumina noastră.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXVII, 3, p. 467)

„Iubiților, să-L iubim după cum se cuvine a-L iubi, căci aceasta este plata cea mare, aceasta este împărăția și plăcerea, aceasta mulțumirea, slava și cinstea, aceasta lumina, aceasta fericirea cea mare, pe care cuvântul nu o poate exprima, pe care mintea nu o poate pricepe îndeajuns.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia V, p. 83)

„Ascultă pe Petru cum se înflăcărase de dragostea Lui, și cum Îl punea mai presus de suflet, de viață, și mai presus de orice, iar când s-a lepădat de El nu se jenea atât de pedeapsă, pe cât că s-a lepădat de Cel iubit, ceea ce era pentru el mai amar ca orice pedeapsă. Și toate acestea le arăta mai înainte de venirea Sfântului Duh, și neconținut îi sta în cale și îi zicea: *Unde Te duci* (Ioan 13, 36); și iarăși: *Doamne, la cine ne vom duce?* (Ioan 6, 68), sau: *Doamne, cu Tine sunt gata să merg și în temniță, și la moarte* (Luca 22, 33). Astfel, pentru ei Hristos era totul, și înaintea iubitului lor nu ar fi preferat ei nici cerul, nici împărăția cerurilor. Zic ei: *Tu îmi ești îndeajuns în locul tuturor acelor.* Și de ce te minunezi că Petru astfel se găsea față de Hristos? Ascultă și pe profetul care spune: *Că pe cine am eu în cer afară de Tine? Și afară de Tine, ce am dorit pe pământ?* (Psalm 72, 24), adică *nu doresc nimic*

din cele de sus, nici din cele de jos, decât numai pe Tine. Aceasta este dragostea cea adevărată, aceasta iubire înflăcărată se numește.

Dacă noi am iubi în acest mod, apoi nu numai cele prezente, dar chiar și cele viitoare nu le vom băga de seamă față de această dragoste, și dezmierdându-ne cu ea, vom scoate de aici împărăția cerurilor.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 83-84)

„Nu este nimic pe care dragostea adevărată să nu-l poată birui; și când mai ales e la mijloc dragostea de Dumnezeu, apoi cel ce are o asemenea dragoste este mai presus de orice. Nici focul, nici sabia, nici sărăcia, nici boala, nici moartea, nici nimic altceva de acest fel nu i se va părea greu unui asemenea om, ci răsând de orice, el va zbura la cer, și nu va fi cu nimic mai prejos decât cei ce se găsesc acolo, și numai spre o unică frumusețe va avea el privirea ațintită: spre slava lui Dumnezeu. Deci nici cele dureroase ale vieții acesteia nu vor putea înjosi viața lui, după cum nici cele bune și plăcute nu-l vor putea mândri și îngâmfă.

Deci, iubiților, să avem o asemenea dragoste. Nimic nu poate fi deopotrivă cu această dragoste. Să avem, zic, asemenea dragoste atât în interesul celor prezente, cât și al celor viitoare. Dacă aș putea zice astfel, o asemenea dragoste, prin însăși firea ei, ar trebui să o avem cu înțâietate față de toate, fiindcă numai așa putem să scăpăm de torturile vieții prezente și ale celei viitoare, și să ne bucurăm de împărăția cerurilor. Însă nici izbăvirea de gheenă, nici câștigarea împărăției cerurilor nu ar putea fi ceva mai mult decât o asemenea dragoste de care vorbesc eu, adică decât dragostea pentru Hristos, fiindcă a iubi pe Hristos, și în același timp a fi iubit de El, este mai presus de orice.

Dacă chiar și între noi, oamenii, dragostea este resimțită ca fiind mai presus de orice altă plăcere, dar când acestea amândouă se petrec cu Dumnezeu, când Îl iubim și când ne iubește, care minte omenească ar putea oare să ne reprezinte deplin și întocmai fericirea unui astfel de suflet binecuvântat? Desigur că nici o minte, ci singură experiența directă a acestei supreme fericiri.

Deci pentru ca prin experiență să putem noi cunoaște această mulțumire duhovnicească, acea viață fericită și tezaurul nenumăratelor bunătăți dumnezeiești, să lăsăm totul la o parte și să câștigăm o asemenea dragoste, atât pentru mulțumirea noastră sufletească, cât și pentru slava lui Dumnezeu, Cel iubit de către noi...”(*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 162-163)

„*Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). De aceea și sufletului nostru, care este cel mai apropiat fiecăruia dintre noi, poruncește a-L iubi pe El mai înainte decât chiar pe sine, fiindcă voiește a fi iubit de noi mai mult decât orice altceva. Căci și noi, când nu simțim o iubire mare către cineva, nu avem nevoie de iubire mare din partea aceluia, chiar de ar fi el cât de mare, sau cât de renumit, însă când iubim cu căldură pe cineva, atunci, cât de mic ar fi acela și de nebăgat în seamă, totuși punem mare preț pe iubirea lui. De aceea și El consideră ca slavă a Sa nu numai a fi iubit de noi, ci de a și suferi pentru noi ceea ce a suferit. Însă pe cele pe care le-a suferit, și care constituiau slava Lui, El le-a suferit numai pentru dragoste, pe când ceea ce noi suferim pentru Dânsul nu suferim numai pentru dragoste, ci și pentru măreția Celui dorit și iubit de noi, ceea ce cu drept cuvânt s-ar putea numi slava noastră. Când noi suferim totul pentru Dânsul, atunci alergăm chiar și în primejdiile cele mai mari, ca și pentru o cunună neveștejită, și nici boala, nici sărăcia, nici umilința, nici clevetirea, ba nici chiar moartea nu o considerăm atât de greoaie și de insuportabilă. Dacă vom fi treji, prin toate acestea vom câștiga foarte mult, pe când dacă vom dormi, nici chiar de la cele contrare nu vom avea vreun folos.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 177-178)

„De un singur lucru, însă, este nevoie, adică de a-L iubi cu adevărat, și apoi toate celelalte ni se vor adăuga.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 289)

„Și de ce am putea fi noi oare vrednici, dacă Pavel, pentru dragostea și iubirea lui Hristos, nu admiră nici chiar pe cele din ceruri, pe când noi preferăm dragostei lui Hristos pe cele din noroi și din țărână? De ce am putea fi vrednici, zic, când ei pentru dragostea lui Hristos ar fi primit a cădea și în gheenă, și din împărăția cerurilor, dacă ar fi fost vorba, pe când noi nu disprețuim nici chiar viața prezentă? Oare suntem noi vrednici măcar de încălțăminte, dacă suntem atât de departe de mintea lui cea mare? Deși Dumnezeu, fiind iubitor de oameni și foarte blând, a făcut cu noi ceea ce face un tată iubitor de copii, care, văzând că fiul său se îngreuiază în vorbire, născocoște o altfel de pronunție a cuvintelor, fiindcă noi nu avem către El dragostea și dorul cuvenit, ne pune înainte multe altele, numai ca să ne poată ține pe lângă El; dar noi nici așa nu-I stăm cu adevărat alături, ci alergăm iară și iară la jocurile cele copilărești ale lipsei de înțelepciune. Nu așa, însă, făcea Pavel, ci, ca un copil nobil, liber și iubitor de tată, caută numai conviețuirea cu tatăl, iar de celelalte nici nu aducea vorba; sau, mai

bine zis, el făcea mai mult chiar decât un asemenea copil. El nu prețuiește pe Dumnezeu la fel cu cele ale sale, ci, când se uită la El ca la tată, celelalte nu le consideră întru nimic, și preferă de a fi bătut și pedepsit împreună cu El decât, despărțindu-se de El, să se dezmiere.

Să ne cutremurăm deci, noi, câți pentru dragostea lui Hristos nu disprețuim nici măcar banii, sau mai bine zis, câți nu disprețuim banii pentru noi înșine. Pavel pătimea totul pentru Hristos, nu pentru împărăția cerurilor, nici pentru cinstea cea de la El, ci pentru dragostea cea către El, pe când pe noi nici Hristos, nici cele ale Lui nu ne pot trage din lucrurile pământești, ci întocmai ca niște șerpi, sau vipere, sau porci, sau ca toate acestea la un loc, așa ne tăvălim în țărână.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 300-301)

„... să iubim pe Dumnezeu după cum se cuvine a-L iubi, ca astfel să ne bucurăm cu plăcere de această cinste. Dacă cineva având femeie iubită, și încă nu simte nici unul din necazurile zilnice, dar încă cel ce are o astfel de dragoste sfântă și dumnezeiască? Cugetă singur, de câtă plăcere se va bucura unul ca acesta. Aceasta este și împărăția cerurilor, aceasta este dobândirea tuturor bunurilor, aceasta este adevărată mulțumire, adevărată bucurie și fericire, sau, mai bine zis, orișice aș spune eu, niciodată nu voi putea să reprezint după cum se cuvine această virtute, ci numai experiența singură poate să ne arate acest bun neprețuit. De aceea și prorocul zicea: *Desfătă-te întru Domnul*; și în alt loc: *Gustați și vedeți că bun este Domnul* (Psalmi 36, 4; 33, 9).

Așadar, să ne convingem și să ne desfătăm cu dragostea Lui, căci numai așa vom vedea împărăția cerurilor și vom trăi viață îngerească. Numai așa viețuind aici, pe pământ, întru nimic nu vom fi mai prejos de cei ce viețuiesc în ceruri, iar după mutarea noastră de aici ne vom prezenta înaintea tronului lui Hristos mai străluciți decât toți, și ne vom bucura de slava Lui cea negrăită.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 445-446)

„Și noi să iubim pe Hristos, căci ne este ușor, dacă vom voi; fiindcă și Pavel de la fire a fost ca și noi. Pentru aceea s-au și scris toate cele ale lui Pavel de mai înainte de întoarcerea lui la Creștinism, cu totul potrivnice celor petrecute după aceasta, ca astfel noi să aflăm că aceasta este din voință și că celor ce voiesc toate le sunt ușoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, p. 231)

„Și dacă pentru dragostea aceasta ar trebui să dăm banii, sau trupurile, sau chiar sufletul nostru, să nu cruțăm nimic. Că nu este de ajuns a spune numai prin vorbe că-L iubim, ci trebuie a da dovadă și prin fapte - fiindcă nici El nu și-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci și prin fapte. Arată deci și tu această dragoste prin fapte și fă toate cele plăcute Lui, căci numai așa te vei folosi însuți de roadele acestei dragoste. El nu are trebuință de nimic de la noi, ceea ce mai cu seamă și dovedește adevărul dragostei Sale, căci deși nu are trebuință, și nici că se găsește în vreo trebuință de dragostea noastră, El totuși întrebuițează toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru aceea și Moise zicea: *Că ce anume cere Domnul Dumnezeu de la tine, fără numai a-L iubi pe El și a fi gata să mergi după Dânsul?* (A 2-a Lege 10, 12). Așa că atunci când El poruncește de a-L iubi, tocmai atunci, zic, arată că te iubește. Că nimic nu uneltește atât mântuirea noastră ca a-L iubi pe Dânsul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, p. 267)

„Dacă tu bunăoară ai fi bolnav de friguri, și chiar aproape de moarte, și te-ar lua cineva și ți-ar da vreun medicament folositor, oare nu ai prefera pe binefăcătorul tău înaintea tuturor? Ba încă și numele medicamentului binefăcător, nu l-ai avea veșnic în minte? Deci dacă noi păstrăm în sufletele noastre până și timpurile, locurile și împrejurările prin care ne-am folosit, apoi cu atât mai mult trebuie a păstra în sufletul nostru faptele petrecute cu mântuirea noastră. Fii așadar ca amorezat după dragostea evanghelică. Prin dragoste tu te-ai mântuit, și tot prin ea ai devenit fiu al lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 163)

„Și privește că nu numai credința este necesară, ci și dragostea. Fiindcă și acum sunt mulți care cred că Hristos este Dumnezeu, însă nu-l iubesc pe El, și nici nu fac cele ale celor ce iubesc. Căci în ce fel Îl iubesc, dacă pe toate celelalte le preferă înaintea lui Hristos, ca de pildă: averi, naștere, noroc, observațiile semnelor, prezicere, ghicire în zborul păsărilor? Când noi viețuim spre ocară Lui, apoi spune-mi: ce fel de dragoste avem către El? Dacă cineva are un prieten sincer și fierbinte, măcar așa să iubească pe Hristos; măcar așa să iubească pe Fiul lui Dumnezeu, Cel dat pentru mântuirea noastră, a dușmanilor Lui, pentru Care nici un bine n-am făcut. Și ce spun eu, că nici un bine n-am făcut? Când, din contră, am făcut mari rele, am cutezat lucruri nepermise, după miile de binefaceri și îngrijiri din partea Lui.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 43)

„Să se cerceteze fiecare pe sine și să vadă toate câte face pentru oameni. Am fi foarte fericiți, dacă am face atâtea pentru Dumnezeu, pe câte facem pentru oameni, pentru slava din partea oamenilor, pentru frica sau cinstea ce le dăm lor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 203-204)

„Să nu devenim atât de trândavi pentru mântuirea sufletelor noastre, ci să o iubim și să ne interesăm după putere pentru câștigarea ei. Toate să le punem pentru iubirea Lui: și suflet, și bani, și slavă, și orice, să le punem, zic, pentru mântuirea noastră, cu bucurie, cu bunăvoință, cu veselie, nu ca și cum i-am da Lui ceva, ci ca și cum ne-am da nouă înșine. Aceasta este legea celor ce iubesc: își închipuie că întâmpină binele, când ei întâmpină numai rele pentru cei iubiți. Astfel deci să ne găsim și noi față de Stăpânul nostru” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 217)

„Am venit, spune El, să-l despart pe fiu de tatăl lui, pe noră de soacra ei, pe fiică de mama ei (Matei 10, 35).

Te întreb: De unde a prezis acestea dacă era simplu om, un om ca toți oamenii?

Spusele lui Hristos au acest înțeles. Avea să se întâmple ca într-o casă unul să fie credincios, iar altul necredincios. Hristos a prezis că tatăl are să-l tragă la necredință pe fiul lui, de aceea a spus: *Atât de mare va fi puterea predicii, încât fiii îi vor disprețui pe tați, fiicele pe mame, copiii pe părinți. Vor voi nu numai să-i disprețuiască pe cei ai lor, ci chiar să-și dea viața, să sufere și să pătimească totul numai să nu se lepede de credință.* De unde I-a venit Lui gândul că are să fie copiilor mai cinstit decât părinții, părinților mai dulce decât copiii, bărbaiților mai de dorit decât femeile? Și asta nu numai într-o casă, nici în două sau trei sau zece, sau douăzeci sau o sută, ci pe întinsul întregii lumi, în toate orașele și țările, pe pământ, pe mare, în ținuturile locuite și nelocuite. Și iarăși, nu poți spune că a spus așa, și nu s-a împlinit. Mulți, la început, dar mai bine spus încă și acum, sunt urâți pentru credință, sunt alungați din casele părintești, și pentru nimic nu se mai întorc în ele, căci le este îndeșulătoare mângâiere să sufere acestea pentru Hristos”. (*Către iudei*, cuv. V, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 315)

„Dacă dragostea trupească robește atât de mult sufletul, încât îl face pe îndrăgostit să se îndepărteze de toate cele din viață și să stea ținut numai sub tirania iubitei, câte nu va fi oare în stare să facă dragostea lui Hristos și

teama de a nu ne înstrăina de El?” (*Despre căință (I)*, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 75)

„Și să nu te minunezi; dacă dragostea pentru oameni a făcut adeseori ca oamenii să înfrunte moartea, ce nu poate face dragostea pentru Hristos? Ce greutate nu poate ușura? Astfel, Pavel pe toate le răbda cu ușurință, deoarece se uita numai la Hristos pe care-L dorea; toate suferințele ce le îndura de dragul lui Hristos le socotea superioare oricărei plăceri sau desfătări; și într-adevăr, așa era.” (*Despre căință (I)*, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 76)

„Până în ceasul de acum și flămânzim și însetăm și suntem goi și suntem palmuiți și pribegim și ne ostenim lucrând cu mâinile noastre; ocărăți fiind, binecuvântăm; prigoniiți fiind, răbdăm; huliți fiind, mângâiem (I Corinteni 4, 11-13). Și iarăși: „Am ajuns ca un gunoi al lumii, lepădătura tuturor până acum (I Corinteni 4, 13). Căci odată ce și-a întors privirile sufletului către cer și a fost uimit de frumusețea de acolo, nu mai suferea să-și întoarcă din nou privirile spre pământ. Era în aceeași stare cu un om sărac și nevoiaș care stă toată viața închis într-o colibă întunecoasă și sărmană, dar care, după ce va fi văzut palatele împărătești strălucind de bogăția aurului și de scânteierile nestematelor, n-ar mai vrea nici cu mintea să se mai gândească la sărăcăcioasa lui colibă, ci va face totul spre a se muta, de i-ar fi cu putință, în locuința cea împărătească. Tot astfel și Fericitul Pavel: o dată ce a privit frumusețile cerești, disprețuia sărăcia de aici; trăia printre oameni, silit de legăturile trupului, dar nu-și îndrepta privirile spre nimic din cele de pe pământ, ci-și mutase întreaga ființă spre cetatea cerească.” (*Despre căință (I)*, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 77)

„Dragostea de Hristos atât de mult îl stăpânea pe Pavel, încât, dacă ar fi fost vorba să sufere pentru Hristos chinurile cele veșnice ale iadului, nu s-ar fi dat în lături. Pavel nu slujea lui Hristos așa cum Îi slujim noi, năimiții, care ne temem de iad și dorim împărăția cerurilor; dimpotrivă, era cuprins de o dragoste cu mult mai bună și mai fericită decât aceasta: suferea și făcea totul nu pentru alt motiv, ci numai ca să-și potolească dragostea ce-o avea pentru Hristos. Dragostea de Hristos a pus stăpânire pe gândirea lui atât de puternic, încât chiar ce era mai de preț în ochii lui, adică a fi împreună cu Hristos, pentru care disprețuia și iadul, și împărăția cerurilor, chiar și de aceasta de bunăvoie s-ar fi înstrăinat, preferând de dragul lui Hristos să îmbrățișeze și să primească cu multă râvnă căderea aceea nespuse din împărăția cerurilor ca pe unul dintre cele mai dorite lucruri.” (*Despre căință*

(I), 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 77-78)

„Să iubim căci iubirea este ușoară. – Căci nu această frază: *Cum să iubești pe Dumnezeu?*, trebuie să se afle pe buzele noastre. Ci ceastăaltă: *Cum să nu iubești pe Dumnezeu?* (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 21)

„Două obstacole vor opri întotdeauna în noi dezvoltarea inimii spre Dumnezeu: păcatul și iubirea bunurilor pământești. – Când ne atrage ispita, când patima ne fascinează, să-i zicem: *Mergi! Retrage-te, eu sunt al lui Dumnezeu pe care-L iubesc*. Când lumea cu bunurile sale cele false ne cheamă s-o iubim, să ne gândim cât sunt de trecătoare, schimbătoare, nevrednice de noi, aceste bunuri grosolane. *Precum dorește cerbul izvoarele apelor, așa te dorește, însetează după Tine inima mea.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 22)

„El pretinde totul: inteligență, voință, viață privată, personală, inimă, viață publică, jertfă de sine, eroismul și martiriul, El vrea să fie slujit până la moarte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 52)

„Cu ce iubire transcendentă nu va trebui să iubim această iubire întrupată? Luând seamă de tot ce a făcut El pentru noi, cum s-a devotat El, s-a dat pentru noi, cu câtă vehemență, cu cât devotament, cu cât eroism nu va trebui să răspundă iubirea noastră pentru El?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 58)

„Să iubim pe Dumnezeu noi care nu suntem decât mizerie și țărână. Să-l iubim pe Dumnezeu disprețuind pentru El toate lucrurile de pe pământ. Să-l iubim pe El pentru a avea în El toate bunurile!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 322)

„Noi, când ne iubește Dumnezeu, facem din această iubire divină hrana inimii noastre, ținta vieții noastre. Să-L iubim pe Dumnezeu în Sine însuși, să-L iubim în aproapele, să-L ajutăm în săracii Săi. Iubirea divină să ne fie suprema noastră fericire și suprema noastră măreție.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 334)

IUBIREA (de Dumnezeu – ce o împiedică?)

„Voi nu puteți să slujiți în același timp și lui Dumnezeu și argintului (Lc., 16, 13); în mod necesar trebuie să-l iubești pe unul și să-l urăști pe celălalt. Iată ce ne strigă experiența din înălțime și destul de tare: cei ce n-au nici o dorință de a se îmbogăți, care râd și o disprețuiesc, iată pe cei ce-l iubesc pe Dumnezeu, cum trebuie să fie iubit; căci un suflet cuprins de iubirea bogățiilor nu se va abține ușor de la fapte și nici de la cuvintele care trezesc mânia lui Dumnezeu, pentru că el slujește un alt stăpân care-i poruncește lui să facă ceea ce oprește legea Domnului.

Pentru aceasta întoarceți-vă la voi, ieșiți din somnul vostru; și gândind la Cel care-i suntem slujitori, să nu iubim decât împărăția Lui; să plângem și să gemem asupra vremurilor trecute, în care vreme noi am fost robii păcatului și argintului; să ridicăm cu o credință tare acest jug greu și să-l purtăm cu răbdare pe acela al lui Iisus Hristos care este dulce și ușor.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia VIII, 2, p. 43)

IUBIREA (de aproapele)

„Vă rog, să nu fim fără inimă, ci să împlânzim cugetul nostru și mai întâi să ne învățăm să întrecem în dragoste pe aproapele nostru; și, după cum spune fericitul Pavel, să socotim pe ceilalți a fi mai de cinste decât noi (Filip., 2, 3); să nu suferim a-i iubi mai puțin decât ne iubesc ei, ci să-i întrecem în dragoste, să nu ne lăsăm întrecuți, să le arătăm o dragoste mai mare și mai fierbinte. Dragostea mai cu seamă ține și susține viața noastră și prin asta ne deosebim de animale și de fiare; prin putința noastră – și asta atârnă de voința noastră – de a păstra rânduiala convenită nouă și de a ne uni strâns cu semenii noștri”. (Omilii la Facere, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 66)

„Stăpânul ne poruncește ca nu numai să îndurăm cu curaj nedreptățile ce ni le fac alții, ci să-i și miluim pe cei ce ne fac rău. *Cel care vrea să se judece cu tine*, spune El, *și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa* (Matei, 5, 40). Noi, dimpotrivă, adeseori chiar încercăm să facem rău aproapelui sau chiar să ne răzbunăm pe cel ce ne-a făcut rău, deși ni s-a poruncit să iubim nu numai pe cei ce ne iubesc, – *că aceasta o fac și vameșii* (Matei, 5, 46) –, ci să iubim și pe cei ce ne urăsc; noi, însă, nu iubim cu dragoste egală nici pe cei ce ne iubesc”. (Omilii la Facere, omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 299)

„Păcatul s-a întins acum atât de mult, că sunt rari chiar cei care iubesc pe cei care îi iubesc. De unde să mai avem nădejde de mântuire, când

suntem mai răi ca vameșii, așa precum spune Hristos: *Dacă iubiți pe cei care vă iubesc pe voi, ce lucru mare faceți? Nu și vameșii fac la fel?* (Matei, 5, 46). Hristos, vrând să ne ridice pe culmea virtuții, vrea să fim mai buni decât vameșii; noi, însă, ne silim să fim mai prejos ca ei. Și pentru ce vorbesc eu de vameși? Suntem mai răi decât hoții, decât jefuitorii de morminte, decât ucigașii. Fiecare din aceștia iubește pe cel care îl iubește și de multe ori își primejduiește și viața pentru prietenul lui. Pot fi oare oameni mai de plâns ca noi, care, după ce am fost învredniciți de iubirea cea mare a lui Dumnezeu, suntem mai răi decât cei ce săvârșesc nenumărate fărădelegi?”. (*Omilia la Facere*, omilia LII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 191-192)

„Că pentru Hristos dragostea valorează totul. Ea este mama tuturor bunătăților, semnul de recunoaștere al ucenicilor Lui (Ioan 13, 35), ține strâns legate pe toate cele ale noastre, este trebuincioasă tuturor. Pe bună dreptate, deci, Hristos taie cu multă tărie rădăcinile și izvoarele urii, că ele vatămă dragostea. Nu socoti, deci, o exagerare cuvintele lui Hristos, ci gândește-te la faptele mari săvârșite prin îndeplinirea acestor porunci și minunează-te de blândețea acestor legi! Nimic nu-I este atât de drag lui Hristos ca unirea și legătura în dragoste a unora cu alții. De aceea și El însuși și prin ucenicii Lui - și prin cei din Noul Testament și prin cei din Vechiul Testament - vorbește foarte mult de porunca dragostei, răzbunând și pedepsind aspru pe cei ce o disprețuiesc. Desființează dragostea și ai adus și înrădăcinat în lume păcatul. De aceea și spunea Hristos: *Când se va înmulți fărădelegea, se va răci dragostea multora* (Matei 24, 12). Așa a ajuns Cain ucigaș de frate, așa Isav, așa frații lui Iosif! Așa au năvălit pe lume o mulțime de nenorociri! Pentru că s-a răcit dragostea! De aceea și Hristos taie din rădăcină, cu foarte multă grijă, tot ce o vatămă”. (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 211-212)

„Majoritatea oamenilor au cu totul alte temeuri de dragoste și prietenie. Unul iubește pentru că e iubit; altul, pentru că este cinstit; altul, pentru că cutare i-a fost de folos la o nevoie sau la o afacere oarecare; altul, pentru altă pricină asemănătoare. Cu greu vei găsi pe cineva care, pentru dragostea de Hristos, să iubească pe aproapele său cu adevărat și așa cum trebuie să-l iubească. Pe cei mai mulți dintre oameni îi leagă unii de alții afacerile și treburile lumești. Pavel n-a iubit așa, ci pentru Hristos. Din pricina aceasta la Pavel, chiar când nu era iubit așa cum iubea el, dragostea lui nu se stingea, pentru că-i pusese rădăcină puternică dragostea de Hristos”. (*Omilia la Matei*, omilia LX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 702)

„Ce poți să spui? Că te ocărăște cel pe care l-ai cinstit? Că a vrut să te junghie cel căruia i-ai făcut bine? Dar dacă-l iubești de dragul lui Hristos, atunci această dragoste te face să-l iubești și mai mult. Pricinile care duc în celelalte feluri de dragoste la răcirea dragostei tocmai acelea duc aici la sporirea ei. Mai întâi, că un om care-ți răspunde la dragoste cu ură este pentru tine pricină de răsplată; în al doilea rând, că omul acesta care-ți răspunde la dragoste cu ură are nevoie de mai mult ajutor, de mai mare îngrijire. De aceea pe omul care iubește pe oameni de dragul lui Hristos nu-l interesează din ce familie e cutare, din ce țară, dacă e bogat, dacă îi răspunde la dragoste cu dragoste sau altceva asemănător, ci fie că-l urăște, fie că-l ocărăște, fie că-l ucide, el continuă să-l iubească, pentru că are îndestulătoare pricină de iubire pe Hristos; de aceea și stă neclintit, tare și nemișcat în dragostea sa, că se uită la Hristos. Că și Hristos tot așa a iubit pe dușmani, pe cei nerecunoscători, pe ocărători, pe hulitori, pe cei ce-L urau, pe cei ce nici nu voiau să-L vadă, pe cei care preferau lemnele și pietrele în locul Lui. I-a iubit cu cea mai înaltă dragoste, față de care alta la fel nu poți găsi. *Mai mare dragoste ca aceasta nu are nimeni*, spune Hristos, *ca să-și pună cineva sufletul lui pentru prietenul lui* (Ioan 15, 13). Uită-te cum continuă să-i iubească pe cei care L-au răstignit, pe cei care L-au batjocorit! Vorbește și Tatălui despre ei, spunând: *Iartă-le lor, că nu știi ce fac!* (Luca 23, 34), iar după înviere a trimis și pe ucenicii Lui la ei.

Să căutăm, dar, și noi această dragoste, să năzuim spre ea, ca să ajungem imitatorii lui Hristos”. (*Omilia la Matei*, omilia LX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 702-703)

„Punând față în față iubirea ta de oameni cu iubirea Lui, să cunoști că chiar dacă ai ierta de șaptezeci de ori câte șapte, chiar dacă ai ierta neconținut pe toți cei ce-ți greșesc, iubirea ta de oameni față de bunătatea lui Dumnezeu cea nemărginită - de care ai să ai atâta nevoie când ai să fii judecat și ai să dai seamă de faptele tale - e ca o picătură de apă față de un ocean nemărginit; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. De aceea a și adăugat zicând:

Asemănatu-s-a împărăția cerurilor cu un împărat care a vrut să se socotească cu slugile sale. Și începând să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Neavând el cu ce să plătească, a poruncit să-l vândă pe el, pe femeia lui, pe copiii lui și toate câte avea (Matei 18, 23-25).

Acest datornic însă, după ce s-a bucurat de iubirea de oameni a stăpânului său, s-a dus și a sugrumat pe tovarășul lui care-i datora o sută de

dinari. Stăpânul mâniat a poruncit să-l bage iarăși la închisoare până ce va plăti tot.

Ai văzut cât de mare este deosebirea dintre păcatele ce le facem față de oameni și cele pe care le facem față de Dumnezeu? Este atâta deosebire câtă este între zece mii de talanți și o sută de dinari; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult”. (*Omilii la Matei*, omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 704-705)

„Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă iar a doua, asemenea acesteia: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși (Matei 29, 37-39).

- Pentru ce a spus: *Asemenea acesteia?*

- Pentru că porunca aceasta, a doua, deschide drum celei dintâi și este și ea la rândul ei întărită de aceasta”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 811)

„Noi nu trebuie să arătăm numai unii față de alții atașamentul care ne leagă cu prietenul, ci pe acela care leagă pe un mădular cu alt mădular, voi nu veți afla mai tare legătură a prieteniei și a părinților, nici un nod așa de puternic ca acesta. Precum un mădular din trup nu poate să spună despre un alt mădular: *de unde îmi vine legătura strânsă pe care o am eu cu el?*; la fel voi nu puteți spune despre fratele vostru. *Căci noi toți fiind botezați în același duh, pentru a nu fi decât un singur trup* (1 Cor., 12, 12) (...) și ca prin această părintime și această prietenie reciprocă, să facem toți împreună funcțiunile aceluiași trup. Să nu disprețuim dar pe aproapele nostru, dacă nu vrem să ne disprețuim pe noi înșine. *Căci nimeni nu-și urăște trupul său, ci îl hrănește și îl spală* (Efes., 5, 29).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XV, 3, p. 75)

„Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, așa să vă iubiți și voi unul pe altul (34). Cum era adevărat că ucenicii auzind aceste cuvinte și lucruri, vor fi cuprinși de teamă și de groază, așa ca niște oameni cu totul părăsiți, Învățătorul lor îi mângâie, și pentru a-i face mai siguri și pentru a-i întări, El plantează în inima lor rădăcina tuturor felurilor de virtuți, adică iubirea; ca și cum ar zice: fiindcă eu plec, voi sunteți triști și abătuți; dar dacă vă iubiți unii pe alții veți fi mai tari și mai curajoși. Pentru ce nu le-a zis el cu aceste cuvinte? Fiindcă felul în care le-a zis era mult mai folositor și mult mai avantajos.

Întru aceasta vor cunoaște mulți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii de alții. (35). Prin aceste cuvinte, Iisus Hristos le arată că

întărindu-i în iubire și însemnați cu acest semn, nimic nu-i va risipi pe cei ce s-au unit în acest fel. Apoi, Mântuitorul le-a făcut această prezicere după ce trădătorul a ieșit și s-a despărțit de ei. Dar pentru ce numește El nouă o poruncă din legea veche? Aceasta fiindcă a făcut-o nouă prin felul în care a răspândit-o El; întrucât zicând: *Dacă veți avea dragoste unii față de alții*, a adăugat: *Precum v-am iubit Eu*. Eu nu Mi-am achitat o datorie, Eu nu v-am iubit ca răsplată pentru meritele voastre din trecut, ci am început Eu primul să vă iubesc, zice El, și să vă fac bine; astfel trebuie ca voi, la fel, să faceți bine prietenilor voștri, chiar fără a avea față de ei o obligație imediată. Și fără a vorbi de minuni a căror putere trebuie să le dea El să facă, El îi deosebește prin iubire. Pentru ce? Fiindcă aceea face, aceea caracterizează caracterul sfinților; fiindcă iubirea este temelia oricărei virtuți. Fiindcă mai întâi prin iubire ne câștigăm noi mântuirea noastră. Așa, zice Iisus Hristos, este ucenicul Meu, și toți vă vor lăuda dacă vor vedea că imitați iubirea Mea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXII, 3, pp. 370-371)

„Cel ce are voința și intenția îndreptate spre iubirea de oameni și milostenie, chiar de ar avea averi, el totuși stă în fruntea celor nenorociți, și de ar vedea pe cineva plângând, va plânge și el cu dânsul; de ar vedea pe cineva nedreptățit, iute îi va lua apărarea; de ar vedea pe vreun om necăjit, el îi va întinde mâna. Căci având cu sine tezaurul tuturor bunătăților, adică suflet milostiv și iubitor de oameni, de acolo vor izvorî toate cele necesare fraților lui, și se va bucura de toate recompensele acordate de Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 393)

„Arată (Apostolul Pavel – n. n.) și cauzele pentru care noi suntem datori a ne iubi unii pe alții: *În iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă* (12, 10), fiindcă sunteți frați, și din aceleași nenorociri și dureri ați fost dezrobiți; deci și pentru aceasta este drept de a vă iubi unul pe altul.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 411-412)

„*Dragostea să fie nefățarnică, caldă, îndoită, sporită în cel mai înalt grad, cu alte cuvinte dragoste fierbinte. Ce folos dacă tu iubești fără viclesug, însă nu iubești cu căldură? De aceea și zice: Cu dragoste frățească unul pe altul iubind, adică, iubește; însă cu căldură, să iubești. Nu aștepta ca să fii iubit de altul, ci tu aleargă spre acela, apucă tu mai înainte decât el, căci astfel vei culege tu mai întâi rodul dragostei aceluia.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 412)

„Că cel ce iubește pe aproapele, legea a împlinit. Să nu-ți închipui, deci, că a iubi este dintr-o favoare, căci aceasta încă este o datorie. Tu datorezi dragoste fratelui tău pentru înrudirea duhovnicească ce o ai cu el; și nu numai pentru aceasta, ci pentru că suntem mădulare unul altuia, și dacă ea lipsește, atunci totul s-a nimicit. Deci iubește pe fratele tău, fiindcă dacă din această iubire câștigi atâtea, că ai împlinit întreaga lege, apoi ca unul ce vei fi recompensat pentru aceasta, tu ai datoria să-l iubești.

Pentru că (poruncile): Să nu săvârșești adulter; să nu ucizi; să nu furi; să nu mărturisești strâmb; să nu poftești... și orice altă poruncă ar mai fi, se cuprind în acest cuvânt: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți (13, 9).

El nu zice simplu *să îplinești*, ci *se cuprind*, adică arată că în dragoste se recapitulează pe scurt toate faptele prevăzute de lege.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 440)

„... punând și măsură egală între amândouă felurile de dragoste, pentru cea dintâi (iubirea față de Dumnezeu – n. n.), zice: *din toată inima ta, și din tot sufletul tău*, iar pentru dragostea cea către aproapele: *ca pe tine însuți*. Pavel însă vorbește numai de dragostea cea de-a doua, dragostea către aproapele, care dacă lipsește, apoi cu nimic nu ne va folosi cea dintâi. După cum noi când iubim pe cineva zicem: *Dacă iubești pe acela, pe mine mă iubești*, tot așa și Hristos, arătând aceasta, zice: *la fel ca aceasta este*, și tot de aceea zicea și lui Petru: *De Mă iubești, paște oile Mele* (Ioan 21, 16).” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 441)

„*Iubirea nu face rău aproapelui; iubirea este deci împlinirea legii* (13, 10).

Ai văzut cum dragostea către aproapele are amândouă însușirile în sine? Pe de o parte depărtarea de rele, căci zice: *nu face rău*, iar pe de altă parte lucrează faptele bune, căci zice: *iubirea este deci împlinirea legii*, adică, nu ne inspiră numai învățătura pe scurt a celor ce trebuie a face, ci și îndeplinirea faptelor bune tot dragostea este care o face mai cu ușurință. Căci dragostea nu se încearcă numai ca să ne învețe a afla cele ce ne sunt de folos, ceea ce este de datoria legii, ci ne ajută chiar și în săvârșirea aceluia, și cu un cuvânt ea ne pune în poziție de a îndeplini fapta bună în totalitatea ei, iar nu numai în parte.

Să ne iubim, deci, unii pe alții, căci prin aceasta dăm dovadă că iubim pe Dumnezeu, Care ne iubește pe noi. Printre oameni se întâmplă, că dacă iubești pe cel iubit și de altul, se răscoală acesta, pe când aici, el ne cere ca

să luăm și noi parte la această dragoste, iar pe cel ce nu ia parte îl urăște. Dragostea omenească este plină de invidie și zavistie, pe când cea dumnezeiască este scutită de orice patimă, și de aceea caută tovarăși în iubire, căci zice: *Iubește și tu împreună cu Mine, și atunci te voi iubi și Eu mai mult.* Ai auzit cuvintele acestui înflăcărat iubitor? *Dacă vei iubi – zice – pe cei ce-i iubesc Eu, atunci voi crede că și Eu sunt iubit de tine cu înflăcărare.*” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXIII, pp. 441-442)

„Ci să râvniți, zice, darurile cele mai bune, și încă mai înaltă cale arăt vouă, vorbind aici de dragostea cea către aproapele. Apoi urmând a păși cu vorba spre dragoste și spre lauda acestei virtuți, mai întâi el toate acele haruri le doboară, punându-le de față cu dragostea, arătând cu multă înțelepciune că fără dânsa nimic nu este. Dacă el deodată le-ar fi vorbit de dragoste, și spunându-le: *cale arăt vouă*, ar fi adăogat după aceasta îndată iar *calea aceasta este dragoste* și nu ar fi adus vorba prin asemuire, apoi chiar de ar fi răs unii de cele vorbite, totuși cei mai mulți nu ar fi putut pricepe lămurit puterea dragostei, ci ar fi rămas în nedumerire. Pentru aceea nici nu o descoperă el de la început, ci mai întâi ridicând cugetul ascultătorilor prin vestea că mai înaltă cale le va arăta, și prin aceste cuvinte insuflându-le așa zicând dorința de a cunoaște acea cale, ba încă sporindu-le acea dorință, el mai întâi prin asemuirile ce le face arată că fără dragoste toate acele haruri nu sunt nimic, ațâțându-i oarecum și împingându-i spre trebuința cea mai mare de a se iubi unul pe altul, precum și că lipsa dragostei este pricina tuturor relelor. Încât și pentru aceasta dragostea s-ar putea arăta mare, de vreme ce harurile singure nu numai că nu i-au unit, ci încă și fiind uniți i-au învrăjbit, pe când dragostea pe toți cei învrăjbiți din pricina harurilor, prin sine însăși îi va uni și-i va face un trup. Însă nu spune aceasta de-a dreptul, ci pune tocmai aceea ce doreau ei, adică și dragostea este har, și încă cea mai înaltă cale spre a ajunge la toate celelalte haruri. *Încât dacă nu voiești, zice, a iubi pe fratele tău pentru că trebuie a-l iubi, cel puțin arată-i dragostea spre a-ți însuși un har mai îmbelșugat.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, p. 335)

„... nimic nu arată mai bine pe ucenicul lui Hristos ca faptul de a iubi pe alții.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, p. 339)

„Precum și Fiul Omului nu a venit ca să i se slujească, ci ca să slujească și să dea sufletul său răscumpărare pentru mulți (Mt. 20, 28), arătând că astfel trebuie a iubi, încât a și muri pentru cei iubiți, căci aceasta mai ales este al iubi pe dânsul.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, p. 340)

„Hristos a spus că semnul adevăratei iubiri față de dânsul este numai dragostea către aproapele. *De mă iubești, Petre, zice, mai mult decât aceștia, paște oile mele.* Ai văzut cum și aici a dat a înțelege că dragostea este mai mare chiar și decât mucenicia? Dacă cineva ar avea un copil iubit, pentru care și-ar da și sufletul, și dacă un altul ar iubi pe tată, însă față de fiu nu ar avea nici o grijă, firește că aceasta foarte ar mânia pe tată și nu ar mai voi să știe nimic de dragostea ce-i arată lui însuși, din pricina disprețului arătat fiului. Deci dacă acest lucru se petrece cu tatăl și cu fiul său, apoi cu atât mai mult fiind vorba de Dumnezeu și de oameni, fiindcă Dumnezeu este mai iubitor decât toți părinții. Pentru aceea deci zicând: *Întâia și cea mai mare poruncă este să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău, a adăogat îndată: iar a doua – și nu a tăcut, ci a adăogat: deopotrivă acesteia, să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine* (Mt. 22, 39). Și privește cu câtă strășnicie cere și această iubire, căci dacă pentru Dumnezeu cere ca dragostea să fie *din toată inima și din tot sufletul*, pentru aproapele zice ca să-l iubească *ca însuși pre sine*, ceea ce este egal cu *din toată inima și din tot sufletul*. Dacă aceasta s-ar păzi cu toată strășnicia, apoi nu ar mai fi nici bogat, nici sărac, nici rob, nici slobod, nici mic, nici mare, nici diavolul nu ar mai fi cunoscut, și nu zic numai de diavol, ci și de altul ca dânsul, sau mai drept vorbind, chiar de ar fi sute și mii de acest fel, totuși nu ar putea face nimic dacă este dragoste.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXII, pp. 340-341)

„Când ne stă dinainte diadema dragostei, aceasta este de-ajuns spre a ne arăta pe adevăratul ucenic al lui Hristos, și nu numai nouă, ci și necredincioșilor. *Întru aceasta, zice, va cunoaște lumea că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi* (In. 13, 35). Astfel că acesta este semnul cel mai mare decât toate semnele, dacă prin el se cunoaște ucenicul lui Hristos. De ar face cineva mii de semne și minuni, însă s-ar răscula împotriva altora, va fi luat în răs de necredincioși, precum și de nu ar face nici un semn, însă se arată cu dragoste și iubește pe alții, unul ca acela este și cinstit, în același timp și neînvinș. Fiindcă și pe Pavel pentru aceea îl

admirăm, nu pentru că învia pe cei morți, și nici pentru că vindeca pe cei leproși, ci pentru că zicea: *Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios? Cine se smintește, și eu să nu ard?* (2 Cor. 11, 29). Mii de semne de ai pune față cu acestea, totuși nimic nu vei mai adăoga, fiindcă și pentru dânsul zicea că îl așteaptă o cunună mare, nu pentru că făcea semne și minuni, ci pentru că cu cei neputincioși se făcuse neputincios. *Care dar îmi este plate? Ca binevestind, fără plată să pun eu Evanghelia lui Hristos?* (1 Cor. 9, 18), zice. Și chiar când se asemuiește pe sine cu ceilalți apostoli, nu spune că *mai multe semne am făcut decât dâșii, ci mai mult decât toți aceia m-am ostenit* (1 Cor. 15, 10). Dar și atunci când voia mai bine a muri, o cerea pentru mântuirea ucenicilor. *Că mai bine îmi este a muri, zice, decât lauda mea să o facă cineva zadarnică* (1 Cor. 9, 15), nu fiindcă se lăuda el, ci ca să nu se pară că-și bate joc de dâșii. Nicăieri nu-l vedem lăudându-se de izbânde sale, dacă timpul și împrejurările nu cereau, dar și când era silit a face aceasta, atunci singur se numește pe sine *fără de minte*. Și dacă vreodată se și laudă, apoi se laudă întru neputințe, întru batjocuri, întru suferințele ce și dânsul le avea împreună cu cei bântuiți, ceea ce și aici zice: *Cine este neputincios, și eu să fiu neputincios?* Aceste cuvinte sunt mai mari și mai însemnate chiar și decât primejdiile, pentru care și pune acestea mai la urmă, înălțând vorba.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, pp. 344-345)

„Mare păcat este, iubiților, și de a nu iubi pe aproapele; dar încă și fiind iubit cineva, să nu iubească, desigur că este cu mult mai mare. Că dacă cel ce iubește pe cel ce îl iubește nu este fapt mai mare ca al vameșilor, apoi cel ce nici aceasta nu o are este împreună cu fiarele cele sălbatic, sau mai bine zis, chiar și mai jos decât acestea. Ce spui, omule? Nu iubești pe cel ce te iubește? Și pentru ce trăiești atunci? La ce ești tu folositor atunci? În ce anume lucruri? În cele politice? În cele deosebi? În nimic, căci nimic în lumea aceasta nu poate fi mai netrebnic ca omul ce nu știe a iubi. Legea aceasta a iubirii au cinstit-o de multe ori până și tâlharii, ucigătorii și spărgătorii de case; ba până și cei ce se împărtășesc numai din pâine și din sare s-au schimbat, prefăcându-se cu totul, iar tu care nu numai din pâine și sare te împărtășești (...) nu iubești? Cei ce iubesc într-un chip necinstit, iată că-și cheltuiesc întreaga lor avere cu muierile curve; iar tu, având o iubire curată și cinstită, ești atât de rece, atât de netrebnic și neputincios, că chiar și fără cheltuială nu primești a iubi?

Dar cine, zici tu, este atât de ticălos, cine este atât de sălbatic încât să lepede și să urască pe cel ce îl iubește? Bine faci că nu crezi că s-ar putea

petrece un asemenea fapt necuviincios; dar dacă eu îți voi arăta pe mulți de acest fel, cum vom mai suferi rușinea? Când tu, de pildă, vorbești de rău pe cel iubit; când auzind pe un altul vorbindu-l de rău, și nu-i iei apărarea; când sporind, tu îl pizmuiеști - apoi atunci ce fel de dragoste ai către el? Deși nu este de ajuns a arăta dragoste către cineva numai prin faptul de a nu-l pizmui, sau a nu-l dușmăni sau război, ci de a-l ține strâns și a-l înălța cu laude pe cel iubit: dar încă când tu totul faci și grăiești spre a-l doborî, apoi atunci ce ar putea fi mai ticălos ca un astfel de suflet?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVII, pp. 241-242)

„Dumnezeu a înrădăcinat în natura noastră dragostea de a ne iubi unii pe alții. *Toată vita*, zice, *iubește pe cea asemenea ei și omul pe aproapele lui* (Sirah 13, 18). Vezi, deci, că de la natură avem în noi germenul virtuții." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 19)

„Nimic nu vatămă atât de mult neamul omenesc, decât disprețuirea prieteniei și a dragostei și necăutarea lor cu multă râvnă, spre a le stăpâni precum iarăși nimic nu înalță pe cineva, decât urmarea lor cu toată puterea. Aceasta învederând-o și Hristos, zice: *că dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri, și iarăși: iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci* (Matei 18, 19; 24, 12). Aceasta a născut toate eresurile și toate dezbinările, căci din a nu iubi pe frați vine invidia celor ce propășesc, din invidie apoi vine pofta de a astăpâni, iar pofta de a stăpâni naște dezbinările." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, p. 25)

„Iubirea aceea care stă în a iubi pentru Dumnezeu, nu are acest principiu de dragoste către unul numai, ci către toți ca și către frați. Unul ca acesta se va găsi cu milă și înduioșare, către unii ca de aceeași credință, către alții ca și către frați de sânge, către alții fie dâșii eretici sau elini, sau iudei, ca către niște frați după natură, fiind însă răi și netrebniци; pentru toți însă el lăcrimează și suferă. În aceasta vom fi deopotrivă cu Dumnezeu, dacă pe toți îi iubim, până și pe dușmani, iar nu dacă facem minuni sau semne. Pentru că și pe Dumnezeu Îl admirăm desigur și când face minuni, însă cu atât mai mult încă, când își arată filantropia, când este iertător și fără răzbunare. Deci, dacă acest lucru este vrednic de multă admirare fiind vorba de Dumnezeu, apoi cu atât mai mult fiind vorba de oameni; căci e mai presus de orice îndoială că aceasta ne face a fi admirați." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 84)

„Nu avem nevoie nici de osteneți, nici de sudori, ca să ne iubim unul pe altul. Dragostea este o cale automată, care duce la virtute. După cum se petrece cu drumul cel mare, că dacă cineva îi află începutul, se conduce chiar de el, și nu are nevoie de conducător, tot așa și cu dragostea, căci de-ndată ce ai făcut începutul cu ea, de-ndată vei fi condus de dânsa și povățuit. *Dragostea aproapelui rău nu lucrează* (Rom., 13, 10). Dacă s-ar înțelege cineva pe sine singur, cum se găsește față de dânsul, apoi așa se va găsi și față de aproapele. Nimeni nu se invidiază pe sine, toate cele bune și le dovedește singur, pe sine se preferă înaintea tuturor, totul voiește a face pentru sine. Deci, dacă noi ne găsim așa și față de alții, toate relele sunt îndepărtate, nu mai sunt dușmăni, nu mai este lăcomie, căci cine ar prefera să se lăcomească contra sa? Nimeni, ci cu totul din contră, căci toate le vom avea în comun, și nu vom înceta de a ne aduna la un loc împreună. Dacă noi facem așa, răutatea nu mai poate avea loc; căci cine s-ar putea urî singur pe sine? Cine s-ar mânîia pe sine singur? Oare nu încă mai mult ne-am ierta unii altora? Dacă ne găsim astfel față de aproapele, niciodată nu va fi răutate.

Dar, zici tu, cum este cu putință ca să iubească cineva pe aproapele, ca pe sine singur? Dacă n-ar fi făcut și alții așa, poate că bine ai crede acest fapt ca peste putință, iar dacă au făcut așa, apoi prin aceasta, se învederează că noi nu facem așa din cauza trândăviei noastre. De altfel nimic cu neputință nu ne poruncește Hristos, de vreme ce mulți chiar au covârșit poruncile Sale, și cine oare a făcut așa? Pavel, Petru, și toată ceata sfinților. De voi spune însă că aceștia au iubit pe aproapele lor, nimic mare n-am grăit; dânsii însă au iubit pe dușmanii lor.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XIX, p. 246)

„Multe sunt în adevăr care caracterizează creștinismul, dar mai mult decât toate este dragostea și pacea către alții.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXI, p. 357)

„Domnul a spus: *Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20). Se găsesc oare doi sau trei adunați întru numele Lui? Se găsesc, dar rareori. De altfel nu vorbește de o simplă adunare și unire locală a oamenilor. Nu cere numai asta. Vrea ca, împreună cu unirea, să existe la cei adunați acolo și alte virtuți. Prin aceste cuvinte, așadar, vrea să spună: *Dacă cineva Mă va avea pe Mine ca temelie a iubirii lui față de aproapele, și împreună cu această iubire are și celelalte virtuți, atunci voi fi împreună cu el.* Acum însă, cei mai mulți oameni au alte scopuri. Nu întemeiază pe Hristos iubirea lor.

Cineva iubește pe altcineva, pentru că și acela îi arată iubire; altul îl iubește pe cel care l-a cinstit; iar altul îl iubește pentru că i-a fost de folos la vreo treabă de-a lui. E greu să găsești pe cineva care-l iubește pe aproapele doar din dragoste pentru Hristos, căci ceea ce-i leagă pe oameni sunt de obicei interesele materiale, însă o iubire cu atâtea lipsuri este batjocoritoare și trecătoare. La cea mai mică problemă — vreun cuvânt jignitor, daune bănești, invidie, ambiție sau ceva asemănător — iubirea aceasta, care nu are temelie duhovnicească, se destramă.

Dimpotrivă, iubirea care-L are ca pricină și temelie pe Hristos, este statornică și nepieritoare. Nimic n-o poate destrăma, nici calomniile, nici primejdii, nici chiar amenințările cu moartea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.131)

„Trebuie să știm că iubirea nu este ceva voluntar. Este obligatorie. Ești dator să-l iubești pe fratele tău, atât pentru că ești înrudit duhovnicește cu el, cât și pentru că vă sunteți mădulare unul altuia. Dacă lipsește dragostea, vine nimicirea.

Ești dator însă să-l iubești pe fratele tău și dintr-un alt motiv: pentru că ai câștig și folos, de vreme ce prin iubire plinești toată legea lui Dumnezeu. Astfel, fratele pe care-l iubești devine binefăcătorul tău.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 134-135)

„Necesitatea iubirii n-o învățăm numai din cuvintele lui Dumnezeu, ci și din faptele Lui. O astfel de lecție este felul în care ne-a zidit pe noi. Dumnezeu, creându-l pe primul om, a stabilit ca din el să se nască toți ceilalți oameni, ca să fim considerați toți ca un singur om și să ne legăm prin dragoste. Legătura de iubire a tuturor oamenilor a impus-o cu înțelepciune prin schimburile pe care suntem nevoiți să le avem între noi. Căci a dat mulțime de bunătăți în lume, însă nu pe toate pretutindeni, ci în fiecare țară anumite feluri. Astfel, suntem obligați să facem negoț, dând cele care ne prisosesc și primind pe cele de care avem nevoie, iubindu-i pe semenii noștri.

La fel a făcut Dumnezeu și cu fiecare om în parte. N-a îngăduit fiecăruia să aibă toate cunoștințele, ci unuia să aibă cunoștințe de medicină, altuia de zidărie, altuia de vreo altă știință sau meșteșug etc., ca să avem nevoie unul de altul și în felul acesta să ne iubim unul pe altul.

La fel se întâmplă și cu harismele duhovnicești, cum spune Apostolul; *Unuia i se dă prin Duhul cuvânt de înțelepciune, iar altuia, cuvânt de cunoaștere, unuia, faceri de minuni, iar altuia profeție, unuia, deosebirea duhurilor, iar altuia, felurimea limbilor, iar altuia, tălmăcirea*

limbilor (I Corinteni 12, 8, 10).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 136-137)

„Domnul, înainte de a fi predat în mâinile iudeilor și de fi răstignit, a dat o poruncă pe care a numit-o nouă, porunca iubirii: *Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unii pe alții* (Ioan 13, 34). Însă de ce a numit-o nouă, de vreme ce exista și în Vechiul Testament? Pentru că a dat-o într-un fel nou, îmbunătățit, superior. De aceea a adăugat: *Așa cum v-am iubit Eu pe voi, așa și voi să vă iubiți unii pe alții*. Iubirea Mea pentru voi, voia să le spună, nu este ca răsplată la ceva pe care Mi l-ați oferit, căci eu v-am iubit primul. În același fel și voi trebuie să le faceți bine semenilor voștri, nu ca răsplată, ci din iubire spontană.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.141)

„Hristos a așezat iubirea de aproapele ca dovadă de iubire desăvârșită pentru El. *Dacă Mă iubești*, i-a spus apostolului Petru, *păstorește oile Mele* (Parafrază la Ioan 21, 16). Mare taină este și aceasta, faptul că iubirea are mai mare valoare decât mucenicia.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 142-143)

„Celor ce sunt într-o unire cu dragostea se veselește Dumnezeu în ei.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 61)

„Primul motiv care ne obligă să-i iubim pe frații noștri este că Dumnezeu o vrea aceasta. În El este o voință absolută neschimbată. Altădată Iisus Hristos ne avertizează că *legea și profeții întregi* sunt cuprinși în iubire, și că iubirea singură împlinește *legea în deplinătatea ei*.

La voința lui Dumnezeu să adăugăm exemplul lui Dumnezeu. Cum Dumnezeu ne-a iubit pe noi, noi trebuie să-i iubim pe frații noștri, și iubirea Lui este deodată modelul și măsura la a noastră.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 100)

IUBIREA (de Dumnezeu și iubirea de aproapele)

„Aceasta-i capul virtuților, aceasta-i temelia tuturor poruncilor lui Dumnezeu. Dragostea de Dumnezeu merge mână-n mână cu dragostea de aproapele. Cel ce iubește pe Dumnezeu nu va nesocoti pe aproapele său, nu va pune banii și averile mai presus de semenii săi; dimpotrivă va fi larg la inimă și la pungă, aducându-și aminte de Cel ce a spus: *Cel ce a făcut unuia*

din acești frați mai mici ai Mei, Mie a făcut (Matei, 25, 40). Gândindu-se că prin ajutorul dat semenului său Însuși Stăpânul universului este Cel Ce-și împrăziară ajutorul dat, va face pe toate cu multă tragere de inimă și va da milostenie cu brațele deschise. Nu se va uita la nevrednicia celui din fața lui, ci la măreția Celui Care i-a făgădui că-și împrăziară cele date săracilor.” (Omilia la Facere, omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„Voi vedeți, frații mei, că iubirea lui Dumnezeu este amestecată și confundată cu iubirea aproapelui; aceste două iubiri sunt legate împreună, ca și o funie. Iată de ce Mântuitorul dă deodată două porunci și câteodată El nu dă decât una singură; căci aceste două iubiri sunt de nedespărțit. Nu se poate avea una fără cealaltă. (...) Mântuitorul nu ne dă numai porunca iubirii, ci ne prescrie și măsura, zicând: *Precum v-am iubit Eu.* (...) Dar pentru ce Mântuitorul înalță peste tot iubirea? Fiindcă iubirea este semnul ucenicilor; fiindcă iubirea formează și întreține virtutea. Pentru acest motiv Sfântul Pavel care era un adevărat ucenic al lui Iisus Hristos, care a dovedit și a simțit în el însuși efectele iubirii, zice așa de mari lucruri și o numește *împlinirea legii.*” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVII, 1, p. 397)

„Însuși Hristos ne-a încredințat că toată legea și învățătura proorocilor se cuprind în iubire (Matei 22, 40). Și iată cât de sus a așezat-o: a stabilit două porunci de iubire și hotarele fiecăreia. Prima, zice, este să-L iubești pe Domnul Dumnezeuul tău; iar a doua, la fel de importantă, este să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși (Matei 22, 37-39). Cât de înalță este iubirea de oameni și bunătatea lui Hristos! Dragostea față de El, deși suntem cu mult inferiori Lui, o așează pe o treaptă cu dragostea față de aproapele nostru. Tocmai de aceea hotarele acestor două porunci de iubire aproape că sunt identice. Despre prima, iubirea de Dumnezeu, a spus: *din toată inima ta și din tot sufletul tău* (Matei 22, 37); iar pentru a doua, iubirea de aproapele, a grăit: *a pe tine însuși* (Matei 22, 39). Și e de la sine înțeles că fără a doua, prima nu folosește la nimic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 135)

„Căci în ce fel trupul fără de suflet nu se cheamă om, nici sufletul fără de trup, așa nici dragostea către Dumnezeu, dacă nu avea dragostea celui de aproape și de o credință cu el.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 61)

„Este imposibil să-l iubim pe Dumnezeu dacă nu-i iubim pe frații noștri care sunt ca și noi fii ai lui Dumnezeu. Este imposibil pe de altă parte de a-i iubi pe frații noștri dacă noi nu-L iubim pe Dumnezeu. Pentru ce? Fiindcă singurele motive de a-i iubi pe semenii noștri se scot din Dumnezeu. Unde nu este Dumnezeu, iubirea nu poate fi. Atâta timp cât Dumnezeu n-a fost nici cunoscut, nici iubit, ura omului împărătea pe pământ, și printre caracterele pe care i le atribuie Sfântul Pavel societății păgâne, el semnaleză pe acela de *a fi fără compătimire, fără interior, fără bunăvoință.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 100)

IUBIREA (reciprocă dintre oameni)

„Dragoste cere de la noi Pavel, nu însă cum s-ar întâmpla, ci acea dragoste care ne unește la un loc și ne face nedezlipiți unul de altul, și care cu atâta precizie ne leagă unul lângă altul, așa cum sunt conlegate membrele corpului între ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XI, p. 107)

IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul)

„Să nu avem milă de păcat, ci de nenorocirea păcătosului.” (*Comentariu la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 6, p. 304)

IUBIREA (jertfelnicia iubirii)

„Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani; și erau înaintea lui ca niște zile puține, pentru că o iubea (Fac., 29, 20). Când ești rănit de dragoste nu mai ții seamă de greutate; înduri totul cu ușurință, oricât de multe ar fi primejdiile, oricât de mari ar fi greutățile; un singur lucru urmărești: să-ți îplinești dorul”. (*Omilii la Facere*, omilia LV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 215)

IUBIREA (dovada iubirii)

„Dar care e dovada iubirii? Aceea de a iubi pe cel ce te urăște. Voiesc a vă spune un exemplu, permiteți-mi, și nu-l pot găsi în cele duhovnicești, drept care vă voi spune unul din cele lumești. Nu vedeți pe cei amorați? În ce mod sunt batjocoriți de amantele lor, și câte ele făuresc asupra-le, câți

bani păgubesc, și cu toate acestea îi ard de dorul lor și le iubesc mai mult decât sufletele lor? Nu vedeți cum ei își petrec nopțile perindându-se pe la ușile lor? De acolo să luăm exemplu, nu adică să iubim astfel de femei stricate, ci în astfel de chip să iubim pe dușmani. Spune-mi deci, oare nu se poartă cu ei aceste femei mai batjocoritor decât cu toți ceilalți dușmani? Nu cheltuiesc cu ele toată averea? Nu sunt insultați în față, și nu li se ordonă într-un mod mai înjositor decât chiar servitoarelor lor? Și cu toate acestea ei nu se îndepărtează de ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VII, p. 68)

IUBIREA (statornică)

„Însă cum va fi iubirea statornică? Ne-o arată tot Apostolul, spunând: *întreceți-vă cu cinstirea* (Romani 12, 10). În felul acesta se și plăsmuiește dragostea, și rămâne statornică. Căci, adevărat, nu există mijloc mai bun pentru păstrarea iubirii, cât să-l cinstim pe celălalt. Astfel și iubirea devine mai vie, și respectul reciproc mai adânc.

Dincolo de cinstire, trebuie încă să arătăm că ne pasă de problemele celuilalt, pentru că îmbinarea cinstirii cu purtarea de grijă dă naștere celei mai arzătoare iubiri. Nu ajunge să iubim numai cu inima, ci sunt necesare și acestea două, cinstirea și interesul pentru celălalt, care sunt manifestările dragostei, și totodată și condițiile ei. Ele se nasc din iubire, dar și nasc iubire.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 134)

IUBIREA (trebuie să-i cuprindă pe toți oamenii în brațele ei)

„Iubirea noastră trebuie să-i cuprindă pe toți oamenii. Dacă pe unii îi iubim, iar pe alții nu, niciodată dragostea noastră nu va fi mai presus decât a oamenilor necredincioși. Creștinii nu trebuie să iubească așa cum iubesc necredincioșii.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 353)

IUBIREA (vrăjmașilor)

„Să iubim pe dușmani și să le facem bine. Dar pentru ce spun: Să le facem bine? Trebuie să ne rugăm pentru ei, să rugăm pe Stăpânul, să-I cerem să poarte de grijă de ei! Acest lucru, mai mult decât toate, ne va fi de ajutor în ziua cea înfricoșătoare și vom șterge cu totul păcatele noastre, dacă ne purtăm așa cu dușmanii noștri.

Da, porunca este mare și grea; dar dacă te gândești la răsplata ce se dă celor ce o îndeplinesc, nu ți se pare deloc grea, oricât ar fi de grea.

- Care e răsplata?

- *Dacă faceți aceasta, spune Domnul, veți fi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri (Matei, 5, 45).*

Și ca să se facă mai lămurit cuvântul, a adăugat: *Că răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepti și nedrepti (Matei, 5, 45).*” (*Omilia la Facere, omilia IV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 65*)

„*Imită, îți spune Domnul, pe Dumnezeu după puterile tale omenești! După cum Acela face să răsară soarele nu numai peste cei drepti, ci și peste cei ce fac rele, și după cum El nu dă ploi numai peste cei buni, ci și peste cei răi, tot așa și tu, dacă nu iubești numai pe cei ce te iubesc, ci și pe cei ce te dușmănesc, imiți, după puterea ta, pe Dumnezeu.*

Ai văzut cum Hristos a urcat pe cea mai înaltă culme pe cel ce poate săvârși această virtute? Dar nu te gânde, iubite, numai la aceea că e grea porunca! Ci mai înainte de asta, gândește-te de ce mare cinste ai să fii învrednicit. Cinstea aceasta să-ți facă mai ușoară greutatea și povara. N-ar trebui, oare, să mulțumești că, făcând bine dușmanului, găsești prilej să ți se deschidă ușile îndrăznirii către Dumnezeu și să ți se șteargă păcatele?

Dar poate că dorești să te răzbuni pe dușmanul tău, să-i plătești la fel, ba poate chiar mai mult celui ce ți-a făcut rău. Și ce folos ai de aici, când pe lângă că nu ai nici un câștig cu răzbunarea ta, mai ai să fii și osândit pentru fapta asta înaintea înfricoșătorului județ pentru că ai falsificat legile date de El? spune-mi, dacă un împărat de pe pământ ar da o lege ca supușii săi sau să iubească pe dușmani, sau să fie osândit la moarte, spune-mi, n-ar alerga toți de frica morții acesteia trupești să împlinească legea? De câtă osândă nu ești vrednic, dar, dacă de frica morții trupești, pe care și fără asta o aduce negreșit asupra noastră legea firii, primești să faci orice, iar de frica morții celei veșnice nici nu-și pasă, disprețuind legea dată de Stăpânul tuturor?

Dacă fără să-mi dau seama spun aceste lucruri unor oameni care nu iubesc la fel nici pe cei care îi iubesc pe ei. Cine ne va scăpa, oare, de osânda aceea, când nu numai că stăm departe de porunca iubirii de vrăjmași, dar nici nu facem ce fac vameșii? *Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, spune Hristos, ce lucru mare faceți? Nu și vameșii fac așa? (Matei, 5, 46).* Ce nădejde de mântuire mai avem, când nici asta nu o facem?”. (*Omilia la Facere, omilia IV, VII-VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 65-66*)

„Gândește-te, iubite, cât e de mare virtutea aceasta a iubirii de dușmani din răsplățile pe care le-a făgăduit Dumnezeu universului celor

care săvârșesc această virtute. După ce a spus: *Iubiți pe dușmanii voștri, binecuvântați pe cei ce vă prigonesc, rugați-vă pentru cei ce vă supără* (Matei, 5, 44), a adăugat, pentru că poruncile atingeau chiar cea mai înaltă culme a virtuții: *Ca să fiți asemenea Tatălui vostru celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste dreți și nedreți* (Matei, 5, 45). Ai văzut cu cine se aseamănă, după puterile omenești, cel care nu numai că nu se răzbină pe dușmani, dar chiar se străduiește să se roage pentru ei? Să nu ne lipsim, dar, din pricina trândăviei noastre, de niște daruri ca acestea și niște răsplăți care depășesc orice cuvânt, ci în tot chipul să căutăm să săvârșim virtutea aceasta, silind și învățând cugetul nostru să se plece poruncii lui Dumnezeu. De aceea și eu am făcut acest îndemn, am vorbit de pilda aceasta, am arătat cât de mare e această virtute și cât câștig avem de pe urma ei, tocmai pentru ca, atât cât mai este încă vreme, fiecare din noi să-și dea toată silința, dacă are vreun dușman, să se împace cu el, arătându-i multă dragoste. Să nu-mi spui mie că l-ai rugat o dată și de două ori și n-a vrut să se împace. Dacă facem lucrul acesta din toată inima, apoi nu vom înceta până ce nu-l vom birui cu stăruința noastră mare, până nu-l vom atrage și până ce nu-i vom face să lase ura ce ne-o poartă. Crezi că îi faci cu asta aceluia vreun bine? Nu! Nouă ne facem bine! Cu fapta aceasta atragem bunăvoința lui Dumnezeu asupra noastră, dobândim mai dinainte iertare de păcate și dobândim multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Dacă ne vom împăca cu dușmanii noștri, vom putea să ne apropiem cu conștiință curată de această sfântă și înfricoșătoare masă și să rostim cu îndrăznire cuvintele acelea cuprinse în rugăciunea ce o spunem când ne împărtășim”. (*Omilia la Facere, omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 347-348*)

„Plecând, dar, de aici, fiecare să se împace cu dușmanii săi, să se grăbească tare ca spre o mare comoară, să nu zăbovească deloc. Dacă trebuie să se ostenească, dacă trebuie să-l caute pe dușmanul său, dacă trebuie să facă cale îndepărtată, dacă sunt greutăți, să caute să ridice din cale toate aceste obstacole. Un singur lucru să urmărim: cum putem împlini porunca aceasta a Stăpânului, ca să primim răsplata ascultării. Credeți că nu știu ce greu și anevoios este să te duci la dușmanul tău, să-i stai în față și să-i vorbești? Dar dacă te gândești la vrednicia acestei porunci, la măreția răsplății, dacă te gândești că ție-ți faci bine, nu dușmanului, atunci toate îți vor părea lesnicioase și ușoare”. (*Omilia la Facere, omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 349*)

„Să nu ne supărăm pe cei care ne fac rău, chiar dacă aceștia sunt din cei cărora le-am făcut noi bine – aceasta este cea mai înaltă filosofie – nici să

ne înfuriem pe cei care ne ocărăsc, chiar dacă sunt mai prejos de noi cei care ne insultă, ci cu bunătate și blândețe să le potolim mânia lor. Că nu este purtare mai frumoasă și cu rezultate mai bune ca aceasta! O astfel de purtare aduce pace statornică în sufletul nostru, ne face să stăm ca într-un port, este temeiul liniștei noastre”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 5)

„Gândindu-ne, dar, la pedeapsa grozavă ce ne așteaptă dincolo și la rușinea cumplită de aici, să ne ducem odată, rogu-vă, cu mintea la noblețea firii omenești, să ascultăm de învățătura lui Hristos și să iubim din inimă nu numai pe cei ce ne iubesc, ci, smulgând din sufletele noastre orice invidie și ură, să ne străduim să iubim și pe cei care ne dușmănesc. Nu-i cu putință să ne mântuim altfel decât mergând pe această cale. Să ne străduim să iubim mai mult pe cei care ne urăsc decât pe cei care ne iubesc, pentru că dragostea de vrăjmași ne aduce mii și mii de bunătăți. Așa vom putea afla iertarea păcatelor noastre și ne vom putea ruga lui Dumnezeu cu inima înfrântă și suflet zdrobit. Când sufletul nu urăște pe nimeni, are cugetul cu întemeiere liniștit, atunci cheamă cu mintea trează pe Stăpân și atrage asupra-i mare ajutor de sus...”. (*Omilii la Facere*, omilia LII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 192)

„Dacă îndurăm cu blândețe și cu liniște nedreptățile oricărui om, atunci ne bucurăm de mai mare și bogat ajutor de sus. Să nu ne împotrivism, deci, celor ce vor să ne facă rău, ci să îndurăm răul cu curaj, știind că Stăpânul universului nu ne va trece cu vederea. Numai, să ne purtăm cu inima curată. Că spune Scriptura: *A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul*”. (*Omilii la Facere*, omilia LVII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 235)

„Într-adevăr, este cea mai mare virtute, nu când căutăm să iubim și să slujim cu orice chip pe cei ce se poartă bine cu noi, ci când atragem spre noi cu marea noastră blândețe pe cei ce vor să ne facă rău”. (*Omilii la Facere*, omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 254)

„Hristos n-a poruncit numai să iubești pe dușmani, ci să te și rogi pentru ei. Ai văzut pe câte trepte ne-a urcat și că ne-a dus pe culmea virtuții? Uită-te, numărând treptele de jos în sus! Prima treaptă: să nu începi să faci rău; a doua: după ce răul a fost săvârșit, să nu răsplătești răul cu rău; a treia: să nu faci celui ce te-a supărat ceea ce ai suferit tu, ci să fii liniștit; a patra: lasă să ți se facă rău; a cincea: lasă să ți se facă mai mult rău decât vrea cel

ce-ți face rău; a șasea: nu urî pe cel ce ți-a făcut asta; a șaptea: iubește-l; a opta: fă-i chiar bine; a noua: roagă-te lui Dumnezeu pentru el.

Ai văzut ce înaltă filozofie? De aceea are și răsplată strălucită! Pentru că porunca aceasta este mare și are nevoie de un suflet tânăr și de multă străduință, de aceea îi pune și o atât de strălucită răsplată, cum n-a pus nici unei alte porunci de mai înainte. Aici nu mai pomenește de pământ, ca acelor blânzi, nici de mângâiere, nici de milă, ca acelor ce plâng și celor milostivi, nici de împărăția cerurilor, ci de ceva mai măreț decât toate acestea: de asemănarea cu Dumnezeu, atât cât este cu putință omului, că zice: *Ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri*". (Omilia la Matei, omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 237)

„... Care răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drepți și peste cei nedrepți. Că și Dumnezeu, ne spune Hristos, nu numai că nu urăște, dar face și bine celor care-L ocărăsc. Te face asemenea cu Dumnezeu, deși nu este vreo egalitate între tine și El, nu numai din pricina covârșitoarei Lui bunătăți, ci și din pricina nespusei Lui vrednicii. Tu ești disprețuit de un om ca și tine; Dumnezeu este disprețuit de un rob, căruia i-a făcut nenumărate binefaceri; tu, când te rogi pentru dușmanul tău, nu dai decât cuvinte; Dumnezeu dă dușmanilor Lui lucruri foarte mari și minunate: le dă tuturora soare și ploaie la vreme; și totuși te face asemenea cu El, atât cât este cu putință unui om.

Nu urî, deci, pe cel ce-ți face rău, când el e pricinuitoarea unor bunătăți ca acestea și te urcă la o atât de mare cinste! Nu blestema pe cel ce te prigonește! Altfel suferi și prigoana și ești lipsit și de rod; suferi și paguba și pierzi și răsplata! Dar ar fi cea mai mare prostie să rabzi ce-i mai greu și să nu înduri ce-i mai ușor! ”. (Omilia la Matei, omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 237-238)

„De socotești grele poruncile acestea, atunci gândește-te că pentru aceasta a venit Hristos, ca să le sădească în sufletul nostru, ca să ne facă folositori și dușmanilor și prietenilor noștri; pentru aceasta a poruncit să avem grijă și de unii și de alții: de frați, când spune: *De-ți aduci darul tău* (Matei 5, 23); de dușmani, când legiuiește să-i iubim și să ne rugăm pentru ei. Hristos caută să ne convingă să-i iubim și să ne rugăm pentru dușmanii noștri, nu numai dându-ne ca pildă pe Dumnezeu, ci dându-ne ca pildă chiar pe păcătoși. Că spune:

Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc pe voi, ce plată aveți? Nu și vameșii fac același lucru? (Matei 5, 46).

Aceasta o spune și Pavel: *încă nu v-ați împotrivit până la sânge luptând cu păcatul* (Evr., 12, 4).

Dacă iubești pe vrăjmași ești alături de Dumnezeu; dacă părăsești această poruncă ești alături de vameși. Ai văzut că nu este atât de mare deosebire între porunci cât de mare este deosebirea între persoane? Să nu ne gândim, dar, că este grea porunca, ci să ne gândim și la răsplată, să ne gândim cu cine ne asemănăm dacă o îndeplinim și cu cine suntem egali dacă o călcăm. Domnul ne poruncește să ne împăcăm cu fratele nostru și să nu încetăm până ce n-am stârpit dușmănia; dar când vorbește de toți nu ne supune la această nevoie, ci ne cere numai atât cât depinde de noi, făcându-ne și prin aceasta ușoară legea. Pentru că Hristos spusese mai înainte ucenicilor: *Au prigonit pe profeții cei mai dinainte de voi* (Matei 5, 12), de aceea, ca nu cumva din pricina acestor cuvinte să se poarte dușmănos cu iudeii, le poruncește nu numai să îndure pe prigonitori, dar să-i și iubească”. (*Omilia la Matei, omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 239*)

„În sfârșit aduce și cununa strălucitoare a acestor porunci, zicând: *Rugați-vă pentru dușmanii voștri* (Matei 5, 44). Ne urcă pe cea mai înaltă culme a filozofiei! Că după cum este mai mult să fii pălmuit decât să fii blând, să-ți dai și cămașa odată cu haina decât să fii milostiv, să fii nedreptățit decât să fii drept, să urmezi pe cel ce te lovește și te silește decât să fii făcător de pace, tot așa este mai bine să binecuvântezi pe cei ce te prigonesc decât să fii prigonit. Vezi că Domnul ne urcă încetul cu încetul până la bolțile cerului?

De ce am fi vrednici, oare, noi, care am primit porunca să fim asemenea lui Dumnezeu, când nu suntem egali nici vameșilor? Că vameșii, păcătoșii și păgânii iubesc pe cei ce-i iubesc; când nu facem nici aceasta - că n-o facem odată ce pizmuim bunul nume al fraților noștri! - ce pedeapsă nu vom suferi stând mai jos decât păgânii, deși ni s-a poruncit să depășim pe cărturari? Spune-mi, cum vom vedea împărăția cerurilor, cum vom păși pragurile acelea sfinte, când nu suntem mai buni nici decât vameșii? Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: *Nu și vameșii fac același lucru?*”. (*Omilia la Matei, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 240-241*)

„Că atunci veți primi și mai mare răsplată când veți arăta o dragoste atât de mare chiar față de cei pe care-i socotiți nevrednici. Nu vă spun cuvintele mele; iar voi n-aveți alt învățător pe pământ; și eu vă dau ceea ce am primit; dându-vă nu cer nimic mai mult de la voi decât numai dragostea voastră. Iar dacă sunt nevrednic și de aceasta, voi fi totuși îndată vrednic de ea, pentru că vă iubesc; că mi s-a poruncit să iubesc nu numai pe cei ce mă

iubesc, ci și pe dușmani. Cine ar fi, dar, atât de crud, cine atât de sălbatic, încât, după ce a primit o lege ca aceasta, chiar de-ar fi plin de nenumărate păcate, ar mai putea să întoarcă spatele și să urască pe cei care-l iubesc? Ne-am împărtășit din masa cea duhovnicească, să ne împărtășim și din dragostea cea duhovnicească! Dacă tâlharii de drumul mare își uită sălbăticia când stau la masă unii cu alții, ce cuvânt de apărare mai putem avea noi, care ne împărtășim mereu cu trupul Domnului, dar nici blândețea aceloră n-o imităm? Pentru mulți oameni îndestulătoare pricină de iubire a fost nu numai masa, ci și orașul în care locuiau. Noi, însă, care trăim despărțiți unii de alții, de ce iertare mai suntem vrednici când avem și același oraș și aceeași casă și aceeași masă și aceeași cale și aceeași ușă și aceeași rădăcină și aceeași viață și același Păstor și același împărat și același învățător și același Judecător și același Creator și același Tată și când toate ne sunt comune?!”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 403-404)

„Nu vă spun să murim pentru dușmanii noștri, deși ar trebui s-o facem; dar, pentru că suntem mai slabi, spun deocamdată numai atât: cel puțin să nu dușmănim pe prietenii noștri, să nu invidiem pe cei ce ne fac bine. Nu spun deocamdată să facem bine celor ce ne fac rău; doresc și asta; dar pentru că sunteți legați mult de cele pământești, vă spun atât: căutați să nu vă răzbunați! Sunt, oare, credința și învățătura noastră teatru, sunt fățarie? Pentru ce atunci faceți lucruri cu totul potrivnice credinței și învățăturii noastre? Nu s-au scris în zadar toate câte a făcut Domnul în timpul răstignirii și care puteau să-i întoarcă pe iudei la credință. Nu s-au scris în zadar, ci ca tu să imiți bunătatea lui Hristos, să râvnești iubirea Lui de oameni. Pe cei care au venit la El să-L prindă i-a făcut să se dea înapoi și să cadă la pământ (Ioan 18, 6), a vindecat urechea slugii arhiereului (Luca 22, 51), și celor ce au venit să-L prindă le-a vorbit cu blândețe (Ioan 18, 1-8). Când era sus pe cruce a făcut mari minuni: a întunecat soarele, a despiciat pietrele, a înviat morți (Matei 27, 51-52), a înfricoșat în vis femeia judecătorului (Matei 27, 19). Chiar când era judecat, S-a purtat cu multă blândețe; iar blândețea Lui, nu mai puțin ca minunile, putea să-i atragă pe iudei la credință; a făcut nenumărate profeții în timpul judecății; iar când era pe cruce a strigat: *Părinte, iartă-le lor păcatul!* (Luca 23, 34). Când era în mormânt, câte n-a făcut pentru mântuirea iudeilor! Dar după înviere nu i-a chemat, oare, îndată pe iudei, nu le-a iertat păcatele, nu le-a pus înaintea mii și mii de bunătăți? Poate fi, oare, ceva mai minunat ca aceasta? Cei care L-au răstignit și L-au ucis au ajuns după răstignire fii ai lui Dumnezeu. Ce purtare de grijă o poate egala pe aceasta?

Când auzim acestea să ne acoperim fețele de rușine că stăm atât de departe de Acela Care ne-a poruncit să-L imităm. Să căutăm să vedem cât de departe stăm de El, ca să ne osândim pe noi înșine, pentru că ducem război aceluia pentru care Hristos Și-a dat sufletul Său, pentru că nu voim să ne împăcăm cu aceia pentru care, pentru ca să-i împăce cu Dumnezeu, Hristos nu S-a dat înapoi nici de la junghiere”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 901-902)

„Oamenii pe care El i-a umplut de mii de bunătăți, cărora le-a făcut bine, nu o dată sau de două ori, ci de mai multe ori, L-au numit demonizat și nebun și nu numai că nu s-a răzbunat, ci n-a încetat să le facă bine. Și ce zic eu, de a le face bine? El își dă viața Sa pentru ei și îl roagă pe Tatăl Său pentru cei ce L-au răstignit. Aceste exemple, pe care ni le dă dumnezeiescul Mântuitor, să le urmăm la fel și noi înșine, căci aceasta înseamnă a fi adevărat ucenicul lui Iisus Hristos, fiind blând și răbdător.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 4, p. 300)

„Nimic nu este mai potrivit ca să potolească mânia lui Dumnezeu ca a-i iubi pe vrăjmașii voștri și de a le face bine celor ce ne fac rău. Atunci când cineva v-a făcut vreun necaz, nu asupra lui trebuie să vă ațintiți voi privirile voastre, ci asupra diavolului, care l-a împins și l-a îndemnat. Vărsați-vă toată mânia voastră împotriva diavolului și aveți milă de cel ce v-a supărat și care este sub stăpânirea lui. Dacă minciuna vine de la diavol, cu atât mai mult prin influența lui se mânie fără motiv; atunci când cineva râde de voi, gândiți-vă că diavolul este cel ce-l însuflețește; aceste cuvinte nu pot să iasă din gura unui creștin. Unui creștin căruia i s-a poruncit să plângă și care a auzit aceste cuvinte: *Vai vouă celor ce râdeți acum!* (Lc., 6, 25), dacă râde, dacă face necazuri, dacă se mânie, sigur nu merită muștrările noastre, ci el este vrednic de lacrimile noastre. Iisus Hristos însuși s-a tulburat gândindu-se la Iuda.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIV, 3, p. 445)

„Și cum este cu puțință, zici, de a fi cineva fiu al lui Dumnezeu? Dezbrăcându-te de toate patimile omenești și arătând blândețe către cei ce te batjocoresc și te nedreptătesc, căci și Tatăl tău cel ceresc astfel Se arată către cei ce Îl defaimă. De aceea, de multe ori zicând această vorbă, El n-a pronunțat-o simplu: *ca să fiți deopotrivă Tatălui vostru*, ci numai după ce le-a zis: *Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc* (Matei 5, 44); numai după aceasta, zic, a adăugat și acest premiu. Nimic nu

ne poate apropia atât de mult de Dumnezeu, și nu ne face deopotrivă cu El, ca această virtute la care suntem chemați. De aceea și Pavel când zice: *Fiți următori ai lui Dumnezeu* (Efeseni 5, 1), spune ca să ne facem imitatori ai lui Dumnezeu și prin aceasta.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 391)

„Chiar de ar voi cineva să te sfășie, totuși tu să nu-l sfășii, și nici să rostești acea vorbă aspră: *Dacă mă iubește, îl iubesc și eu, iar dacă nu mă iubește pe mine ochiul cel drept, atunci îl scot pe el*, căci asemenea vorbe sunt ale lui Satan, vrednice de vameși și de micimea de suflet a celor ce necredincioși. Tu însă, care ești chemat spre o viață mai înaltă, și care ești înscris în ceruri, ești răspunzător și de legi mai înalte. Deci nu vorbi de acestea, ci chiar când el n-ar voi să te iubească, tu să-i arăți mai mare dragoste, ca astfel să-l poți atrage spre tine. Căci și el este un mădular al trupului tău, iar când un mădular al trupului nostru se rupe prin vreo împrejurare oarecare, atunci noi facem tot ce ne stă în putință de a-l uni iarăși cu restul trupului, și atunci mai multă îngrijire avem de el. Chiar și plata ne va fi mai mare, dacă nevoind el a ne iubi, noi îl vom atrage spre noi, fiindcă dacă Hristos ne poruncește de a chema la ospăț pe cei ce nu pot să ne răsplătească, ca astfel să se mărească răsplata, apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta fiind vorba de dragoste. Dacă cel iubit de tine te iubește și el, atunci el singur ți-a întors plata, pe când dacă nu te iubește, el a făcut prin aceasta pe Dumnezeu datornic către tine. Și afară de aceasta, când el te iubește, nici nu are nevoie de vreo mare grabă sau de vreo mare favoare din partea ta, pe când dacă nu te iubește, atunci tocmai are nevoie de ajutorul tău. Deci cauza ajutorului nu o schimbă în cauza trândăviei tale, și nici nu zice: *Deoarece este într-o stare rea, de aceea nu mă interesez de el*, fiindcă starea lui cea rea nu este nimic altceva decât răcirea dragostei. Tu, însă, încălzește pe cel răcit!

Dar dacă el nu se încălzește? Zici tu. Ei bine, atunci tu stăruie în a-ți face datoria ta. *Dar dacă el – zici – se strică și mai mult?* Iată că și atunci el îți pricinuieste o mai mare răsplată, și tu dai o vie dovadă ca ești adevărat urmaș al lui Hristos. Căci dacă semnul de distincție al ucenicilor Lui este de a se iubi unii pe alții, după cum zice: *Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții* (Ioan 13, 35), apoi a iubi până și pe cei ce ne urăsc, poți înțelege cât de mare virtute este. Și stăpânul tău se ruga și iubea pe cei ce-l urau, și cu cât erau mai slabi și neputincioși, cu atât și el se îngrijea de dânșii, și strigă zicând: *Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi* (Matei 9, 12), și primea cu mulțumire de a sta la ospăț cu vameșii și cu păcătoșii, și pe cât de mare

necinste i-a făcut adunarea iudeilor, tot pe atât de mare cinste și îngrijire a arătat el către ei, sau mai drept vorbind, chiar mai mult.

Pe El, deci, imită-l și tu. A-L imita pe El nu este un lucru mic și nebăgat în seamă, căci fără de aceasta nu poate plăcea lui Dumnezeu nici chiar cel ce-L mărturisește pe El, după cum zice și Pavel. Să nu zici că *Sunt urât, și de aceea nici eu nu iubesc*, căci tocmai pentru aceasta ești îndatorat a iubi. De altfel, nici nu este cu putință ca iubind pe cineva, să fii urât numaidecât de acela, ci chiar de ar fi cineva fiară sălbatică, tot iubește pe cei ce-l iubesc pe el. *Aceasta, zice, o fac și păgânii și vameșii* (Matei 5, 46). Deci dacă fiecare iubește pe cei ce-l iubesc, dar încă cel ce este iubit chiar și după ce el a urât pe altul, cum să nu iubească? Aceasta deci arată-o, și să nu încetezi niciodată de a zice aceste cuvinte: *Cu cât tu mă vei urî mai mult, cu atâta eu am să te iubesc mai mult!* și atunci ai potolit orice ceartă și ai împrăștiat orice răceală. Boala aceasta vine sau de la mândrie, sau de la răceală; însă puterea dragostei pe amândouă acestea le încălzește și le vindecă. Nu vezi pe cei amorezați cum sunt pălmuiți, scuipați, ocărâți și mii de alte rele pătîmind de la acele femei de moravuri ușoare? Dar ce? Oare batjocorile acelea au slăbit amorul lor? Nicidecum, ci încă mai mult l-au aprins. Deși poate acele femei de moravuri ușoare sunt dintr-un neam prost și de disprețuit, pe când cei ce pătînesc batjocori din partea lor sunt poate din părinți buni, străluciți și cu multă cinste în lume, totuși nimic din acestea nu-i poate slăbi în dragostea lor, nici nu-i poate depărta de amantele lor. Oare nu trebuie să ne fie rușine, că noi nu putem arăta nici măcar atâta dragoste aproapelui nostru, pe cât o arată cei amorezați către acele femei pierdute? Dragostea cea după Dumnezeu nu are la noi oare nici atâta putere, pe cât are amorul acela drăcesc? Și nu înțelegi tu, că dragostea cea după Dumnezeu este cea mai puternică armă, contra diavolului? Nu vezi că demonul acela a stat de față, că a atras spre sine pe cel urât de tine și că voiește a-l dobândi de partea sa? Și tu treci pe lângă el trădând premiul luptei? Căci fratele tău stă atunci în mijloc ca premiu, și dacă tu sari în ajutorul lui, atunci ai câștigat cununa, iar dacă te-ai lenevit, atunci ai plecat neîncununat.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXVII, pp. 495-497*)

„Așadar, încetează de a mai spune acea vorbă satanică: *Dacă ochiul mă urăște (adică, dacă cel mai de aproape al meu mă urăște), nici eu nu pot să-l văd*. Nimic nu este mai urâcios ca această vorbă, deși cei mai mulți o țin aceasta drept dovadă a unui suflet nobil; nimic nu este nai dobitocesc, nimic mai prostesc, nimic mai nebunesc. De ceea tocmai eu jelesc, căci cele ale răutății se cred ca virtute; că a fi înfumurat și a disprețui pe aproapele, se

crede a fi ceva strălucit și cinstit, ceea ce este cursa cea mai mare a diavolului, căci, atunci răutatea este îmbrăcată în haine de sărbătoare, și de aceea cu greu dispare. Pe mulți am auzit chiar eu laudându-se și fălindu-se că ei nici nu se apropie măcar de cei ce i-au disprețuit odată, deși Stăpânul nostru se și mândrește pentru aceasta. De câte ori oamenii nu L-au batjocorit? De câte ori nu L-au disprețuit? Și cu toate acestea, El n-a încetat de a alerga în ajutorul lor. Așadar nu spune că *Nu pot vedea în ochi pe cei ce mă urăsc*, ci zi mai bine: *Nu pot să disprețuiesc pe cei ce mă disprețuiesc*. Acest cuvânt este al ucenicului lui Hristos, iar celălalt este al diavolului. Acest cuvânt face pe oameni străluciți și slăviți, pe când acela îi face spurcați și nerușinați. De aceea admirăm noi pe Moise, căci Dumnezeu i-a zis: *Lasă-Mă dar acum să se aprindă mânia Mea asupra lor, să-i pierd*, totuși el n-a putut să-i disprețuiască, deși de multe ori îl disprețuiseră, ci a răspuns lui Dumnezeu, zicând: *Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris* (Ieșirea 32, 10, 32), căci el era prieten al lui Dumnezeu și urmaș – adică imitator – al Său.

Deci să nu ne mândrim de cele de care trebuie tocmai să ne acoperim obrazul de rușine, și nici să vorbim vorbe de-ale destrăbălaților și oamenilor josnici: *Știu eu cum să disprețuiesc mii ca el! Ci chiar de ar vorbi cineva așa, noi să facem haz de el și să-i astupăm gura, fiindcă el se mândrește de cele de care ar trebui să se rușineze.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXVII, pp. 497-498*)

„Și după ce a fost răstignit Hristos ce n-a făcut pentru ei? Nu le-a trimis apostoli? Nu a făcut minuni? Nu a pus în mișcare totul pentru dânșii? Astfel deci trebuie a iubi pe dușmani, astfel trebuia a imita pe Hristos. Astfel a făcut Pavel. Fiind bătut cu pietre și suferind de la ei mii de rele, el toate le făcea pentru dânșii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia VII, p. 70*)

„Poate că te vorbește cineva de rău? Tu iubește-l pe el. *Dar cum este cu puțință?* zici tu. Este cu puțință numai dacă tu ai voi. Dacă tu îl iubești, vorbindu-te de bine, nu ai nici un folos, fiindcă ai făcut aceasta nu pentru Domnul, ci pentru laudă.

Poate că te-a vătămat cineva? Fă-i bine, căci dacă îi faci bine în schimbul binelui pe care și tu l-ai avut de la el, nu ai făcut vreun lucru mare. Ai fost poate nedreptățit și păgubit mult! Tu caută să răsplătești cu cele contrare. Da, vă rog; căci numai așa vom fi în buna orânduială cu cele ale noastre. Să încetăm de a mai nedreptăți și urî pe dușmani. Dumnezeu ne

poruncește de a iubi pe vrăjmași, dar noi chiar și pe El, Care ne iubește, Îl alungăm.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 46)

„După cum se întâmplă cu pruncii, care purtați în brațe lovesc cu palma fața tatălui lor, iar acestuia cu nimic nu-i scade dragostea de tată, tot așa și noi, chiar de am fi bătuți de necredincioși, totuși cu nimic nu trebuie să ni se împruțineze dragostea către ei.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 68)

„*Jubiți pe vrăjmașii voștri.* (Mt., 5, 44). Iubește pe vrăjmașii tăi, căci cu aceasta nu lor le faci bine, ci ție însuți. Cum așa? Apoi te faci egal lui Dumnezeu. Acela dacă este iubit de tine, n-a câștigat nici un lucru mare, căci este iubit de un egal al său, iar tu dacă iubești pe egalul tău, te faci deopotrivă cu Dumnezeu. Ai văzut dar că nu lui îi faci bine, ci ție singur? Că premiul nu aceluia se dă, ci ție. *Dar dacă acela este rău?*, zici tu. Apoi cu atât mai mare va fi și răsplata, și în locul răutății lui tu trebuie a face bine, chiar de i-ai face cât de mult bine, iar el ar fi rău. Dacă acela n-ar fi rău tare, desigur că nici plata ta nu s-ar putea mări. Așa că cauza de a nu-l iubi sub cuvânt că este rău, tocmai ea este cauza de a-l iubi. Depărtează de la tine pe antagonist, și vei îndepărta motivul cununilor. Nu vezi pe luptători cum umplând saci cu nisip, se exercită la luptă? Tu însă nu ai nevoie de a face așa, căci viața este încărcată de cele ce te pot exercita la luptă, și care te pot întări. Nu vezi că și copacii cu cât vor fi mai mult legănați de vânt, cu atât se fac mai puternici și mai deși? Și noi, dar, dacă vom fi îndelung răbdători, ne vom face mai puternici.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIX, p. 247)

„Celor de pe timpul legii vechi nu li se cerea altceva decât să-și iubească prietenii, acum însă fapta aceasta mare și minunată este atât de nedesăvârșită, încât chiar dacă o îndeplinești nu ești întru nimic mai presus decât vameșii (Matei 5, 47).” (*Despre Feciorie*, 83, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 142)

„Cel ce are dragoste creștină, oricâte neplăceri ar suferi de la un om, nu încetează să-l iubească; căci nu este influențat de patimile sale, ci este insuflat de Iubire, de Hristos. Tocmai de aceea iubirea creștină, cum spunea Pavel, nicidecum nu va pieri.

Și, adevărat, ce pricină ai putea aduce, pentru care să încetezi să-l mai iubești pe aproapele tău? Faptul că, pe când tu îl cinsteai, acela te înjura? Sau faptul că, pe când tu săvârșeau fapte bune în folosul lui, acela

voia să te vatăme? Dar dacă-l iubești întru Hristos, aceste cauze te vor face nu să-l urăști, ci să-l iubești și mai mult. Căci toate cele care distrug iubirea obișnuită, născută din interes, întăresc iubirea creștină. Cum? În primul rând, întrucât cel care se poartă în chip vrăjmaș cu tine, îți aduce răsplata de la Dumnezeu; și în al doilea rând, fiindcă acela, fiind bolnav duhovnicește, are nevoie de compătimirea și de sprijinul tău.

Prin urmare, cel care are iubire adevărată continuă să-l iubească pe aproapele, chiar dacă acesta îl urăște sau îl înjură sau îl amenință, cu mulțumirea că iubește pentru Hristos și deci Îl și urmează pe Hristos, Care, asemenea iubire a arătat vrăjmașilor Săi. Nu numai că S-a jertfit pentru cei care L-au urât și L-au răstignit, dar L-a și rugat pe Tatăl Lui să-i ierte: *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac!* (Luca, 23, 34).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 131-132)

„Apostolul Pavel, după ce ne spune să îi binecuvântăm pe vrăjmași, ne mai îndeamnă: *Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng* (Rom., 12, 15). Așadar, pentru că se poate ca să binecuvântăm cu buzele, dar în inima noastră să nu avem dragoste față de vrăjmașii noștri, Sfântul Apostol ne îndeamnă să fim părtași la bucuriile și tristețile lor. În felul acesta, dovedim cu adevărat că-i iubim.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 320)

„Vrăjmașii tăi, care au primit de la tine faceri de bine, îți vor fi mari apărători în ziua judecății și tu te vei slobozi de multe păcate. Și deși ai făcut nenumărate greșale, dar împlinind porunca care zice: *Iertați vrăjmașilor voștri, ca și Tatăl vostru să vă ierte greșalele voastre*, vei lua iertare de toate păcatele tale. Iar aici îți vei petrece viața cu bună nădejde și pe toți îi vei avea prieteni. Căci cei ce văd că iubești așa de mult pe vrăjmașii tăi și pe fiii acelora, cum nu vor dori să fie prieteni ai tăi, dorind să facă și să pătimească toate pentru tine? Iar când vei dobândi de la Dumnezeu atâta dragoste, încât pe toți îi vei avea doritori ție de toate cele bune, ce întristare vei mai simți? Și cine va petrece viață mai fericită decât tine?” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 143-144)

„Când vezi că-ți cade vrăjmașul în mâinile tale, nu crede că este vremea muncii lui, ci este vremea mântuirii lui, pentru că atunci să-ți fie mai milă de vrăjmașul tău, când poți să-i faci mai rău și nu-i faci. Deci de vom

face așa vrăjmașilor noștri și-i vom ierta de greșelile lor, care lucru este mai mare decât toate bunătățile, ne vom învrednici de vom dobândi binele cel viitor și veșnic, întru Iisus Hristos Domnul nostru.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 59)

„Iar de nu va vrea el nicidecum să te iubească, tu tot să arăți spre dânsul dragoste ca să-l întorci către tine, că toți creștinii sunt ale tale mădulare, că mădularul când se va despărți de la trupul omului pentru vreo nevoie sau pentru vreo primejdie, facem meșteșuguri în tot felul ca să-l aducem la loc. Așa se cade să facem și pentru fratele care nu are dragoste, pentru că atunci ai mai mare laudă de la Dumnezeu când îl tragi la dragostea ta, că ne poruncește Dumnezeu să chemăm spre prietenie pe cei ce nu pot să ne răscumpere, ca să se înmulțească plata răscumpărării; cu mult mai mult se cade să facem aceasta pentru prietenia și dragostea fratelui nostru; de iubești pe cineva și te iubește și el pe tine, iată că-ți răsplătește datoria prieteniei, iar acela ce iubește și nu este iubit Îl face pe Dumnezeu datornic în locul aceluia (...) Că rea neputință este dacă se răcește dragostea, dar tu încălzește mădularul acela ce s-a răcit.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 60-61)

IUBIREA (roadele iubirii)

„... așa este iubirea: ni-i face prezenți în continuu pe prietenii noștri care sunt absenți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVII, 3, p. 467)

„Dar deoarece nimic nu este mai presus de iubirea de Dumnezeu, a așezat-o deasupra tuturor, spunând: *De-aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, dar dacă n-am iubire, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval zăngănitor. Și de-aș avea darul profeției și de-aș cunoaște toate tainele și toată știința și de-aș avea credința toată să pot muta și munții, dar dacă n-am iubire, nimic nu sunt* (I Corinteni 13, 1-2). Și nu s-a oprit aici, ci a adăugat că, chiar moartea pentru credință ar fi nefolositoare, dacă lipsește iubirea (I Corinteni 13, 3). De ce a pus atât de mult bază pe însemnătatea iubirii? Întrucât cunoștea, ca un cultivator înțelept al sufletelor noastre, că, atunci când dragostea se înrădăcinează bine în lăuntru nostru, vor răsări din ea, toate virtuțile.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 137-138)

„Dacă în societatea noastră ar stăpâni dragostea, n-ar exista deosebiri, n-ar fi sclavi și oameni liberi, stăpâniți și stăpâni, săraci și bogați, mici și mari. De asemenea, diavolul și demonii săi ar fi cu totul necunoscuți și lipsiți de putere. Căci dragostea este mai puternică decât toate zidurile și mai tare decât toate metalele. Pe ea n-o cuceresc nici bogăția, nici sărăcia; sau mai bine-zis, acolo unde stăpânește ea, nu există bogăție și sărăcie, ci doar bunătățile amândurora: de la bogăție sărăcia le ia pe cele necesare întreținerii sale, iar de la sărăcie bogăția ia lipsa de griji. În felul acesta dispar și grijile bogăției și temerile sărăciei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 144)

„Însă de ce vorbesc doar de foloasele pe care iubirea le provoacă celorlalți? Iubirea în sine e atât de frumoasă! Cu câtă bucurie și pace umple sufletul care o deține! Acesta este unul din marile ei privilegii. Celelalte virtuți, precum postul, privegherea, înfrânarea, sunt însoțite de o anumită osteneală, și de multe ori provoacă celorlalți invidie. Iubirea însă, dincolo de alte foloase ale sale, provoacă o dispoziție foarte plăcută și niciodată trudă. Așa cum albina adună suc de nectar din diferite flori și-l duce în stup, la fel și iubirea adună de pretutindeni bunătățile și le aduce în suflet, unde locuiește. Și rob dacă este cel ce are iubire în suflet, robia lui i se pare mai plăcută ca libertatea, pentru că se bucură să i se dea porunci decât să dea porunci, să slujească decât să fie slujit, să ajute decât să fie ajutat. Iubirea schimbă natura lucrurilor și, având mâinile pline de toate bunătățile, se apropie de noi cu blândețe mai mare decât cea maternă și cu dărnicie mai presus de cea împărătească. Lucrările ostenitoare și grele le face ușoare și lesnicioase, descoperindu-ne dulceața virtuții și amărăciunea răutății. Vă voi aduce câteva exemple:

Să dăruiești altora pare lucru greu, iubirea însă îl face ușor. Să iei de la ceilalți pare ceva plăcut, iubirea însă îl face respingător. Să-i vorbești de rău pe ceilalți pare îmbucurător, iubirea însă îl face amar. Pentru iubire cea mai mare bucurie este să-i vorbească de bine și să-i laude pe toți.

Mânia iarăși, oferă o mulțumire sălbatică, însă nu omului iubirii, fiindcă el nu cunoaște mânia. Dacă semenul său îl necăjește nu se înfurie, ci izbucnește în lacrimi, rugăminți și implorări. Dacă-l vede pe semenul lui păcătând, jalește și se îndurerează sufletește. Dar durerea aceasta este dulce, căci lacrimile și întristarea dragostei sunt mai presus de orice râsete și orice bucurie. Pacea și odihna pe care le simt cei ce plâng pentru ființele iubite n-o simt cei care râd.

Poate că mă veți întreba: Nu oricare iubire, fie ea și abstractă, aduce bucurie? Nu. Doar iubirea adevărată aduce bucurie curată și sănătoasă. Și iubirea adevărată nu este cea lumească, cea josnică, care are în ea răutate și viciu, ci cea creștină, cea duhovnicească, cea pe care ne-o cere Pavel, cea care urmărește interesul aproapelui. Această iubire o avea Apostolul, care spunea: *Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se poticnește și eu să nu ard?* (II Corinteni 11, 29).

Nimic nu-l mânie pe Dumnezeu cât nepăsarea noastră față de aproapele. De aceea a poruncit să fie pedepsit sever robul care a arătat neîndurare față de semenii lui. De aceea a spus că ucenicii Săi trebuie să aibă ca însușire iubirea. Pentru că iubirea, în mod normal, duce la interesul pentru aproapele.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 144-146)

„Nimic nu umple mai mult sufletul de desfătare decât faptul de a iubi și de a fi iubit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 352)

„Din iubire ies toate darurile. - Din iubire se nasc toate virtuțile. - Din iubire curge nesecata milostenie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 174)

„La cel care iubește nici o jertfă nu-i este imposibilă, nici un efort nu-l costă, nici un devotament nu-i este povară. Smerenie, iubire, răbdare, iertarea generoasă, milostenia largă, faptele multiple ale milosteniei, râvna pentru suflete, zidirea și exemplele sfinte: totul se adună, totul se strânge în sufletul care posedă iubirea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 177)

„Iubirea știe să schimbe în virtuți cele mai stricate înclinări ale noastre. Acolo unde se iubește nu poate fi vorba de certuri, de animozități, de mâнии; avariția este necunoscută, răpirile și furturile nu vor ști să existe, nedreptățile și tristețele lor urmări nu se vor aclimatiza niciodată acolo unde împărățește iubirea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 177)

IUDA ISCARIOTEANUL

„Pentru că, spune-mi, cum a fost cu puțință ca pe tine, cel neluat în seamă și necunoscut de nimeni, El te-a chemat și te-a făcut unul din cei doisprezece apostoli, te-a făcut părtaș învățaturii Lui, ți-a făgăduit mii de bunătăți, te-a învrednicit să faci minuni, te-ai împărtășit la masa Lui ca toți

ceilalți, din cuvintele, din călătoriile și din apropierea zilnică de El și toate acestea nu au fost de ajuns pentru a te împiedica de la acea faptă plină de rușine? Din ce cauză L-ai vândut? Cu ce L-ai găsit vinovat, o, nenorocitul? Ce bine nu ți-a făcut? Cunoștea bine cugetul tău și n-a încetat nicicând de a-l îmboldi și de a-i insufla cele cu privire la El. De multe ori a spus înaintea ta: *Adevărat grăiesc vouă, că unul dintre voi Mă va vinde* (Mt., 26, 21). De multe ori a mustrat fapta pe care urma s-o săvârșești, ba chiar știindu-te stăpânit de asemenea gânduri necurate, El te-a curățat și nu te-a scos din ceata sfântă a apostolilor; încă te mai suferea, încă te mai socotea ce pe unul dintre cei doisprezece apostoli, atât de mult te cinstea, atât de mult te iubea! Iar la urmă, o, de trei ori, nenorocitul, luând ștergarul și încingându-se, a spălat cu mâinile Sale cele preacurate picioarele tale cele murdare și nici prin aceasta n-a putut să te împiedice? Furai din banii săracilor, dar a răbdat-o și pe asta, din dorința de a nu se ajunge la un rău și mai mare, însă nimic nu te-a convins. Fiară sălbatică să fi fost, piatră, oare n-ar fi trebuit să te schimbi în fața binefacerilor Lui, în fața minunilor și a învățăturilor Lui? Însă El te chema chiar așa sălbăticit cum erai și prin faptele Sale minunate te îndemna mereu pe tine, cel mai nesimțitor decât pietrele! Însă tu cu nici un chip nu te-ai făcut mai bun decât pietrele!

Vă mirați, poate, de atâta sminteală din partea trădătorului? Temeți-vă mai degrabă de nenorocirea lui! A devenit atât de nesimțitor din cauza iubirii de argint, din cauza dragostei după bani (...) Pe cei stăpâniți de ea îi face necucernici și îi aduce la atâta nesimțire încât să nu cunoască pe Dumnezeu, chiar dacă ar fi primit din partea Lui mii de binefaceri.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 120-122)

„Întristează-te și plângi cu amar, dar nu pentru Iisus Cel vândut, ci pentru vânzător. Cel vândut a mântuit lumea, vânzătorul, însă, și-a pierdut sufletul. Cel vândut stă la dreapta Tatălui în ceruri, vânzătorul, însă, este acum în iad, suferind chinul cel cumplit. Pe el plânge-l, pe el jelește-l, pentru el suspină, pentru că și Stăpânul nostru pentru el a lăcrimat. *Văzându-l Iisus*, spune Scriptura, *S-a tulburat și a zis: Unul din voi Mă va vinde* (Ioan 13, 21). Cât e de mare milostivirea Stăpânului! Că cel vândut plânge pentru vânzător! *Văzându-l, Iisus S-a tulburat și a zis: Unul din voi Mă va vinde.*

- Pentru ce S-a întristat Domnul?

- Pentru ca să ne arate și dragostea Lui, dar totodată să ne și învețe că totdeauna este drept să plângem nu pe cel ce suferă rău, ci pe cel ce face rău.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 45-46)

„- Ca să cunoști că, peste tot, scriitorii Sfințelor Scripturi le scriu pe toate așa cum s-au întâmplat, cu adevăr, că nu ascund nimic, nici chiar pe acelea ce par de ocară. Tocmai acestea, ce par de ocară, acestea arată iubirea de oameni a Stăpânului. Pe vânzător, pe tâlhar, pe hoț l-a învrednicit de atât de mari bunătăți și a continuat să-l țină lângă El până în cel din urmă ceas; îl sfătuia, îl îndemna, purta grijă de el în tot chipul. Nu e de vină Domnul dacă el n-a luat aminte. Dovada, femeia cea păcătoasă. Ea s-a mântuit că a luat aminte de ea însăși. Ca să nu te deznădăduiești, dar, uită-te la femeia cea păcătoasă. Ca să nu te încrezi în tine, uită-te la Iuda. Amândouă sunt pustiitoare: și încrederea, și deznădejdea. Încrederea face să cadă pe cel ce stă, iar deznădejdea nu-l lasă pe cel căzut să se ridice. Pentru asta Pavel îndemna, zicând: *celui ce i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă* (I Cor., 10, 12). Ai și o pildă, și alta. Ucenicului i s-a părut că stă, și a căzut, femeia păcătoasă era la pământ, și s-a ridicat.” (Omilia I la Vânzarea lui Iuda, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 48)

„- *Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?*

-S
pune-mi, Iudo, pentru ce Îl vinzi? Ce vină mică sau mare ai avut să-I aduci de ai vândut pe Învățătorul? Că ți-a dat putere peste draci? Că ți-a dat putere să vindeci bolile? Că ți-a dat putere să cureți leproși? Că ți-a dat putere să învii morți? Că te-a întărit împotriva tiraniei morții? Această răsplată Îi dai tu pentru aceste binefaceri?

Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă? Ce nebunie! Dar, mai bine spus, ce iubire de argint! Iubirea de argint a născut toate relele. Iuda a vândut pe Învățătorul pentru că a poftit argintul.” (Omilia I la Vânzarea lui Iuda, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 49-50)

„Așa este rădăcina cea rea a iubirii de argint. Înnebunește sufletele cuprinse de ea mai grozav ca dracii, le face să nu mai cunoască pe nimeni, nici pe sine, nici pe vecini, nici legile firii, scoate pe om din minți, îl face nebun. Uită-te câte bunătăți a alungat din sufletul lui Iuda iubirea de arginți. Legăturile cu Învățătorul, prietenia, statul la masă, minunile, învățătura, îndemnurile, sfaturile. Pe toate acestea iubirea de argint le-a dat uitării. A avut dreptate Pavel să spună: *Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint* (I Tim., 6, 10).” (Omilia I la Vânzarea lui Iuda, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 50)

„*Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă? Câtă nebunie cuprind aceste cuvinte!*

Spune-mi, Iudo, dai pe Cel ce ține toate, pe Cel ce are putere peste demoni, pe Cel ce a poruncit mării, pe Stăpânul întregii firi?

Domnul, ca să înfrângă mândria lui Iuda și ca să arate că dacă n-ar fi voit, n-ar fi fost vândut, ascultă ce face: în timpul vânzării, când au năvălit asupra Lui, cu ciomege, făclii și lumini, i-a întrebat: *Pe cine căutați?* (Ioan 18, 4). Și ei nu cunoșteau pe Cel pe Care aveau să-L prindă. Atât era de neputincios Iuda să-L vândă, că nici nu-L vedea în fața lui pe Cel pe Care trebuia să-l vândă, cu toate că erau făclii și atâta lumină. Asta a vrut Evanghelistul să spună prin cuvintele: *Aveau făclii și lumini, dar nu-L vedeau.*

În fiecare zi Domnul îi aducea aminte lui Iuda, și prin fapte și prin cuvinte, arătându-i că vânzarea Îi era cunoscută. Nu-l muștra pe față înaintea tuturor, ca să nu-l facă mai nerușinat, dar nici n-a trecut sub tăcere vânzarea Sa, ca să nu creadă Iuda că nu o cunoaște și să încerce fără teamă vânzarea, ci neconținut spunea: *Unul dintre voi Mă va vinde*, dar nu-l dădea de față pe vânzător. Și a grăit Domnul multe cuvinte și despre iad, multe cuvinte și despre Împărăția cerurilor, a arătat puterea ce-o are peste amândouă: puterea de a osândi pe păcătoși și puterea de a cinsti pe cei de ispravă. Iuda însă a disprețuit toate aceste cuvinte. Dumnezeu nu l-a atras cu sila, pentru că Dumnezeu ne-a făcut stăpâni să alegem și faptele rele și faptele bune, pentru că vrea să fim buni de buna noastră voie. De asta, dacă nu vrem, nu ne silește, nici nu ne forțează. Că dacă ești bun cu sila, pentru că Dumnezeu ne-a făcut stăpâni să alegem și fapte bune și fapte rele, pentru că vrea să fim buni cu buna noastră voie. De asta, dacă nu vrem, nu ne silește, nici nu ne forțează. Că dacă ești bun nu cu sila, atunci nu ești bun. Așa și Iuda. Era stăpân pe voia lui, era în puterea lui să nu asculte și să nu se plece în fața iubirii de argint. Dar pentru că n-a vrut, i s-a întunecat mintea, și-a vândut mântuirea sa și a zis: *Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?* Evanghelistul, ca să pună în lumină orbirea și nebunia lui Iuda, zice: *În timpul năvălei, Iuda, cel ce a zis: <<ce voiți să-mi dați i eu vi-L voi da vouă?>>, stătea alături de ei* (Ioan 18, 5).” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 50-51)

„Domnul nostru Iisus Hristos a fost dat în mâinile arhierilor de ucenicul Lui. Dar tu, iubitul, când auzi asta, nu te întrista, nici nu te mârșăie că a fost vândut Stăpânul. Dar, mai bine spus, suspină chiar și plângi, dar nu pentru Iisus Cel vândut, ci pentru cel ce L-a vândut, pentru Iuda. Iisus Cel

vândut a mântuit lumea, iar Iuda, vânzătorul, și-a pierdut sufletul. Iisus Cel vândut stă la dreapta Tatălui în ceruri, iar Iuda, vânzătorul, este acum în iad, suferind chinul cel veșnic și cumplit. Pentru asta suspină, pentru asta lăcrimează, pentru că și Stăpânul nostru Iisus Hristos, când l-a văzut pe Iuda, S-a tulburat și a lăcrimat. *Văzându-l Iisus, spune Scriptura, S-a tulburat și a zis: <<Unul dintre voi Mă va vinde>>* (Ioan 13, 21).

- Și pentru ce S-a tulburat?

- Pentru că S-a gândit că Iuda, după atâta învățătură, după atâtea sfaturi n-a simțit în ce prăpastie s-a aruncat.

Văzând, dar, Stăpânul nebunia ucenicului, i S-a făcut milă de el și de asta S-a tulburat și a lăcrimat. Evangheliștii vorbesc mereu despre tulburările și lacrimile Domnului ca să ne încredințeze de adevărul întrupării Sale.” (Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi), I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 59-60)

„Ce voiți să-mi dați, și eu vi-l voi da vouă?

Spune-mi, Iudo, asta te-a învățat Învățătorul în atâta vreme? Atât de repede ai uitat deseale Lui îndemnuri? Oare nu spunea Domnul: *Să nu aveți aur, nici argint* (Matei 10, 9), tocmai ca să pună capăt de la început marii tale nebunii după bani? Nu te sfătuia, zicând: *Dacă te va lovi cineva peste obrazul cel drept, întoarce-i lui și pe celălalt* (Matei 5, 39)? Spune-mi, pentru ce ai vândut pe Învățătorul? Că ți-a dat putere peste demoni? Că ți-a dat putere să vindeci bolile? Că ți-a dat putere să cureți leproșii? Că ți-a dat putere să faci alte minuni la fel cu acestea? Această răsplată îi dai pentru aceste binefaceri?” (Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi), III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 65)

„Cât este de mare iubirea de oameni a lui Hristos! Cât este de mare nerecunoștința lui Iuda! Stăpânul îl hrănea, iar robul L-a vândut! Robul L-a vândut, luând treizeci de arginți, iar Hristos și-a vărsat Sângele Lui pentru noi. Și și-ar fi dat Sângele Lui chiar spre iertarea păcatelor vânzătorului, dacă vânzătorul ar fi voit.” (Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi), V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 70)

„Ce a făcut atunci diavolul? L-a tulburat și i-a întunecat mintea cu tristețe. S-a ținut de el până ce l-a făcut să se spânzure și să plece astfel din această lume înainte să apuce să se pocăiască. Dacă trăia, putea și el

să se mântuiască, la fel ca cei care L-au răstignit pe Hristos. Dacă pe aceia i-a mântuit, rugându-Se pe Cruce Tatălui ceresc pentru ei, nu există nici o îndoială că și pe cel care l-a trădat, dacă se pocăia, avea să-l primească cu dragoste. Dar, vai! Iuda s-a înecat în marea tristeții și a deznădejzii.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 343)

IUDA (Domnul Hristos i-a oferit lui Iuda multe căi de îndreptare)

„Cei ce au venit să-L prindă s-au dat înapoi și au căzut la pământ atunci când Domnul a rostit câteva cuvinte. Dar pentru că nici așa ei n-au părăsit nerușinarea lor, Domnul S-a dat pe Sine, aproape ca și cum le-ar fi zis: *Eu am făcut tot ce a depins de Mine, Mi-am descoperit puterea Mea, v-am arătat că încercați lucruri cu neputință de săvârșit. Am voit să curm răutatea voastră. Dar pentru că voi n-ați voit, ci, dimpotrivă, stăruiți în nebunia voastră, iată Mă predau singur vouă.*

Am spus acestea ca să nu învinuiți pe Hristos, zicând:

- Pentru ce nu l-a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut înțelept și blând?

- Cum trebuia să-l facă blând? Cu sila sau de bunăvoința lui? Dacă l-ar fi făcut bun cu sila, n-ar fi ajuns bun, căci nimeni nu ajunge bun cu sila. Dacă Domnul trebuia să-l facă bun de buna lui voie, cu libera alegere a lui Iuda, atunci Hristos a făcut tot ceea ce putea să-i îndrepte voința și sufletul. Dacă Iuda n-a voit să primească leacul, nu-i vina doctorului, ci a celui care n-a vrut să fie vindecat. Vezi dar câte a făcut Hristos ca să-l facă mai bun și să-l mântuie! L-a învățat toată filosofia, cu fapta, cu cuvântul; l-a făcut mai puternic decât dracii; l-a făcut să săvârșească multe minuni; l-a înfricoșat cu chinurile iadului, l-a îndemnat cu făgăduința Împărăției; necontentit l-a muștrat pentru gândurile lui ascunse; l-a muștrat, dar nu l-a dat de față; a spălat picioarele lui o dată cu ale celorlalți ucenici; a stat cu el la masă; n-a lăsat nimic la o parte, nici mare, nici mic. Dar el, de buna lui voie, a rămas neîndreptat.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 51-52)

„Cât este de mare iubirea de oameni a lui Hristos! Cât este de mare nebunia lui Iuda! Ce nebunie! Iuda L-a vândut cu treizeci de arginți; dar Hristos nici după asta n-a refuzat să-Și dea Însuși sângele Lui cel vândut spre iertarea păcatelor vânzătorului, dacă Iuda ar fi vrut.

Și era și Iuda de față și a luat parte la Sfânta Masă. După cum a fost spălat pe picioare de Domnul o dată cu ceilalți ucenici, tot așa a luat parte

Iuda și la Sfânta Masă, ca să nu aibă nici un cuvânt de apărare dacă stăruie în răutatea lui. Domnul i-a arătat toată dragostea Sa, dar Iuda a continuat să-și păstreze gândul său cel rău.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 55)

„Ce mare e mila Domnului, ce mare-i bunătatea Lui! Cel vândut suferă pentru vânzător! Când Domnul l-a văzut pe Iuda că stăruie în răutatea lui, *S-a tulburat și a spus: <<Unul dintre voi Mă va vinde>>*. Uită-te câtă îndelungă răbdare, câtă iubire de oameni! Cruță pe nerecunoscător, nu vrea să-l facă de rușine! Dimpotrivă, bagă spaima în toți ucenicii, îi neliniștește, numai ca să-i dea prilej acestuia să-și revină din nebunia lui. Dar când sufletul ajunge nesimțitor și nu mai primește sămânța evlaviei, nu mai primește nici îndemn, nici sfat. Se întunecă de patimă și se aruncă în prăpastie. De asta nici Iuda n-a câștigat nimic de pe urma unei atât de mari și îndelungi răbdări.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 60-61)

„... să nu învinuiți pe Hristos, zicând:

- Pentru ce nu l-a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut mai bun?

- Și cum trebuia să-l facă înțelept și bun? Cu sila sau cu bunăvoința lui? Dacă l-ar fi făcut mai bun cu sila, n-ar fi ajuns bun, căci nimeni nu ajunge bun cu sila. Dacă Domnul trebuia să-l facă bun de buna lui voie, cu libera alegere a lui Iuda, atunci Hristos a făcut pe toate cele ce puteau să-l facă bun pe Iuda. Dacă Iuda n-a voit să primească leacurile, nu-i vina doctorului, ci-i vina aceluia care a vrut să fie vindecat.

Vrei să afli câte a făcut Hristos ca să-l facă mai bun? I-a dăruit putere ca să facă multe minuni, i-a spus mai înainte despre vânzare, n-a lăsat nimic la o parte din ceea ce trebuia să-i facă să fie ucenic.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 66)

IUDEII

„Pe bună dreptate i-a numit Ioan și pui de viperă! Se spune că puiul de viperă iese la lumină omorând pe aceea care i-a dat naștere, mâncându-i pânțele. Așa au făcut și saducheii și fariseii; și-au ucis părinții, iar dascălii

lor i-au sfâșiat cu mâinile lor²⁵⁷.” (*Omilii la Matei*, omilia XI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 133)

„Adevărată rasă de vipere, adevărați șerpi și ceva mai răi, dacă este posibil; neam rău, adulter, stricat ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XVI, 1, p. 76)

„Și fiindcă ei n-au mers după Dânsul, atunci El Însuși merge după ei, îndreptându-i și împiedicându-i de a duce mai departe răutatea, purtându-se cu ei întocmai ca și un părinte iubitor față de copilul său cel îndărătnic întru totul, pretutindeni însoțindu-i și urmărindu-i. De aceea nu numai pe Ieremia îl trimitea în Egipt, ci și pe Iezechiel în Babilon, tot în acest scop. Iar profeții nu se împotriveau, fiindcă vedeau pe Stăpânul lor iubindu-i atât de mult. Profeții se purtau față de ei după cum s-ar purta un rob recunoscător, care ar milui pe un copil decăzut, în cinstea tatălui său care e amărât și întristat de purtarea copilului. Și ce nu au pățimit proorocii pentru ei? Erau tăiați cu fierăstrăul, alungați, batjocoriți, uciși cu pietre, și mii de rele sufereau, iar după toate acestea alergau iarăși în ajutorul lor. Nici Samuel n-a lipsit a plânge pe Saul, deși fusese batjocorit de acesta și suferise rele nevindecate. Cu toate acestea, nu-și mai amintea de acele rele, ci-l plângea întruna. Ieremia a compus pentru poporul iudeu și plângeri scrise, și când mai marele perșilor i-a dat voie, acordându-i toată libertatea de a locui unde va voi, el a preferat să stea acolo și să împărtășească cu poporul său toate relele și ticăloșiile în țară străină. Tot așa și Moise, părăsind palatele împărătești, a alergat la nenorocirile lor. Daniel, timp de douăzeci și mai bine de zile, a stat nemâncat, supunându-se singur la un astfel de post greu, numai ca să-i împăce cu Dumnezeu. Și cei trei tineri, pe când se aflau în cuptorul cu foc și într-o așa de mare văpaie, îi adresau rugăciuni pentru dâșii. Nu erau mârșniți pentru ei înșiși, scăpați din acel cuptor în mod miraculos, ci fiindcă atunci mai ales simțeau a avea mai mult curaj, de aceea se rugau pentru ei. De aceea și ziceau: *Cu suflet zdrobit și cu duh umilit să fim primiți de Tine* (Cântarea celor trei tineri, 15). Pentru ei și Iisus al lui Navi și-a rupt hainele; pentru ei și Iezechiel plângea și se văicărea, văzându-i în nenorociri. Pentru ei și Isaia zicea: *Lăsați-mă să plâng amar* (Isaia 22, 4), iar mai înainte de aceasta, fiindcă nu îndrăznea a se ruga pentru izbăvirea de toate relele, cerea

²⁵⁷ În cele din urmă, L-au ucis pe Hristos, Binefăcătorul lor și al întregii lumi. Nici după ce a înviat nu au crezut în El, ci au uneltit vicleșuguri pentru a ascunde adevărul Învierii, prigonindu-L pe El și pe urmașii Lui, izbind mai departe cu piciorul în țepușă, neînțelegând, în nebunia și învârtoșarea inimii lor, că nu te poți împotrivi lui Dumnezeu fără să te rănești. - n.n.

un termen oarecare și zicea: *Până când, Doamne! (Isaia 6, 11).*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, pp. 277-278*)

„Să nu vă mirați că i-am făcut ticăloși pe iudei. Sunt într-adevăr ticăloși și nesăbuiți. Le-au căzut în brațe din cer atâtea bunătăți, și ei cu mare grabă le-au zvârlit și le-au aruncat. Le-a răsărit de cu vreme Soarele dreptății, dar au întors spatele razei și stau în întuneric. Noi am trăit în întuneric, dar am fost atrași spre lumină și am scăpat de întunericul rătăcirii. Ei au fost ramurile rădăcinii celei sfinte, dar s-au rupt (Cf. Rom., 11,17). Noi n-am avut nici o părtășie cu rădăcina, dar am dat rod de bună-credință. Ei i-au citit pe profeți de mici copii, dar L-au răstignit pe Cel profetit. Noi n-am auzit cuvintele cele dumnezeiești, dar ne-am închinat Celui profetit. De aceea sunt iudeii ticăloși, că aruncă bunătățile trimise lor, în timp ce alții le răpesc și le atrag spre ei. Ei au fost chemați la înfiere, dar au căzut în rândul câinilor. Noi am fost câini, dar datorită harului lui Dumnezeu am fost în stare să îndepărtăm de la noi starea de dobitocie de mai înainte și să ne urcăm la cinstea de fii”. (*Către iudei, cuv. I, 2, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, pp. 243-244*)

„Nu sunt oameni mai ticăloși decât iudeii! Totdeauna aleargă împotriva mântuirii lor! Când trebuiau să păzească legea, o călcau în picioare, acum însă, când a încetat legea, se ambiționează să o păzească. Poate fi oare om mai de plâns decât ei, care-L mânie pe Dumnezeu nu numai prin călcarea legii, ci chiar prin păzirea ei? De aceea se spune în Scriptură: *Voi cei tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă, voi pururea stați împotriva Duhului Sfânt* (Fapte 7, 51). Nu numai pentru că voi călcați legea, ci și pentru că voiți să o păziți atunci când nu mai e timpul s-o păziți: *tari în cerbice*. Bine le-a spus: *tari în cerbice!* Că n-au luat asupra lor jugul lui Hristos, deși era bun; căci jugul lui Hristos nu-i nici greu, nici povară!” (*Către iudei, cuv. I, 2, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 244*)

„Este timpul să arăt că și demonii locuiesc acolo, nu numai în sinagogă, ci chiar în sufletele iudeilor. Domnul spune: *Când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără de apă, căutând odihnă; dacă nu găsește, spune: <<Mă voi întoarce în casa mea>>. Atunci merge și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el și intră în el; și vor fi cele de pe urmă ale omului aceleia mai rele decât cele dintâi. Așa va fi și cu neamul acesta viclean.* (Matei 12, 42-45, Luca 11, 24-26). Ai văzut că locuiesc draci în sufletele lor? Ai văzut că iudeii de acum sunt mai răi decât cei de mai

înainte? Și pe bună dreptate! Atunci îi cinsteau pe profeți, dar acum insultă pe Însuși Stăpânul profeților”. (*Către iudei*, cuv. I, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 256)

„Trebuie oare să le dăm bună ziua, să le adresăm cuvânt? Nu trebuie oare să fugim de ei ca de ciumă și ca de o boală a întregii lumi? N-au săvârșit ei tot felul de răutăți? N-au cheltuit toți profeții multe și lungi cuvinte pentru învinuirea lor? Ce grozăvie, ce chip de nelegiuire nu este întunecată de crimele lor? I-au jertfit pe fii și pe fiicele lor demonilor; n-au vrut să știe de odraslele lor, au uitat durerile nașterii, au călcat în picioare creșterea de copii, au răsturnat din temelii legile înrudirii, au ajuns mai răi decât fiarele. Fiarele de multe ori își dau viața și disprețuiesc propria lor mântuire ca să-și apere puii; iudeii, fără să-i silească cineva, i-au înjunghiat pe cei născuți din ei, ca să slujească dușmanilor vieții noastre, blestemaților draci. De ce să ne cutremurăm mai întâi: de necredința lor sau de cruzimea și de neomenia lor? Că și-au jertfit fiii sau că au jertfit demonilor? Dar prin destrăbălarea lor n-au lăsat oare în umbră cele mai desfrânate animale? Ascultă ce spune Profetul despre desfrânarea lor: *Au ajuns niște cai înnebuniți după iepe! Fiecare nechează după femeia aproapelui său* (Ier., 5, 8). N-a spus: fiecare o dorea pe femeia aproapelui, ci a arătat foarte bine nebuneasca lor desfrânare folosindu-se de cuvântul *a necheza*, care exprimă desfrânarea la cai.

Despre ce altceva voiți să vă mai vorbesc? Despre jafurile lor, despre lăcomia lor, despre trădarea sărăcilor, despre hoțiile lor, despre neguțătoriile lor? Dar o zi întreagă nu mi-ar ajunge ca să vorbesc despre toate!” (*Către iudei*, cuv. I, 6-7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 256-257)

„Păcatul acesta al uciderii lui Hristos este mai mare decât toate păcatele. Prin urmare, este de prisos cuvântul vostru că robia voastră de acum se datorează păcatelor voastre de fiecare zi. Nu din pricina vieții voastre deci, ci din pricina acelei îndrăzneli sunteți în robia de azi. Pentru că dacă n-ar fi aceasta, Dumnezeu nu și-ar fi întors fața de la voi atâta vreme, chiar de ați fi săvârșit mii de păcate”. (*Către iudei*, cuv. VI, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 348)

„De aceea și eu îi urăsc pe iudei, pentru că au Legea, dar ocărăsc Legea și încearcă să-i amăgească pe cei simpli. Vina nu le-ar fi atât de mare dacă ar lupta împotriva lui Hristos fără să creadă în profeți. Așa însă, sunt lipsiți de orice iertare, pentru că spun că ei cred în profeție, dar ocărăsc pe

Cel profețit de ei”. (*Către iudei*, cuv. VI, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 358)

„Nimeni să nu osândească îndrăzneala cuvintelor mele! Cea mai mare îndrăzneală și nelegiure este a nu gândi așa despre iudei. Nu trebuie oare să-i judec astfel când se iau la harță cu Dumnezeu, când se împotrivesc Duhului Sfânt?” (*Către iudei*, cuv. VII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 362)

„Nu mai este nici preoția Vechiului Testament și nici nu va mai fi!” (*Către iudei*, cuv. VII, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 372)

„O, câtă nerecunoștință! O, câtă nesimțire! Acesta era pururea obiceiul lor: când se lasă în delăsare, se abat și uită de Binefăcător; iar când sunt strâmtorați cât de puțin atunci se pleacă și se smeresc. Pentru aceea și fericitul David, arătând aceasta, a zis: *Când îi ucidea pe ei, atunci Îl căutau* (Ps., 77, 34).” (*Îndemnul aceluiasi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 88)

IUDEII (atitudinea unora dintre iudei față de Mântuitorul)

„Iar după ce a început minunile, câte calomnii? Unii Îl numeau samaritean și demonizat zicând: *Ești samaritean și ai demon* (In., 8, 48), alții Îl numeau înșelător zicând: *Acesta nu e de la Dumnezeu, ci înșeală mulțimea* (In., 7, 12); alții Îl numeau vrăjitor zicând: *Cu stăpânul demonilor scoate pe demoni* (Mt., 9, 34), și repetau neconținut acestea și-L numeau potrivnic al lui Dumnezeu, mincinos și bețiv și prieten al celor ticăloși și stricați. Căci zice El: *A venit Fiul Omului mâncând și bând, și ei zic: Iată om mâncăcios și băutor de vin, prieten cu vameșii și păcătoșii* (Lc., 7, 21). iar când a vorbit cu desfrânată L-au numit prooroc mincinos zicând: *Dacă ar fi prooroc, ar ști cine este femeia aceasta care vorbește cu el* (Lc., 7, 39). Și în fiecare zi își ascuteau dinții împotriva Lui. Și nu numai iudeii se războiau cu El, dar nici chiar cei care păreau a fi frați nu se purtau sănătos față de El, ci războiul s-a iscat chiar din casa Lui. Vezi, așadar, cum chiar și aceștia erau stricați, din cele pe care le-a adăugat evanghelistul zicând: *Nici chiar frații Lui nu credeau în El* (In., 7, 25).

Dar pentru că mi-ai amintit de mulți oameni care s-au poticnit și au rătăcit, gândește-te cât de mulți s-au poticnit în vremea răstignirii? Unul L-a

vândut, alții au fugit, alții L-au tăgăduit și părăsindu-L toți a fost dus legat El Singur. Gândește-te câți L-au văzut mai înainte lucrând semnele, înviind morți, curățind leproși, izgonind demoni, înmulțind pâini, lucrând și celelalte lucruri uriașe, și în vremea aceea s-au poticnit văzându-L dus și legat singur escortați de soldații de rând, urmat de preoți iudei care făceau gălăgie și turbare, și pe toți vrăjmașii avându-L singur în mijlocul lor amenințat de ei, iar pe vânzătorul (Iuda) de față și vesel în acest timp? Dar când L-au biciuit? Pe cât se pare era o mulțime nesfârșită. Fiindcă era un strălucit paznic care-i aduna pe toți și o metropolă era cea care primea drama nelegiurii în miezul zilei.

Gândește-te câți erau de față atunci și s-au poticnit văzându-L legat, biciuit, șiroind de sânge, anchetat de tribunalul guvernatorului și nefiind de față nici un ucenic? Dar când au început să se facă împotriva Lui una după alta acele neconținute batjocuri și când Îl încununau cu spini, când Îl îmbrăcau în mantie, când îi puneau în mână o trestie, când I se închinau căzându-I la picioare, când puneau în mișcare tot felul de batjocuri și de râs? Câți gândești că s-au scandalizat, câți s-au tulburat, câți s-au mâhnit când Îl loveau peste obraz și-I spuneau: *Proorocește-ne, Hristoase, cine-i cel ce te-a lovit* (Mt., 26, 62), când L-au dus și L-au purtat de acolo până acolo, și și-au pierdut toată ziua în aceasta: în batjocuri, ocară și râs în mijlocul unui teatru alcătuit din spectatori iudei? Dar când L-a palmuit sluga arhierelui? Dar când soldații au împărțit hainele Lui? Dar când a fost urcat pe cruce gol purtând pe spate semnele bicelor și L-au atârnat de ea? Fiindcă nici atunci fiarele sălbatice nu s-au înmuiat, ci s-au făcut și mai înnebunite, au întins încă mai mult tragedia și au sporit batjocura.

Căci unii spuneau: *Tu Care dărași templul și în trei zile Îl înalți*, iar alții ziceau: *Pe alții i-a mântuit, dar pe Sine însuși nu poate să Se mântuiască* (Mt., 26, 40). Dar când L-au batjocorit dându-I să bea dintr-un burete fiere și oțet? Dar când tâlharii Îl ocărau? Dar când – lucrul acela înfricoșător și preanelegiuit, de care vorbeam și mai sus – au spus că tâlharul și spărgătorul acela, plin de mii de omoruri, e mai demn de a fi eliberat decât El și L-au preferat împotriva alegerii judecătorului pe Baraba, vrând nu numai să-L răstignească, dar și să-L îmbrace într-o reputație proastă? Căci socoteau că din acestea pot face astfel încât El să apară mai rău decât tâlharul și atât de nelegiuit încât n-a putut fi scăpat nici de iubirea de oameni, nici de vrednicia sărbătorii. Fiindcă toate acestea le-au făcut ca să-I calomnieze reputația, căci de aceea au răstignit împreună cu El doi tâlhari. Dar adevărul n-a fost umbrit, ci a strălucit încă mai mult.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea VII, 3e-4a,b,c, în vol. Scrisori din*

exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 147-149)

IUDEII (unii dintre iudei Îl tăgăduiesc pe Mântuitorul Hristos)

„Ce cuvânt de dezvinovățire ar mai putea găsi iudeii că n-au primit pe Hristos după ce au avut mărturiile atâtor profeți, după ce au văzut că magii L-au primit numai prin arătarea unei stele și că s-au închinat Celui născut? Ceea ce au făcut cu ninivitenii, trimițând pe Iona (Iona 1, 2), ceea ce au făcut cu samarineanca (Ioan 4, 7), cu cananeanca (Matei 15, 22), aceea au făcut și cu magii. De asta le și spunea Hristos: *Bărbății niniviteni se vor scula și-i vor osândi! Împărăteasa de la miazăzi se va scula și va osândi neamul acesta* (Matei 12, 41, 42). Îi vor osândi, că aceia au crezut în El pe temeiul unor mărturii foarte slabe, pe când iudeii n-au crezut, deși au avut cele mai puternice mărturii”. (*Omilia la Matei, omilia VI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 80*)

„Tu, însă, uită-mi-te cât de preciși sunt profeții! Profetul Isaia a vestit mai dinainte nașterea, zicând: *Și ar fi dorit să fi fost arse cu foc, că Prunc s-a născut nouă, Fiul, și ni s-a dat nouă* (Isaia 9, 5-6). Dar iudeii tulburându-se n-au căutat să vadă ce s-a întâmplat, nici să meargă după magi, nici să-L afle. Așa au fost iudeii! Mai certăreți și mai nepăsători decât toți oamenii. Ar fi trebuit ca chiar ei să se mândrească că printre ei s-a născut împăratul, că au atras la ei pe perși, că au să aibă pe toți oamenii supuși lor, că lucrurile mergeau spre mai bine și că împărăția lor ajunsese chiar de la început așa de strălucită. Dar ei nici așa nu s-au făcut mai buni; și doar nu de mult scăpaseră de robie. Dar chiar dacă iudeii n-ar fi știut nimic de aceste lucruri înalte și nespuse, era firesc să se gândească, numai pe temeiul celor petrecute sub ochii lor, că dacă acum tremură atâta de împăratul nostru abia născut, cu mult mai mult se vor teme și se vor supune Lui mai târziu, când Pruncul va crește și când cele ale noastre vor fi mai strălucite decât cele ale barbarilor. Dar nimic din acestea nu i-a trezit. Atât de mare le era prostia și o dată cu asta și invidia”. (*Omilia la Matei, omilia VI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 83*)

„Dar uită-te la nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu față de idei! A sădit vie, a înzestrat-o cu tot ce-i trebuia, a desăvârșit-o. Când i-au ucis slugile, a trimis alte slugi; când le-au ucis și pe acelea, a trimis pe Fiul Său;

după ce și Fiul a fost ucis, Tatăl îi cheamă la nuntă; dar n-au voit să vină; apoi a trimis alte slugi; dar ei le-au ucis și pe acelea. Și numai atunci îi ucide și pe ei, când nu li se mai putea vindeca boala. Că boala lor era de nevindecat se vede de acolo că ei n-au crezut, în timp ce desfrânatelile și vameșii au crezut. Deci iudeii sunt osândiți nu numai pentru că au săvârșit acele nelegiuiri, ci și pentru că alții au putut săvârși fapte bune”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 794)

„Căci ce iertare mai pot avea cei care au văzut puterea Lui strălucind pretutindeni și cuprinzând în scurtă vreme întreaga lume, dar ei stăruiesc încă în încăpățânarea lor? Că a fost propovăduită atunci Evanghelia pretutindeni, ascultă ce zice Pavel: *Evanghelia fiind propovăduită la toată făptura cea de sub cer* (Col. 1, 23). Aceasta este și cel mai mare semn al puterii lui Hristos, că în douăzeci sau treizeci de ani cuvântul Evangheliei a ajuns până la marginile lumii.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 852)

„*Luauți, dar, un miel fără cusur, de parte bărbătească, de un an, și jertfiți-l. Ungeți cu sângele lui ușorii ușilor casei voastre* (le spune Moise – n.n.) pentru ca, venind îngerul, să-i cruțe din pricina chipului sângelui de pe ușorii ușilor, dacă nu-i cruța de dragul lor. Acestea s-au făcut nu din pricina îngerului, ci din pricina sângelui, care i-a mântuit pe iudei. Nu putea, oare, îngerul să cunoască deosebirea dintre egipteni și iudei? Nu putea să-i cunoască pe egipteni și evrei, el, care cunoștea pe cei întâi născuți? Deci, când te ocărăște iudeul și-ți spune: *Nădăjduiești în sânge?*, spune-i și tu lui: *Nu îți este rușine, nerușinatule? Tu ai fost mântuit cu sânge de oaie, și eu să nu mă mântuiesc cu Sângele Stăpânului meu?*” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 568)

„Au auzit iudeii un glas din ceruri, nu glasul Fiului, ci glasul Tatălui, grăind despre Hristos la râul Iordanului: *Acesta este Fiul Meu cel iubit* (Matei 3, 17), și iudeii au spus: *Acesta este înșelătorul* (Matei 27, 63). Ai văzut război pe față? Ai văzut luptă vădită? Ai văzut că în orice împrejurare este nevoie de simțăminte înalte, de suflet cinstit, care să nu fie cuprins mai înainte de patimă?” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 53)

„Dar pentru că nu era lămurit despre cine spune glasul cuvintele ce le spunea, a venit și Duhul cel Sfânt în chip de porumbel, atrăgând glasul asupra capului lui Hristos. Dar cu toate că L-a predicat pe Hristos și cu glasul, cu toate că L-a arătat și cu Duhul, iar mai târziu și Ioan striga: *Nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor* (Luca 3, 16), cu toate că au fost și alte mii și mii de mărturii, și cu fapta și cu cuvântul, iudeii au rămas față de toate orbi; dar, mai bine spus, le-au văzut pe toate, dar n-au dat ascultare nici celor spuse, nici celor săvârșite, pentru că sufletul lor era cuprins mai dinainte de nebunia de a dobândi slavă de la oameni. Aceasta o spune evanghelistul: că mulți iudei au crezut în El, dar nu-L mărturiseau din pricina căpeteniilor, ca să nu fie scoși afară din sinagogă (Ioan 9, 22; 12, 42). Chiar Hristos spunea: *Cum puteți crede voi care primiți slavă unii de la alții, și nu căutați slava cea de la singurul Dumnezeu?* (Ioan 18, 4).” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 53-54)

IUDEII (unii dintre iudei nu L-au mărturisit pe Hristos și L-au trădat)

„Aceia (evreii – n.n.) l-au trădat din plăcere față de oameni. Ei știau că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu cel unic, dar nu l-au mărturisit din teamă pentru mai marii lor, și pentru a nu fi aruncați din sinagogă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VIII, 1, pp. 40-41)

IUDEII (despre iudeii ce se pretindeau a fi creștini și loveau în credința noastră)

„... se adresează apoi iudeilor de pretutindenii, care, pretinzându-se creștini, lovesc în credință

IUDEII („căzut-au neamurile în groapa pe care au făcut-o”²⁵⁸)

„Căzut-au neamurile în groapa pe care au făcut-o; în cursa aceasta pe care au ascuns-o, s-a prins piciorul lor (Ps., 9, 15). Iată frații mei, iată ce li s-a întâmplat evreilor. Ei ziceau: *trebuie să moară Iisus, de teamă ca Romanii să vină să dărâme orașul nostru și neamul nostru*. Ei L-au omorât și imediat aceste neazuri au căzut peste ei; și ceea ce au făcut ei pentru a le

²⁵⁸ Ps., 9, 15.

evita, pe drept este ceea ce le-a atras. Dar acest Iisus pe care ei L-au jertfit fricii și furiei lor, trăiește în cer și cei ce au urmat patima și ura lor, au fost aruncați în iad.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXV, 1, p. 333*)

IUDEII (cu privire la sinagoga evreiască)

„Dar, negreșit, mi se va spune că și iudeii se închină lui Dumnezeu. Doamne ferește! Să nu se spună una ca asta! Nici un iudeu nu se închină lui Dumnezeu.

-Cine spune asta?

-Fiul lui Dumnezeu! *Dacă ați ști pe Tatăl Meu, spune El, M-ți ști și pe Mine; dar nici pe Mine nu mă știți, nici pe Tatăl Meu nu-L știți* (Ioan 8, 19). Ce mărturie mai vrednică de credință decât aceasta să-ți aduc?

Mai îndrăznește cineva dar să spună că sinagoga nu-i locaș de închinare la idoli, odată ce iudeii nu-L cunosc pe Tatăl, odată ce iudeii L-au răstignit pe Fiul, odată ce iudeii au respins ajutorul Duhului? În sinagoga lor nu I se slujește lui Dumnezeu, Doamne ferește! Sinagoga lor e locaș de slujire idolească.

Cu toate acestea, unii creștini privesc sinagogile ca pe niște locuri vrednice de cinste. Și asta n-o spun de la mine, ci o știu din experiență. Acum trei zile am văzut o femeie liberă, o creștină, cu bună-cuviință în îmbrăcăminte și purtări, era silită de un ticălos și un nesimțitor, după înfățișare creștin - n-aș spune că un om care a îndrăznit o astfel de faptă poate fi creștin adevărat -, să intre în sinagoga evreilor și să jure acolo pentru o pricină pusă de la el la îndoială. Femeia, apropiindu-se de mine, m-a chemat în ajutor și mi-a cerut să împiedic silnicia cea nelegiuită, căci nu-i era îngăduită ei, care se împărtășise de Dumnezeieștile Taine, să intre în sinagogă. Aprins de mânie și înflăcărat, n-am îngăduit să fie târâtă să săvârșească nelegiuirea aceea și am smuls-o din mâinile lui. L-am întrebat pe siluitor dacă e creștin. Când mi-a mărturisit că e creștin, l-am muștrat cu asprime; l-am făcut smintit și neghiob; i-am spus că nu-i cu nimic mai bun decât un dobitoc, dacă el, care spune că se închină lui Hristos, târăște pe un altul în peșterile iudeilor, cei care L-au răstignit pe Hristos. I-am vorbit mult”. (*Către iudei, cuv. I, 3, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, pp. 247-248*)

„Dar, mai bine spus, sinagoga este mai necinstită chiar decât crâșma! Sinagoga nu este numai locuință de tâlhari și de crâșmari, ci locuință de

demoni!” (*Către iudei*, cuv. I, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 250)

„E drept, nu se află în ea idoli, dar locuiesc demoni. Și asta o spun nu numai despre sinagoga de aici, din oraș, ci și despre cea din Dafne. Prăpădul e mai mare acolo; de aceea i-au și dat sinagogii aceleia numele Matroana. Am auzit că mulți credincioși se duc acolo și dorm în locul acela. Dar, Doamne ferește, n-am să-i numesc niciodată pe astfel de oameni credincioși. Pentru mine este tot atât de spurcată și sinagoga Matroanei, și templul lui Apolo. Iar dacă cineva îmi va osândi îndrăzneala cuvintelor, ei bine eu pe unul ca acesta îl voi osândi ca pe cel mai mare nebun. Spune-mi, nu-i oare loc de necredință, chiar dacă nu-s idoli acolo, locul în care locuiesc demoni? Nu-i oare mai mare vătămarea sufletească în locul acela unde se adună ucigașii lui Hristos, unde este izgonită crucea, unde este hulit Dumnezeu, unde nu se cunoaște Tatăl, unde se ocărăște Fiul, unde se leapădă harul Sfântului Duh, dar, mai bine spus, unde sunt chiar demonii? În templul idolilor necredința e vădită și descoperită; nu poate momi cu ușurință și nici nu poate înșela pe un om cu minte și înțelept; în sinagogă iudeii spun că se slujește lui Dumnezeu, că sunt urâți idoli, că sunt cinstiți profeții; prin aceste cuvinte pregătesc momeala și îi prind în lațurile lor pe creștinii simpli și nepricepuți. Prin urmare, sunt la fel de necredincioși și iudeii, și păgânii, dar înșelăciunea săvârșită de iudei e mai cumplită. În sinagoga lor se află un jertfelnic, jertfelnic nevăzut de înșelăciune! Pe el nu se jertfesc oi și tauri, ci suflete de oameni”. (*Către iudei*, cuv. I, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 255)

„Mai mare nelegiuire este să te duci la sinagogă decât la teatru. La teatru săvârșești un păcat, la sinagogă îți pierzi credința! Nu spun asta ca să vă îndemn să vă duceți la teatru! Și asta e un lucru rău! Ci ca să vă feriți mai mult de sinagogă decât de teatru”. (*Către iudei*, cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 304)

„Spune-mi, la sinagogile lor alergi? Nu îți este teamă că are să te trăsnească Dumnezeu de sus? Nu știi că și dacă nu furi, dar dacă ești văzut în peștera tâlharilor primești aceeași osândă? Dar pentru ce vorbesc eu de tâlhari? Știți bine cu toții și vă aduceți aminte de acei oameni blestemați, de șarlatanii aceia care au dat jos statuile împărătești din orașul nostru. Vă aduceți aminte că nu numai cei care au îndrăznit să săvârșească această faptă, ci și cei care au fost doar văzuți că erau de față la cele întâmplare au

fost duși la tribunal, au fost târâți cu ceilalți și au primit cea mai grea pedeapsă?

Iar tu te silești să alergi acolo unde-i ocărăț Tatăl, unde-i hulit Fiul, unde-i lepădat Duhul cel Sfânt și de viață făcător? Spune-mi, nu îți este teamă, nu te cutremuri când intri în locurile acelea spurcate și necurate? Spune-mi, ce apărare, ce iertare vei avea când te împingi de bună voie spre prăpastie, când te arunci singur în adânc?” (*Către iudei*, cuv. VI, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 357)

„Pe scurt, dacă socotești că sinagoga este sfântă pentru că se află în ea Legea și cărțile profetilor, ar fi cu cale să socotești sfinți și idolii, și templele idolilor. Odinioară au avut iudeii război și au biruit filistenii; au luat chivotul și l-au dus în templul lor (Cf. 1 Regi 5, 1-2). A fost oare sfânt templul acela pentru că a avut chivotul? Deloc! Dimpotrivă, și spurcat și necurat”. (*Către iudei*, cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 359)

„Dacă Hristos spunea despre templu, atunci când erau în el Heruvimi, când era chivotul, când înflorea încă harul Duhului, că *l-ați făcut peșteră de tâlhari* (Matei 21, 13) și *casă de neguțătorie* (Ioan 2, 16), din pricina fărădelegilor iudeilor și a crimelor lor, ce nume vrednic putem găsi sinagogilor lor acum, când i-a părăsit harul Duhului, când au pierit toate cele sfinte, când ei săvârșesc această slujbă nelegiuită, luându-se la hartă cu Dumnezeu? Dacă atunci când religia iudaică era în floare, templul era peșteră de tâlhari, acum, de-ai numi sinagoga casă de desfrâu, loc de nelegiuire, sălaș de draci, întăritură a diavolului, prăpăd de suflete, prăpastie și adânc a toată pierzania, și tot ai numi-o mai puțin decât merită!” (*Către iudei*, cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 360)

ÎMBRĂCĂMINTEA

„Noi trebuie să mâncăm atât cât ne este de-ajuns să trăim, și să ne îmbrăcăm cu haine atât cât să ne acopere trupul, adică să ne acoperim goliciunea și nimic mai mult; iar o astfel e haină o poate avea oricine.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 188)

ÎMBRĂCĂMINTEA (creștinul păstrează modestia îmbrăcăminte)

„Veșmintele lui nu vor fi afectate de un lux scandalos. Ele nu vor avea formele lipsite de modestie. Ei (creștinii – n.n.) vor adăuga o eleganță dreaptă la o viață creștină serioasă. Grijile părului, pretențiile toaletei nu vor absorbi nici sufletul, nici timpul adevăratului fiu al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 331-332)

ÎMBRĂCĂMINTEA (să ne fie pricină de continuă aducere aminte de căderea din rai)

„Hainele, deci, să ne fie continuă aducere aminte de pierderea bunătăților din rai, să ne fie învățătură de pedeapsa pe care a primit-o neamul omenesc din pricina neascultării. Să ne spună nouă cei care se îmbracă cu haine luxoase, cei care nici nu vor să știe de haine din lână de oaie, ci se îmbracă în mătăsuri și alunecă la atâta nebunie că țes chiar aur în îmbrăcăminte – dar mai cu seamă femeile au această slăbiciune –, să ne spună nouă, pentru ce își împodobesc trupul cu aceste haine, pentru ce se bucură de ele și nu se gândesc că îmbrăcăminte a fost dată ca o pedeapsă foarte mare pentru călcarea de poruncă. De ce nu ascultă pe Pavel, care spune: *Dacă avem ce mânca și cu ce ne îmbrăca, avem de toate* (I Tim., 6, 8)? Vedeți, dar, că de un singur lucru trebuie să ne îngrijim, să nu ne fie trupul gol, atât; să ni-l acoperim și să nu ne îngrijim deloc de felul îmbrăcăminte”. (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 209-210)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi)

„Împărăția cerurilor a fost pregătită pentru noi și dintru început gătită nouă. Aceste două lucruri le-a înfățișat Domnul când spunea celor din

dreapta: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția care este gătită vouă de la întemeierea lumii (Matei, 25, 34).” (Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut, 9, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 337-338)*

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă”)

„Să ascultăm de îndemnul acestui fericit și minunat dascăl al lumii, de educatorul cel bun, de grădinarul sufletelor noastre, și să cugetăm cele ce ne-a sfătuit. Căci astfel vom putea să ne bucurăm și de cele de aici și de cele din viața viitoare²⁵⁹. Dacă le căutăm pe acelea mai întâi, și acestea ni se vor adăuga. Căci zice: *Căutați Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă (Mt., 6, 33)*. Dumnezeu ne-a făgăduit că ne dă cu spor cele de aici. Așadar, să nu le căutăm pe acestea mai întâi, ca nu cumva făcând împotriva îndemnului Stăpânului, să ne lipsim de amândouă. *Căci Stăpânul nu așteaptă undeva sus, ca noi să-I aducem aminte și doar atunci să ne dea darurile Lui*. Știe El de ce avem nevoie, mai înainte să-I cerem noi. Deci, dacă vede că sânguim pentru acelea, ne dăruiește și bucuria acelora și ne oferă cu multă prisosință și pe acestea de aici, pe care a făgăduit să ni le reverse cu adaos. Să căutăm dar, vă rog, mai întâi cele duhovnicești și să cugetăm la cele de sus, iar nu cele de pe pământ, ca să avem parte și de acelea și să ne bucurăm și de acestea.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 111)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (cugetarea la bunătățile din Împărăția cerurilor)

„Hristos a zis: *Unde este comoara omului, acolo este și inima lui (Mt., 6, 21)*. Căci sufletul, când primește să cugete înlăuntrul minții sale la acele negrăite bunătăți, ca de niște lanțuri se dezleagă de trup și se înalță, în fiecare zi zugrăvindu-și²⁶⁰ bucuria acelora. Și nu mai poate primi în gândul

²⁵⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Lumea de aici nu este rea, dar de ea ne putem împărtăși cu folos doar prin harul lui Dumnezeu. (n.s. 17, p. 111)

²⁶⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Literal: *închipuindu-și*. (n.s. 16, p. 111)

lui cele de pe pământ, ci pe toate ca pe vis și umbră le trece cu vederea și tot gândul lui tinde neîncetat într-acolo, numai pe acelea socotind să le vadă prin ochii credinței și în fiecare clipă arzând de nerăbdare să se împărtășească de ele.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. Cateheze baptismale*, pp. 110-111)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (Împărăția Cerului este Hristos Domnul)

„Împărăția Cerului este Hristos singur.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de*

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (dorirea ei)

„Binele și bunăstarea nădăjduită îi îndeamnă mai mult spre fapte bune, iar necazurile și supărările ce le-ar avea de pe urma unei fapte rele, deoarece, atât bunăstarea, cât și necazul le simt pe propria lor piele. Pentru aceste pricini le-a vorbit Pavel corintenilor așa cum le-a vorbit, iar pe romani îi învață să sufere cu răbdare răutățile oamenilor punându-le sub ochi foloasele materiale pe care le vor avea de pe urma unei astfel de purtări. Un suflet slab, un suflet nedreptățit nu înlătură atât de ușor veninul mâniei și al dorinței de răzbunare când te aude că-i vorbești de împărăția cerurilor și când îi oferi nădejdi îndepărtate de răzbunare, ca atunci când îi spui să nădăjduiască că, chiar aici pe pământ, dușmanul lui va fi pedepsit. Cu intenția de a se smulge din rădăcini dorința celui nedreptățit de a răsplăti răul cu rău și, în același timp, de a scoate cu totul din sufletul lui mânia, Pavel îi pune în față cel mai convingător argument spre a-i satisface dorința de răzbunare; aceasta nu înseamnă că îl lipsește de cinstea pregătită lui în împărăția cerurilor pentru o astfel de purtare, ci că-l silește în același timp să intre oricum pe drumul viețuirii creștinești, pe drumul filosofiei creștine, și că-i deschide ușile împăcării cu dușmanul său.” (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 91)

„Pe ucenici Săi, Hristos însă îi îndeamnă să se poarte cu dragoste față de dușmani, oferindu-le argumente cu mult mai înalte. Care sunt aceste argumente? *Ca să fiți*, spune el, *asemenea Tatălui vostru cel din ceruri* (Matei 5, 45). Vezi ce răsplată mare le dă? Cuvintele acestea le auzea Petru, Iacov și Ioan și ceata cealaltă a apostolilor. Din pricina aceasta le pune

înainte răsplățile duhovnicești când le dă aceste sfaturi. Pavel ar fi făcut tot așa dacă ar fi vorbit și ei tot către niște oameni înduhovniciți; dar pentru că le vorbește corintenilor, niște oameni nedesăvârșiți cu duhul, le arată că răsplata ostanelilor lor aste chiar aici pe pământ, pentru că, în acest chip, să săvârșească virtutea cu mai multă tragere de inimă. Așa a făcut și Dumnezeu în Vechiul Testament; n-a făgăduit iudeilor împărăția cerurilor, ci le-a făgăduit și le-a dăruit bunuri pământești; pentru faptele rele nu-i amenință cu chinurile iadului, ci cu nenorociri și necazuri aici pe pământ: cu ciumă, cu foamete, cu boli, cu războaie, cu robie și cu altele asemenea acestora. Oamenii legați de pământ și de trup sunt determinați spre acțiune mai cu seamă de răsplățile de pe lumea aceasta și se tem mai ales de nenorocirile de aici, de pe pământ, iar de cele care nu se văd, de cele pe care nu le au înaintea ochilor, nici nu se sinchisesc.” (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 92-93)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (nădejdea dobândirii ei)

„*Dar ce, zici tu, oare bunurile acelea stau în speranțe?* Desigur că în speranțe, însă nu în speranțe omenești, care de multe ori se spulberă, și îl rușinează pe cel ce speră, deoarece a murit deja cel ce făgăduise, sau că fiind viu și-a schimbat părerea, însă ale noastre nu sunt așa, căci speranța noastră este sigură și nemișcată. Cel ce a făgăduit acele bunuri ființează în veci, și noi, care ne vom bucura de acele bunuri, chiar de murim, vom învia iarăși, și nimic nu este care să ne rușineze în toate, ca și cum am fi robii unor speranțe deșarte.” (*Omilii la Epistola către hRomani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 154-155)

„Nici un bine nu întinerește sufletul și nu-l face așa de luminat ca nădejdea cea bună a celor viitoare bunătați.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 124)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (dobândirea ei)

„Pricina care să ne facă să ne grăbim spre împărăția cerurilor nu trebuie să fie alta decât dorul de Dumnezeu, ca să ne bucurăm de ajutorul Lui. Că după cum bunăvoința lui Dumnezeu față de noi e mai de dorit decât împărăția cerurilor, tot așa pierderea acestei bunăvoințe e mai cumplită decât iadul”. (*Omilii la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Cele nevăzute de dincolo sunt mai deslușite ca cele de aici, dacă avem ochii credinței: că deși nu le-am văzut, Cel ce le-a făgăduit este Dumnezeu. Când Dumnezeu făgăduiește, nici o schimbare nu se atinge de făgăduințe, așa încât ele mai vârtos dăinuie și stau neclintite în mâna Lui: că din mâna Lui nimeni nu poate să răpească, precum spune Hristos: *din mâna Tatălui Meu nimeni nu poate să răpească* (In., 10, 29). Așadar, întrucât nimeni nu poate răpi din mâna lui Dumnezeu, ele rămân pururea acolo ca într-o vistierie nefurată, întreprinderile noastre de aici sunt supuse la tot felul de schimbări și de întorsături - drept care deseori osteneala lor o suferim, iar de împlinirea lor rămânem lipsiți - iar în privința nădejdlor pe care le-am învistierit la Dumnezeu nu este cu puțință asta, ci cel care s-a ostenit are parte, negreșit, și de cununi: *căci nădejdea nu rușinează* (Rom., 5, 5), fiindcă este făgăduință dumnezeiască, și darurile sunt pe măsura Celui Ce a făgăduit.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 132-133)

„Chiar de-ar trebui să dăm toată averea, chiar de-ar trebui să fim aruncați în foc, să fim tăiați de sabie, să înfruntăm cuțitele, chiar de-ar trebui să pățim orice altceva, pe toate să le suferim cu ușurință, ca să avem parte de haina împărăției cerurilor și de slava aceea tainică, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim”. (*Omilii la Matei*, omilia LIV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 632)

„Sufletul copilului este lipsit de orice patimă. Nu se răzbună pe cei care l-au supărat, ci se duce ca la niște prieteni, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Oricât l-ar bate maică-sa, pe ea o caută, pe ea o preferă tuturora. De i-ai arăta o împărăteasă cu coroană pe cap, nu o va prefera mamei sale îmbrăcată în zdrențe, ci dorește s-o vadă mai degrabă pe maică-sa, așa îmbrăcată cum e, decât pe împărăteasa gătită cu podoabe. Copilul nu judecă ce-i al său și ce-i străin pe temeiul sărăciei și bogăției, ci pe temeiul prieteniei. Nu caută mai mult decât îi este de neapărată trebuință; când s-a săturat de supt, lasă la o parte sânul mamei. Copilul nu se întristează de cele ce ne întristăm noi, de pildă de paguba de bani și de altele ca acestea; și iarăși, nu se bucură de cele ce ne bucurăm noi, de aceste lucruri pieritoare, nici nu-l uimește frumusețea trupurilor. De aceea spunea Hristos: *Că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor*, ca să săvârșim cu voința aceea pe care copiii le fac din fire”. (*Omilii la Matei*, omilia LXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 722-723)

„Pe pământ te ostenești, în ceruri e cununa; ești chinuit de oameni, dar cinstit de Dumnezeu; alergi două zile, dar răsplata e pentru veacuri nesfârșite; lupta o dai în trup stricăcios, iar cinstirile, în trup nesticăcios”. (Omilia la Matei, omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 867-868)

„Să nu te întristezi dacă nu auzi dăruindu-se de fiecare fericire împărăția cerurilor. Chiar dacă răsplățile sunt diferite în împărăția cerurilor, totuși toate duc în împărăția cerurilor. Când Domnul spune: *se vor mângâia cei ce plâng; se vor milui cei milostivi; vor vedea pe Dumnezeu cei curați cu inima; vor fi numiți fii ai lui Dumnezeu făcătorii de pace*, prin toate acestea nu arată altceva decât împărăția cerurilor. Cei care se bucură de aceste răsplăți vor dobândi negreșit împărăția cerurilor. Nu socoti, dar, împărăția cerurilor numai răsplata celor săraci cu duhul, ci și a celor ce flămânzesc pentru dreptate, a celor blânzi și într-un cuvânt a tuturor celorlalți. Tocmai de aceea Domnul a spus la fiecare din aceștia *fericiți*, ca să nu te aștepți la o răsplată materială. Că nici nu poate fi fericit cel răsplătit cu cele care pier odată cu viața aceasta, care trec mai iute decât umbra”. (Omilia la Matei, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 181)

„Vom culege de aici de pe pământ bunătățile cerurilor și cununile cele de acolo dacă vom trăi ca îngerii printre oameni, dacă vom umbla pe pământ ca puterile cele cerești și dacă vom rămâne în afară de orice poftă și tulburare. Odată cu toate acestea, vom primi și bunătățile cele nespuse, pe care face Dumnezeu să le primim cu toții.” (Omilia la Matei, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 243)

„Dar ne-a poruncit să nu cerem așa de mântuială, ci cu multă stăruință și tărie. Lucrul acesta a vrut să-l spună Hristos prin cuvintele *Căutați* (Matei 7, 7 – n.n.). Căci cine caută își scoate totul din minte; se gândește numai la ceea ce caută; nu se uită la nimic din cele din jurul lui. Cei care-și caută banii sau sclavii pierduți știu ce vreau să spun. Asta înseamnă: *a căuta*.” (Omilia la Matei, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 298)

„- Și pentru ce au fost învredniciți de o atât de mare cinste? Care e pricina?

- Pentru că *am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau și celelalte*.

Câtă cinste cuprind aceste cuvinte, câtă fericire! N-a spus: *Luați!*, ci: *moșteniți*, ca și cum ar fi ceva de la părinți, *ceva al nostru, ceva ce vi se*

cuvenea de mult. Înainte ca voi să fiți, le spune Hristos, vi s-au pregătit și vi s-au hotărât acestea, pentru că știam că aveți să fiți așa!

- Și în schimbul căror lucruri primesc bunătăți așa de mari?

- În schimbul unui adăpost, al unei haine, al unei pâini, al unui pahar cu apă, al cercetării bolnavilor, al ducerii la cei întemnițați.

Pretutindeni, dar, ne cere să dăm un ajutor de care un nevoiaș are neapărată nevoie. Sunt însă cazuri când ajutorul pe care ne cere să-l dăm nu umple toată nevoia celui nevoiaș. De pildă, după cum am mai spus, cel bolnav și cel închis nu au nevoie numai de cercetare, ci unul are nevoie de libertate, și celălalt de vindecare; Hristos însă, blând fiind, ne cere să facem numai cât putem; dar, mai bine spus, ne cere chiar mai puțin decât putem, lăsându-ne nouă libertatea să facem mai mult decât ne cere.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 898)

„Acum însă, în fața întregii omeniri, la arătarea slavei aceleia nespuse, Domnul te va proclama și te va încununa, te va numi hrănitorul Lui și găzduitorul Lui. Nu Se rușinează să grăiască așa. Vrea să-ți facă mai strălucitoare cununa.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 899)

„Și cum se poate, vei zice voi, răpi această împărăție? Ceea ce aveți în mâinile voastre, aruncați-l; căci atâta vreme cât veți avea mâinile ocupate, nu veți putea dobândi această comoară; închipuiți-vă un om care are mâinile pline de argint: atât cât va fi în mâinile sale, va putea lua aurul? Nu trebuie ca mai întâi să arunce argintul și să aibe mâinile libere? În sfârșit, un hoț trebuie să fie iute ca să nu fie prins. La fel, sunt pe lângă noi puteri vrăjmașe care ne asaltează, totdeauna gata să se arunce asupra noastră pentru a ne răpi comoara. Dar să ne ferim de ei, să nu fugim de ei să nu le lăsăm nici o putere asupra noastră. Să tăiem, să rupem legăturile care ne opresc, să ne dezbrăcăm de bunurile acestei lumi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIV, 4, pp. 268-269)

„Poate vă strigați vouă înșivă: Fericiți cei ce erau atunci cu Domnul; fericiți încă cei ce vor fi cu El la învierea cea de obște generală! Să nu cruțăm nimic pentru a vedea într-o zi această față minunată. Dacă acum singura descriere a acestor semne aprinde în noi un așa de mare foc, și această dorință de a fi fost în lume, atunci când era El pe pământ, de-a auzi glasul Lui, de a vedea fața Sa, de a ne apropia de El, de a-L atinge, de a-L sluji; gândiți-vă ce este aceea a-L vedea, nu într-un trup muritor și făcând lucruri omenești, ci înconjurat de îngerii Săi, într-un trup nemuritor,

nemuritori fiind noi înșine și de a ne bucura de această fericire, de această slavă care întrece toate cuvintele noastre și toată înțelegerea noastră. Pentru aceasta, eu vă îndemn, dragii mei frați, să nu uităm, să nu oitem nimic pentru această slavă. Nu este nimic greu în aceea, dacă binevoim; nu este nimic ostentiv, dacă suntem vigilenți și activi. *Dacă vom suferi noi împreună cu El*, zice apostolul, *vom împărăți împreună cu El* (I Tim., 2, 12). Ce vrea să zică Sfântul Pavel: *dacă suferim?* Este ca și cum ar zice: *dacă suferim necazurile și persecuțiile, dacă mergem pe calea cea strâmtă (...)* bunăvoința, nădejdea bunurilor viitoare o vor face dulce și mai ușoară. *Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slava veșnică covârșitoare, neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veșnice* (II Cor., 4, 17-18). Să ridicăm deci ochii noștri de la pământ la cer, și să privim să contemplăm în continuu lucrurile cerești.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVII, 3, pp. 466-467)

„Pentru a câștiga împărăția cerurilor, noi trebuie să-i iubim chiar și pe vrăjmașii noștri. Dacă deci pentru a intra în această împărăție, nu ne este de ajuns să păzim poruncile legii vechi, dacă dreptatea noastră trebuie să prisosească de cea a evreilor (Mt., 5, 20); noi care călcăm, și poruncile noastre și pe cele vechi, ce scuză vom avea, prin ce ne vom apăra noi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVII, 3, pp. 467-468)

„Dar poate va zice cineva că: *Voiesc*. Însă iubiților, nimeni nu este atât de tâmpit încât să nu voiască, ci nu este de ajuns numai a voi cineva. Ar fi de-ajuns dacă tu ai voi precum trebuie și ai face cele ale celui ce voiește, însă acum tu nu voiești după cât trebuie. Și dacă credeți, apoi să cercetăm aceasta și în alte cazuri. Spune-mi, rogu-te: Oare cel ce voiește a-și lua femeie, este de-ajuns numai a voi, ca să izbândească? Nicidecum; ci caută mai întâi o pețitoare, caută prieteni cari să vegheze împreună cu dânsul, apoi strânge și parale. Negustorul de asemenea nu s-ar mulțami numai să voiască, stând acasă, ci năimește corabia, strânge corăbieri și lopătari, împrumută bani, cutreieră țările și caută să afle prețurile vânzătorilor. Deci cum să nu fie necuviincios a arăta atâta grijă pentru cele pământești, iar pentru câștigarea cerului mărgininându-ne numai la a voi? Și chiar încă nici a voi precum se cade nu o dovedim îndeajuns. Căci cel ce voiește precum trebuie, o dată cu voința el face și faptele care îl duc la lucrul voit, și fiindcă foamea te silește a te hrăni, apoi tu nu aștepti ca de la sine să-ți vină mâncărurile, ci faci totul pentru a-ți strânge hrana trebuitoare. Tot așa faci și când ești însetat, sau

când tremuri de frig, cum și în toate cele de acest fel, unde singur ești lucrător și stăruitor în îngrijirea trupului tău.

Acest lucru fă-l și când este vorba de împărăția lui Dumnezeu, și numai decât te vei învrednici de ea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, pp. 143-144)

„Dar poate că iarăși veți întreba: De ce calea virtuții este strâmtă? În palatele împărătești cele de pe pământ nu ceri ca să intre cineva dintre curvari, sau bețivi, sau neînfrânați – iar în ceruri ceri ca să intre toți oamenii, fie că sunt încărcăți de dezmierdări, de beții, de lăcomii și de toată răutatea? Și cum vor fi acestea vrednice de iertare?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 145)

„Fie ca toți să ne învrednicim de odihnă! Să ne rugăm, însă și să căutăm a fi vrednici de acea odihnă. Să ne luptăm, vă rog, pentru că dacă vom căuta aceasta, și ne vom ruga, vom câștiga. Dacă ne rugăm îndelung, Dumnezeu ne va da biruința.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, p. 250)

„Dacă voiește cineva a fi slăvit, primească a fi necinstit. Dacă voiește cineva a se bucura de liniște, primească a fi neliniștit și tulburat. Dacă voiește cineva a se desfăta veșnic și a fi lăudat, disprețuiască-le pe cele trecătoare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IV, p. 47)

„Dacă ne lipim de El cugetul nostru, dacă însetăm de dorul Lui, totul ne va fi după voință și ne vom învrednici de bunurile viitoare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 110)

„Nu-i oare absurd ca în toate treburile din lume să punem ostenele înaintea plăcerii și primejdiile înaintea tihnei - cu toate că neînsemnată și mică nădejde ne rămâne în urma acelor ostenele -, dar când e vorba de cer, de cinstea de la îngeri, viața cea fără de sfârșit, de petrecerea împreună cu îngerii și de bunătați pe care nici cu putință nu-i să ni le închipuim și să le descriem, să nădăjduim că le vom dobândi cu lene, cu tihnă și viață stricată și că nu cer aceeași râvnă ca și cele

lumești.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„Hristos rânduiește oile de-a dreapta (Matei 25, 33), le binecuvântează se le primește în Împărăția cerurilor, nu pentru că n-au răpit bunurile altora, ci pentru că au împărțit bunurile lor altora (Matei 25, 35-36). Hristos primește în Împărăția Sa pe cel căruia i-a dat cinci talanți; îl primește nu pentru că n-a împruținat talanții dați, ci pentru că i-a înmulțit, pentru că a adus de două ori mai mult decât i s-a dat (Matei 25, 15-16, 21-22).” (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 7)

„Hristos a rânduit mare răscoală și pentru faptele mărunte de virtute. Ce este mai ușor decât cercetarea celor bolnavi? Și totuși, această faptă primește mare răsplată! (Matei 25, 36).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 374)

„Locurile de odihnă ale cerurilor nu se moștenesc prin înrudire de sânge, ci prin asemănare de viață. Săracul Lazăr nu era înrudit cu Avraam, nu-i era nici cunoscut și totuși a moștenit aceleași sânuri ca și el. Asemănarea de trai, deci, face ca mulți de la răsărit și de la apus să se odihnească împreună cu Avraam.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 153)

„Vom putea fi în cer dacă vom săvârși o virtute asemănătoare strălucirii stelelor. Chiar dacă nu putem să ajungem aur sau pietre prețioase, totuși, dacă vom fi ca argintul, vom ajunge să fim puși la temelie (I Cor., 3, 11-15); cu o singură condiție, să nu ne întoarcem iarăși la materialul acela pe care îl arde ușor focul, și nici să nu oprim de a săvârși nici fapte de virtute, când nu putem săvârși mari virtuți. Asta ar fi cea mai mare nesocotință, pe care să dea Dumnezeu să nu o săvârșim.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 374)

„Cine o va moșteni, cine se va desfăta în toate acestea? Doar aceia care au nesocotit și s-au lepădat de bogăția săracăcioasă, de desfătările trecătoare și de plăcerile vătămătoare de suflet ale lumii acesteia. Doar aceia care se nevoiesc zilnic pentru virtute, dragoste, iubire de frați, de străini și

săraci. Doar aceia care iartă din toată inima lor pe cei care i-au nedreptățit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 66)

„Așadar, atunci când vezi vreun orn că trăiește fără griji, în lux și în desfătări, nu îl invidia. Dimpotrivă, să-ți pară rău de el, pentru că este pe drumul care duce spre pierzanie. Și ce câștigă dacă, urmând un drum ușor, ajunge până la urmă la moarte și la întristare? Ce pierzi tu, care urmezi celălalt drum, care oricât de greu ar fi, te duce spre viață și bucurie? Spune-mi, dacă ai vedea un om care merge pe cărări strâmte și greu de străbătut, îndreptându-se spre palat, ca să fie cinstit de către rege, și un altul care merge pe drumul principal al orașului, îndreptându-se spre locul unde va fi ucis de către oamenii regelui, pe cine ai ferici? Fără îndoială că pe primul. De cel de-al doilea ți-ar părea rău, chiar dacă merge pe drum ușor de străbătut. La fel și acum, să nu-i ferim pe cei care se bucură de plăceri materiale, ci pe cei care se feresc de ele. Aceștia se îndreaptă spre rai, pe când ceilalți, merg spre iad.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 337)

„După ce a spus: *În credință au murit toți aceștia, neprimind făgăduințele*, a adăugat: *Dumnezeu rânduise ceva mai bun pentru noi ca ei să nu ajungă fără noi la desăvârșire* (Evr., 11, 40). Obștească este prăznuirea, spune Pavel. Pentru că e mai mare bucuria când suntem cu toții, și noi și ei, încununăți! Așa se întâmplă și la jocurile olimpice. Cei care luptă fie cu pumnii, fie corp la corp, luptă în momente diferite, dar toți sunt încununăți în același timp. Tot așa se petrec lucrurile și la ospete. Unii oaspeți vin mai devreme, alții mai întârzie. Gazdele, din respect pentru cei întârziati, îi poftesc pe cei sosiți înainte să-i aștepte și pe aceștia. Așa face și Dumnezeu. Cheamă la un ospăț duhovnicesc și de obște pe toți oamenii virtuoși, care au trăit în toată lumea în diferite timpuri; pe cei care au venit mai înainte, plecând din lume mai devreme, îi pofteste să aștepte și pe cei ce au să plece mai târziu din lume, pentru ca, fiind toți de față, cinstea și bucuria să le fie tuturor una.

Gândește-te cât de mare este cinstea ca Pavel și toți cei ca el, ca Avraam și toți cei asemenea lui, ca, iarăși, toți cei din vechime, care au luptat și au biruit înainte cu atâția ani, să stea și să ne aștepte încununarea! Că Pavel încă n-a primit cununa, nici altul dintre cei bineplăcuți din veac, și nici n-o vor primi până ce nu vor sosi toți cei de la sfârșitul veacului, care au să fie încununăți, o spune însuși Pavel! Ascultă: *Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit; de acum mi s-a gătit cununa dreptății pe care mi-o va da Dreptul Judecător* (II Tim., 4, 7-8).

- Când?

- ... în ziua aceea; dar nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui (II Tim., 4, 8).

Și iarăși, în alt loc, vrând să arate că desfătarea bunătăților se dă odată tuturor, spune în Epistola către Tesaloniceni: *De vreme ce este drept la Dumnezeu să răsplătească celor ce vă necăjesc pe voi, cu necaz, iar vouă, celor necăjiți, cu odihnă împreună cu noi* (II Tes., 1, 6-7). Și iarăși: *Că noi, cei vii, cei rămași până la venirea Domnului, nu vom lua înaintea celor adormiți* (I Tes., 4, 15). În toate aceste locuri arată că cinstirile cele cerești ni se vor da tuturor în același timp. Aceasta e pricină de mare bucurie și pentru cei care vor fi ajuns mai înainte, pentru că se desfătează de bunătățile cele nespuse, împreună cu cei care le-au urmat credința și viața. Un tată, care ia parte la o masă frumoasă și bogată, atunci simte mai mare bucurie, când la ospăț și veselie îi vede lângă el și pe copiii lui. Tot așa și Pavel, și toți cei ca el simt mai mare bucurie când se bucură împreună cu următorii lor. Nu arată părinții atâta dragoste copiilor lor, câtă grijă au ei față de cei care săvârșesc aceleași fapte ca și ei. Deci, ca să avem atunci aceeași cinste cu ei, să ne străduim să mergem pe urmele lor.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 9-10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 310-312)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (este a celor ce se silesc și numai aceștia o răpesc)

„Într-adevăr că este nevoie de siluire; și de ce oare? Căci multe sunt cele ce împiedică: femei, copii, griji, lucruri lumești, pe lângă acestea apoi demoni, ba chiar însuși povățuitorul demonilor, diavolul. Este nevoie deci de siluire, este nevoie de stăruință. Cel ce siluiește este într-o muncă mare, căci câte nu suferă? La câte nu se împotrivește? Și câte nu încearcă el, chiar și peste putință? Deci, dacă toți cei ce se siluiesc, cei ce răpesc acestea de aici sunt astfel, apoi noi, care nu le încercăm nici pe cele dorite? *Cei ce se silesc, zice, pun mâna pe ea.*

Este nevoie deci de siluire și de răpire, căci nu ne stă de față întâmplător și nici n-o avem de-a gata. Cel ce răpește, întruna este treaz, întruna priveghează, se îngrijește și este cu mintea ațintită ca la timpul potrivit să răpească.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia X, p. 121*)

„Să nu răpești pământul, ci cerul. *Împărăția Cerurilor este a celor care se silesc, și silitorii o răpesc.* De ce să-l răpești pe săracul care strigă după tine? Răpește-L pe Hristos care te și laudă. Ai văzut nerecunoștință și nebunie, să răpești de la săracul care are așa puțin?! Hristos îți spune: *Pe Mine răpește-Mă, Care Mă bucur de răpire, împărăția Mea răpește-o și silește-te pentru aceasta!*

Dacă vrei să răpești împărăția de jos, mai ales dacă vrei s-o stăpânești, vei fi pedepsit. Inșă, dacă nu răpești împărăția de sus, atunci vei primi pedeapsa!” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 34-35)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („Veniți ... de moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii”²⁶¹)

„Hristos în dumnezeieștile Evanghelii, grăind către cei din stânga: *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui* (Matei, 25, 41). De mult i-a fost pregătită diavolului pedeapsa aceasta! Iar focul cel nestins pe el îl așteaptă! Poate fi, oare, o nenorocire mai mare decât aceea de a fi pedepsit cu o pedeapsă gătită diavolului, din pricină că nu te-ai îngrijit de mântuirea ta? Că nouă ne este pregătită împărăția cerurilor, dacă voim să facem fapte de virtute și să urmăm legile puse de Hristos, o spune tot Hristos. Ascultă! *Veniți, binecuvântați Părintelui Meu de moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25, 34). Ai văzut că diavolului îi este gătit focul cel nestins, iar nouă împărăția, dacă nu ne trândăvim?”. (*Omilia la Facere, omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 198*)

.....

„*Odihniți-vă în locașurile cele luminate și strălucite și vă odihniți de ostenele și de supărări și de batjocurile voastre pe care le-ați răbdat pentru Mine, Stăpânul vostru. Odihniți-vă cu Sfinții Îngeri și cu Apostolii și cu proorocii și cu toți sfinții cei bineplăcuți din veac. Intrați în curtea Mea, unde nu este durere, nici scârbă, nici suspinare, ci viață fără de sfârșit, nici lacrimi, nici moarte, ci bucurie veșnică și viață fără de moarte. Aceste daruri le dăruiesc Eu aceluia ce păzesc cuvântul Meu, așa îi cinstesc Eu pe cei ce Mă cinstesc pe Mine, așa îi slăvesc Eu pe cei ce Mă slăvesc pe Mine, așa îi odihnesc Eu pe cei ce odihnesc mădularele Mele, adică pe săraci și pe neputincioși, așa fericesc Eu pe cei ce se nevoiesc în bisericile Mele, așa*

²⁶¹ Matei, 25, 41.

plătesc Eu cu bogăție și însutit în viața cea veșnică; Mi-ați dat puțină pâine și uscată, luați Împărăția Cerurilor, datu-Mi-ați haină veche, iată, vă îmbrac pe voi cu haina luminii cele nespuse. Mi-ați dat un pahar de apă, primiți apa cea vie a odihnei; M-ați dus în casele voastre, iată vă dăruiesc vouă să fiți cu sfinții îngeri; Mi-ați dat cele putrede, luați cele neputrede; Mi-ați dat cele trecătoare, luați cele veșnice; pusu-M-ați la masa voastră, luați desfătare veșnică; M-ați scos din legături și din închisoare, M-ați cercetat fiind bolnav și Mi-ați potolit foamea și Mi-ați astâmpărat setea, picioarele Mi-ați spălat și M-ați încălzit când Mi-a fost frig; iată că vă dăruiesc și Eu vouă sânul lui Avraam; Mi-ați dat lut și, iată, Eu vă dau vouă mărgăritare; Mi-ați dat iarbă, iată, vă dau vouă aur; că toate ale Mele sunt cerești și neputrede, iar ale voastre toate sunt lut și iarbă veștejită, iar ale Mele sunt lumină, viață, bucurie și odihnă; cunosc Eu toate câte Mi-ați făcut, știu Eu câte ați scos din gura voastră și ați săturat sufletul Meu, știu și nu uit Eu cât M-ați sălășluit și pentru acestea toate, câte bunătăți sunt în cer și câte pe pământ, vouă, prietenilor Mei, vi le dăruiesc în vecii vecilor.” (Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, pp. 162-163)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt”)

„Căci dacă nu vei avea întâietate printre oile ce vor sta de-a dreapta Lui, totuși nu e puțin lucru și acela de a te găsi printre dânsele și a nu fi la un loc cu caprele cele de-a stânga.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 368)

„Chiar de ai covârși cât de puțin pe aproapele, chiar de l-ai întrece cu o cirtă nebăgată în seamă, sau cu orice, nici pe aceea nu o va trece cu vederea Dumnezeu. Faptul acesta l-ar putea vedea cineva strălucind încă de la început. Și Lot, de pildă, era drept, însă nu așa ca Avraam; și Ezechia a fost împărat, dar nu așa ca David; și proorocii au fost mari și însemnați, însă nu așa ca Ioan.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 544)

„Dar oare cine se va ruga lui Dumnezeu și pentru noi, de vreme ce Pavel s-a dus de aici? Toți cei ce imită pe Pavel, numai dacă ne vom arăta vrednici de această mijlocire, pentru ca astfel nu numai aici să auzim glasul lui Pavel, ci și acolo ducându-ne, să ne învrednicim de a vedea pe acest atlet al lui Hristos. Sau, mai bine zis, dacă noi îl vom asculta aici, atunci și acolo

Îl vom vedea negreșit; deși nu vom sta aproape de el, pentru mai mica noastră vrednicie, îl vom vedea însă aproape de tronul împărătesc, strălucind acolo unde heruvimii Îl slăvesc pe Dumnezeu, iar serafimii zboară roată împrejurul Lui. Acolo îl vom vedea pe Pavel împreună cu Petru, ca fruntași ai cetei sfinților, și ne vom bucura de dragostea lui cea adevărată. Căci dacă el, aici fiind, iubea atât de mult pe oameni, apoi cu atât mai mult acolo va arăta dragostea lui cea fierbinte.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 553-554)

„Cum că trupurile înviază, a arătat-o cu grâul, dar cum că nu în aceeași slavă se vor găsi toate, o dovedește de aici. După cum a nu crede în înviere îi face trândavi și îngâmfați, tot așa și a crede că toți se vor învrednici de aceleași bunătăți îi face leneși și nepăsători. Pentru aceea amândouă aceste rele sunt îndreptate; unele sunt amănunțite și îndreptate în stihurile de dinainte, iar pe celelalte începe acum a le îndrepta. Deci făcând două cete din cei înviați – drepti și păcătoși – și la urmă chiar acestea două împărțindu-le în multe alte cete, arată că nici dreptii, și nici păcătoșii nu se vor învrednici de aceleași, că nici dreptii nu vor fi deopotrivă cu toți dreptii, și nici păcătoșii la fel cu toții. Așadar, el face mai întâi o singură împărțire a dreptilor și a păcătoșilor, zicând: *Trupuri cerești, și trupuri pământeste*, prin trupuri pământeste lăsând a se înțelege aceștia din urmă, iar prin trupuri cerești cei dintâi. După aceea apoi așează deosebirea dintre păcătoși față de alți păcătoși, zicând: *Nu tot trupul este același trup, ci altul este trupul peștilor, altul al păsărilor, altul al dobitoacelor*. Deși toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot așa și în viața lor, și chiar în alcătuirea lor.

Și după ce spune acestea, se ridică iarăși la cer, zicând: *Și alta este slava soarelui, și alta a lunii*. După cum între trupurile pământeste este deosebire, tot așa și între cele cerești, și încă deosebire nu cum s-ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare și lună, sau numai între lună și stele, ci încă și între stele față de alte stele, căci deși sunt toate în cer, totuși unele se împărtășesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci ce învățăm noi de aici? Că deși toți dreptii vor fi în împărăția lui Dumnezeu, nu toți însă se vor bucura de aceleași bunătăți, precum și dacă toți păcătoșii se vor găsi în gheena, nu însă cu toții vor suferi aceleași pedepse.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, pp. 447-448)

„Aici desigur că cu toții ne bucurăm de o mare asemănare; acolo însă mare va fi deosebirea, în același timp și covârșirea unora va fi mai mare, căci dreptii vor străluci mai mult decât soarele.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 163)

„Fericitul Pavel va sta cu multă îndrăznire chiar lângă tronul Împăratului ceresc, strălucind în lumină, îmbrăcat cu o slavă atât de mare, încât nu este întru nimic mai mică decât slava îngerilor și a arhanghelilor...” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 191)

„Și nu numai în iad, ci și în Împărăția cerurilor sunt multe locuri: *În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt* (Ioan 14, 2); iar apostolul Pavel spune: *Alta este strălucirea soarelui, și alta este strălucirea lunii* (I Cor., 15, 41). Și ce e de mirare când vedem că a mers cu precizarea până acolo, încât a spus că este deosebire între stea și stea?” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 373-374)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (Raiul și Împărăția Cerurilor)

„Nu îl auzi pe Pavel ce zice despre bunătățile acelea? *Cele ce ochiul n-a văzut, nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Cor., 2, 9) - iar ochiul lui Adam a văzut raiul, și urechea l-a auzit, și inima omului l-a primit, că despre asta vorbim de atâtea zile. Și atunci, cum a primit tâlharul bunătățile viitoare? Că Dumnezeu nu în rai ne-a făgăduit că ne va aduce, ci chiar în cer, nici nu a propovăduit împărăția raiului, ci Împărăția Cerurilor, după spusa Scripturii: *A început a propovădui și a zice: Pocățiți-vă, că s-a apropiat - cine? Împărăția raiului? Nu, ci împărăția Cerurilor* (Mt., 4,17).

Ai pierdut raiul? Ți-a dat Dumnezeu cerul, ca și iubirea Sa de oameni s-o vădească, și pe diavol să îl rănească, arătând că oricât ar unelti împotriva neamului omenesc, nici un spor nu va avea, Dumnezeu înălțându-ne spre tot mai mare cinstire. Așadar, ai pierdut raiul, și Dumnezeu ți-a deschis cerul; la chin vremelnic ai fost osândit, și cu viață veșnică ai fost cinstit.

Stăpânul a poruncit pământului să răsară spini și pălămidă, și sufletul ți-a odrăslit ție roadă Duhului. Vezi cu cât este mai mare sporirea, cu cât este mai mare bogăția decât paguba? Eu zic așa: Dumnezeu l-a făcut pe om din pământ și apă, și l-a pus în rai. Cel făcut nu a rămas de bună treabă, ci s-a stricat; ca atare, Dumnezeu nu îl reface din pământ și apă, ci din apă și din

Duh, și nu îi mai făgăduiește raiul, ci îi făgăduiește împărăția Cerurilor.”
(*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, pp. 100-101)

„Căzând în greșeală Nicodim, boier al iudeilor, gândind la nașterea de aici și zicând că nu e cu putință pentru bătrân să se nască de sus, Hristos îi descoperă mai limpede - și ia aminte - felul acestei nașteri: *De nu se va naște omul din apă și din duh, nu va putea să intre întru împărăția lui Dumnezeu* (In., 3, 5). Așadar, dacă a făgăduit Împărăția Cerurilor, iar pe tâlhar l-a dus în rai, înseamnă că încă nu i-a dat lui răsplata bunătăților făgăduite.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 101)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (starea celor fericiți în Împărăția Cerurilor)

„... zice: *Și dreptii vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor* (Matei, 13, 43). Asta nu înseamnă că numai atât strălucire vor avea dreptii, ci cu mult mai multă; dar a spus atâta, pentru că între cele văzute nu putem găsi o comparație mai bună ca aceasta. Prin urmare, când auzim în Scriptură astfel de comparații, să nu rămânem la cele spuse, ci de la cele materiale și văzute să ne ducem cu mintea la superioritatea celor duhovnicești”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 156)

„Nici un cuvânt nu poate înfățișa nici binele, nici răul de atunci”.
(*Omilia la Facere*, omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 231)

„Ascultă, deci, pe fericitul Pavel, care după atâtea și atâtea necazuri, după anchetări, întemnițări și zilnice primejdii de moarte, spunea: *Pătimirile din vremea de acum nu sunt vrednice de slava ce ni se va descoperi* (Rom., 8, 18). *Da, spune Pavel, în fiecare zi suntem în primejdie de moarte; firea se împotrivește, dar voința, învingând cu bunătatea lui Dumnezeu firea, se încununează; nu îndurăm niște suferințe vrednice de bunătățile ce le vom moșteni și de slava ce ni se va descoperi. Vezi cât de mare e slava de care se bucură oamenii virtuoși? Că întrece toate faptele pe care le poate face un om! Chiar dacă ar ajunge un om pe culmile virtuții, virtutea lui tot pălește în fața slavei de care se va bucura. Într-adevăr, care om poate săvârși fapte atât de mari încât faptele lui să se poată lua la întrecere cu dărnicia lui Dumnezeu?”*. (*Omilia la Facere*, omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 316)

„Cum va putea, oare, limba omenească să enumere binefacerile pe

care ni le-a făcut nouă Dumnezeu? Dacă binefacerile acestea sunt atât de multe și așa de mari, apoi cu mult mai mari și cu mult mai cu neputință de rostit prin cuvânt sunt bunătățile făgăduite celor ce au mers pe calea virtuții, după mutarea lor de aici în veacul viitor! Fericitul Pavel, ca să ne înfățișeze în câteva cuvinte măreția lor covârșitoare, spune: *Acelea pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor., 2, 9). Ai văzut ce daruri covârșitoare? Ai văzut că binefacerile Lui depășesc orice înțelegere? Că spune Pavel: *La inima omului nu s-au suit*". (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„În asta stă împărăția cerurilor, în asta stă desfătarea bunătăților, în asta stau mii și mii de bunătăți, în a ajunge vrednici ca să-L iubim pe Dumnezeu în chipul în care trebuie iubit”. (*Omilia la Facere*, omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„*Atunci dreptii vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor*. Prin aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că dreptii vor străluci numai atâta, ci s-a folosit de această pildă cunoscută nouă pentru că nu știm altceva mai strălucitor decât soarele”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 546-547)

„*Atunci dreptii vor străluci la soare* (Matei 13, 43), dar, mai bine spus, mai mult decât soarele. A spus atâta, nu pentru că atâta va fi lumina lor, ci pentru că nu cunoaștem o lumină mai strălucitoare decât a acestui astru; a vrut să înfățișeze strălucirea viitoare a sfinților cu ajutorul unei străluciri cunoscute nouă. Pentru că și pe munte, când evanghelistul a spus că *a strălucit ca soarele*, pentru aceeași pricină a grăit așa. Că lumina de pe Tabor era mai mare decât lumina soarelui, au arătat-o ucenicii care au căzut cu fețele la pământ. Dacă n-ar fi fost o lumină neamestecată, ci una la fel cu a soarelui, n-ar fi căzut la pământ, ci ar fi putut-o suferi cu ușurință.

Dreptii, dar, vor străluci atunci ca soarele; și mai mult decât soarele.” (*Omilia la Matei*, omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 654)

„Privește pe Apostol când vorbește de cele viitoare, cum el nu poate să spună deslușit bunurile de acolo, ci spune numai despre slavă și cinste. Fiindcă toate acele bunuri le covârșesc pe cele omenești, de aceea nu poate a arăta lămurit, neavând o icoană fidelă a acelor bunuri, ci din cele ce se cred de noi a fi strălucite, ca slava, cinstea și viața, să încerce să ne prezinte pe

acelea, pe cât posibil, deoarece sunt foarte dorite de noi oamenii.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 72)

„Că de ar rămâne sufletul de mii de ori nemuritor, zice – după cum chiar și este – totuși fără de trup nu se va putea învrednici de acele bunătăți negrăite, după cum nici nu va putea fi pedepsit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 420)

„Oricâte osteneli ai spune, și oricâte pedepse ai pune înainte, toate acestea sunt nimic față cu bunătățile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 100)

„Căci în adevăr, care cuvânt ar putea reprezenta acea slavă, de care atunci se vor împărtăși sfinții? Care cuvânt? Nici unul, ci cu adevărat că spre a pricepe cugetul nostru, e nevoie de harul Său, ca astfel să primim măcar o mică rază de pricepere.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 26)

„Unde este deșteptăciunea, unde este adevărul, unde toate sunt sigure și statornice, unde toate sunt zidite pe piatră, unde bătrânețe nu este, unde nu este nici trecător, unde totul înflorește, unde totul crește și sporește, unde nimic nu este învechit, nimic îmbătrânit, și nici aproape de sfârșit. Să dorim, vă rog, pe Dumnezeu cu adevărat, iar nu de teama gheenei ci cu dorința de Împărăția Lui. Căci ce poate fi egal, spune-mi, cu a vedea pe Hristos? Nimic. Ce poate fi egal cu a ne bucura de acele bunuri? Nimic. *Cele ce ochiul n-a văzut, zice, și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.* (I Corinteni 2, 9).” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 174)

„Cu adevărat că nimic nu poate fi mai fericit, nimic mai râvnit, și nici nu se poate a fi reprezentată prin acest cuvânt, căci bunurile de atunci covârșesc mintea omenească.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 174)

„Totul e în pace, bucurie, plăcere, mulțumire, bunătate și blândețe. Nu este acolo pizmă nici viclenie, nu este boală, nu este moarte, nici aceea a trupului, nici aceea a sufletului, nu este întuneric, nu este noapte, ci toate

sunt ziuă, toate lumină, toate strălucite. Nu este acolo osteneală, nici oboseală, ci pururea vom petrece în plăcerea celor bune și plăcute. Voiți poate vă dau și icoana stării de acolo? Nu este cu puțință; cu toate acestea însă, pe cât îmi este cu puțință voi încerca să vă dau oarecare imagine, să ne uităm la ceruri, când nici un nor nu este în fața sa, și când se vede coroana sa; apoi după ce vom observa pe un timp îndelungat fața sa, să ne gândim că și teren vom avea acolo, nu ca cel pe care-l avem aici, ci fiind cu atât mai frumos, cu cât mai frumos este tavanul de aur, decât cel de lut.

Gândește-te apoi și la un alt tavan de deasupra acestuia; gândește-te încă la cei de acolo, la îngerii, arhangheli, la acele nemărginite cete ale netrupeștilor puteri, la însăși împărăția lui Dumnezeu, la tronul părintesc. Dar, precum am zis, nu poate cuvântul să reprezinte totul; este nevoie de experiență, și prin experiență de cunoștință. Cum crezi, spune-mi, că era Adam în paradis? Apoi petrecerea de aici este cu atât mai bună decât cea de acolo, pe cât mai bun este cerul decât pământul.

Dar să ne închipuim și o altă icoană. De s-ar întâmpla ca împăratul de acum să stăpânească întreaga lume, și să nu fie supărat nici de războaie, și nici de griji, ci să fie cinstit numai, și să petreacă în plăceri, având multe venituri, și aurul curgându-i de pretutindeni, și fiind bine văzut și admirat, apoi ce fel de suflet credeți că ar avea el, când ar vedea războaiele încetate pe toată fața pământului? Cam așa fel va fi atunci, sau mai bine zis nici prin această imagine n-am reprezentat bine până acum, și de aceea trebuie a căuta alta. Gândește-te deci; după cum copilul împărătesc nu simte nimic, pe cât timp se găsește în mitra mamei sale, dar dacă s-ar întâmpla ca de deodată să iasă de acolo, și să se urce pe tronul împărătesc, nu cu încetul, ci fără de veste ar pune stăpânire pe toate; tot așa este și starea aceasta, și aceea; sau dacă un încarcerat oarecare, după ce a pățimit mii de rele, fără de veste ar fi răpit și pus pe tronul împărătesc. Dar nici așa încă n-am reprezentat bine imaginea. Căci aici, ori și câte bunuri ar avea cineva, fie chiar și împărăția, întâia zi simte plăcere mare, poate și a doua și a treia, dar cu trecerea timpului deși simte plăcere, totuși nu atât de mare, căci se împruținează prin obișnuința de toate zilele, oricare ar fi ea, pe când acolo nu numai că nu se împruținează, ci încă și sporește. Căci gândește-te cât de fericit va fi sufletul ce se duce acolo, care nu se va lipsi niciodată de acele bunătăți, și nici că se va face vreo prefacere, ci viață ce nu va avea sfârșit, viață lipsită de orice primejdie, de orice grijă și nemulțumire, plină de plăceri și de mii de bunuri. Că dacă noi când ieșim la câmp, și vedem corturile ostașilor întinse, când vedem sulile, coifurile, scuturile cele rotunde strălucind, deodată rămânem ca uimiți de acea priveliște; ba dacă am vedea și pe împăratul trecând prin mijloc, călărind pe un cal și ținând în mâini arme aurite, ne închipuim că

avem totul înaintea ochilor noștri, apoi ce crezi că va fi când vom vedea corturile cele veșnice întinse în ceruri? *Ca să vă primească pe voi, zice, întru corturile cele de veci?* (Luca 16, 9); când vei vedea pe fiecare din acestea strălucind mai mult decât razele soarelui, nu doar ca fiind de fier sau aramă, ci din cauza slavei aceleia, ale cărei sclipiri nu poate a le vedea ochiul omenesc. Dar dacă acestea sunt zise eu privire la oameni, apoi ce ar putea spune cineva de acele miliarde de îngeri, și de arhangheli, de heruvimi, de serafimi, de tronuri, de domnii, de stăpânii, de puteri, a căror frumusețe întrece orice minte omenească? Dar oare până unde vom merge alungând ceea ce nu se poate pricepe? *Că nici ochiul n-a văzut, zice, nici urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit.* (I Cor., 2, 9). Deci, nimic nu poate fi mai grozav pentru cei ce nu se vor învrednici de acele bunuri, și mai fericit în același timp pentru cei ce se vor învrednici de ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia VI, pp. 120-121*)

„*Cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit, și la inima omului nu s-a suit* (I Cor., 2, 9)? N-a spus în mod simplu că covârșește mintea omului, dar încă nici n-a cugetat vreodată cineva la acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe Dânsul. Fiind deci Dumnezeu pregătitorul acelor bunuri, oare ce fel vor fi? Că dacă cel ce ne-a făcut de la început, nimic necontribuind noi cu ceva bun, și încă ne-a hărăzit atâtea bunuri, ca de pildă raiul, convorbirea cu Dânsul, nemurirea ne-a făgăduit, viață fericită și lipsită de griji, - apoi celor ce au făcut atâtea isprăvi, celor ce s-au luptat atâta și au suferit atâtea necazuri pentru Dânsul, ce nu le va hărăzi oare?

Pe Fiul Său Cel Unul născut nu L-a cruțat pentru noi; pe Fiul Său Cel adevărat L-a dat morții pentru noi, care îi eram dușmani. Dar dacă fiindu-i dușmani, și totuși ne-a învrednicit devenind prietenii Săi, ce nu ne va da, după ce ne-am împăcat cu Dânsul?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXIII, p. 280*)

„Eu zic: aici îmbătrânesc, acolo nu îmbătrânesc, aici mor, acolo nu mă sfârșesc, aici mă întristez, acolo nu mă mâhnesc, aici sărăcie și boală și curse, acolo nimic din toate acestea; aici întuneric și lumină, acolo doar lumină. Aici înșelăciune, acolo libertate, aici boală, acolo sănătate, aici viața are sfârșit, acolo este nesfârșită. Aici păcatul, acolo dreptatea, iar fărădelegea nicăieri. Aici invidia, acolo nimic din toate acestea.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 48)

„Că sus este cetate și Biserică și adunare sărbătorească, ascultă-l pe Pavel, care spune: *V-ați apropiat de cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul cel ceresc, și de Biserica celor mai întâi-născuți, înscrisi în ceruri, și de zeci de mii de îngeri în adunare sărbătorească* (Evr., 12, 22-23). Pavel le numește pe toate cele de sus adunare sărbătorească nu numai din pricina mulțimii puterilor celor de sus, ci și din pricina belșugului de bunătați și din pricina bucuriei și veseliei neconținute. De obicei, nimic altceva nu dă numele de adunare sărbătorească, de iarmaroc, decât mulțimea celor adunați și belșugul de mărfuri, când se aduc grâu, orz și tot felul de roade ale pământului, turme de oi, cirezi de vite, haine și altele ca acestea, când unii vând și alții cumpără.

..... - Cum, m-ar întreba cineva, sunt acestea în ceruri?

- Nu, niciuna din acestea, ci altele cu mult mai de cinste. N-ai să vezi acolo roade de-ale pământului, ci duhurile dreptilor celor ce s-au săvârșit, virtuți ale sufletelor; pretutindeni în ceruri, numai felurite fapte mari și bune. N-ai să vezi haine și așternături, ci cununi mai de preț decât aurul, premii și răsplățiți și mii și mii de bunătați gătite celor ce-au săvârșit fapte bune.

Apoi, mulțimea celor adunați acolo este cu mult mai de cinste și cu mult mai mare; nu-i alcătuită din târgoveți și din țărani, ci aici zeci de mii de îngeri, colo, mii de arhangheli, dincolo, ceata profetilor, în altă parte, coruri de mucenici, cete de apostoli, adunare de drepti, fel de fel de popoare ale tuturor celor plăcuți lui Dumnezeu. Cu adevărat este minunată adunare sărbătorească și un minunat iarmaroc, mai mare decât toate, pentru că în mijlocul acestei adunări sărbătorești, în mijlocul acestui iarmaroc, se plimbă Împăratul tuturor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 93-94)

„Toate bunătațile nu au sfârșit, nu cunosc capăt, nu pot îmbătrâni, nici se veșteji, sunt fără de bătrânețe și fără de moarte. Acolo nu-i nici o tulburare, ca aici, nici un zgomot, ci multă este ordinea tuturor, cu cuvenită bună-rânduială; cu toții înalță Stăpânului zidirii văzute și nevăzute, ca dintr-o țiteră, cu ritm, o cântare, prea bine întocmită, mai plăcută decât toată cântarea, iar sufletul săvârșește acolo Dumnezeiasca Liturghie ca în niște altare sfinte și în niște taine dumnezeiești”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 95)

„... locul cel lipsit de tulburare, de unde au fugit durerea, întristarea și suspinarea. Acolo nu-i nici schimbare, nici umbră de mutare. Acolo toate sunt statornice și nemișcate; toate trainice și

întemeiate; toate nesticăcioase și nemuritoare; toate nepieritoare și veșnice.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 386*)

„... bunătățile care depășesc puterea de înțelegere a minții.” (*Despre Feciorie, 84, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 143*)

„Închipuie-ți, te rog, starea vieții veșnice atât cât este cu putință să ți-o închipui! Că mintea noastră nu-i în stare să și-o închipuie așa cum e, ci ne facem în legătură cu ea o idee slabă, din cele ce auzim că se spun despre ea în cuvinte întunecate. Profetul spune: *A fugit durerea, întristarea și suspinarea* (Is., 35, 10). Care viață e mai fericită decât aceea în care nu-i nici o durere, nici întristare, nici suspin? Acolo nu mai este om aprins de poftă rușinoasă, nu mai este om neliniștit de grija agonisirii celor trebuincioase vieții, nu mai este om prigonit de ocârmuitori și stăpânitori. Acolo s-a stins toată furtuna patimilor ce ne frământă sufletul. Acolo toate sunt pașnice, voioase și vesele, toate senine și liniștite; peste tot, zi, strălucire și lumină. Nu o lumină ca aceasta de acum, ci alta, cu tot mai strălucitoare cu cât mai strălucitor este soarele față de opaiț. Acolo nu e noapte; lumina nu se ascunde de adunarea norilor; nu arde și nici nu aprinde corpurile. Acolo nu-i noapte, nici seară. Nu-i frig, nici arșiță și nici altă schimbare de vreme. Acolo este o altă stare, pe care o vor cunoaște numai cei ce vor fi vrednici de ea. Acolo nu este bătrânețe, nici relele bătrâneții; acolo s-a dus toată nesticăciunea și stăpânește peste tot slava nesticăcioasă.

Dar mai mare decât toate aceste este bucuria că stai neconținut în preajma lui Hristos, Care stă cu îngerii, cu arhanghelii și cu puterile de sus. Uită-te acum la cer și urcă-te cu mintea la cele mai presus de cer! Gândește-te la schimbarea întregii creații! Că n-are să rămână creația așa, ci va fi mult mai frumoasă, mult mai strălucitoare. Cu atât este mai strălucitor aurul față de argint, cu atât mai strălucitoare va fi înfățișarea de-atunci a creației față de cea de acum, după cum spune și fericitul Pavel: *Că însăși creația va fi izbăvită de robia stricăciunii* (Rom., 8, 21). Acum, când sunt supuse stricăciunii, suferă ce e firesc să sufere niște trupuri ca acestea; dar atunci, când creația va fi dezbrăcată de toată această stricăciune, ne va arăta frumusețea ei nesticăcioasă; se va schimba și ea într-o stare mai bună, când trupurile noastre vor ajunge nesticăcioase. Atunci nu va fi nerăzvrătire și luptă; înțelegere mare va fi în ceata îngerilor; toți vor avea între ei mereu aceeași părere. Acolo nu mai este teamă de diavol și de ispitele drăcești, nu

mai este frică de iad, nici frică de moarte, nici de aceasta de acum și nici de alta mai cumplită decât ea orice frică de acest fel a dispărut. Atunci se va petrece cu toți sfinții ce se petrece cu un fiu de împărat. Câtă vreme e copil, este crescut fără de slavă; e supus friicii și amenințărilor, ca nu cumva, printr-o viață tihnită și lipsită de griji, să ajungă rău și vrednic de a se urca pe tron împărătesc. Când însă vine vremea să se urce pe tronul împărătesc, le schimbă deodată pe toate acelea cu mantia de purpură, cu coroana, cu mulțimea de scutași și stă cu multă îndrăznire în fața tuturor. Atunci aruncă din sufletul lui tristețea și umilința și ia în locul lor altele. Tot așa se va întâmpla atunci și cu toți sfinții. Și, ca să nu socotești că vorbele mele sunt vorbe în vânt, să mergem cu mintea la Muntele unde Hristos s-a schimbat la față. Să-L vedem pe El strălucitor, așa cu strălucirea, cu toate că nu ne-a arătat atunci toată strălucirea veacului viitor. Se observă doar din cuvintele Evanghelistului că ceea ce s-a văzut atunci a fost un pogorământ; nu o înfățișare aidoma a strălucirii vieții celei veșnice. Ce spune Evanghelistul? *A strălucit ca soarele* (Matei 17, 2). Da, slava corpurilor nesticăcioase nu sloboade acest corp ceresc, nici nu poate fi cuprinsă slava lor cu ochii muritori. Atunci, pe Muntele Taborului, atâta slavă s-a descoperit ucenicilor câtă puteau să vadă, așa ca să nu se vatăme vederile celor care priveau. Dar nici atâta n-au putut îndura, ci au căzut cu fața la pământ. Spune-mi, dacă te-ar ucide cineva într-un loc strălucitor, unde toți cei de acolo ar fi îmbrăcați în haine de aur, iar în mijlocul mulțimii de acolo ar fi un alt om cu coroană pe cap, iar hainele și coroana, bătute numai în pietre prețioase, și apoi ți-ar făgădui să te așezi alături de acei oameni, spune-mi, n-ai face totul să ți se îndeplinească voința asta? Înălță-ți ochii cu mintea și uită-te la acea adunare strălucită a vieții veșnice, alcătuită nu din oameni precum cei zugrăviți mai sus, ci din oameni mai de preț decât aurul, decât pietrele scumpe, decât razele de soare și decât toată strălucirea pământescă. Dar adunarea aceea nu-i alcătuită numai din oameni, ci și din ființe mult mai de preț, din îngeri, din arhangheli, din tronuri, din domnii, din începătorii, din stăpânii. Despre împărat nici nu putem spune cum e! Atât depășesc și graiul și mintea, frumusețea, strălucirea, slava, majestatea și măreția Lui. Spune-mi, ne vom lipsi de bunătăți atât de mari, pentru că nu vrem să ne ferim puțină vreme? Chiar de-ar trebui să îndurăm în fiecare zi nenumărate primejdii de moarte, chiar de-ar trebui să suferim însăși gheena, n-ar trebui oare să suferim totul ca să vedem pe Hristos venind în slava lui, ca să fim rânduiți în ceata celor sfinți? Ascultă ce spune fericitul Petru: *Bine este ca noi să fim aici* (Matei 17, 4). Dacă Petru, care a văzut o icoană palidă a celor viitoare, a aruncat dintr-o dată totul din suflet ca să pună în sufletul lui plăcerea pricinuită de acea vedere, ce vei spune însă când va veni adevărul lucrurilor, când se va

deschide palatul împărătesc și vei putea să vezi chir pe împărat, *nu în ghicitură, nici în oglindă, ci față către față* (I Cor., 13, 12), nu prin credință ci de-a dreptul?” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 344-347)

„... ce cuvânt putea-va înfățișa pe cele de după aceea: plăcerea, folosul, bucuria împreunei viețuiri cu Hristos? Da! Nu-i cu putință să spui cât e de mare plăcerea, cât e de mare câștigul ce-l are un suflet întors la noblețea lui, care poate vedea cu îndrăznire pe Stăpânul. Nu se bucură numai de bunătățile ce-i stau în față, ci și de încredințarea că de acum, aceste bunătăți nu mai au sfârșit. Toată bucuria aceea prin cuvânt nu o poți zugrăvi și nici cu mintea nu o poți cuprinde. Dar voi încerca să ți-o arăt destul de slab, atât cât prin lucrurile mici pot fi arătate lucruri mari. Să ne uităm la cei care în viața de aici se bucură de bunurile acestei lumi, de bogăție, de putere și de slavă. Atâta sunt de mândri de buna lor stare, încât socotesc că nici nu calcă pe pământ, cu toate că bunurile de care se bucură nu sunt bunuri recunoscute de toți drept bunuri, nici nu rămân mereu la ei, ci zboară mai iute ca vântul. Iar de se întâmplă (ca aceste bunuri) să rămână puțin, apoi numai în viața aceasta își arată dragostea; n-au putere să ne însoțească mai departe. Dacă aceste bunuri pământești pricinuiesc atâta bucurie celor ce le au, ce bucurii socoți că vor simți acele suflete chemate la miile de bunătăți din ceruri! Nu numai atât! Ci ele sunt atât de bune față de cele de aici, ci ca mulțime, ci ca însușiri, încât inima omului nu le poate bănuși.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 351-352)

„Acolo toate sunt liniștite și netulburate, neclintite și continue, netrecătoare și nedescrise, veșnice și nesticăcioase.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 66)

„Starea viitoare a fericirii nu are sfârșit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

„Apostolul Pavel, scriind către noi, cei care ne aflăm încă pe pământ, zice: *Bucurați-vă întotdeauna* (I Tesalonicieni, 5, 16). Dacă aici, unde există boli, răni, morți timpurii, calomnii, invidie, tristețe, ură, dorințe viclene, atacuri nenumărate, griji neîncetate și răutăți repetate, care ne provoacă mii de necazuri, Apostolul a spus că putem să ne bucurăm întotdeauna, gândiți-vă, care va fi bucuria celui ce a plecat pregătit, cum vrea Dumnezeu, spre

viața de dincolo, acolo unde toate relele au fost desființate, la fel ca și bolile, patimile, păcatele, întristările, *al meu, al tău*, pricinile atâtor nenorociri și atâtor războaie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

„Când este sărbătoare aici pe pământ, se adună mulțime de oameni, care aduc nenumărate mărfuri - grâu, orz și tot felul de roade, turme de oi și cirezi de vite, haine, veșminte și altele asemenea. Unii vând și alții cumpără. Există asemenea lucruri în ceruri? Nu, există însă unele mai importante.

Nu găsim acolo grâu, orz sau alte roade ale pământului prisosesc însă roadele Duhului, iubirea, bucuria, pacea, fericirea, bunătatea, blândețea. Nu se găsesc acolo turme de oi și cirezi de vite, ci duhurile dreptilor, care au ajuns la desăvârșire și sufletele împodobite cu virtuți. Nu se află acolo haine frumoase și bijuterii strălucitoare, ci cununi mai prețioase ca aurul și decorații și daruri nenumărate, care sunt hărăzite biruitorilor luptelor duhovnicești.

Dar și mulțimea celor care participă la praznic este mai importantă și mai vrednică. Nu este alcătuită din oameni simpli ai orașelor și satelor, ci din îngeri, prooroci, mucenici, apostoli, drepti, toți cei care s-au făcut plăcuți lui Dumnezeu. Iar între ei se va afla Acela, împăratul tuturor. Îl vor vedea și se vor lumina și se vor înfrumuseța de strălucirea Lui.

Sărbătorile pământului uneori nu durează nici măcar o zi. La amiază se destramă. Însă sărbătoarea aceea va fi diferită. Nu se va sfârși niciodată. Iar bunătățile ei nu vor seca, nu se vor învechi, nu se vor ofili, ci se vor păstra pururea nestricăcioase și nepieritoare.

La sărbătorile pământului există gălăgie, zgomote, tulburare, dezordine. La acea sărbătoare însă, va împărați buna-cuviință, ordinea și cumințenia. Îngeri și oameni îi aduc neîncetat Domnului cântări de slavă și imnuri minunate, care întrec orice muzică și parcă ies dintr-un instrument plin de armonie.

David psalmodiază: *În veac nu se va clinti cel ce locuiește în Ierusalim* (Psalmi 124, 1). Tâlcuind alegoric această frază, să privim spre Ierusalimul ceresc, acolo unde vor ajunge pentru a trăi veșnic creștinii evlavioși. Aceștia nu vor cunoaște stricăciune în vecii vecilor. Nu vor întâmpina greutăți și probleme, scandaluri și primejdii. Nu vor simți regrete și neliniști, ispite păcătoase și poftă viclene. Toate acestea vor dispărea acolo. Sufletele, ca în niște sanctuare sfinte, în cereasca sfântă, a sfintelor,

vor participa la taine negrăite și la dumnezeiasca jertfă.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 68-69)

„Cetatea cerească, unde lumina nu este stinsă niciodată de întuneric, unde ziua nu este sugrumată nicicând de noapte, unde lumina izvorăște pentru totdeauna și ziua împărătește pururea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 71)

„*Cele ce ochiul n-a văzut și urechea, n-a, auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor., 2, 9). Cercetați cu atenție ce spune Apostolul. El nu afirmă simplu că bunătățile cerești sunt mai mari decât cele pământești, ci că mintea omenească nu le poate cuprinde în înțelegerea ei. Și cu adevărat: cum ar putea încăpea în creierul mic al omului tainele nesfârșite ale lui Dumnezeu?

Dumnezeu ne-a creat din nimic, ne-a așezat în Paradis, ne-a învrednicit să comunicăm cu El și ne-a făgăduit o viață fericită, cu toate că noi nu I-am dat nimic în schimb. Așadar, ce nu va dăruia celor care cu bună știință se nevoiesc și se jertfesc la tot pasul pentru numele Său? L-a dat la moarte pe singurul Său Fiu pentru mântuirea noastră, chiar dacă noi eram vrășmașii Săi. Atunci ce nu va face pentru noi dacă îi vom fi prieteni? Dar în mod straniu, în vreme ce El caută în orice chip să ne câștige prietenia, noi nu ne îngrijim cu râvnă să o dobândim, în vreme ce El ne cheamă să moștenim bunătățile Sale, noi suntem leneși și indiferenți.

Să răspundem, frații mei, la chemarea lui Dumnezeu, ca să ne bucurăm de roadele iubirii Sale.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 322-323)

„Chiar dacă Stăpânul Hristos S-a folosit de această icoană ca să arate strălucirea dreptilor în veacul ce va să fie, zicând: *Atunci dreptii vor străluci precum soarele* (Mt., 13, 43), totuși a spus-o nu fiindcă vor străluci numai atât, ci fiindcă nu a găsit altă pildă sensibilă mai grăitoare decât aceasta. Și de aceea a asemănat cu această icoană moștenirea dreptilor.” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi”* (I Cor., 5, 17), în vol. *Cateheze baptismale*, p. 69)

„Ia spune-mi: de te-ar vedea cineva sărac și flămând și bătrân și de ar putea să te facă tă făgăduiește ci și mai mult decât acestea, pe care le are gătite pentru cei ce-L

iubesc și fac voia Lui. Iar de vreme ce nu este cu putință să vadă cineva cu ochii simțitori acele bunătăți cerești, înalță numai mintea ta și stai deasupra cerului și caută în sus și vezi cerul cel mai înalt pe care l-a văzut marele Isaia, în lumina cea fără de margine și necuprinsă în cetele arhanghelilor și ale îngerilor; și iară coboară mintea din cer și caută de vezi pe împărații pământului cu darurile lor, oameni îmbrăcați cu haine poleite, cai împodobiți cu frâie de aur și care cu acoperăminte frumoase și pe îmbrăcămințile lor zugrăviți balauri și aspide.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 42)

„În fericitul locaș al cerului să nu căutăm nimic din ceea ce întristează pământul nostru și lingușește existența noastră. Nu mai este întuneric, nu mai este noapte, nu mai este suferință, nu mai sunt imperfecțiuni, nici greutăți: totul este frumusețe, încântare, bucurie și fericire. La noi adesea însoțirea cu semenii noștri ne devine prea adesea cauza suferinței, în cer petrecerea celor aleși și a îngerilor nu va cuprinde pentru noi decât nespuse delicii, însă ce vom zice despre intimitatea plăcută de care ne va face să ne bucurăm Iisus Hristos? Consoarta cu Hristos este bucuria cu îngerii, cu Arhanghelii, cu Puterile de sus.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 146-147)

„Nici o grijă, nici o greutate, nici o dificultate, nici o împovărare, Dumnezeu se însarcinează cu totul; Dumnezeu ne deschide plăcerile și frumusețile. Acolo sunt reunite toate mărețiile, acolo strălucesc toate strălucirile, acolo se adună toate plăcerile. Și pe când pământurile voastre de aici de jos vă expun la greutăți fără sfârșit, domeniul vostru ceresc nu vă va aduce decât slavă, pace și fericire. Societatea acolo va fi plăcută și strălucitoare: *Acolo o să-i aveți ca vecini pe Sfinți, pe Pavel, pe Petru, pe toți profeții, cetele îngerilor și ale Arhanghelilor*; bucuriile nespuse, siguranța profundă, pacea fără neliniște, odihna fără de sfârșit.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 313)

„Dumnezeul care pentru pământul nostru plin de păcate și de exil a reunit atâtea măreții, ce nu va face El pentru patria definitivă și veșnică a celor aleși! Să ne gândim la felul de viață, care se duce în cer. Totul este aici fermecător, bucurie, fericire, armonie, bucurii reciproce. Oh, nobila, oh, fermecătoarea și delicioasa societate pe care Dumnezeu o reunește în locuința Sa! Însă minunea acestei societăți, suavitatea infinită, frumusețea nespusă, este Omul-Dumnezeu. Dacă El era încă din viața Sa muritoare o atracție irezistibilă, dacă El era așa de

frumos pe Tabor, ce este El acum în cer? Și noi înșine, sufletul nostru, trupul nostru, ființa noastră întreagă, vor străluci cu aceeași strălucire, vor fi transfigurate după modelul chiar al lui Iisus Hristos în slavă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 373)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (pierderea Împărăției cerurilor)

„Nu este El cel Care ne alungă, ci noi înșine ne excludem de la această însoțire minunată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 3, p. 52)

„... zice Sfântul Pavel: *Pătimim împreună cu Hristos, ca împreună cu El să ne și preamărim* (Rom., 8, 17). Deci ei sunt vrednici de toate lacrimile noastre, cei care, având în vedere o așa de mare slavă, își întind lor înșiși curse prin lașitatea și prin nepăsarea lor. Și, dacă n-ar fi deloc iad, ei tot vor fi cei mai nenorociți dintre toți oamenii, pentru că putând să împărătească cu Fiul lui Dumnezeu și să se bucure de slava Lui, ei se lipsesc pe ei înșiși de un bine așa de mare și atât de strălucit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 418)

„... ar fi trebuit să cădem sub mii de morți, să dăm mii de trupuri și mii de vieți în fiecare zi, - nu ar trebui să suferim noi toate lucrurile acestea pentru a dobândi o slavă atât de strălucită și așa de imensă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 418)

„Fiindcă ar fi absurd de a pretinde să ne ducem întru împărăția cerurilor și să împărțim împreună cu Hristos, în timp ce noi avem păcatul drept stăpân, și preferăm să fim robiți de el. Aceasta ar fi ca și cum cineva și-ar arunca diadema împărătească de pe cap și ar voi să slujească mai bine unei femei îndrăcite, cerșetoare și îmbrăcate în zdrențe.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 185)

„Să nu-mi vorbească cineva de gheena de aici, fiindcă a cădea din acea slavă este cu mult mai grozav decât toate pedepsele, și e cu mult mai înfricoșat decât toate gheenele a fi alungat cineva de la acea soartă fericită.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 283)

„Este de nesuportat gheena și poate chiar foarte mult, dar mai de nesuportat este căderea din împărăția cerurilor.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, pp. 247-248)

„Știi că mulți se gândesc la iad cu spaimă și groază. Eu însă consider că lipsirea de la slava raiului este mult mai amară decât iadul. N-are importanță că starea de acolo n poate fi exprimată în cuvinte. Nu cunoaștem, de altfel, ce fericire săruiesc acele bunătați, încât să înțelegem și ce tristețe provoacă lipsa lor. Apostolul Pavel, însă, care s-a învrednicit să cunoască toate, ne încredințează că cea mai mare nenorocire pentru un om este căderea din slava lui Hristos. O vom pricepe și noi, dar numai dacă o vom încerca în faptă. Să nu pățim însă niciodată asemenea necaz, Doamne! Să nu gustăm nicicând înfricoșătorul iad!” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 54)

„Gheena este nesuferită. Iadul este înfricoșător. Și totuși, mii de iaduri luate împreună nu sunt egale cu pierderea acelei slave dumnezeiești, cu despărțirea de Hristos, cu auzirea cumplitului Său cuvânt: *Nu vă cunosc* (Matei 25, 12). Mai bine ar fi să cadă peste noi nenumărate trăsnete, decât să vedem fața Celui preasfânt alungându-ne și ochii Lui liniștiți privind-ne.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 55)

„Frații mei, nu există oameni mai fericiți decât cei care moștenesc împărăția cerurilor. Și nu există oameni mai nefericiți decât cei care o pierd. Dacă cel care este surghiunit de pe pământul țării sale are parte de compasiunea tuturor, iar cel care pierde moștenirea pământească este considerat vrednic de milă de toți. Cu cât mai amar ar trebui să plângem pentru cel care este alungat din țara cerească, pentru cel care pierde bunătațile nesticăcioase ale Raiului, pentru cel care se duce în gheena fără de sfârșit. Cu adevărat, nu există om mai vrednic de plâns decât acesta. Nu numai din cauză că va fi dat iadului pentru totdeauna, dar mai ales pentru că va fi dat iadului fiindcă așa a voit el. Omul păcătos merge de bunăvoie pe drumul păcatului, iar necredinciosul se desparte de bunăvoie de Dumnezeu și îl urmează pe diavol fără să fie silit de nimeni. Vai de cei care au soarta unui asemenea om! Este sau nu este acesta vrednic de plâns? Și Domnul nostru Iisus Hristos a plâns pentru Ierusalimul care era acoperit de necredință (Luca 13, 31-35).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 322)

„Cunosc bine că mulți dintre noi se tem de munca focului, iar eu mă tem să nu pierd Împărăția Cerului, care (această pierdere a Împărăției – n.n.)

este mai amară decât para focului, pentru că nu știm fericirea bunătății celei veșnice, nici n-am văzut lipsirea bunătăților, numai fericitul Pavel le-a văzut acestea aieva, când a mers în Rai și a auzit graiuri nespuse.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 42)

„Mai bine este să răbdăm mii de întunerece și fulgere, decât să nu vedem fața cea preasfântă a lui Hristos, că de vreme ce noi Lui vrăjmași fiind, El pentru noi s-a răstignit.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 42)

„Iar mulți din oamenii cei fără de minte zic că altceva nu ne trebuie, numai să nu mergem în muncă, iar mie îmi este mai rea decât munca, dacă nu mă voi afla la a doua venire a lui Hristos; și cela ce nu se va învrednici slavei Domnului, (aceasta – n.n.) este mai groaznică decât toată munca cea amară, adică zic despărțire de Hristos. Pentru aceea plâng și mă tânguiesc, că de ar fi om acela ce ne iubește, n-ar fi nimic, dar el este Împărat mare (...) El n-a cinstit alta nimic mai mult decât pe noi, că numai un Fiu, Unul Născut a avut și nu i-a fost milă de Dânsul de-L dădu de-L omorârea, pentru dragostea ce-o are pentru noi, iar noi nu numai cât nu-L iubim și nu-I mulțumim, ci încă Îl și ocărâm, făcând lucrurile diavolului, iar nu voia lui Dumnezeu; deci, dar oare nu ne vom munci pe dreptate?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 43)

„Pentru aceasta, dar, către toți păcătoșii zic: *Duce-ți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic!*, că în curtea Mea om nemilostiv nu intră, nici nu se învrednicește de Raiul Meu, nici în lăcașurile cele cerești; nemilostivul sau vicleanul sau hulitorul nu intră în cămara Mea, curvarul sau preacurvarul nu se va învrednici să șadă la masa Mea. Scumpul și neînduratul nu se va sălășlui în locașurile cele veșnice, răpitorul și lacomul nu va umbla în Împărăția Mea, furul sau ocărătorul nu se va apropia de jertfelnicul cel de sus, mincinosul sau clevetitorul sau bețivul nu va intra în Casa Mea, iubitorul de argint sau prădătorul nu se va odihni în catapeteasma cea cerească, necuratul și curvarul, pângăritul și spurcatul nu va veni în odihna Mea cea veșnică, trândavul și leneșul și somnorosul sau ucigașul nu va veni la Cina Mea, mâniosul sau răpitorul sau pizzașul nu se va apropia de Cămara Mea, bârfitorul sau măscăriciul nicicum nu va sta în locașurile cele veșnice, cel fără rușine sau zavistnicul și alții câți gândesc ca aceștia, n-au moștenire cu Mine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 164)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (atitudinea dreptilor mântuiți față de cei din iad, după Judecata universală)

„Toate vor fi acolo neiertate; căci chiar Noe de ar fi, sau Iov, sau Daniil, și nu ar îndrăzni a spune ceva văzând pedepsiți pe ai lor. Fiindcă chiar milostivirea cea de la fire atunci va fi cu totul nimicită, de vreme ce se va întâmpla a vedea oameni buni și drepti ca părinți ai unor copii stricați și răi, precum și pe niște copii buni ca fii ai unor părinți răi și stricați. Așa că plăcerea și mulțumirea sufletească va fi curată atunci și cei ce se vor bucura de bunătățile cele nepieritoare nu vor fi întru nimic mișcați prin milostivire, ba încă zic că această milostivire va fi cu totul stinsă, și împreună cu Stăpânul vor fi și dânșii îngrețoșați și smintiți de faptele celor mai de aproape ai lor. Că dacă niște oameni cum s-ar întâmpla, și încă disprețuiesc pe copiii lor când îi văd răi, și chiar se leapădă de înrudirea cu dânșii, apoi cu atât mai mult dreptii atunci.

Prin urmare, nimeni să nu nădăjduiască cele bune dacă nu a făcut ceva bine, măcar de ar avea mii de strămoși drepti și buni.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 107)

ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ (imboldul firesc pentru împreunarea trupească)

„... pofta trupească a fost pusă în noi pentru păstrarea speciei noastre, fiindcă Dumnezeu a statornicit înmulțirea fără a ne împiedica să urmăm o cale mai înaltă și mai minunată, aceea a înfrânării...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 2, p. 450)

„Pofta spre viața conjugală și facerea de copii ni s-a dat nu spre desfrânare și curvie; s-a dat ca tu să devii tată, și nu curvar.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 106)

„Nu acuz pofta în sine; însă ea a fost dată pentru căsnicie, a fost acordată pentru facerea de copii, iar nu pentru preacurvie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, pp. 19-20)

„Și ambiția ca și pofta este bună, una când are tendința de a imita binele, iar cealaltă când e întrebuințată în facerea copiilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 67)

ÎMPRUMUTUL (să iertăm pe datornicii noștri fără să le aducem învinuiri)

„Să ne smerim și să iertăm pe datornicii noștri; că ne vor fi nouă, dacă filozofăm, prilej de mare iertare. Dăm puțin și vom primi mult. Pentru ce, dar, ceri datoria, întrebuițând silnicia? Ar trebui, chiar dacă acela ar vrea să ți-o plătească, să-l ierți, ca să primești totul de la Dumnezeu. Dar așa, tu faci cu totul altceva; îl silești, te cerți cu el, ca nu cumva să rămână vreun bănuț de-al tău la el. Crezi că ataci pe datornic, dar îți înfigi sabia în tine însuși, sporindu-ți osânda cea din iad! Dacă ai filozofa puțin, aici pe pământ, ți-ai îndulci mult osânda. Că și Dumnezeu tocmai de aceea vrea; să punem noi început unei dărnicii ca aceasta, ca să aibă El prilej să ne dea în schimb mai mult”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194)

„Dacă ar trece pe lângă tine un om și te-ar vedea că ai pune mâna pe un datornic, apoi ți-ar porunci să-i dai drumul, pentru că îți plătește el datoria lui, omul acela, luând asupra lui datoria, ți-ar fi recunoscător că la porunca lui ai iertat pe datornic, cum să nu dea Dumnezeu însutit și înmiit, când vede că de dragul poruncii Lui, iertăm pe toți datornicii noștri, fără să le aducem nici cea mai mică vină?” (*Omilia la Matei*, omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194)

ÎNCERCĂRILE (- urmare firească a îndeletnicirilor duhovnicești)

„... ai curaj, știind bine că urmarea firească a îndeletnicirilor duhovnicești este a întâlni la tot pasul numai încercări”. (*Omilia la Matei*, omilia VIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 103)

ÎNCERCĂRILE (îngăduirea încercărilor de către Dumnezeu)

„Dar pricina tuturor bunătăților avute de Noe a fost credința lui în Dumnezeu. Ea l-a întărit ca să îndure cu bărbăție totul. Hrănit de nădejde, nu simțea necazurile. Noe a făcut tot ce a depins de el: a fost răbdător, a avut credință mare și a îndurat totul. Și uită-te acum la marea iubire de oameni, pe care i-o arată Dumnezeu! *Și și-a adus aminte Dumnezeu de Noe.*

Scriptura n-a spus atât: *Și și-a adus aminte*, ci, pentru că mai înainte Dumnezeiasca Scriptură ne făcuse cunoscută mărturia lui Dumnezeu despre dreptul Noe, spunând: *Intră în corabie, că te-am văzut drept în neamul acesta* (Fac., 7, 1), de aceea acum spune: *Și și-a adus aminte Dumnezeu de Noe*, adică Dumnezeu și-a adus aminte de mărturia pe care o dăduse despre

el; nu l-a trecut cu vederea multă vreme pe drept, ci l-a ținut în corabie atât cât Noe a putut răbda și atunci i-a dăruit harul Său. Dumnezeu, cunoscând slăbiciunea firii noastre, ne lasă să îndurăm atât cât putem răbda, atunci când îngăduie să vină vreo încercare peste noi, ca și nouă să ne dea răsplată pe măsura răbdării, iar El să-și arate iubirea Sa de oameni, precum zice și Pavel: *Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți încercați peste puterile voastre, ci odată cu încercarea va aduce și scăpare din ea, ca s-o puteți răbda* (I Cor., 10, 13). Așadar, pentru că și dreptul acesta a fost stăruitor și răbdător, pentru a îndura cu credință în Dumnezeu traiul în corabie, *Dumnezeu, spune Scriptura, și-a adus aminte de el*. Apoi ca să cunoști cât de adâncă e iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Dumnezeiasca Scriptură adaugă: *Și de toate fiarele și de toate dobitoacele și de toate păsările și de toate târâtoarele câte erau cu el în corabie. Vezi că tot ce face Dumnezeu o face în cinstea omului?*” (*Omilii la Facere*, omilia XXVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 323)

„Ai văzut bărbăție sufletească? Ai văzut suflet deprins să filozofeze? Ai văzut că Stăpânul amână și întârzie, tocmai pentru că vrea să-l facă mai strălucit pe Avram? Dumnezeu, pentru că poartă grijă de slugile Sale, nu vrea atât să le facă binefaceri, ci vrea să-i arate și străluciți, vrea să facă să fie știută de toți credința lor. Dacă îndată după făgăduință, Dumnezeu ar fi dat seminției lui Avram pământul, dacă ar fi deschis pânțele Sarei și i-ar fi dăruit urmași, nici minunea n-ar fi fost atât de mare și nici credința dreptului n-ar fi fost vădită tuturor. Negreșit puterea lui Dumnezeu s-ar fi arătat și atunci, pentru că la porunca Lui ar fi dat viață unui pânțec amorțit, neputincios pentru nașterea de copii, dar dreptul Avram n-ar mai fi împletit pe capul lui cunună, ca acum când atâta vreme i-a fost pusă virtutea la încercare, când virtutea lui ajungea pe fiecare zi mai strălucită.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 53)

„Bunul Dumnezeu rânduiește așa viața lui (Avram – n.n.), că de fiecare dată pune la încercare pe slujitorul Său, ca să-i descopere sufletul lui iubitor de Dumnezeu. Dumnezeu știa mai dinainte recunoștința slugii Sale, știa frumusețea sufletului său, cunoștea bine mărgăritarul; dar voia să-l facă cunoscut tuturor celor de pe vremea lui, pentru ca și cei de mai târziu să râvnească și să imite virtutea dreptului Avram.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 62)

„Dumnezeu, ca un părinte iubitor, uneori ne iartă, alteori ne pedepsește, ca oricum să găsească un mijloc pentru însănătoșirea sufletului

nostru. Și un doctor, când îngrijește pe un bolnav, nu-l ține nici mereu nemâncat, nici nu-l lasă să mănânce cât vrea ca nu cumva mâncarea prea multă să dea naștere la febră și să-i mărească boala, iar nemâncarea să-l slăbească și mai mult, ci face tot ce trebuie gândindu-se la puterea bolnavului și-i dă cu grijă doctoriile. Tot așa și iubitorul de oameni Dumnezeu, cunoscând folosul fiecăruia dintre noi, uneori ne lasă să ne meargă bine, alteori ca să ne încerce aduce peste noi încercări. De suntem virtuoși, prin năvala încercărilor ajungem mai străluciți și atragem asupra noastră mai multă bunăvoință; de suntem păcătoși și primim cu mulțumire năvala încercărilor, aruncăm de pe noi sarcina cea grea a păcatelor și dobândim multă iertare.” (*Omilii la Facere*, omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Iar când vede că nu putem avea nici un câștig de pe urma unei vieți pline de mulțumire și fericire, ca un doctor bun care-l pune de postește că să-i redea sănătatea, pe cel care-l vede că se îngrașă de prea multă mâncare, tot așa și minunatul Doctor al sufletelor noastre dă drumul la încercări asupra noastră ca să ne dăm seama de vătămarea ce-am avut de pe urma traiului nostru bun și fericit; iar când vede că ne-am însănătoșit deplin, atunci, cu ajutorul său ne scapă și de necazuri și-și arată cu multă împlăcătoare și purtare sa de grijă.” (*Omilii la Facere*, omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Fără probleme, fără necazuri, fără boli, fără întristări, ce s-ar face omul? S-ar deda desfrâului și beției, s-ar târî prin mocirlă ca porcul, ar uita cu desăvârșire de Dumnezeu și de poruncile Lui Așa însă, nevoițele și temerile, necazurile și încercările îl mențin într-o oarecare stare de veghe, îi devin școli de filosofie, exerciții ale sufletului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 30)

„Nici un sportiv adevărat, atunci când se află pe stadion, nu cere odihnă, liniște, mâncăruri sau băuturi. Altfel, ar fi nu numai un sportiv prost, dar și nebun. Atunci când concurează, își adună forțele, îndură praful, căldura, transpirația, chinul și, câteodată, chiar și durerea. Apostolul Pavel se compară pe sine, ca și pe orice creștin care duce în mod conștient lupta pentru mântuire, cu un boxer. *Așa mă lupt, nu ca lovind în aer, ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, alora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic* (1 Cor., 9, 6-27). Dacă vrem să înțelegem odată că în viața noastră vom avea de întâmpinat probleme și greutăți, boli și infirmități, lipsuri și nedreptăți,

suferințe și chinuri, atunci niciodată nu vom fi luați prin surprindere și nu ne vom mârni, așa cum nu se supără nici boxerul atunci când se află în ring.

Va veni și vremea odihnei. Acum este, însă, vremea încercărilor, a ispitelor, a supărărilor, ca prin ele să dobândim nădejdea mântuirii, așa cum ne spun Sfinții Apostoli Iacov și Pavel: *Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite, știind că încercarea credinței voastre lucrează răbdarea; iar răbdarea să-și aibă lucrul ei desăvârșit, ca să fii desăvârșiți și întregi, nelipsiți fiind de nimic* (Iac., 1, 2-4). Și nu numai atât, ci ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde (Rom., 5, 3-4). Există, desigur, încercări mari și încercări abia simțite, supărări grele și supărări ușoare, ispite mari și ispite mici. Să știm, însă, că Dumnezeu nu îngăduie niciodată să fim ispitiți peste puterile noastre.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 333-334)

ÎNCERCĂRILE (cauza și scopul lor)

„Iar dacă ai spune: *De ce atât în Vechiul, cât și în Noul Testament sunt atâtea primejdii, atâtea încercări, atâtea uneltiri?*, află care e pricina. Deci care e cauza? Viața de față e un teren de antrenament, o întrecere, o luptă, o topitoare și o vopsitorie a virtuții. Deci așa cum tăbăcarii luând pieile mai întâi le întind, le bat și atârnă pe ziduri și pietre, și le aplică alte mii de tratamente ca să le facă în stare să primească vopseaua, și astfel le aplică prețioasa culoare; așa cum aurarii aruncând aurul în foc îl predau chinului focului ca să-l facă mai curat; așa cum pe terenurile de sport antrenorii îi supun pe atleți la multe exerciții obositoare și-i lovesc mai tare decât adversarii lor, pentru ca în întreceri să fie gata pentru încheștarea cu adversarii și să se smulgă cu ușurință din ea, tot așa face și Dumnezeu în viața de față; vrând să facă sufletul destoinic prin virtute, îl strânge, îl topește, îl predă chinului încercărilor ca pe cei căzuți și descurajați să-i facă să zvâcnească, pe cei încercați să-i facă mai încercați și neatinși de uneltirile demonilor și de cursele diavolului, și pe toți foarte destoinici spre primirea bunătăților viitoare. Căci bărbatul neispitit, se spune, este neîncercat, iar Pavel zice: *Necazul naște răbdare, iar răbdarea naște încercare* (Rm., 5, 3-4). Vrând deci să-i facă rezistenți și răbdători, Dumnezeu lasă banul să fie bătut în tot felul.

Din această pricină l-a lăsat și pe Iov să pătimească câte a pățimit, ca să se arate mai încercat și să astupe gura diavolului; de aceea i-a lăsat și pe apostoli ca și ei să ajungă mai încercați și să-și arate prin aceasta puterea lor. Și nu mică este această pricină. De aceea și lui Pavel, care-I cerea ușurare și

eliberare de relele care-l țineau, i-a zis: *Îți e de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune (2 Cor., 12, 9).*” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, XXI, 1-5, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 323*)

„Ci așa cum în viața aceasta, pirații, tâlharii și spărgătorii se îngrămădesc și uneltesc neconținut nu acolo unde sunt paie și iarbă sau nisip, ci acolo unde este aur și mărgăritare, tot așa și diavolul își ridică și aduce mașinile de război acolo unde vede bogăție adunată în suflet și belșug de evlavie în el. Dar dacă victimele acestor uneltiri sunt treze, nu numai că nu vor pierde de aici nimic, ci vor aduna o bogăție încă mai mare a virtuții, lucru care se face acum.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, XXII, 17, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 327*)

ÎNCERCĂRILE (Dumnezeu - nădejdea noastră în încercări)

„... nimic din ce se întâmplă să nu te tulbure, ci încetând de a mai chema în ajutor pe cutare și cutare, și de a mai alerga după umbre – căci acesta este ajutorul omenesc – cheamă neîncetat pe Dumnezeu Căruia îi slujești, să facă doar un semn și toate se vor rezolva într-o clipită. Iar dacă L-ai chemat și nu s-au rezolvat, e pentru că acesta e obiceiul lui Dumnezeu: nu desființează de la început cele cumplite – ca să repet cuvântul spus mai sus – , ci atunci când ele s-au ridicat și au crescut și celor ce se războiesc cu noi nu le-a rămas aproape nici o răutate de săvârșit, atunci preface dintr-o dată toate în senin și dulce lucrurile la stări neașteptate. Fiindcă El ne poate face nu numai câte lucruri bune așteptăm și nădăjduim, ci mult mai multe și nesfârșit de mari. De aceea și Pavel vorbea despre El ca despre *Cel care poate să facă mult mai mult decât cele pe care le cerem sau gândim* (Efes., 3, 20).

N-ar fi putut oare să împiedice de la început ca acei trei copii să cadă în aceea încercare (Dn., 3)? Dar aceea a lăsat să fie predați în mâinile barbarilor, a lăsat cuptorul să fie aprins și focul să urce la o înălțime de nespus, iar furia împăratului să se aprindă mai grozav decât cuptorul, a lăsat ca mâinile și picioarele lor să fie legate cu multă strășnicie și să fie azvârliți în foc. Și când toți care-i priveau au deznădăjduit de mântuirea lor, atunci dintr-o dată și mai presus de orice nădejde s-a arătat facerea de minuni a marelui Artist Dumnezeu și a strălucit cu multă covârșire. Căci focul a fost legat, iar cei legați au fost dezlegați; cuptorul s-a făcut loc de rugăciune,

izvor, rouă și mai de cinste decât palatele împărătești, iar firea părului capetelor lor a biruit acea stihie (focul) care mistuie totul, și fierul și piatra și e mai tare decât orice materie. Și acolo stătea în picioare corul prearmonios al celor sfinți chemând toată creatura la acea minunată melodie; căci cântau înălțând imne de mulțumire pentru că au fost legați, pentru că au fost arși, pentru că și-au pierdut patria, pentru că au fost făcuți captivi, pentru că li s-a luat libertatea, pentru că au ajuns fără patrie, fără casă, niște surghiuniți, pentru că petreceau într-un pământ străin și barbar; căci acest lucru e propriu sufletului recunoscător.

Și după ce răutatea celor ce se războiau cu ei a mers până la capăt – căci ce le mai puteau face după moarte? –, după ce atleții și-au împlinit lupta, după ce le-a fost împletită cununa și le-au fost date premiile și n-a mai lipsit nimic pentru gloria lor, atunci i-au sfârșit și lucrurile cumplite, și cel care a aprins cuptorul și i-a predat unei pedepse atât de mari, el însuși devine lăudător și admirator al acelor sfinți atleți și crainic al lucrurilor uimitoare făcute de Dumnezeu și trimite în toată lumea scrisori pline de multe elogii, povestind cele întâmplate și făcându-se crainic al minunilor uimitoare ale lui Dumnezeu. Căci cele scrise nu puteau fi suspectate nici de dușmani pentru că el fusese dușman și vrăjmaș al lor.

Ai văzut iscusința lui Dumnezeu? ai văzut înțelepciunea Lui? Ai văzut lucrurile Lui paradoxale? Ai văzut iubirea de oameni și purtarea Lui de grijă? Așadar, să nu te mai tulburi, nici să nu te mai frământați, că rămâi mulțumindu-I neconținut pentru toate, slăvindu-L, chemându-L, rugându-L, implorându-L, chiar dacă năvălesc asupra ta zeci de mii de obligații, zeci de mii de tulburări, chiar dacă-ți vin în față furtuni și toate, nimic din ele să nu te tulbure. Căci Stăpânul nu se lasă întrecut de dificultatea lucrurilor, chiar dacă toate s-ar prăbuși în distrugerea ultimă. Fiindcă poate să scoată pe cei căzuți, să întoarcă pe cei rătăciți și să îndrepte pe cei smintiți, poate să elibereze pe cei plini de zeci de mii de păcate și să-i facă dreupți, poate să facă vii pe cei morți și strălucitoare cele surpate și să înnoiască cele învechite. Căci dacă face să existe cele ce nu sunt și dăruie existența celor ce nu se văd nicicând și nicicum, cu atât mai mult va îndrepta cele ce sunt și devin.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 2b,c,d-3a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 144-146)

ÎNCERCĂRILE (ajutorul lui Dumnezeu în încercări)

„De-am fi de mii de ori înțelepți, de-am fi mai puternici și mai tari decât toți, n-am putea rezista nici celei mai mici încercări dacă ne-ar lipsi

ajutorul lui Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc eu de noi, niște oameni de rând, nevrednici de luat în seamă? De-ai fi Pavel sau Petru, de-ai fi Iacov sau Ioan, fără ajutorul de sus ești biruit ușor, te împiedici, cazii!” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 276)

„Dumnezeu nu numai că nu ne lasă să cădem în încercări mai mari decât puterile noastre, dar chiar în încercările care vin peste noi pe măsura puterilor noastre, chiar în acelea El este lângă noi ca să ne ajute și să ne întărească, dacă noi mai întâi facem tot ce stă în puterea noastră, de pildă, dacă suntem râvnitori, dacă ne punem nădejdea în El, dacă-I mulțumim, dacă primim totul cu îngăduință, dacă răbdăm. Nu numai în primejdiile mai mari decât puterile noastre, dar chiar în cele pe măsura puterilor noastre avem nevoie de ajutorul de sus dacă vrem să le înfruntăm curajos.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 276-277)

ÎNCERCĂRILE (răbdarea încercărilor)

„Căci, spune-mi: ce poate oare tulbura un suflet cucernic? Moartea? Dar asta e începutul unei vieți cu mult mai bune. Poate sărăcia? Dar aceasta îl ajută în fapta cea bună. Poate boala? Dar nici că o consideră ca existând, și nu numai boala, ci chiar de ar zace la pat, sau de ar fi scârbit, el pe toate, preîntâmpinându-le, le înlătură. Poate că necinstea? Dar în el e răstignită lumea întreagă. Poate pierderea copiilor? Dar el nu se înspăimântă, mai ales când este inițiat în dogma învierii celei de obște. Așadar, ce ar putea să clatine un astfel de suflet? Nimic din toate acestea. Poate că bogăția îl îngâmfă? Nicidecum, căci el știe că averile sunt nimic înaintea sa. Poate îl îngâmfă slava? Dar a învățat și știe că *Toată slava omului este ca floarea câmpului* (Is., 40, 6). Poate că desfătarea? Dar el a auzit deja pe Pavel, care zice: *cea care trăiește-n desfătări, deși trăiește, e moartă* (1 Tim., 5, 6). Așadar, când un astfel de suflet nici nu se îngâmfă, nici nu se împuținează, ce ar putea egala o astfel de sănătate?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, p. 235)

„A răbda și a-I mulțumi lui Dumnezeu la vreme de încercare sunt cele mai minunate izbânzi ale creștinului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

„... aceasta e bogăția mea, aceasta e cheltuiala păcatelor mele: să călătoresc neconținut prin asemenea încercări și ele să-mi vină de la cei de la care mă așteptam mai puțin.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 174-175)

ÎNCERCĂRILE (folosul dobândit din încercări)

„Să nu ne întristăm niciodată și să socotim venirea încercărilor drept dovadă că Dumnezeu ne-a părăsit sau că ne-a trecut cu vederea! Dimpotrivă, tocmai aceasta să fie dovada cea mai puternică pentru noi că Dumnezeu ne poartă de grijă. De avem poveri de păcate în spatele nostru, vom putea să le ușurăm, dacă arătăm răbdare în încercări și dacă-I mulțumim lui Dumnezeu; iar dacă nu avem multe păcate, iarăși și așa ne vom bucura de și mai mare bunăvoință din partea lui Dumnezeu, dacă îndurăm încercările, mulțumind lui Dumnezeu. Darnic fiind Stăpânul nostru și cu grijă mare de mântuirea noastră, pune adeseori înaintea noastră, ca o școală, valuri de încercări și de lupte, pentru ca, făcând și noi tot ce depinde de noi, să ne bucurăm din belșug de purtarea Sa de grijă.

Știind acestea, să nu pierdem nădejdea când suntem încercați, nici să ne întristăm când vin neazuri peste noi; dimpotrivă, chiar să ne bucurăm, așa cum spune fericitul Pavel: *Acum mă bucur în suferințele mele* (Col., 1, 24). Ai văzut suflet plin de recunoștință? Dacă se bucura când suferea, când mai putea fi trist? Dacă pentru el era pricină de bucurie ceea ce întrista pe alții, gândește-te cum era sufletul său?” (*Omilia la Facere, omilia XXXII, IX*, în col. PSB, vol. 21, p. 425)

„Cunoști și-ți amintești cum trăiai mai înainte, înainte de încercarea aceasta. Cercetează bine felul tău de viață din vremea aceea și compară-l cu acesta, pe care-l duci după ce-a venit încercarea peste tine, și vei vedea folosul pe care îl ai de pe urma acestei înclăștări cu demonul. Acum postul tău e mai aspru, privegherile tale mai îndelungi, dragostea ta de citi mai mare și rugăciunea mai stăruitoare; seriozitatea și smerenia ta, cu totul deosebite.” (*Despre neazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 155)

„Deoarece și înainte de desfătarea raiului, încă din această viață, prin încercări căștigăm ceva foarte important: sufletul nostru devine mai nădăjduitor și cugetul mai viteaz.

Fiecare ispită, fiecare necaz, fiecare atac al diavolului, dacă suntem atenți și răbdători, ne poate aduce mare folos. Vrajmașul cel închipuit l-a atacat cu atâta furie pe Iov. Dar cu ce l-a vătămat în cele din urmă? Cu nimic. Din contră, i-a adus o mai mare sfințenie și o mai strălucitoare slavă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 30)

„Cu cât se întind peste mine încercările, cu atât ne sporește mângâierea și avem mai bune nădejdi despre cele viitoare (...)” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea I, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 135)

„Și așa s-au ținut lucrurile prin încercări, nu relaxări, și cei care se poticniseră mai întâi, s-au îndreptat după acestea, și cei care rătăciseră s-au întors înapoi iar cele dărâmate s-au zidit mai măreț. De aceea când Pavel a cerut ca predica lui să umble numai în tihnă, Dumnezeu Cel Atotînțelept și Preaiscusit nu i-a îngăduit acest lucru ucenicului Său, ci deși l-a rugat de multe ori, nu s-a lăsat înduplecat, ci i-a spus: *Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune* (2 Cor., 12, 9).

Deci dacă vrei să socotești și acum cele bune împreună cu cele rele, vei vedea făcându-se multe, chiar dacă nu semne și minuni, dar lucruri asemănătoare unor minuni, semne negrăite ale mării purtări de grijă și marelui ajutor al lui Dumnezeu. Dar ca să nu auzi toate de la noi cu ușurință, îți las ție această parte, ca să le strângi cu exactitate pe toate și să le compari cu cele care-ți produc întristare, și îndeletnicindu-te cu această frumoasă zăbavă, să te scoți pe tine însăși din deprimare; căci multă mângâiere vei scoate de aici.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 5c-d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 150-151)

„Căci nimic nu ne face atât de străluciți și invidiați și nu ne umple de zeci de mii de lucruri bune ca mulțimea încercărilor, primejdiile, ostenele și deprimările și faptul de a suporta cu blândețe toate uneltirile venite neconținut de la cei de la care n-ar fi trebuit nicidecum.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 10b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 197)

„Fiindcă așa cum un scorpion sau un șarpe, când primește o lovitură mai adâncă, se scoală ridicându-și mai mult acul împotriva celui ce l-a lovit, oferindu-i drept dovadă a mării lui dureri violența atacului împotriva celui ce l-a lovit, așa și acea fiară nerușinată, diavolul, după ce a primit răni adânci de la minunatul și înaltul tău suflet, a sărit încă mai tare și a adus asupra ta mai multe încercări. Fiindcă el le-a adus, nu Dumnezeu; dar Dumnezeu le-a îngăduit ca să facă mai mare neșuşătoria ta, să-ți dea o răsplată mai mare și o recompensă mai îmbelşugată. Nu te tulbura, deci nu te frământa!” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea XIII, 1b, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 214-215)

ÎNCHISOAREA (pedepsirea cu închisoarea a celor ce se fac vinovați de fapte rele)

„S-ar mai putea oare trăi din pricina nebuniei și furiei criminalilor dacă n-ar fi siliți să trăiască în închisori? Ar săvârși grozăvii tot atât de mari ca și cei stăpâniți de demoni. Și nu mă gândesc la faptele săvârșite de îndrăciți în timpul când sunt stăpâniți de demon, ci la faptele săvârșite de ei după ce furia drăcească încetează. Și în acele clipe mănâncă cu mare lăcomie, fură, se îmbată și fac și alte fapte cu mult mai rușinoase decât acestea.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 150-151)

ÎNDEMURILE (duhovnicești)

„Și știu că acestea le vorbesc în zadar, însă nu voi înceta a vă vorbi, că dacă poate nu veți asculta cu toții, apoi firește că nici cu toții nu vă veți împotrivi, sau mai bine zis, chiar dacă și cu toții vă veți împotrivi și nu veți asculta, apoi atunci și plata mea va fi mai mare, în același timp și osânda voastră va fi mai mare. Deci ca acestea să nu se întâmple, eu nu voi înceta a vă vorbi, că poate prin înșiruirea acelorași vorbe vă voi îmboldi cumva.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVII, p. 290*)

„Câtă vreme e caldă încă predica mea în sufletul vostru, când ieșiți afară, îndemnați-vă unii pe alții și, precum vă despărțiți unul de altul cu un

rămas bun, tot așa fiecare să meargă acasă cu un sfat (pe buze) și să zică aproapelui: *Vezi și adu-ți aminte ca să păzești porunca și - oricum - vom birui.*” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, pp. 41-42)

ÎNDRĂGOSTIȚII

„Cei îndrăgostiți poartă cu ei, oriunde s-ar duce, chipul cel dorit.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 7)

„E legea sufletească a celor ce iubesc, e obiceiul lor să strângă în brațe chiar numai numele celor pe care-i iubesc, să se înflăcăreze chiar numai la auzul numelui lor.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 281)

„Așa este starea sufletească a îndrăgostiților: nu rabdă să țină ascunsă dragostea lor, ci vorbesc tuturor cunoscuților despre focul lor, cu gândul că își ostoiesc sufletul povestind altora despre puternica lor dragoste.” (*Despre căință (I)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 79)

ÎNDUMNEZEIREA

„Căci pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a și hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său, ca El să fie întâi născut între mulți frați (8, 29).

Ai văzut câtă cinste? Ceea ce era Unul-Născut Fiu al lui Dumnezeu prin fire, aceea am devenit și noi după har.” (*Omiliile la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 290)

ÎNFRÂNAREA (de la alimente)

„Noi trebuie să păzim regulă în întrebuințarea băuturilor și mâncărilor, netrecând niciodată

„Nimic nu provoacă atâta mulțumire și atâta sănătate, ca atunci când cineva mănâncă și bea după măsura adevăratei nevoi a trupului său, astfel încât să nu aibă o greutate mai mare decât cea normală. Și pentru a te convinge, observă-i mai întâi pe cei care mănâncă cu măsură și apoi pe cei care mănâncă exagerat. Trupurile primilor sunt de obicei puternice,

sănătoase, cu organe care funcționează armonios, pe când ale celorlalți sunt molâi, greoaie, anevoioase și bolnăvicioase.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 147)

„Nu spun să vă dedați nevointelor aspre, dacă nu vreți. Dar să ne ferim de cele de prisos, să îndepărtăm ceea ce nu este absolut necesar. Adevărat, ce iertare vom primi, când alții nu le au nici pe cele necesare, deși sunt îndreptățiți să le aibă, iar noi ne bucurăm de mai mult decât ne este necesar? Dar ne-am putea întreba și cine se bucură mai mult, cel ce se hrănește cu ierburi și este sănătos sau cel care mănâncă din belșug și suferă de diferite patimi? Firește că primul se bucură mai mult, pentru că-și păstrează sănătatea.

Să nu cerem, așadar, nimic mai mult decât necesarul, îți este de ajuns fasolea pentru ca să trăiești sănătos? Mănâncă fasole. Ești bolnăvicios și ai nevoie nimeni să le mănânci. Ești chiar și mai neputincios și ai nevoie de carne? Nu te vom lipsi de ea. Scopul nostru nu este vătămarea oamenilor, ci tăierea celor prisositoare; și prisositor este ceea ce depășește necesarul, ceea ce este mai mult decât ne trebuie ca să trăim în sănătate și cumpătate.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 148-149)

„Să mâncăm și să bem atât cât să ne mulțumim, dar și cât să ne menținem trupul într-o asemenea stare naturală, încât să nu vatăm sufletul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 149)

„Domnul ne-a dat trup material, care nu se poate întreține altfel, decât cu hrană. Dar când ne hrănim, trebuie s-o facem cu măsură, ca să rămânem sănătoși și ageri.

Prin urmare, să avem grijă să mâncăm și să bem doar atât cât și plăcere adevărată să simțim, și trupul să ni-l hrănim, încât să fie în stare să împlinească poruncile lui Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 152)

„Cât este de puternic, cât este de viu, cât este de zburător și de eteric sufletul pe care nu-l îngreuiază excesele mâncării și ale băuturii! El are aripi pentru a zbura neîncetat spre Dumnezeu, el este mai puternic decât flăcările, mai înalt decât pământul, el este apt pentru studiile serioase, el are zboruri mărețe spre înălțimile gândirii, spre eroismele sentimentului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 632-633)

ÎNFRÂNAREA (de la păcate)

.....
„Înfrânarea nu este grea, e de-ajuns să o dorești și să te ții departe de cauzele păcatului. Ia spune-mi, există un lucru mai ușor decât mersul? Și totuși, și acesta devine greu, obositor și dureros pentru unii oameni grași, neantrenați și comozi. Nimic nu este greu atunci când îl vrem. Nimic nu este ușor atunci când nu-l dorim. Toate depind de noi. De faptul dacă vrem sau nu să reușim ceva.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 40)

ÎNFRÂNAREA (desăvârșită)

„Să aibă legi și îndreptar și ochi, ca să nu se uite fără socoteală la tot ce văd. Și limba să aibă îngrădire, pentru ca să nu o ia înaintea minții. De asta au fost făcuți dinții și buzele, spre paza limbii, ca să nu se deschidă fără rost ușile și să iasă, ci să iasă cu toată buna-cuviința, atunci când totul este bine rânduit; să rostească astfel de cuvinte încât să mulțumească pe cei ce le aud, să grăiască acele graiuri care duc la zidirea ascultătorilor. Trebuie îndepărtat și râsul nelalocul lui. Mersul să fie liniștit și potolit, haina cuviincioasă. Pe scurt, trebuie ca acela care a intrat în stadionul virtuții să-și pună, prin orice mijloc, în bună rânduială purtările, căci buna rânduială a mădularelor este icoana stării noastre sufletești.

Dacă, deci, chiar de la început, vom căuta să ne facem o astfel de obișnuință, ne vom urma drumul cu ușurință, vom săvârși orice virtute, nu vom avea nevoie să ne ostenim mult și vom aduce asupra-ne și mult ajutor de sus. Așa vom putea străbate fără primejdii și valurile vieții acesteia, căci vom fi mai presus de cursele diavolului și vom dobândi bunătățile cele veșnice.” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 156)

ÎNFRÂNAREA (folosul)

„Să iubim înfrânarea. Oare nu-i auziți și pe doctori zicând că *lipsa este maică a sănătății*? Iar eu zic că lipsa este maică nu numai a sănătății trupului, ci și a sufletului. Acestea și Pavel doctorul adevărat strigă, grăind: *Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi*”. (Din *Cuvântul 16 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 241)

ÎNGĂDUINȚA (reciprocă a oamenilor)

„Dacă tu nu vei îngădui pe aproapele tău, apoi cum te va îngădui și pe tine Dumnezeu? Dacă tu nu poți suferi pe cel împreună serv cu tine, apoi cum te va suferi oare și pe tine Stăpânul a toate? Unde este iubire, acolo toate sunt suportabile.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 95)

ÎNGĂDUINȚA (- numai până la păcat)

„Stai la masă. Bea vin cu cumpătare. Dacă vrei să mănânci carne, nimeni nu te împiedică. Înfruptă-te din toate, numai depărtează-te de păcat.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 137)

ÎNGERII (despre sfinții îngeri)

„... aceste puteri sunt ființele cele mai înțelepte, care posedă cea mai mare cunoaștere, și cele mai pure.

De unde reiese limpede că puterile au aceste atribute? Din înseși numele lor. Așa cum îngerului i se spune înger, întrucât vestește oamenilor cele ale lui Dumnezeu și se spune arhanghel, pentru că acesta le poruncește îngerilor, la fel și aceste puteri poartă denumiri care ne arată înțelepciunea și marea lor puritate. Cum aripile dezvăluie înălțimea naturii – căci și Gabriel apare zburând, nu fiindcă îngerul se numără în rândul zburătoarelor, ci pentru ca tu să pricepi că el se apropie de natura omenească venind din ținuturile cele mai înalte și de la un mod de viață superior –, urmează că aripile nu amintesc de nimic altceva decât de înălțimea naturii. Prin urmare, dacă aripile amintesc de înălțimea naturii; dacă tronul [închipuiește] odihna lui Dumnezeu [întru puterile cerești]; dacă ochii dezvăluie profunzimea văzului lor; iar dacă apropierea lor de tron și intonarea neîncetată de imnuri către Dumnezeu arată vegherea lor necurmată vreodată de somn – în același chip, numele unora amintesc de înțelepciunea, iar al altora de marea lor puritate. Căci ce înseamnă *heruvim*? Cunoaștere îmbelșugată. Dar *serafim*? Gură de foc. Vezi cum numele au dezvăluit puritatea și înțelepciunea?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, pp. 73-74)

ÎNGERII (crearea îngerilor)

„El le-a creat pe toate aceste puteri cu o asemenea ușurință, astfel încât nici un cuvânt nu ar fi în stare să o înfățișeze. I-a fost îndeajuns să le voiască pe acestea toate și, după cum voința nu ne solicită nici un efort, nici

lui nu i-a solicitat vreun efort crearea unor puteri atât de mari și atât de numeroase.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 48)

ÎNGERII (firea îngerilor)

„Ascultă, de pildă, ce spune profetul despre cât de mică este deosebirea dintre natura îngerilor și cea omenească. După ce a spus: *Ce este omul că-ți amintești de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?*, a adăugat: *Micșoratu-l-ai pe el cu puțin față de îngeri* (Ps. 8, 5-6). Dar, cu toate că distanța este mică, câtă vreme este pe deplin o oarecare distanță, noi nu cunoaștem cu precizie esența îngerilor și chiar dacă am face mii de speculații, tot nu am putea-o afla.

Dar ce vorbesc eu despre îngeri, când nici măcar esența sufletului nostru nu ne-o cunoaștem bine, ori, mai degrabă, nu o cunoaștem în nici un fel?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 116)

ÎNGERII (îngerul păzitor)

„Hristos ne spune apoi și o altă pricină pentru care trebuie să-i respectăm pe aceștia mici (Matei 18). *Că îngerii lor văd pururea fața Tatălui Meu, Care este în ceruri*. Aceste cuvinte arată lămurit că sfinții au îngeri și că fiecare om are îngerul său”. (*Omilia la Matei*, omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 689)

„La început îngerii erau după numărul națiunilor (Deut., 32, 8), astăzi însă, nu sunt după numărul națiunilor, ci după numărul creștinilor. Și de unde se învederează aceasta? Ascultă pe Hristos ce zice: *Căutați să nu defăimați pe unul dintre aceștia mici, că zic vouă, că îngerii lor în ceruri pururea văd fața lui Tatălui Meu Care este în ceruri* (Mat., 18, 10). Așadar, fiecare om are un înger al său, după cum încă din început fiecare bărbat dintre cei meritabili avea un înger al său, după cum zice Iacob: *îngerul care mă hrănește, și mă apără din tinerețile mele* (Fac., 48, 16). Deci dacă avem îngeri păzitori, să fim trezi, căci ei, întocmai ca și un pedegog, sunt neconținut lângă noi. Este de față și diavolul, și de aceea tocmai ne rugăm și cerem înger de pace, și peste tot locul cerem pacea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 39)

„Pe lângă fiecare din noi stă îngerul păzitor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIV, p. 207)

ÎNGERII (ierarhia cerească)

„Heruvimii, precum și serafimii, și toată puterea îngerească, stăpâniile, puterile, scaunele, domniile și începătoriile.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 177)

„... în înalt sunt zeci și zeci de mii de îngeri, mii și mii de arhangheli, tronuri, domnii, începătorii și stăpânii, popoare nesfârșite de puteri fără de trup și cete nenumărate.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 48)

„... există și alte puteri cărora noi nu le știm nici măcar numele... Știm că există îngeri, arhangheli, tronuri, domnii, începătorii și stăpânii, dar [acestea] nu reprezintă singurele popoare care se află în ceruri, căci acolo este o înfinitate de neamuri și cete cărora nu li se poate ține socoteala și pe care nici un cuvânt nu le poate indica. De unde știm că există puteri mai numeroase decât cele cunoscute, unele cărora nu le știm nici măcar numele? Pavel este cel care amintește despre aceasta, când, vorbind despre Hristos, rostește următoarele cuvinte: *L-a așezat mai presus decât toată începătoria și stăpânia și puterea și domnia și decât tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor* (Ef. 1, 21). Vezi cum există acolo unele nume care vor fi cunoscute în viitor, dar care acum sunt nedezvăluite? De aceea a spus *nu numai cele care sunt numite în veacul acesta, ci și cele care vor fi numite în viitor.*” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, pp. 86-87)

„Ierusalimul cel de sus, maica noastră a tuturor, care este liber, unde sunt serafimii, unde sunt heruvimii, unde sunt miile de arhangheli, unde sunt milioanele de îngeri, unde este Scaunul cel împărătesc.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 35-36)

„Îngeri, Arhangheli, Scaune, Domnii, Începătorii, Stăpânii, de toate acele Puteri nevăzute, de Heruvimi și Serafimi²⁶².” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 112)

²⁶² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Demnă de remarcat este nota editorului francez, care observă că cele nouă cete îngerești nu sunt o invenție a Sfântului Dionisie Areopagitul, ci sunt un loc comun în Biserica veche. (n.s. 20, p. 112)

ÎNGERII (Serafimii)

„Serafimii își deschid gura numai la o singură trebuință, la a înălța doxologii lui Dumnezeu, la a-L glorifica.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 144)

„Zice Proorocul: *Șase aripi la unul și șase aripi la altul* (Is. 6, 2). Ce ne arată nouă aceste șase aripi? Înălțarea, ridicarea, ușurința și repeziciunea acelor firi. Pentru aceasta și Gavriil se pogoară înaripat, nu că are aripi, ci ca să arate că din locurile cele preaînalte s-a coborât și lăsând petrecerea cea de sus, a venit jos. Dar numărul aripilor ce înseamnă? Aci nu este trebuință de tâlcuirea noastră, că însuși cuvântul Scripturii s-a dezlegat pe sine, explicându-ne trebuința lor. Și cu două își acopereau fețele. Și cu cuviință este așa, căci cu ele ca cu o îndoită apărare își întăresc vederea, pentru că nu pot suferi raza aceea ce se revarsă din acea slavă. *Și cu două își acoperă picioarele*, poate pentru înspăimântare. Că și noi obișnuim, când suntem cuprinși de vreo spaimă sau sperietură, să ne strângem trupul din toate părțile. Și ce zic trupul, că și sufletul la fel pătimizește de frica ce covârșește măsura, și strângându-și lucrările sale, aleargă în adânc, acoperindu-se peste tot cu trupul, ca printr-un veșmânt. Dar nimeni auzind de spaimă, să nu socotească că se face lor vreo înfiorare nedorită. Căci împreună cu această înspăimântare este amestecată și o oarecare dulceață negrăită: *Și cu două zburau*. Iar aceasta este dovada că iubesc neîncetat cele înalte și niciodată nu caută la cele de jos. Și striga unul către altul și zicea: *Sfânt, Sfânt, Sfânt*. Și strigarea aceasta mult ne minunează pe noi. Că nu simplu laudă, ci cu strigare mare. Și nu numai cu strigare, ci și neîncetat fac aceasta.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 39-40)

ÎNGERII (misiunea, lucrarea și slujirea lor)

„Sunt slugile Fiului lui Dumnezeu, și de multe ori sunt trimiși pentru noi și slujesc pentru mântuirea noastră; astfel sunt împreună slujitori cu noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 74)

„Dar ce fac (îngerii – n.n.) atunci? Preamăresc, se închină, înălță neîncetat cânturi de laudă și imnuri mistice cu o adâncă înfricoșare. Și unii rostesc: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu* (Lc. 2, 14); iar serafimii: *Sfânt, sfânt, sfânt* (Is. 6, 3) și își pleacă ochii, neavând putere să îndure nici măcar coborârea lui Dumnezeu spre a fi laolaltă cu ei, iar heruvimii: *Binecuvântată fie slava Domnului în locul unde sălășluiește El* (Iez. 3, 12), nu în sensul că

ar exista un loc în care Dumnezeu ar sălăslui, nicidecum, ci în sensul în care noi folosim în plan omenesc expresiile *oriunde ar fi* sau *oricum ar fi*, pe cât este de chibzuit să vorbim în acest chip despre Dumnezeu. Totuși, facem acest lucru doar fiindcă limba de care noi ne folosim este numai omenească.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 28-29)

ÎNGERII (desăvârșirea îngerilor)

„... și numai unul dintre îngeri egalează în demnitate întreaga creație văzută, ba încă o și întrece cu mult. Câtă vreme lumea întreagă nu este vrednică de omul drept, după cum spune Pavel: *ei, de care lumea aceasta nu era vrednică* (Ev. 11, 38), cu atât mai mult nu ar putea deveni vreodată vrednică de un înger, fiindcă îngerii au o demnitate cu mult mai mare decât cea a dreptilor.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 48)

ÎNJURĂTURILE

„Mă vei întreba: *Dar ce e rău să înjur pe cineva care mi-a făcut rău?* Este rău tocmai pentru faptul că nu este socotit un rău atât de mare. Disprețuim cu ușurință ceea ce ni se pare mic. Și cu cât disprețuim mai mult un lucru mic, cu atât el se face mai mare, până când nu mai are leac.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 261-262)

ÎNȘELĂCIUNEA

„Totdeauna înșelăciunea se prinde în propriile ei lanțuri și fără să vrea dă mână de ajutor adevărului.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 990)

ÎNȘELĂCIUNEA (despre înșelăciunea la timp potrivit și cu gând bun)

„Se poate să fie și înșelăciune bună, sau de bună credință, cu care s-au înșelat mulți, și pe care nici nu trebuie a o numi înșelăciune, despre care înșelăciune și zice Ieremia (cap 20, 7): *Amăgitu-m-am Doamne, și m-ai amăgit*. Eu însă nu o socot ca amăgire, sau înșelăciune, căci aceasta nu trebuie a se numi înșelăciune. De altfel și Iacob a înșelat pe tatăl său, însă nu a fost înșelăciune, ci iconomie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 67)

„Înșelăciunea nu este totdeauna păgubitoare, ci este bună sau rea, după gândul celor ce se folosesc de ea.” (*Tratatul despre preoție*, cartea întâi, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 39-40)

„Înșelăciunea, făcută la timp potrivit și cu gând bun, aduce atât de mare câștig, încât mulți au fost pedepsiți că n-au folosit-o. Cercetează, de vrei, viața marilor generali de altă dată și vei vedea că cele mai multe victorii ale lor sunt fapte de înșelăciune. Vei vedea că generalii care au biruit prin înșelăciune sunt mai lăudați decât cei care au câștigat biruințele luptând pe față; aceștia au câștigat bătăliile cu mai multe pierderi, și de bani și de oameni, încât biruința nu le-a adus vreun câștig. Pierderile lor sunt tot atât de mari ca și ale învinșilor; și unora și altora le-au pierit trupe și li s-au golit visteriile. În afară de asta, învinșii nu îngăduie învingătorilor să se bucure de toată gloria biruinței; o parte din această glorie, și nu una mică o culeg și învinșii, că au fost învinși numai cu trupurile, dar sunt biruitori cu sufletul. Dacă n-ar fi căzut, doborâți la pământ, dacă moartea nu i-ar fi făcut să înceteze lupta, dorința lor de luptă nu s-ar fi oprit. Alta este însă situația generalului care poate birui prin înșelăciune! Aruncă peste dușmani nu numai nenorocire, ci și batjocoră. Într-o astfel de luptă nu mai dobândesc, ca dincolo, laude pentru vitejie și învingătorii și învinșii, ci laudele se cuvîna numai celor care au biruit prin înșelăciune, prin istețime. Mai mult încă! O victorie câștigată prin istețime face ca patria să se bucure neștirbit de victorie. Istețimea sufletului nu-i ca bogăția de bani și mulțimea de oștiri. Banii se cheltuiesc și părăsesc pe stăpânii lor, când sunt folosiți des în războaie; dar istețimea, cu cât o folosești mai mult, cu atât crește.

Dar nu numai în vreme de război e bună și de neapărată trebuință înșelăciunea, ci și în timp de pace. Nu numai în treburile publice, ci și în casa fiecăruia, când e întrebuințată cu gând bun de bărbat față de femeie, de femeie față de bărbat, de tată față de fiu, de prieten față de prieten și chiar de copil față de tată. Fiica lui Saul n-a putut scăpa pe David, bărbatul ei, din mâinile lui Saul altfel decât înșelându-și tatăl (I Regi 19, 9-17). La rândul său Ionatan, fratele ei, vrând să mântuie pe cel salvat de sora lui, pe David, ajuns iarăși în primejdie de moarte, s-a folosit de aceleași arme ca și femeia. (I Regi 20, 4-42).” (*Tratatul despre preoție*, cartea întâi, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 40-41)

„Întrebuințarea înșelăciunii e bună nu numai în vreme de război, nici numai față de dușmani, ci chiar în vreme de pace și față de cei mai dragi prieteni. Ca să vezi că înșelăciunea este de folos atât pentru cei ce înșală, cât și pentru cei înșelați, du-te și întreabă pe doctori cum scapă de boli pe

bolnavi! Vei auzi de la ei că nu le este îndestulătoare numai știința medicală singură, ci au nevoie uneori și de înșelăciune; adaugă științei medicale și înșelăciunea și reușesc așa să facă sănătoși pe cei bolnavi. Când bolnavii sunt îndărătnici, când boala este grea, iar sfaturile doctorilor nu mai au nici o putere, atunci trebuie neapărat ca doctorii să ia masca înșelăciunii, ca să poate ascunde, ca pe scenă, adevărul faptelor. Îți voi povesti, de vrei, una din multele viclenii pe care am auzit că le întrebuințează doctorii. Odată l-a cuprins pe cineva o febră grozav de puternică. Temperatura s-a ridicat din ce în ce. Bolnavul nu voia să ia nici una din doctorii care puteau să-i scadă temperatura. Dar dorea, stăruia și se ruga de toți cei ce veneau la patul lui să-i dea vin mult, ca să-și potolească pofta aceea pierzătoare. Dacă i-ar fi făcut cineva gustul, nu numai că temperatura i-ar fi crescut și mai mult, dar nenorocitul ar fi damblagit. În o împrejurare ca aceasta, știința medicală este neputincioasă; nu avea nici un mijloc ca să vină în ajutorul bolnavului. A fost, deci, înlăturată cu totul știința medicală și i-a luat locul înșelăciunea. Ca să vezi cât de mare este puterea ei, ascultă! Doctorul a luat o oală nouă de lut, abia scoasă din cuptor, a cufundat-o în vin, apoi a scos-o goală și a umplut-o cu apă. În urmă a poruncit să se acopere ferestrele camerei, în care zăcea bolnavul, cu perdele groase, ca nu cumva lumina să vădească viclenia. I-a dat bolnavului să bea din oală, spunându-i că este plină de vin. Bolnavul, înșelat îndată de mirosul puternic de vin, care-i izbea nările chiar înainte de a lua vasul în mâini, nu s-a mai uitat să vadă ce-i în oală, ci convins că-i vin, înșelat de întuneric și îmboldit de poftă, a smuls cu grabă oala, și a băut din ea până s-a săturat. Și așa i-a scăzut temperatura și a îndepărtat primejdia ce-l amenința. Ai văzut ce folositoare poate fi înșelăciunea? Dacă aș vrea să înșir toate vicleniile folosite de doctori, ar trebui să-mi lungesc la nesfârșit cuvântul.

Dar de acest leac, de înșelăciune, nu se folosesc numai cei ce îngrijesc bolile trupului, ci se folosesc des și cei ce îngrijesc bolile sufletului. Astfel, prin înșelăciune, fericitul Pavel a adus la credință multe mii de iudei (Fapte 21, 20). Cu acest gând a tăiat împrejur pe Timotei (Fapte 16, 1-3), el care îi amenința pe galateni că Hristos nu le va folosi la nimic dacă se vor tăia împrejur (Gal., 5, 2). Tot cu acest gând s-a supus legii (Fapte 21, 23-26), el, care socotea că este o pagubă să mai cauți să te îndrepti prin lege, odată ce ai crezut în Hristos (Filip., 3,7).

Mai este puterea înșelăciunii! Cu o singură condiție: să nu fie făcută cu gând viclean. Dar, mai bine spus, o astfel de înșelăciune nici nu trebuie numită înșelăciune, ci bună rânduială, înțelepciune și meșteșug în stare să te ajute să găsești multe ieșiri acolo unde nu-i ieșire și să îndrepti un suflet cu păcate. Eu n-aș putea numi pe Finess ucigaș, cu toate că a omorât doi

oameni cu o singură lovitură (Num., 25, 1-18); nici pe Ilie, cu toate că a ucis o sută de ostași cu căpitanii lor (4 Regi 1, 9-12), cu toate că a făcut să curgă râu de sânge, junghiind pe preoții idolilor (3 Regi 18, 40). Dacă am face asta, dacă am judeca faptele oamenilor în ele însele, independent de intenția cu care oamenii le-au săvârșit, atunci am putea osândi pe Avraam ca ucigaș al propriului său copil (Fac., 22, 1-10), iar pe Iacov, nepotul lui Avraam, și pe Moise, strănepotul lui Avraam, i-am putea învinui de viclenie și șiretenie. Că unul, Iacov, a pus mâna pe dreptul de întâi născut (Fac., 27, 1-29), iar altul, Moise, a adus în tabăra israeliților bogățiile egiptenilor (Ieș., 12, 35-36). Dar lucrurile nu stau așa, nu stau așa! Departe de noi această cutezanță! Nu numai că nu le aducem acestor bărbați nici o vină, dar îi mai și admirăm pentru faptele lor, pentru că și Dumnezeu i-a lăudat. Da, e drept să fie numit înșelător acela care se folosește cu gând rău de înșelăciune, dar nu acela care face aceasta cu gând curat. De multe ori trebuie să înșeli, ca, prin acest meșteșug, să poți fi de mare folos; că dacă lucrezi pe față, poți pricinui mare rău celui pe care n-ai vrut să-l înșeli. (*Tratatul despre preoție*, cartea întâi, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, pp. 41-43)

„Un om poate să se folosească de înșelăciune ca să facă bine; dar mai bine spus, o faptă ca aceasta nici n-ar trebui numită înșelăciune, ci minunată rânduială.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 44)

ÎNTÂMPLĂRILE

„Nimic nu se întâmplă decât prin porunca Providenței Sale divine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXV, 3, p. 171)

„Spune-mi, te rog, cine a putut da naștere doctrinei atât de mult răspândite că oamenii sunt supuși destinului? Pentru care pricină mulți oameni atribuie mișcării oarbe a stelelor desfășurarea evenimentelor din lume? Pentru care pricină unii oameni cred în soartă, în întâmplare? Din pricina cui unii oameni socotesc că totul în lume n-are nici un rost și nici un scop? Oare din pricina celor care trăiesc în cumpătare și cu măsură sau din pricina celorlalți care, după susținerea ta, mențin societatea, dar care, după cum ți-am demonstrate, sunt pricina pierderii obștești a întregii lumi? Evident că din pricina acestora din urmă.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 274)

„... lasă-te peste tot în seama necuprinsului Proniei lui Dumnezeu și nu spune: *Cum vor primi îndreptare atâtea rele?*, nici nu iscodi indiscret modul în care Dumnezeu face lucruri uluitoare.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, X, 44, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 301)

ÎNTÂMPLĂRILE (neprevăzute și nefaste)

„Nu întâmplările neprevăzute pricinuesc frământare și tulburare, ci noi în sufletul nostru. Când sufletul nostru e în bună rânduială, stăm liniștiți ca într-un port, chiar de s-ar ridica de pretutindenea cu miile furtunile; dar când (sufletul) nu-i în bună rânduială, de ne-ar bate de pretutindeni vânt prielnic, nu stăm mai bine decât în mijlocul furtunii. Ceea ce se poate vedea și în privința trupurilor. Un trup plin de vigoare nu suferă nici un rău de s-ar lupta cu el de mii de ori asprimea vremii; dimpotrivă, dobândește spor de putere prin deprinderea cu viforul și prin statul în viforniță; dar dacă trupu-i slab și bolnav, de-ar avea parte de cea mai bună climă, nu va avea nici un folos de pe urma acestei bune sorți, pentru că slăbiciunea trupului este vătămată tocmai de această bună împărțire a vremii.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul I, în vol. *Omiliile la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 165-166)

ÎNȚELEPCIUNEA („S-a făcut nouă înțelepciune”)

„Și de ce nu a zis: *ne-a făcut înțelepți*, ci *S-a făcut nouă înțelepciune?* (1 Cor. 1, 30). A arătat îmbeșugarea darului, ca și cum ar fi zis: *pe Sine Însuși S-a dat nouă.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 47)

ÎNȚELEPCIUNEA („Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți”)

„*Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți.* Adică, să nu vă credeți a fi întru totul destoinici, că nu ați mai avea nici o lipsă. De altfel, tot Scriptura zice în altă parte: *Vai de cei care sunt înțelepți în ochii lor și pricepuți după gândurile lor!* (Isaia 5, 21). Deci, și prin aceste vorbe iarăși surpă nesocotința lor, și le înfrânează îngâmfarea și mândria. Într-adevăr, nimic nu înfumurează și nimic nu desparte pe cineva de alții, ca ideea prostească de a se crede că el este desăvârșit și nu are nevoie de nimeni. Însă Dumnezeu a ordonat ca noi să avem nevoie unii de alții. Chiar de ai fi înțelept, tu ai

nevoie și de altul; iar de cumva crezi că nu ai nevoie, atunci singur te-ai făcut mai nesăbuit și mai nedestoinic decât toți oamenii. Un astfel de om singur s-a izolat de ceilalți oameni; este lipsit de orice ajutor, și în toate faptele lui păcătuiește, fără să se bucure de vreo îndreptare sau iertare din partea cuiva. Prin necugetarea sa el a întărâtat și pe Dumnezeu împotriva sa, și de aceea multe greșeli va face. Este cu puțință, de multe ori, ca chiar cel înțelept să nu prevadă ceea ce trebuie, și, din contră, ca acela mai simplu și mai naiv să prevadă ceva din cele necesare, după cum de pildă s-a petrecut cu Moise și cu socrul său, cu Saul și cu sluga sa, cu Isaac și cu Rebeca. Să nu crezi că te înjosești având nevoie de altul, ci, dimpotrivă, faptul acesta te înalță și te face mai puternic, te face mai strălucit și mai în siguranță.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXII, pp. 424-425)

ÎNȚELEPCIUNEA (dobândirea înțelepciunii)

„Ca să fii înțelept, e de ajuns să te temi de Dumnezeu și să ai o judecată conformă cu adevărul asupra lucrurilor omenești.” (*Despre creșterea copiilor*, 87, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 427)

ÎNȚELEPCIUNEA (lumească)

„Sub numele de boieri sau domni ai veacului acestuia el nu numește pe draci, după cum își închipuie unii, ci pe cei din dregătorii, pe cei din stăpânii, pe cei ce cred lucrul de disputat, pe filosofi, pe ritori, pe logografi, fiindcă aceștia stăpâneau, și de multe ori ajungeau demagogi. I-a numit *domni ai veacului acestuia* fiindcă stăpânirea lor nu se întinde mai departe de veacul prezent. Pentru aceea a și adăogat: *care sunt pieritori*, defăimând prin aceasta filosofia și înțelepciunea lumească chiar de la cei ce se îndeletnicesc cu ea, adică de la nimicnicia lor, fiindcă după ce este și mincinoasă, și nebună, și nu poate afla nimic folositor, căci este slabă, apoi este și de o scurtă durată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 63)

ÎNȚELEPCIUNEA (lumească și cea duhovnicească)

„Întunericul pare a fi mai prielnic decât lumina pentru cei bolnavi de ochi, și pentru aceea acești bolnavi se refugiază într-o cameră întunecoasă. Tocmai aceasta s-a petrecut și cu înțelepciunea cea duhovnicească.

Înțelepciunea lui Dumnezeu li se părea așa-zișilor filosofi că este nebunie, iar cea a lor – care cu adevărat era nebunie – se credea de dânșii ca înțelepciune. Dar s-a întâmplat cu dânșii ceea ce s-ar întâmpla cu acela care, crezând că are înțelepciune și cunoștință de corăbier, s-ar hotărî ca să treacă pe marea cea nemărginită fără corabie și fără pânze, și încă ar încerca să dovedească prin silogisme și raționamente că este cu puțință – pe când un altul, crezut mai prost decât toți oamenii, s-ar lăsa în voia căpitanului, a corăbierilor și a corabiei, și astfel ar călători în toată siguranța. Și iată cum păruta prostie a acestuia s-a dovedit mai înțeleaptă decât înțelepciunea aceluia. Bun este meșteșugul de a cârmui o corabie, însă când căpitanul făgăduiește mai mult decât poate, apoi atunci este o nebunie. La urma urmei, orișice meșteșug carele nu se mărginește numai în hotarele sale, nebunie nu s-ar putea numi. Tot așa și cu înțelepciunea lumească. Dacă ea ar avea prietenie cu duhul, ar fi înțelepciune, dar fiindcă totul își pune în seama ei și crede că nu are nici o nevoie de ajutorul celeilalte înțelepciuni, apoi s-a făcut nebunie, deși se părea a fi înțelepciune.

Pentru aceea apostolul, înfruntând-o mai întâi prin fapte, la urmă a numit-o nebunie, precum și pe înțelepciunea lui Dumnezeu, numind-o mai întâi – după părerea aceloră – nebunie, la urmă iarăși prin fapte o arată a fi adevărata înțelepciune. Deci după dovezile date, îi era lui foarte lesne a pune pe fugă pe potrivnici și a zice: *înțelepciune grăim între cei desăvârșiți. Când eu, zice, cel crezut nebun, și cele nebune propovăduind, covârșesc pe cel înțelept, apoi nu l-am covârșit printr-o înțelepciune nebună, ci printr-o înțelepciune mai desăvârșită, și încă cu atât mai mare și mai desăvârșită, cu cât aceea se arată mai nebună.* Pentru aceea mai întâi numind-o așa, după cum o credeau atunci aceia, iar mai la urmă din fapte dovedind biruința ei, precum și pe aceia dându-i pe față ca nebuni, la urmă i-a dat adevăratul său nume, zicând: *Ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu între cei desăvârșiți.* Înțelepciune numește propovăduirea și chipul mântuirii prin cruce, iar înțelepți numește pe cei ce au crezut. Fiindcă aceia sunt desăvârșiți, cari știu că cele omenești sunt slabe foarte și le trec cu vederea, ca cei ce sunt încredințați că nimic nu trebuie a se pune în seama lor, precum erau și credincioșii. *Însă înțelepciune nu a veacului acestuia.* La ce este bună înțelepciunea lumii, dacă ea se nimicește aici, și mai departe nu merge, ba chiar și cât stă aici nu poate să folosească cu nimic pe cei ce o au?” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VII, pp. 62-63)

ÎNȚELEPCIUNEA (omenească și cea dumnezeiască)

„Că scris este: *cel ce prinde pe cei înțelepți întru priceperea²⁶³ lor, adică cel ce biruiește pe cei înțelepți cu armele lor chiar*. Fiindcă ei au folosit înțelepciunea spre a nu avea nevoie de Dumnezeu, apoi tocmai prin aceasta i-a dovedit că încă mai mult au trebuință de Dumnezeu. Cum și în ce fel? Pentru că făcându-se nebuni prin această înțelepciune, cu drept cuvânt au fost roșiți de ea. Cei ce credeau că nu au trebuință de Dumnezeu au ajuns la atâta nevoie de ajutorul lui, încât la urmă dovedindu-se că erau mai prejos decât pescarii și necărturarii, au avut nevoie chiar și de ajutorul acestora. Prin aceea a spus apostolul că Dumnezeu i-a doborât în vicleșugul lor, căci când spune: *Pierde-voi înțelepciunea* arată că ea nu este bună de nimic, iar când zice: *Cel ce prinde pe cei înțelepți întru vicleșugul lor* arată puterea lui Dumnezeu.

După aceea spune și felul cum a doborât-o, adăogând o altă mărturie: *Domnul cunoaște, zice, gândurile înțelepților, că sunt deșarte* (1 Cor. 3, 20). Când înțelepciunea cea nesfârșită își dă o asemenea părere despre dânșii și-i arată astfel, apoi care altă dovadă mai cauți pentru marea lor prostie? Judecățile oamenilor de multe ori cad ca nedrepte, pe când judecata lui Dumnezeu pretutindeni este fără ponos și nepărtinitoare. Deci după ce le pune înaintea trofeul atât de strălucit al judecății celei de sus, la urmă întrebunțează cuvântul mai cu putere, întorcându-l de astă dată spre cei stăpâniți și zicând: *Drept aceea, nimenea să se laude întru oameni, că toate ale voastre sunt* (1 Cor. 3, 21). Iarăși se întoarce la ideea de dinainte, arătând că nici în cele duhovnicești nu trebuie a cugeta lucruri mari, ca unii ce nu au nimic printr-înșii. *Când deci înțelepciunea lumească este vătămătoare, iar cele duhovnicești nu sunt date de voi, zice, ce cuvânt ai pentru a te lăuda?* Când este vorba de înțelepciunea lumească, el zice: *Nimenea să nu se amăgească*, fiindcă cugetau la lucruri vătămătoare, aici însă, fiindcă faptul are în sine un mare folos, el întrebunțează cuvântul mai cu blândețe, zicând: *nimenea să se laude.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia X, pp. 98-99)

²⁶³ Tâlcuirea Arhim. Theodoșie Athanasiu: Expresia *πανουργία*, după cum arată chiar etimologia cuvântului (*παν* = tot lucrul) nu este tradusă exact, ci ar trebui să se vicleșug, iar perioada aceasta să fie: *cel ce prinde pe cei înțelepți întru vicleșugul lor*. (n.s. 1, p. 98).

ÎNȚELEPCIUNEA (se întovărășește cu trăirea duhovnicească)

„Iar de zici: *Dar oare el n-are minte?* – apoi ascultă de la noi, că nu are, căci este beat de patimă. Chiar de-ar fi de o mie de ori înțelept, totuși nu are minte deșteaptă. Cine era mai înțelept ca David, când grăia: *Cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii tale ai arătat mie* (Ps. 50, 8)? Dar când a văzut cu ochi nedreți pe femeia ostașului, atunci zicea ceea ce pătimesc cei ce plutesc pe mare furtunoasă: *Toată înțelepciunea lor s-a cufundat* (Ps. 106, 27), căci avea nevoie de alții cari să-l îndrepte, și încă nici nu simțea în mijlocul căror rele se găsea. Pentru aceea, plângându-și păcatele sale, zicea: *Ca o sarcină grea s-a îngreuiat peste mine, împruțitu-s-au și au putrezit ranele mele de către fața nebuniei mele* (Ps. 37, 5-6).

Deci cel ce păcătuiește nu are minte, căci este beat și orbit.”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 472)

ÎNȚELEPCIUNEA (necesitatea dobândirii înțelepciunii)

„De vei zice că fără de înțelepciune poate să petreacă cineva, nu spui adevărul, căci precum o corabie fără de cârmă și fără de corăbier nu poate să treacă marea, așa și omul neînțelept. Corabia este fără de cârmă și fără de corăbier în viața aceasta și nu știe ce va face. Pentru aceea zicea un înțelept: cel neispitit de carte, văzând nu vede, adică neînvățatul, deși vede, este orb, căci întrebă-l pe omul neînțelept de este sufletul lui muritor sau nemuritor, de se mișcă sau nu, de stă cerul sau se mută, de este Dumnezeu în trei Ființe, ce este Liturghia, preotul, și dacă nu știe acestea este orb. Căci sufletul și mintea sunt care văd și când mintea nu pricepe, orb este de tot.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 6)

ÎNȚELEPCIUNEA (și evlavia)

„Căci din vigoarea înțelepciunii se dă vigoare evlaviei.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 85)

ÎNȚELEPCIUNEA (și blândețea)

„Aceasta e pricina că Domnul nu ne-a poruncit să fim numai blânzi, dar nici numai înțelepți, ci le-a unit pe acestea amândouă, ca ele să ajungă virtute, să ai înțelepciunea șarpelui, ca să te ferești să nu fii lovit în ceea ce ai

mai scump; dar să ai și blândețea porumbiței, ca să nu te răzbuni pe cei ce te nedreptățesc și nici să pedepsești pe cei ce uneltesc împotriva ta. Pentru că iarăși nu-i de nici un folos înțelepciunea, dacă nu-i adaugi blândețea.

- Dar poate fi o poruncă mai grea ca aceasta? Nu-i de ajuns, oare că suferim răul ce ni se face?

- Nu, răspunde Domnul. Mai mult; nu-ți îngădui nici să te revolți! Așa e porumbița!

- Dar o astfel de poruncă este ca și cum ai porunci unei trestii aruncate în cuptor să nu fie arsă de foc, ci să stingă focul.

- Să nu ne tulburăm! Ucenicii Domnului au împlinit porunca, au dus-o la bun sfârșit și au arătat prin faptele lor că au fost înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii. N-au avut altă fire, ci aceeași fire ca și noi. Să nu socotească, dar, nimeni că sunt cu neputință de îndeplinit poruncile Domnului! Domnul cunoaște mai bine decât toți firea lucrurilor; știe că sălbăticia se stinge nu cu sălbăticie, ci cu blândețea”. (*Omilia la Matei, omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 408-409*)

ÎNȚELEPCIUNEA (și simplitatea)

„După cum înțelepciunea unită cu răutatea nu ar mai fi înțelepciune, tot așa și simplitatea unită cu prostia nu ar mai fi simplitate, fiindcă unde este simplitatea, prostia trebuie să fugă, cum și unde este înțelepciune trebuie să fugă răutatea. După cum nici doftoriile cele amare, și nici cele dulci mai mult decât trebuie nu folosesc, tot așa nici simplitatea prin sine singură, și nici înțelepciunea nu folosesc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXVI, p. 384*)

ÎNVĂȚĂTURA (adevărată și mântuitoare)

„Să preferăm divina învățătură tuturor lucrurilor, și să privim orice fel de vreme ca proprie pentru învățătura noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XVIII, 3, p. 91*)

„Banii au chipul împăratului, și dacă nu au acest chip, nu sunt adevărați, ci se numesc mincinoși. Tot așa trebuie, ca fiecare învățătură, pe care noi se cuvine să o credem, trebuie să poarte întru sine chipul lui Iisus Hristos.” (*Cuvânt la Duminica a 16-a după cincizecime, în vol. Predici la duminici și sărbători..., p. 134*)

ÎNVĂȚĂTURA (învățăturile rele)

„După cum învățăturile rele aduc după ele viață stricată, tot așa și viața stricată naște de multe ori învățături rele.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 233)

ÎNVIEREA (trupurilor)

„Scriptura spune: *Și i-a pus numele Set, zicând: «Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânță în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain»* (Fac., 4, 25). Uită-te cât de precis este cuvântul ei. N-a spus: *Mi-a dat Dumnezeu, ci: Mi-a ridicat mie*. Iată că aici, prin aceste cuvinte, ni se arată în chip obscur semnele care prevestesc învierea. Cu alte cuvinte Eva a grăit așa: *În locul celui mort, Dumnezeu mi l-a sculat pe acesta. Chiar dacă Abel a căzut la pământ de mâna fratelui său și a murit, totuși puterea lui Dumnezeu mi l-a ridicat pe acesta în locul celui căzut*. Pentru că nu era încă timpul învierii, Dumnezeu n-a ridicat pe cel căzut, ci pe altul în locul aceluia. De aceea și Eva a spus: *Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânță în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain*”. (*Omilia la Facere, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 248*)

„Să disprețuim, așadar, moartea, chiar dacă nu ne-a sosit timpul moral, că ne vom muta la o viață cu mult mai bună.

- Dar trupul se strică!
- Tocmai pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie să ne bucurăm că trupul mort se strică, pentru că ceea ce e muritor piere, dar nu piere ființa trupului. Dacă ai vedea că o statuie este dată la topit, n-ai spune ca statuia piere, ci că se face din ea o statuie mai bună. Gândește tot așa și despre trup și nu boci!”. (*Omilia la Matei, omilia XXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 427*)

„Pentru aceasta sufletul nostru este nemuritor și trupurile noastre vor fi nemuritoare, ca noi să ne bucurăm de bunurile veșnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXI, 2, p. 150*)

„Ce scuză vor avea deci cei ce nu cred în înviere, pentru că noi o putem vedea în toate zilele și o putem admira în semințe, în plante și chiar în răspândirea neamului nostru? Trebuie ca mai întâi sămânța să se strice și să

putrezească în pământ, pentru ca apoi să se ridice și să aducă roadă. Dar, în general, când Dumnezeu face vreun lucru, nu mai este nevoie de mintea omenească, ea trebuie să tacă; și în sfârșit, cum ne-a scos pe noi Domnul din neființă? Eu creștinilor le vorbesc acum, creștinilor care mărturisesc că ei cred în Scripturi. Dar vreau să-i împrumut minții omenești altă dovadă a învierii. Printre oameni sunt și buni și răi; cum oare cei ce sunt răi au trăit în bine până la adânci bătrânețe și, dimpotrivă, câți drepti și-au petrecut viața lor în mizerie și în necazuri? Când deci și în ce vreme va primi fiecare ceea ce i se va cuvine după meritul său, după faptele sale? (...)

Pentru ce nu vrei să fie o înviere a trupurilor? Oare Dumnezeu n-are puterea să le învieze? (...) Cei ce refuză adevărul învierii sunt cei ce nu vor să dea seamă de faptele lor. Trebuie ca învierea noastră să fie asemănătoare cu cea a lui Iisus Hristos (I Cor., 15, 20), căci El este pârga și Întâiul născut din morți (Col., 1, 18).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVI, 3, p. 340)

„Toți vor învia, desigur, însă nu toți spre viață, ci unii spre osândă, iar alții spre viață. De aceea nici n-a zis Apostolul: *va învia și trupurile voastre*, ci: *va face vii și trupurile voastre*, ceea ce este mai mult decât învierea, și care se acordă numai celor drepti. Deci spunând și pricina unei asemenea cinstiri, zice: *prin Duhul Său, Care locuiește în voi*. Așa că dacă vei pleca de aici fiind lipsit de harul Duhului, și neavându-L întreg, te vei pierde, chiar de-ai învia. Căci după cum El nu va suferi a fi predat osândeii, văzând atunci strălucind Duhul întru tine, tot așa nu va primi ca tu să fii introdus în camera cea de nuntă văzând că Duhul este stins în tine, după cum nu le-a lăsat să intre nici pe acele fecioare nebune din parabolă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 248-249)

„Dacă trupul nostru este mădular al lui Hristos, și dacă Hristos a înviat, apoi negreșit că și trupul va urma Capului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, p. 174)

„Deci nimeni să nu se îndoiască de înviere, iar dacă cineva se îndoiește, apoi să se gândească la câte a făcut Dumnezeu din ceea ce nu erau, și atunci va primi și dovada învierii. Căci în adevăr cele făcute deja sunt cu mult mai preaslăvite decât învierea și purtând cu ele minunea cea negrăită. În adevăr, gândește-te bine: luând pământ, l-a frământat și a făcut pe om, pământ care nu exista mai înainte de aceasta. Deci cum de pământul s-a făcut om? Și cum pământul care nu exista s-a făcut? Cum de au ieșit din

pământ toate felurile cele nesfârșite de dobitoace, toate felurile de saduri, fără vreo durere, fără ca norii să toarnă apă din cer, fără ca agricultura să se fi arătat, fără ca boii sau plugul sau, în sfârșit, orice altceva să fi ajutat la facerea lor? Pentru aceea chiar din început el a făcut ca toate neamurile de dobitoace și de saduri să aparțină pământului celui neînsuflețit și fără simțire, pentru ca din capul locului să te învețe pe tine despre înviere. Într-adevăr, toate acestea sunt mai minunate și mai nepricepute decât învierea, fiindcă nu este același lucru a aprinde lumânarea stinsă și a scoate la iveală foc care nu s-a arătat până atunci; nu este același lucru a ridica casa dărâmată și a o scoate la lumină, nefiind până atunci. Aici, dacă nu altceva, cel puțin materia era la îndemână, pe când fiind vorba de înviere, nici măcar esența sau ființa ei nu se vede. Deci ceea ce pare mai greu a făcut la început, ca astfel tu să primești de aici ceea ce este mai ușor. Și când eu zic *mai greu*, nu înțeleg această greutate cu privire la Dumnezeu, ci cu privire la raționamentele noastre omenești. Lui Dumnezeu nimic nu-i este cu greu, ci precum zugravul care a făcut o icoană, cu ușurință va face mii de acest fel, tot așa și lui Dumnezeu îi este cu ușurință a face mii și nenumărate lumi. Și mai bine zis, precum îți este ușor a pricepe lumi nesfârșite, tot așa îi este lui Dumnezeu a le face, sau mai drept vorbind, cu mult mai ușor. Pentru că tu îți petreci un timp oarecare – fie chiar cât de scurt – în priceperea unui lucru, pe când Dumnezeu nici această greutate nu o simte, ci după cum pietrele sunt mai grele decât penele cele mai ușoare ale păsărilor, pe atât mintea noastră este în urmă în ceea ce privește graba cu care Dumnezeu plămuziește zidirile. Ai admirat puterea lui la facerea pământului? Acum gândește-te iarăși cum a făcut și cerul din ceea ce nu era, cum a făcut stelele cele nenumărate, cum a făcut soarele și luna, și toate acestea au fost făcute din ceea ce nu erau. Și iarăși spune-mi, rogu-te, cum de stau după ce au fost făcute și pe ce anume stau? Ce temelie are cerul, și pământul pe ce stă? Și dedesubtul pământului ce este? Ai văzut în câtă nedumerire ajunge ochiul cugetului tău, dacă nu vei alerga degrab la credință și la puterea cea nepricepută a celui ce le-a făcut?

Dar dacă voiești a te gândi și la cele omenești, ai putea ca să înțaripezi câte puțin cugetul tău. Nu vezi pe olari? Cum din lutul cel fără nici o formă ei fac un vas frumos? Nu vezi pe cei ce topesc pământul metalic, cum îți scot pe față aurul, fierul și arama? Nu vezi iarăși pe alții care fabrică sticla, cum transformă nisipul într-un corp tare și transparent? Să mai spun de cei ce argănesc pieile, de cei ce văpsesc hainele în forma porfiriei împărătești, cum în locul unei haine, prin văpsire își pun în față altă haină? Să mai spun de nașterea noastră? Oare mai întâi nu se varsă în mitra femeii

puțină sămânță fără formă? Deci de unde și cum se face acolo înlăuntru o astfel de închegare și alcătuire deplină a omului? Dar cu grâul ce se petrece? Oare nu se aruncă în pământ grăuntele gol? Oare nu putrezește după ce a fost aruncat în pământ? Deci de unde spicul, paiul și celelalte toate? Oare nu se vede de multe ori cum o mică sămânță de smochină căzută pe pământ, în scurt timp a făcut rădăcină și ramuri și a dat și rod? Apoi dacă toate acestea le primești cu cugetul tău și nu le mai cerni, cum de numai lui Dumnezeu îi ceri cuvânt și pare că te îndoiești că el va prefăce trupul nostru? Dar cum pot fi acestea vrednice de iertare?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, pp. 174-176)

„Să nu vă îndoiiți de înviere, fiindcă atunci veți fi departe de nădejdea viitoare. Și care este cuvântul cel înțelept al celor împotriva-grăitori, sau mai drept vorbind, care este prostia lor? *Și cum, zic ei, va mai învia trupul, după ce s-a amestecat cu pământul și s-a făcut pământ, și după ce sufletul s-a despărțit de el și s-a strămutat în altă parte?* Ție ți se pare acest lucru cu neputință, nu însă și ochiului celui neadormit, căci aceleia toate sunt cu putință. Tu nu vezi legătura care este între trup și suflet, pe când Dumnezeu toate le știe. Tu nu știi ce este în inima aproapelui tău, pe când Dumnezeu toate le cunoaște. Deci dacă nu crezi că Dumnezeu toate le înviază, apoi nu vei crede nici că el cunoaște cele din cugetul tău, căci acestea nu se văd – deși fiind vorba de trup, apoi materia este văzută, cu toate că putrezește, pe când cele din cugetul omului nu se văd. Dar dacă el cunoaște cele nevăzute cu toată amănunțimea, apoi nu va vedea pe cele văzute și nu va despărți cu ușurință trupul? Negreșit că așa este.

Deci nu te îndoii de înviere, fiindcă credința aceasta îndoielnică este drăcească. Și diavolul încearcă nu numai ca tu să nu crezi în înviere, dar încă ca să te înstrăinezi de faptele cele bune și să te pierzi. Omul care nu crede în înviere, care nu o așteaptă și nici nu crede că are a da seamă de faptele sale, nu se va îndeletnici cu virtutea, și neîndeletnicindu-se cu virtutea, nu va crede în înviere. Amândouă acestea se trag una din alta, răutatea din necredință și necredința din răutate. Cugetul necredinciosului fiind încărcat cu multe răutăți și temându-se de răsplata viitoare, apoi el nu voiește a-și câștiga mângâierea spre ceva mai bine prin schimbarea lui, ci voiește mai bine a se odihni în liniște prin necredință. Dacă tu spui că nu este înviere, nici judecată, apoi și acela va zice: *Prin urmare, nici eu nu voi da seamă de cele ce am îndrăznit a face.* Dar ce zice Hristos? *Vă amăgiți, neștiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu* (Mt. 22, 29). Nici n-ar fi făcut Dumnezeu atâtea, dacă ar fi fost ca să nu mai înviem noi, ci să putrezim și să

pierim cu totul; nu ar mai fi făcut cerul acesta ce se întinde deasupra noastră, nu ar fi aşternut pământul sub picioarele noastre, și nici celelalte toate nu le-ar mai fi făcut numai pentru viața aceasta atât de scurtă. Dar dacă toate acestea sunt pentru viața de acum, apoi ce nu va face pentru cea viitoare? Și dacă nu va fi viața viitoare, apoi atunci noi suntem cu mult mai prejos și mai necinstiți decât zidirile cele făcute pentru noi. Căci și cerul, și pământul, și marea, și râurile sunt mai statornice decât noi, ba chiar și unele din necuvântătoare, ca de pildă vulturul și elefantul și altele multe, care se bucură de un timp mai îndelungat în viața aceasta. Viața noastră însă este și scurtă și dureroasă, nu ca a acelor, lungă și lipsită de griji și de supărări. Deci ce, spune-mi, oare pe robii i-a făcut mai buni decât pe stăpâni? Nu, rogu-vă, să nu gândiți de acestea. Nu-ți sărăci, omule, cugetul cu astfel de gânduri, nici să fii nebăgător de seamă de bogăția lui Dumnezeu, având un astfel de Stăpân.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, pp. 176-177)

„Murind (Hristos – n.n.) pentru păcatele noastre, El s-a sculat din morți, că este pârgă (începătură) a celor adormiți etc. Căci pârga (începutura) cui ar putea fi pârgă, dacă nu a celor sculați din morți? Deci cum nu se vor scula din morți? Și dacă nu se vor scula, pentru ce atunci s-a sculat Hristos? Pentru ce a venit în lume? Pentru ce a mai luat trup omenesc dacă nu urma a învia acel trup? – Căci el nu avea nevoie de trup, ci l-a luat numai pentru noi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 419)

„Dacă trupul nu înviază, atunci sufletul rămâne neîncununat și afară de fericirea cea din ceruri; iar dacă este așa, apoi atunci nu ne vom bucura de nimic, și dacă nu ne vom bucura de nimic, atunci răsplata este în viața de acum.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 421)

„... mai ticăloși decât toți oamenii suntem. Adică dacă după atâtea munci și necazuri, și mii de suferințe, am ajunge să cădem din atâtea bunătați făgăduite, și cele ale noastre au stat numai în cele de aici, apoi suntem cei mai ticăloși dintre oameni, căci toate cele ale învierii s-au răsturnat. Așa că și de aici se vedește că vorba lui nu este pentru păcate, ci pentru învierea trupurilor, pentru viața de acum și cea viitoare.

Iar acum Hristos s-a sculat din morți, începătură (pârgă) celor adormiți s-a făcut (1 Cor. 15, 20). Arătând deci toate relele ce urmează din a nu crede în înviere, la urmă repetă iarăși vorba, și zice: *Iar acum Hristos s-au sculat din morți*, neconținut adăogând cuvintele *din morți*, ca astfel să astupe gurile ereticilor, *începătură (pârgă) celor adormiți s-au făcut*. Deci dacă el este pârgă sau începătură, apoi va trebui să învieze și aceștia. Dacă el ar fi vorbit aici de înviere ca de izbăvirea de păcate – și fără de păcat nimenea este – apoi atunci cum vor fi unii după voi cari vor învia? Ai văzut că vorba lui este de învierea trupurilor? Și ca aceasta să o facă vrednică de credință, întruna aduce pe Hristos la mijloc, ca pe acela ce a înviat cu trupul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, pp. 421-422)

„Dar dacă cineva ar fi în nedumerire, că dacă apostolul vorbește de înviere, apoi pentru ce oare nu a adus la mijloc trupurile cele înviate pe timpul Domnului, am putea spune că acesta nu era o dovadă pentru înviere. Căci pe cei înviați a-i arăta iarăși murind, aceasta nu ar fi putut fi dovadă celui ce vrea să dovedească că la urmă se va surpa și moartea. Pentru aceea a și spus că se va surpa la urmă, ca nicidecum să bănuiești că ea va mai învia. Căci răul fiind doborât, apoi cu atât mai mult moartea va înceta să mai ființeze. De altminteri, nici nu mai poate fi vorba ca, dacă izvorul a secat, apoi râul ce curgea dintr-însul să mai ființeze, și ca, dacă rădăcina a fost smulsă cu totul, rodul să rămână în ființă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 429)

„Apostolul îți arată că și învierea trupurilor este vrednică de credință, căci dacă păcatul a adus moartea, apoi atunci când rădăcina a fost uscată, nu mai trebuie a te îndoii defel de pierderea fructului. Pentru aceea spunând mai întâi de iertarea păcatelor, la urmă mărturisești și de învierea morților – de la aceea fiind adus la aceasta. Apoi fiindcă numai numele învierii nu ajunge spre a arăta totul – căci mulți înviind din morți, s-au dus iarăși (au murit iarăși) ca și cei din legea veche, ca și Lazăr, ca și cei din timpul când Hristos se găsea pe cruce – poruncește a spune că crezi în viața veșnică, ca astfel să nu bănuiești defel că după aceea înviere va mai fi moarte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 437)

„Pentru ce dar ne primejduim și noi în tot ceasul? Chiar de ar voi cineva să facă aceasta pentru slavă deșartă, totuși o dată, poate și de două

ori ar face-o, însă nu în toată viața, ca noi; căci noi întreaga noastră viață am petrecut-o spre aceasta.

*În toate zilele mor; – mă jur pre lauda voastră, care am întru Hristos Iisus Domnul nostru, înțelegând prin zicerea laudă, procopseala lor, sporul ce-l făcuseră în credința Creștinească. Apoi fiindcă a arătat că sunt multe primejdii prin care dânșii trec, ca nu cumva să se creadă că el spune aceasta oftând, de parcă ar zice: *Nu numai că nu mă întristez pentru aceasta, ci încă mă și bucur că pătimesc de acestea pentru voi. Deci îndoit trebuie a mă mândri: și că pentru voi mă primejduiesc, în același timp și pentru că vă văd sporind.* După aceea el face ceea ce obișnuiește peste tot locul, adică după ce a vorbit lucruri mari, la urmă pe toate le pune în seama lui Hristos.*

Dar oare cum moare în fiecare zi? Cu buna lui voire și fiindcă era pregătit spre aceasta. Și pentru ce vorbește așa? Urzind și prin asemenea cuvinte ideea de înviere a morților. *Cine ar prefera, zice, ca să îndure atâtea primejdii, nefiind înviere și nici viața viitoare? Dacă cei ce cred în înviere, și de-abia s-ar primejdui pentru dânsa dacă nu ar fi destul de viteji, apoi cu atât mai mult cel ce nu crede nu ar prefera să sufere atâtea primejdii, și încă atât de cumplite.* Dar tu privește cum câte puțin el a făcut întinderea și sporirea ideii, căci după ce a spus *ne primejduim*, a adăugat îndată: *în tot ceasul*, apoi *în toate zilele*, apoi că nu numai *ne primejduim*, ci și *mor*.

Mai departe apoi el arată și ce fel de primejdii a îndurat, zicând astfel: *De m-am luptat ca un om cu fiarele în Efes, ce folos îmi este?* (1 Cor. 15, 32). Dar oare ce va să zică: *De m-am luptat ca un om?* Adică cât mi s-a convenit ca om, m-am luptat cu fiarele; căci ce este dacă Dumnezeu m-a răpit din acele primejdii? *Încât cel ce mai ales este dator a se îngriji de dânșii sunt eu, care am îndurat atâtea primejdii și nu am primit nici o răsplată. Dar dacă nu va fi timp de plată, ci toate cele ale noastre sunt mărginite numai pentru timpul de față, apoi atunci noi suntem în mare pagubă. Căci voi a-ți crezut fără nici o primejdie, în vreme ce noi în fiecare zi suntem sfâșiați.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XL, pp. 438-439)

„A nu crede în înviere este a nu cunoaște puterea cea nebiruită a lui Dumnezeu și care este destoinică spre toate, fiindcă dacă din cele ce nu sunt a făcut cele ce sunt, apoi cu atât mai mult pe cele putrezite va putea să le readucă la viață.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XL, p. 440)

„Aceia ziceau: *Nu va învia, fiindcă a murit*, iar el întorcând vorba pe dos, zice: *Și cu toate acestea, dacă nu ar muri, nu ar învia; și deci pentru aceea înviază, fiindcă moare*. După cum Hristos a arătat-o aceasta destul de lămurit, zicând: *Grăunțul de grâu, căzând în pământ, dacă nu va muri, el singur rămâne; iar de va muri, multă roadă aduce* (In. 12, 24, tot așa și Pavel luându-și pilda tot de acolo (...), arătând că nu firea pământului face această înviere, ci că singur Dumnezeu face totul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, p. 445)

„Dacă a păcătui este pricina morții, iar Hristos venind, a dezlegat păcatul, și pe noi ne-a izbăvit de dânsul prin botez, și că împreună cu păcatul a încetat și legea – pentru ce te mai îndoiești la urmă despre înviere? Cum și de unde va mai avea putere moartea a stăpâni? De la lege? Dar aceasta a fost desființată. De la păcat? Dar și păcatul a fost desființat.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 456)

„Cum apoi, ceea ce este stricăcios, ceea ce este muritor, va fi înghițit de viață? El nu a zis doar: *Pentru ca să fie înghițit trupul cel muritor de trupul cel nemuritor, ci pentru ca cel muritor (stricăciunea) să se înghită de viață*. Dar aceasta numai atunci se petrece, când va învia același trup; dacă însă îl lași pe acesta și-ți făurești un altul, apoi atunci nu mai este înghițită stricăciunea, ci rămâne aceeași. Pentru aceea nu se petrec lucrurile așa, ci trebuie ca stricăciosul acesta, adică trupul, să se îmbrace întru nesticăciune. Trupul este un mijloc, acum găsindu-se în aceasta, iar atunci în aceea; și pentru aceasta în cel dintâi, sau mai bine zis în forma lui cea dintâi se va înfățișa atunci, fiindcă altminteri nesticăciunea nu-l poate slobozi din stricăciune. *Nu poate stricăciunea pe nesticăciune a moșteni* (1 Cor., 15, 50), zice, fiindcă atunci cum ar putea fi nesticăciunea? Ci dimpotrivă, stricăciunea este înghițită de viață și, prin urmare, viața biruiește pe stricăciune, iar stricăciunea pe viață niciodată. Că după cum ceara se topește de foc, iar dânsa niciodată nu poate stăpâni sau nimici puterea focului, tot așa și stricăciunea se topește de nesticăciune și piere, iară aceasta nu poate niciodată a o stăpâni pe aceea.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, pp. 105-106)

„Căci cu acest trup va veni (Hristos – n.n.) să judece lumea, avându-l întreg și nepătimitor. Către care și noi vom păși, făcându-se trupurile noastre asemenea cu trupul slavei Lui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 111)

„Iată că firul (bobul de grâu – n.n.) aruncat în sânul pământului putrezește, însă înviază. Acum tu privește minuni contrare și una pe alta biruind: minunat lucru este de a nu putrezi bobul de grâu, însă mai minunat încă este de a putrezi, și din putred să învieze. Unde sunt acum cei ce bârfesc, necrezând în înviere și zic: *cum se va putea lipi osul acesta de acela?* Unde sunt cei ce iau aceste credințe drept mituri? Spune-mi, te rog: Cum s-a ridicat Ilie la cer pe o căruță de foc? Căci focul are obiceiul să ardă, nu să se ridice la cer. Cum de trăiește de atâta timp? În ce loc este el? De ce oare s-a petrecut faptul acesta așa? Unde s-a mutat Enoh cu trupul? Și acolo se bucură oare aceeași hrană ca și noi? Și ce-l împiedică de a fi aici pe pământ? Poate nu se bucură de hrană? Și de ce s-a mutat?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 64)

„Învierea se va petrece într-o cirtă și în clipeala ochiului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 239)

„Că învierea va fi pentru toți deopotrivă, păcătoși și dreți, și pentru toți va sta Hristos de față judecând. Cugetă, deci, ce fel vor fi atunci cei triști, cei scârbiți, cei trași în foc, când vor vedea pe ceilalți încununați.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 363)

„Mulți au înviat și din nou au murit precum Lazăr, la fel și trupurile sfinților. Dar acum nu este așa, ci în înviere găsești neputrejune, dănuire împreună cu îngerii, întâmpinarea Fiului lui Dumnezeu pe nori și așa totdeauna cu Domnul vom fi, izbăvirea de moarte, libertatea față de păcat, omorârea morții.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 47)

„Învierea va fi obștească, a tuturor oamenilor, și a celor credincioși și a celor necredincioși. De aceea, ca nu cumva, la auzul acestor cuvinte, să socotești că va fi o judecată nedreaptă și să nu spui în sineți: *Ce înseamnă asta? Eu cel vrednic, cel ce am îndurat și m-am chinuit atât înviez, și înviază la fel și se bucură de aceeași cinste și elenul, și necredinciosul, și cel ce s-a închinat idolilor, și cel ce n-a cunoscut pe Hristos?* Deci, ca să nu te tulburi spunând acestea, ascultă ce spune Pavel: *Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi* (II Cor., 5, 3).

- Dar cum poate fi găsit gol cel îmbrăcat cu nesticăciunea și cu nemurirea?

- Cum? Dacă va fi lipsit de slavă și de îndrăznirea cea către Dumnezeu. Și trupurile păcătoșilor vor învia nesticăcioase, ca să ardă veșnic. Și pentru că focul acela este nestins, el are nevoie de trupuri care nu sunt mistuite de foc niciodată.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 133)

„Domnul întru poruncă, cu glasul arhanghelului, se va pogori din cer (II Tes. 4, 15). Așadar la înviere, îngerii vor aduna pe cei drești, și adunați fiind, vor fi răpiți în nori, iar acest lucru se va face într-o clipă.

Dar la ce slujesc trâmbețele și sunetele? Spre deșteptare, spre arătare de bucurie, dar și spre arătarea durerii celor osândiți. Vai nouă în acea zi înfricoșată !” (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 114-115)

„Soarele merge într-adevăr la o mare înălțime, dar este totuși pieritor, pe când trupurile celor bineplăcuți lui Dumnezeu se vor îmbrăca cu o slavă atât de mare, că ochii aceștia de carne nu pot căta la ea. Dumnezeu a avut grijă să ne dea și în Vechiul Testament și în Noul Testament unele semne slabe, unele urme slabe ale strălucirii trupurilor dreptilor. Astfel, în Vechiul Testament, fața lui Moise, la coborârea de pe muntele Sinai, strălucea de o slavă atât de mare, încât ochii israilitenilor nu-l puteau privi (Ieș., 34, 29-30); iar în Noul Testament, fața lui Hristos strălucea pe Muntele Taborului mai mult decât a lui Moise (Luca 9, 32).” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 153)

„Pentru aceasta mai vârtos să te bucuri și să nu-ți faci voie rea, că și cel ce vrea să înnoiască vreo casă veche, întâi scoate pe cei ce șed în ea, și atunci începe a strica casa și a o zidi a doua oară, făcând-o mai frumoasă ca înainte și celor ce ședeau în ea nici un rău nu le-a făcut, ci încă mai bine le pare și se bucură. Așa face și Dumnezeu, scoate întâi sufletul din trup ca dintr-o casă veche, ca să-i zidească alta mai luminată sufletului și cu mai multă cinste și laudă îl bagă în cel mai luminat trup.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 115)

„Și Dumnezeu, în lucrurile zilnice, nu execută El precis chiar acest lucru al învierii? Cum se nasc, se răspândesc, se colorează plantele? Această floare atât de grațioasă atât de parfumată, de unde

vine ea? Cum o produce Dumnezeu pe ea? Dintr-un germene de nepătruns. Un grăunte fără formă aruncat în pământ; acolo se elaborează învierea lui în cursul frigului iernii și la soarele primăverii acesta va fi o plantă înverzită și înflorită. Așa face El cu cenușa noastră, germene misterios, care la primele raze ale soarelui veșniciei va apărea într-un trup splendid și nemuritor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 140)

„Înțelegem noi încolțirea unui grăunte de grâu? Apoi, ridicându-ne în ordinea supranaturală, înțelegem noi nașterea feciorească a Cuvântului întrupat?

Așa contemplând faptele divine care sunt sub ochii noștri și care într-un sens, sunt mai admirabile încă decât învierea noastră, să încetăm de a vorbi despre imposibilitate. Dacă Dumnezeu a făcut mai mult, nu este nebunie a pretinde că El nu poate puținul?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 140)

„Obiecția zice: cum să scot dintr-un germene imperceptibil un trup slăvit? Însă noi cum scoatem dintr-o cremene flacăra care rămâne nevăzută în ea? Noi atingem această piatră, o scânteie iese din ea și din această scânteie facem să se nască un incendiu vast. Aceste flăcări uriașe nu vin dintr-o cremene obscură? Acest incendiu n-are el ca punct de plecare un germene imperceptibil? Noi facem aceea și Atotputernicul n-ar avea aceeași putere?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 141)

„Din legea veche a revelației, învierea noastră viitoare este atât de explicită încât Iov, în sânul greutăților lui de nesuferit, își pune în înviere toată puterea de a le îndura și strigă cu triumf: *În ziua cea din urmă eu voi învia!* David cântă slăvile acestei reînnoiri viitoare. Ezechiel contemplă slava măreață. Lumea veche trăiește în această nădejde sublimă. Când apare Iisus Hristos, vestea devine mai luminoasă, promisiunea mai explicită și mai solemnă, învierea face fondul, temelia tuturor învățăturilor lui Hristos, și de mai multe ori El a descris-o în mod măreț.

Această dogmă mare este reculeasă de apostolii Săi care predică lumii întregi învierea trupului. Biserica face din ea un articol în Simbolul ei; martirii își sfârșesc în această nădejde curajul de a-și da trupul lor la chinuri și la moarte. Și fără această asigurare cum să concepă în ceea ce păgânii numeau nebunia lor de nespus? *Cine sunt de*

*fapt sfinții martiri? Cei ce au avut nădejdea sigură a învierii. Când această eroică mamă a Macabeilor îndemna pe fiecare din fiii ei să rămână tare în chinuri și-i vedea murind de bucurie sub ochii ei, ce o susținea dacă nu dumnezeiasca promisiune a unei învieri slăvite? Și în cursul veacurilor, ce i-a susținut pe sfinți și pe eroii creștinismului, ce i-a făcut învingători ai iadului, ai lumii și ai lor înșiși? Ce? Nădejdea unică în înviere.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 142)*

„Noi vom învia în mod sigur fiindcă Iisus Hristos a înviat în mod sigur; învierea Lui o presupune pe a noastră, sau mai curând a noastră este cuprinsă în a Lui.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 143)

„Dacă Dumnezeu ne-a creat, aceasta n-a făcut-o pentru a ne distruge. Dacă El ne-a dotat în mod măreț, aceasta n-a făcut-o pentru ca noi să sfârșim în mizeria veșnică și în neființă. Dacă Cuvântul Lui *S-a făcut trup* și a intrat în familia omenească, slăvind sângele nostru în contact cu al Său, aceasta a făcut-o nu pentru a da unei stricăciuni fără nădejde această umanitate al cărei membru s-a socotit El demn să devină.

Însă să le dăm acestor considerații ultima lor forță. Acestea sunt adevărate arvune ale învierii, adevărate ancore ale slavei noastre viitoare, pe care Dumnezeu ne-a repartizat-o de pe acum. Ei ce! Dumnezeu va nimici această carne pe care harul și tainele nu încetează acum s-o slăvească? Aceste trupuri peste care curge apa renăscătoare a botezului, pe care uleiul sfânt le sfințește și le îndumnezeiește; aceste trupuri din care Euharistia mai ales își face sanctuar, pe care carnea divină le umple cu ungera ei, pe care-o pătrunde sângele divin, pe care le locuiește Duhul Sfânt, pe care harul Lui le înobilează și le transformă, aceste trupuri pe care Dumnezeu le ia atât de măreț în posesiune, El le va lăsa apoi ca o pradă a unei morți veșnice? El n-ar fi construit palate atât de frumoase decât pentru a le distruge apoi și a face din ele ruine mizerabile și urâte? Nu! Să cunoaștem mai bine înțelepciunea divină, și mărețiile prezente ale trupurilor noastre și din ele să scoatem concluzia îndrăzneată despre slava lor viitoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 145)

„Și dacă vrem în particular să ne facem o idee despre strălucirea cu care va îmbrăca trupurile învierea, să mergem pentru moment la Tabor să contemplăm aici transfigurarea trupului Omului-Dumnezeu. Încă această slavă era acomodată la slăbiciunea ochilor muritori; însă

ce este ea în sine însăși, ce este ea în cer, unde o contemplă ochi nemuritori? Ori noi o știm, noi vom învia după modelul Omului-Dumnezeu înviat; vom reîmbrăca slava Lui și vom străluci din propria lui Frumusețe.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 147)

ÎNVIEREA (trupurilor - credința în învierea trupurilor)

„Cel care crede însă în înviere, cu siguranță se va sili să trăiască în această viață cu bună luare-aminte, pentru a putea să se bucure de bunătățile cele veșnice.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

„Dar sunt unii care se îndoiesc de acest fapt, fiindcă nu cunosc pe Dumnezeu. Însă, ce este mai ușor? Spune-mi: a aduce la viață din ceea ce nu este, sau a învia iarăși ceea ce murise?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 232)

„Și după cum atunci când nu credem în înviere ne irosim viața, ne-o umplem cu mii și mii de rele și ne-o întoarcem pe dos, tot astfel, când credem în înviere, credința aceasta ne dă temeieri puternice despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ne face să ne îngrijim mult de virtute, să fugim cu toată graba de păcat și ne umplem toată viața de liniște și pace.” (*Cuvânt despre învierea morților*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 116)

„Înrădăcinează în sufletul tău învățătura spre înviere, pentru ca, dacă ești bun, dar încercat de necazuri și suferințe, să ajungi mai bun, dobândind mai multă râvnă prin nădejtile cele viitoare; dacă ești rău, să te lași de răutate, făcându-te mai înțelept prin frica pedepsei ce va să fie.” (*Cuvânt despre învierea morților*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 118)

„Să nu-mi spui: *Cum poate să învie trupul și să ajungă nesticăcios?* Când lucrează puterea lui Dumnezeu, întrebarea: *cum* să nu se pună. Dar pentru ce vorbesc eu de Dumnezeu? Să vorbesc cu tine. Chiar pe tine te-a făcut Dumnezeu făcător al învierii. Faci și tu să învie cele din jurul tău cu ajutorul semințelor, al artelor și meseriilor, al materiilor ce au metale. Semințele dacă n-ar muri mai întâi, dacă n-ar putrezi, dacă nu s-ar strica, n-ar naște spicul. Deci, după cum atunci când vezi bobul putrezit și descompus, nu te îndoiești de învierea bobului, dimpotrivă tocmai asta-ți dă

cea mai strălucită dovadă că va învia – căci dacă n-ar putezi și nu s-ar strica, nici n-ar învia -, tot așa gândește și despre trupul tău. Când vezi, dar, stricăciunea, atunci, mai cu seamă, filosofează despre înviere.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 131-132)

„Meșterii în lucratul aurului iau pământul aurifer, îl aruncă în cuptorul topit și scot aurul. La fel, alți meșteri, dacă amestecă nisip cu alte materii, fac sticlă. Te întreb: Nu va putea face harul lui Dumnezeu ce face puterea focului? Care om, din cei care au puțină minte, ar spune asta? Gândește-te cum te-a făcut pe tine la început și n-o să te mai îndoiești de înviere. N-a luat oare pământ și te-a plăsmuit? Și ce-i mai greu: să faci din pământ carne, vine, oase, piele, fibre, nervi, artere, măruntaie, mădularele cele gingașe, ochi, urechi, nas, mâini, picioare, și fiecăruia din aceste mădulare să-i dai și o lucrare proprie lui, și una comună cu celelalte mădulare, sau să faci nemuritoare pe cele ajunse stricăcioase? Nu vezi că pământul este de un singur fel, iar trupul este felurit și cu multe înfățișări, și în ce privește culoarea, și în ce privește înfățișarea, și în ce privește ființa, cu un cuvânt în totul? Te întreb: cum te mai îndoiești de cele viitoare?

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de trupuri? Te întreb: Cum a făcut Dumnezeu nenumărate puteri cerești, popoare de îngeri, arhangheli, cetele cele mai de sus de aceștia? Eu nu pot spune cum le-a făcut, ci atât, că I-a fost de ajuns să voiască numai. Acum, dacă a făcut atât de multe oștiri de îngeri, te întreb: nu va putea înnoi trupul cel stricat, nu-l va putea ridica la o vrednicie mai mare? Cine-i atât de nesimțit să se îndoiască de asta și să tăgăduiască învierea? Dacă nu învie trupul, nu învie omul, căci omul nu-i numai suflet, ci suflet și trup. Așadar, dacă înviază numai sufletul, înviază numai jumătate din om, nu omul în întregime. De astfel la suflet nici nu se poate vorbi propriu-zis de înviere, căci înviază numai ceea ce a căzut, și s-a descompus, iar sufletul nu se descompune, ci trupul.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 132)

„Dar dacă ești mai slab și vrei să ai și o altă dovadă și o garanție despre învierea ce va să fie, apoi și pe aceasta ne-a dat-o cu dărnicie Dumnezeu, trimițându-ne din belșug harul Duhului. De aceea și Pavel, pentru ca să facă vrednică de credință învățătura despre înviere, după ce a dovedit-o cu învierea lui Hristos și cu aceea că Dumnezeu este Creator, a adăugat și dovada aceasta, spunând că Dumnezeu ne-a dat și arvună, nu de bani, nici de aur și de argint, ci arvuna Duhului. Iar arvuna este o parte dintr-

un întreg și o încredințare pentru întreg. După cum în învoieli cel ce a primit arvuna are încredere pentru întreg, așa și tu, o dată ce ai luat arvuna Duhului, adică darurile Duhului, nu te mai îndoii de bunătățile gătite. Tu, care înviezi morții, care vindeci orbii, care cureți leproșii, care tămăduiești bolile, care pui capăt morții, care poți face atâtea și atâtea fapte mari în trupul acesta pieritor și muritor, ce iertare vei avea de te îndoiești de înviere? Dacă n-a venit încă timpul răsplătirii, ci ne aflăm încă în vremea luptelor, și Dumnezeu ne-a răsplătit cu atâtea cununi, gândește-te câte bunătăți îți va da în vremea răsplătirilor.

Iar dacă-mi va spune cineva: *Dar nu vedem că se fac acum aceste minuni și nici noi nu avem o atât de mare putere*, îi voi răspunde:

Nu interesează dacă aceste minuni s-au făcut acum sau s-au făcut înainte. Că aceste minuni s-au făcut de Apostoli, o mărturisesc Bisericele din toată lumea, popoarele, orașele și neamurile care aleargă la cei neînvățați, la pescari. Că n-ar fi biruit lumea neînvățații, săracii, sărmanii, pescarii, dacă nu le-ar fi stat în ajutor minunile.

Dar nici tu nu ești lipsit de harul Duhului, ci încă și acum rămân multe semne ale darului aceluia, cu mult mai mari și mai minunate chiar decât minunile înșirate mai sus. Nu-i același lucru a învia un trup mort și a izbăvi din moarte un suflet omorât de păcate. Și asta se face prin Botez. Nu-i același lucru a izgoni bolile din trup și a lepăda povara păcatelor. Nu-i același lucru a da lumină unui ochi lipsit de lumină și a lumina cu lumină un suflet întunecat. De n-ar fi și acum arvuna Duhului, n-ar fi Botezul, n-ar fi iertarea păcatelor, n-ar fi dreptatea și sfințenia, n-am fi primit înfierea, nu ne-am bucura de Taine.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 134-135)

„Fără credința în înviere aceste lucruri nu au alt curs decât zădărnicia, altă limită decât suferința, alt efect asupra noastră decât deziluzia dureroasă. Cât se aseamănă viața noastră cu cea a lucrătorului și a marinarului! După ce țaranul a făcut să rodească pământul cu sudorile slabe, după ce a pus în el sămânța sa, (...) deodată totul este pierdut; furtuna se dezlănțuie, grindina a zdrobit speranțele lui, el nu mai are decât să verse lacrimi peste ruine. Și când revine marinarul din călătoriile îndelungate, raportând câștigul lui măreț, furtuna îl așteaptă chiar în port și nava lui se zdrobește chiar în momentul în care rada ospitalieră i se deschide lui. Imagini prea fidele a peripețiilor unde ajunge soarta noastră și fericirea noastră. În *neguțatoriile veacului totul vine sub sfârșitul calamității*. Pentru noi care nu așteptăm decât de la înviere soarta noastră definitivă și

fericirea noastră asigurată, trecerea timpului nu devine decât un episod neânsemnat. Siguranța noastră este mai sus și moștenirea noastră este în altă parte. Ba mai mult, necazul adaugă soarta noastră adăugându-i meritul, și slăvile noastre viitoare vor fi în proporție cu umilirile noastre prezente.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 147-148)

ÎNVIEREA (trupurilor; învierea dreptilor și învierea păcătoșilor)

„Dacă învierea le este comună tuturor, celui rău ca și celui bun, celor păcătoși ca și celor drepti, forma în care va învia fiecare nu va fi identică. Condamnatul care învie nu îmbracă slava păstrată pentru cel ales. *Numai dacă, zice apostolul, vom fi găsiți îmbrăcați și nu goi.* Nuditate rușinoasă a păcătosului care nu învie decât pentru a face nemuritor chinul, pedeapsa. Trupul celui osândit este urât la vedere, întunecos și greu, palid și fără mișcare; la fel de întunecos ca acest *întuneric mai dinafară unde este aruncat el (...)* Cât de diferită este învierea dreptilor! Ei sunt de o strălucire incomparabilă și de-o frumusețe supremă. Și cerul care este făcut pentru a-i primi îmbracă el însuși toate strălucirile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 146)

ÎNVIEREA (trupurilor – starea trupurilor după Înviere)

„... ereticii sar în sus și zic că alt trup cade în pământ, și alt trup înviază. Dar cum ar fi atunci înviere? Căci învierea este a trupului căzut și mort. Și dacă alt trup cade și altul înviază, apoi atunci unde este biruința aceea minunată și preaslăvită împotriva morții? Căci defel nu se va părea că moartea a înapoiat ceva din ceea ce luase în robie. Și cum s-ar potrivi pilda cu cele vorbite? Căci nu altă esență se seamănă, și alta înviază, ci aceeași sămânță mai bună. Dar și Hristos același trup luând, s-a făcut pârgă (începătură) celor înviați; însă, după părerea voastră, el a lepădat acel trup, deși cu nimic nu a păcătuit, și a luat altul. Deci de unde este celălalt trup? Căci acesta este din fecioara Maria, dar acela de unde? Ai văzut în câtă necuviință se învârtește vorba aceasta a lor? Pentru ce oare el a arătat ucenicului necredincios și semnul cuielor? Nu oare voind ca să dovedească prin aceasta că este același trup răstignit, și că același a și înviat? Pentru ce voiește a se asemăna cu semnul lui Iona Prorocul? Nu cumva altul a fost Iona care a fost înghițit de chitul din mare, și altul Iona aruncat pe pământ? Și pentru ce oare zicea: *Stricați Biserica aceasta, și în trei zile o voi zidi pre*

ea (In. 2, 19)? Căci pe cea stricată, adică trupul său, aceea și înviază. Pentru aceea a și adăogat evanghelistul: *Iar el grăia de Biserica trupului său.* (In. 2, 21). Deci ce va să zică graiul: *Nu trupul care va să se facă sameni?* Adică nu paiul de grâu, căci acesta este și nu este; acesta, fiindcă este aceeași esență, și nu este acesta, fiindcă este mai bun – rămânând aceeași esență, însă mai mare făcându-se în afară, și din nou înviat din același – fiindcă dacă nu ar fi așa, nici de înviere nu ar mai fi nevoie, de nu ar urma să fie mai bun după înviere, căci, în adevăr, pentru ce și-ar dărâma cineva casa, dacă nu ar urma ca să clădească alta mai frumoasă și mai bună?

Acestea deci le-a spus apostolul către cei ce credeau că trupurile vor avea aceeași stricăciune.

Apoi ca nu cumva să nu se bănuiască că s-a vorbit aici de vreun alt trup, deslușește ghicitoarea, și însuși el tâlcuiește cele vorbite, neîngăduind ascultătorilor a scoate alt înțeles. Dar pentru ce adică mai este nevoie de vorbele noastre? Ascultă-l chiar pe dânsul vorbind și deslușind ce va să zică: *Nu trupul care va să se facă sameni*, după care îndată a adăogat: *ci numai grăunțul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altceva din celelalte.* Adică *nu trupul care va să se facă îmbrăcat așa precum se găsește în pai, și nici având cotor sau spic, ci numai grăunțul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altceva din celelalte semințe.*

Iar Dumnezeu îi dă lui trup, precum voiește (1 Cor. 15, 38). *Da, zici tu; însă acolo este treaba firii.* Care fire, spune-mi, căci și acolo totul face dumnezeu, nu firea, nici pământul, nici ploaia. Pentru aceea și apostolul, învederând aceste stihii, lasă la o parte și pământ, și ploaie, și aer, și soare, și mâinile lucrătorilor, și adaogă îndată: *Iar Dumnezeu îi dă lui trup, precum voiește.* Deci nu cerne lucrurile în zadar, nici nu te trudi a afla cum și în ce chip, când auzi de puterea și de voia lui Dumnezeu. Deci unde este trupul cel străin? Căci el același trup îi dă. Așa că atunci când zice: *Nu trupul care va să se facă sameni*, nu spune doar că în locul esenței de acum va învia altă esență, ci numai că va învia mai bună, mai frumoasă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, pp. 446-447)

„*Samănă-se trup sufletesc, scula-se-va trup duhovnicesc* (1 Cor. 15, 44). Ce spui? Acest trup dar nu este duhovnicesc? Duhovnicesc, firește, însă acela va fi încă mai mult. Acum de multe ori chiar cel mai înalt har al Sfântului Duh zboară de la cei ce păcătuiesc mult, iar cel lipsit de har este lipsit de totul – pe când atunci nu va fi așa, ci va rămâne veșnic în trupurile dreptilor, și a sa va fi stăpânirea, fiind de față și sufletul. Deci prin zicerea

duhovnicesc, sau aceasta a dat a se înțelege, sau că atunci trupul va fi mai sprinten și mai ușor ca acum, încât să se poarte în văzduh. Dar dacă nu crezi această vorbă, apoi privește trupurile cerești, cele atât de strălucite, care rămân întruna în locul scris lor fără să-și piardă vreodată din frumusețe, și crede că poate Dumnezeu a face nesticăcioase și aceste trupuri stricăcioase, ba încă chiar cu mult mai bune decât cele văzute.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, pp. 448-449)

„... cele înviate din cele putrede vor fi cu mult mai bune decât înainte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 455)

„... trupul este stricăcios și muritor, așa că rămâne, căci el este care se îmbracă, pe când germenul morții și stricăciunea pier, iar nemurirea și nesticăciunea rămân cu el. Deci nu te îndoii că va viețui la nesfârșit, când auzi că se face nesticăcios. *Iar când se va îmbrăca stricăciosul acesta întru nesticăciune, și muritorul acesta se va îmbrăca întru nemurire, atunci va fi cuvântul cel ce este scris: Înghițitu-s-a moartea întru biruință* (1 Cor. 15, 54). Fiindcă a spus lucruri mari și negrăite, el iarăși le adevărește cu prorocia care spune: *Înghițitu-s-a moartea întru biruință*, adică până în sfârșit, așa că nu a rămas nici urmă de ea, nici nădejde de întoarcere, deoarece nesticăciunea a mistuit cu totul pe stricăciune.

Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința? (1 Cor. 15, 55). Ai văzut suflet viteaz? Căci prăznuind biruința morții, și făcându-se bucuros de faptul petrecut, și văzând ca și întâmplare cele viitoare, saltă în sus de bucurie, și călcând moartea cea căzută la pământ, îi strigă parcă cu glas mare la ureche, zicând: *Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința? Te-ai dus, zice, te-ai prăpădit, ai pierit cu totul, și degeaba ai mai făcut toate cele dinainte.* Căci nu numai că nu i-a luat armele ce le avea, nu numai că a biruit-o, ci încă a și nimic-o, și a adus-o la aceea că nu mai înseamnă nimic.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, pp. 455-456)

„*Ca să fie, zice, asemenea trupului slavei Sale* (Flp., 3, 21). Vai! Trupul nostru va deveni întocmai, adică la fel cu trupul Celui ce șade de-a dreapta Tatălui, al Celui înaintea Căruia stau puterile cele netrupești! Va fi la fel cu trupul Aceluia Care șade mai presus de toate stăpâniile și puterile!

Ce spui, Pavele? Va deveni egal cu trupul Aceluia? Da, răspunde. Și apoi, pentru ca nu cumva să cazi în îndoială și să nu crezi, aduce și un argument puternic: *lucrând cu puterea ce are de a-Și supune Sieși toate* (Flp., 3, 21). Are putere, zice, de a-Și supune toate, prin urmare și stricăciunea și moartea. Deci, dacă are această putere, e neîndoielnic că poate face aceasta, ca trupul nostru să devină la fel cu al Lui. Spune-mi, ce putere este mai mare? A supune demoni, îngeri, arhangheli, heruvimi și serafimi, sau a face trupul nestricăcios și nemuritor? Negreșit că aceasta din urmă e cu mult mai mare decât cea dintâi. El a arătat încă și mai mari fapte ale puterii Sale, pentru ca tu să crezi și acestora. Așa că, chiar dacă-i veți vedea în slavă, voi stați neclintiți, fiindcă nu sunteți cu nimic vătămați de ei și de nimic nu trebuie să vă temeți. Sunt de ajuns asemenea speranțe pentru a deștepta chiar și pe cel mai trândav și somnoros.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, pp. 243-244)

„Deci așa va fi și cu trupurile noastre cele înviate, fiindcă noi avem aceeași fire omenească cu Hristos. Aceasta o arată Pavel și mai lămurit în cuvintele: *El va schimba trupul smereniei noastre, ca să se facă în chipul trupului slavei Lui* (Filip., III, 21). Iar dacă trupul nostru va fi asemenea trupului celui proslăvit al lui Hristos, va fi asemenea celui luat la cer și înălțat pe nori. Așadar toate acestea trebuie să le aștepți tu la învierea ta.

Și fiindcă învățătura despre împărăția cerului îndelung a fost întunecată ucenicilor săi, de aceea s-a suit El cu dânșii pe un munte, și S-a proslăvit înaintea ochilor lor. Prin aceasta Le-a arătat, ce fel va fi slava cea viitoare, și Le-a arătat în icoană chipul cel viitor al trupului nostru.” (*Cuvânt la Duminica a 14-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 125)

„Acum avem nevoie și de trup, și de locuințe, din pricina slăbiciunii trupului, dar atunci, la înviere, același trup ne va fi și trup, și locuință; nu va avea nevoie de acoperiș, nici de vreo îmbrăcăminte, în locul tuturor acestora îi e de ajuns trupului nestricăciunea.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 129)

„... noi, la Înviere, vom primi trupuri ce nu putrezesc și vom fi soți ai împărăției și măririi lui Iisus Hristos.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 24)

„Dacă strălucirea trupului celui înviat aş asemăna-o cu razele soarelui, cu lumina fulgerului, totuşi aş zice prea puţin.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 25)

„Însă când va fi învierea de obşte, atunci sufletul se va afla într-un nou trup nesricăcios, şi nu în vechiul lui veşmânt de lut.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 93)

JERTFELE (în Vechiul Testament)

„Și după zile, Cain a adus Domnului jertfă din rodurile pământului (Fac., 4, 3).

Vezi cum Creatorul firii a pus în conștiința omului cunoștința de Dumnezeu! Spune-mi, cine l-a dus pe Cain la această idee? Nimeni altul decât cunoștința de Dumnezeu din conștiința lui. *A adus Domnului jertfă din rodurile pământului*. Știa și cunoștea că se cuvenea să-I aducă, ca unui Stăpân, ceva din cele ce avea. Nu pentru că Dumnezeu avea nevoie de ele, ci ca să-și arate recunoștința sa pentru niște binefaceri ca acelea de care se bucurase. Da, Dumnezeu n-are nevoie de nimic și nu-I trebuie nici unul din lucrurile noastre; dar pentru nespusa Lui iubire de oameni, coborându-se până la noi, primește pentru mântuirea noastră să-I aducem jertfe, pentru ca să ne fie cunoașterea lui Dumnezeu o școală de virtute”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 214-215)

„Noe a zidit în grabă un jertfelnic; a luat dobitoace curate și păsări curate și a adus ardere de tot; și, pe cât a putut, și-a arătat recunoștința sufletului său. Iubitorul de oameni Dumnezeu i-a primit jertfa, i-a încununat voința și și-a arătat din nou față de Noe dărnicia Lui.

Că zice Scriptura:

Și a mirosit Domnul mirosul cel cu bună mireasmă (Fac., 8, 20).

Să nu te izbească cuvântul acesta nepotrivit *a mirosit Domnul!* Ci, pogorând aceste cuvinte la slăbiciunea noastră de înțelegere, înțelege din ele că Dumnezeu a primit jertfa dreptului Noe. Și Dumnezeu lasă să se miște jertfa prin foc, pentru ca să putem ști, chiar din fapte, că Dumnezeu n-are nevoie de nimic și că a îngăduit jertfele nu pentru altceva decât pentru a-i face pe oameni recunoscători; și, în sfârșit, ca să afle din fapte și cei care aduc jertfa, că pentru folosul lor aduc jertfele. Că te întreb: Pentru care pricină îngăduie Dumnezeu jertfele? Le îngăduie tot pentru că are în vedere slăbiciunea firii omenești. Dumnezeu știa că oamenii aveau să cadă încetul cu încetul în trândăvie, că au să se pună sub ocrotirea zeilor și că au să le aducă jertfe; de aceea, luând-o înainte, primește să I se aducă Lui jertfe, ca așa să-i îndepărteze de rătăcirea aceea pierzătoare pe cei ce aveau să fie târați de ea. Că din pogorământ a îngăduit Dumnezeu toate acestea...”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 335-336)

„Stăpânul cel iubitor de oameni a îngăduit să I se aducă jertfe și pentru că firea noastră era încă nedesăvârșită și pentru ca oamenii să-și poată arăta

recunoștința, dar și ca să scape cu totul de vătămarea slujirii idolești. Dacă mulți oameni, cu tot acest pogorământ, n-au scăpat de alunecare, cum ar mai fi putut scăpa cineva de vătămarea slujirii idolești fără acest pogorământ?” (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 336-337)

„-Dar atunci, pentru ce iudeilor le-a fost îngăduit să jertfească?

-Pentru că a făcut un pogorământ față de slăbiciunea voastră. După cum un doctor care are de îngrijit un om bolnav, dar nervos și neliniștit, care vrea să bea apă rece și amenință că dacă nu i se dă se spânzură sau se aruncă în prăpastie, deci, după cum doctorul acesta, voind să împiedice un rău mai mare, îngăduie un rău mai mic în dorința de a-l smulge (pe cel bolnav) de la o moarte silnică, tot astfel a făcut și Dumnezeu. Le-a îngăduit jertfele pentru că i-a văzut pe iudei înnebuniți, neliniștiți și dornici de jertfe, pentru că i-a văzut că erau gata să treacă la idoli dacă n-ar fi primit poruncă să jertfească, dar, mai bine spus, nu numai că erau gata să treacă, ci chiar trecuseră.

Însăși istoria face dovada că aceasta e pricina. Dumnezeu le-a îngăduit să aducă jertfe după sărbătoarea pe care o închinaseră demonilor. Aproape că le-a spus: *Ați înnebunit? Vreți să jertfiți? Atunci bine, jertfiți-Mi cel puțin Mie!* Dar cu toate că le-a îngăduit să jertfească, totuși nu i-a lăsat să jertfească până la sfârșit, ci printr-un mijloc foarte înțelept i-a îndepărtat din nou de jertfe. Și după cum doctorul acela - căci nimic nu mă oprește să mă folosesc de aceeași pildă -, după ce a făcut pe placul bolnavului, după ce i-a adus acasă o sticlă și a hotărât ca bolnavul să bea apă rece numai din ea, înduplecându-l astfel și pe bolnav, le-a poruncit celor ce-i dădeau să bea să crape pe ascuns sticla, pentru ca pe nesimțite și pe nebăgate de seamă să-l dezbare de pofta aceea; deci, după cum a făcut doctorul acela, așa a făcut și Dumnezeu. A îngăduit iudeilor să jertfească, dar nu le-a îngăduit să facă acest lucru în altă parte din lume decât numai în Ierusalim. Apoi, după ce au jertfit câtva vreme, Dumnezeu a dărâmat orașul, așa cum doctorul a spart sticla, pentru ca, prin dărâmarea orașului, să-i dezbare de jertfe chiar fără voia lor. Dacă le-ar fi spus deschis: *Încetați cu jertfele!*, n-ar fi vrut să le lase cu ușurință de dorul lor nebun după jertfe; dar așa, pentru că nu mai exista locul unde trebuiau să aducă jertfe, i-a depărtat pe nesimțite de nebunia aceasta.

Să ne închipuim că Doctorul este Dumnezeu, sticla este Ierusalimul, bolnavul cel neliniștit este poporul iudeu, iar apa rece este îngăduința și voia de a jertfi. După cum doctorul a stins dorința cea deșartă a bolnavului după apă spărgând sticla, tot astfel și Dumnezeu a oprit jertfele dărâmând Ierusalimul și făcându-l tuturor iudeilor de necălcat. Dacă n-ar fi voit să oprească jertfele, atunci pentru care pricină a mărginit numai la Ierusalim

această aducere de jertfe, El, Care pretutindenea este și toate le împlinește? Dacă a redus slujirea lui Dumnezeu la jertfe, iar jertfele la loc, iar locul la timp, iar timpul la un singur oraș, atunci pentru ce a distrus acel oraș? Și lucru minunat și negrăit este acela că întreg pământul le este liber iudeilor, unde însă nu le este îngăduit să jertfească, și numai în Ierusalim nu pot păși, unde trebuie să aducă jertfe. Nu este oare limpede, chiar celor mai puțin înzestrați oameni, pricina dărâmării Ierusalimului? După cum un arhitect, după ce a pus temeliiile unei case, după ce a înălțat zidurile, după ce a boltit acoperișul și după ce a încheiat bolta cu ajutorul unei pietre, surpă toată clădirea dacă scoate piatra aceea, tot așa și Dumnezeu. A făcut din Ierusalim cheia de boltă a cultului iudaic; dărâmând Ierusalimul, a dărâmat tot cultul iudaic”. (*Către iudei*, cuv. IV, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 301-303)

JERTFELE (aduse de noi lui Dumnezeu)

„Iarăși o spun, și nu voi înceta de a o spune, că Dumnezeu primește jertfele nu pentru că are nevoie de ceva de la noi, ci pentru că vrea ca, și prin acestea, să ne arătăm recunoștința față de El. Cel care aduce jertfă lui Dumnezeu ceva din cele ce are, cel care se gândește câtă deosebire este între el și Dumnezeu și că, om fiind, este învrednicit de o așa de mare cinste, trebuie să-i aducă lui Dumnezeu, pe cât îi este cu putință, ceea ce are mai de preț”. (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 216)

„Stăpânul nu ne cere nici aducerea de animale, nici aducerea de roade ale pământului, ci numai dispoziția voinței și gândului nostru. Din pricina asta și acum a primit aducerea lui Abel, deși a fost dar, dar a respins-o pe a lui Cain, deși a fost jertfă. Iar cuvintele: *A căutat la Abel și la darurile lui, iar la Cain și la jertfele lui nu s-a uitat*, trebuie înțelese într-un chip vrednic de Dumnezeu. Cuvintele acestea vor să spună că Dumnezeu le-a făcut cunoscut că a primit voința unuia și că a respins nerecunoștința celuilalt”. (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 217)

„Pavel poruncește aici a pune înaintea trupurilor ca jertfă vie. *Și cum s-ar putea – zici tu – să se facă trupurile noastre jertfă lui Dumnezeu?* Ascultă: ochiul tău să nu vadă nimic rău, și atunci s-a făcut jertfă lui Dumnezeu; limba ta să nu vorbească nimic necuviincios, și atunci a devenit jertfă; mâna ta să nu facă nimic nelegiuit, și atunci ea s-a făcut ardere de tot. Dar, mai bine zis, nu sunt de ajuns nici acestea, ci toate mădularele trupului nostru trebuie a conlucra spre săvârșirea faptelor bune, ca de pildă mâna să

facă milostenii, gura să binecuvinteze pe cel ce ne blestemă, auzul să se îndeletnicească neconținut cu ascultarea sfințelor lui Dumnezeu Scripturi. Jertfa adevărată nu are nimic necurat în ea; jertfa este pârgă a tuturor celorlalte. Deci și noi să aducem jertfa lui Dumnezeu, și mâinile, și picioarele, și gura, și toate celelalte mădulare ale trupului nostru. Astfel de jertfă este bineplăcută lui Dumnezeu, pe când jertfa iudeilor nu era plăcută, fiindcă era necurată. *Ca o pâine de jale este pâinea lor* (Osea 9, 4). Nu însă la fel este jertfa noastră. Aceea arată ca fiind mort pe cel jertfit, pe când aceasta îl face viu. Numai când vom omorî mădularele noastre, vom putea să fim vii. Legea jertfei este comună, și pentru aceasta ca și pentru aceea, însă modul focului este paradoxal și minunat. Aici nu este nevoie nici de lemne și nici de alte materii arzătoare, ci numai focul nostru viază și lucrează prin sine însuși, și nici nu arde altarul de jertfă, ci încă mai mult îl întărește și îl vivifică. O astfel de jertfă cerea Dumnezeu încă de la început, pentru care și zicea prorocul: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit* (Psalmul 50, 18).” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XX, p. 395)

„Deci, fiindcă urmează a fi și puse înaintea Lui, și totodată a I se aduce și jertfă, de aceea scoate dintru ele orice prihană, căci de vor avea în ele ceva întinat, nu vor putea deloc să fie jertfă. Căci nici ochiul nu poate a se aduce jertfă dacă vede cele murdare, nici mâna nu poate a sta în fața Lui, dacă răpește avut străin, nici picioarele, dacă șchiopătează și călătoresc prin teatre, nici pânțele ce slujește îmbrăcămintei și aprinde poftelile plăcerilor, nici inima care are în ea amorul desfrânat, sau iuțime necumpătată, nici limba ce vorbește lucruri urâcioase. De aceea, trebuie a cerceta și a examina din toate părțile trupul nostru. Fiindcă dacă celor din Legea veche, care aduceau jertfe, li se poruncea de a cerceta bine animalul destinat jertfei, și nu era permis a jertfi animal cu urechile tăiate, sau cu coada ciuntă, sau suferind de râie, sau având pecingine pe trup, apoi cu atât mai mult nouă, care nu oferim ca jertfă oi sau alte animale necuvântătoare, ci ne oferim jertfă pe noi înșine; cu atât mai mult noi, zic, trebuie a arăta o mai mare exactitate în oferirea ca jertfă a trupului nostru, și din toate părțile să căutăm a fi curați, ca să putem și noi grăi ca Pavel: *Că eu de-acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat* (II Timotei 4, 6). El era mai curat decât orice jertfă, și de aceea se numea pe sine jertfă. Aceasta va fi atunci când vom ucide pe omul cel vechi, când vom omorî mădularele noastre cele pământești, și când vom răstigni lumea nouă înșine.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XX, pp. 396-397)

JOCURILE (de noroc)

„Să nu se mai vadă nimeni, vă rog, în hipodrom și nici să vă cheltuiți vremea în adunări nefolositoare. Să nu mai pierdeți vremea la jocul de zaruri, în gălăgia ce se face acolo și la alte adunări vătămătoare. Spune-mi, te rog, care ți-i norocul postului, de stai toată ziua nemâncat, dar te așezi la jocul de zaruri, stai la pălăvrăgeli nefolositoare, iar adeseori îți mai irosești ziua întregă și înjurând și bârfind?” (*Omilia la Facere*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

JUDECAREA APROAPELUI (manifestarea)

„Când un om vede paiul din ochiul aproapelui său și-l osândește, sentința lui nu pornește din purtarea de grijă, ci din ură; ia masca iubirii de oameni, dar fapta geme de răutate; acoperă pe semenii lui cu ocări și acuzații neîntemeiate; o face pe dascălul, dar nici de ucenic nu-i vrednic. De aceea Domnul l-a numit fățarnic”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295)

„Răutatea noastră nu o vedem și de aceea nu ne pocăim pentru ea, nu ne îndreptăm și nu ne sfințim. Vedem numai răutatea celorlalți, pe care îi judecăm și îi vorbim de rău, neținând cont de faptul că la Judecată nu vom da socoteală pentru faptele semenilor noștri, ci pentru ale noastre.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 306)

JUDECAREA APROAPELUI (gravitatea)

„Nu judecați ca să nu fiți judecați (Matei, 7, 1). Pentru ce, ne întreabă Hristos, răpești înainte de vreme dregătoria Judecătorului? Pentru ce o iei înaintea zilei celei înfricoșătoare? Vrei să fii judecător? Fii judecătorul tău și al păcatelor tale! Nu te oprește nimeni! Așa îți vei îndrepta păcatele tale și nu vei avea nici o pagubă. Dar dacă te lași pe tine și judeci pe alții, îți aduni fără să bagi de seamă, mai mari sarcini de păcate. De aceea, vă rog, să ne ferim cât putem de a osândi pe semenii noștri. Chiar dacă n-ai puterea judecătorească, dar dacă osândești cu gândul, te-ai făcut vinovat de păcat, pentru că n-ai făcut asta întemeiat pe vreo dovadă, ci de multe ori pe bănuială și pe simplă clevetire”. (*Omilia la Facere*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 97)

„Când judeci pe altul, fără cruțare, pentru păcatele lui, nu-l pedepsești pe el cu cea mai grea pedeapsă, ci pe tine”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Iată că tu ești vrednic de o mai mare pedeapsă, decât acela pe care l-ai judecat și condamnat, fiindcă nu este același lucru: a păcătui simplu, cu a pedepsi pe un altul păcătos, și apoi a cădea și tu în aceleași păcate pentru care l-ai pedepsit.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 70)

„Împreună cu celelalte rele, eu nu știu cum în firea oamenilor s-a furișat boala curiozității și a cercetării fără rost a faptelor străine, ceea ce și Hristos a înfierat, zicând: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Mt. 7, 1), căci acest păcat, ca și toate celelalte păcate, nu are cu sine nici o mulțămire, ci numai pedeapsă și osândă. Căci noi fiind apăsați de o mulțime de rele și purtând în ochii noștri bârne mari, deodată ne facem cercetători aspri ai păcatelor celor de aproape, care cu nimic nu se deosebesc poate de firele de gunoi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, p. 105)

„... în timp ce pentru greșelile altora – sau mai bine zis, pentru paiul din ochiul altuia – suntem atât de observatori, noi înșine purtăm în ochii noștri bârnele și nici măcar nu ne dăm seama!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a X-a, p. 180)

„Să nu cercetăm cele rele ale altora, ci să ne gândim la ale noastre. Să ne gândim mai degrabă la succesele altora și să judecăm greșelile noastre, fiindcă așa îl vom mulțumi pe Dumnezeu. Cel ce ia aminte la greșelile altuia și totodată la succesele proprii, pe care-și închipuie a le avea, îndoit se vatămă. Căci, privind la unele, el se încurajează și privind la celelalte, cade în trândăvie. Când va înțelege că cineva a păcătuit, cu ușurință va păcătui și el, iar când va pricepe că el însuși a făcut oarece fapte bune, își va pierde cu ușurință mintea; dar mult va câștiga cel care dă uitării succesele sale proprii, vede doar păcatele pe care le are, iar pe cele străine nu le iscodește, ci se uită numai la succesele aproapelui. Cum așa? Când el va vedea că cineva a făcut fapte bune se va ridica și el la aceeași măsură a râvnei, iar când va ști că el însuși a păcătuit, se va umili și va deveni cumpătat și măsurat.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a X-a, pp. 187-188)

„Trebuind a jeli păcatele noastre, noi judecăm pe alții, și nici măcar că suntem curați de păcate, pentru ca să fim îndreptățiți de a face așa.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXIII, p. 283)

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați (Matei 7, 1).

Socotem că voi găsi oarecare mângâiere. Chiar dacă n-am păcătui față de nici o altă persoană, ci numai față de aceasta, călcarea acestei porunci e de ajuns ca să ne arunce în fundul iadului.” (Despre căință (I), 5, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 70)

„Căci diavolul pentru aceea ne-a împins la acest obicei rău, pentru ca noi să nu ne îngrijim de mântuirea sufletului nostru, iar ca răspunderea noastră să o facă mai mare. Și defăimarea nu numai pentru aceea este ceva rău, pentru că noi avem să dăm seamă despre fiecare cuvânt, ci și pentru aceea că defăimarea ne răpește orice dezvinovățire pentru păcatele noastre, făcându-le mai grele și mai de osândit. Cine critică cu amărăciune păcatele altora, acela nu are a aștepta nici o iertare pentru păcatele sale. Căci Dumnezeu ne va judeca nu numai după mărimea păcatelor noastre, ci și după cum am judecat noi pe alții. De aceea Hristos a zis: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Mt. 7, 1). Așadar, păcatul nostru în acea lume se va arăta nu numai așa cum este el în sine, ci, prin judecata noastră cea aspră despre aproapele, el se va face mai grozav și mai vrednic de osândă. Dimpotrivă, cel domol, cel iubitor de oameni, cel blând micșorează mărimea păcatelor sale.” (Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., p. 89)

„... dacă osândim pe cei ce săvârșesc o astfel de faptă, ne lipsim pe noi înșine de orice iertare, deoarece prin purtarea noastră față de semenii noștri facem ca Judecătorul să fie și mai aspru față de noi.” (Despre căsătoria a doua a văduvelor, 1, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 166)

JUDECAREA APROAPELUI (urmările păgubitoare)

„Mai vârtos vă rog să nu judecați amarnic păcatele aproapelui: că precum cel neîndurător, văzând rănile fratelui, nu va găsi cine să se îndure de el când va păcătui la rândul-i, așa și cel ce judecă greșalele aproapelui cu milă, pe mulți va vedea întinzându-i mâna când se va poticni.” (Cele dintâi omilii la Facere, cuvântul al nouălea, p. 118)

„Să nu ne facem judecători aspri ai altora, ca nu cumva și nouă să ni se ceară socoteală aspră pentru faptele noastre; căci avem păcate mai presus de orice iertare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, pp. 279-280*)

„Nu judecați, zice, ca să nu vă judecați (Mt. 8, 1), fiindcă și cel ce a învinovățit pe Vameș (Fariseul) a fost osândit, deși după dreptate l-a învinovățit. Dar ce, zici tu, dacă cineva este spurcat și obraznici, apoi nu ne este îngăduit a-l îndreptat sau a-l mustra? Să se îndrepte și să se mustre, după cum am spus mai sus; iar dacă faci aceasta luându-i în bătaie de joc, bagă bine seamă, ca nu cumva urmând pe acel Fariseu, să pătimești cele ce a pățimit el. nici un folos nu iese de aici, nici pentru tine care vorbești, nici pentru cel ce le ascultă, și nici pentru cel învinovățit de tine; ci unul se face încă și mai nerușinat în faptele sale, fiindcă întrucât făcea păcatul pe ascuns, el se mai sfia, iar când se face cunoscut și arătat de toți, el a aruncat de la sine și acest frâu; de asemenea și cel ce ascultă va fi vătămat mult, căci de cumva va avea oarecare fapte bune cu dânsul, el se va îngâmfa auzind învinovățirile aduse aceluia, iar de va fi și el păcătos, se va face mai cu bunăvoință spre răutate. De asemenea și cel ce vorbește își va atrage asupra și un gând rău din partea celui ce-l ascultă, și pe Dumnezeu încă mai mult îl va întărâta asupra sa.

Pentru aceea, rogu-vă, ca alungând de la noi orice cuvânt murdar, să vorbim numai ceea ce este bun spre zidire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XLIV, pp. 475-476*)

.....
„Să alungăm dar departe de buzele noastre orice fel de clevetire știind că chiar cenușă de am mânca, la nimic nu va folosi să ducem această viață aspră, dacă nu ne abținem de la clevetire, căci nu ceea ce intră în om îl spurcă, ci, mai curând, ceea ce iese din gura sa (Matei 15, 17). Dacă trecând, vezi un om răscolind necurățeni, nu-l vei încărca de batjocuri și blesteme? Lucrează tot astfel față de clevetitori! Aceste necurățeni răscolite fac mai puțin rău prin mirosul lor urât fibrelor creierului ca această cercetare a păcatelor altuia, ca darea pe față a faptelor rele care întristează și tulbură sufletul acelora care ascultă.” (*Primele patru omilii despre statui, omilia a III-a, pp. 64-65*)

„După judecata cu care l-ai judecat pe altul, te va judeca și Dumnezeu pe tine; căci doar nu ești tu drept și Dumnezeu nedrept. Dacă tu nu îngădui

să se facă altuia nedreptate, cum crezi că Dumnezeu va îngădui? Dacă tu cerți pe alții pentru greșelile lor, cum nu te va certa și pe tine Dumnezeu pentru ale tale?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 39)

„Să zicem că cineva a păcătuit. Iar apoi îl osândește foarte pe un altul, care a păcătuit în același fel. În Ziua Judecării nu-și va atrage pedeapsa pe măsura păcatului săvârșit, ci dublă va fi aceasta sau triplă. Căci Dumnezeu îl va pedepsi nu numai că a păcătuit el, ci și pentru că a osândit greu pe cel care a păcătuit la fel ca dânsul.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 175)

JUDECAREA APROAPELUI („Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău”²⁶⁴)

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău n-o vezi? (Matei 7, 3).

Mulți fac astăzi așa. Dacă văd pe un monah că are o haină mai bună pe el, îndată îi pun înaintea legea lui Hristos, deși ei răpesc bunurile altora și își strâng, în fiecare zi, averi peste averi. Dacă văd pe un altul că gustă dintr-o mâncare mai aleasă, îndată îl critică cu asprime, deși ei, în toate zilele, o duc numai în beții, în chefuri și ospete, nedându-și seama că, odată cu păcatele lor, își adună cu asta și mai mult foc și se lipsesc de orice apărare. Când judeci cu atâta asprime greșelile semenilor tăi, ai pus tu cel dintâi legea că trebuie cercetate cu toată luarea aminte și păcatele tale. Nu socoti, dar, aspră porunca lui Hristos, dacă și ție ți se va cere tot așa socoteală!”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Vezi, dar, că Hristos nu ne oprește să judecăm pe alții, ci ne poruncește să scoatem mai întâi bârna din ochiul nostru și apoi să îndreptăm păcatele celorlalți? Fiecare cunoaște mai bine păcatele lui decât pe ale altora; fiecare vede mai bine păcatele cele mai mari decât pe cele mai mici; și fiecare se iubește mai mult pe el decât pe altul. Deci, dacă o faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întâi cu tine însuși, unde păcatul este și mai vădit și mai mare. Iar dacă nu ești grijuliu cu tine însuși, apoi lămurit lucru este că și pe fratele tău nu-l judeci pentru că te îngrijește soarta lui, ci pentru că-l urăști și vrei să-l faci de ocară. Dacă aproapele tău trebuie judecat, apoi s-o facă unul

²⁶⁴ Matei 7, 5.

care nu are astfel de păcate, nu tu”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295)

„Hristos ne spune: *Nu trebuie să judeci pe alții atâta vreme cât și tu ești vinovat de aceleași păcate.*

Pentru ce te minunezi că Hristos a dat această lege, când chiar tâlharul a cunoscut-o pe cruce, spunând celuilalt tâlhar: *Nu te temi de Dumnezeu, că în aceeași osândă suntem?* (Luca 23, 40). A exprimat aceleași idei ca și Hristos. Tu, însă, nu numai că nu-ți scoți bârna ta, dar nici nu o vezi; paiul altuia, însă, nu numai că-l vezi, dar îl și judeci și încerci să-l scoți. Te asemeni cu un bolnav de dropică sau mai bine zis cu un altul, bolnav de o boală grea, care nu-și vindecă boala, dar ține de rău pe altul că nu-și îngrijește o mică bubă. Dacă-i un păcat să nu-ți vezi păcatele, apoi e un îndoit, un întreit păcat, să le judeci pe ale altora, iar tu să te plimbi fără să simți că ochii îți sunt plini de bârne. Și doar păcatul este mai greu decât bârna.

Așadar porunca dată de Hristos este aceasta: cel vinovat de nenumărate păcate nu trebuie să fie aspru judecător al păcatelor altora, mai ales când păcatele lor sunt mici. Hristos nu ne oprește să muștrăm, nici să îndreptăm pe alții; dar ne interzice să trecem cu vederea păcatele noastre și să tăbărăm pe păcatele altora. Aceasta face ca păcatul să se întindă și aduce un îndoit rău. Că acela care are obiceiul să-și treacă cu vederea păcatele lui, deși sunt mari, dar judecă cu asprime pe ale altora, deși sunt mici și neînsemnate, păcătuiește de doua ori: o dată, că nu-și vede propriile lui păcate; a doua oară, că-și atrage ura și dușmănia tuturor, și, pe zi ce trece, ajunge mai crud și mai fără milă”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295-296)

JUDECAREA APROAPELUI („Nu judecați, ca să nu fiți judecați”²⁶⁵)

„*Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1).

Ce? Nu trebuie să muștrăm pe cei ce păcătuiesc? Același lucru îl spune și Pavel, dar mai bine spus, Hristos prin Pavel, zicând: *Tu de ce judeci pe fratele tău? Și tu de ce defăimi pe fratele tău?* (Rom., 14, 10) și: *Cine ești tu cel ce judeci sluga străină?* (Rom., 14, 4) și iarăși: *Așa, ca să nu judecați ceva înainte de timp, până ce va veni Domnul* (I Cor., 4, 5).

Dar pentru ce în alte locuri Pavel spune: *Mustră, ceartă, îndeamnă!* (II Tim., 4, 2), și: *Pe cei care păcătuiesc, muștră-i înaintea tuturor* (I Tim., 5,

²⁶⁵ Matei 7, 1.

20); iar Hristos îi spune lui Petru: *Mergi și-l muștră între tine și el singur; de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine și pe altul; dar dacă nici așa nu te va asculta, spune-l Bisericii* (Matei 18, 15-17). Dacă Domnul a poruncit să nu judecăm, pentru ce a rânduit aici atât de mulți oameni să judece; și nu numai să judece, ci să și pedepsească? Că a poruncit să fie socotit păgân și vameș cel care nu ascultă de nici unul din ei (Matei 18, 17). Pentru ce le-a mai dat ucenicilor Lui și cheile? Că dacă apostolii nu vor judeca, nu vor avea nici o autoritate; degeaba au primit puterea de a lega și dezlega. Și altfel spus: dacă în lume ar stăpâni această lege, de a nu fi judecat nimeni, atunci s-ar distruge toată ordinea și în biserici și în cetăți și în case. Dacă n-ar judeca stăpânul pe slugă, stăpâna pe slujnică, tatăl pe fii, prietenul pe prieten, atunci s-ar întinde răutatea. Dar pentru ce spun prietenul pe prieten? Dacă n-am judeca pe dușmani, niciodată n-am putea pune capăt dușmăniei, ci toate s-ar întoarce pe dos.

Deci ce înțeles au cuvintele: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați?*

(...) După părerea mea aici Hristos nu ne poruncește să nu judecăm în general nici un păcat, nici nu ne oprește să facem așa ceva, ci oprește pe cei care, plini de nenumărate păcate, tăbărăsc pe alții pentru păcate întâmplătoare. Cred că Hristos face aici aluzie și la iudei, care erau strașnici acuzatori ai semenilor lor pentru greșeli mici și neînsemnate, deși ei săvârșeau, fără să se sinchisească, păcate mari”. (*Omilia la Matei, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 292-293*)

„Prin porunca aceasta: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* Domnul pune o lege generală. Pavel n-a poruncit corintenilor să nu judece pe nimeni, ci să nu judece pe conducătorii lor; să nu judece nici faptele lor, ale căror pricini sunt cunoscute de toată lumea, dar nici celelalte fapte, ale căror pricini nu le cunosc și nu le știu precis (I Cor., 4, 3-5). Totuși Pavel n-a poruncit să nu îndreptăm pe cei care păcătuiesc, nici n-a ținut de rău pe toți, fără deosebire, ci a muștrat numai pe ucenicii care se purtau așa cu dascălii lor, care judecau și huleau pe cei nevinovați, deși ei erau vinovați de fel de fel de păcate. Aceasta a vrut și Hristos să arate când a spus: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați*. Și nu numai că a arătat, ci a și înfricoșat și a amenințat cu pedeapsa, zicând:

Căci cu ce judecați judecați, veți fi judecați (Matei 7, 2).

Nu-l judeci pe el, spune Hristos, ci pe tine însuși; îți înăsprești judecata și-ți mărești vinovăția”. (*Omilia la Matei, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 292-293*)

JUDECAREA APROAPELUI (să urmărim mai întâi timpul, pricina, intenția, deosebirea de persoane și scopul unei fapte)

„Crima, recunoscută de toți ca venind de la diavol, ei bine, chiar crima, săvârșită la timp potrivit, a făcut ca Finees, care a ucis, să fie înălțat la treapta de preot (Num., 25, 6-18). Că uciderea este o faptă a diavolului, ascultă ce spune Hristos: *Voi vreți să faceți lucrurile tatălui vostru* (Ioan 8, 41); *acela a fost dintru început ucigător de oameni* (Ioan 8, 44). Finees a fost ucigaș de om și totuși *i s-a socotit lui întru dreptate* (Ps., 105, 32) spune Scriptura. Avraam apoi n-a fost numai ucigaș de om, ci și ucigașul propriului său copil - cei cu mult mai rău - și totuși fapta lui l-a ridicat și mai mult în ochii lui Dumnezeu (Fac., 22, 10). Iar apostolul Petru a făcut un îndoit omor (Fapte 5, 1-10); totuși fapta lui a fost o faptă duhovnicească.

Așadar să nu cercetăm numai faptele, ci să cercetăm, cu deosebită luare-aminte, și timpul și pricina și intenția și deosebirea de persoane și tot ceea ce poate da unei fapte sensul adevărat. Că nu poți ajunge în alt chip la adevăr”. (*Omilii la Matei*, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„... e primejdios să îndrăznești să te pronunți asupra unor lucruri pe care nu le cunoști, mai cu seamă atunci când ai de gând să învinuiești”. (*Omilii la Matei*, omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 726)

„Dacă nu vom examina cauzele faptelor, atunci și pe elen îl vom numi ucigător de oameni, și pe Avraam, și încă pe acesta nu numai ucigător de oameni, ci chiar ucigător de prunci, și pe Finees (Judecătorii 20, 28), și pe Petru îi vom considera astfel. Și nu numai despre sfinții lui Dumnezeu vom bănuși multe lucruri absurde dacă nu vom păzi regula aceasta, ci chiar despre Însuși Dumnezeu. Deci, ca nu cumva să se întâmple una ca aceasta, să adunăm la un loc mai întâi tot ceea ce contribuie la justificarea faptelor petrecute, ca de pildă cauza, intenția, timpul, locul și toate celelalte, și numai după aceea să examinăm faptul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 305)

„Numai să nu mai aud deloc defăimându-se Cel iubit și dorit de mine, și aceasta ar fi pentru mine cea mai mare mângâiere.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 308)

„Și David s-a desfrânat și a ucis, însă, fiindcă n-a făcut această răutate cu intenție, ci mai mult dintr-o împrejurare oarecare și fără prealabilă

gândire, repede s-a curățit de păcat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 321)

JUDECAREA APROAPELUI (remedii)

„Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului și la covârșitoarea Lui răbdare! Ar fi putut, doar, să nu-l învrednicească nici de întrebare pe cel ce păcătuisese atât de mult, pe primii oameni, ci să-i dea îndată pedeapsa ce o hotărâse mai înainte. Dar nu! Dumnezeu îndelung rabdă, îndură, întreabă, primește răspuns și iarăși întreabă, numai și numai ca să-l îndemne să se apere, ca să aibă prilej, ca, și după o călcare atât de mare de poruncă, să-și arate iubirea Sa de oameni. Cu asta ne învață ca și noi când avem de judecat pe cei vinovați să nu ne purtăm fără milă cu ei, să nu le arătăm cruzime de fiară, ci să fim cu milă și cu îndelungă răbdare, să judecăm, doar, mădulare de-ale noastre; și, gândindu-ne că și ei sunt oameni, să unim pedeapsa cu mila. Nu fără rost se folosește dumnezeiasca Scriptură de atât de mare pogorământ, ci pentru ca prin aceste cuvinte grosolane, nepotrivite Dumnezeirii, să ne învețe și iubirea de oameni a lui Dumnezeu și să ne facă și râvnitori, ca să imităm, după puterea noastră, bunătatea Stăpânului”. (*Omilii la Facere*, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 192-193)

„Dacă ai cerceta ușurel cele ce s-au săvârșit și-ai căuta să afli scopul, atunci ar trebui să numești pe patriarhul Avraam ucigaș de copil (Fac., 22, 10), iar pe Finees ucigaș (Num., 25, 7–13). Dar nici Avraam nu-i ucigașul copilului său, ci un tată foarte iubitor – ca nimeni altul – și nici Finees nu-i ucigaș, ci dimpotrivă un om plin de râvnă Dumnezeiască. Fiecare dintre ei a îndeplinit porunca lui Dumnezeu. Din pricina aceasta unul, pentru ascultarea lui, a fost învrednicit de răsplata cea multă de sus, iar celălalt a fost laudat pentru râvna sa, că spune Scriptura: *Și a stat Finees și L-a împlânzit* (Ps., 105, 31). Deci dacă Dumnezeu a privit cu plăcere la crima lui Finees și la uciderea copilului, pentru că s-au săvârșit după voia Lui, dacă, deci, în aceste fapte nu judecăm faptele în sine, ci scopul și gândul cu care s-au săvârșit...”. (*Omilii la Facere*, omilia LIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 196)

„Nu trebuie să ocărâm, să tăbărâm cu gura, ci să sfătuim. Nu trebuie să vorbim de rău, ci să povățuim. Nu trebuie să criticăm cu trufie, ci să îndreptăm cu dragoste.” (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„- Ce? Dacă este cineva desfrânat, să nu-i spun că desfrânarea este un păcat, să nu-l îndrept pe cel ce trăiește în desfrâu?

- Îndreaptă-l, dar nu ca dușman, nici nu-l pedepsi ca vrăjmaș; ci ca doctor pregătește-i leacul! Hristos n-a spus: *Să nu oprești pe păcătos*, ci: *Să nu judeci!*, adică să nu-i fii aspru judecător. De altfel, după cum am spus mai înainte, porunca aceasta nu privește păcatele mari, păcatele interzise cu desăvârșire, ci păcatele ce nici nu par a fi păcate”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Păcătosul are Judecătorul său. Nu răpi, dar, dreptul de judecată al Unuia-Născut! Lui îi este rezervat scaunul de judecată. Vrei să judeci și tu? Ai și tu un scaun de judecată, care îți aduce mult câștig și nici o pagubă. Ia-ți conștiința ta judecător! Adu înaintea ei toate păcatele tale. Cercetează toate păcatele sufletului tău, cere-i amănunțită socoteală și spune-i: *Pentru ce ai îndrăznit să faci cutare și cutare păcat?* Iar dacă nu vrea să-ți judece păcatele tale și le judecă pe ale altora, grăiește-i așa: *Nu te judec pentru păcatele altora! Nu pentru acelea te-am chemat să te dezvinovățești! Ce te privește pe tine dacă altul este păcătos? Te întreb pe tine: Pentru ce ai săvârșit cutare și cutare păcat? Apără-te pe tine, nu acuza pe altul! Uită-te la păcatele tale, nu la ale altora!* Chinuie-ți cu astfel de întrebări neconținut sufletul! Iar dacă nu are nimic de spus, dacă îi este rușine să le spună, snopește-l în bătai, ca pe o slujnică mândră și desfrânată. Așază în fiecare zi înaintea ta acest scaun de judecată! Zugrăvește în fața minții tale râul cel de foc, viermele cel neadormit și toate celelalte chinuri din iad”. (*Omilia la Matei*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 504-505)

„Dacă te vei uita la cei ce-au săvârșit virtutea, vei strânge lângă tine nenumărate fapte bune; vei ajunge smerit, silitor, cu inima zdrobită. Ia aminte la ce a pățit fariseul când a lăsat faptele lui bune și s-a uitat la cel cu păcate. Ascultă și teme-te!”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 745)

„Nu te face judecătorul greșelilor altora, nici cercetătorul păcatelor celorlalți! Nu ți s-a poruncit să judeci pe alții, ci pe tine. *Că dacă ne-am judeca pe noi înșine*, spune Pavel, *n-am mai fi judecați; dar fiind judecați de Domnul suntem pedepsiți* (I Cor., 11, 31-32). Tu însă ai răsturnat ordinea aceasta. Nu-ți ceri socoteală de păcatele mari sau mici, dar iscodești cu de-amănuntul păcatele altora. Să nu mai facem lucrul acesta. Să lăsăm la o parte neorânduiala asta; să facem înăuntrul conștiinței noastre scaun de judecată pentru toate păcatele săvârșite de noi. Să fim noi înșine și acuzatorii și

judecătorii și călăii păcatelor noastre. Iar dacă vrei să iscodești și faptele altora, iscodește faptele lor bune, nu păcatele lor. Pentru ca amintirea păcatelor noastre, râvnirea faptelor bune ale altora, chipul aceluia scaun înfricoșător de judecată pișcându-ne ca și cu un ac în fiecare zi conștiința, să ajungem smeriți și mai râvnitori ca să dobândim bunătățile cele viitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 745-746)

„Nu le faceți altora muștrări prea aspre și nu fiți judecători prea aspri, ci arătați-vă omenoși și blânzi. Noi înșine, cu toate că nu suntem adulteri, din cei ce sparg mormintele cu mâini necurate, nici hoți, suntem totuși vinovați de alte păcate care sunt vrednice de mii de chinuri: sau l-am numit nebun pe fratele nostru, și prin aceia merităm pedeapsa gheenei (Mt., 5, 28), sau am privit o femeie cu ochi necurați, cu poftă rea și acela este un adevărat adulter, sau, ceea ce este mai grav decât toate păcatele, noi am luat parte cu nevrednicie la Sfintele Taine și ne-am făcut vinovați pentru trupul și pentru sângele lui Iisus Hristos (I Cor., 11, 27). Să nu judecăm cu asprime ceea ce fac alții, ci să ne gândim la ceea ce am făcut noi înșine; și în acest fel vom alunga acest duh de neomenie și de cruzime...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 5, pp. 302-303)

„... mărintd frica ascultătorilor, el n-a zis *când va judeca Dumnezeu păcatele oamenilor, ci cele ascunse ale oamenilor*, fiindcă, a zis mai sus: și oare socotești aceasta o omule! Tu, cel ce judeci pe cei ce fac unele ca acestea, și tu însuși aceleași faci, crezi că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? – apoi ca nu cumva să îți închipui o asemenea părere, pe care tu o ai față de alții, ci să știi că judecata lui Dumnezeu este cu mult mai dreaptă decât a ta, a adăugat *cele ascunse ale oamenilor și după Evanghelia mea prin Iisus Hristos*, fiindcă oamenii stau judecători numai ai faptelor săvârșite la vedere.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 79-80)

„Voiești a judeca? Judecă cele ale tale. Nimeni nu te va învinovăți, dacă te condamnă singur. Te învinovățește însă dacă nu te condamnă, dacă nu te înfrunți pe sine-ți, dacă nu-ți condamnă nesimțirea ta. Ai văzut pe cutare mâniat și înfuriat, sau și altceva făcând? Gândește-te îndată la cele ale tale, și atunci nu-l vei condamna pe acela cu asprime, în același timp și tu te vei ușura de greutatea păcatelor tale. Dacă în felul acesta vom rândui viața noastră, dacă în felul acesta vom căuta a viețui, dacă ne condamnăm pe noi înșine, desigur că nu vom păcătui mult, ci încă vom face multe bunuri, fiind blajini și cumpătați, și ne vom bucura de toate bunurile făgăduite celor ce

iubesc pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXI, p. 264)

„Îmi aduc aminte adeseori de oameni stricați și de faptele lor; iar amintirea lor face să mi se răzvrătească inima; dar nu până în sfârșit, că îndată îi potolesc aprinderea și o înduplec să se liniștească, spunându-i că nu se cade, că-i cea mai mare ticăloșie să lași păcatele tale și să le iscodești pe ale altora.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, p. 149)

„Fără să ne fie frică de Dumnezeu, îi judecăm pe frații noștri, deși avem poruncă să ne rugăm chiar și pentru vrăjmași.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 200)

„Și chiar dacă nu am face păcate și am avea toate virtuțile și dacă am fi mai presus de toți oamenii, tot nu am avea dreptul să judecăm pe nimeni. Sfântul Apostol Pavel întreabă în prima Epistolă a sa către Corinteni: *Cine te deosebește pe tine? Și ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fălești, ca și cum nu l-ai fi primit?* (1 Cor., 4, 7). Cu atât mai mult, de vreme ce săvârșim păcate în fiecare zi și în orice chip, nu avem dreptul să scoatem din gura noastră nici un cuvânt rău la adresa fratelui nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 326-327)

„Cei mai mulți oameni îi judecă pe ceilalți pentru că nu s-au oprit asupra lor înșiși spre a-și vedea propriile păcate. Cu toții trecem cu vederea păcatele noastre și ne ocupăm de ale altora. Dacă, dimpotrivă, ne-am cerceta propriile păcate, am fi mai îngăduitori cu semenii noștri și i-am ierta mai lesne.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 363)

„Lasă judecata Aceluia Care știe cele ascunse ale minții. Și deși socotești că știi cu de-amănuntul cele ale aproapelui, greșită este judecata ta, *căci cine dintre oameni știe cele ale omului, decât duhul omului, care este în el?* (1 Cor., 2, 11). Câți din cei lepădați și proști vor străluci mai luminat decât soarele? Și câți din cei vestiți și mari se vor descoperi că sunt cenușă și morminte văruite?” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 99-100)

„Căci după cum cei ce iscodesc relele altora nu le judecă și pe ale lor, așa și cei care se tem să tragă cu ochiul la viețuirea altora vor avea multă grijă de greșelile lor. Iar cei care vor cugeta mereu la răutățile lor și le vor osândi în fiecare zi, neîndreptățindu-se pe ei înșiși, Îl vor avea blând în Ziua Judecării pe Judecător.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. Cateheze maritale, p. 179*)

„Învierea viitoare oprește pe toate buzele învinuirea hulitoare, și în orice suflet deznădejdea și dezolarea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 145*)

„Să considerăm mai întâi că noi nu avem nici un drept să judecăm pe aproapele, departe chiar de a-l osândi. Apoi să ne gândim la noi înșine. Să ne întoarcem ochii noștri de la defecțiunile fraților noștri pentru a le pune fără încetare peste ale noastre. Oh! Dacă noi ne examinăm loialitatea! Oh! Dacă ne chemăm pe noi înșine la tribunalul strictei dreptăți! S-o facem, să aducem conștiința noastră la judecată, s-o forțăm să ne dea seama de faptele ei, s-o certăm cu duritate. Acest obicei de a ne judeca ne va face indulgenți pentru alții, și această indulgență din partea ei ne va face mai posibilă, mai ușoară și blândă porunca iubirii frățești.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 192*)

JUDECATA (particulară)

„În ziua cea înfricoșătoare, la tribunalul acela ce nu poate fi cumpărat cu bani, fiecare ne vom căi de păcatele săvârșite, văzând înaintea ochilor chinurile acelea înfricoșătoare și pedepsele cele de neînlăturat, dar nu vom avea nici un folos, că a trecut timpul, pentru că numai pocăința făcută înainte de venirea pedepsei are rost și putere nespusă”. (*Omilii la Facere, omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 227*)

„Da, vom da socoteală de păcatele săvârșite cu voie și fără de voie. *De cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, spune Hristos, Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu* (Matei 10, 33). Chiar dacă lepădarea de Hristos este fără voia noastră, totuși nu scăpăm de pedeapsă, ci vom da socoteală și de ea. Vom da socoteală și de cele pe care le știm și de cele pe care nu le știm. *Nu mă știi vinovat cu nimic, spune Pavel, dar nu cu aceasta m-am îndreptățit* (I Cor., 4, 4).

Vom da socoteală de cele făcute cu știință și de cele făcute cu neștiință. *Le mărturisesc lor*, spune Pavel, *că au râvnă pentru Dumnezeu, dar nu cu știință* (Rom., 10, 2); totuși aceasta nu le e de ajuns pentru apărarea lor. Scriindu-le corintenilor, le spune: *Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul său, tot așa să abată gândurile voastre de la curăția cea întru Hristos* (II Cor., 11, 3)”. (*Omilii la Matei*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 85-86)

„Văzând, dar, în lume o atât de mare armonie, deși n-am spus nici a mia parte, mai îndrăznești să spui că Dumnezeu, Care a făcut pentru tine lucruri atât de mari și de minunate, te va trece cu vederea în ce ai mai de preț și te va lăsa să zaci la un loc cu măgarii și cu porcii după ce mori, mai îndrăznești să spui că Dumnezeu, Care te-a cinstit cu un dar atât de mare, darul credinței, prin care te-a făcut egal cu îngerii chiar, te va trece, oare, cu vederea și nu va ține seamă de nenumăratele tale sudori și osteneli? Poate, oare, mintea să gândească asta? Atât este de clar și de evident, mai evident chiar decât razele soarelui”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Că spune Scriptura: *Cei tari, cumplit se vor certa* (Înt. Sol., 6, 6); și: *Cel care a știut voia stăpânului său și n-a făcut-o se va bate mult* (Luca 12, 47). Deci cu cât cunoști mai mult, cu atât ești mai mult pedepsit. De aceea preotul care face același păcat ca și mireanul nu primește pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea”. (*Omilii la Matei*, omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 339)

„Atunci are să ne usture mai mult decât gheena faptul că am pierdut cerul bunătațile cele negrăite din pricină că n-am vru asudăm aici puțină vreme”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 867)

„Și doar ne vom înfățișa înaintea scaunului de judecată al lui Hristos și vor fi cercetate cu de-amănuntul toate faptele noastre! Iar dacă cineva nu crede în judecata viitoare, să se uite la cele ce se petrec pe pământ, la cei din închisoare, la cei din ocne, la cei ce dorm pe băligar, la cei îndrăciți, la cei nebuni, la cei ce se luptă cu boli de nevindecat, la cei ce se zbat neconținut în sărăcie, la cei ce trăiesc flămânzi, la cei zdrobiți de dureri fără margini, la cei robiți. N-ar suferi aceștia acestea acum, de nu i-ar aștepta osândă și chin și pe ei și pe toți ceilalți care ar săvârși aceleași păcate. Iar dacă unii n-au suferit aici pe pământ nici o pedeapsă, apoi aceasta să-ți fie semn că trebuie să fie ceva după plecarea lor de aici. Că Dumnezeu, Același Dumnezeu

pentru toți, n-ar putea pe unii să-i pedepsească, iar pe alții, care au săvârșit aceleași păcate sau chiar mai grele, să-i lase nepedepsiți, dacă nu i-ar pedepsi pe lumea cealaltă”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 870)

„Chiar de ai avea acolo tată, sau fiu, sau prieten, sau pe oricine care ar avea îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu, totuși nimeni nu te va putea scăpa din acele chinuri, fiind predat lor prin înseși faptele tale. Astfel este acel divan înfricoșat; acolo se osândește cineva numai prin faptele sale, și altfel a scăpa de acolo nu este cu putință. Și acestea le spun nu ca să vă supăr, nici ca să vă aduc în deznădăjduire, ci ca nu cumva hrănindu-ne cu nădejdi deșarte, și încurajându-ne în cutare sau în cutare, să nu purtăm grijă de faptele bune. Dacă noi ne vom lenevi, nu dreptul, nici prorocul, nici apostolul, nici nimeni nu ne va sta în ajutor – iar dacă ne vom osteni, având în apărare înseși faptele noastre, atunci cu îndrăzneală ne vom înfățișa înaintea Dreptului Judecător și ne vom învrednici de bunătățile făgăduite celor ce iubesc pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 458)

„Și nu numai din pricina unei vieți stricate, ci, de multe ori, chiar numai din pricina unui singur defect ne vom duce în gheena, dacă nu vom avea cu noi celelalte bunuri care să contrabalanseze.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 69)

„Eu vă voi dovedi din prisos, că, dacă nu ne-ar cere nici o socoteală de faptele noastre, nu ar fi bun și fiindcă ne cere, de aceea este bun.

Spune-mi iubitele, dacă nu ne-ar cere socoteală, oare ar putea sta viața noastră omenească? Oare n-am cădea în starea fiarelor sălbatice? Dacă având frică de osândă și judecată, și totuși noi îi întrecem pe pești mâncându-ne unii pe alții, i-am covârșit pe lei și pe lupi răpindu-ne unii altora averile, dar încă dacă nu ne-ar cere nici o socoteală, de câtă neorânduială n-ar fi plină viața noastră? Ce labirint fabulos ar mai fi această viață, față de neorânduiala din lume! Oare n-ai vedea mii de absurdități și de nereguli? Cine s-ar mai sfii de tatăl său? Cine ar mai cruța-o pe mama sa? Cine ar depărta de la sine orice plăcere, orice răutate?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, pp. 224-225)

„Aibă, de pildă, cineva copii și îngăduiască-le lor de a cuteza toate, și să nu-i pedepsească; apoi, de care rele nu vor fi capabili, spune-mi? Apoi,

dacă printre oameni a pedepsi este rezultatul bunătații, iar a nu pedepsi este din cruzime, când e vorba de Dumnezeu oare nu este tot așa?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 225)

„Cei nedrepti, cei lacomi, cei răpitori, cei ce au făcut rău semenilor lor, când vor pleca acolo și îi vor vedea pe cei cărora le-au făcut rău - Scriptura spune că îi vor vedea, și se vede din cele petrecute cu bogatul și Lazăr - nu vor putea să deschidă nici gura, nici să spună ceva ca să se apere, ci vor fi copleșiți de rușine și de osândă, și vor fi duși din fața acelorora în râurile cele de foc”. (*Către iudei*, cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 379)

„Așa ne va judeca și Stăpânul nostru! Va pune la judecată pe oameni în fața oamenilor și nu va pronunța sentința în urma unei judecări făcute de El, ca să nu înceapă unul să zică iarăși ca și sluga aceea căreia i s-a încredințat talantul, și, în loc de talant, i-a adus învinuiri: ... *că ești om aspru* (Matei 25, 24). Ar fi trebuit să suspine că nu și-a înmulțit talantul; dar nu, el și-a făcut păcatul și mai greu, adăugând la trândăvia sa și învinuirea adusă împotriva Stăpânului. Că ce spune? *Am știut că ești un om aspru*. Ticălosule, nenorocitul, nerecunoscătorule, trândavule! Ar fi trebuit să te învinuiești de trândăvie, ca să-ți ștergi păcatul săvârșit! Dar tu ai aruncat vina pe stăpân. Prin aceasta, în loc să-ți înmulțești talantul, ți-ai înmulțit păcatul.

De aceea Dumnezeu la judecată va pune pe oameni în fața oamenilor, ca unii să judece pe alții; și ca aceia, fiind judecați de ceilalți, să nu mai poată învinui pe Stăpân.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 2-3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 43-44)

„Dacă cei care au să se înfățișeze în fața unui tribunal de pe pământ pentru a da socoteală de greșelile lor, se îndepărtează, când este aproape ziua judecării, nu numai de femeie, ci și de mâncăruri, de băuturi, de orice altă treabă și se ocupă numai cu apărarea, cu atât mai mult noi, care avem să ne înfățișăm, nu înaintea unui tribunal pământesc, ci înaintea scaunului ceresc de judecată spre a da socoteală de cuvintele, de faptele și de gândurile noastre, trebuie să ne îndepărtăm de toate, și de bucuria și de întristarea ce le simțim pentru lucrurile din lumea aceasta, și să ne îngrijim numai de ziua aceea înfricoșată.” (*Despre Feciorie*, 73, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 123)

„Omul care pleacă pe lumea cealaltă cu fapte multe, și bune, și rele, va avea oarecare ușurare în muncile de acolo; nu este însă cu putință să spun câte chinuri va suferi cel lipsit de fapte bune, dar încărcat numai cu fapte rele, atunci când va fi trimis în chinul cel fără de sfârșit. Acolo se vor pune în balanță faptele rele cu cele bune. Dacă faptele bune vor înclina cumpăna balanței, faptele bune vor ajuta mult săvârșitorului lor, și paguba de pe urma săvârșirii faptelor rele nu va avea atâta putere ca el să-și piardă locul dobândit la început; dar dacă faptele rele sunt mai grele ca cele bune, ele îl duc în focul gheenei, pentru că nu este atât de grea mulțimea faptelor bune încât să poată opri grabnica pogorâre a cumpenei balanței în care sunt așezate faptele cele rele. Și acest lucru nu-l spune numai gândirea mea, ci și faptele dumnezeiești. Scriptura grăiește așa: *Va da fiecăruia după faptele lui* (Rom., 2, 6).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 373)

„Dacă abia îndrăznim să ne uităm în ochii împăratului pământesc, deși am luat parte la multe lupte, deși am trecut prin multe primejdii, cum vom putea să ne uităm la Împăratul ceresc dacă toată viața am trăit-o în slujba altuia și am luptat în oastea altuia?” (*Către același Teodor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 385)

„Să nu socotim dar că viața noastră se sfârșește o dată cu viața de aici, ci să credem că va fi negreșit și judecată și răsplată a tuturor faptelor făcute de noi aici.

Într-atât este de lămurit și de vădit lucrul acesta tuturor, că și iudeii, și elinii, și ereticii, și orice om, oricare ar fi el, gândesc la fel în această privință. Deși nu cugetă toți cum trebuie despre înviere, totuși toți grăiesc la fel despre judecată, despre pedeapsă și despre scaunele de judecată de dincolo, toți spun că este o răsplată dincolo pentru faptele săvârșite aici. Dacă n-ar fi, atunci pentru ce Dumnezeu a întins cerul acesta, pentru ce a întărit pământul, pentru ce a întins marea, pentru ce a răspândit aerul? Pentru ce a arătat față de noi atâta purtare de grijă dacă nu ne-ar ajuta până la sfârșit?

Nu vezi câți oameni virtuoși au suferit nenumărate nenorociri și au plecat dincolo fără să fi primit vreun bine? Și alții, iarăși, au dus o viață plină de răutate, au răpit averile altora, au dezbrăcat orfani și văduve, au oropsit, s-au bucurat de bogăție, de plăceri și de mii și mii de bunătăți și au plecat dincolo fără să fi suferit nici cea mai mică nenorocire? Când, dar, vor primi cei dintâi răsplata virtuții lor, iar cei de pe urmă pedeapsa răutății lor, dacă viața noastră merge până la mormânt? Dacă este Dumnezeu, după cum și

este, atunci El este drept, nimeni nu va tăgădui; iar dacă este drept, va răsplăti după merit și unora, și altora; și cu asta, iarăși, toți se învoiesc. Iar dacă are să răsplătească și aceluia, și acestora după merit, și dacă n-a primit aici pe pământ nici unul din aceștia nimic, nici acela pedeapsă pentru răutatea lui, nici acesta răsplată pentru virtutea lui, este limpede că va veni un timp în care fiecare din ei va primi cuvenita răsplată.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 100-101)

„Oare nu știi că precum noi încredințând niște bani slugilor noastre, le cerem socoteala până la un ban, așa și Dumnezeu pentru zilele vieții noastre, ne va cere socoteală cum am cheltuit fiecare zi? Ce vom zice dar? Și ce vom răspunde când ni se va cere socoteală?” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 109-110)

JUDECATA UNIVERSALĂ

„Fericitul Pavel, spune: *Toți câți au păcătuit fără lege, vor și pieri fără lege; și toți câți au păcătuit în lege, vor fi judecați prin lege* (Rom., 2, 12). Înțelesul acestor cuvinte este acesta: Nu vor primi aceeași pedeapsă cei dinaintea de darea legii și cei de după darea legii, ci vor suferi mai grea pedeapsă cei care au păcătuit după ce a fost dată legea. *Toți câți au păcătuit fără lege, vor și pieri fără lege*, adică mai ușoară le va fi pedeapsa aceluia care n-au avut învățătura și ajutorul legii. *Și toți câți au păcătuit în lege, vor fi judecați prin lege*, adică cei care au făcut aceleași păcate, dar nu s-au înțeleptit, cu toate că au avut legea dascăl, vor primi și mai mare pedeapsă”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 207-208)

„*Toți câți au păcătuit fără lege, fără lege vor și pieri*, – adică vor fi pedepsiți mai ușor, pentru că n-au avut legea care să-i și amenințe, să-i și îndrepte – *Și toți câți au păcătuit în timpul legii, vor fi judecați după lege* (Rom., 2, 12); aceia, spune Pavel, care au săvârșit aceleași păcate după ce au primit ajutorul dat de lege, vor fi pedepsiți mai greu și mai cumplit. Și pe bună dreptate, pentru că nu i-a cumințit și nu i-a făcut mai buni, nici legea, nici pedeapsa dată altor păcătoși”. (*Omilia la Facere*, omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 231-232)

„Dacă nu-ți poți dovedi pe altă cale existența judecății viitoare, atunci gândește-te la cele ce se petrec în casa ta și vei vedea cât de absurd este acest gând! De ai fi neomenos și crud și mai sălbatic decât fiarele, n-ai vrea la moartea ta să lași nerăsplătit pe un rob credincios, ci îi vei da și bani și libertate. Și pentru că atunci când pleci din lume, nu mai poți să-i faci vreun bine, îl recomanzi moștenitorilor tăi, îi rogi, faci totul ca să nu rămână robul nerăsplătit. Dacă tu, un rău, ești atât de bun și milostiv cu sluga ta, oare Dumnezeu, bunătatea nemărginită, iubirea nespusă de oameni, blândețea cea nemăsurată, va lăsa neîncununați și nerăsplățiți pe slujitorii Săi, pe Petru, pe Pavel, pe Iacov și Ioan, pe cei care pentru El au flămânzit în fiecare zi, au fost întemnițați, biciuiți, înecați, dați fiarelor sălbatice, omorâți, pe cei ce au suferit atâtea necazuri, pe care nu-i cu putință să le numeri? Președintele jocurilor olimpice laudă și încununează pe luptătorii învingători, stăpânul sluga sa, împăratul pe ostași și, într-un cuvânt, fiecare răsplătește pe cel care-l slujește, cu darurile cu care poate; și, oare, numai Dumnezeu să nu răsplătească cu nici un bine, mare sau mic, pe cei care au îndurat pentru El atâtea, sudori și osteneli? Oare dreptii și binecredincioșii, cei care au săvârșit toate virtuțile vor sta la un loc cu desfrânații, cu cei ce și-au ucis părinții, cu cei ce-au ucis oameni, cu jefuitorii de morminte? Poate, oare, mintea să gândească așa ceva? Dacă nu-i nimic după ce plecăm de aici, ci totul se mărginește la cele din lumea aceasta, atunci aceeași soartă o au și unii și alții; dar, mai bine spus, nu aceeași; că dacă, după cuvântul tău, toți au aceeași soartă după ce mor, totuși aici pe pământ unii trăiesc bine toată viața, iar alții se chinuie. Care tiran ar face așa, care om ar fi atât de crud și nemilos încât să nutrească astfel de gânduri față de slugile și de supușii săi?

Ai văzut cât de absurdă este tăgăduirea existenței judecății viitoare?”. (Omilia la Matei, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 162-163)

„Atunci nu va mai fi nevoie nici de documente, nici de dovezi, nici de martori. Cel Care va judeca va fi totul: și martor și dovadă și judecător. El le știe bine pe toate, că *toate sunt goale și descoperite înaintea ochilor Lui* (Evr., 4, 13). Nu se va vedea atunci nici bogat, nici sărac, nici puternic, nici slab, nici înțelept, nici neînțelept, nici rob, nici liber, ci toate aceste măști vor dispărea și se vor cerceta numai faptele fiecăruia. Dacă la tribunalele acestea de pe pământ, când este judecat cineva pentru împilare sau crimă, oricine ar fi, fie el prefect, consul, orice, i se iau toate demnitățile și vinovatul primește cea mai grea pedeapsă, cu mult mai mult va fi aceasta atunci”. (Omilia la Matei, omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 654)

„Mai întâi îi va despărți și-i va face cunoscuți după locul în care stau: la dreapta și la stânga; apoi și după nume va arăta felul de viețuire a fiecăruia, că pe unii îi numește țapi, iar pe alții oi. Îi numește pe unii țapi, ca să arate că sunt fără de rod; că țapii n-aduc nici un rod; pe alții îi numește oi, din pricina câștigului mare adus de oi, că mult câștig aduc oile: și lână și lapte și miei; țapul n-aduce acest câștig. Animalele necuvântătoare sunt roditoare și neroditoare prin firea lor. Oamenii sunt roditori și neroditori prin voință; de aceea sunt unii osândiți, iar alții încununați. Dar nu-i osândește până ce nu-i judecă mai întâi. De aceea îi și așază înaintea Lui și le spune păcatele. Ei vor grăi cu blândețe, dar nu le e de nici un folos acum blândețea. Și pe bună dreptate, că au trecut cu vederea milostenia, fapta aceea atât de mult iubită de Dumnezeu. Profeții neîncetat spuneau aceasta: *Milă voiesc, și nu jertfă* (Osea 6, 6), iar Legiuitorul, prin toate, spre milostenie i-a îndemnat și cu cuvântul și cu lucrul. Însăși firea oamenilor tot asta îi învață.

Uită-te la ei! Nu sunt lipsiți de o faptă bună sau două, ci de toate faptele bune. Nu numai că nu L-au hrănit pe Hristos, pe când era flămând, nici nu L-au îmbrăcat când era gol, dar n-au făcut nici ce era mai ușor: nu L-au cercetat când era bolnav. Și uită-te ce ușoare porunci a dat! N-a spus: În temniță eram și nu M-ați eliberat! Bolnav eram și nu M-ați vindecat! Nu! Ci a spus: *Nu M-ați cercetat și: N-ați venit la Mine*. Nici când le-a poruncit să-L hrănească pe când era flămând, porunca Lui n-a fost împovărătoare. Nu le cerea masă bogată și scumpă, ci atât cât era de trebuință, hrana cea de nevoie; și le-o cerea în haină de cerșetor. Deci toate sunt în stare să-i pedepsească. Era puțin ce le cerea. O pâine. De plâns era cel ce cerea. Un sărac. Spre milă îi împingea firea celui ce cerea. Era om. De dorit era făgăduința. Făgăduise împărăția cerurilor, înfricoșătoare era pedeapsa. Amenințase cu gheena. Mare era vrednicia Celui Ce primea milostenia. Dumnezeu o primea prin mâinile săracilor. Covârșitoare era cinstea. Promise Dumnezeu să Se coboare atât de mult. Drept era datul. Primea din averile Sale”. (*Omilia la Matei, omilia LXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 896*)

„Apoi, ca să vezi (...) cât e de dreaptă judecata, Domnul îi laudă mai întâi pe cei care au făcut fapte bune și spune: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, că am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc și toate celelalte*. Dar ca să nu spună cei osândiți: Nu aveam cu ce face milostenie, Hristos îi osândește, punându-le în față pe ceilalți oameni care au fost în aceeași stare ca și ei; așa precum le osândește pe fecioarele cele nebune, punându-le în față pe fecioarele cele înțelepte, cum osândește pe sluga care se îmbăta și se îmbuiba, punându-i în față sluga cea credincioasă, cum osândește pe cel ce a

ascuns talantul în pământ, punându-i în față pe cel ce a adus încă doi talanți, Hristos osândește pe fiecare om păcătos punându-i în față pe cei ce au făcut fapte bune”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 897)

„Dacă nu cutezăm să ne uităm în ochii tatălui nostru, când știm că i-am greșit, cum vom putea să ne uităm atunci în ochii lui Hristos, Care-i mai presus de blând decât un părinte?” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 869-870)

„Cel care n-are grijă decât să nu fie disprețuit de oameni și care nu roșește de a face răul înaintea lui Dumnezeu, dacă nu face pocăință, va fi hulit în ziua judecării, nu înaintea unui om, ci în fața lumii întregi. În sfârșit, că acolo se va afla o adunătură mare, pentru ca să vadă faptele noastre bune și rele, aceea vă învață pilda cu oile și cu caprele, (Mt., 25, 31). Sfântul Pavel vă zice la fel: *Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea judecării lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău* (I Cor., 5, 10). Și încă: *El va descoperi gânduri ascunse ale inimii* (I Cor., 4, 5).

(...) Gândiți-vă deci că în această zi, nu vă va fi posibil să vă ascundeți de oameni, și atunci totul va fi în fața ochilor voștri ca un tablou, ca fiecare să-și pronunțe hotărârea împotriva sa însuși. Exemplul bogatului nu ne îngăduie să ne îndoim de aceea. El îl vede cu ochii săi pe săracul pe care l-a disprețuit, vreau să spun pe Lazăr, și pe cel ce l-a respins cu ură; acum el îl roagă să-i răcorească puțin limba cu degetul lui (Lc., 16, 19).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, pp. 164-165)

„Cel care acum ne iartă păcatele noastre acum, va fi Judecătorul nostru; Cel ce a murit aici pentru noi, va fi să ne judece aici pe întregul neam omenesc. Iisus Hristos *va apărea*, zice Sfântul Pavel, *nu pentru a ierta păcatele, ci pentru mântuirea celor ce-L așteaptă* (Evr., 9, 28).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIX, 1, p. 187)

„Cine ne va apăra în cealaltă lume? Va fi aceasta prietenia, rudenia, vor fi acestea în favoarea noastră? Ce zic eu, favoare? Chiar când l-am avea ca Noe ca tată, sau pe Iov, sau pe Daniel, toate acelea nu ne vor sluji la nimic dacă faptele noastre ne învinuiesc; pentru tot ajutorul și asigurarea n-avem nevoie decât de virtute. Ea singură ne va putea apăra de orice pericol și ne va scăpa de focul veșnic; ea ne va face să intrăm în împărăția cerurilor ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLIX, 2, p. 242)

„Cel ce s-a bucurat de o mai mare învățătură, este vrednic a primi și o mai mare pedeapsă pentru nelegiuiri. Așadar cu cât vom fi mai înțelepți și mai puternici, cu atât mai mult vom fi pedepsiți păcătuiind. De ești bogat, ți se cere mai mult ca celui sărac; de ești înțelept, ți se cere mai multă supunere; de ești investit cu vreo putere, ți se cer și succese mai strălucite, și, în fine, la toate trebuie să contribui în măsură cu puterea pe care o ai.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia V, p. 73)

„Grozav este acel tribunal, înfricoșat este tronul acela, responsabilitățile sunt încărcate de cutremur, rău de foc curge atunci. *Nimeni însă nu poate să scape de la moarte, nici să plătească lui Dumnezeu preț de răscumpărare* (Psalmi 48, 7). Adu-ți aminte de cele spuse în Evanghelie, de îngerii care trec în toate părțile, de cămara de nuntă închisă, de candelile cele stinse, de puterile care târăsc în cuptorul cel cu foc. Mai gândește-te apoi și la aceea, că dacă astăzi s-ar aduce de față aici în Biserică vreo faptă ascunsă a unuia dintre noi, cât de mult nu ar dori acela ca mai degrabă să se deschidă pământul și să-l înghită de viu, decât să aibă atâția martori ai răutății sale! Dar încă atunci ce nu vom suferi, când cele ascunse ale noastre vor fi aduse în mijlocul întregii lumi, ca într-un teatru strălucit și vestit, și când cei ce ne cunosc și cei ce nu ne cunosc se vor uita curioși la toate faptele noastre?” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia V, pp. 81-82)

„Noi nu vom da seamă numai de propriile noastre rele, ci și de acelea prin care i-am poticnit pe alții.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, pp. 467-468)

„Vom da seamă până și de cele mai mici dintre păcate, precum și pentru meritele noastre, mari sau mici, va fi cea mai exactă cercetare. Vom da seamă și de privirile cele desfrânate, și de cuvintele cele zadarnice, și de râsul cel prostesc, și de beția cea aiuritoare. Vom lua plată chiar și pentru un pahar cu apă rece, ba și numai pentru o picătură.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXXI, p. 548)

„... cei împreună-robi cu noi, și cari au izbutit în faptele cele bune, vor osândi atunci pe toți cei ce au rățacit calea: cel milostiv pe cel crud și nemilostiv, cel bun pe cel viclean, cel blând pe cel aspru, cel ce voiește binele altuia pe pizmuitor, iubitorul de înțelepciune pe iubitorul de slavă deșartă, cel harnic pe cel trândav, cel întreg-cugetător pe cel desfrânat. Așa

va face Dumnezeu la judecata noastră și așa va orându-i pentru fiecare ceată, pe unii laudându-i și pe alții pedepsindu-i. Însă să nu fie ca vreunul din cei de față să se găsească printre cei pedepsiți și necinstiți, ci printre cei încununați și care se bucură de Împărăția Cerurilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia II, p. 21)

„Ce mulțumire ai tu, spune-mi, când, primind partea de moștenire de la tatăl tău, nu faci nimic și cheltuiești totul în zadar? Nu știi că nu cu toții vom avea aceeași răspundere, ci cei ce s-au bucurat aici de o mare slobozenie vor fi judecați mai aspru, iar cei ce au trăit în necazuri, strâmtorări, sărăcie, sau altceva de acest fel vor fi judecați mai cu blândețe?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 53)

„Să ascultăm glasul lui Pavel, care zice că *noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos* și să zugrăvim acel divan, și să ni-l închipuim că ne stă de față acum și ni se cere răspuns. Eu vă voi spune aceasta mai pe larg, pe când Pavel, fiindcă vorba îi era despre necazuri și nu voia ca iarăși să-i mai întristeze și cu aceasta, nu a mai stăruit cu vorba, ci spunând pe scurt că *va lua fiștecăre după cum a lucrat*, iute a trecut mai departe. Deci să ne închipuim, zic, că acel divan ne stă de față și fiecare să-și întrebe conștiința lui, și chiar să-și închipuie pe judecător că este de față, și că totul se descoperă și se aduce la mijloc. Căci nu urmează ca noi să stăm de față cum s-ar întâmpla, ci ni se vor și descoperi faptele. Așadar, nu v-a pălit obrazul de rușine? Așadar, nu v-ați spăimântat? Deci dacă acum, când încă faptul nu se desfășoară înaintea noastră, ci numai ni l-am închipuit în cugetul nostru, și încă ne prăpădim din pricina conștiinței noastre - apoi ce vom face atunci, când acel divan va sta de față, când întreaga lume va fi de față, când vor sta acolo îngeri și arhangheli, când și celelalte stăpânii și puteri, când vor fi răpirile acelea în nouri, când drumul tuturor va fi încărcat de groază și cutremur? Ce vom face când vor suna trâmbițele cele neîntrerupte, glasurile acele nesfârșite ?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 106)

„Căci în iad, zice, *ce se va mărturisi Ție?* (Ps., 6, 6). Acolo este tribunal, și nu este atunci timp de pocăință. Cât nu s-a văicărit bogatul acela către Avraam? Dar nimic n-a folosit. Câte nu ziceau cei ce nu au hrănit pe Hristos? Și cu toate acestea au fost aruncați în focul cel nestins și veșnic. Câte nu au zis și acei ce au făcut fărădelegi: *Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit, și nu cu numele Tău draci am scos?* (Mt., 7, 22). Și cu toate acestea nu au fost cunoscuți de El. Toate acestea se vor petrece

atunci, și nici un folos nu vom avea, dacă nu vom face acum binele. Să ne temem deci, ca nu cumva să zicem și noi atunci: *Doamne, când Te-am văzut flămând, și nu Ți-am dat să mănânci?* (Ibid., 25, 37). Acum să-L hrănim, nu o zi, nici două, nici trei, căci zice Scriptura: *Milostenia și credința să nu-ți lipsească* (Prov., 3, 3). Nu a zis: *fă milostenie o dată, sau de două ori*, pentru că și fecioarele acelea aveau untdelemn în candelile lor, însă nu de-ajuns. Astfel că avem nevoie de mult untdelemn, și ca un măslin roditor trebuie a sta noi în casa Domnului. Fiecare din noi să cugetăm la sarcinile de păcate pe care le avem, și să așezăm ca cotra-balanță binefacerile noastre, și încă mai multe chiar să punem în cumpănă, pentru ca nu numai păcatele să se stingă, dar încă ca dreptățile noastre să se aibă în vedere la justificarea noastră. Dacă nu vor fi tot pe atâtea fapte bune, pe câte fapte rele sunt în sarcina noastră, ba încă chiar mai multe, ca astfel din cele prisoselnice să ni se calculeze la justificarea noastră, nimeni nu ne va putea sustrage de la pedeapsă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 252-253)

„... întregul univers zguduindu-se, trâmbițele răsunând, cele dintâi cete îngeresti trecând pe dinainte tuturor, apoi celelalte, cetele din al doilea rang, din al treilea, în sfârșit, miile de cete trecând pe dinaintea celor de pe pământ; trecând Heruvimii – și multe, ba chiar nenumărate sunt aceste cete – apoi Serafimii; iar El, venind întru slava cea negrăită; în sfârșit, trecând toate acele cete spre a aduce pe cei vrednici înaintea Celui ce stă pe tronul slavei. Vor trece apoi și cei de pe lângă Pavel, toți care au fost cinstiți și iubiți de el, toți aceștia, zic, încununăți, laudați, cinstiți de Împăratul cerurilor și de toată oastea cea cerească. Iar atunci unii vor fi cinstiți, iar alții necinstiți, și ce poate fi mai înfricoșător?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, p. 247)

„Când pe unii îi va primi pentru a-i duce la Părintele Său cel ceresc, iar pe alții îi va părăsi și îngerii îi vor trage cu de-a sila în jos, când ei vor plânge, căutând cu privirea la focul gheenei, fiind dați pildă întregii lumi, credeți că puțină durere vor suferi?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, p. 249)

„Căci dacă nu este nici judecată, nici recompense, nici tribunal, apoi din ce cauză am fost cinstiți cu un astfel de dar, cu darul cuvântului, sau al rațiunii, și toate le avem spuse nouă? De ce oare noi stăpânim și animalele și toate celelalte sunt stăpânite? Privește cum diavolul din toate părțile se grăbește a ne îndupleca să ignorăm darul lui Dumnezeu. Amestecă la un loc

pe sclavi cu stăpânii lor, întocmai ca și un neguțător de sclavi, sau slugă nerecunoscătoare, care se silește de a trage pe cel liber în aceeași înjosire ca și dânsul. Dar apoi, mi se pare că cel ce distruge ideea de judecată, distruge totodată și ideea de Dumnezeu. Diavolul este întodeauna același, căci el ne pune înainte, toate în mod metodic, și nu deodată, ca astfel să ne păzim de el. Dacă nu este judecată, apoi Dumnezeu nu este drept, — acestea le vorbesc ca om, — dar dacă Dumnezeu nu este drept, apoi nu este Dumnezeu, și dacă Dumnezeu nu există, apoi totul din lume se poartă la întâmplare, nu este prin urmare nici virtute nici realitate. Dar el nu spune nimic pe față din acestea. Ai văzut cum el voiește a aduce pe om în rândul necuvântătoarelor, sau mai bine zis în rândul fiarelor sălbatice, în rândul demonilor? Deci să nu-i credem lui. Este judecată omule!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 29)

„Nu crede elinul în judecata cea mai de pe urmă? Aceleași suferă ca și tine, fiindcă și el are pe mulți din ai săi, care au filozofat asupra acestui punct, deși spuneau că va suferi numai sufletul separat de corp, dar cu toate acestea au stabilit și ei un tribunal oarecare. Însemnătatea acestui principiu este atât de învederată, încât nu este nimeni să o ignore, ci și poezii și cu toții în fine concordă în aceea că va fi un tribunal, va fi judecată. Astfel că și el mai întâi nu credea celor spuse de ai săi.

Nici iudeul nu se îndoiește despre aceasta, și nici chiar cel mai simplu om. De ce dar să ne înșelăm pe noi înșine? Iată, asemenea vorbe le spui mie, dar ce vei putea spune lui Dumnezeu Care a plăsmuit inima noastră, a fiecăruia în parte? Cei vei raspunde Lui, Care știe toate cele din cugetul tău? Ce vei spune Celui ce există și lucrează, și este mai tăios decât orice sabie ascuțită pe amândouă părțile?

Căci spune-mi cu sinceritate: tu nu te scârbești în sufletul tău când păcătuiești? Dar, cum oare s-a putut infiltra în tine o astfel de înțelepciune? Tu singur te mârhești și-ți pare rău de păcatul făcut, dar oare Cel ce ți-a dat o astfel de pricepere, lasă ca totul din lumea aceasta să se poarte încolo și înapoi fără nici o rațiune, fără nici un scop final? Regula generală este și va fi: nici un muritor care viețuiește în fapte bune nu se îndoiește despre judecata cea mai de pe urmă, fie el elin, fie eretic, și nimeni din cei ce trăiesc în fapte rele — afară poate de puțini — nu acceptă credința despre înviere.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 31)

„Singură prezența Lui (a lui Hristos – n.n.) va fi pentru unii lumină, iar pentru alții pedeapsă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către*

Tesaloniceni, omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 307)

„*Veniți, zice, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii, și iarăși: Duceți-vă de la mine blestemaților în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui. Să nu ascultăm aceste vorbe cum s-ar întâmpla, ci să le scriem așa zicând pe fruntea noastră, și să ne închipuim că El este de față acum, că ne grăiește acestea, și că ne trimite în focul acela. Ce fel de suflet vom avea atunci? Ce mângâiere? Ce vom suferi, când vom fi tăiați în două? Ce vom face, când vom fi acuzați pentru răpiri și furtișaguri? Ce îndreptare vom avea atunci? Ce cuvânt blajin vom auzi atunci? Nici unul, ci legați cu privirile în jos, vom fi trași spre gura cuptorului celui de foc, spre acea mare de foc, spre întunericul cel mai dinafară, spre veșnicele munci, și nemaiputând face nimic pentru scăparea noastră. Și peste toate acestea, zice, între noi și între voi prăpastie mare s-a întărit ca cei ce ar vrea să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo la noi să treacă (Luca 16, 26), așa că de nevoie că vom fi arși de-a pururea, nimeni ajutându-ne, nici tată, nici mamă, și nimeni, în fine, oricât de mare curaj ar avea către Dumnezeu.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXI, pp. 363-364)*

„Încă puțin și se va face cercetarea fiecăruia dintre noi, când toți ne vom înfățișa înaintea înfricoșătorului scaun de judecată al lui Hristos, însoțiți de faptele noastre, când cu ochii noștri vom vedea aici, lacrimile orfanului, acolo desfrânările noastre nerușinate, cu care ne-am înnebunit sufletele; ici suspinele văduvelor, acolo purtarea nemiloasă față de săraci, jefuirea sărmanilor; și nu numai acestea și cele asemenea acestora, ci și faptele noastre netrebnice, pe care le-am săvârșit cu mintea. Că Hristos a spus că este Judecătorul al gândurilor, Judecător al cugetelor; și iarăși că cercetează inimile și rărunchii și că răsplătește fiecăruia după faptele lui. (Omiliile despre pocăință, omilia a patra, pp. 69-70)

„Și după cum celor din dreapta le-a dăruit împărăția pentru milostenia lor, tot așa și pe cei din stânga i-a amenințat cu pedeapsa, pentru asprimea lor. *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în întunericul cel mai din afară, care este gătit diavolului și îngerilor lui (Matei 25, 41).*

- Pentru ce? Pentru care pricină?

Pentru că am flămânzit, și nu Mi-ați dat să mănânc (Matei 25, 42).

N-a spus: *că ați făcut desfrânare, că ați făcut adulter, că ați furat, că ați dat mărturie mincinoasă, că ați jurat fals*. Toată lumea știe că și acestea sunt păcate, dar vin în urma neomeniei și a nemilosteniei.

- Pentru ce, Doamne, nu pomeniști și de celelalte căi de păcat?

- Nu judec păcatul, răspunde Domnul, ci neomenia! Nu judec pe păcătoși, ci pe cei ce nu s-au pocăit. Pentru neomenie vă osândesc! Ați avut un leac atât de bun pentru mântuire, milostenia, cu care puteați șterge orice păcat, și ați disprețuit o atât de mare binefacere. Ocărăsc neomenia, ca rădăcină a păcatului și a toată necredința; laud omenia, ca rădăcină a tuturor bunătăților. Pe unii îi ameninț cu focul cel veșnic, iar altora le făgăduiesc Împărăția cerurilor.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 151-152)

„Aici, în tribunalele acestea de jos, dreptii sunt osândiți, nedreptii scapă, vinovații – eliberați, iar nevinovații pedepsiți. Judecătorii, cu voie sau fără voie, de multe ori greșesc când judecă, sau se înșeală pentru că nu știu de partea cui e dreptatea, sau dau hotărâri nedrepte, cu bună știință, pentru că sunt cumpărați cu bani. La tribunalul de sus nu se întâmplă așa, căci Dumnezeu este judecător drept, iar judecata Lui ca lumina iese și nu-i umbrită nici de întuneric, nici de neștiință.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 92)

„Atunci se vor clătina puterile cerurilor (Matei 24, 29), adică Îngerii. Cutremur îi va cuprinde atunci și frică mare.

- De ce? Spune-mi, te rog.

- Pentru că înfricoșătoare va fi Judecata aceea. Toată firea omenească va fi judecată și va sta înaintea înfricoșătorului Judecător.

- Dar pentru ce se tem și se cutremură Îngerii? Că n-au să fie ei judecați.

- Nu! Dar cum atunci când judecă un voievod se tem și se cutremură de frica judecătorului nu numai cei vinovați, ci și cei din jurul lui, cu toate că nu se știu cu nimic pe cuget, tot așa și atunci, când va fi judecată firea noastră, se vor teme și Îngerii din pricina marii lor frici de judecător, cu toate că nu se știu cu nimic pe conștiință.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 95)

„Că Stăpânul nostru obștesc va veni și nu va zăbovi. Va veni urmat de oștiri, de cete de îngeri, de mulțimi de arhangheli, de cete de mucenici, de coruri de drepti, de cinuri de profeți și de apostoli, și în

mijlocul acelor oștiri netrupești se va vedea împăratul într-o slavă nespūsă și negrăită.” (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 212)

„Atunci se vor deschide cărțile (Daniel 7, 10) și va începe o judecată înfricoșătoare și cutremurătoare. Ca într-un tribunal se vor citi toate faptele vieții noastre.” (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 212)

„Numai în viața de aici se arată îndelunga Mea răbdare. Va veni un timp când se va închide ușa acestei bunătăți. Va veni un timp când nu vor folosi lacrimile picurate din ochii păcătoșilor. Va veni un timp când trâmbițele vor suna pretutindeni și vor vesti a doua Mea venire, când îngerii vor străbate tot pământul, aducând la judecată numărul nesfârșit de morți, când Mi se va așeza scaunul de judecată, când voi merge pe puterile cele de sus, când începătoriile și stăpâniile îmi vor însoți venirea, când luminătorii împărăției Mele vor lumina tot pământul, când se vor deschide cărțile tuturor viețuitorilor de pe pământ, când legile vor fi respectate cu nestrămutare, și demonii vor da pentru toate socoteală, când cel judecat va sta în fața judecății, având lângă el numai faptele sale, când gândurile îl vor învinui, cugetul îl va vădi, când duhurile cele rele vor fi cu luare-aminte la cuvintele Judecătorului, când cuptorul așteaptă sentința Judecătorului, când cuvintele: *Miluieste-mă!* sunt fără de folos celui ce le strigă.” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 543)

„Și va pune oile de-a dreapta, și iezii de-a stânga (Matei 25, 33). Și unii și alții, oameni.

- Dar pentru ce unii sunt numiți oi, iar alții iezii?

- Pentru ca să afli că-s numiți așa nu din pricina deosebirii de fire, ci din pricina deosebirii de voință.

- Dar pentru ce-s numiți iezii cei care n-au dat milostenie?

- Pentru că iedul este un animal care nu dă nimic; nu dă stăpânilor lui nici lapte, nici pui, nici păr. Nu poate da nimic din pricina vârstei lui crude. De aceea Domnul a numit iezii pe cei care nu dau rod de milostenie, iar pe cei din dreapta, oi. Dărnicia oilor e mare. Ele dau lână, și pui, și lapte.

Ce le spune Domnul celor din dreapta? *M-ați văzut flămând și M-ați hrănit; gol și M-ați îmbrăcat; străin și M-ați primit* (Matei 25, 35-36). Celor din stânga însă le grăiește cu totul dimpotrivă. Și doar și unii și alții sunt

oameni. Au primit aceleași făgăduințe și unii și alții, aceleași răsplăți le stăteau în față și unora și altora pentru faptele lor bune. Același Hristos a venit și la unii și la alții, cu aceeași goliciune și la unii și la alții, cu aceeași foame, la fel de străin. Toate au fost egale și pentru unii și pentru alții.

- Dar atunci, pentru ce sfârșitul n-a fost egal?

- Pentru că voința le-a fost deosebită. Ea singură a făcut deosebirea dintre ei. De aceea unii se sălășluiesc în iad, alții în împărăția cerurilor. Dacă diavolul ar fi fost de vină pentru păcatele lor, n-ar fi fost ei pedepsiți, căci altul a păcătuit și i-a împins la păcat.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 44-45)

„Atunci, la ziua judecării, nu vor osândi numai popoare pe popoare, ci, în multe cazuri, un singur om va osândi un popor întreg, când se va vedea că au rămas neînșelați cei care puteau fi înșelați și au fost biruiți cei care trebuia negreșit să biruie.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 46)

„Să ne înfățișăm, rogu-vă, înaintea scaunului Judecării lui Dumnezeu, ca și cum El ar sta înaintea noastră, ca și cum Judecătorul ar fi așezat pe dânsul și ca și cum toate faptele noastre ar fi descoperite. Așa, noi trebuie nu numai să ne arătăm înaintea acestui scaun de judecată, ci vom fi înaintea lui cu totul dezveliți. Nu roșiți oare? Adeseori am voit noi mai bucuroși să murim decât unele fapte de rușine ale noastre să fie cunoscute prietenilor noștri celor vrednici de cinste. Dar ce vom simți noi atunci când păcatele noastre vor fi descoperite îngerilor și oamenilor, și nouă înșine ne vor fi ținute înaintea ochilor?

Dumnezeu chiar zice, prin Psalmistul: *Mustrate-voi și voi pune Înaintea feței tale păcatele tale* (Ps. 49, 22). Deci noi chiar acum, când Ziua Judecării este încă departe și numai se vestește, murim de groaza conștiinței, ce va fi cu noi atunci când toată lumea va fi adunată, când toți îngerii și oștirile cerești vor fi de față, când trâmbițele vor suna, când dreptii se vor răpi în nori și se va înălța un grozav țipăt de tânguire al păcătoșilor? Ce groază ne va cuprinde atunci? *Unul – zice Domnul – se va lua, altul se va lăsa* (Mt. 24, 40). Ce vor simți ei, când vor vedea că unii s-au luat cu cinste mare, iar ei, dimpotrivă, au fost respinși cu multă rușine? Această durere, eu zic și mă jur, că nu este cu putință a se descrie prin cuvinte. Văzut-ați pe cineva care se duce la moarte? Ce socotiți voi că trebuie să simtă un astfel de

biet păcătos când face această tristă cale de pe urmă? Ce n-ar face și n-ar suferi el bucuros, numai să scape de această înfricoșată pedeapsă de moarte?

Dar ce vorbesc eu despre cel osândit la moarte? La o execuție se adună mulțime de popor, dintre care aproape nici unul nu cunoaște bine pe nenorocitul acela. Însă dacă ar putea cineva să se uite în inimile acelor mii, ce stau împrejur, cu greu s-ar putea afla unul care să fie așa de vârtos la inimă sau așa de crud și nesimțitor, încât duhul lui să nu fie cuprins de frică, mâhnit și zdrobit. Iară dacă noi ne tulburăm și ne mișcăm atâta când se duc la moarte alții, care nu sunt aproape de noi, ce vom simți oare noi atunci când ne va ajunge pe noi înșine o soartă cu mult mai înfricoșată, când noi vom fi încuiați afară de bucuria cea negrăită și osândiți la munca cea veșnică?” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 19-21)

„O, închipuie-ți în duhul tău cerul, această înălțime nesfârșită, această lumină strălucitoare, cetele îngerilor și ale arhanghelilor, și toate puterile cerești și stăpânirile, și totodată gândește la Ziua Judecății; atunci vei socoti mică toată mărirea cea pământească și vei vedea o priveliște care te va umple de fiori și de groază! Tu vei vedea, cu duhul, cum cerul se deschide și Unul Născut Fiul lui Dumnezeu, întru mărirea Sa pogoară la Judecată, înconjurat nu de sute, ci de multe mii de îngeri. Toate se vor umple de groază și de frică, pământul se va despica și toți oamenii, de la Adam, vor ieși și vor învia. Iar Hristos însuși se va arăta cu o mărime care, prin strălucirea sa, va întuneca lumina soarelui și a lunii. Ah, ce nepricepere ar fi, când pe noi ne așteaptă astfel de bucurii și mărime, să nu ne lipsim cu totul de acestea de acum și să nu gândim la amăgirea Satanei, care ne abate de la niște lucruri așa de mari, dându-ne pulbere și noroi pentru ca să ne răpească cerul, arătându-ne chipuri de umbre pentru ca să ne smulgă bunurile cele adevărate ! Iar chipuri de umbră sunt bucuriile și bogățiile cele pământești. Când va veni atunci lumina, se va arăta că cei ce adeseori păreau cei mai bogați, sunt într-adevăr cei mai săraci. Acum noi, iubiților, știind toate acestea, să fugim de înșelăciunea Satanei, ca să nu ne osândim împreună cu dânsul și să nu ne zică Judecătorul: *Duceți-vă de la mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui* (Mt. 25, 41).” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 26-27)

„Când va veni ziua cea mare a judecății, când se va pune scaunul de judecată, când se va așeza pe scaun Judecătorul, când râul de foc va curge pe dinainte și se vor cerceta toate faptele noastre (Dan., 7, 9-10), atunci nu ni se

mai îngăduie să ne ștergem și să ne spălăm păcatele; vrând-nevrând, vom primi pedeapsa cuvenită faptelor noastre; nimeni nu va putea mijloci atunci pentru noi, chiar dacă ar fi cineva care să aibă înaintea lui Dumnezeu aceeași îndrăznire ca și bărbații mari și minunați în credință; chiar dacă Noe, Iov și Daniel s-ar ruga pentru fiii și fiicele lor, rugămintea lor nu va avea nici un folos; atunci, neapărat, cei care au păcătuit vor fi pedepsiți veșnic, iar cei care au făcut fapte bune vor fi cinstiți veșnic.” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 144-145)

„Chiar dacă ești necredincios și păgân, totuși vei primi argumentul meu. Ai auzit negreșit de râurile Cocit și Piriflegeton, de apa Stixului și de Tartar, care sunt tot atât de departe de pământ pe cât este departe pământul de cer, și ai auzit și de multele feluri de munci de acolo. Cu toate că păgânii n-au putut să spună aceste lucruri așa cum sunt ele în realitate, pentru că au formulat aceste idei prin propriile lor puteri de cugetare și prin înțelegerea greșită a propriilor noastre învățături, totuși și-au făcut o oarecare idee despre judecata viitoare. Vei găsi printre păgâni, poeți, filosofi, oratori și alți mulți gânditori, care au cugetat și au scris despre această învățătură.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 238)

„Oare, cei care-și îndreaptă toată grija spre plăcerile simțurilor, chiar dacă viața aceasta ar trece pentru ei fără să încerce vreo durere, ba cu multă plăcere, oare, nu vor fi alungați, ca de un bici, de glasul conștiinței lor...” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 239)

„Neapărat cu toții ne vom înfățișa înaintea Judecătorului (I Tes., 4, 1-16) și vom vedea ziua aceea în care toate vor fi goale și descoperite (Evr., 4, 13), nu numai faptele, nici numai cuvintele, dar chiar și gândurile.

Chiar dacă acum unele dintre faptele noastre ni se par neînsemnate, atunci vom suferi pentru ele înfricoșătoare pedepse. Astfel, Judecătorul ne va cerceta atunci cu cea mai mare scumpătate dacă ne-am îngrijit atât de mântuirea noastră, cât și de mântuirea aproapelui.” (*Apologia vieții monahale*, 1-2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 243-244)

„...cei osândiți nu numai că sunt făcuți de rușine, că-și acoperă fețele și caută în jos, dar sunt și porniți pe drumul ce duce la foc, sunt târați la

chinuri și dați în stăpânirea puterilor celor neîndurătoare; și suferă toate acestea în vreme ce toți cei ce-au făcut bine și au săvârșit în viață fapte vrednice de viața cea de veci sunt încununăți, sunt strigați și stau în fața tronului împărătesc.

Acestea se vor întâmpla în ziua judecării.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 12-13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 350-351)

„Atunci nu va mai fi nevoie de martori, nici de pârâși, nici de dovezi, nici de probe, ci înseși faptele noastre, așa cum le-am săvârșit, se vor înfățișa ochilor noștri.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 61)

„Să ne gândim ce vom face în ziua cea înfricoșată, când groaza nu va ține o clipă, ci veacuri nesfârșite, când vor fi râuri de foc, urgii amenințătoare, puteri care să ne târască la judecată, scaunul cel înfricoșător, tribunalul cel care nu se lasă înșelat, când ni se vor pune înaintea ochilor faptele fiecăruia și nu va fi nimeni să sară-n ajutor, nici vecin, nici apărător, nici rudă, nici frate, nici tată, nici mamă, nici străin, nimeni! Spune-mi, ce vom face atunci?” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 126)

„Când va trece ziua și va veni noaptea cea înfricoșată, dar, mai bine spus, ziua aceea, că este noapte și pentru cei păcătoși, dar și pentru cei drești; când va lua sfârșit spectacolul, când vor cădea măștile, când va fi cercetat fiecare și faptele lui, nu fiecare și bogăția lui, nu fiecare și dregătoria lui, nici fiecare și onorurile lui, nu fiecare și puterea lui, ci fiecare și faptele lui, și dregătorul, și împăratul, și femeia, și bărbatul, când ni se va cere viața noastră și faptele noastre bune, nu măreția funcției, nici netrebnicia sărăciei, și nici tirania disprețului, când ni se va spune: *Adu faptele tale, de ești rob, fapte mai bune decât ale celui liber, de ești femeie, fapte mai pline de curaj decât ale bărbatului*, deci când vor cădea măștile, atunci se va vedea cine este bogat și cine este sărac.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 136-137)

„Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor cu un împărat care a voit să se socotească cu slugile sale (Matei 18, 23). Să nu treci în grabă pe lângă cuvintele acestea, ci deschide-mi mie tribunalul acela propriu, intră în lăuntrul conștiinței tale și gândește-te la cele ce-ai făcut în toată viața ta. Iar când auzi că se socotește cu slugile sale, gândește-te că cere socoteală

tuturor oamenilor, și împăraților, și căpeteniilor, și dregătorilor, și bogaților, și săracilor, și robilor, și celor liberi, că *toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos* (II Corinteni 5, 10). De ești bogat, gândește-te că vei da socoteală câți bani ai cheltuit cu desfrânatele și câți cu săracii, câți ai cheltuit cu paraziții și lingușitorii și câți cu nevoiașii, câți ai cheltuit în stricăciuni și câți în iubirea de oameni, câți ai cheltuit în desfătări, în cele nesăbuite, în beții și câți cu ajutorarea celor năpăstuiți. Vei da socoteală nu numai de felul în care ți-ai cheltuit banii, ci și de felul în care ți i-ai dobândit, dacă ți-ai adunat averea din drepte osteneli sau din răpiri și lăcomii, dacă ai dobândit-o din moștenire părintească sau surpând casele orfanilor și jefuind averile văduvelor. Și după cum noi cerem socoteală slugilor noastre nu numai de banii cheltuiți, ci și de banii câștigați, și-i întrebăm de unde au banii, de la cine i-au primit, în ce chip și câți, tot așa și Dumnezeu nu ne va cere socoteală numai de felul cum am cheltuit banii, ci și de felul cum i-am dobândit. Nu va da socoteală numai bogatul de bogăția lui, ci și săracul de sărăcia lui: dacă a îndurat sărăcia cu curaj și mulțumind lui Dumnezeu; dacă nu s-a supărat, dacă n-a deznădăjduit, dacă n-a învinuit purtarea de grijă a lui Dumnezeu când vedea că altul cheltuiește și chefuiește, iar el trăiește în neagră sărăcie. După cum va cere socoteală bogatului de milostenie, tot așa va cere socoteală săracului de răbdare. Dar, mai bine spus, nu numai de răbdare, ci chiar și de milostenie, că sărăcia nu-i o piedică în calea milosteniei. Dovadă, văduva care a pus doi bănuți în cutia bisericii; cu acei doi bănuți ea a întrecut pe cei care puseseră mult (Marcu 12, 42-44). Nu se va cere socoteală îndeaproape numai bogaților și săracilor, ci și stăpânilor lumii acesteia, și judecătorilor, dacă n-au stricat dreptatea, dacă n-au judecat căutând la fața omului, dacă n-au dat sentință din ură față de cei judecați, dacă n-au pronunțat hotărârile lor pe nedrept plecându-se lingușelilor, dacă n-au năpăstuit, din dorință de răzbunare, pe oameni fără vină. Nu numai stăpânitorii lumii vor da socoteală, ci și întâi-stătătorii Bisericilor vor da socoteală de dregătoria lor; și mai cu seamă acestora li se va cere mai amănunțită și mai strașnică socoteală. În ziua judecății se va cere îndeaproape socoteală și celui căruia i s-a încredințat predicare cuvântului lui Dumnezeu, dacă nu cumva din lene sau din invidie a trecut cu vederea ceva din cele ce se cuveneau spuse, dacă prin faptele sale a arătat că a tălmăcit bine toate și n-a ascuns nimic din cele de folos.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 229-231)

„Vom da seama atunci nu numai de fapte, ci și de cuvinte.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 231)

„Că pentru tot cuvântul deșert pe care-l vor grăi oamenii vor da socoteală în ziua judecării. Că din cuvintele tale te vei îndreptăți și din cuvintele tale vei fi osândit (Matei 12, 36-37). Dar nu numai de cuvintele noastre vom da seama, ci și de acelea pe care le auzim. De pildă, dacă ai ascultat învinuire mincinoasă adusă împotriva cuiva. Că spune Scriptura: *Să nu-ți pleci urechea la zvon deșert!* (Ieșire 23, 1). Dacă cei ce ascultă cuvinte deșarte nu capătă iertare, ce apărare mai pot avea cei ce hulesc și învinuiesc?

Dar pentru ce vorbesc eu de cuvintele rostite și de cele auzite, când avem să dăm socoteală chiar de gândurile noastre?” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 231-232)

„Când auzi dar că *Împăratul va cere socoteală slugilor Sale*, să nu treci cu nepăsare pe lângă aceste cuvinte, ci gândește-te că va cere socoteală tuturor dregătorilor, tuturor vârstelor, și bărbaților, și femeilor! Gândește-te cum va fi tribunalul acela atunci! Gândește-te la toate păcatele săvârșite de tine! Chiar dacă tu îți vei uita păcatele tale, află că Dumnezeu nu le va uita, ci le va pune pe toate înaintea ochilor noștri, dacă nu ni le vom șterge mai înainte, acum, prin pocăință și mărturisire și prin îndepărtarea urii și dorinței de răzbunare din sufletul nostru.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 232)

„Și în alt loc spunând proorocul Isaia despre Hristos, zice: *Și va fi încins mijlocul Lui cu dreptate și coastele Lui cu adevăr învelite* (11, 5). Și asta nu că Dumnezeu are coaste și mijloc, căci El este fără trup, ci ne arată judecata cea nemitarnică și neamăgită a Judecătorului. Căci nu vor mai fi năpăstuitori, învinuitori, sau cei ce dau mită, nici dreptul nu va fi lipsit de cunoștința acestora. La judecătoriile acestea de cele mai multe ori cel nevinovat se pedepsește, iar cel vinovat scapă, pentru că se strică dreptatea. Iar când va veni Judecătorul cel drept și nemitarnic, Cel ce are mijlocul încins cu dreptate și coastele înfășurate cu adevăr, toți vor dobândi cu dreptate ale lor cu de-amănuntul.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 89-90)

„... aleargă la gândul acelei zile înfricoșătoare, și socotește-te în fața tribunalului celui înfricoșător, al Judecătorului cel nemitarnic, la râurile de foc care curg în fața tribunalului Aceluia și clocotesc din pricina intensității flăcării, la săbiile ascuțite, la pedepsele cumplite, la chinul care n-are sfârșit, la întunecimea fără nici o lumină, la întunericul cel din afară, la viermele neadormit, la legăturile cele de nedezlegat, la scrâșnirea dinților, la plângerea cea fără de mângâiere, la spectacolul lumii, sau mai bine zis la spectacolul fiecărei creații, de sus și de jos; căci spune Domnul: *Și puterile de sus se vor clătina* (Mt., 24, 29). Căci deși nu se știu vinovate cu nimic, nici nu au să dea socoteală, dar văd tot neamul oamenilor și nesfârșitele noroadе judecate, nu vor sta fără teamă acolo, atât de mare va fi atunci frica. Așadar, gândește-te la acestea și la reproșurile inevitabile.

Căci Judecătorul Acela n-are nevoie de acuzatori, nici de martori, nici de dovezi, nici de probe, ci aduce în mijloc și înaintea ochilor celor care au greșit toate așa cum s-au făcut. Atunci nu va fi nimeni care să scape de pedeapsă, nici tată, nici fiu, nici fiică, nici mamă, nici vreo altă rudă, nici vecin, nici prieten, nici avocat, nici darea de bani, nici mulțimea bogăției, nici mărimea puterii, ci toate vor pieri ca praful, iar cel judecat va fi singur așteptând de la cele făcute de el fie verdictul care-l eliberează, fie cel care-l condamnă. Atunci nimeni nu va fi judecat pentru greșelile pe care le-a făcut altul, ci pentru păcatele pe care le-a făcut el însuși.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea VIII, 3b-c, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 155)

„Ce vor face, oare, în ziua cea înfricoșată, la judecata cea nemitarnică, în fața neamăgitului Judecător, când cortinele cerurilor se vor strânge și poporul îngerilor se va pogori cu Cel Drept, când toate vor fi goale și în văzul tuturor? Atunci nici vorbăria împestrită a ritorilor, nici mulțimea averii, nimic altceva nu va putea să-L înduplece pe Cel Drept. Fiindcă cel Nemitarnic, Care vede cu limpezime toate, va pune înaintea ochilor tăi²⁶⁶ toate păcatele, zugrăvite ca într-o icoană. Atunci nu va mai fi nici împărat, nici om simplu, nici sărac, nici bogat, nici înțelept, nici neînvățat, ci se vor smulge toate aceste măști, și fiecare își va arăta înfățișarea din cele făptuite. Nu se vor mai vedea atunci nici coroana, nici visonul. Atunci nu mai vezi pe vreunul plimbându-se în trăsurile și înconjurate de mii de servitori,

²⁶⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Poate fi tradus și *înaintea ochilor tuturor*, căci textul original nu conține decât *ochilor*, fără nici o referință pronominală. (n.s. 159, p. 73)

preumblându-se cu semeție prin piață. Ci, lepădând toate acestea, fiecare va veni gol și își va avea din fapte pricina, fie de mântuire, fie de pierzanie. Și precum vor fi fiecare din cele făptuite, așa va fi și judecata.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții, în vol. Cateheze maritale, pp. 73-74*)

„Când vom merge acolo vom da seamă pentru vremea pe care am petrecut-o cu lene și în poftele cele rele, dar noi cei ce stricăm darurile lui Dumnezeu ca fiul cel desfrânat, cu cât mai multă certare o să luăm noi? Adică am spurcat Sfântul Botez și fecioria o am stricat și am întinat-o, că de nu ne-ar învăța și înfricoșa munca, ce rău n-am face noi? Așa cercetează Dumnezeu pe bogați și pe săraci, de au strâns bogăția din osteneală dreaptă sau din lăcomie și din răpire, și, sau la mâncări și la curvii am cheltuit banii noștri, sau la săraci și la cei ce au avut strâmbătate le-am ajutat. Pe cel sărac îl cercetează de suferă vitejește și nu mulțumește lui Dumnezeu de sărăcie, văzând pe alții că sunt în noroc și au tot felul de bogăție, și nu bârfește pronia lui Dumnezeu. Și să nu-ți pară că numai bogații și săracii se cercetează, ci și judecătorii și împărații cu de-amănuntul, adică de judecă drept sau de fac fățarnicie și nu strică dreptatea sau din pizmă fac strâmbătate cuiva sau de face sfat nedrept pentru rugămintea cuiva și mai vârtos arhieriei și patriarhii, că cu cât este omul mai mare în vrednicie și în cinstea biruinței și a stăpânirii, cu atâta se va cerceta mai tare să dea răspuns lui Dumnezeu, că dregătoriile și stăpânirile acestea cu nimic nu se deosebesc de umbră și de vise, pentru că mai înainte de a se face păcatul se stinge dulceața poftelor, iar munca lor nu are sfârșit și dulceața este trecătoare iar amărăciunea veșnică.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 39)

„Înalță-ți gândul și adu-ți aminte de ziua cea înfricoșătoare în care va să vie Hristos cu multă slavă, nu cu mii sau sute de oșteni cu sulițe, ci cu mii de îngeri și arhangheli și atâta frică va fi în oameni care n-a fost de când este lumea, și, de strălucirea slavei Lui, lumina soarelui și a lunii se va ascunde și atunci va da plata fiecăruia după faptele lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 42)

„Când vedeți pe careva oameni răi ducându-i să-i spânzure, cum le este fața lor pietrită și sufletul la fel, că eu pe mulți din aceia care scapă de moarte i-am auzit că în acel ceas nici pe oameni nu-i vedeau în chip de oameni, fiindu-le sufletul lor tulburat și afară din minte. Deci de îngrozește

atât de tare pe oameni moartea trupească, dar când va veni moartea cea veșnică, ce vom face atunci? Când vom vedea pământul cutremurându-se și cerul ca o coală de hârtie strângându-se, când vom vedea pe Hristos venind cu mare și înfricoșătoare slavă, oare ce frică va avea omul cel păcătos atunci?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 43)

„Toate lăsându-le, goi precum ne-am născut, spre înfricoșătoarea judecată mergem și toată averea lăsând, goi, ticăloși, posomorâți și întunecați, speriați, trudiți, despuiți, înspăimântați, împilați, chinuiți, cu fața la pământ și aceasta cu rușine acoperind-o, așa ne sculăm și așa mergem și așa vom sta la judecata aceea nefățarnică și groaznică, unde îngerii se cutremură, unde înfricoșătoarele scaune se pun, unde cărțile faptelor noastre se deschid, unde este râul focului celui nestins, unde este sălbaticul vierme, unde este tartarul cel neîncălzit, unde este neîncetata scrâșnire și rânjire a dinților, unde este plângerea cea fără mângâiere, unde sunt lacrimile cele neîncetate, unde este suspinul cel neconținut, unde nu este răs ci tânguire, unde nu este lumină ci întuneric, unde nu este bucurie ci suspin, unde nu este desfătare ci judecată. Cu adevărat înfricoșător este a auzi, iar mai înfricoșător este a vedea toată zidirea totodată, sculându-se și stând de față și muncindu-se, dând seama de lucrurile ce a făcut cu fapta și cu cuvântul și pentru cele ce a păcătuțit în zi și în noapte. Mare frică va fi atunci, fraților, mare va fi ceasul acelei nevoi. Când trâmbițele vor trâmbița, stelele vor cădea, soarele se va întuneca, cerurile se vor strânge, pământul se va cutremura, puterile îngerilor vor alerga înainte, Serafimii vor striga, Heruvimii vor grăbi cele de sus și cele de jos, cele de pe pământ și cele de sub pământ se vor tulbura. Mormintele se vor deschide, trupurile vor învia, judecățile se vor grăbi, mare frică, nespus cutremur, și nepovestită e nevoia care va fi atunci, mare va fi iarna aceea, mare furtună, rea primejdie, neîncetate țipete.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 125)

„Unde-s atunci părinții? Unde e tatăl care a născut? Unde e maica care s-a chinuit? Unde-s frații cei iubiți? Unde-s prietenii? Unde-s vecinii? Unde este puterea împăraților celor pământești? Unde este trufia judecătorilor? Unde este slava cea deșartă a bogaților? Unde-s atunci slugi și slujnice? Unde e podoaba hainelor și a încălțămintelor celor lucii? Unde-s cele de mătase, cele roșii, unde e strălucirea aurului? Unde e sunetul argintului? Unde e podoaba inelelor? Unde-s casele cele văruite? Unde-s grădinile? Unde-s livezile? Unde-s vistieriile cele păzite? Unde-s cei ce nu văd săracii? Unde-s cei ce urăsc dumnezeiasca credință? Unde-s cei ce nu cred că este

iad și muncă, ca și cum ar rămâne fără de moarte? (...) Unde-s cei ce cu timpane beau vinul? Unde-s cei ce zic: *să mâncăm și să bem că mâine vom muri?* Unde-s cei ce zic: *să dobândim cele de aici și pentru cele de acolo vom vedea?* Unde-s cei ce zic că *iubitor de oameni este Dumnezeu și nu muncește pe cei păcătoși?* Cât se vor căi atunci cei ce zic acestea! Cât se vor ucide și nimănui nu-i va fi milă de ei! Cât vor suspina și nimeni nu-i va mângâia! Atunci vor grăi unii către alții zicând: o, cum ne-am greșit și ne-am pierdut pe noi înșine! Ne învățau alții și nu ascultam, nici nu băgam de seamă. Ne învățau și noi ne băteam joc. Se mărturisea nouă și nu credeam și auzeam Scripturile și tot ne rățăceam. Dreaptă e judecata lui Dumnezeu, cu adevărat pe drept pentru cele ce am făcut ne luăm plata. Vezi că pentru trecătoare și necurată dulceață ne muncim în veci, puțină vreme ne-am lenevit și veșnicului foc ne cufundăm. Pentru slavă mică și de nimic ne-am scăpat din slava cea adevărată, pentru puțină desfătare ne-am lipsit de desfătarea Raiului, pentru bogăție pierdută ne-am scăpat de bogăția cerului, a Împărăției Cerești. Noi am avut parte de veacul cel deșert, iar cei ce n-au avut parte acolo acum se bucură. Acum cei ce au crezut se află în desfătare, cei ce s-au păzit pe sine cu curăție, la cereasca veselie joacă cei ce au plâns, acum se veselesc în veci cei ce au risipit bogățiile lor. Acum seceră și strâng cu veselie cei ce au lepădat cele pământești, acum au dobândit cele cerești. Numai noi ticăloșii cu dreptate ne-am dat muncii și acum strigăm și nimănui nu i se face milă, oftăm și n-are cine ne mântui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 126)

JUDECATA UNIVERSALĂ (gândul la Judecata finală)

„Nu se cuvine să ne pierdem vremea în zadar, ci în fiecare zi și în fiecare ceas să avem înaintea ochilor scaunul de judecată a lui Hristos; să ne întrebăm care sunt acele fapte care ne pot da îndrăznire înaintea lui Dumnezeu și care sunt acelea care ne măresc osânda.

Frământând așa acestea în gândurile noastre, vom birui patimile, vom potoli și vom omorî zburdările trupului nostru...”. (*Omilii la Facere*, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 66-67)

„Trebuie, frații mei iubiți, trebuie să ne folosim în toate lucrurile de o atenție foarte mare, căci noi vom da seamă exactă și de cuvintele noastre și de faptele noastre. Afacerile noastre nu sunt limitate la limitele strânse ale acestei vieți, ci ne așteaptă o altă viață și vom apărea toți la o altă judecată a Domnului. Zice Sfântul Pavel: *Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut în trup, ori bine,*

ori rău (2 Cor., 5, 10). Să ne gândim mereu la acest tribunal. Acesta este adevăratul mijloc de a ne apleca mereu la virtute. Precum cel ce înlătură din sufletul său amintirea acestei zile, asemenea unui cal care a prins frâul cu dinții, se aruncă în prăpastie (Psalmistul zice *Necurate sunt căile lui în toată vremea*, și arată motivul: *Departate sunt judecățile Tale dinaintea lui* - Ps., 9, 26); la fel cel ce se teme de judecată, va merge cu modestie și va fi reținut în toate faptele sale: *Amintește-ți de cele mai de pe urmă ale tale și nu vei păcătui în veac* (Eccl., 7, 40).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIX, 1, pp. 186-187)

„Trebuie întotdeauna a avea înaintea ochilor acea zi înfricoșată, și astfel de a ne îndeletnici cu virtutea, pentru ca, obosindu-ne puțin, să putem lua cununile cele nepieritoare.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia II, p. 20)

„Nimeni nu ne va putea scoate din primejdie în vremea aceea, nici fratele, mă tatăl, nici fiul, nici prietenul, nici vecinul, nici altul, nimeni, ci de vom fi descoperiți din fapte, ne vom pierde cu totul. Cât de mult, de pildă, plângea bogatul acela din Evanghelie și ruga pe Patriarh ca să trimită pe Lazăr? Ci ascultă ce spunea Avraam: *Prăpastie s-a întărit între voi și între noi, ca cei ce vor voi să treacă de aici către voi, să nu poată, nici cei de acolo la voi să treacă* (Lc., 16, 26). Cât de mult fecioarele acelea au rugat pe celelalte ca să le împrumute puțin untdelemn pentru candelile lor? Însă ascultă și pe acelea ce spun: *Nu cumva să nu vă ajungă nici vouă, nici nouă* (Mt. 25, 9), așa că nimeni nu a putut să le bage în cămara de nuntă.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IX, p. 100)

„Câte nu vom grăi atunci, învinovățindu-ne pe noi înșine? Cât nu ne vom boci? Cât nu ne vom scânci? Dar cu nimic nu ne vom folosi, fiindcă nici corăbierii nu se vor mai putea folosi cu ceva după ce corabia s-a stricat și s-a cufundat, și nici doctorii după ce bolnavul a închis ochii, ci poate că de multe ori vor spune că *trebuia să facem cutare sau cutare*, însă toate vor fi în zadar. Noi trebuie a grăi toate și a face numai cât sunt nădejdi de îndreptare, dar când nu mai suntem deloc stăpâni pe noi, totul fiind stricat, este de prisos a mai grăi. Căci și iudeii vor zice atunci: *Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului* (Mt. 23, 39), însă cu nimic nu se vor folosi și nici nu vor scăpa de osândă, fiindcă atunci când trebuia să grăiască așa, nu au grăit.

Deci ca nu cumva și noi să pătimim așa pentru petrecerea noastră, apoi aici să ne schimbăm, ca astfel înaintea divanului lui Hristos cu îndrăzneală să stăm.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 100)

„Adu-ți aminte de râul de foc, de viermele veninos, de județul cel înfricoșat, la care toate vor fi goale și răsturnate: gândește-te că ceea ce acum e acoperit, atunci se va descoperi.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 181)

„Gândire mântuitoare între toate! De la ce rele, de la ce ispite, de la ce căderi ne va salva ea, dacă ne îngrijim să ne-o facem familiară?

Ea este puternică împotriva viciilor noastre.

Ea este puternică împotriva fascinațiilor bunurilor pământești.

Ea este puternică, ca să ne ridice spre cer și spre dorințele cerului.

Ea este puternică să ne încurajeze la virtute.

Este puternică împotriva viciilor noastre. Meditarea la judecată conține antidoturi potrivite pentru fiecare din viciile noastre. Patima necurată ne umple ea de arderile ei ucigătoare? Să ne gândim la aceste flăcări, la aceste grozave brațe ale iadului, la care ne dă judecata fără de nădejde și fără de ajutor. Dacă limba noastră se gândește la oarecare ucidere de om împotriva aproapelui, *scrâșnirea dinților* a celui pedepsit să ni se prezinte în mintea noastră. Sunt uri ucigașe, certuri nestăpânite care ne umplu și ne strică inima? Să ne gândim la fecioarele nebune osândite de Tribunalul cel minunat. Într-un cuvânt, să ne gândim că pentru plăceri de o zi, pentru bucurii fugare, noi ne pregătim rele de nereparat acolo unde totul este veșnic.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 277)

JUDECATA UNIVERSALĂ („oare nu știți că vom judeca pe îngeri?”)

„Când mucenicii, cu toate că au fost în trup și supuși unor nevoi firești, cu toate că au fost împresurați de o mulțime de dureri și suferințe, cu toate că au dus o viață trecătoare și au trăit pe pământ, au arătat că disprețuiesc viața aceasta din pricina dragostei de Dumnezeu, Creatorul lor, iar dracii se arată atât de batjocoritori și de nerecunoscători față de Binefăcătorul lor, cu toate că nu sunt în trup și sunt scutiți de durerile și suferințele trupului, ce cuvânt de apărare mai pot avea, ce iertare? Nici una, de nicăieri. Virtutea mucenicilor osândește cu prisosință răutatea lor. Oamenii nu-i osândesc numai pe oameni, nici

numai cei vrednici, pe cei trândavi, ci sânguința mucenicilor osândește pe demoni. Pavel a arătat asta prin cuvintele: *Oare nu știți că vom judeca pe îngerii? Cu atât mai mult pe cele lumesti!* (I Cor., 6, 13). Prin îngerii Pavel înțelege pe îngerii diavolului, pe îngerii apostatați.

- Cum îi vom judeca pe ei?, mă poate întreba cineva.

- Nu-i vom judeca stând pe scaunul de judecată și cerându-le socoteală de faptele lor, ci prin sânguința noastră vom osândi trândăvia lor. Așa cum a arătat tot Pavel, când spune: *Dacă și lumea se va judeca prin voi* (I Cor., 6, 2). N-a spus: *în fața voastră*, ci *prin voi*. La fel și atunci când Domnul spune: *Bărbații niniviteni se vor scula din neamul acesta*, nu înseamnă că ninivitenii vor cere socoteală iudeilor necredincioși de atunci, ci că credința ninivitenilor va osândi necredința iudeilor.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 501-502)

JUDECATA UNIVERSALĂ (criteriile judecării)

„Dacă fecioarele, după atâta muncă și atâtea sudori, n-au găsit nici o mângâiere, o protejare, unde va fi refugiul nostru, atunci când Judecătorul ne va zice cu un glas amenințător aceste cuvinte grozave: *Mi-a fost foame și nu Mi-ați dat să mănânc* (Mt., 25, 45). Voi nu Mi-ați făcut aceste servicii, de atâtea ori de câte ori nu Mi le-ați făcut dându-le unuia din aceștia prea mici. Domnul nu zice aceea numai despre ucenicii Săi sau despre călugări, ci chiar despre toți credincioșii, oricine ar fi ei. Căci tot credinciosul dacă ar fi el rob sau cerșetor, de atunci de când crede în Dumnezeu, are dreptul să ia parte la toate bunurile noastre și la întregă bunăvoința noastră. Dacă, atunci când este gol sau când îi este foame, noi îl neglijăm, auzim aceste cuvinte îngrozitoare: *Mergeți în foc*. Și sigur aceasta va fi dreptatea. În sfârșit, oare ce cere de la noi Domnul greu și împovărător? Sau este ceva mai ușor ca ceea ce cere El de la noi? El n-a zis: Eu eram bolnav și nu M-ați vindecat, ci: nu M-ați cercetat. El n-a zis: Eu eram în închisoare și voi nu M-ați eliberat, ci: n-ați venit să Mă vedeți. Cu cât sunt mai ușoare aceste porunci, cu atât vor fi mai mari chinurile celor care nu le-au păzit. În sfârșit eu vă rog, este ceva mai ușor de a merge să vezi un prizonier? Ce este mai ușor și mai plăcut?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 4, p. 301)

„Cei ce fac binele se vor bucura de bunătățile cele din ceruri, pe când acei ce deși poate nu pot fi acuzați pentru vreun rău, dar totuși fiindcă au neglijat de a practica fie chiar una din faptele bune, vor fi târâți în focul

gheenei împreună cu cei ce au făcut totă viața lor numai rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 156)

„E mai bine ca să nu ne mai punem niște astfel de întrebări necugetate, ca de exemplu: cel ce nu a făcut nici un rău în viața sa, dar în același timp nu a făcut și nici un bine, în care anume loc va sta? Pentru că chestiunea e limpede. A nu face cineva binele, este același lucru cu a face răul. Căci spune-mi: de ar avea cineva un servitor, care nu ar fura, nu ar insulta, și nici nu ar răspunde stăpânului, însă ar fi bețiv poate, și ar sta toată ziua fără să facă vreo treabă, și nu ar face nimic din cele ce ca servitor e dator a face, ei bine, oare pe unul ca acesta nu l-ar biciui stăpânul, nu l-ar bate? Spune-mi! Și cu toate acestea el n-a făcut nici un rău. Însă chiar faptul că nu a făcut nimic, este în sine rău. Dar să întindem vorba mai departe, să ne raportăm și la viața de toate zilele. Fie un agricultor, bunăoară, care întru nimic nu ne vatămă interesele noastre, nici nu ne hulește, nici nu fură, ci numai că își leagă mâinele sale, șade acasă totă ziua, nici nu ară, nici nu seamănă, nici nu înjugă boii, nici vie nu lucrează, și în fine nici nu se dedă la munca pământului; ei bine, oare nu pedepsim noi pe unul ca acesta? Deși pe nimeni nu a nedreptățit, totuși el nedreptățește, după vorba comună, prin faptul că cu nimic nu contribuie din parte-i la prosperitatea comunității în general.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 156)

„De ce în acest caz, Domnul nu vorbește și despre alte modalități de mântuire, în afară de milostenie? Pentru că El nu osândește păcatul, ci inima împietrită; nu-i osândește pe cei păcătoși, ci pe cei care nu se pocăiesc pentru păcatele lor. Îi va osândi pe cei cu inima împietrită, pentru că au un mijloc atât de bun pentru mântuire — vorbesc despre milostenie, prin care se iartă multe păcate —, iar ei nu se folosesc de el.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 285)

„Dar precum a dăruit celor de-a dreapta împărăția pentru iubirea de oameni: *Veniți binecuvântații Părintelui meu de moșteniți împărăția ce vă este gata vouă de la întemeierea lumii*, așa și celor din stânga, nerodirea și nevoia și neomenia lor îi înfricoșă cu muncă: *Duceți-vă blestemaților în întunericul cel mai dinafară, care este gătit diavolului și îngerilor lui*. Pentru ce? Pentru că am fost flămând și nu Mi-ați dat să mănânc, nu zice că ați curvit, că ați făcut preacurvie, că ați furat sau ați mărturisit strâmb, și ați jurat cu strâmbul, deși sunt adevărate aceste rele și pierzătoare, dar tot sunt mai jos decât neomenia și nemilostivirea, dar pentru ce? O Doamne, nu-ți

aduci aminte și altceva? Pentru că zici, nu judec păcatul cu nemilostivirea, nu judec pe cei ce ce au păcătuit, ci pe cei care nu s-au pocăit, pentru neomenia voastră vă osândesc, pentru ca având voi milostenia atâta doctorie de mântuire, v-ați lepădat și ați lăsat atâta bine, deci neomenia voastră o cert, care este un izvor a toată răutatea și a toată păgânătatea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 36)

JUDECATA UNIVERSALĂ (iubirea și dreptatea la judecata cea de pe urmă)

„Să nu atribuie cineva lui Dumnezeu vreo cruzime, dacă pe cei ce greșesc chiar în cele mai mici, îi scoate din împărăția cerurilor. Căci dacă printre noi oamenii când face cineva vreo faptă contra legii își atrage urgie și pedeapsă din partea Împăratului; chiar o singură lege de ar călca, chiar de ar batjocori, chiar de ar preacurvi și s-ar dovedi de vinovat, s-a făcut nevrednic; și chiar de ar fi făcut mii de fapte bune, e totuși condamnat, chiar de ar fi plănuit vreun omor și s-ar dovedi, e suficient de a-l pierde. Deci dacă legile omenești se bucură de atâta băgare de seamă, cu atât mai mult cele dumnezeiești. *Dar, zici poate, Dumnezeu este bun.* Până când oare vom pronunța această vorbă nebunească? Am zis nebunească nu că doar El nu este bun, ci pentru că ne închipuim că bunătatea Lui ne este de folosință când facem asemenea fapte, cu toate că de mii de ori v-am vorbit despre aceasta. Ascultă ce zice Scriptura: *Să nu zici: mila Lui este mare, și va curăți mulțimea păcatelor mele* (Sirach. 5, 6). Nu ne împiedică de a zice că îndurarea lui este mare, nu ne îndeamnă la aceasta, ci voiește mai ales ca neconținut să o zicem aceasta și să o avem în mintea noastră. Pentru aceasta și Pavel toate le pune în mișcare spre atingerea unui scop, însă pentru următoarele considerațiuni: *Să nu te minunezi, zice, de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când tu păcătuiești și să zici: <<Mulțimea păcatelor mele va șterge>>. Pentru aceasta și noi spunem atâtea despre bunătatea Lui, nu doară ca încurajându-ne să facem tote relele, fiindcă în asemenea caz bunătatea Lui va fi spre vătămarea mântuirii noastre, ci ca să nu ne descurajăm când ne găsim în păcate, și ca să ne pocăim. <<Bunătatea lui Dumnezeu te aduce la pocăință. >>* (Rom., 2, 4), iar nu la mai mare răutate. Deci, dacă devii netrebnic din cauza bunătății Lui, tu mai cu seamă o defaimi înaintea oamenilor. Văd pe mulți că acuză îndelunga răbdare a lui Dumnezeu; însă vor da seamă, dacă nu o întrebuințează la timp și cu rânduială. Este Dumnezeu iubitor de oameni? În același timp însă, este drept și judecător. Iartă greșalele? În același timp însă răsplătește fiecăruia după

faptele lui. Trece cu vederea nedreptatea, șterge fărădelegea? În același timp însă, face și cercetarea acestor fapte. Deci, oare toate acestea nu sunt contrare și nu se contrazic în persoana lui Dumnezeu? Nu sunt contrare deloc dacă noi le împărțim în timpuri. De exemplu: șterge fărădelegile noastre aici, atât prin baia renașterii, cât și prin pocăință, însă instruirea celor săvârșite și examinarea lor o va face acolo prin foc și munci.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, pp. 40-41)

JUDECATA (la tribunal)

„*Celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i lui și cămașa.* Hristos vrea să ai aceeași răbdare nu numai când e vorba de lovituri, ci și când e vorba de bani și de averi. De aceea dă o pildă tot atât de convingătoare ca și cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot așa și acum ne poruncește să învingem pe lacom și hrăpăreț prin a-i da mai mult decât se aștepta să ia. Poruncii acesteia îi dă Hristos și un adaos; că n-a spus: *Dă-i haina ce ți-o cere!*, ci: *Celui care vrea să se judece cu tine*, adică dacă vrea să te dea în judecată și să-ți ia bunurile tale. (...)

- Ce? Să umblu gol?

- Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcați mai mult decât toți oamenii! Mai întâi nimeni nu va tăbări asupra noastră dacă avem astfel de gânduri; în al doilea rând, chiar dacă ar fi cineva atât de sălbatic și de neomenos încât să meargă până acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulți oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm așa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu puțință, chiar cu propriul lor trup”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 234)

„Și mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingându-ne să suferim răul, îi învață să filozofeze și pe cei ce fac răul. Când hrăpărețul socotește mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăți că-ți este ușor să-i dai și ce nu-ți cere, când îi pui față în față sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gândește-te ce mare dascăl îi ești, învățându-l nu cu cuvântul, ci cu fapta, să disprețuiască viciul și să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noștri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în fața judecății, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decât vrea să-ți ia, urmărești și interesul lui, că te desparti de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea (Matei 5, 13) - iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea - că sarea se păstrează și pe ea, dar păstrează și alimentele peste care se presară. Aceeași putere o are și lumina: se luminează și pe ea și luminează și pe alții. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare și lumină, fii de folos și celui ce șade în întuneric; învață-l că nici mai înainte, când a luat de la tine, n-a luat cu forța; convinge-l că nu ți-a făcut rău! Dacă îi arăți că i-ai dăruit și nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai prețuit. Prefă, dar, cu blândețea ta, păcatul lui în dărnicia ta”. (*Omilia la Matei, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 235*)

„Cum că cei care supără tribunalele lumești sunt oameni care se îndeletnicesc cu ale vieții pământești, aceasta nu este de mirare – însă ca să facă tot așa și mulți dintre cei ce s-au despărțit de cele lumești, apoi aceasta este lipsită de orice iertare. Și dacă voiești să vezi câtă trebuință ai a sta departe de acest rău – vorbesc de răul tribunalelor și a judecăților lumești – și să știi anume căroră este pusă lege, ascultă ce zice Pavel: *Dreptului lege nu este pusă, ci celor fără de lege și nesupuși* (1 Tim. 1, 9). Deci dacă zice acestea pentru cei din legea iudaicească, cu atât mai mult pentru necredincioși. Dacă tu nedreptățești, se vedește că nu ești drept, iar dacă ești nedreptățit și suferi – căci aceasta mai cu seamă este a celui drept – apoi nici nu ai nevoie de legile celor de afară. *Dar, zici tu, cum voiu putea să sufăr, fiind nedreptățit?* - deși, de altfel, Hristos a poruncit și mai mult decât aceasta. Într-adevăr, el a poruncit nu numai a suferi fiind nedreptățit cineva, ci încă a și covârși dorința celui ce-ți face rău cu bunăvoința ce ai de a suferi totul de la dânsul. El nu a zis: *Celui ce voiește să se judece și să-ți ia haina, lasă-i haina ca să scapi de el, ci împreună cu haina lasă-i și cămașa. Biruiește-l pe dânsul, zice, prin a pătimi rele, iar nu prin a-i face rele, căci aceasta este biruința cea mai curată și mai strălucită.* Pentru aceea și Pavel zice: *Acum dară, toată scădenia este vouă, căci judecăți aveți între voi. Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea?* Cum că cel nedreptățit biruiește mai mult decât cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, aceasta vă voi face-o învederat. Cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, chiar de ar pune în mișcare tribunalul, chiar de ar câștiga, totuși atunci mai cu seamă este biruit. Ceea ce nu voia, aceea a pățimit, căci l-a silit împotrivicul său de a se neliniști. Și ce este dacă tu ai biruit pe împotrivicul tău? Ce este dacă ai luat de la dânsul toți banii? Ceea ce nu voiai, acum ai suferit, fiind silit a te judeca. Dacă tu însă suferi nedreptatea, atunci biruiești, fiind în adevăr lipsit de bani, nu însă și de biruința câștigată prin această filosofie, căci împotrivicul tău nu a putut să te silească a face ceea ce nu voiai. Și cum că

aceasta este adevărat, apoi spune-mi cine a biruit șezând pe bălegar, și cine a fost biruit? Oare Iov, care s-a lipsit de toate averile sale, sau diavolul, care l-a lipsit? Se vedește că diavolul care îl lipsise și-l sărăcise. Deci pe cine admirăm noi de biruință? Pe diavol care a lovit, sau pe Iov cel lovit? Firește că pe Iov, deși nu a putut ca să mai stăpânească averile pierdute și nici să scape pe fiii săi. Și ce spun eu de averi și de fii? Când el nu a putut nici măcar să îngrijească de mântuirea trupului său. Cu toate acestea, el este care a biruit, el, care pierduse totul. Averile nu le-a mai putut stăpâni, însă buna-cinstirea și frica lui Dumnezeu le-a stăpânit cu toată strășnicia. *Dar, zici tu, nu a putut și ocroti pe fiii săi, cari au pierit.* Și ce înseamnă aceasta? Căci acea întâmplare i-a făcut mai străluciți, iar el s-a apărat pe sine fiind ispitit. Dar dacă el n-ar fi pătit rele și n-ar fi fost nedreptățit de diavol, firește că nu ar fi câștigat acea biruință strălucită. Dacă este rău lucru a fi nedreptățit și a suferi strâmbătate, nu ne-ar fi poruncit Dumnezeu aceasta, căci Dumnezeu nu poruncește rele. Sau poate nu știți că el este Dumnezeul slavei? Apoi firește că nu ar voi el ca să ne îmbrace cu rușine, dispreț și pagubă, ci dimpotrivă, cu cele bune și folositoare nouă. Pentru aceea poruncește a suferi nedreptatea, și face totul ca să ne depărteze de cele pământești, și să ne încredințeze care anume este slava și care necinstea, care este paguba și care câștigul. Dar zici că este greu lucru a suferi strâmbătatea și a fi obijduit. Nu este greu, omule, nu este greu. Și cât oare te vei mai înfricoșa de cele de aici? Dacă ar fi greu, nici nu ar fi poruncit Dumnezeu. Gândește-te bine: Cel ce a nedreptățit a plecat având cu el banii răpiți, însă și o conștiință rea – pe când cel nedreptățit, deși a fost lipsit de bani, totuși a câștigat îndrăznire la Dumnezeu, avere care este mai de preț decât toate comorile lumii.

Acestea deci știindu-le, să filosofăm în noi înșine și să nu pătimim ca cei proști și ușuratici, cari cred că sunt nedreptățiti când pătimesc ceva prin judecăți. Cu totul dimpotrivă însă, este o mare pagubă pentru noi când nu filosofăm asupra acestora de bunăvoie, ci fiind biruiți prin judecăți. Nici un câștig nu ai de a suferi fiind învins de judecată, căci la urmă faptul este silit. Deci care este biruința cea strălucită? Când tu disprețuiești pe împotrivicul tău, când nu te vei judeca cu el. *Dar ce spui? Mi s-au răpit toate averile, zici, și tu poruncești ca să tac? Am fost obijduit, și tu mă îndemni să sufăr în liniște? Și cum voi putea face așa după cum spui?* Ei bine, toate sunt ușoare de îndeplinit dacă tu ai privirea îndreptată spre cer, dacă privești această frumusețe, unde te vei primi precum ți-a făgăduit Dumnezeu, dacă vei răbda nedreptatea cu bărbăție. Deci fă aceasta și, privind la cer, gândește-te că printr-o astfel de purtare te-ai făcut deopotrivă cu cel ce șade pe Heruvimi. Căci și el a fost batjocorit și a răbdat, a fost defăimat și nu s-a apărat, a fost

lovit, a fost scuipat, și nu a căutat să se răzbune, ba încă bine făcea împotrivicilor săi, și încărcă cu mii de binefaceri pe cei ce-i făceau de-acestea, iar nouă ne-a poruncit a fi următori ai lui. Gândește-te că ai ieșit gol din pântecul maicii tale și tot gol te vei duce de aici, și tu, și cel ce te-a nedreptățit, sau mai bine zis, acela purtând pe sine mii de răni încărcate cu viermi. Gândește-te că cele de aici sunt trecătoare, gândește-te la mormintele străbunilor, află în chip lămurit toate cele întâmplare, și vei vedea că cel ce te-a nedreptățit pe tine te-a făcut prin aceasta mai puternic. Patima lui – vorbesc de iubirea lui de argint – a făcut-o mai grozavă, pe când pe a ta a făcut-o mai slabă, luând hrana fiarei celei sălbatice. Pe lângă acestea, apoi te-a scăpat de multe griji, supărări, uneltiri, bârfeli, tulburări și frică neconținută, iar sarcina cea grea a relelor a grămădit-o asupra capului lui. *Dar ce, zi tu, dacă eu mă lupt cu foamea?* Ei bine, pătimești aceasta împreună cu Pavel, care zicea: *Până în ceasul de acum flămânzim, și însetăm, și suntem goli. Dar, zici tu, acela pătimea pentru Dumnezeu. Și tu tot pentru Dumnezeu pătimești, căci când nu-ți răzbuni, aceasta o faci pentru Dumnezeu. Dar poate că cel ce te-a nedreptățit se dezmiardă cu cei bogați, sau mai bine zis, cu diavolul – tu însă vei fi încununat împreună cu Pavel.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XVI, pp. 168-170)

„Nu l-a dat în judecată, ci l-a dat în judecata unui alt tribunal, în judecata cugetului lui.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XXVIII, p. 249)

JURĂMÂNTUL (definiția)

„Că acest lucru este jurământul: chezașuire a năravurilor celor ce nu au credință!” (Din Cuvântul 1 la Faptele Apostolilor, în vol. Puțul și Împărțirea de grâu, p. 268)

JURĂMÂNTUL (- chemarea lui Dumnezeu ca martor)

„Iată că iarăși Laban cheamă pe Dumnezeu ca judecător între ei doi: *Vază Dumnezeu între mine și tine; că ne vom despărți unul de altul* (Fac., 31, 49). Acum ne vom despărți, a spus Laban. Tu te vei duce în pământul tău, iar eu mă voi întoarce la casa mea.

De vei smeri fetele mele, de vei lua alte femei pe lângă fetele mele, nu-i nimeni cu voi care să vă vadă, dar Dumnezeu e martor (Fac., 31, 50).

Vezi că Îl cheamă de mai multe ori pe Dumnezeu ca martor. Grija pe care Dumnezeu i-a purtat-o lui Iacov, l-a învățat cât de mare e puterea Stăpânului și că nu-i cu puțință să rămână ceva ascuns ochiului celui neadormit. De aceea a spus: deși ne despărțim, deși nu-i nimeni altul care să poată mărturisi, totuși să fie martor Cel Care-i de față pretutindeni”. (*Omilia la Facere*, omilia LVII, VIII, în col. PSB, vol. 22, pp. 244-245)

JURĂMÂNTUL (pe numele lui Dumnezeu)

„Oare nu trebuia să ne cutremurăm când se numește Dumnezeu? Ci la Iudei atâta era de cinstit Numele Lui, cât se scria pe table și nimănui nu-i era slobod să poarte slovele acelea, ci numai Arhiereului. Iar acum ca un lucru simplu așa purtăm Numele Lui. Dacă simplu a numi pe Dumnezeu nu era slobod tuturor, oare a-L chema pe El spre mărturie, de câtă îndrăzneală este, spune-mi? De câtă turbare?” (*Din Cuvântul 9 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 270)

„Ce! Pentru o bagatelă, pentru un nimic, adesea chiar pentru o explozie de mânie, o manevrare fără considerare a cuvintelor pentru un obol juri, pentru un lucru mic, pentru nedreptate, (...) Îl întrebi pe Dumnezeu, Îl desemnezi ca martor! Ce sclav va îndrăzni să-l trateze pe stăpânul său cu o asemenea dezinvoltură?

Nefericitul! Ignori tu ceea ce e Dumnezeu, ceea ce este numele lui Dumnezeu? Nu iei tu în seamă cum din cer până la pământ acest nume este aclamat, venerat, închinat? Pătrunde în cele mai înalte ceruri și ascultă concertele de laudă ale curții cerești: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Ta*. Și chiar această măreție prea înaltă și foarte de temut tu îndrăznești s-o insulti prin somațiile tale sacrilege? O nerușinare!” (*Din vol. Bogățiile oratorice*, p. 602)

JURĂMÂNTUL (în Vechiul Testament)

„*Ci să fie cuvântul vostru: da, da și nu, nu; iar ceea ce este mai mult decât acestea, de la cel rău este* (Matei 5, 37).

- Dar ce este mai mult decât *da* și decât *nu*?

- Jurământul, nu jurământul strâmb. Că toată lumea știe - și nimeni nu mai are nevoie să o afle - că jurământul strâmb este de la diavolul și că nu e

numai de prisos, ci și potrivit. A fi de prisos înseamnă a fi mai mult, a fi din belșug, așa cum este jurământul.

- Cum? Jurământul este de la cel rău? Dacă-i de la cel rău, atunci pentru ce a fost legiuit de legea veche? Tot așa cu lăsarea femeii; pentru ce este socotită acum adulter când era îngăduită mai înainte?

- Ce putem răspunde acestor întrebări? Legiuirile Vechiului Testament erau legiuri pe măsura slăbiciunilor celor ce primeau legile. Chiar cinstirea lui Dumnezeu, cu arderea de carne și de grăsime, era cu totul nevrednică de Dumnezeu, după cum găngăvitul este nevrednic de un filozof. Dar acum, când Hristos ne-a ridicat la o viețuire mai înaltă, lăsarea femeii este socotită adulter, iar jurământul, de la diavol.

Dacă legile Vechiului Testament ar fi fost de la diavol, apoi n-ar fi făcut atâta bine. Că n-ar fi fost primite acum cu atâta ușurință legile Noului Testament, dacă n-ar fi fost mai înainte legile Vechiului Testament. Nu-mi cere, dar, să-și arate tăria lor acum, când a trecut folosul lor, ci atunci, când timpul o cerea”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 226-227)

„... jurământul, de care e vorba, a fost legiuit de legea veche, tocmai pentru ca iudeii să nu se jure pe idoli, ci pe Dumnezeu. *Jurați-vă*, spune profetul, *pe Dumnezeul cel adevărat* (Ier., 4, 2)”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 227-228)

JURĂMÂNTUL (în general, jurământul este oprit)

„... ascultând de hotărârea lui Hristos, care zice: *S-a zis celor de demult: «Să nu juri strâmb», iar Eu vă zic vouă: «Să nu te juri deloc!»* (Matei, 5, 33-34). *Să nu-mi spui Mă jur pe drept! Nu ți-i îngăduit să te juri, nici pe drept, nici pe nedrept! Să ne păzim, dar, gura curată de jurământ!*”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 175)

„*Iarăși ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu juri strâmb, ci să dai Domnului jurămintele tale; iar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc* (Matei 5, 33-34).

- Pentru ce Domnul n-a vorbit îndată de furt, ci de jurământul strâmb, trecând peste porunca aceea?

- Pentru că cel ce fură, acela se și jură. Și dimpotrivă cel care nu știe nici să se jure, nici să mintă, cu atât mai puțin va fura. Prin urmare oprind jurământul, a oprit și celălalt păcat, furtul; iar prin furt, minciuna.

- Ce înțeles au cuvintele: *Să dai Domnului jurămintele tale?*

- Înseamnă să spui adevărul când juri. *Dar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc*". (Omilia la Matei, omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 225)

„Dumnezeu a zis: *Să nu juri*. Nu mă mai întreba pe mine, de ce a zis Dumnezeu așa. Este o poruncă a Domnului; El, Care a dat-o, a știut și pricina, pentru care a dat-o. Dacă ea n-ar fi de folos, El n-ar fi oprit (jurământul), ci l-ar fi îngăduit, desigur. Împărații dau legi, și adeseori acestea nu sunt întotdeauna de folos; căci ei sunt oameni și nu pot nimeri întotdeauna, ca Dumnezeu, așa cum trebuie; cu toate acestea noi ne supunem acestor legi.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 103)

„Ai auzit povestea cu Saul? Ai auzit de felul cum au fost duși în robie iudeii? Pe lângă acestea toate ai auzit cuvântul lui Hristos Care spune, că nu numai a jura strâmb, ci chiar singurul fapt de a jura oricum este ceva diavolesc și o uneltire pe de-a-ntregul a celui rău? Ai auzit că totdeauna după jurăminte urmează călcarea jurământului? Adunând așadar, toate astea la un loc, scrie-le în cugetul tău.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 173)

„Și mai întâi de toate instruiți-vă limba să se curățe de jurăminte. Nu vorbesc doar de jurămintele false, ci și de cele formale și ușurate care sunt spre paguba celor ce le fac. Căci zice: *S-a spus să nu juri strâmb. Eu însă vă spun să nu vă jurați deloc* (Mt., 5, 33-34). Ai auzit: *să nu juri deloc?*” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 40-41)

JURĂMÂNTUL (nu orice jurământ este oprit)

„Nu orice jurământ este oprit, ci ceea ce este oprit este jurământul fals, jurământul în deșert, jurământul emis cu ușurință, pentru nimicuri, așa cum fac în orice moment persoanele care au obiceiul deplorabil, făcând să intervină în orice moment Dumnezeul măreției.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 601)

„Evanghelia nu oprește orice fel de jurământ: însă ea se ridică ca o forță de neînving împotriva jurământului vinovat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 604)

JURĂMÂNTUL (ferirea de jurământ)

„Spune-mi, te rog, ce oboseală este să fugi de jurământ? Îți cere să cheltuiești bani? Trebuie să asuzi și să te nevoiești? Nu! E de ajuns numai să voiești și totul s-a făcut! Dacă-mi spui că te juri din obișnuință, îți voi răspunde că tocmai obișnuința te va ușura să nu te mai juri. Reușești totul dacă, în locul vechii obișnuințe, iei o altă obișnuință. Gândește-te că mulți eleni, care se bâlbâiau, și-au îndreptat limba lor greoaie prin îndelungată stăruință; alții, care aveau umerii strâmbi și-i mișcau neconținut, i-au îndreptat punând deasupra lor săbii. Am fost silit să vă dau aceste exemple, luate de la păgâni, ca să vă fac cu ele de rușine, pentru că nu vă conving cuvintele Scripturilor”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„Iar dacă și după acestea spui ca obișnuința poate să-i fure chiar pe cei ce-și dau toată silința să se lase de jurat, o mărturisesc și eu; dar totodată îți spun că, după cum este cu putință să te fure obișnuința, tot așa de ușor este să te și îndrepti. Dacă-ți pui în casa ta mulți paznici, de pildă: sluga, soția, prietenul, iute te vei dezbara de deprinderea cea rea, fiind de toți îndemnat și încurajat. Fă asta zece zile numai: Nu-ți trebuie mai mult! Totul se va întări, iar deprinderea cea bună va prinde rădăcină puternică. Când începi să faci asta, nu te deznădăjdui de calci legea o dată, de două ori, de trei ori, de douăzeci de ori chiar! Ai căzut? Scoală-te din nou! Ia munca de la început, cu aceeași râvnă, și vei birui negreșit! Nici jurământul strâmb nu este un păcat întâmplător. Dacă jurământul este de la diavol, ce pedeapsă merită jurământul strâmb?”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 230)

„Căci precum, când nu jurăm deloc, îi astupăm diavolului toate drumurile, tot așa, dacă facem măcar un singur jurământ, îi dăm putința de a pune la cale nenumărate călcări de acest fel (de jurământ – n.n.)”. (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 64)

„E peste putință ca gura deprinsă să jure, să nu-și calce jurământul.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 78)

„Căci spune-mi: Ce nădăjduiești când îl tragi pe bărbat spre jurământ? Că va jura strâmb? Ci acest lucru este al nebuniei celei mai de pe urmă. Fiindcă osânda se va întoarce peste capul tău. Mai bine este să pierzi tu banii, decât să piară acela. Ce, faci aceasta cu paguba ta și cu ocară lui Dumnezeu? Sufletul acesta este de fiară și de om păgân!

Dar nădăjduiesc că nu va jura strâmb.

Crede-l dar și fără jurământ!

Dar sunt mulți – zice – care fără de jurământ aleg să lipsească pe alții, iar cu jurământ, nu.

- Omule, te amăgești pe tine! Omul care s-a învățat să fure și să nedreptățească pe aproapele, de multe ori va alege și jurământul să calce. Iar de se va sfii de a jura, cu mult mai vârtos de a nedreptăți se va sfii”. (*Din Cuvântul 9 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 268)

.....
„Sau doar pentru aceasta s-a făcut Biserica, ca să ne jurăm? Nu! Ci numai ca să ne rugăm. Sau Sfântul Altar pentru aceasta s-a pus, ca să ne jurăm pe el? Nu pentru aceasta, ci ca să dezlegăm păcatele noastre, dar să nu le legăm. Drept aceea, cutremură-te și fugi de jurământ; deschide Sfânta Evanghelie să vezi ce-ți zice Hristos: *Eu vă zic ca nicidecum să nu vă jurați!*, iar tu pe legea care te oprește să nu juri, pe aceea îți faci jurământul, o mare ocară, o mare nebunie să ucizi pe făcătorul de lege care oprește jurământul, să îl iei de ajutor spre junghiere; nu plâng, nici nu suspin atâta pentru cei pe care-i junghie tâlharii, pe cât lăcrimez și mă cutremur dacă văd pe cineva că vine lângă Sfântul Altar și-și pune mâinile pe Evanghelie să jure. Iar tu zici către cel ce vrea să jure, *ce vrei să-ți fac, că Dumnezeu poruncește să ne jurăm*; Acela mă oprește acum să nu te las să faci jurământ și ajunge numai aceasta în cinstea lui Dumnezeu și spre paza ta și spre frica celui ce vrea să jure.” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 103-104)

JURĂMÂNTUL (gravitatea)

„Căci jurământul n-are numai această parte rea în sine, că, fie ținut, fie călcat, el atrage pedeapsă pentru cei ce s-au legat prin el, (ceea ce nu se vede la nici un alt păcat) dar el cuprinde în sine și alt rău. Care anume? Că, chiar dacă vrem să ne dăm osteneala, nu ne e cu putință să ne ținem adesea jurământul. Mai întâi, fiindcă cel ce jură des, fie de voie, fie de nevoie, cu bună știință sau în neștire, fie în glumă sau în serios și adesea fiind rătăcit de mânie sau de multe altele, oricum, își va călca jurământul. La aceasta nimeni nu poate întâmpina nimic; atât e de recunoscut și de limpede că cel care jură des trebuie să-și calce jurământul. În al doilea rând, pentru că cel care jură, chiar dacă nu e târât de vreo patimă, și n-o face fără voie, ori în neștire, va fi silit de însăși firea lucrului, și cu știință și de bună voie, să-și calce oricum jurământul. Adesea, când cinăm acasă la cineva și s-a întâmplat ca o slugă să facă vreo greșală, soția a jurat că o s-o biciuiască; bărbatul a jurat

numaidecât tocmai dimpotrivă și nu a îngăduit să fie biciuit. Acum, orice vor face aceștia doi, se va ivi neapărat o călcare de jurământ; căci chiar dacă ar vrea ei și s-ar strădui, nu pot să păstreze jurământul, ci orice s-ar întâmpla, unul din ei se va face vinovat de călcare de jurământ, și mai de grabă amândoi, în felul în care vă voi spune acum, căci tocmai aceasta e vrednică de mirare. Cel care a jurat că va biciui pe slugă sau pe slujnică și pe urmă a fost împiedicat, și el însuși și-a călcat jurământul nefăcând ce-a jurat, și celui care l-a împiedecat să-și țină vorba, i-a dat prilejul să pricinuiască o călcare de jurământ. Căci nu numai cei ce-și calcă jurământul, dar și cei care împing pe alții în această nevoie sunt răspunzători de acest păcat.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 61-62)

„Cei care fac unul împotriva altuia jurăminte ce se bat cap în cap, când jurământul e rupt de sila împrejurărilor, amândoi cad în prăpastia călcării de jurământ, unii din pricina acestei fapte, iar ceilalți pentru că au dat prilej altora să facă așa ceva.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 63)

„Oh, de aș putea dezbrăca inimile celor care jură așa de ușor, să le pun sub ochi spre a vedea cât de pline-s de rănilor și vânătăile pe care le capătă în fiecare zi din pricina jurămintelor; atunci n-am avea nevoie de sfat și îndrumare, căci vederea rănilor ar fi mai potrivită decât orice cuvântare să scoată din rătăcire pe cei ce-s dedați acestui nărav. Decât, chiar dacă n-ar fi cu putință să le pun înaintea privirii lor, măcar de aș putea să pun în fața judecății rușinea și ocară sufletului, ca să arăt cât e de putred și stricat.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 78)

„Dintr-o pricină de bani, ia spune-mi, vrei să-ți ucizi sufletul? Ce câștigi, când îți păgubești și sufletul, și pe aproapele? Dacă crezi că e iubitor de adevăr, nu-l sili să jure; dacă știi că va minți, nu-l sili să jure strâmb. *Dar trebuia, zice, să stărui ca să-mi întăresc încrederea.* Ba atunci ar fi fost încrederea ta întemeiată când nu l-ai fi silit să jure. Acum, când te întorci acasă, ești mereu muștrat de cugetul tău, chibzuind cu tine însuți: *Oare nu l-am pus zadarnic să jure? Nu cumva a jurat strâmb? Nu cumva eu am fost pricina păcatului?* Dacă însă nu l-ai pus să jure, întorcându-te acasă vei avea mare mângâiere, mulțumind lui Dumnezeu și zicând: *Binecuvântat să fie Dumnezeu, că m-am stăpânit și nu l-am pus să jure fără rost și zadarnic. Ducă-se în treaba lor și aurul, și banii, așa că mai ales acest lucru să ne întărească încrederea noastră, anume că n-am călcat legea și nici nu l-am silit pe altul să facă același lucru.* Gândește-te la pricinile pentru care nu l-ai

pus să jure și acestea îți vor fi de ajuns ca alinare și mângâiere.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 95-96)

„Căci dacă în Vechiul Testament, când evreii nu erau supuși la o disciplină prea aspră, ci li se îngăduiau multe, a fost o mânie așa de mare pentru un singur jurământ, și atâta prăpăd și robie, ce e firesc să pătească acei care jură, acum, după ce s-a dat legea nouă care oprește jurământul și a sporit numărul poruncilor?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, pp. 170-171)

JURĂMÂNTUL (nu au trebuință de jurământ cei ce au nume bun și au îmbrățișat virtuțile)

„- Dar ce să fac dacă cineva îmi cere să jur, dacă mă silește?

- Frica de Dumnezeu să fie mai puternică decât silnicia. Dacă ai de gând să-mi vii cu astfel de scuze, atunci nu vei păzi nici o poruncă! Așa vei spune și cu porunca de a nu-ți lăsa femeia (Matei 5, 32): *Ce? Să n-o las, când e certăreață și cheltuitoare?* Așa vei spune și cu porunca de a-ți scoate ochiul drept (Matei 5, 29): *Ce? Să rup orice legătură cu prietenul meu, când îl iubesc și ard de dragul lui?* Așa vei spune și cu porunca de a nu te uita cu poftă (Matei 5, 28): *Ce să fac dacă nu pot să nu mă uit?* Așa vei spune și cu porunca de a nu te mânia pe fratele tău (Matei 5, 22-23): *Ce să fac, dacă nu pot să-mi stăpânesc limba?* Și așa vei călca toate poruncile Domnului. Totuși de legile omenești nici nu îndrăznești să-mi vii cu astfel de scuze, nici să spui: *Ce să fac, dacă sunt așa și așa?*, ci, vrând-nevrând, te supui celor scrise.

De altfel, nici nu vei ajunge vreodată să fii silit să juri. Cel ce a auzit fericirile și și-a format sufletul, așa cum a poruncit Hristos, nu va fi silit niciodată de nimeni să se jure, fiind respectat și prețuit de toată lumea”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 226)

„Noi ar trebui să fim crezuți mai cu seamă din purtare, decât din jurăminte. Pentru ce, spune-mi, pe unii care jură nu-i credem, iar pe alții îi credem de fideli și fără jurământ? *Dacă cutare, zice, va spune faptul, eu îl cred și fără jurământ, pe tine însă, chiar cu jurământ nu te cred.* Așadar jurământul este de prisos, ba încă chiar e o dovadă mai mult de necredință, decât de credință. Ușurința de a jura e o probă de nerespect cătră cele sfinte. Altfel dar cel ce în continuu uzează de jurământ nu are niciodată vreun folos din el, pe când din contră, cel ce niciodată nu întrebuițează jurământul,

acesta tocmai se folosește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 20)

JURĂMÂNTUL (strâmb)

„Cel ce-a jurat strâmb, după ce moare, trebuie îngropat și dat îndărăt sânului pământului, de aceea pentru ca odată cu trupul să nu dispară și răutatea săvârșită, blestemul a făcut din casa lui o dărâmătură, pentru ca trecătorii toți, văzând-o și întrebând de pricina acestui lucru, să se ferească de a face la fel.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 162)

„Dacă jurământul, chiar jurământ adevărat, este un păcat și o călcare a poruncii, ce vom spune despre jurământul fals? Dacă ce este mai mult decât *da* și *nu* este de la cel rău, de la diavolul, de la cine va fi cel fals?” (*Despre căință (I)*, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință....*, p. 64)

„Fiindcă nici nu este mic jurământul cel strâmb. Că dacă a jura este de la cel rău, oare a jura strâmb câtă muncă aduce?”

Cei din vremea Apostolilor – povestește Luca la Fapte – vindeau țarini sau case și aduceau prețul și îl puneau la picioarele lor. Dar Anania nu așa, ci ascunde din prețul țarinii pe care o vânduse, știind (aceasta – n.n.) și femeia lui. Pentru aceasta și se pedepsește cu moarte, fiindcă nu a iconomisit lucrul bine și s-a prins furând ale sale. Asemenea pentru aceasta se cercetează și femeia lui fiindcă a știut ceea ce s-a făcut.

Deci dacă cei ce numai au mințit au pățimit unele ca acestea, oare cei ce și se jură strâmb, ce nu vor pătimi? Iar mai vârtos dacă femeia fiind întrebată de Apostolul, de ați vândut întru atâta țarina, iar ea numai zicând, cu adevărat întru atâta, a luat astfel de pedeapsă și nu a scăpat, puneți în minte cei ce jurați strâmb de care muncă sunteți vrednici?” (*Din Cuvântul 12 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, pp. 272-273)

JURĂMÂNTUL (lepădarea obiceiului de a jura)

„Nu e greu a învinge acest obicei de a jura numai dacă punem pentru aceasta puțin zel, a

„Cheamă-l pe feciorul tău și sperie-l, amenințându-l cu o bătaie grozavă dacă nu păzește această poruncă, și vei vedea că de îndată se va lăsa

de acest obicei. Dar atunci nu e ciudat lucru, ca băieții cei mici, de teama noastră, să păzească porunca, și noi să nu ne temem de Dumnezeu atât cât se tem copiii noștri de noi?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 174)

„Că precum sluga care adeseori se cercetează, multe bătăi ia, tot astfel și cel ce jură.

Vezi priceperea acestui înțelept? Nu a zis: A jura nu îți învâța mintea ta, ci *gura ta*, fiindcă știa că toată pricina este din gură, și pentru că lesne se îndreptează”. (*Din Cuvântul 10 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, pp. 270-271)

„Vrei să știi că este cu puțință să biruiască cineva această boală rea a jurământului? Eu să te învăț și nu poate fi să nu biruești, căci când vei vedea pe una din slugile tale sau pe tine sau pe unul dintre copiii tăi sau pe cineva din casa ta că se jură adesea, poruncește-i să nu mănânce în acea zi și nu numai pe aceia ci și pe tine te canonește cu acest canon de te vei jura și tu, că limba pedepsindu-se în acest fel, de acum nu va mai jura strâmb și așa te va înțelepți nevoia foamei, deci de vom face așa, altă învățătură nu ne va mai trebui, că în ce fel o slugă este bătută și certată adesea, nu se poate curăți de răni, așa și cel ce jură și numește numele lui Dumnezeu, niciodată nu se mai curățește de păcate. Pentru aceea, să fugim de acest obicei al jurământului și să ne facem mai buni după întoarcere și îndreptare.” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 102)

„Rogu-vă, dați-mi răspuns voi cei ce ați mers și ați văzut obiceiul cel bun ce au cei din cetatea Antiohiei, pe care obicei nu-l are altă cetate, că acei oameni mai bine primesc să li se taie limba decât să iasă jurământul din gura lor.” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 104)

„Că nu știu ce vom face pentru acest obicei rău pe care l-am învățat și zicem și fără de voia noastră: *Pe Dumnezeul meu*, dar tu când te pornești a zice acest cuvânt, mușcă-ți limba tare până te va durea, sau și până a nu zice, că mai bine este să curgă acum sânge din ea, decât atunci, muncindu-se, să poftască o picătură de apă și să nu poată afla nici o mângâiere.” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 104)

LACRIMILE (de pocăință)

„Da, nimic nu apropie și nu unește atât de mult pe om de Dumnezeu ca astfel de lacrimi. Unul ca acesta nu se uită la cele din jurul lui fie de locuiește în mijlocul orașelor, fie de trăiește în pustie, în munți și în vâlcele; și nici nu se mai satură de lacrimi fie că-și plânge păcatele lui, fie că le plânge pe ale altora. De aceea pe aceștia, înainte de alții, i-a fericit Dumnezeu, zicând: *Fericiți cei ce plâng* (Matei 5, 4). Cum ar fi putut Pavel să spună: *Bucurați-vă pururea în Domnul* (Filip., 4, 4), dacă aceste lacrimi n-ar naște plăcere? După cum plăcerea luminează este unită cu durerea, tot așa lacrimile vărsate după placul lui Dumnezeu odrăslesc bucurie neîncetată și nevestejită”. (*Omilia la Matei*, omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 84)

„După cum văzduhul se curățește după o ploaie bogată, tot așa, după lacrimi îmbelșugate, se pogoară în suflet liniște și alinare și dispare întunecimea păcatelor. După cum ne curățim de păcate prin apă și prin Duh, tot așa ne curățim iarăși prin lacrimi și mărturisire; cu o singură condiție, să nu lăcrimăm de ochii lumii și spre laudă. Cel ce varsă lacrimi de ochii lumii și spre laudă trebuie ținut de rău mai mult decât o femeie care se împopoțonează, care își încondeiază sprâncenele și se sulemenește. Eu caut acele lacrimi care nu se varsă de ochii lumii, ci din zdrobirea inimii; lacrimile cele ascunse, vărsate în camera ta de rugăciune, fără să fii văzut de cineva; lacrimile cele ce picură liniștit și fără zgomot, cele izvorâte din adâncul inimii, cele pornite din zdrobirea și durerea sufletului, cele vărsate numai de dragul lui Dumnezeu (...)

De vei lăcrima și tu așa, vei merge pe urmele Stăpânului. Și El a lăcrimat; și pentru Lazăr (Ioan, 11, 35), și pentru Ierusalim (Matei, 23, 57), și pentru Iuda (Matei, 26, 50)”. (*Omilia la Matei*, omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 84-85)

„Să stingem vâlvătaia păcatelor, nu cu apă multă, ci cu puține lacrimi. Multul foc al păcatului e stins și cu o picătură de lacrimi; că lacrimile sting vâlvătaia păcatelor și spală mirosul greu al păcatului.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p.141)

„Lacrimile sunt baie și mijloc de curățire de păcate.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 141)

„Pot și lacrimile stinge focul cel aprins al păcatelor.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 453)

„Să ștergem murdăria păcatelor noastre cu lacrimile noastre. Mare este rodul acestor lacrimi! Mare mângâiere și ușurare ne dau! Pe cât de mare este pedeapsa dată râsului și petrecerii, pe atât de mare ușurare aduce plânsul neconținut. *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia* (Matei 5, 4), spune Domnul. Și: *Vai de cei ce râd, că aceia vor plânge* (Luca 6, 25). De aceea și Pavel își petrecea tot timpul în lacrimi și plâns, cu toate că nu se știa cu nici un păcat pe cuget.

- Cine spune asta?

- Chiar fericitul acela! *Trei ani, ziua și noaptea*, spune el, *n-am încetat de a sfătui cu lacrimi pe fiecare din voi* (Fapte 20, 31). Pavel, trei ani! Noi, nici o lună! Pavel, ziua și noaptea; Pavel, pentru păcatele altora! Noi, nici pentru păcatele noastre! Pavel nu se știa cu nimic pe cuget, noi, nici din pricina poverii cugetului nostru!” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 454)

„Și, spune-mi, ce putea fi mai frumos decât ochii aceia care erau împodobiți de mulțimea lacrimilor ca de niște mărgăritare?” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>>* (Fac 10, 1), în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 183)

„Că sunt prețioase lacrimile pocăinței! Ce bogăție cuprind ele! Ce calități îmbracă ele! Ele sunt mijlocitoare. Ele sunt dulci. Ele sunt roditoare. Ele sunt adevărate și sincere. Ele sunt sfinte.

Ele sunt dulci. Dulci, fiindcă nimic pe atâta cât lacrimile nu ne unește cu Dumnezeu. Dulci, fiindcă Iisus Hristos afirmă că ele sunt *fericite*. Dulci, fiindcă lor Sfântul Pavel le promite adevăratele bucurii: *Bucurați-vă pururea în Domnul!*

Ele sunt roditoare. Ele lucrează minuni ale harului. Priviți la Magdalena în lacrimi, la picioarele lui Iisus. Lacrimile ei o curățesc, o împodobesc, o fac plină de toate mărețiile sfințeniei, fac din ea mai mult decât o fecioară.

Ele sunt loiale și adevărate. Aceste lacrimi au groază de orice slavă deșartă; ele curg cu tăcere sub privirea singură a lui Dumnezeu.

Ele sunt sfinte. Cum nu vor fi ele? Ele au roșit pleoapele divine; ele au primit sfințirea lor de la Iisus Hristos chiar, atunci când ele curgeau din belșug și cu atâta căldură. Sfântul Pavel plângea; toți sfinții au plâns; lacrimile sunt apanajul celor aleși ai lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 304)

LACRIMILE („Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”²⁶⁷)

„- Dar ce folos am, aş putea fi întrebat, dacă (...) plâng?
- Foarte mare folos! Atât de mare, încât nici nu pot să ți-l înfățișez prin cuvinte. La tribunalele acestea din lume, oricât ai lăcrima, nu scapi de osândă după ce sentința a fost pronunțată. Dar la tribunalul cel duhovnicesc, de suspini numai ai schimbat sentința, ai căpătat iertare. De aceea Hristos spune multe despre plâns, ferește pe cei ce plâng și nefericește pe cei ce râd (Matei, 5, 4)”. (*Omilia la Matei*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

LAUDA (constructivă)

„Și David, iarăși, s-a lăudat, dar s-a lăudat cu acele fapte ce puteau să îndrepte pe ascultătorii săi.” (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 263)

LAUDELE (aduse aproapei)

„Ce folos aduce veșmântul din afară, când sufletul e îmbrăcat mai prost ca orice cerșetor? Pe un om trebuie să-l lauzi și să-l admiri, nu după haine, nici chiar după trup, ci după sufletul lui.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 161)

LAUDELE (respingerea laudelor ce ni se aduc)

„Noi trebuie a respinge laudele altora ca astfel să ne învrednicim de mai mari laude, și mai mult să fim admirați.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 322)

²⁶⁷ Matei, 5, 4.

LĂCOMIA (definiția)

„... lăcomia care, fiind prin ea însăși o mare nebunie și o boală grea, devine încă mai periculoasă în aceea că ea este rădăcina și mama tuturor relelor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIX, 1, p. 351)

LĂCOMIA (gravitatea)

„Dacă este ucigaș cel care nu dă săracilor din averile sale, cu mult mai mult cel care ia cele străine. Nu sunt, oare, lacomii și zgârciții mai răi decât mulți tâlhari de drumul mare? Nu sunt răpitorii mai răi decât mulți ucigași, decât mulți jefuitori de morminte?”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 450)

„De care nebun spuneam că e mai nebun între nebuni? De cel care se taie numai pe el sau de cel care se taie și pe el, dar și pe toți pe care-i întâlnește? Negreșit că acesta din urmă. Nebunii se despoaie numai pe ei înșiși; lacomii, pe toți pe care-i întâlnesc.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 920)

„Lăcomia este un aluat vechi, și oriunde ar cădea, în orice casă ar intra, o face necurată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XV, p. 156)

„Nimic nu este mai putregăios ca lăcomia. Chiar de ai încuia acest aluat în casă, chiar de ai zăvorî ușa sau ai face orice, totul vei face în zadar, căci ai încuiat înlăuntru lăcomia, hoțul cel primejdios, care poate a-ți scoate de acolo totul. *Dar ce, zici tu, nu cumva cei ce sunt lacomi suferă cu toții de acestea?* Fără îndoială că vor suferi, dar poate încă nu suferă. Dacă acum scapă de suferință, apoi atunci mai mult încă să se teamă, căci sunt păstrați pentru o pedeapsă mai mare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XV, p. 156)

„Lacomul chiar și după ce a pierdut banii, a rămas plin de păcate, căci în închipuirea sa gândindu-se numai la bogăție, nu vede și relele ce izvorăsc din bogăție, ci le cunoaște mai pe urmă în adevărul lucrurilor. Plăcerea de bogăție s-a preschimbat la el în visuri, pe când osânda din acea plăcere nu se mai prefăce în vis, ci o va simți chiar în faptă, ba încă chiar și mai înainte de

acea osândă el primește și aici cea mai mare osândă, prin miile de scârbe ce le întâmpină adunând acele bogății, prin grijile, prin învinuirile ce i se aduc, prin uneltirile și tulburările de tot felul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, pp. 394-395)

„Lăcomia este stricăciune, ba încă o stricăciune mai rea decât toate celelalte, căci ea duce la idolatrie. Să fugim de stricăciune, și să preferăm nestricăciunea. Te-ai lăcomit la avutul altuia? Lucrul de care te-ai lăcomit se strică, pe când lăcomia rămâne, devenind obiect de stricăciune fără sfârșit. Mulțumirea trece, pe când păcatul rămâne intact. Este un rău mare de a nu se lepăda cineva de totul din această viață, și mare nenorocire este ca ducându-se acolo să purtăm cu noi sarcini de păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 252)

„Dacă împăratul ar scoate o lege prin care ne-ar obliga nu numai să nu răpim ceea ce este al altora, dar și să dăm săracilor o parte din averea noastră, ne-am supune fără să zicem nimic. Dar dacă împăratul cerului și al pământului ne spune să nu răpim lucruri care nu sunt ale noastre, noi încălcăm cu nerușinare porunca Sa. Pe împăratul pământesc, care este om, îl respectăm, pe când pe Împăratul Cel veșnic, Creatorul și Domnul a toate, Îl disprețuim. Nu este înfricoșător? Dacă atunci când Îl cinștim pe Dumnezeu ca pe un om, săvârșim un păcat, cât de mare este păcatul nostru dacă îl cinștim pe Dumnezeu mai puțin decât pe un om.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 227)

LĂCOMIA (manifestarea ei)

„Adesea lacomul respinge și chiar dreptul naturii; părinții, rudenia de sânge, el nu le mai cunoaște; vârsta el n-o mai respectă; prieteni nu are deloc, ci el este dușmanul întregii lumi și mai ales sieși; nu numai fiindcă își pierde sufletul său, ci fiindcă el este propriul său călău, el se dă la mii de neliniști, la mii de osteneți, mii de necazuri. El va face călătorii lungi, se va expune la pericole, la curse, la totul, pentru a-și înmulți răul lui, pentru a avea și a număra mult aur și argint. Este ceva mai rău, este o boală mai crudă? El se lipsește să bea și să mănânce, el se lipsește de toate aceste plăceri și poște pentru care oamenii au obiceiul să facă atâtea excese și atâtea păcate; el se lipsește încă de slavă și cinste. În sfârșit, lacomul îi consideră aproape pe toți oamenii suspecti, el este înconjurat de o mulțime de

învinuitori, de invidioși, de calomniatori și de oameni care-i întind curse. Cei pe care-i maltratează el pe nedrept îl urăsc pentru răul și necazul ce le-a făcut el lor; cei ce n-au să se plângă de el, se tem să devină victimele lui; și cuprins de milă pentru cei pe care i-a ruinat el, ei intră în plânsetele și în nenorocirile lor. Cei mari, care-i sunt superiori lui în putere și fiindcă au milă de cei mici și fiindcă ei îi poartă invidie, îl urăsc și se luptă cu el. Și pentru ce să vorbim despre oameni? Ce nădejde, ce mângâiere ce poate să-i mai rămână celui ce-și atrage mânia lui Dumnezeu?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXVII, 3, p. 468*)

„Pe cine voți mai întâi să zugrăvim? Pe lacom și pe răpitor? Dar ce poate fi mai nerușinat ca ochii acestora? Ce poate fi mai fără rușine și mai cinic ca aceștia? Nu atât de nerușinat este câinele ca unul din aceștia, când răpește cele ale altora. Ce poate fi mai spurcat ca mâinile acestora? Ce poate fi mai nesățios ca gura lor, care toate le înghite și niciodată nu se mai satură? Nu te uita la fața și la ochii lor, că sunt de om, căci ochii omenești nu văd astfel de lucruri. Lacomul și răpitorul nu vede pe oameni ca oameni, nu vede cerul ca cer, nu ridică capul în sus către stăpânul a toate, ci totul crede că este ban. Ochii omenești obișnuiesc a vedea pe săraci doborâți de sărăcie, și se mișcă spre milă, pe când ochii acestora, când văd pe săraci, se înfurie ca ai fiarelor sălbatece. Ochii omenești nu văd cele străine ca ale lor, ci și pe ale lor ca străine; nu poftesc pe cele ale altora, ci și pe ale lor le dau altora, pe când ochii acestora nu pot suferi, dacă nu vor răpi și pe cele ale altora, căci ei nu au ochi de om, ci de fiară sălbatică. Ochii omenești nu pot suferi să vadă trupul lor gol, căci este al lor, și nici chiar pe al altora – pe când ochii acestora dacă nu vor vedea pe toți dezbrăcați și dacă nu vor vedea toate cele străine strânse acasă la dâșii, niciodată nu vor fi mulțămiiți, și mai bine zis, nici atunci nu sunt mulțămiiți. Pentru aceea, mâinile lor nici cu labele fiarelor sălbatice nu le-ar putea asemăna cineva, căci sunt mult mai răpitoare și mai grozave ca ale acelor. Urșii și lupii după ce s-au săturat, se dezgustă pe urmă de prada lor și se depărtează, pe când aceștia niciodată au saț. Dumnezeu ne-a făcut mâinile ca să ajutăm pe alții, iar nu ca să-i dezbrăcăm, și dacă ar urma ca noi să le folosim la aceasta, apoi este mai bine a le tăia și a rămâne fără ele.

Tu, când o fiară sălbatică îți sfâșie o oaie, te scârbești; și când însuți faci așa cu fratele tău, nu crezi că ai făcut ceva rău? Și cum te poți numi om? Nu vezi că noi numim fapt omenesc mila cea plină de iubire de oameni, și când cineva face ceva crud și lipsit de milă, îl numim cu toții neomenos? Deci felul omului îl osebim de al fiarelor sălbatice numai prin a milui,

zicând pururea: *Oare el nu este om? Oare este fiară sălbatică sau câine?* Oamenii vindecă sărăcia și nu o mai sporesc, pe când gurile acestora sunt guri de fiare sălbatică, sau mai drept vorbind, chiar mai rele, chiar mai sălbatică decât ale aceluia, fiindcă ies din ele cuvinte mai veninoase decât dinții aceluia, cuvinte care adeseori pricinuesc și moartea aproapelui. Și dacă le-ar cerceta pe toate cineva, atunci ar putea vedea bine cum neomenia și lipsa de milă fac din oameni neoameni și fiare sălbatică. Dacă încă ar cerceta și cugetul unor astfel de oameni, încă i-ar numi nu numai fiare sălbatică, ci chiar draci, căci sunt plini de răutate și de dușmănie asupra aproapelui. Acolo nu vei vedea nici dragoste de Împărăția Cerurilor, nici frică de gheena, nici rușine de oameni, nici milă, nici bunăvoință, ci nerușinare și obrăznicie, și disprețul tuturor celor viitoare, iar cuvintele lui Dumnezeu pentru osândă, ca și amenințarea cu gheena, lor li se par numai un basm.

Astfel este cugetul lacomilor și al răpitorilor.

Deci când ei pe dinlăuntru sunt draci și pe dinafară fiare sălbatică, ba chiar mai răi decât acelea, apoi atunci cu cine vom asemăna astfel de oameni? Cum că sunt mai răi decât fiarele sălbatică este învederat de acolo că acelea sunt de la fire așa, pe când ei, ca oameni, având de la fire blândețea, se silesc singuri a se pune în rândul fiarelor sălbatică. Dar și dracii îi au pe aceștia împreună-lucrători cu dânșii împotriva celor bătuiți, pe când dacă nu ar lucra cu dracii, apoi cele mai multe din meșteșugurile lor împotriva noastră s-ar sparge în capul lor – aceștia însă întrec și pe draci, încercând să-i stăpânească pe cei bătuiți. Și iarăși, dracul războiește pe om, iar nu pe ceilalți draci, pe când lacomul se grăbește a face rău în orice chip celui de aproape și nu se sfiește nici din fire.

Știu bine că mulți sunt nemulțămiiți de noi pentru aceste cuvinte, dar eu nu sunt defel supărat, ci mi-e milă și plâng pe niște astfel de oameni, și chiar de ar voi să mă bată, cu plăcere aș suferi dacă s-ar depărta de această sălbăticie. Căci nu numai eu singur, ci și Prorocul îi scoate pe aceștia din rândul oamenilor, zicând: *Omul, în cinste fiind, nu a priceput, ci s-a asemănat dobitoacelor celor necuvântătoare* (Ps. 48, 21). Deci să ne facem odată oameni, să privim spre cer și să recâștigăm chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ca astfel să ne învrednicim și de bunătățile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, pp. 95-96)

„... se vede petrecându-se pe drumuri, pe mare, în cetăți, în tribunale; fiindcă lăcomia a umplut marea de sânge, de multe ori a înroșit într-un chip nelegiuit până și săbiile judecătorilor; tot se întrarmează pe cei ce pândesc noaptea și ziua pe trecători la drumul mare, ea a făcut ca să nu se mai cunoască firea, căci a adus uciderea de tată, de mamă și, în sfârșit, toate relele din viață ea le-a adus. Pentru aceea Pavel o numește rădăcina tuturor relelor. Lăcomia aduce pe îndrăgitorii ei într-o stare cu mult mai proastă decât a ocnașilor din minele de metaluri. După cum aceia întruna muncesc din greu în întuneric, închiși și legați, tot așa și lacomii săpând în peșterile iubirii de argint, și neavând nici o silă de undeva, ei singuri își trag osânda, cetluindu-se pe sineși cu legături nedelegate. Cei osândiți la ocnă, măcar când vine seara se odihnesc de dureri și munci, pe când lacomii și ziua și noaptea sapă întruna și scormonesc acele metaluri rele. Cei dintâi au o măsură hotărâtă în acea lucrare din greu, pe când aceștia din urmă nu cunosc nici o măsură, ci încă cu cât sapă mai mult, cu atât mai mult li se deschide pofta de a săpa înainte. Dar dacă aceia sunt siliți la muncă grozavă, apoi iată că aceștia din urmă de bunăvoia lor și nesiliți de nimeni, nici măcar nu pot a se izbăvi de această boală rea, ba chiar nici nu pot a o urî, ci după cum porcul se tăvălește în mocirlă, așa și aceștia, tăvălindu-se în putoarea iubirii de argint, sunt mulțamiți și încântați, pătimind mai grozave munci decât osândiții aceia. Cum că ei sunt în rele, ascultă cele ale acelora și vei ști și cele ale acestora. Deci se spune că acel pământ aurit are crăpături și găuri în acele peșteri întunecoase, astfel că criminalul osândit acolo la munci ia cu dânsul cazmaua, în același timp și lampa, împreună cu ulciorașul din care picură în lampă untdelemn, din pricina întunericului ce este acolo, și numai așa intră înlăuntru, după cum am spus. După aceea, fiindcă timpul îl cheamă la mâncare, iar el nu știe timpul din pricina întunericului, apoi iată că temnicerul bate de sus cu putere în pereții peșterii, și astfel, prin troncănitura aceea și prin glasul lui, dă de știre celor ce lucrează în peșteră că s-a sfârșit ziua. Poate că vă cutremurați auzind acestea?

Ei bine, să vedem dacă nu cumva filarghirii (iubitorii de argint) pătimesc încă și mai grozave. Căci și aceștia au un temnicer greoi, vreau să zic iubirea de argint – și cu atât mai greoi, cu cât împreună cu trupul este legat și sufletul. Și întunericul de aici este încă și mai înfricoșat, fiindcă nu este întuneric simțit, ci se zămislește înlăuntru lor, și ori încotro s-ar duce, ei îl poartă pretutindeni cu dânșii. Așadar, ochiul lor cel suflesc s-a stins cu desăvârșire. Pentru aceea și Hristos îi jelește mai mult decât pe toți, zicând: *Deci dacă lumina care este în tine este întuneric, dar întunericul cu atât mai mult* (Mt. 6, 23)? Aceia cel puțin poartă cu dânșii o lampă care luminează, pe

când aceștia sunt lipsiți până și de această lumină, din care pricină și cad în fiecare zi în mii și mii de prăpăstii. Cei osândiți la muncile acelea, de îndată ce sosește noaptea se odihnesc, intrând și dânsii în liniștea obișnuită a celor nenorociți – voiesc a spune noaptea – în vreme ce lăcomia aduce și această nenorocire iubitorilor de argint, fiindcă ei noaptea se îngrijesc și se frământă de muncile cele mai grozave, fără ca cineva să-i neliniștească.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, pp. 245-246)

„Oamenii adevărați îi văd pe cei săraci că se chinuiesc și li se moaie inima. Cei lacomi îi văd pe săraci și se înfurie. Oamenii adevărați nu numai că nu răpesc nici măcar cu privirea lucrurile altora, dar dau celor care au nevoie din ce au ei. Lacomii nu se neliniștesc până nu răpesc avutul celorlalți și îl fac al lor. Oamenii adevărați nu suportă să-l vadă despuiat pe semenul lor. Oamenii lacomi vor să-i despoaie pe toți, altfel nu sunt mulțumiți; sau mai bine zis, nici așa nu sunt mulțumiți. De aceea putem spune că acești oameni transformă de bunăvoie firea din blândă, în sălbatică. Din gura lor scuipe otravă, la fel ca șerpii, mâinile lor nu află odihnă până când nu fac rău celorlalți, cât despre gând, dacă ar fi cu putință să le cunoaștem gândul, ne-am da seama că nu sunt ca fiarele sălbatice, ci mai răi decât acestea. Ei sunt adevărați demoni, în inimile lor ascund numai cruzime și răutate față de fiecare dintre semenii lor. Diavolii nu pot să-i lovească pe oameni aproape niciodată fără voia și împreună-lucrarea lor, pe când cei lacomi îi lovesc chiar și atunci când ei se împotrivesc. Ei jertfesc totul, chiar și sufletul lor, pe altarul câștigului. Nu se gândesc la nimic altceva și nu îi interesează decât banul. Nu se tem de iad, nu doresc Împărăția cerurilor, nu le este rușine de oameni, nici frică de Dumnezeu. Legile le încalcă, cinstea o socotesc o prostie, disprețuiesc Evanghelia, iar în viața de după moarte nu cred.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 229-230)

LĂCOMIA (urmările pierzătoare)

„... aceasta ne face să fim urâți de către toți, toți sunt gata să ne blesteme, și chiar cei nedrept de acest fel, care nu sunt decât rezultatul dușmăniei.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 258)

„Cine este, dar, mai rău decât omul lacom, care își omoară sufletul cu nedreptăți, își pierde timpul vieții acesteia cu griji deșarte și se

lipsește de orice mulțumire, iar pe toți oamenii îi face dușmanii săi? Poate vă veți mira de cuvintele *Pe toți oamenii și-i face dușmani*. Da, pe toți, pentru că nu îl urăsc numai cei care au fost nedreptățiți de el, dar și ceilalți, care compătimesc victimele și se tem ei înșiși să nu ajungă vreodată în situația lor grea. Dar cel mai rău lucru nu este ca toți oamenii să fie dușmanii tăi, ci ca dușmanul tău să fie însuși Dumnezeu. Dacă e așa, ce nădejde și ce mângâiere îți mai rămâne?

Spune-mi, ce bogăție este să nedreptățești? Tu, cel care nedreptățești, ești bogat sau ești asemenea celor întemnițați? Eu zic că ești într-o stare mai jalnică decât a acelor. Și știi de ce? Pentru că întemnițaiți și-au pierdut libertatea trupului, pe când tu ai pierdut-o pe cea sufletească. Ei sunt înlănțuiți fără voia lor, pe când tu ești înlănțuit în lanțurile păcatului cu voia ta.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 226-227)

LĂCOMIA (remedii și eliberarea din tirania ei)

„Să îndepărtăm din sufletul nostru toată lăcomia; să ne lăcomim după bunurile cele de sus răpind, cu toată râvna, împărăția cerurilor (Matei 11, 12)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 800)

„În zadar se aplică medicamente la tumori și la fistule dacă nu se oprește curgerea puroiului, care produce plaga și o mărește în toate zilele; noi la fel, dacă nu ne oprim mâinile noastre de la lăcomie, dacă nu oprim cursul acestei boli crude, chiar când vom face milostenie, toate eforturile noastre vor rămâne zadarnice, fiindcă lăcomia astupă și sufocă orice bine pe care-l produce milostenia și-i face sufletului o rană mai adâncă și mai periculoasă decât prima.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 3, p. 474)

„Dar ce zic eu? Uzează și de băi, îngrijește-ți corpul, du-te și în târg, ai și casă și servitorii servească-te, fă uz și de mâncăruri și de băuturi, însă de peste tot locul alungă lăcomia, căci aceea este care face păcatul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (manifestarea ei)

„Se consideră a fi cea mai grozavă osândă – numită de doctori foame câinească (bulimie) – când cineva, îndopându-se întruna, nu se izbăvește totuși de a fi înfometat.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 80)

„Când animalul este sătul se oprește. Și așa este atunci forța instinctului său încât în ciuda oricărei solicitări care-i este făcută în fața oricărei pășuni care i se prezintă, el se întoarce de la ea și o refuză. Urâtul lacom va merge până la cea mai nerușinată deplinătate, până la vomitarea nerușinată! Și coborârea va fi constatată chiar de oaspeții acestui nerușinat și nefericit. Va fi făcut să mănânce și să bea chiar atunci când foamea lui a fost potolită de multă vreme și devenind animal o va face aceasta într-un alt fel. Când se vede un animal sătul, se ferește de a-i arunca noi mâncăruri. Pentru ce? De teamă, se răspunde, de a-l îmbolnăvi. Privitor la cel lacom nu se mai are grijă și este făcut să bea până la îmbătare, până la îmbolnăvire, până la moarte!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 634)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (gravitatea)

„Beția și îmbuibarea (...) îngreunând mintea și îngrășând trupul, robesc sufletul; îl asediază din toate părțile, nu-i lasă sănătoasă puterea de judecată, îl fac să se arunce în prăpăstii și să lucreze totul împotriva mântuirii lui”. (*Omilii la Facere*, omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 36)

„Robia asta a pântecelui este mai rea decât orice osândă și-l pedepsește destul pe cel robit, chiar înainte de osânda lui Dumnezeu”. (*Omilii la Matei*, omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 274)

„Nimic nu este atât de plăcut diavolului, ca desfătarea și beția, pentru că ele sunt izvorul și mama tuturor păcatelor. Cu beția și îmbuibarea i-a făcut odinioară diavolul pe iudei să se închine la idoli (Ieș., 32, 1-6). Cu ele a aprins în sodomeni pofta nelegiuite (Fac., 19, 4-8), că spune profetul: *Aceasta este fărădelegea sodomenilor, se răs fătau întru mândrie, în îmbuibare cu pâine și în desfătări* (Iez., 16, 49). Cu ele a pierdut diavolul pe nenumărați alții și i-a aruncat în iad. Ce rău nu săvârșesc beția și desfătarea? Face din oameni porci și mai răi decât porcii. Porcul se tăvălește în noroi și se hrănește cu murdărie, dar omul care bea și se îmbuibază mănâncă la o masă mai dezgustătoare decât masa porcului; că la o astfel de masă pune la

cale împreunări neîngăduite și iubiri nelegiuite”. (*Omilii la Matei*, omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 667-668)

„... unde-i îmbuibare, acolo dănuiesc demonii”. (*Omilii la Matei*, omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 808-809)

„Stăpân ești a mânca; deci rămâi stăpân, și gândește-te a nu te face rob acestei patimi. Căci cel ce întrebuințează mâncarea precum se cade, acela este stăpân de dânsa, pe când cel ce mănâncă fără cumpătare, acela nu mai este stăpân, ci rob al mâncării care-l tiranisește.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, p. 172)

„Ai mâncat și ai băut fără nici un frâu; ei, și care este sfârșitul? Nimic, ci numai stricăciune.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, p. 174)

„Dacă, de pildă, ar trebui să aprinzi focul în cuptor, și unul ar arunca în cuptor haine de mătase, și ar îngrămădi acolo multe și nemărginite horbote²⁶⁸ delicate, și apoi ar da foc cuptorului, iar un altul ar pune lemne de stejar și de brad; ei bine, ce ar putea avea acela mai mult decât acesta? Nimic, ba chiar mai puțin. Și pentru ce oare? De altfel, nimic nu ne împiedică a întoarce altminteri aceeași pildă. Dacă, zic, unul ar pune pe foc lemne, iar celălalt ar azvârli hoituri de dobitoace, apoi lângă care cuptor ai sta tu cu plăcere? Lângă cel cu lemne sau lângă cel cu hoituri? Desigur că lângă cel cu lemne, fiindcă acesta arde după fire și este o plăcută priveliște celor ce văd - pe când celălalt, prin fumul puturos, prin duhoarea împrăștiată din arderea sângelui și a oaselor, te-ar alunga și pe tine, și pe toți cei de pe lângă tine.

Te-ai înfiorat auzind și te-ai îngreșat de acel cuptor? Ei bine, astfel sunt pântecele celor bogăți. Căci în asemenea pântece mai mult putregai ar găsi cineva decât în cuptorul acela, și vânturi puturoase, și scurgeri necurate, și în fiecare pârțică nemistuire multă, din pricina lăcomiei. Căci nefiind de ajuns căldura cea firească spre a le mistui pe toate, toate mâncărurile stau în pântece și pricinuiesc multă greață. Cu ce ar putea cineva asemăna pântecele acelora? Inșă nu vă îngreuiți față de aceste vorbe, ci dacă poate nu grăiesc adevărul, dovediți-mi.

Așadar, cu ce ar putea cineva asemui aceste pântece? Căci nici sunt de ajuns cele spuse spre a arăta ticăloșia unor astfel de oameni. Am găsit deci și

²⁶⁸ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Dantele. (n.s. 1, p. 126)

o altă asemuire. După cum se întâmplă cu haznalele când, dacă arunci într-una gunoaie de bălegar, de iarbă, de trestie, bucăți de pietre și de noroi, o înfunzi, și la urmă se scurge pe deasupra șiroiul de murdării, aceasta se petrece și cu pântecele omului. Că fiind închis el dedesubt, apoi cele mai multe din aceste materii băloase și vătămătoare dau în clocot deasupra. Nu însă tot așa se petrece cu cei săraci; ci precum pâraiele cele curate și cristaline, ieșind din matca lor, udă grădini și raiuri, tot așa și pântecele săracilor sunt curate de prisosurile sau rămășițele din pântecele bogaților.

Dar nu la fel sunt cele ale bogaților, sau bine zis ale celor ce se dezmiardă și se îmbuibă, ci sunt încărcate de materii vântoase, de bale, de venin, de sânge stricat, de vânturi puturoase, și de altele de acest fel. Pentru aceea nimeni trăind întruna în desfătări nu poate fi sănătos, ci veșnic va fi bântuit de boale.

Pentru care cu plăcere i-aș întreba: Pentru ce oare ni s-au dat mâncărurile? Pentru ca noi să ne vătămăm, sau să ne hrănim? Pentru ca să fim bolnavi, sau să fim sănătoși și în putere? Firește că pentru ca să ne hrănim, să fim sănătoși și puternici. Pentru ce dar rău le folosiți, pricinuindu-vă prin ele boli în trupul vostru?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XII, pp. 126-127)

„*Să mâncăm și să bem, că mâine vom muri* (Isaia 22, 13). Așa grăiau mulți iudei pe vremea proorocilor. Dar nu e deloc de mirare ca iudeii să grăiască așa, căci *dumnezeul lor este pântecele; iar slava lor, întru rușinea lor* (Filipeni 3, 19). Dar, ca după venirea harului, după darea învățaturii care poruncește disprețuirii celor din lumea aceasta, după atâta desăvârșire și atâta luare-aminte în viață, să mai fie încă și acum unii care să strige aceleași cuvinte, dacă nu chiar în cuvintele lor, dar cu faptele, ei bine, o asemenea purtare câtă osândă nu merită? Da, sunt, sunt într-adevăr unii care socotesc că pentru asta au fost aduși în lume, ca să se desfăteze, ca să mănânce până plesnesc de prea sături, ca să se îngrășe, pentru ca astfel la plecarea din lumea aceasta să pregătească masă mai îmbelșugată viermilor cu trupurile lor.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 197)

„Ce iertare mai avem când alții nu pot să aibă nici hrana cea de trebuință, iar noi mâncăm mai mult decât ne trebuia?” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 201)

„Adevărat, nimic nu este mai îndrăgit de diavol ca îmbuibarea pântecelui cu multă mâncare și băutură și, în general, ca desfătările materiale, care-l preschimbă pe om în porc sau în ceva și mai rău. Căci porcul, măgarul, câinele și toate animalele necuvântătoare nu mănâncă și nu beau niciodată mai mult decât au nevoie, iar omul cuvântător, cel cinstit cu chipul lui Dumnezeu, devine necuvântător, depășind măsura. Tot el, desigur, dacă are animale, nu le silește niciodată să mănânce ori să bea mai mult decât vor. Și dacă-l întrebi ele ce, îți va răspunde: *Ca să nu pățească vreun rău și să sufere*. Pentru sine însuși, însă, nu ia această măsură. Astfel suferă mereu. Căci urmările îmbuibării pântecelui și beției — mai ales ale beției - durează mult. (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 149-150)

„La ce degradare și coborâre ne fac să coborâm excesele mesei! Noi coborâm la nivelul animalului. Ea nu are altă preocupare decât să-și caute pășunea sa; ea nu are bucurie decât atunci când o devorează, strigăte scoate când este lipsită de ea, mânia și-o arată când se luptă pentru ea. Întrebați-l pe omul rob al patimilor mesei și al vinului unde merg gândurile spiritului său și aspirațiile inimii sale, unde-și pune el bucuriile inimii sale, unde-și pune el și unde încep necazurile sale; totdeauna cuvântul disprețuitor al sfântului Pavel ne va veni: *dumnezeul lor este pântecelul*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 633)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (urmările dăunătoare)

„Nu vedeți, oare, în fiecare zi nenumăratele boli pe care le aduc mesele îmbelșugate și lăcomia cea fără de măsură? De unde durerile de picioare? De unde durerile de cap? De unde creșterea sucurilor stomacale vătămătoare? De unde celelalte nenumărate boli? Nu, oare, din pricina necumpătării și din pricină că turnăm în noi mai mult vin decât trebuie? După cum o corabie în care intră apă se scufundă îndată și se îneacă, tot așa și omul când se pune pe băut și pe îmbuibare se aruncă în prăpastie, i se întunecă mintea, stă ca un cadavru însuflețit; rele poate face adeseori, dar când e vorba de făcut bine nu se deosebește întru nimic de un mort”. (*Omilia la Facere*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 117-118)

„... și tulburările din trupurile noastre se datoresc lăcomiei la mâncare; când organele trupului nostru sunt silite să depășească hotarele lor firești și să lucreze peste măsură, atunci se nasc în trupul

nostru nenumărate boli și moarte chinuitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„După cum spinii sângerează mâinile, ori din ce parte i-ai apuca, tot așa și îmbuibarea vatămă și picioarele și mâinile și capul și ochii și, pe scurt, toate mădularele. Îmbuibarea este stearpă și fără de rod, ca și spinul, dar pricinuieste mai cumplite dureri decât spinul și vatămă părțile cele mai de seamă ale trupului: îl îmbătrânește înainte de vreme, îi slăbește simțurile, îi întunecă, judecata, îi betejește mintea sprintenă mai înainte, îi vlăguiește trupul, face depozit plin de murdărie, adună în jurul lui roi de suferințe, îngreuiază cu mult povara și face încărcătura mai mare decât puterile lui. De aici căderile lui dese și nenumărate și naufragiile lui repetate. Spune-mi, pentru ce-ți îngrași trupul? Crezi că vrem să te aducem jertfă? Crezi că vrem să te servim la masă? Păsările le îngrășăm bine, dar mai bine spus nici pe acelea nu le îngrășăm prea mult, că dacă sunt prea grase vatămă sănătatea. Atât de mare rău e îmbuibarea, încât vatămă și pe animale. Într-adevăr, dacă îmbuibăm prea mult animalele, le facem să nu ne mai fie de folos nici nouă, nici lor. Din pricina grăsimii o parte din mâncăruri rămân nemistuite și stomacul le aruncă afară; și dimpotrivă, animalele pe care nu le îmbuibăm, dar pe care am putea spune că le ținem la post, căroră le dăm mâncare cu măsură, pe care le punem la treabă și le muncim, acele animale ne sunt de mare folos și nouă și lor și pentru hrană și pentru alte treburi. Sunt mai sănătoși oamenii care se hrănesc cu animale slabe. Și dimpotrivă, oamenii care se hrănesc cu animale îngrășate se aseamănă cu ele, ajung greoi, predispuși la boli și-și fac mai cumplit lanțul care-i încercuie. Nu este un dușman mai mare pentru trup decât îmbuibarea. Nimic altceva nu-l vatămă atâta, nimic nu-l sfâșie, nu-l doboară și nu-l strică mai mult. De aceea trebuie să ne mirăm mai ales de prostia acestor oameni, că n-au nici atâta milă de stomacurile lor câtă milă au alții de burdufurile de vin. Negustorii de vin nu pun prea mult vin în burdufuri de teamă să nu plesnească; lacomii însă nu au nici atâta grijă de nenorocitul lor stomac; ci după ce-l îndoapă până să plesnească mai toarnă în el și vin până ce dă afară pe urechi, pe nas și pe gât. Îndoita vătămare își pricinuiesc cu asta: își vatămă și duhul, dar și puterea care rânduiește viața trupului. Nu ți-a fost dat de asta gâtlejul ca să ți-l umpli până la gură cu vin stricat și cu alte stricăciuni! Nu pentru asta, omule, ci ca să cânti mai cu seamă lui Dumnezeu, să înalți sfinte rugăciuni, să citești legile dumnezeiești, să dai sfaturi folositoare semenilor tăi. Dar tu, ca și cum l-ai fi primit pentru altceva, nu lași gâtului nici o clipă de răgaz pentru o astfel de slujbă sfântă, ci îl supui toată viața acestei robii amare a pântecelui. Te asemeni cu un om care a primit o chitară cu corzile de aur, bine acordate,

dar omul acela, în loc să cânte cu ea melodii încântătoare, o acoperă cu murdărie omenească și noroi. N-am numit mâncarea murdărie omenească, ci îmbuibarea, neînfrânarea la mâncare și băutură. Nu mai este mâncare mâncatul peste măsură, ci numai vătămare. Numai stomacul a fost dat să primească mâncărurile; gura, gâtlejul, limba au un alt rost, cu mult mai mare. Dar, mai bine spus, nici stomacul n-a fost dat numai pentru primirea mâncărurilor, ci pentru primirea cu măsură a mâncărurilor. Stomacul însuși ne spune, strigând în fel și fel de chipuri când îl încercăm peste măsură din pricina lăcomiei noastre. Dar nu numai că ne strigă, ci se și răzbună pentru nedreptatea ce-i facem, pedepsindu-ne cumplit. În primul rând ne pedepsește picioarele, pentru că ele ne poartă și ne duc la acele oșpețe rele; apoi ne leagă mâinile, care îi slujesc, pentru că ele bagă în el atât de multe și atâtea feluri de mâncăruri. Multora din pricina îmbuibării li s-au strâmbat gura, ochii și capul. Și după cum o slugă, căreia i s-a poruncit să facă ceva peste puterile sale, de deznădejde, ocărăște pe cel care i-a dat porunca, tot așa și stomacul, silit să primească mai mult decât poate ține, îi ruinează și îmbolnăvește și creierul odată cu celelalte mădulare. Bine a rânduit Dumnezeu ca să se nască o boală atât de grea din pricina necumpătării, pentru ca atunci când nu vrei să filozofezi să te înveți să fii cumpătat fără de voie, de teama unei boli atât de cumplite.

Știind toate acestea să fugim de îmbuibare, să căutăm să fim cumpătați la mâncare și la băutură, ca să ne bucurăm și de sănătatea trupului și, scăpând sufletul de orice boală, să avem parte și de bunătățile ce vor să fie”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 527-528)

„Spintecă, te rog, cu mintea, stomacul unui om care se îmbuiează cu atâtea mâncăruri și băuturi! Vei vedea că e o ladă de gunoi, o hazna necurată, un mormânt văruit. Îmi este rușine să spun ce se întâmplă cu el mai departe: ghiorăiturile cele dezgustătoare, vărsăturile, ieșirile pe jos și pe sus”. (*Omilia la Matei*, omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 808-809)

„De aceea a postit și Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne învețe pe noi. Pentru că păcatele săvârșite înainte de botez au adus robia pântecelui, Iisus - ca un doctor priceput, care poruncește unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvârșească faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit - introduce după botez postul. Pe Adam neînfrânarea pântecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorât trăsnete peste sodomienii. Cu toate că păcatul sodomienilor era desfrâul, totuși în neînfrânarea pântecelui își au originea și o pedeapsă și alta. Acest lucru l-a lăsat pe Iezechiel să se înțeleagă, când a spus: *Aceasta era fărădelegea*

sodomenilor: erau mândri, se îmbuibau cu pâine și trăiau numai în chefuri și în desfătări (Iez., 16, 49). Așa au ajuns și iudeii să săvârșească cele mai mari păcate; de la beție și de la trai bun au alunecat în fărâdelegi”. (Omilia la Matei, omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p.154)

„Căci Dumnezeu a pus în noi pântecul ca un fel de râșniță, dându-i o putere potrivită și rânduindu-i o anumită măsură pe care el să-o râșnească în fiecare zi. Dar dacă cineva îi pune mai mult, apoi el atunci se face nelucrător și trândav și totul se vatămă. De aici vin bolile și slăbiciunile, și slăbiciunile trupului, căci nu numai bolnăvicios face pe trup desfătarea, ci chiar pe cel mai frumos și mai drăgălaș îl prefăce în slut și pocit atunci când cineva sughiță și râgâie întruna cu dezgust, când iese dintr-însul putoare de vin oțetit, când se înroșește la față mai mult decât trebuie, când strică rânduiala cea cuvenită femeii și-și pierde orice podoabă și bună cuviință, când trupul se face moleșit și fleșcăit din pricina mulței băuturi, genele ochilor îi sunt roșii ca sângele și umflate, când duce cu sine o grăsime mai mult decât trebuie, când trupul este cărnos peste măsură, apoi poți pricepe câtă îngreșare vine de aici. Eu am auzit chiar pe doftori spunând că desfătările și îmbuibările trupului împiedică pe cineva a se ridica la o înălțime cât de mică, suflarea fiindu-i greoaie și întreruptă prin mulțimea cărnurilor de pe trup.

Ce ar putea spune cineva de durerile de picioare care izvorăsc de aici, de reumatismele ce se răspândesc în tot trupul și de celelalte boli ce se nasc din îngrășarea trupului? Nimic nu este atât de greșos ca un bărbat, și mai cu seamă ca o femeie grasă! Pentru aceea la femeile cele sărace mai multă frumusețe ar putea vedea cineva, căci ele mănâncă mâncăruri simple și nu de cele greoaie. Căci nevoia zilnică, oboselile, necazurile lor, mâncarea lor cea cumpătată și hrana cea simplă le aduc lor bunăstare și chiar frumusețea trupului. Dar dacă vei spune de plăcerea dezmierdărilor, apoi aceasta o vei găsi la oamenii cumpătați numai până la gâtlee, căci o dată cu limba care le vorbește va dispărea acea plăcere, lăsând în urmă-i multă greutate. Nu te uita la cei ce se dezmiardă în mâncăruri și băuturi numai când sunt culcați, ci mai cu seamă când sunt treji ia-te după dânșii, și atunci vei vedea trupuri mai mult de fiare sălbatice și de dobitoace decât de oameni. Vei vedea atunci pe unii cu durere de cap, pe alții căscând întruna și întinzându-se, pe alții ținându-se de gât și având nevoie de paturi, de așternuturi și de liniște mare. Găsindu-se tulburați ca și în timp de mare furtună, și având nevoie de ajutorul altora, doresc a ajunge iarăși în starea în care erau mai înainte de a se îmbăta, întocmai ca și femeile cele îngreunate, tot așa și dânșii de-abia

poartă pânțelele cel încărcat, și de-abia se mișcă, de-abia zăresc câte ceva, de-abia bolborosesc câte ceva din gură – și toate de-abia. De cumva s-ar întâmpla să doarmă, apoi prin somn văd o mulțime de visuri necuvioase și încărcate de mii de năluciri.

Dar cine ar putea încă spune de cealaltă nebunie a acestora, adică de nebunia curviei? Căci și aceasta își are izvoarele tot în desfătare. Și după cum nechează armăsarii cei îmbuibați, tot așa și aceștia, ațâțați de beție ca de o streche, sar peste toți și zburdă mai grozav decât aceia, făcând multe alte necuviințe, care nu este slobod nici a le grăi, căci la urmă nici nu mai știu ce fac. Nu însă tot așa se întâmplă și cu cel ce nu se desfătează, ci el șade ca într-un liman privind naufragiul altora și se bucură de o plăcere curată și neconținută, petrecându-și viața în slobozenie.

Acestea dar știindu-le, iubiților, să fugim de ospețele cele necurate ale desfătării și să ne hrănim cu mâncăruri simple, ca astfel găsinde-ne bine și trupește, și sufletește, să săvârșim toată virtutea și să ne putem învrednici de bunățile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, pp. 433-434)

„Nu poate marea pricinui atâtea răutăți când iese din hotarele ei câte poate pricinui sufletului nostru și chiar trupului un pânțec neînfrânat. Marea se revarsă peste tot pământul, iar pânțelele peste tot corpul. Pune însă hotar pânțecelui precum Dumnezeu a pus nisipul hotar mării!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, pp. 241-242)

„Corpul nostru nu se vatămă atât prin foame, cât prin sațiu peste măsură. Mai ușor îl voi moleși și slăbănogi prin îmbuibare, decât prin foame. Astfel deci foamea este mai suportabilă decât îmbuibarea, căci de foame poate răbda cineva și douăzeci de zile, pe când dacă este deprins cu îmbuibarea, nici chiar două zile. Cu foamea luptându-se în continuu cei de pe câmp, sunt totdeauna sănătoși și nu au nevoie de doctori, pe când cei îmbuibați nu ar putea trăi dacă nu ar chema în continuu pe doctori, ba încă de multe ori nici nu țin seama de povețele lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 13)

„Oare dezmiardarea în mâncări nu este împiedicată? Ba încă foarte tare. Și de ce a fost împiedicată dacă a fost făcută de Dumnezeu spre împărtășire? Pentru că și pâinea a făcut-o, însă necumpătarea în mâncarea ei a împiedicat-o; și vinul l-a făcut, însă necumpătarea în băutură a împiedicat-

o. Apostolul nu poruncește a se depărta de dezmierdare în bucate ca de ceva necurat, ci pentru că prin necumpătare moleșește sufletul.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 123)

„De aici izvorăsc curviile, de aici preacurviile, fiindcă pânțelele flămând nu poate zămisli amoruri, și chiar nici cumpătarea bine întrebuințată, în timp ce îmbuibarea este aceea care naște poftele cele absurde, aceea este care moleșește trupul cu dezmierdările.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIX, p. 349)

„De pe urma îmbuibării cu mâncare și băutură se nasc durerile de cap, durerile de stomac, întunecarea minții, buimăcelile, amețelile, împăienjenirea ochilor și încă alte dureri mai grozave decât acestea. Și dacă rușinea și paguba aceasta s-ar mărgini numai la supărări de o zi! Dar în astfel de mese își au, mai ales, cauza bolile cel mai greu de vindecat. Care plăcere, deci, ar putea fi tot atât de mare cât de mari sunt necazurile pricinuite de chefuri și îmbuibări? N-ar prefera, oare, orice om o viață cumpătată și austeră, numai ca să scape de aceste boli și necazuri?” (*Despre Feciorie*, 69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 119)

„Aș putea arăta și în alt chip câtă pagubă, câtă neplăcere și câtă rușine atrag după sine îmbuibarea și chefurile dacă aș înșira toate bolile pe care le întipăresc în suflet chefurile. Bolile sufletului sunt cu mult mal multe și cu mult mal cumplite decât bolile trupești. Din pricina îmbuibării și a chefurilor oamenii ajung molâi, lași, obraznici, îngâmfați, desfrânați, insultători, destrăbălați, mânioși, cruzi mojici, lacomi, slugarnici și, ca să spun pe scurt, nu sunt buni de nici o treabă de folos și necesară. Cumpătarea are dimpotrivă, cu totul alte urmări.” (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 120)

„După cum o corabie încărcată cu mărfuri mai mult decât poate lua se îneacă, împovărată fiind de greutatea încărcăturii, tot așa și sufletul, sau trupul nostru, când primește mâncăruri peste puterea lui, se încarcă prea mult și, neputând suporta greutatea celor pe care le are în el, îneacă în oceanul pierzării și căpitanul și corăbierii și cârmacii, și călătorii și pierde o dată cu ei și încărcătura. După cum unor corăbii încărcate prea mult nu le este de nici un folos nici liniștea mării, nici știința căpitanului, nici mulțimea corăbierilor, nici măiestria construcției, nici anotimpul prielnic al anului –, nefiindu-i nimic de folos unei corăbii atât de primejduite –, tot așa, și cu cei

căroră le place să se desfăteze cu mâncăruri și băuturi; nimic nu poate scăpa un suflet atât de primejduit, nici mulțimea gândurilor, nici învățătura, nici sfatul, nici îndemmurile, nici muștrările; nimic, nici înlesnirea celor viitoare, nici rușinea, nici învinuirea celor prezente; ci necumpătarea le biruie pe toate și-l îneacă, aducând peste lacom, cu voia sau fără voia lui, noian cumplit de ape; că nu i-a fost ușor să fugă.” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 198)

„Da, îmbuibarea este o fiară sălbatică și neîmblânzită; nu ne sfâșie scorpia sau șarpele într-atâta sânul, dacă le-am băga în sân, cât ne duce la pieire și la distrugere pofta de îmbuibare și desfătare. Fiarele acelea fac rău numai trupului; pofta de îmbuibare, când pune stăpânire pe om, ne pierde și sufletul o dată cu trupul. De aceea, să fugim de pofta aceasta! Ca unor înțelepți vă grăiesc. Dacă îmbuibarea aduce vreun folos, să nu mă ascultați, să nu vă lăsați înduplecați de cuvintele mele! Dar dacă spusele mele sunt adevărate, dacă îmbuibarea vatămă totul, dacă-i cea mai mare rușine, cruțați-vă atunci vigoarea trupului vostru și sănătatea sufletului.” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 200-201)

„Și putem spune că cel ce-și îmbuibază pântecul simte plăcere adevărată, îngurgitând mâncăruri multe și variate? Dar când există plăcere adevărată? Când mai întâi există dorința și apoi urmează satisfacerea ei. Dacă, însă, este urmărită, o desfătare fără să existe dorință sau dincolo de hotarele dorinței, atunci mulțumirea pricinuită de plăcere dispare.

Așa cum o corabie, când este încărcată cu mai multe mărfuri decât poate rezista, se scufundă, la fel și trupul nostru, atunci când primește mai multă hrană decât are nevoie, se scufundă în nenorocire. Corabia împovărată nu este ajutată nici de buna construcție, nici de vremea favorabilă, nici de îndemânarea căpitanului, nici de mulțimea marinarilor. Și celor ce se dedau desfătărilor materiale și sunt lacomi la mâncare și băutură, nu le sunt de folos sfaturile și povețele, nici prevestirile și amenințările, nici frica de moarte și de iad. Ai zice că nu mănâncă pentru a trăi, ci trăiesc pentru a mânca. Așadar, după ce-și îmbuibază pântecul și își îngrășă trupul, pleacă din viața aceasta, nereușind altceva decât să-și pregătească trupul pentru un ospăț mai bogat al viermilor. Căci îngrășarea, de vreme ce provoacă multe boli, duce deseori la o moarte timpurie. Am putea spune că mesele bogate sunt mai rele decât otrăvurile. Deoarece otrăvurile îi omoară iute și fără dureri pe cei care le iau, pe când mesele bogate dau naștere unei vieți mai rele

decât o mie ele morți, pentru că ele îl omoară lent pe om. Și cei care suferă de alte boli sunt compătimiți de mulți, pe când cei ce suferă de boli provocate de multa mâncare și băutură nu pot fi compătimiți de oameni, chiar dacă ei ar vrea, întrucât ei singuri își provoacă bolile, se îndreaptă cu voia lor spre prăpastia relelor.

O fiară sălbatică nu ne poate vătăma atât de mult precum dorința desfătărilor materiale. Căci fiara ne poate sfâșia doar trupul, pe când dorința desfătărilor materiale, când se sălășluiește în inima noastră, împreună cu trupul ne nimicește și sufletul.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 147-148)

„Ce se întâmplă când cineva se străduiește să cânte la o liră ale cărei corzi nu sunt bine întinse? Oricâtă iscusință ar avea el, nimic nu izbutește. Corzile slabe nu-i vor lăsa degetele să-și arate îndemânarea. La fel se întâmplă și cu trupul. Când este slăbit și moleșit de desfătările materiale, nu lasă sufletul să sporească duhovnicește.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 149)

„Fiindcă pretutindeni, ce este măsurat este poftit, iar ce este peste măsură, nu. Căci vezi: peste o scânteie mică pune sarcină mare de lemne și nu vei vedea foc care să strălucească, ci fum foarte urât. Peste un bărbat foarte tare și mare pune o sarcină care să covârșească puterea lui și îl vei vedea împreună cu sarcina zăcând jos și aruncat. Pune încărcătură multă într-o corabie și cumplită ai făcut sfărâmarea ei”. (Din *Cuvântul 35 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 240)

„Ceea ce am spus adeseori spun și acum. După cum folosirea cu măsură a hranei aduce multă sporire și sănătății trupului și buneii așezări a sufletului, tot așa abuzul îl vatămă pe om din ambele părți. Căci îmbuibarea și beția moleșesc vigoarea trupului și vatămă sănătatea sufletului. De aceea să fugim de lipsa de măsură și să ni fim ușuratici față de mântuirea noastră. Dar știind că rădăcina a tuturor relelor este lipsa de măsură, s-o ucidem fără înduplecare. Ca dintr-un izvor, așa țâșnesc din desfătare și din beție toate chipurile păcatului; și ceea ce este pentru foc materia inflamabilă, sunt desfătarea și beția pentru alunecarea în păcat. Și după cum abundența lemnului aprinde mai tare focul și ridică mai sus flacăra, tot așa îmbrățișarea desfătării și beției duce la sporirea focului păcatelor.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 83)

„Dacă mâncatul, cât e de trebuință, este sănătate, e clar că îmbuibarea-i maica bolii și a slăbiciunilor și naște în noi patimi care întrec chiar și meșteșugul doftoricesc. Fiindcă și umflările de picioare, și durerile de cap, și slăbirea vederii, și durerile de mâini, și tremurăturile, și slăbiciunile ori leșinurile, și gălbenarea, și frigurile îndelungate, și fierbințelile, într-un cuvânt, toate celelalte nenumărate – că nu este timp a le înșirui pe toate – nu se ivesc din viețuirea cumpătată și înțeleaptă, ci din plăcerea gâtlejului și lăcomia pânteceleui²⁶⁹. Iar dacă vrei să vezi că și bolile sufletului se nasc de aici, îți vei da seama că lăcomiile, dezmierdările, tristețea, moliciunea, desfrâul și toată neștiința aici își au începutul. Căci cu nimic nu sunt mai bune decât măriile sufletele care se desfătă din astfel de mese, de vreme ce sunt hărțuite de asemenea fiare. Ca să nu mai spun câte întristări și neplăceri au cei ce stăruie în desfătări. Dar pe toate nu este cu putință să le spun. Totuși voi dezvălui una și, din aceasta, care este de căpetenie, vă voi arăta totul. Niciodată nu au plăcere și nu se bucură de mesele cele încărcate și scumpe pe care le înfulecă. Fiindcă după cum folosirea doar a hranei de trebuință este maica sănătății, tot așa este și a plăcerii. Pe când lăcomia, după cum e maica bolilor, la fel este și izvorul și rădăcina lipsei de plăcere. Dacă ești sătul, nu mai poate fi nici o poftă. Iar dacă nu mai ai nici o poftă, cum ar mai putea fi plăcere? Pentru aceea, să-i socotim pe săraci nu doar mai înțelepți și mai sănătoși decât pe bogați, ci și plini de mai multă veselie.” (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 137-139)

„Așa este din experiența zilnică, masa bogată ucide spiritul, și niciodată omul plin de hrană nu se va ridica la strălucirea gândirii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 501)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii)

²⁶⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Nu trebuie să mâncăm mult ca să fim moleșiți lăuntric, ci este de ajuns, spre a ne pierde trezvia, și numai să mâncăm alimente ce ne plac și ne îndulcesc: finețuri și fantezii culinare de care, azi mai mult decât oricând, dăm la tot pasul. Același principiu al dorinței de calitate (în cazul hranei, îndulcirea gâtlejului), cât și de cantitate (în cazul hranei, lăcomia pânteceleui) guvernează și celelalte compartimente ale viețuirii noastre. Azi nu mai căutăm stricta necesitate, ci calitatea mărfii, fără a observa și modificările inconștiente ce se produc în mentalul nostru din pricina acceptării modului lumesc de a fi și a valorilor seculare. De aici ni se nasc toate bolile sufletești și trupești. (n.s. 315, p. 138)

„Că n-am fost aduși pe lumea aceasta numai ca să bem și să mâncăm. Nu trăim ca să bem și să mâncăm, ci mâncăm și bem ca să trăim. Să nu răsturnăm ordinea, nici să slujim stomacului și plăcerilor trupești, ca și cum pentru asta am fi fost făcuți, ci, gândindu-ne la vătămarea ce-o avem de aici, să potolim mișcările trupului, să nu ne trândăvim și să nu îngăduim trupului să se ridice împotriva sufletului”. (*Omilii la Facere*, omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„- Cum trebuie, dar, să-l biruim pe diavol?

- Așa cum ne-a învățat Hristos, alergând la Dumnezeu. Nici în vreme de foamete să nu ne simțim zdrobiți, având încredere în Cel Ce ne poate hrăni și cu cuvântul; nici când primim bunătăți să nu ispitim pe Cel Ce ni le-a dat, ci să ne mulțumim cu slava cea de sus, nepunând preț pe slava omenească; în sfârșit, în toate împrejurările, să disprețuim tot ce depășește trebuința. Că nimic nu ne face să ne supunem atât diavolului ca dorința de a avea mai mult, ca lăcomia”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 159)

„Cumpătarea la mâncare și băutură nu are aceste urmări; alungă departe aceste neajunsuri; este pricinuitoare de sănătate și de bunăstare trupească. Iar dacă urmărești plăcerea, vei găsi mai multă plăcere în cumpătare decât în chefuri și îmbuibări. În primul rând, ne înzdrăvenește trupul și nu îngăduie să vină peste trup nici una dintre, care prin ele însele, și chiar numai una dintre ele, sunt în stare să stingă și să taie din rădăcină orice plăcere. În al doilea rând, cumpătarea produce mai multă plăcere decât chefurile și îmbuibările chiar cu ajutorul mâncărilor de care se folosește.

- În ce chip?

Iată cum. Pofa este aceea care dă naștere plăcerii, iar pofa nu ne vine nici când suntem ghiftuiți, nici când suntem sătui, ci când ne este foame și când mâncăm puțin. La ospetele bogaților pofa nu-și face apariția; dar întotdeauna e de față la mesele săracilor; Ia mesele săracilor, pofa picură atât de multă miere în mâncăruri cât nu pot să toarne bucătarii și oamenii care știu să pregătească și să întindă mesele bogaților. Bogații mănâncă fără să le fie foame beau fără să le fie sete și se bagă în așternuturi înainte de a simți nevoia somnului. Oamenii cumpătați și săracii mănâncă, beau și se culcă după ce mai întâi simt nevoia de a mânca, de a bea și de a dormi. Această nevoie le mărește mal mult decât orice plăcerea.”(*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 119-120)

„... să suprimăm mâncărurile cele de prisos, să le tăiem pe acelea care sunt în afara trebuinței.” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 201)

„Hotar al desfătării noastre la mâncare să ne fie mâncarea care nu vatămă, mâncarea care ne poate potoli foamea fără să ne facă rău! Mai mult să nu căutăm! Iar dacă trebuie să spun un lucru minunat, împotriva părerii oamenilor, totuși și adevărat, dacă urmărim plăcerea, apoi aceasta o găsim mai degrabă în cumpătare decât în îmbuibare. Ascultă c-am să-ți spun cum că plăcerea pricinuită de cumpătare e mai mare și mai ușor de dobândit decât cealaltă plăcere. Plăcerea pricinuită de îmbuibare nu poate dura mult, și nici nu găsește totdeauna mâncăruri potrivite ei; plăcerea pricinuită de cumpătare poate dura prin starea potrivnică îmbuibării.

- Cine a spus asta?

- Unul care s-a desfătat cel mai mult cu de toate! *Sufletul sântul disprețuiește fagurii, iar sufletului flămând chiar și lucrurile amare i se par dulci* (Proverbe 27, 7). Vezi cum plăcerea aceea se poate satisface ușor cu puține și cu de toate, pe când aceasta deloc? Dacă nici fagurii nu ne mulțumesc, atunci ce mâncare poate fi mai dulce? Dacă cea mai dulce dintre mâncăruri nu ne poate face plăcere, atunci care mâncare ne mai poate face plăcere? Deci, dacă urmărim plăcerea, să știți că o găsim mai degrabă în cumpătare.” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 201-202)

„Ce dai viermelui masa strălucită?

De ce înmulțești puroaiele?

De ce așezi izvoare de sudori și de putoare?

Ce te faci pe tine netrebnic spre toate?” (*Din Cuvântul 27 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 228)

LEGEA (civilă)

„Avem (...) nevoie de legi care pe cetățenii răi să-i surghiunească, iar pe cei buni să-i distingă și să nu-i lase pe cei răi să se ridice împotriva celor buni. Dacă cineva ar pune într-o cetate legi care dau multă îngăduință hoților, totul s-ar răsturna, dacă soldații nu s-ar folosi de irascibilitatea spre ceea ce se cuvine, totul s-ar vătăma; și dacă fiecare lăsându-și rangul său l-ar urmări pe al altuia prin lăcomie s-ar strica buna rânduială.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 109-110)

LEPĂDAREA DE SINE

„*Să te lepezi de tine însuși!*, adică: Să n-ai nimic comun cu tine însuși, ci să te dai primejdiilor, muncilor; așa suflet să ai, ca și cum n-ai suferi tu acestea, ci altul! Și n-a spus: Să se tăgăduiască, ci: Să se lepede. Iar a te lepăda e mai mult decât a te tăgădui.

Și să-și ia crucea lui. Luarea crucii este o urmare a lepădării de sine. Și ca să nu socotești că a te lepăda de tine înseamnă numai a suferi cuvintele rele, ocările și insultele, Hristos spune până unde trebuie să meargă lepădarea de sine; adică până la moarte, chiar moartea rușinoasă. De aceea n-a spus: Să se lepede de sine până la moarte, ci: *Să-și ia crucea lui* arătând moartea cea rușinoasă - și că nu trebuie făcută aceasta o dată, nici de două ori, ci toată viața”. (*Omilia la Matei*, omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 635)

„*Să se lepede de sine.* Înseamnă a se pune în al doilea rând, cum se potrivește; înseamnă a face să treacă Dumnezeu înaintea sa; înseamnă a-i da la tot ceea ce este supranatural și dumnezeiesc întâietate față de tot ce este numai pământesc și trecător.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 68)

LIBERTATEA (- dar divin)

„... să nu învinovățească nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce cheamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemați. *Dară, zici tu, trebuia ca și fără voia lor să-i tragă la sine.* Să nu fie ! El nu silește pe nimeni, căci cine oare, chemând la cinste, la cununi, ospete și serbări, trage la sine pe cei chemați, legați și fără voia lor? Nici unul nu face așa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocorește. Dumnezeu trimite fără voie în gheena, însă în Împărăția Cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veșnic el trimite pe păcătoși legați și văicărindu-se, însă când este vorba de miile de bunătăți, nu așa; fiindcă dacă firea celor buni nu este așa încât ei să alerge spre ele de bunăvoie și să cunoască harul cel mare, apoi atunci sila întrebuintată cu oamenii defaimă înseși acele bunătăți, *Dar pentru ce, zici tu, nu voiesc oamenii aceste bunătăți și nu aleargă după ele?* Din pricina neputinței sau, mai bine zis, din pricina slăbiciunii lor. *Și pentru ce atunci nu vindecă slăbiciunea lor?* Dar cum și în ce fel trebuia să vindece această slăbiciune? Oare n-a făcut el făptura întregă, care învață pe om și-i arată puterea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu? *Cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu* (Ps. 18, 2). Oare nu a trimis și pe Proroci? Nu i-a

cinstit? Nu a făcut cu dânșii minuni? Nu le-a dat lege scrisă și lege firească? Nu a trimis și pe Fiul său? Nu le-a trimis și pe apostoli? Nu a făcut cu dânșii semne? Nu i-a amenințat cu gheena? Nu le-a făgăduit Împărăția Cerurilor? Nu în fiecare zi răsare soarele său peste cei buni și peste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de ușoare și lesne de împlinit, încât mulți covârșesc poruncile lui prin prisosința filosofiei lor? *Ce trebuia să facă viei sale, și n-a făcut?* (Is. 5, 4). *Dară, zici tu, pentru ce nu ne-a insuflat în chip firesc cunoașterea și virtutea?* Deci cine zice acestea, Elinul sau Creștinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleași lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoaștere, iar celălalt pentru viață. Așadar, noi vom vorbi mai întâi către Creștin, căci nu atât îmi este vorba de mădularele dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice creștinul? *Trebuia, zice, ca să ne insuflă însăși cunoașterea virtuții.* Dar ne-a insuflat această cunoaștere, căci de nu ne-ar fi insuflat-o, cum am putea cunoaște cele vrednice de făcut, cum și cele ce nu trebuia a le face? De unde atunci și pentru ce sunt legile și judecățile? Deci el ne-a insuflat această cunoaștere, sau mai bine zicând, nu atât cunoașterea, pe cât însăși fapta. Dar pentru ce atunci ar trebui ca să primești răsplata, dacă totul ar fi al lui Dumnezeu? Căci, spune-mi, rogu-te, oare Dumnezeu te pedepsește la fel cu Elinul, păcătuiind? Nicidecum, căci tu ai cu tine libertatea izvorâtă din cunoaștere. Dar ce? Dacă ți-ar spune cineva acum că și tu, și Elinul vă veți învrednici acelorași bunătăți pentru cunoaștere, oare nu te-ai neliniști? Eu cred că da, căci ai zice că Elinul, putând afla cunoașterea prin sine, n-a voit totuși să o afle. Și dacă și el ar zice că Dumnezeu trebuia să insuflă în noi cunoașterea în chip firesc, oare nu ai râde și nu ai spune *Dar pentru ce n-ai căutat-o? Pentru ce nu te-ai silit ca să o afli, precum am aflat-o eu?* - și ai sta cu multă îndrăzneală împotriva lui, spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie a învinovăți pe Dumnezeu că nu ne-a insuflat și cunoașterea odată cu firea. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoașterea, și tot așa ai putea izbuti să capeți o viață curată, dacă nu ai ispiti și nu ai cere totul; dar fiindcă te îngreuezi spre fapta bună, pentru aceea și pui înainte astfel de vorbe prostești. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dar atunci ne-ar fi tăgăduit virtutea multe dintre dobitoacele necuvântătoare, fiindcă multe dintre ele sunt mai cumpătate în viață decât noi. *Dară, zici tu, aș fi voit mai bine să fiu bun din silă și să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin dorirea și voirea mea, și apoi să mă osândesc și să mă pedepsesc.* Însă niciodată binele nu este silit, și nici că s-a auzit vreodată că sila este mama binelui. Dacă nu știi ce trebuie să faci, arată, și atunci vom spune ce trebuie; dar dacă cunoști singur că desfrânarea, de pildă, este un lucru rău, pentru ce

atunci nu fugi de rău? *Nu pot*, zici tu. Însă te vor învinui și-ți vor închide gura alții cari au izbutit a face cele mai mari fapte. Tu poate având și femeie nu te înfrânezi, pe când un altul și fără femeie își păstrează întreaga-cugetare. Deci ce cuvânt de îndreptățire vei avea, nepăzind măsura cumpătării, pe când acela sare peste primejdie? *Nu sunt așa, zici tu, din pricina firii trupului, și nu din pricina voinții*. Nu ești așa fiindcă nu voiești, și nu că n-ai putea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia II, pp. 18-19)

LIBERTATEA (Dumnezeu nu constrânge pe nimeni în urmarea binelui)

„Dumnezeu n-are obiceiul să constrângă și să forțeze pe nimeni ca să devină om bun. Alegerea și chemarea Sa nu constrâng deloc, ci El lucrează prin convingere.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVII, 4, p. 231)

LIBERTATEA (Dumnezeu dorește să-L slujim în mod liber și voit)

„Dumnezeu, Care este milostiv, liber și măreț în darurile Sale, Dumnezeu, frații mei, nu uită și nu omite nimic din ceea ce trebuie pentru ca noi să strălucim prin lumina virtuților noastre, fiindcă El vrea să ne facem vrednici de aprobarea Sa; și aceasta nu prin forță sau prin constrângere vrea să ne legăm cu El; ci El invită, atrage prin binefaceri pe toți cei ce vor să se lase convinși. Iată pentru ce, la venirea Sa, unii L-au primit, alții L-au respins; căci El nu vrea slujitori care să-I slujească în ciuda lor, ca fiind forțați; ci vrea ca toți să vină la El în mod liber și voit, și ca ei să-I mulțumească pentru acest fel de slujire.

Oamenii au nevoie de ajutorul slujitorilor, iată, pentru ce ei îi supun în ciuda lor la legea ascultării; dar Dumnezeu neavând nevoie de nimeni (Fap., 17, 25), nefiind nicidecum supus nevoii care apasă peste noi, și nefăcând nimic decât pentru mântuirea noastră, lasă totul la voința noastră liberă; pentru aceasta El nu forțează și nu constrânge pe nimeni, și din tot ceea ce face n-are în vedere decât mântuirea noastră și folosul nostru. În sfârșit, a sluji pe Dumnezeu în ciuda sa și forțat, aceasta ar fi a nu-I sluji deloc.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 1, p. 48)

LIBERTATEA (dușmanul libertății)

„Nimic nu distruge așa de mult libertatea ca amestecul în afacerile lumești și ca dorința de a fi înconjurat de lucruri ce par strălucitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 678)

LIBERTATEA (adevărata libertate)

„... liber este cel ce are libertatea desăvârșită asupra patimilor și este rob cel ce cade sub stăpânirea patimilor dobitocești.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 200)

„Omul nu este liber decât dacă trăiește în Hristos. Atunci e mai presus de dureri și de neazuri.” (*Către același Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 386)

„Cei care se nevoiesc pentru dobândirea virtuților și pentru împlinirea voinței lui Dumnezeu, chiar dacă ar fi săraci și lipsiți de importanță, se bucură de libertatea Duhului Sfânt, adică de adevărata libertate pe care le-o dăruiește Hristos, acești oameni fiind chipuri ale Preasfântului Dumnezeu.

Vă voi dovedi de îndată, printr-un exemplu, cine este om liber și cine este sclav: un rege rău îi cere unui supus de-al său, care este om bun, să facă o fărădelege. Cum va proceda omul acela? Nu numai că nu va săvârși fapta aceea murdară, dar și va încerca să-l îndemne pe rege să își schimbe gândul păcătos, chiar clacă în felul acesta își va primejdi viața. Cine este, așadar, liber din aceștia doi? Cel care nu se teme nici de rege sau cel care este disprețuit de supușii săi? Omul stăpânit de patimi, și legat de păcat, care alege păcatul în loc de virtute, chiar și coroană regească de ar purta, este în realitate un rob. Nu rob al omului, ci al diavolului. Iar pe cel pe care îl slujește în această viață, îl va sluji și în cealaltă, împreună cu diavolul va fi dat pedepsei veșnice, pentru că deși a avut toate condițiile să se facă om bun, el a vrut să meargă pe drumul răutății.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 302-303)

„Nimeni nu este cu adevărat liber, decât acela care trăiește pentru Hristos. Unul ca acesta s-a ridicat deasupra tuturor relelor și nu se mai teme de nimic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

LIBERUL ARBITRU

„Dumnezeul universului a înzestrat firea noastră cu voință liberă și-și

arată față de noi toată bunătatea Sa; cunoscând tainele noastre și gândurile din adâncul sufletului nostru, ne îndeamnă, ne sfătuiește și înăbușă pornirile noastre spre rău; nu ne constrânge; ne dă leacuri potrivite, dar lasă ca voința noastră să săvârșească totul”. (*Omilia la Facere*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

„Dacă n-ar sta asta în libertatea voii noastre, nici în puterea gândului nostru, dacă iubitorul de oameni Dumnezeu n-ar fi creat pe oameni cu voință liberă, ar fi trebuit sau ca toți oamenii să fie răi și supuși acelorași patimi, ca având aceeași fire, sau ca toți să fie virtuoși. Dar când vedem că semeni de-ai noștri, supuși ca și noi acelorași nevoi sufletești și trupești, nu fac cele ce facem noi, ci își cârmuiesc firea cu dreapta judecată, când îi vedem că biruie săltările fără rânduială ale trupului, că pun frâu poftelor, că își stăpânesc mânia, că fug de dușmănie, că alungă invidia, că disprețuiesc goana nebună după bani, că nesocotesc slava, că își bat joc de toată fericirea din lumea aceasta și că sunt îndrăgostiți de slava cea adevărată, preferând în locul tuturor celor văzute lauda lui Dumnezeu, nu-i oare evident că ei pot săvârși acestea prin propria lor râvnă pe lângă ajutorul cel de sus, iar noi, prin trândăvia noastră, ne pierdem mântuirea și ajungem lipsiți de bunăvoința cea de sus?”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 282-283)

„... ține de noi a face ceva sau a nu face. Și atunci pentru ce să ne amăgim singuri cu pricini și învinovățiri seci, care nu numai că nu ne aduc nici o iertare, ci chiar cea mai grozavă pedeapsă?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia II, p. 20)

„Că pentru aceea Dumnezeu a pus în om voia slobodă, ca nu cumva la urmă omul să-l învinovățească pe Dumnezeu că l-a legat cu sila și că silit face faptele pe care le face. Dar tu în loc să fii mulțămît pentru cele cu care ai fost cinstit, faci dimpotrivă, căci te răzvrătești și cârtești întruna asupra lui Dumnezeu – fiindcă pe mulți am auzit spunând: *Pentru ce oare Dumnezeu m-a făcut stăpân pe virtute? Sau mai drept vorbind, pentru ce m-a lăsat de capul meu ca să aleg binele sau răul?* Dar ce trebuia să facă? Trebuia poate ca dormind tu, sau îmbuibându-te și tăvălindu-te în rele, să te ridice în Împărăția Cerurilor? Dar atunci nu te-ai mai fi depărtat de rău. Dacă astăzi, când îți stă de față amenințarea, și încă nici așa nu te depărtezi de rău, deși chiar cerul ți l-a pus ca răsplată, atunci când vei înceta a mai fi leneș și cu mult mai rău încă decât până acum? Și nu vei avea nici măcar aceea să spui,

că *mi-a arătat firește cele bune, însă nu m-a ajutat, căci mult ajutor ți-a făgăduit.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XIV, p. 144)

„În noi este înrădăcinată cunoașterea a ceea ce trebuie să facem și ce nu. Dumnezeu ne-a lăsat cu libertatea de a alege între virtute și răutate. De aceea, de fiecare dată, fie suntem recompensați de Dumnezeu, fie suntem pedepsiți, după alegerea pe care am făcut-o.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

LIMBILE (amestecarea limbilor)

„Și de aceea, pentru că oamenii nu folosiseră spre binele lor unirea limbilor, îi împarte spre binele lor prin despărțirea limbilor. Uită-te acum la iubirea de oameni a lui Dumnezeu. *Iată, spune Domnul, toți au o singură limbă! Și iată ce au început să facă!*

Dar aș pune întrebarea:

- Pentru ce Dumnezeu n-a venit îndată să împartă limbile, ci mai întâi caută să se dezvinovățească, să-și ceară oarecum iertare, ca și cum ar avea să fie judecat de un tribunal? Că nimeni nu L-a întrebat: Ce ai făcut? Că El este doar stăpân să facă orice vrea!

- Da, Dumnezeu își cere iertare ca și cum ar avea de dat socoteală, pentru ca să ne învețe să fim și noi blânzi și buni. Dacă Stăpânul nostru își cere iertare de la noi, robii Lui, și doar noi am greșit înaintea Lui, cu atât mai mult trebuie să ne cerem iertare noi de la semenii noștri, chiar dacă ne-ar face cele mai mari rele și nedreptăți.

Și uită-te cum se dezvinovățește Dumnezeu! *Iată, toți au o singură limbă! Și iată ce au început să facă!* Ca și cum ar fi spus: Nimeni să nu-mi găsească vină că am împărțit limbile! Nimeni să nu creadă că dintru început au fost atâtea limbi între oameni! *Iată, toți au o singură limbă.* Dar n-au folosit oamenii spre binele lor acest dar!

Și ca să afli că Dumnezeu n-a căutat să pedepsească prin împărțirea limbilor atât păcatul lor de atunci, cât a căutat să poarte de grijă de viitorul oamenilor, ascultă ce adaugă Dumnezeu: *Și acum nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce și-au pus în gând să facă* (Facerea 11, 6). Cu alte cuvinte, spune așa: *Dacă nu-i pedepsesc acum, dacă nu sunt opriți acum, când păcatele n-au încolțit încă, atunci nu vor putea fi opriți deloc din răutatea lor.* Aceasta înseamnă cuvintele: *Nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce și-*

au pus în gând să facă; de parcă ar fi spus: *Vor face păcate și mai mari! Așa e păcatul!* Dacă nu-i oprit de la început, se ridică la mare înălțime, ca și focul pe care pui lemne. Vezi, dar, că și luarea darului unirii limbilor este semn al mării bunătați a lui Dumnezeu? A împărțit limbile oamenilor ca să nu săvârșescă păcate mai mari.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 14-15)

LINGUȘIREA (cea diabolică și vătămătoare)

„A diavolului este a linguși pentru a vătăma; a lui Dumnezeu, a învăța, pentru a fi de folos”. (*Omilia la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)

„Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai și vatămă? Ce câștig să te bucur cu cuvântul, dar de fapt să te supăr? Ce câștig ai să-ți încânt auzul, dar să-ți chinuiesc sufletul ?” (*Omilia la Matei*, omilia LVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 655)

„... dacă se spune despre el (despre omul rău – n.n.) că e un om bun, nu câștigă nimic din asta, ci dimpotrivă osânda i se mărește, iar trândăvia îi crește și mai mult”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 979-980)

„Dar noi pe toți îi lingușim, pe toți îi slujim, și alergăm să cumpărăm cinstea și lauda lor printr-o astfel de ploconire josnică și umilitoare. De aceea s-au și întors toate pe dos, de aceea toate faptele creștinismului sunt trădate și totul este neglijat și răstălmăcit, din pricina slavei deșarte a celor mai mulți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

LINGUȘIREA (manifestarea ei)

„... lingușire și servilism este atunci când cineva îi slugărniceste și-i lingușește pe unii cu scopul de a dobândi vreun bun pământesc.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 104)

„... paraziți și lingușitori, adunătură rea a diavolului, lupi care duc în robie pe mulți din cei bogați, care, umplându-și pântecul, lucrează la

pierderea bogățiilor și-i strică cu onorurile și lingușirile lor. Nu greșești de numești lupi pe astfel de oameni, care înconjoară pe bogat ca pe o oaie, îl ridică în slăvi cu laudele lor, îl fac să se trufească prin urale și nu-l lasă să-și vadă buboaiile, îi orbesc judecata și-i măresc putreziciunea.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 133-134)

„Așadar tu, bogatul, nu te amăgi de lingușirile și zâmbetele celorlalți. Ei se poartă așa fie de teamă, fie din interes personal. Dacă ai putea să cercetezi adâncurile inimilor celor care te lingușesc, ai vedea că în lăuntru lor te osândesc, te înjură, te urăsc mai mult chiar și decât cei mai răi dușmani ai tăi. Și dacă vreodată situația se va schimba, dacă-ți vei pierde bogăția, atunci măștile vor cădea. Atunci se va întâmpla ca și cu desfrânatele, când se demachiază. Atunci vei vedea limpede fețele acelor care mai înainte te lingușeau. Atunci vei înțelege că simțeau pentru tine nu prețuire ci nesocotire, nu admirație ci invidie, nu iubire ci ură.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 154)

LINGUȘIREA (gravitatea acestei înjositoare patimi)

„Dacă noi vom linguși într-una apoi când vom mai îndrepta abaterile? Când vom putea folosi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 86)

„Când l-ai linguși pe unul care are nevoie de asprime, l-ai corupe, și nu l-ai lăsa să se ridice.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 154)

LINIȘTEA (sufletească)

„Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihna sufletelor voastre (Matei, 11, 29). Nimic nu aduce atâta odihnă și liniște sufletului nostru, ca bunătatea și smerenia. O purtare ca aceasta este mai de preț pentru cel ce o are decât o coroană de împărat; este mai de folos decât strălucirea și slava. Poate fi, oare, un om mai fericit decât cel care se vede scăpat de războiul ce se naște înăuntru sufletului său? Chiar de ne-am bucura de mii și mii de ori de pacea din afară și de slujirile celor din jurul nostru, nu avem nici un folos de pe urma acestei păci, dacă din zbuciumul

gândurilor noastre se nasc înăuntru nostru tulburări și frământări; la fel nu poate fi cetate mai nefericită, chiar de ar avea nenumărate ziduri și arme de apărare, dacă înăuntru ei locuitorii zămislesc trădarea!” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 5)

„Viața noastră este plină de tulburare și neliniște. Cu toții suntem îngrijorați, cu toții suntem nemulțumiți, cu toții ne plângem, fie că suntem bogați sau săraci, stăpânitori sau oameni simpli. Dar tulburarea și grija nu se datorează atât situațiilor exterioare și condițiilor de viață, cât neorânduirii și bolii noastre sufletești. Așa cum ochiul bolnav vede întuneric și în cea mai puternică lumină, la fel și sufletul bolnav este tulburat chiar și când este liniște. Să-I încredințăm toate problemele noastre lui Dumnezeu și să credem că nimic nu este al nostru, să rămânem indiferenți la slava oamenilor și să dorim să-I plăcem numai Domnului, și astfel vom fi liniștiți chiar și când asupra noastră se va abate cea mai îngrozitoare vijelie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 356)

LINIȘTEA (dobândirea liniștii lăuntrice)

„Dar liniștea nu o dobândim nici de la bogăție, nici de la sărăcie, nici de la slavă, nici de la necinste, nici de la boală, nici de la sănătate, ci numai de la sufletul nostru. Când el este puternic, bine învățat și pregătit în știința virtuții, toate i se vor părea ușoare. Încă de aici va vedea odihna de acolo și limanul cel fericit (...)” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, p. 236)

LITURGHIA (- centrul cultului ortodox)

„De asemenea priviți Biserica. Actul său prin excelență, centrul vieții sale, *acțiunii* este Sfânta Jertfă a Liturghiei. Însă studiați-i organismul, urmăriți-o în diversele părți, cercetați Sfânta Liturghie, acțiunea harului vă va apărea pretutindeni.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 19)

LITURGHIA (Duhul Sfânt săvârșește toate în Liturghie împrumutând limba și mâna preotului)

„Dumnezeu le-a dat preoților darul cel desăvârșit să slujească preacuratele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos, iar nu îngeri și arhangheli să slujească, ci Preasfântul Duh le săvârșește toate, numai ce se împrumută cu mâinile și cu limba preotului. Pentru aceasta se cade să fie curat și cu sufletul și cu trupul preotul și să stea în scaunul cel ceresc al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 251)

LITURGHIA (aspecte din ritualul Sfintei Liturghii)

„Când scoatem din biserici pe cei ce încă nu pot a se împărtăși din masa cea sfântă, atunci trebuie a se face o altă rugăciune, și cu toții stăm la fel jos pe același loc, și cu toții la fel ne ridicăm în picioare. Când ar trebui iarăși a ne împărtăși de pace, noi și atunci cu toții ne sărutăm împreună.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, p. 171)

LITURGHIA (cântările din timpul Sfintei Liturghii)

„Dar ce? Imnurile ce cântăm nu sunt oare cerești? Oare nu și noi cei de jos cântăm ceea ce cântă dumnezeieștile coruri ale netrupeștilor puteri, și nu grăim aceleași ca și aceia?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIV, p. 199)

LITURGHIA (ectenia mare)

„... ne rugăm în comun pentru catehumeni, pentru bolnavi, pentru rodirea țărâni, pentru cei de pe uscat și de pe mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 410)

LITURGHIA (ecteniile)

„Să rugăm pe sfinți a mulțumi lui Dumnezeu pentru noi; și noi, de asemenea, a-i mulțumi unii pentru alții. Aceasta este mai cu seamă datorita preoților, fiindcă este cel mai mare bun. Așadar, apropiindu-ne, noi mai întâi ne rugăm și mulțumim lui Dumnezeu pentru întreaga lume și pentru bunătățile obștești, fiindcă dacă binefacerile lui Dumnezeu sunt și obștești, apoi și tu te-ai mântuit fiind în acea obște. Așa că datorezi mulțumire și pentru binefacerea cea către tine, și în același timp este drept a-I înălța laudă și pentru binefacerile cele obștești. Căci și soarele îl răsare nu numai pentru tine, ci și

pentru obște, așa că tu ai în parte întregul obștii. Este adevărat că soarele a fost făcut pentru obște, însă tu singur vezi pe atâta pe cât văd toți oamenii de pe pământ, încât tu datorezi atâta mulțumire câtă datorează toți oamenii. Pentru aceea este drept a-I mulțumi pentru obștea întreagă și pentru bunăstarea tuturor, fiindcă noi primim multe bunătăți și pentru alții. Că dacă în Sodoma s-ar fi aflat măcar zece drepți, firește că acei sodomiteni n-ar fi pățimit ceea ce au pățimit. Astfel că noi trebuie a-I mulțumi și pentru bunăstarea altora.

De altfel, este și o lege veche, încă de la început așezată în Biserică. Tot așa și Pavel mulțumește lui Dumnezeu pentru romani, pentru corintheni și pentru întreaga lume. Să nu-mi spui *că nu este doar treaba mea*, căci chiar de n-ar fi a ta, totuși ești dator a-I mulțami, de vreme ce mădularul, fratele tău, este astfel. De altfel, chiar și treaba ta este, căci prin lauda lui și tu te împărtășești aceluiași cununii și vei lua și tu harul de care și el se bucură.

Pentru aceea și poruncesc legile Bisericii ca rugăciunile să se facă așa, adică nu numai pentru cei credincioși, ci și pentru catehumeni. Căci legea Bisericii îndeamnă pe cei credincioși spre rugăciune pentru cei necredincioși, sau mai bine zis, pentru cei ce nu sunt inițiați în tainele credinței. Când diaconul zice: *Pentru cei chemați (catehumeni) să ne rugăm cu stăruință*, nimic alta nu face fără numai că îndeamnă întreaga mulțime a credincioșilor la rugăciuni pentru aceștia - deși până atunci catehumenii sunt străini, fiindcă încă nu sunt trupul lui Hristos, încă nu s-au împărtășit niciodată de tainele credinței și încă sunt despărțiți de ceata cea duhovnicească. Deci dacă noi trebuie a ne ruga pentru aceștia, apoi cu atât mai mult pentru mădularele noastre, adică pentru frații noștri. Pentru aceea și zice diaconul *să ne rugăm cu stăruință*, ca nu cumva să se lepede de dânșii ca de niște străini, ca nu cumva să-i treacă cu vederea, ca pe unii de altă credință. Căci dânșii încă nu au binecuvântarea legiuită și așezată de Hristos, încă nu au dobândit îndrăznire, ci au trebuință de alții care să-i inițieze în tainele creștinismului. Pentru aceea și stau afară de curțile împărătești, departe de împrejmuirile cele sfinte. Pentru aceea și sunt scoși afară când se săvârșesc acele înfricoșate rugăciuni. Pentru aceea și tu ești îndemnat a te ruga pentru dânșii, ca astfel să se facă mădularele tale, ca să nu mai fie străini și învrăjbiți cu tine. Căci cuvintele *să ne rugăm*, nu se zic numai preoților, ci și celor ce stau de față și alcătuiesc adunarea credincioșilor. Când deci zice: *Să stăm bine, să ne rugăm*, pe toți îi îndeamnă la rugăciune.

După aceea, începând rugăciunea, zice: *Ca întrutot-milostivul și Înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor*. Și ca nu cumva să zici: *De ce să ne rugăm? Căci iată că ei ne sunt vrăjmași și niciodată n-au fost uniți cu noi. Deci cum vom putea să îmblânzim pe Dumnezeu? Cum vom putea a-L îndupleca de a-i împărtăși milei și iertării Lui?* Ca nu cumva deci să te găsești în nedumerire, privește cum îți dezleagă acea nedumerire, zicând: *Ca întrutot-*

milostivul și înduratul Dumnezeu. Ai auzit că Dumnezeu este întrutot-milostiv? Nu te îndoii dară, fiindcă întrutot-milostivul pe toți îi miluiește; și păcătoși, și prieteni. Așadar, să nu zici: Cum să mă apropii pentru dânșii? Căci El va asculta rugăciunile lor. Rugăciunea catehumenilor, ce alta ar putea fi, fără numai ca dânșii să nu rămână catehumeni?

După aceea apoi chiar și arată felul rugăciunii. Și care este acesta? *Ca să deschidă urechile inimilor lor*, căci au fost astupate și cu totul înfundate. Când zice urechi, nu înțelege urechile acestea dinafară, ci cele ale cugetului. *Ca să audă, zice, cele ce ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit, și la inima omului nu s-a suit*, fiindcă nu au auzit de tainele cele negrăite, ci au stat de parte de acestea. Căci chiar de aud, totuși nu știu cele ce se vorbesc, fiindcă acelea au trebuință de înțelegere adâncă, și nu numai de auzire.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, pp. 23-24)

„Zice diaconul: *Și să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului*, astfel că dinlăuntru li se însuflă, căci niciodată ei n-au știut cuvântul adevărului după cum trebuie a-l ști. *Ca să insufle întru dânșii frica Lui*, însă nu e de ajuns aceasta, căci *unele din semințe au căzut lângă drum, iar altele pe piatră*. Noi însă nu așa cerem, ci după cum plugul deschide brazdele într-un pământ gras, tot așa ne rugăm a se face și cu catehumenii, încât dânșii ca întineriți vor primi în adâncul cugetului lor cele semănate, și toate cele ce au auzit cu scumpătate le vor păstra.

Pentru aceea și adaugă, zicând: *Și să împuternicească credința Sa în cugetele lor*, adică să nu fie numai pe deasupra, numai pe dinafară, ci să le arunce rădăcina credinței chiar în adâncul cugetului lor.

Ca să descopere lor evanghelia dreptății. Aici arată că acoperământul le este îndoit; pe de-o parte, că ochii cugetului le sunt întunecați, iar pe de alta, că nefiind inițiați în cele ale creștinismului, să le descopere Evanghelia. Pentru aceea mai sus zicea: *ca să deschidă urechile cugetului lor*, pe când aici zice: *ca să descopere lor evanghelia dreptății*, adică să-i facă și pe dânșii înțelepți și destoinici a o primi; ca să-i învețe, și să arunce în inimile lor semințele adevărului. Căci măcar de ar fi destoinici, totuși nici un folos nu vor avea dacă Dumnezeu nu le va descoperi; precum și dacă le va descoperi, iar ei nu vor primi, iarăși aceeași pagubă. Pentru aceea noi amândouă le cerem de la Dumnezeu: și ca să le deschidă inimile, în același timp și să le descopere evanghelia. Căci nici podoaba împărătească ce stă acoperită pe deasupra nu va prețui nimic înaintea ochilor, după cum și atunci când ar fi descoperită, iar ochii n-ar fi cu băgare de seamă. Dar acestea amândouă se petrec dacă ochii apucă mai înainte. Și ce înseamnă *Evanghelia dreptății*? Adică aceea care-i face drepti.

Prin aceste cuvinte îi atrage către dorința de botez, arătând că Evanghelia este pricinuitoare nu numai de iertarea păcatelor, ci și aducătoare de dreptate.

*Ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat și viață fără prihană*²⁷⁰.
Audă acestea credincioșii care sunt pironiți în lucrurile pământești; că dacă ni

²⁷⁰ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu :

Iată ectenia ce o zicea diaconul înaintea catehumenilor:

Diaconul zice: *Pentru cei chemați, cu stăruință să ne rugăm: Ca întrutot-milostivul și înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor; ca să deschidă urechile inimilor lor și să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului; ca să însufle întru dânșii frica Lui și să împuternicească (întărească) credința Sa în cugetele lor; ca să descopere lor Evanghelia dreptății; ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat și viață fără de prihană, ca totdeauna să cugete la cele ale Sale, la ale Sale să gândească și cu ale Sale să se îndeletnicească, și în legea Lui să umble ziua și noaptea, poruncile Lui amintindu-și și dreptățile Lui păzind.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânșii: Ca să-i izbăvească pe dânșii de tot lucrul rău și necuviincios, de tot păcatul diavolesc și de toată împotrivirea celui protivnic; ca să-i învrednicească pe dânșii la vreme potrivită băii nașterii din nou, iertării păcatelor, îmbrăcăminteii nestrucăciunii. Ca să binecuvinteze intrările și ieșirile, întreaga lor viață, casele lor, și slugile lor; pe copiii lor să-i binecuvinteze, și întărindu-i în măsura vârstei lor să-i înțeleptească, ca să îndrepteze toate cele ce le stau înaintea spre folosul lor.

Ridicați-vă! Îngerul păcii cereți-l catehumenilor. Toate cele ce vă stau înaintea să fie pașnice; pașnică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieții voastre cereți-le a fi cu pace. Sfârșitul vostru (să fie) creștinesc. (Cele bune și de folos) Pe voi înșivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului Celui viu și lui Hristos.

Capetele voastre plecați-le! Toți răspund cu glas mare: Amin.

Iată și o altă ectenie, care după cât se vede este o prescurtare a celei ce se găsește în *Așezământul Apostolic*, cartea a VIII-a, cap. 6, pag. 397 și urm., ediția Coteler:

Rugăciunea înaintea Catehumenilor: *Rugați-vă Catehumenilor, și toți credincioșii în cugetele lor să se roage pentru dânșii, zicând: Doamne miluiește.*

Deci (Diaconul) să slujească pentru dânșii, zicând: *Pentru cei chemați toți să rugăm pe Dumnezeu, ca Bunul și Iubitorul de oameni cu bunăvoință să asculte rugăciunile și cererile lor, și primind rugămintea lor să le ajute și să le dea cererile inimilor lor spre folos; să le descopere lor Evanghelia Hristosului Său, să-i lumineze și înțeleptească, să-i învețe pe dânșii cunoștința de Dumnezeu, dreptățile și poruncile Lui, să înrădăcineze întru dânșii frica Lui cea curată și mântuitoare, să le deschidă urechile inimilor lor, spre a stăruii în legea Lui ziua și noaptea; să-i împuternicească în buna cinstire, să-i unească și să-i prenumere pe dânșii cu sfânta Sa turmă, învrednicindu-i pe dânșii băii nașterii din nou, îmbrăcăminteii nestrucăciunii, vieții celei adevărate, să-i izbăvească pe dânșii de toată necinstirea, și să nu dea loc celui străin asupra lor; să-i curățească pe dânșii de toată necurăția trupului și a sufletului, și să locuiască întru dânșii și să meargă împreună cu dânșii prin Hristosul Său, să binecuvinteze intrările lor și ieșirile, și să le îndrepteze toate cele ce le stau înaintea spre folos.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânșii; ca învrednicindu-se de iertarea păcatelor prin intrarea în sfânta credință, să se învrednicească sfințelor taine și petrecerii împreună cu sfinții.

se poruncește a cere acestea pentru cei ce încă nu sunt inițiați și intrați în creștinism, apoi poți pricepe în ce stare trebuie a ne găsi noi, care cerem astfel de lucruri pentru alții. Căci trebuie a avea viața deopotrivă sau, mai bine zis, asemenea cu cerințele evangheliei. Pentru aceea și felul rugăciunii este astfel, că de la dogme trece deodată la viață, căci zicând: *ca să descopere lor Evanghelia dreptății*, adaugă *ca să dea lor minte dumnezeiască*.

Dar ce înseamnă oare: *dumnezeiască*? Adică Dumnezeu să se sălășluiască întru dânsii, după cum zice: *Că voi locui întru dânsii și voi umbla* (2 Cor., 6, 16). Căci când mintea se face dreaptă, când se dezbracă de păcate, atunci se face casă a lui Dumnezeu; și când Dumnezeu locuiește întru dânsul, nimic omenesc nu va mai fi la urmă. Și astfel mintea lui se face dumnezeiască, toate grăindu-le de acolo, precum se face și casă a lui Dumnezeu care locuiește în-tr-însul. Cel ce grăiește lucruri urâcioase nu are deci într-însul minte dumnezeiască, precum nici cel ce iubește râsul și mascările.

Cuget curat, zice. Și ce va să zică oare a avea cuget curat? A căpăta adică sănătatea cea sufletească, după cum cel ce este stăpânit de poftă urâcioasă și care este fricos față de cele de acum nu poate fi cu cuget curat, nu poate fi înțelept, nu poate fi sănătos. Și după cum cel bolnav pofteste până și ce nu se cade, tot asemenea și acesta.

Și viață fără de prihană, zice, căci dogmele au trebuință de o viață curată. Auziți acestea, voi care alergați la botez tocmai către sfârșitul vieții. Noi ne rugăm ca după botez să aveți și o viață fără de prihană, pe când tu alergi și totul faci ca să pleci de aici pustiu de viață curată. Și ce este dacă te faci drept? Căci aceasta o câștigi numai din credință. Noi însă ne rugăm ca tu să câștigi îndrăzneală și din fapte.

Ca totdeauna să cugete la cele ale Sale, la ale Sale să gândească și cu ale Sale să se îndeletnicească. Să aibă, cu alte cuvinte, cuget curat și viață fără de prihană, nu o zi numai, sau două, sau numai trei, ci noi cerem ca să le aibă în toată vremea vieții sale. De asemenea, când ne rugăm ca acest catehumen să gândească la cele ale lui Dumnezeu, prin aceasta spunem pentru toate bunătățile. *Că toți ale sale caută*, zice, *iară nu ale lui Hristos Iisus* (Flp., 2, 21). Dar cum s-ar putea face aceasta? Adică ca împreună cu rugăciunea, dânsii să aducă și cele ale lor - dacă, bineînțeles, în legea Lui vor umbla ziua și noaptea.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, pp. 24-26)

Ridicați-vă, catehumenilor. Pacea lui Dumnezeu prin Hristosul Său să o cereți; zi cu pace și fără de păcat, și toată vremea vieții voastre, sfârșit creștinesc vieții voastre; blând și îndurat (fie către voi) Dumnezeu, iertarea păcatelor (să vă dăruiască), pre voi înșivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui singur fără de început, prin Hristosul Său. Plecați-vă, și să fiți binecuvântați. (n.s. 1, pp. 25-26)

„Ai văzut șirul acesta strălucit al virtuților, și cum fiecare din ele țintește pe aproapele cu mai multă siguranță decât orice lanț de aur? Căci, cerând minte dumnezeiască, spune, și cum putea cineva să ajungă așa. Și cum ar putea? Ca totdeauna să cugete la Dânsul. Și aceasta cum s-ar putea face? Dacă este cu băgare de seamă necon- tenit la legea Lui. Cum însă s-ar îndupleca oamenii, la aceasta? Dacă ar păzi poruncile Lui, sau mai bine zis, dacă ar fi cu băgare de seamă la lege; de aici ar veni și păzirea poruncilor Lui, după cum și atunci când cineva cugetă totdeauna la ale lui, dacă are minte dumnezeiască și dacă se gândește la cele ale lui. Fiecare din cele zise împreună-lucrează la binele aproapelui și se împreună-lucrează de dânsul, cuprinzându-l în sine și fiind cuprins de dânsul.

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânșii. Fiindcă în timpul unei lungi cuvântări sufletul obișnuiește a cădea în piroteală, iarăși îl deșteaptă prin această cerere. În adevăr, că mari lucruri și înalte voiește a cere din nou, pen-tru care și zice: *încă mai eu stăruință să ne rugăm pentru dânșii.* Și pentru ce anume? *Ca să-i izbăvească pe dânșii de tot lucrul rău și necuviincios* . Aici noi le cerem a nu cădea în ispită și de a-i scăpa de toată cursa, și trupească, și sufletească. Pentru aceea și adaugă, zicând: *de tot păcatul diavolesc și de toată împotrivirea celui protivnic*, arătând prin acestea ispitele și păcatele. Căci păcatul este la îndemână totdeauna, în tot locul se găsește; înainte, în urmă, și astfel ne stăpânește.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia II, p. 27*)

„*Ca să-i învrednicească pe dânșii la vreme potrivită băii nașterii din nou, iertării păcatelor.* Pe unele le cerem pentru acum, iar pe altele pentru viitor; și filosofăm pentru baia nașterii din nou, și în cererea noastră ne învățăm pe noi înșine a cunoaște puterea lui. De aici apoi cuvântul ne deprinde a cunoaște că botezul este naștere din nou, căci ne naștem iarăși din apă, ca din mitras, ca să nu zică cineva cu Nicodim: *Și cum poate cineva să se nască, bătrân fiind? Au doară poate intra în pântecele maicii sale și să se nască de sus?* (In., 3, 4). După aceea, fiindcă a spus de iertarea păcatelor, apoi prin cele ce urmează adeverește aceasta, zicând: *îmbrăcăminteii nesticăciunii*, căci cel ce se îmbracă cu haina fiiască este vădit că se face nesticăcios. Dar ce va să zică *în vreme potrivită?* Adică când el va fi bine așezat, când se va apropia cu buna voire și credință, căci vremea potrivită pentru credincios aceasta este.

Ca să binecuvinteze intrările și ieșirile lor, întreaga lor viață. Aici li se poruncește credincioșilor a cere pentru catehumeni și ceva trupesc, ca unii ce încă sunt mai slabi. *Casele lor, și slugile lor*, adică măcar că ar avea slugi sau

rudenii, sau pe alții din cei de aproape, căci acestea erau răsplătirile ce le da Legământul cel Vechi, și nimic nu era crezut atât de dureros ca văduvia, ca lipsa de copii, ca jelanția pentru o moarte fără de vreme, ca a fi în sărăcie, ca a nu-i merge cuiva lucrurile după dorință. Pentru aceea tocmai lasă ca credincioșii să stăruiască și în asemenea cereri trupești, înălțându-i câte puțin. Aceasta o face și Hristos, aceasta și Pavel, amintindu-le de binecuvântări din Vechiul Legământ. Hristos o face atunci când zice: *Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul* (Mt., 5, 5), iar Pavel când zice: *Cinstește pe tatăl tău și pe muma ta, ca să trăiești ani mulți pre pământ* (Efes., 6, 2-3).

Pe copiii lor să-i binecuvinteze, și întărindu-i în măsura vârstei să-i înțeleptească. Și aici iarăși le cere și ceva trupesc, dar și ceva duhovnicesc, ca unii ce se găsesc încă în stare de copilărie. După aceea apoi le cere numai lucruri duhovnicești. *Ca să le îndrepteze toate cele ce le stau înaintea, zice, spre folosul lor.* Nu zice simplu *toate cele ce le stau înaintea*, ci adaugă, ca să le fie *spre folosul lor*. Căci de multe ori poate e vorba de o călătorie, dar nu este spre folos, sau altceva a face, care nu este spre folos. De la acestea dânșii sunt învățați a mulțumi lui Dumnezeu întru toate, ca unele ce se desfășoară spre folosul lor.

După toate acestea, la urmă diaconul le poruncește a se ridica în picioare. Mai înainte poruncindu-le a se pune în genunchi spre a se ruga, și după ce a cerut diaconul pentru dânșii cele spuse, după ce și-au căpătat îndrăzneală, iată că la urmă le poruncește a se ridica de jos și a lua și dânșii parte la rugăciuni. Pe unele le spunem noi, pe altele le îngăduim lor a le spune, deschizându-le ușile spre a se ruga. Mai întâi îi învățăm noi ca pe copii, iar după aceea le poruncim a grăi și de la dânșii, zicând: *îngerul păcii cereți, catehumenilor*, fiindcă este și înger care are cu sine tulburarea, înger vătămător, ca atunci când zice: *trimitere de îngeri răi* (Ps., 77, 54). Pentru aceea poruncim a cere îngerul păcii, învățându-se de aici ca să ceară totdeauna pacea, care este legătura tuturor bunătăților, ca astfel să scape de toată lupta, de tot războiul, de toată cearta. *Toate cele ce vă stau înaintea să vă fie pașnice.* Chiar de ar fi ceva greoi, totuși, dacă este pace, se pare ușor. Pentru aceea Hristos zicea: *Pacea Mea o dau vouă* (In., 14, 27).” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia II, pp. 28-29*)

„Pașnică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieții voastre cereți-le a fi pașnice. Ai văzut cum iarăși poruncește a fi întreaga viață pașnică?

Sfârșitul vostru să fie creștinesc, și la urmă pune cel mai de căpetenie al tuturor bunătăților: Cele bune și de folos, căci ce nu este bun, nu este nici de folos. Pentru aceea, printre noi, creștinii, alta este firea celor ce folosesc, și nu după credința celor mulți.

Pe voi înșivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui viu, și Hristosului Lui. Încă nu le îngăduim lor a se ruga pentru alții, ci pentru binele lor numai pot a se ruga.

Ai văzut rugăciune deplină, și în privința dogmelor, și în privința vieții? Căci când zicem evanghelie, îmbrăcăminte nestricăcioasă, când zicem baia nașterii din nou, prin acestea zicem toate dogmele; când zicem minte dumnezeiască, cuget curat, când zicem toate cele spuse mai sus, prin aceasta înțelegem viața noastră.

După aceea poruncim de a-și pleca capetele, cu care prilej dăm dovadă că Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre ale tuturor și că ne binecuvintează. Căci nu om este cel ce binecuvintează, ci prin mâna lui și prin limba lui noi atragem de la Însuși Împăratul binecuvântarea capetelor celor de față. *Și toți zic cu glas puternic: Amin.*

Dar pentru ce oare vi s-au spus toate acestea? Ca să vă învăț ce trebuie a cere în rugăciuni și pentru alții, ca să nu creadă credincioșii că atunci când se spun acestea n-au nici o legătură cu dânșii. Căci doară diaconul când zice: *Să ne rugăm pentru catehumeni*, nu spune aceste vorbe pereților. Însă unii sunt atât de proști și tâmpi, că nu numai în timpul rugăciunilor catehumenilor stau de vorbă în biserică, ci chiar și în timpul rugăciunilor credincioșilor. De aici vine că totul s-a răsturnat pe dos, că totul s-a stricat, fiindcă în timpul când mai ales trebuie a împăca pe Dumnezeu, în acel timp, zic, mâniindu-L încă mai mult, plecăm la urmă din biserică. Căci în timpul rugăciunilor credincioșilor noi suntem îndemnați a ne ruga Iubitorului de oameni Dumnezeu pentru episcopi, pentru preoți, pentru împărați, pentru stăpânitori, pentru pământ și mare, pentru văzduhuri și, în sfârșit, pentru întreaga lume.

Deci când noi trebuie a avea o astfel de îndrăzneală încât să ne rugăm și pentru cei străini, și totuși nu suntem cu trezvie spre a ne ruga nici chiar pentru noi, apoi care va fi răspunsul nostru? Ce iertare vom avea?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, pp. 29-30)

LITURGHIA (îmbrățișarea și sărutarea frățească)

„Chiar pentru aceea ne îmbrățișăm noi unii pe alții la săvârșirea Sfințelor Taine, ca să nu mai fim toți decât un singur trup, cu toate că suntem mai mulți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Dar fiind vorba de sărutarea aceea sfântă, mai putem și altceva spune. Și ce putem spune? Noi suntem biserică a lui Hristos, așa că, sărutându-ne unii pe alții, noi sărutăm ușile bisericii și intrarea în ea. Sau nu vedeți câți sărută ușile bisericii acesteia, unii plecându-se, iară alții

atingându-le cu mâna, și apoi ducând mâna la gură? Prin aceste uși Hristos a intrat și intră în noi, când ne împărtășim. Știți voi, cei ce vă împărtășiți din Sfintele Taine, ceea ce eu vorbesc acum. Căci nu cum s-ar întâmpla a fost cinstită gura noastră, primind trupul Stăpânului. Pentru aceea mai cu seamă de aici iubim.

Audă cei ce grăiesc vorbe murdare, cei ce scot din gură batjocuri, și înfricoșează-se când aud cât de mult poate să-i necinstească gura lor. Audă cei ce sărută într-un chip necinstit. Auzi câte ți-a dat prin gura ta Dumnezeu, și păzește-o nespurcată. Prin gura ta s-a vorbit pentru viața viitoare, pentru înviere, pentru nemurire, că moartea nu este moarte, și celelalte multe și negrăite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, p. 265)

„Să ne aducem aminte totdeauna de aceste cuvinte, iubiților! Să ne aducem aminte de sărutările sfinte și de preainfricoșătoarea îmbrățișare ce ne-am dat-o unul altuia. Aceasta împletește sufletele noastre și facem ca noi toți să ajungem un trup, pentru că și ne împărtășim toți într-un singur Trup. Să ne topim la un loc într-un singur trup, nu amestecând sufletele unele cu altele, ci prin legătura dragostei. Numai așa vom putea să ne bucurăm cu îndrăznire de masa ce ne stă înaintea.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 58)

LITURGHIA (epicleza euharistică)

„Și chiar în vremea când se săvârșesc înfricoșatele Taine preotul se roagă cu norodul, dar și norodul se roagă cu preotul, fiindcă cuvintele: *și cu duhul tău* nimic alta nu este decât aceasta.

Cele ale euharistiei iarăși sunt de obște, căci nici preotul nu mulțumește singur, ci și întregul norod. Că mai întâi primind răspunsul lor, apoi unindu-se și dâșii cu preotul și zicând că cu vrednicie și cu dreptate se face aceasta, la urmă începe și preotul sfânta euharistie. Și pentru ce te minunezi că norodul grăiește împreună cu preotul, când el înalță cântări de laudă lui Dumnezeu chiar și împreună cu Heruvimii și cu Puterile cele de Sus? Acestea toate le-am spus ca și fiecare dintre voi să fie cu băgare de seamă; ca să cunoaștem că cu toții suntem un trup, având poate numai atâta osebire între noi pe câtă osebire au mădularele între dânsele, și să nu aruncăm totul pe preoți, ci și voi să vă îngrijiți, ca unii ce sunteți din trupul obștesc, din Biserica întregă. Că aceasta ne pregătește și nouă o mai mare siguranță, în același timp și vouă propășire în fapta bună.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, pp. 171-172)

„Aici se află de față însuși Hristos, spre a găti pentru noi această masă, căci nu omul a putu să prefacă pâinea și vinul în trupul și în sângele lui Hristos, ci preotul stă acolo numai a înfățișa pe Hristos și a săvârși rugăciunea; numai harul și puterea lui Dumnezeu lucrează acea prefacere. *Acesta este trupul Meu* (Lc. 22, 19). Așa se rostește cuvântul, care aduce acea prefacere. Precum glasul acela, care a zis: *Creșteți și vă înmulțiți, și umpleți pământul* (Fac. 1, 28), deși era numai un cuvânt, dar a trecut în faptă, și a înmulțit omenirea, așa și la Cina cea Sfântă glasul acesta al lui Dumnezeu înmulțește harul la toți cei ce se împărtășesc din ea cu vrednicie.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 137-138)

LITURGHIA (participarea la Sfânta Liturghie și atitudinea creștinilor în timpul dumnezeieștii slujbe)

„Aceste cuvinte le spun celor ce pleacă de la dumnezeieștile slujbe și celor care se pun la sfat și pălăvrăgesc în timpul înfricoșătoarei și Sfintei Liturghii.

Ce faci, omule? N-ai făgăduit zicând: *Avem către Domnul*, când preotul a spus: *Sus să avem mintea și inimile*? Nu ți-e teamă, nu te rușinezi să fii găsit mincinos în acel ceas înfricoșător? Vai, ce minune! Masa cea de taină este pregătită, Mielul lui Dumnezeu este junghiat pentru tine, preotul se nevoiește pentru tine, foc duhovnicesc izvorăște din preacurata Masă, Heruvimii stau împrejur, Serafimii, care cu șase aripi își acoperă fețele, zboară pe deasupra, toate Puterile cele netrupești împreună cu preotul se roagă pentru tine, focul cel duhovnicesc se pogoară, Sânge curge din preacurata coastă în potir spre curățirea ta, și tu nu te înfricoșezi, nu roșești că ești găsit mincinos în acest înfricoșător ceas? Ai o sută șazeci și opt de ore pe săptămână, și din acestea Dumnezeu Și-a oprit pentru El numai o singură oră și cheltuiești în această oră în treburi lumești, în glume, în discuții!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, pp. 177-178)

„Fraților, să nu plecăm din biserică în timpul Sfintei Liturghii; și iarăși, când suntem în biserică, să nu stăm de vorbă. Să stăm cu frică și cu cutremur, cu ochii plecați în jos, dar cu sufletul ridicat în sus. Să suspinăm, fără să ni se audă glasul, dar cu inima să ne bucurăm. Oare, nu vedeți cât de nemișcați stau cei ce sunt lângă împăratul acesta pământesc, trecător și muritor? Nu scot o vorbă, nu se clintesc, nu aruncă ochii ici și acolo, ci stau înfricoșați și plini de cutremur. Ia pildă de la ei, omule, și te rog să te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu așa cum te-ai duce înaintea împăratului

celui pământesc. Dar trebuie să te înfățișezi cu mult mai multă frică înaintea Împăratului celui ceresc. Acestea vi le-am spus adeseori și nu voi înceta a vi le spune, până ce nu voi vedea că v-ați îndreptat”. (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 179)

„Biserica, ea, care a dat naștere la atâția fii, nu poate să se bucure de ei la fiecare Sfântă Liturghie, ci numai în sărbători. Cât de mare ar fi veselie duhovnicească, cât de mare bucuria, cât de mare slava lui Dumnezeu, cât de mare folosul sufletelor, dacă la fiecare Sfântă Liturghie aș vedea tot atât de pline sânurile bisericii!” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 33)

„Vreți să vă spun de unde vin zgomotul și strigătul? Că nu stau ușile bisericii întotdeauna închise, că vă îngăduim să vă duceți acasă înainte de cea din urmă rugăciune de mulțumire după Sfânta Împărtășanie. Iar fapta este un mare dispreț aruncat Domnului. Ce faci, omule? Pleci din biserică, te duci când Hristos este de față, când îngerii stau alături de El, când este pusă înaintea această Masă înfricoșătoare, când frații tăi încă se împărtășesc? De ești poftit la un ospăț, nu îndrăznești să te scoli de la masă și să pleci înainte de prietenii tăi, care stau încă la masă, chiar dacă te-ai săturat, iar aici, unde se săvârșesc Tainele lui Hristos cele înfricoșătoare, când încă se săvârșește sfânta slujbă, tu părăsești slujba la jumătatea ei și pleci? Mai este vrednică de iertare o astfel de faptă? Mai are vreun cuvânt de apărare? Vreți să vă spun ce faptă săvârșesc cei ce pleacă înainte de terminarea slujbei și nu cântă la sfârșitul Cinei cântările cele de mulțumire? Poate este greu de purtat ceea ce am să vă spun, totuși trebuie să o spun neapărat din pricina trândăviei multora. Iuda a luat parte la cea din urmă Cină, aceea din cea din urmă noapte, dar s-a sculat și a plecat în timp ce ceilalți stăteau încă la masă. Ei bine, pe Iuda îl imită aceia care pleacă din biserică înainte de cea din urmă rugăciune de mulțumire. Dacă Iuda n-ar fi ieșit, n-ar fi ajuns vânzător; dacă n-ar fi părăsit pe ceilalți ucenici, nu ar fi pierit; dacă nu s-ar fi despărțit de Păstor, nu l-ar fi răpit fiara sălbatică. De asta Iuda era cu iudeii, iar ucenicii au ieșit cântând împreună cu Stăpânul. Vezi dar că cea din urmă rugăciune după Sfânta Jertfă se face așa cum s-a făcut rugăciune după Cina cea de Taină?” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 43-44)

„Așadar, pentru că avem să vedem și noi în seara aceasta pe Cel pironit pe Cruce, ca pe un miel junghiat și jertfit, vă rog să ne apropiem cu cutremur, cu multă sfială și evlavie. Știți doar cum stăteau îngerii în jurul

mormântului, care nu mai avea Trupul Stăpânului, în jurul mormântului gol. Dădeau multă cinstire și locului aceluia tocmai pentru că a avut în el Trupul Stăpânului. Îngerii, care depășesc firea noastră, stăteau cu atâta sfială și evlavie la mormânt, iar noi, care n-aveam să stăm lângă un mormânt gol, ci chiar lângă Masa care are pe ea Mielul, ne apropiem cu zgomot și gălăgie? Ce iertare mai putem avea?

Nu grăiesc aceste cuvinte la întâmplare. Le grăiesc pentru că văd în seara asta pe mulți că fac gălăgie, strigă, se îmbrâncesc, sar, se ocărăsc, pentru că văd că-și pricinuiesc osândă mai multă decât mântuire. Pentru asta vă sfătuiesc. Ce faci, omule? Când preotul stă înaintea Mesei, cu mâinile întinse la cer, chemând pe Duhul cel Sfânt ca să vină, și să Se atingă de cele puse înainte, e multă liniște; e multă tăcere când Duhul dă harul, când Se pogoară, când Se atinge de cele puse înainte; dar când vezi Oaia jertfită și desăvârșită, atunci faci zgomot, atunci faci gălăgie, atunci te cerți, atunci ocărăști? Cum poți să te bucuri de această jertfă când te apropii de această Masă cu gălăgie? Nu ne este de ajuns că ne apropiem cu păcate, mai trebuie să mai păcătuim și în timpul când ne apropiem? Cum putem fi fără de păcat când ne certăm, când facem gălăgie, când ne mușcăm unul pe altul? Pentru ce te împingi când vezi că Oaia este jertfită? Dacă ar fi să te uiți toată noaptea la jertfa aceasta, te întreb, te-ai sătura? Ai răbdat toată ziua, a trecut cea mai mare parte din noapte, pentru ce vrei să pierzi dintr-o clipită de vreme atâta osteneală?” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 85)

„Ia aminte lângă cine stai, împreună cu cine îl vei chema pe Dumnezeu: împreună cu heruvimii! Asemuiește-te cu cei care formează corul împreună cu tine și îți va fi de ajuns spre a deveni vigilent să conștientizezi faptul că tu, înveșmântat într-un trup și legat de carne, ai fost socotit vrednic de a înălța împreună cu puterile netrupești imnuri către Stăpânul comun tuturor. Așadar, nimeni să ia parte la acele imnuri sfinte și mistice cu o ardoare slăbită. Nimeni să nu aibă în acel moment gânduri lumești, ci să înlătore din cuget pe toate cele pământești, să se strămute pe el însuși în întregime la cer și, ca și cum s-ar găsi stând în preajma tronului slavei însoțit de serafimi, să înalțe imnul întru totul sfânt închinat Dumnezeului slavei și al măreției.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 99)

„Ai o sută șazeci și opt de ore pe săptămână; și din acestea Dumnezeu și-a oprit pentru El numai o singură oră; și cheltuiești și această oră în treburi lumești, în glume, în discuții.” (*Omilie despre pocăință și*

despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie..., în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 187)

„N-ai venit până acum la biserică? Vino de astăzi. Ai venit și te-ai învrednicit să-L întâlnești pe Hristos? Nu pleca până nu se termină slujba. Dacă pleci înainte de a se termina, ești vinovat la fel ca un fugar. Atâtea zile, atâta timp cheltuiești pentru satisfacerea dorințelor tale pământești, și nu poți dedica un ceas-două nevoilor tale duhovnicești și lui Dumnezeu? Te duci la teatru și, până nu se termină piesa, nu pleci. Intri în biserică, în casa Domnului, și întorci spatele Preacuratelor Taine? Fie-ți teamă măcar de cel care a spus: *Cel ce-L nesocotește pe Dumnezeu, îl va nesocoti și Acela pe el* (Parafrază la Proverbe 13, 13).

Dar și cât stai în biserică purtarea ta este necuviincioasă. Dacă te prezinți în fața unui stăpân lumesc pentru vreo treabă, nu cutezi nici să zâmbești. Și când stai în fața Stăpânului universului, râzi fără frică și fără rușine? În felul acesta Îl mâinii mai mult decât prin alte păcate ale tale. Căci Dumnezeu nu se scârbește atât de cei care păcătuiesc, cât de cei care nu se rușinează după săvârșirea păcatului.

Ce faci acolo, omule? Te afli în biserică și te uiți la frumusețile femeiești? Cum pângărești în asemenea fel templul lui Dumnezeu? Crezi că biserica este piață sau, ceva și mai rău, bordel? În piață, desigur, ți-e rușine să privești viclean o femeie; și în biserică, tocmai în ceasul în care Domnul îți vorbește, îndemnându-te să te depărtezi de asemenea păcat - *căci oricine se uită la o femeie, zice, spre a o pofti, a și desfrânat cu ea în inima lui* (Matei 5, 28) - îți învârți privirile pe organele nelegiurii și cu inima vizitezi atelierul desfrâului? Mai bine să fi fost orb, decât să-ți folosești în felul acesta ochii. Gândește-le, omule, în fața cui stai în ceasul slujbei și împreună cu cine - cu heruvimii, serafimii, cu toate puterile cerești. Dă-ți seama cu cine psalmodiezi și te rogi. Ca să-ți revii e de-ajuns să-ți aduci aminte că, în vreme ce ai trup material, te-ai învrednicit să-I aduci cântări Domnului împreună cu îngerii cei nemateriali.

Așadar, să nu participi cu nepăsare la acea cântare sfântă. Să nu ai în minte alte gânduri pătimașe. Alungă orice cuget pământesc și urcă cu mintea la cer, lângă tronul lui Dumnezeu. Zboară acolo împreună cu serafimii, dă din aripi împreună cu heruvimii, psalmodiază imnuri închinare Preasfintei Treimi.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 166-168)

„O omule, intrat-ai în biserică, învrednicitu-te-ai de vorba Scripturii și mai vârtos a lui Hristos, păzește-te să nu ieși mai înainte de otpustul (încheierea) preotului pentru că, ca și un slujitor fugar, te vei judeca de către Dumnezeu. Toată ziua petreci în lucrurile cele trupești și două ceasuri la cele duhovnicești nu poți îngădui? La jocuri mergi și până nu se termină, nu ieși, și la biserică vii și mai înainte de terminarea Sfintei Liturghii ieși. Fie-ți frică de cela ce zice: cel care necinstește Sfintele Taine, se va socoti și necinsti de către Hristos! A sta înaintea unui împărat nici nu zâmbești sau a râde nu cutezi, iar înaintea Domnului Hristos și Împăratului tuturor stând, și nu stai cu frică și cu cutremur, ci vorbești și râzi fără de tocmeală în casa lui Dumnezeu. Cu aceasta îl îndemni să te urgisească și nu iei iertarea păcatelor tale.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 10)

„Ce faci omule? Stai în biserică și la frumusețe străină privești și nu te cutremuri și nu te înspăimântezi a batjocori în acest fel pe Dumnezeu, și mai cu necinste decât în târg, căci la târg ți-e rușine să te arăți că privești la frumusețea altcuiva, iar în casa lui Dumnezeu, unde te învață și mai vârtos te înspăimântează pentru păcatele și nelegiuirile tale și mai mult auzind atunci ca să nu le faci, și faci inima ta prăvălia diavolului și cu ochii tăi faci lucruri diavolești. Mai bine ar fi fost ca ochii aceștia să fie orbi decât să privească fără de rușine și fără de lege. Socotește omule cu gândul tău lângă cine stai aproape când te apropii la Sfânta și înfricoșătoarea Liturghie (...) te rogi, împreună cu heruvimii, cu serafimii și cu celelalte cerești puteri, cu îngerii și cu arhanghelii, pe care îi ai împreună în horă și împreună cântăreți și aceasta îți ajunge întru priveghere și în pricepere. Când îți vei aduce aminte că porți trup de pământ și ești de-a valma împreună cu sfinții îngeri, cu toate cereștile puteri cele fără de trupuri și te-ai învrednicit împreună cu aceia să cânti și să lauzi pe Stăpânul Hristos și Dumnezeul tuturor. Pentru aceea nu fi ca un slăbănog, ci fii gata cu poftă la cântarea Sfintei Liturghii. Nu avea gând lumesc la vremea aceea, ci către ceruri pune tot gândul tău ca și cum ai sta lângă scaunul slavei și ca și cum ai zbura împreună cu serafimii, și așa lui Dumnezeu lauda cea sfântă adu-o, că pentru aceasta dăm învățătură să stai bine la vremea Sfintei Liturghii, ca să ridicăm gândurile cele ce zac jos, că la vremea sfintei slujbe, fraților, nu numai oamenii strigă acea înfricoșătoare strigare, ci și dumnezeieștii îngeri cad la Domnul Hristos și arhanghelii se roagă având împreună vreme de Sfintele Taine. Că precum oamenii țin și mișcă ramurile de măslin înaintea împăraților și prin odrasla măslinului i-aduc aminte să facă milă și iubire de oameni față de poporul lui, așa și sfinții îngeri, la jertfa Sfintei Liturghii, în loc de stâlparile măslinului, acel Preasfânt și Dumnezeiesc Trup îl arată către Domnul nostru Iisus Hristos și

se roagă pentru firea omenească zicând către Mântuitorul Hristos: nu numai pentru neamul omenesc ne rugăm și ne umilim Ție, Iubitorule de oameni și Iubitorule de bunătați, Stăpâne, pe care Însuși nu i-ai lăsat, ci mult iubindu-i până la atâta ai primit, cât și pe sfântul Tău suflet l-ai dat pentru ei, pentru aceștia și noi vărsăm rugăciunile, pentru care tu Însuși ți-ai vărsat Preascumpul Tău Sânge. Pentru aceștia ne rugăm pentru care Ți-ai jertfit cinstitul Tău Trup și Te-ai junghiat de evreii cei fărădelege.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 10-11)

„Pentru că de va cerceta Dumnezeu greșelile, vorbele care se fac pe la biserici, lenevirile, pregetările de pe la slujbe, atunci ce vom face, cum îi vom răspunde? Să știi că Dumnezeu Însuși, grăind prin prooroci către noi toți, iar noi grăim multe și lungi cuvinte unul către altul, care nu ne sunt de folos, ci numai bârfim în zadar; de va lăsa toate celelalte și numai pe acesta să-l cerce și să facă judecată la noi, care nădejde de mântuire ne va fi nouă? Nici una! Să nu te înșele gândul că este puțin păcatul acesta, ci de vei vrea să cunoști mărimea păcatului acestuia și necinstea ce i-o faci lui Dumnezeu, să urcăm la oamenii aceștia pământești și atunci vei cunoaște mărimea lucrului. Cutează tu la un boier mare sau și la un prieten când vorbește înțelepciunea cu tine și tu să lași vorba lui și să te întorci să vorbești cu sluga ta, și atunci vei cunoaște câtă necinste îi faci tu lui Dumnezeu prin aceasta. Pentru că de i-ar face cineva această necinste la un domn mare, la multă pedeapsă l-ar aduce pentru batjocorirea aceea sau și capul și l-ar tăia. Iar Dumnezeu cu atâtea și atâtea necinstindu-se, nu numai de unul sau de doi și trei oameni, ci de mulți.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 11)

„Că nefiind nimenea să vă țină ușile și să vă oprească, fugiți și vă duceți unde vă este vo și frații tăi cu multă smerenie zăbovesc, iar tu cutezi și lași toate acestea și te duci; nu socotești că fiind tu chemat cândva la masa unui boier mare, măcar de te-ai și sătura mai înainte până a nu se săvârși, dar nu poți să te duci de acolo până nu se ridică și toți ceilalți, iar aici, unde se săvârșesc Prea Curatele Taine ale lui Hristos, încă mai înainte până a nu se săvârși această Dumnezeiască tăinuire, cutezi tu de te lași și te duci la grijile cele trupești. Dar oare ce iertare vei avea? Sau ce răspuns vei da? Să vă spun al cui lucru fac și cui se aseamănă cei ce ies din sfânta biserică mai înainte până a nu se sfârși Sfânta Liturghie împreună cu rugăciunile cele de mulțumită? Vă voi spune, măcar de este lucru cam greu, dar nevoie este să-l zicem, pentru lenea multora. Când s-a împărțit Iuda la Cina cea de Taină a Domnului în vremea Patimii, ceilalți Apostoli ședeau acolo cu liniște, iar numai el singur, sărind, ieși mai înainte. Aceluia dar se aseamănă cei ce fug de aici mai

înainte de sfârșitul Liturghiei, pentru că el, de nu s-ar fi depărtat de Hristos, nici vânzător nu s-ar fi făcut de nu s-ar fi despărțit de însoțirea celorlalți ucenici; nu și-ar fi pierdut nici sufletul și viața vrăjmașul, de nu s-ar fi depărtat de acea turmă sfântă, nu l-ar fi aflat lupul cel mâncător de sânge să-l mănânce, de nu s-ar fi despărțit de păstor nu ar fi fost mâncat de fiară. Vezi dar că rugăciunea cea mai de apoi ce se face după Sfânta Liturghie în acel fel se face. Pentru aceea, ni se cade și nouă acum să socotim, aceea să gândim, temându-ne de păcatul și de osânda aceluia, de vreme ce stăpânul nostru, Hristos, ți-a dat Sfântul lui Trup, iar tu nici cu cuvintele nu vrei să-i dai plata ce i se cade, nici nu-i mulțumești pentru darul ce l-ai luat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 86)

„Sau n-ai făgăduit preotului când ai zis: *Sus să avem inimile și mintea noastră!*, și ai zis: *Avem către Domnul!?* Nu te temi, nu te cutremuri că și la acest înfricoșător ceas te afli mincinos? O! Mare minune! Masa cea de taină este gata, Mielul lui Dumnezeu pentru tine se junghie, focul duhovnicesc radiază din Sfântul Altar, Heruvimii vorbesc și Serafimii zboară, cei cu șase aripi își acoperă fețele, toate puterile cele fără de trup se roagă pentru tine cu preotul, focul cel sufletesc se pogoară, Sângele se deșartă în potir din Preacurata Coastă pentru curățirea ta, iar tu nu te temi, nici nu te cutremuri. O sută șazeci și opt de ceasuri sunt într-o săptămână și Dumnezeu numai un singur ceas și-a ales, iar tu și pe acesta îl cheltuiești în lucrurile lumești și în vorbe și în râsuri. Dar cu ce îndrăznire te apropii de Dumnezeieștile Taine? (...) de-ai ține în mâinile tale tină, oare ai cuteza să te atingi de haina împăratului?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 105)

„În aceea fraților, să nu lipsim de la rugăciunile Bisericii, nici să vorbim de Biserică cuvânt deșert, ci să stăm cu frică și cu cutremur, plecând ochii jos iar sufletul ridicându-l sus, să suspinăm din inimă și să strigăm fără glas. Sau nu vedeți pe cei ce stau înaintea împăratului pământesc și putred, cum stau și nici nu se clătesc, nici nu vorbesc, nici nu caută încoace sau încolo, ci stau triști, cu frică și mâhniți; de la aceștia ia pildă omule, în acest fel vă rog să petreceți înaintea lui Dumnezeu, ca și când ați sta înaintea împăratului celui pământesc, încă cu și mai multă frică se cade să stăm înaintea Împăratului celui Ceresc. Acestea le voi zice de multe ori, până vă veți îndrepta.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 106)

„Și mai înainte, fraților, am dojenit pe frații cei care își lasă rugăciunea și slujba și umblă pe dinafară de Biserica lui Hristos și acum iarăși vreau să le aduc vină celor ce sunt înăuntru, în Biserică, și mintea lor

este afară, că aceștia mai răi sunt decât cei ce nu vin la biserică, că aceștia că măcar sunt în biserică, la vremea înfricoșătoarei Liturghii, iar din îndemnarea diavolului vorbesc unul cu altul de lucrurile cele lumești și putrede și alții din zavistia lor ocărăsc pe cei ce citesc citania și pe cântăreți și cuvintele cele dumnezeiești le hulesc. Ce faci omule? Preotul zice: *Sus să avem inimile!*, iar tu vorbești și râzi în biserică? Dar nu te temi că vorbind tu și neavând grijă va sări vreun drac cu mare putere și va intra în sufletul tău cel fără de grijă, aflând ușa casei tale, adică nepăzind mintea și sufletul tău?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 107)

„Mulți dar vin la biserică să se roage și citesc multe stihuri, iar dacă ies din biserică, de i-ar întreba cineva, nu știu să răspundă nici ce evanghelie s-a citit, căci urechile lor nu ascultă cele ce citesc; și de vreme ce tu, care te rogi și nu cânti sau citești și nu înțelegi ce zici, dar Dumnezeu cum te va asculta? Plecat-am, zice, genunchii mei și am căzut la Dumnezeu cu rugăciune, dar gândul ți-a fost dat afară, trupul era în Biserică iar dragostea banilor socotește dobânda, gura zice rugăciunea iar gândul numără ospețele prietenilor, că diavolul este o fiară viclenă și știe că la ceasul cel de rugăciune și mai mult la Sfânta Liturghie avem folos sufletesc și atunci vine neiertatul și ne împiedică rugăciunea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 152-153)

LUCRURILE (firea lucrurilor omenești)

„Cumpănește de-a pururea firea lucrurilor omenești, care sunt schimbătoare și trecătoare ca undele unui pârâu ce curge repede; sunt iuți ca fumul ce se pierde în aer, sunt nimicuri ca umbra ce piere degrabă.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 68)

LUMEA (alipirea sufletului de lucrurile lumii)

„Nimic nu ne pierde, nu ne aruncă așa de ușor în prăpastie și nu ne face să pierdem așa de repede bunătățile cele viitoare ca lipirea sufletului nostru de lucrurile cele pieritoare; și nimic nu ne face să ne bucurăm și de unele și de altele ca alegerea bunătăților celor viitoare înaintea tuturor celor pământești. Hristos a spus: *Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33). Dar chiar dacă nu ni s-ar adăuga acestea, n-ar trebui să dorim așa bunurile cele trecătoare. Alegându-le, dar, pe cele nepieritoare, ni se adaugă și cele pieritoare. Și nici așa unii nu se lasă

convinși, ci se aseamăna cu niște pietre nesimțitoare; urmăresc umbre de plăcere”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 785)

„Un atlet, care luptă să fie încununat, nu vrea să stea degeaba și să trândăvească; un negustor, care câștigă de pe urma negoțului pe mare, nu dorește să stea fără lucru. Așadar și noi, de vom gusta cum trebuie din roadele cele duhovnicești, nu vom mai socoti că sunt ceva lucrurile de pe lumea aceasta, pentru că vom fi stăpâniți, da, de o prea bună beție, de dorința bunătăților celor viitoare. Să gustăm, dar, din rodurile cele duhovnicești, ca să scăpăm și de zgomotul celor din lumea aceasta și să avem parte și de bunătățile cele viitoare ...” (*Omilia la Matei*, omilia LXXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 847)

„Precum copiii mici n-au dorință decât după jucării, pentru animale, maimuțe și nu sunt în stare să se gândească la nimic serios, la nimic mare; cel ce se dă adevăratei filosofii nu va face nici un caz de lucruri prezente. El nu va dori să le dobândească, sau să i le dea alții.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXI, 2, p. 362)

„Și cum spinii, ori din ce parte i-ai lua, înțepă pe cel ce-i ia; la fel, lucrurile din această lume, în orice fel le-ai lua, întunecă și fac rău celui ce le ia și le ține în mâinile sale. Dar nu este așa cu bunurile duhovnicești: asemenea unei pietre prețioase, în orice parte le-ai întoarce și le-ai privi, ele bucură privirea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

„Iar pricina tuturor acestor rele este alipirea celor de aici și gândirea numai la viața aceasta, din care pricină și se fac niște astfel de oameni plini de nemulțămiri și scârbe de tot felul. Chiar de le-ai spune ceva plăcut, totuși frica ce o au este de ajuns spre a le răpi orice început de veselie, și încă fiind în viață ei au și murit. Dar dacă necredincioșii pătimesc de acestea, nu este nimic de mirare; când însă pătimesc cei ce s-au învrednicit de atâtea taine, și au filosofat atâtea în cugetul lor pentru viața cea viitoare, și încă totuși se încântă cu cele de aici, apoi de ce iertare mai pot fi vrednici?”

Deci de unde oare vine că se încântă unii cu cele de aici? De la a se dezmiarda, a-și îngrășa trupul, de la a-și moleși sufletul și a face greoaie povara, de unde apoi și întunericul se face mare înaintea ochilor lor, și perdeaua groasă. În dezmiardare tot ce este mai bun este robit și ce este mai rău stăpânește; căci sufletul este orbit și tras din toate părțile ca schilodit așa

zicând, iar răul duce și poartă trupul omului în toate părțile, silindu-l a sta în rândul dobitoacelor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 432)

„Căci, într-adevăr, nimic nu este mai fricos decât cel alipit de cele pământeste. Un astfel de om trăiește viața lui Cain, tremurând în fiecare clipă. Și ce spun eu de morți, și pagube, și piedici, și ciocoinicii, și măguliri? De vreme ce el și fără de acestea se teme de mii de prefaceri. Lada poate geme de aurul din ea, dar sufletul nu s-a izbăvit de frica sărăciei. Și cu drept cuvânt, căci ca de niște lucruri putrede și nestatornice își prinde ancora, și chiar dacă nu el însuși suferă vreo prefacere, totuși văzând la alții acea prefacere, el s-a și pierdut, de vreme ce mare este frica ce-l stăpânește, mare este și nebărbăția lui.

Un asemenea om este lipsit de îndrăzneală nu numai în fața primejdiilor, ci și față de toate celelalte. Când, de pildă, va cădea în pofta averilor, el nu leapădă năvala aceasta ca un bărbat slobod, ci ca și un rob cumpărat cu bani toate le face, robind poftelor urâcioase a iubirii de argint ca și unei stăpâne. De ar vedea vreo fată frumoasă, de îndată se pitulează, fiind prins de dânsa, și ca un câine turbat umblă după desfrânări, în vreme ce ar trebui să facă cu totul dimpotrivă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, pp. 81-82)

„Dacă ești creștin, cetatea ta nu e pe lumea aceasta. Meșterul și clăditorul cetății noastre e Dumnezeu: chiar de am cuprinde tot pământul, nu suntem decât oaspeți și colindători ai întregului (pământ). În cer suntem trecuți la carte; acolo suntem cetățeni. Să nu facem ca pruncii care disprețuiesc cele mari și se minunează de cele mici.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVII-a, p. 132)

„Pe nimeni dintre noi, iubite, încă nu ne-a cuprins dorința bunătăților cerești, așa cum ar trebui să ne cuprindă. Dacă ne-ar fi cuprins această dorință, am socoti umbră și fum toate cele ce par anevoioase. Cel care le admiră pe cele prezente, niciodată nu va fi învrednicit de contemplarea bunătăților cele viitoare; dar cel care le disprețuiește și socotește că toate nu au mai multă valoare decât umbra și visul, va dobândi iute și bunătățile cele mari și duhovnicești. Când binele acesta, adică disprețul celor prezente, cuprinde cu adevărat sufletele oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere asupra răutăților pe câtă putere are focul asupra spinilor; chiar dacă sufletul unui om ar fi înăbușit de nenumărate răutăți, chiar dacă l-ar

strânge păcatele cu multe legături, chiar dacă l-ar arde cumplit flacăra poftelor, chiar dacă l-ar împresura cumplit zgomotul celor trecătoare, totuși, ca printr-un bici usturător, binele acesta va izgoni îndată și cu desăvârșire toate aceste răutăți și le va îndepărta din suflet.” (*Despre căință (I)*, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 75)

„Cel care admiră lucrurile din lumea aceasta nu va fi învrednicit niciodată de contemplarea celor viitoare; pe când cel care le disprețuiește pe cele din lume și socotește că nu sunt întru nimic mai de preț decât umbra și visul, va dobândi îndată bunurile cele mari și duhovnicești. Noi nu arătăm, copiilor noștri bogăția care se potrivește bărbaților decât atunci când îi vedem că au ajuns bărbați și disprețuiesc toate jocurile copilărești; atâta vreme cât mai prețuiesc jocurile copilărești, nu-i socotim vrednici de bogățiile convenite bărbaților. Tot astfel și sufletul: atâta vreme cât nu caută să disprețuiască lucrurile mărunte și vremelnice din viață, nu va putea să admire pe cele din ceruri; și contrariul: atâta vreme cât le admiră pe acestea, nu va putea să nu-și rădă de cele de pe pământ. Acest lucru îl spunea și Fericitul Pavel; deși cuvintele sale au fost spuse despre învățăturile de credință, totuși pot fi privite ca fiind spuse și despre învățăturile morale și despre darurile Duhului Sfânt. *Omul trupesc*, spune Pavel, *nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu* (I Corinteni 2, 14). (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 93)

LUMEA („lumea întreagă zace sub puterea celui rău”)

„Cea mai mare parte a lumii s-a dat pe sine sub stăpânirea diavolului.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 97)

LUMEA („lumea s-a răstignit pentru mine și eu pentru lume”)

„Prin care lumea s-a răstignit pentru mine și eu lumii. Prin cuvântul *lume* el înțelege aici nu cerul, nici pământul, ci lucrurile pământești, lauda de la oameni, pompa, slava, bogăția și toate celelalte ce se cred strălucite. Acestea toate, zice, sunt moarte pentru mine. Astfel trebuie să fie creștinul și o astfel de voce trebuie să pronunțe întotdeauna. Și încă nu se mulțumește cu modul de mortificare de mai înainte, ci adaugă și un altul, zicând: *și eu lumii*, făcând aluzie la o îndoită mortificare, ca și cum ar fi zis: *și acelea sunt*

pentru mine moarte și eu pentru dânsule, și nici că pot a mă birui sau a mă lua în stăpânire; și ele sunt moarte, și nici eu nu le doresc. Nimic nu este mai fericit ca această mortificare, și numai ea este temelia vieții fericite.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni, p. 125)

„Fericitul Pavel; deși trăia în mijlocul orașelor, era tot atât de departe de toate cele care-l înconjurau pe cât de departe stă, noi de trupurile morților. Prin cuvintele sale: *Pentru mine lumea este răstignită* (Galateni 6, 14), arată tocmai această îndepărtare față de toate cele din lume. Mai bine spus însă, nu vedește numai această negrijă, ci și alta asemănătoare, încât lipsa de grija mai sus amintită este dublă. Pavel n-a spus numai: *Pentru mine lumea este răstignită*, și apoi a tăcut, ci a continuat și a arătat și o altă îndepărtare, spunând: *Și eu pentru lume* (Galateni 6, 14). Adâncă este această filosofie de a socoti moartă lumea, dar mai adâncă și cu mult mai adâncă filosofie este de a fi tu însuși mort față de lume! Ceea ce a arătat Pavel prin aceste cuvinte are acest înțeles: Pavel spune că îndepărtarea dintre el și lucrurile înconjurătoare din lumea aceasta nu este cât depărtarea dintre vii și morți, ci este atât de mare cât este depărtarea dintre morți și morți. Într-adevăr, omul viu, chiar dacă nu-l mai dorește pe cel mort, totuși simte ceva la vederea mortului, fie minunându-se de frumusețea și tinerețea lui, fie având milă de el și lăcrimând. Un mort însă nu are nici această legătură și dispoziție sufletească față de alt mort.” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 91)

LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile)

„În aparență lumea triumfă totdeauna peste ucenicii lui Iisus Hristos, în realitate ea este cea veșnic învinsă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 105)

LUMEA („chipul acestei lumi trece”)

„Și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit (12, 2).

Fiindcă, într-adevăr, chipul veacului acestuia este pironit la cele pământeste, este înjosit și trecător, nu are nimic înalt, nu este drept și nici continuu, ci toate le are răsturnate pe dos. Deci, dacă voiești a păși drept, nu-

ți conforma pașii tăi după chipul veacului acestuia, căci nimic din ale lui nu rămân, nimic nu durează. Pentru aceea a și numit chip, după cum zice și în altă parte: *Căci chipul acestei lumi trece* (I Corinteni 7, 31), fiindcă nu are nimic durabil, nimic statornic, ci toate trecătoare și nestatornice. De aceea, zicând *chipului acestui veac*, prin aceasta arată nestatornicia, iar prin expresia *chipului* învederează ceva ce nu există în realitate. Căci de ai vorbi de avere, de slavă, de frumusețea trupului, de desfătare, sau și de altele ca acestea, ce sunt considerate a fi mari, toate nu sunt decât chip și nicidecum adevărul lucrului, aparență și mască ce nu rămâne în ființă. *Tu însă nu te asemeni acestui chip – zice –, ci schimbă-te prin înnoirea minții. Nu zice reformează-te, ci schimbă-te*, arătând prin aceasta ca fiind vorba de lume; aici este numai chip, pe când vorbind de virtute, nu mai este chip, ci formă adevărată, ce are o frumusețe naturală, care nu are nevoie de meșteșugiri ce sunt izvorâte din faptele apărute și imediat dispărute. Fiindcă într-adevăr, toate cele ale lumii se nimicesc mai înainte chiar de a se arăta; căci dacă arunci la o parte chipul, iute vei vedea forma reală.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 398)

LUMEA („lumea aceasta este umbră și vis”)

„Să cercetăm, dacă vreți, cele strălucitoare ale acestei vieți - bogăția, slava, stăpânirea, cinstirile cele de la oameni și vei vedea că nimic nu este mai îndoielnic decât acestea - că ce e mai puțin credincios decât bogăția, care de multe ori nu rămâne la noi nici măcar până seara?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 131)

„Deci, ce poate fi mai îndoielnic decât acestea, care se schimbă așa de necurmat și își iau zborul mai înainte de a se arăta, fug mai înainte de a fi de față? De aceea și Prorocul, vorbind despre desfătare și bogăție și cele asemenea, și batjocorind pe cei ce le socot dăinuitoare și sunt leșinați după ele, zice: *Ca și cum ar sta au socotit acestea, și nu ca și cum ar fugi* (Amos 6, 5). Nu a zis: *ca și cum ar trece*, ci - ceea ce este cu mult mai mult - *ca și cum ar fugi*: că nici nu trec încet, ci cu grăbire multă.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 132)

„Că lucrurile din lumea aceasta, fie vesele, fie triste, nu-s cu nimic mai bune decât visele. De aceea vă îndemn să vă deșteptați și să priviți Soarele dreptății. Nimeni nu poate vedea soarele dacă doarme, și nici nu-și poate bucura privirile cu frumusețea razei sale, ci pe cele ce le vede, le vede ca în vis”. (*Omilia la Matei*, omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

LUMEA (perisabilitatea lucrurilor din lume)

„Să mergem în morminte! Arată-mi pe tatăl tău! Arată-mi pe soția ta! Unde-i cel ce se îmbrăca cu haine de aur? Unde-i cel ce plimba cu trăsura? Unde-i cel ce era înconjurat de ostași, cel ce purta centură, cel strigat de crainici? Unde-i cel ce pe unii îi ucidea, iar pe alții îi arunca la închisoare? Unde-i cel ce ucidea pe cine voia și slobozea pe cine voia? Nu văd decât oase, viermi, păianjeni. Toate acelea pământ, toate acelea basm, toate umbră și vis, o simplă povestire, o zugrăveală; dar, mai bine spus, nici zugrăveală. De-ar fi zugrăveală, am vedea-o într-un tablou. Dar nici tablou nu-i. Și dacă nenorocirea s-ar mărgini la atâta! Dar nu! Onorurile, desfătarea, luxul, strălucirea sunt umbră și cuvinte; odraslele lor însă nu mai sunt nici umbră, nici cuvinte, ci rămân și trec cu noi dincolo și vor fi cunoscute de toți; răpirile, lăcomiile, desfrânările, adulterele, nenumăratele lor păcate; nu sunt zugrăvite într-un tablou, nici pe cenușă, ci scrise sus; și cuvintele și faptele! Cu ce ochi ne vom uita la Hristos?”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 869)

LUMEA (efemeritatea ei)

„Așa sunt toate cele omenești, toate cele trupești; nici n-au apucat să vină, că și zboară. Așa e desfătarea, așa e slava omenească, așa e puterea, așa e bogăția, așa e fericirea acestei vieți! Nu au nimic trainic, nimic statornic, nimic nemișcat. Trec mai repede ca apa râurilor și lasă pustii și goi pe cei îndrăgostiți de ele. Cele duhovnicești, însă, nu sunt așa; sunt trainice, statornice, neschimbătoare, întinse cât toată veșnicia. Nu este, oare, o mare nebunie să schimbi pe cele statornice cu cele nestatornice, pe cele veșnice cu cele vremelnice, pe cele ce rămân neconținut cu cele ce zboară, pe cele ce ne aduc în veacul ce va să fie multă desfătare cu cele care ne pricinuiesc acolo mare osândă?” (*Omilii la Facere*, omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 36-37)

„Suntem atât de trândavi, încât preferăm întotdeauna pe cele vremelnice în locul celor veșnice, preferăm pământul în locul cerului, pe cele care zboară înainte de a se ivi în locul celor care nu pot avea sfârșit niciodată”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 406)

„Când este vorba de lucruri prisoselnice, apoi rămâneți ca pironiți de acestea și, lăsând adevărul, voi alergați după umbre și după visuri. Și poate nu sunt umbre și visuri toate cele de aici, ba și mai rele decât umbra? Căci mai înainte de a se arăta, ele zboară, și mai înainte de a zbura, fac mult zgomot, ba încă mai mult zgomot decât plăcere. Chiar dacă ar aduna aici cineva mii de averi, totuși trecând noaptea de acum, se va duce gol de aici, și cu drept cuvânt, fiindcă și cei ce se îmbogățesc prin vis, sculându-se din așternut, nimic nu mai au din cele ce credeau că au pe când dormeau.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 394)

„Căci ce sunt oare toate lucrurile omenești? Țărână și cenușă, și ca praful ce-l spulberă vântul, fum și umbră frunză purtată de vânt și floare, vis, și poveste, și mit, vânt și aer ușurel, până ce zboară în vânt, zefir ce trece repede și poate ceva încă mai mic de cât toate acestea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, pp. 154-155)

„Spune-mi, te rog, ce lucru este statornic în lume? Bogăția adeseori nu dăruiește nici până la lăsarea serii. Dar slava? Ascultă ce spune un drept: *Viața mea trece mai repede decât iuțea unui alergător* (Iov 9, 25). După cum alergătorii o iau din nou la fugă înainte de a se opri, tot astfel și slava zboară înainte de a ajunge.” (*Către același Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 382-383)

„Umbră și mai puțin decât o umbră sunt toate cele din viață; sunt pline de multe temeri, de multe primejdii și de cea mai cumplită robie. Să nu pierzi cumva și viața aceasta, și pe cealaltă, când poți, dacă ai vrea, să le câștigi pe amândouă. Pavel ne învață că aceia care trăiesc în Hristos câștigă și viața de aici.” (*Către același Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 387)

„Ce ar putea fi mai nimicnic decât acestea care, mai înainte de a se arăta, pier, care niciodată nu sunt statornice, ci trec atât de repede pe lângă cei ce se agită pentru ele? Căci, după cum niciodată roata carului nu rămâne nemișcată în jurul axului, ci în continuu se învâрте și se mișcă, același punct fiind când sus, când jos, așa este și cu lucrurile. Ușor de schimbat sunt lucrurile omenești și grabnică le este căderea și nu au nimic statornic și nemișcat, ci toate sunt lesne de abătut și au multă tragere spre cele potrivnice firii. Așadar, cine sunt mai de râs decât aceia care cascadează și se pironesc

de cele trecătoare și le socotesc pe acestea mai de cinste decât cele ce ființează neîncetat și rămân pururea?

De aceea și proorocul, osândindu-i foarte pe cei ce se agită pentru ele, zice: *Le-au socotit ca statornice și nu ca pe unele ce fug* (Am., 6, 5). Vezi cum printr-un singur cuvânt a vrut să le înfățișeze nimicnicia lor? Nu a zis: *ca pe unele ce se duc*, nici *ca pe unele ce se schimbă*, nici *ca pe unele ce trec*. Dar cum? *Ca pe unele ce fug*, vrând să arate repeziciunea lor și multa și grabnica lor schimbare și să ne învețe pe noi ca niciodată să nu tindem către cele văzute, ci numai către cele pe care Dumnezeu le făgăduiește să dorim și să îndrăznim.” (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejuriile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 124-125)

LUMEA (sfârșitul lumii)

„Cea mai mare parte din semnele sfârșitului lumii s-au împlinit: Evanghelia s-a propovăduit în întreaga lume, au fost războaie, cutremure, foamete; așa că nu mai este mult până la sfârșit. Nu vezi semnele? Și acesta este chiar cel mai mare semn. Nici cei de pe timpul lui Noe n-au văzut semnele prevestitoare ale prăpădului aceluia, ci continuau să joace, să mănânce, să se însoare și să-și facă treburile lor obișnuite; și au fost surprinși așa de pedeapsa aceea înfricoșătoare. La fel și cei din Sodoma; se desfătau și nu se sinchiseau de cele ce se petreceau în jurul lor și au fost făcuți scrum de fulgerele coborâte atunci din cer.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, să ne pregătim pentru plecarea noastră din lumea aceasta. Chiar dacă nu va veni acum sfârșitul lumii, dar sfârșitul fiecăruia, bătrân sau tânăr, bate la ușă”. (*Omilia la Matei*, omilia XX, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 270-271)

„Apoi iarăși, pentru ca ucenicii să nu-L mai întrebe, a adăugat: *Privegheați, deci, că nu știți în care ceas vine Domnul vostru*. N-a spus: Nu știu, ci: *Nu știți*. Când era aproape să le spună ceasul venirii Sale, Hristos Se oprește și iarăși îi depărtează de întrebare, pentru că vrea să-i facă să fie necontenit pregătiți. Le spune: *Privegheați!*, arătându-le că nu le spune ziua și ceasul venirii Sale, tocmai pentru a priveghea.

Aceea să cunoașteți, că dacă ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte vine farul ar priveghea și n-ar lăsa să-i spargă casa. De aceea și voi fiți gata că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni (Matei 24, 43-44).

De aceea le spune să privegheze, ca să fie totdeauna gata; de aceea le spune: *Atunci va veni, când nu vă așteptați*; voiește să fie totdeauna gata de

luptă, să fie totdeauna virtuoși. Cu alte cuvinte spune așa: *Dacă cei mai mulți oameni ar ști când mor, negreșit că s-ar strădui în ceasul acela.*

Dar pentru ca oamenii să nu se străduiască numai pentru ziua aceea, Domnul nu spune nici ziua cea de obște a sfârșitului lumii, nici ziua morții fiecăruia, pentru că vrea ca oamenii să o aștepte totdeauna, pentru ca totdeauna să se străduiască. Aceasta e pricina că e necunoscut sfârșitul vieții fiecăruia din noi”. (*Omilii la Matei, omilia LXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 875-876*)

„Nu va trece neamul acesta până ce toate aceste se vor întâmpla. Ce înțelege El prin toate acestea? Atât cele ce privesc Ierusalimul, războaiele, foametea, ciuma, cutremurele de pământ, hristoșii cei amăgitori, profeții cei mincinoși, răspândirea Evangheliei în toată lumea, cât și celelalte numărate mai sus, care se vor săvârși până la a doua venire a lui Hristos. Dar atunci, cum putea El să zică: *neamul acesta?* El prin aceasta nu înțelege pe cei ce trăiau atunci, ci neamul credincioșilor; căci Sfânta Scriptură întrebuintează zicerea *neam* nu numai spre a arăta o știută perioadă de timp, ci spre a rosti felul și chipul cucerniciei și al purtării, ca Psalmistul când zice: *Acesta este neamul celor ce-l caută pe Dumnezeu* (Ps. 23, 6). Hristos voiește să spună, că Ierusalimul va pieri și o mare parte din iudei se vor prăpădi, dar neamul celor credincioși va rămâne, nu se va birui de foamete și de ciumă, de cutremure și de războaie, de profeții cei mincinoși și de amăgitori. În sfârșit, spre a-i întări și mai mult în credință, El adaugă: *Cerul și Pământul vor trece, iar cuvintele Mele nu vor trece*, adică mai degrabă se va nimici cerul și pământul, cu toată tăria lor cea mare, decât să nu se împlinescă ceva din cuvintele Sale. El cu aceasta voiește să arate, totodată, că Biserica, pe care El a întemeiat-o, este mai înaltă și mai trainică decât pământul, iar El este Plăsmuitorul a toată lumea, Domnul și Stăpânul cerului și al pământului.” (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 116-117*)

„Să presupunem că sfârșitul lumii va fi după douăzeci de ani, după treizeci, după o sută; ei, și ce ne folosește? Sfârșitul vieții fiecăruia din noi nu este oare sfârșit? Și de ce mai ispitești, de ce te mai trudești în zadar, pentru ca să știi despre sfârșitul obștesc?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia IX, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 250*)

„Multe lucruri vrem să le aflăm și să le înțelegem, dar mai ales vremea când va veni sfârșitul lumii. Apostolul Pavel pentru a

potoli această nepotrivită preocupare a noastră, scrie într-o epistolă de-a lui: *Iar despre ani și despre vremi, fraților, nu aveți nevoie să vă scriem noi, căci voi înșivă știți bine că precum, un fur noaptea, așa vine ziua Domnului* (I Tesaloniceni 5, 1-2).

Adică ce vom câștiga dacă știm când va fi a doua venire a Domnului? Spuneți-mi. Să ne închipuim că va veni după douăzeci de ani, sau după treizeci, sau după o sută. Ce însemnătate poate avea asta pentru noi? Nu cumva pentru fiecare dintre noi sfârșitul nu vine odată cu moartea lui? Așadar de ce-ți faci dureri de cap și te chinui să afli despre sfârșitul lumii? Din păcate, însă, așa cum se întâmplă și în multe alte împrejurări, când suntem nepăsători față de lucrurile care ne privesc direct și ne îndeletnicim cu treburile altora, nesocotind problemele noastre și îngrijindu-ne de cele străine, la fel și în cazul acesta; în loc ca fiecare să se intereseze de sfârșitul lui, vrem să aflăm în de-amănunt cum și când va veni sfârșitul obștesc al tuturor?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 89)

„Iar când încep a vorbi, a grăi despre sfârșitul lumii, îmi vine frică și mă cutremur, că toate minunile Domnului sunt mari și înfricoșătoare și slăvite, iar taina sfârșitului și a doua Lui venire întrec cuvântul și mintea și gândul și trece peste toată povestirea și înspăimântează tot auzul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 180)

„Că ia spune-mi, ce câștig avem să știm când va fi sfârșitul și terminarea lumii acesteia? Oare fi-va după douăzeci sau cincizeci sau cinci sute de ani? Ce folos ne dă nouă aceasta? Nimic, că au doară nu este terminarea și sfârșitul vieții la tot omul, moartea?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 114)

LUPTA DUHOVNICEASCĂ

„*Lupta noastră nu este împotriva sângelui și trupului, ci, împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor lumești ai întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăților din văzduhuri* (Efes., 6, 12). Să nu socotiți, ne spune Pavel cu alte cuvinte, că ne stă în față o luptă ușoară; nu avem de luptat cu semeni de-ai noștri și nici armele de luptă nu ne sunt egale. Suntem îmbrăcați cu trup și ni s-a poruncit să luptăm cu puteri fără de trup! Dar să nu vă temeți! Da, e neegală lupta, dar puterea

armelor noastre este mare! Aproape că a spus: Pentru că știți cine sunt vrăjmașii, nu vă pierdeți curajul, nici nu șovăiți în fața luptei, *ci luați armura lui Dumnezeu pentru a putea sta împotriva uneltirilor diavolului* (Efes., 6, 11).” (*Omilia la Facere*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 53)

„Multe sunt uneltirile lui, multe căile lui, prin care încearcă să pună piedică celor mai trândavi! De aceea trebuie să cunoaștem bine uneltirile lui ca să scăpăm de lațurile lui și să nu-i lăsăm nici o porțiță de intrare. Să ne păzim bine limba, să punem strajă ochilor, să ne curățim mintea și să fim totdeauna gata de luptă, ca și cum ar năvăli asupra noastră o fiară sălbatică ce încearcă să ne vatăme. Pentru asta și Pavel, sufletul acela care a ajuns până la cer, dascălul neamurilor, limba întregii lumi, cel care a făcut și a gândit totul pentru mântuirea ucenicilor săi, după ce a spus *luați armura lui Dumnezeu*, a adăugat iarăși, pentru a ne întări din toate părțile și a ne face nebiruiți, grăind așa: *Stați, deci, tari, încingându-vă mijlocul cu adevărul și îmbrăcându-vă cu platoșa credinței și încălțați-vă picioarele întru gătirea Evangheliei păcii, luând peste toate pavăza credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile cele aprinse ale vicleanului; luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu* (Efes., 6, 14-17). Ai văzut că ne-a înarmat toate mădularele? Și ca și cum ar fi avut de gând să ne trimită la luptă, așa, mai întâi ne-a încins cu cingătoarea, ca să ne fie ușor drumul, apoi ne-a dat platoșa, ca să nu fim răniți de săgeți; apoi ne-a asigurat picioarele și în sfârșit ne-a întărit din toate părțile cu credința”. (*Omilia la Facere*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 53-54)

„Lupta aceasta nu este împotriva sângelui și trupului, ci împotriva puterilor celor netrupești, de aceea nici nu ne-a dat arme trupești, ci toate duhovnicești și așa de strălucitoare, ca demonul acela viclean să nu poată suferi nici strălucirea lor.

Înarmați dar cu niște arme ca acestea, să nu ne temem de luptă, nici să fugim de încăierare, dar nici să trândăvim! După cum dacă suntem treji, demonul acela viclean nu biruie nicicând puterea armelor noastre – și dacă voiam puteam să-i facem netrebnice armele lui – tot așa dacă ne trândăvim, armele nu ne sunt de nici un folos, pentru că dușmanul mântuirii noastre ne priveghează neconținut și face orice împotriva mântuirii noastre. Să ne întrarmăm, dar, de pretutindeni! Să fim cu luare aminte la cuvintele pe care le rostim; să ne ferim de faptele care pot să ne vatăme, și odată cu înfrânarea de la bucate și cu celelalte fapte bune, să fim darnici și cu cei săraci, cunoscând câtă răsplată ne stă înaintea dacă ajutăm pe cei nevoiași.” (*Omilia la Facere*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

„Dar dacă suntem cu mintea trează, cu harul lui Dumnezeu, pe nimeni nu poate birui (dușmanul mântuirii noastre – n.n.) ”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 57)

„... dacă ne întărim neconținut cu ele (armele noastre cele duhovnicești – n.n.) toate mădulele, nici una din săgețile slobozite de vrăjmaș nu poate să ne-atingă, ci se întorc la el fără să ne fi făcut ceva; că harul lui Dumnezeu ne face mai tari decât oțelul; și, dacă voim, ne face desăvârșit nebiruiți. După cum cel care izbește în oțel nu vatămă oțelul cu nimic, ci el își irosește propria-i putere, iar cel care lovește cu picioarele în bolduri își umple de sânge picioarele lui, tot așa va fi și cu noi și cu vrăjmașul mântuirii noastre, dacă ne întărim neconținut cu armele date nouă de harul Sfântului Duh. Atât de mare e puterea lor, că vrăjmașul nu poate înfrunta nici strălucirea lor, ci i se orbesc privirile din pricina strălucirii slobozită de ele. Cu aceste arme, vă rog, să ne întărim neconținut...”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 57-58)

„Știind, dar, că trebuie să fim gata de luptă toată viața noastră, să ne înarmăm în așa fel ca și cum am avea pe vrăjmaș neconținut în fața noastră și ne-ar pândi neîncetat, că doar-doar, ațipind puțin, i-am da prilej să ne atace”. (*Omilia la Facere*, omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 68-69)

„Că și pe acesta (pe diavol – n.n.) smerindu-l l-a pogorât sub picioarele noastre și a făcut să-i putem zdrobi capul. Oare nu o arată aceasta Hristos prin cuvintele: *Veți călca peste șerpi și peste scorpii* (Luca, 10, 19), a adăugat: *și peste toată puterea vrăjmașului* (Luca, 10, 19)”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 200)

„Încetează, oare, cândva lupta aceasta? Are, oare, vreme hotărâtă de atac? Nu! Totdeauna trebuie să fim treji, totdeauna cu luare aminte; răgaz n-avem niciodată, că nici nu este o vreme hotărâtă, când dușmanul ne atacă și năvălește peste noi”. (*Omilia la Facere*, omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„După cum ne vatămă și lucrurile de nimic, dacă nu băgăm de seamă, tot așa, dacă voim să fim cu luare aminte, nimic nu ne poate vătăma râvna, chiar de-ar fi mii cei care ne trag spre păcat, așa precum nici pe dreptul acesta nimic nu l-a putut îndepărta de facerea virtuții, deși erau atâția păcătoși. Nimeni, dar, să nu dea vina pe altul, să nu spună că alții sunt de

vină, ci toată vina s-o pună pe seama trândăviei lui. Dar pentru ce spun eu să nu dea vina pe alții? Nici pe diavol să nu-l creadă nimeni că-i în stare să împiedice pe cineva a merge pe calea virtuții! Da, diavolul poate înșela, poate pune piedici celor trândavi, dar nu poate opri, nu poate sili! Și lucrul acesta însăși viața ni-l arată! Când vrem să fim cu luare aminte asupra noastră înșine, suntem atât de tari, că, chiar de-ar fi mulți care să ne îndemne pe calea păcatului, nu le luăm în seamă sfatul, ne astupăm urechile când ne învață rele și ajungem mai tari decât diamantul; dar când suntem trândavi, ne îndreptăm spre rău noi singuri, fără să ne sfătuiască cineva”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 282)

„La luptele olimpice cel ce prezintă luptele este numai spectator al celor ce luptă; nu poate să-i ajute pe luptători cu nimic, ci așteaptă victoria. Stăpânul nostru nu-i așa, ci și luptă alături de noi, ne întinde mâna, ne dă ajutor și aproape că dă legat pe dușman în mâinile noastre; face totul ca să-l putem birui, să câștigăm victoria, pentru a pune pe capetele noastre cununa cea neveștejită. *Cununa darurilor, spune Scriptura, vei primi pe creștetul capului tău* (Prov., 1, 9).” (*Omilia la Facere*, omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„Diavolul nu ne biruie prin silă și prin forță, ci numai prin înșelăciune. Noi suntem stăpâni să nu fim înșelați; numai să voim să fim puțin cu mintea trează și cu ochii deschiși. Asta, nu pentru că am avea prin noi înșine o putere atât de mare, ci pentru că atunci când suntem cu mintea trează, suntem învredniciți și de ajutorul cel de sus. Dacă facem tot ce stă în puterea noastră, atunci negreșit urmează și ajutorul Stăpânului.

Să fim, dar, vă rog, cu mintea trează. Știind uneltirile celui viclean, să fim neconținut cu ochii deschiși și să rugăm pe Dumnezeu să fie alături de noi în războiul cu diavolul. Așa vom fi noi nebiruiți, vom scăpa și de uneltirile aceluia, ne vom bucura și de ajutorul lui Dumnezeu și vom dobândi și veșnicile bunătăți...” (*Omilia la Facere*, omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Chiar dacă în timpul exercițiului cazii o dată, de două ori, sau de mai multe ori, nu te descuraja, ci scoală-te și luptă mai departe! Să nu încetezi până ce nu-ți încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, până ce nu-ți pui averea câștigată în vistieria cea nejefuită a virtuții”. (*Omilia la Matei*, omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 143-144)

„Lupta nu este numai contra diavolului, ci și contra puterilor lui. Cum ne vom putea lupta contra întunericului? Când vom deveni lumină. Cum ne vom putea lupta contra duhurilor celor rele, decât numai atunci când vom deveni buni? Căci răutatea e totdeauna contra binelui, iar lumina alungă întunericul, și dacă noi suntem întuneric, desigur că vom fi cucerți.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XXII, p. 229)

„Noi avem de aliat al nostru harul Sfântului Duh.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XXII, p. 229)

„Te-a lovit cineva? Ei bine, răzbună-ți pe diavol, și niciodată să nu contenești dușmănia contra lui. Dară poate nu te-a lovit? Ei bine, și așa tu răzbună-ți pe dușmanul nostru al tuturor, pentru că a insultat pe Stăpânul a toate și al tău, pentru că s-a învrăjbit cu El, pentru că vatămă și războiește pe frații tăi. Veșnic să-i fii dușman, veșnic posomorât, veșnic nemblânzit față de el, căci numai așa el va fi umilit, disprețuit și ușor de supus. Dacă noi ne arătăm ca sălbatici cătră el, atunci el nu va fi sălbatic către noi; dacă noi vom fi blânzi cu dânsul, el va fi sălbatec față de noi. El este dușman și războinic al vieții și al mântuirii noastre, în același timp dușman și al său chiar. Dacă el nu se iubește pe sine, apoi cum va putea ca să ne iubească pe noi? Deci să ne punem în rând de bătaie și să-l atacăm, având aliat mare și puternic pe Domnul nostru Iisus Hristos, Care va putea să ne facă a nimici cu ușurință cursele lui, și să ne învrednicim de bucuriile viitoare.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XXII, p. 233)

„Războiul contra diavolului aduce după sine încetarea războiului contra lui Dumnezeu, pentru că războind pe diavolul noi ne împăcăm cu Dumnezeu.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XXIV, p. 242)

„Dar tu, chiar dacă ai căzut, ridică-te, pentru că și atunci e posibil a birui. Nu te ocupa nicicând cu lucruri nestatornice și nesigure și nu vei cădea. Aleargă și te ocupă cu lucrurile sigure. Sus să-ți ții capul, sus ochii! Acest lucru este poruncit de către învățători celor ce aleargă în stadion și aceasta susține puterea. Iar de vei căuta spre pământ, te vei moleși, căzând apoi jos, la pământ. Tu privește drept în sus, unde se află și premiul, pentru că această vedere a premiului îți va incita și mai mult voința! Nădejdea câștigării premiului nu te va lăsa să simți vreo oboseală și distanța aceea mare ți se va părea scurtă.

Și ce este premiul? Desigur, nu vreo ramură de finic, dar ce? Împărăția cerurilor, neîncetata odihnă, slava cu Hristos, moștenirea bunurilor, frățietatea și alte mii de bunuri, cu neputință de înșirat. Nu e cu putință a descrie frumusețea acelui premiu. Știe doar cel care-l are deja, iar cel care-l va dobândi va ști și el la vremea lui. Nu este aur, nici vreun colier cu pietre prețioase, și totuși cu mult mai mult decât acestea! Aurul în comparație cu acel premiu este noroi rău mirositor, iar pietrele prețioase, în comparație cu frumusețea acelui premiu, sunt ca tina drumurilor (...)

Întru Hristos Iisus, zice. Privește câtă recunoștință! În Hristos, afirmă el, sau mai bine zis, *prin Hristos Iisus fac aceasta*. E cu neputință a parcurge o așa de mare distanță fără ajutorul Lui, pentru că e nevoie de o legătură strânsă cu El și de mult ajutor. El a vrut ca tu să lupți aici jos, iar încununat să fii acolo sus; ca lupta și cununa să nu fie laolaltă aici, pe pământ. Nu vedeți chiar și aici că pe luptătorii distinși cu premii sau pe călăreții de la hipodrom împăratul îi încununază nu jos în stadion, ci sus? La fel și în cazul nostru: premiul îl vei primi în ceruri.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, pp. 226-228)

„Nimic nu este atât de nepotrivit și de străin creștinului ca faptul de a căuta mereu numai liniște și odihnă. Nimic nu este atât de străin de făgăduința dată nouă și de recrutarea noastră (ca soldați ai lui Hristos), ca a ne lipi viața prezentă. Stăpânul tău a fost răstignit și tu te dezmierzi? Stăpânul tău a fost pironit pe cruce și tu umbli încă după liniște și odihnă? Dar cum pot acestea să fie demne de un soldat viteaz?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, p. 237)

„Toată viața noastră să o socotim ca timp de luptă, și niciodată să nu căutăm repaos, niciodată pătimind scârbe să nu ne supărăm, fiindcă nici luptătorul nu se supără când este în toiul luptei. Altul este timpul repaosului, noi trebuie prin scârbe și necazuri a ne desăvârși. Deși poate nu este persecuție, nici necazuri, dar sunt alte năcazuri, care ni vin pe fiecare zi, și dacă acestea nu le suferim, cu anevoie le-am suferi pe acelea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, pp. 106-107)

„Avem cea mai mare mângâiere în lupte, nădejdea celor viitoare.” (*Cuvânt despre învierea morților*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 121)

„Dar chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuși cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi (II Cor., 4, 16).

- Spune-mi cum se înnoiește?

- Se înnoiește prin aceea că alungă din suflet lașitatea, stinge poftele cele rușinoase, iubirea de avuții, slava deșartă, pe scurt, omoară toate gândurile cele stricate. După cum sufletul care trăiește în trândăvie și tihnă este subjugat cu ușurință de aceste patimi, tot astfel și sufletul care este ocupat mereu cu luptele cele pentru dreapta credință, nici n-are timp să se gândească la ele, pentru că grija ce-o are de lupte îl îndepărtează de toate aceste patimi.” (*Cuvânt despre învierea morților*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 124)

„Acum diavolul se năpustește cu mai multă sălbăticie asupra noastră. Cu cât e mai mare darul, cu atât e mai mare și războiul. Diavolul n-a suferit să vadă în rai un singur om. Te întreb: Cum va suferi să vadă în cer atâția oameni? Ai înfuriat fiara. Dar nu te teme. Ai luat mai mare putere, sabie ascuțită. Străpunge cu ea șarpele. Dumnezeu l-a lăsat pe diavol să pornească cu sălbăticie împotriva ta tocmai ca să cunoști cu fapta puterea tăriei tale. Hristos a făcut cu tine ceea ce ar face un instructor de atletism foarte priceput, care ar lua pe un atlet murdar, slab, neîngrijit, l-ar unge cu undelemn, l-ar antrena, i-ar întări mușchii și nu l-ar lăsa să trândăvească, ci i-ar porunci să se coboare în arenă, să se lupte, ca să afle cu fapta cât de puternic l-a făcut. Tot așa și Hristos. Putea să alunge El pe dușman. Dar ca să cunoști tu puterea harului, ca să cunoști tu măreția puterii duhovnicești pe care ai primit-o prin botez, a îngăduit ca tu să te iei la luptă cu vrăjmașul, ca să-ți dea multe prilejuri de a te încununa.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 146-147)

„Când văd pârga mea, că a biruit așa moartea, nu mă mai tem de război, nu mă mai înfricoșează lupta. Nu mă mai uit la slăbiciunea mea, ci caut la puterea nespusă a Aceluia ce are să lupte împreună cu mine. Oare Cel ce a biruit tirania morții și i-a luat toată tăria, oare nu va lupta pentru cel de același neam, a cărui chip a voit să-l ia (Filip., 2, 7), pentru marea Lui iubire de oameni, și a voit să lupte cu diavolul?” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 151)

„Viața noastră de aici este o luptă, o bătălie, iar cei ce o dată intrați în stadionul virtuții trebuie să se înfrâneze de la toate. *Oricine ce luptă, se înfrânează de la toate* (I Cor., 9, 25). Nu vezi că la luptele atletice au foarte multă grijă de ei cei ce vor să lupte cu oamenii, nu vezi că-și înfrânează mult trupul? Tot așa și aici. Pentru că lupta noastră nu e cu oamenii, ci cu duhurile răutății (Efes., 6, 12), duhovnicească să ne fie și înfrânarea noastră. Dar

duhovnicești sunt și armele noastre cu care ne-a înarmat Stăpânul.” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 155-156)

„Să ne gândim la război în timp de pace, ca, atunci când va izbucni războiul, să avem și noi o biruință strălucitoare.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 292)

„De ne vor ataca oamenii, demonii, chiar diavolul, nu vor putea câștiga nimic de la noi acești dușmani, dacă ne dăm toată silința și dacă facem tot ce trebuie să facem. Așa vom atrage asupra noastră și ajutorul lui Dumnezeu aici pe pământ.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 404)

„Când te miri că acest demon spurcat nu s-a năpustit asupra ta mai înainte, când erai în lume, când trăiai în desfătări și erai înconjurat de tot luxul lumii, ci acum, când ai aruncat toate și te-ai afierosit cu totul lui Dumnezeu, deci, când te miri de aceasta, faci același lucru ca și cum te-ai mira că la un spectacol de lupte greco-romane, atletul nu ia la bătaie pe spectatori, ci, lăsându-i pe ei, se îndreaptă să-l lovească cu pumnii numai pe cel înscris în concurs, pe cel antrenat, coborât în arenă; numai pe acesta îl lovește peste cap și-i rănește fața. Nu trebuie nici să te miri, nici să te întristezi dacă diavolul ne muncește, ne supără și ne împovărează pe noi, care de bunăvoie am ales această luptă. Așa e legea luptei. Atunci este îngrozitor, însă numai dacă ne trânteste, dacă ne doboară și dacă ne răpește cununa. Atâta vreme cât nu poate să facă aceasta, nu numai că nu ne-a vătămat cu nimic, ci, dimpotrivă, lupta încleștată cu el ne este de un neprețuit folos deoarece ne urcă și mai mult spre desăvârșire. Cel mai viteaz soldat dintr-o armată este acela care poate să arate mai multe răni și care a luptat corp la corp cu cei mai viteji dușmani. Dintre atleți, pe aceia îi admirăm mai mult care se iau la luptă cu rivali mai greu de învins. Vânătorul cel mai vestit este acela care a vânat fiarele cele mai greu de vânat.

Este nerușinat și neînfricoșat demonul care s-a năpustit asupra ta? Tocmai de aceea nu încetez să mă minunez și să te admir, că n-ai căzut, nici nu te-ai dat bătut, deși ți s-a rânduit un astfel de rival, ba, dimpotrivă, ai rămas neclintit, fără să fii cumva istovit.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, pp. 154-155)

„Dacă la concursurile atletice, unde luptătorii sunt oameni, nimeni nu primește cunună pe frunte fără oboseli și sudoare, cum este cu puțință ca în lupta pentru virtute, unde puterile cele rele se luptă cu noi, să biruim furia lor fără necazuri și fără strâmtorări?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 167-168)

„Însă dacă vrei să știi, diavolul poate să ne fie nouă chiar folositor. Dacă noi vom ști să ne servim bine de dânsul, el ne folosește și noi câștigăm printr-însul nu puțin.

Dar cum putem noi trage folos de la diavol?

a) El ne ține în priveghere și ne înspăimântă de păcat. Diavolul ne folosește când noi ne temem de turbarea lui, de pândirile lui cele de-a pururea și de răutățile lui, care totdeauna se repetă, când nu lăsăm sufletul nostru să dormiteze, ci suntem deștepți și totdeauna gândim la Dumnezeu. Dar ca să vedeți că această învățătură nu este numai a mea, ci și a Apostolului Pavel, ascultați-l pe dânsul cum, aproape cu aceleași cuvinte deșteaptă pe credincioșii care dormitează. Așa, în Epistola sa către Efeseni, el zice: *Lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor și a domniilor și a stăpânilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății* (Efes. 6, 12). Zicând el acestea, n-a avut scopul de a descuraja duhurile ascultătorilor săi, ci a voit a le deștepta. Încă și Sfântul Petru zice: *Fiți treji, privegheați, pentru că potrivnicul vostru diavolul, ca un leu răcnind umblă, căutând pe cine să înghită; căruia stați-i împotriva, întăriți fiind în credință* (Pt. 5, 8). Aceasta a zis el, spre a ne aduce mai aproape de Dumnezeu. Căci cel ce vede pe vrăjmaș venind, aleargă mai tare la acela care poate să-l ajute și se lipește de dânsul. Așa fac și copiii. De văd ceva, de care se tem, aleargă în brațele mamei, se apucă de hainele ei, și cu aceasta se apără. Și adeseori se țin așa de tare, încât cineva nu poate să-i desprindă. Dimpotrivă, dacă ei nu se sperie de nimica, adeseori nu se duc la mama lor, chiar când îi strigă și voiește ca ei să vină la dânsa. Tocmai așa se întâmplă și cu noi. Când Satana ne înfricoșează și ne înspăimântă, ne facem cumiți, năzuim la Dumnezeu cu mai multă râvnă.

b) Dumnezeu n-a nimicit pe Satana pentru ca să te facă pe tine mai tare, pentru ca mai mult să preamărească pe luptător și să-i dea mai multe prilejuri de a arăta vitejia sa. Așadar, când cineva întrebă pentru ce n-a stârpit Dumnezeu pe diavolul, răspunde-i că celor priveghetori și păzitori de sine, Satana nu numai că nu le face vătămare, dar le folosește; nu pentru că aceasta ar fi propria lui voință, căci el este rău, ci folosul acesta decurge din

vitejia celor priveghetori, care răutatea lui o întorc în folosul lor. Așa s-a luptat cu cucernicul Iov, deși nu pentru a-l face mai mărit, ci pentru a-l răsturna. Acest scop și acest plan l-a avut el, pentru că este rău și voiește a pierde pe oameni. Cu toate acestea el n-a putut să vatăme pe cel drept; mai vârtos acesta a tras folos din luptă. Diavolul a arătat numai răutatea sa, iară cel cucernic vitejia sa. Dar totuși Satana biruiește pe mulți, vei zice tu. Negreșit, însă nu tăria lui, ci slăbiciunea acelora este vinovată de aceasta.

c) În sfârșit, Satana trebuie să ne chinuiască pentru ca să ne facem mai buni. Cum că Satana poate să folosească oamenilor, putem încă să învățăm de la Apostolul Pavel, când el scrie așa despre amestecătorul de sânge de la Corint: *Dați-l pre unul ca acela Satanei, spre chinuirea trupului, pentru ca duhul să se mântuiască* (I Cor. 5, 5). Iată, aici Satana este pricină de mântuire, negreșit nu după voia lui, ci prin înțelepciunea Apostolului. Precum adeseori doctorii fac leacuri din lucrurile cele vătămătoare, din plante otrăvitoare, așa a făcut și Apostolul. El a luat de la Satana ceea ce este la el folositor, adică îndemânarea lui de a pedepsi pe cineva. El adeseori s-a slujit cu Satana ca un călău sau slugă la schingiuire. Însă călăii schingiuesc pe făcătorii de rele nu cum voiesc ei, sau după propria lor părere, ci după cum poruncesc judecătorii. Căci călăul la îndeplinirea pedepsei trebuie să se conducă după voia celui ce a rostit hotărârea. Vezi cât de mare este vrednicia și însemnătatea Apostolului? El, o ființă trupească, se slujea de alta fără de trup ca de un rob. Și precum Domnul Dumnezeu a poruncit diavolului pentru Iov: *Atinge-te de trupul lui, iară de sufletul lui să te ferești* (Iov 2, 6), ca să-i pună margine și hotar, pe care Satana, această fiară sălbatică, să nu le poată trece, așa urmează și Apostolul. Când a dat Satanei pe amestecătorul de sânge, a zis: *Spre pieirea trupului* (I Cor. 5, 5), adică sufletul lui nu trebuie să-l piardă Satana. Vezi câtă putere are robul lui Dumnezeu? Așadar, nu te teme de Satana, căci el este căzut și slab. Dimpotrivă, nimeni nu este mai tare decât omul care are o îmbucurătoare încredere în Dumnezeu.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 46-49*)

„Dar cum de nu este nici unul, veți zice voi, care să se îndulcească de repaus atât aici cât și dincolo? Aceasta, iubiților, nu poate să fie, numărându-se lucrurile cele cu neputință. Căci, desigur, nu se poate ca pe acea lume să se îndulcească de cinste cel ce trăiește aici fără grijă, în siguranță și în desfătare, cu necumpătare și cu ușurătate de minte. Cine voiește a fi acolo părtaș la cinste, acela nu poate trăi aici fără cercare și osteneală. Deși nu l-ar apăsa sărăcia, totuși el are a se lupta de-a pururea împotriva poftelor, iar aceasta nu este o mică muncă și povară. Deși nu l-ar chinui vreo boală, totuși

îl rănește fierbințeala mâniei; și înfrânarea mâniei pricinuieste dureri nu mici. Deși n-ar veni asupra-i vreo nenorocire, totuși el are a se lupta de-a pururea cu gândurile cele păcătoase; iară spre a înfrâna poftele cele nestăpânite, a birui ambiția, a smeri semeția, a se lepăda de dezmierdări și a trăi cu o aspră înfrânare, se cere osteneală nu mică. Cine însă nu face aceste și alte asemenea lucruri, acela nu se poate mântui. Prin urmare, cerul nu se poate dobândi fără osteneală, fără luptă și încercări.” (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 104)

„... trebuie să luptăm tot timpul vieții noastre, iar lupta aceasta începe chiar din copilărie, de la vârsta de zece ani. (Într-adevăr, de la vârsta de zece ani începem să dăm socoteală pentru păcatele ce le săvârșim, și asta o arată lămurit copiii mâncați de urși, pedepsiți astfel pentru că și-au bătut joc de profetul Elisei) (IV Regi 2, 24-24).” (*Apologia vieții monahale*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 304-305)

„... este o faptă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu că luptele de aici nu țin multă vreme, ci luptăm o clipă, puțin timp, cât ai clipi din ochi – că într-adevăr atât e viața de aici față de cea de dincolo -, dar suntem încununați veacuri nesfârșite.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 343-344)

„Așa cum arcașul, dacă vrea ca săgețile trimise să-și atingă ținta, se îngrijește mai întâi de poziția sa și nu își lansează săgețile până ce nu se așază cu precizie drept înaintea obiectului vizat, tot astfel se întâmplă și cu tine: dacă vrei să-i săgetezi diavolului capul său cel rău, îngrijește-te mai întâi de starea gândurilor tale, pentru ca, stabilindu-te într-o stare dreaptă și nestânjenită de nimic, săgețile lansate de tine să-și atingă ținta îndreptată împotriva aceluia.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea IV*, p. 100)

„Orice lucrare care are ca scop mântuirea sufletelor este supusă de la început atacurilor. Îndată ce s-a născut Hristos a izbucnit furia lui Irod. Și tu, dacă te vei învrednici vreodată să-L slujești în vreun fel pe Dumnezeu, vei suferi mult, te vei îndurera tare, te vei afla în mari primejdii. Să nu te miri. Să nu te tulburi. Să nu-ți spui: *Eu împlinesc voia lui Dumnezeu și ar trebui să fiu slăvit și încununat pentru asta. Așadar de ce să sufăr? Să-ți aduci aminte de Hristos, Care a fost prigonit până la moarte și ne-a prevenit: Dacă*

M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni (Ioan 15, 20). Ne-a făcut însă și o făgăduială: Cel ce va răbda până la sfârșit, acea se va mântui (Matei 10, 22). Dacă cineva se îngrijește de mântuirea lui este imposibil să piară. Dumnezeu nu îl va părăsi în greutăți și primejdii. Ce i-a spus Domnul lui Petru? Simone, Simone, iată că satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; dar Eu M-am rugat pentru tine ca să nu-ți piară credința (Luca 22, 31-32).

Când Dumnezeu vede că povara ispitelor depășește puterile noastre, își întinde mâna și ne ușurează de greutatea prisositoare. Însă dacă vede că suntem nepăsători pentru mântuirea noastră, ne pedepsește lăsându-ne neajutorați.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 21-22)

„Să arătăm râvnă în viața duhovnicească. Pentru că toate eforturile și toate pătimirile de pe pământ nu egalează bunătățile cerului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 58)

„Și ce este mai dulce, spune-mi? Sau ce este mai minunat? A vedea luptându-se om cu om, sau războindu-se om cu diavolul și împotrivindu-se trup cu putere netrupească și biruind? La aceste lupte să privim, căroră a le urma este lucru cuvios și folositor, și cei ce le practică se pot încununa, iar nu la acelea, care aduc rușine.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 71)

„Dar cu cât e mai mare lupta, cu atât mai mare e și cununa și premiile mai strălucitoare.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 12a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 170)

„Căci luptele virtuții nu stau în vârstă, nici în trup, ci doar în suflet și în voință. Astfel femeile au fost încununuate, și bărbații s-au împiedicat și au căzut; astfel copiii au fost proclamați învingători, iar bătrânii au fost făcuți de rușine.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XII, 1d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 213)

„Căci valurile nu clintesc stânca, ci cu cât se năpustesc asupra ei cu mai mult vânt, cu atât mai mult se fac pe ele însele să dispară. Lucru care în aceste condiții a fost și va fi, ba chiar cu mult mai mult. Așa este răutatea,

așa este și virtutea. Când duce război prima se desființează, iar când este războită cealaltă strălucește încă mai mult. Aceasta din urmă își are premiile nu numai după lupte, ci și în însuși timpul lor și întrecerea devine pentru ea și premiul. Dar atunci când biruie prima, atunci e rușinată mai mult, atunci e pedepsită, atunci se umple de necinste și, înainte de pedeapsa care-i este rezervată dincolo, e pedepsită în însuși momentul înfăptuirii ei, nu numai după făptuirea ei.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea XIII, 3a, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 217-218*)

„... nimeni nu va putea nedreptăți pe cel care nu s-a neîndreptătit pe sine însuși, chiar dacă toată lumea ar dezlănțui un război cumplit împotriva lui.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși, 12, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 253*)

„... nici dificultatea lucrurilor, nici schimbarea vremurilor, nici insultele celor puternici, nici norii uneltirilor, nici mulțimea nenorocirilor, nici amestecul tuturor relelor dintre oameni nu-l vor putea clătina câtuși de puțin pe omul nobil, treaz și veghetor, cum nici pe cel nepăsător, care cade din nou și se predă pe sine însuși, nu l-ar putea face cu nimic mai bun, chiar dacă ar avea parte de mii de îngrijiri.

Acest lucru deci ni l-a arătat mai dinainte și parabola despre bărbații aceia dintre care unul și-a zidit casa sa pe stâncă, iar altul pe nisip (Mt., 7, 24): nu pentru ca să ne gândim la niște nisip și la o piatră, nici la o construcție de pietre și trestii, nici la niște râuri, la o ploaie și la niște vânturi sălbatice care cad peste niște construcții, ci pentru ca din acestea să înțelegem virtutea și răutatea și să vedem și de aici că nimeni nu nedreptățește pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși. Prin urmare, nici ploaia oricât de năprasnică ar fi, nici râurile care cad cu vuiet mare, nici vânturile sălbatice care izbesc cu o forță intensă, n-au clintit casa aceea, ci ea a rămas neatinsă și neclintită, ca să înveți de aici că nici o ispită nu-l poate clătina pe cel care nu s-a predat pe sine însuși. Dar casa celuilalt s-a surpat ușor nu din pricina atacului ispitelor – fiindcă atunci și cealaltă ar fi pățit același lucru -, ci din pricina nebuniei proprii. Căci n-a căzut pentru că a suflat vântul, ci a pățit aceasta că era zidită pe nisip, adică pe nepăsare și răutate. Fiindcă era slabă și gata să cadă și înainte de a se fi năpustit vijelia aceea; fiindcă asemenea case se prăbușesc de la sine, chiar și fără să le tulbure cineva, atunci când fundația lor alunecă și curge. Și așa cum pânzele

de păianjen se rup de la sine, și fără să le tulbure cineva, iar diamantul rămâne nesfârâmat atunci când este lovit, tot așa și cei care nu se nedreptătesc pe sine însuși, chiar dacă sunt loviți de zece mii de ori, devin mai tari; iar cei care s-au predat pe ei înșiși sunt duși, curg și pier de la sine, chiar dacă nu-i deranjează nimeni, ca Iuda care nu numai că n-a fost deranjat de o astfel de ispită, dar s-a bucurat de multă grijă.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 253-254)

„La luptele olimpice arbitrul stă în mijlocul celor ce luptă, neînclinând nici spre unul, nici spre altul, ci așteaptă sfârșitul. De aceea și stă în mijloc, căci neutră îi este și judecata. În cazul nostru și al diavolului, Hristos nu este neutru, ci cu totul de partea noastră. Iar că nu este neutru, ci pe deplin cu noi vezi din cele ce-ți spun. Înainte de a intra noi în luptă ne-a uns²⁷¹; pe diavol l-a legat. Pe noi ne-a uns cu untdelemnul veseliei; pe acela l-a legat cu lanțuri de nedesfăcut, ca să-l împiedice în vremea întrecerii. Mie, chiar dacă îmi este pusă piedică, îmi întinde mâna; dacă mă prăbușesc mă scoală și iarăși face să-l calc în picioare pe potrivnic. *Căci veți călca – zice – peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului* (Lc., 10, 19).

Aceluia, chiar dacă învinge, i-a pregătit deja gheena. Eu, dacă voi învinge, voi fi încununat. Acela, dacă va învinge, este osândit. Și, ca să știi că atunci mai cu seamă este pedepsit, când biruiește, hai să-ți arăt chiar din fapte. L-a biruit pe Adam și l-a trântit? Care a fost premiul victoriei? *Pe piept și pe pânțele vei merge și pământ vei mânca în toate zilele vieții tale* (Fac., 3, 14). Dacă pe șarpele văzut așa l-a pedepsit, de câtă osândă nu are parte șarpele cel înțelegător? Dacă asemenea pedeapsă a dat unelte, e clar că mult mai cumplită osândă stă asupra meșterului. Căci precum un tată iubitor care aflând pe cel ce i-a omorât fiul nu numai că îl pedepsește pe ucigaș, ci îi sfarmă și sabia, așa și Hristos, găsindu-l pe diavolul cel ucigaș de oameni, nu doar pe diavol l-a osândit, ci și sabia i-a frânt.

Așadar, luând îndrăzneală, să ne dezbrăcăm²⁷² în vederea întrecerii. Căci ne-a încins cu arme mai lucitoare decât orice aur, mai tari decât orice diamant, mai fierbinți ca orice foc, mai ușoare decât orice aer. Felul acestor arme nu ne îngreuiază, ci întraripează mădularele și ne saltă; chiar dacă ai

²⁷¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cele două ungeri de care se vorbește în cateheza a II-a. (n.s. 7, p. 60)

²⁷² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Luptătorii intrau dezbrăcați în arenă. (n.s. 8, p. 61)

vrea să zbori la cer cu acestea, nimic nu te împiedică. Acesta este un nou fel de arme, căci nou este și felul luptei. Om fiind, trebuie să mă bat cu demonii! Trup având, mă lupt cu puterile netrupești! De aceea mi-a și făcut Dumnezeu o platoșă nu de fier, ci din dreptate. De aceea mi-a gătit un scut nu de aramă, ci al credinței. Am și sabie ascuțită: cuvântul Duhului. Aruncă acela săgeți împotriva mea? Eu am sabie. Acela e arcaș? Eu sunt hoplit²⁷³. Învață și de aici modul de gândire al aceluia, căci arcașul nu îndrăznește să vină aproape, ci trage de departe.

Dar ce? Oare numai arme ți-a dat? Nu! Ci și masă ți-a pregătit, mai puternică decât orice armă, ca să lupți cu vlagă și fiind bine hrănit să-l birui pe cel rău. Căci numai ce te vede revenind de la Cina Stăpânului fuge mai aprig decât vântul, asemeni unui om ce vede un leu scoțând foc din gură. Și dacă îi arăți limba însângerată de scumpul sânge nu poate să rabde. De-i arăți gura înroșită, ca un animal speriat, așa fuge înapoi.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 60-62)

„Și ca niște ostași duhovnicești, de bună calitate și neadormiți, lustruiți-vă în fiecare zi armele cele duhovnicești, ca privind potrivit lucirea lor, să stea departe și să nu socotească că se poate apropia. Căci dacă vede nu numai armele fulgerând, ci și pe voi îngrădiți din toate părțile și avuția minții voastre păzită cu multă trezvie, precum un palat, se rușinează și pleacă, știind că nu va putea nimic mai mult, chiar de ar încerca de mii de ori. Căci și dacă este temerar, și dacă pare înfricoșător, și dacă este mai sălbatic decât orice fiară, văzând armura voastră duhovnicească și tăria dată de Duhul, își dă seama mai limpede de propria slăbiciune și se depărtează cu multă rușine, ocărându-se foarte și știind că uneltește în zadar.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 92-93)

„Pentru că lupta aceasta, a trupului nostru, nu are repaos niciodată, drept aceea suntem pururea datori să ne trudim și să veghem și niciodată să nu fim fără de grijă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 51)

²⁷³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Hopliții erau luptătorii cu arme pentru distanțe scurte (sabie, scut, cuțit etc.). (n.s. 9, p. 61)

„Pământul este câmpul de bătălie, viața prezentă durată ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 443)

.....

LUXUL ȘI ÎMPODOBIRILE

„Nu umblăm toată vremea după haine scumpe și luxoase, nici nu căutăm să ne împodobim trupul, ci toată grija pentru podoaba cea din afară o mutăm pentru împodobirea sufletului.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

„Ce iertare merită, oare, cei care umblă în haine luxoase și scumpe, care țin să se îmbrace în haine de mătase – și grozăvia mare e că se mai și laudă cu ele – când ar trebui să-și acopere fețele, să se teamă și să tremure, că ei se îmbracă cu astfel de haine nu pentru vreo nevoie sau trebuință oarecare, ci numai pentru lux și slavă deșartă și ca să fie lăudați când ies în oraș – iar cei de aceeași fire cu ei umblă goi, nu au nici o haină proastă cu care să se îmbrace; nu-i mișcă nici firea, că adică sunt și ei oameni, nici cugetul nu-i împinge să ajute pe semenii lor; nici gândul la ziua cea înfricoșătoare, nici frica de iad, nici măreția făgăduințelor, nici gândul că cele pe care le dau semenii lor sunt socotite de Stăpânul nostru obștesc al tuturor ca date Lui, ci, ca și cum ar avea inimă de piatră și n-ar fi oameni, se socotesc din pricina hainelor niște supra-oameni; nu se gândesc câtă osândă adună pe capetele lor că administrează rău cele încredințate lor de Stăpânul și nu vor să dea semenilor lor o parte, ci cu plăcere le lasă să le mănânce viermii, pregătindu-și cu asta mai dinainte și mai grozav focul gheenii.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 48)

„După cum nu-i puțină ca marea să fie fără valuri și nici nu-i cu puțină să socotești numărul lor, că atât sunt de dese, tot așa nu-i cu puțină să numeri să numeri și turburările pe care le naște pofta de lux și bogăție.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„Nu cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe (I Tim., 2, 9). Uită-te că acest suflet mare cât cerul n-a socotit un lucru de rușine să meargă până acolo cu cuvântul, încât să dea sfaturi și de împletiturile de păr! Și bine a făcut! Că toată grija lui era pentru suflet! Pentru că știa că mai cu seamă umbletul după găteală și lux prăpădește sufletul, de aceea n-a lăsat nimic la o parte din cele convenite pentru învățătura celor bolnavi de această boală ci spune: Dacă vrei, femeie să te

împodobești, împodobește-te cu adevărata podoabă ce se potrivește femeilor evlavioase, împodobește-te cu faptele cele bune! Aceasta-i podoaba sufletului! Această podoabă nu poate fi osândită de cei ce te văd, această podoabă nu poate fi de nimeni furată, această podoabă rămâne veșnic în stăpânirea ta!” (*Omilii la Facere*, omilia XLI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 87)

„Multe femei din pricina dragostei lor mari de lux se împodobesc, disprețuind porunca apostolică, prin care se spune: *nu cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu veșminte scumpe* (I Tim., 2, 9). Și cheltuiesc mult pe astfel de găтели! Și fac lucrul acesta nu numai femeile, ci și bărbații iubitori de lux și se coboară până la josnicia sufletească a multor femei; își pun în degete inele și se împodobesc cu pietre prețioase, mari și grele, de care ar trebui mai bine să roșească și să se rușineze. Dacă ar vrea să asculte cuvintele mele, bărbații aceștia și femeile acelea ar preface în podoabă sufletească aurul acesta, care aduce, și bărbaților și femeilor, mare vătămare. Cu podoabele acestea să-și împodobească sufletul! După cum trupul împodobit cu podoabe se urâtește chiar când e frumos, tot așa și sufletul ajunge nespuse de frumos, chiar de e urât, când e împodobit cu ele.

Aș putea fi întrebat:

– Dar cum îmi pot împodobi sufletul cu podoabe de aur?

– Tot prin mâinile săracilor! Săracii, primind aurul, ne împodobesc sufletul. Încredințează-le lor aurul, varsă-l în pânțele lor și-ți vor face sufletul atât de frumos încât va atrage cu frumusețea lui pe Mirele cel adevărat, Care-ți va da mii de bunătați. De vei atrage pe Stăpânul prin frumusețea sufletului tău, ți se vor da toate bunătațile și vei avea nespuse bogăție.

Așadar, dacă vrem să ajungem plăcuți lui Dumnezeu să încetăm a mai umbla după podoabe trupesti; să urmărim în fiecare zi împodobirea sufletului, ca să atragem asupra noastră bunăvoința iubitorului de oameni Dumnezeu, ca să dobândim bunătațile nespuse, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos...”. (*Omilii la Facere*, omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 256)

„Da, de câtă pedeapsă nu sunt vrednici cei care țin cu orice chip să se îmbrace în mătăsurii, să se grozăvească cu ele în oraș, să aibă pe ei haine țesute cu fire de aur, haine cu fel de fel de flori, iar pe Hristos nici să nu-l vadă că umblă gol, că n-are nici pâinea cea de toate zilele? Cuvintele acestea, însă sunt potrivite mai ales femeilor. Lor mai cu seamă li-s dragi podoabele și nebunia asta! Lor le place să se îmbrace cu haine cusute cu fire de aur, să-și pună în jurul capului, a gâtului și pe tot trupul aurării și să se

laude cu ele. Spune-mi te rog, câte pântece de săraci n-ar putea sătura și câte trupuri goale n-ar putea acoperi numai cerceii atârnați de urechi în zadar, fără rost și fără nici un câștig, ci numai spre paguba și vătămarea sufletului?” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 48)

„Că râvna aceasta pentru împodobirea trupului vădește tocmai urâtenia sufletului; desfătarea trupului vădește tocmai foamea sufletului, iar îmbrăcămintea luxoasă, goliciunea lui. Că nici nu-i cu putință ca cineva care se îngrijește de suflet care se străduiește mult pentru împodobirea și înfrumusețarea lui, să se mai dea în vânt după podoaba din afară; după cum iarăși nu-i cu putință ca cineva îndrăgostit de lux, de haine luxoase, de podoabe de aur, să se îngrijească de suflet. Cum va putea, oare, vedea un astfel de om cele ce trebuie făcute sau cum va putea să se gândească la lucrurile duhovnicești, când este prins de cele lumești, și, ca să spun așa, când se târâie pe jos și niciodată nu poate răsufli, când e împovărat cu nenumărate sarcini de păcate? Nu pot înfățișa acum cu cuvântul câte rele se nasc de aici; e de ajuns, însă, să las pe seama cugetului celor ce se îndeletnicesc cu ele să ne spună ei câte necazuri au în fiecare zi de pe urma lor!” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„Din podoaba cea din afară se nasc mii și mii de rele, nu mai vorbesc de vătămarea sufletului, de mândria, care odrăslește din ea, de disprețul semenilor, de îngâmfarea minții, de distrugerea sufletului, de roiul de plăceri rușinoase, dar și de aceea că podoaba aceasta este ușor de luat și de răutatea slugilor și de atacul hoților și uneltirile hulitorilor. Și poți găsi că se nasc de aici mii și mii de rele și neconținute supărări”. (*Omilia la Facere*, omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 87)

„Pentru că femeile celelalte, care se împodobesc spre a atrage spre ele ochii celor cu care se întâlnesc, chiar dacă nu rănesc pe nimeni, își primesc osânda cuvenită lor. A făcut farmece, a pregătit otrava, deși n-a dus paharul la gura nimănui; mai bine spus, paharul l-a dus, dar nu s-a găsit nimeni ca să-l bea”. (*Omilia la Matei*, omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 221)

„Dar dacă vrei să auzi muștrări împotriva femeilor, ascultă pe Isaia care le spune multe, bătându-și joc de îmbrăcămintea lor, de privirile lor, de mersul lor, de hainele lor care se târâsc până jos, de picioarele lor jucăușe și de grumajii goi. Ascultă-1 și pe fericitul Pavel, care dă multe legi femeilor și le muștră aspru pentru împletiturile părului, pentru podoabe și pentru multe

alte asemenea lucruri (Isaia 3, 15)”. (*Omilii la Matei*, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 221)

„Să ne închipuim o femeie, (iubitoare de podoabe – n.n.) iar bărbatul ei să se străduiască să o îndrepte cu orice chip.

- Cum o va îndrepta?

- Să nu-i interzică totul dintr-o dată, ci mai întâi cele mai ușoare, pe cele la care nu ține prea mult. Dacă, însă, o vei sili să săvârșească totul de la început, ai pierdut totul. Nu-i lua, deci, de îndată bijuteriile de aur, ci lasă-le să le aibă și să se împodobească cu ele; că acesta pare a fi un rău mai mare decât sulemenitul și încondeiatul ochilor. Așadar dezbar-o mai întâi de sulemenitul și încondeiatul ochilor, dar nu cu frica și amenințarea, ci cu convingerea și blândețea, cu criticile altora și cu părerea și socotința ta. Spune-i neîncetat: *Nu ți-i deloc frumoasă fața când ți-o vopsești atâta, ci-i chiar tare urâtă!* Și convinge-o, mai cu seamă, că asta te mârșește. După ce i-ai spus părerea ta, vorbește-i și de părerea altora și spune-i că de obicei sulimanurile urâtesc, chiar pe femeile frumoase, ca să-i stârpești patima. Să nu-i spui încă nimic de iad, nici de împărăția cerurilor; i-o spui de pomană; ci convinge-o că simți mai multă plăcere să-ți arate nefalsificată opera lui Dumnezeu. O femeie care-și chinuiește fața, o întinde, o pudrează, nici oamenilor nu pare frumoasă și plăcută la vedere. Scoate-i boala din suflet mai întâi cu argumente raționale și cu părerile celorlalți oameni; după ce i-ai muiat sufletul cu aceste cuvinte, adaugă și pe cele despre iad și împărăția cerurilor. Dacă-i vorbești o dată și nu o îndupleci, nu obosi a-i repeta a doua oară, a treia oară și de mai multe ori aceleași cuvinte; să n-o faci cu ură, ci cu fața veselă; uneori întoarce-i spatele, alteori lingusește-o, mângâi-o. Nu vezi pe pictori, de câte ori dau cu pensula, de câte ori șterg până ce fac un portret frumos? Să nu fii, dar, mai rău decât ei! Dacă cei care fac portretul unui trup își dau atâta silință cu mult mai mult noi, care formăm sufletul, trebuie să folosim toată măiestria. Dacă vei modela bine chipul sufletului femeii tale, nu vei mai vedea pocit chipul trupului ei, nici buzele însângerate, nici gura la fel ca gura înroșită de sânge a unui urs, nici sprâncenele negre ca funinginea de pe oale, nici obrajii văruiți ca pereții mormintelor. Că toate acestea sunt funingine, cenușă, praf, semne ale celei mai mari urâtenii.

(...) Să suportăm toate cusururile femeilor noastre, ca să săvârșim ce voim. Nu vezi că suportăm plânsul copiilor când vrem să-i întărcăm și suferim orice numai ca să-i dezbarăm de laptele mamei? Tot așa să facem și cu femeile noastre. Să îndurăm toate celelalte cusururi, ca să reușim să le dezbarăm de obiceiul sulimenitului și a încondeierii ochilor. După ce i-ai îndreptat acest cusur îndreaptă-te spre altul, spre podoabele de aur.

Vorbește-i tot așa, în același chip, și despre acestea. Și astfel, încetul cu încetul, formându-ți soția ta vei fi un pictor minunat, un rob credincios, un plugar priceput. Pe lângă acestea, adă-i aminte și de femeile din vechime: de Sarra, de Rebeca, de femeile frumoase și de cele urâte și arată-i că toate au fost la fel de înțelepte. Lia, femeia patriarhului Iacov, nu era frumoasă, dar nu s-a gândit să-și sulimenească chipul ci, chiar urâtă fiind și nu destul de iubită de bărbatul ei, nu i-a trecut prin minte așa ceva, nu și-a stricat fața; a lăsat-o așa cum era, păstrându-și neschimbate trăsăturile feței; și doar Lia a fost crescută de păgâni. Tu, însă, femeie credincioasă, care ai cap pe Hristos, tocmai tu strecuri printre noi meșteșuguri drăcești? Nu-ți aduci aminte oare de apa sfântului botez care ți-a spălat fața, de jertfa care îți împodobește buzele, de sângele care îți înroșește limba? Dacă te-ai gândi la toate acestea, oricât de iubitoare de podoabe și de găтели ai fi, n-ai îndrăzni, nici n-ai suferi să-ți pui pe față, praful și cenușa. Află că ești unită cu Hristos și aruncă urâtenia aceasta! Hristos nu Se bucură de vopselele acelea, ci caută o altă frumusețe, de care este și tare îndrăgostit, frumusețea sufletului adică. Această frumusețe ți-a poruncit și profetul s-o îngrijești, spunând: *Și va pofti împăratul frumusețea ta* (Ps., 44, 13). Să nu ne pocim, deci fără rost. Nici una din operele lui Dumnezeu nu-i nedesăvârșită și nici nu are nevoie de îndreptarea ta. Nimeni n-ar încerca să adauge ceva statuii unui împărat, după ce statuia a fost înălțată. Încercarea-i primejdioasă și atrage cea, mai mare pedeapsă. Statuia e făcută de un om și nu-i adaugi nimic; fața ți-i făcută de Dumnezeu și îndrepti? Nu te gândești la focul iadului? Nu te gândești la pustietatea sufletului? De dragul sulimanelilor îți neglijezi sufletul, că toata grija ți-o cheltuiești cu trupul! Dar pentru ce vorbesc de suflet? Chiar trupului i se întâmplă contrarul decât ceea ce te străduiești. Uită-te numai! Vrei să fii frumoasă? Aceasta te face urâtă! Vrei să placi bărbatului? Aceasta mai mult îl întristează! Și nu numai pe el, ci îi face și pe străini să te bârfească. Vrei să pari tânără? Aceasta te îmbătrânește iute. Vrei să fii împodobită? Aceasta te face de rușine! O femeie care umblă după găтели și sulimanuri face de rușine nu numai femeile de același rang cu ea, ci și pe servitoarele care o știu cum este, și pe casnicii care o cunosc; dar mai înainte de toți pe ea însăși. Dar pentru ce trebuie să vorbesc de toate acestea? Am lăsat la o parte tocmai păcatul cel mai grozav, că superi pe Dumnezeu, că-ți îngropi cinstea, aprinzi flacăra geloziei, te iei la întrecere cu femeile care bat străzile.

Gândiți-vă la toate acestea, bateți-vă joc de acest alai drăcesc și de această meșteșugire diavolească! Depărtați de pe voi podoaba aceasta, dar mai bine spus această lipsă de podoabă! Îngrijiți-vă de cealaltă frumusețe, de frumusețea din sufletele voastre, care este plăcută și îngerilor, poftită de

Dumnezeu și dulce soților voștri, ca să aveți parte și de slava aceasta pământească și de aceea ce va să fie”. (*Omilia la Matei*, omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 377-379)

„*Vai de cei care beau vin strecurat și se parfumează cu cele mai de frunte parfumuri!* (Amos 6, 6). Vezi, dar, că și luxul este învinuit? Profetul învinuiește aici nu numai lăcomia, ci și viața luxoasă.

Tu mănânci peste măsură, iar Hristos nu are nici cele de trebuință cu care să-și ogoiască foamea! Tu mănânci felurite dulciuri, iar El nici pâine uscată! Tu bei vin de Tasos, iar Lui, Care însetează, nu I-ai dat nici un pahar cu apă rece! Tu te culci pe saltele moi și înflorate, iar El îngheață de frig”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 562)

„Atâta vreme cât ne împodobim trupul e greu să ne împodobim sufletul. Nu e cu putință ca în același timp să ne împodobim și sufletul și trupul. Nu e cu putință ca în același timp să slujim și lui mamona și să ascultăm și de Hristos așa cum trebuie! Să aruncăm deci pe noi această cumplită tiranie. N-ai îndura cu liniște să vezi pe unul că îți împodobește casa atârându-i perdele de aur, dar pe tine te lasă să stai gol în zdrențe. Și iată, acum aceasta o faci tu cu tine însuși. Îți împodobești casa sufletului tău, adică trupul, cu fel de fel de stofe, iar sufletul îl lași să stea îmbrăcat în zdrențe. Nu știi că trebuie să împodobești mai mult pe împărat decât pe ostaș? Pentru împodobirea ostașului se fac stofe de in; pentru împărat, purpură și coroană. Tot așa și tu. Îmbracă-ți trupul cu o îmbrăcămintă mai proastă, dar sufletul îmbracă-ți-l cu purpură. Pune-i coroană și așază-l în trăsură înaltă și strălucitoare. Acum însă tu faci cu totul dimpotrivă. Împodobești ostașul, trupul, cu fel de fel de podoabe, dar pe împărat, sufletul, îl lași să se târâie legat în urma patimilor celor păcătoase”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 796-797)

„Spune-mi, ce folos ai de pe urma acestor pietre prețioase, de pe urma hainelor țesute cu aur?

- Mi se bucură și mi se veselește sufletul de ele!

- Eu te-am întrebat de folos, iar tu mi-ai vorbit de pagubă. Nimic nu este mai păgubitor ca a te interesa de bijuterii de aur, a te bucura de ele și a-ți lipi inima de ele. Robia aceasta cumplită ajunge și mai amară când îți face plăcută robia. De care faptă duhovnicească se va îngriji vreodată cum trebuie, când va nesocoti grijile lumești cum se cuvine, o femeie care socotește că merită să se bucure când e legată cu aur? Cel care se bucură că stă în închisoare nu va voi niciodată să scape de închisoare. Tot așa și femeia

aceasta; ca un prizonier de război, robită de această poftă rea, nu va suferi să audă cu dorul și râvna cuvenită vorbindu-i-se de cele duhovnicești și nici nu va face vreo faptă bună. Care, dar, îți este folosul de pe urma podoabei acesteia, de pe urma acestei moliciuni?

- Îmi fac plăcere bijuteriile!
- Iarăși mi-ai vorbit de pagubă și de pierzare!
- Dar mă cinstesc mult cei ce mă văd.
- Și ce-i cu asta? O altă pricină de stricăciune, care te face când înfumurată, când obraznică. Haide dară, îngăduie-mi să-ți arăt eu pagubele, o dată ce tu nu mi-ai spus folosul.

Care sunt, dar, pagubele ce ți le aduc bijuteriile? Grija e mai mare decât plăcerea. Din pricina asta mulți din cei ce te văd - negreșit din cei legați de pământ - se bucură mai mult decât tine, care porți aurul și bijuteriile. Tu te împodobești cu podoabe care-ți aduc griji; aceia își desfășează privirile fără să aibă vreo grijă. O altă grijă apoi. Ești umilită și invidiată de toți. Vecinele și prietenele, pișcate de invidie, se înarmează împotriva bărbaților lor și dezlanțuie împotriva ta războaie cumplite. Pe lângă aceste pagube, altele: îți cheltuiești tot timpul liber și toată grija cu gătelile; nu te lipești cu toată inima de faptele cele duhovnicești; ești plină de înfumurare, de obraznicie și slavă deșartă; ești legată strâns de pământ, ți se taie aripile și, în loc de vultur, ajungi câine și porc. Încetând de a te mai uita și a zbura la cer, cauți în jos ca porcii; și, cotrobăind prin găurile pământului după aur, sufletul tău își pierde bărbăția și libertatea.

Spui că-și întorc oamenii privirile spre tine când te arăți în oraș? Dar tocmai pentru asta n-ar trebui să porți aur că să nu ajungi spectacol de teatru, ca să nu deschizi gura tuturor bârfitorilor. Nici unul din cei ce-și întorc privirile spre tine nu te admiră, ci-și bat joc de tine că-ți plac podoabele, că ești o înfumurată, că ești o femeie vanitoasă. Dacă te duci la biserică, nu pleci de acolo fără vreun folos sufletesc, ci cu mii și mii de cuvinte de batjocură, de ocări și de blesteme, nu numai de la cei care te văd, ci și de la profet. Isaia, cel cu mare glas, îndată ce te vede strigă: *Acestea zice Domnul către fetele cele îngâmfate ale Sionului: Pentru că au umblat cu grumajii ridicați, pentru că au făcut cu ochiul, pentru că-și târăsc hainele cu pășitul picioarelor, pentru că joacă din picioare, Domnul va dezveli podoaba lor și în locul mirosului celui plăcut va fi praf și în loc de brâu se vor încinge cu funie* (Isaia 3, 15, 23). De acestea vei avea parte și tu în loc de podoabă. Că aceste cuvinte n-au fost spuse numai pentru fetele Sionului, ci oricărei femei care face ca ele. Împreună cu profetul Isaia stă acuzator și Pavel, spunând lui Timotei să poruncească femeilor să *nu se împodobească cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe* (I Tim., 2, 9). Deci,

în orice împrejurare, îți este vătămătoare purtarea de bijuterii; dar mai cu seamă când te duci la biserică, când treci printre săraci. Dacă ai căuta să te învinuiești amarnic pe tine însăși, n-ai putea-o face mai bine decât îmbrăcându-te cu astfel de haine și podoabe, semn de cruzime și neomenie.

Gândește-te câte stomacuri flămânde lași cu podoabele acestea, câte trupuri dezbrăcate, cu luxul acesta drăcesc! Cu mult mai bine ar fi să hrănești sufletele celor flămânzi decât să-ți găurești loburile urechilor și să atârni de urechi, degeaba și fără rost, hrana a mii și mii de săraci. Este, oare, o slavă să fii bogat? Este, oare, o laudă să porți pe tine bijuterii de aur? Chiar dacă podoabele acestea ar fi câștigate prin muncă cinstită, totuși vina ta este nespus de mare; gândește-te însă cât de covârșitoare este atunci când sunt câștigate cu necinste și nedreptate! Spui că-ți sunt dragi laudele și slava? Dezbracă aceasta podoabă plină de batjocură și toți te vor admira și te vei bucura și de slavă și de plăcere curată; așa însă ești batjocorită și-ți pregătești cu ele multe prilejuri de supărări. Dacă pierzi vreuna din ele gândește-te câte necazuri îți pricinuiesti! Câte slujnice nu-s bătute, câți oameni nu sunt necăjiți, câți nu sunt arestați, câți nu sunt întemnițați! Din pricina podoabelor acestora, judecăți, anchete, mii și mii de blesteme și învinuiri; femeia este blestemată și învinuită de bărbat, Bărbatul, de prieteni, iar sufletul, de el însuși.

- Dar bijuteriile nu se pierd!

- Tocmai acest lucru nu este ușor! Dar chiar dacă le-ai feri totdeauna de pierdere și așa păstrate dau multă bătaie de cap, mult grija și scârbă și nici un câștig. Ce venit aduc ele în casă? Ce folos celei ce le poartă? Nici un folos, ci multă urîțenie și învinuiri din toate părțile. Cum vei putea săruta și cuprinde picioarele lui Hristos când ești împopoțonată așa? Hristos își întoarce fața de la această podoabă. De aceea a primit să Se nască în casa teslarului; dar, mai bine spus, nici în casa aceea, ci într-o colibă și într-o iesle. Cum vei putea să-L vezi pe el, când nu ai frumusețea cea poftită de El, când nu porți podoaba plăcută Lui, ci una urâtă de El? Când te apropii de El, nu trebuie să fii împodobită cu astfel de haine ci îmbrăcată cu virtute. Gândește-te ce este în definitiv aurul? Nimic altceva decât pământ și cenușă”. (*Omilia la Matei, omilia LXXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 995-997*)

„Din pricina aceasta miile și miile de păcate, din pricina aceasta bărbații ajung niște desfrânați, pentru că voi, femeile, nu-i faceți să trăiască creștinește, nu-i faceți să filozofeze, ci-i învățați să le placă podoabele cu care se împodobesc femeile stricate; din pricina aceasta și cad repede în brațele desfrâului. Dar dacă i-ați învăța să disprețuiască astfel de podoabe și

să le facă bucurie castitatea, evlavia și smerenia, n-ar fi prinși cu atâta ușurință în ghearele desfrâului. Poate să se împodobească așa desfrânatele! Ba, chiar mai mult decât atâta, dar nu pentru bărbații voștri!

Obișnuiți, dar, pe bărbații voștri să le placă podoaba aceasta duhovnicească, pe care n-o pot vedea la desfrânate. Mă întrebi cum îl poți face pe bărbatul tău să capete acest obicei? Îndepărtează de la tine gătelile și giuvaericele și pune-ți podoaba cea duhovnicească. Așa îți vei feri bărbatul de orice pericol, iar tu vei fi prețuită. Dumnezeu te va milui, toți oamenii te vor admira și vei avea parte și de bunătățile cele viitoare”. (*Omilia la Matei, omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998*)

„Doresc să vă împodobiți cu aceste veșminte adevărate pe care le prescrie Sfântul Pavel: *Nu din păr împletit sau din aur sau din mărgăritare sau din veșminte de mult preț, ci din fapte bune precum se cuvine unor femei care se fac mărturie de evlavie* (I Tim., 2, 9-10). (...) Nici un om simțit, nici un om care știe să-și judece în mod sănătos lucrurile, nu va iubi și nu va lăuda o femeie încărcată cu podoabe...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXI, 4, p. 312*)

„Să împodobiți interiorul vostru! Aceste coliere, faceți-le pentru mai bun folos, ca ele să slujească la împodobirea sufletului vostru. Podoabele pe care le puneți pe trupul vostru nu-i folosesc la nimic, nici pentru sănătate, nici pentru frumusețe, dacă el este negru, ele nu-l vor albi, dacă este leneș, ele nu-l vor face frumos. Dar dacă veți îmbrăca sufletul vostru, din negru cum era, el va deveni imediat alb; din greu și urât, îl veți face frumos și plăcut. Nu sunt eu acesta care vi le spun acestea, ci Domnul: *Când păcatele voastre vor fi ca și purpura, le voi albi ca zăpada* (Is., 1, 18) și încă: *dați milostenie și toate lucrurile vă vor fi curate* (Lc., 11,41)

Dacă voi sunteți în aceste dispoziții bune, nu vă veți face frumoși numai pe voi înșivă, ci îl veți face frumos și pe soțul vostru. Când veți părăsi luxul, el nu se va mai gândi să facă cumpărături mari, atunci el va pierde această invidie pe care o avea de a aduna și va fi mai îndemnat să facă milostenie și îl veți putea sfătui să facă ceea ce este plăcut. Dar acum nu aveți puterea. Veți avea râvna și graba să-i îndemnați pe soții voștri să facă milostenie, voi care vă consumați cea mai mare parte din bogății ca să vă împodobiți trupul vostru? Părăsiți acest fast, încetați de a mai purta haine împodobite cu aur și atunci veți putea vorbi cu îndrăzneală despre milostenie către soțul vostru. Și chiar când nu veți câștiga nimic, veți avea mângâiere că ați făcut tot ceea ce trebuia să faceți din partea voastră.

Dar, ce zic eu? Este imposibil ca să nu-l mișcați, atunci când îl veți constrânge cu exemplul: *Căci, ce știi tu femeie de-ți vei mântui bărbatul tău?* (I Cor., 7, 16). Dacă veți continua să trăiți în acest fel veți avea de dat seamă lui Dumnezeu, și pentru voi și pentru el; la fel, dacă renunțați la această împodobire zadarnică, veți obține o cunună dublă, veți fi împodobit și umplut de slavă cu soțul vostru, în veci nesfârșiți și vă veți bucura de bunurile veșnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXIX, 3, pp. 354-355*)

„Află acum care este adevărata podoabă a unei femei: este cea podoabă care nu stă pe trup, nu înfășoară trupul, ci împodobește sufletul; cea podoabă care nu se leapădă niciodată, care nu se strânge în ladă, ci este hotărâtă mai dinainte să stea în cer.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXX, p. 530*)

„Calcă în picioare mândria de față, calcă și podoabele hainelor, și luxul aurărilor, și ungerea cu mirodenii, și după ce pe toate acestea le vei rupe și le vei fărâma, vei lăsa ca trupul să păsească cu rânduială, și toată îngrijirea ce o ai acum de trup vei îndrepta-o spre suflet. Cu alte cuvinte, aprinde-te de dorul cerului, și în cea parte îndreaptă-ți cugetul! Dacă vei prefera o astfel de dragoste, apoi singură vei vedea mocirla și glodul în care ai stat până atunci, și vei râde de toate cele iubite și admirate acum de cei mai mulți. Nici că se poate ca o femeie împodobită cu cele duhovnicești să umble după astfel de lucruri de răs. Așadar, aruncând de la tine toate acestea, care sunt ale femeilor de rând, ale acelor din orchestră, ale acelor ce cântă cu naiul și cu fluierul, îmbracă-te cu înțelepciunea, cu ospitalitatea, cu protecția sfinților, cu evlavia și cu rugăciunea cea neîncetată. Acestea sunt cu mult mai bune decât hainele aurite, sunt cu mult mai cinstite decât pietrele cele prețioase și decât măgelele de la gât; acestea te fac de a fi cinstită și de oameni, iar de la Dumnezeu îți aduc o mare răsplată. Aceasta este podoaba Bisericii, pe când aceea este a teatrelor. Această podoabă este vrednică de ceruri, iar aceea este vrednică de cai și catâri. Aceea se pune și pe trupurile moarte, pe când aceasta strălucește numai într-un suflet bun, în care locuiește Hristos. Să ne agonisim deci această podoabă, ca astfel să cântăm și noi și să mulțumim lui Hristos.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXX, pp. 532-533*)

„Pe muierile acelea ce se împodobesc pentru a curvi, oare nu le vei crede că se împreună cu diavolul? Și cine va grăi împotriva acestui cuvânt?”

Iar dacă cineva ar grăi împotriva, apoi atunci să dezvelească sufletul unei astfel de muieri, și va vedea numaidecât pe acel viclean drac cum o stăpânește.

Greu este, iubiților, greu de tot, dacă nu cumva chiar cu neputință, ca fiind trupul împodobit astfel, să fie în același timp și sufletul împodobit, ci trebuință este a fi unul defăimat, câtă vreme ce ne îngrijim de celălalt; fiindcă a ne îngriji de amândouă deodată și a le împodobi, nu stă în firea acestora.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVIII, pp. 183-184)

„Sexul femeiesc este iubitor de podoabe, și tocmai aici este defectul cel mare al lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 136)

„Nu condamn atâta pe femeia care se gândește numai la colanul ei cel aurit, pe cât condamn pe bărbatul, care se gândește cum să-și îmbrace femeia cu haine aurite. Astfel că și în această privință, voi bărbaților sunteți vinovații. Voi sunteți care puneți scânteia, și tot voi care aprindeți focul. De altfel nici nu e atât de mare păcat pentru femei, pe cât e pentru bărbați. Tu ai fost orânduit de Dumnezeu ca să dirijezi și să administrezi pe femeie, peste tot locul tău pretinzi a avea întâietatea; deci arată și în aceasta, că nici un cuvânt nu-ți iese din gură cu privire la luxul dorit de ea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 136)

„Spune-mi, când acele pietre prețioase cad jos și se pierd, oare nu-i aceasta o pagubă? Când ele atrag asupra stăpânei invidia, din partea unora, și curse din partea altora, oare nu-i aceasta o pagubă? Când acele podoabe nu folosesc cu nimic pe cea care le are, ci, dimpotrivă, ațâță privirile celor invidioși și le atrage atenția tâlharilor, atunci, nu spre pagubă îi sunt acele lucruri? Când bărbatul ar putea întreprinde ceva ce i-ar aduce folos cu banii pe care i-a cheltuit pe acele bijuterii, dar cu toate acestea, nu poate, din pricina luxului ce-o stăpânește pe femeia sa, ci de mai multe ori este silit să renunțe chiar la cele necesare numai și numai pentru ca ea să se împodobească cu aur, oare acest fapt nu-i este spre pagubă?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 199)

„Spune-mi, pentru ce într-o casă, fie ea și cea mai bună, să se găsească o mulțime de coloane, statuete frumoase și aur împrăștiat pe pereți fără nici

un rost. Aceasta nu e nimic altceva decât dovada prostiei și a unei mândrii nejustificate. (...)

Ai văzut așadar că acest fapt nu-i decât pagubă? Ai văzut cât de prisos este și fără nici o justificare? Dacă nu îndeplinește vreo necesitate și nici vreo mulțumire deosebită, deoarece, o dată cu trecerea timpului, devine foarte neplăcut, atunci nu e nimic altceva decât pagubă. Dar slava deșartă care te stăpânește nu te lasă să vezi toate aceste lucruri.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 200)

„Totdeauna cele naturale sunt mai plăcute decât cele ce sunt nenaturale.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 86)

„Ei bine, când tu porți pe trup aurării iar altul se prăpădește de sărăcie, când tu te înfășori cu atâta aur ca să te bucuri de o slavă deșartă, iar un altul nu are nici ce mânca, oare prin aceasta nu strângi lanțul păcatelor? Înfășoară-te cu Hristos, nu cu aur! Unde este Hristos acolo nu este mamona, iar unde este mamona, acolo Hristos nu are ce căuta. Nu voiești a te înfășura cu Împăratul a toate? Dacă ți-ar da cineva purpură și diademă împărătească, oare nu ai primi acestea înaintea aurului? Eu însă nu-ți dau ție diademe împărătești, ci pe Însuși Împăratul. Și cum este cu puțință a se înfășura cineva cu Hristos? Ascultă pe Pavel ce spune: *Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat* (Gal., 3, 27). Și ascultă apoi sfătuire apostolică: *Iar purtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre poftă* (Rm., 13, 14). Astfel se îmbracă cineva cu Hristos, când el nu se îngrijește de poftele trupului. Dacă tu te îmbraci cu Hristos, și demonii se vor teme de tine, iar dacă te îmbraci cu aur, și oamenii te vor ridiculiza, pe când, dacă te îmbraci cu Hristos și oamenii te vor cinsti și se vor sfii de tine. Voiești să te faci plăcută și frumoasă? Mulțumește-te cu ceea ce ți-a dat Creatorul! De ce introduci aurării ca și cum ai îndrepta ceea ce a făcut Creatorul? Voiești a părea frumoasă? Îmbracă-te cu milostenia, îmbracă-te cu filantropia, îmbracă-te cu înțelepciunea și cu netrufia. Acestea sunt mai prețuite și mai cinstite decât aurul. Acestea fac și pe cea plăcută mai frumoasă, acestea fac și pe cea urâtă mai frumoasă și plăcută.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, pp. 125-126)

„Când tu femeie te împodobesti mai mult, să știi că ai devenit mai slută decât dacă ai fi goală, căci te-ai dezbrăcat de podoaba cea mai de seamă, care este prudența și înțelepciunea. Și Eva era goală, dar când s-a îmbrăcat atunci era mai slută. Când ea era goală de haine, era împodobită de

slava lui Dumnezeu, iar când s-a îmbrăcat cu haina păcatului, atunci s-a făcut slută. Și tu când îmbraci haină scumpă, dovedind prin aceasta iubirea ta de podoabe, te arăți mult mai slută.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 126)

„Voiești poate a-ți cârlionța părul ca să pari frumoasă? Adu-ți aminte de halul de necurătenie în care se găsea Pavel prin temnițe, și te vei aprinde de frumusețea aceea, iar pe aceasta o vei considera de cea mai nesuferită putoare, și atunci vei ofta din adâncul inimii tale dorind legăturile lui Pavel. Voiești a-ți sulemenii fața și a-ți vopsi sprâncenele și altele de acest fel? Cugetă la lacrimile lui Pavel, cum el în timp de trei ani, zi și noapte, n-a încetat de a plânge. Cu această podoabă înfrumusețează-ți obrazii, căci aceste lacrimi te vor face mai strălucită. Eu nu spun ca tu să verși lacrimi pentru păcatele altora, ca Pavel – deși aș dori și aceasta -, căci poate e mai presus de tine; dar te îndemn ca să faci aceasta măcar pentru propriile tale păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, p. 145)

„Femeia înțeleaptă este cu mult mai respectată pentru prudența și demnitatea ei, decât pentru aurăriile de pe trup.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 227)

„De ce miroși a parfum, o, femeie, în timp ce trupul tău pe dinăuntru este plin de necurății?! De ce cheltuiești pentru un lucru împruțit? E ca și cum ar turna cineva mir în mlaștină, sau balsam într-o cărămidă găurită. Dacă voiești mir, sunt arome cu care ai putea să-ți ungi sufletul, nu din Arabia, nu din Etiopia, nici din Persia, ci chiar din cer coborâte, cumpărate nu cu aur, ci cu intenție bună și credință sinceră.

Pe acest mir cumpără-l, al cărui miros poate umple lumea întreagă. Acest mir îl revărsau dintr-înșii apostolii, după cum zice: *pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei care se mântuiesc și între cei ce pier; unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață* (II Corinteni 2, 15 – 16) Și ce vrea să zică prin aceasta? Că și porcul, se zice, se sufocă de mirosul cel plăcut al mirurilor. Și nu numai trupul apostolilor, ci chiar și hainele lor, slobozeau din ele miros duhovnicesc. Hainele lui Pavel, așa de plăcut mir revărsau din ele, încât și pe demoni îi alunga. Mirosul acesta, cu cât era mai folositor decât acela al florilor, decât acela scos din coaja scorțișoarei? Și oare, nu era mai plăcut acesta decât acela al smirnei? Că dacă alungă până și pe demoni, apoi ce n-ar fi făcut?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, pp. 32-33)

„Căci, spune-mi: de ce introduci de la tine în făptura lui Dumnezeu cea desăvârșită? Nu-ți este de ajuns ceea ce a făcut Dumnezeu; ci ca un mai bun arhitect încerci să îndrepti și să dregi lucrul Său, te împopoțonezi și batjocorești pe Creator, ca astfel să atragi la sine-ți mulți admiratori. *Dar ce să fac*, zici tu, *căci nici eu nu voiesc ci sunt silită a face acestea pentru bărbatul meu*. Nu se poate să fii iubită de alții, dacă tu nu voiești. Dumnezeu te-a făcut frumoasă, ca și prin aceasta El să fie admirat, iar nu batjocorit. Deci nu-L răsplăți cu astfel de daruri, ci cu înțelepciune și cumpătate. Dumnezeu te-a făcut frumoasă ca astfel să-ți înmulțești și sporești cumpătarea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 53)

„Dumnezeu te-a făcut frumoasă? Apoi de ce atunci te sluțești pe tine? După cum o statuie de aur ar mânji-o cineva cu noroi din mocirlă, tot așa fac și femeile care întrebuițează sulimanuri pe fețele lor. Presari singură pe tine însuși pământ, femeie, uneori pământ de culoarea roșie, alteori alb. *Dar*, zici tu, *cele slute, cu drept cuvânt că fac așa*. Dar oare de ce, spune-mi! Dacă pentru a-și acoperi slujenția, atunci fac ceva prostesc; când ceea ce este natural a fost biruit de ceea ce este artificial? Cu ce poate slujenția să întristeze pe cineva când, acela nu are alt defect? *Să nu lauzi pe om pentru frumusețea lui și să nu te scârbești de om pentru chipul (fața) lui* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 11, 2). Pe Dumnezeu să-L admiri și să-L lauzi ca pe cel mai eminent meșteșugar, iar pe acela deloc, căci frumusețea ce o are nu este proprietatea lui.

De altfel, ce câștig ai de la frumusețe? Nici unul, ci lupte mai multe, bârfe mai multe, bănuieli mai multe. Pe aceea care nu este frumoasă nici nu ar bănu-i-o cineva, pe când pentru aceea care mai întrebuițează și sulimanuri, și podoabe multe pe ea, imediat lumea își face o idee rea de ea, și bărbatul ei conviețuiește cu bănuială – ce poate fi mai grozav? El nu se bucură de atâta plăcere din privirea frumuseții ei pe câtă întristare are din pricina bănuielilor. Aceea în curând se ofilește din pricina sulimanurilor, căpătându-și o înfățișare de moleșire, de deșănțare, de desfrânare, și chiar sufletul ei devine grosolan, și plin de cea mai mare și mai totală lipsă de rușine, fiindcă frumusețea de felul acesta preferă aceste femei. Pe când pe cealaltă nu o vom găsi niciodată în halul acesta, și nici nu va avea cine să se repeadă asupra ei, ca niște câini, ci întocmai ca și o mielusea, ea paște în liniște, nesupărând-o nici un lup și nerepezindu-se asupra ei, căci lîngă ea stă păstorul. Nu este nici un avantaj mai mult dacă una este frumoasă, iar alta nu; avantajul este că aceea chiar frumoasă fiind să nu desfrâneze, iar cealaltă

să nu fie rea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, pp. 54-55)

„Să nu ne împodobim trupul, fiindcă această grijă este de prisos și prostească. Să nu învățăm pe bărbați să iubească numai fața; căci dacă tu ești împodobită în așa fel, uitându-se la fața ta, iute va fi atras spre desfrânare; iar dacă tu îl vei învăța să iubească purtarea femeii și podoaba sufletului ei, el nu va desfrâna cu ușurință, căci nici nu va găsi unele ca acestea la o defrânată, ci din contră. Să nu-l deprinzi a se lăsa să fie stăpânit de râs sau de îmbrăcămintea sumară, ca nu cumva otrava să se îndrepte contra ta. Învăță-l să se bucure totdeauna de cumpătare, și vei putea face acest lucru, dacă și înfățișarea ta va fi la fel, fiindcă dacă tu ești îngâmfată și îmbrăcată sumar, cum vei putea scoate din gură vorbe demne și cuviincioase? Și cine oare nu va râde de tine și nu te va lua în bătaie de joc? ” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, pp. 56-57)

„Nu câștigăm nimic de ne împodobim trupul cu haine de aur, ba, dimpotrivă, atragem asupra noastră o mulțime de bârfitori.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 367)

„Totuși, să presupunem că luxul acesta este îngăduit și că nici Pavel, nici vreun alt profet n-au urât pe femeile luxoase. Spune-mi, ce folos aduce mulțimea bijuteriilor? Nici unul! N-aduce decât invidie, grijă și cumplită frică. Femeile care au bijuterii nu sunt frământate de griji numai când le ascund în fundul scrinului, nici numai când se înnoptează, ci și când le poartă, când e zi, și atunci sunt cuprinse de aceleași neliniști, dacă nu și mai mari. În băi și în biserici vin femei cu gândul de a fura astfel de podoabe. Adeseori însă, chiar fără aceste hoațe, femeile împodobite cu multe bijuterii, împinse și înghesuite de mulțime, nici nu simt când le cade una dintre ele. În acest chip multe femei și-au pierdut bijuteriile lor; altele încă și-au pierdut coliere bătute în pietre scumpe, cu mult mai de preț decât simplele bijuterii, desfăcându-li-se de la gât și căzând jos.

Să presupunem însă că nu se tem că-și vor pierde sau că li se vor fura bijuteriile. Să lăsăm Ia o parte și această grijă. Te întreb iarăși: Ce folos au de pe urma lor?

- O vede lumea și o admiră, mi s-ar putea răspunde.

- Da, e drept, lumea admiră, dar n-o admiră pe ea, ci podoabele de pe ea: pe ea, dimpotrivă, adeseori o bârfește lumea că se împodobește cu ele fără să le merite. Dacă femeia e frumoasă, bijuteriile îi pun în umbră

frumusețea ei firească; prea multă podoabă nu îngăduie să i se vadă frumusețea, deoarece îi acoperă cea mai mare parte a chipului. Dacă e urâtă și neplăcută la chip, bijuteriile o fac și mai urâtă. Urâtenia lăsată singură apare așa cum este, dacă însă pui lângă un chip urât strălucirea pietrelor scumpe și frumusețea unui alt obiect, atunci urâtenia se mărește și mai mult. Culoarea neagră a trupului pare și mai neagră când este pusă alături de strălucirea mărgăritarului, care strălucește și în întuneric, iar înfloriturile hainelor fac și mai vădită urâtenia chipului; aceasta pentru motivul că un chip urât nu mai este privit de cei din jur în el însuși, ci prin comparație cu podoabele acelea nespuse de frumoase, făcute de mână omenească. Din pricina aceasta și urâtenia este mai mare. Aurul țesut în haine și multa împetritare a unor astfel de podoabe. În sfârșit, toată împoțonarea aceasta, pusă față în față cu urâtenia chipului, se aseamănă cu un atlet curajos, sănătos și plin de vigoare în luptă cu un adversar râios, neputincios și flămând. Astfel, gâteala unei femei urâte atrage privirile tuturor trecătorilor; dar trecătorii nu admiră chipul femeii, dimpotrivă, îl hulesc și admiră numai frumusețea gâtului.” (*Despre Feciorie*, 60-61, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 110-111)

„Femeile să se abțină de la obiceiul vătămător al vopsirii feței, ca să nu îl batjocorească pe Creatorul lor, încercând să ascundă, chipurile, defectele creației. Ce tot faci, femeie? Crezi că prin vopsele și alifii poți să adaugi ceva la frumusețea ta naturală sau poți schimba urâtenia chipului tău? Nu numai că nu vei reuși nimic din acestea, dar îți vei urâți și sufletul. Această ocupație nefolositoare este semnul superficialității tale. De altfel, prin sulimenirile tale, atragi privirile neînfrânaților, făcându-i să păcătuiască. Domnul a spus: *Oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui* (Matei 5, 28). În felul acesta, te faci vinovată în fața lui Dumnezeu pentru căderea aceluia în păcat. De aceea, este bine să renunți cu totul la înfrumusețare. Dar dacă acest obicei prost te-a luat cu totul în stăpânire și nu vrei să renunți la el, atunci măcar nu te vopsi când vii la biserică. Dacă nu faci astfel, este ca și cum ai ajunge la port, dar ai naufragia, sau te-ai duce la doctor și ai pleca de la el mai bolnavă ca înainte.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 372)

„... nu numai în Noul Testament, ci și în Vechiul, când Dumnezeu conducea neamul omenesc prin umbră și prefigurări și rânduia în chip mai trupesc viața lui și nu se vorbea încă de cele cerești, nici nu se amintea de cele viitoare, nici nu exista enigma iubirii de înțelepciune care domnește

acum, ci legile au fost scrise pentru evrei într-un mod mai grosolan și trupesc, El a oprit cu multă asprime iubirea de podoabă în haine spunând prin proorocul acestea: *Acestea le grăiește Domnul fîcilor celor ce stăpînesc Sionul: pentru că fîcele lor s-au înălțat și au umblat cu grumaz înalt și făcînd semne cu ochii, pentru că în mersul picioarelor lor își târâie hainele și joacă cu picioarele, va smeri Domnul fîcele celor ce stăpînesc Sionul, va descoperi chipul lor și va lua slava veșmintelor lor; și-ți va fi în loc de miros plăcut praf și în loc de cingătoare te vei încinge cu funie, în loc de podoaba capului tău vei avea chelie din pricina faptelor tale, în loc de haină de purpură te vei înveli în sac* (Is., 3, 16.18.24). Acestea îți vor fi drept găteală. Ai văzut ce osîndă și pedeapsă strașnică? Ai văzut ce captivitate aspră? Gîndește-te de aici la mărimea păcatului. Iubitorul de oameni n-ar fi adus vreodată o pedeapsă atît de strașnică, dacã păcatul care a atras-o n-ar fi fost cu mulți mai mare.

Iar dacã păcatul acesta este mare, e evident că și virtutea contrară lui este foarte mare. De aceea și Pavel, vorbind cu femeile din lume, le oprește nu numai să poarte aur, dar nu le lasă să îmbrace nici haine scumpe (1 Tim., 2, 9). Căci știe bine, știe lămurit că grea este această boală a sufletului și cu anevoie de combătut, că e dovada cea mai bună a unui cuget stricat și că are nevoie de un suflet foarte iubitor de înțelepciune. Arată acest lucru nu numai femeile din lume și care au bărbați, și care nici una nu suportă ușor acest îndemn, dar și cele care par că iubesc înțelepciunea și că li s-a hărăzit să petreacă în corul fecioresc.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea VIII, 6b-c, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 159-160*)

„Dar nimeni să nu acuze de exces cuvîntul meu, dacã am numit foarte greu acest păcat. Căci dacã pentru femeile evreilor din vremea Legii care trăiau în lume această greșeală aduceau o pedeapsă atît de mare, pentru cele care trebuie să aibă cetățenia în cer (Flp., 3, 20) și să imite viața îngerilor și care viețuiesc în har, ce iertare ar mai putea avea ceea ce îndrăznesc să facă cu un exces încă mai mare?

Căci atunci când vezi o fecioară moleșită de veșminte, târîndu-și hainele – ceea ce proorocul (Is., 3, 16) a blamat –, efeminată la mers, iar prin glas, ochi și veșmînt amestecînd otrava pentru cei care privesc cu neînfrînare, săpînd mai mult prăpăstii în calea trecătorilor și punîndu-le aici curse, cum o vei mai numi pe această fecioară și nu o vei număra mai degrabă cu femeile desfrînate? Fiindcă nu se fac și acestea tot atît de ademenitoare ca și acelea care-și întind în toate părțile aripile plăcerii. De aceea te fericim pe tine, de aceea te admirăm pe tine, pentru că eliberîndu-te

de toate acestea ai arătat omorârea ta și în această parte, neînfrumusețându-te, ci îndrăznind în chip tineresc, nepătimindu-te, ci înarmându-te.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 9d,e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 165-166)

„Să nu mai am grija înfrumusețărilor exterioare, nici a hainelor scumpe, ci toată râvna să o întorc spre împodobirea sufletului, încât frumusețea lui să fie din ce în ce mai strălucitoare. Să nu mai port haine de mătase – fire ale viermilor –, nici coliere de aur. Căci și dascălul lumii, cunoscând mai ales moliciunea firii femeiești și grabnica alunecare a voinței [*γνώμη*], nu a ezitat să orânduiască și în legătură cu acestea. Dar de ce spun că nu s-a dat în lături să învețe despre acestea? Fiindcă îndemnând în privința coafurilor, strigă și zice: *nu cu coafuri sau cu aur sau cu perle sau cu haine scumpe* să fie împodobită (I Tim., 2, 9). Crezi că învățându-te acestea, femeie, vrea oare să te înfrumusețezi și să fii lăudată de cei ce te privesc? Chiar dacă ei te laudă, îți spun că aceia sunt oameni asemenea ție, dar eu întreb și pe Stăpânul tuturor. Să vedem pentru ce te va lăuda și te va vorbi de bine?

De vreme ce El a lepădat acea frumusețe care se ițește din coafuri, din bijuterii, din perle și din haine scumpe, să vedem ce fel de frumusețe îi hărăzește femeii? Căci această frumusețe produsă de bijuterii și haine, și dacă pentru puțin o încântă pe cea care le poartă, cu timpul se ofilește. Dar ce spun că se ofilește? Înainte de a se ofili datorită trecerii vremii, ațâță ochii invidioșilor și-i îndeamnă pe răufăcători la furt. Iar frumusețea pe care Însuși o hărăzește nu se poate pierde, nici ofili; este veșnică – și aici în viața aceasta rămânând împreună cu noi, dar însoțindu-ne și dincolo – și pe deasupra ne aduce multă îndrăzneală.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 37-38)

„Dar fiindcă acum vorbesc în special pentru femei, vreau să le fac îndeaproape cunoscute și alte lucruri, încât, o dată cu celelalte neajunsuri de care am vorbit, să lepede și obișnuința vătămătoare de a-și farda fața, ca să nu adauge ceva chipului, ca și cum opera lui Dumnezeu ar suferi vreo lipsă, și astfel păcatul să fie atribuit Creatorului. Oare știi tu ce faci, femeie? Nu știi că nu poți să-ți sporești frumusețea naturală prin pudre și rimeluri, dar nici să-ți schimbi urâtenia firească? Nu vei adăuga câtuși de puțin frumuseții firești și-o vei strica și pe cea a sufletului. Preocuparea aceasta pentru

împodobire este semnul unei moliciuni lăuntrice. De altfel, multă osândă²⁷⁴ îți aduni prin aceasta, întraripând ochii celor tineri, captând privirile desfrânaților, provocând adulterele necuvenite, și astfel atragi asupra capului tău responsabilitatea alunecării acelor.

Un lucru cuveni și de folos este să renunți la împodobire! Iar dacă cele ce sunt robite de acest rău obicei nu vor, măcar când vin la Biserică să nu facă aceasta. Spune-mi pentru ce să stai în Biserică într-un asemenea hal? Oare această frumusețe o caută Cel Căruia tu vii să I te închini și înaintea Căruia îți mărturisești păcatele? El caută frumusețea lăuntrică, lucrarea faptelor bune, milostenia, cumpătarea, străpungerea inimii, credința profundă. Iar tu, renunțând la acestea (la virtuți – n.n.), degrabă provoci poticnire în Biserică celor mai slabi. De câte fulgere nu ești vrednică? Ești în port și naufragiezi. Vii la doctor să-ți vindecii rănilor și pleci cu ele mai mari. Ce iertare vei mai avea după acestea? Însă chiar dacă mai înainte unele erau cuprinse de delăsare față de propria mântuire, de azi să fie încredințate că trebuie să renunțe la acest viciu. Căci dacă Dumnezeu nu a fost de acord să folosim hainele scumpe, cu mult mai mult nu admite fardurile și rimelurile.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 38-39)

„Ce te împodobesti tu, femeie? Cui vrei să-i plăci? Bărbatului tău vrei să-i plăci? Rea socoteală este aceasta de vrei să plăci bărbatului tău în acest chip și de este să muncești pe bărbatul tău să-i plăci în acest fel. Dar cum aș plăcea bărbatului meu? Știi cum îi vei plăcea? Cu înțelepciunea și cu curăția, cu blândețea și cu bunătatea, cu smerenia și cu dragostea, cu unirea și cu înțelegerea. Acestea îți sunt podoaba, aceste bunătăți îți vor face unirea, iar celelalte podoabe nu te vor face ca să plăci bărbatului tău, ci te vor face să te urască bărbatul tău. Când îi vei zice: ia și-mi adu, puțină vreme îi vei plăcea, iar mai pe urmă îți va fi vrăjmaș.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 22)

„De ai fi ca să plăci bărbatului tău, ai purta podoabele și în casă, dar nu este așa.” (Din v

„Ce-ți folosește aurul, femeie? Îl pui ca să te arăți frumoasă? Dar la frumusețea sufletului aceasta nu-ți folosește la nimic; fii la suflet frumoasă și atunci vei fi drăgăstoasă și la trup. Că bunătatea omului luminează fața lui, nu naște alt lucru pofta ca dragostea. De te va iubi bărbatul tău și de vei fi și grozavă, tot îi vei părea plăcută, iar de te va urî și de vei fi și frumoasă, tot

²⁷⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Literal: *foc*. (n.s. 48, p. 39)

nu pofteste să te vadă. Că vrăjmășia și urâciunea sufletului pe ceea ce nu o iubește nu lasă să-i placă frumusețea obrazului. Căci atunci când vrei să-i ceri podoabe și aur, el încă te va mai urî și va fugi de tine, că de cea ce-l caută în târg poate fugi de el, iar de tine nu poate fugi, fiindcă e înăuntru în casă pururea cu tine și ceri lucruri care n-au nici o socoteală. Să nu audă numai urechea cuvintele acestea, femeie, ci să se schimbe și gândul tău!”
(Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 23)

MAICA DOMNULUI (Buna Vestire)

„Dacă îngerul n-ar fi vestit-o mai dinainte, Fecioara ar fi căzut doborâtă de durere, gândindu-se la rușinea de oameni; că nu nădăjduia să convingă pe cineva, orice ar fi spus, că sarcina nu se datorește adulterului. Deci, ca să nu se întâmple asta, îngerul a venit la ea înainte de zămislire.”
(*Omilii la Matei*, omilia IV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 53-54)

MAICA DOMNULUI (fecioară a născut pe Hristos)

„... gândindu-ne la pântecelile acestor femei sterpe ca atunci când vezi că harul lui Dumnezeu se deschide spre naștere de copii pântece mort și legat, să nu te mai miri și să te minunezi... dar să nu pui la îndoială minunea! Când te va întreba iudeul: Cum a născut Fecioara? Întreabă-l și tu: Cum a născut cea stearpă și bătrână? Două erau atunci piedicile: vârsta înaintată și trupul de nici un folos. La Fecioară, o singură piedică: că nu era căsătorită. Stearpa, deci, deschide drum Fecioarei. Și ca să afli că femeile acestea au fost sterpe tocmai atunci ca să crezi în nașterea Fecioarei, ascultă cuvintele lui Gavriil spuse Fecioarei. Când arhanghelul a venit la Ea și i-a spus: *Vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele lui Iisus* (Luca, 1, 31), Fecioara s-a spăimântat, s-a minunat și a zis: *Cum va fi mie aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat* (Luca, 1, 34). Și ce i-a răspuns îngerul? *Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri* (Luca, 1, 35). Nu căuta, îi spune arhanghelul, rânduiala firii, când cele ce se fac sunt mai presus de fire. Nu căuta durerile legate de căsătorie, când felul nașterii e în afară de căsătorie.

– *Dar cum va fi mie aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat? A întrebat Fecioara.*

– Va fi aceasta tocmai pentru că nu știi de bărbat, îi răspunde arhanghelul. Dacă ai fi știut de bărbat n-ai fi fost învrednicită să slujești aceste slujiri. De aceea crede, tocmai pe temeiul faptului care te face să nu crezi.

Îngerul n-a grăit așa pentru că e rea nunta, ci pentru că fecioria e mai bună. Și trebuia ca intrarea pe lume a Stăpânului de obște a tuturor să mai cinstită decât a noastră. Era intrare împăratească. Trebuia să se asemene cu nașterea noastră, dar să se și deosebească”. (*Omilii la Facere*, omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170)

„Profetul Isaia n-a spus numai: *Iată Fecioara va avea în pântece* (Is., 7, 13), ci mai înainte a spus: *Iată însuși Domnul va da vouă semn* (Is., 7, 13) și apoi a adăugat: *Iată Fecioara va avea în pântece*. Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi nașterea? Semn se dă numai atunci când trebuie să se întâmple ceva ce depășește ceea ce se petrece de obicei, când se întâmplă ceva străin, ceva neobișnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?”. (*Omilia la Matei*, omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 69)

„Totdeauna Dumnezeu, când vrea să facă printre oameni un lucru mare, o ia înainte și zugrăvește mai întâi umbra aceluia lucru, pentru ca atunci când va veni adevărul să nu se mai îndoiască nimeni de el, pentru ca să se creadă adevărul o dată ce icoana a mers înainte; iată ce vreau să spun. Prea Sfânta avea să nască rămânând fecioară; asta era de necrezut. Cum să nască o fecioară împotriva legilor firii? Cel născut ar fi fost împotriva rânduiei firii. Cine a mai văzut din veac ca o fecioară să nască? Deci, pentru ca iudeii să nu se îndrepte spre necredință, Dumnezeu o ia înainte și preînchipuie în Sarra adevărul, pentru ca atunci când nedumeriți se vor întreba: *Cum a născut Fecioara?*, să-și amintească iute de Sarra și să spună: *Dar Sarra cum a născut?* Dar, mai bine spus, să-și amintească de cuvântul Scripturii și să-și spună: *Cum a născut pământul care era virgin?* Săpă nu era, lucrător de pământ pe el nu era, ploaie nu se pogorâse, iarbă nu crescuse pe el, brazdă nu fusese tăiată în el, era sterp, semințe nu primise, nu-l veseliseră boabele de ploaie. Spune-mi, dar, cum au răsărit atâtea mii și mii de feluri de plante, când era virgin? Dar n-ai să-mi poți explica cum s-a făcut asta, ci ai să spui: *Cum a voit Dumnezeu*. Tot așa și cu Fecioara. Pentru că ești nedumerit, învață să nu iscodești când Dumnezeu lucrează. Nu-mi vorbi mie de rânduiala firii, când lucrează Meșterul firii. Nu iscodi. A spus: *Să răsără pământul iarbă verde!* (Fac., 1, 11) și îndată ce a intrat cuvântul lui Dumnezeu în sânurile pământului și i-a trezit durerile nașterii, pământul cel feciorelnic a născut. Un cuvânt a fost rostit, și au răsărit mii și mii de neamuri de plante și, prin cuvânt, pământul și-a primit podoaba lui. Și s-a văzut pământul plin de mișcare, de păsări, de animale de apă, de animale de uscat, de livezi, de flori, de copaci, de vii, de măslini, de mii și mii de feluri de pomi, cu fructe timpurii, cu fructe târzii, în câmpii, la țărmul mării, lângă lacuri, lângă râuri, lângă izvoare, în munți. Cuvântul era Cel care lucra, și pământul a primit frumusețea lui. Explică-mi, iudeule, cum s-a făcut asta! Dar nu poți.”

(*Cuvânt la Fericitul Avraam, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 565*)

„Iar cuvântul *Eden* înseamnă pământ virgin. Așa era pământul acela în care Dumnezeu sădise raiul: *A sădit Dumnezeu raiul în Eden, către răsărit* (Fac., 2, 8), ca să cunoști că raiul n-a fost lucrul mâinilor omenești. Pământul era virgin; nu intrase plugul în el, nu se deschisese în brazde, și a odrăslit numai la poruncă pomii aceia, fără să cunoască mâinile plugarului. De asta l-a numit Eden, pentru că era pământ virgin. Pământul acesta virgin a fost o închipuire a slăvitei Fecioare. După cum acest pământ ne-a odrăslit nouă raiul, fără să primească semințe în el, tot așa și Fecioara ne-a odrăslit pe Hristos, fără să primească sămânță de bărbat.” (*Despre schimbarea numelor, cuv. II, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 31*)

„Când dar te va întreba iudeul: *Cum a născut Fecioara?*, întreabă-1 și tu: *Cum a născut pământul cel virgin acei minunați pomi?* Că pământ virgin se traduce *Eden* în limba evreiască! Iar dacă cineva nu crede, să întrebe pe cei ce cunosc limba evreiască, și vor vedea că aceasta-i tălmăcirea cuvântului Eden.” (*Despre schimbarea numelor, cuv. II, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 31*)

MAICA DOMNULUI (pururea fecioria Maicii Domnului)

„Și luându-o, n-a cunoscut-o până ce a născut pe Fiul ei Cel Întâi Născut (Matei 1, 25) cuvântul *până* nu l-a folosit aici evanghelistul ca să bănuiești că a cunoscut-o după ce a născut pe Fiul ei, ci ca să afli că Fecioara era fecioară înainte de naștere.

- Dar atunci pentru ce a mai pus cuvântul *până*?

- Adeseori Scriptura obișnuiește să facă asta, folosind cuvântul când e vorba de timpuri nedeterminate. De pildă: Când a fost vorba de corabia lui Noe de pe timpul potopului a spus: *Corbul nu s-a mai întors până ce nu s-a uscat pământul* (Fac., 8, 7). Cu toate că nici după aceea nu s-a mai întors. Vorbind despre Dumnezeu, Scriptura spune: *Din veac și până-n veac Tu ești* (Ps., 89, 2); dar prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotare existenței lui Dumnezeu. În altă parte Scriptura binevestește și spune: *Va răsări în zilele lui dreptatea și mulțimea păcii până ce va dispărea luna* (Ps., 71, 7); asta nu înseamnă că pune capăt acestui frumos corp ceresc. Tot astfel și în textul din Evanghelie, Matei a spus *până* ca să ne arate că Fecioara a fost fecioară înainte de nașterea Pruncului; cât privește timpul

de după naștere, l-a lăsat pe seama gândirii tale. Matei ți-a spus numai ceea ce era de neapărată trebuință să afli, anume că Fecioara a rămas fecioară până la naștere; iar ceea ce-i o consecință firească și evidentă a spuselor sale, a lăsat-o pe seama conștiinței tale. Că Iosif, care era un om drept, n-ar fi vrut cu nici un preț să o cunoască nici după nașterea Fiului ei, când știa că era o Mamă, care a fost învrednicită de o naștere nouă și străină. Dacă ar fi cunoscut-o și ar fi avut-o ca femeie, pentru ce Domnul o încredințează ucenicului ca pe o femeie fără de apărare, care nu are pe nimeni, și-i poruncește s-o ia cu el (Ioan 19, 26-27)". (*Omilia la Matei, omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 70*)

„După cum a luat o coastă din Adam, și pe Adam întru nimic nu l-a micșorat, tot așa și din Fecioară a plăsmuit templu însuflețit, și nu s-a stricat fecioria. Nevătămat a rămas Adam și după luarea coastei, nestrucată a rămas și Fecioara după nașterea pruncului.” (*Cuvânt la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 28*)

MAMA (dragostea de mamă)

„Mamele suferă mai mult din pricina suferințelor copiilor decât din pricina propriilor lor suferințe.” (*Omilia I la Sfinții Macabei și la maica lor, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 415*)

MANA CEREASCĂ

„Aceasta s-a petrecut cu mana din pustia Arabiei, când și cei ce strângeau mai multă, ca și cei ce strângeau mai puțină, cu toții se găseau având aceeași măsură, Dumnezeu pedepsind prin aceasta lăcomia.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XVII, p. 163*)

MARTIRIUL (- poartă a morții și începutul vieții celei adevărate)

„Nu era moarte aceea la care alerga, ci plecare într-o altă țară, mutare și urcare la cer.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 381*)

MARTIRIUL (- dovada iubirii de Dumnezeu)

„Nici unul dintre oameni nu L-a iubit pe Hristos atât cât mucenicii.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 529)

MARTIRIUL (cine sunt martirii?)

„... mucenici, mirurile cele duhovnicești, livezile cele cerești.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 475)

MARTIRIUL (martirii - exemplu de statornicie în credință)

„Dar să nu ascultăm cu înfricoșare când auzim că sub trupurile scrijelite ale mucenicilor erau puși cărbuni aprinși, ci să ne gândim cum ne simțim când ne arde febra. Ni se pare viața cu neputință de trăit, suntem tulburați, ne necăjim, ne supărăm ca și copiii mici și socotim focul acela tot atât de puternic ca și focul iadului.

Pe mucenici însă nu-i ardea febra, ci îi înconjura din toate părțile flăcările focului, scânteii săreau pe răni, mușcând din răni mai cu cruzime decât o fiară sălbatică, dar ei, ca niște oameni de oțel, care ar vedea acestea petrecându-se în trupuri străine, stăruiau cu bărbăție și cu curajul cuvenit lor în mărturisirea credinței, rămâneau nezdruncinați de-a lungul tuturor muncilor și arătau cu strălucire bărbăția lor și harul lui Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 528)

„Ce făceau tiranii vărsători de sânge în perioada prigoanelor? prindeau câte o fată tânără, fecioară și cu trupul fraged, mai moale decât ceara. O răstigneau, îi sfășiau coastele cu ghiare de fier. Sângele curgea râu din rănilor e adânci. Însă preacurata mireasă a lui Hristos răbda chinurile nădăjduind în împărăția cerurilor. Astfel, în vreme ce mucenicia încă nu se sfârșise, înainte ca suferința să se fi încheiat, primea cununa biruinței. Gândește-te cât de mult se rușina tiranul. O fetișcană îl rușina pe omul care era înconjurat de soldați voinici ce țineau în mâini săbii tăioase. Vezi cum încercarea și suferința devin de multe ori pricini de laudă?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 27-28)

„Vezi că se măresc suferințele, pentru ca să ajungă și mai strălucită răbdarea mucenicilor și să fie cunoscută de toți puterea nespusă a lui Dumnezeu?” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; și despre răbdare..., 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 96-97*)

MARTIRIUL (martirii - „buni, biruitori mucenici”)

„Iată un lucru și mai minunat! Nu numai că n-au putut călăii, cu toate că s-au înfuriat atât, să le fure comorile ce se aflau în ei, dar i-au făcut să le păzească cu și mai multă strășnicie și i-au făcut și mai străluciți și mai înavuțiți, nu numai sufletul lor, ci și trupul lor s-a împărtășit de mai mult har. Nu numai că n-a pierdut harul ce-l avea, ci a atras asupra lui chiar mai mult și mai mare har după ce a fost adeseori tăiat și îmbucătățit. Nu poate fi o biruință mai mare ca aceasta! Călăii n-au putut să biruie pe aceia pe care îi aveau în mână și în puterea lor, pe aceia pe care, legându-i, îi strujeau atât cât voiau, ci, dimpotrivă, au fost biruiți de ei în modul cel mai jalnic. Că nu luptau cu ei, ci cu Dumnezeu, Care locuia în ei! Și știe orișicine că acela care se luptă cu Dumnezeu trebuie neapărat să fie desăvârșit înfrânt, ca să-și primească plata acestei smintite încercări.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 512*)

„Ca într-un stat unde domnește tirania, și aici judecătorii au toată libertatea să facă rău, iar dreptilor mucenici nu le rămâne decât să sufere răul. Așa se luptă tiranii cu sfinții! Și nici așa nu-i biruie, ci după această luptă neegală, pleacă biruiți. Se întâmplă la fel ca și cu un luptător căruia i s-ar porunci să lupte cu trupul gol, după ce i s-ar rupe vârful lăncii, și ar fi dezbrăcat de platoșă, dar el ar câștiga bătălia cu toate că e lovit, bătut și plin peste tot de răni. Tiranii aduceau pe mucenici la luptă goi, le legau mâinile la spate, îi loveau și-i scrijeleau pe tot trupul. Și așa, erau biruiți. Iar cei care primeau rănilor, înălțau trofeu împotriva diavolului.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 527*)

MARTIRIUL (chinurile la care au fost supuși creștinii)

„Spunea diavolul: *Am așternut cărbuni aprinși, iar ei mergeau ca pe flori de trandafiri; am aprins foc, iar ei se aruncau în el ca în izvoare de ape; le-am scrijelit coastele, am tăiat brazde adânci în trupul lor, am făcut să curgă din ele pâraie de sânge, iar ei se lăudau cu ele ca și cum i-aș fi îmbrăcat de jur-împrejur cu aur; i-am aruncat în prăpăstii, i-am înecat în mare, iar ei așa săreau de veseli, ca și cum i-aș fi urcat la cer, și nu i-aș fi aruncat în adânc; alergau la chinuri ca și cum i-aș fi poftit să se prindă într-o horă sfântă și să joace pe o câmpie înverzită; nu păreau că aleargă la chinuri, ci ca să primească flori de mai, cu care să se încununeze. Prin râvna lor cea mare au pus în umbră toate pedepsele mele.*” (Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 400)

„I-a fost tăiată limba trupului, dar limba harului a venit în gura fericitului. Trupul, silit fiind de cuțit și-a pierdut mădularul lui, dar harul n-a îngăduit ca trupul să piardă, o dată cu limba, și vocea. De aceea, ucenicii se bucurau de acum înainte de o învățătură mai duhovnicească; nu auzeau ca mai înainte o voce omenească, ci o voce dumnezeiască, duhovnicească, superioară firii noastre. Toți alergau să o audă, de sus, îngerii, de jos, oamenii. Toți doreau să vadă o gură fără limbă și să o audă grăind așa. Și era într-adevăr minunat și nemaivăzut și nemaiauzit ca o gură să grăiască fără să aibă limbă. Asta a adus diavolului multă rușine, mucenicului multă slavă, iar ucenicilor, mare mângâiere și teme de răbdare.” (Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 401)

„Totul era cuprins de frică amară și de înec. Împărații răvășeau lumea mai cumplit ca viforul, tiranii aduceau peste oameni furtuni înfricoșătoare, scaunele conducătorilor erau mereu în mișcare, judecătorii cereau să fie tăgăduit Hristos, legiuitorii amenințau cu pedepse amare. Bărbații erau târâți să jertfească demonilor, iar femeile erau duse cu sila la capiștile cele nelegiuite. Spre această nebunie erau târâte și fecioarele; preoții erau dați morții și surghiunului, iar credincioșii, izgoșiți din curțile cele sfinte.” (Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 405)

„Vrei să spui că chinurile au fost dureroase și groaznice? Da, e drept dar au ținut o clipă, pe când odihna de pe urma chinurilor ține veacuri fără de moarte. Dar, mai bine spus, chinurile nu au fost dureroase nici chiar o clipită de vreme pentru mucenici, căci ei priveau la bunătățile cele viitoare și aveau ochii ațintiți la împărțitorul de răsplăți. Iată, Fericitul Ștefan nu vedea ploaia de pietre, pentru că se uita la Hristos cu ochii credinței (Fapte 7, 55-58); în loc de pietre, număra răsplățile și cununile.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 450)

„Te rog să te uiți la viclenia diavolului. Pe unii sfinți diavolul i-a pus în tingiri, pe alții i-a aruncat în căldări, care ardeau mai tare ca focul; unora le-a scrijelit coastele, pe alții i-a înecat în mare; pe unii i-a dat fiarelor sălbătice, pe alții i-a băgat în cuptor; unora le-a desfăcut încheieturile oaselor, pe alții i-a jupuit de vii; pe unii i-a pus pe jăratec cu trupurile pline de sânge, că scânteile ce săreau pe răni mușcau din răni mai crud decât o fiară sălbatică; pentru alții născocea alte cazne mai grozave.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 490)

„Au fost băgați în ocne, unde trebuiau să sape ca să scoată arama, ei, care erau mai de preț și decât aurul cel material, și decât cel nematerial, pe care-l sapă și-l scot la iveală nu mâini de ocnași, ci îl află râvna unor bărbați credincioși. Munceau în ocne ei, care erau plini de mii și mii de bogății. Ce viață e mai amară și mai plină de chin ca viața din ocnă? Dar mucenicii cei osândiți la ocnă vedeau că se împlinesc cu ei istorisirile despre acei mari bărbați, despre acei sfinți, despre care Pavel spune: *Au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorări, chinuiți, ei, de care lumea nu era vrednică; rătăcind în pustii, în munți, în peșteri, în crăpăturile pământului* (Evr., 11, 37, 38). Acestea s-au petrecut și în vremea noastră.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„Și după cum oțelul lovit nu cedează, nici nu se înmoaie, ci fierul care îl lovește se strică, tot așa și cu sufletele sfinților: erau muncite cu atâtea cazne, dar ele nu sufereau nimic, dimpotrivă, sfărâmau puterea celor ce le chinuiau și-i făceau să plece biruiți în mod rușinos din lupte, după multe și nesuferite răni. Îi legau pe mucenici la stâlp, le găureau

coastele, tăiau brazde adânci în trupurile lor, ca și cum n-ar fi spintecat trupuri, ci ar fi arat pământul. Puteai vedea pânțe deschise, coaste desfăcute, piepturi sfâșiate. Și fiarele acelea setoase de sânge nu-și opreau aici nebunia lor, ci-i coborau de pe stâlp și-i întindeau deasupra cărbunilor aprinși pe grătare de fier. Puteai vedea iarăși priveliști mai crâncene decât cele dinainte: două feluri de picături curgeau din trupurile lor, unele din sângele ce curgea, altele din cărnurile ce se topeau; iar sfinții se uitau cu plăcere la cele ce se întâmplau, ca și cum ar fi stat pe trandafiri, nu pe cărbuni aprinși.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 527)

„Că n-au luptat pentru adevăr așa de mănuială, ci au rezistat silniciei aprige și de neîndurat a diavolului cu atâta statornicie și cu atât curaj ca și cum ar fi luptat în trupuri de piatră și de fier, nu cu trupuri stricăcioase și muritoare, ca și cum de aici, de pe pământ, s-ar fi schimbat într-o fire nepătimitoare și nemuritoare, care nu se pleacă nevoilor amare și dureroase ale trupului. Ca niște fiare sălbatice, crude și nemiloase, călăii, înconjurându-le trupurile, le găureau coastele, le strujeau cărnurile, le descopereau și le lăsău oasele goale! Nimic nu punea stavilă cruzimii și neomeniei lor. Iar când ajungeau la măruntaiele lor, când intrau până în adâncul trupurilor lor, și nu găseau comoara credinței aflată în ei, ca să o jefuiască, atunci păteau ce pătesc cei ce asediază capitala unui imperiu, plină de multe bogății și cu destule comori în ea, care, după ce dărâmă zidurile ei și intră în vistieriile cu bani, sparg ușile, sfărâmă zăvoarele, sapă dușumeaua și caută peste tot, dar pentru că nu pot găsi bogăția ei, pleacă cu mâinile goale. Așa sunt avuțiile sufletului. Nu sunt trădate de suferințele trupului, când sufletul le ține cu strășnicie. Chiar de i-ar săpa pieptul și i-ar tăia în bucăți inima, sufletul nu va da comoara ce i-a fost încredințată odată de credință. Asta este fapta harului lui Dumnezeu Care chivernisește totul, Care poate săvârși lucruri minunate și în trupurile slabe.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 511-512)

„Dar luptele lor nu s-au mărginit numai la cazne, nici nu și-au sfârșit aici drumul, ci au mers mai departe, pentru că demonul cel viclean nădăjduia că, prin adaos de pedepse, are să-i îngenuncheze pe atleți, iar iubitorul de oameni Dumnezeu îngăduia și nu-l împiedica.

Asta pentru ca să fie arătată tuturor mai lămurit și nebunia necredincioșilor, și să li se împletească și mucenicilor cununi mai frumoase și mai multe.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 512)

MARTIRIUL (persecutorii)

„Atât au câștigat împărații din lupta lor împotriva noastră, că au căpătat faima de sălbatici. Purtându-se, din pricina mâniei lor împotriva mucenicilor, cu cruzime față de neamul omenesc, nu și-au mai dat seama că se acoperă de ocări! Iar filosofi și retori vestiți, care se bucurau de multă trecere între oameni, unii din pricina înțelepciunii lor, iar alții din pricina talentului lor oratoric, au ajuns de răs după ce s-au pornit la luptă împotriva noastră; s-a văzut că nu se deosebesc întru nimic de copiii care îndrugă povești și minciuni. Dintre atâtea neamuri și popoare, acești filosofi și retori n-au putut convinge nu pe un înțelept, nu pe un neînțelept, nu pe un bărbat nu pe o femeie, dar nici pe un copilăș; dar atât de mare este batjocura celor scrise de ei, că demult au dispărut cărțile lor, iar cele mai multe au pierit de cum au apărut. Iar dacă se mai găsește păstrată ici-colo câte una, ai să vezi că acestea s-au păstrat tocmai de creștini. Atât de puțin ne temem ca ar putea să ne pricinuiască vreo pagubă atacurile lor. Așa că noi râdem de strădania zadarnică a vicleșugurilor lor.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 304)

MARTIRIUL (Hristos – tăria martirilor Săi)

„N-a tulburat-o pe fericita aceea nici spaima de ostașii ce stăteau la ușă, nici scurtimea timpului, nici singurătatea în care se găsea ea, cea atacată, nici că era numai ea în casă, nimic din acestea; ci, ca și cum s-ar fi găsit între prieteni și cunoscuți, așa le făcea pe toate, fără temere. Și pe bună dreptate. Că nu era singură înlăuntru, ci avea sfătuitoare pe Iisus. Acela era alături de ea, Acela Se atinge de inima ei, Acela îi întărea sufletul, numai Acela îi alunga frica. Dar pe acestea Iisus nu le făcea fără pricină, ci pentru că mucenica se făcuse mai întâi vrednică de ajutorul Aceluia.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 364)

„Așa sunt faptele de vitejie ale sufletului sfinților! Nu pot fi luate, nu pot fi biruite! Sunt așezate în bărbăția sufletului lor, ca într-un loc ce nu poate fi jefuit; ochii tiranilor nu le văd, mâinile călăilor nu le pot răpi; de ar găuri inima sfinților, locul unde se află mai cu seamă bărbăția sufletului lor, de le-ar tăia-o în bucăți, mii, nici atunci nu le pot lua bogăția, dimpotrivă, o fac și mai mare. Pricina este Dumnezeu, Care locuiește în sufletele lor, în astfel de suflete. Iar pe Dumnezeu e cu neputință să-L învingă cel ce se luptă cu El, ci trebuie neapărat să plece rușinat și să fie biruit cu rușine.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 481)

„Harul lui Dumnezeu era alături de atlet, îl încuraja și-i întărea slăbiciunea firii.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 492)

„Cu cât se veștejea mai mult mâna mucenicului, cu atât voința îi era mai înflăcărată, întrecea în strălucire chiar jăratecul cărbunilor, scânteia mai tare decât cărbunii. Că ardea înlăuntrul lui focul cel duhovnicesc, care-i cu mult mai înflăcărat decât focul acesta material. De asta mucenicul nu simțea văpaia aceasta din afară, pentru că înlăuntrul lui ardea focul cel tare arzător și cu vâlvătăi al dragostei de Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 493)

„Hristos, Care trăiește și lucrează în sufletele mucenicilor.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 500)

MARTIRIUL (atitudinea martirilor în fața morții)

„Dar, zici tu, și printre dânșii au fost mulți cari au disprețuit moartea. Și cine sunt aceia, spune-mi? Poate cel ce a băut otrava²⁷⁵? Dar de voiești, eu pot să-ți arăt mii de aceștia în Biserica lui Hristos. Când prigoana se ridică asupra lor, dacă ar fi trebuit cu toții să bea otravă și să moară pentru Hristos,

²⁷⁵ Adică filosoful Socrate.

cu toții ar fi făcut-o, și toți ar fi fost mai strălucit decât acela. De altfel, acel [Socrat] nefiind stăpân pe sine ca să bea sau să nu bea, a băut; cu voie sau fără de voie el trebuia să pătimească acestea, ceea ce nu a fost faptul vreunei bărbății, ci a silirii. Chiar și tâlharii și ucigătorii, în urma hotărârii judecătorilor au pățimit poate și mai grozave decât acela. Printre noi este însă cu totul dimpotrivă, căci mucenicii n-au suferit fără de voia lor, ci cu buna lor voire, stăpâni fiind a pătimi sau nu, și deci au arătat o bărbăție mai tare decât orice diamant. Așadar nu este nimic de mirare că acela a băut otrava, când nici nu era stăpân pe sine de a nu bea și când ajunsese la cea mai înaintată bătrânețe – căci spunea că el era de șaptezeci de ani – când el disprețuia viața, dacă aceasta înseamnă a disprețui, ceea ce eu n-aș zice, și cred că nimeni altul n-ar zice-o. Tu însă arată-mi pe cineva stând vitejește în cazne și munci pentru buna-cinstire, precum eu ți-aș putea arăta mii și mii de aceștia în lumea întreagă. Cine, fiindu-i smulse unghiile de la mâini și de la picioare, a suferit cu bărbăție? Cine a răbdat cu vitejie, fiindu-i dezrădăcinate arterele? Cine a suferit cu vitejie, fiindu-i despărțit trupul de cap? Cine, fiindu-i oasele sfărâmate? Cine, fiind pus neconținut pe jărat? Cine, fiind aruncat în căldarea cea de pe foc? Arată-mi de acestea. A muri cineva prin otravă este totuna cu cel ce doarme, căci această moarte se zice că este mai dulce decât somnul. Dacă însă au și suferit oarecare munci, totuși a pierit lauda lor, căci s-au prăpădit pentru niște pricini urâcioase, unii pentru că vorbeau ascultătorilor de cele neîngăduite, alții fiindcă erau prinși în fapte necinstite, și alții iarăși, nefiind vreo pricină binecuvântată, se predau singuri în zadar și fără scop.

Nu însă tot așa și printre noi. Pentru aceea toate ale acelora au tăcut, pe când ale noastre înfloresc și se împrăștie în fiecare zi. Ceea ce, cugetând Pavel, zicea că *ceea ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este.*” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia IV, pp. 38-39)

„Dacă niște prinși de război și robi și tineri, au arătat înainte de har atât de mare filosofie, spunea mucenicul, de ce iertare am fi noi vrednici, când nu putem să săvârșim nici virtutea lor?”

Gândindu-se la toate acestea, sfântul râdea de viclenia diavolului, disprețuia șiretlicul lui și nu se pleca înaintea celor pe care le vedea.” (Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 291)

„Mucenicii călcau pe jăratec ca pe țărână, se uitau la mări și la valuri ca la livezi înflorite, alergau spre tăișul săbiei ca la diademe și cununii, și-și băteau joc de orice pedeapsă, nu numai prin aceea că o îndurau cu curaj, ci și prin aceea că o primeau cu plăcere și cu multă dragoste.” (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuventin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 356)

„Cunoscut-ați în ziua aceea câte s-au pornit asupra noastră, arme, mânie de ostași și foc mai mare, și noi pe la curțile împărătești mergem și ne-am făcut de toată minunea în toată lumea. Iar pentru darul lui Dumnezeu nici una din acelea nu ne-au îngrozit, pentru ce? Că nici una din răutățile acestea nu sunt amare, pentru că ce este rău în lume? Nimic; vei zice *moartea*, dar moartea nu este rău, căci curând mergem la adăpostirea cea fără de iarnă. Dar ce? Răpirea avuției? Gol am venit, gol mă voi duce. Dar ce? Scoaterea din pământul lui? Al Domnului este pământul și plinirea lui. Dar ce este rău, necazul? *Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, când vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră*. Pentru că, deși mă duceam, nu era batjocorire aceea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 12)

MARTIRIUL (ostenelile martirilor sunt ușurate de nădejdea bunătăților viitoare)

„Dar ostenelile mucenicilor sunt ușurate nu numai de nădejdea celor viitoare, ci și de rânduiala lor, anume că s-a rânduit ca necazul să fie înaintea tihnei pentru ca mucenicii, căutând la bunătățile viitoare, să nu sufere mult din pricina durerilor prezente. Tot așa și atleții, care se luptă cu pumnii, primesc loviturile cu dragă inimă, pentru că se uită la cunună, nu la dureri. La fel și cei ce fac negoț pe mare: îndură mii și mii de primejdii, lupte cumplite, fâpturi sălbaticе, se luptă cu hoții de mare; dar nu se gândesc la nici una din aceste primejdii, ci se uită la porturile care-i așteaptă și la bogăția ce au să o câștige în urma negustoriei lor. Tot așa și mucenicii, au suferit mii și mii de rele, li s-a chinuit trupul cu fel de fel de cazne; dar nu se uitau la nici una din aceste suferințe, ci erau cu ochii țintă la cer și la bunătățile de acolo. Cele împovărătoare și dureroase prin firea lor ajung ușoare și lesnicioase prin nădejdea bunătăților celor viitoare.” (*Cuvânt de laudă*)

la Sfântul Mucenic Iulian, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 478)

MARTIRIUL (martiriul pentru Hristos este desfătare, odihnă și arvună a comorilor cerești)

„Se desfăta sfântul cu bunele nădejdi și se împodobește cu pricina nevoițelor sale, având îndestulătoare mângâiere prilejul luptelor sale, mai cu seamă că auzea în fiecare zi pe Pavel spunând: *În foame și în sete, în frig și în goliciune* (II Cor., 11, 27) și iarăși: *Până în ceasul de acum flămânzim și însetăm; suntem goi și suntem palmuiți* (I Cor., 4, 11).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian, II*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 290)

„Așa sunt cei îndrăgostiți! Primesc cu plăcere orice suferință pentru cei pe care îi iubesc; atunci par a-și potoli pofta, când suferințele sunt mai cumplite.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia, V*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 382-383)

„Mucenicul se aseamăna cu o chitară, care, sub loviturile chinurilor scotea dulce cântare. Călăii stăteau în jurul lui și-i zdrobeau trupul, dar el, fiind lovit, slobozea ca un instrument de aramă de pe buzele sale cântarea credinței; l-au atârnat pe lemn și-l scrijeleau, dar el îmbrățișa lemnul ca pe pomul vieții; au sfârtecat obrajii dreptului cum îi sfârtecaseră și coastele, dar el cuvânta cu măiestrie ca și cum ar fi dobândit mai multe guri și făcea de rușine pe vrăjmaș prin această străină înfrângere.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman, I*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 406)

MARTIRIUL (prigoana împotriva creștinilor a vădit cete întregi de mucenici)

.....
„Prigonitorii s-au aruncat cu furie oarbă împotriva creștinilor. Și totuși, toată ura lor, toată uneltirea, toată sălbăticia au pierit mai ușor decât o pânză de păianjen, s-au destrămat mai repede decât fumul, s-au împrăștiat mai degrabă decât praful. Prigoana lor împotriva creștinilor a avut ca rezultat

vădirea unei întregi cete de mucenici. Astfel Biserica s-a îmbogățit cu aceste comori vii și nemuritoare care, nu numai în timpul vieții lor sfinte, ci și după adormirea lor, ne-au dăruit tuturor din belșug atâtea binefaceri cerești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 14)

MARTIRIUL („sângele martirilor – sămânța creștinilor”)

„După cum plantele cresc când sunt lovite de picăturile de ploaie, tot astfel și credința noastră înflorea mai mult când era lovită, se lățea mai mult când era strâmtorată. De obicei, stropirea cu apă nu face atât de pline de verdeață grădinile, cât de pline de credincioși au ajuns Bisericile stropite cu sângele mucenicilor.” (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuvenin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 356)

„Cei mai mulți dintre împărații păgâni au aruncat pe creștini în adâncuri, în foc, în prăpăstii, în mare, i-au dat furiei fiarelor sălbatice, i-au supus la fel de fel de chinuri și munci, căutau cu orice chip să nimicească credința din sufletul lor, dar n-au reușit; dimpotrivă, au plecat rușinați. Cu cât creștinii erau tăiați în număr mai mare, cu atât credința creștea.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 500)

MARTIRIUL (nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci și gândul și voința)

„Nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci și voința. Cununa de mucenic e împletită adeseori nu numai de felul sfârșitului vieții, ci și de gând și de voință. Definiția aceasta a muceniei n-o dau eu, ci Pavel, care grăiește așa: *În fiecare zi mor* (I Cor., 15, 31).

- Cum mori, Pavele, în fiecare zi? Cum e cu puțință ca un trup muritor să moară de nenumărate ori?

- Prin voință, răspunde Pavel, și prin aceea că ești gata totdeauna de moarte!

Dumnezeu a grăit la fel. Avraam nu și-a mânjit cuțitul în sânge, n-a înroșit jertfelnicul, n-a jertfit pe Isaac; cu toate astea a adus jertfă desăvârșită.

- Cine a spus asta?
- Dumnezeu, Care i-a primit jertfa! *N-ai cruțat pe fiul tău cel iubit, pentru Mine* (Fac., 22, 12) i-a spus Dumnezeu lui Avraam.
- Cum spune că nu l-a cruțat, când l-a lăsat în viață pe fiul său și l-a coborât nevătămat de pe munte?
- Eu nu judec jertfele, spune Dumnezeu, după chipul cum se săvârșesc, ci după voința celor ce sunt gata să jertfească sau să se jertfească! Mâna n-a junghiat, dar a junghiat voința!” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 388-389*)

MARTIRIUL (măreția martiriului)

„Ce poate fi asemenea, spune-mi, cu a fi bătut pentru Hristos, cu a vorbi cu Dumnezeu și a fi mai puternic decât toți, a birui pe cei ce te prigonesc, a fi nebiruit de o lume întreagă, și de aici a aștepta atâtea bunătăți, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit? Ce poate fi deopotrivă cu a fi necăjit pentru buna cinstire, a primi mii de mângâieri de la Dumnezeu, a scăpa de atâtea păcate, a te învrednici de Duhul Sfânt, de sfințenie și dreptate, și de nimeni a nu te teme și înfricoșa, ba încă a te arăta mai strălucit decât toți în însuși faptul că te primejduiești?!” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia I, pp. 10-11*)

MARTIRIUL (exortație la martiriu)

„Viața creștinului trebuie a fi încărcată de sânge, de sânge însă, nu ca să se verse sângele străin, ci a fi cineva gata de a-și vărsa sângele său. Cu atâta bunăvoință deci noi ne vărsăm sângele nostru, când aceasta o facem pentru Hristos, cu câtă bunăvoință ar vărsa cineva apă, (căci apă este sângele care circulă primprejurul trupului), și cu atâta ușurință ne dezbrăcăm de trup, cu câtă ușurință ne dezbrăcăm de haine. Aceasta se întâmplă însă, dacă nu suntem legați cu averi, cu case; dacă nu atârnăm de dragostea celor de față.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia V, p. 109*)

„Oare nu doriți acum mucenicia? Oare nu suferiți acum că nu mai este vreme de mucenie? Dar să ne exercităm ca pentru vreme de mucenie. Au disprețuit aceia viața? Disprețuiește și tu plăcerea! Au aruncat aceia trupurile în foc? Aruncă și tu acum averile în mâinile

săracilor! Au călcat aceia pe jăratec? Stinge și tu flacăra poftelor! Da, e greu, dar și cu câștig! Nu te uita la greutățile din față, ci la bunătățile viitoare! Nu la greutățile din față, ci la bunătățile nădăjduite! Nu la suferințe, ci la premii! Nu la ostenele, ci la cununii! Nu la sudori, ci la răsplăți! Nu la dureri, ci la răsplata durerilor! Nu la focul care arde, ci la împărăția care stă înaintea! Nu la călăii care stau în jur, ci la Hristos, Care încununează.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 530)

MARTIRIUL (răsplata martirilor de la Hristos Domnul)

„Dacă noi de la viață mergem la moarte, apoi și El de la moarte ne va duce pe noi la viață.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 94)

„Dacă murim pentru Împăratul îngerilor, vom lua înapoi trupurile cu mai multă slavă, vom fi cu mai multă strălucire și vom primi cu mult mai multe răsplăți, cu mult mai multe cununii decât chinurile îndurate.” (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuvenin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 359)

„Îngerii o înconjurau, arhanghelii toți o cinsteau, și Hristos era de față. Dacă stăpânii petrec până la mormânt pe slugile lor vrednice răposate și nu se rușinează, cu mult mai mult Hristos nu S-a rușinat să cinstească cu venirea Sa pe aceea care și-a dat sufletul pentru El și a înfruntat o primejdie atât de mare.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 366)

„Dacă atât de mari sunt cinstirile date pe pământ mucenicilor, cât de frumoase sunt cununile ce se împletesc pe sfintele lor capete în cer, după plecarea lor de aici! Dacă înainte de înviere atât de mare le este slava, cât de mare le va fi strălucirea după înviere! Dacă de la cei împreună cu ei robi se bucură de atâtea slujbe de laude, câtă dragoste nu vor avea din partea Stăpânului! Dacă noi, care suntem răi, știm să cinstim și să ne minunăm atât de cei dimpreună cu noi robi, care au făcut fapte mari, pentru că au luptat pentru Hristos, cu cât mai mult Tatăl nostru Cel ceresc va da mii și mii de bunătăți celor ce-au pățit

pentru El! Că este darnic și iubitor de oameni.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 476)

„Dacă S-a răstignit și Și-a vărsat sângele pentru cei ce L-au răstignit, ce nu va face pentru cei ce și-au vărsat sângele lor pentru a-L mărturisi pe El? Dacă atât a iubit pe cei ce-L urau și fugeau de El, încât a murit pentru ei, cu ce dragoste, cu ce cinste nu va primi pe cei ce L-au iubit în cea mai mare măsură? Că *dragoste mai mare decât aceasta, ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii lui, nimeni nu are* (Ioan 15, 13). Atletii de la luptele din stadion luptă, înving, sunt strigați și încununăți în același stadion; cu atleții credinței nu-i așa: ei au luptat în veacul de acum și sunt încununăți în veacul viitor; au luptat aici cu pumnii cu diavolul și au învins, dar sunt strigați dincolo.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 476-477)

„Ostenelile sunt partea veacului acestuia scurt și trecător, iar cununile, păstrate pentru cei fără de bătrânețe și fără de moarte; pentru ca povara ostanelilor să fie scurtă, scurtându-se o dată cu scurtimea timpului, iar desfătarea și bucuria cununilor să dăinuiască veșnic și fără de sfârșit, prelungindu-se împreună cu veșnicia veacurilor acelora fără de număr. Deci Dumnezeu, voind să-i cinstească pe mucenici mai mult, a amânat darul. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să se și bucure cu o bucurie deplină.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 477)

„Măreția bunătăților găsite mucenicilor depășește mintea și cuvântul. Ci, atât cât eu pot să spun și voi să auziți, voi încerca să înfățișez slab, slab de tot, fericirea pe care au dobândit-o acolo mucenicii. Bine o vor ști numai aceia care se vor bucura și ei de acea fericire.

Mucenicii suferă aceste cumplite și de neîndurat munci într-o clipită, dar după ieșirea de aici se urcă la ceruri; îngerii merg înaintea lor, iar arhanghelii îi urmează. Nu se rușinează de cei împreună-robi, ci voiesc să facă totul pentru ei, pentru că și mucenicii au voit să facă totul pentru Stăpânul lor, Hristos. Când mucenicii se urcă la cer, toate acele sfinte puteri aleargă întru întâmpinarea lor. Dacă la venirea unor atleți străini în oraș se revarsă din toate părțile poporul și-i înconjură ca să vadă robustețea mădularelor lor, cu mult mai mult la urcarea în

ceruri a atleților credinței aleargă îngerii; toate puterile cele de sus se revarsă de pretutindeni, ca să vadă rănilor mucenicilor, și-i primesc pe toți și-i îmbrățișează cu plăcere ca pe niște eroi care se întorc din război și de la bătălie cu multe trofee și victorii. Apoi îi duc, cu suită mare, la împăratul cerurilor, la tronul cel plin de multă slavă, unde sunt Heruvimii și Serafimii. După ce ajung acolo și se închină Celui ce stă pe tron (Isaia 6, 1), li se face de către Stăpânul o primire mai măreață decât le-o făcuseră cei asemenea cu ei robi. Stăpânul nu-i primește ca pe robi - deși și aceasta ar fi o nespusă cinste, căreia nu-i poți găsi egal -, ci ca pe prieteni ai Lui. *Voi sunteți prietenii Mei* (Ioan 15, 14), le spune El. Și pe bună dreptate, că tot El a spus: *Mai mare dragoste ca aceasta nu are, ca să-și pună cineva sufletul pentru prietenii lui.* Așadar, pentru că mucenicii au dat dovadă de cea mai mare dragoste, Stăpânul îi primește, iar ei se bucură de slava aceea, se prind în cetele de dănțuitori, iau parte la cântările cele tainice. Dacă, pe când erau în trup, se prindeau în ceata aceea de dănțuitori în timpul împărtășirii cu Sfintele Taine, și cântau împreună cu Heruvimii cântarea cea întreit sfântă, după cum voi cei inițiați știți, cu mult mai mult acum, când sunt dănțuitori împreună cu îngerii, iau parte cu multă îndrăznire la bucuria aceea.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 530)

„Nu este ceva mai fericit decât sufletul care a fost învrednicit să sufere pentru Hristos vreuna dintre suferințele ce ni se par groaznice și cu neputință de îndurat. Sfinții mucenici credeau că s-au mutat în cer și că dănțuiesc cu îngerii.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 513)

„... pe tot cuprinsul Greciei sunt proslăviți ca salvatori și apărători ai patriei cei care n-au adus alt folos concetățenilor lor decât că au murit în război luptând pentru apărarea patriei? Prin urmare, dacă niște păgâni, care n-au avut deloc idei sănătoase, au putut să se gândească la aceasta, adică de a slăvi cu multă cinste pe cei care au murit pentru a-i apăra, fără să mai facă vreo altă faptă bună, cu atât mai mult va face Hristos asta, El care răsplătește cu daruri mult mai mari pe cei care-și pun viața în primejdie pentru El. Hristos dă multă plată nu numai celor care au suferit persecuțiile, nu numai celor care au fost răniți, închiși, uciși și junghiați pentru numele Lui, ci chiar

și aceluia care doar au suferit ocări și cuvinte insultătoare. Hristos a spus: *Fericiți veți fi când vă vor urî pe voi oamenii și când vă vor alunga și vă vor ocări și vor lepăda numele vostru ca un rău din pricina Fiului Domnului; bucurați-vă în ziua aceea și săltați căci, iată, plata voastră multă este în ceruri (Luca 6, 22-23).*” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 192)

MARTIRIUL (cinstirea martirilor)

„Nu înceta de a sluji pe mucenici, nu numai prin zidiri de biserici strălucitoare, nici numai prin dese prăznuri, ci și într-un chip mai bun decât acestea.

- În care chip?

- A dus aceeași viață ca mucenicii, a râvnit vitejia lor, a păstrat în El, după putere, în toate faptele lui, icoana mucenicilor. Iată! Și-au dat aceia trupurile spre junghiere? Și-a omorât și el mădularele trupului, mădularele cele de pe pământ. Au stat aceia înaintea flăcării focului? A atins și el flacăra faptei. Au luptat aceia cu dinții fiarelor sălbatice? Dar și el a adormit cea mai cumplită dintre patimile omenești, mânia.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 299)

„Care cuvântător va putea împleti după vrednicie cununi virtuților tale? Ai primit de la fire limbă, dar tu ai crescut-o ca să ajungă muceniță! Ai primit gură ca să fie pavăză limbii, dar tu ai făcut din gură altar limbii. Ai primit pană pentru grai, dar când ți s-a tăiat, ai arătat-o spic cu rod bogat. Ai primit limbă, slujitoare graiului, dar tu ai jertfit-o lui Hristos, oaie fără de prihană. Cu ce nume potrivit să-ți cinstesc limba? Cu ce nume să ți-o împodobesc?” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 407)

„Nu fac cetele stelelor atât de strălucitor cerul cât de strălucitor făcea sângele rănilor trupul mucenicului. Și ca să vedeți că rănilor mucenicului sunt mai strălucitoare decât stelele așezate pe cer, ascultați!

La cer și la stele privesc și oamenii, și demonii, dar la rănilor sfântului acestuia, numai oamenii credincioși; demonii nu îndrăznesc să se uite, și chiar de încearcă să se uite, îndată li se orbesc privirile și fug

pentru că nu pot suferi strălucirea cea de acolo.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 480)

„Să nu ne mărginim numai să venim la mucenici, ci să-i și imităm pe mucenici. Cinstești pe mucenici nu numai când te duci la raclele lor, ci, înainte de asta, când calci pe urma bărbăției lor.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 483)

„În lucrurile cele pământești, oamenii urcați la mari demnități nu vor nicicând să vadă pe alți oameni părtași înaltei lor dregătorii, căci invidia le curmă dragostea; în lucrurile cele duhovnicești însă, nu-i așa, ci cu totul dimpotrivă: mucenicii, atunci mai cu seamă, simt cinstea ce o au, când văd că cei împreună cu ei robi, adică oamenii, ajung părtași bunătăților lor. Prin urmare, de vrei să lauzi pe mucenici, imită pe mucenici! De vrei să cinstești cu cuvinte de laudă pe atleții credinței, râvnește osteneala lor! Asta le va face mucenicilor tot atâta bucurie cât și faptele lor mari. Și ca să afli că mucenicii atunci mai cu seamă simt bunătățile lor, când ne văd pe noi întăriți în credință și în fapte bune, și că socot lucrul acesta cea mai mare cinste adusă lor, ascultă ce spune Pavel: *Atunci trăim, când stați tari în Domnul* (I Tes., 3, 8). Înainte de Pavel, și Moise spunea lui Dumnezeu: *Dacă le ierți lor păcatul iartă-! Dar dacă nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o* (Ieș., 32, 32). *Nu simt, spune el, cinstea cea de sus din pricina nenorocirii poporului meu! Obștea credincioșilor e un trup. Ce folos de cap că e încununat când picioarele sunt pedepsite?*” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 488)

„Oasele lor au fost mistuite, dar pomenirea lor ajunge în fiecare zi mai proaspătă. După cum e cu neputință ca soarele să se stingă, tot așa și pomenirea mucenicilor. (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 515)

„Mucenicului nu i se mărește slava prin venirea multora, ci voi căpătați mai multă binecuvântare venind la mucenic. După cum cel ce se uită la soare nu face astrul mai strălucitor, ci-și luminează privirile proprii, tot așa și cel ce cinstește pe mucenic, nu-l face mai strălucitor cu asta, ci el primește de la mucenic binecuvântarea luminii.” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 516*)

MARTIRIUL (despre lauda adusă sfinților mucenici)

„Cu o singură limbă nu-i cu putință să lauzi pe toți sfinții mucenici. Dar chiar dacă aș avea nenumărate guri și tot atâtea limbi, tot nu i-aș putea lăuda după cuviință. Simțământul acesta îl încerc și când am în față-mi faptele de vitejie ale acestor șapte mucenici. Mă simt întocmai ca un om căruia îi e drag aurul și stă la un izvor din care curge aurul pe șapte guri; încearcă să ia tot aurul ce se scurge; dar după multă și nespusă osteneală, pleacă și lasă cea mai mare parte întrucât nu a putut-o lua. Oricât ai lua dintr-un izvor, cea mai mare parte din bogăția lui o lași acolo! Ce să fac, dar? Să tac, pentru că nu pot să-i laud pe mucenici după vrednicie? Deloc! Mucenicii primesc aceste daruri de laude. Iar ei merg pe urmele Stăpânului lor când judecă pe cei ce le aduc daruri.” (*Omilia a II-a la Sfinții Macabei, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 419*)

MARTIRIUL (tabăra mucenicilor nu e cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri)

„Tabără și oaste de mucenici, cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri pe care a văzut-o patriarhul Iacov (Fac., 32, 1-2), ci în întrecere cu ea și egală ei. Da, numai cu numele se deosebesc mucenicii de îngeri; în fapte sunt uniți, în cer locuiesc îngerii, dar și mucenicii. Neîmbătrâniți și nemuritori sunt îngerii, dar mucenicii vor fi la fel. Vrei să-mi spui că îngerii sunt fără de trup? Și ce-i cu asta? Chiar dacă au trup mucenicii, totuși trupul lor e nemuritor. Dar, mai bine spus, chiar înainte de nemurire, moartea lui Hristos împodobește mai bine decât nemurirea trupurile lor. Nu-i atât de frumos cerul împodobit cu cete de stele, cât de frumoase sunt trupurile mucenicilor împodobite cu strălucit buchet de răni. Mucenicii sunt mai străluciți tocmai pentru că au murit.

Au luat răsplățile înainte de nemurire, fiind încununăți de moarte. *Micșoratu-l-ai cu puțin față de îngeri, cu slavă și cu cinste l-ai încununat pe el* (Ps., 8,5; Evr., 2, 7), spune David despre firea obștească a oamenilor. Dar și acest puțin l-a desființat când a venit Hristos, osândind cu moartea Sa, moartea. Dar eu nu susțin numai asta, ci și aceea că acest cusur al morții a ajuns o însușire. Că dacă n-ar fi fost muritori, n-ar fi ajuns mucenici. Deci, dacă nu era moarte, nu era nici cunună; dacă nu era săvârșire, nu era mucenicie.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 525)

MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața și faptele lor)

„Conving mai mult (mucenicii – n.n.) decât predicatorii. Dacă, de pildă, eu îți spun că mucenicia n-are în ea nimic dureros, n-ai să mă crezi pe cuvânt. Că nu-i greu să filosofezi despre mucenicie. Mucenicul însă, nu are împotrivor, căci vorbește prin viața și faptele sale. După cum într-o baie, când bazinul este umplut cu apă caldă, nu îndrăznește nimeni să intre atâta vreme cât cei care stau pe marginea bazinului se îndeamnă doar cu cuvântul unul pe altul; căci cuvântul nu înduplecă pe nimeni să se coboare; dar când unul din ei întinde mâna în apă sau pune piciorul și apoi intră cu curaj cu tot trupul, atunci el, prin tăcerea lui, înduplecă, mai mult decât cei care vorbesc, pe cei de pe margine să intre în apă, tot așa și cu mucenicii. Aici, în loc de bazinul cu apă, stă rugul de foc. Cei ce stau în jurul rugului nu vor fi înduplecați să se arunce în foc de-ar fi îndemnați cu mii și mii de vorbe; dar când unul dintre mucenici își bagă în foc nu numai piciorul, nici numai mâna, ci tot trupul, atunci fapta lui e mai puternică decât orice îndemn și sfat și izgonește din sufletul celor din jur neliniștea și teama.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 450-451)

MARTIRIUL (amintirea chinurilor, luptelor și biruințelor mucenicilor este pentru noi izvor de virtute)

„De multe ori noi, predicatorii, nu vă plecăm atâta spre rugăciune, nici nu vă deșteptăm sufletele voastre, când în predicile noastre vă atragem luarea aminte, vă grăim cu frumosul, vă înfricoșăm

și vă îndemnăm. Dar când vă duceți la biserica mucenicului, numai la vederea mormântului mucenicului, fără să vă predice cineva, dați drumul la multe izvoare de lacrimi și sunteți fierbiți în rugăciuni. Și doar mucenicul stă fără glas și în adâncă tăcere. Cine ne mișcă, oare, cugetul, de ne face să scoatem ca dintr-un izvor șiroaie de lacrimi? Cine? Numai privirea mucenicului și amintirea tuturor faptelor de vitejie săvârșite de el.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 451)

„Când ajungem la raclele mucenicilor, după ce am trecut pe lângă celelalte sicrie, gândul nostru ajunge mai înalt, sufletul nostru mai puternic, râvna noastră mai mare, credința mai fierbinte. Când ne gândim apoi la chinurile, la luptele, la răsplățile și la cununile sfinților acestora, găsim iarăși alt temei de și mai mare smerenie. De-ai fi făcut fapte mari de tot, vei socoti că n-ai făcut nimic mare când pui față-n față virtutea ta cu luptele aceluia, iar dacă n-ai făcut nici o faptă mare și bună, nu-ți vei pierde nădejdea mântuirii, pentru că iei îndemn de la vitejia lor ca să-ți schimbi viața în viață de virtute, pentru că te gândești în tine însuși că poate și se va întâmpla și ție, învrednicit fiind de bunătatea lui Dumnezeu, să faci aceste salturi, să te sui dintr-o dată în cer și să dobândești acea îndrăznire mare de tot. Și pleci de aici, de lângă raclele mucenicilor, după ce ai filosofat acestea și chiar altele mai mari decât acestea. Că moartea mucenicilor e imbold pentru credincioși, îndrăznire pentru Biserici, întărirea creștinismului, surparea morții, dovada învierii, batjocura dracilor, învinuirea diavolului, învățătură de filosofie, îndemn pentru disprețuirea lucrurilor din lumea aceasta, cale pentru dorirea bunătăților ce vor să fie, ușurare în nenorocirile ce vin peste noi, temei de răbdare, prilej de stăruință, rădăcină, izvor și mamă a tuturor bunătăților.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 499)

„Foloase foarte mari putem avea de la mucenici și pentru facerea de fapte bune și pentru disprețuirea lucrurilor din lumea aceasta. Când vezi că mucenicii au disprețuit viața în întregime ei, de-ai fi cel mai nesimțitor și mai trândav om, gândul se înalță, îți bați joc de petreceri și de distracții, disprețuiești banii și dorești petrecerea cea din ceruri. De ești bolnav, pătimirile mucenicilor îți dau temei de mare răbdare. De te sugrumă sărăcia, de vine peste tine un alt necaz din cele mari, ai

îndestulătoare ușurare a tuturor necazurilor care te-au cuprins dacă te uiți la grozăvia chinurilor suferite de aceia.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 502)

„După cum cei care vor să-și facă frumoase casele, le împodobesc peste tot cu picturi strălucite, tot așa și noi să pictăm pe pereții sufletului nostru muncile mucenicilor. Pictura aceea e fără folos, aceasta, însă, plină de câștig. Pictura asta n-are nevoie de bani, de cheltuieli, nici de meșteșugul artei! În locul tuturor acestora este de ajuns să ai tragere de inimă, cuget veghetor și plin de vitejie! Cu astfel de cuget poți zugrăvi în suflet muncile lor ca și cum ai avea mâna cea mai îndemânică.

Să zugrăvim, dar, în suflet pe cei întinși pe jăratec, pe cei aruncați în căldări, pe cei înecați în mare, pe cei strujiti, pe cei trași pe roată, pe cei aruncați în prăpastie, pe cei ce s-au luptat cu fiarele sălbatice, pe cei azvârliți în gropi, pe toți mucenicii, așa cum fiecare și-a sfârșit viața, ca, prin varietatea acestor picturi făcându-ne frumoasă casa sufletului nostru, să o facem locaș potrivit Împăratului cerurilor. De va vedea împăratul astfel de picturi în sufletul nostru, va veni cu Tatăl și-Și va face sălaș la noi împreună cu Sfântul Duh. Și va fi atunci sufletul nostru casă împărătească! Nici un gând necugetat nu va mai putea călca în ea, pentru că amintirea mucenicilor, ca o pictură frumoasă, se va afla pururea în noi, slobozind multă strălucire, pentru că Dumnezeu, împăratul tuturor, va petrece neconținut în noi.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 531-532)

MARTIRIUL (gravarea pe lespede a inimilor noastre amintirea chinurilor răbdate de mucenici – folosul)

„Să punem în sufletele noastre pe toți mucenicii, împreună cu tingirile în care au fost prăjiți, cu căldările în care au fiert, cu toate celelalte pedepse! După cum pictorii curăță adeseori tablourile înnegrite de fum, de funingine și de vreme, fă și tu tot așa, iubite, cu amintirea sfinților mucenici! Când griji lumești te năpădesc și-ți înnegresc sufletul, șterge-l cu amintirea mucenicilor. De ai această amintire în sufletul tău, nu vei mai admira bogăția, nu vei mai plânge

sărăcia, nu vei lăuda slava și puterea, nu vei mai socoti nimic mare din cele omenești, din cele pline de veselie, nici de nesuferit ceva din cele pline de tristețe. Vei ajunge mai presus de toate acestea, având învățatură neîntreruptă de virtute contemplarea icoanei mucenicului.” (Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 495-496)

„Irod a tăiat un cap, Ioan a fost decapitat. Cine este însă fericit de către toți? Cine e invidiat? Cine e proclamat? Cine e încununat? Cine e lăudat? Cine e elogiât? Cine e admirat? Cine muștră până azi? Oare unul nu strigă în fiecare biserică: *Nu-ți este îngăduit să o ai pe femeia lui Filip, fratele tău* (Mt., 14, 4), iar celălalt e înfierat și după moarte pentru adulter, fărădelege și îndrăzneală? Observă după cele spuse cât de mare e puterea celui legat și cât de mare e neputința tiranului!

Fiindcă unul n-a putut să pună frâu unei singure limbi, ci suprimând-o a deschis în locul ei și împreună cu ea mii de guri; iar celălalt s-a înfricoșat și atunci îndată după înjunghiere – căci frica îi zdruncina atât de mult conștiința, încât a crezut că a înviat din morți și făcea minuni –, și acum și în tot timpul și toată lumea după aceea atât prin el însuși, cât și prin alții. Căci oricine citește această Evanghelie spune: *Nu-ți este îngăduit să o ai pe femeia lui Filip, fratele tău*, și chiar fără Evanghelii, în adunări, tovărășii, case, în piețe, peste tot, chiar și dacă ai merge în țara perșilor, în India, în cea a maurilor și în oricare pământ îl vede soarele, până în părțile lui cele mai de pe urmă, și aici vei auzi acest glas și vei vedea pe acel drept strigând și acum cu glas răsunător și demascând răutatea tiranului, netăcând vreodată și fără ca muștrarea lui să se vestejească din cauza mulțimii timpului scurs.

Așadar, cu ce a fost vătămat de sfârșitul său dreptul acela? Cu ce a fost vătămat de acea moarte violentă? Cu ce a fost vătămat de lanțuri? Cu ce a fost vătămat de închisoare? Pe câți din cei care au minte nu i-a îndreptat prin cele ce a spus, prin cele ce a pățimit, prin cele pe care le vestește și acum și care sunt aceleași cu cele pe care le vestește pe când era viu? Să nu spui deci: *De ce s-a îngăduit să moară?* Căci ceea ce s-a făcut nu era moarte, ci cunună, nu un sfârșit, ci începutul unei vieți mai bune. Învață să iubești înțelepciunea și nu numai nu te va vătăma nimic din unele ca acestea, dar vei și câștiga cele foarte mari.” (Scrisori din exil, *Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XXII, 6-10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 325-326)

MARTIRIUL (astăzi)

„Să-L urmăm pe Iisus Hristos și să purtăm crucea Lui. Încă astăzi când nu este nici o persecuție, totuși avem în față o altfel de moarte. *Faceți să moară mădularele omului pământesc care este în voi* (Col., 3, 5). Să ucidem dar pofta, mânia, invidia. Aceea este jertfa cea vie; este o jertfă care nu se reduce la cenușă, care nu se risipește în fum, care n-are nevoie nici de lemne, nici de foc, nici de secure; focul și securea le are în sine și Duhul Sfânt este acesta. Slujiți-vă de această secure pentru a tăia, pentru a înlătura tot ceea ce este străin și în plus în inima voastră și pentru a deschide urechile voastre care sunt astupate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXIV, 3, p. 381*)

„Dar ce să fac, zici tu, dacă astăzi nu mai este vreme de mucenicie? Ce spui? Nu este acum vreme de mucenicie? Dar niciodată vremea aceasta nu a lipsit, ci dacă suntem treji, pururea stă înaintea ochilor noștri. Nu numai spânzurarea pe cruce face pe cineva mucenic, că dacă ar fi așa, apoi Iov ar fi lipsit de asemenea cununi, căci el n-a stat nici înaintea judecății, nici a auzit glasul judecătorului, nici a văzut pe călău, nici a fost spânzurat pe lemn, și nici coastele i-au fost împunse. Și cu toate acestea, a pățimit cu mult mai grele patimi decât mulți dintre mucenici, căci și glasurile acelor vestitori, ce veneau unul după altul, îl izbeau și-l împungeau din toate părțile cu mult mai puternic decât gurile acelor viermi care-l rodeau din toate părțile. Așadar, cum n-ar fi vrednic a fi numit mucenic acest sfânt bărbat? De o mie de ori, firește. Căci prin toate acestea el se și lupta, se și încununa, prin averile pierdute, prin fii, prin trup, prin femeie, prin prieteni, prin vrăjmași, prin casnici - căci și aceștia îl defăimau în față - prin foame, prin visuri, prin scârbe de tot felul, prin putoarea ce ieșea dintr-însul. Pentru aceea tocmai am spus că el ar fi vrednic nu numai de un mucenic sau doi, ci și de mii de mucenici.

Dimpreună cu cele spuse, apoi și vremea însăși îi dă lui dreptul la un adaos nu mic de cununi, precum, de pildă, că a pățimit toate acestea mai înainte de lege, mai înainte de har, iar relele ce căzuseră asupra lui de năprasnă, și cu asupra de măsură chiar, s-au prelungit vreme îndelungată, deși fieștecare din acele rele era prin sine însăși de nesuferit, și ceea ce se părea mai de suferit din toate acestea era pierderea averilor. Căci mulți au suferit rane, însă n-au putut suferi pierderea averilor, ci au voit mai bine a fi chiar și bătuți pentru dânsule și a pătimi mii de rele, mai vârtos decât a pierde ceva din ele; astfel că rana aceasta - pierderea averilor - li s-a părut cu mult mai mare. Încât și acesta este un alt fel de mucenicie, a purta cu bărbăție pierderea

averilor. *Și cum am putea suferi cu bărbăție?*, zici tu. Când vei afla că vei câștiga mai mult decât ai pierdut, numai printr-o vorbă, prin vorba mulțumirii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, pp. 12-13)

„Dar noi nu mai suntem legați astăzi, și nici că povățuiesc la aceasta, fiindcă nu e timpul acum. Să nu-ți legi mâinile, însă leagă-ți cugetul. Sunt încă și alte legături, și cei ce nu le poartă pe acestea de aici le vor purta pe acelea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 94)

„Nu este acum prigonire sau persecuție contra creștinilor, - și fie ca niciodată să nu se mai întâmple - ci un altfel de război este: acela al poftei de bani, al pizmelor și al altor patimi. Un asemenea război povestind Pavel zice: *Că nu ne este nouă lupta împotriva trupului și sângelui* (Efes., 6, 12). Războiul acesta pururea ne stă înaintea, și de aceea voiește ca noi pururea să fim înarmați (...) Căci mare este războiul purtat de limbă, mare cel purtat de ochi. Acest război deci, să-l cucerim.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, p. 110)

„- Dar cum e cu puțință, m-ai putea întreba, să imiți acum pe mucenici? Acum nu-i timp de prigoană!

- Știi și eu! Nu-i timp de prigoană, dar timp de mucenicie este! Nu-i timp de lupte mucenicești, dar timp de cununi este! Nu te prigonesc oamenii, dar te prigonesc demonii! Nu te alungă tiranul, dar te alungă diavolul, un tiran mult mai cumplit ca toți tiranii. Nu vezi cărbuni aprinși înaintea ta, ci vezi aprinsă văpaia poftei. Au călcat aceia pe cărbuni aprinși, calcă și tu văpaia trupului! Au luptat aceia cu fiarele, înfrânează și tu mânia, fiara cea sălbatică și neîmblânzită! Au stat aceia nedoborâți în fața unor dureri de nesuferit, biruie și tu gândurile cele păcătoase și rele ce gălgâie în inima ta! Așa imiți pe mucenici! *Acum nu avem de luptat cu sângele și trupul, ci cu începătoriile, cu stăpâniile, cu stăpânitorii întunericului acestui veac, cu duhurile răutăți*. Foc este pofta trupului, foc nestins și continuu; este câine furios și turbat; de mii și mii de ori îl alungi, și tot de atâtea ori sare la tine și nu se depărtează! Cumplit e jarul cărbunilor, dar mai grozav e jarul poftei! Niciodată nu încetează războiul acesta! Niciodată nu ne dă răgaz în viața aceasta! Lupta e continuă pentru ca și cununa să fie strălucită. De asta Pavel ne înarmează totdeauna, pentru că totdeauna e timp de război, pentru că totdeauna dușmanul veghează.”

(*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 488-489*)

„... n-ar putea fi martiri numai aceia care au fost târâți în tribunale, au primit porunca de a sacrifica și neascultând-o au pățimit ce au pățimit, ci și aceea ce au primit să sufere ceva pentru cele ce plac lui Dumnezeu; și dacă cineva ar cerceta lucruri cu exactitate, ar găsi că aceștia din urmă sunt chiar mai mult martiri decât aceea.

Pentru că nu este același lucru ca, atunci când ți se pune în față ruina și pierzania sufletului, să primești și să pătimești ceva ca să nu-ți pierzi sufletul, sau să înduri aceeași pedeapsă pentru un lucru mai mic. Fiindcă nu numai cei care au fost înjunghiați, ci și cei care s-au pregătit și au ajuns gata pentru aceasta și și-au încins creștetul cu cununa martiriului...” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, XIX, 3-4, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 318*)

„Avem și noi de dus o luptă! Lupta împotriva poftelor firii! Nu se scoală acum împotriva noastră oamenii, ci se scoală poftele trupului. Nu ne poartă război tiranii și împărații, ci ne poartă război mânia, dragostea de slavă deșartă, invidia, pofta de a vorbi de rău pe altul, și celelalte mii și mii de patimi sufletești. Am scăpat de încercările celelalte, să căutăm acum să le biruim pe acestea. De aceea v-am amintit de necazurile vremurilor acelora, pentru ca cel care îndură un necaz acum să ia de acolo ușurare; iar cel care n-are nici un necaz, pentru că nu are de luptat împotriva primejdiilor acelora, să lupte, cu râvnă mare, împotriva gândurilor păcătoase.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ..., 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 301*)

MASA (agapele frățești)

„După împărtășirea cu Sfintele Taine, toți se strâneau la un loc și mâncau de obște cu toții, cei bogăți aducând bucatele, iar cei flămânzi și care nu aveau nimic fiind chemați de cei dintâi, și astfel cu toții mâncau la un loc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVII, p. 281*)

„Așa judecau aceia (creștinii din epoca primară a creștinismului – n.n.)! Se despărteau de toate averile lor, și fapta lor bună era îndoită: ogoiau și sărăcia celor nevoiași, și își înmulțeau și averile, punându-le la loc sigur, pentru că mutau comorile lor în cer. Din pricina acestei legi și a acestui obicei s-a născut atunci în biserici o minunată obișnuință: după ascultarea predicii, după rugăciune și după împărțășirea cu Sfintele Taine, credincioșii erau cu toții la un loc; la terminarea slujbei nu plecau îndată acasă, ci cei bogați și cu dare de mână aduceau de acasă mâncare, îi chemau pe săraci și făceau mese comune, prânzuri comune, ospete comune chiar în biserică. Astfel, datorită și șederii împreună la masă, și a evlaviei locului, dragostea dintre ei se întărea și mai mult, și mare le era bucuria, și mare și folosul. Săracii se bucurau de neasemuită ușurare, iar bogații, de dragoste și din partea celor hrăniți, și din partea Domnului, de dragul Căruia dădeau aceste agape. După ce culegeau mult har și mulțumire, se duceau acasă. De aici se nășteau nenumărate bunătăți, și așa prietenia dintre credincioși ajungea tot mai fierbinte cu fiecare slujbă, pentru că se uneau în atâta dragoste cei ce făceau binefaceri cu cei ce primeau binefacerile.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 241)

MASA (cumpătarea la masă)

„Ceea ce hrănește pe cineva este mulțumirea cu puțin, sau cumpătarea, care poate contribui și la mistuirea grabnică a mâncărilor introduse, iar ceea ce este mai mult decât necesar, nu numai că nu hrănește, ci încă și vatămă trupul (...) Voiești a-ți hrăni trupul? Dă la o parte ceea ce este de prisos, dă trupului strictul necesar, și pe care poate a mistui; nu-l împovăra, ca să nu-l scufunzi. Strictul necesar este și hrană și plăcere, și nimic nu face mai mare plăcere, ca atunci când mâncările sunt bine mistuite; nimic nu ajută mai mult la sănătate, nimic la agerimea simțămintelor, nimic la alungarea bolilor precum cumpătarea în mâncare. Cumpătarea este și hrană și plăcere și sănătate, iar ce este mai mult, devine spre vătămare, spre dezgust și boală.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXIX*, pp. 348-349)

„Căci nimic nu lucrează atât de multă plăcere și sănătate ca faptul de a te atinge de cele puse înainte fiind flămând și însetat și de a cunoaște drept săturare numai nevoia, de a nu depăși marginile ei și de a nu impune trupului o povară mai mare decât puterea lui.

Iar dacă nu crezi în cuvântul meu uită-te la trupurile și al sufletul fiecăruia. Oare la cei care au regim moderat – și să nu-mi vorbești de ceea ce se întâmplă arareori, în cazul în care unii ar fi neputincioși dintr-o altă împrejurare, ci judecând după cele ce se întâmplă mereu și neconținut – trupurile celor ce mănâncă cu moderație nu sunt oare sănătoase, iar simțurile limpezi, fiecare împlinindu-și nevoia cu multă ușurință, în timp ce ale acelora sunt moleșite, mai moi decât ceara și asediate de roi de boli? Fiindcă îi năpădesc de grabă podagrele, un tremur înainte de vreme, o bătrânețe prematură, dureri de cap, dilatări și disfuncții ale stomacului și pierderea poftei de mâncare și au nevoie neconținut de medici, de leacuri continui și de îngrijire zilnică. Sunt deci acestea o plăcere?, spune-mi! Și cine dintre cei ce știu ce este plăcerea ar putea spune aceasta? Căci plăcerea are loc atunci când te desfeți pentru că dorinței îi premerge o dorință, căci dacă există desfătare dar dorința nu se arată nicăieri cele ale plăcerii trec și dispar. De aceea bolnavii, chiar atunci când le sunt puse înainte mâncăruri căutate, făcându-li-se greață și părând deranjați, sunt dezgustați de ele fiindcă n-au dorință care face desfătarea mai plăcută. Fiindcă nu natura mâncărilor, nici cea a băuturilor, ci pofta celor mâncate obișnuiește să nască dorința și lucrează în chip firesc plăcerea.

De aceea un bărbat înțelept și care știa în mod exact cele privitoare la plăcere și știa să filosofeze spre acestea, spunea: *Sufletul ghiftuit își bate joc de fagurele de miere* (Pr., 27, 7) arătând că plăcerea stă nu în natura mesei ci în dispoziția celor ce mănâncă.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 7-8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 247-248)

„O masă simplă și ușoară este maica sănătății. Pentru aceea și asistenții doctorilor așa o numesc, spunând faptului de a nu te sătura, sănătate. Nesăturarea de hrană este sănătate. Iar a mânca numai cât este de trebuință o numesc maica sănătății.” (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 137)

MĂNĂSTIRILE (pelerinajul la mănăstiri)

„(Mohahii – n.n.) sunt făclii ce luminează fața întregului pământ; sunt ziduri de apărare pentru orașe. De aceea s-au dus în pustie, ca să te învețe și pe tine să disprețuiești zgomotul din lume. Ei, pentru că sunt puternici, pot avea liniște chiar în mijlocul furtunii; tu însă, care ești izbit din toate părțile de valuri repetate, ai nevoie de liniște, ai nevoie să răsuflă puțin. Du-te, dar,

cât mai des la ei, (la monahi) pentru ca, prin rugăciunile și sfaturile lor, să-ți cureți petele sufletului”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 827)

„Cu adevărat mănăstirile sunt case de plângere, unde se vede sac și cenușă, unde este singurătate, unde nu se vede nici un răs, nici o îngrămădeală de lucruri lumești, unde este post, unde se culcă pe pământul gol, unde toate sunt curate de fum și fripturi de carne, de vuiete, de tulburări și de multe supărări. Mănăstirile sunt limanuri liniștite, iar monahii sunt ca niște luminători, care luminând din înălțime chiar și pe cei ce vin din depărtare, șezând în liman și atrăgând în liniștea lor pe toți, nelăsând să se întâmple vreun naufragiu celor ce privesc spre ei, iar pe unii ca aceștia nu-i lasă să stăruie într-un întuneric. Du-te la ei, ospătează-te, apropie-te, atinge picioarele sfinților, fiindcă e cu mult mai cinstit a te atinge de picioarele aceluia, decât de capul altora, căci picioarele sfinților mari lucruri au făcut, ba încă și pedepseau când scuturau praful de pe picioarele lor. Când este vreun sfânt printre noi, de nimic nu ne rușinăm.”(*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 154)

„Sfinți, însă, sunt toți cei care au credință dreaptă împreună cu viața. Chiar dacă nu fac semne și minuni, chiar dacă nu scot demoni, totuși sunt sfinți.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 154)

„După cum se petrece cu scăparea unui om din cele pământești spre cele cerești, astfel se petrece și cu scăparea în mănăstire a unui bărbat sfânt. Acolo nu vezi cele ce ai vedea în vreo casă, și locul acela este mai curat decât orice. Tăcere și liniște multă; acolo nu e vorba de *al meu* sau de *al tău*. Iar dacă vei rămâne acolo o zi sau două, atunci vei simți plăcerea. Se face ziuă – sau mai bine zis chiar și mai înainte de ziuă, cocoșul a cântat -, și nu vei vedea petrecându-se ceea ce se petrece într-o casă, unde slugile dorm duse, ușile sunt încuiate, toți stau culcați ca niște morți, iar îngrijitorul de catări trage clopotele. Nimic din toate acestea nu vei vedea acolo, ci de îndată cu toții alungând de la ei somnul, se scoală cu evlavie, proestosul deșteptându-i pe ei, și stau apoi la locul cel sfânt, și întinzându-și cu toții mâinile spre cer, cântă sfintele și dumnezeieștile imnuri.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 155)

„Vrem adesea cel puțin să părăsim pământul pentru cer, timpul pentru veșnicie, să mergem să-i vizităm pe călugări în locuința lor

tăcută și, dacă putem, să stăm lângă ei măcar o zi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 231)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (îndemn la mărturisirea păcatelor)

„Păcatul e mare rușine. De facem păcate, nu numai că trebuie să ne rușinăm, dar să ne și acoperim fețele; și ca și cei ce se îneacă, așa să ne nefericim. Dar, mai bine spus, nici atunci nu trebuie să ne descurajăm, ci să ne grăbim să ne mărturisim păcatele și să fim recunoscători Stăpânului. Avem un astfel de Stăpân că nu ne cere nimic altceva după ce am săvârșit păcatul, dacă am fost prinși vreodată de trândăvie, decât să ne mărturisim păcatele, să ne oprim la acestea și să nu mai cădem în aceleași păcate”. (*Omilia la Facere*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„... (Dumnezeu) îl întreabă pe Cain și-i zice: *Unde este Abel, fratele tău?* Iubitorul de oameni Dumnezeu se face că nu știe, ca prin întrebare să-l facă pe cel ce a săvârșit păcatul să și-l mărturisească, ca să poată căpăta iertare și poate și milă.

Unde este Abel, fratele tău?

Ce răspunde nerecunoscătorul, nesimțitul, obraznicul, nerușinatul?

Ar fi trebuit să se gândească, că Dumnezeu nu-l întreabă pentru că nu știa unde e fratele lui, ci pentru că-i cerea să mărturisească; pentru ca să ne învețe pe noi că niciodată să nu osândim pe frații noștri înainte de a avea dovada faptelor lor, și să avem în minte sfatul Stăpânului, Care a voit să înlăture fapta lui Cain, Care, știind înainte de săvârșirea ei ce gândea Cain, i-a dat temeuri care puteau să-l întoarcă de la gândul lui. Cain ar fi trebuit să se gândească la toate acestea și să-și oprească aici nebunia; ar fi trebuit să spună ce-a făcut, să-I arate Doctorului rana și să primească leacuri de la el. Dar, nu! El mărește rana și o face și mai adâncă. *Și a zis: «Nu știu»* (Fac., 4, 9)”. (*Omilia la Facere*, omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 224)

„Cu cât ai vrea să ascunzi (...) păcatul, cu atât mai mult îl dezgolești. Păcatul nu se ascunde prin adaos de păcate, ci prin pocăință și mărturisire”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 561)

„Te-au împresurat poate mii de rele și de păcate? Și ce urmează de aici? Încă nu te-ai dus până acum în iad, unde nimeni nu se va mai putea mărturisi și pocăi; încă nu s-a desfășurat priveliștea aceea îngrozitoare, și tu ești în afară de primejdie, și încă poți ca în lupta cea mai de pe urmă să te bucuri de biruință. Încă nu ai ajuns acolo, ca să auzi ceea ce i s-a spus

bogatului: *Între noi și voi s-a întărit prăpastie mare* (Luca 16, 26).” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, pp. 365-366)

„Deoarece ca oameni putem păcătui în fiecare zi, de aceea Apostolul mângâie pe auditori și-i îndeamnă ca în fiecare zi să se înnoiască. Ceea ce noi facem cu casele cele vechi, că pe fiecare zi și neconținut le reparăm, aceasta fă și tu cu tine însuși. Ai păcătuit astăzi? Ți-ai învechit sufletul? Nu deznădăjdui, și nici să nu cazi din nou, ci înnoiește-ți sufletul cu pocăința, cu lacrimile, cu mărturisirea, și cu săvârșirea celor bune, și niciodată să nu încetezi și să nu pregeți de a face aceasta.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 398-399)

„Ești păcătos? Nu deznădăjdui! Intră în biserică cu gând de pocăință! Ai păcătuit? Spune lui Dumnezeu: *Am păcătuit!* Ce oboseală, ce greutate, ce osteneală ca să spui acest cuvânt: *am păcătuit?* Nici una! Dacă spui tu însuși că ai păcătuit, nu vei avea acuzator pe diavol. Ia-o înaintea diavolului! Răpește-i dregătoria lui! Că dregătoria lui este de a acuza. Pentru ce nu i-o iei înainte? Pentru ce nu-ți spui păcatul? Pentru ce nu-ți ștergi păcatul, când știi că ai un acuzator pe care nu-l poți face să tacă? Ai păcătuit? Intră în biserică, spune lui Dumnezeu: *am păcătuit!* Nu-ți cer nimic altceva decât numai aceasta. Dumnezeiasca Scriptură spune: *Spune tu păcatele tale întâi, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Spune păcatul, ca să scapi de păcat! Nu-i nevoie pentru asta nici de oboseală, nici de șiruri de cuvinte, nici de cheltuială de bani, nici de altceva de acest fel. Spune un cuvânt, fii sincer față de păcat și spune: *am păcătuit!*” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 28)

„Să ne dăm toată silința ca să ștergem aici pe pământ păcatele și să fim izbăviți de rușinea și osânda de dincolo. Dacă voim, putem lepăda toate poverile păcatelor, de-am fi săvârșit mii și mii de păcate. Să voim, dar! E cu mult mai bine să ne ostenim aici puțin, ca să scăpăm de o pedeapsă de neînălțurat, decât să ne trândăvim în această scurtă vreme, și ca să cădem în pedepsele acelea nemuritoare.” (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 214)

„La tribunalele acestea din lume, după ce te mărturisești ești pedepsit. De aceea și psalmistul, gândindu-se ca nu cumva cineva, de teamă de pedeapsa ce urmează mărturisirii, să tăgăduiască păcatele,

spune: *Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui* (Ps., 105, 1). Nu știe oare Dumnezeu păcatele tale, chiar dacă nu te mărturisești? Le știe! Ce câștigi dacă nu le mărturisești? Poți oare să le ascunzi de El? Nu! Chiar de nu le spui. El știe! Dar dacă le spui, El le uită. *Iată, Eu sunt Dumnezeu, Cel ce șterge nelegiuirile tale și nu-Mi mai aduc aminte de ele* (Isaia 43, 25). Aceasta-i dovada bunătății Lui. Tu, însă, adu-ți aminte de ele, ca să ai pricină de înțelepțire.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 467)

„Fiind atât de nesimțitori și atât de molatici, pe de o parte, nici nu mai putem să ne mărturisim păcatele de mai înainte (cum putem să le mai mărturisim, o dată ce ne-am obișnuit să nu le suferim nici amintirea?), iar, pe de altă parte, suntem cu totul gata de a săvârși pe viitor altele.” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 109)

„Pe sufletul cel ce s-a învechit de păcate, bagă-l în topitoarea mărturisirii”. (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 72)

„Nu poftești tu așa să ți se ierte păcatele, precum poftește El (Dumnezeu – n.n.) să ți le ierte”. (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 73)

„El ca să ierte nouă păcatele pe Cel Unul născut nu L-a cruțat, pe Fiul cel adevărat, pe Cel de un scaun. Vezi că El mai vârtos poftește să-ți ierte păcatele? Să nu pregetăm dar de-a ne urni! Iubitor de oameni este și bun. Numai să-I dăm Lui pricină”. (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 73)

„De ai cădea de mii de ori, de mii de ori să te spovedești, că nu este alt lucru mai rău decât deznădăjduirea.” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 140)

„De mii de ori de vei greși, tot aleargă la spovedanie. Și aceasta o zic nu că dau voie oan

„Pentru aceasta și Hristos a venit și a iertat păcatele cele mari, pe tâlharul l-a băgat în Rai, pe vameș l-a făcut evanghelist, pe ocărătorul și hulitorul Pavel l-a făcut Apostol a toată lumea, pentru ca să nu te deznădăjduiești și tu păcătuind, ci să-ți spovedești păcatul tău, să-l pierzi și să dobândești sănătatea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 140)

„Greșit-ai? Vino la biserică și zi către Dumnezeu că ai greșit, că alta nimic nu mai cere de la tine numai atâta. Că așa zice Sfânta Scriptură, *spune-ți tu păcatele tale ca să te îndreptezi, spune-ți păcatul ca să-ți strici pâra*, că n-are aceasta osteneală, nici cuvinte multe, nici cheltuială, nici alta nimic, numai ce te înțelepțește și zi întru tine, că de-i voi spune eu lui Dumnezeu păcatul meu întâi îl voi pierde.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 147)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (să nu ne fie rușine să ne mărturisim păcatele)

„Ai auzit cuvântul meu, ai plecat de la biserică și l-ai călcat? N-ai făcut ce ți-am spus? Să nu te rușinezi să vii iarăși la biserică! Rușinează-te când păcătuiești, nu te rușina când te pocăiești!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 160)

„Ești atent la cele ce spun? Satana a schimbat rânduiala asta și a dar păcatului îndrăznire, iar pocăinței, rușine.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 160)

„Satana, știind că păcatul e însoțit de rușine, care e în stare să îndepărteze pe păcătos de păcat, iar pocăința este însoțită de îndrăznire, care e în stare să atragă pe cel care se pocăiește, a schimbat rânduiala și a dat pocăinței rușinea, iar păcatului, îndrăznirea

- De unde aceasta?

- Ți-o spun eu! Păcătosul este târât de poftă cumplită spre o femeie desfrânată; merge în urma desfrânatei ca un rob; intră în locuința ei; nu se rușinează, nu roșește când se împreunează cu desfrânata, când săvârșește păcatul; nici un pic de rușine, nici un pic de roșeață pe obraz. Iese de acolo după săvârșirea păcatului. Dar, ca să se pocăiască se rușinează. Nemernice! Când te împreunai cu desfrânata nu te rușinai, dar când ai venit să te pocăiești, te rușinezi? Îmi spui că ți-e rușine? Pentru ce nu ți-a fost rușine când te desfrânai? Săvârșește fapta și nu se rușinează! O spune și roșește! A

diavolului este viclenia aceasta! Diavolul nu-l lasă pe păcătos să se rușineze când face păcatul, ci-l împinge să-l săvârșească în văzul lumii. Știe doar diavolul că dacă s-ar rușina, ar fugi de păcat; dar îl face să se rușineze când se pocăiește; știe, doar, diavolul că, dacă se rușinează să-și spună păcatul, nu se mai pocăiește. Doar rele îi face diavolul: îl atrage spre păcat și-l îndepărtează de pocăință.

Pentru ce ți-e rușine să spui păcatul?

Când ai făcut desfrânare nu ți-a fost rușine. Când ai făcut desfrânare nu ți-a fost rușine. Când iei doctoria te rușinezi? Când te scapi de păcat te rușinezi? Se cuvenea să te rușinezi atunci când păcătuiai! Atunci trebuia să-ți fie rușine! Când ai ajuns păcătos nu te-ai rușinat, și te rușinezi acum, când ai să ajungi drept?

Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi (Isaia 43, 26). Cât este de mare iubirea de oameni a stăpânului! N-a spus: Ca să nu fi pedepsit!, ci ca să te îndreptezi!

- Nu îi este de-ajuns, Doamne, păcătosului că nu-l pedepsești? Pentru ce îl mai faci încă și drept?

- Nu!, îți răspunde Dumnezeu.

Uită-te cu luare-aminte la cuvintele: *Îl fac drept.*” (Omiliile despre pocăință, omilia a opta, pp. 161-162)

„Vrei să-mi spui că îți este rușine și roșești să-ți spui păcatele? Chiar de-ar trebui să le spui și să le vădești în auzul oamenilor, nici atunci n-ar trebui să te rușinezi. Rușine e să păcătuiești, nu să-ți mărturisești păcatele (...) Dumnezeu, Cel care nu te ocărăște pentru păcate, ci-ți iartă păcatele mărturisite! Dar și așa pregeți și șovăi? Știu și eu că mintea ta nu vrea să-și aducă aminte de păcatele tale! Că numai ce ne aducem aminte de păcatele noastre, și mintea noastră și sare ca un mânz nedomesticit și greu de înfrânat. Dar ține-o, înfrânează-o, mângâie-o cu mâna, îmblânzește-o, fă-o să înțeleagă că, dacă nu se va mărturisi aici, se va mărturisi dincolo, unde osânda e mai mare, unde rușinea e mai mare. Aici tribunalul e fără martori! Aici, tu, care ai păcătuat, te judeci singur. Dincolo vor fi date toate păcatele noastre la lumină în fața ochilor întregii lumi, dacă nu ni le ștergem mai dinainte aici. Îți este rușine să-ți mărturisești păcatele? Rușine să-ți fie atunci când faci păcatul! Noi, dimpotrivă, atunci când le săvârșim suntem îndrăzneți și nu ne rușinăm deloc; dar când trebuie să ni le mărturisim, atunci ne rușinăm și șovăim. Nu e o faptă de rușine să ne osândim păcatele! Dimpotrivă, faptă de dreptate, de virtute. De n-ar fi mărturisirea păcatelor faptă de dreptate și de virtute, nu ne-ar fi rânduit Dumnezeu

răsplată pentru ea. Că mărturisirea păcatelor are răsplată, ascultă ce spune Dumnezeu: *Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Cine se va rușina de o faptă bună care te face drept? Cui îi va fi rușine să-și mărturisească păcatele, ca să i se ierte păcatele? Oare de asta ne poruncește Dumnezeu să ne mărturisim, ca să ne osândească? Nu! Nu ca să ne pedepsească, ci ca să ne ierte! (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 466)

„Te pot întreba: pentru ce te rușinezi și te sfiești să-ți spui păcatele? Nu le spui unui om, ca să te ocărăscă! Nu le spui unui împreună-rob, ca să-ți rădă în față! Arăți rănile tale Stăpânului, Purtătorului de grijă Celui iubitor de oameni, Doctorului.

Crezi că, deși tu nu le spui, Acela nu le știe, El, Care cunoaște faptele înainte de a fi săvârșite? Pentru ce, dar, nu vrei să spui? Crezi că ajunge mai împovărător păcatul în urma învinuirii ce ți-o aduci? Nu, mai mic, mai ușor! De asta vrea Dumnezeu să-ți spui păcatul, ca să te ierte, nu ca să te pedepsească! Nu ca să-ți afle păcatul tău – pentru ce, când El îl știe? –, ci ca tu să afli câtă datorie îți iartă! Vrea ca tu să cunoști măreția harului Său, ca să-i mulțumești mereu, ca să fii mai zăbavnic spre păcat și mai grabnic spre virtute. De nu-i spui tu mărimea datoriei, nu vei cunoaște covârșirea harului. *Nu te silesc*, îți spune Dumnezeu, *să vii în mijloc de sobor de oameni și să ai împrejur mulți martori! Spune-mi, îndeosebi, numai Mie păcatul, ca să-ți vindec buboiul și să te scap de dureri!*” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 102-103)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (cum să ne apropiem de scaunul de judecată a Domnului Hristos pentru a ne mărturisi păcatele)

„Cel ce vrea (...) să se facă mai repede sănătos și să-și vindece mai repede rănile sufletului, să se apropie de Doctor cu inima zdrobită, îndepărtând de la el toate gândurile lumești! Să verse lacrimi fierbinți, să arate stăruință mare, să mărturisească credința dreaptă și așa să aibă încredere în știința Doctorului și va lua iute vindecare! Ai văzut că dărnicia Doctorului pune în umbră dragostea oricărui părinte? Cere El, oare, ceva greu și împovărător de la noi? Nu! Cere zdrobire de inimă, cuget umilit, mărturisire de păcate, stăruință mare; și ne dăruiește nu numai vindecarea

rănilor și curățirea de păcate, ci face și drept pe cel încărcat mai înainte cu mii și mii de poveri de păcate”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„Da! zici tu, *am păcătu*t. Da! îmi zici cu limba numai, însă zi-mi și cu cugetul, și o dată cu graiul suspină din inimă, pentru ca astfel să te veselești neconținut. Căci dacă ne-am întrista pentru păcatele făcute, dacă am suspina totdeauna pentru greșale, nimic alta nu ne-ar mai întrista, fiindcă durerea aceasta ar alunga de la noi orice altă supărare. Așa că noi am câștiga și altceva o dată cu mărturisirea păcatelor, aceea adică de a nu ne afunda în întristările vieții de aici și nici a ne îngâmfă pentru cele plăcute, și cu aceasta noi mai mult am îmblânzi pe Dumnezeu și nu l-am întărâta, după cum facem astăzi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 87)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (și cele mai mici păcate trebuie spovedite, căci altfel, acestea duc la păcatele cele mari)

„Cei ce nu se spovedesc de păcatele cele mici și să se oprească de la ele, se nasc în ei păcatele cele mari.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 124)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (necesitatea mărturisirii păcatelor)

„Nici unul nu va scăpa din iad și din muncă, de nu va dezlega aici, mai dinainte, păcatele cele mari.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 39)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (în fața preoților)

„Deci două sunt pricinile, sau mai bine zis trei, pentru care judecata noastră nu este dreaptă; întâi, că chiar de nu ne-am ști cu nimic vinovați, noi totuși avem trebuință de un cercetător strașnic, care cu cea mai mare strășnicie să cerceteze păcatele noastre; al doilea, că multe din faptele petrecute ne scapă din minte și rămân ascunse; și al treilea, că multe din faptele săvârșite de alții nouă ni se par bune, pe când poate de fapt nu sunt așa; dar aceasta nu vine decât dintr-o judecată nedreaptă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, p. 109)

„Vă sfătuiesc și vă rog ca mai întâi spălând păcatul cu privirea prin spovedanie, pocăință și toate celelalte, să ascultați dumnezeieștile cuvinte.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 121)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (mai ales în timpul postului)

„Având, dar, iubiților, în ajutor postul de față, să ne grăbim cu toții să ne mărturisim păcatele, să ne depărtăm de orice rău și să facem orice faptă bună. Așa ne învață fericitul profet David, zicând: *Ferește-te de rău și fă binele* (Ps., 36, 27)”. (*Omilia la Facere*, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 114)

„Cum vom mai putea noi avea parte de cuvânt de apărare, când nu arătăm în toată graba Stăpânului rănilor noastre, ca să primim de la El vindecarea lor? Dacă nu facem asta acum când e post, când gândurile ne sunt atât de liniștite, când petrecerile au fost puse pe fugă, apoi când vom mai putea să ne gândim la cele ce-am făcut? De aceea vă rog ca totdeauna să luăm seama de noi înșine, să priveghem; toată viața să ne-o cheltuim cu asta, ca, prin străduința noastră, să putem scăpa de chinul acela groaznic și să fim în afara gheenei focului. Și mai cu seamă acum, cu mai multă sârguință, trebuie făcut lucrul acesta, acum când, datorită timpului de post, vi se predică mai mult și mai des”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 239-240)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (primirea iertării păcatelor)

„Iubiților, nu vă descurajați pentru aceasta, căci deși rănilor sunt adânci, totuși nu sunt de nevindecate. Doftorul nostru este așa fel că numai de am simți durerile rănilor, sau chiar de am ajunge la răul cel mai de pe urmă, multe căi ne deschide pentru mântuirea noastră. De vei ierta bunăoară aproapelui greșalele lui, se vor ierta și ție greșalele tale. *De veți ierta oamenilor, zice, greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Mt. 6, 14). De dai milostenie, ți se vor ierta păcatele, după cum zice: *Păcatele tale cu milostenie le răscumpără* (Daniil 4, 24), și de te vei ruga cu căldură, te vei bucura de iertare, iar aceasta ne-o arată cea văduvă din Evanghelie, care prin neconținută și stăruință a înduplecat pe judecătorul nemilostiv. De vei

spune în gura mare păcatele tale, vei avea mângâiere. *Spune, zice, tu cel întâi păcatele tale, ca să te îndreptățești* (Is. 43, 26). Dacă ești mâhnit pentru că le-ai făcut, și aceasta-ți va fi ca o puternică doftorie, după cum zice: *Și am întors fața mea de la el, zice, și s-a întristat și a umblat supărat în căile lui. Căile lui am văzut, și am vindecat pre el* (Is. 57, 17-18). De ai pățimit vreun rău și l-ai răbdat cu bărbăție, vei scăpa de toate cele supărăcioase. Aceasta o zicea și Avraam către acel bogat, că Lazăr a primit de la dânsul cele rele, iar acolo se mângâie. De vei milui pe văduvă, se vor spăla păcatele tale, după cum zice: *Judecați săracului și faceți dreptate văduvei, ... și de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi* (Is. 1, 17-18), adică nu va lăsa să se mai vadă nici măcar semnele rănilor. Chiar de am ajunge la fundul răutăților, în care căzuse acel tânăr pierdut, care cheltuind averea părintească ajunsese a mânca roșcove la un loc cu porcii ce-i păștea, totuși, dacă ne vom pocăi, ne vom mântui numaidecât. Chiar de am datora mii de talanți, însă vom cădea înaintea lui și nu vom fi cu pizmă și răutate, toate ni se vor ierta. Chiar de am rătăci pe acolo pe unde se pierduse oaia cea rătăcită, și de acolo ne vom întoarce, numai de vom voi, iubitorilor, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni. Pentru aceea el s-a mulțămuit și când cel ce datora mii de talanți numai cât a căzut înaintea lui, după cum s-a mulțămuit și cu singură întoarcerea înapoi a fiului rătăcit care cheltuisese averile părintești. Cugetând deci la mărimea iubirii lui de oameni, să-l facem a ne fi milostiv nouă și să *întâmpinăm fața lui întru mărturisire* (Ps. 94, 2), ca nu cumva plecând de aici neîndreptățiți, să suferim pedeapsa cea mai de pe urmă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, pp. 243-244)

„A ierta păcatele este numai a lui Dumnezeu, pe când împărații și stăpânitorii numai de osânda de acum scapă pe curvari și omorătorii de oameni, iar păcatul lor nu-l pot curăți, chiar de i-ar ridica la stăpâniile cele mai înalte, chiar de i-ar îmbrăca cu porfiră împărătească sau le-ar pune pe cap diademă. I-a făcut împărați, însă de păcat nu i-a slobozit, căci numai Dumnezeu face aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 437)

„Cel care-și plânge păcatele sale și le mărturisește se bucură.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 253)

„Dacă noi iertăm greșelile aproapelui, dacă facem milostenii, dacă suntem smeriți – căci și aceasta iartă păcatele; că, dacă vameșul numai ce a zis: *fiu milostiv mie, păcătosului* (Luca 18, 13) și s-a întors la casa sa îndreptățit, cu atât mai mult noi vom putea a ne învrednici de o mare filantropie, dacă vom fi smeriți și cu inima înfrântă, dacă vom mărturisi păcatele noastre, ne vom curăța de murdăria păcatului.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia I, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 205*)

„... să omorâm păcatul prin mărturisire, prin lacrimi, prin învinuirea noastră înșine.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul IV, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 102*)

„Așadar prima cale a pocăinței și a iertării păcatelor este mărturisirea.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 73*)

„Dacă-ți mărturisești păcatul și devii smerit, vei fi iertat și te vei împăca cu Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 80*)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (canonul)

„Nu e totdeauna bine să dai leacuri plăcute! Când buboiul nu dă înapoi, trebuie să întrebuițăm și leacuri care ustură și dor, pentru ca vindecarea să se facă degrabă.

Să cunoască, dar, toți cei ce s-au făcut vinovați de păcate, că dacă și după această sfătuire a mea, stăruie mai departe în trândăvia lor, n-am să mai rabd, ci am să mă folosesc de legile Bisericii, ca să-i dăscălesc cu multă asprime, ca să nu mai cadă în astfel de păcate și nici să mai asculte cu atât dispreț cuvintele dumnezeiești”. (*Omilii la Facere, omilia VI, II-III, în col. PSB, vol. 21, p. 80*)

„Iar pedeapsa dată păcatului este felurită, după știința celui care săvârșește păcatul: *Cel ce știe voia Domnului lui și nu o face va fi bătut mult* (Luca 12, 47). Când păcatul este săvârșit în urma altor exemple, pedeapsa e mai grea. De aceea și spune Domnul: *Dar voi văzând nu v-ați pocăit nici după aceea* (Matei 21, 32), deși ați avut parte de o mare purtare de grijă. De aceea și Hristos a și mustrat Ierusalimul, zicând: *De câte ori am vrut să adun pe fiii voștri și nu ați vrut* (Matei 23, 37). Alta este pedeapsa pentru cel care săvârșește păcatul trăind în desfătări. O arată pilda bogatului nemilostiv și a lui Lazăr (Luca 16, 19-31). Mărește apoi pedeapsa păcatului și locul în care

este săvârșit păcatul; aceasta a vrut să arate Domnul când a spus: *Între templu și altar* (Matei 23, 35). Păcatul se pedepsește apoi și după felul păcatelor: *Nu e de mirare dacă este prins cineva furând* (Prov., 6, 30); și iarăși: *Ai ucis pe fiii tăi și pe fiicele tale; aceasta este mai mult decât toate desfrânările tale și urâciunile tale* (Iez., 16, 20-22). Păcatul se mai pedepsește și după persoana față de care se săvârșește păcatul: *Dacă va păcătui față de un om, se vor ruga pentru el; dar dacă va păcătui față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?* (I Regi 2, 26). Păcatul este pedepsit mai rău și când cineva întrece în trândăvie pe cei ce sunt cu mult mai răi decât el, așa cum muștra Dumnezeu prin profetul Iezechiel, zicând: *Nici după dreptățile neamurilor n-ați făcut* (Iez., 5, 7). La fel și când nu se înțelepțește cineva nici prin exemplele altora: *A văzut pe sora ei și s-a socotit dreaptă* (Iez., 16, 51-52). Tot așa când cineva are parte de mai multă purtare de grijă: *Dacă s-ar fi făcut în Tir și în Sidon minunile acestea, de mult s-ar fi pocăit; dar mai ușor va fi Tirului și Sidonului decât orașului aceuia* (Matei 11, 21-22). Ai văzut câtă precizie în darea pedepselor? Ai văzut că nu sunt pedepsite la fel aceleași păcate? Pedepsa noastră însă ni se mărește și mai mult când ne bucurăm de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, dar nu ne folosim de ea. Asta o arată Pavel, când spune: *Dar după împietrirea ta și după inima ta cea nepocăită îți aduni mânie* (Rom., 2, 5)". (Omilia la Matei, omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 858-859)

„Noi nu suntem pedepsiți ca și aceia (iudeii – n. n.) uciși cu pietre, arși și mutilați de preoți, ci ne ajunge ca să fim scoși de la masa părintească, și depărtați pe un timp hotărât de la fața Lui.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, p. 261)

„Pocăința celor ce păcătuiesc trebuie a o hotărî nu numai după firea păcatelor, ci și după cugetul și aplecarea celor ce păcătuiesc.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IV, p. 50)

„Astfel trebuie a primi epitiimiile părinților, astfel trebuie a se întrista cei mai mari pentru cei ce păcătuiesc. Pentru că nu într-înșii, sau mai bine zis nu de dânșii numai atârnă totul, ci și de voi.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIV, p. 140)

„Să cunoaștem deci și noi aceste legi ale iubirii de oameni. Căci și pe un cal, dacă-l vezi că este la marginea prăpastiei, îi pui frâu și zăbală și-l împiedici cu putere, ba de multe ori îl și bați - deși aceasta este pedeapsă, însă această pedeapsă este mama scâpării lui. Tot așa fă și cu păcătosul.

Leagă-l bine, până ce va îmblânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsa dezlegat, ca nu cumva să se lege cu urgia lui Dumnezeu. Dacă eu îl voi lega, Dumnezeu nu-l va lega, iar dacă eu nu-l voi lega, atunci îl așteaptă legăturile cele nedelegate. *Că dacă ne-am fi judecat pe noi înșine, zice, nu am mai fi judecați* (1 Cor., 11, 31).

Deci să nu crezi că aceasta vine de la cruzime și neomenie, ci încă de la cea mai înaltă blândețe, și de la cea mai bună vindecare, și de la cea mai mare îngrijire. *Dar, zici tu, i-au și dat un timp destul de îndelungat ca pedeapsă. Cât timp, spune-mi? Un an, doi sau trei? Dar eu nu caut la mulțimea timpului sau a anilor, ci la îndreptarea sufletului. Așadar, aceasta să mi-o arăți: dacă acel păcătos s-a umilit, dacă s-a schimbat, și atunci totul s-a făcut; iar dacă nu este aceasta, apoi nici de un folos nu-i este timpul cel îndelungat. Căci nici noi nu căutăm dacă rana a fost legată pe timp îndelungat, ci dacă legătura a folosit cu ceva. De cumva a folosit și într-un timp scurt, să nu o mai pui; iar de nu a folosit cu nimic, apoi și după zece ani pune-o, și acesta să-ți fie hotar al dezlegării răni: câștigul sau vindecarea celui legat.*

Dacă așa ne vom îngriji și de noi înșine, și de alții, și nu ne vom uita de fel la socotințele oamenilor și la rușinea de dânșii, ci gândindu-ne la rușinea și pedeapsa de acolo – iar mai presus de toate, că întărâtăm pe Dumnezeu – și vom pune doctoriile pocăinței, atunci grabnic îi vom duce la sănătatea cea adevărată și ne vom învrednici și de bunătățile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIV, pp. 140-141)

„Păcatele se judecă și după valoarea persoanelor. De pildă, eu zic că acela care-l batjocorește pe un cetățean, a greșit desigur, însă nu la fel cu cel care-l batjocorește pe stăpânitor, și mai mult decât acesta cel care-l batjocorește pe stăpânitorul cel mai mare, nu însă tot așa cel care-l batjocorește pe cel mai mic; iar cel care-l batjocorește pe împărat cu atât mai mult, pentru că, deși batjocura este aceeași, totuși prin superioritatea persoanei devine încă mai mare. Deci, dacă cel care-l batjocorește pe împărat primește pedeapsa cea mai grea pentru demnitatea persoanei, apoi cel care-l batjocorește pe Dumnezeu de câți talanți va fi răspunzător? Așa că, deși aceleași greșeli le-am săvârșit și către Dumnezeu, ca și către oameni, totuși nu este nici o asemănare, ci pe câtă deosebire este între Dumnezeu și oameni, pe atâta este și între greșelile unora și ale altora. Dar acum eu găsesc că păcatele devin și mai multe, și mai mari, nu numai prin superioritatea persoanei, ci și prin însăși firea lor” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 201-202)

„După cum rănilor mai ușoare se vindecă prin doctorii mai dulci, dar rănilor care au dat în putreziciune și de nevindecă, care macină și restul trupului, au nevoie de vârful cuțitului și de foc, tot astfel și cu păcatele: unele au nevoie de o sfătuire mai îndelungată, altele, de muștrări aspre. De aceea și Pavel poruncește să nu întrebuițăm sfatul pentru toate păcatele, ci pe unele să le muștrăm cu asprime, grăind așa: *Pentru care pricină, muștră-i cu asprime* (Tit 1,13)”. (*Către iudei*, cuv. II, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 271)

„... cel râvnitor și dispus la pocăință, în timp scurt poate face îndestulare pentru păcatele multor ani. Nu s-a lepădat oare Petru de Domnul de trei ori? Și a treia oară n-a făcut el oare aceasta cu jurământ? Nu s-a temut el oare de vorbele unei slujnice neabăgată în seamă? Și ce? Avut-a el oare trebuință de mulți ani spre a se pocăi? Nicidecum, ci într-o noapte a căzut și iarăși s-a ridicat, într-o noapte s-a îmbolnăvit și iarăși s-a însănătoșit. Dar cum s-a făcut aceasta? El a plâns și s-a văitat, și nu în chip obișnuit, ci plin de râvnă și de seriozitate. De aceea Evanghelistul nu zice numai: *a plâns*, ci: *a plâns cu amar* (Mt. 26, 75). Însă cât de mare a fost puterea acestor lacrimi, cuvintele nu o pot spune; dar urmarea lucrului arată aceasta. Adică, după acea cădere grea – și ce cădere în păcat putea fi mai cumplită decât lepădarea de Domnul? – Hristos iarăși a așezat pe Petru în vrednicia sa cea de mai înainte și iarăși i-a dat dregătoria întâietății în Biserică, și, ceea ce este mai mult, el ne spune că dragostea lui Petru este mai mare decât a tuturor celorlalți Apostoli, când îl întreabă: *Petre, Mă iubești tu mai mult decât aceștia?* (In. 21, 15).” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 30)

„Pocăința nu se judecă după mulțimea anilor, ci după râvna sufletului. Ninivitenii n-au avut nevoie de zile multe ca să li se șteargă fapta, a fost de ajuns vreme scurtă a unei zile ca să-și spele toată fărădelegea lor (Iona 3, 6-10). La fel și cu tâlharul (Luca 23, 40-43); n-a dobândit intrarea în rai după o îndelungată pocăință, ci i s-au iertat toate păcatele săvârșite în întreaga viață în atâta timp cât îi trebuie cuiva ca să rostească un cuvânt, și a primit, înainte de Apostoli, cununa biruinței. Vedem apoi pe mucenici că au primit cununi strălucitoare în puține zile, nu în mulți ani, iar adeseori n-au avut nevoie mai mult de o zi.

Deci, în toate acum avem nevoie de râvnă, de mult zel. Dacă ne pregătim sufletul ca să urâm viața noastră păcătoasă de mai înainte și să îmbrățișăm calea cealaltă, cu atâta tărie cu câtă o vrea și o cere Dumnezeu,

apoi timpul nu înseamnă nimic. Mulți din urmă a depășit pe cel dintâi.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 334)

„... nu sunt judecate păcatele prin ele însele, ci într-un fel este judecat bogatul, și altfel săracul. Săracul, cu milă, bogatul, fără milă. Să ne închipuim, de pildă, că hoț și ambițios e și bogatul, ca și săracul; săracul are totuși o îndreptățire, deși fără tărie, nevoița sărăciei, pe când bogatul nu are nici o îndreptățire vrednică de crezare și binecuvântată.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 196)

„Ce e de făcut? Dacă te porți mai blând cu un păcătos care are nevoie de mai multă asprime și nu faci o tăietură adâncă în sufletul celui care are nevoie de o astfel de tăietură, atunci ai făcut tăietura, dar n-ai tăiat răul. Dimpotrivă, dacă tai fără cruțare răul, așa cum trebuie, bolnavul din pricina durerilor, de multe ori se deznădăjduiește, aruncă dintr-o dată totul, și doctoriile și pansamentul, sfărâmă jugul, rupe bandajele și se pierde. Pot să-ți dau mai multe pilde de oameni care au căzut în păcate și mai mari, tocmai pentru că li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor. De aceea canonul nu trebuie dat pe măsura păcatelor săvârșite, ci după starea sufletească a păcătosului, ca nu cumva, voind să coși ce e rupt, să faci ruptura mai mare, ca nu cumva căutând să ridici pe cel căzut să-l faci să cadă și mai jos. Oamenii slabi sufletește, înclinați spre o viață ușuratică și legați mult de plăcerile lumii, mândri încă și de neamul lor și de funcțiile lor înalte, dacă sunt întorși de la păcatele lor cu vorbă bună și încetul cu încetul, pot fi scăpați, dacă nu desăvârșit, cel puțin în parte, de păcatele ce le au; dar dacă li se dă dintr-o dată un canon, oricât de mic ar fi, nu pot fi îndreptați. Pentru că un suflet, când a fost silit să-și piardă orice rușine, cade în nesimțire; nu-l mai înduplecă nici cuvintele blajine, nici amenințările și nu-l mai mișcă nici binefacerile lui Dumnezeu, ci ajunge mult mai rău decât cetatea pe care o muștra profetul, zicând: *Față de desfrânată a ajuns fața ta și nu te-ai rușinat de nimeni!* (Ier., 3, 3). De aceea păstorul de suflete are nevoie de mai multă pricepere și de mii de ochi, ca să vadă din toate părțile starea sufletească a păcătosului. Și după cum mulți oameni se ameteșc și-și pierd nădejdea mântuirii, pentru că nu pot îndura canoanele prea aspre, tot așa sunt unii care, pentru că nu li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor, ajung nepăsători, ajung cu mult mai răi decât înainte și săvârșesc păcate și mai mari. Trebuie, dar, ca preotul să nu lase nimic din acestea necercetat; ci să cerceteze bine și să dea canonul potrivit pentru starea sufletească a fiecărui

păcătos, ca să nu-i fie munca zadarnică. (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 50-51)

„Uită-te și la doctori cum lucrează. Când în fața lor se înfățișează cineva grav rănit, aplică un tratament nu după numărul și adâncimea rănilor, ci după rezistența organismului. Căci care este folosul dacă rănilor se închid dar omul moare?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 21)

„Nu numărăm de câte ori a fost legată o rană, ci ne uităm dacă s-a vindecat. Dacă s-a vindecat iute, nu-i nevoie să stea mult timp legată; însă dacă rămâne deschisă, trebuie ca pansamentul să fie schimbat de multe ori, până ce se va închide.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 126)

„Trebuie să fie duhovnicul crezător la păcătoși, aducându-și aminte de boala și slăbiciunea lui, ca să nu-i canonisească greu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 14)

„Căci Dumnezeu nu numai miluiește, ci și pedepsește. Adevărat este că Dumnezeu este bun și iubitor de oameni și muncile și pedepsele Lui mare bine lucrează și fac oamenilor, de vreme ce și doctorul nu numai când scoate pe cei bolnavi la grădini și la răcoare și când îi duce la baie de-i spală le face bine, ci și când îi oprește de la tot felul de bucate și îi pune să și postească și, altădată, taie carnea cea rea și putredă și, altădată, îi adapă cu ierburi ca să scoată veninul, în acest chip fac deci și doctorii cei sufletești la păcatele oamenilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 41)

.....
„Să facem canonul ce ni-l dă duhovnicul când ne spovedim de păcatele noastre.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 46)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (folosul dobândit prin mărturisirea păcatelor)

„Dacă în viața aceasta ne spălăm prin mărturisire păcatele și căpătăm iertare de la Stăpânul, plecăm dincolo fără de păcate și cu multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Căci cel care nu și-a spălat păcatele în viața de aici nu va găsi dincolo nici o mângâiere. *În iad*, spune Scriptura, *cine se va mărturisi Ție?* (Ps., 6, 5)”. (*Omilii la Facere*, omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„... mărturisindu-ne păcatele, vom pogori de sus asupra noastră mult har.” (*Omilia la Facere*, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„De foarte mare ajutor este mărturisirea pentru îndreptarea păcatelor, după cum tăgăduirea păcatului mărește și mai mult păcatul”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 236)

„Dacă păcătosul ar vrea să se folosească cum trebuie de ajutorul conștiinței, dacă ar vrea să-și mărturisească faptele și să arate Doctorului rana, Doctorului care vindecă și nu ocărăște, dacă ar vrea să primească leacurile Lui, să vorbească numai cu El, fără să știe cineva, dacă ar vrea să spună totul cu de-amănuntul, își va îndrepta iute greșelile făcute. Că mărturisirea păcatelor este o ștergere a păcatelor. Ce iertare mai putem avea noi, care nu voim să ne mărturisim păcatele Celui Care cunoaște bine de tot greșelile noastre (...) Să știți că Dumnezeu vrea să afle de la noi păcatele noastre, nu pentru că nu le-ar cunoaște! Nu! Nu pentru că nu le-ar cunoaște ne cere să le mărturisim Cel Ce cunoaște pe toate înainte de facerea lor, ci pentru că vrea ca noi, odată cu simțirea păcatelor noastre, prin mărturisirea lor, să ne arătăm și recunoștința noastră. Avem, oare, nevoie să cheltuim bani? Nu! Avem, oare, de făcut cale îndepărtată? Nu! Ne pricinuieste, oare, dureri și suferințe tratamentul acesta? Nu! Ne vindecăm și fără bani și fără dureri și iute! Stăpânul dăruiește leacurile rănilor pe măsura tăriei râvnei celui care se apropie de El”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„Ce mare iubire de oameni! Ce covârșitoare bunătate! Declară dintr-odată drept pe păcătosul care și-a mărturisit păcatele, care a cerut iertare și arată tărie pe viitor. Și ca să cunoști lămurit asta, ascultă pe profetul care spune: *Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia, 43, 26). N-a spus numai *Spune tu fărădelegile tale*, ci a adăugat: *întâi*, adică: Nu aștepta pe cel ce te vădește, nu aștepta să te pârască cineva. Ia-o înaintea lui cu spusul, ca să închizi gura pârâșului”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„Ai văzut iubirea de oameni a Judecătorului? La tribunalele omenești (...) când (cineva – n.n.) o ia înaintea martorilor și-și mărturisește faptele, va putea poate scăpa de chinuri și de desele biciuiri, și asta dacă are noroc de un judecător milos, dar de osânda la moarte nu va scăpa nicidecum; la scaunul de judecată al iubitorului de oameni Dumnezeu, al Doctorului sufletelor

noastre, bunătatea este nespūsă, iar dărnicia depășește orice cuvânt. Dacă o luăm înaintea vrăjmașului nostru, adică a diavolului, care în ziua judecării va sta în fața noastră, dacă chiar în viața aceasta de acum, înainte de a intra la scaunul de judecată, ne vom mărturisi păcatele, dacă vom fi noi cei dintâi care le vom spune, dacă vom fi pârâșii noștri, vom face pe Stăpân atât de bun, că nu numai că ne va da slobozire de păcate, dar ne va număra și în catalogul dreptilor”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 239)

„Nu preget, nu zăbovesc, când văd suflet simțitor! Un singur lucru cer: mărturisirea păcatelor! Atunci nu mai aduc pedeapsă peste cei ce au păcătuit. Cer, oare, ceva greu și împovărător? Nici n-aș cere asta, dacă n-aș ști că ajung mai răi de nu-și mărturisesc păcatele de mai înainte. Dar pentru că știu că neamul omenesc este lesne înclinat spre păcat, de aceea vreau să-și mărturisească păcatele de mai înainte, pentru ca mărturisirea să le fie o piedică în a mai cădea în aceleași păcate”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 121)

„Căci cel ce-și cunoaște păcatele sale îndoit îmblânzește pe Dumnezeu: și prin aceea că își cunoaște greșalele, și că pe viitor se face mai lenș în fapte rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 293)

„Și noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre (Luca 23, 41).

Ai văzut mărturisire desăvârșită (a tâlharului pocăit – n.n.)? Ai văzut că a dezbrăcat pe cruce păcatele? Că spune Scriptura: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndrepti* (Isaia 43, 26). Nimeni nu l-a silit, nimeni nu l-a forțat, ci el de bunăvoie s-a vădit, zicând: *Și noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre; dar Acesta nici un rău n-a făcut* (Luca 23, 41). Iar după asta a zis: *Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta* (Luca 23, 42). N-a îndrăznit să spună: *Pomenește-mă, Doamne, întru împărăția Ta*, până când n-a lepădat mai întâi, prin mărturisire, povara păcatelor.

Vezi ce putere mare are mărturisirea? S-a mărturisit și a deschis raiul. S-a mărturisit și a luat îndrăznire, că era tâlhar, și a cerut Împărăția cerurilor.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 93)

„Așadar, ca să ne bucurăm și noi de iubirea Lui de oameni, să nu ne rușinăm să ne mărturisim păcatele noastre. Mare este tăria mărturisirii și multă este puterea ei. Iată-l pe tâlhar! S-a mărturisit și a găsit deschis raiul. S-a mărturisit și a luat îndrăznire el, care este tâlhar, să ceară Împărăția cerului.” (*Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 111)

„Vă rog, vă îndemn și vă conjur să mărturișiți totdeauna cu smerenie păcatele voastre înaintea Domnului! Așa, deschide conștiința ta înaintea lui Dumnezeu, arată-i lui rănilile tale, și cere de la Dânsul doctoria cea vindecătoare. El nu te va pedepsi pentru acestea, ci le va vindeca; și dacă tu ai vrea să le taci către Dânsul, El totuși știe totul. Spune-le dar pentru ca aceasta să-ți folosească, spune-i Lui păcatele tale, pentru ca tu să eliberezi de ele, să te duci de acolo curățit și să scapi de scaunul cel înfricoșat al Judecății.” (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 7)

„Vă îndemn, păziți-vă chiar de la început, să nu zămisliți în voi o pofta rea; iară dacă am zămislit-o atunci să înăbușim în noi sămânța cea rea. Dacă însă și la aceasta am fost leneși, atunci, îndată ce păcatul s-a arătat în faptă, să-l omorâm prin mărturisire și lacrimi și prin paza asupra noastră înșine. Căci nimic nu este pentru păcat așa de omorător ca pâra asupra noastră înșine și osândirea de noi înșine, unită cu pocăința și cu lacrimile. De aceea osândește păcatul tău, și te vei elibera de o grea povară.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 74)

„Dar poate că te rușinezi a-ți mărturisi păcatele tale? O, ce nebunie! Mai vârtos trebuie să te rușinezi de a săvârși păcatele! Noi însă facem dimpotrivă. Noi săvârșim păcatul fără nici o rușine și fără groază, dar când trebuie să ne mărturisim, atunci ne rușinăm și stăm pe gânduri, pe când ar trebui să fim voioși și gata la aceasta. Căci nu este rușine a se pârî cineva pe sine pentru păcat, ci este o faptă dreaptă și îmbunătățită. Dacă aceasta nu ar fi o faptă dreaptă și bună, Dumnezeu n-ar fi îngăduit răsplătire pentru dânsa. Iară, cum că mărturisirea păcatelor se răsplătește de Dumnezeu, poți a te încredința de la Profet, când zice: *Spune tu fărădelegile tale întâi, ca să te îndreptezi* (Is., 43, 26). Și cine poate să se rușineze de mărturisirea păcatelor sale, prin care tocmai are să se libereze de păcate? Sau nu cumva Dumnezeu ne poruncește a mărturisi păcatele noastre, pentru ca să ne poată pedepsi?

Nici vorbă că El nu ne poruncește aceasta pentru ca să ne poată pedepsi, ci pentru ca să ne poată ierta.

La judecătoriile lumești, într-adevăr, se întâmplă că, după mărturisirea vinovăției, urmează pedeapsa. Pentru ca cineva să nu tăgăduiască de frica pedepsei păcatele sale și înaintea lui Dumnezeu, de aceea Psalmistul a zis: *Mărturișiți-vă Domnului, că este bun, iar mila Lui este veșnică* (Ps. 106, 1). Nu cumva El nu știe păcatele tale, dacă tu nu I le mărturisești? Iară dacă El le știe, atunci ce-ți folosește tăcerea? Sau poți tu oare să te ascunzi cumva de ochii Lui? Chiar de n-ai mărturisi tu păcatele tale, El totuși le știe. Iară dacă le mărturisești, El le uită. *Iată, zice El, Eu sunt Dumnezeu, Cel ce șterg fărâdelegile tale și păcatele tale nu le voi mai pomeni* (Is. 43, 25). Vezi? El zice: *Nu le voi mai pomeni*. Prin aceasta arată El iertarea.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 55-56*)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (căderea în aceleași păcate pe care le-am mărturisit)

„Voi aveți de văzut că, cu toate că suntem pedepsiți în mod aspru pentru păcatele noastre dintâi, vom fi pedepsiți încă și mai aspru apoi, dacă noi cădem în aceiași păcate, și aceea este foarte drept. Căci cel pe care nu-l corectează pedeapsa va fi sigur mai aspru pedepsit, ca un om incorigibil și învârtoșat. Căci prima pedeapsă trebuie să fie de ajuns pentru a-l face mai bun și să-l împiedice să recadă. Dacă această primă pedeapsă nu-l face mai moderat, nici mai înțelept, și el nu se teme de a face aceleași păcate, merită chinul și-l atrage el însuși.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIII, 1, p. 179*)

„Căci o pasăre, care, după ce s-a prins în laț, a scăpat, și un cerb care, după ce a căzut în mreajă, a izbutit să fugă iar, cu greu se vor mai lăsa prinși a doua oară; căci pentru oricine pățania e mama prevederii. Noi însă, chiar după ce am fost prinși de mai multe ori, cădem în aceleași lațuri, și noi, care suntem împodobiți cu judecată, nu ne luăm după prevederea și băgarea de seamă a animalelor.” (*Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 89*)

„După ce ne-am curățit de păcate, trebuie să păstrăm înaintea ochilor păcatele acestea. Dumnezeu, din iubirea Sa de oameni, îți iartă păcatul, dar tu, pentru siguranța sufletului tău, să ai înaintea ochilor păcatul. Amintirea păcatelor trecute este oprire a păcatelor viitoare. Cel care se întristează de

păcatele trecute este mai hotărât să nu le mai repete. De asta și David spunea: *Și păcatul meu înaintea mea este pururea* (Ps. 50, 4). Avea înaintea ochilor păcatele trecute, ca să nu cadă în altele viitoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 132)

„Căci dacă după ce am păcătuit și am osândit cele ce ni s-au întâmplat iarăși ne apucăm de ele, nu vom avea nici un folos din curățire. Căci cel care, după ce se spală, se întoarce iar în același nămol, și cel care, după ce s-a curățit, a zidit din nou, și zidind, iarăși dărâmă, nu are nici un câștig, decât numai se chinuie și lucrează de prisos.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 37)

MÂNDRIA (definiția)

„Mândria, mama relelor, care și pe diavol l-a făcut diavol, cu toate că nu era așa mai înainte.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIII, pp. 134-135)

„Mândria nu este altceva decât pervertirea sufletului și boală grea, care se naște din prostie. Da, cel mai lipsit de mint eom din lume este cel mândru.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

„Adevărat cu cale au numit dascălii cei bătrâni pe mândrie mărire deșartă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 31)

MÂNDRIA (- rădăcina și maica oricărui păcat)

.....
„Rădăcina, izvorul și maica oricărui păcat este mândria. Din pricina ei omul a pierdut viața fericită a raiului. Din pricina ei și diavolul, care l-a înșelat pe Adam, și-a pierdut rangul ceresc de înger.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 34)

MÂNDRIA (nașterea mândriei)

„Un înțelept a spus-o foarte bine: *Începutul mândriei este a nu cunoaște pe Dumnezeu.*” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XVI, 4, p. 80)

„Și după cum în trupul omului, când vreun suc străin și rău se împrăștie prin sânge, nu lasă să se împrăștie sucurile cele prielnice, iar din această pricină și se face umflătura organului, tot așa și din pricina raționamentelor străine intrate în sufletul omului se naște mândria.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 117)

„... pe trufie o zămislește înțelepciunea cea din afară.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 471)

„Nimic nu zămislește atât de grabnic trufia, ca banii, în același timp și lipsa de minte, și fudulia.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 197)

„Orgoliul nu are altă origine rușinoasă decât cunoașterea rea și disprețul față de Dumnezeu. Acea este originea lui satanică.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 594)

MÂNDRIA (felurile mândriei)

„Dacă cineva, mândrindu-se pentru meritele sale, pierde totul, cu atât mai mult cel ce se mândrește fiind încărcat de păcate, de ce pedeapsă nu este vrednic? Un astfel de om nici nu se mai poate căi în cele din urmă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 67)

MÂNDRIA (cea bună și de dorit)

„O singură mândrie trebuie să aibă cei ce Îi slujesc lui Hristos: să nu slujească nici unei fapte rușinoase, ci să-și păzească sufletul liber, să-l facă să ducă o viață curată.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 208)

MÂNDRIA (manifestarea ei)

„Pe alții, dimpotrivă, diavolul îi face să se laude cu strălucirea strămoșilor lor. Poate fi, oare, o mai mare prostie decât aceea să te mândrești

cu lucruri cu totul potrivnice unele altora? Unii se mândresc pentru că părinții, bunicii și străbunicii lor au fost niște oameni de rând; alții, pentru că au fost străluciți și vestiți. Cum ai putea smeri mândria și a unora și a altora? Spunându-le unora: Urcă-te tu, care te fălești cu strămoșii tăi, urcă-te mai sus de bunici și de străbunici și ai să găsești printre străbunii tăi o mulțime de bucătari, de vizitii, de negustori!; altora, celor care se mândresc că se trag din niște strămoși de rând, spune-le dimpotrivă: Și tu, dacă ai merge mai sus pe scara străbunilor tăi, vei afla mulți strămoși cu mult mai străluciți decât tine!”. (*Omilia la Matei*, omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 677)

„Cel mândru vrea să fie mai mare decât toți oamenii; spune că nimeni nu-i egal cu el; și oricâtă cinste i s-ar da, dorește și mai multă; și stăruie și socotește că nu are nici una; disprețuiește pe oameni, dar dorește să fie cinstit de ei. Poate fi, oare, o lipsă mai mare de judecată? Un om mândru e o adevărată enigmă: vrea să fie slăvit de aceia pe care-i socotește o nimica. Ai văzut că acela care vrea să fie înalt a căzut jos și stă la pământ? Cel mândru socotește că toți oamenii sunt o nimica pe lângă el; el însuși o declară. Așa e mândria. Pentru ce alergi atunci, mândrule, la cel ce e o nimica? Pentru ce ceri de la ei cinste? Pentru ce dorești să fii înconjurat de atâta mulțime de oameni? Iată omul mic, care stă pe un loc mic”. (*Omilia la Matei*, omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 756)

„Care pasăre spunem că zboară mai sus? Aceea care zboară mai presus de mâinile și lațurile vânătorului sau aceea pe care vânătorul poate să o prindă fără laț, din pricină că zboară pe jos și niciodată nu poate să se înalțe? Ca această pasăre este și îngâmfatul; orice laț îl prinde cu ușurință, pentru că se târăște pe jos”. (*Omilia la Matei*, omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Cel mândru pururea trăiește în scârbe, pururea se frământă în sufletul său, pururea se tulbură, umblă încoace și încolo fără să-și găsească loc, și nimic nu este în lumea aceasta care să poată astâmpăra pofta, mai bine zis, patima lui. Chiar pe împărat de l-ar vedea căzându-i la picioare și închinându-i-se, nu se va sătura, ci va dori mai mult. După cum cei iubitori de argint orișicât ar strânge, tot mai mult doresc, tot așa și cu acești smintiți, căci și aceștia, ori de câtă cinste s-ar bucura, doresc mai multă, fiindcă patima mândriei crește și sporește la ei pe fiecare zi. Patimă grozavă este mândria, patimă ce nu are margini, ci numai atunci stă pe loc, când deja a omorât pe cel ce o avea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către*

Tesaloniceni, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 291)

„Că zice Sfânta Scriptură: *Necurat este tot cel cu inima înaltă*, și atâta este de rea trufia cât nu numai spre răutate și în râpa pieirii împinge pe cei ce o au pe ea, ci încă îl păzește pe om și în bunătați fiind și când nu poate să ne strice în alt chip, în bunătața pe care o facem, ne face multă pagubă și ne îndeamnă să răbdăm ostenele iar de roade ne lipsește. Că nu este cu puțință să aibă cineva și bunătața smereniei și să aibă și mândria.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 31)

„La fel și bășicile cele de apă prea lesne se fac și iar prea lesne crapă și se fac apă și așa se fac mândri și prea lesne pier.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 31)

„Aceasta face și cel măreț, că numai pe sine se face bun, înțelept și cunoscător, iar pe ceilalți oameni nu-i are de nimic, numai ce-i batjocorește și râde de ei și de va cădea în păcat nu se pocăiește, nu se smerește că nu-l lasă necunoștința, ca și pe diavolul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 119)

„Cel mândru se consideră pe sine însuși ca și unic și pentru a fi adorat. Cel mândru vrea pentru el însuși omagiile, care nu-i sunt datorate decât lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 594)

„Așa e mândria! Rupe legătura dragostei, îndepărtează pe vecin, face pe cel mândru să se uite numai la sine. După cum un zid care se burdușește surpă clădirea, tot așa și un suflet care se umflă de mândrie nu suferă prietenia cu altul.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 70)

MÂNDRIA (gravitatea)

„Așa sunt uneltirile vrăjmașului. Ne urcă prin înșelăciune la mare înălțime, ca să ne coboare de acolo în adâncul prăpastiei”. (*Omilii la Facere*, omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 180)

„De-ai face mii și mii de fapte bune, de-ai săvârși toată virtutea, dar dacă te lauzi cu faptele tale bune, ai ajuns cel mai nenorocit și cel mai ticălos

om. Și aceasta se vede bine din cele ce a suferit fariseul acela, care s-a lăudat față de vameș și a ajuns dintr-o dată mai prejos de vameș (Luca, 18, 9-14); cu limba și-a pierdut toată bogăția virtuții; a ajuns gol și sărac, suferind un naufragiu nemaivăzut și nemaiauzit; și-a pierdut toată încărcătura, chiar când a ajuns în port. Să pățești ce-a pățit fariseul; din pricina unei rugăciuni, pe care n-a făcut-o cum trebuie, înseamnă să ți se înece corabia în mijlocul portului. De aceea și Hristos, poruncind ucenicilor Săi, spunea: *Când veți face toate spuneți: Slugi netrebnice suntem* (Luca, 17, 10). Prin aceste cuvinte Hristos voia să-i întărească și să-i țină departe tare de această patimă pierzătoare.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 396)

„Nimic nu-i mai cumplit decât mânia și mândria. Ne fac în același timp și mândri și slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta suntem urâți de oameni, căzând în păcate potrivnice: în îngâmfare și în lingușeală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriți fără să fim umiliți și mândri fără să fim încrezuți”. (*Omilii la Matei*, omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„... cel mândru nu se cunoaște deloc pe el însuși. De aceea obișnuim să zicem de cel mândru: nu se cunoaște pe sine, nu se știe pe sine. Iar cel care nu se cunoaște pe sine, pe cine poate să cunoască? După cum cel ce se cunoaște pe sine cunoaște pe toate, tot așa cel ce nu se cunoaște pe sine nu cunoaște nici pe cel din jurul lui. Unul ca acesta este cel ce spune: *Deasupra cerurilor îmi voi pune scaunul meu* (Isaia 14, 13). Pentru că nu s-a cunoscut pe sine, n-a cunoscut nici pe toate celelalte”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

„Nimic nu-i mai rău decât mândria! Mândria scoate pe om din minți și face să i se ducă vestea de prost; dar, mai bine spus, mândria îl prostește de tot. După cum nu-i nevoie să cauți un alt exemplu de prostie atunci când vezi că unul de trei coți se silește să fie mai înalt decât munții sau chiar crede că e mai înalt și se întinde să depășească culmile munților, tot așa nu căuta o altă dovadă de nebunie atunci când vezi un om mândru, care se socotește a fi mai bun decât toți, care socoate o insultă să trăiască la un loc cu toată lumea. Acesta este cu mult mai de răs decât un prost din naștere, cu cât el, de bună voie, își face această boală. Și nu numai din pricina aceasta e un ticălos, ci și pentru că, fără să-și dea seama, cade în însăși prăpastia păcatului.

Când un om ca acesta își va cunoaște păcatul cum trebuie? Când își va da seama că păcătuiește? Diavolul pune mâna pe el ca pe un rob rău și

înlănțuit și pleacă cu el; îl duce și-l poartă lovindu-l peste tot trupul și acoperindu-l cu mii de ocări. Și-l prostește atât de mult că-l face să se creadă mare și față de copii și de soție și chiar față de proprii lui strămoși”. (*Omilia la Matei*, omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 677)

„Nu este mai mare dușman al dragostei ca mândria”. (*Omilia la Matei*, omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Nimic nu este mai puternic pentru a înlătura de la noi mila lui Dumnezeu, și de a ne da flăcărilor iadului, ca tirania mândriei. Când ea stăpânește inima noastră, toată viața noastră devine necurată: *Tot omul care are inimă înaltă, este vinovat înaintea Domnului* (Pilde 16, 5).” (*Comentariu la Evanghelia de la Ioan*, omilia IX, 2, p. 47)

„... și bășica de apă se umflă, însă umflătura ei nu este ceva trainic și sănătos. Pentru aceea noi și numim pe astfel de oameni umflați de mândrie, după cum sunt și unele trupuri umflate de dropică, după cum se umflă și bășica de apă sau de săpun.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia I, p. 13)

„... când un mădular al trupului se rășcoală și își iese din locul său, nimic alt nu este decât inflamație sau umflare, și prin urmare boală. De altfel, un mădular al trupului nici nu se face mai ridicat decât celălalt, fără numai când se umflă. Tot așa deci și în trupul Bisericii cel ce se mândrește este bolnav și pătimește rău, căci s-a umflat mai mult decât măsura de obște. Și aceasta deci este un fel de inflamație sau umflătură.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 117)

„Că de chiar și după ce am făcut totul, și încă trebuie a ne numi *robi netrebnici*, apoi dacă nu este nici o pricină grabnică, de ce iertare ar putea fii vrednic cel ce se trufește și se îngâmă pe sine? Pentru aceea și fariseul a pățimit ceea ce a pățimit și a naufragiat tocmai la liman, căci s-a izbăvit de această stâncă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXV, p. 221)

„Cea dintâi nerecunoștință este ușurătatea minții omului față de Dumnezeu, motiv pentru care se va lua de la el darul oferit prin har. Cel care se trufește se poartă ca și cum ar fi reușit prin propriile sale puteri, însă cel

care gândește astfel e nerecunoscător față de Cel care a dat harul.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

„... omul care săvârșește cu mândrie binele și nu cade în nici un păcat, nu-și va da seama niciodată de păcatul lui, ci, prin mândria sa, își înrăutățește și mai mult starea sa și, fără să bage de seamă, pleacă pe lumea cealaltă lipsit de fapte bune. Așa a pățit fariseul: s-a urcat la templu cu părerea că are bogăție de fapte bune; s-a pogorât însă mai sărac decât vameșul (Luca 18, 10-14).” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 153)

„Fariseul postea, se ruga, nu nedreptătea pe nimeni, ținea legea. Însă era mândru. Astfel a fost osândit de Domnul, căci mândria îl vătăma mai mult decât l-ar fi vătămat toate celelalte păcate la un loc.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 17-18)

„Nimic nu ne înstrăinează atât de mult de iubirea de oameni a lui Dumnezeu și nimic nu ne dă atât de mult focul iadului, cât patima tiranică a mândriei și slavei deșarte. Când aceasta există în noi suntem pângăriți, chiar dacă avem alte virtuți, ca neprihănirea, postul, milostenia sau rugăciunea. Căci, cum spune Scriptura, *tot cel ce are inima mândră e necurat în fața lui Dumnezeu*. (Proverbe, 16, 5)”. (Din vol. *Problemele vieții*, p. 34)

„Fiecare cuget de desfrâu este, desigur, păcat de moarte, are însă ca pricină dorința. Când vorbim despre mândrie, dimpotrivă, nu poți găsi vreo cauză sau fază de început, care s-o îndreptățească fie și câtuși de puțin.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 34-35)

„Cel ce se supune mândriei, acestei stăpâne severe și urâte la chip, suferă și se întristează neîncetat. Da, este într-adevăr stăpână severă cu supușii ei. Și cu cât mai mult aceștia o lingușesc, cu atât își ridică capul și îi chinuie. Din contră, oamenilor care o alungă și o nesocotesc nu le poate face nimic.

Pe scurt, mândria este mai rea decât toate fiarele și decât orice tiran. Pentru că fiarele și tiranii, cu vorbă bună și cu grijă, de multe ori se îmblânzesc, pe când aceasta, cu cât îi cântăm în strună ci atât se sălbăticește. Și dacă găsește pe cineva care să-i facă toate poftele, nu șovăie să-l împingă chiar și la crimă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

„Nimic altceva nu este care-l înstrăinează pe om de la mila lui Dumnezeu ca tirania mândriei și-l dă la pedeapsa focului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 31)

„Deci alt lucru nu este mai rău decât mândria și mărirea deșartă pentru că și diavolul întâi nu a fost așa, ci mai înainte de ce s-a mândrit, era înger, iar dacă se mândri, se făcu diavol și din lumină se făcu întuneric.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 31-32)

„Omul cel măreț, fraților, este nebun și mai vârtos fără de Dumnezeu și seamănă nu numai fariseului aceluia, ci tocmai diavolului care, pentru mărirea și nebunia lui, a vrut să se facă tocmai cu Dumnezeu; pentru aceea din lumină ce era s-a făcut întuneric și din înger s-a făcut diavol întunecat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 119)

„Nebunia mândriei este mai rea decât nebunia obișnuită; cel mândru este mai prejos decât cel nebun. Mai întâi trebuie să fii ceva nebun pentru a fi mândru, căci trebuie să fii lipsit de simțuri și lipsit de rațiune. Mai mult, cel nebun nu-și face rău decât luiși, pe când celălalt este un bici pentru cei care-l înconjoară și care trebuie să i se supună. De altfel, Duhul Sfânt a pronunțat această profeție: *Ai văzut om înțelept în ochii săi? Mai mare nădejde este pentru un nebun decât pentru acela.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 597)

MÂNDRIA (urmările pierzătoare ale mândriei)

„... mândria, pricină a mii și mii de păcate”. (*Omilii la Matei*, omilia XI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 132)

„Cele mai mari rele, care au pângărit toată lumea, au veni din pricina mândriei. Diavolul, înainte de a se mândri, nu era diavol; dar prin mândrie a ajuns diavol. Pavel, voind să arate aceasta, spunea: *Pentru ca nu cumva, îngâmfându-se, să cadă în osânda diavolului* (I Tim., 3, 6). Cel dintâi om, fiind ispitit de diavol cu nădejdea că va ajunge Dumnezeu, s-a mândrit; dar și-a frânt gâtul și a ajuns muritor; nădăjduind să ajungă Dumnezeu a pierdut și ceea ce era. Dumnezeu l-a ocărât pe Adam și a râs de nesocotința lui, spunând: *Iată Adam a ajuns ca unul din Noi* (Fac., 3, 22). Toți oamenii de mai târziu, care au alunecat spre necredință, au ajuns aici, datorită mândriei, pentru că s-au închipuit egali cu Dumnezeu”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

„Dar dacă vrei să vezi că mândria înjosește, gândește-te și la căderea din cer a diavolului. Poate fi, oare, cineva mai jos decât diavolul, pentru că s-a mândrit? Poate fi oare, cineva mai înalt decât un om care voiește să se smerească pe el însuși? Diavolul se târâie pe jos și stă sub picioarele noastre - *Veți călca, spune Hristos, peste șerpi și peste scorpii* (Luca 10, 19). Omul smerit însă stă sus cu îngerii. (...)

Dar ca să-ți dai seama și altfel de josnicia celor mândri, te întreb: Cine se înjosește? Cel ajutat de Dumnezeu sau cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă? Negreșit cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă. Ascultă, dar, ce spune Scriptura de fiecare din ei: *Dumnezeu stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă har* (Iacov 6, 8). Te voi întreba iarăși altceva: Cine este mai înalt: Cel care slujește lui Dumnezeu și-I aduce jertfă sau cel care stă departe și nu are nici o îndrăznire către Dumnezeu”. (*Omilii la Matei, omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 757*)

„Nimic nu urăște Dumnezeu atât de mult ca mândria. De aceea de la început Dumnezeu a făcut totul, ca să dezrădăcineze din sufletul omului acest păcat. De aceea am ajuns muritori, înconjurați de scârbe și de dureri. De aceea suntem în osteneli, în sudori. De aceea muncim neconținut și muncim din greu și cu chin. Din pricina mândriei a păcătuit cel dintâi om, nădăjduind să ajungă egal cu Dumnezeu, de aceea n-a mai avut ceea ce avea. Așa e mândria. Nu numai că nu adaugă nimic bun vieții noastre, dar ne ia și ceea ce avem. Smerenia, dimpotrivă: nu numai că nu ne ia și ceea ce avem, dar ne adaugă și ceea ce nu avem.

Pe aceasta, dar, să o căutăm, pe aceasta să o urmărim, ca să ne bucurăm și de cinstea de pe lumea aceasta și să avem parte și de slava ce va să fie”. (*Omilii la Matei, omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 758-759*)

„Cel ce a devenit diavol n-ar fi ajuns, n-ar fi fost scos din Paradis, dacă nu ar fi fost stăpânit de această boală. Aceea i-a produs căderea din har, aceea l-a aruncat în iad, ceea ce a fost izvorul tuturor relelor. În sfârșit, acest viciu este de ajuns pentru a distruge tot ceea ce este bun în suflet: milostenia, postul, rugăciunea, ce mai știu eu? *Ceea ce este înalt în ochii oamenilor este urâciunea înaintea lui Dumnezeu* (Lc., 16, 15). Aceasta nu este deci numai desfrânarea, cu toate că ea este nevrednică de iertare, nici adulterul, care pătează pe om, ci și tot felul de mândrie. Omul se poate să se scuze asupra poftii lui, dar mândria n-are nici cauză, nici scuze să aducă, care i-ar putea aduce o umbră de îndreptățire; ea nu este altceva decât o răsturnare a sufletului, o boală foarte grea și crudă, care vine în mod unic din nebunie,

căci nu este nimic mai nebun decât omul mândru (...) Dacă pe cel ce adevăratele bunuri îl fac să se mândrească este nefericit și mizerabil, dacă pierde toată răsplata pe care o are în vedere cel ce se ridică pentru lucruri care n-au nimic real, care-și umflă inima sa ca pe o umbră, pentru floare și pentru iarbă, căci slava lumii nu este un lucru, nu este cel mai ridicol dintre toți oamenii? Asemenea unui sărac care, cerșind pâinea sa, suferind de foame mereu, s-ar mândri că a avut o dată în vremea nopții un vis plăcut.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XVI, 4, p. 80)

„Cel ce se îngâmfă va lua aceeași osândă ca și diavolul.” (Comentariile sau *Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 290)

„Are și o tovarășă credincioasă, pe fiica ei, deznădejdea. Îi spun fiica ei pentrus ca aceasta o naște, după ce crește și se înrădăcinează bine în om. Iar deznădejdea, când se naște, conduce sufletul la distrugere totală.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

„Nimic nu-l aruncă pe om mai repede în focul iadului decât slava deșartă, mândria, părerea de sine și trufia.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 207)

„Ori cine ne va spune relele care se nasc din mândrie? Mai întâi ea ne face nebuni în fața lui Dumnezeu. Apoi ea ne face să pierdem tot rodul binelui pe care noi îl facem. Apoi ea ne expune la pedepse aspre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 360)

„Ce naște mândria? (Ce produce?) Toate viciile deodată. Nu numai mândria face să piară în noi orice virtute și distruge orice merit, cum ne face s-o vedem într-o istorie atât de cuceritoare pilda Fariseului mândru, ci sub influența ei blestemată se nasc toate viciile și se dezvoltă. Cel orgolios va avea el grijă vreodată de cel sărac? Cunoaște el bunătatea? Visează el alt lucru decât onoruri și distincții? Mânia, ura, cearta, răzburarea nu sunt ele în el însoțitoarele asidui ale mândriei sale? Nici un rău nu este așa de mare ca mândria. Pe oameni îi face demoni, certăreți, hulitori, călcători de jurământ; îi face să cedeze la orice poftă.

Ce mai naște încă mândria? Durerea. N-ar fi putut să-l tortureze decât el însuși și propria și nesățioasa sa stricăciune, îi va fi de ajuns.

Însă, mai mult, cel mândru înarmează împotriva sa întregul neam omenesc. Dumnezeu nu este singur *Cel care se ridică împotriva mândriei*, toți se înarmează în mod egal împotriva celui a cărui mândrie s-a făcut un obiect de ură și de repulsie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 595)

„Da, nu este un om mai păcătos ca vameșul și totuși, pentru că și-a zdrobit sufletul, pentru că s-a numit păcătos, precum și era, a întrecut pe fariseu, pe omul care postea, dădea zeciuială, pe omul fără de păcat.

- Pentru ce? Cum asta?

- Pentru că avea înrădăcinat în sufletul său mândria și slava deșartă, mama tuturor relelor, deși în suflet nu avea urmă de jaf și lăcomie. De aceea și Pavel îndeamnă și spune: *Fiecare să-și cerceteze fapta lui, și atunci se va lăuda numai față de sine, iar nu față de altul* (Gal., 6, 4). Fariseul a venit în templu și a învinuit pe toată lumea! A spus că e mai bun decât toți oamenii. Dar n-ar fi fost de îngăduit nici chiar dacă ar fi spus că este mai bun doar decât zece, sau decât cinci, sau decât doi, sau chiar numai decât unul! Așa, însă, s-a pus pe el în fruntea lumii și a învinuit pe toată lumea. De aceea carul lui a rămas în urma carului vameșului. Întocmai ca o corabie care, după ce străbate mii și mii de valuri, după ce scapă din multe furtuni, se izbește chiar în gura portului de o stâncă, și pierde toată averea din ea; tot așa și fariseul acesta a îndurat ostenele postului și ale celorlalte virtuți; dar, pentru că nu și-a înfrânat limba, și-a scufundat încărcătura chiar în port. Într-adevăr, să pierzi tot câștigul de pe urma rugăciunii, din care trebuia să câștigi totul, nu înseamnă, oare, să suferi naufragiu chiar în port?” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 1, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 331-332*)

MÂNDRIA (remedii pentru eliberarea de patima mândriei)

„Pentru ce vorbești mereu de faptele tale cele bune și mi le pui neconținut în fața ochilor? Nu știi că dacă te lauzi, nu te mai laudă Dumnezeu? Și, dimpotrivă, dacă te smerești, nu încetează a te lăuda înaintea tuturor”. (*Omilia la Matei*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

- Spune-mi, pentru ce nu-l saluți tu mai întâi?

- Pentru că așteaptă să-l salut eu!

- Dar tocmai pentru aceasta ar trebui să i-o iei înainte, ca să iei tu cununa!

- N-o fac, pentru că urmărește el lucrul acesta!

- Poate fi, oare, o prostie mai mare? Gândești cam așa: Tocmai pentru că urmărește să fie pricinuitorul răsplătirii mele, nu vreau să-i dau prilejul s-o facă! Dacă te salută celălalt mai întâi, tu nu mai ai nici o răsplată, chiar dacă îi răspunzi la salut; dar dacă tu i-o iei înainte cu salutul, ai neguțătorit gestul și ai cules rodul îmbeșugat al faptei lui. Nu este, oare, cea mai mare prostie să pierzi tot câștigul, când ai de câștigat atâta de pe urma unor simple cuvinte? Nu este, oare, cea mai mare prostie să-l ții de rău că nu te salută, iar tu să cazi în aceeași greșală? Dacă îl ții de rău că nu te-a salutat el mai întâi, pentru ce faci ceea ce ții de rău, pentru ce te sârguiești să faci ceea ce spui că e rău? Nu este mai mare prostie decât aceea ca omul să trăiască în păcat! (...) Ce iertare mai merităm noi, care ne ambiționăm pentru un simplu salut, când ni s-a poruncit să răbdăm să fim palmuiți, siliți și lăsați goi de dușmanii noștri?

- Dar dacă salutăm noi mai întâi, mi s-ar răspunde, vom fi disprețuiți și batjocoriți!

- Și ca să nu te disprețuiască un om, insulti pe Dumnezeu? Ca să nu te disprețuiască un om nesocotit, disprețuiești pe Dumnezeu, Care ți-a făcut atâta bine? Dacă este o nebunie să disprețuiești pe cel de o cinste cu tine, cu mult mai mare nebunie este să disprețuiești pe Dumnezeu, Creatorul tău! În afară de aceasta, mai gândește-te și la aceea că atunci îți prilejuiești mai mare răsplată când ești disprețuit. Pentru Dumnezeu suferi asta! Pentru că ai ascultat de legile Lui! De câtă cinste nu ești vrednic, de câte diademe? În ce mă privește aș dori mai degrabă să fiu ocărit și disprețuit pentru Dumnezeu decât să fiu cinstit de toți împărații! Nimic, nimic nu-i egal cu această slavă!

Să urmărim, deci, această slavă, așa cum ne-a poruncit Hristos!".
(*Omilia la Matei*, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 242-243)

„Să aducem în fața noastră pe un împărat, pe unul care dă tuturor porunci, investit cu cea mai mare funcție, care are crainic încins cu cingători strălucitoare, lictori și o ceată numeroasă de oameni care îl slujesc. Nu pare un om ca acesta mare și fericit? Haide, să punem și în fața acestuia un altul: un om fără de răutate, blând, smerit, îndelung răbdător; acesta să fie ocărit și bătut; să îndure totul cu fața senină și să binecuvânteze pe cei ce-i fac aceasta. Te rog să-mi spui pe care-l admiri: pe cel îngâmfat și mândru sau pe cel smerit? Nu seamănă iarăși unul cu puterile de sus cele nepătimitoare, iar celălalt cu o bășică umflată, cu un om bolnav de dropică sau cu un altul umflat de o altă boală? Nu se aseamănă unul cu un doctor duhovnicesc, iar celălalt cu un copil caraghios care-și umflă obrajii?

- Pentru ce te făleşti, omule? Că ești mare și te plimbi în trăsură? Că trăsura ții trasă de o pereche de catâri? Și cei cu asta? Și pietrele și lemnele pot fi trase de o pereche de catâri! Te făleşti ca ești îmbrăcat cu haine frumoase? Uită-te, însă, la cel îmbrăcat cu virtute în loc de haine și vei vedea că tu te asemeni cu iarba putrezită, iar celălalt cu un pom care face rod minunat și bucură pe toți care se uită la el. Tu porți hrană pentru viermi și molii, care, dacă ar tăbări pe tine, iute te-ar despuia de toată podoaba ta! - Căci ce sunt hainele de pe tine decât fire de viermi? Ce este aurul și argintul decât pământ și pulbere? Și toate la un loc, tot pământ și nimic mai mult! - Dar omul, îmbrăcat cu virtute, are o haină pe care n-o pot strica nici moliile și nici chiar moartea. Că nu de pe pământ își au originea aceste virtuți ale sufletului, ci sunt roadele Duhului; de aceea nici nu ajung în gura viermilor. Hainele omului virtuos sunt țesute în cer, unde nu-s molii, nici viermi, nici altceva de acest fel”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, X, în col. PSB, vol. 23, pp. 308-309)

„De vezi că inima ți se nuntește, pecetluiește-ți pieptul făcând semnul crucii”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 976)

„Dar cum veți evita voi acest rău? Voi îl veți evita dacă veți reflecta în voi înșivă asupra naturii voastre, asupra mulțimii păcatelor voastre, asupra mărimii chinurilor; dacă veți considera cât este de slab și de trecător ceea ce pare strălucitor lumii, și că toate acelea vor pieri mai repede decât iarba și decât florile primăverii. Nu, diavolul orice efort ar face, nu va putea să umfle ușor inimile noastre de mândrie, nici să ne ducă la trădare, dacă ne vom ocupa adesea de aceste gânduri și dacă ne vom aduce aminte cât mai des de oamenii virtuoși.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IX, 2, p. 47)

„Sufletul este infectat de o boală foarte urâtă, voi sunteți în cea mai cumplită sărăcie, și vă mândriți că posedăți atâția și atâția talanți de aur, că aveți o mulțime de slugi la dispoziția voastră? Dar aceste lucruri nu sunt ale voastre; dacă voi nu mă credeți, cercetați experiența celor ce au fost bogați înainte de voi. Dar dacă sunteți atât de beți, ca exemplul altora să nu vă învețe, așteptați puțin și propria voastră experiență vă va învăța că nu veți scoate din aceste pretinse bogății nici un folos, atunci când pe patul morții neavând nici o oră, nici o clipă, veți fi obligați să le lăsați în ciuda voastră celor ce vor fi acolo, și adesea la persoane pe care voi n-ați vrea să le dați. Cei mai mulți n-au avut vreme să dispună de ale lor; au murit dintr-odată, și atunci când doreau să se bucure mai mult, n-au putut: lipsiți de putere, ei au

fost constrânși să le lase altora, la care n-ar fi vrut.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XVI, 4, pp. 80-81)

„O, omule, ce ai tu care să poată să te mândrească? Nu știi tu josnicia naturii tale? Nu știi tu că voința ta este stăpânită de rău? Te gândești la moarte, te gândești la mulțimea păcatelor tale.

Poate că faptele bune îți însuflă sentimentele înalte și-ți umflă inima? Dar chiar aceea să vă facă să vă pierdeți toată roada (...) Voi dați milostenie săracilor? Dar aceasta nu este din bunul vostru; ci din cel ce-I aparține Domnului; aceasta vă este comun cu însoțitorii voștri. Iată pentru ce trebuie să fiți și mai smeriți și mai modești; prevăzând prin necazurile fraților noștri pe acelea care stau spânzurate deasupra capului vostru și vedeți în ei propria voastră natură.

Poate nu suntem noi ieșiți din părinți mizerabili? Eu o văd; dar dacă au intrat bogățiile în casele noastre, fără îndoială ele ne vor părăsi în curând. Și aceste bogății, ce sunt ele? O umbră zadarnică, un fum care se înalță, floarea ierbii, sau mai scurt, ele sunt mai slabe ca și floarea ierbii. Pentru ce vă mândriți cu puțină iarbă? Bogățiile nu ajung ele și la hoți, și la necurați, și la femei rele, și la stricătorii de morminte? Oare de astfel de însoțitori ne mândrim noi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIII, 1, pp. 159-160)

„Iisus Hristos muștră toate gândurile acestea de mândrie, zicând: oricât de mari ați fi, nu trebuie să vă ridicați mai presus de frații voștri. Mântuitorul n-a zis, ceea ce era mai mare și mai tare: dacă eu am spălat picioarele unui trădător (Iuda – n.n.), este oare ceva lucru minunat că voi veți spăla picioarele celor de o seamă cu voi? Dar, cum a spălat în mod real picioarele unui trădător, el lasă aceea la judecata celor ce au fost martori. Pentru acest motiv a mai zis: *Cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor* (Mt., 5, 19). Căci a învăța în mod adevărat înseamnă a învăța prin fapte. În sfârșit, ce fast nu ar fi tăiat prin aceea ce făcea Mântuitorul, ce laudă nu ar fi atins acest fapt?

Cel ce este așezat pe heruvimi spală picioarele unui trădător; și voi oamenilor, voi care nu sunteți decât cenușă, țărână, pulbere, vă înălțați de mândrie, și voi aveți o părere înaltă despre voi înșivă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXI, 2, p. 361)

„Căci spune-mi: de ce tu îți întinzi gâtul când mergi? De ce pășești în vârful degetelor? De ce te fălești? Nu poți face nici un fir de păr fie alb, fie negru, și totuși tu, ca și cum stăpânești totul în lume, umbli astfel semețit!

Poate că ai voi a-ți face și aripi, ca să nu mai călătorești pe pământ; poate că poștești a fi un monstru. Acum, însă, oare nu te-ai făcut pe tine însuși monstru – deși fiind om – în încercarea nebunească de a zbura? Cum te voi numi oare, spre a nimici ușurința și lipsa ta de minte? Să-ți zic că ești țărăină, cenușă, fum și praf? Am arătat desigur prin acestea micimea ta, însă nu am nimerit a arăta exact imaginea pe care o voiam; fiindcă eu voiam a reprezenta exact și trufia, și ușurătatea ta. Așadar, ce imagine potrivită am putea găsi acestor oameni? Mie mi se pare că se aseamănă cu câlții în foc. Căci și aceștia, după aprindere, par că se umflă și se ridică în sus, însă o mică atingere a mâinii și e de ajuns a se împrăștia cu totul și a se arăta mai prejos de orice cenușă. Astfel sunt și sufletele unor asemenea oameni, căci o singură suflare, sau un atac cât de mic, va putea să umilească și să sfârâme ușurința lor.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XX, pp. 404-405*)

„Omul care cugetă cu măsură nu va cugeta niciodată lucruri mari despre sine, chiar de-ar avea cu dânsul fapte mari – căci el își simte neputința și smerenia – pe când cel lipsit de minte își închipuie lucruri mari despre sine, chiar și în cele mai mici lucruri ale lui. Să câștigăm deci înălțimea prin smerenia noastră.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia I, p. 13*)

„Și ce ai care nu ai luat? (I Cor., 4, 7). (...) Ceea ce el (Pavel – n.n.), spune aici aceasta înseamnă: *De unde se poate dovedi că tu ești vrednic de a fi lăudat? Așadar, s-a făcut vreo judecată? S-a făcut mai înainte vreo cercetare, vreo încercare sau vreo ispitire amănunțită? Dar nu ai ce spune. Că dacă oamenii își dau părerea câteodată, totuși judecata lor nu este dreaptă. Dar să spunem chiar că ești vrednic de laude, că ai într-adevăr cu tine darul de a fi plăcut tuturor, că judecata oamenilor nu este stricată. Ei bine, nici chiar atunci nu trebuie să cugeți lucruri mari de tine, fiindcă ceea ce ai, nu de la sineți ai, ci de la Dumnezeu ai primit. Deci ce ai a-ți însuși, nefiind nimic al tău? Dacă ai tu ceva, și alții au împreună cu tine. Nu sunt ale tale izbânzile pe care le ai, ci ale harului lui Dumnezeu. De vei spune că ai credința, apoi și aceasta ți-a venit din chemare; sau de vei spune de haruri, sau de iertarea păcatelor, sau de puterile și minunile ce săvârșești, sau de cuvântul învățător, sau de orice – toate de acolo le ai, toate de acolo le-ai primit. Așadar, ce ai, spune-mi, pe care nu le-ai primit, ci le ai numai din isprăvile tale? Nu poți spune nimic. Deci dacă totul ai primit, pentru ce cugeți lucruri mari? Pentru aceea tocmai trebuie ca să te smerești, căci ceea*

ce și s-a dat nu este al tău, ci al dăătorului Dumnezeu. Dacă ai luat, de la dânsul ai luat; și dacă ai luat de la dânsul, nu pe al tău ai luat; și dacă nu ai luat pe al tău, pentru ce cugeți lucruri mari, ca și cum ar fi al tău? (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XII, pp. 117-118)

„Să nu-mi spui că: *Cutare este cârpitor de ciubote, sau că celălalt este boangiu, sau că acela este alămar*, ci gândește-te că el este credincios și frate. Fiindcă noi suntem ucenici ai pescarilor, ai vameșilor, ai făcătorilor de corturi, ai aceluia care a crescut în casa unui teslar, și care s-a învrednicit a avea ca mumă pe logodnica acelui teslar, care din pruncie chiar a primit a sta în ieslea dobitoacelor, iar după aceea nu avea unde să-și plece capul, ai aceluia, zic, care atât de mult călătorea, încât nici nu se gândea ce va mânca, așa că alții îl hrăneau. La acestea te gândește, și atunci vei socoti întru nimic trufia omenească.” *(Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XX, p. 209)*

„... nimic să nu spui de tine, ci în toate laudă-te în Dumnezeu.” *(Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia V, p. 47)*

„Că ce ai, care nu ai luat? Iar de ai și luat, pentru ce te îngâmfi ca și cum nu ai fi luat? (I Cor., 4, 7). Aceasta este cea mai mare virtute, a pune totul în seama lui Dumnezeu, a nu socoti nimic al tău, a face totul nu spre slava oamenilor, ci spre slava lui Dumnezeu, căci El este Cel ce va cere răspuns de faptele făcute.” *(Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia V, p. 61)*

„Măcar de te-ar lăuda vreun om, totuși nu vei avea nici un folos dacă Dumnezeu nu te va lăuda.” *(Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia V, p. 62)*

„Să disprețuim lauda oamenilor. Până când oare vom fi atât de mici de suflet, căutând numai jos la pământ? Până când oare vom dăinui a ne târî aici jos pe pământ, în vreme ce Dumnezeu ne ridică până la cer?” *(Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia V, p. 62)*

„Deci să nu-mi spui de frumusețea feței, nici de grumazul lui cel măreț, nici de hlamidă, sau de cal, și de cei ce-l întovărășesc, ci gândește-te unde se

sfârșesc acestea. Iar de-mi spui de cele ce se văd, apoi atunci și eu îți voi spune de cele din Scripturi și cu mult mai strălucite decât acestea. Dar precum pe acelea nu le admirăm pentru fața sau privirea lor, având în vedere că totul este țărână, tot așa nici pe acestea, fiindcă și acestea sunt țărână. Sau mai bine zis, chiar și mai înainte de a se risipi și a se face praf, arată-mi rogu-te pe un bolnav de friguri întins pe pat și trăgând să moară, și atunci îți voi spune ție: Ce s-a făcut acea podoabă măreață? Unde se duce oare marea lingușire de care era înconjurat, unde slujba robilor, prisosința averilor și a moșiilor? Care vânt intrând, a împrăștiat toate acestea? Dar iată că și pe pat când șade lungit, el poartă semnele bogăției și ale trufiei, fiind îmbrăcat cu haină strălucită, săracii și bogății petrecându-l la groapă, gloata aclamându-l. Mai cu seamă acestea sunt cu totul de răs, numai că îndată se dau pe față ca și floarea ce se scutură.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIII, pp. 209-210)

„Până când oare ne vom îngâmfă cu acea îngâmfare vrednică de răs? Așa cum ne apucă răsul, când îi vedem pe copii întinzând mâna și amenințând, sau luând pietricele de pe jos și aruncându-le, la fel e vrednică de răs și prostia omenească, care e rezultatul unei cugetări copilărești, a unei judecăți imperfecte. *Pentru ce se trufește cel ce este pământ și cenușă?* (Sir., 10, 9). Cugeți lucruri mari, omule? De ce? Spune-mi, care-i câștigul? De unde-ți vine să cugeți lucruri mari împotriva fratelui tău? Oare nu ai și tu aceeași fire? Oare nu același suflet? Oare nu ați fost deopotrivă cinstiți de Dumnezeu? Dar poate ești înțelept. Atunci ești dator să-i mulțumești lui Dumnezeu, iar nu să te trufești.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

„Ascultă ce spune Iosif, ascultă ce spune și Daniil. Împăratul Egiptului a trimis să-l aducă din temniță pe Iosif pentru a-l întreba de visul pe care-l avusese, pentru că nici unul din învățații Egiptului – dintre cei care se pricepeau la asemenea lucruri – nu reușise să-l talmăcească. Ce a răspuns Iosif când a ajuns în fața împăratului care urma să-l ridice în cinste peste toți și să-l arate mai înțelept decât toți astrologii și ghicitorii, magii și vrăjitorii, într-un cuvânt mai presus decât toți înțelepții de pe atunci, pe el, care era copil încă și în robie (de altfel, atunci e slava mai mare, când vine fără de veste, fapt care și pe Iosif l-a făcut mai demn de admirație)? A răspuns oare: *Da, știi, împărate!?* Nu, deși nu a fost nimeni care să-l fi contrazis, ci cu multă modestie și cu multa lui recunoștință a spus: *Oare tâlcuirile nu sunt ele de la Dumnezeu?* (Fc., 40, 8). Privește cum l-a slăvit el numaidecât pe Stăpânul a toate, și de aceea a fost și este slăvit la rându-i; și nu puțin lucru

este să-l descoperi pe Dumnezeu și să-L arăți drept săvârșitorul unor astfel de fapte. Căci cele vorbite le-a arătat demne de credință și în același timp și dovadă a prieteniei lui cu Dumnezeu. Și nici că poate exista vreun lucru mai mare decât cel de a fi prieten cu Dumnezeu.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 98-99)

„Iosif L-a slăvit pe Dumnezeu și a fost slăvit de El. Eu preamăresc pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine (1 Rg., 2, 30). Ascultă acum și despre strănepotul acestuia, Daniel, care a fost mai înțelept decât toți. *Iată, tu îți închipui că ești mai înțelept decât Daniel* (Iez., 28, 3). Acest Daniel, deși a fost mai presus decât toți înțelepții, astrologii, ghicitorii, magii, vrăjitorii și mai presus decât toată înțelepciunea, totuși, venind înaintea împăratului și trebuind să dea răspuns la întrebare, nici el nu se îngâmfa, ci atribuie totul lui Dumnezeu, zicând: *Și mie, nu prin înțelepciunea care ar fi în mine mai mult decât la toți cei vii, mi s-a descoperit taina aceasta* (Dan., 2, 30). Iar împăratul a căzut înaintea lui și i s-a închinat, poruncind apoi să i se aducă daruri. Ai văzut smerenia? Ai văzut recunoștința? Ai văzut viața neîngâmfată?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 99-100)

„Ascultă acum și pe apostolii Domnului cum au spus odată: *Bărbați israeliți, de ce vă mirați de acest lucru, sau de ce stați cu ochii ațintiți la noi, ca și cum cu a noastră putere sau cucernicie l-am fi făcut pe acesta să umble?* (Fap., 3, 12); iar altă dată: *Doar și noi suntem oameni, asemenea pătimitori ca voi* (Fap., 14, 15). Așadar, dacă ei respingeau în această manieră onorurile ce li se aduceau, ei, care prin smerenia lor întru Hristos au făcut fapte cu mult mai mari chiar decât Hristos – desigur, cu puterea primită de la El – căci *cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu și mai mari decât acestea va face* (In., 14, 12), atunci nu sunt cu adevărat vrednici de plâns și de o mie de ori nenorociți cei care nu pot speria nici măcar țânțarii, necum pe demoni? Cei care nu pot fi folositori nici măcar unui singur om, iar nu lumii întregi, și cu toate acestea cugetă lucruri atât de mari încât îl întrec până și pe diavol?

Nimic nu poate fi mai străin de sufletul creștinului ca ușurătatea minții.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 100-101)

„Cum am putea stinge, de exemplu, patima mândriei și a îngâmfariei drăcești? Cunoscând pe Dumnezeu, căci dacă ea vine de acolo că nu cunoaștem pe Dumnezeu, apoi cunoscându-L cum trebuie a-L cunoaște, orice mândrie va fi alungată.

Gândește-te la gheenă, gândește-te la cei mai buni decât tine, gândește-te la păcatele tale, gândește-te la cele ce ai a da seamă lui Dumnezeu, și dacă te gândești la toate acestea, apoi iute vei domoli cugetul, iute îl vei încovoia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 292)

„... Hristos S-a deșertat pe Sine. Cel ce știe aceasta, deci, nu va cugeta despre dânsul lucruri mari niciodată. Căci omul nu are nimic care să nu fie de la Dumnezeu, și deci să nu cugete lucruri mare despre dânsul. *Căci ce ai, zice, pe care să nu-l fi primit?* (I Corinteni 4, 7). El a spălat picioarele ucenicilor; și cel ce știe aceasta cum s-ar mândri? De aceea zice Hristos: *Când veți face toate cele ce s-au poruncit vouă, ziceți că slugi netrebnice suntem.* Vameșul numai prin umilință s-a mântuit, pe când fariseul prin mândrie s-a pierdut.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 186)

„Dar cum oare vom putea să nu cugetăm lucruri mari având avere? Dacă vom cunoaște că bogăția este nestatornică și nesigură, dacă vom cunoaște că mai mare decât bogăția este speranța cea în Dumnezeu, dacă în fine, vom cunoaște că și bogăția este lucrul lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, pp. 197-198)

„Din ce pricină, omule, cugeți lucruri mari de tine? Poate că din pricina celor pământești? Dar acestea dispar chiar mai înainte de a se arăta. Poate că din pricina celor duhovnicești? Dar și acesta este un succes duhovnicesc, la a nu cugeta lucruri mari de sine-ți. Deci, de ce cugeti lucruri mari de tine? Că ai succese? Ascultă pe Hristos Care zice: *Când veți face toate cele ce vi s-a poruncit vouă, ziceți: că slugi netrebnice suntem; că ce am fost datori a face, am făcut* (Luca, 17, 10). Dar poate că cugeți lucruri mari din pricina averii tale? De ce? Te rog; nu ai auzit că goi am intrat în lume, goi ne vom și duce? Mai mult încă: n-ai văzut pe cei dinaintea ta cum au plecat goi de aici? Dar cine oare având lucru străin, cugetă pentru aceasta lucruri mari? Că cei ce voiesc a întrebuința averile numai pentru mulțumirea lor proprie, li se iau acestea și fără voia lor mai înainte de moarte chiar, dar la moarte numaidecât.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 66)

„Să cugetăm la slăbiciunea naturii noastre, să ne aducem aminte de mulțimea greșelilor n

„Aducându-ne aminte neconținut de păcatele noastre, putem înfrânge iute mândria sufletului nostru.” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 108)

„Cunoaște bogăția cea adevărată, și coboară-te odată din îngâmfarea aceea înaltă și deșartă! Gândește-te la nimicnicia firii tale! Pământ și cenușă ești, praf și pulbere, fum și umbră, iarbă și floare de iarbă. Spune-mi, cu o astfel de fire te mândrești? Poate fi oare ceva mai de râs? Vrei să spui că ești căpetenie peste mulți oameni? Dar ce folos că ești căpetenie peste mulți oameni, dar ești rob și prizonier patimilor tale! Ești la fel cu cel umil acasă, bătut și rănit de slugi, dar care în oraș umblă semețindu-se că domnește peste alții! Te bate slava deșartă, te rănește desfrânarea, te robesc toate patimile, iar tu te mai și semețești?” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 300)

„... omul este pulbere și cenușă (Fac. 18, 27), carne și sânge (Mat. 16, 17), iarbă și floare a câmpului (Is. 40, 6), umbră (I Cron. 29, 15), fum (Ps. 101, 4) și deșertăciune (Ps. 38, 5), dacă nu cumva există ceva mai slab și mai lipsit de valoare decât aceste lucruri cu care este asemuit. Să nu socotești că cele rostite reprezintă o acuzație împotriva naturii. De altfel, nu eu spun acestea, profeții sunt cei care le-au cugetat fără să necinstească specia noastră, ci spre a domoli răbufnirea orgolioasă a celor lipsiți de minte; fără să disprețuiască natura noastră, ci spre a coborî mândria celor cuprinși de nebunie. Căci, în situația în care, în ciuda existenței acelor cuvinte menționate, atât de numeroase și atât de puternice, s-au arătat totuși unii care au întrecut lăudăroșenia diavolului, dacă n-ar fi fost rostit nici un asemenea cuvânt, spre care culme a orgoliului nu s-ar fi năpustit? Îmi poți spune? Au leacul la îndemână și ei încă sunt cuprinși de aprindere. Cât de tare s-ar fi aprins orgoliul lor, dacă aceia nu ar fi dezvăluit cuvinte atât de numeroase și atât de puternice despre natura omenească? Ascultă, așadar, ce spune despre el însuși dreptul patriarh: *iar eu sunt pulbere și cenușă* (Gen. 18, 27). Vorbea cu Dumnezeu și această libertate de a-i vorbi nu îi stârnea orgoliul, ba dimpotrivă, deținerea acestei libertăți îl determina să păstreze măsura.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea II*, pp. 43-44)

„Dacă vrei să cumițești un om mândru, nu folosi cuvinte multe. Amintește-i doar de firea omenească de cuvintele înțeleptului Sirah: *Pentru ce se trufește cel ce este pământ și cenușă?* (Eccl., 10, 9) Iar dacă el spune că pământ și cenușă va deveni după moartea sa, fă-l să

înțelege faptul că și acum, când trăiește, nu este nimic mai mult. Să nu se lase înșelat văzând frumusețea chipului său, simțind că este sănătos și puternic și că se poate bucura de bunătățile de pe acest pământ. Pământ și cenușă este, iar stricarea frumuseții sale începe încă de când el este în viață (Eccl., 10, 9).

Cu toții putem vedea cât de neînsemnată este existența noastră. Nu trebuie să ajungem în clipa morții ca să ne dăm seama că nu suntem nimic pe fața pământului. Să înțelegem lucrul acesta încă de pe acum, îndreptându-ne cu înțelepciune gândul spre noi înșine și în jurul nostru, privindu-ne pe noi și pe ceilalți. Dar să nu ne pierdem îndrăzneala văzând stricăciunea firii omenești. Dumnezeu nu a lăsat lucrurile să fie astfel pentru că ne-ar urî, ci, dimpotrivă, pentru că ne iubește și se îngrijește de noi. În felul acesta, ne dă mereu prilejul să devenim oameni smeriți. Gândiți-vă dacă omul, cu toate că este făcut din pământ, a îndrăznit să spună: *Ridica-mă-voi în ceruri și mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi așeza jilțul meu!* (Isaia, 14, 13), unde ar fi ajuns gândul său dacă nu l-ar fi strunit frâul firii sale neputincioase?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 203)

„De ce te mândrești, dar, omule? Coboară din înălțimile trufiei tale și vezi-ți sărăcia. Ești pământ și cenușă, umbră și fum, iarbă și floare a câmpului. Ce motiv este acesta de mândrie? Ai putere peste mulți oameni? Și la ce-ți folosește să ai putere peste mulți oameni, dacă patimile au putere asupra ta? Sau poate ești din aceia care acasă la ei sunt călcați în picioare de slujitorii săi, iar când ies în piață, se arată mândri, pentru că sunt stăpâni asupra mai multor oameni. Bine ar fi să fii stăpân pe patimile tale, sau măcar asemenea celor pe care-i întâlnești în piață. Dacă este vrednic de osândă cel care se laudă cu virtuțile sale, nu este, oare, ridicol cel care se laudă cu lucruri de nimic?

Omule nefericit! Sufletul tău este măcinat de cea mai înfricoșătoare dintre boli, care este boala păcatului, iar tu te mândrești cu banii tăi mulți, cu casele și cu pământurile. Cum de nu știi că acestea nu sunt ale tale?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 204)

„Așadar, să nu ne mândrim sub nici un motiv. Să avem mereu gând smerit, orice izbânzi și virtuți am avea. Dacă ne smerim ca vameșul din Evanghelie, drepti vom fi. Suntem drepti? Atunci să credem cu smerenie că

suntem păcătoși și ne facem de două ori mai drepți. Pentru că *Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har* (Iacov 4, 6).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 216)

„Și dacă omul fiind pământ și cenușă a îndrăznit să zică că se va sui în cer (Is., 14, 14), unde nu ar fi căzut cu mintea de n-ar fi avut frâul firii? Deci când vei vedea pe cineva trufindu-se, întinzându-și cerbicia, trăgându-și sprâncenele, umblând în caretă, îngrozind, băgând în temniță, dând la moarte și nedreptățind, zi-i către el: *Ce se trufește pământul și cenușa, că în viața lui am lepădat cele dinlăuntrul lui?* Și acestea se pot zice nu numai pentru omul cel simplu, ci și pentru cel ce stă pe scaunul cel împărătesc. Să nu privești la porfiră, nici la coroană sau la hainele cele de fir, ci cearcă firea și vei vedea că nimic nu are mai mult decât oamenii cei de rând. Iar dacă vrei să privești porfira, coroana și hainele cele de fir și toată pompa privește-le, dar vei vedea că toate acestea au ca materie pământul. Căci zice: *Și toată slava omului, ca floarea ierbii* (Is., 40, 7). Iată că toată podoaba aceea s-a arătat mai proastă și decât pământul.

Vezi cum aducerea aminte de fire smerește trufia și surpă toată mândria? De ajuns este să cugetăm cine suntem și din ce lucruri suntem alcătuiți și va pieri toată mândria gândurilor.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 91-92)

„Oare tu ai făcut cerul? Pogoară-te din înălțimea râpei și ia aminte la neputința firii cea trecătoare, că ești pulbere și umbră și fum și iarbă și floarea ierbii, ce gândești lucruri mari și te mândrești în deșert? Ce este alta mai de râs decât aceasta?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 30)

„Să cunoască că nu cu a lor putere au făcut acele fapte bune, ci cu darul lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 121)

„Dacă noi am consulta Scriptura, nu ne-ar trebui nici timp, nici reflexii lungi, pentru a face să se nască în noi groaza și ura față de mândrie. Dacă am arunca ochii spre exemplele care ne sunt date de stricăciune și de dezastrele orgoliului, ura noastră ar crește fără de măsură.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 594)

„Așa e obiceiul sfinților! De fac vreo faptă rea, o dau în vileag, plâng în fiecare zi și o fac cunoscută tuturor. De fac, însă, vreo faptă mare și demnă de laudă, o ascund și o dau uitării.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 322)

MÂNIA (definiția)

„Mânia este o fiară, și o fiară furioasă și crudă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLVIII, 3, p. 235*)

„... mânia nimic nu este, fără numai pornire fără de socoteală”. (*Din Cuvântul 17 la Faptele Apostolilor, în vol. Puțul și Împărțirea de grâu, p. 397*)

MÂNIA (cea firească și bună)

„Hristos nu interzice cu totul mânia. Mai întâi, pentru că nu este om care să fie lipsit de patimi; poate să și le înfrâneze, dar ca să scape cu totul de ele, cu neputință. Apoi, pentru că mânia este folositoare, dacă știm să o folosim la timpul convenit. Uită-te numai câte lucruri bune a lucrat mânia lui Pavel, când s-a mâniat pe corinteni! I-a scăpat de mare prăpăd! Tot cu ajutorul mâniei, Pavel a câștigat din nou pentru Hristos pe galateni, care căzuseră de la credință, ca și pe alții, mai mulți decât aceștia.

- Dar care este timpul când se cuvine să ne mâniem?

- Când nu ne mâniem pentru a ne răzbuna, ci pentru a ține drepti pe cei ce cad, pentru a întoarce pe căile cele drepte pe cei păcătoși”. (*Omilia la Matei, omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 209*)

„... mânia și pofta - sunt înnăscute în firea omenească, deși amândouă ne sunt folositoare: mânia ca să pedepsim pe cei răi și să îndreptăm pe cei care se uită urât, iar pofta ca să dăm naștere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moștenitori”. (*Omilia la Matei, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 219*)

„Este oare vreo necesitate sau vreo siluire de a insulta pe un altul? *Da, zice; din cauză că inima mi se înfuriază și clocotește de mânie, și nu-mi lasă sufletul în liniște.* Dară nu e cauza inimii, omule, ci cauza micimii tale de suflet și poftei de a insulta; pentru că dacă ar fi din cauza inimii, toți oamenii s-ar înfuria și ar insulta. Avem inimă nu ca să insultăm pe aproapele, ci ca să

întoarcem la pocăință pe cei ce păcătuiesc; să fim treji, iar nu trândavi. Inima este în noi ca să servească de impuls pentru noi, spre a scrâșni cu dinții contra diavolului, spre a fi grozavi contra lui, și nicidecum contra oamenilor. Avem arme date de Dumnezeu, nu ca să ne războim pe noi înșine, ci ca să întrebuițăm întregul armament contra vicleanului diavol, care ne atacă. Te înfuriezi? Fie, însă contra păcatelor tale; îmboldește sufletul, biciuiește-ți conștiința, fii judecător grozav și neînduplecat al propriilor tale greșeli. Acesta e câștigul ce-l vei avea din înfurierea ta, pe care tocmai pentru aceea ți-a dat-o Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, pp. 20-21)

„De aceea Dumnezeu ne-a înarmat pe noi cu mânia, nu ca să implantăm sabia în propriul nostru corp, ci pentru ca întreagă să o afundăm în pieptul diavolului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 140)

„În toate privințele mânia este folositoare, dar numai atunci nu-i folositoare când căutăm să ne răzbunăm. Pentru aceea și Pavel nu a făcut uz niciodată de mânie în folosul lui propriu, ci numai când a fost vorba de cei nedreptățiți. Moise, apoi, când a văzut că un frate este nedreptățit, s-a mâniat (Ieș., 2, 11-12; 16-17) el, care era cu totul generos și cel mai blând dintre toți oamenii (Num., 12, 3). Când a fost insultat, nu s-a răzbunat, ci a fugit (Ieș., 2, 15).” (*Despre creșterea copiilor*, 69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 419)

„Uneori însă mânia este de folos. Când? Când o întoarcem împotriva vrăjmașilor noștri închipuiți. Dacă poți stăpâni mânia, atunci n-o omori. Păstrează-o vie, dar legată. Îți va fi folositoare ca un câine, care nu latră la oi sau la stăpânul lui, ci la tâlhari, la străini, la hoți.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 43)

MÂNIA (despre mânia cea folositoare și cea vătămătoare)

„Mânia în sine nu-i un păcat; păcat e atunci când te mânia fără pricină și pe nedrept. Căci spune Scriptura: *Mânia nedreaptă nu va fi iertată* (Înț. Sir., 1, 21). Nu mânia în sine, ci mânia nedreaptă. Iar Hristos spune iarăși: *Cel ce se mânia pe fratele său în deșert* (Matei 5, 22). Nu cel ce se mânia, ci acela care se mânia în deșert. Profetul apoi spune: *Mâniati-vă, și nu păcătuți* (Efes., 4, 26). Dar dacă nu trebuie să

ne folosim de mânie nici când împrejurarea o cere, atunci degeaba și în deșert mai este înzestrat sufletul nostru cu mânie. Or, nu în deșert! De aceea a sădit-o Făcătorul în sufletul nostru, ca să îndreptăm pe cei păcătoși, ca să trezim pe cei moi și slăbănogi la suflet, ca să deșteptăm pe cei ce dorm, pe cei ce trândăvesc. Ca tăiș de sabie, așa ni s-a pus în sufletul nostru tăișul mâniei, ca să ne folosim de ea când trebuie. Din pricina asta și Pavel s-a folosit de multe ori de mânie. Iar Pavel, când se mânia, era mai plăcut decât cei care vorbesc cu blândețe; căci orice făcea Pavel o făcea pentru Evanghelie la timpul potrivit.” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 272)

MÂNIA (cea vătămătoare)

„- Și care este timpul când nu se cuvine să ne mâniem?

- Când ne mâniem pentru a ne răzbuna. Oprind această mânie, Pavel spunea: *Nu vă răzbunați singuri, iubiților* (Rom., 12, 19). Când ne mâniem din pricina banilor. Și această mânie a interzis-o Pavel, spunând: *Pentru ce nu suferiți mai bine strâmbătatea? Pentru ce nu răbdați mai bine paguba?* (I Cor., 6, 7)”. (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 209)

MÂNIA (manifestarea acestei patimi)

„Mânioșii nu mai văd bine, nici nu fac ce trebuie, ci ca și cum li s-ar fi stricat simțurile și și-ar fi pierdut mințile așa fac totul. Mânioșii nu mai cunosc pe cei din fața lor, nu mai țin seama de rude, de prieteni, de cunoștințe, de oameni cu funcții înalte; nu se gândesc la nimic, ci striviți de mânie, se aruncă în prăpastie. Poate fi om mai de plâns ca un om ca acesta, care, atunci când e cuprins de patimă, ajunge rob mâniei și e gata de omor? De aceea și fericitul Pavel, vrând să smulgă rădăcina răului, ne îndeamnă în epistolele sale, grăind așa: *Orice furie și mânie și strigăt să fie îndepărtat dintre voi, împreună cu toată răutatea* (Efes., 4, 31). Vreau, spune Pavel, ca nu numai să nu vă mâniați, nu numai să nu vă înfuriați, ci nici să nu strigați când vorbiți cu semenii voștri! Aici e vorba de strigătul pricinuit de mânie. Când mânia se naște în suflet, când inima pocnește, limba nu mai poate vorbi potolită, ci strigă aproapelui, vădind starea inimii. Așadar fericitul Pavel, vrând ca ucenicii lui să trăiască totdeauna liniștiți, le-a spus: *Orice furie. Cu asta le-a vorbit de orice furie pricinuită de orice lucru. Și orice mânie și orice strigăt să fie îndepărtat dintre voi. Apoi vrând să smulgă însăși rădăcina răului, ca să facă răul fără rod, a spus: împreună cu toată*

răutatea.

Un om care face lucrul acesta stă neconținut în port, scapă de valuri, nu se teme de furtună, nici de înec, ci, ca și cum ar călători pe vreme frumoasă sau ca și cum ar sta într-un port liniștit, așa își duce viața aceasta, scăpat de orice turburare. Dar nu numai atât, ci are parte și de desfătarea bunătăților celor nemuritoare și nespuse...”. (*Omilia la Facere*, omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 201-202)

„Urla (împăratul apostat Iulian) ca și câinii cei turbați care latră, fără să țină seama, și la cei ce le dau de mâncare, și la cei ce nu le dau.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 294)

„Adevărat, beat și demonizat la un loc este cel stăpânit de această patimă. Fața i se umflă, limba îi tremură, vocea i se sălbăticește, ochii i se înroșesc, urechile îi aud alt elucruri, tâmplele e se zbat, mintea i-o ia razna, judecata îi piere (...) Amețeală, tulburare și întunerice pe dinăuntru; exaltare, violență și țipete pe dinafară.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 42)

„Mânia aparține patimilor foarte iuți și tăioase, de aceea poate pun efoarte repede stăpânire pe sufletele noastre. Trebuie așadar să-i închidem toate ușile. Trebuie să o înăbușim cu orice chip. Pentru că nu este drept să îmblânzim fiarele sălbatice și să ne lăcăm sufletele în stare de sălbăticie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 42)

„Vrei să afli cât de mare rău este mânia? Uită-te la cei care se ceartă în piață sau pe drum. La tine cu greutate poți vedea urâciunea acestei patimi, pentru că atunci când te mâni, gândul tău se tulbură și parcă ești beat. Însă când ești liniștit, poți să te uiți la semenii tăi care sunt înfuriați și să înțelegi că așa ești și tu.

Ce se întâmplă, așadar? Pieptul fierbe, gura răcnește, pe ochi ies flăcări, fața se umflă și se înroșește, mâinile sunt scuturate, picioarele sar ca la circ - omul întreg seamănă cu un nebun, sau mai bine zis, cu un măgar sălbatic, care azvârle și mușcă. Iată cât de necuviincioasă și de umilitoare este înfățișarea celui care este stăpânit de mânie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 259)

„Să considerăm omul împins de mânie. Nu știi ce să spui la acest spectacol, dacă el este mai ridicol sau mai odios: gesturi nesăbuite, strigăte neînțelese, mișcări dezordonate. Brațele se agită ca și cele ale

unui nebun, tot corpul este cuprins de o mișcare de tremurare urâtă, ochii sunt umflați și aprinși, gura cu spume. Oare acesta este un om? Este aceasta o ființă înzestrată cu rațiune? Nu este mai curând o brută inconștientă care agită și înfurie oarecare mânia oarbă?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 609)

MÂNIA (gravitatea)

„Un om ca acesta este mai cumplit ca o fiară. Că fiarele, deși sălbatice prin firea lor, ajung de multe ori blânde dacă sunt dresate de oameni. Dar tu, care schimbi sălbăticia firească a fiarelor și le faci blânde împotriva firii lor, ce cuvânt de apărare mai poți avea când însuși schimbi blândețea ta firească într-o sălbăticie potrivnică firii tale? Îmblânzești fiara, care-i sălbatică prin firea ei, și tu, împotriva firii tale te sălbățești, deși ești blând prin fire. Domesticiești pe leu, și-l faci ascultător, dar faci ca mânia să-ți fie mai sălbatică decât leul! Pentru îmblânzirea leului îți stau în față două piedici: lipsa de rațiune a fiarei și sălbăticia lui mai cumplită decât a tuturor fiarelor; și totuși birui firea leului, datorită prisosului de înțelepciune dat ție de Dumnezeu. Pentru ce, omule, tu, care birui firea animalelor sălbatice, pentru ce-ți trădezi odată cu firea și frumusețea voinței? Dacă ți-aș porunci să îmblânzești pe un alt om, n-ai socoti porunca peste puterile tale, deși ai putea să-mi spui că nu ești stăpân pe voința altuia, nici nu-ți stă în putere, totul; acum însă e vorba de fiara din tine, peste care ești deplin stăpân”. (*Omilii la Matei*, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 59)

„Nimic nu-i mai cumplit decât mânia și mândria. Ne fac în același timp și mândri și slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta suntem urâți de oameni, căzând în păcate potrivnice: în îngâmfare și în lingușeală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriți fără să fim umiliți și mândri fără să fim încrezuți”. (*Omilii la Matei*, omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

„Nimic nu este mai greu, nimic nu este mai înspăimântător ca omul mânios. Căci dacă aspectul lui este urât și grozav, sufletul lui este cu atât mai mult. Căci precum se sparge o infecție și iese un miros greu, la fel sufletul care este tulburat de mânie va fi deformat și infectat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVIII, 3, pp. 235-236)

„Între mânie și nebunie, nu există nici o deosebire: mânia este un fel de demon trecător sau ea este mai rea decât un demonizat (...) omul mânios

se face vrednic de mii de chinuri; în mod voluntar el aleargă la pierzarea sa și se aruncă în iad; continuu tulburat de gânduri rele, noaptea și ziua în tulburare și în greutatea sufletului suferă aici jos chiar chinurile mai înainte de a ajunge în iad. Pentru aceasta să lucrăm să ne eliberăm și de chinurile prezente, și de pedeapsa viitoare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVIII, 3, p. 236)

„Foc nestăpânit este mânia, foc ce le arde pe toate. Și pe trup îl vatămă, și pe suflet îl distruge. Nimic nu este mai cumplit, nimic mai neomenesc, nimic mai mizerabil decât mânia și furia. Dacă cel furios ar putea să se observe pe el în ceasul în care izbucnește și se poartă urât, nu i-ar mai trebui nicvi un sfat. Căci ce este mai respingător ca fața lui mânioasă?

Mânia este mai rea decât beția și mai mizerabilă decât diavolul.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 41-42)

„Mânia ne face să cădem mai jos decât animalul, ea face din noi niște demonizați. Chiar exteriorul este îngrozitor, chiar dezordinile interioare sunt grozave, chiar și teroarea insuflată în afară.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 608)

MÂNIA (urmările dăunătoare ale mâniei)

„Închipuie-ți, dacă vrei, că și mânia este tot o fiară. Arată și tu față de tine atâta zel cât îl arată alții pentru îmblânzirea leilor; îmblânzește și tu, domesticește și tu mânia din sufletul tău. Și mânia are dinți și unghii groaznice; dacă nu-ți domesticești mânia, mânia omoară totul. Nu pot sfâșia leul și vipera atât de cumplit măruntaiele ca mânia, sfâșiindu-le neconținut cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică și sănătatea sufletului, mâncându-i, rupându-i, rozându-i toată puterea, făcându-l cu totul nefolositor. Dacă un om are viermi intestinali nu poate nici respira, căci viermii îi macină toate cele dinăuntru lui; ei bine, cum vom putea da noi naștere la gânduri bune când avem în noi un șarpe ca acesta, adică mânia, care ne mistuie toate gândurile”. (*Omilia la Matei*, omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 60)

„Că mânia este rădăcina uciderii; iar cel care taie rădăcina, cu mult mai mult va tăia ramurile; dar, mai bine spus, nici nu va lăsa ca rădăcina să încolțească”. (*Omilia la Matei*, omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 205)

„Mânia este un foc ce strică totul: ea strică trupul, ea ruinează sufletul, ea îl face pe om greu și groaznic la vedere. Sigur că dacă un om mânios ar vrea să se privească în oglindă, lui nu i-ar mai trebui un avertisment, căci nimic nu este urât ca o față aprinsă la mânie. Mânia este un fel de beție, sau, mai scurt, ea este mai rea decât diavolul...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXVI, 3, p. 126*)

„Căci când vei aminti celui ce s-a mâniat graiurile pe care le-a rostit întru iușimea sa, el își va acoperi fața de rușine, va râde de sine și va voi a suferi mii de rele, decât a fi ale sale acele graiuri.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia V, p. 64*)

„Mânia este rădăcina omorului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni, p. 112*)

„Cel furios pe dânsul se pedepsește mai întâi, înfuriindu-se, și numai după aceea este vătămat cel asupra căruia se înfurie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia I, p. 55*)

„... și mânia, și chiar simpla ocară poate azvârli pe un om în iad (Matei 5, 21-22).” (*Despre Feciorie, 83, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 141*)

„... patima aceasta e tiranică și adeseori trage cu ea chiar pe cei cu mintea trează și-i pogoară în adâncul pierzaniei.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 225*)

„Nimic nu tulbură atât de mult curăția minții și limpezimea judecării ca mânia fără socoteală, care izbucnește cu multă furie. *Mânia*, spune Scriptura, *pierde și pe cei înțelepți* (Pilde, 15, 1). Ochiul sufletului, întunecat de mânie, ca într-o luptă în toiul nopții, nu mai poate deosebi pe prieteni de dușmani, nici pe cei cinstiți de cei necinstiți, ci se poartă de-a valma cu toți la fel; chiar dacă ar avea de suferit de pe urma purtării sale, îndură totul cu ușurință, numai și numai ca să-și împlinească această plăcere a sufletului. Că plăcerea este aprinderea mâniei; o plăcere care muncește sufletul mai cumplit decât plăcerea trupească, răvășind toată sănătatea sufletului; duce cu ușurință la îngâmfare, la dușmănie nepotrivite, la ură fără pricină, pe scurt, la păcate; îl face pe om să păcătuiească mereu și pe degeaba și-l silește să spună și să săvârșească și alte multe păcate la fel ca acestea; că sufletul târât în vârtoarea patimii nu mai are pe ce să-și reazeme puterea lui, ca să facă față

unei astfel de porniri.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 77)

„Nu locuiește Duhul Sfânt unde este mânie. Blestemat este cel mânios. Nu este cu putință să iasă cineva sănătos, de unde este mânia”. (*Din Cuvântul 17 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 396)

„Cine se va birui de mânie, a pierdut toate bunătățile lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 122)

„Așa este cu sufletul când mânia face în el erupții funeste. Actele lui se strică, virtuțile lui cad, facultățile lui se întinează. Binele pe care putea să-l facă se întoarce în rău, și acțiunile cele mai legitime și cele mai naturale devin excесе intolerabile și urâte. Să luăm un exemplu. Este o datorie pentru o stăpână a casei de a o menține pe slujnica ei în respect și în supunere. Însă iată că mânia o împinge. Ea nu le mai oferă ochilor decât o furie ridicolă și urâtă. Cuvintele, strigătele care ies din gura sa nu mai au nimic rațional; mâna ei se ridică furioasă și loviturile pe care i le dă la un copil dezarmat vor striga împotriva ei, chemând răzbunarea cerului.

Ea produce în noi tot felul de rele.

1. *Mai întâi ea ne face urâți și de nesuportat lumii întregi.* Cum va avea omul mânios vreun prieten? Fără încetare el ofensează: el atacă fără încetare; tuturor el le este o povară prin izbucnirile cu care și acoperă limba sa și actele sale. Cade el în nevoie? Nimeni nu aleargă să-l ajute, căci toți au învățat să se teamă de el și să fugă de el,

2. Ea ne face periculoși. Pe bună dreptate se compară omul care este împins de mânie cu demonii a căror viață întreagă este răufăcătoare. Ce fac diavolii? Ei dezbină, ei umplu de tristețe, ei distrug peste tot iubirea și unirea, ei îl înarmează pe copil împotriva părinților săi, pe frate împotriva fratelui său, pe slujitor împotriva stăpânului său. Și ce alt lucru face mânia?

3. Ea ne face distrugători. Ea strălucește în noi și în jurul nostru ca și pulberea. În noi ea distruge întreaga noastră ființă: spiritul, inima, voința, virtuțile, calitățile, puterile. Alături de noi ea își înmulțește ruinele. Câte lucruri prețioase și sfinte printr-o izbucnire a mâniei sunt răsturnate, pe care noi nu le vom mai putea rezidi niciodată!

4. Ea ne separă de Dumnezeu și de Hristosul Său. Priviți la bunătatea lui Dumnezeu. Fără încetare ofensată, fără încetare batjocorit în măreția Sa cea sfântă și în binefacerile Sale, Dumnezeu este răbdător și milostiv la injuriile dușmanilor Săi, El răspunde făcând să lucească soarele Său și răspândind roua Sa peste ei. Priviți la Hristos, Fiul Lui Dumnezeu. La cea mai tare patimă a Sa, când dușmanii Săi Îl încearcă cu injurii și cu lovituri și-L împing spre Golgota, ce face El decât să sufere, să tacă, să ierte? (...) Deodată El va întuneca soarele Său, El va acoperi pământul cu întunericul, El va despica stâncile, El va mișca întreaga natură (...) Însă pe Cruce El ne învață să ne împlânzim resentimentele noastre și mânia noastră.

5. Ea mărește urile dușmanilor noștri. Un cuvânt dulce i-ar fi dezarmat, un procedeu binevoitor ar fi potolit natura lor stricată: dimpotrivă, izbucnirea noastră de mânie îi înarmează cu o furie nouă și de acum de nestins.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 606-607)

MÂNIA (remedii)

„Să silim, apoi, cugetul nostru să sfâșie fiara aceea sălbatică, mânia adică; să-i punem în fața chinurilor înfricoșătorului județ; să-i arătăm că va avea parte de mari bunătăți dacă se împacă cu vrăjmașii, iar dacă se încăpățânează, va fi pedepsit cumplit”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 66)

„Și doar la fiare sălbătică este firească și blândețea nefirească; pe când la tine dimpotrivă, blândețea este firească, și nefirească sălbătică și cruzimea. Nu vei putea, oare, păstra ce e în tine firească, tu, care scoți din sufletul unei fiare ce e firească și pui în el ce e nefirească? Ce osândă nu meriți oare? Și lucru mai minunat și mai ciudat decât acesta este că atunci când e vorba de firea leilor mai este altă greutate pe lângă asta: animalul nu are rațiune; și totuși de multe ori vedem lei împlânziți duși prin piață și mulți negustori răsplătesc adeseori cu bani pe cei ce pot, prin arta și înțelepciunea lor, împlânzi fiarele, pe când sufletul tău are și rațiune, are în el și frica de Dumnezeu și mult ajutor în multe privințe. Nu-mi veni, deci, mie cu scuze și pretexte! Este cu puțință dacă vrei, să fii și liniștit și bun și blând.” (*Omilia la Facere*, omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 110)

„De ne mână mânia spre răzbunare, să potolim patima aceasta

arzătoare cu rostirea sfaturilor celor duhovnicești, arătând cât de pierzătoare e patima aceasta. *Omul mânios*, spune Scriptura, *nu este cu bună cuviință* (Prov., 11, 25). Și iarăși: *Cel ce se mânie pe fratele său în deșert este vinovat gheenii focului* (Matei, 5, 22)”. (*Omilii la Facere*, omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

„Dar prin ce vom ajunge noi la această blândețe? Amintindu-ne adesea în mintea noastră păcatele noastre, plângându-le cu amar. Sufletul care trăiește în această tristețe, care s-a pătruns de durerea păcatelor sale, nu se mânie și nu se supără pentru nimic. Acolo unde este doliu nu poate fi mânie; unde este durere, acolo nu este nici o grabă; unde este înfrângerea inimii, nu mai este nici dezbinare, nici ceartă. O inimă tristă și necăjită n-are timp și putere de a se mânia, ci va scoate suspine adânci, ea va vărsa lacrimi amare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 4, p. 300)

„Obișnuit sunt să fiu prigonit, nu să prigonesc; să fiu izgonit, nu să izgonesc. Așa biruia Hristos, nu răstignind, ci fiind răstignit, nu pâlmuind, ci fiind pâlmuț. *De am grăit de rău, dovedește că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă bați?* (Ioan 18, 23). Stăpânul lumii se dezvinovățește în fața slugii arhierelui, fiind lovit peste gură. Gura din care a ieșit cuvântul, gura cu care a potolit marea (Matei 8, 23-27; Marcu 4, 36-41; Luca 8, 23-25), cu care a înviat din morți pe Lazăr cel mort de patru zile (Ioan 11, 43-44), cu care a pus pe fugă răutatea, cu care a pus capăt bolilor și păcatelor! Aceasta-i fapta minunată a Celui răstignit. Putea doar să sloboadă trăsnet, să cutremure pământul, să usuce mâna slugii arhierelui. Dar n-a făcut nimic din acestea, ci Se dezvinovățește și biruie prin blândețe, învățându-te și pe tine, care ești doar om, să nu te mânii niciodată. Chiar de-ai fi răstignit, chiar de-ai fi pâlmuț, să spui și tu aceleași cuvinte ca și Stăpânul tău: *Dacă am grăit rău, dovedește că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă bați?*” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 517)

„Și să știi că dacă vrem, cu toții avem puterea să o împiedicăm să izbucnească. De ce nu ne supărăm sau nu arătăm că suntem supărați la lucru, atunci când cel care este mai mare peste noi ne ceartă? Pentru că ne temem ca nu cumva, dacă-i răspundem cu mânie, să ne dea afară. Așadar, frica potolește mânia. De ce când îi certăm pe slujbașii noștri, ei nu scot

nici un cuvânt? Pentru că și pe ei îi reține aceeași primejdie care atârna deasupra capetelor lor.

Așadar, atunci când ne jignesc oameni puternici, adică cei care au puterea să ne facă rău, îndurăm mai mult decât am fi crezut. Dar dacă jignirea vine de la oameni care sunt mai prejos de noi sau lipsiți de putere, de la oameni de care nu este nevoie să ne fie frică, nu îndurăm insulta. De ce nu ne gândim că și într-un caz și în celălalt, Dumnezeu este Cel care îngăduie să fim atacați? Dumnezeu este Cel care ne dă medicamentul amar, dar mântuitor, ca să ne vindece de egoismul nostru. Așadar, să nu ne mâniem și să nu ne îndreptăm nici împotriva înțeleptului Doctor, nici împotriva oamenilor, care sunt instrumentele prin care lucrează Dumnezeu. Să întâmpinăm orice vorbă rea și orice nedreptate cu tăcere, îndelungă-răbdare și smerenie.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 259-260)

„Cum să vindeci acest suflet? Cum să ucizi șarpele din el? Bând cu dispozițiile necesare sângele Mântuitorului, pe care ni-l varsă în valuri Euharistia.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 607)

„Ușor putem compara mânia cu flacăra unui incendiu. Ca și ea, dacă n-o stingem când se naște, ea crește cu o rapiditate îngrozitoare. Ca și ea, mânia devastează cele mai frumoase lucruri, zdrobește cele mai puternice prietenii, și acolo unde se etalau bogățiile, ea nu mai lasă decât durerea, deznădejdele și ruinele.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 608)

MÂNTUIREA (- unirea cu Hristos)

„Mântuirea înseamnă a-l avea pe Dumnezeu; este unirea nespūsă cu Iisus Hristos. Mântuirea este încă frumoasa, dulce, slăvita societate cu îngerii și cu sfinții.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 313)

MÂNTUIREA (- fericirea veșnică cu Dumnezeu)

„Mântuirea ta este fericirea veșnică cu El.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 346)

MÂNTUIREA (- rezultatul conlucrării omului cu harul lui Dumnezeu)

„Mântuirea este rezultatul a două eforturi, al harului și a libertății omenești. Fără Dumnezeu, omul nu poate nimic. Dacă el nu este nimic și nu poate nimic fără Dumnezeu în ordinea curat naturală, de mii de ori mai puțin lucru poate el să fie în ordinea supranaturală, în problema mântuirii. De altă parte, Dumnezeu a hotărât că el nu va face nimic fără de om. Pentru slava noastră, ca să respecte libertatea noastră, Dumnezeu nu ne ridică la slavă cum face să se ridice soarele Său (...) Dumnezeu cere adeziunea noastră și pretinde colaborarea noastră.

(...) Dacă pe de-o parte Dumnezeu ne cere puțin, de altă parte El lucrează Însuși în mod măreț.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 314)

MÂNTUIREA („a Domnului este mântuirea”)

„Cel ce a cruțat pe dușmani într-atât încât n-a cruțat nici pe Fiul Său, oare acum, când am devenit prietenii Lui, nu se va alipi de noi? Pentru aceasta era nevoie să dea pe Fiul Său? Cineva nu poate scăpa pe un altul, fie că nu voiește, fie că nu poate, chiar de ar voi. Însă nimic din acestea nu se pot atribui lui Dumnezeu. Cum că voiește, aceasta a dovedit-o prin aceea că a dat pe Fiul Său, iar cum că poate face ceea ce voiește, aceasta a demonstrat-o prin faptul că ne-a îndreptat fiind păcătoși.

Așadar, care poate fi piedica pusă nouă înaintea câștigării bunurilor viitoare? Nici una. Apoi ca nu cumva auzind de păcătoși, de dușmani, de slabi și necredincioși, să roșești sau să te rușinezi, ascultă ce mai spune el:

Și nu numai atât, ci ne și lăudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care am primit împăcarea (5, 11).

Dar ce vrea să zică această expresie: *și nu numai atât*? Ce vrea să spună el? *Nu numai că ne-a mântuit – zice -, ci chiar ne și lăudăm pentru acest fapt, de care ar crede cineva că noi ar trebui să ne ascundem de rușine. Căci a ne mântui pe noi care trăim în atâtea răutăți, a fi iubiți atât de mult de cel ce ne-a mântuit, aceasta este cea mai mare minune. Și nu ne-a mântuit nici prin îngeri și nici prin arhangheli, ci prin Fiul Său cel Unul Născut. Încât faptul că ne-a mântuit, și că chiar astfel fiind ne-a mântuit, și că a făcut aceasta prin Fiul Său cel Unul Născut, și nu numai prin Fiul Său, ci și prin sângele Lui, faptul acesta, zic, ne împletește mii de cununi de laudă.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, pp. 157-158)*

„Căci în har sunteți mântuiți zice (Vers. 8) Apoi ca nu cumva măreția binefacerilor să te îngâmfe, privește cum te mărginește: *În har sunteți mântuiți, zice, prin credință.* Și ca nu cumva să se vatăme liberul arbitru, a pus și ceea ce depinde de noi: apoi iarăși a răsturnat și aceasta, căci adaugă: *și aceasta nu de la noi, adică că nici credința nu depinde numai de noi, căci dacă nu ar fi venit și nu ne-ar fi chemat, cum am fi putut crede?* „*Cum vor crede, zice, dacă nu vor auzi?* Așa că nici a crede nu este propriu al nostru. *A lui Dumnezeu, zice, este darul.* A zis că credința mântuiește; deci fiindcă a voit Dumnezeu, credința a mântuit. Fiindcă de altminteră cum mântuiește credința, fără fapte? Spune-mi. Chiar aceasta este darul lui Dumnezeu. „*Ca să nu se laude cineva (Vers. 9), pentru ca să ne facă a fi recunoscători harului.*” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia IV, p. 38)

MÂNTUIREA (nu ne dorim noi atât de mult mântuirea, pe cât Se silește Dumnezeu să ne-o dăruiască)

„La nimic nu ține Dumnezeu atâta de mult ca la mântuirea sufletului. O strigă Pavel, spunând: *Cel care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină (I Tim., 2, 4), și iarăși, Însuși Dumnezeu o spune: Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu (Iez., 18, 23).* Cu acest scop a adus Dumnezeu la ființă toată această lume! Ne-a creat pe noi, nu ca să ne piardă, nici ca să ne trimită în iad, ci ca să ne mântuiască, ca să ne scape de înșelăciune și să ne dăruiască desfătarea împărăției. Nouă ne-a pregătit această împărăție nu după ce ne-a făcut pe noi, ci înainte de întemeierea lumii, după cum Însuși spune: *Veniți binecuvântații Părintelui Meu de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii (Matei, 25, 34).* Vezi cât de iubitor de oameni este Dumnezeu, că înainte de facerea lumii, înainte de a aduce pe lume pe om, i-a pregătit omului mii și mii de bunătați, ca să ne arate câtă purtare de grijă are de neamul nostru și că vrea ca toți să ne mântuim”. (Omilia la Facere, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 51-52)

„Nu dorim noi atât să scăpăm de păcate, nu ne dorim noi atât mântuirea, cât se silește și se grăbește Dumnezeu să ne scape de păcate și să ne mântuiască”. (Omilia la Facere, omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Nu ne cunoaștem noi așa de bine folosul nostru cum ne cunoaște El; nu ne purtăm noi atâta de grijă, câtă grijă poartă El de mântuirea noastră, că el face totul și iscodește totul ca să ne îndrume la virtute, și să ne smulgă din mâinile diavolului.” (*Omilii la Facere*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Nimic nu dorește atâta Dumnezeu ca mântuirea sufletelor noastre.” (*Omilii la Facere*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„Dumnezeu se silește, se sârguiește, face și răsfăce totul, ca noi să ajungem vrednici de ce ne-a făgăduit”. (*Omilii la Facere*, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 219)

„Căci această dorință fierbinte pe care o avem noi pentru lucrurile vieții, Dumnezeu o are pentru mântuirea noastră” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, p. 162)

„Mică e oboseala ce o vrea de la tine; iar El îți dă bunătăți mari; îți cere să-I dai prilej ca să-ți dea comoara mântuirii.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 60)

„Jertfa plăcută Lui e sufletul care-și ridică privirile spre El, iar hrana Lui e una singură, mântuirea credincioșilor.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 410)

„Un singur lucru Îl întristează: pieirea noastră. Un singur lucru Îl bucură: mântuirea noastră. De asta nu se va da în lături de a face orice pentru mântuirea noastră!” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 486)

„Nu dorești tu atât binele tău, cât dorește Dumnezeu mântuirea ta. Și asta ne-o arată Dumnezeu prin fapte.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 236)

„Să nu ne împruțăm la suflet, pentru că nu îngrijim doar noi de mântuirea noastră, ci cu mult mai mult Acela care ne-a creat; nu ne pasă doar nouă de viața noastră, cât Îi pasă Aceluia

Care ne-a dăruit viața. Astfel, nici în neazuri nu-i lasă mereu pe oameni, Dumnezeu, ca să nu se împruțineze la suflet, nici în trai bun, ca să nu devină trândavi, ci prin alternarea diferitelor stări urmărește mereu mântuirea lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 179)

MÂNTUIREA (multe căi de mântuire a lăsat Dumnezeu oamenilor)

„Deci, pentru că Stăpânul nostru a văzut că dacă o cale este tăiată, mulți au să se lenevească, de aceea a lăsat felurite drumuri. Nu poți să intri prin fecioarie? Intra prin nunta cu o singură femeie. Nu poți prin nunta aceasta? Atunci prin nunta a doua. Nu poți să intri prin înțelepciune? Intra prin milostenie. Nu poți prin milostenie? Intra prin postire. Nu poți prin aceasta? Încearcă prin aceea. Nu poți prin aceea? Ia-o pe aceasta. De aceea, n-a arătat veșmântul de aur, ci aurit. Este mătase, este porfiră, este aur. Nu poți să fii aur? Fă-te mătase! Te primesc doar în veșmânt. Pentru aceea, și Pavel a zis: *Dacă cineva zidește pe temelia aceasta aur, argint, pietre prețioase...* Nu poți să fii piatră prețioasă? Fă-te aur! Nu poți să fii aur? Fă-te argint, numai în temelie. Și, din nou, în altă parte, zice: *Alta este strălucirea soarelui, alta slava lumii și alta a stelelor*. Nu poți să fii soare? Fă-te lună! Nu poți să fii lună? Fă-te stea! Nu poți să fii o stea mare? Fă-te ca una mică, doar în ceruri! Nu poți să fii fecioară? Căsătorește-te cu înțelepciune, doar în Biserică! Nu poți să te lipsești de agoniseală? Fă milostenie, doar în Biserică, doar în veșmânt, doar împărătesei. *Aurit* este veșmântul, adică felurit. Nu te alung pe tine de pe cale, căci belșugul virtuților a împlinit ușor iconomia împăratului.

(...) *în haină aurită înveșmântată, felurit împodobită*. Felurit este veșmântul acesteia, și dacă vrei, cugetă la adâncimea cuvântului rostit, și vezi veșmântul aurit. Căci aici sunt cei care viețuiesc singuri, cei care-și trăiesc nunta smerit, nu cei care s-au despărțit demult, ci monogamii, văduvele îmbunătățite. Veșmântul are flori felurite, copaci și mulți palmieri. Multe sunt stelele, dar unul soarele; multe viețile, dar unul Paradisul, multe templele, dar unul Raiul, multe bisericile, dar o singură Maică (un singur baptisteriu). Pe de o parte trupul, ochii, degetul, dar toate sunt una. Căci acesta este mic, acela mare și celălalt foarte mic. Fecioara are nevoie de cea căsătorită, căci și fecioara este din nuntă, ca să nu disprețuiască nunta. Fecioara este rădăcina nunții. Toate sunt legate, cele mari cu cele mici și cele mici cu cele mari.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 51-52)

„Dumnezeu, iubitor de oameni fiind, Care ne dă mii și mii de prilejuri de mântuire...” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 324)

„Trebuie dar să ne lăsăm în toate împrejurările din viață în seama Lui, să-I mulțumim totdeauna, să le îndurăm cu recunoștință pe toate, fie binefacerile, fie pedepsele, pentru că și acesta este un chip de binefacere. Doctorul este doctor nu numai când spală, hrănește și scoate la aer, în grădini pe bolnav, ci și când arde și taie. La fel, tatăl este tată nu numai când îngrijește de fiul său, ci și când îl alungă din casă, când îl ceartă, când îl bate; nu-i atunci mai puțin tată decât dacă îl laudă. Știind deci că Dumnezeu este mai iubitor decât toți doctorii, nu iscodi, nu-I cere socoteală pentru felul în care te vindecă, ci să ne lăsăm deopotrivă în seama Lui, fie că vrea să ne dea tihnă, fie că vrea să ne pedepsească. Și prin una, și prin alta ne face sănătoși și prieteni ai Lui. Dumnezeu știe ce nevoie avem fiecare dintre noi și care e folosul fiecăruia; știe cum și în ce chip să ne mântuiască pe fiecare dintre noi, și pe calea aceea ne duce. Să-L urmăm dar oriunde ne-ar porunci, să nu întrebăm deloc, fie că ne poruncește să mergem pe o cale ușoară și lesnicioasă, fie că ne poruncește să mergem pe o cale anevoioasă și aspră.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 275)

„Multe căi de mântuire ne-a dat nouă Dumnezeu, numai să nu ne lenevim!” (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 523)

MÂNTUIREA (îngrijirea de mântuirea noastră)

„Acesta este timpul nevoițelor, al întrecerilor, al luptelor; celălalt, al cununilor, al răsplăților, al premiilor. Să ne luptăm, dar, așa ca și cum am fi în stadion, pentru ca atunci, când va trebui să se dea cununa și să se răsplătească ostenele, să nu fim făcuți de rușine, ci să primim cu îndrăznire cununa pe capetele noastre”. (*Omilii la Facere*, omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 69-70)

„Căci toate cele ale adevărului sunt mai strălucite decât lumina soarelui, și în orice parte s-ar întoarce cineva, ar putea cu ușurință să priceapă și să ia cunoștință de mântuirea sa, dacă ar voi să fie cu băgare de

seamă, și să nu creadă aceasta ca ceva întâmplător.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, p. 483)

„Să nu facem așa ca, pentru a ne dezmierda o clipă aici - căci aceasta este viața de față - să ne atragem osândă pe veacuri nemărginite, ci să ne ostenim o clipeală, spre a ne dezmierda și a ne încununa într-una. Nu vedeți că chiar și în lucrurile omenești așa fac cei mai mulți dintre oameni, că adică aleg puțină osteneală pentru o liniște și odihnă mai îndelungată, deși poate li se întâmplă cu totul dimpotrivă? Că, de pildă, aici este de multe ori cumpănire între osteneli și câștig, dar de multe ori și dimpotrivă, căci, de pildă, ostenelile sunt nesfârșite, iar rodul este puțin, și de multe ori nici puțin; dar fiind vorba de Împărăția Cerurilor, cu totul altfel se întâmplă, căci mică de tot este osteneala, însă plăcerea și mulțumirea este mare, este nesfârșită. Gândește-te bine. Plugarul muncește tot anul și tocmai pe la sfârșit de multe ori își pierde nădejdea de a culege rodul multelor sale osteneli. Căpetenia și ostașul iarăși până la cea mai înaintată vârstă și-au petrecut viața în războaie și necazuri, și la urmă fiecare dintre dânșii se duce; însă unul, de pildă, împreună cu biruința și-a pierdut și viața, iar celălalt este mai sărac decât toți săracii.

Deci ce răspuns vom avea, spune-mi, dacă în cele trupești noi alegem mai bine cele grele și ostenitoare, pentru ca apoi să ne odihnim puțin, sau nici puțin - fiindcă nădejdea este cu îndoială - iar în cele duhovnicești facem cu totul dimpotrivă, și astfel ne atragem osândă negrăită pentru o scurtă desfătare?

Pentru aceea vă rog pe voi toți a vă deștepta - deși poate târziu - din această moliciune și nesimțire.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 99)

„Să ne obosim puțin pentru a ne odihni apoi pentru totdeauna.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, p. 250)

„Ai fost chemat în Împărăția Fiului lui Dumnezeu și tu caști încă a lene? Încă stai în amortire? Dacă ar fi trebuit să calci peste mii de morți în fiecare zi, oare nu ar fi trebuit ca toate să le suferi? Când e vorba de a câștiga vreo întâietate, voi să zic, vreo stăpânire oarecare, faci orice ca să reușești, iar când e vorba de a te face părtaș Fiului lui Dumnezeu, Unul născut, oare nu trebuie să te arunci deasupra a mii de săbii, și a te arunca chiar în foc?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„Să nu fim, dar, nepăsători față de noi înșine, nici să ne depărtăm singuri de mântuirea noastră, când avem noianul cel mare de iubire de

oameni a Stăpânului tuturor, Căruia îi pare rău de păcatele noastre.”
(*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 60)

„Iar altă răsplată datorată lui Dumnezeu din partea noastră nu poate fi decât numai mântuirea noastră, a sufletelor noastre și râvna pentru virtute.”
(*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„Lucrează acum ogorul sufletului tău, smulge spinii și pălămida, seamănă în locul lor cuvântul lui Dumnezeu, pune și sădește plantele cele frumoase ale înțelepciunii, și atunci tu vei un duhovnicesc lucrător de pământ.” (Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 82)

„Creștinul își face veselie din totul. Asemenea acelor negustori pricepuți și activi care nu neglijează nici o sursă de câștig, însă știu să facă valoros totul din industria lor și se fac beneficiari din orice afacere, creștinul adaugă fără încetare și în orice chip soarta lui veșnică. El ridică piatră peste piatră clădirea lui de slavă viitoare. Nici o faptă, oricât de mică ar putea ea să fie nu este care să nu se întoarcă pentru el în belșug veșnic, divin. Ascultați apostolul: *fie că mâncați, fie că beți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți*.

Și Dumnezeu pe Care noi L-am slăvit prin faptele noastre, ne va slăvi în ale Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 332)

MÂNTUIREA (ajutorul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră)

„Stăpânul nu vrea ca ostenele tale pentru săvârșirea faptelor bune să fie micșorate! Dar pentru ce spun să fie micșorate? Face totul ca să te încununeze chiar pentru fapte mici și cercetează, căutând prilejuri, să te scape de gheenă”. (*Omilii la Matei*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„Căci Cel ce consideră mântuirea noastră ca pe o bogăție a Sa, Acela nu încetează de a ne îmbogăți, fiindcă a revărsat darul Său peste toți, și aceasta este suprema bogăție.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 341)

„Nimeni, nici un îndrăgostit de trupuri, oricât de înnebunit ar fi de dragul lor, nu arde atât de mult de dorul iubitei lui, cât de mult dorește Dumnezeu mântuirea sufletelor noastre. Aceasta se poate vedea și din viața de toate zilele, dar și din dumnezeieștile Scripturi. De pildă, în primele capitole ale proorociei lui Ieremia și în multe alte locuri din profeții, Dumnezeu este disprețuit și trecut cu vederea, dar El nu încetează a alerga și a căuta prietenia celor care Îi întorc spatele. Însuși Domnul arată lămurit aceasta când spune: *Ierusalime, Ierusalime, cel ce omori pe profeți și ucizi cu printre pe cei trimiși la tine, de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună găina puii săi sub aripi, și n-ai voit!* (Matei 23, 37). iar Pavel, scriindu-le corintenilor, spune: *Pentru că Dumnezeu era în Hristos, a împăcat lumea cu El Însuși, fără să țină seama de păcatele lor, punând în noi cuvântul împăcării. Așadar, în numele lui Hristos, vă rugăm, ca și cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi, în numele lui Hristos vă rugăm, împăcați-vă cu Dumnezeu!* (II Cor. 5, 19-20).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 354-355)

„Căci bunul Dumnezeu, văzând sufletul cu bună dispoziție, dar aflat în rătăcire din pricina neștiinței, nu-l trece cu vederea, nici nu-l lasă îndelung fără purtarea Sa de grijă, ci face din partea Sa totul și nu lasă la o parte nimic din cele ce au legătură²⁷⁶ cu mântuirea noastră. Numai noi să ne pregătim în chip vrednic spre a atrage prisositorul har de sus.” (*Cateheza aceluiași către neofiiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi”* (I Cor., 5, 17), în vol. *Cateheze baptismale*, p. 71)

MÂNTUIREA (dobândirea mântuirii)

„Că așa e natura acestor merinde; acele pe care voim să le trimitem mai dinainte, prin săvârșirea faptelor bune, ajung dinaintea noastră acolo; ne deschid ușile îndrăznirii celei către Stăpânul, ne pregătesc intrarea, ca să intrăm în toată voia și să găsim multă bunăvoință la Judecător.

Și ca să vezi, iubite, că așa stau lucrurile, mai gândește-mi-te că acela care face cu dărnicie milostenie și trăiește aici cu cuget curat va găsi, la

²⁷⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cele ce sunt conexe sau tind cumva spre viața lui Hristos. Unele dintre ele, chiar dacă aparent nu au legătură cu Hristos, ba Îi pot fi chiar potrivnice, conform judecăților noastre limitate, pot, prin iubitoarea Sa purtare de grijă, să ducă în cele din urmă la Întâlnirea cu Sine. (n.s. 5, p. 71)

plecarea lui de pe lumea asta, multă milă la Judecător și va auzi, pe lângă altele, și acele fericite cuvinte: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția gătită vouă, de la întemeierea lumii, că am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc* (Matei, 25, 34-35). Același lucru se petrece și cu celelalte virtuți. Așa se întâmplă și cu mărturisirea păcatelor și cu rugăciunile stăruitoare.” (*Omilii la Facere*, omilia V, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„Atâtea căi ne-a deschis iubitorul de oameni Dumnezeu, câte nici nu putem spune, prin care ne este cu putință, dacă vrem, să dobândim cea mai înaltă îndrăznire către Dumnezeu”. (*Omilii la Facere*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„... smerenia și milostenia, fără de care nu ne putem mântui”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 551)

„Vă rog să căutăm bunătățile cele veșnice și nemuritoare, să căutăm viața care nu îmbătrânește niciodată. Poți trăi și în oraș și să duci viața pe care o duc monahii în pustie, să pui în practică filozofia lor; poți avea și soție, poți locui în casă și în lume și să te rogi, să povestești, să fii cu inima zdrobită. Cei de la început, care au fost învățați de apostoli învățătura creștină, locuiau în orașe, dar aveau aceeași evlavie ca și cei care locuiesc pustia; alții au avut ateliere, ca Priscila și Acvila; toți profeții au avut femei și case, ca Isaia, ca Iezechiel, ca Moise; și aceasta cu nimic nu le-a vătămat virtutea. Să-i imităm și noi pe aceștia, să mulțumim neconținut lui Dumnezeu, să-I înălțăm neconținut cântări, să trăim în curățenie sufletească și trupească și să ne îngrijim și de celelalte virtuți; să aducem în orașe filozofia pustiei, ca să fim bine plăcuți înaintea lui Dumnezeu și prețuiți de oameni și să avem parte și de bunătățile cele viitoare”. (*Omilii la Matei*, omilia LV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 643)

„Copilul este străin de invidie, de slava deșartă, de dragostea de întâietate și are cea mai mare virtute, nevinovăția, curăția, smerenia. Nu e nevoie numai de bărbăție și de pricepere, ci și de această virtute, de smerenie și de nevinovăție. De-am avea cele mai mari virtuți, dacă ne lipsesc virtuțile acestea, mântuirea noastră șchioapătă. Un copil dacă e ocărât și lovit nu se supără, nici nu prinde pică; iar dacă e prețuit și slăvit, nu se îngâmăfă.(...)”

După părerea mea Hristos a pus în mijloc un copil, un copil foarte mic, lipsit de toate patimile cele rele. Un astfel de copil nu-i mândru, nu umblă după slavă, nu-i invidios, nu-i certăreț; este lipsit de toate patimile de

acest fel și are multe virtuți: nevinovăția, smerenia; nu-l interesează câștigurile bănești, nu-i lăudăros. Este stăpânul unei îndoite filozofii: are aceste virtuți și nu se laudă cu ele. De aceea Domnul l-a dat ca pildă și l-a așezat în mijloc.

Dar nu Și-a oprit cuvântul Său la atâta, ci duce mai departe sfatul acesta, zicând:

Cine va primi pe un copil ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește (Matei 17, 5). Nu veți primi, le spune Hristos, numai mare răsplată dacă veți fi ca niște copii, ci și dacă veți cinsti, pentru Mine, pe alții care se aseamănă cu copiii; vă dau ca răsplată împărăția cerurilor pentru cinstea dată acestora. Dar, mai bine spus, le dă o răsplată cu mult mai mare, că Hristos spune: *Pe Mine Mă primește*. Atât de tare îmi este de dragă smerenia și nevinovăția!

Hristos numește aici *copil* pe oamenii curați la inimă și smeriți, pe cei neluați în seamă și disprețuiți de mulțime”. (*Omilia la Matei*, omilia LVIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 675-676)

„După harul lui Dumnezeu, nu trebuie să se întemeieze mântuire pe nici un alt lucru, decât pe faptele bune.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXI, 3, p. 103)

„Spune-mi, vă rog: în această lume unde ați vrea să aveți locuința voastră? Oare în pustie, sau într-un mic sătuc? Nu, ci cred că într-o capitală, acolo unde se face un negoț foarte mare, unde este o strălucire mai mare. Și vă duc într-un oraș al cărui arhitect este Dumnezeu și lucrător este tot El. Eu vă îndemn, dragii mei frați, să construim acolo; ceea ce se face în această lume nu ajunge decât să arate nebunia noastră cea mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVI, 3, p. 279)

„Mântuirea și pierzarea depinde de hotărârea noastră liberă și de voința noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVII, 4, p. 231)

„Pentru mântuirea noastră nu este de ajuns numai de a ne abate de la rele, ci trebuie și cele bune a le face. Dar aceasta numai atunci va fi, când vom da spiritul nostru Duhului, și când vom sili trupul de a-și cunoaște rânduiala sa.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 243)

„Lucrarea mântuirii nu este în a face rău, ci în a suferi răul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, p. 16)

„A cumpărat de la noi mântuirea noastră, și pentru aceasta ne-a dat arvună. Pentru ce însă nu a dat întregul preț imediat? Fiindcă nici noi nu am lucrat totul, am crezut numai, dar acesta e începutul; de aceea și El ne-a dat numai arvună. Numai când deci vom proba credința noastră prin fapte, atunci și El va plăti prețul întreg. Mai ales încă că a dat și un alt preț, - propriul Lui sânge, - și iarăși a făgăduit alt preț. Precum când este război între națiuni se dau ostateci, tot așa și Dumnezeu a dat pe Fiul Său ca gaj de pace și de armistițiu, cum și pe Sfântul Duh. Cei ce cu adevărat se împărtășesc de Sfântul Duh, știu că este arvună a clironomiei noastre.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 17)

„Dar cum pot, mi se poate spune, să fiu în lume, înconjurat de treburi, să slujesc împăratului și să mă mântuiesc?

Ce spui omule? Vrei să-ți spun pe scurt că nu locul te mântuie ci purtarea și voința? Adam era în rai, ca într-un port, și s-a înecat (Facere 3, 1-24); Lot era în Sodoma, ca pe mare și s-a mântuit (Facere 19, 16); Iov stătea pe gunoi și s-a îndreptățit (Iov 2, 8), iar Saul era în mijlocul bogățiilor și și-a pierdut împărăția și pe cea de aici, și pe cea de dincolo. Nu te poți apăra spunând: *nu pot să fiu și în lume, înconjurat de treburi, și să mă și mântuiesc.*” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 177)

„... pentru ca noi să petrecem cu norocire viața aceasta de față, totodată să ne eliberăm de păcatele noastre și să putem oricând cu bucurie a ne înfățișa la scaunul Judecății lui Hristos, de-a pururea să ne gătim nouă pentru acest scop locul cel mântuitor al rugăciunii amestecându-l cu lacrimi, cu râvnă, cu îndelungă răbdare. Atunci noi vom dobândi o îndestulare statornică și îndulcirea de bunătățile cele cerești.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 96-97)

„Dar cum de nu este nici unul, veți zice voi, care să se îndulcească de repaus atât aici cât și dincolo? Aceasta, iubiților, nu poate să fie, numărându-se lucrurile cele cu neputință. Căci, desigur, nu se poate ca pe acea lume să se îndulcească de cinste cel ce trăiește aici fără grijă, în siguranță și în desfătare, cu necumpătare și cu ușurătate de minte. Cine voiește a fi acolo părtaș la cinste, acela nu poate trăi aici fără cercare și osteneală. Deși nu l-ar apăsa sărăcia, totuși el are a se lupta de-a pururea împotriva poftelor, iar

aceasta nu este o mică muncă și povară. Deși nu l-ar chinui vreo boală, totuși îl rănește fierbințeala mâniei; și înfrânarea mâniei pricinuieste dureri nu mici. Deși n-ar veni asupra-i vreo nenorocire, totuși el are a se lupta de-a pururea cu gândurile cele păcătoase; iară spre a înfrâna poftele cele nestăpânite, a birui ambiția, a smeri semeția, a se lepăda de dezmierdări și a trăi cu o aspră înfrânare, se cere osteneală nu mică. Cine însă nu face aceste și alte asemenea lucruri, acela nu se poate mântui. Prin urmare, cerul nu se poate dobândi fără osteneală, fără luptă și încercări.” (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 104)

„... să laudăm, și să mărim pe Domnul, prin pocăință, înfrângere și mărturisirea păcatelor. Să lepădăm toate greșelile, pe care le-am săvârșit în lumea aceasta, cu toată râvna să ștergem toate petele sufletului și să rugăm pe Dumnezeu să ne ajute a ne despărți de lumea aceasta și a intra în cealaltă curăți și pregătiți, ca acolo să nu ne însoțim cu bogatul cel îmbuibat, ci cu Lazăr în sânul lui Avraam, îndulcindu-le de bucuria cea nemuritoare. Căreia fie ca Dumnezeu să ne facă părtași.” (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 105-106)

„Nu este o singură cale de mântuire, ci multe și felurite. Hristos o spune într-un chip general, afirmând că la Tatăl multe locașuri sunt (Ioan 14, 2). Pavel o spune mai precis, scriind așa: *Alta este strălucirea soarelui, alta strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor, căci se deosebește stea de stea în strălucire* (I Cor., 15, 14). Cuvintele Fericitului Pavel au acest sens: Unii oameni strălucesc ca soarele, alții ca luna, iar alții ca stelele. Deosebirea nu se mărginește numai la atât; Fericitul Pavel arată că și între stele este mare deosebire; iar această deosebire este tot atât de mare pe cât de mare e și numărul stelelor, căci spune el: *se deosebește stea de stea în strălucire*. Ca să-ți dai seama de deosebirea dintre stele, gândește-te câte trepte de strălucire poți coborî de la marea strălucire a soarelui până la strălucirea celei din urmă stele.” (*Apologia vieții monahale*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 256)

„Așadar, de vreme ce Domnul tuturor este atât de iubitor de oameni, să nu fim nepăsători față de mântuirea noastră. Ne așteaptă împărăția cerurilor, pe care ochiul n-a văzut-o și urechea n-a auzit-o și la inima omului nu s-a suit. Nu trebuie să facem tot ce ne stă în putință, ca să n-o pierdem? Nu trebuie să dăm ceva, fie și cât de mic, pentru

a le dobândi pe cele mari și neprețuite? Să ne pocăim, deci, să obișnuim mâinile noastre să dea milostenie, să ne smerim, să ne întristăm, să plângem. Toate acestea sunt mici. Mari, mai presus de puterile noastre, sunt cele pe care ni le va da Dumnezeu, raiul și împărăția cerurilor, în care fie să intrăm cu toții, cu harul Lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 88)

„Pentru ca omul să poată mânca, el trebuie să fie viu. Dacă omul este mort, el nu mai poate primi mâncare. Tot așa, pentru a trăi veșnic, omul are nevoie de credință în Hristos, credință care se hrănește și cu fapte bune. Cine nu crede în Hristos, chiar de ar avea fapte bune, nu poate dobândi împărăția cerurilor. Pe când fără fapte, omul poate dobândi viața veșnică, dacă are credință vie. O să vă dovedesc lucrul acesta în continuare.

Tâlharul care a fost răstignit împreună cu Hristos a câștigat raiul numai prin credința lui.

Sutașul Corneliu a făcut multă milostenie și s-a rugat mult, dar nu L-a cunoscut pe Hristos. Și pentru că faptele fără credință sunt goale, preabunul și dreptul Dumnezeu i-a trimis aceluia un înger, care i-a spus: *Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4). Poate că sutașul Corneliu s-a întrebat: *Dacă rugăciunile și milosteniile mele au fost primite de Dumnezeu, de ce anume mai am nevoie acum ca să fiu drept?* Iar îngerul l-a lămurit: *Trimite bărbați la Iope și cheamă să vină un oarecare Simon, care se numește și Petru. El este găzduit la un om oarecare Simon, tăbăcar, a cărui casă este lângă mare. Acesta îți va spune ce să faci* (Fapte 11, 13-14). Dacă sutașul Corneliu s-a mântuit prin cele ce i-a spus Petru, înseamnă că nu i-au fost de ajuns faptele sale bune pentru mântuire. Mai avea nevoie și de credință.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 217-218)

„Ca să primească mântuirea, creștinul trebuie să facă următoarele:

1.Să-L iubească pe Dumnezeu din tot sufletul său și să țină poruncile sfinte. De ase sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții (Ioan 13, 35).

2.Să-și smerească sufletul dinaintea lui Dumnezeu, căci *duhul umilit, inima înfrântă* bucore atunci când aproapele său este fericit și să nu-l invidieze pentru fericirea lui. Să aibă răbdare față de cei care îi sunt împotriva și să-i sfătuiască cu bunătate. Să săvârșească mereu fapte bune, care contribuie la păstrarea curăției sufletului său.

3.Să fie milos cu cei nefericiți. Să slujească pacea cu toate puterile sale, așa cum numele dreptății lui Dumnezeu și al credinței Sale.

Să lupte împotriva oricărei învățături eretice și să primească învățătura dreaptă a Bisericii despre Dumnezeu Treimic.

Să iubească adevărul și să nu-și murdărească nicicând limba cu minciuni. Să nu facă niciodată rău semenului său.

Să nu judece pe nimeni. Să nu batjocorească pe nimeni niciodată. Să nu facă nimic din cele pe care legea lui Dumnezeu le interzice.

Să facă milostenie, măcar din ce îi prisosește.

Să se roage pentru cei care îl blestemă. Dacă cineva îl silește să meargă cu el o milă, el să meargă două (Matei 5, 41). Să nu se jure niciodată, ci să facă așa cum spune Domnul: *Ceea ce este da, da; și ceea ce este nu, nu* (Matei 5, 37).

Să-L slăvească pe Dumnezeu și să se roage Lui cu evlavie.

Să se gândească mereu la moarte, la judecata viitoare și la răspunsul pe care îl va da pentru faptele sale. Să se gândească tot timpul la păcatele sale, rugându-L pe Dumnezeu să i le ierte.

Să săvârșească mereu fapte bune, fără să se laude cu ele, ca fariseul.

Să se ferească de lăcomie, de beție, de ajura, de a vorbi fără rost, de invidie, de neînțelegeri, de răutate, de câștigul necuvenit, de desfrânare și, în general, de poftele necuviincioase.

Să nu aibă nici o legătură cu magia, să nu facă vrăji și să nu meargă niciodată la vrăjitori și ghicitori. Să se păstreze curat, ca să fie vrednic de împărtășirea cu Trupul lui Hristos.

Să aibă grijă de orfani, de văduve și de străini. Să dea ajutor celor care au nevoie. Să dea cu împrumut fără dobândă celor care îi cer, căci tot ce are este de la Dumnezeu și aparține lui Dumnezeu.

Să îi fie milă de dușmanii credinței, ca de niște orbi duhovnicește și să se lupte din toată puterea pentru luminarea lor, dar să fugă departe de cei care îl pot duce și pe el la orbire.

Să fie tot timpul bun, evlavios, curat la suflet și dedicat lui Dumnezeu. Să facă totul după voia lui Dumnezeu, așa cum spune psalmul: *Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururi* (Psalm 15, 8).

Să nu țină răutate în sufletul său, ci să-l ierte imediat pe cel care i-a greșit, căci Domnul a spus: *De veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc* (Matei 6, 14).

Să judece lucrurile cu dreptate și cu frica lui Dumnezeu. Să nu judece pe nimeni și să nu-și disprețuiască aproapele pentru păcatele sale,

pentru că Domnul a spus: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1).

Să îl certe cu dragoste pe aproapele său, atunci când greșește. Să-l apere pe cel nedreptățit și pe cel slab. Să-l ajute pe cel neputincios. Să-l povățuiască pe cel rătăcit.

20. Să citească din cărți sfinte, să asculte cuvântul lui Dumnezeu și să poarte discuții

Să-și cinstească părinții și să nu vorbească niciodată rău despre ei.

Să meargă la sfintele slujbe care se săvârșesc în biserică. Să nu se îndoiască de minunile pe care le face Dumnezeu în toate epocile.

Dacă omul trăiește astfel, avându-L mereu în inimă pe Hristos, va moșteni împărăția cerurilor, care a fost pregătită pentru sfinți de la începutul lumii și pe care nădăjduiesc să o moștenim cu toții, cu harul și cu iubirea de oameni a lui Hristos, Căruia I se cuvine slava și cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 376-379)

„*Dar cum pot, mi se poate spune, să fiu în lume, înconjurat de treburi, să slujesc împăratului și să mă mântui?*”

- Ce spui, omule? Vrei să-ti spun pe scurt că nu locul te mântuie, ci purtarea și voința? Adam era în rai, ca într-un port, și s-a înecat (Facere III, 1-24); Lot era în Sodoma, ca pe mare, și s-a mântuit (Facere XIX, 16); Iov stătea pe gunoi și s-a îndreptățit (Iov II, 8), iar Saul era în mijlocul bogățiilor și și-a pierdut împărăția - și pe cea de aicea și pe cea de dincolo. Nu te poți apăra spunând: *Nu pot să fiu și în lume, înconjurat de treburi și să mă și mântui.*” (Omilie despre pocăință și despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturhie..., în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 186)

„În nimic altceva – după harul lui Dumnezeu – nu trebuie să avem nădejdea mântuirii, decât numai în faptele proprii.” (Nunta din Cana Galileii, în vol. *Cateheze maritale*, p. 125)

„Ce vrei să zici: *cum pot să mă mântuiesc căci sunt în lume și în valuri?* Ce grăiești omule, eu îți voi arăta că nu mântuiește pe om locul, ci fapta și voia cea dreaptă. Adam s-a înecat pe limanul Raiului, iar Lot în Sodoma s-a mântuit ca din luciul mării. Iov se îndreptă din gunoi, iar Saul în curțile cele împărătești căzu din cinstea acestei lumi și din cea viitoare. Nu poți să te scuzi cu acestea să zici că ești în lume și în valuri și să mă mântuiesc.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 105)

MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire)

„Temei de mântuire ne este nouă când nu ne străduim numai pentru mântuirea noastră, ci și când căutăm să fim de folos semenilor noștri, când îi povățuim pe calea adevărului. Și ca să vezi ce mare bine este să poți mântui și pe altul odată cu tine, ascultă ce spune profetul ca din partea lui Dumnezeu: *Cel care face om cinstit dintr-un om nevrednic, va fi ca gura Mea* (Ier., 15, 19).

– Ce vor să spună cuvintele acestea?

– *Cel care duce pe un om de la înșelăciune la adevăr, spune Dumnezeu, cel care întoarce pe semenul său de la păcat la virtute, acela, atât cât omeneste este cu putință, Mă imită pe Mine*”. (Omilii la Facere, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Așadar dacă El, Dumnezeu fiind și având ființa aceea care este mai presus de înțelegere, a primit, din pricina iubirii Lui nespuse de oameni, toate acestea pentru noi și pentru mântuirea noastră, ce n-ar trebui să facem noi pentru semenii noștri, pentru mădularele noastre, ca să-i smulgem din gâtlejul diavolului și să-i ducem pe calea virtuții?” (Omilii la Facere, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Să ne străduim să îndreptăm, cu sfaturi și îndemnuri, pe cei căzuți în păcate, vorbindu-le despre măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, despre covârșitoarea Lui bunătate și despre nemăsurata Lui milostivire, ca să ne bucurăm de mai mare binecuvântare decât ei de la Dumnezeul universului, Care vrea *ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină* (I Tim, 2, 4), Care nu vrea *moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu* (Iez., 18, 23)”. (Omilii la Facere, omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 371)

„Să avem grijă, deci vă rog, și de noi și de semenii noștri. De noi, ca să ne rânduim viața așa cum hotărăște Dumnezeu; de semenii noștrii, ca să strălucească așa virtutea noastră încât, chiar fără să vorbim să-i învățăm din destul pe cei care ne văd.” (Omilii la Facere, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„Acesta este căpătâiul petrecerii noastre creștinești, acesta este semnul ei - a nu căuta numai ale noastre, ci și a îndrepta și a aduce în bună stare mădularele noastre cele schiloade, aceasta e dovada cea mai mare a credinței - că zice Domnul: *întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei* (In.,

13, 35). Adevărată dragoste vădăm nu prin tovărășia la mese, nici prin numiri goale, nici prin cuvintele măgulitoare, ci îndreptând pe aproapele și căutând folosul lui, sculând pe cel căzut, tinzând mână de ajutor celui ce zace fără să-i pese de mântuirea lui și căutând binele aproapelui înaintea binelui nostru.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 125)

„Să nu încetăm să facem totul pentru cei păcătoși și trândavi; să-i sfătuim, să-i învățăm, să-i rugăm, să-i povățuim, să-i îndemnăm, chiar dacă nu avem nici un folos. Ca și Hristos știa mai dinainte că n-are să se îndrepte vânzătorul, dar n-a încetat de a face totul, sfătuindu-l, amenințându-l, văitându-l; nu pe față, nici arătat, ci îndeosebi”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 910)

„Pe Hristos să-L imităm și noi și să nu pregetăm a veni în ajutorul fraților noștri umiliți și nenorociți. Să-ți fie toate ușoare când e vorba de mântuirea fratelui tău, fie că trebuie să-i slujești, fie că este mic, fie că este om de jos, fie că treaba aceasta e obositoare, fie că trebuie să străbați munți și prăpăstii.” (*Omilii la Matei*, omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Fiecare să pună în rânduială, dacă nu lumea întreagă, cetăți întregi sau neamuri, cel puțin casa sa, femeia, copiii, prietenii și vecinii săi. Și să nu-mi spună mie cineva: *Sunt om simplu, neînvățat și fără experiență*; căci nimeni nu a fost mai neînvățat ca Petru, nimeni mai simplu ca Pavel. Acesta din urmă mărturisea despre el însuși și nu-i era rușine să spună că deși *sunt neiscusit în cuvânt, nu însă în cunoștință* (II Corinteni 11, 6). Și cu toate acestea, iată că acest bărbat neînvățat, acest om mai degrabă simplu, a învins mii de filosofi, a închis gurile a mii de oratori și a făcut totul numai prin harul lui Dumnezeu și prin buna lui voință. Dar noi, care nu suntem folositori nici măcar celor ce conviețuiesc alături de noi, care nu suntem în stare să învățăm nici măcar o duzină de nume, ce îndreptățire vom putea avea? Toate acestea nu sunt decât pretexte zadarnice, căci nu simplitatea sau neștiința ne împiedică de a-i învăța pe ai noștri, ci somnul și trândăvia cărora ne lăsăm pradă.

Deci acest somn îndepărtându-l de la noi, cu toată osârdia să ne îngrijim de ai noștri, ca astfel să ne bucurăm chiar și aici de liniște și mulțumire sufletească, insuflându-le frica de Dumnezeu. Iar acolo să ne putem face părtași miilor de bunătați, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, Prolog*, p. 16)

„În adevăr, iubiților, că toți ceilalți de pe atunci părăsindu-și bunătățile lor, voiau mai bine a se împărtăși cu relele aproapelui, dar Pavel a făcut încă și mai mari decât acestea. El nu a voit numai a se împărtăși din nenorocirile altora, ci voia chiar a fi în cele mai de jos rele, numai alții să se găsească în cele mai mari bunătăți. Nu este totuna a fi în dezmierdări, și lepădând dezmierdările, să fii în suferință, cu a te găsi tu însuți în suferințe și a-i face pe alții să se bucure de liniște și cinste. Aici, deși este mare lucru a schimba cele bune cu cele rele pentru binele fratelui, totuși faptul are în sine și oarecare mângâiere, fiindcă ai părtăși în nenorociri – dar a voi numai tu să te găsești în suferințe, pentru ca alții să se bucure de cele bune, aceasta firește că nu a putut ieși decât dintr-un suflet întinerit și din cugetul fericitului Pavel. Și nu numai prin aceasta, ci și prin altă măreție cu mult mai înaltă întrece Pavel pe toți cei pomeniți mai sus. De pildă Avraam și ceilalți toți se aruncau în primejdii în viața aceasta, și apoi toți îndeobște cereau moartea, pe când Pavel cerea să cadă chiar și din slava vieții viitoare pentru mântuirea altora. Am a mai spune și a treia măreție a lui Pavel. Și care este aceasta? Că unii dintre Iudei, deși poate stăteau în fruntea celor ce meșteșugeau multe neajunsuri, dar le era încredințată povățuirea lor, răbdau cu toate acestea, căci se petrecea cu dânșii ceea ce s-ar petrece bunăoară cu un părinte al unui fiu rău, însă fiu. Dar iată că Pavel voia să fie anatema pentru dânșii, deși nu-i era încredințată lui privegherea și îngrijirea de dânșii, fiindcă el a fost trimis apostol al neamurilor.

Ai văzut măreție de suflet și înălțime de cugetare, întrecând chiar înălțimea cerurilor? Pe acesta dar râvnește-l, iar de nu poți, apoi măcar pe cei ce au strălucit în legea veche. Că astfel vei găsi folosul tău, dacă vei căuta pe al aproapelui. Astfel că, dacă te lenevești a te îngriji de fratele tău, cel puțin înțelegând că altfel nu te vei putea mântui, lipește-te de dânșii și de foloasele lui. Sunt de ajuns chiar și cele spuse pentru a ne încredința că altminteri nu este cu puțință a găsi folosul nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, pp. 263-264)

„Nu este cu puțință a te mântui în alt chip, iubituile; și chiar de ai ajunge la cea mai înaltă filosofie, iar de cei pierduți nu te îngrijești, nu vei câștiga înaintea lui Dumnezeu nici o îndrăzneală. Și de unde se învederează aceasta? Din cele ce a spus fericitul Pavel, zicând: *De aș împărți averile mele și de aș da trupul meu să-l ardă, iar dragoste nu am, nimic nu folosesc* (1 Cor. 13, 3). Ai văzut ce cere Pavel de la noi? – Deși cel ce împarte averile nu caută ale sale, ci pe cele ale aproapelui. *Dar nu este de ajuns numai aceasta, zice: ci eu voiesc ca să se facă acest lucru în chip nefățarnic și*

multă milostivire. Pentru aceea a și legiuit așa Dumnezeu, ca astfel să ne ducă la legătura dragostei.

Deci când Pavel cere o așa măsură în dragoste, iar noi nu dovedim nici pe cea mai mică, apoi de ce iertare vom fi vrednici?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, pp. 264-265)

„... când un om trăiește în răutate, atunci poruncesc a se îndrepta, și de voiești să o faci aceasta pentru aproapele, iar de nu, apoi cel puțin pentru folosul tău. Cel mai bun lucru este să o faci pentru folosul aproapelui, dar dacă poate încă nu ai ajuns la acea înălțime a virtuții, cel puțin pentru tine fă-o. Nimeni deci să nu caute folosul său, ca să găsească acel folos, și cugetând că nici lipsa averilor, nici mucenicia, și nici altceva de acest fel nu ne va putea apăra dacă nu vom avea cu noi cea mai înaltă dragoste. Această dragoste deci să o avem înaintea tuturor celorlalte, ca astfel printr-înșă să ne bucurăm și de bunătățile de aici ca și de cele viitoare făgăduite nouă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, p. 265)

„În ceea ce privește averile acestea trecătoare, nu poate să se facă cineva bogat în alt chip, dacă mai întâi nu a sărăcit pe altul, pe când cu cele duhovnicești nu este așa, ci cu totul dimpotrivă: nimeni nu poate ajunge bogat dacă mai întâi nu a îmbogățit pe altul. Dacă nu vei folosi pe nimeni, nu vei putea fi bogat. În cele trupești împărtășirea sau darea lucrurilor aduce împușinare, pe când în cele duhovnicești o asemenea împărtășire aduce încă sporire (πλεονασμόν) în lucrul dat, și a nu da altora aduce chiar mare sărăcie și cea mai de pe urmă pedeapsă. Acest fapt îl dovedește cel ce a ascuns talantul în pământ. Cel ce are cuvântul înțelepciunii și-l dă sau îl împărtășește și altuia, acela își mărește averea, făcând mulți înțelepți, iar cel ce ascunde darul său se lipsește singur pe sine de avere, necăstigând folosința celor mulți. Și iarăși, cel ce are alte haruri, făcând bine multora și-a sporit darul, și nici el nu s-a lipsit prin acea împărtășire, în același timp și pe alții i-a umplut de darul duhovnicesc. Și, în sfârșit, în toate cele duhovnicești, această rânduială rămâne neschimbată. Tot asemenea și pentru Împărăția Cerurilor; cel ce face mulți tovarăși cu dânsul pentru Împărăția lui Dumnezeu, de această Împărăție el se va bucura mai mult – pe când cel ce nu se sârguiește de a-și lua nici un tovarăș, chiar și el va cădea din multe din acele bunătăți. Că dacă înțelepciunea omenească nu se consumă chiar de ar răpi-o cât de mulți, și nici meșteșugarul nu și-a pierdut meșteșugul făcând

mulți meșteri ca dânsul, apoi cu atât mai mult cel ce răpește împărăția lui Dumnezeu nu va face mai puțin, ci tocmai atunci vom fi mai bogați, când vom chema pe mulți la aceasta.

Deci iubiților, să răpim cele ce nu se mistuie, și care încă se înmulțesc fiind răpitate. Să răpim pe acelea care nu au nici un clevețitor, nici un pizmuitor. Că dacă ar fi o mină de aur, care ar avea un izvor din care ar curge întruna aur, și încă cu atât mai mult ar curge cu cât ar fi mai mult scos, și ar fi și o altă mină ce ar avea aurul îngropat adânc – apoi de unde ai voi oare să te îmbogățești? Oare nu de acolo de unde se scurge aur mult și nu este nici o pizmă? Firește că de acolo. Și ca să nu ne închipuim aceasta numai cu vorba, gândiți-vă că cele vorbite ar fi cu privire la aer și la soare. Ei bine, iată că aceste două stihii sunt răpitate de toți și de toate, și pe toate le umplu. Acestea, fie că s-ar bucura de ele oamenii, fie că nu s-ar bucura, rămân aceleași neîmpuținată, pe când ceea ce eu spun este cu mult mai mare și mai însemnat, căci, de pildă, înțelepciunea duhovnicească nu rămâne aceeași fiind dată sau nedată altora, ci fiind dată sau împărtășită altora, ea încă mai mult sporește. Dar dacă cineva nu primește cele spuse, ci încă pe lângă sărăcia celor pământești și-a mai adăugat răpind și pe cele mici, cel puțin amintească-și de hrana manei din pustie și teamă-se de pilda pedepsei. Ceea ce s-a întâmplat atunci cu mana, aceasta se poate vedea și cu cei ce caută a se folosi sau a avea mai mult decât trebuie. Așadar, ce s-a întâmplat atunci? Viermi izvorau și foșneau din pricina lăcomiei. Tocmai așa se întâmplă și astăzi cu lăcomia și dezmiardarea multora, căci măsura hranei aceeași este pentru toți, deoarece un singur pânțec umplem – pe când murdăria sau scârna iese mai mult de la tine care te îmbuibi. Și după cum atunci cei ce strângeau prin casele lor mai multă mană decât cea legiuită nu strângeau mana, ci mai mult viermi, tot așa și cei ce viețuiesc în mâncăruri și beții își agonisesc nu dezmiardări mai multe, ci stricăciune mai multă. Și cu toate acestea, aceștia din urmă sunt cu atât mai răi decât cei dintâi, cu cât aceia, pătimind pedeapsa o singură dată, s-au cumișit la urmă, pe când aceștia în fiecare zi aducând în casele lor acel vierme cu mult mai primejdios ca viermele din mană, totuși nu simt nimic și nici nu se mai satură.

Cum că faptele acestora se aseamănă cu ale Evreilor din pustie în ceea ce privește munca zadarnică, pe când în privința pedepselor faptele lor vor fi cu mult mai grozav pedepsite, tu gândește-te la următoarele: Întru ce se deosebește oare bogatul de sărac? Oare nu un trup are și el? Nu un singur pânțec hrănește și el? Cu ce dar prisosește pe cel sărac? Cu grijile, cu cheltuielile, cu neascultarea de poruncile lui Dumnezeu, cu stricarea trupului, cu vătămarea sufletului. Deci cu acestea covârșește bogatul pe

sărac; zburciunându-se ca și cum pare că ar avea de umplut mai multe pânțele – de cumva ar spune că are mai multă trebuință, sau că trebuie a face mai mari cheltuieli.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, pp. 440-442)

„... și în sarcina ta ți se va pune un mare păcat; acela adică că, văzând pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci dacă după legea iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a dușmanului, dar încă ce nu vita, și chiar sufletul prietenului ți a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptățirea noastră faptul că acela are minte fiindcă și noi de multe ori sfătuind pe alții, totuși deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, și nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă și pentru cel ce păcătuiește, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul și, prin urmare, nu zice: *Ce mă privește pe mine?* Teme-te de pășania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu?* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca și vorba *Ce mă privește pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică ale trupului nostru le credem străine de noi, ce spui? Nu-ți pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cinei pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă și-l ia în răs? De diavolul care-l împinge la rele și-l trânteste jos? *Și de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i și sfătuindu-l cu cele trebuitoare?* De unde se vedește că-l vei ajuta? Dar și aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârșitul fiind nesigur, tu să-ți iei asupra un păcat. Iată că și Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, și acela nu a făcut, și totuși nici așa nu s-a depărtat de el, deși știa că nu-l va încredința. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a conținut de a-l îndrepta, apoi tu, care nu știi viitorul defel, ce îndreptățire vei avea moleșindu-te și dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după ce se deznădăjduiseră au izbutit. Și chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuși ți-ai făcut datoria.

Așadar, nu fii neomenos și fără milă, și nici nepăsător față de fratele tău care păcătuiește. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, și nu mă privește* sunt izvorâte din cruzime și lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un modular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă* — ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuși să nu ai cuvânt a te învinovăți pe sineți că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului

nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredința pe tine, zicându-ți *Îngrijește-te de mădularul tău*, cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că și tu ești mădularul trupului lui Hristos. Și atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit și-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi și să-l treci cu vederea — și trupul lui Hristos văzându-l plin de râie și de răni, tu îl treci cu vederea? Și nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, pp. 473-474)

„Dacă toate le-am face, iar pe aproapele cu nimic nu l-am folosi, nu vom intra în împărăția cerurilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 40)

„Noi trebuie de a prezenta niște astfel de daruri prietenilor noștri, ca prin ele să smulgem sufletele lor de sub mânia lui Dumnezeu, să-i ridicăm când îi vedem zăcând în cuptorul răutății. *Dar nu se îndreaptă*, zici tu. Nu face nimic, tu fă-ți datoria ce te privește, spre a te justifica înaintea lui Dumnezeu. Nu ascunde talantul în pământ. De aceea ai cuvântul, de aceea ai limbă și gură, ca să îndrepti pe aproapele. Singure animalele nu se îngrijesc de aproapele lor, iar tu, care chemi *Tată* pe Dumnezeu, și frate pe aproapele tău, îl vezi pe acesta făcând o mulțime de rele, și taci preferând mai mult dragostea decât folosința lui sufletească? Nu, vă rog, căci nu poate fi o altă probă mai mare de iubire adevărată, decât aceea de a nu trece cu vederea pe frații care greșesc. Ai văzut poate pe unii dușmănindu-se; ei bine, intervină între dânșii și rupe dușmănia. Ai văzut pe alții răpind cu lăcomie averile străine; împiedică-i de la aceasta. Ai văzut poate nedreptățiți; ia-le apărarea, căci prin aceasta nu le-ai folosit lor atâta, pe cât ție singur.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 177)

„Așadar, pentru ca să putem folosi altora, și să ne folosim și pe noi în același timp, e necesar de a sta așa, adică de a rămânea în lumină.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 178)

„Nu ne este de ajuns pentru mântuire numai propria nostre virtute, căci dacă cel ce a primit un talant l-a îngropat în pământ și n-a câștigat nimic, și totuși a fost pedepsit, e cert că nu este de ajuns numai propria

nostre virtute pentru mântuirea noastră, ci se cere de a face virtuoși și pe alții.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 220)

„Că, după cum cel ce le are în vedere pe ale aproapelui său, va orându-i bine și pe ale sale, tot așa și cel ce le disprețuiește pe ale aceluia, le va disprețui și pe ale sale. Căci, dacă suntem mădulare unul altuia, apoi mântuirea aproapelui nu este numai a lui, ci și a celorlalte mădulare, precum și vătămarea nu stă numai la acela, ci își întinde durerile la toate celelalte mădulare. Dacă suntem zidire, ceea ce ar suferi o parte va vătăma și restul zidirii, iar dacă acea parte este puternică, ea le va putea purta și pe celelalte.

Întocmai ca și în Biserică. L-ai trecut cu vederea sau l-ai disprețuit pe fratele tău? Pe tine singur te-ai nedreptățit. Cum? Apoi, tu singur ai suferit o vătămare nu mică. Că acela care nu-l împărtășește pe cel sărac cu câte ceva, se duce în gheena, dar oare cel ce-l vede pe fratele său primejduindu-se în cele necesare și nu-i întinde mâna de ajutor, oare nu va pătimi mai mult decât acela, după cum paguba a fost în lucruri mai mari?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 76)

„Și nu poate fi alt semn de recunoștere mai bună a celui credincios și a celui ce-L iubește pe Hristos, ca îngrijirea de frați și purtarea de grijă de mântuirea lor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 98)

„Când vedeți că unul dintre frații voștri cade în astfel de nelegiuri ca acestea, socotiți că nenorocirea este a altuia, nu este a voastră. Dacă vă ține cineva de rău, credeți că vă apărați spunând: *ce mă privește!*, *ce legătură am eu cu el!* Nu! Cel ce grăiește așa grăiește cuvinte pline de cea mai cumplită ură de oameni, pline de cruzime diavolească. Ce spui? Ești om, ești și tu de aceeași fire cu el, dar, mai bine spus, dacă trebuie să vorbesc de fire, ai un singur Cap, pe Hristos, și mai îndrăznești să spui că n-ai nici o legătură cu mădularele tale? Cum mai mărturisești că Hristos e Capul Bisericii? Capul în chip firesc alătură toate mădularele, le adună și le leagă bine unele de altele. Iar dacă n-ai nici o legătură cu mădularul tău, atunci n-ai nici o legătură nici cu fratele tău și nici nu-L ai de cap pe Hristos”. (*Către iudei*, cuv. I, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 249)

„După cum suferă aceeași pedeapsă nu numai hoții, ci și cei care pot să-i împiedice, dar nu-i împiedică, tot așa sunt pedepsiți la fel nu numai cei

necredincioși, ci și cei care pot să-i întoarcă de la necredință, dar nu vor, fie din lene, fie din nepăsare”. (*Către iudei*, cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 305)

„De-ai depune la zarafi nenumărați bani, n-ai să câștigi atât cât câștigi mântuind un suflet abătându-l de pe calea cea rătăcită și povățuindu-l spre buna credință. Cel ce dă săracului pune capăt foamei; dar cel ce îndreaptă pe unul care ține obiceiurile și sărbătorile iudaice, (acela) pune capăt necredinței. Unul ușurează sărăcia, celălalt oprește nelegiuirea. Unul izbăvește trupul de durere, celălalt smulge sufletul din gheenă.

Ți-am arătat comoara! Nu pierde câștigul! Aici nu mai poți da vina pe sărăcie, nu mai poți spune că ești sărac pentru a face o astfel de milostenie. Cheltuiala este numai la cuvinte, risipa, la vorbe. Să nu ne trândăvim dar, ci cu toată râvna și cu toată tragerea de inimă să-i vânăm pe frații noștri”. (*Către iudei*, cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 361)

„Dacă atunci când dăm doi bănuți, când cheltuim puțin argint cu săracii, ne bucurăm, câtă plăcere n-am simți dacă am putea mântui suflete, câtă răsplată n-am primi în veacul ce va să fie! Aici, ori de câte ori ne întâlnim cu aceia căroră le-am făcut bine, simțim mare bucurie aducându-ne aminte de binefacerile făcute lor; iar la scaunul cel înfricășător de judecată vom dobândi mare îndrăznire văzându-i și pe ei acolo”. (*Către iudei*, cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 379)

„Când vezi că nu-l poți convinge după ce ai vorbit mult cu el și ai făcut tot ce-ți stă în putință, adu-l la preoți și, negreșit, cu harul lui Dumnezeu, vor pune mâna pe vânat. Tot meritul va fi al tău, care l-ai adus la preoți. Acestea să le spună bărbații femeilor, femeile, bărbaților, părinții, copiilor, prietenii, prietenilor”. (*Către iudei*, cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 380-381)

„Gândește la fel și când e vorba de frații cei căzuți! Socotește purtarea de grijă pentru ei precum găsirea unei comori. Dacă îi picuri învățătura cuvântului ca pe untdelemn, dacă-l legi cu bunătatea ta, dacă-l îngrijești cu răbdarea ta, este pentru tine mai bogat decât o comoara. *Cel care face cinstit din cel necinstit, va fi ca gura Mea* (Is., 50, 4), spune Scriptura.

Ce poate egala cinstea aceasta? Ceea ce nu face nici postul, nici culcarea pe pământul gol, nici privegherile, aceea o face mântuirea fratelui. Gândește-te câte păcate n-a făcut gura ta, câte cuvinte de rușine n-a rostit,

câte hule și câte ocări n-a scos! Gândește-te la toate acestea, și atunci negreșit te vei îngriji și de mântuirea celui căzut. O singură faptă ca aceasta va putea curăți toată întinăciunea aceea. Dar pentru ce vorbesc eu de curățire? Vei face gura ta gură a lui Dumnezeu. Ce poate egala cinstea aceasta? Am făgăduit eu asta? Nu! Însuși Dumnezeu a spus-o: *Dacă scoți pe cineva din păcat, spune Dumnezeu, gura ta va fi ca și gura Mea, curată, sfântă*". (Către iudei, cuv. VIII, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 390-391)

„Eu vă făgăduiesc și vă încredințez că dacă toți care sunteți de față, care e cea mai mică parte a cetății, dar cea mai pioasă, voiesc să fie părtași la mântuirea aproapelui lor, toată cetatea va fi îndreptată în curând de noi. Să săvârșim mântuirea fraților noștri; un singur om zelos este de ajuns a aduce pe calea dreaptă un popor întreg, dar când suntem nu unul, doi sau trei, ci un așa mare număr, care pot să se îndeletnicească cu grija celor nepăsători care pier nu de aiurea, ci prin lăncezeala voastră, căci după cum într-o ceartă violentă a doi oameni lumea aleargă pentru a-i despărți; dar ce zic eu de ceartă? Când un asin prea împovărat cade, toți pun mâinile; tot astfel să ne silim a ne îndrepta: căci n-avem nici o grijă de frații noștri care pier. Un om cade sub greutatea mâniei sale, el cade în blasfemie; apropie-te de el cu iubire, ridică-l prin dojeni folositoare, printr-o asprime mântuitoare, întrebuițează rând pe rând blândețea și asprimea.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 31-32)

„Voiești să îndreptezi pe fratele tău? Varsă lacrimi, roagă pe Dumnezeu, fă-i cunoscut greșeala tainic, dă-i sfaturi, mângâie-l, îndeamnă-l.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 62)

„Arată-te milos față de păcătos: fă-l să simtă că zelul și iubirea singure te fac să lucrezi mângâie, îi roagă, pentru a-i face să ia o doctorie mântuitoare. Tot astfel trebuie să fie și purtarea ta: arată rana servului lui Dumnezeu și vei proba zelul, atențiunea, înțelepciunea ta.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 62)

„De altfel voi trebuie să fiți învățătorii și călăuzitorii altora: pe prieteni trebuie să-i ia, să-i învețe și să-i sfătuiască prieteni de-ai lor; pe robi, tovarășii de robie și pe tineri, cei de o vârstă cu ei. Nu-i așa că dacă ți-ar fi făgăduit cineva câte un ban de aur pentru fiecare om pe care l-ai îndreptat, ți-ai fi dat toată osteneala și ți-ai fi petrecut timpul lângă ei îndemnându-i și căutând să-i îndupleci? Dar acum Dumnezeu, ca răsplată pentru această os-

teneală a ta, nu-ți făgăduiește un ban de aur, nici zece, nici douăzeci sau o sută, sau o mie, ci îți dă ceea ce e mai prețios decât tot pământul, adică împărăția cerurilor. Și nu numai atât, dar și altceva pe deasupra. Și anume ce? *Dacă disparți ceea ce e de preț de ce este fără preț, vei fi ca gura Mea* (Ier., 15, 19). Ce ar putea să se măsoare cu aceasta, când e vorba de slavă și izbăvire? Ce dezvinovățire sau iertare ne va mai rămâne nouă acelor care, după o asemenea făgăduință, nesocotim mântuirea aproapelui nostru?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 116-117)

„I-ai spus o dată și nu te-a ascultat? Atunci spune-i și a doua și a treia oară, spune-i de atâtea ori până îi vei face să te asculte. În fiecare zi ne vorbește Dumnezeu și nu-L ascultăm, și El totuși nu ne părăsește; însușește-ți dar și tu această grijă pentru aproapele. De aceea suntem laolaltă, și locuim împreună în cetăți, și ne adunăm în biserici, ca să purtăm laolaltă greutățile unii pe ale altora, și ca să ne îndreptăm unii altora greșelile.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 117)

„*Îndreptați pe unul ca acela cu duhul blândeților*, zice Apostolul mai departe, adică, faceți, ca el să nu fie silnicit de satan, să nu fie biruit în războiul cu dânsul, nici să fie învins în lupta împotriva aceluia.

Iarăși zice Apostolul: *păzindu-te pe tine însuși, ca să nu cazi și tu în ispită*. Aceasta este cea mai pătrunzătoare sfătuire, cu care el a putut să-ți vorbească. De ai fi vârtos ca piatra, auzind aceste vorbe, ele ar trebui să te îngrozească și să te îmoldească, a veni într-ajutorul fratelui tău celui căzut. Voiești să te milostivești asupra lui, ca un frate? Nu voiești să-l ierți, căci el este om, și pentru aceea este supus beteșugului? Nu voiești, ca fiu al duhului, să-i întinzi mâna? O, atunci, privește asupra ta însuși, și atunci nu mai ai trebuință de nimeni, ca să-ți zică, o ajută pe cel călduț, căci tu ai întru tine însuși îndemnul la aceasta. Pentru ce aceasta, și cum? *Păzește-te pe tine însuși zice Apostolul, ca să nu cazi și tu în ispită*. Ca să nu te tulbure, el nu zice că și tu însuși ești un păcătos, ci zice: *ca să nu cazi și tu în ispită*. Aceasta vrea să zică: *gândește-te și tu însuși poate vei cădea în păcat, poate nu vei cădea; dar fiindcă nimic nu este sigur, ce are să fie în viitor, de aceea adună-ți o comoară, prin compătimirea către aproapele tău, pentru ca, când tu însuși te vei împiedica, să dobândești iertare îndestulătoare.*” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 139)

„Să ne îngrijim deci de mântuirea sufletească a fraților noștri; căci aceasta este una din cele mai de căpetenie datorii ale noastre, și dintru aceea

se va cunoaște, că noi ne îngrijim nu numai pentru noi, ci ne ocupăm a îmbunătăți și a mântui încă și pe aproapele nostru, care este mădular al aceluiași trup.” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, pp. 140-141)

„Când bolnavul e pe moarte, de-ar plânge toată lumea, nu poate să-l mai scoale. Așa că plânsul este plâns de jale, nu de îndreptare. Cu bolile sufletești însă, nu-i așa; ci, dacă plângi, de multe ori scoli pe un om al cărui suflet este mort.

Pentru ce?

Pentru că trupul, odată mort, nu mai poate fi ridicat cu putere omenească; pe când un om, cu sufletul mort, poate fi ridicat prin îndreptare. Vezi un desfrânat? Plânge-l! Și de multe ori îl ridici din păcat. De asta și Pavel nu scria numai, nici nu îndemna numai, ci și plângea cu lacrimi, sfătuind pe fiecare.

- Fie! Sfătuiești, Pavele, dar pentru ce și plângi?

- Pentru ca, dacă nu reușește sfatul, să ajute lacrimile.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 170)

„A nu se îngriji cineva de mântuirea celorlalți oameni nu este un păcat mic, ci acesta merită o pedeapsă aspră și neînlăturată, cum s-a întâmplat robului aceluia din Evanghelie, care a îngropat talantul său în pământ. El a fost dojenit nu pentru vreo purtare fără de orânduială în viața sa privată, nici pentru vreo necesitate, căci el a întors totul neatins. Dar vinovăția lui a stat în aceea că el n-a dobândit talantul, nu l-a îndoit, iar pentru aceasta a fost vrednic de osândit. Din aceasta vedem că, spre a se mântui cineva, nu este de ajuns ca noi înșine să fim aprinși de râvnă pentru slujirea de Dumnezeu; cineva trebuie să îndoiască talantul său, iar aceasta se face când noi ne îngrijim nu numai de mântuirea sufletului nostru, ci și de a confracților noștri. Sluga aceea, deși a zis: *Iată, ai ce-i al tău* (Mt. 25, 25), totuși aceasta n-a fost de-ajuns pentru apărarea sa, căci Domnul a zis către dânsul: *Se cuvenea ție să fi dat argintul meu schimbătorilor*. Socotește acum cât de ușoare sunt poruncile Domnului! Adică omul cere de la sluga sa, care a împrumutat bani de la stăpânul său, ca ea să-i aducă iarăși îndărăt; Dumnezeu însă nu face așa; El cere numai ca talantul să fie dat cu împrumut, și nu ne face răspunzători de înturnarea lui. Aceasta va să zică: îndeamnă pe aproapele tău, dă-i sfatul tău, fă numai datoria ta, iar a-l îndupleca nu stă în puterea ta. Dumnezeu cere numai ca tu să pui talantul tău și să-l dai la dobândă. Ce este mai lesne decât aceasta? Și cu toate acestea, sluga aceea a numit pe Domnul său aspru și nemilostiv. Așa fac slugile cele rele și leneșe, ele totdeauna

aruncă greșalele lor asupra stăpânilor. De aceea a fost acela pedepsit și aruncat în întunericul cel mai dinafară. Pentru aceea, ca să nu ne întâmpine și pe noi același lucru, să îndemnăm și să sfătuim pe frații noștri, fie că ascultă ei cuvintele noastre sau nu. Dacă ei ne vor urma, se vor ferici și pe dânșii și pe noi; iară dacă nu ne vor urma, vor atrage asupra-le cea mai grea osândă, fără ca noi, în ce ne privește, să suferim cea mai mică vătămare. Noi ne-am făcut datoria, le-am dat sfatul și povățuirea cea bună; neurmarea lor nu poate a ne aduce vreo vătămare. Nu atunci păcătuim noi, când nu câștigăm pe alții, ci numai atunci când neglijăm de a le da îndemn și povățuire. Iară dacă noi totdeauna i-am îndemnat și i-am sfătuit bine, de acolo înainte, Dumnezeu nu pe noi, ci pe dânșii are să-i tragă la socoteală.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 120-122)

„Vai acelora care nu caută să mântuiască pe confracții lor, nu-i îndeamnă, nu le dau sfat ! Trebuie să vă pese vouă, celor ce nu-i siliți și nu-i întoarceți de la ușurătatea minții și de la lenea lor. Cum că noi nu trebuie să ne îngrijim numai de noi, ci și pentru alții, Hristos ne-a arătat-o lămurit, când ne-a numit sare, aluat și lumină (Mt. 5, 13; 14 și 13, 33). Căci anume aceste lucruri sunt folositoare și avantajoase pentru alții. Lumina luminează și nu se arată pentru dânsa însăși, ci pentru aceia care șed în întuneric. Și tu ești o lumină – nu pentru ca să ai lumină pentru tine singur, ci pentru ca să poți întoarce și pe cei răătăciți. Căci la ce folosește lumina, dacă ea nu poate sluji celor ce șed în întuneric? Și ce folosește un creștin, dacă el nu câștigă pe nimenea și nu întoarce pe nimenea în fapta cea bună? Tot așa sarează sarea, nu pe sine însăși, ci împiedicând alte trupuri ca să nu treacă în putrejune și nelăsându-le să se piardă. Asemenea trebuie să faci și tu. Dacă Dumnezeu te-a făcut sare duhovnicească, tu ești dator a sara și a înprospăta membrele care trec în putrejune, adică pe confracții tăi, care sunt leneși și cugetă cele pământeste, a-i depărta de lene ca de putrejune; și iarăși a-i lega cu trupul Bisericii. Tot pentru aceasta Dumnezeu te-a numit aluat. Încă și aluatul nu se dospește pe sine însuși, ci plămădeala, oricât de mare sau mică ar fi ea. Așa trebuie să fiți și voi. Chiar de a-ți fi puțini după număr, totuși după credință și după râvna cea cucernică trebuie să fiți puternici și tari. Deci, precum aluatul nu este slab, cu toată micimea lui, ci prin puterea sa cea lăuntrică covârșește toată plămădeala, așa și voi puteți întoarce la râvnă un număr mult mai mare, numai de veți voi.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 123-124)

„... chiar dacă toate faptele vieții noastre ar fi cât se poate de bune, dacă nu ne îngrijim și de mântuirea altora, nu avem nici un folos de pe urma lor. Căci acest păcat este îndestulător să ne arunce în adâncul iadului. Dacă nici o scuză nu poate scăpa de pedeapsă pe cei care n-au voit să-și ajute aproapele cu cele materiale, chiar dacă ar fi trăit în feciorie (Matei 25, 1-13), atunci urmează că vor suferi cele mai cumplite chinuri cei care au neglijat să facă o faptă cu mult mai mare decât ajutorarea cu cele materiale – căci grija de suflet e cu mult mai mare. Dumnezeu n-a creat pe om ca să se ocupe numai de el, ci să fie de folos și altora. Pentru asta și Pavel îi numește pe credincioși stele (Filip., 2, 15).

Prin acest cuvânt arată că ei trebuie să fie folositori și altora. Steaua, dacă s-ar lumina numai pe ea, n-ar mai fi stea. Pentru aceasta Pavel spune că cei care nu se îngrijesc de mântuirea aproapelui sunt mai răi decât păgânii. Și se exprimă astfel: *Iar dacă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai cu seamă de cei ai casei s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios* (I Tim., 5, 8). Ce vrea să spună aici Pavel prin cuvântul *purtare de grijă*? Vorbește, oare, de ajutorul cu cele necesare traiului? Sunt de părere că s-a gândit la grija de suflet. Iar dacă ai avea intenția să contrazici interpretarea mea, atunci se va vădi și mai dreaptă. Dacă Pavel, prin acest cuvânt, s-ar fi gândit la grija de cele necesare traiului și a dat o astfel de pedeapsă celui care nu oferă aproapelui hrană zilnică și a spus că este mai rău decât un necredincios, ce pedeapsă va fi deci pentru cel care nu se îngrijește de ceea ce-i mai mare și mai necesar, de mântuirea sufletului?” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 245-246)

„Noi trebuie să ne facem pe deplin datoria noastră, chiar dacă cei pe care-i ajutăm nu vor să tragă vreun folos de pe urma cuvintelor și faptelor noastre. Pentru ce? Pentru că să nu dăm noi seama înaintea lui Dumnezeu, ci ei.” (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 319-320)

„Cum să nu facem oare tot ce putem, de e bolnav sufletul cuiva, când arătăm atâta grabă și atâta grijă pentru cei bolnavi cu trupul? Cum să nu suferim orice ca să câștigăm pe fratele nostru, care-i mădularul nostru, care face parte din pliroama trupului bisericesc? Să iscodim dar totul pentru el, să facem totul pentru el!” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul III, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 180)

„Vasile: Socotești, oare, îndestulătoare puterea dragostei, m-a întreat Vasile, pentru îndreptarea aproapelui?

Ioan: Mai cu seamă dragostea, i-am răspuns eu, poate ajuta în cea mai mare măsură la îndreptarea aproapelui nostru.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 56)

„Nu pot să cred că se poate mântui cel care nu muncește pentru mântuirea aproapelui său. Nici sluga cea vicleană și leneșă n-a avut vreun folos că și-a păstrat întreg talantul, ci s-a pierdut tocmai pentru că nu l-a înmulțit și nu l-a îndoit (Matei 25, 24-30).” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 147)

„Chiar dacă ai duce o viață duhovnicească înaltă, nu vei avea îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu dacă vei fi indiferent față de frații tăi care merg pe calea pierzaniei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

„Nu este cu puțință ca omul să se mântuiască dacă nu face nimic pentru mântuirea aproapelui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

„Cel care se îngrijește să ajute la mântuirea unui frate leneș și să-l scoată din gheara diavolului se asemănă, atât cât îi este cu puțință omului, cu Dumnezeu. Aceasta este cea mai mare dintre virtuți și dintre izbânzi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

„Acestea să le învețe și femeia de la bărbat și copilul de la tată și sluga de la stăpân și vecinul de la vecin și prietenul de la prieten și chiar către vrăjmași să le spunem, că suntem datori și pentru mântuirea acelora. Dacă ni se poruncește să sculam dobitoacele lor de vor cădea și să le întoarcem de se vor rătăci, cu mult mai mult trebuie să întoarcem sufletul lor de este rătăcit și să-l ridicăm de va fi căzut. Dacă așa vom iconomisi cele ale noastre și cele ale vecinilor, vom putea sta cu îndrăzneală înaintea Judecății lui Hristos.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 46-47)

„Dacă va vedea atâta grijă din parte-vă față de mădularele²⁷⁷ voastre și preocupați de mântuirea celorlalți, vă va învrednici pentru aceasta de o mare

²⁷⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Ceilalți creștini, văzuți ca mădulare ale Bisericii lui Hristos. (n.s. 36, p. 57)

îndrăzneală înaintea Lui. Căci nimic nu-L bucură așa de mult ca noi să fim împreună-pătimitori față de mădularele noastre și să arătăm multă dragoste față de frați și să ne îngrijim cu ardoare de mântuirea aproapelui.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuie în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 57)

„Cuvine-se să aveți mare grijă, iubiților, ca să îndreptați și să răpiți din furtuna aceasta pe aproapele vostru, încât nu numai pentru mântuirea voastră, ci și pentru a celorlalți să dobândeți multă plată.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 87)

„Ia aminte la câtă vrednicie se ridică pe sine cel ce se ostenește mult pentru mântuirea aproapelui! Unul ca acesta, pe cât e cu puțință omului, Îl imită pe Dumnezeu. Ascultă-l pe profetul, care zice: *cel ce scoate dintr-un nevrednic un drept va fi precum gura Mea* (Ier., 15, 19). Cel ce râvnește să-l mântuiască pe fratele fără de grijă – zice – și să-l răpească din gâtlejul diavolului, Mă imită pe Mine, pe cât e omenește cu puțință. Ce poate fi la fel cu această vrednicie? Aceasta este mai mare decât toate faptele bune, acesta este vârful tuturor virtuților.

Și este mai mult decât firesc. Căci dacă Hristos Și-a vărsat sângele pentru mântuirea noastră, iar Pavel strigă către cei care aduc sminteală și lovesc conștiința celor ce-i privesc: *piere fratele tău cel slab prin cunoștința ta; el, pentru care a murit Hristos!* (I Cor., 8, 11); deci, dacă Stăpânul tău și-a vărsat sângele din cauza lui, cum nu este nedrept fiecare dintre noi, dacă nu îndeamnă prin cuvânt și nu dă mâna celor căzuți din ușurătate în cursa diavolului? Iar dacă veți face aceasta, plini de dragoste fiind pentru mădularele voastre, și veți aduce pe frații voștri la Maica tuturor²⁷⁸, sunt pe deplin convins, știind eu că, înțelepțiți fiind de harul lui Dumnezeu, puteți și pe alții să-i faceți să priceapă.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 101-102)

„De vrei să știi cât bine este ca să poți cu mântuirea și cu fapta bună să dobândești și să mântuiești și pe alt frate, ascultă ce grăiește Dumnezeu prin

²⁷⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Biserica. (n.s. 12, p. 102)

proorocul: *Cel ce scoate pe cel cinstit de la cel nevrednic ca gura mea va fi, cum ar zice, că cine scoate pe alt frate din răutate și din necredință și din păcat și-l aduce la adevăr și la fapta bună și spre înțelepciune, Mie, lui Dumnezeu îi urmează, și Mi se aseamănă.* Că de vreme ce singur Hristos Dumnezeu nostru, Care este din cea nespusă și nedescoperită Ființă a lui Dumnezeu a primit de a luat moarte necinstită pe cruce și toate celelalte omenești le-a suferit, pentru noi nemulțumitorii și pentru mântuirea noastră, dar noi cum să nu fim iertători și milostivi către cei ce sunt de o credință cu noi, care sunt mădularele noastre și să nu avem dragoste și osârdie către dânșii? Așa încât și din gura dracului să-i răpim și să-i izbăvim pe dânșii? Că de vreme ce din bucatele cele simțitoare și neputrede ale mesei se aleg o parte de țin și pentru prieteni, prin aceasta arată marele semn al dragostei pentru dânșii. Dar cu cât mai vârtos se cade să facem aceasta la lucrurile cele sufletești, că mai multă laudă și mulțumire ne este nouă, că cel ce învață pe vecinul lui nu face atâta bine numai acestuia, ci încă și lui își agonisește plată de la Dumnezeu, aducându-și aminte de cele ce a învățat el pe vecinul lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 107-108)

„Că de vreme ce fecioara cea cinstită ce se chema Tavita, care îmbrăca văduvele și săracii și făcea multă milostenie la săraci în toate zilele, a murit și iarăși a înviat, această minune cine a făcut-o? Lacrimile celor ce erau miluiți de dânsa. Ce nu vor face lacrimile oamenilor celor ce se vor mântui de sfatul și de nevoița și de învățătura ta? Că în ce fel au stat văduvele și s-au rugat și săracele pentru acea fecioară și au înviat-o fiind moartă, așa și pentru tine vor sta atunci cei ce le-ai făcut bine și s-au mântuit de la tine și te vor face de vei dobândi multă milă de la Dreptul Judecător și nu numai atâta, ci încă și din focul cel veșnic te vor scoate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 108)

„Fiecare dintre noi este dator să mântuiască și pe alți frați, ca și la judecata cea viitoare să întâmpinăm pe Hristos cu multă îndrăznire și să-i aducem Dânsului închinare mai mult decât orice. Sufletele noastre și ale oamenilor celor rătăciți să meargă la Dânsul. Și pentru unii ca aceștia, măcar de ne-ar bate, de ne-ar omorî, să răbdăm, numai pe ei să-i mântuim, pentru că și cei bolnavi și neputincioși de multe înjură pe doctor, iar noi numai una poftim, să vedem sănătatea celui care ne înjură. Cum dar nu este aceasta mare nebulie, ca pentru trupurile oamenilor să facem atâta nevoiță de mare și multă chinuială, grijind mai înainte de sănătatea lor, iar pentru nevoița sufletelor oamenilor și a fraților noștri celor pierduți să ne lenevim?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 109)

„Dar ce creștini suntem de nu ne suferim unul pe altul? Vrei să îndreptezi și pe vreun frate leneș pentru mântuirea lui, lăcrimează și te roagă lui Dumnezeu pentru el, ia-l cu tine deosebi și-l îndreptează și-l sfătuiește și-l roagă, precum făcea Pavel: *Nu când voi veni, zice, și mă va smeri Dumnezeu și voi plânge pe mulți din cei ce au păcătuit mai înainte și nu s-au pocăit de necurăția lor și de curvie.* Așa și tu arată dragoste către cel păcătos, mângâie-l pe el și-l ajută și trupește și nu-l muștra că a păcătuit, ci-i fă metanii până la pământ, apucă-l și-i sărută picioarele lui și mâinile lui, nu-ți fie rușine de vrei să-i mântuiești sufletul, cum fac și doftorii cei învățați, când văd pe cei bolnavi că nu primesc nici o doftorie, îi roagă și-i sărută pe ei să primească doftoriile sănătății lor. Deci așa fă și tu, măcar de ți-ar fi a osteni până la moarte, ca să înțelepțești pe fratele tău și să nu ostenești niciodată sfătuindu-l și îndreptându-l, până când se va întoarce și se va pocăi și se va lăsa de rele și aceasta ce o faci tu pentru cel păcătos o socotește Dumnezeu de mare mucenicie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 109)

.....
„Tu nevoiește-te până la moarte pentru adevăr și Dumnezeu îți va ajuta, că ajunge un om aprins cu râvnă dumnezeiască să îndrepteze multă lume.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 109)

„Frate, nu părăsi niciodată de a învăța și a certa pe fratele tău, măcar de te și înjură și îți ia prieten și ajutor, nu numai aici, în această lume, ci mai vârtos în ziua aceea a judecării, mare dar îți va dăruia. Însă a face cineva și milostenie la săraci mare lucru este și mântuire, iar mai mare lucru este a scoate cineva pe altcineva din rătăcirea necredinței și a păcatului, pentru că sufletul nu are răscumpărare nici cu toată lumea (...) nu poți să faci nimic ca și cum ai întoarce un suflet la credință. Și oricine va putea să facă aceasta, va fi ca Petru și ca Pavel, nu să pătească nevoi și răutăți multe ca aceia, căci vremea aceasta este a păcii, dar numai să pună omul nevoie și osârdie. Încă ce zic eu ca Pavel? Gura lui Hristos este cel ce va izbăvi un suflet din rătăcirea lui, a necredinței lui și a păgânătății lui, pentru că zice: *Tu cel ce scoți pe cel cinstit de la cei puternici și nevrednici, ca gura Mea vei fi.* Iar încă se cade să zicem și prin case cele ce zice Scriptura în Biserică, măcar prieten de este, măcar rudenie și de nu-l vei pleca astăzi sau mâine să te asculte sau niciodată, tu tot ai plata gata de la Dumnezeu; de nu pe toți, măcar pe puțini din cei mulți tot îi vei mântui, că și Apostolii, deși nu i-au plecat pe toți să creadă în Hristos, dar de vreme ce s-au întrebat cu toții, de la toți au dobândit plată, la fel și tu, de nu vei putea să întorci o sută, măcar pe cei cinci nu-i

lăsa, iar de nu vei putea nici pe cei cinci, pe unul să nu-l lași, că nu dă Dumnezeu cununile spre sfârșitul faptelor celor bune, ci după firea celor ce săvârșesc faptele bune. Pentru aceea, când vei vedea pe cineva rugându-se pentru vindecarea sufletească sau trupească, să nu zici în sine-ți, că nu l-a tămăduit și nu l-a spovedit cutare sau să zici că eu sunt mirean și am copii și femeie și acestea se cade să le facă preoții și călugării. Ia spune-mi, tu când ai găsi o comoară plină de galbeni, oare vei zice în sine-ți că n-a luat această comoară cutare și cutare, Ioan sau Dimitrie, de ce să o iau singur? Aceasta n-ai zice-o niciodată, ci ai grăbi s-o apuci mai înainte tu decât toți. Așa socotește și fă, pentru frații cei căzuți și să-ți pară în mintea ta că ai aflat comoară pentru nevoința aceluia, că ce este mai bun decât aceasta în lume? Care nici postul, nici metaniile, nici îngenuncherea nu poate să o facă, nici altceva, fără numai mântuirea pe care o faci fratelui tău și nu că doară le zic eu acestea, ci însuși Dumnezeu a zis-o aceasta.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 110)

„Domnul nostru Iisus Hristos a murit pentru noi, iar tu nici cu cuvântul nu vrei să-L mântuiești de moarte? Dar pe fratele tău îl vezi trăgându-l ucigașul de diavol la râpa pierzării și nici sfat nu-i dai măcar ca să-l scoți de la acea fiară rea ?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 111)

„Nu se face fapta cea bună și mare niciodată de nu vor avea și alții folosul, că măcar de ai posti și ai înseta, măcar de ai zăcea jos pe pământ și să mănânci pământ în loc de pâine și să-ți plângi păcatele în toată viața ta, și ziua și noaptea, și altuia să nu-i folosești, în zadar te ostenești, că nici un lucru mare nu faci. Că și Moise mari și multe minuni a făcut, dar nici una dintre acelea nu l-a făcut mare cum l-a făcut fericitul acela glas ce a zis către Dumnezeu: *De vei lăsa păcatele lor, lasă-le, iar de nu, șterge și numele meu din cartea Ta!* La fel și David, asemenea zicea către Dumnezeu: *Eu păstorul am greșit, iar turma n-a greșit; întoarce urgia Ta asupra mea și asupra casei tatălui meu.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 156)

„Nu e de ajuns, pentru mântuire, nici dacă suntem ageri la minte, nici dacă suntem culți, nici dacă avem mare dragoste de ascultarea dumnezeieștilor Scripturi. Nu, pentru că trebuie să îndoim talantul ce ni s-a încredințat; și-l îndoim când, odată cu mântuirea noastră, ne îngrijim și de mântuirea celorlalți.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 1,

în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 103)

MÂNTUIREA (Dumnezeu ne respectă libertatea și nu silește pe nimeni la mântuire)

„Și ca să vedeți că Dumnezeu nu silește pe nimeni, ascultați! Dacă El voiește, dar noi nu voim, mântuirea noastră e pierdută. Nu pentru că voința Lui e slabă, ci pentru că nu vrea să ne silească.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 57)

„Dumnezeu e gata să mântuiască nu pe omul care nu vrea, nu pe omul care se împotrivesc, ci pe omul care dorește, care voiește. Oamenii vor să stăpânească și să domnească peste slugile lor, cu voia sau fără voia lor, pentru că-i stăpânesc urmărind folosul propriu, nu pe al slugilor lor. Dumnezeu însă, cu toate că nu are nevoie de nimic, cu toate că nu are nevoie de nici una din faptele noastre, dorește totuși cu înfocare să-I slujim, însă nu spre folosul Său, ci spre folosul nostru. Dumnezeu le face pe toate spre folosul nostru, dacă noi de bunăvoie, cu dragă inimă și cu mulțumire Îi slujim; dar dacă nu vrem, dacă ne împotrivim, nu ne silește, nu ne forțează. Prin aceasta arată că nu trebuie să ne mulțumească El nouă pentru că-I slujim, ci noi suntem datori să-I mulțumim că îl avem Stăpân.

Cunoscând dar acestea și gândindu-ne la iubirea de oameni a Stăpânului, să ducem după puterile noastre o viață vrednică de bunătatea Lui, ca să dobândim și împărăția cerurilor.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 58)

MÂNTUIREA (păcătoșii singuri sunt pricina pieirii lor)

„Dumnezeu vrea să te mântuie, nu cu sila, nici cu forța, ci cu buna ta voie. Dacă ai avea un slujitor care te-ar urî, ți-ar întoarce spatele și neconținut ar sări și ar fugi, n-ai dori să-l mai ții, oricâtă nevoie ai avea de serviciile lui. Cu atât mai mult Dumnezeu - Care face totul, nu pentru propria Lui trebuință, ci pentru mântuirea ta – nu va vrea să te țină cu sila lângă El; și dimpotrivă, dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, Dumnezeu nu te părăsește, orice-ar face diavolul. Deci noi suntem pricina pierii noastre”. (*Omilia la Matei*, omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

MILA (față de aproapele)

„Considerați, cercetați cu seriozitate, de câte ori v-a dat Domnul ocazie ca să faceți binele; *ai milă de acesta*, zice El, *care este de un sânge cu tine*; fie-ți milă de acela, ca de prietenul tău; de acela, ca de vecinul tău; de altul, ca de un concetățean cu tine, de acesta fiindcă el este om.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXII, 3, p. 430)

MILOSTENIA (definiția)

„... pășește deodată la capul tuturor bunătăților, făcând cuvânt pentru milostenie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 459)

„... el numește faptul și *binecuvântare și împărtășire*, pe de-o parte, ca să nu se facă mai leneși, iar pe de alta, ca să nu se îngâmfe; nicăieri însă nu a numit aceasta milostenie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 462)

„Milostenia este o mare și aleasă virtute, un mare dar și mai mult decât atât, este începutul tuturor bunătăților.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 19)

„Milostenia este mama dragostei, a dragostei care caracterizează creștinismul, care este mai mare decât toate semnele și minunile, și prin care ucenicii se aseamănă cu Hristos. Ea este doctoria păcatelor noastre, leacul curățirii murdăriei din sufletele noastre și scara care duce la cer. Ea leagă la un loc trupul lui Hristos.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 188)

„... milostenia prisositoare – capul bunătăților noastre și mântuirea sufletelor noastre.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 116)

„Milostenia este un meșteșug foarte bun și ajutor celor ce o fac pe ea, pentru că este prietenă și fiica cea mai mare și întâia a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 77)

MILOSTENIA („Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut”²⁷⁹)

„Vrei să cinstești trupul lui Hristos? Nu-L trece cu vederea când este dezbrăcat! Nu-L cinsti aici în biserică cu haine de mătase, iar afară îl lași să degere de frig, că n-are cu ce se îmbrăca! Cel care a spus: *Acesta este trupul Meu* (Matei 26, 26) și prin cuvânt a întărit lucrul, Același a spus și: *Flămând M-ați văzut și nu M-ați hrănit* (Matei 25, 45) și: *întrucât n-ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut* (Matei 25, 42). Trupul lui Hristos de pe altar n-are nevoie de acoperăminte prețioase, ci de suflet curat; dar cel gol, cel flămând are nevoie de multă îngrijire. Să învățăm, dar, să filozofăm și să cinstim pe Hristos, așa cum El vrea. Cea mai plăcută cinste pentru Cel pe Care îl cinstim este să-L cinstim așa cum vrea El, nu cum socotim noi. Și Petru socotea că-L cinstește, oprindu-L să-i spele picioarele (Ioan 13, 8). Dar ceea ce voia să facă nu era cinste, ci cu totul dimpotrivă. Tot așa și tu, cinstește-L pe Hristos cu cinstea pe care El ți-a poruncit-o, cheltuind cu săracii averea ta. Dumnezeu n-are nevoie de vase de aur, ci de suflete de aur”. (*Omilia la Matei*, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 584)

„Și totuși, dacă L-ați vedea pe Hristos, fiecare s-ar goli de toate averile Lui. Dar și acum tot El este. Că El a spus Eu sunt cel sărac! Pentru ce, dar, nu vă goliți de toate averile voastre. Și acum îl auzi, spunându-ți: *Mie Mi-ați făcut!* (Matei 25, 40). Nu-i nici o deosebire dacă dai acestuia sau Aceluia. Nu vei avea o răsplată mai mică decât femeile care L-au hrănit atunci, ci cu mult mai mare. Dar nu fremățați! Chiar dacă L-ai hrăni pe Hristos, faci mai puțin lucru, pentru că vederea Lui este în stare să moaie și o inimă de piatră, decât de a hrăni pe un sărac, pe un beteag, pe un gârbov, numai pentru că Hristos a spus că acela care dă săracului Lui îi dă. Dincolo vederea și vrednicia Celui pe Care-L vezi împarte cu tine fapta ta; dincoace, întreaga faptă revine iubirii tale de oameni, bunătății tale. Dai mai mare dovadă de respect față de Hristos când, de dragul spuselor Lui, ai grijă de fratele tău și-l ajuți în toate nevoile lui. Ajută-l, dar, crezând în Cel Ce a primit și a spus: *Mie îmi dai!* (Matei 25, 42). De nu I-ai fi dat Lui, nu te-ar fi învrednicit de împărăția cerurilor; de nu I-ai fi întors Lui spatele, nu te-ar fi trimis în iad! Dar pentru că El e Cel disprețuit, de aceea mare e și păcatul. Tot așa și Pavel pe Hristos îl prigonea când prigonea pe ucenicii Lui; de

²⁷⁹ Matei 25, 40.

aceea i-a și spus: *Pentru ce Mă prigonești?* (Fapte 9, 4). Când dăm deci celor săraci, să avem o astfel de stare sufletească ca și cum I-am da lui Hristos. Că mai vrednice de credință sunt cuvintele Lui decât văzul nostru. Când vezi un sărac, adu-ți aminte de cuvintele Lui care-ți arătau că El este cel hrănit și miluit. Chiar dacă săracul pe care-l vezi nu este Hristos, totuși sub chipul acestui sărac El primește, El cerșește. Spui că te rușinezi când auzi că Hristos cerșește? Rușinează-te mai degrabă când nu dai celui ce cerșește! Aceasta e rușine, aceasta e pedeapsă și osândă. Cerșitul Lui e semnul bunății Lui. De aceea trebuie să ne și laudăm cu el. Dar nedatul tău este semnul neomeniei tale. Dacă nu crezi acum că, întorcând spatele unui sărac, întorci lui Hristos spatele, vei crede atunci când aducându-te în fața întregii lumi, îți va spune: *Întrucât n-ați făcut acestora, nici Mie nu Mi-ați făcut!* (Matei 25, 45)". (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 986-987)

„Când faci tu milostenie, tind și Eu mâna cu săracul și iau banul. Eu sunt îmbrăcat în lumină ca și într-o haină, iar numai cât vei îmbrăca tu pe un gol, Eu îndată simt căldura și Mă încălzesc. Mă știi bine că șed în cer cu Tatăl Meu și numai când vei porni tu către temniță ca să vezi pe cei închiși, Mă vei afla acolo șezând împreună cu cei lipsiți și închiși. Și de vei alerga către cel bolnav, nu lipsesc de la patul lui, că în locul și în toată lumea sunt și Mă aflu și le ajut celor din nevoi și din greutate. Orice vei da săracului vei vedea la Mine înmulțindu-se. De vei băga în casa ta pe cel străin și fără de casă și pe Mine mă vei lua prin el împreună locuitor. Aceste trei lucruri îți voi dărui și casa îți voi păzi și avuția și-o voi adăuga și lăcaș în ceruri îți voi găti.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 171)

MILOSTENIA („săracul întinde mâna și Hristos primește”)

„Când facem (...) milostenie să nu ne uităm numai la săracul care primește milostenia noastră, ci să ne gândim și la cine este Cel Ce primește darul pe care-l dăm noi săracului și a făgăduit răsplată pentru ceea ce dăm”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Când auzi vreun sărac strigând în stradă cu mare glas și dai din cele puse pe masa ta celui nevoiaș, pe Stăpânul L-ai chemat prin rob la masa ta, ai umplut-o toată de binecuvântări și închinând Domnului pârga ei ai gătit cămarilor tale foarte mare temei de umplere cu toate bunățile.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, pp. 104-105)

„Pot să te încununnez și fără de acestea, voiesc însă a-ți fi dator, ca astfel cununa să-ți aducă oarecare curaj²⁸⁰. De aceea, deși Eu pot a Mă hrăni singur, totuși colind drumurile, cerând de pomană și stând înaintea ușilor tale cu mâna întinsă. Doresc a fi hrănit de tine; te iubesc foarte mult și de aceea doresc a sta la masa ta, după obiceiul celor ce iubesc; și Mă mândresc că prin aceasta, ba încă în fața întregii lumi și în auzul tuturor, te proclam cu glas tare și mă arăt pe Mine Însuși drept trofeu al tău.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XV, p. 302)

„Că pentru sărac întinde Hristos dreapta Sa și primește ce dai. Cel ce plouă cere de la tine puțin. Cel ce tună și fulgeră îți zice să miluiești, Cel ce acoperă cerul cu nori ia de la tine haină veche.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 34)

„Că săracul întinde mâna iar Dumnezeu este Cel ce primește.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 72)

„Iisus îi iubea pe săraci cu patimă: în săraci îl aflăm pe Iisus. Ajutând săracii, pe Iisus îl ajutam noi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 172)

MILOSTENIA („cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută”²⁸¹)

„*Cel ce miluiește pe sărac, spune Scriptura, împrumută pe Dumnezeu* (Prov., 19, 17). Vezi ce împrumut neobișnuit și nemaiauzit? Unul primește împrumutul și altul este obligat să-l dea înapoi! Dar nu numai atât, ci și aceea că acest împrumut nu aduce cu el nici nerecunoștință, nici vreo altă pagubă. Dumnezeu, apoi, nu făgăduiește să dea, ca aici pe pământ, un procent de unu la sută, ci de o sută de ori mai mult decât împrumutul. Și nu se mărginește la atâta, ci dă atâta de mult în viața de acum, iar în veacul ce va să fie dă viață veșnică. Aici pe pământ, dacă ne-ar făgădui cineva că ne dă numai de două ori cât l-am împrumut, i-am da cu dragă inimă toată averea noastră, deși de multe ori nerecunoștința e mare și multe sunt poftele lacomilor”. (Omilia la *Facere*, omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

²⁸⁰ Sfântul Ioan Hrisostom pune în gura Domnului Hristos aceste cuvinte – n.n.

²⁸¹ Proverb românesc inspirat din înțelepciunea biblică și patristică – n.n.

„Aici, pe pământ, mulți oameni de foarte bună credință nu întorc împrumutul, fie din nerecunoștință, fie că sunt împiedicați de multe ori de sărăcie. Dar cu împrumutul pe care-l facem Stăpânului tuturor nu se petrece lucrul acesta; împrumutul rămâne întreg și Dumnezeu ne făgăduiește să ne dea aici înapoi de o sută de ori mai mult decât am dat, iar în veacul ce va să fie ne pregătește viață veșnică.” (*Omilii la Facere*, omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„Încredințezi-o lui Dumnezeu! Din mâna Lui nimeni n-o poate răpi! Nu da bani cu camătă, că nu știi de-ai să câștigi! Ci împrumută-L pe Cel Ce-ți dă o dobânda mai mare decât capitalul! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i invidie, unde nu-s pârâși, unde nu-i viclenie, unde nu-i teamă! Împrumută-L pe Cel Ce n-are nevoie de nimic, dar are nevoie de dragul tău! Împrumută-L pe Cel Ce hrănește pe toți, dar suferă de foame, ca tu să nu flămânzești! Împrumută-L pe Cel Ce s-a făcut sărac, ca tu să te îmbogățești! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i moarte, ci alegi viață în loc de moarte! Dobânda aceasta îți dă împărăția cerurilor; cealaltă, iadul”. (*Omilii la Matei*, omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, p. 73-74)

„... împrumuți pe Dumnezeu. Dumnezeu îți iscălește o poliță, spunându-ți: *Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu* (Prov., 19, 17). Dumnezeu îți dă arvună și garanție, cu toate că este Dumnezeu.

- Ce arvună?

- Cele din viața aceasta, cele materiale, cele duhovnicești, începătura celor viitoare.

Pentru ce, dar, amâni, pentru ce pregeți să împrumuți pe Dumnezeu, când ai luat de la El atâtea daruri și când mai aștepți atâtea”. (*Omilii la Matei*, omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„*Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu* (Pilde 19, 17). Să împrumutăm lui Dumnezeu milostenia, ca să luăm de la El, în schimb, ca răsplată, iubirea de oameni. Cât de înțelepte sunt aceste cuvinte: *Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu!*

- Dar pentru ce Scriptura n-a spus: Cine miluiește pe sărac, dă lui Dumnezeu, ci: împrumută pe Dumnezeu?

- Scriptura cunoaște lăcomia noastră. A văzut că nesațul nostru caută să aibă cât mai mult. De asta n-a spus simplu: *Cel ce miluiește pe sărac, dă lui Dumnezeu*, ca să nu socotești milostenia un simplu schimb de bani, ci: Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu. Dacă Dumnezeu Se

împrumută de la noi, înseamnă că Dumnezeu este datornicul nostru. Cum vrei să-l ai pe Dumnezeu: Judecător sau datornic? Datornicul are respect de cel de la care s-a împrumutat; judecătorul însă nu se sfiește de cel pe care l-a împrumutat.

Trebuie însă să vedem neapărat și în alt chip pentru ce Dumnezeu a spus: Pe Mine Mă împrumută cel ce dă săracului.

Dumnezeu a văzut că lăcomia noastră tinde spre înmulțirea averilor și că cel ce are bani nu vrea deloc să împrumute fără garanție. Cel ce să cu împrumut cere sau ipotecă, sau amanet, sau girant; cu aceste trei garanții încredințează banii săi; fie că primește amanet, fie ipotecă, fie girant. Dumnezeu a văzut, deci, că fără aceste trei garanții nimeni nu dă cu împrumut, nici nu se pleacă spre milă, ci se uită numai la câștig; săracul este lipsit de toate acestea; nu are ce ipoteca, că nu posedă nimic; nu are ce amaneta, că este gol; nu are girant, că, din pricina sărăciei, nimeni n-are încredere în el. Dumnezeu văzând, deci, că săracul se primejduiește din pricina sărăciei, iar bogatul se primejduiește din pricina neomeniei, s-a pus pe El la mijloc girant pentru sărac, zălog pentru cel care dă împrumut. Și-i spune bogatului: *N-ai încredere în el, că-i sărac? Încrede-te în Mine, că-s bogat!* Dumnezeu a văzut pe sărac și a avut milă de el; a văzut pe sărac, și nu l-a trecut cu vederea, ci S-a dat pe Sine chezaș pentru cel ce nu are nimic și a stat alături de cel sărman pentru multa Lui bunătate. Despre această bunătate dă mărturie fericitul David când spune: *A stat în dreapta săracului* (Ps., 108, 30).

Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu. Ai încredere, spune Dumnezeu, că pe Mine Mă împrumuți!

Dar ce câștig atât de mare am dacă Te împrumut pe Tine?

E cea mai mare nelegiuire să ceri socoteală lui Dumnezeu. Totuși, Mă plec nelegiurii tale și cu iubirea de oameni voi pune capăt neomeniei tale. Să stăm, dar, de vorbă și să ne socotim. Cât câștigi când împrumuți pe ceilalți oameni? Ce dobândă le ceri? Nu-i așa că unu la sută dacă ceri, e o dobândă legală? Dacă lăcomia ți-e mare, iei o dobândă nedreaptă, de două sau de trei ori mai mare. Eu însă am să-ți satur lăcomia ta. Îți voi da mai mult decât ți-e pofta nesațului tău. Acopăr cu dărnicia Mea nesațul tău. Pretinzi o dobândă de unu la sută? Eu îți dau de o sută de ori mai mult.

Dacă-i așa, te împrumut Doamne! Te împrumut cu milostenia pe care o dau aici săracului! Dar când ai să-mi dai înapoi împrumutul? Vreau să hotărâm condițiile. Vreau să întărim învoiala. Spune-mi timpul înapoierii banilor! Hotărăște scadența!

Întrebarea asta, mai ales, este de prisos! Că *Dumnezeu este credincios în toate cuvintele Lui* (Ps., 144, 13). Dar pentru că un bun platnic are

obiceiul și intenția de a măsura timpul și de a hotărî ziua scadenței, ascultă când și unde îți va plăti datoria Cel ce S-a împrumutat de la tine prin mâna săracului: *Când va șede Fiul Omului pe tronul slavei Lui și va pune oile de-a dreapta Lui, și caprele de-a stânga Lui, va zice celor din dreapta...! Aici ia aminte cum grăiește Datornicul cel recunoscător creditorului Său, cum îi mulțumește Datornicul: Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii. Și pentru ce? Că am flămânzit, și Mi-ați dat să mănânc; am însetat, și Mi-ați dat să beau; gol am fost, și M-ați îmbrăcat, în temniță și ați venit la Mine; bolnav am fost, și M-ați cercetat; străin am fost, și M-ați primit (Matei 25, 31-36).” (Omiliile despre pocăință, omilia a șaptea, pp. 146-149)*

„Câtă înțelepciune este cuprinsă în cuvintele lui Solomon: *Cel ce are milă de sărman împrumută Domnului* (Sol., 19, 17)! Iată ce împrumut nemaivăzut! Dar Cuiva și primim înapoi de la altcineva. Mă vei întreba de ce nu a spus Solomon că cel care dă milostenie săracului dă lui Dumnezeu, ci că Îl împrumută pe Dumnezeu? Ca să nu crezi că ceea ce primești de la Domnul e un lucru lipsit de o mare importanță. Dumnezeu știe că suntem lacomi și vrem să dobândim din ce în ce mai multe bunuri. Cel care are bani nu vrea în nici un chip să împrumute săracului fără să primească o asigurare că banii îi vor fi dați înapoi. Așadar, acestuia nu îi pasă de semenul său, ci urmărește numai câștigul. Săracul nu poate să pună chezășie pământ sau altceva, pentru că nu are; nu poate găsi pe nimeni care să se pună zălog pentru el, deoarece nimeni nu are încredere în ei. Așadar, văzând Dumnezeu pe de o parte că săracul este în primejdie din pricina sărăciei sale, și pe de altă parte că bogatul este în primejdie din pricina lipsei sale de omenie. S-a pus El însuși chezășie pentru sărac dinaintea bogatului. De aceea spune Sfânta Scriptură: *Cel ce are milă de sărman împrumută Domnului*.

De asemenea, ca să dăm cu împrumut, căutăm un om de la care putem lua dobândă mare. În schimb, lui Dumnezeu, Care ne întoarce însutit ce I-am dat, nu Îi împrumutăm din ce avem, ci împrumutăm celor care nu ne dau nimic înapoi, adică patimilor noastre, care sunt lăcomia pântecelui, slava deșartă, lăcomia, iubirea de plăceri și multe altele. Și spune-mi: ce anume ne dă lăcomia pântecelui înapoi? Ne dă numai grăsime și greutate în mișcare. Ce ne dă înapoi slava deșartă? Invidie și îndreptare împotriva celuilalt. Ce ne dă înapoi iubirea de argint? Griji și necazuri. Ce ne dă înapoi iubirea de plăceri? Iad și suferință. Iată cine sunt cei care se folosesc de bogățiile noastre! Iar dobânda ce o primim în schimb sunt nenorocirile din această viață și iadul din cea de dincolo.

Atunci, de ce nu dai cu împrumut Domnului, Care îți întoarce sigur datoria, adăugând multă dobândă? Poate pentru că trebuie să aștepti mult până să primești înapoi ce ai dat. Dar să știi că Domnul nu ne dă bunătați numai în cer, ci și pe pământ. Amintiți-vă ce spune El însuși: *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea (adică bunățile pământești) se vor adăuga, vouă* (Mt., 6, 33). De altfel, cu cât trece mai mult timp de la momentul în care am dat, până când primim înapoi, cu atât mai mare este dobânda noastră. Iată de ce oamenii care împrumută bani, îi preferă pe cei care vor ține banii o perioadă mai lungă de timp, ca să primească dobândă mai mare. Așadar, atunci când este vorba de oameni, nu numai că nu dorim să ni se dea înapoi repede banii pe care i-am dat cu împrumut, dar suntem mulțumiți dacă aceia întârzie. De ce, dar, atunci când este vorba de Dumnezeu, suntem atât de mici la suflet?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 281-283)

„Cel ce miluiește săracul și necăjitul, nu rupe numai zăpădul păcatelor lui, ci ia și alt zăpădul de mărturie care mărturisește și zice: *Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu*. Să dăm dar milostenia lui Dumnezeu împrumut ca să luăm de la Dânsul răsplătirea cea de iubire de oameni, o, prea înțelept cuvânt, cel ce miluiește pe sărac, zice, împrumută pe Dumnezeu, dar de ce nu zice că cel ce miluiește săracul dă lui Dumnezeu, ci zice împrumută? Știind Scriptura lăcomia noastră, cunoscuse că nesațitul nostru pururea caută spre lăcomie și cere adaos, deci pentru aceea nu zice numai cel ce miluiește săracul dă lui Dumnezeu, ca să nu socotești numai singură darea ta și răsplătirea dării, ci zice acela ce miluiește săracul împrumută pe Dumnezeu, ca să audă iubitorul de dobândă numele împrumutării și să se plece pe sine spre milostenie, cel ce miluiește săracul împrumută pe Dumnezeu (...) trebuie să vedem pentru care pricină zice Dumnezeu că cel ce miluiește pe sărac pe Mine Mă împrumută. Zice așa pentru că știe lăcomia noastră, că tot la adaos caută lăcomia noastră, precum am mai zis, și știa că nimeni din cei ce au bani nu vrea să dea fără temei și credință bună, pentru că cel ce împrumută cere rapid sau zălog sau chezaș și cu aceste trei tocmeli se încrede și dă banii, luând sau chezaș precum am zis sau zălog sau zăpădul; deci pentru aceasta, de vreme ce știa Dumnezeu că fără de aceste trei lucruri nimeni pe nimeni nu împrumută, nici nu caută la iubirea de oameni, ci numai la dobândă caută iar săracul fiind pustiu de acestea toate, și nici zălog n-are să dea pentru că este gol de tot, nici nu are pe nimeni să-i fie chezaș pentru dânsul, pentru că nu-l crede nimeni pentru multa sărăcie și lipsă ce are și așa pentru neomenia celui ce are bani se pune

Dumnezeu pe sine la mijloc și se făcu săracului chezaș, iar celui ce împrumută zapis, și zice către dânsul: *Nu îl vezi pe acesta că este sărac? Crede-mă pe mine, care sunt prea bogat!* A văzut Dumnezeu pe sărac și I s-a făcut milă de dânsul, văzuse pe sărac și nu s-a făcut a nu-l vedea și s-a dat pe Sine zălog pentru cel ce nu avea nimic și ajută celui lipsit pentru bunătatea Lui cea multă. Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu; *ai nădejde și nu te teme, că pe mine mă împrumuți; dar ce voi dobândi dacă te împrumut pe tine? Cu sutele îți dau și-ți dau și viața de veci.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 35)

MILOSTENIA (măreția și importanța acestei virtuți)

„Căci mare este în adevăr, și chiar dintre faptele cele mai prielnice, de a milui, în același timp și a stăruii în virtute – însă cu atât mai mare este când chiar pătimind cineva, el totuși nu se abate de la aceasta. Un astfel de om este în așa fel că ceea ce face, face pentru Dumnezeu!” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 464)

„*Mare și cinstit lucru este omul milostiv* (Pilde 20, 6). Darul acesta este mare cu adevărat, și mai mare chiar decât acela de a învia morții. Că a hrăni pe Hristos Cel flămând este cu mult mai mare decât de a învia pe cei morți, pentru că aici faci bine tu lui Hristos, iar acolo îți face El ție. Și apoi plata stă în a face bine, iar nu în a primi bine. Aici - vorbesc de facerea minunilor - tu datorezi lui Dumnezeu, iar dacă faci milostenii, Îl ai pe Dânsul datornic.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVI, p. 157)

„Căci dacă ea L-a pogorât pe Dumnezeu pe pământ și L-a înduplecat să se facă om, cu cât mai mult nu-l va putea ridica pe om la cer? Cu adevărat mare este puterea milosteniei! Dacă din mila și din iubirea de oameni Dumnezeu S-a făcut om, ba încă s-a înduplecat a Se face chiar rob, cu cât mai mult nu-i va așeza pe robi în cămara Lui?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 21)

„Nimic nu-L mulțumește pe Dumnezeu atât de mult precum mila, precum virtutea milosteniei.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 87)

„Aceasta a mântuit neamul omenesc, căci dacă nu ne miluia pe noi, toți ne-am fi pierdut. Aceasta, fiind noi dușmani, ne-a împăcat. Aceasta a făcut mii de bunătăți. Aceasta a făcut pe Fiul lui Dumnezeu de a se face rob.

Aceasta să o râvnim, iubitorilor, căci printr-înșă ne-am mântuit. Aceasta să iubim, pe aceasta să o preferăm averilor, și să avem suflet milostiv și fără averi. Nimic nu poate mai bine caracteriza pe creștin, ca milostenia; nimic nu admiră atât de mult până și necredincioșii ca pe bărbatul milostiv.”
(*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXII, p. 372)

„Milostenia este cea mai mare și cea mai bine plăcută lui Dumnezeu jertfă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 290)

„Cel care face milostenie este liman obștesc al celor înviforați, alungă sărăcia semenilor săi și pune capăt și celorlalte nevoi și necazuri. Dumnezeu caută cu plăcere mai cu seamă la acele fapte care sunt făcute spre folosul altora.

Și ca să vezi că lui Dumnezeu îi e dragă mai mult împlinirea poruncilor de milostenie decât împlinirea altor porunci, ascultă! Când vorbește de post și de feciorie, pomenește numai de împărăția cerurilor; dar când vorbește de milostenie și de iubirea de oameni, când ne poruncește să facem milostenie, ne făgăduiește o răsplată cu mult mai mare decât Împărăția cerurilor, spunând: *Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri* (Matei 5, 45).

Într-adevăr, legile acelea care au în vedere folosul obștesc fac pe oameni asemenea lui Dumnezeu, atât cât omenește e cu putință să fie omul asemenea lui Dumnezeu. Și ca să arate aceasta, Hristos spunea: *Că răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei dreپți și peste cei nedreپți* (Matei 5, 45). Tot așa și voi, dacă întrebuințați după putere averile voastre spre folosul de obște al fraților voștri, imitați pe Cel care pune înaintea tuturor, fără deosebire, bunătățile Lui.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 6-7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 275)

MILOSTENIA (a fost legiuită de Dumnezeu)

„... și milostenia a fost legiuită de Dumnezeu. Ar fi putut el hrăni pe cei săraci și prin alte mijloace, fără de milostenia noastră, dar pentru ca dragostea să ne lege pe unul de altul și să ne încălzească așa zicând, a

poruncit a fi hrăniți de noi. Pentru aceea și aiurea zice: *Mai bun cuvântul decât darea, și: Au nu este mai bun cuvântul decât darea cea bună?* (Sirah 18, 16. 17). Dar chiar Hristos zice: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Mt. 9, 13). Fiindcă cei ce au fost miluiți trebuie a iubi pe binefăcătorii lor, iar aceștia a se găsi cu milosârdie când miluiesc pe alții, pentru aceea Dumnezeu prin milostenie stabilind o legătură a dragostei, a legiuit aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 339)

MILOSTENIA (în mare cinste este înaintea lui Dumnezeu milostenia)

„Atât de mult Se interesează Dumnezeu de ajutorarea celor săraci, încât, chiar în timpul venirii Sale pe pământ, când a luat trup și a trăit printre oameni, n-a refuzat, nici n-a socotit că este vrednic de rușine să Se îngrijească de săraci. Cu toate că a înmulțit pâinile (Matei 14, 15-21; 15, 30-38); cu toate că făcea la poruncă tot ce voia, cu toate că putea să arate dintr-o dată mii și mii de comori, n-a făcut-o; ci a poruncit ucenicilor să aibă pungă, să poarte cu ei banii puși în ea și să ajute cu ei pe cei nevoiași. Când vorbea acoperit lui Iuda despre vânzare, ucenicii n-au înțeles despre ce ce vorbește. Au socotit, spune Scriptura, că i-a spus să dea la săraci: *Că el avea punga și lua ce se pune în ea* (Ioan 12, 6).

În mare cinste e înaintea lui Dumnezeu mila; nu numai mila Lui față de noi, ci și aceea pe care o datorăm semenilor noștri. De aceea și în Vechiul Testament, și în Noul Testament pune mii și mii de legi despre milostenie, poruncindu-ne prin toate să fim milostivi și prin cuvânt, și cu banii, și cu fapta. Moise, de-a lungul întregii sale legiuiri, seamănă cuvinte despre milostenie; iar profeții strigă în numele lui Dumnezeu: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Os., 6, 6); în sfârșit, Apostolii sunt într-o unire cu ei și în ceea ce fac.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 260-261)

MILOSTENIA (cui să facem milostenie ?)

„Vom auzi din gura Lui: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25-34).

– Pentru ce?

– *Pentru că am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; în temniță și M-ați cercetat* (Matei, 25, 35-36). Ce poate fi mai ușor ca poruncile acestea? Hristos nu ne-

a poruncit să iscodim și să cercetăm pe cei pe care vrem să-i ajutăm. Tu fă-ți datoria ta, ne spune Hristos, chiar dacă-i om de rând, chiar dacă după înfățișare este un om de lepădat! Eu primesc tot ce faci pentru aceștia. De aceea Hristos a și adăugat: *Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie ați făcut (Matei, 25, 40)*". (Omilia la Facere, omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 90)

„... aducându-ți aminte de Cel ce a spus: *Cel ce a făcut unuia din acești frați mai mici ai Mei, Mie a făcut (Matei, 25, 40)*. Gândindu-se că prin ajutorul dat semenului său Însuși Stăpânul universului este Cel Ce-și împrăziară ajutorul dat, va face pe toate cu multă tragere de inimă și va da milostenie cu brațele deschise. Nu se va uita la nevređnicia celui din fața lui, ci la măreția Celui Care i-a făgădui că-și împrăziară cele date săracilor.” (Omilia la Facere, omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„Dacă bate la ușa ta un om sărac, care-ți cere o bucată de pâine, îl umpli de ocări și de sudălmii și-l învinuiești că nu muncește. Îl insulti, îl batjocorești și nu te gândești că și tu nu muncești, și totuși Dumnezeu îți dă din cele ale Lui. Nu-mi spune mie că muncești și tu, ci arată-mi că faci ceva din cele de neapărată trebuință. Dacă-mi spui că te ocupi cu negoțul, că ții crășme și hoteluri, că-ți administrezii averea și ți-o înmulțești, îți voi răspunde și eu că aceasta nu e muncă! Muncă e milostenia, rugăciunile, ajutorarea celor nedreptățiți și toate cele ca acestea; dar de acestea nu ne ocupăm deloc. Totuși Dumnezeu niciodată nu ne-a spus: Pentru că nu muncești, nu-ți răsar soarele; pentru că nu faci nimic din cele de neapărată trebuință, sting luna, încui pântecelii pământului, sec lacurile, izvoarele, râurile, fac să dispară aerul, încui cerurile ca să nu mai dea ploaie la vreme. Dumnezeu ni le dă pe toate acestea cu îmbelșugare. Și le dăruiește să se desfăteze cu ele chiar și unora care nu numai că nu muncesc, dar mai fac și fapte rele.

Așadar, când vezi un sărac bătând la ușa ta și-i spui: *Nu mai pot trăi din pricina voastră!; Ești tânăr, sănătos, n-ai nici un beteușug și vrei să trăiești fără să muncești!; Ești poate sluga sau robul cuiva și ai fugit, părăsindu-ți stăpânul!*, ei bine, aceste cuvinte, pe care i le-ai spus, spune-ți-le ție! Dar mai bine spus, lasă-l pe acela să ți le spună cu curaj! Și ți le va spune cu mai mult drept (...)

Nu spun acestea ca să legiuiesc lenea - Doamne ferește! - ci pentru că vreau, din toată inima, ca toți să muncească. Că lenea e dascălul oricărui păcat. Dar în același timp, vă rog să nu fiți fără milă, nici cruzi. Și Pavel de nenumărate ori a muștrat și a spus: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să*

nu mănânce (II Tes., 3, 10); dar nu s-a mărginit la atâta, ci a adăugat: *Voi, însă, să nu obosiți a face bine* (II Tes., 3, 13). Poruncile acestea nu sunt potrivnice una alteia.

- Dar dacă ai poruncit, Pavele, ca acela care nu muncește nici să nu mănânce, pentru ce atunci ne mai îndemni să dăm de mâncare celor ce nu muncesc?

- Da, răspunde Pavel, am poruncit să întoarceți spatele celor ce nu muncesc și să nu vă amestecați cu ei; dar am mai spus: *Nu-i socotiți vrăjmași, ci povățuiți-i* (II Tes., 3, 15). Nu dau legi potrivnice, ci cu totul de acord unele cu altele. Dacă tu vei fi gata spre milă, atunci și săracul va scăpa iute de trândăveală, iar tu de cruzime.

- *Dar săracul, s-ar mai putea spune, minte și născocoște o mulțime de nevoi și de necazuri!*

- *Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit, că a ajuns într-o nevoie atât de mare că nu se mai rușinează de nimic.*

Noi, însă, nu numai că nu-l miluim pe sărac, dar mai adăugăm și cuvinte pline de cruzime, spunându-i: *Nu ți-am dat o dată, de două ori? Ce spui omule? Nu trebuie să mai mănânce pentru că a mâncat o dată? De ce nu pui și stomacului tău această lege? De ce nu-i spui: Te-am umplut ieri și alaltăieri, nu-mi mai cere acum! Dar stomacului nu-i spui așa, ci-l umpli până să crape, pe când săracului îi întorci spatele, deși îți cere atât cât să-și astâmpere foamea. Ar trebui să-l miluiești tocmai pentru că se nevoiește să vină în fiecare zi la tine. Dacă nu te înduplecă altă pricină, asta ar trebui să te înduplece și să-l miluiești. Nevoia sărăciei îl silește s-o facă și tu nu-l miluiești! Aude sudălmile și batjocurile tale și nu se rușinează, pentru că nevoia e mai puternică. Cruzimea ta, însă, merge și mai departe. Nu numai că nu-l miluiești, dar îl mai faci și de râs. Dumnezeu ți-a poruncit să dai într-ascuns milostenie; tu, însă, îl spui la toată lumea pe nenorocitul care ți-a bătut la ușă; îl ocărăști, când ar trebui să-l miluiești. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce îl mai cerți și-i strivești nenorocitul și ticălosul lui suflet? A venit la tine ca la un liman, căutându-ți mâinile. Pentru ce pornești valurile și-i faci și mai cumplită furtuna? Pentru ce osândești pe cel lipsit de libertate? Crezi, oare, că ar mai fi venit la tine dacă ar fi știut că aude unele ca acestea? Iar dacă a venit, deși știa mai dinainte asta, apoi tocmai de aceea merită să fie miluit, iar tu să te cutremuri de cruzimea ta, că nici așa, văzându-i nevoia lui constrângătoare, n-ai ajuns mai blând; să te cutremuri că nu socotești teama lui de foame îndestulătoare apărare pentru lipsa lui de rușine, ci-l cerți că-i un nerușinat, deși tu de multe ori ai fost mai nerușinat ca el, chiar pentru lucruri mai grozave. Nerușinarea săracului are o scuză; noi n-avem nici una făcând de multe ori fapte de rușine și vrednice de pedeapsă. Ar trebui,*

gândindu-ne la acelea, să ne smerim. Dar nu; în loc să ne smerim, tăbărâm pe acești nenorociți; ei ne cer leacuri, iar noi le înmulțim rănile. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce-l mai lovești? Dacă nu vrei să-i dăruiești, pentru ce-l mai ocărăști?

(...) Săracul nu ajunge atât de nerușinat pentru că o vrea. Nu există, nu există om care să se facă de râs fără temeii. Oricât s-ar strădui unii, n-aș putea fi convins vreodată că un om care are toate ar prefera să ceară de pomană. Să nu-mi răstălmăcească nimeni cuvintele lui Pavel! Chiar dacă Pavel spune: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10), le spune acelor; nouă nu ne spune aceasta, ci cu totul dimpotrivă: *Să nu obosiți a face bine* (II Tes., 3, 13). Așa facem și noi în casa noastră! Când doi din familia noastră sunt certați, îi luăm pe fiecare în parte și dăm fiecăruia alte sfaturi, potrivnice unele altora (...) De multe ori tatăl, îndeosebi, ține de rău pe pedagogul care-i ocărăște fiul, spunându-i: *Nu fi așa de aspru, așa de nemilos!*; fiului său, însă, îi spune cu totul altceva: *rabdă, chiar dacă te ocărăște pe nedrept!*; din sfaturi potrivnice scoate ceva folositor. Tot așa și Pavel; oamenilor sănătoși, care se apucau de cerșit, le spunea: *Dacă cineva nu vrea să muncească, nici să nu mănânce!* ca să-i facă să muncească; iar celor care puteau să miluiască le spunea: *Iar voi să nu obosiți a face bine!*, ca să-i înduplece la milostenie (...)

Să nu fim, dar, nemiloși, ci să ascultăm de Pavel, care spune: *Nu obosiți a face bine!* Să ascultăm pe Stăpân, Care spune: *Celui ce cere dă-i!* (Matei 5, 42), și: *Fiți milostivi ca Tatăl vostru* (Luca 6, 36). Deși Hristos a spus multe, totuși despre nici o faptă bună n-a spus asta, ci numai despre milostenie. Că nimic nu ne face egali cu Dumnezeu ca milostenia.

S-ar putea, însă, să mi se spună:

- *Nu-i nimeni mai obraznic ca săracul!*

- De ce, mă rog? Că aleargă în urma ta, cerându-ți de pomană în gura mare? Vrei să-ți dovedesc că noi suntem mai obraznici și mai nerușinați decât săracii? Amintește-ți, ce faci acum în vreme de post, când de multe ori mănânci seara; de-l vezi pe servitorul, care te servește la masă, că merge încet, ai stricat tot folosul postului, izbind din picioare, ocărând și suduind pentru o mică întârziere. Și doar știi prea bine că ai să-ți potolești foamea, dacă nu imediat, negreșit peste câteva clipe. Și nu te numești nerușinat, că te-ai sălbăticit pentru nimica toată; dar pe săracul care se teme și tremură pentru pricini mai mari - toată teama lui nu e că va aștepta puțin până să mănânce, ci că va pieri de foame - pe sărac îl numești îndrăzneț, obraznic, nerușinat și-i arunci în obraz cele mai insultătoare cuvinte. Nu-i asta, oare, cea mai mare nerușinare? Dar noi nu ne gândim la nerușinările pe care le săvârșim. De aceea îi socotim pe săraci o povară. Dacă, însă, am cerceta

purtarea noastră și am compara-o cu a lor, n-am socoti pe săraci o povară. Nu fi aspru judecător! Chiar dacă ai fi fără de păcat, nici așa legea lui Dumnezeu nu-ți îngăduie să fii judecător aspru al faptelor altora. Dacă fariseul pentru asta a pierit (Luca 18, 10-14), ce apărare mai putem avea? Dacă Dumnezeu nu îngăduie nici oamenilor cu fapte bune să judece cu asprime faptele altora, cu mult mai mult păcătoșilor. Să nu fim, dar, cruzi, nici neomenoși; să nu fim fără inimă, nici mai răi decât fiarele”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 436-440)

„Să fie (...) oaspeți ai tăi oamenii săraci și liberi, nu cei care se jură pe drept, nu comedianții! Iar dacă vrei să ai răsplată pentru mâncarea ce le-o dai, poruncește-le să mustre și să îndrepte dacă văd că se face ceva nepotrivit în casa ta; poruncește-le să-ți ajute la purtarea de grijă a casei, la supravegherea slugilor. Ai copii? Fă-i și pe ei tatăl copiilor tăi, să împartă cu tine purtarea de grijă de copii! Să-ți aducă câștiguri bine plăcute lui Dumnezeu! Pune-i pe ei la o neguțatorie duhovnicească! Dacă vezi pe unii că au nevoie de sprijin, poruncește-le să te ajute, poruncește-le să te slujească. Prin ei culege pe străini de pe drumuri, prin ei îmbracă pe cei goi, prin ei trimite ajutoare celor întemnițați, prin ei scoate pe alții din nevoi! Aceasta să-ți fie răsplata hranei pe care le-o dai; de folos și ție și lor și fără de osândă. Prin ei și prietenia dintre tine și ei se strânge mai mult. Altfel, chiar dacă par că te iubesc, totuși se rușinează de tine că sunt hrăniți de pomană. Dacă însă îți fac astfel de servicii se simt mai la largul lor la masa ta, iar tu le dai de mâncare cu mai multă plăcere, la gândul că cheltuiala nu îți este zadarnică; ei îți calcă pragul casei tale cu curaj și în toată voia, iar casa ta va ajunge biserică în loc de teatru; diavolul va fi alungat și va intra în casa ta Hristos, va intra corul îngerilor. Că unde e Hristos, acolo sunt și îngerii; iar unde sunt Hristos și îngerii, acolo-i și cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decât lumina soarelui acestuia pământesc. Iar dacă vrei să culegi și o altă mângâiere de pe urma acestora, pe care-i chemi la masa ta, poruncește-le ca, atunci când au răgaz să ia Biblia în mâini și să citească legea dumnezeiască. Astfel de oștețe îți vor fi mai plăcute decât celelalte; te fac și pe tine și pe oaspeții tăi mai vrednici; celelalte oștețe acoperă de rușine și pe gazdă și pe invitați; pe tine, gazda, pentru că insulti și te îmbeți, iar pe invitați, că ajung niște ticăloși și niște ghiftuiți”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 564)

„Și nu te înfricoșezi, omule, nu ți-e rușine să-l numești șarlantan fiindcă îți cere un colț de pâine? Dar dacă el dă năvală asupra ta, tocmai pentru aceasta este vrednic de a fi miluit, fiindcă este atât de flămând încât este silit

a se îmbrăca cu o asemenea mască. Dar și aceasta este tot vina cruzimii noastre, fiindcă dacă noi nu suferim a le da cu ușurință, atunci și ei se văd siliți a inventa tot felul de metode ca să amăgească neomenia noastră, și să înmoaie sălbăticia care ne stăpânește. De altfel, dacă ți-ar cere argint și aur poate că ai avea vreun cuvânt de îndoială. Dar când el se apropie spre a-ți cere hrana de trebuință, de ce mai filozofezi degeaba, de ce-l mai descoși în zadar, acuzându-l de lene și trândăvie? Dacă ar trebui să se spună acestea, apoi nu altora, ci nouă înșine ar trebui să ne fie spuse. Când tu te apropii de Dumnezeu și-I ceri iertarea păcatelor, adu-ți aminte de aceste cuvinte, și vei cunoaște atunci că mai cu dreptate ar fi ca tu să auzi asemenea cuvinte din partea lui Dumnezeu, decât săracul din partea ta. Cu toate acestea, Dumnezeu n-a zis niciodată către tine astfel de vorbe, precum: *Fugi, pleacă de aici, căci ești un șarlatan de vreme ce, intrând mereu în biserică și auzind poruncile Mele, totuși când te duc în târg tu preferi înaintea poruncilor aurul, și cârdășia necurată, și pofta, și toate celelalte răutăți. Acum, când te găsești înaintea Mea, ești smerit, însă după rugăciune ești insolent, crud și neomenos. Scutește-Mă, deci, de aici și să nu mai vii niciodată!* De acestea, zic, și de mai mari decât acestea am fi vrednici să auzim din partea lui Dumnezeu, și totuși pe nimeni n-a batjocorit în așa fel, ba mai mult, îndelung rabdă și toate cele ale Sale le împlinește, și ne dă chiar mai multe decât cerem.

Acestea cugetându-le, iubiților, să potolim foamea săracilor, chiar de ar da năvală când cer, și să nu-i mai descoasem, căci și noi avem nevoie de mântuire, de iertare, de iubire și de milă multă. Nu este posibil să ne mântuim în alt mod, dacă vom examina cu exigență faptele noastre, ci în mod necesar vom fi pedepsiți și ne vom pierde cu totul.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, pp. 278-279*)

„Oricât ne-am trudi noi, niciodată nu vom putea să arătăm atâta iubire de oameni, pe câtă ne este de trebuință nouă a avea din partea lui Dumnezeu. Deci, cum nu este absurd ca noi, care avem atât de mare nevoie de iubirea Lui de oameni, să ne facem controlori aspri ai fraților noștri, și să lucrăm totul împotriva lor? Prin asemenea fapt, tu nu doar l-ai declarat pe acela ca nevrednic de binefacerea ta, pe cât te-ai declarat singur ca nevrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Cel ce controlează cu amănunțime pe fratele său, cu atât mai mult va fi el însuși controlat și cercetat de Dumnezeu. Deci, să nu grăim împotriva noastră prin asemenea vorbe, ci când săracii se apropie de noi, fie stăpâniți de lene sau trândăvie, noi să le dăm. Fiindcă și noi păcătuim de multe ori din cauza lenevirii, ba chiar totdeauna, și totuși Dumnezeu nu ne pedepsește imediat, ci ne acordă un termen de pocăință,

hrănindu-ne în fiecare zi, certându-ne, învățându-ne, și toate înlesnindu-ni-le, ca astfel și noi să imităm mila Lui cea mare. Să sfârșim deci cruzimea aceasta, să scoatem din noi sălbăticia, căci mai mult nouă înșine ne facem bine decât altora. Acestora le dăm poate argint, pâine și haină, însă nouă ne strângem mai dinainte slava aceea, pe care nici nu e cu putință a o reprezenta prin cuvânt. Căci noi, primind trupuri nestricăcioase, împreună ne vom slăvi și împreună vom împărați cu Hristos.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 280)

„Nici tu să nu descoși pe cel ce vine la tine, căci îl primești pentru Hristos. Dacă veșnic vei cerceta pe cel ce-ți cere ospitalitate, de multe ori vei trece cu vederea chiar și pe cel vrednic de îngrijire, și din această cauză vei pierde plata. Deși chiar cel ce primește pe unul care poate nu este bun, și totuși pentru aceasta nu este acuzat, ci are încă și plată. *Cine primește prooroc în nume de prooroc plată de prooroc va lua* (Matei 10, 41), zice, pe când cel ce cercetează zadarnic va trece cu vederea chiar pe bărbatul vrednic și minunat, și va da seamă de aceasta. Deci nu cercetează viața și faptele celui ce are nevoie de ajutorul tău, căci este cea mai de pe urmă mojiție, ca pentru o pâine ce-i dai să-i cercetezi întreaga lui viață. Dacă el este ucigaș de oameni, dacă este tâlhar sau altul asemenea, oare nu ți se pare vrednic de o bucată de pâine sau de câțiva bănuți? Dar iată că Stăpânul tău face ca soarele să răsară pentru el; și tu îl crezi nevrednic chiar de hrana de toate zilele?!

Dar eu pe lângă acestea voi mai adăuga și altceva: chiar dacă ai și foarte bine că omul acela este încărcat de mii de rele, și nici atunci nu vei avea vreo îndreptare, lipsindu-l de hrana zilnică. Într-adevăr că și tu ești rob al celui ce zice: *Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți* (Luca, 9, 55)? Ești și tu rob, zic, al Celui ce slujea pe cei ce aruncau cu pietre asupra Sa, și Care mai ales S-a și răstignit pentru ei. Să nu-mi spui că săracul care îți cere milostenie a ucis pe un altul, căci chiar de ar urma ca să te omoare și pe tine, totuși nici atunci nu ești îndreptățit de a-l trece cu vederea. Fiindcă și tu ești ucenic al Celui ce S-a răstignit și a pățimit, al Celui ce dorea mântuirea celor ce-L răstigniseră, al Celui ce zicea chiar când se găsea răstignit pe cruce: *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac* (Luca, 23, 34). Ești robul Aceluia Care S-a purtat cu blândețe către cel ce-L lovise, a Aceluia Care a încununat pe cel ce-L batjocorise pe cruce. Și ce ar putea fi deopotrivă cu această bunătate? Fiindcă la început amândoi tâlharii Îl batjocoreau, El cu toate acestea unuia dintre ei i-a deschis raiul. Și lăcrimează pentru cei ce urmau a-L ucide, și se tulbura și neliniștea văzând pe cel ce urma să-L vândă, nu pentru că urma a fi răstignit, ci pentru că acela se pierdea. Se tulbură, deci, pentru că știa mai dinainte că acela se va spânzura, și se neliniștea de osânda

lui după spânzurare. Și deși cunoștea răutatea și viclenia lui, totuși până în ceasul cel de pe urmă l-a răbdat, și nu numai că nu l-a respins, ci încă l-a și sărutat pe el, trădătorul. Stăpânul tău sărută pe trădător și primește cu veselie pe buze pe cel ce urma a-i vărsa imediat cinstitul Său sânge, și tu nu învrednicești pe sărac nici cu o pâine? Și nu te îngrijești de legea pe care a așezat-o Hristos? Prin acestea El a arătat că nu numai pe cei săraci, dar chiar și pe cei ce ne duc la moarte nu trebuie a-i disprețui. Să nu-mi spui că *cutare mi-a pricinuit rele*, ci gândește-te ce a făcut Hristos cu Iuda înainte de a fi răstignit, prin sărutarea prin care urma să fie vândut, voind prin aceasta a îndrepta pe vânzător. Și privește cu câtă modestie îi vorbește: *Iudo, cu sărutare pe Fiul Omului vinzi?* (Luca 22, 48). Pe cine nu ar fi mișcat, pe cine nu ar fi înduioșat acest glas? Pe care fiară sălbatică nu ar fi îmblânzit? Pe care diamant nu l-ar fi sfărâmat asemenea voce? Dar pe ticălosul acela nu l-a mișcat deloc.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 416-417)

„Ascultă ce spune Hristos în Evanghelie: *Când faci prânz sau cină, nu chema prietenii tăi, nici frații tăi, nici rudele tale, nici vecinii bogați ... ci cheamă săracii, neputincioșii și orbii* (Luca 14, 12, 13); și cu drept cuvânt, căci mare plată vei avea pentru aceasta. Dar nu poți, sau îți este păgubitor de a cina cu șchiopii și orbii, și, în fine, îți vine greu acest lucru? Bine, nu face nimic, căci nici nu este nevoie de aceasta. Chiar dacă nu-i pui la masă lângă tine, trimite-le cel puțin bucate de la masa ta.

Cel ce cheamă pe prieteni, nu face un lucru mare, și plata și-a primit-o aici; pe când cel ce cheamă pe infirm sau pe sărac, are datornic pe Dumnezeu.

Să nu fim supărați dacă nu luăm răsplata aici, ci din contră, să fim supărați dacă o luăm. Când omul răsplătește, Dumnezeu nu răsplătește, ci numai când omul nu răsplătește, atunci Dumnezeu răsplătește. Așadar, să nu căutăm de a face bine celor care sunt în stare de a ne răsplăti, și nici să facem bine în scopul de avea răsplată de la dânșii, căci o astfel de judecată este ușoară. Pe prieten dacă îl chemi, plăcerea o ai până seara. De aceea o astfel de prietenie se sfârșește mai iute decât banii agonisiți și cheltuiți cu acel ospăț, pe când dacă tu chemi pe infirm, și pe sărac, plăcerea nu se pierde niciodată, pentru că ai datornic pe Dumnezeu, Care știe și nu uită niciodată.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, pp. 10-11)

„Să nu ne îngrijim numai de cei de aceeași credință cu noi, iar pe alții să-i neglijam. Tot așa și tu, dacă vezi pe cineva pătimind rele, de nimic să nu

te mai interesezi la urmă, căci cel ce pătimește rele are dreptul de ajutor. Că dacă tu când vezi poate vreun asin muncit, te miști, și nu mai întrebi al cui este, cu atât mai mult nu trebuie a întreba sau a cerceta pe un om, al cui este. Al lui Dumnezeu este, fie el elin sau iudeu, și chiar de ar fi necredincios, totuși are nevoie de ajutor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia X, p. 164*)

„Nu ți s-a poruncit să osândești tu lenea, ci să alini sărăcia. Nu ai fost pus să învinuiești păcatul, cui să vindeci suferința! Nu să ocărăști trândăvia, ci să întinzi mână de ajutor celor căzuți! Nu să ții de rău viața cerșetorului, ci să-l scapi de foame. Dar noi facem dimpotrivă. Nu ușurăm cu datul din averi sărăcia celor ce întind mâna, dar zgândărim cu noianul învinuirilor rănile săracilor.” (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 325-326*)

„Nu suntem noi datori să miluim și să cinstim numai pe cei ce sunt de o credință cu noi, iar pe cei necredincioși să nu-i socotim, ci când îi vom vedea și pe aceștia la nevoie și pățind rău, nimic altceva să nu căutăm numai cum am putea să-i miluim că așa vom dobândi plata milosteniei și a ajutorului, că nu știm de unde s-a luat acest obicei fățarnic, că de vedem un om plecat și neputincios nimic nu întindem mâna să-i dăm, iar de vom vedea vreun călugăr venind de la pustie, noi ne nevoim și silim să-l ospătăm și să-l cinstim, adică, ca și cum ar fi sfânt, dar tu măcar elin de ai vedea, sau evreu, sau alt om fărădelege, fiind în nevoie și în primejdie, ți se cade să-i faci bine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 76*)

„De vezi vreun călugăr înecându-se, tu îl scoți și nu mai întrebi al cui este, cu mult mai mult nu se cade să-l cercetezi pe om de unde este și al cui este, a lui Dumnezeu zidire este, măcar elin de este, sau evreu, sau fărădelege, lui îi trebuie ajutor de la tine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 76*)

„Obiecțiile cele mai insidioase ni se prezintă, și pentru a le da o rezolvare cu adevărat creștină, ne trebuie un spirit de credință și o supunere generoasă la învățăturile Scripturii.

Și unde se naște dificultatea? De la săracii pe care noi îi considerăm nevrednici, și ca și aceia, noi credem că e permis de a-i respinge și de a-i lăsa fără de ajutor. Ori care este purtarea pe care ne-o poruncește nouă Dumnezeu? 1. A nu cerceta ce este nevoiașul care ne

cere. 2. Dacă el este nevrednic, a-l muștra, s-o facem însă fără a-i refuza ajutoarele noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 549)

MILOSTENIA (împărțirea ei mai întâi celor de aceeași credință)

„... în ordinea cuvenită, desigur, însă, a-i milui. Și care e acea ordine? De a arăta o mai mare îngrijire pentru cei de aceeași credință.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 121)

„Pentru iudei toate faptele rezultate din filantropie se mărgineau către cei de un neam cu dânșii; dar filosofia harului cheamă la ospățul milosteniei pământul la un loc cu marea, deși arată o mai mare îngrijire pentru cei de aceeași credință.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 122)

MILOSTENIA (să nu cercetăm cu minuțiozitate viața și faptele celor ce ne cer milostenie)

„Te porți cu sălbăticie către sărac, care deși poate este vinovat de mii de rele, totuși foamea și goliciunea lui ar fi de ajuns a mișca chiar sufletul cel mai împietrit. Tu stai față de cel sărac ca o fiară sălbatică, imitând furia leilor; și deși leii niciodată n-ar gusta din trupurile moarte, tu însă văzând mutilat de multe rele trupul lui, te arunci asupra lui zăcând jos la pământ, și-l sfășii prin batjocuri, și adaugi necazuri peste necazuri, și pe cel ce s-a refugiat la liman tu îl împingi și-l izbești în stâncă, și-i pregătești un naufragiu mai grozav decât celor de pe mare. Și cum vei mai zice lui Dumnezeu: *Miluieste-mă?* Cum vei mai cere iertarea păcatelor batjocorind pe cel ce cu nimic nu ți-a greșit ție, și-i ceri socoteală de sărăcia și de lipsa lui, întrecând fiarele cu sălbăticia ta? Acelea cel puțin, când sunt silite de pânțele, se ating de hrana legiuită lor, pe când tu, deși nimic nu te împinge și nici nu te silește, sfășii pe fratele tău, mușcându-l și scuipându-l, deși nu cu dinții, ci cu cuvintele, care de multe ori sunt mai groaznice decât toate mușcăturile.

Cum, deci, vei mai primi tu Sfânta Jertfă, când îți mânjești limba cu sânge omenesc? Cum vei întâmpina pe altul cu *Pace ție!* Când gura îți este încărcată de război asupra lui? Cum te vei bucura de hrana simțită, când gura îți este plină de atâta venin? Nu voiești a alina sărăcia; de ce atunci o mai înjosești? Nu voiești a ridica pe cel căzut; de ce atunci să-l mai dobori? Nu voiești să împrăștii scârba; de ce încă să o mai întinzi? Nu voiești să dai

câțiva bani; de ce atunci să mai și batjocorești cu cuvinte proaste? Nu ai auzit ce pedeapsă vor lua cei ce nu hrănesc pe săraci, la ce osândă sunt condamnați? *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui* (Matei 25, 41). Deci, dacă cei ce nu hrănesc pe săraci vor fi pedepsiți atât de mult, dar încă cei ce pe lângă faptul că nu-i hrănesc îi mai și batjocoresc? Ce osândă nu vor suferi, ce pedeapsă a gheenei nu vor simți atunci?

Deci, iubiților, pentru ca nu cumva să aprindem asupra noastră atâtea rele, să îndreptăm această boală urăcioasă, pe cât timp suntem stăpâni pe noi înșine, și să punem frâu limbii, ca nu numai să nu mai batjocorim pe cel sărac, ci încă să-l mângâiem și cu vorbele, și cu faptele, ca astfel să ne putem agonisi și noi milă mare din partea lui Dumnezeu și să putem nădăjdui la bunătățile cele făgăduite.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 418-420)

MILOSTENIA (să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie)

„Însă, zici tu, se preface că este bolnav și că tremură de frig. Apoi nu te temi că vorbind de acestea, va cădea trăsnetul de sus asupra ta? Sunt cuprins de mânie (...) Iertați-mă, rogu-vă! (...) Tu îmbuibându-te și îngrășându-te, întinzând bețiile până seara târziu, și după aceea afundându-te în așternuturi moi, nu te înjosești a da răspuns că risipești în așa chip nelegiuit darurile lui Dumnezeu. Vinul nu ni s-a dat spre a ne îmbăta, nici mâncarea spre a ne îmbuiba și a ne strica pânțele, pe când cel sărac, pe cel nenorocit și care nu se găsește mai bine decât cel mort, pe acesta îl învinovățești și nu te temi de judecata lui Dumnezeu cea înfricoșată și groaznică? Dacă săracul se preface, apoi din pricina sărăciei și a nevoii se preface, din pricina sălbăticiei și a neomeniei tale, care are trebuință de niște astfel de măști și fără de care nu se mișcă spre milă. Cine, în adevăr, este atât de ticălos și mișel încât, neavând nici o trebuință, să se slujească și să se muncească atât de mult pentru o pâine, și după aceea să i se aducă atâtea învinovățiri? Astfel că prefăcătoria sau fățarnicia aceluia sărac este un propovăduitor neîmblânzit al neomeniei tale. Fiindcă se perindă toată ziua în dreapta și în stânga, rugându-se și scoțând din gură cuvinte de milă, bocindu-se și vărsând lacrimi, și poate nici măcar nu și-a câștigat hrana zilnică, apoi poate că a născocit și el acest meșteșug care aduce nu atât lui, cât ție cinste și învinovățire. Acela este vrednic de milă, fiindcă a ajuns în astfel de stare, însă noi suntem vrednici de mii de pedepse, fiindcă silim pe săraci a face astfel de lucruri. Dacă noi ne-am înduioșa cu ușurință la nevoile lor, firește că nu ar ajunge nici ei să facă ceea ce fac. Și ce zic de goliciune și

tremur, când eu am a vă spune că unii dintre dânșii s-au văzut siliți a ciunti până și pe copiii lor din cea mai fragedă vârstă, numai ca să miște nesimțirea noastră? Fiindcă văzându-i și goli perindându-se prin oraș, noi nu ne-am înduplecat nici din pricina nenorocirii lor, și nici măcar vârsta lor cea fragedă nu ne-a mișcat, apoi atunci au adăogat și ei pe lângă relele dinainte și această năpastă grozavă, și ca să scape de sărăcie au găsit cu cale că este mult mai lesne a se lipsi de această lumină obștească și de raza cea dată tuturor oamenilor, decât să se lupte întruna cu foamea și să sufere o moarte vrednică de milă.

Și ca să aflați cum că pentru aceea se întâmplă asemenea grozăvenii, cum și altele de acest fel, eu vă voi da o dovadă căreia nimeni nu se va putea împotrivi. Sunt unii săraci ușor de suflet, cari nu pot suferi foamea, ci mai degrabă suferă de toate decât să sufere de foame; ei bine, aceștia întâmpinându-ne de multe ori cu cuvinte și cu chipuri vrednice de milă, nu au câștigat nimic, și atunci văzând și ei, s-au lăsat de acele rugăminți și s-au apucat de altele, întrecând chiar pe scamatorii cei mai vestiți. Unii de pildă rod cu dinții pieile ciubotelor celor rupte, alții își bortelesc pielea de pe cap cu cuie ascuțite, alți se azvârlu cu pieile goale în apă înghețată de ger, alții de asemenea suferind altfel de grozăvenii, ca astfel să dea lumii o priveliște urâtă!... Și tu la toate acestea ai stătut răsând, admirând și fălindu-te de relele altora, în timp ce firea acelor nenorociți se slujește! Dar care diavol sălbatic ar fi putut născoci ceva mai grozav ca acestea? Celui ce se roagă de tine și pe Dumnezeu îl cheamă, și se apropie de tine cu blândețe, nu găsești că este vrednic nici de a-i răspunde, ba nici măcar a te uita la el, și dacă te supără mult, îi vorbești acele cuvinte aspre. Apoi oare este vrednic unul ca acesta a mai trăi, a răsufla sau a mai vedea soarele de pe cer? Către ceilalți te arăți vesel și darnic, ca și cum ai fi parcă un fel de judecător al acelei slujenii de răs și satanicești. Pentru aceea, cu drept cuvânt, se pot zice acele cuvinte către niște astfel de oameni care fac haz de asemenea lupte, fie chiar de ar vedea pedepsiți pe alții: Oare mai sunt vrednici de a trăi aceștia, de a răsufla, sau de a mai vedea soarele de pe cer, ca cei ce necinstesc firea noastră obștească și batjocoresc pe Dumnezeu?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, pp. 219-221)

„Acea femeie (din Sarepta Sidonului – n.n.) era văduvă iar pe atunci era foamete, dar nimic n-a împiedicat-o. Avea copii, dar nici acest lucru n-a fost o piedică. S-a făcut și ea asemenea văduvei care a pus în cutia milelor cei doi bănuți. N-a zis întru sine: *Ce voi primi de la acest om când el este cel ce are nevoie de mine? Dacă ar fi avut vreo putere, n-ar fi ajuns să sufere de*

foame, ar fi alungat seceta care ne bântuie și n-ar suferi cu toți ceilalți. Sau poate că e vinovat înaintea lui Dumnezeu. N-a cugetat nimic din toate acestea. Iar acum ia aminte: ce folositor este să faci binele cu întreaga inimă, iar nu din curiozitate să-l ispitești pe cel ce suferă! Dacă ea ar fi vrut, curioasă, să-l cerceteze, ar fi ezitat și nu ar fi crezut. Tot așa și Avraam, dacă ar fi vrut să ispitească și să cerceteze din curiozitate, nu i-ar fi primit pe îngerii. Cel ce ispitește și descoase pe alții nu va reuși niciodată în lucrurile mari, ci mai ales unul ca acesta devine un înșelător ordinar. Și vă voi spune cum se întâmpla aceasta: omul evlavios nu voiește să se arate lumii ca evlavios și nu-și schimbă purtarea din afară, chiar de ar urma să fie disprețuit; pe când înșelătorul, ca unul ce privește acest lucru ca pe-un meșteșug oarecare, se îmbracă în haina unei evlavii prefăcute și exagerate. Așa încât unul, făcând bine chiar și celor păruți evlavioși, se pune alături cu cei evlavioși, pe când cel care cercetează și ispitește pe cei cu adevărat evlavioși, de multe ori se află alături de cei neevlavioși.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a II-a, pp. 37-38)

„Dacă tu ai făcut milostenie și apoi îl vorbești de rău pe cel căruia i-ai dat pentru ceea ce are, atunci ai pierdut plata pentru ce ți se cuvenea. Pe scurt, dacă ai dat, pentru ce condamni? Nu trebuia să dai dacă aveai de gând să condamni! Dar poate-l învinovățești pe altul care face milostenie? În acest caz faptul este și mai murdar, pentru că nedând nimic, condamni binefacerea făcută de altul.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a X-a, p. 178)

„Căci, spune-mi, te rog: Dumnezeu l-a lăsat ca să fie sărac pentru tine, ca să ai ocazia de a te vindeca pe tine însuși, și tu batjocorești pe cel ce este sărac pentru tine? Câtă nerecunoștință nu este aici? *Să-l învățați*, zice (Pavel), *ca pe un frate*, adică suntem datori ca și după ce i-am dat să-l sfătuim, dar încă atunci când nu i-am dat nimic și-l batjocorim, atunci ce justificare avem?” (Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni, omilia V, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 336)

„Dar, zici tu, *este un șarlatan*. Ce spui, omule? Din pricina unei pani și a unei haine, îl numești șarlatan? *Apoi, imediat o vinde*, zici. Și oare tu chivernisești bine toate ale tale? Dar ce? Nu cumva toți sunt săraci din pricina trândăviei? Nici unul nu este sărac din pricina naufragiului? Nimeni din pricina judecăților? Nimeni din cauză că a fost prădat? Nimeni din cauza bolilor? Nimeni din pricina altor împrejurări? De-ndată însă ce auzim pe cineva căindu-se și văitându-se cu glas mare, și uitându-se la cer, dezbrăcat,

nepieptănat și înfășurat cu petice, îl numim șarlatan, viclean și prefăcut. Nu te rușinezi oare? Pe cine numești tu șarlatan? Nu ai dat nimic, nici nu batjocori pe om. *Dar, zici, se preface că nu are.* Această acuzație trebuie a ți se aduce, ție și nu aceluia. Știe el că are de-a face cu oameni cruzi, cu fiare sălbatice mai ales, decât cu oameni și că chiar de ar grăi cuvinte jalnice, pe nimeni nu va mișca, și de aceea se vede silit de a-și lua o formă mai jalnică, ca astfel să-ți moaie sufletul tău. De vedem pe cineva apropiindu-se de noi în îmbrăcăminte potrivită, îl numim șarlatan, și ca să se pară că este dintre cei de bun neam, s-a apropiat așa, - iar dacă îl vedem în îmbrăcăminte contrară, și atunci îl batjocorim. Și ce mai fac încă? O, cruzime și barbarie omenească! *De ce, zici, își dezgolesc părțile cele betejite?* Pentru tine fac aceasta. Dacă am fi milostivi, nu ar avea nevoie dâșii de astfel de uneltiri; dacă de la cea dintâi apreciere ar îndupleca, nu ar unelti atâtea prefăcătorii. Cine poate fi atât de ticălos, încât să învoiască de a se jeli în gura mare, de a se preface și a se sluți, de a se boci în public împreună cu femeia lui dezbrăcată și cu copiii?

Dar oare de câtă pedeapsă nu sunt vrednice asemenea apucături? Și pe lângă toate acestea nu numai că sunt miluiți, ba încă mai sunt și acuzați de noi. Și încă ne mai scârbim că după ce ne rugăm lui Dumnezeu nu ne ascultă? Și încă ne mai neliniștim, că rugându-ne nu suntem ascultați? Și nu ne este frică pentru toate acestea?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XI, pp. 173-174*)

„Noi n-am fost puși examinatori ai vieții altora, fiindcă atunci n-am mai milui pe nimeni. De ce, când tu rogi pe Dumnezeu, zici totdeauna: *Nu pomeni, Doamne, păcatele mele?* Așa că oricât ar fi acela de păcătos, aceasta să o judeci și pentru tine, și nu mai pomeni păcatele lui. Timpul de față este timp de filantropie, iar nu de cercetare exactă a păcatelor; e timp de milă iar nu de judecată. El voiește numai de a fi hrănit, iar tu dacă vrei, dă-i ceva, și nu mai sta pe gânduri. De ce nici tu nu-l miluiești, ba încă și pe cei ce vor a-l milui îi îndepărtezi? Căci când altul va auzi de la tine că acesta este un înșelător, că este un fățarnic, că împrumută bani altora, desigur că nu va mai da nici acestuia, și nici altora, căci el pe toți îi va bănuși că sunt de acest fel. Voi știți bine, că cele rele mai cu ușurință le bănuim, pe când pe cele bune, niciodată.

Să fim, deci, iubitorilor, milostivi, nu cum s-ar întâmpla, ci precum este Tatăl nostru cel ceresc. El hrănește și pe curvari, și pe preacurvari, și pe fermecători, și ce spun eu? Pe toți, orice fel de păcate ar avea. În lumea aceasta de sigur că vor fi mulți și de aceștia, și cu toate acestea pe toți ei îi hrănește, pe toți îi îmbracă, și nimeni nu moare de foame vreodată, afară

numai poate de bună voie. Astfel să fim și noi milostivi. Dacă el se roagă, și dacă are nevoie, ajută-l.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XI, pp. 174-175)

„Oare nu aceasta spuneam mai înainte, că dacă dăm tuturor fără excepție, noi suntem cu adevărat milostivi, iar dacă vom începe a cenzura viața oamenilor, niciodată nu vom fi milostivi? Dar ce spui, omule? Pentru că primește o pâine, este șarlatan? Dacă poate ar cere talanți de aur, sau de argint, sau haine prețioase, sau slugi, sau altceva de acest fel, cu dreptul ar putea numi cineva pe unul ca acesta înșelător; dar dacă nimic din acestea nu cere, ci numai hrană și îmbrăcăminte, câte sunt ale filosofiei, apoi acesta este înșelător? spune-mi.

Să conținem deci cu acest obicei de a bârfi, cu această apucătură satanicească, și mult vătămătoare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XI, p. 175)

„Nu cumva poate că Dumnezeu răsplătește pentru viața celor ce primesc milostenia? Nu! Ci pentru buna ta intenție, pentru dragostea ta cea mare, pentru filantropia ta, pentru bunătatea ta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XI, p. 176)

„Și nu cerceta faptele sau viața celui care îți cere milostenie. Chiar ucigaș de ar fi sau hoț sau înșelător, nu uita că mai presus de orice este om, făcut de Dumnezeu după chipul Său. Nu ți se pare că măcar pentru aceasta merită niște bani și o bucată de pâine? Ce fel de om ești tu să cercetezi întreaga sa viață pentru un bănuț pe care vrei să i-l dai? Domnul arată față de el îndelungă-răbdare și înțelegere. Tu de ce nu te porți cu el cu dragoste frățească, așa după cum ești dator să faci? Viața și faptele sale Îl privesc numai pe Dumnezeu, Care este Judecătorul tuturor. Tu, atunci când vezi un om suferind, să nu te gândești la nimic altceva. Să îl ajuți degrabă în numele lui Hristos și de dragul Său. Altfel, nici El, atunci când Îi vei cere să te izbăvească din vreo nenorocire prin care treci, nu îți va răspunde. Iată ce spune Solomon: *Cine își astupă urechea la strigătul celui sărman și el, când va striga, nu i se va răspunde* (Pildele 21, 13).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 289-290)

„Mai bine este să nu dai săracului decât să-l ocărăști și să-l înfrunți. Dar această ocară nu este a lui ci este a ta, pentru că el, săracul, cunoaște că va cere de la oameni nemilostivi și de va grai și vreun cuvânt de umilință, pe

nimeni nu poate să întoarcă spre milă și îndurare, că pentru aceea se nevoiește măcar cu chipul cel smerit să împlânzească sufletul cel nemilostiv. O! Mare nemilostivire și neomenie, că de vedem vreun sărac să ne ceară milostenie cu față veselă, noi zicem: acesta este un adevărat fățarnic, că face acest meșteșug ca să se arate că este de rudă bună și de vedem alt sărac gol și ticălos ne mâniem pe dânsul, o, mare necunoștință și neomenie! (...) nu-i ajunge că nu-l miluiești, ci tu încă-l oprești și pe altul ce vrea să-l miluiască? Că de aude cineva zicându-i că este mincinos și viclean, nici lui nu-i dă, nici altui sărac, gândind că toți sunt ca și dânsul; dar pentru ce-și dezgolesc mădularele lor cele frânte și betege? Pentru noi, că nu suntem milostivi, că de am fi noi milostivi către ei, n-ar mai face ei aceste meșteșuguri. De am vrea noi să vedem că sunt săraci și asupriți, n-ar face nici ei așa; dar cine ar vrea să fie atât de nenorocit și sărac, încât să-i fie drag a se tângui cu femeia și cu copiii goi în mijlocul târgului între atâta popor? Ce lucru va fi mai rău decât sărăcia aceasta? Și nu numai cât noi nu-i miluim, ci și-i ocărâm și-i facem că sunt fără de omenie. Tu iei cele străine și nu ești obraznic, iar pe ei, pentru o fărâmbă de pâine ce îți cer, îi faci obraznici? N-ai auzit pe Hristos că zice: *la tot cel ce-ți cere dă-i și de la cel ce vrea să se împrumute de la tine să nu-ți întorci fața?*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 74)

„Să nu zicem că cutare sărac e viclean și negliob, dar tu nu căuta ocara săracului, ci numai caută că este în nevoie și-i trebuie mângâiere, oricine ar fi, măcar de ar fi vrednic morții și l-ai vedea că-l duc să-l spânzure sau să-l întepe; de-ți va cere milostenie, dă-i cu toată inima, pentru că Hristos așa îți socotește plata, ca și când ar fi luat El singur acea milostenie pe care ai făcut-o cu cel osândit; o, omule sau pentru aceea iei învățatură de la Sfânta Scriptură, ca să-i ocărăști pe cei săraci? Nu ți s-a poruncit să-i ocărăști, ci să-i miluiești (...) nici să le cercetezi lenea lor și viclenia lor, ci să îndreptezi lipsa și sărăcia lor și să-i mângâi și cu mâinile tale să slujești celor ce zac. Când vrei să faci cu unii ca aceștia milostenie nu căuta viață neocărâtă, nici nu cerceta să afli la dânsii lucruri bune, că și aceasta este o nebunie mare la noi, că pentru o fărâmbă de pâine ce vrem să dăm săracului, cercetăm toată viața lui cum o petrece sârmanul, că de este și ucigaș sau fur sau altceva rău de ar fi făcut cel ce-ți cere hrană, adică pâine sau bani, nu ți se pare a fi vrednic de acestea și el, ca o zidire a lui Dumnezeu ce este. Că Stăpânul tău, Hristos, răsare soarele și pentru dânsul ca și pentru tine, iar tu nu-i dai nici hrană pentru o zi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 75)

„Căci dacă noi începem prin a muștra și prin a-l respinge pe sărac, noi dăm să se creadă că din egoism și din zgârcenie vrem să ne debarasăm de el. Mai mult, când milostenia precedă, ea înprospătează mai minunat drumul pentru corectare. Săracul zidit și îmbucurat de milostenia voastră, va primi spre rodire muștrările voastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 551)

„Văd că mulți descos adeseori pe cei nevoiași, cercetând locul de naștere, viața, purtările, ocupația, starea trupurilor; le aduc învinuiri și cer mii și mii de amănunte despre sănătatea lor. Din pricina aceasta, mulți săraci se prefac betegi la trup, tocmai pentru ca să înduplece cruzimea și neomenia noastră prin arătarea acestei suferințe cumplite; când îi descoasem astfel vara pe săraci, nu-i așa de cumplit; dar dacă iarna ești judecător crud și nemilos și nu dai nici o îndreptățire celor care nu au de lucru, atunci e culmea cruzimii!

Dar mi s-ar putea pune întrebarea:

- Pentru ce, atunci, Pavel a dat această poruncă tesalonicenilor: *Cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10)?

- Pentru ca să auzi și tu porunca aceasta! Pentru ca să-ți spui și ție, nu numai săracului, cuvintele lui Pavel.

Poruncile date de Pavel nu-s numai pentru săraci, ci și pentru noi. Am să vă spun un cuvânt care are să vă doară, are să vă usture. Știu că vă veți supăra, totuși am să-l spun. Nu-l spun ca să vă lovesc, ci ca să vă-ndrept. Învinuim pe cerșetori de trândăvie; și adeseori trândăvia lor are o scuză. Dar noi de multe ori facem fapte care-s mai pline de păcat decât trândăvia.

- Dar eu am averea mea, moștenită din strămoși!, mi se poate spune.

- Te întreb și eu: Este oare drept să moară cel sărac pentru că-i sărac, pentru că-i născut din oameni săraci și n-are strămoși bogați? Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit și ajutat de cei avuți! Tu adeseori îți petreci întreaga zi la teatru sau în adunări sau la taifasuri fără de folos și spui acolo mii și mii de răutăți, și nu socoți că faci un lucru rău sau că trândăvești; dar pe nenorocitul acesta, care-și petrece toată ziua cerșind, lăcrimând și zbatându-se în mii de nevoi, îl judeci, îl dai în judecată, îi ceri socoteală! Spune-mi, te rog, este aceasta socoteală omenească?

Deci, când mă întrebi: *Ce voi spune de cele spuse de Pavel?*, spune-ți: *Nu numai săracilor le-a spus Pavel aceste cuvinte, ci și mie!* De altfel, să nu-ți pui înainte numai amenințarea lui Pavel, ci și îngăduința sa. După ce a spus: *Cine nu lucrează, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10), a adăugat: *Voi însă, fraților, nu obosiți să faceți binele* (II Tes., 3, 13).

- Dar care e scuza cu aparență de adevăr a celor ce nu vor să-i

miluiască pe cerșetori?” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 261-262)

„De ce iertare mai putem fi oare noi vrednici, ce cuvânt de apărare mai putem avea, când strămoșii noștri au hrănit cu banii lor oameni care locuiau departe, când ei au alergat la aceia, iar noi îi izgonim pe cei ce vin la noi din altă parte, când îi descoasem cu de-amănuntul, cu toate că știm bine că și noi suntem vinovați de mii și mii de rele? Dacă ne-ar cerceta și Dumnezeu tot așa de amănunțit viața noastră, cum o cercetăm noi pe a săracilor, n-am mai avea niciodată parte de milă, nici de iertare. Că spune Domnul: *Cu ce judecată veți judeca, cu aceea veți fi judecați* (Matei 7, 2). Fii dar omenos și bun cu semenul tău, iartă-i lui multele lui greșale, miluiește-l, ca să dobândești și tu aceeași milă. Pentru ce-ți urzești greutatea? Pentru ce iscodești viața altora? Dacă Dumnezeu ne-ar fi poruncit să cercetăm viețile oamenilor, să-i descoasem, să le iscodim purtările, mulți s-ar fi supărat și și-ar fi spus: *Ce înseamnă aceasta? Greu lucru ne-a pus Dumnezeu să facem! Putem cerceta noi viața altora? Știm noi ce a greșit cutare?* N-ar fi grăit mulți așa? Dar acum, când ne-a slobozit de această iscodire și ne-a făgăduit că ne dă răsplata deplină, fie de sunt răi sau buni cei care primesc ajutorul nostru, acum, noi înșine ne facem greutatea.

- Dar de unde știm, aș putea fi întreat, că vom primi răsplată, fie de sunt buni, fie de sunt răi cei cărora le dăm?

- Din cuvintele spuse chiar de Domnul!

Rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni, și face să plouă peste cei drepți și peste cei nedrepți (Matei 5, 44-45).

Așadar, după cum Stăpânul tău nu-Și retrage binefacerile Sale de peste cei care-L defăimează, și-L hulesc de nenumărate ori, de peste cei care fac mii de desfrânări, care fură, care tâlhăresc, care sparg mormintele și fac mii și mii de rele, ci dă îndeobște tuturor raza de soare, ploaia și roadele pământului, arătându-Și bunătatea Lui, fă și tu tot așa când ai prilej să miluiești și să fii bun! Ajută pe sărac, pune capăt foametei, scapă de nevoi pe cel strâmtorat, fără să-i iscodești viața și faptele! Că dacă ar fi să iscodim viața oamenilor, atunci n-am milui niciodată pe vreun om! Împiedicați de această iscodire nepotrivită, am rămâne fără rod și lipsiți de orice ajutor și am îndura osteneală multă în zadar și fără rost.

De aceea, vă rog, să îndepărtăm de noi iscodirea aceasta nepotrivită; să dăm tuturor celor în nevoi și să facem aceasta din belșug, ca să avem parte și

noi în ziua judecării de multă milă și de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 263-264)

„Vorbind Hristos despre milostenie și despre dragostea de oameni, spunea: *Ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri Care răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drești și peste cei nedrești* (Matei 5, 45). Tu nu poți răsări soarele, nici nu poți slobozi ploaie, nici nu poți face atâta bine omenirii! Folosește, însă, banii tăi în faceri de bine, și ai ajuns asemenea Celui care răsare soarele, atât cât omenește e cu putință să fii asemenea lui Dumnezeu!

Uită-te cu luare-aminte la cuvintele lui Hristos! El a spus: *Peste cei răi și peste cei buni*. Și tu dar, când faci milostenie, nu iscodi viața celui ce-ți cere, nu-i cere socoteală de purtări! Că de aceea se numește milostenie, ca să dăm chiar celor ce nu merită. Cel ce miluiește, nu miluiește (doar) pe un om bun, ci (și) pe un păcătos. Omul bun merită laude și cununi; păcătosul, însă, milă și iertare. Prin urmare, în aceasta ne asemănăm lui Dumnezeu, dacă dăm și celor răi. Gândește-te la toți hulitorii, ticăloșii, șarlatanii, la toți păcătoșii care umplu omenirea! Cu toate acestea, și pe ei îi hrănește în fiecare zi, și ne învață cu asta să întindem mila aceasta peste toți. Noi însă facem cu totul dimpotrivă! Întoarcem spatele nu numai oamenilor răi și desfrânați, ci chiar oamenilor sănătoși, care ne cer milă și care au ajuns săraci fie din pricina bunătații lor, fie a dărniciei lor, fie poate chiar din pricina trândăviei lor (că voi adăuga și pricina aceasta). Le întoarcem spatele și-i acoperim cu ocări și cu insulte și cu mii de vorbe grele; îi lăsăm să plece cu mâinile goale, le ocărâm sănătatea, îi facem leneși și le cerem socoteală pentru viața și purtările lor.

Nu ți s-a poruncit aceasta, omule, numai să-i mustri și să-i cerți pe cei nevoiași! Dumnezeu ți-a poruncit să-i miluiești și să-i scapi de sărăcie, nu să le ceri socoteală și să-i ocărăști! Vrei să le îndrești și purtările, să-i scapi de lene și să-i faci pe cei leneși să muncească? Dă-le mai întâi, și apoi muștră-i, ca să nu fii bănuț de cruzime și să ți se spună că ești aspru, ci să fii laudat pentru purtarea ta de grijă. Săracul urăște, e scârbit și nici nu vrea să vadă pe cel care nu-i dă, ci numai îl muștră. Și pe bună dreptate, că socotește că-l muștră nu pentru că vrea să-l îndrepte, ci pentru că nu vrea să-i dea. Și acesta e adevărul. Dar cel care muștră pe sărac după ce-i dă, face ca sfaturile lui să fie bine primite, căci nu muștră din pricina neomeniei lui, ci din pricina

purtării de grijă ce-o are față de cel sărac. Tot așa a făcut și Pavel. După ce a spus: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10), a adăugat: *Iar voi nu obosiți să faceți binele* (II Tes., 3, 13). Deși par potrivnice aceste două porunci, - că dacă nu trebuie să mănânce cei ce nu muncesc, pentru ce mai poruncește să le faci bine? -, poruncile lui Pavel nu-s potrivnice! Doamne ferește! Pavel ne spune:

- Am poruncit: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce*, nu ca să-i opresc de la milostenie pe cei ce vor să dea, ci ca să alung lenea din cei leneși. Când am spus: *acela nici să nu mănânce*, i-am împins pe cei leneși la treabă de frica amenințării. Iar când am spus: *Iar voi nu obosiți să faceți binele*, i-am împins spre milostenie pe cei ce au, prin sfatul folositor ce-l dau. Deci, ca să nu-și zgârcească mâinile unii când aud amenințarea pe care am făcut-o celor ce nu lucrează, spunându-le: *Nu obosiți să faceți binele*. Prin urmare, faci bine, chiar când dai celui leneș!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 7-8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp.292-293)

„Să nu spunem: *Cutare e rău, și nu merită să i se facă bine, cutare-i om de rând, cutare e o lepădătură!* Să nu ne uităm la vrednicia celui ce are nevoie de ajutor, ci numai la nevoia lui. Chiar de e un om de rând, chiar de e o lepădătură, chiar de e un om care merită a fi disprețuit, Hristos te răsplătește ca și cum Lui I-ai fi făcut bine făcând bine aceluia. Și ca să nu căutăm la vrednicia celor cărora le facem bine, ascultă ce ne spune Hristos: *Flămând am fost și M-ați hrănit* (Matei 25, 35); iar la întrebarea celor ce spuneau: *Când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit?* (Matei 25, 37), Hristos a răspuns: *Întrucât ați făcut unuia din aceștia mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 40), ca să nu ne mai rămână nici o scuză. Și iarăși, ca să nu spunem: *Unde mai găsim acum un om ca Ilie sau un om ca Elisei?* sau: *dă-mi astfel de oameni, și am să-i primesc cu toată tragerea de inimă și nu voi refuza să le spăl picioarele și să le slujesc!*, deci, ca să nu grăim așa, Hristos ne-a făgăduit un lucru și mai mare, ne-a făgăduit ca El, Stăpânul lui Ilie și al lui Elisei și al tuturor profeților, El să vină la noi prin săraci, spunându-ne: *Întrucât ați făcut unuia din aceștia mici, Mie Mi-ați făcut.*” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie*, 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 370-371)

MILOSTENIA (să nu ne fie rușine a milui pe cei săraci)

„Dacă noi ne rușinăm de acei de care Hristos nu se rușinează, apoi de Hristos ne rușinăm, căci aceia sunt prietenii Lui.

Deci, masa ta să fie plină de ciungi și de betegi, de gărbovi și istoviți, căci prin aceștia stă de față Hristos, și nu prin cei bogați.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 284)

„Chiar dacă dai milostenie săracului, să nu iei ca o înjosire dăruirea prin tine însuși, căci nu dai săracului, ci lui Hristos. Dar atunci cine ar fi atât de ticălos încât să ia ca o înjosire întinderea mâinii (a da ajutor) lui Hristos? Aceasta este ospitalitatea adevărată, de a face așa ca pentru Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 151)

„De aceea, nu trece nepăsător pe lângă oamenii săraci, nu îi ocoli și să nu-ți fie rușine să-i ajuți. Lui Hristos nu îi este rușine să primească milostenia ta, pe care o faci prin oamenii săraci, iar ție îți este rușine să-ți întinzi mâna și să dai câțiva bănuți. Nu este aceasta o rușine și mai mare? Dacă și pentru un pahar de apă rece pe care îl dai, Dumnezeu te va răsplăti (Mt., 10, 42), gândește-te ce răsplată vei primi dacă vei fi generos cu săraci.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 285-286)

„Și tu de ai fi boier măcar cât de mare nu-ți fie rușine să-ți întinzi mâna să-i dai un ban și nu este aceasta mai mare rușine? Că de vreme ce dobândești Împărăția Cerurilor pentru un pahar de apă rece ce-l dai celui neputincios, dar când îl vei chema și la masa ta și să-l pui la o masă cu tine și-l vei odihni, ia spune, câtă roadă bună vei dobândi? Pentru aceea, să nu ne fie rușine a mângâia și a sluji pe săraci, că făcând noi aceasta, ni se sfințesc mâinile noastre și atunci, dacă le vom ridica la rugăciune, îndată le vede Dumnezeu, îndată se milostivește și pofta noastră ne-o dă și ne-o împlinește, pentru că banii când se dau, sunt ai tuturor, iar să slujească cineva cu mâinile lui și cu osârdie mare săracilor, aceasta este a unui suflet mare și viteaz.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 67-68)

MILOSTENIA („Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă!”²⁸²)

„Când Domnul a spus: *Faceți-vă prieteni*, nu s-a oprit numai la aceste cuvinte, ci a adăugat: *din mamona al nedreptății* (Luca 16, 9), ca să ajungă iarăși faptă bună a voastră. Că la nimic altceva n-a făcut aici aluzie

²⁸² Luca 16, 9.

Hristos decât la milostenie. Și minunat lucru este că Dumnezeu nu ne mai ia la bani mărunți, dacă ne despărțim de bogăția strânsă pe nedrept. Ți-ai strâns bogăția în chip rău? Cheltuiește-o bine! Ai adunat averi în chip nedrept? Împrăștii-le drept!

- Dar ce virtute mai este aceea de a face milostenie din niște bogății ca acestea?

- Totuși Dumnezeu, fiind iubitor de oameni, Se pogoară până la a socoti virtute o astfel de milostenie. De facem așa, ne făgăduiește multe bunătăți. Noi, însă, am ajuns la atâta nesimțire că nu dăm nici din averile strânse pe nedrept, ci răpim și furăm cu nemiluita; iar dacă dăm câțiva bănuți, socotim că am făcut totul. N-ai auzit pe Pavel spunând că *cel care seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera?* (II Cor., 9, 6). Pentru ce te zgârcești? Nu cumva milostenia-i risipă? Nu cumva e cheltuială? Nu, ci câștig, afacere bună! Iar unde-i afacere bună acolo-i și câștig; unde-i sămânță, acolo-i și seceriș. De ai avea de lucrat o țarină cu pământ bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sămânță, și n-ai mai avea sămânță, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgârcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar când e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semințelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gândești că pierzi de te zgârcești și câștigi de nu te zgârcești. Împrăștie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o câștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi!” (*Omilia la Matei, omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 73-74*)

„Să facem milostenii întrucât timp suntem stăpâni, căci aceasta va să zică de a ne face prieteni din mamona. Să deșertăm acel foc, ca să-l stingem, ca să avem curaj acolo, căci acolo nu vor fi aceștia care să ne primească, ci faptele noastre.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia I, p. 56*)

MILOSTENIA (exortație la milostenie)

„Când știi că pentru tine și pentru folosul tău cel sărac se pierde, luptând cu sărăcia, caută, deci, de nu trece pe lângă el fără milă, ci fii econom credincios al celor ce ți-au fost încredințate ție de Stăpân, pentru ca, ușurând nevoia aceluia, să-ți atragi de sus multă bunăvoință. Dă slavă Stăpânului tău, că pentru tine și pentru mântuirea ta, a îngăduit ca acela să trăiască în sărăcie, ca tu să poți găsi calea prin care să-ți poți spăla și

păcatele”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXIV,III, în col. PSB, vol. 22, p. 8)

„Vă rog, să nu facem numai milostenie, ci să o facem așa cum trebuie, pentru ca să primim bunătăți mari în locul celor mici, bunătăți nestricăcioase în locul celor stricăcioase, bunătăți veșnice în locul celor vremelnice; și pe lângă toate acestea să putem dobândi și iertarea păcatelor și acele nespuse bunătăți, pe care face Dumnezeu ca noi toți să le dobândim.” (*Omilia la Facere*, omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 104)

„E vremea Postului, atâta îndemn și învățătură de mântuire, rugăciuni fără conținere, adunări în fiecare zi - și după atâta sârguință, care-i folosul? Nici unul: fiindcă plecăm de aici văzând săracii cum stau în picioare înșirați de o parte și de alta, și trecem pe lângă dânșii așa nemilostivi ca și cum am vedea niște câini, nu niște trupuri omenești.

Așadar, ne grăbim spre casă ca și cum am vedea niște statui fără de suflet, nu niște oameni care suflă, *îmi dă zor foamea*, zice unul. Tocmai foamea să te înduplece a rămâne ca să dai milostenie - că sătulul, vorba zicătorii, nu crede flămândului; iar burțile flămânde învață din nevoia lor să o priceapă și pe cea străină - mai bine zis, nici așa n-o pot cunoaște pe de-a-ntregul. De ce? Păi tu alergi la masa gata pregătită și nu rabzi să mai aștepti nici un pic; iar săracul a stat în picioare până seara, năzuind și căutând cu nerăbdare a-și face rost de hrana cea de toate zilele - și văzând că ziua s-a împlinit, iar banii de mâncare nicidecum, se întristează și îl arde sufletul, și e silit să îndrăznească mai mult decât puterea sa. De asta ne îmbulzesc mai tare seara, jurându-se, blestemându-se, jelindu-se, tânguindu-se, întinzând mâinile, siliți să facă nenumărate alte nerușinări: fiindcă se tem ca nu cumva, plecând acasă toți, ei să fie siliți a rătăci prin oraș ca printr-o pustie. Și precum cei căzuți ziua în sfărâmare de corabie, când se prind de o scândură, se străduiesc să ajungă la liman mai înainte de lăsarea serii, ca nu cumva, prinzându-i noaptea afară de liman, să pățească ceva mai rău: așa și săracii, temându-se de foame ca de sfărâmarea de corabie, grăbesc să strângă înainte de lăsarea serii banii pentru mâncare, ca nu cumva, plecând acasă toți, ei să rămână afară de liman - fiindcă liman sunt lor mâinile celor ce-i ajută.” (*Cele dintâi omilia la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 69-70)

„Poate că cineva mă va întreba:

- Dar atunci pentru ce Hristos a spus: *Pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă veți avea pururea?* (Matei 26, 11).

- Dar tocmai pentru aceasta trebuie să-L miluim, că nu-L avem pe El pururea flămând, ci numai în viața aceasta”. (*Omilii la Matei*, omilia L, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 585)

„Socot că prin harul lui Dumnezeu suntem aici în Antiohia cam la o sută de mii de creștini; iar dacă fiecare ar da unui sărac o pâine, toți săracii ar fi îndestulați; iar dacă fiecare ar da câte un obol, n-ar mai fi în oraș nici un sărac.” (*Omilii la Matei*, omilia LXXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 963)

„Poate că cineva îmi va spune:

- În fiecare zi ne vorbește de milostenie și de iubirea de oameni!

- Da! În fiecare zi! Și nu voi înceta de a vă vorbi. Dar chiar dacă ați face milostenie, nici atunci n-ar trebui să încetez, ca să nu vă trândăviți!” (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 987)

„Căci chiar când vom face mii de fapte bune, este imposibil de a intra fără milostenie pe poarta împărăției cerurilor. Pentru aceasta să dăm cu mână largă milostenie săracilor, ca să ne bucurăm de aceste bunuri nespuse, pe care vi le doresc, prin harul și mila Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXIII, 3, p. 113)

„Să aruncăm tot ceea ce este în plus la noi și inutil; să ne mulțumim cu necesarul, și să risipim bunurile noastre în sânul săracilor. Iisus Hristos ne promite însuși cerul ca răsplată, și nu-i dăm nici măcar pâine; cum ne vom scuza noi? El face să răsară soarele peste voi, El pune toată creația în slujba voastră (Mt., 5, 45) și nu-i dați nici măcar o haină; și nu-i dați nici cel mai mic loc în casa voastră? Și ce zic eu, soarele său și creaturile? El v-a dat trupul și sângele Său cel prețios, și voi nu-i dați nici măcar un pahar de apă; poate chiar aceea vi s-a întâmplat o dată? Dar aceea nu înseamnă a face milostenie; dacă, atât cât aveți voi ce da, nu dați, nu împliniți toată datoria milosteniei. Fecioarele, care aveau candelile, aveau la fel și untdelemn, dar acela care-l aveau nu era de-ajuns. Chiar când ați da din al vostru nu trebuie să fiți chiar așa de lacomi, dar precum voi nu dați decât ceea ce-i aparține Domnului, pentru ce sunteți așa de înfierăți?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 5, p. 402)

„... chiar de am făcut dovadă de dragoste către aproapele, chiar de am goli pungile și am da banii săracilor, noi împlinim o datorie, nu numai fiindcă El a făcut începutul binefacerilor cu noi, ci pentru că dăm din ale Lui, dacă dăm vreodată. De ce te lipsești pe tine de cele asupra cărora el

voiește ca tu să fii stăpân? De aceea El ți-a poruncit ca să dai acestea și altuia, ca tu însuși să le ai. Atât timp cât le stăpânești singur, nu ai nici tu, dar dacă vei da și altuia, atunci vei lua și tu. Oare ce ar putea egala această dragoste, pe care a arătat-o față de noi? El Și-a vărsat sângele pentru dușmani, iar noi nu dăm nici măcar banii care nici nu sunt ai noștri; El a făcut aceasta înaintea noastră, iar noi nu o facem chiar și după ce El a săvârșit-o; El a făcut aceasta pentru mântuirea noastră, iar noi nu o facem nici măcar pentru folosința noastră. Nu Lui i se adaugă ceva prin iubirea noastră de semeni, ci totul se așează pentru folosința noastră. De aceea ni s-a poruncit a da, ca nu cumva să ne lipsim pe noi înșine. După cum cineva ar da unui copil mic o monedă de argint, apoi i-ar porunci să o țină bine în mână, sau să o dea slugii să o păstreze, ca să nu o poată răpi cel ce ar voi, tot așa face și Dumnezeu: *Dă, zice, celui ce are nevoie, ca nu cumva să le răpească cineva de la tine, ca de pildă diavolul, tâlharul, sau cel viclean sau chiar după toate acestea moartea ce te așteaptă. Pe cât timp le stăpânești tu, nu le stăpânești în siguranță, dar dacă mi le dai mie, prin săracii ce-ți stau în față, eu ți le voi păstra toate cu mare cinste, și la timpul potrivit le voi pune la loc de mare îmbelșugare. Le primesc de la tine nu ca să ți le iau de tot, ci ca să fac ceva mai mult, ca să le păstrez bine, să le conserv pentru acel timp când nu mai sunt nici cel ce împrumută, nici cel ce miluiește.”* (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VII, pp. 118-119)

„... iubiților, să facem totul, ca să avem pe Hristos datornic. Timpul de astăzi e timpul împrumuturilor, fiindcă și El acum se găsește în nevoie. Dacă tu nu dai acum, apoi după trecerea din această lume nu mai are nevoie de tine. Aici este însetat, aici este flămând; și este însetat și flămând de mântuirea ta. De aceea și cerșește, de aceea umblă peste tot locul dezbrăcat, îndeletnicindu-se a-ți agonisi viața veșnică. Deci nu-L trece cu vederea, căci El nu voiește a Se hrăni, ci a hrăni, nu a Se îmbrăca, ci a îmbrăca, și îți va pregăti acea haină aurită, haina împărătească.

Nu vezi pe doctorii cei mari, când îngrijesc de bolnavi, că dacă bolnavii se spală, atunci fac și ei baie, deși nu au nevoie? Tot așa și Hristos face totul pentru tine, care ești bolnav, deși nu are nevoie. De aceea nici nu-ți cere El cu de-a sila, ca și răsplata să fie mare, ca să afli tu că El nu-ți cere fiindcă are nevoie, ci pentru că este însetat de nevoia ta, vreau să zic de mântuirea ta. De aceea se și apropie de tine într-un mod umil și înjositor, întinzându-Și mâna dreaptă, și chiar de ia-I da vreun obol, El nu îl aruncă, chiar de L-ai necinsti; El nu se depărtează, ci iarăși se apropie de tine, căci iubește, și încă foarte mult, mântuirea noastră.

Deci să disprețuim averile, ca să nu fim disprețuiți de Hristos. Să disprețuim averile, ca să ne învrednicim a avea comori cerești. Dacă noi le păstrăm aici, le vom pierde desigur și aici, și dincolo, dar dacă le vom împrumuta cu cea mai mare mărinimie, în cealaltă viață ne vom bucura de cel mai mare belșug.

Cheltuiește-ți averea ca să o aduni, împrăști-o ca să o strângi. Și dacă acestea-ți par curioase și noi, atunci gândește-te la semănătorul ce seamănă ogorul, și judecă singur că nici el n-ar putea să culeagă mai mult în alt mod decât împrăștiind mai întâi pe cele existente și aruncând pe cele coapte deja.

Deci să semănăm și noi și să cultivăm cerul, ca astfel să putem secera cu multă îmbelșugare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 124-125)

„El nu s-a mulțumit numai cu moartea și cu crucea, ci a primit de a fi și sărac, străin, pribeag și gol, de a cădea și în închisoare, de a suferi și boala, ca măcar așa să te poată atrage. *Dacă nu-Mi răsplătești – zice – ca unuia ce am pățimit pentru tine, cel puțin miluiește-Mă pentru sărăcia în care Mă gălesc. Dacă nu voiești a Mă milui pentru sărăcie, cel puțin îndură-te pentru boala în care Mă aflui, și te ostenește, pentru că Mă gălesc în închisoare. Dacă însă nimic din toate acestea nu te poate face iubitor de oameni, cel puțin pleacă-te la ușurința cererii Mele, că nimic nu-ți cer de preț mare, ci numai pâine, acoperământ și mângâiere de cuvinte. Dar dacă și după aceasta rămâi surd, cel puțin fă-te mai bun, pentru împărăția cerurilor și pentru răsplățile pe care le-am făgăduit. Poate că nimic din acelea nu te mișcă? Cel puțin atunci pleacă-te naturii lucrurilor când Mă vezi gol, și adu-ți aminte de acea goliciune, prin care M-am golit pe cruce pentru tine; dar dacă nici pentru aceea nu voiești, cel puțin pentru aceasta, prin care sunt gol în persoana săracilor. Am fost legat atunci pentru tine, sunt și acum legat tot pentru tine, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să progresezi și să voiești a face vreo milostenie. Am fost flămând pentru tine, și iarăși sunt flămând tot pentru tine; am însetat fiind spânzurat pe cruce, sunt și acum însetat prin săraci, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să te pot atrage către Mine și să te fac iubitor de oameni pentru mântuirea ta. De aceea, deși tu îmi datorezi răsplată pentru miile de binefaceri ce ai primit de la Mine, acum nu-ți cer ca și cum ai fi dator, ci te încununez ca pe un binefăcător și-ți hărăzesc împărăția cerurilor în schimbul acestor fapte mici. Nu-ți spun: dezleagă-Mi sărăcia, sau dăruiește-Mi bogăția ta, deși am sărăcit pentru tine; ci numai pâine îți cer, și haină, și o mică mângâiere în sărăcie.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 300-301)*

„Încă nu a venit mirele, ca să se teamă cineva a-ți da untdelemn pentru candela ta, ci încă mai poți cumpăra și aduna în magazie. Încă nu este până acum nimeni care să zică: *Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă și nici vouă* (Matei 25, 9), ci sunt încă mulți cei care vând, cei goi, cei flămânzi, cei bolnavi, cei ce stau în temnițe. Hrănește pe aceia, îmbracă pe aceștia, cercetează pe cei bolnavi și aflați în temniță, și atunci vei dobândi untdelemn mai mult decât izvoarele de apă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 366)

„Dar dacă ar fi unii atât de mici la suflet, încât să nu se înduplece a face astfel, cel puțin măcar de silă să devină iubitori de oameni.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 369)

„Cel ce dă milostenie nu slăbește niciodată cu facerea ei, căci el știe că dă din ale lui Dumnezeu, că Dumnezeu este iubitor de oameni și că va înapoia mai mari decât cele date. Dar toate aceste vorbe sunt izvorâte din cea mai înaltă filosofie; sunt cuvinte de îndemnare spre virtute. Prin aceste cuvinte el te îndeamnă a avea privirea îndreptată către stăpânul a toate și șterge frica de sărăcia viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 138)

„... eu mă rușinez foarte când văd mulți din cei bogați, având după dânșii slugi îmbrăcate în haine aurite, care au prin casele lor paturi aurite și alte multe răsfățuri, iar când este vorba de a da săracilor, deodată se fac mai săraci decât toți săracii.

Și care este răspunsul cel grozav al acestora? *Săracii, zic ei, au din casa de obște a Bisericii*. Și ce are a face aceasta cu tine? Fiindcă chiar de voi da eu ceva, apoi atunci dacă preoții se roagă lui Dumnezeu, tu nu trebuie să te mai rogi? Fiindcă postesc alții, tu nu trebuie să postești, ci să te îmbeți într-una?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, p. 222)

„... numai că nu zice (Pavel – n.n.) *Stăpânul tău chiar și pe sine s-a dat pentru tine, iar tu nici măcar mâncare nu dai fratelui tău pentru tine?*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 286)

„Acela (Hristos – n.n.) și-a dat trupul la toți deopotrivă, și tu, zice, nu dai deopotrivă nici măcar o pâine de obște?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 287)

„De le dai vreun obol, ele mulțămesc și se roagă lui Dumnezeu pentru cel ce le-a dat, iar dacă nu le dai nimic, ele nici atunci nu sunt nemulțămite, ci și așa binecuvântează, și nimic nu doresc mai mult decât să se bucure de hrana zilnică.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 319)

„Duminică *fiecare din voi să puie deoparte, strângând ce se va îndura*. Privește cum el îi îndeamnă și prin timpul pe care îl arată, fiindcă ziua arătată de dânsul era de ajuns prin sine însăși pentru strângerea prinoaselor. *Aduceți-vă aminte, zice, de ce bunătăți v-ați învrednicit în această zi, căci bunătățile cele nepovestite, rădăcina și începutul vieții noastre, în această zi s-au așezat*. Și nu numai prin aceasta ziua de Duminică era potrivită spre a-i ațâța în faptele iubirii de oameni, ci și pentru că se găseau slobozi și liniștiți de orice necazuri. Căci un suflet scăpat de osteneți se face mai îndemnatec și mai ușor a milui. Pe lângă acestea apoi, și porunca Bisericii de a se împărtăși în această zi cu sfințele, înfricoșatele și nemuritoarele Taine, multă bunăvoință insuflă Creștinului spre milostenie.

În această zi deci *fiecare din voi* – și nu cutare, sau cutare, ci fiecare, adică, chiar sărac, sau bogat, chiar femeie, sau bărbat, rob, sau slobod, *să pună deoparte, strângând ce se va îndura*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 460)

„Deci nu mă voi rușina, ci încă cu îndrăzneală voi zice cu glas și mai puternic: dați celor săraci. Dar dacă poate are cineva de arătat și de muștrat, că zicându-vă acestea vă tragem spre noi, și sub cuvânt de săraci, noi înșine câștigăm, apoi acestea sunt vrednice nu numai de rușine, ci chiar de mii de trăsnete, și cei ce fac de acestea nu sunt vrednici de a trăi. Dar dacă cu harul lui Dumnezeu noi nu vă supărăm cu nimic pentru noi, ci v-am propovăduit Evanghelia fără nici o cheltuială, nebosindu-ne defel, după cum se obosea Pavel, și mulțămindu-ne cu cele ale noastre, apoi atunci vă vom zice cu toată îndrăzneala: *Dați celor săraci!* Și nu voi înceta zicând acestea: iar nedând, eu voi fi cel mai grozav pârâș al celor ce nu dau. Căci dacă aș fi general, și

aș avea ostași, nu m-aș rușina a cere hrană pentru dânșii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 461)

„Să dăm ascultare fericitului Pavel și să punem prin case cutii pentru săraci, care să stea în locul unde noi ne rugăm, și de câte ori vei intra să te rogi, pune mai întâi milostenie în cutia, și după aceea înalță-ți rugăciunea. Și după cum nu ai dori niciodată ca să te rogi lui Dumnezeu cu mâini nespălate, tot așa să nu te rogi fără milostenie. Milostenia a sta atârnată la patul tău nu este mai puțin ca Evanghelia ce tu o atârni acolo, căci de vei atârna Evanghelia numai, fără să faci și faptele iubirii de oameni, nu te vei folosi atât de mult – pe când având această cutie, tu ai o armă puternică împotriva diavolului, rugăciunea ta o faci înaripată, casa ți-o faci sfântă, având înlăuntrul ei hrana împăratului. Așadar, lângă Evangheliile să stea la patul tău și cutia săracilor, și atunci noaptea o vei petrece fără visuri urâte, numai cât în acea cutie nimic din nedreptate să nu se pună. Căci aceasta se numește milostenie; însă milostenie nu este cu puțință a încolți din cruzime. Voiești poate a-ți spune și prilejurile cu care trebuie să pui milostenie în acea cutie, încât și prin aceasta a-ți face mai ușoară și mai nesimțită acea dăruire? Meșteșugarul de orice fel, ca ciubotarul, curelarul, alămarul, sau orice alt meseriaș, când vinde ceva din cele făcute de dânsul, să facă începutul cu Dumnezeu, să pună în cutie o mică parte din ceea ce a luat din vânzarea făcută, și să dea lui Dumnezeu din acea parte mică. Nici nu cer un lucru atât de mare, ci voiesc ca noi, cari așteptăm Împărăția Cerurilor, să punem măcar atâta pe cât puneau Iudeii, cari erau încărcăți de mii de rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 465)

„Căci dacă noi vom căpăta o astfel de deprindere, la urmă vom fi muștrați de cuget dacă ne depărtăm de această rânduială – și, în sfârșit, nici nu vom mai socoti lucrul atât de greu, și încetul cu încetul vom ajunge și la mai mari milostenii. Însă deprinzându-ne a disprețui averile, vom smulge cu totul rădăcina tuturor relelor și vom petrece viața de aici cu toată liniștea, iar în cea viitoare ne vom învrednici de veșnicele bunătăți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 466)

„Să ne rușinăm, iubiților, de câte binefaceri ne-am învrednicit și de câte încă ne vom învrednici. Când se va apropia de noi vreun sărac cerând milă, să-l primim cu toată bunăvoirea, mângâindu-l și îmbărbătându-l cu cuvântul, ca astfel și noi să ne învrednicim de aceeași bunăvoire și din partea lui

Dumnezeu, și din partea oamenilor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 165)

„Căci mulți se tem a da milostenie, zicând *nu cumva să ajung sărac, nu cumva să am și eu trebuință de alții*. Această frică deci răsturnând-o, adaugă rugăciunea, zicând: *tot harul să prisosească întru voi*. Nu a zis simplu *să vă umpleți*, ci *să prisosească întru voi*. Și ce va să zică: *să prisosească întru voi? Să vă umple pe voi într-atâta, zice, încât să puteți a prisosi în dărnicia aceasta*.

Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun. Privește și în rugăciunea lui marea sa filozofie. El nu se roagă pentru bogăție nici pentru prisosința averilor, ci *întru toate pururea toată îndestularea având*. Și nu numai aceasta trebuie a admira la dânsul, că prisosința aceasta nu a mărit-o câtuși de puțin, și că nici nu-i silește a da din lipsa lor, făcând pogorământ în slăbiciunea lor, ci cere pentru dânsii toată îndestularea, și arată în același timp că nu trebuie a abuza de darurile lui Dumnezeu.

Să prisosiți spre tot lucrul bun. Pentru aceea, zice, cer de la Dumnezeu asemenea lucru, ca să dați și altora. Și nu a zis simplu *să dați*, ci *să prisosiți*. Căci dacă în lucrurile trupești el le cere îndestulare, în cele duhovnicești le cere și prisosință, nu numai în milostenie, ci și în toate celelalte, sau după cum zice: *spre tot lucrul bun*.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 178)

„Iubiților, să nu cercetăm cu amănunțime când facem milostenii, ci să semănăm cu mâinile pline. Nu vezi câte dau unii mimilor din teatru și muierilor curve? Măcar pe jumătate din ceea ce dau aceia jucătorilor din teatru dă și tu lui Hristos; cât dau aceia din mândrie celor de pe scenă, dă și tu pe atâta celor flămânzi. Aceia îmbracă trupul celor cu care curvesc în aur scump, iar tu nu îmbraci trupul lui Hristos nici cu o haină proastă, deși îl vezi gol. Deci de ce iertare poate fi vrednic faptul acesta, și de câtă osândă nu te faci vinovat, că pe când acela dă atâtea lucruri unei femei care-l necinstește și-l pierde, tu nu dai nici cel mai mic lucru celui ce te-a mântuit și te-a făcut strălucit! Când cheltuiești pentru pânțece, beții și desfrânări, nicidecum nu-ți aduci aminte de sărăcie; iar când este nevoie de a veni în ajutorul sărăciei, te faci mai sărac decât toți săracii. Când tu, hrănind la masa ta paraziți și lingușitori, cheltuiești ca din izvoare fără sfârșit, te bucuri, iar dacă cumva s-ar întâmpla să vezi vreun sărac, apoi te apucă deodată frica de sărăcie.

Pentru aceea tocmai ne vom osândi atunci și de noi înșine, și de alții, și de cei cu fapte bune, și de cei cu fapte rele. Că va zice atunci către tine: *De ce*

tu nu ai fost tot atât de mărinimos și în cele cuvenite? Acesta dând unei curve, nu s-a gândit la nimic din cele la care te-ai gândit tu; iar tu, dacă trebuia a da Stăpânului tău, care a spus să nu ne îngrijim, tremurai de groază și de frică! Și de ce iertare vei putea fi vrednic? Că dacă și un om nu trece cu vederea, primind vreo binefacere, ci va înapoia darul primit, apoi cu atât mai mult Hristos. Căci cel ce a dat și fără să primească ceva, apoi cum nu ar da după ce a primit? Dar, zici tu, când unii cheltuiesc mult și la urmă au nevoie de alții? Vorbești, firește, despre cei ce au cheltuit totul, iar tu nu ai dat nici un obol. Făgăduiește a împrăștiia totul, și atunci întreabă și despre acestea. Până când însă tu ești zgârcit și prea puțin dai din cele ce ai, pentru ce îmi pui înainte întâmpinări de acest fel? Noi doară nu te ducem la cea mai de pe urmă sărăcie și la lipsă deplină de avere, ci îți cerem ca pe cele prisoselnice să le tai și să te mulțumești numai cu cele de neapărată trebuință.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIX, pp. 178-179)

„Și ce ar putea zice cineva de acea femeie de pe timpul Proorocului Ilie? Căci dânsa nu era primejduită numai cu sărăcia, ci și cu moartea, și nu numai ea, ci și copiii ei; căci de la nimeni nu aștepta ca să primească ceva, ci ca să moară îndată. Dar, zici tu, a văzut pe Proorocul, și de aceea s-a făcut darnică. Și voi nu vedeți mii de sfinți? Și ce zic eu sfinți? Vedeți cerând chiar pe Stăpânul Proorocilor, și nici așa nu sunteți iubitori de oameni, ci având averi care trec din una în alta și se înmulțesc, nu dați nici măcar din prisosul lor. Ce spui? Prooroc era acela, și a înduplecat pe văduvă ca să fie atât de mărinimoasă? Apoi tocmai aceasta este minunat, că dânsa s-a înduplecat de a-l crede pe dânsul mare și lucrător de minuni.

Căci cum de nu a zis ea - după cum chiar era firesc să cugete, ca o femeie barbară și de alt neam - că *dacă ai fi Prooroc, nu ai avea trebuință de mine; și dacă ai fi prietenul lui Dumnezeu, nu te-ar fi trecut El cu vederea. Fie, iudeii, pentru păcatele lor, poartă cu dânsii această pedeapsă; dar acesta cum și din ce pricină suferă?* Nimic din acestea ea nu a cugetat, ci i-a deschis lui casa sa, iar mai nainte de casă cugetul și inima, și a pus la mijloc toate cele ce avea, și lăsând la o parte firea, a disprețuit pe copiii săi și a cinstit pe străin înaintea tuturor. Gândește-te deci câtă osândă vom avea noi dacă dăm mai puțin decât o femeie văduvă, săracă, de altă seminție, barbară, mamă de copii, și nimic știind din cele ce știm noi, și totuși ne arătăm mai slabi și mai prejos de dânsa.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIX, p. 180)

„Într-adevăr, iubiților, ce ar putea fi mai bărbătesc decât această femeie, care și față cu firea ei, față de groaza foametei, ba chiar față și de

amenințarea morții a stat cu bărbăție și s-a arătat mai puternică decât toate ispitele? Ascultă cum însuși Hristos a lăudat-o, zicând: *Multe văduve au fost în zilele lui Ilie, și către nici una nu a fost trimis Proorocul, fără numai către aceasta* (Lc., 4, 25-26). Să spun încă ceva mare și minunat? Această femeie văduvă a arătat în primirea străinilor ceva mai mult decât părintele nostru Avraam. Că dânsa nu a alergat la cireada vitelor, ca acela, ci din pumnul acela de făină a întrecut pe toți cei vestiți prin ospetie. Acela o întrecea prin aceea că singur pe sine s-a rânduie la slujba străinilor, iar aceasta a covârșit prin aceea că nu a cruțat nici chiar pe copiii ei pentru străin și nici nu nădăjduia în cele viitoare. Noi însă, având înaintea noastră și Împărăția Cerurilor, și gheena amenințându-ne, și ceea ce este mai mare decât toate, că Dumnezeu a făcut atâtea pentru noi, bucurându-Se și veselindu-Se cu cele ce a făcut, și totuși am căzut cu totul.

Nu așa, rogu-vă; ci să împărțim, să dăm săracilor precum trebuie a da.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 181)

„Să ne silim deci, iubiților, ca după ce ne-am învrednicit de atâta har de la Dumnezeu, să arătăm o viață vrednică de laudă și să ne îngrijim a face multe milostenii. Și vom putea face așa dacă vom fugi de necumpătare, dacă vom fugi de beție și de îmbuibarea pântecelui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 184)

„Nu a zis simplu: *Nu faceți milostenia înaintea oamenilor* (Mt., 6, 1), ci a adăugat îndată: *spre a fi văzuți de dânșii*. Acest jertfelnic este făcut din înseși mădularele lui Hristos și trupul Stăpânului se face jertfelnic ție.

Deci înfricoșează-te de el; tu jertfești cele sfinte în trupul Stăpânului. Acest jertfelnic este mai înfricoșat chiar și decât jertfelnicul de acum, iar nu numai decât cel din Legea Veche. Dar nu vă speriați. Jertfelnicul acesta numai pentru jertfa pusă pe dânsul este minunat, în vreme ce jertfelnicul celui milostiv este minunat nu numai pentru aceasta, ci și pentru că este făcut din aceeași jertfă care-l face atât de minunat. Jertfelnicul acesta, după firea sa, este de piatră, însă se face sfânt fiindcă primește trupul lui Hristos, dar acela este sfânt pentru că este însuși trupul lui Hristos. Astfel că jertfelnicul pe care tu, mireanul, l-ai înfățișat, este mai înfricoșat decât acela. Nu cumva oare ți se arată Aaron, sau cununa, sau clopoței, sau sfânta sfintelor? Și pentru ce ar mai trebui a face asemuire cu acel jertfelnic când, chiar asemuit cu jertfelnicul Noului Legământ, s-a arătat atât de strălucit?

Tu cinstești jertfelnicul acesta fiindcă primește trupul lui Hristos - în vreme ce pe cel ce este însuși trupul lui Hristos îl batjocorești și-l treci cu vederea cu desăvârșire. Acest jertfelnic l-ai putea vedea pretutindeni, și pe

drumuri lăturalnice, și prin târguri, ba ai putea vedea jertfindu-se pe el în fiecare minut - căci și aici se săvârșește jertfa. Și după cum preotul cheamă în jertfa sa pe Duhul Sfânt, tot așa și tu chemi pe acel Duh, însă nu cu glas, ci prin fapte. Nimic nu poate aprinde atât de mult focul Duhului ca acest untdelemn vărsat cu îmbelșugare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 186)

„Să nu ne lipsim de milostenie, ci prin ea sufletul nostru să se arate împodobit.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia I, p.19)

„Așadar, fraților, să iubim milostenia, și să o săvârșim după puterile noastre nu doar o zi, nici două, ci în toată vremea cât ne aflăm aici, ca și ea să ne cunoască atunci când ne vom înfățișa înaintea Dreptului Judecător. Dacă ea ne cunoaște pe noi, și Domnul ne va cunoaște, iar dacă ea nu ne cunoaște, nici Domnul nu ne va cunoaște, ci va zice: *Nu vă cunosc pe voi!* Să nu se întâmple însă una ca aceasta!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 21)

„Banul (χρῆμα care vine de la verbul χράομαι, - ὦμαι, înseamnă a întrebuința bine un lucru, a te folosi bine de el) de aceea are acest nume, pentru ca noi să-l întrebuințăm bine, să lucrăm cu el ceva bun și folositor.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 199)

„Noi putem a ne asemăna lui Dumnezeu, adică a-L milui și a ne milostivi față de fratele nostru; iar dacă n-o avem, atunci suntem lipsiți de tot binele. El n-a spus: *dacă veți posti, deopotrivă (asemenea) vă veți face cu Tatăl vostru*. N-a spus: *dacă veți fi neprihăniți sau de vă veți ruga, veți fi deopotrivă cu Tatăl vostru*; nimic din toate acestea, zic, n-a spus, fiindcă nici Dumnezeu nu face ceva dintr-însele; însă ce a spus? *Fiți milostivi, zice, precum și tatăl vostru este milostiv* (Luca 6, 36). Acesta este lucrul lui Dumnezeu. Și dacă nu ai cu tine aceasta, apoi ce ai? *Că milă voiesc zice, iar nu jertfă* (Osea 6, 6).” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 70)

„Căci de multe ori avem și noi ne voie de mila aceasta, și de multe ori zicem către Dumnezeu: *Miluește-mă după mare mila Ta* (Ps., 50 3). Mai întâi să începem noi a milui, sau mai bine zis, nu noi începem mai întâi, de vreme ce El mai întâi a arătat mila Sa spre noi, - dar cel puțin să fim al doilea. Că dacă oamenii miluiesc pe cel milostiv, chiar de ar fi făcut mii de

păcate, apoi cu atât mai mult Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXII, p. 372)

„Leapădă-te de cele care sunt, nu zic de toate, ci rupe-te doar de cele prisositoare.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 34)

„Ai un bănuț? Cumpără cerul cu el, nu că cerul e ieftin ci că Stăpânul e bun! Nu ai un bănuț? Dă un pahar de apă rece. *Cel ce va da un pahar de apă rece unuia dintre aceștia prea mici pentru Mine, nu-și va pierde plata lui* (Matei 10, 42). Cerul e neguțătorie și afacere bună, iar noi o neglijăm. Dă o bucată de pâine și ia raiul; dă lucruri mici și ia lucruri mari; dă cele pieritoare și ia pe cele nepieritoare; dă pe cele stricăcioase și ia pe cele nesticăcioase. Dacă ar fi iarmaroc și toate mărfurile din iarmaroc ar fi ieftine, de-ar fi acolo belșug de bucate și toate la preț de nimic, oare nu ai vinde tot ce ai, n-ai nesocoti toate celelalte treburi și nu te-ai duce să faci în iarmaroc bune afaceri? Arătați atâta grabă pentru niște lucruri pieritoare dar vă trândăviți atâta și vă descurajați când e vorba să cumpărați lucruri nemuritoare?” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 49)

„Dă pâine, după puterea ta! N-ai pâine? Dă un bănuț! N-ai nici un bănuț? Dă un pahar cu apă rece! N-ai nici atât? Plângi împreună cu cel îndurerat și ți-ai luat plata.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 51)

„Săracul să se uite la văduva care a aruncat în cutia bisericii doi bănuți (Luca 21, 2). Să nu socotească sărăcia o piedică pentru facerea milosteniei și arătarea iubirii de oameni. Bogatul să se gândească la Iov; și, după cum acolo, acesta nu stăpânea pentru el toate averile sale, ci pentru cei săraci, tot așa și cel bogat să facă la fel. Iov a suferit cu curaj pierderea avuțiilor lui pentru că se deprinsese să și le înstrăineze înainte de ispita diavolului. Și tu, dar, înstrăinează-te de averi încă de aici, ca să nu suferi de le vei pierde vreodată! Cheltuiește-le cum se cuvine când le ai, pentru ca atunci când ar fi să le pierzi să ai un îndoit câștig: plata ce-ți este gătită fie pentru că le-ai cheltuit într-un chip minunat de frumos, și filosofia dobândită prin înstrăinarea de averi, spre folos în vremea pierderii lor. De asta se numesc banii *bani*, pentru

ca să ne folosim de ei cum trebuie²⁸³; nu ca să-i îngropăm în pământ. Averile de asta se numesc *averi* pentru ca să le avem noi pe ele, nu ca să ne aibă ele pe noi²⁸⁴.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 457-458)

„Ajungă-ți că ți se roagă săracii ca lui Dumnezeu și zic dă, fie-ți milă, miluiește, acestea îți zic ca să te înduri să miluiești, iar tu nici ochii nu ți-i ridici ca să-i vezi, și te roagă și nu ți se face milă. Dă-le cele ale lor mai înainte până a nu se face întrebare și cercetare de Împăratul, dă-le cele ale lor și ia de la Tatăl lor mângâiere. Care? Aceasta întrucât ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie mi-ați făcut.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 34-35)

„Când vezi săracul, nu fugi de dânsul, nici nu-ți întoarce ochii în altă parte, ci zi în mintea ta cuvântul prorocului David, care zice: *Fericit cel ce socotește săracul și nenorocitul! În ziua cea rea îl va izbăvi pe el Domnul*, adică, ca și cum ți-ar zice, că de aș fi ca acest orb sau șchiop sau ca cel ce are strâmbătate, ce ar fi de mine ticălosul, așa aș cere și eu și m-ar muștra. Adu-ți aminte că într-un fel este și el ca și tine liber și în unirea firii, că toate le-a dat Domnul de obște, ori bogăția ori sărăcia. Iar tu pe săraci nici ca pe câinii tăi nu-i dai, că pe câini îi saturei iar săracul de multe ori doarme flămând, dar iată că este mai fără de cinste liberul decât robii tăi. Ai să zici că aceia fac treburile tale. Iar eu să-ți arăt că săracul îți face mai multă slujbă decât slugile tale, că te va pune în ziua cea groaznică a judecării Domnului fără de osândă și te va izbăvi de râul cel strașnic de foc. Ce bine ca acesta pot să-ți facă slugile tale?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 76)

„... miluiește pe sărac pentru sărăcia lui, iar de nu-l miluiești pentru sărăcie, măcar să-ți fie milă de boala lui sau pentru închisoare sau pentru legătura lui te fă milostiv, iar de nu te pot face nici acestea iubitor de oameni, măcar pentru cererea cea puțină îl miluiește, că nu-ți cere vreo masă bogată și plină de bucate, ci numai pită seacă și uscată și acoperământ și cuvinte de mângâiere, iar de rămâi sălbatic ca o fiară, măcar pentru

²⁸³ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Un joc de cuvinte, cu neputință de redat în românește: (bani) vin de la cuvântul grecesc χρόομαι, care înseamnă: a se folosi de ceva. (n.s. 22, p. 457)

²⁸⁴ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Tot un joc de cuvinte, pe care cred că am reușit în parte să-l redau și în românește. (n.s. 23, p. 458)

Împărăția Cerului fii milostiv și îndurător, iar de nu poștești nici aceea, fie-ți milă măcar de firea omenească; fie-ți milă de sărac când îl vezi despuiat și-ți adu aminte de Hristos că pentru tine S-a golit pe cruce. Nu-ți zic scoate-mă din sărăcia pe care o am, nici nu zic dăruiește-mi avuție, ci numai pâine și îmbrăcăminte și mângâiere și de mă aflu și în temniță și în legături nu zic să mă dezlegi, sau să plătești datoria mea, ci numai să vii să mă vezi cum sunt legat pentru tine și-mi ajunge să iau atâta dar de la tine, pentru că zice Dumnezeu că poți și fără de milostenie să te încununezi, însă vreau ca să-ți fiu și dator ca să dobândești mai mare plată și cu îndrăznire să fie încununarea ta, că stau la ușile tale și întind mâna mea și-mi este drag să iau hrană de la tine și de aceasta mă bucur mult, pentru ca să te mărturisesc cu folos înaintea tuturor când se va aduna toată lumea la înfricoșătoarea judecată și în vederea și în auzul tuturor celor ce stau la judecată să le zic: acesta este cel ce mă miluia și mă îmbrăca, că voi când vă ospătează și vă cinstește cineva vă este rușine să spuneți cuiva, ci tăgăduiți, iar eu pentru că vă iubesc tare deși tăceți voi, dar eu vestesc mila voastră cu multă laudă și nu-mi este rușine a zice că am fost flămând și m-ați hrănit, că am fost însetat și m-ați adăpat, ci-mi pare bine pentru aceste bunătăți, ca să fiți moștenitori ai Împărăției Cerurilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 79)

„Apoi cei mici sunt amicii speciali ai lui Dumnezeu: a-i primi înseamnă a cinsti pe Dumnezeu care-i iubește.” (Din vol. *Bogațiile oratorice*, p. 187)

„Da, e cea mai mare nebunie să lăsăm să rămână aici pe pământ ceva din cele ale noastre, când tot trebuie să plecăm de aici puțin mai târziu. Ceea ce lăsăm ne este nouă pagubă! Să trimitem, dar, toate averile noastre acolo unde avem să trăim veșnic.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 241)

„Și pretutindeni în epistolele sale Pavel vorbește de săraci, nu poți găsi epistolă în care să nu fie îndemn la milostenie. Știa, știa Pavel ce putere are milostenia!” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 248)

„Omul care poate cugeta la înviere și s-a mutat cu totul în viața cea de dincolo, le socotește o nimica pe toate cele de aici: bogăția, belșugul, aurul, argintul, hainele, petrecerile, mesele bogate și pe cele asemenea lor. Iar odată ce le socotește pe acestea o nimica, îi vine mai ușor să aibă grijă de săraci. De aceea și Pavel dă sfat de milostenie după ce mai întâi pregătise bine sufletul lor cu învățătura despre înviere.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 249)

„Gândindu-ne și noi la acestea, fie că trebuie să dăm milostenii fie că trebuie să ne punem în slujba celor care dau, să nu pregetăm, nici să ne temem că ni s-ar împruțina averea. Nu-i oare nesăbuit ca plugarul să arunce semințele, să-și golească jitnițele, și să nu se supere, să nu se amărăscă, nici să socotească risipă fapta sa, ci venit și câștig, cu toate că n-are nădejde deplină de câștig, iar tu, care nu semeni în astfel de ogoare, ci într-un ogor cu mult mai bun, tu, care ai să încredințezi argintul tău chiar lui Hristos, amâni, zăbovești, spui că ești sărac? N-ar fi putut, oare, porunci Dumnezeu pământului să scoată aur de la sine? Cel care a spus: *Să răsară pământul verdeață*, și l-a arătat îndată plin de iarbă, ar fi putut porunci pământului să verse de pretutindeni izvoare și râuri de aur. Dar n-a voit! Ci a lăsat în lume săraci mulți, și pentru folosul lor, și pentru folosul tău!” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 260)

„Nu te uita la săracul care primește, ci la Dumnezeu care-ți întoarce. Nu te uita la cel ce primește banul, ci la Cel ce răspunde de banul dat! Iată pricina pentru care unul primește și Altul întoarce! Pentru ca sărăcia și nenorocirea celui care primește să te plece spre milostenie și milă, iar bogăția Celui care îți întoarce și Care cheazășuiește ca datul tău să ți se întoarcă având dobândă mare, să te facă să ai încredere și în împrumut, și în achitarea împrumutului, și să te îndemne să faci milostenia cu și mai multă dăruire. Spune-mi, te rog, care om nu va da tot ce are când știe că are să primească însutit, când e încredințat că are să i se întoarcă ce dă?

Să nu cruțăm deci banii! Dar, mai bine spus, să-i cruțăm! Cel ce-și cruță banii îi pune în mâinile săracilor, vistieria cea neșefuită, cea neatacată de hoți, de slugi, de răufăcători și hulitori sau de altă primejdie. Dacă totuși pregeți să dai săracilor ceva din averile tale, cu toate că ai auzit ce ți-am spus, dacă nici nenorocirea săracului, nici altceva nu te poate îndupleca să dai,

gândește-te atunci la păcatele tale! Intră în conștiința păcatelor tale, cercetează-ți toată viața ta, socotește-ți cu de-amănuntul greșalele tale! De-ai fi cel mai nesimțitor om, frica de păcatele săvârșite te va cuprinde în tot timpul și-ți vei da chiar trupul, nu numai averile, când știi că prin milostenie capeți iertarea păcatelor tale. Dacă atunci când avem o rană sau când voim să scăpăm de o boală trupească, nu ne cruțăm deloc averile, ci ne dăm chiar haina, de e nevoie, ca să scăpăm de boala aceea, cu mult mai mult să facem aceasta, cu toată tragerea de inimă, când e vorba să scăpăm, prin milostenie, de boala sufletului și de rănilile cele cumplite ale păcatelor. Și doar, când ești bolnav de o boală trupească, nu scapi de ea îndată ce ai dat bani; adesea e nevoie să fii tăiat, să fii ars, să iei doctorii amare; e nevoie să stai flămând, să stai în frig și să te supui altor porunci grele. Aici nu-i așa! E de ajuns să pui bani în mâinile săracilor, și ți s-au spălat îndată toate păcatele, fără durere și fără osteneală. Doctorul care vindecă sufletul n-are nevoie de metode și de instrumente medicale, de cuțit și de foc! E de-ajuns numai să vrea, și șterge toate greșalele sufletului nostru și le nimicește.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 8, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 276-277*)

„Când milostenia aduce atâtea cununi, atâtea răsplăți și o iertare atât de mare de păcate, spune-mi, te rog, ce cuvânt de apărare vor avea cei care, cruțându-și averile, își cufundă în păcate sufletul? Iar dacă nimic altceva nu te mișcă și nu te îndeamnă la milă și la milostenie, să te îndemne sfârșitu-ți nesigur! Gândește-te că, deși nu dai săracilor averile tale, la venirea morții, vrând-nevrând, le vei da altora! Măcar acest lucru să te facă milostiv și iubitor de oameni! E cea mai mare nebunie să nu dăm celor nevoiași de bunăvoie averile noastre, când și așa avem să le lăsăm, chiar fără voia noastră. Și aceasta, mai ales când avem de cules atâtea bunătăți de pe urma acestei faceri de bine.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 9, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 277-278*)

„Dar care-i apărarea zadarnică și nefolositoare a multora?

- Trebuie să-mi cresc copiii, spun ei, trebuie să-mi întretin casa, am soție, și alte multe cheltuieli. Deci, n-am de unde milui pe cei săraci.

Ce spui? Nu-i miluiești pe cei săraci pentru că ai copii de hrănit? Dar tocmai pentru acesta, pentru că ai copii, trebuie să-i miluiești pe cei săraci și să-i ocrotești, ca să faci, cu câțiva bani, milostiv pe Dumnezeu, Care ți-a dat

copiii, ca să-L lași pe Dumnezeu ocrotitorul lor și după moartea ta, ca să atragi, cu acei bani, asupra lor bunăvoința cea de Sus, cheltuindu-i cu Dumnezeu. Nu vezi că mulți trec în testamente oameni bogați și cu dregătorii înalte, fără vreo înrudire cu ei, și-i fac împreună-moștenitori cu copiii lor, nu pentru altă pricină, ci ca să-i asigure, cu câțiva bani, pe copiii lor? Și fac aceasta, cu toate că nu știu ce sentimente vor avea, după moartea lor, pentru copiii lor, cei făcuți părtași la moștenire. Iar tu, când știi că Stăpânul Dumnezeu este iubitor de oameni bun și milostiv, nu-L vei pune moștenitor în testamentul tău? Nu-L vei face împreună-moștenitor cu copiii tăi? Spune-mi, așa va face un tată care-și iubește copiii? Dacă ai grijă de copiii pe care i-ai născut, lasă-le lor un înscris în care-L faci pe Dumnezeu răspunzător de împlinirea lui. Aceasta este cea mai mare moștenire, aceasta-i podoabă, aceasta-i și asigurarea copiilor tăi. Dă-I lui Dumnezeu moștenirea ta cea de pe pământ, ca să-ți dea în schimb, și ție și copiilor tăi, moștenirea cea din Ceruri. Moștenitorul Acesta e nobil, iubitor de oameni, bun, puternic, bogat, așa că, în nici un chip, nu-I poți pune la îndoială buna Lui credință.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 294-295)

„Milostenia se și numește sămânță tocmai pentru că fapta aceasta nu-i o cheltuială, ci un venit.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 295)

„De aceea au și poruncit părinții noștri să stea săracii la ușile bisericilor, pentru ca vederea lor să îndemne la milostenie chiar pe omul cel mai nepăsător și mai lipsit de inimă. În fata mulțimii de bătrâni, aduși de spate, îmbrăcați în zdrențe, murdari, neputincioși, sprijinindu-se chiar în toiegele din mâini, adesea fără vedere și cu trupul întreg schilodit, cine-i oare atât de împietrit, atât de tare, încât să nu-l miște vârsta lor, slăbiciunea, betegeala, sărăcia, îmbrăcămintea proastă, într-un cuvânt, totul? Cine poate rămâne stană de piatră în fața tuturor acestora? Mai convingători decât predica, săracii aceștia stau înaintea ușilor bisericii tocmai pentru ca să ne atragă prin înfățișarea lor și să ne îndemne spre milă la intrarea noastră în biserică.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 313)

„Cuvintele acestea: *Flămând am fost și M-ați hrănit*, cuprind în ele patru pricini care ne silesc să facem milostenie: prima, vrednicia de credință a Celui care cere: Cel care cere este însuși Stăpânul; a doua, nevoia mare: foamea; a treia, ușurința milosteniei: cere să-L hrănești, cere numai pâine, nu desfătări; a patra, măreția răsplății: ți se făgăduiește împărăția cerurilor în locul acestor daruri mici.

Ești neomenos, crud și nemilos? Rușinează-te, îți spune Hristos, de vrednicia Celui ce-ți cere! Nu te face vrednicia Lui să te rușinezi? Să te înduplece nenorocirea celui ce-ți cere! Nu te pleacă spre milă nici nenorocirea? Atunci dă, pentru că îți cere un lucru ușor! Nu poate să te înduplece nici vrednicia Celui ce-ți cere, nici nevoia mare, nici ușurința datului? Atunci dă celui ce-ți cere de dragul măreției bunătăților făgăduite! Iată patru pricini care pot trezi și pe un om de piatră, pe un zgârcit, pe un orb, pe un om fără milă, pe cel mai fără inimă! Mai poate fi, oare, vreo iertare celor care trec cu vederea pe săraci, după ce li s-a dat un sfat atât de bun și un îndemn atât de puternic?” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie*, 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 371-372)

MILOSTENIA (înclinația spre milostenie este ontologică în noi)

„... nu numai ca avem sădită în noi o oarecare sfială când facem fapta rea, ci mai mult, avem din fire multe bunuri, adică înclinații firești către fapta bună. Așa de pildă toți oamenii sunt din fire înclinați spre milostenie, spre iubirea de oameni și nici un bun din natura noastră nu are importanța acestuia. (...) Nimeni nu e din fire lipsit de mânie, nimeni nu este din fire lipsit de oarecare vanitate, nimeni nu e din fire stăpân pe mânie, pe când a fi milostiv și iubitor de oameni stă în firea omului, oricât de crud ar fi el, oricât de sălbatic. Și ce e de mirare când ne este milă până și de fiarele sălbatice? Aceasta e dovada că mila este sădită în noi chiar cu prisosință; chiar cu un pui de leu care este bolnav de l-am vedea și tot am simți mila; cu atât mai mult când este vorba de cei de o fire cu noi. Privește câți oameni bolnavi sunt împrejurul nostru; ei bine, aceasta e de ajuns pentru a ne mișca sufletele.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 86-87)

MILOSTENIA (nu contează atât milostenia bogată, cât intenția curată)

„Să-I dăm Lui să mănânce atunci când Îi este foame; să-I dăm să bea atunci când Îi este sete; când nu-I veți da decât un pahar cu apă rece, El îl va primi, căci El vă iubește; darurile prietenului, oricât de mici ar fi, îi par mai mari unui prieten. Numai să nu fiți îngâmfați, nici leneși, în a-I da; când nu-I veți da decât doi bani, El nu-i va refuza, ci El îi va primi ca pe un lucru de mare preț. În sfârșit, neavând nevoie de nimeni, și aceste lucruri nefiindu-i Lui necesare nicidecum, este cu dreptate ca să nu privească la mărimea darurilor, ci la intenția și la voința celui ce dă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XX, 3, p. 98)

„Ce-i vom răspunde noi lui Iisus Hristos când ne va întreba: *M-ați văzut flămând și nu Mi-ați dat să mănânc?* (Mt., 25, 42). Ce scuză vom avea noi? Vom motiva sărăcia noastră? Dar nu suntem mai săraci ca această văduvă săracă din Evanghelia, care pentru că a dat doi dinari (Mc., 12, 42) a întrecut lumea întreagă. Dumnezeu nu cere de la noi jertfe mari nici milostenii mari; El nu măsoară decât bunăvoința noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Că dărnicia se judecă nu cu măsura celor date, ci cu voirea celor ce dau.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVI, p. 155)

„... Dumnezeu nu se uită și nici nu cântărește cele date ca milostenie, ci se uită la intenția celui ce a dat.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 202)

„Nu te descuraja iubitele, fiindcă cele cerești nu sunt de vânzare și nici nu se câștigă cu bani. Nu banii în sine cumpără, ci intenția celui ce depune bani, cugetul lui, faptul de a se pune mai presus de cele pământești, iubirea lui de oameni, milostenia. Pentru că dacă argintul ar fi cel care cumpără, atunci acea văduvă din Evanghelia care și-a dat ultimii bănuți, cu siguranță că n-ar fi putut cumpăra mare lucru. Dar pentru că nu argintul, ci intenția ei a avut putere, ocazia a scos la lumină cugetul cel bun al inimii ei și ea a câștigat totul. Să nu spunem deci că împărăția cerurilor se poate cumpăra cu bani; nu cu bani, ci cu buna intenție dovedită sau arătată prin bani. Așadar este nevoie de bani?, întrebi tu. Nu de bani, iubitele, ci de un cuget bun. Dacă-l ai pe acesta, vei putea cumpăra cerul chiar cu numai doi bănuți. De ce? Pentru că atunci când tu ai bani mulți și dai puțini, ai făcut desigur milostenie, însă nu atât cât a făcut acea văduvă, căci ea s-a lipsit pe sine, și nu numai că s-a lipsit, ci a dat tot ce avea cu sine. N-a fâgăduit Dumnezeu împărăția cerurilor în schimbul unui pahar cu apă rece, ci

intenției celui ce s-a sacrificat.” (*Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XVI-a, p. 273*)

„Chiar dacă din puținul ce avem dăm puțin, nu-și va întoarce Dumnezeu fața de la aceasta, ci o va primi ca mare și minunată, fiindcă El ia seama la buna intenție, iar nicidecum la cele date. Chiar de ar fi milostenia cât de mare, totuși El își dă votul pentru aceea făcută cu inimă bună, și pe dătător îl face moștenitor veșnicilor bunătăți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia I, p. 57*)

„Și El n-a dat răsplata doar a doi oboli văduvei care a aruncat în cutia templului numai doi oboli.

-De ce ?

-Pentru că nu s-a uitat la bogăția banilor, ci la bogăția sufletului. Dacă te uiți la banii aruncați de văduvă, foarte sărăcăcios e darul, dar dacă te uiți la voința cu care e dat, vei vedea o nespusă visterie de măreție sufletească”. (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VI, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 95*)

„Când i se aduc daruri, Stăpânul nu măsoară răsplata cu bogăția darului adus, ci cu dragostea celui care a adus darul.” (*Omilia a II-a la Sfinții Macabei, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 419*)

„Că mărimea milosteniei nu se alege din mulțimea banilor, ci din osârdia celor ce o dau pe ea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 69*)

MILOSTENIA („cel care va da un pahar cu apă rece nu va pierde plata”)

„Cel care va da un pahar cu apă rece, amin zic vouă, spune Dascălul neguțătoriei celei duhovnicești, nu-și va pierde plata sa (Matei 10, 42). Să-și aibă plata sa un pahar cu apă rece, iar hainele și banii, dați ca să faci bine, să nu-și aibă plata lor? Dimpotrivă, chiar multă plată!

- Dar pentru ce Domnul a vorbit de un pahar cu apă rece?

- Ca să-ți arate că milostenia nu înseamnă cheltuială. Ca să dai un pahar cu apă rece, n-ai nevoie să-ți golești lada, nici să faci vreo altă cheltuială.

Dacă acolo unde datul este fără cheltuială, harul binefacerii este atât de mare, cât de mare trebuie să fie plata primită de la Dreptul Judecător acolo unde datul stă în belșug de haine, de bani și de alte bunuri?

Deci atâta creme cât putem cumpăra virtuțile la un preț atât de scăzut, să le luăm, să le răpim, să le cumpărăm de la marele Dăruitor.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 145)

MILOSTENIA (să oferim milostenie nu numai din cele prisositoare, ci și din cele necesare)

„Dar în ce constă mila cea mare? Să dăm nu numai din plusul nostru, ci și din necesarul nostru.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 4, p. 301)

MILOSTENIA (oferirea milosteniei în raport cu cât posedă fiecare)

„Căci multul sau puținul nu cu măsura celor date îl hotărăște Dumnezeu, ci cu puterea averii celui ce dă. De multe ori tu, care ai poate sute de statiri de aur, ai dat mai puțin decât cel ce a dat numai un singur obol, fiindcă ai dat din prisosință. Dar fă chiar și așa, și iute vei ajunge a da și mai cu îmbelșugare. Împrăștie banii, ca să aduni dreptatea. Căci dreptatea nu voiește a fi împreună cu banii, ci printr-înșii, și nu cu dâșii ne va sta de față.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 181)

„E cu puțință să fie cineva și sărac și cu toate acestea să câștige totul cu puținul pe care l-a dat, pentru că Dumnezeu cere de la noi doar ceea ce putem să facem.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 202)

„Ceea ce se caută este de da mult sau puțin, ci ca să se dea nu mai puțin de propriile puteri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 17)

„Mulțimea milosteniei nu se judecă numai din cele ce se dau, ci și din voință. Numai să nu dai mai puțin decât puterea, și tot ai plătit!” (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 523)

„Milostenia cea multă și cea puțină nu se socotește la mărimea dării ci după bunăvoința și după puterea avuției și după stăpânirea celor ce o dau.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 71)

MILOSTENIA (nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor care se îndură și dau)

„A da milostenie multă sau puțină, nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor ce dau. Așadar, nici tu, cel bogat, să nu cugeți lucruri mari dacă ai dat mult, și nici tu, cel sărac, să nu te descurajezi dacă ai dat puțin, căci de multe ori tu ai dat mai mult decât acela. Nici nu trebuie de a ne văita din cauza sărăciei, căci sărăcia tocmai face mai ușoară milostenia.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Văduva din Evanghelie cu doi bani a covârșit talanții cei mulți, fiindcă i-a fost îmbelșugată intenția ei. Și cum se poate – zici tu – ca viețuind cineva în cea mai neagră sărăcie, să facă aceasta cu bunăvoință?, întreabă pe văduvă, și de la ea vei auzi modul cum se poate; vei afla apoi că nu sărăcia aduce pe cineva în strâmtorare și nemulțumire, ci intenția omului este care face și pe aceea, ca și pe aceasta. Este cu puțință, ca fiind cineva în cea mai mare sărăcie, să fie și mărinimos, după cum și cel ce trăiește în bogăție să fie avar și meschin.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 410)

MILOSTENIA (și cei săraci sunt datori a oferi milostenie)

„Și cuvântul acesta al nostru pentru milostenie se potrivește nu numai celor bogați, ci și celor săraci. Chiar de-ar fi cineva care se hrănește din cerșit, cuvântul acesta se adresează și lui, căci doar nu este cineva atât de sărac, încât să nu poată avea la îndemână doi bani. Este cu puțință ca și din puțin să dea cineva puțin, și să întreacă chiar pe cei ce au dat mai mult, precum văduva cea din Evanghelie, fiindcă măreția milosteniei nu se judecă pe măsura celor date.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 57)

„Dar dacă nu am de unde să dau milostenie? Zici tu. Un pahar de apă rece ai, orișicât de sărac ai fi; doi bani ai, orișicâtă sărăcie s-ar ține de capul tău; picioare ai, spre a cerceta pe cei bolnavi, spre a te duce pe la cei de prin

temniți; acoperământ de casă ai, spre a primi pre cei străini. Nu este iubiților, nu este nici o iertare pentru cel ce nu face milostenie. Acestea neconținut le grăim vouă, nu îngrijindu-ne de cei ce pățimesc, pe cât de voi. Acestea vi le spunem într-una, pentru ca din această repetare să putem avea un câștig cât de mic. Dați, deci, celor de aici, care au nevoie, ca să puteți lua în schimb cele cerești.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 364)

„Voi știți cele petrecute cu văduva din Evanghelie. Este bine, dar, de a pune înainte pururea acest exemplu, ca astfel nici săracul să nu se deznădăduiască, văzând pe acea femeie punând în corvană cei doi bani ce-i avea. Unii au adus și fire de păr la zidirea templului, și totuși nici aceștia n-au fost respinși. Cei ce aveau însă aur, și aduceau fire de păr, erau blestemați, - iar cei ce numai păr aveau, aceasta aduceau, și erau primiți. De aceea și Cain a fost muștrat, nu pentru că a adus pe cele rele, ci pentru că din cele ce avea, a adus pe cele mai rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXII, p. 373)

„-Dar cum pot face milostenie, când și eu sunt sărac?, mă întrebi.

-Mai cu seamă când ești sărac poți milui. Cel bogat, îmbătat de mulțimea banilor și averilor lui, cu fierbințeli din pricina unei boli cumplite de friguri, are o dragoste pe care nu și-o poate sătura, vrea să-și mărească tot mai mult averile. Cel sărac, izbăvit de această boală, dă mai cu ușurință din ceea ce are. Milostenia nu stă în măsura averii, ci în măsura voinței”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 129-130)

„Porunca milosteniei nu a fost dată numai pentru cei bogați, ci și pentru cei care au puțin, ba chiar și pentru cei care abia reușesc să-și câștige pâinea cea de toate zilele. Pentru că nimeni nu este atât de sărac, încât să nu aibă cei doi bani ai văduvei din Evanghelie (Marcu 12, 42). Celui care dă ceva din puținul pe care îl are, se poate să i se socotească mai mult decât celor care dau mult, din multele lor bogății. Valoarea milosteniei nu depinde de cât dăm, ci de gândul cu care dăm. De aceea, nu trebuie să ne uităm la văduvă, care a dat numai doi bani, ci la faptul că deși nu i-a mai rămas nici un ban, nu i-a părut rău pentru jertfa ei. În felul acesta, ea și-a dat toată averea.

Pentru a face milostenie, nu avem nevoie de bani, ci de bunăvoință. Atunci când avem bunăvoință, nu contează că suntem săraci.

Iar când ne lipsește bunăvoința, nu ne ajută cu nimic faptul că suntem bogați.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 280)

„... află lămurit că sărăcia nu e o piedică în calea milosteniei. Chiar dacă ești de mii de ori mai sărac, nu ești mai sărac decât cea care avea doar un pumn de făină (3 Rg., 17, 12) și cea care avea doar doi bănuți (Mc., 12, 42), fiecare din ele fiind admirată pentru că și-a golit pentru cei în lipsă toată averea lor; o atât de mare sărăcie n-a fost piedică în calea unei atât de mari iubiri de oameni, ci milostenia făcută de aceste două sărmane a fost atât de îmbelșugată și generoasă încât i-a eclipsat pe toți bogații și i-a întrecut prin bogăția intenției și prisosul râvnei pe cei care dădeau mulți galbeni. Astfel că nu numai n-ai suferit de aici nici o nedreptate, dar ai câștigat și mai mult, primind printr-o contribuție mică cununi mai strălucitoare decât ale celor ce și-au dat cele mai multe din averile lor.” (*Scrisori din exil. Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 243)

„Nici unul nu este atât de sărac și lipsit cât să n-aibă măcar cât de puțin, că poate cineva și din puțin să facă puțină milostenie și să întreacă pe cei ce dau mult, ca și văduva aceea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 64)

„Că de vom avea osârdie și milă spre cei lipsiți, nimic nu ne va împiedica sărăcia. La fel, când n-avem osârdie și blândețe spre săraci, nici un folos nu avem de binele și de avuția noastră.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 64)

„Nici sărăcia să nu fie piedică pentru o astfel de ajutorare. De-ai fi sărac, sărac de tot, nu ești mai sărac decât văduva aceea care și-a dat toată averea ei (Luca 21, 2-4)! De-ai fi sărac, sărac lipit, nu ești mai sărac decât văduva cealaltă, din Sarepta Sidonului, care avea numai o mână de făină; dar aceasta n-a împiedicat-o să-l primească pe profet! Vedea în jurul ei ceata de copii, vedea că foamea o amenință, că nu-i mai rămâne nimic pentru hrană, și totuși l-a primit pe prooroc cu multă tragere de inimă (III Regi, 17, 10-16).” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 254-255)

„Totdeauna se caută nu cât de mare îți este bogăția, ci cât de mare ți-e sufletul. Omul cu suflet mare și bogat, de-ar fi mai sărac decât toți oamenii, îi poate întrece pe toți în ospitalitate, în milostenie și în bunătate; pe când omul mic și sărac la suflet, omul care se târăște pe pământ, de-ar fi el mai avut ca toți, este mai sărac și mai lipsit decât toți. De aceea pregetă și șovăie în fata tuturor acestor fapte. Și după cum pentru un nevoiaș sărăcia nu-i o piedică pentru milostenie, din pricina bogăției sufletului său, tot așa și pentru cel avut, bogăția nu-l poate ajuta să facă bine din pricina sărăciei sufletului său. Pildele ne stau în față. Văduva a găzduit pe profet, deși avea puțină făină; regele Ahab avea atâta bogăție, totuși a poftit și averile străine (III Regi, 21, 1-2). Așa că nu bogăția averilor, ci bogăția sufletului ne dă ușurința de-a face milostenie. La fel și altă văduvă: cu cei doi bănuți ai ei a întrecut pe mulți bogați; sărăcia nu i-a fost o piedică (Luca 21, 2-4)! Însăși sărăcia a făcut ca milostenia să fie mai mare. Precum spune și Pavel: *Sărăcia lor cea adâncă a prisosit spre bogăția dărniciilor lor* (II Cor., 8, 2). Nu trebuie să ne uităm la aceea că a pus în cutia bisericii doi bănuți, ci că îi avea numai pe aceștia, și nu i-a cruțat! Și-a dat tot avutul ei. De aceea trebuie s-o admirăm și s-o încununăm. Ca să primim pe străini, nu ne trebuie bogăție, ci bunăvoință. Când avem bunăvoință, sărăcia nu ne aduce pagubă; dar când bunăvoința ne lipsește, bogăția nu ne e de nici un folos.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 12, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 363-364)

MILOSTENIA (sufletească)

„Cu cât sufletul e mai bun decât trupul, cu atât au dreptul la mai mare răsplătă decât cei care ajută cu bani pe cei nevoiași, cei care prin sfaturi și neconțință învățătură aduc pe cei nepăsători și pe cei căzuți pe calea cea dreaptă, arătându-le urâtenia păcatului și marea frumusețe a virtuții celei după Dumnezeu”. (*Omilia la Facere, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52*)

„Dacă vedem în piață un om bătut și nenorocit de soartă, de putem să-i dăm bani s-o facem; de putem să-l mângâiem cu cuvântul, să nu pregetăm. Are răsplata sa și cuvântul; dar mai bine spus, chiar și suspinele. Asta o spunea și fericitul Iov: *Iar eu am plâns pentru orice neputincios și am suspinat când am văzut om în nevoie* (Iov 30, 25). Iar dacă lacrimile și suspinele au răsplătă, gândește-te cât de mare va fi plata când adaugi și

cuvinte de mângâiere, ajutoare bănești, orice alt fel de milostenie!”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, X, în col. PSB, vol. 23, p. 191)

„Chiar când nu le-am putea duce să mănânce nimic celor din închisoare, nici să răscumpărăm starea lor jalnică cu bani, îi vom putea mângâia prin cuvintele noastre, să ridicăm sufletul lor abătut de tristețe, să-i ajutăm în multe alte lucruri; fie vorbind pentru ei celor ce i-au închis; fie făcându-i pe gardieni mai blânzi și mai compătitori; pentru aceea nu vom fi lipsiți de câștig, mic sau mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 5, p. 302)

„Apoi fiindcă știm că în închisoare se află o comoară ascunsă, să intrăm acolo adesea, acolo să ne facem comerțul nostru și înclinarea care o avem pentru teatru s-o întoarcem acolo. Dacă voi n-ați avea de adus decât propria voastră persoană prizonierilor, dați-le cuvinte de mângâiere. Dumnezeu nu răsplătește numai pe cel ce hrănește pe prizonieri, ci și pe cel ce i-a vizitat. În sfârșit, dacă, intrând în închisoare, voi îi încurajați pe acești săraci nenorociți, dacă întăriți sufletul lor abătut și adâncit în teamă și în tristețe, făcându-le îndemnuri bune, ajutându-i și făgăduindu-le siguranță și faptele voastre bune, învățându-i, nu veți avea o plată prea mică. Cei mai mulți din cei ce plutesc în plăceri poate vor râde dacă mă vor auzi vorbind așa; dar acești nenorociți care sunt în mizerie, atinși și pătrunși de starea lor, vor asculta cuvintele noastre cu multă blândețe și modestie; ei vă vor lauda, se vor face mai buni. Adesea evreii s-au răs și și-au bătut joc de Sfântul Pavel auzindu-l predicând; dar prizonierii l-au ascultat cu multă atenție. Nimic nu dispune mai mult sufletul la filozofie ca nenorocirea, durerile și năpastele.

Să fim dar atenți, dragii mei frați, la toate lucrurile acestea: să privim tot binele pe care-l vom dobândi noi și-l vom da acestor săraci închiși și cel pe care o să ni-l facem nouă, dacă mergem să-i vizităm, dacă timpul pe care-l folosim rău în piața publică și la lucruri inutile îl vom da pentru ei pentru a-L câștiga pe Iisus Hristos și pentru a ne procura nouă o bucurie destul de mare. Să lucrăm astfel pentru slava lui Dumnezeu și vom obține bunurile veșnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 6, pp. 304-305)

„Chiar dacă nu ai nimic, totuși dacă ai sufletul compătitor pentru nevoile altora, pentru aceasta ți se va da răsplata cuvenită.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Apostolul cere ca tot cel ce dăruiește ceva, să facă aceasta cu neviclesug, cel ce miluiește – să fie întru bunăvoință, cel ce cârmuiește – să fie cu osârdie, căci el nu voiește ca noi să ajutăm pe cei nevoiași numai cu bani, ci și prin cuvinte, și prin fapte, și cu trupurile, și cu toate celelalte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 410)

„Să împărțăm fraților noștri orice gând bun pe care îl avem, să-l scoatem la iveală înaintea tuturor, să nu-l ascundem. Când îl dăm altora, atunci ne îmbogățim mai mult. Când facem părtași pe mai mulți la câștigul nostru, atunci mărim avuția noastră”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 151)

„Vezi, așadar, că cel care este sărac de bani, poate oferi arte daruri. Și noi, dacă nu avem bani, să dăm săracilor dragoste, mângâiere, rugăciune și ce se mai află în inima noastră milostivă. Pentru că și aceasta tot milostenie se cheamă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 289)

„N-ai putut după Botez să-ți păzești trupul curat? Poți prin pocăință să-l faci pe el curat, poți prin bani, prin milostenie.

Dar n-ai ban? Poți să cercetezi însă pe cel bolnav, să mergi la cel legat, să dai un pahar de apă rece, să primești pe cel străin în casă și sub același acoperământ, să dai doi bănișori – văduva, și să suspini pentru cei ce se muncesc; pentru că și lucrul acesta este milostenie.” (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 118)

„Un pahar de apă rece, o vizită, un cuvânt de mângâiere, o intervenție ajutătoare, un ajutor, un ajutor oricât de mic ar fi: iată ceea ce cere de la noi Dumnezeu și ceea ce putem noi da totdeauna.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 182)

MILOSTENIA (din furt)

„... mă gândesc la milostenia aceea făcută din averi nepătate de jaf și nedreptate. Dacă cel care se îngrijește numai de el din averile lui și nu dă altuia nimic, nu-i milostiv, cum poate fi milostiv acela care ia averile și drepturile altora, chiar dacă ar face cu ele mii de milostenii? Dacă e o neomenie să te folosești numai tu din averile tale, apoi cu mult mai mare neomenie este să le iei pe ale altora. Dacă Dumnezeu pedepsește chiar pe cei care nu și-au agonisit averile prin jaf și nedreptate, pentru că n-au făcut

milostenie, apoi cu mult mai mult pe cei care au luat averile altora. Să nu-mi spui că a nedreptățit pe unul, dar a miluit pe altul! Asta e grozăvia. Ar trebui ca nedreptățitul să fie și cel miluit. Așa însă rănești pe unii și-i vindeci pe alții pe care nu i-ai rănit, când ar trebui să vindeci pe cei pe care i-ai rănit; dar, mai bine spus, nici n-ar fi trebuit să rănești. Filantrop nu-i acela care rănește întâi, și apoi vindecă, ci cel care vindecă pe cei răniți. Vindecă, dar, mai întâi rănile făcute de tine și apoi pe cele făcute de alții! Dar, mai bine spus, nici nu răni, nici nu doborâți pe nimeni la pământ - asta este treaba jucătorilor de la întrecerile atletice -, ci ridică pe cei doborâți la pământ. Nu este cu putință să vindeci răul săvârșit de jaf și nedreptate cu aceeași măsură de milostenie. Dacă ai răpit unuia un obol, nu trebuie să faci milostenie cu un obol ca să stârpești rana jafului, ci cu un talant. De aceea hoțul trebuie să dea împătrit de cât a luat; răpitorul însă e mai rău decât hoțul. Dacă hoțul trebuie să dea împătrit decât a luat, apoi răpitorul trebuie să dea înzecit și chiar cu mult mai mult. Ce bine ar fi dacă chiar așa ar putea căpăta iertare pentru nedreptatea săvârșită; dar nici atunci nu va primi plată pentru milostenia sa. De aceea Zaheu spunea: *De am năpăstuit pe cineva, întorc împătrit și voi da săracilor jumătate din averile mele* (Luca 19, 8). Dacă în timpul legii vechi trebuia să întorci împătrit, apoi cu mult mai mult pe timpul harului; dacă hoțul trebuie să întoarcă, apoi cu mult mai mult răpitorul. Răpitorul în afară de pagubă mai aduce și ocară celui jefuit. Deci dacă ai întoarce de o sută de ori cât ai răpit, tot n-ai întors tot. Vezi, dar, că nu în zadar spuneam: Dacă ai răpit unuia un obol și-i întorci un talant, abia dacă poți tămădui rana făcută. Dacă așa abia poți tămădui rana, cum te vei apăra înaintea lui Dumnezeu când strici rânduiala, când răpești averi întregi și dai puțin, și nici acelora pe care i-ai jefuit, ci altora în locul acelora? Ce iertare mai poți avea? Ce nădejde de mântuire? Vrei să știi cât de mare rău faci când miluiești așa? Ascultă ce spune Scriptura: *Cel care aduce jertfă din averea săracilor este ca acela ce omoară pe fiu înaintea tatălui lui* (Înt. Sir., 34, 22)”. (*Omilii la Matei*, omilia LII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 608-609)

„Milostenia făcută din jaf e și cruzime și ocară. Mai bine să nu dai nimic decât să dai din munca și sudoarea altora. Spune-mi, dacă ai vedea pe doi oameni, pe unul dezbrăcat, iar pe altul cu haină pe el, și dacă ai dezbrăca pe cel cu haină și l-ai îmbrăca pe cel gol, n-ai face, oare, o nedreptate? Negreșit! Dacă nu miluiești, ci nedreptățești, când dai altuia tot ce ai luat de la altul, ce pedeapsă nu vei primi când nu dai nici cea mai mică parte din ce-ai jefuit și când mai numești milostenie datul acesta? Dacă erau ținuți de răi oamenii care aduceau la jertfelnic animale betege, cum crezi că vei dobândi iertare făcând o faptă mai rea decât ei? Dacă un hoț, chiar dacă dădea înapoi

proprietarului ceea ce-i furase, făcea totuși o nedreptate și nedreptatea era atât de mare că păcatul nu i se ștergea decât dacă întorcea împătrit - și asta în Vechiul Testament -, gândește-te acum cât jăratec nu adună pe capul lui nu cel ce fură, ci cel ce siluiește și nu dă înapoi celui jefuit, ci în locul aceluia îi dă altuia; și nici nu dă împătrit, dar nici jumătate, și face asta nu pe vremea Vechiului Testament, ci acum, pe vremea Noului Testament? Dacă unul ca acesta nu-i pedepsit aici pe pământ, plânge-l mai ales pentru aceasta, că-și adună pe capul lui mai mare urgie, dacă nu se pocăiește”. (*Omilia la Matei, omilia LXXXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 961-962*)

„Dacă Cain, pentru că i-a oferit lui Dumnezeu cea mai mică parte și cea mai rea din bunurile sale (Fac., 4), fără să-i facă rău la nimeni a fost pedepsit, nu vor primi o pedeapsă mai grozavă cei ce-i vor aduce daruri din răpirile lor și din lăcomia lor? Dacă Dumnezeu n-a dat această poruncă, aceasta este pentru ca să facem milostenie aproapelui, și nu pentru ca noi să-l asuprim. Cel ce răpește bunul altuia și-l dă altuia, acela nu este milostiv, ci nedrept și cu totul păcătos. Precum nu se scoate ulei dintr-o piatră, cruzimea nu produce omenia. Nu se poate numi milostenie ceea ce iese din acest izvor necurat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XIII, 4, p. 65*)

„*Credința și mila șterg păcatele* (Ecl., 4, 33); eu zic milostenia care nu este făcută dintr-un bun rău câștigat, căci aceea nu este milostenie, ci o neomenie și o cruzime. În sfârșit, ce se poate câștiga dezbrăcându-l pe unul și îmbrăcându-l pe altul? (...) Chiar când vom da tot bunul altuia, nu vom câștiga nici un rod. Zaheu ne învață, el zice că împlânzește mânia lui Dumnezeu restituindu-I împătrit tot bunul ce l-a luat (Lc., 19, 8). Dar noi comitem mii de răpiri și credem că prin ceva milostenie potolim mânia lui Dumnezeu și nu vedem că o pornim mai mult.

Spuneți-mi, vă rog, luând într-un car cu asin mort și putrezit, voi l-ați duce la altar pentru a-l aduce jertfă, oare nu vă va ucide cu pietre lumea întreagă ca pe un necredincios și pe un stricător de cele sfinte? Ei bine! Dacă eu dovedesc că o jertfă făcută dintr-un bun furat este mai netrebnică, ce iertare vom avea noi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXIII, 3, pp. 376-377*)

„Dar dacă cu aceleași mâini cu care-i despuiem pe unii, noi îi îmbrăcăm pe alții, chiar când pentru aceia ne vom folosi de bunurile pe care le-am jertfit nu vom evita pentru aceea chinurile.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXIII, 3, p. 377*)

„Sigur este mai bine a nu face nici o operă de milostenie, decât s-o facem în acest fel. I-ar fi fost mai folositor lui Cain să nu jertfească nimic din tot. Ori, dacă, Cain, pentru că a oferit ceia ce avea de mai puțin preț, l-a jignit pe Dumnezeu, cel ce face milostenie dând bunul altuia, cum nu va porni el mânia Lui? Eu v-am oprit, zice Domnul, să răpiți bunul altuia, și voi vreți să Mă cinștiți oferindu-Mi răpirile voastre? Ce sentiment aveți despre Mine? Credeți că asemenea jertfe Îmi sunt plăcute?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXIII, 3, pp. 377-378*)

„Când cineva face milostenie din vreo obligație oarecare, sau din vreo nedreptate, sau din slavă deșartă, atunci este pierdută roadă acelei milostenii.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXX, p. 525*)

„Trebuie să spunem că Dumnezeu nu este mulțumit cu milostenia noastră atunci când banii pe care îi dăm provin din furt, înșelăciune, cămătărie sau orice alt fel de mijloace murdare. Domnul primește numai ceea ce dăm din roadele muncii noastre cinstite. Orice altă jertfă este murdară dinaintea lui Dumnezeu. Pentru că nu poți răpi de la unul ca să dai celui alt, nu poți unuia să-i faci rău ca altuia să-i faci bine. Milostenie înseamnă să facem bine, nu să-i distrugem pe semenii noștri. Cel care distruge un om ca să facă bine altui om nu face milostenie, ci săvârșește păcatul greu al nedreptății.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 290*)

„Faceți-vă, spune Hristos, prieteni din bogăția cea nedreaptă (Luca 16, 9).

Vezi cât de mare e iubirea de oameni a Stăpânului, cât de mari sunt bunătatea și bunăvoința Lui? N-a spus fără rost aceste cuvinte! Le-a spus pentru că mulți bogați adună bogăție din jaf și lăcomie. *Rău faceți*, le spune Hristos, *nu trebuie să adunați așa averea! Dar pentru că ați adunat-o, puneți capăt jafului și lăcomiei! Folosiți-vă cum trebuie averea!* Nu spun cu asta să miluiești jefuind, ci, după ce ai izgonit din tine lăcomia, să folosești averea miluind și ajutând. De nu încetezi cu jaful, nici milostenie nu faci, chiar dacă s-ar părea că faci. De-ai arunca în mâinile săracilor bani cu nemiluita, dar dacă furi și răpești mai departe averile altora, Dumnezeu te socotește la fel cu ucigașii. De aceea, trebuie mai întâi să ne depărtăm de lăcomie, și apoi să miluim pe cei din nevoi.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște*

cele bune ..., 10-11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 312-313)

MILOSTENIA (din veniturile adunate în mod nedrept)

„... către cei ce cer camătă la bani eu nu fac nici o vorbă, și nici către ostașii care clatină pe alții și se ocupă cu nenorociri străine, fiindcă Dumnezeu nu voiește a primi nimic din asemenea bani – ci eu spun acestea numai către cei ce adună averile prin ostenele drepte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 466)

MILOSTENIA (săvârșită de dragul slavei deșarte – remedii)

„Da, știu, ai și clipe când miluiești pe săraci! Dar și atunci cât prăpăd sufletesc! Miluiești sau din mândrie sau din dorința slavei deșarte, ca să nu ai vreun folos sufletesc nici atunci când faci bine. Ce poate fi mai îngrozitor decât să fii în port și să te îneci!

Ca să nu se întâmple asta când faci bine, nu căuta laudă de la nimeni, ca să-L ai pe Dumnezeu datornic. *Împrumutați* spune Domnul, *pe cei de la care nu mai nădărduiți să luați înapoi* (Luca 6, 36).

Ai datornic pe Dumnezeu! Pentru ce-L lași pe El și ceri de la mine, un om sărac și nenorocit? Datornicul acesta nu se supără de-I ceri înapoi împrumutul. Este, oare, sărac? Nu vrea să-ți întoarcă banii? Nu! Nu vezi oare, nespusele lui visterii? Nu vezi nepovestita lui dărnicie? Pe El apucă-L de haină! De la El cere! Se bucură mult când îi ceri!”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 190)

„*Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor! Că milostenia de care a vorbit mai înainte era milostenia lui Dumnezeu.*

După ce a spus: *Să n-o faceți înaintea oamenilor*, a adăugat: *Spre a fi văzuți de ei*. S-ar părea că spune a doua oară ce spusese mai înainte. Dar dacă te uiți cu luare aminte, nu spune același lucru, ci altceva întâia oară, și altceva a doua oară. Și aceste cuvinte cuprind multă siguranță și o nespusă purtare de grijă și cruțare. Că poți face milostenie și înaintea oamenilor și să n-o faci spre a fi văzut de ei; și poți să n-o faci înaintea oamenilor și totuși s-o faci spre a fi văzut de ei. Pentru că nu-i pedepsită sau încununată simpla faptă, ci gândul e încununat. Dacă Hristos n-ar fi făcut această precizare, atunci mulți s-ar fi trândăvit de a mai face milostenie, pentru că negreșit nu-i cu putință ca, în orice împrejurare, milostenia să fie tăinuită. De aceea Domnul te dezleagă de această nevoie, nu în săvârșirea milosteniei, ci în

gândul cu care o faci; și, după gând, hotărăște paguba sau răsplata. Și ca să nu spui: *Ce pot face, dacă mă vede altul?*, Domnul îți spune: *Nu cer asta, ci gândul tău și felul în care faci milostenia!* Dumnezeu vrea să-ți formeze sufletul și să te scape de boală”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 245)

„Dar e cea mai cumplită cruzime să cauți lauda, și nu stingerea suferinței, când altul piere de foame! Deci, ceea ce ne cere Domnul nu este datul milosteniei, ci felul datului”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 245)

„- Și cum trebuie făcută milostenia?

- *Să nu știe stânga ta ce face dreapta ta* (Matei 6, 3).

Nici aici nu vorbește de mână, ci a spus-o figurat. *Cât de dorit ar fi, pare a spune Domnul, de-ar fi cu puțință ca tu însuși să nu știi că faci milostenie; ca mâinile care slujesc milosteniei să rămână tănuite!*

Aici nu e vorba, așa cum interpretează unii, că trebuie să ascundem milostenia de oamenii răi. Nu! Domnul ne-a poruncit s-o ascundem de toți oamenii.

Gândește-te, apoi, cât de mare e răsplata”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 246)

„Vrei să vezi că milostenia făcută pentru slava deșartă nu face numai desfrânat pe un astfel de suflet, ci și nebun? Uită-te cu luare aminte la el! Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceea ca milostenia să lase cerul și să fugă după sclavi fugari, după stricători de case, să alerge pe străzi și ulițe după oameni care o urăsc, după niște oameni hidoși și urâți la chip, care nu vor nici s-o vadă, care o urăsc tocmai pentru că moare de dorul lor? Că pe nimeni nu urăsc oamenii atât de mult ca pe cei care au nevoie de slăvirea lor. Îi învinuiesc în fel și fel de chipuri și se petrece cu ei ce s-ar petrece cu o fiică de împărat, fecioară, pe care ai coborî-o de pe tronul ei împărătesc și i-ai porunci să trăiască cu niște gladiatori care și-ar bate joc de ea. Că oamenii atunci mai mult îți întorc spatele cu cât umbli mai mult după ei. Dacă ceri însă de la Dumnezeu slavă, cu atât mai mult te atrage, te laudă și-ți dă mare răsplată. De vrei să vezi și în alt chip paguba ce-o ai când dai milostenie de dragul slavei deșarte, de ochii lumii și spre fală, gândește-te la marea durere neconținută tristețe ce-ți va pătrunde în suflet când vor suna în urechile tale cuvintele lui Hristos, spunându-ți că ți-ai pierdut toată răsplata (Matei 6, 1-4)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 816-817)

„Spune-mi, cine este dascălul milosteniei? Negreșit Dumnezeu, Care ne-a învățat milostenia, Care o cunoaște mai bine decât toți, Care miluiește la nesfârșit. Te întreb acum! Dacă ai învăța luptele atletice, la cine te-ai uita sau cui ai vrea să-i arăți exercițiile tale? Celui care vinde zarzavaturi, pescarului sau instructorului tău? Ceilalți sunt mulți, dar instructorul este unul. Ce-ți pasă de rîd alții, dacă instructorul tău admiră? Nu râzi și tu de ei împreună cu el? Sau ce? Dacă înveți lupte atletice nu te uiți, oare, la cel care știe să te învețe să lupți? Dacă înveți arta oratorică, nu-i așa că dorești laudele dascălului de retorică și disprețuiești laudele celorlalți? Nu-i, oare, o prostie ca în celelalte mese să te uiți numai la dascăl, iar când e vorba de milostenie să faci cu totul dimpotrivă? Și doar paguba nu-i aceeași. Acolo, dacă lupți pentru părerea mulțimii și nu pentru a dascălului, paguba privește numai lupta; aici însă paguba privește viața veșnică. Ai ajuns prin milostenie asemenea lui Dumnezeu? Fii asemenea Lui și prin a nu-ți arăta milostenia. Hristos spunea celor pe care-i vindeca să nu spună nimănui. Îmi spui că vrei fii numit de oameni milostiv? Pentru care câștig? Pentru nici unul, dar pentru nesfârșită pagubă. Aceia pe care-i chemi să fie martori milosteniei tale ajung tâlhari ai comorilor celor din ceruri. Dar, mai bine spus nu ei, ci noi înșine ne furăm comorile noastre și împrăștiem cele depuse sus. Ce nenorocire nemaîntîlnită! Ce patimă nemaiauzită! Când n-o roade molia, nici n-o sapă tâlharul, o împrăstie slava deșartă. Aceasta-i molia comorilor tale de sus; acesta-i tâlharul bogățiilor tale din ceruri: Slava deșartă ne cară bogăția cea neșefuită; ea pângărește și strică totul. Diavolul a văzut că în ținutul acela de sus nu pot pătrunde tâlharii, moliile, nici alte primejdii; de aceea diavolul a pus slava deșartă să ne care de acolo toată bogăția.

Dorești slavă? Nu îți este de ajuns slava ce ți-o dă cel ce a primit milostenia, adică slava pe care ți-o dă Bunul Dumnezeu, ci dorești și slava de la oameni? Vezi să nu pățești cu totul dimpotrivă. Să fii osândit nu pentru că n-ai făcut milostenie, ci pentru că ți-ai trîmbițat milostenia, pentru că te-ai fălit cu ea, pentru că ai făcut pricină de laudă din nenorocirile altora”. (Omilia la Matei, omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 817-818)

„Să știe că miluiești numai cel pe care-l miluiești; și, dacă se poate, nici acesta. Dar dacă lași ușile deschise, trîmbițezi taina. Gândește-te că te osândește chiar acela căruia îi ceri să te slăvească; de îți este prieten, te osândește în cugetul lui; de îți este dușman, își bate joc de tine față de alți oameni. Capeți cu totul altceva de ce doreai. Dorești să-ți spună: *Ce milostiv e!*, dar el nu-ți va spune asta, ci: *Cât de dragă îi este slava deșartă! Cum caută să placă oamenilor!* și încă alte ocări cu mult mai grele ca acestea. Dar dacă ascunzi taina va spune despre tine cu totul alte cuvinte: *Cât de mult*

iubește pe oameni! Cât e de milostiv! Fii încredințat că Dumnezeu nu lasă ca milostenia ta să rămână ascunsă; dacă tu o ascunzi, o face cunoscută Dumnezeu; atunci mai mare e minunea, mai mare e câștigul.

Milostenia deci făcută de ochii lumii nu ne aduce slavă. Cu cât ne sârguim și ne silim să dobândim mai multă slavă, cu atât suntem mai lipsiți de slavă. Nu numai că nu dobândim slavă de om milostiv, ci nume rău; și pe lângă aceasta suferim și mare pagubă.

Pentru toate aceste pricini, să nu umblăm după slava lumii; să dorim numai slava lui Dumnezeu”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 818)

„Acolo vom vedea această înălțime a smereniei. Acolo vom vedea cum se smeresc, și în ce privește îmbrăcămintea și în ce privește locuința și în ce privește slugile, oamenii care străluceau în lume prin slujbele lor înalte, oameni care sclipeau prin luxul și bogăția lor. Prin tot ce fac și-i înconjoară scriu smerenia lor, ca și cum ar scri-o cu literele. Și cele ce hrănesc mândria: îmbrăcămintea frumoasă, locuințele luxoase și strălucitoare, mulțimea slugilor care de multe ori fac pe om de se mândrește chiar fără voia lui, toate acelea sunt acolo stârpite. Ei singuri își aprind focul, ei își taie lemne, ei își fac de mâncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Acolo nu auzi om care să ocărască, nu vezi om ocărît, nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toți sunt slugi și fiecare spală picioarele străinilor; și în asta se iau la întrecere unii cu alții; și fac asta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei, nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic.

- Dar atunci ce-i acolo? Amestec?

- Doamne ferește! Ci cea mai bună rânduială. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită la asta, ci cel mare se socotește a fi mai mic decât cel mic și prin aceasta ajunge mai mare. Toți mănâncă aceeași mâncare: și cei ce slujesc și cei ce sunt slujiți; toți se îmbracă cu același fel de haină; toți locuiesc în același fel de locuințe, toți duc aceeași viață. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; nu se aud acolo cuvintele: *al meu* și *al tău*; cuvintele acestea, pricină a nenumărate lupte, sunt izgonite dintre ei.

Pentru ce te minunezi că viața, masa și îmbrăcămintea lor este una, când și sufletul este unul în toți, nu numai în ce privește ființa sufletului - că aceasta e una în toți -, ci și în ce privește dragostea? Cum ar fi, dar, cu puțință ca sufletul să se mândrească față de el însuși? Acolo nu-i nici sărăcie, nici bogăție; nu-i nici slavă, nici necinste! Cum ar fi, dar, cu puțință să se strecoare printre ei mândria și îngâmfare? Sunt și mici și mari în ce privește

virtutea. Dar, după cum am spus, nimeni nu se uită la asta. Cel mic nu suferă că are să fie disprețuit, că nici nu este cine să-l disprețuiască. Iar dacă-l disprețuiește cineva, apoi acela a învățat acolo mai cu seamă să fie disprețuit, să fie batjocorit, să fie socotit o nimica, și prin cuvinte și prin fapte. Monahii aceștia trăiesc numai printre săraci și schilozi, iar mesele lor sunt pline cu astfel de oaspeți. De aceea și sunt vrednici de ceruri. Unul tămăduiește rănilor celor bolnavi, altul călăuzește pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Acolo nu vezi droaia de lingușitori, nici de paraziți; dar, mai bine spus, monahii aceștia nici nu știu ce-i lingușeala. Ce i-ar putea face, dar, să se mândrească? Toți sunt egali; de aceea le e și foarte ușor să alunge mândria din sufletul lor. Egalitatea aceasta dintre ei îi învață și pe cei ce se duc la ei să fie smeriți mai mult decât dacă i-ar sili cineva să se smerească. După cum cel lovit și cel ce se lasă a fi lovit îl instruiește pe cel rău și obraznic care lovește, tot așa și cel care nu umblă după slavă, ci o disprețuiește, îl instruiește pe cel ambițios. Iar aceasta o fac cu îndestulare monahii aceștia. Pe cât de mare e printre noi lupta după dobândirea locurilor din frunte, pe atât de mare e printre ei lupta de a nu le dobândi, de a fugi de ele; își dau multă silință să cinstească pe alții cu prisosință, și nu să fie cinstiți de alții”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 825-826)

MILOSTENIA (săvârșirea ei din dragoste de semenii, necăutând slava lumească)

„Dacă suntem oameni cu judecată ar trebui să facem această faptă bună numai pentru ea însăși și pentru dragostea de cei de o fire cu noi, nu pentru răsplățile făgăduite de Stăpânul. Dar pentru că nu ne putem urca cu mintea până la atâta înălțime, măcar pentru răsplata de la Dumnezeu să facem milostenie; să nu urmărim deloc slavă de la oameni, pentru ca nu cumva să facem și cheltuieli și să fim lipsiți de răsplată”. (*Omilia la Facere*, omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

MILOSTENIA (săvârșirea milosteniei cu gândul nu la cheltuiala banilor, ci la răsplata lui Hristos)

„Când vrei să dai milostenie, nu te uita la cheltuiala banilor, ci la strângerea dreptății. *A împărțit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veacul veacului* (Ps., 111, 8). Nu te uita la bogăția care se împuținează, ci uită-te la comoara care crește.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din*

toată lumea care au suferit mucenicia, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 530)

MILOSTENIA (modul săvârșirii milosteniei)

„Vezi în piață un om aruncat jos și sărac lipit pământului, dacă ți-i milă de el, dacă îndreptându-te la cer mulțumești Stăpânului și pentru cele date ție și pentru răbdarea săracului, vei primi răsplată desăvârșită, datorită gândurilor tale, chiar dacă n-ai putut să-i dai ceva și să-i pui capăt foamei lui. De aceea și spunea Stăpânul: *Cel care va da un pahar de apă rece în nume de ucenic, amin zic vouă, nu-și va pierde plata sa* (Matei, 10, 42). Este, oare, ceva de mai puțin preț ca un pahar cu apă rece? Nu! Dar gândul cu care ai dat paharul, acela îți aduce răsplata!” (*Omilii la Facere, omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 337*)

„... să privim pe săraci ca niște binefăcători, ca pe niște oameni ce sunt pricină mântuirii noastre. Așa să privim pe săraci! Să le dăm cu dărnicie și cu fața veselă; să nu le refuzăm niciodată datul, ci să le vorbim cu multă blândețe și să ne purtăm cu ei cu multă bunătate. *Pleacă săracului urechea ta și cu blândețe răspunde-i lui cele de pace* (Înț.Sir., 18, 16), pentru ca și înaintea de a-i da ceva, cu blândețea cuvintelor tale, să-i ridici sufletul lui zdrobit de multa-i sărăcie. *Că mai bun este cuvântul decât datul* (Înț.Sir., 18, 16). Știe și cuvântul să întărească sufletul și să dea mângâiere!

Când facem, deci, milostenie să nu ne uităm numai la săracul care primește milostenia noastră, ci să ne gândim și la cine este Cel Ce primește darul pe care-l dăm noi săracului și a făgăduit răsplată pentru ceea ce dăm”. (*Omilii la Facere, omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9*)

„Să nu ne necăjim când bat la ușa noastră călători, ci dacă putem să le ușurăm sărăcia, s-o facem cu drag de inimă și cu multă bucurie, gândindu-ne că mai mult câștigăm, iar dacă nu putem, să nu ne purtăm fără inimă cu ei ci să-i mângâiem cu cuvântul și să le răspundem cu blândețe.” (*Omilii la Facere, omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 90*)

„Stăpânul nostru nu se uită la cât dai, ci la sufletul cu care dai, la bogăția lui; și datorită sufletului, cele mici ajung mari, iar cele mari adeseori mici, când nu dai cu inima bună”. (*Omilii la Facere, omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103*)

„Pentru aceea și văduva din Evanghelie a aruncat în cutia bisericii numai doi bănuți, dar a întrecut pe mulți care aruncaseră mult, nu pentru că a aruncat mai mult decât ceilalți, ci pentru că a făcut asta din toată inima. *Ceilalți, spune Hristos, au aruncat din prisosul lor; ea însă a aruncat tot ce avea. A aruncat tot ce-i trebuia ca să trăiască* (Luca, 21, 4).” (*Omilia la Facere, omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103*)

„Că și plugarul când aruncă sămânța în pământ n-o aruncă cu zgârcenie, ci cu bucurie și cu fața veselă, socotind că-și vede lanurile pline. Așa aruncă în pământ semințele. Și tu, dar, iubite, ne te uita numai la cel ce primește, nici la cheltuiala ce o faci, ci gândește-te că unul este cel pe care-l vezi, cel care primește darul tău, dar altul este cel căruia îi dai, și nu-i un orișicare, ci Stăpânul universului, Domnul întregii lumi, Făcătorul cerului și al pământului.” (*Omilia la Facere, omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103*)

„Mărimea milosteniei nu stă în mulțimea banilor, ci în slobozenia inimii celor ce fac milostenie. De aceea este primit cel ce dă un pahar de apă (Matei, 10, 42) de aceea a fost primită văduva care a aruncat în cutia bisericii doi bănuți (Luca., 21, 2-4), ca să cunoaștem că totdeauna Stăpânul universului cere cu inimă largă. Adeseori poți vedea oameni cu puține averi făcând milostenii îmbelșugate, pentru că fac din toată inima milostenie; și iarăși dimpotrivă poți vedea oameni cu multe averi care fac milostenii mai puține decât cei cu mici averi, din pricina sufletului lor chițibușar” (*Omilia la Facere, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 218-219*)

„*Tatăl tău, Care vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare* (Matei 6, 4).

Mare și cinstit teatru îi oferă Domnul celui ce face milostenie într-ascuns! Și ceea ce dorise - slava - i-o dă din belșug. *Ce vrei?* îi spune Hristos. *Nu-i așa că vrei să ai spectatori ai milosteniei tale? Ei bine, iată îi ai, nu pe îngeri, nici pe arhangheli, ci chiar pe Dumnezeuul tuturor!*

De dorești să ai și oameni ca spectatori, Domnul îți împlinește, la timpul cuvenit, și această dorință. Dacă vrei să arăți acum faptele tale de milostenie, apoi le poți arăta numai la zece, douăzeci sau o sută de oameni; dar de te străduiești să le ascunzi acum, atunci însuși Dumnezeu va striga numele tău și milosteniile tale în fața întregii lumi. Deci dacă mai ales vrei ca oamenii să-ți vadă milosteniile tale, ascunde-le acum, pentru ca atunci să le vadă toți oamenii, pline de mai multă cinste; că atunci Dumnezeu le face cunoscute, El le strigă înaintea tuturor. Acum cei care te văd te vor și osândi

ca lăudăros; dar atunci, când te vor vedea încununat, nu numai că nu te vor osândi, ci toți te vor admira. Când, deci, poți primi și plată și poți culege mai multă admirație, dacă aștepti puțină vreme, gândește-te ce prostie mare faci să pierzi și una și alta, când vrei să chemi câțiva oameni să le arăți milosteniile tale! Și doar ai cerut plată de la Dumnezeu și știai că Dumnezeu îți vede milosteniile! Dacă trebuie să arăți cuiva milosteniile tale, atunci arată-le Tatălui înainte de a le arăta tuturor; și asta mai ales când Tatăl are puterea să te încununeze sau să te osândească. Dar chiar dacă n-ar fi vorba de osândă, n-ar trebui ca tu, care dorești slava, să schimbi teatrul cel ceresc cu teatrul cel omenesc. Cine-i, oare, atât de ticălos încât atunci când împăratul se grăbește să vină să-i vadă faptele lui mari, el să-L lase pe împărat și să se ducă să le arate săracilor și cerșetorilor? Din pricina aceasta Hristos nu numai că ne poruncește să nu ne arătăm milosteniile noastre, ci să ne dăm toate silințele să le ascundem. Că nu-i același lucru a nu te strădui să le arăți cu a te strădui să le ascunzi”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 246-247)

„Când dai de pomană, primești răsplată numai pentru pomana dată; dar când mai și mergi, primești răsplată și pentru oboseală. Pentru asta îl admirăm pe patriarhul Avraam, că, deși avea 318 slugi (Fac., 14, 14), a alergat el singur la cireada de vaci și a luat vițelul cel tânăr (Fac., 18, 7). (...)

- Îmi poruncești, dar, să fac milostenie cu mâna mea? Dar nu las impresia că mă mândresc?

- Așa, însă nu dai de pomană cu mâna ta pentru o altă pricină de mândrie! Ți-i rușine să fii văzut stând de vorbă cu săracii! Dar să nu vorbim de asta! Dă numai de pomană, fie că vrei s-o faci cu mâna ta, fie cu mâna altuia! Numai nu-l mai ține pe sărac de rău, nu-l mai răni, nu-l mai ocări! Cel ce-ți cere are nevoie de leacuri, nu de răni; de milă, nu de sabie! Spune-mi, dacă cineva, lovit cu o piatră și cu rană la cap, lăsând pe ceilalți ar alerga, mânjit tot de sânge, la picioarele tale, spune-mi, l-ai lovi, oare, cu o altă piatră și i-ai mai face încă o rană? Nu cred; ci ai căuta să-i vindeci rana. Pentru ce, dar, cu săracii te porți altfel? Nu știi cât poate face un cuvânt? Poate ridica un om și-l poate doborî. Un înțelept spune: *Mai bun este cuvântul decât datul* (Înt. Sir., 18, 16). Nu te gândești că-ți înfigi sabia în inima ta și-ți faci rană mai cumplită când săracul, care a bătut la ușa ta, pleacă ocărît, tăcut, suspinând și cu obrajii plini de lacrimi? Dumnezeu l-a trimis la tine. Gândește-te către cine se îndreaptă ocară când tu îl ocărăști pe sărac! Dumnezeu îl trimite la tine și-ți poruncește să-i dai, dar tu nu numai că nu-i dai, ba îl mai și ocărăști! Dacă nu-ți dai seama de grozăvia nebuniei tale, închipuiește-ți aceeași situație între oameni și atunci vei cunoaște bine

cât de mare e păcatul tău. Dacă ai porunci slugii tale să se ducă la o altă slugă de-a ta ca să ia de la acela banii tăi și sluga trimisă s-ar întoarce nu numai cu mâinile goale, ci și insultată, spune-mi, ce n-ai face insultătorului? Ce pedeapsă nu i-ai da pentru că tu ești cel insultat. Același lucru gândește-l și despre Dumnezeu. Dumnezeu îi trimite pe săraci la noi; și dacă le dăm, le dăm cele ce sunt ale lui Dumnezeu; iar dacă pe lângă faptul că nu le dăm, îi mai și alungăm de la ușa noastră cu ocări, gândește-te de câte fulgere și de câte trăsnete nu este vrednică fapta noastră!

Gândindu-ne la toate acestea, să ne înfrânăm limba, să scoatem din sufletul nostru neomenia, să întindem mâna noastră spre milostenie, să mângâiem pe cei săraci nu numai cu bani, ci și cu cuvântul, ca să scăpăm și de pedeapsa cuvenită ocărilor și să moștenim și împărăția cerurilor pentru cuvintele noastre bune și milosteniile noastre”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 440-441)

„Dacă dai de mâncare unui sărac ca să-l insulti, apoi fapta ta e mai cumplită decât dacă l-ai omorât; dar dacă-i dai de mâncare ca să-i vii în ajutor și să-i fii de folos, atunci fapta ta este mai bună decât dacă ai scăpa de la moarte un osândit. Făcând altfel însă îl înjosești mai mult decât pe slugile tale; că slugile tale au mai mult curaj și mai multă libertate decât el în gând și mișcări. Dacă te vei purta așa îl vei face egal cu îngerii. Liberează-te, dar, și pe tine și pe el! Nu-mi mai spune de săracul care-ți cere de mâncare, că trăiește pe spinarea ta, nu-l mai numi parazit! Numește-l oaspetele tău! Nu-i mai spune lingușitor, numește-l prieten! Pentru aceasta a lăsat Dumnezeu prietenia, nu spre răul celor iubiți și al celor ce iubesc, ci spre binele și folosul lor”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 564-565)

„... aflăm de filozofia ucenicilor față de cele de neapărată trebuință vieții; ne face să cunoaștem cât de puțin țineau ei la hrană. Erau doisprezece oameni și aveau pentru hrana lor numai cinci pâini și doi pești (Matei 14). Atât de puțin preț puneau ei pe cele trupești! Erau lipiți numai de cele duhovnicești! Și nici pe acestea puține nu le-au oprit pentru ei, ci le-au dat când li s-au cerut. De aici trebuie să învățăm că chiar dacă avem puțin, și acest puțin al nostru să-l dăm celor săraci. Când li s-a poruncit să aducă cele cinci pâini, ucenicii n-au spus: *De unde vom mai avea hrană? Cu ce ne vom potoli foamea noastră?*, ci au ascultat îndată”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 569)

„Să nu-mi spui că bogații au făcut milostenie! Nu vor scăpa de pedeapsă dacă nu vor face milostenie pe măsura avuției lor. Milostenia nu trebuie judecată cu măsura datului, ci cu slobozenia inimii. Dacă sunt pedepsiți chiar cei care n-au făcut milostenie pe măsura avuției lor, apoi cu mult mai mult vor fi pedepsiți cei care se dau în vânt după cele de prisos, cei care-și clădesc case cu trei și patru etaje dar disprețuiesc pe cei flămânzi, cei care se îngrijesc de adunatul banilor, dar nu se îngrijesc deloc de milostenie”. (*Omilia la Matei*, omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 604-605)

„Milostenia însă n-are nevoie de nimic, ci numai de voință. Dacă-mi spui că are nevoie de bani, de case, de haine, de încălțăminte, îți spun și eu: citește cuvintele lui Hristos pe care le-a spus despre văduvă (Luca 21, 2-4) și pune capăt neliniștii tale! Ești foarte sărac? Dacă arunci doi bani ca și văduva aceea, ai săvârșit totul! Dacă dai celui flămând o bucată de pâine neagră, singura pe care o ai, ai - împlinit scopul acestei meserii”. (*Omilia la Matei*, omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 606)

„*Dacă nu va prisosi dreptatea voastră, spune Hristos, mai mult decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor* (Matei 5, 20). Deci chiar dacă faci milostenie, dar dacă nu faci mai multă decât cărturarii și fariseii, nu vei intra în împărăția cerurilor.

- Câtă milostenie dădeau ei? m-ar întreba cineva.

- Tocmai aceasta vreau s-o spun acum, pentru ca cei ce nu dau milostenie să dea, iar cei ce dau să nu se mândrească, ci să dea mai mult. Câtă milostenie dădeau ei, dar? Dădeau zece la sută din tot ce aveau; iarăși încă o dată zece la sută și după asta încă o dată, a treia oară. Dădeau milostenie cam a treia parte din averea lor. Căci cele de trei ori câte zece la sută, atâta fac. În afară de asta mai dădeau și pângă de fructe, primii născuți și altele mai multe, de pildă: pentru păcate, pentru curățire, în sărbători, la anul jubiliar, la stingerea datoriilor, la liberarea robilor, la împrumuturile fără dobânzi. Deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie a treia parte din averea sa, dar, mai bine spus, jumătate - că adunate toate acestea cu celelalte fac jumătate -, deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie jumătate din averile sale, de ce nu va fi vrednic cel care nu dă nici a zecea parte? Pe bună dreptate, dar, a spus: *Puțini sunt cei ce se mântuie* (Luca 13, 23)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 743-744)

„Să facem și noi ce au făcut mulțimile când a intrat Iisus în Ierusalim; să-L laudăm, să dăm hainele noastre celor care îl poartă pe Hristos, săracilor

adică! Ce merităm noi, oare, când unii și-au pus hainele pe asina pe care ședea Hristos, alții au așternut hainele la picioarele Lui, iar noi nu suntem nici atât de darnici când îl vedem gol! Și doar nu ni s-a poruncit să ne lăsăm dezbrăcați, ci să dăm din banii ce-i avem puși deoparte. Aceia îl însoțeau, mergând înaintea și în urma Lui, iar noi, când Se apropie de noi nu-L primim, îl alungăm și-L ocărăm! Câtă osândă nu merită o astfel de faptă! Câtă pedeapsă! Vine la tine Stăpânul și te roagă, dar tu nici nu vrei să-I ascuți rugămintea, ci îl ții de rău, îl cerți, cu toate că ai auzit cuvintele Lui. Dacă ești atât de supărăcios, atât de zgârcit și atât de târzielnic atunci când dai o bucățică de pâine și câțiva bănuți, ce ai face dacă ar trebui să dai toată averea ta? Nu vezi cât de darnici sunt cei ce întrețin teatrele, câți bani cheltuiesc cu curtezanele? Tu nu dai lui Hristos nici jumătate din ce dau aceia, ba adeseori nici cea mai mică parte. Diavolul îți poruncește să dai oamenilor care nu merită; și dând, aduci peste tine iadul; Hristos îți poruncește să dai celor săraci și-ți făgăduiește împărăția cerurilor și nu numai că nu dai, dar mai și ocărăști. Vrei mai degrabă să ascuți de diavol, ca să fii pedepsit, decât să ascuți de Hristos și să te mântui. Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceasta?”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 765)

„Ca să vă convingeți că semănăm cu zgârcenie, să cercetăm, dacă vreți, care sunt mai mulți în oraș: săracii, sau bogații, și care nu sunt nici săraci, nici bogați, ci ocupă locul din mijloc. Zece la sută din populația orașului e formată din bogați, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populației e formată din oameni de mijloc. Să împărțim acum numărul locuitorilor orașului la numărul săracilor și veți vedea ce rușine este pentru orașul nostru. Cei foarte bogați sunt puțini, cei cu averi mijlocii sunt mulți; săracii sunt cu mult mai puțini decât aceștia. Cu toate acestea, deși sunt atât de mulți oameni în oraș care pot să hrănească pe cei flămânzi, totuși mulți se culcă fără să fi mâncat ceva. Și se culcă flămânzi, nu pentru că cei care au nu pot să-i îndestuleze cu ușurință, ci pentru că mare e cruzimea și neomenia lor. Dacă cei bogați și cei cu averi mijlocii ar împărți între ei pe cei ce au nevoie de pâine și îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deși sunt atât de mulți cei care pot hrăni pe cei nevoiași, totuși săracii își plâng în fiecare zi sărăcia lor. Și ca să cunoști neomenia lor, gândește-te câte văduve și câte fecioare ajută în fiecare zi Biserica! Și Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai mari bogătași din orașul nostru. Iar numărul celor ajutați de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoși, pe

străini, pe schilozi, pe cei care stau la ușa bisericii pentru hrană și îmbrăcăminte, pe scurt pe toți care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împuținează. Deci dacă numai zece bogați ar vrea să ajute pe săraci, așa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în orașul nostru.

Mi s-ar putea obiecta:

- Dar atunci ce moștenire mai las copiilor mei?

- Le rămâne capitalul; iar venitul averilor tale, depus pentru ei în ceruri, va fi și mai mare. Nu vrei să dai săracilor tot venitul averilor voastre? Atunci ajutați-i cu jumătate din venit, cu o treime, cu o pătrime, cu o zecime! Cu harul lui Dumnezeu, orașul nostru ar putea hrăni săracii din zece orașe”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 765-766)

„Ce iertare mai putem avea, ce umbră de răspuns mai putem da lui Dumnezeu, când din averile pe care avem să le părăsim negreșit când vom fi duși de pe lumea aceasta, nu dăm săracilor cu atâta dărnicie cu câtă dărnicie dau alții celor ce joacă pe scenă, mai cu seamă că avem să câștigăm atâta de pe urma acestei dărnicii? Chiar dacă am trăi veșnic pe pământ n-ar trebui să ne zgârcim când e vorba de această frumoasă cheltuială. Dar când știm că după puțină vreme vom fi duși de pe lumea aceasta, când știm că avem să fim scoși goi din lumea aceasta, fără să luăm ceva cu noi, ce apărare mai putem avea, când n-am dat celor flămânzi și celor sugrumați de sărăcie nimic din veniturile noastre ?” (*Omilia la Matei*, omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 766)

„Amândouă acestea – îmbelșugarea și mulțumirea în milostenie – trebuie a întovărăși pe cel milostiv. De ce tu plângi, sau te scârbești dând milostenie? De ce te întristezi miluind pe cel sărac, și astfel trădezi fructul succesului unei asemenea fapte bune? Dacă te scârbești apoi nu miluiești, ci și cu această ocazie te arăți crud și neomenos. Dacă tu te scârbești atunci, cum vei putea ridica pe acela ce se găsește în scârbă din cauza sărăciei lui? Când dai milostenie cu bucurie, acela nu vede nimic rău, și nici nu bănuiește măcar așa ceva ci totul vede în bine. Fiindcă nimic nu se pare oamenilor mai urâcios ca a primi ceva de la alții, de aceea dacă nu vei nimici această bănuială cu cea mai mare veselie atunci când faci milostenie, arătând prin aceasta că tu ești cel ce ai luat mai mult decât ai dat, apoi mai mult ai umilit pe cel ce a primit milostenia ta, decât l-ai ridicat. De aceea zice: *Cel ce miluiește, să miluiască cu voie bună*, adică cu mulțumire sufletească să facă aceasta. Căci cine primind împărăția este posomorât? Cine luând iertarea

păcatelor, rămâne întristat? Deci nu te uita la cheltuiala banilor, ci la folosul ce-l ai prin acea cheltuială. Căci dacă cel ce seamănă pământul se bucură, deși seamănă pentru niște foloase nesigure și trecătoare, apoi cu atât mai mult trebuie a se bucura cel ce cultivă cerul.

Astfel făcând milostenia, chiar de a-i da puțin, tu ai dat mult, după cum și cel ce dă mult cu supărare și fiind posomorât, a transformat cele multe în puține.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 409-410)

„Acum pentru vizitii buni voi ați da până și pe copiii voștri, iar pentru niște dănuitori sau dascăli de danț, firește că v-ați da sufletele voastre, pe când pentru Hristos care este flămând nu dați nici cea mai mică parte din averea voastră, și de cumva dați ceva argint, apoi vă credeți că ați făcut totul, neștiind, se vede, că nu a da cum s-ar întâmpla, ci a da din belșug, aceasta va să zică milostenie. Pentru aceea și Prorocul nu ferește și nu laudă pe cei ce dau cum s-ar întâmpla, ci pe cei ce-și varsă pungile cu îmbelșugare, fiindcă nu zice simplu *Dat-a*, ci *Împărțit-a, dat-a săracilor* (Ps. 111, 9). Ce folos îți este când tu, fiind bogat, dai atât de puțin, ca și cum ar da cineva bunăoară cineva o scoică din mare, și nu râvnești nici măcar măreția sufletului acelei femei văduve din Evanghelie? Dar atunci cum vei îndrăzni a zice: *Miluieste-mă, Dumnezeule, după mare mila ta, și după mulțimea îndurărilor tale șterge fărâdelegea mea* (Ps. 50, 1)? Oare nu ne miluieste el după mila lui cea mare, sau că poate nici după cea mică?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, p. 222)

„... cei ce împart averile săracilor nu doar să le împartă oricum s-ar întâmpla, ci încă să se alipească de cei ce le-au primit, să fie cu milă și cu îndurare către dânșii, să simtă durerile lor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 339)

„Acestea le zic nu legiuind, și nici împiedicând a da și mai mult, ci cerând ca în cutia de mile să nu puneți mai puțin de a zecea parte, și nu numai vânzând, ci și cumpărând. Această rânduială s-o păzească și cei ce au țarini, în ceea ce privește veniturile ce le trag de acolo, și în sfârșit toți cei ce adună venituri drepte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, pp. 465-466)

„Când tu dai milostenie nu pentru a milui, ci spre a trâmbița facerea de bine, atunci nu numai că aceasta nu este milostenie, ci este încă chiar ocară, căci ai dat o pildă rea fratelui tău. Așadar, milostenie nu va să zică a da bani, ci fiind milostiv, a da celui sărac. Fiindcă și cei din teatru dau copiilor celor stricați, cum și altora de pe scenă, însă aceasta nu este milostenie. Încă și cei ce-și bat joc de trupurile femeilor curve dau, însă aceasta nu este iubire de oameni, ci obrăznicie. Cu aceștia seamănă și iubitorul de slavă deșartă. Că după cum acela, bătându-și joc de trupul curvei, la urmă îi dă plata bătaii de joc, tot așa și tu ceri plata de la cel ce a luat bătaia de joc de la tine, îmbrăcându-te astfel cu slavă deșartă și pe tine și pe acela.

Dar împreună cu acestea și paguba este negrăită, și întocmai ca o fiară sălbatică sau ca un câine turbat ce se repede, tot așa și boala aceasta răpește de la noi bunătățile câștigate. Aceasta este neomenie și cruzime, ba chiar și mai grozavă decât acestea. Căci cel neomenos și crud nu ar da celui ce are trebuință; tu însă faci și mai mult decât acela, fiindcă împiedici pe cei ce vor a da. Căci când tu trâmbițezi ceea ce dai, pe de-o parte ai doborât credința celui ce a primit de la tine, iar pe de alta ai împiedicat și pe cel ce ar fi voit să dea, dacă mai ales ar fi leneș și trândav unul ca acela. Ce fel de milostenie este aceea când și pe tine te necinstești, și pe cel ce a luat de la tine, și pe cel ce ți-a poruncit încă îl necinstești îndoit, pe de-o parte că, avându-l pe dânsul de privitor al milosteniei, tu nu ești mulțumit cu atâta, ci mai cauți pe lângă dânsul și privirile celor deopotrivă cu tine, iar pe de alta că încalci și legea care a oprit o astfel de milostenie!” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIII, pp. 133-134)

„Iar milostenie se cheamă aceea ce se face cu bunăvoire, când se face cu mâna largă, când nu-ți închipui că dai, ci că iei, că primești, când te crezi tu cel ce ai primit binefacerea, când socotești ca un câștig, iar nu ca pagubă - fiindcă dacă nu este așa, apoi nici har nu este.

Cel ce face milostenii trebuie a se bucura, iar nu a se nemulțumi. Căci cum să nu fie necuviincios ca dezlegând întristarea altuia, tu singur să te faci trist? În asemenea caz nici nu mai este aceasta milostenie. Că dacă tu te scârbești și te întristezi, în vreme ce pe altul l-ai scăpat de scârbă și întristare, dai dovadă de cea mai mare cruzime și neomenie. Mai bine este atunci a nu-l scăpa pe acela de scârbă, decât a-l scăpa scârbindu-te tu.

Dar pentru ce te scârbești, omule? Nu cumva poate că prin facerea milosteniei ți se împruținează aurul? Apoi atunci dacă ai astfel de gând, nici să dai. Dacă tu nu ai încredere că acel aur ți se va înmulți în ceruri, să nu dai.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVI, p. 158)

„Dacă voiești, zice, a lua din prisosință, din prisosință dă; iar de voiești a lua întreaga răsplată, atunci dă din lipsă și peste putere.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 162)

„Dacă a da de voie este fapt al virtuții, apoi tot ce vine din silă pierde toată răsplata.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 177)

„Dacă cineva nu este încredințat de aceasta - că va lua mai mult decât a dat, că va câștiga mai mult, că va fi răsplătit mai mult decât a dat - să nu mai dea! Sau poate crede că va face plăcere celui care primește. Ei, bine, în acest caz, mai bine este să nu mai dea.

Nu acest lucru este important pentru mine, de a-i hrăni pe sfinți, fiindcă chiar de nu vei da tu se va găsi un altul. Ceea ce eu voiesc este că prin milostenie voi înșivă să aveți mângâiere pentru iertarea păcatelor, iar ce nu dai cu acest gând, nu va avea mângâiere. A face milostenie nu înseamnă a da pur și simplu, ci a da cu bunăvoință, cu bucurie, *nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună* (2 Cor., 9, 7). Dacă cineva nu dă așa, să nu mai dea deloc, fiindcă aceasta nu mai înseamnă milostenie, ci pagubă! Așadar, dacă știți că voi sunteți cei care veți câștiga și nu aceia, ei bine, aflați că mult mai mare va fi câștigul vostru, decât ceea ce ați dat. Acelora prin milostenie li se asigură hrana trupului, iar voi câștigați liniștea sufletească. Acelora nu li se iartă nici unul din păcatele pe care le au, pe când vouă vi se înlătură și sunteți feriți de mai multe ispite. (...) Cel ce îl înfiază pe rege, bunăoară, nu se gândește atât la cât are de dat, cât la ce are de primit. Înfiază-L deci și tu pe Hristos și vei avea mult folos. “ (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, pp. 35-36)

„Dumnezeu nu ar fi putut să facă în așa fel încât să dăm chiar fără voia noastră? Ar fi putut, dar n-a vrut, căci El mai mult vă poartă vouă de grijă, decât celor ajutorați și hrăniți de voi. De aceea nu vrea să dați în silă fiindcă pentru aceasta n-ați primi nici o răsplată.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a X-a, p. 177)

„Și fiindcă faptul de a cere milostenie este de așa natură, încât cel ce are nevoie de ajutorul altora se poate rușina, apoi tu prin marea îngrijire și mângâiere ce-i vei da trebuie a-i alunga rușinea, și a-i arăta cu cuvântul și cu fapta, că cel ce face bine nu ești tu, ci că tu însuși ești cel care suferă, și în cazul de față mai mult ție și se face bine, decât aceluia. Astfel că, prin buna

intenție ce o ai către el, îi covârșești rușinea ce o avea mai înainte.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 151-152)

„Dacă ar putea omul să scape și de acest păcat, să nu umble adică după laudele lumii când face milostenie!; dar, fiind stăpânit de mândrie, cade iarăși în același păcat, mai bine spus, în unul și mai grozav: nu pierde numai bunurile date ca milostenie, ci pleacă pe lumea cealaltă încărcat și cu alt păcat, păcatul mândriei.” (*Despre căință (I)*, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 68)

„Cel care face bine nu trebuie să cerceteze viața celui căruia îi face bine, ci să-i ușureze sărăcia și să-i împlinească nevoia. O singură apărare are săracul: lipsa și nevoia. Nu-l întreba de nimic altceva; de-ar fi cel mai ticălos dintre oameni, dar dacă-i lipsește hrana cea de toate zilele, să-i potolim foamea! Așa ne-a poruncit și Hristos să facem, zicând: *Fiți fii Tatălui vostru Celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni, și plouă peste cei drekți și peste cei nedrekti* (Matei 5, 45). Cel ce miluiește este un port pentru cei în nevoi; iar portul primește pe toți cei naufragiați și-i scapă de primejdii; răi sau buni, oricum ar fi cei ce sunt în primejdie, pe toți îi adăpostește în sânurile sale. Și tu, dar, când vezi aici, pe pământ, un om naufragiat de foame, nu-l judeca, nu-l întreba de ce a ajuns așa, ci scapă-l de necaz. Pentru ce-ți îngreuiezi viața? Dumnezeu te-a slobozit de această iscodire și cercetare. Câte n-ar fi spus oamenii, câtă supărare n-ar fi fost dacă Dumnezeu ar fi poruncit să miluim după ce am cercetat îndeaproape viața și purtările celui ce ne cere ajutor, după ce am iscodi faptele fiecăruia! Dar așa, ne-a eliberat de această greutate. Pentru ce să ne facem griji de prisos? Altul este judecătorul, și altul miluitorul! De aceea se numește milostenie, pentru că dăm și celor care nu sunt vrednici. Așa ne îndeamnă și Pavel să facem, zicând: *Iar făcând binele, să nu slăbim să facem bine către toți, dar mai cu seamă către cei de o credință cu noi* (Galateni 6, 9-10). Dacă iscodim și cercetăm pe cei ce nu sunt vrednici să fie miluiți, atunci nu vor veni ușor nici cei ce au această vrednicie, dar dacă miluim și pe cei ce nu sunt vrednici, atunci negreșit vor veni spre noi și cei ce sunt vrednici, care prețuiesc cât toți ceilalți.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 64-65)

„Tot așa, rogu-vă, să facem și noi; să nu iscodim mai mult decât trebuie. Atâta numai trebuie să știm despre un sărac: că are nevoie. De vine cineva la noi cu astfel de nevoie, să nu-l întrebăm mai mult, că nu facem milostenie felului de viață, ci omului, nici nu-l miluim pentru virtutea lui, ci

pentru nevoia lui, ca să atragem și noi asupra noastră de la Stăpân mila cea multă, ca și noi, deși suntem nevrednici, să dobândim iubirea Sa de oameni. Că dacă vom cerceta, vom iscodi pe cei împreună robi cu noi, ca să vedem de sunt vrednici de milostenia noastră, atunci și Dumnezeu va face la fel cu noi; și dacă vom căuta să cerem socoteală celor împreună robi cu noi, atunci am pierdut mila cea de sus. *Căci cu ce judecată veți judeca, veți fi judecați* (Matei 7, 2), spune Hristos.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 65)

„Știi când milostenia este adevărată și plăcută lui Dumnezeu? Când o faci cu blândețe, nu cu asprime; când o faci cu inimă deschisă, nu bombănind în sinea ta; când nu îți pare rău că dai, ci te bucuri, căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună (2 Cor., 9, 7).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 288)

„Adevărat mare om și cinstit este milostivul când face milostenie cu toată inima și fără de voie rea, precum zice Apostolul, că pe dătătorul de bunăvoie îl miluiește Dumnezeu, căci când face milostenie și socotește că nu dă ci ia, atunci este multă bogăție și fără de răpire, de vreme ce socotește acea milostenie ca o dobândă și ca o facere de bine, ca și când n-ar păgubi nimica, că cel ce socotește milostenia pagubă nu are nici un dar.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 75)

„Să dai fără mândrie, fără fală! Să dai ca și cum ți-ai face bine mai mult ție decât celui căruia i-ai dat. Dacă nu ești însuflețit de astfel de gânduri, nici să nu dai! Dacă nu socoți că iei mai mult decât dai, nu da! Asta o mărturisește și Pavel, folosind alte cuvinte și grăind așa: *Vă fac cunoscut fraților, harul lui Dumnezeu cel dat în Bisericile Macedoniei; că sărăcia lor cea mare a dat naștere cu prisosință unei bogății curate. Pentru că, mărturisesc eu însumi, au dat de bună voie, după puterea lor și peste puterea lor, cu multă rugămintă cerând harul de a lua și ei parte la ajutorarea sfinților* (II Cor., 8, 1-4). Vezi că Pavel îi admiră pe macedoneni mai ales pentru aceasta, că ei, dându-și seama de harul ce-l primesc, l-au rugat pe Pavel și i-au cerut să le îngăduie să dea ajutoare de bani atât de mari?

De aceea îl admirăm și pe Avraam, nu numai pentru că a junghiat vițelul, că a frământat făina, ci și pentru că i-a primit pe străini cu multă bucurie și respect! A stat lângă ei, le-a slujit, i-a numit *Domni* (Fac., 18, 1-8)! Când vedea că se apropie un străin de casa lui, socotea că a găsit o comoară cu mii și mii de bunătăți. Așa că milostenia este îndoită dacă dăm

cu dragă inimă atunci când dăm. Căci *pe cel ce dă cu voie bună îl iubește Dumnezeu* (II Cor., 9, 7). De-ai da milostenie mii și mii de talanți, îi pierzi pe toți dacă îi dai din mândrie, cu fală și de dragul slavei deșarte! Ca fariseul acela care dădea zeciuială din tot ce avea! Pentru că se mândrea și se fălea, a pierdut tot; și așa s-a pogorât de la templu (Luca 18, 10-14)!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>, 3-4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 240*)

„Pavel însă nu urmărește numai să fie strânși bani pentru săraci, ci și să se strângă cu multă tragere de inimă. Că Dumnezeu n-a rânduit milostenia numai pentru a fi hrăniți cei lipsiți; ci ca să li se facă bine și celor ce dau milostenie; și mai mult pentru aceștia, decât pentru aceia, a fost rânduită milostenia. Dacă Dumnezeu ar fi urmărit numai binele săracilor, ar fi poruncit doar să li se dea bani, și n-ar fi cerut și bunăvoință din partea celor ce dau. Dar așa, vezi că mereu și mereu mai cu seamă de asta se îngrijește Pavel, ca cei care dau milostenie să o dea cu bucurie, cu dragă inimă. Uneori spune: *Nu cu părere de rău sau de silă* (II Cor., 9, 7), că Dumnezeu iubește pe cel care dă de bunăvoie; nu numai să dea, ci să dea de bucurie. Și iarăși, în altă parte: *Cel care împarte, să împartă cu mărinimie; cel ce stă în frunte, să stea cu râvnă; cel ce miluiește, să miluiască cu voie bună* (Rom., 12, 8). Pentru că atunci faci milostenie, când o faci cu bucurie! Și așa să dai milostenie, socotind că iei mai mult decât dai. De aceea, Pavel caută în tot chipul să facă ușoară porunca, pentru ca strângerea de ajutoare pentru săraci să fie făcută cu tragere de inimă.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 256-257*)

**MILOSTENIA (nu se împruținează, ci se înmulțește avuția noastră
când dăm milostenie)**

„Să nu ni se pară nouă că ni se împruținează avuția noastră când dăm milostenie, că nu se păzită se află. Că acela ce umblă cu corabia multă nevoie rabdă. La fel și plugarul la semănătura lui, multă primejdie are, sau de secetă sau de vremi grele și de ploi prea multe. Iar avuția ceea ce se pune în mâna lui Iisus Hristos stă neclintită de toate viclesugurile, că nimeni nu poate să o răpească din mâinile lui Hristos, ci stă în vecii vecilor și ne face nouă multă roadă, că văzând Dumnezeu că aici nu rodește, o ține și o păzește ca după moartea noastră să o luăm cu mai multă dobândă. Și de vreme ce, când un om ia de la

altul ceva, nu se arată nemulțumitor, ci răsplătește celui ce i-a dat cu dar, cu mult mai mult va da Hristos celui ce i-a dat Lui, că de vreme ce Hristos și neluând nimic tot dă, dar cum să ia și să nu dea? Ascultă ce zice Solomon: *Cel ce miluiește sărac, împrumută pe Dumnezeu. Ai văzut împrumut minunat și slăvit? Altul este cel ce împrumută și altul se face datornic și plătește datoria.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 65-66)

„Unde este dar binele și milostenia, acolo este și darul lui Dumnezeu și niciodată nu se împruținează și nici nu scade.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 68)

MILOSTENIA (nevoințele noastre sunt primite doar când sunt însoțite de milostenie)

„Iar una din cele mai importante fapte bune este milostenia, care ajută, întărește și dă viață rugăciunii, postului și oricărei altei virtuți. La ce îți folosește postul dacă ești un om fără milă? La ce-ți folosește rugăciunea, dacă nu iubești? La ce îți folosește să ai trupul curat, dacă inima ta este de piatră? De aceea, nevoințele noastre sunt primite de Dumnezeu atunci când sunt însoțite de milostenie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 287)

MILOSTENIA (săracii miluiți ne dau îndrăzneală înaintea Judecării lui Dumnezeu)

„Cei hrăniți de tine, aici pe pământ, îți vor deschide ușile îndrăznirii în ziua cea înfricoșătoare și te vor primi în veșnicele lor corturi.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXV, VIII, în col. PSB, vol. 22, p. 28)

„Dacă ai îndepărtat pe săraci, ai îndepărtat marea nădejde a mântuirii noastre”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 888)

„Căci trupurile săracilor descompunându-se, vor învia negreșit, și atunci adunându-i la Sine Dumnezeu, Cel ce a poruncit acestea, îi va lauda pe cei ce au îngrijit de săraci, și-i va răsplăti cu dragostea Lui, căci urmând a cădea acei necăjiți, fie din pricina foamei, fie din pricina goliciunii, fie din pricina altor felurite lipsuri, cei bogați nu i-au gonit, nici nu i-au ocolit, ci i-au ajutorat în fel și chip. Din păcate, deși ne stau la îndemână astfel de laude,

noi totuși zăbovim în nepăsare și în nedărnicie, și ne lepădăm de o asemenea frumoasă îngrijire a celor năpăstuiți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„Roagă pe Cel ce singur este Domnul și Stăpânul tău, pe Cel ce singur poate șterge zăpădul tău și stinge văpaia aceea, roagă-L, zic, și îmblânzește-L, hrănind pe cei flămânzi și îmbrăcând pe cei goi, ca astfel de aici să te duci însoțit de bune nădejdi, iar acolo fiind, să te bucuri de veșnicele bunătăți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 369)

„Contribui tu cu bani? Dar și aceia contribuie prin curajul și prin rugăciunile lor către Dumnezeu pentru tine.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 415)

„Căci el (săracul – n.n.) va sta înaintea ta în ziua judecății, și te va izbăvi de focul cel veșnic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XI, p. 172)

„Mare lucru este dar milostenia, fraților! Să o îmbrățișăm că n-are seamă pe lume. E în stare să șteargă păcatele și să alunge de la noi osânda! Pe când tu taci, ea e de față și te apără! Dar, mai bine spus, pe când tu taci, mii și mii de glasuri mulțumesc pentru tine.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 51)

„Dă-le celor săraci și, dacă tu taci în ceasul judecății, nenumărate guri te vor apăra; căci milostenia va fi acolo și va depune mărturie pentru mântuirea ta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 82)

MILOSTENIA (folosul)

„Această poruncă de a face milostenii, da, aceasta mai cu seamă, poate să ne șteargă toate păcatele, să ne smulgă din focul gheenii; numai să facem milostenia din belșug, și nu de ochii oamenilor”. (*Omilia la Facere*, omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

„Nimic, da, nimic altceva nu ne poate scăpa de focul gheenii ca milosteniile bogate”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 407)

„Spune-mi, te rog, este egal datul a câțiva bani de argint cu primirea iertării păcatelor, hrănirea unui flămând cu cinstea de a fi învrednicit în ziua cea înfricoșătoare să auzi acele cuvinte care prețuiesc atât cât o împărăție: *am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc* (Matei, 25, 35)?

Oare Dumnezeu, Care-ți dă ție cu atâta dărnicie, n-ar fi putut acoperi și nevoia aceluia? Da! Dar Dumnezeu anume lasă pe acela să sufere de sărăcie, ca el să primească răsplata mare a răbdării, iar tu să dobândești, prin milostenie, îndrăznire înaintea lui Dumnezeu”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 8)

„Da, nici o altă faptă bună, nici una, nu va putea stinge așa văpaia păcatelor noastre ca milostenia îmbelșugată. Aceasta ne șterge și păcatele, ne dă și îndrăznire și ne pregătește mai dinainte și desfătarea acelor bunătăți nespuse”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Gândește-te că cheltuiala aceea îți este câștig; nu numai că nu-ți împrumutează averea, dar ți-o mai și înmulțește, dacă dai cu credință și cu dragă inimă. Dar să-ți spun și capătul bunătăților! Pe lângă câștigul ce-l ai de pe urma acestei cheltuieli, cheltuiala aceasta îți mai aduce și iertare de păcate! Cu ce poate fi egal un astfel de bine?” (*Omilia la Facere*, omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„De ai avea de lucrat o țarină cu pământ bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sămânță, și n-ai mai avea sămânță, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgârcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar când e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semințelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gândești că pierzi de te zgârcești și câștigi de nu te zgârcești. Împrăștie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o câștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi!” (*Omilia la Matei*, omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 73-74)

„Da, un om a primit banii tăi, dar Dumnezeu ți-a poruncit să-i dai aceluia. Dumnezeu vrea să fie și datornic și garant; și-ți dă mii de prilejuri ca să-I ceri înapoi împrumutul”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 191)

„Că milostenia ne curățește păcatele: *Dați milostenie*, spune Domnul, *și toate vă vor fi curățate* (Luca 11, 41). Milostenia e mai mare decât jertfa: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Osea 6, 6; Matei 9, 13). Milostenia deschide cerurile: *Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4). Milostenia este mai necesară decât fecioria. Fecioarele care n-au făcut milostenie au fost aruncate afară din camera de nuntă și au intrat numai cele ce făcuseră milostenie (Matei 25, 1-13).

Pe acestea toate știindu-le, să semănăm cu dărnicie, ca să secerăm rod și mai îmbelșugat și să avem parte de bunătățile cele viitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia L, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 585-586)

„Milostenia nu ne face încălțăminte, nu ne țese haine, nu ne zidește case de lut, ci ne prilejuiește viață veșnică, ne smulge din mâinile morții, ne face străluciți și în viața aceasta și în cealaltă, ne zidește case în ceruri, acele locuințe veșnice. Milostenia nu lasă să ni se stingă candelile (Matei 25, 1-12), nici nu ne lasă să ne arătăm la nuntă cu haine murdare (Matei 25, 11-13), ci le spală și le face mai curate ca zăpada. *De vor fi păcatele voastre roșii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi* (Isaia 1, 18). Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a șezut bogatul cel nemilostiv, nici să auzim acele înfricoșătoare cuvinte (Luca 16, 19-31), ci ne călăuzește în sânul lui Avraam”. (*Omilia la Matei*, omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 605)

„E mai bine să știm această meserie (milostenia) decât să fim împărați, decât să purtăm pe cap coroană. Meseria aceasta nu are numai însușirea de a nu avea nevoie de alte meserii, ci mai are și o altă calitate: săvârșește multe și felurite lucruri: zidește case, care rămân veșnic în ceruri; îi învață pe cei care o săvârșesc cum să scape de moartea cea nemuritoare; dăruiește comori, care nu se termină niciodată, pe care nu le atinge nici o pagubă, nici furii, nici moliile, nici rugina, nici timpul. Dacă cineva te-ar învăța numai atâta, ca să-ți ferești grâul de pagubă, ce n-ai da ca să-ți poți păstra grâul nevătămat ani îndelungați? Dar iată că meseria aceasta, milostenia, nu te învață numai despre păstrarea grâului, ci și despre păstrarea tuturor avuțiilor tale. Te învață cum pot rămâne neluate și averile tale și sufletul tău și trupul tău. Dar pentru ce e nevoie să-ți spun cu de-amănuntul toate faptele mari ale acestei meserii? Ea te învață cum să fii asemenea cu Dumnezeu, capul tuturor bunătăților. Vezi dar, că meseria aceasta nu săvârșește numai un singur lucru, ci multe? Fără să aibă nevoie de ajutorul altei meserii, ne zidește case, ne țese haine, ne adună comori nejezuite, ne face biruitori asupra morții, ne face stăpâni pe diavoli, ne face asemenea lui

Dumnezeu! Care meserie poate fi mai folositoare ca această meserie?”.
(*Omilii la Matei*, omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 606)

„Meseria aceasta (milostenia) te face mai puternic decât sofistii și retorii; cei care strălucesc în aceste meserii au o mulțime de oameni care îi invidiază; dar cei care strălucesc în meseria aceasta au o mulțime de oameni care se roagă pentru ei. Sofistii și retorii stau înaintea scaunului de judecată omenesc și iau apărarea celor nedreptățiți, iar adeseori apără chiar pe făcătorii de rele; meseria aceasta însă stă înaintea scaunului de judecată al lui Hristos; și nu face numai meseria de apărător, ci înduplecă chiar pe Judecător să fie de partea celui judecat și să-l achite. Să fi făcut mii de păcate, te încununează și te laudă. Că spune Hristos: *Dați milostenie și toate vor fi curate* (Luca 11, 41). Dar pentru ce vorbesc eu de cele de pe lumea cealaltă? Acum, pe lumea aceasta, dacă am întreba pe oameni ce preferă să fie pe pământ: mulți sofști și retori sau mulți oameni milostivi și filantropi, am vedea că toți ar prefera să fie mulți oameni milostivi și filantropi. Și pe bună dreptate. Desființează oratoria de pe pământ, și viața nu se va vătăma cu nimic. Viața a existat multă vreme înainte de a fi oratoria; dar dacă desființezi milostenia, toate se duc și pier. Și după cum n-ar mai fi cu putință să meargă corăbiile pe mare dacă s-ar dărâma porturile și locurile de ancorat, tot așa nici viața aceasta n-ar mai fi cu putință să se mențină dacă ai desființa milostenia, iertarea, iubirea de oameni.

Din pricina aceasta Dumnezeu n-a lăsat milostenia numai pe seama rațiunii, ci multe părți ale ei le-a pus sub tirania legilor naturii. Potrivit acestor legi, părinții miluiesc pe copii, copiii, pe părinți. Legile acestea stăpânesc nu numai pe oameni, ci și pe animalele necuvântătoare. Potrivit acestor legi se fac legăturile între frați, între rude, între necunoscuți, în sfârșit legăturile de la om la om. Suntem înclinați din fire spre milostenie. Aceasta ne face să ne revoltăm când oamenilor li se face nedreptate, să ni se zbată inima când vedem că cineva este ucis; și plângem când vedem pe cineva îndurerat. Pentru că Dumnezeu vrea tare mult să se facă lucrul acesta, a poruncit naturii să contribuie și ea mult la săvârșirea milosteniei. Prin aceasta Dumnezeu ne arată că tine nespus de mult la milostenie.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea să ne ducem noi însine la școala milosteniei și să ducem și pe copiii și cunoscuții noștri. Înainte de alte lucruri omul să învețe să miluiască. Pentru că a milui înseamnă a fi om! *Mare și cinstit lucru este omul milostiv* (Prov., 20, 6). Dacă nu ești milostiv, ai încetat de a fi om! Milostenia ne face înțelepți. Pentru ce te minunezi când spun că a milui înseamnă a fi om? Spun încă ceva mai mult: A milui înseamnă a fi Dumnezeu. *Fii milostivi*, spune Hristos, *ca și Tatăl vostru*

(Luca 9, 36). Să învățăm, dar, să fim milostivi pentru toate aceste pricini, dar mai cu seamă pentru că și noi avem nevoie de multă milă. Să nu socotim că trăim, atâta vreme cât nu facem milostenie”. (*Omilii la Matei*, omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 607-608)

„Dacă luăm aminte de noi înșine, putem să ne mântuim căutând leacurile milosteniei, ca să ne vindecăm rănilor. Nu însănătoșează untdelemnul atât de mult trupul cât însănătoșează milostenia sufletul; milostenia face sufletul de nebiruit, iar diavolul nu-l poate doborî; ori de unde l-ar apuca îi scapă din mâini, că untdelemnul acesta nu-i îngăduie diavolului să ne apuce de spate. Să ne ungem, dar, neconținut cu acest untdelemn. Este temei de sănătate, dătător de lumină, pricină de bucurie.

- Dar cutare, îmi spui tu, are atâția și atâția talanți de aur și nu face deloc milostenie.

- Și te privește? Vei fi și mai admirat dacă, în sărăcia ta, ești mai darnic decât el. Lucrul acesta l-a făcut pe Pavel să admire pe macedoneni; nu că au dat milostenie, ci că au dat deși erau săraci (II Cor., 9, 2)”. (*Omilii la Matei*, omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 744)

„Când ei (săracii – n.n.) primesc milostenie din mâinile tale, se roagă lui Dumnezeu și-L fac pe Dumnezeu milostiv cu tine; iar când îl fac milostiv pe Dumnezeu (...) resping uneltirile demonilor. Nu-l lasă pe cel rău să se înverșuneze împotriva ta, nici să te asalteze mereu, ci îi frâng puterea.

Văzând, dar, pe acești ostași că luptă pentru tine în fiecare zi împotriva diavolului prin rugăciunile lor către Dumnezeu, plătește-ți și tu acest frumos impozit, hrana celor săraci. Blândul nostru împărat n-a pus, niște oameni anumiți ca să strângă acest impozit pentru săraci, ci vrea ca tu să-l dai de bunăvoie”. (*Omilii la Matei*, omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 767)

„Te gândești negreșit la copii și de dragul lor șovăi? Învață-i și pe ei să urmărească niște câștiguri ca acestea! Dacă ai avea bani dați cu împrumut și aducători de dobânzi, iar cel pe care l-ai împrumutat ar fi bun platnic, ai prefera de mii de ori să lași copilului tău în loc de bani polița de împrumut, ca să-i aducă multe venituri și să nu mai fie silit să umble și să caute alții pe care să-i împrumute. Dă, dar, copiilor tăi polița pe care ți-a iscălit-o Dumnezeu și lasă-le lor pe Dumnezeu datornic”. (*Omilii la Matei*, omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„Este oare un lucru mai minunat ca a posti și de a se culca pe jos? Cu toate că aceea este prea greu și ostenitor, totuși milostenia este de un preț mai mare și de un câștig mai mare. Ea strălucește, ea hrănește și înfrumusețează sufletul. Uleiul nu-i întărește atâta pe atleți, ca aceasta care dă forță și vigoare celor ce se exersează în fapte de evlavie și de milostenie. Să ne ungem deci mâinile noastre cu acest ulei, ca să le putem ridica cu curaj împotriva dușmanilor noștri. Cel ce ia hotărârea sigură să-l ajute pe sărac, va alunga de la sine lăcomia; cel ce stăruie în ajutorul celui în nevoi, va alunga sigur mânia și nu se va mai umfla niciodată de mândrie. Precum medicul, obișnuit să trateze bolnavii, se supune ușor la un regim, învățat prin vederea neputințelor altora la care este supusă natura omenească; noi, la fel, dacă ne dedicăm în a ajuta pe cei săraci, ne vom exersa cu atât mai mult în lucrarea filosofiei, nu vom mai privi bogățiile cu ochi de admirație, nu vom cinsti lucrurile prezente ca ceva mare. Dar, disprețuind tot ceea ce este pământesc și ridicându-ne la cer, vom obține ușor bunurile veșnice, prin harul și bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXI, 2, p. 425)

„Când noi miluim pe săraci, ne miluim mai cu seamă pe noi care am păcătuit în fapte neiertate, și astfel vom strânge și pentru noi o astfel de milă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 280)

„... stau toată ziua cu mâna întinsă, pregătind ție doftorie de mântuirea sufletului tău. Nici un doftor nu ar putea să taie cu fierul ce-l ține în mână putreziciunea rănilor cu atâta iscusință și izbândă ca săracul care, întinzându-și mâna și primind milostenia, taie și curăță rănilor sufletești. Și ceea ce este minunat, că el face această vindecare fără să pricinuiască durere sau suferință. Acel sărac care șade înaintea ușilor bisericii, prin tăcerea și privirea lui vă vorbește nu mai puțin decât noi, cari stăm în fruntea norodului și cari vă sfătuim cele de folos vouă. Noi în fiecare zi vă spunem, zicând: *Nu cugeta lucruri mari, omule, fiindcă firea omenească este foarte schimbăcioasă și nestatornică; tinerețea merge cu pași repezi spre bătrânețe, frumusețea spre slujenie, puterea spre slăbiciune, sănătatea spre boală, slava spre necinste, bogăția spre sărăcie, cinstea spre dispreț. Așadar, toate ale noastre se aseamănă cu un puhoi furios, care nicidecum nu vrea să stea, ci se grăbește spre sfârșit.*

Dar și săracii același lucru vă sfătuiesc prin vederea și prin pilda lor – dacă nu chiar și mai mult – care este mai lămurit decât orice sfat. Căci câți

oare din cei ce stau afară nu au înflorit în tinerețe și nu au săvârșit lucruri mari? Câți oare din acești nenorociți desfigurați nu au întrecut odinioară cu puterea trupului și cu frumusețea pe mulți alții? Dar nu vă îndoiiți de cele ce spun, și nu râdeți, căci viața omenească este încărcată cu mii de pilde de acest fel. Că dacă dintre cei proști și smeriți de multe ori au ajuns mulți până și împărați, apoi ce poate fi de mirare dacă din mari și slăviți au ajuns mici și disprețuiți? Căci faptul acela este mai minunat, pe când cel din urmă este dintre acele ce se petrec zilnic. Astfel că nu trebuie a ne îndoii, dacă unii dintr-aceștia au strălucit odinioară și în meșteșuguri, și în oaste, și în bogăție, ci încă trebuie a-i milui cu multă milosârdie și a ne teme nu cumva și noi să pătimim aceleași nenorociri, fiindcă și noi suntem oameni și stăm pe același povârniș alunecos și nestatornic.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 319)

„Milostenia face pe oameni încercați sau adeveriți, după cum a zis apostolul; îi face a disprețui banii, pregătindu-i a slăvi pe Dumnezeu și a încălzi dragostea între dânșii, și-i face mărinimoși.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 185)

„Și de voiești a vedea și ce se petrece cu cele aduse ca jertfă, apoi și aceea îți voi arăta-o. Care este fumul, care este mirosul acestui jertfelnic? Slava și mulțumirea. Și până unde se duc acestea? Oare până la cer? Nicidecum, ci trec dincolo de cer, și de cerul cerurilor, și stau chiar în fața scaunului împărătesc. *Că rugăciunile tale, zice, și milosteniile tale, s-au ridicat înaintea lui Dumnezeu* (Fap., 10, 4). Mirosul jertfei celei simțite nici măcar nu se ridică la vreo înălțime mare a văzduhului, în vreme ce această jertfă - vreau să zic milostenia - deschide până și porțile cerului. Tu desigur că taci, însă fapta ta strigă și se face jertfă a laudei, nu junghiindu-se vițea sau arzându-se pielea ei, ci suflet duhovnicesc care aduce prinos cele ale sale. O astfel de jertfă este mai bineprimită decât toată altă iubire de oameni. Când tu vezi vreun sărac credincios, închipuiește-ți că ai văzut un jertfelnic. Când vei vedea vreun sărac de felul acesta, nu numai să nu-l batjocorești, ci încă să te și sfiești de dânsul, iar dacă vei vedea pe altul batjocorindu-l, tu împiedică-l, apără-l. Că numai așa vei putea și tu să ai milostiv pe Dumnezeu și te vei învrednici de bunătățile făgăduite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 186)

„Căci iată câte bunătăți se nasc de aici: cel ce face milostenie așa cum se cade se învață să disprețuiască averile, iar cel care disprețuiește averile a

tăiat deja rădăcina relelor. Și el nu numai că face bine altora, ci și suferă; nu doar că prin milostenie și-a câștigat dreptul la răsplată, ci și sufletul i-a devenit înțelept, înalt și bogat. Cel ce face milostenie învață să nu fie admirator al averilor sau al aurului, iar dacă a învățat aceasta, a pus deja începutul pentru călătoria lui către ceruri și a tăiat toate pricinile de mânie, ceartă, invidie și deznădejde. Căci știți voi: toate relele apar din cauza averilor, și de asemenea multe din războaie. Ei bine, cel care a învățat să disprețuiască averile, iată că a ajuns să se bucure de liniște. El nu se teme de lipsuri, nu invidiază pe cel bogat, căci așa l-a învățat pe el milostenia. Nu râvnește la avutul aproapelui; cum ar face aceasta cel ce voiește să devină sărac? Cum ar face aceasta cel ce se desparte de averea sa pentru a o da săracilor? Și toate acestea pentru că ochiul sufletului său este luminat. Pe acestea le va avea aici; cât despre cele la care se va face părtaș în viața viitoare, nu-i cu puțință a grăi. Nu va rămâne afară împreună cu fecioarele cele nebune, ci va intra împreună cu cele înțelepte în cămara de nuntă a Mirelui, având în mâini făclii strălucitoare. Într-un cuvânt, va deveni mai fericit chiar decât cei ce s-au ostenit și și-au petrecut viața în feciorie, cu toate că nimic din toate durerile și amărăciunile acelorora n-a gustat.

Aceasta este puterea milosteniei! Și cu multă îndrăzneală îi călăuzește spre ceruri pe cei care o cunosc.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 20)

„De multe ori am spus că milostenia n-a fost lăsată pentru cei ce primesc, ci pentru cei ce dăruiesc, nu pentru cei ce iau, ci pentru cei ce dau, fiindcă aceștia, în principal câștigă mai mult.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XVI-a, p. 263)

„Tu mai cu seamă datorezi mulțumiri săracului, prin faptul că vei lua plată. Dacă n-ar fi săraci, cele mai multe din păcate nu le-am putea tăia; așa că săracii sunt doctorii rănilor tale, iar doctoriile ce ți le prezintă, sunt chiar mâinile lor. Nu aduce atâta vindecare doctorul, când întinde mâna și dă bolnavului doctoria, pe cât aduce săracul, căci el întinde mâna și primește de la tine milostenia, este buretele care șterge păcatele tale. Ai dat argintul din pungă ta, dar o dată cu el au ieșit și păcatele ce le aveai (...) Așa că tu mai mult iei decât dai, mai mult bine ți se face ție decât ai făcut tu. Împrumuți pe Dumnezeu, iar nu pe oameni; îți sporești bogăția, iar nu o împruținezi, și o vei împruțina atunci când tu nu vei da.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 152)

„Privește-l încă și pe proroc, când îl sfătuia pe Nabucodonosor și-i dădea acea povață minunată, că el nu se îngrijea numai de săraci, căci n-a spus simplu: *Dă săracilor, ci: Răscumpără păcatele tale prin faptele de dreptate și nedreptățile tale prin mila către cei săraci* (Daniel 4, 24). *Deșartă-ți punga, zice, nu numai ca alții să se hrănească, ci și ca tu să te izbăvești de pedeapsă.*” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 187)

„Faptul acesta îl face pe om deopotrivă cu Dumnezeu. Deși fecioria are cu sine o mai mare osteneală sau și postul, sau culcarea pe pământ, însă nimic nu este atât de puternic spre a stinge focul păcatelor noastre, ca milostenia. Milostenia este mai presus de orice faptă bună și cei ce o iubesc pe ea îi pune lângă Împăratul a toate. Și aceasta cu drept cuvânt, fiindcă fecioria și postul, și culcarea pe pământ stau numai lângă cel ce le face, iar pe altul nu-l ajută cu nimic, pe când milostenia se întinde în toate părțile și toate mădularele atinse se unesc cu Hristos.” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 187-188)

„Voiți poate a ști de cât bine este ea în stare a face? În timpul apostolilor toți vânzându-și averile lor, dădeau fiecăruia în nevoia ce avea. Dar, spune-mi: fără a avea în vedere cele viitoare, căci noi nu vorbim acum de Împărăția cerurilor, ci să vedem numai în timpul de față – cine câștigă: cei ce iau sau cei ce dau? – aceia (săracii) murmurau și se sfădeau între dânșii, pe când aceștia (cei ce dau) aveau un suflet, după cum zice: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una* (Faptele Apostolilor 4, 32), și harul era peste toți, și trăiau cu multă simplitate și nevinovăție. Ai văzut cum și de aici aceia câștigau?

Acum, spune-mi: dintre cine ai voi să faci parte? Dintre cei ce aruncau averile lor și nu mai aveau nimic sau dintre cei ce le luau până și pe ale altora? Privește rodul milosteniei. Pereții și piedicile au fost răsturnate și de îndată s-au unit sufletele între dânsele, după cum zice: *inima și sufletul mulțimii erau una*. Așa că acela care-și deșartă punga sa, chiar și fără milostenie, are un mare folos.” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 188)

„Cele adunate se pierd, iar cele împrăștiate rămân. Și pe bună dreptate! Că pe unele, pe cele împrăștiate, le primește Dumnezeu, iar

din mâna lui Dumnezeu nu le poate lua nimeni; pe celelalte însă le îngrămădesc în vistierii omenești, iar acolo sunt supuse la multe uneltiri; acolo mare e invidia, mare e pizma!” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 287*)

„Mare lucru este milostenia, fraților. Și păcatele le șterge și osândirea o îndepărtează.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 83*)

„... milostenia, prin care pomul dragostei se hrănește. Că nimic nu obișnuiește așa a hrăni dragostea, precum dacă este cineva milostiv. Aceasta face a se sui întru înălțime ramurile. Izvorul acesta este mai bun decât cel din Rai, nu împărțindu-se în patru începuturi, ci ajungând până la însuși Cerul. Acesta naște pe Râul acela care saltă întru viața veșnică. Întru acesta de va cădea moarte, ca o scânteie se mistuie de izvor. Așa oriunde va pica, mari bunătăți face. Acesta ca scânteie stinge pe râul cel de foc. Acesta pe vierme așa îl înecă, ca pe nimic. Cel ce îl are pe acesta, nu scrâșnește dinții. Din apa acestuia de va pica peste legături, le rupe pe ele. Măcar în cuptoare de va cădea pe toate le stinge. Nimic nu este întocmai cu izvorul acesta”. (*Din Cuvântul 22 la Faptele Apostolilor, în vol. Puțul și Împărțirea de grâu, p. 388*)

„Că omul cel milostiv este ca un tată tuturor, ca o cârjă și un toiag în care se reazimă cei slabi și bătrâni, și celui milostiv de i se va întâmpla să pătească vreun rău, toți se roagă lui Dumnezeu pentru dânsul și zic: *Dumnezeu să-l miluiască, Dumnezeu să-i dea bine, Dumnezeu să-l aducă iar la binele lui.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 19*)

„Milostenia aceasta dezleagă legăturile și alungă întunericul, stinge matca focului și învrednicește pe cei ce o fac pe ea de a se asemena cu Dumnezeu. Pentru că zice Hristos: *Fiiți milostivi precum și Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este!*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, pp. 77-78*)

„Milostenia biruiește dreapta judecată a lui Dumnezeu și-L face să miluiască pe păcătoși.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 168*)

„Nu spală apa așa de bine murdăria trupului, cât poate milostenia șterge murdăria păcatului. După cum nu îndrăznești să vii să te rogi cu

măinile nespălate, deși e mai mic păcatul acesta, tot așa să nu vii niciodată la rugăciune fără milostenie. Și doar adeseori, cu toate că avem măinile curate, totuși nu le înălțăm la rugăciune dacă nu ni le spălăm mai întâi cu apă. Atât de puternică e obișnuința! Să facem așa și cu milostenia. Chiar dacă nu ne știm cugetul împovărat cu vreun păcat mare, totuși să ne curățim cugetul cu milostenia.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 314)

MILOSTENIA (răsplata celor milostivi)

„Dar dacă dorești cu orice chip să fii neconținut pomenit, îți voi arăta o cale prin care vei putea să fii și pomenit veșnic și să-ți aducă, în afară de multă laudă, și multă îndrăznire în veacul ce va să fie. Dar cum vei putea fi și pomenit în fiecare zi, și încărcat de laude, și după mutarea din această viață? Dacă pui banii aceștia în măinile săracilor și lași și pietrele și casele mari și moșiile și băile. Această pomenire este nemuritoare; această pomenire îți aduce nenumărate comori; această pomenire te ușurează de povara păcatelor și-ți dă multă îndrăznire înaintea Stăpânului. Gândește-te și la cuvintele pe care fiecare le va spune! *Ce om milostiv, ce iubitor de oameni, ce bun, cu câtă dărnicie a împărțit averea! A împărțit, spune Scriptura, a dat săracilor; dreptatea lui rămâne în veac!* (Ps., 111, 80) Așa e bogăția de bani! Banii atunci rămân, când îi împarți; când îi ții strânși și închiși, pier împreună cu stăpânul lor. *A împărțit, a dat săracilor.* Dar ascultă și cele ce urmează! *Dreptatea lui rămâne în veac.* Și-a împărțit averea lui într-o singură zi dar dreptatea lui rămâne pe toată întinderea veacurilor și-i face nemuritoare pomenirea.” (*Omilia la Facere, omilia XXX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 384*)

„Să nu ne pese că cheltuim banii pe care îi dăm la săraci, ci să ne gândim la câștigul ce-l avem de aici. De aceea Dumnezeuiasca Scriptură a asemănat milostenia cu semănatul, tocmai pentru ca să facem milostenia cu bucurie și cu multă tragere de inimă. Dacă cei care aruncă semințele pe pământ, împrăștie cu bucurie semințele adunate și păstrate în hambare, pentru că au bune nădejdi și văd cu mintea lor chiar de pe vremea semănatului snopii și aria plină, apoi cu mult mai mult noi, care suntem învredniciți să semănăm sămânța aceasta duhovnicească, se cuvine să ne bucurăm și să ne veselim, că semănăm pe pământ, dar secerăm în cer, că

semănăm argint, dar primim iertare de păcate, că dobândim prilej de îndrăznire, că ne pricinuim prin cele date aici odihnă veșnică și petrecere împreună cu sfinții.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Așa face Dumnezeu. În locul unor fapte mici ne dăruiește daruri mari.” (*Omilii la Facere*, omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Puterea milosteniei e atât de mare, încât poate curăța nu numai păcatele, ci poate alunga chiar moartea. Și-ți voi spune cum.

– Dar care om milostiv, mă poate întreba cineva, a scăpat de moarte? Nu vedem că toți suntem sub tirania morții!

– Nu te tulbura, iubite! Faptele au să-ți spună că puterea milosteniei a biruit tirania morții. Era o femeie numită Tavita, care tâlcuită înseamnă Căprioara; lucrul ei de fiecare zi era a strânge sieși bogăție sufletească din fapte de milostenie. Scriptura ne spune că îmbrăca văduve și le dădea tot ce le trebuia. S-a întâmplat că s-a îmbolnăvit și a murit. Și uită-mi-te acum, iubite, cum văduvele, care au fost ajutate de Tavita, cum trupurile îmbrăcate de ea, răsplătesc pe binefăcătoare la timp potrivit! S-au dus la apostol, ne spune Scriptura și i-au arătat hainele și toate câte a făcut Căprioara pe când era cu ele. I-au cerut pe hrănitoarea lor, au vărsat lacrimi și au înduplecat pe apostol spre milă (Fapte , 9, 36-39). Ce a făcut fericitul Petru? *Plecându-și genunchii*, spune Scriptura, *s-a rugat; și întorcându-se către trup, a zis: Tavita scoală! Iar ea și-a deschis ochii și văzând pe Petru a șezut. Petru dându-i mâna a ridicat-o; și chemând pe sfinți și pe văduve le-a dat-o vie* (Fapte, 9, 40-41). Ai văzut puterea apostolului, dar mai bine zis, puterea Stăpânului, Care lucra în apostol? Ai văzut ce răsplată mare au avut facerile de bine către văduve chiar pe lumea aceasta? Te întreb: A dat ea văduvelor cât a primit în schimb? Nu! Ea le-a dat haine și hrană, iar ele au readus-o la viață, au alungat moartea din ea; dar mai bine zis, nu ele ci Stăpânul nostru ce iubitor de oameni, pentru grija ce-a avut-o Tavita de văduve.

– Ați văzut, iubiților, puterea leacului? Să ne procurăm cu toții leacul acesta. Nu e scump, deși are atât de mare putere! E tare ieftin și nici nu are nevoie de multă cheltuială”. (*Omilii la Facere*, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 218)

„Să vărsăm, dar, vă rog, cu inimă largă, în mâinile celor nevoiași din averile pe care ni le-a dăruit Stăpânul. Să-I dăm iarăși cele ce ne-a dat, pentru ca așa ele să ajungă iarăși ale noastre cu mult adaos. Atât e de mare dărnicia Lui că, primind din cele ce ne-a dat, nu socotește că a primit pe cele

ale Lui, ci ne fĂgĂduieŐte sĂ ni le dea Ănapoi cu multĂ dĂrnicie; numai dacĂ noi am vrea sĂ avem un astfel de suflet, ca atunci cĂnd dĂm sĂracilor sĂ socotim cĂ punem darul nostru Ăn mĂna lui Dumnezeu, ĂncredinŐați fiind, cĂ ne va da Ănapoi nu numai ceea ce a primit mĂna Lui, ci cu mult mai mult decĂt ne-a dat, pentru cĂ stĂpĂnul ĂŐi aratĂ Ăn toate dĂrnicia Sa. Dar pentru ce spun cĂ ne dĂ mai mult decĂt am dat? MĂna lui Dumnezeu nu ne dĂ numai atĂt, ci pe lĂngĂ asta ne dĂruieŐte Ői ĂmpĂrĂŐia cerurilor, ne strigĂ Ăn auzul tuturor, ne ĂncununeazĂ Ői ne dĂ mii Ői mii de bunĂtĂŐi. AtĂt numai, dacĂ vrem sĂ dĂm puŐin din cele date nouĂ. Ne cere, oare, ceva greu, un lucru pe care sĂ nu-l putem face? Nu!” (*Omilii la Facere*, omilia LV, IV, Ăn col. PSB, vol. 22, pp. 218-219)

„- Care este rĂsplata milosteniei?

CĂ aceia se vor milui (Matei 5, 7).

S-ar pĂrea cĂ rĂsplata aceasta nu-i decĂt o Ăntoarcere a milosteniei fĂcute; dar nu-i aŐa, pentru cĂ rĂsplata e mai mare decĂt fapta. Cei milostivi miluiesc ca oameni, dar sunt miluiŐi de Dumnezeu tuturor; iar mila dumnezeiascĂ nu este egalĂ cu mila omeneascĂ; ci pe cĂt e de mare deosebirea Ăntre rĂutate Ői bunĂtate, pe atĂt e de mare deosebirea Ăntre mila omeneascĂ Ői mila dumnezeiascĂ”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, IV, Ăn col. PSB, vol. 23, p. 179)

„Ői ĂncĂ, dacĂ vi se pare greu sĂ le faceŐi parte sĂracilor din bogĂŐiile voastre, nu vĂ gĂndiŐi numai la ceea ce vĂ costĂ, ci uitaŐi semĂnatul Ői vĂ ĂntoarceŐi cu totul gĂndul spre seceriŐ.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 4, p. 401)

„TotuŐi El, ca Ői cum ar primi un dar de la tine Ői nu ca Ői cum tu ai fi dator, primeŐte cu dragoste Ői te ĂncununeazĂ, deŐi ceea ce ar primi de la tine este al SĂu. Deci dĂ-I Lui averea care-Ői este, la urmĂ, nefolositoare; dĂ-I din acelea asupra cĂrora nu mai eŐi stĂpĂn, iar El ĂŐi va da Őie ĂmpĂrĂŐia cerurilor, care-Ői va fi de folos pentru totdeauna, Ői pe lĂngĂ aceasta ĂŐi va hĂrĂzi Ői altceva, aceea cĂ va purta de grijĂ celor din urma ta.” (*Omilii la Epistola cĂtre Romani a SfĂntului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 367)

„... hrĂneŐte-l pe cel flĂmĂnd ca sĂ nu fii dat hranĂ focului gheenei. CĂnd sĂracul mĂnĂncĂ din masa ta, el sfinŐeŐte Ői cele ce-Ői rĂmĂn. GĂndeŐte-te cum l-a hrĂnit acea vĂduvĂ pe Ilie; nu l-a hrĂnit atĂt pe el cĂt pe sine ĂnsuŐi; nu a dat, pe cĂt a primit. La fel se petrece Ői astĂzi Ői chiar cu mult mai mult. Nu o vadrĂ de faina, nici un ulcior cu untdelemn. Dar ce? RĂsplata

acestora va fi aici de o sută de ori mai mare, iar în plus viața veșnică.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a II-a, p. 37)

„Și după cum untdelemnul ne dăruiește lumina, la fel și milostenia ne dăruiește lumina de acolo, cea mare și minunată.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a V-a, p. 90)

„Fericiți cei milostivi, zice, că aceia se vor milui (Matei 5, 7). Că, dacă oamenii îi miluiesc pe cei milostivi, cu atât mai mult Dumnezeu.” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia III, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 223)

„Ea (milostenia) sfărâmă legăturile, împrăștie întunericul, stinge focul, omoară viermele cel nestins, alungă scrâșnitul dinților. Înaintea ei cu multă ușurință se deschid porțile cerurilor, și precum când intră împărăteasa nimeni dintre păzitori nu îndrăznește a cerceta cine și de unde este, ci toți de-ndată o primesc, tot așa și milostenia, căci împărăteasă este cu adevărat, iar pe oameni îi face deopotrivă cu Dumnezeu.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXII, p. 371)

„Când vom fi judecați, fără de veste milostenia va sta de față, și ne va izbăvi de pedeapsă.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXII, p. 372)

„Să nu socotești milostenia risipă, ci venit! Nu cheltuială, ci câștig! Primești mai mult decât dai! Dai pâine, și primești viața veșnică! Dai haină, și primești împărăția cerurilor! Dai cele ce pier, și le primești pe cele ce veșnic rămân”. (Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VIII, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 129)

„Acel care nu e alipit de averile sale și le aruncă în sânul săracilor, face din ele o întrebuințare folositoare; ele îl însoțesc la ieșirea din această viață și, departe de a pierde proprietatea lor la moarte, atunci, din contră, le găsește cu mult mai mari, când la ziua judecății el are cea mai mare nevoie de ajutorul lor, când vom da seama de toate faptele noastre.” (Primele patru omilii despre statui, omilia II-a, p. 45)

„Dacă dai de pomană, nu-ți poate lua nimeni meritul tău; chiar dacă ar veni din toate părțile oști și regi, sau nenumărați pârători și bârfitori, nu ar

putea să-ți ia averea pusă la păstrare în cer, ci bucuria va rămâne veșnică.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 116)

„Dă săracului, pentru ca, chiar dacă tu vei tăcea, să vorbească pentru tine mii și mii de guri; să stea de față milostenia și să te apere! Răscumpărare de suflet este milostenia! De aceea, după cum înainte ușilor bisericii sunt vase pline cu apă, ca să vă spălați mâinile, tot așa, în afara bisericii, stau săracii ca să vă spălați mâinile sufletului. Ți-ai spălat mâinile trupului cu apă? Spală-ți și mâinile sufletului cu milostenia! Nu spune că ești sărac. O văduvă, săracă lipită pământului a găzduit pe Ilie; sărăcia nu i-a fost piedică ci l-a primit cu multă bucurie, de aceea a și primit în schimb roade frumoase și a secerat spicul milosteniei.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 50)

„Dacă omul care primește ceva de la noi ne răsplătește binefacerea, cu atât mai mult va face lucrul aceasta Hristos, Care ne răsplătește chiar și atunci când nu Îi dăm nimic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 281)

„Ceri, poate, răsplată în această viață? Dacă astfel ar sta lucrurile, milostenia ar fi un comerț, nu o dovadă de dragoste și de milă. Desigur, adesea, Dumnezeu îi răsplătește pe pământ pe cei care fac milostenii. Dar tu să nu ceri astfel de răsplată, pentru că împruținezi comoara ta cerească.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 288)

„Unde este dar binele și milostenia, acolo este și darul lui Dumnezeu și niciodată nu se împruținează și nici nu scade, iar unde este și dare de bani și de haine multe și de alte bunătăți de toate, câtă plată va fi de la Dreptul Judecător?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 68)

„Bine este să zidim case în cer, de vreme ce acolo nu trebuie ziditor; că acolo mâinile împărăteasă ce vrea să intre în casele împărătești nici un portar nu o întreabă cine este sau unde vrea să meargă, ci toți boierii curții aceleia o primesc cu bucurie, așa și pe cei milostivi fără de nici o opreliște îi duc la scaunul împărătesc, căci Dumnezeu iubește foarte tare milostenia și lângă Dânsul se află.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 68)

„Orice ar cere de la Dumnezeu, pentru cei ce fac milostenie, îndată primesc darul cererii, atâta cinste și îndrăznire are milostenia către

Dumnezeu, că încă nu numai păcatele celui milostiv le spală, ci și moartea o alungă și se adeverește că milostenia le stăpânește pe toate și biruiește și moartea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 68)

„Iar creștinului celui milostiv nu numai cei ce au milă de la el îi mulțumesc și se roagă pentru dânsul, ci încă și cei ce n-au avut nici o milă îl iubesc și se roagă pentru dânsul lui Dumnezeu să nu pățească vreun rău și milostenia la cei ce le-au făcut le pare că le-a făcut lor, iar de se întâmplă să pățească vreun lucru fără cale sau pagubă, tuturor le pare rău și se roagă lui Dumnezeu pentru el să-i ajute și să-l izbăvească de toată răutatea. Deci de vezi că răutatea are vrăjmași pe cei ce n-au nici o strâmbătate de la cei făcători de rău, iar milostenia și pe cei nemiluiți îi are prieteni, izbăvește-te pe tine omule întâi de răpire și apoi fă milostenie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 77)

„La fel, cu cât va face cineva mai multă cheltuială la săraci, cu atât are și cununi mai multe de la Dumnezeu. Cât este cheltuiala atâta este și plata și folosul sufletului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 108)

„Ce vei pune acum în mâna săracului, o vei cunoaște atunci în palma Judecătorului. Deci de ne vom nevoi să scăpăm de judecată, să ne rugăm și să îmblânzim încă de aici pe Judecător cu săracii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 171)

„Milostenia răscumpără păcatele noastre; săracii vindecă rănile pe care le facem noi în mod continuu sufletului nostru. Medicii sufletelor noastre sunt săracii, ei sunt binefăcătorii și apărătorii. În sfârșit, milostenia răscumpără neputința și nevrednicia rugăciunilor noastre. Vedeți chemările și înțelepciunea Providenței. Ea plasează săracii, pe cei necăjiți, pe cei infirmi la pragul Bisericilor noastre. Pentru ce? Pentru ca vederea lor să ne smulgă de la noi frivolitățile acestei lumi spre gravele realități ale vieții de pocăință, de ispășire, de virtuți. Cele mai curate și purificatoare fântâni sunt cele ale săracilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 528-529)

„La baza Bisericilor noastre sunt două feluri de curățiri și de mântuire: fântânile botezului și cele ale săracilor. Primele ne varsă nașterea; din iubirea față de săraci curge peste noi din abundență, din belșug, harul iertării.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 540)

„Când va veni Iisus Hristos în slava Sa și cu puterea Sa, când se va organiza pompa triumfală a zilei din urmă, atunci vor străluci cei pe care i-a sfințit iubirea pe pământ; atunci în fața întregului univers milosteniile lor vor fi puse la lumină și vor fi slăvite de către Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 555)

„Milostenia le mută pe toate în ceruri. Ea ne încredințează că sunt păzite bine cele puse acolo. Milostenia ne aduce îndoit câștig: mai întâi, nu ne mai temem pentru banii depuși, căci nu-i atacă nici hoții, nici spărgătorii, nici viclenia slugilor; în al doilea rând, nu rămân fără de rod, ci, după cum o rădăcină sădită în pământ bun dă roade în fiecare an, tot așa și argintul sădit în mâinile săracilor nu ne dă roduri duhovnicești numai în fiecare an, ci în fiecare zi; ne dă îndrăznire către Dumnezeu, iertare de păcate, apropiere de îngeri, conștiință bună, veselie duhovnicească, nădejde, bunătățile cele minunate, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El și celor ce caută cu suflet fierbinte și râvnitor mila arătării Lui; pe care facă Dumnezeu ca noi toți, după ce am trecut bineplăcând lui Dumnezeu viața aceasta, să dobândim bucuria veșnică a celor mântuiți.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 246)

„Să nu fim nepăsători când e vorba de milostenie! Că nu săracii, ci noi avem cele mai mari foloase. Luăm mai mult decât dăm.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraș la vreme de iarnă și i-a văzut pe săraci și pe cerșetori lăsați în părăsire și aruncați în piață*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 261)

„Iei mai mult decât dai! Dai cele materiale, și le primești pe cele spirituale și duhovnicești. Dai bani, și primești iertare de păcate. Tu pui capăt foamei săracului, iar săracul pune capăt mâniei lui Dumnezeu! Este un schimb și o afacere cu mult mai bună decât cheltuiala, cu un câștig mai folositor. Cheltuiala ta se mărginește la bani; câștigul, însă, nu se mărginește la bani, ci și la iertarea păcatelor, și la îndrăznirea cea către Dumnezeu, și la împărăția cerurilor, și la desfătarea bunătăților pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit (I Cor., 2, 9).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>*; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 9, în

vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 278)

„De-ți da înapoi pământul cele aruncate, apoi cu mult mai mult mâna lui Dumnezeu îți va da înapoi cu prisosință cele primite!

Cunoscând dar acestea, să nu ne uităm la cheltuială când facem milostenie! Să ne uităm și la câștigul ce-l nădăjduim în viitor, dar și la câștigul de acum. Că milostenia nu prilejuiește numai împărăția cerurilor, ci și siguranță și belșug în viața aceasta.

- Cine a spus asta?

- Cel care o poate spune! *Cel care da averile lui săracilor*, a spus Hristos, *acela va lua însutit în veacul de acum și va moșteni viața veșnică* (Matei 19, 29).

Vezi că se răsplătesc cu dobândă mare milosteniile și în viața aceasta, și în viața cealaltă? Să nu pregetăm, deci, să nu amânăm, ci în fiecare zi să aducem rod de milostenie, ca să ne fie bine și în lucrurile din lumea aceasta, și să dobândim și viața cea veșnică!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 9-10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 295-296)

„Săracii sunt doctorii sufletelor noastre; sunt binefăcătorii și apărătorii noștri, nu dai atât cât iei! Dai argint, și primești împărăția cerurilor. Pui capăt sărăciei, și te-ai împăcat cu Stăpânul! Vezi că răsplata nu-i egală? Datul e pământesc, răsplata cerească! Datul piere, răsplata rămâne! Datul se strică, răsplata e mai presus de stricăciune.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 313)

„Hristos nu numai că păzește bine cele ce a primit, dar ni le înapoiază cu mai multă dobândă. Să nu socotim că ni se împruținează averea când dăm milostenie. Nu se împruținează, ci crește; nu se cheltuiește, ci prisosește. Milostenia este neguțătorie și sămânță. Dar, mai bine spus, milostenia e mai bună și mai sigură decât acestea două. Neguțătoria poate fi amenințată de vânturi, de valurile mării și de multe naufragii, iar semințele, de secetă, de ploi prea multe și de alte schimbări de vreme, pe când averile depuse în mâna lui Hristos sunt mai presus de orice primejdie. Nimeni nu poate răpi cele date din mâna celui ce le-a primit ci ne rămân nouă și ne aduc mult și nespun rod și seceriș bogat la timp: *Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu*

zgârcenie va și secera; iar cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va și secera (II Cor., 9, 6).” (La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 372-373)

MILOSTENIA (lipsa milosteniei - gravitatea)

„Ce cuvânt de apărare mai putem, oare, avea dacă nu ne silim, dacă nu ne grăbim să primim însutit în locul celor puține, cele viitoare în locul celor de acum, cele veșnice în locul celor vremelnice, ci încuiem cu plăcere banii cu uși și cu zăvoare și nu vrem să dăm acum celor săraci banii, care stau încuiați fără rost și în zadar, ca să nu bucurăm în veacul viitor de ajutorul pe care aceștia ni-l pot da?” (*Omilia la Facere*, omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„Pentru ce să le vorbim aspru? Ne silesc ei să le dăm? Ne bagă ei mâna-n buzunar? Ei ne roagă, ne cer! Merită oare să fie ocărât un om care face asta? Dar pentru ce spun eu că ne cer, că ne roagă? Ne urează mii și mii de bunătați! Și toate acestea le fac pentru un singur bănuț; și noi nici pe acesta nu li-l dăm. Ce iertare mai merităm? Ce cuvânt de apărare mai putem avea când noi întindem în fiecare zi mese bogate, care de multe ori depășesc măsura, iar celor nevoiași nu le dăm nici o fărâamă, cu toate că fapta asta ne-ar aduce mii și mii de bunătați? Ce mare nepăsare! Cât de mari bunătați pierdem din pricina ei! Cât câștig lăsăm să ne scape din mâini! Izgonim din ușa noastră temeiul mântuirii noastre trimis nouă de Dumnezeu și nu ne gândim nici la neînsemnatul dar pe care-l dăm, nici la covârșitoarea răsplată pentru astfel de daruri, ci încuiem totul în sipe și lăsăm ca rugina să ne mănânce aurul; dar mai bine zis le punem în mâinile furilor.” (*Omilia la Facere*, omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 90-91)

„Iar noi nici în piață nu ne plecăm spre necazurile lor, nici plecând acasă: ci și masa fiindu-ne pregătită, adeseori și plină cu mii de bunătați (dacă se pot numi bunătați cele pe care spre osânda neomeniei noastre le mâncăm), chiar și cu masa pusă, zic, auzindu-i cum umblă prin ulicioare, și strigă cu glas mare pe la răscruci, tânguindu-se în cea mai adâncă beznă, în mare pustietate, și tot nu ne înduplecăm. Ba chiar și după ce ne săturăm și mergem spre somn, auzindu-i iar cum se tânguiesc în stradă răsunător, rămânem nepăsători de parcă auzim niște câini turbați, nu voce omenească. Și nu luăm seama nici la vreme - că noaptea târziu, când toată lumea

doarme, el plânge în singurătate; nici la puținătatea cererii - că altceva nu cere decât pâine, sau niscaiva bănuți; nici la mărimea necazului - că-i nemâncat de mult; nici la blândețea cererii - că nu vine la ușă, nici nu cutează să se apropie, ci de jos, de departe își spune rugămintea. Dacă primește, dă în schimb mii de rugăciuni, de nu, nici așa nu aruncă vorbă amară, nici nu ocărăște și nu hulește pe cei ce pot să dea, însă nu dau; ci precum cineva, tras de un călău la o pedeapsă nesuferită, se roagă de toți cei de față și se milogăște fără să afle nici o ocrotire, fiind dus cu multă neomenie la pedeapsă: așa și acesta, tras de foame ca de călău către noapte și către privegherea cea nesuferită, întinde mâinile, cu mare glas se roagă de cei care șed sus prin case, dar n-are parte de nici o milă, ci e gonit fără îndurare și cu cruzime multă, însă nimic dintre acestea nu ne pleacă, ci cu atâta neomenie cutezăm a tinde mâinile către cer și a vorbi cu Dumnezeu despre milostivire și a cere iertarea păcatelor noastre, și nu ne temem că va cădea trăsnet asupra noastră după asemenea rugăciune, după asemenea cruzime și lipsă de omenie.

Spune-mi, cum mergem spre somn și spre odihnă și nu ne temem că acel sărac, sculându-se în vis asupra noastră murdar, jegos, îmbrăcat în zdrențe, se va tângui și se va jeli, învinuindu-ne de neomenie? De altfel, pe mulți i-am auzit adesea zicând că după ce ziua trecuseră cu vederea ajutorarea săracilor, noaptea se vedeau încinși cu funie și târâți de mâna săracilor, sfârtecați, pătimind chinuri fără număr, însă astea se întâmplă în somn și-n vis, și sunt pedeapsă vremelnică; dar nu ne temem, ia spune-mi, să nu vedem cumva pe acel sărac, care se tânguește și strigă și se jelește, în sânurile lui Avraam, ca oarecând pe Lazăr bogatul cel nemilostiv? Celelalte - chinurile acelea amare și nemângâiate, cum cerea apă, cum n-a primit nici o picătură, cum i se prăjea limba, cum după multe rugăminți nu s-a bucurat de nici o iertare și cum suferea pedepse fără moarte - le las spre rumegare conștiinței voastre.

Dar ferească Dumnezeu să aflăm noi acestea prin cercare, ci fie ca prin auzire să fugim de pățire, și vrednici arătându-ne de dragostea strămoșului Avraam să mergem în locul unde este el.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 70-73)

„Hristos este fratele tău și împreună-moștenitor. Fă-L și aici pe pământ împreună-moștenitor. Tot ce-I dai Lui, ție-ți dai! Nu auzi ce spune profetul Isaia: *Nu trece cu vederea pe cei din seminția ta?* (Isaia 58, 7). Dacă nu trebuie să treci cu vederea pe rudele tale, cu atât mai mult pe Stăpân, Care, în afară că ți-i Stăpân, mai are cu tine și dreptul de înrudire și încă alte drepturi cu mult mai mari. Te-a făcut chiar părtaș la cele ale Lui fără să ia

ceva de la tine. El a fost Acela Care a pus început acestei nespuse binefaceri. N-ar fi, oare, cea mai mare nechibzuință să nu fii iubitor de oameni când ai primit atâtea daruri, să nu răspunzi cu răsplătiri pentru harul primit, să nu dai cât de cât în locul unor bunătăți mai mari? Hristos te-a făcut moștenitor al cerurilor; tu însă nu-I dai în schimb nici bunătățile de pe pământ. Hristos S-a împăcat cu tine, deși n-ai făcut nici o faptă bună, ba încă îi mai erai și dușman; tu însă nu-L răsplătești deși ți-i prieten și binefăcător, deși ar trebui să-I mulțumești chiar numai că-ți îngăduie să-I dai ceva, fără să mai socotim împărăția cerurilor și toate celelalte bunătăți. Când slugile invită la o masă dată de ei pe stăpânii lor, nu socotesc că fac o favoare stăpânilor lor, ci că o primesc. Între noi și Hristos însă lucrurile stau cu totul altfel. N-a chemat la masă mai întâi sluga pe stăpân, ci stăpânul a chemat mai întâi la masa lui sluga. Tu însă nu-L chemi la masă nici după ce te-a chemat El! El, cel dintâi, te-a adus sub acoperișul Lui; tu însă nu-L aduci sub acoperișul tău nici după ce te-a adus El. Gol fiind, te-a îmbrăcat; tu însă nici după aceasta nu-L găzduiești când e străin. El, cel dintâi, te-a adăpat din potirul Lui; tu însă nu-I dai în schimb nici puțină apă rece! Te-a adăpat cu Duhul Sfânt; tu însă nu-I mângâi nici setea trupului! Te-a adăpat cu Duhul când erai vrednic de osândă; tu însă îl treci cu vederea când este însetat, cu toate că milostenia ta o faci din cele ale Lui!

Nu-mi socotești mare lucru în mâinile tale potirul din care Hristos are să bea și are să-l ducă la gură? Nu vezi că numai preotului îi este îngăduit să ducă la gura altora potirul cu sângele Domnului? *Dar Eu, spune Domnul, nu țin seama de asta! Îmi întinzi tu, preote, potirul, îl primesc! Mi-l întinzi tu, mireanule, nu te refuz! Nu întreb cine Mi-l întinde. Nu cer sânge, ci apă rece!* Gândește-te cui dai de băut și cutremură-te. Gândește-te că tu ajungi preot al lui Hristos dând cu mâna ta nu trup, ci pâine; nu sânge, ci un pahar cu apă rece. Hristos te-a îmbrăcat cu haina mântuirii; și te-a îmbrăcat El cu mâinile Lui! Îmbracă-L și tu pe El cu mâinile slugii tale. Te-a făcut slăvit în ceruri, scapă-L și tu de frig, de goliciune, de rușine. Te-a făcut să locuiești cu îngerii, dă-I și tu atât loc de găzduire în casa ta cât loc dai slugii tale! *Nu Mă îngreșez, îți spune Hristos, de o astfel de găzduire, deși Eu ți-am deschis tot cerul. Te-am scos din cea mai cumplită temniță; nu-ți cer asta, nici nu-ți spun: Scoate-Mă și tu!, dar Mi-i destulă mângâiere numai dacă vii să Mă vezi când sunt întemnițat. Te-am înviat când erai mort; nu-ți cer asta, dar îți spun: Cercetează-Mă când sunt bolnav!*

De câte iaduri nu suntem vrednici când Hristos ne dă daruri atât de mari și ne cere lucruri atât de ușoare, dar noi nici pe acestea nu I le dăm? Pe bună dreptate deci mergem în focul pregătit diavolului și îngerilor lui (Matei 25, 41), suntem mai nesimțitori decât pietrele. Spune-mi cât de mare ne

poate fi nesimțirea noastră, când, după ce am primit atâtea daruri, când știm că vom primi atâtea daruri, mai suntem robii averilor de care tot ne vom despărți după puțină vreme fără voia noastră? Alții și-au dat viața și și-au vărsat sângele; dar tu nici pe cele de prisos nu le dai pentru ceruri, pentru cununi atât de mari. Ce iertare meriți, ce cuvânt de apărare, când arunci cu plăcere sămânța în pământ, când dai cu dobândă oamenilor banii tăi fără să te sinchisești de ceva, dar ești crud și neomenos atunci când e vorba ca prin cei nevoiași să hrănești pe Stăpân?”. (*Omilii la Matei*, omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 534-535)

„Fără feciorie te poți mântui; dar fără milostenie, cu neputință. Milostenia este de neapărată trebuință și le ține pe toate. Nu fără motiv am numit eu milostenia inima virtuții. Dar inima aceasta încetează iute de-a mai bate, dacă nu dă tuturor duhul ei. Întocmai ca o fântână: dacă ține în ea apa izvoarelor sale, se strică; tot așa și cu bogații, când țin averile lor numai pentru ei înșiși”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 551-552)

„Dacă cei care trăiesc în feciorie sunt aruncați afară pentru că n-au făcut milostenie cu dărnicia cuvenită, cine va putea dobândi iertare fără milostenie? Nimeni; ci va pieri neapărat cel ce nu are această virtute. Dacă în treburile cele pământești nimeni nu trăiește pentru el însuși, ci și meșteșugarul și ostașul și plugarul și negustorul cu toții lucrează pentru binele obștesc și pentru folosul aproapelui, cu mult mai mult trebuie să facem asta în treburile cele duhovnicești. Că aceasta înseamnă mai cu seamă a trăi: dacă trăiești numai pentru tine, fără să-ți pese de toți ceilalți, trăiești de prisos, nu mai ești nici om și nici nu faci parte din neamul omenesc”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„... oamenii foarte bogați, în orașele în care au de gând să locuiască, își adună averile lor: case, moșii și tot ce au. Dar noi facem dimpotrivă; ne dăm în vânt să dobândim pământ, pe care-l vom părăsi după puțină vreme, să cumpărăm hectare de pământ și case, nu numai cu bani, ci chiar cu sângele nostru; dar nu ne îndurăm să dăm nici ce ne prisosește trebuinței noastre, ca să cumpărăm cerul, cu toate că cerul îl putem cumpăra la un preț mic, și odată cumpărat rămâne în proprietate veșnică. De aceea vom primi cea mai cumplită pedeapsă dacă vom pleca acolo goi și săraci; dar, mai bine spus, vom suferi cele mai groaznice chinuri, nu pentru sărăcia noastră, ci și pentru cele prin care am sărăcit pe alții.” (*Omilii la Matei*, omilia XII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 152)

„Te rog să te uiți și să vezi că, în toate pildele Sale, Hristos osândește pe cei care nu întrebuințează averile lor pentru ajutorarea celor săraci. Nici fecioarele cele nebune n-au fost osândite pentru că au răpit averi străine, ci pentru că n-au dat săracilor averile lor (Matei 25, 1-12); nici cel ce a ascuns talantul în pământ n-a fost osândit pentru că a fost lacom, ci pentru că nu și-a înmulțit talantul dat (Matei 25, 24-30); nici cei care au trecut cu vederea pe cei flămânzi nu au fost osândiți pentru că au răpit averile străine, cu pentru că n-au împărțit la săraci averile lor (Matei 25, 41-46) ...” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 880)

„Așa și obișnuiesc oamenii să-i numească pe cei nemilostivi: negri la suflet.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 889)

„Voi nu-L trădați pe Iisus Hristos? Dar atunci când îl disprețuiți pe sărac care se usucă de foame, sau care îngheață de frig, voi meritați soarta lui Iuda și pedeapsa lui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVII, 4, p. 231)

„Vedeți dar: sunt hrăniți câinii, cei mai mulți hrănesc asini sălbatici, urși și diferite animale; și pe om pe care-l sfâșie foamea, noi îl părăsim. Noi facem mai mult caz de o natură care ne este străină decât de propria noastră natură.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVII, 4, p. 231)

„Dar ferească Dumnezeu ca cineva dintre voi să audă aceste cuvinte îngrozitoare: *Nu vă cunoșc pe voi!* (Mt., 25, 12). Și ce provoacă acest cuvânt grozav, dacă nu că am văzut pe sărac și n-am fost atenți la el? Dacă L-am văzut pe Iisus Hristos disprețuit, nu ne va cunoaște El Însuși pe noi, care am fost fără milă. Și sigur aceasta va fi drept. Căci cel ce-l disprețuiește pe sărac și nu-l ajută din bunurile sale, cum va nădăjdui să ia parte la bunurile care nu-i aparțin?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia L, 3, p. 248)

„Dar dacă nu vreți să-i dați nimic (săracului – n.n.), să nu-l disprețuiți măcar; dacă nu vreți să-l scoateți din necaz, nu-l alungați, și nu-l îmbrânciți în prăpastie. Atunci când vine la voi și-l alungați, gândiți-vă în sinea voastră la ceea ce vreți să cereți de la Dumnezeu, la ceea ce doriți să obțineți de la el: *El, zice, cu ce măsură ați măsurat cu aceea vi se va măsura* (Mt., 7, 2). Gândiți-vă cum se retrage acest sărac după ce l-ați refuzat; el merge umilit, cu capul plecat, cu ochii plini de lacrimi, purtând în același timp și rana sărăciei lui. Dacă a cerși vouă vă pare un blestem; a nu primi nimic după ce

ai căzut în rușine, a fi alungat cu injurii, gândiți-vă ce furtună grozavă trebuie să trezească aceea în sufletul lui.

Până când vom fi ca și animalele sălbatice? Până când va face lăcomia noastră să uităm de natură? Mulți oameni gem că ne văd așa de duri și atât de necruțători; dar eu vreau să vă predic azi milostenia, și nu numai azi, ci totdeauna.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVII, 4, p. 401*)

„N-ai suferi în liniște să vezi pe cineva că-și lasă soția să se îmbrace în zdrențe și să fie neîngrijită, iar pe slugile ei să le îmbrace cu haine strălucite, ci te-ai irita și ai zice că fapta aceasta este cea mai de pe urmă batjocură. Aceasta, deci, să o judeci și pentru suflet. Când tu împodobești pereții casei, tavanul, pardoseala de pe jos și mobilele, și toate celelalte, iar milostivire nu dai îndeajuns, atunci să știi că nu ai altă filosofie, și nimic mai mult nu faci decât acela, sau mai la drept vorbind, chiar mai rău decât acela, fiindcă între stăpân și slugă nu e nici o deosebire, pe când între suflet și trup este mare deosebire; și dacă e deosebire mare față de trup, apoi cu atât mai mare este deosebirea dintre suflet și casă, pat sau taburetul de sub picioarele tale. Și ce justificare demnă ai putea avea, când tu toate acestea nimicuri le îmbraci cu argint, iar sufletul îl lași să stea îmbrăcat în zdrențe, sluțit, flămând, plin de răni și hărțuit de mii de câini, și după toate acestea crezi încă că te găsești în slavă prin împodobirea lucrurilor de dinafară? Și ceea ce este mai de jelit încă, cel ce se face de râs și de batjocură, cel ce se necinstește și se sluțește, și cel ce în fine cade singur în cea mai de pe urmă osândă, acela, zic, chiar se mândrește cu lucruri dintre acestea!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XI, pp. 199-200*)

„Hristos nu are unde să-Și plece capul, umblă gol, străin și flămând, iar tu îți faci case mari, cu băi și terase, cu o mulțime de saloane zadarnice; și lui Hristos nu-I acorzi nici măcar un mic acoperământ, pe când mansardele tu ți le împodobești pentru ciori și vulturi. Și ce ar putea fi mai rău ca această nebunie? Căci este cea mai de pe urmă nebunie o astfel de purtare, ba încă chiar mai rea decât nebunia.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, p. 286*)

„Dumnezeu a dat pentru tine chiar și pe Fiul Său, iar tu nu dai nici măcar pâinea zilnică Celui predat pentru tine, Celui jertfit pentru tine. Tatăl nu L-a cruțat pentru tine, iar tu îl treci cu vederea topit de foame, deși tu consumi din ale Lui, și dacă dai săracilor milostenie, din ale Sale dai, și pentru tine dai. Ce ar putea fi mai rău ca această nelegiuire? A fost predat pentru tine, S-a jertfit pentru tine, colindă drumurile flămând pentru tine, și

tu dacă-I dai pâinea zilnică, din ale Sale dai și singur te folosești. Și totuși nici așa nu-I dai! Oare nu sunt mai nesimțitori decât pietrele cei ce, deși sunt mișcați de atâtea fapte mărețe, totuși stăruie încă într-o asemenea învârtoșare?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 301)

„Noi, deși știm bine că vom primi pe Hristos, totuși nici așa nu ne facem mai blânzi, căci iată acela se roagă și se închină înaintea noastră, iar noi batjocorim pe cel ce se apropie de noi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 415)

„Când tu, sluga, te îmbeți, iară El, Stăpânul, este flămând și nu se bucură nici măcar de hrana trebuitoare, ce-ți va putea adăuga ție numele de slugă? Dar tocmai aceasta te va apăsa mai mult, când tu stai în casă cu trei rânduri, iară acela nu se bucură nici măcar de un acoperământ bun, când tu te răsfeți în așternuturi moi, iară acela nu are nici pernă. *Dar am dat*, zici tu. Și totuși, nu trebuie a conteni făcând aceasta. Numai atunci ai putea să fii iertat, când nu ai avea, când nimic nu s-ar ține de tine. Întrucât însă ai, măcar de mii de ori de ai da, și încă vor fi alții care sunt flămânzi, nici o îndreptare nu vei avea. Când tu încui în hambare grâul, și când îi urci prețul, și în sfârșit, când iscodești alte căi de câștig străine, apoi atunci ce nădejde de mântuire vei avea? Și s-a poruncit a da celui flămând în dar, iar tu nu dai nici măcar cu un preț cumpătat. El pentru tine și-a deșertat atâta slavă, iar tu pentru dânsul nu socotești vrednic nici a da o pâine. Câinele tău este ghiftuit, iar Hristos se topește de foame. Sluga ta se sparge de îmbuibare, în vreme ce Stăpânul tău, ca și al aceluia, este lipsit până și de hrana trebuitoare. Dar cum pot fi acestea fapte de prieteni? Împăcați-vă cu Dumnezeu, căci o astfel de purtare este a unor vrăjmași și războinici!” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 165)

„Și de ce, zici tu, amenință pe cei ce nu fac milostenie, că se vor duce în focul cel nestins? Și încă nu zice simplu: în foc, ci <<în focul cel nestins, care este gătit diavolului și îngerilor lui>>? De ce anume? Pentru ca să afli că nimic nu întărește pe Dumnezeu ca nemilostenia, și că acest păcat îl pune înaintea tuturor celorlalte. În adevăr, dacă trebuie a iubi și pe dușmani, apoi oare cel ce respinge pe cei săraci, care nici chiar dușmani nu-i sunt, de ce osândă nu va fi vrednic, când prin purtarea lui se face mai rău chiar decât barbarii? De aici deci se poate vedea mărimea păcatului, care și contribuie ca să se ducă împreună cu diavolul în gheenă. *Vai de cel ce nu face milostenie!* (Sirach., 13, 3). Deci dacă era așa în legea veche, cu atât mai mult trebuie a

fi în legea nouă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 42)

„Când tu omori, nu trupește, ci sufletește pe fratele tău, oare nu ai făcut același lucru? Când treci cu vederea pe cel flămând, și când poți a-l ajuta, oare nu l-ai omorât, dacă nu cu sabia, apoi prin faptul că l-ai lăsat flămând?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 246)

„Mulți nedreptățiți urăsc mai mult pe cei care nu i-au ajutat decât pe cei care i-au nedreptățit.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 93)

„... vom fi pedepsiți la fel cu cei ce despoaie pe alții, dacă nu facem milostenie.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 62)

„... rogu-vă să vă amintiți neconținut, mai înainte de toate, că a nu da săracilor din averile tale înseamnă a jefui pe săraci, a-i lipsi de viață, și, altfel, că nu stăpânim averile noastre, ci averile lor.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 67)

„Bogații nemilostivi vor primi o pedeapsă mai mare decât săracii nemilostivi, pentru că au bani mulți și cu toate acestea, nu își înmoaie inima. *Dar eu fac milostenii*, îmi spui tu. Să știi că dacă mărimea milosteniei lor nu este după mărimea averii pe care o au, nu vor scăpa de iad. Cu cât sunt mai bogați, cu atât sunt mai datori să-i ajute pe cei săraci, fără să se teamă că averea lor se va împruțina.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 280)

„Bogații cei nemilostivi mai multă muncă vor avea decât săracii, pentru că nici binele avuției lor nu i-a împlânzit ca să fie domestici și îndurători către cei săraci.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 64)

„Că Hristos și sufletul Lui l-a dat morții pentru noi și cinstitul lui Sânge l-a vărsat pentru noi nemulțumitorii, iar noi nu voim să vărsăm banii noștri cei putrezi pentru Hristos, ci trecem pe lângă El și-L lăsăm gol și

străin și flămând. Dar cine va putea să ne scoată din munca ce va să fie? Altul nimeni fără numai Dumnezeu. Noi înșine mergem la muncă, că de ne-am aduce aminte fiecare de cuvântul și răspunsul cel ales al judecății, nu ne-am osândi pe noi să mergem în munca focului. Hristos S-a dat pe sine morții pentru noi și săracul moare de foame, iar noi ne facem a nu-L vedea și fugim de Dânsul. Că precum banii sau arginții de am avea să dăm, mii de suflete de am avea, se cade să le punem toate pentru Dumnezeu. Căci când trag pe cineva dintre noi vinovat și-l duc să-l spânzure sau să-l înțepe, n-ar pofti mai bine să dea toată avuția câtă are numai să scape de moarte? (...) să dăm măcar jumătate din avuția noastră să ne izbăvim de muncă (munca focului nestins); noi ținem fără ispravă avuție nedreaptă și bani, care nici nu sunt ale noastre. Dar ce răspuns și ce iertare vom avea în această lume și în cealaltă?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 72)

„Dar noi numai ce cumpărăm robi și cai și catări și-i împodobim cu frâie de aur, iar pe Dumnezeu trimite săracii spre noi și le zice: *Duceți-vă să vă dea frații voștri din avuția Mea care le-am dat-o*, dar noi nici nu le dăm nimica, ci încă îi batjocorim și-i muștrăm și-i alungăm. Socotește cu mintea ta de câte tunete și fulgere sunt vrednice acestea pe care le facem noi, că de ai trimite tu o slugă la altă slugă așa, să ia de la dânsul banii tăi, iar el nevrând să-i dea ci încă îl și înjură, oare câtă răscumpărare i-ai face tu acelui înjurător pe care l-ai împrumutat? Deci de suferim cu greu acest lucru ce se întâmplă între noi oamenii, dar Dumnezeu cu cât se va mânia mai mult asupra noastră, dacă nu vrei să dai săracului ce-ți cere milostenie ci încă-l și muștri și-i otrăvești sufletul? Că de-ar ști săracul că vrei să-l batjocorești și să-l muștri nici n-ar veni. Iar bogatul răspunde și zice: *fără de obraz este săracul și umblă încoace și încolo și strigă*. Ce grăiești tu, omule? Că tu de multe ori când șezi la masă poruncești slugii tale să umble repede să-ți aducă bucatele, iar de umblă încet și zăbovește puțin tu vrei să îmborzi masa de mânie, deși cunoști bine că de va și zăbovi, tot nu te va lipsi de dulceața bucatelor. Iar tu, pentru nimic, te faci ca o fiară sălbatică și nu-ți zici ție fără de obraz, ci-i zici săracului că este fără de obraz, care se teme și tremură de toți, dar cum își va astâmpăra foamea? Sau nu este aceasta mare obrăznicie și neomenie? Și de-ai vedea o picătură de ploaie picând în casa ta, îndată aduci meșteri de repară să nu te plouă. Dar pe sărac nu-l vezi că zace de multe ori în gunoarie și întinat?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 73)

„Noi le zicem: nu te-am hrănit o dată și de două ori și ai mâncat? Dar de ce nu zici și tu alungi? Dar cum va vrea să te audă pe tine Dumnezeu, când îl rogi ca să-ți ierte păcatele tale, dacă treci pe cel ce este în nevoie și nu dai din binele ce-l

ai de la Dumnezeu? Oare acestea nu sunt vrednice de hulă?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 73)

„Dar tu cum te rogi lui Dumnezeu ca să te audă și să-ți ajute când îți vine vreo pagubă sau primejdie, că de vreme ce tu te faci a nu vedea pe acela ce ți-a greșit, nici nu te-a păgubit vreodată, care are osteneală și durere și se pedepsește cu foame și cu goliciune în gerul iernii, dar Dumnezeu, Căruia îi greșești în toate zilele, cum te va lăsa nemuncit și nepedepsit? De vreme ce zice că cel ce-și astupă urechea ca să nu audă rugăciunea săracului, nici Dumnezeu nu-l va auzi pe el. Deci, în ce fel vom fi noi spre săraci ori milostivi ori nemilostivi, așa va fi și Dumnezeu spre noi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 76-77)

„Auzi, dacă cei ce știu și au învățat taina că lui Hristos nu-i este milă de carnea Lui, când te vei cumineca, nici Sângele Lui nu l-a oprit, tu vrei să te adăpi, iar Lui nu-i dai nici un pahar de apă rece, dar ce iertare vei lua de la Dumnezeu? Tu iei cele neputrede de la Dumnezeu cu multă cinste și de cele putrede îți este milă să le dai? (...) Oare nu sunt acestea grele? Că Dumnezeu a dat pe Fiul Său spre moarte pentru tine, iar tu nu-i dai Lui nici o fărâmbă de pâine, Celui ce S-a vândut pentru tine și S-a junghiat și S-a omorât și nu i-a fost milă de Dânsul, nu numai fiindu-i Fiu adevărat, ci și Singur Născut, iar tu pe Dânsul îl vezi mort și pierind de foame și de goliciune și-ți cere să cheltuiești din ale Lui și nu-I dai, iar pentru tine le strici și le risipești rău și fără de folosință, dar ce lucru rău este mai mare decât această nemulțumire? Hristos S-a vândut și S-a junghiat pentru tine și umblă înconjurându-te flămând și tu nici din ale Lui nu-i dai?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 79)

„N-ați aflat că judecata este nemilostivă celor ce nu-i miluiesc pe săraci?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 163)

„Hristos, când are să te hrănească, nu-Și cruță nici chiar Trupul Lui! Când are să-ți dea de băut, nu-Și cruță nici chiar Sângele, nici nu e invidios! Tu, însă, nu dai nici o bucată de pâine, nici un pahar de apă! Ce iertare vei avea, când primești daruri atât de mari și atât de prețioase, și te scumpești la niște lucruri de nimic?” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie*, 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 372)

MINCIUNA (nimic nu este mai slab ca minciuna)

„... nimic nu este de jos, nimic nu este mai slab decât minciuna; îi place să se ascundă, ușor se demască, ușor se risipește.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXIX, 1, p. 134*)

MINCIUNA (are picioare scurte)

„Minciuna este slabă și ușor de descoperit, chiar când ea în afară se acoperă cu mii de culori. Precum cei ce zidesc pe ziduri ruinate nu le fac pentru aceea mai tari; la fel mincinoșii sunt ușor rușinați.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXVIII, 1, p. 347*)

„Nimic nu este mai slab decât minciuna, cu oricâte perdele ar fi ea acoperită. Așa cum urcă, la fel de repede și coboară.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 374*)

MINTEA (ochii minții)

„Așa sunt ochii minții; privesc neconținut la priveliștea celor veșnice; și, luminați de strălucirea lor, disprețuiesc pe toate cele din lumea aceasta ca pe umbră și vis, fără să poată fi amăgiți sau înșelați. De văd bogăția, îndată își bat joc de ea; știu că bogăția fuge de la unul la altul mai fără recunoștință decât un rob fugar, știu că niciodată nu stă, ba dimpotrivă încarcă pe cei care o au cu mii și mii de rele și, ca să spun așa, îi aruncă chiar în adâncul păcatului. De văd frumusețe trupească, iarăși, nu se întorc spre ea; știu că e trecătoare și lesne schimbătoare; știu că boala distruge deodată toată frumusețea aceea, iar înaintea bolii bătrânețea urâtește și pocește chipul frumos de mai înainte, și, în sfârșit, știu că moartea strică toată frumusețea trupului. De văd pe cineva acoperit de slavă sau plin de putere sau ajuns în fruntea demnităților și înconjurat de toate fericirile, și pe acesta îl trec cu vederea ca pe unul ce nu are nimic sigur, nimic statornic, ca pe unul care se laudă cu niște lucruri, care trec mai repede ca valurile râurilor. Este, oare, ceva mai șubred decât înșelăciunea slavei din viața aceasta, pe care profetul o asemuie cu floarea ierbii? *Toată slava omului, spune profetul, ca floarea ierbii* (Isaia, 40, 7; Petru, 1, 24)”. (*Omilii la Facere, omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 356*)

„Și ochiul minții noastre, până ce este sănătos, toate cele bune le vede, iar când este gândul nostru întunecat și stricat tocmai și la cer de-l vom sui la

cele dumnezeiești priviri, multă tulburare și netocmeală i se va părea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 135)

MINTEA (curată)

„Când un om are cugetul curat, când n-are în el murdărie, atunci va putea locui în el Stăpânul universului”. (*Omilii la Facere*, omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 269)

MINTEA (vătămarea minții)

„Ceea ce este ochiul pentru trup, aceea este mintea pentru suflet. După cum n-ai prefera să porți bijuterii de aur, să te îmbraci cu haine de mătase, dar să îți se scoată ochii, ci socotești sănătatea ochilor mai de preț decât o bogăție ca aceasta - că dacă-ți pierzi vederea, nu-ți mai este de nici un folos viața - deci, după cum atunci când ochii sunt orbiți, cea mai mare parte a lucrării celorlalte mădulare este pierdută, pentru că li s-a stins lumina, tot așa și când mintea este stricată, sufletul se umple de nenumărate rele. Așadar, după cum căutăm să avem în trup ochi sănătoși, tot așa și în suflet mintea. Cum vom mai vedea, deci, dacă vom strica tocmai organul care dă lumină și celorlalte mădulare? După cum cel care stârpește izvorul a secat și râul, tot astfel cel care strică mintea a tulburat toată activitatea sufletului în viața aceasta. (...) Când căpitanul corăbiei se îneacă, când lumina se stinge, când împăratul cade prizonier, ce nădejde mai pot avea supușii?”. (*Omilii la Matei*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 266)

„Cel ce nu este cumpătat în faptele lui nu poate fi nici întreg la minte, adică nu poate fi statornic și sănătos cu mintea, ci un astfel de om se abate din calea cea dreaptă, și este mai smintit decât un nebun.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 401-402)

MINTEA (întunecarea minții)

„Nimic nu produce mai mult întuneric ca mintea omenească, care nu vorbește decât despre lucruri pământești și nu este luminată de sus. Căci ea este robită cu totul de părerile pământești ale minții noastre. Pentru aceasta avem nevoie de aceste izvoare de apă care cad din cer, ca după ce am spălat tina cu care este întinat sufletul nostru, ceea ce va rămâne curat să se ridice

sus și să zboare să se unească cu învățătura divină.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXIV, 3, p. 117)

„Tristețea, neliniștea, mânia și grijile multe întunecă mintea și nu o lasă să gândească rațional.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 360)

MINTEA (ușurătatea minții)

„Nimic nu poate fi mai străin de sufletul creștinului ca ușurătatea minții.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 101)

„Inima noastră este foarte plecată spre păcat și voința noastră este foarte schimbătoare; de aceea, noi trebuie să ne asigurăm și să ne întărim din toate părțile. *Unul din cei doisprezece s-a dus. Vezi din ce societate stimabilă el a pierit și ce mare nenorocire este ușurătatea minții?*” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 165)

MINTEA (curățirea ei)

„Ne curățim mințile noastre, repetând ca pe o incantație învățăturile adevărate²⁸⁵.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 36-37)

MINUNILE (despre minuni)

„Dar ce spui de minunile din vremea noastră? N-a izbucnit foc din templu, din temelii templului din Ierusalim, și a alungat pe lucrătorii ce lucrau la zidirea templului și astfel s-a pus capăt încercării aceleia nelegiuite? Cu toate acestea, cei ce încercaseră rezidirea templului nu s-au pocăit, nici n-au lepădat învârtoșarea inimii lor. Câte alte minuni nu s-au mai făcut apoi după acea minune, dar n-au câștigat

²⁸⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Acest procedeu nu are nimic cu magia. Este vorba de obiceiul anticilor de a citi cu voce tare și de puterea pe care o are cuvântul Sfintei Scripturi. Același lucru se întâmplă și în cazul rugăciunii isihaste, când ea este rostită cu gura. Amintim și cuvintele Mântuitorului: *Acum voi sunteți curați pentru cuvântul pe care vi l-am spus* (In., 15, 3). Citirea Scripturii, pentru cel ce se pregătește, are efect purificator. Rostirea ritmată, cu atenție, a psalmilor, rugăciunilor, lecturilor duhovnicești, are efect asupra voinței și ne întărește prin obișnuință (nu în sens de rutină, ci de mod de a fi, dobândit prin asceza minții și a inimii) deschiderea față de harul lui Dumnezeu. (n.s. 44, p. 37)

nimic din ele. De pildă, trăsnetul care a căzut pe acoperișul templului lui Apolo. Templul acesta a fost trăsmit din pricină că oracolul acestui demon a silit pe împăratul de atunci să mute de lângă templu moaștele unui mucenic îngropat acolo; căci spunea oracolul că nu poate rosti oracole atâta vreme cât vede alături sicriul mucenicului. După minunea aceasta, o altă minune. Unchiul acestui împărat, pentru că a pângărit sfintele vase, a murit mâncat de viermi. Vistiernicul împărătesc apoi, pentru o altă nelegiuire adusă de el Bisericii, a pierit rupându-i-se trupul în două. Iarăși, o altă minune. Izvoarele din ținutul nostru, care întreceau în apă apa râurilor, au pierit dintr-o dată și au dispărut; asta nu s-a mai întâmplat niciodată mai înainte, ci atunci când împăratul a pângărit ținutul acesta cu jertfe idolești. Ce să mai spun de foametea din întreaga lume, care a căzut peste orașe odată cu suirea acestui împărat pe tron? Ce să mai spun de moartea împăratului în țara perșilor, de rătăcirea lui de dinaintea morții, de armata prinsă la mijloc de barbari ca într-o mreajă, de întoarcerea ei minunată și neașteptată de acolo? Toate aceste nenorociri au încetat îndată ce a murit într-un chip vrednic de plâns împăratul cel necredincios și i-a urmat un altul, credincios. Ostașii care nu mai aveau din nici o parte nici o ieșire, că erau prinși ca în niște plase, la un semn al lui Dumnezeu au scăpat de barbari și s-au întors teferi acasă. Nu sunt oare îndestulătoare aceste minuni ca să ne atragă spre credință?” (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 247-248*)

„Fapta este rezultatul propriei strădării; minunea, harismă a dumnezeiescului dar. Ai văzut cât de mare este deosebirea dintre faptă și minune? Fapta este o urmare a sudorilor omenești; minunea este o dovadă a dărnicii dumnezeiești. Fapta își are început în viața noastră, minunea își ia începutul de la harul lui Dumnezeu; una se datorează ajutorului de sus, alta, voinței de jos. Fapta este țesută din amândouă: și din râvna noastră, și din har dumnezeiesc; minunea nu este decât o manifestare a harului de sus, fără să aibă nevoie de sudorile noastre. Faptă înseamnă să fii blând, să fii curat la suflet și la trup, să fii cumpătat, să-ți stăpânești mânia, să biruiești pofta, să faci milostenii, să fii iubitor de oameni, să săvârșești orice virtute, asta este o faptă. Osteneala și sudoarea noastră. Minune înseamnă să alungi demonii, să deschizi ochii orbilor, să curățești trupurile leproșilor, să întărești mădulare slăbănogite, să înviezi morți, sau să faci altele la fel cu acestea. Ai văzut cât e de mare deosebirea între fapte și minuni, între viețuire și semne, între râvna noastră și harul lui Dumnezeu?” (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor,*

(*La începutul Faptelor Apostolilor – II*), în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 317-318)

MINUNILE (nu minunile, ci iubirea îi arată pe ucenicii lui Iisus)

„Ce oare? Nu sunt minunile cele care fac să se cunoască ucenicii lui Iisus Hristos? Nicidecum. *Căci mulți vor zice: Doamne, oare nu am alungat doi demoni în numele Tău?* (Mt., 7, 22). Și iarăși: Ucenicii fiind în bucurie fiindcă diavoli li se supuneau lor, Iisus le-a zis: *Nu vă bucurați fiindcă diavoli vise supun, ci bucurați-vă pentru aceea fiindcă numele voastre sunt scrise în ceruri* (Lc., 10, 20). Dacă minunile au convertit lumea, aceasta s-a întâmplat fiindcă preexista iubirea; fără iubire nu ar fi avut loc minuni. Aceasta este iubirea, unirea tuturor inimilor care i-a făcut pe ucenici virtuoși. Dacă ar fi fost dezbinare între ucenici totul ar fi fost pierdut. Și Mântuitorul n-a zis aceea numai pentru ucenicii Săi, ci și pentru toți cei ce vor crede în El apoi, căci azi nimic nu scandalizează așa de mult neamurile ca a vedea că nu mai este iubire între noi; dar, veți zice voi, ei ne reproșează că nu se mai fac minuni. Este adevărat, dar nu așa de mult.

În ce a făcut arătată apostolii iubirea lor? Nu vedeți că Petru și Ioan nu se despart niciodată atunci când merg la templu? Nu vedeți câtă iubire avea Pavel pentru frații lui? Și vă mai îndoiiți încă? Dacă apostolii au fost împodobiți cu alte virtuți, ei au posedat cu atât mai mult pe aceea care este izvorul tuturor bunurilor; căci iubirea crește în sufletul care este plin de virtute. Ea seacă și piere în acela în care stăpânește nedreptatea. *Atunci când va prisosi nedreptatea, zice Iisus Hristos, iubirea multora se va răci* (Mt., 24, 12). Sigur neamurile nu sunt așa de mult câștigate prin minuni ca prin viața pe care o ducem noi și nimic nu desăvârșește viața ca iubirea. Ei i-au numit adesea înșelători pe cei ce făceau minuni; dar n-au putere asupra unei vieți și curate și sfinte. Înainte ca propovăduirea Evangheliei să fi făcut prea mari progrese, cu dreptate se admirau minunile, dar acum viața trebuie să ne facă minunați. Nimic nu atinge și convinge așa de mult neamurile ca virtutea; nimic în sfârșit nu le este așa de mare motiv de sminteală ca răutatea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXII, 3, p. 371*)

MINUNILE (săvârșirea de minuni)

„ ... s-au făcut multe minuni la început când lumea a părăsit rătăcirea idolească; dar mai târziu, după ce s-a sădit pretutindeni dreapta credință,

minunile au încetat.” (*Omilia la Matei*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 47)

„Minuni s-au făcut chiar și în vremea noastră. În zilele noastre, pe timpul domniei lui Iulian, care i-a întrecut pe toți cu necredința lui, s-au făcut multe și neobișnuite minuni. Când iudeii au încercat să înalțe din nou templul din Ierusalim, a ieșit foc din temelii templului și i-a împiedicat, iar când Iulian a murit mâncat de viermi, iar unchiul său, numit tot Iulian, a crăpat la mijloc.

Minunea cea mai mare însă a fost că secau izvoarele în locurile în care Iulian voia să aducă jertfă idolilor și că izbucnea foamete în orașele în care intra împăratul.

Așa obișnuiește Dumnezeu să facă. Când nenorocirile se înmulțeau și vedea că poporul Său este chinuit și împilat de tirania dușmanilor, atunci Dumnezeu Își arăta puterea Sa. Așa a făcut cu iudeii, când erau în Babilon.” (*Omilia la Matei*, omilia IV, I-II, în col. PSB, vol. 23, pp. 47-48)

„Să îndepărtăm mai întâi o înțelegere rea, și să ne păzim de a crede că minunea ar fi semnul indispensabil și însoțirea necesară a sfințeniei. Câți sfinți sunt, pe care noi nu-i vedem nicidecum că au făcut vreo minune? Ce minune a făcut Ioan Botezătorul? Nici una, căci Evanghelia zice în mod expres despre el: *Ioan nu a făcut nici o minune*. În Legea Veche cele mai mărețe și cele maienerate personaje sunt precis acelea care n-au făcut nici o minune. Cei ce s-au făcut străluciți nu și-au întemeiat această strălucire decât pe sfințenia vieții lor, mulțumită căreia ei au devenit vindecători de boli.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 342)

MINUNILE (scopul săvârșirii de minuni)

„Care este scopul minunii? Pentru ce sunt minunile lui Iisus Hristos și ale sfinților Săi? Pentru a asigura credința, a converti pe cei necredincioși, a întări pe credincioși în practicarea virtuților evanghelice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 342)

MINUNILE (cerute din dorința de a experimenta și de a uimi)

„Unde sunt cei care cer minuni? Să audă aceștia că e nevoie de inimă curată! Dacă n-ai inimă curată, minunile nu-ți sunt de nici un folos. Iată ninivitenii au crezut fără minuni; iudeii însă au ajuns mai răi, după atâtea

minuni; s-au făcut pe ei înșiși locaș pentru nenumărați demoni și au atras asupra lor mii și mii de nenorociri.” (*Omilia la Matei*, omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 514)

„Pentru acest motiv le refuza evreilor să facă minunile pe care le cereau: El știa că ei nu le cereau decât pentru a-L ispiti (...) sunt astăzi oameni care pun întrebările următoare: Pentru ce nu face Dumnezeu și acum minuni? Dacă sunteți credincioși, precum trebuie să fiți, dacă îl iubiți pe Iisus Hristos, precum se cuvine să-L iubiți, voi nu mai aveți nevoie de minuni; minunile sunt pentru necredincioși. Pentru ce dar ziceți voi, nu le-a făcut la evrei? Sigur că lor le-a făcut! Dar, de câte ori au fost respinși, atunci când le cereau, au fost respinși fiindcă nu le cereau pentru a se vindeca de orbirea lor și de necredința lor, ci pentru a se înrăi și mai mult și a deveni și mai răi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXIV, 1, p. 114)

„Că noi nu trebuie să ne așteptăm deloc la minuni, nici nu trebuie să-i cerem Domnului dovezi ale puterii Sale divine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXV, 3, p. 170)

MINUNILE (darul săvârșirii de minuni)

„Harurile însă nu depind de voința celui care primește harul, ci de socotința Celui care dă harul. Aceasta este pricina pentru care Hristos nu laudă niciodată pe cei care săvârșesc minuni; chiar pe ucenicii Săi, care se laudau cu minunile săvârșite de ei, Hristos îi lipsește de această laudă spunându-le: *Nu vă bucurați că dracii vi se supun vouă!* (Luca 10, 20). Ci, dimpotrivă, în orice prilej Hristos ferește pe cei milostivi. Pe cei smeriți, pe cei blânzi, pe cei curați cu inima, pe făcătorii de pace și pe cei care fac aceste fapte și altele asemenea acestora.” (*Despre Feciorie*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 60)

MINUNILE (mai de folos ne este viața virtuoasă decât darul săvârșirii de minuni)

„Să avem multă purtare de grijă de viața noastră. Să nu ne socotim mai mici pentru că nu facem minuni. N-am avea nici un câștig de-am face minuni, după cum nu pierdem nimic de nu facem, dacă ducem o viață virtuoasă. Dacă facem minuni, noi suntem datornicii lui Dumnezeu; dacă,

însă, ducem o viață virtuoasă, plină de fapte bune, atunci Dumnezeu ni-i datornic”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 313)

„Pe bolnavi vindecați, pe leproși curățați, demonii scoateți; în dar ați luat, în dar dați (Matei 10, 8).

Ați văzut că Domnul are tot atât de mare grijă de bunele purtări ale ucenicilor Săi ca și de facerea de minuni, arătând că minunile nu sunt nimic fără de bune purtări? Le smerește gândul, spunându-le: *în dar ați luat, în dar dați!* și le curățește sufletul de iubirea de argint. Apoi, ca să nu creadă că minunile sunt o faptă a lor și să se mândrească cu minunile săvârșite, le spune: *În dar ați luat!* nu dăruiți nimic de la voi celor care vă primesc. Puterea aceasta, a facerii de minuni, n-ați primit-o ca o plată a muncii voastre, nici nu v-ați ostenit pentru ea. E harul Meu!”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 397)

„Cereți, oare, să fac minunile pe care le făceau apostolii când intrau în cetele credincioșilor, să curăț leproșii, să alung demonii, să înviez morții? Dar cea mai mare dovadă a nobleței și dragostei voastre este tocmai aceea că ați crezut în Dumnezeu fără aceste probe. Și pentru această pricină și pentru alta Dumnezeu a pus capăt minunilor. Dacă acum, când nu se mai fac minuni, oamenii înzestrați cu alte însușiri, de pildă cu înțelepciunea sau cu cuvioșia, se laudă atâta, se mândresc și se dezbină unii de alții, ce prăpăstii nu s-ar face între oameni dacă ar mai săvârși și minuni? Că spusele mele nu sunt un simplu gând al meu o mărturisesc corintenii, care erau împărțiți în mai multe partide, tocmai din această pricină (I Cor., 1, 10-13). Nu căuta, dar, minuni, ci sănătatea sufletului! Nu căuta să vezi un mort înviat; ai aflat doar că toată lumea va învia. Nu căuta să vezi orb tămăduit, ci uită-te că acum toți oamenii văd mai bine și mai cu folos. Caută și tu să vezi la fel cu ei și îndreaptă-ți ochiul tău! Dacă toți am trăi cum trebuie, păgânii ne-ar admira mai mult decât pe făcătorii de minuni. Minunile sunt luate de multe ori drept năluciri și mai au și altă faimă rea, deși minunile făcute de sfinți nu sunt ca acestea; viața curată însă, nu poate fi niciodată defăimată așa; că virtutea închide gurile tuturor.

Să ne îngrijim dar de virtute! Mare e bogăția ei și e mare minune”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXII, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 404)

„... dacă vrei să faci chiar minuni, scapă-te de păcate și ai reușit totul! Păcatul este mare demon, iubite! Dacă scoți din tine păcatul, ai săvârșit o minune mai mare decât cei care au pus pe fugă nenumărați demoni. Ascultă ce spune Pavel! Pavel pune virtutea mai presus de minuni. *Râvniți*, spune el,

darurile cele mai bune. Și vă arăt o cale cu mult mai înaltă (I Cor., 12, 31). Și voind să le arate această cale, nu le-a vorbit de învierea de morți, nici de curățirea leproșilor și nici de alte minuni ca acestea, ci în locul tuturor a pus dragostea (I Cor., 13, 1-13). Ascultă-L și pe Hristos că spune: Nu vă bucurați că demonii vi se pleacă, ci că numele vostru s-a scris în ceruri (Luca 10, 20). Și înainte de aceasta, iarăși: Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Nu cu numele Tău am proorocit și am scos demonii și am făcut multe minuni? Și atunci le voi mărturisi: Nu vă știu pe voi! (Matei 7, 22-23). Iar înainte de răstignire, chemând pe ucenicii Săi, le-a spus: întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, nu dacă veți scoate demoni, ci dacă veți avea dragoste între voi (Ioan 13, 35); și iarăși: întru aceasta vor cunoaște că Tu M-ai trimis, nu dacă vor învia morți, ci dacă sunt una (Ioan 17, 22-23). Adeseori minunile au fost de folos altora, dar au vătămat pe cel care le-a săvârșit, că l-au îngâmfat, l-au făcut să umble după slava deșartă sau l-au vătămat și în alt chip. O vătămare ca aceasta n-o suferă cel virtuos, cel care face fapte bune; faptele bune sunt de folos și lui și altora mulți”. (Omilia la Matei, omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 404-405)

„Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ți-ai vindecat mâna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ți-ai vindecat piciorul, care șchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrânate și nici după frumusețe străină, ți-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cântece drăcești, înveți cântece duhovnicești, ai început să vorbești, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viața săvârșind aceste minuni, vom ajunge prin ele și noi oameni mari și minunați, vom atrage și pe toți cei păcătoși la virtute și ne vom bucura și de viața ce va să fie”. (Omilia la Matei, omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 405)

„Totdeauna Hristos îl preferă pe Petru împreună cu Iacov și cu Ioan înaintea tuturor celorlalți ucenici. Spune-mi, pentru ce îi preferă pe aceștia? Din pricina minunilor făcute de ei? Nu! Pentru că toți apostolii la fel au curățit leproși, au înviat morți și tuturor la fel le-a dat aceeași putere. Din ce pricină, dar, acești trei apostoli erau mai presus de ceilalți? Din pricina virtuții sufletului lor! Vezi, dar, că totdeauna este nevoie de viață curată și de arătarea ei prin fapte? *Din roadele lor îi veți cunoaște pe ei (Matei 7, 16) spune Domnul*”. (Omilia la Matei, omilia XLVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 542)

„Spune-mi, dacă ți s-ar da să alegi între a învia morți în numele Lui și a muri pentru numele Lui, ce ai alege? Nu-i așa că ai alege moartea pentru numele Lui? Pentru ce? Pentru că învierea morților e minune, pe când moartea pentru Hristos, faptă. Dacă ți s-ar da să alegi între puterea de a prefăce paiele în aur și puterea de a disprețui averile, cum disprețuiești paiele, n-ai alege, oare, puterea de a disprețui averile? Și pe bună dreptate, că pe oameni puterea aceasta îi uimește mai mult. Dacă oamenii ar vedea că se pot prefăce paiele în aur, ar dori și ei, ca Simon Magul, să aibă această putere și ar crește în ei și mai mult dragostea de averi; dar dacă ar vedea că toți nesocotesc și disprețuiesc aurul ca pe paie, ar scăpa de această boală.

Vezi, dar, că viața virtuoasă ne este de mai mult folos?”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 542-543)

„Când te-ar lăsa cineva să alegi: sau morți să înviezi în numele lui Iisus, sau să mori pentru numele lui, ce ai alege tu? Negreșit aceasta din urmă, căci aceasta este o faptă mai mântuitoare, iar cealaltă este numai o minune. Și dacă cineva te-ar lăsa să alegi între puterea de a prefăce fânul în aur și între puterea de a nesocoti toate bogățiile, ca pe fân; nu ai alege oare pe aceasta din urmă? Negreșit numai acesta ar câștiga pe oameni. Dacă ei te-ar vedea făcând aur din fân, ar crește numai lăcomia lor de avere, și toți ar vrea să învețe acel meșteșug, ca Simon Magul (Fapt. VIII, 19); iar dacă ei te-ar vedea disprețuind bogățiile, în curând s-ar slobozi și ei de boala lăcomiei lor.” (*Cuvânt la Duminica după Botezul Domnului*, pp. 269-270)

„Așadar dacă tu vrei să te asemeni Apostolilor, nimic nu te oprește. Nu ai nevoie de darul minunilor. Dacă ai nimicit păcatul în tine, dacă ai sfărâmat puterea Satanei, aici călcat pe capul lui, ai slăbit puterea lui, ai împrăștiat oastea lui, atunci tu ai săvârșit cea mai mare minune. Prin aceasta s-au făcut mari și Apostolii, precum spune Petru: *noi am lăsat toate, și am urmat Ție* (Mt., 19, 27). Întru aceasta să urmăm și noi lor, să ne lepădăm de cele vremelnice, să ne dăruim lui Hristos, pentru ca noi împreună cu Apostolii să ne facem părtașii vieții cea veșnică.” (*Cuvânt la Duminica după Botezul Domnului*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 270)

„Minunea este mai mare, mai înfricoșătoare, depășește firea noastră. Fapta și viețuirea sunt mai mici decât minunile, dar mai folositoare, cu mult mai mult câștig; sunt o răsplată a ostanelilor, plată a strădaniei. Și ca să vezi că fapta este mai folositoare și cu mai mult câștig decât minunea, află că fapta bună, chiar neînsoțită de minuni, duce în cer pe cei ce-o săvârșesc, dar minunea și semnele, neînsoțite de fapte, n-au puterea să-i ducă pe săvârșitori

nici în pridvorul cerului. Eu vă voi arăta cum, iar voi să observați că faptele au întâietatea potrivit răsplății date lor. Să vedeți că minunile singure nu mântuie pe cei ce le fac, dar fapta singură nu are nevoie de nimic altceva pentru mântuirea celui ce o face. *Mulți Îmi vor spune în ziua aceea, zice Hristos: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit?* (Matei 7, 22). Adică au făcut semne și minuni! *Au nu în numele Tău am scos mulți demoni și am făcut multe minuni?* (Matei 7, 22). Vedeți? Peste tot semne și minuni! Să vedem acum ce spune Dumnezeu. Pentru că aceștia au făcut numai minuni, și nici o faptă, le spune: *Depărtați-vă de la Mine, nu vă știu pe voi, lucrători ai fărădelegii* (Matei 7, 23).

- Dar dacă nu-i știe, cum de știe că a lucrat fărădelegea?

- Ca să afli că aceste cuvinte: *Nu vă știu pe voi*, nu arată neștiința, ci dezgustul.

Nu vă știu pe voi.

- Spune-mi, pentru ce? *Oare, nu în numele Tău am scos demoni?*

- *Mi-e silă de voi*, le spune Hristos, *că n-ați ajuns mai buni, cu toate darurile Mele, că ați rămas tot așa de răi, cu toată cinstea ce v-am dat. Depărtați-vă de la Mine, nu vă știu pe voi!*

- Cum se poate asta? Cum s-a făcut că în vremea veche oameni nevrednici au primit harisma, oameni cu viața păcătoasă au făcut minuni și s-au bucurat de daruri dumnezeiești, fără să se îngrijească să ducă o viață îmbunătățită?

- Da, s-au bucurat datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu, nu a vredniciei lor. Trebuia să se răspândească pretutindeni cuvântul bunei credințe, că era la început și în fașă credința. După cum un vrednic lucrător de pământ dă multă îngrijire unui puiet de curând sădit în sânurile pământului, pentru că-i plăpând, și îl împrejmuiește cu pietre și cu spini, ca să nu fie smuls de vânturi, să nu fie stricat de vite sau să sufere vreo altă vătămare, iar când vede că s-a întărit și a crescut mare, scoate gardul din jurul lui, pentru că pomul e destul de puternic să nu mai sufere vreo vătămare; tot așa s-a întâmplat și cu credința. Când era sădită de curând, când era plăpândă, când era proaspăt semănată în sufletele oamenilor, cerea de pretutindeni multă purtare de grijă; dar când s-a întărit, când a prins rădăcini și a crescut în înălțime, când a umplut toată lumea, Hristos i-a luat apărătorile, a dat la o parte întăririle. De aceea la început se dădeau harisme și celor nevrednici; era nevoie în vremea aceea veche de acest ajutor, din pricina credinței; acum, însă, nici celor vrednici nu li se dau; tăria credinței nu mai are nevoie de acest ajutor. Și ca să vezi că aceia nu mințeau când spuneau că au făcut minuni, ci cu adevărat au făcut minuni, și ca să vezi că se dădeau harisme unor oameni nevrednici pentru ca să se săvârșească pe

lângă cele spuse și altceva, adică pentru ca aceia, rușinați de darul lui Dumnezeu, să se depărteze de răutatea lor, iată-l de pildă pe Iuda, unul din cei doisprezece. Toți dau mărturie că făcea minuni, scotea demoni, învia morți, curăța leproși. Cu toate acestea, a căzut din Împărăția cerurilor. N-au putut minunile să-l mântuie, pentru că era tâlhar și hoț și a vândut pe Stăpânul. Că minunile nu pot mântui fără o viață bună, fără o viață curată și desăvârșită, am dovedit-o cu cele ce am spus; dar că o viață care nu are mângâierea facerii de minuni, care nu-și ia minunile întru ajutor, ci rămâne singură ea, are puterea să ducă cu îndrăznire în Împărăția cerurilor, ascultă că o spune Hristos: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei 25, 34). Pentru ce? Pentru că au înviat morți, pentru că au curățit leproși, pentru că au alungat demoni? Nu! Dar pentru ce? *Pentru că M-ați văzut flămând, zice Hristos, și M-ați hrănit; însetat, și Mi-ați dat să beau; gol, și M-ați îmbrăcat; străin, și M-ați primit!* (Matei 25, 35-36). Nu-i vorba deloc de minuni, ci peste tot de fapte. După cum dincolo, peste tot minuni, și îndată osânda, pentru că erau minuni fără de fapte, tot așa și aici, peste tot fapte și deloc minuni, și îndată mântuirea. Pentru că o viață desăvârșită poate mântui ea singură pe cei ce-o au.” (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 318-320)

„... să vedem cu ce se laudă Petru! Ce-a spus el? A spus că a făcut minuni? Că doar atunci, pe când se lauda, făcuse minuni! Nu s-a laudat însă cu minunile! Dar cu ce? *Iată, noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție* (Matei 19, 27), spunea el. Ai văzut dar și fapta lui Petru, și minunea făcută de el! Încununată însă a fost numai fapta! Fapta a fost laudată și primită de Hristos! *Vă spun vouă, zice Hristos, că voi, care ați lăsat case... și celelalte* (Matei 19, 28-29). N-a spus: *Voi, care ați înviat morții*, ci: *Voi, care ați lăsat averile voastre, veți șede pe cele douăsprezece tronuri* (Matei 19, 28).” (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 326)

„Nu poți îndrepta o mână uscată? Dar poți face ca mâna ta, ajunsă uscată din pricina neomeniei, să ți-o îndrepti prin dragostea de oameni. *Să nu fie mâna ta*, spune Scriptura, *întinsă la luat și strânsă la dat* (Sirah 4, 33). vezi că nu uscăciunea, ci neomenia zgârcește mâna? Întinde-o dar cu milostenie și iubire de oameni! Nu poți izgoni duhurile rele? Izgonește păcatul, și vei primi mai mare răsplată! Ai văzut că pretutindeni viața și fapta au mai multă laudă decât minunea și mai multă răsplătire?” (*Omilie la*

titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 326-327)

„Căci și astăzi, ceea ce-i ține pe necredincioși departe de Hristos nu este faptul că nu se fac minuni, așa cum spun unii, ci faptul că iubirea lipsește de la creștini. Pe necredincioși nu-i atrag neapărat minunile, cât viața virtuoasă, pe care doar iubirea o poate naște. Pe făcătorii de minuni i-au acuzat de multe ori că amăgesc poporul, niciodată însă pe cei care aveau viață sfântă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 142)

„Să ne gândim în sfârșit la nefericiții pe care minunile nu i-au putut salva de la pierzare, și să concludem că singură virtutea este importantă, căci singură ea este condiția mântuirii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 342)

MINUNILE (credița noastră ține loc de minuni)

„Noi, deci, n-avem nevoie de înfățișare văzută, deoarece credița noastră ține loc de minuni. Că n-au nevoie de minuni credincioșii, ci necredincioșii”. (*Omilii la Matei*, omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 149)

„Încetarea minunilor nu este o dovadă că Dumnezeu nu ne mai cinstește, ci, dimpotrivă, o dovadă că ne cinstește. A făcut asta pentru că voiește să arate credița noastră, să arate că noi credem în El fără garanții, fără minuni. Cei de pe vremea Apostolilor, dacă n-ar fi primit mai întâi semn și garanție, n-ar fi crezut în El despre cele nevăzute. Eu însă și fără aceasta îmi arăt credița. Aceasta, dar, e pricina că nu se mai fac acum minuni.” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 210)

MINUNILE (minunea singură nu naște credița)

„Minunea singură nu dă credița (...) Israel la aceasta a rămas rebel: evreii din timpul lui Iisus Hristos și al apostolilor rămaseră învârtoșați în revolta lor. Câți din zilele noastre, văd minuni, fără ca să revină pentru aceea la Dumnezeu?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 40)

MINUNILE (puterea de a face minuni a fost dată câteodată și păgânilor și creștinilor nevrednici pentru propovăduirea Evangheliei și pentru binele altora)

„Când acești oameni, în ziua înfricoșătoarei judecăți, vor vedea că au alt sfârșit decât acela la care se așteptau; când vor vedea că acolo, pe lumea cealaltă, sunt pedepsiți, deși aici pe pământ erau admirați de toți pentru minunile ce le făceau, atunci se vor adresa Domnului, oarecum mirați și uimiți: *Cum, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Pentru ce-Ți întorci acum fața de la noi? Ce înseamnă acest sfârșit străin și neașteptat?*

Aceia într-adevăr se minunează că sunt pedepsiți, cu toate că au făcut minuni. Tu, însă, nu te minuna! Tot harul, pe care l-au avut aceia de a face minuni, a fost în întregime darul lui Hristos; de la ei n-au pus nimic; de aceea, pe bună dreptate, sunt și pedepsiți, pentru că au fost niște nerecunoscători și niște nesocotiți față de Dumnezeu, Care i-a cinstit atât de mult încât le-a dat harul facerii de minuni, deși erau nevrednici.

- *Ce? Făceau minuni cei ce lucrau fărădelegi?* aș putea fi întrebat.

- Unii comentatori ai Scripturii spun că nu făceau fărădelegi în timpul în care au săvârșit minunile, ci mai târziu și-au schimbat viața și au făcut fărădelegi. Dacă aceasta ar fi tălmăcirea dreaptă a cuvintelor Domnului, apoi prin o astfel de tălmăcire nu s-ar da răspuns la problema pusă de Hristos. Domnul a vrut să arate lucrul acesta: că nici credința, nici facerea de minuni n-au putere dacă nu sunt însoțite de viață curată; același lucru îl spune și Pavel: *Dacă aș avea credință, încât să mut și munții, dacă aș ști toate tainele și toată știința, iar dragoste nu am, nimica nu sunt* (I Cor., 13, 2).

- *Dar cine sunt aceștia?* mă întreb.

- Mulți credincioși au primit harisme, de pildă harisma de a scoate demoni, deși nu erau cu Hristos, cum a fost Iuda. Iuda era rău, dar avea harisma de a scoate demoni. Și în Vechiul Testament găsești multe cazuri de oameni nevrednici care au făcut minuni pentru ca să facă bine altora.

Pentru că nu toți oamenii sunt destoinici în toate, ci unii au viața curată, dar nu au credință la fel, iar alții, dimpotrivă, Domnul îi îndeamnă pe unii prin alții, ca aceia cu viața curată să aibă multă credință, iar cei cu credință să aibă și viață curată, tocmai pentru că au marele dar al facerii de minuni.

Dumnezeu le dăduse acelora har din belșug, tocmai ca să ajungă mai buni. *Am făcut multe minuni, vor spune aceia; dar Eu le voi mărturisi și atunci: Nu vă știu pe voi! Acum, când fac minuni, îi socotesc că-Mi sunt*

prieteni; dar atunci, la judecata viitoare, vor cunoaște că nu le-am dat, ca prieten, harul facerii de minuni.

De ce te minunezi că Domnul a dat harisme unor oameni care cred în El, dar nu au viața la fel cu credința, când a dat asemenea har chiar unor oameni care nici nu credeau în El și nici nu aveau viață curată? Balaam era străin și de credință și de viață îmbunătățită; cu toate acestea prin el a lucrat harul lui Dumnezeu spre îndreptarea altora. Faraon la fel; cu toate acestea și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare. Nabucodonosor apoi, marele călcător de lege, și prin el Dumnezeu a descoperit cele ce aveau să se întâmple după multe generații. Baltazar, fiul acestuia, a întrecut pe tatăl lui în fărădelegi, dar și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare, rânduind lucruri mari și minunate.

Și pe vremea lui Hristos, mulți, chiar dintre cei nevrednici, au primit harul facerii de minuni, pentru că propovăduirea Evangheliei era la început și pentru că era nevoie să se arate cu toată tăria puterea ei. Totuși acei făcători de minuni n-au câștigat nimic de pe urma minunilor făcute de ei, ci au fost și mai mult pedepsiți. De aceea le-a și spus acele înfricoșătoare cuvinte: *Niciodată nu v-am cunoscut!* Pe mulți din acești făcători de minuni Domnul îi urăște chiar de aici de pe pământ, și-Și întoarce fața de la ei înainte de judecata cea de obște a lumii”. (*Omilia la Matei, omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 311-312*)

„Caiafa, fiindcă a fost ridicat prin sorți la arhierie, cu toate că era nevrednic, a profetit fără ca să știe ce zice. Harul se folosea numai de gura lui, dar el n-a atins nicidecum inima lui necurată. Mulți alții au prezis ceea ce trebuia să se întâmple, cu toate că ei erau nevrednici, ca Nabucodonosor, Faraon, Varlaam; motivul este pentru toți evident.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXV, 1, p. 333*)

„... se poate ca cineva să facă și minuni și să fie totodată și trupesc. Dumnezeu a lucrat, de pildă, și prin Valaam, și lui Faraon i-a descoperit cele viitoare, și lui Nabuhodonosor; și Caiafa a prorocit neștiind ce spune, precum și alții scoteau dracii în numele lui Hristos, deși nu erau cu dânsul. Deci fiindcă asemenea minuni nu erau pentru cei ce le făceau, ci pentru alții, pentru aceea de multe ori se săvârșeau chiar prin cei nevrednici.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VIII, p. 81*)

MINUNILE (nu trebuie să devină obiectul curiozității, ci se cuvine să fie primite cu credință)

„Când Dumnezeu dezvăluie ceva, lucrul dezvăluit nu trebuie să devină obiectul curiozității, ci se cuvine să fie primit cu credință. Deoarece, în privința unor asemenea lucruri, numai un suflet tare nesăbuit și aventuros stă să le iscodească cauzele, să pretindă descrieri amănunțite și să caute aflarea modului în care se ivesc.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 40)

MINUNILE (săvârșirea de minuni în zilele noastre)

„Pentru ce semnele și minunile s-au oprit acum și nu se mai arată? Pentru ce? Vorbești poate ca necredincioșii și nu primești că s-ar fi făcut minuni nici chiar pe timpul apostolilor, sau că în adevăr cauți ca să știi? Dacă vorbești ca necredincioșii, apoi asupra acestei păreri mă voi ridica mai întâi. Dacă atunci nu s-au petrecut semne și minuni, apoi acum, fiind alungați, prigoniți, întru cutremur mare, legați și socotiți dușmani obștești ai întregii lumi și la îndemâna tuturor de a pătimi rele, neavând cu dânșii nimic atrăgător, nici cetate, nici seminție, nici neam, nici îndeletnicire, nici slavă și nici altceva de acest fel, ci toate cele potrivnice, simplitatea, prostia, sărăcia, ura, disprețul, și găsindu-se împotriva întregii lumi – cum, zic, după atâtea potrivnicii apostolii Domnului încredințau pe oameni vestindu-le astfel de lucruri? Căci și poruncile ce ei le dădeau întâmpinau mult necaz, și dogmele ce le propovăduiau erau însoțite de multe primejdii; de asemenea, și cei ce ascultau și urmau a se încredința, trăiau în beții și în răutate mare. Deci cum îi încredințau, spune-mi? De unde aveau ei puterea de a-i încredința? Iar dacă ei și fără minuni i-au încredințat, apoi atunci, după cum am mai spus, minunea se arată încă și mai mare. Deci dacă astăzi nu se mai fac minuni, apoi aceasta nu o lua ca dovadă că nici atunci nu s-au făcut, căci și atunci spre folosință se făceau, precum și astăzi tot spre folosință nu se fac. Atunci nu silea de a se încredința cineva numai cu cuvântul, precum nici astăzi propovăduirea nu se face numai întru înțelepciune. Că dacă cei ce au semănat cuvântul la început au fost simpli și neînvățați, și nimic nu grăiau de la dânșii, ci numai ceea ce primiseră de la Dumnezeu au împrăștiat în lume, apoi și noi cei de acum nimic nu aducem de la noi, ci numai ce am primit de la aceia, acelea, zic, le grăim către toți. Nici astăzi nu căutăm a vă încredința prin silogisme și sifisme, ci numai prin Sfintele Scripturi și prin minunile de care vă vorbim vă arătăm credința. Chiar și aceia nu se încredințau numai prin minuni, ci și vorbind, iar vorbele lor le făceau mai puternice, după cât se

vede, nu atât tăria și agerimea celor vorbite, cât minunile și mărturiile trase din vechile Scripturi.

Dar cum, zici, atunci erau folositoare minunile, și astăzi nu mai sunt? Să ne închipuim o idee – căci lupta mea până acum este îndreptată împotriva elinului, și prin această închipuire spun totul ce ar fi – să ne închipuim, zic, ideea – și primească a crede necredinciosul măcar prin îngăduință față de cele spuse – că de pildă Hristos ar veni acum; și când deci ar veni Hristos și toți îngerii împreună cu dânsul, și s-ar arăta că el este Dumnezeu, și toate sunt supuse lui, oare n-ar crede și Elinul? Dar se vădește că i s-ar închina și l-ar numi Dumnezeu, chiar de ar fi el de o mie de ori încăpățânat. Că cine – privind cerurile deschise, și pe dânsul venind pe nouri înconjurat de toată ceata puterilor de sus, și râuri de foc trăgând după dânsii, și pe toți cei de față tremurând de frică – nu i s-ar închina și nu-l va numi Dumnezeu? Dar oare, spune-mi, i se va socoti elinului spre credință acea închinare și cunoaștere? Nicidecum. Și pentru ce? Fiindcă aceasta nu este credință, căci sila a făcut aceasta și înfățișarea celor văzute, așa că faptul nu este izvorât din voință, ci el a fost atras spre această cugetare prin măreția celor văzute. Prin urmare, cu cât faptele petrecute (minunile) sunt mai învederate și mai silnice, cu atât și cele ale credinței se împuținează și se micșorează. Pentru aceea astăzi nu mai sunt minuni. Și cum că aceasta este, ascultă-l ce-i spune lui Toma: *Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut* (In. 20, 29). Așadar, cu cât minunea se va arăta mai învederată, mai lămurită, mai pe față, cu atât și plata credinței se micșorează. Astfel că de s-ar face și astăzi minuni, același lucru s-ar întâmpla. Cum că atunci nu-l vom mai ști prin credință a arătat-o Pavel zicând: *Că prin credință umblă, iar nu prin vedere* (2 Cor. 5, 7). Deci precum atunci nu ți se va socoti ție, credinciosului, faptul pentru că este văzut, tot așa și acum, dacă s-ar face astfel de minuni ca în trecut.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VI, pp. 57-58)

„Dacă ai cere minuni, și astăzi chiar ai putea să le vezi – deși nu ca acelea. De pildă, ai putea să vezi miile de prorociri împlinite în mii de împrejurări, întoarcerea lumii la credința creștinească, prefacerea obiceiurilor sălbatice, întinderea evlaviei și celelalte de acest fel.

Și care prorociri?, zici tu; *că după acestea s-au scris toate cele prorocite*. Dar când s-au scris? Și cum s-au scris? Și de cine s-au scris, spune-mi, și cu câți ani mai înainte? Voiești cu cincizeci de ani mai înainte sau cu o sută? Prin urmare, atunci mai înainte de o sută de ani nu era nimic

scris. Dar atunci cum de păstra dogmele lumea creștină, ca și celelalte, nefiind de-ajuns ținerea de minte pe care omul o are? De unde au știut, de pildă, că Petru a fost răstignit cu capul în jos? Cum de le-a venit în minte celor după aceasta ca să prezică că Evanghelia se va propovădui în toată lumea, că cele Iudaice vor înceta și nu se vor mai întoarce iarăși? Cum de s-au încrezut cei ce au scris, încetând minunile? Cum cele scrise au ajuns până și în țările varvarilor, până și în Indii, și până chiar dincolo de marginile oceanului, dacă cele spuse nu ar fi fost vrednice de crezut? Cine au fost cei ce au scris? Unde au scris și cum? Și pentru ce au scris? Poate că au scris ca să câștige slavă? Cum deci au scris cărțile altora? Poate că voind a propovădui dogma creștină? Și care dogmă? Cea adevărată, sau cea mincinoasă? Dacă omenirea ar fi luat-o de mincinoasă, era firesc ca nici să se apropie de Evangheliile; iar dacă a primit-o ca adevărată, apoi atunci nu avea nevoie de născociri, după cum zici tu. De altfel, și prorocirile sunt în așa fel încât și până astăzi nu se pot contrazice prin vremea celor grăite. Dărâmarea Ierusalimului s-a petrecut cu mulți ani înainte. Dar mai sunt și alte prorociri din acel timp, care se prelungesc până la a doua venire, și pe care, dacă voiești, cercă-le, ca de pildă: *Și eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului* (Mt. 28, 20), și *Pre această piatră voi zidi Biserica mea, și porțile iadului nu o vor birui pre dânsa* (Mt. 16, 18), și *Se va propovădui evanghelia aceasta la toate neamurile* (Mt. 24, 14), și ceea ce a făcut femeia cea curvă, și alte multe de acest fel. Deci de unde a ieșit adevărul acestor prorociri, dacă au fost născociri omenești? Cum de nu au biruit porțile iadului pe Biserică? Cum de pururea cu noi este Hristos? Că dacă el n-ar fi cu noi pururea, nici Biserica nu ar fi stăpânit. Cum de s-a întins Evanghelia în toată lumea? Sunt de ajuns a mărturisi vechimea Sfințelor Scripturi chiar și cei ce au vorbit împotriva noastră, ca de pildă Chelsie și Vataneotul acela²⁸⁶ care a fost după dânsul, căci nu ar fi combătut ei niște scrieri alcătuite în urma lor, ci niște scrieri care existau în timpul lor. De altminteri, întreaga lume mărturisește într-un glas adevărul lor, fiindcă l-a primit. Dar dacă nu ar fi fost la mijloc harul Duhului, nici conglăsuirea aceasta de la margini până la marginile pământului n-ar fi fost, ci ar fi pierit de îndată scornitorii acelor minciuni, și nu s-ar fi petrecut atâtea fapte minunate din scorniri și minciuni.

²⁸⁶ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Desigur că aici se face vorbire despre vreunul din filosofii păgâni, cari războiau creștinismul, ca de pildă: *Porfirie, Iamblich etc.*, împotriva, căroră au scris diferiți apologeți din cele dintâi secole. (n.s.1, p. 59)

Sau nu vezi lumea întreagă închinându-se lui și îndepărtând rătăcirea? Nu vezi filosofia monahilor, care strălucește mai mult decât soarele? Nu vezi cetele fecioarelor, evlavia intrată printre varvari, și pe toți în sfârșit slujind sub același jug? Acestea nu sunt vestite numai de noi, ci au fost vestite și de Prorocii din început, și deci nu te vei putea agăța de prevestirile lor, mai ales că și cărțile lor sunt și printre dușmanii Creștinismului și sunt tâlmăcite în limba Elină. Multe vestesc despre acestea și prorociile din început, arătând că cel va veni este Dumnezeu.

Deci cum de nu cred astăzi toți? Fiindcă lucrurile au ajuns spre mai rău, iar pricina tuturor acestora suntem noi, așadar, cuvântul nostru va fi îndreptat de acum împotriva noastră. Chiar și pe atunci nu numai prin semne și minuni credeau, ci mulți dintre cei ce se apropiau de dogmele creștine, erau atrași de viața cea frumoasă a credincioșilor. *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând, zice, lucrurile voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri* (Mt. 5, 16), și *Inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una, și nici unul zicea că ceva din averile lui este al său, ci erau lor toate de obște, și se da la fiecare după cum cineva avea trebuință* (Fap. 4, 32...35). Și astfel trăiau viața îngerească. Dacă și astăzi s-ar face așa, apoi am întoarce la Creștinism lumea întreagă și fără minuni. Dar acum cei ce voiesc să se mântuiască, să se uite la Scripturi, căci acolo vor găsi și de acestea, ba încă și mai mari decât acestea. Că pe atunci însuși dascălii întreceau prin viața lor pe ceilalți, petrecându-și viața în foame, și în sete, și în golătate, pe când noi cei de acum căutăm a ne bucura de multe dezmierdări, de liniște și de odihnă. Nu însă așa făceau aceia, ci strigau: *Până în ceasul de acum și flămânzim și însetoșăm, și suntem goli, și suntem loviți, și nestătători* (1 Cor. 4, 11). Unii alergau de la Ierusalim și până la Iliric, altul până la Indii, altul până în țara Maurilor, altul în altă parte a lumii, iar noi nu îndrăznim a ieși nici din hotarele patriei noastre, ci căutăm dezmierdări, case strălucite și alte multe în îmbelșugare.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VI, pp. 58-60)

„Chiar dacă ar fi astăzi și minuni, cine ar crede? Sau cine dintre neamuri s-ar uita la noi, când răutatea s-a înmulțit așa de tare? Fiindcă mai vrednică de credință li se pare multora viața noastră cea curată decât semnele și minunile, căci minunile înaintea oamenilor răi și nerușinați vor deștepta bănuieli viclene, pe când viața curată va putea astupa chiar și gura diavolului.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VI, p. 61)

„De ce nu sunt și astăzi, zici, de acei ce vindecă bolile și înviază morții? Însă te întreb și eu: de ce nu mai sunt și astăzi de acei ce disprețuiesc viața prezentă? Ce? Oare noi slujim lui Dumnezeu cu leafă? Când natura omenească se găsea mai slabă și mai neputincioasă, când trebuia de a sădi credința, erau mulți și de aceștia; astăzi Dumnezeu nu mai voiește ca noi să depindem de asemenea minuni, ci să fim gata spre moarte. De ce, deci, te încrezi în viața prezentă? De ce cele viitoare nu le vezi? Pentru cele din viața prezentă primești chiar să faci idolatrie, iar pentru cele din viața viitoare nu poți suferi măcar o întristare? De aceea nu mai sunt astăzi care să facă minuni pentru că viața viitoare nu mai are nici o valoare înaintea noastră, pentru ea nu facem nimic, pe când pentru viața de față nu ne dăm în lături de a suferi orice.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 102)

MIRUIREA

„Bogățiile noastre cele mari aici se găsesc! Aici sunt toate nădejdiile noastre. Ce nu este mare și înfricoșător aici? Masa aceasta este cu mult mai de preț și mai dulce, iar candela mai de preț decât orice candelă. Și știu asta toți câți au scăpat de boli, ungându-se, cu credință și la vreme cuvenită, cu untdelemnul din candelă”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Ia untdelemn sfânt și unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, ca să nu mai cazi niciodată în vârtoarea beției! Că untdelemnul acesta, prin mirosul lui cel bun, îți aduce aminte de luptele mucenicilor, pune frâu desfrânării, te face răbdător, biruie bolile sufletului.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

MIRUNGHERA

„... după aceste legăminte și lepădări și uniri – fiindcă ai mărturisit stăpânia Lui asupra ta și te-ai unit cu Hristos prin cuvintele rostite – preotul te unge pe frunte cu mirul cel duhovnicesc²⁸⁷, ca pe un ostaș ales pentru arena duhovnicească și, punându-ți pecetea, spune: *Se unge cutare în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.*

²⁸⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este vorba despre o ungere prebaptismală, nu de Taina Mirungerii. (n.s. 21, p. 53)

Căci știe²⁸⁸ că vrăjmașul este scos din minți, și își arată colții, și dă târcoale ca un leu, răcnind și privește pe cei ce erau mai înainte sub tirania lui cum deodată au scăpat de el și s-au lepădat și au trecut de partea lui Hristos, unindu-se cu El²⁸⁹. De aceea, vă și unge pe frunte și vă pune pecetea²⁹⁰, ca diavolul să-și întoarcă ochii de la voi. Căci nu îndrăznește să vă privească în față când vede fulgerul ce pornește de acolo și îi orbește ochii. Fiindcă din acea clipă luptați și vă împotriviți lui și de aceea preotul, prin ungere, vă introduce ca pe niște luptători ai lui Hristos în arena duhovnicească.” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 53-54)

MISIUNEA (astăzi)

„Nimic nu este de preț ca sufletul omului, nici chiar lumea întreagă. Așa că, chiar de ai da săracilor mii de averi, totuși nimic n-ai făcut dacă n-ai întors la credință măcar un suflet omenesc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, pp. 30-31)

„Firește că este un mare bun a milui pe cei săraci, însă nu atât de mare ca a izbăvi pe cineva de amăgire. Cel ce face așa se aseamănă cu Pavel și cu

²⁸⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cel ce oficiază botezul trebuie să fie extrem de conștient de ce implicații ontologice au actele săvârșite în această taină a inițierii creștine. Credem că nu este vorba de o cunoaștere dobândită intelectual (verbul folosit este *οἶδα*, a cărui înțeles etimologic este de fapt *a văzut*), ci de o experiență pe care însuși a avut-o în prealabil. (n.s. 22, pp. 53-54)

²⁸⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Textul grec marchează limpede cele patru faze:

- e. ridicarea de sub tirania demonului
- f. lepădarea de el
- g. trecerea de partea lui Hristos
- h. unirea cu El.

Conștientizarea maximă a întregului parcurs se face în fazele 2 și 4. Azi nu mai facem atâta caz de aceste lepădări și uniri tocmai din cauza moleșelii în care ne trăim credința și a desconsiderării realității duhovnicești: prezența și acțiunea reală atât a lui Hristos, cât și a diavolului. Aceste lepădări și uniri de fapt se actualizează în fiecare clipă a vieții, căci permanent suntem puși să alegem. (n.s. 23, p. 54)

²⁹⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Editorul francez dă și alte locuri paralele unde se comentează acest ritual: *ungerea aceasta este făcută și cu mir și cu ulei. Mir pentru a-l unge (sufletul neofitului) ca mireasă, iar ulei ca luptător. Într-o altă cateheză se spune: Hristos îți pune pe frunte crucea. Deci această pecete avea forma crucii.* (n.s. 24, p. 54)

Petru. Chiar de nu ai încredința astăzi pe nimeni, mâine vei încredința; și dacă n-ai încredința niciodată, totuși vei avea plata întreagă. Chiar de nu ai încredința pe toți, totuși din cei mulți vei încredința câțiva, fiindcă nici apostolii n-au încredințat pe toți oamenii și cu toate acestea, fiindcă vorbeau către toți, au luat plata întreagă. Dumnezeu a rânduit ca să dea cununile nu după suma izbânzilor săvârșite, ci după buna voire a celor ce le săvârșesc. De ai da numai doi oboli, el totuși primește, și ceea ce a făcut cu văduva cea din Evanghelie, aceea va face și cu cei ce învață pe alții. Deci dacă nu poți izbăvi întreaga lume, nu disprețui pe cei puțini, și nici pentru dorința celor mari să te depărtezi de cei mici. De nu vei putea încredința o sută, îngrijește-te măcar de zece, și dacă nici pe cei zece nu-i vei putea întoarce la credință, să nu disprețuiești nici pe cei cinci; iar de nu vei putea nici pe aceștia cinci, nu trece cu vederea nici pe cel unul singur. Și de cumva nu vei putea nici pe unul, nu te deznădăjdui nici atunci și nici să contenești a-ți face datoria.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 31)

„Dar acestea se spun de noi de multe ori și neîntrerupt, însă se fac cât se poate de puțin. Cu toate acestea, de se fac sau nu se fac, este drept a le aminti neconținut, căci dacă unii amăgesc prin vorbe frumoase, apoi cu atât mai mult este drept ca cei ce vor a întoarce pe alții la adevăr să nu înceteze niciodată a vorbi cele trebuitoare. Dacă cei ce amăgesc pe alții cu vorbele întrebunțează atâtea uneltiri și momeli, ca de pildă cheltuiesc și bani și vorbe, suferă și primejdii și se dau de multe ori drept ocrotitori, apoi cu atât mai mult noi, cari depărtăm pe alții de la înșelăciune, trebuie a suferi toate primejdiile și toate necazurile, ca astfel câștigându-ne și pe noi și pe alții, și făcându-ne nebiruiți în fața dușmanilor, să ne învrednicim bunătăților făgăduite în Hristos Iisus Domnul nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VI, p. 61)

MOARTEA (ce este moartea?)

„... este mai mult somn, iar nu moarte, strămutare la altă viață, iar nu pierdere, ducerea de la cele mai mici la cele mai mari și mai bune.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, p. 451)

„Moartea este un port liniștit, este o eliberare din miile de rele ale vieții noastre de dureri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 434)

MOARTEA (- lege neschimbată a lui Dumnezeu, dată după păcatul primilor oameni)

„Tot ce se naște în lumea aceasta, trebuie să moară. Aceasta este legea lui Dumnezeu, și hotărârea sa neschimbată, pe care El a dat-o după păcatul cel dintâi asupra strămoșului neamului omenesc, prin cuvintele: *Pământ ești, și în pământ te vei întoarce* (Fac. III, 19). Ce este doar de mirare, când un om, care cu această condiție s-a născut, face împlinirea legii și hotărârii dumnezeiești? Ce este de mirare, când un născut din părinți muritori, merge pe calea firii sale, de la care nu se poate abate? Ceea ce este vechi nu este ceva neobișnuit; ceea ce se face în toate zilele nu este ceva neuzit; ceea ce se întâmplă cu toți nu este raritate. Dacă moșii și strămoșii tăi au mers pe această cale a morții, dacă încă de la Adam toți patriarhii și proorocii au trebuit să se despartă de lumea aceasta, să înălțăm sufletul nostru dintru adâncul întristării. Acest om și-a plătit datoria sa și cum poate cineva să fie trist, când plătește datoria ce avea? Dar aceasta este o datorie care nu se poate stinge cu bani, și de care nu ne poate slobozi nici fapta bună, nici înțelepciunea și nici puterea, o datorie pe care și împărații trebuie să o plătească. Fiindcă hotărârea și legea lui Dumnezeu sunt neschimbate, întristarea noastră este zadarnică, zadarnică și întrebarea: pentru ce a murit acest frate? Dimpotrivă, dacă noi socotim condiția cea obștească pentru tot ce viețuiește pe pământ, atunci ochiul nostru cel duhovnicesc, prin aplicarea acestei dintâi doctorii, va simți ușurință.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 148)

MOARTEA (rațiunea pentru care Dumnezeu a îngăduit moartea)

„Dintru început a făcut Dumnezeu pe om nu ca să-l piardă, ci ca să-l îndrume spre nestrăciune. Chiar când Dumnezeu a îngăduit moartea, a îngăduit-o cu gândul ca prin această pedeapsă să te înțelepțești și, ajungând mai bun, să poți fi adus iarăși către nemurire. Acest gând și acest fapt a avut Dumnezeu de la început, cu această hotărâre l-a făcut pe cel dintâi om. Iar gândul acesta ni l-a strecurat Dumnezeu chiar de la începutul neamului omenesc. Dacă Dumnezeu n-ar fi vrut de la început să se deschidă ușile învierii, n-ar fi lăsat să sufere ce a suferit Abel, care săvârșise toată virtutea și ajunsese prietenul lui Dumnezeu. Așa însă, Dumnezeu, pentru a ne arăta că mergem spre o altă viață și că este gătit dreptilor un alt veac, care are pregătite răsplățile și cununile, a îngăduit ca cel dintâi om drept să plece fără

să fi primit aici pe pământ răsplata. De asta l-a mutat Dumnezeu pe Enoh (Facerea 5, 24) și l-a răpit pe Ilie, ca să ne vorbească despre învățătura învierii.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 134)

MOARTEA (- pieirea stricăciunii trupului)

„Căci moartea nu-i altceva decât pieirea stricăciunii, moartea nu mistuie trupul, ci stricăciunea trupului.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 132)

MOARTEA (- ieșirea sufletului din trup)

„Nu știți cum păcatele chinuie sufletul în ultima zi a vieții, cum frământă inima? Atunci deci, când se întâmplă asta, venind amintirea faptelor bune, mângâie sufletul tulburat, ca seninul în mijlocul furtunii. Dacă suntem cu mintea trează, frica de păcat va fi lângă noi tot timpul vieții noastre; dar dacă trăim nepăsători va veni negreșit peste noi frica aceasta, când vom fi scoși din lumea aceasta. Că și întemnițatul suferă mai mult când este scos din închisoare și dus înaintea judecății; atunci mai cu seamă tremură, când este aproape de scaunul de judecată, când trebuie să dea socoteală de faptele sale. Aceasta e pricina poți auzi pe mulți spunând că oamenii pe patul de moarte sunt cuprinși de frică și au vedenii groaznice, a căror vedere n-o pot suferi; că se frământă multă furie în patul în care zac și se uită cu ochi îngroziți la cei de față, deoarece sufletul lor, îngrămădindu-se înăuntru, amână despărțirea de trup, neputând suferi vederea îngerilor care se apropie. Dacă ne speriem la vederea unor oameni înfricoșători, ce spaimă nu ne va cuprinde la vederea îngerilor amenințatori și a puterilor cerești neîndurătoare, care se apropie în clipa când sufletul este scos din trupul nostru, când este dus departe și plânge cu amar, dar în zadar și de pomană? Că și bogatul nemilostiv, după ce a plecat de pe lumea aceasta, a plâns mult, dar plânsul nu i-a folosit la nimic”. (*Omilia la Matei*, omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 619-620)

„Și după cum la luptele dintr-un stadion spectatorii care urmăresc întrecerile primesc cu multe urale și-l duc acasă în aplauze, laudându-l și admirându-l, pe un atlet care a câpătat în lupte multe răni și e plin de sânge, dar are în jurul capului cununa de biruință, tot așa l-au dus atunci și pe Lazăr îngerii. Sufletul bogatului din cealaltă parabolă a fost cerut, însă, de niște

puteri înfricoșătoare, poate în acest scop trimise; sufletul lui n-a plecat de la sine în viața cealaltă, pentru că nici nu era cu putință. Dacă avem nevoie de conducători când mergem dintr-un oraș în altul, cu mult mai mult are nevoie sufletul de conducători când este smuls din trup și mutat în viața viitoare. De aceea, când sufletul are să plece din trup, adeseori iese afară, se coboară în adânc, se teme, tremură. Totdeauna ne mustră conștiința pentru păcatele săvârșite, dar ne mustră mai cu seamă atunci, în ceasul acela, când avem să fim duși de aici la judecata de dincolo și la înfricoșatul județ. Atunci, de-ai răpit, de-ai fost zgârcit și-ai luat dreptul altuia, de-ai supărat, de-ai dușmănit pe cineva pe nedrept, de-ai făcut orice alt păcat, atunci tot roiul păcatelor vine din nou în amintire, stă înaintea ochilor și chinuie sufletul. Și după cum cei care sunt închiși în temniță se află totdeauna triști și îndurerați, dar mai cu seamă în ziua aceea când sunt scoși din închisoare ca să fie duși înaintea judecătorului, când stau în spatele gratiilor și când aud dinăuntru vocea judecătorului, mai cu seamă atunci își pierd răsuflarea de frică și nu se deosebesc întru nimic de morți; tot așa și sufletul suferă și se zbuciumă și în timpul săvârșirii păcatului, dar cu mult mai mult când are să fie smuls din trup și dus pe lumea cealaltă.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 57)

„Fără veste vin asupra noastră îngerii nemilostivi de la Dumnezeu trimiși. Atunci noi, dacă ne vom afla negrijiți, cum nu ne vom cutremura și vom încerca să fugim din pat, iar neputând, numai ce căutăm cu ochi îngroziți și bătându-ne obrazul nostru, ne rugăm, ne cucerim zicând: *Milostiviți-vă asupra mea! Nu mă duceți necurat și fără de rod la judecată, nu mă despărțiți de trup păcătos fiind, lăsați-mă puțină vreme să mă pocăiesc, să suspin, să plâng, să fac milostenie, de vreme ce viața mea rău am cheluit-o și am petrecut-o.* Acestea auzind îngerii de la noi, zic către noi: *O! Suflete proaste! O! Suflete ticăloase! Toate zilele tale le-ai trecut cu lenevire și de acum înainte vrei să te pocăiești? Soarele tău a apus, sfârșitul ți-a venit, Dumnezeu te cheamă, sărace suflete! Ieși și te desparte și te osândește în focul cel veșnic după faptele tale. Nu-ți va mai fi ție mântuire, nu-ți va mai fi de acum nădejde ci veșnică muncă și acestea de la mine auzind, care nu-s basme, ci adevărate, să ne nevoim mai înainte de ceasul acela și să năvălim spre pocăință.”* (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 127-128)

MOARTEA (- desfacerea trupului întru cele din care a fost alcătuit)

„Dacă nu s-ar strica trupurile, în primul rând, majoritatea oamenilor ar fi stăpâniți de cel mai mare păcat, mândria. Dacă acum, când trupurile noastre ni se strică, când viermi izvorăsc din trupurile noastre moarte, mulți oameni au avut ambiția să se facă dumnezei, ce nu s-ar întâmpla dacă trupurile noastre ar rămâne așa cum sunt? În al doilea rând, n-ar mai crede nimeni că trupul este făcut din pământ. Dacă acum, când sfârșitul trupului dă mărturie de originea sa, mulți încă se mai îndoiesc de asta, ce nu s-ar presupune dacă oamenii n-ar vedea descompunerea trupurilor? În al treilea rând, ar fi nespuse de mult iubite trupurile și cea mai mare parte din oameni nu s-ar mai ocupa cu altceva decât de trupuri. Dacă chiar acum unii oameni îmbrățișează mormintele și sicriile, cu toate că trupurile au pierit, ce n-ar face dacă ar avea păstrat nevătămat trupul? În al patrulea rând, n-ar mai fi dorite tare bunătățile cele viitoare, în al cincilea rând, ar căpăta mai multă crezare cei care susțin că lumea este veșnică și ar susține că Dumnezeu nu este creatorul lumii. În al șaselea rând, nu s-ar mai cunoaște valoarea sufletului, nici însemnătatea existenței lui în trup. În al șaptelea rând, mulți din cei care pierd pe cei scumpi ai lor ar părăsi orașele, ar voi să locuiască lângă morminte și, ca și cum ar fi ieșiți din minți, ar vorbi neconținut cu morții lor. Dacă și acum oamenii pictează chipurile celor morți, că nu pot avea trupurile lor - că nici nu e cu putință, pentru că trupurile morților, împotriva voinței lor se descompun și pier - și stau lipiți de tablourile celor morți, ce nerozii n-ar mai născoci oamenii, dacă trupurile nu s-ar descompune? După părerea mea mulți oameni ar înălța temple unor astfel de trupuri, iar cei care pot să facă vrăji cu trupurile morților, ar îndupleca pe demoni să vorbească prin trupurile celor morți, de vreme ce și acum, cei care practică necromanția îndrăznesc să facă multe lucruri mai ciudate decât acestea. Câte slujiri idolești nu s-ar fi născut de aici, dacă și acum unii oameni încă se străduiesc să facă aceasta cu praful și cenușa trupurilor moarte? Dar Dumnezeu, vrând să stârpească aceste nerozii și să ne învețe să ne depărtăm de toate cele pământești, a făcut să dispară dinaintea ochilor noștri trupurile celor morți. Omul îndrăgostit de trup, scos din minți de chipul frumos al unei fete, dacă nu va vrea cu rațiunea să cunoască urâtenia la care ajunge trupul, o va cunoaște cu privirea. Că multe fete, de aceeași vârstă cu iubita lui, de multe ori mai frumoase decât ea, după ce au murit, la o zi sau două, încep să miroasă, să se topească, să putrezească și să facă viermi. Gândește-te, dar, ce fel de frumusețe iubești și pentru ce frumusețe ți-ai ieșit din minți! Dacă trupurile nu s-ar strica, n-ai cunoaște bine acestea; ci, după cum demonii se învârtesc pe lângă morminte, tot așa și mulți îndrăgostiți ar sta neconținut lângă mormintele iubitelor lor, ar primi pe draci în sufletele lor și ar muri iute de această cumplită nebunie. Așa, însă,

descompunerea trupului, în afară de toate celelalte mângâieri, aduce sufletului și această mângâiere, că nu lasă să se mai vadă chipul celui mort și cu asta dă uitării durerea.

Dacă trupurile nu s-ar descompune, n-ar mai fi nici morminte, ci ai vedea orașele pline de morți în loc de statui, că fiecare ar dori să-și vadă morții lui. Mare amestec s-ar naște de aici. Nimeni nu s-ar mai îngriji de suflet, nimeni n-ar mai îngădui să i se vorbească de nemurirea sufletului și s-ar mai ivi și alte multe nerozii, mai mari decât acestea, de care nici nu-i bine să vorbim.

Trupul putrezește îndată, tocmai ca să vezi, în toată splendoarea, frumusețea sufletului”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 427-428)

„Când cineva voiește a reînnoi o casă povârnită și veche, înainte de toate scoate pe locuitori din ea, o surpă apoi, și zidește în locul ei una mai frumoasă. Aceia, care trebuie să iasă, nu se întristează pentru aceasta, ci mai vârtos se bucură; căci ei nu se uită la sfărâmarea casei, ce o au înaintea lor, ci gândesc la zidirea cea nouă, pe care încă nu o văd. Așa face și Dumnezeu; El desface trupul nostru, și poruncește sufletului, ce locuiește într-însul, să iasă afară, ca dintr-o casă, pentru ca pe aceasta să o zidească iarăși mai măreață, și apoi să-l introducă iarăși în ea cu o mai mare slavă. De aceea noi să nu ne uităm la sfărâmarea cea de acum, ci la slăvita restabilire în viitor.

Voi mai aduce încă o altă asemănare. Închipuiți-vă, că cineva are o icoană de metal, care s-a ros de rugină și de timp și în multe locuri s-a vătămat, așa stricată o aruncă în topitorie, spre a o topi cu totul, și prin aceasta o face din nou mai frumoasă. Deci precum desfacerea icoanei în cuptor nu este nimicirea, ci mai vârtos înnoirea ei, așa și moartea trupului nostru nu este o nimicie, ci o înnoire. De aceea, când vezi trupul nostru topindu-se și trecând ca metalul în cuptor, nu te opri la această privire, ci așteaptă înnoirea. Dar încă nu este de ajuns această asemănare. Topitorul de metal, care topește în cuptor un trup de aramă, nu scoate în locul lui unul de aur și viu, ci iarăși tot unul de aramă. La Dumnezeu însă aceasta este altminteri; căci el nimicește un trup trecător din pământ, și-ți dă în locul lui un trup nemuritor, mai slăvit, ca și de aur. Se pune în mormânt un trup muritor și trecător și se scoate unul nemuritor și netrecător.

Așadar uitați-vă nu la acela, ai cărui ochi sunt închiși și care zace fără grai, ci la acela, care iarăși va învia și va dobândi o slavă negrăită, înaltă și vrednică de mirare. Întoarce gândurile tale de la privirea cea de față la nădejdea viitorului.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 151)

„Vrei să-mi spui că cel mort putrezește și se strică, se face praf și cenușă? Și ce-i cu asta, iubite? Tocmai pentru aceasta trebuie mai cu seamă să te bucuri! Și un om care vrea să zidească o casă stricată și veche, scoate mai întâi afară pe cei ce locuiesc în ea și numai așa dărâmă casa și apoi o clădește din nou mai frumoasă. Pe cei scoși afară nu-i întristează dărâmarea casei, dimpotrivă, chiar îi bucură mai mult; că nu se uită la dărâmătura care se vede, ci au în minte viitoarea clădire care nu se vede. Vrând și Dumnezeu să facă tot așa, dărâmă trupul nostru, după ce mai întâi a scos afară, ca dintr-o casă, sufletul care locuia în el, ca, zidind casa noastră mai strălucitoare, să aducă iarăși în ea sufletul nostru cu mai multă strălucire. Să nu ne uităm dar la dărâmarea trupului, ci la viitoarea lui strălucire.

Iarăși, un altul are o statuie mâncată de rugină și de vreme, cu multe părți din ea zdrobite; o sfărâmă, o bagă în cuptor, o topește bine, și așa o face mai strălucită. După cum topirea în cuptor a statuii nu înseamnă dispariția ei, ci înnoirea ei, tot așa și moartea trupurilor noastre nu înseamnă pieire, ci înnoire. Când vezi dar că trupul nostru se topește, ca în cuptor, și putrezește, nu-ți opri gândul doar la priveriștea aceasta, ci așteaptă turnarea lui din nou. Nu te mulțumi însă cu măsura acestei pilde, ci mergi mai departe cu gândul. Cel care face statui bagă în cuptor aramă, și nu-ți dă înapoi o statuie de aur și nemuritoare, ci face tot una de aramă. Dumnezeu însă nu face așa, ci bagă în pământ un trup de lut și muritor, și-ți dă înapoi o statuie de aur și nemuritoare. Că stricacios și pieritor e trupul pe care-l primește pământul, dar Dumnezeu îți dă înapoi același trup, nestrucios și nepieritor. Nu te uita dar la cel care stă cu ochii închiși, fără de glas, ci la cel înviat, la cel ce a primit slavă nespusă, înfricoșătoare și minunată! De la priveriștea de acum du-te cu gândul la nădejdea viitoare.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 112-113)

„Trupul nostru nu se distruge decât pentru a lua altă formă mai bună și mai strălucită. Aurul se pune în cazan, în cuptorul mormântului pentru a ieși mai strălucit. Dar pentru ce se întâmplă așa de urâtă risipire, descompunerea lui? Pentru ce nu rămâne el nestruciat și întreg până în ziua învierii sale strălucite? Pentru mai multe și mai strălucite motive. Rămânând nestruciat ne dă nouă posibilitatea de ispită, pentru mândria omenească, care ar fi făcut imediat un idol, pentru senzualismul omenesc, care s-ar fi atașat din nou cu o furie mai mare, pentru necredinciosul care ar fi afirmat veșnicia materiei, pentru simțirea bolnavă care n-ar fi vrut să se mai despartă de obiectul iubit, pentru stricăciunea care s-ar fi folosit în diferite feluri de aceste trupuri

stricăcioase și puturoase! Înțelegem noi înțelepciunea divină în stricarea momentană a trupurilor noastre? Dacă o înțelegem, să binecuvântăm pe Dumnezeu, să-I mulțumim lui Dumnezeu și să încetăm de a ne plânge.

Dar mai este răspândită încă o lumină, aceea care ne arată diferența între materie și spirit, trup și suflet; în cursul vieții cu câtă greutate facem noi această diferență! Sau mai sigur, câtă părtinire ne arătăm noi în favoarea trupului disprețuind sufletul! Moartea vine și pune punct la totul. Ea arată cum trupul fără de suflet nu este nimic, cum sufletul este principiul unic al forței și al frumuseții trupului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 264-265)

MOARTEA (- odihnă și bucurie pentru cei dreپți)

„Moartea este odihnă, scăpare de dureri, răsplată a osteneților și a luptelor, cunună. De aceea, la început, morții se jeleau și se plângeau, dar acum se cântă psalmi și cântări. Au plâns pe Iacov patruzeci de zile (Fac., 50, 3), au plâns și pe Moise iudeii tot atâtea zile și s-au jelit (Deut., 34, 8), pentru că atunci moartea era moarte, dar acum nu-i așa, ci cântări, rugăciuni și psalmi, toate arată că moartea este o bucurie. Că psalmii sunt un semn de bucurie. Că spunea cineva: *Este vesel cineva dintre voi? Să cânte psalmi!* (Iac., 5, 13). De aceea cântăm psalmi la morți, pentru că suntem plini de veselie. Psalmii ne îndeamnă să avem îndrăznire în fața morții. *Întoarce-te, suflete al meu, întru odihna ta, grăiesc psalmii, că Domnul ți-a făcut bine* (Ps., 114, 7). Vezi că moartea este binefacere și odihnă? Cel ce intră în odihna aceea se odihnește de lucrurile lui, după cum S-a odihnit Dumnezeu de ale Sale (Fac., 2, 2).” (Cuvântul de laudă la Sfintele Mucenice Veronica, Prosdoca și Domnina, mama lor, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 433)

MOARTEA (- trecere spre o viață nouă)

„Moartea este o plecare. A muri înseamnă a părăsi această lume pentru a intra în alta, a schimba această existență cu alta. Și unde ne duce pe noi moartea? În lumea definitivă și veșnică.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 264)

MOARTEA (- eliberare de chinurile pământești și mutarea la răsplățile cerești)

„Pentru robii credincioși ai lui Dumnezeu moartea nu este decât eliberarea de chinurile pământești și mutarea în veșnicia preadulcei Împărății cerești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 254)

MOARTEA (cugetarea la moarte)

„Dacă vom avea mereu și în fiecare zi înaintea ochilor necunoașterea sfârșitului nostru, nu vom păcătui așa ușor. Nu ne vor putea îngâmfa nici bucuriile vieții, nici doborî și tulbura tristețile, căci și unele și altele au un sfârșit necunoscut.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 499)

„Moartea este odihnă, slobozire de truda și grijile lumii. Când vezi dar pe unul dintre cunoscuții tăi că pleacă de aici, nu te amărî, ci zdrobește-ți inima, apleacă-te asupra vieții tale, cercetează-ți conștiința, gândește-te că acest sfârșit te așteaptă și pe tine după puțină vreme. Fii mai înțelept, să te cuprindă frica de moartea altuia, curmă trândăvia, gândește-te la faptele săvârșite, îndreaptă-ți păcatele, schimbă-te în bine.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 115)

MOARTEA (aducerea aminte de moarte)

„Moartea și aducerea aminte de moarte și de muncă este ca o iarbă amară care curățește

MOARTEA (frica de moarte)

„Moartea este un lucru însemnat și îngrozitor, dar nu pentru un suflet hrănit cu filosofie cerească. Cel ce n-are nici o idee despre lucrurile viitoare și care privește moartea ca pe o descompunere a ființei lui, sfârșitul și terminarea vieții sale, are motiv să se teamă și să aibă groază de ea, crezând că va înceta să mai existe. Dar noi, cărora Dumnezeu ne dă darul de a ne descoperi tainele și misterele înțelepciunii Sale (Ps., 50, 7), care privim moartea ca o trecere, noi n-avem nici un motiv ca să ne temem de ea; dimpotrivă, la apropierea ei trebuie să ne bucurăm și să avem curaj, fiindcă din această viață stricăcioasă noi trecem la o viață mai bună și mai strălucită,

care nu va avea sfârșit. Aceasta ne învață Iisus Hristos prin exemplul Său; El merge la patimă și la moarte, nu forțat și din necesitate, ci în mod voluntar și de bunăvoie.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIII, 1, p. 432)

„Să nu ne temem dar de moarte; iubirea de viață s-a născut odată cu noi, ea este foarte legată cu viața noastră cu natura noastră, dar este în puterea noastră, sau să rupem această legătură și să slăbim această dorință, sau să întărim această legătură și s-o facem această iubire mai tare și mai violentă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 2, p. 450)

„... nu trebuie să ne aruncăm noi înșine la moarte, chiar când am fi cuprinși de rele; și, de asemenea, nu trebuie s-o refuzăm, nici să ne temem de ea, atunci când îi place lui Dumnezeu să ne ia viața pentru motive care-i sunt cunoscute Lui. Trebuie să mergem atunci înaintea morții cu încredere și să ne preferăm viața viitoare în locul celei de acum.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 2, p. 450)

„Nimic nu poate fi mai fericit și totodată mai curajos ca sufletul lui Pavel. Toți ne înfricoșăm de moarte: unii din cauza mulțimii păcatelor - și aici mă număr și eu - alții din cauza micimii sufletului și a ticăloșiei lor - dintre care eu nu voi face niciodată parte, căci aceștia sunt oameni trupești care sunt lași din cauza fricii. Deci moartea, de care ne îngrozim cu toții, el o dorea și se grăbea a se duce mai curând la Hristos, zicând că a se despartii de trup este cu mult mai bine.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 75)

„Nici să ne temem de moarte, ci de păcat. Nu moartea a născut păcatul, ci păcatul ne-a născut nouă moartea, iar moartea este plata păcatului. Că nu trebuie să ne temem de moarte, ci de păcat, o spune proorocul. Acultă: *Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui* (Ps., 115, 6), iar în altă parte: *Moartea păcătoșilor este rea* (Ps., 33, 20). Vezi că cei ce sunt cu luare-aminte asupra lor pot culege chiar de pe urma morții foloase foarte mari, pe când cei nepăsători și trândavi primesc moartea ca pe o pedeapsă?” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 507)

„Dar, va răspunde cineva, tocmai de aceea suntem noi îngrijiți de moarte, căci din pricina mulțimii păcatelor noastre, avem puțină nădejde la

împărăția cerului. Dacă este așa atunci încetează a te tângui împotriva morții, tânguieste-te mai vărtos asupra păcatelor tale, spre a te curăți de dânsele. Grozăvia morții, așadar, nu este însăși moartea, ci conștiința cea rea; căci conștiința cea bună ridică chiar morții groaza ei. Și așa este și cu orice nenorocire.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 79)

„Cel ce are cu adevărat cugetul înțelept și este călăuzit de nădejdea bunătăților viitoare, nici moartea nu consideră moarte. Adică dreptul, care umblă pe calcă lui Dumnezeu și în fiecare zi așteaptă să intre în împărăția Lui, nu se tulbură, nu se cutremură, nu se necăjește atunci când se află față în față cu moartea, adică, de pildă, când îi moare vreo rudă sau vreun prieten. Căci știe că moartea, pentru cei care au trăit în virtute pe pământ, nu este decât trecerea într-o viață mai bună, călătorie într-un ținut mai frumos, cale ce duce la încununare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 90-91)

„Nu e rău, așadar, ca cineva să moară. Atunci de ce ne temem de moarte? Pentru că nu ne-a cuprins iubirea împărăției cerești, pentru că nu ne-a înflăcărat dorul bunătăților viitoare. Dacă se întâmpla așa, am fi nesocotit toate bunătățile pământului. Cel ce se teme mereu de iad nu se va teme niciodată de moarte.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 98)

„Vreți să vă spun și o altă cauză pentru care ne teme m de moarte? Pentru că nu trăim o viață virtuoaasă și MU avem conștiința curată. Altfel moartea nu ne-ar înspăimânta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 98)

„Deci și noi pentru aceea ne temem de moarte, pentru că nu avem inima curată, că de ar fi conștiința noastră curată nu ne-am teme.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 118)

„Pentru ce să ne mai temem de acum de moarte? Moartea eliberează, moartea încununează, moartea îmbogățește, moartea este pentru creștin intrarea în slavă, locul casei părintești, pământul sfânt al Patriei. Să nu ne mai temem de moarte, mai bine s-o dorim. Și dacă ne temem din cauza păcatelor noastre, această teamă, nouă ne este un

avertisment prețios de a înlătura cât mai repede pata.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 262)

„În cer este bucurie, forță, viață, bucurie, nemurire.

Cerul este societatea celor fericiți, a sfinților, a îngerilor. Dacă vă este plăcut pe pământ de a fi admiși într-o societate princiară, gândiți-vă la curtea cerească unde voi veți fi unul din demnitari. Gândiți-vă la această intimitate atât de nobilă și atât de plăcută a celor mai frumoase creaturi slăvite ale lui Dumnezeu.

Însă ce va fi aceasta de a vedea și de a poseda pe Iisus Hristos? Gândiți-vă la această frumusețe a Sa, la slava Sa, la încântările Lui infinite, din care Taborul nu ne-a oferit decât o urmă mică și slabă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 263)

MOARTEA (moartea în sine nu este un lucru rău)

„În sine, moartea nu este un lucru rău, ci răul este faptul de a fi pedepsit după moarte. De asemenea, nici un lucru bun nu este moartea, ci bunătatea este faptul de a fi cu Hristos după moarte. Astfel că cele bune și cele rele vin după moarte.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 69)

MOARTEA (binefacerile morții)

„Moartea este binefăcătoare. Multe sunt bunătățile ei. Este bucuria și libertatea, sfârșitul păcatului, pregătirea pentru înviere, este o ocazie și un obiect de un eroism sublim, este intrarea în adevărata Patrie.

Moartea este eliberarea de necazurile noastre, de relele noastre (...) Dar dacă, precum ne forțează experiența, noi admitem că viața este plină de nemulțumiri și de suferințe, de unde vine groaza noastră față de moarte? (...) De unde vin lacrimile noastre, plânsurile noastre, lupta noastră împotriva morții celor ce ne părăsesc? Dacă noi credem cu adevărat în altă viață și că acea viață ar fi cea adevărată, cum îl vom convinge noi pe necredincios de realitatea credinței noastre? Și cum ne vom pune noi de acord cu credința noastră? Sau mai bine ne place să suferim totdeauna aici jos, sau mai bine să primim moartea ca o fericită eliberare; este evident sau una sau alta.

Moartea în al doilea rând, este eliberare. Singurul om cu adevărat liber în lume este acela care trăiește pentru Dumnezeu și în Dumnezeu, scăpare de necazurile vieții, eliberare din sânul robiei pe care o suferă toți ceilalți; eliberare din groaza care constrânge și torturează pe cei lumești! Aceia luptă în mijlocul furtunii pe un ocean furios; creștinul fixat tare pe mal îi contemplă pe aceia în necazul lor și în ruina lor.

Viața care în realitate nu este decât o lungă și continuă moarte, nu devine cu adevărat viață decât prin moartea care o eliberează. Atunci noi părăsim valea lacrimilor, pentru Patria fericirii. Noi lăsăm locul neliniștilor și a pericolelor pentru siguranța și pacea veșnică.

Un al treilea bine al morții este de neprețuit între toate: moartea este sfârșitul păcatului. Și această binefacere este multiplă. Moartea, pentru păcătosul nepocăit, oprește cursul blestemat al păcatelor sale și micșorează pe atâta suma chinurilor sale. Pe toți ceilalți moartea îi eliberează de ocazii, de pericole, de înșelăciuni, de căderi și prin aceea pune comoara virtuții lor într-o siguranță veșnică. Pentru câți spectacolul morții nu este deja un avertisment mântuitor? Vederea acestor împotmoliri subite nu este pentru avar și ambițios cea mai mare binefacere?

Dar unde apărea pretutindeni binefacerea morții, aceasta era sfârșitul persecutorilor și a celor răi. Ce binefacere pentru cei drepti, când mureau persecutorii lor! Fără ea, fără moartea tiranilor care-i persecutau ce ar fi ajuns familia copiilor lui Dumnezeu? *Dacă n-ar fi moarte n-ar mai pieri nedreptatea.*

În al patrulea rând să vedem cum în moarte ni se transformă în binefacere ceea ce nouă ni se părea de nesuportat și ca o lovitură. Nu este oare subită nesimțirea, tăcerea, inerția morții? Dar să ne gândim că somnul este lipsit de mișcare ca și moartea pentru suflet. Și apoi prin moarte sufletul este mai viu de mii de ori ca și cum era în viață. Dacă glasul este stins, buzele mute, gândește că acolo unde este el, sufletul are mai mult glas și mai mult cuvânt ca și cum el n-a avut niciodată pe pământ. Oare această plecare departe vă înspăimântă și vă face să plângeți? Dar dacă, pentru un viitor strălucit, tânărul soț o duce pe soția sa în regiuni depărtate, oare cine se gândește să plângă? Aici este Dumnezeu însuși care pentru cea mai fericită soartă, ne duce la El, și noi ne punem pe plânsuri amare? Oare stricăciunea trupeză ne emoționează și ne înspăimântă? Dar chiar aceea este suprema binefacere! Dumnezeu are planul să refacă trupul acesta. Vechea pulbere cade în țărână, este un palat care trebuie să fie înlocuit; acest palat se pregătește Dumnezeu să-l construiască.

Să nu uităm să avem în vedere, în al cincilea rând, să nu uităm cea mai frumoasă binefacere a morții. Din tot eroismul nostru, moartea ni-l procură pe cel mai frumos. Căci se poate spune acum după literă, după carte, că de la Răstignire noi suntem chemați să murim în mod dumnezeiesc. Moartea devine un act sfânt; ea este cea mai înaltă expresie a cultului, ea este suma celor mai sublime virtuți. Prin ea noi îi dăm lui Dumnezeu într-o singură clipă, mai multă slavă decât i-am fi putut da de-a lungul întregii noastre vieți cu ani plini de virtute. Priviți martirii, priviți sfinții (...)

3. Moartea este triumfătoare în Iisus Hristos. Eu vreau să arăt slava morții, și folosul bogat al morții. Dar slava ei supremă, frumusețea ei și prețul ei strălucit noi nu le-am descoperit încă. Moartea nu este slăvită decât de la Iisus Hristos și de către Iisus Hristos. Și nu numai că Iisus Hristos a făcut moartea slăvită, ci El a făcut slăvit chiar instrumentul acestei morți, crucea. Biruința crucii, biruința morții.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 266-269)

MOARTEA (pentru creștini moartea este somn și odihnă)

„Acum moartea nu mai este moarte; este numai un nume; dar, mai bine spus, chiar numele a pierit. Acum nu mai numim moarte moartea, ci adormire și somn. De aceea însuși Hristos spunea: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit* (Ioan, 11, 11); iar Pavel, în epistola către Tesaloniceni, spune: *despre cei ce au adormit, nu vreau să nu știți voi, fraților* (I Tes., 4, 13)”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 375)

„Acum moartea nu mai este moarte, ci somn, călătorie, mutare dintr-un loc mai rău în unul mai bun. Că moartea Stăpânului ne-a dăruit nouă nemurirea; pogorându-Se la iad, i-a tăiat nervii și i-a surpat tăria. Și moartea, care era înainte înfricoșătoare și amară, a făcut-o Hristos să fie acum atâta de ușoară, încât unii chiar sar în brațele morții și se grăbesc să se mute pe lumea aceasta. De aceea și Pavel striga zicând: *Este cu mult mai bine să mă desfac și să fiu împreună cu Hristos* (Filip., 1, 23). Dar lucrul acesta acum, după venirea lui Hristos, după ce au fost sfărâmate porțile cele de aramă, după ce Soarele dreptății (Mal., 4, 2) a luminat întreaga lume, atunci însă, fața morții era înfricoșătoare și zguduia sufletele dreptilor aceluia. De aceea și îndurau cu ușurință toate celelalte dureri, chiar când erau greu de suferit”. (*Omilia la Facere*, omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 129-130)

„Că dreptii vedeau cele viitoare cu ochii credinței, ascultă pe Iacov că

numește moartea adormire; el zice: *ca să dorm cu părinții mei.*” (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„Acum, datorită harului lui Dumnezeu, ne bucurăm și ne veselim pentru că moartea este somn, sfârșitul vieții adormire, pentru că suntem încredințați pe deplin de înviere, pentru că ne mutăm de la viață la viață. Dar pentru ce spun eu de la viață? De la o viață mai rea la una mai bună, de la o viață trecătoare la una veșnică, de la o viață pământească la una cerească.” (*Omilii la Facere*, omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 339)

„De fapt moartea nu este altceva, decât un somn lung.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 150)

„Înainte de venirea lui Hristos moartea se numea moarte. În ziua în care veți mânca din pom, spune Scriptura, *cu moarte veți muri* (Facerea 2, 17); și iarăși: *Sufletul care păcătuiește va muri* (Iez., 18, 20), iar David zice: *Moartea păcătoșilor este cumplită* (Ps., 33, 20); și iarăși: *Cinstită este înaintea Domnului moartea cuviosilor Lui* (Ps., 115, 6), iar Iov spune: *Moartea este odihnă bărbatului* (Iov 3, 23). Dar moartea nu se numea moarte, ci și iad. Ascultă pe David, care spune: *dar Domnul va izbăvi sufletul meu din mâna iadului când mă va apuca* (Ps., 48, 16), iar Iacov zice: *Veți pogori bătrânețile mele cu întristare în iad* (Facerea 42, 38). Înainte de venirea lui Hristos sfârșitul omului avea aceste nume. Dar când a venit Hristos și a murit pentru viața lumii, moartea nu se mai chema moarte, ci *somn* sau *adormire*. Că se numește *somn* se vede din cele ce spune Hristos: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit* (Ioan 11, 11). N-a spus: *A murit*, deși murise. Dar ca să cunoști că numele de adormire dat morților era neîntrebuințat pe vremea aceea, vezi că ucenicii s-au tulburat când L-au auzit și au zis: *Doamne, dacă doar me, se va scula* (Ioan 11, 12). Așa că nu știau ce înseamnă cuvântul. Și iarăși, Pavel, grăind unora, spunea: *Oare cei ce au adormit au pierit?* (I Cor., 15, 18). Și iarăși, în altă parte, vorbind despre morți, spune: *Noi cei vii nu vom lua înaintea celor adormiți* (I Tes., 4, 15). Iar în altă parte spune: *Deșteaptă-te cel ce dormi*. Și ca să arate că vorbește de cel mort, adaugă: *Și te scoală din morți* (Efes., 5, 14).” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 80-81)

„În multe locuri din Vechiul Testament vei găsi că mutarea de aici se numește *moarte* și *iad*. Dar când Hristos Dumnezeuul nostru S-a adus jertfă,

când a înviat Stăpânul cel iubitor de oameni, a îndreptat aceste numiri și a adus în viața noastră o viațuire nouă și străină, căci mutarea de aici nu se mai numește moarte, ci somn și adormire.

- De unde știm asta?

- Ascultă că însuși Hristos a spus: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit, dar merg să-l deștept* (Ioan 11,11). După cum nouă ne este ușor să deșteptăm și să sculăm un om ce doarme, tot așa de ușor i-a fost și stăpânului nostru, al tuturor, să învieze pe Lazăr. Și pentru că spusele Domnului erau noi și străine, iată că nici ucenicii Lui n-au înțeles cuvintele Lui până ce Domnul nu le-a grăit mai lămurit, coborându-se la puterea lor de înțelegere. Iar dascălul omenirii, fericitul Pavel, spune în Epistola către Tesaloniceni: *Nu voim să nu știți despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți care nu au nădejde* (I Tes., 4, 13). Și iarăși, în altă parte: *Oare cei ce au adormit în Hristos au pierit?* (I Cor., 15, 18). Și iarăși: *Noi, cei vii, cei rămași, nu o vom lua înaintea celor adormiți* (I Tes., 4, 15). Iar în altă parte, iarăși: *Pentru că, de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa credem că Dumnezeu va aduce împreună cu El pe cei adormiți* (I Tes., 4, 14).

Ai văzut deci că pretutindeni moartea este numită *adormire* și *somn*? Ai văzut că chipul morții, care, înainte de venirea Domnului, era înfricoșător, a ajuns ușor de disprețuit acum, după înviere? Ai văzut strălucitorul trofeu al învierii?” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 149)

„Cel adormit va învia negreșit, iar moartea nu-i altceva decât un somn lung. Nu-mi spune mie că mortul nu aude, nu vede, nu vorbește, nu simte; același lucru îl spunem și de cel ce adoarme. Dar dacă trebuie să spun ceva minunat, apoi află că sufletul celui ce doarme, doarme și el oarecum, pe când sufletul celui ce a murit nu doarme, ci priveghează.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 112)

„Nu vreau să nu știți voi, fraților, despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți, ce n-au nădejde (I Tesaloniceni 4, 13). N-a spus *Despre cei ce au murit*, ci *Despre cei ce au adormit*, pentru a arăta că moartea este somn. După cum nu ne frământăm nici nu ne tulburăm când vedem pe cineva că doarme, pentru că ne așteptăm să se deștepte negreșit, tot așa nu trebuie să ne tulburăm și să ne pierdem când vedem pe cineva că moare. Și moartea e un somn mai lung, dar tot un somn e. prin numele de somn dat morții Pavel mângâie pe cei ce-s întristați și surpă acuzația celor

necredincioși.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 294)

„Moartea este mutare și cale către încununare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 115)

„Pentru creștin moartea este un somn momentan, o dispariție trecătoare, o călătorie în sferele înalte. Ei trăiesc, trăiesc, cei care au dispărut din fața ochilor noștri. Ei trăiesc o viață mai completă și mai intensă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 431)

MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului)

„Să nu-l plângi pe cel care-și sfârșește viața în țară străină, nici pe cel care trăind în pustie se mută din viața aceasta în viața cealaltă! Nu e vrednic de plâns unul ca acesta, ci cel care moare în păcate, fie de moare în pat, fie în casă, fie înconjurat de rude! Să nu-mi spui mie acele cuvinte goale, pline de batjocură și de nebunie: Cutare a murit mai rău ca un câine! N-a fost nici un cunoscut la înmormântarea lui, nici n-a avut cu ce să-l înmormânteze! Au strâns mână de la mână; așa l-au înmormântat. Nu omule, a fi înmormântat așa, nu înseamnă a muri mai rău ca un câine! Cu ce a fost vătămat unul ca acesta? Cu nimic, afară numai dacă n-a fost înmormântat cu haina virtuții, că pe omul virtuos nimic nu-l poate vătăma. Află că de cei mai mulți drepti, adică de profeți și de apostoli, afară de câțiva, nici nu știm unde au fost înmormântați. Unora li s-au tăiat capetele, alții s-au mutat din viața aceasta fiind uciși cu pietre, alții pentru credință și-au dat sufletul în nenumărate și felurite munci; toți au suferit mucenicia lui Hristos. Dar nimeni nu va îndrăzni să spună de unii ca aceștia că moartea lor a fost necinstită...”. (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui (Ps., 115, 5). Și după cum Scriptura a numit cinstită moartea cuvioșilor, tot așa a numit rea moartea păcătoșilor! Ascultă! *Rea este moartea păcătoșilor* (Ps., 33, 20). Deci dacă un om este lipsit de virtute, moartea lui este rea, fie că moare în casă, fie că stau la căpătâiul lui femeia, copiii, prietenii și cunoscuții; dar dacă este virtuos, moartea lui este cinstită, fie că moare în țară străină, fie că moare pe pământul gol.” (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„Chiar de-ar cădea între tâlhari, chiar de-ar fi mâncat fiarele sălbatice, dacă este virtuos, moartea lui este cinstită. Spune-mi, nu i s-a tăiat capul lui Zaharia? Ștefan, cel dintâi care a pus cununa de mucenic, nu și-a sfârșit viața fiind ucis cu pietre? Lui Pavel nu i s-a tăiat capul? Petru n-a primit pedeapsa crucii, fiind răstignit altfel decât Stăpânul, cu capul în jos? Și nu sunt, oare, pentru asta toți cântați și lăudați în toată lumea?

Gândindu-ne la toate acestea, să nu plângem nici pe cei care mor în țări străine, dar nici să fericim pe cei care-și sfârșesc viața în paturile lor; ci, urmând canonul Dumnezeieștii Scripturi, să fericim pe cei ce au murit ducând viață virtuoasă și să plângem pe cei ce au murit în păcate. După cum cel virtuos se mută la o viață mai bună unde primește răsplata ostnelilor sale, tot așa cel păcătos, după ce a primit chiar de aici de pe pământ arvuna pedepselor, dă socoteală dincolo de faptele sale și este dat muncilor celor cu neputință de îndurat”. (*Omilia la Facere*, omilia LXVI, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 324-325)

„Dreptul care a ieșit din această lume, chiar când nimeni nu ia parte la înmormântarea sa, va rămâne cu îngerii, dar păcătosul care a murit în păcatul său, să aibă tot orașul în convoi, nu va avea nici un folos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXII, 5, p. 319)

„Să ne bucurăm deci și noi, iubiților, când vedem vreun drept plecând dintre noi și cu atât mai mult să ne bucurăm când îl vedem plecând pe cel deznădăjduit. Unul pleacă pentru a primi plată pentru ostnelile sale, iar celălalt pentru că o dată cu plecarea lui a tăiat din păcatele pe care urma să le mai facă. Dar poate că s-ar fi schimbat în viața pe care ar mai fi trăit-o, spui tu. Dacă ar fi fost să se schimbe desigur că nu l-ar fi luat Dumnezeu dintre cei vii, El care în toate poartă de grijă pentru mântuirea noastră. Deci, dacă el urma să-L mulțumească pe Dumnezeu în viitor, de ce oare nu l-a lăsat? Deci, dacă El îi lasă în viață pe cei ce nu se schimbă, atunci cu cât mai mult nu-I va lăsa pe cei care se schimbă?

Așadar, să piară dintre noi bocetele și să contenească orice suspin. Pentru toate să-I mulțumim lui Dumnezeu și să le facem pe toate fără cârtire. Să fim veseli, să-I mulțumim, ca astfel să ne bucurăm și de veșnicele Lui bunătăți (...)” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 164)

„Chiar dacă-și sfârșește viața în pustiu, fără să fie cineva care să-i închidă ochii, fără să-i stea cineva la căpătâi, el pleacă de aici având drept înmormântare frumoasă îndrăznirea lui înaintea lui Dumnezeu. Are convoi minunat de înmormântare; îngerii sunt lângă el și-i însoțesc

sufletul, așa cum am arătat mai înainte dând pildă pe Lazăr (Luca 16, 22), iar în urma lui lasă mii și mii de oameni care-i laudă viața. De lasă după el copii, toți locuitorii orașului vor fi sprijinatorii și purtătorii lor de grijă, căci răsplătesc copiilor ceea ce datorau tatălui. Cel ce moare însă în păcate, cu fapte de lăcomie pe sufletul lui, de lasă copii la moartea lui, îi lasă moștenitorii urii celorlalți oameni, îi lasă printre dușmani. Iar dacă moare fără de copii, lasă în urma sa veșnică acuzare cu casele sale, cu moșiile sale pe care le-a dobândit prin jaf și lăcomie. Cu omul drept nu se întâmplă asta. Chiar moartea îi aduce mare câștig: amintirea virtuții lui e de folos tuturor celor vii, că îi face mai buni. Omul rău, însă, este pedepsit și pentru răul ce-l face după moarte. Că nu numai cât trăiește, ci și după moarte vătămă pe mulți, lăsând pretutindeni dovezi de lăcomia lui.

Cunoscându-le dar pe toate acestea, să nu socotim nefericiți pe cei care mor printre străini, ci pe cei care mor în păcate; și nici să nu ferim pe cei care mor în casa lor, pe patul lor, ci pe cei care mor în virtute. Să ne îngrijim deci de virtute și să fugim de păcat.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 509)

„Moartea bogatului este moarte și înmormântare, pe când moartea săracului, plecare, mutare spre o viață mai bună, drum de la lupte la premiu, de pe mare în port, de pe câmpul de luptă la trofee de biruință, de la ostenele la cununi. Au plecat amândoi acolo unde sunt cele ce cu adevărat sunt. A luat sfârșit spectacolul, au căzut măștile.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 136)

„Moartea ni se oferă nouă sub trei forme diferite. Pentru cel lumesc legat de lucrurile pământești, ea se arată ca și sfârșitul, întunericul, neantul a tot ce caută el cu atâta lăcomie. Pentru păcătos ea își arată groaza mântuitoare, care-l însoțește și-l urmează. Creștinului credincios ea nu-i lasă să vadă decât pace, bucurie, libertate, fericire plăcută și veșnică.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 261)

MOARTEA (vămile văzduhului)

„După ieșirea noastră din viața aceasta vom întâlni vrăjmași. Îl vom întâlni pe diavol și puterile lui, care amenință

și lovesc și vor să-i omoare pe cei care s-au izbăvit din Egiptul închipuit și au trecut Marea Roșie a vieții.

Să nu ne temem însă. Călăuză pe calea noastră și căpetenie în lupta pe care o ducem nu-l avem pe Moise, ci pe Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 70)

„Căci, așa cum soarele curat și strălucitor urcă pe cer, la fel și sufletul curat care părăsește trupul urcă în strălucire, însoțit de îngerii, la împărăția lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 97)

„... la cer unde ne vom sui și câtă frică vom avea de dușmanii văzduhului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 46-47)

„Că fac dracii văzduhului cercetare mare pentru păcate și mai vârtos de toate pentru curvie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 96)

„Se teme și sufletul când vrea să se despartă de trup că fiindu-i a merge la judecata cea înfricoșătoare și negreșită a lui Hristos, pentru aceea îi este frică și tremură și se ispitește să fugă din mâinile îngerilor. De vreme ce atunci orice va fi luat de la cineva sau a lăcomit sau cuiva va fi fost vrăjmaș sau drept sau strâmb sau alt rău a făcut cuiva, înaintea lui stau toți pârâși (diavolii – n.n.) și cu amar îl pedepsesc.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 124-125)

MOARTEA (sfinții în fața morții)

„La sfinți nimic nu este mai solemn și mai măreț ca și moartea; nimic mai salvator și mai dulce.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 10)

MOARTEA (groaznicul sfârșit pământesc al persecutorilor)

„Împărații dinainte, care îndrăzniseră împotriva creștinilor unele ca acestea, și-au săvârșit viața după multe și grele suferințe, cu rușine și cu jale. De pildă unuia - Maximin a fost acesta - i-au sărit din orbite luminile ochilor pe când era viu, altul a înnebunit, iar pe altul l-a lovit

o nenorocire asemănătoare, și așa s-au dus din lumea asta. Dintre cei care au trăit pe vremea lui, unchiul său după tată, care s-a purtat cu mai multă furie împotriva noastră, care a îndrăznit să atingă cu mâini spurcate sfintele vase, și nu s-a mulțumit numai cu atât, ci a mers mai departe cu ocară - căci le-a întors, le-a pus pe pământ și le-a întins și a stat pe ele -, a primit îndată pedeapsa acestei șederi nelegiuite. I-au putrezit boșele și au făcut viermi. Și s-a arătat că boala a fost trimisă de Dumnezeu. Căci doctorii au tăiat păsări grase și străine și le-au pus alături de mădularele putrezite ca să vină viermii la ele; dar viermii n-au vrut, ci stăteau lipiți strâns de părțile putrede; și astfel mâncându-l multe zile, a murit rău. Altuia, care era rânduit cu paza vistieriiilor celor împărătești, i-a plesnit dintr-o dată mijlocul, când să pășească pragul palatului împărătesc, fiind pedepsit și el tot pentru o nelegiuire asemănătoare.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, XVII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 336-337)

MOARTEA (felurile morții)

„Multe și variate sunt felurile morții, de exemplu: 1) moartea trupului, după care Avraam fiind mort, nu era mort, precum zice: *Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor* (Matei 22, 32); 2) moartea sufletului, la care Hristos face aluzie zicând: *lasă morții să-și îngroape morții lor* (Matei 8, 22); 3) moartea aceea devenită din filosofia omului, care este mult lăudată, și la care făcând aluzie Pavel, zicea: *Omorâți mădularele voastre cele de pe pământ* (Coloseni 3, 5); 4) moartea aceea de la Taina Botezului, care este și cauza acelei dinainte: *Că omul nostru Cel vechi s-a răstignit* (Romani 6, 6), adică a murit [păcatului].” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 191-192)

MOARTEA (sufletească)

„Să fugim de moartea aceea prin care și viețuind murim...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 192)

„El (Hristos – n.n.) mult se îngrijește de noi și că viața noastră El o consideră ca pe o bogăție a Sa, iar moartea ca pe o pagubă. Noi nu murim nouă numai, ci și Stăpânului, dacă murim. Sub numele de *moarte* Apostolul înțelege aici nu moartea trupească, ci moartea duhovnicească, moartea cea

din credință.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, p. 464*)

„Iar când auzi de moartea sufletului, să nu socotești că sufletul moare; nu moare, pentru că e nemuritor. Moartea sufletească e păcatul și osânda veșnică. De asta și Hristos spune: *Nu vă temeți de cei ce omoară trupul, dar sufletul nu pot să-l omoare; ci temeți-vă mai degrabă de acela care poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă* (Matei 10, 28). Ceea ce s-a pierdut există, dar este în afara privirii celui ce l-a pierdut.” (*Cuvânt la Înviere, IV, în vol. Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 144*)

MOARTEA (prin înfometare)

„Moartea prin înfometare este cea mai cumplită moarte. Martori sunt cei ce au suferit de foame. Să dea Dumnezeu ca noi să n-o încercăm. Bine a fost că am fost învățați să ne rugăm ca să nu fim duși în ispită. Căci foamea, ca un călău care stă înlăuntrul pântecelui, sfâșie toate mădularele, mănâncă trupul din toate părțile mai grozav decât focul și fiarele sălbatice și pricinuieste dureri nesuferite ce se prelungesc vreme îndelungată.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian, II, în vol. Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 289*)

MOARTEA (necunoașterea ceasului morții)

„Că de asta a făcut Stăpânul necunoscută ziua sfârșitului nostru, ca să ne facă să fim neconținut treji și cu ochii deschiși, ca să ne deștepte astfel și mai mult la săvârșirea faptelor de virtute. *Privegheați*. Ne spune Hristos, *că nu știți nici ziua nici ceasul* (Matei, 25, 13)”. (*Omilia la Facere, omilia L, II, în col. PSB, vol. 22, p. 176*)

„*Privegheați, dar, că nu știți ziua, nici ceasul*. Ai văzut cât de des sfârșește în acest chip Hristos cuvintele Sale, pentru a arăta că ne este de folos neștiința ceasului plecării noastre de pe lumea aceasta?

Unde sunt acum cei care trândăvesc toată viața, iar când îi ținem de rău, spun: în ceasul sfârșitului am să las la săraci averile mele? Să audă aceste cuvinte și să se îndrepte! Mulți n-au mai putut face asta atunci, că au fost răpiți dintr-o dată și n-au mai avut vreme să spună celor apropiați ce

planuri aveau”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 889)

„Dar dacă voiți a afla cauza pentru care sfârșitul este ascuns nouă, și de ce vine fără de veste, ca și furul în timpul nopții, vă voi spune. Nimeni nu s-ar mai sârgui în fapta bună niciodată în timpul vieții sale, căci știindu-și ziua sfârșitului său, ar face mii de rele și tocmai în acea zi s-ar apropia de botez²⁹¹, după care are pleca de aici. Dacă astăzi, când din cauza neștiinței ne stăpânește frica de moarte, care zguduie sufletele noastre, și noi cu toții ne cheltuim timpul în rele, și mulți se apropie de Sfântul Botez tocmai la cele de pe urmă respirații ale vieții lor, - deși erau prea bine încredințați de aceasta, - dar încă dacă am ști ziua cea de pe urmă, ce ar fi? Cine s-ar mai sârgui cu fapta bună? (...) Dar apoi mai este și altceva. Astăzi pe mulți stăpânește frica de moarte, și dragostea de viață; apoi dacă ar ști fiecare că mâine sau poimâine va muri, nimeni nu s-ar da în lături de a face orice mai înainte de acea zi, ci ar sfâșia pe câți ar voi, și ar face mii de rele sub cuvânt că se apără de vrăjmași. Un om mișel, dezgustat și deznădăjduit de viața aceasta, nu ține seamă nici chiar de cel ce este îmbrăcat cu porfira împărătească. Deci cel ce știe că numaidecât mâine va trebui să se ducă, se va răzbuna pe dușman și numai după ce mai întâi își va răcori sufletul, va primi de a se duce. Să vă mai spun și al treilea argument? Cei ce iubesc viața aceasta și sunt dedați cu totul celor de aici, s-ar topi de supărare și descurajare știindu-și timpul în care vor muri. Dacă un tânăr, de exemplu, nu ar crede că el are să se sfârșească mai înainte de bătrânețe, adică dacă ar ști că are să moară în floarea tinereții, apoi întocmai ca și fiarele cele mai trândave ar ajunge, căci și acelea, după ce sunt prinse, se trândăvesc și își așteaptă sfârșitul.

Pe lângă toate acestea, nici bărbații cei vrednici n-ar avea răsplată pentru vrednicia lor. Pentru că dacă ei au știut că după trei ani vor muri, și nicidecum mai înainte, apoi ce plată vor putea avea pentru că au înfruntat relele? Fiecare ar putea să le zică: *Fiindcă erați convinși că veți trăi trei ani, de aceea v-ați predat primejdiilor, știind foarte bine că nu aveți să muriți înainte de trei ani*. Cel ce după fiecare primejdie își așteaptă sfârșitul, și știe că va putea trăi numai ocolind primejdia, unul ca acela dă dovada cea mai mare de dispreț către viața de față. Ceea ce eu grăiesc acum, vă voi învedera-o prin exemple.

Spune-mi, te rog: Patriarhul Avraam, dacă ar fi știut mai dinainte că ridicând pe altar pe fiul său Isaac, nu-l va sacrifica, oare ar fi avut el plată?

²⁹¹ Pentru că prin Botez se iartă toate păcatele – n.n.

Dacă Pavel știind mai dinainte nesocotea primejdiile, atunci unde este minunea? Apoi atunci chiar și cel mai trândav om ar putea să se ridice sau să se arunce în foc, dacă ar avea siguranță că nu va pătimi nimic, adică dacă ar ști mai dinainte cum au să se petreacă împrejurările.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, pp. 251-252)

„Dumnezeu a lăsat nesigură ziua cea de pe urmă a sfârșitului nostru, căci nu ne-a lăsat puțința de a ști dacă va fi astăzi, sau mâine, sau după un an întreg, sau după mai mulți ani, ca astfel fiind stăpâniți veșnic de așteptarea acelui fapt nesigur, să ne găsim veșnic în fapta bună.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IV, pp. 85-86)

„Dacă vreți să aflați de ce este necunoscut fiecăruia dintre noi sfârșitul vieții sale și de ce moartea vine pe neașteptate, ca un fur noaptea, vă voi spune, considerând că e drept să se întâmple așa. Așadar dacă fiecare dintre noi și-ar cunoaște clipa morții, nimeni nu s-ar îngriji să săvârșească, fapte virtuozitate cât trăiește, ci cunoscând care va fi ultima zi din viața sa, după ce mai întâi va face nenumărate rele, s-ar pocăi cu puțin înainte de a închide ochii și ar pleca spre viața de dincolo izbăvit de păcatele lui. Dacă acum, când frica și necunoașterea ceasului morții ne cutremură sufletele, după ce ne petrecem, întreaga viață în păcat, cei mai mulți dintre noi abia în ultimele clipe ne hotărâm să ne pocăim, desigur dacă mai apucăm, care dintre noi s-ar mai îngriji de lucrarea virtuții, dacă am ști cu precizie când vom muri? N-am șovăi să săvârșim tot felul de lucruri până în ziua aceea. Ne-am răzbuna pe dușmani, am ucide pe cine vrem, ne-am satisface patimile sălbătice ale sufletului pe spinarea semenilor noștri, și după aceea, înainte de a muri... ne-am pocăi!

În afară de asta, nici fapte de jertfire de sine adevărate n-ar exista, nici oamenii cu suflet viteaz n-ar avea vreun merit, deoarece, când ar înfrunța cu curaj și neînfricare diferitele primejdii, și-ar îndreptăți curajul prin încredințarea că nu le-a sosit ceasul morții, încă și cei mai lași s-ar arunca fără șovăială în foc, știind că nu sunt în primejdie de a păți ceva rău. Căci cel care știe că-și poate pierde viața într-o primejdie și cu toate acestea nu șovăie să se expună acestei primejdii, își dovedește

fără putință de îndoială vitejia și jertfirea de sine.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 89-90)

„De vreme ce vreți să știți pentru ce este nearătată moartea noastră de la Dumnezeu și pentru ce vine moartea ca un fur fără de veste, cât mi se pare mie de bine este aceasta la noi oamenii, adică nu știm moartea noastră, că de am ști când am muri nici unul din noi n-am face bine niciodată, ci și-ar face omul lui mii de rele, și atunci, în ceasul morții, ar vrea să se pocăiască și așa ar muri neîngrijit și nepocăit, pentru că de vreme ce acum nu este arătată frica morții și încă se cutremură sufletele tuturor, dar când ar cunoaște fiecare că mâine va să moară, ce rău n-ar face? (...) omul cel drept se bucură fiind înfrumusețat cu faptele cele bune și în tot ceasul așteaptă Împărăția Cerului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 114-115)

„Dacă Dumnezeu ne-ar fi făcut să cunoaștem ziua și ora morții noastre, cine dintre noi nu s-ar fi pregătit? Cine dintre noi n-ar fi fost într-o așteptare temută și ostenitoare? Sau, mai sigur, cine dintre noi n-ar fi abuzat de această cunoaștere pentru a păcătui mai ușor și a disprețui pe Dumnezeu mai liber? Aceasta nu este numai singură nesiguranța morții noastre, ci de asemenea și pretutindeni nesiguranța zilei care ne ține în așteptare, smerește mândria noastră, și ne convinge de micimea noastră, în acest sens, această întunecime slăvită ne devine o lumină prețioasă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 266)

MOARTEA (testamentul)

„Și când faci testament la moartea ta, scrie pe hârtie împreună cu ale rudelor și ale prietenilor din scrisoarea testamentului tău. Fă moartea pricină de bucurie și nu de întristare, socotește să nu ieși la înfricoșătoarea judecată fără de împăcători, satură pânțele celor ce vor să-ți partinească. Să facem dator pe Ziditorul și Judecătorul nostru ca să nu ne osândească, să cumpărăm cu bani acest bine mare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 171)

MOARTEA (slujba înmormântării)

„Căci spune-mi, ce se voiește cu acele facile luminoase? Nu oare îi trimitem de la noi ca pe niște luptători? Ce sunt acele imnuri? Oare nu slăvim pe Dumnezeu și-I mulțumim că a încununat în fine pe cel plecat de la noi, că l-a izbăvit de necazuri, că scoțând din el frica îl are pe lângă Sine? Nu pentru aceea sunt imnurile? Nu pentru aceea cântările? Toate acestea

sunt ale unora care se bucură, după cum zice: *De este cineva cu inima bună să cânte* (Iacob 5, 13).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IV, p. 94)

„Cântările, rugăciunile, preoții, atâta mulțime de frați! Toate acestea nu sunt pentru ca să plângi, să te tânguiești și să te zbuciumi, ci ca să mulțumești lui Dumnezeu Care l-a luat pe cel mort. După cum oamenii petrec cu urale pe cei chemați să ocupe o înaltă dregătorie, tot astfel și aici, cu toții petrec pe cei plecați dintre sfinți, cu multe cântări și laude, pentru că au fost chemați la o cinste mai mare.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 114-115)

MOARTEA (necrologul la înmormântare)

„Un bărbat înțelept și filosof iscusit, cercetând cu de-amănuntul natura lucrurilor omenești și văzând că lucrurile omenești sunt șubrede și nesigure și lipsite de trăinicie, îndeamnă îndeobște pe toți oamenii să nu ferească pe nimeni înainte moarte (Înț. Sir., 11, 30). Fericitul Eustație a răposat. De aceea să-l laudăm în toată voia. Dacă înainte de moarte nu trebuie să ferim pe nimeni, apoi după moarte putem lauda pe cei vrednici, fără să ni se aducă vreo vină.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 385)

MOARTEA (în mormântarea în pământul natal)

„Mulți oameni se îngrijesc îndeaproape de propria lor înmormântare și cer rudelor să fie aduși și îngropați acasă dacă s-ar întâmpla să moară în altă parte.

Am râs de micimea aceasta de suflet a lor. Și le-am spus că este tot una dacă te îngroapă în pământul natal sau în pământ străin.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 505)

MOARTEA (jelirea celor chemați la Domnul)

„Că a biruit (Hristos) moartea! Pentru ce jelești de prisos? Moartea a ajuns somn! Pentru ce te vaiieți și plângi? Ar fi de râs chiar dacă păgânii ar

face-o! Dar când credinciosul se schimonosește așa, ce apărare mai poate avea? Ce iertare vor avea aceia care se prostesc așa, când de atâta vreme avem dovada clară a învierii? Tu însă, ca și cum ți-ai da toată silința să-ți mărești păcatul, ne aduci la înmormântare bocitoare păgâne, ca să aprinzi jalea și să atâți focul! Nu-l auzi pe Pavel spunând: *Ce unire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul?* (II Cor., 6, 15).

Păgânii, care nu știu nimic de înviere, găsesc totuși cuvinte de mângâiere, spunând: *Suferă cu curaj! Nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut și nici nu reușești ceva cu lacrimile!* Dar tu, care auzi cuvinte mai pline de filozofie și mai folositoare decât acestea, tu nu te rușinezi când te pocești mai rău decât păgânii? Noi nu spunem: *Suferă cu curaj, că nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut!*, ci spunem: *Suferă cu curaj! Va învia negreșit! Se odihnește, n-a pierit! Îl așteaptă învierea, viața veșnică, nemurirea, soarta îngerească!* Nu auzi ce spune psalmistul: *Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul ți-a făcut ție bine* (Ps., 114, 7). Dumnezeu numește moartea o binefacere și tu te bocești? Ce-ai putea face mai mult dacă ai fi dușmanul și vrăjmașul celui mort? Dacă trebuie să plângă cineva, apoi diavolul trebuie să plângă! Acela să bocească, acela să se bată cu pumnii în piept, că noi mergem spre bunătăți mai mari. Văicăreală aceasta este vrednică de răutatea lui, și nu de tine, care ai să fii încununat și ai să te odihnești. Moartea e un port liniștit. Uită-te de câte răutăți e plină viața aceasta! Gândește-te de câte ori ți-ai blestemat viața, și asta se înrăutățește din ce în ce mai mult. Chiar de la început ai moștenit nu mică osândă! *În dureri vei naște fii* (Fac., 3, 16), spune Dumnezeu; și: *În sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta* (Fac., 3, 19); și: *În lume necaz veți avea* (Ioan 16, 33). Dar despre viața de dincolo așa ceva nu s-a spus, ci cu totul dimpotrivă: *A fugit durerea, întristarea și suspinarea* (Isaia 35, 10); și: *De la răsărit și de la apus vor veni și se vor odihni în sânurile lui Avraam și ale lui Isaac și ale lui Iacov* (Matei 8, 11); căci cele de acolo sunt: cămară de nuntă duhovnicească, făclii strălucitoare și mutare la cer.

Pentru ce faci de rușine pe cel plecat? Pentru ce faci pe alții să tremure și să le fie frică de moarte? Pentru ce faci pe mulți să învinuiască pe Dumnezeu că trimite mari nenorociri?”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 385-386)

„Cum vom vorbi altuia de nemurire, cum îl vom convinge pe păgân, când noi tremurăm și ne temem de moarte mai mult decât păgânul? Mulți păgâni, deși nu știau nimic de înviere, la moartea copiilor lor și-au pus cununi pe cap și s-au îmbrăcat în haine albe ca să cucerească slava și laude de la lume. Tu, însă, nici pentru slava cea viitoare nu pui capăt tânguierilor

muierești și bocetelor”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Domnul a murit și trupul I-a fost înmormântat; dar l-au luat iarăși înapoi cu mai mare slavă, dându-ți, și prin asta, bune nădejdi. Dacă pentru tine învierea nu e basm, nu boci! Dacă crezi în înviere, nu lăcrima, iar dacă lăcrimezi, cum vei putea convinge pe păgân că tu crezi în înviere?”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 387-388)

„Dar azi, între alte defecte, femeile sunt stăpânite de boli străine: în doliu și în necaz, ele fac o arătare zadarnică a necazurilor lor, ele își arată brațele, își smulg părul, își sfâșie fața; unele prin durere, altele din mândrie; altele își descoperă brațul lor prin nerușinare în fața oamenilor. O, femei, ce faceți? Voi vă dezbrăcați urât în viața publică, voi care sunteți un mădular al lui Iisus Hristos, zic eu și-n fața oamenilor? Vă smulgeți părul, vă sfâșiați veșmintele, scoateți strigăte mari, voi imitați dansurile lui Menade, și nu credeți că-l supărați pe Dumnezeu? Ce destrăbălare și ce nebunie! Păgânii nu vor râde? Nu vor zice că religia voastră, că învățătura voastră nu este decât o poveste și o fabulă? Da, fără îndoială, vor zice: *nu mai este înviere; dar învățăturile creștinilor sunt de răs, ele nu sunt decât minciună și închipuire. Căci printre ei, femeile, ca și cum n-ar rămâne nimic după această viață, nu țin nici o seamă de Scripturile lor. Scripturile lor și învățăturile lor nu sunt decât curate închipuiri, cum o dovedește purtarea acestor femei. În sfârșit, dacă ar crede că cel ce este mort, nu este cu adevărat mort, ci că a trecut la o viață mai bună, ele n-ar mai plânge ca și cum ei nu ar mai fi; ele nu s-ar necăji atâta, n-ar mai spune astfel de cuvinte, care sunt dovada vizibilă a necredinței lor: <<eu nu te voi mai vedea, eu nu te voi mai afla>>. Totul nu este decât o poveste și închipuire printre creștini. Căci dacă învierea, care este temelia și făgăduința tuturor bunurilor pe care le nădăjduiesc ei, nu obține nici o credință printre ei, cu atât nu vor crede ei nici în celelalte învățături ale lor.*

Nu, neamurile nu sunt așa de slabe, nici așa de lașe: mulți dintre ei au dat dovadă de înțelepciune. O femeie păgână, aflând că fiul ei era mort în război, a pus imediat această întrebare: *în ce stare este patria noastră, cum sunt lucrurile noastre?* Unul din filozofii lor, care avea pe cap o coroană de flori, primește noutatea că unul dintre fiii săi a murit pentru patrie; atunci își ia coroana sa, el întreabă *care?* (fiindcă avea doi) și aflând, și-a pus coroana din nou. Mulți dintre păgâni au dat pe fiii lor și pe fiicele lor ca să fie aduse ca jertfă zeilor lor. (...) Sigur, mi-e rușine să văd neamurile filozofând așa de frumos și arătând așa înțelepciune, pe când noi ne purtăm atât de urât. Cei

care n-au nici o idee despre înviere, se poartă ca și cum ar avea o cunoaștere adevărată; și noi care suntem învățați în mod desăvârșit, noi trăim ca și cum n-am fi auzit vorbindu-se despre aceea. Cei mai mulți fac din respect omenesc, ceea ce n-ar face pentru Dumnezeu Însuși. Căci femeile care sunt mai presus de alții prin bogățiile lor, nu-și smulg părul, ele nu-și descoperă brațele lor și în aceea ele sunt foarte hulite, nu pentru că nu-și dezgolesc brațele, ci fiindcă n-o fac decât de teamă ca să nu necinstească și nu din duh de evlavie. Respectul omenesc le reține, le împiedică să se necăjească, și frica de Dumnezeu nu poate să oprească lacrimile și să înlătore durerea lor? Oare asemenea purtare nu este destul de condamabilă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXII, 4, pp. 317-318*)

„Ce oare? Veți zice voi, nu este permis să plângem moartea unui om? Nu aceasta o opresc eu; eu disprețuiesc aceste lovituri, aceste răniri, aceste plânsuri nestăpânite și excesive. Eu nu sunt dur, nici neuman; eu știu slăbiciunea naturii și regretul pe care-l lasă în urmă o iubire mare. Noi nu știm să ne oprim să plângem; Iisus Hristos Însuși o face să se vadă, El a plâns pentru Lazăr. Faceți la fel; plângeți, dar cu blândețe, cu modestie, cu frică de Dumnezeu. Dacă veți plânge în acest fel, nu veți plânge ca niște necredincioși necrezând în înviere, ci ca neputând suporta despărțirea.

În sfârșit, pe cei ce merg să facă o călătorie lungă, noi îi însoțim cu lacrimile noastre, dar nu plângem ca și cum am deznădăjdui de a-i mai vedea. Voi la fel vărsați lacrimi pentru acest mort, ca și cum l-ați trimite să facă o călătorie lungă înaintea voastră. Aceasta nu este o poruncă pe care v-o dau eu, nu vorbesc așa decât pentru a mă acomoda slăbiciunii voastre. Dacă cel ce a murit este un păcătos, dacă el l-a supărat adesea pe Dumnezeu, sigur că trebuie să-l plângem, sau mai bine nu trebuie să plângem deloc pentru el, ceea ce nu-i folosește la nimic, ci trebuie să facem ceea ce poate să-i fie folositor și să-l ajute; spre exemplu, milostenii, jertfe și încă să ne bucurăm pentru că nu mai are ocazia să păcătuiască; dar dacă era un drept, trebuie să ne bucurăm, fiindcă a sosit în port, că nu mai are să se teamă de nimic, nu mai are nici un risc în alergare. Dacă este tânăr trebuie să ne bucurăm că a scăpat așa de repede de relele și de necazurile acestei vieți; dacă este bătrân, aceasta este pentru noi un subiect de mângâiere și de bucurie că s-a bucurat așa de mult de această viață de față care este privită ca bunul cel mai de preț. Dar pentru voi, voi treceți peste toate aceste considerări; voi îi chemați pe robii voștri și-i îndemnați să plângă, pentru a-l cinsti mai mult pe mort, și aceea este o rușine și o nebulie destul de mare. Cinstea pe care ar trebui să i-o dați nu constă în vărsarea lacrimilor, în a scoate gemete și strigăte, ci în a cânta imne și psalmi, în a duce voi înșivă o

viață foarte curată și sfântă.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXII, 4-5, pp. 318-319)

„Ce muștrări, ce învinuiri le vom mai face neamurilor? Cum vom îndrăzni să le învățăm învierea, să le vorbim despre virtuțile creștinești? Este oare siguranță într-o viață așa de periculoasă? Nu știți că tristețea produce moarte? Durerea orbind sufletul, nu numai că nu permite să fie văzute lucrurile așa cum trebuie, ci ea produce și rele destul de mari. Prin aceste excese, noi îl supărăm pe Dumnezeu și nu facem nici un bine nici morților, nici nouă înșine; dar, prin moderație ne facem plăcuți lui Dumnezeu, și oamenii ne umplu de laude, dacă nu ne lăsăm abătuți de durere, noi suntem brusc scăpați de celelalte de către Domnul. Dacă ne lăsăm stăpâniți de acestea, El ne lasă într-un fel în puterea lor. Dacă îi mulțumim lui Dumnezeu, nu ne vom pierde curajul.

Și cum, veți zice voi, cel care și-a pierdut fiul, sau fiica sa, se poate opri să nu plângă? Eu nu zic că nu trebuie să plângă deloc, ci zic că nu trebuie să plângă în exces. În sfârșit, dacă ne gândim că Dumnezeu l-a luat pe cel pe care l-am pierdut noi și că soțul nostru, fiica noastră, s-a născut muritoare, ne vom mângâia în mod sigur. Căci aceia se necăjesc care doresc un lucru mai presus de natură. Omul este născut ca să moară, pentru ce vă necăjiți pentru ceea ce se întâmplă în mod natural? Vă plângeți că mâncați pentru a vă păstra viața? Vreți să trăiți fără să mâncați? Faceți la fel cu privire la mort: v-ați născut muritori (Evr., 9, 27), nu cereți să fiți nemuritori aici jos. Este rânduit ca oamenii să moară odată. Astfel nu vă întristați, nu vă tulburați, ci suferiți o lege care este fixă și neschimbată pentru toți oamenii.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXII, 5, pp. 319-320)

„De cele ce pătimim să nu ne întristăm, nici pentru noi, nici pentru alții, ca de pildă, când se întâmplă morți năprasnice sau boli îndelungate, căci acestea sunt izbăvire de osândă, acestea sunt îndreptarea și sfătuirea cea mai înaltă. Și cine zice acestea? Cel ce are în el pe Hristos care vorbește. Și cu toate acestea, multe dintre femei se găsesc în așa nesimțire, încât în asemenea împrejurări întrec cu jelanii chiar pe necredincioși. Și unele fac așa fiind orbite de durere, iar unele de ochii lumii și pentru ca să scape de învinovățirea celor de afară (neamurilor), pe care eu le socotesc a fi lipsite de orice iertare. *Pentru ca să nu mă învinovățescă cutare, zice, învinovățescă-se Dumnezeu; pentru ca nu cumva oamenii să fie cunoscuți ca mai proști decât dobitoacele cele necuvântătoare, apoi calce-se în picioare legea împăratului a toate.* Și de câte trăsnete nu sunt vrednice

aceste vorbe?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, pp. 294-295)

„Dumnezeu poruncind a nu jeli, iată că aici toți grăiesc împotriva.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 295)

„Nu te gândești la Iov, femeie? Nu-ți aduci aminte de vorbele lui când cu nenorocirea copiilor, care mai ales au încununat acel sfânt cap cu mii de cununi, și l-au vestit mai strălucit decât toate trâmbițele? Nu te gândești la mărimea nenorocirii, la nenorocirea aceea neauzită până atunci și la acea tragedie străină cu totul și uimitoare? Tu poate că ai pierdut un copil, sau doi, sau trei, pe când acela a pierdut atâția și atâtea, și cel cu mulți copii, deodată s-a făcut fără de copii. Și nici măcar nu-i zdrumicau inima câte puțin aceste nenorociri, ci se țineau lanț una după alta, și deodată i s-a răpit întregul rod al ostanelilor și al trecutului său. Și nici măcar după legea de obște a firii, nici când, de pildă, ajunsese la bătrânețe, ci fără de vreme, și de moarte năprasnică, și cu toții împreună. Și nici fiind de față tatăl lor, ca măcar auzind cele de pe urmă cuvinte ale lor, să le aibă ca o mângâiere a acelui sfârșit amar, ci împotriva oricărei așteptări, și neștiind nimic din cele întâmplate, deodată cu toții s-au prăbușit sub dărâmături, și casa li s-a făcut mormânt și cursă a morții! Și nu numai moarte fără vreme, ci și altele multe în legătură cu acea moarte, precum: că erau cu toții în floarea vieții, că erau cu toți virtuoși, că erau cu toții iubiți, că erau cu toții împreună, că erau și feciori și fete, că nici unul nu a scăpat, că nu s-au pierdut după legea obștească a firii, că în sfârșit după atâtea pagube îndurate, deși el n-avea nimic rău pe cuget, și nici pe cugetul copiilor, ca să pătimească de acestea. Fiecare din aceste nenorociri este îndeajuns prin sine însăși ca să îngrozească pe cineva – dar apoi când cu toatele la un loc dau năvală asupra omului, atunci poți singur cugeta la înălțimea valurilor, cum și la mărimea și furia furtunii. Dar ceea ce este încă mai grozav și mai rău decât orice jelanie este că nici măcar nu știa dreptul Iov din ce pricină sunt acestea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 295)

„Dar dacă și-a sfâșiat (Iov – n.n.) hainele de pe el și și-a tuns părul, tu nu te minuna, căci doar era tată, și încă tată iubitor de fii, și pentru aceea trebuia să se arate cu acest prilej și înclinarea firii, cum și filosofia doririi și voii lui. Dacă el nu ar fi făcut nici aceasta, apoi atunci poate că ar fi socotit

cineva acea filosofie ca o adevărată nesimțire. Pentru aceea el și-a arătat și durerea sa părintească, în același timp și strășnicia bunei cinstiri, însă fiind îndurerat nu s-a abătut.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 296)

„Să nu plângem pe cei ce se duc de aici, ci pe cei ce-și petrec viața în fapte rele. Fiindcă și plugarul nu plânge când vede grâul putrezit, ci se teme numai când îl vede că stă tare și vârtos în pământ, și-i este frică; iar când îl vede putrezit, se bucură. Căci putrezirea este începutul seminței viitoare. Tot așa și noi, atunci ne bucurăm, când cade și se prăbușește casa cea stricată – trupul – când omul putrezește. Și să nu te minunezi dacă apostolul a numit înmormântarea semănare, fiindcă această semănare este mai bună decât cea a grâului, căci pe aceea o urmează necazuri, și supărări, și osteneli, și primejdii, și griji multe, pe când pe aceasta – dacă viețuim cu dreptate – o urmează cununi și răsplătiri; pe aceea o urmează stricăciunea și moartea, iar pe aceasta nesticăciunea, nemurirea și miile de bunătăți. La acea semănare sunt învălmășeli, plăceri și somn, pe când la aceasta numai un glas din cer pogorându-se, și totul se sfârșește fără de veste. Și cel ce înviază aici nu mai este dus la viață trudită și ticăloasă, ci acolo de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea.

Dar dacă tu poate cauți sprijin, și pentru aceea plângi pe bărbatul tău, apoi aleargă la cel ce este sprijinul de obște tuturor, la mântuitorul și binefăcătorul tuturor, la Dumnezeu, la ajutorul cel nebiruit, la sprijinul cel fără sfârșit, care este pretutindeni de față și din toate părțile ne îngrădește. *Dar, zici, obiceiul este plăcut și vrednic de iubit.* Știu și eu, însă dacă te vei lăsa în voia dreptei tale judecăți și te vei gândi cine este cel ce ți-a luat bărbatul, și dacă, suferind cu curaj jertfa, vei pune aceasta în seama voii lui Dumnezeu, apoi vei putea trece și peste acest val, și ceea ce timpul nu face, o va face filosofia ta; iar dacă te vei moleși cu totul, durerea își va lua sfârșit cu timpul, însă nu-ți va aduce nici un folos. Împreună cu niște astfel de cugetări, mai adună-ți și pilde, unele din viața de acum, iar altele din Sfintele Scripturi. Gândește-te că Avraam a jertfit pe fiul său și nici nu a lăcrimat, nici vreun cuvânt amar nu a scos din gura lui. *Dar, zici tu, acela a fost Avraam.* Și cu toate acestea, tu ești chemată spre mai mari lupte. Dar și Iov numai pe atâta s-a întristat cât se cuvenea unui tată iubitor de fii și care se îngrijea foarte mult de nenorocirea lor – însă ceea ce facem noi acum este a unor dușmani și războinici ai lui Dumnezeu. Că nici tu, dacă cineva ar fi dus în palatul împărătesc și ar fi încununat, nu te-ai boci, sub cuvânt că ai fi prieten al celui încununat, fiindcă ai fi dușman al aceluia, iar nu prieten. *Dar,*

zici tu, nici acum eu nu-l plâng pe dânsul, ci pe mine. Și nici aceasta nu este fapta celui ce iubește; fiindcă a voi ca acela să fie în nesiguranță pentru tine, a fi stăpânit de nesiguranța viitorului, în vreme ce a sosit clipa de a fi încununat și a intra la liman cu corabia – căci este mai drept a se găsi la liman decât a se zbuciuma în largul mării – acest fapt, zic, nu este nicidecum al celui ce iubește.

Plâng, zici tu, fiindcă nu știu unde s-a dus. Pentru ce nu știi, spune-mi, căci fie că a trăit în virtute, fie altminteri, este învederat unde anume se va duce. Apoi tocmai pentru aceea plâng, zici tu, fiindcă a plecat de aici păcătos. Acestea sunt numai vorbe și pricini, căci dacă pentru aceea l-ai plânge, apoi ar fi trebuit ca pe când trăia să-l prefaci și să-l pui pe calea cea dreaptă. Însă pretutindeni tu te gândești la ale tale, și nu ale aceluia. Și chiar păcătos dacă a plecat, totuși tu și de acestea trebuie a te bucura, de vreme ce a conținut cu păcatele și nu a mai adăogat păcate pe lângă păcate.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XLI, pp. 449-451)

*„... poate că tu ai rămas singură și ai pierdut pe sprijinitorul tău? Aceasta să n-o spui niciodată, fiindcă nu ai pierdut pe Dumnezeu. Întrucât deci îl ai pe Dumnezeu, el îți va fi mai bun decât orice bărbat, tată, fiu și ocrotitor, căci chiar trăind acela, el a fost care a făcut totul. Acestea deci cugetă-le, și zi după David: *Domnul este lumina mea și mântuitorul meu, de cine mă voi teme?* (Ps. 26, 1). Zi către dânsul: *Tu ești tatăl orfanilor și judecătorul văduvelor, și dobândește-ți ajutorul lui, și-l vei avea îngrijindu-se de tine mai mult ca înainte, și mai vărtos cu cât și tu te vei găsi în mai mare strâmtoare.”* (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XLI, p. 451)*

*„... nu mânia pe Dumnezeu, ci fă-L milostiv. Dacă tu suferi cu bărbăție, poate că vei aduce prin aceasta vreo mângâiere sau vreun ajutor celui răposat, iar dacă faci dimpotrivă, mai mult încă vei întărâta mânia lui Dumnezeu. Că dacă sluga ar fi bătută de stăpânul său, iar tu fiind de față te-ai întrista și nemulțami, prin aceasta încă mai mult ai întărâta pe stăpân împotriva ta. Deci nu face așa, ci încă mulțamește-i, ca astfel prin acestea să se împrăștie de la tine norul mâhnirii. Zi-i și tu ca acel fericit: *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov 1, 21). Gândește-te câți, mulțămind poate lui Dumnezeu mai mult decât tine, nu au avut nici copii, și nici părinți nu s-au numit. *Nici eu, nici tu, n-aș fi voit, căci mai bine ar fi fost să nu fi încercat aceasta,**

decât să cad după ce odată am gustat din plăcere. Nu, rogu-mă, nu grăi acestea; nu întărâta pe stăpânul asupra ta; ci pentru câte ai primit mulțamește-i, iar pentru cele ce nu le-ai avut până la sfârșit slăvește-l. Nici Iov nu a zis că *mai bine ar fi fost dacă nu luam*, fiindcă această vorbă este a unui nemulțămător, ci încă mulțumea și pentru acelea, zicând: *„Domnul a dat*, iar pentru acestea binecuvânta pe Dumnezeu, zicând: *Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat în veci.* Ba încă și femeii lui i-a închis gura, îndreptându-se și zicând către dânsa acele minunate cuvinte: *Dacă am primit cele bune de la Domnul, cele rele să nu le răbdăm?* (Iov 2, 10). Deși după aceasta ispita lui s-a făcut și mai cumplită, totuși el nici așa nu s-a împuținat, ci încă cu aceeași vitejie le-a suferit, mulțămind lui Dumnezeu.

Aceasta fă și tu. Gândește-te în sineți că nu un om ți l-a luat, ci Dumnezeu. Dumnezeu care l-a făcut, care se îngrijește de tine mai mult decât oricine, care-ți cunoaște folosul, iar nu dușmanul sau prigonitorul tău. Gândește-te apoi câți copii trăind nu au făcut poate de nesuferit viața părinților lor. *Dar pe cei buni și voinici nu-i vezi?* zici tu. Da, îi văd și pe aceștia, însă cele ale fiului tău sunt mai sigure decât ale acestora. Dacă poate și sporesc acum, totuși cele ale sfârșitului lor sunt nesigure, pe când pentru fiul tău cel răposat nu te mai temi, nu tremuri de frică să nu pățească ceva sau să nu-i se întâmple vreo prefacere sau vreo schimbare.

Acestea cugetă-le și pentru femeia bună și gospodină, și pentru toate mulțumește lui Dumnezeu. Chiar femeia, zic, de ai pierdut-o, slăvește-l. Poate că Dumnezeu a vrut a te aduce la înfrânare, poate te cheamă la lupte mai mari, poate că a voit să te slobozească din legături. Dacă astfel vom filsofa, vom câștiga și veselia cea de acum, și ne vom învrednici și cununilor viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, pp. 451-452)

„Așadar, iubiților, să nu-i plângem la întâmplare pe cei răposați și nici să ne bucurăm pentru cei ce trăiesc. Cum atunci? Să-i plângem pe cei păcătoși nu numai când sunt morți, ci chiar când sunt vii. Să ne bucurăm pentru cei buni și dreți nu numai când trăiesc, ci chiar și când nu mai sunt. Pentru că cei dintâi, chiar vii fiind, muriseră deja, iar aceștia din urmă, chiar murind, sunt vii. Aceia chiar și aici trebuie să fie plânși de toți pentru că sunt urâți lui Dumnezeu, pe când aceștia, ducându-se de aici, și acolo vor fi fericiți de către oameni, căci s-au dus la Hristos. Păcătoșii, oriunde ar fi, sunt departe de Împăratul slavei și de aceea sunt vrednici de lacrimi, pe când cei dreți, fie aici, fie acolo, sunt împreună cu Împăratul și vor fi mai aproape mai cu seamă acolo, nu ca prin oglindă, nici prin credință, ci față către față.

Să nu-i plângem deci la întâmplare pe cei morți, ci pe cei morți în păcate. Aceștia sunt vrednici să-i plângem mai e cu puțință? Cât timp se mai află aici, nădejdea schimbării în bine încă mai există, dar când, plecând de aici, se va duce în iad, unde nu se mai poate nimic câștiga prin pocăință - după cum se și spune: *și în iad cine Te va lăuda pe Tine?* (Ps., 6, 5) - cum să nu fie atunci vrednic de plâns?

Nu sunt împotriva ca să-i plângem pe cei care astfel s-au dus de la noi; să-i plângem însă nu să plânga cu amar și fără un astfel de fast, și fără a ne maimuțări. Pentru că într-adevăr, cele ce se petrec la înmormântări cu unii, nu se deosebesc cu nimic de maimuțările și jocuri copilărești. Credeți-mă că acele bocete, acele bătăi în piept prin piață, nu sunt deloc plăcute, ci se petrec mai mult pentru ochi, din mândrie și din slavă deșartă. Se știe că multe femei fac din aceasta o meserie. Plângi cu amar și suspină în casă când nu te vede nimeni. Așa e frumos, așa e plăcut, aceasta te și folosește. Cel ce în acest fel îl plânga pe mort, se va strădui cu atât mai mult să nu cadă niciodată în păcatele celui mort, căci înfricoșător va fi la urmă acel păcat.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 70 - 71)

„Plânge-i pe cei ce mor în bogății și care nicicând nu s-au gândit să se folosească de ele pentru a-și aduce mângâiere sufletelor lor, care s-au folosit de puterea și de bogăția lor mai degrabă pentru a putea spăla și astupa păcatele lor. Pe unii ca aceștia îi plângem cu toții, sau fiecare, sau în public, însă cu demnitate, cu înțelepciune, și nu altfel; pentru a-i avea ca exemplu (negativ) pentru noi înșine. Pe unii ca ei îi plângem nu o zi, nici două, ci toată viața noastră. Un astfel de plâns nu este cauzat de vreo patimă irațională, ci izvorăște din dragostea părintească; cealaltă plângere izvorăște dintr-o patimă irațională și de aceea grabnic se și stinge, pe când dacă izvorăște din frica de Dumnezeu rămâne pururea.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 72)

„Dar poate veți spune: *asa-i obiceiul*. Acesta e doar un pretext și un motiv nejustificat. Privește ce poruncește el: *Bucurați-vă și fericiți-mă* (Flp., 2, 18). Așa este obiceiul? Ce obicei? Dacă ar fi ca tu să rămâi aici, poate cu drept cuvânt ar vorbi așa. Dar când la puțină vreme îl vei ajunge din urmă pe cel care a plecat, ce obicei mai împlinești? Un astfel de obicei îl împlinește acela care crede că totdeauna va fi despărțit de cel plecat dintre noi. Dar când și tu vei călători pe aceeași cale, ce obicei împlinești? Pe cei ce sunt în călătorii oare de ce nu-i plângem? După întâia sau cel mult a doua zi, oare nu încetăm de a mai fi triști din pricina despărțirii de ei? Dacă împlinești obiceiul, atunci să-l plângi doar atâta timp cât cere natura. *Nimic nu sufăr*, zice el, (Pavel – n.n.) *ci mai mult mă bucur că mă voi duce la Hristos, iar*

voi nu vă bucurați? Bucurați-vă, așadar!” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a IX-a, pp. 163-164)

„Când văd acele bocete prin piață, acele planșete petrecute cu ocazia celor mutați din viață, acele văicăreli și toate acele slutenii, să mă credeți că mă rușinez de elini, de iudei și toți ereticii care ne privesc și în fine de toți cei ce-și râd de noi pentru toate câte le spunem, filozofând în zadar despre înviere. Pentru ce oare? Fiindcă elinii sunt cu băgare de seamă nu la cele vorbite de mine, ci la cele ce se fac de voi, căci imediat zic: *cum ar putea vreunul din aceștia a disprețui moartea, când nu poate a privi nici pe unul mort dintr-ai lor?*” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia IV, p. 94)

„Dar dacă - ceea ce să nu fie, nici să se întâmple – s-ar petrece vreo moarte amară (zic amară, nu prin natura ei, căci moartea nu este amară, deoarece cu nimic nu se deosebește de somn, ci o numesc amară în raport cu dispoziția voastră față de ea), dacă, zic, s-ar petrece o astfel de moarte, și dacă unuia ar plăti niște astfel de femei bocitoare (plângătoare) să mă credeți când spun, - că nu spun altceva nimic decât ceea ce simt, supere-se cine voiește - pentru mult timp, îi voi opri de a veni la biserică, ca pe niște idololatri. Că dacă pe cel lacom și zgârcit Pavel îl numește idololatru, apoi cu atât mai mult pe cel ce printre credincioși introduce cele ale idololatrilor. De ce dar mai chemi pe preoți, spune-mi și pe cântăreți? Oare nu ca să te mângâi, oare nu ca să cinstești pe cel ce se duce de aici? De ce atunci îți bați joc de el? De ce îl dai în vileag lumii? De ce te joci ca pe scena teatrului? Noi venim filozofându-vă cele despre înviere, învățându-vă pe toți, până și pe cei ce poate nu sunt atinși cu nimic, că pentru cinstea aceluia să suferiți cu bărbăție, dacă s-ar întâmpla așa ceva și tu aduci de acei care răstoarnă cele ale noastre?

Și ce poate fi mai rău ca această batjocoră, ca acest vizilic? Ce poate fi mai grozav decât această anomalie? Rușinați-vă dar și sfițiți-vă, iar de nu voiți, apoi atunci nici noi nu vom putea suferi a se introduce în biserică niște astfel de obiceiuri vătămătoare. *Pe cei ce greșesc, zice, înaintea tuturor muștră-i* (I Tim., 5, 20). Deci pe acele femei nenorocite și de jelit, care bocesc pe la înmormântările din familiile voastre, le opresc ca niciodată să numai însoțească cu bocete pe cei morți, ca nu cumva să ne vedem siliți cu adevărat de a jăli și noi relele lor, și să le certăm, ca nu cumva să mai facă de acestea cu cei străini, ci mai ales să-și plângă nenorocirile lor proprii, - fiindcă și un tată iubitor când are un fiu dezordonat, nu numai aceluia îi poruncește de a nu se mai apropia de cei răi, ci chiar și pe aceia îi

înfricoșează. Iată deci acum eu și pe voi vă sfătuiesc și pe acelea prin voi, ca nici voi să nu mai chemați astfel de femei și nici acelea să nu mai vină.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia IV, pp. 96-97)

„A se întrista cineva însă, și a boci pe cei adormiți, aceasta vine din împruținare și micime de suflet.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXV, p. 305)

„O astfel de întristare peste măsură duce sau la îndoială, sau chiar la hulirea lui Dumnezeu” (Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime, în vol. Predici la duminici și sărbători..., p. 149)

„Căci de cărtești, jignești pe cel mort, mâinii pe Dumnezeu, și te vatămi pe tine însuși. Iar dimpotrivă, dacă mulțumești lui Dumnezeu, atunci cinstești pe cel mort, lauzi și slăvești pe cel ce l-a luat, și folosești ție însuși. Plângi, cum a plâns pe Lazăr Hristos Domnul tău, care prin aceea ne-a însemnat măsura, scopul și marginile întristării, pe care cineva nu trebuie să le pășească.

Mai dintâi tu amintești de patriarhi și de prooroci, dar adu-ți aminte, că tu la aceasta ai mai puțin drept decât dânșii. Ei cu dreptate se tânguiau, căci Hristos nu venise încă din cer, El, care prin învierea Sa a secăt izvorul lacrimilor pentru cei morți. Ei se văitau cu dreptate, căci învierea morților încă nu se vestise. Toți sfinții din Vechiul Testament nădăjduiau întru venirea Domnului, dar de aceea ei tânguiau pe morți, căci ei nu puteau vedea pe acela, întru care au nădăjduit.

Însă, de când cuvântul trup s-a făcut, și a locuit între noi, de când noul Adam a ridicat hotărârea cea rostită asupra lui Adam cel dintâi, a nimicit moartea noastră prin moartea Sa și a înviat a treia zi din morți, de atunci moartea nu mai este înfricoșată credincioșilor, și ei nu se mai tem de apusul soarelui vieții lor, căci răsăritul lor se arată iarăși întru înălțime. Însuși Domnul, care nu poate minți, zice: *Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în mine, de va și muri, viu va fi. Și tot cel ce este viu și crede întru mine, nu va muri în veac* (Ioan, XI, 25). Acest glas al lui Dumnezeu, iubitorilor, este lămurit: cine crede în Hristos și păzește poruncile lui, va trăi, deși a murit.” (Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime, în vol. Predici la duminici și sărbători..., pp. 149-150)

„Când Apostolul Pavel, în cuvintele aduse mai sus, zice: *nu voi să nu știți fraților de cei ce au adormit adaugă îndată: ca să nu vă întristați ca și ceilalți ce n-au nădejde*. Întristează-te, zice el, însă nu ca un necredincios,

care nu știe nimic despre înviere și se îndoiește de viața cea viitoare. Așa, noi ne rușinăm, când nu arareori vedem la creștini cele mai puternice izbucniri de o întristare fără de minte. Ce vor zice necredincioșii, văzând aceasta? Ei vor zice: Aceștia sunt oare aceia, care știu a vorbi așa de frumos despre înviere? Cu adevărat, purtarea lor nu se potrivește cu vorbele lor. Prin cuvinte ei grăiesc cu multă înțelepciune despre înviere, iar prin faptă ei arată ca și cum nu s-ar purta astfel. Dacă ar crede, că starea morților este mai bună, ei nu s-ar boci. Acestea și încă și mai multe zic cei necredincioși, când observă la creștini o întristare peste măsură pentru cei morți. Pentru aceea să ne măsurăm întru aceasta și să nu rușinăm credința creștinească despre înviere. Moartea este repaosul și slobozirea de trudele și de grijile vieții.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, pp. 151-152)

„Gândește mai departe, la cine s-a dus răposatul, și vei afla mângâiere! El s-a dus acolo, unde se află Petru și Pavel și toată ceata Sfinților. Gândește, cum el va învia, cu ce strălucire și cu ce slavă! Gândește, că tu cu întristarea și cu bocetul tău nu vei putea schimba ce s-a făcut, ci numai a-ți vătăma ție însuși. Gândește, cui te vei asemena tu prin această întristare peste măsură, și fugi de acea asemănare, căci tu vei fi asemenea cu cei necredincioși, car nu au nădejde, precum a zis Pavel. Dimpotrivă creștinul fiindcă crede în înviere, știe că nu trebuie a jeli și a se tângui pentru cei ce au murit întru fapte bune, ci pentru cei ce viețuiesc întru păcate. Dacă cel lipsit de minte merită lacrimile noastre, cu cât mai vârtos cel lipsit de dreptate și de nădejdea la Dumnezeu? Pentru aceștia, iubitorilor, să ne întristăm, și o astfel de mâhnire este folositoare; căci mulți păcătoși s-au îndreptat prin lacrimile celor aproape ai lor. Dimpotrivă, tânguirea pentru cei morți este nefolositoare. De aceea noi să nu ne stricăm orânduiala, ci numai pentru păcate să ne mâhnim; iar toate celelalte să le purtăm cu tărie de suflet, fie sărăcie, sau boală, sau moarte timpurie, sau pagubă, sau pâră, sau orice altă patimă omenească ne-ar lovi; căci, când noi suntem privighetori, toate aceste patimi ne aduc atât mai multe cununi de biruință.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, pp. 152-153)

„Mai spui că te obișnuieși cu cel plecat de pe lumea aceasta, că-ți era drag și că de aceea plângi și bocești? Dar nu-i oare nesocotit ca, atunci când îți dai fata după mire și ea pleacă într-o țară depărtată și o duce bine acolo, să nu socotești despărțirea asta un lucru cumplit, din pricină că tristețea plecării e ușurată de gândul că are s-o ducă bine în țara aceea depărtată, iar aici, la

plecarea pe lumea cealaltă, să te jelești și să văicărești, când cel plecat nu-l ia un om, nici un rob ca tine, ci Însuși Dumnezeu?

- Dar cum e cu puțință, m-ar putea întreba cineva, să nu te întristezi atunci când ești om?

- Nici eu nu spun să nu te întristezi. Nu opresc tristețea, ci tristețea peste măsură. Tristețea ține de fire, dar a ajunge să faci asta fără măsură este o nerozie, o nebunie, arată că ai suflet de femeie. Fii trist, plângi, dar nu te descuraja, nu te mânia, nu te răzvrăți. Mulțumește lui Dumnezeu Care a luat pe cel plecat, ca astfel să-l împodobești pe cel plecat și să-i faci prin aceasta și mai strălucitoare înmormântarea. Dar dacă te superi și te necăjești, aduci ocară și celui mort, mâinii și pe Dumnezeu care l-a luat, și te vatămi și pe tine; dar dacă mulțumești lui Dumnezeu, l-ai împodobit și pe cel mort, L-ai slăvit și pe Cel ce l-a luat și te-ai folosit și tu prin aceasta. Plângi așa cum a plâns Stăpânul tău pe Lazăr (Ioan 11, 35), Care ne-a pus nouă măsură, îndreptare și hotar, pe care cuvine-se să nu le depășești. Așa a spus și Pavel: *Iar despre cei ce au adormit nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați ca și ceilalți, care n-au nădejde* (1 Tesaloniceni 4, 13). *Întristează-te*, spune Pavel, *dar nu ca elinul, care n-are nădejde de înviere, care nu nădăjduiește într-o viață viitoare. Credeți-mă că mă rușinez și roșesc când văd prin piață cete de femei că se schimonosesc, își smulg părul, își frâng mâinile, își zgârie obrazii, și astea toate sub ochii elinilor. Ce nu pot spune aceia despre noi? Ce nu pot grăi? Aceștia-s cei care filosofează despre înviere? Nu mai spune! Nu se aseamănă faptele lor cu învățăturile lor. Cu cuvântul filosofează despre înviere, iar cu fapta, actele lor sunt de oameni deznădăjduiți. Dacă ar fi încredințați că este înviere, n-ar face toate acestea. De-ar fi convinși că cel mort s-a dus la o viață mai bună, n-ar jeli!* Acestea, și mai multe decât acestea, o spun necredincioșii când aud bocetele acelor. Să ne rușinăm dar, să ne cumințim și să nu aducem atâta vătămare și nouă, și celor care ne văd.

Spune-mi, pentru ce plângi atâta pe cel mort? Pentru că a fost rău? Dar tocmai pentru aceasta să mulțumești lui Dumnezeu, că s-a pus capăt răutății lui. Pentru că a fost bun și blând? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să te bucuri, că a fost răpit grabnic, înainte de a schimba bunătatea cu răutatea, că a plecat într-un loc în care este în siguranță, unde nu este nici bănuială de schimbare. Pentru că a fost tânăr? Dar tocmai pentru aceasta slăvește pe Dumnezeu Care l-a luat, că l-a chemat iute la o viață mai bună! Pentru că a fost bătrân? Dar tocmai pentru aceasta mulțumește lui Dumnezeu și dă iarăși slavă Celui care l-a luat. *Rușinează-te de slujba înmormântării!*" (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 113-114)

„Gândește-te unde s-a dus cel mort și mângâie-te! S-a dus acolo unde-i Pavel, unde-i Petru, unde-i toată ceata sfinților! Gândește-te cum are să învieze, cu ce slavă și strălucire! Gândește-te că, dacă te jeleşti și te vaiți, nici nu poți îndrepta cu bocetele ceea ce s-a făcut și te vatămi și pe tine amarnic. Gândește-te pe cine urmezi când faci astfel, și fugi de părășia cu păcatul. Pe cine urmezi? Pe necredincioșii care au nădejde, după cum a spus și Pavel: (...) *ca să nu vă întristați ca și ceilalți, care n-au nădejde*. Ia seama cât de clar e cuvântul lui Pavel! N-a spus: *ca cei ce n-au nădejde în înviere*, ci simplu: *ca cei ce n-au nădejde*. Într-adevăr, cel ce nu are nădejde în judecata de pe lumea cealaltă, n-are nici un fel de nădejde; acela nu știe că există Dumnezeu, nici că Dumnezeu poartă de grijă de lucrurile de pe lumea aceasta, nici că dreptatea dumnezeiască veghează asupra tuturor celor din lume. Iar cel care nu știe acestea, nici nu se gândește la ele, este mai lipsit de judecată decât o fiară, căci a alungat din sufletul lui și legile și judecata și poruncile și, într-un cuvânt, tot binele. Cel care nu se așteaptă să dea socoteală de faptele sale, se îndepărtează de virtute și se alipește păcatului. Gândindu-ne la toate acestea, gândindu-ne și la nerozia și sminteala elinilor, la care suntem și noi părtași prin bocetele aduse celor morți, să fugim de asemănarea cu ei. De aceea și Pavel ne-a amintit de ei, pentru ca, gândindu-te la rușinea în care poți cădea, să scapi de asemănarea cu ei și să te întorci iarăși la vrednicia ta.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 116)

„Că de trebuie să plângem și să jelim, trebuie să-i plângem și să-i jelim pe cei care trăiesc în păcate, nu pe cei care mor trăind în virtute. Așa face și Pavel; scriindu-le corintenilor, zice: *Ca nu cumva, venind, să mă umilească Dumnezeuul meu la voi și să plâng pe mulți* (II Corinteni 12, 21).” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 117)

„Dar poate că ai vrea să mă întrebi:

- Cum se poate ca, om fiind, să nu jeleşti?

Eu însă îți întorc întrebarea și te întreb:

- Dar cum se poate să jeleşti, om fiind, înzestrat cu minte, cu judecată și cu nădejdea celor viitoare?

- Dar care om, întrebi mai departe, n-a fost stăpânit de această nevoie? Mulți, și pe tot cuprinsul pământului, și pe vremea noastră, și pe vremea strămoșilor noștri.

- Dar ascultă ce spune Iov, când i-au murit toți copiii lui: *Domnul a dat, Domnul a luat; cum a hotărât Domnul, așa s-a făcut* (Iov 1, 21). Minunate sunt cuvintele acestea chiar numai auzindu-le. dar dacă le cercetezi cu luare-aminte, atunci vei vedea că minunea e și mai mare. Gândește-te că diavolul nu i-a luat numai jumătate din copiii lui, și jumătate i-a lăsat, nici nu i-a luat mai mulți, și i-a lăsat mai puțini, ci a cules tot rodul, dar n-a doborât pomul; a dezlănțuit marea cu valurile ei, dar n-a înecat corabia; și-a pus toată puterea, dar n-a clintit turnul. Stătea în picioare, era asaltat din toate părțile, dar rămânea neclintit; nori de săgeți se porneau împotriva lui, dar nu-l atingeau; dar, mai bine spus, erau trimise împotriva lui, însă nu-l puteau răni. Gândește-te ce grozăvie este să-ți vezi atâția copii cum se prăpădesc.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 118-119)

„*Dacă jelești, ne spune Pavel, cu mari suspine pe cel plecat de aici, te asemeni cu cel necredincios, care nu are nădejdea învierii. Acela pe drept cuvânt jelește, pentru că nu poate cugeta nimic despre cele viitoare! Dar tu, care-ai primit atâtea mărturii despre cele de după viața de aici, pentru ce ești cuprins de aceeași slăbiciune ca și el? De aceea a spus Pavel: Nu vreau să nu știți voi, fraților, despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți, ce n-au nădejde.*” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 294-295)

„Spune-mi din ce motiv îl plângi cu atâta durere pe cel care a murit? Pentru că era rău? Atunci nu numai că nu trebuie plânși, ci să-I și mulțumești lui Dumnezeu, Care a oprit răutatea lui. Nu cumva, dimpotrivă, a fost bun? Și în cazul acesta trebuie să te bucuri, pentru că a murit *ca nu cumva răutatea să-i strâmba înțelepciunea, ca nu cumva înșelarea, să-i amăgească sufletul* (Înțelepciunea lui Solomon 4, 11). Nu cumva era tânăr? Chiar și pentru aceasta să-I mulțumești lui Dumnezeu și să-L slăvești, fiindcă l-a luat lângă Dânsul. Așa cum pe cei care merg să primească vreun rang, îi conducem cu bucurie și mulțumire, la fel trebuie să ne luăm rămas bun și de la cei care pleacă din viața aceasta, pentru că se duc aproape de Dumnezeu, unde vor primi mare cinstire și fericire.

Nu spun, desigur, că nu trebuie să ne pară rău pentru despărțirea de persoanele dragi nouă, care mor, dar

să nu ne întristăm mai mult decât trebuie. Căci ne vom mângâia destul dacă ne gândim că omul pe care l-am pierdut era muritor, ca noi toți. Dacă ne revoltăm nu arătăm altceva decât faptul că cerem, lucruri care nu se potrivesc cu firea omenească. Te-ai născut om, prin urmare muritor. De ce suferi pentru ceva atât de firesc, cum este moartea? Nu cumva regreti fiindcă pentru a trăi trebuie să mănânci? Nu cumva ai vrea să trăiești hrană? Atunci de ce-ți dorești să nu mori? Pe cât de firesc să mănânci, așa și să mori. De vreme ce ești muritor nu cere să devii nemuritor; căci acest lucru a fost stabilit o dată pentru totdeauna. Să nu ne asemănăm tâlharilor care vor să-și însușească lucruri care aparțin. Astfel, când Dumnezeu ia de la noi bani sau cinstiri sau slavă, și chiar trupul sau sufletul, ie ia cele ce-I aparțin. Și chiar și pe copilul tău dacă l-ar luade fapt nu-L ia pe copilul tău, ci o făptură de-a Lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 93-94)

„Ce dar, e cu putință om fiind a nu plânge? Nici eu nu poruncesc aceasta, ci opresc a vă văita, a face aceasta peste măsură. Nu sunt cu nărav de fiară, nici aspru. Știu că firea se vedește, și cere obișnuința și vorba cea de toate zilele. Nu este cu putință a nu se mâhni, aceasta și Hristos a arătat: fiindcă a lăcrimat pentru Lazăr. Aceasta fă și tu: lăcrimează, dar încet, cu bună cuviință, cu frica lui Dumnezeu! Dacă așa vei lăcrima, nu ca și cum necrezând mântuirea faci aceasta, ci ca și cum nesuferind despărțirea.

De vreme ce și pentru cei ce se întristează și se despart de noi lăcrimăm, dar nu facem aceasta ca și cum deznădăjduindu-ne. Așa și tu lăcrimează, ca și cum petrecând pe unul ce se duce în străinătate”. (Din *Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 524)

„Să căutăm la Cer, să socotim cele duhovnicești. Cum vom putea să muștrăm pe păgâni? Cum vom putea vorbi cu ei pentru înviere? Cum pentru cealaltă filozofie? (...) Nu știi că din mâhnire se întâmplă moarte? Pentru că întunecând mâhnirea pe partea cea văzătoare a sufletului, nu numai nu îl lasă să vadă nimic din cele cuviincioase, ci și multă vătămare face. Deci cu acel chip și lui Dumnezeu greșim, nici pe noi înșine și nici pe cel mort nu folosim!” (Din *Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 525)

„Spune-mi, pentru care lucru plângi atâta pe cel mort? Pentru că a fost bun și iscusit? De aceasta trebuie să te bucuri că a murit degrabă, ca să nu strice răutatea bunătatea lui; *dar că a fost tânăr și frumos pentru aceasta mă jeluiesc și plâng*, însă pentru aceasta trebuie să mulțumești lui Dumnezeu, că l-a luat nepăcătos să cânte și să laude pe Dumnezeu cu îngerii; nu zic să nu vă întristați pentru morții voștri, ci să nu fie peste măsură întristarea, ci numai cum a lăcrimat Iisus Hristos pentru Lazăr, prietenul Său, iar nu cu glasuri și cu vaiete fără cale, că de vom cerceta să cunoaștem cum că și acela muritor a fost, Dumnezeu l-a luat la Împărăția Sa ca să se bucure și să se odihnească; mare mângâiere vom avea, om te-ai născut muritor, nu pofti să fii aici nemuritor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 116)

„Destul de sfântă și destul de desăvârșită de altfel, Marta îl cheamă pe Iisus nu cu strigăte și cu plânsuri, cu lacrimi și cu zgomote ca explozii de durere, ci cu cuvinte simple, calme și delicate, unde străbate o abundență deplină de încredere și de iubire. O Învățătorule, o Prietenule ceresc *dacă Tu ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 88)

MOARTEA (să nu-l numim „muritor” pe cel ce nu este mort decât pentru puțină vreme)

„... eu nu-l voi numi muritor pe cel ce trebuie să învieze după moartea sa. Spuneți-mi, vă rog, dacă cineva roșește o clipă, vom spune pentru aceea că el este totdeauna roșu? Nu, sigur, căci aceea nu este o roșeală obișnuită și continuă. Dacă cineva este palid, vom zice noi pentru aceea că are boală? Nicidecum; căci boala lui este trecătoare. Nu numiți deci muritor pe cel ce nu este mort decât pentru puțină vreme. Dacă-i numiți morți pe cei ce dorm, numiți-i la fel morți; ei sunt, pentru a zice așa, morți, pentru că nu mai lucrează; dar moartea strică trupurile. Și ce face aceea? Ei nu mor pentru a rămâne în stricăciune, ci pentru a deveni nemuritori.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIX, 3, p. 414)

MOARTEA (mângâiere la moartea unui prunc)

„Dar poate îmi va zice cineva cum poți tu să oprești de a jeli morții, când aceasta au făcut-o încă și Patriarhii, și acel mare slujitor al lui Dumnezeu, Moise, și mulți prooroci, și înainte de toți Iov cel drept, care

pentru moartea fiilor săi și-a rupt haina sa? Dar eu te întreb, când tu îți măriți fata ta după un mire, cu care ea se duce într-o țară depărtată; când ei acolo îi merge bine; tu nu socotești ducerea aceea ca ceva rău, și îngrozitor, ci știrea despre traiul ei cel bun depărtează supărarea pentru lipsa ei. Nu ar fi oare nebunie în cazul de față a te jeli și a te tângui, când nu un om, ci însuși Domnul a luat pe fiica ta, sau pe fiul tău la Sine într-un loc străin? Dar zici tu: cum se poate, ca să nu mă întristez, când eu sunt om? Eu nu cer aceasta de la tine, ci oprește covârșirea întristării. Că noi ne întristăm, aceasta are temeiul său, în firea omenească, dar că facem aceasta peste măsură, pricina este în nebunia noastră, în lipsa de cugetare, și în moliciune.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, p. 149)

„Iată, au venit peste Iov și sărăcie, și boală! Și ai văzut că au venit amândouă cu cea mai mare covârșire.

Vrei să-ți arăt și războiul dat de glasul sângelui împotriva acestui viteaz, cu tot atâta covârșire? Zece copii a pierdut, zece deodată, zece în floarea vârstei, zece plini de virtute. N-au murit de legea obștească a firii, ci de moarte silnică, jalnică. Cine poate descrie o astfel de nenorocire? Nimeni! Când, dar, pierzi și fiul și fiica deodată, aleargă la dreptul Iov și-ți va ușura mult durerea!” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 52)

„*Dar 1-am pierdut pe scumpul meu copil, va spune poate cineva, în care mi-am pus atâta nădejde. Și ce vrei să spui prin asta? Mulțumește-I lui Dumnezeu, Care ți-a luat copilul, și atunci nu vei fi mai prejos de Avraam, care l-a dus pe fiul său Isaac ca să-l jertfească, după porunca dumnezeiască. Așa cum acela I 1-a oferit lui Dumnezeu fără murmur pe neprețuitul său fiu, așa să-I oferi și tu, și nu vei lua răsplătă mai mică. Nu plânge, nu suspina, nu cârți. Spune ce a spus și fericitul Iov, când și-a pierdut toți copiii: Domnul a dat, Domnul a luat; cum l-a plăcut Domnului, așa s-a făcut; fie numele Domnului binecuvântat! (Iov 1, 21). Așa a zis și către femeia lui, prin aceste cuvinte care ne stârnesc admirația: Dacă noi am primit din mâna Domnului pe cele bune, nu le vom primi și pe cele rele? (Iov 2, 10). Așa să gândești și tu, de vreme ce copilul tău n-a căzut, în mâinile vrăjmașului și uneltitorului, ci s-a dus aproape de Dumnezeu, Care-i poartă de grijă mai mult ca tine și Care cunoaște interesul lui mai bine*

ca tine. Privește câți copii care trăiesc acum au făcut din viața părinților lor un martiriu.

Pe copiii buni nu-i vezi?, mă vei întreba. Și-ți răspund, îi văd și pe ei, însă starea în care se află copilul tău este mai sigură decât a lor. Poate că acum sunt bine, însă sfârșitul lor este necunoscut. Ție nu-ți mai e teamă pentru copilul tău, ca nu cumva, să pățească ceva sau nu cumva s-o ia pe un drum greșit. De aceea, îți spun din nou, nu mai jeli. Să-L slăvești doar pe Domnul, cum a făcut Iov.

*Și cum să nu plâng, vei spune, nu vezi că nu mai sunt tată? Ce cuvinte sunt acestea? Nu cumva ți-ai pierdut copilul? Nu l-ai pierdut, ci poate că acum a devenit și mai sigur al tău. N-ai încetat să fii tată. Acum ești ceva mai mult — nu mai ești tatăl unui copil muritor, ci al unei ființe nemuritoare! Să nu crezi că ți-ai pierdut cu adevărat copilul pentru că nu mai este lângă tine. Așa cum ar fi continuat să fie copilul tău dacă ar fi plecat într-o țară îndepărtată, la fel și acum, când a plecat spre cer. Văzând așadar ochii lui închiși, gura amuțită și trupul nemișcat, nu te gândești: *Gura aceasta nu va mai vorbi, ochii aceștia nu vor mai vedea, picioarele acestea nu vor mai umbla. Ci să te gândești: Această gură va rosti cuvinte mai înțelepte, acești ochi vor vedea lucruri mai frumoase, aceste picioare vor umbla, prin ceruri, acest trup va învia nestrucăcios și-l voi lua înapoi pe copilul meu mai strălucitor de cum a fost.*" (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 95-97)*

„Voiești să cunoști că vremea aceasta nu este de lacrimi?

A înțelepciunii lui Dumnezeu prea mare taină este aceasta. Căci ca pe o casă lăsând sufletul, iese și se duce la Stăpânul său. Iar tu plângi? Deci și când se năștea copilul trebuia să faci aceasta. Că și aceasta este naștere mai bună decât aceea. Că merge la altă lumină. Se slobozește ca dintr-o temniță, iese ca dintr-un loc de luptă.

Așa este – zice – pentru cei ce sunt întru cele bune, bine zici acestea.

Și ce este aceasta către tine, o, omule? Că tu nici pentru cei ce sunt întru cele bune nu faci aceasta. Că spune-mi: cu ce poți să prihănești pe copilul cel mic? Pentru ce îl plângi pe el? nu știi că precum soarele curat se suie, tot astfel și sufletul lăsând trupul cu știință curată strălucește luminat? Nu așa se poate a vedea împărat intrând în cetate cu atâta tăcere precum sufletul lăsând trupul și împreună cu îngerii ducându-se. Socotește ce fel este sufletul, în ce fel de spăimântare este atunci, în ce fel de mirare, în ce fel de

dulceață? De ce plângi, spune-mi?” (Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 521)

„Căci când vrea Dumnezeu să ia de la noi sau avuție sau cinste sau slavă sau trupul măcar și sufletul, ale Lui a luat și nu ale tale, măcar de ți-a luat pe fiul tău, pe al Său rob l-a luat și de vreme ce nu ne stăpânim pe noi înșine, dar cum vom stăpâni lucrurile lui Dumnezeu?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 116)

„Mulțumește lui Dumnezeu că ți l-a luat, că pentru aceea vei fi asemenea cu Avraam; Dumnezeu că ți l-a luat, ci i-ai mulțumit lui Dumnezeu. Vei avea plată chiar ca Avraam, care și-a dus pe fiul său să-l junghie jertfă lui Dumnezeu; și tu de vei lăsa plângerile și tânguiriile cele fără de cale, pe oameni îi vei face să slăvească pe Dumnezeu și pe îngeri să te laude și pe Dumnezeu să te încununeze și daruri îți va da pentru răbdarea ta; oare ți-a murit copilul? Încă mai vârtos acum îți este cu temei că este în mâna lui Dumnezeu; acum nu ești tată de fiu muritor, ci de nemuritor, că gura mai bine va grăi și ochii mai bine și mai departe vor vedea și picioarele lui vor umbla deasupra norilor și trupul cel putred va fi îmbrăcat cu nemurirea și va străluci ca soarele. Adu-ți aminte de patriarhul Avraam, care nu și-a văzut fiul mort, ci lui i-a poruncit Dumnezeu să-l înjunghie și nu i-a părut rău de porunca lui Dumnezeu, nici n-a zis: *Pentru aceea mi-ai dat copil? Ca să fiu ucigaș de copil?*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 116-117)

„Pentru aceasta ne rugăm când îngropi fiu sau rudă, omule, să nu plângi așa fără de cale, nici de tot să te tânguiești și să te ucizi, ci-ți adu aminte de Avraam, cum voia să înjunghie pe fiul său pentru dragostea lui Dumnezeu și nici n-a suspinat și nici n-a lăcrimat. La fel și Iov, s-a întristat precum se cădea, ca un părinte iubitor de copii, dar nu cum facem noi acum fără de socoteală și cum nu se cade, precum făceau elinii care nu aveau nădejde în Înviere.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 117)

MOARTEA (mângâiere la moartea unui tânăr)

„Spui că n-ai moștenitori, nici că n-ai cui lăsa averile tale? Ce-ai vrea mai degrabă pentru copilul tău: să fie moștenitorul averilor tale sau moștenitorul cerurilor? Ce-ai dori? Să moștenească averi sortite pierii, pe care, peste puțină vreme, are să le lase sau averile cele veșnice și

nepieritoare? Nu-l mai ai tu moștenitor, dar în locul tău îl are Dumnezeu! N-a ajuns împreună moștenitor cu frații lui, dar a ajuns împreună moștenitor cu Hristos”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Dacă a murit păcătos, Dumnezeu a oprit șirul păcatelor; că nici nu l-ar fi luat, înainte de a se pocăi, dacă Dumnezeu știa că are să se pocăiască. Dacă a murit drept, a ajuns în stăpânirea bunătăților cerești. Deci se vede că lacrimile tale nu-s lacrimi de dragoste, ci de patimă fără judecată. Pentru că dacă l-ai iubi pe cel mort, ar trebui să te veselești că a scăpat de valurile din lumea aceasta. Spune-mi, ce câștigăm dacă trăim? Ce e nou și deosebit pe pământ? Nu vedem, oare, că aceleași lucruri se perindă zilnic pe dinaintea ochilor noștri? Zi și noapte, noapte și zi; iarnă și vară, vară și iarnă, și nimic mai mult; și acestea totdeauna la fel; dar nenorocirile, totdeauna altele și tot mai noi. Ai fi vrut ca fiul tău să guste în fiecare zi din ele, să rămână aici, să se îmbolnăvească, să bocească, să se teamă, să tremure; pe unele nenorociri să le sufere, iar de altele să se teamă ca nu cumva să le sufere? Nici aceea nu poți spune, că ar fi fost cu puțină ca fiul tău, călătorind pe acest mare ocean, să fie scutit de tristețe, de griji și de celelalte asemenea acestora.

În afară de acestea, gândește-te și la aceea că n-ai născut un copil nemuritor, și că, dacă n-ar fi murit acum, ar fi suferit asta nu după multă vreme. Nu te-ai săturat de a privi chipul lui? Te vei desfăta de el negreșit dincolo! Dar dorești să-l vezi și aici? Ce te împiedică? Poți să-l vezi și aici, dacă duci o viață curată; pentru că nădejdea celor viitoare este mai limpede decât vederea. Dacă fiul tău ar locui în palatele împărătești, nici când n-ai căuta să-l vezi, odată ce auzi că-i fericit. Pentru ce, dar, îți pierzi cumpătul, mamă, când vezi că fiul tău a plecat să locuiască în niște palate împărătești cu mult mai frumoase decât cele de pe pământ, când te despartți de el numai pentru puțină vreme și mai cu seamă când în locul fiului tău îl ai pe soțul tău? N-ai nici soț? Dar ai mângâiere! Ai pe *Tatăl orfanilor, pe Judecătorul văduvelor* (Ps., 67, 5). Ascultă-l și pe Pavel, care ferește această văduvie și spune: *Iar cea cu adevărat văduvă și rămasă singură și-a pus nădejdea în Domnul* (I Tim., 5, 5). O văduvă ca aceasta este mai prețuită când arată mai multă răbdare. Nu plânge, dar, pentru ceea ce ai să fii încununată, pentru ceea ce ai să primești răsplată! N-ai făcut altceva decât că ai dat înapoi un bun ce ți-a fost încredințat. Nu te mai îngrijora deci; ai depus comoara ta într-o vistierie, în care furii nu pătrund. (...) Acum copilul tău a scăpat de orice schimbare. Dacă rămânea aici poate că era un om cumsecade, dar poate că nu. Nu vezi câți părinți își dezmoștenesc copiii, câți părinți sunt siliți să țină în casă copii mai răi decât cei dezmoșteniți?

Gândindu-ne la toate acestea, să filozofăm. Așa vom face plăcere și celui răposat și ne vom bucura și noi de multe laude de la oameni, iar de la Dumnezeu vom primi răsplățile cele mari ale răbdării și vom dobândi și bunătățile cele veșnice”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 388)

„Și cum este cu puțință, zici tu, a nu jeli, om fiind eu? Dacă te vei gândi cum Patriarhul Avraam, și cum Iov, oameni fiind amândoi, nimic n-au pățit de acestea, și acestea petrecându-se înainte de lege, înainte de har, și înainte de filosofia amânduror acestora; dacă vei gândi bine că el (răposatul) s-a strămutat într-o țară mai bună, și s-a dus la un loc mai bun, și că, în sfârșit, tu n-ai pierdut pe fiul tău, ci l-ai pus într-un adăpost sigur. Și nu mai spune că *de acum nu mă voi mai chema tată*, fiindcă pentru ce nu te mai chemi tată, de vreme ce fiul tău trăiește? Oare nu cumva ai lepădat pe fiul tău? Nu cumva l-ai pierdut? Ba mai cu seamă l-ai câștigat, și mai cu întărire îl ai. Pentru aceea nu numai aici te vei chema tată, ci și în ceruri. Așa că nu ai pierdut dreptul de a te chema tată, ci încă ai câștigat pe acela de a te chema mai mult tată, fiindcă de acum nu te vei mai chema tată al unui copil mort, ci al unui copil nemuritor, al unui ostaș viteaz, care stă întruna în ceruri. Deci dacă copilul tău nu mai este de față, să nu-ți închipui că s-a pierdut. Că nici dacă ar fi plecat în vreo călătorie, nu s-ar fi depărtat de tine împreună cu trupul său și numele lui de fiu al tău. Deci nu lua seama numai la fața celui ce-ți stă înainte, fiindcă îți ațâță dorul de tată, ci mută-ți cugetul de la cel ce-ți stă de față, la cel din ceruri. Nu acesta ce-ți stă de față este copilul tău, ci acela ce a zburat și s-a suit la înălțime nemărginită.

Deci când vezi ochii lui închiși, și gura închisă, și trupul nemișcat, nu-ți închipui că gura aceasta nu va mai vorbi, că ochii aceștia nu vor mai vedea, că picioarele acestea nu vor mai umbla și că toate se vor face întru stricăciune - nu-ți închipui acestea, zic, ci cu totul dimpotrivă; că adică gura aceasta va grăi mai frumos, că ochii lucruri mai mari vor vedea, că picioarele pe nourii vor umbla, că trupul acesta stricăcios, întru nesticăciune se va îmbrăca, și că vei vedea pe fiul tău mai strălucit decât a fost aici pe pământ. Dar dacă te mâhnesc cele ce vezi, apoi zi către tine însuți: *Trupul acesta i-a fost ca o haină și acum a lepădat-o, spre a se bucura de o alta cu mult mai scumpă; trupul acesta este ca o casă ce s-a curățit, spre a se face încă mai frumoasă*. Că precum noi, când voim a curăți casele, nu lăsăm a sta înlăuntru pe cei ce locuiesc acolo, spre a-i scăpa de colb și de vuiet, ci după ce le poruncim a se strămuta din ele pentru un timp scurt, spre a drege în liniște casa, la urmă îi băgăm înlăuntru cu slobozenie - tot așa face și Dumnezeu, căci dărâmându-i cortul cel putred, l-a luat acum în casa lui părintească, ca astfel, când se va zidi

din nou și curăți, atuncea încă mai strălucit să fie. Deci nu zice că s-a pierdut și nu va mai fi, căci ale necredincioșilor sunt aceste graiuri - ci zi că *Doarme și se va trezi. S-a dus pentru o clipă, însă va veni împreună cu împăratul. Și cine oare zice aceasta? Cel ce avea întru sine pe Hristos Care grăia: Că de credem, zice, că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu pe cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu Dânsul* (1 Thes., 4, 14; cf. Rom., 14, 9). Dacă tu cauți pe fiul tău, caută-l acolo unde este împăratul, unde este ceata îngerilor, iar nu în mormânt, nu în pământ, ca nu cumva el ridicându-se atât de mult, tu să rămâi târându-te jos pe pământ.

Dacă vom filosofa astfel, toată scârba de felul acesteia cu ușurință o vom îndepărta de la noi. Iar Dumnezeu îndurărilor și Părintele oricărei mângâieri să mângâie inimile noastre ale tuturor, și ale celor ce au dureri de felul acestora.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, pp. 13-14)

MOARTEA (mângâiere la moartea unuia dintre soți)

„Poate că Dumnezeu ți-a luat soția pentru că vrea să te conducă la înfrânare, pentru că te consideră în stare de nevoie mai mari, de o viață duhovnicească mai înaltă, și de aceea te-a eliberat de legătura căsniciei.

Și tu, femeie care ți-ai pierdut bărbatul, de ce plângi? Nu cumva pentru că ți-ai pierdut ocrotitorul și ai rămas singură pe lume? Niciodată să nu spui așa ceva. Căci nu L-ai pierdut pe Dumnezeu, Care este ocrotitorul nostru, al tuturor. De vreme ce-L ai ca ajutor pe Dumnezeu, n-ai nevoie de nimeni altul. Nu cumva atunci când soțul tău trăia nu tot Dumnezeu era Cel care vi le dădea pe toate? Așa să te gândești, și să spui precum David: *Domnul este luminare mea și mântuirea mea; de cine mă voi teme? Domnul este ocrotitorul vieții mele; de cine mă voi înfricoșa?* (Psalmi 26, 1). De-acum Acesta, *Părinte al orfanilor și judecător al văduvelor* (Psalmi 67, 5), îți va purta de grijă mai mult decât ți-a purtat mai înainte.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 91-92)

MOARTEA (mângâiere pentru cei întristați de moartea cuiva drag)

„De ce jalești pe copilul tău? De ce pe bărbatul tău? *Pe cel dintâi, zici, fiindcă nu m-am bucurat de el, și pe cel de-al doilea, fiindcă nădăjduiam a*

*mă bucura mult prin conviețuirea cu el. Dar, dacă tu credeai că copilul sau bărbatul tău te-ar fi putut face fericită, și nu Dumnezeu, nu vezi că prin aceasta arăți necredință în Dumnezeu? Cum nu-l vei mânii prin purtarea ta? Apoi tocmai de aceea El ia pe mulți dintre cei vii, ca astfel să nu mai fii legată cu dâșii într-atât, încât să-ți pui toată nădejdea în ei. Dumnezeu este oarecum gelos, El voiește a fi iubit mai mult decât toate celelalte, și aceasta din cauză că și El ne iubește foarte mult. Voi știți, că acesta e obiceiul celor ce iubesc cu patimă, că sunt foarte geloși, și ar prefera mai degrabă să-și piardă sufletul, decât să nu poată izbuti cu cel iubit. Și tocmai pentru aceste cuvinte l-a luat Dumnezeu. Fiindcă dacă n-ar fi așa, apoi atunci din ce cauză, spune-mi, nu erau în vechime văduvii, nici copiii morți prea de timpuriu? De ce a lăsat pe Avraam și pe Isaac ca să trăiască atâta timp? Fiindcă chiar și trăind ei preferau pe Dumnezeu, și pe Dânsul Îl cinsteau înaintea tuturor. I-a poruncit Dumnezeu: *Jertfește!*, și el nu s-a împotrivit. De ce a lăsat pe Sara ca să ajungă în bătrânețe adâncă? Pentru că, chiar și în viață fiind, ea asculta de Dumnezeu mai mult decât de sine.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia VI, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, pp. 224-225)*

„Deci și acum, dacă tu iubești pe Dumnezeu mai mult decât pe bărbat, chiar dacă ți l-ar lua pe acesta, nu vei simți jalea. De aceea și fericitul Iov nu a pățimit așa de tare, când a auzit că fără de veste au murit toți feciorii și fetele sale, fiindcă el iubea pe Dumnezeu mai mult decât pe copiii săi. Când Cel iubit trăia, nu putea să-l întristeze pe el pierderea copiilor. Ce spui, femeie? Copilul și bărbatul tău te protejau, și Dumnezeu oare nu te va proteja și apăra? Cine ți-a dat ție și pe unul ca și pe celălalt? Oare nu tot El? Și pe tine cine te-a făcut? Oare nu tot El? Cel ce face din ceea ce nu este, Cel ce ți-a dat sufletul și a sădit în el cugetul, Cel ce te-a învrednicit de a-L cunoaște, Cel ce pentru tine n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său Cel Unul Născut, oare nu te va cruța și nu te va apăra? Oare te-ar putea apăra și cruța mai mult bărbatul tău? Și de câtă urgie nu sunt vrednice aceste cuvinte?” (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia VI, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 226)

„Când aduci aici un mort, nu plânge. Nu-l duci la moarte, ci la somn. Îți este de ajuns numele ca să-ți aline durerea. Vezi unde-l duci? În cimitir, într-un loc unde se doarme. Vezi și când îl duci? După moartea lui Hristos, când s-a tăiat puterea morții. Așa că și locul și timpul îți alină jalea și durerea. Mai cu seamă femeilor li se potrivesc cuvintele acestea, pentru că

ele sunt mai slabe de inimă, pentru că ele cad ușor doborâte de durere. Dar numele locului acestuia le este leac bun durerii lor.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 81)

„Vezi cum o rudă de-a ta a plecat din această lume? Nu te înspăimânta, nu jeli, nu-ți zdrobi inima. Adună-ți mintea, cercetează-ți conștiința și gândește-te că peste puțină vreme te va aștepta și pe tine același sfârșit.

Dar mortul, îmi vei spune, putrezește, se face țărână. Tocmai de aceea trebuie să te bucuri mai mult. Când cineva vrea să rezidească o casă, care s-a învechit și e gata să se prăbușească, după ce mai întâi îi scoate afară pe cei ce locuiesc într-însa, o dărâamnă din temelii și construiește alta mai bună. Și când se întâmplă asta, locuitorii ei nu se întristează pentru că au ieșit din casa veche, ci sunt mai mulțumiți. Nu-i interesează, vezi bine, dărâmarea până la temelii, pe care o văd cu ochii lor, întrucât se gândesc la noua și frumoasa clădire care se va rezidi, deși încă n-o văd.

La fel face și Dumnezeu. Când vine vremea ca trupul nostru să fie nimicit mai întâi scoate sufletul, care locuiește într-însul, ca și cum l-ar scoate dintr-o casă veche și gata să se prăbușească, pentru a-l așeza iarăși cu slavă și mai mare în casa nouă care se va clădi.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 92-93)

„Dar trebuie și pentru aceasta a te bucura: că s-a tăiat răutatea lui. Iar de este drept trebuie mai mult a te veseli căci cele ale lui sunt întărire și s-a izbăvit de nearătarea de ce era să fie.

Și de este tânăr, trebuie a te bucura fiindcă degrabă s-a izbăvit de răutățile acestei vieți. Iar de este bătrân, fiindcă lucrul ce se pare că este poftit de ajuns și cu sațiu luându-l s-a dus”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 524)

MOARTEA (rugăciunile și milosteniile pentru cei chemați la Domnul)

„Pentru ce după înmormântare chemi pe săraci la praznic? Pentru ce rogi pe preoți să facă rugăciuni pentru cel mort?

- Ca să se ducă răposatul la loc de odihnă, îmi răspunzi, ca să se milostivească de el dreptul Judecător”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 386)

„- Dar cui voi lăsa hainele, mă poți întreba, cui casele, cui robii și moșiile?

- Tot fiului tău! Și le va stăpâni cu mai multă siguranță decât dacă ar trăi! Nu-i nici o piedică. Dacă barbarii ard odată cu morții și averile lor, cu mult mai mult este drept ca tu să trimiți odată cu cel răposat averile lui, nu ca să ajungă cenușă, ca averile barbarilor morți, ci ca să-l îmbrace cu mai multă slavă. Dacă a plecat cu păcate, ca să i se ierte păcatele; dacă a plecat drept, ca să-i fie adaos de plată și răsplată”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Vreți să cinstiți pe morți? Faceți tocmai altceva ce n-aveți obiceiul să faceți: împraștiați milostenii, faceți fapte bune, jertfe, aduceți darul Jertfei Sfântului nostru Altar al Bisericii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXII, 5, p. 319)

„Dacă te-ar chema cineva la masa cea după jelanie, adică la praznic sau pomană²⁹², nimeni nu s-ar împotrivi, fiindcă o lege omenească este care poruncește aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 295)

„... a-l ajuta trebuie, chiar de-ar fi așa, iar nu a-l plânge; a face pentru dânsul rugăciuni, și cereri, și milostenii, și prinoase. Căci nu degeaba s-au pus acestea, și nici că în zadar facem pomenire la sfintele Taine pentru cei duși de la noi, și pentru dânșii ne apropiem de sfântul jertfelnic, rugându-ne Mielului celui de stă de față, celui ce a ridicat păcatul lumii – ci pentru ca prin aceasta să li se aducă vreo mângâiere. Și nici în zadar strigă cel ce stă înaintea jertfelnicului în vreme ce se săvârșesc înfricoșatele taine: *Pentru toți cei adormiți întru Hristos și pentru cei ce fac pomenire de dânșii*. Că cele ale

²⁹² Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Expresia din original, εἰς περίδειπνον σε καλέσῃ μετά τὸ πένθος, ne arată lămurit că obiceiul de a face praznic după înmormântarea celui adormit este tot așa de vechi ca și creștinismul. Acest obicei este creștinesc și frumos, însă pe la orașe aproape că a dispărut cu totul și se mai păstrează numai pe la țară. (n.s 1, p. 295)

noastre nu sunt doar scenă de teatru – să nu fie una ca aceasta! – ci toate acestea se săvârșesc după porunca Duhului Sfânt.

Deci iubiților, să îi ajutăm, și pomenire să facem pentru dânșii. Căci dacă pe fiii lui Iov îi curăța jertfa tatălui lor, pentru ce să te îndoiești că, făcând și noi jertfe pentru cei duși de aici, nu li se va aduce vreo mângâiere? Dumnezeu obișnuiește a acorda har și celor pentru care ne rugăm, iar aceasta ne-o arată Pavel, zicând: *Ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea, ca pentru darul cel către noi din partea multor fețe, prin mulți să se înmulțească pentru noi* (2 Cor. 1, 11). Să nu ne îngreuiem ajutând pe cei răposați, aducând pentru dânșii prinoase și cerând a se săvârși rugăciuni pentru dânșii, căci ne stă de față jertfa de curățirea obștească a lumii întregi. Pentru aceea tocmai îmbărbătându-ne atunci, ne rugăm pentru lumea întreagă și-i chemăm împreună cu mucenicii, cu mărturisitorii, cu preoții, fiindcă un trup suntem cu toții, chiar dacă unele mădulare ar fi mai strălucite decât altele; și este cu puțință a le câștiga din toate părțile iertarea păcatelor lor, prin rugăciuni, prin darurile ce le aducem și prin ajutorul celor ce-i chemăm pentru dânșii. Deci pentru ce ești tristă, pentru ce plângi, când îți este cu puțință a câștiga pentru cel răposat atâta ajutor pentru iertarea păcatelor lui?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, p. 451)

„Pe unii ca aceștia (pe cei păcătoși - n.n.) îi vom plânge și îi vom ajuta după puterile noastre; vom găsi vreun ajutor fie cât de mic să le dăm. Deci îi ajutăm și îi vom ajuta. Cum și în ce fel? Rugându-ne pentru ei, punându-i și pe alții să se roage, dându-le săracilor milostenie pentru sufletele lor. Faptul în sine are oarecare mângâiere sufletească, pentru că ascultă ce spune Dumnezeu: *și cetatea aceasta o voi apăra pentru Mine și pentru David, robul Meu* (4 Rg., 20, 6). Dar dacă numai amintirea unui drept a avut atâta putere, atunci, dacă se mai fac și milostenii pentru cel răposat, cum să nu aibă nici o putere? Nu degeaba s-a orânduit de către apostoli să se facă pomenire la sfintele și înfricoșătoarele Taine pentru cei mutați de la noi; au știut ei că mult folos vor avea și mult ajutor vor căpăta cei morți. Pentru că, iubiților, când întregul popor stă cu mâinile ridicate către Dumnezeu, când tot clerul se roagă, când înfricoșătoarea Taină stă în față, atunci cum să nu se împlânzească Dumnezeu când ne rugăm pentru ei? Însă acest lucru se face pentru cei care au murit în credință, pe când catehumenii nu se vor învrednici de o astfel de mângâiere, ci vor fi lipsiți de orice ajutor de acest fel, în afară de unul singur. Despre care ajutor este vorba? Este îngăduit a se

face milostenie săracilor pentru ei - și prin aceasta li se va aduce oarecare mângâiere - fiindcă Dumnezeu voiește a ne folosi pe toți.

De ce oare a poruncit să ne rugăm pentru pacea și bunăstarea a toată lumea? De ce pentru toți oamenii? Deși printre aceia pe care-i pomenim sunt și hoți, sunt și profanatori de morminte, sunt și tâlhari, sunt și alții care gem sub povara a mii de rele; și cu toate acestea ne rugăm pentru toți, căci poate va fi și pentru ei vreo întoarcere, vreo ușurare a suferințelor lor (...)" (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 72-73)

„Chiar dacă Noe, Iov și Daniil ar vedea pe rudele lor în acest loc de pedeapsă, nu ar cuteza să mijlocească pentru dânșii (din iad – n.n.), nici n-ar putea să le întindă vreo mână de ajutor (Iez. 14, 14). De aceea, nimeni, care nu este bun, nu poate nădăjdui după moarte o soartă bună, chiar de ar număra mii de sfinți între strămoșii săi, căci fiecare, zice Apostolul, *va lua după cum a lucrat în viața cea trupească, ori bine, ori rău* (II Cor. 5, 10). Aceste cuvinte, iubiților, trebuie să străbată în auzul nostru și să ne facă mintoși." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 22)

„Dacă copilul era păcătos, să te bucuri că a încetat să mai păcătuiască și n-a adăugat o mai mare povară de răutate în sufletul său. De vreme ce n-ai putut să-l ajuți cât trăia, pentru că n-a ascultat de povețele tale, acum îl poți ajuta; ou cu lacrimi și jale, ci cu rugăciuni și milostenii și prescuri. Acestea au fost stabilite de Sfinții Apostoli nu întâmplător, ci cu iluminarea Sfântului Duh. Preotul, în fața sfântului jertfelnic, când săvârșește înfricoșătoarele Taine ale lui Hristos, îi pomenește nu numai pe cei vii, ci și pe cei morți, așa încât sufletele lor se ușurează. Și când noi aducem pentru ei prescuri la biserică sau dăm milostenie săracilor le oferim o mângâiere, oricât de păcătoși ar fi fost." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 97)

„Că putem, cu adevărat putem, de vom voi, să-i facem lui ușoară munca. Dacă vom face rugăciuni neîncetate pentru dânsul, dacă vom da milostenie, măcar de va fi acela nevrednic, pe noi ne va asculta Dumnezeu. Dacă pentru Pavel a mântuit pe alții, și prin alții milostivește, cum nu va face aceasta și pentru noi? Din banii aceluia, dintru ai tăi, de unde voiești, ajută-i! toarnă untdelemn, iar mai vârtos, apă! Nu are milosteniile sale să arate? Măcar ale rudeniilor!

Nu are milosteniile cele făcute de dânsul? Măcar cele pentru dânsul!

Așa cu îndrăzneală se va ruga pentru el atunci femeia, fiindcă a dat preț de izbăvire pentru el.

Pe cât s-a făcut vinovat de mai multe păcate, pe atâta are trebuință de mai mare milostenie. Și nu numai pentru aceasta, ci fiindcă nici n-are milostenia puterea cea deopotrivă acum, ci mult mai de jos. Că nu este deopotrivă a face cineva el singur milostenie, și altul pentru dânsul. Fiind dar că ea așa este mai puțină, să o facem mai mare cu mulțimea. Nu la mormânturi, nu la cele de îngropare să ne îndeletnicim. Pune împrejur văduve. Aceasta este prea mare datorie de îngropare. Spune numele. Tuturor poruncește să facă pentru dânsul rugăciuni și cereri. Va îmblânzi aceasta pe Dumnezeu, deși nu printr-însul, dar pentru dânsul altul se face pricinuitor de milostenie. Și aceasta este dogmă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Văduve stând împrejur și plângând, nu numai din moartea cea de acum, ci și din cea viitoare pot să răpească.

Mulți s-au folosit și din milosteniile cele făcute de alții pentru dânșii. Că deși nu desăvârșit s-au slobozit, însă oarecare mângâiere au aflat”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 522)

„Nu în zadar se fac Liturghiile pentru cei ce se duc din viață! Nu în zadar rugăciunile! Nu în zadar milosteniile! Acestea toate Duhul le-a rânduit, voind să ne folosim noi unii prin alții. Căci vezi: se folosește acela prin tine, te folosești tu prin acela! Ai defăimat banii îndemnându-te a face ceva viteaz. Și tu te-ai făcut lui pricinuitor de mântuire, și el ție de milostenie. S nu te îndoiești pentru aceasta că te vei folosi cu ceva bun. Nu simplu strigă diaconul pentru cei ce au adormit întru Hristos, și pentru cei ce săvârșesc pomenirile pentru dânșii. Că nu este diaconul cel ce sloboade acest glas, ci Duhul, nu cel sfânt, ci Darul zic.

Ce zici? În mâini este Jertfa și toate sau înainte gata. De față sunt Îngerii, Arhanghelii. De față este Fiul lui Dumnezeu, cu atâta cutremur stau toți. Stau de față aceia strigând și toți tac, și socotești că în zadar se fac cele ce se fac. Prin urmare și celelalte în zadar, și cele ce pentru Biserică se aduc și cele ce pentru preoți, și cele ce pentru plinirea ei? – Să nu fie! – ci toate cu credință se fac.

Ce socotești a se aduce jertfă pentru mucenici, a se chema în ceasul acela? Măcar mucenici de vor fi, măcar pentru mucenici, mare cinste este a se numi Stăpânul fiind de față, moartea aceea săvârșindu-se Jertfa cea înfricoșată, Tainele cele nespuse! Că precum când șade împăratul, câte va voi cineva, săvârșește, iar după ce se va scula oricâte va zice, în zadar va

grăi – tot astfel și atunci, până când sunt puse înaintea Tainele prea mare cinste este tuturor a se învrednici de pomenire.

Căci vezi! Se vestește atunci Taina cea înfricoșată, cum că pentru lume S-a dat pe Sine Dumnezeu; împreună cu minunea aceea în bună vreme îi aduce Lui aminte de cei ce au greșit. Că precum când se prăznuiesc biruințele împăraților, atunci se laudă și câți au fost părtași de biruință, și se slobozesc și câți sunt în legături pentru vremea prăznuirii. Iar după ce va trece vremea cel ce nu s-s folosit, nu mai dobândește nimic – tot astfel și aici: vremea aceasta este a laudelor celor de biruință. *Că de câte ori veți mânca pâinea aceasta, moartea Domnului vestiți. Deci să nu ne apropiem așa de simplu. Nici să socotim că acestea se fac cum s-ar întâmpla.*

Apoi și alta: pomenim pe mucenici, și aceasta este spre încredințare, cum că nu a murit Domnul. Ci acesta este semn că s-a omorât moartea, că El a fost mort!

Acestea știindu-le, să aflăm câte mângâieri putem celor ce s-au dus din viață, în locul lacrimilor, în locul vaietelor, în locul mormânturilor: milosteniile, rugăciunile, Liturghiile – pentru ca și aceia și noi să dobândim bunătățile cele făgăduite”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 524)

„Că de este păcătos cel ce a murit și multe a greșit lui Dumnezeu, (...) pentru el să facem pe cele ce pot să-i pricinuiască vreo mângâiere lui, precum milostenii și Liturghii”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 524)

„Voiești să cinstești pe cel ce s-a dus din viață, în alt fel cinstește-l, adică făcând milostenii, faceri de bine, Liturghii”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 525)

„Să nu plângi, ci să te rogi lui Dumnezeu cu rugăciuni și cu milostenii, să dai preoților să-i facă liturghii, că așa a poruncit Apostolul să se facă pomeniri pentru cei morți, chiar drepti de sunt sau păcătoși, de vreme ce pe copiii lui Iov jertfa tatălui lor îi curăța; (...) liturghiile sunt mare mângâiere celor ce se muncesc în iad; și să nu plângem fără de socoteală pe toți morții, ci numai pe aceia să-i plângem care au murit în avuție și n-au făcut nici o milostenie la săraci, să dea pentru suflet din avuția lor ce au avut, pe aceștia să-i plângem deosebi și cu toți frații noștri, nu numai o zi sau două, ci toată viața să le ajutăm cu cât ne este puterea și încă și altora să ne rugăm să facă rugăciuni și liturghii pururea.” (*Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 117)

„În sfârșit, din toate ajutoarele pe care le dăm noi sufletelor morților noștri, nici unul nu se compară cu acela pe care li-l aduce Sfânta Jertfă a Altarului. O, scenă nepovestită! O, incomparabilă eficacitate! Ne strigă nouă diaconul: *încă ne rugăm pentru cei adormiți în Hristos...* Nu vocea diaconului este aceasta, ci cea a Duhului Sfânt. În mâini este Trupul și toate stau gata; aici sunt îngerii și arhanghelii; de față este Fiul lui Dumnezeu, toate stau cu groază; stau acelea strigând, toate tac. Vai! Nu fără îndoială și glasul sângelui și această rugăciune divină și meritul unei asemenea jertfe, cu care mii de lumi ar fi răscumpărate, nu vor fi în zadar prezentate la tronul Celui Prea Înalt.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 433)

„Chiar noi înșine putem să intervenim în favoarea morților. Cum? Prin rugăciune, prin milostenie, prin sfânta jertfă a altarului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 547)

MOAȘTELE (Dumnezeu ne-a lăsat spre mângâiere și folos, moaștele sfinților)

„Arătând Iubitorul de oameni, Dumnezeu, într-o deosebită purtare de grijă față de neamul omenesc, nu a plăsmuit numai toată zidirea, nici n-a întins doar cerul și marea, ori a aprins soarele și a făcut să strălucească luna, nici doar a dăruit pământul spre locuire și ne-a pus la îndemână toate ale pământului spre hrănirea și vierea trupurilor noastre, ci ne-a dăruit și moaștele sfinților mucenici. Iar El, primindu-le sufletele – căci zice Scriptura: *sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu* (Înt. Sol., 3, 1) – ne-a lăsat nouă până acum, ca mângâiere și încurajare, trupurile lor, încât noi, venind la mormintele acestor sfinți, să ne ridicăm spre râvna și imitarea lor și văzându-le, să ne aducem aminte de faptele lor și de răsplătirile puse deoparte pentru aceste fapte.

Mare folos avem de aici pentru sufletele noastre, dacă suntem treji²⁹³. Căci nici un cuvânt nu poate să ne învețe, nici să ne ducă spre înțelepciune și spre disprețuirea celor din viața aceasta, cum pot pătimirile mucenicilor, vestind cu glas mai strălucitor decât al trâmbiței și arătând tuturor prin fapte

²⁹³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Eficacitatea harului dumnezeiesc depinde de trezvia noastră, altfel ne putem împărtăși și frecvența Biserica de mii de ori, putem merge de zeci de ori în pelerinaje la moaștele sfinților, fără să realizăm nici un progres. (n.s. 3, p. 106)

mărimea răsplătirii pentru ostenele de aici și covârșirea darurilor primite²⁹⁴. Pe cât pălește cuvântul înaintea faptei, pe atât cele spuse de noi pălesc în fața învățaturii acestor sfinți.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 105-106)

MOAȘTELE (- comoară de mii de bunătăți)

„Ați văzut cât de puternic e glasul mucenicilor chiar când mucenicii tac? De asta a lăsat Dumnezeu între noi trupurile lor. De asta cei care au biruit cândva nu s-au desfăcut în pământ nici acum; au îndurat muncile cu atâta vreme înainte, dar trupurile lor n-au putrezit; n-au putrezit încă, pentru tine și pentru folosul tău, pentru ca gândindu-te la atletul acela să ți se înflăcăreze sufletul spre a porni pe același drum. Mucenicii n-au nici o pagubă din această amânare; dar tu ai foarte mare folos de pe urma neputrezirii trupurilor mucenicilor. Mucenicii vor primi prefacerea aceasta mai târziu, chiar dacă n-au primit-o acum.

Dacă Dumnezeu ar fi luat din mijlocul nostru trupurile mucenicilor, ne-ar fi lipsit pe noi de mult îndemn și de mare mângâiere, într-adevăr, foarte mult îndemn și foarte mare mângâiere primesc toți oamenii de la mormintele acestor sfinți. Voi sunteți martori spuselor mele.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 451)

„Raclele mucenicilor nu sunt altceva decât porturi sigure, izvoare cu ape duhovnicești, comori pline de bogății ce nu pot fi jefuite, nici istovite vreodată. Și după cum porturile dau multă siguranță corăbiilor izbite de valuri multe, când se adăpostesc în sânurile lor, tot așa și raclele mucenicilor dau multă liniște și siguranță sufletelor noastre izbite de grijile lumești, când vin alături de ele. Și după cum izvoarele de apă rece înviorează trupurile cele ostenite și arse de sete, tot așa și raclele mucenicilor răcoresc sufletele cele aprinse de patimi rușinoase; numai vederea lor stinge pofta cea rușinoasă, invidia ce încolțește, mânia ce clocotește și orice altă patimă care ar tulbura sufletul nostru.”

²⁹⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: În sfintele moaște se vădesc realitatea și adevărul cuvintelor lui Hristos. (n.s. 4, p. 106)

(*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 452)

„... chivotul acesta sfânt, trupul mucenicului, iar trupul acesta îl avem până în ziua de azi și ne este comoară de mii de bunătăți.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 483)

„Vindecare de trupuri beteșugite, iertare de păcate, pieire de răutate, iertare de boli sufletești, rugăciune stăruitoare, îndrăznire către Dumnezeu, toate, roade duhovnicești, pline de bunătăți cerești. Roadele acestea se culeg mereu, și mereu cresc la loc, niciodată nu părăsesc pe cei ce le cultivă. Pomii cei sădiți în pământ dau rod o dată pe an; iar dacă nu-s culeși, când vine iarna, își pierd frumusețea lor, iar roadele se strică și cad. Moaștele sfinților, însă, nu știu nici de iarnă, nici de vară, nici de silnicia vremii și nici n-ai să le vezi vreodată lipsite de roade, ci totdeauna, cu toată frumusețea lor. Nu le atacă stricăciunea, nici schimbarea vremurilor. Câți n-am cules mii și mii de vindecări din această sfântă raclă (a sfântului mucenic Iulian - n.n.) de când s-a sădit trupul acesta în pământ, și rodul n-a pierit! S-au secerat lanurile, dar spicele nu s-au terminat! S-a scos apa din izvoare, dar vanele de apă n-au secat; ci curg, curg mereu și nu se opresc, și, lucru de minune, apa ce izvorăște e totdeauna mai multă decât cea luată. Moaștele sfântului nu fac numai minuni, ci ne îndeamnă să și filosofăm. De ești bogat, de te mândrești și dacă-ți este sufletul plin de îngâmfare, îndată-ți potolești mândria și-alungi îngâmfarea când vii aici, când vezi pe mucenic, când te gândești ce mare-i bogăția lui față de bogăția ta, și pleci de-aici cu multă sănătate-n suflet. Dacă ești sărac și te socoți disprețuit, îți râzi de bani și de averi când vii aici și vezi averea mucenicului, și, plin de multă înțelepciune, așa te duci acasă! Și dacă ar veni asupra ta necazuri, pagube, bătăi, vei căpăta de aici iarăși destulă mângâiere când ai să vezi că tu nicicând n-ai suferit atât cât a suferit acel sfânt mucenic. Văzut-ai cât de multe sunt roadele acestor rădăcini? Văzut-ai că sunt duhovnicești? Că se ating chiar de suflet?” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 485)

„Bărbați care și după moartea lor dau multă siguranță orașelor care îi au! Da, trupurile acestor sfinți ne apără orașul mai bine ca un zid de diamant, care este un zid de nesfârâmat. Ca niște stânci înalte,

așezate pretutindeni în fața orașului, trupurile acestor sfinți nu zdrobesc numai atacurile dușmanilor văzuți, ci și uneltirile dracilor celor nevăzuți, răstoarnă toată meșteșugirea diavolului și o spulberă tot atât de ușor pe cât de ușor răstoarnă și dărâmă un bărbat ceea ce zidesc copiii în joacă. Mașinile de război și alte mijloace de luptă și de apărare făcute de oameni, cum sunt zidurile, șanțurile, armele, mulțimea de ostași și toate câte au fost născocite pentru siguranța locuitorilor orașului, pot fi nimicite de dușmani cu alte mașini de război, mai multe și mai bune. Dar când un oraș este întărit cu trupurile sfinților, de-ar cheltui dușmanii bani cu nemiluita, nu vor putea pune în fața orașului mașini de război de aceeași putere. Averele acestea, iubiților, nu ne e de folos numai împotriva atacurilor oamenilor, nici numai împotriva vicleniei dracilor, ci ne este de folos și când Stăpânul nostru obștesc se mânia pe noi pentru mulțimea păcatelor noastre. Atunci, punând înaintea trupurilor sfinților, vom putea iute să-L facem milostiv spre orașul nostru. Dacă oameni vestiți, pe vremea strămoșilor noștri, au fost mângâiați de Dumnezeu când au pus înaintea numelui unor sfinți bărbați, când au alergat la numele lui Avraam, Isaac și Iacov, și au dobândit mare folos din pomenirea acestor nume, cu mult mai mult noi vom putea să ni-L avem pe Dumnezeu milostiv, blând și îndurător, când vom pune înaintea nu numai numelui, ci și trupurile celor ce-au luptat. Că nu sunt o lăudăroșenie cuvintele mele, o știu și cei din oraș, și cei veniți din altă parte; cu toții știu cât e de mare puterea sfinților acestora și cu toții dau mărturie de spusele mele; cunosc, din proprie experiență, trecerea pe care o au acești sfinți înaintea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 510-512)

MOAȘTELE (în sfintele moaște sălășluiește harul lui Dumnezeu)

„Un om ca toți oamenii nu poate săvârși minuni după moarte; mucenicul însă poate săvârși multe și mari minuni; nu pentru ca să ajungă acela mai strălucit - că el n-are nevoie de slavă de la oameni, ci ca tu, necredinciosule, să afli că moartea mucenicilor nu este moarte, ci început de viață mai bună, începătură de viață mai duhovnicească, mutare de la cele mai mici la cele mai bune. Nu te uita la aceea că trupul mucenicului stă gol, lipsit de lucrarea sufletească, ci uită-te la aceea că se află în el o altă putere mai mare decât sufletul, harul Sfântului Duh, dând tuturor dovezi despre înviere prin minunile pe care

le face. Dumnezeu a dăruit trupurilor moarte și prefăcute în pulbere o putere mai mare decât tuturor trupurilor vii.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 294)

MOAȘTELE (sfinte - spaima demonilor)

„Nu ne temem noi atât de tare când se sloboade trăsnet din cer, cât înfricoșa trupul muceniței, mai grozav ca trăsnetul, falangele demonilor.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 366)

„Ia un îndrăcit plin de furii și du-l la mormântul acela sfânt, unde sunt moaștele mucenicului, și-l vei vedea cum sare și fugă. Ca și cum ar călca pe jăratec, așa o ia la fugă de îndată, chiar din pridvor, neîndrăznind să se uite la racla aceea.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 480)

„Când vezi un demonizat zăcând cu fața la pământ lângă mormântul mucenicului și sfâșiindu-se adeseori singur, să nu vezi în el altceva decât capul tăiat al diavolului, încă și acum stau aceste arme lângă ostașii lui Hristos. Și după cum împărații îngroapă pe eroi cu armele lor, tot așa și Hristos i-a îngropat pe mucenici cu armele lor, pentru ca să arate, chiar înainte de înviere, toată slava și toată puterea sfinților.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 494)

„Și-ai să vezi mulți îndrăciți locuind prin pustietăți și în morminte; dar de locurile în care-s îngropate oasele mucenicilor fug ca de foc și de osândă cumplită și propovăduiesc cu voce tare puterea cea din lăuntru care-i biciuiește.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 501)

MOAȘTELE (cinstirea sfintelor moaște)

„Numesc trupurile sfinților și izvoare, și rădăcini, și miruri duhovnicești.

-Pentru ce?

-Pentru că izvorul, rădăcina și mirul, adică parfumul, nu-și îngrădesc însușirile lor numai la ele, ci le răspândesc la mare depărtare în jurul lor. De pildă, izvoarele izvorăsc multă apă, dar nu țin apele în sânul lor, ci dau naștere la râuri care curg mai departe și se întâlnesc cu marea. Și așa, izvoarele, ca o mână întinsă, îmbrățișează prin prelungirile lor apele mărilor. La fel, rădăcinile plantelor și ale arborilor stau ascunse în șanțurile pământului; dar puterea lor nu rămâne jos în pământ; mai ales aceasta e însușirea viței de vie care se agață de copacii înconjurători. Când coardele viței de vie se agață de ramurile de sus ale copacilor, târându-se pe ele, se întind până la mare depărtare și fac prin desišul frunzelor lor un acoperiş întins. Asta e și însușirea mirurilor, a parfumurilor. Parfumurile sunt păstrate în casă, dar adeseori mirosul lor plăcut se răspândește prin ferestre pe ulițe, pe străzi, în piață și vestește trecătorilor calitatea parfumurilor din casă. Dacă izvorul și rădăcina, dacă natura plantelor și a aromatelor au atâta putere, apoi cu mult mai mult trupurile sfinților.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 388*)

„Deschide ochii credinței și vezi puterea lui Dumnezeu care stă alături de ei, vezi harul Domnului care-i îmbracă, vezi slava luminii cerești care-i acoperă.” (*Omilia I la Sfinții Macabei și la maica lor, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 412*)

„Stai lângă mormântul mucenicului, dă drumul acolo la izvoare de lacrimi, zdrobește-ți inima, ia și binecuvântare de la mormânt! Ia binecuvântarea aceasta apărătoare în rugăciunile tale! Ai în minte neconținut istoria pătimirilor mucenicului! Îmbrățișează coșciugul mucenicului! Stai lipit de racla lui! Izvorăsc multă binecuvântare nu numai osemintele mucenicilor, ci și mormintele lor, și coșciugele lor!” (*Omilie la Mucenici, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 474*)

„Fiindcă și acești sfinți mucenici – deoarece au cugetat cele de sus și au disprețuit cele de pe pământ și le-au căutat pe acelea – au avut parte și de acelea și se bucură în fiecare zi și de cinstea de aici, chiar dacă nu au nevoie de aceasta, o dată ce au disprețuit-o. dar pentru folosul nostru primesc ei

cinstea din partea noastră, chiar neavând nevoie de ea, pentru ca noi să putem primi rodul binecuvântării lor.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. Cateheze baptismale, p. 111*)

MOAȘTELE (închinarea înaintea moaștelor sfinte - folosul)

„...picioarele, să le îndeletnicim nu la teatru, hipodrom și spectacole vătămătoare, ci la biserică, la mănăstiri, la raclele sfinților mucenici, pentru ca, dobândind de la ele binecuvântare, să nu cădem în cursele diavolului”. (*Omilia la Facere, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 175*)

„Într-adevăr, de stai lângă racla unui sfânt, îți dai seama bine cum lucrează îndată puterea sfântului. Vederea raclei îți izbește sufletul, ți-l zguduie, ți-l trezește și te face să simți că cel ce se află în raclă stă lângă tine, te vede și se roagă împreună cu tine. Apoi, după ce ai fost cuprins de astfel de simțăminte, te umpli de râvnă pentru credință și pleci alt om de lângă racla sfântului.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini, XI, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 325*)

„Să venim, deci, neconținut la ei, să ne atingem de racla lor și să îmbrățișăm cu credință moaștele lor, ca să luăm binecuvântare de la ei. După cum ostașii, când își arată rănilor ce le-au primit în războaie, vorbesc cu îndrăznire cu împăratul, tot astfel și mucenicii aceștia, când țin în mâini capetele ce li s-au tăiat și le înfățișează, pot să dobândească îndată de la împăratul cerurilor tot ce voiesc.

Așadar, cu multă credință, cu multă râvnă să ne ducem acolo pentru ca, primind multe și mari comori și de la vederea mormintelor acestor sfinți și de la auzirea luptelor lor pentru credință și de pretutindenea, să putem termina după plăcerea lui Dumnezeu călătoria acestei vieți și să ajungem cu multă încărcătură la limanul acela și să dobândim împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuvenin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 361*)

„Moaștele sfinților sunt pline de har duhovnicesc. Dacă pe vremea lui Elisei s-a întâmplat aceasta, că un mort atins de oasele lui Elisei a sfărâmat legăturile morții și s-a întors iarăși la viață, cu atât mai mult acum, când harul este mai îmbelșugat, când lucrarea Duhului este mai multă, poți dobândi de la moaștele sfinților multă putere dacă te atingi de ele cu credință. De asta Dumnezeu ne-a și lăsat moaștele sfinților! A vrut să ne facă să avem aceeași râvnă ca și ei, a vrut să ne dea un liman și o mângâiere tare în necazurile ce se pogoară neconținut asupra noastră.

De aceea vă rog pe voi toți, fie de sunteți supărați, fie de sunteți bolnavi, fie de sunteți în necazuri, fie de sunteți în vreo altă greutate lumească, fie de sunteți în adâncul păcatelor, veniți aici cu credință! Toate aceste greutăți și necazuri vor fi lăsate aici și veți pleca cu multă bucurie, ușurându-vă cugetul numai din privirea acestor sfinte moaște. Dar, mai bine spus, nu este nevoie să vină aici numai cei necăjiți și amărâți, ci și cei fericiți, cei înconjurați de slavă, cei cu putere, cei ce au îndrăznire multă către Dumnezeu; nici aceștia să nu disprețuiască folosul! Venind aici și văzând pe Sfântul acesta, nemișcătoare le vor fi bunătățile; gândindu-se la faptele mari ale acestui Sfânt, își vor umili sufletul și nu vor lăsa să li se îngâmfe cugetul din pricina faptelor mari săvârșite. Nu-i puțin lucru să nu te mândrești cu faptele tale bune, când faci fapte bune! Nu-i puțin lucru să știi să fii smerit când ești plin de bunătăți. Este, deci, tuturor de folos comoara aceasta! Este un loc de scăpare cum nu se poate mai potrivit! Celor ce-au greșit, ca să scape de ispite; celor ce le merge bine, pentru ca bunătățile să rămână trainice; celor bolnavi, ca să se facă sănătoși; celor sănătoși, ca să nu se îmbolnăvească.

Gândindu-ne la toate acestea, să punem mai presus de toată desfătarea, de toată plăcerea, șederea aici lângă moaștele Sfântului; pentru ca totodată bucurându-ne și folosindu-ne, să putem, cu rugăciunile sfinților, să fim și dincolo împreună trăitori și împreună viețuitori cu acești sfinți prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia, V, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 384*)

„Cu această dragoste înflăcărată să îngenunchem înaintea moaștelor lor, să îmbrățișăm raclele lor. Pot și raclele mucenițelor să

aibă mare putere, după cum au multă putere și oasele mucenițelor. Să stăm lângă raclele mucenițelor nu numai în ziua acestei sărbători, ci și în alte zile; să le rugăm, să le cerem să fie apărătoarele noastre. Ele au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu nu numai când sunt în viață, ci și după ce trec din viața aceasta, și cu mult mai mult după aceea! Acum poartă urmele rănilor lui Hristos. Arătând împăratului aceste răni, pot îndupleca ușor pe împărat.

Așadar, pentru că atât de mare este puterea lor și prietenia lor cu Dumnezeu, să ni le facem și noi prietene, printr-o continuă ședere lângă raclele lor și prin venirea neîntreruptă aici, ca să atragem prin ele bunătatea lui Dumnezeu asupra noastră.” (*Cuvântul de laudă la Sfintele Mucenițe Veronica, Prosdoca și Domnina, mama lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 441-442)

„Când vii aici, iubite, și cugeți cu mintea că tot poporul acesta se avântă să alerge cu atâta râvnă ca să sărute pulberea de pe mormânt și să primească binecuvântarea²⁹⁵ de aici, cum nu-ți vei înălța mintea și nu vei râvni să arăți același zel cu al mucenicului, încât și tu însuși să fii învrednicit de aceleași răsplătiri? Ia gândește-te, dacă se bucură aici de atâta cinste din partea noastră, a celor împreună robi cu ei, de câtă îndrăzneală se vor bucura din partea Stăpânului în Ziua cea înfricoșată, când vor lumina mai strălucitor decât razele soarelui?! *Căci atunci – zice – vor lumina dreptii ca soarele* (Mt., 13, 43).

Știind marea lor îndrăzneală, către ei să alergăm pururea și să le primim ajutorul. Căci dacă oamenii care au îndrăzneală la împăratul pământesc pot să-i folosească cu multe pe cei ce aleargă la ei, cu mult mai mult sfinții aceștia care au dobândit îndrăzneală înaintea Împăratului ceresc, prin pătimirile lor, ne ajută nespus, numai să aducem și noi ceva din partea noastră. Și atunci poate să ne fie de folos mai cu seamă ajutorul lor, când nu

²⁹⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Dăm un text paralel din Omilia despre mucenici, oferit de editorul francez, în legătură cu practicile de la mormintele martirilor. Același editor crede că această binecuvântare se referă la uleiul binemirositor ce ieșea din trupurile sfinte: *nu numai osemintele mucenicilor, ci și mormintele lor și raclele revarsă multă binecuvântare. Ia ulei sfânt și unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, și niciodată nu vei cădea în pierzarea beției. Căci uleiul, prin buna lui mireasmă, îți amintește de luptele mucenicilor... și este bine venit pentru bolile sufletului* (P.G. 50, 664). Observăm că materia se poate personaliza, făcându-se mijlocitoare între credincios și persoana sfântului. (n.s. 5, p. 106)

suntem delăsători, ci ne preocupăm și noi cu căldură, prin perseverență și prin grija față de modul de viață, să atragem asupra-ne iubirea de oameni a Stăpânului.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 106-107)

„Și că nu sunt doar vorbe cele spuse de noi, stă mărturie cercarea faptelor. Și știi că înșivă le veți spune și le veți mărturisi. Căci ce femeie, fiindu-i soțul plecat și necăjind-o suferința despărțirii, dacă a venit aici și a adus prin sfinții mucenici implorare Stăpânului tuturor, nu l-a întors mai repede din îndelungata călătorie? Iar alta, văzându-și copilul în ghearele unei cumplite boli și rupându-i-se inima, dacă a venit rugătoare aici și, vărsând lacrimi fierbinți, i-a îmboldit pe sfinții aceștia, pe încununații lui Hristos, să mijlocească pentru ea, cum nu a încetat pe dată boala și nu s-a însănătoșit cel aflat în neputință²⁹⁶?

Și mulți, încercându-se în situații fără ieșire și văzând primejdii grele atârând asupra lor, au venit aici rugători, și printr-o rugăciune încordată²⁹⁷ au scăpat de ispita tuturor acelor grozăvii. Dar ce vorbesc eu de boli trupești și de situații fără de ieșire? Mulți posedați de diavol și stăpâniți de patimi sufletești, venind la acești doctori duhovnicești, aducându-și aminte de greșelile proprii și dezvăluindu-și prin cuvânt rănilor, au primit de aici atâta mângâiere, că îndată și-au venit în simțiri și și-au ușurat conștiința și s-au întors acasă plini de totală încredințare a iertării lor.

Ca pe niște izvoare duhovnicești ce pot revărsa bogăție de ape, așa ne-a dăruit Dumnezeu mormintele sfinților mucenici. Și precum izvoarele naturale dau din belșug apă tuturor celor care vor să scoată, și cât este de mare găleata celui ce vrea s-o umple, atâta și scoate, la fel se întâmplă și cu aceste izvoare duhovnicești. Căci și aceste izvoare sunt deschise tuturor și nu fac nici o deosebire între persoane, ci fie de este bogat, fie sărac, fie rob, fie

²⁹⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Sfântul Ioan transformă cazuri concrete, binecunoscute credincioșilor de atunci, în paradigme comportamentale (n. ed. fr.). Importante nu sunt persoanele care au avut parte de binecuvântarea mucenicilor, ci cum ne raportăm noi la sfinți, având modelele acelor persoane. (n.s. 9, p. 108)

²⁹⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Nu crispată, ci tensionată; o rugăciune în care toate puterile sufletului și toată atenția era îndreptată spre mucenic, fără a da loc vreunei alte preocupări. (n.s. 10, p. 108)

liber, fie bărbat, fie femeie, atât primește din aceste ape dumnezeiești, câtă ardoare se preocupă să aducă²⁹⁸.

Ceea ce este acolo găleata pentru a scoate apă sunt aici mintea și ardoarea aprinsă și ruga cu trezvie. Cel ce se apropie astfel, îndată dobândește mii de bunătăți: harul lui Dumnezeu în chip nevăzut îi ușurează conștiința, îi dă multă încredințare²⁹⁹ și îl pregătește să se desprindă de pământ și să se avânte spre cer.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 108-109)

„V-ați împărtășit de bogată binecuvântare de la moaștele sfinților mucenici.” (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 119)

MOAȘTELE (puterea vindecătoare a sfintelor moaște)

„Și după cum o rădăcină minunată nu se vede, căci e ascunsă în sânurile pământului, dar arată prin roade puterea soiului ei, tot astfel și fericitul Meletie nu-i văzut de ochii trupului nostru, căci e ascuns în racla aceasta, dar își arată, prin voi, roadele, puterea harului lui.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, I, în vol. *Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 280)

„O, minunat rug! Ce comoară a avut pe el! Pulberea și cenușa muceniței erau mai de preț decât aurul, mai bine mirositoare decât mirurile, mai scumpe decât pietrele prețioase! Ce nu pot bogăția și aurul, aceea pot moaștele mucenicilor. Aurul n-a alungat niciodată boala, nici n-a pus pe fugă moartea! Dar oasele mucenicilor au făcut și una, și alta. Unele, pe vremea strămoșilor noștri, altele, chiar pe vremea noastră. Și acestea știm să le filosofăm nu numai noi, ci știau să le filosofeze bine și dreptii de dinainte de venirea lui Hristos. Când au ieșit toți iudeii din Egipt, unii au luat aur, alții au luat argint, Moise, însă, în loc de orice bogăție, a luat oasele lui Iosif (Ieș., 13, 19) și a dus

²⁹⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Câtă credință, nădejde și dragoste este dispus să investească în relația cu Dumnezeu. (n.s. 11, p. 109)

²⁹⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: O stare de încredere, de certitudine, de siguranță, stare simțită de un astfel de om, nu înțeală intelectual. (n.s. 12, p. 109)

în patrie o comoară foarte mare, plină de mii și mii de bunătăți.” (Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 504-505)

„Mâine, deci, să ieșim înainte la porțile orașului și să ne așezăm în drum; bărbații, să dăm jos de pe animalele de povară pe bărbați, iar femeile, pe femei, și să-i aducem aici. Să nu ne rușinăm! Când e vorba de mântuirea fratelui, rușinea n-are ce căuta. Dacă aceia nu se rușinează să meargă la Dafne, la alaiul acela nelegiuit, cu atât mai mult nu trebuie să ne rușinăm noi când avem să-i aducem la această sfântă prăznuire. Când e vorba de mântuirea fratelui, să nu lăsăm nimic la o parte. Hristos a murit pentru noi, trebuie să suferim și noi totul pentru frații noștri. Chiar de te lovesc, chiar de te ocărăsc, ține-i bine și nu te lăsa până ce nu-i aduci la sfântul mucenic. Chiar de-ar fi să cheme pe cei ce trec pe cale să judece fapta ta, tu spune: *Vreau să mântuiesc pe fratele meu! Văd că-și pierde sufletul! Nu sufăr să trec cu vederea pe fratele meu!* Să te țină de rău cine vrea! Să te învinuiască cine vrea! Dar, mai bine spus, nimeni nu te va ține de rău, ci chiar toți te vor lăuda, toți te vor încuviința. Spune-le: *Nu lupt pentru bani, nici nu mă răzbun pentru o ură personală! Nu mă zbat, nici nu mă războiesc pentru vreun lucru pământesc, ci pentru mântuirea fratelui meu!* Cine nu va lăuda cuvintele acestea? Cine nu se va minuna de ele? Înrudirea duhovnicească ne face să iubim mai mult decât pe părinții noștri pe cei cu care n-avem nici o legătură de sânge.” (Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 486)

„Să nu ne rușinăm și să nu socotim de prisos o astfel de faptă. Vânătorii străbat munți, prăpăstii, povârnișuri și locuri nebătute ca să vâneze un iepure, un cerb sau alte lighioane, iar adeseori chiar păsări sălbatice. Tu, pentru ce pregeți, pentru ce te rușinezi când e vorba să vâneză nu un animal, ci un frate duhovnicesc, pentru care a murit Hristos, și să-l scapi de la pieire? Și n-ai nevoie să străbați dealuri și munți, ci doar să ieși pe poarta cetății! Te întreb: Mai poți avea oare iertare? N-auzi pe un înțelept că sfătuiește și spune: *Este rușine aducătoare de păcat* (Înț. Sir., 4, 23). Te temi să nu te țină cineva de rău? Dă vina pe mine! Spune: *Așa mi-a poruncit dascălul!* Sunt gata să mă judec cu cei ce te țin de rău și socoteală să le dau. Dar, mai bine spus, nimeni, oricât de nerușinat ar fi, nu vă va ține de rău nici pe voi și

nici pe mine! Dimpotrivă, toți vor lăuda și se vor minuna de purtarea noastră de grijă. Și nu numai locuitorii orașului nostru, ci și locuitorii orașelor vecine se vor minuna de marea noastră dragoste și de râvna noastră cea plină de iubire. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Însuși Stăpânul îngerilor ne va lăuda.

Știindu-ne, dar, plata, să nu nesocotim vânătoarea! Să nu ne întoarcem mâine singuri, ci fiecare să aducă cu el și ce-a vânat! Dacă vei veni la poarta cetății în ceasul în care unul iese din casă și apucă drumul spre Dafne și dacă-l vei face să vină aici, nu vei mai avea nici o neplăcere cu trecerea timpului; chiar acela îți va aduce multe mulțumiri, iar ceilalți toți vă vor lăuda și se vor minuna. Dar, ceea ce este mai mult decât orice, e că Stăpânul cerurilor vă va da pentru asta multe răsplăți și va face să prisosească și câștigul, și lauda aceasta.

Gândindu-ne, dar, la câștigul ce-l avem de aici, să ne ducem toți la porțile orașului, să prindem pe frații noștri și să-i aducem aici, ca să ne fie și mâine plină biserica și așa să fie desăvârșită prăznuirea. Pentru ca, pentru râvna de aici, să ne primească sfântul mucenic în corturile cele veșnice cu multă îndrăznire, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 486-487*)

„Ca la niște doctori duhovnicești să alergăm fără încetare la aceștia. Căci pentru aceasta ne-a lăsat bunul Stăpân trupurile lor: ca, venind aici cu o bună dispoziție a sufletului și sărutându-le, să primim vindecarea deplină și a neputințelor sufletești și a celor trupești. Căci dacă venim cu credință, fie de avem vreo patimă sufletească, fie trupească, ne întoarcem înapoi, după ce-am primit o vindecare pe măsură³⁰⁰.

În cazul pătimirilor trupești, adesea, poate că ne ducem departe ca să dăm de vreun medic și cheltuim bani și născocim multe altele care ar putea să-l convingă să-și pună în joc toată știința și să ne găsească alinare suferinței. Aici, însă, nu avem nevoie de nimic din toate acestea: nu tu călătorii lungi, nu tu osteneală, nici consultații repetate, nici cheltuială a banilor, ci ajunge să aducem o credință sinceră, să vărsăm lacrimi fierbinți

³⁰⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Gradul de tămăduire depinde de credință și dispoziția sufletească cu care venim. (n.s. 7, p. 107)

împreunate cu trezvia sufletului³⁰¹ și pe dată găsim vindecare sufletului și dobândim tămăduire trupului.

Ai văzut putere a doctorilor? Ai văzut noblețe? Ai văzut meșteșug neînvins de boli? Căci, adeseori, în cazul pătimirilor trupești, îndărătnicia bolii a biruit meșteșugul doctorului. Aici, însă, nu se poate vedea vreodată așa ceva, ci, dacă ne apropiem cu credință, îndată și culegem folosul. Și nu te minuna, iubite! Căci iubitorul de oameni Stăpân – fiindcă au răbdat toate pentru El și pentru mărturisirea Lui, și goi fiind, s-au împotrivit păcatului până la sânge – vrând și prin aceasta să-i arate mai strălucitori și să sporească mai mult cinstea lor, chiar în viața aceasta stricăcioasă, spre a lor cinste împarte daruri cu prisosință celor ce se apropie cu credință.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. Cateheze baptismale, pp. 107-108*)

MOAȘTELE (moaștele sfinte sunt pentru noi și veșnică aducere aminte de virtute)

„Dumnezeu ne-a împărțit nouă pe mucenici, a luat El sufletele, și ne-a dat nouă trupurile, pentru ca sfintele oseminte ale mucenicilor să ne fie veșnică aducere-aminte de virtute. Vederea armelor pline de sânge ale unui războinic, a scutului, a lăncii și a platoșei, atâta și înflăcărează pe ostași, oricât de molatici ar fi, și-i pornește la război; vederea armelor îi îndeamnă să facă și ei aceleași fapte de vitejie. Noi însă cum să nu ne umplem de râvnă, oricât de fricoși am fi, când vedem nu armele însângerate ale unui războinic, ci trupul sfântului, trupul care a fost învrednicit să se acopere de sânge pentru mărturisirea credinței în Hristos? Vederea trupului lui cade ca un foc în sufletul nostru și ne îndeamnă la aceeași luptă. De aceea ne-a lăsat nouă Dumnezeu trupurile sfinților până la vremea învierii, ca să avem prin ele teme de înaltă filosofie.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 483*)

MOAȘTELE (când sunt împărțite la mai mulți își arată și mai mult bogăția)

³⁰¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Condiție esențială a oricărui act creștinesc. (n.s. 8, p. 107)

„Raclele mucenicilor sunt cu mult mai de preț decât orice comoară. Comorile de bani împresoară de primejdii pe cei ce o găsesc; dacă se împarte în mai multe părți, prin împărțire comoara se împrăstiează. Cu comorile raclelor mucenicilor nu-i așa; găsirea lor nu-i aducătoare de primejdie, iar împărțirea lor nu le împrăstiează. Cu totul contrar comorilor de bani. Acestea, după cum am spus mai înainte, se micșorează dacă se împart; moaștele mucenicilor, însă, atunci își arată mai mult bogăția, când sunt împărțite la mai mulți. Așa e natura lucrurilor celor duhovnicești: cresc prin distribuire, se înmulțesc.” (Cuvânt la Sfinții Mucenici, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 452-453)

MONAHISMUL (definiția)

„... s-au dezbrăcat pentru lupta împotriva tiraniei firii și au străbătut curat cursa fecioriei, imitând în aceasta viețuirea îngerilor și arătând într-un trup muritor preludiul învierii – *căci în veacul acela, zice Hristos, oamenii nici nu se însoară, nici nu se mărită* (Lc., 20, 35) –, și s-au luat la întrecere cu puterile netrupești ambiționând nestrăicătura într-un trup stricăcios și au realizat prin fapte ceea ce nu pentru mulți e insuportabil chiar și să audă, îndepărtând patima ca pe un câine furios care latră neconținut și potolind marea furioasă și plutind senin în valuri sălbatice și purtate de un vânt prielnic pe o mare dezlănțuită, stând în cuptorul poftelor firii și nefiind arse, ci călcând în picioare acești cărbuni aprinși ca pe un lut ...” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea VIII, 6d, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 160-161)

MONAHISMUL (cine sunt monahii?)

„Monahul, omul afierosit lui Dumnezeu, omul care și-a ales viața singuratică, este stăpân pe mânie, pe invidie, pe iubirea de arginți, pe plăcere și pe toate celelalte păcate. Se gândește și se grijește neconținut să nu-și lase sufletul stăpânit de patimi rușinoase, să nu-i fie robită mintea de amara tiranie a poftelor. Are grijă ca mintea să-i fie totdeauna mai presus de cele trecătoare, punând împotriva patimilor frica de Dumnezeu.” (*Comparație între împărat și monah, 1, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 245)

„... oameni care nu pot să facă cuiva vreun rău, ei fiind pregătiți sufletește numai să sufere.” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 189)

„Este armata Sa totdeauna gata de luptă, rezerva Lui totdeauna aptă la lucruri sfinte, cortegiul Lui de onoruri, corul de laude, familia Lui fără încetare, precum Maria îngenuncheată la picioarele Sale și luând pentru ea *partea cea bună*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 229)

MONAHISMUL (monahii – îngerii în trup)

„Du-te acum în pustiul Egiptului și vei vedea că pustiul acesta a ajuns mai frumos decât o grădină; vei vedea nenumărate cete de îngerii în trup omenesc, popoare de mucenici, roiuri de fecioare; vei vedea că tirania diavolului a fost surpată și că strălucește împărăția lui Hristos; vei vedea că Egiptul, mama poezilor, înțelepților și magilor, descoperitoarea a tot felul de vrăjitorii, țara care le-a răspândit și altor țări, se mândrește acum cu pescarii, disprețuiește pe poeți, pe înțelepți și magi și pune în frunte pretutindeni crucea, pe vameș și pe Pavel, făcătorul de corturi. Nu sunt numai orașele pline de aceste bunătăți, ci și pustiile; ba mai mult ele decât orașele. Poți vedea în tot locul în țara aceea armata lui Hristos, turma cea împărătească, traiul și viețuirea puterilor celor de sus”. (*Omilia la Matei*, omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 106)

„Nu-i atât de frumos cerul cu puzderia lui de stele, cât e de frumos pustiul Egiptului, care ne arată la tot pasul chiliile monahilor”. (*Omilia la Matei*, omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„... monahii aceia sunt însă egali cu îngerii, străini de toate cele de aici și trecători pe acest pământ”. (*Omilia la Matei*, omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 799)

„Căci inima nu se scufundă în mâncăruri multe, și deci nu este îngreuiată, nu are nevoie de mult timp spre a se ridica în sus, ci de-ndată este trează. Măinile apoi sunt curate. Somnul este liniștit, căci nimeni nu aude acolo horcăind, nici suflând din greu, și nici zvârcolindu-se prin somn în toate părțile, nici cu trupul gol, ci cu toții stau culcați mai cu bunăcuviință chiar decât cei ce priveghează. Dar toate acestea vin din buna orânduială ce se găsește în sufletul lor. Cu adevărat că aceștia sunt sfinți, și printre oameni

sunt îngeri. Cel ce are cu sine multă frică de Dumnezeu, nu se lasă a fi adâncit în somnul cel mai profund, și să-și scufunde cugetul, ci în timp ce pare că doarme, el aproape că este treaz. Tot așa sunt și visurile lor, nu fantastice, nici ciudate, ci după cum am spus, îndată ce a cântat cocoșul, proestosul intrând, scutură puțin de picior pe cel ce doarme, și așa pe toți îi trezește. Acolo nu este slobod de a fi dezbrăcat când doarme.

Apoi, sculându-se, de-ndată stau cu toții dreți și cântă imnuri profetice cu multă simfonie, și cu melodii armonioase. Nici chitara, nici naiul, nici alt organ muzical nu scot un glas atât de plăcut, ca acel ce se poate auzi pe când cântă acei sfinți în liniștea aceea a pustietății. Dar chiar și cântările lor sunt potrivite și pline de dragoste către Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 155-156)

„Fecioara, însă, se pregătește pentru lucruri mai mari; râvnește să trăiască cea mai înaltă filosofie, fâgăduiește să arate pe pământ viețuirea îngerilor, își pune în gând ca în acest trup să săvârșească faptele puterilor celor fără de trupuri.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, p. 90)

MONAHISMUL (monahii - faruri călăuzitoare spre viața veșnică)

„Călugărul este lumina noastră. Dumnezeu ni-l dă ca un far protector care este așezat peste un râu inundat, ieșit din maluri. Noi călătorim în marea periculoasă a lumii; cursele sunt nenumărate, țărmurile rele, noaptea de nepătruns. Vederea cerului ne scapă, marile învățături ne rămân ascunse, adevărurile mântuirii ne apar într-o brumă de nepătruns. Fără o revelație vie noi ne-am rătăci. Această revelație vie, această personificare luminoasă a lucrurilor cerești, este călugărul.

(...) Furtunile vieții, dezastrul de pe întinsul mării, care ne amenință au distrus deja chipul nostru. Păcatele noastre ne împovărează, stricăciunile lumii au denaturat virtutea noastră cea dintâi, necazurile ne constrâng și ne atrag spre adâncul deznădejdiei. Ne trebuie un ghid, ne trebuie un azil: iată chilia, iată călugărul. Portul este liniștit; în port șezând, cu liniștea sa atrage pe toți, în afară de aceia care ei înșiși se dedau la naufragiu. Aceia numai fac excepție de la aceasta.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 236)

MONAHISMUL (măreția monahismului)

„... nici una dintre vorbele mele n-ar putea să înfățișeze frumusețea viețuirii monahale, cum ne-o pot înfățișa înseși viața și faptele monahilor.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 309)

„Cel care slujește ca un ostaș al lui Hristos este departe de frământările și valurile vieții, stă pe un loc înalt și sigur, este în situația unui om ridicat pe vârful unei stânci, care privește de sus marea și pe cei ce călătoresc pe ea. Vede pe unii prinși sub valuri, pe alții, izbiți de resturile corabiei scufundate în mare; pe unii, silindu-se să înoate într-o parte, iar pe alții, târâți de furia vântului de colo până colo ca și cum ar avea mâinile și picioarele legate; vede pe mulți înghițiți de apă, pe unii, că se folosesc numai de mâini, în loc de corabie și de cârmă, iar pe mulți alții, că sunt purtați deasupra valurilor pe câte o scândură sau pe un rest de corabie; și, în sfârșit, vede că unii plutesc morți la suprafața apei. Astfel, vede că nenorocirea celor de pe mare este cumplită și felurită.

Pentru aceasta, spunem, te rog, nu-i mai bine și mai de folos să ai în lumea aceasta o singură grijă, aceea de a te îngriji *cum trebuie să placă lui Dumnezeu* (I Tes., 4, 1)?” (*Către același Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 386-387)

„Fiindcă fecioria e un lucru atât de mare și are nevoie de atâta osteneală, încât Hristos, Care S-a coborât din cer să-i facă pe oameni îngeri și să sădească aici viețuirea de sus, n-a îndrăznit nici atunci să poruncească aceasta, nici să o urce la rang de lege, ci a stabilit drept lege să murim – și ce lucru mai greu decât acesta ar putea fi? –, să ne răstignim neconținut (Mt., 10, 38) și să facem bine dușmanilor (Mt., 5, 44), dar n-a stabilit drept lege să trăim în feciorie, ci a lăsat acest lucru la alegerea celor ce-L ascultă spunând: *Cine poate să înțeleagă, să înțeleagă* (Mt., 19, 12). Căci mare e povara acestui lucru, greutatea acestor lupte și sudoarea lor, iar locul acestei virtuți e foarte prăpăstios.

Acest lucru îl arată și cei care au făcut multe virtuți în Vechiul Testament. Fiindcă acel mare Moise, capul proorocilor, adevăratul prieten al lui Dumnezeu, care s-a bucurat de o atât de mare îndrăznire la El încât a smuls pedepsei rostite de Dumnezeu Însuși (Nm., 1, 46; 14, 20) șase sute de mii de oameni vinovați de osândă, acest bărbat atât de mare și atât de deosebit a poruncit mării și noianul ei s-a deschis, a despiciat piatra, a prefăcut aerul, a preschimbat în sânge apa Nilului, a ridicat asupra lui faraon

o armată de broaște și lăcuste, a transformat întreaga creație și a arătat mii de alte minuni și multe izbânzi ale virtuții – căci a strălucit din amândouă acestea –, dar spre luptele acestea nici a putut măcar să privească, ci a avut nevoie de căsătorie și de relația cu o femeie și de siguranța care vine de aici și n-a îndrăznit să se avânte pe oceanul fecioriei temându-se de valurile de acolo.

Iar patriarhul (Avraam), sacrificatorul copilului său, a putut să-și biruie patima cea mai tiranică a firii și a putut să-și omoare copilul, pe Isaac, care era în floarea vârstei, în puterea tinereții, unul născut, adevărat și dat lui împotriva oricărei nădejdi, care se rezema doar pe el, singurul său sprijin la adânci bătrâneți și plin de multă virtute, și a avut forța să-l ducă pe munte cu gândul de a face o astfel de faptă, și a zidit un jertfelnic, a pus pe el lemne, a așezat pe el victima, a luat cuțitul și a împins lama lui ascuțită în gâtul copilului – căci l-a înfipt și făcut să curgă sânge omul acela de diamant, sau mai bine zis mai tare ca diamantul, fiindcă diamantul are acest lucru prin fire, dar acesta a imitat tăria lui naturală prin iubirea lui de înțelepciune liber aleasă și a arătat prin fapte tăria îngerilor –, și totuși un bărbat atât de mare și de deosebit care a putut duce la bun sfârșit o întrecere atât de mare și, ieșit din însăși firea lui n-a îndrăznit să se dezbrace pentru luptele fecioriei, ci s-a speriat și el de acest teren de luptă și întrecere și și-a tras spre el mângâierea căsătoriei.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 7a,b,c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 161-162)

„... acest bărbat (Iov) atât de mare și atât de deosebit, care a călcat în picioare nevoile firii, n-a îndrăznit nici el să coboare în această luptă, ci s-a bucurat de o femeie și s-a făcut părinte al atâtor copii. Atât de mare e dificultatea fecioriei, atât de înalte și de mari sunt luptele și de grele sudorile ei și au nevoie de multă încordare.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 9a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 164)

MONAHISMUL (viețuirea duhovnicească a monahilor)

„Aceia iarăși, sfârșindu-și rugăciunile dimineții și imnurile, se apucă de citit Sfintele Scripturi. Sunt unii apoi care au învățat a scrie și cărți. Fiecare, apoi, luând câte o locuință anume rânduită, are acolo o liniște veșnică, nimeni nu flencănește (οὐδενὸς Φλυαροῦντος), nimeni nu spune nimic de prisos. Apoi săvârșesc rugăciunile din ceasul al treilea, din ceasul al șaselea și din ceasul al nouălea, precum și rugăciunile de seară. În fine,

împărțind ziua în patru părți, fiecare parte este plină de psalmodii (cântări ale psalmilor), și cu imnuri laudă pe Dumnezeu. În timpul acesta, cei din lume ospătează, râd, joacă, sau li se sparge pânțele din cauza îmbuibărilor, iar aceștia stăruie în cântări și imnuri închinare lui Dumnezeu. Niciodată nu au timp de masă lungă, și nici de bucate multe.

După masă iarăși se îndeletnicesc de aceleași, fără a se da somnului. Cei din lume dorm și ziua, pe când aceia și noaptea priveghează. Cu adevărat că sunt fii ai luminii!” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 157)

„Acolo nu este frică de stăpânitori, nu este ușurătatea stăpânilor, nu este frica slugilor, nu este vuietul femeilor, nu este tulburarea copiilor, nu este mulțimea cuferelelor sau a lăzilor, nici depozit de haine prisoselnice, nu este aur, nu este argint; nu sunt santinele și strajă și parasantinele, fiindcă nu este caserie de bani, sau altceva de acest fel, ci totul e plin așa-zicând de rugăciuni, de imnuri; toate sunt pline de bune miresme duhovnicești, și nimic acolo nu este trupesc. Aceia nu se tem de vreun atac al tâlharilor, fiindcă nu au ce să piardă; bani nu sunt acolo, ci numai trupuri și suflete, și dacă le vor lua acestea, atunci nu i-au păgubit ci încă i-au folosit – *Căci pentru mine viață este Hristos și moartea un câștig* (Filipeni 1, 21) -, încă i-au scăpat de legământuri. Cu adevărat că *glas de bucurie este în corturile dreptilor* (Psalmi 116, 15), precum zice psalmistul. Acolo nu se aude niciodată plângere sau suspin, căci acel locaș este curat de asemenea bocete, curat de asemenea strigăte.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 158)

„Mor desigur și cei de prin mănăstiri, căci nu sunt nemuritori cu trupul; însă ei nu cunosc moartea ca pe moarte. Cu imnuri petrec pe cei ce pleacă de aici, și petrecerea aceasta ei o numesc pompă sau alai, iar nicidecum ducerea unui cadavru la groapă. De îndată ce se vestește că a murit cineva, mare le este bucuria, mare le este plăcerea, și mai bine zis, nici nu îndrăznește cineva să spună că acel cineva a murit, ci că și-a sfârșit călătoria din viața aceasta. Apoi mulțumiri din toate părțile, slavă multă, bucurie, și fiecare rugându-se de a avea un astfel de sfârșit, de a termina în acest chip lupta aceasta, de a se odihni de osteneli și de lupte, de a vedea pe Hristos. De cumva vreunul se îmbolnăvește, nu vei vedea lacrimi, nici suspine, ci iarăși rugăciuni. Nu vei vedea mâinile doctorilor, ci numai credința de multe ori a vindecat pe cel bolnav. Iar de cumva ar fi nevoie și de doctor, apoi și atunci vei vedea multă filosofie, multă răbdare în suferință. Nu stă de față atunci nici femeia cu părul despletit, nici copiii bocindu-se că

au rămas orfani, și nici pe slugi rugând pe cel ce se zbate cu moartea ca să-i asigure cu ceva, ci sufletul este slobod de toate acestea și la un singur lucru se gândește atunci: cum s-ar putea ca, ducându-se de aici, să fie iubit de Dumnezeu. De cum îi vine vreo boală nu din pricina îmbuibării îi vine sau din pricina bețiilor, ci chiar cauzele bolilor lor sunt încărcate de laude iar nu de hule, ca bolile celor din lume, precum, de pildă, din cauza privegherilor, din cauza postului îndelungat, sau și altele de acest fel, care le pricinuesc boli pentru care și lesne se izbăvesc de aceste boli, și de multe ori scapă de ele chiar fără să fi suferit mult.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 158-159)

MONAHISMUL (intrarea în monahism)

„Odinioară, când mă hotărâsem să părăsesc orașul și să îmbrățișez viața monahală, cercetam și mă interesam mult de următorul lucru: De unde îmi voi procura cele trebuincioase traiului? Voi putea mânca pâine proaspătă, făcută chiar în acea zi? Nu cumva voi fi silit să întrebuițez același untdelemn și pentru candelă, și pentru hrană? Nu cumva voi fi împins să mănânc mâncare proastă de legume, să fiu silit la munci grele, de pildă să mi se poruncească să sap pământul, să car lemne, să aduc apă și să slugăresc la toate celelalte munci tot atât de grele ca și aceasta? Pe vremea aceea nu mă interesam de altceva decât dacă voi găsi odihnă la mănăstire. Cei care primesc slujbe de mari demnitari și administrarea treburilor politice nu se mai interesează deloc dacă vor avea odihnă în slujbele lor, ci numai dacă slujbele lor le aduc vreun câștig, câștig de altfel trecător; în nădejdea că vor avea de câștigat de pe urma acestor slujbe, nu se gândesc nici la oboseli, nici la primejdii, nici la pierderea cinstei, nici la servicii înjositoare, nici la călătorii îndepărtate, nici la șederi în țări străine, nici la insulte, nici la chinuri, nici la schimbarea climatului, nici că la sfârșit adeseori pot să le fie înșelate nădejdiile, nici la moarte înainte de vreme, nici la despărțirea de prieteni și cunoscuți, nici la absența soției și a copiilor, nici la vreo altă greutate; dimpotrivă, îmbătați de dorința de bani, suferă totul, cu nădejdea că-și vor împlini dorința, chiar cu astfel de primejdii. Noi însă, monahii, cărora nu ne stă în față nici câștigare de averi, nici dobândire de pământuri, ci cerurile și bunurile cerești, pe care *ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Corinteni 2, 9), noi umblăm după odihnă; din pricina aceasta suntem cu atât mai de plâns și mai lipsiți de voință decât aceia!” (*Despre căință (I)*, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 73-74)

MONAHISMUL (intrarea în monahism - împotrivorii)

„Mama ei stăruia să o mărite, iar ea striga către Mirele cel ceresc: *Către Tine, Cel ce locuiești în cer, am ridicat ochii mei* (Ps., 122, 1). Venea la ea logodnicul, măgulind-o și îndemnând-o prin cuvinte să se căsătorească cu el, dar ea se alipea de Hristos, spunând: *Lipitu-s-a sufletul meu de Tine* (Ps., 62, 8). Rudele curgeau râuri lingușind-o, dar ea avea în minte pe Pavel, care-i spunea: *Te-am logodit cu un bărbat ca să te înfățișez lui Hristos fecioară curată* (II Cor., 11, 2). O rugau casnicii cu lacrimi, dar ea se uita cu dragoste la Mire: *Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos?* (Rom., 8, 35). Judecătorii o înfricoșau cu pedepse, dar ea le călca în picioare pe toate, strigând cu gândul: *Dregătorii nu sunt frică pentru faptele bune, ci pentru cele rele* (Rom., 13, 3).” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 573)

„Evreii, întorși dintr-o lungă robie, au avut de gând să zidească templul din Ierusalim dărâmat la pământ de mulți ani (I Ezdra 1-4), dar niște oameni barbari și cruzi, fără frică de Dumnezeu în cinstea Căruia iudeii voiau să înalte templul, fără milă de nenorocirea suferită de poporul iudeu, de care abia scăpase după îndelungată vreme, fără teamă de pedeapsa dată de Dumnezeu celor ce îndrăznesc să săvârșească astfel de fapte, fără sprijinul nimănui, au încercat la început să împiedice zidirea templului. Cum însă încercările lor au fost zadarnice, au trimis scrisori împăratului perșilor; în aceste scrisori acuzau pe locuitorii Ierusalimului că sunt răzvrățitori, doritori de noi orânduirii sociale, războinici; și l-au convins pe împărat să le îngăduie ca, în numele lui, să împiedice zidirea templului. Luând de la împărat această împuțernicire, au năvălit cu mulți călăreți împotriva iudeilor și au întrerupt lucrările de zidire a templului. Se făleau cu victoria lor, pentru care ar fi trebuit să plângă, și socoteau că viclenia lor și-a ajuns scopul (I Ezdra 4, 1-24). Și totuși această așa-zisă victorie nu era să fie decât începutul și pricina nenorocirilor ce aveau să cadă pe capul lor nu după multă vreme. Lucrările pentru zidirea templului au continuat și au avut un sfârșit strălucit. Acei oameni vicleni și cruzi au învățat, și, prin ei, toți, că orice om, fie Mitridate, cum a fost cazul atunci, fie oricare altul, care ar voi să lupte împotriva celor ce au de gând să facă un lucru bun, nu luptă împotriva oamenilor, ci împotriva Dumnezeului cinstit de săvârșitorii faptelor bune. Niciodată nu poate să aibă un sfârșit bun omul care se luptă cu Dumnezeu. Se poate întâmpla ca la începutul cutezanței lui să nu pățească nimic. Dacă

nu este pedepsit îndată, apoi aceasta se datorește faptului că Dumnezeu îl cheamă la pocăință și-i dă răgaz să se deștepte, ca dintr-o beție. Dacă însă stăruie în cutezanța sa, el nu mai are nici un câștig dintr-o atât de îndelungată răbdare a lui Dumnezeu; vor folosi însă alții foarte mult, căci vor învăța din pedeapsa dată lui că niciodată nu trebuie să declari război lui Dumnezeu, din a Cărui mână nebiruită nu poți scăpa. Și într-adevăr, nu după multă vreme, au venit, peste cei care opriseră pe evrei să zidească templul, nenorociri așa de mari, încât toate celelalte nenorociri păleau în fața grozăviei tragediei lor. Mâinile iudeilor împiedicați de a-și îndeplini gândul lor au ucis și au junghiat mulțime de dușmani; pământul se înmuiase până la o mare adâncime de sângele celor uciși; de atâta sânge se prefăcuse pământul în noroi; trupurile cailor și ale oamenilor stăteau grămadă unele peste altele; din trupurile și rănilor deschise ieșeau o mulțime de viermi; pământul era acoperit de cadavre, iar acestea, la rândul lor, acoperite de viermi. Puteai spune, uitându-te pe acel câmp de bătălie, că nu se găseau trupuri de oameni morți sub viermi, ci izvoare de viermi; izvoarele acestea de viermi scoteau din toate părțile la iveală neamul acela de viețuitoare, așa că din putreziciunea aceea viermii creșteau mai repede decât stuful, nenorocirea aceasta n-a ținut zece sau douăzeci de zile, ci vreme îndelungată. A fost pedeapsă dată aici pe pământ acelor oameni ce au luptat împotriva lui Dumnezeu, dar pedeapsa pe care o vor primi dincolo, pe lumea cealaltă, va fi cu mult mai cumplită decât aceasta.” (*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 183-185)

„Sunt unii oameni care au și acum aceeași cutezanță ca și barbarii despre care am vorbit mai sus; dar, mai bine spus, cutezanța lor este mai nelegiuită decât a acelorora. Este vorba de unii oameni care prin toate căile prigonesc pe cei care îndeamnă la îmbrățișarea vieții monahale; oamenii aceștia interzic, sub cumplită amenințare, să se vorbească cumva despre acest fel de viață și să se răspândească o astfel de învățătură.

La auzul unei astfel de știri, îndată am ridicat glasul și l-am întrebat de nenumărate ori pe prietenul care mi-a adus această veste dacă nu cumva glumește vorbind așa.

- Ferească Dumnezeu, mi-a răspuns el. N-aș putea să glumesc vreodată cu astfel de lucruri, nici să spun sau să născocesc prin cuvânt ceva împotriva unei idei, prețuite nespun de mult de mine, împotriva monahismului. Aș dori să nu aud de această prigoană nici acum, când s-a pornit atacul împotriva monahismului.

La auzul acestei mărturisiri am suspinat cu mai multă amărăciune și am zis:

- Asemenea gânduri sunt cu atât mai nelegiuite față de gândurile lui Mitridate și ale celorlalți nelegiuți cu cât și templul pe care voim să-l zidim noi prin viața monahală, sufletul, este mai vrednic de cinste decât templul din Ierusalim.

L-am întrebat din nou:

- Spune-mi, te rog, cine-s aceștia, de unde sunt cei ce au această cutezanță? Pentru ce, pentru care pricină și cu ce scop aruncă cu pietre în văzduh, aruncă săgeți spre cer și pornesc război împotriva Dumnezeului păcii? Sameas, Forateii și conducătorii asirienilor, ca și toți ceilalți erau păgâni, cum se poate vedea și după numele lor, duceau o viață cu totul deosebită de viața iudaică și nu voiau, întrucât le erau vecini, ca numărul iudeilor să crească, fiindcă socoteau că, prin înmulțire, iudeilor le va crește și puterea și vor întuneca propria lor putere. Dar acestora, care au cutezanța să atace viața monahală, ce libertate li se micșorează, ce privilegii li se iau, pe cine dintre puternicii pământului îi au alături ca sprijin? Dușmanii de atunci ai iudeilor se sprijineau pe împărații perșilor, cărora le convenea fapta lor. Împărații noștri însă, după credința mea, au cu totul alte idei și alte dorințe decât dușmanii vieții monahale.” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 185-186)

„Aș dori tot atât de mult ca și voi, ba încă mai mult, și adeseori m-am rugat să nu mai fie nevoie de mănăstiri. Aș dori să fie în lume atât de mare înțelegere și bună rânduială, încât nimeni să nu mai aibă nevoie să fugă în pustie. Dar pentru că toate s-au întors cu susul în jos, iar orașele, deși au tribunale și legi, sunt pline de fărâdelegi și de nedreptăți, iar pustia gălgâie de roadele viețuirii creștine, oamenii care doresc liniștea părăsesc orașele și îmbrățișează pustia. De aceea nu este drept ca voi să căutați pricină celor care scot din lume pe cei ce vor să scape de această tulburare și frământare; nu este drept să căutați pricină celor care îi duc pe aceștia într-un port liniștit; dimpotrivă, ar trebui să căutați pricină celor care fac ca orașele să fie atât de neprielnice locuirii, atât de nepotrivite unei viețuirii creștine, încât cei care vor să se mântuiască sunt siliți să caute pustia.

Să ne închipuim că cineva la miezul nopții ia o tortă și dă foc unei case mari cu mulți locatari, punând în primejdie viața celor care dorm înăuntru. Spune-mi, te rog, acum pe cine l-am acuza de crimă: pe cel care i-a deșteptat din somn pe cei care dormeau și i-a scos afară din casa aceea sau pe cel care dând foc casei pusese în pericol de moarte și pe cei scoși afară

din casă și pe cel care i-a scos? Un alt exemplu. Cineva vede că locuitorii unui oraș suferă sub guvernarea unui tiran, că sunt loviți de tot felul de neplăceri, că viața lor e amenințată din pricina nenumăratelor răscoale. Acest om convinge pe cine poate dintre locuitorii orașului să fugă în vârfurile munților și, o dată cu înduplecarea lor, le dă și o mână de ajutor ca să poată pleca. Spune-mi, te rog, pe cine ai osândi? Pe omul care a dus pe locuitorii amenințați de primejdii dintr-un loc plin de frământare într-un loc liniștit sau pe cel care a pricinuit toată tulburarea și primejdia din oraș? Să nu socotești că starea de azi a societății este mai bună decât aceea a unui oraș condus de un tiran; nu, ci cu mult mai cumplită, îți face impresia că a pus stăpânire pe întreaga lume nu un om, ci un duh rău, un tiran sălbatic și crud, care a năvălit peste sufletele oamenilor cu toată falanga lui.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 200- 201)

„... părinții acestor tineri, cei care i-au crescut, cei care se roagă în fiecare zi ca să vadă pe copiii lor mai buni, cei care sacrifică totul și suferă toate greutățile în vederea acestui scop, tocmai aceștia, schimbați pe neașteptate, ca de beție, să se întristeze când copiii lor sunt sfătuiți să trăiască cu înțelepciune, ei bine, acest lucru este mai ciudat decât orice și afirm că aceasta este o dovadă îndestulătoare că societatea noastră merge spre prăbușire.”(*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 207)

„Spune-mi, ce-i mai ușor: a avea grija atâtor bogății, a fi înlănțuit într-o astfel de temniță, a fi într-o astfel de robie, a te teme neconținut să pierzi ceva din averile tale sau a te scăpa de aceste lanțuri? Să admit că fiul tău n-are să dorească să-și mai pună în spate și alte sarcini. Dar nu este cu mult mai bine să disprețuiască, să se scape și de cele pe care le are în spate? Dacă toată lumea recunoaște că cel mai mare bun este a nu avea trebuință de mai mult decât e necesar, n-ar fi oare o fericire și mai mare a scăpa și de trebuința celor pe care le ai? Omul care n-a pus un strop de băutură în gura lui și cel care nu s-a îndrăgostit o dată în viața lui (nimic nu mă împiedică să revin la aceleași exemple) este mai fericit decât cei care beau neconținut și decât cei ce sunt îndrăgostiți mereu; este mai fericit și decât cei care-și satisfac pofta îmbătându-se sau îndrăgostindu-se pentru puțină vreme. Este mai fericit pentru că n-a încercat niciodată aceste patimi.

Te voi întreba iarăși:

Dacă ar fi cu putință să alegi între a întrece pe toți în bogăție și a scăpa de necazurile ce ți le pricinuieste bogăția, n-ai alege oare scăparea de

necazurile pricinuite de bogăție, ca să nu mai suferi nici invidia și hula oamenilor, nici grija bogăției și nici alte preocupări asemănătoare? Dacă-ți voi arăta că fiul tău se găsește chiar într-o astfel de situație și că este mult mai bogat acum, negreșit că ai să încetezi să te mai jelești și să plângi atât de amar.

Nici tu nu tăgăduiești că fiul tău a scăpat de toate grijile acestea și de toate necazurile pe care le trage după sine bogăția.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 215-216)

„Cred însă că pretinzi să afli cum poate fiul tău să fie mai bogat decât tine, care ai atâtea bogății.

Îți voi face cunoscut și asta, îți voi dovedi că ești mai sărac decât fiul pe care-l socotești a fi acum în cea mai neagră sărăcie.

Să nu socotești că-ți voi vorbi despre bogățiile din cer pe care le vom dobândi după ce ne vom muta din viața aceasta în cealaltă! Îți voi face dovada că fiul tău are aceste bogății aici, pe pământ. Tu ești stăpân numai peste averile tale, fiul tău însă este stăpân peste averile din întreaga lume. Dacă nu mă crezi, hai cu mine la el. Să-l convingem să se pogoare din munte. Dar nu, poate să rămână și acolo, și să poruncească fiul tău unui creștin foarte bogat să-i trimită aur mult de tot, cât va voi de mult. Dar, mai bine spus, fiul tău nici nu va primi să i se trimită lui banii, ci va porunci să se trimită această sumă mare de bani unui om sărac. Vei vedea că bogatul acela îl va asculta pe fiul tău și va trimite banii. Bogatul acela va asculta de el cu mai multă grabă decât te ascultă pe tine unul dintre administratorii tăi. Administratorul tău când primește poruncă să cheltuiască ceva se întristează și se posomorăște, bogatul, căruia i-a poruncit fiul tău să dea banii, atunci se întristează, când nu i se cere să cheltuiască, temându-se să nu fi greșit cu ceva o dată ce nu i s-a dat o astfel de poruncă. Pot să-ți arăt mulți monahi care au o putere atât de mare, nu dintre cei cu vază, ci dintre cei mai de rând! Dacă administratorii tăi ar risipi averea încredințată lor spre administrare, nu le-o poți cere înapoi, căci n-au de unde să ți-o dea, așa că ai ajuns dintr-o dată un om sărac, din bogat ce erai, din pricina răutății și vicleniei administratorilor tăi. Fiul tău nu se teme de așa ceva. Dacă bogatul, care ascultase până atunci de porunca lui, va sărăci, va porunci altui bogat; dacă și acesta va păți la fel, își va muta porunca sa la un altul, și mai degrabă pot seca izvoarele apelor decât să se termine bogății care să asculte de el.

Dacă ai fi creștin, aș putea să-ti povestesc în această privință lucruri foarte multe și instructive din cărțile noastre sfinte, dar pentru că ești păgân

și prețuiești literatura filosofilor păgâni, îți voi aduce în sprijinul afirmațiilor mele texte din această literatură.

Ascultă ce spune Criton lui Socrate:

Îți stau la dispoziție averile mele, care, după părerea mea, sunt îndestulătoare; dacă, îngrijindu-te de mine, ai socoti că nu trebuie să-mi cheltuiești averile, străinii aceștia care sunt în jurul nostru sunt gata să le risipească. Pentru acest scop a adus bani destui Simias Tebeul, este gata să-ți aducă și Cebes alți mulți. Astfel, după cum am spus, să nu neglijezi să te salvezi, de teamă că n-ai avea cu ce să trăiești, nici ceea ce spuneai la tribunal să-ți fie o piedică, anume că, dacă ai pleca din Atena, n-ai avea tot ce-ți trebuie, căci în oricare parte te-ai duce, vor fi oameni care să te iubească. Dacă vrei să te duci în Tesalia, am acolo prieteni care să te îngrijească foarte bine, să-ți pună totul la dispoziție, încât să nu-ți lipsească nimic din cele ce se găsesc în Tesalia³⁰².

Poate fi o bogăție mai plăcută decât aceasta? Cuvintele lui Criton au însă legătură cu un om care se îngrijește numai de lucrurile pământești. Dar, dacă aș voi să cercetez bogăția fiului tău dintr-un punct de vedere mai înalt, poate că tu nu-mi vei urmări expunerea, mie însă îmi este necesară această expunere pentru arbitrii care judecă lupta noastră.” (*Apologia vieții monahale*, 3-4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 216-217)

„Ce n-ar fi dat Alexandru cel Mare lui Diogene, dacă Diogene ar fi vrut să-i primească darurile! Diogene n-a vrut să primească nici un ban, nu dorea bogăția lui Alexandru. Alexandru însă dorea cu înfocare și-și dădea toată silința să poată avea bogăția lui Diogene.

Vrei să vezi și în alt chip că tu ești sărac, și fiul tău bogat?

Du-te la el, ia-i haina, singura pe care o are; scoate-l afară din chilie, dărâmă-i adăpostul! Nu-l vei vedea nici supărat, nici trist, ci-ți va mulțumi pentru toate acestea, căci l-ai făcut să pună în practică filosofia sa creștină despre viețuire și lume. Dar dacă fie ți s-ar lua numai zece drahme³⁰³, nu vei conțeni niciodată să te jelești și să te vaiți. Spune-mi, care dintre voi e bogat: tu, care jelești o mică pierdere, sau el, care nu pune nici un preț pe tot ce are?

Dar să nu-i faci numai atât, ci mai mult: alungă-l din țară! Vei vedea că râde de porunca ta ca de jocul unui copil. Tu, dacă vei fi alungat din țară, vei socoti că a dat peste tine cea mai grozavă nenorocire și nu vei putea

³⁰² Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru : Platon, Criton, 45 (n.s. 7, p. 217).

³⁰³ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Adică 9,30 franci de aur. (n.s. 8, p. 218).

suferi nefericirea ta. Fiul tău însă, pentru că al lui este tot pământul și toată întinderea mării, se va muta dintr-un loc în altul cu tot atâta ușurință și plăcere, cu câtă ușurință și plăcere ai tu să te muți de la o moșie a ta la alta. Ba fiul tău poate face asta cu mai multă ușurință decât tine. Tu, chiar dacă poți să te duci de la o moșie la alta, ești silit să treci și peste moșiile altora. Fiul tău însă va putea să meargă pe întreg pământul, căci al lui este tot: lacurile, râurile și izvoarele, orișunde îi dau din belșug de băut, iar verdețurile, plantele și pâinea le găsește pretutindeni spre a se hrăni, nu-ți spun încă, deoarece acest argument n-ar avea valoare în ochii tăi, că fiul tău disprețuiește tot pământul, căci patria lui e cerul. Chiar dacă ar trebui să moară, va fi pentru el moartea mai plăcută decât sunt pentru voi desfătățile, luxul și traiul cel bun, și va dori moartea mai mult decât doriți voi patria și patul. S-ar putea spune despre un om care rătăcește de colo, despre un fugar și despre un vagabond că are o patrie și că locuiește într-o casă, dar nu s-ar putea spune asta despre un om care este eliberat de toate aceste griji. Pe un astfel de om nu vei putea să-l surghiunești, atâta vreme cât nu vei putea să-l scoți din întreg pământul. Deocamdată, îți voi vorbi în acești termeni din pricina concepției tale despre viață, deoarece, potrivit dreptei rațiuni, când îl vei scoate de pe pământ, mai cu seamă atunci îl vei trimite în patria lui. Asta însă nu ți-o pot spune ție, care nu vezi în lume decât ceea ce vezi.

Nu vei putea spune că fiul tău este gol, atâta vreme cât este îmbrăcat cu hainele virtuții, nici nu-l vei putea vedea mistuit de foame, atâta vreme cât cunoaște adevărata mâncare. Bogații, dimpotrivă, sunt mistuiți de griji când vine peste ei foamea sau lipsa de haine. Prin urmare, și din acest punct de vedere, n-ai păcătui deloc dacă i-ai numi pe bogați săraci, ba încă foarte săraci, iar pe monahi, într-adevăr bogați. Un om care poate să-și îndestuleze viața, în orice loc și cu hrană, și cu băutură, și cu adăpost și cu bucurii, un om care nu numai că nu se supără, dar chiar găsește mai multă bucurie în viața lui decât voi într-a voastră, este învederat că unul ca acesta e mai bogat decât voi, bogații, care numai în casele voastre puteți avea asigurate și liniștea, și hrana. Fiul tău nu știe ce înseamnă plânsul din pricina sărăciei. Bogăția fiului tău este mai bună decât bogăția ta nu numai din pricină că e mai mare și că dă mai multă satisfacție, ci și din pricină că nu i-o poate lua nimeni, că niciodată nu se preface în sărăcie, nu este supusă nesiguranței viitorului, nu-i încărcată de griji, nu-i atacată de invidie. Bogăția lui este de admirat, de laudat și de slăvit. Despre bogăția voastră nu se poate spune asta. Oamenii nu numai că nu vă laudă din pricina bogăției voastre, dar vă și urăsc, se scârbesc de voi, vă invidiază și uneltesc împotriva voastră. Fiul tău însă este admirat de toată lumea pentru că e îmbogățit cu adevărata bogăție, și de asta nici nu-i invidiat și nici nu se uneltește împotriva lui.

Spune-mi acum, care bogăție din cele două, despre care am vorbit mai sus, este mai potrivită sănătății?

Nu este, oare, aceea pe care o are un om ca fiul tău, care are, ca și viețuitoarele sălbatice, un trup puternic și robust tocmai pentru că respiră aerul curat al văzduhului, bea apa limpede a izvoarelor, miroase parfumul curat și nefalsificat al florilor și livezilor, și nu bogăția aceea din lume, pe care o aveți voi, bogații, care, pentru că vă aflați ca într-o mocirlă, sunteți mai molatici și mai bolnăvicioși?

Dacă fiul tău are întâietatea în privința sănătății, apoi este învederat că și în privința bucuriilor!

Cine crezi că duce o viață plină de mai multe bucurii: cel culcat pe o iarbă deasă, lângă un izvor limpede, sub umbra copacilor cu frunze dese, care-și desfătează ochii cu frumusețile naturii, care are sufletul mai curat decât aerul și stă departe de învâlmășagul și zgomotul acestei lumi, sau cel care stă închis într-o casă? Nu-i așa că acela dintâi? Și așa este, căci nu e marmura mai curată decât aerul, umbra plafonului casei mai plăcută decât umbra copacilor și nici mozaicul pardoselii mai plăcut decât pământul împodobit cu felurite flori. Despre adevărul celor spuse de mine, înșiși voi bogații îmi sunteți martori, căci dacă v-ar sta în putere să aveți arbori deasupra caselor voastre și să aveți în casele voastre balsamul și frumusețea florilor din livezi, le-ați prefera pe acestea în locul acoperișurilor de aur și a pereților pictați cu măiestrie. Pentru asta, atunci când doriți să scăpați de greutatea pe care vi le dă bogăția și să vă odihniți, părăsiți palatele voastre și vă duceți în mijlocul naturii.” (*Apologia vieții monahale*, 4-5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 218-221)

„Dar poate că jelești pe fiul tău din pricina slavei aceleia multe și mari din lume dată de bogăție, slavă ce nu se vede deloc în viața monahală?

Știu că de compari palatele cu pustia, de compari nădejtile pe care le avea fiul tău pe când trăia în palatele tale cu nădejtile din mănăstire, socotești că fiul tău a căzut din cer pe pământ.

Mai întâi trebuie să știi asta, că nici pustia nu răpește slava și cinstea cuiva și nici palatele nu fac pe cineva strălucit și slăvit. Și mai înainte de a-ți demonstra acest lucru, ca să te scap, prin niște exemple, de greșita ta părere, nu-ți voi da exemple creștine, ci exemple păgâne.

Cred că ai auzit de Dionisie, tiranul Siciliei, după cum cred că ai auzit și de Platon, fiul lui Ariston. Spune-mi, te rog, cine a ajuns încărcat de mai multă slavă, cine a ajuns mai strălucit? Cine este lăudat de toată lumea și stă pe buzele tuturor? Nu, oare, filosoful mai mult decât tiranul? Cu toate

acestea, tiranul era stăpânul întregii Sicilii, își ducea viața în desfătări, trăia în multă bogăție, în lux și era înconjurat de gardă și suită, iar filosoful trăia în grădina Academiei, uda grădina, răsădea plante și legume, mânca măslin; masa îi era alcătuită din mâncăruri foarte simple și nu se vedea în casa sa și în viața sa nici urmă din luxul tiranului Dionisie. Lucru minunat nu-i numai acesta, ci și faptul că, deși a ajuns rob și a fost vândut din ordinul tiranului, totuși Platon, prin asta, departe de a părea mai puțin slăvit decât tiranul, s-a arătat tocmai prin înrobirea lui vrednic de respect chiar în ochii tiranului.

Așa este virtutea: prin faptele ei și prin suferințele ei, virtutea nu se lasă ascunsă și acoperită de vălul uitării nici pe ea și nici pe cei ce o pun în practică.

Ce vei spune apoi de Socrate, dascălul lui Platon? N-a fost el cu mult mai slăvit și mai strălucit decât Arhelau? Cu toate acestea, Arhelau era împărat și foarte bogat, iar Socrate locuia într-o mahala din nord-estul Atenei, numită Liceu; n-avea mai mult decât o singură haină și era văzut îmbrăcat numai cu aceasta și iarna, și vara, și în toate anotimpurile anului; umbla tot timpul desculț, stătea toată ziua nemâncat, mânca numai pâine, și pâinea îi era și fiertură, și hrană; chiar această hrană simplă nu și-o putea procura în casă, ci o primea de la alții; așa că trăia în cea mai neagră sărăcie. Socrate era totuși mai strălucit și mai slăvit decât regele Arhelau; aceasta se vede de acolo, că adeseori regele îl chema pe Socrate să vină la el și să locuiască în palatele lui, dar Socrate n-a vrut să părăsească Liceul. Slava ce însoțește acum numele lui Platon și Socrate ne lasă să înțelegem care slavă are mai multă valoare. Toată lumea cunoaște numele lui Platon și Socrate, pe când numele unor oameni foarte bogați, cum au fost tiranul Dionisie și regele Arhelau, nu-l cunoaște nimeni.

Un alt filosof, Diogene din Sinope, cu toate că era îmbrăcat în zdrențe, era mai bogat decât acești regi amintiți mai sus și decât alți numeroși împărați la fel de bogați. Că Diogene era mai bogat decât împărații se vede de acolo că Alexandru Macedon, fiul lui Filip, în timpul campaniei împotriva perșilor, a lăsat totul și a venit să-l vadă pe Diogene. Împăratul l-a întrebat dacă are nevoie de ceva și l-a rugat să-i ceară ce dorește. Diogene i-a răspuns că n-are nevoie de nimic și n-are ce să-i ceară.

Îți sunt, oare, de ajuns exemplele acestea, sau să mai citez și altele? Oamenii aceștia nu sunt doar mai străluciți și mai slăviți decât cei care locuiesc în palatele împărătești, ci chiar decât însuși împăratul; preferând să ducă o viață de oameni simpli, nu se ocupă cu afacerile și nici nu voiesc să ia parte la conducerea treburilor statului.

Dar chiar la conducerea treburilor statului nu vei vedea în funcții mari numai oameni străluciți prin bogăția lor, prin luxul lor și prin averile lor, ci

vei vedea și oameni săraci, care au dus o viață modestă. Printre înalții demnitari ai statului atenian a fost Aristide, pe care a trebuit să-l îngroape orașul. Cu toate acestea, era cu atât mai strălucit și mai slăvit decât Alcibiade, și el mare demnitar pe acea vreme, pe cât este de mare deosebirea între un mare filosof și un copil simplu, deși Alcibiade îl întrecea pe Aristide și prin bogăție, și prin neam, și prin lux, și prin elocvență, și prin noblețe, și, într-un cuvânt, prin toate. Printre demnitarii tebanilor era și Epaminonda; era cel mai strălucit dintre toți generalii tebanilor, deși era un om atât de sărac, încât atunci când a fost chemat la adunare n-a putut să vină, căci din întâmplare își spăla haina și nu avea alta pe care s-o îmbrace.

Prin urmare, nici pustia nu răpește slava cuiva și nici palatele împărătești nu fac pe cineva strălucit și slăvit. Strălucirea cuiva, slava și faima lui nu depind nici de locul în care trăiește, nici de haine, nici de funcție, nici de putere, ci numai de virtute și de înțelepciune.

Dar pentru că exemplele n-au atâta putere de convingere, îți voi demonstra slava fiului tău, servindu-mi chiar el ca dovadă a susținerii mele. Vom vedea că acum, când este în pustie, nu este doar mai strălucit decât înainte, dar este mai respectat de lume, tocmai datorită acelor fapte care, după părerea ta, îi răpesc orice cinste și-l umilesc.

Dacă vrei, să-l convingem să se pogoare din munte, apoi să-l înduplecăm să meargă în oraș. Vei vedea că tot orașul își întoarce privirile spre el, că toată lumea îl arată, îl admiră și se minunează de el ca și cum s-ar fi pogorât un înger din cer. Ce este asta altceva decât slavă? Slava cuiva nu se manifestă în alt chip. Datorită acelor haine simple și ponosite ale lui, va fi mai slăvit nu numai decât cei care locuiesc în palatele împărătești, dar mai slăvit chiar decât împăratul. N-ar fi provocat atâta admirație întregii lumi, chiar dacă ar fi purtat haine țesute cu aur, dar, mai bine spus, chiar dacă ar fi fost îmbrăcat cu haină împărătească de purpură și ar fi avut pe cap coroană împărătească, chiar dacă ar fi stat pe așternuturi de mătase, chiar dacă ar fi fost tras de catări și însoțit de o suită îmbrăcată numai în aur, ca acum, când este neîngrijit, palid la față, îmbrăcat cu o haină groasă, fără nici un însoțitor și desculț.

Este hotărât, prin legi și prin obicei, ca împăratul să poarte o anumită îmbrăcăminte. Din această pricină, dacă cineva ar spune că admiră pe împărat pentru că este îmbrăcat cu o haină de aur, pe un om ca acesta nu numai că nu-l admirăm pentru vorbele lui, ci râdem de el, de cele spuse de el, căci nu e deloc de mirare ca împăratul să poarte o astfel de haină. Dar dacă va veni cineva să anunțe că fiul tău a părăsit toată bogăția părintească, a călcat în picioare toată slava lumească, are nădejdi mai mari decât cele pe care le dă lumea și pământul, și că s-a dus în pustie și a îmbrăcat o haină

ponosită și proastă, toți vor alerga îndată să-l vadă, toți îl vor admira și vor aplauda măreția sufletului său. Când se aduc împotriva împăraților nenumărate acuzații, hainele lor de aur nu-i apără deloc de insulte.” (*Apologia vieții monahale*, 5-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 221-224)

„Dar ce folos am eu de pe urma părerii și laudelor celor mulți aduse fiului meu?

- Dar tocmai asta e slava!

- Nu-mi trebuie asta, ci caut pentru fiul meu putere și cinste.

- Dar, fără îndoială, cei care vor lăuda pe fiul tău îl vor și cinsti.

Iar dacă vrei putere pentru fiul tău și funcție înaltă, îți spun că pe acestea, ca și pe acelea despre care am vorbit până acum, le vom găsi mai degrabă la monahi. Pot să-ți dovedesc asta cu ajutorul unor exemple din viață și din istorie, dar voi întrebuinta o metodă care să-ți aducă, ție mai ales, oarecare, mângâiere. De aceea, pentru a demonstra afirmația mea, nu mă voi servi de alte dovezi, ci chiar de fiul tău.

Care este proba cea mai bună că cineva are putere? Nu, oare, aceea de a putea să te răzbuni pe dușmani și de a putea răsplăti pe binefăcători? Dar această putere, în întregime, nu poate s-o aibă nici chiar împăratul, împăratul are mulți dușmani, și totuși nu poate să-i pedepsească pe toți, are mulți oameni care fac binele, și totuși nu-i poate răsplăti pe toți. Chiar în războaie, dușmanii pricinuesc mult rău împăratului și-i fac nenumărate necazuri; ar dori să se răzbune pe ei, dar nu poate. Apoi, tot în timp de război, mulți prieteni de-ai împăratului au făcut mari fapte de vitejie, dar împăratul n-a putut să-i răsplătească după vrednicie, căci au fost răpiți înainte să le dea răsplata, căzând pe câmpul de luptă.

Ce-ai spune acum dacă-ți voi dovedi că fiul tău are o altă putere, cu mult mai mare, pe care, după cum ți-am demonstrat mai sus, nici împărații nu o au? Să nu presupui cumva că-ți voi vorbi de bunătățile din cer, în care nu crezi. Nu mi-am uitat făgăduiala dată. Îți voi dovedi că fiul tău, aici, pe pământ, are mai multă putere decât împăratul.

Dacă cea mai mare putere constă în a putea să te răzbuni pe dușmani, apoi cu mult mai multă putere decât aceasta este puterea de a avea în viață o poziție în care să nu te poată dușmani nimeni, chiar dacă ar vrea.

Voi face deslușită afirmația mea, că puterea aceasta este mai mare decât cea dintâi, dacă voi exemplifica spusele mele.

Spune-mi, te rog, cum e mai bine: să fim atât de iscușiți în mânuirea armelor, încât nimeni din cei ce ne rănesc să nu scape nerănit, sau să avem un astfel de trup, încât nimeni, oricât s-ar strădui, să nu poată răni trupul

nostru? E clar pentru oricine că cea de-a doua situație e mai puternică și mai dumnezeiască; nu numai atât, ci și superioară celei dintâi, în ce constă superioritatea ei? În cunoașterea leacurilor cu ajutorul cărora pot fi tămăduite toate rănilile pricinuite de dușmani. Sunt trei mijloace: primul, puterea de a te răzbuna pe dușmani; al doilea, superior celui dintâi, puterea de a-ți și tămădui propriile răni; acesta nu este negreșit consecința celui dintâi; al treilea, puterea de a găsi o stare în care să nu te poată răni oamenii. Acest de-al treilea mijloc este superior pentru firea omenească. Și-ți voi dovedi că fiul tău este în stăpânirea acestui mijloc și are această putere.

Că spusele mele nu sunt vorbe în vânt se vede de acolo că, cercetând între timp mai adânc lucrurile, am găsit o altă putere mai mare decât această putere, și anume: nu numai că nimeni nu poate vătăma pe monahi, dar nu este nimeni care să voiască să-i vatăme. Astfel fiul tău are o îndoită putere. Ce viață mai dumnezeiască ar putea duce fiul tău decât această viață monahală, în care nimeni nici să nu voiască, nici să nu poată să-i facă vreun rău, chiar dacă ar voi? Mai ales când a nu voi nu este o consecință a lipsei de putere, cum e cazul cu cei mai mulți, ci a faptului că fiul tău se găsește într-o stare în care nimeni nu are nici o pricină să voiască a-i face rău. Pentru că, dacă ar fi numai aceasta, adică a nu putea, n-ar fi un lucru deosebit, căci ură înverșunată s-ar naște în sufletele acelor care ar voi să facă rău, dar n-ar putea. Nu este mic nici acest chip de fericire.

Dar să cercetăm, dacă vrei, ultima situație.

Spune-mi, te rog, cine va voi să vatăme vreodată pe fiul tău, care n-are nici o legătură cu oamenii nici prin angajamente, nici prin stăpânire de pământ, nici prin bani, nici prin afaceri și nici prin vreo altă înțelegere? Pentru ce pământ să se certe cu el? Pentru ce robi? Pentru ce mărire? De cine să se teamă? De cine să fie mușcat? Invidia, teama sau mânia sunt cele care ne împing să aducem vătămare altora, în privința acestora, fiul tău este mai mult decât un împărat, este mai presus de toți oamenii. Cine-l va invidia pe el, care a disprețuit toate bunurile acelea după care plâng oamenii și pe care se silesc să le aibă? Cine se va mânia pe el, dacă el n-a nedreptățit pe nimeni? De cine se va teme, dacă nu are nici o bănuială asupra nimănui? Din cele spuse mai sus rezultă deci că nimeni nu va voi să-i facă vreun rău fiului tău.

Dar tot atât de clară este și a doua situație, anume că oamenii nu vor putea să-l vatăme, chiar dacă ar voi. Nu dă nimănui nici un prilej de a fi atacat și nici nu are vreo parte slabă de care să poată fi apucat. Este ca un vultur care zboară la mare înălțime, care n-ar putea fi prins niciodată într-un laț de vrăbii. Pentru ce pricină va putea să-l vatăme vreun om? Bani n-are, așa că nu-i este teamă de hoți. Patrie nu are, așa că nu-i e teamă de surghiun.

Slavă nu dorește, așa că nu-i este teamă că-și va pierde slava. Mai rămâne un singur lucru: moartea; dar, în această privință mai ales, nimeni nu va putea să-l întristeze, căci, dacă îl amenință cu moartea, îi face cel mai mare bine, îl trimite spre cealaltă viață, dorită de el, spre care sunt îndreptate toate faptele și toate gândurile lui. Astfel moartea, departe de a fi o pedeapsă, este o scăpare de dureri, un sfârșit al sudorilor, odihnă.

Vrei să cunoști un alt chip al puterii lui, cu mult mai înțelept decât acesta?

Chiar dacă i-ai pricinui nenumărate neazuri, chiar dacă l-ai bate, chiar dacă l-ai pune în lanțuri, trupul lui este rănit din pricina firii sale omenești, sufletul însă rămâne fără răni datorită filosofiei lui. Nu este stăpânit de mânie, nu este supus urii, nu este biruit de dușmănie.

Asta însă nu-i mare lucru; cu mult mai minunată decât aceasta este dragostea lui de vrăjmași. Fiul tău iubește pe cei care i-au pricinuit astfel de rele ca pe niște binefăcători, ca pe niște ocrotitori și se roagă pentru ei să aibă parte numai de bine.

Ai putea să-i dai tu o atât de mare putere, chiar dacă l-ai face de nenumărate ori împăratul lumii și ai prelungi domnia lui timp de nenumărați ani? Nu este mai de preț această putere decât multe mantii împărătești, decât multe mari demnități, decât multă slavă? Mi se pare că și oamenii care-și iubesc foarte mult trupul ar prefera viața aceasta în locul celei duse de ei.” (*Apologia vieții monahale*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 225-228)

„Cine va vorbi cu mai multă putere înaintea împăratului? Cine îl va ține de rău pentru greșelile lui cu mai mult curaj? Tu, care ești stăpânul atâtor averi, care din pricina averilor tale ești supus chiar funcționarilor împăratului, care tremuri pentru orice lucru, care ai înaintea împăratului atâtea slăbiciuni, tu, căruia împăratul sau funcționarii lui pot să-ți facă rău oricând dacă se mânie, sau fiul tău, care nu poate încăpea niciodată nici în mâinile împăratului, nici în ale funcționarilor lui! Au vorbit cu mai multă putere împăraților acei oameni care n-au fost legați prin nimic de cele pământești, în fața cui va ceda și pe cine-l va asculta mai mult împăratul și înalții lui funcționari, pe tine, care ești bogat și pe care te bănuiește că poți să faci adeseori intervenții nu de dragul dreptății, ci de dragul banilor, sau pe fiul tău, care are o singură pricină a intervenției lui, dragostea de oameni? Pe cine va cinsti împăratul și pe cine va admira, pe acela asupra căruia n-ar putea să aibă nici o bănuială urâtă, sau pe acela pe care-l socotește inferior chiar slugilor sale? După cum, atunci când este vorba să ajute pe cineva, împărații și marii demnitari ascultă de sfaturile lui, tot astfel și când este

vorba de sprijinit pe cineva își întemeiază hotărârile lor pe intervenția unor oameni ca fiul tău.

Dar, dacă vrei, să luăm un caz în care fiul tău ajută pe un om cuprins de necazuri, prin propriile sale mijloace, fără a se sluji de ajutorul altora.

Să ducem pe acest om necăjit și la fiul tău, și la tine, dar mai degrabă nu la tine, ci chiar la împărat. Apoi să vedem care dintre aceștia toți îi va putea da mai mult ajutor.

Mai întâi, să aducem pe un om care a suferit cea mai mare nenorocire cu putință. Să presupunem că cineva are un singur fiu și că l-a pierdut în floarea vârstei. Pe acesta nu-l va putea ajuta nici un mare demnitar, nici împăratul, nici altcineva și nici tu, nici unul nu-i va putea da ceea ce a pierdut. Dar dacă îl vei duce la fiul tău, chiar de la început, înfățișarea, îmbrăcămintea, locuința lui îi vor ușura repede durerea și-l vor convinge să socotească o nimica cele pământești, iar apoi, prin cuvinte potrivite, acesta va alunga cu ușurință norul de pe sufletul omului, în casa ta durerea i se va mări și mai mult. I se va aprinde și mai mult jalea când va vedea că viața în locuința ta este lipsită de necazuri, că e plină de mare fericire și că are cine să te moștenească, în chilia fiului tău însă își va potoli durerea și va ajunge să privească cu mai multă înțelepciune lucrurile. Nu-l va mai durea atât de mult inima de moartea fiului lui, când va vedea că fiul tău a disprețuit și a părăsit atât de multă bogăție, atât de mare slavă și strălucire. Va mai putea spune oare acest părinte nenorocit că nu mai are un moștenitor al averilor sale, când vede că fiul tău a disprețuit și a părăsit toată averea tatălui său? Chiar cuvintele de mângâiere le va asculta cu mai mare ușurință de la fiul tău, care adeverește prin fapte spusele sale. Tu, însă, numai dacă ai îndrăzni să deschizi gura îi vei umple sufletul de tristețe, pentru că i-ai vorbi de dureri pe care niciodată nu le-ai suferit. Dar fiul tău, pentru că îl învață prin propriul său exemplu, îl va convinge cu ușurință că moartea nu-i decât un somn. N-are nevoie spre a-l mângâia să-i enumere o mulțime de părinți care au încercat aceeași durere ca și el, ci se va arăta pe el însuși, care în fiecare zi cugetă în timp la moarte, care este totdeauna pregătit de moarte. Și, după ce-l va face să creadă mai mult în învățătura despre învierea morților, își vor lua rămas bun unul de la altul. Tatăl acela va pleca ușurat de marea povară a durerii ce-o avea pe suflet, iar cuvintele fiului tău, întărite prin fapte, îl vor face să-și recapete mai lesne liniștea sufletească, cu mult mai lesne decât cuvintele celor pe care-i cheamă la mese și la prăznuire. În acest chip va vindeca fiul tău durerea unui tată care și-a pierdut copilul. Și iată deci că are puterea de a ajuta pe alții, fără ajutorul altora.” (*Apologia vieții monahale*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 229-230)

„Să presupunem, apoi, dacă vrei, că se duce la fiul tău un alt om nenorocit, care are nevoie de ajutor, un om care a pierdut vederea în urma unei îndelungate boli. Ai putea tu să-l ajuți cu ceva? Nu! Fiul tău însă îl va ajuta! Îi va arăta că nenorocirea lui nu-i atât de cumplită, deoarece el însuși stă închis într-o mică chilie, că el însuși se grăbește spre o altă lumină, că el însuși socotește o nimica lumina zilei în comparație cu acea lumină. Astfel îl va învăța să îndure cu mult curaj nenorocirea lui.

Dar pe cei supărați de alți oameni îi vei putea tu, oare, îndupleca să caute cu mai multă judecată la necazurile lor? Deloc! Dimpotrivă, îi vei supăra mai mult, căci de obicei vedem mai bine propriile noastre necazuri când avem în față buna stare a semenilor noștri. Fiul tău însă îi face și pe aceștia să-și recapete mai ușor curajul. Nu-ți vorbesc de ajutorul pe care-l va da lor prin rugăciunile lui! Nu-ți vorbesc de ele, pentru că vorbesc cu tine, un păgân, care nu crezi în puterea rugăciunilor.

Dar dacă vrei să fii cinstit de oameni din pricina fiului tău, și nu disprețuit (căci poate asta ți-i dorința), nu știu cum ai putea să ai parte de mai multă cinstire din partea oamenilor în alt chip decât prin faptul că ai un fiu care, prin viața și prin purtarea lui, depășește firea omenească, un fiu care este atât de strălucitor în întreaga lume, care nu numai că este respectat de toți, dar nu are nici un dușman. Dacă fiul tău ar fi ajuns într-o mare dregătorie lumească, unii l-ar fi cinstit, alții l-ar fi urât, acum însă toți îl cinstesc și fac asta cu multă plăcere. Dacă oameni de joasă condiție socială, fii de țărani și de lucrători, care au îmbrățișat viața monahală, au ajuns atât de cinstiți de toți oamenii, încât nici unul dintre cei mai mari demnitari nu se rușinează să vină în chilia lor, să stea de vorbă cu ei și să ia masa cu ei, ba chiar simt în asta o atât de mare bucurie ca și cum s-ar desfăta cu mari bunătăți, ceea ce-i și adevărat, cu cât mai mult vor veni înalți demnitari ai lumii să vadă pe fiul tău, care a îmbrățișat viața aceasta plină de virtute coborându-se dintr-un neam strălucit, care a părăsit o mare bogăție și în care toată lumea își puna atâtea nădejdi. Prin urmare, tocmai ceea ce jelești tu mai mult, adică îmbrățișarea vieții monahale și părăsirea avuțiilor, aceea îl face înaintea de toate să fie mai cu seamă respectat și cinstit, aceea îi silește pe toți să se uite la el ca la un înger, și nu ca la un om. Fiul tău nu va cădea sub bănuiala, sub care cad mulți oameni, că ar fi ales această cale pentru că iubea cinstea, pentru că-i erau dragi banii, pentru că dorea să ajungă de la o situație umilă la una strălucită. Chiar dacă s-ar spune aceste cuvinte despre ceilalți monahi, ele sunt false și pornite din răutate, însă despre fiul tău nimeni nu va putea să aibă vreodată o astfel de bănuială.

Să nu socotești că fiul tău este atât de prețuit și de respectat pentru că în fruntea statului sunt împărați creștini. Chiar dacă ei ar cădea de la putere și împărați păgâni ar ajunge la conducerea statului, viața și faptele fiului tău vor fi atunci chiar mai strălucitoare.” (*Apologia vieții monahale*, 8-9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 231-232)

„Vrei să-ți spun acum și cum are să se poarte cu tine fiul tău? Sau e de prisos să o mai fac?

Cel care este atât de blând și de bun cu alții, încât nu dă nimănui prilej de supărare, va cinsti cu atât mai mult pe tatăl său și-l va îngriji cu mult mai mult decât dacă ar avea o demnitate lumească. Dacă ar fi un mare demnitar, nu se știe dacă n-ar disprețui pe tatăl său; acum însă, când fiul tău a ales această viață, din pricina căreia a ajuns să aibă o demnitate mai mare decât a împăratului, acum va fi față de tine mai smerit decât toți oamenii. Așa este filosofia noastră, așa este concepția noastră despre viață și lume: unește într-un suflet cele care par contrarii, smerenia și mândria. Dacă fiul tău ar fi un mare demnitar, s-ar bucura de moartea ta, pentru că ar dori să te moștenească; acum însă se roagă să ți se prelungească viața. Prin urmare, va primi cununi strălucitoare și pentru aceasta, căci credința noastră creștină ne spune că vom avea mare răsplată pentru respectul dat părinților noștri (Efes., 6, 1-3), am primit poruncă să-i socotim ca stăpâni, să-i respectăm prin cuvânt și cu fapta, dacă prin purtarea noastră nu vătămăm credința creștină (Matei 10, 37).

Dar poate că aș fi întrebat:

- Ce va da în schimb părinților pentru toate câte i-au dat lui?

- Gândește-te că este firesc ca cel care a ajuns în toate privințele la culmea virtuții să săvârșească, cu toată stăruința, și această virtute. Nu se va da în lături, dacă ar trebui, să moară chiar pentru tine, pentru că fiul tău te va îngriji și te va cinsti nu numai în virtutea legii firii, sădite în el, ci, înainte de toate, de dragul lui Dumnezeu pentru Care a disprețuit pe toate cele din lume.

Spune-mi, deci, pentru ce-l jelești pe fiul tău, dacă acum, ca monah, este, după cum ți-am arătat, mai respectat, mai bogat, mai puternic, mai liber și-ți slujește interesele tale cu mai multă însuflețire decât înainte? Pentru ce-l jelești dacă nu-ți mai tremură sufletul de frică în fiecare zi să nu moară cumva în luptă, să nu cadă în dizgrația împăratului, să nu fie victima invidiei camarazilor lui de arme? Oare nu sunt acestea și altele mai mari decât acestea cele ce înfricoșează pe părinții care au copii ajunși cu faimă? Părinții care au pe fiii lor ajunși în vârful unor mari demnități se aseamănă cu cei

care își urcă fiul pe un loc înalt, apoi tremură de frică să nu le cadă jos copilul.

- Dar centura de demnitar, mi-ai putea obiecta, hlamida și glasul crainicului ne fac o deosebită plăcere!

- Spune-mi, câte zile ține această plăcere? Treizeci de zile, o sută de zile, de două ori pe-atâta? Dar după asta, ce urmează? N-a fost totul ca un vis? N-a fost totul o poveste? N-au trecut toate acelea ca umbra? Însă cinstea și numele bun al fiului tău rămân până la sfârșitul vieții lui, dar, mai bine spus, și după moartea lui, și cu atât mai mult atunci. Această cinste și această demnitate nimeni nu i-o va lua, pentru că nu i-a fost dată de oameni, ci de virtute.

Ai fi vrut să-l vezi purtând haine scumpe, mergând călare pe cal, înconjurat de o mulțime de servitori, hrănind paraziți și lingușitori?

Pentru ce voiai toate acestea? Negreșit spre a-i face plăcere! Dar te întreb: Ce părere vei avea de toate aceste dorințe ale tale cu privire la fiul tău, dacă l-ai auzi chiar pe el spunându-ți (căci poate pe mine nu mă crezi) că socotește viața monahală dusă acum de el mai plăcută decât viața celor care trăiesc în lux și desfătare, în desfrânări, în cântece, între paraziți și lingușitori, în tândăleală, și-i este această viață atât de dragă, încât, dacă i-ar porunci cineva să părăsească dulceața acestei vieți și printr-o săritură să treacă în cealaltă, ar prefera de mai multe ori moartea? Nu știi câtă plăcere ne dă viața liniștită și depărtată de treburile publice. Poate că nu știe asta nici unul dintre oameni, pentru că n-a gustat-o încă nimeni în toată curățenia ei. Care viață ar putea fi mai bună decât aceasta, care ne dă strălucire și în care sunt unite siguranța vieții și renumele, două lucruri despărțite în viața oamenilor din lume?

- Dar pentru ce-mi vorbești de acestea mie, care nu sunt nici creștin, nici monah?

- Dar atunci, pentru ce-l împiedici pe fiul tău să fie monah? E de-ajuns că paguba se oprește la tine!” (*Apologia vieții monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 232-235)

„Satisfacțiile fiului tău, date de bogăția lui, nu sunt de natura asta; ele rămân și la bătrânețe, și însoțesc pe fiul tău și după moarte. Pentru această pricină, când vedeți că la bătrânețe crește bogăția voastră și că v-ar putea oferi multe prilejuri de slavă și de desfătare, vă supărați că vârsta voastră înaintată nu vă mai îngăduie să vă desfătați. Pentru această pricină vă și înspăimântați la apropierea morții și spuneți că sunteți cei mai nefericiți oameni tocmai atunci când aveți cea mai mare bogăție, cea mai multă slavă

și cel mai bun nume. Fiul tău, dimpotrivă, atunci când va îmbătrâni va avea cea mai mare mulțumire, pentru că se silește să intre în port, pentru că are o tinerețe totdeauna înfloritoare, care nu îmbătrânește niciodată.” (*Apologia vieții monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 235- 236)

„Să nu ții de rău deci pe fiul tău că a trecut de la niște bunătăți vremelnice, dar, mai bine-zis, inexistente, la niște bunătăți reale și permanente. Nu-l jeli pe cel ce merită să fie numit fericit! Atunci ar trebui să plângi, când n-ai avea un fiu ca acesta, ci unul care să fie aruncat de valurile acestei vieți într-o parte și în alta, ca într-o strâmtoare.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 238)

„Spune-mi, te rog, n-ai crede că oamenii își bat joc de tine dacă te-ar lăuda, te-ar admira și ar zice că ești cel mai fericit muritor din pricină că fiul tău a îndrăgit nebunește meseria dansatorilor și a conducătorilor de curse? Și, dimpotrivă, n-ai spune că sunt niște nebuni dacă ar râde de tine și te-ar ocări din pricină că fiul tău a făcut o faptă de bravură și vrednică de laudă? Fă și acum tot așa! Să nu judeci faptele și gândurile fiului tău întemeiat pe părerile oamenilor, ci pe cercetarea exactă a motivelor care l-au făcut să ia o astfel de hotărâre. Vei vedea că cei care râd sunt părinții unor copii ce sunt mai degrabă robi decât liberi, când îi vor compara pe ei cu fiul tău.

Acum sufletul ți-i doborât de durere. De asta nici n-ai să poți privi cu ochi pătrunzători spusele mele. Dar după ce se va potoli puțin furtuna sufletului tău și după ce vei cunoaște marea virtute a fiului tău, nu vei mai avea nevoie de cuvintele mele, ci tu însuși vei vorbi altora, mai mult decât mine, despre frumusețea vieții monahale. Cuvintele mele nu sunt o simplă presupunere, ci sunt întemeiate pe fapte.

Am avut și eu un prieten; era fiul unui păgân, om bogat, renumit și strălucit în toate privințele. Prietenul meu s-a călugărit. Tatăl său, la început, a pus în mișcare pe înalții demnitari ai imperiului, l-a amenințat cu închisoarea, l-a dezbrăcat de toate hainele sale, l-a lăsat pe pământ străin, lipsit și de hrana necesară, pentru ca să-l înduplece în acest chip să se reîntoarcă la o viață mai omenească, după părerea lui. Când însă a văzut că nu cedează în fața nici unei amenințări, a fost învins și și-a schimbat părerea. Acum prețuiește pe fiul lui și-l respectă mai mult decât dacă i-ar fi fost tată. Bărbatul acesta bogat, deși mai are încă mulți copii, oameni cu vază și

renumiți, spune că aceștia nu merită să-i fie aceluia nici slugi. Și, datorită fiului său, el este cu mult mai strălucit.

Vom vedea că tot așa se va întâmpla și cu fiul tău. Faptele îți vor dovedi că nu mint. Pentru aceasta, acum voi tăcea și-ți voi face această rugămintă:

Așteaptă numai un an, sau și mai puțin, căci virtutea practică de noi, creștinii, n-are nevoie de mult timp, ea odrăsleşte prin ajutorul lui Dumnezeu, și vei vedea că spusele mele sunt adevărate de fapte. Atunci nu numai că vei lăuda cele petrecute, dar, dacă ai vrea să-ți înalți puțin mintea, vei ajunge să ai aceeași dorință ca și el, având ca dascăl al virtuții chiar pe fiul tău.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 240-241)

„Pentru ce nu te temi deci, pentru ce nu tremuri când duci pe fiul tău în lume și printre oameni, unde va fi biruit iute de păcat și de răutate? Oare ți se pare puțin lucru să dai prilej fiului tău să slujească idolilor, adică păcatelor, să ajungă mai rău decât păgânii, să lepede prin faptele lui slujirea lui Dumnezeu? Ți-am arătat doar că cei care trăiesc în lume cad mai ușor pradă acestor păcate decât monahii. Vezi dar că nu-i decât un pretext frica ta de a-ți trimite fiul la mănăstire. Dacă ar trebui să te temi, apoi ar trebui să te temi nu de cei care caută să scape de furtună, nici de cei care se grăbesc să ajungă în port, ci de cei învâlnați de furtună și de furia valurilor. În lume naufragiile sunt mai dese, pentru că mai multe sunt poftele ce chinuie pe cei ce trăiesc în lume și pentru că cei care vor să se împotrivescă acestor pofte nu li se împotrivesc cu toată tăria. În mănăstire însă valurile nu sunt atât de mari; în mănăstire liniștea e mare, iar cei care vor să lupte împotriva pofteilor își dau mai multă silință decât cei din lume. Din această pricină îl atragem pe fiul tău în pustie, nu facem asta ca să se îmbrace cu sac, să-și pună jug pe grumajii săi, să se culce pe pământul gol. Nu! Facem asta ca să scape, înainte de toate celelalte, de viciu și să îmbrățișeze virtutea.

- Ce vrei să spui cu aceste cuvinte? Toți cei căsătoriți pier? Nu pot să se mântuiască?

- Nu spun asta! Spun numai că vor trebui, din pricina greutăților legate de căsătorie, să-și dea mai multă osteneală dacă vor să se mântuiască. Cel dezlegat aleargă mai iute decât cel cu picioarele legate.

- Răspłata celui căsătorit însă va fi mai mare și cununile mai strălucitoare!

- Deloc! Singur își pune în spate greutățile legate de căsătorie, când ar putea să nu și le pună.” (*Apologia vieții monahale*, 15, în vol. *Despre*

Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 298-299)

„Poate că nu lăsați pe fiii voștri să se ducă la mănăstire pentru că doriți să-i căsătoriți și să aveți nepoți? Dar cum se poate să doriți să fiți bunici, când nu sunteți nici părinți adevărați?

Nu faptul că ai dat naștere unui copil îți dă dreptul să te numești tată. Chiar părinții pot da mărturie de adevărul spuselor mele, părinții care, atunci când văd că fiii lor ajung niște răi și niște stricați, se leapădă de ei, îi dezmoștenesc, îi înstrăinează, ca și cum n-ar fi copiii lor; nici firea, nici nașterea, nici altceva asemănător nu poate să-i împiedice de a-i tăgădui. Prin urmare, părinții care nu dau copiilor lor o educație creștină să nu mai aibă pretenția să se mai numească părinți. Când însă vor naște pe fiii lor în alt chip, adică atunci când îi vor învăța să trăiască creștinește, da, atunci să ceară și nepoți; numai atunci au dreptul să vadă și nepoți. Au copii, au copiii aceia pe care i-au născut *nu din sânziuri, nici din voința trupului, nici din voința bărbatului, ci din însuși Dumnezeu* (Ioan 1, 13). Acești copii nu silesc pe părinții lor să se zbată pentru averi, pentru căsătorie, pentru altceva de acest fel; acești copii îi scutesc de orice grijă și le dau prilej să se bucure de o mai mare plăcere decât plăcerea de a avea copii. Acești copii nu sunt născuți, nici nu sunt crescuți în vederea aceluiași scopuri ca ceilalți copiii, sunt născuți și crescuți pentru scopuri cu mult mai înalte și mai strălucite. De asta aduc și mai multă bucurie părinților lor.

În afară de acestea, aș mai spune și următoarele: nu-i deloc de mirare ca părinții care nu cred în înviere să se plângă că n-au copii; pentru ei singura mângâiere că vor supraviețui, că li se va continua numele, sunt copiii. Noi însă, care socotim moartea ca un somn, care am fost învățați să disprețuim lucrurile din lumea aceasta, vom fi oare vrednici de iertare dacă ne plângem că n-avem copii, dacă înșine căutăm să avem copii, ca apoi să-i lăsăm în lumea aceasta din care noi înșine ne silim să ieșim și în care suspinăm cât timp suntem în ea? (II Cor. 5, 2-4). Aceste cuvinte le spun către cei care duc o viață mai duhovnicească.

Dacă însă ar fi unii iubitori de trup și lipiți puternic de viața de aici, lor le-aș grăi așa:

Mai întâi, nu se știe bine dacă fiii voștri vor avea copii, de se căsătoresc; apoi: chiar dacă vor avea copii, nu cumva neazul lor va fi și mai mare, nu vor culege oare, de pe urma copiilor, nu atât de multe bucurii câte neazuri din pricina grijilor zilnice, a neliniștilor, a temerilor prilejuite de ei?

- Dar cui vom lăsa moștenire ogoarele, casele, robii și aurul nostru, îmi vor spune acești părinți, dacă fiii noștri nu se vor căsători, dacă nu vom

avea nepoți, dacă fiii noștri se vor duce la mănăstire? Îi aud într-adevăr pe acești părinți plângându-se că nu știu ce să facă cu averile lor!

- Lasă-ți averea moștenire tot fiului tău! Aceluia care trebuia să te moștenească înainte de a îmbrățișa viața monahală! Fă asta cu atât mai mult acum decât înainte de a se duce la mănăstire. Acum va fi un paznic și un stăpân mai bun al averilor tale. Înainte de a intra în mănăstire, multe pricini puteau pierde averea ce voiai să i-o lași ca moștenire. Viermii, vremea îndelungată până să ajungă stăpân pe ea, hoții, hulitorii, invidioșii, nesiguranța viitorului, nestatornicia oamenilor și, în sfârșit, moartea fiului tău, îl puteau lipsi și de bani, și de pământuri. Acum însă, când a intrat în mănăstire, a pus bogăția lăsată ca moștenire la adăpost de toate aceste pricini de pierdere, a găsit pentru ea un loc în care nu poate pătrunde nimeni, în care nu-i este îngăduit nimănui să pășească. Iar acest loc este cerul, de care nici o uneltire nu se poate apropia, un loc mai roditor decât cel mai bun pământ, un loc care îngăduie celor care și-au depus averile în el să culeagă roade bogate.

Prin urmare, acum, când fiul tău îmbrățișează viața monahală, n-are nici un rost întrebarea: cui să las moștenire ogoarele, aurul și toată averea mea? Întrebarea asta ar avea rost dacă fiul tău ar rămâne în lume.

Ești mai stăpân pe averea ta acum, când o lași moștenire fiului tău care a intrat în mănăstire. Ești atât de stăpân pe ea, încât n-o pierzi nici când pleci din lumea aceasta. Dimpotrivă, mai cu seamă atunci te bucuri de câștigul averilor tale.” (*Apologia vieții monahale*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 299-301)

„Vrei însă să fii încredințat că și fiul tău este stăpân pe averea ce i-o lași ca moștenire? Ei bine, îți voi dovedi că e mai stăpân pe ea când e monah decât dăca ar fi laic.

Spune-mi, cine este mai stăpân pe averea lui: cel care cheltuiește și împarte averea în dreapta și în stânga, cum îi place, sau cel care, din pricina zgârceniei, nici nu îndrăznește să se atingă de ea, care o ascunde în pământ și nu se atinge de bunurile lui ca și cum ar fi ale altora? Cine-i mai stăpân: cel care și-o cheltuiește cum se cuvine sau cel care-și cheltuiește averea în vânt și fără socoteală? Cel care seamănă în cer sau cel care seamănă pe pământ? Cel care nu-i supărat pe funcționarii care strâng impozitele și birurile sau cel care-i împiedicat să-și dea averile cui vrea? Asupra plugarilor și negustorilor se năpustesc toți, din toate părțile, și-i silesc să-și plătească impozitele, fiecare dintre acești funcționari își cere partea sa. Nimeni însă nu ridică aceste cereri amenințătoare față de cel ce dorește să-și cheltuiască averea sa cu cei nevoiași.

Prin urmare, și din acest punct de vedere fiul tău, dacă se face monah, este mai stăpân pe averea moștenită decât dacă ar fi laic.

Să nu-mi spui cumva că atunci este un om stăpân pe averea lui, când și-o cheltuiește cu femeile stricate, cu stomacul, cu paraziții, cu lingușitorii, când își face de rușine cu ea numele său cel bun, când își distruge mântuirea sufletului! Și, dimpotrivă, să-mi spui că nu este stăpânul averii sale atunci când și-o cheltuiește cu multă înțelepciune spre a căpăta un nume cu adevărat mai bun, când și-o cheltuiește spre folosul sufletului său și spre bună plăcerea Lui Dumnezeu. Dacă ai grăi așa, ar însemna să spui că este stăpân pe averea sa acela care și-o aruncă la canal, și că nu-i stăpân pe ea acela care și-o cheltuiește ajutând pe cei săraci.

Dar e mai bine să nu-i comparăm pe aceștia cu cei care-și cheltuiesc zadarnic averile, cu cei care și-o cheltuiesc spre pierderea propriului lor suflet. Cheltuielile celor dintâi fac pe stăpânii averilor mai străluciți, mai bogați, mai siguri de ei înșiși, pe când cheltuielile celorlalți îi fac nu numai de rușine și de ocară, dar îi fac să-și piardă și sufletul.

Ar putea însă un tată să mă întrebe:

- Nu se poate, oare, ca fiul meu să se facă monah când va ajunge bătrân, după ce s-a căsătorit și a avut copii?

- Mai întâi, cine ne va garanta că fiul tău va ajunge bătrân? În al doilea rând, cine ne va garanta că va mai avea gândul călugăriei când va fi bătrân? Nu punem noi hotar vieții noastre. Pavel ne-a învățat acest adevăr prin cuvintele: *Ziua Domnului vine ca un hoț noaptea* (1 Tes., 5, 2). De asemenea, nici gândurile noastre nu sunt mânate totdeauna de aceleași dorințe. Pentru asta un înțelept ne sfătuiește, zicând: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul și nu amâna din zi în zi. Că fără de veste va izbucni mânia Domnului și în vremea răzburării vei fi dat pieirii* (Înt. Sir., 5, 8-9).

Dar, chiar dacă am fi stăpâni pe sorocul vieții noastre și chiar dacă nu ne-am schimba părerile niciodată, tot n-ar trebui ca fiul tău să amâne intrarea lui în monahism, tot n-ar trebui să fie nepăsător când e vorba să se pricinuiască o atât de mare pagubă. E cea mai mare nesocotință, ca atunci când fiul tău e tânăr, când are mai mult nevoie de ajutor, când dușman puternic îi stă în față, să-i poruncim să se arunce în vârtejul vieții, ca să fie cu ușurință învins, dar să-l înarmăm, să-l oțelim, când e bătrân, când e acoperit tot de răni, când nu mai are sănătoasă nici cea mai neînsemnată parte a ființei sale, când e doborât la pământ și slăbănogit.

- Dar la bătrânețe, mi s-ar putea obiecta, lupta este mai lesnicioasă, războiul mai ușor, pentru că poftele s-au stins.

- Ce fel de luptă este însă aceea când nu mai ridică nimeni mâna împotriva noastră? Din această pricină nici cununile nu vor fi strălucitoare.

Fericit este cel ce și-a luat jugul din tinerețea sa; va șede singur și va tăcea (Plâng. Ier., 3, 27-28). Unul ca acesta este vrednic de laude, de fericiri, de aplauze, căci își înfrânează pornirile nebunești ale firii, își scapă corabia sufletului său de la înec chiar în timpul celei mai cumplite furtuni.” (*Apologia vieții monahale*, 16-17, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 302-304)

„E tânăr și plăpând fiul tău? Dar tocmai pentru asta are nevoie de o pază mai bună. Iar dacă are nevoie de o pază mai bună, are nevoie și de o purtare de grijă mai mare. Trebuie să trăiască înconjurat neconținut de multă liniște, trebuie să ducă o viață potolită. Nu trebuie să fie aruncat în afaceri, nu trebuie să trăiască în mijlocul lumii acolo unde tulburarea și zgomotul sunt mari. Tu însă procedezi pe dos: pe aceia pentru care războiul este mai greu din pricina tinereții lor, a slăbiciunii lor, a lipsei lor de experiență, din pricina mediului în care trăiesc, pe aceștia cauți să-i atragi în vârtoarea lumii, ca și cum ar fi niște eroi care au săvârșit cine știe ce fapte de vitejie, ca și cum ar fi niște oameni care pot ține piept oricărui atac. Pe unii ca aceștia nu-i lași să se ducă în pustie și să exerseze acolo. Faci la fel ca un general care ar porunci unui învingător în nenumărate lupte să studieze acasă în liniște tactica războiului, iar altuia, neexperimentat în lupte, care nu s-a ocupat deloc cu războiul, i-ar porunci tocmai pentru asta să se ducă la bătălie; printr-o astfel de poruncă, i-ar pune și mai mari piedici, pentru că sarcina dată lui este foarte greu de îndeplinit.

În afară de asta, trebuie să se știe și aceea că, după ce fiul tău s-a căsătorit, nu mai poate fi stăpânul lui, trebuie să facă una din două: sau să trăiască neconținut cu femeia lui, dacă femeia lui vrea, sau, dacă ea vrea să se înfrâneze, să cadă în adulter. Mai trebuie să mai amintesc de celelalte trebuințe ale copiilor, de grijile gospodăriei, care pot să slăbească râvna unei viețuiri creștine și să amortească sufletul?

Pentru aceea este mai bine să înarmezi pe fiul tău din copilărie, când este încă stăpân pe el însuși și-i dezlegat de toate grijile vieții...” (*Apologia vieții monahale*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 304-305)

„Cel care a îmbrățișat viața monahală la bătrânețe trebuie să-și cheltuiască toată vremea cu spălarea păcatelor săvârșite până la intrarea sa în monahism. Toată grija lui trebuie să fie îndreptată în această direcție. Adeseori nici atât nu-i de-ajuns, pleacă din lumea aceasta cu rămășițele rănilor primite în tinerețe. Cel care a îmbrățișat monahismul din copilărie nu-și mai pierde timpul cu asta, nici nu mai stă să-și vindece rănilor, chiar de

la început primește premiile viețuirii sale desăvârșite. Cel dintâi să fie bucuros dacă-și poate repara toate înfrângerile, cel de-al doilea este victorios chiar de la început și adaugă victorii peste victorii; este întocmai ca un învingător la jocurile olimpice, care a mers din copilărie până la bătrânețe din biruință în biruință și care pleacă din lumea aceasta cu fruntea încununată de nenumărați lauri.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 305-306)

„Când trimitem pe fiii noștri în țări străine, cu o însărcinare oarecare, nu voim să-i vedem întorși decât când și-au îndeplinit scopul călătoriei lor. Dacă s-ar întoarce înainte de asta, ne este mai mare întristarea că s-au întors fără nici un rezultat decât bucuria că-i vedem iarăși lângă noi. N-ar fi oare cea mai mare nesocotință să nu arătăm același interes în cele duhovnicești ca și în treburile de toate zilele, ci, dimpotrivă, în acestea din urmă să îndurăm cu atâta resemnare despărțirea de copii, încât chiar să dorim ca despărțirea să se prelungească, atunci când e făcută în vederea vreunui câștig, iar în cele duhovnicești, să ne arătăm slabi și să plângem când ne pleacă la mănăstire copiii? Nu-i oare cea mai mare nesocotință ca din pricina acestei micimi de suflet să păgubim pe copiii noștri de cel mai bun, educația sufletului lor și dobândirea virtuților? Nu-i oare cea mai mare nesocotință să ne gândim numai la despărțirea noastră de copii, deși avem mai mare mângâiere că ei, prin intrarea lor în mănăstire, intră în luptă pentru a câștiga mai mari biruințe, că își vor atinge negreșit scopul pentru care au fost trimiși și că nu este nimic care să le frângă nădejile?

Când ne trimitem copiii în țări străine, ne este greu să ne ducem să-i vedem, mai ales dacă suntem bătrâni; când îi trimitem în mănăstiri însă, putem să ne ducem oricând la ei. Și așa trebuie să facem. Când nu pot veni la noi, să mergem noi la ei, să ne întâlnim cu ei, să stăm de vorbă cu ei. Vom avea mare câștig și mare folos de pe urma întâlnirilor cu ei. Nu ne vom bucura numai că vedem chipul drag al copiilor noștri, dar noi înșine ne vom întoarce acasă cu foarte mult folos sufletesc. De multe ori vom rămâne alături de ei, căci ne va cuprinde și pe noi dragostea de a trăi aceeași filosofie, aceeași învățătură despre lume și viață, ca și copiii noștri.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 308-309)

„Pentru ce dar, când este vorba de aceste lucruri omenești, cu toate că nu-i cu putință ca fiii voștri să ajungă în cele mai înalte slujbe, vă frământați și vă chinuiți chiar pentru cele mai mici posturi pentru fiii voștri, deși nu

aveți depline nădejdi nici în aceasta privință, iar dincolo, unde este vorba ca fiii voștri să trăiască o viață îngerească și împreună cu îngerii, pregetați și vă dați înapoi? Doriți cu înfocare pentru fiii voștri slujbe la curțile împărătești, dar nu doriți deloc ca fiii voștri să slujească împreună cu îngerii împăratului ceresc. Vă e rușine să mărturisiți lipsa voastră de dorință. De asta născociți felurite pretexte, felurite scuze. Dacă ați dori cu adevărat ca fiii voștri să slujească împăratului ceresc, nici unul dintre aceste pretexte și scuze nu v-ar împiedica.” (*Apologia vieții monahale*, 19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 312)

„Chiar în cazul când copiii noștri nu s-ar strica cu totul, dacă i-am ține acasă și ar avea parte să fie rânduiți în cea din urmă ceată a celor mântuiți, nici atunci nu vom scăpa de pedeapsă, mai ales dacă punem piedici dorinței lor arzătoare de a duce o viață mai apropiată de Hristos, dacă-i ținem cu sila legați de bunurile acestei vieți, atunci când ei doresc fierbinte să zboare către cer. Vom fi iertați, oare, vom avea vreun cuvânt de apărare când, ținându-i lângă noi, nu vor putea fi rânduiți nici în cea din urmă ceată a celor mântuiți, când își vor pierde fără speranță mântuirea sufletului, când vor atârna deasupra lor cele mai grele pedepse? Vom fi iertați, deci, nu numai de păcatele noastre, dar și de păcatele săvârșite de copiii noștri mai târziu, când atragem asupra noastră înșine cele mai cumplite răspunderi? Socotesc că nu vor fi pedepsiți atât de mult copiii voștri pentru păcatele săvârșite de ei mai târziu, după ce au fost târați în învălurarea acestei vieți, cât veți fi pedepsiți voi, care i-ați făcut să ajungă în această nevoie. Dacă este preferabil, pentru cel ce smintește pe un copil, să se înece în mare cu o piatră legată de gât (Matei 18, 6), ce pedeapsă, ce osândă vor fi destul de potrivite pentru cei care se poartă cu atâta cruzime, cu atâta neomenie față de propriii lui copii? Pentru aceasta, vă rog, lăsați la o parte cearta și dușmănia. Căutați să ajungeți părinții unor filosofi.” (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 318-319)

„Dacă cel care nu și-a dat argintul său la zarafi a fost pedepsit atât de mult, ce va păți oare cel care oprește pe cei care voiesc să și-I dea? Chiar dacă fiii noștri, cu toate sfaturile noastre de a rămâne în lume, n-ar fi cuprinși și rostogoliți de grijile vieții, ci ar înfrunta cu bărbăție ispita și ar îmbrățișa pustia, totuși vom primi aceeași pedeapsă pentru că am voit să-i împiedicăm din drumul lor. După cum cel care îndeamnă pe tineri să îmbrățișeze viața monahală, fie că-i convinge, fie că nu, își are plata lui deplină (căci a făcut tot ce i-a stat în putință), tot astfel și cel care vrea să-i

strice, fie că reușește, fie că nu, va suferi aceeași pedeapsă, căci și acesta a făcut tot ce i-a stat în putință ca să-și ajungă scopul.

Prin urmare, chiar dacă nu veți reuși deloc să puneți piedici copiilor voștri și să-i abateți de la gândurile lor nobile, numai pentru simplul fapt ca ați făcut această încercare veți primi tot atât de mare pedeapsă cât ați fi primit-o dacă ei într-adevăr s-ar fi abătut de pe calea lor frumoasă.” (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 320)

„Străină rătăcire a părinților orbi! Când o carieră strălucită, când o parte bună și bogată li se oferă pentru copilul lor, ei nu-și vor da nici odihnă, nici relaxare ca să facă să reușească proiectul lor; când este vorba de o carieră divină, de o căsătorie divină, de o strălucită unire cu Regele Regilor, de o viață spirituală de delicii, ei nu mai arată decât mânie și opoziție.

Să reflecteze acești părinți nebuni, să reflecteze la bunurile nenumărate, atât din ceasul de față, cât și pentru veșnicia lor, cu care va umple viața călugărească pe copiii lor. Că această vedere triumfă din refuzurile lor denaturate și din opoziția lor barbară.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 240)

MONAHISMUL (lucrarea monahilor)

„S-au despărțit de toate averile, s-au răstignit cu totul pentru lume și merg încă și mai departe că își agonisesc, cu lucrul mâinilor lor, hrana cea de trebuință. Nu pretind, pentru că postesc și priveghează, să stea degeaba toată ziua, ci nopțile și le petrec în sfinte cântări și privegheri, iar zilele și le cheltuiesc împletind rugăciunea cu lucrarea mâinilor, urmând râvna apostolului Pavel. Că își spun ei: *Dacă Pavel, spre care sunt ațintiți ochii întregii lumi, lucra în atelier și avea o meserie ca să hrănească pe cei lipsiți, și dacă nici nopțile nu da odihnă mâinilor sale, cu mult mai mult este drept ca noi, care am îmbrățișat pustia, care n-avem nimic comun cu zgomotul orașului, să întrebuițăm răgazul liniștii în lucrarea cea duhovnicească!*” (*Omilia la Matei*, omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„Semnele prevestitoare ale traiului liniștit și tihnit al monahilor le vezi chiar din locurile în care și-au găsit sălaş. Au fugit de târguri, de orașe, de zgomotul din ele și s-au dus să trăiască în munți. Traiul lor n-are nimic comun cu cele din lume; nu suferă nimic din cele omenești: scârbe lumești,

dureri, griji, primejdii, uneltiri, gelozie, invidie, dragoste trupească; nimic din cele de acest fel. Acolo, în munți, cugetă de pe acum despre împărăția cerurilor. Vorbesc cu dumbrăvile, cu munții, cu izvoarele; dar înainte de toate acestea, cu Dumnezeu, înconjurați de tăcere și liniște adâncă. În chiliile lor zgomot nu se aude. Sufletul lor, ușor și curat, cu mult mai curat decât aerul cel mai proaspăt, nu-i bântuit de nici o patimă, de nici o boală. Lucrarea lor, lucrarea aceea pe care o făcea Adam la început și înainte de păcat, când era îmbrăcat cu slavă, când vorbea cu îndrăznire cu Dumnezeu, când locuia ținutul acela plin de multă fericire. Întrucât sunt mai prejos monahii de Adam cel de dinainte de călcarea poruncii, când a fost pus să lucreze în paradis? Adam n-avea nici o grijă lumească. Nici aceștia. Adam vorbea cu Dumnezeu cu conștiință curată. Tot așa și aceștia. Dar, mai bine spus, chiar cu mai multă îndrăznire decât Adam, cu cât se bucură și de mai mare har prin dăruirea Duhului. Ar trebui să vedeți cu proprii voștri ochi traiul acestor oameni. Dar pentru că nu vreți, că vă place să trăiți în oraș, în mijlocul zgomotelor, vă voi înfățișa măcar cu cuvântul o parte din traiul acelor oameni. Nici nu-i cu putință să vă vorbesc de întregul lor trai. Aceste stele ale lumii, când răsare soarele, dar, mai bine spus, cu mult înainte de Răsăritul soarelui, se scoală din pat sănătoși, cu mintea limpede și treji - că nu-i necăjește supărarea, grija, durerea de cap, oboseala, roiul de afaceri; nimic din acestea, ci trăiesc ca îngerii în cer -, se scoală, așadar, îndată din pat, veseli și voioși; alcătuiesc un singur corp, și cu cugetul plin de bucurie cântă cu toții ca și cum ar avea un singur glas, cântă imne Dumnezeului universului, laudându-L atât pentru binefacerile făcute lor cât și pentru binefacerile făcute întregii lumi. Încât, dacă vreți, lăsându-l pe Adam, să întrebăm: în ce se deosebește de îngerii corul acesta care cântă pe pământ și spune. *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire* (Luca 2, 14)". (Omilia la Matei, omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 786)

„Monahii nu cântă numai și se roagă, ci și citesc. Privesc încântătoare pentru cei ce-i văd. După ce se termină slujba, unul ia în mâini pe Isaia și stă de vorbă cu el; altul vorbește cu apostolii; altul citește cărțile alcătuite de alții, filozofează despre Dumnezeu, despre univers, despre cele văzute, despre cele nevăzute, despre cele materiale, despre cele spirituale, despre nimicnicia vieții acesteia, despre măreția vieții viitoare.

Se hrănesc cu o hrană minunată; nu pun pe masa lor carne de vită, fiartă sau friptă, ci cuvintele lui Dumnezeu mai dulci decât mierea și fagurele (Ps., 18, 11), miere minunată și cu mult mai bună decât mierea cea veche cu care se hrănea în pustie Ioan Botezătorul. Mierea aceasta n-o adună

din flori niște albine sălbatice, nici n-o depun în stupi după ce o fac bună la gust cu rouă, ci o pregătește harul Sfântului Duh, care în loc să o mai depună în căsuțe de ceară, în faguri și în stupi, o depune în sufletele sfinților, ca, acela care voiește, să o poată mânca neconținut și în toată voia. Monahii, imitând și ei aceste albine, zboară în jurul fagurilor cărților sfinte și culeg din ele multă plăcere. Iar dacă vrei să cunoști dulceața mâncării lor, apropiete de ei și vei vedea ce lucruri plăcute și bune la gust, ce lucruri de mireasmă duhovnicească ies din gurile lor”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

„Dacă îngerii se bucură de un păcătos care se pocăiește (Luca 15, 7), cum nu se vor bucura de atâția drepti care trăiesc ca ei? La ei nu-i nici stăpân, nici rob; toți sunt robi, toți sunt stăpâni. Să nu socotești o enigmă cuvintele mele; sunt robi unii altora, stăpâni unii altora. Cu lăsarea serii nu se lasă și în sufletul lor tristețea, așa cum li se întâmplă multor oameni care se gândesc la grijile pricinuite de necazurile zilnice. După cină nu-i cuprinde teama de tâlhari, nu încuie ușile, nu trag zăvoarele, nici nu se tem de altele de care se tem oamenii: să stingă cu grijă luminile și focurile, ca nu cumva o scânteie să le aprindă casa. Convorbirile lor sunt la fel de liniștite și de potolite. Nu vorbesc ca noi de lucruri care nu-i privesc. Nu spun: Cutare a ajuns mare dregător; cutare și-a pierdut slujba; cutare a murit; cutare a dobândit o moștenire și altele de acest fel. Nu! Ei vorbesc totdeauna de cele viitoare și filozofează. Și, ca și cum ar locui în altă lume, ca și cum s-ar fi mutat în cer, ca și cum ar trăi acolo, așa vorbesc despre toate cele de acolo, despre sâmurile lui Avraam, despre cununile sfinților, despre viețuirea împreună cu Hristos; despre cele din lumea aceasta nici pomenire, nici cuvânt; ci, după cum pe noi nu ne interesează ce fac furnicile în mușuroaiele lor, tot așa nici pe ei nu-i interesează ce facem noi, ci-i interesează împăratul cel de sus, războiul ce-l au de dus, uneltirile diavolului, faptele mari pe care sfinții le-au săvârșit”. (*Omilii la Matei*, omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 799)

„Monahii (...) cugetă și trăiesc chiar pe pământ viața îngerilor. Nu se însoară, nu dorm mult, nu se îmbuibază; puțin le mai lipsește ca să fie fără de trup. Nimeni nu poate învinge așa de ușor pe dușmanii săi (duhurile rele – n.n.) ca monahul”. (*Omilii la Matei*, omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 809)

„ ... care sapă pământul, care udă grădinile, care sădește legume și pomi, care împletește coșuri cu nuiele, care țese pânză de sac ...” (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 826)

„Monahul are de jur împrejurul lui numai pustie; se uită cum zboară păsările, cum se clatină copacii, cum adie vântul, cum murmură pâraiele când cad din piatră în piatră.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 826)

„... ei (călugării – n.n.) se roagă pentru lumea întreagă: ceea ce este o dovadă destul de mare despre iubirea lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Dar să vedem cum își petrece noaptea monahul:

Pe monah îl găsim că se împodobește cu slujirea lui Dumnezeu și cu rugăciunile. Cântă cu mult mai de dimineață decât păsările. Trăiește cu îngerii, vorbește cu Dumnezeu, se bucură de bunătățile cerești.” (*Comparație între împărat și monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 247)

„... un monah trăiește mistuit cu totul de slujba lui Dumnezeu.” (*Comparație între împărat și monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 252)

„Dacă ai admira pe monah pentru că stă singur și pentru că fuge de legăturile cu lumea, aș mărturisi și eu că într-adevăr monahul prin asta dă dovadă de răbdare, dar nu dă dovadă îndestulătoare de bărbăția sufletului său. Cel care stă la cârma corăbiei în port nu ne face dovada că știe să conducă bine corabia; dar nimeni nu poate spune că nu-i un minunat conducător de corabie cel care, în mijlocul furtunii, poate scăpa corabia de înec.

Deci nici pe monah nu trebuie să-l admirăm mult și peste măsură, că trăind singur nu se tulbură și nici nu săvârșește păcate multe și mari; că nici nu are prilejuri de ispite, care să-i ațâțe și să-i îmboldească sufletul. Dar dacă un monah s-ar pune pe sine însuși în slujba mulțimii și ar fi silit să poarte păcatele celor mulți și ar rămâne totuși neclintit și tare, ocârmuindu-și sufletul pe timp de furtună, ca pe vreme bună, ei bine, un astfel de monah merită să fie laudat și admirat de toți; a dat dovadă îndestulătoare de bărbăția sa (1 Tim., 3, 2-4).” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 141)

„Supuși episcopilor, ajutători preoților din clerul laic, călugării, lipsiți de lucrurile grele și absorbitoare ale slujirii parohiale, pot cel mai ușor și cel mai cu folos să se dea la citiri cerești ale rugăciunii sau la apostolatul râvnitor. Privitor la suflete, ele află în viața călugărească, atunci când Dumnezeu le cheamă la o viață și perfecțiune mai înaltă, ceea ce viața lumii n-ar ști să le dea: singurătatea, desprinderea, regula, jertfirea comună, puterea pe care le-o comunică voturile, minunatele ușurințe pe care le dau mijloacele multiple de sfințire.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 229)

„Prima lor ocupație este lauda divină. Sufletele lor se umplu de revelații cerești, inima lor se revarsă de sentimente de închinare, de iubire, de teamă, ce le varsă pentru ei cuvintele sfinte; și în aceste ore canonice gura lor face auzite marile obiecte ale revelației care se desfășoară rând pe rând.

După oficiul celebru al corului, călugării se retrag în tăcerea chiliei lor, și acolo ei continuă cu citirea cărților sfinte zidirea duhovnicească din cântecele psalmodice. În curând ei se vor întoarce la cor pentru a termina ciclul rugăciunilor canonice.

Nici o oră din zi nu-i află fără de lucru, după rugăciune urmează munca; munca diferită de aptitudini, tradițiile ordinului, nevoile comunității;

Căci numai după lungi rugăciuni și lucrurile lor, călugării se mai gândesc și la nevoile lor trupești.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 231-232)

„Intrați în această mănăstire, studiați viața aspră, vedeți la lucru pe acești călugări și călugărițe. Ce predică puternică! Ce claritate irezistibilă! Cum Evanghelia ne-apare vie în cele mai înalte biruințe ale sfințeniei! Mulți din acești călugări au părăsit o viață îmbelșugată, poziții înalte, soartă însemnată, viitor strălucit. Iată-i în strâmte și incomode chilii, unde instrumentele pocăinței agravează încă suferințele fiecărei zile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 340-341)

„Singură rugăciunea lor este abundentă și continuă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 341)

MONAHISMUL (convorbirile monahilor)

„Formați astfel prin înfrânare, prin calm, spre virtute, pentru gândurile cerești, pentru aspirațiile divine, conversația călugărilor este sfântă ca și sufletul lor, suavă ca și pacea lor, încântătoare ca și afabilitatea lor constantă. Nu-i întrebați despre lucrurile acestei lumi: ei nu le cunosc. Mai dinainte ei locuiesc în cer și vorbesc ca și în el, uniți cu Dumnezeu, despre Dumnezeu, despre lucrurile Lui, despre mărețiile Lui, despre milostivirile Lui, despre promisiunile Lui vă vor ști vorbi în mod minunat. Dacă ei revin să vorbească despre viața prezentă, o fac pentru a vă descoperi răutățile și pericolele, luptele împotriva iadului, războaiele cu lumea stricată: *nu despre lucrurile noastre vorbesc, ci despre Regele suprem, despre războaiele Prezente, de mașinațiile diavolului*. Minunat știu ei să înalțe și farmecul sfințeniei și puterea ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 232)

MONAHISMUL (purtarea monahilor)

„Numai în mănăstiri monahii stau ca într-un port, au liniște și sunt feriți de orice primejdie. Privesc ca din cer naufragiile celorlalți, pentru că și-au ales o viață. Asemănătoare celei cerești; se află într-o stare întru nimic inferioară stării îngerilor. După cum între îngeri nu există dezechilibru, nici nu sunt unii fericiți, iar alții încercați de cele mai grele nenorociri, ci toți au aceeași pace, bucurie și slavă, tot astfel și în mănăstiri. Nimeni nu plânge de sărăcie, nimeni nu se laudă cu bogăția. Cuvintele *al meu și al tău*, care distrug și pierd totul, nu se aud, sunt alungate dintre monahi, toată averea mănăstirii le este de obște: și masa, și locuința, și hainele. Dar ceea ce-i mai minunat e că în toți locuitorii mănăstirilor se află un singur și același suflet. Toți sunt nobili, bucurându-se de aceeași noblețe, toți sunt robi, împărtășind aceeași robie, toți sunt liberi, bucurându-se de aceeași libertate. În mănăstiri există o singură bogăție pentru toți, bogăția cea adevărată; o singură slavă, slava cea adevărată; asta pentru motivul că în mănăstiri bogățiile nu stau în nume, ci în lucrurile însele, sunt bogății reale. În toți monahii există o singură plăcere, o singură dorință, o singură nădejde; toate sunt cercetate cu scumpătate, ca printr-un canon sau cântar, nu se află inegalitate, ci ordine, rânduială, armonie, multă înțelegere și continuu prilej de bucurie. Pentru aceea toți lucrează și suferă, pentru ca toți să se bucure și să se veselească. Nicăieri în altă parte nu este cu putință să se vadă, în chip desăvârșit, nu numai disprețul față de lucrurile prezente, tăierea din rădăcini a oricărui prilej de revoltă și luptă, nutrirea unor nădejdi strălucite despre bunurile viitoare, dar și socotința ca cele ce se întâmplă fiecăruia, și cele triste și cele vesele, sunt comune tuturor. Mâhnirea, în adevăr, dispare mai repede când

necazul unuia este împărtășit îndeobște de toți. Au multe prilejuri de bucurie, pentru că se bucură nu numai de bunătățile lor proprii, ci și de ale celorlalți, tot așa de mult ca și de ale lor.” (*Apologia vieții monahale*, 11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 276-277)

„Du-te în mănăstiri și le vei cunoaște din faptele locuitorilor pustiei. Cunoscându-le îndeaproape, îmi vei aduce multe mulțumiri, și nu vei mulțumi atât mie, cât lui Dumnezeu. Vei vedea că odrăsește pe pământ viețuirea cerească, vei vedea că învățăturile noastre despre bunătățile viitoare și despre învierea morților dobândesc crezământ chiar de pe acum, când suntem trăitori pe pământ, vei vedea că dobândesc crezământ chiar printre necredincioși.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 310)

MONAHISMUL (îndatoririle monahilor)

„Aceste cuvinte să le audă și toți monahii care locuiesc în vârfurile munților, care, prin toate, s-au răstignit pentru lume! Să audă ei aceste cuvinte, pentru ca să-i ajute după puterea lor pe înainte-stăpânitorii Bisericilor, întărindu-i cu rugăciunile lor, cu unirea lor, cu dragostea lor, știind că dacă nu-i ajută în orice chip, deși stau departe, pe cei puși de harul lui Dumnezeu în fruntea Bisericilor și care sunt înconjurați de atâtea griji, întreaga lor viață s-a pierdut și toată înțelepciunea lor s-a schimbat”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 98)

MONAHISMUL (nevoințele monahilor)

„Fete care încă nu împlinise douăzeci de ani; fete care-și petrecuseră timpul în saloane și la umbră, saloane pline de mirodenii, care se culcaseră pe așternuturi moi și delicate, după cum și ele erau delicate de la natură; fete care din cauza mării îngrijiri devenise cu totul bicisnice, care toată ziua nu aveau altă treabă, decât să se înfrumusețeze, să se îmbrace cu haine aurite, și să se bucure de cea mai mare dezmiardare; fete care nici măcar pe ele nu se serveau, ci aveau multe servitoare ce le stăteau de față; fete care aveau hainele cu mult mai fine și mai moi chiar decât corpul, cu cămășile lor cele fine, care în continuu se ocupau cu trandafirii și cu celelalte flori mirositoare; ei bine, iată că deodată asemenea fecioare, aprinse de focul lui

Hristos, lepădând de la ele toată trândăvia și molăciunea de mai înainte, uitând de dezmierdările cum și de vârsta lor cea fragedă, tocmai ca și niște luptători voinici, dezbrăcându-se de acele dezmierdări, s-au aruncat cu curaj în lupta contra diavolului. Poate s-ar părea că eu vorbesc lucruri de necrezut, și cu toate acestea sunt adevărate. Eu însumi am auzit niște astfel de fecioare delicate, că s-au dat unei așa vieți aspre, încât corpurile lor le-au îmbrăcat cu haine făcute din părul cel mai aspru, că umblă desculțe și că se culcă pe așternut făcut din crengi de copaci; dar încă ce este mai mult că priveghează nopțile, și nu mai întrebuintează nici mirodenii și nici altceva din cele vechi, și că chiar capul lor e aproape neglijat, împletindu-și părul simplu și fără pretenții, numai doar să nu cadă în slujenie. Singura lor masă este seara, masă nu constând doară din verdețuri sau pâine, ci turtă, bob, năut (nohot), măslina și smochine; în fine o mizerie continuă și ocupațiuni cu mult mai grele, decât ale servitoarelor de prin case. Și de ce? Pentru că îngrijesc de cele bolnave, le poartă paturile lor, le spală picioarele, și multe din ele pregătesc bucatele. Iată câte poate săvârși focul și dragostea lui Hristos! Iată cum buna voință se poate ridica mai presus de natură!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, pp. 133-134)

„Adu-ți aminte de fericiții călugări cum au șezut în munții cei pustii, că au lăsat lumea și cele din lume pentru Domnul și s-au îmbrăcat în haine de păr și așternutul lor era țărână și cenușă și purtau și fier în jurul trupului lor și locașul lor era de pietre seci și se închideau în ele pentru Împăratul Cerului; nu numai atâta, dar și posturi și rugăciuni de-a pururea făceau, cu foame și cu sete și frig mult și se topea trupul la nevoie și nu-mi zice că aceia au putut și au făcut, că poți și tu, numai nu vrei, că și aceia sunt oameni ca și tine și încă mai vârtos, că mulți din ei sunt și mai slabi decât tine și alții mai bogați și mai dezmiertați și au primit să umble în calea cea strâmtă. Ce mare și înaltă este nevoia aceea și vârful ei ajunge până la cer!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 95)

„Nu vezi ce viață aspră duc monahii, care poftesc viața singuratică și se retrag în vârful munților? Se culcă în țărână, se îmbracă în sac, își încing tot trupul cu lanț, se închid în chilie, luptă neîntrerupt cu foamea, își duc viața în lacrimi și privegheri de neîndurat, ca să poată arunca o mică parte din păcatele lor.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 277)

MONAHISMUL (lupta duhovnicească a monahilor)

„Fraților, hoțul nu vine acolo unde sunt paie, fân sau lemne, ci unde găsește aur, argint sau mărgăritare. Cu alte cuvinte, diavolul nu intră acolo unde sunt desfrânații, pângăritorii și prădătorii de cele sfinte, răpitorii sau lacomii, ci acolo unde viețuiesc monahii.” (*Când a plecat în exil*, PGB 33, 404-406. PG 52, 437, în vol. *Diavolul și magia*, p. 44)

MONAHISMUL (biruințe ale monahilor)

„Nu și-au ucis dușmanii, nici nu i-au șters de pe fața pământului, ci din demoni ce erau i-au făcut să se ia la întrecere cu îngerii; au liberat pe oameni de tirania cea rea a diavolului și au alungat pe acei demoni blestemați, care tulburau totul, din piețe și din case; dar, mai bine spus, chiar și din pustie. Martore sunt cetele de monahi pe care apostolii le-au sădit pretutindeni și care curățesc nu numai ținuturile locuite, ci și cele nelocuite”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 413)

MONAHISMUL (hrana monahilor)

„În loc de mesele noastre servite bogat și a miezurilor noastre succulente, pâinea, câteva legume, abia câteva fructe fac frumusețea mâncării lor, când lungile și asprele lor posturi nu-i reduc la ceea ce noi numim foame insuportabilă. La rândurile noastre dezordonate, la cumpărăturile noastre, la luxul nostru neînfrânat, călugării îi opun frugalitatea lor și tăcerea lor. În timpul sărăcăcioasei și scurtei lor refaceri trupești, sufletul lor este plin de idei sfinte; lectura îi ocupă și imediat masa terminată, ei se reîntorc la rugăciune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 232)

„Hrana lor este frugală și este de ajuns să-i împiedice să moară.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 341)

MONAHISMUL (îmbrăcămintea monahilor)

„Îmbrăcămintea lor este vrednică de bărbăția lor. Nu se îmbracă cu haine care să se târâie după ei, cu haine moi, cu haine decoltate, ci îmbrăcămintea lor este îmbrăcămintea acelor fericiți îngeri: a lui Ilie, a lui Elisei, a lui Ioan Botezătorul, a apostolilor”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 786-787)

MONAHISMUL (chilia monahului)

„Ceea ce ne izbește mai întâi este calmul, este tăcerea, este pacea. Abia am străbătut acest loc că zgomotele lumii nu mai vin nici la urechile noastre nici la sufletele noastre. Neliniștile din înălțimea mării se sfârșesc în aceste locuri fericite; acolo este un port liniștit și sigur unde cei ce se refugiază aici scapă de furtuni și de înnecuri. Cum se văd din loc în loc pe malurile oceanului farurile ce se aprind și luminează șirul de stânci de pe fața oceanului, așa sunt strălucitoare de o lumină divină locuințele călugărilor, așa ne luminează ele asupra pericolelor lumii și ele indică drumul care duce sigur la ceruri.

Și calmul chiliei nu face decât să-ți închipui calmul sufletelor. Scăpați de ambițiile veacului, pretențiile vieții, atracțiile moleșitoare ale bunăstării, totul pun pentru cucerirea cerului; călugărul este în mănăstirea sa ceea ce este soldatul sub cortul său; el nu cunoaște locuință stabilă, el călătorește. El nu se fixează într-o reședință definitivă, el își urmează alergarea lui războinică și nu cunoaște decât câmpurile de luptă.

Vrem noi alte imagini? Chilia îi este călugărului ceea ce-i era Raiul pământesc omului în starea sa de nevinovăție.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 230-231)

MONAHISMUL (nealipirea monahului de cele pământești)

„Mănăstirea va fi un azil mântuitor pentru lume, pentru sufletele din ea; însă cu condiția ca acolo să stăpânească râvna, ca sărăcia să fie păstrată aici, ca rezerva și înfrânarea să-și aibă aici împărăția lor, ca spiritul lumii să fie alungat de acolo, ca ambiția și luxul să fie necunoscute aici, într-un cuvânt ca toate virtuțile să înflorească aici. De ce ajutor va fi călugărul care, sub haina sa, lasă să se vadă preocupările și căutările după vanitatea lumii? A cărui limbaj se împrumută cu toate defectele din gurile lumești? A cărui inimă împărtășește, sau mai curând stricată cu afecțiunile dinafară, îl trădează pe Hristos și sfășie cel mai sfânt dintre contracte?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 238)

MONAHISMUL (locația potrivită pentru viețuirea monahilor nevoitori)

„Monahul are nevoie de sănătate trupească, de locuri potrivite pentru locuit, care să nu fie nici prea îndepărtate de locuințele omenești, dar să aibă și liniștea pustiei; să nu fie apoi aceste locuri lipsite de o climă dulce, în tot timpul anului, că nimic nu este atât de nesuferit celui care se nevoiește cu posturile ca asprimea aerului. Câte necazuri sunt siliți să îndure monahii pentru facerea hainelor și a mâncării - că pe toate trebuie să le facă cu mâinile lor -, nu mai e nevoie să ți le spun acum.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 140)

MONAHISMUL (pustia)

„Pustia este mama liniștii, port liniștit, care ne scapă de toate tulburările”. (*Omilii la Matei*, omilia L, I, în col. PSB, vol. 23, p. 578)

„Pustia în care locuiesc acești ostași ai lui Hristos este tot atât de minunată și frumoasă ca și un pământ pe care ai întinde frumusețea multor ceruri. Că locuințele lor nu sunt mai prejos de ceruri; îngerii și Stăpânul îngerilor se pogoară la ei. Dacă au venit la Avraam, la un om care avea soție și hrănea copiii, pentru că era primitiv de străini, cu atât mai mult vin aici și dănuiesc cu ei dansul cel cu cuviință, pentru că găsesc la ei cu mult mai multă virtute, pentru că găsesc oameni care s-au lepădat de trup, care disprețuiesc trupul, deși sunt în trup”. (*Omilii la Matei*, omilia LXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 798)

„În orașe ieșeau în fiecare zi porunci tiranice și nelegiuite; pustia, însă, era lipsită de această slujbă neomenoasă, în orașe, tribunalele erau pline de fapte nelegiuite și de porunci nedrepte; pustia, însă, avea cetățeni care păzeau legile mai bine decât toți oamenii, avea cetățeni care ajunseseră din oameni, îngeri; pustiul se lua la întrecere cu cerul datorită virtuții cetățenilor care-l locuiau.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 513)

MONAHISMUL (pustnicii)

„Nu vedeți pe cei de prin munți? Aceia și casele le-au părăsit și femeile, și copiii, și orice protecție; s-au sustras singuri din lume, și îmbrăcându-se cu sac și presărându-și cenușă pe cap și-au atârnat lanțul de grumaz, s-au închis în niște căsuțe mici, și încă nu s-au mărginit aici, ci singuri s-au dat la posturi și ajunări continue.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

MONAHISMUL (monahii au ales să trăiască în feciorie)

„Dacă am ales să trăim în feciorie, să nu ne uităm că virtutea aceasta e însoțită de osteneală, nici că fecioria este plină de nevoie, ci să ne gândim la soarta pe care o vom moșteni; și cu gândul la ea, să înfrânăm furia poftelor rele, să biruim săltările trupului și să curmăm greutatea ostenețelor cu cununa răsplăților.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Când te gândești că lupți numai puțină vreme, și că dacă ai păstrat aprinsă candela fecioriei, dacă ai candelilele aprinse și destul untdelemn în ele, adică untdelemnul adunat cu săvârșirea faptelor bune, atunci ai să fii învrednicit de acea viețuire fericită și ai să te întâlnești cu Mirele.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„*Sunt eunuci, care din pântecele maicii lor s-au născut așa; și sunt eunuci, care au fost făcuți eunuci de oameni; și sunt eunuci, care s-au făcut pe ei înșiși eunuci pentru împărăția cerurilor* (Matei 19, 12).

Prin cuvintele acestea, Hristos îi face să aleagă fecioria fără să-și dea seama. Le arată că este cu puțină virtutea aceasta, ca și cum le-ar fi spus: Gândește-te ce-ai fi făcut dacă ai fi fost eunuc din fire sau dacă alții te-ar fi făcut eunuc? Ai fi fost lipsit și de plăcere și n-ai fi avut nici plată! Dar așa mulțumește lui Dumnezeu că suferi cu plată și cu cununi ceea ce suferă aceia fără cununi! Dar, mai bine spus, nu suferi nici asta; îți este cu mult mai ușor, pentru că viața ta este călăuzită de nădejde și de conștiința faptei bune ce o săvârșești și pentru că nici pofta nu e atât de puternică. Tăierea mădularului nu poate potoli așa de ușor astfel de valuri și nici nu poate face liniște, cât o poate frâul gândului, dar, mai bine spus, chiar nu numai gândul.

Hristos a vorbit de eunuci ca să-i îndemne pe ucenici să trăiască în feciorie. Dacă Hristos n-ar fi avut de gând să spună lucrul acesta, ce rost ar mai fi avut să vorbească de ceilalți eunuci? Când spune: *S-au făcut pe ei*

înșiși eunuci, nu vorbește de tăierea mădulelor - Doamne ferește! -, ci de tăierea gândurilor celor rele. Că blestemat este cel ce-și taie mădularul, după cum spune Pavel: *O, de s-ar tăia de tot cei ce vă răzvrătesc!* (Gal., 5, 12). Și pe bună dreptate! Unul ca acesta este un ucigaș; dă prilej să fie hulită creația lui Dumnezeu, deschide gurile maniheilor și săvârșește aceeași fărădelege ca și păgânii care se ciutesc. Tăierea mădulelor a fost dintru început fapta unei lucrări diavolești și a unei uneltiri drăcești, ca să defaime opera lui Dumnezeu și să pocească pe om; ca să pună totul pe seama naturii mădulelor și nu a voinței libere; din pricina aceasta mulți păcătuiesc fără teamă, pentru că se socotesc fără vină; aceștia își pricinuiesc o îndoită vătămare: una, că-și ciutesc mădulele; a doua, că împiedică voința de a săvârși fapte bune. Diavolul le-a legiuit pe acestea!”. (*Omilia la Matei*, omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 720-721)

„Aș putea fi însă întrebat:

- Dacă viețuirea în feciorie este o faptă de voință, pentru ce Hristos a spus la început: *Nu toți înțeleg cuvântul acesta, ci cei cărora s-a dat?*

- Ca să afli că mare este lupta aceasta, nu ca să bănuiești cumva că fecioria este un destin constrângător, s-a dat acelor care voiesc. A grăit așa ca să arate că acela care intră în această luptă are nevoie de mult ajutor de sus; dar de acest ajutor se bucură numai cel care voiește să trăiască în feciorie. Hristos Se folosește de obicei de aceste cuvinte când este vorba de o faptă deosebit de mare, de pildă când zice: *Vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele* (Matei 13, 11). Și că e adevărat că fecioria este o mare faptă de voință se vede din cuvintele spuse de Domnul cu acest prilej. Dacă fecioria ar fi numai un dar de sus și dacă cei care trăiesc în feciorie n-ar contribui cu nimic, atunci de prisos le-a mai făgăduit Hristos împărăția cerurilor și de prisos i-a mai deosebit de ceilalți eunuci”. (*Omilia la Matei*, omilia LXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 721-722)

„Hristos știa că fecioria se bucură de mare vază, în ochii celor mai mulți semeni. Că fecioria este într-adevăr mare lucru, se vede de acolo că nici în Vechiul Testament n-a fost săvârșită de acei sfinți bărbați din vechime și nici în Noul Testament nu este poruncă de lege. Hristos n-a poruncit fecioria, ci a lăsat-o la libera alegere a ascultătorilor. De aceea și Pavel spune: *Dar despre fecioare nu am poruncă a Domnului* (I Cor., 7, 25). Laud pe cel ce trăiește în feciorie, spune el, nu silesc pe cel ce nu vrea, nici nu fac din asta lege. Deci, pentru că fecioria era mare lucru și se bucură de mare vază în ochii celor mai mulți oameni, Hristos spune pilda aceasta, pentru ca nu cumva cel care trăiește în feciorie să socotească că a făcut totul

și să neglijeze celelalte virtuți. Pilda este în stare să convingă pe cel care trăiește în feciorie că, chiar dacă are toate celelalte virtuți, dar dacă-i lipsesc faptele bune ale milosteniei, este izgonit din împărăția cerurilor împreună cu desfrânații și stă alături de cei neomenoși și fără de inimă”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 887)

MONAHISMUL (sărăcia de bunăvoie a monahilor)

„Călugărul care nu posedă nimic este stăpân al totului: *Nimic având și toate stăpânindu-le*. El este lipsit de suprapovara de bunuri. În realitate, el se desprinde de ce-i fals pentru a dobândi ceea ce-i adevărat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 514-515)

MONAHISMUL (părăsirea mănăstirii și lepădarea voturilor monahale)

„Dacă lacrimile și suspinele s-ar putea vădi prin scrisori, ți-aș fi trimis această scrisoare udată de lacrimi. Nu vărs lacrimile bucuriei că te îngrijești de rânduielile părinților, ci lacrimi de durere că te-ai șters din catalogul fraților, că ai călcat în picioare legământul făcut cu Hristos. Aceasta mă cutremură, pentru asta sufăr, pentru asta mă tem și tremur, când știu de lepădarea de acest legământ va aduce osândă mare peste cei înscriși în ceata cea bună a lui Hristos, dar care au părăsit din pricina trândăviei propria lor ceată. Din cele ce vor urma se va vedea că mai grea este osânda pentru unii ca aceștia.

Nimeni nu acuză de dezertare pe un om care nu-i înrolat în armată, dar, o dată ajuns soldat, atârnă deasupra capului lui primejdia osândeii la moarte dacă este prin că dezertează. Nu-i cumplit lucru, dragă Teodore, să cazi atunci când lupți, ci-i cumplit lucru să nu te mai scoli din cădere. Nu-i cumplit lucru să fii rănit la război, ci-i cumplit lucru să-ți pierzi nădejdea vindecării, după ce ai fost rănit, și să nu-ți mai îngrijești rana. Nici un negustor care face comerț pe mare nu se lasă de negustorie dacă i s-a întâmplat să i se scufunde o dată corabia și și-a pierdut toată marfa lui, dimpotrivă, străbate din nou mările și îndepărtatele oceane, înfruntă valurile și-și dobândește iarăși bogăția pe care a pierdut-o. Pe mulți atleți îi vedem cu coroana pe cap, cu toate că au căzut de multe ori în timpul luptelor; ostașul, chiar dacă fuge uneori din fața dușmanului, în cele din urmă luptă cu mare curaj și-l biruie. Mulți dintre cei care s-au lepădat de Hristos din pricina

grozăviei chinurilor, au luptat din nou și au plecat din luptă încununați de cununa muceniei. Dacă fiecare dintre aceștia ar fi pierdut orice nădejde din pricina rănilor primite mai dinainte, nu s-ar mai fi bucurat de victoria dobândită mai pe urmă.

Așa și tu, Theodore! Să nu te arunci cu bună știință în prăpastie numai pentru că dușmanul ți-a zdruncinat puțin sufletul! Dimpotrivă, stai cu mai mult curaj! Întoarce-te iute acolo de unde ai fugit! Să nu socotești rușine rana pe care ai primit-o! Nimeni nu batjocorește soldatul care se întoarce cu răni din război; rușine-i să arunci armele și să fugi din fața dușmanilor. Nimeni nu-i atât de lipsit de judecată, nici atât de străin de treburile războiului, încât să țină de rău pe un ostaș, atâta vreme cât acesta luptă, chiar dacă uneori este lovit, chiar dacă se retrage pentru puțin timp. Cel care nu luptă nu este rănit; dar cel care se năpustește cu mult curaj asupra dușmanului poate fi lovit uneori și poate să și cadă.” (*Către același Teodor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 376-377)

„Tu însă nu te mai poți căsători, ai fost căsătorit o dată. A părăsi căsătoria ce ai făcut-o cu Mirele cel ceresc și a te căsători cu o femeie înseamnă a săvârși preacurvie, oricât ai încerca tu să numești acest lucru căsătorie; și este o preacurvie cu atât mai cumplită, cu cât Dumnezeu este superior oamenilor. Nimeni să nu te înșele cu aceste cuvinte: Dumnezeu n-a oprit căsătoria. Asta o știu și eu; n-a oprit căsătoria, dar a oprit preacurvia și tu tocmai aceasta ai de gând să săvârșești. Facă Dumnezeu să nu te căsătorești niciodată! Poți să te mai minunezi oare că socotesc nunta preacurvie, când prin căsătoria ce vrei să faci calci în picioare legea lui Dumnezeu? Sunt cazuri când omorul aduce cu sine dreptate, iar iubirea de oameni este osândită mai mult decât omorul; asta pentru că omorul a fost săvârșit potrivit îngăduinței lui Dumnezeu. Să-ți exemplific cele spuse: fapta lui Finees, care a omorât împreună cu preacurvar și pe femeia cu care a curvit, a fost socotită o faptă de dreptate, pe când Samuel, acel sfânt al lui Dumnezeu, cu toate că a lăcrimat, a plâns și s-a rugat nopți întregi, n-a putut să abată osânda trimisă de Dumnezeu asupra lui Saul, tocmai pentru că, împotriva voinței lui Dumnezeu, a lăsat în viață pe împăratul celor de alt neam, pe care trebuia să-l omoare. Prin urmare, dacă iubirea de oameni făcută cu gândul de a nu asculta pe Dumnezeu a primit mai mare pedeapsă decât omorul, mai este oare de mirare că este osândă, mai mult decât preacurvia, căsătoria care calcă în picioare pe Hristos și porunca sa?

După cum spuneam la început, dacă ai fi un simplu om, și nu ostaș, nimeni nu te-ar acuza de dezertare; acum, însă, când ești înrolat în armata

unui astfel de Împărat, nu mai ești tu stăpânul tău. Dacă femeia nu mai este stăpână peste trupul ei, ci bărbatul (I Cor., 7, 4), cu atât mai mult nu sunt stăpâni pe trupul lor monahii, cei care trăiesc în Hristos. Cel pe care-L disprețuiești acum este Acela care te va judeca atunci. Să ai neconținut în minte pe Hristos și râul cel de foc. Scriptura spune: *Râu de foc curgea înaintea feței Lui* (Dan., 7, 10).” (Către același Teodor, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 381-382)

MONAHISMUL (sfaturi pentru monahi)

„Ce este arma pentru vânător, aceea este rugăciunea pentru monah. Nu este atât de înfricoșătoare arma pentru lupi, cât de înfricoșătoare sunt pentru diavoli rugăciunile dreptilor.” (*Comparație între împărat și monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 249)

„Fecioarele nu trebuie să călătorească mult și de prisos; nu le este îngăduit să rostească vorbe deșarte și fără rost; nu li se cade să cunoască ocară și lingușeala nici măcar din nume. Din pricina asta au nevoie de o foarte mare pază și de mai mult ajutor. Dușmanul sfințeniei, diavolul, totdeauna și mai cu seamă pe ele le atacă și stă lângă ele, gata să le înghită (1 Petru 5, 8), dacă ar aluneca cumva și ar cădea. În afară de diavol, oameni, oameni mulți, uneltesc împotriva lor; iar împreună cu toți aceștia le atacă furia firii. Și, ca să spun pe scurt, fecioarele au de dus o îndoită luptă: sunt atacate și din afară, și sunt necăjite și dinăuntru.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, pp. 90-91)

MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume și îi introduce în ceruri)

„Dacă viața călugărilor este frumoasă și nobilă, ce să mai zici despre moartea lor? Moartea lor este triumful lor; moartea lor este ceasul suprem al bucuriei lor supreme. Ei numesc moartea *plecarea lor*, căci moartea eliberându-i din această lume îi introduce în ceruri. Așa cântă ei imne triumfătoare la înmormântarea fraților lor decedați, într-un aspect de sărbătoare. Puternic în fapte în cursul vieții sale, călugărul este și mai mult încă în moartea sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 232-233)

„Nici una din peripețiile existenței nu-i va putea atinge, nici să distrugă seninătatea lor. Moartea însăși care ne îngrozește, nu obține de la ei decât surâsul de pace și de laudă biruitoare. Moartea ne înspăimântă, fiindcă întregul pământ disprețuiește cerul, și păcătoși, noi tremurăm în fața Judecătorului suprem. Ei care s-au dezbrăcat de bunurile pământești pentru a nu râvni decât la ceruri, ei a căror viață întreagă n-a fost decât o virtute continuă, nu văd în moarte decât o eliberare și intrarea într-o fericire supremă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 237)

MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu)

„Noi, astfel, trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai când suntem bogați, ci și când suntem săraci; nu numai când suntem sănătoși, ci și când suntem bolnavi; nu numai când prosperăm, ci și când pătimim cele contrare. A mulțumi lui Dumnezeu când vântul este prielnic pe mare nu e ceva de mirare; însă a-I mulțumi când este furtună și corabia se zbate în toate părțile, și este în primejdie de a se scufunda, atunci este probă de o mare răbdare și recunoștință. De aceea și Iov a fost încununat, de aceea a închis gura cea nerușinată a diavolului și a arătat clar că mulțumea lui Dumnezeu nu pentru prosperitatea zilelor pe pământ, ci pentru dragostea lui cea mare către Dumnezeu. Privește, deci, pentru ce mulțumește și el lui Dumnezeu: nu pentru cele pământești și pieritoare, cum sunt slava, puterea, întâietatea, căci toate acestea nu sunt vrednice de vreun cuvânt, ci pentru adevăratele bunuri, credința și libertatea cuvântului. Și privește încă cu câtă dispoziție mulțumește, căci nu a zis simplu *lui Dumnezeu*, ci *Dumnezeului meu*.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia II, p. 28)

„Căci atunci este mulțumirea deplină, când noi facem toate acelea prin care Dumnezeu urmează a fi slăvit, și când fugim de acelea de care ne-am izbăvit.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVIII, p. 363)

„*Mulțumind pururea*, zice. Adică ce? Noi trebuie a-i mulțumi pentru tote cele ce se întâmplă? Da; chiar de am fi în vreo bolă, și chiar de am fi în sărăcia cea mai mare; căci chiar dacă în legea veche un înțelept sfătuiește și zice: *Tot ce se va întâmpla ție, primește, și întru schimbările smereniei tale depărtează de la tine mânia* (Sir., 2, 4), adică rabdă îndelung, apoi cu atât mai mult noi cei din legea nouă trebuie a-i mulțumi pururea chiar în

suferințele noastre. Chiar de nu știi cuvântul pentru care suferi, tu, mulțumește-i Lui, căci aceasta este adevărata mulțumire. Dacă tu-i mulțumești când prosperi și-ți merg bine toate afacerile, nu e nimic de mirare; ceea ce se cere, este de a-i mulțumi când ești în scârbe, în supărări și în necazuri. Nu vorbi nimic mai mult, decât acest cuvânt scurt: *mulțumescu-ți Ție Stăpâne*. Și ce zic eu despre scârbele de aici? Noi trebuie a mulțumi lui Dumnezeu chiar pentru gheenă, pentru suferințele și pedeapsa de acolo. Acest fapt ne va folosi mult, fiind cu băgare de seamă, căci vom avea, ca în loc de frâu, pusă în inimele noastre frica de gheenă.

Deci, noi să mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile cele arătate ce le primim de la Dânsul, ci și pentru cele nearătate, și chiar pentru acelea care ni le acordă fără voia noastră, pentru că de multe ori fără să voim noi și fără să știm, El ne face bine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, pp. 182-183)

„Chiar când suntem în sărăcie, când suntem în boli și în strâmtorări, să-i adresăm mulțumiri lui Dumnezeu. Când zic mulțumire, nu înțeleg numai cu cuvintele și cu limba, ci cu faptele, cu cugetul și cu inima noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„Să-I mulțumim din tot sufletul nostru, pentru că El ne iubește mai mult decât născătorii noștri, și pe cât de mare este deosebirea între bunătate și răutate, pe atât de mare e deosebirea între iubirea lui Dumnezeu și cea a născătorilor noștri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„Să mulțumim deci într-o parte și pentru toate, căci aceasta este adevărata mulțumire. A mulțumi lui Dumnezeu când prosperăm, nu este vreun lucru mare, pentru că înseși firea lucrurilor ne împinge spre aceasta. Însă a-I mulțumi când suntem în cele mai mari primejdii, aceasta este de admirat. Când noi mulțumim lui Dumnezeu în împrejurări de acelea pentru care alții se deznădăjduiesc și hulesc, privește la câtă filozofie am ajuns: întâi că prin aceasta am bucurat pe Dumnezeu, al doilea că am rușinat pe diavol, al treilea, că nu am judecat într-o parte nimic faptul petrecut, și cu un cuvânt, că și tu ești mulțumit, și Dumnezeu îți taie scârba, și diavolul se depărtează. Dar dacă tu te descurajezi și hulești, diavolul este de față și face orice voiește, iar Dumnezeu Care este hulit te părăsește, și în același timp necazul se prelungește; — pe când dacă Îi mulțumești, diavolul fuge de tine pentru că nu reușește în planurile sale, iar Dumnezeu fiind cinstit, te va cinsti în schimb mai mult.

De altfel este știut de toți că omul care mulțumește lui Dumnezeu pentru relele ce s-au întâmplat, nu simte acele rele. Sufletul unui asemenea om se bucură de acestea ca de niște succese câștigate, are conștiință veselă, și în fine un astfel de suflet nu poate fi trist și posomorât niciodată. Acolo, odată cu nenorocirea vine și conștiința și-l biciuiește, pe când aici îl încununează și-l laudă. Nimic nu poate fi mai scump ca limba aceea care mulțumește lui Dumnezeu pentru cele neplăcute. O astfel de limbă cu nimic nu este mai prejos de limba martirilor, și de aceea și aceasta ca și aceea se încununează. Pentru că și această limbă a fost silită de călău (diavol) ca să se lepede de Dumnezeu și să-L hulească, pentru că și aici s-a încercat diavolul cu raționamentele drăcești ca să o momească și să o întunece cu fel de fel de nemulțumiri, însă n-a folosit nimic.

Deci dacă suferi durerile și mulțumești lui Dumnezeu, te-ai învrednicit de cununa muceniei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, pp. 99-100)

„Să ne gândim la cei de jos, la cei ce sunt în nenorociri mai mari decât ale noastre, și astfel vom putea mulțumi lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 282)

„Nu e cu putință de a sluji lui Dumnezeu cu mulțumire, dacă nu-I mulțumim pentru toate, și pentru ispite, și pentru viață liniștită, adică să nu grăim nimic necuviincios, nimic necinstit, ci să ne umilim, ca astfel să devenim vrednici de cinste.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIII, p. 374)

„Să ne silim de a-I aduce mulțumire pentru toate, și pe toate să le răbdăm cu bărbăție. Suntem poate săraci? Să-I mulțumim. Când pătimim rele să-I mulțumim. Suntem clevetiți? Să-I mulțumim. Suntem bolnavi? Să-I mulțumim. Aceasta numai ne face de a ne apropia de Dumnezeu, atunci și noi vom avea pe Dumnezeu dator. Când întâmpinăm cele bune, atunci suntem datori lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIII, p. 381)

„Însă lui Dumnezeu nu-i este plăcută altă mulțumire, decât aceea ca noi să ne mântuim sufletele noastre și să ne silim a face fapte bune.” (*Cuvânt la Nașterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 222)

„Noi care ne arătăm sensibili la cea mai ușoară atenție, care nu primim cel mai mic cadou fără mulțumirile noastre, noi ne lăsăm fără un cuvânt, fără un semn de recunoștință acoperiți de binefacerile lui Dumnezeu. Cine ne va explica nouă acest străin și urât mister? Cine ne va spune cauzele acestei monstruoase nemulțumiri?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 18)

„Suntem noi uitători și nemulțumitori față de Providență? Să ascultăm cântecul de iubire și de laudă pe care-l ridică creația întreagă fără întrerupere către Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 29)

MULȚUMIREA (sufletească cea după Dumnezeu)

„Căci mai puternică decât toată arma este mulțumirea cea după Dumnezeu, și pe un astfel de om nimic din acestea nu-l poate întrista sau posomorî, ci toate le rabdă cu bărbăție. Că ce poate fi mai rău ca focul? Sau ce poate fi mai dureros ca muncile și caznele cele neconținute? Măcar de ar pierde cineva mii de moșii, sau copiii, sau orice altceva, totuși nu poate fi așa de vătămător precât a pierde bucuria și mulțumirea cea sufletească după Dumnezeu. *Piele pentru piele*, zice, *toate câte are omul le va da pentru viața sa* (Iov, 2, 4). Nimic este mai grozav ca durerile ce le suferă cineva; și cu toate acestea, chiar cele nesuferite auzului se fac suferite și dorite pentru mulțumirea și plăcerea cea după Dumnezeu. Chiar de ai pogorî pe mucenic de pe cruce cu puțin suflet într-însul, sau l-ai scăpa din căldările unde era aruncat, vei găsi totuși în el o astfel de bucurie și mulțumire sufletească, încât nici este cu putință a spune.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, p. 12)

MUNCA (Dumnezeu a dat omului munca nu pentru a-l osândi, ci pentru a-l îndrepta și a-l înălța)

„Dumnezeu, de la început, a osândit pe om la muncă nu pentru a se răzbuna sau a-l pedepsi însuși, el lucra ziua și noaptea fără odihnă și fără preget, s-a văzut răpit la al treilea cer (II Cor., 2, 27). Așadar, să nu disprețuim munca și să nu învinuim lucrarea. Căci chiar înainte de a obține împărăția cerurilor, ne procură pe pământ cea mai mare răsplată, o plăcere curată: și nu numai o plăcere curată, ci ceea ce este mai însemnat ca plăcerea, o sănătate neschimbăcioasă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 49)

„Iar cuvintele auzite de Adam, *în sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta* (Facere 3, 19), par a fi pedeapsă și bătaie. Dar de fapt nu sunt decât o atenționare și o înțelepțire, un leac pentru rănilor ivite de pe urma păcatului. de aceea și Pavel a lucrat neîncetat nu numai ziua, ci și noaptea. Și acest lucru îl spune în gura mare atunci când zice: *Căci am lucrat ziua și noaptea, ca să nu îngreunăm pe vreunul dintre voi* (II Tes., 3, 8). Și nu a muncit doar pentru hrană și pentru sufletul lui, cum fac mulți dintre frați, ci atâta s-a ostenit, încât a putut să-i hrănească și pe alții.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 156)

MUNCA (- antidotul păcatelor)

„A munci cineva ca să se hrănească este un fel de filosofie mare, căci și sufletele acestora sunt mai curate, și cugetele lor sunt mai harnice. Cel ce nu lucrează nimic, multe grăiește degeaba, multe face fără rost, nu lucrează nimic bun în timpul zilei și este stăpânit de o piroteală veșnică – pe când cel ce se găsește în lucru, nimic nu primește cu grabă, nici cu cugetul, nici cu vorba, nici cu fapta, căci sufletul său este pironit neconținut către o viață lucrătoare. Deci să nu disprețuim pe cei ce se hrănesc cu mâinile, ci încă să-i ferim pentru aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 53)

MUNCA (gravitatea șederii în nelucrare)

„Pentru aceea avem mâini, ca să ne fie nouă de ajutor. Iar celor neputincioși cu trupul să le dăm după putere, din toate ale noastre. Iar dacă cineva petrece în nelucrare, sănătos fiind, este mai de plâns decât cei bolnavi de friguri. Căci aceia, din pricina neputinței, au iertare și se bucură de mila altora. Dar aceștia, bătându-și joc de sănătatea trupului lor, de bună seamă că sunt urâți de toți, ca unii care calcă legile lui Dumnezeu.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 158)

MUSTRAREA (exortăție la mustrarea cea bună și folositoare)

„Iarăși mă văd silit să acuz lucrurile lumii de astăzi. Ce să fac? Nu voiam, dar mă văd silit. D
învinovățește pe cei ce păcătuiesc, chiar dacă nu are alt folos, cel puțin nu-i lasă de a înainta mai mult în păcate. Nici un suflet nu poate fi atât de

nerușinat și de necuvios încât, auzind mereu înfruntări pentru oarecare fapte rele, să nu se rușineze și să nu plece ochii în jos, din cauza mulțimii relelor. Desigur, chiar și cei lipsiți cu desăvârșire de rușine au un dram de sfială, pentru că Dumnezeu a sădit în firea noastră rușinarea de faptele rele. Deci, pentru că nu era de ajuns că numai frica să ne cumițească, a mai pregătit și alte căi spre a nu păcătui, ca de pildă: a înfrunța pe cei ce păcătuiesc, temerea de legile existente, iubirea de slavă, gândul la prieteni.

Toate aceste căi sunt pregătite de Dumnezeu spre a nu păcătui. De multe ori ceea ce nu s-a făcut din frica lui Dumnezeu s-a făcut din frica de oameni. Ceea ce se caută este ca mai întâi de toate să nu păcătuim, iar a reuși să facem aceasta din frica de Dumnezeu va veni după aceea.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 85-86)

„Dacă vezi pe prieten curvind, spune-i: *Rău lucru este ceea ce tu faci; nu ți-e rușine, nu te sfiști? Ceea ce faci este rău.* Dar el nu știe că este rău? zici tu. Ba știe, însă este atras de poftă. Și cei bolnavi de friguri știu că băutura de apă rece este vătămătoare, și totuși au nevoie de alții ca să-i împiedece. Cel ce se găsește în vreo patimă, nu va putea a se dezbara cu ușurință de ea. De aceea deci trebuie ca tu cel sănătos să alergi spre vindecarea aceluia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXX, p. 355)

„Nu încerca de a îndrepta totul deodată, fiindcă nu vei putea, ci încetul și câte puțin. Dacă îl vezi ducându-se la ospete și beții, sfătuiește-l, îndreaptă-l și-l ajută, fie chiar că te-ar vedea și pe tine având vreun defect. Că astfel va suferi certarea ta, când mai ales va vedea că și tu ai nevoie de certare, și că nu ai succese în totul, nici nu ești dascăl, ci față de dânsul ești ca un prieten și frate ajutător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXX, p. 355)

„Pavel supune la chin și la pedeapsă nu numai pe cei ce săvârșesc răul, ci și pe cei care îl încuviințează (Cf. Rom., 1, 32). Iar profetul David dă aceeași pedeapsă nu numai celor ce fură, ci și celor care aleargă cu ei (Cf. Ps., 48,13). Și pe bună dreptate; căci cel care îl știe pe cel care face răul și-l dosește și-l ascunde, îi dă prilej să ajungă și mai nepăsător și-l face să săvârșească răul cu mai multă libertate”. (*Către iudei*, cuv. I, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 252)

„Spui că este greu și supărător lucru să vestești astfel de cuvinte celor care săvârșesc aceste păcate? Greu și supărător lucru este să taci! Tăcerea

aceasta aduce pieire și asupra voastră, a celor care îi ascundeți pe făptași, și asupra acelor care stau tainuiți, căci pornește pe Dumnezeu cu război împotriva voastră. Cu mult mai bine este să fiți urâți de semenii voștri lucrând pentru mântuirea lor, decât să Se mânie Dumnezeu pe voi. De se supără semenul tău pe tine acum, cu nimic nu te va putea vătăma; dar, mai bine spus, îți va mulțumi mai târziu că l-ai vindecat. Dumnezeu însă te va pedepsi cu cea mai grea pedeapsă dacă taci și dosești, făcând favor păgubitor semenului tău. Prin urmare, dacă taci, pornești și pe Dumnezeu cu război împotriva ta, și-l vatămi și pe fratele tău. Dacă însă îi spui și-l dai de față, vei face ca și Dumnezeu să pogoare mila Lui asupra ta, și-l vei câștiga și pe semenul tău; îți vei face din el un prieten devotat, căci a cunoscut prin propria lui viață binefacerea pe care i-ai făcut-o.

Să nu socotiți dar că faceți un bine fraților voștri dacă nu-i muștrați cu toată asprimea când vedeți că săvârșesc vreo faptă necugetată. Când ți se fură o haină, nu-l socotești oare dușman și pe cel care a văzut pe hoț, iar nu numai pe făptaș?” (*Către iudei*, cuv. I, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 262-263)

„Hristos Și-a vărsat sângele pentru el! Tu nu vrei să spui nici un cuvânt petru el? Nu, vă rog! Dimpotrivă, îndată ce veți pleca de aici, grăbiți-vă să vă duceți la vânătoare! Fiecare dintre voi să-mi aducă un creștin cuprins de această boală! Dar, mai bine spus, să nu dea Dumnezeu să fie atâția bolnavi! Doi sau trei dintre voi, sau chiar zece sau douăzeci, să-mi aducă unul, pentru ca în ziua aceea, văzând vânatul înăuntrul plaselor, să vă întind mai bogată masa cuvântului. Dacă voi vedea că sfătuirea mea s-a prefăcut în faptă, cu mai multă râvnă voi vorbi pentru vindecarea lor și mai mare va fi câștigul și al vostru, și al lor. Nu stați dar nepăsători!” (*Către iudei*, cuv. I, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 263)

„Tocmai dojanele acelea îmi arătau cât de tare mă iubiți.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 9)

„Dacă vezi pe sluga ta, sau pe prietenul tău, sau pe unul din cunoscuții tăi că bea fără măsură, că fură, că merge la teatru, că nu se îngrijește de sufletul lui, că se jură strâmb, că minte, muștră-l pe el, pedepsește-l, întoarce-l (de la fapta rea), îndreaptă-l. Și toate acestea le-ai făcut pentru Dumnezeu. Dar dacă-l vezi că greșește față de tine, că amână în a-ți sluji, iartă-l, și astfel, iertat a fost pentru Dumnezeu.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omiliile la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 16)

„Să muștrăm pe cei ce-și petrec toată ziua în beții! Nu ca să-i rușinăm, ci ca să-i scăpăm de rușine! Nu ca să-i ocărăm, ci ca să-i îndreptăm! Nu ca să-i facem de răs înaintea oamenilor, ci ca să-i scoatem din alaiul cel hidos și astfel să-i smulgem din mâinile diavolului.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 23)

„Ce faci omule? Pe fratele tău vezi că se supără, aflându-se în toată viața lui în lene și în curvie și tu nu-i întinzi mâna ta să-l scoți din surparea lui? Pentru ce nu-l dojenești și nu-l cerți? Ci te temi să nu-l smintești și-l cinstești mai mult pe dânsul decât mântuirea sufletului lui? Dar ce răspuns îi vei da lui Hristos în ziua judecării?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 109)

„Mare lucru este să poți îndura muștrările! Mare lucru este să poți muștra. Acesta este semn de mare purtare de grijă. Când vedem pe un om că are haina descusută într-o parte sau că o altă îmbrăcăminte îi stă rău, îl facem atent și i-o îndreptăm, dar când îl vedem cu viața stricată nu spunem un cuvânt! Trecem nepăsători pe lângă el când vedem că duce o viață păcătoasă. Deși pentru haine îl așteaptă numai râsul, pe când pentru suflet, primejdie și pedeapsă. Spune-mi, te rog: Vezi pe fratele tău căzând în prăpastie, îl vezi că are o viață păcătoasă, că nu vede ce trebuia să facă, și nu-i întinzi mâna, nu-l ridici de jos? Nu-l muștri, nu-l cerți? Pui înaintea mântuirii lui dorința de a nu-l supăra, de a nu-i deveni nesuferit? Ce iertare vei avea de la Dumnezeu? Ce cuvânt de apărare? N-ai auzit că Dumnezeu a poruncit iudeilor să nu treacă nepăsători pe lângă vitele rătăcite ale vrăjmașilor lor, să nu le lase căzute sub poveri (Ieș., 23, 4-5)? Vom trece noi, oare, cu vederea sufletele fraților noștri, care cad în fiecare zi, când iudeii primiseră de la Dumnezeu poruncă să nu uite nici de vitele vrăjmașilor? Nu-i oare cea mai mare cruzime și sălbăticie să nu avem nici atâta purtare de grijă față de oameni cât aveau aceia pentru vite? Acest lucru a întors totul pe dos, aceasta ne-a stricat viața; aceasta, pentru că nu îndurăm cu curaj muștrările și nici nu vrem să muștrăm pe alții.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 39-40)

MUȘTRAREA (cum trebuie făcută muștrarea)

„Îmi dau seama că v-am muștrat cu asprime; iertați-mă, vă rog. Așa e când doare sufletul. N-am grăit acestea din ură, ci din dragoste și din purtare

de grijă”. (*Omilia la Facere*, omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 79)

„Mustrarea ce nu are iubire de oameni pare a fi zavistuire.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 118)

„Ai de mustrat pe cineva? Fă aceasta fără mânie”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„Domnul nu mustra, în auzul tuturor, pe cei care veneau la El cu gânduri rele; le răspundea după inima lor, ca să înțeleagă numai ei mustrarea, fiindu-le de un îndoit folos: întâi că le arată că știe ce au pe cuget, apoi că le dădea puțința să-și îndrepte viața prin aceea că nu i-a dat de gol în fața mulțimii.” (*Omilia la Matei*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 346)

„Aceasta este adevărată îndreptare și nesupărătoare pentru nimeni, când îndreptându-ți vorba către unul, tu în realitate mustri pe un altul. În acest fel, cel certat nu se poate supăra, deoarece nu te-ai adresat direct lui, dar în același timp, subtil, el va primi doctoria îndreptării, pe care i-ai aplicat-o.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, p. 459)

„Dacă de la început chiar ai certat aspru pe cineva, l-ai făcut singur neîmblânzit și fără rușine, iar dacă l-ai adus la smerenie prin vorbe blajine, apoi i-ai îndoit grumazul, i-ai tăiat îndrăzneala și l-ai făcut să cate la pământ.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 22)

„... nici cel ce mustră să nu se iuțească – căci aceasta nu este spre îndreptare, ci mai mult o patimă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 472)

„Noi care muștrăm, să ne apropiem de cei muștrați cu toată blândețea, cu toată înțelepciunea. Chiar de ai vedea pe fratele tău păcătuiind, tu totuși – după cum și Hristos a poruncit – nu da în vileag mustrarea ce-i vei face-o, ci numai între tine și dânsul muștră-l, nu luându-l în râs; nu călca pe cel ce zace jos rănit, ci fiind însuți trist și îndurerat; și când poate tu păcătuiești, arată-te

gata a primi mustrarea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 472)

„Căci atunci sfătuirea este vrednică și bineprimită, când împreună cu învinuirile se adaogă și vorbe aducătoare de sfială și de rușine: căci pentru a înfrâna un suflet nerușinat și a-l lovi mai tare decât cu învinuirile aduse pe față, sunt de ajuns niște astfel de vorbe mușcătoare, care îi vor și vindeca rana și rușinea căpătate din învinuirile aduse. Ceea ce este mai cu seamă de admirat în vorbele pricinuitoare de rușine și de sfială, tocmai aceasta este, că două lucruri potrivnice se câștigă deodată: întâi, se dă o lovitură mai grea decât pâra învederată adusă persoanei, și al doilea, că pregătește pe cel certat atât de greu spre a se oțeli mai mult în răbdare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 119)

„... cel ce întrebuițează numai mânie își împlinește numai patima sa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, pp. 471-472)

„Apropie-te de acel ce viețuiește cu fecioara și mai întâi spune-i o mică laudă ca unui frate, ce i-o vei împleni din celelalte însușiri bune pe care le are, și așa și cu o apă caldă stropindu-l așa-zicând cu laudele, slăbește-i și-i moaie umflătura răni. Căinează-te și pe tine, învinuiește neamul omenesc, arată-i că toți suntem în păcate, cere-i iertare, spunându-i că te încerci a face niște lucruri mai presus de puterile tale, însă dragostea îndrăznește a încredința totul. Apoi sfătuindu-l, tu fă aceasta nu în chip poruncitor, ci frățeste. Iar prin toate acestea tu vei slăbi și muia umflătura răni sale, vei ușura durerea venită din tăierea făcută pentru viitoarea mustrare, și de multe ori cerându-ți iertare, îl vei ruga să nu se supere. Când prin acestea îl vei lega vine din toate părțile, atunci fă-i rana cuvenită, nici legând-o, nici lăsând-o dezlegată, ca astfel nici să fugă, dar nici să disprețuiască faptul. Dacă tu nu-i vei pricinui rana de moarte, nu ai făcut nimic mai mult, precum și dacă l-ai lovit cu putere mare, l-ai făcut să sară în sus și să fugă. Pentru aceea, urmând a-l muștra din nou, amestecă iarăși laudele cu muștrările, și fiindcă acest fapt prin sine însuși nu poate fi laudă — de vreme ce nu este vrednic de laudă faptul de a viețui cu o fată fecioară — apoi tu scoate această laudă din însăși voia lui, și zi-i: *Știu foarte bine că tu faci aceasta pentru Dumnezeu; căci văzând pe această copilă fără sprijin și singură, i-ai întins mână de ajutor spre a o scăpa din acea viață ticăloasă*. Chiar de nu ar fi făcut-o cu această

voie, tu zi și așa, iar la urmă mai adaogă și aceasta — iarăși cerându-ți iertare — că *Eu îți spun acestea nu poruncindu-ți, ci aducându-ți aminte. Pentru Dumnezeu o faci, știi și eu, dar să vedem de nu cumva se naște de aici vreun alt rău. De nu izvorăște nici un rău, tu ține-o în casa ta, și îndeletnicește-te cu această frumoasă îndeletnicire, că nimeni nu te împiedică, iar de cumva vine de aici vreo vătămare mai mare poate decât câștigul, păzește-te, rogu-te, și să nu te grăbești a aduce liniște unui suflet, însă să smintești în același timp pe multe altele. Și nu-i adăuga pedepsele care așteaptă pe cei ce smintesc, ci ia-ți în ajutor chiar mărturia lui, și zi-i: Tu nu ai trebuință a afla acestea de la mine, căci singur știi că dacă cineva va sminti pe unul dintre acești mici, va lua o mare pedeapsă, și așa fel fiind, tu ai îndulcit vorba, după care liniștindu-i mânia, pune-i doftoria îndreptării.*

Iar dacă cumva va pune înainte iarăși singurătatea ei, nici atunci să nu-i mustri pricina lui — ci zii către dânsul: *Nimic să nu te înspăimânte din toate acestea, căci tu ai o îndreptățire destul de puternică: sminteala adusă altora; căci tu nu din lene, ci numai îngrijindu-te de dânsii, te-ai depărtat de la o astfel de îndeletnicire. Și toate cele ce sunt ca sfaturi să fie făcute pe scurt, căci nici nu au trebuință de o mare învățătură, pe când cele cu privire la iertare să fie cât de multe, și una după alta. După aceea, întruna aleargă la dragoste, întunecând oarecum greutatea celor vorbite și dând lui dreptul de a face ce vrea, să-i zici: *Eu numai cât te povățuiesc și sfătuiesc a face așa, însă a asculta sau nu, tu ești deplin stăpân; căci eu nu te silesc, ci las totul la judecata ta. Dacă noi astfel facem muștrarea, vom putea cu ușurință a îndrepta pe cei ce greșesc; iar așa cum ne facem acum, este mai mult a unor fiare sălbaticice și a unor dobitoace necuvântătoare decât a unor oameni. Dacă unii poate simt astfel de fapte, greșind un altul, iată că acelaia nu-i spun nimic, iar ei întocmai ca și babele cele bete șoptesc între dânsii.**

Acestea deci cugetându-le, iubiților, să ne îngrijim de mădularele noastre, și să nu ne ascuțim limba unii împotriva altora, și nici să vorbim cuvinte grele, săpând slava aproapelui, și întocmai ca la război aruncându-ne și azvârlindu-ne unii împotriva altora.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XLIV, pp. 474-475*)

„Certarea lui (a lui Pavel – n.n.) este făcută cu multă iconomie - ceea ce este a celor ce iubesc mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIII, p. 129*)

„Căci nimeni nu ar voi să nu fie lăudat; și apoi la un loc cu laudele aduse, și muștrarea făcută lui este bine primită.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIII, p. 131)

„Căci de aceea a amestecat el laudele cu muștrarea, ca nu cumva, trecând deodată de la muștrare la sfătuire, să-și facă cuvântul cu anevoie de primit, ci îndulcindu-le mai întâi auzul, să le pregătească cu acest chip calea sfatului ce urma a le da.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVI, p. 154)

„Dojanele când nu sunt prea aspre și grele, atunci mai ales sunt bine primite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 56)

„Peste tot locul el (Pavel – n.n.) amestecă acuzațiile la un loc cu laudele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 102)

„Aceasta o face el (apostolul Pavel - n.n.) peste tot locul; când trebuie a scrie, de se întâmplă să aibă ceva de acuzat și ceva de lăudat, mai întâi laudă și după aceea trece la acuzații. Mai întâi el își familiarizează pe auditori, cu care ocazie acuzațiile ce le aduce sunt apărute de orice bănuială, arătând prin aceasta că el ar fi dorit sa-i laude necontentit, dar că, silit de împrejurări numai, el s-a văzut nevoit de a-i acuza.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 20)

„Certarea cea mai aspră, care mai cu seamă poate stârni pe cineva, este cea făcută cu blândețe.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 66)

„Cu toată îndelunga-răbdare, zice, și învățătura. Și cel ce ceartă are nevoie de îndelungă-răbdare, ca nu cumva cel certat să creadă oricum. Și cu învățătură, zice. Nu mâniindu-se, nici dezgustându-se, nu ca și cum ar disprețui, să nu se găsească față de el ca dușman, toate acestea să le lase la o parte. Și ce să facă? Să se poarte cu el ca și cum l-ar jeli mai mult decât dânsul, ca și cum s-ar topi de supărare pentru el. Cu toată îndelunga-răbdare, zice, iar nu întâmplător.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 103)

„Cel ce ceartă să nu o facă aceasta ca în bătaie de joc și ca fală, ci ca un sfat al său propriu dat cu blândețe. Cel ce ceartă are nevoie de o mai mare blândețe ca astfel să convingă pe cel certat de a răbda lovitura dată. Nu

vedeți pe doctori când ard, când taie rana, cu câtă blândețe întreprind faptul vindecării? Apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta cei ce ceartă, fiindcă certarea este cu mult mai iute decât focul și fierul, și face pe cel certat de a sări în sus de durere. De aceea doctorii multe născocesc, ca bolnavii să rabde în liniște tăierea, cu multă blândețe cum s-ar zice, și câte puțin, după care apoi îl lasă să se odihnească. Tot așa trebuie a face și certările ca nu cumva cei certați să sară în sus de durere. De-ar trebui chiar să fim batjocoriți, sau să fim și răniți, totuși noi să nu ne dăm în lături. De altfel chiar și cei operați, mii de hule aruncă asupra doctorilor, însă aceștia spre nimic altceva nu au îndreptată privirea lor, decât numai spre îndreptarea sănătății celor bolnavi. Tot așa trebuie a face și aici totul, spre a deveni folositoare certarea, și totul să facem, având în vedere plata ce ne stă de față. *Purtați, zice, sarcina unul altuia și așa veți plini legea lui Hristos (Gal., 6, 2).*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXX, p. 356*)

„Tu te-ai născut din același trup de mamă și într-aceleași dureri, te-ai crescut cu aceeași hrană, ai același tată și aceeași naștere duhovnicească, ca și aproapele tău cel căzut în păcat. Arată-i acum înrudirea ta cu dânsul prin felul și chipul cu care cerți greșelile lui.” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime, în vol. Predici la duminici și sărbători..., p. 138*)

„Sunt de părere că cel care are de gând să mustre pe cineva trebuie să alunge cât mai departe de sufletul lui obrăznicia și semeția și să-și arate asprimea numai în cuvinte și în fapte. Și doctorii, când au de tăiat mădularele cele putrede sau au de spart un buboi, nu se încarcă mai întâi pe ei înșiși cu mânie și apoi se duc să facă operația; ci atunci, mai cu seamă, se silesc să-și păstreze mintea într-o stare potrivită cu lucrul pe care îl au de făcut pentru ca nu cumva tulburarea lor sufletească să le vatăme meseria. Dacă omul care are de vindecat trupurile are nevoie de atât de mare liniște sufletească, spune-mi, te rog, unde vom rândui pe cel ce are de tămăduit sufletele, spune-mi, te rog, câtă filosofie vom cere de la el?” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini, VII, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 314*)

„... să mustri spre slava lui Dumnezeu. O astfel de mustrare este pentru cei ce stau alături de tine cuvânt de învățătură și de virtute, ca să nu mai rămână muți de uimire în fața lucrurilor din lumea aceasta.” (*Cuvânt la calende, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 14*)

„Poate că a fost prea aspră mustrarea; prea aspră cât privește dragostea ce v-o port, cât privește însă mărimea păcatului, nici pe departe.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 153)

„Să muștrăm și noi cu dragă inimă pe cei ce greșesc și să-i îndreptăm.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 43)

MUSTRAREA (primirea muștrării)

„... nici cel muștrat să nu se nemulțumească, fiindcă ceea ce se face este spre vindecare, și nu spre scârba sa. Dacă doftorii ard rana bolnavului, și de multe ori fac greșale, și totuși cei bolnavi nu-i învinovățesc, ci încă chiar când simt dureri, când sunt arși și tăiați, îi socotesc de binefăcători pe cei ce le-au pricinuit durerile, apoi cu atât mai mult trebuie să fie astfel cel ce primește muștrarea, și a privi pe cel ce-l îndreaptă ca pe un doftor, iar nu ca pe un dușman.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 472)

„Iar când te va muștra vrăjmașul tău la vreo greșală, deși tu o știi, tu nu-l ocărî, ci de vei suspina și vei plânge cu amar, ca apostolul Petru și pe Dumnezeu îl vei ruga să te ierte, îndată te-ai izbăvit de toate greșelile tale.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 55)

MUSTRAREA (să nu ne supărăm, nici să ne mâniem când suntem muștrați, ci, dimpotrivă, să mulțumim pentru aceasta)

„Iar dacă se întâmplă să fii muștrat, mare lucru e să poți îndura muștrările și învinuirile, și să nu te înfurii! *Cel ce urăște certarea*, spune Scriptura, *este fără de minte* (Prov., 12, 1). Nu spun: de se întâmplă să fii muștrat pe drept sau pe nedrept, ci atât: de se întâmplă să fii muștrat. Dacă prietenul te critică pe drept, îndreaptă-ți greșelile! Dacă nu-s îndreptățite criticile lui deocamdată laudă-i voința, încuviințează-i gândul, mulțumește-i pentru prietenie. Te muștră din pricina mării lui prietenii. Să nu ne supărăm când suntem certați. Mare folos aduce vieții noastre critica, dacă e primită de toți; și când muștrăm pe cei ce greșesc, dar și când îndurăm cu inimă ușoară muștrarea atunci când noi înșine greșim. Ce sunt leacurile pentru răni, același lucru sunt muștrările pentru greșeli. După cum este fără minte cel ce

îndepărtează leacurile, tot așa de fără de minte este cel ce nu primește critica. Însă mulți adesea se înfurie, gândesc în ei și-și spun: *Eu sunt înțelept, sunt priceput cum să sufăr muștrarea cutăruia?*, fără să-și dea seama că tocmai cuvintele acestea sunt dovada nebuniei lor. *Am văzut*, spune Scriptura, *om căruia i se părea că este înțelept dar mai multă nădejde de înțelepciune are nebunul decât el* (Prov., 26, 12). Pentru acest motiv și Pavel spune: *Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți* (Rom., 12, 16). De-ai fi de mii de ori înțelept, de-ai ști ce ți se cade să faci, totuși ești om și ai nevoie de sfătuitor. Numai Dumnezeu n-are nevoie de nimic, numai El nu are nevoie de sfătuitor. De aceea se spune despre El: *Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost Lui sfetnic?* (Rom., 11, 34). Noi, oamenii, de-am fi de mii de ori înțelepți, de mii de ori suntem vrednici de certare. Neputința firii noastre iese la iveală. *Că nu poate desăvârșirea să fie întru oameni* (Is. Sir., 17, 25) spune un înțelept.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 38-39)

MUSTRAREA (folosul muștrării)

„Iubiților, nimeni să nu socoată împovărătoare certarea - că nu din ură, ci din grijă vă cert. Știți doar că mai de nădejde sunt rănilile făcute de prieteni decât sărutările primite de la vrăjmași.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 53)

„Toate sunt pentru mine basm, umbră și vis! Nici unul din cei bogați pe pământ nu mă va putea apăra dincolo, când voi fi învinuit și acuzat că n-am răzbunat, cu toată tăria cuvenită, legile lui Dumnezeu. Aceasta, aceasta a pierdut pe minunatul acela bătrân, pe Eli, deși viața-i era nepătată! Totuși pentru că a trecut cu vederea pe cei care călcaseră legile lui Dumnezeu a fost pedepsit împreună cu copiii lui și a primit cea mai cumplită pedeapsă (I Regi 4, 1-19). Dacă Eli preotul a fost atât de cumplit pedepsit pentru că n-a întrebuințat față de copiii lui bărbăția cuvenită, deși îl silea la asta dragostea firească de fii, ce iertare voi avea eu, care nu sunt silit nici de o astfel de dragoste și mai stric și totul datorită lingușelilor? Așadar, ca să nu pier și eu și voi, lăsați-vă, vă rog, convinși de cuvintele mele! Fiți voi înșivă cercetătorii și socotitorii vieții voastre!”. (*Omilii la Matei*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 230-231)

„Știu că mulți aud cu neplăcere cuvintele acestea. Dar care ar fi folosul tăcerii? Dacă aș tăcea și nu v-aș supăra deloc cu spusele mele, ar fi cu neputință să vă scap de pedeapsă cu tăcerea, ba, dimpotrivă, tocmai

tăcerea ar mări pedeapsa; și nu numai vouă, ci și mie mi-ar pricinui pedeapsă o tăcere ca aceasta. Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai și vatămă? Ce câștig să te bucur cu cuvântul, dar de fapt să te supăr? Ce câștig ai să-ți încânt auzul, dar să-ți chinuiesc sufletul? De aceea e de neapărată trebuință să vă supăr aici pe pământ, ca să nu fim osândiți dincolo”. (*Omilii la Matei*, omilia LVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 655)

„Omul bun nu este vătămat cu nimic de este bănuț de fapte rele, dar cel ce bănuiește în zadar și fără teme, acela se vatămă cumplit; la fel și cu omul rău; dacă se spune despre el că e un om bun, nu câștigă nimic din asta, ci dimpotrivă osânda i se mărește, iar trândăvia îi crește și mai mult; dacă însă i se spune că e un rău, e cu puțință să se umilească și să-și recunoască păcatele; dar dacă i se trec sub tăcere păcatele, atunci ajunge de nu mai simte că păcătuiește. Dacă păcătoșii se pocăiesc cu greu, chiar când toată lumea îi ține de rău, când vor mai putea deschide ochii cei ce trăiesc în păcate, când nu numai că nu sunt ținuți de rău, dar mai sunt și laudați? N-ai auzit că și Pavel a ținut de rău pe corinteni, că prin încuviințările și laudele lor nu numai că nu l-au făcut pe cel desfrânat să-și recunoască păcatul, ci l-au făcut să și stăruiască în păcat? (I Cor., 1-2)”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 979-980)

„Iubitor de oameni este cel ce se supără pe păcătos, iar nicidecum cel ce mai înainte de vreme se pleacă apucăturilor lui și nici măcar nu-l lasă de a-și simți păcatul. Căci cine cu adevărat are milă de cel bolnav de friguri și ieșit din minți? Cel ce îl culcă pe pat și-l oprește de la mâncăruri și băuturi ce nu se cad, sau cel ce îl lasă ca să-și încarce pânțele peste măsură și-l îngăduie de a fi în voia lui, și a face tot ceea ce face un om sănătos? Oare nu cel dintâi este care-l îndreaptă, pe când celălalt, deși se pare că se poartă cu dânsul cu iubire de oameni, totuși îi ațâță mai mult boala?

Tot așa deci vom zice și aici. Căci este cu adevărat o faptă de iubire de oameni a nu le face pe plac totdeauna celor bolnavi și nici a linguși poftele lor cele necuviincioase. Nimeni nu iubea atât de mult pe acel curvar dintre corintheni ca Pavel, care a poruncit de a-l preda Satanei - precum și de asemenea nimeni nu a urât atât de mult pe acela precum l-au urât cei ce se strânseseră împrejurul lui și-i luaseră apărarea - după cum a arătat sfârșitul. Căci aceia l-au înfumurat, și încă mai mult i-au ațâțat trufia - în vreme ce Pavel l-a conținut și l-a cumințit, și nu s-a depărtat de el până ce l-a adus la o sănătate curată. Aceia au mai adăugat încă la răul ce era, în vreme ce Pavel chiar și pe cel de la început l-a smuls din rădăcină.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIV, pp. 140-141)

„Dacă nu v-am fi îmboldit, ca astfel prin acea îmboldire să vă îndreptați, v-am fi păgubit, și încă nu numai pe voi, ci și pe noi. Căci după cum cel ce nu dă neguțătorului cele ce urmează a fi cărate pe mare, el singur este care pricinuieste paguba, tot așa și noi, dacă nu v-am fi dat vouă pricină de pocăință, v-am fi păgubit – (Apostolul Pavel – n.n.). Ai văzut deci că a nu certa pe cei ce greșesc este o pagubă și pentru dascăl, și pentru ucenic?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIV, p. 143)

„Aș fi voit să tac; dar dacă prin tăcere s-ar putea astupa rușinea izvorâtă din fapte, negreșit că tăcerea ar fi un câștig; dar dacă, chiar tăcând eu, lucrurile vor striga mai tare decât limba mea, atunci nici o vătămare nu poate fi din cuvintele mele, ci dimpotrivă, un folos și un câștig din biciuirea relilor noastre.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVII, p. 243)

„Și să nu te minunezi, că este aspră și greoaie muștrarea, căci are roade plăcute; și coaja pomilor este aproape fără nici un gust și greoaie, pe când roadele sunt dulci.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXX, p. 351)

„Nu te gonesc pe tine, ci patima iubirii de arginți pe care o ai o alung, îți pare că cu tine mă bat, nu cu tine, ci cu răutatea ta, iar tu nu mă ai făcător de bine. Nu mă socotești că sunt îngrijitorul tău, nu mă ții că-ți sunt ție ajutor mai mult decât toți; cine altul îți va zice ce ți-am zis eu?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 20)

„Hulesc patima pe care o ai. Eu îți tai durerea ta și tu strigi? Dar nu mi-e frică de strigare taie-mi durerea, iar eu voi aștepta vindecarea de la tăierea aceea! Dar eu, netăind nimic, pentru ce fugi de mine, că numai cu cuvântul îți curățesc cugetul tău. Măcar că și doctorul ce face de multe ori răni prin tăieturi mai mari, iar eu nu o fac niciodată mai rea, ci mai bună. Pentru că acolo este fire care nu poate și este ajutorul ierburilor neputincioase, iar aici este puterea cuvintelor. Doctorul nu se pune chezaș să te tămăduiască, iar eu mă chinuiesc să te tămăduiesc, că auzi-mă pe mine, pentru acesta S-a coborât Fiul lui Dumnezeu, cel Singur Născut, pentru ca să ne suie pe noi și să ne facă mai înalți decât cerul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 20-21)

„Că acestea sunt ierburi care mușcă și dor în puțină vreme și apoi veselesc pururea, doctor sunt și strâng rănila ca să nu se învechească și să se

facă și mai rele, pentru că eu vindec dând sănătatea care se face cu cuvântul, iar ceilalți doctori tămăduiesc trupul, care este trecător și greșit și hulit.”
(Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 23)

NAȘTEREA (de prunci)

„Nici unirea dintre bărbat și femeie și nici altceva n-ar putea face nimic pentru nașterea de copii, dacă n-ar fi ajutorul mâinii celei de sus, care deșteaptă firea spre nașterea de fii”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 52)

„Și a zis Eva: «Am dobândit om prin Dumnezeu» (Fac., 4, 1).

Vezi că pedeapsa a făcut-o mai înțeleaptă pe femeie? Nu socotește copilul născut datorită firii, ci lui Dumnezeu, și-și arată față de El recunoștința ei. Ai văzut că osânda a ajuns pentru Adam și Eva temeii de povățuire? *Am dobândit*, spune femeia, *om prin Dumnezeu. Nu firea mi-a dăruit copilul, spune ea, ci harul cel de sus.*

Și a mai născut pe Abel, fratele lui (Fac., 4, 2).

Pentru că Eva a mulțumit lui Dumnezeu pentru copilul cel dintâi și a recunoscut cea dintâi binefacere, a dobândit și pe a doua. Așa e Stăpânul nostru! Înmulțește darurile Sale, când ne arătăm recunoscători pentru binefacerile primite mai înainte și când cunoaștem pe Binefăcător. Și Eva, deci, a primit și alt copil, pentru că a socotit că pe cel dintâi l-a avut datorită lui Dumnezeu. Nașterea de moștenitori a fost pentru ei cea mai mare mângâiere pentru pierderea nemuririi. De aceea și iubitorul de oameni Dumnezeu, îndată, chiar de la început, le-a ușurat greutatea pedepsei, a smuls masca înfricoșătoare a morții, dăruindu-le celor dintâi oameni urmași. S-ar putea spune că prin asta Dumnezeu a schițat o imagine a învierii, rânduind ca în locul celor morți să se ridice alții”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 214)

„Natura care era săracă (...) cu toate că a devenit muritoare, ea păstrează un fel de nemurire prin continua succesiune a unuia prin altul, de la unul la altul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIX, 1, p. 92)

NAȘTEREA (obiceiuri păgânești la nașterea copilului)

„Ce ar putea spune cineva apoi de celelalte datini satanicești din timpul durerilor de naștere, pe care le țin moașele spre răul capului lor?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 129)

NAȘTEREA (neputința nașterii de prunci)

„Să facem și noi cu toții ce a făcut Eva! Să socotim har de sus totul din viața noastră. Chiar dacă natura lucrează, totuși nu cu puterea ei; natura ascultă de porunca Creatorului. Femeile niciodată să nu se plângă că n-au copii, ci, cu gând plin de înțelepciune, să alerge la Creatorul naturii și la Stăpânul naturii și să ceară copii! Să nu atribuie nașterea de copii traiului împreună al soților sau altui fapt, ci Creatorului tuturor, Care a adus pe om de la neființă la ființă; El poate îndrepta iarăși și natura betejită. Așa a făcut Eva! A făcut din jale prilej de slavoslovie, a atribuit totul Stăpânului, zicând: *Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânță în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain*. Vezi că nu numai că nu s-a supărat, dar nici n-a rostit cuvânt supărător? – Dacă ar fi grăit, nu l-ar fi trecut sub tăcere dumnezeiasca Scriptură! – A îndurat cu bărbăție întâmplarea și a căpătat iute mângâiere. Se arată și mai înțeleaptă, laudând binefacerea primită de la Stăpânul! Nu i-a dăruit numai un alt copil, dar prevestește că va fi și virtuos”. (*Omilia la Facere*, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 248-249)

„Când vezi un bărbat și o femeie că duc viață plină de virtuți, dar nu au copii; când vezi că sunt cinstitori de Dumnezeu și evlavioși, dar fără copii, să nu socotești că se întâmplă asta din pricina păcatelor lor. Multe sunt pricinile rânduiei lui Dumnezeu, necunoscute nouă și pentru toate trebuie să-I mulțumim Lui. Să nefericim numai pe aceia care trăiesc în păcate, nu pe cei care n-au copii. Adeseori Dumnezeu rânduiește multe spre folosul nostru, fără ca noi să știm pricinile lor. De aceea trebuie ca totdeauna să ne minunăm de înțelepciunea Lui și să-I slăvim nespusa Sa iubire de oameni. Cuvintele acestea vi le-am spus spre folosul vostru, ca să mulțumiți totdeauna lui Dumnezeu și să nu iscodiți rânduiele Lui”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 169)

„Dar, după cum spuneam, femeile acelea au fost sterpe tocmai pentru ca să fie crezută nașterea din Fecioară și pentru ca ea însăși Fecioara să fie povățuită a crede în făgăduință. Ascultă ce-i spune îngerul: *Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri* (Luca, 1, 35). Așa vei naște îi spune îngerul. Totul se va datora lucrării Duhului. Nu te uita, dar, la pământ, lucrarea vine din ceruri”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170)

„*Iar Isaac*, spune Scriptura, *era de șaizeci de ani când a născut Rebeca* (Fac., 25, 26). Deci, dacă avea patruzeci de ani când a luat-o pe

Rebeca și șaiszeci de ani când femeia a născut, urmează că vreme de douăzeci de ani s-a rugat lui Dumnezeu și așa a dezlegat betejiciunea pântecelui Rebecăi spre nașterea de copii. Ați văzut puterea rugăciunii? Ași văzut că poate birui chiar firea? Să-l imităm și noi pe Isaac. Să stăruim și noi așa în rugăciuni, cu suflet treaz și cu gând smerit”. (*Omilii la Facere*, omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 171)

„Știți cu toții că lipsa de prunci este nesuferită de femei mai cu seamă din pricina bărbaților. Că mulți dintre bărbați sunt atât de lipsiți de minte încât își învinovătesc femeile că nu dau naștere la prunci, neștiind ei că **a naște își are începătura** [αρχη] **de sus, din pronia lui Dumnezeu**, și că nici firea femeii, nici viețuirea împreună, nici altceva nu o face destoinică de la sine pentru aceasta.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 18)

„Nașterea de prunci nu o săvârșește deloc nunta, ci acel cuvânt al lui Dumnezeu: *creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul* (Facere 1, 28). Și dau mărturie de aceasta toți câți s-au împărtășit de nuntă, dar nu au fost părinți.” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 14)

NĂDEJDEA (definiția)

„Nu ne-ar fi suficient de a ne demonstra că nădejdea este marele bine al omului, în sânul exilului său și al mizeriilor lui; că ea este mângâierea lui supremă și supremul lui temei, mobilul tuturor actelor sale, sfârșitul tuturor dorințelor lui, viața vieții lui.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 166)

NĂDEJDEA (în Dumnezeu)

„Să stăm, dar, prinși de nădejdea în Dumnezeu ca de o ancoră tare și singură și așa să ne purtăm în toate împrejurările din viață...”. (*Omilii la Facere*, omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 315)

„Când îți pierzi orice nădejde, atunci Dumnezeu își arată puterea Lui, nebiruită de nimic.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 423)

„Iscusit și înțelept fiind Dumnezeu, întoarce pe toate după voia Lui, găsește ieșire în căi fără de ieșire și aduce liniște slujitorilor Săi tocmai prin cei care par a fi potrivnici și vrăjmași”. (*Omilia la Facere*, omilia LI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 182)

„Căci cine poate fi mai puternic ca acela care are alătura de el pe Dumnezeu?” (*Omilia la Facere*, omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 190)

„Nu-i, dar, o nebunie să umbli după ajutorul celor a căror soartă e atât de șubredă, care nu pot nici pe ei înșiși să se ajute? De aceea să nu căutăm ajutorul omenesc, aducându-ne aminte de profetul care spune: *Blestemat este omul care nădăjduiește în om* (Ier., 17, 5). Vezi că unul ca acesta nu este numai prost, ci și blestemat, pentru că părăsește pe Stăpânul universului și aleargă la un om care nu-și poate ajuta nici lui!

Să fugim, dar, vă rog, de acest blestem și să ne mutăm în Dumnezeu toată nădejdea. Ajutorul lui Dumnezeu e trainic, neclintit; nu e schimbător, precum e ajutorul omenesc! Aici moartea întrerupe ajutorul și lasă goi și sărmani pe cei ce-și căutaseră în om scăparea sau chiar, înainte de moarte, schimbările din viață îi lipsesc de ajutor și pe unii și pe alții. Viața e plină de aceste pilde. De aceea nici nu merită iertare cei care după astfel de pilde tot își mai pun nădejdea în ajutorul omenesc. Adeseori îndură chiar nenumărate necazuri tocmai de la cei care păreau că le sunt sprijinitori. Mai mult, răutatea omenească este atât de mare că chiar binefăcătorii sunt răsplățiți cu rău”. (*Omilia la Facere*, omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 22, pp. 229-230)

„Că nimic nu ușurează atâta greutatea din viață ca nădejdea”. (*Omilia la Facere*, omilia LXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 332)

„Nu te tulbura! Dumnezeu totdeauna obișnuiește să-și împlinească planurile Sale prin contrarii și tocmai prin asta ne dă cea mai mare dovadă a puterii Sale. Tot așa îi povățuia și pe ucenicii Săi și-i pregătea să săvârșească toate, rânduind contrariile prin contrarii, pentru ca să fie mai mare minunea. Apostolii au fost biciuiți, prigoniți, au suferit nenumărate rele, dar, deși biciuiți și prigoniți, au biruit pe cei ce-i biciuiau și-i prigoneau.” (*Omilia la Matei*, omilia IX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 113)

„Deci ce este speranța? A te încuraja cu cele viitoare. Ce lucru mare cere de la tine Dumnezeu, El, Care de la Sine ți-a dat toate bunurile? Un singur lucru îți cere: speranța, ca astfel să ai și tu ceva pentru a contribui la

mântuirea ta; ceea ce și lăsând a se înțelege, Apostolul a adăugat: *„Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, așteptăm prin răbdare.*

Precum Dumnezeu încununează pe cel ce se ostenește, suferă și se muncește mult, tot așa încununează și pe cel ce nădăjduiește, căci numele *răbdare* este sinonim cu sudori, osteneli și stăruință multă. Cu toate acestea, însă, s-a hărăzit și acest bun celui ce speră, ca să se mângâie și încurajeze sufletul lui cel ostenit.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 273)

„Nimic nu poate face sufletul omenesc atât de curajos și de dârz, ca o speranță bună.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 414)

„Obârșia tuturor bunurilor este nădejdea, însă ea nu vine decât de la Duhul Sfânt, și nu oricum, ci numai atunci vine când și noi facem cele ce suntem datori a face” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„Nu numai că veți găsi mângâiere în neazuri, dar veți avea chiar și bucurie mare, prin prisosința credinței și a buneii nădejdi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„... pentru ce îngăduie să se săvârșească în viață tocmai ceea ce-i contrar făgăduinței Lui?

Pentru a săvârși două lucruri foarte mari. Unul, pentru a ne da nouă o dovadă neîndoielnică a puterii Lui, anume că poate duce la capăt împlinirea făgăduințelor, chiar atunci când faptele par a fi cu totul potrivnice; al doilea, pentru a ne învăța să credem în El în orice împrejurare, chiar când întâmplările par potrivnice spuselor Sale. Așa este tăria nădejdi; nu rușinează pe cel care nădăjduiește din toată inima.” (*Despre neazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 139)

„... și Pavel proclamă numele lui cu glas strălucitor spunând așa: *Avraam a crezut cu nădejde împotriva oricărei nădejdi că va deveni tatăl tuturor neamurilor (Rm., 4, 18). Ce înseamnă: cu nădejde împotriva oricărei nădejdi? împotriva oricărei nădejdi omenești cu nădejdea în Dumnezeu Care poate și biruie toate.*” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, X, 5, în*

vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 292)

„Diavolul însă ne strecoară în suflet gând de deznădejde, ca să ne taie nădejdea ce o avem în Dumnezeu, ancora cea tare, temeiul vieții noastre, călăuză căii ce duce la cer, mântuirea sufletelor pierdute. Că *prin nădejde ne-am mântuit* (Rom., 8, 24), spune apostolul Pavel. Da, nădejdea, ca un lanț puternic agățat de ceruri, ne ține sufletele noastre, ne trage, încetul cu încetul, la înălțimea ceea, dacă ne ținem strâns de ea, și ne ridicăm deasupra viforului răutăților din viață. Dar dacă dăm drumul acestei sfinte ancore, cădem îndată și ne înecăm, ajungem în adâncuri de păcate.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 324-325)

„Prima temelie a nădejzii: puterea lui Dumnezeu. - *Dacă Dumnezeu este pentru noi, cine este împotriva noastră?* Este marele cuvânt al nădejzii: Dumnezeu! Totul este acolo pentru creștin: Dumnezeu! Este secretul forței ei, taina necuprinsei sale asigurări în mijlocul miilor de pericole ale vieții prezente. Dumnezeu! Este Dumnezeul creației, Dumnezeu Răscumpărătorul, Dumnezeul marilor lucrări și al nenumăratelor minuni lucrute prin aleșii Săi.

De ce să te temi cu un asemenea temei? Scriptura înmulțește imaginile pentru a ne zugrăvi forța de neînvinc pe care o are creștinul în nădejdea sa. - Imaginea râului. El este năvalnic, este furios, el distruge de-a lungul țărinile. Cum să te opui valurilor lui? Cum să scapi de moarte? Pentru creștinul înconjurat din toate părțile, asaltat de toate lucrurile omenești, invadat de lume, împins de torentul râului, o minune îl salvează, Dumnezeu, care este nădejdea lui și se face lui scăpare. - Imaginea muntelui de nepătruns. A nădăjdui în Dumnezeu înseamnă a deveni tare ca stânca, solid ca muntele, de nepătruns de orice asalt care ar vrea să-l răstoarne. *Precum muntele*. Ce-l interesează pe muntele de granit de orice atac care ar vrea să-l răstoarne? Masa lui își râde de aceste încercări copilărești. Creștinul înrădăcinat în nădejdea sa, își râde de eforturile pe care și le înmulțesc dușmanii săi în zadar pentru a-l răsturna. Adevăratul creștin nu se teme de nici unul din relele care se dezlanțuie asupra lumii, de nici un atac dușman, de nici o soartă potrivnică. Ba mai mult! Moartea în loc să-l înspăimânte, încununează nădejdiile sale și-l aduce în aceste destine veșnice după care suspină el atâta timp (...)

A doua temelie a nădejzii: bunătatea, binefacerile, providența lui Dumnezeu. – (...) de această grijă părintească care ne conduce și ne poartă, precum o face cea mai gingașă dintre mame cu un copil, cum vom putea noi deznădăjdui vreodată? Sau mai curând cum nu se va întări nădejdea noastră, nu se va aprinde ea, ca egal pentru recunoștința noastră și din iubirea noastră?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 167-168)

NĂDEJDEA (adevărata nădejde)

„Și lauda nădejzii. Bine a zis nădejzii fiindcă toate bunurile sunt în nădejde, pe care trebuie astfel a o avea, încât că deja să se și laude ca pentru fapte împlinite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, p. 102)

NĂDEJDEA (folosul nădejzii)

„Nimic nu hrănește spiritual atât de bine, ca o speranță plăcută și așteptarea celor bune.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 14)

NEBUNIA (întru Hristos)

„Suntem nebuni din pricina lui Hristos (I Cor., 4, 10).

Această nebunie este mai plină de chibzuință decât orice învățătură. Cele pe care înțelepciunea lumii nu a avut puterea să le descopere, au fost dobândite prin nebunia întru Hristos; aceasta a risipit întunericul lumii, aceasta a înălțat lumina cunoașterii. Dar ce este nebunia întru Hristos? Nebunia întru Hristos se ivește de fiecare dată când potolim turbarea propriilor noastre raționamente stânjenitoare, când ne despovăram cugetul și ni-l golim de educația primită în lume pentru ca, în vremea în care avem să primim învățăturile lui Hristos, să ne găsim cugetul în tihnă și în neîntinare, spre a ne fi astfel îngăduită ascultarea cuvintelor divine.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, pp. 39- 40)

NECAZURILE (- cea mai mare dovadă a iubirii lui Dumnezeu față de noi)

„Așadar necazurile și încercările sunt cea mai mare dovadă că iubitorul de oameni Dumnezeu ne poartă de grijă. De aceea să nu căutăm cu orice chip tihna și desfătarea, ci fie de suntem veseli și liniștiți, fie de

ajungem în necazuri, să mulțumim la fel Stăpânului, pentru ca Dumnezeu, văzând recunoștința noastră, să ne arate și mai mare purtarea de grijă...”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIV, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 313)

NECAZURILE (- floarea roadelor celor așteptate)

„Nu numai pentru izbăvirea noastră, dar și pentru plăcerea și mângâierea noastră, a pus mai înainte cele rele, pentru ca, încurajați de nădejdea celor viitoare, să nu mai simțim amarul celor de față. Tocmai aceasta vrea să arate și Pavel când spune: *Căci întristările noastre de acum, care sunt ușoare și de o clipă, ne agonisesc nouă o slavă peste măsură de mare și veșnică, pentru că noi nu ne uităm la lucrurile care se văd, ci la cele ce nu se văd* (II Cor., 4, 17. 18). A numit ușoară această întristare, nu căutând la propria fire a nenorocirilor, ci gândindu-se la așteptarea bunurilor viitoare. Căci, precum negustorul nu simte necazurile călătoriei pe mare, din pricina nădejzii câștigului, iar luptătorul din circ rabdă bărbătește rănilor capului, când se gândește la cunună; tot așa și noi, țintindu-ne ochii spre ceruri și spre bunurile de acolo, oricâte nenorociri ar da peste noi, să le răbdăm vitejește, întăriți fiind de nădejdea bună în cele viitoare.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 112-113)

NECAZURILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu)

„Atât de iscusit este Stăpânul nostru! Îngăduie să se îngămădească necazurile pe capetele noastre; dar când s-au îngămădit mai multe, atunci împrăstie furtuna, face vreme bună și schimbă lucrurile cu totul, arătându-ne marea Lui putere”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 424)

„Să nu ne descurajăm niciodată în necazuri, nici să ne necăjim urmând gândurile noastre, ci arătăm multă răbdare, hrăniți de nădejde, știind că Stăpânul nostru cel iscusit, chiar dacă ne lasă să încercăm necazurile, totuși nu ne trece cu vederea, ci vrea să ne încununeze strălucit luptele noastre. Așa au strălucit toți sfinții. De aceea și apostolii ziceau: *Prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu* (Fapte, 14, 22). Însuși Hristos spunea ucenicilor Săi: *Cei care vor să trăiască evlavios în Hristos, vor fi prigoniți* (II Tim., 3, 12). Să nu ne mirăm, nici să ne supărăm, ci cu toată bărbăția și răbdarea să suferim necazurile care vin peste noi! Să nu ne uităm la necazuri, ci la câștigul pe care-l culegem aici. Că neguțătoria

duhovnicească este aceasta. Și după cum cei care vor să adune bani, cei care se îndeletnicesc cu neguțătoria, nu-și pot mări astfel averea decât îndurând pe uscat și pe mare multe primejdii – că trebuie neapărat să înfrunte atacurile tâlharilor și ale piraților – și totuși sunt gata să înfrunte aceste primejdii cu dragă inimă, că nădejdea câștigului îi face să nu țină seamă de primejdii – tot așa și noi, gândindu-ne la neguțătoria noastră cea duhovnicească și la bogăția pe care o strângem de pe urma necazurilor, se cuvine să ne bucurăm și să ne veselim, să nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd...”. (*Omilia la Facere*, omilia XLIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 297-298)

„Nici un rău nu este atât de mare ca pofta cea smintită; și când zic smintită, înțeleg și dezmiertarea și slava deșartă, și stăpânirea, și în fine toate câte sunt peste trebuința firească a omului. Și într-adevăr, un om de felul acesta, cu o viață moleșită și desfrânată, s-ar părea la prima vedere că este cel mai fericit dintre muritori, însă el este mai nefericit decât toți, fiindcă a introdus în sufletul său niște stăpâni răi și tirani, care îl muncesc neîncetat și-l duc la rușinoasă și sigură pierzanie.

De aceea Dumnezeu a făcut viața noastră anevoioasă, ca să ne scape de acea sclavie și să ne îndrepte spre o libertate curată. De aceea ne-a amenințat și cu osânda, și a dispus ca răstimpul vieții noastre să fie întovărășit de dureri și de osteneli, strângând și pecetluind bine ușurătatea minții noastre. Astfel și iudeii, când erau legați cu lutul și cu cărămizile, erau blânzi și supuși, și chemau pe Dumnezeu neconținut în ajutorul lor, iar după ce au câștigat libertatea, veșnic cărteau și întărâtau pe Stăpân, și singuri și-au provocat o mulțime de rele. *Dar – zici tu – ce ai putea spune de cei ce de multe ori din cauza necazurilor se abat de la rele? Că abaterea aceea nu se desprinde din necazuri, ci din slăbiciunea lor. Dacă cineva are un stomac bolnav în așa grad, că n-ar putea primi doctoria cea amară ce l-ar putea lecu, fiindcă l-ar putea îmbolnăvi și mai tare, atunci noi nu învinovățim doctoria, ci boala stomacului. Tot așa și aici învinovățim ușurătatea judecății unor asemenea oameni.*

Cel ce se abate la rele din cauza necazurilor, cu atât mai mult va cădea în ele din cauza liniștii pe care ar avea-o, fiindcă dacă el fiind legat – căci așa este necazul – și cade, cu atât mai mult va cădea fiind dezlegat; dacă strâmtorat din toate părțile și încă se abate, apoi cu atât mai mult când nu este legat cu nimic și slobod.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 160-161)

„Și știm, zice, că celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine. Când Apostolul zice *toate*, prin această expresie el numește și pe

cele ce se par cu anevoie de primit, și pe cele ce ne întristează. *Chiar necazul de ar veni, chiar sărăcia, chiar închisoarea, chiar foamea sau moartea, sau orice altceva, puternic este Dumnezeu de a le întoarce pe acestea în bine, fiindcă și aceasta atârnă de puterea Lui cea negrăită, ca pe cele anevoioase să le facă ușoare și să vină în ajutorul nostru. De aceea nici n-a zis el că celor ce iubesc pe Dumnezeu nu li se va întâmpla nici un rău, ci li se lucrează toate spre bine, adică El va întrebuița chiar și relele spre izbânda celor persecutați, ceea ce este cu mult mai însemnat decât de a împiedica relele ca să nu vină, sau de a le nimici când au venit deja. Aceasta a făcut-o El și cu cei trei tineri aruncați în cuptorul din Babilon, căci nici n-a împiedicat de a cădea în el cei trei tineri, și nici după ce au căzut n-a stins văpaia focului, ci a lăsat-o să ardă, iar tocmai prin aceasta i-a făcut mai minunați.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XV, p. 288)*

„Toate acestea sunt îngăduite de Dumnezeu pentru cercarea noastră, iar nu pentru biruirea noastră.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IX, p. 93*)

„Nenorocirea și necazul sunt legături de nedezlegat, întărire a dragostei, dobândire a smereniei și evlaviei. Ascultă-l pe David când zice: *Bine este mie că m-ai smerit, ca să învăț îndreptările Tale* (Ps., 118, 71); sau pe alt prooroc care spune : *Bine este omului să poarte un jug din tinerețile lui* (Plg., 3, 27); și încă: *Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, și din legea Ta îl vei învăța pe el* (Ps., 93, 12); sau pe altul care zice: *Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul spre ispită* (Sir., 2, 1).

Dar și Hristos spunea ucenicilor Săi: *În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți* (In., 12, 33); și

Ai văzut cum pretutindeni laudă El necazul și suferința? Cum peste tot o arată ca fiind necesară nouă? Dacă în luptele exterioare nimeni nu ar putea dobândi cununa fără necaz, adică dacă nu va suferi oboselile și lipsurile de mâncare, dacă nu va lăsa de-o parte legea dietei, și, în sfârșit, dacă nu se va îngrădi pe sine cu privegherea și cu mii de alte măsuri de apărare, atunci cu atât mai mult în luptele duhovnicești.” (*Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XVI-a, p. 279*)

„De aceea și Dumnezeu îți trimite necazuri, pentru ca să te înveți a răbda. Când deci de la început ne învățăm a răbda și nu ne împuținăm, la urmă slăbește suferința, ca fiind totul izbândit.” (*Comentariile sau*

explicarea Epistolei către Tit, omilia VI, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 191)

„De vreme ce ați pățimit atâtea rele, poate că credeți că v-a părăsit Dumnezeu, sau că vă urăște? Dacă n-ați fi pățimit, atunci ar fi trebuit să bănuiți. Că dacă bate pe tot fiul pe care îl primește, apoi desigur că cel ce nu este bătut, nu poate fi fiu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXIX, p. 343*)

„Oricine se expune la luptă nu poate nădăjdui coroana fără rană. Așadar, și tu întreprinde lupta contra diavolului, nu căuta o viață liniștită și plăcută. Dumnezeu ne-a făgăduit fericirea și gloria nu în această lume, ci în viața viitoare. Când deci o faptă bună făcută de tine sau de altul, nu e săvârșită decât prin necazuri, bucură-te și te veselește, pentru că aceste necazuri sunt amanetul unei răsplătiri mai îmbelșugate. Nu te descuraja, nu te înmuia, ardoarea ta, departe de a slăbi din cauza piedicilor, să crească și să se însuflețească mai mult. Chinuiți, uciși cu pietre, bătuți cu vergi, totdeauna în închisori, Apostolii predicau cu cea mai mare căldură chiar în mijlocul pericolelor. Și Sfântul Pavel este văzut predicând, învățând, botezând, în închisoare, în fiare, la judecată, în naufragii, în mijlocul furtunilor, în nenumărate pericole. Imită pe aceste persoane sfinte și când ai întreprins lucruri bune, nu le părăsi, nu renunța la ele, cu toate piedicile ce diavolul face să se ivească. Tu ai suferit poate un naufragiu ducând o sumă de bani pentru săraci; dar Sfântul Pavel, ducând la Roma Evanghelia, mai prețioasă decât tot aurul și argintul lumii, n-au suferit însuși un naufragiu, n-a suferit mii de nenorociri? Și însuși a arătat acestea, zicând: (...) *am voit să venim la voi și ne-a împiedicat Satana* (I Tesaloniceni 2, 18). Dumnezeu a îngăduit toate aceste piedici pentru a face să strălucească mai mult puterea Sa, pentru a arăta că, cu toate piedicile făcute de diavol, predica cuvântului său se răspândea pretutindeni și făcea, fără încetare, noi progrese. Astfel, Sfântul Pavel mulțumea lui Dumnezeu în tot lucrul, pentru că știa că nenorocirile îl făceau mai plăcut lui Dumnezeu; cu cât el vedea născându-se greutăți, cu atât îndoia zelul. Așadar, dacă am fost înșelați în pioasele noastre întreprinderi să nu fie decât un motiv pentru a întreprinde altele; și să nu zicem, pentru ce Dumnezeu a îngăduit piedici? El le-a îngăduit ca să-ți procure o ocazie de a arăta iubirea ta pentru El și zelul tău. Cu cât cineva iubește, cu atât dorește a face ceea ce place celui iubit.” (*Primele patru omilii despre statui, omilia I, pp. 29-30*)

„Căci aceste două ne-a vestit Hristos; suferință și izbăvire, osteneți și cununi, sudori și răsplată, întristări și bucurii; întristările le-a pus în viața de aci, iar bucuriile le-a amânat pentru viața viitoare, arătând în același timp că nu amăgește pe oameni, și totodată voind să mai ușureze greutatea necazurilor (omenești) chiar prin rânduiala lor. Cel ce amăgește, îți pune înaintea mai întâi cele plăcute și pe urmă aduce pe cele dureroase. Ce vreau să spun? Hoții adesea când vor să răpească pe copiii mici, nu îi sperie în bătaii și lovituri la început, ci îi momesc cu plăcinte, dulciuri și alte lucruri, de care de obicei se bucură vârsta copilărească, pentru ca, fiind ademeniți cu asemenea bunătăți și pierzându-și libertatea lor, să ajungă în cea mai mare primejdie. Păsărarii și pescarii tot așa ademenesc păsările și peștii, întinzând înaintea lor hrana cu care se deprinseseră și le era cea mai dragă, acoperind astfel lațul. Așa că apucătura înșelătorilor e să-ți întindă mai înaintea cele plăcute, apoi mai târziu să-ți dea cele întristătoare, pe când cei care te iubesc și-ți vor binele fac tocmai dimpotrivă. Cel puțin părinții fac de-a-ndoaselea decât hoții de sclavi; când trimit copiii la școală, le pun supraveghetori, îi amenință cu bătaie, bagă spaima în ei, și, după ce au trecut astfel vârsta crudă de au ajuns oameni în toată firea, le dau pe mână ranguri, stăpânire, desfătare și toată bogăția lor. Așa se poartă și Dumnezeu: nu ca hoții de sclavi, ci ca părinții iubitori.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 110-111)

„Pentru ce îngăduiește El, ca noi să fim cercetați de necazuri, și pentru ce nu se grăbește El cu ajutorul său? Pentru ce se întâmplă aceasta? Pentru ca noi totdeauna să năzuim la dânsul, la El să cerem ajutor, la El să ne adresăm, și pururi să-l chemăm spre mântuire întru nevoile noastre. De aceea lasă el să vină asupra noastră durerile trupului, nerodirea, scumpetea și tot felul de nevoi, pentru ca prin aceste necazuri mai strâns să ne legăm cu dânsul, și așa prin nenorocirea cea vremelnică să ajungem la fericirea cea veșnică. Pentru aceea și pentru aceste necazuri trebuie să mulțumim lui Dumnezeu, care în felurite chipuri vindecă și mântuiește sufletele noastre.” (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 235)

„N-ar putea oare Dumnezeu să ne dea cele bune înainte de a-L ruga? N-ar putea oare să ne dăruiască o viață lipsită de dureri și fără necazuri? Da, dar n-o face din dragoste pentru noi.

- Dar pentru ce îngăduie să avem necazuri și nu ne scapă iute de necaz?

- Pentru ca noi să stăruim, cerându-I sprijinul Lui, ca să alergăm la El și să-L chemăm mereu în ajutor. Dumnezeu trimite peste noi dureri trupești, lipsă de roade, foamete, pentru ca, siliți de aceste strâmtori să stăm totdeauna cu ochii ațintiți spre El și așa, datorită unor necazuri trecătoare, să moștenim viața cea netrecătoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 75)

„De mare folos ne este chiar aici, în această viață pământească, necazul, pentru că ne face sufletul mai înțelept și mai filosof; dar după această viață necazul ne pricinuieste în viața viitoare mii și mii de bunătăți nu egale cu ostenele și durerile, ci cu mult mai mari, calitativ și cantitativ, decât necazurile de aici.” (*Cuvânt despre învierea morților*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 125)

„Dumnezeu știa că oamenii nu prețuiesc bunătățile ce le au în mâini și nici nu le cinstesc după vrednicie, oricât de mari și plăcute ar părea aceste bunătăți, dacă nu vin peste ei și necazuri. Să vă dau o pildă, pentru ca să lămuresc mai bine spusele mele. Un om sănătos și cu trup puternic nu simte, nici nu-și da seama bine ce bun lucru e sănătatea dacă nu se îmbolnăvește și nu face cunoștință cu boala. La fel, cel care vede lumina zilei nu poate prețui lumina dacă nu cunoaște și întunericul nopții. Cunoașterea relelor este totdeauna un dascăl bun, care ne învață să prețuim bunurile de care ne bucuram mai înainte.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 219-220)

„După cum giuvaergiul toarnă aurul în cuptorul de topit și-l lasă să fie încercat la foc până vede că a ajuns cu totul curat, tot așa și dumnezeu lasă să fie încercate în necazuri și suferințe sufletele oamenilor până când ajung curate și limpezi; și culeg mult folos din această încercare. Deci și acesta este un foarte însemnat chip de binefacere.

Să nu ne tulburăm dar, să nu ne descurajăm când suntem supuși încercărilor. Dacă giuvaergiul știe cât timp trebuie să lase aurul în cuptor și când să-l scoată, și nu-l lasă să stea până se strică sau arde de tot în foc, cu mult mai mult Dumnezeu știe aceasta; și când vede că am ajuns curați, ne scoate din încercări, ca nu cumva, din pricina mărimii și mulțimii relelor, să ne împiedicăm și să cădem. Să nu ne necăjim deci, nici să fim mici la suflet de cădem în vreo nenorocire neașteptată, ci să ne lăsăm în voia Celui ce cunoaște bine necazul nostru, ca să ne curețe prin foc sufletul, cât timp va voi El. Face aceasta spre folosul și câștigul celor încercați.” (*Omilie la*

vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 274-275)

„Mulți oameni, care par că au suferit pentru virtute multe oboseli, și care într-adevăr doar par că au suferit, pentru că au săvârșit toate faptele lor de virtute de dragul laudelor de la oameni, și nu de dragul lui Dumnezeu, au fost lăsați să cadă în încercări și necazuri pentru ca, lipsiți de slava oamenilor, de dragul căreia au pierdut toate faptele lor bune, și încredințați că lauda oamenilor nu este întru nimic mai trainică decât floarea ierbii, pe viitor să urmărească numai lauda lui Dumnezeu și pentru El să săvârșească toate faptele lor bune.

Dar, după cum am spus, în afară de aceste cauze, pentru care sunt încercați și ispitiți cei virtuoși, mai sunt încă multe altele necunoscute nouă, dar cunoscute numai de Dumnezeu Care ne-a făcut.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., pp. 153-154)*

„Necazurile și încercările nu sunt motive de întristare, ci de laudă și bucurie. De altfel, necazurile sunt trimise de Dumnezeu cu înțelepciune. Așa cum cobzarul nu întinde prea mult corzile cobzei ca să nu se rupă, însă nici nu le lasă prea slabe, ca să nu-și piardă rezonanța lor, la fel și Dumnezeu nu ne lasă într-o stare de fericire continuă, însă nici într-o stare de suferință continuă. Ne dăruiește perioade de liniște și pace, pentru a ne mângâia și odihni, dar din când în când, uneori mai des și alteori mai rar, ne trimite și ispite și necazuri. În anumite cazuri, desigur, întârzie mult să ne scape de nenorociri. Din ce motiv? Ca să ne gândim la El și să ne apropiem de El, ca să alergăm lângă El și să-I cerem ajutor. De aceea îngăduie durerile, bolile, nenorocirile, foametea și alte rele.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 31)

„Dumnezeu retrăgându-ne aceste bunuri, Se arată încă binefăcător și părinte. Căci în sfârșit la ce se gândește El când ne impune aceste lipsuri și permite pentru noi ceva durere? Ce scop urmărește El decât binele nostru? Ce idee Îl călăuzește dacă nu cea a mântuirii noastre veșnice?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 36)

„Niciodată să nu ne descurajăm, ci să ne gândim la câștigul mare al răbdării, dar nici să nu urâm pe cei care aduc încercări asupra noastră. Aceia își urmăresc scopul lor, dar Stăpânul tuturor le îngăduie, voind ca noi și din acestea să ne neguțătorim neguțătoria cea duhovnicească și să luăm plată

răbdării. Deci, dacă putem îndura cu mulțumire relele ce vin asupra noastră, nu mică va fi partea ștearsă din greșalele noastre. Dacă Stăpânul a îngăduit să-l vadă pe Pavel, comoara aceasta, dascălul lumii, dacă a îngăduit să-l vadă căzut în primejdii în fiecare zi - și a îngăduit aceasta nu pentru că-l disprețuia pe atletul Lui, ci măsura mai mult luptele, ca să-i facă mai strălucite cununile -, ce putem spune noi, care suntem plini de mii și mii de păcate, și din pricina aceasta cădem adesea în încercări, ca să fim pedepsiți aici pentru ele, ca să fim învredniciți de puțină iubire de oameni, dar în Ziua cea înfricoșată să ne bucurăm de acele bunătăți nespuse?” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; și despre răbdare...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 101)

NECAZURILE (Domnul îl ceartă pe cel care îl iubește³⁰⁴)

„Sufletul omenească are nevoie de amândouă aceste leacuri: de asprime și de bunătațe. Pentru aceea Dumnezeu conduce lumea așa; uneori o ceartă, alteori o cruță și nu lasă să fie singure pe pământ nici numai cele bune, nici numai cele rele. După cum uneori e noaptea, alteori e zi; uneori e vară, alteori e iarnă, tot așa și în viața omenească uneori e durere, alteori e bucurie; uneori e boală, alteori e sănătate. Să nu ne minunăm, dar, când suntem bolnavi, pentru că ar trebui să ne minunăm și când suntem sănătoși; să nu ne tulburăm când suferim, pentru că ar trebui să ne tulburăm și când ne bucurăm. Toate, și unele și altele, se întâmplă în chip firesc și obișnuit.

Pentru ce te minunezi că ți se întâmplă ție acestea? Poți vedea că și sfinții au avut și dureri și bucurii. Și ca să afli aceasta voi aduce în fața voastră pe sfântul despre care cred că a avut viața cea mai plină de bucurii, pe sfântul despre care crezi că a fost lipsit de griji. Vreți să cercetăm viața lui Avraam? Ce poruncă a primit el îndată? *Ieși din pământul tău și din rudenia ta!* (Fac., 12, 1). Ai văzut ce poruncă dureroasă a primit? Dar iată urmează o altă poruncă plină de bucurie: *Și vino în pământul pe care ți-l voi arăta și te voi face pe tine neam mare* (Fac., 12, 1-2).

- Ce vrei să spui, m-ar putea întreba cineva, au încetat durerile și necazurile lui după ce a ajuns în pământul dat lui, după ce a intrat în port?

- Nicidecum! Vin iarăși peste el alte necazuri și mai cumplite decât cele de mai înainte: foametea, strămutarea în altă țară, răpirea soției lui; dar după aceste necazuri urmează alte bucurii: pedepsirea lui Faraon, liberarea

³⁰⁴ Prov., 3, 12; Evr., 12, 6.

soției sale, cinstea, daruri bogate, întoarcerea în patrie. întreaga lui viață a fost un lanț împletit din bucurii și din dureri.

Același lucru s-a petrecut și în viața apostolilor. De aceea și Pavel spunea: *Cel Ce ne mângâie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem mângâia și noi pe cei ce sunt în tot necazul* (II Cor., 1, 4)”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 616-617)

„Scriptura spune: *Domnul îl ceartă pe cel care îl iubește* (Prov., 3, 12; Evr., 12, 6).

Atunci mai cu seamă să ne întristăm când ne merg toate din plin, ducând o viață plină de păcate. Totdeauna trebuie să ne temem când păcătuim, dar mai cu seamă atunci când nu avem necazuri. Dacă Dumnezeu ne-ar pedepsi pentru fiecare păcat în parte, pedeapsa ne-ar fi ușoară; dar când răbdă îndelung pentru fiecare păcat ce săvârșim, ni se strânge mai mare osândă, de stăruim în astfel de păcate. Dacă cei ce fac fapte de virtute trebuie să sufere necazuri, apoi cu mult mai mult cei păcătoși. De câtă îndelungă răbdare nu s-a bucurat Faraon! Dar la urmă pentru toate a primit cea mai grea pedeapsă (Ieș., 14, 27-28). Câte păcate n-a făcut și Nabucodonosor; dar la sfârșit pe toate le-a plătit (Dan., 4, 28-30). Bogatul din Evanghelie, pentru că n-a suferit deloc pe pământ a fost un ticălos, tocmai pentru că a trăit în desfătări în viața de aici; și a plecat să fie pedepsit pe lumea cealaltă, unde n-a mai putut găsi mângâiere suferinței sale (Luca 16, 24-25)”. (*Omilia la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)

NECAZURILE (răbdarea necazurilor)

„Și după cum cel care stă pe vârful unei stânci își râde de valuri, pentru că le vede că se sfărâmă de stâncă și se prefac repede în spumă, tot așa și omul care face fapte de virtute, stând pe loc sigur, nu-l supără deloc tulburările aduse de viață; stă liniștit, bucurându-se de seninătatea gândurilor lui, gândindu-se că lucrurile din viața aceasta, care trec atât de ușor și grabnic, nu se deosebesc întru nimic de valurile râurilor.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 272)

„Dacă-mi vorbești de supărările, de durerile și de necazurile pe care le ai în viață, gândește-te de câte ori păcătuiești față de El în fiecare zi și nu te mai mira chiar dacă vin peste tine necazuri și mai mari decât acestea; ci atunci miră-te, atunci minunează-te, când te bucuri de vreun bine! Așa noi vedem numai necazurile ce vin peste noi, dar păcatele pe care le facem în fiecare zi, pe acelea nu le vedem. De aceea ne supărăm. Dar dacă am ține

socoteală precisă de toate păcatele noastre, pe care le facem într-o singură zi, atunci ne-am da bine seama de câte păcate suntem vinovați.” (*Omilia la Matei*, omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 257)

„Și cum aș putea – zici – să nu mă dau la rele necăjit fiind? Dacă vei înțelege că chiar de ai voi sau n-ai voi, totuși necazul îl vei suferi. Dacă tu îl înduri cu mulțumire, vei câștiga mult, iar de vei fi scârbit și zăpăcit, blestemând soarta, nenorocirea nu o vei putea alunga sau împruțina, ba chiar o vei face mai mare tu însuși.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 161)

„Adu-ți aminte de apostoli, fiindcă și aceia, deși bătuți, alungați și suferind mii de rele, totuși se bucurau că s-au învrednicit a fi necinstiți pentru numele lui Hristos. Deci și tu dacă te îmbolnăvești sau ești strâmtorat, suferă cu bărbăție și mulțumește lui Dumnezeu, fiindcă numai așa vei primi plata acelor. Și cum fiind bolnav sau strâmtorat vei putea mulțumi lui Dumnezeu, dacă tu Îl iubești cu adevărat. Cei trei tineri, deși se găseau aruncați în cuptorul cel cu foc, sau și alții care prin închisori sufereau mii de rele, totuși nu încetau a mulțumi lui Dumnezeu; apoi cu atât mai mult vor putea face aceasta cei ce sunt bolnavi sau în strâmtorări.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 162)

„Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm și cele rele? Adu-ți aminte, zice, de cele de mai înainte și gândește-te la pricina lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost pricina acelor bunătăți, și atunci vei răbda și acestea cu bărbăție.

Ai văzut cumpătare de bărbat? Căci el nu socotește că răbdarea este urmarea bărbăției lui, ci urmarea faptelor. *De la care anume fapte ne-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ne-a răsplătit-o? nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci ceea ce am avut a fost dar, iar nu răsplată. Prin urmare, să le răbdăm și pe acestea cu bărbăție.* Aceste vorbe ale fericitului Iov, atât noi bărbații, cât și femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, și acestea ca și cele dinaintea acestora, și istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană întipărită în cuget, adică pierderea averilor, pierderea fiilor, rănile trupului lui, batjocurile, primejdiurile, uneltirile femeii și, în sfârșit, toate patimile acelu drept să le clădim ca un liman mare și puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfel răbdându-le toate cu bărbăție și mulțumire, să putem a depărta de la noi orice tristețe din viața aceasta, și a ne bucura de plata unei astfel de veselii duhovnicești, cu harul și

cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, pp. 298-299)

„Nimic din viața de aici nu-l poate întrista pe un suflet mare și înțelept: nici dușmăanii, nici învinuiri, nici primejdii, nici intrigi sau vreo lucrare diavolească; pentru că un asemenea suflet, fiind retras ca pe un vârful de munte, este cu neputință să fie atins de cineva pe pământ, care ar vrea să se ridice spre el.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 59)

„Nu ești tu mai bun decât Pavel, nici decât Petru, care niciodată nu s-au bucurat de liniște, ci au trăit în foame, în sete și în sărăcie. Dacă deci voiești să te bucuri de bucuriile de care se bucură ei, pentru ce umbli pe căi opuse? Dacă voiești să înaintezi spre acea cetate de care ei s-au învrednicit, atunci umblă pe drumul care duce într-acolo. Nu drumul odihnei și al lipsei de necazuri ne duce acolo, ci drumul scârbelor și al suferințelor. Primul este larg și încăpător, dar acesta este strâmt.

Așadar iubiților, pe acest drum să călătorim, pentru a ne învrednici de viața veșnică (...)” (*Omilia a II-a*)

„Să nu ne plângem de necazurile ce dau peste noi, ci în toate să aducem mulțumiri lui Dumnezeu.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 114)

„Nu atât firea lucrurilor, ci starea sufletească a omului face necazurile ce se abat peste noi mari sau mici.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 141-142)

„Multe din necazurile apărute par mari și de nesuportat înainte de a fi cercetate bine. Dar, dacă le pui în cumpăna judecății, vei vedea că sunt cu mult mai ușoare decât bănuiai. Nădăjduiesc ca acest lucru să se întâmple și acum. Sus inima, deci! Să nu apuci pe drumul greșit și necugetat al majorității oamenilor, care cad zdrobiți de dureri și astfel înverșunează pe vrăjmaș și mai mult împotriva lor.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărghinuta putere a diavolului. Despre căință...*, p. 116)

„Cel care bagă aurul în cuptor știe până la ce temperatură trebuie să încălzească aurul și știe, de asemenea, când trebuie să-l scoată din foc. Din pricina aceasta, înțeleptul amintit mai sus spune: *„Nu te grăbi în timpul încercării*, iar Solomon dă aceeași învățătură prin cuvintele: *„Nu te descuraja*

când ești muștrat de Domnul. Mare lucru este necazul. Este mare lucru pentru că-l face pe bărbat să ajungă încercat și să învețe virtutea răbdării.” (Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 141)

„Dacă unii nu s-au înțeleptit prin aceste necazuri, aceasta nu se datorează lui Dumnezeu, Care i-a muștrat, ci nepăsării lor. Dacă nu li s-ar fi dat leacul, ar fi părut că au pierit din pricină că au fost lăsați în părăsire; așa însă, nu pot învinui deloc pe doctor, ci pe bolnavi și nepăsarea lor.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 143*)

„... cei buni, chiar dacă ar suferi nenumărate necazuri în viață, oare, nu au, după spusele lui Pindar, o nădejde care-i hrănește și nu-i lasă să simtă necazurile din viață?

Este cu mult mai bine să suferi niște necazuri trecătoare spre a începe după moarte o odihnă nesfârșită decât să guști puțină vreme niște plăceri aparente, iar după moarte să te aștepte chinurile cele mai amare și mai împovărătoare.” (*Apologia vieții monahale, 10, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 239*)

„Sunt unii oameni care încep îndată să blesteme, dacă au vreo greutate, dacă sunt ocărăți de cineva, dacă se îmbolnăvesc, dacă au podagră, dacă-i doare capul. Durerea adusă de boală nu îi lasă, dar cu aceasta și-au pierdut câștigul.

Ce faci, omule? Blestemi pe Binefăcătorul tău, pe Mântuitorul, pe Apărătorul și Purtătorul tău de grijă? Nu simți că te duci în prăpastie, că te arunci în prăpastia celei mai grozave pierzării? Crezi că dacă blestemi îți ușurezi durerea? Dimpotrivă, ți-o sporești, ți-o faci mai cumplită. Că pentru asta aduce diavolul nenumărate necazuri și suferințe, ca să te afunde în prăpastia aceea. Când te vede că blestemi, îndată-ți sporește durerea și ți-o face mai mare, pentru ca, durându-te, să-ncepi iar să te mânie, dar dacă te vede că suferi cu curaj și că mulțumești lui Dumnezeu cu atât mai mult cu cât boala se înrăutățește, te părăsește îndată, pentru că va sta lângă tine zadarnic și fără de folos.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul III, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 83*)

„E atât de mare durerea, că nu poți să taci?

– Nici eu nu te împiedic să vorbești! Dar în loc de blestem, mulțumiri lui Dumnezeu! În loc de cuvinte de mânie, laude! Mărturisește-te Stăpânului! Strigă cu glas mare când te rogi, strigă cu glas mare slăvind pe Dumnezeu! Așa ți se va ușura și durerea; pentru că, prin aceste cuvinte de mulțumire, diavolul a fost îndepărtat, și ajutorul lui Dumnezeu a venit. Dar dacă blestemi, ai îndepărtat și ajutorul lui Dumnezeu, l-ai făcut mai puternic și pe diavol împotriva ta și ți-ai mărit și mai mult durerile; dar dacă dai mulțumire lui Dumnezeu, ai îndepărtat și uneltirile diavolului celui viclean și ai atras asupra ta îngrijirea purtătorului de grijă Dumnezeu." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 84)

„Chiar de suntem în dureri, chiar de ne necăjim, chiar de ni se pare că vreun rău este de nesuferit, să nu ne pierdem râvna, să nu ne neliniștim, ci să rămânem mereu în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Că Acela știe limpede când trebuie să dezlege ceea ce ne întristează.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 17)

„Nu-s necazuri necazurile de aici. Când sufletul este cuprins cu adevărat de dor și dragoste dumnezeiască, nu se însăimântă de nimic din cele de aici. Ca și nebunii care înfruntă focul sabia, fiarele, marea, orice, tot așa și ucenicii Iui Pavel, înnebuniți de o nebunie duhovnicească și prea frumoasă, nebunie născută din înțelepciune, își băteau joc de toate cele de aici.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie*, 8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 340-341)

NECAZURILE (răbdarea lor - folosul)

„Pentru ce te întristezi? Pentru ce te superi? Pentru ce te necăjești? Pentru ce ești mic la suflet? Crezi, oare, că are să îngăduie Dumnezeu să ne lase în părăsire când facem tot ce trebuie și stă în puterea noastră să facem, adică să răbdăm, să stăruim, să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate? Crezi, oare, că nu biruie înțelepciunea Stăpânului nostru chiar atunci când lucrurile ar ajunge la deznădejde? Noi să facem tot ce depinde de noi și să avem credință curată, încredințați fiind că iscusit este Apărătorul sufletelor noastre. Și negreșit, Cel Care știe mai bine decât noi folosul nostru va rândui

lucrurile așa cum se cuvine, după cum este și Lui cu cuviință și nouă de folos, ca să primim și răsplata răbdării, și să fim învredniciți și de iubirea Sa de oameni...”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 426)

„Dacă suntem cu mintea trează, necazurile pot să ne apropie mai mult de Dumnezeu; știind, dar, că atunci vom putea atrage asupra-ne ajutorul Lui, când ne apropiem de El cu sufletul îndurerat și lacrimi fierbinți, să nu ne întristăm când vin necazurile peste noi, ci să le îndurăm în liniște, gândindu-ne la câștigul ce-l avem de pe urma lor.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Deci de cad în încercări unii oameni virtuoși, să nu se tulbure, ci mai degrabă asta să le dea bune nădejdi, că năvala încercărilor le este pricină de cununi și premii; iar de vin necazurile peste noi, care suntem cu păcate, nici noi să nu ne necăjim, știind că dacă primim cu mulțumire toate necazurile ce vin peste noi, atunci năvala lor va fi în orice timp curățire de păcate. Slugă recunoscătoare este aceea care mulțumește Stăpânului său nu numai când îi merge bine, ci își arată recunoștința sa și în vremi potrivnice”. (*Omilii la Facere*, omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Așa sunt cele de la Dumnezeu! Nu numai că ne slobozesc de necazuri dacă ne străduim să îndurăm cu curaj încercările ce vin peste noi, dar ne dau chiar în mijlocul necazurilor, atât de mare bucurie, încât ne fac să le uităm și ne umplu de bogate bunătăți”. (*Omilii la Facere*, omilia XLV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 135)

„Supărările mari pricinuiesc adesea și bucurii mari”. (*Omilii la Facere*, omilia XLV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 314)

„Ai văzut că răsplățile au fost mai mari decât suferințele, că bunătățile au fost nenumărate? Treisprezece ani a suferit (Iosif – n.n.) încercările, îndurând robia, învinuirea aceea nelegiuită și zilele negre din închisoare, dar pentru că a îndurat toate acestea mulțumind lui Dumnezeu, a primit îmbelșugate răsplăți chiar în viața aceasta. Gândește-mi-te că pentru acel puțin timp, suferit în robie și închisoare, a condus împărăția vreme de optzeci de ani!” (*Omilii la Facere*, omilia LXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 341)

„Că pentru necazurile pe care le suferim pe nedrept sau căpătăm iertare de păcatele noastre, sau primim cununi mai strălucitoare, de nu avem prea multe păcate”. (*Omilii la Matei*, omilia IX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 111)

„Și cu toate că Pavel s-a rugat să-l scape de această încercare, n-a reușit, din pricina marelui folos pe care avea să-l aibă de pe urma acestei încercări. Dacă ne uităm la toată viața lui David, vom vedea că-i mai strălucitor în primejdii; și el și ceilalți asemenea lui. Iov atunci a strălucit mai mult; Iosif tot pentru asta a fost mai vestit; la fel și Iacov și tatăl lui și bunicul lui și toți câți și-au pus vreodată cununi strălucitoare pe capetele lor; datorită necazurilor și încercărilor au fost încununăți și lăudați.

Știind toate acestea, potrivit înțeleptului cuvânt, *să nu ne tulburăm în timp de încercare* (Înț. Sir., 2, 2), ci numai un singur lucru să avem în minte: să îndurăm toate cu curaj, fără să ne întrebăm de ce și fără să cercetăm pricinile necazurilor noastre. Nu-i al nostru a ști când necazurile vor lua sfârșit, ci al lui Dumnezeu, Care a îngăduit să vină peste noi; al nostru este de a le îndura cu mulțumită și recunoștință. De vom face așa, apoi toate bunătățile se vor revărsa asupra noastră. Dar ca să vină acestea, ca să fim aici pe pământ mai buni, iar dincolo, în Ceruri, mai străluciți, să primim tot ce vine peste noi, mulțumind pentru toate Celui ce știe mai bine decât noi folosul, Celui ce ne iubește mai mult decât părinții noștri.

Aceste două gânduri șoptindu-le la fiecare necaz ce vine peste noi, să căutăm să potolim tristețea și să slăvim în toate pe Dumnezeu, Care face și săvârșește totul spre binele nostru”. (*Omilii la Matei*, omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 129-130)

„Dacă sunt cu puțință de suferit și ușoare valurile și mările pentru marinari, luptele și rănilile pentru ostași, furtunile și gerurile pentru plugari, loviturile cele dureroase pentru cei ce se luptă cu pumnii, din pricina nădejdiei unor răsplăți trecătoare și pieritoare, cu mult mai mult cel ce nădăjduiește cerul, bunătățile cele nespuse și răsplățile cele veșnice nu va simți nici unul din necazurile și din oboselile de aici”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

„Cu cât vei suferi mai multe necazuri ducând o viață îmbunătățită, cu atât vei ajunge mai puternic”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 317)

„Fericitul acesta (Pavel), fiind în multe primejdii și nevoi, ruga adeseori pe Dumnezeu să depărteze de la el aceste încercări (II Cor., 12, 8); totuși Dumnezeu nu S-a uitat la cererea lui, ci la folosul lui; și i l-a arătat, spunându-i: *Destul îți este harul Meu; că puterea Mea în slăbiciune se desăvârșește* (II Cor., 12, 9). Deci Dumnezeu, înainte ca Pavel să-I spună pricina, îi face bine fără voia și fără știrea lui”. (Omilia la Matei, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 325-326)

„Când era bun David? Când se bucura sau când era strâmtorat? Când erau buni iudeii? Când suspinau și chemau pe Dumnezeu sau când se bucurau în pustie și se închinau vițelului? De aceea și Solomon, cel care a știut mai bine decât toți ce este bucuria, spune: *Mai bine este să te duci într-o casă în care se jelește, decât într-o casă în care se râde* (Ecl., 7, 3). De aceea și Hristos pe unii îi ferește, zicând: *Fericiți cei ce plâng* (Matei 5, 4), iar pe ceilalți îi nefericește: *Vai vouă celor ce râdeți, că veți plânge!* (Luca 6, 25). Și pe bună dreptate. Sufletul, când huzurește, devine mai ușuratic, mai trândav; când însă e întristat, se smerește, se cumițește, scapă de tot roiul de păcate, are gânduri mai înalte, ajunge mai puternic”. (Omilia la Matei, omilia XL, V, în col. PSB, vol. 23, p. 490)

„Astfel a devenit Pavel strălucit, fiindcă a suferit cu bărbăție din partea celor potrivnici, ce-l invidiau; în același fel și Iov a trecut prin multe necazuri, și Ieremia prin aruncarea în groapa cu tină, în același chip și Noe prin potop, la fel Abel din invidie, astfel și Moise prin iudeii pângăriți cu sânge, astfel Elisei, și fiecare dintre acești bărbați mari, nu de la liniște și dezmierdări au căpătat cununile strălucitoare, ci de la scârbe și ispite.

Pentru care și Domnul Iisus Hristos, știind că numai necazul aduce laudă, le zicea ucenicilor Săi, spre înțeleptire și îmbărbătare: *În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea.*” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia III, p. 55)

„Într-adevăr, necazurile, prin ele însele, sunt un lucru bun. Și de ce oare? Fiindcă pregătesc și încurajează răbdarea. De aceea spunând: *că ne și laudăm întru suferințe*, pune și cauza, zicând: *știind că suferința aduce răbdare*. Vezi iar înțelepciunea lui Pavel, cum el întoarce vorba la cele contrare. Fiindcă scârbele și necazurile îi făceau pe ei a deznădăjdui chiar de cele viitoare, și-i descurajau cu totul, iată că Apostolul zice că trebuie a căpăta curaj și a nu deznădăjdui de cele viitoare: *Bine știind că suferința*

aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează (5, 3-5).

Așadar necazurile nu numai că nu distrug credința, ci chiar o clădesc. Necazul are, desigur, chiar mai înainte de câștigarea celor viitoare, cel mai mare fruct câștigat prin sine, are, vreau să spun răbdarea, adică are puterea de a face încercat pe cel ispitit, însă în același timp contribuie cu ceva și la câștigarea celor viitoare, căci el este care face a ne crește credința.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 154*)

„Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare (II Corinteni 4, 17). Aici însă nu spune că necazurile sunt ușoare, ci numai îi mângâie cu răsplata celor viitoare, zicând: *Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice, și nu zice de liniștea viitoare, ci tocmai ceea ce este mai mare decât orice: de mărirea viitoare.* Unde este liniște, nu este numaidecât și slavă; însă unde este slavă, acolo numaidecât este și liniște. Apoi, fiindcă a vorbit de slava viitoare, el arată că acea slavă și este deja, fiindcă n-a zis *de mărirea ce va fi, ci de mărirea care ni se va descoperi*, adică faptul că acea slavă este și acum, însă ascunsă, ceea ce încă mai clar învederează și în altă parte, zicând: *Viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu (Coloseni 3, 3).* Deci, încurajează-te pentru acea slavă, căci deja s-a orânduit a aștepta ostenele și necazurile tale. Și dacă te întristează faptul că va fi în viitor, iar nu acum, tocmai aceasta să te bucure încă mai mult, căci fiind ceva mare și negrăit, care covârșește starea de acum, s-a adunat acolo pentru tine! Și nici n-a zis simplu *pătimirile vremii de acum*, ci a voit să arate că slava aceea le covârșește pe toate nu numai în calitate, ci și în cantitate. Pătimirile de aici, de orice fel ar fi ele, se mărginesc la viața prezentă, pe când bunurile viitoare se întind în veacuri nesfârșite. Și pe toate acele bunuri, de care nu ne este nouă dat a grăi, ba chiar nici măcar de a le reprezenta prin cuvânt, Apostolul le-a numit cu un singur cuvânt – *mărirea* –, ceea ce de noi este crezut a fi lucrul cel mai iubit și mai dorit.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, pp. 265-266*)

„Știind, zice, că necazul răbdare lucrează, iară răbdarea curățire, iar curățirea nădejde (Rom., 5, 4). Cei ce cădeau în mii de primejdii și cu nădejdea în Dumnezeu le sufereau pe toate, negreșit că de aici se îndemneau a întinde această virtute încă mai mult în toate lucrările lor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IX, p. 94*)

„Unde este supărare și scârbă, acolo este și mângâiere; unde este mângâiere, acolo este și har. Când a căzut în temniță, atunci a făcut apostolul și minunile cele mai mari. Când a naufragiat pe mare și a fost aruncat de valuri într-o țară de barbari, atunci mai ales s-a slăvit. Când a intrat legat înaintea judecății, atunci mai ales a covârșit pe judecător. Așa se petrecea și în legea veche, fiindcă în ispite străluceau dreptii. Așa cei trei coconi, așa Daniil, așa Daniil, așa Moise, așa Iosif; toți prin ispite s-au făcut străluciți și s-au învrednicit de cununi. Atunci și sufletul se curăță, când pentru Dumnezeu se întristează.

Atunci se bucură și de un mai mare ajutor, având trebuință și de un mai mare sprijin, atunci și el este vrednic de un mai mare har. Dar chiar și înainte de răsplata dată de Dumnezeu, un asemenea suflet se învrednicește de mari bunătăți, făcându-se filosof. Căci și trufia o smulge supărarea și scârba, și lenevirea o taie din rădăcină, și îndeamnă pe cineva la răbdare; descoperă nimicnicia lucrurilor omenești și aduce în sufletul lui multă filozofie.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVI, p. 233)

„Înainte ei (a supărării, a scârbei – n.n.) toate patimile omenești se dau în lături: și zavistia și pofta, și stăpânirea, și dragostea banilor, și dragostea trupurilor, și mândria, și trufia, și mânia, și în sfârșit întregul puhoi de patimi. Și de voiești a vedea aceasta din înseși faptele omenești, aș putea să-ți arăt și bărbat deosebi, cum și un întreg norod îndeobște găsimu-se și în scârbe, și în liniște, și de aici a te învăța în care anume parte este câștigul și în care trândăvia. Poporul evreilor, de pildă, când era alungat și necăjit, suspina și ruga cu stăruință pe Dumnezeu, cu care prilej mult ajutor atrăgeau către dânșii de sus; iar când zburdau de bine, apucau peste câmpii. Ninevitenii, de asemenea, când se bucurau de liniște, atunci întărâtau pe Dumnezeu asupra lor și-L făcuseră a amenința cu dărâmarea cetății lor din temelii, iară când s-au smerit în urma propovăduirii Proorocului Iona, atunci au arătat toată filosofia. Iar de voiești a vedea și un bărbat deosebi, ajuns în asemenea stare, gândește-te la Solomon, care în vreme ce se îndeletnicea cu grijile și tulburările cele pentru stăpânirea norodului aceluia s-a învrednicit de acea vedere minunată; iar când a căzut în dezmierdări, s-a rostogolit chiar în prăpastia păcatului. Dar încă de părintele acestuia ce voi zice? Când a fost el minunat? Nu oare când se găsea în ispite? Dar Avesalom atela, nu oare era cuminte în vreme ce fugea de sfatul lui Ahitofel, iar când a îngăduit, nu s-a făcut tiran și ucigaș de tată? Dar Iov? Însă acesta strălucit a fost și în liniște aflându-se, și în scârbe încă mai strălucit.

Și ce trebuie a vorbi de cele vechi și de cele noi? Că dacă cineva ar cerceta cele de acum ale noastre, ar vedea cât folos avem noi din scârbe și

necazuri. Astăzi, de pildă, noi, bucurându-ne de pace, am căzut într-un fel de piroteală și ne-am moleșit, și am umplut Biserica de mii de rele - iar pe când eram alungați, eram și mai înțelepți, și mai blânzi, și mai destoinici, și la adunările acestea eram mai cu bunăvoință, și mai cu stăruință în ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Că după cum focul lămurește aurul, tot așa și scârbele lămuresc sufletul de necurăție, făcându-l curat, strălucit și vesel.

Scârba și întristarea bagă pe om în împărăția Cerurilor, în vreme ce dezmierdarea și trândăvia, în gheenă. Pentru aceea calea uneia este largă, pe când a celeilalte strâmtă. Pentru aceea și Hristos zicea: *în lume necazuri veți avea*, ca și cum ne-ar fi lăsat nouă un mare bun. Deci dacă ești ucenic al lui Hristos, mergi pe calea cea strâmtă și nu te neliniști, nici te împruțina cu sufletul. Că și dacă nu ai avea necazuri de felul acesta, neapărat vei fi necăjit fără doar și poate din alte pricini nefolositoare. Căci și pizmătarețul, și cel ce iubește banii, și cel ce se topește după muiere curvă, și cel ce iubește slava deșartă, și în sfârșit toți cei ce slujesc relelor, multe scârbe și necazuri suferă, ba încă de multe ori mai grozave ca ale celor ce jelesc pe vreun mort. Iar dacă poate nu plâng, o fac pentru că le este rușine - dacă însă ai putea să le cunoști sufletul, l-ai vedea plin de mii de rele.

Deci când și unul și altul, folosindu-se de viața aceasta, negreșit vor suferi necazuri, apoi pentru ce să nu alegem viața aceea, care cel puțin ne va aduce mii de cununi? Pentru că și pe sfinții toți așa i-a purtat Dumnezeu prin scârbe și necazuri, pe de-o parte folosindu-i, iar pe de alta întărind și pe alții, ca să nu aibă o mai mare slavă decât sunt cu adevărat vrednici.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVI, pp. 233-234)

„Mare bun este scârba și necazul, iubiților. Acest bun două lucruri săvârșește deodată: ne scapă și de păcate și în același timp ne face și statornici și puternici. *Dar dacă îl va răsturna pe cineva scârba și necazul, și-l va pierde?*, zici tu. Dar, iubiților, nu scârbele fac aceasta, ci trândăvia noastră. Cum așa? Apoi dacă noi suntem treji, dacă rugăm pe Dumnezeu, ca să nu ne lase a fi ispitiți mai presus de puterile noastre, dacă pururea ațintim spre Dânsul, vom sta cu bărbăție, și ne vom pune în stare de apărare. Pe câtă vreme Îl avem pe Dânsul în ajutor, chiar de ar năvăli ispitele mai grozave decât vântul ce suflă cu putere, ni se vor părea toate ca un gunoi și ca o frunză care se poartă cu ușurință încioace și încolo.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, pp. 330-331)

„Și după cum arborii puternici, departe de a fi smulși de vânturile năprasnice, care-i clătorește și suferi; după cum fericitul Iov dobândi prin ele o nouă treaptă de strălucire și mărire.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 73-74)

„Deci suferințele și necazurile ne sunt de folos fie că suntem dreți, fie că suntem păcătoși. Dacă suntem dreți, ca să ne facă mai străluciți; dacă suntem păcătoși, ca să ne cumințească și să ne ușureze pedeapsa de dincolo.” (Despre mărginita putere a diavolului, omilia I, 8, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 26)

„Să ne fie, dar, suferințele aceluia leacuri suferințelor noastre, iar furtuna cumplită a aceluia, port necazurilor noastre. În fiecare necaz ce vine peste noi să ne gândim la sfântul acesta! Văzând strânse într-un singur trup, în Iov, toate suferințele din lume, vom putea lupta mai cu curaj și noi împotriva câtorva suferințe răzlețe! Să alergăm totdeauna la cartea lui Iov ca la o mamă iubitoare, care ne întinde din toate părțile mâinile, care-și primește la sânul ei copiii cei înspăimântați și le dă curaj. De-ar veni peste noi cele mai amare necazuri, cartea lui Iov ni le va ușura pe toate. Și vom lăsa din mână cartea ușurați.

Iar de-mi vei spune: *Acela a fost Iov, și de aceea a îndurat totul; eu nu sunt ca el!*, pe tine te vei osândi mai mult, și vei lăuda tot pe drept. Tu vei îndura mai ușor acele suferințe decât le-a îndurat Iov.

- De ce?

- Pentru că Iov a trăit înainte de venirea harului, chiar înainte de darea Legii, când nu se cerea o viețuire atât de curată, când harul Duhului nu era revărsat cu atâta îmbelșugare, când păcatul era greu de doborât, când blestemul stăpânea, când moartea era înfricoșătoare. Acum, după venirea lui Hristos, luptele sunt mai ușoare, toate aceste greutăți au dispărut. Prin urmare, n-avem nici un cuvânt de apărare dacă noi nu ne putem urca până la măsura lui Iov, după trecere de atâta vreme, după atâta spor duhovnicesc și după atâtea daruri date nouă de Dumnezeu.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, că suferințele lui Iov erau mai mari decât puterile lui, că el a intrat în luptă și a luptat într-o vreme când lupta era mai greu de dus, să îndurăm și noi cu curaj și cu multă mulțumire necazurile și suferințele ce vin peste noi, ca să putem dobândi aceleași cununi ca și el, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (Despre mărginita putere a diavolului, omilia a III-a, 7, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., pp. 53-54)

„... dată ce ne-a fost descoperită împărăția cerurilor și o dată ce ne-a fost arătată răsplata viitoare, nu mai merită să ne mai punem întrebarea de ce dreții suferă necazuri și încercări, iar cei răi trăiesc în huzur și tihnă. Pentru ce să ne tulburăm de nenorocirile sau de fericirile petrecute pe pământ, o

dată ce pe fiecare om îl așteaptă dincolo ceea ce merită?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 147)

„Cercetează pe fiecare dintre bărbații vestiți de altădată, și vei vedea că toți au dobândit îndrăznire către Dumnezeu numai prin necazuri.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 168)

„... este mult mai bine a schimba un necaz scurt și o durere scurtă pe niște bunuri și bucurii veșnice și nepieritoare, decât a se desfăta cineva și a fi ușuratic la minte în această viață scurtă și trecătoare, iar apoi a cădea într-o pedeapsă veșnică.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare...*, p. 55)

„Când vin dar peste tine necazuri dese și unele după altele, nu te tulbura, nu te amărî, așteaptă să ia sfârșit! Va ieși negreșit întru întâmpinarea ta un sfârșit vrednic de marea dărnicie a lui Dumnezeu, numai dacă înduri, mulțumind lui Dumnezeu, necazurile ce vin peste tine.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul IV, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 106)

„... pe toate celelalte, sărăcia, boala, moartea timpurie, paguba, calomnia, orice necaz omenesc ce vine peste noi, pe toate să le suportăm cu curaj. Necazurile și suferințele acestea ne sunt pricină de mai multe cununi, dacă suntem cu mintea trează.” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul V, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 118)

„Dar pentru ce vorbesc eu de credință și de fapte bune, când chiar necazurile ni se socotesc pentru ștergerea păcatelor noastre? Și aceasta o arată Hristos prin pilda lui Lazăr, unde îl pune pe Avraam să-i spună bogatului că Lazăr se mângâie acolo pentru că a luat în viața lui cele rele (Luca 16, 25). O spune și Pavel, scriindu-le corintenilor despre cel ce căzuse în desfrânare: *Pe unul ca acesta să-l dați Satanei spre pieirea trupului, ca să se mântuiască duhul* (I Corinteni 5, 5).” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 234)

„... a purta cu mărinimie ocările este pricină de mai mare probare spre bine³⁰⁵.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 36)

„... dacă (diavolul – n.n.) ar vedea că tu nu numai că nu îl blestemi pe Dumnezeu care te-a creat, ba chiar îi și aduci mulțumire o dată cu fiecare nenorocire care se abate asupra ta, va înceta să te supună încercărilor, văzând că încercarea nenorocirilor îți devine pricină de mulțumire, și ajunge să-ți facă cununile de învingător mai strălucitoare și să-ți sporească răsplătirile. De altminteri, așa s-a întâmplat și cu Iov. După ce l-a lipsit de bunuri și i-a lovit trupul, l-a văzut aducând mulțumiri și nu a îndrăznit să meargă mai departe, ci, îndurând o înfrângere rușinoasă și necruțătoare, a renunțat, câtă vreme îi conferise atletului lui Dumnezeu o mai mare strălucire.

Cunoscând, așadar, toate acestea să ne temem numai de un singur lucru, de păcat, iar pe toate celelalte să le îndurăm cu seninătate, fie că este vorba de pierderea bunurilor, de vreo boală a trupurilor, de împrejurări grele, de insulte, de calomnii, ori de oricare altă nenorocire ce se abate asupra noastră. Căci, potrivit naturii lor, aceste nenorociri nu numai că nu ne vor face rău, dar chiar vor putea să ne aducă mari foloase și ne vor procura mai multe răsplătiri, în cazul în care le îndurăm aducând mulțumiri. Știi bine că Iov, după ce a primit cununile de învingător pentru răbdarea și curajul său, a fost răsplătit cu lucruri îndoit de multe în comparație cu cele pierdute. Tu, însă, ai puțința să primești nu de două sau de trei ori mai mult, ci de o sută de ori mai mult decât orice, dacă le înduri pe toate cu seninătate, și vei moșteni viața veșnică.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, pp. 101-102)

„Copacii aflați în locuri neînsorite și ferite de vânturi poate că par falnici sunt însă neputincioși și sensibili, nefiind în stare să reziste înfuriatelor furtuni Dimpotrivă, copacii care sunt plantați în vârfuri de munte, cu toate că trăiesc în mijlocul vremurilor rele, a vijeliilor și zăpezilor, devin mai tari ca fierul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 29)

³⁰⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Necazul, dacă este asumat de bună voie de om, îl face mult mai încercat și îi dă experiență, deci și putere asupra ispitelor. În acest caz, el (omul ispitit care rabdă) poate fi de folos și altora. (n.s. 10, p. 36)

„Necazurile și pedepsele la care suntem supuși în viața de aici micșorează mult chinurile vieții de dincolo.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 177)

„Necazurile v-au sporit iarăși și terenurile de antrenament vi s-au făcut iarăși mai largi, iar cursele alergărilor mai lungi, și mânia uneltirilor se ridică ca o flacără mai mare. Dar nu trebuie să te frământați, nici să te tulburi, ci mai degrabă trebuie să salți, să-ți pui cununi pe cap și să dănțuiești pentru acestea. Căci dacă n-ai fi făcut mai înainte diavolului lovituri de moarte, fiara aceasta n-ar fi ajuns să fie atât de sălbatică încât să înainteze încă mai mult. Faptul că se năpustește și sare pe tine mai mult și-și arată mai mult nerușinarea și-și varsă mai din belșug veninul e, așadar, un indiciu atât al bărbăției și biruinței voastre, cât și al mării înfrângeri a lui. Căci și la fericitul Iov, când a fost înfrânt la luarea averilor și omorârea copiilor, ca un indiciu că a primit atunci răni grele s-a pornit spre capul celor rele: asediul trupului, izvorul viermilor, hora rănilor; căci acest lucru îl numesc horă, dar și comună și roi a mii de premii. Dar nu s-a oprit aici, ci pentru că nu-i mai rămăsese altă mașinațiune asemănătoare – fiindcă a adus asupra lui această boală ca pe hotarul ultim al nenorocirilor –, pune în mișcare și alte mașinațiuni, înarmându-i soția, ațâțându-i prietenii, sculându-i slugile și făcându-le sălbatică și zgândărindu-i prin toate rănilor.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 206-207)

„Fiindcă așa este firea necazului: pe cei care îl suportă cu blândețe și noblețe îi face mai presus decât cele cumplite, mai înalți decât săgețile diavolului, și îi învață să disprețuiască uneltirile. Pentru că și pomii care cresc la umbră devin mai slabi și mai puțin apti să producă roadele, dar cei care sunt expuși anomaliilor aerului și primesc atacurile vânturilor și arșița razelor, se fac mai puternici, se umplu de frunze și se rup de rod.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 207)

„Amândouă țin de negrăită iubire de oameni a lui Dumnezeu: atât faptul că îngăduie să vină peste tine atâtea încercări unele după altele ca să-ți fie mai strălucitoare cununile, cât și faptul că te scapă foarte repede de ele ca să nu te tortureze iarăși prin persistența relelor venite asupra ta. Așa a

cârmuit Dumnezeu și viața acelor nobili bărbați, vorbesc de prooroci și apostoli: acum lăsând să se înalțe valurile, acum certând oceanul relelor și făcând din furtună cumplită un senin strălucitor. Încetează deci a mai lăcrima și a te lăsa torturată de întristare; nu mai privi doar la lucrurile cumplite care vin neconținut peste tine una după alta, ci și la grabnica eliberare de ele și la negrăita răsplătire și recompensă născută de aici.

Căci ca pânza de păianjen, umbra și fumul și altceva mai umil decât acestea, așa cum sunt lucrurile cumplite care au fost aduse asupra ta față de premiile viitoare care ți se vor da plecând de aici” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea XIV, 1a-b, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 221)

„Nimic străin nici neverosimil nu s-a întâmplat evlaviei tale, ci este foarte verosimil și consecvent cu continuarea încercărilor tale care vin una după alta, ca astfel corzile sufletului tău să ajungă mai întinse, înflăcărea ta spre lupte să devină mai mare și de aici să alegi drept roadă multă bucurie. Fiindcă așa este firea necazului: ca atunci când năpădește un suflet nobil și îndrăzneț să lucreze în chip firesc aceste lucruri. Și așa cum focul face mai lămurit aurul atunci când intră în contact cu el, așa și necazul care cade peste suflete de aur le face mai curate și mai lămurite.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea XVI, 1a, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 224-225)

„Preavicleanul și sălbaticul demon știe acestea. Fiindcă de aceea l-a jefuit pe Iov de averile lui, nu ca să-l facă sărac, ci ca să-l silească să rostească un cuvânt de blasfemie, și i-a tăiat în bucăți trupul nu pentru ca să-l îmbrace într-o boală, ci pentru ca să-i ologească virtutea sufletului.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși, 3, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 239)

„Căci cu ce i-a vătămat – spune-mi! – acest lucru pe apostoli? Nu s-au luptat oare neconținut cu foamea, cu setea și goliciunea? Dar tocmai din această pricină au fost foarte străluciți și însemnați și au dobândit mult ajutor de la Dumnezeu. Cu ce l-au vătămat pe Lazăr boala, rănile, sărăcia și lipsa celor care să-l ocrotească? Oare nu de aici i s-au împletit cununi mai multe? Cu ce l-a vătămat pe Iosif faptul că și-a câștigat un prost renume atât acasă,

cât și la străini? Pentru că a fost socotit că este adulter și desfrânat. Cu ce l-a vătămat sclavia? Cu ce faptul de a fi fost izgonit din patrie? Oare nu pentru asta îl admirăm și suntem uimiți mai mult de el? Și ce vorbesc de strămutarea în exil, de sărăcie, de proasta reputație și sclavie? Cu ce l-a vătămat însuși moartea pe Abel care a suferit violența și a căzut sub mâna fratelui încă înainte de a fi ajuns la maturitate? Oare nu din această pricină e cântat în toată lumea? Vezi cum cuvântul nostru a dovedit mai mult decât a făgăduit? Fiindcă a arătat nu numai că nimeni nu e nedreptățit de nimeni, dar și că aceia care iau seama la ei înșiși au un câștig mai mare.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 240)

„Oare necazurile continui și care-și urmează unele altora sunt un lucru rău? Dar atunci de unde au ajuns să fie vestiți apostolii? Care e calea care duce la viață? Oare nu cea strâmtă și cu chinuri?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 274)

„Bine știind, spune el, că necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează (Rom., 5, 3-5).

- Ce înseamnă cuvintele: *Știind că necazul aduce răbdare?*

- Acest prea mare fruct îl are necazul. Face mai puternic pe cel necăjit. După cum copacii care cresc în locuri umbroase și nebătute de vânturi, deși la înfățișare bine crescuți, sunt totuși mai șubrezi și sunt vătămați mai ușor de orice suflare de vânt, pe când copacii de pe culmile înalte ale munților, care sunt bătuți de vânturi multe și puternice, care îndură neconținut schimbările vremii, care sunt clătinați de furtuni cumplite și acoperiți de multă zăpadă, ajung mai tari ca fierul; tot așa, după cum trupurile care se desfătează cu multe și felurite plăceri, care se împodobesc cu haine noi, care fac băi dese și se ung cu parfumuri, care se hrănesc peste trebuință cu fel de fel de mâncăruri, nu pot face față ostenețelor și sudorilor pentru credință și sunt vrednice de foarte mare pedeapsă, tot așa și sufletele! Cele care duc o viață lipsită de griji, care sunt înconjurată de tihnă, care se bucură de lucrurile din lumea aceasta și aleg viața cea lipsită de dureri în locul celei pline de necazuri, dusă de toți sfinții, pentru Împărăția cerurilor, sunt mai șubrede și mai moi ca ceara și gata să ajungă mâncare focului veșnic; pe când sufletele care se supun primejdiilor, oboselilor, suferințelor și necazurilor celor pentru Dumnezeu, și se hrănesc cu ele, sunt, din pricina

neconținutei suferiri a răului, mai puternice și mai tari decât fierul și diamantul, ajung de nebiruit și dobândesc o deprindere deosebită în răbdare și vitejie.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 90-91*)

„Înainte de dobândirea împărăției cerurilor și a cununilor cerești, dobândim aici pe pământ foarte mare plată, prin aceea că, datorită neconținutelor necazuri, sufletul nostru ajunge mai răbdător, iar gândurile noastre, mai pline de tărie. Cunoscând dar, iubitorilor, toate acestea, să îndurăm cu curaj necazurile ce vin asupra noastră; și pentru că Dumnezeu le vrea, și pentru că sunt spre folosul nostru. Să nu ne tulburăm, nici să ne pierdem curajul la asaltul încercărilor. Dimpotrivă, să le înfruntăm cu toată bărbăția, să mulțumim lui Dumnezeu neconținut pentru toate binefacerile făcute nouă, ca să ne bucurăm și de bunătățile de pe pământ și să dobândim și darurile cele viitoare.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 91*)

„Să nu ne amărâm niciodată când vin peste noi în viața aceasta supărări, necazuri, boli trupești sau alte lucruri pline de tristețe, ci să ne fie sufletul plin de multă înțelepciune, ca să înfruntăm orice încercare, știind că, dacă suntem cu mintea trează, vom putea câștiga de pretutindeni, și mai mult din încercări decât din traiul bun.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; și despre răbdare..., 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 101*)

„După cum se încearcă în foc aurul, așa și oamenii plăcuți Domnului, în cuptorul smereniei (Is. Sir., 2, 5). Înțelesul cuvintelor este acesta: După cum aurul ajunge mai curat când e încercat în foc, tot așa și sufletul; se înalță mai frumos și mai strălucitor, leapădă orice pată a păcatelor, când trece prin necazuri și primejdii!” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ..., 7, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 306*)

„Pavel arată că încercarea de aici lucrează mântuire, iar primejdiile sunt cel mai bun mijloc de curățire a sufletului pentru cei ce le suferă cu

mulțumire.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 306)

NECAZURILE (îndemn la mângâierea celor în necazuri)

„Cel ce nu mângâie pe cel scârbit de necazuri, îl face încă mai îndărătnic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia VI, p. 118*)

NECAZURILE (nădejdea dobândirii bunurilor viitoare ușurează și îndulcește necazurile prezente)

„Atunci când ni se întâmplă necazuri mari, nu trebuie să privim numai greul și ostenețile, ci trebuie să avem în vedere și cununile și răsplățile.

Precum negustorii nu se gândesc numai la marea care trebuie să-o treacă, ci încă și la veselia și la câștigul care trebuie să le revină, noi trebuie la fel să ne gândim la cer și la locul care ni se va da de către Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVII, 4, p. 401*)

NECAZURILE (Domnul Hristos – ajutor și mângâiere în necazuri)

„În ispite și în necazuri trebuie să ne desprindem de totul și să ne punem în Dumnezeu scăparea și încrederea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXX, 1, p. 415*)

„... *Cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul. Nu zice: Cel ce nu ne lasă a fi necăjiți, ci Cel ce ne mângâie când suntem necăjiți. Aceasta arată și puterea lui Dumnezeu, și în același timp sporește și răbdarea celor necăjiți. Că necazul, zice, răbdare lucrează* (Rom., 5, 3). Tot aceasta zicea și Prorocul: *întru necaz m-ai desfătat. Nu zice că nu m-ai lăsat a cădea în necazuri, și nici că m-ai scos îndată din necazuri, ci că, dăinuind necazul, m-ai desfătat, adică mi-ai dat în necaz un loc larg și multă îndemânare, ceea ce s-a petrecut și cu cei trei coconi în cuptorul cel cu foc, căci nici nu i-a împiedicat de a cădea în cuptor, nici, după ce au căzut, a stins para focului, ci încă arzând cuptorul, El i-a scos la loc larg. Aceasta obișnuiește Dumnezeu a face întotdeauna, ceea ce și Pavel dând a înțelege, zicea: Cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul. Încă și altceva mai arată prin aceasta. Și ce anume? Că nu o dată, nici de două*

ori, ci aceasta o face într-una. Nu că doară acum mângâie, iar altă dată părăsește pe cineva, ci aceasta o face neconținut și pentru totdeauna. Pentru aceea a zis: *Cel ce ne mângâie*, și nu *Cel ce ne-a mângâiat*, și *întru tot necazul*, adică nu numai în acela sau acesta, ci întru tot necazul.

Ca să putem și noi mângâia pe cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâierea cu care ne mângâiem noi de la Dumnezeu. Ai văzut cum pe ne-simțite a adus îndreptățirea lui chiar în începutul Epistolei, și cum dă a înțelege ascultătorilor bănuiala de o mare primejdie și scârbă ce căzuse asupra sa? Dar și după aceasta iarăși își cumpănește cuvintele, zicând că chiar și cea îndurare a venit nu de la vrednicia noastră, ci de la a acelor care se vor folosi de la noi și prin noi. Pentru aceea, zice, *ne-a mângâiat, ca și noi să ne mângâiem unii pe alții.*” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, p. 9)

„Așa prin Hristos prisosește și mângâierea noastră, prin care totul se pune în seama Lui, vestind și de aici iubirea Lui de oameni. Nu suntem mângâiați, zice, numai pe atâta pe cât suntem necăjiți, ci încă mai mult. El n-a spus că mângâierea este deopotrivă cu patimile, ci că prisosește mângâierea.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, p. 10)

„Să alergăm neconținut la Dumnezeu; în orice necaz să căutăm mângâierea Lui; în orice nenorocire, mila Lui, izbăvirea Lui; în orice încercare, ajutorul Lui. Oricât de mare ar fi răul, oricât de mari nenorocirile, Dumnezeu le poate pune capăt, le poate îndrepta. Nu numai atât, ci bunătatea Lui ne va da și toată tăria, și puterea, și slava cea bună, și sănătatea trupului, și filosofia sufletului, și bunele nădejdi, și puțința de a nu păcătui iute. Să nu murmurăm, dar, ca robii cei nerecunoscători, nici să învinuim pe Stăpân, ci în toate să-I mulțumim și o singură faptă să o socotim rea: păcatul față de El. Dacă vom fi însuflețiți de astfel de gânduri față de Dumnezeu, nu vor veni peste noi nici boala, nici sărăcia, nici necinstea, nici lipsa de roade, nimic din cele ce par a fi pline de tristețe, ci vom avea neconținut bucurii curate și sfinte și vom dobândi și bunătățile cele viitoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 77)

„Așa sunt faptele cele mari ale lui Dumnezeu! Pe robii Lui îi scoate la loc larg din necazuri fără de ieșire, iar pe potrivnicii și pe dușmanii Lui îi bagă în cele mai mari încercături, chiar când par a fi în mare înlesnire.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 365)

NECAZURILE (suferite de dragul lui Hristos)

„... necazurile suferite de dragul lui Hristos nu sunt necazuri. Aceasta nu din pricină că necazul a încetat de a mai fi necaz, ci din pricină că starea sufletească a celor care suferă cu plăcere necazurile este mai puternică decât necazurile.” (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 124)

NECAZURILE (mângâierea și ușurarea noastră în necazuri)

„Totdeauna nădejdea unui bine viitor ne face să îndurăm cu ușurință necazurile prezente. Și poți vedea că și cei care fac comerț pe mare îndură astfel de necazuri: străbat oceane întinse, înfruntă naufragii și pirați și de multe ori după acele multe primejdii nici nu-și ajung scopul; cu toate acestea, nu se ostoiesc, ci o iau iarăși de la capăt. Același lucru îl poți vedea și la plugari: și ei taie brazdă adâncă, cultivă cu multă grijă pământul, aruncă din belșug semințe; dar adeseori li se spulberă toate nădejdiile fie din pricina secetei, fie din pricina ploii prea multe, fie că a venit rugina peste semănături chiar aproape de seceriș; cu toate acestea, nu se ostoiesc nici ei, ci încep iarăși lucrul câmpului când vine vremea”. (*Omilia la Facere*, omilia XVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 201)

„Gândește-te, iubite, că necazurile din viață sunt trecătoare, chiar dacă sunt dureroase; bunătățile, însă, pe care le vom primi dincolo sunt veșnice și nemuritoare” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 317)

„Să facem totul ca să atragem bunăvoința cea de sus. De-L avem binevoitor pe Dumnezeu, toate ne sunt lesnicioase și ușoare și nimic din cele din viață nu pot să ne-ntristeze, chiar dacă ni se par a fi pline de tristețe. Așa este puterea covârșitoare a lui Dumnezeu! Chiar pe cele ce sunt pline de tristețe le face vesele. Tot așa Pavel era în necazuri, dar se veselea și se bucura, întraripat de nădejdea răsplăților gătite (Rom., 5, 2-5). De aceea și profetul spunea: *În caz m-ai desfătat* (Ps., 4, 1), ca să ne învețe că Dumnezeu face să ne bucurăm de tihnă și de libertate chiar când suntem în necazuri”. (*Omilia la Facere*, omilia LVII, VIII, în col. PSB, vol. 22, p. 245)

„Așa obișnuiește să facă Dumnezeu! Nu scapă de primejdii pe bărbații virtuoși, nici nu-i izbăvește de încercări, ci chiar în încercări le dă atât ajutor, încât încercările ajung pentru ei temei de sărbătoare. De aceea și

fericitul David spunea: *Întru necaz m-ai desfățat* (Ps., 4, 1). N-ai alungat, Doamne, necazul de la mine, spune David, nici nu l-ai depărtat, dar mi-ai adus în suflet tihnă; și ceea ce-i minunat și de mirare e că fiind în mijlocul necazurilor, ai făcut să am liniște și tihnă”. (*Omilii la Facere*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 285)

„*Credeți în Dumnezeu și în Mine credeți* (1); adică, toate necazurile voastre vor trece: căci, a crede în Mine și în Tatăl Meu este un lucru mai puternic decât orice necaz și această credință nu vă va lăsa să cădeți sub povară.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIII, 1, p. 374)

„Dacă ne stabilim acolo sus casa noastră, noi nu vom avea nici un gust pentru plăcerile acestei vieți; vom suferi cu bucurie greutățile și necazurile și chiar vom râde, ca de toate lucrurile asemănătoare cu ele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVII, 3, p. 467)

„Imită evlavia lui Iov. Știi câte bunătăți odrăslește sânguința. Gândește-te neconținut la cel încununat, și vei avea îndestulătoare mângâiere pentru orice durere și necaz. Fericitul și viteazul acesta blând stă în lume ca într-un teatru obștesc; prin suferințele îndurate de el vorbește tuturor oamenilor, îndemnându-i să îndure cu curaj necazurile ce vin peste ei, să nu se plece deloc în fața relelor ce-i lovesc. Nu este, nu este suferință omenească ce nu poate dobândi mângâiere și ușurare prin suferințele lui Iov. Că toate suferințele ce sunt pe lume, toate s-au strâns la un loc și au tăbărât asupra trupului lui Iov.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 49)

„*Necazul nostru trecător și ușor ne aduce mărime veșnică de slavă mai presus de măsură* (II Corinteni 4, 17). Cuvintele acestea sunt o enigmă. Dacă e necaz cum e ușor? Dacă e ușor, cum e necaz? Acestea sunt contradictorii! Dar Pavel a dezlegat enigma, arătând, prin cele ce adaugă, cum ajunge necazul ușor.

- Cum?

- Neprivind noi cele ce se văd (II Corinteni 4, 18). A pus înainte cununa, și a făcut ușoară lupta. A arătat răsplata, și a ușurat sudorile.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, p. 103)

„Dacă ne-am dat silința, câtă o avem, atunci și Dumnezeu ne va adăuga harul Său și astfel vom fi biruitori în toate necazurile ce ar veni

asupra noastră.” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 266*)

„*Domnul a dat, Domnul a luat! Cum a hotărât Domnul, așa s-a întâmplat. Fie numele Domnului în veci binecuvântat!* (Iov 1, 21). Aceste cuvinte să le rostim și noi în fiecare necaz ce ni se întâmplă. De-avem pagubă de bani, de ni se îmbolnăvește trupul, de ne necăjește și ne hulește lumea, de vine orice nenorocire dintre cele omenești, să spunem așa: *Domnul a dat, Domnul a luat! Cum a hotărât Domnul, așa s-a întâmplat. Fie numele Domnului în veci binecuvântat!* De vom cugeta așa, niciodată nu vom suferi necaz, chiar de-ar năvăli nenorocirile cu miile. Va fi câștigul mai mare decât paguba, iar binele mai mare decât răul. Vei atrage prin cuvintele acestea mila lui Dumnezeu, și vei alunga tirania celui rău. Îndată ce limba-ți va rosti cuvintele acestea, diavolul a și fugit; iar cu fuga lui, se va risipi și norul de tristețe, vor fugi și gândurile care ne chinuiesc. Dar, în afară de acestea toate, vom dobândi și toate bunătățile de aici, și pe cele din cer. Martori nedezmințiți sunt Iov și apostolii! Au disprețuit pentru Dumnezeu necazurile cele de aici, și au dobândit veșnicele bunătăți.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 295-296*)

„... **întru toate să mulțumim și numai un singur lucru să socotim că este înfricoșat – păcatul și numai unul bun – dreptatea. Dacă vom avea o astfel de așezare a inimii**, nu ne va mușca nici boala, nici necinstea, nici altceva din cele care par că sunt întristătoare, ci prin toate vom culege rodul bucuriei curate³⁰⁶ și vom avea parte de bunătățile cele viitoare.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel, cuvântul V, în vol. Omilii și cuvântări despre educația copiilor..., p. 84*)

³⁰⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Sfântul nu vrea să spună că cel care are o astfel de dispoziție a inimii (ca să socotească că dreptatea e singurul bine, iar păcatul singurul rău și să acționeze în consecință) nu va avea boli sau necinstiri sau necazuri (în acest caz am alege să fim buni doar să scăpăm de rău, iar nu de dragul lui Hristos, atitudine cu care, s-a văzut mai sus, sfântul nu e de acord), ci că el nu le va mai resimți ca prilejuri de întristare, ci, dimpotrivă, prilejuri de dobândire a unei bucurii curate și netrecătoare. După cum se observă, modificarea urmărilor tuturor situațiilor externe asupra noastră ține de reala și adâncă așezare a inimii și de trăinicia legăturii adâncului nostru cu Hristos Cel Care a biruit lumea aceasta. (n.s. 16, p. 84)

„Dacă atunci când îți arăți în fața oamenilor propriile nenorociri și te plângi de nefericirile care te încearcă, resimți o oarecare alinare a durerilor, ca și cum ai ajunge prin mijlocirea cuvântului să răsufli de ușurare, cu atât mai mult, când îl faci pe Domnul tău părtaș la suferințele sufletului tău, primești în schimb o anumită stare de bucurie și mare alinare. Oamenii îndură deseori cu greutate pe cel care li se plânge și li se tânguie, drept care se îndepărtează și îl resping. Însă Dumnezeu nu face la fel; dimpotrivă, urmărește să i te afli în apropiere și te atrage la sine, chiar dacă îi împărtășești nefericirile tale de dimineață până seară, ba încă cu atât mai mult te iubește atunci și se apleacă către rugămințile tale.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea V, p. 131*)

„Când ți se întâmplă ceva pagubă, sau scârbă, sau boală, sau furt, sau strâmbătate, sau altă primejdie rea, dă milostenii și mulțumește lui Dumnezeu, că ți s-a întâmplat supărare ca aceea și vei vedea că-ți va veni mult dar de la Dumnezeu, că atâta este dobânda cea sufletească, că măcar că de este și puțină, dar tot este de folos cât poate să acopere toată paguba trupească în toată viața.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 72*)

„*Necazul nostru de acum, trecător și ușor* (II Cor., 4, 17). Micșorează mulțimea necazurilor prin felul lor, ușurează greutatea lor prin scurta lor durată. Prin natura lor, cele ce se petreceau atunci erau grele și împovărătoare, însă Pavel le ușurează greutatea prin însușirea lor trecătoare, spunând: *Necazul nostru de acum, trecător și ușor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică, covârșitoare; că nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; căci cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veșnice* (II Cor., 4, 17-18).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și laudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>, 2, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 82-83*)

NECAZURILE (să mulțumim lui Dumnezeu în necazuri)

„Să mulțumim totdeauna Iubitorului de oameni Dumnezeu, și când ne scoate din primejdii, și când ne trimite nenorociri, căci noi știm atât din Sfintele Scripturi, cât și din cele întâmplate nouă, că El chivernisește toate spre folosul nostru cu harul Său cel întotdeauna ocrotitor.” (*Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XXI-a, p. 227*)

„Viteaz și iubitor de Dumnezeu e omul care îndură necazul și suferă răul! Dar să suferi cu vitejie încercarea și să mulțumești lui Dumnezeu, Care îngăduie necazul, ei bine, aceasta e cea mai mare vitejie și aceasta o poate face numai un om cu suflet treaz și dezbrăcat de tot ce-i omenesc!” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 302-303)

NECAZURILE (noi ne lăudăm în necazuri)

„Cei mai mulți când văd oameni plăcuți lui Dumnezeu, căzuți în vreun necaz, sau boală, sărăcie, sau oarecare vreun alt accident, se tulbură, neștiind că aceea este starea care le pace cel mai mult prietenilor Domnului.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXII, 1, p. 313*)

„Și nu numai atât, ci ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare (5, 3).

De aici poți înțelege ce fel sunt bunurile viitoare, dacă chiar și în cele ce par spre întristare noi ne lăudăm și cugetăm lucruri mari. *Atât de mare este harul lui Dumnezeu încât, chiar în asemenea lucruri, noi nu găsim nimic neplăcut. În lucrurile pământești luptele sunt însoțite de osteneli, scârbe și necazuri, și premiile ca și cununile ne aduc plăcere...*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 153*)

„A aflat (Sfântul Pavel – n. n.) mai pe urmă că tocmai cele contrare sunt de folos, și aflând, era mulțumit și se mândrea cu ele. Cel ce se ruga de Domnul ca să-l scape de primejdii, fiindcă a auzit spunându-i-se *Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune* (II Corinteni 12, 9), iată că după aceea sălta de bucurie fiind alungat și persecutat, fiind batjocorit și suferind primejdiile cele mai mari, după cum însuși spune: *De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos, căci când sunt slab, atunci sunt tare* (II Corinteni 12, 10). De aceea și aici le zicea romanilor: *noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, îndemnându-i pe toți de a lăsa totul în îngrijirea Duhului, fiindcă și Duhul Sfânt se îngrijește foarte mult de noi, și lui Dumnezeu îi este plăcut acest fapt.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XV, pp. 287-288*)

„De aceea Pavel, scriind unora din Corint care se semețeau și îi osândeau pe ceilalți, a înfățișat chipul apostoliei sale. A trebuit să întoc-

mească icoana faptelor lui mari, dar n-a întocmit-o cu minunile și semnele făcute, nu cu cinstea ce i se dădea, nici cu tihna sa! A întocmit-o cu închisorile sale, cu tribunalele în care a fost judecat, cu foametea, cu frigul, cu războaiele și cu piedicile, grăindu-le așa: *Sunt ei slujitori ai lui Hristos? Ca un neînțelept grăiesc: eu, mai mult decât ei!* Și ca să arate în ce este mai mult decât ei, spune: *În osteneli mai mult, în bătăi peste măsură, în temniță mai mult, la moarte adeseori* (II Cor., 11, 23); și celelalte: *Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu slăbiciunile mele* (II Cor., 11, 30).

Vezi că Pavel se laudă mai mult cu acestea decât cu acele cununi strălucitoare? De asta și spune: *Nu numai atât ci ne și lăudăm în necazuri* (Rom., 5, 3).

- Ce înseamnă cuvintele *nu numai*?

Nu numai că nu ne pierdem curajul când suntem strâmtorați și necăjiți, spune Pavel, dimpotrivă, ne lăudăm mai mult cu necazurile pe care le avem, pentru că ele ne duc la mai mare cinste și slavă. Apoi, pentru că a spus că necazurile aduc slavă foarte mare, laudă și frumusețe - și e vădit că slava are și plăcere; că unde este plăcere, este negreșit și slavă, iar acolo unde e o astfel de slavă, acolo este negreșit și plăcere.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 89-90*)

NENOROCIRILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu)

„Căci Dumnezeu poate astăzi chiar să ne scape de toate nenorocirile, dar nu le va sfârși, scoate din cuptor, tot astfel și Dumnezeu nu va împrăștia acești nori decât după ce ne vom fi întors la virtute. Acela care a îngăduit nenorocirea știe bine, de asemenea, timpul încetării acestei nenorociri. Și după cum cântărețul din chitară nu întinde prea mult corzile instrumentului său de teamă să nu le rupă și nici nu le slăbește prea mult pentru a nu strica armonia, tot astfel lucrează și Domnul, nelăsând sufletul nostru nici într-un repaus continuu, nici într-o nenorocire prea îndelungată, ci rânduind totul cu înțelepciune, căci prea mult repaos ne-ar moleși, o nenorocire continuă ne-ar doborî și ne-ar arunca în deznădejde.

Să lăsăm în seama Lui dar grija de a hotărî sfârșitul nenorocirilor noastre, iar noi să conștientizăm focul, dar El așteaptă ca să fii mântuit. După cum nenorocirea a urmat liniștei, tot astfel, după nenorocire vei vedea reîntorcându-se liniștea. Iarna nu domnește totdeauna, nici vara; nu e totdeauna furtună, nici totdeauna liniște; nu e fără încetare noapte, nici fără încetare lumină; tot astfel, nenorocirea nu va ține pentru totdeauna, timpul liniștei va veni, dacă la sânul nenorocirii

știm totdeauna să mulțumim lui Dumnezeu.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 74-75)

NENOROCIRILE (răbdarea lor)

.....
„... nimeni dintre noi nu are a arăta atâtea nenorociri ca acela (Iov – n.n.). Dacă cineva și-a pierdut averea, nu a pierdut însă și atâți feciori și fete câte a pierdut el; iar dacă totuși a pierdut, poate că a păcătuit, pe când acela a pierdut dintr-o dată totul fiind în mijlocul jertfelor în timpul ce-I slujea lui Dumnezeu. Dacă totuși ți-ai pierdut la rândul tău averea și la fel ca el, tot atâți feciori și fete – lucru oarecum imposibil – nu te-ai târât însă pe pământ și nici nu ai sfărâmat bulgării de țărână cu puroiul ieșit din bubele din trupul tău! Iar dacă totuși ai suferit și aceasta, nu ți-ai văzut însă prietenii batjocorindu-te, ceea ce este cu mult mai cumplit decât toate nenorocirile din lume! (...) dacă noi ne supărăm pe cei care ne mângâie în nenorociri și ne îmbărbătează, ce nu suntem în stare să facem atunci cu cei care ne batjocoresc? Dar dacă ceea ce spune Psalmistul – *și am așteptat pe cel ce m-ar milui și nu era și pe cei ce m-ar mângâia și nu i-am aflat* (Ps., 68, 24) – este cumplit și de nesuferit, atunci cu cât mai cumplit nu este faptul de a avea parte de batjocoritori în loc de mângâietori? *Sunteți toți niște jalnici mângâietori* (Iov 16, 2). Dacă neîncetat am avea în mintea noastră aceste lucruri, dacă ne-am gândi la ele, nu ne-ar întrista nimic din cele de aici, gândindu-ne la acel atlet, la acel suflet mai tare decât diamantul, la acea judecată vârtoasă și tare ca oțelul. Ca și cum ar fi avut un trup de oțel sau de piatră, așa le răbda pe toate cu curaj și cu răbdare.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, pp. 160-161)

„Căci după cum cel bogat poate să încerce o mare pierdere în bani, tot așa și cel ce se îmbogățește în dogmele filozofiei creștinești, poate să îndure nu numai foamea și sărăcia, ci încă și alte nenorociri cu mult mai ușor decât acela.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 106)

„... el (Iov – n.n.) cunoștea firea lucrurilor omenești și gândea la nestatornicia lor. De aceea zicea el: *Frica de care m-am temut, mi-a venit mie, și de ce m-am speriat, aceea m-a întâmpinat* (Iov 3, 25). Așadar, el de-a pururea aștepta nenorocirea, și de aceea nu s-a tulburat, când ea a izbucnit. Pentru că el mai dinainte cumpănise în duhul său astfel de întâmplări rele și de aceea când ele au năvălit în faptă, el le-a suportat cu noblețe și cu statornicie, iar fiindcă aceste lupte el mai dinainte le-a socotit și le-a așteptat,

de aceea ele, când au sosit în faptă, n-au mai putut să-l zdruncine. Iară cum că, pe câtă vreme a posedat el norocirea, inima lui n-a fost stăpânită de ea, poți să te încredințezi de la el însuși, când zice: *Pus-am eu puterea mea în aur? Sau nădăjduit-am eu în pietrele cele scumpe?* (Iov 31, 24-25). Ce zici tu, omule? Nu te-ai bucurat de bogăția care îți curgea din toate părțile? Negreșit nu, răspunde el. Și pentru ce? Pentru că cunoșteam deșertăciunea și nestatornicia ei, știam că stăpânirea ei nu este trainică. De aceea el nu se bucura de bunurile pământești peste cuviință, iar la pierderea lor n-a fost cu totul zdrobit, căci el cunoștea firea și însușirea lor.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 70-71)

„Vei întreba: *Ce răsplată voi avea eu pentru ce am pierdut, dacă hoțul mi-a luat banii fără voia și fără știrea mea?* Amintește-ți că și Iov a pierdut totul fără voia și fără știrea sa, dar a primit răsplată. De ce? Pentru a înfruntat răul după voia lui Dumnezeu. Așa să înfrunți și tu orice nenorocire și nu vei avea răsplată mai mică.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 271)

„Nu există nici o nenorocire care să nu primească mângâiere din pilda lui Iov. Dacă omul acesta sfânt nu a îndrăznit să ridice cuvânt împotriva lui Dumnezeu când l-au lovit toate nenorocirile acestei lumi, cum vom îndrăzni noi, pe care ne lovește doar câte una? Dacă nu a scăpat de necazuri cel nevinovat, cum vom scăpa noi, care suntem vinovați? Dacă cel nevinovat l-a binecuvântat pe Dumnezeu pentru chinurile sale, cum să nu-L bine cuvântăm noi, care cu toate că merităm mai multe rele pentru nebunia noastră, primim mai puține?

Să nu uităm, de altfel, că sfinții, proorocii, dreptii, apostolii, mucenicii, cuvioșii și mărturisitorii nu au dus o viață liniștită și fericită, plină de plăceri și desfătări, de cinstire și slavă omenească, ci de sărăcie și lipsuri, de tristețe și supărare, de batjocură și dispreț, de chinuri, terminată prin moarte amară. În toate epocile, oamenii lui Dumnezeu, care au vrut să țină poruncile Sale și să trăiască după voia Sa, au primit săgețile invidiei și răutății trimise de la diavol.

Și tu, dacă dorești să-I urmezi Domnului, trebuie să înțelegi că vei avea de înfruntat primejdii și prigoane și că vei gusta din amărăciuni. Iată ce ne spune înțeleptul Sirah: *Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită* (Înt. Sirah 2, 1). Tot la fel de limpede este și atenționarea Apostolului Pavel: *Toți care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniți* (2 Tim., 3, 12).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 273-274)

NENOROCIRILE (bunul creștin îndură cu mult curaj nenorocirile, susținut de ajutorul lui Dumnezeu și nădejdea bunurilor viitoare)

„Arătând același zel pe care l-am arătat întotdeauna, să lepădăm toate suferințele noastre timpurilor nu micșorează întru nimic silința noastră de a cugeta la cele dumnezeiești, El se va grăbi de a ne primi sub a Sa ocrotire și va face să vină după furtună liniște. Prin aceasta, creștinul să se deosebească de necredincioși, ca să îndure cu curaj nenorocirea și, susținut de nădejdea bunurilor viitoare, să se pună mai presus de toate nenorocirile acestei vieți. Sprijinit pe această piatră neclintită, creștinul este neînvins de loviturile valurilor. Căci la orice înălțime s-ar ridica valurile ispitei, nu vor putea sosi până la picioarele aceluia care este așezat pe un loc ridicat la umbra tuturor năvălirilor lor.

Să nu ne lăsăm dar doborâți: noi nu ne îngrijim atât de mântuirea noastră cât Dumnezeu *despre statui*, omilia II-a, p. 37)

.....
„Pentru aceasta, mulțumiți lui Dumnezeu, fiindcă nici o nenorocire n-a învins înțelepciunea voastră, nici teama n-a slăbit curajul vostru, nici mâhnirea nu a atins vioiciunea voastră, nici mărimea pericolului n-a micșorat zelul vostru, nici teama de oameni n-a învins teama de Dumnezeu, nici nenorocirea timpului n-a stins căldura voastră; și nu numai că nu v-a doborât, dar v-a încurajat; departe de a vă fi slăbit, v-a întărit; departe de a se fi stins căldura voastră, ea s-a aprins mai mult.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 70)

NENOROCIRILE (să nu privim la nenorocirea prezentă ci la folosul ce-l aduce răbdarea ei)

.....
„Nenorocirea produce vigoare și face a privi înăuntrul său sufletul ocupat a privi mii de lucruri în afară. Așadar, să nu murmurăm dacă suntem în nenorocire ci, din contră, să mulțumim lui Dumnezeu, căci din nenorocire vom trage un mare folos. Agricultorul, după ce a răspândit semințele pe care le-a adunat cu atâta muncă, dorește să vină ploaia; acela care n-ar avea nici o idee despre agricultură s-ar mira și ar zice: ce face acest om? El împrăștie semințele pe care le-a cules! Și nu numai le împrăștie, dar le amestecă atât de bine cu pământul, că îi va fi cu neputință de a le aduna din nou; mai mult încă, el dorește ploaia, care va strica aceste semințe și le va schimba în

noroi; acesta se va tulbura văzând râurile ieșind din pământ și auzind zgomotul tunetului; agricultorul, din contră, se va bucura; el va tresări la vederea acestei furtuni, căci el nu privește prezentul, ci se gândește la viitor; puțin îl neliniștește zgomotul tunetului, el socotește snopii de grâu; sămânța se va strica, dar el va secera spice înverzite; ploaia nu e atât de rea și va aduce o aerisire plăcută la arie. De asemenea și noi, să nu ne gândim la nenorocirea prezentă, la aceste furtuni trecătoare, ci la foloasele ce vom avea din ele, la fructele ce ne vor produce. Să așteptăm snopii ce ele trebuie să-i facă. Căci, dacă suntem atenți, vom aduna în acest timp mult rod și vom putea să umplem mintea noastră de hrană. Dacă suntem atenți, nu numai că nu va rezulta pentru noi nici o pagubă din această nenorocire, ci vom trage din ea foloase fără număr. Dacă trăim în nesimțire, liniștea însuși ne va pierde. Fericirea și nenorocirea sunt deopotrivă de triste pentru omul nepăsător, dar ele folosesc amândouă aceluia care se îngrijește de sine. Și, după cum aurul păstrează strălucirea sa chiar în apă, aruncat în cuptor, el se arată mai strălucitor; pământul însă cufundat în apă se topește, iarba se veștejește; de cad în foc, pământul se întărește și iarba se arde. Tot astfel desigur este dreptul și păcătosul: dreptul chiar fără liniște păstrează strălucirea sa ca și aurul cufundat în apă; și dacă a căzut în ispită, se face mai strălucitor, ca și aurul pe care focul l-a curățit. Dar păcătosul se topește, se veștejește la sânul fericirii ca și noroiul și iarba aruncate în apă; încercarea îl distruge și-l pierde, după cum focul arde pământul și iarba.

Să nu ne lăsăm dar doborâți de nenorocirile de față, căci dacă ești păcătos, focul nenorocirii este atât ispita, cât ușurința acelor care o suferă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 71-72)

.....
„Aceasta ne-a poruncit Iisus Hristos, zicând: *Fiți dar înțelepți ca șerpii* (Mt., 10, 16). Căci, după cum acesta înfățișează tot corpul pentru a scăpa capul, de asemenea și tu, dacă trebuie să pierzi bogății, corpul, toate averile, viața chiar, pentru ca să păstrezi pietatea, nu te întrista. Dacă părăsești această lume ducând cu tine pietatea, Dumnezeu îți va răsplăti cu mai mare dragoste toate. El va reînvia corpul tău îmbrăcându-l în mărire și, în locul bogățiilor tale, vei primi bunuri pe care nici un cuvânt nu poate să le exprime. Iov nu ședea cu totul gol pe gunoi, suferind o viață mai crudă ca mii de muritori? Dar el păstra pietatea sa și tot ceea ce pierduse îi fu înapoiat cu îmbelșugare: sănătate, frumusețe, copii numeroși, averi, dar, ce e mai mult decât toate, coroana strălucitoare a răbdării. Căci, după cum se întâmplă cu arborii, dacă cineva le ia fructele și frunzele, dacă le taie toate ramurile fără a atinge însă rădăcina, arborele capătă din nou mai multă podoabă; tot astfel se petrece și cu noi dacă ne rămâne rădăcina pietății.

Când averile ne-ar fi luate, când corpul nostru ar fi dat stricăciunii, noi vom dobândi iarăși toate cu mai mare cinste.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 79-80)

NENOROCIRILE (în nenorociri să mulțumim lui Dumnezeu pentru că ne-a găsit vrednici de încercare)

„Pătrundeți-vă de aceste adevăruri mântuitoare și mulțumiți lui Dumnezeu, pentru că v-a dată dacă nu i-ar fi iubit cu duioșie, pentru că, prin nenorocire, i-a făcut mai mari și mai strălucitori. Nimic nu-i este atât de plăcut ca mulțumirea, nimic nu-i displace mai mult ca blasfemiile. Să nu fim înspăimântați de toate nenorocirile ce avem să suferim în cursul faptelor noastre spirituale. Căci după cum hoții nu atacă casele unde nu găsesc decât fân și paie, ci acelea de unde ar putea lua mult aur și argint, tot astfel și diavolul atacă mai ales pe acei care săvârșesc întreprinderi pioase. Unde este virtutea, acolo se strâng eforturile diavolului; unde este milostenie, acolo se arată ura. Dar noi avem o armă puternică în stare de a înlătura toate născocirile de acest fel, ca de toate acestea să mulțumim lui Dumnezeu.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 27-28)

NENOROCIRILE (adevărate nenorocire)

„Pentru creștini nu este decât o nenorocire: a păcătui față de Dumnezeu. Toate celelalte: pierderea averilor, surghiunul, amenințarea cu moartea, nu pot fi socotite nenorociri, iar ceea ce înfricoșează pe toți, plecarea din viața de aici dincolo, pentru un creștin este mai dorită decât viața.” (*Către același Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 386)

NEVOINȚELE (exagerat de aspre)

„După cum trupul istovit de post are nevoie de mică întărire, pentru ca așa, cu râvnă înnoită, să înceapă iarăși nevoințele postului, tot așa și sufletul are nevoie de odihnă și de întărire. Nu trebuie nici să-l istovim, dar nici să-l lăsăm slobod, ci să facem când una, când alta, ca așa să diriguim și starea sufletului și zburdările trupului. După cum dacă te supui fără întrerupere la osteneli, slăbești și cazi, tot așa dacă stai neconținut degeaba te trândăvești. Aceasta se întâmplă și cu sufletul și cu trupul. De asta totdeauna e bună măsura”. (*Omilii la Facere*, omilia XI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 128)

NEVOINȚELE (răsplata nevoițelor)

„Să nu căutăm aici dezmierdările, ca să le aflăm acolo. Să nu petrecem în desfătări aici, ca acolo să petrecem în adevărata desfătare, în adevărata dezmierdare, care nu naște nici un rău, ci din contră, are mii de bunuri.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 145)

„Văd ostenite trupurile voastre, dar treaz sufletul. Vă curg pe trup șiroaie de sudori, dar ele vă curăță conștiința. Dacă atleții își varsă chiar sângele pentru niște frunze de dafin, pe care astăzi le primesc, și care mâine se veștejesc, cu atât mai mult voi, cei care ați intrat în lupta pentru faptele bune nu trebuie să vă moleșiți, să dați înapoi în fața ostanelilor pentru virtute.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 534)

NOBLEȚEA

„Noblețea nu o dă strălucirea avuțiilor, nici prisosul bunurilor, ci blândețea și dragostea felului de a fi.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 148)

NOROCUL

„Multe obiceiuri și de ale ginților se păstrează de către ai noștri; ghiciri și preghiciri după zborul păsărilor, simboluri și semnele zilelor, darurile de la naștere, și acele hârtiuțe pline de toată impietatea, pe care la nașterea copiilor le compun imediat spre răul capului lor, învățându-i de la început de a suprima ostanelile și durerile spre câștigarea virtuții, și punându-i astfel sub tirania rătăcită a norocului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 22)

„Crede că este pedeapsă și Împărăția cerurilor, și nu vei mai crede că este noroc din naștere, pe de o parte răsturnând în noi bunul simț, iar pe de alta supunându-ne unei necesități și unei vieți silite.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 21)

NUMELE (punerea numelui pruncilor)

„Prin numele pe care-l dădeau copiilor lor, părinții de altădată îi învățau pe copiii lor să-și alipească sufletul de virtute; nu făceau ca părinții de acum care pun nume la întâmplare copiilor lor. *Să punem copilului numele bunicului sau al străbunicului*, spun aceștia de acum. Cei vechi nu făceau așa! Își dădeau toată silința când puneau nume copiilor; iar numele dat copiilor nu era numai un îndreptar spre virtute pentru cei ce îl purtau, ci era și învățatură de mare înțelepciune și pentru ceilalți și pentru generațiile viitoare (...) Deci nici noi să nu dăm nume întâmplătoare copiilor noștri, să nu le dăm numele bunicilor, ale străbunicilor sau ale celor care au strălucit în neamul nostru, ci numele sfinților bărbați care au strălucit în virtute, al celor care au avut multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Dar mai bine spus, nu trebuie să se bizuie numai pe numele acestora nici părinții, nici copiii, care primesc acest nume! Numele nu folosește la nimic dacă cel ce poartă numele este lipsit de virtute; nu trebuie să se laude cu numele ce-l poartă, nici cu înrudirea cu sfinții bărbați, nici cu altceva, ci cu îndrăznirea ce le-o dau propriile lor fapte. Dar mai bine spus, nici cu acestea să nu ne lăudăm, ci mai cu seamă atunci să ne smerim și să fim modești, când putem aduna mare bogăție de virtute”. (*Omilii la Facere*, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 249)

„Uită-te cât de mare era priceperea celor din vechime, dar mai bine spus, cât de mare e înțelepciunea lui Dumnezeu, Care a făcut ca femeile să nu pună la întâmplare nume copiilor lor, ci să le dea nume care să spună mai dinainte cele ce vor fi. Rar de vei găsi ca părinții să dea copiilor numele lor – dar poate că niciodată – ci tatăl, când avea să-i pună nume copilului, îi punea un nume străin și nou, ca prin el să vestească mai dinainte cele ce vor fi. Mama lui Iacov a făcut la fel. Tot așa a făcut și Lameh, când a pus nume fiului său. L-a numit Noe și a adăugat zicând: *Acesta ne va odihni* (Fac., 5, 29). Iar dacă ai ticlui exact fiecare nume, vei găsi că fiecare nume spune ceva, nu ca acum, când părinții pun la întâmplare nume copiilor. Pe vremea veche scopul părinților era ca numele dat copiilor să le amintească neconștient de ceva”. (*Omilii la Facere*, omilia LI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 178)

„Numele lui Adam, de pildă, ne învață nu o mică înțelepciune; de asemenea numele fiului lui Adam, numele femeii sale, și ale altora mulți. Toate numele acestea sunt amintiri ale multor fapte și trăsături minunate. Sunt amintiri și ale binefacerii lui Dumnezeu, în același timp amintiri și ale mulțumirii femeilor care, zămisliind în pântecele lor, își numeau ele însele

copiii ca din darul lui Dumnezeu căpătați.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXXI, p. 534*)

„Ați dat copiilor voștri numele lui, socotind că prin acest nume aduceți în casa voastră pe sfânt. Mamele au lăsat la o parte numele părinților, ale bunicilor și ale rudelor și au pus noilor născuți numele fericitului Meletie. Dragostea credinței a biruit dragostea firii. Și astfel, copiii erau iubiți de părinții lor nu numai din pricina dragostei firești, ci și din pricina dragostei față de numele acesta. Părinții socoteau chiar numele de Meletie podoabă a neamului, apărare casei, mântuire celor ce-l purtau, mângâiere dorului. Și după cum cei care stau în întuneric aprind multe lumânări când se aprinde o făclie, și fiecare duce lumină în casa lui, tot așa și cu numele acesta, a căzut în oraș ca o lumină; și fiecare, ca și cum și-ar fi aprins o lumânare, a dus în casa lui numele acestui fericit, atrăgând în casa sa, cu acest nume, comoară de mii și mii de bunătăți. Și numirea copiilor cu numele lui Meletie era învățare de credință. Fiind siliți părinții să rostească neconținut numele acesta și să aibă în suflet pe Sfântul acesta, aveau numele lui ca un liman de scăpare de toată patima și de tot gândul necurat.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 281*)

„Putem sădi râvna pentru virtute în copii chiar prin numele ce-l poartă. Nimeni să nu se grăbească să dea copiilor numele strămoșilor: al tatălui, al mamei, al bunicului, al străbunicului, ci să le dea lor numele dreptilor, al mucenicilor, al episcopilor, al Apostolilor. Să fie pentru copii și numele ce-l poartă imbold spre cele bune. Unul să se numească Petru, altul Ioan, iar altul, alt nume al unuia dintre sfinți.

Să nu-mi introduci obiceiuri păgânești! E mai mare rușinea și batjocura când într-o casă de creștini se practică obiceiuri păgâne, cum este obiceiul cu aprinsul lumânărilor, când toți așteaptă să vadă care lumânare se stinge și se topește mai întâi, și alte obiceiuri asemenea acestora, care aduc celor ce le practică nu puțină pagubă sufletească. Să nu vă închipuiți că asemenea obiceiuri sunt mici și fără nici o importanță.

Așadar, vă rog să dați copiilor voștri nume purtate de drepti. Poate că în vechime avea un sens obiceiul de a se da copiilor numele strămoșilor; era o mângâiere în fața morții: se părea că cel plecat trăiește prin cel care a primit numele lui. Acum acest sens nu mai are valoare. Vedem că cei drepti

n-au procedat așa când au pus nume copiilor lor. Căci Avraam a născut pe Isaac, iar Iacov, Moise n-au fost numiți cu numele strămoșilor lor și nu vom găsi nici un drept care să fie numit așa. Ce îndemn și exemplu de virtute cuprinde numele! Nu vom găsi altă pricină a schimbării numelui în Sfânta Scriptură decât că numele este un indiciu de virtute. Iată ce se spune în Sfânta Scriptură: *Tu te vei numi Chifa, care se talmăcește Petru* (In., 1, 42). Pentru ce? Pentru că ai mărturisit. Tu te vei numi Avraam (Fac., 17, 5). Pentru ce? Pentru că vei fi tatăl multor neamuri. Iacov a fost numit Israel (Fac., 32, 28) pentru că a văzut pe Dumnezeu. Întemeiați pe aceste exemple, să începem educația copiilor.

Să între, așadar, în casă numele sfinților prin numele ce se dau copiilor. Prin asta se educă nu numai copilul, ci și tatăl când vede că este tatăl lui Ioan, al lui Ilie sau al lui Iacov. Dacă vom da cu evlavie copiilor noștri nume în cinstea dreptilor ce au plecat dintre noi, vom avea mai multă înrudire cu dreptii decât cu strămoșii, și acest lucru ne va folosi mult atât nouă, cât și copiilor. Să nu socotești că lucrul este de puțină importanță pentru că este mic; dimpotrivă, este temeiul unui mare folos.” (*Despre creșterea copiilor*, 47-50, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 412-413)

„Să insuflăm de devreme copiilor emulația [*zelon*] virtuții plecând de la numele lor. Nimeni, așadar, să nu se grăbească să-și cheme copiii după numele strămoșilor, tatălui, mamei, bunicului și străbunicului, ci după numele dreptilor, martirilor, episcopilor și apostolilor. Și acest lucru să fie pentru ei un imbold spre râvnă: unul să se numească Petru, altul Ioan, altul cu vreun alt nume al unui sfânt.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 120)

„... vă rog și eu să vă numiți copiii după numele sfinților. Căci de la început pe drept cuvânt se făcea acest lucru și părinții își numeau copiii cu numele strămoșilor, fiindcă acest lucru era o mângâiere pentru moarte, ca să pară că acela plecat dintre ei trăia prin numele lui; dar acum nu mai e așa. Căci îi vedem pe drepti că nu așa au dat numele copiilor lor. Căci Avraam l-a născut pe Isaac; iar Iacob și Moise n-au fost numiți după strămoșii lor, și pe nimeni dintre cei drepti nu-l vom găsi că și-a primit numele astfel. Ce exemplu de virtute și îndemn e această denumire? Fiindcă nu vom găsi altă pricină a acestei schimbări de nume decât aducerea-aminte de virtute. *Căci tu, zice [Hristos], te vei chema Chifa, ce se tâlcuiește Petru* [Ioan 1, 14; cf. Matei 16, 17-18]. De ce? Fiindcă a mărturisit. *Și tu te vei chema Avraam*. De

ce? Fiindcă vei fi părinte al neamurilor [Facere 17, 4-5]. Și Israel. De ce? Fiindcă a văzut pe Dumnezeu. De aici, așadar, să începem și noi grija noastră față de copii și să-i punem în bună rânduială [rythmizomen].

Dar, cum spuneam, a văzut o scară care urca la cer și ajungea până pe pământ. Să intre, așadar, numele sfinților în casele voastre prin numele date de voi copiilor voștri, ca să pui în bună rânduială nu numai copilul, ci și pe tatăl, când acesta se va gândi că este tată al unui Ioan, al unui Ilie, al unui Iacob. Căci dacă e pus cu evlavie și cu cinstire față de cei plecați de aici și dacă ne vom lua rudenia dreptilor mai degrabă decât cea a strămoșilor, acest lucru ne va fi foarte de folos atât nouă, cât și copiilor. Să nu socotești că, dacă e mic, acest lucru și este mic, fiindcă este o chezășie a folosului.” (Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 120-121)

„Și lui Sit s-a născut fiu și i-a pus numele Enos; acesta a nădăjduit în chemarea numelui Domnului Dumnezeu (Fac., 4, 26). Ai văzut numire mai strălucitoare decât coroana și mai luminată decât porfira? Căci ce poate fi mai fericit decât unul ca acesta care se împodobește cu chemarea lui Dumnezeu, și pe ea o are în loc de nume? Vezi și cum cei vechi învățau pe copiii cei ce se nășteau, prin numele ce le puneau, să se silească și să se ție de fapta bună? Și nu făceau precum cei de acum, care pun numele precum se întâmplă. Căci ei zic: *Să se numească copilul cu numele moșului sau al strămoșului.* Și aceia puneau toată osârdia ca să numească pe cei ce se nășteau cu astfel de nume, care nu numai pe cei ce-l primeau îi îndemna la fapta bună, ci și pe urmașii lor, și tuturor neamurilor de pe urmă pricinuia învățatură la toată virtutea. Deci nici noi să nu punem nume la copii la întâmplare, nici să le dăruim numele moșilor, ale strămoșilor sau ale rudeniilor, ci a sfinților bărbați care au strălucit în fapta bună și care au avut multă îndrăzneală către Dumnezeu. Dar nici părinții, nici copiii care primesc aceste nume să nu nădăjduiască mântuirea numai de la nume, căci numele lipsit de fapta bună nu folosește la nimic, ci nădejdea mântuirii trebuie s-o aibă lucrarea faptelor bune. Și să nu se mândrească pentru nume, nici pentru rudenia cu sfinții bărbați, nici pentru altceva, ci numai pentru îndrăzneala faptelor lor bune. Dar nici pentru aceasta să nu cugete înalt, ci mai mult să se smerească și să se plece. Că făcând așa cu mai multă siguranță vom păstra bogăția cea strânsă și vom trage la noi dragostea lui Dumnezeu.” (Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 166-167)

OBICEIUL (puterea obiceiului)

„Și ca să afli cât de mare este puterea obiceiului, apoi iată că acea putere de multe ori a stăpânit până și poruncile lui Dumnezeu. Și ce spun eu de porunci, când a stăpânit chiar și binefacerile lui Dumnezeu? Iudeii, de pildă, având mana în pustie, nu se mulțameau și cereau usturoi; bucurându-se de slobozenie, ei își aduceau aminte de robie, și într-una râvneau și căutau Egiptul, pentru obișnuința și obiceiurile pe care le avuseseră acolo. Atât de tiranică este obișnuința la om!

De voiești apoi să afli și despre tirania obiceiului chiar la filosofi, iată bunăoară că se zice de Platon, care știa de altminteri prea bine că credința în zei era o amăgire, se spune, zic, că și el se învoia cu serbările zeilor și celelalte obiceiuri, fiindcă nu avea puterea de a se lupta cu obiceiul, mai ales că văzuse ce pătimise dascălul lui, Socrate. Căci și acesta, fiind bănuț numai că ar fi adus niște înnoiri, a fost atât de departe de a izbuti în ceea ce voia, încât și-a pierdut până și viața, cu toată dezvinovățirea lui. Dar câși oameni nu vedem și astăzi stăpâniți de prejudecăți și trăind în necinstire, cari deși n-au cu dânșii nimic bun și vrednic, totuși fiindcă sunt Elini, aduc înainte pe părinți, pe moșii și strămoșii lor? Tocmai pentru aceea unii dintre filosofi au numit obișnuința a doua fire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 74)

„N-auzi și proverbul popular că spune: *prin obișnuință voința ajunge o a doua natură?*” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 268)

„Cumplit lucru este obișnuința. Este cumplit lucru pentru că ea ajunge să conducă și să stăpânească sufletul, dar obișnuința este grozav lucru mai cu seamă atunci când are ca însoțitoare plăcerea. Obișnuința cealaltă, obișnuința în virtute, spre care noi alergăm și pe care ne silim să o dobândim, o căpătăm cu multă oboseală.” (*Apologia vieții monahale*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 260)

OBRĂZNICIA (definiția)

„... obrăznicie este aceea când cineva se înfurie și insultă fără motiv, sau căutând răzbunare, sau trufindu-se.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 103)

OCARA (gravitatea)

„... și mânia, și chiar simpla ocară poate azvârli pe un om în iad (Matei 5, 21-22).” (*Despre Feciorie*, 83, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 141)

„... dacă suferința și ocară poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă și sunt ocărăți, atunci urmează că acela care împiedică suferința și ocară lor nu face un serviciu celor ocărăți, ci celor care ocărăsc și care pricinuesc suferința. Celor ocărăți și celor ce suferă le pricinuesc pagubă, căci le curmă prilejul de a fi răsplătiți și le răpesc ocazia de a se bucura și a sălta de veselie.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 193)

OCARA (urmările ocărilor aduse cuiva)

„Da, nimic nu pișcă așa sufletul ca ocară! Nimic nu moaie așa sufletul și mintea ca batjocura și insulta! Adesea mulți oameni au căzut din pricina insultelor.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 302)

OCARA (răbdarea ocărilor și defăimărilor pentru Dumnezeu)

„Hristos hotărăște mare răsplată nu numai pentru prigoanele pe care le vor suferi, ci și pentru cuvintele rele. De aceea n-a spus: *Când vă vor prigoni și când vă vor omorî*, ci: *Când vă vor ocări și vor zice tot cuvântul rău*. Că mai cu seamă ocările și vorbitul de rău îndurează mai cumplit decât înseși faptele. Multe sunt în adevăr cele care ușurează durerea în prigoane, de pildă: încurajările tuturor, aplauzele, cununile, laudele multora dar când ești ocărat și vorbit de rău ți se ia și această mângâiere. Că ocară și vorbitul de rău nu par în ochii lumii mare lucru; și tocmai de aceea mușcă mai adânc decât prigoana inima celui ocărat și vorbit de rău. Mulți și-au pus lațul de gât pentru că n-au putut suferi defăimarea și ocară. Pentru ce să te mai miri de ceilalți? Pe Iuda vânzătorul, nerușinatul, spurcatul, pe omul care nu se mai

rușina de nimic, vorbele rele l-au împins la spânzurătoare. O altă pildă: Iov, omul de oțel omul mai tare decât piatra, când și-a pierdut averile, când au venit peste el nenorociri cumplite, când a ajuns dintr-o dată fără de copii, când și-a văzut trupul izvor de viermi și pe femeia sa împotriva lui, le-a îndurat pe toate cu ușurință; dar când a văzut că prietenii săi îl ocărăsc, îl atacă, că au o părere proastă despre el, că spun că suferă aceste nenorociri pentru păcatele lui și că-i pedepsit pentru răutatea lui, atunci curajosul și marele bărbat s-a tulburat și i s-a răvășit sufletul”. (*Omilia la Matei, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 183*)

„Pentru ca nu cumva ucenicii din pricina cuvintelor: *Când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră* să se teamă a porni la propovăduire, Hristos le spune: Dacă nu sunteți destul de tari ca să înfrunțați ocările, prigonirile și cuvintele rele, în zadar ați fost aleși! Nu trebuie să vă temeți când sunteți vorbiți de rău, ci când sunteți fățarnici. Atunci vă veți strica și veți fi călcați în picioare! Dar dacă rămâneți la gust cum e sarea, și sunteți vorbiți de rău, bucurați-vă! Așa e lucrarea sării: să muște și să pricinuiască dureri celor răi. Este deci neapărată trebuință să fiți vorbiți de rău; asta însă, nu vă vatămă cu nimic, ci dă mărturie de tăria voastră; dar dacă vă temeți de ocări atunci ați trădat și tăria ce trebuie s-o aibă niște apostoli și veți suferi și neazuri cu mult mai mari; că veți fi și vorbiți de rău și veți fi și disprețuiți de oameni.

Acest înțeles au cuvintele: (sarea – n.n.) *Călcată de oameni*”. (*Omilia la Matei, omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 185-186*)

„Domnul îi mângâie mult pe ucenici, spunându-le: *Chiar dacă veți suferi fiind huliti, totuși vor fi mulți care, datorită vouă vor slăvi pe Dumnezeu. Veți fi răsplătiți și pentru una și pentru alta; și pentru că, datorită vouă, Dumnezeu este slăvit, și pentru că, ați fost defăimați pentru Dumnezeu.*

Dar ca să nu căutam cu orice preț să fim vorbiți de rău, știind că defăimarea aduce răsplată, Domnul ne spune că nu răsplătește orice defăimare, ci numai aceea care îndeplinește două condiții: prima să fii hulit pe nedrept, a doua să fii hulit pentru Dumnezeu. (...) Hristos dă bune nădejdi ucenicilor Săi spunându-le: *Defăimarea celor răi nu are atâta putere încât să întunece mintea celorlalți ca să nu mai vadă lumina care este în voi. Numai atunci veți fi călcați în picioare de oameni când vă veți strica, nu când veți fi defăimați, deși faceți fapte bune. Atunci mulți vă vor admira, nu numai pe voi, ci, din pricina voastră, și pe Tatăl vostru*”. (*Omilia la Matei, omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 188*)

„*Fericiți veți fi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți* (Matei 5, 11-12).

Hristos spune: *Veți fi fericiți dacă oamenii vă vor numi șarlatani, înșelători sau altfel.*

Dar ca să nu socotești că este fericit orice om ocărat, Hristos pune două condiții fericirii: una, să fie ocărat pentru Hristos, a doua, să fie ocărat pe nedrept. Dacă ocara nu îndeplinește aceste condiții, cel ocărat nu numai că nu este fericit, ci și ticălos.” (*Omilia la Matei, omilia XV, IV-V, în col. PSB, vol. 23, pp. 180-181*)

„Că ocările pentru Hristos ne dau nouă adaos de cinste.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 366*)

OCARA (răbdarea ocărilor)

„Sunt victorii care vatămă și sunt înfrângeri care folosesc. De pildă cei ce se mânie; se pare că biruie cel ce ocărăște mai mult; dar nu; el este cel biruit de această patimă cumplită, el este cel vătămat. Și dimpotrivă, cel ce suferă cu curaj ocările, acela biruie, acela învinge. Celălalt n-a fost în stare să-și stingă boala lui; acesta a curmat-o și pe a celuilalt; celălalt a fost biruit de propria lui patimă; acesta a biruit și patima aceluia; nu numai că nu s-a ars, dar chiar a stins și flacăra celuilalt, care se urca la înălțime”. (*Omilia la Matei, omilia LXXXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 953*)

„Oameni blestemați și spurcați au palmuit capul acela dumnezeiesc, L-au batjocorit cu cunună cu spini, L-au lovit cu trestie. Mai putem avea noi, oare, vreun temei să ne pornim împotriva celor ce ne ocărăsc după ce Hristos a suferit atâtea ocări?”. (*Omilia la Matei, omilia LXXXVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 973*)

„ - Dar cum e cu putință să nu faci nici o mișcare de împotrivire când ești ocărat? aș putea fi întrebat.

- Te-a ocărat? Fă-ți semnul crucii pe piept! Amintește-ți de toate cele petrecute în timpul patimilor Domnului și toată durerea ți se stinge. Nu te gândi numai că te-a ocărat, ci gândește-te și la binele ce ți l-a făcut cel ce te-a ocărat; și îndată te vei liniști. Dar, mai bine spus, gândește-te la frica de Dumnezeu și îndată vei fi măsurat și blând.

(...) Gândește-te că acela care te ocărăște e un ieșit din minți, un nebun; și gândind așa, n-ai să te superi când te ocărăște; că și îndrăciții ne lovesc, dar nu le răspundem cu lovituri, ci ne este milă de ei. Fă și tu așa! Ai milă de cel ce te ocărăște! Este stăpânit de o fiară cumplită, de mânie, de un demon grozav, de furie. Eliberează-l, că-i stăpânit de un demon cumplit și în scurtă vreme se pierde. Așa e boala aceasta; nici n-are nevoie de multă vreme ca să piardă pe cel stăpânit de ea”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 978)

„Spune-mi, dacă cineva ar socoti că soarele e întunecos, pe cine a făcut de ocară: pe soare sau pe el? Negreșit pe el, pentru că toată lumea l-ar socoti sau orb sau nebun. Tot așa se fac de ocară pe ei înșiși și cei care socotesc pe cei răi buni și pe cei buni răi”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„Să nu ținem seamă de părerile oamenilor, nici când ne ocărăsc, nici când ne laudă. Să urmărim un singur lucru; nu ne știm cu nici un păcat pe cuget și nici să ne facem de ocară pe noi înșine. Făcând așa, ne vom bucura și în veacul de acum și în cel ce va să fie de multă slavă ...” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 980)

„Dar, veți zice voi, eu nu pot să sufăr injuriile pe care mi le spune dușmanul meu. Pentru ce vă rog? Dacă ce spune despre voi este adevărat, trebuie ca în prezența lui să arătați semne de remușcare și lui să-i fiți dator. Dar dacă ceea ce zice este fals, disprețuiți această vorbire. Spune că ești sărac? Râde de el; că ești din naștere smerită sau că ți-ai pierdut mintea? Geme pentru el. *Cel ce-i zice fratelui său nebunule, este vrednic de gheenă* (Mt., 5, 22). Dacă vă batjocorește, gândiți-vă la chinul care îl așteaptă și nu numai că vă veți reține de la mânie, ci veți vărsa și lacrimi. Nimeni nu se mânie împotriva unui om care are febră sau că o boală îl împinge să se mânie; dimpotrivă, are milă, se plânge asupra lui. Dar dacă vreți să vă răzbunați, păstrați tăcerea; aceea îl va amorți foarte mult pe dușmanul vostru, mai mult decât tot ce ați putea să-i spuneți. Dacă, dimpotrivă veți respinge injuria prin injurie veți aprinde focul. Dar veți zice încă, dacă nu răspundem, ne va învinui de slăbiciune. Nu, nu vă va învinui de slăbiciune, ci va admira înțelepciunea voastră, filosofia voastră. Căci dacă injuria care vi se zice aprinde mânia voastră, veți da ocazie să se creadă că ceea ce se spune este adevărat. Pentru ce, vă rog, bogatul auzind că este numit sărac, se râde? Nu pentru că știe bine că nu este sărac? Noi dacă râdem când suntem învinuiți vom da dovadă foarte mare că nu suntem vinovați. Dar mai mult, până când

ne vom teme de învinuirile oamenilor? Până când îl vom disprețui pe Învățătorul nostru comun și vom fi legați de trup? *Câtă vreme este între voi pizmă și ceartă și dezbinări, nu sunteți oare trupești?* (I Cor., 3, 3).” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVIII, 3, p. 236)

„Atunci când vă necinstește cineva, amintiți-vă de Domnul vostru, pe care evreii Îl cinsteau cu răsuri, jucându-se cu El; că ei Îl necinsteau prin faptele lor și prin cuvintele lor și pentru care ei își făceau mii de răsuri și-și băteau joc, atunci chiar când El nu le făcea la fel, nici dădea rău pentru rău, ci dându-le dimpotrivă mărturii despre blândețea Sa și mila Sa.

Să-L imităm deci pe acest dumnezeiesc Mântuitor.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIII, 5, pp. 439-440)

„În iertarea păcatelor este o slavă mare. Ce slavă? Cea mai înaltă la care putem noi aspira, aceea de a ne îmbrăca cu asemănarea lui Dumnezeu. Când este atacat Dumnezeu în măreția sfințeniei Sale, când El primește injuria necredinței, care-L neagă sau Îl hulește, natura Lui este ea afectată? Neschimbabilitatea Sa, seninătatea Sa infinită este ea tulburată? Soarele divin este el întunecat prin trecerea norilor sau prin tulburarea furtunii? Nicidecum. Așa va fi cu noi dacă știm să ne facem nesimțiți în fața injuriilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 579)

OCARA (răbdarea ei - folosul)

„Iar pe cei trei ocările și disprețul îi fac și mai cu luare-aminte. Deci, dacă suntem cu luare-aminte asupra noastră, cei ce ne ocărăsc ne sunt pricină de filozofie; ceilalți, cei ce ne laudă și ne cinstesc, dimpotrivă ne fac să ne mândrim, ne umplu de îngâmfare, de slavă deșartă și de moliciune, ne slăbănogesc sufletul. Dovadă sunt părinții că îi țin de rău pe copiii lor mai mult decât îi laudă, ca să nu ajungă niște răi din pricina laudelor; tot așa și dascălii se slujesc de același leac. Deci, dacă trebuie să întoarcem cuiva spatele, apoi să-l întoarcem mai degrabă celor ce ne lingușesc decât celor ce ne ocărăsc. Celor ce nu iau aminte la ei înșiși le aduce mai mare vătămare lingușeala decât ocară și e mai greu de stăpânit mândria pricinuită de lingușeală decât durerea pricinuită de ocară. Plata, apoi, e cu mult mai mare, iar admirația tot pe atât de mare. Într-adevăr, mai minunat lucru este să vezi un om ocărât, care nu face nici o mișcare de împotrivire, decât unul care nu lasă să fie doborât de lovituri și de izbituri”. (Omilia la *Matei*, omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 978)

„Nebunii spun multe cuvinte de ocară, multe cuvinte urâte celor pe care-i întâlnesc, dar cei ce le aud nu se socotesc ocărâți. Nici tu nu socoti o rușine și o ocară când îi auzi pe nesocotiții aceia, ca nu cumva, supărând pe Dumnezeu, să ajungi însuși vrednic de ocară.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 162)

„Și să nu zicem: *cutare m-a zădărnit, sau cutare m-a provocat să-i zic cuvinte de ocară*. Nu ei, ci noi suntem pricinuitoarii vrajbelor. Căci dacă vom voi să răbdăm, nici dracul nu ne va putea porni spre mânie.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 130)

„Ai auzit numai rele și unii te-au umplut de mii de ocări? Adu-ți aminte de vorba care zice: *Vai vouă când vă vor vorbi toți oamenii de bine (Lc., 6, 26) și Bucurați-vă și sălțați când vor scoate un nume rău împotriva voastră (Mt., 5, 11)*.” (*Scrisori din exil. Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 241)

OMUL (definiția)

„Ce este omul, vom vedea. Cei din afară zic că omul este o ființă logică (cuvântătoare), muritor, primitor de știință și de înțelepciune, dar noi nu vom rămâne numai la această definiție, ci vom întinde definiția mai departe, aducând mărturii din Sfânta Scriptură. Așadar, unde anume a dat definiția omului? Ascultă ce spune ea: *Era, zice, om. Cum? Fără prihană și drept, se temea de Dumnezeu și se ferea de ce este rău.* (Iov 1, 1). Acesta este omul. Și iarăși în altă parte zice: *Omul drept umblă pe calea lui fără prihană* (Pilde 20, 7). Pe cei ce nu sunt în acest chip, chiar de ar avea înțelepciune, chiar de ar fi primitori de știință cât de multă, totuși Sfânta Scriptură nu obișnuiește a-i numi oameni, ci câini, și cai, și vipere, și șerpi, și vulpi, și lupi, și, în fine, ceea ce este mai de disprețuit dintre fiare. Deci, dacă acesta este om, apoi cel ce petrece în dezmierdări nu este om.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XIII-a*, p. 141)

„Și printre noi este obiceiul de a vorbi despre om, și a grăi atât înalte cât și de cele josnice, căci când de pildă zicem: omul nu este nimic, omul este pământ, omul este cenușă, noi de la cele mai de jos numim totul. Iar când zicem: omul este nemuritor, omul este ființa cuvântătoare și că este înrudire cu cei de sus, atunci de la cele mai înalte și mai bune plecând noi numim totul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 53)

„Omul este biserica lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

„Ființa noastră însăși, atât de minunată în elementul dublu din care se compune, ce este ea decît un țesut de daruri de la Dumnezeu?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 173)

„Nu-i om cel care are trup și glas de om, ci acela cu suflet de om, cel cu simțăminte omenești.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 7)

„După cum nu-i putem numi oameni pe cei care fug de hrana omenească și pasc cu dobitoacele iarbă și ciulini, tot așa nu putem numi om pe cel care urăște hrana cea adevărată și potrivită sufletului omenesc, hrana cuvintelor dumnezeiești; nu putem numi om pe cel ce stă în adunări și reuniuni lumești pline de rușine și paște cuvinte nelegiuite. După mine, om nu-i numai acela care se hrănește cu pâine, ci acela care, înainte de pâine, se hrănește cu cuvintele cele dumnezeiești și duhovnicești. Că aceasta face pe om o spune Hristos. Ascultă: *Nu numai cu pâine va trăi omul ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu.*” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 9-10)

OMUL (- ființă bipolară, alcătuită din trup și suflet)

„Că trupul și sufletul alcătuiesc omul!”. (*Omilii la Matei*, omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 680)

„Omul este o ființă alcătuită din două componente: una duhovnicească (sufletul) și una materială (trupul). De aceea, omul se înrudește și cu cerul și cu pământul. Prin suflet, comunicăm cu puterile

cerești, în vreme ce prin simțurile trupului venim în contact cu cele pământești. În felul acesta se realizează legătura desăvârșită între cele două zidiri.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

„Din această pricină ne-a făcut Dumnezeu din două firi. Că dacă te vei înălța cândva spre mândrie, să te smerească prostimea trupului, iar dacă vei lua în minte ceva nevrednic și străin de cinstea ce ți s-a dat de Dumnezeu, să te înalțe neamul cel bun al sufletului, spre râvna puterilor celor cerești.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 92)

„Noi nu suntem nici suflet unic, nici trup unic, suntem un compus indisolubil din unul și din altul. Dacă Dumnezeu ne-a deschis mareașta asigurare a unei veșnicii, El n-a putut exclude ceea ce face parte esențială din ființa noastră, adică trupul. Noi nu putem fi în cealaltă viață decât cum ne face Dumnezeu să trăim în aceasta: trup și suflet împreună.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 144)

OMUL (- părticică dumnezeiască)

„Din două părți noi suntem ai lui: și prin zidire, și prin credință. Pentru aceea și zice David: *Și statul meu de la tine este* (Ps. 38, 11), iar Pavel: *Că întru dânsul și viem, și ne mișcăm, și suntem* (Fap. 17, 28), precum și atunci când vorbește despre credință, zice: *Nu sunteți ai voștri, căci v-ați cumpărat cu preț* (1 Cor. 6, 19-20).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, p. 102)

OMUL (- coroana și regele creației)

„Pentru tine a răsărit soarele și luna a luminat noaptea și a strălucit mulțimea cea felurită a stelelor. Pentru tine au suflat vânturile și au curs râurile. Pentru tine au răsărit semințele și pomii au făcut rod. Ziua și noaptea călătorind și-au păzit rânduiala lor cea firească. Toate acestea s-au făcut pentru tine.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 110)

OMUL (valoarea omului)

„Din toate cele văzute nimic nu este egal înaintea lui Dumnezeu cu această creatură numită om. Fiindcă și cerul, și pământul, și marea, pentru el le-a făcut; și mai mult se veseleşte El locuind în om decât în cer.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 285)

„Căci cu adevărat mare și minunat și plin de uimire este acest fapt, ca trupul cel luat de noi să șadă sus de-a dreapta lui Dumnezeu, și să fie închinat de îngeri, de arhangheli, de Serafimi și de Heruvimi. Aceasta de multe ori având-o eu în minte, rămân uimit și mari lucruri îmi închipuiesc de neamul omenesc, căci mari și strălucite văd începutul și osârdia lui Dumnezeu pentru natura noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, p. 100)

„Omul este mai de preț decât întreaga lume; căci pentru om s-a făcut și cerul și pământul, și marea și soarele și stelele”. (*Către iudei*, cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 361)

„Iar fiecare dintre voi, care-mi ascultați predica, este în ochii mei tot așa de scump ca și orașul.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 534)

„Cumplita pagubă s-a abătut asupra-mi! N-am pierdut mulțimea de talanți de aur! N-am pierdut un mare număr de pietre prețioase! Nu! Am pierdut pe prietenul nostru, mai de preț ca toate aceste bogății, în timp ce călătorea cu noi pe marea aceasta întinsă și largă a vieții. A alunecat, nu știu cum, și a căzut în adâncul pierzării.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 325)

„Nu disprețuiesc pe om; chiar de va fi fiind unul, este om, ființa cea mai iubită a lui Dumnezeu.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 127)

„... pentru el s-a întins cerul, luminează soarele, aleargă luna, a fost răspândit aerul, izvorăsc izvoarele, a fost întinsă marea, au fost trimiși proorocii, s-a dat legea. Dar pentru ce-i nevoie să le spun pe toate? Pentru el S-a făcut om Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu! Stăpânul meu a fost junghiat și și-a vărsat Sângele Lui pentru om, și eu să-l disprețuiesc? Ce iertare aş mai avea?” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 128)

„Să nu zici că numai unul este cel ce s-a rătăcit. Ci gândește-te că și el este un suflet pentru care s-au făcut toate cele ce se văd; pentru care s-au dat legile și pedepsele și s-au făcut minunile cele nenumărate și lucrările lui Dumnezeu cele de multe feluri; pentru care n-a cruțat nici pe Unul-Născut Fiul Său. Gândește-te cât preț s-a dat numai pentru unul și nu defăima mântuirea lui.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 114)

„Căci această minunată și preaarmonioasă creație n-a făcut-o pentru nimeni altul decât pentru tine; pentru tine a făcut-o așa de frumoasă, așa de mare, felurită, bogată, suficientă, utilă și un câștig în toate privințele în stare atât de hrănire a trupului, cât și de a întreține iubirea de înțelepciune a sufletului și de a fi o cale spre cunoașterea lui Dumnezeu.

Fiindcă îngerii nu aveau nevoie de ea; și cum ar fi avut nevoie ei care erau înainte de a fi făcută ea? Că erau mult mai bătrâni decât ea, ascultă ce spune Dumnezeu vorbind cu Iov: *Când am făcut stelele, lăudatu-M-au toți îngerii Mei și Mi-au cântat imne cu glas mare* (Iov, 38, 7), uimiți fiind de mulțimea, frumusețea, poziția, utilitatea, strălucirea, claritatea, armonia și toate celelalte pe care aceea le vedeau mai exact decât noi.

Dar el n-a înfrumusețat cerul numai cu stele, ci l-a împodobit cu soare și lună, oferindu-ți în orice timp multă plăcere și mult folos. Căci ce e mai frumos decât cerul fie când e luminat de razele soarelui, fie când scânteiază pământul cu mulțimea nesfârșită a stelelor ca prin privirile unor ochi și dă astfel marinarilor și călătorilor niște călăuze care-i iau și duc ca de mână?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 2-4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 279)

„Și toate acestea sunt pentru tine, omule! Pentru tine sunt și meșteșugurile, îndeletnicirile, orașele și satele, pentru tine e somnul, pentru tine e moartea și viața, pentru tine e creșterea, atât de multe lucruri ale naturii și această lume de acum, și tot pentru tine una mai bună mai apoi.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 33, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 285)

„Omul, ființa cea mai de preț a lui Dumnezeu, pentru care Tatăl nu a cruțat nici chiar pe Fiul Său (Ioan 3, 16; Rom., 8, 32).” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 336*)

„Să nu-mi spui mie că e un rob fugar cutare, un tâlhar, un hoț, plin de mii și mii de păcate, sau că este sărac, un om de lepădat, de rând și de nimica. Ci gândește-te și pentru el a murit Hristos, și ți-e de ajuns temeiul acesta ca să-i porți de grijă. Gândește-te ce valoare trebuie să aibă acela pe care Hristos l-a prețuit atât, încât nici sângele Său nu și l-a cruțat! După părerea mea, dacă un rege ar prefera să se jertfească pentru cineva, apoi n-am mai căuta altă dovadă pentru valoarea omului aceluia. Moartea regelui e dovadă îndestulătoare pentru dragostea ce-i poartă. Acum, însă, nu un om, nici un înger, nici un arhanghel, ci Însuși Stăpânul Cerurilor, Însuși Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu a luat trup și S-a jertfit pentru noi. Nu vom face oare totul, nu vom iscodi totul, ca să se bucure de toată grija noastră omul, cel care a fost atât de mult cinstit de Dumnezeu? Ce iertare vom avea? Ce cuvânt de apărare? Asta a vrut să arate și Pavel prin cuvintele: *Nu pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos* (Rom., 14, 15). Vrând Pavel să-i miște, să-i facă râvnitori și să-i înduplece să se îngrijească de semenii pe cei ce îi disprețuiesc pe frați și-i trec cu vederea ca pe niște neputincioși, a pus moartea Stăpânului în locul oricărei dovezi.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 5, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 336-337*)

OMUL (vocația omului)

„Până când ne vom ține strânși de pământ, și întocmai ca viermii ne vom tăvăli în mocirlă? Dumnezeu ne-a dat trupul făcut din pământ, ca să-l ridicăm la cer, iar nu ca printr-însul să tragem sufletul la pământ. Pământesc este trupul meu, dar dacă vreau, va deveni ceresc. Și de aici privește de câtă cinste ne-a învrednicit pe noi dacă ne-a acordat o astfel de favoare. *Eu am făcut, zice, pământ și cer; îți dau însă și ție dreptul de a crea: fă pământul cer, că poți.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XV-a, p. 175*)

„Eu ți-am făcut, zice (Dumnezeu – n.n.), trup frumos; fă și tu sufletul frumos.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

OMUL (măreția lui între creaturi)

„Nu pentru că altcineva a adus pe toate acestea pe lume, ci numai pentru om, pe care avea să-l pună, nu după multă vreme, împărat și domn peste toate cele create de El”. (*Omilii la Facere*, omilia VI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 84)

„Gândește-te, deci, cât de mare este puterea acelei suflări a lui Dumnezeu și cât de mare este înțelepciunea sufletului fără de trup, pe care i-a dăruit-o Stăpânul când a alcătuit din două substanțe o ființă ca aceasta, omul, și minunată și cugetătoare, și când a unit substanța netrupească a sufletului, meșter prea bun, cu trupul ca de un organ. Așadar, când te gândești la înțelepciunea atât de mare a acestei ființe, să rămâi uimit de puterea Creatorului! Dacă frumusețea cea văzută a cerului te face, pe tine spectator cu judecată sănătoasă, să înalți slavă Creatorului, apoi cu mult mai mult această ființă cugetătoare, omul, te va face să lauzi neconținut pe Creator și să înalți, după putere, slavă Stăpânului, când te gândești la propria-ți făptură, la covârșitoarea cinste dată ție de Creator, la mărețele daruri și la nespusele Lui binefaceri!” (*Omilii la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Dumnezeu a făcut totul și a scos la iveală pe toate, ca această ființă cugetătoare, creată de El, să aibă toată cinstea, să ducă o viață întru totul asemănătoare îngerilor și să aibă chiar în trup nepătimirea acelora”. (*Omilii la Facere*, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 188)

„Mai înainte de viață îi dă cinstea, mai înainte de facere - cununa, și mai înainte de a lua ființă omul, îl suie pe scaunul împărătesc. Oamenii îi cinstesc pe supușii lor când ajung aceștia la adânci bătrâneți, după multe osteneli în timp de pace și nenumărate primejdii în vreme de război - iar Dumnezeu nu a făcut așa, ci l-a adus la această cinste îndată ce a luat el ființă, arătând că ceea ce s-a făcut nu este plată pentru isprăvi, ci Har Dumnezeiesc, iar nu datorie.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 44)

„Hristos chiar a devenit Capul nostru, ceea ce este nu mult mai însemnat. Dacă îngerii se sfîesc de Dânsul, și arhanghelii și toate puterile

cerești, noi însă, fiind și corpul lui, nici pentru aceasta și nici pentru aceea să nu ne sfiim? Și care ni va fi oare speranța de mântuire? Înțelege dar, ce fel este tronul împăărătesc, pricepe apoi și cinstea nemărginită de care te bucuri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 29)

„Corpul său, al omului, e cu mult mai mic decât al multora, ceea ce nimic nu învederează, decât că ni s-a înlesnit puțința de a călători cu iuțime către o altă viață.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

„Omul este cea mai cinstită făptură dintre toate celelalte; pentru că toate acestea s-au făcut pentru dânsul, și nu el a fost făcut pentru dânsule.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 185)

„Sunt împrejurări în care animalele nu pot avea nimic în comun cu noi; care sunt acestea? Evlavia și viața trăită în virtute. Printre oamenii care au dobândit aceste virtuți nu vei găsi curvari, nici desfrânați, nici ucigași; însă noi ne-am depărtat de ele. Cum adică? Pe Dumnezeu Îl știm, purtarea Lui de grijă o cunoaștem și cugetăm la nemurirea sufletului. Aici necuvântătoarele rămân în urmă și nu te vor putea contrazice. Cugetăm? Nimic de acest fel la animale. Însă în multe privințe, deși le suntem inferiori, le stăpânim totuși. Aici ni se descoperă un mare adevăr: că nu tu ești cauza acestor lucruri, ci Dumnezeu, cel care ți-a dăruit rațiunea. Punem curse și lațuri pentru a le prinde și le stăpâni.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 147)

„Împărăția cerurilor ne-a fost făgăduită și la fel petrecerea împreună cu Hristos; omul biciuit de-ar fi poate să nu cadă; omul disprețuiește moartea, nu se teme de ea, nu se înfricoșează și nu pofteste mai mult decât are.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 147)

„Nici un animal nu poate să subjuge pe altul pentru folosința sa, omul, însă, le atacă pe toate, și prin felurite meșteșuguri, hărăzite lui de Dumnezeu, întrebuințează pe fiecare dobitoc la folosința sa cea mai potrivită. Dacă piciorul omului ar fi fost așa de puternic ca al calului, ar fi fost nefolositor la alte întrebuințări, precum la locurile grele de umblat, la suitul pe vârful munților și în arbori, căci copita e netrebnică la astfel de mersuri. Așa că, deși picioarele omului sunt mai gingașe, sunt potrivite pentru mai multe feluri de nevoi; ele nu-s împiedecate nici de slăbiciunea lor, căci se slujesc de puterea calului, și întrec totodată chiar pe ale calului prin felurimea

întrebuințării lor. Și iarăși vulturul (de pildă) are pană ușoară, dar eu am judecată și meșteșug, cu ajutorul cărui pot să dobor și să pun stăpânire pe toate animalele zburătoare. Iar dacă vrei să vezi și aripa mea, am una și mai ușoară decât a aceluia, care zboară, nu până la zece sau douăzeci de stadii, sau până la cer, ci și peste cerul cerului, acolo unde Hristos șade la dreapta Tatălui. Apoi dobitoacele își au armele lor în trup, precum: boul, coarnele; mistrețul, colții; leul, ghearele. Dar mie Dumnezeu nu mi-a pus armele în firea trupului, ci afară din trup, ca un semn că omul e o ființă blajină și că nu am mereu prilej să mă folosesc de ele; de aceea, adeseori le lapăd, alteleori mă slujesc de ele. Așadar, ca să fiu slobod și scutit, și ca să nu fiu nevoit a purta necurmat aceste arme, le-a făcut să fie despărțite de firea mea.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 16-17)

„După ce a umplut lumea cu nenumărate bunătăți, a pus pe om, această făptură firavă și neînsemnată, stăpân peste toate lucrurile din lume și a hotărât să fie pe pământ ceea ce este El în ceruri.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 117)

„Pentru ce-a făcut Dumnezeu ca ochii tuturor animalelor să caute în jos, iar ție ți i-a pus sus, în cap, ca într-o acropolă? Nu oare pentru că animalele nu țințesc cerul și pentru că ție dintru început lege ți s-a pus de Dumnezeu și de natură, ca să privești mai ales la cele de sus? De ce-a făcut Dumnezeu drept trupul tău, iar cel al animalelor aplecat spre pământ? Nu tot oare pentru aceeași pricină, ca să te învețe, din însăși întocmirea ta, să nu te apleci spre pământ, nici să te lipești de lucrurile cele de aici? Să nu ne trădăm dar noblețea, nici să alunecăm la josnicia dobitoacelor, ca să nu se spună și despre noi: *Omul în cinste fiind, n-a priceput* (Psalmi 48, 21).” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 169)

„Iar dacă omul se arată superior și mai frumos decât lutul, diferența nu provine dintr-o deosebire de natură, ci din înțelepciunea meșteșugarului, fiindcă altminteri nu te deosebești cu nimic față de lut.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, pp. 50-51)

„... și să descopăr care este oikonomia tainei celei ascunse în Dumnezeu, pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriilor și stăpâniilor din ceruri”

(Efes., 3, 9-10). Ai auzit că acele puteri au cunoscut toate acestea acum, nu mai înainte de această vreme? Căci străjerul nu cunoaște cele voite de rege, *pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriilor și stăpâniilor. Vezi câtă cinste i s-a acordat naturii umane, de vreme ce puterile de sus au ajuns să cunoască secretele Împăratului laolaltă cu noi și chiar prin intermediul nostru?*” (Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea IV, p. 88)

„Trăsătura caracteristică a omului adevărat, zidit după chipul lui Dumnezeu, este faptul că el seamănă cu Ziditorul său și vrea să îi placă Lui. De aceea, cel care nu vrea nici să audă despre a fi pe plac Domnului nu poate fi numit om. O asemenea ființă s-ar putea numi fiară. Și gândește-te cât de înfricoșător este ca, în timp ce Domnul vrea să ne facă asemănători îngerilor sau, mai mult asemănători cu Sine, noi nici măcar oameni să nu rămânem, ci să ne transformăm în fiare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 295)

„Oh! Cât de mari ni le-a făcut Dumnezeu! Oh! Cât de strălucit și frumos este sufletul nostru! Noi suntem ființe cerești, noi suntem creaturi divine. Sufletul nostru și viața noastră sunt cerești. Cerul suspendat peste capetele noastre este mai puțin înalt și mai puțin frumos decât noi. Prin unirea noastră cu Dumnezeu noi suntem noi înșine cerul cerurilor.” (Din vol. *Bogațiile oratorice*, p. 367)

OMUL (- chip al lui Dumnezeu)

„Da, după ce Dumnezeu a spus: *Să facem om după chipul nostru și după asemănare*, nu S-a oprit aici, ci, prin cuvintele ce le-a adăugat, ne arată ce înțeles trebuie să dăm cuvântului *chip*.

Și să stăpânească peste peștii mării și păsările cerului și peste toate târâtoarele care se târăsc pe pământ (Fac., 1, 26).

Deci prin cuvântul *chip* trebuie înțeles *stăpânire* și nimic altceva, că Dumnezeu l-a creat pe om ca să fie stăpân peste toate cele de pe pământ; și nimic nu este pe pământ mai mare decât el, ci toate sunt sub stăpânirea lui”. (Omilia la Facere, omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 102)

„*Să facem om după chipul Nostru și după asemănare* (Fac., 1, 26). Ați aflat atunci ce înțeles are cuvântul *chip*, că el nu înseamnă asemănarea omului cu Dumnezeu după ființă, ci asemănarea cu El în ceea ce privește stăpânirea; de aceea a și adăugat: *Să stăpânești peștii mării și păsările*

cerului și fiarele și târâtoarele pământului (Fac., 1, 26).” (Omilia la Facere, omilia IX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 109)

„În ziua în care l-a făcut pe Adam; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el. Aceste cuvinte sunt în loc de: L-a pus stăpân pe toate cele văzute; că acest lucru înseamnă: după chipul lui Dumnezeu. După chipul lui Dumnezeu în ce privește conducerea, în ce privește stăpânirea. După cum Dumnezeu universului are stăpânire peste toate cele văzute și cele nevăzute fiind Creatorul tuturor, tot așa a voit Dumnezeu ca și această ființă cugetătoare pe care a creat-o, să aibă stăpânire peste toate cele văzute.” (Omilia la Facere, omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 246)

„Pentru ce bărbatul e numit *chip* al lui Dumnezeu, iar femeia nu?

Pentru că nu e vorba de chipul înfățișării, ci de chipul cel după stăpânire - care este doar al bărbatului, dar nu și al femeii: fiindcă bărbatul nimănui nu este supus, iar femeia este sub bărbat, cum spune Dumnezeu: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, și el te va stăpâni* (Fac., 3, 16). Ca atare, bărbatul este chip al lui Dumnezeu fiindcă nu are pe nimeni mai presus, precum Dumnezeu nu are pe nimeni mai presus, căci stăpânește peste toți; iar femeia este slava bărbatului fiindcă este supusă lui.” (Cele dintâi omilii la Facere, cuvântul al doilea, p. 32)

„Ați auzit că după chipul lui Dumnezeu l-a făcut Dumnezeu pe om; și ce înseamnă *după chipul* am spus: că nu arată aceeași fire la om ca la Dumnezeu, ci asemănarea de stăpânire.” (Cele dintâi omilii la Facere, cuvântul al treilea, p. 37)

OMUL (dobândirea asemănării cu Dumnezeu)

„Să auzim totuși cele spuse de Scriptură: *Să facem om după chipul nostru și după asemănare*¹. După cum cuvântul *chip* înseamnă stăpânire, tot așa cuvântul *asemănare* înseamnă ca noi să ajungem, atât cât ne stă în puterea noastră omenească, asemenea lui Dumnezeu; să ne asemănăm adică lui Dumnezeu în ceea ce privește bunătatea, blândețea, virtutea, precum zice și

Hristos: *Fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri* (Matei, 5, 45) .”

(*Omilia la Facere*, omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 109-110)

„Fii și tu asemenea lui Hristos după puterea ta. Când ai ajuns așa, diavolul nici nu va mai putea să te privească; recunoaște în tine chipul cel împărătesc; cunoaște armele lui Hristos cu care a fost învins.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

„Dacă cei ce fac statuile împăraților, sau zugrăvesc chipurile lor, se bucură de multă cinste, apoi noi, care înfrumusețăm chipul Împăratului ceresc, - pentru că omul e după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, - oare nu ne vom bucura de mii de bunătăți, când îi vom înapoia chipul Său întocmai, adică după asemănarea Sa? Căci aceasta e de a fi după asemănarea Sa, adică de a fi virtuoși.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 220)

„Vrei să fii copil adevărat al lui Dumnezeu? Dacă da, trebuie să semeni cu El. Și nimic nu te face să semeni mai mult cu Dumnezeu decât dacă îi ierți pe cei care te nedreptățesc, dacă faci bine celor care îți fac rău, dacă îi lauzi pe cei care te vorbesc de rău, dacă ești blând cu cei care te batjocoresc.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 262)

OMUL (micimea omului față de firea dumnezeiască)

„... între Dumnezeu și om deosebirea de substanță este atât de mare, încât nici un cuvânt nu o poate exprima și nici un gând nu o poate cuprinde spre a-i socoti măsura.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 51)

OMUL (despre om)

„Cel gata spre lăcomia averii și nesățios spre lăcomia pântecelui, cel isteț întru necredință, semeț, scânteia cea prea lesne stinsă, văpaia cea prea lesne potolită, lumina cea prea lesne stinsă, lemnul cel ce putrezește în curând, iarba cea ce se usucă în curând, verdeța cea ce se veștejește în grabă, firea care prea lesne se strică, care astăzi înfricoșează iar mâine moare. Astăzi este bogat, iar mâine se pune în groapă. Astăzi cu stemă, iar mâine în mormânt. Astăzi

îmbrăcat în porfiră, iar mâine în putrejune. Astăzi în avuție multă și mâine în coșciug, adică în mormânt. Astăzi cu cei ce-l răsfață, iar mâine cu viermii. Omul care astăzi este iar mâine nu este, care acum se mândrește, iar peste puțin se tânguiește, cel ce este rău și nebiruit în binele lui, iar în sărăcie și nemângâiat, iar pe sine nu se cunoaște și caută cele ce sunt peste puterea lui, care cele ce sunt de față nu le știe și pentru cele viitoare i se nălucește, care din fire este putred, iar cu mintea lui cea înaltă îi pare că va fi veșnic, lăcașul a toată patima și zăbava a toată boala, osteneala cea de toate zilele, războiul cel fără de dobândă al lingorii și al frigurilor, lăcaș atotprimitor ce primește toată scârba, o, câtă răutate are nevrednicia noastră, o, cât de multă este pedeapsa ticăloșiei omului!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 33)

OMUL (duhul omului)

„... duhul omului, adică sufletul lui.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 307)

OMUL (simțurile; creștinul își sfințește fiecare din simțurile sale)

„Ochilor săi pe care-i întoarce de la orice lucru periculos, el le impune aspra înfrânare a modestiei. Urechile sale, el și le închide cu o asprime riguroasă la necumpătările destrăbălate, și mai ales la ucigașele confidențe ale calomniei. Limba lui, la care-i impune frâul aspru al moderației, mai ales el o va transforma în mesagera credinței și a iubirii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 332)

OMUL („omul lui Dumnezeu”)

„*Iar tu, zice, omule al lui Dumnezeu.* (6, 11) Mare vrednicie pune el în toate! Toți oamenii desigur că sunt ai lui Dumnezeu, dar cu deosebire cei drepti; nu numai în ceea ce privește creația lor, ci și în ceea ce privește înfierea și zidirea cea nouă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 189)

OMUL (a fi OM)

„Iubitorul de oameni, Dumnezeu, lăudându-l pe sfântul acesta chiar înainte de lupte și de atâtea nevoințe, zice diavolului: *Ai luat aminte în*

sufletul tău la robul Meu Iov, că nu este om ca el pe pământ, om nevinovat, drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de tot lucrul rău? (Iov, 1, 8). Ai văzut că lauda a primit-o, mai întâi, de la numele de om? Ai luat aminte, spune Dumnezeu, la robul Meu Iov, că nu este om asemenea lui. Toți oamenii sunt la fel, în ce privește chipul, nu însă în ce privește virtutea. Atunci omul este om, când se ferește de rău și face fapte de virtute.” (Omilia la Facere, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 280)

„Nu-mi judeca după cele din afară pe om, ci după cele dinlăuntru. Când vezi un pom, la ce te uiți mai întâi? La frunze sau la rod? Tot așa și cu omul. Nu-l judeca după cele din afară, ci după cele dinlăuntru. Uită-te la rod, și nu la frunze. Nu cumva să fie măslin sălbatic, și să-l socotești măslin bun. Nu cumva să fie lup, și tu să-l socotești om. Nu-l judeca dar după fire, ci după voință; nu după înfățișare, ci după gând, și nu numai după gând, ci mai cercetează-i și viața. Dacă-i iubitor de săraci, e om. Dacă se ocupă cu afacerile, este stejar. De este răpitor, e lup. De este viclean, e viperă.” (Omilia la săracul Lazăr, cuvântul VI, în vol. Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 135)

.....
„Că atunci când vezi un om că-și trăiește viața lui ca un dobitoc necuvântător, cum să-l numești pe acela om și nu bou? Când îl vei vedea că răpește, cum îl vei numi om și nu lup? Când îl vei vedea că curvește, cum îl vei numi om și nu porc? Când îl vei vedea că este viclean, cum îl vei numi om și nu șarpe? Când îl vei vedea că are otravă, cum îl vei numi om și nu aspidă? Când îl vei vedea că este nepriceput, cum îi vei zice om și nu măgar? Cum îl vei vedea că umblă după femei, cum îi vei zice om și nu cal, care umblă după iepe? Când îl vei vedea că este neascultător și necunoscător, cum îl vei numi om și nu piatră? Luat-ai de la Dumnezeu, omule, bună rodirea, căci lepezi bunătatea firii pe care ai luat-o. Ia spune-mi?” (Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 16)

„Cum dar îți voi zice și te voi numi om de vreme ce n-ai la tine semnul cel împărătesc, nici cununa împărătească, n-ai haina cea împărătească ? Pentru că Dumnezeu zice: *Să facem om să fie după chipul și după asemănarea Noastră* și tu te-ai lepădat pe sine-ți la micșorarea dobitoacelor celor necuvântătoare. De vei vedea pe un împărat să-și lepede

haina lui cea împărătească și stema lui, să umble cu ostașii și să vândă stăpânirea lui, cum vei zice și vei numi pe acela împărat? Ești și tu om? Nu-mi arăta că ai suflet omenesc, ci arată că ești om la minte. Ești stăpânitor dobitoacelor celor necuvântătoare și apoi ești rob dobitoacelor celor necuvântătoare și patimilor tale? Îmi va zice fiecare din voi: cum mă voi face om? Atunci te vei face om când vei birui cu gândul patimile trupului cele necuvântătoare. De ai scos de la tine curvia, pofta banilor cea trecătoare, de ai scos munca cea rea, de ai curățit țarina ta, adică sufletul tău. Întrebi cum te vei face om? De vei veni aici, la Biserică, unde se fac oamenii. De te voi apuca fiind dobitoc, te voi face om, de te voi apuca fiind lup, te voi face om. Nu să-ți schimbi firea, ci îți voi întoarce voia cea rea și o voi schimba de o voi face bună.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 16-17)

OMUL (deosebirea dintre oameni)

„Omul se deosebește de om nu prin natură, ci prin intenția rezultată din liberul arbitru.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia X, p. 102)

OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui și o înrâurește pe aceasta)

„Vedeți că starea exterioară este o dovadă a evlaviei care este în inimă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIII, 3, pp. 261-262)

OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui și mântuirea noastră)

„Ți-a creat ochiul? Fă-l pe acesta folositor lui Dumnezeu și nu diavolului. Cum să faci acest lucru? Privind faptele Lui, lăudându-L și slăvindu-L, și, totodată, păzindu-l de vederea femeilor. Ți-a dat mâinile? Folosește-le pentru a-L mulțumi pe El și nu pe diavol, adică nu în furturi și înșelăciuni, ci în binefaceri și în milostenii; ține-le întinse în rugăciuni neîncetate și ridică-i pe cei căzuți. Ți-a făcut urechile? Nu le folosi pentru ascultarea versurilor celor întortocheate, nici în ascultarea vorbelor celor necuviincioase, ci: *tot cuvântul tău să fie despre legea Celui Preaînalt* (Sir., 9, 15), și iarăși: *Stai în tovărășia celor bătrâni și cu cel înțelept te unește. Tot graiul dumnezeiesc poftiște a-l auzi și pildele înțelegerii să nu treacă de la tine* (Sir., 6, 35-36). Ți-a făcut gura? Ei bine, aceasta să nu vorbească

nimic din cele ce nu se cuvin, ci să cânte psalmodii, imnuri și cântări duhovnicești, sau cum e spus undeva: *Din gura voastră să nu iasă nici un cuvânt rău, ci numai ce este bun, spre zidirea cea de trebuință, ca să dea har celor ce ascultă* (Ef., 4, 29), adică să fie spre zidire și nu spre sminteală, să fie spre laudă, iar nu spre hulirea aproapelui, să nu fie spre urzirea de viclenii, ci cu totul dimpotrivă. Ți-a făcut picioare, nu pentru a alerga spre rele, ci spre lucruri bune. Ți-a făcut stomac, nu ca să-l faci să pleznească de-atâtea mâncăruri, ci pentru a putea trăi și cugeta. Ți-a dat dorința trupească nu pentru a te tăvăli în curvii și preacurvii, ci spre a naște copii, pentru continuarea neamului omenesc. Ți-a dăruit minte, nu pentru a-L blestema, nici pentru a fi bârfitor, ci serios.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, pp. 203-204)

OMUL (psihic)

„*Dară omul cel sufletesc (psihic) nu primește cele ale Duhului.* După cum cu ochii aceștia trupești nimeni n-ar putea afla cu siguranță cele din ceruri, tot așa și psihicul singur nu primește cele ale Duhului. Și ce spun eu că ochii trupești nu pot vedea cele din ceruri, când nici chiar cele de pe pământ nu le văd toate? Căci, de pildă, privind din depărtare un turn pătrat, ei îl iau ca rotund. Deci această părere nu este nimic altceva decât amăgirea ochilor. Tot așa și când cineva ar încerca să vadă cu cugetul lucrurile cele departe de noi, se va face de râs, fiindcă nu numai că nu le-ar vedea așa cum sunt ele de fapt, ci încă i s-ar părea cu totul altfel decât sunt.

Pentru aceea a și adăogat apostolul: *Că nebunie sunt lui.* Aceasta nu din pricina firii lucrurilor, ci din slăbiciunea sufletului, care nu poate ajunge la mărimea lor prin privirile sale proprii. Apoi adăogă și pricina pentru care nu poate, zicând: *și nu le poate cunoaște, căci duhovnicește se judecă*, adică cele vorbite au nevoie de credință, și a le pricepe prin vorbe nu se poate, fiindcă mărimea lor covârșește cu desăvârșire micimea cugetului nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, pp. 70-71)

„*Omul sufletesc nu poate cunoaște cele Dumnezeiești, și pentru aceea zicea: Că cine a cunoscut mintea Domnului?*, spunând că gândul nostru despre aceste împrejurări este gândul lui. Dar și cuvintele: *care să învețe pre el* nu le-a adăogat cum s-ar întâmpla, ci față de ceea ce a spus mai înainte, *că cel duhovnicesc de nimenea se judecă.* Dacă nimănui îi este cu puțință a ști mintea lui Dumnezeu, cu atât mai mult încă a învăța și îndrepta, căci aceasta

vor să zică cuvintele *care să învețe pre el*. Ai văzut cum pretutindenii scoate afară înțelepciunea lumească și cum pe cea duhovnicească o arată ca știind mai multe și mai mari?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, pp. 71-72)

OMUL (credincios)

„Dar omul care vrea să-și câștige mântuirea sa gustă alte plăceri; el nu este neliniștit de rivali. Toți, dimpotrivă, toți se bucură de fericirea lui; nu numai cei pe care-i îndatorează, ci și cei ce-l văd. El nu este tulburat de nici o patimă: nici de mânie, nici de tristețe, nici ura nu vine să-i asalteze sufletul lui; mare este mulțumirea conștiinței lui, mare nădejdea sa în bunurile viitoare; slava sa este strălucită și mult mai mare bunăvoința pe care i-a arătat-o Domnul. El nu se teme de nici o piedică, nici de prăpastie, el n-are nici o frică; ci este într-un port singur și liniștit, unde respiră un aer dulce și senin.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVII, 3, p. 469)

OMUL (duhovnicesc)

„Așa sunt ochii cei duhovnicești! Nici nu pot vedea așa de bine cele văzute ochii aceștia trupești, cum văd cei duhovnicești cele ce nu se văd, cele ce nu există încă.” (*Omilii la Facere*, omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 120)

„Ai văzut, iubite, că ceea ce-ți spuneam la început se vedește și acum? Când cineva e înflăcărat de dorul de Dumnezeu nu mai vrea să vadă cele ce cad sub ochii aceștia trupești. Are alți ochi, adică ochii credinței și privește neconținut numai la cele de sus și numai la acelea își are ațintită mintea; merge pe pământ ca și cum ar trăi în ceruri; lucrează pe toate în așa chip, că nimic din cele omenești nu-i pune piedică pe drumul virtuții. Unul ca acesta nu se uită la strălucirile vieții acesteia, nici la cele grele și potrivnice; pe toate le trece cu vederea și se grăbește spre patria lui. Și după cum un om care aleargă cu multă iuțeală pe un drum nu vede pe nici unul din cei pe care-i întâlnește, chiar de s-ar izbi de mii de ori cu ei, ci își are gândul ațintit numai la drum, trece cu ușurință pe lângă toate și se grăbește spre scopul urmărit de el, tot așa și cel care se silește să meargă pe drumul virtuții, cel care dorește să se ridice de pe pământ la cer, lasă jos pe toate cele ce se văd, se face una cu drumul și nu se oprește, nici nu e ținut de ceva din cele ce se văd, până ce nu ajunge sus pe culme. Un om cu un astfel de suflet disprețuiește ușor toate cele ce par înfricoșătoare în lumea aceasta.

Unul ca acesta nu se teme nici de sabie, nici de prăpastie, nici de dinții fiarelor, nici de chinuri, nici de mâinile călăilor, nici de cele pline de tristețe din viață; de vede pe jos așternuți cărbuni aprinși sare pe ei ca și cum ar vedea livezi și grădini cu flori; de vede că i se aduce alt chip de chinuri, nu-și pierde răsuflarea la vederea lor, nici nu-și întoarce fața. Dorul de cele viitoare îi mută mintea de pe pământ la cer; și, ca și cum ar avea în zadar și fără rost trup, așa este mai presus de suferințe; întrarmat cu harul cel de sus, nici nu simte durerile trupești”. (*Omilii la Facere*, omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 360-361)

„*Voi, cei duhovnicești*. Cel ce păcătuiește este *om*, iar cei dreپți sunt cei *duhovnicești*. Pe cel dintâi îl numește după firea sa, iar pe cei din urmă – după virtutea lor: iar depărtarea dintre *om* și *cel duhovnicesc* este mare. *Voi, cei duhovnicești*. *De ești duhovnicesc, arată-mi tăria ta nu numai mântuindu-te pe tine, ci și pe mine, ci și dând ajutor celor căzuți – că asta arată omul duhovnicesc: a nu trece cu vederea mădularele sale, lăsându-le în părăsire.*” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 121-122)

„Dar când un suflet este cuprins de focul divin, nimic pământesc nu-l mai atinge, el este nesimțitor la faima bună sau rea, el merge unde-l mână flacăra din el.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, p. 161)

„Deși, veți zice voi, adesea oamenii duhovnicești sunt în tristețe, dar această tristețe este mai dulce și mai plăcută decât bucuria. Cain a fost trist, dar noblețea lui era cu totul lumească. Pavel la fel a fost întristat, dar întristarea pe care o avea el era după Dumnezeu. Tot ceea ce este duhovnicesc produce mare bine; tot ceea ce este pământesc produce mari rele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXV, 5, p. 390)

„Aceasta înseamnă a fi duhovnicesc, adică a depărta toate păcatele.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 226)

„Și trupul îl vom putea face duhovnicesc, precum și dacă ne trândăvim, chiar și sufletul îl vom face trupesc. Deci, fiindcă nu la voia naturii a lăsat acest dar, ci l-a încredințat liberei tale voințe, îți stă în putere de a deveni trupul duhovnicesc sau sufletul trupesc, căci totul depinde de tine. Păcatul nu se mai luptă acum cu legea minții noastre, nici nu ne mai robește ca mai înainte, ci toate acelea au încetat și au fost răpuse de harul

Duhului, care a făcut ca patimile să se teamă și să tremure.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 243)

„După cum prin însoțirea focului cu fierul, foc devine și fierul, rămânând totuși în propria sa natură, tot așa și trupul credincioșilor, care au în ei Duhul, se preface în aceeași energie cu El, adică devine duhovnicesc, și deși din toate părțile este răstignit, el totuși este înaripat, împreună cu sufletul, cum de pildă era trupul celui ce grăia acestea. De aceea el își bătea joc de orice desfătare și plăcere, și se simțea mulțumit și încântat în foame și bătaie, și cât timp era întemnițat, nici că se supăra întru ceva pătimind acestea! De aceea și zicea el: *Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slava veșnică covârșitoare* (II Corinteni 4, 17), fiindcă atât de bine își dăscălise trupul său, încât să călătorească împreună cu Duhul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 246)

„*Dar cel duhovnicesc judecă toate, ci el de nimenea se judecă* (1 Cor. 2, 15). Cel ce vede, firește că vede toate, până și pe cele ale celui ce nu vede, pe când ale lui nu le vede nimeni dintre cei ce nu văd. Tocmai așa se petrec lucrurile acum, când noi și pe ale noastre, și pe ale necredincioșilor le știm pe toate, iar aceia nu știu nimic din ale noastre. Noi știm care este firea lucrurilor de acum, care este prețul celor viitoare, ce va deveni lumea după aceasta, știm ce vor suferi păcătoșii, și pentru ce se vor bucura dreptii; știm că cele de aici nu sunt vrednice de nimic și înfruntăm micimea lor – căci a le judeca înseamnă și a le înfrunta, a le disprețui – știm, de asemenea, că cele viitoare sunt nemuritoare și în veci stătătoare.

Toate acestea le știe cel duhovnicesc, știe și ce va suferi și cel sufletesc ducându-se de aici, știe și pentru ce se va bucura credinciosul, din care însă nimic nu știe cel sufletesc (psihic). Pentru aceea, aducând și o dovadă lămurită a celor spuse, zice: *Că cine a cunoscut mintea Domnului, care să învețe pre el? Iară noi mintea lui Hristos avem* (1 Cor. 2, 10), adică cele ce sunt în mintea lui Hristos noi le știm, și știm totodată și ceea ce el voiește și ce a descoperit. Fiindcă mai înainte s-a zis că Duhul a descoperit, apoi, ca să nu disprețuiască cineva pe Fiul, a adăugat că și Hristos ne-a arătat acestea, și nu spunând că noi știm toate pe care le știe el, ci că toate pe care le știm nu sunt omenești, ca să poată fi bănuite, ci duhovnicești și ale minții lui. Căci mintea ce noi o avem pentru acestea este a lui Hristos și, prin urmare, avem mintea lui Hristos, adică cunoașterea pe care o avem după credință pentru lucruri este cunoaștere duhovnicească, încât cu drept cuvânt

nu suntem judecați de nimenea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 71)

„*Iar noi avem mintea Domnului*, adică avem minte duhovnicească, Dumnezeiască, nimic omenesc având în ea. Nu Platon, și nici Pitagora, ci însuși Hristos a insuflat în mintea noastră cele ale sale.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 72)

„... unul ca acesta se face duh, deși este îmbrăcat cu trup. Căci când el nu are nimic trupesc, nimic greoi, nimic pământesc pe lângă dânsul, este duhovnicesc, deși este îmbrăcat cu trup, sau mai bine zis, este duhovnicesc când toată începătura este a sufletului și a duhului, și nicidecum a trupului. Astfel se proslăvește Dumnezeu; pentru care și în rugăciunea domnească ni se poruncește a zice: *Sfințească-se numele Tău*. Iar Hristos zice: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând lucrurile voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri* (Mt. 5, 16). Astfel îl proslăvesc pe dânsul și cerurile, nu doar slobozind glas din ele, ci admirate fiind prin privirea lor, iar slava către Ziditorul aducând.

Astfel îl proslăvim și noi, sau mai bine zis, noi îl proslăvim mai mult decât toate celelalte fapte, fiindcă putem dacă voim. Fiindcă cerul, ziua și noaptea, nu slăvește tot așa pe Dumnezeu precum îl slăvește sufletul cel sfânt. După cum cineva, uitându-se la frumusețea cerului, zice: *Slavă ție Dumnezeule, carele ai zidit un lucru așa de frumos*, tot astfel zice și când se uită la virtutea unui bărbat, ba încă și mai mult. Fiindcă nu toți uitându-se la acele zidiri slăvesc pe Dumnezeu, căci mulți zic că zidurile se fac de la sine, iar alții pun în seama dracilor zidirea lumii și purtarea de grijă a ei, carii și păcătuiesc foarte – pe când, fiind vorba de virtutea unui bărbat, nimenea va putea să grăiască astfel de prostii, ci fără vorbă el va slăvi pe Dumnezeu, și va admira pe acel bărbat pe care-l vede slujind lui și viețuind în virtute. Căci cine nu se va minuna văzând pe un om ce se împărtășește de aceeași fire omenească, trăind în mijlocul oamenilor, și cu toate acestea, întocmai ca și diamantul, el nu se încovoiaie către mulțimea patimilor! Când el, găsindu-se între foc și fier, și între fiarele cele sălbatice, este totuși mai tare ca diamantul și-i biruiește pe toți prin buna cinstire? Cine nu se va minuna văzându-l pe acela binecuvântând când este batjocorit, lăudând când este grăit de rău, rugându-se pentru cei ce-l nedreptățesc, bine făcând celor ce-l zavistuiesc și-l războiesc? Acestea și altele ca acestea slăvesc pe Dumnezeu mai mult decât cerurile. Căci cerul văzându-l elinii, nu se rușinează, dar

văzând bărbat carele lucrează virtutea și adevărata filosofie cu toată strășnicia, apoi își ascund fața de rușine și se învinuiesc singuri. Fiindcă dacă cel ce se împărtășește de aceeași fire cu dânșii se arată atât de înalt, și încă mult mai înalt decât cerul de la pământ, apoi fără voia lor vor cugeta că tot ceea ce văd, numai puterea dumnezeiască o poate face. Pentru care și zice Hristos: „Să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVIII, pp. 184-185)

„... de pildă, un om duhovnicesc, și mii de rele să-1 lovească deodată, de nici una din acestea nu este atins. Și ce spun? Chiar să vină asupra lui sărăcia, boala, batjocuri, clevetiri, rizilicuri, răni, și orice fel de pedeapsă, orice fel de batjocuri și insulte, însă el fiind parecă afară de lume, și slobod de patimile trupului, va râde și-și va bate joc de toate acestea.” „Nici un om trupesc nu va putea primi vreodată harul Duhului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIV, p. 390)

„Pe cel ce păcătuiește, el (Pavel – n.n.) îl numește om, pe cel ce face cele bune, îl numește – duhovnicesc: fiu al Duhului; acolo a pus el numele firii, aici numele faptei celei bune.” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 139)

„Când omul face ceva din cele plăcute lui Dumnezeu, se cheamă duhovnicesc, nu numindu-se așa de la suflet, ci de la altă cinste mai mare, de la lucrarea Duhului. Căci sufletul nu ne este nouă de ajuns spre a face fapte de nu vom dobândi ajutorul Aceluia.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 87)

OMUL (trupesc)

„... sufletul singur nu numai că nu poate face fapte bune, dar nici nu pricepe cele ce se grăiesc, ascultă: *Omul firesc nu primește cele ale Duhului* (I Cor., 2, 14). Și precum numește trupesc pe cel ce slujește trupului, așa numește sufletesc pe cel ce petrece întru toate după gândurile cerești și primește lucrarea Duhului. Și precum am zis când facem fapte bune ne numim duhovnicești, așa și când facem ceva nevrednic de neamul nostru cel bun și ne împiedicăm, primim numirea de la firea cea proastă, adică cea pământească.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de*

oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 87-88)

OMUL (duhovnicesc și omul trupesc)

„După cum cei ce sunt înaripați cu duhul îl fac chiar și pe trup duhovnicesc, tot așa și cei ce fug de duh, slujind pântecelui și plăcerilor, îl fac și pe suflet trup, fără însă de a-i schimba prin aceasta esența, ci numai că înjosesc și necinstesc fireasca lui noblețe.

Acest mod de întrebuițare a cuvintelor se găsește și în Vechiul Testament în multe locuri, unde sub denumire de trup se înțelege viața aceea pământească și josnică, încărcată de plăceri absurde. Și lui Noe de pildă îi zice Dumnezeu: *Nu va rămâne Duhul Meu pururi în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup* (Facerea 6, 3), deși însuși Noe era îmbrăcat cu trup. Însă vina nu sta în aceea că erau îmbrăcați cu trup, căci aceasta era în ordinea firii, ci în aceea că ei preferaseră viața trupească. De aceea și Pavel zice: *Cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu, după care imediat adaugă: Dar voi nu sunteți în trup, ci în Duh* (8, 9), unde iarăși nu vorbește de trupul obișnuit, ci de trup ca victimă târâtă și ținută sub robie de patimi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIII, p. 244*)

OMUL (păcătos)

„Când ai de prisos în cele trupești, iar nu în cele duhovnicești, când virtuțile sufletului îți lipsesc, cum nu ești mai rău decât animalele necuvântătoare? Dă-mi un exemplu acum de cineva care a întrecut prin răutate pe cele necuvântătoare, pe cineva care trăiește în desfătări și în furturi, și-ți voi răspunde: iată că mai voinic decât el este calul, mai puternic este porcul sălbatic, mai iute este iepurele, mai frumos păunul, mai încântătoare voce are lebăda, cu mult mai mare este elefantul, nespus mai ageră este vederea vulturului și mai bogate decât el sunt toate păsările. Atunci de unde reiese că ești vrednic să stăpânești animalele cuvântătoare? Poate din cauză că ai rațiune? Dar nu-i așa, pentru că cel ce nu se folosește de ea e cu mult mai rău decât animalele; iar pentru că are totuși rațiune, dar se dovedește a fi mai prejos decât animalele, ar fi fost cu mult mai bine dacă n-ar fi fost ființă rațională de la bun început. Fiindcă nu-i tot una să ia cineva stăpânirea și apoi s-o trădeze, cu a nu o lua deloc. Iar dacă împăratul se dovedește a fi mai rău decât un om din garda sa, bine i-ar fi fost să nu-și mai fi pus pe trupul său purpura împărătească. La fel și în cazul de față.

De aceea, știind noi că fără virtute suntem mai răi decât animalele cele necuvântătoare, să ne

„Și sunt oameni atât de ticăloși că-și împodobesc casele de aici cu acoperișuri de aur, cu pardoseli lucrate în mozaic, cu picturi frumoase pe pereți, cu coloane strălucitoare și cu toate celelalte podoabe, dar n-au nici o grijă de suflet; îl lasă să stea mai pustiu decât un han, plin de gunoaie, de fum, de miros greu, de pustietate nespusă. Pricina tuturor acestora? Că nu arde în sufletul lor neconținut făclia învățaturii. De asta sunt neglijate cele de neapărată trebuință, iar cele de nici un preț, cinstite cu râvnă mare. Nu spun aceste cuvinte numai pentru bogați, ci și pentru săraci. Că și săracii își împodobesc adeseori după puterea lor casele și-și neglijează sufletul.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 457)

„*Lăudați pe Domnul din ceruri, lăudați-L pe El întru cele înalte; lăudați-L pe El toți îngerii Lui, lăudați-L pe El toate puterile Lui* (Ps., 148, 1-2). Ai văzut că Îl laudă îngerii? Ai văzut că Îl laudă arhanghelii? Ai văzut că Îl laudă heruvimii și serafimii și puterile cele de sus? Când David a spus: *Toate puterile Lui*, a cuprins în aceste cuvinte tot poporul cel de sus. Ai văzut, oare, undeva pe păcătos?

- Dar cum e cu putință să-l vezi pe păcătos în cer?, m-ar putea întreba cineva.

- Haide, însă, să te pogor și pe pământ, să te duc și la cealaltă parte a corului lăudătorilor lui Dumnezeu! Dar nici aici nu-l vei vedea pe păcătos! *Lăudați pe Domnul toți cei de pe pământ, balaurii și toate adâncurile* (Ps., 148, 1-2), *fiarele și toate dobitoacele, târătoarele și păsările cele zburătoare* (Ps., 148, 10).

Nu în zadar și nici la întâmplare am tăcut după ce am spus cuvintele acestea. Mi s-a tulburat gândul minții mele și mi-a venit să mă lăcrimez cu amar și să mă vait tare. Spune-mi, te rog, poate fi, oare, ceva mai de plâns? Scorpionii, viperele, balaurii sunt chemați să laude pe Făcătorul lor și numai păcătosul lipsește de la acest sfânt cor!

Și pe bună dreptate! Păcatul este o fiară vicelană și neîmblânzită; nu-și arată răutatea sa numai împotriva trupurilor care sunt împreună slujitoare cu păcatul, ci-și varsă veninul vicleniei sale și împotriva slavei Stăpânului. *Din pricina voastră*, spune Scriptura, *este hulit numele Meu între neamuri* (Isaia 52, 5; Rom., 2, 24). Asta e pricina că profetul David a alungat pe păcătos din întreaga lume, ca dintr-o patrie sfântă, și l-a pus să locuiască în afara hotarelor ei. Așa face un bun muzicant: înlătură de la chitara sa o coardă discordantă, pentru ca nu cumva să strice armonia celorlalte coarde; așa face

un doctor priceput: taie mădularul putred, ca nu cumva de la el să se întindă boala și la celelalte mădulare sănătoase; tot așa a făcut și profetul David: a înlăturat, ca pe o coardă discordantă, ca pe un mădular bolnav, pe păcătos din tot corpul creației.” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop și către mulțimea de popor, în vol. Despre preoție, pp. 160-161*)

„Eu să-ți spun ce lucru este omul. Omul este un dobitoc prost care se strică în puțină vreme.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 17*)

OMUL (depărtarea omului păcătos de Dumnezeu)

„E cu neputință însă să fugim de Dumnezeu în timp sau în spațiu, pentru că El este pretutindeni și veșnic; ascultați ce mărturisește și proorocul: *De la fața Ta unde voi fugi?* (Ps., 138, 7). Cum e cu putință să fugi de Dumnezeu? Cum e cu putință să fii departe de Dumnezeu și să te îndepărtezi de El? *Căci iată cei ce se depărtează de Tine vor pieri* (Ps., 72, 26); și la fel: *Ci nelegiuirile voastre au pus despărțire între voi și Dumnezeul vostru* (Is., 59, 2). Așadar, cum poate cineva să se îndepărteze de El? Desigur, nu altfel, decât numai cu sufletul și cu voința, căci o depărtare spațială de El nu e cu putință, pentru că El e prezent pretutindeni.” (*Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XII-a, p. 218*)

OMUL (pătimaș)

„Ascultă-l pe profet strigând și spunând în mijlocul mitropoliei ierusalimitenilor, unde erau mii de mii de oameni, unde erau mulțimi nenumărate: *Am venit și nu era alt om; am chemat și nu era cine să Mă audă* (Isaia, 50, 2) Nu pentru că nu era nimeni, ci întrucât cei ce erau nu erau cu nimic mai buni decât cei ce nu erau. Și iarăși în altă parte: *Alergați, spune profetul Ieremia, și vedeți de este cineva care să facă judecată și dreptate și voi fi milostiv* (Ier., 5, 1). Ai văzut că Sfânta Scriptură numește om numai pe cel virtuos, iar pe ceilalți nici nu-i socotește oameni, ci uneori îi numește trupuri, și alteori pământ? [...] când Dumnezeiasca Scriptură vrea să facă genealogia dreptului Noe, spune: *Noe fiind om*. Numai acesta era om; ceilalți nu erau oameni; aveau chip de oameni; dar, prin răutatea voinței lor, trădaseră noblețea firii omenești și în loc de oameni ajunseseră fiare necuvântătoare. Dumnezeiasca Scriptură dă oamenilor înzestrați cu rațiune nume de animale când înclină spre păcat și ajung robi patimilor iraționale.

Ascultă că uneori Scriptura spune: *Cai nebuni spre partea femeiască s-au făcut* (Ier., 5, 8).

Vezi că, din pricina nemăsuratei lor desfrânări, i-a numit cai! Alteori spune: *Venin de aspidă sub buzele lor* (Ps., 139, 3). Aici ne arată pe cei care imită șiretenia și viclenia fiarei. Iarăși pe alții îi numește câini muți (Isaia, 56, 10). Și iarăși: *Ca o aspidă surdă, care-și astupă urechile ei* (Ps., 57, 4), vrând să arate pe cei care-și astupă urechile când li se dau învățături despre virtute. Și vei găsi multe nume date de Dumnezeuasca Scriptură celor care, din pricina trândăviei, se pogoară până la patimile animalelor necuvântătoare. Și nu numai în Vechiul Testament poți vedea asta, ci și în Noul Testament. Ascultă-l pe Ioan Botezătorul spunând iudeilor: *Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?* (Matei, 3, 7). Ai văzut că și aici, prin numele animalului, a lăsat să se înțeleagă cugetul lor viclean? Poate fi, oare, o stare mai nenorocită decât a păcătoșilor care sunt lipsiți chiar de numele de om și suferă din pricina asta pedeapsă și mai mare? Natura le-a dat multe prilejuri de virtute, dar ei, de bunăvoie le-au trădat pe toate și s-au îndreptat spre viciu.” (*Omilii la Facere*, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 278-279)

„Nu făceau păcatul (păcătoșii din timpul lui Noe – n.n.) așa de mântuială, la întâmplare, ci fiecare păcat îl săvârșeau cu multă tărie și cugetat. Și iată că nici nu-i învrednicește să-i numească oameni, ca să arate cât de mare era și răutatea lor și mânia lui Dumnezeu.

S-a stricat pământul înaintea lui Dumnezeu, adică toate faptele lor erau împotriva poruncilor lui Dumnezeu; călcau poruncile lui Dumnezeu, iar din pricina trândăviei lor nici nu mai voiau să știe de dascălul pus de Dumnezeu în firea omenească. Ai văzut, iubite, cât de mare rău este păcatul? Face pe om nevrednic și de numele de om.

Ascultă iarăși și cele ce urmează mai departe!

Și a văzut Domnul Dumnezeu pământul și era stricat (Fac., 6, 12).

Iată îi numește pe oameni iarăși pământ!” (*Omilii la Facere*, omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 288)

„Animalele necuvântătoare cel puțin iubesc pe cele de același neam și se mulțumesc cu ceea ce le dă firea în raportul și iubirea dintre ele, pe când tu, deși ai mii de legături cu firea, care toate la un loc te apropie și te strâng, așa zicând, lângă membrele tale, tu, care ai fost cinstit prin Cuvântul, care te bucuri de evlavie, care te împărtășești de mii de bunuri, tu, zic, te-ai făcut mai sălbatic decât acelea, fiindcă arăți o mare îngrijire pentru lucruri zadarnice, pe când bisericile lui Dumnezeu le treci cu vederea, ca să se

piardă de foame și goliciune, ba încă de multe ori le târăști în mii de rele! Dacă le faci acestea iubind slava, apoi cu atât mai mult ar trebui să te îngrijești de fratele tău decât de cal. Cu cât fratele tău va deveni mai bun, bucurându-se de binefacerile tale, cu atât și ție ți se împletește, printr-o astfel de îngrijire, o coronă mai strălucită. Pe când acum, căzând tu în cele contrare, îți atragi asupra ta mii de acuzatori, fără ca să simți. Într-adevăr, cine nu te va grăi de rău? Cine nu te va descrie pe tine pentru cruzimea și ura față de semeni, văzându-te necinstind neamul omenesc și preferând pe animale înaintea oamenilor, ba chiar și mobilierul din casă?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 197-198)

„Și după cum cei bolnavi de friguri spre toate și de toate sunt nemulțumiți, tot asemenea și cei stricați cu sufletul, din toate părțile sunt loviți și biruiți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 380)

„Cel ce nu are în sine nimic rău, nu se teme de nimic, pe când cel ce viețuiește în răutăți, în nimeni nu se încrede, tremură chiar și de frica celor din casa lui, și privește totul cu ochi bănuitori. Dar ce spun eu că tremură înaintea casnicilor lui, când el poartă chiar în el însuși tribunalul acela nepărtănit al conștiinței? Nu numai criticile din afară îl neliniștesc mereu, ci și acelea din el îl tulbură și nu-l lasă deloc să se liniștească.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 259)

„... poartă ură ca o cămilă, e lacom la mâncare ca un urs, răpește ca un lup, rănește ca o scorpie, e viclean ca o vulpe, nechează după femei ca un cal înnebunit după iepe. Cum să-l numim pe un astfel de om? Fiară? Dar fiarele au numai câte unul din aceste năravuri; acesta însă are strânse în el toate năravurile tuturor fiarelor și a ajuns mai lipsit de judecată decât cele fără de minte. Dar pentru ce vorbesc eu de fiară? Un astfel de om este mai groaznic decât o fiară. Fiarele, deși sunt prin fire sălbatice, adeseori ajung blânde dacă omul se poartă cu ele cu deosebită dibăcie. Dar acesta, care-i om, care schimbă sălbăticia firească a fiarelor în blândețea potrivnică firii lor, ce cuvânt de apărare mai poate avea; când își schimbă bunătatea lui firească în sălbăticie potrivnică firii lui, care face blând pe cel sălbatic din fire, iar pe el din blând prin fire se face sălbatic? Îmblânzește pe leu și-l face de i se supune, dar își sălbătește mânia mai mult decât un leu? Și doar, ca să îmblânzești un leu întâmpini două piedici: una, că fiara este lipsită de rațiune, a doua, că este cea mai sălbatică fiară dintre toate fiarele. Totuși,

prin înțelepciunea dată omului de Dumnezeu, ajunge de biruie sălbăticiunea. Și cel care biruie firea sălbăticiunilor pierde la rându-i bunătatea care e firească în el, pierde harul liberei voințe! Și poate face omul din leu om, dar nu ia aminte la el însuși și se face din om leu; sălbăticiunii îi dă însușiri mai presus de firea ei, iar lui nu-și dă nici însușirile firești.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 266-267)

„Deci omule, pe leu îl îmblânzești, iar pe tine te faci mai sălbatic decât o fiară? Și măcar că fiarele numai o greșeală rea au, iar omul cel viclean are toate răutățile tuturor fiarelor sălbatice, le strânge în sufletul său, că are mânia leului omul, lupului se aseamănă cu răpirea, vulpii cu vicleșugul, iar cu vrajba se aseamănă cămilei, cu strânsoarea se aseamănă gândacului, iar cu hrana și cu îngrășarea se aseamănă măgarilor și alte rele ca acestea are. Dar unuia ca acestuia cum îi voi zice că are suflet omenesc? Că de este om cu mintea, este stăpân celorlalte patimi și dobitoacelor necuvântătoare, iar de ești slugă poftelor celor fără de cale, cum vrei să te numesc om? De vreme ce nu ai asemănare și potrivire cu Împărăția lui Dumnezeu, ia gândește cu a cui icoană te-ai făcut asemeni? Că zice Dumnezeu: *Să facem om după chipul și după asemănarea noastră*. Pentru aceea, nu te coborî la micșorarea dobitoacelor celor necuvântătoare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 95-96)

OMUL (oamenii înrăiți)

„Căci dacă cel care a trecut pe lângă un singur sărac, pe lângă Lazăr, a suferit o pedeapsă atât de mare și n-a dobândit nici o mângâiere, ce vor pătimi aceștia ce au prigonit și scandalizat pe atâția?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XXIV, 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 329)

OMUL (decăderea morală a omului)

„După cum este mare și de preț omul, ființa aceasta cuvântătoare, mai ales când este pornit spre săvârșirea virtuții, tot așa este crud ca animalele sălbatice, când înclină spre rău. Iar când s-a sălbăticit ca animalele sălbatice, ființa aceasta, blândă și cugetătoare, întrece cu mult în sălbăcie animalele sălbatice”. (*Omilii la Facere*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

OMUL (despre omul nesăbuit ce luptă împotriva lui Dumnezeu)

„Cine se luptă împotriva lui Dumnezeu nu sfârșește niciodată bine. Poate că pentru multă vreme nu pățește nimic, căci milostivul Dumnezeu îi dă acestuia prilejul să își revină și să se pocăiască. Dar dacă el nu se folosește din păsuirea lui Dumnezeu și rămâne în răutatea sa, va fi pedepsit fără îndoială. Iar prin pedeapsa pe care o va primi, va fi pildă celorlalți, care vor vedea astfel că nu este bine să lupți împotriva lui Dumnezeu, pentru că nu este cu putință ca cineva să scape de atotputernica Sa mână.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 357)

OMUL (posedat de diavol)

„De vei vedea vreun om purtându-se ca diavolul, închină-te Stăpânului și cunoaște răutatea lor. Că amândouă acestea sunt cu putință să le vezi la acei îndrăciți: iubirea de oameni a lui Dumnezeu și răutatea diavolilor. Răutatea diavolilor, când tulbură și înviforează sufletul celui îndrăcit, iar iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când pe un așa diavol de sălbatec, ce locuiește în om și dorește să-l piardă, îl ține și-l oprește, nedându-i voie să-și pună în lucrare toată puterea lui, ci numai atât ca și pe om să-l înțeleptească și răutatea lui s-o facă arătată.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor dreți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 26-27)

OMUL (virtuos)

„Este mai bun unul care face voia Domnului decât mii de nelegiuți. Scriptura spune:

Iar Noe a aflat har înaintea lui Dumnezeu (Fac., 6, 8)”. (Omilia la Facere, omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 268)

„Că atunci ești om, când faci fapte de virtute. Nu arăți pe om de ai chip de om, de ai ochi, nas, gură, obraji și celelalte membre. Membrele acestea sunt membrele trupului! Om, însă, numim numai pe acela care păstrează chip de om!

– Dar care-i chipul omului?

– Rațiunea!

– Cum? Ceilalți nu sunt înzestrați cu rațiune?

–Da! Dar nu numai atâta! A fi om înseamnă a fi virtuos, a fugi de

păcate, a-ți înfrâna patimile rușinoase, a împlini poruncile Stăpânului.

Și ca să vezi că obiceiul Scripturii este de a nu învrednici cu numele de om pe cei care săvârșesc păcate și neglijează virtutea, ascultă că o spune Dumnezeu, așa precum vă spuneam ieri: *Nu va rămâne Duhul Meu în oamenii aceștia pentru că sunt trupuri* (Fac., 6, 3). *Eu, spune Dumnezeu, i-am înzestrat cu trup și suflet; dar ei, ca și cum ar fi fost îmbrăcați numai în trup, atât au neglijat virtutea, încât au ajuns cu totul trup. Ai văzut că din pricina păcatului îi numește trupuri și nu oameni?”* (Omilia la Facere, omilia XXIII, III-IV, în col. PSB, vol. 21, p. 278)

„Și ca să vezi că îndrăznirea celor virtuoși este pentru noi pricina îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, ascultă din însăși istoria aceasta, ce spune Dumnezeu patriarhului! *Dacă voi găsi zece drepti, nu voi pierde cetatea. Dar pentru ce vorbesc eu de zece drepti? Dumnezeu n-a găsit acolo nici un om fără păcatul acela decât numai pe dreptul Lot și pe cele două fete ale lui”.* (Omilia la Facere, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 100)

„Nu-ți spun cuvinte grele de împlinit. Nu-ți spun: *Nu te căsători! Nu spun: Părăsește orașele! Nu te mai ocupa cu treburile publice!*. Dimpotrivă, îți spun: *Stai în mijlocul orașelor, ocupă-te cu treburile publice, dar fii virtuos! Vreau ca cei care trăiesc în lume să fie mai virtuoși decât cei care populează munții.*

- Pentru ce?

- Pentru că mai mult folos aduce un om virtuos care trăiește în lume, decât unul care trăiește în munți. *Că nimeni nu aprinde făclie și o pune sub obroc* (Matei 5, 15). Pentru aceasta vreau ca toate lumânările să fie puse în sfeșnice, ca să facă lumină multă. Să aprindem deci această lumină, ca să scăpăm de rătăcire pe cei care stau în întuneric. Nu spune: Am femeie, am copii, trebuie să am grijă de casă! Nu pot să mai fac și asta! De n-ai avea nici una din aceste griji, dar dacă ești un trândav, nu ești de nici o ispravă! De-ai avea toate aceste griji, dar dacă ești om vrednic, vei fi și virtuos! Un singur lucru se cere: să ai tragere de inimă! Nimic nu te va putea împiedica: nici vârsta, nici sărăcia, nici bogăția, nici împrejurările vieții, nici altceva. Au împlinit poruncile Domnului bătrâni, tineri, oameni căsătoriți, oameni cu copii, meseriași, ostași. Daniel era tânăr, Iosif era rob, Acvila, meșteșugar, Lidia, vânzătoare de purpură (Fapte 16, 14); era conducătoarea unui atelier; altul era paznic de temniță, un altul era sutaș, de pildă Corneliu, altul era bolnav, ca Timotei, altul rob fugar, ca Onisim; dar nici unuia nimic din acestea nu le-a fost o piedică, ci toți au strălucit prin virtute; și bărbați și femei și tineri și bătrâni și robi și liberi și ostași și oameni din popor.

Să nu punem înainte fel de fel de pretexte netrebnice, ci să căutăm să avem tragere de inimă! Oricine am fi, vom putea fi virtuoși și vom dobândi și bunătățile viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos”. (*Omilii la Matei*, omilia XLIII, V în col. PSB, vol. 23, p. 518)

„Omul virtuos, chiar dacă e slugă, chiar dacă e întemnițat, e mai fericit ca toți. Nimeni nu va putea să-i facă vreun rău, nici dacă s-ar aduna toată lumea împotriva lui, nici dacă s-ar pune în mișcare arme și oștiri și i-ar duce război. Dar omului ticălos și rău, omului aceleuia al cărui chip l-am făcut mai sus, de-ar fi împărat, de-ar purta mii și mii de coroane, un oarecare poate să-i facă cele mai mari necazuri. Atât de neputincios e viciul, atât de puternică e virtutea!”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 912)

„Nu atât este admirat Dumnezeu prin cer, pe cât e de admirat prin viața cea curată a omului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 364)

„Nimic nu-i mai plăcut lui Dumnezeu ca omul drept.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 128-129)

„... chiar de este cineva drept, chiar de-ar fi de mii de ori drept, de ar ajunge până în culmea dreptății, încât să pară cu totul slobod de păcate, nu poate fi curat de întinăciune; chiar de-ar fi de mii de ori drept, el este om. *Cine se poate lăuda că are inimă curată?, sau cine va cuteza a zice că este curat de păcate?* (Proverbe 20, 9). De aceea ni s-a poruncit să spunem în rugăciune: *Și ne iartă nouă greșalele noastre* (Matei 6, 12), pentru ca, spunând adeseori această rugăciune, să ne amintim că merităm să fim pedepsiți. Că și Pavel apostolul, vas ales (Faptele Apostolilor 9, 15), biserica lui Dumnezeu, gura lui Hristos, lira Duhului, dascălul lumii, cel ce a înconjurat pământul și marea, el, cel ce a smuls spinii păcatelor, cel ce a aruncat semințele credinței, acela mai bogat decât împărații, acela mai puternic decât bogații, acela mai tare decât ostașii, acela mai filosof decât filosofii, acela mai bun vorbitor decât retorii, cel ce nu avea nimic și stăpânea totul, cel ce alunga moartea cu umbra lui, cel ce izgonea bolile cu hainele lui (Faptele Apostolilor 19, 12), cel ce a înfipt trofee de biruință în mare, cel ce a fost răpit până la al treilea cer și a intrat în rai (II Corinteni 12, 2-4), cel ce a propovăduit pe Hristos Dumnezeu, acela spune: *Nu mă știu vinovat cu nimic, dar nu întru aceasta m-am îndreptat* (I Corinteni 4, 4). Cel care avea într-atâta mulțime de virtuți, spunea: *Iar cel ce mă judecă pe mine este Domnul* (I Corinteni 4, 4). *Cine dar se poate lăuda că are inimă*

curată?, sau cine va cuteza a zice că este curat de păcat? E cu neputință să fie vreun om fără de păcat. Îmi spui de cineva că este drept, că este milostiv, că este iubitor de săraci? Așa este, dar are și câte o scădere: sau ocărăște când nu trebuie, sau umblă după slava deșartă, sau face altceva asemănător, fapt pentru care nu trebuie a le înșira pe toate. Unul e milostiv, dar nu-i de multe ori cuminte; altul e cuminte, dar nu-i milostiv; unul este numit virtuos pentru o virtute, altul pentru o altă virtute. Să ne închipuim un om drept: să facă mai multe fapte de dreptate și să aibă și celelalte fapte bune; dar dacă se mândrește cu dreptatea lui, mândria i-a pângărit dreptatea.” (Omilii la săracul Lazăr, cuvântul VI, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 146-147)

„Da, n-am de plâns ca Ieremia multe orașe și nici popoare întregi, ci doar un suflet tot atât de prețios, dar, mai bine spus, chiar mai prețios decât multe dintre astfel de popoare. Dacă cel ce împlinește voia lui Dumnezeu este mai bun decât mii și mii de călcători de lege (Înț. Sir., 16, 3), apoi și tu, iubitul meu prieten, erai mai bun decât miile acelea de iudei.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 322)

OMUL (virtuos și omul păcătos)

„Cei cucernici trag de la cei păcătoși folosul pomenit, și asemenea copacilor care fiind clătiți de vânturi puternice, se fac mai tari.” (*Cuvânt la 8 Noiembrie, în ziua Sfinților Arhangheli*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 210)

OMUL (Dumnezeu îngăduie să existe în lume atât oameni buni cât și oameni răi)

.....
„Pentru aceea, iubitorul de oameni Dumnezeu, a tocmit să fie în lume și oameni buni și oameni răi, ca celor vicleni să li se taie răutatea iar celor buni să li se arate bunătatea și așa se vor folosi și cei leneși prin unirea tuturor celor nevoitori și buni. Că în ce chip se învrednicesc cei buni cu îndoită cinste de la Dumnezeu și nu le strică cei răi nimic, așa și cei vicleni și răi au muncă îndoită căci ar fi putut să se facă și ei buni, și nu numai că nu s-au făcut și ei buni, ci au învățat și pe alții răutatea lor și pe cei buni toți îi laudă și se miră de bunătatea lor tocmai și cei răi și vicleni, pentru că zice: știe vrăjmașul a lăuda fapta cea bună, așa și cei răi nu-s urâți numai celor buni, ci

și celor răi; mulți se miră de oamenii cei vicleni că sunt isteți a face răutatea și a păgubi pe alții, dar acei ce fac strâmbătate altora împotriva loru-și ascuțitul și când se înjunghie pe sine îi pare că face răutate altuia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 96)

OMUL (apropierea omului de Dumnezeu)

„Pentru ce sunt ochii noștri, dacă nu pentru a contempla minunea operelor divine? Pentru ce sunt mâinile noastre, dacă nu pentru a lucra la lucrurile lui Dumnezeu, să se închidă de la nedreptăți, să se deschidă spre milostenii? Pentru ce sunt urechile noastre, dacă nu pentru a auzi cuvintele sfinte și să se închidă la glasurile necurate ale necuratei voluptăți sau la cruzimile calomniei? Pentru ce sunt picioarele noastre, dacă nu pentru a străbate drumurile binelui? Sufletul nostru, dacă nu pentru a învăța adevărurile cerești? Inima noastră, dacă nu pentru a se umplea de plăcerile iubirii divine? Toată ființa noastră, dacă nu pentru a poseda pe Dumnezeu? Iată adevăratele noastre bunuri, iată moștenirea noastră îmbelșugată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 512-513)

OMUL (unirea omului cu Dumnezeu)

„Dacă împăratul nostru Hristos ar fi depărtat de noi prin spațiu, ai avea dreptate să te întrebi cum poți fi lângă El; dar cum El este de față în orice loc, atunci este alături de orice om care îl dorește, de orice om cu viață curată. De aceea și profetul spune: *Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești!* (Ps., 22, 4). Și însuși Dumnezeu spune: *Dumnezeu de aproape sunt Eu, și nu Dumnezeu de departe* (Ier., 23, 23). După cum păcatele ne depărtează de El, tot așa faptele bune ne apropie de El. Tot Dumnezeu spune: *Încă grăind tu, Eu voi zice: Iată aici sunt* (Isaia 58, 9). Care părinte răspunde așa de repede copiilor săi? Care mamă este atât de cu grijă și neconținut trează ca să nu plângă nicicând copilul ei? Nu-i nici unul; nici tatăl, nici mama”. (Omilia la Matei, omilia LIV, V în col. PSB, vol. 23, p. 630)

„... pe Dânsul să-L avem ca temelie, ca buciom al viței, și între noi și Hristos să nu fie nici o depărtare, căci de va fi vreo depărtare oarecare, îndată ne pierdem. Căci și vița-de-vie într-una își trage sucul din buciom, și zidirea stă numai întrucât este bine înțepenită pe temelie, iar de se va face vreo crăpătură undeva, se va dărâma, fiindcă nu are pe ce sprijini. Așadar, noi să avem pe Hristos nu cum s-ar întâmpla, ci să ne lipim de dânsul, căci

de ne vom dezlipi, ne pierdem. *Că cei ce se depărtează pre sineși de la tine, zice, vor pieri.* (Ps. 72, 27). Să ne lipim deci de dânsul, și lipindu-ne să păzim poruncile lui, după cum zice: *Cel ce păzește poruncile mele, acela rămâne întru mine* (In. 15, 10). Prin multe pilde ne unește el pe noi, căci tu te gândește: el este capul și noi suntem trupul; deci nu cumva poate să fie vreun loc gol între cap și trup? El este temelia, iară noi zidirea; el este buciul, iară noi vițele; el este Mirele, iară noi mireasa; el este Păstorul, iară noi oile; el este calea, iară noi cei ce pășim pe dânsa; noi iarăși suntem biserică, iară el ce locuiește în ea; el este cel întâi născut, iară noi frații; el este moștenitorul, iară noi împreună moștenitori; el este viața, și noi cei ce viețuim; el este învierea, iară noi cei înviați; el este lumina, iară noi cei luminați. Dar toate acestea vădesc unire și nu lasă a fi vreun loc gol la mijloc, fie chiar cât de mic. Fiindcă cea mai mică părticică dezlipindu-se, cu trecerea timpului se va dezlipi și cea mai mare. Trupul, dacă va primi cea mai mică despărțire sau tăietură de sabie, se va nimici; de asemenea, și zidirea se va prăbuși dacă se va face vreo spărtură, precum și butucul de vie se va face netrebnic dacă i se va tăia o parte din rădăcină, fie chiar cât de mică. Încât acel lucru crezut de noi mic, nu este de fapt mic, ci aproape totul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, pp. 85-86)

ORACOLELE

„Cuprinși de nebunie își lasă viața în mâinile oracolelor și, în afară de faptul că Îl supără pe Dumnezeu și că se depărtează de El, drept răsplată primesc și mai multe întristări și dureri, depărtându-se, totodată, și de lupta pentru virtute.

Diavolul îi convinge, cu meșteșugurile acestea, pe cei mai săraci la minte că nu de ei înșiși atârnă faptele lor bune sau rele, cele pline de virtute sau de stricăciune, făcându-i să creadă că n-au fost cinstiți vreodată cu libertatea de-a alege.

El urmărește să câștige două lucruri, care sunt și cele mai îngrozitoare: mai întâi să ne oprească de la stăruințele și de la ostenele pe care le primim de bună voie, ca să dobândim virtutea și apoi să ne răpească darul cel mare dat nouă de Dumnezeu, adică libertatea.” (*Cuvânt la Isaia*, cap. II, PG 56, 35, în vol. *Diavolul și magia*, p. 105)

OSPITALITATEA

„*Cel care va primi pe unul din aceștia prea mici în numele Meu, pe Mine Mă primește* (Matei, 18, 5). Să nu te uiți că drumețul e un om de rând nici să-l disprețuiești din pricina înfățișării lui, ci să te gândești că prin el primești pe Stăpânul tău. Când găzduiești pe acesta pentru numele lui Hristos, atunci primești ca plată ca și cum ai fi primit pe însuși Hristos. Să nu îți socoteală că drumețul, care se bucură de dragostea ta este un leneș, un om care nu se îngrijește pe el. Plata îți va fi desăvârșită pentru că faci fapta asta în cinstea Stăpânului tău.” (*Omilii la Facere*, omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 84)

„Domnul le dă și o altă răsplată celor ce primesc în casele lor pe ucenici; le arată că are mai multă grijă de gazde decât de cei găzduiți. Și le dă prima cinstire, spunând:

Cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește; și cel ce Mă primește pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine (Matei 10, 40).

Ce cinste poate egala cinstea de a primi în casa ta pe Tatăl și pe Fiul?”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXV, II în col. PSB, vol. 23, p. 435)

„... primea (Avraam – n.n.) în cortul său străini, și nici atunci nu o făcea pentru slavă deșartă, ci el alerga mai întâi înaintea acelor și li se închina, nu ca și cum le-ar fi făcut vreun bine, ci ca și cum lui i se aducea un bine prin venirea acelor străini, și-i numea Domni, nici măcar știind cine erau acei veniți, și puneă și pe femeia sa în rând cu slugile spre a le sluji.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 379)

„Dacă tu primești pe străin ca pe Hristos, de nimic nu te vei rușina, ci încă mândrește-te chiar pentru aceasta; iar dacă nu-l primești ca pe Hristos, nici nu-l primi. *Cel ce vă primește pe voi, zice, pe Mine Mă primește*. (Matei 10, 40). Dacă nu primești astfel, nici plată nu vei avea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 151)

„Ia vezi ce făcea la amiază bătrânul Avraam, nu ședea în casă, ci la oameni străini și călători pe care nu-i cunoștea de unde au venit, se scula și se închina lor, cel ce era bogat și de neam bun, care având atâta avuție, lăsând casa lui, femeia lui, copiii lui, slugile lui, că avea mii de slugi, lăsându-i pe toți, a ieșit să vâneze pește. Întins-a mreaja iubirii de străini, ca nu cumva să se afle vreun călător, nu cumva să treacă vreun străin și să nu intre în casa lui. Vezi ce face bătrânul Avraam, nu poruncește nici unei slugi,

deși avea mii, ca să păzească calea, pe cine va trece să-l aducă, că știa că felul slugilor este lenevos spre bine, socotea ca nu cumva să doarmă sluga și va trece străinul și va pierde vânatul, vezi ce a făcut bogatul Avraam, vezi tu măcar să primești să vezi pe un sărac din cei proști sau să-i răspunzi sau să-i grăiești, că de vei da vreodată ceva, nu dai cu mâna ta însuși, ci dai la sluga ta să-i dea, iar dreptul Avraam nu era așa, ci ședea în soare la vremea amiezii, și-l ardea soarele și avea zăduful în loc de răcoreală, și în loc de umbră avea pofta iubirii de străini, ședea și culegea rodul iubirii de străini.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 21)

„Nu știi că marele patriarh Avraam, pentru dragostea de oaspeți își făcu numele vestit și la Dumnezeu și la oameni și mai mult fiindcă n-a cunoscut cine erau cei ce veneau la el, că acei trei bărbați a fost Dumnezeu Cel în trei fețe, care numai ce îi văzu îndată alergă de-i întâmpină în față și li se închină și zise: Doamne, căci Sfânta Troiță este un Dumnezeu, Fiul, Duhul Sfânt și Tatăl și pentru aceea nu-i zise Stăpânilor, de am aflat har înaintea voastră, nu mă lepădați pe mine sluga voastră. Pentru aceea, nici tu nu cerceta mult, că pe străini îi primești pentru Hristos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 75)

PACEA (- bun inestimabil)

„... pacea este mai de preț decât orice avere”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 434)

PACEA (cu Dumnezeu)

„... dacă vom fi războiți de întreaga lume, iar cu Dumnezeu suntem în pace, nu vom avea nici o vătămare. Și iarăși: Nici un folos nu vom avea, chiar dacă am fi lăudați de întreaga lume, dacă suntem disprețuiți de Domnul; pe când dacă Dumnezeu ne încuviințează și ne iubește, atunci nici o primejdie nu vom avea, chiar dacă ne-ar disprețui și urî toată lumea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia I, p. 10)

„Dacă suntem în pace cu El – și suntem în pace prin virtute - cu atât mai mult va fi și El în pace cu noi.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 257)

PACEA („Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ”³⁰⁷)

„Domnul (...) spune: *N-am venit să aduc pace pe pământ.*

- Pentru ce atunci le-a poruncit ucenicilor să spună pace în fiecare casă în care vor intra (Matei 10, 12), pentru ce și îngerii spuneau la naștere: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace* (Luca 2, 14), pentru ce toți profeții au binevestit pacea?

- Pentru că atunci mai cu seamă este pace, când se taie ce este bolnav, când e îndepărtat ceea ce dă naștere la răzvrătire. Că așa e cu puțință să se unească cerul cu pământul! Și doctorul tot așa salvează restul trupului, când taie partea care nu se poate vindeca, iar generalul când seamănă discordie între conspiratori. Tot așa și la Turnul Babel; o bună neînțelegere a pus capăt unei păci rele și a făcut pace (Fac., 11, 1-9). La fel și Pavel a împărțit în mai multe tabere pe cei ce se uniseră împotriva lui (Fapte 23, 6-10). Iar înțelegerea dintre Ahaav și Izabela, împotriva lui Nabute, a fost mai cumplită decât orice război (III Regi 21, 1-15). Nu totdeauna înțelegerea este un lucru bun, pentru că și hoții se înțeleg între ei. Războiul, însă, nu este o urmare a voinței lui Hristos, ci a voinței oamenilor. Hristos voiește ca toți

³⁰⁷ Matei 10, 34.

oamenii să se unească în credință; dar, pentru că se despart unii de alții, ia naștere războiul.

- Și totuși Domnul n-a grăit așa!

- Dar ce a spus?

- *N-am venit să aduc pace.*

Prin aceste cuvinte Domnul îi mângâie pe ucenicii Săi, spunându-le: Să nu socotiți că voi sunteți pricina dezbinării dintre oameni; Eu sunt Cel Ce fac aceasta, pentru că sufletul oamenilor e așa! Nu vă tulburați, dar, că lucrurile se întâmplă împotriva așteptărilor voastre. Pentru aceasta am venit ca să aduc război. Aceasta-i voința Mea. Nu vă tulburați, dar, dacă pământul este plin de războaie și de intrigi. Când va fi dat la o parte ceea ce-i mai rău, atunci cerul se va uni cu ceea ce-i mai bun”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 430-431)

PACEA (sălășluiește doar în cel ce practică virtutea)

„Nu e cu putință de a exista pacea, dacă mai întâi nu se va practica virtutea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 97)

PACEA (lăuntrică)

„Această pace (lăuntrică - n.n.), deci, trebuie să o avem și noi; și când o avem, nimic din cele din afară nu va putea să ne vatăme.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 76)

PACEA („Pacea Mea o dau vouă”)

„Cum gândul atâtor necazuri, luptele și plecarea Învățătorului lor i-a agitat și i-a tulburat, vedeți frații mei, vedeți cum îi mângâie din nou dumnezeiescul Mântuitor, zicând: *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă.* Și este ca și cum le-ar zice: *Ce pierdere, ce greutate pot să vă aducă războaiele și tulburările acestei lumi, dacă aveți pace Mea?* Această pace este cu totul deosebită de celelalte. Pacea lumii este adesea inutilă și fățarnică, ea nu ne aduce nici un bine. Dar eu, vă dau una care vă va face să trăiți într-o înțelegere reciprocă, o pace care vă va face mai tari și mai curajoși. Și încă cum această expresie: *Pace vă las vouă*, arăta plecarea Sa, și putea să-i tulbure, El le zice din nou: *Să nu se tulbure inima voastră și nici să se înfricoșeze.*” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXV, 3, p. 387)

„Cum evreii trebuia să le facă un război continuu, Mântuitorul le repetă adesea: *Pace vouă*, dându-le prin aceea o mângâiere proporțională cu războiul și cu luptele ce le vor avea de susținut.

Acela este primul cuvânt pe care L-a zis Mântuitorul după învierea Sa. Iată pentru ce le face Pavel această urare credincioșilor în epistolele sale: *Ca Dumnezeu Tatăl nostru și Domnul nostru Iisus Hristos, să vă dea vouă pace și har*. Dar femeilor, Iisus Hristos le promite bucurie, fiindcă ele erau adâncite în tristețe și așa ele au avut primele bucuria și mângâierea ca să-L vadă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 2-3, p. 460)

„... zice Hristos : *Pacea vă las vouă, pacea Mea dau vouă* (In., 14, 27) *să vă păzească pe voi*. Cu adevărat că pacea aceasta covârșește toată mintea omenească. Cum așa? Când El ne învață să fim în pace cu dușmanii, cu cei care ne nedreptătesc, cu cei care ne războiesc și sunt plini de ură față de noi, atunci nu este aceasta mai presus de mintea omenească?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 255)

„Dacă ai în sine-ți pacea omenească, aceasta lesne se dizolvă, pe când pacea lui Dumnezeu niciodată. (...) Dar oare, ce înseamnă *pacea lui Dumnezeu să se dăruiască în inimile voastre*? Dacă înăuntru tău, zice, se luptă două idei, să nu lași a predomina ideea de răzbunare, ci ideea păcii. De exemplu, cineva este insultat pe nedrept; din această insultă nedreaptă s-a născut în cugetul său două idei: una care-i poruncește a se răzbuna, și cealaltă care-i spune de a suferi insulta, cu care ocazie ambele aceste idei se războiesc între dânsule. Dacă atunci predomină pacea lui Dumnezeu, iată că această idee face ca să triumfe, iar cealaltă să se rușineze. Și cum aceasta? Convingând că Dumnezeu este pacea, și că El ne-a împăcat pe noi. De altfel apostolul nu arată că lupta aceasta ar fi un lucru simplu, ci chiar mare. Să nu predomine mânia, zice, nici cearta, și nici pacea omenească, pentru că pacea omenească vine sau rezultă din luptă ; eu nu o voiesc aceasta, ci acea pace o voiesc, pe care mi-a lăsat-o El. El a pus în cugetul nostru această idee ca un fel de stadiu, ca un loc de luptă a celorlalte idei, și această idee este și lupta, și biruința, în același timp tot ea acordă și premiul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 95)

„Pacea Lui este trainică, statornică, tare, neschimbătoare, nemuritoare și fără de sfârșit, cu toate că s-au dezlănțuit mii și mii de războaie împotriva-i, cu toate că s-a uneltit în fiecare zi de mii și mii de ori”. (*Către iudei*, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 201)

„Când Mântuitorul avea să Se înalțe la Tatăl, a lăsat în locul unei slave trecătoare și al unei bogății mari această moștenire ucenicilor Săi, zicând: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (Ioan 14, 27). Ce bogăție sau ce belșug de bani poate fi mai de preț ca pacea lui Hristos, care depășește orice cuvânt și minte?” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 73-74)

„*Pace vouă!* Să nu se răzvrătească sufletul vostru, să nu se tulbure mintea voastră, să nu fiți chinuiți de gânduri de frică: *Pace vouă!* Pacea pune capăt războiului, alungă frica, izgonește vrăjmășia. *Pace vouă!* De multe ori a fost dată de Dumnezeu, oamenilor, pacea. Dar n-a fost dată cu mâna Sa de Stăpân, ci prin îngeri, prin profeți, prin drepti. Numai Mântuitorul, prin arătarea Sa, a dat pacea. A fost dată pace lui Daniel, dar prin îngeri. S-a arătat lui Daniel îngerul și a zis: *Pace ție, bărbatul doririlor, întărește-te și te îmbărbătează, Domnul este cu tine!* (Daniel 10, 19). S-a arătat și lui Ghedeon îngerul și i-a spus: *Pace ție!* (Jud., 6, 23). Îngerii, deci, au dat pacea, dar niciodată Stăpânul îngerilor. Prin îngeri a trimis pacea, dar și-a păstrat pentru El pacea evanghelică. Profetii, deși au primit adeseori de la îngeri pacea, totuși însetau să primească pacea chiar din mâna Stăpânului. De aceea și strigă Isaia: *Doamne Dumnezeule, pace dă-ne nouă* (Isaia 26, 12). Nu prin alții, ci prin Tine Însuți, pace dă-ne nouă.

Iată acum răspunsul la rugăminte: *Pacea Mea dau vouă* (Ioan 14, 27).” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 173-174)

„Când Hristos S-a înălțat la Tatăl, în loc de bogăție și mărire, a lăsat ucenicilor Săi altă moștenire, prin cuvintele: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (In. 14, 27). Însă ce bogăție și ce comoară poate să fie mai mare și mai scumpă decât pacea lui Hristos, care este un bine negrăit, pe care nu-l poate cuprinde cu desăvârșire nici o minte omenească? Fiindcă și profetul Zaharia știa acestea și vedea ce mare nelegiuire este nepacea, de aceea a zis: *Ascultă poporul meu, fiecare să grăiască adevăr cu aproapele său și nimenea să nu amintească întru inima sa jignirile suferite de la aproapele; fugiți de cuvintele cele mincinoase și nu veți vedea moartea [cea sufletească], zice Domnul* (Zah. 8, 16-17). El vrea să zică: *De veți fi mincinoși și neîmpăcați, de veți jura jurăminte mincinoase și veți uita poruncile mele, veți muri (adică sufletele voastre se vor osândi).*” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 142)

PACEA („Pace tuturor !”)

„Când proestosul intră în biserică, zice *pace tuturor*, când vorbește - *pace tuturor*, când binecuvintează - *pace tuturor*, când Jertfa se săvârșește - *pace tuturor*, când poruncește a ne săruta unii pe alții - *pace tuturor*, și în fine, pe la mijlocul Liturghiei - *har vouă și pace*, zice. Apoi cum să nu fie absurd, ca auzind de atâtea ori despre pace și primind-o, noi totuși să ne războim unii cu alții?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 41)

PACEA (folosul păcii)

„Și într-adevăr, nimic nu este egal păcii. De aceea în biserici cerem pace, în rugăciuni, în litanii, și chiar în salutările noastre zilnice cerem pace. De acea proestosul bisericii și o dată, și de două ori și de trei ori, și în fine de mai multe ori ne recomandă și ne dă pacea. *Pace vouă*, zice, *pace tuturor!* Pentru ce? Pentru că pacea este mama tuturor bunătăților, pentru că ea este obiectul bucuriei și a veseliei sufletești. De aceea și Hristos poruncește apostolilor ca intrând în casele oamenilor, imediat să le anunțe pacea, ca un simbol al bunătăților. *Intrând în casă să-i urați ei grăind: Pace casei acesteia* (Mt., 10, 12), căci dacă nu este pace, toate celelalte sunt de prisos. De aceea și zicea Hristos ucenicilor Săi: *Pace vă las vouă, pacea Mea dau vouă* (Ioan 14, 27). Pacea este care pregătește calea iubirii. Și vedeți că proestosul bisericii nu zice simplu *Pace* ci *Pace tuturor*, căci ce folos este dacă cu unul avem pace, iar cu unul luptă și război? Nici în corpul nostru nu poate fi sănătate dacă numai unele din elementele nutritive sunt liniștite, pe când celelalte sunt răsculate, ci numai atunci este sănătate completă, când toate sunt în bună ordine și în armonie, căci dacă nu sunt toate liniștite, ci răsculate, totul se răstoarnă pe dos. Dar apoi chiar în mintea noastră se petrece tot așa, căci dacă nu vor fi în pace toate facultățile gândirii, nu va fi pace și liniște. Atât de mare bun este pacea, încât chiar poezii și propagatorii ei se numeau fii lui Dumnezeu. Și cu drept cuvânt, de vreme ce și Fiul lui Dumnezeu în acest scop a venit pe pământ, ca să împace cele de pe pământ cu cele din ceruri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 40)

„Nimic nu este egal păcii și unirii. Pentru aceasta episcopul, când intră în biserică, nu se urcă pe tronul acesta până ce mai întâi nu va urează: pace; iar când se scoală pentru a vă spune cuvântul de învățătură, nu și-l începe până ce mai întâi nu spune tuturor: pace. Preoții, când au să binecuvânteze,

vă urează mai întâi: pace, apoi încep binecuvântarea. Diaconul, când poruncește să ne rugăm împreună cu ceilalți, ne poruncește în rugăciunea lui să cerem înger de pace, să cerem ca toate cele puse înaintea să fie cu pace; iar când vă dă drumul de la această slujbă bisericească, vă urează spunându-vă: *Mergeți în pace!*

În general vorbind, nu e cu putință să spunem ceva sau să facem ceva fără de pace. Pacea este mama și hrănitorea noastră, aceea ce ne încălzește cu multă grijă. Când vorbesc de pace, nu mă gândesc la salutarea aceasta pe care o rostim cu buzele, nici la pacea ce o avem cu oamenii de pe urma invitării la mese și ospete, ci mă gândesc la pacea cea după Dumnezeu, pace care izvorăște din unirea cea duhovnicească”. (*Către iudei*, cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 286)

PAGUBELE (despre pierderea bunurilor proprii)

„Așadar când pierdem bogății și bani, să nu ne tulburăm, ci să zicem: *Slăvit să fie Dumnezeu*, și vom afla bogăție mult mai mare. Cât ne folosim din aceste cuvinte nu ne-am folosi nici dacă am cheltui tot ce avem pe binefaceri, nici dacă am umbla peste tot căutând săraci pentru a-i ajuta, nici dacă ne-am risipi banii pentru a oferi mâncare celor înfometăți. Din această pricină nu-l admir atât de mult pe Iov pentru că-și ținea casa deschisă celor aflați în nevoi, ci pentru faptul că a îndurat pierderea bunurilor sale mulțumindu-I și slăvindu-L pe Dumnezeu. Cel care poate, atunci când este încercat de necaz, să spună sincer și fără cârteală ceea ce a spus Iov, *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov 1, 21), fie doar din pricina asta va fi arătat drept împreună cu Iov și va sta în slavă alături de Avraam. Când diavolul îți înșfacă bogăția prin orice mijloc și tu Îl slăvești pe Domnul, îl rănești îndoit pe vrăjmaș, pe de o parte pentru că nu ți-a părut rău pentru cele pe care le-ai pierdut, și pe de altă parte pentru că primești chiar și necazul mulțumindu-I lui Dumnezeu. Diavolul, dacă vede că te-ai necăjit din cauza pierderii banilor și că te ridici împotriva lui Dumnezeu, atunci nu va înceta să-ți provoace ispite asemănătoare, însă dacă vede că întâmpini chiar și cea mai mare nenorocire cu răbdarea lui Iov, va înceta să te mai războiască, ca să nu-ți aducă, fără să vrea, cununi mai strălucitoare. Chiar Iov, datorită atitudinii sale plăcute lui Dumnezeu, a primit înapoi îndoit cele pe care le pierduse. Tu, însă nu vei primi îndoit sau întreit, ci însutit le vei primi pe toate, dacă rabzi cu vitejie duhovnicească nenorocirile care ți se întâmplă și, mai important, vei moșteni viața veșnică, de care doresc să ne

bucurăm cu toții, cu harul Domnului.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 163-164)

PAGUBELE (suportarea cu ușurință a răpirii bunurilor proprii)

„... dacă un nebun smulge din mâna cuiva sabia și se omoară, cine-i cel care suferă răul? Cel care a smuls sabia sau cel căruia i s-a smuls sabia? Negreșit cel care a smuls sabia. Tot așa să cugetăm și de răpirea averilor”. (*Omilia la Matei*, omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Dar dacă cel jefuit, cel care pare învins, rabdă ca un filozof, el este biruitorul, el poartă cununa. În orice împrejurare e mai bine să fii înfrânt; și acesta e cel mai bun chip de victorie. Dacă te jefuiește cineva, dacă te bate, dacă te invidiază și dacă nu mergi împotriva lui și ești biruit, atunci tu ești biruitorul”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 953-954)

„Dacă noi, auzind de vreo pagubă, nu ne tulburăm, ci zicem: *Binecuvântat fie Dumnezeu*, atunci firește că am câștigat cu mult mai multe decât am pierdut.

Nu atâta va câștiga cel ce își cheltuiește averile cu cei săraci, cel ce cercetează și caută pe cei săraci, cel ce împrășteie ceea ce are celor flămânzi, pe cât vei câștiga tu prin această vorbă. Fiindcă nici pe Iov nu-l admir atât pentru că deschidea casa sa celor ce erau lipsiți, pe cât mă minunez și-l vestesc cu glas mare ca pe unul ce a suferit cu mulțumire pierderea averilor. Tot aceasta s-ar putea vedea și în pierderea copiilor lui, căci nici aici nu a luat plată mai mică decât cel ce a ridicat pe jertfelnic pe fiul său, fiindcă văzându-i morți sub dărâmăturile caselor, el a mulțămit iubitorului de oameni Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, p. 13)

„Încercați, dacă nu credeți, încercați vă rog, și veți vedea slava lui Dumnezeu. Când ți se întâmplă ceva supărător, dă imediat milostenie, mulțumește lui Dumnezeu că s-a întâmplat așa, și vei vedea câtă bucurie vei avea. Câștigul spiritual chiar de ar fi cât de mic, totuși este atât de mare încât poate să astupe orice pagubă trupească. Cât timp ai să dai lui Hristos, te îmbogățești. Spune-mi, te rog, dacă tu fiind prădat s-ar apropia de tine împăratul și ți-ar întinde mâna cerându-ți să-i dai ceva, oare nu te-ai crede pe sine-ți mai bogat decât toți bogații pământului, când chiar nici după atâta sărăcie, nu se rușinează de tine împăratul cerându-ți milostenie? Nu te răpi și tu o dată cu răpirea averilor tale; stăpânește-te și vei stăpâni viclenia

diavolului. Ai puțința de a câștiga lucruri mari. Să disprețuim deci bogăția, ca să nu disprețuim sufletul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 197)

„Curajul cu care suferim pierderea averilor ne aduce un mai mare fruct decât dacă facem milostenie. Aceasta o arată exemplul lui Iov. Când era bogat, el deschidea casa sa săracilor și împărțea averile sale cu ei; dar el nu era atât de mare pe cât timp deschidea casa sa săracilor ca atunci când le făcea cunoscută căderea sa fără a murmura. El nu era atât de mare cât timp îmbrăca pe săraci cu lâna oilor sale, ca atunci când, văzând că focul cerului nimicise toate turmele sale, mulțumea lui Dumnezeu. Bogat, el făcea milostenie; devenit sărac, el arăta înțelepciunea sa. În prima stare, el ajuta pe cei nenorociți; în a doua, mulțumea lui Dumnezeu. El n-a zis în sine însuși: *cât de mare este această pierdere! Au fost nimicite turmele cu care nutream mii de săraci. Dacă eu n-aș fi fost vrednic de a mă bucura de bogățiile mele, nu trebuiau cel puțin să fie cruțate pentru folosul aceloră căroră le făceam bine.* El n-a zis nimic și nici n-a cugetat ceva de acest fel, căci știa că Providența Divină rânduieste totul pentru folosul nostru. Și pentru ca să vă conving că dădu o lovitură mai dureroasă diavolului, când, despoiat de tot, mulțumea lui Dumnezeu, decât când fiind încărcat de averi ușura suferințele semenilor săi, luați aminte că atunci când era bogat, diavolul putea să aibă vreo îndoială, deși falsă, de virtutea sa, pentru ca să zică: *Oare în zadar se teme Iov de Dumnezeu?* (Iov I, 9). Dar când el îi luă totul și când îl văzu pururea credincios față de Dumnezeu, acest rar exemplu de răbdare îi închise gura, el rămase mut, pentru că atunci, fără îndoială, dreptul se arată cu mult mai mare și mai de admirat, căci a suporta cu curaj și mulțumire pierderea tuturor averilor este cu mult mai lăudabil decât a face milostenie.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 26-27)

„Dacă mulțumește lui Dumnezeu pentru această pierdere, va merita o mai bună bunăvoință din partea lui Dumnezeu: el nu va primi numai îndoita ca Iov, *dar însutit în viața veșnică.* Dacă el suferă aici pe pământ, curajul de a suporta toate suferințele sale îi va reda în cealaltă lume un mai mare tezaur: Dumnezeu, chemându-l la lupte mai mari, a îngăduit ca să treacă de la bogăție la cea mai din urmă sărăcie. Focul cerului a căzut peste casa ta, ea a ars toată, el a consumat toate averile tale; adu-ți aminte ce i s-a întâmplat lui Iov, mulțumește lui Dumnezeu care n-a împiedicat această întâmplare, cu toate că ar fi avut putere, și vei fi mai cu abundență răsplătit, decât dacă ai fi

depus toate averile tale în mâinile celor săraci.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 27)

„Ai fost păgubit în avere? Mulțumește și nu te uita numai la supărarea pricinuită de pagubă, ci și la câștigul venit din această mulțumire. Dacă ne orânduim cugetul în felul acesta, nici una din nenorocirile întâmplare nu ne va întrista, ci vom avea folos de pe urma aceluia ce par a fi triste.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 97)

„Spune-mi, așadar, cu ce anume te-a supărat vrăjmașul tău? Ce ți-a făcut de nu vrei să te împaci cu el? Ți-a furat bani? Dar dacă tu înduri cu răbdare nedreptatea făcută, vei fi răsplătit de Dumnezeu foarte mult, ca și cum ai fi împărțit acei bani la săraci. Pentru că fie dai milostenie săracilor, fie înduri nedreptatea, săvârșești aceeași faptă bună.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 242)

„Ți-a furat hoțul banii? Nu fura și tu de la tine mântuirea. Pentru că atunci când te mânia împotriva celui care ți-a făcut rău, îți faci ție cel mai mare rău, căci răul acesta nu este trupesc, ci sufletesc. Hoțul ți-a furat lucruri materiale, bogăție trecătoare, pe care mai devreme sau mai târziu tot aveai să o pierzi, dar tu furi de la tine bogăția veșnică și bunătățile cerești nestrucătoare.

Te-a întristat diavolul prin paguba pe care ți-a pricinuit-o? Întristează-l și tu, bucurându-l pe Dumnezeu. Cel mai bine este să nu te întristezi deloc. În felul acesta, îl rănești pe diavol. Iar el, văzând că îl disprețuiești, împreună cu vicleniile sale, va fugi rușinat. Așadar, este mai vrednic de laudă cel care își pierde averea și îi mulțumește lui Dumnezeu, decât acela care nu își pierde averea ci face milostenie, mulțumindu-l lui Dumnezeu. Pentru că cel de-al doilea, pe de o parte, se bucură de laudele celorlalți, de mulțumirea conștiinței și de nădejdea răsplății, iar pe de altă parte, împarte banii cu voia sa, după ce s-a pregătit sufletește pentru aceasta. Însă cel dintâi pierde totul dintr-odată, cu violență și fără voia sa, fiind nepregătit sufletește pentru această pierdere. Și așa cum îți dai seama, oferirea de bunăvoie nu este amară și grea ca pierderea fără voie. Și nici nu este o așa de mare izbândă să disprețuiești banul după ce te-ai pregătit vreme îndelungată pentru aceasta, cum este să suferi cu răbdare pierderea venită pe neașteptate.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 271-272)

„Ți s-au luat banii? Spune: *Gol am ieșit din pântecul mamei mele, gol voi pleca de aici* (Iov, 1, 21). Aducă și cuvântul Apostolului: *Nimic n-am adus în lume; și este vădit că nu putem nici scoate ceva din ea* (1 Tim., 6, 7). (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 241)

„Furatu-ți-a banii sau hainele? Pentru răpirea averii tale, de vei răbda vitejește și vei mulțumi lui Dumnezeu, atâta vei lua plată de la Dumnezeu, ca și cum ai fi dat milostenie săracilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 54)

„Când vom pierde bani să nu ne întristăm, ci să zicem: *binecuvântat fie Dumnezeu*, că-i va socoti pe cei ce-i pierdem ca și când i-am fi dat săracilor. De vreme ce de Iov nu atâta ne mirăm că făcea multă milostenie, ca și cum ne mirăm de răpirea avuțiilor lui, când a răbdat cu mulțumire, zicând: *Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat*. Împreună cu Avraam va sta, cu Iacob se va propovădui cine va păzi cuvântul acesta. Deci când ți se va întâmpla din lucrarea diavolului să pierzi aurul tău și averea ta sau de la hoți sau din altă întâmplare, mulțumește lui Dumnezeu și nu te du la vrăjitori, și atunci îndoită rană vei da diavolului, căci n-ai grăit de rău și va fugi de la tine și nu te va mai necăji, căci cunoaște că mulțimea și răbdarea ta îți câștigă cununi mai luminate de la Dumnezeu. Și așa, Iov, cu răbdarea îndoită, a luat cele ce a pierdut. Iar tu, de vei răbda, nu numai îndoite vei lua, ci și însutite, de nu vei cârți, și viața de veci în Împărăția Cerurilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 132-133)

PARFUMURILE ȘI MIRESMELE

„Ostaș ești și tu, ostaș duhovnicesc! Iar un astfel de ostaș nu doarme în pat de fildeș, ci pe pământ. Nu se unge cu miruri, cu parfumuri! După ele aleargă desfrânatelile, stricații, cei ce joacă pe scenă, cei ce nu se îngrijesc de sufletul lor. Tu nu trebuie să miroși a parfum, ci a virtute! Nimic nu-i mai curat decât un suflet care are un trup ce miroase a parfum. Parfumatul trupului și al hainelor este semnul duhului lăuntric și al necurăției. Când diavolul se năpustește ca să strice sufletul și să-l moleșască, atunci întipărește și în trup, cu ajutorul parfumurilor, murdăria stricăciunii lui.

După cum cei care au neconținut guturai și le curge nasul, își murdăresc și hainele și mâinile și fața pentru că își șterg mereu nasul, tot astfel și sufletul întinde asupra trupului răutatea stricăciunii lui. Ce lucru mare și bun îți poți închipui despre un om care miroase a parfum, care se aseamănă cu o femeie, dar, mai bine spus, cu o desfrânată, cu unul care și-a ales ocupația de dansator? Să-ți miroasă sufletul a parfum duhovnicesc, ca să-ți fii de folos și ție, și celor din jurul tău!” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 39-40)

„Nimic nu nimicește atâta vigoarea sufletului, nimic nu-l moleșește atâta cât mirosirea parfumurilor plăcute. Dar mi-ar obiecta cineva:

- Ce vrei să spui? Trebuie să-mi facă plăcere murdăria?

- Nu spun asta, dar să nu fie nici una, nici alta. Îndată ce creierul a primit mirosul, a moleșit tot trupul. Prin parfum se aprind plăcerile și se dă naștere păcatului. Prin urmare, astupă și această poartă! Rostul mirosului este de a respira aerul, nu de a primi mirosurile plăcute.” (*Despre creșterea copiilor*, 54, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 415)

„Căci nimic nu destinde atât de mult încordarea sufletului, nimic nu-l relaxează astfel cum face desfătarea de parfumuri și miresme. *Dar ce* – se va spune – *trebuie să ne bucurăm de noroi?* Nu spun aceasta, dar nici de acesta, nici de acelea. Nimeni să nu-i aducă esențe de parfum, căci de îndată ce creierul le primește, tot trupul s-a relaxat. De aici se răscoală și plăcerile și mare e uneltirea lucrului. Așadar, astupă și această poartă; căci lucrarea ei e de a respira aerul, nu de a primi miresme bune.

Poate că unii vor râde de noi ca de unii care ne-am ocupa de un lucru mic, atunci când vorbim despre o asemenea conduită civilizată [*politeias*]; dar nu este un lucru mic, ci, dacă se fac acestea, e fundamentul, educația și buna-rânduială a toată lumea.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 122-123)

PATIMILE (definiția)

.....
„Păcatele și patimile sunt lanțuri cu care diavolul ne încătușează și ne face robi ai lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

PATIMILE (- beții ale sufletului)

„Poate fi numit, pe bună dreptate, beat nu numai cel ce bea mult vin, ci și cel care întreține în suflet o altă patimă.

Este beat și cel care iubește o femeie străină, și nu pe a lui, cel care se duce la femeii desfrânate. După cum cel ce bea mult vin și merge pe două cărări rostește cuvinte de rușine și vede lucrurile pe dos, tot astfel și desfrânatul, plin de această poftă neînfrânată ca și cum ar fi plin de vin, nu mai rostește nici un cuvânt sănătos, ci toate cuvintele lui sunt de rușine, stricate, grosolane, pline de batjocură, vede lucrurile pe dos; este orb față de tot ce-i stă înaintea ochilor, dar o vede pretutindeni pe femeia pe care o dorește; ca un ieșit din minți, ca un nebun, și în adunări și la ospete, în orice timp și în orice loc, de i-ar vorbi mii de oameni, și se pare că nici nu te aude; la femeia pe care o iubește, la aceea îi este gândul și visează păcatul! Îi bănuiește pe toți, se teme de toți; nu-i într-o stare mai bună decât un animal prins în cursă.

Este beat, de asemenea, și cel stăpânit de mânie. Și acestuia i se umflă fața, i se înăsprește glasul, se umplu ochii de sânge, i se întunecă mintea, i se îneacă sufletul, îi tremură limba, ochii i se mișcă de colo-colo, urechile aud pe dos cuvintele; mânia îi ametește creierul mai grozav decât vinul; stârnește furtună și face tulburare cu greu de potolit.

Dar dacă e beat omul stăpânit de pofta trupului sau de mânie, apoi cu mult mai mult e beat și nebun omul necredincios, omul care hulește pe Dumnezeu, omul care se împotrivesc legilor Lui, omul care niciodată nu vrea să se lase de încăpățânarea lui deșartă. Omul acesta este mai ticălos decât cheflii și decât cei ieșiți din minți, chiar dacă pare a nu-și da seama de starea sa. Căci aceasta mai cu seamă trebuie observat la beție, că bețivul nu-și dă seama că se pocește; după cum și la nebunie aceasta e grozăvia, că bolnavii de această boală nu știu că sunt bolnavi”. (*Către iudei*, cuv. VIII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 382-383)

PATIMILE (manifestarea lor)

„Invidiosul nu are în vedere decât să-și astâmpere patima sa; așa sunt și nerușinații și lacomii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 3, p. 273)

PATIMILE (gravitatea patimilor)

„Dumnezeiasca Scriptură dă nume de animale, iar uneori de fiare, oamenilor cinstiți cu rațiunea, dar stăpâniți de patimi. Uneori îi numește câini, din pricina nerușinării și îndrăznelii lor: *Câini muți, care nu pot lătra*

(Isaia, 56, 10); alteleori îi numește cai, din pricina desfrânării lor: *Cai înnebuniți după femei s-au făcut; fiecare nechează după femeia aproapelui său* (Ier., 5, 8); alteleori îi numește măgari, din pricina prostiei și a lipsei lor de judecată: *Alăturatu-s-au animalelor celor fără de minte și s-au asemănat lor* (Ps., 48, 12); alteleori îi numește lei și leoparzi, din pricina firii lor lacome și răpitoare; alteleori aspide, din pricina vicleniei lor: *Venin de aspidă sub buzele lor* (Ps., 139, 3); alteleori șerpi și vipere, din pricina veninului și răutății lor, precum striga și fericitul Ioan, spunând: *Șerpi, pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?* (Matei, 3, 7). Și le dă și alte nume, potrivite cu patimile lor, doar se vor rușina odată măcar așa, ca să se întoarcă la noblețea firii lor, ca să se împace cu cei de aceeași fire cu ei și să prefere legile lui Dumnezeu în locul patimilor lor, cărora au ajuns robi din pricina trândăviei lor”. (*Omilii la Facere*, omilia XII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 142-143)

„Cumplit lucru, cumplit lucru este, iubite, să fii prins în cursele diavolului! Un suflet ca acesta este prins atunci ca în niște lațuri. Și după cum porcul se bucură când se tăvăleşte în mocirlă, tot așa și sufletul prins de obișnuința păcatului nu-și mai dă seama de duhoarea păcatului. De aceea trebuie să priveghem, să fim cu mintea trează, ca de la început să nu lăsăm cale deschisă demonului; ca nu cumva demonul, întunecându-ne mintea și orbindu-ne vederea sufletului, ca și cum am fi lipsiți de lumina soarelui, să ne facă să nu mai putem vedea razele Soarelui dreptății și să cădem în prăpastie...”. (*Omilii la Facere*, omilia XXII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 265)

„Obișnuința cu păcatul pricinuiește, cu trecerea timpului, atâta pagubă, încât nici un sfat nu mai are nici o putere asupra celui deprins cu păcatul; este dus ca un rob acolo unde poruncește diavolul. Diavolul, deci, îi poruncește; el dă acele porunci pierzătoare, pe care tinerii le împlinesc cu plăcere, uitându-se numai la plăcerea ce le stă în față, fără să se mai gândească la durerea de mai târziu”. (*Omilii la Facere*, omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 262-263)

„Chiar bogat de ar fi cineva, sau de neam bun, sau orice ar fi, dacă este stăpânit de păcat, apoi este cel mai de rând dintre cei de rând. După cum ar fi cineva chiar împărat, ar fi socotit ca mai ticălos dintre toți ticăloșii dacă ar ajunge rob barbarilor, tot așa și cu cel ce ajunge rob păcatului. Fiindcă și păcatul este barbar, și el nu știe a cruța sufletul odată luat în stăpânire, ci îl

asuprește în paguba celor ce l-au primit într-înșii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, p. 94)

„Dacă o fiară sălbatică ar intra în casa noastră, ce panică ar produce! Ce strigăte! Ce fugă! Iadul invadează sufletul nostru, și noi rămânem într-o liniște nenorocită?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 318)

PATIMILE (fiecare patimă are hrana sa)

„După cum fiarele sălbatice când sunt grase și pline de putere biruiesc pe cei care se luptă cu ele, mai ales când aceștia sunt neputincioși și neiscușiți, dar dacă le slăbești prin foame, potolești furia lor și stingi cea mai mare parte din puterea lor, că poate lupta cu ele chiar un luptător nu prea viteaz, tot așa și cu patimile sufletului; dacă nu le dai de mâncare, le supui gândurilor celor bune; dar dacă le hrănești mereu, lupta cu ele ajunge mai grea; ți le faci atât de înfricoșătoare, că trăiești tot timpul robit și îngrozit de ele. Care este hrana acestor fiare sălbatice? Slava deșartă se hrănește cu onoruri și cu laude; îngâmfarea se hrănește cu puterea și măreția funcției; invidia se hrănește cu succesele celor din jur; iubirea de arginți se hrănește cu dărnicia credincioșilor; desfrânarea se hrănește cu traiul bun, cu petrecerile și cu statul neconținut de vorbă cu femeile. Fiecare patimă are hrana sa.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, p. 150)

PATIMILE (lupta cu patimile)

„Creștinul trebuie să lupte totdeauna cu patimile trupului. Trebuie să ne răsune în urechi legile puse nouă de Stăpânul de obște al tuturor și să ne îngrădim cu ele. Să ne folosim cum trebuie de multa Lui îndelungă răbdare față de noi și să nu așteptăm să ne cumintească viața, ca să nu se spună și de noi: *Când îi ucidea, atunci Îl căutau* (Ps., 77, 38)”. (*Omilia la Facere*, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 113-114)

PATIMILE (urmările pierzătoare ale patimilor)

„După cum cel care își potolește patimile are multă liniște, tot așa omul păcătos, omul trândav, care nu-și poate înfrâna cum trebuie patimile ce

se nasc în el, se frământă neconținut, are războiul în el însuși, se tulbură fără să-l supere cineva și îndură vifor cumplit.” (*Omilia la Facere*, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„Că toți cei asemenea paielor (cei nestatornici și supuși celor rele – n.n.), chiar înainte de a fi aruncați în cuptorul iadului, vor fi hrană patimilor necugetate, așa cum paietele sunt hrană animalelor necuvântătoare; iar dincolo, iarăși materie și hrană pentru foc.” (*Omilia la Matei*, omilia XI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 140)

„...sufletul, pe care-l înconjoară o mulțime de patimi, devine c mort pentru virtute; arătați-i lui orice vă place, el nu simte nimic, amenințați-l cu chinul, cu orice alt lucru, el rămâne nesimțit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 2, pp. 272-273)

„Bolile sufletului, patimile și dorințele cele rele închid intrarea cuvântului dumnezeiesc. Dorința bogățiilor nu ne permite să auzim cuvântul care ne îndeamnă să facem milostenie, invidia sufocă cuvântul care ne îndeamnă la iubire; alte boli încă fac sufletul nostru laș și mândru.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIV, 3, pp. 381-382)

„... patimile, care se poartă cu noi mai barbar decât orice barbar. Cel ce disprețuiește patimile, își bate joc de barbari, pe când cel ce cade sub puterea patimilor, va suferi rele mai mari decât de la barbari. Barbarul, când are putere, torturează trupul, dar patimile muncesc sufletul și-l rod din toate părțile. Barbarul, când are putere, predă trupul morții temporale, în timp ce patimile îl predau morții viitoare și veșnice.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 200)

„Nimic nu rămâne nevătămat de aceste patimi, ci, precum vânturile cele sălbatice, când cad pe marea liniștită, o răscolesc până la fund, încât nisipul îl amestecă cu valurile, tot așa și aceste patimi, intrând în sufletul omului, toate le răstoarnă pe dos și atrofiază agerimea minții” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 144)

„Patimile sunt cauzele tulburării lumii noastre lăuntrice. Patimile fac ca sufletele noastre să semene cu niște cetăți care înfruntă asediile barbarilor. Patimile aduc în mintea și în cugetele noastre tulburate, cum se întâmplă

atunci când un șarpe intră într-un cuib plin de puișori și aceștia țopăie dintr-un colț în altul ciripind cu groază.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 33-34)

„Și deschide-ți urechile să auzi cuvântul lui Dumnezeu căci patimile și dorințele păcătoase nu-l lasă să intre în noi și să rodească. Iubirea de arginți nu ne îngăduie să ascultăm vreun cuvânt despre milostenie. Invidia ne împiedică să ascultăm învățătura despre iubire. Și fiecare patimă în general, naște indispoziție pentru învățătura de folos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 47)

„Și este acum vremea să vă îndemn să vă întoarceți nu numai de la obișnuita beție, ci și de la cea fără vin, căci aceasta este mult mai cumplită. Și să nu vă mire ceea ce spun! Căci există și beție fără vin. Iar că există o astfel de beție, ascultă-l pe proorocul, care zice: *Vai de cei ce se îmbată, însă nu cu vin* (Is., 29, 6). Ce fel de beție este aceasta fără vin? Multă și felurită! Căci și mânia provoacă beție, și slava deșartă, și ieșirea din minți, și fiecare din pierzătoarele patimi ce se nasc în noi, fiindcă produc în noi o oarecare beție și suficiență și ne întunecă gândul. Căci nimic altceva nu este beția decât împrăștierea puterilor firești și rătăcirea gândurilor, și pierderea înțelepciunii³⁰⁸.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 83-84)

„... patimile fără de rânduială ce ne întunecă gândurile.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 84)

PATIMILE (lupta împotriva patimilor)

„Orice plăcere, în timpul involburării patimilor, arde sufletul mai puternic decât focul dacă nu luptăm vitejește cu răbdare și cu credință împotriva fiecărei patimi.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic*

³⁰⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Orice ieșire din matca firii – gânduri, închipuiri, sentimente, dorințe, necazuri etc – este beție. Aceste ieșiri din fire sunt cele ce se abat în mod eronat, căci există o ieșire din fire atunci când omul Îl cunoaște pe Dumnezeu față către față. Dar în acest ultim caz, extazul este unul conform firii, căci firea noastră a fost creată ca să se poată împărtăși de Dumnezeu mai presus de puterile ei, prin har. (n.s. 1, p. 84)

Varlaam, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 489)

PATIMILE (remediile și despățimirea)

„Nu se cuvine să ne pierdem vremea în zadar, ci în fiecare zi și în fiecare ceas să avem înaintea ochilor scaunul de judecată a lui Hristos; să ne întrebăm care sunt acele fapte care ne pot da îndrăznire înaintea lui Dumnezeu și care sunt acelea care ne măresc osânda.

Frământând așa acestea în gândurile noastre, vom birui patimile, vom potoli și vom omorî zburdările trupului nostru...”. (*Omilii la Facere*, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 66-67)

„Ne-a dat Dumnezeu destulă minte, în stare, dacă vrem să deschidem puțin ochii, să ne facă biruitori asupra patimilor ce se nasc în noi. De asta harul Duhului ne-a lăsat în scris în dumnezeieștile Scripturi viața și traiul tuturor sfinților, ca să vedem că ei, de aceeași fire cu noi, au săvârșit toate virtuțile și ca să nu ne mai trândăvim în împlinirea lor”. (*Omilii la Facere*, omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Iar dacă cineva, biruit de obișnuință, vede că stăruie în aceleași păcate, să-și silească sufletul ca să pedepsească o astfel de trândăvie; să nu îngăduie să meargă mai departe: să-și oprească aici răul obicei, să taie pornirea spre păcat, să pună frâu gândului. Să se gândească la ziua cea înfricoșătoare”. (*Omilii la Facere*, omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 301)

„Nimic nu-L bucură atâta pe Dumnezeu ca îndreptarea noastră, ca întoarcerea noastră de la viciu la virtute!” (*Omilii la Facere*, omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 307)

„Dacă vrem să fim cu mintea trează și cu ochii deschiși putem vindeca mai ușor bolile sufletului decât bolile trupului. Ne supără de pildă o patimă. Dacă vrem cu gând cucernic să ne ridicăm cu mintea la scaunul de judecată din ziua cea înfricoșătoare și să ne gândim nu la plăcerea de aici, ci la durerea de acolo, apoi îndată vom alunga și izgoni patima din sufletul nostru.” (*Omilii la Facere*, omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„- Cum să ne scăpăm de această vătămare?

- Dacă bem băutura care poate ucide toți viermii și toți șerpii aceștia dinăuntru nostru!

- Și care-i băutura cu o putere așa de mare?

- Cinstitul Sânge al lui Hristos, dacă te împărtășești cu îndrăznire. El poate stinge toată boala. Împreună cu cinstitul Sânge al lui Hristos, ascultarea cu atenție a dumnezeieștilor Scripturi, apoi milostenia unită cu ascultarea predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorâte patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu suntem întru nimic mai buni decât morții. Că nu-i cu putință să trăim când trăiesc în noi acele patimi; cu ele neapărat pierim”. (*Omilii la Matei*, omilia IV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 60)

„Că atâta vreme cât patimile ne stăpânesc, socotim virtutea istovitoare, grea, cu urcuș anevoios, iar viciul, plăcut și foarte dulce; dar dacă ne desprindem puțin de patimi, vedem că viciul este respingător și urât, iar virtutea ușoară, lesnicioasă și de dorit. Și aceasta o poți afla de la cei care au dus o viață virtuoaasă”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 217)

„Domnul a dat porunci mari și minunate. A poruncit să fim mai presus de patimi; ne-a ridicat chiar la cer; ne-a poruncit să ne străduim să fim asemenea, nu îngerilor, nici arhanghelilor, ci, atât cât e îngăduit firii omenești, să fim asemenea chiar Stăpânului întregii lumi. Ucenicilor Lui nu le-a poruncit să facă numai atâta, ci le-a poruncit să îndrepte și pe alții, să deosebească pe cei răi de cei care nu sunt răi, pe câini de cei care nu sunt câini - că multe ascunzișuri are omul! – ca nimeni să nu poată spune că poruncile Sale sunt grele și aspre”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 297-298)

„Să îndepărtăm din sufletul nostru aceste patimi, ca să nu fim pedepsiți și aici și să fim munciiți fără de sfârșit și dincolo. Să ne îndrăgostim de virtute. Așa vom culege chiar înainte de a intra în împărăția cerurilor bunuri foarte mari aici pe pământ, iar când vom pleca acolo vom avea parte de bunățile cele veșnice”. (*Omilii la Matei*, omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„Să veghem asupra noastră înșine, frații mei dragi, pentru că noi avem fericirea că am primit atât de mari bunuri, și atunci când ne vine în suflet ceva gând rău, atunci când ne simțim îndemnați să spunem ceva cuvinte urâte, sau când observăm că se ridică mânia sau alt sentiment rău, să ne

gândim atunci la noi înșine, la binefacerile cu care ne-a cinstit Mântuitorul, să ne amintim cât este de minunat Duhul pe care l-am primit. Acest gând va înlătura și va potoli patimile noastre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 4, p. 224)

„Să smulgem din inimile noastre dorințele rele; este de ajuns să vrei, și totul se stinge.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Am putea foarte bine, dacă am voi cu adevărat, din tot cugetul și din toată inima, să depărtăm de la noi o asemenea boală, de care nu numai că este cu puțință a ne izbăvi, ci chiar este cu mult mai ușor decât în lecuirea bolilor trupești, fiindcă și Doctorul este de data aceasta cu mult mai mare și mai vestit.

Deci să atragem spre noi pe acest Doctor, și să-L rugăm a se atinge de noi; însă să contribuim și noi, din partea noastră, cu ceea ce trebuie, anume cu bunăvoință și intenție bună. Dacă noi vom contribui numai cu acestea, zic, de nimic altceva nu vom mai avea nevoie. Să contribuim dar cu cele ce se cer din partea noastră, ca și aici să ne bucurăm de o sănătate curată, și acolo să ne învrednicim bunurilor viitoare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„... potolești cu gândul cel binecredincios furia patimilor.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 137)

„Este unul desfrânat? Arată-i pe altul cuminte! Este unul zgârcit și răpitor? Arată-i pe altul care dă milostenie! Este unul invidios și pizmăreț? Arată-i pe altul lipsit de această patimă! Este unul stăpânit de mânie? Dă-i pildă pe unul care trăiește filosofic! Nu trebuie să recurgem numai la istorii vechi, ci să luăm exemple și din viața de azi. Că și astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, se fac fapte nu mai mici decât cele din trecut.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 43)

„Dacă prin faptele tale stăruiești să mâniești pe Dumnezeu, te vei pierde pe tine însuși; dar dacă vei astupa șanțurile păcatului înaintea de a fi paguba prea mare și înaintea de a inunda tot ogorul, vei putea să dobândești din nou starea de curăție de mai înainte și vei adăuga roadelor de altă dată alte roade bogate.

Gândindu-te la toate acestea, scutură țărâna de pe tine, scoală-te de la pământ și vei fi înfricoșător dușmanului! Tre-a doborât la pământ ca să nu te mai scoli. Dar dacă te va vedea că, deși rănit pe neașteptate, ridici iarăși mâna împotriva lui, se va teme să-ți mai pună piedică, iar tu vei fi mai puternic și nu vei mai căpăta o astfel de rană. Dacă nenorocirile altora sunt îndestulătoare ca să ne învețe minte, cu atât mai mult vor fi mai instructive propriile noastre nenorociri.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 375)

„Și cum s-ar putea cineva elibera de sclavia patimilor? Mai întâi prin voia și nevoința sa, și apoi cu ajutorul lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

„Să ucidem, așadar, poftele viclene. Să ne eliberăm de patimi. Dacă vrem, ne vom lupta. Și dacă ne vom lupta, vom izbândi, cu harul Domnului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 47)

„Creatorul te-a făcut mai presus decât celelalte ființe ale Sale: te-a făcut om. De ce te faci atunci trădător ai bunătății cerești și disprețuitor al demnității umane? De ce asemeni ființa ta cu animalul fără rațiune, tu, care ai dat animalelor iraționale trăsături omenești? Iată: papagalului, după ce îl dresezi, îi dai vorbire omenească, iar leului, îi dai blândețe. Și pe cele mai sălbatice animale le poți îmblânzi. Iar tu cum te faci rob al patimilor iraționale care se află în tine?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 293)

PATIMILE (eliberarea de patimi – adevărata libertate)

„Ce folos poate fi, spune-mi, în a stăpâni cineva popoare întregi, și a fi în același timp rob al patimilor? Și ce vătămare poate fi, de a nu stăpâni pe nimeni, dar, în același timp de a fi mai presus de tirania patimilor? Aceasta este libertate, aceasta este stăpânire, aceasta este adevărata împărăție, pe când acelea sunt sclavie, chiar dacă ar avea unul ca acela mii de diademe pe cap. Căci, când stăpânirea lui cea dinăuntru îl face sclav la o mulțime de stăpâni – vorbesc de iubirea de argint, iubirea de plăceri, mânia și celelalte patimi -, ce folos are diadema? Mare este tirania patimilor, când nici cununa ce așteaptă pe cei drepti nu este în stare să scape pe cineva din acea supunere tiranică.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, pp. 199-200)

PĂCATELE (ce sunt păcatele?)

„... păcatul singur este un rău.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVI, 1, p. 275)

„... păcatul este nedreptate, fiindcă dacă cineva păcătuiind nedreptățește fie pe el, fie pe un altul, desigur că mai mult pe sine s-a nedreptățit, decât pe altul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 187)

„Când auzi de păcat, să nu-ți închipui că ar fi o putere oarecare în ființă, o putere existentă, ci o faptă rea, care pururea se naște și dispăre, și nu există mai înainte de naștere, precum și după naștere iarăși dispăre.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 217)

„Păcatul este un demon al voinței noastre, este o pornire nemăsurată spre rău.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 503)

„Rău drac este păcatul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

„Moartea sufletului este păcatul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 253)

PĂCATELE (- zid puternic între noi și Dumnezeu)

„Cum dorește să nască femeia pe care o apucă durerile nașterii, așa dorește și Dumnezeu să-Și reverse mila Lui. Păcatele noastre însă îi pun piedică.

Să dărâăm dar această piedică”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 102)

PĂCATELE (cauzele lor)

„Pricina tuturor relelor este voința cea rea”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 418)

„Voia cea rea este rădăcina tuturor relelor. Pentru ce oare pe Avel nu l-a nedreptățit cu nimic trupul? Pentru ce pe draci nu i-a folosit la nimic starea lor trupească? Voiești poate a afla că trupul, făcându-se muritor, nu numai că nu a vătămat pe om, ci încă l-a și folosit? Ascultă câte le câștigi dacă ești treaz: te oprește și te împiedică de la scârbele, durerile și celelalte de acest fel, venite de la răutate. *Dar, zici tu, și în curvii te duce.* Nu trupul, iubitul, ci desfrâul. Toate cele despre care am vorbit negreșit că sunt ale trupului, fiindcă nu este om care să treacă prin viața aceasta și să nu suferit, să nu fi fost bolnav sau să nu fi fost scârbit – pe când a nu curvi se poate. Deci dacă relele ar fi ale firii trupului, apoi ar trebui să fie de obște, căci așa sunt firești. Dar a curvi nu este de felul acestora, precum de pildă este a simți durere, ci vine din voia omului.

Deci nu învinovăți trupul, și diavolul să nu-ți răpească cinstea pe care ți-a dat-o Dumnezeu. Dacă noi am voi, apoi trupul nostru ne-ar fi un frâu minunat, stăpânind săltările sufletului, împiedicând lipsa de minte, împiedicând și trufia cea proastă, și slujindu-ne nouă în cele mai mărețe fapte. Deci nu-mi spune de cei smintiți, fiindcă vedem și pe mulși dintre cai căzând în prăpastie, după ce au aruncat pe vizitiu împreună cu hățurile – însă noi nu învinovățim hățurile, căci nu ele au făcut aceasta, ci vizitiul care nu le-a ținut bine, acela este de vină, și el a prăpădit totul. Tot așa deci să judeci și în acestea. Dacă vezi un tânăr viețuind în sărăcie și făcând mii de rele, tu nu-i învinovățești trupul, ci pe vizitiul care-l târăște în rele, vreau să zic cugetul lui. După cum hățurile nu aduc vizitiului prin ele însele, ci vizitiul numai este pricina tuturor relelor, dacă nu le ține bine în mâni, și el numai este pedepsit, căci de multe ori acele hățuri îl încurcă, îl târăsc și-l silesc și pe dânsul a lua parte la încurcătura lor, tot așa și aici. *Eu, zice hățul, am ținut strânsă gura calului, întrucât tu nu m-ai stăpânit bine – dar fiindcă m-ai aruncat, apoi cer pedeapsa disprețului asupra ta, și pentru aceea eu mă învălătucesc împrejurul tău și te târăsc, ca să nu pătimesc și eu ca tine.*

Deci nimeni să nu învinovățească hățurile, ci pe sine singur și voia lui cea stricată. Căci și judecata noastră ne este ca un vizitiu, hățurile sunt trupurile noastre care unesc caii cu vizitiul. Dacă acestea sunt ținute bine, nimic rău nu vei pătimi, iar de cumva le vei lăsa slobode, apoi totul ai pierdut. Să ne cumințim deci și să nu mai învinovățim trupul, ci cugetele noastre cele rele. Căci a învinovăți trupul, pe Dumnezeu, pe aproapele și pe toți, afară de voia noastră cea stricată, aceasta este lucru drăcesc, ca astfel, negăsind pricina adevărată, să nu căutăm a ne izbăvi de rădăcina relelor. Însă voi, cunoscând înșelăciunea necuratului, întoarceți asupra lui toată mânia

voastră și, punând pe vizitiu ca să păzească caii cei năvăși, să ațintiți ochiul cugetului vostru către Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, pp. 178-179)

PĂCATELE (nașterea păcatelor)

„... noi nu cădem în păcate din neștiință, ci din trândăvia sufletului și a nepăsării față de virtute”. (*Omilia la Facere*, omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Trebuie deci să facem totul ca să stărpim începuturile păcatelor. Să nu te uiți la păcat că este mic, ci să te gândești că ajunge rădăcină de mare păcat dacă nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atâta luare-aminte ca păcatele mici și neînsemnate. Însăși natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sunt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă și nu ne îndeamnă să pornim cu hotărâre la stărpirea lor. De aceea și ajung repede mari, pentru că dormim. Aceasta o poți vedea și cu bolile trupului. Așa s-a născut în Iuda acel mare păcat. Dacă furtul banilor săracilor nu i s-ar fi părut mic păcat, n-ar fi ajuns să vândă pe Hristos. Dacă tirania slavei deșarte nu li s-ar fi părut iudeilor un păcat mic, n-ar fi alunecat să ajungă ucigători de Hristos. Și poți vedea că toate păcatele se nasc așa. Nimeni nu sare să săvârșească păcatul iute și dintr-o dată. Are, are sufletul nostru o rușine înnăscută, un respect față de fapta bună. Nimeni nu-i atât de nerușinat ca să săvârșească dintr-o dată păcatul, ca să arunce toate pe una, ci se pierde pe nesimțite și încetul cu încetul, când nu ia aminte. Așa a intrat în lume închinarea la idoli. Pentru că oamenii au cinstit peste măsură și pe vii și pe morți au ajuns de s-au închinat la idoli. Așa s-a întins și desfrânarea și toate celelalte păcate. Să-ți dau o pildă! Ai râs când nu trebuia; unul te-a ținut de rău; altul însă ți-a îndepărtat din suflet frica, spunându-ți: Nu-i nimic! Ce-i dacă ai râs? Ce poate să se nască de aici? Dar din râsul acesta nelalocul lui s-a născut gluma, iar din glumă, cuvintele de rușine; apoi fapte de rușine. Iarăși te ține de rău unul că bârfești pe semenul tău, că-l ocărăști, că-l vorbești de rău, dar disprețuiești cuvintele lui și-i spui: Nu-i nimic dacă bârfesc! Dar de aici se naște ură nespusă, dușmănie neîmpăcată, nenumărate sudalme; iar de la sudalme se ajunge la bătaie, iar de la bătaie adesea la omor.

De la niște păcate așa de mici ne duce vicleanul diavol la păcate mari; iar de la păcatele cele mari ne duce la deznădejde; și găsește diavolul cu

aceasta o altă cale de pieire, nu mai mică decât cea de mai înainte”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 969-970)

„Tu ai putea întreba: *Și cum împărățește păcatul?* Nu împărățește prin propria sa putere, ci prin lenevia ta.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 186)

„El (Pavel – n.n.) n-a zis: *păcatele pe care le lucrau mădularele voastre*, ci: *lucrau în mădularele voastre*, arătând prin aceasta că începutul răului era în altă parte, în raționamentele omului și în libera lui voință, iar nicidecum în mădularele trupului. Nu chitara singură este în stare să producă sunete armonioase, ci sufletul muzicantului o silește să producă acele sunete. Prin urmare, și aici, nu trupul este mädularul cel fals sau displăcut, ci propria noastră intenție și liberul arbitru, care purced din sufletul nostru.”(*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 208)

„... mândria și trândăvia, din care izvorăște și lăcomia pântecelui, sunt începuturile tuturor relelor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 242)

„... nu în firea lucrului stă păcatul, ci el se naște din voia slobodă a celui ce-l face.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXI, p. 324)

„Nu felul ispitelor, ci ușurătatea și lăncezeala aduc căderea.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 73)

„Să nu zicem că de la mâncare și băutură se trag toate relele, căci nu de la ele, ci de la trândăvia și nesăturarea noastră. Diavolul n-a mâncat și n-a băut, dar totuși a căzut; a băut și a mâncat Pavel și s-a suit la cer.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 89-90)

„Când iubirea de arginți și iubirea de sine, și lipsa de rușine se întrunesc la un loc, atunci ce mai lipsește pentru pierderea totală a individului? Totul s-a stricat și din toate părțile curge mocirla cea puturoasă a păcatelor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 78)

„... dacă am cerceta cu de-amănuntul faptele, am vedea că nu toate faptele noastre rele se datorează ispitei diavolului; unele rele se săvârșesc sub înrâurirea lui, altele se săvârșesc din cauza trândăviei și disprețului ce ni-l arătăm nouă înșine.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 129)

„... celui slab toate i se fac spre pagubă, celui tare toate spre folos, iar în păcatele noastre și în pierderea noastră nu Satana, ci propria noastră voință este vinovată. Toate vin de la voie.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 45)

„Noi admitem că la foarte multe păcate Satana ne ademenește; însă la cele mai multe noi înșine ne dedăm, prin trândăvia și lenevirea noastră. Nicăieri nu zice Sfânta Scriptură că, la fratricidul lui Cain, Satana ar fi fost în joc. Dar să presupunem că Satana a șoptit lui Cain gândul cel rău, totuși vinovăția păcatului rămâne asupra aceluia care a primit șoptirea, a urmat ei și i-a dat cel dintâi prilej de a se apropia de sufletul său.

De asemenea, nici amăgirea Evei nu se poate în totul prescrie Satanei, ci femeia a fost înșelată și de propria ei poftă. Aceasta o arată însăși Sfânta Scriptură prin cuvintele: *Și a văzut femeia că bun este pomul la mâncare, și a plăcut ochilor la vedere, și luând din rodul lui, a mâncat* (Fac. 3, 6).

Însă zicând eu acestea, nu voiesc să eliberez pe Satana de ocară, că el pândește pe fiii omenești, ci voiesc să zic numai că, dacă noi n-am păcătui cu propria noastră voință, nimeni n-ar putea să ne arunce în pierzare. Iară cel ce se lasă amăgit așa lesne ca Eva, sau precum Cain, acela de dinainte trebuie să fi fost ușuratic la minte și nu cu destulă pază asupra sa, căci Satana n-ar fi avut atâta putere dacă sufletul ar fi fost priveghetor și cu îngrijire de mântuirea sa.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 45-46)

„Satana dorește foarte ca noi să aruncăm asupra lui vinovăția păcatelor noastre, și prin aceasta să ne amăgim și să ne adormim pe noi înșine, să săvârșim tot felul de păcate și necurmat să înmulțim și să mărim pedeapsa noastră, pierzând toată iertarea. Noi, însă, să nu facem una ca aceasta, ci să ne venim întru cunoștința de noi înșine. Să învățăm a cunoaște rănilor noastre, și atunci vom nimeri și leacul cel cuvenit; dimpotrivă, când cineva nu-și cunoaște boala sa, nu se îngrijește nici de vindecarea ei.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 49-50)

„Păcatul nu este rezultatul firii noastre, nici nu este săvârșit prin constrângere. Păcatul este o chestiune de liberă alegere. La fel stau lucrurile și cu virtutea. Totul depinde de voirea omului și nu de firea sa. Tocmai de aceea este posibil ca cel mai păcătos om să ajungă, prin căință, pe culmile frumuseții duhovnicești, după cum este posibil ca cel mai curat suflet, dacă nu are grijă de el însuși, să cadă în păcate murdare, ajungând astfel la urâțenie sufletească.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 369)

„... să nu socotim că dificultatea timpurilor sau a lucrurilor ori constrângerea, violența și puterea celor ce ne tiranizează ne sunt de ajuns ca apărare când greșim (...) dacă cineva ar fi vătămat și nedreptățit, el suferă aceasta de la el însuși, nu de la alții, chiar dacă l-ar nedreptăți zeci de mii de persoane. Astfel că dacă n-ar suferi aceasta de la el însuși, nici dacă ar veni peste el toți locuitorii pământului și ai mării, nu-l vor putea vătăma câtuși de puțin.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 262)

„Orice păcat este interzis. Și acesta nu din altceva se naște decât din desfătare și din îmbuibare, și din moleșală.” (*Îndemnul aceluiasi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiti*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 83)

„Iar păcatul obișnuiește să se nască din nelucrare. Și doar un singur păcat sau două ori trei, ci deodată toată răutatea.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare, cuvântul I*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 155)

PĂCATELE (felurile lor)

„Că toate păcatele sunt cuprinse în: slujirea pântecelui, dragostea de slavă deșartă și patima după averi și bani”. (*Omilia la Matei, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 158*)

„Las la o parte pe celelalte care sunt vrednice de multă jale, ca de pildă ghicire în zborul sau cântatul păsărilor, observațiile, nașterile, simbolurile, zgardele agățate la gât pentru boli, ghicirile, farmecele, vrăjile. Cu adevărat, toate aceste păcate sunt destul de mari și de ajuns spre a chema

urgia lui Dumnezeu asupra noastră, că și după ce ne-a trimis pe Fiul Său, noi tot cutezăm să facem astfel de fapte.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, p. 108)

„Cumplit lucru este să păcătuiești, dar cu mult mai cumplit, să te lauzi cu păcatele. Dacă lăudându-te cu dreptatea pierzi dreptatea, apoi cu mult mai multă pagubă ai dacă te lauzi cu păcatele; păcatul acesta este mai mare decât păcatele cu care te lauzi.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 15)

„... două lucruri ne aruncă în pierzare, adică bizuirea noastră cea falsă, când ne semețim, și deznădăjduirea, când am căzut.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 16)

„Caută iubitule de vezi de nu seamănă lucrurile omenești cu marea, de nu ca valurile ei se împleticește viața noastră, de nu petrecem mai multă nevoie decât pe mare, fiind pe uscat, de nu cădem unul peste altul mai rău decât valurile cele mari și furtunile. De nu ne învârtim încoace și încolo ca și în întunericul mării, unul din noi a luat cutăruia plugul și altul a răpit robii celuilalt, unul se sfădește cu vecinul pentru apă, iar altul se luptă pentru vânt cu cei ce locuiesc cu dânsul și unii umblă la judecăți pentru măsurarea pământului, iar unii îi necăjesc pe alții pentru zidiri, și unul pofteste să ia ce n-a dat, iar altul umblă la judecăți să nu dea ce a luat și unul lăcomește la dobânzi și camete, iar altul se silește să taie și din capete. Acesta, fiind sărac, îi pare rău, iar celălalt, fiind bogat, se tulbură, cel ce nu are se muștră, iar cel ce are se viclenește. Cel are are stăpânirea se zavistuieste și cel ce are putere se urăște și cel ce este puternic se gătește. Războaiele se înmulțesc și zavistiile prisosesc, nesățitul biruiește și lăcomia silnicește, minciuna se înalță și credința unuia față de altul a fugit, adevărul lipsește de tot de pe pământ, hotarul prieteniei este numai până unde se trece masa, deci nici pământul nu poate să sufere aceste răutăți, văzduhul se pângărește până în cer, stihiile cele slobode se vând pe bani, căile se vămuiesc, pământul se împarte, apele se stăpânesc, vântul se cumpără, zeciuitorii și harapcii țin orașele, bogații se topesc de grijă multă, datornicii se vestejesc de grija datoriiilor, răpitorii tulbură lumea, iubitorii de argint adesea umblă la judecăți, negustorii negustoresc primejdiile oamenilor, năpăstuitorii vând minciunile mințind unul către altul, sfârșit-am jurămintele și nu mai știm alta fără decât a ne jura pe Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 33-34)

„Nu numai cei ce fac păcatele merg în iad, ci și cei ce-i laudă pe aceia mai mult se muncesc.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 48)

PĂCATELE (sufletești)

„După cum trupul se strică de desfrânare, tot așa și sufletul se pângărește de gânduri drăcești, de învățături rele, de cugete netrebnice. Cel care spune: *sunt curat la trup*, dar poartă în suflet pizmă fratelui său, acela nu-i curat. Pizma i-a stricat fecioria. Tot așa nu-i curat nici cel care umblă după slavă deșartă. Dorința de slavă i-a stricat fecioria. Odată intrată această patimă în suflet, fecioria sufletului s-a dus. Cel care urăște pe fratele său este mai degrabă ucigaș decât curat la trup și suflet, decât fecior. Pe scurt își pierde fecioria orice om stăpânit de o patimă rea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 71)

PĂCATELE (despre cei ce se laudă cu păcatele lor)

„Urât lucru este să faci cineva fapte murdare dar, dacă se rușinează de cele făcute, răul este d

PĂCATELE (manifestarea lor)

„Așa e păcatul! Își arată covârșitoarea lui nebunie atunci când se termină, după ce se săvârșește! Întocmai ca omul beat; când toarnă în el mereu vin, nu-și dă seama câtă vătămare îi aduce vinul; dar mai târziu află, pe propria lui piele, marele rău ce i-a pricinuit vinul; tot așa și păcatul; în timp ce se săvârșește, întunecă cugetul și orbește mintea ca și cum ar învălui-o cu un nor des; dar mai târziu, conștiința revoltată chinuie mintea mai cumplit decât un acuzator și-i arată nebunia faptei”. (*Omiliile la Facere*, omilia XLIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 303)

„Așa e păcatul. După ce se naște, umple de dureri sufletul care l-a născut; nașterea lui e cu totul altfel decât legea nașterii noastre. Noi, după ce ne naștem, punem capăt durerilor nașterii; păcatul însă, după ce se naște, sfâșie de dureri gândurile celor ce l-au născut” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 87)

„Un suflet care a gustat din păcat și rămâne nesimțitor în fața păcatului, face adăugire de păcate. E ca o scânteie ce cade pe o mulțime

de lemne: arde îndată tot ce întâlnește în cale; dar nu se oprește numai la atât; ci mistuie tot ce mai e prin jur; și cu cât flacăra are mai mult material de ars, cu atât capătă mai multă putere pentru pieirea celor ce-au rămas încă neatinse de foc; și ajunge mulțimea lemnului cuprins de foc pricină de pieire a celor ce au să fie cuprinse de foc, pentru că flacăra se înarmează totdeauna cu lemnele cele arse împotriva celor ce au să fie arse. Așa e și păcatul: când pune stăpânire pe unul din gândurile sufletului și nu-i nimeni care să stingă răul, merge mai departe și ajunge mai cumplit și mai greu de învins; din pricina asta păcatele de mai târziu sunt mai grele decât cele de la început, căci sufletul, datorită adaosului de păcate, ajunge mai obraznic și mai disprețuitor, iar cu asta slăbește puterea sufletului și hrănește puterea păcatului. Așa au căzut mulți oameni, fără să-și dea seama, în tot felul de păcate, pentru că n-au stins de la început flacăra.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, IX, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 320)

.....
„Pentru că în ce chip cei ce sunt întunecați și amețiți de beție, umblând se poticnesc și ori groapă ori râpă orice li s-ar întâmpla neluând aminte, se surpă și cad. Așa și cei ce fac păcatul, fiind supuși cu pofta facerii, ca la o beție rea nu cunosc ce fac și nu au nici rușinea trecătoare a oamenilor, nici de muncile viitoare nu bagă seamă mai înainte, căci păcatul este orb ce nu vede, căci când face omul păcatul atunci naște durere amară sufletului, că îndată după păcat stingându-se pofta, vine ca bold amărăciunea căinței și se face cuțit cu două ascuțisuri în inima omului ce păcătuiește și atunci stă tare pârâș conștiința noastră. Obicei ca acesta au păcătoșii, mai vârtos curvarii și hoții, se tem de toți și de umbra lor și de mai văd pe alții vorbind de alte trebi, ei gândesc că pentru dânșii vorbesc, în acest fel înspăimântă răutatea și păcatul, căci de nimeni dovedindu-se ei înșiși se dovedesc, pentru că vinovat îl face păcatul pe cel păcătos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 47)

PĂCATELE (poartă masca virtuții)

„De altfel, nici o răutate nu se arată cu adevărata ei față. De fiecare dată împrumută înfățișarea vreunei virtuți. Când mincinosul spune minciuni, zice că spune adevărul, când omul înșelător pune la cale lucruri murdare, se preface om cinstit și sincer, iar când calomniatorul spune răutăți.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 296)

PĂCATELE („dulceața” păcatului)

„Răul numai numele îl are de plăcere, fiindcă de fapt este pustiu de dânsa. Mai înainte de săvârșirea păcatului este mai mult o nebunie decât o plăcere, iar după săvârșire, degrab s-a stins și aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, pp. 234-235)

PĂCATELE (nerecunoașterea păcatelor – gravitatea)

„De aici apoi și izvorăsc toate relele, când adică noi păcătuim și nu credem că am păcătuțit cu ceva.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VI, p. 71)

PĂCATELE (cel ce săvârșește păcatul este rob păcatului)

„Căci cine este rob, dacă nu cel care face păcatul? Cealaltă robie se datorează împrejurărilor; robia asta, robia păcatului, vine de la voință.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 139)

„Nu este rob iubitorul de arginți și lacomul? Nu este rob superstițiosul și cel care merge la ghicitoare? Nu este rob cel furios și iute la mânie? Nu este rob cel ce iubește plăcerile trupești și desfrâul?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor)

„Dacă Adam n-a fost iertat, cu toate că a dat vina pe femeie, ce cuvânt de apărare mai poți avea când spui că din pricina femeii am săvârșit cutare și cutare păcat, că din pricina femeii am făcut cutare și cutare faptă?” (*Omilii la Facere*, omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 203)

„De asta sunt trist, de asta mi-i neconținut inima îndurerată, că nu ne-a învățat minte nici viața, nici făgăduințele lui Dumnezeu și nici măreția darurilor nu ne-a făcut să ne mutăm dorul spre împărăția cerurilor, ci, târându-ne încă pe pământ, preferăm în locul celor cerești pe cele pământești, în locul celor viitoare pe cele trecătoare, în locul celor veșnice pe cele ce pier înainte de a apărea, în locul bucuriei veșnice bucuria cea vremelnică, în locul acelor fericiri veșnice și fără sfârșit fericirea aceasta scurtă din viața de aici. Știu că vă pișc auzul cu cuvintele acestea, dar iertați-

mă! Vi le spun dorindu-vă mântuirea voastră. Vreau să vă pișc mai degrabă aici puțin, ca să fugiți de pedeapsa veșnică, decât să vă încânt puțin și să suferiți osândă veșnică”. (*Omilii la Facere*, omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Nu disprețui păcatul, pentru că nu simți dureri când păcătuiești, ci tocmai de aceea mai ales suspină, că nu simți dureri. Și nu simți dureri, nu pentru că nu te mușcă păcatul, ci pentru că sufletul, fiind plin de păcate, nu simte mușcătura. Gândește-te la cei care au conștiința propriilor lor păcate, că se vaită mai cumplit decât cei tăiați și arși cu fierul înroșit; și câte nu fac, câte nu suferă, cât nu plâng și se tânguie, numai ca să scape de chinurile conștiinței? N-ar face-o, dacă nu i-ar durea sufletul!

Deci cel mai bun lucru este să nu păcătuiești, iar dacă păcătuiești, să simți păcatul și să te îndrești. Dacă nu simțim păcatele, dacă nu vorbim de ele, cum vom ruga pe Dumnezeu, cum Îi vom cere iertare de păcate?”. (*Omilii la Matei*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„Mulți dintre cei ce par vii nu se deosebesc întru nimic de morți, atâta vreme cât trăiesc în păcate; dar mai bine spus aceștia sunt mai răi decât morții. Că *cel care a murit nu mai păcătuiește* (Rom., 6, 7), pe când cel viu slujește păcatului. Să nu-mi spui că cel viu nu-i mâncat de viermi, că nu stă în coșciug, că n-a închis ochii, că nu-i înfășurat în giulgiuri de înmormântare! Nu; dar este într-o stare mai rea decât un mort; nu-l mănâncă viermii, dar patimile îi sfâșie sufletul mai groaznic decât fiarele sălbatice. Chiar dacă are ochii deschiși, totuși e mai rău decât cel cu ochii închiși. Ochii celui mort nu văd nimic rău; ochii celui viu, fiindu-i deschiși, strânge în jurul său nenumărate păcate; unul stă în coșciug și nu-l mai mișcă nimic; celălalt, însă este îngropat în groapa nenumăratelor sale păcate.

- Dar trupul lui nu-l vezi putrezit!

- Și ce-i cu asta? Înainte de trup i-a putrezit sufletul; a pierit sufletul și putreziciunea e mai mare. Mortul miroase, urât zece zile: celălalt împrăstie miros greu toată viața lui; gura îi este mai necurată decât canalele. Deosebirea între unul și altul este că mortul este supus numai putreziciunii firești, pe când celălalt putrezește datorită nebuniei sale, scornind în fiecare zi noi și noi prilejuri de putreziciune (...) Și dacă ai putea vedea sufletul unui om, care trăiește în desfătare și păcat, ți-ai da seama că ar fi mult mai bine să zacă legat în mormânt, decât să fie strâns de lanțurile păcatelor; ar fi mai bine să aibă peste el o piatră, decât povara grea a nesimțirii”. (*Omilii la Matei*, omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 349-350)

„Nu-mi vorbi mie numai de desfrânare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse, calomniile, grăirile de rău, deșertăciunile, pizmuirile tale și toate păcatele la fel cu acestea! Că și pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăște se duce în iad (Matei 5, 22); bețivul nu are parte de împărăția cerurilor (I Cor., 6, 10); cel care nu iubește pe aproapele său supără atât de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos (I Cor., 13, 13); cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credință (I Tim., 5, 8); cel care disprețuiește pe săraci este aruncat în foc (Luca 16, 22-31). Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate și scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ți le șterge, după cum dacă tu nu le scrii, Dumnezeu ți le și scrie și te și pedepsește. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi și să ne fie șterse sus, decât, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noștri în ziua cea înfricoșătoare. Așadar, ca să nu se întâmple asta, să trecem pe dinaintea conștiinței noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre și vom vedea atunci că suntem vinovați de multe păcate”. (*Omilii la Matei*, omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 497-498)

„Ce poate fi mai groaznic ca a lăsa să fie pângărit ceea ce este mai de preț în noi, sufletul, de atâtea păcate și până întru atâta să se desfăteze de ele până ce se satură? Dar păcatele n-au niciodată sațiu! De aceea păcatele te părăsesc numai atunci când te ia somnul. Dar, mai bine spus, nici atunci, că și visele și vedeniile din somn îți aduc înaintea aceleași păcate! Din pricina asta și când se face ziuă săvârșim de multe ori tocmai faptele pe care le-am trăit în vis. Nu lași să-ți intre un pic de praf în ochi, dar nici nu te uiți că în suflet intră atâtea și târăște după el povara unor atât de mari păcate! Când vom mai putea scoate din sufletul nostru această murdărie pe care o depunem în fiecare zi? Când vom tăia spinii? Când vom semăna semințele cele bune? Nu știi că a venit timpul secerișului? Și noi nici n-am desfundat pământul! Ce vom spune dacă vine Lucrătorul și ne întreabă ce am făcut? Ce-I vom răspunde? Că nu ne-a dat nimeni semințe? Dar eu în fiecare zi am aruncat semințele! Că n-a tăiat nimeni spinii? Dar eu în fiecare zi am ascuțit cazmaua! Că nevoile vieții ne-au copleșit? Dar pentru ce nu te-ai răstignit pe tine lumii? (Gal., 6, 14). Dacă cel care a dat talantul înapoi a fost numit *slugă vicleană* (Matei 25, 26), nu pentru că nu l-a dat înapoi, ci pentru că n-a adus doi în loc de unul, apoi gândește-te ce ne vor auzi urechile când noi am fi stricat talantul pe care l-am primit! Dacă acela a fost legat și aruncat acolo unde este scrâșnetul dinților (Matei 25, 30), ce vom păți noi, care amânăm

de la o zi la alta, care pregetăm, deși mii și mii de fapte ne îndeamnă spre virtute”. (*Omilii la Matei*, omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 506)

„Când ne vede un om ne oprim de la păcat și pregetăm a păcătui; dar când ne vede Dumnezeu în fiecare zi, nu ne oprim de la păcate, ci le săvârșim fără teamă pe toate, și cu fapta și cu cuvântul. Păcatele noastre ajung mai grele, nu numai pentru asta, ci și pentru binefacerile pe care le primim de la Dumnezeu, ca și pentru cinstea cu care ne cinstește El”. (*Omilii la Matei*, omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 705)

„Da, cumplită, cumplită paralizie este păcatul! Dar, mai bine spus, nu-i numai paralizie, ci și altceva mai cumplit”. (*Omilii la Matei*, omilia LXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 777)

„De ce iertare mai suntem vrednici noi, căroră, deși ni s-a poruncit să depășim pe cei din Vechiul Testament (Matei 5, 20), suntem mai prejos de filosofii păgâni? Ce mai putem spune, când trebuind să fim îngeri și fii ai lui Dumnezeu, nu suntem nici măcar oameni?” (*Omilii la Matei*, omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 278-279)

„Că mânia și păcatul scot pe om din minți mai grozav decât beția și-i înnebunesc și mai mult sufletul. Care om a fost mai priceput decât David? Totuși, când a păcătuit nu și-a mai dat seama ce face; pofta a pus stăpânire pe toate gândurile sale și i-a umplut de fum sufletul. De aceea a avut nevoie de lumina profetului Natan, de cuvintele lui, ca să-i aducă aminte de cele săvârșite (II Regi 12, 1-14).” (*Omilii la Matei*, omilia LX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 699)

„Unul vă dă iadul, Celălalt împărăția cerurilor! Și-L lăsați pe Acesta și alergați la celălalt. Pe unul Îl alungați când se apropie, pe altul îl chemați, deși e departe. E la fel ca și cum n-ai asculta de un împărat îmbrăcat în purpură și cu coroana pe cap, dar ai asculta de un tâlhar care-și vântură sabia și te amenință cu moartea.

Gândindu-ne la toate acestea, iubitorilor, să deschidem odată ochii și să ne venim în fire.” (*Omilii la Matei*, omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 765)

„Să depărtăm de la noi păcatul, care e cu mult mai cumplit decât demonul; pentru că demonul nu ne poate lipsi de ceruri numaidecât, ci câteodată el chiar conlucrează cu cel ce este treaz, pe când păcatul ne duce

de-a dreptul la pierzanie.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 503)

„Nimeni nu caută ale lui Hristos, ci toții ale lor. Fiii lor aleargă după curvii, părinții lor după răpiri și furtișaguri, femeile lor după mândrii și lucruri lumești, și nu numai că nu împiedică pe bărbați, ci chiar îi și ațâță. Du-te de pildă în târg și cercetează pe cei ce se duc ca și pe cei ce se întorc, și vei vedea că nimeni nu se sânguiește pentru vreun lucru duhovnicesc, ci toți aleargă după cele trupești.

Dar când oare ne vom deștepta? Până când oare vom zăcea în acest somn adânc? Oare nu ne-am săturat de rele? Deși chiar și fără vorbe ne este de-ajuns numai cercarea lucrurilor spre a ne învăța despre nimicnicia celor de aici și întreaga ticăloșie. Mulți bărbați care s-au îndeletnicit numai cu înțelepciunea omenească și cari n-au știut nimic despre cele viitoare, fiindcă s-au încredințat de nimicnicia celor de aici, apoi numai pentru aceasta s-au depărtat. Dar tu, de ce fel de iertare te vei învrednici, dacă te târăști jos pe pământ? Tu, care nu disprețuiești nici pe cele mici și trecătoare pentru cele mari și veșnice, tu, care ai auzit pe Dumnezeu spunându-ți, arătându-ți și descoperindu-ți, și care ai luat de la dânsul atâtea făgăduințe? Cum că cele de aici nu sunt în stare a ne putea stăpâni, aceasta ne-au dovedit-o toți cei ce chiar și fără făgăduința celor mari s-au depărtat de cele de aici. ce bogăție așteptând ei, s-au dat pe sineși sărăciei? Nici una! Ci fiindcă cunoșteau prea bine că o astfel de sărăcie este mult mai bună decât bogăția pământească. Ce viață nădăjduiau ei a avea, părăsind dezmierdările și dedându-se asprimii celei mai mari? Nici una! Ci numai pentru că au aflat ei înșiși din firea lucrurilor că o astfel de viață este mai potrivită și pentru filosofia sufletului, în același timp și pentru sănătatea trupului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 88)

„Nimic nu este atât de dobitocesc lucru ca păcatul, nimic nu este atât de prostesc și de primejdios. Păcatul toate le răstoarnă pe dos, toate le tulbură, le nimicește oriunde s-ar strecura. Scârbavnic este a-l vedea, greoi și de nesuferit. Și dacă vreun zugrav și-ar închipui vreodată chipul păcatului, cred că nu ar greși dacă și l-ar închipui ca o pocitanie varvară, suflând foc pe nări, scârbavnică, neagră, întocmai așa cum poezii își închipuie pe Scila din mitologie. Păcatul se agață de cugetul nostru cu mii de mâini, și pe neașteptate străbate în sufletul omului, și toate le răstoarnă pe dos, ca și câinii care mușcă pe furiș. Dar pentru ce mai trebuie să-l zugrăvim, și să nu

aducem aici la mijloc pe cei care-l fac și sunt stăpâniți de dânsul?”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, pp. 94-95)

„Omul nu ar îndrăzni să curvească de l-ar vedea cineva, ci chiar de-ar arde de mii de ori de acest rău, totuși asupra patimii este învinsă de rușinea de oameni, pe când Dumnezeu văzând și știind totul, oamenii nu numai că curvesc, ci îndrăznesc a face și alte fapte cu mult mai grozave. Deci singur acest fapt oare nu este de ajuns spre a aduce asupra noastră mii de trăsnete din cer? Și ce vorbesc eu de curvie și de preacurvie? Chiar și cele ce sunt cu mult mai mici decât acestea noi, rușinându-ne de oameni, nu le facem, pe când de Dumnezeu nu ne sfiim a le face, deși el le vede. Pentru aceea s-au și zămislit atâtea rele în lume, fiindcă în faptele cele cu adevărat rele noi nu ne sfiim de Dumnezeu, ci de oameni. Pentru aceea și de cele cu adevărat bune, noi – fiindcă nu se cred de cei mai mulți bune – fugim de ele, fără ca să cercetăm firea lucrurilor, ci având în vedere numai credința celor mulți. Tot așa pătimim și cu cele rele, care deși nu sunt bune, ci rele, noi totuși, purcezând de la această deprindere, le săvârșim, fiindcă celor mai mulți li se par bune, așa că din amândouă părțile noi suntem cei vătămați.”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, pp. 121-122)

„Nu știți că cele făgăduite sunt deasupra omului, adică în cer? Apoi nouă nu ne este cu putință ca să ne ridicăm nici chiar până la bolta cerului, pășind așa de jos pe pământ, fiindcă nu trăim după cum se cade omului a trăi, ci ne-am făcut mai răi chiar decât dobitoacele. Nu știți la ce judecată vom sta? Nu vă gândiți că vom da seama și de vorbe, și de gânduri? – Și noi nu ne îngrijim nici măcar de fapte. *Că tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pre ea, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima sa* (Mt. 5, 28), zice. Și cu toate aceste, deși vor da seamă și de o privire zadarnică, totuși mulți nu se dau în lături nici chiar a se afunda în adâncul păcatului. Cel ce va zice fratelui său *nebune* va cădea în gheena, iar noi nu ne dăm în lături a ne necinsti cu mii de lucruri necinstite și a ne face rău în felurite chipuri. Cel ce iubește pe cel ce-l iubește nu are nimic mai mult decât păgânul, pe când noi chiar îi pizmuim pe cei ce ne iubesc.

Deci de ce iertare ne vom învrednici, când poruncindu-ni-se a covârși chiar luptele cele vechi, noi dăm la iveală purtarea noastră ca mai prejos de acea măsură? Ce cuvânt ne va scăpa? Cine va sta de față și ne va ajuta, fiind

noi pedepsiți? Nu va fi nimeni, ci cu toții vom suspina, vom plânge, vom scrâșni cu dinții, și munciți și chinuiți fiind, vom fi târați în întunericul cel mai dinafară, la acele dureri nesfârșite, la acele pedepse grozave.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, pp. 457-458)

„Și după cum pe un ger aspru îngheață toate mădularele și sunt ca moarte, tot așa și sufletul, tremurând în furtuna păcatelor, nimic nu mai face din cele ale sale, fiind înghețat de gerul cugetului. După cum gerul îngheață trupul, tot așa și un cuget rău îngheață sufletul, din care pricină îi și vine cea spaimă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 81)

„Iubiților, să ne temem mai înainte de toate de păcat, căci acesta este gheena, acesta este osânda, acesta miile de rele ce le-ai spune.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 116)

„... nimic nu este mai greșos ca păcatul. Privește cum îi descrie natura proorocul, zicând: *împuțitu-s-au și au putrezit rănilile mele*. (Psalmi, 37, 6) într-adevăr, păcatul este mai puturos decât orice putreziciune împuțită. Căci, ce este, de pildă, mai puturos decât desfrânarea? Dacă păcatul este puturos chiar și fără a fi pus în lucrare, dar după săvârșirea lui? Și atunci poți pricepe cum este desfrânatul; atunci vei vedea putoare ce iese dintr-însul, atunci vei vedea necurăția, scârba și murdăria ce iese din el. Astfel este orice păcat.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, p. 34)

„Căci cel ce grăiește ceva nedemn, sau face, sau chiar numai cugetă ceva nedemn, nu poartă bine numele Lui, nu are pe Hristos întru el.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 39)

„Un singur lucru este vrednic de mahnire: de a păcătui, iar altceva nimic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia III, p. 80)

„Este deosebire între furtul unui vas sfânt și al unui vas din piață.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

„Dacă ar veni la noi un om din altă parte, un om care ar cunoaște bine și poruncile lui Hristos, dar și viața noastră amestecată, nu știu dacă nu-și va închipui că nu există alți dușmani mai mari ai lui Hristos decât noi. Într-adevăr, așa ne ducem viața, ca și cum ne-am da toată silința să mergem împotriva poruncilor lui Hristos.” (*Despre căință (I)*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 57)

„... nu-i vom ferici pe cei ce duc o viață desfătă, ținând masă scumpă, ci vom privi numai spre sfârșit. Aici ei își ung trupul cu mirodenii, dar acolo îi așteaptă viermele și focul. Tot așa de nenorociți sunt și aceia care se îmbogățesc prin răpire. Căci care este sfârșitul lor? Aici ei au truda și primejdia, iar dincolo îi așteaptă închisoarea cea veșnică și întunericul cel mai dinafară. Dar nici cei ce caută mărirea nu sunt norociți. Aici ei trăiesc în prefăcătorie și în zgârcenie, căci pururea caută la judecata altora, iară dincolo îi ajunge pedeapsa cea mare și nenorocirea cea veșnică.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 23-24)

„Căci nimic nu este așa de greu și apăsător ca păcatul; de aceea, profetul Zaharia l-a înfățișat sub icoana unui bulgăre de plumb (Zah. 5, 7); iară David descrie firea păcatului prin cuvintele: *Păcatele mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps. 37, 5). Și Hristos a strigat către cei ce au trăit cu multe păcate: *Veniți către Mine toți cei osândiți și împovărați, și Eu vă voi odihni* (Mt. 11, 28).” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 33)

„Dacă jurământul este o faptă drăcească, apoi ce pedeapsă vom primi dacă vom călca în picioare jurămintele și vom jura fals? Dacă numai cuvântul *nebun* spus aproapelui nostru atrage cu sine pedeapsa gheenei, ce pedeapsă vom atrage asupra noastră când facem de rușine pe aproapele nostru cu nenumărate ocări, adeseori fără să ne fi făcut vreun rău? Dacă numai ura merită pedepsită, cât de mare va fi chinul dacă mai și prigonim?” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 201-204)

„... va arunca în chinul cel mai mare și mai cumplit și pe cel care s-a uitat cu ochi pofticioși (Matei 5, 28), și pe cel care a răs necuviincios (Luca 6, 25); și pe cel care a osândit pe aproapele fără să-l cerceteze, și pe cel care a învinuit numai (Matei, 7, 1-5). Că vor fi pedepsiți și cei care osândesc pe

nedrept pe aproapele se poate vedea din cuvintele Judecătorului, Care a rostit aceste sentințe, Care-i amenință că va duce peste ei chinuri.” (*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 243)

„Dumnezeu iartă mai ușor păcatele ce le facem față de El decât cele pe care le facem față de aproapele nostru.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 240)

„Așadar, nu cădea, rogu-te! Căci un singur lucru este înfricoșător, Olimpiada, și există o singură încercare, păcatul; și n-am încetat să-ți cânt neconținut acest cuvânt. Toate celelalte sunt povești, chiar mi-ai vorbi de uneltiri, de ură, de viclenii, de calomnii, ocări, învinuiri, confiscări, exiluri, de săbii ascuțite, de ocean și de războiul întregii lumi. Fiindcă oricare ar fi acestea, sunt vremelnice și pieritoare, au loc într-un trup muritor și nu vatămă cu nimic sufletul care veghează.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 144)

„... un singur lucru e întristător: păcatul; toate celelalte sunt praf și fum.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 4e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 180)

„Căci așa e păcatul: înainte de săvârșirea lui îl îmbată pe cel stăpânit de el, dar după ce a fost împlinit și săvârșit, atunci efectele plăcerii dispar și se sting și rămâne goală conștiința care acuză și care ia locul unui călău sfâșiindu-l pe cel ce a greșit, cerând pentru el pedeapsa ultimă și apăsându-l mai greu decât orice plumb.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 2c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 217)

„Ce scuză ne rămâne față de Dumnezeu, când știind să stăpânim ferocitatea animalului, noi nu ne știm stăpâni pe noi înșine?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 297)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor, chiar și a celor *mici*)

„Să ne străduim ca să ne depărtăm, cu cuvântul și cu fapta, chiar de

păcatele care par mici și neînsemnate. Dacă ne depărtăm de păcatele cele mici, nu vom cădea niciodată în păcate mai mari; iar cu timpul vom putea, bucurându-ne și de ajutorul cel de sus, să săvârșim și cele mai mari virtuți, să scăpăm de osânda ce ne amenință și să dobândim bunătățile cele veșnice...”. (*Omilii la Facere*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 154)

„Vă rog, să ne păzim dintru început, și să fugim de relele cele mici, fiindcă din cele mici se nasc cele mari. Cel ce se deprinde a spune despre fiecare păcat că *aceasta nu e nimic*, câte puțin totul va pierde. Vorba aceasta a introdus răul, a deschis tâlharului ușile, aceasta a dărâmat zidurile cetății, vorba aceasta, zic, că *asta nu este nimic*, a adus tot răul în lume. Tot așa se înmulțesc și bolile trupești, când cele mici, sau începutul bolii, este disprețuit. Dacă Isav nu ar fi dat mai dinainte drepturile sale de întâi născut, el nu s-ar fi făcut nevrednic de binecuvântările tatălui său, și dacă nu s-ar fi făcut pe sine nevrednic de acele binecuvântări, nu ar fi poftit să ucidă pe fratele său Iacov. Și Cain, dacă nu ar fi iubit primul loc, ci ar fi acordat lui Dumnezeu acest drept, nu ar fi avut pe cel de-al doilea; și iarăși dacă, având pe cel de-al doilea, ar fi ascultat de sfatul lui Dumnezeu, nu ar fi zămislit în el omorul fratelui său; și iarăși, dacă după ce l-a omorât ar fi venit la pocăință, și n-ar fi răspuns cu nerușinare lui Dumnezeu, care-l chema, nu ar fi suferit după aceasta acele rele mari. Deci, dacă cei dinainte de lege, din cauza acestei leneviri, câte puțin și pe nesimțite ajungeau chiar la capătul răului, atunci cugetă singur, ce vom pătimi noi care suntem chemați la mai mari lupte, dacă nu vom fi cu băgare de seamă, dacă nu vom preîntâmpina relele, și dacă, mai înainte de a se aprinde focul, nu ne vom grăbi a stinge scânteia relelor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 221-222)

„Când noi nu disprețuim niciodată pe cele mici, atunci și pe cele mari le vom câștiga; iar de vom trece cu vederea pe cele mici, apoi nici pe cele mari nu le vom avea ușor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p.31)

„Când noi păcătuim ceva mic și nebăgat în seamă sau ne lenevim în lucruri pârute mici, să nu trecem cu vederea acel lucru mic, fiindcă lucrul mic și nebăgat în seamă curând se face mare. Tot așa și haina care a început a se rupe, dacă nu îngrijim de ea, ruptura se va întinde peste tot. tot așa și cu casa, căci dacă vor cădea puține cărămizi de la acoperământ și se vor trece

cu vederea, curând se va dărâma întreaga casă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 86)

„Și acele nenorocite fecioare s-au scos afară din camera de nuntă, fiindcă după ce biruiseră de acum pe vrăjmașul cel mare, la urmă s-au lăsat a fi scoase afară de cel slab și de nimic.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIII, p. 212)

„Și cauza tuturor relelor este chiar aceasta, că noi nu ne indignăm pentru faptele cele mici (...) Întocmai ca și la corp, când cei ce disprețuiesc rănile lasă a se naște friguri, putrezire și moarte, tot așa se întâmplă și cu sufletele, când trecând cu vederea cele mici, lasă a se introduce cele mai mari păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 21-22)

„Să nu mai primim nici o pată, ci să păstrăm podoaba și frumusețea pe care ne-a dat-o, și astfel să ne silim de a le păstra curate și nepătate ca să nu aibă nici o pată sau sbârcitură, sau altceva de acest fel. Căci pete sau sbârcituri sunt chiar și cele mai mici păcate, ca de pildă: hula, clevetirea, batjocura, minciuna, sau mai bine zis nici nu sunt acestea așa de mici, ci încă mari și chiar foarte mari, așa că lipsesc pe cineva până și de împărăția cerurilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 54)

„Să nu-mi spui că ai păcătuțit în ceva mic, fiindcă păcatul are aceeași natură. Că precum de pildă criminal se numește deopotrivă și cel ce ucide pe un bărbat, ca și cel ce ucide pe un copil, tot așa și răpitorul, fie că a răpit mult sau puțin.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 321)

„Ai putea să vezi că se întâmplă la fel și cu veșmintele; și aici, o mică gaură, dacă n-a fost cusută, face o mare ruptură. Așa se întâmplă adesea și cu râurile repezi de munte: numai un mic drum să-și deschidă și apoi aduc cu ele un torent întreg. Și tu, așadar, dacă te-ai întărit din toate părțile și rămâne numai o mică spărtură, astup-o și pe aceasta diavolului, ca să fii sprijinit din toate părțile.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 173)

„Omul care nu disprețuiește lucrurile mici își va da multă silință și pentru cele mari, iar cel care trece cu vederea peste lucrurile mici nu va ține

seamă nici de cele mari.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 374)

„Să fim foarte atenți până și în lucrurile socotite mărunte, ca să putem fugi de păcatele mari. Căci dacă începem să le disprețuim pe unele, socotind că nu au importanță, puțin câte puțin, mergând pe acest drum, vom ajunge în căderi mari.” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 81)

PĂCATELE (gravitatea lor în funcție de dregătoria fiecăruia)

„Păcatul nostru, însă, e cu atât mai mare cu cât dregătoria noastră e mai mare. Altceva este să păcătuiască dascălul, și altceva ucenicul.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 546)

„Și s-a făcut după rânduiala lui Dumnezeu căderea preoților în păcate. Și ascultă cum. Dacă n-ar păcătui dascălul și preoții, dacă n-ar fi supuși patimilor lumești, ar fi neomenoși cu ceilalți oameni și neiertători. Dar Dumnezeu a făcut ca să fie robi patimilor și preoții, și conducătorii, pentru ca să fie iertători cu alții, de vreme ce și ei păcătuesc. Și așa a rânduit Dumnezeu totdeauna, nu numai acum, ci și mai demult; a îngăduit să cadă în păcate cei cărora avea să le încredințeze conducerea Bisericii și a poporului, ca, datorită greșelilor lor, să fie buni cu alții. Dacă ei n-ar păcătui, n-ar ierta deloc pe păcătoși, ci, ajungând neomenoși, ar smulge pe toți din Biserică. Că așa stau lucrurile și că nu spun asta întemeiat pe presupuneri, vă voi dovedi-o cu fapte.

Domnul avea să-i încredințeze lui Petru cheile Bisericii, dar, mai bine spus, i-a încredințat chiar cheile cerurilor, și avea să-i încredințeze mulțimea poporului. Ce-i spune Stăpânul? *Ceea ce vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și ceea ce vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri* (Matei 16, 19). Petru era din fire cam neîndurător; dacă ar mai fi fost și fără de păcat, ce iertare ar mai fi primit de la el ucenicii? Pentru aceasta, dar, harul dumnezeiesc rânduieste ca să cadă într-un păcat, pentru ca, datorită păcatului său, să fie blând cu alții.” (*Cuvânt*

la Petru Apostolul și Ilie Proorocul, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 546)

„Cela ce face păcat mare întru ascuns și pe nimeni nu smintește, mai ușoară muncă are, va poticni și va cădea la vreme de păcat, mare pagubă face și pe mai mulți oameni fără de grijă îi face.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 49)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârșim)

„Știm, cu siguranță, că gravitatea păcatelor noastre depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârșim. Ce înseamnă aceasta? Cel care înjură un om simplu, păcătuiește, dar nu atât cât păcătuiește cel care înjură un om cu funcție mare în stat. Cel care înjură un om cu funcție mare în stat nu păcătuiește atât de mult cât cel care îl înjură pe omul care se află în fruntea țării. Fapta este aceeași în toate cazurile, dar nedreptatea este mai mică sau mai mare, după persoana împotriva căreia este săvârșită, Așadar, dacă cel care îl înjură stăpânitorul pământesc, muritor, este pedepsit, câtă pedeapsă se cuvine celui care îl înjură pe împăratul ceresc? Așadar, păcatul îndreptat împotriva oamenilor nu este la fel de mare ca aceeași păcat îndreptat împotriva lui Dumnezeu. Cu cât este Dumnezeu mai presus față de oameni, cu atât mai mare este și păcatul pe care îi săvârșim împotriva lui Dumnezeu. Și cu toate acestea, ne temem, respectăm și ne este rușine mai mult de oameni decât de Dumnezeu, îți voi demonstra acest lucru prin exemple.

Cel care se hotărăște să săvârșească păcatul preacurviei, cu toate că știe că este văzut de Dumnezeu, îl disprețuiește pe Creatorul său. Dar dacă știe că îi vede un om, nu mai săvârșește păcatul. La fel și hoțul — el știe că răpind lucruri ce sunt ale altuia, este văzut de Dumnezeu. Cu toate acestea, nu îi pasă. Face însă tot ce poate ca fapta sa să nu fie văzută de oameni. La fel face și cel care vorbește de rău, ucigașul sau orice alt om fără de lege. Vedeți că îi cinștim mai mult pe oameni decât pe Dumnezeu? Vedeți că ne temem mai mult de oameni decât de Dumnezeu? Vedeți că ne e rușine mai mult de oameni decât de Dumnezeu?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 328-329)

PĂCATELE (stăruința în păcate - gravitatea)

„Stăpânul nostru, fiind iubitor de oameni (...) nu-și întoarce fața de la

noi atât de mult când păcătuim, cât atunci când stăruim în păcat”. (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 218)

„După cum rănilor care nu se pot vindeca nu se vindecă nici cu doctorii usturătoare, nici cu doctorii ce pot aduce alinare, tot așa și sufletul, care a ajuns odată rob, care s-a dat cu totul păcatelor și nu mai vrea să-și vadă folosul lui, de i-ai da mii de sfaturi, nimic nu câștigă, ci, ca și cum ar avea urechile moarte, nu primește nici un folos de pe urma povățuirii, nu pentru că nu poate, ci pentru că nu vrea. Și doar actele noastre de voință nu-s ca rănilor trupului! Adeseori rănilor trupului nu pot fi înlăturate, pe când cu actele noastre de voință nu-i așa. De multe ori omul, care are o voință rea, poate să se schimbe și să ajungă bun, iar cel bun să alunece spre păcat, dacă se trândăvește”. (*Omilii la Facere*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

„Nu-i atât de cumplit să păcătuim; cumplit este când continuăm să păcătuim.” (*Omilii la Facere*, omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 372)

„Mai grozav decât păcatul este rămânerea în păcat, mai cumplită decât căderea este neridicarea din cădere.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 84)

„A păcătui este ceva omenesc, dar a stăruii în păcate, asta nu mai e ceva omenesc, ci cu totul diavolesc.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 361)

„Dumnezeu nu atâta pe cei păcătoși îi urăște, ca pe cei ce nu se opresc de la păcat. De la unii ca aceștia își întoarce Dumnezeu fața și se depărtează.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 10)

„Vai sufletului păcătos, care trăiește liniștit și fericit în păcatul său! Mai mult decât păcatul, această nepăsare orgolioasă mânia pe Dumnezeu și face orice mântuire imposibilă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 311)

PĂCATELE (obișnuința cu păcatul)

„Când sufletul se obișnuiește cu păcatul, care este nemilos, boala sa iese la suprafață și este văzută de toți. Dar așa cum porcul, atunci când se tăvăleşte în noroi, este mulțumit și nu mai simte mirosul murdăriei, la fel

și omul, când este rob de obiceiul cel rău, nu-și mai dă seama de mirosul greu al păcatelor sale, pentru că se obișnuiește cu ele.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 219)

PĂCATELE (urmările pierzătoare ale păcatelor)

„Atât de mare e înșelăciunea, că primesc cu plăcere în suflete momeala aceea și nu se gândesc că plăcerea aceasta vătămătoare este scurtă și trecătoare, pe când durerea e continuă, iar învinuirea conștiinței cumplită”. (*Omilia la Facere*, omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Atât de mare rău este păcatul! Nu numai că ne ia bunăvoința de sus, dar ne mai și coboară la mare rușine și smerenie, ne lipsește de bunătățile pe care le avem și ne răpește orice îndrăznire”. (*Omilia la Facere*, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 186)

„Nu vom putea da vină pe neștiința noastră. Dacă acesta, Cain, care n-a avut înainte de el pe cineva care să fi făcut o astfel de faptă, a îndurat o pedeapsă atât de grozavă, cunoscută de cei de după el, ce vom îndura noi, care facem aceleași păcate, ba chiar și mai grele, atunci când harul s-a revărsat din belșug asupra noastră? Nu ne va aștepta, oare, focul cel veșnic, viermele cel neadormit, scrâșnetul dinților, întunericul cel mai dinafară, gheena focului și celelalte pedepse groaznice? Nu ne va rămâne nici un cuvânt de apărare, dacă suntem tot așa de trândavi și molateci. Putem spune, oare, că nu știm ce trebuia să facem și ce nu trebuia? Cei ce fac fapte bune vor avea întâile cununi, iar cei ce cad în păcate vor avea cele mai grozave chinuri”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 220)

„Așa e păcatul! Înainte de a fi săvârșit ne întunecă judecata și ne înșală mintea; dar după ce a fost săvârșit ne apare lămurit înaintea ochilor grozăvia lui; plăcerea aceea scurtă și rușinoasă ne chinuie mereu și ne umple de rușine”. (*Omilia la Facere*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 238)

„Nimic nu e așa de greu și anevoie de purtat precum felul de a fi al păcatului; nimic nu ne aduce atâta chin și osteneală ca răutatea și ca greșalele. De asta și Hristos le spune celor ce își duc viața în păcate: *Veniți, toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi* (Mt., 11, 28).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 139-141)

„Toată lumea știe doar că și cei ce fac păcate se obolesc; și răpitorul și desfrânatul și clevetitorul muncesc mult, se chinuiesc mult ca să-și ducă la bun sfârșit păcatele lor; dar nu numai că nu au nici un câștig de pe urma acestor osteneți, ci suferă și mare pagubă”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 316)

„Cel care duce o viață păcătoasă va trăi totdeauna împovărat de tristețe, de temeri, de griji, de neliniști. Lucrul acesta l-a lăsat să se înțeleagă un înțelept, când a spus: *Fuge necredinciosul fără să-l gonească cineva* (Prov., 28, 1). Niște oameni ca aceștia se sperie de umbre, bănuiesc pe prieteni, pe dușmani, pe casnicii lor, pe cunoscuți și pe necunoscuți; înainte de chinurile iadului, se chinuiesc cumplit aici”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 318)

„Păcatul nu este decât întuneric, el este acoperit de nori negri, și de aceea apare văzut, pentru că fără nici un motiv și fără nici o dovadă se face; căci, *oricine face păcatul urăște lumina, și nu vine la lumină* (Ioan 3, 20). Și: *cele ce se fac întru ascuns de către ei rușine este a le grăi* (Efes., 5, 12). La fel precum nici în întuneric nu cunoaștem nici pe prieten nici pe dușman, și nu deosebim nici obiectele, așa în păcat nu vedem nimic: lacomul nu-l deosebește pe prieten de dușman; invidiosul vede cu un ochi de neprietenie pe prietenul cel mai devotat; cel ce pune piedici declară război lumii întregi. Într-un cuvânt cel ce este supus păcatului nu se deosebește cu nimic de oamenii beți și nebuni și chiar a încetat de a deosebi lucrurile. Precum în noapte, trebuie lumină pentru a distinge obiectele lemnul, plumbul, argintul, pietrele prețioase, totul pare asemenea ochilor noștri și la fel; la fel cel ce trăiește în necurăție nu cunoaște minunata înțelepciune și nici frumusețea filosofiei. În sfârșit, în întuneric, cum am spus-o, pietrele prețioase nu-și arată propria lor strălucire și aceia nu vine din natura lor, ci din neștiința celor ce le privesc.

Dar nu este acesta singurul rău care-l cuprinde pe cel ce trăiește în păcat: el este într-o frică continuă și la fel cu cei ce se află pe drum într-o noapte întunecoasă, când luna nu luminează deloc, tremură mereu, cu toate că nu este nimeni pentru a le stârni frica; așa păcătoșii sunt într-o groază continuă chiar când nimeni nu le-ar face nici o muștrare. Dar muștrările conștiinței lor fac ca toate să-i îngrozească, totul le este suspect, căci totul este plin pentru ei de groază și de teamă, și ei nu văd nimic care să nu-i neliniștească.

Să fugim dar de o viață atât de tulbure, căci după aceste neliniști va veni moartea, și o moarte veșnică, unde chinurile nu vor avea sfârșit. Dar chiar în această lume, acești păcătoși care-și închipuie lucruri fără realitate, nu se deosebesc de nebuni; ei se cred bogați, și nu sunt; lor li se pare că trăiesc în plăceri și în delicii, și n-au nici plăceri, nici delicii, și nu recunosc și nu simt cât de greșite sunt ideile lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia V, 4, pp. 32-33*)

„Sfântul Pavel vrea ca să fim toți sobri și cu priveghere, și Iisus Hristos ne poruncește la fel. Cel ce este sobru și care veghează, dacă-l surprinde păcatul, imediat îl alungă; dar nebunul sau cel ce doarme nu știe cum îl împresoară păcatul. Să nu dormim deloc, căci noaptea a trecut, noi suntem ziua. *Să umblăm cuviincios, ca ziua* (Rom., 13, 13).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia V, 4, p. 33*)

„Plăcerea pe care o aduce păcatul este scurtă, dar durerea pe care-o produce este veșnică.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVI, 2, p. 175*)

„Păcatul, înainte de condamnarea la chinuri, îi tulbură pe cei ce-l fac, întărește conștiința prin muștrările ei, teama și miile de neliniști. Ori aceste greutăți nu sunt ele mai mari și mai grele osteneli decât toate sudorile împreună?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVI, 2, p. 175*)

„Vreți să cunoașteți putreziciunea păcatului? Considerați-l după ce l-ați făcut. Atunci când pofta nu vă va ține în lanțurile ei, atunci când focul nu va mai arde în vinele voastre, atunci veți vedea ce este păcatul. Atunci când veți fi intrat la liniște, priviți mânia; considerați lăcomia, atunci când s-a stins în voi această patimă. Nimic nu este mai urât ca lăcomia și ca plăcerea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LII, 4, p. 257*)

„În sfârșit, nu numai că Dumnezeu nu lasă, ci chiar El nici nu părăsește, dacă nu vrem noi înșine să fim părăsiți, iată dovada; ascultați ceea ce zice El: *Nu păcatele voastre s-au făcut zid de despărțire între Mine și voi?* (Is., 40, 2). Și iarăși: *Cei ce se îndepărtează de Tine vor pieri* (Ps., 72, 26). Osea zice: *Voi ați uitat legea lui Dumnezeu și Dumnezeu vă va uita pe voi* (Os., 4, 6). Și Iisus Hristos Însuși zice în Evanghelia Sa: *De câte ori am voit ca să adun pe fiii tăi și tu n-ai vrut* (Lc., 13, 34). Isaia zice încă: *Eu am venit, și n-am aflat pe nimeni; Eu am chemat și nimeni nu M-a auzit* (Is., 50, 2). Scriptura spune aceste lucruri, pentru a ne arăta că noi înșine suntem

primii autori și ai părăsirii noastre și ai pieirii noastre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXVIII, 2, p. 350)

„Dacă, atunci când ați păcătuit, vă gândiți la viitor, încă atunci când nimeni nu pedepsește fapta voastră, voi sunteți în neliniște și în îngrozire continuă; dacă vă gândiți la prezent nu-i veți vedea decât pe dușmanii voștri; mii de bănuieli vă agită, veți trăi în dispreț și nu veți îndrăzni să-i priviți în față pe cei ce v-au făcut rău. Ce zic eu? Chiar pe cei ce nu v-au făcut. (...) în interior, muștrările și strigătele conștiinței; în afară, oamenii care vă condamnă; mânia unui Dumnezeu un iad deschis, gata să vă înghită; aceste gânduri nu vă lasă nici o odihnă.

Da, este oare o povară mai grea și mai incomodă ca și păcatul? Plumbul nu este așa de greu ca și el.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

„... păcatului, care e mai tiranic decât toți barbarii.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VI, p. 100)

„Căci și iubirea banilor, și satisfacerea poftelor absurde, și în fine, orice păcat obișnuiește a îmbătrâni pe cel ce-l săvârșește, după cum zice Scriptura: *Iar ce se învechește și îmbătrânește, aproape este de pieire* (Evrei 8, 13). Nu este cu puțință a vedea un trup atât de slăbănogit din cauza timpului, pe cât de slăbănogit devine sufletul, pe cât de putrezit și căzut din cauza păcatelor. Un asemenea suflet ajunge la cea mai de jos demență, grăind lucruri murdare și bârfind, precum bătrânii și cei ce se împleticesc pe drum din cauza beției. Ca și acestora îi curg balele și lui din gură și din nas, este uituc și cu ceață în ochi, și, cu un cuvânt, urât și murdar înaintea oamenilor, iar diavolului cu ușurință de cucerit. Astfel sunt sufletele păcătoșilor.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, p. 175)

„Când tu faci ceea ce păcatul voiește, atunci te lipsești însuți de orice libertate, pe când dacă îl împiedici, atunci mai ales îți păstrezi propria-ți demnitate.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 186)

„Păcatele sunt mai rele decât viermii, deoarece aceștia vatămă trupul, pe când păcatele murdăresc și vatămă sufletul, pe care-l împrășesc mai grozav decât trupul cel mâncat de viermi. Dar noi nu simțim un astfel de

miros îngrozitor, fiindcă nu ne silim de a o curăți. Nici bețivul nu simte duhoarea vinului ce iese din el, pe când cel ce nu bea și nu se îmbată, acela simte îndată duhoarea aceea grețoasă. Tot așa este și cu păcatul. Cel ce viețuiește cu înțelepciune, știe exact mocirla în care se cufundă păcătosul, și cunoaște bine pata cea urâcioasă ce este pe fruntea lui, pe când acesta, predându-se pe sine răutății, întocmai ca de o beție este amețit, și nici măcar nu se cunoaște pe sine că e bolnav. Și tocmai aceasta e prăpastia răului, că nu lasă pe cei căzuți în păcat ca să-și cunoască ei înșiși mărimea ticăloșiei, ci deși stau în mocirla aceea urât mirositoare, ei cred că emană din ei miresme alese. De aceea nici nu pot a scăpa de acolo, ci plini fiind de acei viermi, ei se fălesc ca și cum ar fi împodobiți cu pietre prețioase! De aceea nici că voiesc de a ucide acei viermi, ci îi lasă să se hrănească și să se înmulțească înlăuntrul lor, până ce îi vor trimite și pe ei ca hrană viermilor celor neadormiți din viața viitoare.”(*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 193-194)

„Păcatul face pe oameni nerușinați.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 22)

„Chiar de am spune mii de vorbe, totuși nici un cuvânt nu ar putea înfățișa așa de bine plăcerea ce o simțim după fapta bună, cum și neplăcerea și întristarea după fapta rea, până ce nu facem una din două. Numai atunci vom simțim veninul și amărăciunea răului, când mai întâi vom gusta dulceața virtuții. Acea amărăciune este dezgustătoare, grețoasă și de nesuferit, ceea ce nu pot tăgădui nici chiar cei ce se tăvălesc în rele, și numai când ne depărtăm de răutate, simțim cu strășnicie veninul ei.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, p. 234)

„... așa este păcatul; întrucât este în lucrare, el îți aduce oarecare plăcere – dar după ce s-a sfârșit, atunci mica plăcere zboară și în locul ei intră nemulțumirea și tristețea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVI, p. 170)

„Precum se întâmplă la semănături, că cel ce seamănă linte, nu poate să secere grâu, fiindcă e absolut necesar ca și sămânța să fie de aceeași specie ca și planta secerată, tot așa se întâmplă și cu faptele omenești, încât cel ce introduce în corpul său mândrie, beție sau plăceri dobitocești, va secera consecințele acestora. Și care sunt? Osânda, pedeapsa, rușinarea, râsul

și altele de acest fel.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 120)

„Dacă în noi va stăpâni păcatul, atunci noi nu facem ceea ce voim, ci ceea ce păcatul poruncește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 213)

„Păcatul de-ndată atinge judecata noastră, și nu o lasă a fi liniștită, ci o tulbură și o neliniștește. Se zice că și boala molipsitoare corupe trupul și-l prăpădește. Astfel este și păcatul, căci cu nimic nu se deosebește de mortăciune, nu doar că corupe mai întâi aerul, și apoi trupurile, ci deodată pătrunzând în suflet. Nu vezi pe cei molipsiți de o boală molipsitoare, cum se umflă, cum se învârtesc în toate părțile, cum sunt plini de putoare, cum căutătura lor este schimbată, cum toți sunt necurați? Astfel sunt și păcătoșii, ca și cum nu ar vedea. Căci spune-mi: oare cel stăpânit de pofta banilor sau a trupurilor, nu este mai bolnav decât cel cuprins de o boală molipsitoare? Oare nu este mai necurat de cât toți aceștia, făcând toate cele necinstite și rușinoase? Căci ce poate fi mai scârbos, decât un om iubitor de bani? Câte fac femeile curve, câte cele ce joacă pe scena teatrului, tot pe atâtea fac și cei iubitori de bani. Sau mai dreptul vorbind mai degrabă se vor lăsa acelea de rele, decât aceștia de iubirea de argint. Sufăr deseori lucruri înjositoare, lingușind pe cei ce nu merită, se arată îndrăzneți iarăși unde nu trebuie, pretutindeni cu neorânduială. De multe ori apoi lingușesc pe cei vicleni și înșelători, care sunt poate și inferiori lui, iar pe cei buni și virtuoși în toate, îi batjocoresc.

Ai văzut slutenie și nerușinare din toate părțile?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XV, p. 213)

„Nimic nu este mai amar ca păcatul, iar aceasta o știu cei ce sunt muștrați de cuget după săvârșirea lui, cei ce gustă o mare amărăciune. Căci păcatul fiind foarte amar, strică cu desăvârșire cugetul și dreapta judecată a omului. Astfel este natura amărăciunii, este nefolositoare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 357)

„Că așa e păcatul! Ne năucește sufletul. După cum cei cu mari dureri de cap sau cei beți merg împleticindu-se și la întâmplare și cad, stăpâniți de dorința păcatului, ca de o beție, nu mai știu ce fac, nu văd nici ce-i în fața lor, nici ce are să li se întâmple.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 85)

„Odată păcatul născut, el pricinuieste sufletului ce l-a născut nenumărate dureri. Se întâmplă cu totul altfel decât la nașterea cea firească. Odată ce femeia a născut, vaietele ei încetează. Dimpotrivă, păcatul tocmai după nașterea sa chinuiește mai mult sufletul din care s-a născut.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 33-34)

„... după ce am născut în lume copilul cel rău, adică păcatul, atunci cunoaștem urâciunea lui, atunci simțim durerile, atunci pățim chinuri mai mari decât femeile ce se află în durerile nașterii.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 74)

„Uită-te la cei ce și-au sfârșit viața trăind în desfrânări, petreceri și beție. Unde sunt acum cei ce treceau prin piață cu atâta îngâmfare, urmați de multe slugi? Unde sunt acum cei ce se îmbrăcau cu haine de mătase, cei ce răspândeau de departe mirosul de parfum, cei ce hrăneau pe trândavi, cei care nu se dezlipeau de teatru? Unde este acum pompa lor și slava? S-a dus tot luxul meselor bogate, sau dus tarafurile de lăutari, tămâierile celor lingușitori, râsul cel fără hotar, dezmațul sufletesc! S-au dus petrecerile, viața desfrânată, viața de prisos și fără de folos! Unde zburat-au, oare, acum toate acelea? Ce s-a făcut cu trupul ce se bucura de atâta atenție și îngrijire? Du-te la sicriu! Privește praful, cenușa și viermii! Privește urâtenia din groapă, suspină cu amar! O, dacă paguba ar merge numai până la cenușă! Dar nu! Du-te acum cu mintea de la sicriu și viermi, la viermele cel neadormit (Marcu 9, 44, 46, 48), la focul cel nestins (Marcu 9, 43, 44, 45, 46, 48), la scrâșnetul dinților (Matei, 8, 12; 13, 42-50; 22, 13; 24, 51; 25, 30; Luca 13, 28), la întunericul cel mai din afară (Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30), la jalea, la mahnirea cea de dincolo, de pe celălalt tărâm. Du-te cu mintea la pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Luca 16, 19-31). Bogatul a fost stăpânul multor avuții; cu porfiră era îmbrăcat, și dincolo n-a fost stăpânul nici unei picături de apă, când era într-o nevoie atât de mare.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 339-340)

„Da, izvor al relelor, rădăcină și mamă a tuturor relelor este păcatul. Păcatul ne paralizează, ne slăbănogeste trupul nostru!” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 287)

„Păcatul este întuneric, putreziciune, moarte. Când ne învăluie, nu mai vedem dinaintea noastră. Astfel, deși pășim pe un drum larg, care este drumul egoismului și al desfătărilor, în cele din urmă ne prăbușim în prăpastia pierzaniei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 336)

„Păcatele sunt rădăcina tuturor relelor. Din cauza păcatelor îndurăm supărări, tulburări, ispite și boli.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 360)

„Înainte să fie săvârșit, păcatul întunecă mintea și înșeală gândul. Abia după ce este săvârșit își arată adevărata față, pricinuind durere neîntreruptă și distrugând îndrăzneala conștiinței.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 360)

„... păcatul își are comoștenitoare a lui pedeapsa încă înainte de pedeapsă, în însăși făptuirea lui (...)” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 218)

„Și, ca să știi că păcatul este mai istovitor decât toate, ascultă-l pe proorocul, care zice: *Ca o sarcină grea apăsă-at-au asupra mea* (Ps., 37, 5-6). Dar nu numai că este greu, ci și urât mirositor. Căci adaugă: *împuțitu-s-au și au putrezit rănilile mele*. Ai văzut că păcatul nu este numai greu, ci și urât mirositor? Învață acum din cele ce urmează și de unde se naște el, căci zice: *de la fașa nebuniei mele*. Prin urmare, nebunia ni se face pricină a toate relele.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la shijbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 102-103)

„Care este deci starea păcatului? Este o stare de letargie și de somn. Este o stare de moarte. Este o stare de rușine. Este o stare de nebunie.

Este o stare de somn funest. Mortal pentru două motive. Păcătosul adormit în viața lui vinovată suferă două pericole: cel al neprivegherii, cel al nesimțirii și al nepăsării.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 305)

PĂCATELE (păcatele sunt pricina tuturor relelor)

„Păcatele sunt pricina tuturor relelor. Din pricina păcatelor – supărările, din pricina păcatelor – tulburările, din pricina păcatelor –

războaiele, din pricina păcatelor – bolile și toate suferințele greu de vindecat ce vin peste noi. După cum doctorii iscusiți nu cercetează numai cele ce arată bolile pe dinafară, ci caută să afle și cauza bolilor, tot așa și Mântuitorul, vrând să arate că păcatul este pricina tuturor relelor ce vin peste oameni, a spus celui slăbănogit cu trupul: *Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău*, pentru că Doctorul sufletelor a văzut că sufletul îi e slăbănogit, iar din pricina lui și trupul. Așadar, păcatul fusese pricina bolii de care zăcuse slăbănogul. Păcatul e pricina pagubei, păcatul e pricina supărării, păcatul e pricina oricărei suferințe.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p.142)

PĂCATELE (nimic nu e atât de greu și împovărător ca păcatul)

„Că nimic nu-i atât de greu și de împovărător ca păcatul și neascultarea! De aceea și Zaharia a spus că păcatul e ca plumbul de greu (Zaharia 5, 7), iar David, descriind natura păcatului, spunea: *Fărădelegile mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps., 37, 4); iar Hristos striga celor ce trăiau în multe păcate: *Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni* (Matei 11, 28).” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 86)

PĂCATELE (nu îi mai rușinează pe cei care le săvârșesc)

„Trebuie să plângem pentru că în zilele noastre oamenii răi s-au înmulțit, iar relele nu îi mai rușinează pe cei care le săvârșesc.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

PĂCATELE (ferirea de păcate)

„Chiar dacă am putea să ne ascundem de toți, de ochiul cel neadormit nu ne vom putea ascunde. Numai de el trebuie să ne temem, să ne neliniștim și să tremurăm, ca să nu săvârșim vreo nelegiuire înaintea ochilor lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere*, omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 287)

„A cădea în adâncul păcatelor, este, dragii mei frați, sigur un rău grozav. Este destul de greu ca atunci să se întoarcă o inimă și să se schimbe. Iată pentru ce trebuie de la început, să facem toate eforturile pentru a nu ne lăsa să cădem în cursele păcatului. Vedeți-l pe Iuda; odată ce s-a supus păcatului, toate ajutoarele pe care i le-a dat Învățătorul său au devenit fără

folos și el nu s-a ridicat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXX, 1, p. 360)

„Temeți-vă de puterea păcatului. Omul nu te vatămă, dacă tu însuți nu te păgubești. Dacă păcatul nu este în tine, și mii de săbii să te atace, Dumnezeu te scapă, iar dacă ai păcatul, și în Paradis dacă trăiești, ești căzut. Adam a fost în Rai și a căzut, în vreme ce Iov s-a aflat pe gunoaie, și s-a încununat. Cu ce l-a folosit pe acela Paradisul, sau cu ce l-a vătămat pe celălalt gunoiul?” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 30)

„Nu vom cădea niciodată în păcate de ne vom feri să săvârșim fapte indiferente, fapte care nu-s nici bune, nici rele. Astfel multora li se pare o faptă indiferentă uitatul la femei, dar din fapta asta se naște pofta cea nerușinată iar din poftă, desfrânarea, iar din desfrânare, iarăși pedeapsă și osândă.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 146)

„Teme-te de vătămarea păcatului, că omul niciodată nu-ți va strica de nu-ți vei strica tu singur și de nu vei greși, măcar mii de săbii să fie, Dumnezeu te va izbăvi. Iar de ai în tine păcat, chiar și în Rai de vei fi și de acolo vei cădea, că și Adam în Rai a fost și a căzut, Iov încă a fost în gunoi și s-a încununat prin răbdare. Ce i-a folosit lui Adam Raiul? Sau ce i-a stricat lui Iov gunoiul? Pe acela nimeni nu l-a viclenit și s-a poticnit, iar pe acesta l-a bântuit diavolul și s-a încununat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 49)

PĂCATELE (ferirea de tot ceea ce ne poate împinge spre
păcate)

„Va fi pentru noi cea mai bună temelie a izbăvirii noastre, să fugim nu numai de păcate, ci și de lucrurile ce par nepăsătoare, dar care ne pot poticni spre păcate.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 91)

„A merge la teatre, a privi la alergări de cai, a juca zaruri, nu pare pentru cei mulți o greșală recunoscută, dar aduce în viața noastră nenumărate rele. Căci zăbovirea la teatre a dat naștere la curvie, la orice desfrânare, dezmațare, iar privirea întrecerilor de cai a adus după sine lupte, înjurături, loviri, ocări și uri necurmăte; iar râvna pentru zaruri a pricinuit blesteme,

pagube, mâinii, înjurături și adesea alte rele mai grozave ca acestea. Să nu fugim, așadar, numai de păcate, ci și de cele ce par nevinovate, dar care încetul cu încetul ne duc la aceste greșeli. Căci și acela care merge pe lângă prăpastie, chiar dacă nu cade în ea, tremură și adesea, târât chiar de acest tremur, se rostogolește în ea. Tot așa și cel care nu fuge departe de păcate, ci merge pe lângă ele, va trăi cu frică și adesea va cădea în ele.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 92)

PĂCATELE (dacă voim, nu putem fi siliți de nimeni și de nimic să păcătuim)

„Nu a creat Dumnezeu natura noastră în așa mod, ca să fim siliți a păcătui, căci de ar fi așa, n

„Nici unul să nu-și arunce prilejul și pricina spre altul, zicând că-l oprește de ostenele și de trudele faptelor celor bune, ci fiecare să zică că cu lenea mea am făcut cutare și cutare păcat (...) diavolul singur nu poate să taie calea aceluia ce lucrează fapta bună, ci numai ce înșeală și împiedică pe cei ce umblă cu lene și fără de grijă, iar el nici nu poate să împiedice nici să îndemne pe nimeni, pentru că vrând noi să ne păzim, nu poate nimeni să ne strice nimic, nici sufletește, nici trupește.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 98)

PĂCATELE (lupta cu păcatul)

„Îți spun: nu te iubesc, nu-ți mulțumesc, nu te îmbrățișez pentru că ai reușit să te dezbari de obișnuința cea rea în zece zile, în douăzeci de zile sau în treizeci de zile, ci te iubesc pentru că nu ai deznădăjduit; te iubesc pentru că te-ai rușinat de păcat și l-ai osândit!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 159-160)

PĂCATELE (nimeni nu se poate lăuda că este fără de păcat)

„Nu este nimeni atât de bun, încât să nu aibă o cât de mică pată, nici nu este cineva atât de rău, încât să nu aibă o cât de mică faptă bună.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 148)

„Cine se poate lăuda că are inima curată? Sau cine va cuteza să spună că e curat de păcate? (Pilde 20, 9).

Nu există om fără de păcat. Și dacă-mi vei spune cum cutare este drept, este milostiv, este iubitor de oameni, sunt de acord. Nu se poate însă să nu fi făcut vreo greșeală. Ori va fi fost biruit de slava deșartă, ori de cârtire, ori de altceva. Unul face milostenii, dar nu este curat. Altul este curat, dar nu face milostenii. Unul are o virtute, altul altă virtute.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 17)

PĂCATELE (amintirea lor)

„După atâtea fapte mari, după ce a primit de sus mărturia aceea atât de mare - *Vas ales Îmi este Mie aceasta* (Fapte, 9, 15) – Pavel tot n-a uitat propriile lui păcate, ci mereu vorbește de ele; nu vrea să le uite deși era încredințat că prin botez îi fuseseră iertate toate. Nu le-a uitat, ci strigă și spune: *Sunt cel mai mic dintre apostoli și nu sunt vrednic să mă numesc apostol* (I Cor., 15, 9). Apoi, ca să cunoaștem covârșitoarea lui smerenie, a adăugat: *Pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9).

- Ce faci, Pavele? Stăpânul, cu dărnicia Lui, te-a iertat și ți-a șters toate păcatele tale, iar tu mereu vorbești de ele?

- *Da, știi, spune Pavel. Știi că Stăpânul m-a dezlegat de păcate! Dar când mă gândesc la cele făcute de mine și când văd și oceanul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, atunci știu bine că prin harul și iubirea Lui de oameni sunt ceea ce sunt.*

De aceea, după ce a spus: *Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9), a adăugat: *Dar cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt* (I Cor., 15, 10). *Eu, spune Pavel, am fost atâta de nebun; dar nespusa Lui bunătate și harul Lui mi-a dăruit iertare.*

Ai văzut suflet zdrobit? Are neconținut în minte păcatele săvârșite înainte de botez!

Să-l imităm, și noi pe Pavel! Să ne aducem aminte în fiecare zi de păcatele ce le-am săvârșit după botez; să le purtăm neconținut în suflet și să nu îngăduim cândva să se piardă în uitare. Acesta ne va fi un frâu în stare să ne facă să ne smerim și să ne micșorăm.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 397)

„Dacă într-una ne gândim la păcatele noastre, nimic din cele pământești nu ne va putea îngâmfa, nici bogăție, nici stăpânia, nici cinstea, ci chiar de am sta în curtea împărătească, vom ofta din greu. Fiindcă și fericitul David a fost împărat, și totuși zicea: *Spăla-voi în toate nopțile patul meu și cu lacrimile mele așternutul meu voi uda.* (Ps., 6, 7), și cu toate

acestea cu nimic n-a fost vătămat de porfira sau de diadema împărătească, și nici nu s-a trufit, căci se știa pe sine om, și fiindcă era cu inima înfrântă, el suspina.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 154)

„Nu este un alt îndemn mai mare spre virtute, ca acela de a-ți aduce aminte de propriile tale păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIII, pp. 283-284)

„Mare bun este iubiților, de a-și cunoaște cineva păcatele sale și a și le aminti într-una. Nimic nu vindecă greșalele cuiva, sau căderea în păcate, atât de sigur, ca o amintire într-una de ele, precum și viceversa, nimic nu face pe om mai trândav, și aplecat spre păcat, ca uitarea lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 361)

„Dacă pururea vei avea în cugetul tău păcatele făcute, niciodată nu vei cleveti pe aproapele tău. Dacă ești convins cu adevărat că ești păcătos, desigur că așa vei face, fiindcă nimic nu poate umili pe suflet atât de mult ca păcatele prin ele înseși, și examinate după felul lor. Avându-le veșnic în minte, niciodată nu vei cleveti, nu te vei mânia, nu vei bârfi, nu vei cugeta lucruri mari de tine, nu vei cădea iarăși în jele, iar spre cele bune vei fi încă mai aprig.

Ai văzut câte bunuri se nasc din amintirea păcatelor? Să le scriem deci pe cugetele noastre. Știu bine că sufletul nu poate suferi o amintire atât de amară, însă noi să-l silim și să-l constrângem a face așa, fiindcă mai bine este de a fi acum mușcat de cuget, decât a fi pedepsit în acel timp.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 362)

„Dacă ai păcătuț și Dumnezeu ți-a iertat păcatele, primește iertarea și mulțumește, dar nu-ți uita păcatul, nu ca să te mistuești cu gândul la el, ci ca să-ți înveți sufletul să nu zburde și să nu cazi iar în păcat. Așa a făcut și Pavel, căci, după ce a zis: *M-a socotit credincios, punându-mă în slujbă*, a adăugat: *măcar că mai înainte fusesem un hulitor, un prigonitor și batjocoritor* (I Tim., 1, 12-13). Să fie cunoscută viața slugii, zice, ca să iasă la iveală bunătatea Stăpânului. Căci, deși am primit iertarea păcatelor, totuși nu alung amintirea lor.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 23)

„Despre păcatele noastre noi nu vorbim niciodată, și când alții vorbesc despre ele noi ne supărăm, ne mâniem, socotim aceasta ca ceva nerușinat, ocărăm și hulim pentru aceasta; dimpotrivă, când am făcut un bine cât de

mic, neconținut îl arătăm, mulțumim celor ce vorbesc de el, și îi declarăm prieteni ai noștri, măcar că Hristos ne-a poruncit dimpotrivă, adică, ca noi să uităm faptele noastre cele bune, iar păcatele noastre să le amintim cu sânguință.” (*Cuvânt la Duminica a 19-a după pogorârea Sf Duh*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 144)

„Pavel își aducea mereu aminte de păcatele acelea despre care auzise că Dumnezeu nu-și mai aducea aminte, grăind așa: *Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica* (I Cor., 15, 9) și: *Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu* (I Tim., 1, 15). N-a spus: *Am fost, ci sunt*. Păcatele i-au fost iertate de Dumnezeu, dar din mintea lui Pavel nu se ștergea amintirea păcatelor ce-i fuseseră iertate. Păcatele pe care Stăpânul le ștersese, pe acelea Pavel le striga în gura mare. Ați auzit pe (Dumnezeu prin) profet zicând: *Nu-Mi mai aduc aminte de ele*; tu, însă adu-ți aminte! Dumnezeu l-a numit pe Pavel vasul alegerii (Fapte 9, 15), și el se numește cel dintâi dintre păcătoși. Dacă Pavel nu uita păcatele iertate lui de Dumnezeu, gândește-te ce bine ținea minte binefacerile lui Dumnezeu!

Dar pentru ce spun eu că pomenirea păcatelor aduce peste noi rușine? Nu ne face atât de străluciți pomenirea faptelor noastre bune, cât de străluciți ne face pomenirea păcatelor! Dar, mai bine spus, pomenirea faptelor bune nu numai că nu ne face străluciți, dar ne mai umple și de rușine și de osândă, pe când pomenirea păcatelor ne umple de îndrăznire și de dreptate multă;

- Cine spune asta?

- Fariseul și vameșul (Luca 18, 10-14). Unul și-a spus păcatele, și s-a pogorât de la templu îndreptat; celălalt și-a spus faptele bune, și s-a pogorât mai păcătos decât se suise vameșul. Vezi câtă pagubă aduce pomenirea faptelor bune și cât de folos este să nu-ti uiți păcatele? Și pe bună dreptate. Cel care vorbește mereu de faptele sale bune ajunge îngâmfat, disprețuiește pe ceilalți oameni, așa cum a pățit fariseul. N-ar fi ajuns la atâta mândrie de n-ar fi spus: *Nu sunt ca ceilalți oameni* (Luca 18, 11), de n-ar fi vorbit de postul lui și de zeciuiala ce o dădea. Pomenirea păcatelor, dimpotrivă, coboară sufletul, îl face să se smerească, iar prin smerenie atrage bunăvoința lui Dumnezeu. Ascultă cum ne poruncește Hristos să dăm uitării faptele noastre bune: *Când veți face toate acestea, să ziceți: «Slugi netrebnice suntem»*. Spune și tu: *Sunt slugă netrebnică!* (Luca 17, 10) *Eu nu te fac netrebnic. Dacă-ți mărturisești nimicnicia ta, Eu te fac strălucit și te încununez!*” (E

primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 467-468)

„Nu-i de ajuns numai să spui: *Sunt păcătos*, ci trebuie să ai în minte chiar și felul păcatelor săvârșite. După cum focul când cade în spini stârpește ușor spinii, tot așa și mintea noastră, când cugetă mereu la păcatele noastre, le îneacă și le stârpește cu ușurință. Iar Dumnezeu, Care trece peste nelegiuiri și șterge nedreptățile, să ne scape de păcate și să ne învrednicească de împărăția cerurilor.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, V, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 471*)

„Nimic nu poate face sufletul atât de plin de virtute, atât de blând și binevoitor, ca neconținuta aducere aminte de păcate. De aceea și Pavel își aducea aminte de păcatele lui, nu numai de cele de după botez, ci și de cele de dinainte de botez, deși îi fuseseră șterse desăvârșit. Dacă Pavel își aducea aminte de păcatele sale de dinainte de botez, cu atât mai mult noi trebuie să ne aducem aminte de păcatele de după botez. Prin această aducere-aminte nu numai că le ștergem, dar ajungem mai îngăduitori cu toți oamenii, iar lui Dumnezeu Îi slujim cu mai multă bunăvoință, cunoscând bunătatea Lui nespusă datorită acestei aduceri-aminte de păcate.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 238*)

„De îți vei aduce aminte tu de păcatul tău, Dumnezeu nu-și va aduce aminte de el, iar de-l vei uita tu, Dumnezeu își va aduce aminte de el. Făcut-ai vreun rău? Ține-l minte, ca Dumnezeul tău să-l uite pe el!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 50*)

PĂCATELE (pomenirea neconținută a păcatelor proprii)

„Tu însă trebuie să pomeniști păcatele tale pentru ca să ai prilej de a te îndrepta. Sfântul Pavel, știind aceasta, totdeauna amintea păcatele sale deși Dumnezeu nu le mai pomenea, și zicea: *Nu sunt vrednic a mă chema apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor. 15, 9); și:

Hristos a venit în lume pentru ca să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu (I Tim. 1, 15). El nu zice *am fost cel dintâi, ci sunt cel dintâi*; deși Dumnezeu îi iertase păcatele sale, totuși la Pavel niciodată nu s-a stins pomenirea păcatelor sale celor iertate. Cele pe care Dumnezeu le ștersese, el însuși le făcea cunoscute. Dumnezeu l-a numit pe Pavel *vas ales* (F. A. 9, 15). Iară el se numea pe sine *cel dintâi între păcătoși*. Deci, fiindcă el însuși neconținut pomenea păcatele sale, poți tu să judeci cât de mult a pomenit Dumnezeu faptele cele îmbunătățite.

Dar ce zic eu, că nu este rușine a-și mărturisi cineva păcatele sale! Pomenirea păcatelor noastre este cu mult mai mărită decât pomenirea faptelor noastre celor bune. Pomenirea faptelor noastre celor bune nu numai că nu ne dă vreo strălucire, ba chiar aduce asupra noastră rușine și osândire; pe când pomenirea păcatelor noastre ne umple de o veselă asigurare și îndreptare la Dumnezeu. Cine ne spune aceasta? Fariseul și vameșul. Acesta din urmă și-a mărturisit păcatele sale și s-a dus îndreptat de dânsule; iară celălalt și-a numărat faptele sale cele bune și s-a pogorât mai jos decât vameșul. Vezi câtă vătămare se aduce când cineva pomenește faptele sale cele bune și cât folos se pricinuieste când cineva nu uită păcatele sale? Și aceasta nu este de mirare. Căci cine pomenește faptele sale cele bune, cade în mândrie și semeție, disprețuindu-i pe ceilalți oameni, ca fariseul acela. El n-ar fi ajuns la o fală așa de mare și n-ar fi zis: *nu ca ceilalți oameni* (Lc. 17, 11), dacă n-ar fi pomenit postul și zeciuielile sale. Dimpotrivă, pomenirea păcatelor noastre smerește duhul nostru, ne învață a fi cumpătați, și prin cumpătare ne dobândește bunăvoința lui Dumnezeu. Ascultă numai, cum ne poruncește Hristos să nu pomenim faptele noastre cele bune: *Când ați făcut toate, ziceți: robi netrebnici suntem* (Lc. 17, 10). El vrea să zică: mărturisește tu numai că ești un rob netrebnic, iar Eu nu te voi face așa, dacă tu vei mărturisi înjosirea ta, ci te voi mări și te voi încununa.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post, în vol. Omilii la Postul Mare...*, pp. 56-58)

PĂCATELE (remedii și eliberarea de ele)

„De-ți cuprinde sufletul pofta trupească sau dragostea de bani sau altă plăcere rușinoasă, gândește-te îndată că El este Cel Ce ne judecă și Lui nu-i putem ascunde gândurile minții. Așa vom scăpa negreșit și de uneltirile Diavolului și ne vom bucura și de mult ajutor de sus”. (*Omilii la Facere, omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 289*)

„Deci când plăcuta obișnuință cu păcatele și dragostea de bani te asaltează, atac-o și tu cu gândul acela care spune că vom primi mare răsplată de vom călca în picioare plăcerea cea trecătoare și spune sufletului tău: *Te întristezi cumplit că te lipsesc de plăcere? Nu te întrista! Bucură-te, că îți pricinuieste cerul! N-o faci pentru om, ci pentru Dumnezeu. Rabdă puțin și vei vedea cât de mare e răsplata! Rabdă în viața aceasta pământească și vei primi nespusă îndrăznire!*

De vom grăi unele ca acestea sufletului nostru și nu ne vom gândi numai la oboselile virtuții, ci vom socoti și cununile ei, ne vom depărta repede de orice păcat. Dacă diavolul ne arată ca trecător ceea ce este plăcut și ca veșnic ceea ce este dureros, și astfel are putere asupra noastră și ne stăpânește, să facem și noi contrariul: să arătăm ca trecător ceea ce este dureros și ca nemuritor ceea ce este bun și folositor”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 216)

„Păcatul pune pe suflet atâta necurăție că nu o poate curăți toată apa izvoarelor, ci numai lacrimile și mărturisirea”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 461)

„Cum ne mai putem mântui? mă poți întreba.

- Dacă vei întrebuința pentru fiecare păcat doctoria potrivnică păcatului: milostenia, rugăciunile, căința, pocăința, smerenia, inima zdrobită, disprețuirea averilor. Dumnezeu a pus nenumărate căi de mântuire dacă vrem să luăm aminte.

Să luăm, dar, aminte și cu toate doctoriile acestea să ne curățim rănila făcând milostenii, lăsând ura ce o purtăm celor ce ne-au supărat, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate, postind după putere, rugându-ne cu inimă curată și să nu ne facem prieteni cu bogăția cea nedreaptă”. (*Omilii la Matei*, omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 499)

„Demonul suferă când este izgonit din trup, dar cu mult mai mult suferă când vede sufletul scăpat de păcat. Că păcatul este marea lui putere. Pentru aceasta a murit Hristos, ca să-i sfărâme această putere. Păcatul a adus pe pământ moartea. Din pricina păcatului toate se întorc pe dos. Ai stârpit păcatul? Ai tăiat tăria diavolului, i-ai strivit capul, i-ai zdrobit toată puterea lui, i-ai împrăștiat oastea lui și ai făcut o minune mai mare decât toate minunile”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 543)

„Trebuie deci să facem totul ca să stârpim începuturile păcatelor. Să nu te uiți la păcat că este mic, ci să te gândești că ajunge rădăcină de mare

păcat dacă nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atâta luare-aminte ca păcatele mici și neînsemnate. Însăși natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sunt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă și nu ne îndeamnă să pornim cu hotărâre la stârpirea lor”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 969-970)

„Dacă diavolul ar lupta împotriva noastră pe față și deschis, victoria noastră ar fi ușoară și lesnicioasă; dar, mai bine spus, dacă suntem cu luare-aminte chiar ne va fi ușoară, că Dumnezeu ne-a înarmat împotriva fiecăreia din aceste viclenii. Ascultă ce ne sfătuiește Hristos, pentru a ne convinge să nu nesocotim nici cele mai mici păcate! Ne spune: *Cel ce zice fratelui său: Nebune, vinovat va fi gheenei* (Matei 5, 22) și: *Cel ce se uită cu ochi desfrânați, a și săvârșit păcatul desfrânării* (Matei 5, 28) și vaită pe cei ce râd (Luca 6, 25). Pretutindeni stârpește începuturile și semințele păcatelor ne spune că vom da socoteală de orice cuvânt deșert (Matei 12, 36). Pentru aceasta Iov aducea jertfă lui Dumnezeu chiar pentru gândurile copiilor lui (Iov 1, 5)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„Să ne ferim de păcate; și mai ales de începuturile păcatelor”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 972)

„Să rugăm pe Izbăvitorul sufletelor noastre, să sfărâme și lanțurile, să îndepărteze de noi și pe acest groaznic temnicer și, liberându-ne de greutatea acelor lanțuri de fier, să ne facă mintea mai ușoară decât pasărea. Rugându-L acestea, să aducem și pe cele ale noastre: râvnă, gând curat și voință bună. Așa vom putea, chiar în scurtă vreme, să scăpăm de păcatele care ne stăpânesc.” (*Omilia la Matei*, omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 172)

„Ai văzut cum Hristos îndepărtează pe oameni de păcat și-i îndreaptă spre virtute, tocmai prin acelea prin care ei doresc totdeauna păcatul? *Pentru care pricină, întreabă Hristos, dorești averi? Nu-i așa că pentru plăcere și desfătare? Dar tocmai acestea nu le ai de pe urma averilor, ci cu totul dimpotrivă! Când ochii ne sunt scoși nu mai simțim nici o bucurie din pricina acestei nenorociri; cu atât mai mult nu vom simți vreo bucurie când mintea ni-i stricată și beteagă.*

- Pentru care pricină îți îngropi în pământ averile? te întreabă Hristos.

- Ca să le pun la loc sigur!

- Dar, făcând așa, ajungi la un alt rezultat decât cel așteptat, îți răspunde Domnul.

Pe cel care postește, care face milostenie, care se roagă de dragul slavei deșarte, Domnul îl îndepărtează de slava deșartă tocmai prin ceea ce-i satisface dorința de slavă și-l întreabă:

- Pentru ce te rogi și faci milostenie așa?

- Pentru că mi-i dragă slava de oameni.

- Nu te ruga așa, îi răspunde Domnul, și vei dobândi slava în ziua ce va să fie.

La fel face Domnul și cu iubitorul de argint. Îl îndepărtează de bani și de averi tocmai prin ceea ce căuta mai mult iubitorul de argint.

- Ce vrei? îl întreabă Domnul. Vrei să-ți păstrezi averile și să te desfătezi de plăcere? Îți voi satisface cu prisosință și o dorință și alta dacă vei îngropa aurul tău acolo unde-ți poruncesc Eu.” (*Omilia la Matei*, omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 267-268)

„... să ne și schimbăm cât mai este vreme și să ne ridicăm din păcate. Putem, dacă voim. Dacă mulți din cei dinainte de venirea harului s-au ridicat din păcate, cu mult mai mult după ce harul a venit.” (*Omilia la Matei*, omilia XC, II, în col. PSB, vol. 23, p. 1002)

„În sfârșit, nimic nu este mai greu, nimic nu este mai urât decât păcatul. Căci ar fi un rău mai mic, luându-l ca rușine și ca mizerie, de a merge gol pe străzi, decât a fi acoperit și împovărat cu păcate și cu crime. A merge dezbrăcat, aceasta nu va fi un rău așa de mare, pentru că adesea nebunia este cauza; dar nu este nimic așa de disprețuit nici așa de urât ca și păcătosul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia V, 4, p. 33)

„Medicamentul ne este comun, doctoriile ne sunt oferite în mod egal la toți, dar vindecarea depinde de voința noastră. Cel ce se folosește de medicament cum trebuie, câștigă sănătatea; cel ce nu aplică medicament pe rana sa, adaugă răul și merge în ruină.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 4, p. 70)

„Trebuie să ne reținem de la păcat, și din faptă și din inimă, și să-i aplicăm fiecărui păcat leacul care îi este contrar. Spre exemplu ați răpit voi bunul altuia? Ați fost lacomi? Rețineți-vă de a fura, și aplicați la rana voastră leacul milosteniei. Voi ați făcut păcatul desfrâului? Încetați a-l mai face și puneți pe această rană curăția. Voi ați surpat faima aproapelui vostru prin

limbă? Încetați de a vorbi de rău și puneți leacul iubirii. Să facem așa cu fiecare păcat de-al nostru în particular, și să nu trecem nici peste nici unul.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, p. 165)

„Făcând o cercetare exactă a păcatelor noastre și a greșelilor noastre, să le îndreptăm puțin câte puțin; luna aceasta pe acela, luna următoare pe celălalt, și apoi să ne propunem să-l corectăm pe al treilea. În acest fel, ridicându-ne ca pe niște trepte, noi vom ajunge la cer prin scara lui Iacob. Căci mi se pare că această scară pe care o vede Iacob în somn (Gen., 28, 12), arată progresul în virtute, acest progres care ne ridică de la pământ la cer, nu prin trepte simțite, ci prin corectarea și transformarea moravurilor și prin creșterea virtuții.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIII, 5, p. 441)

„Și cum să mă întorc?, zici tu. Fă început lucrului, și atunci totul ai făcut. Contenește de a mai face răul, nu merge mai departe, și atunci totul ai câștigat. Precum se întâmplă cu cei bolnavi, că dacă boala nu merge spre mai rău, e un început oarecum de îmbunătățire a stării bolnavului, tot așa se petrece și cu răutatea. Nu merge mai departe cu răul, și atunci vei stăpâni cele ale răului. De vei face aceasta chiar numai două zile, a treia zi mai cu ușurință îți va fi de a te depărta de el, iar după trei zile vei adăuga și zece, și douăzeci, și o sută, și în fine toată viața. Cu cât vei înainta, cu atât mai ușoară de umblat ți se va părea calea, și te vei vedea la urmă la capătul ei, bucurându-te de bunurile cele multe și negrăite. Fiindcă și atunci, la întoarcerea aceluia fiu rătăcitor, a fost ospaț, cântece de alăută și de fluier, și serbări încântătoare au fost date. Iar cel ce trebuia să ceară socoteală aceluia fiu, pentru că și-a pierdut averea în zadar și a rătăcit vreme atât de îndelungată, nimic din acestea n-a făcut, ci l-a văzut ca și pe cel ce se găsea în fapte bune. Și nici nu l-a dojenit cu vreo vorbă grea, ba nici nu i-a amintit măcar cât de puțin de faptele lui de dinainte, ci l-a și îmbrățișat, l-a și sărutat, a tăiat și vițelul cel gras, l-a îmbrăcat cu haină nouă și l-a făcut strălucit prin podoabe multe.

Toate aceste exemple avându-le înaintea noastră, iubiților, să ne încurajăm și să nu ne deznădăjduim. El nu se bucură atât ca Stăpân al nostru, pe cât ca un Tată, Care nu are rob, ci fiu; fiindcă El mai mult dorește ca noi să devenim fii decât robi. De aceea a și făcut tot ceea ce a făcut, căci n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său Unul Născut, ca astfel și noi să ne bucurăm de înfiere și să-L iubim nu ca Stăpân, ci ca Tată al nostru.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 174-177)

„Ești poate batjocoritor, defăimător și bătăuș? Scrie-ți singur lege de a nu te înfuria și de a nu răcni deloc, și atunci împreună cu rădăcina răului se va nimici și fructul. Ești poate afemeiat și desfrânat? Pune-ți iarăși singur hotar, și hotărăște-te a nu te uita la femeie, nici a te duce la teatru, și nici de a privi în piață la frumuseți străine. Este cu mult mai ușor a nu vedea de la început o femeie frumoasă, decât a o vedea și a scoate din tine pofta după ea, în același timp a scoate și tulburarea ce ți-a pricinuit vederea ei. Luptele sunt mai ușoare la început, ba încă nu avem nevoie de luptă dacă nu deschidem ușa dușmanului, și dacă nu vom primi nici chiar sămânța răului. De aceea și Hristos îl pedepsește pe cel ce privește femeia cu nesăț, ca astfel să ne apere de o mai mare durere; de aceea, zic, poruncește a scoate din casă pe dușman înainte de a deveni puternic, că atunci e și mai ușor a-l scoate. Care este necesitatea de lucruri prisositoare? Ce nevoie te silește a te apuca la ceartă cu cei potrivnici, când premiul îți stă de față și fără luptă, și când poți a-l lua mai înainte chiar de luptă? Nu este atâta osteneală a vedea femei frumoase, pe cât este de a te stăpâni după ce le-ai văzut, ba chiar de a nu le vedea nu este nici o osteneală, pe când osteneala și sudoarea cea multă vine după ce le-ai văzut. Așadar, când și osteneala este mai mică – deși nici nu o poate numi cineva osteneală – și când și câștigul este mai mare, de ce atunci căutăm singuri a cădea în noianul nenumăratelor răutăți? Și nu este numai mai ușor a nu vedea femeie, ci încă de a te găsi și mai curat de această poftă; după cum și pentru cel ce o vede este mai greu a se izbăvi de osteneală și de pata ce o are, dacă se mai poate numi izbăvire. Cel ce nu vede o fată frumoasă, este curat de pofta izvorâtă de aici, pe când cel ce dorește a vedea, mai întâi își înjosește cugetul cu astfel de gânduri, și după ce îl întină de nenumărate ori, apoi își scoate pe față pata rezultată din poftă, dacă o mai scoate. De aceea tocmai și Hristos, ca nu cumva să pătimim în acest fel, nu împiedică numai omorul, ci chiar și mânia, nu numai desfrânarea, ci și privirea nesățioasă, nu numai călcarea jurământului, sau jurământul fals, ci chiar de a se jura cineva, fie pentru orice. Și nu s-a mărginit numai aici, sau ca măsura virtuții să rămână aici, ci, fiindcă el a legiferat acestea, apoi a mers mai departe. Oprind omorul și poruncind a fi curat de mânie, poruncește în același timp ca cineva să fie gata a pătimi și rele, și încă să se pregătească de a pătimi nu numai atât cât voiește dușmanul, ci de a merge încă și mai departe, și astfel a birui furia aceluia prin prisosința dragostei și a filosofiei sale.”(*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XII, pp. 222-223*)

„Două lucruri sunt care ne pot depărta de păcat: când vom pricepe osânda ce zace în păcat, și când ne vom da seama bine de vrednicia noastră.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, p. 97)

„Chiar de ai avea o poftă cât de arzătoare, împotrivește-te acelei poftă, și de îndată vei izbuti a o stinge. Chiar de ai voi să grăești ceva urâcios, gândește-te la scrâșnirea dinților de atunci, și frica aceea îți va fi ca un frâu. Sau de ai voi să răpești avutul altuia, tu ascultă pe Judecătorul Care poruncește și zice: *Legăți mâinile și picioarele sale și aruncați-l pre dânsul în întunericul cel mai dinafară* (Mt., 12, 13) - și atunci vei arunca de la tine și această poftă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 107)

„Să nu ne gândim la cei ce se dezmiardă în desfătări, ci la sfârșitul lor: aici adică îngrășarea sau buhăiala trupului, iar acolo viermele neadormit și focul cel veșnic. Nu te gândi, zic, la cei ce răpesc avutul altuia, ci la sfârșitul lor: aici adică frică și spaimă, iar acolo legăturile cele nedelegate. Nu te gândi la cei ce iubesc slava deșartă, ci la ceea ce se naște de aici: aici adică robie și prefăcătorii urâcioase, iar acolo pagubă de nesuferit și ardere veșnică. Dacă deci vom vorbi între noi de acestea, dacă le vom șopti întruna poftelor noastre celor rele, grabnic vom scoate din noi dragostea de cele de acum, în același timp vom și aprinde în noi dorul de cele viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 108)

„Te mândrești cu succesele ce le ai? Amintește-ți de legăturile lui Pavel, că tu nu ai suferit nimic din ceea ce a suferit acela, și totuși el niciodată nu s-a îngâmfat de succesele lui. Ai poftit poate ceva din bunurile aproapelui? Amintește-ți de legăturile lui Pavel, și vei vedea cât de absurd este, ca aproapele tău să se primejduiască, iar tu să te dezmierzi. Dorești încă a te îmbuiba în dezmierdări? Ia aminte la temnița lui Pavel, căci ești discipolul lui, ești împreună ostaș cu el, și atunci care-ți este rațiunea ca tovarășul tău să fie în legături, și tu să te dezmierzi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia XII, p. 144)

„Nu este, iubiților, nici un păcat pe care întocmai ca și focul să nu-l consume puterea cea mare a dragostei. Mai ușor poate rezista focului o uscătură nebăgată în seamă, decât natura păcatului la puterea dragostei. O astfel de dragoste, deci, să plantăm în sufletul nostru, ca să stăm împreună cu toți sfinții, căci și aceia au bineplăcut lui Dumnezeu prin dragostea cea către aproapele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*,

omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 207)

„Căci este mult mai bine de a se murdări cineva în noroi, decât de a se murdări în păcate, fiindcă cel murdărit în noroi, se poate spăla în scurt timp, și devine iarăși la fel cu cel ce n-a căzut deloc în mlaștină, pe când cel căzut în prăpastia păcatului a căpătat o murdărie care nu se poate curăți cu apă, ci având nevoie de un timp îndelungat, de o pocăință sinceră, de lacrimi și oftări, de suspine îndelungate și fierbinți, mai mari zic, decât când le avem acestea pentru cei mai iubiți ai noștri. Murdăria aceea ne vine dinafară, dar aceasta se zămislește înlăuntrul nostru, pentru care de-abia putem a ne curăța după multă spălare, după multă pocăință.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XII, p. 184)

„Pe cei care-s tineri îi țin în frâu dascălii sau părinții; pe cei mai în vârstă, legiuitorii și domnitorii, luându-i în grija lor, îi cumințesc; slugilor, care-s mai greoaie, când e vorba de aceasta (conștiință), le slujește spre îndreptare, pe lângă cele spuse mai sus, și frica de stăpâni, iar femeilor, teama de bărbați. Astfel că multe ziduri împresoară neamul nostru (omenesc) spre a-l împiedica să cadă ușor în mrejele păcatului. Pe lângă toate acestea ne mai cumințesc și bolile și atâtea împrejurări ale vieții, căci și sărăcia ne strânge în chinga ei, și paguba ne muștră, și multe altele de același fel. Nu te sperie tatăl? Nici dascălul? Nici dregătorul? Nici legiuitorul? Nici judecătorul? Nu te îndreaptă rușinea față de un prieten? Nu te doare muștrarea, pe care ți-o face dușmanul? Nu te cumințește stăpânul? Nu te învață bărbatul? Nu te îndreaptă conștiința? Atunci vine vreo boală trupească și îndreaptă totul și paguba a izbutit să facă un om de treabă și din cel mai cutezător. Dar ceea ce e și mai mult, marile neazuri ce le pătimim noi nu ne sunt numai nouă spre ajutor și folos, dar de obicei, și altora. Căci și noi înșine, chiar când nu pățim nimic, la vederea pedepselor ce cad pe capul altora, ne cumințim nu mai puțin decât aceia.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 54-55)

„E cu mult mai mare să izbăvești de păcate, decât să vezi un trup înviat. Trupul a căzut pentru că a păcătuit. Așadar, dacă păcatul este începutul al căderii, atunci izbăvirea de păcat este început al învierii. Am înviat, deci, cu învierea cea mai mare, aruncând moartea cea cumplită a păcatului și dezbrăcând haina cea veche.” (*Cuvânt la Înviere*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 144)

„Pot și lacrimile stinge focul cel aprins al păcatelor.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 453)

„Să ștergem murdăria păcatelor noastre cu lacrimile noastre. Mare este rodul acestor lacrimi! Mare mângâiere și ușurare ne dau! Pe cât de mare este pedeapsa dată râsului și petrecerii, pe atât de mare ușurare aduce plânsul neconținut. *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia*, spune Domnul. Și: *Vai de cei ce râd, că aceia vor plânge*. De aceea și Pavel își petrecea tot timpul în lacrimi și plâns, cu toate că nu se știa cu nici un păcat pe cuget.

- Cine spune asta?

- Chiar fericitul acela! *Trei ani, ziua și noaptea*, spune el, *n-am încetat de a sfătui cu lacrimi pe fiecare din voi*. Pavel, trei ani! Noi, nici o lună! Pavel, ziua și noaptea; Pavel, pentru păcatele altora! Noi, nici pentru păcatele noastre! Pavel nu se știa cu nimic pe cuget, noi, nici din pricina poverii cugetului nostru!” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 454)

„În locul cuvintelor celor rostite fără rost, să punem rugăciunea; în locul privirilor celor desfrânate, milostenii și posturi.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 469)

„De arde în tine focul poftelor cele păcătoase, gândește la focul acelei pedepse, și focul cel dintâi se va stinge în tine. Gândești tu să spui vreun neadevăr? Adu-ți aminte de scrâșnirea dinților cea din iad, și frica de dânsa va fi frâu pentru gura ta. Plănuiești tu să săvârșești o răpire? Ascultă glasul Judecătorului, care zice: *Legați-i mâinile și picioarele și-l aruncați întru întunericul cel mai dinafară* (Mat. 25, 40); dacă gândești la aceasta, îndată vei goni de la tine pofta cea rea. De ești împietrit și nemilostiv, adu-ți aminte de cele cinci fete nebune, care nu aveau untdelemnul faptelor celor bune și milostive, iar pentru aceea au fost încuiate în afara cămării mirelui; numai gândește-te la aceasta, și tu îndată te vei face blând și milostiv. Sau dacă tu ești dedat la beție și la îmbuibare, o, atunci gândește numai la îmbuibatul cel bogat, cum zicea el: *Trimite pe Lazăr, să-și întindă vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba mea cea învăpăiată* (Lc. 16, 24). Gândește cum el

nu și-a ajuns dorința, și curând te vei lăsa de această patimă. În același chip vei putea tu să împlinești și toate celelalte porunci ale lui Dumnezeu, căci Dumnezeu n-a poruncit nimica ce ar fi prea greu.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 22-23)

„... dacă suntem râvnitori și priveghetori, putem iarăși a ne ridica chiar din căderea în păcat.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 168)

„Să ne lăsăm de risipele cele netrebnice, iar ce am cheltuit cu fără socotință, să împlinim în alt chip. În locul cuvintelor celor nefolositoare, în viitor să facem rugăciune, în locul privirii cele necurate să punem postul și milostenia. Dacă noi nu vom aduna comoară în chipul acesta și nu vom depune în această comoară fapte bune, vom cădea în cea mai mare sărăcie a sufletului și ne vom arunca în osânda focului celui veșnic.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 59-60)

„Dacă vedem că am păcătuț, să înfrânăm sufletele noastre, să pedepsim inima noastră, iar duhul nostru să-l umplem cu chinul pocăinței, pentru ca după ce ne vom scula iarăși, niciodată să nu mai cutezăm a ne arunca în aceeași prăpastie a păcatului, căci se vor simți încă urmele pedepsei din ziua trecută.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 60)

„... vă îndemn, păziți-vă chiar de la început, să nu zămisliți în voi o pofta rea; iară dacă am zămislit-o atunci să înăbușim în noi sămânța cea rea. Dacă însă și la aceasta am fost leneși, atunci, îndată ce păcatul s-a arătat în faptă, să-l omorâm prin mărturisire și lacrimi și prin paza asupra noastră înșine. Căci nimic nu este pentru păcat așa de omorător ca pâra asupra noastră înșine și osândirea de noi înșine, unită cu pocăința și cu lacrimile. De aceea osândește păcatul tău, și te vei elibera de o grea povară.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 74)

„Cel mai bun mijloc pentru îndepărtarea păcatelor este de a da păcatelor numele lor adevărat și propriu lor; numirea păcatelor cu propriul lor nume are puterea de a zgudui atât de tare conștiința celor ce păcătuiesc, încât adeseori mulți din cei care se împăunează cu faptele lor rușinoase nu suferă cu liniște să fie numiți ceea ce sunt, ci, la auzul acestor nume, se

sălbăticesc și se prefac în fiare, ca și cum le-ai pricinui cea mai cumplită suferință. De pildă, dacă ai numi pe o femeie – stricată, sau pe un tânăr – desfrânat, așa cum merită ei din pricina faptelor rușinoase pe care le săvârșesc, dacă le-ai spune de-a dreptul curvari, ți i-ai făcut dușmani de moarte, ca și cum le-ai fi făcut cel mai mare rău. Și asta se întâmplă nu numai cu curvarul, ci și cu lacomul, și cu bețivul, și cu îngâmfatul, și, în general, cu toți care săvârșesc păcate mai mari chiar; nu i-ai vedea atât de supărați și atât de necăjiți din pricina faptelor ce le săvârșesc și din pricina vorbelor ce le spune lumea pe socoteala lor, cât din pricină că le dai numele ce li se cuvine. Cunosc oameni care s-au înțeleptit când au fost numiți cu adevăratul lor nume și au ajuns mai buni când au văzut câtă ocară cuprinde numele ce li se dă.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 264)

„... chiar dacă nu fugim de păcat, dar dacă înfierăm păcatul, vom ajunge negreșit să și fugim de el.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 52)

„... rogu-vă, mai cu seamă la început, să nu faceți loc poftei celei păcătoase. Iar dacă i-am făcut loc, să-i înăbușim înlăuntru semințele.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 102)

„Nimic nu pierde atât păcatul ca învinuirea și osândirea noastră, unită cu pocăință și lacrimi. Ți-ai osândit păcatul? Ai lepădat povara!

- Și cine-a spus asta?

- Însuși Dumnezeu, Care ne judecă: *Spune tu fărădelegile tale întâi, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26).” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 102)

„Arzi de flacăra poftei trupești? Bagă-te cu mintea în flacăra veșnică a iadului și focul trupului se va stinge imediat.

Vrei să spui ceva necuviincios? Adu-ți aminte de scrâșnirea dinților, și gura îți va rămâne închisă.

Vrei să-ți însușești un lucru străin? Auzi-l în minte pe Judecătorul care spune: *Legăți-l de picioare și de mâini, luați-l de aici și aruncați-l în întunericul cel mai din afară!* (Matei 22, 13) și ți se va potoli această dorință.

Ești sever și nemilostiv? Adu-ți aminte de acele fecioare ale căror candelă s-au stins pentru că nu aveau untdelemn – untdelemnul simbolizează

milostenia și îndurarea – și de aceea au rămas afară de la praznicul nunții, și astfel vei deveni iubitor de oameni.

Îți plac distracțiile, chefurile și bețiile? Adu-ți aminte de bogatul care l-a rugat din focul iadului pe patriarhul Avraam să-l trimită pe Lazăr să-i răcorească limba uscată și a cărui cerere n-a fost primită, și te vei izbăvi degrabă de patima aceasta.

Dacă înfruntăm în felul acesta dorințele noastre păcătoase nu vom întârzia să scăpăm de răutate și să dăbândim virtutea, să stingem din inimile noastre dragostea pentru cele de acum și să aprindem iubirea pentru cele viitoare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 61-62)

„Dar vă rog, să nu fim delăsători! Ai ieșit din Egipt, omule! Nu mai căuta iar Egiptul și răutățile lui! Nu-ți mai aminti de lut și de facerea cărămizilor! Căci lut și facere de cărămidă sunt lucrurile acestei vieți. Chiar și aurul, înainte să fie aur³⁰⁹, nu este nimic altceva decât pământ.” (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 65)

„Un înțelept, arătând că nelucrarea s-a făcut dascăl a toată răutatea și grăind despre slugi, zice: *Pune-l la treabă, ca să nu fie nelucrător (...)*. Căci ceea ce este frâul pentru cal, aceasta este lucrarea pentru firea noastră³¹⁰.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 155)

„Trei remedii ne sunt date împotriva mușcăturilor veninoase ale păcatului și contra urmărilor lui grozave. Este mai întâi regretul sincer. Apoi este propunerea fermă, loială și curajoasă, care ne apără împotriva întoarcerii răului. Este, în sfârșit, reparația care urmează în mod generos a relelor produse în noi și în ceilalți. Părerea de rău, propunerea tare, reparația și pocăința: iată ce ne salvează de la păcat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 303-304)

„Nu numai că noi nu trebuie să păcătuim, nu numai că trebuie să fugim de ocazii, ci noi trebuie să luăm măsurile necesare de apărare. Pentru a evita să cădem la stânga, să ne gândim la dreapta. Bucuriile

³⁰⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Orice realizare a omului, de orice natură ar fi, fără Hristos tot zadarnică rămâne. (n.s. 26, p. 65)

³¹⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Fapta modelează firea și o înduhovnicește prin omorârea patimilor. Acesta este sensul făptuirii (πραξις) la părinții asceți. (n.s. 346, p. 155)

dezordonate ne-au înlăntuit? Să devenim gravi (serioși). Mânia ne-a împins? Să fim calmi, răbdători și blânzi. Excesele de a mânca și de a bea ne-au făcut să comitem păcatele grave? *Fugi de la mese (...)* Hula este atitudinea voastră deplorabilă, obiceiul vostru? Faceți să înceteze toate cauzele care o aduc.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 304)

PĂRINȚII SFINȚI

.....
„O! Ferice de acei bărbați, ale căror nume s-au scris în cartea vieții, de care s-au înfricoșat dracii și s-au cutremurat ereticii, pentru care s-au astupat toate gurile celor ce grăiesc strâmbătați. Îmi vine, dar, să zic și eu asemenea cu David care zicea plângând: *Unde sunt milele Tale cele din început, Doamne?* Să zic și eu lăcrimând: *Unde este fericita aceea horă a episcopilor și a învățătorilor, care străluceau în lume ca niște lumini ținând cuvântul vieții?* Dar ce ne oprește să aducem la mijloc și pe aceștia din cei mulți, de vreme ce pomenirea lor este sfințirea sufletelor? Unde este Evodie, mireasma Bisericii și sânguitor și următor Sfinților Apostoli? Unde este Ignatie, lăcașul lui Dumnezeu? Unde este Dionisie, pasărea cerului? Unde este Ipolit cel preadulce și cu multă dragoste, unde este marele Vasile, cel cu puțin întocmai cu Apostolii, unde este Atanasie cel lacom de eretici? Unde este Grigorie al doilea, teolog, ostașul lui Hristos, cel nebiruit? Unde este celălalt, Efrem cu numele, mângâierea celor întristați, povața tinerilor, îndreptarea celor pocăiți, sabia cea cu două ascuțisuri asupra ereticilor și vasul Duhului Sfânt și al bunătăților? Vezi cât este mijlocul și deosebirea fericitorilor și a sfinților aceloră bărbați față de cei ce sunt ai vremii de acum? Știu și eu pe alții, purtători de Dumnezeu învățători, dar destul este de câți am zis, aceia, precum am spus, și-au pus sufletul lor pentru oi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 178)

PĂRINȚII SFINȚI (- apărători ai dreptei credințe)

„Mai mult de trei sute de Părinți, adunați în țara Bitiniei, au legiuit aceasta³¹¹. Îi necinstești pe toți aceia? Una din două: sau îi acuzi de neștiință, că n-au cunoscut bine lucrurile, sau de lașitate, că le-au cunoscut, dar s-au fățarnicit și au trădat adevărul. Când nu ții ce-au legiuit Părinții aceia, nu poți spune altceva despre ei. Dar faptele săvârșite de ei au arătat și marea lor

³¹¹ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: E vorba de Sinodul întâi ecumenic de la Niceea, din 325. (n.s. 22, p. 277)

înțelepciune, și curajul lor. Credința arătată atunci vădește înțelepciunea lor; ea a închis gurile ereticilor și a sfârâmat ca pe un zid puternic toate uneltirile lor. Iar persecuțiile terminate de curând și războiul dus împotriva Bisericii le arată curajul.

Ca niște eroi care au avut nenumărate victorii și care au primit multe răni, așa s-au reîntors atunci de pretutindeni apărătorii Bisericii! Purtau pe ei semnele lui Hristos și puteau să înșire multele pedepse pe care le-au suferit pentru mărturisirea credinței. Unii puteau vorbi despre muncile din ocne, alții despre confiscarea tuturor bunurilor, alții despre înfometare, alții despre bătăi dese. Unii puteau să arate, pentru Hristos, coaste scrijelite, alții, spate zdrobit, alții, ochi scoși, alții, altă parte tăiată a trupului lor. Tot Sinodul acela din acești atleți era alcătuit”. (*Către iudei*, cuv. III, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 277-278)

„Nu L-ai auzit pe Hristos spunând că *unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20)? Dacă acolo unde sunt doi sau trei este Hristos în mijlocul lor, apoi cu mult mai mult a fost în mijlocul acelora care au hotărât și au legiuit toate, când au fost adunați în numele Lui, mai mult de trei sute!” (*Către iudei*, cuv. III, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 278)

PĂRINȚII SFINȚI (urmarea învățaturii și sfaturilor acestora)

„Având ca temei al unei astfel de purtări buna părere ce o avem despre puterea noastră de judecată și dorința de a afla slavă deșartă de la cei ce se-ncred în noi, nu ne mai gândim că firea noastră e mărginită, nici nu mai urmăm dumnezeieștile Scripturi și Părinților, ci târâți, ca de un șuvoi de apă, de buna părere ce o avem despre noi, am căzut într-un păcat atât de mare³¹².” (*Despre anatema*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 368)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (nu firea, ci virtutea îi face pe oameni părinți)

³¹² Sfântul Ioan, din prea multa sa smerenie, se include și el în ceata celor care se încredeau doar în slaba lor putere de judecată și nu mai urmau învățătura Scripturii și a Părinților – n.n.

„Să audă mamele aceasta! Să imite vitejia acestei femei, să imite dragostea ei de copii. Să-și crească copiii așa cum i-a crescut și mama aceasta! Nu nașterea de copil face pe o femeie mamă, că asta se datorează firii, ci creșterea copiilor o face pe femeie mamă! Iar asta se datorează voinței! Și, ca să afli că nu nașterea de copii, ci creșterea bine a copiilor o face pe mamă, ascultă pe Pavel care încununază pe văduvă nu din pricina nașterii de copii, ci din pricina creșterii de copii! După ce a spus: *văduva să nu fie înscrisă între văduve dacă are mai puțin de șaizeci de ani* (I Tim., 5, 9), a adăugat capul bunătăților.

- Care?

- *Dacă a crescut copii* (I Tim., 5, 10). N-a spus: *dacă a născut copii, ci dacă a crescut copii.*” (*Omilia I la Sfinții Macabei și la maica lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 416)

„Căci pentru aceasta a rânduit Dumnezeu ca noi să fim iubiți de părinții după trup, ca să-i avem ca **învățători ai virtuții** [*παιδευτες αρετης*]³¹³. Că tată adevărat nu este cineva prin actul sexual, ci dacă îi educă bine [pe copii]. nici a purta în pântece nu face pe cineva mamă, ci dacă își crește bine [copiii]³¹⁴. Iar că acesta este adevărul, anume că **nu firea, ci virtutea îi face**

³¹³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Singura educație creștină este cea a virtuții. Dacă părinții nu sunt virtuoși, nu pot educa la fel pe copii. Adevărata iubire care este de la Dumnezeu, după cum spune sfântul, constă în a-i educa pe copii după Dumnezeu, nu după criteriile lumii. Altfel iubirea părinților este pățimașă, oricât ar părea de jertfelnică. Dacă un om este virtuos, adică dacă nu are adevărată dăruire de sine către Dumnezeu și aproapele, are în sine în ascuns sau pe față egoismul, sau iubirea de sine [*φιλαντια*], izvorul tuturor răutăților, după Sfinții Părinți. În acest mod, felul său egoist de a fi se transmite și copilului. Oare nu spunea Mântuitorul despre farisei că înconjură marea și uscatul să facă un ucenic și apoi îl fac fiu al gheenei de două ori mai mult decât ei (Mt. 23, 15). Iar această *înconjurare a mării și uscatului* se face, desigur, la arătare, cu foarte multă osteneală, ostenitorul fiind convins că el se jertfește pentru cel în cauză și că o face cu un scop bun. Însă rezultatul este pieirea împreună a celor doi. La fel este și cu părinții care nu și-au dat mai întâi inima și ființa întru totul lui Hristos. Rezultatul este, în cel mai bun caz, o închidere în clanul familial aici pe pământ, dar a cărei consecință veșnică este cumplită. Totuși există un element bun al legăturii jertfelnice dintre părinte și copil, chiar la nivelul biologic, care, în cazurile de conștientizare târzie a deșertăciunii acestei lumi, poate deveni un ferment pentru pocăința familiei în întregul ei, dacă este exploatat duhovnicește. (n.s. 14, p. 12)

³¹⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este limpede că sfântul nu acordă importanță faptului biologic de a fi părinte. Degeaba avem copii dacă nu îi creștem pentru și împreună cu Hristos. Simpla paternitate sau maternitate biologică, deși pare scandalos, nu este un lucru bun în sine. Doar paternitatea asumată creștinește, adică dacă ea devine și

[pe oameni] părinți, înșiși părinții după trup mărturisesc împreună cu noi. **Căci, adeseori, pe fiii lor, când văd că sunt neastâmpărați și se abat la răutate, îi despart** de înrudirea cu ei și îi vestesc că pe alții, care adesea nu au avut nimic de-a face cu ei, îi fac fii ai lor. Oare ce este mai ciudat decât aceasta, ca pe cei pe care i-a născut să-i azvârle afară și să-i primească pe cei pe care nu i-au născut?

Nu în zadar ne-au fost spuse acestea³¹⁵, ci ca să înveți că voia cea liberă [*ροαιρεσις*] este mai puternică decât firea [*Φυσις*] și că aceasta [voia liberă], mai mult decât cealaltă [firea], obișnuiește să facă și părinți și fii. Și aceasta este lucrarea purtării de grijă, a lui Dumnezeu: nici copiii să nu fie lăsați goi de iubirea firească³¹⁶, dar nici totul să fie raportat la aceea [la legătura firească]. Că dacă părinții nu i-ar fi iubit nicidecum pe copiii lor și nu ar fi fost mișcați de necesitatea legăturii firești, ci numai de felul de a fi și de virtuți, ai fi văzut pe mulți dați afară din casa părintească din pricina nimicniciei lor, și [atunci] neamul nostru ar fi fost risipit. Iar dacă totul s-ar raporta la tirania firii și aceasta nu ar fi îngăduit să-i urască nici pe cei răi, ci chiar înjosiți și pătîmind mii de necazuri din partea copiilor, părinții ar fi răbdat din pricina silei firii, îngrijind pe fiii ce îi înjoseau și îi ocărau, neamul omenesc ar fi alunecat în cea de pe urmă răutate. Căci copiii nu au prin fire dreptul să îndrăznească orice, știind că mulți au fost dați afară din casă și lipsiți de averea părintească, pentru că au devenit răi și pentru că de multe ori, îndrăznind în dragostea părinților, s-au pornit împotriva lor. Iar

duhovnicească, are sens. Altfel, faptul de a avea copii, dar a-i crește în patimi și duh lumesc, devine un prilej de osândire veșnică. Desigur, pronia lui Dumnezeu, ținând cont de libertatea omului și de potențialitatea reală a pocăinței și conlucrând cu omul, poate întoarce spre bine, deși cu multe suferințe, orice situație nefavorabilă. Dar acestea sunt excepții care nu ne îndreptățesc de la regulă (a se vedea pe aceeași temă și Sf. Simeon Noul Teolog, Epistola 4, în *Scrieri* – partea III, Ed. Deisis, 2001, pp. 346-348). (n.s. 15, p. 13)

³¹⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanceș: Scrierile Părinților și Evanghelia nu au fost date pentru a face filosofie goală pe marginea lor, ci pentru a ne transforma în mod real viețuirea pe baza lor. (n.s. 16, p. 13)

³¹⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanceș: Iubirea firească este potențialul care poate fi direcționat bine sau rău prin voința părinților. Dacă ar lipsi elementul de afecțiune din relația părinte-copil, toată educația s-ar reduce la o seacă militarie și un regim de cazarmă. Totuși severitatea în anumite cazuri poate fi o componentă reală a adevăratei iubiri. Relația dintre copil și părinte se regăsește la nivel de preot și credincios și, uneori, chiar între credincioși ori soț și soție. Deși acest fapt este aparent paradoxal, să nu uităm totuși că Hristos ne este și prieten și mamă și frate, dar și copil (a se vedea predica Sf. Nicodim Aghioritul la praznicul Sf. Simeon Noul Teolog, în *Slujba Sf. Simeon Noul Teolog*, Ed. Deisis, 2002). Aceste realități, distincte și de neconciliat pentru firea căzută, în Hristos devin perfect compatibile. (n.s. 17, pp. 13-14)

dacă Dumnezeu nu le îngăduia părinților să se supere și să-i alunge și să-i dea afară pe copiii cei răi, unde s-ar mai fi oprit răutatea? Pentru aceea Dumnezeu a legat de dragostea părinților și necesitatea firii și felul de comportare al copiilor, ca și părinții să ierte pe copiii care greșesc cu măsură – firea însăși îndemnându-i spre aceasta – dar și – ca nu cumva firea să-i mustre și să aibă puterea a-i sili să se îngrijească și de fiii răi – să nu îi mai crească pe cei răi și care bolesc nevindecabil, spre a nu le spori răutatea³¹⁷. Câtă purtare de grijă [din partea lui Dumnezeu] nu se vede în acestea, spunem-mi? Că El a poruncit și ca părinții să iubească, dar a pus și o măsură a dragostei³¹⁸ și, iarăși, a rânduit și o răsplată pentru creșterea bună a copiilor.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 12-14)

„Și ca să vezi că nu simplul fapt de a da naștere face [pe o femeie] mamă, **nici nu ia vreo plată pentru acest lucru**, Pavel, în altă parte, vorbind despre văduvă, îi arată semnul [văduviei adevărate]: *Dacă a crescut copii* (1 Tim. 5, 10). Nu a zis: *Dacă a născut copii*. Una [nașterea copiilor] ține de fire, cealaltă [creșterea lor] de voia liberă [προαιρεσις]. Și de aceea zicând aici *se va mântui prin naștere de prunci*, nu s-a oprit la aceasta, ci voind să arate că nu nașterea de prunci, ci a-i educa bine ne aduce răsplată, a adăugat: *Dacă rămân în credință și în dragoste și în sfințenie împreună cu întreaga înțelepciune* (1 Tim. 2, 15). Ceea ce a zis aceasta înseamnă: atunci va lua mare plată dacă copiii ei rămân în credință și în dragoste și în sfințenie³¹⁹. Prin urmare, dacă îi conduci pe ei către acestea, dacă îi îndemni, dacă îi înveți, dacă îi sfătuiești, vei avea pentru această purtare de grijă multă răsplătire din partea lui Dumnezeu³²⁰.” (*Cinci cuvântări despre Ana și*

³¹⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Dumnezeu împreună în dragostea părintească firea și comportamentul copiilor. Cea dintâi îi face iertători pe părinți pentru greșelile ușoare ale fiilor. Cea din urmă îi scoate pe părinți de sub tirania firii și le dă puterea ca voința să le fie mai puternică decât dragostea firească. (n.s. 18, p. 14)

³¹⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Măsura e dată de comportamentul copiilor. Oare ce legătură mai au legile de azi, care împiedică pe părinte să-și „urecheze” copilul dacă a făcut ceva rău, cu duhul creștin care urmărește sporirea duhovnicească și nu psihologică a copilului? (n.s. 19, p. 14)

³¹⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: După cum se observă, traducerea românească nu redau sensul textului. În textul românesc, rămânerea în credință și dragoste se referă la femeia, pe când textul grecesc și comentariul sfântului Ioan Gură de Aur se referă la copiii femeii. (n.s. 21, p. 15)

³²⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Oare cum va fi în stare o mamă care nu are ea însăși experiența virtuții și a vieții adevărate în Hristos să conducă pe copiii ei la Hristos și să-i crească ca ostași ai lui Hristos. Cu adevărat pentru lumea aceasta, smintită pare atitudinea

Samuel, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 15)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (rugăciunea părinților pentru copiii lor)

„Rogu-vă și vă poftesc dragii mei frați, multă osârdie și nevoiță să faceți la copiii voștri și la părinții lor, să vă rugați pentru ei către Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 3)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (iubirea datorată și arătată părinților trupești)

„Spune Domnul la Luca: *Dacă cineva vine la Mine și nu urăște pe tatăl său pe mama sa și pe femeia sa și pe copiii săi și pe frații săi, ba încă și sufletul său, nu poate fi ucenic al Meu* (Luca 14, 26). Nu ne poruncește să-i urâm fără pricină - asta ar fi o mare nelegiuire! - ci: Când tatăl tău, mama ta, femeia ta, copiii tăi, spune Domnul, vor să-i iubești mai mult decât pe Mine, atunci, tocmai pentru aceasta, urăște-i; că o dragoste ca aceasta pierde și pe cel iubit și pe cel ce iubește.

Hristos a spus acestea ca să-i facă mai curajoși și pe copii, dar mai blânzi și pe părinții care ar avea de gând să împiedice pe copii să îmbrățișeze credința. Când părinții vor vedea că Hristos are atâta putere și tărie încât să-i despartă pe copii de ei, părinții vor ceda, pentru că văd că încearcă lucruri imposibile. De aceea Hristos îi lasă pe părinți și se adresează copiilor, învățându-i pe părinți să nu încerce nimic, pentru că sunt zadarnice încercările lor”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 433)

„... să-i preferăm în locul oricăror persoane, fiindcă ei ne-au dat viață, ei ne-au înălțat și ei au suferit pentru noi multe greutăți și osteneli.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 2, p. 450)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (recunoștința arătată de copii părinților lor)

maicilor mucenicilor care își îndemnau copiii la moarte pentru Hristos. Dar aceea era adevărata dragoste de mamă, căci realiza că, prin martiraj, și ea și fiii ei vor fi împreună în veșnicie în împărăția lui Hristos. (n.s. 22, p. 15)

„Copilul nerecunoscător către părinții lui singur și-a distrus noblețea sa, căci cel ce insultă pe tatăl său nu mai este fiu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 224)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (cinstirea lor)

„De nu va fi cineva supus și respectuos către părinții săi, niciodată nu va fi blând și îngăduitor către alți oameni.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 213)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (îngrijirea lor)

„Dar Iisus Hristos răstignit o încredințează pe mama Sa ucenicului Său, pentru a ne învăța că, până la ultima suflare, noi trebuie să avem o grijă foarte mare de tata și de mama noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXV, 2, p. 449)

PĂRUL (aranjarea părului)

„Dar pentru ce mai vorbesc eu de laude și de mustrări, de supărări și de bucurii, când chiar din faptele cele mai mici și mai neînsemnate putem avea foarte mare câștig dacă le facem pentru Dumnezeu?

Ce faptă este oare mai neînsemnată decât aranjatul părului? Și totuși, poți face și asta pentru Dumnezeu. Când nu-ți aranjezi iscusit părul, nici nu-ți înfrumusețezi chipul, nici nu te împodobești ca să ademenești și să amăgești pe cei ce te văd, ci-ți aranjezi părul simplu, cum se întâmplă, și numai atât cât se cuvine, atunci ai făcut aceasta pentru Dumnezeu; și negreșit vei avea răsplată, pentru că ai înfrânat pofta cea rea și ai pus capăt unei porniri deșarte.” (*Cuvânt la calendă, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 18)

PĂRUL (pentru bărbat, dacă își lasă părul lung este ocară)

„Alții (bărbați, nu femei – n.n.) socotesc o evlavie să lase să le crească părul; dar aceasta este o faptă oprită, plină de multă rușine (I Cor., 11, 14)”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„De-și lasă părul, necinste lui este. Nu a zis dacă se acoperă, ci dacă-și lasă părul. Pentru aceea, încă de la început zicea: Tot bărbatul, rugându-

se sau prorocind cu capul acoperit, rușinează capul lui. Nu a zis simplu acoperit, ci cu capul acoperit, arătând că chiar dacă se roagă cu capul gol, însă are părul lung, apoi este același lucru ca și cum ar fi acoperit. Căci părul este dat în loc de învelitoare.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVI, p. 272)

„Și mai lași încă să-i atârne copilului părul pe spate ca unei fete! Prin asta, de la început chiar, slăbănoghești pe copil și moleșești tăria firii lui. De la început sădești în el dragostea zadarnică de bani și-l convingi că trebuie să poftească lucruri nefolositoare. Pentru ce-i faci încă mai mare ispita? Pentru ce îl crești în dragostea celor materiale? Scriptura spune: *E o rușine pentru un bărbat dacă lasă să-i crească părul* (I Cor., 11, 14). Firea n-o vrea. Dumnezeu n-a îngăduit-o, este oprită, este un obicei păgânesc.” (*Despre creșterea copiilor*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 399)

„Căci bărbatul, zice (Apostolul), *dacă are părul lung, e o necinste pentru el* (I Corinteni 11, 14). Nu vrea firea; n-a îngăduit aceasta Dumnezeu; lucrul e oprit, căci ține de superstiția păgână.” (*Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 106)

PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos)

„E cu puțință și de a fi biciuit și a fi vesel în același timp, când de exemplu pătimește cineva pentru Hristos. Aceasta este bucuria Duhului; în locul celor părute de nesuferit, ea scoate plăcerea și mulțumirea sufletească. *V-au necăjit pe voi, zice, v-au alungat, însă nu v-a lăsat Duhul în acele suferințe, ci după cum cei trei tineri se răcoreau în cuptorul cel cu foc, tot așa și pe voi vă răcorește în suferințe. Dar după cum acolo a se răcori nu era rezultatul naturii focului, ci a Duhului Care sufla, tot așa și aici; căci a se naște bucurie în necazuri nu este rezultatul naturii necazurilor, ci al faptului că pătimesc pentru Hristos, și roua aceea răcoritoare vine de la Duhul, Care-i răcorește și-i face să se simtă în siguranță, chiar și când se găsesc în cuptorul ispitelor.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, pp. 164-165)*

„Dar, zici tu, cum pătimim pentru Hristos? te-a clevetit poate cineva fără cuvânt, nu pentru Hristos? Apoi, dacă vei răbda cu curaj, dacă vei mulțumi, dacă te vei ruga pentru acela, toate acestea le faci pentru Hristos, ci încă ai suferit pagubă și te-ai lipsit de roadă, prin voința ta.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia IX, p. 109*)

„Deci, sufletul nostru trebuie să fie puternic, și atunci nimic nu ni se va părea greu, după cum și când el este slab, nimic nu este care să nu pară greu. În puterea noastră deci stă de a fi toate de suferit sau de nesuferit. Pe această putere sau, mai bine zis, pe această dispoziție să o întărim, și atunci totul vom suferi cu ușurință. Căci și copacul când își înfinge mai adânc rădăcina în pământ, nu-l va putea mișca din loc nici furtuna cea mai puternică, iar dacă rădăcina îi este în față, de s-ar abate asupra lui chiar cea mai mică suflare de vânt, amenință a-l scoate din rădăcină. Tot așa și cu noi, dacă vom împuternici trupul nostru cu frica de Dumnezeu, nimic nu-l va putea urni din loc, iar dacă vom avea-o de mântuială, atunci cea mai mică mișcare îl va nimici. (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia IX, pp. 109-110*)

PEDEPSELE (- mari binefaceri ale lui Dumnezeu și dovezi ale proniei Lui)

„Merită sa ne dăm osteneala, ca totdeauna tare și neclintit să ținem minte și niciodată să nu uităm, că Dumnezeu este bun și plin de dragoste, nu numai când ne face bine, ci și când ne pedepsește. Cu adevărat, pedepsele și certările sale se numără între cele mai mari binefaceri, și sunt dovadă de pronia Lui cea îndurătoare. De aceea, când tu vezi, că s-au ivit foame și molimă, secetă, sau vărsare de apă, sau vreme rea, sau altceva de felul acesta cercetează pe neamul omenesc, nu te supăra, nu cârti, ci închină-te pricinuitoarelor acestora, și admiră-l pentru purtarea de grijă a Lui. El este, care trimite toate acestea și pedepsește trupul, pentru ca să se îndrepte și mântuiască sufletul.

Cum, Dumnezeu trimite astfel de nenorociri? Poate că zici tu. Așa, Dumnezeu le trimite, eu aș putea vesti aceasta înainte a toată lumea: Dumnezeu le trimite. Când eu zic aceasta, am în partea mea pe prorocul Amos, care strigă și zice: *Nu este nici un rău în lume, pe care să nu-l fi trimis Domnul* (Amos III, 6).

Cuvântul rău, este însă un cuvânt cu două înțelesuri, căci este un rău care este adevăratul rău, adică păcatul, de pildă desfrânarea curvia, lăcomia averii și sute de alte păcate, care cu dreptate merită cele mai mari certări și

pedepse. Sunt însă și rele, care propriu-zis , nu sunt rele, și numai se numesc așa, precum: foamea, molima, moartea, boala ș.a. Acestea în fapt nu sunt vreun rău, ele numai se numesc așa. Eu nu zic aceasta în zadar; căci dacă ele ar fi adevărat rele, nu ar putea să fie pentru noi pricină de un bine așa de mult, prin aceea de pildă că ele smeresc mândria noastră, alungă ușurătatea minții și ne fac mai râvnitori și mai băgători de seamă.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie, în vol. Predici la duminici și sărbători..., pp. 205-206*)

„Pedepsele și certurile ni le trimite Dumnezeu, tocmai prin aceasta arătându-ne purtarea sa de grijă pentru noi. Încă și doctorul merită laudă nu numai atunci, când duce pe bolnav în grădini desfătate și în livezi, în băi și la apă proaspătă, sau la mese scumpe, ci încă și atunci, când el lasă pe bolnav să sufere foame și sete, îl închide în pat sau în odaie, ba încă îi răpește chiar lumina soarelui, astupând și întunecând ferestrele; de asemenea, când îl taie și-l arde, și îi dă doctorii amare. Ori și câte altele de felul acesta ar face el, totuși pururi rămâne doctor vindecător. Deci nu este oare cea mai mare nebunie, pe acest doctor, după ce a născocit atât de multe rele, totuși a-l lauda; pe Dumnezeu dimpotrivă a-l huli și a tăgădui ocârmuirea lumii prin El, când aduce asupra noastră asemenea chinuri! Și cu toate acestea El este adevăratul doctor pentru trup și pentru suflet! Pentru aceea, când el vede, că noi din pricina unei prea mari norociri ne-am făcut semeți, și ne-am cuprins de frigurile păcatului, ne scapă iarăși de această boală prin lipsă, prin foame, prin moarte și prin alte întâmplări nenorocite, ca prin niște doctorii.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie, în vol. Predici la duminici și sărbători..., pp. 206-207*)

PEDEPSELE (Dumnezeu, în bunătatea Lui, prezice și amână pedepsele)

„Că n-a adus Dumnezeu neamul omenesc pe lume ca să-l pedepsească, ci cu totul dimpotrivă, ca să-i dăruiască desfătarea cu nenumărate bunătăți. De asta Îl vezi mereu amânând, mereu amânând pedepsele”. (*Omilia la Facere, omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 254*)

„Așa are Dumnezeu totdeauna obiceiul! Pentru că are mare grijă de mântuirea noastră, ne prezice pedeapsa, pe care vrea să o aducă peste noi, tocmai ca să n-o aducă. Că dacă ar vrea s-o aducă, nici nu ne-ar mai spune-o; dar anume o spune, ca noi să aflăm de ea și, cumițiți de frica mâniei Lui, să ne schimbăm, ca să facem fără putere hotărârea Lui”. (*Omilia la Facere,*

omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 306-307)

„Așa lucrează Dumnezeu de obicei: când am păcătuit, nu se răzbună îndată, ci așteaptă. Tot astfel, când după păcatul nostru n-am fost pedepsiți, să nu ne încredem în noi, dacă n-am schimbat viața, știind că vom cădea atunci când nu ne vom gândi la aceasta. Așadar, dacă ai păcătuit și n-ai fost pedepsit, să nu te crezi la umbră de orice pericol, ci, din contră, să te temi mai mult de aceasta, știind bine că lui Dumnezeu îi e ușor să te pedepsească oricând va voi. Căci pentru aceea nu te-a pedepsit atunci, pentru ca să-ți dea timp de a te căi.” (Primele patru omilii despre statui, omilia a III-a, pp. 67-68)

„Iar dacă nu-ți trimite pedeapsa îndată, nu te bizui pe aceasta, ci teme-te încă și mai vârtos. Așa a poruncit și Pavel zicând: *Oare nesocotești belșugul bunătății, răbdării și îngăduința Lui, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te mână spre pocăință?* (Rom., 2, 4). El rabdă, nu ca să te faci tu mai rău, ci ca să te pocăiești; dar dacă te încapățânezi, răbdarea Lui ajunge pentru tine, când nu te pocăiești, prilej de pedeapsă și mai mare.” (Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 39)

„Încă trei zile, și Ninive va fi nimicită (Iona 3, 5).

- Dar pentru ce, Doamne, spui mai dinainte nenorocirile pe care ai să le aduci asupra cetății?

- Ca să nu fac ceea ce prezic.

De aceea Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, ca să nu ne ducă în iad. *Vă înfricoșez cu cuvântul, ne spune Domnul, ca să nu vă întristez cu fapta!*” (Omiliile despre pocăință, omilia a cincea, p. 82)

„Dumnezeu rabdă îndelung pe păcătoși, ca și păcătosul să se mântuiască, dar și ca să nu-i excludă de la mântuire pe urmașii lui. Chiar dacă păcătosul nu se pocăiește, Dumnezeu de multe ori cruță rădăcina, ca să ferească roadele; adeseori schimbă chiar rădăcina, după cum am spus mai înainte; iar când rădăcina se înrăutățește desăvârșit, Dumnezeu întârzie cu folos pedeapsa, deșteptând mântuirea celor ce au să se pocăiască.” (Omiliile despre pocăință, omilia a șaptea, p. 122)

„Dacă judecata lui Dumnezeu ar fi luat-o înaintea îndreptării oamenilor, lumea ar fi pierit în întregime; dacă Dumnezeu ar fi fost grabnic la pedeapsă, Biserica n-ar fi avut pe Pavel, n-ar fi primit în sânul ei un om atât de mare, un om ca acesta. De aceea Dumnezeu a amânat pedepsirea celui ce a hulit, ca să arate pe cel ce s-a pocăit. Îndelunga răbdare a lui

Dumnezeu a făcut din vameș evanghelist; îndelunga răbdare a lui Dumnezeu ne-a miluit pe toți, pe toți ne-a schimbat, pe toți ne-a întors la Dumnezeu. Dacă vezi pe vreunul, care era altădată bețiv, că postește; dacă vezi pe vreunul, care altădată hulea, că vorbește despre Dumnezeu; dacă vezi pe vreunul, care altădată își murdărea gura cu cântece rușinoase, că acum își curăță sufletul cu cântece dumnezeiești, admiră îndelunga răbdare a lui Dumnezeu și laudă pocăința; iar din schimbarea aceasta ia prilej ca să zici: *Aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt* Dumnezeu este bun cu toți, dar în chip deosebit își arată îndelunga lui răbdare cu păcătoșii” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 123-124)

„Noi, oamenii, avem nevoie de mulți ani ca să ridicăm niște clădiri și de multă vreme ca să zidim o casă; ca să zidim ne trebuie mult timp, dar ca să dărâmăm, puțin. La Dumnezeu lucrurile se petrec tocmai dimpotrivă; când zidește Dumnezeu, zidește degrabă; când dărâmă, dărâmă cu zăbavă. Iute este Dumnezeu la zidit, zăbavnic la dărâmat! Pentru că acestea două sunt potrivite lui Dumnezeu: iuțea, potrivit puterii Lui; zăbava, potrivit bunătății Lui. Din pricina covârșitoarei Lui puteri este iute; din pricina mării Lui bunătăți, este zăbavnic.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 134)

„Încă trei zile, și Ninive va fi nimicită (Iona 3, 4).

- Dar pentru ce nu o nimicești? O ameninți cu dărâmarea, și de ce nu o dărâmi?

- Pentru că nu vreau să o dărâm, tocmai de aceea o ameninț.

- Ce vrei să spui?

- Ca să nu fac ce spun, să meargă înainte cuvântul Meu și să împiedice fapta!” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 126)

„Dacă fiecare păcătos ar fi fost pedepsit îndată ce ar fi păcătuț, de mult ar fi pierit neamul omenesc!” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul IV, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 184)

„Câtă bunătate, câtă iubire de oameni nu ne va arăta Dumnezeu, El, Care vrea să miluiască pururea și să nu pedepsească niciodată, El, Care din pricina mării Lui iubiri de oameni ne amenință cu pedepse și ne învrednicește de mari cinstiri, pentru ca nădejdea cinstirii să ne îndemne la virtute, iar frica să ne împiedice de la răutăți.” (*Despre rugăciune*, Cuvântul II, p.217)

„Tocmai pentru aceea a amenințat cu dărâmarea cetatea Ninive, ca să n-o dărâme.” (*Omilia la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 273)

„Este vorba de a pedepsi? Zilele se adaugă la zile, anii la ani, și nesfârșite îngăduințe sunt acordate păcătoșilor vinovați.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 18)

PEDEPSELE (blestemarea smochinului neroditor de către Mântuitorul)

„Ca să cunoască ucenicul (Iuda Iscarioteanul – n.n.) puterea Lui de a pedepsi. Căci dacă ar fi pedepsit pe un om, atunci s-ar fi contrazis Cel ce a zis: *N-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea* (Ioan 12, 47). Iarăși, dacă n-ar fi pedepsit pe nimeni, ucenicul ar fi rămas nelămurit, căci n-ar fi învățat prin fapte puterea Lui de a pedepsi.

- Ce a făcut, dar, ca să se întâmple astfel?

- Deci, ca să înfricoșeze și pe ucenic, dar ca să nu ajungă mai rău nesocotind puterea Domnului, Hristos n-a lovit pe nimeni din oameni, nici n-a pedepsit sau osândit pe cineva, ci Și-a arătat puterea aceasta asupra smochinului zicând: *De acum să nu se mai facă din tine rod* (Matei 21, 19). Și smochinul s-a uscat îndată numai la acest cuvânt. Astfel toți oamenii au rămas nevătămați, iar El Și-a arătat puterea Sa, căci pedeapsa a primit-o pomul. Ucenicul, dacă ar fi luat aminte, ar fi cules mare folos din această pedeapsă.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 31)

PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor)

„... pedepsele date de Dumnezeu sunt mai degrabă fapte de dragoste decât pedepse.” (*Omilii la Facere*, omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 322)

„Aici pe pământ, Dumnezeu nici nu pedepsește pe toți păcătoșii, ca să nu pierzi credința în înviere și în judecata viitoare, întemeiat pe faptul că toți dau socoteală aici pe pământ de faptele lor; nici nu-i lasă pe toți păcătoșii să plece nepedepsiți aici, ca să nu socotești iarăși că Dumnezeu nu poartă de grijă lumii, ci pedepsește și nu pedepsește. Prin cei pe care-i pedepsește, arată că dincolo va pedepsi pe cei nepedepsiți aici, iar prin cei pe Care nu-i

pedepsește, te pregătește să crezi că este un scaun înfricoșător de judecată după plecarea de aici”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Pedepsele pe care ni le poate da Dumnezeu sunt nesfârșite, după cum nesfârșită este și mila Lui și tot așa și mânia Lui. Învinuirea aceasta a adus-o Dumnezeu și Ierusalimului prin profetul Iezechiel, când a spus: *Te-am văzut pătată de sânge și te-am spălat și te-am uns și ți s-a dus vestea de frumusețea ta! Dar iarăși ai făcut desfrânare cu vecinii tăi* (Iez., 16, 6, 9, 14, 26). Din pricina asta Dumnezeu te amenință și mai cumplit când păcătuiești din nou. Și totuși nu te gânde numai la pedeapsă! Gândește-te și la nesfârșita răbdare a lui Dumnezeu! De câte ori nu săvârșim aceleași păcate, și Dumnezeu încă ne rabdă! Dar să nu prindem curaj, ci să ne temem! Faraon, dacă s-ar fi învățat minte de la cea dintâi pedeapsă, n-ar mai fi suferit pe celelalte, nu s-ar fi înecat cu toată oastea lui în Marea Roșie”. (*Omilii la Matei*, omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 515)

„De obicei pe oameni îi înțelepțește nu atât darea bunătăților, cât amenințarea cu pedepse”. (*Omilii la Matei*, omilia LV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 636)

„Acolo (în Vechiul Legământ – n.n.) însă se poruncește mai aspru, aici mai blând. Pentru aceea, cu drept cuvânt ar putea cineva să se minuneze, de ce acolo îngăduia a se pedepsi cel păcătos și chiar a se nimici cu totul, pe când aici nu, ci îl aduce la pocăință. Deci ce? Din ce pricină oare acolo se legiuia într-un fel, iar aici în alt fel? Pentru două pricini: întâi că aceștia erau duși la o luptă mai mare, și deci aveau trebuință și de o mai mare bunăvoință; a doua apoi, care este și cea mai adevărată, că aceștia prin nepedepsire mai ușor se îndreptau, venind la pocăință, pe când aceia prin nepedepsire ar fi fost trași la o mai mare răutate. Pentru aceea acolo pentru curvar și pentru omorător de oameni de îndată legiuiește pedeapsa cu moarte, pe când aici, dacă se curăță prin pocăință, scapă de osândă. Cu toate acestea chiar și în Legământul Nou ar putea vedea cineva pedepse cu mult mai aspre, precum și în Vechiul Legământ cu mult mai blânde, și aceasta ca să se arate că amândouă Legămintele sunt apropiate și că amândouă sunt ale unuia și aceluiasi legiuitor. Și acolo, ca și aici, pedepsele sunt grabnice, dar de asemenea în amândouă de multe ori după trecere de mult timp, ba de multe ori nici după trecere multă de timp, ci numai pocăința fiind de-ajuns lui Dumnezeu. De pildă, în Vechiul Legământ, David, care a preacurvit și a

ucis, s-a mântuit prin pocăință, iar în Noul Legământ vedem cum Anania a pierit împreună cu femeia lui Safira pentru că au dosit o mică parte din prețul țarinei vândute. Dacă însă în Vechiul Legământ se găsesc mai multe de acestea decât în Noul Legământ, apoi deosebirea persoanelor face deosebirea unei astfel de iconomii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVI, p. 162)

„... aici ne pedepsește chiar cu pedeapsă trecătoare, așa că mângâierea ne este mare, fiindcă pedeapsa primită este izbăvirea de păcate și nădejde bună a celor viitoare, ușurând pe cele de aici. Acestea le spune apostolul mângâind și pe cei slabi, în același timp și pe ceilalți făcându-i mai cinstiți. Pentru aceea și zice: *Iar judecându-ne de la Domnul, ne certăm* (1 Cor. 11, 32). Nu zice: *ne osândim, ne pedepsim*, ci: *ne certăm*, fiindcă ceea ce facem este mai mult vrednic de certare decât de osândă, mai mult de vindecare decât de pedepsire, de îndreptare decât de muncă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 293)

„Deci dacă chiar credincioșii cei băgați în seamă de Dumnezeu, și încă nu pot scăpa nepedepsiți de cele ce greșesc – și aceasta se învederează din cele de aici – apoi cu atât mai mult necredincioșii cari fac păcatele cele mai grele și mai nevindecate.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 293)

„*Dar din ce pricină, zici tu, nu pedepsește aici?* Ca să se arate îndelunga Lui răbdare; ca din pocăința noastră să ne înlesnească mântuirea și ca să nu facă neamul nostru nemișcat, iar pe cei ce ar putea a se mântui în urma unei prefaceri de bună voie să-i silească spre mântuire. Că dacă îndată ar fi pedepsit pentru păcate, cum s-ar fi mântuit Pavel, cum Petru, dascălii cei mai mari ai lumii? Cum ar fi putut David ca prin pocăință să dobândească mântuirea? Cum galatenii? Cum alții mulți? Pentru aceea tocmai nici nu pedepsește pe toți aici, ci numai pe unii dintre toți, și nici acolo nu-i pedepsește pe toți, ci pe unul aici, pe altul acolo; ca astfel să miște și să deștepte și pe cei mai fără simțire prin cei pe care îi pedepsește, și prin cei pe care nu-i pedepsește să-i îmboldească a dori cele viitoare.

Sau nu vezi și aici pedepsiți pe mulți, precum, de pildă, pe cei uciși sub dărâmurile turnului, pe cei al căror sânge l-a amestecat Pilat cu cel al jertfelor, pe cei dintre corintheni care s-au sfârșit printr-o moarte fără de vreme, din pricină că s-au împărtășit din Sfintele Taine cu nevrednicie, pe

Faraon, sau pe cei dintre iudeii uciși de barbari, și pe mulți alții, și atunci, și acum, și neconținut? Precum și pe alții, care au păcătuit mult, ducându-se de aici fără să fie pedepsiți, precum bogatul acela de pe vremea lui Lazăr, precum alții mulți? Toate acestea fac ca și pe cei ce sunt încredințați să-i deștepte spre cele viitoare, dar și pe cei leneși să-i facă mai sprinteni.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, pp. 98-99)

„Să nu credem că este lucru grozav a fi pedepsiți, ci a păcătui. Că dacă nu ne-ar pedepsi El pe noi, firește că noi ar trebui să cerem pedepsirea, ca unii ce ne-am făcut atât de nerecunoscători față de Binefacătorul nostru. Dacă chiar aici unii, având o femeie de care s-au îndrăgostit, de multe ori se omoară pe ei înșiși fiindcă nu s-au învrednicit de dragostea ei, iar dacă s-au învrednicit, însă i-au greșit cu ceva, nu se mai cred vrednici de a trăi - apoi oare când noi batjocorim astfel pe Bunul și Iubitorul de oameni Dumnezeu, nu este drept a ne afunda singuri în focul gheenei? Să mai spun încă și ceva minunat, și poate multora de necrezut? Mai mare va fi mângâierea celui pedepsit după ce a întărit atât de mult pe iubitorul de oameni Dumnezeu, dacă are minte și va iubi pe Stăpân după cum trebuie a-L iubi, mai mult chiar decât a celui ce nu va fi pedepsit. Și aceasta o putem vedea și din obișnuința de obște că cel ce a nedreptățit pe cel iubit de el, atunci nu mai este liniștit, când se învinovățește pe sine și ar pătimi ceva rău. După cum și David zicea: *Eu, păstorul, am păcătuit, și eu, păstorul, am făcut rău; iar aceștia, turma, ce a făcut? Facă-se mâna Ta întru mine și întru casa tatălui meu* (2 Împ., 24, 17). Și când a pierdut pe Avesalom, cerea luiși cea mai de pe urmă osândă, deși nu era el cel ce nedreptățise, ci cel nedreptățit; dar fiindcă foarte mult iubea pe cel pierdut, și-a prelungit singur, sau mai bine zis s-a chinuit pe sine cu durerile sufletești, mângâindu-se prin acestea.

Deci și noi când greșim către cel ce nu trebuia a greși, să ne învinovățim singuri pe noi. Nu vedeți pe cei ce pierd pe copiii lor adevărați, că de aceasta se bat cu pumnii și își smulg părul capului, pentru că au parcă o mângâiere de a se pedepsi pe dânșii pentru cei iubiți? Deci dacă chiar nefăcând nici un rău celor iubiți de noi, și încă ne aduce o mângâiere faptul că pătimim rău pentru cele de care dânșii au fost scârbiți - dar încă când noi suntem cei ce ațâțăm și batjocorim, oare nu cu atât mai mult ne va liniști pe noi faptul de a ne învinovăți și a ne pedepsi singuri? Nu mai încape nici o îndoială. Dacă cineva iubește pe Hristos precum trebuie a-L iubi, știe ceea ce eu spun acum, că și dacă l-ar ierta Hristos, el nu va putea răbda de a nu fi pedepsit - căci va suferi cea mai mare pedeapsă întărâtându-l pe Dânsul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 115)

„Dacă cineva ar vedea pedepsit la moarte pe un om rău și tâlhar, iar el ar fi împărat, și pe fiul său cel iubit și unul-născut l-ar preda spre a fi jertfit, și împreună cu moartea ar lua de la cel osândit și pricina, strămutându-o la fiul său, pentru ca astfel nu numai să mântuiască pe cel osândit, ci încă să-l și izbăvească și de numele rău ce îl avea; apoi după aceasta ridicându-l la o vrednicie mare, iată că după scăparea lui și slava câștigată, acel împărat a fost batjocorit de dânsul, apoi dacă acela ar avea minte, oare nu ar voi mai bine să moară de o mie de ori, decât să se arate răspunzător de o așa de mare nerecunoștință?

Aceasta deci să o cugetăm și acum, și să suspinăm cu amar pentru cele cu care am întăritat pe Binefăcătorul, și să nu ne îmbărbătăm că suferă cu îndelungă răbdare fiind batjocorit, ci tocmai pentru aceasta să ne întristăm mai mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, p. 116)

„Dumnezeu pedepsește pe unii, iar pe alții nu și prin aceasta folosește atât pe cei care pedepsește, cât și pe cei pe care nu-i pedepsește. Pe cei răi îi înspăimântează a se depărta de la răutatea lor, iar pe cei buni dimpotrivă prin pedeapsa unora îi face mai buni și mai cucernici. Aceasta o arată însuși Hristos, când i s-a spus că s-a surpat un turn și au murit niște oameni. El a zis: *Credeți oare că acești galileeni au fost mai păcătoși decât toți ceilalți? Nu zic vouă, dar de nu vă veți pocăi toți veți pieri la fel* (Luca XII 1, 4, 6). Tu vezi din aceasta că deși aceștia au pierit că erau păcătoși ceilalți însă s-au cruțat nu pentru că ei ar fi fost dreți, ci ca ei prin pedeapsa acelor să se îndrepteze. Dar tu îmi stai împotriva și zici că s-a făcut nedreptate celor pedepsiți, pentru că se putea ca și ei să se îndrepteze fără să fie pedepsiți, prin pedeapsa altora.

Însă dacă Dumnezeu ar fi prevăzut că ei se vor pocăi și se vor îndrepta nu i-ar fi pedepsit cu moartea.

Dacă el pe mulți dintre aceia despre care prevedea că nu vor trage nici un folos în îndelunga lui răbdare totuși îi suferă cu o mare răbdare și mereu le dă timp și prilej de îndreptare, cum ar fi putut El să răsplătească dobândirea pocăinței acelor care s-ar fi îndreptat prin pedepsirea altora? Așadar lor nu li s-a făcut nici o nedreptate pe de o parte că ei au fost împiedicați de la o răutate mai îndelungată, iar pe de alta pentru că pedeapsa lor în cealaltă lume va fi mai mică fiindcă au pățimit aici pe pământ.

De asemenea nu s-a făcut nici o nedreptate și cu aceia care nu s-au pedepsit. Era în puterea lor numai de voiau de a trage pentru îndreptarea lor cel mai mare folos din îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, a se mira de răbdarea Lui cea mare, a se întoarce pe calea faptei celei bune, și a se folosi de pedeapsa altora spre propria lor mântuire. Dimpotrivă dacă ei rămân în

răutatea lor nu Dumnezeu este pricina pieirii lor, căci El de asta este îndelung răbdător pentru ei, spre a dobândi, însă ei nu sunt vrednici de iertare pentru că nu trag nici un folos din îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.” (Cuvânt la 23 aprilie, la pomenirea Sfântului Marelui mucenic Gheorghe, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 284)

„Am spus și ieri că mare-i rodul ce-l avem de la cutremure. Ați văzut iubirea Stăpânului? Zguduie orașul dar întărește sufletul! Zguduie temeliiile dar întărește gândurile! Face șubred orașul, dar face tare voința. Gândește-te la iubirea Lui de oameni! A cutremurat pământul puțin, întărit pentru multă vreme. Cutremurul a ținut două zile. Evlavia voastră însă, să rămână tot timpul. Pentru puțină vreme ați fost întristați, dar v-ați înrădăcinați pentru totdeauna. Rodul va rămâne, chiar dacă va veni liniștea. Spinii nu vă vor mai înăbuși, nici ploile mari nu vor mai mătura totul. Bine v-a lucrat frica! A venit în ajutorul predicii mele! Eu tac, și temeliiile orașului grăiesc. Eu stau cu gura închisă, și cutremurul scoate glas mai puternic decât trîmbița, grăind așa: *Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv* (Ps., 102, 8). *Am venit, spune cutremurul, nu ca să vă acopăr sub dărâmături, ci ca să vă întăresc!* Așa ne grăiește cutremurul, așa ne strigă: *V-am înfricoșat nu ca să vă întristez, ci ca să vă fac mai cu luare-aminte!*” (Omilie după cutremur, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 535)

„... nenorocirile sau pedepsele aduse peste noi de Dumnezeu în viața aceasta taie o mare parte din chinurile de dincolo.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 125)

„Dacă Dumnezeu aduce peste noi pedepse pentru ca să ne întoarcă spre pocăință când nu ne căim, apoi, atunci când arătă, pocăință, pedepsele sunt de prisos tocmai din pricina aceasta. Este departe de Dumnezeu gândul de a ne voi să ne pedepsească; dimpotrivă, chiar când săvârșim adeseori fapte vrednice de pedeapsă și avem mare nevoie de căință și de întoarcere la Dumnezeu, El caută să ne înțeleptească numai prin amenințare și ne înfricoșează numai cu cuvântul. Poți vedea adevărul spuselor mele fie din istoria poporului Israel, fie din cele petrecute în cetatea ninivitenilor. Dumnezeu i-a amenințat numai și nu i-a pedepsit pe niniviteni (Iona 1, 2); iar când s-au pocăit, a îndepărtat îndată de la ei și amenințarea (Iona 3, 5-

10). Mult mai mult decât noi, chiar Dumnezeu vrea să nu suferim. Nimeni nu se cruță pe sine într-atât, cât ne cruță Dumnezeu pe noi toți.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 241)

„Dacă în viața aceasta nici un rău n-ar fi pedepsit, dacă nici un om virtuos n-ar fi răsplătit, mulți din cei care pun la îndoială învățătura despre înviere ar ocoli virtutea ca pe una ce atrage după sine numai nenorociri, și ar urma viciul ca pe unul ce aduce cu el numai mulțumire, bine și bunăstare. În afară de aceasta, dacă toți oamenii ar primi aici pe pământ pedeapsa sau răsplata pe care o merită, s-ar socoti de prisos și chiar mincinoasă învățătura noastră creștină despre judecata viitoare. Prin urmare, ca să nu fie pusă la îndoială învățătura despre judecata viitoare și pentru ca mulțimea să nu ajungă mai nepăsătoare față de această învățătură, disprețuind-o, Dumnezeu pedepsește chiar aici pe pământ pe mulți păcătoși și răsplătește pe unii drepti. Prin faptul că nu răsplătește pe toți dreptii aici, Dumnezeu face să fie crezută învățătura despre judecata viitoare, iar prin faptul că pedepsește înaintea judecata obștească numai pe unii păcătoși, îi trezește pe păcătoșii care dorm somn adânc. Prin pedepsirea celor răi, mulți își vin în fire de frică să nu fie pedepsiți și ei; iar prin nerăsplătirea pe pământ, după merit, a tuturor celor virtuoși, dreptii sunt siliți să înțeleagă că răsplata lor întregă le este rezervată într-un alt timp.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 148-149)

„După cum un judecător lasă pe mulți răufăcători să stea multă vreme în închisoare, ba uneori să-și sfârșească acolo viața, totuși, când vrea să bage frica în oasele unora dintre supușii săi, ia pe unul sau doi dintre criminali, îi urcă pe un eșafod și poruncește să fie omorâți în fața mulțimii adunate, și astfel nu mai are nevoie să-i omoare pe toți ca să-I înfricoșeze pe răii care trăiesc în libertate, tot astfel și Dumnezeu, când vrea să ne dea o pildă, n-are nevoie să pedepsească pe toți păcătoșii, ci ia numai pe unii dintre ei, pe care-i știe că n-au să se mai îndrepte, și-și arată asupra lor puterea și mânia Lui, iar prin aceasta pe mulți ne pune pe calea cea bună: pe cei răi îi îndeamnă să-și schimbe, dacă vor, răutatea lor, pe cei buni îi face să-și cerceteze cu mai multă grijă viața și faptele și, după cum spuneam mai sus, le arată tuturor îndelunga Lui răbdare și-i încredințează de adevărul învățăturii învierii morților.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 151)

„Și după cum legiutorii publică pedepsele date celor nelegiuiți, tot astfel și Domnul nostru Iisus Hristos pedepsind pe unul sau doi păcătoși, scrie ca pe un stâlp de aramă sau ca într-o carte pedeapsa dată lor; prin pedepsele date acestora se adresează tuturor păcătoșilor și le spune că, chiar dacă nu sunt pedepsiți pe lumea aceasta cei care săvârșesc aceleași păcate, totuși vor suferi pe lumea cealaltă pedepse mai cumplite.

Prin urmare, dacă nu vine peste noi nici o nenorocire când săvârșim păcate cu nemiluita, să nu prindem curaj! Dimpotrivă, tocmai pentru aceasta să ne temem mai mult. Dacă nu suntem judecați și pedepsiți de Dumnezeu aici, pe pământ, apoi vom fi osândiți dincolo împreună cu lumea. O afirm din nou, cuvintele acestea nu sunt ale mele, ci ale lui Hristos, Care vorbește prin Pavel. *Pentru aceasta, spune el, sunt între voi mulți neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Dacă ne-am fi judecat noi singuri, n-am mai fi judecați. Dar acum, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 30-32). Sunt unii oameni care au nevoie numai aici pe pământ de judecată, când păcatele lor sunt mai mici și când, după ce au fost pedepsiți, nu se mai întorc la vechile lor păcate, cum se întorc câinii la vărsătura lor (II Petru 2, 22). Sunt alți oameni care sunt pedepsiți și pe pământ, și pe lumea cealaltă, din pricină că au săvârșit mari păcate. În sfârșit, sunt alți oameni care vor fi pedepsiți numai pe lumea cealaltă, pentru că au săvârșit păcate atât de mari, mai mari decât ale tuturor, încât nici nu sunt vrednici să fie bătuți aici pe pământ cu ceilalți oameni. Scriptura spune: *Și cu oamenii nu vor fi biciuiți* (Ps., 72, 5). Ei sunt păstrați ca să nu fie pedepsiți împreună cu dracii. *Duce-ți-vă de la Mine, spune Hristos, în întunericul cel mai dinafară pregătit diavolului și îngerilor lui* (Matei 25, 41).” (*Despre Feciorie, 23-24, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 38-39*)

„Mulți au îndrăznit să facă ce făcuse Core (Num., 16, 1-35), dar nu i-a înghițit pământul ca pe el, pentru că vor suferi mai târziu o pedeapsă mai mare. Mulți au arătat tot atâta necredință ca și Faraon, dar nu au fost înecați ca el (Ieș., 14, 23-38), pentru că le rămâne oceanul iadului. Mulți dintre cei care numesc *nebuni* pe semeni lor (Matei 5, 22) n-au fost pedepsiți pe pământ; dincolo, însă, le este hotărâtă și lor pedeapsa. Nu socotiți simple vorbe hotărârile lei Dumnezeu! Pentru ca Dumnezeu să vă încredințeze ca nu sunt simple vorbe, a adus pe unele din hotărârile Sale la îndeplinire chiar aici pe pământ, cum a fost cazul cu Safira (Fapte 5, 7-10), cu Carmi (Iosua 5, 7-10), cu Aaron (Num., 20, 24) și cu mulți alții. A făcut aceasta ca să nu mai puneți la îndoială cuvintele Lui; a făcut aceasta ca să vă încredințați că

spusele Sale sunt întărite de fapte; a făcut aceasta ca să încetați de a vă înșela pe voi înșivă că nu veți fi pedepsiți. A făcut aceasta ca să cunoașteți că bunătatea lui Dumnezeu stă în a da păcătoșilor răgaz de pocăință, și nu în a pedepsi deloc pe cei ce stăruiesc în păcate.” (*Despre Feciorie*, 24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 39-40)

„Dar pentru ce nu sunt pedepsiți toți pe lumea asta?

Pentru că Dumnezeu a hotărât o zi în care va judeca pe toată lumea. Această zi n-a venit încă. Dacă ar fi pedepsiți aici pe pământ toți păcătoșii, ar însemna să piară și să dispară de pe pământ tot neamul omenesc. Dar ca să nu se întâmple asta și ca să nu se trândăvească oamenii mai mult Dumnezeu a luat pe câțiva păcătoși, i-a pedepsit aici pe pământ, ca prin ei să învețe pe ceilalți ce pedeapsă îi așteaptă, ca să știe că, dacă nu sunt pedepsiți aici, vor primi dincolo, după moarte, pedepse și mai mari. Faptul că Dumnezeu nu mai trimite acum profet ca să ne spună pedeapsa ce va veni pe capul nostru, așa cum a fost pe timpul lui Eli, să nu ne facă să cădem în nesimțire. Acum nu mai este timpul profetilor. Dar, mai bine spus. Dumnezeu ne trimite și acum profeți. De unde putem ști asta? Scriptura spune: *Au pe Moise și pe profeți* (Luca 16, 29). Cele spuse de profeți celor de mai înainte de noi ne sunt spuse și nouă. Prin cuvintele spuse lui Eli, Dumnezeu nu se adresează numai lui, ci, prin el și prin pedeapsa dată lui, se adresează tuturor celor care săvârșesc aceleași păcate. Dumnezeu nu caută la fața omului (Rom., 2, 11), nici nu lasă nepedepsiți pe cei care săvârșesc păcate așa de cumplite. El care a nimicit toată casa lui Eli, deși acesta făcuse păcate cu mult mai mici.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 247,251,252)

„Dumnezeu nu ne pedepsește ca să se răzbune pe noi când păcătuim – păcatele noastre de astfel nici nu aduc vre-o vătămare firii lui Dumnezeu -, ci ne pedepsește că ne caută folosul, pentru că nu vrea să ajungă mai rea voința noastră, a celor care-L disprețuim și-L trecem cu vederea. După cum cel ce se așează dincolo de cercul de lumină nu vatămă lumina cu nimic, ci va vătăma pe el că stă în întuneric, tot așa se întâmplă și cu cel ce disprețuiește puterea cea atotbiruitoare a lui Dumnezeu. Cu disprețul lui n-a vătămat-o deloc, ci lui își pricinuieste cumplită vătămare.

Dumnezeu, deci, ne amenință cu pedepse, iar adeseori chiar ne pedepsește, nu ca să se răzbune, ci ca să ne atragă. La fel ca un doctor. Acesta nu ne supără, nici nu se necăjește când bolnavii, ieșiți din minți, îl

umplu de ocară, ci face totul și-și dă toată silința să pună capăt bolii acelor care se poartă atât de rău cu el. Doctorul nu caută folosul lui, ci al bolnavilor, iar când bolnavii arată că se îndreaptă cât de cât și își vin în fire, doctorul se bucură, se veselește și le dă leacuri amare cu mai multă tragere de inimă nu ca să se răzbune pentru ocările de mai înainte, ci ca să le fie de mai mult folos și să-i facă deplin sănătoși. Așa și Dumnezeu. Când cădem în păcate grele, în cumplită nebunie, Dumnezeu spune și face totul nu ca să se răzbune pentru viața păcătoasă dusă de noi mai înainte, ci ca să ne scape de boală și păcate. Și asta, după cum vede, se poate înțelege destul de bine dovezile drepte rațiuni.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 328-329)

„Unii oameni sunt pedepsiți aici, pe pământ, alții nu suferă deloc aici, dar își iau toată pedeapsa dincolo; în sfârșit, mai mult, alții sunt pedepsiți și aici, și dincolo. Pe care dintre aceste trei categorii de oameni o fericiți? Știu bine că pe cei dintâi, pentru că fiind pedepsiți aici, și-au ispășit păcatele lor. După aceștia, pe cei ce vin la rând? Voi poate că îi fericiți pe aceștia, pentru că nu îndură aici nici o suferință, ci suferă dincolo toată pedeapsa. Eu însă nu-i fericesc pe aceștia, ci-i fericesc în al doilea rând pe cei care sunt pedepsiți și aici, și dincolo. Că cel care a fost pedepsit și aici, va simți mai ușoară pedeapsa cea de dincolo; pe când cel care este silit să sufere acolo toată pedeapsa, va primi o pedeapsă de care nu mai poate scăpa.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 77-78)

„Dumnezeu nu-i pedepsește de obicei pe toți împreună, pe câți sunt vrednici de aceeași pedeapsă, ci doar pe puțini dintre ei, încât ceilalți, văzând nenorocirile acelor, să se pocăiască și să se îndrepteze. Uneori, însă, îi pedepsește și pe toți împreună, după cum s-a întâmplat la potopul lui Noe, pe de o parte pentru ca păcătoșii să fie împiedicați să facă și mai multe păcate, și pe de altă parte pentru ca urmașii lor să se folosească, scăpând de pilda rea a dascălilor fărădelegii.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 177)

„Și de vei vedea pe vreun drept că se pedepsește, adu-ți aminte de Iov. Căci oricât de drept va fi cineva, nu va fi ca acela, nici chiar aproape ca el. Și oricâte rele ar pătimi, niciodată nu va putea zice că a pățimit ca acela. Deci acestea luându-le în minte, încetează a prihăni pe Stăpânul și înțelege că Dumnezeu lăsând pe unul ca acesta să pătimească rău, nu-l părăsește, ci

vrea să-l încununeze și să-l facă mai strălucit. Iar de vei vedea pe vreun păcătos că se pedepsește, adu-ți aminte de slăbănogul care pătimea pe pat de treizeci și opt de ani, că și acela pentru păcate a pățit atât de mult, după cum spune Hristos: *Iată te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău* (In., 5,14). Noi suferim pentru păcate, când suntem pedepsiți, sau pentru a ne pricinui cununi, dacă trăim în fapte bune. Pentru aceasta ori de trăim în dreptate, ori de trăim în păcate, de folos ne este pedeapsa, căci uneori ne lămurește, iar alte ori ne înțelepțește, iar munca ceea ce va fi să fie, mai ușoară ne va fi. Și cum că se poate ca cei ce sunt pedepsiți aici și suferă cu mulțumire, să li se facă acolo chinul mai blând, ascultă pe Pavel, zicând: *De aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci de ne-am fi judecat pe noi înșine, nu am mai fi judecați. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 30-32).

Deci știind acestea și toate cele asemenea, să lăudăm pronia lui Dumnezeu, iar acelor ce grăiesc împotriva să le astupăm gura.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavoliu ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepi*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 32-33)

„Fiindcă omul care face aici ceva rău, iar apoi în loc să fie pedepsit se bucură de cinste de la oameni, va pleca de aici avânt cinstirea drept cea mai mare cheazăie a pedepsei. De asemenea și bogatul acela (Lc., 16, 23-24) se perpelea rău, fiind pedepsit nu numai din pricina cruzimii pe care a arătat-o față de Lazăr, ci și pentru că traiul fericit de care se desfăta neconținut într-o atât de mare cruzime, n-a devenit mai bun.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea V, 1b*, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 140)

„Este cineva desfrânat sau face altfel de păcate, iar Dumnezeu îi dă vreo boală grea și taie acel păcat și are acolo pedeapsă mai ușoară sau se pocăiește și se izbăvește și pentru muncă se face mai înțelept, pe alții iarăși nu-i pedepsește și văzând ei îndelungata răbdare a lui Dumnezeu, se pleacă spre bine și scapă și aici și acolo de muncă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 40)

„De ar vrea Dumnezeu să pedepsească pe toți pentru greșelile lor câte fac, n-ar ajunge tot neamul omenesc, ci s-ar fi stins.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 136)

PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu poporului iudeu)

„*Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri* (Matei, 27, 25).

Atunci deci, atunci când iudeii au pronunțat sentința asupra lor, atunci Pilat a îngăduit să se facă voia lor. Uită-te și acum cât e de mare nebunia lor! Atât de mare e furia lor, atât de cumplită e pofta lor cea rea că nu-i lasă deloc să vadă ce trebuie să facă și ce nu. Vreți să vă blestemați pe voi înșivă? Blestemați-vă! Dar pentru ce mai aduceți blestemul și asupra copiilor voștri? Cu toate acestea iubitorul de oameni Dumnezeu n-a întărit sentința pronunțată de ei, nu numai peste copii, dar nici chiar peste ei, deși s-au folosit de o atât de mare furie și împotriva copiilor lor, ci i-a primit și i-a învrednicit de mii și mii de bunătăți pe aceia dintre ei și dintre copiii lor care s-au pocăit. Dintre ei era Pavel; dintre ei, miile de credincioși din Ierusalim: *Vezi, frate, câte mii de iudei sunt care au crezut?* (Fapte 21, 20). Dacă unii s-au îndărătnicit, apoi pedeapsa să și-o socotească loruși.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 968)

„Dumnezeu n-a adus îndată asupra lor osânda și pedeapsa (cf. spuselor lor - Mt. 27, 35), ci a lăsat să treacă patruzeci de ani și mai bine de la răstignire. Mântuitorul a fost răstignit în timpul lui Tiberiu; Ierusalimul a fost cucerit în timpul lui Vespasian și Tit.

- Dar pentru ce a lăsat să treacă atâta vreme?

- A vrut să le dea timp de pocăință, ca să se dezbrace de păcate, să îndepărteze de la ei nelegiuirile. Dar pentru că au rămas tot nevindecați, cu tot răgazul ce li s-a dat, a adus în sfârșit asupra lor osânda și pedeapsa: le-a dărâmat orașul, i-a scos din el și i-a împrăștiat pe toată fața pământului. Și asta a făcut-o tot din pricina iubirii Lui de oameni. I-a împrăștiat, ca să vadă că în toată lumea oamenii se închină lui Hristos cel răstignit pentru ei; pentru ca, văzându-L slăvit de toți și cunoscându-i puterea, să-și cunoască grozava lor necredință; și cunoscându-L, să se reîntoarcă la adevăr. Ducerea în robie le-a fost învățătură, iar pedeapsa, sfătuire. Dacă ar fi rămas în pământul Iudeii, n-ar fi cunoscut adevărul spus de prooroci: *Cere de la Mine, și-Ți voi da neamurile moștenirea Ta. Și stăpânirea Ta, marginile pământului* (Psalmi 2, 8). trebuia dar să-i ducă până la marginile pământului, ca să vadă cu ochii lor că Hristos stăpânește și marginile pământului. Iarăși, un alt prooroc spune: *Și I se vor închina Lui fiecare din locul său* (Sofonie 2, 11).

Trebuia dar ca ei să fie împrăștiați în toate locurile de pe pământ, ca să vadă cu ochii lor că fiecare I se închină Lui din locul său. Și iarăși, altul a spus: *Se va umple pământul de cunoștința slavei Domnului, ca apa multă a mării îl va acoperi* (Avacum 2, 14). Trebuia dar să se împrăștie iudeii în tot pământul, ca să vadă pământul plin de cunoștința slavei Domnului, și să vadă mărire, adică aceste Biserici duhovnicești, mustind de cinstirea lui Dumnezeu. De aceea i-a împrăștiat Dumnezeu pretutindeni pe pământ. Dacă ei ar fi rămas în Iudeea, n-ar fi știut acestea Dumnezeu voiește ca iudeii să vadă cu ochii lor și adevărul profețiilor, și puterea Lui; pentru ca să fie povățuiți de acestea la adevăr, dacă vin la simțăminte mai bune, iar dacă stăruie în necredința lor, să nu aibă nici un cuvânt de apărare în înfricoșata zi a judecării. De aceea i-a împrăștiat în toată lumea, ca să câștigăm ceva și noi din aceasta.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citește Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 365-367)

PEDEPSELE (pedepsirea păcătoșilor)

„Dacă ai avea să socotești toate pedepsele date de la început de Dumnezeu, vei găsi că toate au același scop, purtarea de grijă a lui Dumnezeu.” (*Omilii la Facere, omilia XXVI, I*, în col. PSB, vol. 21, p. 319)

„Când Cain L-a ocărât pe Dumnezeu și când L-a disprețuit tare vrând să-I aducă jertfă – că n-a făcut împărțeala dreaptă, ci L-a oferit ce s-a întâmplat – Dumnezeu nu i-a spus un cuvânt greu și împovărător! Și doar păcatul nu era mic, ci chiar foarte mare! Dacă noi oamenii, când vrem să cinstim pe semenii noștri, le oferim ce e mai de frunte și mai deosebit și ne străduim să le dăm ce li se pare lor a fi mai de preț, oare, Cain, om fiind, n-ar trebui să-I aducă lui Dumnezeu ce era mai deosebit și mai de preț? Cain păcătuse, deci, atât de greu și disprețuse atâta pe Dumnezeu; totuși Dumnezeu nu l-a pedepsit, ci-i grăiește cu toată blândețea ca de la prieten la prieten și-i spune: *Ai păcătuit, liniștește-te!* (Fac., 4, 7)” (*Omilii la Facere, omilia XXVI, II*, în col. PSB, vol. 21, p. 320)

„Și ca să afli din chiar faptele petrecute, odată, de pildă, l-a pedepsit pe faraon, altă dată, prin potopul acela, a pricinuit pierderea generală, iar altă dată prin foc i-a pedepsit pe cei răi. Dar chiar și astăzi îi vedem pe mulți răi pedepsiți și răspunzând de păcatele lor, ceea ce este o pildă a gheenei. Pentru ca nu cumva să dormităm sau să trândăvim, sau să ne înșelăm cu vorbele, apoi prin fapte ne amintește și ne stârnește, arătându-ne chiar aici judecata,

răspunderea și pedeapsa.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia III, p. 36)

„Dacă în fiecare zi ne-ar cere răspuns pentru cel ce Îi greșim, ar dispărea neamul nostru omenesc, căci nici o zi nu este curată de păcate, ci Îl supărăm întruna cu fapte, fie ele mari, fie mici. Așa că, dacă îndelunga Lui răbdare și bunătate nu ar fi mare către noi și nu ne-ar da timp de pocăință, ca să ne dezbrăcăm de păcate, fiecare din noi nu ar putea ajunge nici la al douăzecilea an al vieții sale. Dacă fiecare dintre noi ar intra cu cunoștință dreaptă în cele făcute de el, și punându-și la mijloc întreaga sa viață, ar observa-o cu băgare de seamă, ar vedea dacă nu cumva este vrednic de mii de pedepse și de osânde. Și când el se neliniștește și zice: *de ce cutare nu este pedepsit, deși are cu sine mii de păcate?*, să se gândească la ale sale și îi va conțeni neliniștea. Acelea i se par mari, fiindcă s-au petrecut poate în lucruri mari și văzute de toți, dar dacă și le-ar cerceta pe ale sale, poate că va găsi mai multe și mai mari” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia III, pp. 37)

„Deoarece gheena nu are puterea de a ne împiedica de la rele, Dumnezeu cruțându-ne, ne deșteaptă întruna. Dacă nici un rău n-ar fi pedepsit, nimeni n-ar mai crede că Dumnezeu se îngrijește de cele omenești, iar dacă toți ar fi pedepsiți, nimeni n-ar mai aștepta învierea morților, de vreme ce toți și-au luat aici plata.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 94)

„Când un om păcătuiește des și Dumnezeu îi trece cu vederea păcatele lui, dar el nu câștigă nimic de pe urma îndurării lui Dumnezeu și nu se depărtează de păcat, atunci atrage asupra lui cea mai mare nenorocire, care-l strivește desăvârșit, că nu mai are vreme de pocăință. Așa cum s-a întâmplat cu Faraon. Faraon s-a bucurat de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu și la întâia plagă, și la a doua, și la a treia, și la a patra, și la plăgile de mai târziu; dar pentru că n-a ajuns mai bun, a fost în sfârșit strivit și a pierit cu toată oastea lui (Ieșire 14, 28).” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 68)

„Dar aud întrebând: pentru ce oare Dumnezeu pedepsește pe unii încă în lumea aceasta, iară pe alții în cealaltă? Dacă ar pedepsi pe toți încă din lumea aceasta, ar trebui să stârpească tot neamul omenesc, că toți suntem căzuți sub osânda judecății dumnezeiești. Iară dacă aici n-ar pedepsi pe nimenea, atunci cei mai mulți ar fi și mai ușuratici la minte, ar tăgădui pronia și cârmuirea dumnezeiască, și la ce treaptă de răutate nu s-ar sui ei?

De aceea Dumnezeu pedepsește pe unii, pentru ca ei acum să se lase de păcat, iar în acea lume să primească o pedeapsă mai ușoară, sau cu totul să se libereze de ea. Totodată, Dumnezeu voiește ca prin pedeapsa și nenorocirea unora să facă pe alți păcătoși mai înțelepți. Iară pe alții nu-i pedepsește, nu le trimite nenorocirea cea meritată, pentru ca ei, gândind la mărimea răbdării și milostivirii celei dumnezeiești, să se rușineze și să intre în sine și să se libereze, atât de pedeapsa cea de acum, cât și de cea viitoare. Dacă însă ei totuși rămân în păcatele lor, și nici măcar prin îndelung răbdarea lui Dumnezeu nu se îndreaptă, atunci pe dânșii îi așteaptă o pedeapsă cu atât mai mare pentru îngrozitoarea lor ușurătate de minte.” (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 104-105)

„Poate fi oare cineva așa de bun și blând ca Dumnezeu? Noi, când pedepsim, de multe ori nu spunem pricinile pentru care pedepsim. Dumnezeu însă, până ce nu-ți arată mai întâi, până ce nu te convinge mai întâi, până ce nu are și încredințarea ta că pe drept pedepsește, nu pedepsește pe cei care de mult meritau pedeapsă și osândă. Dumnezeu e gata totdeauna să-ți dea socoteală de ceea ce face, caută să Se îndreptățească în fața ta și nu șovăie să fie judecat de tine. Uită-te la prooroci, că sunt plini de aceste cuvinte! Pretutindeni Dumnezeu Se lasă ca oamenii să-L judece și să-I spună că are dreptate.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 189)

„Noi suntem peste tot pricina chinurilor și a pedepselor, înstrăinându-ne singuri de bunătățile cele făgăduite.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavoliile ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 18)

PEDEPSELE (sunt trimise de Dumnezeu în scopul povățuirii și îndreptării noastre și a semenilor noștri)

„Așa este Stăpânul nostru! Ne poartă de grijă tot atât de mult și când ne pedepsește, ca și atunci când ne face bine. Aduce peste noi pedeapsă, tocmai ca să ne povățuiască. Dacă Dumnezeu n-ar ști că ajungem mai răi de rămânem nepedepsiți pentru păcatele noastre, nu ne-ar pedepsi niciodată. Dar ca să nu ajungem din răi în mai răi, ca să ne taie avântul spre păcat, Dumnezeu, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, ne pedepsește. Așa a făcut și acum cu Adam. Purtând grijă de cel dintâi-zidit, a poruncit să fie

scos din rai”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 211)

„Ai văzut că pedepsele date de El sunt temeieri ale iubirii Sale de oameni, că iubirea Sa de oameni nu se mărginește la cel pedepsit, ci dă leac folositor și celorlalți, dacă vor să-i culeagă folosul?” (*Omilia la Facere*, omilia XX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 236)

„În tot ce face Dumnezeu ne arată cât de multă purtare de grijă are de neamul omenesc și că dintru început a făcut totul pentru mântuirea noastră. Fie de mustră, fie de pedepsește, apoi și una și alta o face cu aceeași bunătate. Nu pedepsește cu patimă și cu ură, ci numai pentru că vrea să curme răul, să nu-l lase să meargă mai departe”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 318)

„Dacă ne face bine când suntem nevrednici, dacă ne miluiește când suntem păcătoși, ce nu vom căpăta de la Dumnezeu, când ne vom depărta de păcat și vom îmbrățișa virtutea? Dumnezeu ne face bine mai dinainte, ne învrednicește de iertare când greșim și nu aduce pedepse peste noi, tocmai ca prin toate mijloacele să ne atragă la El și când ne face bine și când ne rabdă îndelung. De multe ori Dumnezeu vrea să îndrumeze pe unii prin pedepsirea altora, pentru ca, înțelepțiți de frica pedepsei acelor, să fugă de pedeapsă. Ai văzut cu câtă măiestrie folosește iubirea Sa de oameni? Ai văzut că toate cele făcute de El au un singur scop, mântuirea noastră?” (*Omilia la Facere*, omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Așa obișnuiește să facă Dumnezeu! Când vrea să pedepsească pe cineva îi arată arată mai întâi cât de mari îi sunt păcatele ca să-și alcătuiască prin asta o apărare și numai după aceea face îndreptarea.” (*Omilia la Facere*, omilia XXX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 386)

„Pentru ce dar, ziceți voi, pedepsește pe cei ce nu voiesc să-I slujească și să-L asculte? Și pentru ce a amenințat El cu iadul pe cei ce nu păzesc poruncile Lui? Aceasta fiindcă fiind bun, El are o grijă mai mare pentru noi, cu toate că noi nu-I suntem supuși Lui, și că El nu se retrage și nu se îndepărtează de noi, chiar atunci când fugim și ne lepădăm. Ori, precum noi n-am vrut să intrăm prin această primă cale a darurilor și a harurilor, nici să ne lăsăm convinși de binefaceri, El a ales alta, și aceea este a chinurilor și pedepselor, care într-adevăr este foarte aspră, dar totodată necesară. Căci prima fiind disprețuită, a doua a devenit absolut indispensabilă.

În sfârșit, legiuitorii stabilesc împotriva vinovaților pedepse multe și aspre, și cu toate acestea noi nu le urâm; nu facem decât să-i cinstim mai mult, căci fără a cere nimic de la noi, și adesea chiar fără a cunoaște ceea ce apărau legile lor, ele au vegheat asupra siguranței noastre și a ordinii bune a republicii și ridicându-le în demnitate, fie pedepsind, fie muștrând pe răufăcătorii care tulburau liniștea publică. Căci dacă, zic eu, noi îi admirăm și îi iubim, nu trebuie cu atât mai mult să-L admirăm și să-L iubim pe Dumnezeu, care are o grijă așa de mare pentru omenire? Căci este o diferență așa de mare între grijile lor și providența pe care o are Dumnezeu pentru noi; sigur, bogățiile bunătății Sale sunt nespuse, și întrec orice s-ar putea spune.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia X, 1, pp. 48-49*)

„Păcatul este un mare rău, da, un rău mare, și pierderea sufletului, dar mai mult, se poate și acest rău să treacă și la trup. Cum de obicei când sufletul este bolnav, noi nu simțim nici o durere, și dimpotrivă, dacă trupul nostru este incomodat puțin punem toată grija noastră pentru a-l scăpa de incomoditatea lui. Dumnezeu pentru aceea pedepsește și trupul, pentru păcatele sufletului, pentru a-i da sănătate celei mai bune părți din om, prin pedepsirea celei mai puțin mobile. Așa l-a îndreptat Apostolul Pavel pe incestuosul din Corint (I Cor., 5), el mortifica trupul lui pentru a vindeca sufletul lui; chinul pe care i-l dă trupului îi vindecă păcatul. El imită pe medicul priceput, care văzând că hidropizia sau altă boală nu cedează la medicamente interioare, aplică în afară și fierul și focul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIII, 1, p. 179*)

„Mai mare este câștigul decât pedeapsa, căci pedeapsa este vremelnică, iară câștigul veșnic.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XV, p. 152*)

„Dreptii sunt necăjiți aici, iar dacă poate unii sunt fericiți, aceasta se petrece ca nu cumva virtutea să pară că este urâtă; că toți cei răi sunt fericiți aici, ca acolo să fie pedepsiți, iar dacă poate unii sunt pedepsiți aici, aceasta se petrece ca nu cumva răutatea să pară că este ceva bun și nici ca faptele să rămână nepedepsite. Iar dacă nu toți sunt pedepsiți aici, aceasta se face ca nu cumva timpul învierii să fie pus la îndoială. Că și între cei buni se găsesc din aceia care au fapte urâte, pe care însă le părăsesc tot aici, precum se găsesc și dintre cei răi care să aibă oarecare fapte bune, și aici se bucură, ca acolo să se pedepsească. Că, în fine, lucrurile lui Dumnezeu sunt necuprinse de mintea omenească, că mare este deosebirea dintre El și noi, și atât de mare,

încât nici n-o putem spune. Dacă deci toate acestea le calculăm în mintea noastră, nimic din cele de aici nu ne va putea tulbura.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 96)

„După cum focul pus pe o rană arde rana și alungă boala, iar cuțitul înlătură putreziciunea, doare, dar e folositor, tot așa și foamea, ciurma și toate câte par rele vin peste suflet în loc de cuțit și de foc, ca să împiedice, ca și în trupuri, întinderea bolilor și să-l facă mai bun.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 130)

„Prin pedeapsa pe care i-a dat-o pe pământ, Dumnezeu a trezit pe cei mai trândavi și i-a făcut mai înțelepți. Așa este îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu! Aduce la sfârșit mai mare osândă celor ce nu se folosesc de ea cum trebuie. Și după cum este folositoare celor ce se pocăiesc, tot astfel este pricină de mai mare osândă celor încăpățânați și învârtoșați la inimă.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, XXIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 353)

„Dacă noi n-am ajunge mai răi de nu ne-ar pedepsi Dumnezeu pentru păcatele noastre, El nici nu ne-ar pedepsi. Dar Dumnezeu știe bine că pe noi ne vătămă mai mult lipsa pedepsirii păcatelor decât înseși păcatele. De aceea ne pedepsește, nu pentru a ne pedepsi pentru păcatele trecute, ci pentru a ne îndrepta pe viitor.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 470)

„Cu ce v-ați păgubit că ați fost întristați pentru puțină vreme? Ați ajuns îngeri în loc de oameni! V-ați mutat la cer, dacă nu cu locul, cel puțin cu purtarea. Nu vă lingușesc când grăiesc așa! Mărturie dau faptele, într-adevăr, ce a lipsit pocăinței voastre? Ați alungat din suflet invidia, ați izgonit patimile rușinoase, ați sădit temeinic virtutea, ați avut puterea să petreceti toată noaptea în privegheri sfinte, în dragoste multă și râvnă înflăcărată. Nimeni nu s-a mai gândit la dobânzi, nimeni nu a mai vorbit de lăcomie și zgârcenie; nu numai mâinile au ajuns curate de păcate, dar și limba a fost eliberată de fărâdelegi și ocări. Nimeni nu mai ocărăște pe vecinul său. Nimeni nu se mai duce la

ospețe satanice. Casele sunt curate, piața curățită. Când se lasă seara nu se mai văd coruri de tineri cântând cântecele de teatru. Da, se văd coruri, dar nu coruri care cântă desfrâul, ci coruri care proslăvesc faptele bune.” (*Omilie după cutremur, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 536*)

„De asta ne-a cutremurat pământul, ca să ne învețe ca un pedagog pe copii. Și a arătat față de noi mila unei mame pline de dragoste, care, de multe ori, pentru că pruncul ei de sân plânge fără socoteală, clatină tare pătuțul lui voind să-l dezbrace de obiceiul de a plânge; și face asta nu pentru că vrea să-l rănească, ci ca să înfricoșeze pe copil. Tot așa și Stăpânul lumii, Care ține în mâna Sa lumea, o cutremură nu ca să o piardă, ci ca să întoarcă la mântuire pe cei păcătoși.

Să nu mă țină nimeni de rău dacă am comparat pe Dumnezeu cu o mamă plină de dragoste, pentru că însuși Domnul S-a comparat pe Sine în Evanghelii cu o cloșcă, spunând: *Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine; de câte ori am vrut să adun pe fiii tăi, precum adună cloșca puii ei, dar n-ai voit!* (Matei 23, 37). Iubitorul de oameni Dumnezeu a mișcat, dar, pământul cel neînsuflețit, ca să oprească mișcarea cea fără rânduială a sufletului, ne-a amenințat cu moartea trupului, ca să ne ferim de moartea sufletului. Ai văzut iubitorule de Hristos, cât este de mare mila Creatorului față de noi? Ai văzut amenințarea ce strălucește de bunătate? Ai văzut îndurări care o iau înaintea mâniei? Ai văzut sentință biruită de bunătate?” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu, I-II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 540*)

„- Dar li s-a făcut o nedreptate celor ce au fost pedepsiți!, ni s-ar putea spune. Ar fi putut și ei, dacă n-ar fi fost pedepsiți, să ajungă mai buni prin pedepsirea altora.

- Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit dacă știa că au să ajungă mai buni prin pocăință; dar știa că n-au să ajungă. Cum ar fi lipsit Dumnezeu de câștigul pocăinței pe cei care aveau să ajungă mai buni prin pedepsirea altora, când El, cu toate că știe că mulți n-au să câștige nimic de pe urma îndelungii Lui răbdări, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Și bunătatea Lui și dându-le putința să se trezească din nebunia lor? N-au fost, deci, cu nimic nedreptățiți. Prin pedepsirea lor a pus capăt răutății lor și li s-a ușurat și pedeapsa de pe lumea cealaltă, pentru că au suferit aici pe pământ nenorocirea acea.”

(*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 23)

„Poate că cineva ar vrea să mă întrebe:

– Cum dar? Ca să ajung eu mai bun, este pedepsit un altul?

– Nu-i pedepsit pentru aceasta, ci pentru păcatele lui; dar ajunge cu prisosință pricină de mântuire pentru cei ce iau aminte, făcându-i mai râvnitori spre fapte bune, de teama celor întâmplare aceluia. Așa fac și stăpânii: adeseori biciuind o slugă, le este învățătură de minte și celorlalte slugi.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.87)

„Pedepsele, de altfel, împiedică păcatul și conduc la virtute. Însă dacă e așa, îmi veți spune, dacă într-adevăr pedepsește Dumnezeu pentru fiecare păcat al nostru? Vă voi răspunde: Dacă Dumnezeu l-ar pedepsi pe fiecare om după fiecare păcat al lui, omenirea întreagă ar fi pierit și posibilitatea mântuirii s-ar fi irosit. Privește, de exemplu, la cazul apostolului Pavel. Dacă Dumnezeu l-ar fi pedepsit pentru prigoana împotriva creștinilor, mai mult, dacă l-ar fi omorât, cum ar fi putut să se pocăiască, să săvârșească atâtea fapte plăcute lui Dumnezeu și să călăuzească lumea întreagă de la rătăcire la adevăr?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 20-21)

„Dumnezeu nu-i pedepsește nici pe toți oamenii, nici după gravitatea păcatelor lor. Pedepsele Lui sunt treptate, metodice și urmăresc un anumit scop. Deseori, pedepsind un om, îi cumițești pe mulți. În chip asemănător procedează și doctorii, când taie un membru putred ca să asigure sănătatea trupului rămas.

Când vezi cum un bețiv devine postitor sau un obraznic psalmodiază cântări sfinte, să te minunezi de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, să preamărești pocăința și să rostești împreună cu psalmistul: *Această schimbare e a dreptei Celui – Preaînalt* (Psalm 76, 11). Adică această minunată schimbare a fost făcută de mâna dreaptă a lui Dumnezeu, de intervenția puternică și lucrarea Sa.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 21)

„Pe acest cuvânt să mi-l păziți și să-l aveți pururea înfipt în mintea voastră că Dumnezeu nu numai când face bine este bun și iubitor de oameni, ci și când pedepsește. Că pedepsele și bătăile Lui, sunt dovada facerii de bine și a proniei Sale. Deci când vei vedea că se întâmplă foamete, secetă, boli, ploaie neîncetată și nepotrivire a vânturilor, sau altă pedeapsă de acest fel, care înțelepțește firea omenească, să nu te necăjești, nici să te scârbești,

ci închină-te Celui ce le îngăduie, laudă-L pentru purtarea de grijă, căci El pedepsește trupul ca să se înțelească sufletul.

Dar oare Dumnezeu face acestea? Da, Dumnezeu le face. Și întreg orașul de va fi de față, și întreaga lume, nu mă voi sfi a zice acestea. O, de aș fi avut glas mai puternic ca al trâmbiței și dacă ar fi fost cu puțință să stau pe un loc înalt și să strig tuturor, că Dumnezeu face acestea.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepti*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 21)

„... pedepsele, pe care le aduce Dumnezeu asupra noastră, arătând dovada purtării Lui de grijă față de noi. Doctorul nu numai atunci este minunat când scoate pe cel bolnav în grădină sau în livadă, sau îl trimite la băi, sau atunci când îi pune înaintea masa bogată, ci și atunci când îi poruncește să petreacă nemâncat, când pedepsește cu foamea și chinuiește cu setea, când îl pironeste la pat, făcându-i casa temniță și lipsindu-l chiar de lumina zilei, întunecând camera peste tot cu perdele, când taie, când arde și când dă doctorii amare. Deci cum nu este cu necuviință a numi doctor pe cel ce face atâtea rele, cu atât mai puțin a-L huli pe Dumnezeu, când va face vreuna din acestea, adică când va aduce foamete sau moarte, spunând că nu poartă grijă de lume, cu toate că El este Doctorul cel adevărat al sufletelor și al trupurilor noastre. Că de multe ori ia firea noastră, care zburdă din pricina îndestulării și care se chinuiește să nască friguri ale păcatelor și o doctorește cu lipsă și cu foamete, cu moarte și cu alte doctorii pe care le știe, izbăvind-o de boli.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepti*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 22-23)

„Vindecă sufletele noastre cu mai multă înțelepciune ca doctorul, cu mai multă iubire de fii decât tatăl, cu mai multă dreptate decât orice judecător și cu mai multă silință decât orice lucrător de pământ...” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepti*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 25)

PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici și nu toți cei buni sunt cinstiți)

„Și nu numai dovada aceasta o putem zice, pentru ce nu sunt pedepsiți aici toți cei răi, ci și alta tot așa de importantă. Și care este aceasta?

Dacă toți cei ce au săvârșit păcate, îndată ar fi fost pedepsiți, s-ar fi împuținat așa de mult neamul nostru, încât ar fi ajuns la sfârșit. Și ca să te încredințezi că aceasta este adevărat, ascultă pe Proorocul, care zice: *De te vei uita la fărâdelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?* (Ps., 129, 3). Și dacă vrei să cercetăm cuvântul acesta, să lăsăm a cerceta viața fiecăruia cu de-amănuntul, că nu ne este nouă cu puțință a ști cele lucrate de fiecare în viața aceasta, și cele care toți le greșim, pe acestea să le aducem de față, și din acestea ne va fi arătat luminat, că de am fi fost pedepsiți imediat pentru fiecare păcat, demult ne-am fi prăpădit. *Cel ce a numit pe fratele său, nebune, vinovat este gheenei focului* (Mt., 5,22), zice Scriptura. Este vreunul din noi care nu a făcut păcatul acesta? Trebuia dar ca îndată să fi numit, pe acela ce a păcătuit și nu numai pe el, ci toți ar fi trebuit să fim răpiți și ne-am fi stins demult. Iarăși cel ce se jură, măcar și drept de se va jura, face ceea ce este de la cel rău (Ibid., 33). Care este dar cel ce nu s-a jurat? Și mai ales cine este cel ce nu s-a jurat strâmb niciodată? Cel ce privește la femeie cu ochi desfrânați, săvârșește desfrânarea în inima sa (Ibid., 28). Și la acest păcat mulți se vor afla vinovați. Deci dacă acestea amintite de noi sunt așa de grele, și fiecare păcat este pricinuitor de mare pedeapsă, de vom cugeta la păcatele cele făcute de noi în ascuns, cu siguranță vom vedea pronia lui Dumnezeu, că nu ne pedepsește pentru fiecare păcat.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavoliu ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drești*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 30-32)

PEDEPSELE (de aici de pe pământ și cele din viața viitoare)

„Unii păcătoși suferă pedepse și aici pe pământ, dar nu scapă nici de pedeapsa de dincolo; dar pedeapsa de dincolo le este mai ușoară, pentru că pedepsele de aici micșorează pedeapsa de dincolo. Ascultă-L pe Hristos, că nefericește Betsaida, spunând: *Vai ție, Horazime, vai ție Betsaida, că de s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în voi, de mult cu sac și cenușă s-ar fi pocăit. De aceea vă spun vouă: Mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei în ziua judecății decât vouă* (Matei, 11, 21-22). Vezi, iubite, că prin cuvântul *mai ușor* a arătat că vor fi pedepsiți și pe lumea cealaltă și aceștia care au fost pedepsiți aicea cu o pedeapsă atât de mare, suferind arderea aceea de vii nemaivăzută și nemaîntâlnită, dar vor fi pedepsiți mai ușor, din pricină că s-a dezlănțuit și aici pe pământ asupra lor mânia lui Dumnezeu!” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 305)

„Noi vedem mulți stricați a căror fel de a fi arată o sănătate desăvârșită și care se bucură de o soartă fericită. Eu cred, dar să nu ne încredem în aceasta și să-i plângem ca fiind cei mai nenorociți dintre oameni. Dacă ei nu suferă nimic aici, este pentru ei o arvună și o vedere a unui chin mai aspru care le este păstrat. Sfântul Pavel o arată prin aceste cuvinte: *dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 32).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVIII, 1, p. 180*)

„Să nu judece Providența lui Dumnezeu numai după lucrurile acestei vieți, ca cei ce nu se bucură de bunuri în această viață să nu se descurajeze, ci să se mângâie prin nădejdea în bunurile viitoare și ca cei ce merită pedeapsa, dacă ei n-o primesc în această viață, să nu creadă că sunt viteji împotriva Providenței, ci să știe că-i așteaptă o altă viață.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XLV, 3, p. 218*)

„Dar dacă râzi de cele spuse aici, și dacă voiești mai bine a-ți trăi toate zilele într-o răutăți, decât a fi pedepsit o singură zi, nu e nimic de mirare, fiindcă și copiii cei mici, când văd pe doctor venind, dau să se ascundă și prind a boci, preferând mai degrabă să piară cu puroiul în trup decât să sufere o durere trecătoare, ca apoi să se bucure de sănătate. Cei cu mintea limpede, însă, știu că a sta bolnav cineva timp îndelungat este cu mult mai grozav decât a i se tăia cuiva organul cel bolnav și plin de puroi, precum și a se găsi cineva în rele e cu mult mai rău decât a fi pedepsit. Unul are puțința de a se vindeca și a se însănătoși, pe când celălalt se va pierde și va rămâne în boală.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 159*)

„Așadar răul nu este de a fi pedepsit cel păcătos, ci de a nu fi pedepsit când păcătuiește, după cum nu poate fi rău de a vindeca pe cel bolnav, ci de a-l părăsi nevindecat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 160*)

„Dar – zici tu – *de ce oare El nu pedepsește aici pe fiecare?* Pentru că le acordă un termen de pocăință. De ce nu sunt toți pedepsiți aici? Pentru că nu cumva cei mai mulți să se îndoiască de pronia Lui. Câți tâlhari au fost aici pe pământ? Dintre ei numai unii au fost prinși și pedepsiți, pe când cei mai mulți s-au dus de aici fără să dea seamă de faptele lor. Dar dacă aceștia rămân nepedepsiți, apoi unde este iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Mie

mi se pare a te întreba acum pe tine: dacă nimeni nu ar fi fost pedepsit, ai fi avut atunci un cuvânt de îndreptare; dar când unii sunt pedepsiți, iar alții nu, deși poate au păcătuit mai mult, apoi unde este rațiunea și dreptatea, că fiind vinovați de aceleași păcate, să nu aibă și aceeași pedeapsă ? Cum nu s-ar crede atunci că cei pedepsiți au fost nedreptățiți? De ce nu sunt pedepsiți toți aici pe pământ? Ascultă chiar pe Hristos ce spune despre acei optsprezece care au fost uciși sub dărâmurile turnului din Siloam, și de care se mirau cei de pe lângă El: *Oare ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: dar de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel* (Luca 13, 4-5), sfătuindu-ne prin aceasta de a nu ne amăgi că, în timp ce alții sunt pedepsiți, noi, deși am păcătuit mult, totuși vom scăpa fără pedeapsă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXV, pp. 470-471*)

„Dacă ar pedepsi în lumea aceasta pe toți răii și ar cinsti în lumea aceasta pe toți oamenii buni, ar fi de prisos ziua judecării. Și iarăși, dacă n-ar pedepsi pe nici un rău și n-ar cinsti pe nici unul din oamenii buni, atunci cei răi ar ajunge mai răi și mai ticăloși, după cum mulți dintre cei buni ar ajunge mai trândavi, iar cei care voiesc să hulească pe Dumnezeu L-ar huli și mai mult și ar spune, în toată libertatea, că lumea este lipsită de purtarea de grijă a lui Dumnezeu.” (*Despre mărginita putere a diavolului, omilia I, 7, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 22*)

„Că după cum, atunci când nu ești pedepsit aici pentru păcatele tale, îți faci dincolo mai grea pedeapsa, tot așa, când cei păcătoși se bucură de trai bun, de plăceri și fericire, acestea toate le sunt merinde și pricină de mai mare osândă și pedeapsă dincolo.” (*Omilia la săracul Lazăr, cuvântul III, în vol. Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 78*)

„... când vedem pe unii că se îmbogățesc, că petrec și benchetuiesc, că miros a parfum, că o țin toată ziua în beții, că sunt slujbași mari și puternici, înconjurați de multă slavă, fast și strălucire, dar că păcătuiesc fără să îndure vreun necaz, tocmai pentru aceea pe aceștia mai cu seamă să-i plângem și să-i jelim, că, deși tot păcătuiesc, nu primesc pedeapsă. După cum, dacă vezi pe unul bolnav de dropică sau de splină sau cu un mădular putred sau plin peste tot de bube, că, în pofida tuturor acestora, se îmbată, chefuiește și-și înrăutățește boala, nu numai că nu-l lauzi, nici nu-l ferecești pentru chefurile ce le face, ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceea mai cu seamă îl plângi, tot așa gândește-te și despre suflet. Când vezi că un om trăiește în păcat și se bucură de multă fericire, fără să aibă vreo suferință, să-

l plângem pe acesta tocmai pentru aceea că, fiind cuprins de boală și de cumplită putreziciune, își mărește boala, ajungând mai rău de pe urma desfătării și a bunului său trai.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 78-79)

„... dacă dintre doi păcătoși unul este pedepsit aici, iar altul nu, mai fericit este cel care a fost pedepsit decât cel care n-a fost pedepsit, tot așa, dacă dintre doi drepti unul suferă mai mult pe lumea aceasta, iar altul mai puțin, mai fericit este cel ce a suferit mai mult, pentru că fiecăruia i se va da după faptele lui.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 81)

„– Pentru ce unii sunt pedepsiți aici, iar alții dincolo, și nu aici toți? Pentru ce?

– Pentru că, dacă s-ar face așa, toți am pieri; că toți suntem supuși pedepselor. Iarăși, dacă nimeni n-ar fi pedepsit aici, cei mai mulți nu s-ar mai îngriji de virtute și destul de mulți ar spune că nu este pronie. Dacă acum, când văd că mulți dintre păcătoși sunt pedepsiți, cu toate acestea spun multe vorbe de hulă, ce n-ar spune dacă n-ar fi pedepsiți? Unde n-ar fi ajuns răutatea? De aceea Dumnezeu îi pedepsește pe unii aici, iar pe alții nu-i pedepsește. Pe unii îi pedepsește aici, ca să pună capăt răutății lor, ca să le facă mai ușoară pedeapsa de dincolo, sau chiar ca să-i scape cu totul de ea, și ca să-i facă, prin pedepsirea lor, mai înțelepți pe cei ce trăiesc în păcat. Pe alții, iarăși, nu-i pedepsește aici, pentru ca, luând aminte de ei înșiși, pocăindu-se și rușinându-se de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, să scape și de osânda de aici, și de pedeapsa de dincolo; iar dacă stăruie în păcat, nefolosind nimic de pe urma îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, să sufere o pedeapsă și mai mare din pricina marelui lor dispreț.

Dacă cineva din cei care se pretind știutori ar spune că sunt nedreptățiți cei ce sunt pedepsiți dincolo pentru că, dacă ar mai fi trăit, ar fi putut să se pocăiască, unuia ca acesta i-aș răspunde așa: Dumnezeu a știut mai dinainte că n-au să se pocăiască, de aceea i-a pedepsit. Dacă pe cei pe care-i știe că n-au să se îndrepte Dumnezeu totuși îi lasă să trăiască, atunci cu mult mai mult pe cei pe care-i știa că au să câștige de pe urma îndelungii Lui răbdări i-ar fi lăsat în viața aceasta, ca să folosească spre pocăință răgazul dat lor. Dar așa, răpindu-i mai dinainte pe aceia din viața aceasta, le face și lor dincolo mai ușoară pedeapsa și-i face și pe ceilalți mai înțelepți prin pedepsirea lor.

– Dar pentru ce nu face la fel cu toți cei răi?

– Pentru ca de pe urma fricii și a pedepselor primite de ceilalți, cei ce rămân în viață să ajungă mai înțelepți și să se depărteze de răutate, laudând îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu și rușinându-se de bunătatea Lui.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 85-86)

„Dumnezeu a hotărât o scadență păcatului: viața de aici și veacul ce va să fie. Dacă un om drept face o faptă rea și pătimește aici și-i dat pedepsei, să nu te tulburi, ci gândește în tine și spune: Dreptul acesta a făcut cândva o mică faptă rea și ia aici pedeapsa, ca să nu fie pedepsit dincolo. Și iarăși, dacă vezi un om păcătos care răpește, care e lacom și care face nenumărate păcate, că o duce bine și e fericit, gândește-te că poate a făcut vreo faptă bună și ia aici cele bune, ca să nu mai ceară pe lumea cealaltă răsplată. Așa că, dacă un om drept suferă aici, apoi pentru aceea suferă, ca să-și ispășească aici păcatul și să plece pe lumea cealaltă curat; dacă un om păcătos, plin de păcate, cu nenumărate boli de nevindecat, răpitor, zgârcit, e fericit aici, apoi tocmai pentru aceea se bucură aici de fericire, ca să nu ceară pe lumea cealaltă răsplată.

Așadar, pentru că s-a întâmplat ca și Lazăr să aibă unele păcate, iar bogatul să aibă vreo faptă bună, de aceea Avraam spune: *Aici nu cere nimic! Ai luat cele bune ale tale în lume, și Lazăr, cele rele ale lui!*” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 149)

„Unii spun: *De ce Dumnezeu nu-i pedepsește aici pe păcătoși?* Le răspundem: Ca să arate întreaga Lui răbdare. Ca să dăruiască mântuire prin pocăință. Fiindcă, dacă pedepsea și omora îndată ce se săvârșea păcatul, cum s-ar fi mântuit Pavel și Petru, apostolii și iluminatorii lumii? Cum s-ar fi izbăvit împăratul David? Dar galatenii? Dar atâția alții?

Așadar, de aceea nici aici nu-i pedepsește pe toți, nici acolo. Pe unul îl pedepsește aici, încât prin această pedeapsă să-i trezească pe cei nesimțitori, iar pe altul acolo, încât prin nepedepsire să ne facă să așteptăm veșnica Sa împărăție.

Astfel, vezi cum mulți sunt pedepsiți în viața aceasta, la fel ca cei care au fost zdrobiți în turnul lui Siloam, la fel ca galileenii care i-a înjunghiat Pilat în vreme ce aduceau jertfă la templu, ca și corintenii care au murit pentru că împărțeau cu nevrednicie, la fel ca Faraon care a fost înecat cu armatele sale în Marea Roșie, la fel ca atâția alții și atunci, și acum, și pururea.

Alții iarăși, care au făptuit multe păcate, au plecat din viața aceasta fără să fie pedepsiți, precum bogatul din parabola evanghelică.

Toate acestea, desigur, sunt lucrări ale înțelepciunii lui Dumnezeu, care dorește ca pe de o parte să-i trezească la credință pe cei care nu cred în cele viitoare iar pe de altă parte să-i facă pe credincioși mai binevoitori în lupta pentru dobândirea virtuții.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 56-57)

„Dumnezeu nu pedepsește pe toți ca să te încredințeze pe tine că este înviere. Și pedepsește pe unii, ca prin pedepsirea acestora, ceilalți de frică să se facă mai osârduitori. Și cinstește pe unii din cei buni, ca prin aceasta să tragă și pe ceilalți la râvna faptei bune. Dar nu-i cinstește pe toți, ca să te înveți că este altă vreme în care va răsplăti tuturor. Că de ar fi luat toți după cum au lucrat, nu ar fi crezut în înviere. Și dacă nici unul n-ar fi fost răsplătit, cei mai mulți s-ar fi făcut mai trândavi. De aceea pe unii îi pedepsește, iar pe alții nu, folosindu-i și pe unii și pe alții. Că acelora le taie răutatea, iar pe aceștia, prin pedepsirea acelora, îi înțelepțește. Acestea se dovedesc și din cele ce a spus Hristos, că spunându-I unii că surpându-se turnul din Siloam, a ucis optsprezece oameni, El le răspunde: ... *gândiți oare, că ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel* (Lc., 13, 4-5). Ai văzut că aceia pentru păcate au murit, iar ceilalți au scăpat, dar nu pentru că erau dreți, ci ca prin moartea acelora să se îndrepte și să se facă buni? Dar poate vei zice că cei ce au murit așa au fost nedreptățiți, că s-ar fi îndreptat văzând pe alții că sunt pedepsiți. Dacă cu adevărat s-ar fi făcut buni, prin pocăință, Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit. Că dacă pe mulți, știindu-i de mai înainte că nu se folosesc cu nimic de îndelunga Lui răbdare, îi suferă și-i așteaptă să se deștepte cândva din nebunia lor. Pentru aceasta cei ce au murit cu nimic nu au fost nedreptățiți, ci cu această pedeapsă a tăiat răutatea lor, iar munca cea de acolo le va fi mai ușoară, pentru că încă fiind aici au pățimit ceva rău. Și cei ce nu au fost pedepsiți, nu au fost nedreptățiți prin aceasta. Că le era cu puțință, de ar fi vrut, să întrebuințeze îndelunga răbdare a lui Dumnezeu spre schimbarea cea bună și minunându-se și cucerindu-se de ea, să se schimbe spre fapta cea bună, iar prin pedepsele altora să-și dobândească mântuirea. Iar de petrec în răutate, nu Dumnezeu este pricinuatorul, ci ei înșiși sunt nevrednici de iertare, căci nu întrebuințază precum se cuvine îndelunga răbdare a Lui, Care pentru aceasta îndelung rabdă, ca să-i câștige.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor dreți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 29-30)

PETRECERILE (păcătoase)

„... te dezmierzi în petreceri cu cei de aici, ca unul ce ești iubitor al trupului³²¹.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„...nu te împiedic să petreci, ci te împiedic să păcătuiești.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

„De multe ori v-am sfătuit să nu mergeți la locurile de distracții nerușinate. M-ați auzit, dar nu m-ați ascultat. Cu toate acestea, nu vă fie rușine să veniți iarăși să mă ascultați. *Dar de vreme ce n-am ascultat, îmi va spune cineva, cum voi putea veni din nou?* Întrucât n-ai ascultat de sfatul meu, ți-e rușine. Și deși nimeni nu te cercetează, singur îți pui ție hotare. Nu mă aflu în fața ta, dar cuvântul meu este înrădăcinat în sufletul tău și învățătura mea îți preocupă mintea. Așadar n-ai păzit povața mea? Vino s-o ascuți iarăși și străduiește-te acum s-o păzești. Dacă pui un leac pe rana ta și n-o vindecă în prima zi, nu-l vei pune și în ziua următoare? Dacă tăietorul de lemne, care vrea să taie un stejar, nu reușește să-l taie din prima lovitură, nu va lovi și a doua, și a cincina, și a zecea oară? Fă și tu la fel!” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 166)

„Nu vă împiedic să petreceți, dar să o faceți cu demnitate și să nu săvârșiți păcate.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 371)

PETRECERILE (deșănțate de Revelion)

„Petrecerile diavolești ce au luat în stăpânire noaptea și care au fost și în această zi, mășcăriile, ocările, dănțuirile cele de noapte, comedia aceasta caraghioasă, toate au robit orașul nostru mai cumplit decât orice vrăjmaș. Ar trebui să-și frângă inima, să jelească și să-și acopere fața de rușine și cei care au păcătuit, și cei care n-au păcătuit; unii pentru păcatele ce le-au săvârșit, alții pentru frații lor pe care i-au văzut făcându-se de râs.” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 8)

³²¹ În sensul de iubitor al vieții trupești, păcătoase – n.n.

„N-ai auzit pe Pavel spunând: *Țineți zile și luni și timpuri și ani? Mă tem să nu mă fi ostenit în zadar la voi* (Galateni 4, 10-11). De altfel, este cea mai mare nesăbuintă să te aștepți ca tot anul să-ți fie bun dacă petreci și te veselești în ziua întâi a anului! Dar judecata aceasta, de a încredința viața noastră soroacelor zilelor, și nu strădaniei și voinței noastre, nu este numai un lucru necumpătat, ci și o lucrare diavolească. Ți va fi bun tot anul nu dacă te îmbeți în ziua întâi a anului, ci dacă faci cele plăcute lui Dumnezeu și în ziua întâi, și în fiecare zi. O zi este bună sau rea nu datorită zilei, căci o zi nu se deosebește de alta, ci datorită râvnei sau trândăviei noastre. Dacă faci bine, ziua îți este bună; dacă păcătuiești, e rea și plină de chin. Dacă îți rânduiești viața în felul acesta, dacă ești însufletit de astfel de gânduri, îți va fi bun tot anul, căci vei face în fiecare zi rugăciuni, milostenii. Dar dacă ești cu nepăsare față de virtute, și încredințezi voioșia sufletului tău începuturilor de lună și numărul zilelor, vei fi lipsit de toate bunătățile ce ți se cuvin. Diavolul știe aceasta, și în strădania sa de a ne îndepărta de ostenele cele pentru virtute și de a stinge râvna sufletului nostru, ne-a învățat să punem pe seama zilelor izbânda sau lipsa de izbândă a muncii noastre.” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 9-10)

PETRECERILE (consecințele petrecerilor necuviincioase)

„... că dacă petrecerea nu este trebuitoare nici unei vârste mai înaintate, nici unei firi slabe, ba încă pricinuitoarea morții, și a morții celei veșnice, apoi ce am putea zice despre bărbații care petrec?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 138)

„Moare cineva trăind, când își petrece viața în desfătări. Cum? Un asemenea om trăiește numai pentru pântece, și cu pântecele, iar cu celelalte simțuri deloc. Cum? El nu vede ceea ce trebuie să vadă, nu aude ceea ce trebuie să audă, nu grăiește ceea ce trebuie să grăiască, și nici nu face ceea ce fac cei vii, ci după cum cel întins pe pat are ochii închiși, și nu mai simte nimic din cele ce se petrec, tot așa și acesta, sau mai bine zis, chiar mai rău decât cel mort. Căci acela este deopotrivă de nesimțitor și în cele bune, și în cele rele, pe când acesta simte numai pe cele rele, în timp ce pe cele bune nu le simte deloc și rămâne nemișcat. Nimic din cele ale vieții viitoare nu-l mișcă, așa că deja a murit și se găsește ca într-o groapă întunecată, sau ca într-o peșteră plină de toată necurăția, căci l-a primit în pântecele ei și îl ține veșnic în întuneric, ca pe cei morți.

Când el își petrece întreaga viață mâncând și îmbătându-se, oare nu este în întuneric? Oare nu este mort? Și chiar dimineața când se pare că ar fi treaz, el totuși nu are o privire curată, din cauză că nici seara nu se poate stăpâni de a nu bea vin, iar în viitor este stăpânit veșnic de pofta de a bea. Îl poate vedea cineva petrecând prin târguri și înainte de prânz, și la amiază, iar noaptea întreagă o petrece într-un somn adânc, și mai cu seamă dimineața. Dar pe un asemenea om îl vom număra noi cu cei vii? Și ce ar putea spune cineva de viforul cel mare de furtuni ce a pătruns în sufletul și în trupul său din cauza dezmierdărilor? După cum întunericul cel într-una provocat de nori nu lasă raza soarelui să strălucească cum trebuie, așa și aburii ce se ridică din vin și dezmierdări împiedicând creierul (encefalul) și stând deasupra lui ca un nor gros, nu lasă cugetul să se întindă mai departe de el și-l țin prizonier ca într-o noapte întunecată. Câtă vijelie nu este oare înăuntrul acestui om?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, pp. 139-140)

„... viața de chef și de petreceri te face să uiți pe Dumnezeu.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 40)

PILDELE („Și fără pilde nu le grăia nimic”³²²)

„După ce evanghelistul ne-a arătat care era gândul lui Hristos, anume că le grăia în pilde, nu pentru ca ascultătorii Săi să nu priceapă nimic, ci ca să-i facă să-L întrebe, evanghelistul a adăugat: *Și fără de pilde nu le grăia nimic*, cu toate că Hristos a grăit multe fără pilde”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 545)

„- Dar pentru care pricină Hristos le grăiește apostolilor Săi mai departe tot în pilde, deși cărturarii și fariseii nu mai erau de față?

- Le grăiește în pilde pentru că în urma învățăturilor lui Hristos au ajuns mai pricepuți, așa că puteau înțelege pildele Sale. Într-adevăr, după ce le-a spus toate pildele a întrebat: *Ați înțeles toate acestea? Iar ei I-au spus: Da, Doamne!* (Matei 13, 51). Astfel pildele, pe lângă celelalte învățături, au săvârșit și acest mare lucru: i-au făcut pe apostoli și mai ascuțiți la minte”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 547)

³²² Matei 13, 34.

PIZMA (gravitatea)

„Cumplit lucru este pizma, iubiților, cumplit, fiindcă ea înșală pe cineva a disprețui însăși a sa mântuire. Așa s-a pierdut pe sine Cain, iar mai înainte de dânsul s-a pierdut și diavolul, care a alungat pe Adam din Rai. Astfel și Saul a chemat drac viclean împotriva sufletului său, și chemându-l, iarăși a pizmit pe doctor, căci așa este pizma. Știa că s-a mântuit, și voia mai degrabă a se pierde decât a vedea cinstit pe cel ce l-a mântuit. Și ce ar putea fi mai grozav ca această patimă? Nu ar greși cineva dacă ar numi-o născătură a diavolului. Într-însul se găsește rodul slavei deșarte, sau mai bine zis rădăcina; căci pe amândouă aceste rele el le făurește la un loc. Tot așa pizmuia și Saul atunci, fiindcă ziceau femeile cele ce jucau: *Bătut-a Saul cu miile lui, și David cu zecile de mii* (1 Împ., 18, 7); decât care, ce ar putea fi mai dobitocesc?

Și pentru ce pizmuiești, spune-mi? Fiindcă cutare a lăudat pe acela? Și totuși trebuia a te bucura. De altfel, nici nu știi bine dacă lauda aceea este adevărată. Și de aceea ești trist, că acela a fost lăudat nefiind vrednic de laudă? Și totuși trebuie a avea milă de el. Dacă el este bun, tu nu trebuie a-l pizmui fiind lăudat, ci a-l lauda și tu împreună cu alții; iar de nu este așa, pentru ce te tulburi? Pentru ce îți împingi singur sabia asupra-ți? Că este admirat de oameni? Este admirat de oamenii de astăzi, nu însă și de cei de mâine. Că se bucură de slavă? Pentru care slavă se bucură, spune-mi? Pentru acea slavă pentru care zice Proorocul că este ca floarea câmpului? Și de aceea pizmuiești, că nu suferi necazuri și nici nu porți cu tine greutate de acestea care se aseamănă cu floarea câmpului?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIV, p. 219)

„Spune-mi, rogu-te, este cineva mai nenorocit decât cei ce pizmuiesc? Ar putea să se și bucure, și să și câștige de pe urma bucuriei; cu toate acestea, aleg să se întristeze mai degrabă pentru izbânda altora și, o dată cu întristarea, să atragă din partea lui Dumnezeu și osândă, și pedeapsă de nesuferit.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 18)

PLATA (lucrătorilor)

„Precum cei ce au primit vreun bine de la alții, dacă nu răsplătesc pe binefăcători, apoi pe Însuși Dumnezeu L-a făcut dator aceluia, tot astfel și stăpânii; dacă nu te răsplătesc pentru serviciul cel bun ce l-ai dat lor, prin aceasta încă mai mult ai fost răsplătit, căci ei prin aceasta a făcut pe

Dumnezeu dator ție.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 223)

PLĂCERILE (definiția plăcerii)

„În adevăr, ce alta este plăcerea, fără numai a se izbăvi cineva de griji, de frică, de nemulțămire și a fi nebiruit de nimeni? Cine, spune-mi, este în adevărata plăcere și mulțămire? Cel ce se zbuțumă, se zvârcolește și este îmboldit de o mulțime de poftă, și nici nu mai este stăpân pe sine, sau cel ce este izbăvit de toate aceste valuri și stă în filosofie ca într-un liman fericit? Nu se vedește că acesta din urmă?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, p. 234)

PLĂCERILE (atacul plăcerilor)

„Fecioria este mucenicie înainte de mucenicie. Da, pentru că plăcerile sunt niște călăi cumpliți ai trupului, dar, mai bine spus, plăcerile sunt chiar mai cumplite decât călăii; ne strâng cu lanțuri de mâini, ne rănesc sufletul cu privirile, duc, prin auz, voinței satanice flacăra dorului după plăceri, biciuiesc cu bici usturător sufletul, ne tulbură cu atacuri pornite valuri, valuri asupra noastră. Dacă poruncim ochilor să rămână orbi în fața frumuseților trupurilor, atunci plăcerile întredeschid ce a fost închis și fac loc în suflet, prin urechi, cântecelor desfrânate; dacă se întâmplă ca urechile să fie închise cântecelor desfrânate, atunci plăcerile împodobite desfrânat ne atacă gândurile; și, ca să spun pe scurt, dacă biruim prin toate mijloacele plăcerile când suntem treji, apoi plăcerile pornesc luptă cu noi prin umbrele visurilor, când adormim. Această încercuire a luptei duse împotriva noastră de plăceri continui nu se ridică o dată cu soarele și nu se liniștește o dată cu noaptea. Dacă plăcerile mai au în ajutor și tinerețea, atunci lupta este între foc și foc; se ia la luptă cuptorul cu paie. Tinerețea se aprinde ușor de plăceri; după cum tinerețea se aprinde mai ușor decât untdelemnul, tot așa cuminenția este mai tare în fața ostenețelor. Toate acestea au făcut din fecioria fericitei fecioare o lungă mucenicie. A luptat cu plăcerile ca un mucenic cu fiarele; s-a războit cu gândurile, ca un mucenic cu chinurile; s-a luat la trântă cu gândurile doritoare de plăceri, ca un mucenic cu răutatea călăilor; dar a biruit în lupta care se dădea în sufletul și în trupul ei. În ea focul voinței a fost mai înflăcărat decât focul firii, a fost sfânt. Firea a fost biruită de această copilă; în alții firea e tiranică și-i înfierbântă spre împreunare; în Tecla însă, firea

practica fecioria.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 570-571)

PLĂCERILE (despre simțirea plăcerii)

„Plăcerea nu constă în a grăi lucruri zeflemitoare, ci în a grăi cele demne; în a se mulțumi, a-și satisface pofta mâncării, iar nu în a-și umfla pânțele prin îmbuibare. Iar dacă tu crezi că aceasta este plăcere, atunci arată-mi această plăcere și mai târziu; însă nu vei putea. Și încă nu mai vorbesc de vătăările ce izvorăsc de aici! Ci acum eu îți vorbesc de plăcerea aceasta, care atât de rapid se veștejește, că de îndată ce s-a ridicat ospățul, a dispărut și veselia.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

„Plăcerea păcatului este ca o umbră și ca un vis. Se stinge înainte ca omul să guste bine din ea. Însă pedepsele care o urmează nu au sfârșit. Puțină este dulceața pe care i-o dăruiește omului, dar veșnică amărăciunea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 48)

PLĂCERILE (efemeritatea înșelătoarelor plăceri)

„Căci ce este plăcerea? Nu este oare umplerea stomacului, întinderea de mese sibaritice, legăturile cu femei frumoase, cu care prilej oamenii se tăvălesc ca porcii în mocirlă?

Dar să lăsăm asta la o parte! Să analizăm plăcerea și să vedem dacă nu cumva este ceva zadarnic și fără nici un preț!

Și, dacă vrei, să începem cu aceea care pare mai plăcută, adică plăcerea de a chefui, de a te îmbuiba cu mâncăruri și băuturi.

Arată-mi: cât durează această plăcere și cât timp din zi poate să vă stăpânească? Durează atât cât nici nu se poate observa bine. Îndată ce te-ai săturat, plăcerea s-a stins; chiar înainte de a te sătura, plăcerea s-a dus mai iute ca un șuvoi. Plăcerea dispare când mâncarea și băutura au ajuns în gâtlee, și nu se coboară o dată cu ele în stomac; o dată ce a trecut de limbă, și-a pierdut toată puterea. Voi trece sub tăcere celelalte neplăceri, nu voi mai vorbi de furtuna provocată de plăcerea de a te îmbuiba cu mâncăruri și băuturi. Omul care nu s-a îmbuibat cu mâncăruri și băuturi, nu numai că se află într-o stare mai plăcută, dar se simte și mai ușor decât cel căruia i se sfâșie stomacul din pricina ghiftuielii. Proverbul spune: *Somn sănătos are cel cumpătat la stomac* (Înț. Sir., 31, 22). Trebuie să-ți mai vorbesc de boli,

grețuri, nenorociri, cheltuieli zadarnice? Să-ți mai spun cât de multe acuzații, cât de multe uneltiri, cât de multe defăimări odrăslesc pe buzele celor pe care i-ai ghiftuit? Mi s-ar putea obiecta:

- Nu poți spune însă că nu-i un lucru plăcut să ai legături cu femeii!
- Dar care plăcere este însoțită de atâta rușine ca această legătură?

Deocamdată, în analizarea acestei plăceri să nu menționăm celelalte necazuri care însoțesc în chip firesc legătura cu femeile: bătăile dintre îndrăgostiți, luptele dintre rivalii în dragoste, acuzațiile, ci să presupunem un om care se bucură cu deplină putere de legătura sa, un om care n-are nici un rival în dragoste, care nu-i disprețuit de iubita sa și care poate să cheltuiască cu ea bani ca dintr-un izvor, cu toate că este imposibil ca în legătura cu o femeie să stea împreună toate aceste condiții. Este absolut necesar ca acela care vrea să nu aibă nici un rival în dragoste să-și cheltuiască toată averea lui spre a birui pe alți pretendenți prin dărnicia lui, iar dacă nu vrea să cheltuiască averea de teama sărăciei, atunci este disprețuit de amanta lui și aruncat pe ușă afară. Să presupunem însă că nu se întâmplă nimic din toate acestea, că totul îi merge după pofta inimii. Poți să-mi arăți în ce constă plăcerea ce o ai de pe urma legăturii tale cu femeile? Nu, căci plăcerea nu iese la iveală nici chiar în timpul săvârșirii actului, iar după săvârșirea actului, s-a stins și plăcerea. Așa-numita plăcere ce o simțea în timpul actului nu este plăcere, ci frământare, tulburare, durere, furie, mare zguduire și fierbere.

Printre monahi o astfel de plăcere nu se vede. Să nu fie! Plăcerea pe care o avem noi și o încercăm noi nu tulbură niciodată sufletul cu furtuni, nu aduce asupra sufletului frământare și zguduire. Este o plăcere curată, fără umbră, plină de slavă, fără de sfârșit, cu mult mai puternică și cu mult mai multe satisfacții decât plăcerea voastră.

Că e mai plăcută plăcerea noastră decât a voastră se vede de acolo că, dacă vă amenință cineva, vă îndepărtați de plăcere. Dacă, de pildă, împăratul ar da o poruncă prin care să amenințe cu moartea pe cei ce caută plăcerea, cei mai mulți oameni se vor depărta de ea, pe când noi, chiar dacă ne-ar amenința cineva cu nenumărate morți, nu vom disprețui plăcerea noastră, ci mai degrabă vom râde de o astfel de poruncă. Prin urmare, plăcerea noastră este suverană, mai plăcută decât a voastră, nu se poate compara cu ea.” (*Apologia vieții monahale*, 9-10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 236- 238)

PLĂCERILE (gustarea din cupa îmbietoare a plăcerii – urmările pierzătoare)

„Nici plăcerile trupești nu sunt mai bune decât dragostea de bani și de avere, ba chiar mai rele, pentru că pângăresc și trupul împreună cu sufletul și aduc, și peste unul și peste celălalt, nenumărate boli.” (*Omilii la Matei*, omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 171)

„Și nu mai spun că acela, măcar de ar fi muncit cu mii de cazne, totuși are cu dânsul nădejdea cea bună care îl sprijină; iar acesta, măcar de s-ar tulbura de mii de dezmierdări, are totuși în sine frica viitorului care îl încurcă și-i tulbură plăcerile.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, pp. 97-98)

PLĂCERILE (robia plăcerilor trupești)

„Poate există o robie mai amară decât robia plăcerilor trupului?” (*Despre Feciorie*, 32, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 50)

PLĂCERILE (păcătoase – pregătesc hrana focului veșnic)

„Cât de mare vrei să-ți fie desfătarea și cât timp vrei să ții ca să cumpănească pedeapsa și chinul din iad? Vrei să ții o sută de ani sau pe două ori pe-atât? Dar ce-nseamnă asta în fața veacurilor celor fără de sfârșit? Ceea ce e visul unei zile în fața unei vieți întregi, aceea este desfătarea de aici în fața stării celei viitoare. Este oare vreun om care ar prefera să fie chinuit veșnic numai ca să vadă numai un singur vis frumos? Cine este oare atât de nebun ca să facă acest schimb? Nu hulesc plăcerea, nici nu descopăr acum câtă amărăciune este cuprinsă în ea. Nu-i acum timpul ca să-ți vorbesc despre aceasta; ci, atunci când vei putea, să fugi de ea. Acum, când patima-i stăpână, acum vei crede chiar că flecăresc de aș putea spune că plăcerea e amara. Dar când cu harul lui Dumnezeu vei putea scăpa de boală, atunci vei cunoaște bine și răutatea ei. De aceea, păstrând pentru acea vreme cuvintele acestea, acum îți voi grăi așa:

Hai să presupunem că plăcerea este numai plăcere, și că n-au în ele nimic dureros, nimic rușinos! Ce vom spune de chinul ce ne așteaptă? Ce vom face atunci, dacă acum ne bucurăm de cele de aici ca de umbră și închipuire, dar dincolo vom fi chinuiți cu adevărat de un veșnic chin? Și asta mai ales când este cu putință ca în scurtă vreme să scăpăm de chinurile de

care ți-am grăit și să ne desfătăm de bunătățile care ne așteaptă!” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 343)

„Nu-i nici o deosebire între plăcerile rușinoase ale vieții și umbră și vis; plăcerea se stinge înainte de săvârșirea păcatului; dar chinurile pe care le primești pentru niște plăceri atât de trecătoare n-au sfârșit. Plăcerea-i de scurtă durată, dar suferința veșnică.” (*Către același Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 383)

PLĂCERILE (fuga de plăcerea care naște mâhnire, vătămare și chin)

„... plăcerea aceasta trecătoare naște de obicei durere neconținută, chin fără de sfârșit”. (*Omilia la Facere*, omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 269)

PLĂCERILE (depărtarea de vecinătatea plăcerii trupești vătămătoare)

.....
„Ceea ce este un vis de o clipă în fața întregii vieți, la fel sunt și desfătările pământești în fața chinurilor iadului. Și adevărat, cine ar vrea să aibă un vis plăcut din cauza căruia ar urma să fie pedepsit toată viața?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 48)

PLĂCERILE (eliberarea de tirania plăcerilor)

„Da, plăcerea este scurtă și trecătoare, pe când durerea adusă de desfătare e continuă și fără de sfârșit.” (*Omilia la Facere*, omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 36)

„Să nu treci degrabă pe lângă acest bărbat (Solomon – n.n.)! Ci gândește-te cine era, cum a trăit, în câtă tihnă și desfătare și-a dus viața lui lipsită de griji și plină de plăceri! A gustat tot felul de plăceri, a născocit toate chipurile de petreceri, a avut felurite și variate feluri de desfătări. Vorbind de acestea spunea: *Mi-am zidit case, mi-am sădit vii, mi-am făcut grădini și livezi, mi-am făcut scaldători de ape, am avut slugi și slujnice; robi mi s-au născut în casă; cirezi de vite și turme de*

oi am avut; am adunat argint și aur ca nisipul; am tocmit cântăreți și cântărețe, paharnici și paharnice (Eccl., 2, 4-8). Ei bine, ce spune omul acesta care a avut atâta bogăție de bani și de moșii, care s-a desfătut atât și a avut atâta tihnă? Iată ce spune: *Am fericit pe cei morți mai mult decât pe cei vii și mai fericit decât aceștia este cel ce încă nu s-a născut* (Eccl., 4, 2-3). Cu adevărat vrednic de credință este acest judecător al desfătării, cu adevărat vrednic de credință este cel ce pronunță o astfel de sentință asupra desfătării. Dacă ar fi rostit sentința aceasta împotriva desfătării un om care a trăit toată viața în sărăcie și nevoie, osândirea aceasta n-ar fi părut adevărată; ar fi fost socotită ca pornită din neștiință. Dar când osândește un om care a gustat orice fel de plăcere, care a pășit pe toate cărările ei, atunci osândirea plăcerii nu mai poate fi pusă la îndoială.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 386-387*)

PLÂNSUL (pentru păcate)

„Deși toți oamenii socot că trebuie invidiați cei ce sunt neconținut veseli, totuși Hristos, în loc să-i ferească pe aceștia, îi ferește pe cei mâhniți, pe cei săraci, pe cei ce plâng, spunând așa:

Fericiți cei ce plâng (Matei 5, 4), cu toate că toți oamenii îi nefericesc pe aceștia. De aceea Hristos, înainte de a da aceste învățături, a făcut minuni, pentru ca să găsească crezământ cuvintele Sale. Și iarăși, în această fericire Hristos n-a vorbit îndeobște de cei care plâng pentru fel de fel de pricini, ci de cei ce plâng pentru păcatele lor. Orice alt plâns este oprit cu strășnicie, cum plânsul pentru vreunul din bunurile acestei lumi. Aceasta a arătat-o și Pavel zicând: *Întristarea după lucrurile lumii aduce moarte; dar întristarea după Dumnezeu lucrează pocăință spre mântuire, fără părere de rău* (II Cor., 7, 10).

Aici Hristos ferește pe cei întristați după Dumnezeu; și nu vorbește de cei întristați puțin, ci de cei tare întristați. De aceea nici n-a spus: *cei ce se întristează ci cei ce plâng*”. (*Omilia la Matei, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 176-177*)

„Dacă cei care plâng moartea copiilor sau a soției sau a unei rude, nu mai iubesc, în timpul durerii lor, nici banii, nici trupurile, nu se mai dau în vânt după slavă, nu-i mai supără ocările altora, nu mai sunt măcinați de invidie și nu mai sunt asaltați de nici o altă patimă, că jalea și plânsul pun

stăpânire desăvârșită pe sufletul lor, apoi mai multă filozofie decât aceasta vor arăta cei ce-și plâng păcatele lor, așa cum trebuie să le plângă.

- Și care le e răsplata?

Că aceia se vor mângâia (Matei 5, 4).

- Unde se vor mângâia?

- Și aici și dincolo pentru că porunca aceasta este împovărătoare și grea, Hristos a făgăduit să dea ceea ce o face mai cu seamă ușoară.

Deci, dacă vrei să te mângâi, plângi!

Să nu socotești enigmă cuvintele acestea!

De-ar veni asupra-ți volburi de supărări, vei fi deasupra tuturor, dacă Dumnezeu te mângâie. Că Dumnezeu dă totdeauna cu mult mai multe răsplăți decât dureri. Așa face și aici: ferește pe cei ce plâng, nu după vrednicia plânsului lor, ci după iubirea Sa de oameni. Cei care plâng, își plâng păcatele; iar acestora le e îndestulător că au dobândit iertare și dezvinovățire. Dar pentru că Dumnezeu este iubitor de oameni nu-Și mărginește răsplata numai la izbăvirea de muncile iadului, nici numai la iertarea de păcate, ci îi ferește pe cei ce-și plâng din inimă păcatele și le dă multă mângâiere”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 177)

„Să ne plângem păcatele noastre, iată un doliu mântuitor, iată o faptă filozofică. Să nu încercăm dar niciodată să le plângem, ca în cealaltă viață să ne putem bucura de bucuria și de odihna veșnică, prin harul și mila Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXII, 5, p. 320)

„Nu a plânge, iubiților, este ceva rău, ci răul este de a face lucruri vrednice de plâns.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIII, p. 283)

„Nu-ți cer să călătorești în largul mării, să ajungi pe țărmuri îndepărtate, să mergi pe jos drum lung, să cheltuiești bani, să te lupți cu valurile sălbătice. Dar ce? Să plângi pentru păcat.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 75-76)

„Ca să nu pățească, așadar, Ilie ceea ce a pățit Iona, Dumnezeu i-a arătat pricina pentru care l-a iertat pe Ahab: *Ai văzut cum s-a pătruns Ahab de mâhnire în fața Mea?: Nu în zilele lui voi aduce necazurile, ci în zilele fiului său le voi aduce* (III Regi 21, 29).

E de mirare! Stăpânul se îndreptățește în fața robului. Dumnezeu se apără în fața unui om pentru ce-a făcut cu alt om. Să nu crezi, îi spune, că l-am iertat fără motiv. Nu, întrucât și-a schimbat felul de viață, rni-am schimbat și eu hotărârea față de el și mi-am alungat mânia. Asta nu înseamnă că tu vei fi considerat prooroc mincinos. Pentru că ai spus adevărul. Dacă *acela* nu-și schimba felul de viață, l-aș fi pedepsit, așa cum hotărâsem. Acum însă, după ce a plâns și s-a căit, l-am iertat.

Vezi cum plângerea șterge păcatele?”(Din vol. *Problemele vieții*, pp. 78-79)

„Cu lacrimile tale șterge și tu toate păcatele pe care le-ai săvârșit. Plângi nu simplu, nu pe dinafară, ci amarnic, ca Petru. Din străfundul sufletului tău să-ți izvorască lacrimile, ca să se milo și vească de tine Stăpânul iubitor de oameni și să te ierte. Căci El Însuși a spus: *Oare voiesc Eu cu tot dinadinsul moartea nelegiuitului, sau mai degrabă să se abată de la calea lui cea rea și să fie viu?* (Iezechiel 18, 23). De la tine cere ceva mic, pe când El ți le dă pe cele mari. Cere o pricină pentru a-ți dărui comoara mântuirii, în schimbul câtorva lacrimi de pocăință îți dăruiește iertarea păcatelor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 87)

„Însă are Sfânta Scriptură și altă cale de pocăință! Care? Să plângă omul pentru păcatele lui. Greșit-ai? Plânge și-ți vei dezlega păcatul, ce osteneală este aceasta? Că nimic alta nu-ți cere mai mult, fără numai să plângi păcatul tău, nici ape mari zic să treci, nici cale lungă să călătorești, nici bani să cheltuiești, dar în ce fel? Plânge păcatul tău!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 149)

PLICTISEALA (remedii)

„Iar dacă suntem delăsători, numai acel lucru să ne înfricoșeze și să ne strunească cugetul nostru: acea judecată nemitarnică și venirea acelei zile înfricoșate și că cele ale noastre sunt spre ocară lui Dumnezeu.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 98)

POCĂINȚA (definiția)

„Pocăința este spital ce curăță păcate, este dar ceresc, putere minunată care biruie, cu harul ei, șir de legi. De aceea Hristos nu doboară pe desfrânat, nu alungă pe cel ce face adulter, nu întoarce spatele bețivului, nu Se îngreșează de închinătorul la idoli, nu izgonește pe hulitorul, nici pe îngâmfat, ci pe toți îi schimbă. Pocăința este un cuptor în care păcatul se topește.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 121)

„Că pocăința, cumplită și înfricoșătoare pentru păcătos, este leac păcatelor, istovire a fărădelegilor, secătuire a lacrimilor, îndrăznire către Dumnezeu, armă împotriva diavolului, sabie care-i taie capul, nădejdea mântuirii, pieirea deznădejzii.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 156)

„Este deodată întoarcerea la viață, întoarcerea la casa părintească, întoarcerea în inima lui Dumnezeu.

Convertirea este întoarcerea la viață, la tinerețe, la sănătate.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 322)

POCĂINȚA (- „al doilea botez”)

„Cu lacrimile ochilor lui, Petru s-a botezat a doua oară. Plângând așa cu amar, și-a șters păcatul său; iar după plânset i s-au încredințat cheile Cerurilor.

Dacă plânsul lui Petru a șters un păcat așa de mare, cum nu-ți vei șterge și tu păcatul, de vei plânge? Nu era mic păcatul lepădării sale de Stăpânul, ci mare și cumplit; totuși lacrimile au șters păcatul.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 59)

POCĂINȚA (- izgonitoare și biruitoare de demoni)

„Văzut-ați în duminica ce a trecut război și biruință, însă războiul diavolului și biruința zice, *cu cale mă tânguiesc și mă necăjesc și mă cutremur*, dar pentru ce, spune-mi, diavole? Că zici: *mari vase mi-a răpit pocăința aceasta*; dar care sunt acestea? Pe desfrânată și pe vameș și pe hulitorul Pavel și pe tâlhar și cu adevărat mari vase i-a luat pocăința și toată puterea lui a stins-o și are rană de moarte de la aceștia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 146-147)

POCĂINȚA (Dumnezeu așteaptă pocăința noastră)

„... că El a venit pentru folosul lor, pentru a le face bine, cei ce erau ai Săi nu l-au primit, ci dimpotrivă, L-au respins. Și nu s-au mulțumit cu atâta; cu după ce l-au scos afară din vie, ei L-au omorât (Mt., 21, 39). Cu toate acestea, El nu i-a exclus de la pocăință; ci le-a promis că dacă, după o faptă așa de urâtă și de neagră, ei ar fi vrut să-și spele păcatele lor crezând în El, i-ar fi făcut egali cu cei ce n-au făcut nimic asemănător, și chiar prietenilor săi celor mai devotați.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia X, 1, p. 49*)

POCĂINȚA (Dumnezeu ne arată bogăția bunătății Sale ca să scăpăm de păcate, nu să adăugăm altele)

„După cum bogăția bunătății Sale este motiv de mântuire pentru cei ce o întrebuințează bine, tot așa și pentru cei ce o disprețuiesc este motiv de o mai mare pedeapsă. Trebuie să fim cu luare aminte, că Dumnezeu fiind bun și îndelung-răbdător, nu te pedepsește îndată, și când afirmi acestea, nimic alta nu spui decât mărimea pedepsei ce ți se va da. Bunătatea o arată Dumnezeu ca tu să scapi de păcate, iar nu să mai adaugi pe lângă cele existente, și dacă nu faci acestea, pedeapsa va fi mai îngrozitoare. Tocmai de aceea nu trebuie să păcătuim, fiindcă Dumnezeu este îndelung-răbdător, și nu trebuie luată această bunătate ca motiv de nerecunoștință, fiindcă dacă este Îndelung-răbdător, negreșit că și pedepsește.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia V, p. 71*)

POCĂINȚA („multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește”)

„... fiul cel trecut prin o amară încercare (Luca 15 – n.n.), a învățat să cunoască cât de rău este a pierde casa părintească, drept care el acum s-a întors îndărăt. Iară tatăl n-a pomenit rătăcirea lui, ci l-a primit cu brațele deschise. Pentru ce a făcut el aceasta? Pentru că el era tată al lui, iară nu judecător. De aceea, el a poruncit să se facă sărbătoare de bucurie și ospăț, și toată casa să serbeze și să se veselească. Ce gândești tu? Păcatul oare se răsplătește așa? Nu, nu păcatul, ci reîntoarcerea; nu călcarea de lege, ci îndreptarea.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor, în vol. Omilii la Postul Mare..., p. 14*)

POCĂINȚA (necesitatea pocăinței)

„Dar pentru ca să ne putem deștepta, avem nevoie de pocăință adâncă și de multe lacrimi, ca să dobândim iertare, pentru că am păcătuit – dar nu simțim păcatul – și pentru că păcatele noastre-s mari, mai mari decât iertarea. Și că nu mint îmi sunteți martori voi cei mai mulți din cei ce mă ascultă. Totuși, chiar dacă păcatele noastre-s mai mari decât iertarea, dacă ne pocăim vom fi încununati.” (*Omilii la Matei*, omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

POCĂINȚA („Faceți roade vrednice de pocăință!”³²³)

„Iar prin pocăință nu înțeleg numai depărtarea de păcatele de mai înainte, ci și săvârșirea de fapte bune, mai mari decât păcatele. Că spunea Ioan: *Faceți roade vrednice de pocăință!* (Matei 3, 8).

- Cum să le facem?

Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvârșit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le și pe ale tale! Te-ai desfrânat mult? Depărtează-te și de femeia ta anumite zile, înfrânează-te! Ai ocărit și ai bătut pe cei din jurul tău? Binecuvântează pe cei ce te ocărăsc și fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoșirea noastră să scoatem numai săgeata din trup, ci trebuie să punem și leacuri pe rană. Ai chefuit și te-ai îmbătat mai înainte? Postește și bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de cheful și beție! Te-ai uitat cu ochi pofticioși la frumusețe străină? Nu le mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranță!”. (*Omilii la Matei*, omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

„Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ți-ai vindecat mâna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ți-ai vindecat piciorul, care șchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrânate și nici după frumusețe străină, ți-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cântece drăcești, înveți cântece duhovnicești, ai început să vorbești, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viața săvârșind aceste minuni, vom ajunge prin ele și noi oameni mari și minunați, vom atrage și pe toți cei păcătoși la virtute și ne vom bucura și de viața ce va să fie”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 405)

POCĂINȚA (exortație la pocăință)

³²³ Matei 3, 8.

„De obicei Dumnezeu nu-Și întoarce atât de mult fața de la cei ce păcătuiesc, cât de la cei ce nu se pocăiesc după ce-au păcătuit”. (*Omilia la Matei*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

„Cine nu-i lipsit de lăcomie? Să nu-mi vorbești mie de o lăcomie măsurată, ci gândește-te că și pentru această mică lăcomie vom fi pedepsiți. Și pocăiește-te! Cine nu ocărăște? Dar și ocară te aruncă în iad (Matei 5, 22). Cine n-a vorbit de rău în ascuns pe semenul său? Dar și vorbitul de rău te lipsește de împărăția cerurilor. Cine nu s-a mândrit? Dar și omul mândru este mai necurat decât toți. Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioși? Dar și acesta a săvârșit adulter (Matei 5, 28). Cine nu s-a mâniat pe fratele său în zadar? Dar și acesta este vinovat sinedriului (Matei 5, 22). Cine n-a jurat? Dar și jurământul este de la cel rău (Matei 5, 34-37). Cine n-a jurat strâmb? Dar și jurământul strâmb e mai mult decât de la cel rău. Cine n-a slujit lui mamona? Dar și acesta a căzut din adevărata robie, cea întru Hristos (Matei 6, 24). Pot să numesc și alte păcate mai multe ca acestea; dar sunt de ajuns și acestea și îndestulătoare să ducă la pocăință pe un om care nu are inima de piatră și nu-i cu totul nesimțit”. (*Omilia la Matei*, omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 498-499)

„Rău este să nu alegi de la început binele; dar mai mare e răul când nici nu vrei să te schimbi. Aceasta mai cu seamă îi face răi pe mulți oameni. Eu văd că și acum sunt unii care suferă de această nesimțire vrednică de osândă. Nimeni să nu mai fie așa, ci chiar de-ar fi căzut în cel mai mare păcat, să nu deznădăjduiască de schimbarea lui în bine. Îi este ușor să se ridice chiar din adâncurile răutății”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 775)

„Dacă vrei să cobori la izvor, nimeni nu te împiedică. Harul nu se termină, nu se cheltuiește, este un izvor care curge neconținut. Din plinătatea lui toți ne vindecăm și la suflet și la trup (Evr., 11, 31; Iacov 2, 25). Să ne apropiem, dar, și acum. Rahav era o desfrânată și s-a mântuit! Tâlharul era un ucigaș și a ajuns cetățean al raiului (Luca 23, 43)! Iuda a fost cu învățătorul și a pierit! Tâlharul a fost pe cruce și a ajuns ucenic! Acestea-s minunile lui Dumnezeu. Așa au ajuns vestiți magii! Așa a ajuns evangelist vameșul! Așa a ajuns apostol hulitorul!”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 777-778)

„Când mergi pe drum drept și nu te silește nimeni să alergi, n-ai nevoie de curaj și nici nu-i nevoie să fii tânăr – că îți ține tovărășie de drum

nădejdea cea bună, care te îmboldește, te întărește și-ți pune aripi la picioare – , dar ai nevoie de putere tinerească și de curaj ca să poți lua de la început același drum, după ce ai ajuns la capătul lui, după ce ai pierdut totul și nenumăratele cununi și multele trofee și strălucitele victorii.” (*Omilia la Matei*, omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 340)

„Dacă în viața aceasta vom arăta oarecare sânguință, fie chiar cât de mică, vom câștiga foarte mult, iar de nu vom avea nici o grijă și vom pleca de aici fără să fim buni, apoi chiar de ne-am pocăi acolo cât de mult, totuși cu nimic nu ne vom folosi. Căci trebuia a te lupta în vreme ce te găseai înlăuntrul valurilor, iar nu tocmai după ce s-a isprăvit priveliștea să plângi și să bocești fără nici un folos, după cum făcea bogatul din Evanghelie, plângând și bocindu-se în zadar și fără folos, fiindcă timpul în care trebuia să facă aceasta el îl trecuse cu vederea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 244)

„... vă rog, și chiar cad cu rugăciune la picioarele voastre, ca pe cât timp avem viață, să ne smerim (...) să ne întoarcem pe calea cea dreaptă, să ne facem mai buni, ca nu cumva să suferim acolo când ne vom duce, ca și bogatul cel din Evanghelie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 458)

„Că dacă Pavel își amintea de greșalele sale de dinaintea intrării lui în creștinism, deși toate pieriseră prin baia nașterii din nou, apoi noi de ce iertare vom putea fi vrednici, când nu ne aducem aminte nici de cele de după botez? Ce spui, omule? Te-ai învrăjbit cu Dumnezeu și uiți de aceasta? Aceasta este învrăjpire de a doua oară, ură de a doua oară.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXII, p. 198)

„Nici un lucru nu este atât de plăcut ca a fi cineva întristat și mâhnit înaintea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 249)

„Și de ar fi ajuns cineva la porțile iadului și la marginea râului, se va putea totuși ridica, se va putea reculege și însănătoși, se va putea bucura de viața veșnică.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia V, p. 61)

„Pocăința are și o mare putere, și de voiești chiar și pe cel mai scufundat în păcate putând a-l scăpa de greutatea lor, și pe cel primejduit a-l

pune în siguranță, chiar de ar fi ajuns în prăpastia răutăților.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 152)

„Dacă noi ne aducem aminte de păcatele noastre, Dumnezeu le va uita. Noi înșine să ne condamnăm, noi înșine să ne acuzăm, că astfel vom îmblânzi pe Judecător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 361)

„Dacă Domnul a mântuit pe cei ce L-au ridicat pe cruce, dacă pe cruce fiind Îl ruga pe Tatăl și-I cerea să le ierte fapta lor îndrăzneată, este lămurit că l-ar fi primit și pe vânzător cu toată dragostea, dacă s-ar fi pocăit cum trebuie. Iuda însă, doborât de o tristețe peste măsură de mare, n-a vrut să se folosească de leacul pocăinței.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 20)

„Petru, după ce se împărtășise cu sfintele Taine, s-a lepădat de trei ori de Domnul, dar, plângând și-a șters tot păcatul. Pavel a prigonit, a hulit, a ocărât; și nu numai pe Cel răstignit, ci a prigonit și pe toți cei ai lui Hristos; dar, pocăindu-se a ajuns apostol. Dumnezeu ne cere să-I dăm numai puțin prilej și ne iartă mulțime de păcate.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, pp. 20-21)

„De această sabie, de pocăință, fuge totdeauna diavolul. Ai păcătuit? Intră în biserică și șterge-ți păcatul! Nu-i așa că de câte ori cazi când mergi pe drum de tot atâtea ori te și ridici? Fă tot așa de câte ori păcătuiești, pocăiește-te de păcat. Nu deznădăjdui! Ai păcătuit a doua oară, pocăiește-te a doua oară, ca nu cumva, din pricina trândăviei, să cazi desăvârșit din nădejdea bunătăților ce-ți stau în față. De ești la adânci bătrâneți și păcătuiești, intră în biserică, pocăiește-te! Biserica-i spital, nu tribunal! Nu-ți dă pedeapsă pentru păcate, ci iertare de păcate!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 57)

„Plânge-ți dar păcatul, ca să nu jelești osânda! Apără-te înaintea judecătorului înainte de a te duce la scaunul de judecată. Nu știi, oare, că toți cei care vor să roage pe judecător, nu fac aceasta atunci când are loc judecata ci înainte de a se duce la scaunul de judecată, fie prin prieteni, fie prin protectori, fie în vreun alt chip? Așa și cu Dumnezeu! În timpul judecății n-ai să-L îndupleci pe Judecător; dar înainte de judecată, poți să-L îndupleci.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 143)

„De ai păcate, nu deznădăjdui! Și n-am să încetez de a-ți spune neconținut aceasta. De păcătuiești în fiecare zi, în fiecare zi pocăiește-te! Să facem cu noi ceea ce facem cu casele noastre, care se învechesc; când părți din ele putrezesc, scoatem părțile putrede și punem în loc materiale noi; și niciodată nu încetăm a face asta. Te-ai învechit azi din pricina păcatului? Înnoiește-te prin pocăință!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 156-157)

„Să ne aducem, dar fraților, nouă înșine leac de mântuire, pocăința! Dar mai bine spus, să primim de la Dumnezeu pocăința, care ne vindecă pe noi! Că nu noi i-o aducem Lui, ci El ne-a dat-o nouă!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 131)

„*Veniți să stăm de vorbă, zice Domnul (Isaia 1, 18). Faceți voi puțin, și Eu adaug restul. Dați-Mi voi puțin, și Eu dăruiesc totul. Veniți!*

- Unde să venim?

- La Mine, la Cel pe Care L-ați mâhnit, pe Care L-ați mâniat, la Mine.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 175)

„Ai văzut cât de mare și cât de grabnic e folosul pocăinței? *L-am pedepsit puțin pentru păcatele lui*, spune Dumnezeu; *dar pentru că l-am văzut că s-a întristat și i-a părut rău de păcatele lui, i-am iertat și această mică pedeapsă!* Dumnezeu este deci totdeauna gata să Se împace cu noi. Caută numai un mic prilej. Să-i dăm, dar, prilej să ne iubească! Să încercăm să ne păzim curați de păcate! Dacă vreodată ne-am împiedicat și am căzut, să ne sculăm degrabă, plângându-ne din toată inima păcatele noastre, ca să dobândim bucuria cea după Dumnezeu. Dacă acela a împăcat pe Dumnezeu pentru că s-a întristat și a plecat amărât, ce nu vom face noi dacă mai adăugăm și lacrimi și-L chemăm cu multă stăruință?” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 455)

„Trebuie neapărat să ne pară rău de păcatele noastre, sau acolo în fața scaunului de judecată, sau aici pe pământ. Dar mai bine aici! Acolo nu-i bine deloc!

- De unde știm asta?

- Din cuvintele profetilor, din cuvintele Evangheliei. Profetul spune: *În iad cine se va mărturisi Ție?* Nu vrea să spună că nu ne vom mărturisi în iad, că nu ne vom spune păcatele, ci că vom face asta în zadar. Hristos, prin pilda săracului Lazăr, ne învață același lucru.” (*E*

primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 464)

„Cu mult mai bine este să schimbăm o zdrobire de inimă trecătoare și un plâns trecător cu bunătați fără de moarte și cu o veselie ce nu are sfârșit, decât să râdem aici, în timpul acestei vieți scurte și trecătoare, și să fim chinuți dincolo veșnic.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 466)*)

„Ești bătrân și ai ajuns pe cea din urmă treaptă a ieșirii din viață? Să nu socotești că nu mai ai timp de pocăință, să nu te deznădăjduiești de mântuirea ta! Gândește-te la tâlharul mântuit pe cruce! Nu poate fi un timp mai scurt ca acela în care a fost încununat! Și totuși timpul i-a fost îndestulător pentru mântuire! Ești tânăr? Nu te încrede în tinerețe! Nu te gândi că viața îți stă deschisă în față! *Că ziua Domnului, ca un fur noaptea, așa vine* (I Tesaloniceni 5, 2). De aceasta a lăsat Dumnezeu necunoscut sfârșitul vieții noastre, pentru ca să ne facem noi înșine cunoscute și râvna, și purtarea noastră de grijă. Nu vedeți câți oameni tineri mor în fiecare zi? De aceea cineva ne sfătuiește: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul, nici nu amâna din zi în zi* (Ecclesiasticul 5, 8), ca nu cumva să pieri în timp ce amâni! Bătrânul să aibă mângâierea aceea! Tânărul, sfatul acesta! Ești tare și bogat? Ești mândru de banii și averile tale? N-ai nici un necaz? Ascultă ce spune Pavel: *Când vor spune pace și liniște, atunci va veni peste ei pieirea pe neașteptate* (I Tesaloniceni 5, 3). Viața se schimbă iute! Nu suntem stăpâni pe sfârșitul nostru. Să fim stăpâni pe virtute! Și bun e Stăpânul nostru Hristos!” (*Despre mărginita putere a diavolului, omilia a II-a, 5, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., pp. 36-37)*)

„Când trupul ne este chinuit de o boală mică de tot, chemăm îndată doctori, cheltuim bani, luăm doctorii amare, suportăm operații și nu ne oprim să facem tot ce putem până nu izgonim boala din trupul nostru. Când însă sufletul nostru ne este pișcat în fiecare zi de păcat, când ne este sfâșiat de patimile trupului, când ne este ars, când ne este aruncat în prăpastie și este pe cale de a se pierde cu orice chip, nu spunem nici cel mai mic

cuvânt.” (*Despre căință (I)*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 57)

„Dumnezeu, însă, totdeauna este gata a ierta și pe cel mai mare păcătos, dacă el dă prilej de a fi cruțat, adică dacă vine la pocăință.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 13)

„... că Dumnezeu pe păcătoșii ce se întorc la El nu numai că nu-i respinge, ci îi primește tot așa de prietenos ca și pe cei drepți, și nu numai că nu-i pedepsește, ci El însuși umblă după dânșii și-i caută, și aflându-i se bucură de ei mai mult decât de cei drepți; știind noi acestea, de suntem păcătoși, să nu deznădăjduim, iară, pe de altă parte, nici de faptele cele bune ale noastre să nu ne închipuim nimica. Să tremurăm pentru noi, ca nu cumva prin bizuință să cădem în păcat; iar dacă am căzut, să aducem pocăință.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 16)

„... să cunoști fapta cea bună a ninivitenilor, care în așa de puține zile s-au pocăit de așa de multe păcate și le-au stârpit. Totodată, trebuie să te minunezi de îndurarea lui Dumnezeu, căreia i-a fost de ajuns o pocăință atât de scurtă pentru atât de multe păcate; de aceea tu nu trebuie să cazii în deznădăjduire, măcar de ai fi săvârșit mii de păcate.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 29)

„Noi am săvârșit multe păcate, știu aceasta; noi toți ne numărăm între cei vinovați. Însă noi totdeauna trebuie să nădăjduim iertarea și totdeauna putem să ne pocăim. Tu ești bătrân și stai la capătul vieții. Să nu crezi că pentru tine n-ar fi timp de pocăință, nici să te dezamăgești de mântuirea ta, ci gândește la tâlharul care chiar pe cruce s-a mântuit. Ce este mai scurt decât un minut, și totuși el a fost de ajuns spre a-i face mântuirea? De ești tânăr, nu te bizui pe tinerețea ta și nu-ți închipui că ai să trăiești îndelung. *Ziua Domnului vine ca furul noaptea* (Tes. 5, 2) și Dumnezeu a ascuns ceasul morții noastre pentru ca noi să arătăm râvna și îngrijirea noastră pentru mântuire. Nu vezi tu, oare, cum în toate zilele mulți sunt răpiți de moarte înainte de vreme. De aceea Sirah ne sfătuiește: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul și nu lăsa din zi în zi* (Sir. 5, 8), ca nu cumva, în întârzierea ta, să fii smuls. Sfătuirea cea mai de sus trebuie să o bage de seamă bătrânul, pe aceasta din urmă tânărul. Dar poate că tu trăiești în siguranță, ești bogat, ai toate cu prisosință și nu te apasă nici o nenorocire. Dar ascultă pe Apostolul Pavel, care scrie: *Când vor zice: pace și liniște, atunci fără de veste va veni peste dânșii pieirea* (I Tes. 5, 3). Soarta omenească totdeauna este supusă

schimbării, iar ceasul morții noastre nu stă în voia noastră. Dimpotrivă, în voia noastră este orice faptă bună, și unde se află ea, diavolul nu poate avea nici o putere, nici moartea nu ne va găsi nepregătiți. Fie ca Iisus Hristos să ne dăruiască aceasta, căci El, Domnul nostru, este bun și plin de iubirea de oameni.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 50-51)

„Atât este de mare dragostea de oameni a lui Dumnezeu. Niciodată Dumnezeu nu-Și întoarce fața de la o pocăință făcută din inima curată. Chiar de-ai ajunge un mare păcătos, dar ai vrea să te întorci iar pe calea virtuții, Hristos te primește, te trage lângă El, și face totul ca să te aducă la starea cea dintâi.

Dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu e încă și mai mare. Chiar de n-ai arătat deplină pocăință, totuși Hristos nu respinge nici o pocăință scurtă și puțină, ci-i dă și ei răsplată. Asta se vede din cele spuse de profetul Isaia poporului iudeu: *Din pricina păcatului l-am întristat puțin; l-am bătut, Mi-am întors de la el fața; iată că s-a întristat și a umblat mâhnit; atunci l-am vindecat și l-am mângâiat* (Isaia 57, 17-18).

Să ne dea mărturie Ahab, împăratul cel lipsit cu totul de credință, împins la păcat de femeia sa (III Regi 21, 1-15)! Numai pentru că a plâns, pentru că s-a îmbrăcat cu sac și și-a osândit păcatul, a atras atât de mult pe Dumnezeu spre milă, că a scăpat de toate nenorocirile ce-l amenințau. Dumnezeu îi spune lui Ilie: *Ai văzut cum s-a smerit Ahab în fața Mea? Nu voi aduce nenorocire în zilele lui, pentru că a plâns în fața Mea* (III Regi 21, 29).

Să-ți mai dau o pildă: pe Manase. Pe toți i-a întrecut în nebunie și în tiranie. A înlăturat slujirea și închinarea lui Dumnezeu făcută după lege, a închis templul, a făcut să înflorească rătăcirea idolească și a ajuns mai nelegiuit decât toți împărații de dinaintea lui (II Par., 33, 1-9). Dar mai târziu, când s-a pocăit (II Par., 33, 12), Dumnezeu l-a așezat între prietenii Săi (II Par., 33, 13). Dar Manase s-ar fi uitat la mărirea nelegiuirii lui, dacă și-ar fi pierdut nădejdea că se mai poate întoarce și schimba, ar fi pierdut toate bunătățile dobândite mai târziu. Așa însă, în loc să se uite la grozăvia păcatelor lui, s-a uitat la noianul milei lui Dumnezeu. Și, rupând legăturile diavolului, s-a ridicat, a luptat și a săvârșit drumul cel bun.

Dar nu numai prin cele întâmplate acestor împărați Dumnezeu ne curmă gândul deznădejdiei, ci și prin cuvintele spuse de profet: *Azi, de-Mi vei auzi glasul, să nu vă învârtoșați inimile voastre, ca în vremea răzvrătirii* (Ps., 94, 8-9). Cuvântul *azi* se poate spune pentru toată viața, iar dacă vrei, chiar pentru bătrânețe.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6, în vol.

Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 332-334)

„Nu-i lucru cumplit să cazi, cumplit lucru e să rămâi jos, să nu te mai ridici, să nu mai ai voință, să fii slăbănog și să-ți ascunzi slăbiciunea voii cu gândul deznădejdiei. Pe unii ca aceștia îi muștră și profetul: *Au doară cel care cade nu se mai ridică și cel ce se abate nu se mai întoarce?* (Ier., 8, 4). Dacă m-ai întreba cine sunt oamenii care au căzut din nou după ce căzuseră, îți voi răspunde: toate cuvintele acestea despre ei s-au spus.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut, 6-7, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 334*)

„Oaia, care s-a despărțit de turmă, de cele nouăzeci și nouă, și a fost adusă iar în staul (Matei 18, 12-13), ne arată tocmai căderea și întoarcerea celor credincioși. Și oaia nu era din altă turmă, ci din numărul mioarelor turmei, mai înainte păstorul o păștea; și s-a rătăcit cu rătăcire mare! S-a rătăcit în munți, în văgăuni, adică pe o cale depărtată, depărtată mult de calea cea dreaptă. A lăsat-o oare păstorul rătăcită? Deloc! A adus-o în staul din nou! N-a izgonit-o, n-a bătut-o; dimpotrivă a adus-o pe umeri. După cum doctorii cei iscușiți îngrijesc cu luare-aminte pe cei ce zac de o boală veche, și-i vindecă nu numai cu doctorii, ci uneori și din purtarea lor frumoasă cu bolnavii. Tot așa și Dumnezeu nu-i aduce la virtute cu asprime mare pe cei căzuți în cumplită slăbiciune sufletească, ci cu blândețe și încetul cu încetul; îi sprijină neconștient, ca stricăciunea să nu li se mărească, și rătăcirea să nu ajungă mai cumplită.

Asta o vedem nu numai în pilda oii celei pierdute, ci și în pilda fiului risipitor (Luca 15, 11-32). Acesta nu era un străin; era fiu și fratele fiului care-și îndeplinea cu grijă toate îndatoririle de fiu. N-a căzut într-un păcat obișnuit, ci, am putea spune, în adâncuri de păcate: din bogat, liber și de bun neam a ajuns mai ticălos ca slugile, străinii și năimiții. Și totuși și-a întors la starea cea dintâi și și-a căpătat slava cea mai înainte. Dacă și-ar fi pierdut nădejdea că mai poate trăi, dacă și-ar fi pierdut curajul din pricina celor întâmplate, dacă ar fi rămas în pământ străin, n-ar fi dobândit ce a și dobândit, ci, sleit de foame, ar fi murit de cea mai ticăloasă moarte. Dar pentru că s-a pocăit și n-a deznădăjduit, din o ticăloșie atât de mare ajunge din nou la strălucirea lui de altădată: cea mai frumoasă haină o pune pe el și se bucură de daruri mai mari decât fratele care nu a căzut niciodată. *Iată de atâția ani îți slujesc, a zis fratele cel mare, și niciodată n-am călcat porunca ta; și mie niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care și-a mâncat averea cu*

desfrânatele, i-ai înjunghiat vițelul cel gras! (Luca 15, 29-30). Atât de mare este puterea pocăinței!

Având dar atâtea pilde, să nu rămânem în păcate, nici să pierdem nădejdea putinței unei împăcări cu Dumnezeu! Să facem și noi ca fiul cel risipitor: *Voi merge la Tatăl meu!* (Luca, 15, 18), și să ne apropiem de Dumnezeu! Dumnezeu niciodată nu ne îndepărtează; noi ne depărtăm de El. *Eu sunt Dumnezeu Care este aproape, zice Domnul, și nu Dumnezeu care este depărtat* (Ier., 23, 23). Iar printr-un alt profet, ne ține iarăși de rău, zicându-ne: *Oare nu păcatele voastre stau între voi și mine?* (Is., 59, 2). Deci, dacă păcatele sunt acelea care ne depărtează de Dumnezeu, să ridicăm această stavilă cumplită! Atunci nimic nu ne va mai împiedica săi fim aproape de Dumnezeu.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 334-336)

„În Corint era un bărbat cu vază; acesta săvârșise un păcat atât de mare cât nici între păgâni nu se mai pomenea (I Cor., 5, 1). Era credincios, era de-ai lui Hristos; unii spun că era chiar cleric. Și ce? L-a tăiat oare Pavel din numărul celor care aveau să se mântuiască? Deloc! Ba, tocmai Pavel învinuiește cumplit pe corinteni că nu l-au adus la pocăință. Și voind să ne arate că nu este păcat care să nu poată fi iertat, vorbește iarăși despre cel ce păcătuse mai greu decât păgânii: *Dați pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului său, ca duhul lui să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus Hristos* (I Cor., 5, 5). Așa le grăia Pavel înainte de a se pocăi acela. Dar după ce s-a pocăit, Apostolul le spune: *Destul este pentru unul ca acesta de la cei mai mulți* (II Cor., 2, 6). Și le scria să mângâie din nou, să-i primească pocăința, ca să nu-i înghită satana cu lăcomia sa (II Cor., 2, 11).

La fel, cu galatenii. Întreg poporul galatean, după ce crezuse, după ce făcuse minuni, după ce îndurase o mulțime de încercări pentru credința lui Hristos, a căzut, dar s-a sculat din nou.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 336-337)

„Atâta vreme cât suntem aici pe pământ, de-am săvârșit mii de păcate, putem pe toate să le ștergem, dacă ne căim de cele ce-am greșit. Dar când vom fi duși, acolo nu vom avea nici un câștig, chiar dacă am arăta căința cea mai amară! Chiar de-am scrâșni din dinți, chiar de ne-am bate în piept, chiar de ne-am ruga în mii și mii de chipuri, nici cu un vârf de deget nu vom fi stropiți (Luca 16, 24). Și vom fi cuprinși de flăcări. Vom auzi atunci ce a auzit și bogatul: *Prăpastie mare s-a întărit între noi și voi* (Luca 16, 26) ...

Nădejdea pocăinței trebuie să ne-o pierdem numai atunci când vom fi în iad. Numai acolo acest leac este neputincios și fără de folos. Dar, atâta vreme cât suntem aici pe pământ, chiar dacă am fi bătrâni de tot, pocăința își arată marea sa putere. De asta și diavolul face tot ce poate ca să înrădăcineze în noi gând de deznădejde. Știe că nu rămânem fără plată, chiar dacă pocăința ne este puțină. Da, după cum are gata plata cel ce dă un pahar de apă (Marcu 9, 41), tot așa și cel ce se căiește de cele ce-a făcut, chiar de nu arată pocăință pe măsura păcatelor lui, își are răsplata aceste pocăințe. Dreptul Judecător nu trece cu vederea nici un bine, oricât de mic ar fi.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 338-339)

„Înainte de a începe un lucru, chiar de-ar fi ușor și lesnicios, lucrul acela pare greu și anevoios. Dar când ne apucăm de el, când îndrăznim să-l săvârșim, cea mai mare parte de teamă ne dispare; încrederea ia locul fricii și al deznădejdii; se micșorează teama, crește ușurința, iar nădejdea izbânzii ajunge din ce în ce mai tare” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 339)

„De asta și pe Iuda l-a luat aici vicleanul (Matei 27, 3-10; Fapte 1, 16-20), ca nu cumva, făcând începutul convenit, să se reîntoarcă, prin pocăință acolo de unde a căzut. Eu spun, chiar dacă spusa mea este ciudată, că nici păcatul lui Iuda nu este mai mare decât ajutorul dat de pocăință.

Te rog deci stăruitor, alungă-ți orice gând diavolesc din suflet și vino la această mântuire.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 339)

„Că și Ierusalimul căzuse în desfrânare, și într-o desfrânare nouă, nemiîntâlnită până atunci, după cum spune și Iezechiel: *Tuturor desfrânatelor li se plătește; tu, Ierusalim, ai plătit mai mult și te-ai stricat mai mult decât celelalte* (Iez., 16, 33), și, iarăși, un alt profet: *Ai stat așteptându-i ca o cioară singuratică* (Ier., 3, 2). Ei bine, pe această cetate, care a făcut atâtea desfrânări, o cheamă Dumnezeu din nou la El. Robia cetății Ierusalimului n-a avut ca scop atât pedepsirea ei, ci întoarcerea și îndreptarea ei. Dacă Dumnezeu ar fi voit să-i pedepsească desăvârșit, n-ar mai fi întors pe israeliteni în patria lor, n-ar mai fi zidit mai mare și mai strălucit orașul și templul. *Slava cea din urmă a casei acesteia*, spune Domnul, *va fi mai mare decât cea dintâi* (Agheu 2, 9). Dacă Dumnezeu n-a

îndepărtat de la pocăință Ierusalimul, care a făcut de atâtea ori desfrânare, cu atât mai mult nu va îndepărta sufletul tău, care-i la prima cădere.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 353-354)

„De multe ori, unele boli ale trupului nu le putem lecu, dar nu ne descurajăm. Deși auzim adesea pe doctori spunându-ne că o anumită boală nu poate fi tămăduită cu doctorii, totuși stăruim rugându-l să găsească o cât de mică lecuire. Bolile sufletului sunt cu totul altfel; nu este nici o boală sufletească nevindecabilă. Nu stau sub legile constrângătoare ale firii. Și totuși, sau nu le luăm în seamă, ca și cum ar fi vorba de boli străine nouă, au pierdem nădejdea vindecării. Acolo unde natura bolilor trebuie să ne ducă la deznădejde, ne îngrijim ca și cum am avea multe nădejdi de însănătoșire; dar aici, unde nu trebuie să avem vreun motiv de deznădejde, nu ne îngrijim deloc și lăsăm boala să urmeze cursul ei, ca și cum n-ar mai fi nici o nădejde de vindecare. Prețuim mai mult trupul decât sufletul! Pentru aceasta nu vom putea salva nici trupul!” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 359)

„Dacă Dumnezeu ne-ar fi creat cu scopul de a ne pedepsi, atunci ar fi cu cale și drept să deznădăjduiești și să pui la îndoială mântuirea ta. Dar dacă ne-a creat nu din altă pricină decât din pricina bunătății Lui, și cu scopul de a ne desfăta de bunătățile cele veșnice, și face totul în vederea acestui scop, și se ocupă de noi din prima zi a existenței noastre până în cea din urmă, ce ne face să ne îndoim? L-am mâniat mult, cum nu L-a mâniat vreodată un om? Ei bine, tocmai pentru aceasta trebuie să ne depărtăm de păcatele ce le săvârșim, să ne căim de faptele săvârșite până acum, să căutăm să ne schimbăm cu totul. Nu este cu puțință ca păcatele săvârșite de noi să nu-L fi întărit în așa măsură, încât Dumnezeu să ajungă să nu mai voiască întoarcerea noastră spre virtute.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 361)

„Dacă mărturisirea păcatelor dă atât de mare mângâiere, apoi cu mult mai multă mângâiere dă spălarea păcatelor cu ajutorul faptelor. Dacă Dumnezeu ar împiedica întoarcerea la viață de mai înainte a celor îndepărtați de la calea cea dreaptă, poate că nimeni, afară de câțiva, ușor de numărat, n-ar intra în Împărăția cerurilor. Vedem însă că strălucesc în fapte bune tocmai cei care s-au ridicat din mari păcate. Și e drept să fie așa,

deoarece cei care au trăit o viață plină de păcate, fiind conștienți de păcatele care s-au făcut vinovați, arată o râvnă tot mai mare săvârșirea virtuții pe cât de mare le-a fost râvna în săvârșirea păcatului. Acest lucru a vrut să-l arate Hristos când a vorbit cu Simon despre femeia cea păcătoasă: *Vezi, spune Domnul, pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta, apă pentru picioarele Mele nu Mi-ai dat; ea cu lacrimi Mi-a udat picioarele Mele și cu părul capului ei le-a șters. Sărutare nu Mi-ai dat; ea, de când am intrat n-a încetat de a-Mi săruta picioarele. Cu untdelemn nu Mi-ai uns capul Meu; ea însă cu mir Mi-a uns picioarele Mele. Petru aceea îți spun: i se vor ierta păcatele ei cele multe, pentru că a iubit mult. Cel căruia i se iartă puțin, iubește puțin (Luca 7, 44-48).*

Pentru asta și diavolul, știind că mării păcătoși când încep să se pocăiască o fac cu toată tăria, ca unii ce cunosc păcatele lor, se teme și tremură ca nu cumva păcătoșii să înceapă să se mântuiască. Într-adevăr, mării păcătoși, după ce pun început pocăinței, nu mai pot fi stăpâniți de diavol. Sub puterea pocăinței fierb ca și cum ar fi la foc și-și fac sufletul lor curat decât aurul mai curat, fiind mânați spre limanul virtuții și de puternicul duh al conștiinței lor, și de amintirea păcatelor mai dinainte. Superioritatea lor față de cei ce n-au căzut în păcate stă în aceea că folosesc un zel mai puternic, numai dacă vor pune, după cum am spus, început pocăinței lor. Greutatea și anevoința este în a putea să pui piciorul pe pragul pocăinței și să intri în pridvorul căinței, căci aici vrăjmașul bântuie cu furie și atâta puternic ca să împingă îndărăt și să doboare pe cel ce face acest bun început. Dar după ce ai trecut pragul și pridvorul, diavolul, o dată biruit, nu mai arată atâta furie și este doborât tocmai acolo unde se credea puternic, iar noi vom căpăta mai mare râvnă și vom purta lupta aceasta cu mai multă ușurință.

Să începem deci să ne reîntoarcem, să alergăm către cetatea cea din ceruri și în care am și fost înscrisi, în care ni s-a și poruncit să viețuim.” (Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut, 15-16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 362-364)

„... te rog, înainte de a fi cu totul năucit de această beție, deșteaptă-te, scoală-te, ieși din crâșma diavolului. Iar dacă nu-i cu puțină deodată, fă-o pe tăcute și încetul cu încetul. În ce mă privește, mi se pare că e mai ușor să rupi deodată toate legăturile care te țin strâns și să intri dintr-odată în școala pocăinței. Dar, dacă și se pare greu asta, pășește pe calea care duce spre o viețuire mai bună așa cum vei voi. Numai depășește o dată, și dobândește viața veșnică! Da, te rog, mă cuceresc ție în numele curăției tale de mai înainte, în numele încercării ce-o aveai în mântuirea sufletului tău, întoarce-te, ca să te vedem iarăși pe culmi, să te vedem iarăși păzitor al înfrânării.

Fie-ți milă de cei ce se smintesc din pricina ta, care din pricina ta nu mai au nici o nădejde în virtute. Întristare mare a cuprins acum ceata fraților; plăcere și veselie a cuprins adunările necredincioșilor și întovărășirile tinerilor care trăiesc în păcat și în desfrâu. Dacă te vei întoarce iarăși la frumusețea viețuirii dintâi, lucrurile se vor schimba: întreaga noastră rușine va trece pe umerii lor, iar noi vom dobândi multă încredere văzându-te din nou încununat cu mai multă strălucire și proclamat de toți biruitor. Biruințele acestea dau naștere la mai multe aplauze și pricinuiesc mai multă plăcere. Nu vei primi numai cunună pentru faptele tale bune, vei primi cunună și pentru că ai încurajat și mângâiat pe alții. Biruința ta va fi pentru ei cea mai grăitoare pildă de a se scula din nou și a se regăsi pe ei înșiși, dacă ar cădea vreodată în aceleași păcate. Nu trece cu vederea un câștig atât de mare, nici nu coborî cu durerea în iad sufletele noastre! Fă-ne să răsuflăm ușurați, împrăștie norul tristeții ce ne stăpânește din pricina ta. Acum nu ne mai gândim la propriile noastre necazuri, ci plângem nenorocirile tale. Dacă ai voii însă să-ți vii în fire și să privești cu ochii curați în jurul tău, ne vei slobozi de această jale și vei îndepărta cea mai mare parte a păcatelor noastre.

Ți-am povestit și din dumnezeieștile Scripturi că mare și nespusă poate fi strălucirea acelor care prin pocăință se întorc iarăși pe calea virtuții; adesea mai mare chiar decât a acelor care n-au căzut deloc în păcate. Așa moștenesc vameșii și păcătoasele Împărăția cerurilor (Matei 21, 31), așa mulți dintre cei din urmă sunt așezați în fruntea celor dintâi (Matei 19, 30).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 364-365)

„*Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi* (Mat., 11, 28). Ne cheamă, să nu refuzăm să-l ascultăm; ne trage la El, să nu fugim; chiar de-am avea mii de păcate, să știm că atunci cu atât mai mult trebuie să alergăm către El. Căci pe cei care se află în asemenea stare îi cheamă: *Căci nu am venit să-i chem pe cei dreapți – spune El – ci pe cei păcătoși, pentru ca ei să se pocăiască*. Iar aici este vorba despre cei împovărați, cei suferinzi, despre cei îngenunchiați din pricina mulțimii păcatelor lor. Acesta este și motivul pentru care este numit Dumnezeuul mângâierii și Dumnezeuul milostivirilor (cf. II Cor. 1, 8), fiindcă această lucrare a sa nu are sfârșit, neîncetat le dă mângâiere și încurajare celor îndurerați și celor pătrunși de strâmțorare, chiar dacă aceștia au mii de păcate.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, pp. 131-132)

„Ai păcătuit? Vino în Biserică și șterge păcatul tău. Ori de câte ori cazi pe un drum, tot de atâtea ori te și ridici; astfel, ori de câte ori păcătuiești, de atâtea ori să te și pocăiești. Nu deznădăjdui, nu fi nesânguincios, ca să nu-ți pierzi nădejdea în bunătățile cerești care s-au pregătit pentru noi. Și chiar dacă și la bătrânețe ai păcătuit, pocăiește-te și vino în Biserică. Aici este spital, nu tribunal. Aici se dă iertare, nu ți se cere a răspunde pentru păcate. Spune-I lui Dumnezeu, *Ție unuia am greșit și rău în fața Ta l-am făcut* (Psalmi 50, 4), și te va ierta. Arată-I pocăință și te va milui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 88)

„Și pentru că îmi pare atât de rău de întunecimea gândului oamenilor și de nebunia lor, aș vrea să am o voce atât de puternică, încât să ajungă până la marginile pământului, și după ce m-aș urca pe cel mai înalt munte de pe pământ, să strig la toate popoarele și neamurile, la fel ca proorocul David: *Fiii oamenilor, până când grei la inimă?* (Ps., 4, 2). Mă doare și sufăr pentru ce-ați ajuns. Da, plâng, pentru că știți prea bine că Dumnezeu este îndelung răbdător și vă așteaptă să vă îndreptați, în loc să vă pedepsească după dreptate, și cu toate acestea, nu vă îndreptați.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 220)

„El voiește mult mai mult decât noi ca să fim curați, dar așteaptă de la noi să pornească, ca să ne încununeze. Cine a fost mai păcătos decât vameșul? Și numai pentru că a zis: *Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului, s-a pogorât mai îndreptat decât fariseul* (Lc., 18, 13, 14). Și nu numai cuvântul acesta, care a avut mare putere, l-a curățit, ci felul cum a zis acest cuvânt, forma a atras iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Câtă pocăință, spune-mi, ce osteneală, câtă sudoare îi trebuie păcătosului să se recunoască că este păcătos, și s-o arate și lui Dumnezeu? Vezi că nu în zadar am zis, că Dumnezeu voiește să pornească de la noi o mică dorință și apoi El singur face totul spre mântuirea noastră.

Să ne pocăim dar, să plângem, să ne tânguim. Dacă ne va muri un fiu, cea mai multă vreme a vieții noastre o petrecem în plâns și în tânguire, iar de ne vom pierde sufletul oare să nu plângem? Ne-am depărtat de mântuire și să nu ne tânguim? Și ce zic de suflet și mântuire? Un Stăpân atât de blând și milostiv e întristat și să nu ne ascundem sub pământ?” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 44)

„Căci este! Este ridicare, dacă vrem! Și se poate să ne întoarcem la frumusețea și strălucirea de la început, numai să facem și noi ceva din partea noastră.

În cazul frumuseții trupești, înfățișarea o dată schimonosită și frumusețea o dată pierdută, fie din pricina bătrâneții sau a bolii sau a altei dereglări, nu mai poate reveni prin nici un meșteșug la strălucirea avută. Căci acest lucru ține de afectele firii și de aceea nu se mai poate să revină la strălucirea frumuseții dintâi. Dar în cazul sufletului, dacă vrem, chiar și acest fapt este posibil, din pricina negrăitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu: frumusețea, o dată pătată și urâțită și rușinată prin mulțimea păcatelor, degrab poate reveni la buna alcătuire dintâi. Numai să arătăm pocăință sinceră și deplină!” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 91-92)

„Nu cunoști că de ți-ai vărsa și sângele tău pentru Domnul, nici atunci nu plătești datoria vină moartea și va pieri tămăduirea pocăinței, iar în iad nu este pocăință; să căutăm pe Domnul până avem vreme.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 107)

„Și nu-mi zice că *am furat, am ucis, am curvit, am preacurvit și nu mă va pedepsi Dumnezeu, celor păcătoși și nevrednicii robii Tăi, că la tine scăpăm!*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 128)

„Să deschidem Scripturile. Un dublu spectacol, de căderi și de convertiri, ne-o va arăta cât este de ușoară; la cei mai sfinți de a cădea; la cei mai stricați de a reintra în har. Pe când Solomon cade, necredinciosul Manase se ridică. Iuda se pierde, Pavel își găsește drumul său spre Dumnezeu. Petru îl tăgăduiește pe Stăpânul său, Matei Îl slăvește. Admirati vindecarea paralizatului din Evanghelie. După un rău de treizeci de ani, subit, dintr-o dată el revine la sănătate.

Să nădăjduim deci totdeauna; mai mult să aspirăm.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 309)

„Necesitatea ei. Cum s-a pierdut Iuda, dacă nu prin defectul lipsei de încredere? Fără îndoială crima lui era mare, însă cu mult mai mare era mila divină. Iisus Hristos care a făcut atâta pentru a evita crima, ce n-ar fi făcut El în fața părerii de rău? Diavolul o știa, de asemenea toate eforturile lui tind să-l arunce pe Iuda în deznădejde.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 311)

„Focul Duhului nu curăță numai murdăria, ci și vopseaua. Că spune Dumnezeu: *Dacă vor fi păcatele voastre roșii ca purpura, le voi face albe ca zăpada* (Is., 1, 18). Cu alte cuvinte, Dumnezeu spune așa: *Chiar dacă murdăria păcatelor îți năpădește sufletul cu o forță atât de mare încât (pare că) nu se mai poate șterge, cum nu se poate șterge vopseaua, și așa Eu pot să fac din roșu alb! E de ajuns numai să vrei, și ti se șterg toate păcatele.*” (Despre schimbarea numelor, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 62)

POCĂINȚA (nu există păcat care să poată birui generozitatea Stăpânului)

„Nu este boală pe care să n-o fi vindecat bunătatea Sa, nici un păcat care să întrecă mila Lui.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia LXII, 1, p. 313)

„Nu există un astfel de păcat, care să poată birui generozitatea Stăpânului. Ci și dacă ar fi cineva desfrânat sau adulter sau muieratic, homosexual, prostituat, răpitor, lacom, bețiv, și dacă ar fi idolatru, atât de mare este puterea darului și iubirea de oameni a Stăpânului, încât El face să dispară toate acestea și-l dezvăluie mai strălucit decât înseși razele soarelui pe cel care arată doar o bună dispoziție a voinței.

Înțelegând covârșitorul dar al iubitorului de oameni Dumnezeu, să ne predispunem³²⁴ deja și spre lepădarea relelor și spre lucrarea faptelor bune. Căci aceasta ne îndeamnă și profetul David, zicând: *fereste-te de rău și fă binele* (Ps., 36, 27).” (Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 33)

POCĂINȚA (nu importă timpul ci intensitatea pocăinței)

„Stăpânul n-are nevoie de multe zile, nici de vreme îndelungată. Dacă ninivitenii au meritat atâta milă, pentru că s-au pocăit în trei zile, apoi cu mult mai mult noi nu vom fi trecuți cu vederea! Numai să arătăm adevărata

³²⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: înseamnă a ne îndemna mai întâi cu o bună dispoziție despre ceva și a sta cu fața spre acel lucru, a tinde către el. (n.s. 35, p. 33)

pocăință și să pornim pe calea care duce la virtute, întorcându-ne de la păcate.” (*Omilia la Facere*, omilia XXVI, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Ninevitenii erau împovărați cu mulțime mare de păcate; dar pentru că au arătat adâncă și mare căință, n-au avut nevoie mai mult de trei zile ca să atragă asupra lor bunătatea lui Dumnezeu și să facă fără de putere hotărârea pronunțată asupra lor (Iona, 3, 10). Dar pentru ce vorbesc de nineviteni? Tâlharul cel de pe cruce n-a avut nevoie nici de o zi. Dar pentru ce spun o zi? N-a avut nevoie nici de un ceas! (Luca, 23, 40-43). Atât de mult ne iubește Dumnezeu! Nu întârzie, nu zăbovește când vede tăria voinței noastre, când vede că ne apropiem de El cu dor clocotitor. Ne întinde largi brațele Sale darnice și ne spune: *Încă grăind tu îți voi spune: «Iată sunt lângă tine»* (Isaia, 58, 9)”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 343)

„- Dar pentru ce ai dat ninivitenilor un răgaz așa de scurt? (trei zile)

- Ca să afli și virtutea barbarilor, adică a ninivitenilor, care au putut, în trei zile, să pună capăt unei urgii atât de mari venite asupra-le din pricina păcatelor lor, dar ca să te și minunezi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care s-a mulțumit cu o pocăință de trei zile pentru un noian atât de mare de păcate și, în sfârșit, ca tu să nu cazi în deznădejde, chiar de-ai păcătuit de mii de ori. După cum cel cu suflet trândav și nepăsător nu face mare lucru chiar dacă ar avea mult timp de pocăință și nici nu se împacă cu Dumnezeu, din pricina trândăviei lui, tot așa cel cu minte trează și cu râvnă clocotitoare, cel ce se pocăiește cu mult zel poate șterge într-o clipită păcatele a ani întregi. Nu s-a lepădat Petru de trei ori? Nu cu jurământ, a treia oară? Nu s-a temut el de cuvintele unei slujnice de rând? Și ce s-a întâmplat? A avut nevoie de mulți ani pentru pocăință? Deloc, ci în aceeași noapte a și alunecat și s-a ridicat; a primit și lovitura, și primit și leacul; s-a și îmbolnăvit, și s-a și vindecat!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 83)

„Dumnezeu nu cere mult timp de pocăință! Ți-ai spus păcatul, te-ai îndreptat! Te-ai pocăit, ai fost miluit! Nu timpul te îndreptățește, ci chipul cum te pocăiești îți stinge păcatul. Se poate ca timpul cât te pocăiești să fie lung și să nu capeți mântuire; și se poate ca, în scurtă vreme mărturisindu-te din inimă, să lepezi păcatul.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 132-133)

„Fericitul David, care a primit prin profetul Natan mustrarea pentru păcat, în fața amenințării a arătat îndată întoarcere sinceră și a spus: *Am*

păcătuie Domnului (II Regi 12, 12); ei bine, acest singur cuvânt a adus fericitului David, care s-a pocăit din toată inima, într-o clipită, întraga mântuire. Pocăința a schimbat îndată hotărârea, că Natan i-a spus: *Și Domnul a iertat păcatul tău* (II Regi 12, 13).” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 133)

„Pocăința nu se judecă după mulțimea anilor, ci după râvna sufletului. Ninivitenii n-au avut nevoie de zile multe ca să li se șteargă fapta, a fost de ajuns vreme scurtă a unei zile ca să-și spele toată fărădelegea lor (Iona 3, 6-10). La fel și cu tâlharul (Luca 23, 40-43); n-a dobândit intrarea în rai după o îndelungată pocăință, ci i s-au iertat toate păcatele săvârșite în întreaga viață în atâta timp cât îi trebuie cuiva ca să rostească un cuvânt, și a primit, înainte de Apostoli, cununa biruinței. Vedem apoi pe mucenici că au primit cununii strălucitoare în puține zile, nu în mulți ani, iar adeseori n-au avut nevoie mai mult de o zi.

Deci, în toate acum avem nevoie de râvnă, de mult zel. Dacă ne pregătim sufletul ca să urâm viața noastră păcătoasă de mai înainte și să îmbrățișăm calea cealaltă, cu atâta tărie cu câtă o vrea și o cere Dumnezeu, apoi timpul nu înseamnă nimic. Mulți din urmă a depășit pe cel dintâi.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 334)

POCĂINȚA (ce o ajută ?)

„Și care timp poate fi, oare, mai potrivit pentru pocăință decât timpul postului?” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 84)

„Pocăința fără milostenie este moartă și fără aripi. Pocăința nu poate zbura dacă nu are aripa milosteniei. De aceea lui Corneliu, cel ce s-a pocăit bine, milostenia i-a fost aripa credinței: *Milosteniile tale, spune scriptura, și rugăciunile tale s-au suit la cer* (Fapte 10, 4). Dacă pocăința n-ar fi avut milostenia aripă, nu s-ar fi urcat la cer.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 144)

POCĂINȚA (ce o împiedică ?)

„După cum este greu, dar, mai bine spus, cu neputință, să amesteci apa cu focul, tot astfel socotesc este cu neputință să trăiască la un loc desfătarea și zdrobirea inimii, căința. Ele sunt potrivnice și se distrug una pe alta. Zdrobirea inimii, căința, este mama lacrimilor și a cumpătării;

desfătarea însă este mama râsului și a nebuniei; una face sufletul ușor și interiorizat; cealaltă îl face mai greu decât plumbul.” (*Despre căință (II)*, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 95)

„Zici să-mi petrec dulceața acestei vieți și atunci dacă voi îmbătrâni mă voi pocăi și mă voi nevoi și pentru sufletul meu, care lucru nu poți să-l faci, că zice marele Vasile, că la bătrânețe nu este curățenie, ci este neastâmpărare de poftele cele trupești și grozăvii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 95)

„Ceea ce face ruina pocăinței însăși este tot ansamblul și mulțimea de prezumții și rușinoasa deznădejde.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 463)

POCĂINȚA (căile pocăinței)

Multe și felurite sunt căile pocăinței, pentru ca să nu fie ușoară mântuirea. Dacă Dumnezeu ne-ar fi dat o singură cale de pocăință, n-am fi primit-o, ci am fi spus: *Nu putem merge pe această cale, nu putem să ne mântuim!* Dar așa, Dumnezeu ți-a tăiat cuvântul acesta, că nu ți-a dat numai o cale de pocăință, nici două, nici trei, ci multe felurite, ca, prin mulțimea lor, să-ți facă lesnicioasă suirea la cer. Și spunem că pocăința e lesnicioasă și n-are nici o greutate. Ești păcătos? Intră în biserică și spune: *Am păcătuit!* și ai scăpat de păcat. V-am dat pildă pe David, care a păcătuit și și-a șters păcatul (II Regi 12, 1-14). V-am arătat apoi a doua cale de pocăință, aceea a plânsului pentru păcat și spunem: Ce greutate are această cale? N-ai nevoie să cheltuești bani, n-ai nevoie să mergi cale lungă, nici altceva asemănător, ci numai să-ți plângi păcatul. Și v-am dat, din Scriptură, pildă și despre această cale; vă spunem că Dumnezeu a schimbat hotărârea pronunțată asupra lui Ahab pentru că Ahab a plâns și s-a întristat; însuși Dumnezeu i-a spus asta lui Ilie: *Ai văzut cât a plâns Ahab și cât de trist a plecat din fața Mea? Nu voi face după mânia Mea* (III Regi 21, 29). Apoi v-am dat și a treia cale de pocăință și v-am adus din Scriptură pildă pe fariseu și vameș: fariseul, laudându-se cu îngâmfare, a pierdut toate faptele lui de dreptate; iar vameșul, smerindu-se, s-a pogorât de la Templu cu rod de dreptate și a ajuns drept fără nici o osteneală; a spus cuvinte și a primit fapte (Luca 18, 10-14).

Haide dar acum să mergem mai departe și să vă pun în față a patra cale de pocăință.

- Care e aceasta?

- Milostenia, împărăteasa virtuților, aceea care duce iute pe oameni în bolțile cerurilor, apărătoarea noastră preabună.

Mare lucru este milostenia. De aceea și Solomon striga: *Mare lucru este omul și de preț bărbatul milostiv* (Pilde 20, 6). Mari sunt aripile milosteniei; străbate văzduhul, lasă în urmă luna, depășește razele soarelui, se urcă până în bolțile cerurilor. Dar nici acolo nu se oprește, ci lasă în urmă și cerul și popoarele de îngeri și cetele de arhangheli și toate puterile cele de sus și se înfățișează chiar înaintea tronului celui împărătesc. Află asta chiar din Scriptură, care zice: *Cornelie, rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit înaintea lui Dumnezeu* (Faptele Apostolilor 10, 4). Cuvintele: *înaintea lui Dumnezeu* înseamnă: *De-ai avea multe păcate, nu te teme, că ai milostenia apărătoare!* Nici una dintre puterile cele de sus nu-i va sta împotriva. Milostenia își cere datoria, stând cu polița în mână. Însuși Stăpânul ne-o spune: *Cel care va face unuia dintre aceștia prea mici, Mie Mi-a făcut* (Matei 25, 40). Milostenia deci îți ușurează toate păcatele tale, oricâte ai avea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, pp. 45-47)

„Dumnezeu ne-a dat multe și felurite căi de pocăință, ca să ne taie orice pricină de trândăvie. Dacă am fi avut numai o singură cale, n-am fi intrat pe ea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 57)

„Vreți să vă spun și căile pocăinței? Sunt multe, felurite, deosebite! Și toate duc la cer! Prima cale a pocăinței e osândirea păcatelor: *Spune tu mai întâi păcatele tale ca să te îndrepti* (Isaia 43, 26). De aceea și profetul spune: *Zis-am: Mărturisi-voi împotriva mea fărădelegea mea Domnului; și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu* (Psalmi 31, 6). Osândește-ți, dar, și tu păcatele! Ți-e îndestulătoare apărarea aceasta înaintea Stăpânului! Cel ce-și osândește păcatele cade mai greu în aceleași păcate. Pune conștiința ta să te osândească înlăuntrul tău, ca să nu ai dincolo acuzator înaintea scaunului de judecată a Domnului! Aceasta-i o cale de pocăință! Cea mai bună.

Dar mai este și altă cale, nu mai prejos de aceasta: să nu porți ură dușmanilor, să-ți stăpânești mânia, să ierți păcatele semenilor tăi. Așa ni se vor ierta și nouă cele greșite înaintea Domnului. Acesta-i al doilea mijloc de curățire de păcate. *Dacă veți ierta celor ce vă greșesc, spune Domnul, și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta vouă* (Matei 6, 14).

Vrei să afli și a treia cale a pocăinței? Este rugăciunea fierbinte, făcută cum trebuie, pornită din adâncul inimii. Nu-ți aduci aminte oare de văduva aceea, cum a înduplecat pe Judecătorul cel nedrept (Luca 18, 2-8)? Tu însă ai Stăpân blând, bun, iubitor de oameni. Văduva aceea se ruga împotriva

dușmanilor ei; tu însă nu te rogi împotriva dușmanilor tăi, ci pentru mântuirea lor.

Iar dacă vrei să afli și a patra cale de pocăință, îți voi vorbi de milostenie. Multă și nespusă putere are milostenia! Nabucodonosor săvârșise tot felul de păcate, toate nelegiuirile. Daniel îi spune: *Împărate, sfatul meu să-ți placă ție! Răscumpără păcatele tale cu milostenii, și nelegiuirile tale cu milă față de săraci!* (Daniel 4, 24). Nimic nu poate egala această iubire de oameni! După ce săvârșise mii și mii de păcate, după ce săvârșise atâtea fărădelegi, i se fâgăduiește împăcare cu Cel pe Care l-a supărat dacă l-a supărat dacă are milă de semenii săi!

Smerenia, apoi, este o altă cale care șterge la fel de bine păcatele ca și toate căile amintite mai sus. Martor ne este vameșul; n-a putut spune nici o faptă bună; în locul tuturor acestora a arătat smerenia, și i-a fost îndepărtată sarcina cea grea a păcatelor.

Iată, ți-am arătat cinci căi de pocăință! Prima, osândirea păcatelor; a doua, iertarea păcatelor semenilor noștri; a treia, rugăciunea; a patra, milostenia; a cincea, smerenia.

Nu te trândăvi! Mergi în fiecare zi pe toate aceste căi! Căile sunt ușoare! Nu poți pretexta sărăcia! De-ai fi săracul săracilor chiar, poți uita mânia, poți fi smerit, poți să te rogi cu stăruință, poți să-ți osândești păcatele; sărăcia nu-ți este deloc piedică. Dar pentru ce spun că sărăcia nu ți-e piedică în acestea, când nici pe calea aceea a pocăinței, unde trebuie să dai bani – adică a milosteniei –, nici acolo sărăcia nu ne este piedică pentru îndeplinirea poruncii! Ne-o spun cei doi bănuți dați de văduvă (Marcu 12, 42-44).” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 37-38)

„De aceea Dumnezeu ne-a dat multe și diferite căi de pocăință, ca să taie în noi orice început de nesârguință.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 87)

POCĂINȚA (modul săvârșirii pocăinței)

„Spune-ți păcatele tale unul câte unul, ca să știi pentru care păcate ieși iertare de la Dumnezeu și ca astfel să-I fii recunoscător Binefăcătorului tău. Când superi pe vreun om, rogi pe prietenii lui, pe vecinii lui și chiar pe slugile lui, cheltuiești bani, pierzi zile întregi, ducându-te la ușa lui și rugându-l de iertare; iar dacă cel supărat te respinge o dată, de două ori, chiar de mai multe ori, să nu te descurajezi, ci, fiind mai neliniștit, să îți mărești și mai mult rugăminta; dar când supărăm pe Dumnezeu căscăm, ne

lenevim, ne desfătăm, ne îmbătăm și ne căutăm de treburile noastre. Când Îl mai putem face milostiv? Și cum să nu-L supărăm mai mult? Că îl facem să Se supere și să Se mânie și mai mult când nu ne doare sufletul că păcătuim. De aceea merităm să fim acoperiți de pământ, să nu mai vedem soarele, să nu mai respirăm, că având un Stăpân atât de ușor de împăcat, îl mâniem; și mîniindu-L, nici nu ne pocăim. Și totuși Dumnezeu când Se mânie pe noi, n-o face cu ură și cu dușmănie, ci vrînd să ne atragă și mai mult la El. Dacă ți-ar face mereu bine, deși îl insulti, L-ai disprețui mai mult. Dar ca să nu faci asta, își întoarce câțva vreme fața de la tine, ca să te aibă neconținut alături de El.

Să avem, deci, încredere în iubirea Sa de oameni și să ne pocăim cu toată purtarea de grijă, înainte de a sosi ziua în care pocăința nu mai este de folos. Acum totul stă în puterea noastră; atunci Judecătorul este stăpân pe hotărârea Lui: *Să întâmpinăm fața Lui întru mărturisire* (Ps., 94, 2), să plângem, să ne tânguim. De-am putea ruga pe Judecătorul, înainte de ziua cea mare a judecării, să ne ierte de păcate, n-ar mai fi nevoie să venim la judecată; dar dacă n-o facem, vom spune păcatele în auzul întregii lumi și nu vom mai avea nici o nădejde de iertare”. (*Omilia la Matei*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„Înfricoșător este scaunul acela de judecată, osânda de neînlăturat, iar chinul de nesuferit. Dacă vrei să nu fii pedepsit nici aici, judecă-te singur, cere-ți singur socoteală de faptele tale! Ascultă ce spune Pavel: *Dacă ne-am judeca pe noi înșine, n-am mai fi judecați* (I Cor., 11, 31); Dacă faci asta și mergi înainte pe acest drum, vei dobândi și cununa.

- Dar cum să mă pedepsesc pe mine însumi? m-ai putea întreba.

- Plângi, suspină cu amar, smerește-te, chinuiește-te, adu-ți aminte de păcatele tale, unul câte unul. Nu mic mijloc de pedepsire a sufletului este acesta. Dacă ai ajuns la zdrobirea inimii, atunci știi că prin aceasta mai cu seamă se pedepsește sufletul. Dacă ți-ai adus aminte de păcatele tale, atunci știi câtă durere se naște de aici. De aceea Dumnezeu dă unei astfel de pocăințe ca răsplată îndreptățirea, spunând: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Nu-i puțin lucru pentru îndreptarea ta adunarea în minte a tuturor păcatelor tale, întoarcerea lor și pe o parte și pe alta, după felul lor, și trecerea lor pe dinaintea ochilor tăi. Cel care face lucrul acesta ajunge la o atât de mare zdrobire de inimă, că socotește că nici nu merită să mai trăiască. Iar cel care a ajuns la această socoteală va fi mai moale ca ceara. Nu-mi vorbi mie numai de desfrânare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse, calomniile, grăirile de rău, deșertăciunile, pizmuirile

tale și toate păcatele la fel cu acestea! Că și pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăște se duce în iad (Matei 5, 22); bețivul nu are parte de împărăția cerurilor (I Cor., 6, 10); cel care nu iubește pe aproapele său supără atât de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos (I Cor., 13, 13); cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credință (I Tim., 5, 8); cel care disprețuiește pe săraci este aruncat în foc (Luca 16, 22-31). Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate și scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ți le șterge, după cum dacă tu nu le scrii, Dumnezeu ți le și scrie și te și pedepsește. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi și să ne fie șterse sus, decât, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noștri în ziua cea înfricoșătoare. Așadar, ca să nu se întâmple asta, să trecem pe dinaintea conștiinței noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre și vom vedea atunci că suntem vinovați de multe păcate”. (*Omilia la Matei, omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 497-498*)

„Să ne depărtăm dar de această viață păcătoasă și stricată. Că nu-i, nu-i cu putință să te pocăiești și să te și desfătezi. Să vă învețe aceasta Ioan cu îmbrăcămintea sa, cu hrana sa, cu casa sa!” (*Omilia la Matei, omilia X, V, în col. PSB, vol. 23, p. 127*)

„Dumnezeu a arătat cum iartă păcatele; deci pentru ce, lăsând acea cale, vă deschideți o alta? Au păcătuit odinioară ninevitenii, și au făcut de acestea pe care și voi le faceți acum, însă să vedem cu ce s-au folosit. După cum se întâmplă cu cei bolnavi, că mulți doctori îi văd și multe doctorii le scriu, însă cel înțelept nu se gândește ce anume a făcut cel bolnav, ci ce anume l-a folosit, tot asemenea trebuie a ne gândi și în cea de față. Deci ce a folosit pe varvarii aceia? Și-au rânduit post în păcatele lor, ba încă și-au rânduit un post foarte aspru, și-au rânduit îmbrăcare cu sac, cu cenușă pe cap, cu bocete, cu culcarea pe pământ, dar și-au rânduit și schimbarea vieții. Dar să vedem ce anume din acestea i-a făcut sănătoși. *Și de unde am putea ști?*, zici tu. Dacă ne vom duce la doctor, dacă-l vom întreba pe dânsul. Nu va ascunde nimic de noi, ci totul ne va spune. Dar mai drept grăind, pentru ca nimeni să nu fie care să nu știe, și nici să aibă trebuință de a i se spune, el a și scris doctoria ce i-a ridicat pe dâșii din boală.

Deci care este cea doftorie? *Și au văzut Dumnezeu, zice, că s-a întors fieștecare din calea sa cea vicleană, și s-a pocăit de relele care grăise să le facă lor* (Iona 3, 10). Nu zice că a văzut postul lor cel îndelungat, nici sacul sau cenușa ce-și puseseră pe cap. Și acestea nu le zic nu surpând postul - să nu

fie una ca aceasta! - ci îndemnând ca o dată cu postul să se facă și ceea ce este mai bun decât postul, aceea adică de a se depărta cineva de toată răutatea.

A păcătuit și David. Deci să vedem cum s-a pocăit și acesta. Trei zile a șezut pe pământ, însă aceasta o făcea nu pentru păcatele sale, ci pentru fiul său care era ca beat de patimă; pe când păcatul în alt chip l-a curățit, prin smerita cugetare, prin zdrobirea inimii, prin umiliința sufletului, prin faptul că nu a mai căzut în acele păcate, că-și amintea într-una de ele, că suferea cu mulțumire toate cele ce veneau asupra-i, că îi cruța pe cei ce îl întristau, și nu numai că nu se răzbuna împotriva celor ce meșteșugeau rele asupra sa, ci încă și pe cei ce voiau să facă aceasta îi împiedica. Când, de pildă, Semei arunca asupra lui cuvintele cele mai batjocoritoare, David zicea către curtenii lui care se smintiseră de aceasta: *Lăsați-l să blesteme, că Domnul au zis lui: Blestemă pre David.* Căci el avea inimă zdrobită și smerită, ceea ce mai vârtos i-au și curățit păcatele. Aceasta este adevărată mărturisire, aceasta este adevărata pocăință. Dar dacă noi, postind, vom fi îngâmfați, nu numai că cu nimic nu ne vom folosi, ci chiar ne vom și vătăma mai mult.

Deci, iubitele, smerește-ți și tu inima, ca să tragi către tine pe Dumnezeu, căci *aproape este Domnul de cei zdrobiți cu inima* (Ps., 33, 18). Oare nu vezi în casele cele mai strălucite cum cei necinstiți nu răspund nici chiar slugilor celor mai mici care-i batjocoresc, ci rabdă totul pentru disprețul în care i-a adus păcatul? Tot așa fă și tu. Chiar de te-ar batjocori cineva, tu nu te înfură, ci suspină din străfundul inimii, nu pentru batjocură, ci pentru păcatul care te-a adus în acea necinste. Suspină când păcătuiești, iar nu când urmează a fi pedepsit, fiindcă aceasta dacă o faci, nu înseamnă nimic - ci suspină fiindcă ai disprețuit pe Stăpânul tău, Cel atât de blând, Cel atât de blajin, Cel ce atât de mult te-a iubit pe tine, și a fost atât de legat de mântuirea ta, încât chiar și pe Fiul Său l-a dat pentru tine.

Pentru toate acestea deci suspină, și să o faci neconținut, fiindcă aceasta este adevărată mărturisire. Nu te arăta astăzi vesel și mâine posomorât, apoi iarăși vesel, ci petreci totdeauna în plâns și zdrobire de sineți. *Fericiți cei ce plâng, zice, că aceia se vor mângâia*, adică cei ce plâng și se jelesc neconținut. Rămâi deci făcând aceasta neconținut, și fiind cu băgare de seamă la tine însuți, și zdrobindu-ți inima, întocmai celui care, pierzând pe fiul său cel adevărat, l-ar jeli întruna. *Rupeți-vă, zice, inima, iară nu veșmintele voastre* (Ioil 2, 13). Dar cel rupt nu se mai poate ridica în sus, cel zdrobit nu se scoală. Pentru aceea Prorocul Ioil zice: *Rupeți-vă inima*, iar David: *Inimă zdrobită și smerită Dumnezeu nu va defăima* (Ps., 50, 19). Măcar de ai fi și înțelept, măcar și bogat, măcar și boier, rupe-ți inima, nu o lăsa pe dânsa ca să cugete mari, nici să se îngâmfe. Căci ceea ce e rupt nu se îngâmfe. Tot așa și tu, smerește-te cu cugetarea. Gândește-te că vameșul numai printr-un singur

grai s-a îndreptăţit, deşi ceea ce-a spus nu era smerită cugetare, ci adevărată mărturisire. Deci dacă aceasta are o atât de mare putere, dar încă smerita cugetare? Iartă păcatele celor ce greşesc ţie, căci şi lucrul acesta iartă păcatele. Şi pentru cea dintâi, zice: *L-am văzut că a umblat posomorât pe căile sale şi l-am tămăduit pre el* (Is., 57, 17-18), şi aceasta a muiat mânia lui Dumnezeu în vremea lui Ahaav; iar pentru cea de-a doua zice: *Iertaţi şi se va ierta vouă*. Dar mai este încă şi altă cale care poartă această doctorie pentru noi, adică defăimarea păcatelor celor săvârşite. *Spune tu întâi fărădelegile tale, zice, ca să te îndreptăţeşti* (Is., 43, 26). Şi cel ce pătimeşte rele şi mulţumeşte, dezleagă păcatele, precum şi milostenia, care este mai mare decât toate.

Deci numără doctoriile care vindecă ranele tale, şi toate le pune neconţinut: smerita cugetare, mărturisirea, nepomenirea de rău, a mulţumi lui Dumnezeu pătimind rele, a face milostenii cu bani şi cu lucruri şi a te ruga cu stăruinţă. Astfel văduva aceea a îmblânzit pe judecătorul nemilostiv şi crud. Deci dacă aceea a îmblânzit pe cel crud şi nemilostiv, cu atât mai mult tu vei îmblânzi pe cel blând şi milostiv. Dar apoi este şi o altă cale pe lângă cele de mai sus, aceea adică de a lua apărarea celor nedreptăţiţi. *Judecaţi, zice, pe cel orfan, şi daţi dreptate văduvei, şi veniţi să ne întrebăm, zice Domnul; şi de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi* (Is., 1, 17, 18). Deci de care răspuns am putea fi vrednici, având atâtea căi ce duc către cer, şi astfel de doctorii care vindecă ranele, şi dacă chiar şi după baia naşterii din nou rămânem în aceleaşi păcate?

Aşadar, iubiţilor, să nu rămânem în păcate, ci acei ce încă nu au căzut, să rămână în frumuseţea lor de dinainte, sau mai bine zis, încă mai mult să se îndeletnicească în bine; că măcar de nu ar găsi la ei păcate, totuşi izbânzile lor acestea le vor face încă o mai mare frumuseţe - iară noi, cei ce mult păcătuim, să ţinem seamă de cele vorbite spre îndreptarea păcatelor, ca astfel să stăm cu îndrăzneală înaintea scaunului lui Hristos şi să ne învrednicim de bunătăţile cele făgăduite nouă!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IV, pp. 54-56*)

„Cel ce se pocăieşte nu trebuie a se înfuria, nici a se sălbătăci, ci a se umili ca un deznădăjduit, ca unul ce nu are curaj, ca un condamnat, ca unul ce numai prin milă poate fi mântuit, ca unul ce s-a arătat nerecunoscător către binefăcătorul său, ca un netrebnic şi vrednic de mii de pedepse.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXI, p. 361*)

„Pentru că femeia cea păcătoasă s-a apropiat cu inimă fierbinte, cu suflet înflăcărat şi cu credinţă clocotitoare, s-a atins de acele sfinte şi sfinţite picioare, despletindu-şi părul, slobozind din ochi izvoare de lacrimi şi

vărsând mirul. Cu ochii cu care i-a ademenit pe bărbați, cu aceia a pregătit leacurile pocăinței. Cu ochii cu care a întraripat privirile celor desfrânați, cu aceia a plâns. Cu buclele de păr cu care pe mulți i-a înlănțuit spre păcat, cu acelea a șters picioarele lui Hristos. Cu parfumul cu care pe mulți i-a omorât, cu acela a uns picioarele Domnului”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 101)

„Și tu, dar, cu acelea cu care ai mâniat pe Dumnezeu, cu acelea fă-L iarăși înduioșător. L-ai mâniat cu răpirea de averi? Cu ele împacă-L! Dă înapoi cele răpite, celor pe care i-ai nedreptățit, și mai dă și altele pe deasupra, și spune ca Zaheu: *Întorc împătrit față de cât am răpit* (Luca 19, 8). L-ai mâniat pe Dumnezeu cu limba și L-ai ocărât cu multe ocări? Potolește-L tot cu limba, înălțând rugăciuni curate, binecuvântând pe cei ce te ocărăsc, lăudând pe cei ce te grăiesc de rău, mulțumind celor ce te nedreptățesc. Acestea n-au nevoie de multe zile, de mulți ani, ci numai de voință! Se săvârșesc într-o singură zi! Depărtează-te de desfrânare, îmbrățișează virtutea, pune capăt păcatului, făgăduiește să nu-l mai săvârșești, și ți-e de ajuns spre apărare!” (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 101-102)

„... doresc să te convingi că pocăința poate să te și mântuiască. Chiar dacă te-ai acuza pe tine însuși, dar, dacă nu faci să mărturisească aceasta să se prefacă în fapte, nu vei putea să te desparți pe viitor de păcate. Nu poți să faci ceva cu râvnă și cu tăria trebuitoare dacă mai întâi nu ești convins tu însuși că ceea ce faci, o faci spre folosul tău. Dacă plugarul n-ar aștepta secerișul după ce a aruncat semințele în pământ, n-ar mai lucra niciodată pământul. Care este omul care vrea să muncească degeaba, dacă de pe urma muncii lui nu nădăjduiește nici un folos? Tot așa e și cu cel care seamănă cuvinte, varsă lacrimi și-și mărturisește păcatele: dacă nu face asta cu nădejdea că va avea vreun folos de pe urma lor, nici nu va putea să se dezlipsească de păcat, pentru că este stăpânit de păcatul deznădejdiei. După cum plugarul care-și pierde orice nădejde de a mai culege roade de pe ogorul său lasă să crească pe viitor toate buruienile care vatămă semănătura, tot astfel și cel care-și seamănă mărturisirea cu lacrimi, dar nu nădăjduiește nici un folos de pe urma mărturisirii lui, nu va putea să înlătore din calea lui tot ce păgubește pocăința. Iar căderea în aceleași păcate păgubește pocăinței.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 371)

„Chiar de păcătuim, să nu ne întristăm pentru că suntem pedepsiți, ci pentru că L-am mâniat pe Stăpân.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omiliile și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 77)

„Căci dacă murdărie trupească era, firesc e să te speli la baia publică. Dar dacă îți pătezi sufletul și îl faci necurat, caută o curățire care să poată spăla petele lui. Care e baia care spală asemenea păcate? Izvoarele calde ale lacrimilor, suspinurile ce se ridică din adâncul inimii, străpungerea neconținută a inimii, rugăciunile încordate, milosteniile, și milosteniile făcute cu mărinimie, a osândi cele săvârșite, a nu te mai apuca de aceleași lucruri. Așa se spală firea de păcat, așa se curăță petele sufletului.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 36-37)

„Mai bine este a nu păcătui deloc. Însă nu este puțin lucru pentru mântuire ca cel ce a păcătuat să fie îndurerat și să se osândească în sufletul său și să-și biciuiască conștiința cu multă amănunțime. Căci o asemenea osândire este o parte a dreptății și într-adevăr duce la a nu mai păcătui.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 40)

„Să pedepsim gândurile ce ne conving să păcătuim, să ne străpungem conștiința și să ne cere, socoteală pentru cele făptuite de noi. Căci astfel vom putea și să facem ușoară povara păcatelor noastre, și să ne bucurăm de multă iertare, și să petrecem viața aceasta cu bucurie, și să avem parte de bunătățile ce au să fie.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 180)

„Condiția primă și esențială este încrederea. Apoi trebuie a recunoaște starea sa nefericită și a mărturisi în mod loial nevoia în care ești având nevoie de iertarea lui Dumnezeu. Apoi vine sincera și adevărata părere de rău. Începe smerenia, ce însoțește și termină lucrul întreg al unei convertiri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 310)

„Prima condiție a pocăinței este deci de a nu ne îndoii. Însă care îi vor fi condițiile pozitive?

A doua condiție: rugăciunea. Tot îi este cu putință rugăciunii, însă la fel ce să aștepti și ce să nădăjduiești fără de ea? Câți zic că

viața fără Dumnezeu îi apasă, că patimile lor le sunt un jug insuportabil, pe care ar voi să-l arunce; ei ridică spre fiii credincioși ai lui Dumnezeu ochi invidioși (...) însă ei nu se roagă! Fie din lipsă de încredere și de credință, fie din lene, ei nu înalță spre Dumnezeu nici glasul lor, nici sufletul lor, și nu cer nimic, ei nu ar ști obține nimic. Voi vreți iertarea trecutului și forța viitorului? Rugați-vă. Evanghelia nu este garantul absolut al acestei afirmații? Citiți în ea parabola celui ce cere, care în miezul nopții când îl respinge prietenul său, îi vine și-i cere ajutor, bate, cheamă, roagă, forțează, și sfârșește prin biruința celor mai dure refuzuri. Dacă așa este rugăciunea față de noi *care suntem răi*, cu cât va fi ea mai puternică înaintea lui Dumnezeu, *Care singur este bun*?

A treia condiție: regretul sincer. În mod sigur, regretul, tristețea păcatului comis va fi totdeauna cea mai esențială, cea mai indispensabilă dintre condițiile iertării. Cât este de puternică această tristețe în fața lui Dumnezeu! Cât este de victorios acest regret! Scriptura, în cartea Regilor, ne desfășoară un spectacol extraordinar: cel al tristeții regelui Ahab. Ahab cedând influenței detestabile a femeii sale Izabela, se acoperă de crime, la care el i-a pus vârf cu uciderea lui Nabot. Dumnezeu îl condamnă și se pune să-l lovească și-l trimite pe profetul său Ilie, pentru a-i vesti condamnarea sa și osândirea sa. Dumnezeu va da iertare; și El se scuză față de profetul Său, ca și cum se scuza lui Iona cruțând Ninivele în lacrimi. Se pare că Dumnezeu nu poate contempla lacrimile noastre fără a fi emoționat.

Vrem noi un alt rău și o altă tristețe? Petru de atâtea ori îl tăgăduiește pe Stăpânul său, însă *plânge cu amar*. O singură noapte îl vede vinovat și nevinovat, renegat și apoi credincios. Cum? Prin regret, prin lacrimi.

A patra condiție: mărturisirea păcatului. Dumnezeu însuși a pus această condiție esențială, Dumnezeu însuși a consacrat-o prin exemplul Său propriu. De la Adam El cere mărturisire. Cain pentru că a refuzat-o, își închide orice putere de iertare. Pe de altă parte, David îi face în mod solemn lumii întregi, tuturor veacurilor, în formule nepieritoare, mărturisirea păcatului său dublu. Am păcătuit! Acela este glasul buzelor Sale, acela este strigătul intim al conștiinței Sale, acela este punctul de plecare al iertării Sale. Și pentru a putea obține această mărturisire mântuitoare, Dumnezeu trimite la el pe profetul Natan! A cincea condiție: schimbarea vieții. Nici o cursă a diavolului nu este atât de temută, ca cea în care ne atrage el prin pocăința falsă și mincinoasă. Prin aceea, în același timp el liniștește conștiința noastră,

el ne păzește în viciu și în pierzarea noastră. El ne pierde așa în mod sigur, printr-o pocăință iluzorie, iar pe alții prin învârtoșare în păcat.

Cum să scapi de această cursă? Renunțând mai întâi la viciile noastre; apoi, după aceea, practicând virtuți opuse. Ninive nu-și datorează mântuirea sa decât respingerii generoase a dezordinilor ei. David nu revine la sfințenie decât prin practicarea virtuților.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 463-465)

POCĂINȚA (e periculoasă întristarea peste măsură pentru păcate)

„Alții socot iarăși drept un mare câștig să se întristeze peste măsură pentru păcatele lor. Dar și aceasta este o viclenie diavolească; dovadă Iuda; aceasta l-a făcut să se spânzure”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„Că nu este să nu știm cugetele (*meșteșugirile*) lui, fiindcă de multe ori și sub forma evlaviei el pierde pe cineva, căci el pierde pe om nu numai ducându-l în curvii, ci poate încă și dimpotrivă, a-l strica prin întristarea cea peste măsură în timpul pocăinței. Căci când împreună cu ai săi diavolul îi ia și pe ai noștri, când el și poruncind a păcătui prăpădește și nimicește, și chiar când, poruncind noi a se pocăi, el pierde, apoi cum să nu se numească faptul acesta cuprindere sau ispitire din parte-i? Că lui nu-i este de ajuns a pierde pe cineva prin păcat, ci și prin pocăință o face aceasta, dacă noi nu priveghem. Pentru aceea, cu drept cuvânt că a și numit aceasta *cuprindere* sau *ispitire*, fiindcă necuratul ne stăpânește chiar și prin cele ale noastre. A lua pe cineva în stăpânirea sa pentru păcat, aceasta e al său - dar a-l lua și pentru pocăință, aceasta nu mai este a lui; arma aceasta este a noastră, și nicidecum a lui. Când deci el și așa ne poate lua în stăpânirea sa, gândește-te cât de urâtă este această biruire a noastră, cum își va bate joc și va râde de noi ca de niște mișei și ticăloși, dacă ar fi ca el să ne învingă chiar cu armele noastre. Și într-adevăr, este lucru de râs și încărcat de cea mai josnică rușine ca dânsul să făurească ranele prin chiar doctoriile noastre. Pentru aceea și zicea apostolul: *că nu este să nu știm cugetele (meșteșugirile) lui*, dând prin aceste cuvinte a se înțelege felurimea uneltirilor, viclenia lui, și tot ceea ce poate vătăma sub forma evlaviei.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IV, p. 53)

POCĂINȚA (cu nădejde în mila lui Dumnezeu)

„Dumnezeu îndeamnă cu milostivire pe păcătos la pocăință. Dumnezeu se apleacă și iartă la prima apariție de părere de rău. Dumnezeu chiar atunci când păcătosul se abține, nu opune crimelor sale decât o răbdare îndelungă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 16)

POCĂINȚA (tâlharul de pe cruce – pildă de pocăință)

„Ai văzut îndrăznirea tâlharului? Ai văzut îndrăznire pe cruce? Ai văzut câtă înțelepciune în timpul osândeii și câtă evlavie în timpul chinului? Nu e oare de mirare că mai era conștient, că mai era cu mintea întreagă când piroanele erau înfipite în el? Dar nu numai că era conștient, ci mai mult încă, nu se îngrijea de el, ci de alții; a ajuns învățator pe cruce, l-a certat pe tovarășul său și i-a zis: *Nu te temi tu de Dumnezeu? Nu lua aminte, îi spune el celuilalt tâlhar, la tribunalul cel de jos. Este un alt Judecător, nevăzut, este un alt tribunal, drept și nepărtinitor. Nu te uita, dar, că a fost osândit jos. Sus nu este așa. Aici, în tribunalele acestea de jos, dreptii sunt osândiți, nedreptii scapă, vinovații – eliberați, iar nevinovații pedepsiți. Judecătorii, cu voie sau fără voie, de multe ori greșesc când judecă, sau se înșeală pentru că nu știu de partea cui e dreptatea, sau dau hotărâri nedrepte, cu bună știință, pentru că sunt cumpărați cu bani. La tribunalul de sus nu se întâmplă așa, căci Dumnezeu este judecător drept, iar judecata Lui ca lumina iese și nu-i umbrită nici de întuneric, nici de neștiință.*” (Omilia I la Cruce și la tâlhar, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 92)

„Nici să ne rușinăm să-l luăm ca învățator pe tâlhar, pe care nici Stăpânul nostru nu s-a rușinat să-l bage întâi pe el în rai. Să nu ne rușinăm să ne fie învățator un om care s-a arătat vrednic de viețuirea cea din rai înaintea de toți oamenii.” (Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 105)

„Ai văzut îndrăznire pe cruce? Ai văzut filosofie? Ai văzut evlavie? Nu merită oare să ne minunăm de bărbăția sufletului lui, că mai era încă conștient, că mai era cu mintea întreagă, cu toate că era străpuns de piroane, cu toate că suferea dureri nesuferite din pricina piroanelor? Eu aș merge mai departe și aș spune că nu merită numai să ne minunăm de el, ci că este drept să-l ferim. Într-adevăr, nu numai că n-a ținut seamă de suferințele lui, dar s-a lăsat chiar pe el, și se îngrijea de celălalt, se silea să-l smulgă din rătăcire, se silea să fie pe cruce învățator.” (Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 106)

„Și vezi-l apoi că împlinește o lege apostolică. Nu se îngrijește numai de cele ale lui, ci face totul și se străduiește ca să-l izbăvească pe celălalt tâlhar de rătăcire și să-l povățuiască spre adevăr. După ce a spus: *Nu te temi de Dumnezeu*, a adăugat: *Că suntem în aceeași osândă* (Luca 23, 40). Uită-te ce mărturisire desăvârșită!” (*Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 107)

„Ai văzut mărturisire desăvârșită pe cruce? Ai văzut cum și-a șters cu cuvintele păcatele? Ai văzut cum a îndeplinit porunca aceea profetică ce zice: *Spune tu întâi nelegiuirile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Nimeni nu l-a silit. Nimeni nu l-a învinuit. Nimeni nu l-a atacat! El s-a învinuit pe el însuși. De asta n-a avut alt învinuitor. A luat-o înainte, s-a învinuit pe sine, s-a înfierat pe sine.” (*Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 107)

POCĂINȚA (sfinții – modele de pocăință)

„Însă a recunoaște starea noastră nu este decât primul act al unei pocăințe adevărate și fecunde. Al doilea și mai indispensabil încă, este rugăciunea. Rugăciunea lui David se înalță neîncetat, este strigătul sfâșietor al sufletului în tristețe, însă care-și păstrează încrederea în mila divină. El cere trei lucruri: ca Dumnezeu să socotească demn să-l primească, ca Dumnezeu să-l schimbe, și să considere demn să-l mântuiască.

La rugăciunea lui David se adaugă acțiunea. Actele lui de pocăință sunt strălucitoare și fără de măsură. El respinge dulcele vieții sale regale; nopțile lui sunt date la înfrânări, zilele lui sunt pentru practicarea virtuților. Viața sa este cu totul din fapte bune și sfinte, calea lui cu totul întoarsă de la ocaziile păcatului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 465-466)

POCĂINȚA (deasa pomenire a păcatelor, însoțită de durerea pentru săvârșirea lor)

„Ascultă cum și Matei își prihănește petrecerea sa, numindu-se vameș, nerușinându-se a-și vădi viața sa cea mai dinainte. Și fiindcă nu avea cu ce se prihăni după Botez, își aducea aminte de cele mai dinainte, învățându-ne ca să nu purtăm grijă de relele cele străine, ci de ale noastre și adeseori să le cugetăm cu mintea. Căci nu este altă doctorie mai bună ca aceasta spre

ștergerea păcatelor, precum este pomenirea lor cea deasă și prihănirea lor neîncetată.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 100-101)

„Cel ce grăiește de rău pe alții întărește pe Stăpânul. Iar cel ce se grăiește de rău pe sine, Îl îmblânzește și-L împacă cu el. Și pe cel drept mai drept îl face, iar pe cel păcătos îl izbăvește de vina greșelilor și-l face vrednic de iertare.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 102)

POCĂINȚA (amânarea pocăinței)

.....
„De am fi noi încărcăți de mii de păcate, totuși ne este cu putință a ne ridica, pe cât timp suntem aici. Să ne ridicăm deci, iubitorilor. Bătrânul gândească-se că peste puțin se va duce de aici, că s-a dezmiardat îndeajuns cu vârsta - deși ce fel de dezmiardare este aceea de a-și petrece timpul în rele? - dar eu o spun aceasta față cu credința acelor. Să se gândească pe lângă acestea că-i este lui cu putință ca în scurt timp tot păcatul să-l șteargă. Cel tânăr iarăși să se gândească la nesiguranța sfârșitului său și că, de multe ori, cei bătrâni rămânând aici, cei tineri s-au dus înaintea lor. Deci, pentru ca nu cumva să ne batem capul prea mult cu sfârșitul nostru, acel sfârșit se găsește pentru noi cu îndoială. Pentru aceea și un înțelept oarecare sfătuiește zicând: *Nu întârzia a te întoarce la ..Domnul și nu lăsa din zi în zi, că nu știi ce va aduce ziua de mâine* (Sirah 5, 7) - Din a amâna de azi pe mâine iese totdeauna primejdie și frică, iar din a nu amâna, mântuire învederată și sigură.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXII, p. 199)

„Nu zice: *Este vreme până când va trebui să mă întorc*, căci aceste cuvinte foarte mult mânie pe Dumnezeu. Și de ce? Fiindcă El ți-a vestit ție cu veacuri nesfârșite mai înainte, iar tu nu voiești a te osteni nici măcar în viața aceasta scurtă și trecătoare, ci ești atât de ușuratic și de fricos, încât umbli și cauți o viață și mai scurtă decât aceasta. Oare nu aceleași ospete în fiecare zi? Nu aceleași mese? Nu aceleași curve? Nu aceleași teatre? Nu aceiași bani? Până când deci le vei iubi pe acestea ca și cum ar fi aieva? Până când vei avea pofta nesățioasă de păcat? Gândește-te că de câte ori ai curvit, de atâtea ori te-ai pârât pe tine însuși, pentru că așa este păcatul: de câte ori l-ai făcut, de atâtea ori și Judecătorul și-a dat hotărârea Sa. Te-ai îmbătat, ți-ai îmbuibat pântecele, ai răpit avutul altuia? Stai pe loc, întoarce-te la cele dinainte,

mărturisește harul lui Dumnezeu, că nu te-a răpit încă în mijlocul păcatelor; de aceea nu mai cere un alt răgaz spre a lucra iarăși rău. Mulți dintre cei lacomi au fost răpiți fără veste și s-au dus la înfricoșata judecată. Teme-te deci ca nu cumva și tu să pătimești așa, fără să te poți îndreptăți.

Dar Dumnezeu a dat multora răgazul de a se mărturisi la adânci bătrânețe, sau mai bine zis, de a-L lăuda pe Dânsul până la adânci bătrânețe. Deci ce? Îți va da și ție? *Poate că nu-mi va da*, zici tu. Dar ce spui tu? *Poate și câteodată, și de multe ori?* Dar ce va să zică aceasta? Gândește-te că tu hotărăști pentru suflet, și deci pune și pe cea dimpotrivă. Gândește-te și zi: *Dar dacă nu-mi va da?* Și dacă va da? A dat El, desigur, însă aceea este mai sigură și cu mai mult folos decât aceasta. Că dacă tu vei începe cu virtutea, atunci ai câștigat totul, fie că ai avea, fie că nu ai avea răgaz.

Tu, când pleci la război, nu zici: *Nu este nevoie de a-mi face testamentul, că poate mă voi întoarce*, și iarăși, când te gândești la însurătoare, nu zici: *Voi lua femeie sărăcăcioasă, căci mulți s-au îmbogățit astfel, și fără să se aștepte, și fără să aibă vreo nădejde*. Nici casă clădind, nu zici: *Voi pune temelii putrede, fiindcă multe case au stat pe astfel de temelii*. Iară când judeci despre suflet, te agăți până și de cele mai putrede, punându-ți înaintea pe acel *poate*, sau *de multe ori*, sau *câteodată*, și astfel te lași la voia celor nesigure. *Nu mă las*, zici, *la voia celor nesigure, ci la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni*. Știi și eu; dar Iubitorul de oameni Acesta a răpit pe mulți fără de veste, după cum am spus. Dar dacă poate vei avea și timp îndelungat și vei rămânea același? - Fiindcă un astfel de om chiar și la bătrânețe va fi leneș. *Nu*, zici tu. Dar judecata aceasta o vei avea și după cei optzeci de ani, căci atunci vei cere nouăzeci, și după cei nouăzeci o sută, și după cei o sută vei fi încă și mai leneș. Și astfel întreaga ta viață o vei cheltui în zadar și se vor petrece și cu tine cele spuse iudeilor, că *au trecut întru deșertăciune zilele lor* (Ps., 127, 33). Și fie ca numai întru deșertăciune, și nu și în rele. Căci când noi ne vom duce acolo purtând cu noi greutatea păcatelor, apoi negreșit că întru rele am trecut zilele noastre. Atunci vom duce o hrană sigură focului, o masă îmbelșugată viermilor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXII, pp. 199-200)

„Voi ziceți: *Mai târziu îmi va fi un timp mai favorabil pentru convertirea mea*. Și pronunțând astfel, voi vă continuați viața voastră dezordonată: păcatele se adună, întinăciuni se adaugă la întinăciuni, revolte la revolte. Două urmări inevitabile. 1. Voi mâniați pe Dumnezeu, adunați asupra voastră asprimile dreptății Sale, voi închideți inima Lui, voi astupați izvoarele harului, 2. Voi vă faceți mai

grea convertirea voastră, agravând fără încetare răul care deja vă strică și vă extenuază.

Voi ziceți: *Dumnezeu le acordă timp la destui păcătoși*. Ei bine? Pentru voi ce urmează? Cine vă dă dreptul de a concluda pentru asigurarea propriei voastre amânări? Și dacă Dumnezeu vă refuză vouă timpul pe care-I place să-l acorde altora? De fapt, de câte ori nu vedeți voi murind păcătoși, fără ca ei să mai aibă timp de pocăință și de îndreptare? Pretutindeni de altfel un astfel de raționament vi se va părea absurd. (...) Căsătoriți voi o fiică fără zestre, că la alții soarta le-a venit pe neașteptate? Construiți voi pe temelii ruinate, sub pretextul că alte case construite la fel cu toate acestea au rezistat?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 307-308)

POCĂINȚA (numai timpul de acum este timp de pocăință)

„Cât suntem aici, pe pământ, avem nădejde de mântuire; dar după ce am plecat dincolo, nu ne mai putem pocăi, nici șterge păcatele. De aceea, trebuie să ne pregătim neîncetat pentru ieșirea din lumea aceasta. Dacă Stăpânul a hotărât să ne cheme diseară? Dacă a hotărât să ne cheme mâine?” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 58)

POCĂINȚA (în fața morții)

„Dar ca tu să dai averea ta când deja ești în gura morții și când nu mai ești stăpân pe sine-ți, aceasta nu înseamnă că ai disprețuit averile. Atunci tu nu dai din ale tale cu propria ta voință, ci împins de necesitate; atunci mulțumirea se cuvine morții, iar nu ție; aceasta nu rezultă din afecțiunea ta către cei cărora le-ai lăsat averea, ci din siluirea morții. Dar cel puțin făcă-se aceasta măcar, fă, zic, ca măcar atunci să te scapi de patimă. Amintește-ți ceea ce ai răpit de la alții, amintește-ți de cele cu care ai înșelat pe alții, toate înapoiește-le împătrit, și așa te vei justifica înaintea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 176)

POCĂINȚA (pocăința cu nădejde în mila lui Dumnezeu)

„Că nu este păcat, chiar foarte mare, care să biruie iubirea de oameni a lui Dumnezeu, dacă ne pocăim la timpul convenit, dacă ne cerem iertare”. (*Omilii la Facere*, omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 228)

„Păcatul tău are hotar; leacul însă nu are hotar. Păcatul tău, oricum ar fi, este păcat făcut de om; dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu este negrăită. Ai curaj! Pocăința biruie păcatul! Închipuie-ți o scânteie ce cade în ocean! Poate rămâne ea aprinsă? Poate să se vadă? Nu! Ei bine, ce e scânteia față de ocean, aceea e păcatul față de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dar, mai bine spus, nici atâta. Oceanul, oricât de mare-ar fi, tot are margini. Bunătatea lui Dumnezeu însă e fără de margini.

Nu vă spun aceasta ca să vă fac trândavi, ci ca să vă fac și mai sânguitori.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 157-158)

POCĂINȚA (recunoașterea păcatelor)

„Vă spun toate acestea acum nu ca să-l scap de vină pe diavol, ci ca să vă scap pe voi de trândăvie. Că tare dorește diavolul să aruncăm pe el vina păcatelor noastre! Dorește aceasta pentru ca, hrăniți cu această nădejde și porniți spre tot felul de păcate, să ne sporim mult osânda și să nu mai avem parte de nici o iertare, prin aceea că am mutat de la el la noi vina păcatelor noastre. Eva a făcut așa (Facerea 3, 13) și n-a dobândit iertare! Noi să nu facem așa! Să ne cunoaștem pe noi înșine, să ne recunoaștem rănilor! Așa vom putea ști și ce doctorii să luăm! Cel care nu se știe că-i bolnav, nici nu se îngrijește să se vindece.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 36)

POCĂINȚA (despre hotărârea de a nu mai păcătui și de a-și îndrepta viața)

„... spune nu numai păcatului tău, învinuindu-te pe sineți, ci spune că ai să-ți îndrepti și viața prin pocăință; astfel vei mișca sufletul pocăit spre a nu mai cădea în aceleași păcate. A ne acuza pe noi înșine și a ne numi păcătoși este, ca să spun așa, un lucru obișnuit și celor credincioși. Mulți oameni care joacă pe scenă, bărbați și femei, dar mai cu seamă cei care au rolul celor stricați și nerușinați, se fericesc pe ei înșiși, dar nu o fac cu scopul care trebuie. N-aș putea spune că asta-i mărturisirea, căci aceștia, nici prin robia sufletului lor, nici prin lacrimile lor amare, nici prin făgăduința că-și vor schimba viața, nu încearcă să-și mărturisească propriile lor păcate, ci, prin măiestria cuvintelor lor, caută să culeagă numai aplauzele spectatorilor. Păcatele nu par atât de grave când le spune altul ca atunci când le spune cel ce le-a săvârșit. Oamenii care în urma unor mari deznădejdi au ajuns să nu mai simtă că păcătuiesc și nu le mai pasă de părerea oamenilor își povestesc

propriile lor păcate cu atâta libertate de parcă ar vorbi despre păcatele altora. Nu voiesc să fii unul dintre aceștia, și nici să-ți mărturisești păcatul plin de deznădejde, ci, mânat de buna nădejde a iertării, să tai orice rădăcină de deznădejde a iertării, să tai orice rădăcină de deznădejde și să arăți altă râvnă decât oamenii amintiți mai sus.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 19, p. 372-)

POCĂINȚA (folosul dobândit prin pocăință)

„Cunoștința mărimii păcatelor micșorează calea întoarcerii la virtute”. (*Omilia la Facere*, omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 79)

„Fericitul Pavel, a ajuns prigonitor apostol; cel ce mai înainte pustia Biserica, a ajuns mai pe urmă.

Ai văzut ce adâncă schimbare? Ai văzut ce nespusă prefacere? La fel și cu tâlharul. Ucisese nenumărați oameni, dar într-o clipită de vreme și-a șters toate păcatele cu câteva cuvinte așa de desăvârșit, că a auzit pe Stăpân spunându-i: *Astăzi vei fi cu Mine în rai* (Luca., 23,43)! Tot așa vameșul. S-a bătut peste piept, și-a mărturisit păcatele și s-a dus acasă mai îndreptat decât fariseul (Luca., 18,13). Dar fiecare dintre ei a dobândit după ce fiecare și-a arătat însușirile frumoase ale sufletului, după ce și-au mărturisit păcatele cele de mai înainte”. (*Omilia la Facere*, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 217-218)

„*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28).

Nu cutare și cutare, ci toți veniți la Mine, toți cei împovărați, toți cei întristați, toți cei cu păcate! *Veniți*, nu ca să vă pedepsesc, ci ca să vă iert păcatele! *Veniți*, nu pentru că am nevoie să Mă slăviți ci pentru că doresc mântuirea voastră. Că *Eu vă voi odihni pe voi!* N-a spus numai: *Vă voi mântui*, ci ceea ce-i cu mult mai mult: *Vă voi da deplină odihnă!*”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 469)

„- Pentru ce te sperii, diavole, când este lăudată pocăința? Pentru ce te jelești, pentru ce te cutremuri?

- Da, pe dreptate mă jelesc și mă tângui, răspunde diavolul, pentru că mari trofee mi-a răpit pocăința asta!

- Care trofee?

.....- Pe desfrânată, pe vameș, pe tâlhar, pe hulitorul Pavel!

Cu adevărat, mari trofee i-a răpit pocăința! I-a dărâmat cetățuia. Lovitura pocăinței a fost mortală.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, p. 27)

„Există deci rană și doctorie, păcat și pocăință. Păcatul este rana, pocăința – doctoria. În rană este puroi, în doctorie, curățire de puroi; în păcat, puroi, în păcat ocară, în păcat batjocură; în pocăință, îndrăznire, în pocăință, libertate, în pocăință, curățire de păcate. Ascultă-mă cu luare aminte! Păcatului îi urmează rușinea, pocăinței, îndrăznirea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 160)

„Prin pocăință să ajungă (păcătosul) la fel cu cei ce n-au săvârșit nici un păcat.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 310)

„... noi încă de aici să lepădăm toate păcatele cele săvârșite, ca să ne putem înfățișa la scaunul judecății lui Hristos și să dobândim împărăția cea cerească.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor*, în vol. *Omiliile la Postul Mare...*, p. 17)

POCĂINȚA (primirea iertării păcatelor)

„Să ne rănim inimile noastre, să ne plângem păcatele noastre, așa cum ne poruncește Iisus Hristos; să fim cuprinși de întristare la amintirea păcatelor noastre, și să ne reamintim exact în sufletele noastre toate greșelile pe care le-am făcut până acum; să ne aplecăm cu toată durerea și grija ca să ne spălăm în întregime. Căci Dumnezeu ne-a dăruit pentru aceea căi bune și mijloace bune. *Spune mai întâi*, ne spune El, *păcatele tale tu, și te vei îndrepta* (Is., 43, 26). Și încă: *Eu am zis: Eu voi mărturisi Domnului împotriva mea nedreptatea mea, și Tu ai iertat necredința inimii mele* (Ps., 31, 6). A-și aminti adesea în inima și în mintea sa păcatele sale, și a se învinui, este ceea ce slujește nu puțin la reducerea grozăviei păcatului.

Dar iată un al doilea mijloc de a-și spăla păcatele sale încă mai eficace: nu vă mâniați deloc împotriva celui ce v-a supărat; iertați tot ce v-a greșit cineva împotriva voastră. Vreți să-l știți și pe al treilea? Daniel o să vi-l dea, ascultați-l: *Răscumpărați păcatele voastre prin milostenie, și nedreptățile voastre prin fapte de milă spre cei săraci* (Daniel 4, 24). Mai este încă unul: este rugăciunea deasă, și stăruința către rugăciunile care se

fac către Dumnezeu. Postul o egalează, dacă el e unit cu blândețea și cu iubirea față de aproapele, nu este o ușoară mângâiere, el contribuie la iertarea păcatelor, el stinge focul mâniei lui Dumnezeu: *Căci apa stinge focul, atunci când este mai aprins și milostenia spală păcatele* (Eccl., 3, 33).

Să mergem dar în aceste căi; dacă nu vom înceta să mergem, dacă vom folosi tot timpul nostru în toată grija noastră pentru aceste practici, nu numai că vom spăla păcatele noastre trecute, ci ne vom câștiga o comoară mare pentru cealaltă lume. Căci nu-i vom da nici o putere diavolului, nu ne vom lăsa purtați nici de mânie, nici de curiozitate nestăpânită.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VII, 2, p. 39)

„... și celelalte (păcate) vor fi șterse dacă facem pocăință.

Dar, pocăința constă în a nu mai face păcatele acelea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, p. 165)

„Ahab, acest împărat necredincios (3 Regi 21, 27), pentru că a simțit amărăciunea și acul păcatului, mergea cu capul plecat, foarte mâhnit și întristat; iată pentru ce s-a îmbrăcat el în sac și vărsa râuri de lacrimi. Dacă facem la fel, dacă plângem ca și el, ca Zaheu vom risipi nedreptățile și păcatele noastre, noi vom obține iertarea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 3, pp. 473-474)

„El suferă cu îndurare și făgăduiește iertare acelor care Îl supără numai dacă se căiesc și promit de a nu-L mai supăra.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 66)

POCĂINȚA (bucuria iertării)

„Leacul acesta (pocăința – n.n.) da, mai cu seamă leacul acesta, ne va aduce atât de mare vindecare și va tămădui așa de bine rănila sufletelor noastre, încât nici urmă de ele nu va mai rămâne. Așa ceva nu se poate vedea la rănila trupești. De-ai pune de nenumărate ori pe o rană trupească doctoriile făcute de doctor, neapărat tot va rămâne în trup urmă; și pe bună dreptate pentru că e vorba de tămăduirea trupului; dar aici, pentru că e vorba de tămăduirea sufletului, sufletul se schimbă cu totul în bine când își arată însușirile lui bine și frumoase; pune pe fugă toate rănila cum fugărește un vânt puternic praful. Scripturile sunt pline de astfel de pilde.” (*Omilii la Facere*, omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 2 17)

„... avem un Tată atât de bun, Care dorește mult întoarcerea noastră. Dacă ne vom întoarce, El nu ne va mai acuza pentru cele de mai înainte, numai să ne întoarcem, fiindcă aceasta este cea mai bună justificare. Nu numai că nu ne-ar acuza, dar dacă altcineva ar îndrăzni să ne acuze, El l-ar face să tacă, oricât de priceput ar fi acuzatorul.” (*Omiliile la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, p. 221)

„Mare, într-adevăr, a fost căderea lui Petru, că lepădarea de Hristos este un păcat fără asemănare; totuși, după un păcat atât de mare, Hristos l-a pus din nou în cinstea de mai-mare și i-a încredințat conducerea Bisericii. Și, ceea ce-i mai mult decât orice, este că Petru ne-a arătat că are pentru Stăpân o dragoste mai mare decât toți apostolii.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 83)

„Iertarea păcatelor este izvor al mântuirii și răsplată a pocăinței.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 121)

„- Dar pot să mă mântuiesc dacă mă pocăiesc?
- Da, poți!
- Am trăit toată viața în păcate! Dacă mă pocăiesc, mă mântuiesc?
- Da!
- De unde știi?
- De la iubirea de oameni a Stăpânului tău!
- Să am, oare, încredere numai în pocăința de care îmi vorbești? Este, oare, în stare pocăința să șteargă atâtea păcate?
- Dacă ar fi numai pocăința, atunci, pe bună dreptate, teme-te! Dar când iubirea de oameni a lui Dumnezeu se alătură pocăinței, prinde curaj!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 157)

„Am făcut multe păcate! Cum voi putea să mă mai mântuiesc?
Tu nu poți, Stăpânul tău poate! Și într-atât, încât să-ți șteargă păcatele! Uită-te cu luare-aminte la ce spun! Așa îți șterge Stăpânul păcatele, că nu mai rămâne nici urmă de păcat! Cu trupurile rănite nu-i cu putință asta; ci oricât de mult s-ar strădui doctorul, oricâte doctorii ar pune pe rană, rana nu dispare desăvârșit. Te lovești la față; rana s-a tămăduit, dar rămâne urma, mărturia rănii, și ea strică frumusețea chipului; și se străduiește mult doctorul să șteargă urma, dar nu poate; i se împotrivesc și slăbiciunea firii omenești, și neputința artei medicale, și neputința doctorilor. Dar când Dumnezeu șterge păcatele, nu lasă nici urmă, nici nu îngăduie să rămână semn, ci, o dată cu sănătatea, dăruiește și frumusețea, o dată cu izbăvirea de

pedeapsă dă și dreptate și-l face pe cel ce păcătuisese asemenea cu unul care n-a păcătuit. Dumnezeu pierde păcatul și-l face să nu mai fie, nici să mai revină, atât de desăvârșit îl pierde! Nu tu urmă, nu tu semn, nu tu mărturie, nu tu dovadă!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 163-164)

POCĂINȚA (roadele pocăinței)

„Pocăința deschide cerul, pocăința ne bagă în rai, pocăința biruie pe diavol, după cum încrederea în noi ne face să cădem.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 156)

„... după cum praful fin nu poate sta în fața furiei unui vânt puternic, tot astfel nici mulțimea poftelor nesăbuite nu va putea sta în fața puterii căinței; în momentul în care căința pătrunde adânc în sufletul omului, poftele pier și se împrăștie mai iute decât praful și fumul.” (*Despre căință (I)*, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 75)

„Când binele acesta, căința, cuprinde cu adevărat sufletul oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere a răutăților pe câtă putere are focul asupra spinilor.” (*Despre căință (II)*, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 95)

POCĂINȚA (lipsa pocăinței – gravitatea)

„El, care înduioșează și se milostivește chiar pentru micile noastre întristări, când nu vede din partea noastră nici măcar atâta (căință – n.n.) negreșit că este nemulțămît și ne va pedepsi cu cea mai aspră pedeapsă, fiindcă o astfel de purtare din partea noastră este luată ca cea mai grozavă defăimare adusă lui. Cine s-a întristat vreodată pentru păcatele sale? Cine a suspinat? Cine și-a bătut pieptul? Cine s-a neliniștit? Eu socotesc că nimeni! Ci oamenii plâng și se bocesc nenumărate zile pentru cei morți din familiile lor, pentru pierderea banilor, sau și pentru altele de acest fel, în vreme ce sufletul pierzându-l în fiecare zi, noi nici măcar nu ne gândim. Deci cum vei putea îmblânzi pe Dumnezeu, când nici măcar nu simți când ai păcătuit?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 87)

„Căci, spune-mi: Dacă tu ai avea o slugă care ar suferi multe rele din partea tovarășilor săi, și ea nu s-ar îngriji defel de altele, ci s-ar îngriji numai ca să nu mânîie pe stăpân, oare nu ar fi de-ajuns numai acest fapt ca să-ți

împrăștiie mânia? Dar ce? Dacă acea slugă nu ar avea nici o grijă pentru greșalele sale față de tine, ci s-ar îngriji numai de cele ce a făcut tovarășilor săi, oare nu o vei pedepsi mai mult? Tot așa face și Dumnezeu, căci când noi nu ne îngrijim de supărarea lui, mai mare încă i-o facem, iar când ne îngrijim, i-o împlânzim, sau mai bine zis, nici nu se va mai supăra pe urmă. El voiește ca noi înșine să cerem pedeapsa păcatelor noastre și după aceea el nu mai cere nimic. Pentru aceea ne și amenință cu pedeapsa, pentru ca astfel cu frica să ne doboare disprețul, și când noi ne înfricoșăm numai din amenințare, firește că acest fapt nu ne va lăsa a suferi pedeapsa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, pp. 87-88)

„Dacă cineva nu se întristează pentru păcatele altora și este vrednic de învinovățire; dar încă atunci când pentru păcatele sale proprii stă nepăsător, cum să nu fie vrednic de pedeapsă?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XV, p. 215)

„Nu sunt vrednici atâta de plâns cei ce păcătuiesc cât cei care nu se pocăiesc de păcatele lor.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâia, p. 25)

„Mai rău decât însuși păcatul este împietrirea în păcat; și încă și mai rău este, la cădere, când cineva nu se scoală iarăși. Aceasta o deplânge Pavel mai mult și o socotește mai vrednică de tânguit, când scrie corintenilor: *„Mă tem ca nu cumva, venind iarăși, să mă smerească Dumnezeul meu la voi și să plâng pe mulți care au păcătuie mai înainte și nu s-au pocăit de necurăția, de desfrânarea și de necumpătarea pe care le-au făcut (II Cor. 12, 21).”* (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 31)

„Vrednici de plâns nu sunt numai cei care păcătuiesc, cât mai ales cei care nu se pocăiesc pentru păcatele lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 346)

„Ceea ce pierde omul nu este pe atâta păcătui pe cât nepocăința în păcat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 463)

POFTELE (poftea trupească este înnăscută în noi pentru nașterea de prunci)

„... mânia și pofta - sunt înnăscute în firea omenească, deși amândouă ne sunt folositoare: mânia ca să pedepsim pe cei răi și să îndreptăm pe cei care se uită urât, iar pofta ca să dăm naștere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moștenitori”. (*Omilia la Matei*, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 219)

POFTELE (păcătoase – nașterea lor)

„Satisfacerea poftelor lumești, de nicăieri nu vine decât că s-a răcit iubirea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 175)

POFTELE (satisfacerea poftelor păcătoase)

„Pofta, de altfel, nici nu are în sine vreo plăcere. De multe ori poftele acestea nasc pe altele mai înfierbântate, și niciodată nu vei fi pe deplin satisfăcut, ci singur îți vei provoca torturile cele mai grozave. După cum cel ce neconținut este însetat, chiar de ar avea în fața lui mii de izvoare, totuși cu nimic nu-i va folosi, neputându-și stinge setea, sau mai bine zis boala lui, tot așa și cel ce neconținut trăiește în poftă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, pp. 456-457)

POFTELE (înfrânarea poftelor)

„Să nu spui glume proste, nici măcărele, și atunci tu ai strâns flacăra poftăi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 164)

POFTELE (să nu poftim cele deșarte și trecătoare, ci să ne îndreptăm dorința spre împlinirea binelui)

„Ea apare și dispare imediat, ea se lingusește; înainte ca s-o ții, ea a fugit; pofta trupului, pofta mesei, pofta bogățiilor, în fiecare zi ea se uzează și se strică. Și cum la toate lucrurile acestea trebuie să se adauge chinul și pedepsele, este ceva mai nefericit și mai mizerabil ca cel ce caută plăcerile? Învățați din aceste adevăruri, să suferim totul prin virtute; căci așa ne vom bucura de adevărata poftă, prin harul și mila Domnului nostru Iisus Hristos ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVI, 2, p. 175)

POFTELE (rele – remedii)

„... poftelor celor fără de rânduială să opunem cugetările cele sfinte.”
(*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 81)

„Pune în fața focului poftetele ce te stăpânesc acum focul cel nestins, și scapă odată de cuptor! Cine stinge desăvârșit focul de aici nu va încerca nici focul de acolo! Dar cine se lasă biruit, după ce pleacă de aici, focul de acolo îl va chinui mult mai cumplit.

Câți ani crezi că are să ți se mai prelungească desfătarea de aici? După părerea mea nu-ți rămâne mai mult de cincizeci de ani ca să ajungi la adânci bătrâneți, dar mai bine spus, nu sunt sigur nici atâția ani. Cum am putea nădăjdui în cincizeci de ani, când nu suntem siguri că ajungem până seara? Ne este necunoscut nu numai sfârșitul vieții, necunoscute sunt și schimbările ce ni se pot întâmpla într-o viață. De multe ori viața ni se prelungește vreme îndelungată; desfătările însă nu se prelungesc tot atât de mult, ci apar și dispar dintr-o dată. Să presupunem, dacă vrei, că vei trăi atâți ani câți dorești și că viața ta n-ar suferi nici o schimbare. Ce înseamnă acești ani față veacurile cele fără de sfârșit, față de pedepsele acelea mari și cu neputință de îndurat? Aici pe pământ, sfârșit are și chinul, sfârșit, și desfătarea. Dar pe acea lume, și drumul, și desfătarea țin de veacurile nesfârșite și nimeni nu poate spune cât se deosebesc cele de aici.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 341)

PORUNCILE DIVINE (sublimitatea lor)

„... poruncile, aceste daruri tainice și care sunt mai mari și mai sublime decât cerurile, legile, morala, credința, nădejdea, făgăduințele bunurilor viitoare, Patima...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XII, 3, p. 59)

PORUNCILE DIVINE („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu ... și toate celelalte se vor adăuga vouă!”)

„Caută cele ale lui Dumnezeu, și cele omenești vor veni cu multă ușurință.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 102)

PORUNCILE DIVINE („Luați jugul Meu asupra voastră...”)

„*Luați jugul Meu asupra voastră. Veniți sub jugul Meu! Însă nu vă speriați când auziți de jug. Căci nici nu vă rănește gâtul, nici nu vă face să vă plecați capul, ci ne învață să cugetăm la cele de sus și ne arată³²⁵ adevărata filosofie. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați. Învățați înseamnă: plecați-vă auzul ca să puteți învăța de la Mine. Căci nu voi cere de la voi ceva greu. Voi, robii, imitați-Mă pe Mine, Stăpânul; voi, care sunteți pământ și cenușă, râvniți să fiți ca și Plăsmuitorul vostru și Făcătorul cerului și al pământului. Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima.*

Ai văzut pogorământul Stăpânului? Ai văzut iubirea Lui de oameni cea sinceră? Nu a cerut de la noi ceva greu sau de nesuportat. Fiindcă nu a zis: învățați-vă de la Mine că am făcut semne, că am înviat morții, că am arătat minuni, căci toate acestea atârnă numai de puterea Lui. Dar ce? *Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Ai văzut cât este câștigul acestui jug, cât folos aduce?*” (Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați, în vol. Cateheze baptismale, pp. 34-35)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor)

„Că pe cei care au minte îi atrag spre ascultarea poruncilor mai mult binefacerile decât pedepsele”. (Omilia la Facere, omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Să aveți aceeași voință și același suflet ca și dreptul Avram. Ar fi o nebunie să nu facem asta. Dreptul acesta a primit poruncă să se mute dintr-un pământ în altul și a fost atât de supus, că nici bătrânețea, nici toate celelalte piedici pe care le-am enumerat, nici vitregia vremurilor, nici altceva din cele ce-l puteau opri, nu l-au făcut să nu asculte; dimpotrivă, rupând toate lanțurile, alerga și se zorea bătrânul, ca un tânăr plin de vigoare, împreună cu femeia, cu nepotul și slugile sale, să aducă la îndeplinire porunca lui Dumnezeu. Noi, însă, n-am primit poruncă să ne mutăm dintr-un pământ în alt pământ, ci de la pământ la cer, și totuși nu ne supunem acestei porunci cu graba cu care se supunea dreptul Avram, ci de multe ori punem înaintea scuze zadarnice și neîntemeiate; nu ne atrage nici măreția

³²⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Originalul grecesc (εκπαιδευω) este mai complet: ne educă pe măsură ce creștem. (n.s. 37, p. 34)

făgăduințelor, nici lipsa de preț al celor de pe pământ – că sunt pământești și vremelnice – și nici vrednicia Celui Ce ne poruncește!” (*Omilia la Facere*, omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 406)

„Cu toții avem aceleași legi de împlinit ca și monahii, în afară de legea căsătoriei; dar mai bine spus, chiar și în această privință Pavel ne poruncește să fim în toate ca monahii, spunând: *Chipul lumii acesteia trece* (I Cor., 7, 31), așa că aceia care au femei să fie ca și cum n-ar avea (I Cor., 7, 29). Nu-ți poruncesc, deci, să locuiești în creierii munților, deși aș dori-o, pentru că orașele noastre fac ce făceau sodomienii; dar nu silesc pe nimeni. Rămâi în casa ta, lângă copiii tăi, lângă soția ta, dar îți cer: nu-ți insulta soția, nu-ți bate joc de copii”. (*Omilia la Matei*, omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 100)

„Hristos ne îndeamnă pe două căi să-I urmăm spusele: și prin cele ce ne sunt de folos și prin cele ce ne vatămă. Ca un doctor înțelept, ne arată că ne îmbolnăvim dacă nu-I ascultăm sfaturile și că ne facem sănătoși de I le ascultăm”. (*Omilia la Matei*, omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 272)

„Nici una din poruncile Domnului nu-i nici împovărătoare, nici grea, ci toate atât de ușoare și lesnicioase, încât numai dacă voim pe toate le putem săvârși”. (*Omilia la Matei*, omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

„*Jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară* (Matei 11, 30). (...)

- Cum asta, când aici spune că strâmtă e ușa și îngustă calea?
- Dacă te uiți bine la cuvintele Domnului, vezi că și în ele arată că atât calea cât și ușa este foarte ușoară, lesnicioasă și lipsită de greutate
- Dar cum poate fi ușor ceea ce este strâmt și îngust?
- Tocmai pentru că e cale, pentru că e ușă; după cum cealaltă cale, cealaltă ușă, chiar dacă e lată, chiar dacă e largă, e tot cale, tot ușă. Pe ele nu poate rămâne nimic, ci toate trec: și supărările și bucuriile vieții.

Și nu numai pentru aceasta este ușoară virtutea, ci și pentru sfârșitul ei. Îndestulătoare mângâiere pentru cei ce se nevoiesc cu săvârșirea virtuții este nu numai faptul că pe calea și ușa care duc la virtute nu rămân nici oboselile, nici sudorile, ci și faptul că și calea și ușa au un sfârșit bun: duc la viață. Deci și vremelnicia oboselilor și veșnicia cununilor; și că oboselile sunt mai întâi, iar cununile mai târziu, ușurează nespuse de mult oboselile. De aceea și Pavel a numit necazul ușor, nu din pricina naturii necazului, ci din pricina voinței celor care îndură necazurile și din pricina nădejzii bunătăților

celor viitoare”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

„Dar nu te uita că e strâmtă și anevoioasă calea, ne spune Hristos, ci uită-te unde sfârșește; nici nu te uita că cealaltă este largă și lată, ci unde duce”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 302)

„Să nu ne uităm la traiul bun al celor mulți, ci la ostenele celor puțini. *Mulțimea*, ne spune Hristos, *nu numai că nu merge pe calea aceasta, dar nici n-o alege; și aceasta-i cea mai mare vinovăție*. Noi, însă, nu trebuie să ne uităm la mulțime, nici să ne tulburăm din pricina asta, ci să imităm pe cei puțini; și, fiind cu luare-aminte asupra noastră, așa să mergem pe această cale.

Calea aceasta este într-adevăr strâmtă; dar, pe lângă aceasta, mai, sunt și mulți care ne împiedică să mergem pe ea. De aceea Domnul a adăugat:

Păziți-vă de profeții mincinoși, că vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori (Matei 7, 15).

Iată, în afară de câini și porci, altfel de dușmani, mai cumpliți decât aceia. Pe câini și pe porci îi recunoaște și-i vede toată lumea, dar pe aceștia nu. Sunt ascunși. De aceea ne-a poruncit să ne ținem departe de câini și de porci, dar pe profeții mincinoși să-i cercetăm cu deosebită grijă, pentru că nu-i cu putință să-i cunoaștem de la primul lor atac. De aceea a și spus: *Păziți-vă, tocmai pentru a-i cunoaște mai bine*”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 302)

„Când sufletul și mintea îți sunt curate primești cu ușurință cuvântul adevărului”. (*Omilia la Matei*, omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 319)

„*Luați jugul Meu pe voi și învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihna sufletelor voastre. Că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară* (Matei 11, 29-30).

Nu vă temeți, spune Hristos, când auziți de jug! Că este bun! Nu vă înfricoșați că v-am vorbit de sarcină! Că e ușoară!

- Dar atunci pentru ce Hristos a spus mai înainte: *Strâmtă este ușa și îngustă calea?* (Matei 7, 14).

- E strâmtă ușa și îngustă calea când ești trândav, când îți pierzi curajul. Dacă îndeplinești poruncile lui Hristos, ușoară îți va fi sarcina! De aceea a și numit-o acum sarcină!

- Dacă ești smerit, blând și îngăduitor. Această virtute este mama întregii filozofii. De aceea când pe Munte a început să dea legile acelea

dumnezeiești, cu această virtute a început. Și acum face iarăși același lucru și dă cea mai mare răsplată, spunând: *Nu vei fi numai altuia de folos, ci ție înaintea tuturor; tu te vei odihni, că veți afla odihnă sufletelor voastre.* Înainte de bunătățile cele viitoare îți dă aici pe pământ răsplată; și-ți dă și premiul. Dându-Se pe El însuși ca pildă, Hristos face să fie bine primite cuvintele Sale”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 469)

„A vorbit de jug și l-a numit bun; a vorbit de sarcină și a adăugat: ușoară, ca să nu fugi de ele, că ar fi grele și anevoioase, dar nici să le disprețuiești că ar fi foarte ușoare.....

Dacă și după toate câte ți-am spus, tot ți se pare grea și anevoioasă virtutea, gândește-te că mai greu, mai anevoios este păcatul. Pentru a ne arăta lucrul acesta Hristos n-a spus mai întâi: *Luați jugul Meu*, ci mai întâi a spus *Veniți toți cei osteniți și împovărați*, arătând că și păcatul are osteneală și povară, este greu și cu anevoie de purtat. Nici n-a spus numai: *Cei osteniți*, ci și: *cei împovărați*. Același lucru îl spunea și profetul David, descriind natura păcatului: *Ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps., 37, 4); iar Zaharia, descriindu-l, zicea că păcatul e greu ca un talant (Zah., 5, 7) de plumb³²⁶. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 470)

„*Învățați de la Mine*, spune Domnul, *că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre.* Blândețea este mama tuturor bunătăților. Așadar nu te teme, nici nu fugi de un jug care-ți ușurează toate greutatețile din viață, ci pune-l, cu dragă inimă, pe grumazul tău și atunci îi vei cunoaște bine dulceața lui. Nu-ți strivește grumazul, ci stă pe grumazul tău numai pentru buna rânduiala a vieții tale: să te înduplece să pășești frumos, să te ducă pe calea cea împărătească, să te ferească de prăpăstiile din dreapta și din stânga, să te facă să mergi cu ușurință pe calea cea strâmtă”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 473)

„Acum îți voi spune și aceea că, dacă suntem cu mintea trează, nici poruncile lui Hristos nu vor fi grele. Că iată, moartea s-a călcat, diavolul a căzut, legea păcatului s-a stins, harul Duhului s-a dat, viața durează puțini ani, greutatețile vieții s-au împușinat. Și ca să cunoști acestea și din fapte, uită-te cât de mulți oameni au făcut fapte mai mari decât cele poruncite de Hristos; tu însă te temi și de cele ce a poruncit. Ce cuvânt de apărare vei

³²⁶ Cam 26 kg.

avea când pregeți să îndeplinești ceea ce ți-a poruncit, iar alții sar dincolo de semn? Pe tine te sfătuim să dai milostenie din averile tale; altul însă s-a despărțit de toate averile lui; pe tine te rugăm să trăiești în castitate cu soția ta; altul însă nici n-a cunoscut femeie; pe tine te îndemnăm să nu fii invidios; altul însă din dragostea de om și-a jertfit propria lui viață; pe tine te sfătuim să fii iertător, să nu fii aspru cu cei ce-ți greșesc; altul însă a fost pălmuit și a întors și celălalt obraz. Ce vom zice deci, spune-mi mie? Cum ne vom apăra când nu facem nici poruncile lui Hristos, iar alții ne întrec atât de mult? Și nu ne-ar întrece, dacă poruncile lui Hristos n-ar fi fost ușoare. Spune-mi: Cine se topește: cel care pizmuiește fericirea și bunăstarea altora sau cel care se bucură și se veselește împreună cu aceștia? Cine bănuiește totul și tremură neconținut: cel cast sau desfrânatul? Cine se bucură cu bune nădejdi: cel care răpește averile altora sau cel care miluiește și dă celui nevoieș din cele ale lui?

Gândindu-ne dar la acestea, să nu ne trândăvim de a merge pe căile virtuții, ci să ne pregătim cu toată râvna pentru aceste lupte frumoase: să ne ostenim puțină vreme, ca să luăm cununile cele veșnice și neveștejite”. (*Omilia la Matei, omilia XXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 480-481*)

„Hristos, fiind iubitor de oameni, nu le-a deschis numai o singură cale și nici nu le-a spus: *Dacă nu dați rod însutit, vă arunc de la Mine!*, ci a arătat că se mântuie și cel ce face șazeci; și nu numai acesta, ci și cel ce face treizeci. A făcut aceasta ca să facă ușoară mântuirea.

Nu poți trăi în feciorie? Însoară-te și fii cast căsătorit! Nu poți trăi în bogăție? Dă săracilor din averile tale! Nu suferi povara bogăției? Împarte cu Hristos averile tale! Nu vrei să-I dai Lui toate averile tale? Dă-I jumătate, dă-I a treia parte”. (*Omilia la Matei, omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 533-534*)

„Ce lucru greu ne-a poruncit Hristos? Ne-a poruncit să tăiem munți? Să zburăm prin văzduh? Să trecem Marea Tireniană? Deloc! Ne-a poruncit să ducem o viață așa de ușoară ca să nu avem nevoie de nici o unealtă, ci numai de suflet și sânguință. Ce unelte au avut apostolii aceștia, care au săvârșit atâtea și atâtea fapte mari? N-au mers în toată lumea cu o singură haină și i-au biruit pe toți? Ce greutate au poruncile Lui? Să nu ai nici un dușman! Să nu vorbești pe nimeni de rău! Faptele potrivnice acestora sunt cu mult mai grele”. (*Omilia la Matei, omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1002*)

„Gândiți-vă, zice, ce ați fost, și ce ați devenit. Cine ați fost? Morți și pierduți cu o pierdere ce de nicăieri nu se putea îndrepta, și nici că era cine să vă poată ajuta. Și ce ați devenit voi, din morți cum erați? Viețuind viața nemuritoare. Și prin cine ați câștigat acest bun neprețuit? Prin Dumnezeu, Care poate totul. Prin urmare, drept este de a vă pune sub ordinele Lui cu atâta bunăvoință cu câtă e demn din partea celor înviați din morți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 187)

„Omul cel vechi, stăpânit de păcat, a murit și s-a îngropat, ceea ce o și învederează prin expresia următoare: *murind aceluia în care eram finiți robi*, ca și cum pare că ar zice: *Legătura care ne ținea s-a rupt și a murit, așa că ceea ce ne ținea – adică păcatul – nu mai predomină acum*. Însă ca să nu cazi din nou, sau să devii mai nepăsător, deși te-ai eliberat, totuși vei sluji din nou în alt mod, adică *întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche*. Însă ce vrea să însemne ceea ce el spune aici? Era necesar să descopere aceasta aici, ca atunci când vom ajunge la pasajul ce tratează despre această chestiune, să nu ne tulburăm. *După ce Adam a păcătuit – zice (Sfântul Pavel – n.n.) și trupul lui a devenit muritor, și a primit în el multe defecte naturale, după aceea și calul a devenit mai puțin vioi și mai nesupus. Însă Hristos, venind, ni l-a făcut mai sprinten prin botez, mișcându-l cu pintenul Duhului. De aceea nici nu ne mai stau acum în cale aceleași prăpăstii ca la cei vechi, din care cauză nici drumul nu era atât de ușor pe atunci. De aceea și Hristos nu ne cere numai a fi curați de ucideri, după cum legea cerea celor vechi, ci și a fi curați de mânie; nu ne poruncește numai să fugim de desfrânare, ci chiar și de privirea neînfrânată; nu ne poruncește numai a fugi de jurământul fals, ci chiar de a ne păzi și de jurămintele drepte; și ne mai poruncește ca pe lângă prietenii și rudele noastre să iubim și pe dușmani chiar. Și, cu un cuvânt, în toate celelalte ne-a deschis un cerc mai larg de activitate spirituală, iar dacă noi nu vom asculta, ne amenință cu gheena, arătând că cele cerute nu depind de ambiția celor ce se luptă pentru ele, ca de pildă fecioria și sărăcia de bună voie, ci că sunt impuse și numaidecât trebuie a le săvârși. Toate aceste porunci sunt dintre cele absolut necesare și urgente, iar cel ce nu le îndeplinește va fi aspru pedepsit.*”(Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XII, p. 209)

„Hristos nu ne spune numai: *Să nu ucizi!*, ci merge mai departe, zicând: *ci nici să te mânie!*; nu zice numai *Să nu desfrânezi!*, ci *nici să te uiți cu lăcomie*, ca astfel meritele noastre să nu fie rezultate din frica pedepsei prezente, ci din dorul după El și din dragostea și înclinarea către fapta bună.

El nu ne făgăduiește miere și lapte, ci ne face împreună-moștenitori cu Unul Născut al Său, îndepărtându-ne de toate cele prezente, și făgăduindu-ne a ne da mai ales acelea, pe care cei ce au devenit fii ai lui Dumnezeu trebuie a le primi. Nimic sensibil, nimic trupesc, ci totul duhovnicesc.

Așadar, deși aceia se numeau fii, totuși erau ca și robi; noi însă, devenind liberi, am primit înfierea, și așteptăm împărăția cerurilor. Acelora le vorbea prin alții, nouă însă prin Sine Însuși. Aceia făceau totul mișcați de frica pedepsei, iar noi, cei duhovnicești, mișcați de dorința și pofta către bine, și aceasta se vede din aceea că ne silim chiar de a covârși cele poruncite nouă. Aceia, întocmai ca și argații și nerecunoscătorii, niciodată nu lipseau a cârti, iar noi lăsăm totul la dorința Tatălui celui ceresc. Aceia primind binefaceri blestemau, pe când noi primejduindu-ne mulțumim.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 261)

„Când și dragostea face lucrul ușor, și duhul ajută, și speranța ușurează, când necazul te face mai încercat și mai destoinic de a suferi totul cu bărbăție, și când împreună cu acestea mai ai și o altă armă, adică rugăciunea și ajutorul căpătat prin ea, ce ar mai putea fi greu de îndeplinit din cele poruncite? Nimic.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 414)

„Nu poți posti și nu poți să viețuiești în feciorie? – deși ai putea dacă ai voi, căci ne învinuiesc cei ce pot – cu toate acestea, nici nu ne-a cerut Dumnezeu asemenea lucru, nici a poruncit sau legiuit așa ceva, ci a lăsat la voia și alegerea ascultătorilor, însă a fi întreg-cugetător în căsătorie și a nu te îmbăta, aceasta o poți face. Nu poți goli punga dând săracilor? – Deși ai putea, căci ne-o arată cei ce fac așa. Însă el nu ne-a poruncit să facem așa numaidecât; ci a poruncit să nu răpim, și să ajutăm pe cei ce au trebuință. Și dacă ar spune cineva că *Eu nu mă mulțumesc numai cu femeia mea*, apoi singur se amăgește pe sine și aiurează, căci îl învinuiesc cei ce sunt întreg-cugetători și fără femeie. Dar ce, spune-mi, a nu bârfi nu poți? A nu blestema pe alții nu poți? Și cu toate acestea, nu este greu lucru a nu face așa, ci a face. Ce îndreptățire vom putea avea, când noi nu plinim pe cele atât de lesnicioase? Nici una.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, pp. 91-92)

„Căci Stăpânul nostru iubitor de oameni fiind, cu multe din poruncile Lui El a amestecat cea mai mare blândețe, ca astfel nu numai din poruncă, ci

și din propriul nostru îndemn să facem binele sub orice formă. Fiindcă dacă nu ar fi voit aceasta, apoi putea să întindă poruncile mai departe și să zică, de pildă: *Cel ce nu postește defel să se pedepsească; cel ce nu păzește fecioria să se pedepsească; cel ce nu va lepăda de la sine tot ceea ce are, să fie pedepsit cu cea mai grea osândă.* Dar el nu a făcut așa, dându-ți prilej, dacă vei voi, ca să te târguiești și să faci din propriul tău îndemn binele. Pentru aceea, când vorbea despre feciorie, zicea: *Cela ce poate cuprinde, cuprindă* (Mt. 19, 12). Și pentru bogat vorbind, el unele le-a poruncit, iar altele le-a lăsat la cugetele omului. Nu deodată a spus: *Vinde-ți tot ce ai, ci De voiești a fi desăvârșit, vinde-ți ceea ce ai* (Mt. 19, 21).” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXI, pp. 218-219)

„Că doară nu ni s-a poruncit nimic greu și nici cu neputință a împlini. Deci cum de ni se par nouă grele cele poruncite? Negreșit că din pricina trândăviei noastre. După cum când suntem treji, până și cele ce ni se par de nesuferit vor fi pentru noi ușoare și cu înlesnire, tot așa și când suntem în trândăvie, chiar și cele mai ușoare ni se vor părea grele și de nesuferit.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia X, p. 108)

„Câte veți voi să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor (Mt., 7, 12). Această poruncă nu are în sine nimic greu, nimic anevoios. *Ceea ce voiești a se face ție, aceasta fă-o tu aceluia, zice; răsplata este egală.* Și nu a zis: *Ceea ce nu voiți a vi se face, nici voi să nu faceți*, ci a spus ceva mai mult. Aceea desigur că ar fi depărtare de rele, pe când aceasta este lucrarea celor bune. Așa că și una și alta se cuprind în acest grai. Și nici nu a zis numai *acestea și voi să le voiți*, ci *să faceți lor*. Și care este folosul? *Aceasta este legea, zice, și prorociei.* Voiești a fi miluit? Miluiește și tu pe alții. Voiești a te învrednici de iertare? Iartă și tu altora. Voiești a nu auzi vorbindu-te de rău? Nici tu nu vorbi. Poftești a fi lăudat? Laudă și tu. Voiești a nu se lacomi alții? Nici tu nu răpi lucrul altuia. Ai văzut cum a arătat că binele este după fire și că noi nu avem trebuință nici de legi omenești și nici de dascăli? În cele ce voim a primi de la alții, sau a nu primi, legiuim noi înșine.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XVII, pp. 165-166)

„Iubiților, înțelegând dragostea pe care ne-a arătat-o prin toate și ne-o arată, prin care a și hotărât a se descoperi pe Sine nouă, care și este cea mai de seamă dintre bunătățile date nouă, și luminează a cugetului, cum și învățatură a virtuții; înțelegând apoi că El ne-a legiuit o viață bună, și că toate făcându-le pentru noi, ne-a trimis și pe Fiul Său, Care ne-a făgăduit împărăția Cerurilor,

pregătindu-ne și chemându-ne la bunătățile cele negrăite și la o viață fericită - apoi toate să le facem și grăim, ca și de dragostea Lui să ne arătăm vrednici, și de bunătățile viitoare să ne învrednicim.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, p. 268)

„Care e greutatea? Spune-mi. Faceți totdeauna cele drepte, nu nedreptățiți pe nimeni, nici pe cel sărac, nici pe cel bogat, nici pe orășan și nici pe cel ce lucrează cu brațele, pentru că deseori se întâmplă ca nedreptatea să cuprindă și pe cei săraci. Poate nu vedeți câte lupte și certuri se petrec printre cerșetori, și cum toate le răstoarnă pe dos? Fă uz de căsătorie, ai și copii, căci și Pavel unora ca acestora le ordona, unora ca acestora le scria. Lupta aceea este poate mare, stânca este poate prea înaltă și vârful ei e aproape de cer, și tu nu poți ajunge până la o așa înălțime? Apoi atunci fă pe cele mai mici, aibi privirea ațintită la cele mai de jos. Nu poți ca să-ți golești pungile de bani? Cel puțin nu răpi averile altora, nu nedreptăți pe alții. Nu poți posti poate? Cel puțin nu te da pe sine-ți îmbuibărilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 134)

„Și care dintre poruncile lui Iisus Hristos sunt cu anevoie de împlinit? Nu poți trăi în feciorie? Ți se îngăduie a te căsători. Nu te poți lipsi de toate averile tale? Ți se îngăduie să dai celor lipsiți din averea ta. Prisosința voastră să îplinească lipsa altora (2 Cor., 8, 14). Iar cele greu de îndeplinit par a fi: disprețuirea averilor și înfrânarea poftelor trupești, însă celelalte n-au nevoie de osteneală. Într-adevăr, ce pricină te poate face să-l vorbești de rău pe fratele tău și să-l defaimi? Ce te face să pizmuiesti bunurile altora? Ce te împinge să umbli după slavă? A-și ține cineva în frâu trupul său este rezultatul înfrânării; a cugeta cu înțelepciune în toate lucrurile sale, e rezultatul înfrânării; a răbda cineva lipsa celor de trebuință, a se lupta cu foamea și cu setea, e rezultatul înfrânării. Dar când nu suferi nimic din toate acestea și-ți este îngăduit să te bucuri de avutul tău, după cum se cuvine unui creștin, ce motiv te poate face să-i invidiezi pe alții?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 51)

„Cel ce îplinește legea, nu de frică, ci din mai multă dragoste către virtute, acesta mai cu seamă îplinește legea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, p. 28)

„Vă rog, să nu ne îngrijim de cele ale noastre, ci să ne îngrijim de cele ale lui Dumnezeu; să le disprețuim pe cele ale noastre, ca să le câștigăm pe acelea. Dacă noi le vom disprețui pe acestea, El se va îngriji de noi, iar dacă

noi ne vom îngriji de acestea, Dumnezeu ne va disprețui. Dacă ne ostenim în cele ale lui Dumnezeu, să nu ne obosim în cele ale noastre, și mai ales în acestea, de vreme ce ale lui Dumnezeu sunt și ale noastre” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, p. 120)

„În adevăr că aceasta e cea mai mare virtute, de a face înaintea lui Dumnezeu, ceea ce este plăcut Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIV, p. 387)

„Vă îndemn, și nu voi înceta de a vă îndemna, să îndepliniți fiecare poruncă una după alta și să consfințiți fiecareia două sau trei zile.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 81)

„Atunci când trebuie să împlinim o poruncă de-a lui Dumnezeu, nu e nevoie de timp, sau de un mare număr de zile ori de ani întregi, ci numai de teamă și de un suflet plin de evlavie, și atunci vom birui totul în scurtă vreme.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 199)

„... faptele pe care ne poruncește Hristos să le îndeplinim sunt ușoare și lesnicioase celor care voiesc să le săvârșească, iar faptele oprite sunt și mai grele și cer și mai multă osteneală, iar noi părăsim poruncile și săvârșim cele oprite, când, deci, așa stau lucrurile, nu vor spune oare dușmanii noștri că facem păcatele pentru că voim să ne războim cu Hristos? Că poruncile lui Hristos nu au nimic obositor în ele o spune El însuși prin cuvintele: *Luați jugul Meu peste voi, că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară* (Matei 11, 29, 30).” (*Despre căință (I)*, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 71)

„Nimic, nimic nu este atât de ușor, pe care multa noastră lenevie să nu-l considere foarte greu și obositor, după cum nimic nu este atât de obositor și de greu, pe care râvna și dragostea noastră să nu-l facă foarte ușor.” (*Despre căință (I)*, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 71)

„Pentru ce însă poruncile lui par a fi așa grele? Aceasta provine de la lenevirea noastră și de la ușurătatea minții, adică, precum cele mai grele și ostenitoare sunt ușoare când noi avem râvnă, așa pe de altă parte, când noi ne lenevim, până și cele ușoare ni se par de tot grele și de neîndurat.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 23)

„Un lucru poate fi prin natura sa greu și împovărător; ajunge însă ușor prin sentimentele și prin bunele nădejdi ce le pui la temelia aceluia lucru. Din pricina aceasta poți vedea că merg cu mai multă bucurie pe calea cea îngustă și strâmtă cei care au ales această cale, decât cei care merg pe calea cea largă și lată, și nu pentru că nu se chinuiesc, ci pentru că sunt mai presus de chinuri și nu suferă nimic din cele ce le suferă ceilalți oameni.” (*Despre Feciorie*, 64, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 113)

„Te înșeli amarnic, iubitele, și greșești dacă socotești că laicului i se cere îndeplinirea unor porunci, iar monahului, a altora. Deosebirea dintre un laic și un monah stă numai în aceea că unul este căsătorit, și celălalt e necăsătorit. Pentru toate celelalte porunci, vor da socoteală la fel amândoi.

Cel care se mânie pe fratele său (Matei 5, 22), fie că e laic, fie că e monah, săvârșește același păcat înaintea lui Dumnezeu. Cel care se uită la o femeie spre a o pofti, dacă o face laicul sau monahul, la fel este pedepsit pentru desfrânare (Matei 5, 28). Judecând drept, am mai putea adăuga în această privință și următoarele: dacă un laic se uită cu poftă la o femeie, săvârșește un păcat mai mare decât monahul. Nu-i același lucru când un om căsătorit, un om care are femeie, un om care se bucură de o mângâiere atât de mare, se uită cu ochi pofticioși după o altă femeie, ca atunci când monahul ajunge să fie stăpânit de această cumplită poftă, el, care este lipsit cu totul de ajutorul pe care femeia îl dă laicului.

Iarăși, cel care se jură, laic sau monah, este la fel pedepsit (Matei 5, 33-37). Când Hristos a dat această poruncă și a legiuit așa, n-a făcut deosebire între oameni și nici n-a spus: Dacă un monah se jură, apoi jurământul lui este de la diavol, dar dacă nu-i monah, apoi jurământul nu i se socotește păcat. Hristos a dat această poruncă în general pentru toți oamenii și o dată pentru toate timpurile: *Iar Eu vă spun vouă să nu vă jurați deloc!* (Matei, 5, 34). La fel, când Hristos a spus: *Vai de cei care râd* (Luca 6, 25), n-a mai adăugat și aceste cuvinte: *Vai de monahii care râd*, ci a dat această poruncă tuturor oamenilor: și laicilor, și monahilor. Așa este cazul și cu celelalte porunci mari și minunate date de Hristos. Într-adevăr, când spune: *Fericțiți cei săraci cu duhul, cei ce plâng, cei blânzi, cei flămânzi și însetați de dreptate, cei milostivi, cei curați cu inima, făcătorii de pace, cei prigoniți pentru dreptate, cei care aud din gura necredincioșilor cuvinte de ocară, ce se pot rosti și nu se pot rosti, din pricina lui Hristos* (Matei 5, 3-11), Domnul n-a adăugat la aceste Fericiri nici numele laicului, nici numele monahului, ci a dat aceste porunci tuturor oamenilor, pornind de la noțiunea de om.

Scripturile nu cunosc deosebiri între oameni. Scripturile vor ca toți oamenii să trăiască așa cum trăiesc monahii, chiar dacă se întâmplă să fie căsătoriți.” (*Apologia vieții monahale*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 290-292)

„Lăudând dragostea și vorbind despre multe fapte de virtute săvârșite de ea (I Cor., 13, 4-7), a arătat că laicii sunt datori să îndeplinească aceleași fapte de dragoste pe care și Hristos le-a cerut de la ucenicii Lui. După cum Mântuitorul a spus că cea mai înaltă dovadă de dragoste este de a-și pune cineva sufletul pentru prietenii lui (Ioan 15, 13), tot astfel și Pavel a lăsat să se înțeleagă același lucru prin cuvintele: *Dragostea nu caută ale sale* (I Cor., 13, 3), și poruncește să se înfăptuiască o astfel de dragoste.

Prin urmare, dacă Pavel ar fi vorbit numai de datoria de a iubi pe toți oamenii, numai atât ar fi o dovadă îndestulătoare că această poruncă este dată și laicilor, și monahilor. Într-adevăr, dragostea este legătura și rădăcina întregii virtuți, deși în textul acesta Pavel o privește numai în ea însăși.

Poți cere oare de la monahi mai mult decât de la laici să pună în practică această filosofie?

Când Pavel ne poruncește să fim mai presus de mânie, de iuțea, de strigăt, de dragostea de bani, de pânțece, de lux, de slava deșartă. În sfârșit, să fim mai presus de tot ce este lumesc, când cere să nu avem nimic comun cu pământul, când Pavel ne poruncește să ne omorâm mădularele, este recunoscut de toată lumea ca ne cere să avem aceeași viețuire desăvârșită cerută de Hristos și ucenicilor Săi. Pavel vrea să fim tot așa de morți față de păcate ca și cum am fi murit și am fi deja îngropați (Rom., 6, 2; 7, 10; Gal., 6, 14). Pentru asta spune: *Pentru că cel care a murit este dezvinovățit de păcat* (Rom., 6, 7).

În unele cazuri, Pavel ne îndeamnă să imităm, pe Însuși Hristos, nu numai pe ucenicii Lui. Când ne sfătuiește să iubim pe toți oamenii, să fim cumpătați, să nu purtăm ranchiună nimănui, ne dă ca exemplu pe Hristos (I Cor., 11, 1; Efes., 5, 1).

Prin urmare, când ne poruncește să imităm chiar pe Hristos, și nu numai pe ucenicii Lui, pe monahi, când spune că mare osândă îi așteaptă pe cei care nu-L imită chiar pe Hristos, mai poți susține că monahii sunt datori să aibă o viețuire creștină superioară laicilor? Toți oamenii trebuie să se urce la această viețuire creștină superioară. Decăderea morală a societății omenești își are pricina în faptul că socotim că numai monahii trebuie să aibă o viețuire creștină desăvârșită, pe când toți ceilalți au îngăduința să trăiască în trândăvie, disprețuind poruncile lui Hristos. Nu-i adevărat, nu-i adevărat, ne strigă Pavel. Tuturor, monahi și laici, ni se cere aceeași viețuire

creștină desăvârșită. Susțin asta cu toată tăria, dar, mai bine spus, n-o susțin eu, ci Hristos care va judeca faptele noastre.” (*Apologia vieții monahale*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 293-294)

„Bogatul din Evanghelie n-a primit o pedeapsă mai mare pentru că ar fi fost un monah nemilostiv, ci pentru că, fiind laic, trăia în bogăție, se îmbrăca în porfiră și vison și disprețuia pe săracul Lazăr, căzut în cea mai neagră nenorocire (Luca 16, 19-25). Nu voi spune că bogatul din Evanghelie se chinuia în foc și a primit o pedeapsă mai mare, nici pentru că era laic și nici pentru că era monah, ci pentru că a fost crud și nemilostiv. Tot astfel, cele cinci fecioare neînțelepte au fost alungate de Mire pentru că n-au avut iubire de oameni, pentru că n-au făcut milostenie (Matei 25, 1-2). În privința pedepsei date lor, sunt de părere că fecioria lor n-a fost o pricină de a li se mări pedeapsa. Dimpotrivă, poate că li s-a micșorat tocmai pentru că au trăit în feciorie. Celor cinci fecioare neînțelepte nu li s-a spus: *Duceți-vă de la Mine în focul pregătit diavolului și îngerilor lui* (Matei 25, 41), ci numai atât: *Nu vă știu pe voi* (Matei 25, 12). Nu te contrazic dacă mi-ai obiecta că tot la pedeapsă duc și cuvintele spuse fecioarelor neînțelepte, ca și celelalte cuvinte amintite mai sus. Prin exemplul cu fecioarele am urmărit să dovedesc că viața monahilor nu atrage după sine pedepse mai grele din partea lui Dumnezeu, ci că și laicii, dacă săvârșesc aceleași păcate ca și monahii, sunt pedepsiți la fel ca și aceștia. Tot astfel, și cel care a intrat la nuntă fără haină de nuntă (Matei 22, 11-13), și cel care a cerut fără milă suta de dinari de la datornicul său (Matei 18, 28-34) au suferit cele ce-au suferit nu din pricină că ar fi fost monahi, ci unul a fost dat pieirii din pricina curviei, iar altul, din pricina răutății lui. Și dacă vei cerceta pe toți cei despre care Scriptura spune că au fost pedepsiți, vei vedea că au fost pedepsiți numai din pricina păcatelor lor, și nu din pricină că au fost laici sau monahi.

Același lucru se vede nu numai când e vorba de pedepse, ci și când este vorba de sfaturi. Astfel, când Hristos zice: *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 28-29), aceste cuvinte nu sunt adresate numai monahilor, ci tuturor oamenilor.” (*Apologia vieții monahale*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 294-296)

„Într-adevăr, omul căsătorit va putea cu mai multă ușurință trăi în castitate, deoarece căsătoria îi ușurează mai mult lupta împotriva păcatului

desfrânării. Cu toate acestea, sunt mai mulți oameni însurați decât monahi care cad în acest păcat, nu sunt atât de mulți monahii care ies din mănăstire și se duc la femei, pe cât sunt de mulți oamenii căsătoriți care se scoală de lângă soțiile lor spre a se duce la alte femei. Prin urmare, dacă laicii cad atât de lesne și în număr atât de mare în acest păcat, împotriva căruia pot lupta cu mai multă ușurință decât monahii, ce vor face în fața celorlalte păcate care îi atacă mai cumplit decât pe monahi? Pe monahi pofta trupului îi chinuie mai cumplit decât pe laici pentru că ei n-au legături cu femeile. Celelalte păcate însă îi subjugă mai greu pe monahi, pe când pe laici îi urmăresc cu toată tăria și-i aruncă numaidecât în prăpastie. Dacă față de păcatul trupului, care pornește cel mai cumplit război, monahii rezistă mai greu decât laicii, care nu sunt chinuiți de această patimă pentru că sunt căsătoriți, apoi este neîndoielnic că monahii se vor împotrivi cu mult mai ușor decât laicii celorlalte păcate, care nici nu-i chinuie. Dragostea de bani, pofta de trai bun și de putere și toate celelalte păcate sunt biruite mai ușor de monahi decât de laici. După cum pe un câmp de bătălie spunem că lupta este mai ușoară în acea parte a câmpului de bătălie unde morții sunt mai puțini și mai rari, și nu unde morții cad neconținut unul după altul, tot astfel trebuie să judecăm lucrurile și când e vorba de lupta dusă în lume și în mănăstire. Mai ușor biruie lăcomia monahul care locuiește în munți decât laicul care locuiește în mijlocul lumii. Laicul este stăpânit cu ușurință de lăcomie, iar cel stăpânit de lăcomie trebuie, după cum hotărât spune Sfântul Apostol Pavel, să fie numărat printre închinătorii la idoli (Efes., 5, 5). Monahul, dacă ar avea avere, nu va trece cu vederea pe ai lui, ci cu dragă inimă le va da toată averea sa laicul însă nu numai că nu se va sinchisi de ei, dar îi va nedreptăți tot atât de mult ca și pe străini. Iar nedreptățirea semenului este un alt chip de slujire la idoli, mai cumplit decât lăcomia. Trebuie oare să mai vorbim de celelalte păcate și patimi, care sunt biruite cu ușurință de monahi, dar care doboară pe laici cu multă tărie?" (*Apologia vieții monahale*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 297-298)

„Dar pentru ce nu primim aceeași răsplată și noi ca și oamenii de pe timpul Vechiului Testament, când facem aceleași fapte de virtute ca și ei? Pentru ce trebuie să facem mai mari fapte de virtute dacă vrem să primim aceeași răsplată ca și ei?

De ce? Pentru că acum harul Duhului curge mai cu îmbelșugare. Pentru că mare este darul venirii lui Hristos. Belșugul harului Duhului și darul venirii lui Hristos ne-au făcut, din prunci cum era, bărbați desăvârșiți.

Dumnezeu S-a purtat cu omenirea cum se poartă un tată cu copiii lui. Când copiii noștri ajung în floarea vârstei, le cerem să facă fapte mai mari decât cele săvârșite de ei în copilărie, și pe aceste fapte ale lor le laudăm; când ajung însă bărbați în toată puterea cuvântului și săvârșesc aceleași fapte ca și atunci când erau tineri, nu-i mai laudăm deloc, ci, dimpotrivă, le poruncim să facă fapte cu mult mai mari decât acelea. Tot astfel și Dumnezeu n-a cerut omenirii în primele timpuri fapte mari de virtute, pentru că omenirea se găsea în epoca sa de copilărie; dar după ce omenirea a ascultat cuvintele profeților, ale apostolilor, după ce a dobândit harul Duhului Sfânt, Dumnezeu i-a cerut să facă fapte mai mari de virtute. Și pe bună dreptate Dumnezeu a făcut aceasta. Mai mult încă! Dumnezeu dă acum omenirii, ajunsă la vârsta bărbăției, răsplăți mai mari și recompense mai strălucitoare. Acum Dumnezeu nu mai răsplătește pe oamenii virtuoși cu pământul și cu bunurile pământeste, ci cu cerul...” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 142-143)

„N-ar fi, oare, absurd ca oamenii ajunși în epoca de bărbăție a omenirii să se îndeletnicească cu aceleași fapte de virtute pe care le săvârșea epoca de copilărie a omenirii? Pe vremea aceea, omul era într-o răzvrătire și într-un război neîmpăcat cu el însuși. Vorbind despre acest lucru, Pavel spunea astfel: *Dar văd o altă lege în mădulele mele, luptându-se împotriva legii minții mele și făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădulele mele* (Rom., 7, 23). Acum însă, în epoca de bărbăție a omenirii, nu mai este această luptă înlăuntrul omului: *Pentru că ceea ce nu era cu puțință legii, fiind slabă prin trup, a săvârșit Dumnezeu, trimițând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat a osândit păcatul în trup* (Rom., 8, 3). Pavel mulțumește pentru această binefacere revărsată asupra omenirii de Dumnezeu prin Fiul Său, spunând: *Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia? Mulțumesc lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos!* (Rom., 7, 24-25).

Pentru aceea, pe bună dreptate suntem pedepsiți, că noi, cei dezlegați de lanțurile copilăriei omenirii, nu vrem să alergăm nici atât cât puteau alerga cei cu picioarele legate; mai bine spus, nu scăpăm de pedeapsă nici chiar dacă am alerga la fel cu ei.

- De ce?

- Pentru că noi, care am ajuns să ne bucurăm de o adâncă pace sufletească, avem datoria să câștigăm victorii cu mult mai mari și cu mult mai strălucite decât cei care erau împovărați cumplit de războiul lor

sufletesc.” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 143-144)

„Hristos a pățimit atâtea pentru tine. Chiar dacă era nevinovat și fără de păcat, iar tu nu vrei să pătimești nimic de dragul Său, sau mai bine zis pentru mântuirea la. Cum te vei înfățișa dinaintea Lui în ziua Judecății?

Ce răspuns vei da pentru încălcarea poruncilor Sale? Nu te înșela pe tine însuți zicând: *Acum mă bucur de plăcerile acestei lumi, îmi nedreptățesc semenii, mă răzbun pe dușmanii rnei, fac tot felul de păcate, iar la bătrânețe o să mă pocăiesc.* Spune-mi: cine ți-a spus ție că o să trăiești atât de mult? Nu vezi câți tineri sunt luați de moarte în fiecare zi? Și chiar dacă ai trăi până la bătrânețe, cum vei apărea dinaintea Domnului, după ce o viață întreagă ai nesocotit poruncile Sale și 1-ai slujit pe diavol?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 292-293)

PORUNCILE DIVINE (putința împlinirii lor)

„Și tu, dar, vei râde în nas tuturor furtunilor vieții dacă vei voi să împlinești, cu toată scumpătatea, poruncile lui Hristos. Dacă te vei întări cu filosofia îndemnurilor și poruncilor lui Hristos, nimeni nu va putea să te întristeze.” (*Omilia la Matei*, omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 314)

„Nu învinui dar Stăpânul! Nu ți-a dat porunci cu neputință de îndeplinit. Vrei să afli dacă nu ți-a poruncit lucruri imposibile? Iată, mulți au făcut mai mult decât li s-a poruncit; dacă poruncile ar fi fost cu neputință de îndeplinit, nu le-ar fi depășit prin propria lor voință. Dumnezeu n-a poruncit sărăcia de bunăvoie și totuși mulți aruncă averile lor, mărturisind cu fapta cât de ușoare sunt poruncile. Nu le-ar fi depășit dacă poruncile n-ar fi fost ușoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, p. 106)

„Este cu putință, numai dacă am voi, să biruim orice slăbiciune a firii prin puterea voinței, căci nici o poruncă a lui Hristos nu este mai presus de puterile omenești.” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 266)

PORUNCILE DIVINE (ajutorul lui Dumnezeu pentru împlinirea lor)

„Atunci când cineva voiește să-și rânduiască viața după voia lui Dumnezeu, se bucură de atâta ajutor de sus încât i se împlinește tot ce voiește”. (*Omilia la Facere*, omilia LIII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 198)

„Domnul pune acum și coroana ușurinței îndeplinirii poruncilor, anume ajutorul pe care-l avem de pe urma rugăciunilor stăruitoare; El ne ușurează mult oboselile săvârșirii poruncilor. *Nu trebuie să vă străduiți singuri*, ne spune Domnul, *ci cereți și ajutorul de sus*”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 297-298)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor - folosul)

„Dacă vom fi cu luare aminte asupra noastră și ne vom îngriji de mântuirea noastră, vom putea să ne fim și nouă de foarte mare folos, scăpând de chinurile cele viitoare și să fim și dascăli folositori celor ce privesc la viața noastră, pentru ca, sfârșind bine această viață să ne învrednicim în cea viitoare și de iubirea de oameni a lui Dumnezeu...”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 67)

„Să știm că Stăpânul nostru este larg la inimă și darnic; pentru mici ostenele ne dă mari răsplăți și ne pregătește nu numai în veacul ce va să fie bunătățile celor nemuritoare, ci și în viața aceasta ușurează cu multe și bogate daruri, slăbiciunile firii noastre.” (*Omilia la Facere*, omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 75)

„Cine va putea vorbi vrednic de înțelepciunea poruncilor, de virtutea și forța legilor cerești, de frumusețea unei morale cu totul îngerești? Căci, acela este felul pe care l-a introdus Iisus Hristos aici jos, acelea sunt legile pe care le-a stabilit El, și morala pe care a întemeiat-o, încât cei ce-L urmează și I se conformează devin imediat îngeri, și asemănători cu Dumnezeu, atât cât îi este posibil omului, chiar când el ar fi cel mai rău dintre toți oamenii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XII, 2, p. 59)

„Vezi că și toate poruncile Lui au ca țintă și ajută la odihna, mântuirea și fericirea noastră. Că, de pildă, când zice: *Fericiți cei milostivi, fericiți cei curați cu inima, fericiți cei blânzi, fericiți cei săraci cu duhul, fericiți făcătorii*

de pace, El cu nimic nu se folosește de aici, ci ne poruncește acestea împodobindu-ne și orânduindu-ne viața noastră. Așijderea și când spune *am flămânzit*, nu o zice că ar avea trebuință de vreo slujbă din partea noastră, ci îndemnându-te spre iubire de oameni. Putea El hrăni pe cel flămând și fără tine, dar ți-a poruncit aceasta pregătind ție comoară mare. Că dacă soarele, zidire fiind a lui Dumnezeu, și nu are nici o trebuință de ochii noștri - căci el rămâne a-și avea strălucirea sa, chiar dacă nu s-ar uita nimeni la el, iar cei ce se folosesc noi suntem, când ne bucurăm de razele sale - apoi cu atât mai mult aceasta se petrece cu Dumnezeu.

Poate că voiești și să afli ce depărtare este între Dumnezeu și noi? Oare pe câtă este între noi și țânțari? Sau poate mai multă? Este vădit că mult mai mare și nemărginită. Deci dacă noi, cei iubitori de slavă deșartă, nu avem trebuință de vreo slujbă sau slavă din partea țânțarilor, apoi cu atât mai mult Dumnezeirea, care este fără patimă și nu are trebuință de nimic. Întru atâta se bucură de noi, întrucât și noi facem bine unul altuia, întrucât El se desfată cu mântuirea noastră. Pentru aceea de multe ori, lăsând la o parte cele ale Sale, El caută numai pe ale tale. *Dacă cineva, zice, are femeie necredincioasă, și aceea ar voi să viețuiască cu el, să nu o lase pe ea* (1 Cor., 7, 13). *Cel ce-și va lăsa femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească* (Mt., 5, 32). Ai văzut bunătate negrăită? *Dacă femeia, zice, este curvă, nu silesc a viețui împreună cu ea; iar dacă este necredincioasă, nu împiedic. Și iarăși: Dacă ești supărat pe cineva, poruncesc a lăsa darul tău și a alerga la cel ce te-a supărat. Iar când tu aduci darul tău la altar, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului și mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău, și atunci venind adu darul tău* (Mt., 5, 23-24). Dar încă pilda celui ce a mâncat stăpânului toată suma ce-i datora, oare nu tot aceasta arată? Căci când i-a mâncat mia de talanți împrumutată, l-a miluit pe dânsul și l-a iertat - iar când l-a văzut cum acela cerea de la fratele său o sută de dinari ce-i împrumutase, l-a numit și viclean, în același timp l-a și dat pedepsei. Așa că vorba Lui cea multă este numai pentru odihna ta. Barbarul acela era să păcătuiască cu femeia dreptului Avraam, și Dumnezeu îi zice: *Nu te-am lăsat să te atingi de dânsa* (Fac., 20, 6). Pavel prigonește pe Apostoli, iar Dumnezeu îi zice: *Ce Mă prigonești?*

Alții flămânzesc, și El spune că Dânsul flămânzește, și că este gol și străin, voind prin aceasta a te rușina pe tine, și cu chipul acesta a te ațâța la milostenie.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, pp. 267-268)

„Dacă noi ne îndeplinim cu sfințenie cele duhovnicești, vor urma desigur și cele ale vieții de față.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei*

către Tit, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 167)

„Căci după cum pe cei ce păcătuiesc degrab îi ia Dumnezeu, căci zice: *vor fi fiii voștri orfani și femeile voastre văduve*, așa și celor ce se încred întru toate în El le făgăduiește că le va da și bătrânețe îmbelșugată și toate bunătățile dimpreună cu acestea.

Auzi-l și pe Pavel, care zice la fel, că mulțimea păcatelor adesea cheamă moartea înainte de vreme. Căci zice: *pentru aceea sunt între voi slabi și neputincioși și mulți au adormit* (I Cor., 11, 30).” (*La cuvintele apostolești: <<Din pricina desfrâului fiecare să-și aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 12)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea poruncilor – semnul iubirii de Dumnezeu)

„Vindecarea sufletelor noastre, leacul rănilor noastre, calea cea mai bună pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, semnul cel mai mare a unui suflet iubitor de Dumnezeu este să faci totul de dragul legii Stăpânului, să nu te lași târât de slăbiciunea gândurilor, ci să fii mai presus de patimi, gândindu-te la binefacerile pe care în fiecare zi le face Dumnezeu cu noi”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 348-349)

„Hristos nu-ți cere altceva decât să-L iubești din toată inima ta și să-I împlinești poruncile Lui. Cel care iubește pe Hristos cum trebuie iubit, negreșit se și silește să-I împlinească poruncile Lui. Când iubești pe cineva din inimă te străduiești să faci tot ce poți ca să-ți atragi dragostea lui. Și noi, deci, dacă iubim pe Stăpân din inimă, vom putea să-I împlinim poruncile Lui și să nu facem nimic din cele ce-ar putea să-L supere pe Cel Care Îl iubim”. (*Omilia la Facere*, omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor de dragul lui Hristos)

„Să dăm, dar, ascultare poruncilor Domnului, să nu ne împotrivim lor și nici să le discutăm! Că poruncile acestea, prin ele însele, ne pricinuesc mai cu seamă plăcere și folos, chiar înainte de primirea răsplăților. Dacă multora li se par împovărătoare și cu anevoie de îndeplinit, tu gândește-te că le faci de dragul lui Hristos; și atunci întristarea se va preface în bucurie. Dacă gândim totdeauna așa, nu vom mai simți povara poruncilor, ci vom culege pretutindeni numai bucurii; osteneala n-are să ni se mai pară

osteneală, ci, cu cât ne ostenim mai mult, cu atât osteneala ajunge mai plăcută și mai dulce”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 216)

PORUNCILE DIVINE (încălcarea unei singure porunci – gravitatea)

„Dacă le facem pe unele, iar pe altele le lăsăm, nu avem nici un folos. Nu pierim din pricina celor pe care le facem, ci din pricina celor pe care le-am neglijat. Ce importanță are dacă nu pierim din pricina bogăției, dar pierim din pricina trândăviei; dacă nu pierim din pricina trândăviei, dar pierim din pricina lipsei de bărbăție? Că și lucrătorul de pământ plânge la fel sămânța fie că o pierde într-un chip, fie că o pierde în altul. Să nu ne mângâiem că nu pierim în toate chipurile, ci să plângem că pierim într-un chip oarecare! Să ardem spinii! Că ei înăbușă cuvântul”. (*Omilii la Matei*, omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 527)

PORUNCILE DIVINE (prin încălcarea lor Îl jignim și ofensăm pe Dumnezeu)

„N-ar fi, oare, un semn de mare nerecunoștință ca El, fiind Dumnezeu și nemuritor, să ia firea noastră muritoare, ca El să nu se scârbească de trup pământesc, ca să slobozească firea noastră de vechea osândă, să o urce la cer, să-i dea cinstea de a șede alături de Tatăl și să o învrednicească de închinăciunea întregii oștiri cerești, iar noi să nu ne sfiim a-L răsplăti cu fapte cu totul potrivnice, să lipim, cum ar spune cineva, sufletul nostru nemuritor de trup și să-l facem să fie pământesc, mort și neputincios? Nu, vă rog să nu fim atât de nerecunoscători față de Cel ce ne-a făcut atâta bine, ci să urmăm legile Lui, să facem cele poruncite de El și bineplăcute Lui, ca să ne arate vrednici și de veșnicile bunătăți...”. (*Omilii la Facere*, omilia XVII, X, în col. PSB, vol. 21, p. 206)

„Când e vorba de un câștig material, preferăm să îndurăm orice cu dragă inimă, fie oboseală, fie necaz, fie rușine, fie chiar pedeapsă și pe lumea aceasta și pe lumea cealaltă; dar când e vorba de mântuirea noastră, când e vorba să atragem asupra-ne câștigul cel de sus, deodată ne cuprinde căscatul, lenea, plictiseala. Ce iertare mai putem avea noi, ce cuvânt de apărare când suntem atât de nepăsători, când nu vrem să iubim pe Dumnezeu

nici măcar cât a iubit Iacov pe Rahila? Și ne purtăm așa știind doar câte binefaceri ne-a făcut și ne face Dumnezeu în fiecare zi!” (*Omilia la Facere*, omilia LV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 216)

PORUNCILE DIVINE (ascultarea părerilor lumii în detrimentul poruncilor lui Dumnezeu)

„Cel ce are izbânzi în fapte bune, dacă judecă pe alții că nu ar fi vrednici de a ști și prețui faptele sale, ci se mulțamește numai cu hotărârea lui Dumnezeu, acela nici în cele potrivnice nu va mai aștepta părerea altora.

Și cum se poate aceasta? zici tu.

Dacă vei cugeta ce este omul și cine este Dumnezeu, pe cine părăsești și la cine alergi, atunci degrabă vei îndrepta totul. Omul se găsește sub același păcat ca și tine, sub aceeași judecată și sub aceeași osândă; omul în sine este deopotrivă cu deșertăciunea, ele este pământ și cenușă, și chiar de te-ar lăuda, de multe ori te va lăuda la întâmplare, fie din hatâr, fie din disprețul ce are către tine, iar când te va defăima sau te va învinui, tot cu aceeași intenție o va face. Nu tot așa însă este și Dumnezeu, ci hotărârea lui este nepătată, iar judecata îi este dreaptă. Pentru aceea trebuie a ne adăposti totdeauna la dânsul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, pp. 122-123)

PORUNCILE DIVINE (neîmplinirea lor - gravitatea)

„Dacă primul om care a avut ca moștenire paradisul a suferit atâtea nenorociri din pricina unei singure neascultări săvârșite după ce primise cinstea, ce iertare vom avea noi, care am primit ca moștenire cerul, care am ajuns împreună-moștenitori cu Unul-Născut, dacă alergăm la șarpe, după ce S-a pogorât asupra noastră Porumbelul? Nu ni se va mai spune ca lui Adam: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce!* (Fac. 3, 19) și: *Vei lucra pământul!* (Fac. 4, 12), ci cuvinte cu mult mai cumplite: întunericul cel mai de afară, legăturile cele nedezlegate, viermele cel veninos, scrâșnirea dinților (Matei 8, 12). Și pe bună dreptate. Omul care n-a ajuns mai bun după ce i s-a făcut un atât de mare bine merită să primească cea mai mare și cea mai cumplită pedeapsă.” (*Omilia la Matei*, omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 151)

„Căci a face ceea ce este neplăcut lui Dumnezeu, este a trăi în mod inutil, sau nu este numai a trăi inutil, ci înseamnă a trăi și pentru pierderea Sa.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXI, 2, p. 150)

„Ce am putea spune, când noi preferăm poruncile lui Satana înaintea poruncilor lui Hristos, înaintea legilor Lui, și ne batem joc de mântuirea noastră, căci preferăm lucrurile cele rele înaintea Celui ce a pățimit toate pentru noi? De ce iertare sunt oare vrednice toate acestea? De nici una.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia V, p. 85)

„Nici un cuvânt nu este mai vrednic de slava lui Dumnezeu decât a spune că am fost iubiți de Dumnezeu, și că și noi iubim pe Cel ce ne iubește. Aceasta este cea care-i face pe îngeri mai străluciți, aceasta și pe domnii și pe începătorii le arată mai luminate, aceasta este superioară împărăției cerurilor. De aceea și Pavel o pune înaintea împărăției cerurilor, de aceea fericea puterile cele netrupești, că Îl iubesc pe Dumnezeu și se supun întru totul Lui. De aceea și profetul se minuna, zicând: *Binecuvântați pe Domnul toți îngerii Lui cei tari la virtute, care faceți cuvântul Lui și auziți glasul cuvintelor Lui* (Psalmii lui David 102, 20). De aici și Isaia lauda pe serafimi, arătând marea lor virtute, fiindcă stau lângă acea slavă, ceea ce este semnul celor mai iubiți.

Să imităm și noi, iubiților, puterile cele de sus și să ne silim nu numai de a sta alături de tronul celui Preaînalt, ci să și avem în noi pe Cel ce stă pe acel tron. El ne-a iubit pe noi chiar când Îl uram, și încă rămâne în această iubire, căci: *ca să fiți fiii Tatălui vostru celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drești și peste cei nedrești* (Matei 5, 45). Deci și tu iubești pe cel ce te iubește, căci iubește cu adevărat.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 158)

„Însă nu, zici, ci sunt silit de natură; eu iubesc în adevăr pe Hristos, însă de calc poruncile Lui, este că sunt silit de natura aceasta. Dacă cu adevărat că ai fost silit, desigur că vei avea iertare; iar de cazi din cauza lenevirii tale, nu vei avea câtuși de puțin. Haide, deci să cercetăm și să vedem care din două: se fac oare păcatele din cauza vreunei necesități? Suntem oare forțați de a le face, sau că le facem din prea mare trândăvie și din dispreț? *Să nu ucizi!*, zice. Care este necesitatea de a ucide? Care e sila ce te împinge? Nu este nici o silă care să împingă la omor. Cine dintre noi ar avea gustul ca să implanteze cuțitul în gâtul aproapelui și să-și moaie în sânge mâna lui? Nici unul. Așadar, vezi că e cu totul din contra, adică că nu e necesitatea, nici sila care ne împinge la omor, ci pofta de a păcătui.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia II, p. 19)

„Ci cum nu este o neghiobie, ca atunci când poruncește împăratul lucrurile cele mai grele, să ne supunem, iar când Dumnezeu poruncește ceva, care nu e nici greu, nici anevoios, ci ușor și foarte lesnicios, noi să-I nesocotim porunca, să o luăm în râs și să punem înaintea obișnuința? Să nu nesocotim, rogu-vă, până într-atâta mântuirea noastră, ci să ne temem de Dumnezeu, măcar tot atât cât ne temem de un om. Știu că v-ați înspăimântat la auzul acestor vorbe, dar merită să vă înspăimântați că nu-I dați lui Dumnezeu nici măcar atâta cinste, ci păzind cu luare aminte legile împărătești, călcați în picioare pe cele ce se coboară din cer și socotiți că osteneala cu acestea e zadarnică. De altfel, ce dezvinovățire veți mai putea avea? Ce iertare, când, după atâtea sfaturi, noi stăruim în aceleași greșeli?” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 77)

„Dacă cel care calcă legile căpeteniilor de pe pământ suferă o pedeapsă de care nu poate scăpa, apoi cu mult mai mult va fi supus la chinuri de nesuportat cel care calcă poruncile Stăpânului ceresc.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 261)

„... nu trebuie ca față de Dumnezeu să avem o astfel de dispoziție și să socotim că este mai grozav decât orice gheenă să facem ceva din cele care Lui nu-I sunt pe plac?” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, cuvântul V, p. 78)

„Cine nesocotește poruncile lui Dumnezeu ajunge în timp să se nesocotească pe sine însuși.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

POSTUL (ce este postul ?)

„ ... mama tuturor bunătăților, dascălul cumințeniei și al întregii virtuți, adică postul.” (*Omilii la Facere*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Postul este seninătatea sufletelor noastre, podoaba bătrânilor, pedagogul tinerilor, învățătorul celor ce trăiesc în curăție trupească și sufletească. Postul împodobește ca o diademă orice vârstă și pe bărbați și pe femei”. (*Omilii la Facere*, omilia II, I, în col. PSB, vol. 21, p. 39)

„Iubesc postirea, fiindcă este maica întregii înțelepciuni și izvorul a

toată filosofia.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaselea, p. 75)

„Postul este temelia acestei vieți spirituale; este învățătorul nostru.”
(*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 58)

POSTUL (- unealtă a desăvârșirii)

„Avem Stăpân blând și iubitor de oameni și nu ne cere lucruri peste puterea noastră. Nici nu ne cere să ne abținem de la mâncări și să postim așa de dragul postului, nici pentru asta să stăm nemâncați, ci ca să ne desprindem de lucrurile cele lumești și să folosim tot răgazul cu cele duhovnicești. Că dacă ne-am rândui viața noastră cu mintea trează, dacă am întrebuința tot răgazul vieții noastre cu cele duhovnicești și am mânca atâta doar ca să plinim nevoia numai și am cheltui toată viața noastră în fapte bune, nici n-am mai avea nevoie de ajutorul pe care ni-l dă postul. Dar pentru că firea omenească e trândavă și se îndreaptă mai degrabă spre tihnă și plăceri, de aceea Stăpânul cel iubitor de oameni, ca un tată iubitor, a izvodit leacul postului, ca să ne desprindă și de plăceri și să ne și ducă de la grijile lumești la lucrarea celor duhovnicești”. (*Omilii la Facere*, omilia X, I, în col. PSB, vol. 21, p. 116)

POSTUL (- terapie a lăcomiei pântecelui)

„De aceea a postit și Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne învețe pe noi. Pentru că păcatele săvârșite înainte de botez au adus robia pântecelui, Iisus - ca un doctor priceput, care poruncește unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvârșescă faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit - introduce după botez postul. Pe Adam neînfrânarea pântecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorât trăsnete peste sodomienii. Cu toate că păcatul sodomienilor era desfrâul, totuși în neînfrânarea pântecelui își au originea și o pedeapsă și alta. Acest lucru l-a lăsat pe Iezechiel să se înțeleagă, când a spus: *Aceasta era fărădelegea sodomienilor: erau mândri, se îmbuibau cu pâine și trăiau numai în chefuri și în desfătări* (Iez., 16, 49). Așa au ajuns și iudeii să săvârșescă cele mai mari păcate; de la beție și de la trai bun au alunecat în fărădelegi”. (*Omilii la Matei*, omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

POSTUL (vechimea postului)

„Vă amintesc că cei doi mari prooroci ai Vechiului Testament, Moise și Ilie, cu toate că aveau mare îndrăzneală la Dumnezeu, prin virtuțile lor, posteau adesea, iar postul îi apropia de Dumnezeu.

Chiar și cu mult înainte de ei, la începuturile creației, atunci când Dumnezeu l-a plăsmuit pe om, i-a dat deîndată porunca să postească. Dacă Adam împlinea această poruncă, avea să se mântuiască. Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit! (Facerea 2, 16-17). Aceasta nu era alta decât porunca de a posti.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 348-349)

POSTUL (necesitatea postirii)

„Dacă și în Paradis era nevoie de post, cu atât mai mult este nevoie în afara sa. Dacă înainte ca omul să fie rănit sufletește, postul era pentru el medicament, cu atât mai mult este medicament acum, când sufletul său este rănit de păcat. Dacă înainte să înceapă războiul poftelor, era absolută nevoie de post, cu atât mai multă nevoie este acum, când suntem în război cu diavolul. Dacă Adam se supunea acestei porunci, nu ar mai fi auzit cuvintele: pământ ești și în pământ te vei întoarce (Facerea 3, 19). Pentru că Adam nu s-a supus, au urmat moartea, grijile, suferințele și o viață mai grea decât orice moarte.

Vedeți cum Dumnezeu Se supără atunci când postul este disprețuit? Și nu puteți să vă închipuiți cât Se bucură El când ținem post. Moartea a intrat în om pentru că a nesocotit postul și este scoasă din el prin post.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 349)

POSTUL (însemnătatea postului)

„Postul și fecioria, în ele însele, nu sunt nici bune, nici rele; ajung bune sau rele prin voința celor care le practică, prin gândul pus la temelia postului sau a fecioriei.” (*Despre Feciorie*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 10)

POSTUL (îndemn la postire)

„Rog dragostea voastră ca, odată ce cunoașteți folosul postului, să nu pierdeți din pricina trândăviei folosul acesta, nici să vă întristați la venirea postului; dimpotrivă să vă bucurați și să vă veseliți potrivit spuselor

fericitului Pavel: *cu cât se strică omul nostru din afară, pe atât se înnoiește cel din lăuntru* (II Cor., 4, 16).” (*Omilii la Facere*, omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 35)

POSTUL (emulația dintre creștini în postire)

„Sunt unii printre voi care se întrec în abținerea de la mâncare, dedându-se la o luptă de nutriment.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 82)

POSTUL (de ce postim vinerea?)³²⁷

„... în ziua în care s-au săvârșit tainele mântuirii neamului nostru, în Vinerea în care Stăpânul tău se răstignește pentru lume, în care se aducea o jertfă ca aceasta, în care se deschidea raiul și tâlharul se întorcea la patria cea veche, în care blestemul se dezlega și se pierde păcatul, în care a încetat vrajba cea de multă vreme și s-a făcut împăcarea oamenilor cu Dumnezeu și toate s-au prefăcut. În ziua aceea să postești, să te mărturisești și să înalți rugăciuni de mulțumire către Cel ce a făcut atâtea bunătăți lumii.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 108)

POSTUL (Paștelui)

„ ... sfântul post de patruzeci de zile, leacul sufletelor noastre.” (*Omilii la Facere*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 31)

„Timpul acestui post de patruzeci de zile a fost rânduit cu oarecare socoteală. După cum pe drumul mare sunt stații de oprire și case de odihnă pentru ca drumeții osteniți să se odihnească și să se întremeze, ca așa să-și poată continua iarăși călătoria, iar pe mare sunt țărmuri, coaste de mare și porturi, pentru ca să alerge acolo corăbierii după ce i-au lovit valurile și s-au împotrivit furiei vânturilor, pentru a se odihni puțin, și așa să plece mai departe, tot așa și acum, în postul acesta de patruzeci de zile. Ne-a dăruit Stăpânul aceste două zile din săptămână ca pe niște stații de oprire, ca pe niște case de odihnă, ca pe niște coaste de mare, țărmuri și porturi, ca să ne

³²⁷ În ziua de miercuri din cursul săptămânii postim pentru că într-o zi de miercuri s-a făcut planul răstignirii și uciderii Domnului. – n.n.

odihnim puțin, ca să ne întremăm puțin trupul de ostenelele postului și să ne mângâiem sufletul, pentru ca iarăși, după trecerea acestor două zile (de întremare – n.n.), să pornim din nou la drum cu tragere de inimă noi, care am pornit pe această cale bună și folositoare”. (*Omilii la Facere*, omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

„Postul Paștilor este vindecarea relelor noastre spirituale. Este timpul în care noi cerem harul pentru stricăciunile noastre; este timpul de asemenea și mai ales în care noi ne îndreptăm greșelile noastre și defectele noastre. A se îndrepta, iată adevăratul post. Cei mai mulți zic: eu am postit, eu am făcut abstenență, eu am putut continua postul în atâtea săptămâni. Oare acesta este adevăratul post, așa cum îl vrea Dumnezeu de la noi? Nu sigur, aceasta nu este decât jumătate. Postul va fi adevărat: dacă ne vom face studioși, dacă ne vom corecta greșelile noastre; dacă înlăturăm crimele. Eu am avut un dușman, eu m-am împăcat cu el. Eu aveam obiceiul de a vorbi de rău, eu m-am corectat. Eu huleam, acest obicei detestabil este schimbat. Ce ar importa o lungă navigare, dacă nava va intra goală în port? Ce va importa postul parcurs cu râvnă, dacă el nu va schimba sufletul nostru spre fapte bune? Căci, dacă noi vrem adevăratul medicament al relelor noastre duhovnicești, să-l cerem prin milostenie, care singură îi dă aurului nostru siguranța sa și rodirea sa. Vai, totul ne răpește acest aur: patimi, lume, fiscul, hoții. Pentru ce să nu-l asigurăm încredințându-l milosteniei, care este rodirea lui veșnică? Să ne gândim încă la iertarea injuriilor, altă milostenie, alt rod al postului adevărat.

Postul Paștilor este revanșa sobrietății față de bunăstare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 467-468)

„Timp binecuvântat! Căci atunci credincioșii vin la Biserică și primesc cuvântul sfânt de care au fugit în restul anului. Timp binecuvântat, mai ales fiindcă ne folosește să recunoaștem, să plângem, să ștergem păcatele noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 468)

POSTUL (Săptămâna mare)

„Iată am ajuns la sfârșitul sfântului post de patruzeci de zile; am terminat bogăția postului și cu harul lui Dumnezeu am ajuns la liman. Asta însă să nu ne facă să ne trândăvim, ci să ne sânguim și să priveghem încă și mai mult. Pentru că și corăbierii, după ce au străbătut nenumărate mări, cu

pânzele întinse și cu corabia plină până sus de mărfuri, își dau mai multă osteneală și au mai multă grijă atunci mai cu seamă, când e vorba să intre în port, ca nu cumva să nu izbească corabia de vreo stâncă și să facă nefolositoare toată munca lor de mai înainte. Tot așa fac și alergătorii în stadion; atunci aleargă mai iute când ajung la sfârșitul cursei, ca să ajungă la țintă și să dobândească premiul. Atletii apoi după nenumărate lupte și victorii luptă mai cu îndârjire când se dă lupta pentru cununa ca să plece încununăți din stadion. Așadar după cum corăbierii, alergătorii și atleții își măresc străduința și luarea aminte atunci când ajung la sfârșit, tot așa se cade să facem și noi, pentru că am ajuns și noi, cu ajutorul lui Dumnezeu în săptămâna mare. Acum mai cu seamă să postim mai mult, să ne rugăm cu mai multă tărie, să ne mărturisim din inimă păcatele, să facem fapte bune, să dăm bogate milostenii, să fim buni și blânzi, să facem orice faptă de virtute pentru ca ajungând în ziua învierii, cu aceste fapte bune, să ne bucurăm de dărnicia Stăpânului.” (*Omilia la Facere*, omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 380)

„Pentru ce numim săptămâna aceasta săptămâna mare?”

– Pentru că mari și nespuse sunt bunătățile care ne stau în față în această săptămână. În săptămâna aceasta războiul cel de veacuri s-a sfârșit, moartea s-a stins, blestemul a pierit, tirania diavolului s-a surpat, armele lui s-au sfârâmat, Dumnezeu cu oamenii s-au împăcat, cerul s-a deschis, oamenii s-au amestecat cu îngerii, cele despărțite s-au unit, zidul s-a luat, încuietorile s-au zdrobit, Dumnezeul păcii a împăcat pe cele de sus cu cele de pe pământ. Așadar pentru aceasta numim noi săptămâna de acum săptămâna mare, pentru că în ea ne-a dăruit Stăpânul daruri foarte bogate. Asta e pricina că mulți în săptămâna asta își înăspresc postul, prelungesc privegherile sfinte și fac multe milostenii, arătând, prin cele ce fac, cinstea pe care o dau acestei săptămâni. Dacă Stăpânul ne-a dăruit în ea bunătăți atât de mari, nu se cuvine, oare, ca și noi să-I arătăm, cu ce putem, cinste și respect? Chiar și împărații, prin hotărârile ce le dau, își arată și ei respectul pentru aceste zile sfinte: poruncesc să fie suspendate toate treburile publice, să se închidă tribunalele, să fie oprite pricinile și procesele, pentru ca toată lumea să se poată grăbi, în liniște și tihnă, spre săvârșirea faptelor duhovnicești. Și nu numai atât! Împărații mai fac și un alt dar: liberează pe cei închiși în temnițe și imită, după omeneasca lor putere, pe Stăpânul lor. Că spun ei: *După cum Stăpânul nostru ne-a slobozit din temnița cumplită a păcatelor și ne-a dăruit nenumărate bunătăți, tot așa se cuvine ca și noi să fi, pe cât putem, imitatorii iubirii de oameni a Stăpânului. Vedeți că fiecare din noi își arată, prin tot ce face, cinstea și respectul, pe care îl poartă zilelor*

acestea, care ne-au adus bunătați atât de mari?” (*Omilii la Facere*, omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 380-381)

„Deci precum corăbierii, alergătorii și luptătorii atunci înmulțesc osârdia și privegherea când se apropie de sfârșit, așa și noi, care am ajuns cu darul lui Dumnezeu la această Săptămână Mare, trebuie să arătăm mai multă osârdie la post; să facem rugăciunile mai cu tărie; să ne mărturisim mai cu de-amănuntul și mai des păcatele noastre; să lucrăm faptele cele bune, milostenie îndestulată, blândețe, smerenie și toate celelalte fapte bune, ca ajungând la Ziua cea domnească a Paștilor cu aceste isprăvi, să dobândim daruri de la Stăpânul.

Săptămâna aceasta o numim *mare* nu pentru că are mai multe ceasuri, nici pentru că are mai multe zile, căci are același număr de ceasuri și zile. Dar pentru care pricină o numim *mare*? Pentru că bunătațile ce ni s-au făcut în ea sunt mari. În aceasta s-a stricat vrajba cea veche, moartea a fost biruită, blestemul a fost ridicat, tirania diavolului s-a risipit, mrejele lui s-au pierdut, împăcarea oamenilor cu Dumnezeu s-a făcut, cerul s-a deschis, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cele despărțite s-au unit, zidul cel din mijloc s-a ridicat, încuietorile s-au stricat, Dumnezeul păcii a împăcat cele de sus cu cele de pe pământ. De aceea numim *mare* această săptămână, pentru atâtea mulțime de daruri ce ne-a dăruit Stăpânul în ea. Și din pricina aceasta mulți aspresc postul, fac privegheri mai întinse și dau milostenii mai bogate, arătând prin cele ce fac cinstea față de această Săptămână. Și dacă Stăpânul nostru ne-a dat atâtea bunătați în ea, cum noi să nu ne arătăm recunoștința și evlavia prin cele ce putem?

Și împărații, arătând cât respectă aceste cinstite zile, poruncesc tuturor celor ce ocârmuiesc treburile statului să înceteze; să închidă ușile judecătoriilor; să se alunge orice fel de gâlceavă și neînțelegere, ca toți să fie liberi să se silească în liniște și pace la cele duhovnicești. Și nu numai aceasta, ci și altă dăruire arată, căci liberează din legături pe cei din temnițe, urmând Stăpânului după puterea omenească. Căci precum Stăpânul ne liberează din temnița cea cumplită a păcatelor și ne dăruiește desfătarea bunătaților celor nenumărate, în acest fel și noi trebuie să ne facem următori iubirii Lui de oameni în cele ce putem.

Ai văzut cum fiecare, prin ceea ce poate, își arată evlavia și cinstea pentru zilele acestea ce ni s-au făcut nouă pricinuitoare de atâtea bunătați?” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>>* (*Fac 10, 1*), în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 163-165)

POSTUL (rostul postului)

„Și de unde-i vine postului această putere extraordinară de sfințire? Din aceea că, deodată, el slăbește și deprimă forțele trupului păcatului și-i dă sufletului o nouă vigoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 469)

POSTUL (puterea postului)

„Proorocul Daniel a fost aruncat în groapa leilor, dar pentru că postise, a ieșit nevătămat, ca și cum ar fi fost aruncat între oi (Dan., 6, 16-23). Dar și cei trei tineri, care au postit la rândul lor, au fost aruncați în foc și au ieșit de acolo cu trupurile luminoase și neatinse de flăcări (Dan., 3, 19-27). Dacă focul a fost adevărat, atunci cum de nu i-a ars pe acești oameni? Dacă trupurile lor erau adevărate, cum de nu au fost vătămate? Cum? Întreabă postul să-ți spună. El o să te lămurească în legătură cu această taină, pentru că taină este, cu adevărat, ca trupurile să fie date fiarelor sălbatice sau focului și să nu pățească nimic. Vezi ce luptă peste fire și apoi ce biruință peste fire? Adu-ți aminte mereu de puterea postului și primește-l cu sufletul deschis, pentru că este nebunie curată să ne îndepărtăm de el, atunci când și de colții leilor ferește, și de foc scapă, și pe diavoli îi îndepărtează, potolind văpaia patimilor, liniștindu-ne gândul și aducându-ne alte și alte binefaceri.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 350)

POSTUL (modul postirii)

„Dacă doctorii, când au dat doctorii celor ce vor să-și curețe stomacul de sucuri rele și stricate, poruncesc bolnavilor să se înfrâneze de la mâncare, ca să nu fie mâncarea piedică puterii doctoriei, ci să lucreze și să-și împlinească lucrarea ei, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi, cei ce avem să primim leacul acesta duhovnicesc, adică postul, acest fel deosebit de mâncare, să ne curățim cugetul, să ne facem mintea mai ușoară, pentru ca întunecată de beție, să nu ne fie postul zădarnic și nefolositor”. (*Omilia la Facere*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Să nu așteptăm numai să treacă săptămânile postului, ci să ne cercetăm cugetul, să ne examinăm gândurile, ca să vedem ce faptă bună am săvârșit în săptămâna asta, ce faptă bună în cealaltă, ce adaos am pus în următoarea și ce patimă am îndreptat. De nu ne vom rânduia așa viața noastră

și de nu vom avea o grijă atât de mare de sufletul nostru, de nici un folos nu ne va fi postul și nici nemâncarea pe care o suferim...”. (*Omilia la Facere*, omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

„Să nu căutăm atâta numai, să venim la biserică în fiecare zi, să ascultăm mereu predicile și să postim tot postul mare; că dacă nu vom câștiga nimic din venitul regulat la biserică și din ascultarea predicii, dacă nu vom pune ceva folositor în sufletul nostru în acest post, nu numai că nu vom avea nici un folos de pe urma tuturor acestora, ci ne vor fi pricină și de mai mare osândă, că am avut parte de atâta învățătură, dar am rămas aceiași, că cel nervos nu s-a potolit, că cel mânios n-a ajuns blând, că cel invidios nu s-a urcat până la prietenie, că cel înnebunit după bani nu s-a depărtat de această patimă ca să fie gata să facă milostenie și să hrănească pe săraci, că cel desfrânat nu s-a cumițit, că cel îndrăgostit de slava deșartă n-a învățat s-o disprețuiască și să îndrăgească adevărata slavă, și, în sfârșit, că cel ce nu iubește pe semenul său nu s-a trezit ca să se învețe să nu fie numai mai prejos de vameși – că spune Hristos: *Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce faceți mai mult? Oare nu și vameșii fac la fel?* (Matei, 5, 46) –, ci să-și pregătească cugetul să se uite cu drag la dușmani și să le arate multă dragoste”. (*Omilia la Facere*, omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 131)

„*Iar când postiți nu fiți ca fățarnicii triști, că își smolesc fețele lor ca să arate oamenilor că postesc* (Matei 6, 16).

Bine ar fi ca la auzul acestor cuvinte să suspinăm și să plângem cu amar! Că nu numai că îi imităm pe fățarnici, dar îi și întrecem. Cunosce, cunosce mulți oameni care nu postesc și arată lumii că postesc; își pun mască de postitori deși nu postesc; iar apărarea lor este mai rea chiar decât păcatul, că spun: *Fac asta ca să nu smintesc mulțimea!* Ce spui, omule? Dumnezeuiască e legea care ți-a poruncit să postești, și tu vorbești de sminteală? Păzindu-o, socotești că smintești, iar călcându-o, nu smintești? Poate fi, oare, o prostie mai mare decât aceasta? Nu încetezi odată să fii mai rău ca fățarnicii și de două ori fățarnic? Nu te rușinezi de tăria cuvintelor Domnului la gândul cât de mare e păcatul ce-l săvârșești? Domnul nu S-a mărginit să spună numai atât că aceia care arată lumii că postesc sunt niște fățarnici, ci, voind să-i mustre mai mult, le spune *că-și smolesc fețele lor*, adică și le strică și le pocesc”. (*Omilia la Matei*, omilia XX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 261)

„Și după cum atunci când ne-a poruncit să intrăm în camera noastră negreșit nu ne-a poruncit că neapărat numai acolo să ne rugăm, ci a arătat

același lucru și acum, când ne poruncește să ne ungem capul, negreșit nu ne poruncește să-l și ungem; că atunci toți am fi călcătorii acestei legi și, înainte de toți, mai cu seamă cei care se străduiesc să o păzească, popoarele de monahi care acoperă munții. Hristos, deci, nu ne-a dat această poruncă; ci, pentru că cei vechi aveau obiceiul să-și ungă capetele lor ori de câte ori erau veseli și bucuroși - și asta o poți vedea destul de bine la David și la Daniil – a spus să ne ungem și noi capetele, nu ca neapărat să o facem, ci ca să ne dăm silința să ascundem cu mare grijă, prin toate mijloacele, bunul acesta, postul. Dar ca să vezi că Hristos aceasta a vrut să spună, a îndeplinit El însuși, cu fapta, ceea ce poruncise cu cuvântul, postind patruzeci de zile; și postind, ascuns de lume, nu și-a uns capul, nici nu S-a spălat; deși n-a făcut asta, totuși a săvârșit totul fără să urmărească slava deșartă. Aceasta ne-o poruncește și nouă, dând ca pildă pe fățarnici și îndemnându-ne prin o îndoită poruncă. Prin pilda fățarnicilor Domnul vrea să ne mai arate încă ceva. Vrea să îndepărteze de la noi această dorință rea de a posti de ochii lumii, nu numai pentru că un astfel de post este de răs și de batjocură, nici numai pentru că nu aduce nici un folos, ci și pentru a arăta că o astfel de înșelare este trecătoare. Actorul pare strălucitor atâta vreme cât ține spectacolul; dar, mai bine spus, nici atunci nu-i socotit strălucitor de toți spectatorii, că mulți dintre ei știu cine este cel ce joacă rolul. Când, însă, spectacolul s-a terminat, actorii apar în fața lumii așa cum sunt. Așa pățesc și cei care umblă după slava deșartă, cei care postesc numai de ochii lumii. Pe aceștia mulți îi cunosc și aici pe pământ și știu că nu sunt ce vor să pară, pentru că postul lor este numai o mască; dar, după ce se va termina spectacolul lumii acesteia, când toate vor fi goale și descoperite, atunci vor fi dați pe față, în fața întregii lumi”. (*Omilia la Matei*, omilia XX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 262)

„Dacă vrei să arăți oamenilor postul, așteaptă puțin, și-ți voi da cu prisosință prilej să te vadă o mulțime de oameni. Și cu mult folos! Dar, dacă vrei să arăți oamenilor, aici pe pământ, postul tău, apoi pierzi slava ce vreau să ți-o dau; și, dimpotrivă, o câștigi dacă disprețuiești laudele oamenilor. Atunci, pe lumea cealaltă, te vei bucura în toată voia de slavă. Dar, înainte de slava aceasta culegi mult folos chiar aici pe pământ, pentru că supui sub picioarele tale toată slava omenească, scapi de robia amară a oamenilor și ajungi un adevărat postitor. Iar dacă postești ca să arăți oamenilor că postești, atunci, pe lumea cealaltă, te vei găsi ca într-o pustie: nu va fi nimeni care să te privească, pentru că de nicăieri nu se va vedea că ai postit. Insulți postul, dacă nu postești de dragul postului, ci ca să te vadă împletitorii de frânghii, fierarii, oamenii din piață! Insulți postul, dacă vrei să te admire

păcătoșii și cei care nu postesc! Insulți postul, dacă chemi pe dușmanii postului să le arăți postul, să vadă postul”. (*Omilii la Matei*, omilia XX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 263)

„Este știut că nu folosește la nimic a posti, dacă cineva se mărginește la o simplă abținere de la hrană.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 58-59)

„Postul este o doctorie: dar o doctorie, chiar dacă a săvârșit mii de vindecări, este adese de felul hranei și de alte multe împrejurări: lăsând la o parte una singură, înseamnă a ne pune în pericol.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 59)

„Cinstea postului nu este abținerea de la mâncare, ci fuga de păcate. A nu vedea în poze pe dușmanul tău, împacă-te cu el; dacă amicul tău săvârșește o faptă vrednică de laudă, nu-l invidia; dacă ochii zăresc o femeie frumoasă, treci înaintea. Nu numai gura noastră trebuie să postească, ci și ochii, urechile, picioarele, mâinile, toate membrele noastre. Mâinile noastre să postească, adică să fie curate de orice răpire sau avariție lumească; picioarele să postească, adică să se abțină de a alerga la spectacole nepermise; ochii să postească, adică să se deprindă de a nu arunca niciodată priviri nemodeste, a nu privi cu curiozitate obiecte periculoase. Căci spectacolul este hrana ochilor; dar dacă ele sunt nedrepte și oprite, vatamă postul și mântuirea sufletului este în pericol; dacă sunt însă drepte și permise, ele sunt o podoabă a postului. Și n-ar fi contra bunului simț de la a ne abține de la o mâncare altădată îngăduită și de a ne sătura totuși ochii cu un nutriment care le este oprit? Tu nu mănânci carne? Bine, dar nu te hrăni cu necurăție prin ochii tăi! Urechile, de asemenea, să postească și postul lor este a nu asculta nici facerile de rău, nici clevetirile. *Nu ridica strigare mincinoasă*, zice Sfânta Scriptură (Exod 23, 1). Gura să postească, abținându-se de la orice vorbire necinstită și batjocoritoare. La ce folosește ca să ne abținem de la carnea păsărilor și peștilor, dacă noi sfâșiem și mâncăm pe frații noștri? (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 60-61)

„... dezbracă grijile cele vremelnice, căci timpul postului este un timp de luptă, armează-te cu armele duhului, căci nouă ne stă înaintea un greu război împotriva Satanei și a puterii lui.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 82)

„Eu însă înțeleg nu postul cel obișnuit, ci postul cel adevărat, adică nu numai înfrânarea de la mâncare, ci încă și înfrânarea de la păcate; căci nu singur bucatelor în sine, ci numai postul cel adevărat poate mântui pe om. Așadar, pentru ca noi să nu ne osândim în zadar și să ni se răpească folosul postului, să cercetăm cum și în ce chip trebuie să postim. Fariseul acela din Evanghelie încă postea (Lc., 18, 10 și urm.), dar aceasta nu i-a folosit la nimic, ci s-a întors deșert în casa sa, pe când vameșul, care nu postise, l-a întrecut. Ninivitenii au postit și iarăși au dobândit harul lui Dumnezeu. Dar și jidovii posteau, fără ca aceasta să-i fi mântuit. Să vedem acum ce însușiri a avut postul ninivitenilor și prin ce au îmblânzit ei mânia cea mare a lui Dumnezeu. Era oare postul lor numai înfrânare de mâncare și îmbrăcarea hainelor de jale? Nicidecum, ci era o schimbare a toată viața lor. De unde știm aceasta? De la însuși profetul. Când el vorbește despre mânia lui Dumnezeu și despre postul ninivitenilor, și despre iertarea dumnezeiască, cea dobândită, arată și temeiul acestei iertări prin cuvintele: *Căci Dumnezeu a văzut faptele lor* (Iona 3, 10). Care fapte? Oare înfrânarea lor și purtarea hainelor de jale? Nu, ci tăcând despre aceasta, zice: *Fiindcă fiecare a părăsit calea sa cea rea, Domnului i-a părut rău de nenorocirea ce voia a aduce asupra lor*. Așadar, vezi că ninivitenii nu prin înfrânarea de la mâncare, ci prin schimbarea viețuirii lor au scăpat de primejdia cea mare și iarăși au împăcat pe Dumnezeu.

Dar eu zic aceasta nu pentru a înjosi postul, ci pentru a-l cinsti cu adevărat, căci cinstea postului stă nu întru înfrânarea de la mâncare, ci întru înfrânarea de la păcate, iar cine mărginește postul său numai de la a mânca, acela necinstește postul mai mult. Tu postești ! Bine, dar arată-mi aceasta prin fapte ! Prin ce fapte? – întrebi tu. Iată: când vezi un sărac, fie-ți milă de dânsul; când vezi un vrăjmaș, împacă-te cu dânsul. De vezi pe aproapele tău norocit, nu-l pizmui. Ține ochii tăi în frâu, ca să nu arunce priviri poftitoare și necurate. Nu numai gura ta trebuie să postească, ci încă și ochii și urechile, picioarele și mâinile și toate membrele trupului tău. Mâinile tale să postească rămânând curate de averea cea nedreaptă și de lăcomia câștigului. Picioarele tale trebuie să postească nemergând la desfătările cele necuviincioase. Ochii trebuie să postească neuitându-se cu poftă și cu aprindere. Privirea este mâncarea ochilor. Dacă privirea este neiertată, păcătoasă, vatamă postul, ducând tot sufletul la pierdere. Ar fi cea mai mare nebunie a opri gurii chiar mâncarea cea învoită, iară ochiului, dimpotrivă, a-i îngădui privirea cea păcătoasă. Tu te înfrânezi de carne. Bine. Dar nu-ți lăsa nici ochii a căuta la pofta cărnii. Încă și urechile tale trebuie să postească. Dar postul urechii stă în a nu asculta clevetirile și vorbele cele rele asupra cuiva. Căci se zice în Sfânta Scriptură: *Să nu ascuți vorbele cele mincinoase*

(Ieș. 23, 1). Încă și gura trebuie să postească, înfrânându-se de la vorbele cele de rușine și de înjurături sau sudalme; căci ce ar folosi, dacă noi nu mânăm carnea dobitoacelor, dar tot ca niște fiare sălbatice sfășiem numele cel bun al fraților noștri? Defăimătorul, într-adevăr, sfășie și mănâncă pe aproapele său. Despre aceasta vorbește Pavel, când zice: *Iară de vă mușcați unul pe altul și vă mâncați, căutați să nu vă mistuiți unul de către altul* (Gal. 5, 15). Deși nu ai înfipt dinții tăi în carnea, nici în trupul aproapelui tău, dar ai mușcat sufletul lui cu clevetirea ta, l-ai rănit cu bănuiala ta cea rea, și-ai pricinuit ție însuși, lui și multor altora înmiite daune.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 82-85)

„... în acest sfânt timp al postului să alungăm toată defăimarea din gura noastră, fiind convinși, că de am mânca numai cenușă, această viață aspră nu va putea folosi, dacă nu ne vom înfrâna totodată de prihănire și de defăimare. Să postim deci, iubitorilor, în așa chip, ca noi să ne înfrânăm nu numai de la mâncare, ci și de la păcate. Atunci noi încă din viața de acum vom avea bună nădejde de mântuire, iară în viața cea viitoare ne vom apropia de Hristos cu o veselă încredere și vom putea gusta bunurile cele negrăite ale cerului, de care fie să ne împărtășim cu toți, prin harul și prin iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 89-90)

POSTUL (însoțit de rugăciune și de milostenie)

„Postul sădește în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupești; dar nu postul singur, ci e nevoie și de rugăciune; și în primul rând de rugăciune”. (*Omilii la Matei*, omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Dacă postești fără să faci milostenie, postul nu mai e socotit post; cel care postește, fără să facă milostenie, e mai rău decât unul care se îmbuibază, decât un bețiv; și cu atât mai rău cu cât nemilostenia e mai mare păcat decât huzurul și petrecerile”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

POSTUL (trupesc și postul sufletesc)

„A trecut postul cel trupesc, dar n-a trecut postul cel duhovnicesc. Acesta e mai bun decât acela, iar acela pentru acesta s-a făcut. După cum, când postești vă spuneam că puteți posti, dar să nu postiți, tot așa și acum vă spun că puteți să nu postiți, și totuși să postiți. Poate că vi se par o enigmă cuvintele mele. Dar vă voi da dezlegarea enigmei.

Cum puteți să nu postiți cu toate că postiți? Când vă abțineți de la mâncăruri, dar nu vă abțineți de la păcate. Și cum puteți să postiți cu toate că nu postiți? Când vă înfruptați cu mâncăruri, dar nu gustați din păcat.

Acest post e mai bun decât acela. Dar nu numai mai bun, ci și mai ușor. Pe vremea postului mulți spuneau că nu pot posti din pricina slăbiciunii trupului.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 136)

POSTUL (sufletesc)

„Toată grija noastră să ne fie pentru mântuirea sufletului, cum am putea înfrâna săltările trupului, ca să postim cu adevărat, adică să ne oprim de la rele. Acesta este postul. Că pentru aceasta ne oprim de la bucate, ca să înfrânăm tăria trupului, să facem calul ușor de strunit. Se cuvine ca acela care postește mai înainte de toate să-și înfrâneze mânia, să fie învățat să fie bun și blând, să aibă inima zdrobită, să smulgă din minte gândurile poftelor celor rele, să aibă înaintea ochilor ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu și scaunul cel drept de judecată; să fie mai presus de bani, să fie darnic atunci când face milostenie și să izgonească din sufletul său orice răutate față de semenul său. Acesta e adevăratul post, după cum spune și Isaia, vorbind din partea lui Dumnezeu: *Nu acest post am ales Eu, zice Domnul; de ți-ai îndoi ca un cerc grumazul tău, de ai așterne sub tine sac și cenușă, nici așa nu veți chema post primit, zice Domnul* (Isaia, 58, 5).

– Dar spune-mi, care post?

– *Dezleagă învoielile cele făcute cu sila* (Isaia, 58, 6), *frânge cu cel flămând pâinea ta, adu în casa ta pe săracul fără adăpost* (Isaia, 58, 7). *Și dacă vei face asta, spune mai departe Dumnezeu, atunci va ieși dimineața lumina ta și sănătatea ta va înflori* (Isaia, 58, 8).

Ai văzut, iubite, care este adevăratul post? Așa să postim și să nu gândim fără rost ca foarte mulți, care mărginesc postul la atâta numai că stau nemâncăți până seara. Nu ni se cere atâta nouă, ci ca împreună cu oprirea de la mâncăruri să ne oprim și de la faptele care ne vatămă și să ne dăm multă sânguință pentru săvârșirea faptelor celor duhovnicești. Cel care postește trebuie să fie smerit, liniștit, blând, disprețuitor al slavei vieții de aici. Cum a

disprețuit trupul, așa se cuvine să disprețuiască și slava deșartă și să se uite numai la Acela Care cercetează inimile și rărunchii (Ps., 7, 10); să se roage cu toată sânguința, să se mărturisească lui Dumnezeu și să se ajute după putere prin facerea de milostenii”. (*Omilii la Facere*, omilia VIII, V-VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 104-105)

„Ce folos ai de post și de privigheri, când limba îți este ca beată și se hrănește la o masă mai necurată decât mâncarea câinilor, fiind mâncătoare de sânge, vărsând dintr-înșă bale și gura făcându-se jgheab de scurgere a murdăriilor sau poate cu mult mai spurcată? Acestea eu le spun nu îngrijindu-mă de cei ce aud vorbindu-se rele pe nedrept pe socoteala lor, căci aceia sunt vrednici și de cununi când sugeră cu bărbăție cele vorbite împotriva lor — ci de voi cele ce le vorbiți, căci Sfintele Scripturi îl fericesc pe cel ce aude vorbindu-se rele de dânsul pe nedrept, pe când pe cel ce grăiește de rău pe alții îl scot afară, sau îl îndepărtează de la sfintele Taine, sau mai bine zis, îl depărtează chiar de la Biserică. *Pe cel ce clevețea întru ascuns pre vecinul său, zice, pe acela l-am gonit.* (Ps. 100, 5), ba încă pe unul ca acesta îl făceau și nevrednic a citi sfintele cărți, după cum zice: *Pentru ce tu povestești dreptățile mele și iei așezământul de lege al meu în gura ta* (Ps. 49, 15). Mai departe apoi punând și pricina, zice: *Șezând împotriva fratelui tău, ai clevețit* (Ps. 49, 20). Aici el nu a hotărât dacă cele vorbite sunt adevărate sau mincinoase, pe când aiurea a oprit a vorbi chiar și cele adevărate, arătând că chiar de ai spune adevărul, nu ție se cade a le grăi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 475)

„Dacă zelul nostru în timpul postului astfel este, dacă în această săptămână ne îndreptăm de obiceiul de a jura, dacă săptămâna următoare stingem în noi focul mâniei, dacă, în fine, distrugem din rădăcină patima de a vorbi de rău, dacă mai târziu facem să dispară alte greșeli, astfel progresând treptat, ne vom apropia puțin câte puțin de desăvârșire, vom scăpa de pericolul ce ne amenință și ne vom face bine plăcuți Domnului.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 82)

„La Păresimi toți au obiceiul să se întrebe unii pe alții, câte săptămâni au postit; și poți să auzi pe unii spunând că două, pe alții că trei, iar ceilalți că au postit toate săptămânile. Și ce folos, dacă am trecut postul fără fapte bune? Dacă unul spune: *Am postit tot postul*, tu spune: *Aveam un dușman și m-am împăcat cu el; aveam obiceiul să bârfesc, și m-am lăsat de el; aveam*

năravul de a jura, acum m-am îndreptat. Nu e nici un folos pentru negustori că au făcut un lung drum pe mare, dacă nu duc cu ei o mare încărcătură și multe mărfuri; nici noi n-avem nici un folos de pe urma postului, dacă îl trecem fără folos și fără rost. Dacă postim numai de mâncare, după ce vor trece cele patruzeci de zile, va trece și postul; dacă însă ne lăsăm de păcate, și după trecerea postului de mâncare rămânem cu postul de păcate, atunci folosul pentru noi e necurmat și, chiar înainte de împărăția cerurilor, Dumnezeu ne va da nouă aici multă răsplată.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 114-115)

„Căci acest lucru e vrednic de plăcere, aceasta e ce căutăm și din pricina căruia se fac toate: să ne îndreptăm greșelile, ca să nu ieșim din post, așa cum am intrat în post, ci curățindu-ne și lepădându-ne de toate cele rele, apoi să prăznuim sfânta sărbătoare. Căci dacă nu se face aceasta, nu numai că nu vom avea nici un folos, ci ne vom alege cu cea mai mare pagubă după trecerea postului. Să nu ne bucurăm așadar că am trecut lungimea postului (asta nu e mare ispravă), ci să ne bucurăm, când l-am trecut îndreptându-ne păcatele, pentru ca, după trecerea lui, să se vadă roada.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 138-139)

„Se poate să înduri osteneala postului și să nu iei plata postului.

- Cum?

- Când ne abținem de la mâncări, dar nu ne abținem de la păcate; când nu mâncăm carne, dar mâncăm casele săracilor; când nu ne îmbătăm cu vin, dar ne îmbătăm cu poftre rele; când stăm toată ziua nemâncăți, dar ne petrecem toată ziua la spectacole pline de desfrânare. Iată osteneală pentru post, dar fără plată pentru post!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, pp. 97-98)

„Spune-mi, te rog, ce folos ai de pe urma postului, când postești cu trupul, dar te desfrânezi cu ochii? Că desfrânare nu-i numai împreunarea trupurilor, ci și privirea desfrânată.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, p. 100)

„Dar și când postim, nu ajunge să ne abținem de la diferite mâncăruri, ci trebuie să postim și sufletește. Există primejdia ca ținând posturile rânduite de Biserică, să nu avem nici un folos. Din ce cauză? Pentru că ne ținem departe de mâncăruri, dar nu ne ținem departe de păcat; nu mâncăm carne, dar mâncăm sufletele celor săraci; nu ne îmbătăm cu vin, dar ne îmbătăm cu poftre trupești;

petrecem ziua în post, dar ne uităm la lucruri rușinoase. În felul acesta, pierdem folosul postului. De aceea, postul de mâncare trebuie însoțit de îndepărtarea de orice păcat, de rugăciune și de luptă duhovnicească. Numai astfel vei aduce jertfă bine-plăcută Domnului și vei avea mult folos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 351)

„Acesta este de fapt postul cel mai spornic (postul de păcate – n.n.) și pentru el se renunță la mâncăruri, ca să alergăm mai sprinteni pe drumul virtuții.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 82)

„Postul de alimente este fără îndoială prețios și necesar, însă este un altul încă mai de lipsă: postul patimilor. Să facem să postească mândria noastră, avariția noastră, voluptatea noastră, poftele arzătoare ale trupului nostru. Să facem să postească ochii noștri, urechile noastre, limba noastră, simțurile noastre, inima noastră.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 447)

POSTUL (motivele pentru care poate fi întrerupt postul)

„Căci cel ce nu postește se cuvine să aibă și iertare din cauza bătrâneților, alții de boala trupului.”

POSTUL (omului ce este bolnav)

„Deci dacă sunt aici unii care, împiedicați de vreo boală trupească, nu pot sta nemișcați, pe aceștia îi sfătui să-și aline și boala trupului și să nu se lipească nici de această învățătură duhovnicească, ci acesteia să-i arate mai mare râvnă.

Sunt, da, sunt căi cu mult mai bune decât calea postului, care ne pot deschide ușile îndrăznirii celei către Dumnezeu. Cel ce mănâncă și nu poate posti să facă milostenii mai bogate, să se roage cu mai multă stăruință, să fie cu mai multă râvnă la ascultarea cuvintelor dumnezeiești, la acestea boala trupului nu-i o piedică. Să se împace cu dușmanii, să alunge din sufletul său orice gând de răzbunare. De vrea să facă asta, a postit postul cel adevărat, acela care mai presus de toate îl cere de la noi Stăpânul. Că pentru aceasta poruncește și această abținere de la mâncăruri, ca înfrânându-ne săltările trupului, să-l facem plecat pentru împlinirea poruncilor. Dar dacă din pricina unei boli trupești nu vrem să avem ajutorul ce ni-l dă postul și arătăm și mai multă trândăvie pentru împlinirea faptelor bune, atunci fără să ne dăm seama

ne păgubim cumplit. Dacă postul nu ne e de nici un folos de ne lipsesc faptele bune de care am vorbit mai sus, apoi vom fi și mai trândavi de nu putem folosi nici leacul postului”. (*Omilii la Facere*, omilia X, I-II, în col. PSB, vol. 21, pp. 116-117)

„Iar pe frații voștri, care din pricina unei slăbiciuni trupești nu pot să postească, îndemnați-i să nu lipsească de la această învățătură duhovnicească; învățați-i, spuneți-le cele grăite de mine, arătați-le că acela care mănâncă și bea cu măsură nu-i nevrednic să vină la biserică și să asculte predica; nevrednic e cel trândav, cel leneș. Spuneți-le cuvântul apostolic: *Cel ce mănâncă pentru Domnul mănâncă; cel ce nu mănâncă pentru Domnul nu mănâncă; și mulțumește lui Dumnezeu* (Rom., 14, 6). Deci și cel ce postește mulțumește lui Dumnezeu, că a avut putere să ducă osteneala postului; și iarăși și cel ce mănâncă mulțumește lui Dumnezeu, pentru că aceasta cu nimic nu-i poate vătăma mântuirea sufletului, dacă vrea”. (*Omilii la Facere*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Dacă îți este trupul neputincios și nu poți posti neîncetat, nu îți este neputincios ca să te rogi, nici fără putere ca să disprețuiești poftele pânteceului. Chiar dacă nu poți să postești, totuși poți să nu te îmbuibezi. Nu-i puțin lucru și acesta, nici departe de post, ci în stare să pună capăt furiei diavolului”. (*Omilii la Matei*, omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Cel care n-a postit, poate fi iertat, când a făcut-o din pricina prea marii slăbiciuni a trupului, acela însă care nu și-a îndreptat greșelile, e peste putință să găsească vreun temei de iertare.

N-ai postit din pricina slăbiciunii trupului. Dar - ia spune-mi - de ce nu te-ai împăcat cu dușmanii? Oare și aici poți să aduci ca temei slăbiciunea trupului? Și iarăși, dacă păstrezi ură și pizmă, cu ce te poți dezvinovăți? Căci nimeni, când e vorba de asemenea greșeli, nu aleargă la slăbiciunea trupului. Și acesta e un semn al bunătății lui Hristos, că poruncile cele mai de seamă, ce cuprind în ele toată viața noastră, nu pot fi întru nimic vătămate de slăbiciunea trupului.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 177)

„Căci cel care nu postește este firesc să fie iertat, aducând ca justificare boala sau slăbiciunea trupească, însă cel care nu și-a îndreptat păcatele, e cu neputință să găsească justificare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 168)

POSTUL (când postim, să nu privim la ostenele postului, ci la folosul dobândit prin el)

„De postești, nu te gândești la traiul rău pricinuit de post, ci la tihna ce ți-o aduce traiul acesta rău.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 530-531)

POSTUL (folosul postului)

„Că după cum îmbuibarea cu mâncare este pricină și prilej de nenumărate rele pentru oameni, tot așa și postul și disprețul pânteceleului ne este totdeauna pricină de nespuse bunătăți. La început, când Dumnezeu a făcut pe om, știind că postul trebuie să-i fie mai cu seamă leacul pentru mântuirea sufletului, îndată, chiar de la început, i-a dat celui întâi-zidit această poruncă și i-a zis: *Din tot pomul cel din rai să mâncați, dar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mâncați* (I Cor., 6, 10). Icoană a postului a fost spusă: *Din acesta mănâncă! și: Din acesta nu mânca!*”. (*Omilia la Facere*, omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, p. 33)

„Vezi-mi acum și câte bunătăți aduce postul!

Moise a putut să ia plăcile legii după ce a postit patruzeci de zile. Dar când, la coborârea de pe munte, a văzut nelegiuirea poporului, a aruncat la pământ și a sfărâmat plăcile pe care cu atâta înfrânare le dobândise, pentru că a socotit că este o nebunie ca un popor beat și nelegiuit să primească legea Stăpânului. De aceea acest minunat prooroc a avut iarăși nevoie de alte patruzeci de zile de post ca să poată primi și aduce de sus alte plăci în locul celor sfărâmate din pricina fărâdelegii poporului. Marele Ilie a postit atâtea și atâtea zile; și, pentru că a postit, a scăpat de tirania morții, s-a urcat în cer cu o căruță de foc și nici până azi n-a știut ce-i moartea. Iar Daniil, bărbatul doririlor, după ce a postit multe zile, a fost învrednicit de acea minunată vedenie; a pus frâu furiei leilor și i-a făcut blânzi ca niște oi, nu schimbându-le firea, ci schimbându-le voința, cu toate că le rămăsese cruzimea. Ninivitenii, apoi, folosindu-se de post, au schimbat hotărârea Stăpânului. Au pus la post nu numai pe oameni, ci și pe animale; și așa, despărțindu-se fiecare de obiceiurile lui rele, au aplecat spre milostivire pe Stăpânul tuturor. Dar pentru ce să mai vorbesc de robi – cu toate că pot înșira și pe alții mulți, atât din Vechiul cât și din Noul Testament, care au strălucit prin post – când ar trebui să venim la Stăpânul nostru obștesc al tuturor? Că și Domnul nostru Iisus Hristos, și El, după ce a postit patruzeci de zile, a

început lupta cu diavolul, dându-ne tuturor pildă, ca să ne înarmăm cu postul; și după ce ne-am întărit cu postul să pornim la lupta cu diavolul.

Dar poate cineva din cei care au privirea pătrunzătoare și sunt ascuțiți la minte mă va întreba:

– Dar pentru ce Stăpânul a postit tot atâtea zile cât și robii și n-a depășit numărul de zile?

– Nu s-a petrecut asta fără rost și la întâmplare, ci cu înțelepciune și potrivit nespusei Lui iubiri de oameni. Ca să nu se creadă că a venit în aparență pe pământ, ca să nu se creadă că n-a luat trup sau că a fost în afară de firea omenească, de aceea a postit tot atâtea zile și n-a mai adăugat zile, ca să închidă gura celor cu gând nerușinat de ceartă. Dacă așa, că a postit patruzeci de zile, și tot mai sunt unii încă și acum care îndrăznesc să spună că n-a avut trup omenesc, ce n-ar fi îndrăznit să zică dacă prin preștiința Lui nu le-ar fi tăiat și acest prilej? De asta n-a vrut să postească mai multe zile, ci tot atâtea cât și robii, ca să ne învețe cu fapta că a avut și El același trup ca și noi, că nu era în afara firii omenești. Ne-au arătat, dar, și robii, ne-a arătat-o și Stăpânul, că mare e puterea postului și mult e câștigul pe care postul îl aduce sufletului”. (*Omilii la Facere*, omilia I, III-IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 34-35)

„Postul este hrană sufletului; și după cum hrana trupească îngrașă trupul, tot așa și postul face mai puternic sufletul, îl face mai ușor, îi dă aripi, îl face să stea la înălțime, să se gândească la cele de sus și să se ridice mai presus de plăcerile și dulcelețile acestei vieți. Și după cum corăbiile ușoare străbat mai iute mările, iar dacă sunt încărcate peste măsură se scufundă, tot așa și postul face mai ușoară mintea și o pregătește să străbată cu ușurință oceanul acestei vieți; o face să se îndrăgostească de cer și de cele din cer, să socotească o nimica pe cele din lumea aceasta și să treacă pe lângă ele cu mai multă nepăsare decât pe lângă umbră și vis.” (*Omilii la Facere*, omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 35-36)

„Nicăieri nu mai e astăzi turburare, nici strigăt, nici tăiere de vite, nici alergăturile bucătarilor. Toate s-au dus, iar orașul nostru seamănă cu o femeie cuminte, cu bună-cuviință și înțeleaptă. Când mă gândesc la schimbarea grabnică petrecută astăzi și mă duc cu gândul la neorânduiala zilei de ieri, mă mir și mă minunez de puterea postului; că a intrat în cugetul fiecăruia, i-a schimbat gândul, i-a curățit mintea, nu numai a conducătorilor, ci și a condușilor; nu numai a bărbaților, ci și a femeilor; nu numai a celor liberi, ci și a robilor; nu numai a bogaților, ci și a săracilor; nu numai a celor ce și-au făcut cultura în limba grecească, ci și a celor barbari. Dar pentru ce

vorbesc eu de conducători și de supuși? Chiar cugetul celui ce poartă pe cap diadema împărătească arată aceeași supunere ca și ceilalți. Nu mai poți vedea astăzi deosebire între masa bogatului și masa săracului. Pretutindeni mâncăruri simple: s-au dus mâncărurile scumpe și gătite cu migală; astăzi ne apropiem de masa aceasta săracă cu mai multă plăcere decât atunci când ni se puneau în față mâncăruri pregătite cu fel de fel de dresuri și mult vin”. (*Omilii la Facere*, omilia II, I, în col. PSB, vol. 21, p. 39)

„Da, postul istovește trupul și pune frâu zburdărilor celor fără de rânduială, dar face sufletul mai limpede, îl întraripează, îl face să se suie la înălțimi, îl face ușor”. (*Omilii la Facere*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Nouă ne e dulce primăvara postului fiindcă obișnuiește a domoli talazuri nu de ape, ci de poftă dobitocești și ne pune cunună nu din flori, ci de haruri duhovnicești - că zice Scriptura: *Cunună a harurilor vei lua pe creștetul tău* (Pilde 1, 9). Rândunica, venind, nu gonește iarna precum gonește postul, venind, iarna patimilor cugetului nostru. Nu se mai luptă sufletul cu trupul, nici nu se mai răscoală robul împotriva stăpânului, ci tot acest război al trupului se curmă.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 8)

„Postul sădește în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupești; dar nu postul singur, ci e nevoie și de rugăciune; și în primul rând de rugăciune”. (*Omilii la Matei*, omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Omul care se roagă cum trebuie și postește nu are nevoie de multe lucruri; iar omul care nu are nevoie de multe lucruri nu poate îndrăgi banii și averile, ci este înclinat spre milostenie. Cel care postește este ușor și înaripat; se roagă cu mintea trează, postul stinge poftele cele rele, pogoară mila lui Dumnezeu, smerește sufletul îngâmfat. De aceea și apostolii posteau aproape totdeauna. Cel care se roagă și postește are două aripi și este mai ușor decât vântul. Când se roagă nu cască, nu se întinde, nu amorțește, cum pătesc cei mai mulți, ci este mai iute ca focul și este mai presus de pământ. De aceea mai cu seamă unul ca acesta este dușman și vrăjmaș demonilor. Nimic nu este mai puternic ca un om care se roagă cum trebuie. Dacă o femeie a avut puterea să înduplece pe un judecător crud care nici de Dumnezeu nu se temea și nici de oameni nu se rușina (Luca 18, 2-8), cu mult mai mult va atrage asupra sa mila lui Dumnezeu cel care se roagă

neîncetat Lui, care-și înfrânează pântecul și alungă de la el desfătarea și îmbuibarea”. (*Omilia la Matei*, omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Nu vezi împotriva cui este îndreptată lupta noastră? Este îndreptată împotriva puterilor cele netrupești. Deci cum, dacă noi suntem trupuri, vom putea să ne apropiem de dânșii? Dacă cineva luptându-se cu un om, și încă are nevoie de a se înfrâna în mâncări, dar mai vârtos când are a se lupta cu dracii!” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, pp. 136-137)

„Beția și îmbuibarea, prin tirania patimii, ne leagă mâinile la spate și ne dau patimii, ca unei cumplite stăpâne, prizonieri și robi; postul, însă, găsindu-ne legați și înrobiți, ne dezleagă legăturile, ne scapă de tiranie și ne readuce la libertatea de mai înainte. Așadar, când postul luptă cu dușmanii noștri, când ne scapă de robie și când ne aduce din nou la libertate, ce altă dovadă mai mare cauți de prietenia postului, de prietenia lui pentru neamul omenesc? Iar dovada cea mai mare de prietenia postului este că iubește pe cei ce îl iubesc și urăște pe cei ce îl urăsc.

Vrei să afli câtă podoabă este pentru oameni postul, câtă pază și câtă siguranță? Gândește-te la fericitul și minunatul neam al monahilor! Aceștia au fugit de zgomotele lumii, s-au suit în vârful munților, și-au făcut chilii în liniștea pustiei, ca într-un port liniștit, și și-au luat postul tovarăș și împreună-locuitor pentru întreaga lor viață. Și i-a făcut din oameni îngeri. Dar nu numai pe aceia! Nu, ci postul ridică la înălțime pe toți cei pe care-i găsește cu dragoste de post. Moise și Ilie, turnurile profeților din Vechiul Testament, deși erau mari și străluciți și prin celelalte fapte ale lor și aveau multă îndrăznire către Dumnezeu, totuși, când voiau să se apropie de Dumnezeu și să vorbească cu El, atât cât omenește este cu puțință, la post fugeau; și prin mâinile postului, se apropiau de Dumnezeu. De asta și Dumnezeu, la început, când a făcut pe om, l-a dat îndată în brațele postului, încredințând postului, ca unei mame pline de iubire și unui preabun dascăl, mântuirea omului.

Porunca dată omului: *Din tot pomul din rai să mâncați, dar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mâncați* (Facerea 2, 16-17), este poruncă de post. Dacă în rai a fost neapărată trebuință postul, cu mult mai mult în afară de rai; dacă leacul a fost folositor înainte de rănire, apoi cu mult mai mult după rănire; dacă arma ne-a fost bună când încă nu se pornise împotriva noastră războiul dat de poftă, apoi cu mult mai mult ne este de neapărată trebuință ajutorul dat de post după ce a început lupta aceasta atât de mare, și

a poftelor, și a dracilor. Dacă Adam ar fi ascultat de această poruncă, n-ar mai fi auzit a doua poruncă, care zice: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce!* ; dar pentru că n-a ascultat de porunca postului, pentru aceasta: moarte, griji, osteneți, supărări și o viață mai împovărătoare decât moartea; pentru aceasta spini și ciulini; pentru aceasta, oboseli, dureri și o viață plină de chin.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, pp. 79-81)

„Admiră dar postul și primește-l cu brațele deschise! Când și în cuptor te ajută și în groapa cu lei te păzește, când alungă demoni, când schimbă hotărârea lui Dumnezeu, când potolește furia patimilor, când ne aduce din nou libertatea, când face multă liniște în gândurile noastre, cum să nu fie, oare, cea mai mare nebunie să fugim și să ne temem de post, care are în el atât de multe bunătăți?

Vrei să spui că ne slăbănogeste trupul? Dar *cu cât se strică omul nostru din afară, cu atât se înnoiește cel dinăuntru, zi de zi* (II Corinteni 4, 16). Dar, mai bine spus, dacă ai vrea să cercetezi cu de-amănuntul postul, vei vedea că este mama bună-stării trupului nostru. Dacă nu crezi cuvintelor mele, întreabă pe doctori și te vor lămuri deplin. Doctorii numesc postul mama sănătății și spun că guta, durerile grozave de cap, apoplexia, dropica, umflăturile, furunculele și alte nenumărate boli vin din trai bun și din îmbuibare; sunt ca niște pârâiașe rele dintr-un izvor foarte rău, care vatamă și bunăstarea trupului, și curățenia sufletului.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 92)

„Dar vei zice, poate: postul slăbește trupul. Dar ascultă ce învață Sfânta Scriptură: *Chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru însă se înnoiește din zi de zi* (II Cor. 4, 16). Afară de aceasta, dacă vei cumpăni lucrul mai cu de-amănuntul, vei afla că postul este chiar folositor sănătății. Întreabă pe doctori, și ei cumpătarea și înfrânarea o vor numi mamă a sănătății, pe când din îmbuibare și din viața cea desfătăată provin mii de boli.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omiliile la Postul Mare...*, pp. 37-38)

„Secera duhului tău, care se tocise prin necumpătare, prin post iarăși se va ascuți; pregătește-te de călătorie la cer, păsește pe calea cea aspră și îngustă, căci cel subțiat prin post poate mai ușor să treacă prin ușa cea strâmtă. Furtuna patimilor trebuie acum să o liniștești, valorile poftelor celor fără rânduială să le domolești, corăbioara sufletului tău să o scapi, să întrebuițezi toată prevederea și vei fi un cârmaci duhovnicesc. La toate

acestea postul ne dă prilej și învățătură.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 82)

„Căci ce bunătate nu ne vine din post? Toate sunt pline de liniște și pace curată. Oare nu și casele sunt eliberate de tulburare și alergătură și de toată agitația? Dar mai înainte de case mintea celor ce postesc se bucură de această liniștire. Și tot orașul urmează [apoi] bunei rânduieli a munții și a caselor³²⁸. Căci nici seara nu se mai aud cântăreți, nici ziua agitatori și bețivi, nici cei ce strigă ori bătaioși, ci peste tot se poate vedea multă liniștire.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 6-7)

„Trebuie să primim postul cu bucurie, nu cu frică și părere de rău, căci nu este înfricoșător pentru noi, ci pentru diavoli, în cazul demonizațiilor, mult poate face postul, mai ales când este însoțit, de sora sa bună, care este rugăciunea. De aceea, Hristos a spus: Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post (Mt., 17, 21).

Așadar, dat fiind faptul că postul îi alungă departe pe vrășmașii mântuirii noastre, trebuie să îl iubim, nu să ne temem de el.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 348)

„De ce dovadă a binefacerilor postului mai avem nevoie, atunci când știm că el luptă împotriva diavolului și ne izbăvește de robia păcatului?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 348)

„Mi-e frică de post pentru că strică și slăbește trupul, poate că spui tu. Dar să știi că cât se strică materia omului, pe atât se înnoiește sufletul său (vezi 2 Cor., 4, 16). Pe de altă parte, dacă vrei să cercetezi bine lucrurile, vei vedea că postul are grijă de sănătatea trupului. Iar dacă nu crezi cuvintele mele, întreabă-ți pe doctori, să-ți zică ei mai bine. Aceștia spun că sănătatea este menținută prin cumpătare la mâncare, pe când lăcomia duce la tot felul de boli, care distrug trupul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 350)

³²⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Toate problemele sociale nu se rezolvă din exterior. Niciodată societatea nu va fi în pace dacă nu se va începe de la pacea persoanei, pe care o dobândește doar prin nevoiță și dăruire către celălalt. Această pace adâncă se va răsfrânge asupra familiilor fiecăruia și abia apoi familiile se vor pune în acord unele cu altele generând binele cetățenesc. (n. s. 6, p. 6)

„Nu aveți nevoie de atâta îndemn și sfat în vremea sfântului post cât aveți acum. *Căci atunci postirea vă înțelepțește fără să vreți.* Acum însă mă tem și mă înfricoșez de lipsa de atenție³²⁹ și de ușurătatea ce se nasc din ea.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți, în vol. Cateheze baptismale, p. 87*)

„Totul se înalță, se curăță, se sfințește prin post. Prin post Moise dă legea poporului lui Dumnezeu. Prin post Ilie merită apoteoza carului de foc, Daniel îmblânzește leii, cei trei tineri evrei ce postesc, îmblânzesc flăcările focului prin virtutea lor de cumpătare și de post.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 469*)

POSTUL (roadele postului)

„... iară el (Iona – n.n.) s-a dus apoi acolo și a vestit hotărârea Domnului pentru pierderea cetății. Ninivitenii au auzit aceasta, au crezut cuvintele lui, nu le-au nesocotit, ci s-au grăbit îndată la post, bărbați și femei, și robi și stăpâni, căpetenii și supuși, copii și bătrâni; ba chiar nici animalele cele fără de minte n-au fost scutite de păzirea acestei datorii. Pretutindeni se vedeau haine de pocăință, pretutindeni cenușă, pretutindeni lacrimi și suspine. Însuși împăratul s-a pogorât de pe tron, a depus coroana sa și s-a îmbrăcat în vestmânt de pocăință; și cu chipul acesta ei au mântuit cetatea de pieire. Aici s-a putut vedea ceva rar, adică porfira stând îndărăt, în dosul hainei celei de pocăință. Ceea ce n-a putut porfira, a isprăvit vestmântul cel de pocăință, iar ce n-a putut coroana, a putut cenușa.

Așadar, vezi cât de adevărat este ceea ce zic eu, că cineva nu trebuie să se teamă de post, ci să se teamă de viața cea desfătă, de lăcomie și de îmbuibare. Îndoparea și îmbuibarea au zguduit cetatea Ninivei și au dus-o aproape de pieire. Postul însă iarăși a întărit cetatea.

Cu postul a intrat Daniil în groapa leilor, umblând printre fiarele acelea grozave ca printre niște oi. Cu postul au intrat cei trei tineri în cuptorul cel înfocat din Babilon, mult timp petrecând în flacără. Iată rodirile

³²⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Tensiunea postirii aduce o vigilență și temere accentuată de a nu păcătui. Atmosfera generală a Bisericii ne ajută mult să progresăm duhovnicește, mai ales dacă nu suntem destul de întăriți în harul dumnezeiesc. Acesta este unul din aspectele perioadelor de post în Biserică. (n.s. 6, p. 87)

cele mărite ale postului !” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 36-37)

„Când tu însă vei lua doctoria postului cu cumpătare trupească și cu trezvie sufletească, ea va putea curăți multe din păcatele tale cele vechi.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 38)

POSTUL (nepostirea - gravitatea)

„Adam trebuia să păzească porunca și n-a făcut-o. A fost biruit de neînfrângerea pântecelui; n-a ascultat și a fost osândit la moarte. Vicleanul demon, vrăjmașul acela cumplit a neamului nostru, a văzut traiul din paradis al celui dintâi-zidit, a văzut viața aceea lipsită de necazuri, a văzut că omul, îmbrăcat în trup, trăiește ca un înger pe pământ; de aceea, vrând să-l împiedice și să-l doboare, cu nădejdea unor mari făgăduințe, i-a luat omului și pe cele ce le avea în mâini. Atât de cumplit lucru este să nu rămâi în hotarele tale proprii, ci să dorești mai mult! Asta o arată un înțelept care spune: *Prin pizma diavolului moartea a intrat în lume* (Înț. Sol., 2, 24). Ai văzut, iubite, că de la început din pricina îmbuibării cu mâncare a venit moartea pe lume? Iată, însă, că și mai târziu dumnezeiasca Scriptură învinuie neconținut îmbuibarea cu mâncare și băutură. Uneori spune: *A șezut poporul de a mâncat și a băut și s-a îngrășat și s-a îngroșat și a zvârlit din picioare cel iubit* (Deut., 32, 15). Locuitorii Sodomei au atras asupra lor urgia cea mare a lui Dumnezeu și din pricina asta, pe lângă celelalte păcate. Ascultă că o spune prorocul: *Aceasta e fărădelegea Sodomei, că s-au desfătat cu săturare de pâine* (Iez., 16, 49). Îmbuibarea este, deci, un fel de izvor, un fel de rădăcină a tuturor relelor”. (*Omilii la Facere*, omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 33-34)

POTOPUL (din timpul lui Noe)

„Lumea, spune Dumnezeu, are, deci, nevoie de o curățire; dar asta să nu te turbure, să nu-ți întunece mintea! Văzând că nu se vindecă ranele lor, vreau să opresc valurile răutății, ca să nu-i fac vinovați de o pedeapsă și mai mare. De aceea și acum, voi continua cu iubirea Mea de oameni; voi amesteca bunătatea cu mânia Mea și așa voi pedepsi, ca pedeapsa să n-o simtă, să fie fără durere. Nu mă gândesc la mărimea păcatelor lor, nici la meritele unora din ei, ci la viitor; vreau să le dau acestora o pedeapsă potrivită, ca să-i scap pe cei din viitor de orice vătămare. Nu te întrista, nici

nu te tulbura, când auzi acestea”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 292)

„Și voi șterge de pe fața pământului toată viețuitoarea, pe care am făcut-o de la om până la dobitoc.

Vezi că le spune de potop mai dinainte; o dată, de două ori, dar nu le pasă! Dumnezeu a făcut toate acestea, pentru ca să ne arate, că pe bună dreptate a adus peste ei o pedeapsă atât de mare și pentru ca nici un om, din cei fără judecată, să nu poată huli și să spună: *Dacă Dumnezeu ar fi amânat pedeapsa, s-ar fi îndepărtat de păcate și s-ar fi întors la virtute!* Aceasta e pricina că ne face cunoscut numărul anilor și poruncește facerea corăbiei. Și după toate acestea, le mai spune și înainte cu șapte zile de potop, ca să lege limba cea nerușinată a celor ce ar fi voit să vorbească fără să gândească.” (*Omilia la Facere*, omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 298)

„Da, vreme de cinci sute de ani, dreptul lui Noe n-a încetat, prin numele ce-l purta³³⁰, a le aminti și a-i îndemna; dacă ar fi voit să ia aminte s-ar fi depărtat de rău și s-ar fi îndreptat spre virtute. *Totuși, spune Dumnezeu, iată făgăduiesc să mă mai îndur de ei încă o sută douăzeci de ani; să întrebuințeze timpul acesta cum trebuie, ca să fugă de păcat și să îmbrățișeze virtutea.* Și bunul Dumnezeu nu s-a mulțumit numai cu făgăduința celor o sută douăzeci de ani, ci a poruncit și lui Noe să facă corabia, pentru ca vederea corăbiei să le trezească în chip îndestulător mintea, ca nimeni să nu uite pedeapsa grozavă ce avea să vină peste ei. Însuși faptul că dreptul acesta, care ajunsese pe culmile virtuții, își dădea atâta silință să facă corabia, era îndestulător să bage frica și spaima în toți cei ce judecau cât de cât și să-i convingă să îmblânzească pe Stăpânul cel atât de bun și atât de iubitor de oameni.” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 303)

„ ... să vedeți cât de mare era nesocotința oamenilor din timpul lui Noe și cât de adâncă înțelepciunea celor din Ninevi. Ninevitenii erau în mare strâmtorare; aveau doar trei zile până să piară cetatea; și nici așa nu și-au pierdut nădejdea mântuirii lor! S-au grăbit să se pocăiască; și-au spălat păcatele și s-au făcut vrednici de iubirea de oameni a Stăpânului. Cei de pe timpul lui Noe au avut o sută douăzeci de ani vreme de pocăință și nici așa n-au câștigat ceva. De aceea și Stăpânul, când a văzut răutatea lor covârșitoare, când a văzut că se tăvălesc în păcate mari, a adus peste ei

³³⁰ Noe, în limba ebraică înseamnă odihnă – n.n.

grabnică îndreptare, nimicindu-i și stârpindu-i și pe ei și răutatea lor.” (Omilia la Facere, omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 304-305)

„Noe era de cinci sute de ani când s-a mâniat Dumnezeu și a prezis potopul; când a venit potopul, Noe era de șase sute de ani; deci un răgaz de o sută de ani. Și nici în această sută de ani ei n-au câștigat nimic, cu toate că Noe îi dăscălea mereu, trebăluind la facerea corăbiei.

Dar poate că cineva ar vrea să știe pentru ce Dumnezeu a spus: *Zilele lor vor fi o sută douăzeci de ani?* Pentru ce a adus prăpădul înainte de împlinirea acelor ani, dacă le-a făgăduit că are să-i mai rabde încă o sută douăzeci?

– Și asta e o dovadă a prea marelui Lui iubiri de oameni. Când Dumnezeu a văzut că zi de zi ei păcătuiesc mai mult și că nu numai că nu câștigă nimic de pe urma acestei nespuse îndelungi răbdări, ci își adâncesc și mai mult rănilile, a scurtat timpul, ca să nu-i facă vinovați de o pedeapsă și mai mare”. (Omilia la Facere, omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 305)

„Pentru ca nu cumva oamenii din vremea lui Noe să se facă vinovați de o pedeapsă și mai mare, Stăpânul, ca un bun și iubitor de oameni, văzând că nu se pocăiesc, le-a scurtat timpul pe care-l făgăduise din pricina îndelungii Lui răbdări. După cum Dumnezeu, pentru bunătatea Sa, revocă sentința pronunțată asupra unor păcătoși, când îi vede că se îndreaptă, se apropie de cei care se pocăiesc și îi scapă de pedeapsa care-i amenință, tot așa își retrage și făgăduința făcută, când vede că sunt nevrednici cei cărora le-a făgăduit să le facă vreun bine, fie să le dea vreme de pocăință. De aceea și acum, iubitorul de oameni Dumnezeu, aproape justificându-se, arată pricina pentru care a adus potopul înainte de împlinirea termenului dat; pentru aceasta ne însemnează în Scriptură numărul anilor dreptului Noe, zicând: *Noe era de șase sute de ani.* Da, ce vor câștiga mai mult în douăzeci de ani cei care n-au voit să se schimbe în o sută de ani, decât doar să-și facă adaos de păcate? Totuși Dumnezeu își arată și mai departe nespusa Sa iubire de oameni și covârșitoarea-I bunătate și nu refuză a le prezice că peste șapte zile are să vină peste ei potopul, doar-doar își vor veni în fire și se vor schimba în timpul aceasta scurt.

Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului! Ca un doctor minunat încearcă felurite lacuri, ca să le vindece boala! Boala oamenilor de pe vremea lui Noe era greu de vindecat; de aceea Dumnezeu le-a dat răgaz îndelungat, cu gândul de a-și întoarce hotărârea mâniei Lui, dacă oamenii își vor veni în fire în acest mare răstimp.” (Omilia la Facere, omilia XXV, II-III, în col. PSB, vol. 21, pp. 305-306)

„Mai întâi le dă vreme îndelungată pentru pocăință; apoi, pentru că a văzut că sunt niște nesimțitori, că nu câștigă nimic de pe urma acestui timp îndelungat, le prezice că potopul este, ca să spun așa, la ușă, peste șapte zile, nu peste trei zile ca la nineviteni. Cunosând covârșitoarea iubire de oameni a Stăpânului nostru, am îndrăznirea să spun că oamenii de atunci ar fi putut scăpa de potop, dacă ar fi voit să arate desăvârșită pocăință numai în acele șapte zile. Dar pentru că nici anii îndelungați, nici cele câteva zile n-au putut pune capăt răutății lor, Dumnezeu a adus peste ei potopul în al șase sutelea an al vieții lui Noe.” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 307)

.....

„O altă dovadă nespuse de mare a iubirii Lui de oameni este și aceea că a adus potopul pe pământ în patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Din pricina mării Lui bunătăți, voia ca măcar unii, dacă se înțelepțesc, să scape de pieire, văzând cu ochii lor pieirea semenilor lor și prăpădul ce avea să-i cuprindă pe toți. Era firesc ca în ziua dintâi să piară o parte din oameni, în a doua zi altă parte, în a treia alta și așa mai departe. Și așa și Dumnezeu a prelungit pieirea lor vreme de patruzeci de zile și patruzeci de nopți, ca să le taie orice cuvânt de apărare. Că dacă Dumnezeu voia și porunca, putea într-o clipită acoperi pământul cu apă; dar El, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, a făcut asta în atâtea zile.” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 308)

„Lumea avea nevoie, deci, de o completă curățenie; trebuia să-i fie curățită murdăria, să-i fie stârpită toată frământătura răutății de mai înainte, ca să nu mai rămână nici urmă de răutate. Lumea trebuia primenită.” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 313)

„Și după cum un mare meșter preface, schimbă și aduce la vechea frumusețe un vas învechit de vreme și mâncat de rugină, ca să spun așa, aruncându-l în foc și dând jos după el toată rugină, tot așa și Stăpânul nostru a curățit toată lumea prin potopul de atunci; și după ce a scăpat pe oameni de răutate, de întinăciune și de multă stricăciune, Stăpânul a făcut lumea mai strălucitoare, ne-a arătat chipul ei luminos de la început și n-a îngăduit să rămână nici urmă din urâtenia de mai înainte”. (*Omilia la Facere*, omilia XXV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 313)

„N-a adus (Dumnezeu) pe lume potopul pentru altă pricină, ci numai din grija ce-o purta celor care se dedaseră cu totul păcatului.

– Dar ce purtare de grijă e aceea, aş putea fi întrebat, să-i ucizi pe toți prin înec?

– Nu rosti, omule, cuvinte fără judecată, ci primește cu minte înțelegătoare cele făcute de Stăpân! Atunci vei cunoaște cât e de mare – și asta mai ales – purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Nu-i, oare, cea mai mare purtare de grijă să scapi de răutate pe cei care săvârșesc păcate grele, pe cei care-și măresc în fiecare zi rănille, pe cei care se umplu de bube de nevindecat? Acest fel de pedeapsă nu este plină de toată iubirea de oameni? Nu este, oare, dovadă de mare înțelepciune și de bunătate, ca acei care și fără de potop trebuiau să moară, să-și termine, ca pedeapsă, așa viața, fără să simtă, fără să-și dea seama ce se petrece cu ei, iar pedeapsa să le fie fără durere și fără chin? Și iarăși, dacă privești cu gând cucernic cele petrecute atunci, vei vedea că au avut parte de binefaceri nu numai cei care au fost pedepsiți atunci, ci și cei de mai târziu; și ei au cules de pe urma potopului două mari foloase: unul, de a nu cădea în aceleași păcate ca oamenii de pe vremea potopului; al doilea, de a ajunge mai înțelepți prin pățania celorlalți. Câtă mulțumire n-ar trebui să dea ei lui Dumnezeu că au ajuns mai înțelepți și prin pedepsirea acelor și prin frica sădită în sufletul lor, de a nu păți la fel cu ei! Câtă mulțumire n-ar trebui să dea lui Dumnezeu că a fost stârpit aluatul păcatului și răutății, că n-a mai rămas pe pământ dascăl de păcate și răutate!

Ai văzut că muștrările și pedepsele lui Dumnezeu sunt mai degrabă binefaceri? Ai văzut că ele arată mai cu seamă purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de om?” (*Omilia la Facere*, omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 318-319)

„Iar ca dovadă că nu trag de păr tâlcuirea, ascultați din Scriptura însăși: *A trăit Lameh ani o sută optzeci și opt, și a născut fiu și a chemat numele lui Noe, zicând: Acesta va face să ne odihnim de ostenele noastre și de necazuri, și de lucrurile mâinilor noastre, și de pământul pe care l-a blestemat Dumnezeu (5, 28-29). De ce zici, Lameh, va face să ne odihnim ? De ce n-a zis, întreabă unii, acesta ne va omori, acesta va face să fie potopul, ci a zis: va face să ne odihnim? Toată zidirea a fost schimbată, de jos s-au despiciat adâncurile, de sus s-au deschis viituri de apă, toate se făcuseră o mare nemaivăzută și ciudată și înfricoșătoare, și în mormântul cel de obște a noroiului piereau ascunse și trupurile oamenilor, și trupurile cailor, și ale dobitoacelor. Și asemenea rele, și asemenea necaz numești tu odihnă? - Da, zice Lameh: fiindcă de vreme ce oamenii trăiau în răutate, iar potopul a curmat răutatea, cei scăpați de răutate s-au odihnit. Dacă moartea, venind, ia un trup care-i cuprins de felurite boli și nu găsește*

vindecare, se cheamă că l-a odihnit: la fel și pe neamul acelor oameni, ca pe un trup bolind fără chip de tămăduire și aflat în gheara multor grozăvii neînsoțite de nici o mângâiere, venind potopul l-a răpit și l-a odihnit. Că dacă *moartea este odihnă omului* (Iov 3, 23), cu atât mai mult este ea odihnă celor ce viețuiesc în răutate fără de îndreptare, slobozindu-i de osteneți și neîngăduindu-le a mai înainta în viclenie, nici a se îngreuna mai mult povara de păcate.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 139-141)

„Nici nu este cu putință să spun cât este de mare câștigul sufletesc și pentru cei care au murit atunci, și pentru urmașii lor. Cei morți atunci au fost împiedicați de a păcătui mai mult, iar urmașii lor au câștigat mai mult decât ei, căci o dată cu păcătoșii de dinainte de potop a dispărut, ca să spun așa, atât aluatul, cât și frământătura păcatelor. Dacă oamenii, fără să fie învățați prin exemplul altora, pot descoperi cu ușurință căile păcatului, ce păcate n-ar fi săvârșit dacă aveau atâția învățători care să-i îndemne spre săvârșirea păcatului? Ca să nu se întâmple asta, și pentru ca oamenii de după potop să nu aibă atât de mulți dascăli ai păcatului, i-a pierdut cu totul pe toți.” (*Despre neazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 131)

PRAZNICUL (pe cine se cuvine să invităm la praznic)

„Și dacă vrei ca vreodată să oferi un prânz și să faci un praznic, nu invita oameni necuvioși și imorali. Găsește un sărac sfânt, care, intrând în casa ta, va aduce cu el toată binecuvântarea lui Dumnezeu, și pe acesta invită-l.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.117)

PREDESTINAREA

„Hristos a zis: *Trebuie să vină smintelile*, însă prin aceste vorbe nu a vătămat întru nimic libertatea cugetării și nici nu a adus vreo silnicie în viață, ci numai că a prevăzut ceea ce va urma numaidecât, din pricina relei voiri a oamenilor, ceea ce trebuia să se întâmple nu din pricină că el le-a prezis, ci din pricina celor ce aveau cugetarea și voia de nevindecat. Nu fiindcă a prezis el s-au întâmplat acestea, ci fiindcă trebuiau negreșit a se întâmpla le-a prezis. Fiindcă dacă smintelile ar fi urmarea vreunei trebuințe sau vreunei siliri, iar nu a voii și a cugetării celor ce le aduc, apoi atunci degeaba a zis: *Vai omului aceuia prin care vine sminteala* (Mt. 18, 7).”

(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 283)

PREDICA (definiția)

„Predica este faptă și vindecare a sufletului.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 533)

PREDICA (necesitatea predicii)

„Și după cum trupul acesta are nevoie în fiecare zi de hrană trupească, ca nu cumva să nu mai poată lucra din pricina prea multei slăbiri, tot așa și sufletul are nevoie de hrană duhovnicească și de viețuire curată, pentru ca, obișnuindu-se să facă cele bune, să nu mai poată fi biruit de uneltirile vicleanului”. (*Omilii la Facere*, omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Omul este nepăsător și înclină spre pierzare, nu prin însăși starea naturii lui, ci printr-o nepăsare a voinței. Iată pentru ce are el nevoie de repetări nenumărate și pentru aceasta Sfântul Pavel, scriindu-le filipenilor, le zicea: *Nu-mi este greu, și vouă să vă scriu aceleași lucruri* (Filip., 3, 1). Când pământul a primit odată sămânța, el aduce îndată rodul și n-are nevoie de o nouă semănare; dar nu este așa cu sufletul nostru: după ce s-a aruncat adesea sămânța în el și a fost cultivat cu mare grijă, este mare fericire, dacă el a primit o singură dată sămânța. În sfârșit, ceea ce se spune nu se imprimă imediat în suflet, fiindcă solul este prea dur, umbrit de spini, și sufletul este înconjurat de o mulțime de vrăjmași care nu încearcă decât să-i întindă piedici lui și să smulgă sămânța. În al doilea rând, după ce sămânța a intrat și a prins rădăcini, trebuie aceleași griji pentru ca să se întărească tulpina, ca ea să crească și să aducă rodul său și ca nimic să n-o împiedice. Privitor la semințe, se poate spune că spinul odată format și ajuns în vigoarea lui, nu mai este greu să se păstreze, de secetă, năpastă sau alte pericole; dar privitor la învățătură nu este la fel: chiar când lucrul s-a terminat, o furtună care vine, greutățile, tulburările care se nasc, bruscările celor răi, o mulțime de ispite pot dărâma tot edificiul.

Căci nu fără motiv spunem noi toate acestea; ci, precum Ioan Botezătorul, repetă aceleași lucruri ca voi să nu le luați ca ceva nepotrivit și greu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XVIII, 1, pp. 86-87)

PREDICA (scopul predicii)

„Știu că multora nu numai că nu le plac cuvintele mele; dimpotrivă, când le aud le socotesc basme și povești și nu iau aminte la cele ce spun. Dar eu sufăr și mă doare inima și pentru aceea că nici viața cea de toate zilele, nici făgăduința asta mare a lui Dumnezeu, nici frica de cele viitoare, nici predicile mele din fiecare zi n-au putut mișca inima unora ca aceștia. Totuși nici așa n-am să încetez a predica până ce, prin continua predicare am să pot birui, până ce am să-i fac să se trezească pe aceia și să-i ridic din somnul lor adânc și din beția pe care a adus-o peste ei pofta de bani, întunecându-le mintea. Știu, știu că pe lângă harul lui Dumnezeu și predicile mele continui și râvna dată de post vor putea, în sfârșit, să-i scape de boala aceasta cumplită și să-i facă deplin sănătoși, ca să scape și ei de pedeapsa gătită unora ca aceștia și să scap și eu de tristețe și să înalț pentru toate slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh...”. (*Omilii la Facere*, omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„... mă aștept și eu, ca, pentru folosul vostru, să-mi dea și mie mai bogat cuvântul învățaturii spre zidirea dragostei noastre. Pentru voi și pentru sporul vostru duhovnicesc îndur toată această osteneală; ca voi să urcați mai iute spre culmile virtuții și să fiți tuturor celor ce se uită la voi dascăli ai viețuirii celei după Dumnezeu, iar eu să capăt și mai multă îndrăznire, văzând că nu m-am ostenit în zadar și fără de folos, ci că în fiecare zi a sporit sămânța aceasta duhovnicească și că nu mi s-au întâmplat și mie cele întâmplate semănătorului din pilda evanghelică. Acolo numai o parte din semințe a scăpat; trei părți s-au pierdut. O parte din semințe, căzută pe cale, a rămas fără rod; o altă parte a fost înăbușită de spini; o altă parte căzută pe piatră, a rămas deasupra pietrei și n-a putut să facă rod (Matei, 13, 3-8). Aici, însă, cu harul lui Dumnezeu, nădăjduiesc ca toate semințele să cadă pe pământ bun și unele să aducă o sută, altele șaiszeci, iar altele treizeci. Asta îmi va spori râvna, asta îmi va deștepta mintea, că știu că nu vorbesc în zadar și fără rost, ci că primiți cuvintele mele cu urechi deschise și cu mintea încordată!”. (*Omilii la Facere*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 56-57)

„Credeti că mă sârguiesc să vă predic numai pentru a vă încânta auzul sau pentru că doresc laudele voastre? Dacă n-ați câștiga nimic din predicile mele, atunci ar fi mai bine să tac. N-aș vrea să vă măresc osânda”. (*Omilii la Facere*, omilia VI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 78)

„E drept, cuvântul meu se adresează tuturor, dar fiecare din

ascultători să ia leacul potrivit. Cel cu păcate să pună capăt trândăviei, să nu meargă mai departe, ci cu sârguința pe care o va arăta să se ridice și să-și îndrepte păcatele; cel fără de păcate să se întărească și mai mult, ca să nu fie prins în lațul diavolului și nici să mai păcătuiască vreodată”. (*Omilii la Facere*, omilia VI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Mă silesc să predic după puterea mea cu și mai mult zel și tragere de inimă spre zidirea voastră, spre slava lui Dumnezeu și lauda Bisericii”. (*Omilii la Facere*, omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 147)

„Aș fi vrut să comentez și cele spuse mai departe de Scriptură; dar trebuie să-mi opresc aici neapărat cuvântul de învățătură, ca să nu întunec amintirea celor ce-am spus până acum cu mulțimea celor ce aș mai spune. Ceea ce urmăresc nu este să vă spun multe lucruri. Nu! Ci vă vorbesc pentru ca să vă rămână înfipite neconținut în minte cele ce vă spun, pentru ca nu numai voi să știți cele cuprinse în dumnezeieștile Scripturi, ci să fiți și dascălii altora, să fiți în stare să-i învățați și pe alții”. (*Omilii la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Să știți că nu caut cu orice preț să vă grăiesc mult, ci vreau să vă grăiesc atât cât puteți ține minte, ca să plecați cu un folos acasă. Ce folos am avea dacă eu aș vorbi mai mult decât trebuie, iar voi n-ați culege nici o roadă din spusele mele? Știind, dar, că pentru folosul vostru îmi iau această osteneală, socot că primesc îndestulătoare răsplată, de văd propășirea voastră, de văd că țineți bine minte spusele mele, că le strângeți în sânurile minții voastre, ca să le frământați și să le gândiți mereu. Ținerea de minte a celor spuse până acum vă va face să rețineți cu mai multă ușurință și cele ce vă vor mai fi spuse; și așa, cu trecerea vremii, să ajungeți și altora dascăli. Aceasta-i toată grija și strădania mea, ca voi să ajungeți desăvârșiți și să nu vă fie nimic ascuns din cele scrise în Dumnezeieștile Scripturi”. (*Omilii la Facere*, omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 350)

„... și plugarul, când vede că lucrutul pământului îi aduce mare belșug de roade, lucrează și el pământul cu și mai multă râvnă. Tot așa și eu, când văd că propășiți în viața cea după Dumnezeu, când vă văd că vă străduiți să împliniți cu fapta spusele mele, apoi îmi dau și mai multă osteneală să vă predic, pentru că știu că nu semăn pe piatră, ci arunc semințele în pământ gras și roditor.

De aceea vă predic în fiecare zi, ca voi câștigând ceva, să plecați cu un folos acasă și să vi se înmulțească faptele de virtute, dar și eu să mă bucur

văzând propășirea voastră. Nu vreau să vă vorbesc la întâmplare și în zadar, numai ca să culeg laudele voastre și să plecați aplaudându-mă. Nu pentru aplauze vorbesc, Doamne ferește, ci pentru folosul vostru. Pentru mine cea mai mare laudă – și laudă îndestulătoare – este dacă se întoarce cineva de la păcat la virtute, dacă din trândav, cum era mai înainte, ajunge om vrednic în urma predicilor mele. Asta îmi aduce mângâiere și cea mai mare laudă, iar vouă mult câștig și bogăție duhovnicească”. (*Omilii la Facere*, omilia LIV, I- II, în col. PSB, vol. 22, pp. 204-205)

„Eu am fost mai aspru în predica mea de azi, pentru ca, tăind mai adânc, să vă scap de puroiul care vă ametește mințile și să vă redau sănătatea sufletului”. (*Omilii la Matei*, omilia VI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 89)

„Nu-mi trebuie aplauzele voastre, zgomotele voastre, nici aprobările voastre! Un singur lucru vreau numai: Să mă ascultați în liniște și cu mintea trează și să faceți cele ce vă spun. Acestea-mi sunt aplauzele, aceasta-mi este lauda! Dar dacă-mi lauzi spusele și nu faci ce lauzi, mai mare ți-i osânda, mai multă vina, iar mie rușine și batjocură. Nu-i teatru aici; nu stați aici ca să vedeți tragedieni și să aplaudați numai. Aici e școală duhovnicească! De aceea un singur scop am: să faceți ce vă spun și prin fapte să-mi arătați ca mă ascultați. Atunci dobândesc totul”. (*Omilii la Matei*, omilia XVII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 230)

„Ceea ce vă vom spune, noi o zicem pentru a înmulți zelul vostru și să vă facem să credeți în virtute.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XII,1, p. 61)

„... deși vi s-au spus poate mai lămurit decât trebuie, totuși nimeni să nu mă învinovățească, fiindcă eu nu caut a mă împodobi cu frumusețea cuvintelor, ci să fac frumoși și cinstiți pe cei ce mă ascultă. Pentru aceea și Prorocii nu cruță nici unul din aceste cuvinte voind a tăia din rădăcină neînfrânarea iudeilor, ci încă îi atacă mai pe față decât noi în toate cele ce v-am vorbit. De altfel și doftorul care voiește a tăia rana cea putredă nu se gândește cum să-și țină mâinile curate, ci cum bolnavul să scape de acea rană. De asemenea, și cel ce voiește a înălța pe cel smerit, el cel întâi se smerește. Și cel ce încearcă a sfâșia fiara ce-i gândește răul se va însângera și pe sine o dată cu acela, dar aceasta îl face încă și mai strălucit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, p. 401)

„... nu vom înceta niciodată a vorbi de aceleași lucruri, până ce nu le veți îndeplini. Mai cu seamă noi facem aceasta din îngrijirea și marea dragoste ce avem către voi, după aceea și pentru primejdia ce ne stă nouă în față. Căci cel ce trâmbițează, chiar dacă nimeni n-ar ieși la război, trebuie totuși să trâmbițeze pentru a-și face datoria sa. Noi facem aceasta nu cu scopul de a vă mări osânda, ci ca voi singuri să vă apărați.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, pp. 73-74)

„Poate se va părea că vorbirea mea a apucat pe alt drum, dar asta nu înseamnă a te abate din drum, căci eu nu stau aci să vă spun vouă povețe goale, ci încerc să îndrept fiecare din păcatele ce vă bântuie. De aceea vă dojenim atâta, împletind felurite cuvântări, pentru că e firesc ca să fie felurite și bolile aflătoare într-un norod așa de mare. Și ținta noastră nu e să vindecăm doar o rană, ci multe și felurite; de aceea și leacul învățaturii trebuie să fie felurit.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 71)

„Nu spun aceste lucruri ca să mă lăudați, ca să mă aplaudați, ca să strigați, ci ca să vă aduceți aminte la timp de aceste cuvinte și să arătați rânduiala cuvenită.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 44)

„Căci ce-mi folosește mie, când voi lăudați predicile mele, dar nu umblați după fapta cea bună; și ce mă va vătăma pe mine, când voi îmi veți retrage lauda voastră, dar eu voi vedea că fapta bună și cucernicia voastră cresc? Nu aplauzele ascultătorilor, ci îndreptarea lor este adevărata laudă pentru un predicator. Cuvintele care plac pier repede în aer, iară îndreptarea ascultătorilor este pentru predicator și pentru ascultători un folos durabil și netrecător. Lauda voastră poate numai aici jos, pe pământ, să dea predicatorului însemnătate, iară îndreptarea sufletelor voastre îi va da lui duh de veselie, când se va înfățișa la scaunul Judecății lui Hristos.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 120)

„Înfricoșez, ca să mântui. Fac predica mai tăioasă ca un cuțit, ca fiecare din voi să taie putregaiul din el.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 126)

„Da, de aceea vă predicăm în fiecare zi, pentru ca tăind cu cuvântul, ca și cu o seceră, patimile sălbatice ale sufletului, să ajungem pomi roditori,

să facem fructe coapte care să fie puse în jitnița cea împărătească, să aducă slava Stăpânului obștesc și Plugarului sufletelor noastre, iar nouă, viața veșnică.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 170)

„Caut folosul vostru, nu lauda mea.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 334)

„Nu vă spun aceste lucruri numai pentru a vă auzi aplaudând, ci pentru ca voi să vă dezvăluți încântarea prin fapte.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 131)

„Nu aplauzele sunt lauda predicatorului, ci râvna în evlavie a celor ce-l ascultă, nu bătutul din palme în timpul cuvântării, ci râvna permanentă. Laudele, odată ieșite din gură, se împrăștie în văzduh și pier, pe când îndreptarea vieții ascultătorilor aduce răsplătă nepieritoare și nemuritoare și predicatorului, și ascultătorilor. Cuvintele voastre de laudă fac aici strălucitor pe predicator, pe când evlavia sufletelor voastre dă mare îndrăznire dascălului. Un predicator, deci, nu trebuie să iubească aplauzele, ci folosul ascultătorilor.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 102-103)

PREDICA (folosul predicării Cuvântului)

„Mare este puterea predicii! Frământătura dospită ajunge pe viitor aluat. Și după cum scânteia când cade pe lemne le aprinde și pe acestea și mai aprinde și altele, tot așa cu predicarea Evangheliei”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 540)

„Predica îl corectează pe păcătos și îl depărtează de păcat pe omul de bine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 4, p. 70)

„Și am zis către mine însumi: *Deci, se vor înțelepți din acestea?* Nu vor trece două zile, și cele întâmplare vor fi date uitării? Căci învățăturile erau rostite de curând. Din nou voi spune, din nou voi grăi. Ce folos? Mai da așa folos! Căci chiar dacă nu vor auzi toți, cel puțin jumătate vor asculta, dacă nu jumătate, măcar un sfert, zece, cincisprezece, chiar unul și dacă nu este nici unul, am

plată neîmpărțită.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 28-29)

„... acesta (cuvântul – n.n.) hrănește mai mult decât pâinea, îndreaptă mai mult decât un leac, arde mai intens decât un foc, neproducând nici o durere și reținând scurgerile împruțate ale gândurilor rele, taie mai ascuțit decât fierul și fără durere părțile infectate, și făcând aceasta nu produce nici o cheltuială de bani, nici nu sporește sărăcia. Pregătind deci acest leac, îl trimitem tuturor și știu că toți se vor bucura de tratamentul lui, dacă vor lua aminte cu exactitate și cu minte teafără la cele spuse.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 263-264)

„Să ne închipuim că n-am convins pe nimeni cu cuvintele mele – cu toate că este cu neputință să ajungă neroditor un cuvânt răspândit în auzul atâtoră –, dar să ne închipuim și aceasta. Nici așa nu îmi este fără câștig cuvântul meu. Da, au intrat în crâșmă, dar n-au mai intrat cu aceeași nerușinare! Adeseori, în timp ce ședea la masă își aduceau aminte de cuvintele mele, de muștrările mele, de dojaneele mele; aducându-și aminte de el, se rușinau, roșeau în cugetul lor și nu mai săvârșeau cu atâta nerușinare cele ce făceau de obicei. Iar dacă cineva se rușinează, dacă osândește faptele sale, atunci fapta aceasta este început de mântuire, de minunată schimbare. În afară de aceasta, am avut de pe urma predicii mele și un alt câștig, și nu mai mic.

- Care este acela?

- I-am făcut pe cei cumiști mai cumpătați și i-am încredințat că lucrul cel mai bun dintre toate este hotărârea lor de a nu se lăsa târâți de mulțime.

N-am adus întremare celor bolnavi? Dar i-am făcut mai tari pe cei sănătoși! N-a întors predica mea pe unii de la păcat? Dar i-a făcut mai cu luare-aminte pe cei virtuoși.

Să-ți mai spun, pe lângă celelalte, și un al treilea câștig! Nu i-am convins astăzi? Dar pesemne îi voi putea convinge mâine! Nu-i voi putea convinge nici mâine? Îi voi convinge poimâine sau poate răspoimâine! Cel care a auzit astăzi cuvântul meu și nu l-a primit, mâine poate îl va auzi și-l va primi. Iar cel care l-a nesocotit și azi și mâine, poate că după mai multe zile va lua aminte la spusele mele. Și pescarul de multe ori scoate plasa goală ziua toată, iar seara, adeseori, când să plece acasă, se duce cu peștele

pe care nu l-a prins toată ziua. Dacă din pricina nereușitelor ce ni se întâmplă adesea n-am mai vrea să muncim și să ne apucăm de treabă, ni s-ar distruge toată viața; ar pieri nu numai cele duhovnicești, ci și toate cele pământești.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp.25-26)

„Dar mă vei putea întreba:

- Ce folos aduci dacă vorbești?

- Aduc folos dacă mă ascultă cineva. Eu îmi fac datoria mea. Semănătorul trebuie să semene. A ieșit semănătorul să semene. O parte din semințe a căzut lângă cale, alta pe piatră, alta în spini, iar alta pe pământ bun. Trei părți au pierit, și numai una a fost salvată, dar el n-a încetat de a lucra ogorul. N-a încetat de a-l lucra tocmai pentru că a salvat o parte din semințe.

Dar acum, e cu neputință ca sămânța aruncată într-atâta mulțime de lume să nu-mi aducă rod? De nu vor asculta toți, va asculta jumătate; de nu va asculta jumătate, va asculta a treia parte; de nu va asculta a treia parte, vor asculta zece; de nu vor asculta zece, va asculta unul! Să asculte acela! Nu-i puțin lucru să fie mântuită chiar o singură oaie. Pentru că și păstorul acela a lăsat cele nouăzeci și nouă de oi și a alergat la una, care era rătăcită (Matei 18, 12).” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 127)

„... nu voi înceta de a predica, chiar de m-ar asculta numai unul. Sunt doctor, dau doctorii. Sunt învățător, mi s-a poruncit să predic, să îndemn. Că spune Scriptura: *Străjer te-am pus pe tine casei lui Israel* (Iezechiel 3, 17). Nu îndrept pe nimeni? Și ce va fi? Eu îmi am plata mea. Și aceasta o spun exagerând, căci e cu neputință ca din mulțime de lume să nu se îndrepte cineva.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 128)

PREDICA (condiții ale unei predici bune)

„Predicatorul trebuie să înlăture fastul care nu-i șade bine decât unui sofist ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 3, p. 13)

„Cel mai minunat mijloc de predicare nu-i numai mustrarea, ci și sfatul și mângâierea. Așa a poruncit și Pavel: *Mustră, ceartă, mângâie*. Dacă mângâi mereu, îi faci pe ascultători trândavi. Dacă cerți neîncetat, îi faci îndărătnici. Că, neputând îndura povara unor neîncetate mustrări,

fug îndată. De aceea trebuie ca predica să fie așa: când să mustre, când să mângâie.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 459)

„Sunteți în stare, prin darul și dragostea voastră de predică, să înțaripați chiar și un suflet de piatră.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, p. 330)

„Dacă un predicator disprețuiește laudele, dar nu face ca predica sa să fie plăcută și dreasă cu sare (Col., 4, 6), credincioșii îi întorc spatele și nu are nici un folos de pe urma acestei măreții sufletești; iar dacă vorbește plăcut și cu gust, dar este subjugat de slava dată de aplauze, ajunge tot acolo: vorbește și spre paguba lui sufletească și spre paguba sufletească a ascultătorilor săi, pentru că, de dragul laudelor și al aplauzelor, își dă silința să vorbească mai mult spre plăcerea ascultătorilor decât spre folosul lor. Și după cum predicatorul care nu umblă după laude și aplauze, dar nu știe nici să vorbească, nu se pleacă într-adevăr plăcerilor credincioșilor, dar nici nu le poate fi de mare folos, tocmai pentru că nu știe să vorbească, tot așa și predicatorul care este atras de dorul aplauzelor și al laudelor și știe să vorbească, poate face într-adevăr pe credincioși mai buni, dar el, în loc să-și aleagă subiecte de zidire sufletească, alege mai mult subiecte care pot încânta pe credincioși, pentru că prin acestea culege aplauze furtunoase.” (*Tratatul despre preoție, cartea a cincea, cap. 2, în vol. Despre preoție, pp. 123-124*)

„Dacă un predicator, suit pe amvon, rostește cuvinte care pot zgudui și trezi sufletele celor care duc o viață stricată, dar dacă în timpul predicii se poticnește, se întrerupe și, din pricina sărăciei cuvintelor sale, este silit să roșească, ei bine, un astfel de predicator pierde îndată tot câștigul spuselor sale. Ascultătorii săi, ale căror păcate au fost biciuite, suferă de pe urma cuvintelor lui; și pentru că nu pot să se răzbune altfel, îl batjocoresc, spunându-i că-i un neînvățat și un prost, crezând că așa își acoperă ocara. De aceea predicatorul, ca un vizitiu prea bun, trebuie să țină bine în mâinile sale aceste două însușiri, ca să le poată întrebuița pe amândouă, după nevoie. Când nu i se poate găsi nici un cusur, atunci poate mustra și mângâia pe toți credincioșii săi cu câtă autoritate voiește; înainte de asta, însă, nu-i este ușor s-o facă. Dar măreția sufletească a conducătorului turmei nu trebuie să se

arate numai în disprețuirea laudelor și a aplauzelor, ci trebuie să se întindă și mai departe, pentru ca să nu-i fie nedesăvârșit câștigul.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a cincea, cap. 3, în vol. *Despre preoție*, pp. 124-125)

PREDICA (preotul predicator este dator să-și pregătească cu sânguință cuvântul)

„Preotul nu-i scutit de muncă sârguincioasă și continuă nici când are un deosebit talent oratoric - și sunt puțini de aceștia! -, pentru că nu te naști cu talent oratoric, ci îl dobândești prin studiu. De-ai ajunge în vârful lui, chiar atunci te părăsește, dacă nu-ți cultivi talentul oratoric prin neconținut studiu și prin neîntrerupt exercițiu. Prin urmare, predicatorii mari trebuie să muncească mai mult decât predicatorii slabi. Dacă nu muncesc, pagubă îi așteaptă și pe unii și pe alții; dar nu aceeași pagubă; ci paguba suferită de predicatorii mari este tot atât de mare pe cât de mare este și deosebirea dintre talentul oratoric al unora și al altora. Pe predicatorii slabi nimeni nu-i ține de rău dacă vorbesc prost; pe predicatorii mari, însă, toți îi critică dacă nu se întrec neconținut pe ei înșiși. Mai mult încă, predicatorii slabi sunt lăudați mult chiar pentru predicile bunele; predicatorii mari, dimpotrivă, nu numai că nu sunt lăudați, ba și mult criticați, dacă predicile lor nu sunt excepționale și surprinzătoare. Că ascultătorii judecă predica, nu după cuvintele predicii, ci după faima predicatorului.

Prin urmare, când un predicator mare întrece pe toți ceilalți predicatori în cuvânt, atunci mai cu seamă trebuie să muncească pentru pregătirea predicilor mai mult decât toți. Lui nu-i este îngăduit să țină o predică proastă, lucru care poate să i se întâmple în chip obișnuit oricărui om; dimpotrivă, dacă predica sa nu-i la înălțimea renumelui său, pleacă din fața ascultătorilor încărcat de nenumăratele batjocuri și critici. Nimeni nu se gândește că poate i-a fost întunecată limpezimea minții de tristețe, de neliniște, de grijă, iar adeseori chiar de mânie, și că din pricina aceasta gândurile sale n-au mai putut fi rostite așa cum i s-au născut în minte. Nimeni nu se gândește că, în definitiv, este și el om și nu poate fi totdeauna la fel, nici nu poate fi excepțional în orice predică, că este firesc să greșească uneori și să facă predici mai prejos de talentul său oratoric. Dar, după cum am spus, ascultătorii lui nu vor să se gândească la asta, ci îl critică, judecându-l ca și cum ar fi înger. De altfel, omul trece de obicei cu vederea faptele bune ale aproapelui său chiar când sunt multe și mari; dar dacă face vreo greșală, oricât de mică ar fi și oricât de veche, o vede îndată, o critică cu ușurință și și-o aduce aminte totdeauna. Iar o greșală de aceasta, mică și neînsemnată, a

micșorat de multe ori slava marilor predicatori.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a cincea, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 126-127)

PREDICA (inspirația predicatorului)

„Poate că am lungit prea mult cuvântul, dar fără voia mea, târât, cum s-ar putea spune, de înlănțuirea cuvintelor, ca de un șuvoi puternic. Dar voi sunteți de vină, voi care ascultați cu plăcere cuvintele mele. Că nimic nu poate însufleți atâta pe vorbitor, nimic nu-i poate da o bogăție mai mare de gânduri ca atenția ascultătorilor. Și după cum niște auditori nepăsători și neatenți îl fac mai trândav pe cel ce are darul vorbirii, tot așa voi, cu harul lui Dumnezeu, chiar de-aș fi mai fără de glas decât pietrele, sunteți în stare să mă treziți din amorțeala mea, să mă deșteptați din somn și să mă siliți să spun ceva folositor, ceva care să ducă la zidirea voastră sufletească”. (*Omilia la Facere*, omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Fiecare dascăl când vede că școlarii lui țin bine minte învățăturile date și că dau roadă prin fapte, le predă cu mai mult drag mai departe învățăturile. Așa și eu; cu cât vă văd cu mintea mai trează, cu dorul înmulțit și cu mintea înaripată, cu atât sunt mai plin de râvnă în a vă pune înaintea din belșug învățătura. Cu cât văd că cresc mai mult în voi apele acestea duhovnicești, cu atât crește și în mine izvorul pentru zidirea voastră și pentru folosul sufletesc. Aici nu se întâmplă ce se întâmplă de obicei cu banii. Acolo, cel care dă vecinului bani își micșorează averea și cu cât dă mai mult cu atât își împuținează mai mult avuția; aici cu totul dimpotrivă; atunci mai cu seamă îmi crește avuția, atunci îmi sporește mai mult această bogăție duhovnicească, atunci când o revărs din belșug celor ce vor să se adape din această învățătură”. (*Omilia la Facere*, omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 98)

„Nu vă grăiesc gânduri ale minții mele, ci învățăturile dăruite mie de Stăpânul prin dumnezeieștile Scripturi; pe acestea vi le pun în față și cu ele vă adăp neconținut auzul”. (*Omilia la Facere*, omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

„Poate, da, poate că bunul și atotputernicul Stăpân, îmi va da, nu pentru mine, că eu sunt o nimic și nevrednic, ci pentru voi și pentru folosul vostru, cuvânt întru deschiderea gurii mele spre slava Lui și spre zidirea voastră”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 286)

„N-am spus așa ca să mă laud cu puterea minții mele; că cele ce am spus nu-s ale mele, ci ale harului Duhului, care trezește pe cei trândavi din lenevia lor, ca să nu treacă nepăsători pe lângă nimic.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 339)

PREDICA (conținutul predicii)

„Facă-se glasul meu ascultat de către voi toți, vorbirea mea vă prezintă vindecări pentru toți; dar este a fiecăruia din ascultătorii mei de a se vindeca și de a alunga boala lui. Eu nu-i cunosc nici pe cei ce sunt bolnavi, nici pe cei ce sunt sănătoși: iată pentru ce vorbesc despre toți, eu spun ceea ce i se potrivește fiecăruia pentru boala sufletului lui; eu vorbesc pe atâta despre lăcomie, pe atâta despre plăcerile mesei, pe atâta despre cumpătare; apoi laud milostenia, vă îndemn să o faceți; de acolo eu trec la alte fapte bune. Căci știu că dacă m-aș lega de un singur punct medicamentul propus nu va folosi rănilor voastre. Dacă n-aș avea aici decât o singură persoană care să mă asculte, eu nu m-aș crede obligat să îmbrățișez atâtea subiecte odată; dar precum se află după toate aparențele printre atâția ascultători mulți bolnavi diferit, mie nu-mi este greu de a împărții subiectul și de a trata o mulțime altele. În rest, nu se poate ca să nu se afle tot felul de boli într-o mulțime așa mare, cu toate că ele nu se află toate în fiecare în particular.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXIII, 1, pp. 108-109*)

„Știu, iubitorilor, că mulți dintre voi, auzind aceste cuvinte, nu ne ascultă cu plăcere. Dar nici eu nu le spun cu plăcere, fiindcă de ce aș vorbi despre ele? Aș fi voit să vă povestesc pururea despre împărăția cerurilor, despre repausul de acolo, despre acea apă a odihnei, despre locul cel înverzit. *La loc de pășune, acolo m-a sălășluit; la apa odihnei m-a hrănit* (Ps., 22, 2). Aș fi dorit să vorbesc despre locul de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea. Aș fi voit să vă povestesc despre dulceața petrecerii cu Hristos – deși toate acestea sunt mai presus de judecata omenească – dar totuși aș fi voit să vă spun numai despre acestea, după puterile mele. Dar ce mă voi face? Nu e cu putință a vorbi despre împărăția cerurilor celui bolnav de friguri sau celui ce stă rău cu sănătatea; cu unul de acesta trebuie a vorbi despre sănătate. Nu trebuie să-i vorbești despre cinste celui acuzat de o faptă urâtă, ci trebuie să cauți a-l scăpa de osândă și de pedeapsă.” (*Omilii la Epistola către Filipeni, omilia a VII-a, pp. 124-125*)

„Trebuie să știți că nu-i mărginit nici de timp, nici de zile cuvântul lui Dumnezeu, ci în orice zi se poate vorbi și despre Cruce, și despre Patimi, și despre Înviere, și despre Înălțare, și despre a doua Venire.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 172)

„Poate că unii dintre voi vor spune cu nemulțumire: *Asta vorbește numai despre lacrimi și suferință; pe toate le vede negre și murdare*. Nu aș vrea una ca asta, credeți-mă. Aș vrea să simt numai bucurie și desfătare și să pot aduce numai cuvinte de laudă. Dar nu este vremea cuvintelor frumoase. Cum să nu plâng, dacă suntem vrednici de plâns? Cum să nu jelesc, dacă faptele noastre sunt înfricoșătoare? Va supăra plânsul meu? Dar de ce nu vă supăra păcatele voastre? Cuvintele mele sunt dureroase? Dar dureroasă nu este și viața voastră lipsită de Dumnezeu? Dacă vreți să nu plâng, nu vă mai îndreptați spre iad. Dacă vreți să nu jelesc, nu vă mai distrugeți sufletește. Dar văzând cum vă pierdeți, nu pot să nu jelesc. Sunt părintele vostru duhovnicesc, care vă iubește. Iată ce spune Pavel: *O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi!* (Gal., 4, 19). Nici o femeie aflată în durerile nașterii nu strigă cuvinte mai pline de durere ca ale Apostolului.

O, dacă ați putea înțelege durerea mea, dacă ați vedea focul care-mi arde inima, v-ați da seama că sufăr mai mult decât femeia proaspăt căsătorită, care își pierde bărbatul, și decât tatăl care își pierde fiul. Sufăr pentru că nu sporiți duhovnicește.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 325)

PREDICA („lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului”)

„Mai întâi rugăciunea și apoi cuvântul. La fel grăiesc și apostolii: *Iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului* (Fapt. 6, 7). La fel face și Pavel când se roagă la începutul epistolelor, pentru ca, precum lumina unei făclii, lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, p. 76)

PREDICA (greutățile și poverile predicii)

„Predica are greutatea și poverile ei; Sfântul Pavel o declară și o arată prin aceste cuvinte: *preoții, care-și țin bine dregătoria, să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc cu cuvântul și cu învățătura* (1

Tim., 5, 17) poporului. Dar depinde de voi de a face această osteneală dulce sau grea. Dacă respingeți ceea ce vă zicem noi, sau chiar dacă, fără a respinge, nu faceți să se vadă rod în faptele voastre, osteneala ne va fi grea și penibilă. Fiindcă noi vom cunoaște că lucrăm în zadar și fără folos; dar dacă sunteți atenți, și dacă practicați ceea ce ați auzit, noi nu vom privi la sudorile noastre; rodul muncii nu face să se simtă osteneala și să se simtă greul. Pentru aceasta, dacă vreți să ne încurajați, și să însuflețiți râvna noastră, faceți roade, eu vi le cer din har; ca văzând roade frumoase și bogate, susținuți de cunoștința că am ostenit bine și înmulțind bogățiile noastre, noi nu ne vom lenevi într-un comerț atât de fericit și de folositor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXII, 1, pp. 104-105*)

PREDICA (convingerea auditorilor)

„Aceasta va să zică de a face vorba nesilnică, de a nu da peste tot locul concluzia, sau rezultatul ca de la dânsul, de a nu hotărî singur, ci a lăsa stăpân pe auditoriu, ca însuși el să-și dea părerea, ceea ce face auditoriul a fi cu mai multă bunăvoință. Lucrul acesta îl face și în Vechiul Testament Prorocul Natan, și în Noul Testament în Evanghelia lui Matei, Hristos, zicând: *ce va face lucrătorilor viei aceleia* (Mat., 21, 40)? - lăsându-i pe dânsii (auditorii) de a răspunde, căci aceasta este biruința cea mai mare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia III, pp. 76-77*)

„Ce iertare vom avea, dar, preaiubiților, ce cuvânt de apărare, dacă, în timp ce diavolul se slujește de o atât de mare furie împotriva noastră, noi nu aducem nici cea mai mică parte din atâta râvnă pentru mântuirea fraților noștri, cu toate că Dumnezeu ne stă în ajutor? Deci, când îl vezi pe fratele tău învârtoșat la inimă și neînduplecat și că nu ia aminte, spune în tine însuși: *Am să-l pot convinge cu timpul*. Așa ne-a poruncit și Pavel să facem: *Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând față cu toți, certând cu blândețe pe cei ce stau împotriva, că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului* (II Timotei 2, 24-25). Nu vezi adeseori că părinții, când copiii lor sunt bolnavi de moarte, se așază lângă ei, plâng, se jelesc, îi sărută și fac tot ce le stă în putință până la cea din urmă suflare? Așa fă și tu cu fratele tău! Și totuși părinții cu bocetele și lacrimile lor nu pot alunga nici boala și nu pot îndepărta nici moartea; dar tu vei putea de multe ori cu răbdare și stăruință să întorci și să ridici prin plânsete și lacrimi un suflet bolnav de moarte. L-ai sfătuit, și nu l-ai convins? Lăcrimează, ține-l adeseori de rău! Suspină cu amar, pentru ca rușinat de purtarea ta de grijă, să se întoarcă spre mântuire. Dar ce voi putea să fac de

unul singur? Nu pot singur să vă întâmpin în fiecare zi pe voi toți, nici nu ajung să stau de vorbă numai eu singur cu o mulțime atât de mare. Dar voi, dacă ați vrea să împărțiți între voi grija mântuirii celorlalți și dacă fiecare ar lua în seama lui pe un frate care nu se îngrijește de sufletul său, atunci îndată va spori zidirea noastră sufletească.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 29)

„Nimic altceva nu contribuie atât de mult la a convinge un om de cuvintele noastre, cât dacă înțelege că i le-am spus cu dragoste și din dragoste.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 116)

„Că nimic nu folosește așa de mult ca să-l convingi pe ascultător să primească cele spuse decât faptul ca el să vadă că i se vorbește cu multă dragoste.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 112)

PREDICA (predicile Sfântului Ioan Gură de Aur trezeau în ascultători o neîncetată dorință de a le audia)

„Socoteam că din pricina vorbirii neîncetate vă veți fi săturat de cuvintele mele. Dar văd că s-a întâmplat dimpotrivă, că din neîncetarea ei nu s-a făcut sațiu, ci dorință mai mare; nu greață, ci dulceață mai mare. Și s-a întâmplat aici precum se întâmplă cu iubitorii de vin la ospetele cele lumești. Că aceia cu cât beau mai mult vin, cu atât mai mult își aprind setea. Iar noi cu cât prelungim învățătura, cu atât aprindem pofta, înmulțim dorința și întărim dragostea. Și cu toate că știu sărăcia mea, dar nu încetez a urma ospățătorilor dornici punându-vă deseori masa și turnându-vă plin paharul învățăturii. Căci văd că după ce-l veți bea tot, iarăși veți înseta. Aceasta s-a văzut în toată vremea...” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndeșulările celor răi și pentru suferințele celor dreți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 9)

PREDICA (lungimea predicii)

„... lungimea unei predici nu se măsoară cu mulțimea cuvintelor, ci cu dispoziția ascultătorilor. Când ai auditori nepăsători, pare că-i plictisești chiar când predica ți-e scurtă; dar când auditorii sunt aprinși, treji și numai

urechi, nu le potolești dorința oricât de mult ai lungi predica. Dar pentru că se întâmplă ca într-un popor atât de numeros să fie și unii mai slabi, neputincioși să urmărească toată lungimea predicii, vreau să-i sfătuiesc pe aceștia să plece după ce au ascultat cât pot asculta și au luat cât le e de ajuns. Nimeni nu-i împiedică, nimeni nu-i silește să stea mai mult decât pot. Să nu silească pe predicator să scurteze predica înainte de vreme. Tu te-ai săturat; dar fratele tău e încă flămând. Tu te-ai îmbătat de mulțimea celor spuse; dar fratele tău e încă însetat. Nici acela să nu-ți stânjenească slăbiciunea ta, silindu-te să ascuți mai mult decât poți asculta, nici tu nu pune stavilă dorinței aceluia, împiedicându-l de a asculta predica atât cât o poate asculta.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 7)

PREDICA (cuvântările prea lungi)

„Eu știu căci cuvântările lungi obolesc sufletele oamenilor, dar aceasta nu se întâmplă decât atunci când sufletul oamenilor este ocupat cu grijile veacului. Căci precum ochiul când este curat vede clar și distinct obiectele, și nu se obosește deloc, chiar atunci când privește lucrurile cele mai mici și cele mai fine, pe când, dimpotrivă, când i se ridică din cap oarecare vapori răi, sau când vine ceva ceață să i se așeze pe ochi, el nu poate să vadă clar corpurile cele mai mari și mai simțite; așa, pe când sufletul rămâne curat și sfânt și nu este infectat de nici o boală, el privește fără greutate tot ceea ce trebuie să vadă, dar când este stăpânit de mii de patimi și și-a pierdut vechea sa vigoare, el nu poate să audă ușor lucrurile cerești, ci se obosește imediat, el cade în griji, se lasă prins de somn și de nepăsare, și neglijează și părăsește astfel ceea ce l-ar conduce la virtute și la o viață cinstită, pe când el nu se poartă decât moleșit și slab.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 4, p. 15)

„De aceea voi și conteni aici cu vorba, nemandiscutând cu voi nimic din partea morală, după cum îmi este obiceiul a face, ca nu cumva să vă întunec memoria cu mulțimea celor vorbite.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 334)

„Ce-ar trebui să fac azi? Când văd că sunteți atât de mulți, mă tem să vorbesc mult. Da, când predica se întinde mai mult, vă văd obosiți, plictisiți, iar oboseala pricinuită de plictiseală vatămă ascultarea cu luare-aminte a

predicii. Un ascultător care n-are sufletul liniștit nu poate urmări cu râvnă cele spuse.

Văzând deci, după cum am spus, atâta mulțime de lume, mă tem să vorbesc mult; totuși, gândindu-mă la dorul vostru, mi-e teamă să scurtez cuvântul. Cel însetat nu duce cu bucurie la buze sticla dacă n-o vede plină mai întâi. Chiar dacă n-are s-o bea toată, tot plină dorește s-o vadă. De aceea, nu știu cum să-mi fac predica. Aș vrea să vorbesc scurt, ca să pun capăt oboselii voastre, dar aș vrea să vorbesc și mult, ca să satur dorul vostru. Adeseori am făcut și una și alta, dar niciodată n-am scăpat de vină. Da, știu, adesea am căutat să vă cruț terminând cuvântul înainte de sfârșit, dar au strigat împotriva mea cei cu sufletul nesăturat, cei care beau neconținut din apa cea dumnezeiască și niciodată nu se satură: *Fericiți aceia care flămânzesc și însetează de dreptate* (Matei 5, 6). Temându-mă de aces-
tia, am vorbit iarăși mai departe, lungind mult predica; dar și așa mi-am găsit ponos. Într-adevăr, întâlnindu-mă cu cei cărora le plac predicile scurte, m-au rugat să țin seamă de neputința lor și să scurtez predica. Deci, când vă văd obosiți, zoresc cuvântul spre tăcere; dar când văd că nu plecați, cu toată oboseala voastră, ci sunteți gata să mergeți mai departe, mă cuprinde dorința să-mi țin treaz cuvântul.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 22-23)

„Răsplata ascultării voastre, a ascultării predicii, nu-i o cunună de dafin, ci cununa dreptății! Eu nu vă țin aici până la amiază! Nu, din pricina trândăviei voastre vă slobozesc chiar la începutul zilei. Aerul e încă rece, nu-i încălzit de razele soarelui. Nu vă poruncesc să stați cu capetele goale în arșița soarelui, ci vă aduc sub acest minunat acoperiș; mă gândesc să vă dau toată ușurarea și tihna, și sub acoperișul acesta, și în alt chip, pentru ca să puteți asculta în liniște predica. Să nu fim mai molatici decât copiii noștri care merg la școală. Școlarii nu îndrăznesc să se ducă acasă înainte de amiază; copiii care abia au fost înțărcați, care abia au părăsit sânul mamei, care n-au împlinit încă cinci ani, dovedesc o minunată răbdare, cu tot trupul lor plăpând și tânăr; de e zăduf, de le e sete, de-i supără orice altceva, rabdă până la amiază; se chinuie, dar rămân în școală. Dacă nu vrem să imităm pe un altul, atunci să-i imităm pe acei mici copii și noi, bărbații care am ajuns la măsura vârstei. Dacă nu putem asculta cuvintele despre virtute, cine va putea să ne creadă că îndurăm ostenele pentru virtute? Dacă stăm atât de nepăsători la predica, de unde să știm că suntem treji la fapte? Dacă lăsăm nefăcut ce-i mai ușor, cum vom isprăvi ce-i mai greu?

- Dar mare e strâmtorarea aici și mare sila!
- Ascultă, însă! *Cei silnici răpesc împărăția cerurilor* (Matei 11, 12); și: *Strâmtă și îngustă este calea care duce la viață* (Matei 7, 14). Așadar, pentru că mergem pe o cale strâmtă și îngustă, trebuie să ne strâmtorăm și noi și să ne strângem, ca să putem merge pe calea cea strâmtă și îngustă. Cel ce se lăbărțează nu poate merge cu ușurință pe calea cea strâmtă. Asta o poate face numai cel ce se strânge, cel ce se strâmtorează, cel ce se subțiază.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 24-25)

PREDICA (franchețea în predică)

„Eu dacă vă vorbesc de lucruri pe care le faceți în realitate, vă supărați. Dar cum să nu fiu absurd?

Fie ca toate cele vorbite de mine să nu fie adevărate. Aș voi ca eu singur să capăt batjocură în acea zi, ca unul ce în zadar și fără dreptate v-am batjocorit, decât să vă văd pe voi învinovați pentru astfel de păcate.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 203)

„De aceea și cu toate că vă voi mâhni, nu voi cruța nimic. Că este mai bine ca să ne mâhnim aici și să ne izbăvim de judecata ce va să fie, decât îngăduindu-vă cu cuvinte blânde, să fim osândiți atunci împreună cu voi.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 116-117)

„Nu voi înceta a zice și a face totul, deși va fi trebuință să mâhnesc. Cu toate că mă voi arăta aspru, dar o fac ca să pot sta înaintea aceluiași Divan înfricoșat, neavând întinăciune sau zbârcitură sau altceva de acest fel.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 117)

PREDICA (asprimea predicii)

„Să ne ferim de a murmura pentru tratare; dimpotrivă, trebuie să ne bucurăm, când predica ne va pricinui dureri amare, rodul nu va fi decât prea delicios.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 4, p. 70)

PREDICA (auditoriul să nu se neliniștească de greutatea cuvintelor predicii)

„Să nu vă neliniștiți deci de greutatea cuvintelor, căci greutatea cuvintelor face mai sprintene sufletele și mai ușoare pentru a fugi de păcate. De altfel, și fierul e greu, însă confecționează obiecte din aur și din argint foarte folositoare, iar pe cele strâmbe le îndreaptă; dacă însă nu ar fi greu, nu ar putea îndrepta acele obiecte strâmbe. La fel și cuvântul nostru cel greu va putea îndrepta sufletul.

De aceea, iubiților, să nu fugim de greutatea cuvintelor și nici de rănirile pe care, poate, ni le pricinuiesc. Rana nu este făcută cu scopul de a găuri sau de a face bucăți sufletul, ci pentru a-l îndrepta. Știm noi bine cum să lovim și cum să deschidem rana cu harul lui Dumnezeu, pentru ca astfel să nu sfărâme vasul, ci să-l îndrepte, să-l netezească, pentru a fi de folos Stăpânului; în așa fel încât bine lustruit, să-l aducă la o sănătate strălucitoare, pentru ca atunci când fluviul de foc își va înălța flacăra peste păcătoși să nu aibă nevoie de vâlvătaia focului.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 125-126)

„E mult mai bine să fiți arși prin cuvinte un timp scurt, decât să ardeți pentru vecie în acea flacăra.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

PREDICA (biciuirea păcatelor în predică)

„Poate că v-am atins prea tare, eu însă nu cred; căci dacă voi stăruieți în aceleași lucruri, de unde pot ști că cele vorbite v-au atins? Așadar, este nevoie de a vă atinge iarăși.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 393)

„Chiar de ar fi de o mie de ori neliniștiți de vorbele mele, eu totuși nu voi înceta a vorbi. Dacă profeții fiind împroșcați cu pietre, nu tăceau, cu atât mai mult trebuie noi a suferi dezgustul vostru, și a nu vorbi numai ca să vă mulțumim, ca nu cumva înșelându-vă cu vorbele cele frumoase, noi înșine să fim tăiați în două.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, pp. 261-262)

„După cum îi muștrăm pe aceia că sunt slabi în credință, tot astfel vă muștrăm și pe voi că nu voiți să-i îndreptați pe cei slabi”. (*Către iudei*, cuv. VIII, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 404)

„Nu voi înceta să vă spun aceste lucruri, chiar de ele nu vă vor plăcea. Dacă proorocii nu încetau să strige chiar și când oamenii aruncau cu pietre în ei, cu atât mai mult am eu datoria să nu iau în seamă nemulțumirea voastră și să vă spun adevărul, ca să nu fiu pedepsit de Dumnezeu ca înșelător. Să dea bunul Dumnezeu să luați în sfârșit vorbele acestea ale mele în serios și să mergeți pe drumul dreptății, al iubirii și al evlaviei — drumul binecuvântat al Domnului, care vă va duce spre noul, cerescul și sfântul Ierusalim, la luminata cetate cugetătoare a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 338)

PREDICA (e primejdios lucru și pentru predicator și pentru ascultător ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor)

„Și trebuie neapărat ca acela căruia i s-a încredințat slujba cuvântului, sau să spună credincioșilor cu îndrăznire toate cele scrise în lege, urmărind totdeauna folosul, nu plăcerea ascultătorilor, sau, de teama supărării ascultătorilor săi, să piardă și mântuirea sa, și mântuirea credincioșilor săi, din pricină că vrea să le fie pe plac, așa cum nu trebuie. Este foarte primejdios și pentru predicator, și pentru ascultători să se ascundă vreuna din legile dumnezeiești. Sunt vinovați de ucidere predicatorii care nu talmăcesc fără teamă toate poruncile lui Dumnezeu.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 462)

„Ucigașul ucide numai trupul; pe când cel care predică spre a face plăcere ucide sufletul, căci îi împinge la păcat pe ascultătorii săi. Ucigașul îi dă pe cei uciși morții acesteia de aici; predicatorul însă, care predică spre a plăcea, ucide sufletul și-l dă unei osânde și pedepse fără de moarte.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor*

păcate, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 462-463)

„Din mâna ta, spune Domnul, voi cere sufletele celor ce vor pieri (Iezechiel 3, 18). Care este, dar, omul acela atât de crud, atât de neomenos, atât de nemilos, care să învinuiască pe un predicator că vorbește de urgia lui Dumnezeu, când predicatorul, de-ar tăcea, și-ar atrage asupra lui o pedeapsă atât de mare?” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 463)*

„Să ne întristeze aici cuvintele predicii, ca să nu ne înfricoșeze dincolo faptele, să ne muște aici predica, pentru ca să nu ne roadă dincolo viermele cel veninos. Să ne ardă aici mustrarea, ca să nu ne ardă dincolo gheena focului. Cei care vor plânge aici, dincolo se vor mângâia; cei care se desfătează aici, care râd, care n-au simțit aici păcatele lor, dincolo neapărat vor plânge, se vor văita, vor scrâșni din dinți.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 465)*

PREDICA (sfaturi pentru preotul predicator)

„Dar nici predicatorul nu are nici un folos de la cuvântarea sa, dacă purtarea lui nu corespunde învățaturii sale și dacă nu pune în concordanță viața sa cu cuvântarea sa. Ascultă ce zice Psalmistul și Apostolul. Psalmistul scrie: *Păcătosului i-a zis Dumnezeu: pentru ce povestești dreptățile mele, șiiei așezământul de lege al Meu prin gura ta, iară tu ai urât învățătura* (Ps. 49, 17-18). Iară Apostolul Pavel așa grăiește către cei ce se îngâmfează pentru învățătura lor: *Tu te bizuiești a fi povățuitorul orbilor și luminezi celor din întunec, îndreptător celor fără de minte, învățător celor neștiutori; dar pentru ce înveți numai pe alții, iară pe tine însuși nu te înveți?* (Rom. 2, 19-21). Deci, fiindcă mie predicarea, iară vouă ascultarea nimic nu ne folosesc, dacă nu facem ceea ce se zice, ba încă prin aceea mai mult se mărește osânda noastră, de aceea noi să nu ascultăm numai în liniște cuvântul lui Dumnezeu, ci să-l și aplicăm în fapte.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 132-133)*

„Așa trebuie să se poarte preotul cu credincioșii săi, cum se poartă un părinte cu copiii lui mici de tot. După cum părinții nu se supără pe copilașii lor când aceștia îi ocărăsc, îi lovesc sau când plâng, dar nici nu se îngâmfa când râd sau vorbesc cu drăgălășenie, tot astfel nici preotul nu trebuie să se îngâmfe când credincioșii îi laudă predicile, dar nici să cadă abătut de durere când e criticat fără temeii.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a cincea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 125)

„Auditoriul este adesea nemulțumitor sub două raporturi: el judecă și el își închipuie. Preotul să se înarmeze împotriva acestui dușman dublu și să găsească în credința sa și în râvna sa forța de a-i rezista în mod victorios. Aproape totdeauna credincioșii merg la predică precum la un spectacol, gata să aplaude pe cine le place și pentru a-și arăta de asemenea nemulțumirea lor pentru cine n-a știut să aibă puterea să-i farmece. Ca preot, să-și păzească în mod nobil rangul său. El este rege, nu supus; judecător, nu acuzator. Însă, pentru a rămânea stăpân al împărăției sale preoțești, predicatorul n-are decât două resurse: disprețul față de laude, puterea cuvântului. Dacă el se află cuprins de favoruri și de aplauze, el nu este decât un sclav rău al mulțimii, mai rău, încă el va supune doctrina la niște satisfacții mizerabile de iubire de sine, el nu va mai avea energiile apostolului, nici nobila independență care urmărește viciul și care lingușește răul în care se află el. Pe de altă parte, cuvântul lui trebuie să fie sărat și să nu fie lipsit de farmec și de strălucire. Lipsit de această calitate, predica face să fugă ascultătorii și să nu-i rețină decât în zadar. (...) Totul trebuie să fie respins de preot în criticile care-i sunt aduse? Nu. Dacă preotul trebuie să le disprețuiască pe cele care sunt cu totul nejustificate, el poate scoate o parte foarte prețioasă din celelalte a căror justețe el este forțat s-o recunoască.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 207-208)

„În rezumat, ce-i trebuie preotului în slujirea predicii? O singură virtute, un singur cuvânt în care tot restul este cuprins: puritatea intenției. Fără ea, el își pierde răsplata și nu adună ca preț al ostentivității sale decât disprețul lui Dumnezeu. Ba mai mult, fără independența pe care i-o dă lui această intenție curată, el își va pierde chiar elocvența sa, înălțările sale, insuccesele, decepțiile, concurența cu alte talente, îl vor lovi cu descurajarea și cu moartea. Însă mai ales, fără această intenție de a plăcea lui Dumnezeu și de a-i plăcea Lui singur, el se va

vedea împins la nenumărate greșeli pe care le va face din îndemnul mândriei și invidiei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 208-209)

„Pavel era departe de a neglija studiul. Sigur, viața sa, virtuțile sale, martiriile sale, minunile sale, ajungeau în mod amplu la învățarea sufletelor, cu toate acestea Pavel nu neglija nici una din condițiile umane impuse de slujirea cuvântului. Ce scuză îi mai rămâne oratorului creștin neglijent și leneș, când îl vede pe apostolul neamurilor ocupat cu studiul și cu regulile vorbirii bune? Oare nu prin elocvența lui irezistibilă, prin logica lui sfântă, prin antrenamentele cuvântului său îi convingea el pe unii, îi respingea pe alții, le dădea tuturor lumina credinței? Peste tot îl găsim înaintea auditoriului dornic să-l asculte și subjugat de cuvântul său. Licaonienii vedeau în el zeul elocvenței, Mercur, iar semnul lui Mercur poate fi motivul ce vine din cauza elocvenței lui.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 213)

„Ascultătorul este prea frivol, totdeauna gata să ia biserica drept un teatru și pe oratorul sfânt ca pe actorul pe care vine să-l aplaude sau să-l fluiere. Ascultătorul este mai incapabil de o ascultare mai îndelungată și serioasă; întunecat, este gata să evadeze, și plictisit, el este gata să devină dezertor. Ce va fi preotul în fața acestei atitudini duble a ascultătorilor săi? Ce virtuți îl vor salva de la un pericol dublu? Îi trebuie mai întâi uitarea de sine și disprețul laudelor, ca să-i dea unui auditoriu frivol învățătura solidă și serioasă, lipsită de orice împodobire profundă, de orice aliură de strălucire rea. Îi trebuie pe de altă parte puterea cuvântului, și această forță magică care susține interesul și alungă somnolența și plictiseala. Fără acest caracter dublu cuvântul preotesc va acționa fără succes. Când oratorul va fi lașul rob al laudelor poporului, el va jertfi asprimea și adevărul gol dorinței populare de a fi aplaudat de nimicuri și de acele banalități pe care le spune. Însă de altă parte, el fiind slab și nedemn în cuvântul său, în gândirea sa, incorect sau monoton în forma sa, ascultătorii cuprinși de plictiseală vor părăsi în mod fatal amvonul creștin. Slăbiciunea oratorului devine triumful ascultătorilor săi care nu cer spre profitul viciilor decât să nu fie deloc convinși.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 213-214)

„Să spunem în sfârșit care virtute generală va trebui să combată și să învingă pe toți acești dușmani deodată: această virtute este curăția intenției. Cu ea, cu singura și cu continua dorință de a plăcea lui

Dumnezeu, oratorul sfânt va respinge ușor pe fiecare din dușmanii săi. Fără ea, viața sa nu va mai fi decât o agitație, furtună dureroasă, decădere lașă, sau înălțare nebunească.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 215)

PREDICA (cel ce predică este dator să disprețuiască laudele și să nu aștepte slavă de la oameni)

„Un scriitor mare trebuie să fie el însuși criticul operelor sale; el însuși, cu ajutorul minții care le-a creat, să judece de sunt bune sau rele; să nu țină niciodată seama de părerea greșită și necompetentă a altora.

Tot așa și cel ce a primit sarcina să lupte pentru învățătura creștină, să nu ia aminte la laudele credincioșilor săi, dar nici să cadă abătut când nu este lăudat, ci să-și alcătuiască așa predicile lui, ca ele să placă lui Dumnezeu. Dumnezeu să-i fie lui singurul îndreptar și singura călăuză pentru alcătuirea desăvârșită a predicilor lui, nu aplauzele, nici laudele. Dacă e lăudat și de ascultători, să nu respingă laudele lor; dacă nu-l laudă, să nu le-o ceară, nici să se mâhnească. Îi este lui destulă mângâiere pentru ostenele lui, mai mare decât toate, gândul că și-a alcătuit și și-a întocmit predicile spre plăcerea lui Dumnezeu.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a cincea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 129-130)

„Predicatorul care ajunge robit de dorința de a fi lăudat fără socoteală, nu mai are nici un folos nici de pe urma încordatei lui munci pentru alcătuirea predicii, nici de pe urma talentului său oratoric; că un suflet care nu poate suferi criticile nesocotite ale mulțimii, se descurajează și pierde dragostea de a predica. De aceea predicatorul trebuie să fie învățat să disprețuiască, mai mult decât orice, laudele. Pentru a-ți păstra talentul oratoric nu-i de ajuns numai să știi să vorbești, mai trebuie să ai și puterea să disprețuiești laudele.

Dacă ai cerceta bine și pe un predicator slab, ai vedea că are și el tot atâta nevoie să disprețuiască laudele ca și un predicator mare. Este silit să facă multe greșeli, dacă urmărește slavă de la ascultători. Și pentru că nu poate să se ridice la înălțimea marilor predicatori, nu se sfiește să-i clevească, să-i pizmuiască, să-i critice pe nedrept și să facă și alte multe păcate la fel cu acestea; va îndrăzni orice, de-ar trebui să-și piardă chiar sufletul, numai și numai să pogoare numele și slava lor la nivelul propriei sale josnicii. În afară de asta, nu va mai transpira muncind la alcătuirea predicilor lui; un fel de toropeală îi va cuprinde sufletul. Neputând trăi fără laude, se descurajează și-l cuprinde somn adânc, când vede că adună puține

laude de pe urma îndelungatei sale munci. Că și un plugar, care muncește un pământ slab și este silit să are un pământ pietros, se lasă repede de treabă dacă nu îi este dragă munca sau dacă nu-l silește teama că are să moară de foame.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a cincea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 130)

„Dacă nu-i scăpat predicatorul de dragostea de slavă, atunci va aduce peste sufletul lui fel de fel de lupte, neconținute tulburări, necurmăte supărări și roiul celorlalte patimi. Pentru ce să-ți mai înșir și celelalte greutăți, pe care nici nu le poți spune, nici nu le poți cunoaște, dacă nu le-ai trăit ?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a cincea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 132)

PREDICA („De te-or asculta, de nu te-or asculta, tu vorbește-le!”)

„Noi nu vom conțeni de a vă grăi aceleași, fie că veți crede, fie că nu veți crede. Ne temem însă, ca nu cumva vorbindu-vă într-una aceleași, și voi neascultând, prin aceasta să facem ca mai mare pedeapsă să se dea celor neascultători.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 146)

„Când păcătoșii și după sfaturile noastre rămân tot în păcatele lor, noi nu trebuie a înceta a sfătui în continuare. Fântânile curg chiar dacă nimenea nu scoate apă, izvoarele forfotesc și când nimenea nu ia apă din ele și pâraiele curg chiar când nimeni nu însetează. Așadar și învățătorul trebuie să-și facă datoria sa cum se cuvine, chiar dacă nimeni nu l-ar asculta. Așa dar Dumnezeu cel plin de dragoste a dat lege ca noi cei ce suntem puși a propovădui cuvântul cel ceresc, să facem tot ce ne stă în putere, și să nu tăcem niciodată, chiar dacă ne ascultă cineva sau nu. Când Ieremia primenea pe iudei și le spunea nenorocirea ce avea să vie, el era batjocorit de ascultătorii săi și în toate zilele era luat în râs de dânșii. El se hotărâse să lase dregătoria cea proorocească, căci îl cuprinsese slăbiciunea omenească, și nu mai voia să sufere batjocura și râsul. Dar ascultați-l pe el ce zice: *Eu în toată ziua sunt batjocorit și fiecare își bate joc de mine. Și au zis: nu voi mai pomeni de El și nu voi mai grăi în numele Lui. Dar iată era în uimirea mea ceva, ca un fel de foc închis în oasele mele, și eu mă sileam să-l înfrânez și nu am putut* (Ier., 20, 7-9). El vrea să zică: gândeam în mintea mea să mă las de dregătoria proorocească, căci Iudeii nu mă ascultau, dar îndată am gândit aceasta, puterea duhului s-a aprins în sufletul meu ca un foc, care o ardea tot lăuntru meu și așa de tare îmi mistuia oasele încât eu nu puteam suferi acest

pârjol. Deci dacă acel proroc care în toate zilele fusese luat în râs, batjocorit și ocărât a trebuit să sufere o astfel de pedeapsă când s-a hotărât să tacă, cum vom fi iertați noi care suferim mult mai puțin, când ne împușinăm cu duhul pentru ușurătatea minții unora dintre ascultători și vrem să încetăm a-i învăța atunci când mai sunt încă care ne ascultă.

Eu știu că unii vor zice în batjocură și în derâdere disprețuitoare: dar ce tu ai întors pe toți cu predica ta. Ce zici omule? Am făgăduit noi oare ca într-o zi să dobândim pe toți? Dacă noi am mișcat numai zece, ori numai cinci, ba chiar numai pe unul nu este oare de ajuns spre a ne da mai mult curaj? Dar voi zice încă mai mult. Presupunem că noi prin predica noastră nu am dobândit pe nimeni, cu toate că nu se poate ca cuvântul semănat între atâta popor să rămână fără roadă, și chiar dacă ar fi așa și atunci predica noastră nu ar rămânea nefolositoare. Atunci când ascultătorii noștri iarăși au păcătuit, au făcut aceasta nu fără rușine ca mai înainte, totuși ei și-au adus aminte după aceea în timpul unei beții de muștrarea și cearta noastră. Iar această amintire negreșit a produs rușine, ei au roșit înlăuntrul lor și au făcut păcatul nu cu obrăznicia cea mai dinainte. Iar acesta este începutul îndreptării și al întoarcerii desăvârșite, când cineva se rușinează de păcatul săvârșit și singur osândește cele făcute.

În afară de aceasta noi mai avem și alt câștig poate și mai mare. Care oare? Noi i-am făcut pe cei care deși luaseră aminte mai îmbunătățiți și i-am convins că ceea ce gândeau ei era bine și ei nu se lasă amăgiți de mulțimea cea mare. Așadar deși eu nu am vindecat pe cel bolnav, totuși am făcut mai tari pe cei sănătoși. Cuvântul meu negreșit pe mulți nu i-a oprit de la păcat, totuși el a întărit pe cei îmbunătățiți.

Eu voi mai arăta încă și al treilea folos.

Eu astăzi nu am întors pe nimeni, dar poate voi întoarce mâine, dacă nu mâine poate poimâine sau încă mai târziu. Cine nu ne ascultă și ne respinge astăzi, poate va asculta și primi mâine, cine nu bagă în seamă astăzi și mâine, poate după mai multe zile va asculta și vorbele noastre. Că și pescarul adeseori toată ziua aruncă mreaja sa în zadar și seara vroia chiar să plece și tocmai atunci a prins ceva. Dacă noi pentru neizbânda lucrului nostru am înceta îndată și ne-am lăsa de lucru, atunci s-ar risipi toată viața noastră cea trupească și cea sufletească. Dacă de pildă lucrătorul de pământ pentru vremea rea ce s-a întâmplat odată sau de mai multe ori ar părăsi lucrarea pământului, atunci toți ar trebui să pierim de foame. Și dacă corăbierul pentru o furtună întâmplată odată, de două ori sau de mai multe ori ar fugi de mare, aceasta nu ar mai fi umblată și ar fi mare pagubă la oameni. Deci dacă la toate meșteșugurile și meseriile dacă ar lua cineva această hotărâre ar trebui ca totul să înceteze și pământul s-ar pustii.

Deoarece toți oamenii știu aceasta, ei întotdeauna iarăși cu bărbăție se apucă de lucru și de foarte multe ori nu au avut de pierdut.

Pe lângă aceasta se mai adaugă că în caz de neizbutire aceștia au numai pagubă, la noi însă nu se întâmplă așa când predicăm și sfătuim. Când tu împarți sămânța învățaturii și ascultătorii nu o primesc și nu au adus rodul ascultării, totuși tu primești de la Dumnezeu plata cuvenită pentru sfătuirea ta și când ei nu vor să te asculte tu vei primi tot atât de mare plată precum ai primit când ei te-au ascultat căci tu ai făcut tot ce atâră de tine.” (*Cuvânt la 30 Ianuarie, în ziua Sfinților trei Ierarhi, în vol. Predici la duminici și sărbători...*, pp. 271-273)

„Că și izvoarele curg, chiar dacă nimeni nu bea din apa lor, fântânile izvorăsc, chiar dacă nimeni nu scoate apa din ele, râurile aleargă la vale, chiar dacă nimeni nu se adapă din ele. Trebuie, dar, ca și cel ce predică să-și facă datoria lui, chiar dacă nimeni nu ia aminte. Lege ne-a fost rânduită de iubitorul de oameni Dumnezeu nouă, celor ce ni s-a încredințat slujba cuvântului, ca niciodată să nu lăsăm neîndeplinită slujba noastră, nici să tăcem, fie de ne ascultă, fie de nu ne ascultă cineva. Ieremia, când îi amenința cumplit pe iudei și le vestea mai dinainte nenorocirile ce aveau să vină, era luat în răs de cei ce auzeau, batjocorit fiind toată ziua; de aceea s-a hotărât să nu mai proorocească aceste cuvinte; căci om fiind, nu mai putea îndura batjocura și ocările lor. Ascultă-l, cum că însuși o spune prin cuvintele: *Toată ziua am fost batjocorit și am zis: Nu voi mai numi numele Domnului și mai mult nu voi grăi întru numele Lui! Și s-a făcut în mine ca focul ce arde și pârjol în oasele mele. Sunt doborât de pretutindenea și nu mai pot îndura* (Ieremia 20, 8-9). Cu alte cuvinte spune așa: *Mă hotărâsem să nu mai propovăduiesc, spune el, pentru că nu mă ascultau iudeii, dar cum am luat această hotărâre, ca un foc a căzut în sufletul meu puterea Duhului și a aprins toate cele dinlăuntru meu, mistuindu-mi și topindu-mi oasele, așa că n-am mai putut îndura focul acela. Dacă profetul acesta, pentru care s-a hotărât să tacă din pricină că era luat în răs, batjocorit și ocărat în fiecare zi, a îndurat o pedeapsă atât de mare, de ce iertare aș fi vrednic eu, care n-am pățimit încă așa ceva, dacă, din pricina nepăsării unora, m-aș descuraja și-aș înceta de a mai predica celorlalți, mai cu seamă când sunt atâția care ascultă cuvântul meu?”* (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul I, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.24)

„Nu spun aceste cuvinte spre mângâierea mea, nici ca să-mi fac curaj. Că am luat hotărârea ca atâta vreme cât voi avea suflare în mine și cât va voi Dumnezeu să fiu în această viață, să împlinesc această slujbă și să fac ce mi

s-a poruncit, fie de mă ascultă, fie de nu mă ascultă cineva. Dar pentru că sunt unii care slăbănogesc mâinile celor mulți, care nu aduc nici un folos în viață, și mai slăbesc și râvna altora râzând, batjocorind și zicând: *Încetează cu predica! Nu mai cuvânta! Nu vor să te asculte! Nu te mai îngriji de ei!* –, așadar, pentru că sunt unii care grăiesc astfel, am să țin un cuvânt mai lung, căci vreau să îndepărtez din sufletul multora acest gând viclean, lipsit de omenie, această uneltire diavolească.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 25)

„... dacă arunci semințele și cel ce te aude nu le primește, nici nu aude rodul ascultării, tu ai de la Dumnezeu plată neștirbită pentru predica ta. Și vei primi atâta răsplată, chiar de nu te ascultă, câtă ai fi primit de te asculta. Că tu ți-ai împlinit toată datoria ta. Nu ne silește nimeni să convingem pe cei ce ne ascultă, ci numai să-i sfătuim, să predicăm. A predica e datoria noastră; a se încredința de cuvântul nostru, datoria lor. Și după cum, dacă ei săvârșesc mii de fapte bune, fără să le predicăm noi, toată răsplata li se cuvine numai lor, iar noi nu avem nici un câștig, pentru că n-am predicat; tot așa și dacă noi predicăm, fără să ne asculte, toată pedeapsa o primesc ei, iar noi n-avem nici o vină, ba, dimpotrivă, ne așteaptă mare răsplată de la Dumnezeu, pentru că ne-am împlinit toată datoria noastră. Ni s-a poruncit atâta numai, să dăm arginții la zarafi (Matei 25, 27), să predicăm, să sfătuim.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 27)

„Ține cuvântul tău, dar și sfătuiește pe fratele tău! N-a ascultat!? Tu îți ai plată neștirbită, numai să predici mereu, să nu încetezi niciodată, până ce-i vei convinge, cât vei avea suflare în tine. Sfârșit predicii să-ți fie ascultarea celui ce-ți aude predica. Diavolul aleargă totdeauna împotriva mântuirii noastre, deși nu câștigă nimic, ba, dimpotrivă, se vatămă foarte de pe urma sânguinții lui. Cu toate acestea este atât de pornit, că uneori încearcă lucruri cu neputință și se năpustește nu numai asupra acelor pe care nădăjduiește să-i smintească și să-i piardă, ci și asupra acelor care vor fi fiind poate mai presus de uneltirile lui. Nădăjduia că-l va putea pierde chiar pe Iov, deși auzise că a fost lăudat de Dumnezeu, Cel ce știe (din veac) toate cele ascunse (Iov 1, 8). Și nu s-a oprit cel viclean de a pune în mișcare totul și a uneltit totul, ca să-l doboare pe om (Iov 1, 13-19). Și nu și-a pierdut curajul acel spurcat drac și preaviclean, deși Dumnezeu vorbise atâta de virtutea dreptului. Cum, dar, te întreb, cum, dar, nu ne rușinăm, cum nu roșim, când diavolul nu se deznădăjduiește niciodată de pierderea noastră, ci mereu o așteaptă, iar noi ne deznădăjduim de mântuirea fraților noștri?”

(*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 27-28)

„Nu trebuie să ne îndepărtăm și să lăsăm de o parte nici pe aceia care suferă de boli de nevindecat, chiar de-am ști bine mai dinainte că nu se vor îndrepta, cu toată sânguina și sfătuirea ce le-am dat-o. Iar dacă acest cuvânt al meu vi se pare de necrezut, e bine de a-l întări cu cele ce-a făcut și-a spus Hristos. Noi oamenii nu cunoaștem cele ce vor fi, și de aceea nu putem spune despre cei ce ne ascultă, dacă vor fi încredințați sau nu de cuvintele noastre. Hristos însă știa bine și una, și alta; cu toate acestea, nu înceta până la sfârșit de a sfătui pe un om care n-avea să-L asculte. Știa că Iuda n-are să stea departe de trădare; și totuși nu înceta de a-l abate de la trădare prin sfaturi, prin îndemnuri, prin binefaceri, prin amenințări, prin orice fel de învățătură; neîncetat îl oprea cu cuvântul ca și cu un frâu. A făcut aceasta spre a ne învăța că, și dacă știm mai dinainte că frații noștri nu ne vor asculta, noi totuși să facem tot ce ne stă în putință pentru ca plata sfătuirii noastre să fie neștirbită.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 29-30)

„Vreți să vă spun un lucru de mirare? Nu este vrednic de atâtea laude cel care știe mai dinainte că va fi negreșit convins cel sfătuit, și de asta sfătuiește, cât cel care predică și sfătuiește de multe ori fără nici un rezultat, dar nici așa nu încetează de a predica și sfătui. Pe unul, de-ar fi mai trândav decât toți, îl îmboldește mai întâi spre predică nădejdea că are să ajungă să se convingă cel căruia îi predică; celălalt însă, care predică și sfătuiește neconținut și nu-i ascultat, dar nu încetează, dă dovadă de o dragoste mai fierbinte și mai curată; nu-i hrănit de nădejdea că are să convingă, dar, din pricina dragostei pentru cel căruia îi vorbește, nu încetează de a purta de grijă fratelui său.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 33)

„Chiar dacă ucenicii se îndărătnicesc în aceeași lipsă de interes, chiar dacă nici unul nu se folosește de cele spuse, dascălul nu se păgubește cu nimic din cele ce i se cuvin și astfel își ia cu prisosință plata ostanelilor, fiindcă iubitorul de oameni, Dumnezeu, nu-i taie câștigul din pricina delăsării acelora, ci și dacă ascultă și dacă nu ascultă, El tot îl răsplătește înmiit.

Dar, fiindcă nu urmărim doar să rămânem cu răsplătirile, ci ne îngrijim mult și de câștigul și folosul vostru, socotim delăsarea voastră ca o pagubă a noastră. De aceea și cugetăm că ne-am ciopârțit bucuria; dar se

rupe bucuria mai ales când ne gândim că acest lucru se face pricină de și mai mare osândă pentru cei care, după atâta îndemn, stăruie în aceeași delăsare și nu vor să câștige nimic din neîntrerupta învățătură.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 95)

„Predicatorul trebuie să vorbească, nu stă în puterea lui să înduplece. De aceea îi și spune Dumnezeu: Te oblig numai să dai, nu să ceri înapoi ce ai dat.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 103)

„Dau fraților învățătură, fie că-i conving, fie că nu. Dacă îi conving, au folos și ei și eu, iar dacă nu îi conving, ei își atrag asupra lor pedeapsă neîndurătoare, eu însă nu sunt vătămat cu nimic. Datoria mea mi-am făcut-o predicând. De nu se conving, nu sunt păgubit eu. Nu ești vinovat dacă nu convingi, ci dacă nu predici. După ce am predicat, după ce am sfătuit mereu și continuu, Dumnezeu nu mă va întreba pe mine, ci pe ei.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 104)

PREDICA (adresații ei)

„Predica e și pentru voi, și pentru mine; rănilor sunt și ale voastre, și ale mele; de aceea și lecurile ce le dau sunt și pentru voi, și pentru mine. Este opera lui Dumnezeu ca și predicatorul și ascultătorii să stea sub aceleași legi, ca fiecare să fie vinovat în fața legii, dacă o calcă.

- Pentru ce?

- Ca să mustre cu măsură, ca să fie îngăduitor cu păcătoșii, ca, amintindu-și de propria-i slăbiciune, să nu dea canon aspru.

Asta a fost pricina că Dumnezeu n-a pogorât îngerii din cer ca să-i pună predicatorii oamenilor, ca să nu ne dea niște canoane cu neputință de îndeplinit, din pricină că îngerii depășesc firea omenească și din pricină că nu cunosc slăbiciunea omenească; ci a pus predicatorii și preoții oameni muritori, oameni cu slăbiciuni, pentru ca, fiind supuși aceluiași legi și predicatorul și ascultătorii, predicatorul să nu dea frâu liber limbii, să nu-și îngăduie să osândească depășind măsura.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca*

predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 460)

„Când e vorba de vindecarea trupurilor, cel care înfige cuțitul ca să vindece rana nu simte nici o durere, durerea o simte numai cel tăiat; cu vindecarea sufletelor nu-i așa; ci, dacă nu greșesc judecând pe alții după cele ce sunt eu, predicatorul simte el, în primul rând, durerea când muștră pe alții. Nu sufăr atât când sunt muștrat de alții, cât sufăr când muștru pe alții pentru păcatele de care sunt vinovat și eu. Conștiința îl muștră îndată pe predicator, când acesta, cu toate că are însărcinarea de a învăța pe alții, cade în aceleași păcate ca și ucenicii săi, când împreună au nevoie de aceleași muștrări. Asta face ca durerea predicatorului să fie mai mare decât a ascultătorilor.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 461)*)

PREDICA (ascultarea predicii)

„Dacă vă veți aduce aminte de cele spuse până acum și dacă veți primi cu și mai multă tragere de inimă cele ce voi semăna mai târziu, apoi și eu voi predica cu mai mult drag și cu mai mult belșug cele date mie de harul lui Dumnezeu, când am să văd că au odrăslit semințele pe care le-am aruncat. Pentru că și plugarul cultivă cu mai multă tragere de inimă ogorul, când vede semințele răsărite; atunci e gata să semene cu sârg și altele”. (*Omilia la Facere, omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 44)*)

„Încordați-vă, vă rog, mintea și ascultați cu luare aminte cele spuse. Alungați din sufletele voastre orice gând lumesc, ca să pot arunca sămânța cea duhovnicească în sufletul vostru ca într-o țarină grasă și adânc arată, curățită de spini și buruieni.” (*Omilia la Facere, omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 286)*)

„Trebuie ca cei ce vin să asculte cuvântul lui Dumnezeu și care cred în El, să arate o așa de mare fierbințeală pentru el precum au pentru apă cei pe care-i constrânge o sete arzătoare; trebuie ca sufletul lor să fie cuprins de dorință și de iubire. Numai așa îl vor putea păzi cu credincioșie și în mod sigur în inima lor. În sfârșit, cei ce sunt însetați, beau cu o extremă lăcomie

paharul de apă care li se dă, și prin aceea își potolesc setea. Deci cei ce beau din izvorul Scripturilor divine, dacă sunt stricați ca niște oameni care au o sete prea arzătoare, nu vor înceta să bea până când nu vor consuma tot. Sfânta Scriptură zice, că trebuie să fim mereu însetați, că totdeauna trebuie să fim flămânzi, zice: *Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate* (Mt., 5, 6). Și aici Iisus Hristos: *Dacă cineva însetează să vină la Mine și să bea*, adică, Eu nu constrâng, nu forțez pe nimeni să vină la Mine ca să bea; dar dacă cineva are bunăvoință, dacă are râvnă și iubire, chiar pe acela îl chem.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LI, 1, p. 248)

„Toate zilele vă spun aceste lucruri și nu voi înceta niciodată să vi le spun. Dacă le ascultă cineva, se va folosi, și dacă nu le ascultați acum, sigur le veți asculta în ziua judecății, atunci când nu vă veți mai putea folosi, și atunci când vă veți condamna voi înșivă; dar noi, vom fi lipsiți de orice hulă și de orice muștrare. Dar, ferească Dumnezeu ca noi să nu aducem toți roadă pentru toată vorbirea mea ca o îndreptare a noastră! Facă cerul ca voi să fiți mărirea noastră și cununa noastră înaintea tronului lui Iisus Hristos, ca să ne bucurăm toți împreună de bunurile veșnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXII, 4, p. 431)

„Ascultătorii mi-au arătat atâta dragoste, încât au plecat acasă luându-mi cuvânt cu cuvânt, și n-au lăsat să se piardă nimic din cele ce-am spus”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 126)

„Binecuvântat fie Dumnezeu, Care a pus în sufletul vostru o dorință atât de mare pentru ascultarea cuvintelor duhovnicești! Întocmai ca cei îndrăgostiți de vin și băutură, care se scoală în fiecare zi și caută să afle și iscodesc unde este vin bun de băut, unde sunt ospete, mese, petreceri, beții, sticle, clondire și pahare, tot așa și voi: în fiecare zi vă sculați și căutați să aflați unde sunt îndemn, sfat, încurajare, învățătură și cuvânt îndreptat spre slava lui Hristos. De aceea și eu cu mai multă râvnă vă voi vorbi și cu toată dragostea voi depune în sufletele voastre ceea ce v-am făgăduit”. (*Către iudei*, cuv. V, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 307)

„Către toți vorbesc, dar mai cu seamă către cei bolnavi, către cei ce nu iau aminte la cele ce grăiesc. Dar, mai altfel spus, cuvântul este folositor și celui bolnav, și celui sănătos: celui bolnav ca să se însănătoșească, celui sănătos ca să nu se îmbolnăvească.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 126-127)

„Și să auzim și azi cele citite, cu mintea încordată și adunată.” (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 141)

„Nimic nu arată mai bine că cineva are suflet de om ca dragostea de cuvintele dumnezeiești; după cum nu-i altă dovadă și alt semn că cineva are suflet dobitocesc, de animal, ca disprețul aruncat cuvintelor dumnezeiești.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 7)

„Dar e timpul să vă întind masa mea sărăcăcioasă și sărmană; pe dânsa e numai sărăcie, dar am o mâncare minunată, pofta voastră, a celor ce mă ascultați. Nu numai mâncărurile scumpe fac plăcută masa, ci și pofta celor de la masă. O masă îmbelșugată pare masă de rând dacă oaspeții nu vin la ea flămânzi. Un înțelept, dându-și seama că o masă bogată nu se judecă după felul mâncărurilor, ci după pofta comensalilor, grăiește așa: *Sufletul sătul batjocorește fagurii iar sufletului celui flămând i se par dulci și cele amare* (Prov., 27, 7). Nu se schimbă mâncărurile puse pe masă, ci foamea înșală simțurile mesenilor. Dacă cele amare par dulci comensalilor din pricina poftei de mâncare, cu atât mai mult vor părea bogate mâncărurile cele sărăcăcioase. De aceea și eu, cu toate că sunt așa de sărac, totuși imit pe cei ce dau mese bogate și vă chem la masa mea la fiecare slujbă. Fac asta nu pentru că sunt încredințat că sunt bogat, ci pentru că îmi dă curaj ascultarea voastră.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 10-11)

„Să fim, dar, cu mare luare-aminte. De veți urmări cea mai mare parte din predică, dar veți scăpa, din neatenție, o mică parte, nu veți mai cunoaște frumusețea întregului, căci ați întrerupt șirul ideilor. După cum călătorii care nu cunosc drumul au nevoie de conducători, iar dacă, din pricina neatenției lor, își pierd conducătorul, nu le mai este de nici un folos povățuirea de mai înainte, cu toate că au fost însoțiți cale lungă, ci se opresc neștiind încotro să se îndrepte, tot așa și cei care urmăresc pe un predicator: dacă le fuge gândul puțin în altă parte, cu toate că au fost atenți la toată predica, pierd și șirul, și nu mai pot urmări până la sfârșit ideile. Ca să nu pățiți așa, urmăriți-mă cu aceeași atenție tot timpul predicii, până ce vom ajunge la sfârșit!” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 299)

PREDICA (ascultarea predicii - folosul)

„- Ascult în fiecare zi predica, mi-ar spune unul, dar nu fac ce-aud!

- Ascultă, chiar dacă nu faci! Că din auzit vine făcutul! Chiar dacă nu faci, ajungi, de îți este rușine de păcat! Chiar dacă nu faci, ajungi, de îți schimbi părerea! Chiar dacă nu faci, ajungi, de te osândești tocmai pentru ceea ce nu faci. Iar această osândire a ta de unde vine? E rodul cuvintelor mele! Când spui: Vai, am auzit, și n-am făcut, acest *vai* este începutul schimbării tale în bine. Ai păcătuit? Ai plâns? Ți-ai șters păcatul! *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). De te întristezi sau te amărăști din pricina păcatului, tristețea aceasta este mântuitoare, nu din pricina tristeții, ci din pricina iubirii de oameni a Stăpânului. Cel ce are păcate are mare ușurare dacă se întristează: *Am văzut, spune Domnul, că s-a întristat și s-a amărât și i-am vindecat durerile lui* (Isaia 57, 17-18). O, iubire de oameni nespusă și bunătate care nu poate fi tâlcuită! S-a întristat, și l-a vindecat!” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 128-129)

PREDICA (ascultarea predicii și expunerea ideilor ei de către credincioși și altora)

„Iar la plecarea de aici, după ce ați stat la masă, întindeți și masa cea duhovnicească. Bărbatul să spună unele din cele grăite aici; să le audă soția, să le învețe și copiii, să le învețe și slugile! Să ajungă, deci, casa bisericii, pentru ca să fie pus pe fugă diavolul, să fie alungat acel demon rău, vrăjmașul mântuirii noastre și să se sălășluiască acolo harul Sfântului Duh și toată pacea și înțelegerea să întărească pe cei din casă”. (*Omilii la Facere*, omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 44)

„... să fiți și dascălii altora, să fiți în stare să-i învățați și pe alții.

Vă rog, dar, ca fiecare din voi, după ieșirea de la biserică, să repetați cu semenii voștri cele auzite aici; fiecare să spună ce-a ținut minte și să primească de la celălalt cele ce el a reținut. În acest chip să strângeți în mintea voastră tot ce ați auzit și așa să plecați acasă; și având vie în minte predica, să frământați în voi înșivă aceste dumnezeiești învățături”. (*Omilii la Facere*, omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Așadar, să păstrăm în noi cu osârdie, iubiților, toate aceste învățături, și acasă plecând să așternem îndoită masă – de mâncăruri și de auzire – și să grăiască bărbatul cele auzite aici, iar femeia să ia învățatură, să asculte și copii, și nici slugile să nu rămână lipsite de auzirea aceasta. Fă casa ta biserică: căci ești răspunzător și pentru mântuirea copiilor tăi, și pentru cea a slugilor – și precum mie mi se cere socoteală pentru voi, așa și fiecare dintre voi dă seama și pentru slugă, și pentru soție, și pentru copil.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaselea, p. 81)

„Deci, ca să fie ceva mai mult și mie și vouă – mie din învățatură, iar vouă din auzire – dimpreună cu masa trupului să așterneți și masă duhovnicească: căci cuvintele de învățatură se vor face vouă și pază și podoabă și cele ale vieții de acum vi le va îndrepta Dumnezeu spre folos, și mai ușoare și lesnicioase vă vor fi toate – că zice: *Căutați mai întâi Împărăția Cerurilor, și toate acestea se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33; Lc., 12, 31). Deci, pe aceasta să o căutăm, iubiților, ca să avem parte și de bunătățile de aici, și de cele de dincolo.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaselea, p. 82)

„Acestea să le țineți, și să vi le amintiți, și să îi învățați pe cei ce nu le-au auzit; cu acestea să se îndeletnicească fiecare și în biserică, și în oraș, și acasă, fiindcă nimic nu e mai dulce ca ascultarea cuvintelor dumnezeiești. Ascultă ce zice despre ea Prorocul: *Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea și fagurul, gurii mele* (Ps., 118, 103).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 103)

„Voi să ascultați nu doar pentru voi înșivă, ci și pentru alții, ce vor primi povățuire de la voi: căci după rânduiala mădulelor omului se hrănește și trupul Bisericii. Mădularul, dacă ține pentru sine mâncarea toată și n-o împarte cu cel de lângă sine, și pe sine însuși se vatămă, și restul trupului îl strică - de pildă, stomacul, de ține numai pentru el mâncarea, și pe restul trupului îl aduce în ruină prin înfometare, și pe sine se strică prin lipsa de măsură; iar dacă, luând cât îi ajunge după rânduiala firească, trimite restul la celelalte mădulare, se păstrează sănătos pe sine și păstrează sănătos și restul trupului. Așa și tu acum, dacă auzind cuvintele mele le ții doar pentru tine și nu le împărtășești altuia, și pe acela îl păgubești, și pe tine te-ai pierdut, atrăgând asupra ta foarte grele boli - lenevia și zavistia. Că nu împărțim cu alții fie din răutate, fie din lenevie și nepăsare; iar dintre aceste neputințe oricare e îndeajuns pentru a-l pierde pe cel ce-o are. De vei da,

însă, hrană din belșug și altora, te vei folosi, și totodată îl vei folosi și pe cel miluit.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 125-126)

„Este important de a vă face atenți să stăruiti în același duh, și nu numai de a aduce aici acest zel și această iubire, ci de a vă întreține în casele voastre despre ceea ce ați auzit în predică: soțul cu soția sa, tată cu fiul său; ca fiecare să spună ceea ce a reținut și să-i întrebe și pe alții; ca toți din toate părțile să-și aducă contribuția lor la comoara comună a lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia III, 1, p. 16)

„Biserica nu este un teatru în care să ascultăm cuvântări plăcute: trebuie să ieșim de aici luminați și mișcați, trebuie să aducem semenilor noștri nu o mulțumire deșartă, ci foloase solide: în zadar venim să ascultăm, dacă ne retragem goi, fără a culege nici un fruct din cele ce ni s-au spus.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 39)

„După ce plecăm de aici, să nu ne ducem îndată la adunări nepotrivite, să nu vorbim cuvinte prostești și să nu facem lucruri fără de folos, ci să alergăm iute acasă cât avem proaspete în minte cele spuse; să luăm lângă noi pe soție și pe copii și să vorbim cu de-amănuntul despre cele spuse aici. Dacă nu vreți să vă duceți îndată acasă, atunci adunați pe prietenii voștri, cu care ați luat parte la predică, și fiecare să spună ce a putut reține din cele spuse; să întruchipați din nou desăvârșit predica rostită, pentru ca să nu fie fără folos venirea voastră la biserică. Poruncile lui Dumnezeu sunt făclie: *Porunca legii*, spune Scriptura, *este făclie, lumina, viață, mustrare și învățătură*. Iar cel ce aprinde făclia nu zăbovește în piață, ci aleargă acasă, ca nu cumva o suflare de vânt să-i stingă lumina și nici să nu consume făclia din pricina unei zăboviri prelungite. Tot așa să facem și noi. A aprins în noi Duhul cel Sfânt învățătura Lui. La ieșirea din biserică, când ne sunt încă vii în minte toate cuvintele predicii, să alergăm drept acasă, să ocolim pe oricine am întâlni pe cale, prieten, rudă sau cunoscut, pentru ca nu cumva, vorbind cu unul dintre aceștia vrute și nevrute, să se stingă între timp lumina învățăturii, ci să rămână strălucitoare în mintea noastră, ca într-o casă, să ardă ca într-un sfeșnic pe înălțimea gândirii noastre și să lumineze toate cele dinăuntru.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 456)

„Nu trebuie să ascultăm cu trândăvie cele ce se grăiesc. Că dacă ieși de aici și te întreabă cineva: *Despre ce a vorbit predicatorul?*, și-i

spui: *Despre eretici*, și dacă te întreabă mai departe: *Ce a vorbit?*, și nu știi ce să-i spui, foarte mare va fi rușinea ta. Dar dacă știi ce să-i spui, îl miști. De e eretic, îl îndrepti, de e un prieten trândav, îl atragi, de e o femeie cu purtări rele, o cumițești. Că trebuie să spui și femeii cele ce s-au grăit în biserică. *Femeile*, spune Scriptura, *să tacă în biserică* (I Cor., 14, 34), *iar dacă voiesc să învețe ceva, să întrebe pe bărbații lor* (I Cor., 14, 35). Când te întorci dar acasă, și te întreabă femeia: *Ce mi-ai adus de la biserică?*, spune-i: *Nu ți-am adus nici carne, nici vin, nici aur, nici podoabe care împodobesc trupul, ci învățătură, care înțelepțește sufletul.* Când te duci acasă, întinde soției masa cea duhovnicească. Spune-i atunci când încă îți sună în minte cuvintele predicii: *Să ne desfătăm întâi de mâncărurile duhovnicești, și apoi să ne desfătăm de mâncărurile de pe masă! Dacă ne vom rânduia așa treburile noastre, vom avea pe Dumnezeu în mijlocul nostru ca să ne binecuvinteze masa și să ne încununeze.*” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 523- 524)*

„Nu vă spun acestea ca să mă auziți voi! Voi nu aveți trebuință de aceste leacuri, căci arătați prin fapte sănătate și ascultare, căci arătați dragoste prin râvna voastră. Vă spun acestea vouă, ca să audă prin voi cei ce nu-s de față. Să nu le spuneți numai că am muștrat pe cei ce n-au venit aici, ci spuneți-le totul, luând cuvântul de la început. Amintiți-le de iudei; amintiți-le de grijile cele lumești; spuneți-le cu cât e mai bună slujba de aici, spuneți-le de râvna ce o au pentru lucrurile din lume; spuneți-le câtă răsplată au cei care vin aici. Dacă le veți spune numai că i-am muștrat, le-ați deșteptat mânia, i-ați rănit, dar nu le-ați dat leacul; dar dacă le veți spune că nu i-am muștrat ca dușman, ci ca un prieten care plânge, îi veți îndupleca – pentru că *mai vrednice de credință sunt rănilor pricinuite de prieteni decât sărutările viclene date de dușmani* (Proverbe 27, 6) – și vor primi muștrarea cu multă plăcere. Că nu se vor uita la cuvintele predicatorului, ci la gândul lui. Tămăduiți-i astfel pe frații voștri! Eu sunt răspunzător de mântuirea voastră, a celor de aici; voi însă, de mântuirea celor ce lipsesc. Nu pot să mă întâlnesc cu ei! Să mă întâlnesc atunci cu ei prin voi și prin spusele voastre. Dragostea voastră să fie punte între ei și mine. Faceți ca prin limba voastră cuvintele mele să ajungă la urechile lor.” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 302-303)*

„Are fiecare, dacă vrea, putere să învețe. Nu poți îndrepta o biserică întreagă? Dar poți să-ți sfătuiești soția! Nu poți vorbi înaintea unei mulțimi atât de mari? Dar îl poți înțelepți pe fiul tău! Nu poți îndrepta prin cuvânt de învățatură un popor ca acesta? Dar o poți face mai bună pe sluga ta! Nu-i peste puterile tale acest cerc de ucenici! Nu-i peste priceperea ta măsura învățaturii! Mai ușor chiar decât mine îi poți îndrepta pe toți aceștia! Eu mă întâlnesc cu voi o dată-n săptămână sau de două ori adesea. Tu, însă, îi ai pe ucenici neconținut în casă, lângă tine, soția, copiii, slugile, și-i poți îndrepta și seara și la masă, ziua întreagă. Și pentru altă pricină voi îi puteți mai lesne vindeca. Eu, vorbind unei mulțimi așa de mari, nu cunosc patimile ce necăjesc sufletele, de aceea sunt silit să dau toate leacurile în fiecare predică; voi, însă, nu sunteți siliți să faceți asta; ci puteți culege mai mult rod cu mai puțină osteneală. Cunoașteți bine cusururile celor din casă; de asta îi și puteți mai repede vindeca.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV), în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 349*)

„Așa fac și medicii. Căci doctorii, când îi cercetează pe cei neputincioși, le vorbesc despre tămăduire nu numai acelor, ci și celor care stau de față și sunt sănătoși. Ei rânduiesc și tot ceea ce trebuie să facă cei din preajma suferindului. Lor le încredințează grija acestor lucruri și nu pleacă până nu pun totul la punct. Așadar și noi, chiar dacă nu sunt de față cei suferinzi, vă încredințăm vouă, celor sănătoși, instrucțiunile pentru vindecarea acelor și vă dezvăluim durerea sufletului nostru ca voi să vă îngrijiți mai departe de mântuirea mădularelor voastre și să pliniți cu fapta îndemnul apostolului: *fie de mâncați, fie de beți, fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.*

Și când pleci de aici, fă ceva pentru mântuirea fratelui! Nu-l acuza doar, nici nu-l certa, ci sfătuiește-l, mângâie-l, arata-i vătămarea ce vine din priverștile păgâne, dar și folosul și câștigul învățaturii de aici. Lucrează spre slava lui Dumnezeu și îți vei agonisi de două ori mai multă plată: pentru cele care le faci spre folosul mântuirii tale și pentru cele prin care te zbați să vindeci mădularul tău. Căci aceasta este fala Bisericii, aceasta porunca Stăpânului: să nu te preocupi numai de cele ale tale, ci și de cele ale aproapelui!” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la shijbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți, în vol. Cateheze baptismale, p. 101*)

„Pe cei care n-au fost la o masă îi facem să ia parte la ea nu numai când le laudăm bucatele, ci și când putem să le dăm ceva din bucatele de la masă. Așa să faceți și voi. Și din două, una se va întâmpla negreșit: sau îi veți convinge să vină la biserică, sau îi veți hrăni cu vorba voastră dacă stăruie în încăpățânarea lor. Dar, mai bine spus, vor veni negreșit aici. Nu vor voi să se hrănească numai cu puținele bucate aduse în dar, când pot să stea în toată voia la această masă părintească. Sunt încredințat și cred că veți face aceasta! Ați făcut-o, și-o veți face. Că eu n-am încetat să vă dau mereu acest sfat, iar voi sunteți plini de toată cunoștința, sunteți în stare să învățați pe alții.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 10)

PREDICA (ascultarea cu atenție a cuvintelor predicii și împlinirea lor)

„Știind, dar, iubiților, că nu ne e de vreun folos ascultarea predicii, dacă nu-i urmează împlinirea ei prin fapte, să nu fim numai auzitorii predicii, ci și făcătorii ei, pentru ca faptele ce urmează cuvintelor să ne fie teme de multă îndrăznire către Dumnezeu”. (*Omilia la Facere*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Eu, însă, să știți, îmi am săvârșită plata, fie de ascultați spusele mele, fie de nu le ascultați. Am făcut tot ce trebuia să fac: am dat argintul la zaraf, am predicat. Teamă mi-i și mă neliniștesc numai de aceea, să nu vă fiu eu pricină de mai rea osândă. Că *sluga aceea*, spune Domnul, *care a știut voia Domnului său, dar n-a făcut-o, se va bate mult* (Luca, 12, 47). Nimeni din voi nu poate spune că n-a știut, că eu în fiecare zi am făcut să sune la urechile voastre aceleași învățături, în fiecare zi v-am arătat și cursele diavolești și ușurința mare a virtuții, dacă voim să fim cu mintea trează”. (*Omilia la Facere*, omilia VI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 77)

„Nu voi înceta de a-mi face lucrul meu, de a scrie pe inimile voastre cuvintele cele drepte și adevărate. Dacă voi îmi veți zădărnici strădania mea, apoi să știți că plata mea e neștirbită, dar primejdia voastră nu mică. Nu vreau să vă spun, însă, nimic împovăraător.” (*Omilia la Matei*, omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 142)

„Dăscălirea neconținută este, pentru cei cu luare aminte, aducătoare de mântuire și de folos, pentru cei nepăsători însă, vătămătoare și primejdioasă. Căci, cu cât cineva aude (un sfat) și nu face cele ce i se spun, cu atât își

atrage o mai mare pedeapsă.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 40)

„Să ne gândim dar la acestea și să ne trezim, deci; căci dacă voi înșivă nu veți pune râvna trebuincioasă, tot ceea ce facem noi e zadarnic. De ce oare? Pentru că meșteșugul învățătorului nu e la fel cu celelalte meserii. Argintarul, cum va făuri vasul și-l va pune bine, așa îl va găsi a doua zi, când se va întoarce; și arămarul și pietrarul și oricare alt meseriaș, cum va lăsa lucrul din mână așa îl va găsi. La noi însă nu e tot așa, ci tocmai dimpotrivă, căci noi nu făurim vase neînsuflețite, ci suflete cu judecată. De aceea noi nu v-am găsit așa cum v-am lăsat, ci, după ce luându-vă, v-am prefăcut și, încălzindu-vă, v-am dres cu multă trudă, pe voi împrejurările, după ce ați ieșit, înconjurându-vă din toate părțile, vă sucesc iarăși și ne dau și mai mult de lucru ca înainte. De aceea vă rog din rășputeri să dați și voi o mână de ajutor, și câtă osteneală îmi dau eu aici pentru îndreptarea voastră, tot atâta grijă să aveți și voi pentru mântuirea voastră, când plecați de aci. O, de ar fi cu puțință să izbândesc eu pentru voi, și voi să căpătați răsplată pentru ostenelele mele! Nu v-aș mai fi săcâit atâta.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 56-57)

„Iată, o singură parabolă cât folos ne-a adus! Nu ne-a făcut oare mai bun sufletul nostru? Știu bine că mulți s-au întors încărcăți cu mult folos de pe urma ascultării predicii la această parabolă; iar dacă sunt unii care nu s-au folosit până într-atât, totuși ziua în care mi-au ascultat predica au fost negreșit mai buni. Nu-i puțin lucru ca și o singură zi să ți-o petreci căindu-te de păcate, să cauți spre înțelepciunea cea după Dumnezeu, să dai sufletului puțină odihnă de grijile cele lumești. Iar dacă facem astfel la fiecare liturghie, și nu lipsim de la nici una, ascultarea neîncetată a predicării cuvântului lui Dumnezeu va săvârși un mare și minunat bine în sufletul nostru.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp.74-75)

„Dacă lepădați cele grăite – sau chiar dacă nu le lepădați, nu le arătați nici cu făpta –, pentru noi grea va fi osteneala, căci muncim în zadar. Dacă însă luați aminte și arătați cele spuse prin fapte, nu vom simți sudoarea osteneții. Căci rodul ce se naște din osteneală nu mai lasă să iasă la iveală greutatea muncii.

Așadar, dacă vreți să se atâțe sârgul [προθυμια] nostru și să nu se stingă ori să slăbească, arătați-ne, vă rog, roada, ca văzând pe Cel Ce Se îngrijește de seceriș, și noi să ne hrănim cu nădejdea unei recolte frumoase,

și gândindu-ne la bogăția noastră, să nu facem doar de mântuială lucrarea aceasta frumoasă.” (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, p.128)

„Cuvântul este spus pentru toți și leacul este de obște pentru toți cei ce au trebuință. Dar fiecare din cei ce aud să ia ceea ce este potrivit pentru boala lui. Eu nu-i știu pe cei bolnavi. Nu-i știu nici pe cei sănătoși.” (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 141)

PREDICA (cugetarea îndelungată la cuvintele auzite din predică)

„De multe ori am rugat ieri dragostea voastră să-și amintească de cele grăite aici și seara să întindă îndoită masă, așternând ospăț și de mâncăruri, și de cuvinte. Deci, cum e? Ați făcut aceasta, și ați întins îndoită masă? Știu c-ați făcut-o, și nu vă împărtășiți numai de una, ci și de cealaltă: că nu se poate să vă fi lenevit pentru ce e bun după ce ați sârguit pentru ceea ce este mai mărunț – căci masa de cuvinte este mai bună decât aceea de mâncăruri, aceasta fiind alcătuită de mâinile bucătarilor, iar cea dintâi pregătită de limbile Prorocilor; și una are roadele pământului, iar cealaltă roadă Duhului; și bucatele uneia dintre mese grăbesc spre stricăciune, iar ale celeilalte spre nestricăciune; și una ține viața noastră cea vremelnică, iar cealaltă ne călăuzește spre viața viitoare.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, pp. 83-84)

„N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nici o legătură cu Biserica, ci îndată ce ajungem acasă să luăm Biblia, să chemăm în jurul nostru soția și copiii și să le împărtășim și lor cele spuse la biserică și numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci când ieșim de la baie nu ne ducem în piață, ca nu cumva cele din piață să ne strice buna dispoziție ce-o avem în urma băii, cu mult mai mult trebuie să facem așa când ieșim de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă. De aceea pierdem totul. Nu s-a întărit încă bine în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumești se năpustește peste noi și târăște cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întâmple asta, după ce pleci de la biserică nu fă altă treabă mai de neapărată trebuință decât repetarea celor spuse în predică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumești cinci-șase zile pe săptămână, iar celor duhovnicești nici măcar o zi, dar, mai bine spus, nici

o mică parte din zi. Uitați-vă la copiii noștri! Nu citesc ei toată ziua lecțiile pe care le au de învățat? Așa să facem și noi”. (*Omilia la Matei, omilia V, I, în col. PSB, vol. 23, p. 66*)

„Și întocmai ca și copiii cei tâmpi, care întruna învață buchiile, dar când sunt întrebați pe sărite, neținând seamă de rânduiala lor, ei spun altele în locul celor adevărate, cu care prilej stârnesc râs – tot așa și voi, căci când noi vă înșirăm aici toate după rânduială, pare că ați lua seama la cele ce vă spunem, iar când ieșiți afară, dacă v-am întreba pe sărite care sunt vrednice a fi puse în rândul întâi și care în rândul al doilea, și, în sfârșit, care din aceste lucruri de care vă vorbim întruna trebuie a fi puse la urmă, voi, neștiind ce răspunde, vă faceți de râs.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXIX, p. 310*)

„Că măcar de ar fi cu putință să fiu pururea cu voi, dar de vreme ce aceasta nu se poate, în locul meu vă aduceți aminte de cuvintele mele și la masă șezând să vă pară că sunt tot cu voi și stau și vă învăț acestea. Însă dați-mi plata aducându-vă aminte de cele ce v-am spus.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 113*)

PREOȚIA (- mare semn al dragostei de Hristos)

„Hristos, vorbind cu Petru, verhovnicul apostolilor, l-a întrebat: *Petre, Mă iubești?* Petru i-a mărturisit că da. Hristos atunci a adăugat: *Dacă Mă iubești, păstorește oile Mele!* (Ioan 21, 15-17). Învățătorul îl întreabă pe ucenic dacă Îl iubește. Nu-l întreabă ca să afle dacă este iubit de Petru – cum putea face asta Hristos, Care cunoaște gândurile tuturor? -, ci ca să ne arate cât de mult Îi este la inimă purtarea de grijă de oile Sale cele cuvântătoare. Odată ce lucrul acesta este vădit, atunci vădit va fi și celălalt, anume că Hristos dă mare și nespuse plată celui care se ostenește cu păzirea oilor Sale cele cuvântătoare, prețuite atât de mult de El. Dacă noi socotim râvna unor oameni, pe care îi vedem că poartă de grijă de slugile și de vitele noastre, ca un semn al dragostei lor pentru noi, deși pe toate acestea le avem cu bani, ce trebuie să spunem de răsplata mare pe care o va da Hristos păstorilor turmei Sale celei cuvântătoare, pe care a cumpărat-o nu cu bani, nici cu ceva asemănător, ci cu propria sa moarte și Și-a dat sângele Său ca preț al turmei Sale? (I Cor., 6, 20; 7, 23).

De aceea, după ce Petru l-a răspuns lui Hristos: *Tu știi, Doamne că Te iubesc!* (Ioan 21,15) – și a luat ca martor al dragostei sale chiar pe Cel pe

care-L iubea -, Mântuitorul nu S-a mulțumit cu atâta, ci a adăugat și semnul dragostei de Hristos: păstorirea oilor Sale cuvântătoare (Ioan 21, 5, 16, 17). Hristos nu a vrut atunci să arate cât Îl iubea Petru pe Hristos – asta o știm noi din atâtea alte fapte ale lui Petru -, ci a vrut să-i arate lui Petru și nouă tuturorora cât de mult își iubește El Biserica Sa, pentru ca și noi să o iubim mult.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, pp. 44-45)

„Hristos l-a întrebat pe Petru doar atât: *Petre, Mă iubești mai mult decât aceștia?* (Ioan 21, 15). Cu toate că ar fi putut să-i spună: *Petre, dacă Mă iubești, ține post, culcă-te pe pământul gol, priveghează îndelung, vino în ajutorul celor nedreptățiți, fii tatăl orfanilor, sprijinitorul văduvelor!* Așa, însă, le-a lăsat la o parte pe toate acestea, și ce i-a spus? Atât: *Paște oile Mele* (Ioan 21, 15, 16, 17).” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, pp. 46-47)

„Pe bună dreptate a spus Domnul că grija de turma Lui este un semn al iubirii de El.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 51)

PREOȚIA (preoții – iconomi ai tainelor lui Dumnezeu)

„Așa pe noi să socotească omul, ca pe niște slugi ale lui Hristos, și ispravnici (iconomi) tainelor lui Dumnezeu (1 Cor. 4, 1). Fiindcă le-a smerit cugetul lor, privește cum la urmă iarăși îndreptează, zicând: *ca pe niște slugi ale lui Hristos. Așadar, zice, nu te numi cu numele slugilor care slujesc, lăsând pe stăpânul tău. Aici îi numește ispravnici sau iconomi, arătând că tainele nu trebuie a le da tuturor, ci numai celor cari trebuie și cari pot a le iconomisi cu vrednicie. Iară ce este mai mult, caute-se aceasta între ispravnici, ca credincios să se afle cineva. (1 Cor. 4, 2), adică să nu sfitarisască³³¹ cele ale stăpânului, să nu și le însușească ca stăpân, ci ca iconom să le chivernisească, căci treaba iconomului este de a chivernisi bine cele încredințate lui; să nu zică că cele ale stăpânului sunt ale sale, ci dimpotrivă, încă să spună că și cele ale sale sunt ale stăpânului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, p. 100)*

³³¹ A șterpeli.

PREOȚIA (preoții sunt slujitorii celor mai mari daruri ale lui Dumnezeu)

„Dacă nu poți intra în împărăția cerurilor, de nu te naști din nou din apă și Duh (Ioan 3, 5), dacă pierzi viața veșnică, de nu mănânci trupul Domnului și nu bei sângele Lui (Ioan 6, 54), iar dacă toate acestea nu se săvârșesc altfel decât numai prin mâinile acelea sfinte ale preoților, atunci cum vei putea, fără preoți să scapi de focul gheenei sau să dobândești cununile cele pregătite?

Preoții sunt aceia cărora li s-a încredințat zămislirea noastră cea duhovnicească; ei sunt aceia cărora li s-a dat să ne nască prin botez. Prin preoți ne îmbrăcăm în Hristos (Gal., 3, 27); prin preoți suntem îngropați împreună cu Fiul lui Dumnezeu (Rom., 6, 4; Cor., 2, 12); prin preoți ajungem mădularele fericitului cap al lui Hristos (Col., 3, 15). Prin urmare, e drept ca preoții să fie pentru noi nu numai mai înfricoșători decât mării demnitari și decât împărații, ci mai cinstiți și mai iubiți chiar decât părinții. Părinții ne-au născut din sânge și din voința trupului (Ioan 1, 13); preoții, însă, ne sunt pricinitorii nașterii noastre din Dumnezeu, ai acelei fericite nașteri din nou, ai libertății celei adevărate și ai înfierii după har.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 66)

„Dumnezeu a dat preoților o putere mai mare decât părinților noștri trupești, nu numai când ne pedepsesc, ci și când ne fac bine. Deosebirea dintre unii și alții este tot atât de mare pe cât de mare este deosebirea între viața de acum și viața viitoare. Părinții noștri ne nasc pentru viața de acum; preoții, pentru viața viitoare; unii nu ne pot apăra nici de moartea aceasta trupească și nici nu pot îndepărta bolile ce vin peste noi; ceilalți, de multe ori, au mântuit chiar suflete bolnave și pe cale de a pieri, pentru că le-au făcut unora mai ușoară pedeapsa, iar pe altele chiar de la început nu le-au lăsat să cadă în păcate, nu numai cu ajutorul învățăturilor și al sfaturilor, ci și cu ajutorul rugăciunilor. Preoții au puterea să ne ierte păcatele nu numai când ne nasc din nou prin sfântul botez, ci și după ce ne-au botezat. *Este cineva bolnav dintre voi, spune Scriptura, să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn întru numele Domnului; și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și-l va ridica pe el Domnul și de va fi făcut păcate i se vor ierta lui* (Iacov 5, 14-15). În afară de asta, părinții nu pot fi de vreun folos copiilor nici dacă greșesc față de vreunul din mărimile și puterniciile pământului; preoții, însă, au potolit de multe ori chiar mânia lui Dumnezeu, nu a unor dregători sau împărați.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 67)

PREOȚIA (preoții - mijlocitori la Dumnezeu pentru popor)

„Ce fel de om trebuie să fie cel ce se roagă pentru tot orașul - dar pentru ce spun tot orașul, pentru toată lumea -, care se roagă să facă pe Dumnezeu îndurător față de păcatele tuturor, nu numai ale celor vii, dar și ale celor morți? Socot că nu-i de ajuns pentru o rugăciune atât de mare nici îndrăznirea lui Moise și a lui Ilie. Ca și cum i s-ar fi încredințat întreaga lume, ca și cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, așa se aproprie preotul de Dumnezeu, rugându-se să se stingă războaiele de pretutindeni, să înceteze tulburările și cerând, atât în rugăciunile din casă, cât și în rugăciunile din biserică, pace, an îmbelșugat, izbăvire grabnică de toate necazurile ce supără pe fiecare. Preotul trebuie să se deosebească atât de mult în toate de toți cei pentru care se roagă cât se deosebește un conducător de supușii săi.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 137-138)

PREOȚIA (preoții – „sarea pământului și lumina lumii”³³²)

„Minunat este că au ajuns atât de doriți și atât de dragi tuturor (apostolii) nu prin lingușeli, nici prin slugărnicii ci prin asprime, așa cum lucrează sarea. *Să nu vă mirați, le spune Hristos, dacă las la o parte pe ceilalți și vă grăiesc vouă și vă atrag spre primejdii atât de mari! Gândiți-vă la câte orașe, la câte popoare, la câte neamuri am să vă trimit ca păstori! De aceea vreau să nu fiți numai voi înțelepți, ci să faceți și pe alții înțelepți. Trebuie să fiți foarte pricepuți, pentru că în mâinile voastre stă mântuirea celorlalți. Trebuie să aveți atâta belșug de virtute, pentru ca folosul ei să împrăștie și la alții. Dacă nu veți fi așa, nu vă veți fi nici vouă îndestulători.*

Nu vă întristați, le spune Hristos mai departe că sunt împovărătoare cele ce vă spun. Dacă ceilalți oameni se strică, pot, prin voi, să se mai întoarcă la starea lor de mai înainte; dar dacă voi vă veți strica, împreună cu voi veți pierde și pe ceilalți. Deci cu cât vi se încredințează lucruri mai mari cu atât aveți nevoie de multă râvnă. Pentru aceea spune:

Dacă sarea se va strica cu ce se va săra? De nimic nu mai este bună decât să fie aruncată afară și călcată de oameni (Matei 5, 13).

Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobândi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuiește, e lipsit de orice apărare și va primi cea mai mare pedeapsă”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 185)

³³² Matei V, 13-14.

„Așa să lumineze lumina voastră. Înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cel bune să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri (Matei 5, 15-16).

Hristos le spune ucenicilor Săi: *Eu am aprins lumina; grija voastră este ca lumina să rămână aprinsă nu numai pentru voi, ci și pentru cei ce se vor bucura de strălucirea ei și vor fi conduși la adevăr. Bârfelile și defăimările nu vor putea umbri strălucirea voastră, dacă veți duce o viață desăvârșită, ca unii ce veți aduce la învățătura Mea întreaga lume. Arătați, deci, o viață vrednică de harul ce-ați primit; după cum harul se propovăduiește pretutindeni, tot astfel și vestea faptelor voastre bune merge împreună cu el.*

Apoi împreună cu mântuirea oamenilor Hristos le mai dă și un alt câștig, îndestulător să-i facă să lupte și să le insuflă râvnă. *Dacă veți trăi drept, le spune Hristos, nu numai că veți îndrepta lumea, dar veți face ca și Dumnezeu să fie slăvit. Dar dacă veți avea o viață păcătoasă, veți duce și pe oameni la pieire și veți face ca și numele lui Dumnezeu să fie hulit”. (Omilia la Matei, omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 187)*

„Întru care, zice, să străluciți ca niște luminători în lume (Filipeni 2, 15). De aceea ne-a lăsat pe noi, ca să fim ca niște luminători, ca să fim ca un aluat, ca să stăm ca dascăli ai altora, ca să ne învățăm ca niște îngeri împrejurul oamenilor, ca să ne purtăm cu ei după cum se poartă bărbații cu copiii, ca bărbați duhovnicești către cei trupești, ca ei să se folosească, ca să fim sămânța care să producă fruct mult și bun. Nu ar fi nevoie de cuvinte multe, dacă viața noastră ar lumina așa după cum ni se cere; nu ar fi nevoie de dascăli, dacă noi am arăta, din partea noastră, fapte bune. Nimeni n-ar mai fi elin (necredincios), dacă noi am fi creștini precum trebuie a fi, adică dacă am păzi cele poruncite de Hristos, dacă am suporta să fim asupriți, dacă batjocoriți fiind noi am binecuvânta, dacă pătimind rele noi am răsplăti cu bine; nimeni, zic, n-ar putea fi o așa fiară sălbatică încât să nu se dea de partea cucerniciei, când mai cu seamă toți ceilalți fac astfel.

Și ca să nu afli că lucrul este așa, gândește-te singur că Pavel a fost unul singur și totuși pe atâția a atras de partea sa. Deci, dacă noi cu toții am fi astfel, câte lumi întregi n-am putea atrage spre noi? Iată, creștinii sunt mai mulți decât elinii, și dacă în toate celelalte meșteșuguri unul singur poate învăța deodată o sută de copii, apoi aici, unde sunt mulți dascăli, și ucenici cu mult mai mulți, totuși nici unul nu se adaugă dintre elini.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a X-a, p. 107*)

„Să lumineze – zice – lumina voastră înaintea oamenilor. Bine a zis înaintea oamenilor. Atât de puternică să fie lumina voastră încât nu numai pe voi să vă lumineze, ci să strălucească și înaintea oamenilor, care au nevoie de călăuzirea ei. După cum lumina aceasta sensibilă alungă întunericul și îi ajută să umble drept pe cei ce călătoresc, așa și lumina înțelegătoare ce vine dintr-o viețuire înaltă, celor ce au ochii minții încetoșați de întunericul înșelăciunii și nu pot să vadă cu limpezime, le arată drumul virtuții și le curăță albeața ochilor minții, apoi îi conduce pe drumul drept și îi ajută să umble pe calea virtuții.” (*Cateheza aceluiași către neofii și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17), în vol. Cateheze baptismale, p. 76)*

PREOȚIA (preotul - părinte duhovnicesc)

„... trebuie a dori pe dascălii lor, astfel trebuie a-i căuta mai mult decât pe părinții lor. Prin părinții trupești căpătăm viața, însă prin cei sufletești căpătăm cunoștința de a viețui bine.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIII, p. 135)*

„Nimic nu e mai de preț, nimic mai dătător de bucurie ca părintele duhovnicesc, a cărui dragoste și atenție către cel pe care-l iubește o întrece pe cea a oricărui părinte trupesc.” (*Omilii la Epistola către Filipeni, omilia a VI-a, p. 93)*

„Când tu cunoști pe cel ce mijlocește pentru tine către un om oarecare, faci totul pentru dânsul, și mărturisești în gura mare recunoștința către el; și acesta (preotul – n.n.) care este mai marele tău întru Domnul, și care mijlocește pentru tine, să nu-i mărturisești nici o recunoștință? Și cum este mai mare el? Pentru aceea că se roagă pentru tine, pentru că te servește cu darul duhovnicesc cel luat prin botez, că te cercetează, te sfătuiește și te învață, și chiar la miezul nopții de-l vei chema, el vine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia X, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 264)*

„Dând botezul, preotul devine părinte, nu părintele trupurilor, ci al sufletelor, și paternitatea lui spirituală este cu atât mai înaltă pe cât este sufletul față de trup și viața veșnică față de viața temporară.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 206)*

PREOȚIA (preotul- doctor al sufletelor)

„Pavel, călcând pe urmele Învățătorului, își varia cuvântul după trebuința discipolilor; acum deci taie și arde, iar altădată cu multă abilitate aplică medicamente cuvenite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 4)

PREOȚIA (măreția preoției)

„...în altă parte Dumnezeiasca Scriptură numește pe preot înger, pentru ca să arate că preotul grăiește acele cuvinte pe care i le insuflă harul Duhului”. (*Omilii la Facere*, omilia L, I, în col. PSB, vol. 22, p. 174)

„Că mult mai de cinste și respect este preotul decât împăratul, pe cât a fost chemat la mai mare stăpânire.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 37)

„Preoția este tot atât de superioară demnității împărătești, pe cât de superior este sufletul față de trup.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 60)

„Preoția se săvârșește pe pământ, dar are rânduiala cetelor cerești. Și pe foarte bună dreptate, că slujba aceasta n-a rânduie-o un om sau un înger sau un arhanghel sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuși Mângâietorul.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 63)

„Mai socotești oare, că mai ești printre oameni și că mai stai pe pământ, când vezi că Domnul stă jertfă pe Sfânta Masă, iar pe preot stând lângă jertfă rugându-se, când vezi că toți se înroșesc cu împărtășirea cu cinstitul Sânge al lui Hristos? Mai socotești, oare, că mai ești printre oameni și că stai pe pământ? Nu socotești, oare, că te-ai mutat dintr-odată în cer, că ai scos din suflet orice gând trupesc și că privești numai cu sufletul gol și cu mintea curată cele din ceruri? O, minune! O, iubire de oameni a lui Dumnezeu! Fiul, Care stă sus cu Tatăl, este ținut în clipa aceea în mâini de toți și se dă pe Sineși tuturor celor ce voiesc să-L sărute și să-L primească. Toți fac aceasta cu ochii credinței. Ți se par, oare, vrednice de disprețuit toate acestea sau sunt ele așa, că poți să o faci pe mândrul față de ele?

Vrei să vezi și dintr-o altă minune cât este de mare sfințenia preoției?

Închipuie-ți că vezi pe Ilie proorocul și că nenumărat popor stă împrejurul lui; jertfa este așezată pe pietre și toți ceilalți stau liniștiți, în tăcere adâncă, numai proorocul Ilie se roagă; apoi dintr-odată vezi că se pogoară din cer peste jertfă flacăra (3 Regi 18, 18-36). Minunate sunt acestea și pline de uimire! Dar mută-te acum cu mintea de la cele săvârșite de Ilie, la cele ce se săvârșesc de preot pe Sfânta Masă. Vei vedea nu numai fapte minunate, ci și fapte care depășesc orice uimire. Preotul stă în fața Sfintei Mese; nu pogoară foc din cer, ci pe Duhul cel Sfânt; se roagă vreme îndelungată, nu ca să se pogoare o flăcără de sus, spre a mistui cele puse înaintea, ci ca să se pogoare harul peste jertfă, spre a aprinde cu ea sufletele tuturor și a le face mai strălucitoare decât argintul înroșit în foc.

Cine poate deci disprețui această prea înfricoșătoare slujbă? Numai un nebun sau un ieșit din minți! Oare nu știi că sufletul omenesc n-ar putea suporta focul acela al jertfei, ci toți am pieri până la unul, dacă n-ar sta în mijlocul nostru din belșug harul lui Dumnezeu?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 63-64)

„Preotul! Cum să vorbești în mod vrednic despre această ființă divină, despre această creație cerească, cea mai înaltă, cea mai măreață dintre toate creațiile lui Dumnezeu? Cum să înțelegi și să exprimi sublimitatea ei, mărețiile originii ei, puterile acțiunii ei? Cum să descoperi destul eroismul virtuților ei? Însă, de asemenea, cum să semnalezi destul de energic pericolele ei?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 202)

„Cea mai mare dintre faptele Sale, Preoția.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 203)

„Preoția întrece în măreție, în putere, în sublimitate, tot ceea ce pot să dea cerul și pământul mai strălucit.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 203)

„Unde trăiește preotul? Desigur mai puțin pe pământ decât în ceruri. Care este societatea lui dacă nu cea a îngerilor, mai mult încă este cea a lui Dumnezeu, cea a Duhului Sfânt, de care el nu se separă în nici una din funcțiile lui? Unde este el, cu cine acționează el când oferă Jertfa divină? Ce să mai zici încă de puterea cheilor? Ceea ce Dumnezeu n-a dat arhanghelilor, ceea ce n-au heruvimii și serafimii, preotul o posedă: ceea ce nu pot nici cerul nici pământul, o poate preotul. Ce este puterea regească față de aceasta a preoților? Puterile

pământești au putere peste viața trupească, preotul peste viața veșnică; aceia peste trupul care nu trăiește decât o zi, acesta peste suflet, care trăiește chiar anii lui Dumnezeu. Și chiar acest preot care face sufletul să se nască prin har, care-l renaște, care-l înviază, care-l hrănește cu Dumnezeu în Împărtășanie, este același chiar care-l pregătește pentru veșnicie prin ungerea sfântă, când el este gata să apară înaintea Judecătorului său: *ungându-l cu ulei în numele Domnului*. Ce să mai zici încă de puterea preoțească de a mijloci, a îmblânzi mânia divină, a înlătura pedepsele pregătite să cadă peste cei vinovați?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 205)

PREOȚIA (mari sunt puterea și cinstea preoților)

„Dacă ai putea să te gândești ce lucru mare este ca, om fiind și îmbrăcat încă în trup și sânge, să te poți apropia de fericita și nemuritoare fire a Dumnezeirii, atunci ai putea înțelege bine cu câtă cinste a învrednicit pe preoți harul Sfântului Duh. Prin preoți se săvârșesc și sfânta jertfă și alte slujbe, întru nimic mai prejos de sfânta jertfă și în ce privește vrednicia preoțească și în ce privește mântuirea noastră. Oamenii, care trăiesc pe pământ și locuiesc pe el, au primit îngăduința să administreze cele cerești și au o putere pe care Dumnezeu n-a dat-o nici îngerilor, nici arhanghelilor. Nu s-a spus îngerilor, ci oamenilor: *Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer* (Matei 18, 18). Au și stăpânitorii pământului puterea de a lega; dar leagă numai trupurile. Puterea de a lega a preoților, însă, leagă sufletele și străbate cerurile; Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ; Stăpânul întărește hotărârea dată de robii. Ce oare altceva a dat Dumnezeu preoților decât toată puterea cerească? Domnul a spus: *Căroră veți ierta păcatele, se vor ierta și căroră le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 23). Ce putere poate fi mai mare ca aceasta? Domnul a spus iarăși: *Tatăl a dat toată judecata Fiului* (Ioan 5, 22). Văd, însă, că toată această putere a fost încredințată de Fiul preoților. Au fost înălțați la slujba aceasta atât de mare, ca și cum de acum s-ar fi mutat în ceruri, ca și cum ar fi depășit firea omenească, ca și cum ar fi scăpat de toate patimile omenești. Te întreb acum: Când un împărat dă unuia dintre supușii săi cinstea aceasta de a băga și de a scoate de la închisoare pe cine vrea, cinstea dată lui îl va face cu vază înaintea tuturor și demn de invidiat; dar când Dumnezeu dă preotului o putere cu atât mai mare cu cât este mai de preț cerul decât pământul și sufletul decât trupul, cum poate să li se pară unora că preoția este o slujbă atât de neînsemnată, încât să poată să le treacă prin minte că un om, căruia i

s-a încredințat preoția, ar disprețui darul? Doamne ferește de o asemenea nebunie! Că e curată nebunie să disprețuiești o slujbă atât de mare, fără de care nu putem dobândi nici mântuirea, nici bunătățile făgăduite.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 64-65)

PREOȚIA („Luați Duh Sfânt; căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute”)

„Și aceasta zicând, a suflat și le-a zis: *Luați Duh Sfânt* (Ioan 20, 22)

- Pentru ce a suflat Mântuitorul peste Apostoli chiar în ziua învierii? Oare nu putea să dea Duh Sfânt fără să sufle peste ei?

- Iată de ce: Când a făcut pe cel dintâi om, *a suflat în fața lui și s-a făcut om cu suflet viu* (Facerea 2, 7); dar omul, din pricina poruncii, a pierdut harul dat prin suflarea în față; pierzând puterea cea făcătoare de viață, s-a desfăcut în pământ, și trupul lui, făcut de Dumnezeu, s-a stins în mormânt. Domnul, dar, ca să reînnoiască plăsmuirea Sa și să dea darul cel vechi, a suflat în fața Apostolilor și a dat plăsmuirii Sale puterea aceea veche și de viață făcătoare. Totodată a împlinit și cele spuse mai dinainte de profeți. Fericitul profet Naum, știind mai dinainte că Mântuitorul, după învierea Lui din morți, are să sufle peste Sfinții Apostoli și are să-i umple de har dumnezeiesc, dă mărturie înaintea poporului, zicând: *Serbează, Iuda, sărbătorile tale, plinește înaintea lui Dumnezeu făgăduințele tale, ca să nu se adauge, încă să vină la învechire. S-a terminat, a pierit. Căci a înviat din pământ cel ce suflă în fața ta și scoate din necaz* (Naum 2, 1)

Atunci a zis: Pace vouă! Și aceasta zicând, a suflat și le-a zis lor: Luați Duh Sfânt (Ioan 20, 21-22). Domnul a văzut că firea omenească se înconvoaie în fața durerilor, că din pricina slăbiciunii ei fuge de lupte; de aceea a împlinit ceea ce-i lipsea, prin puterea Duhului, pentru ca să întărească firea cea căzută prin slăbiciunea noastră. Prin harul cel dumnezeiesc a întărit-o ca și cu un fier, ca să primească de la har ceea ce nu avea din fire și ca să se apropie de lupte întărită cu puterea Duhului.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 175)

„*Luați Duh Sfânt. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi* (Ioan 20, 21-22).

Dar tu, Doamne, ai mers ca un Stăpân. Ai văzut pe păcătoși și i-ai miluit. Ai iertat păcatele noastre. Harul era mult mai mare. Noi cădem în adâncul păcatelor. Cei păcătoși sunt mulți; e nevoie de multă iubire de

oameni, de mult har. Nu avem atâta putere! Cum putem fi trimiși așa cum ai fost trimis Tu?

De aceea, ca să se împlinească spusa Sa: *După cum M-a trimis pe Mine Tatăl, și Eu vă trimit pe voi*, Domnul a zis Apostolilor: *Căroră veți ierta păcatele, se vor ierta lor, căroră le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 23). Mântuitorul a dat Apostolilor puterea pe care o avea El. După cum unei căpetenii nu i se poate încredința conducerea unui popor până ce nu ia de la împărat și puterea de a pedepsi și de a osândi la moarte, tot așa și Mântuitorul, când a fost să-i pună pe Apostoli căpetenii ale lumii, le-a dat puterea de a pedepsi și ierta, prin cuvintele: *Căroră veți ierta păcatele, se vor ierta, căroră le veți ține, ținute vor fi*. Este cu neputință să suferi cu bărbăție mucenicia, sau să predici cu râvnă, sau să faci o faptă mare și greu de săvârșit, dacă puterea Duhului Sfânt nu întărește curajul mucenicului. Astfel nu poate fi cineva mucenic. Iar mucenic numesc aici nu numai pe cel care a sfârșit prin suferințe pentru Hristos, ci și pe cel care mărturisește pe Hristos cu cuvântul harului. Orice predicator al adevărului este mucenic al lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 176)

PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți)

„*Rebeca a luat în pânțece, spune Scriptura, și au săltat pruncii în ea; a cuprins-o mare durere și a zis: De era să fie mie așa, pentru ce mie aceasta?* (Fac., 25, 21-22). Că Rebeca nu avea să nască un copil, ci doi; că purta în pânțece doi copii în același timp; de aceea strâmtorarea îi pricinuia mari dureri.

Dar uită-mi-te aici la dragostea de Dumnezeu a femeii! N-a făcut cum fac azi multe femei, care voiesc să ducă o viață fără Dumnezeu! N-a alergat la ajutor omenesc; nu s-a dus la cei care judecă lucrurile pe temeiul presupunerilor, observațiilor și judecăților lor; nu s-a lăsat pe mâna înșelătorilor și a celor ce făgăduiesc lucrul peste puterile omenești. Nu, ci ea *s-a dus să întrebe pe Domnul* (Fac., 25, 22).

Uită-te la priceperea femeii! Când a văzut că Cel Care i-a deschis pânțele, că Cel Care i-a făcut dintr-o dată roditor pânțelele cel neroditor este Stăpânul firii, când a văzut că pânțelele ei se mărește peste măsură *s-a dus să întrebe pe Domnul*.

- Ce înseamnă *S-a dus să întrebe pe Domnul*?

- Înseamnă: a alergat la adevărata cunoștință, a alergat la preot, slujitorul lui Dumnezeu; s-a grăbit să afle de la el ce nu știa. Și povestindu-i totul, că iubitorul de oameni, Dumnezeu, i-a descoperit lămurit totul prin gura

preotului. Iar răspunsul primit a făcut-o și mai râvnitoare. Și ca să vezi cât de mare era vrednicia preoților pe vremea aceea, Scriptura nu spune nicăieri că preotul i-a dat răspunsul, și după ce a spus: *s-a dus să întrebe pe Domnul!* a adăugat:

- *Și i-a zis Domnul prin preot: Două popoare ai în pântecele tău* (Fac., 25, 23).” (*Omilii la Facere*, omilia L, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 173-174)

„Dacă Dumnezeu nu lucrează nimic printr-însul, atunci nici botez nu ai, nici de taine nu te împărtășești, nici de binecuvântări nu te bucuri și, prin urmare, nici nu ești creștin.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 25)

PREOȚIA (harul lucrează și prin preoții nevrednici)

„Dacă Domnul a făcut să vorbească o asină, dacă El a dat binecuvântări duhovnicești prin mâinile unui ghicitor; dacă prin gura unui animal și prin limba necurată a lui Balaam, El a făcut o minune în folosul evreilor care erau răi, cu atât mai mult pentru voi, a căror viață și purtare este bună, chiar când preoții ar fi răi și stricați, își vor împlini ei toată dorirea lor, și va trimite El Duhul Sfânt al Său. Nu, nu sufletul curat și sfânt atrage și face să se coboare Duhul Sfânt prin propria lui curăție, ci harul lucrează totul. *Căci toate sunt ale voastre, zice apostolul fie Pavel, fie Apolo, fie Chefa* (I Cor., 3, 22). Și, în sfârșit, tot ce are preotul în puterea sa este un dar care nu-i aparține decât lui Dumnezeu singur și oricât de mare și de înaltă ar fi înțelepciunea omului, ea va fi totdeauna mai prejos de har. În sfârșit, eu zic acestea, frații mei, nu pentru a vă întări să duceți o viață leneșă și mândră, ci ca, dacă este cineva dintre episcopii voștri sau preoți care-și neglijează datoria lor, voi să nu vă faceți rău și vouă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Se întâmplă câteodată ca cei ce stăpânesc să fie răi, netrebnci și spurcați, iar cei stăpâniți să fie blânzi și cumpătați; mireni cari să viețuiască în buna-cinstire și preoți cari să se tăvălească în răutăți – și nu ar fi mai fost nici un botez, nici trupul lui Hristos (euharistie) și nici jertfă sau punere înaintea prin aceia, dacă peste tot locul harul ar cere vrednicia celui pus în asemenea slujbe. Acum însă, Dumnezeu obișnuiește a lucra și prin cei nevrednici, și cu aceasta întru nimic nu se va vătăma harul botezului prin viața preotului, fiindcă ar urma ca cel ce l-a primit să fie mai prejos de ceilalți. Astfel că, deși foarte rar se întâmplă de acestea, totuși se întâmplă.

Acestea le zic ca nu cumva vreunul dintre cei de față, cercetând cu amănunțime viața preotului, să se smintească de sfintele slujbe săvârșite de el. Nu omul aduce ceva în sfintele slujbe, ci totul este lucrul puterii Dumnezeiești, iar el (preotul) este numai cel ce vă aduce la tainele credinței creștinești.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 81)

„Dacă harul lui Dumnezeu a lucrat și în asin și în vrăjitor, pentru iconomia și folosința israeliților, este învederat că nici în noi nu va refuza a lucra, și va îngădui și aceasta pentru voi.

Deci, nimeni să nu spună, că eu sunt de nimic și nevrednic de vreo considerație, și astfel să nu-mi dea atenție. Sunt în adevăr așa, însă obișnuința lui Dumnezeu este de a îngădui și pe unii ca aceștia pentru cei mulți. Și ca să afli că așa este, adu-ți aminte că însuși El a vorbit cu Cain pentru fratele său Abel, cu diavolul a vorbit pentru Iov, lui Faraon i-a vorbit pentru Iosif, lui Nabucodonosor i-a vorbit pentru Daniel, lui Baltasar de asemenea. Apoi și magii s-au învrednicit de revelație, și Caiafa a profetizat, deși a fost omorător a lui Hristos și nevrednic, însă s-a învrednicit a profetiza din cauza demnității lui de arhiereu. Se zice apoi că și Aaron, tot din această cauză nu a fost atins de lepră, căci de ce, spune-mi, dacă amândoi au clevetit pe fratele lor Moise, numai ea, Mariam, a fost lovită de lepră?

Nu te minuna, căci dacă și în demnițiile lumești de ar fi cineva oricât de mult acuzat, și totuși nu este dat în judecată până ce mai întâi nu este scos din slujbă, ca astfel să nu se disprețuiască acea demnitate, - apoi cu atât mai mult în cele duhovnicești unde orice s-ar întâmpla, lucrează harul lui Dumnezeu, care nimicește pe toți care se împotrivesc.

Numai când se desparte cineva de acea demnitate, fie că se duce de aici, fie că rămâne aici, numai atunci, zic, el va da seamă și va primi pedeapsa meritată. Să nu credeți că acestea sunt vorbele noastre proprii, adică: harul lui Dumnezeu lucrează în cel nevrednic nu pentru noi, ci pentru voi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 42)

„Harul lucrează și prin cei nevrednici, nu pentru dânșii, ci pentru cei ce urmează a se folosi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 277)

„Dar ce? zici tu; Dumnezeu îi hirotonește pe toți, chiar și pe cei nevrednici? Nu pe toți îi hirotonește Dumnezeu, însă prin toți lucrează – chiar de ar fi și nevrednici – pentru mântuirea poporului. Căci, dacă Dumnezeu a vorbit pentru popor printr-un măgar și prin Valaam (a se vedea Numerii, cap. 22-24), printr-un om spurcat, cu atât mai mult prin preot. Căci ce nu face Dumnezeu pentru mântuirea noastră? Ce nu grăiește El? prin cine nu lucrează? Că, dacă El a lucrat prin Iuda și prin cei ce proceau, cărora le va zice: *Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea* (Matei 7, 23), iar alții încă și alungau demoni, cu atât mai mult va lucra prin preoți.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia II, p. 25*)

„Dumnezeu continuă să lucreze printr-un preot nevrednic minunile operei Sale răscumpărătoare: *A lucrat prin asină, prin Balaam, prin Iuda; mult mai mult lucrează prin preoți.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 221*)

PREOȚIA (preotul eliberează sufletele din păcat și le deschide poarta cerului)

„Ceea ce nu putea de la sine însăși preoția veche, ceea ce nu putea nici o putere omenească, preotul, ca depozitar al puterilor lui Dumnezeu o împlinește cu un singur cuvânt. Cu un cuvânt el eliberează sufletele, el le smulge din mâna iadului, el le deschide veșnica fericire a cerului. O semn! Ceea ce pronunță preotul pe pământ, Dumnezeu o ratifică în cer: *Precum face preotul asupra iadului în același fel sus o confirmă Dumnezeu.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 206*)

„Cât de mare și puternică va fi reputația unui om la care împăratul îi va fi dat puterea de a condamna și de a ierta pe toți? Ori ce a făcut Dumnezeu, dacă nu să dea preoților săi o putere asemănătoare, sau mai curând de mii de ori mai prețioasă și mai întinsă?” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 206*)

PREOȚIA (despre stăpânirea cea duhovnicească a preotului)

„... mai este și o altă stăpânire mai presus de stăpânirea politică. Și care este aceasta? Cea din Biserică, de care și pomenește Pavel, zicând: *As-*

cultați pre învățătorii voștri și vă supuneți lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea seamă (Evr., 13, 17). Această stăpânire este cu atât mai bună și mai înaltă decât cea lumească, pe cât mai bun și mai presus este cerul decât pământul, sau mai bine zis chiar și mai înaltă. Mai întâi, că nu are ca scop din capul locului de a pedepsi păcatele ce s-ar face, ci scopul de căpetenie este ca să nu se facă începutul, ca să dobândească de partea sa pe cel bolnav, ca să piară de la el sămânța răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământești, ci se îndeletnicește numai de lucrurile ce sunt în ceruri. *Că petrecerea noastră în ceruri este* (Flp., 3, 20), zice, deci și viața noastră acolo este, după cum zice: *că viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Col., 3, 3). Și deci și răsplătirile sunt acolo, cum și căile pentru cununile de acolo. Că această viață nici se sfârșește după încetarea noastră din viața de aici, ci după aceea încă strălucește mai mult.

Pentru aceea tocmai, cei ce au această stăpânire au încredințată o cinste cu mult mai mare nu numai decât a ocârmuitorilor, ci chiar mai mare și decât a celor ce poartă pe cap diademe împărătești, ca unii ce plăzmuiesc pe oameni întru mai mari și pentru fapte mai mari. Dar nici cel ce se îndeletnicește cu stăpânirea politică, nici cel ce se îndeletnicește cu cea duhovnicească nu le vor putea întrebuița bine dacă mai întâi nu se vor stăpâni pe dânșii precum se cade și dacă nu vor păzi cu toată băgarea de seamă amândouă legile acestea. Că după cum stăpânirea celor mulți este îndoită, astfel îndoită este și cea de a se stăpâni cineva pe sine. Și iarăși și de aici se vede că stăpânirea cea duhovnicească este cu mult mai bună decât cea politică, după cum a dovedit vorba de mai înainte.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 148)

„Pe câtă depărtare este între plante și suflet, pe atâta depărtare este între stăpânirea cea lumească și bisericească, și pe atât este mai bună aceasta decât aceea. Stăpânitorii lumii acesteia iarăși sunt cu atât mai prejos de cei ai Bisericii, pe cât este mai bine a stăpâni pe cel ce se supune de bunăvoie decât pe cel de nevoie, sau silit. Aceasta este stăpânirea cea de la fire. Acolo totul se face de frică și de silă, iar aici izbânda este a buneii voiri și a voii slobode.

Dar stăpânirea bisericească nu numai prin aceasta este mai bună decât cea lumească, ci și prin aceea că este și părintească, cum s-ar zice, fiindcă are în sine blândețea tatălui care, poruncind a se face chiar lucruri mari, încredințează. Stăpânitorul lumii de afară zice că dacă preacurvești, ai murit; aceasta însă chiar numai de te-ai uitat la femeie cu căutătură desfrânată și te amenință foarte tare. Căci tribunalul bisericesc este sfânt, și îndreptător nu numai al trupului, ci și al sufletului. Deci pe câtă depărtare este între suflet și

trup, pe atâta iarăși se găsește între stăpânirea aceasta și aceea. Acela este stăpânitor și judecător al celor văzute, sau mai bine zis, nici al tuturor celor văzute, ci al celor dovedite numai, și de multe ori se face chiar pârâșul acestora - pe când tribunalul acesta învață pe cei ce sunt inițiați în Tainele Bisericii că cel ce ne judecă pe noi va pune la mijloc și în priveliștea întregii lumi toate în golătatea lor, și că este cu neputință a se ascunde ceva.

Așa încât creștinismul ține viața noastră cu mult mai bine decât legile din afară. Că dacă, tremurând omul până și de cele ascunse, îl face a se teme, și dacă chiar pentru lucrurile cele mici îi cere răspundere de fapte și, prin urmare, îl ațâță către virtute, apoi este vădit că mai cu seamă această stăpânire ne încheagă viața.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, pp. 149-150)

„La stăpânirea lumească puterea ei se întinde până la a porunci cele ce trebuie să se facă - pe când la cea bisericească i se mai adaugă și ajutorul rugăciunilor și al harului. Mai mult încă, în cea dintâi nu este vorba de nici o filosofie, nici stă cineva să învețe ce este sufletul, ce este lumea, ce vom fi după aceasta, și pentru ce ne vom duce de aici, și cum ne vom îmbrăca, sau mai bine zis cum vom dăinui în virtute; ci vorba este mai mult de polițe și de zapise, și de bani, pe când de acestea nici o vorbă, nici o îngrijire. În Biserică însă pentru toate acestea ar putea vedea cineva făcându-se vorbă, pentru care cu drept cuvânt ar putea numi cineva această stăpânire și tribunal, și loc de însănătoșire, și școală de filosofie, precum și dascălie a sufletului, și loc al alergărilor care duc către ceruri. Cum că această stăpânire este și mai blândă decât toate - deși cere mai mare strășnicie decât toate celelalte - aceasta se învederează de aici. Când stăpânitorul de afară prinde pe preacurvar, de îndată îl pedepsește - deși, de altfel, care este câștigul? - dar aceasta nu va să zică a doborî patima, ci trebuie a îndepărta rana din sufletul lui. Stăpânitorul bisericesc însă, aflând de preacurvar, nu se gândește cum să-l pedepsească, ci cum să-i dezrădăcineze patima din suflet. Tu faci același lucru ca și cum, înfățișându-ți-se cineva cu o boală la cap, în loc să-i contenești boala, tu i-ai tăia capul. Eu însă nu fac așa, ci tai boala din rădăcină. Pe bolnav îl închid înlăuntrul Tainelor și îngrădirilor sfinte, după care, recâștigându-l izbăvit de toată răutatea și făcându-se mai bun prin pocăință, îl primesc din nou în sânul Bisericii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, pp. 150-151)

„Tu, dacă lași pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuși nevindecat, în vreme ce eu nici nu-l las nepedepsit și

nici pedepsesc ca tine, ci îi cer și răspundere de fapte, așa după cum mi se cuvine, în același timp și îndrept ceea ce este stricat.

Voiești poate și să afli cum tu, scoțând din teacă sabia goală și arătându-i tăișul celor păcătoși, prin aceasta nu ai făcut nici o îndreptare, iar eu fără de acestea duc pe bolnav la adevărata sănătate? Apoi pentru aceasta nu am trebuință de foarte multe, ci voi pune la mijloc pământul și marea, și pe însăși firea omenească. Și cercetează cu amănunțime cum se găseau lucrurile omenești mai înainte de a sta acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi nici că se auzea vreodată de numele lor. Căci cine a disprețuit pe atunci moartea? Cine și-a bătut joc de averi? Cine a disprețuit slava? Cine, părăsind vuietul din mijlocul lumii, a fugit în munți și prin pustietăți, îmbrățișând astfel pe maica filosofiei? Unde s-a auzit vreodată de numele fecioriei? Dar toate acestea, și mai multe decât acestea, s-au făcut isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri.

Acestea știindu-le, iubiților, și aflând noi că de aici izvorăște tot folosul acestei vieți și îndreptarea lumii, veniți cât se poate de des spre a asculta sfintele cuvinte și a lua parte la adunările de aici și la rugăciuni. Căci dacă vă veți pune astfel în rânduială, veți putea arăta o viață vrednică de ceruri și vă veți învrednici de bunătățile cele făgăduite.” (*Tâlcuri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 151)

PREOȚIA (duhovnicul și ucenicul)

„Căci este de datoria ucenicului să nu examineze cu prea multă curiozitate cuvintele învățătorului său, ci să asculte, să se supună și să aștepte ocazia pentru a cere apoi explicarea a ceea ce n-a înțeles.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 2, p. 221)

PREOȚIA (iscusița duhovnicească a preotului)

„Blândețea și iertarea nu sunt întotdeauna folositoare; adesea un dascăl are nevoia să se folosească de cuvinte tari și amenințătoare. Spre exemplu, atunci când ucenicul său este moale și mândru, el trebuie să se folosească de ac pentru a-l trezi din amorțeala lui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLIV, 1, p. 211)

„Nici nu-i lingusește în totul, ca nu cumva să-i facă a se îngâmfă, dar nici nu-i ceartă într-una, ci câte puțin muștrându-i, multă vindecare le aduce.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia X, p. 159)

PREOȚIA (preotul ca liturghisitor)

„Sufletul preotului trebuie să lumineze ca lumina, care luminează toată lumea.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 138)

„Se cade să nu fie ocărător cel curat, drept, deșteptat, blând, întreg la minte, orânduitor bun, neînvrăjbitor, smerit, postitor, lin, nepizmuitor și să aibă toate sfințirile cu cântare și cu rugăciune de-a pururea. Iar de nu va avea aceste fapte bune și va sluji Liturghie, adună mare muncă în sufletul lui, fiindcă apucă cărbunele acela de care zice Isaia cum că nici serafimii n-au cutezat fără de clește să-l apuce iar tu, preotule, vezi pururea mântuirea lui Dumnezeu, adică pe Hristos și Îl prinzi cu mâinile tale, pe care primitorul de Dumnezeu Simion numai o dată L-a văzut și L-a ținut în brațe. Câtă sfințire trebuie să aibă preotul și îndrăznire către Domnul, ca un împăciuitor al lui Dumnezeu și al oamenilor, întru Sfânta și Preacinstita Liturghie, ca nu cumva făcând Liturghie fără vrednicie să ia blestemul în loc de binecuvântare și să dobândească întuneric în loc de lumină și osândă și muncă netrecută în loc de binecuvântare și de fericire. Fiindcă am văzut eu pe mulți din cei slujesc nevrednici murind mai înainte de vreme, pentru că voiau să lase preoția și așa au fost trimiși în muncile Iadului cele de acolo. Un preot oarecare mândru avea cu înșelăciune sfințirea și se arăta către toți cinstit și se socotea că are fapte bune. Iar odată cântând el Liturghie, la rugăciunea Heruvicului plecând capul lui după obicei pe Sfântul Prestol, cum își deschise gura ca să zică: *Nimeni din cei legați*, fără de veste ticălosul se arătă mort și precum era plecat așa, îl părăsi sufletul lui. Și oarecare, la o mănăstire ce era aproape de Constantinopol, s-a întâmplat când voia să săvârșească laudele Utreniei, și amândouă stranele cântând, se întâmplă că erau în strană mulțime de preoți care cântau și când începu a se lumina de ziuă, fără de veste se făcu strigare și tunet groaznic cu fulger și arse doi preoți din mijlocul celorlalți preoți. La fel am văzut și pe alții mulți, care cu amară moarte și grabnică și-au pierdut viața, a căror păcate le erau curvii și beții și a unora preacurvii cu cumetrele lor. Iar deși aici mulți nu s-au pedepsit, nici în gând n-au pus ce au pățit ceilalți, dar îi așteaptă acolo plata cea vrednică a nevredniciei lor, munca cea înfricoșătoare și nesfârșită.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 251)

„Era măreț fără îndoială cultul vechi, măreață scena în care profetul Ilie ne apărea chemând peste victimă focul cerului, și în fața unui popor numeros oferind la rândul lui o jertfă uriașă. Însă ce este

aceasta în comparație cu jertfa divină, cu noua jertfă a Fiului lui Dumnezeu jertfindu-Se pe altar? Iată preotul, el nu face să coboare din cer un foc material, ci Duhul Sfânt este Cel ce plutește peste jertfa cea mare. Rugăciunea lui este puternică ca rugăciunea unui Dumnezeu și jertfa lui mântuiește lumea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 205)

PREOȚIA (despre alegerea și virtuțile păstorului duhovnicesc)

„Să vedem și hirotonia sau numirea stăpânitorilor acestora, vom vedea și aici o mare deosebire între dâșii. Nu cei ce dau bani pot să ia această stăpânire, ci cei ce arată viața cea mai strălucită și neprihănită - iar cel hirotonisit în această stăpânire nu este pus acolo pentru slavă omenească sau pentru liniștea sa, ci pentru osteneți și sudori și pentru folosul celor mulți. Pentru aceea se și bucură de mult ajutor din partea Duhului Sfânt.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 150)

„Se cade deci învățătorului de a fi și neprihănit, și iconomic, și fără frică de primejdii și didactic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VI, p. 58)

„Demnitatea învățaturii și a Preoției este mare și minunată, având cu adevărat nevoie de alegerea lui Dumnezeu, încât pe cel vrednic să-l pună la mijloc. Așa se făcea în vechime, așa se face și acum, când fără vreo patimă omenească facem alegerea, când nu avem în vedere nimic pământesc, nimic care ar avea vreo legătură cu prietenia sau cu dușmănia.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 59)

„Acelea (credința și buna știință) te-au ales pe tine și deci în ceea ce ai fost ales războiește-te, folosind lupta cea bună.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„Să fie fără de prihană, prin această expresie el a spus de toate virtuțile de-odată. Așa că dacă cineva cunoaște că poartă în sine oarecare păcate, nu face bine dorind acest lucru, de care prin fapte el s-a depărtat, s-a scos pe sine însuși, căci un asemenea om nu trebuie a stăpâni, ci a fi stăpânit. Cel ce stăpânește trebuie să fie mai strălucit decât orice luminător, și să aibă viață nepătată, încât toți să se uite la el, și la viața lui. Aceasta o face apostolul, nu oricum, ci întrebuițând mare sfat, fiindcă urma ca și el să pună episcopi, ceea ce și lui Tit scriindu-i, îl povățuia, și fiindcă era natural ca mulți să poftescă episcopia, de aceea recomanda toate cele spuse.

Veghetor, zice, adică prevăzător, având mii de ochi din toate părțile, cu privirea ageră. Căci sunt multe împrejurări care întunecă ochiul cugetului: și supărări, și griji, și mulțimea afacerilor, și, în fine multe năvălesc asupra lui în toate părțile. Deci, el trebuie să fie neadormit, să nu se îngrijească numai de ale sale ci și de ale celorlalți. Trebuie să se găsească veșnic în picioare, să trăiască cu duhul și să fie inimos, și atât ziua, cât și noaptea, mai mult decât un general trebuie să inspecteze tabăra, să muncească, să slujească și să aibă grijă de toți și de toate.

Destoinic să învețe pe alții, iubitor de străini. Acestea le au și mulți dintre cei stăpâniți, și fiindcă episcopul trebuie să aibă și cele ale stăpânitorilor, de aceea a adăugat: *învățător*. Această însușire nu se cere cătuși de puțin celui stăpânit, și mai cu seamă trebuie să fie proprietatea celui căruia i s-a încredințat stăpânirea. *Nebețiv*. Apostolul nu spune aici de cel bețiv de vin, ci de cel ce batjocorește și de cel obraznic. *Nedeprins să bată*. Nu spune aici de cel ce bate cu mâinile. Deci, ce este *nedeprins să bată*? Fiindcă sunt unii care rănesc, așa-zicând, cugetul fraților fără vreme, pe aceștia mi se pare că-i are în vedere aici. *Ci blând, pașnic, neiubitor de argint, bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată buna cuviință*. Dar dacă cel însurat se îngrijește de cele ale lumii, iar episcopul nu trebuie a se îngriji de cele ale lumii, cum de zice: *bărbat al unei femei*? Unii zic că aici apostolul a făcut aluzie la cel rămas văduv de femeie; iar de nu este așa, apoi face aluzie la cel ce are femeie, ca și cum n-ar avea-o. Pe atunci, desigur, că era bine că se permitea aceasta, față de lucrurile ce se petreceau în acel timp. Se permitea să aibă femeie, cel ce voia, dar spre folos.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 102-103)

„Deci, zice, se cuvine ca să aibă și o bună mărturie unul ca acesta, fiindcă Hristos zice: *să lumineze faptele voastre*. După cum n-ar putea spune cineva că soarele este întunecat, și nici chiar un orb – fiindcă se rușinează a se pune în luptă cu credința tuturor -, tot așa și pe un om foarte virtuos nu l-ar huli cineva. Pentru credința religioasă de multe ori ar defăima elinii pe cineva; pentru o viață curată însă nu s-ar lega de el, ci încă împreună cu ceilalți îl vor admira și respecta.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, p. 106)

„Ce folos dacă tu ești credincios, iar altora nu ești în stare a le împărtăși învățătura Evangheliei? Ce folos vei avea, dacă tu poate că nu vei trăda credința, însă nici nu ești în stare de a-i face și pe alții credincioși? De aceea dascălul trebuie a avea cu sine aceste două însușiri: a fi și credincios, a fi și didactic, adică învățător. Pentru aceea și zice apostolul: *care vor fi*

destoinici să învețe și pe alții.” (Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia IV, p. 43)

„*De este cineva, zice, fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioși, nu sub învinuire de desfrâu sau neascultători. Dar oare, de ce-l pune la mijloc pe un astfel de episcop? Voind a închide gura ereticilor care defăimau căsătoria și ca să arate că faptul acesta nu este pângărit sau necurat, ci încă este atât de cinstit, încât cineva poate să se ridice chiar și pe tronul sfânt fiind căsătorit; în același timp, îi biciuiește și pe cei desfrânați, și nu permite ca să se încredințeze o astfel de stăpânire cuiva care are o a doua căsătorie. Căci cel ce nu mai păstrează nici o dragoste pentru memoria femeii celei dintâi, cum ar putea fi un sprijinitor bun? Ce acuzații nu va suferi? Voi știți foarte bine că, deși după legi nu este împiedicată căsătoria a doua, totuși multe ponoase are faptul acesta în sine. De aceea apostolul pune faptul acesta înaintea tuturor, căci el voiește ca să nu se dea celor stăpâniți nici un motiv de hulă împotriva stăpânitorului. De este cineva fără de prihană, zice, adică dacă viața lui este liberă de orice hulă sau ponos, dacă nimeni nu are a-i arunca vreo hulă pentru viața sa. Căci ascultă ce spune Hristos: Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, zice, dar întunericul cu cât mai mult! (Matei 6, 23).*

Având fii credincioși, zice, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. Să ne gândim bine cum are el multă îngrijire și pentru copii. Căci, dacă cineva nu poate fi bun dascăl copiilor săi, cum ar putea fi al altora? Dacă pe cei ce îi avea cu sine de la început și îi hrănea, și asupra cărora avea putere atât după legi cât și după natură, și nu i-a putut pune în regulă, cum va putea folosi celor din afară?” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., pp. 140-141)

„Cuvântul episcopului trebuie a fi încărcat de multă evlavie față de cei păcătoși, a avea în sine pomenirea judecății viitoare și curat de orice batjocură, iar dacă ar fi poate din cei ce împiedică cele ce trebuie a se face, el e dator de a se atinge de fapt cu toată autoritatea. *Pașnic*, zice. Dascălul este doctor al sufletelor; însă doctorul nu bate pe nimeni, ba încă pe cel bătut și rănit îl îngrijește și-l vindecă.

Nepoftitor de câștig urât, zice, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, drept, cuvios, cumpătat, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățaturii (1, 7-9). Ai văzut câtă atenție a cerut el în fapta bună? (Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei..., p. 142)

„De cuvântul cel credincios al învățaturii, ca să fie destoinic și să îndemne la învățatura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici (1, 9). Astfel că nu este nevoie de vorbe pompoase, ci ieșite din minte sănătoasă și din experiența Sfințelor Scripturi, și din puterea cugetărilor. Nu-l vezi pe Pavel îndreptând lumea întreagă și făcând mai mari lucruri decât Platon și decât toți ceilalți? *Prin semne și minuni*, zici tu. Nu numai prin semne, căci, dacă vei citi Faptele Apostolilor, vei vedea că în multe împrejurări îl vei găsi stăpânind auditoriul și prin învățatură, mai înainte de semne și minuni, adică făcând întruna uz de învățatură.

Drept, zice, așa că acesta este om, anume cel drept. *Ca să fie destoinic și să îndemne la învățatura cea sănătoasă*, adică spre apărarea celor de pe lângă el, spre răsturnarea dușmanilor. *Și să mustre pe cei potrivnici*, căci, dacă aceasta lipsește, totul se răstoarnă pe dos. Cel ce nu știe a se lupta cu dușmanii și a robi orice cuget ascultării lui Hristos, precum și a curăța raționamentele cuiva; cel ce nu știe ceea ce trebuie a ști, ca să poată răspândi credința și învățatura cea adevărată, departe să stea de tronul episcopal. Toate celelalte le-ar putea găsi cineva și printre cei stăpâniți, ca de pildă: fără de prihană, având fii supuși, primitor de străini, drept, cuvios, dar ceea ce-l caracterizează mai cu seamă pe dascăl, aceasta este de a putea să învețe pe cineva cuvântul adevărului, pentru care astăzi nu este nici o îngrijire.” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 143-144)

„Spunea deci Hristos: *Cine este, oare sluga credincioasă și înțeleaptă pe care o va pune domnul său peste casa lui?* (Matei 24, 45). Și aici, cuvintele acestea par a fi cuvintele unui om nedumerit. Dar Hristos, Care a rostit aceste cuvinte, nu le-a rostit pentru că ar fi fost nedumerit, ci, după cum atunci când l-a întrebat pe Petru dacă Îl iubește, nu i-a pus această întrebare pentru că avea nevoie să știe de-L iubește ucenicul Său, ci pentru că voia să arate covârșitoarea Sa dragoste pentru oile turmei Sale celei cuvântătoare, tot așa și acum, când a spus: *Cine este oare sluga credincioasă și înțeleaptă?*, n-a rostit aceste cuvinte pentru că nu știa cine este credincios și înțelept, ci pentru că a voit să arate cât de rari sunt cei credincioși și înțelepți și cât de măreață este această slujire a păstoririi turmei lui Hristos.” (Tratatul despre preoție, cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 46)

„Postul, culcatul pe pământul gol, privegherile prelungite și toate celelalte pot fi îndeplinite cu ușurință de mulți credincioși, nu numai de bărbați, ci și de femei. Dar când e vorba de stat în fruntea Bisericii, când e

vorba de încredințat purtarea de grijă a atâtor suflete, femeile să se dea la o parte din fața unei slujbe atât de înalte, și chiar cea mai mare parte din bărbați! Să fie puși în această slujbă înaltă numai bărbații aceia care întrec cu mult pe toți ceilalți oameni, în virtutea sufletului, pe cât era mai înalt Saul decât iudeii în înălțimea trupului (I Regi 10, 23); și chiar cu mult mai înalți! Nu-mi căuta pentru preoție oameni care întrec în înălțime pe ceilalți numai cu un cap! Ci pe cât e de mare deosebirea dintre ființele necuvântătoare și oameni, tot pe atât de mare să fie și deosebirea dintre păstor și păcătoși, ca să nu spun chiar ceva mai mult. E vorba de primejdii cu mult mai mari!” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, p. 47)

„Dacă cei cărora li s-a încredințat conducerea statelor au dus la pieire și statele ce li s-au încredințat spre conducere și s-au pierdut și pe ei, dacă n-au fost oameni pricepuți și cu mintea foarte ascuțită, câtă pricepere și câtă putere, și personală și de sus, crezi oare că trebuie să aibă, ca să nu greșească, cel care a fost învrednicit să împodobească pe Mireasa lui Hristos?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 68)

„Sunt multe alte însușiri pe care trebuie să le aibă preotul (...) Și, înainte de toate, aceasta: să nu-i fi fost sufletul cuprins de dorința de a dobândi această înaltă dregătorie. Dacă a dorit cu înfocare această dregătorie, apoi, atunci când a dobândit-o, își aprinde mai tare flacăra; și, robit cu totul de dorință, îndură fel de fel de neazuri, numai și numai ca să nu o piardă: lingusește, suferă umilințe și înjosiri, cheltuiește bani, bani grei. Unii, luptându-se pentru această înaltă dregătorie, au umplut Biserica de crime și au lăsat orașele pustii. Dar să le trec sub tăcere pe acestea, ca să nu pară unora că spun lucruri de necrezut.

Ar trebui, socot, ca omul să aibă atât de mare respect de preoție, încât să fugă chiar de la început de marile răspunderi ale preoției.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 73)

„Ce spune Pavel? *De dorește cineva episcopie*, spune el, *bun lucru dorește* (1 Tim., 3, 1). Nu spun că-i cumplit lucru să dorești această cinste, ci-i cumplit lucru să o dorești ca să ajungi stăpân și puternic. Această dorință, socot eu, trebuie izgonită din suflet cu toată sângea. De la început să n-o lași să îți se cuibărească în suflet, ca să poți lucra în toată libertatea. Omul care n-a dorit să se împodobească cu această cinste, nici nu se teme că o va pierde; iar odată ce nu se teme, poate săvârși orice faptă, cu libertatea ce se cuvine unor creștini. Dimpotrivă, dacă se teme și tremură că are să fie

coborât din dregătorie, atunci suferă o amară robie, plină de o mulțime de necazuri și este silit de multe ori să păcătuiască și față de oameni și față de Dumnezeu.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 74)

„Să nu te miri dacă eu caut cu atâta stăruință în altă parte decât în nevoințele trupești și în viața aspră a preotului, dovada bărbăției sufletului său. Nu e lucru greu să mănânci prost, să bei puțin și să te culci pe un așternut tare. Vedem că mulți oameni, mai cu seamă cei de la țară, trăiesc așa de când s-au născut, iar alții, tot mai mulți, o duc tot așa de greu, pentru că și alcătuirea trupului lor și obișnuința le ușurează asprimea unui astfel de trai chinuit; dar nu pot mulți, ci unul sau doi, îndura ocară, asuprirea, cuvintele grele, zeflemelele de la cei mai mici, unele făcute fără gând rău, altele pe bună dreptate, muștrările nedrepte și nemeritate și din partea superiorilor și din partea inferiorilor. Poți vedea oameni care îndură cu multă tărie postul, privegherile, culcatul pe un așternut prost, o viață oricât de aspră, dar își pierd atâta capul, că ajung mai sălbatici decât cele mai sălbatică fiare, când sunt ocărăți, luați în răs, muștrați pe drept sau pe nedrept. Pe aceștia mai cu seamă nu-i vom lăsa să intre în curțile preoției. Obștea Bisericii nu-i vătămată cu nimic dacă întâistătorul Bisericii nu se înfrânează de la mâncări, dacă nu umblă desculț; dar pricinuieste mari nenorociri și lui și credincioșilor dacă se mânie. Nu stă deasupra capului lui amenințarea lui Dumnezeu dacă nu postește, dacă nu se culcă pe pământul gol; dar îl amenință iadul și focul iadului numai dacă se mânie pe cineva (Matei 5, 22). După cum cel care iubește slava deșartă, atunci când ajunge într-o slujbă înaltă, slujba aceasta îi aprinde și mai mult focul, tot așa și cel care nu-și poate stăpâni mânia, nici îndeseobi, nici în legăturile sale cu câțiva oameni, ci se mânie cu ușurință, ei bine, un astfel de om, când i se încredințează purtarea de grijă și păstoriarea unei întregi mulțimi, ca o fiară sălbatică, hăituită din toate părțile de mii de oameni, nu mai poate trăi în liniște nici el, și aduce și nenumărate rele peste cei încredințați păstoririi lui.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 76)

„Deci pentru preoție trebuie să se aleagă suflete așa de tari pe cât de tari a arătat odinioară harul lui Dumnezeu, în cuptorul din Babilon, trupurile celor trei tineri (Dan., 3, 2-30).” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 79)

„N-aș îndrăzni să propun îndată pentru această dregătorie nici chiar pe unul cu multă evlavie, însușire de neapărată trebuință pentru preoție, dacă în afară de evlavie nu are și multă pricepere. Cunosc mulți oameni care au stat toată viața închiși în chilia lor, oameni istoviți de post, care, atâta vreme cât li s-a îngăduit să fie singuri și să se îngrijească numai de mântuirea lor, bineplăceau lui Dumnezeu și sporeau, nu puțin, în fiecare zi, filosofia lor. Dar când au venit între oameni și au fost siliți să îndrepte neștiințele credincioșilor, unii chiar de la început și-au părăsit posturile, pentru că nu erau destul de pregătiți pentru o slujire atât de mare; alții, siliți să rămână mai departe în posturile lor, n-au mai dus viața îmbunătățită de mai înainte și s-au prăbușit și pe ei foarte mult și nici altora nu le-au fost de vreun folos.

Mai mult. Nu voi ridica la dregătorie cea mai înaltă nici pe unul care toată viața și-a cheltuit-o în cea mai de jos treaptă a slujirii bisericești și a ajuns la adânci bătrânețe, numai pentru că-i respect vârsta înaintată. Pentru ce să fac asta, dacă el, cu toată vârsta lui înaintată, este tot nepotrivit pentru dregătorie aceea înaltă?

Nu spun acum aceste cuvinte cu gândul de a ocări bătrânețile, nici cu gândul de a legiuî să fie îndepărtați negreșit de la astfel de dregătorii cei ce provin din rândurile monahilor – că s-a întâmplat că mulți monahi au împodobit cu strălucire această dregătorie – , ci pentru că mă străduiesc să arăt că dacă nici evlavia singură, nici bătrânețile adânci nu sunt îndeustulătoare spre a arăta pe cineva vrednic de preoție, apoi cu atât mai mult nu îndreptătesc, pentru preoție, pricinile amintite mai sus: familia strălucită, bogăția, prietenia sau rudenia.

Alții adaugă și alte pricini, și mai nesăbuite decât acestea: unii sunt primiți în cler ca să nu treacă cumva în rândurile vrăjmașilor Bisericii; alții, din pricina răutăților lor, ca nu cumva să nu facă mari rele Bisericii, de sunt trecuți cu vederea.

Se poate închipui, oare, o mai mare nelegiuire? Când s-a pomenit ca oameni răi și plini de nenumărate păcate să fie cinstiți tocmai pentru fapte pentru care ar trebui pedepsiți și să fie ridicați la vrednicia preoțească tocmai pentru fapte pentru care ar trebui să nu li se îngăduie nici pragul bisericii să-l treacă?

Spune-mi, mai este nevoie să căutăm pricina mâniei lui Dumnezeu, când dăm unor oameni răi și nevrednici să pângărească niște lucruri atât de sfinte și prea înfricoșătoare? Când păstorirea credincioșilor este încredințată unor oameni cu totul nepotriviti sau unor oameni pentru care preoția este cu mult mai presus decât puterile lor, atunci Biserica nu se deosebește cu nimic de frământarea și învălmășeala apelor din strâmtoarea Eurip.”(*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, pp. 81-83)

„Dacă, însă, episcopul primește în cler pe cei care nu merită, ca să facă pe placul protectorilor în dauna mântuirii sale, atunci în locul lor și-L face dușman pe Dumnezeu.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 85)

„Precum atunci când pe mare vânturile sălbatice, izbindu-se unele de altele din direcții potrivnice, înfurie și umflă dintr-odată marea, liniștită până atunci, și pierd pe călători, tot așa se tulbură și liniștea Bisericii și pier o mulțime de credincioși, când intră în cler oameni stricați.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 85)

„Trebuie să fie cucernic, dar lipsit de mândrie; temut, dar iubit; autoritar, dar popular; drept, dar larg la suflet; smerit, dar nu slugarnic; aspru, dar înțelegător. Trebuie ca episcopul să înalțe, cu multă autoritate, la treapta preoției numai pe cel vrednic, chiar dacă i-ar sta toți împotrivă; și iarăși, cu aceeași autoritate, să nu primească în cler pe un nevrednic, chiar dacă ar fi toți uniți pentru numirea unuia ca acesta, ci să urmărească numai un singur scop: zidirea Bisericii și să nu facă nimic cu ură și părtinire.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 86)

„Mulți, când văd pe cineva că nu-i iubitor de arginți, hotărăsc îndată că un astfel de om este nimerit pentru această slujire. Eu socot că nu-i de ajuns numai această măreție sufletească; dar e nevoie să o aibă și pe aceasta înainte de celelalte însușiri, că fără ea episcopul va fi mai degrabă pustiitor al Bisericii decât sprijinitor și lup în loc de păstor. Pe lângă această însușire sufletească trebuie căutat dacă are și alta, răbdarea, care face bune raporturile dintre oameni, care duce și ancorează sufletul ca într-un port liniștit.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, pp. 87-88)

„Nu numai atât de curat, ca unul care a fost învrednicit de o slujire atât de mare, trebuie să fie preotul, ci și foarte priceput și încercat în multe. Trebuie să cunoască viața în întregul ei tot atât de bine ca și mireni, dar să fie desfăcut de viață tot atât de mult ca și monahii, care trăiesc în munți; pentru că preotul trebuie să aibă neapărat legături cu bărbați care au soții și cresc copii, care au slugi și slujnice, cu bărbați foarte bogați, cu bărbați care fac politică, cu bărbați cu funcții înalte. Deci pentru că preotul trebuie să aibă legături cu oameni atât de feluriți, felurită trebuie să fie și purtarea lui față de ei. Iar când spun felurită, nu spun ca preotul să fie viclean, lingușitor, fățarnic,

ci liber la cuvânt și plin de îndrăzneală. Să știe să fie îngăduitor cu folos, când împrejurările o cer; să fie bun, dar și aspru. Nu trebuie să se poarte la fel cu toți credincioșii. Că nici doctorii nu se folosesc de un singur mijloc pentru vindecarea bolnavilor și nici căpitani corăbiilor nu cunosc numai o singură cale în lupta cu vânturile. Dese vânturi și dese furtuni înconjoară și corabia Bisericii; iar furtunile acestea nu o lovesc numai din afară, ci se nasc și înăuntru. Din pricina asta preotul trebuie să se poarte cu credincioșii săi cu multă îngăduință, dar și cu deosebită luare-aminte.

Toată această felurită purtare a preotului are un singur scop: slava lui Dumnezeu, zidirea Bisericii.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 139)

„Omul care intră în stadionul luptelor preoțești trebuie să disprețuiască mai cu seamă slava, să nu se mânie și să fie tare priceput.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, p. 143)

„Mă gândesc la un om care să aibă și legături cu oamenii, care să se descurce și în toate treburile vieții, dar să-și poată păstra, întregi și nezdruncinate, mai bine decât monahii, curăția vieții, liniștea sufletească, sfințenia, răbdarea, înfrânarea și celelalte virtuți ale monahilor. Un om cu multe scăderi, dacă trăiește în singurătate, poate să le ascundă și să le facă nelucrătoare, pentru că nu are legături cu nici un om; dar dacă vine între oameni, nu va reuși să facă altceva decât să se facă de râs și să-și primejduiască și mai mult mântuirea.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, pp. 143-144)

„Când cel care e dator să comande și să instruiască pe ceilalți este mai nepriceput și mai neputincios decât toți, iar din pricina nepriceperii lui îi dă pe mâna diavolului pe cei încredințați lui, atunci acela luptă mai mult pentru diavol decât pentru Hristos.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, p. 156)

„Iubirea este condiția preoției. Oare nu este condiția pe care i-o pune Iisus lui Petru: *Petre, Mă iubești tu pe Mine?* Pentru a fi preot trebuie să iubești. Trebuie să iubești pe Iisus Hristos. Ce devine preotul sau mai curând cum să ajungă preot dacă nu iubește pe Cel prin care și cu Care este preot? (...) Însă iubirea care îl face pe preot trebuie să se întindă mai departe și până la trupul mistic a lui Iisus Hristos, până la biserică. Cum să iubești în sfârșit pe Iisus Hristos, dacă nu iubești familia lui Iisus Hristos, oile staulului său, copiii casei sale, sufletele

pe care le-a iubit El Însuși mai mult decât viața Sa? Este sensul întrebărilor puse lui Petru: *Mă iubești Tu?* Dacă tu Mă iubești, eu Mă asigur, Eu pot să-ți încredințez mieluseii Mei, tu nu-Mi vei răni niciodată inima Mea parăsindu-le, neglijându-le, rănind pe cele pe care eu Mi le-am câștigat prin suferințele Mele și prin moartea Mea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 203)

PREOȚIA (cercetarea candidaților la hirotonie de către episcop)

„Nu-ți pune mâinile degrabă pe nimeni, nici nu te face părtaș la păcatele altora. Și ce vrea să zică prin *degrabă (dinainte)*? Aceea că nu din cea dintâi încercare, nici din a doua, nici din a treia, ci observând de multe ori, și cercetând cu amănunțime, fiindcă nu fără primejdii este acest fapt, căci și tu care dai această stăpânire vei fi deopotrivă de vinovat pentru cele păcătuite de acela, atât pentru păcatele trecute, cât și de cele ce le va face. Cel ce iartă pe cele dintâi fără de timp, vinovat va fi și de cele ce se vor face în viitor; precum și tu fiind pricina celor trecute, vinovat vei fi pentru că nu ai lăsat aceluia timp pentru a le plânge, și nici pentru a se umili. Precum, deci, tu te împărtășești sau iei parte la succesele lui, tot așa și la păcatele lui.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVI-a, p. 178)

„Și chiar despre hirotonii îi scrise (episcopului Timotei – n.n.), zicând: *Nici nu pune îndată mâinile peste nimeni, nici nu te face părtaș de păcate străine. Păstrează-te curat pe tine însuși* (I Timotei V, 22). El (Apostolul Pavel – n.n.) a expus pericolul netolerat al unei astfel de călcări de lege, arătând că unii ca aceia se vor face răspunzători de pedeapsa relelor săvârșite de alții: fiindcă prin hirotonie rea predau puterea.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 7)

„Nu trebuie să te mulțumești numai cu părerea mulțimii, când e vorba să alegi un om vrednic de preoție, ci, odată cu aceasta, trebuie să-l cercetezi și pe el mai mult decât orice și, mai presus de toate, viața lui. Când fericitul Pavel a spus: *Trebuie să aibă și mărturie bună de la cei din afară* (1 Tim., 3, 7), n-a înlăturat cercetarea amănunțită și temeinică și nici n-a spus că părerea mulțimii este o dovadă îndestulătoare a vredniciei lui. Că Pavel, după ce vorbise mai înainte multe despre însușirile sufletești ale celui ce are să se facă preot (1 Tim., 3, 1-6), a adăugat mai pe urmă și această condiție, ca să ne arate că la astfel de alegeri nu trebuie să ne mulțumim numai cu părerea mulțimii, ci trebuie adăugate și celelalte însușiri. Se întâmplă de multe ori ca

părerea mulțimii să fie greșită; dar dacă cercetezi mai înainte viața și sufletul celui propus pentru preoție, nu mai poți bănuși nici o primejdie din partea părerii mulțimii. De aceea Pavel cere să vezi și care este părerea mulțimii, după ce i-ai cercetat mai înainte viața și sufletul. Nu s-a mărginit să spună atât doar: *Trebuie să aibă o mărturie bună*, ci a adăugat: *și de la cei din afară*, dar voind să arate că înainte de părerea mulțimii este nevoie de o cercetare amănunțită a celui propus pentru preoție.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 53-54)

„Nu-i de vină preoția dacă noi suntem plini de păcatele de care am vorbit, ci noi suntem de vină, care o murdărim, atât cât atârână de noi, cu atâtea întinăciuni, încredințând-o la întâmplare unor oameni care, fără să-și cunoască bine mai dinainte propriul lor suflet și fără să se uite ce lucru mare e preoția, primesc în grabă hirotonia, dar când vor să împlinescă îndatoririle preoției, întunecați de nepriceperea lor, încarcă cu nenumărate păcate și pe credincioșii încredințați lor spre păstorire.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 72)

„Spune-mi, te rog, de unde socotești că se nasc în Biserică tulburări atât de mari? După părerea mea, nu vin din altă parte decât de acolo că alegerile și numirile întâistătătorilor Bisericilor se fac fără chibzuială și la întâmplare. Capul Bisericii trebuie să fie înainte de toate foarte puternic, ca să poată ocârmui și să pună în bună rânduială duhurile cele rele, care se ridică de jos, din restul trupului; dacă se întâmplă să-i fie capul slab, atunci, neputând respinge atacurile acestea aducătoare de boală, ajunge mult mai slab decât este și duce la pieire, o dată cu el, și restul trupului.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 73)

„După cum celui hirotonit nu-i este îndestulător pentru apărare să spună: *N-am venit de capul meu la hirotonie*, tot așa și celor care l-au hirotonit nu le poate folosi la ceva spusă că n-au cunoscut pe cel hirotonit. Dimpotrivă, tocmai pentru asta păcatul lor e mai mare; că au hirotonit pe unul pe care nu-l cunoșteau, iar aparenta lor apărare le mărește vina. Nu-i oare absurd ca atunci când vrei să cumperi un sclav să-l arăți la doctori, să ceri garanții la vânzarea lui, să te interesezi de el de la vecini și, după toate acestea, încă să nu te încrezi, ci să mai ceri și timp îndelungat ca să-l pui la încercare, iar când e vorba să numești pe cineva într-o slujire atât de mare, să-l hirotonești fără cercetare și la întâmplare, după cum i se pare cutăruia să dea mărturie, spre plăcerea sau necazul altora, fără să mai faci vreo altă

cercetare? Cine, oare, va mai mijloci pentru noi în ziua judecării, când cei ce trebuie să ne ajute au și ei nevoie de sprijinitori?

Prin urmare, și cel ce hirotonește trebuie să facă multă cercetare; dar, cu mult mai mult, cel hirotonit. Deși cel hirotonit are tovarăși de pedeapsă pentru păcatele săvârșite pe cei care l-au ales, totuși nici el nu scapă de pedeapsă, ci primește una și mai mare, afară numai de cazul când cei ce l-au ales au făcut asta mânați de vreun calcul oarecare omenesc, deși își dădeau bine seama că cel ales de ei nu-i bun. Dar dacă alegătorii au făcut o astfel de faptă și au hirotonit pentru vreo pricină oarecare pe unul pe care îl știau nevrednic, sunt pedepsiți la fel și ei și cel hirotonit. Poate, însă, că o pedeapsă mai mare se dă celui care a hirotonit pe cel nevrednic. Și pe bună dreptate, că cel ce a dat puterea în mâna celui ce voiește să strice Biserica, acela este vinovat de păcatele săvârșite de el. Dacă, însă, episcopul nu este vinovat de nici una din principiile de mai sus, ci spune că a fost înșelat de părerea mulțimii, ei bine nici așa nu rămâne nepedepsit; dar i se dă o pedeapsă mai mică decât celui hirotonit. Pentru ce? Pentru că e firesc ca alegătorii să fie înșelați de faima mincinoasă a cuiva; dar cel hirotonit nu poate să spună: *Nu m-am cunoscut pe mine însumi*, așa cum pot spune ceilalți despre el. Prin urmare, pentru că are să fie pedepsit mai cumplit decât cei care l-au urcat pe această treaptă, de aceea trebuie să se cerceteze pe el mai cu de-amănuntul decât îl cercetează aceia. Iar dacă aceia îl silesc, pentru că nu îi cunosc firea și caracterul, el este dator să se ducă la ei, și să le arate lămurit pricinele refuzului său. Așa îi va face să nu se mai înșele; și, dovedindu-le că este nevrednic de o astfel de slujire, va scăpa de povara unor îndatoriri atât de mari.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 102-103)

„Nu mi se pare să fie mulți din cei preoțiți să se mântuiască, ci cu mult mai mult merg în muncă și pricina este că la lucrul preoției trebuie mare suflet; multe nevoi sunt care îl scot din obiceiurile lui și trebuie să aibă mii de ochi ca să vadă în toate părțile și să-mi zici că preotul a greșit sau diaconul, fiindcă toate răutățile și vinile acestora asupra capului celui ce i-a hirotonit pe ei se aduc. Cel ce aduce pe cel nevrednic la episcopie și-i poruncește să grijească suflete, pentru toate câte lucrează acela el va da răspuns, fiindcă cel ce nu este smerit când este prost, cu mult mai vârtos e dacă ia stăpânirea, măcar de s-ar arăta unul ca acesta și smerit mai pe urmă, pentru că mărirea deșartă și dragostea banilor și obrăznicia urmează stăpânirii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 250)

PREOȚIA (vocația pentru preoție)

„... Dumnezeu te-a ales pe tine, El ți-a încredințat acest har, și nu ai fost ales cu vot omenesc. Deci să nu batjocorești și să necinstești votul lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 60)

PREOȚIA (hirotonia)

„Fără harul Duhului, niciodată n-ar fi Trupul și Sângele cel de taină. N-am avea preoți. Căci nici nu s-ar putea face aceste hirotonii fără pogorârea harului.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 135)

PREOȚIA (intrarea în preoție)

„Nimic nu supără pe Dumnezeu ca a fi preot fără să meriți”. (*Omilii la Matei*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„Ascultă cum în vremea apostolilor în multe împrejurări credincioșii cu toții era luați ca părtași la părerea și hotărârea adunării, căci când, de pildă, au hirotonisit sau au ales pe cei șapte diaconi, mai întâi au împărțit aceasta obștii întregi; și când Petru a adus în ceata sfinților apostoli pe Matia, a vestit mai întâi tuturor celor de față, atât bărbați, cât și femei. Că aici nu este nici trufia stăpânilor, și nici robia celor stăpâniți, ci stăpânie duhovnicească, prisosind mai cu seamă în aceea că își ia pe spatele său ceva mai mult decât toată osteneala, își ia îngrijirea de voi, iar nicidecum nu caută cinstiri multe.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, p. 172)

„Trebuie, dar, să te uiți cu grijă în toate părțile, să cercetezi cu de-amănuntul, ca nu cumva să se aprindă pe ascuns în sufletul tău vreo scânteie a dorinței de stăpânire și putere. Ar fi de dorit ca, chiar cei care de la început au fost stăpâniți de această patimă, să poată scăpa de ea, când ajung preoți. Dar de crești în sufletul tău, chiar înainte de a ajunge preot, această fiară cumplită și nemiloasă, atunci nu-ți pot spune în ce vâlvătaie te aruncă dorința asta, după ce ai ajuns preot.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, pp. 74-75)

„Dacă tu însuți ai fi umblat să dobândești această înaltă dregătorie, atunci teama ta ar fi fost îndreptățită. Într-adevăr, cel ce umblă pe toate căile

să o dobândească, mărturisește prin asta că e în stare să o și îndeplinească; iar dacă face greșeli după ce i s-a încredințat, nu mai poate spune că a făcut aceste greșeli din nepricepere. Și-a tăiat mai dinainte orice cuvânt de apărare, că singur a alergat și a răpit pentru el slujirea aceasta. Cel care de bună voie și nesilit de nimeni a venit la această slujire nu mai poate spune: *Fără să vreau am greșit cutare lucru! Fără să vreau am dus pe cutare pe calea pierzării!* Domnul, Care va judeca viața lui, îl va întreba: *Pentru ce ai umblat după această înaltă dregătorie, pentru ce ai îndrăznit să-ți iei asupra-ți îndatoriri mai mari decât puterile tale, dacă știai că ești nepriceput și n-ai destulă minte ca să întrebuințezi fără greșală arta aceasta? Cine te-a silit? Cine te-a tras cu forța, când tu te zbăteai și fugeai?*” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 96)

„Sunt deci vrednici de cea mai mare pedeapsă oamenii care, după ce au dobândit preoția prin stăruința lor, au întrebuințat rău preoția, fie din trândăvia lor, fie din viclenia lor, fie din nepriceperea lor. Asta nu înseamnă că sunt iertați de păcate cei care s-au făcut preoți fără ca ei să fi umblat după preoție! Nu! Ci și aceștia sunt lipsiți de orice apărare. După părerea mea, aceștia nu trebuia să se uite la cei care-i chemau și-i sileau, de-ar fi fost mii și mii, ci mai întâi să-și fi cercat sufletul lor, să fi cercetat cu de-amănuntul toate și numai după aceea să fi dat ascultare celor care-i sileau. Că nimeni nu îndrăznește să spună că va zidi o casă, dacă nu-i arhitect; nimeni nu încearcă să se apropie de un bolnav, dacă nu cunoaște medicina; chiar de i-ar împinge mulți cu sila, vor refuza și nu se vor rușina să-și mărturisească neștiința lor. Dar cel căruia are a i se încredința purtarea de grijă a atâtor suflete, nu se va cerceta, oare, mai întâi pe sine însuși? Va primi, oare, slujirea aceasta chiar dacă-i cel mai nepriceput om, numai pentru că-i poruncește cutare, pentru că-l silește cutare, pentru ca să nu supere pe cutare? Nu se aruncă, oare, împreună cu cei ce l-au silit într-o mare primejdie? Înainte ar fi putut să se mântuie pe sine însuși; dar așa pierde și pe alții împreună cu el. De unde mai poate nădăjdui mântuirea? De unde mai poate dobândi iertare.

Deci, cine va mijloci pentru mine la dreapta judecată? Poate cei ce mă silesc acum și care mă trag cu sila? Dar pe aceștia cine-i va mântui în timpul înfricoșătoarei judecăți? Că și ei au nevoie de alți mijlocitori ca să scape de focul cel veșnic.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, pp. 101-102)

„Saul, fiul lui Chiș, n-a ajuns împărat umblând el singur după împărăție, ci a plecat să-și caute asinii. S-a dus să întrebe pe prorocul

Samuel despre ei, iar proorocul i-a vorbit de împărăție (1 Regi 9, 1-10, 16). Și nici așa n-a alergat după tronul împărătesc, deși auzise asta de la un prooroc, ci pregeta și refuza zicând: *Cine sunt eu și ce este casa tatălui meu ?* (1 Regi 9, 21). Și ce ? Au putut aceste cuvinte să-l scape de mânia Celui ce l-a făcut împărat, odată ce a întrebuițat rău cinstea dată lui de Dumnezeu? Și totuși Saul ar fi putut să-i spună lui Samuel, când îl muștra: *Am alergat, oare, eu după împărăție? N-am refuzat eu această putere? Eu voiam să duc o viață de om simplu, lipsită de griji și liniștită, dar tu m-ai tras spre această dregătorie! De-aș fi rămas acolo jos, în smerenia mea, aș fi evitat cu ușurință aceste greșeli. De-aș fi fost un om din mulțime, un om de rând, nu mi s-ar fi dat această însărcinare și Dumnezeu nu m-ar fi pus să lupt cu amaleciții* (1 Regi 15, 1 -35). Iar dacă nu m-ar fi pus să lupt, n-aș fi săvârșit acest păcat. Dar toate aceste cuvinte ale lui Saul ar fi fost neputincioase pentru apărare; și n-ar fi fost numai neputincioase, ci chiar primejdioase, că ar fi aprins și mai mult mânia lui Dumnezeu. Că omul care a fost cinstit cu o funcție înaltă, nu trebuie să se servească de înălțimea funcției sale pentru a-și scuza păcatele săvârșite în îndeplinirea acestei slujbe, ci trebuie să folosească dragostea mare a lui Dumnezeu față de el ca să-și îmbunătățească din ce în ce mai mult viața. Iar omul care socotește că-i este îngăduit să păcătuiască tocmai pentru că a avut parte de o funcție mai mare, nu face altceva decât să arate că iubirea pe care i-a arătat-o Dumnezeu e de vină că păcătuiește. Și așa au obiceiul să grăiască totdeauna oamenii necredincioși și cei care-și duc viața cu nepăsare. Noi, însă, nu trebuie să ne purtăm așa, nici să cădem în aceeași nebunie ca și ei, ci să ne străduim să muncim cât ne stă în putere și să avem pe limba și în mintea noastră numai cuvinte de laudă pentru Dumnezeu.

Nici Eli preotul (1 Regi 4, 13-19) - ca să las demnitatea de împărat și să vin acum la preoție, despre care ne este cuvântul -, nici Eli preotul n-a umblat după preoție. Le ce i-a folosit asta când a păcătuțit ? Dar pentru ce spun că n-a umblat după preoție? Chiar dacă ar fi vrut să scape de ea, n-ar fi putut, pentru că Legea îl silea să se facă preot; era din seminția lui Levi, iar preoția se moștenește din tată în fiu. Cu toate acestea, și el a fost pedepsit cumplit pentru nelegiuirea fiilor lui.

Ce să spunem apoi de Aaron, cel dintâi preot al iudeilor, despre care Dumnezeu a vorbit atâta lui Moise? Nu era aproape să piară, pentru că nu fusese în stare să se împotrivescă nebuliei poporului iudeu, dacă mijlocirea fratelui său n-ar fi potolit mânia lui Dumnezeu? (Ieș., 32, 1-14).

Dar pentru că am pomenit de Moise, găsesc cu cale să arăt adevărul spuselor mele și cu fapte din viața lui. Atât de departe era de acest mare și fericit bărbat gândul de a lua asupra-și conducerea poporului iudeu, încât, atunci când i s-a dat, a fugit (Ieș., 4, 10-13); când Dumnezeu i-a poruncit, nu

s-a plecat și a mâniat pe Cel ce-i poruncea (Num., 11, 11-15). Nu numai atât; ci și după ce a ajuns conducătorul iudeilor, Moise și-ar fi dat cu plăcere viața numai să scape de această dregătorie: *Omoară-mă*, spune Moise, *dacă vrei să-mi faci mie asta!* (Num., 11, 15). Și ce? Au putut oare neîncetatele lui refuzuri să-l apere când a păcătuit la apa pricirii? Au putut ele să-L înduplece pe Dumnezeu să-l ierte? Pentru care pricină Moise n-a intrat în pământul făgăduinței? Nu pentru altă pricină, după cum toți o știm, ci numai din pricina acestui păcat (Num., 20, 12; Deut., 32, 48-52). Din pricina acestui păcat, acel minunat bărbat n-a putut să aibă parte de bunătățile de care au avut parte cei de sub conducerea sa; și după multe dureri, după multe suferințe, după rătăcirea aceea negrăită din pustie, după atâtea războaie și biruințe, a murit în afara pământului pentru care s-a ostenit atâta (Deut., 34, 1-6). A îndurat valurile și furtunile mării și n-a putut să se bucure de bunătățile portului.

Vezi, deci, că sunt lipsiți de apărare, dacă greșesc, nu numai cei care umblă pe toate căile să ajungă preoți, ci și cei care ajung preoți prin străduințele altora. Dacă oamenii care au fugit de preoție, deși i-a hirotonit Dumnezeu, au fost pedepsiți atât de mult și nimic nu i-a putut scăpa de primejdia asta, nici pe Aaron, nici pe Eli, nici pe Moise, fericitul acela bărbat, sfântul, prorocul, minunatul, omul cel mai bun dintre toți oamenii de pe pământ (Num., 12, 3), omul care vorbea cu Dumnezeu ca și cu un prieten (Ieș., 33, 11), deci, dacă astfel de oameni n-au scăpat de pedeapsă, cu atât mai puțin noi, care suntem departe de virtutea lui Moise, nu vom putea avea îndeplinirea apărare conștiința că n-am umblat noi după preoție, mai cu seamă când multe din aceste hirotonii nu se fac cu harul lui Dumnezeu, ci cu sângele oamenilor.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, pp. 97-100)

„Spune-mi, pentru care pricină, când este vorba de oștire, de negustorie, de plugărie sau de altă îndeletnicire omenească, plugarul nu vrea să conducă corabia, ostașul nu vrea să facă plugărie, iar căpitanul unei corăbii nu vrea să fie ostaș, chiar de i-ai amenința de mii de ori cu moartea? Nu, oare, pentru că fiecare vede mai dinainte primejdia ce-l așteaptă dacă se apucă de o treabă pe care n-o cunoaște ?

Prin urmare, dacă ne folosim de o atât de mare purtare de grijă în treburile în care paguba este mică și nu dăm ascultare celor ce ne silesc să facem o treabă pe care n-o cunoaștem, pentru ce primim, la întâmplare și fără să ne cercetăm, să facem o treabă plină de atâtea primejdii, cum e preoția, unde e pedeapsă veșnică pentru cei ce nu știu să întrebuințeze cum trebuie preoția? Pentru ce căutăm să ne scuzăm păcatele spunând că ne-au silit alții?

Hristos, Care ne va judeca în ziua cea mare a judecății, nu ne va primi o astfel de apărare. Ar trebui să arătăm mai multă grijă de cele duhovnicești decât de cele trupești. Așa, însă, vedem că nu arătăm nici măcar aceeași purtare de grijă.

Spune-mi, dacă am chema pe un om să ne facă o casă, crezând că-i arhitect, fără să fie, și el ar veni; și dacă, punând mâna pe materialul pregătit pentru construcție, ar strica lemnele, ar strica și pietrele și ar zidi în așa fel casa încât să se dărâme îndată, spune-mi, ar putea un astfel de om să se apere spunând că a fost silit de alții și că n-a venit el de capul lui ? Deloc! Și pe foarte bună dreptate, că ar fi trebuit să refuze când a fost chemat. Dacă cel care strică lemnele și pietrele nu are unde fugi ca să scape de pedeapsă, cum crede că poate folosi drept scuză silnicia altora spre a scăpa de pedeapsă cel care a pierdut suflete, cel care zidește de mântuială ? Ar trebui să fie prea prost să creadă așa ceva.

Nu mai spun că nimeni nu poate sili pe cine nu vrea. Dar să ne închipuim că i se face cuiva atât de mare silnicie și se întrebuintează împotriva lui atâtea feluri de viclenii, încât este hirotonit. Această mare silnicie îl va scăpa oare de pedeapsă? Nu! Vă rog să nu ne înșelăm atât de mult, nici să ne facem că nu cunoaștem lucruri pe care le cunoaște toată lumea! Această pretinsă neștiință nu ne va putea fi de nici un folos în ziua când vom da socoteală de faptele noastre.

Cauți să te aperi spunând că n-ai umblat tu singur după preoție, pentru că-ți știai slăbiciunea ? Bine ai făcut! Dar ar fi trebuit să fugi, mânat de același gând, și când alții te-au chemat să te preotească. Sau poate că te credeași slab și nepotrivit pentru preoție când nu te chema nimeni, dar când s-au găsit cei care să-ți dea această cinste ai ajuns deodată vrednic ? Nu mai spune! Te faci de râs și de basm cu astfel de cuvinte și-s vrednice de cea mai cumplită pedeapsă.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 104-105)

„Din ziua aceea în care mi-ai împărtășit bănuiala că e vorba sa fiu hirotonit, am fost adeseori în primejdia de a-mi amorți desăvârșit trupul; atâta frică și atâta tristețe mi-a cuprins sufletul. Când mă gândeam la slava, la sfințenia, la frumusețea aceea duhovnicească, la înțelepciunea și bună-cuviința Miresei lui Hristos și mă gândeam și la păcatele mele, nu conteneam să o plâng pe ea, iar pe mine să mă nefericesc, să suspin neîncetat și să-mi spun plin de nedumerire așa: Al cui a fost, oare, gândul să mă hirotonească pe mine? Cu ce a păcătuit așa de greu Biserica lui Dumnezeu? Cu ce a mâniat așa de cumplit pe Stăpânul ei, să-mi fie dată mie, celui mai netrebnic om dintre toți oamenii și să sufere o atât de mare rușine? Aceste gânduri îmi

treceau adeseori prin minte; și nemaiputând suferi aducerea aminte de o necuviință atât de mare, zăceam cu gura deschisă, ca paralizații, fără să pot vedea sau auzi ceva. Când neputința asta așa de cumplită mă lăsa - că uneori se depărta -, urmau lacrimi și tristețe. După ce mă săturam de lacrimi, venea în locul lor iarăși frica, care-mi tulbura, îmi zăpăcea și-mi zguduia mintea. Într-o așa de mare tulburare și frământare sufletească am trăit de când am auzit că e vorba să fiu hirotonit. Tu nu știai nimic, credeai că sunt tare liniștit. Acum voi încerca să-ți descopăr furtuna sufletului meu! Poate așa mă vei ierta că am fugit de hirotonie și nu mă vei mai învinui. Cum, cum să-ți descopăr ? De-ai voi s-o vezi bine, apoi n-ar fi altă cale decât să-mi scot inima din piept și să-ți-o arăt. Dar pentru că asta e cu neputință, voi încerca, pe cât voi putea, cu ajutorul unei pilde destul de palide, să-ți arăt negura tristeții mele; iar tu, din această pildă, culege numai tristețea.

Să ne închipuim că fata unui împărat, care stăpânește tot pământul de sub soare, este logodită cu un tânăr. Fata aceea este neînchipuit de frumoasă; așa de frumoasă, că întrece orice frumusețe omenească; cu frumusețea ei bate pe toate femeile din lume, iar cu virtutea sufletului ei lasă în urmă cu mult pe toți bărbații, și pe cei ce au fost și pe cei ce vor fi. Cu bună-cuviința purtărilor ei depășește toate hotarele filosofiei, iar față de frumusețea chipului ei, frumusețea celorlalte chipuri pierd. Logodnicul ei nu-i mistuit de dragoste numai pentru însușirile și frumusețea fecioarei, ci, în afară de acestea, o iubește cu atâta patimă, că prin patima lui pune în umbră pe cei mai mari îndrăgostiți, care au trăit cândva. Și pe când este îndrăgostit așa de tare de fata de împărat, aude de undeva că minunata lui iubită se mărită cu un om de jos, cu o lepădătură, cu un om de neam prost, cu o pocitanie, cu un stricat fără pereche.

Ți-am înfățișat, oare, prin această pildă o mică parte din durerea mea ? E de ajuns, oare, să mă opresc aici cu pilda? Socot că e de ajuns, ca să cunoști tristețea mea. Că numai pentru aceasta am întrebuințat-o.

Dar ca să-ți arăt și mărimea fricii și a spaimei mele, am să-ți dau iarăși o altă pildă. Să ne închipuim o oștire, alcătuită din pedestrași, călăreți și marinari. Marea e acoperită de mulțimea corăbiilor de luptă cu trei rânduri de vâsle; iar câmpiile și vârfurile munților, pline cu trupe de pedestrași și călăreți. Arama armelor scânteiază în bătaia soarelui, iar strălucirea coifurilor și a platoșelor se ia la întrecere cu razele trimise de arama armelor. Zăngănitul sulitelor și nechezatul cailor se înalță până la cer. Nu se mai vede nici marea, nici pământul. Pretutindeni numai aramă și fier. În fața acestei oștiri stau și dușmanii, oameni sălbatici și cruzi. Timpul începerii luptei se apropie. Apoi deodată este adus pe câmpul de bătălie un tânăr crescut în mijlocul naturii, care nu cunoaște altceva decât fluierul cel păstoresc și

toiagul. Îl înarmează cu arme de aramă, îl poartă printre toți ostașii, îi arată trupele și pe mai-marii trupelor; pe arcași, pe aruncătorii cu praștia, pe căpetenii, pe generali, pe opliți³³³, pe călăreți, pe lăncieri; îi arată corăbiile cele cu trei rânduri de vâsle, pe comandanții acestor corăbii, pe ostașii care se găsesc în corăbii, mulțimea mașinilor de război din corăbii; îi arată și toată tabăra dușmanilor, chipurile lor groaznice, diferitele feluri de arme, mulțimea nenumărată de ostași, văgăunele, prăpăstiile adânci și munții greu de trecut; îi arată încă la dușmani și cai care zboară cu ajutorul unei vrăjitorii, opliți care umblă prin văzduh și tot felul de puteri vrăjitoarești. Îi înșiră apoi și nenorocirile războiului, norul de sulite, ploaia de săgeți, ceața deasă, întunecimea și noaptea aceea pe care o face mulțimea săgeților, care cu desimea lor opresc razele soarelui; colbul care întunecă vederea luptătorilor tot atât de mult ca și întunericul; pâraiele de sânge, vaietele celor căzuți, chiotele și strigătele celor care luptă, grămezile de morți, roțile carelor de luptă scaldate în sânge, caii, care, din pricina mulțimii morților, cad grămadă cu călăreți cu tot; pe pământ, cad de-a valma, la un loc, de toate: sânge, arcuri, săgeți, copite de cai, capete de oameni, brațe, gâturi, piepturi spintecate, creieri lipiți de săbii, vârfuri rupte de săgeți cu câte un ochi în ele. Îi înșiră și nenorocirile luptei de pe mare: unele dintre corăbiile cu trei rânduri de vâsle aprinse în mijlocul apei, iar altele scufundate cu opliți cu tot; vuietul apelor mării, zgomotul marinarilor, strigătele soldaților, spuma valurilor amestecată cu sânge, care năvălește în toate corăbiile, morții de pe puntea corăbiilor, cei înecați, unii plutind pe mare, alții aruncați la țarm, iar alții, învălurați de valuri, încurcă drumul corăbiilor, îi arată cu de-amănuntul toate grozăviile războiului; apoi îi vorbește și de grozăviile căderii în mâinile dușmanilor, robie mai cumplită ca moartea. Și după ce îi spune toate acestea, îi poruncește să încalce repede pe cal și să ia comanda întregii oștiri. Crezi oare că tânărul acela va fi în stare să asculte tot ce i se spune ? Nu-și va da, oare, sufletul chiar de la început ?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, pp. 151-153)

„Când vei pofti preoție, pune împotriva gheena, pune împotriva darea de seamă cea de acolo, pune împotriva viața cea fără de grijă, pune împotriva măsura muncii”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 478)

³³³ Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Ostaș pedestru, greu înarmat, cu coif, platoșă, apărătoare pentru fluierile picioarelor, pavază, sabie și sulită. (n.s. 2, p. 152)

PREOȚIA (impedimente la intrarea în preoție)

„Nu trebuie judecată priceperea după vârstă, că nu trebuie cunoscut bătrânul după părul alb și că, negreșit, trebuie oprit nu tânărul, ci neofitul, de la o astfel de slujire. Mare e deosebirea între unul și altul.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 59)

PREOȚIA (simonia)

„Mulți au răpit preoția cu bani, dar n-a fost cine să-i vădească, n-au auzit cuvintele spuse de Petru odinioară lui Simon Magul (Fapte 8, 20-23). Aceasta nu înseamnă că au scăpat de pedeapsă; vor primi o pedeapsă cu mult mai cumplită decât aceea pe care ar fi primit-o pe pământ, pentru că istoria lui Simon Magul nu i-a învățat minte”. (*Despre Feciorie*, 24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 39)

„Mai înainte râdeam de înalții funcționari laici, pentru că la numirea în posturile înalte nu aveau în vedere virtutea sufletului, ci averea, mulțimea anilor și intervențiile altor oameni. Dar când am auzit că nesocotița asta a pătruns și în treburile noastre bisericești, n-am mai socotit atât de ciudat lucrul acesta. Într-adevăr, pentru ce să ne mai mirăm că fac astfel de păcate oamenii din lume, care umblă după slava lumii, care fac totul de dragul banilor, când cei care se fățărăsc că nu-i mai robesc nici banii, nici slava deșartă, fac același lucru și nu sunt întru nimic mai buni decât aceștia; când cei care trebuie să lupte pentru cer se tocmesc la numirile în posturi clericale, ca și cum s-ar tocmi la vânzarea moșiilor sau a altor lucruri.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 83)

PREOȚIA (multe păcate săvârșește un om care se face preot, dacă nu-i foarte destoinic)

„Să ne închipuim că e vorba de alegerea unui comandant de oști, și că cei care au puterea să facă numirea ar chema un fierar sau un cizmar sau un alt meseriaș și i-ar încredința lui conducerea oștirii. Ei bine, eu n-aș lăuda pe ticălosul acela care ar primi o astfel de slujbă și care și-ar da toate silințele să se arunce de bună voie într-o primejdie sigură. Dacă pentru a fi preot este de ajuns numai să te numești păstor, să-ți îndeplinești la întâmplare slujba și nu-i nici o primejdie, atunci dau voie oricum să-mi aducă vina că am fugit de

preoție pentru că umblu după slavă deșartă. Dar dacă pentru a fi preot e nevoie de multă pricepere, iar înainte de pricepere e nevoie de mult har de la Dumnezeu, de purtări bune, de viață curată, de virtute mai mare decât cea omenească, atunci nu mă lipsi de iertare pe mine, care n-am vrut să mă pierd în zadar și fără rost. Dacă m-ar duce cineva la o corabie mare, cu mulți vâslași și încărcată cu mărfuri de mare preț, și mi-ar porunci să mă sui la cârma vasului, ca să trec Marea Egee sau Marea Tireniană, l-aș refuza de la primul cuvânt. Iar dacă cineva m-ar întreba pentru ce fac asta, i-aș răspunde: *Ca să nu scufund corabia*. Nimeni nu mă va învinovăți că am fost atât de prevăzător acolo unde e vorba de pierderea de averi și unde moartea se mărginește numai la moartea trupului. Pentru ce atunci, dar, vă mâniați și mă urâți că nu m-am aruncat, fără să mă gândesc, într-o primejdie atât de mare, acolo unde credincioșii de sub conducerea mea n-aveau să se înece în marea aceasta, ci în adâncul cel de foc, unde n-avea să-i aștepte moartea aceasta, care desparte sufletul de trup, ci moartea cealaltă, care aruncă la chin veșnic și sufletul împreună cu trupul?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, pp. 69-70)

PREOȚIA (primirea preoției)

„Căci după cum cel ce aleargă după o cinste care nu-i este dată de Dumnezeu, este vrednic de cea mai de pe urmă hulă, tot așa și cel ce a respins acea cinste și a fugit, este răspunzător de alte păcate: de neascultare și nesupunere.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 13)

„Căci niște bărbați, oricât de mari ar fi ei, totuși când primesc cârma și guvernarea Bisericii, simt oarecare neplăcere și îngreuiere, primejduindu-se din toate părțile în multele valuri ce le întâmpină.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, p. 7)

„Nu trebuie să fie slab, nici lipsit de curaj cel căruia i s-a încredințat slujirea aceasta, ci bărbătos și hotărât; nici nu trebuie să se apropie de această frumoasă însărcinare dacă nu-i gata să-și dea de mii și mii de ori sufletul morții și primejdiilor, după cum spune Mristos: *Dacă cineva vrea să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea lui și să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24).

Cel care nu-i în stare să facă astfel de jertfe va pierde sufletul a nenumărați oameni și e mai bine să stea liniștit, să se îngrijească de el însuși decât să pășească în mijloc și să primească însărcinări mai mari decât puterile lui; căci se pierde și pe el, și pierde și pe cei încredințați

lui. Nici un om n-ar vrea, chiar dacă mii și mii de oameni l-ar sili, să se așeze la cârma corăbiei dacă nu știe să o conducă și dacă nu știe să lupte cu valurile mării. Cum dar să nu fie o nebunie ca acela care va merge să propovăduiască Evanghelia să pornească la asta fără nici o pregătire și la întâmplare și să primească, fără să se gândească, o însărcinare pricinuitoare de mii și mii de morți? Nimeni, nici corăbierul, nici cel care se luptă cu fiarele sălbatice, nici cel care luptă piept la piept și nimeni altcineva nu trebuie să aibă sufletul atât de pregătit de moarte și de junghiere ca acela care primește însărcinarea predicării Evangheliei. Primejdiile sunt mai mari, potrivnicii sunt cumpliți, iar o astfel de moarte nu este una dintre cele obișnuite. Pentru cei ce luptă bine, răsplata este cerul; pentru cei ce păcătuiesc, pedeapsa, gheena; este vorba de pierderea și de mântuirea sufletului.” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 271*)

PREOȚIA (responsabilitatea preotului)

„Eu nu urmăresc atât ca să scap eu de pedeapsă, cât doresc ca voi să propășiți! Chiar de-aș fi de mii de ori nevinovat, socot știrbită fericirea mea dacă râvna voastră nu-i la înălțimea ostanelilor mele. Atunci mi-i deplină fericirea când vă văd propășind în cele duhovnicești”. (*Omilia la Facere, omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 409*)

„Noi nu vom înceta să vă repetăm adesea aceste adevăruri; poate că cei ce nu le ascultă azi, le vor asculta mâine. Căci dacă se află printre voi unii de necorectat, cu atât mai puțin nu va fi greșeala noastră și noi nu vom mai fi răspunzători, pentru că ne-am împlinit slujba noastră. Facă cerul ca să nu mai fim umpluți de rușine cu privire la aceste cuvinte și ca voi să nu fiți alungați, ci ca noi să putem apărea toți cu încredere înaintea tribunalului lui Iisus Hristos, în așa fel ca noi înșine să ne putem slăvi prin voi și să primim o mângâiere pentru osteneala noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXVII, 3, p. 346*)

„Voi n-aveți grijă decât de voi înșivă și dacă vă purtați bine, voi n-aveți de dat seamă pentru alții. Dar un preot, un păstor, dacă se mulțumește să trăiască numai el bine, dacă n-are o grijă destul de mare de voi și de toți cei ce-i sunt încredințați lui, el va merge în iad cu cei răi; adesea el piere, nu pentru greșalele sale proprii și pentru păcatele lui, ci pentru ale altora, dacă n-a făcut tot ceea ce-i stă în puterea sa ca să-i îndrepte. Văzând deci la ce

pericole sunt expuși păstorii voștri, să aveți pentru ei iubire plină de sfială și respectuoasă; Sfântul Pavel vă arată ce le datorăți lor, zicând: *Ei priveghează pentru sufletele voastre și ei nu priveghează simplu, ci ca având să dea seamă*, pentru aceasta trebuie cinștiți foarte mult și respectați.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Aș fi voit poate și eu, și încă mai mult decât toți, ca să nu fie gheenă. Pentru ce? Pentru că voi vă temeți fiecare pentru sufletul vostru numai, eu însă pe lângă sufletul meu am a da seamă și de sufletele voastre, așa că mie mai mult ca tuturor îmi este cu neputință de a fugi de ea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 248)

„Cel ce are încredințată în sarcina sa stăpânirea Bisericii și este cinstit cu demnitatea episcopală, dacă nu va propovădui poporului cele ce trebuie a face, nu va fi fără răspundere, în timp ce omul din lume nu are nici o răspundere pentru aceasta.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 132)

„Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atât și primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoția. Este de ajuns ca un singur succes să ridice pe cineva de la episcopie la cer, precum și un singur păcat să-l prăbușească în gheena. Dar, lăsând la o parte multe altele ce se pot petrece în fiecare zi, de s-ar întâmpla vreodată cuiva sau pentru prietenie, sau pentru vreo altă cauză, ca să se arate nevrednic de episcopie, având stăpânirea unei mari cetăți, privește de câtă osândă se face vinovat. Căci, dacă el de pildă ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci și de toate cele făcute va da seamă. Cel ce este necucernic ca mirean, cu atât mai mult va fi necucernic atunci când va avea stăpânire în Biserică; deci, e de dorit ca într-adevăr cel cucernic să rămână astfel, și când are vreo demnitate în cler. Căci atunci și slava deșartă îl ispitește mai mult, și dragostea de bani, și obrăznicia, și disprețul, și batjocurile, și bârfele, precum și altele multe pe care i le înlesnește, așa-zicând, autoritatea ce o are.

Deci, dacă este necucernic cineva de mai înainte, atunci va fi încă și mai necucernic după ce va avea vreo stăpânire în cler. Când unul ca acesta va deveni stăpân, se va face răspunzător de toate cele păcătuite de aceia. Dar, dacă acela care-l smintește pe un om «mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării» (Matei 18, 6), apoi cel ce smintește atâtea suflete, atâtea cetăți și pe atâția oameni, bărbați,

femei, copii, cetățeni, muncitori de pământ, pe toți cei din acea cetate, ca și pe cei de prin alte cetăți, ce nu va suferi? De ai zice că de trei ori este răspunzător, totuși n-ai spus nimic, de atâta pedeapsă făcându-se vinovat. Astfel că unul ca acesta mai ales are nevoie de harul și pacea lui Dumnezeu, iar dacă el nu ocârmuiește cu acestea pe popor, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând el cârma cuvenită. Chiar de ar fi destoinic de ocârmuire totuși dacă nu va avea, zic, aceste cârme – harul și pacea lui Dumnezeu – va scufunda corabia și pe cei din ea. Așa că mie îmi vine a mă mira de cei ce doresc această greutate. Ticălosule și nenorocitul om! Nu vezi ce dorești tu? De ai fi tu cel mai prost și nebăgat în seamă, și de ai avea mii de păcate, totuși vei da seamă numai de un suflet și numai de acesta vei fi răspunzător; dar când te ridici în această demnitate, poți pricepe de câte capete vei fi răspunzător de pedeapsă.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 134-135)

„Pentru toți pe care îi stăpânești: femei, copii, bărbați, tu vei da seamă; atâta foc ți-ai pus singur pe cap de bună voie! M-aș mira dacă este cineva dintre stăpânitori, care să scape de osândă, față de o așa amenințare și față de lenevirea și trândăvirea prezentă, văzând mai cu seamă pe unii alergând după aceste demnități, și aruncându-se singuri într-o așa de mare greutate a stăpânirii. Că dacă cei ce de nevoie atrași la astfel de demnități, nu au nici o scuză și nici o îndreptare, dacă neglijează și conduc rău afacerile, - fiindcă și Aaron de nevoie a fost atras, și s-a primejduit, și Moise iarăși s-a primejduit, de multe ori lepădându-se, apoi cu atât mai mult cei ce se grăbesc de a lua astfel de demnități, expunându-se și aruncându-se în primejdii, și desigur că unul ca acesta este lipsit de orice iertare. Trebuia ca el să se teamă și să se cutremure, atât pentru conștiință, cât și pentru greutatea stăpânirii, și nici atras fiind să nu se lepede, nici neatras, să nu alerge și să se arunce pe sine în primejdii, ci mai bine să fugă prevăzând greutatea cea mare a demnității. Odată însă ce ai intrat, trebuie a arăta cea mai mare evlavie. Nimic fără măsură. Simțind aceasta mai înainte de a se împlini, pleacă, crezându-te nevrednic de aceasta, iar dacă vei fi luat cu sila, iarăși fii bărbătos și temător de Dumnezeu, pretutindeni arătând recunoștință.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIV, pp. 385-386)

„Păstorul care pierde oile, sau pentru că i le-au răpit lupii sau pentru că i le-au furat hoții sau pentru că a dat boala în ele sau pentru că a venit peste ele vreo altă nevoie, poate fi iertat de stăpânul turmei; iar dacă-i cere

socoteală, paguba se mărginește la bani. Dar omul căruia i s-a încredințat turma cea cuvântătoare a lui Hristos, suferă mai întâi nu pagubă la bani, ci pagubă în propriul lui suflet.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, p. 47)

„Cât prăpăd și cât foc se adună pe ticălosul cap al aceluia dascăl pentru fiecare suflet pierdut, nu-i nevoie s-o afli de la mine, că tu însuși știi destul de bine acestea.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 120)

„Greutățile de aici de pe pământ, pe care le-ai auzit, așa sunt. Dar pe acelea de dincolo, cum le vom suferi, când vom fi siliți să dăm socoteală de fiecare credincios încredințat nouă? Paguba nu se mărginește la rușine, ci ne așteaptă chin veșnic.

Nu voi trece sub tăcere nici acum cuvintele apostolului Pavel, deși le-am spus mai înainte: *Ascultați de mai-marii voștri și supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seama de ele* (Evr., 13, 17). Teama de această amenințare îmi zguduie neconținut sufletul. Dacă celui care smintește numai pe un singur om, și încă pe cel mai mic îi este de folos să i se atârne o piatră de moară de gât și să fie aruncat în mare (Matei 18, 6) și dacă toți cei care lovesc cugetul fraților lor păcătuiesc față de Hristos (1 Cor., 8, 12), ce vor păți oare preoții, ce pedeapsă vor primi când pierd nu numai unul sau doi sau trei, ci un număr atât de mare de credincioși? Nu pot da vina pe nepricepere, nu-și pot găsi scăparea în neștiință, nici nu pot pune înainte silnicia sau forța. Credincioșii ar putea întrebuința, dacă ar fi cu puțință, această scuză pentru păcatele lor mai ușor decât întâistătorii Bisericii pentru păcatele credincioșilor lor. Pentru ce? Pentru că cel rânduit să îndepărteze neștiința din sufletul păstoriților săi și să vestească mai dinainte când se apropie războiul cel diavolesc, nu poate pune înainte neștiința, nici nu poate spune: *N-am auzit trâmbița, nu știam mai dinainte de război!* Ci pentru asta a fost pus, după cum spune Iezechiel, ca să trâmbițeze și celorlalți și să vestească mai dinainte greutatea ce au să vină (Iez., 33, 3). De aceea pedeapsa e de neînlăturat, chiar de-ar fi unul cel care are să se piardă. Că spune prorocul Iezechiel: *Dacă atunci când vine sabia, străjerul nu trâmbițează poporului și nici nu dă semn, iar sabia, la venirea ei, ia un suflet, sufletul acela a fost luat din pricina fărădelegii lui, dar sângele lui îl voi cere din mâna străjerului* (Iez., 33, 6).” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, pp. 133-134)

„Și eu aș vrea să nu existe iad. Eu mai mult decât toți. Deoarece, în vreme ce fieăruia dintre voi îi e teamă pentru sufletul lui, eu mă neliniștesc pentru voi toți, pentru atâtea suflete pe care mi le-a încredințat Dumnezeu. Astfel, este mai greu pentru mine să mă izbăvesc de iad.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 62)

„Adevărat spunea fericitul Pavel: „*Ascultați de mai marii voștri și supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce au să dea seamă de ele* (Evrei 13, 17), Tu ai grijă doar de treburile tale; și după ce le aranjezi bine, nu te mai preocupă alt gând. Preotul însă, dacă dincolo de viața lui nu se va îngriji și de a ta cu aceeași sârguință, se va afla cu păcătoșii în iad. Și deseori, în vreme ce pentru păcatele sale nu este pedepsit, își pierde sufletul pentru păcatele altora, pe care nu s-a îngrijit să-i îndrepteze.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 172)

„Căci fiecare din voi va da seama pentru sine, iar eu voi da seama pentru mântuirea tuturor.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 117)

„Pentru aceea zice Apostolul: *Supuneți-vă și ascultați de mai marii voștri, pentru că ei se ostenesc pentru sufletele voastre, ca și cum vor da seama, că tu de vei greși pentru ale tale păcate și de te vei nevoi bine, nu va fi ție să dai seama pentru altul. Iar preotul, de va griji bine numai de viața lui și pentru a celorlalți frați nu va sta cu nevoită, împreună cu oamenii cei răi va merge în gheena focului. Pentru că de multe ori preotul, pentru ale lui greșeli nu se dă la muncă, iar pentru păcatele celor străini, se pierde, adică merge în iad.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 15)*

„Vai de voi, povățuitori orbi și neînvățați și neîntăriți, care vă înfrumusețați cu hainele seamă la ziua judecății, în ce fel veți scăpa, negrijind de atâta mântuire!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 174)

„Voi, păstorilor, veți da seamă și pentru voi și pentru oi. Arhieriei și preoții și diaconii, fiecare precum s-a încredințat, dar socotiți să nu uitați talanții, socotiți-vă pe voi și pe toată turma, păziți să nu lipsească vreo oaie din turmă, că bine să știți că de va rămânea vreo oaie din turmă pentru lenea voastră și o vor mânca fiarele, toată viața voastră o va pierde, că sângele ei din mâna voastră îl va cere Judecătorul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 179)

„Preotul de va și griji bine de viața lui, iar de a celor ce ascultă de el nu se va nevoi cu râvnă, cu curvarii va merge în matca focului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 250)

„Preotul are responsabilitatea sufletelor, a sufletelor nemuritoare, a sufletelor a căror soartă nu este alta decât o fericire sau un chin veșnic; sufletele pentru care un Om-Dumnezeu a venit să sufere și să moară. Aici jos, în gestiunea lucrurilor omenești, mândria, neglijența, greșelile pot aduce vaste și grozave ruine. Însă ce este aceasta față de prețul catastrofelor veșnice? Ca urmare, ce este o responsabilitate obișnuită față de prețul unei responsabilități preoțești?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 204)

PREOȚIA (fuga de marile responsabilități ale preoției)

„Mă tem ca nu cumva să iau în primire turma lui Hristos înfloritoare și bine hrănită, iar eu, din pricina lipsei mele de grijă, să o vatăm și să pornesc împotriva mea mânia lui Dumnezeu, Care-Și iubește atât de mult turma, încât S-a dat pe El pentru mântuirea și răscumpărarea ei.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, p. 52)

„Nimeni n-a iubit pe Hristos mai mult ca Pavel; nimeni n-a arătat o râvnă mai mare ca el; nimeni n-a fost învrednicit de mai mult har; totuși, după atâtea daruri, se temea încă și tremura de această dregătorie și pentru credincioșii lui. *Mă tem*, spunea el, *ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva, așa să strice gândurile voastre și să le abată de la curăția cea întru Hristos* (2 Cor., 2, 3). Așa grăia un om care a fost răpit până la al treilea cer și a luat parte la tainele lui Dumnezeu (2 Cor., 12, 2-4), care, după ce a crezut în Hristos, a fost tot în atâtea primejdii de moarte câte zile a trăit (2 Cor., 4, 11; Rom., 8, 36). Așa grăia un om, care n-a voit să se folosească nici de puterea dată lui de Hristos, ca să nu smintească pe vreunul din credincioși (2 Tes., 3, 9). Așadar, dacă Pavel, care a săvârșit fapte ce depășesc poruncile lui Dumnezeu, care nu urmăresc deloc folosul său, ci folosul creștinilor (1 Cor., 10, 24; Filip., 2, 4; Rom., 14, 19; 15, 2), dacă, deci, Pavel se temea totodată când se gândea la măreția apostoliei sale, ce vom păți noi, oare, care urmărim în toate faptele noastre numai folosul nostru, noi, care nu numai că nu săvârșim fapte care să depășească poruncile lui Hristos, ci chiar le călcăm în cea mai mare parte? Pavel spune: *Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?* (2 Cor., 11, 29). Așa trebuie să fie preotul! Dar, mai bine spus, nu numai așa! Mici sunt acestea și o nimica față de cele ce

vreau să le spun. Ce anume? *Doream*, spune Pavel, *să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei, rudele mele cele după trup* (Rom., 9, 3). Dacă poate cineva să sloboadă acest glas, dacă are cineva un suflet atât de mare încât să se înalțe până la o astfel de dorință, ei bine, un astfel de om merită să fie învinuit dacă fuge de preoție. Dar dacă este lipsit de această virtute a lui Pavel, atât cât sunt eu, ei bine, un astfel de om merită să fie urât, nu atunci când fuge de preoție, ci când primește preoția.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, pp. 68-69)

PREOȚIA (greutatea slujbei preoției)

„Bolile oilor le cunoaștem ușor: de le e foame, de a intrat molima în ele, de sunt rănite sau de a venit vreo altă nevoie peste ele. Și nu-i puțin lucrul acesta pentru îndepărtarea pricinilor care le supără. Dar mai avem și un alt mijloc, mai mare, care ne ajută să vindecăm grabnic bolile oilor. Care? Când oile nu vor să primească de bună voie leacurile, păstorii pot să le silească. Le e ușor să le lege, când trebuie să ardă sau să taie partea bolnavă; le e ușor să le țină închise vreme îndelungată, când e spre folosul lor, să le dea altă hrană în locul celei obișnuite, să le oprească de la adăpat și să facă, cu multă ușurință, tot ceea ce duce la însănătoșirea lor. Cu bolile sufletești ale oamenilor, lucrurile nu stau așa. Mai întâi nu le poți vedea ușor, că *nimeni dintre oameni nu știe cele ale omului, în afară de duhul omului, care este în el* (I Cor., 2, 11). Ce doctorie să dea bolii când nu știe felul ei, iar de cele mai multe ori nici nu poate bănuși dacă e bolnav? Iar dacă ajunge să cunoască boala, atunci greutatea este și mai mare, că preotul nu are atâta putere pentru vindecarea oamenilor, câtă putere are păstorul pentru vindecarea oilor. Și aici trebuie să lege, să oprească de la mâncare, să ardă, să taie. Dar nu stă în puterea preotului ca bolnavul să primească leacurile, ci în puterea celui bolnav.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoție*, pp. 48-49)

„Este nevoie de multă dibăcie ca bolnavii, de bună voie, să fie convinși să se supună îngrijirilor preoților; și nu numai atât, ci chiar să le mulțumească pentru îngrijire.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoție*, p. 49)

„Cunosc măreția slujirii preoțești! Știu cât e de greu să fii preot!” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 70).

„Mai multe sunt valurile care tulbură sufletul preotului decât valurile care frământă marea.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 70)

„Mare este lupta monahilor și grea e truda lor! Dar dacă ai pune față în față sudorile unui călugăr cu sudorile unui preot care-și îndeplinește bine slujirea sa, ai vedea că este atâta deosebire între ei câtă este între un om de rând și un împărat. Chiar dacă truda monahului e mare, totuși la lupta aceasta iau parte deopotrivă și sufletul și trupul; dar, mai bine spus, cea mai mare parte din luptă e dusă de trup; că dacă trupul e slab, are numai râvnă pentru nevoințele călugărești, dar nu le poate săvârși; că și postul aspru și culcatul pe pământul gol și privegherile și neîmbăiatul și multa sudoare și toate celelalte cu câte se îndeletnicesc monahii pentru chinuirea trupului lor, toate se lasă la o parte când nu-i puternic trupul care trebuie pedepsit. Preotul, însă, luptă numai cu sufletul; nu are nevoie de bunăstarea trupului, pentru ca sufletul să-și afle virtutea lui. La ce ne ajută într-adevăr puterea trupului, ca să nu fim obraznici, certăreți, mânioși, ci treji, cumpătați, cuviincioși și să avem și toate celelalte însușiri, cu care fericitul Pavel completează icoana preotului adevărat?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 139-140)

„Să înșir toate greutatețile preoției înseamnă să măsoar marea. De-și va curăți preotul sufletul de orice patimă, lucru cu neputință, chiar și atunci va fi silit să înfrunte mii și mii de greutateți, ca să îndrepte păcatele celorlalți. Dacă mai este, însă, încărcat și cu păcate proprii, vezi-i noianul ostanelilor și grijilor lui! Câte trebuie să sufere de vrea să biruie și păcatele lui și pe ale păstoriților săi!” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 146)

„Nimic nu se deosebește sufletul preotului de o corabie ce se bate de valuri. Despre toate părțile se împunge, de către prieteni, de către vrăjmași, de către ai săi, de către cei străini”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 477)

„Dacă ei (dușmanii - n.n.) se aruncă cu furie asupra oilor, cu atât mai mult caută ei să-l devoreze pe păstor. Ce să mai zici de mai multe greutateți și de piedicile care-l așteaptă pe preot în exercițiul Sfințelor Taine? Și aceste dificultăți au cauze neîncetate: viciile de care sunt atacate sufletele, libertatea de care se bucură ele de a-l respinge pe cel care vrea să le vindece. Ce lucru, ce privire pătrunzătoare, ce atenție

susținută, ce tact, ce pătrundere îi trebuie păstorului pentru a descoperi relele multiple și variate care atacă și pierd suflete! Ce energie, deodată tare și gingașă, îi este mai necesară încă pentru a vindeca aceste rele pe care investigația lui priveghetoare a știut să le descopere? Ce blândețe! Ce răbdare! Ce dispreț de sine însuși! Ce mărinimie, să sufere revoltele nefericiților care irită grijile sale și devotamentul său!

La ce altceva decât la iubire poate fi încredințată o asemenea misiune și un martiriu atât de sigur?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 204)

„Primejdiile se arată din leagănul preoției și în cursul ei se înmulțesc și se măresc. Unele vin chiar de la preot, altele reies din slujirea lui, toți cer de la el cele mai solide și cele mai energice virtuți.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 209)

PREOȚIA (îndatoririle preotului)

„Aceasta este datoria celui ce învață: nu numai a sfătui, ci a se și ruga și a ajuta prin rugăciuni

„Mare este cu adevărat, și mai cu seamă mult contribuie spre edificarea Bisericii de a fi preoții didactici, sau învățători ai credincioșilor; iar dacă aceasta nu este, multe din cele ale Bisericii se pierd sau se răstoarnă pe dos.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 168)

„Dar tu grăiește cele ce se cuvin învățaturii sănătoase (2, 1). Chiar de nu ar primi, tu însă fă cele ce se cuvin a face, chiar dacă nu se conving, tu însă îndeamnă și sfătuieste” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 157)

„Preotul trebuie să fie înfrânat, veghetor, să aibă ochii în patru, pentru că el trăiește nu numai pentru el, ci și pentru o atât de mare mulțime de oameni.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 75)

„Că Biserica lui Hristos este, după fericitul Pavel, trupul lui Hristos (Col., 1, 24). Și trebuie ca acela căruia i s-a încredințat trupul lui Hristos, să se nevoiască să-l țină în bună stare și într-o frumusețe nemeșteșugită; să se uite în toate părțile, ca nu cumva vreo pată sau zbârcitură (Efes., 5, 27) sau

vreun alt cusur asemănător să strice frumusețea și bună-cuviința lui. Ce altă îndatorire are, oare, preotul decât aceea de a arăta, după puterea lui omenească, trupul lui Hristos, Biserica, vrednică de Capul (Col., 1, 18) ei, Capul Acela nemuritor și fericit? Dacă atleții, cei ce se străduiesc să-și mențină trupurile lor în bune condiții fizice, au nevoie de doctori, de profesori, de o hrană aleasă și bine chibzuită, de exercițiu neîntrerupt și de multe supravegheri, iar cea mai mică neglijență strică și dărâmă totul, ce grijă trebuie să aibă cei ce au primit însărcinarea să poarte grijă de trupul lui Hristos, preoții, care n-au de luptat cu trupurile, ci cu puterile cele nevăzute? (Efes., 6, 12). Cum vor putea să-l păstreze întreg și sănătos, dacă nu vor depăși cu mult virtutea omenească și dacă nu vor ști să dea fiecărui suflet leacul potrivit?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 105-106)

„Negreșit, o viață îmbunătățită poate să ne ajute mult la săvârșirea poruncilor lui Dumnezeu, dar n-aș putea susține că ea săvârșește totul. Ce tărie va putea să-i dea cuiva viața sa îmbunătățită, când începe lupta pentru credință și când toți luptă cu argumente din aceleași Scripturi? La ce-i va folosi mulțimea de sudori, când după acele ostenele cade, din pricina grozavei lui neștiințe, în erezie și se desparte de trupul Bisericii? Cunosco mulți oameni care au pățit așa. Care-i câștigul strădaniei lui? Nici unul! Și, la fel, nu-i de nici un folos o credință sănătoasă alături de o viață stricată. Din pricina asta, mai mult decât toți, trebuie să fie iscusit în astfel de lupte cel care a primit sarcina de a învăța pe ceilalți. Chiar dacă el rămâne nezdruccinat și nu-i vătămat cu nimic de cei potrivnici, totuși, credincioșii care nu sunt destul de întăriți în credință, dacă ar vedea că povățuitorul lor este înfrânt și că nu mai poate răspunde celor potrivnici, nu pun înfrângerea lui pe seama neștiinței lui, ci pe seama șubrezeniei învățăturii. Și astfel, din pricina neștiinței unui singur om, este aruncat poporul cel mult în cea mai adâncă prăpastie a pierzării. Chiar dacă credincioșii nu trec cu totul de partea potrivnicilor, totuși sunt siliți să pună la îndoială învățăturile în care credeau până atunci; nu mai pot crede cu aceeași tărie în învățăturile de care mai înainte se apropiau cu credință nezdruccinată. Înfrângerea dascălului strecoară atâta tulburare în sufletele credincioșilor, încât răul sfârșește prin a-i îneca.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 120)

„Cea mai mare parte din cei rânduiți sub supravegherea preotului sunt legați cu griji lumești și asta îi face mai trândavi pentru lucrarea celor duhovnicești. De aceea preotul trebuie neapărat să semene, ca să spun așa, în

fiecare zi, ca, prin continuă repetare, cuvântul său de învățătură să poată fi ținut minte de cei ce îl aud. Bogăția mare, măreția funcției, trândăvia înăscută de pe urma luxului și a plăcerilor și altele multe pe lângă acestea înăbușă semințele aruncate; adeseori desimea spinilor nici nu lasă ca cele semănate să ajungă până la fața pământului. Dar și supărările mari, nevoia sărăciei, neconținutele necazuri și altele asemenea acestora, cu totul contrarii celor amintite mai înainte, îndepărtează pe credincioși de râvna celor dumnezeiești. Cât despre păcatele credincioșilor, preotul nu le poate cunoaște nici în cea mai mică parte. Și cum să le cunoască, când pe cei mai mulți nu-i cunoaște nici din vedere?

Greutăți așa de mari întâmpină preotul în îndeplinirea îndatoririlor sale față de credincioși. Dar dacă ai cerceta îndatoririle lui față de Dumnezeu, ai vedea că cele față de credincioși sunt o nimica; cer și mai mare râvnă și mai multă purtare de grijă.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 137)

PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvântul lui Dumnezeu spre slava Lui și mântuirea oamenilor)

„În afară de pilda prin faptă, preoții n-au decât un singur mijloc, o singură cale de vindecare: învățătura cu cuvântul, predica. Aceasta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; aceasta ține loc de medicament, aceasta ține loc de cauterizare, ține loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie să ardă sau să taie, trebuie neapărat săse folosească de predică. Dacă predica nu-i în stare să facă asta, zadarnice sunt toate celelalte. Prin predică ridicăm sufletul deznădăjduit; prin predică smerim sufletul îngâmfat; prin predică tăiem ce-i de prisos; prin predică împlinim cele de lipsă; prin predică lucrăm pe toate celelalte câte ne ajută la însănătoșirea sufletului.

Viața îmbunătățită a unuia poate să-l îndemne pe un altul la o viață îmbunătățită asemănătoare; dar când sufletul se îmbolnăvește de învățăturile cele rele, atunci e mare trebuință de predică, nu numai pentru întărirea credincioșilor, dar și pentru lupta cu dușmanii din afară. Dacă ai avea sabia duhului (Efes., 6, 17) și pavăza credinței (Efes., 6, 16), încât să poți face minuni și prin minuni să închizi gurile celor nerușinați, ei bine, atunci n-ai avea nevoie de ajutorul predicii. Dar, mai bine spus, nici atunci nu e fără de folos predica, ci e chiar de neapărată trebuință. Și fericitul Pavel a întrebuințat-o, deși uimea pretutindeni pe toți prin minunile sale. Și altul, din aceeași ceată cu el, ne îndeamnă să ne îngrijim de această putere spunând: *Fiiți gata de răspuns oricui vă cere vouă cuvânt despre nădejdea voastră* (1

Petru 3, 15). Iar atunci, în Ierusalim, toți apostolii, în deplină înțelegere, n-au încredințat lui Ștefan și celorlalți diaconi purtarea de grijă a văduvelor pentru altă pricină decât pentru aceea ca ei să se îndeletnicească cu slujba cuvântului (Fapte 6, 1-4). Dacă am avea puterea să facem minuni, nici n-am mai avea nevoie de predică; dar pentru că n-a mai rămas în noi nici urmă din puterea facerii de minuni și pentru că din toate părțile ne atacă mulți și nenumărați dușmani, este neapărată nevoie să ne întărim cu puterea cuvântului, cu puterea de a predica, pentru ca să nu fim loviți de săgețile dușmanilor, ci să-i lovim noi pe ei.

De aceea trebuie să ne dăm toată silința să facem să locuiască din belșug în noi cuvântul lui Hristos (Col., 3, 16).” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 106-107)

„Pentru a face față tuturor acestor greutăți, nu i s-a dat preotului alt ajutor decât ajutorul cuvântului. Dacă este lipsit de puterea cuvântului, atunci sufletele credincioșilor săi - vorbesc de credincioșii mai slabi în credință și mai iscoditori - nu vor avea o soartă mai bună decât corăbiile veșnic amenințate de furtună. De aceea preotul trebuie să facă totul ca să dobândească această putere, puterea de a predica.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 112-113)

„Dacă aș cere de la preot să aibă dulceața cuvântărilor lui Isocrate, majestatea lui Demostene, gravitatea lui Tucidide, înălțimea lui Platon, da, atunci ar trebui să mi se pună înainte această mărturie a lui Pavel (*neiscusit în cuvânt, dar nu în știință* - 2 Cor., 11, 6). Dar așa nu cer de la preot nici una din aceste însușiri. Nu cer nici podoaba căutată a cuvântărilor oratorilor păgâni și nici nu mă interesează cum îi sunt fraza și stilul. Să fie preotul sărac în cuvinte! Să-și aranjeze simplu și fără meșteșugire cuvintele în frază! Numai să nu fie neiscusit în știință, să nu fie neiscusit în precizia dogmelor; nici să răpească fericitului Pavel cea mai mare din bunătățile lui, capul laudelor lui, știința, ca să-și acopere propria-i trândăvie!” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 115-116)

„Spune-mi cu ce putere a tulburat Pavel pe iudeii din Damasc (Fapte 9, 22), când încă nici nu începuse să facă minuni? Cu ce putere a învins pe eleniști? (Fapte 9, 29). Pentru ce a fost trimis în Tars? (Fapte 9, 30). Nu pentru că îi biruia desăvârșit prin cuvânt și-i încolțea atât de mult, încât i-a ațâțat spre ucidere, nesuferind înfrângerea? Nu începuse încă să facă minuni, nici nu putea spune cineva că mulțimea îl socotea om minunat pentru slava

minunilor săvârșite și că cei ce luptau cu el erau geloși de faima lui Pavel! Deocamdată, îi biruia numai prin cuvânt.

Cu ce armă lupta și discuta Pavel cu credincioșii din Antiohia, care încercau să trăiască la fel cu iudeii? (Gal., 2, 11-14). Iar vestitul Areopagit, cel din orașul cel mai păgân, nu l-a urmat pe Pavel împreună cu soția lui, numai în urma unei singure cuvântări ținute în public? (Fapte 17, 34). Pentru ce a căzut Eutih de pe fereastră? (Fapte 20, 7-12). Nu pentru că Pavel se îndeletnicea cu cuvântul învățurii lui până noaptea târziu? Ce-a făcut în Tesalonic și în Corint? Ce a făcut, oare, în Efes și în Roma? Nu-și petrecea, oare, toate zilele și toate nopțile de-a rândul cu tălmăcirea Scripturilor? Ce poți spune de discuțiile (Fapte 17, 18-20) lui cu epicurienii și cu stoicii. De aș vrea să înșir totul, s-ar lungi mult cuvântul.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, p. 116)

PREOȚIA (misiunea preotului)

„... ne folosim de rugăciuni, de îndemnuri, de mustrări, de reproșuri, de laude, pentru a lucra mântuirea voastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 4, p. 70)

„*Ia aminte la tine însuși și la învățătură; stăruie în aceasta* (4, 16), adică *ia aminte la tine însuși, și învață și pe alții. Că acestea făcând și pe tine te vei mântui, și pe cei ce te vor asculta. Căci cel ce se obișnuiește cu cuvintele învățurii, el mai întâi se folosește, fiindcă prin cele cu care sfătuiește pe alții se va umili și pe el. Nu s-au spus acestea numai către Timotei, ci către toți.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 135)

„Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără de timp, mustră, ceartă, îndeamnă, toată îndelunga-răbdare și învățătura (4, 2). Dar oare ce vrea să zică: *cu timp și fără de timp?* Adică să nu ai un timp hotărât, ci pururea să ai timp; nu în timp de pace numai, nu în timp de liniște, nici numai șezând în Biserică, iar în timp de primejdii ascunzându-te. Chiar de vei fi în închisoare, chiar de vei fi legat cu lanțuri, chiar de ar fi să mergi la moarte, tu ceartă și în acel timp, să nu te ascunzi certând.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 103)

„Suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin! Așadar, acesta este lucrul evanghelistului: de a pătimi rău, și prin sine, și prin alții din afară. *Slujba ta fă-o deplin*, adică împlinește-o. Iată aici și o altă nevoie

de a pătimi răul.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 104)

„Păstorul de oi duce turma lui unde vrea, că oile îl urmează. Dacă vreo oaie se abate de la calea cea dreaptă, dacă lasă pășunea cea bună și se duce să pască în locuri sterpe și prăpăstioase, este de ajuns ca păstorul să strige mai tare, ca să aducă turma la oaia rătăcită. Dar dacă un om se rătăcește de la dreapta credință, păstorul sufletească are nevoie de multă muncă, de multă stăruință, de multă răbdare. Nu-l pot aduce cu sila la credință, nici nu-l pot sili cu amenințări, ci trebuie să-l convingă, ca să-l poată întoarce iarăși la adevărul de la care mai înainte s-a depărtat. De aceea trebuie ca preotul să aibă un suflet mare și curajos, ca să nu se descurajeze de mântuirea celor rătăciți. Trebuie să gândească și să spună neconținut așa: *Poate că le va da lor Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului și să scape de cursa diavolului* (2 Tim., 2, 25-26).

De aceea a spus Domnul ucenicilor Săi: *Cine este, oare, sluga credincioasă și înțeleaptă?* (Matei 24, 45). Omul care se îngrijește numai de mântuirea lui, mărginește numai la el folosul strădaniei sale; dar păstorul de suflete întinde folosul strădaniei sale la tot poporul. Omul care dă bani celor nevoiași sau omul care ajută în alt chip pe cei nedreptățiți, este și el cu ceva de folos celor din jurul lui, dar cu mult mai puțin decât preotul; deosebirea dintre unul și altul este tot atât de mare pe cât e deosebirea dintre suflet și trup.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 51)

„Cel care are de luptat cu toți acești dușmani, trebuie să cunoască felul de luptă al fiecăruia. Același om trebuie să fie și arcaș și aruncător cu praștia și căpetenie și ostaș și general și pedestraș și cavalerist; să știe să lupte și pe mare și pe metereze. În bătăliile obștești, fiecare ostaș luptă cu arma pe care o are și cu ea atacă și se apără de dușmani; în lupta pe care o are de dus preotul, nu-i așa. Dacă cel care vrea să învingă nu cunoaște toate felurile de luptă, diavolul știe să răpească oile, că bagă înăuntrul Bisericii pe tâlharii săi prin acea parte pe care preotul n-a păzit-o bine. Dar asta nu se întâmplă când diavolul simte că păstorul știe toate științele și cunoaște bine toate vicleniile lui.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părțile. O cetate, atâta vreme cât este înconjurată de ziduri puternice, își râde de asediatori, că e întărită bine; dar dacă se face în zid o spărtură, numai de mărimea unei porțițe, nu mai este de nici un folos celălalt zid înconjurător, deși stă în picioare. Tot așa și cu cetatea lui Dumnezeu. Când înțelepciunea, știința și

priceperea păstorului sufletesc o înconjoară din toate părțile, ca niște ziduri puternice, toate meșteșugirile dușmanilor se termină cu rușinea și batjocura lor, iar locuitorii dinăuntru cetății rămân nevătămați; dar dacă un dușman poate să dărâme o parte din zidul cetății, el, chiar dacă nu o cucerește toată, totuși prin acea parte vatămă, ca să spun așa, tot restul.

Ce folos are preotul dacă se luptă bine cu păgânii, dar iudeii îi jefuiesc turma? Ce folos are preotul dacă îi biruie și pe păgâni și pe iudei, dar manihei îi răpesc oile? Ce folos are preotul dacă, după ce îi doboară la pământ pe manihei, îi sfășie oile dușmanii dinăuntru, care strecoară în sufletele credincioșilor credința că oamenii sunt supuși destinului?

Dar pentru ce să înșir toate rătăcirile diavolului? Dacă păstorul nu știe să combată bine toate aceste rătăcirii diavolești, lupul poate mânca, cu o singură rătăcire, cele mai multe oi.

În războaie, victoria sau înfrângerea se așteaptă de la soldații care stau și luptă pe câmpul de bătaie; în luptele duse de preot, lucrurile stau cu totul dimpotrivă. Adeseori în lupta dusă împotriva dușmanilor credinței, victoria este de multe ori de partea acelor care n-au luat parte de la început la luptă, nici nu s-au ostenit, ci au stat liniștiți. Cel care nu-i destul de dibaci în aceste lupte se poate răni cu propria lui sabie și ajunge de râsul prietenilor și dușmanilor.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 108-109)

„Atunci ești un învățător desăvârșit, când și prin cele ce faci și prin cele ce înveți duci pe ucenicii tăi, pe credincioși, la viața fericită, pe care a poruncit-o Hristos. Pentru a învăța nu-i de ajuns numai să faci. Nu-i al meu cuvântul acesta, ci al Mântuitorului. El a spus: *Cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema* (Matei 5, 19). Dacă prin a învăța Hristos ar fi înțeles a face, n-ar mai fi trebuit să spună: *și va învăța*, ci ar fi fost de ajuns să spună atât: *cel ce va face*. Dar așa, din pricină că a vorbit separat de amândouă, a arătat că una este a face, și altceva este a învăța cu cuvântul și că e nevoie de amândouă pentru o desăvârșită zidire sufletească.” (*Tratatul despre preoție*, cartea patra, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, p. 119)

„Ai putea vedea în fiecare din cei care stau lângă Sfântul altar și citesc legea dumnezeiască și îi învață pe ascultători un ostenitor asemenea celui ce se îngrijește de pământ. Și ceea ce face țăranul când trage cu plugul și despică brazdele pământului, și aruncă semințele, și le sădește în sânurile acestuia, aceasta face și cel ce mânuie plugul învățaturii, sădind în sufletul ucenicilor sămânța dumnezeieștilor învățaturi.” (*Urările de bun venit ale*

aceluiși și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei, în vol. Cateheze baptismale, pp. 120-121)

„Preoția este formată deodată pentru Dumnezeu și pentru oameni; pentru Dumnezeu pe care-L slăvește prin Jertfă, pentru oameni pe care-i sfințește prin iertarea Lui.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 205)

„Ceea ce-i sunt remediile numeroase medicinei, ceea ce-i sunt armele omului luptător, cuvântul îi este preotului, înlocuind totul, nefiind înlocuit de nimic. Dacă misiunea dublă a preotului este de a vindeca sufletele și de a le apăra, singurul lui remediu, singura lui armă care le înlocuiește pe toate celelalte, este cuvântul său. La orice rău, la orice durere, la orice pieire, la orice durere zdrobitoare, sufletelor păcătoase, sufletelor mai ușurate, sufletelor pline, sufletelor sfinte însă ispitite, preotul trebuie să le aducă ajutorul cuvântului său.

Însă sufletele nu sunt numai bolnave, ele sunt asaltate de dușmani numeroși și înspăimântători. Ar trebui pentru fiecare moment un medicament salvator care să se potrivească; trebuie acum o armă, armă unică, cuvântul, însă așa de abil mânuit încât prin toate loviturile să înlăture orice fel de lupte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 207)

„Dacă preotul este *sarea pamîntului*, misiunea lui este deci de a vindeca sufletele. Ori sufletele mai mult încă posedă remedii multiple și medicamente variate, medicina sufletelor nu are decât un leac: este cuvântul sfânt.

Și preotul nu este numai medicul sufletelor, ci el este și apărătorul lor. Sufletele sunt înconjurate de rătăcirii de tot felul, falsele profeții le asaltează, prejudecățile le falsifică, îndoielile le aprind, negările le tulbură. Ce va face preotul a cărui știință este scurtă și limba mută? Biserica lui Dumnezeu este ca o fortăreață. Când are apărători din toate părțile îi lasă aici o spărtură deschisă, dușmanul pătrunde pe aici și sufletele vor fi cucerite de rătăcire și de viciu. Și cine va putea număra dușmanii, cine va ști număra rătăcirile? Oricărui preot îi trebuie o împotrivire slăvită.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 212)

PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtășească cineva stăpânit de vreun păcat)

„Cuvintele acestea vi le spun și vouă care vă împărtășiți și vouă celor ce împărtășiți. Este de neapărată trebuință să vi se spună și vouă, ca să împărtășiți aceste daruri cu multă băgare de seamă. Nu mică vă va fi osânda dacă îngăduiți să se împărtășească de la această masă cineva pe care-l știți cu vreun păcat. Sângele lui Hristos din mâinile voastre se va cere. De-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap, oprește-l dacă se apropie cu nevrednicie! Tu ai mai multă putere decât el. Dacă ți s-ar fi încredințat să ai grijă de curățenia apei unui izvor din care bea o turmă și ai vedea că vine la apă o oaie plină toată de noroi la gură, n-ai lăsa-o să se aplece să bea, ca să nu tulbure izvorul; aici însă nu ți s-a încredințat izvorul unei ape, ci izvorul sângelui și al Duhului”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 935-936)

„Când îi vezi pe unii că se apropie, deși au păcate mai murdare decât pământul și noroiul, nu te revolți și nu-i oprești? Ce iertare mai poți avea? Pentru aceasta v-a cinstit Dumnezeu pe voi, preoților, cu această cinste, ca să-i deosebiți pe unii de alții. Aceasta e vrednicia voastră; aceasta-i trăinicia voastră, aceasta-i toată cununa voastră, nu ca să umblați într-o haină albă și strălucitoare.

- Dar de unde știu eu pe cutare și pe cutare?

- Nu vorbesc de cei pe care nu-i cunoști, ci de cei pe care-i cunoști. Vrei să-ți spun ceva mai înfricoșător? Nu e atât de mare grozăvia să spunem că au călcat în picioare pe Hristos, că au socotit ceva de rând sângele Testamentului și au batjocorit harul Duhului (Evr., 10, 29). Cel care păcătuiește și se apropie de sfintele Taine este mai rău decât un îndrăcit: îndrăciții, pentru că sunt stăpâniți de demoni, nu sunt pedepsiți; aceștia însă pentru că se apropie cu nevrednicie sunt dați osândeii veșnice. Așadar nu numai pe aceștia să-i alungăm, ci pe toți pe care-i vedem că se apropie cu nevrednicie. Nimeni să nu se împărtășească, dacă nu-i ucenic! Nici un Iuda să nu se împărtășească, ca să nu pătească ce-a pățit Iuda. Trup al lui Hristos este și mulțimea aceasta. Vezi, dar, ca tu, care împărtășești cu sfintele Taine, să nu mânii pe Stăpân dacă nu cureți trupul acesta! Vezi să nu-i dai sabie în loc de hrană! Dacă un om nevrednic vine din neștiință să se împărtășească, oprește-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, nu de om! Dacă te temi de om, vei fi disprețuit de om. Dar dacă te temi de Dumnezeu, vei fi respectat și de om. Dacă nu îndrăznești să oprești de la sfânta Împărtășanie pe unul nevrednic, adu-l la mine. Nu-i voi îngădui o astfel de îndrăzneală. Mai

degrabă mă voi despărți de suflet decât să împărtășesc cu sângele Stăpânului pe un nevrednic; mai degrabă îmi voi răspândi sângele meu decât să împărtășesc cu sângele acesta atât de înfricoșător pe unul care nu merită. Nu ai nici o vină dacă nu cunoști pe cel nevrednic, deși l-ai cercetat cu de-amănuntul. Cele ce ți le-am spus, le-am spus de cei pe care-i cunoști. Dacă vom îndrepta pe cei pe care-i cunoaștem, Dumnezeu ni-i va face cunoscuți repede și pe cei pe care nu-i cunoaștem. Dar dacă îngădui să se împărtășească cei pe care-i cunoaștem că sunt păcătoși, pentru ce să ne mai facă Dumnezeu cunoscuți pe cei pe care nu-i cunoaștem? Nu spun cuvintele acestea ca să oprim de la împărtășire pe oameni, nici să-i alungăm din biserică, ci ca să-i aducem la Sfânta împărtășire după ce s-au îndreptat, ca să ne dăm silința să-i îndreptăm. Așa vom face îndurător și pe Dumnezeu. Vom găsi mulți oameni care să se împărtășească cu vrednicie și vom primi și mare răsplată și pentru râvna noastră și pentru grija ce o purtăm de alții”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 936-937)

„Mulți n-au putut să ridice nici povara ușoară a cercetărilor reținute pe care le-am făcut asupra celor care se împărtășesc cu nevrednicie. Astfel, după slujbă, au apărut în fața mea, ca să-mi spună cu neplăcere și furie: *Așadar ne alungi din biserică? Ne lipsești de Sfânta Împărtășanie?* Nu, nu vă alung. Ba dimpotrivă, vă aduc mai aproape de ea. Căci teama de pedeapsă ne pătrunde în conștiință și acționează precum flacăra asupra cerii: topește și nimicește păcatele noastre, pentru că rămâne neîncetat acolo, făcând astfel sufletul nostru mai strălucitor și dăruindu-i mai mare îndrăzneală la Dumnezeu. Și așa cum doctorul care le dă bolnavilor leacuri amare îi scapă de microbii bolii, deschizându-le astfel pofta de mâncare și făcându-i să-și dorească mâncarea, la fel și dascălul duhovnicesc, care spune cuvinte amare, îi dă conștiinței prilejul de a respira cu ușurință și-l pregătește pe om să guste cu mare bucurie Trupul Domnului.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 171-172)

„Voi, preoții, trebuie să dați aceste daruri sfinte cu multă luare-aminte, altfel veți ajunge în iad. Dacă știți că cineva a săvârșit păcat și rămâne nepocăit, nu-i îngăduiți să ia parte la cina pascală. Chiar de-ar fi general, chiar de-ar fi domnitor, chiar de-ar fi însuși împăratul. Dacă se apropie fără a fi vrednic, îndepărtați-l. Voi aveți putere mai mare decât acela. Nu vă fie teamă de el, orice rang ar avea. De Dumnezeu să vă fie teamă, nu de om. Altfel, și omul vă va lua în râs și pe Dumnezeu Îl veți întrista. Oricum, în cazul în care nu îndrăzniți să faceți acest lucru, nu șovăiți să mi-l încredințați mie. Iar eu nu voi îngădui să se întâmple

asemenea necuviințe. Voi prefera să mor, decât să împărtășesc un nevrednic cu Trupul lui Hristos. E mai de folos să-și piardă cineva viața pentru Hristos, decât să-și salveze viața de aici și să fie lipsit totdeauna de Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 172)

„Că de veți cunoaște pe cineva în răutate și-l veți ierta pe el a se împărtăși cu Sângele lui Hristos, din mâinile voastre se va cere de la Dumnezeu, chiar de va fi domn sau boier mare, sau chiar împărat să fie, nu te teme de va veni nevrednic să se cuminece, oprește-l, că mai multă putere ai tu decât împăratul, preotule! Nu îndemna spre urgie pe Domnul Tău Iisus Hristos, să-L dai în trup necurat și împutit. Nu da la unii ca aceia în loc de hrană cuțit, ci de va veni acela pentru slăbiciune să se împărtășească și fiind nevrednic, oprește-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, și nu de oameni, și așa făcând vei fi cinstit de oameni și iubit de Dumnezeu. Iar de ți-i frică și nu îndrăznești, adu-l la mine și nu voi ierta eu să facă această fărădelege, mai bine poftesc să-mi scoată sufletul meu mai înainte de vreme, decât dumnezeiescul Trup și Sânge să-L dau nevrednicilor. Mai bine sângele meu să-l vărs mai înainte, decât să dau înfricoșătorul Sânge unde nu se cade și mai bine să mă lipsesc de viață pentru Dumnezeu sau pentru viața lui Dumnezeu, Căruia i se cuvine slava în veci. Amin.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 15)

„Vai lor dacă prin lașitatea lor sau delăsarea lor funestă Sfintele Taine sunt profanate!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 201)

PREOȚIA (trăirea duhovnicească a preotului)

„Încetează, dar, dragă prietene, de a mă împinge spre o pedeapsă de care n-aș putea scăpa. Nu e vorba aici de comanda unei oștiri, nici de ocârmuirea unei împărății, ci de o slujire care cere virtute de înger.

Sufletul preotului trebuie să fie mai curat decât înseși razele soarelui, pentru ca Duhul cel Sfânt să nu-l părăsească niciodată și ca să poată spune: *Iar de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine* (Gal., 2, 20).

Dacă cei ce locuiesc în pustie, care au scăpat de oraș, de piață și de zgomotele din ele, care se bucură neconținut de adăpost și liniște, nu vor să aibă încredere în paza ce le-o dă traiul lor departe de zgomotele lumii, ci adaugă și alte nenumărate mijloace de pază: se îngrădesc din toate părțile și se silesc să fie cu mare băgare de seamă în tot ce spun și în tot ce fac, ca să se poată, atât cât omenește e cu putință, apropia de Dumnezeu cu îndrăznire și curăție desăvârșită; deci, dacă monahii fac atât de mari eforturi ca să se

păstreze curăți, spune-mi, te rog, câtă putere, câtă tărie socotești că-i trebuie preotului, ca să-și poată smulge sufletul din orice întinăciune și să-și păstreze nevătămată frumusețea cea duhovnicească? Și preotul are nevoie de mult mai mare curăție decât monahii. Iar cel care are nevoie de mai mare curăție, acela este supus la mai mari ispite, care-l pot murdări, dacă nu-și ferește sufletul printr-o neîncetată priveghere și dacă nu folosește mai multă tărie sufletească.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 134-135)

„Spune-mi, te rog, unde-l vom pune pe preot, când cheamă Duhul Cel Sfânt, când săvârșește prea înfricoșătoarea jertfă și când atinge neconținut pe Stăpânul obștesc al tuturor? Cât de mare curăție, cât de mare evlavie îi vom cere? Gândește-te ce fel trebuie să fie mâinile acelea care slujesc, ce fel trebuie să fie limba aceea care rostește acele cuvinte? Nu trebuie să fie oare mai curat și mai sfânt decât oricine altul sufletul care a primit atâta Duh? Atunci și îngerii stau împrejurul preotului. Tot altarul și locul din jurul jertfelnicului se umple de puterile cerești în cinstea Celui ce se află pe jertfelnic. Cele ce se săvârșesc atunci pe sfântul altar sunt îndestulătoare să ne încredințeze de toate acestea. Am auzit odată pe cineva povestind că un bătrân, bărbat minunat, care avea adeseori descoperiri, i-a spus că a fost învrednicit odată de o vedenie ca aceasta: în timpul săvârșirii sfintei jertfe a văzut dintr-odată, atât cât i-a fost cu putință, mulțime de îngeri, îmbrăcați în veșminte strălucitoare, stând în jurul altarului, cu ochii plecați în jos, așa cum stau soldații când împăratul este de față. Și eu o cred. Un altul mi-a spus - n-o aflase de la altul, ci el însuși fusese învrednicit să vadă și să audă - că dacă cei care pleacă de pe lumea aceasta s-au împărtășit cu Sfintele Taine cu conștiința curată, când își dau sufletul, sunt însoțiți de aici de îngeri, din pricina sfintei Împărtășanii pe care au luat-o.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 138)

PREOȚIA (sfințenia preotului)

„Sfântul Duh a rânduit ca preoții, încă pe când sunt în trup, să aducă lui Dumnezeu aceeași slujbă pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceea preotul trebuie să fie atât de curat, ca și cum ar sta chiar în cer, printre puterile cele îngerești.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 63)

„Preotul trebuie să fie sfânt pentru suflete. Și cu atât este mai urgentă această sfințenie, cu cât sunt mai grave și mai numeroase obstacolele pe care le întâlnește.

Ce este preotul fără sfințenie? În fiecare din funcțiile sale, în predica sa, în raporturile sale cu lumea, el este modelul, exemplarul viu al sfințeniei: totul în el este ceresc, este divin. Să-l presupunem lipsit de orice sfințenie, ce va mai rămâne el dacă nu o fantomă fără realitate, sau mai curînd un comediant fără rușine?

Preotul va fi sfânt, însă câte piedici sunt pentru această sfințenie!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 211)

„Preotul trebuie să fie sfânt pentru Dumnezeu. Preotul este mijlocitor, el este ajutor pentru oamenii vinovați; fără încetare el trebuie să se prezinte la picioarele tronului lui Dumnezeu pentru a cere har. Dacă el este respins însuși ca urât, ce har va mai putea el obține?

Și dacă noi îl contemplăm pe preot la altar, în timpul jertfei, când ține el în mână dumnezeiasca jertfă, încât cerul și pământul sunt cuprinse de frică și plecate sub închinare (...) Om ceresc, om sfânt, oh, da. Însă, dacă el este păcătos, ce urâtă profanare!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 211)

PREOȚIA (viața preotului trebuie să fie model pentru credincioși)

„Îndeobște, mulțimea păstoriților se uită la purtările conducătorilor lor ca la un model și caută să se asemene în purtări cu ei. (Înt. Sir., 10, 2). Cum ar putea, oare, un preot face pe credincioșii săi să nu se mânie, când el însuși se mânie? Care dintre credincioși ar dori să fie măsurat în purtări, când vede că preotul său se mânie?” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 77)

„După cum faptele lor (ale preoților – n.n.) cele bune au fost de folos multor credincioși, pentru că faptele i-au îndemnat și pe ei la fapte bune, tot așa și păcatele lor i-au făcut mai trândavi spre săvârșirea virtuții și mai molatici pentru ostenele faptelor bune.

De aceea trebuie ca frumusețea sufletului preotului să strălucească în toate împrejurările din viața lui, ca să poată în același timp, și bucura, dar și lumina sufletele celor ce-l privesc.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 78)

PREOȚIA (purtarea preoților)

„Un adevărat conducător de oameni trebuie să fie cu totul dimpotrivă: să fie neiertător cu el însuși și aspru judecător al faptelor lui, iar cu cei de sub conducerea lui, iertător și blând. Dar cărturarii și fariseii făceau dimpotrivă”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 821)

„Și după cum omul, oriunde s-ar arăta, trebuie să se vadă că se deosebește de animale, tot așa și învățătorul trebuie să arate că este învățător și când grăiește și când tace și când stă la masă și când face orice altceva; trebuie să se vadă că este învățător și din mers și din privire și din ținută, într-un cuvânt din totul”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 823)

„Preoții din legea veche, ca și regii și proorocii erau unși cu untdelemn (ἐλαίου) pentru că untdelemnul era simbolul iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Din aceasta ei învățau că și stăpânitorul poporului trebuia să aibă milă de supușii săi și că Duhul vine în om prin milă, fiindcă Dumnezeu se milostivește către oameni și este iubitor de oameni. *Și miluiești pe toți, pe toate le poți* (Sol., 11, 23). De aceea erau unși cu untdelemn (ἐλαίου) pentru a arăta că preoția a fost dăruită din milă (ἐλεος) lui Dumnezeu; la fel și regii erau unși cu untdelemn din aceeași pricină. Chiar dacă cineva ar lăuda un stăpânitor, nu i-ar putea spune nimic mai potrivit decât mila ta, milostivirea ta, pentru că e propriu stăpânirii să fie milostivă.

E ușor de înțeles că și lumea a fost făcută de Dumnezeu din milostivire, și deci și noi trebuie :

„Cel preoțit se cade să fie cu adevărat curat de toate patimile, iar mai ales de curvie și de vrajbă, nici cât de subțire cuget să nu aibă, de vrea să nu fie ca un stricat și bubos la mâini și la obraz, care se apropie să se atingă de Împăratul pentru că știe ce va păți acela.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 250)

„Dacă întâlnește suflete învârtosite, dușmănoase, nerăbdătoare, femei în vârstă, văduve arțăgoase, fiindcă viața le-a fost așa de rea și apăsătoare, îi este necesară o răbdare eroică, dacă nu vrea să zdrobească cu totul dintr-odată aceste flori deja atât de fragile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 210)

PREOȚIA (purtarea nedemnă și necuviincioasă a unor preoți)

„Chiar dacă poate ați avea dascăli stricați, și cari răpesc totul, și sunt lacomi, apoi nici așa nu vă poate fi de îndreptățire răutatea acelor. Căci iubitorul de oameni și întrutot-înțeleptul unul-născut Fiu al lui Dumnezeu, carele toate vede, și care știe că în trecerea timpului și în lumea întreagă se vor găsi poate și mulți preoți stricați, nu cumva prin lenevirea unor asemenea preoți să se prelungească încă mai mult lenevirea și nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice îndreptățire pentru o astfel de lenevire, iată ce zice: *Pre scaunele lui Moisi au stătut Cărturarii și Fariseii; deci toate câte vor zice vouă să faceți, faceți, însă după lucrurile lor nu faceți* (Mt. 23, 2), arătându-ți prin aceasta că, chiar dacă ai avea dascăl netrebnic, totuși cu nimic te vei vătăma dacă vei asculta cuvintele lui. Nu din lucrurile ce a făcut dascălul, ci din vorbele ce le-ai auzit de la dânsul și nu le-ai împlinit, din acestea, zic, Dumnezeu îți va scoate vinovăția. Încât, dacă tu vei face cele poruncite, vei sta atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecător, iar dacă nu vei asculta de cele ce ți-a spus dascălul, apoi chiar de ai avea de arătat mii de preoți stricați, totuși aceasta cu nimic nu-ți va folosi. Fiindcă și Iuda a fost apostol, și totuși aceasta nu ar putea îndreptăți pe iubitorii de arginți sau și pe furătorii de cele sfinte, și nici că ar putea cineva dintr-aceștia să zică, fiind învinuit, că și apostolul Domnului a fost tâlhar, furător de cele sfinte și vânzător al Mântuitorului, ci mai cu seamă aceasta ne va osândi și pedepsi, că nici după relele pătimite de alții noi nu ne-am cumișit. Dar tocmai pentru aceea sunt scrise asemenea fapte, ca astfel să fugim de dânsese. Pentru aceea, lăsând la o parte pe cutare și pe cutare, noi să luăm seama la noi înșine și la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da seamă înaintea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, pp. 223-224)

PREOȚIA (preotul să nu caute foloase materiale sug steagul lui Hristos)

„Este vrednic de observat aici și aceea că fericitul Pavel peste tot locul păstrează măsura, căutând numai cele de neapărată trebuință, și nicidecum de prisos. Căci nu a zis: *Cine slujește în oaste și nu se îmbogățește?*, ci *Cine slujește în oaste cu leafa sa?*; nici nu zice: *Sau cine sădește vie și nu strânge aur, sau nu culege întregul rod?* - ci *și din rodul ei nu mănâncă*; și nici nu a zis: *Sau cine paște turmă și nu vinde mieii?* - ci *și din laptele ei nu mănâncă*; - nu zice *din mieii turmei*, ci *din laptele ei*, arătând prin aceasta că dascălul trebuie a se mulțumi cu o mică mângâiere și numai cu hrana trebuitoare.

Aceste cuvinte sunt îndreptate împotriva celor ce vor a mânca totul și a culege întregul rod al viei. Așa a legiuit și Domnul, zicând: *Vrednic este lucrătorul de hrana sa* (Mt. 10, 10). Deci el nu aduce aici pildele cum s-ar întâmpla, ci arată încă prin ele și ce fel trebuie a fi preotul. Fiindcă el trebuie a avea și voinicia ostașului, și îngrijirea păstorului, și sânguința lucrătorului de pământ, și pe lângă toate acestea încă, de a nu căuta nimic mai mult decât neapărata trebuință.

Arătând deci că și după apostoli, și după pildele din viață, dascălul nu este împiedecat a lua de la ucenici cele trebuitoare pentru hrana sa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, p. 215)

PREOȚIA (nu se cade ca preoții să-și agonisească averi)

„Este (preotul – n.n.) îmbrăcat în haine de mătase? Are poate o mulțime de servitori când se duce la piață? Umblă poate călare? Își ridică oare case mari în care să locuiască? Dacă ar face așa, eu însumi l-aș condamna și nu l-aș cruța nicidecum, ci l-aș arăta chiar ca fiind nevrednic de preoție! Căci cum va putea el sfătui pe alții să nu se ocupe cu acestea, dacă pe sine însuși nu se poate sfătui?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a X-a, p. 179)

PREOȚIA (preoții să nu ia asupra lor purtări de griji lumești)

„După ce Hristos i-a lipsit pe ucenici de toate, le-a dat totul; le-a îngăduit să rămână în casele învățăceilor lor, dar să nu aducă nimic cu ei când intră în casele lor. I-a scăpat astfel pe apostoli de grija cea de toate zilele, iar pe învățăceii i-a convins că apostolii intră în casele lor numai pentru mântuirea lor; și pentru că nu aduc cu ei nimic și pentru că nu cer nimic mai mult decât cele de neapărată trebuință și pentru că nu intră în casele tuturor. Domnul vrea ca apostolii Lui să fie străluciți, nu numai datorită minunilor, ci, înainte de minuni, datorită virtuții lor. Că nimic nu caracterizează atât filozofia ca simplitatea; și, pe cât e cu putință, desăvârșirea”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 400)

„Că nu-i cu putință să urmezi pe Hristos cum trebuie dacă nu te desfăci de toată grija cea lumească și legată de pământ. Așa însă preoții lui Dumnezeu stau la culesul viilor, la seceratul griului și la vânzarea recoltelor. Slujitorii umbrei, preoții Vechiului Testament, erau scutiți de astfel de griji,

deși li se încredințase o slujire mai trupească; iar noi, ca suntem chemați să slujim la altarul cel ceresc, care intrăm în sfintele sfinte cele adevărate, ne îndeletnicim cu treburi de negustori și de samsari. Din pricina aceasta nu mai citim deloc Scripturile, din pricina aceasta ne trândăvim la rugăciune, din pricina aceasta suntem nepăsători la toată fapta bună. Nici nu e cu putință să ne împărțim în amândouă părțile cu râvna cuvenită”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 963)

PREOȚIA (preoții să transmită cele duhovnicești credincioșilor, iar aceștia să-i ajute pe preoți în cele necesare trupului)

„... când el strigă ca să nu se lege gura bouului ce treieră, nimic alta nu lasă a se înțelege, fără numai că dascălii ce se ostenesc trebuie a se bucura de răsplata ostenelilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, p. 216)

„*Dacă am semănat noi vouă cele duhovnicești, au mare lucru este de vom secera noi ale voastre cele trupești? Ai văzut pricină întru totul îndreptățită și vrednică de cuvânt? Acolo, zice, sămânța este trupească, trupească este și roada, pe când aici nu este așa, ci sămânța este duhovnicească, iar răsplata trupească. Ca nu cumva ei să cugete lucruri mai, ca unii ce ar da cele trebuitoare dascălilor, arată că dânșii iau mai mult decât dau. Lucrătorii de pământ ceea ce seamănă, aceea și iau, pe când noi, zice, semănând în sufletele voastre cele duhovnicești, secerăm cele trupești, căci așa era hrana dată de dânșii apostolilor.*

Mai departe apoi spune ceva mai aducător de sfială, zicând: *Dacă au parte alții de stăpânirea voastră, au nu mai vârtos noi?* (1 Cor. 9, 12). Iată aici și alt gând, și acesta tot din pilde, însă nu la fel ca cele dinainte. Căci nu pomenește aici nici de Petru, și nici de ceilalți apostoli, ci de niște vicleni, împotriva cărora se azvârle cu putere și de care zice în altă parte: *Că suferiți de vă robește cineva, de vă ia cineva, de se semețește cineva, de vă bate cineva peste obraz* (2 Cor., 11, 20), și deci prin cuvintele de mai sus el dă de veste deja despre lupta ce o va duce împotriva acelor înșelători. Pentru aceea nici nu a zis *Dacă alții iau de la voi*, ci arătând obrăznicia acelor, tirania și nequșătoria lor, zice: *Dacă au parte alții de stăpânirea voastră, adică vă stăpânesc, și se poartă cu voi ca și cu niște slugi, nu numai luând de la voi, ci încă cu multă obrăznicie.* Pentru aceea a adăogat: *au nu mai vârtos noi?* – ceea ce nu ar fi spus el dacă îi era aici vorba de apostoli. De aici se vedește

că el face vorbire prin aceste cuvinte la niște șarlatani care îi asupreau. *Așa că împreună cu legea lui Moisi, chiar și voi ați pus prin aceasta lege, că trebuie a da dascălilor voștri hrana trebuitoare.* Zicând însă: *Au nu mai vărtos noi?*, el nu mai întinde vorba de ce cu atât mai vărtos ei ca apostoli trebuia a lua, ci lasă aceasta la judecata cugetului lor, voind prin aceasta a-i și înfricoșa și mai mult a-i ațâța.

Ci nu ne-am folosit de stăpânirea aceasta, adică n-am luat nimic de la voi. Ai văzut prin câte a pregătit el vorba că nu ar fi ceva nelegiuit dacă ar lua – și cu toate acestea, nu a luat nimic – ca să nu se creadă că dacă nu a luat, apoi a fost împiedicat? Nu fiindcă nu mi-este slobod nu iau, zice, căci îmi este slobod a face aceasta, după cum am dovedit cu apostolii, cu împrejurările din viață, cu ostașul, cu lucrătorul și cu păstorul, cu legea lui Moisi, cu însăși firea lucrului, cu faptul că am semănat vouă cele duhovnicești, cu faptul că voi vă îngrijiți și dați altora cari nu merită - totuși, ca să nu se pară că el necinstește pe ceilalți apostoli cari luau, a pus toate acestea aici, spre a se sfii acești corinteni, dovedindu-le că nu pentru că ar fi fost împiedicat nu a luat.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXI, pp. 216-217)

„Căci dacă Dumnezeu făgăduiește împărăția cerurilor în schimbul unor lucruri mici și neînsemnate, atunci și slujitorii săi trebuie să transmită altora cele duhovnicești în schimbul celor mici și necesare trupului, pentru că, pe drept cuvânt, El este Cel Care le dăruiește și pe unele și pe altele.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a II-a, p. 28)

„Fiindcă nu-i absurd să-i dăm împăratului pământesc și armatei lui plecate la război toate cele necesare, haine și hrană și nu numai cât trebuie, ci chiar și de prisos, iar Împăratului ceresc și armatei Lui aflată în linie de bătaie în fața unor dușmani cu mult mai cumpliți – *Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui* (Ef., 6, 12) – să nu le oferim nici măcar strictul necesar? Vai, câtă nerecunoștință și ce poftă nesfârșită de câștiguri nedrepte!” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a X-a, pp. 176-178)

„Și cu toate acestea mulți dintre cei de față sunt mai prejos decât iudeii. Ia aminte, așadar, la câte dări plăteau iudeii pentru preoții lor: zeciuiele, prinoase și iarăși zeciuiele, apoi zeciuială chiar și a treia oară și sicli, fără ca cineva să spună că preoții lor consumă mult. Cu cât mai mult vor primi cei săraci, cu atât și plata celor ce fac milostenie va fi mai mare. Nu spuneau: *preoții primesc prea mult, își îmbuibă pânțele etc.*, vorbe ce

se aud astăzi din partea multora. Cei care-și înalță case mărețe și-și cumpără ogoare sunt considerați ca neavând mare lucru; dar dacă vreunul din preoți ar îmbrăca vreo haină mai frumoasă sau și-ar procura haina necesară, sau ar avea vreo slugă – ca să nu fie silit a se arăta în ochii lumii fără orânduială – atunci acest fapt este socotit a fi bogăție!... într-adevăr, suntem bogați, dar în acuzațiile pe care ei ni le aduc, lucru pe care sunt siliți să-l recunoască. Noi, de-am avea oricât de puțin, suntem socotiți bogați, în timp ce aceia chiar de-ar trăi în belșug fără măsură, sunt socotiți săraci!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a X-a, pp. 177-178)

„Ai văzut înțelepciunea lui Dumnezeu și iubirea Lui de oameni? Așa cum n-a căutat la slava Sa și nici n-a avut în vedere pe cele ale Sale, ci, în slavă fiind, a ales pentru tine necinstea, la fel e și cu învățătorii, care deși puteau să fie slăviți, au preferat totuși pentru tine să fie disprețuiți, pentru ca tu să te folosești, ca tu să te îmbogățești. Pentru a te îmbogăți tu în cele duhovnicești, de aceea e lipsit el de cele trupești. Așadar, Dumnezeu ar fi putut să-i facă fără nici o lipsă, dar a arătat că pentru tine i-a lăsat să fie săraci!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a X-a, p. 187)

„... trebuie să se acorde ajutoare cu îmbelșugare dascălilor pentru întreținerea lor ca nu cumva să sufere sau să se moleșească; ca nu cumva, ocupându-se cu cele mici, din această cauză ucenicii să fie lipsiți de cele mari; ca astfel lucrând cele duhovnicești să nu se ocupe deloc cu cele pământești.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 167)

PREOȚIA („cel ce slujește la altar, de la altar să se hrănească”)

„*Cel învățat în cuvânt să comunice celui ce învață toate cele bune.* Aici e vorba de învățători, că trebuie a se bucura de multă grijă din partea discipolilor. Și din ce cauză oare a legiferat Hristos așa? Căci și în Noul Testament astfel e hotărât, ca cei ce predică Evanghelia, din aceasta să trăiască; și în Vechiul Testament se găsesc de asemenea multe dispozițiuni, după care leviții se bucurau de multe venituri din partea evreilor. Din ce cauză deci s-a ordonat acestea? Fiindcă aici este pusă mai înainte temelia umilinței și a iubirii. Demnitatea didactică de multe ori îngâmfă pe cei ce o posedă; de aceea el reprimând astfel de apucături, pune în poziție pe dascăl de a avea nevoie de ajutorul discipolilor, iar pe aceștia-i motivează de a se face mai sprinteni spre binefacere, exercitându-i astfel de a deveni blânzi

către alții, precum sunt blânzi și îndatoritori către dascălii lor. Pentru că de nu ar fi așa, cum am zis, de ce pe iudeii cei nerecunoscători îi hrănește cu mană în pustiu, iar pe apostoli i-a lăsat ca cerșetori? Nu este invederat că de aici pregătind bunătățile cele mari, - umilința și iubirea, - a învățat pe discipoli de a nu se rușina de dascălii lor, ce erau batjocoriți? A cere de la alții pentru hrana zilnică, se pare a fi rușinos; însă nu se poate zice tot așa și pentru dascăli, când ei cer de la discipolii lor, cu toată sinceritatea; așa că și de aici nu puțin câștigă discipolii, învățându-se de a disprețui orice slavă. De aceea și zice: *Cel învățat să împărtășească pe cel ce învață în toate cele bune*, adică, să-și arate toată dărnicia către el. Când el zice *în toate cele bune*, la aceasta face aluzie. Nimic să nu fie propriu al discipolului, ci toate să fie comune, pentru că mai mari va lua decât dă, și încă cu atât mai mari, cu cât sunt mai bune cele cerești decât cele pământești. Aceasta invederând-o și în altă parte, zice: *dacă noi am semăna vouă cele spirituale, au este mare lucru de vom secera de la voi cele corporale?* (I Cor., 9, 11). Pentru aceasta și numește faptul menționat *împărtășire*, arătând că aici e un fel de schimb reciproc, cu care ocazie și iubirea devine cu mult mai fierbinte și mai statornică. Dacă dascălul caută sobrietatea, el rămâne statornic în același loc, primind ajutoare după demnitatea lui. A stăruii în cuvânt, a se afla în sărăcie permanentă, a disprețui toate cele pământești, ca la urmă să ai nevoie de alții, încă este laudă mare. Dacă, însă, dascălul întrece măsura cerută, apoi singur își vatămă demnitatea, nu pentru că primește ajutoare, ci pentru că primește fără măsură.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 118-120)

PREOȚIA (ispitele ce-l atacă pe preot)

„Este necesar ca dascălul să sufere primejdii, și chiar mai multe decât ucenicii. *Bate-voi păstorul, zice, și se vor risipi oile* (Matei, 26, 31). Deci, fiindcă se petrece acest fapt, diavolul suflă cu mai multă putere asupra lor, ca cel ce în nimicirea unora trage cu sine și risipirea altora, adică risipirea turmei. Căci dacă ucide oile, împuținează turma; dar când pe păstor îl scoate din mijloc, desigur că va vătămă turma întreagă. Deci, dacă diavolul lucrează lucruri mari printr-o mică osteneală, și dacă vatămă totul printr-un singur suflet, tocmai de aceea trebuie să ne îngrijim.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, pp. 14-15)

„Primul viciu de care trebuie să se teamă preotul este mândria. Demnitatea preoțească este atât de înaltă, împărăția ei atât de

puternică, încât ispita inerentă la orice împărăție vine de la sine. Din această rădăcină înveninată se naște slava deșartă, căutarea onorurilor, aviditatea după laude, revendicarea geloziei și a puterii celei mai înalte. De acolo încă invidia care roade, disprețul care se silește să coboare pe altul care este mai sus decât el, demersurile necinstite pentru a ajunge concurentul dorit și cel mai favorizat. De acolo încă amărăciunile, tristețile, abaterile urâte, când mândria nu mai are pășunea sa.

Un rău mai periculos în preot este ambiția vinovată de a plăcea femeii, unde se exercită de obicei preoția. Dacă el cade în această slăbiciune, adio la orice independență și orice energie; el nu va mai fi decât sclavul laș al aceluia a căror ambiție caută favorurile lor. Dacă o mulțime de preoți nu cunosc această rușine, sunt prea mulți, vai, care cad în aceasta!

Un pericol de un alt gen, este pentru preot de a deveni lacom. Dacă-l muncește avariția, dacă ambiția îl împinge la onoruri, noi îl vom vedea înaintea de sfințirea sa asigurat pentru demersuri lașe ca să intre în cele Sfinte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 209)

„Preotul trăiește în mijlocul laturilor întinse din toate părțile pentru virtutea sa. Ce prudență, ce privire atentă, ce finețe de șarpe, ce măsură de limbaj, ce dibăcie și ce abilitate îi sunt necesare în demersurile sale!

Cel mai adesea preotul este persecutat. El este prada desemnată a oricărei răutăți a celor răi. Calomnii, injurii, procedee nedrepte, adesea violențe și ocări de fapte; el trebuie să se aștepte la totul. Ce va face el? În loc de a rămîne *miel*, se va face el *lup*, răpind în mijlocul lupilor răpitorii? Preotul răzbunător și mânios pierde și sufletele și se pierde și pe sine însuși.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 210)

„Ce de dușmani pentru preotul ce stă în contact cu lumea, din spectacolele care se desfășoară aici, continua imagine a viciului pe care-l are aici sub ochi! Că dacă la această primă piedică se mai adaugă a doua mai grozavă: laudele și favorurile lumii, cum va scăpa el de o atât de îmbătătoare contagiere, infectare? Totodată lumea îi oferă lui doi dușmani de învins: atracția bogăției, sau contactul josnic cu plebea de jos, grosolană; aici este pumnalul ucigaș al laudei, cel mai tare dintre toate. Dacă preotul devine *omul lumii*, el este pierdut.

Și el trebuie să trăiască în această lume de care trebuie să fugă! Este mult mai amenințată sfințenia lui și mai grea decât a călugărului în siguranța chiliei sale!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 211)

PREOȚIA (neîncetata luptă duhovnicească a preotului)

„Cei ce voiesc să vateme o turmă de oi nu se războiesc cu ciobanul, când îl văd că fuge; lasă lupta cu el și se mulțumesc cu răpirea oilor. Aici, nu. Chiar dacă dușmanii răpesc toată turma, nici așa nu lasă în pace pe păstor. Dimpotrivă, îl atacă mai cumplit, se înverșunează mai mult împotriva lui și nu se opresc până ce nu îl înving sau cad ei învinși.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoție*, p. 48)

PREOȚIA (chiar și cele mai mici păcate ale preotului ies repede la iveală și vatămă pe mulți)

„Nu-i cu putință să rămână ascunse păcatele preoților. Dimpotrivă, ies repede la iveală chiar cele mai mici păcate.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 78)

„Păcatele credincioșilor de rând, ca și cum ar fi săvârșite în întuneric, pierd numai pe săvârșitorii lor, pe când păcatul unui om de vază și cunoscut de mulți, cum este preotul, vatămă îndeobște pe toți; pe cei slabi îi face și mai slabi pentru ostenelele cele spre virtute, iar pe cei ce vor să fie mai cu luare aminte asupra lor, pe cei care săvârșesc oarecari fapte de virtute, îi face de se mândresc. În afară de asta, păcatele credincioșilor de rând, chiar dacă sunt săvârșite în văzul lumii, nu zdruncină într-un chip deosebit sufletele oamenilor, pe când păcatele celor ce stau în fruntea acestei slujbe, mai întâi sunt cunoscute de toți, apoi, chiar de-s foarte mici, ele par mari față de păcatele mici ale celorlalți. Toți măsoară păcatul nu cu mărimea păcatului săvârșit, ci cu dregătoria celui ce săvârșește păcatul.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părțile, ca și cu niște arme de oțel, cu zel mare și neîntreruptă supraveghere a vieții sale. Trebuie să se uite mereu în jurul său, ca nu cumva să-i găsească cineva un loc descoperit și nepăzit și să-i dea o lovitură de moarte. Toți stau în jurul lui gata să-l rănească și să-l doboare; nu numai vrăjmașii și inamicii lui, ci chiar mulți din cei ce-i arată pe față prietenie.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 78)

„Hrana focului care arde sufletul preotului, nu sunt smoala, călții și vreascurile, ci alte materii, cu mult mai complicate ca acestea; că pe suflet nu-l arde focul acela material, ci-l împresoară flacăra atotmistuitoare a invidiei, care se înalță împrejurul lui din toate părțile. Invidia iscodește viața preotului și se năpustește asupra lui mai cu putere de cum se năpustea focul din cuptorul Babilonului asupra trupurilor celor trei tineri. De găsește în viața lui numai o urmă de stuf, adică cel mai mic păcat, flacăra invidiei se lipește iute de el; arde, într-adevăr, partea putredă, dar odată cu ea îi pârlește și-i înnegrește cu fumul ei toată viața, de-ar fi ea mai strălucitoare ca razele soarelui. Atâta vreme cât viața preotului este în toate privințele fără cusur, clevetirile nu-l pot atinge; dar dacă se întâmplă să săvârșească un mic păcat, cum este și firesc, că e om și el și călătorește pe oceanul cel mult înșelător al acestei vieți, nu-i mai sunt de folos celelalte fapte bune ca să-l poată scăpa de gurile acuzatorilor, ci acel mic păcat le pune în umbră pe toate. Toți îl judecă pe preot, nu ca pe un om îmbrăcat cu trup și el, cu fire omenească și el, ci ca pe un înger, slobozit de orice slăbiciune omenească.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 79)

PREOȚIA (căderile preotului)

„Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobândi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuiește, e lipsit de orice apărare și va primi cea mai mare pedeapsă”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 185)

„Că spune Scriptura: *Cei tari, cumplit se vor certa* (Înț. Sol., 6, 6); și: *Cel care a știut voia stăpânului său și n-a făcut-o se va bate mult* (Luca 12, 47). Deci cu cât cunoști mai mult, cu atât ești mai mult pedepsit. De aceea preotul care face același păcat ca și mireanul nu primește pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea”. (*Omilia la Matei*, omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 339)

„Orice om care calcă legea merită să fie pedepsit, dar mai ales cel care-i pus să învețe pe alții este drept să fie pedepsit îndoit și întreit; o dată, pentru că el calcă legea; a doua oară, pentru că, fiind dator să îndrepte pe ceilalți, șchioapătă; de aceea este vrednic de o pedeapsă și mai mare din pricina slujbei sale de cinste; a treia oară, pentru că îi strică pe ceilalți și mai mult prin aceea că, fiind învățător, săvârșește astfel de călcări de lege”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 821)

„Când un om de rând cade, nu este un scandal pentru Biserică; dar când o persoană a cărei virtute înaltă e pusă ca pildă de urmat, care e cunoscut pretutindeni și admirat în general, cedează ispitei, el cauzează o mare ruină și o însemnată pagubă, nu numai pentru că el cade din înălțime, dar pentru că exemplul său pierde un mare număr care îl luase ca model. Și după cum, când capul sau ochii sunt bolnavi, tot restul corpului lânzește și rămâne fără acțiune, tot astfel când aceste mari lumini ale creștinismului se întunecă prin păcat și-și pun o oarecare pată, tot corpul Bisericii suferă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 13)

„De asta s-a rânduie și s-a îngăduie lui Petru să păcătuiească, pentru că avea să i se încredințeze popor mult; pentru ca nu cumva, din pricina firii sale aspre și a lipsei de păcat, să fie neiertător cu frații lui. A căzut în păcat pentru ca, gândindu-se la păcatul lui și la iertarea Stăpânului, să ierte și el pe alții după rânduiala dumnezeiească, potrivit lui Dumnezeu. I s-a îngăduie să păcătuiească celui căruia avea să i se încredințeze Biserica, stâlpului Bisericii, limanului credinței; i s-a îngăduie să păcătuiească lui Petru, dascălul lumii, pentru ca iertarea lui să ajungă pricină iertării altora. Dar pentru ce spun eu asta? Pentru că și noi, preoții, care stăm pe scaun și învățăm, suntem legați cu păcate. De aceea preoția n-a fost încredințată nici îngerilor, nici arhanghelilor - că ei sunt fără de păcat -, ca nu cumva din pricina sfințeniei lor, necruțătoare față de păcat, să trăsnească pe păcătoșii din popor, ci a încredințat dregătoria aceasta unui om dintre oameni, legat și el de plăceri și de păcate, pentru ca, pe temeiul păcatelor sale, să fie bun cu păcătosul când prinde pe cineva în păcat. Dacă preotul ar fi înger și ar prinde pe cineva făcând desfrânare, îndată l-ar ucide, de vreme ce el nu este încurcat cu aceste păcate. De aceea, dacă îngerul ar fi luat puterea preoției, îngerul n-ar fi predicat, ci îndată ar fi ucis; s-ar fi pornit cu urgie asupra unui păcătos, pentru că el nu este ca păcătosul. Acesta a fost motivul pentru care Dumnezeu a încredințat preoția oamenilor; omul, cunoscându-și păcatele lui și știind din experiență ce e păcatul, iartă pe păcătoși și nu se pornește cu mânie împotriva lor, iar Biserica își împlinește astfel rostul ei.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 547-548)

„După cum focul cearcă tăria metalelor, tot așa și preoția arată cum e sufletul oamenilor; de e supărăcios, mic la suflet, iubitor de slavă, îngâmfat, de are vreun alt cusur, pe toate le descoperă; dezgolește toate cusururile; dar

nu le dezgolește numai, ci le face și mai grozave și mai mari. Rănile trupului, când sunt zgândărite, se vindecă mai greu; tot așa și patimile sufletului, când sunt ațâțate și întărite, se sălbătesc mai mult și silesc pe cei ce le au să păcătuiască și mai mult. Îl fac pe cel ce nu ia aminte de sine însuși să îndrăgească slava, să ajungă mândru și să-i placă banii, îl târăsc pe nesimțite spre desfătări, spre petreceri, spre tihnă și trândăveală; și încetul cu încetul îl împing la păcate mai mari decât acestea, la păcatele ce se nasc din acestea.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 144)

„Înainte de vremea profeților, Dumnezeu, voind să arate că mult mai mare pedeapsă se cuvine păcatelor săvârșite de preoți decât celor săvârșite de oamenii de rând, a poruncit ca pentru păcatele preoților să se aducă o jertfă tot atât de mare cât se aducea pentru păcatele întregului popor (Lev., 4, 3, 14). Asta nu arată altceva decât că păcatele preotului au nevoie de mai mare ajutor, tot atât de mare cât ajutorul dat întregului popor. Și n-ar avea nevoie de un ajutor mai mare dacă păcatele lui n-ar fi mai grele; și sunt mai grele, nu prin natura lor, ci prin dregătoria preotului care le săvârșește (Lev., 21, 9).

Dar pentru ce vorbesc de preoți? Chiar fiicele preoților, care nu aveau nici o legătură cu preoția, erau pedepsite pentru aceleași păcate cu mult mai aspru, tocmai din pricină că părinții lor erau preoți. Păcatul săvârșit era același ca și cel săvârșit de fetele oamenilor de rând - amândouă păcate de desfrânare -, totuși fiicele preoților erau pedepsite cu mult mai aspru.

Vezi cât de lămurit îți arată Dumnezeu că pedepsește pe preot cu mult mai mult decât pe credincioși? Că Dumnezeu, Care pedepsește pe fiica preotului mai mult decât pe fiicele celorlalți oameni, din pricina tatălui ei, nici pe tatăl ei, care a fost pricina sporului ei de pedeapsă, nu-l va pedepsi la fel cu ceilalți oameni, ci cu mult mai mult. Și pe bună dreptate, că prin păcatul său preotul nu mărginește paguba sufletească numai la el, ci vatamă și sufletele credincioșilor mai slabi care îl văd. Asta vrea să spună și Iezechiel, când desparte la judecată berbecii de oi (Iez., 34, 17).” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 148)

„Că de vei greși deosebi, nimic ca de acest fel nu vei pătimi, iar dacă preot fiind – te-ai prăpădit. Socotește câte a suferit, câte a filosofat Moise, câte lucruri bune a arătat. Și pentru că a greșit numai o greșeală, se pedepsea cu amar. Cu cuviință! Că cu paguba celorlalți s-a făcut aceasta. Pentru aceasta mai amar se pedepsea, nu pentru că s-a făcut arătat, ci pentru că și de preot era greșeala. Că nu cu aceeași muncă ne pedepsim și pentru greșelile cele arătate și pentru cele în taină făcute. Că păcatul este același, iar paguba

nu este aceeași; iar mai ales nici păcatul. Că nu este aceeași în taină și întru ascuns a greși, și arătat. Iar episcopul nu este cu puțință întru ascuns a greși. Că iubit lucru este, ca negreșind să se izbăvească de vine, cu cât mai vârtos greșind. Ori de se va mânia, ori de va râde, ori de va pofti odihnă în vis, mulți sunt cei ce se ocărăsc, mulți cei ce se smintesc, mulți cei ce legiuiesc, mulți cei ce pomenesc de cei mai dinainte și pe cel de acum îl prihănesc. Și acestea fac nu vrând să-i laude pe aceia, ci ca să-l împungă pe acesta pomenesc de cei împreună episcopi, de preoți”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, pp. 478-479)

PREOȚIA (căderea unor preoți în păcate grele)

„De i se întâmplă să săvârșească vreun păcat care-l face vrednic de caterisire, să nu aștepte să-l judece alții, ci s-o ia înaintea judecății lor și să părăsească singur această înaltă slujire. Așa, își va atrage negreșit asupra lui mila lui Dumnezeu, dar dacă se îndărătnicește să rămână, deși-i nevrednic, se lipsește de iertare, și aprinde și mai mult urgia lui Dumnezeu, că adaugă un al doilea păcat, și mai grozav.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 73)

PREOȚII (slujitorii lui Hristos distrug cele ale Lui mai funest decât vrăjmașii Săi declarați)

„Cum să nu te minunezi de iubirea Lui de oameni? Cum să nu te uimească milostivirea Lui? Oamenii lui Hristos distrug pe cele ale lui Hristos mai cumplit decât vrăjmașii și inamicii lui Hristos, iar Hristos, tot bun, le face încă bine și-i cheamă la pocăință. Slavă Ție, Doamne, slavă Ție! Cât de mare e adâncul iubirii Tale de oameni! Cât de mare e bogăția răbdării Tale!” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 84)

PREOȚIA (iubirea preotului pentru păstoriții săi)

„Eu, îndrăgostit de frumusețea sufletului vostru, am purtat mereu cu mine frumusețea lui. Și după cum pictorii, când fac tabloul cuiva, amestecă fel de fel de culori, tot așa și eu am zugrăvit chipul sufletului vostru, amestecând, ca pe niște felurite culori de virtute, și râvna voastră la slujbele din biserică, și ascultarea cu dragoste a predicii, și bunăvoința voastră pentru predicator, și toate celelalte fapte bune. Puneam înaintea ochilor minții mele tabloul acesta, și el îmi ușura durerea despărțirii. Vă purtam mereu în suflet:

și când stăteam în casă, și când mă ridicam din pat, și când eram în călătorie, și când mă odihneam, și când ieșeam din casă, și când intram. Visam mereu chipurile voastre dragi: nu numai ziua, ci și noaptea mă hrăneam cu aceste chipuri. Trăiam aievea cuvintele lui Solomon: *Eu dorm, dar inima mea veghează*. Nevoia de somn îmi lipea pleoapele, dar tirania dragostei de voi îmi ținea deschiși ochii minții mele. De multe ori mi se părea că vorbesc cu voi în vis. Așa e sufletul! Visează noaptea ce gândește ziua. Asta s-a întâmplat și cu mine. Nevăzându-vă cu ochii trupului, vă vedeam cu ochii dragostei. Nefiind între voi cu trupul, eram printre voi cu dragostea și-mi sunau mereu în urechi aclamațiile și aplauzele voastre.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, pp. 7-8)

„Pavel, fiind înlănțuit, întemnițat, în față cu mii și mii de primejdii – dar se simțea în temniță ca într-o livadă – , își aducea aminte de frații lui și scria: Precum îmi este drept să cuget aceasta despre voi, pentru că vă am în inima mea, în lanțurile mele, în apărarea mea și în adevărarea Evangheliei? (Filipeni 1, 7). Pe dinafară lanțul dușmanilor, pe dinăuntru lanțul dragostei de ucenici. Lanțul cel din afară, făurit din fier; lanțul cel dinăuntru, țesut din dragoste. Pe acela Pavel îl lepăda adeseori, dar pe acesta niciodată nu l-a aruncat. Și după cum femeile care au născut și au ajuns mame sunt legate neconținut de copiii pe care i-au născut, oriunde ar fi ele, tot așa și Pavel; dar, mai bine spus, Pavel era mai puternic legat de ucenicii lui, cu atât mai mult cu cât nașterile duhovnicești sunt mai puternice decât nașterile trupești. Și Pavel nu i-a născut numai o dată, ci chiar de două ori pe aceiași ucenici, că striga spunând: *Copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii* (Galateni 4, 19). Cu o femeie nu se poate întâmpla niciodată asta, nici n-ar putea naște din nou același copil.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 9)

„În nașterile trupești numai trupul suferă dureri; în nașterile cele duhovnicești durerile nu muncesc pântecul, ci sfâșie însăși tăria sufletului. Și ca să afli că nașterile cele duhovnicești sunt mai chinuitoare, te întreb: Cine a dorit vreodată să sufere iadul pentru copiii pe care i-a născut? Pavel, însă, nu numai că preferă să sufere iadul, dar chiar se roagă să fie anatema de la Hristos numai ca să poată naște pe iudei pentru Hristos (Romani 9, 3). Pentru ei suferea neconținut durerile nașterii; iar pentru că nu putea să-i nască se plângea, zicând: *Mare îmi este întristarea și necurmată durerea în inima mea* (Romani 9, 2); iar în altă parte, iarăși: *Copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi* (Galateni 4, 19).” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 10)

PREOȚIA (grija preotului pentru păstoriții săi)

„După cum sporul vostru duhovnicesc îmi dă mai multă îndrăznire și bogăția mea duhovnicească este să vă văd propășind în cele duhovnicești, strălucind în virtute și depărtându-vă de cele ce pot a vă vătăma, tot așa mă umplu de tristețe și, ca să spun așa, rușinea-mi stăpânește sufletul, când vă văd împiedicați și subjuțați de înșelăciunile drăcești”. (*Omilia la Facere*, omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 87)

„*Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc* (I Cor., 10, 23). Ai văzut pricepere apostolică? *Dacă îmi este îngăduit să fac ceva, spune Pavel, și asta nu mă vatămă cu nimic, totuși nu vreau să fac lucrul acela, dacă prin el nu zidesc pe semenul meu.* Ai văzut ce suflet plin de iubire? Ai văzut că niciodată nu caută pe ale sale, ci prin tot ce face arată că cea mai mare virtute este a te îngriji mult de zidirea semenilor?” (*Omilia la Facere*, omilia VII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Așadar, dacă eu îmi dau toată silința, dacă sunt mereu cu luare aminte ca să vă povățuiesc în fiecare zi pe calea virtuții, dar voi stăruiți în aceleași păcate, gândiți-vă cât de mare îmi este durerea și vouă cât de mare vi-i osânda, ca să nu spun ceva mai mult. Da, eu n-am nici o vină, pentru că n-am lăsat nimic la o parte din cele ce țin de zidirea voastră sufletească; dar nu mi-i sufletul liniștit, pentru că eu port grija mântuirii voastre. Și un învățător, când își dă seama că școlarii săi nu câștigă nimic de pe urma strădaniei sale, se supără și se amărăște nu puțin când vede că muncește în zadar”. (*Omilia la Facere*, omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

„Un doctor, de-ar da de mii de ori doctorii unui bolnav, dacă bolnavul nu vrea să ia doctoriile, dacă de multe ori se împotrivesc să primească pe doctor, nimeni din cei cu judecată n-are să mustre pe doctor, pentru că doctorul a făcut tot ce I-a stat în putință. Tot așa și eu; v-am dat doctoria învățaturii duhovnicești, dar datoria voastră este, deci, să îndurați durerile, să primiți îngrijirile, să scăpați de boale și să vă faceți deplin sănătoși. Așa, făcând, veți simți și voi folosul, iar eu voi avea nu puțină mângâiere, văzând că s-au făcut repede sănătoși cei ce fuseseră bolnavi mai înainte.” (*Omilia la Facere*, omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Ce cuvânt de apărare mai pot avea cei cărora li s-au încredințat păstoria turmelor cuvântătoare, care din pricina trândăviei lor nu vor să aibă nici o grijă de oi și, după cuvântul profetului (Iez., 34, 3-6), în fiecare zi

pe unele le junghie, pe altele le văd sfâșiate de fiare, iar pe altele furate de străini? Și doar aici osteneala e mai mică, iar grija de turmă e ușoară; că numai sufletul trebuie instruit.

Iată ce spune Iacov! *Ziua mă ardea arșița, iar noaptea sufeream de frig; și nu se prindea somnul de ochii mei.*

Cine ar putea spune că pentru mântuirea celor păstoriți păstorul de suflete înfruntă necazuri și primejdii? Nici unul din cei de acum n-ar îndrăzni să spună. Numai lui Pavel, dascălul lumii, îi este îngăduit să spună cu îndrăznire acestea și mai mari decât acestea.

– Dar unde, aș putea fi întrebat, a îndurat Pavel acestea?

– Ascultă-l, că însuși o spune! *Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se sminteste și eu să nu ard?* (II Cor., 11, 29). Ce iubire de păstor! Căderile altora, spune Pavel, îmi măresc durerile mele. Smintelile altora îmi aprind cuptorul suferinței mele. Pe Pavel să-l imite toți cei cărora li s-a încredințat păstoria oilor cuvântătoare! Să nu fie mai răi ca Iacov, care a vegheat cu mare grijă oile cele necuvântătoare atâta număr de ani! La păstoria turmelor de oi de este cineva trândav nu-i vreo vătămare! Dincoace, însă, de se pierde o oaie cuvântătoare sau de e sfâșiată de fiare, paguba e multă, vătămarea e foarte mare, iar osânda nespusă. Dacă Stăpânul nu s-a ferit să-și verse propriul Său sânge pentru noi, ce iertare mai merită cel care disprețuiește pe cei cinstiți atâta de Stăpân, cel care nu face tot ce-i stă în putință pentru paza oilor?” (*Omilia la Facere*, omilia LVII, VI-VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 242-243)

„Când vezi un dușman al adevărului, vindecă-l, îngrijește-l, reîntoarce-l la virtute. Dă-te tu pildă de viață curată; caută să nu poată fi osândite cuvintele tale; apără-l, poartă-i de grijă; fă totul ca să-l îndrepti imitând pe marii doctori; aceia nu vindecă numai într-un singur chip, ci, când văd că o doctorie nu e de folos, se folosesc de o altă doctorie, apoi de alta; uneori taie rana, alteori o leagă. Și tu ești un doctor al sufletelor; folosește tot felul de doctorii, după legile lui Hristos, ca să iei plata: și a mântuirii tale și a folosului altora. Făcând totul spre slava lui Dumnezeu, ești și tu slăvit, că a spus Domnul: *Pe cei ce Mă slăvesc îi voi slăvi, iar cei ce Mă defaimă vor fi defăimați* (I Regi 2, 31)”. (*Omilia la Matei*, omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 367)

„Hristos folosea orice mijloc pentru mântuirea sufletelor, nu numai când vorbea, nici numai când vindeca, nici numai când muștra pe dușmani, ci și când stătea la masă, pe mulți păcătoși îi îndrepta. Prin asta ne învață că orice timp și orice faptă pot să ne fie de folos pentru a mântui. Deși cele puse

pe masă atunci de Matei erau fructul nedreptății și lăcomiei, totuși Hristos n-a refuzat să mănânce din ele, pentru că mare era câștigul pe care avea să-l scoată de acolo; de aceea a și intrat în casă și a și stat la masă cu oameni care făcuseră niște păcate ca acelea. Așa e doctorul; dacă se îngreșează de puroiul bolnavilor nu-i scapă de boală”. (*Omilii la Matei*, omilia XXX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 370)

„Dacă doisprezece oameni au plămădit toată lumea, gândește-te cât de păcătoși și de răi suntem noi, când nu putem aduce la credință pe cei ce au rămas, deși suntem atât de mulți, deși suntem destul aluat pentru a plămădi mii de lumi.

Mi s-ar putea însă spune:

- Aceia au fost apostoli!

- Și ce-i cu asta? N-au trăit și ei cum trăiești și tu? N-au crescut și ei în orașe? Nu s-au bucurat de aceleași lucruri? N-au avut și ei câte o meserie? Erau, oare, îngeri? S-au pogorât din cer?

- Nu, dar au făcut minuni!

- Nu minunile i-au făcut pe ei minunați! Până când vom întrebuința minunile făcute de apostoli ca scuză pentru trândăvia noastră? Uită-te la ceata sfinților. Nu strălucesc datorită minunilor. Mulți au izgonit demoni, dar pentru că au săvârșit fărădelegi, n-au ajuns minunați, ci chiar au fost pedepsiți.

- Atunci, ce i-a făcut mari pe apostoli?

- Disprețul averilor, disprețul slavei, despărțirea de toate grijile și afacerile lumești. Dacă n-ar fi făcut asta, ci ar fi fost robii patimilor, chiar dacă ar fi înviat mii de morți, n-ar fi avut nici un folos, ci ar fi fost socotiți niște șarlatani. Așa că viața omului îl face pe om strălucit. Ea atrage harul Duhului. Ce minune a făcut Ioan Botezătorul, cel care a adus la pocăință atâtea orașe? Că n-a făcut nici o minune, ascultă-l pe evanghelist: *Ioan n-a făcut nici o minune* (Ioan 10, 4). Prin ce a ajuns Ilie minunat? Nu prin îndrăznirea lui față de împărat? Nu prin râvna lui față de Dumnezeu? Nu prin sărăcia lui de bunăvoie? Nu datorită cojocului, peșterii și munților? Minunile le-a făcut după toate acestea”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 540-541)

„Așadar, dacă Dumnezeu Se bucură atât de mântuirea unuia din aceștia mici, pentru ce să-i disprețuiești pe cei ce sunt atât de dragi lui Dumnezeu, când ar trebui să-ți dai chiar viața pentru unul din ei? Îmi spui că e un neputincios și un om de rând? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să faci totul ca să-l mântui. Că și Hristos a lăsat cele nouăzeci și nouă de oi; n-a

avut putere mântuirea atâtor oi să acopere pierderea uneia singure. Evanghelistul Luca spune că a luat-o pe umeri (Luca 15, 5) și că a spus: *Mai mare bucurie se face pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drești* (Luca 15, 7). A arătat marea Lui grijă de cel pierdut și prin aceea că pentru el a lăsat pe cei mântuiți și prin aceea că Se bucură mai mult de mântuirea lui.

Să nu disprețuim, dar, sufletele unor astfel de oameni! Pentru sufletele lor a spus Hristos toate cuvintele acestea.” (*Omilia la Matei*, omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 690-691)

„Este o încercare mare păzirea Bisericii, o primejdie mare care are nevoie de multă înțelepciune și de un curaj ca cel despre care vorbește Iisus Hristos, acela ca să-și dea viața pentru oile sale, ca niciodată să nu le părăsească, ca să fie tare să stea în fața lupului. În aceea se deosebește păstorul de mercenar. Acesta se îngrijește puțin de oile sale și nu veghează decât pentru propriul său interes; dar celălalt se uită pe sine însuși, și veghează în mod unic numai la mântuirea turmei sale.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXI, 1, p. 296)

„Iisus Hristos, voia să-l întărească pe Petru și să-i arate că pata lepădării lui era deja ștersă; pentru aceasta îi încredințează lui grija conducerii fraților săi și nu-i amintește, nu-i reproșează lepădarea, ci zice: Dacă Mă iubești primește conducerea fraților mei; arată acum iubirea fierbinte pe care ai arătat-o totdeauna și cu care te slăvești; viața care ai vrut s-o dai pentru mine, dă-o pentru oile mele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 1, p. 470)

„Domnul îl întreabă pe Petru de trei ori, de trei ori îi dă aceeași poruncă, pentru a arăta câtă grijă are el de oi și că această grijă este cea mai mare dovadă a iubirii pe care poate să i-o dea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 1, p. 470)

„Să ne gândim și la păstorii oilor celor din Capadocia, câte suferințe întâmpină în apărarea acelor dobitoace. De multe ori stau câte trei zile în șir îngropați în zăpadă. Se spune că și cei din Libia nu îndură suferințe mai mici ca aceia, căci în timp de luni întregi își păstoresc oile prin acele pustietăți întinse și pline de fiare sălbatice. Deci, dacă avem o astfel de îngrijire pentru animalele necuvântătoare, apoi ce îndreptare vom avea pentru sufletele încredințate nouă spre păstorire, când noi dormim somnul cel mai adânc? Avem oare timpul de a trândăvi? Avem timpul de a ne liniști? Oare nu este

nevoie de multe ori de a ne învârti în jurul lor, și a ne pune pe noi în pericol de moarte pentru aceste oi? Sau poate nu știți care este însemnătatea și vrednicia acestei turme? Oare nu pentru ea Stăpânul tău a săvârșit mii de fapte, și la urmă și-a vărsat și sângele Său? Și tu cauți odihnă? Dar ce ar putea fi mai rău ca asemenea păstori? Nu înțelegeți că în preajma acestor oi stau lupi cu mult mai sălbatici și mai iuți decât cei de prin pustiuri? Nu te gândești în sinea ta ce fel de suflet trebuie să aibă cel ce voiește să-și ia asemenea stăpânire? Oamenii cei care conduc se sfătuiesc și chibzuiesc pentru lucruri de puțină însemnătate, zi și noapte la un loc priveghind, și noi care purtăm lupta pentru cele cerești, dormim chiar și în timpul zilei? Dar atunci cine ne va scăpa de osânda pentru asemenea trândăvie? Dacă trebuie de a ne munci trupul și a suferi mii de rele, apoi oare nu este nevoie de a priveghea neîncetat? Acestea să le audă nu numai păstorii, ci și oile, ca astfel și păstorii să se facă mai harnici, iar în același timp și păstoriții să arate toată supunerea și ascultarea, căci numai acestea vor putea încă mai mult să-i încurajeze pe păstori și să-i atragă la lucru. Tot așa și Pavel a poruncit, zicând: *Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie și nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos* (Evrei 13, 17). Când el zice: *priveghează*, prin această expresie arată și miile de osteneli, precum și grijile și primejdiile prin care trec, căci păstorul cel bun trebuie a fi așa, după cum și Hristos îl voiește; adică să se întrecă cu miile de mucenici care au pățimit pentru El. Păstorul care o dată a murit pentru El, pentru turmă va muri de mii de ori, dacă va fi păstor așa după cum trebuie a fi. Un asemenea păstor poate să moară în fiecare zi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, pp. 519-520)

„De aceea și corifeului Apostolilor, care Îl iubea mai mult decât ceilalți, aceasta i-a încredințat, după ce mai întâi a fost întrebat dacă Îl iubește, ca tu să afli că înaintea tuturor celorlalte el a pus ca dovadă a dragostei îngrijirea de păstoriți, căci această îngrijire are nevoie de un suflet tânăr și sprinten în luptă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, p. 520)

„Aceasta este mai cu seamă însușirea de căpătâi a dascălului plin de forță, ca el nu numai prin cuvânt, ci și prin rugăciuni să folosească ucenicilor. De aceea și zicea: *Iar noi vom stăruî în rugăciune și în slujirea cuvântului* (Faptele Apostolilor 6, 4).” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 553)

„Și al cărui lucru va rămânea, carele a zidit plată va lua, iar al cărui lucru va arde, se va păgubi, deși dacă ceea ce spune aici este cu privire la ucenici și la dascăli, nu ar trebui ca să se păgubească, fiindcă a cui este vina dacă ucenicii n-au ascultat?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, p. 93)

„Fiecare va lua plata sa după osteneală, nu după sfârșitul sau rezultatul lucrului, ci după osteneală. Căci ce sunt eu vinovat dacă nu sunt cu băgare de seamă cei ce mă ascultă?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IX, p. 93)

„Tuturor toate m-am făcut, ca oricum pre vreunii să măntuiesc. Ai văzut exagerație la dânsul? Tuturor s-a făcut toate, nu așteptând doar ca pe toți să măntuiesc, ci măcar puțin din ei să-i măntuiesc – zice. *Slujba și râvna mea ce am pus-o a fost atât de mare, încât puteam și toți să se măntuiesc, și cu toate acestea, eu nu am nădăjduit că se vor măntui toți.* Vorba aceasta este foarte însemnată, căci este plină de buna lui voire, și încă voire fierbinte. Fiindcă și cel ce seamănă, seamănă peste tot locul, și deși nu a încolțit toată sămânța, totuși el a făcut ceea ce a trebuit să facă. Zicând deci de numărul cel mic al celor măntuiți, iarăși pune particula *oricum* sau *cel puțin*, prin care mângâie pe cei ce se întristează pentru cei nemăntuiți. Că dacă nu este cu puțință a încolți toată sămânța, cu toate acestea și a se pierde toată este cu neputință. Pentru aceea zice *ca oricum*, că adică cel ce se ostenește cu atâta râvnă și căldură este mai presus de orice îndoială că va reuși.

Și aceasta fac pentru Evanghelie, ca împreună-părtaş ei să mă fac (1 Cor. 9, 23), adică să se vadă că am făcut ceva și de la mine, și astfel să mă împărtășesc cununilor celor date credincioșilor (...) prin cuvintele *ca împreună-părtaş Evangheliei să mă fac*, adică să pot a mă împărtăși și eu cu cei ce cred în Evanghelie. Ai văzut smerenie? Cum el care a întrecut pe toți cu ostenelele, când este vorba de răsplată se pune pe sine ca pe unul din cei mulți? De aici însă este sigur că după cum cu ostenelele a întrecut pe toți, tot asemenea și cu răsplata covârșește pe mulți. Și cu toate acestea el nu cere a se bucura de întâietate, ci îi place, dacă s-ar putea, ca să se împărtășească și el din cununile celorlalți. Acestea le spunea nu pentru că făcea așa pentru plată, ci pentru ca să miște pe aceia și cu astfel de nădejdi să-i îndemne a face totul pentru frați.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, pp. 230-231)

„Și știi că acestea le vorbesc în zadar, însă nu voi înceta a vă vorbi, că dacă poate nu veți asculta cu toții, apoi firește că nici cu toții nu vă veți împotrivi, sau mai bine zis, chiar dacă și cu toții vă veți împotrivi și nu veți asculta, apoi atunci și plata mea va fi mai mare, în același timp și osânda voastră va fi mai mare. Deci ca acestea să nu se întâmple, eu nu voi înceta a vă vorbi, că poate prin înșiruirea aceluiași vorbe vă voi îmboldi cumva.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXVII, p. 290)

„Eu iubesc foarte mântuirea voastră.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XLIII, p. 461)

„... și în sarcina ta ți se va pune un mare păcat; acela adică că, văzându-l pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci după cum legea Iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a dușmanului, dar încă cel ce nu vita, ci chiar sufletul prietenului și a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptățirea noastră faptul că acela are minte, fiindcă și noi de multe ori sfătuind pe alții, totuși deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, și nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă și pentru cel ce păcătuiește, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul și, prin urmare, nu zice: *Ce mă privește pe mine?* Teme-te de pățania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu?* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca și vorba *Ce mă privește pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică cele ale trupului nostru le credem străine de noi. Ce spui? Nu-ți pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cine-ți pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă și-l ia în răs? De diavolul care-l împinge la rele și-l trânteste jos? *Și de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i și sfătuindu-l cu cele trebuitoare?* De unde se vădește că-l vei ajuta? Dar și aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârșitul fiind nesigur, tu să-ți iei asupra un păcat. Iată că și Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, și acela nu a făcut, și totuși nici așa nu s-a depărtat de el, deși știa că nu-l va încredința. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a conținut de a-l îndrepta, apoi tu, care nu știi viitorul defel, ce îndreptățire vei avea moleșindu-te și dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după

ce se deznădăjduiseră au izbutit. Și chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuși ți-ai făcut datoria.

Așadar, nu fii neomenos și fără milă, și nici nepăsător față de fratele tău care păcătuiește. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, și nu mă privește* sunt izvorâte din cruzime și lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un mădular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă?* – ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuși să nu ai cuvânt a te învinovăți pe sineți că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredința pe tine, zicându-ți *Îngrijește-te de mădularul tău*, cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că și tu ești mădularul trupului lui Hristos. Și atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit și-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi și să-l treci cu vederea – și trupul lui Hristos văzându-l plin de râie și de răni, tu îl treci cu vederea? Și nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, pp. 473-474)

„... și în sarcina ta ți se va pune un mare păcat; acela adică că, văzând pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci dacă după legea iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a dușmanului, dar încă ce nu vita, și chiar sufletul prietenului ți a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptățirea noastră faptul că acela are minte fiindcă și noi de multe ori sfătuind pe alții, totuși deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, și nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă și pentru cel ce păcătuiește, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul și, prin urmare, nu zice: *Ce mă privește pe mine?* Teme-te de pățania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca și vorba *Ce mă privește pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică ale trupului nostru le credem străine de noi, ce spui? Nu-ți pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cinei pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă și-l ia în râs? De diavolul care-l împinge la rele și-l trânteste jos? Și de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i și sfătuindu-l cu cele trebuitoare?

De unde se vedește că-l vei ajuta? Dar și aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârșitul fiind nesigur, tu să-ți iei asupra un păcat. Iată că și Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, și acela nu a făcut, și totuși nici așa nu s-a depărtat de el, deși știa că nu-l va încredința. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a conștientizat de a-l îndrepta, apoi tu, care nu știi viitorul defel, ce îndreptățire vei avea moleșindu-te și dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după ce se deznădăjduiseră au izbutit. Și chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuși ți-ai făcut datoria.

Așadar, nu fii neomenos și fără milă, și nici nepăsător față de fratele tău care păcătuiește. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, și nu mă privește* sunt izvorâte din cruzime și lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un modular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă* — ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuși să nu ai cuvânt a te învinovăți pe sineți că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularile trupului nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredința pe tine, zicându-ți *Îngrijește-te de mădularul tău*, cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că și tu ești mădularul trupului lui Hristos. Și atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit și-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi și să-l treci cu vederea — și trupul lui Hristos văzându-l plin de râie și de răni, tu îl treci cu vederea? Și nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, pp. 473-474)

„Căci noi toate facem spre bucuria voastră, și pentru această bucurie ne silim, de vreme ce și noi ne împărtășim de dânsa.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IV, p. 46)

„Aceasta este viață, aceasta mângâiere, aceasta este bucuria dascălului care are minte: propășirea spre bine a ucenicilor.

Nimic nu arată atâta pe un stăpânitor ca iubirea de cei stăpâniți - fiindcă și pe tată nu-l face numai faptul că a născut, ci că a și iubi după ce a născut. Deci dacă unde este firea, și încă este atâta trebuință de dragoste, apoi cu atât mai mult unde este harul. Astfel au strălucit toți cei vechi. Câți dintre evrei au fost slăviți, de aici s-au arătat așa. Astfel s-a arătat Samuil mare, zicând: *Să nu-*

mi fie mie a păcătui lui Dumnezeu, încetând a mă ruga pentru voi (1 Imp., 12, 23). Astfel s-a arătat David, astfel Avraam, astfel Ilie, astfel fieștecare dintre dreptii din Legământul Nou și din cel Vechi. Că și Moisi, părăsind bogății și comori nespuse pentru cei stăpâniți, a voit mai bine a suferi rele împreună cu norodul lui Dumnezeu, în vreme ce mai înainte de hirotonia sau alegerea lui la această vrednicie era căpetenie a norodului prin faptele sale. Pentru aceea cu multă nerozie zicea către dânsul acel evreu: *Cine te-a pus pe tine stăpân și judecător preste noi?* (Ieș., 2, 14). Ce spui? Vezi faptele și te îndoiești de numirea aceasta? Ca și cum cineva, văzând un doctor strălucit tăind și legând un mădular bolnav al trupului, i-ar zice: *Și cine te-a pus pe tine doctor și ți-a poruncit a tăia?* Meșteșugul, prietene, cum și boala ta, i-ar răspunde doctorul. Tot asemenea și pe Moise știința sau meșteșugul de a stăpâni l-a făcut așa precum este.

Căci, iubiților, a stăpâni este un meșteșug - iar nu numai o vrednicie – și încă un meșteșug mai înalt decât toate meșteșugurile din lume. Dar dacă stăpânirea celor din afară este meșteșug și știință mai bună decât toate, apoi cu atât mai mult este stăpânirea celor duhovnicești. Căci cu atât mai bună este stăpânirea aceasta decât aceea, cu cât și aceea este mai bună decât altele, și mai bine zis, cu mult mai bună.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 146)

„Aceasta este iubire părintească, ca înaintea laudelor noastre să protimisim (să preferăm) mântuirea ucenicilor; aceasta mai cu seamă ne scapă de legăturile trupului și ne face a zbura de la pământ la cer.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIX, p. 260)

„Am arătat (eu, Pavel – n.n.) către voi îndelungă-răbdare, am amânat pedeapsa, nu am tăiat pe nimeni de la Biserică, am rugat, am sfătuit, am înfricoșat, am amenințat, ca astfel din toate părțile să vă adun și să vă îndemn la pocăință.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXX, p. 264)

„Meritul dascălilor nu e de a căuta onoare, nici slavă din partea celor mai mici, ci mântuirea lor, și pentru aceasta a face totul; iar acela care caută altfelu de lucruri, nici că se poate numi dascăl, ci tiran. Nu doară pentru aceasta te-a pus Dumnezeu peste dâșii, pentru ca tu să te bucuri de o mai mare îngrijire, ci pentru ca cele ale tale să fie date la o parte toate, iar cele ale lor să fie bine îngrijite și edificate. Aceasta e treaba dascălului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 71)

„Că dacă fericitul Iacov, ziua și noaptea se trudea cu paza turmelor, cu atât mai mult trebuie a face cel ce i s-a încredințat sufletele altora spre pază, care, chiar de ar fi lucrul cât de greu, sau oricât de înjosit, el trebuie a face totul, având înaintea ochilor un singur lucru: mântuirea discipolilor și slava lui Dumnezeu ce va rezulta de aici.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 182)

„Eu nu numai în biserică, ci și acasă, mai înainte de orice, fac către Dumnezeu rugăciunea mea pentru sănătatea voastră sufletească și trupească. Altă rugăciune nici nu este mai bună pentru un preot, decât a se ruga lui Dumnezeu pentru câștigarea celor bune de către păstoriții săi, mai înainte de a se ruga pentru sine. Dacă Iov, sculându-se în fiecare dimineață, de îndată făcea rugăciuni pentru fiii săi trupești, apoi cu cât mai mult oare nu suntem noi datori de a face aceasta pentru fiii cei duhovnicești?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 326)

„Și eu am născut pe mulți dintre voi (duhovnicește – n.n.), însă după aceasta am simțit durerile. Mamele trupești mai întâi simt durerile facerii, și apoi vine facerea, dar aici, în nașterile duhovnicești, durerile se țin într-una până la suflarea cea mai de pe urmă, ca nu cumva cel născut să fie vreo stârpiciune, ceea ce doresc foarte mult să nu se întâmple.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 329)

„Preotul este ca un părinte obștesc al întregii lumi. Se cuvine deci ca el să se îngrijească de toți fără excepție, ca și Dumnezeu, Căruia el Îi slujește în cele sfinte.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 67)

„... aceasta înseamnă a ține dregătoria, adică a nu cruța nimic pentru îngrijirea părintească a păstoriților.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 168)

„Astfel trebuie a se găsi dascălul; el să nu caute spre cinstea personală, ci să se gândească la interesul obștesc.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 140)

„Când trupul unui mort stă de față, tu voiești ca toți să jelească împreună cu tine, iar pe cei ce nu plâng îi crezi ca antipatici ție, și un suflet pierdut zici ca să nu-l plâng? Dar nu pot fi părinte fără să lăcimesz, căci sunt părinte ce are dragoste părintească.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIII, p. 283)

„Și pentru unul a murit Hristos. Și tu nu te îngrijești de acela pentru care a murit Hristos?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, p. 357)

„Doar un lucru mă macină: propășirea celor care mă ascultă.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 30)

„Nu vreau să se mântuiască puțini, ci toți. Și dacă un singur rătăcit se pierde, mă pierd și eu, și mă văd următor aceluia păstor care avea nouăzeci și nouă de oi, dar a alergat după cea pierdută.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, p. 33)

„Când Domnul l-a întrebat: *Petre, Mă iubești?* și când Petru i-a răspuns: *Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc*, Hristos nu i-a spus: *Azvărle averile, postește, du viață aspră, învie morți, izgonește demoni!* Nu i-a spus nimic din acestea, nici nu i-a spus să facă alte minuni, nici alte fapte mari! Nu! A trecut peste toate astea și i-a spus: *Dacă Mă iubești, paște oile Mele* (Ioan 21, 16). A grăit acestea nu numai pentru că voia să ne arate care-i cel mai mare semn al dragostei noastre pentru El, ci a făcut din dragostea pe care Petru o arăta pentru oi, cea mai mare dovadă a dragostei lui pentru Hristos, ca și cum ar fi zis : *Cel ce iubește oile Mele, pe Mine Mă iubește.* Uită-te câte a îndurat Hristos pentru turma aceasta! S-a făcut om, a luat chip de rob, a fost scuipat, a fost palmuit, în urmă nu S-a ferit nici de moarte, și încă o moarte plină de ocară, căci pe cruce Și-a vărsat sângele. Prin urmare, dacă vrei să fii lăudat de Hristos, poartă grija de oile acestea, caută folosul cel de obște, îngrijește-te de frații tăi! Nu este o faptă mai de preț înaintea lui Dumnezeu decât aceasta! De aceea și în altă parte Domnul spune: *Simone, Simone, Satana a cerut să te cearnă ca pe un grâu; dar eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta* (Luca 22, 31-32). *Ce-mi dai, Petre în schimbul acestei purtări de grijă ce o am față de tine?* Oare ce-i cere Domnul lui Petru în schimb? *Și tu, îi spune Domnul, când te vei*

întoarce, întărește pe frații tăi (Luca 22, 32). Tot așa spune și Pavel : *Fiți următori ai mei, cum sunt și eu al lui Hristos* (I Cor., 11, 1).

-Dar cum ai ajuns, Pavele, următor al lui Hristos?

-Plăcând tuturor întru toate și necăutând folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mântuiască (I Cor., 10, 33)". (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VI, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 97*)

„Căci dacă Hristos, zicea el (Episcopul Flavian al Antiohiei – n.n.) S-a dat Însuși pentru încredințați?

Căci dacă patriarhul Iacov, zicea el, însărcinat de a păzi turme, oi lipsite de rațiune și o puși peste oi, nu lipsite de rațiune, ci spirituale, și având să dăm socoteală nu unui om, ci lui Dumnezeu Însuși, trebuie să nu ne temem de nimic sau să nu întoarcem spatele aceluia care pot să ajute turmei noastre; cu cât mai mult prețuiește această turmă decât cea a lui Iacov, cât de mult prețuiesc oamenii față de animale și cât de mult Domnul față de oameni: cu atât mai mare grijă și căldură trebuie să arătăm.” (*Primele patru omilii despre statui, omilia a III-a, p. 53*)

„Să nu mi se spună că mulți s-au îndreptat; nu e vorba de asta, ci e vorba ca toți să se îndrepte. Cât timp nu voi izbuti aceasta, nu voi putea răsufla. Păstorul acela care avea o sută de oi și pierduse doar una, n-a simțit nici o plăcere pentru cele nouăzeci și nouă, până ce n-a găsit pe cea rătăcită și a adus-o iar la turmă. Nu vezi că și cu trupul se întâmplă la fel? Căci dacă, lovind, sucești măcar numai o unghie, tot trupul simte dureri, din pricina acestui mădular. Să nu zici așadar: *Au rămas doar puțini care nu s-au îndreptat*, ci mai de grabă vezi ca acești puțini să nu strice pe mulți alții. Căci și la Corint numai unul se dedase destrăbălării și totuși Pavel așa se văita, de parcă s-ar fi prăpădit toată cetatea.” (*Predicile despre statui, Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 55-56*)

„Dacă nu vrea, nu-i din pricina mea, ci din pricina învârtoșării lui. Și Hristos a avut doisprezece ucenici, și unul a ajuns vânzător (Luca 6, 16), dar nu din pricina lui Hristos, ci din pricina voinței lui stricate. Și Elisei a avut un ucenic iubitor de arginți (IV Regi 5, 20-27); dar nu din pricina slăbiciunii dascălului, ci din pricina trândăviei ucenicului. Eu arunc semințele. Dacă pământul care primește e gras, dă și rod; dar dacă e piatră neroditoare, eu n-am nici o vină. Fie că mă ascuți, fie că nu mă ascuți, eu nu voi conțeni să-ți cânt cântarea duhovnicească și să-ți oblojesc cu învățătura rănile, ca să nu aud în ziua

aceea: *Slugă vicleană, trebuia să dai argintul meu la zarafi* (Matei 25, 26-27).” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 519-520*)

„Iar dacă s-ar întâmpla să nu-mi ajung scopul, voi avea cel puțin câștigul că n-am să mă pot acuza că am tăcut. Nu voi fi mai rău decât cei ce călătoresc pe mare. Aceștia, când văd pe alți călători în primejdie de moarte, purtați pe scânduri în voia valurilor din pricină că le-a fost sfărâmată corabia de furtună, caută să salveze de la înec niște oameni necunoscuți, dar cunoscuți numai după nenorocirea în care se zbat; coboară frânghii, dau drumul ancorei și îi iau în bărci. Dacă însă cei naufragiați nu vor să primească ajutorul dat, nimeni n-ar putea să-i învinuiască de pierderea lor pe cei care au încercat să-i scape de la înec.” (*Către același Teodor, 5, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., p. 388*)

„O, omule, tu când cazii în boală poștești să te mângâie toți și să le fie milă de tine, iar pe măcar de ați putea să vedeți para din inima mea și văzând-o ați cunoaște durerea ce-o am pentru voi și ca o văduvă când își pierde copilul mai multă durere am eu pentru voi, care sunteți poporul și turma lui Hristos, văzându-vă pe toți în zavistie și ocărându-vă unul pe altul și petrecând toată vremea voastră în răutate, iar nu în bunătate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 43*)

„Dacă păstorul (Matei 18, 12) pentru o singură oaie rătăcită străbate munți și locuri neumbrate, cum să nu arate râvnă multă când e vorba să scoată oi multe din trândăvie și să le întoarcă de la rătăcire? Hristos nu disprețuiește nici pe cei puțini. Ascultă că Însuși o spune: *Nu este voia Tatălui Meu ca să piară vreunul dintre aceștia mici* (Matei 18, 14). Nici numărul mic, nici starea noastră umilă nu-L fac să disprețuiască mântuirea noastră.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit...>>, 1, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 266-267*)

„Nu vreau să nu știți voi, fraților, că de multe ori m-am gândit să vin la voi, dar am fost împiedicat până acum, ca să am puțin rod și între voi, ca și între celelalte neamuri. Dator sunt și elinilor și barbarilor, și înțelepților

și neînțelepților (Rom., 1, 13-14). În fiecare zi se îngrijea de ceea ce fac macedonienii, de ceea ce fac corintenii, filipenii, capadocienii, galatenii, atenienii, locuitorii Pontului, toți oamenii! Dar cu toate că i se încredințase tot pământul, nu se îngrijea numai de neamuri, ca un tot, ci și de fiecare om. Scria când o Epistolă pentru Onisim, când o alta pentru desfrânatul din Corint. Nu se uita că păcătosul sau cel ce avea nevoie de ajutor era un singur om. Nu! Se uita că este om; om, ființa cea mai de preț a lui Dumnezeu, pentru care Tatăl nu a cruțat nici chiar pe Fiul Său (Ioan 3, 16; Rom., 8, 32).” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 336*)

„Să nu-mi spui mie că e un rob fugar cutare, un tâlhar, un hoț, plin de mii și mii de păcate, sau că este sărac, un om de lepădat, de rând și de nimica. Ci gândește-te și pentru el a murit Hristos, și ți-e de ajuns temeiul acesta ca să-i porți de grijă. Gândește-te ce valoare trebuie să aibă acela pe care Hristos l-a prețuit atât, încât nici sângele Său nu Și l-a cruțat! După părerea mea, dacă un rege ar prefera să se jertfească pentru cineva, apoi n-am mai căuta altă dovadă pentru valoarea omului aceluia. Moartea regelui e dovadă îndestulătoare pentru dragostea ce-i poartă. Acum, însă, nu un om, nici un înger, nici un arhanghel, ci Însuși Stăpânul Cerurilor, Însuși Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu a luat trup și S-a jertfit pentru noi. Nu vom face oare totul, nu vom iscodi totul, ca să se bucure de toată grija noastră omul, cel care a fost atât de mult cinstit de Dumnezeu? Ce iertare vom avea? Ce cuvânt de apărare? Asta a vrut să arate și Pavel prin cuvintele: *Nu pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos* (Rom., 14, 15). Vrând Pavel să-i miște, să-i facă râvnitori și să-i înduplece să se îngrijească de semenii pe cei ce îi disprețuiesc pe frați și-i trec cu vederea ca pe niște neputincioși, a pus moartea Stăpânului în locul oricărei dovezi.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 5, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 336-337*)

„Că Pavel era unit cu ucenicii săi nu mai e nevoie nici de dovadă, nici de cuvânt, o dată ce se îngrijea de ei chiar când era în lanțuri și murea pentru ei în fiecare zi, arzând de dor.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos*

*se propovăduiește>>; și despre smerenie, 5, în vol. Despre schimbarea
numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 337)*

PREOȚIA („voi sunteți lauda apostoliei mele”)

„Virtutea voastră este atât de importantă, încât nu doar pe voi vă salvează, ci mă face și pe mine”

PREOȚIA (ascultarea față de cei din clerul bisericesc)

„Și voi, cunoscând necazul și oboseala păstorului, ajutați-l cu rugăciunile voastre, cu sânguința, cu bunăvoința, cu dragostea, ca astfel și noi să fim lauda voastră, iar în același timp și voi să fiți lauda și mândria noastră.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, p. 520)

PREOȚIA (cinstea datorată celor din cler)

„Și le-a pus lor Iosif legea aceasta, ca să dea a cincea parte lui Faraon, afară de pământul preoților (Fac., 47, 26).

Să audă ce grijă aveau cei din vechime de preoții idolilor! Să se învețe să dea măcar o cinste asemănătoare celor ce li s-a încredințat săvârșirea liturghiei Dumnezeului universului. Dacă aceea, niște rătăciți și niște închinători de idoli, cinsteau atâta preoții lor, pentru că socoteau că prin asta idolii îi vor răsplăti, de ce osândă nu sunt vrednici cei care nu dau preoților cinstea cuvenită? Sau nu știți că cinstea trece la Stăpânul universului? Nu te uita la preotul care primește cinstea! Nu din pricina preotului trebuie să cinstiți pe preot, ci din pricina Aceluia Căruia preotul Îi slujește, pentru ca și de la Acela să primești răsplată cu îmbelșugare. De aceea și Hristos a zis: *Cel ce a făcut unuia din aceștia Mie Mi-a făcut* (Matei, 25, 40) și: *Cel ce primește pe prooroc în nume de prooroc, plată de la prooroc va primi* (Matei, 10, 41). Crezi, oare, că Stăpânul îți ascultă cererile și te răsplătește pentru vrednicia sau nevrednicia preotului? Nu! Pentru râvna ta te încununează sau te osândește! Și după cum cinstea pe care o dai preoților îți dă multă îndrăznire – că Dumnezeu socotește ca dată Lui cinstea pe care o dai preotului – tot așa și disprețul pe care-l dai preoților îți aduce de sus mare osândă. Că după cum Dumnezeu socotește că-l cinstești pe El când cinstești pe preot, tot așa și cu disprețul. Cunoscând acestea să nu disprețuim niciodată slujirea preoților lui Dumnezeu. Nu spun asta pentru a-i susține atât pe ei cât pentru voi, pentru că vreau ca voi să aveți câștig în tot ce faceți”. (*Omilii la Facere*, omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 320-321)

„Dacă Dumnezeu făgăduiește împărăția cerurilor celor care ajută și au milă de cei săraci și de cei aruncați pe stradă și dacă socotești ajutorul dat aceluia ca dat Lui, că spune: *Veniți binecuvântații Părintelui Meu, că am*

flămânzit și Mi-ați dat să mănânc (Matei, 25, 34), apoi cu mult mai mult va răsplăti, nu numai cu atâta răsplată, ci cu mai multă, pe cei care suferă pentru Dumnezeu și cinstesc pe preoți, că iubitorul de oameni Dumnezeu e mult mai darnic decât noi. Să nu fim, dar, mai răi decât păgânii, care, de dragul religiei lor, dau atâta cinste preoților lor, ci, pe cât de mare deosebirea între rătăcirea lor și adevărul nostru, între preoții lor și preoții lui Dumnezeu, tot atât de mare trebuie să fie și cinstea pe care le-o dăm, pentru ca să putem primi bogate răsplătiri de sus”. (*Omilii la Facere*, omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 321-322)

„Preotul ține locul lui Hristos și trebuie să-l primim cu toată dragostea în inima noastră”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Dumnezeu adaugă răsplățile cele mari celor ce-i primesc pe slujitorii Săi și care le fac bine și câștigul pe care-l avem noi dintr-o asemenea purtare este imediat. Căci Iisus Hristos zice: *Cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește; și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine*. A-L primi pe Iisus Hristos, a-L primi pe Tatăl Său, oare cu ce se poate asemăna această fericire?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXII, 1, p. 365)

„Să facem tot efortul nostru și să nu cruțăm nimic pentru a-L avea cu noi pe Duhul Sfânt și să-i cinstim mult pe cei ce au fost însărcinați cu lucrarea Lui, căci demnitatea preoției este mare. *Păcatele vor fi iertate*, zice Iisus Hristos, *căroră le veți ierta*; pentru aceasta, zice Sfântul Pavel: *Ascultați pe conducătorii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre* (Evr., 13, 17).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Să ne temem de Dumnezeu, să-i respectăm pe preoții Săi, să le dăm tot felul de datorii, ca faptele noastre cele bune și cinstea și respectul pe care-l dăm lor, să ne facă să obținem de la Dumnezeu o răsplată mare, prin harul și bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Dacă Mântuitorul, vorbind despre învățătorii iudeilor, zice că de vreme ce stau pe scaunul lui Moise, e drept de a fi ascultați de învățăcei, deși aveau fapte viclene, pe care ordonă de a nu le imita învățăceii, de ce iertare pot fi vrednici cei ce necinstesc și disprețuiesc pe mai marii Bisericii, care

viețuiesc cu blândețe și după harul lui Dumnezeu? Deci dacă nu e permis de a ne judeca unii pe alții, cu atât mai mult pe învățătorii noștri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 23)

„Cel ce-l cinstește pe preot, și pe Dumnezeu Îl va cinsti; iar cel ce se învață a-l disprețui pe preot, cu timpul Îl va disprețui și pe Dumnezeu. *Cine primește proroc în nume de proroc plată de proroc va lua și: Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește* (Matei 10, 41, 40), și: *Cinstește pe preot și dă-i partea lui* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 32). De aici s-au învățat iudeii a-l disprețui pe Dumnezeu, fiindcă l-au disprețuit pe Moise, fiindcă l-au alungat cu pietre. Când cineva se poartă cu evlavie față de preot, cu atât mai mult se va purta față de Dumnezeu. Chiar de ar fi preotul rău, totuși Dumnezeu, văzând că pentru cinstea Sa tu te porți cuviincios față de cel ce nu este vrednic de cinste, îți va răsplăti ție după dreptate. Căci dacă *cine primește proroc în nume de proroc plată de proroc va lua*, la fel și cel ce se pleacă și este supus preotului. Că, dacă fiind vorba de ospitalitate și primești răsplată, deși nu știi cine este cel ospătat, apoi cu atât mai mult vei primi dacă te supui celui ce ți se poruncește a te supune. *Cărturarii și fariseii, zice, au șezut în scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceți-le și păziți-le; dar după faptele lor nu faceți* (Matei 23, 2-3). Nu știi ce este preotul? Nu știi că este îngerul Domnului? Nu cumva spune poate cele ale sale? Dacă îl disprețuiești, nu pe el îl disprețuiești, ci pe Dumnezeu, Care l-a hirotonit pe el.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, pp. 24-25)

„Dacă cel care vorbește de rău pe tatăl lui sau pe mama lui, cu moarte trebuie să moară, se înțelege de la sine că cel ce-i binecuvântează trebuie să se bucure negreșit de de viață; și dacă se cade ca părinții cei trupești să se bucure de atâta dragoste din partea noastră, apoi cu mult mai mult cei duhovnicești”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 92)

„Preoții iudeilor aveau numai puterea să vindece trupul de lepră (Lev., 14, 2-32); dar, mai bine spus, nici nu aveau puterea să vindece, ci numai să vadă dacă cineva a fost sau nu vindecat de lepră (Lev., 14, 2-3). Și știi doar cât de dorită era slujba preoților Vechiului Testament! Preoții Noului Testament, însă, au luat puterea să vindece, nu lepra trupului, ci necurăția sufletului; n-au luat numai puterea de a vedea dacă cineva a fost sau nu vindecat, ci puterea deplină de a vindeca. Deci cei care disprețuiesc pe preoți sunt cu mult mai nelegiuți decât Datan și cei dimpreună cu el (Num., 16, 1-

35) și vrednici de mai mare pedeapsă. Aceia, deși pretindeau o slujbă ce nu li se cuvenea, totuși aveau o foarte bună părere despre preoție și au arătat asta prin râvna ce-o aveau ca să ajungă preoți. Aceștia, însă, care privesc cu dispreț preoția acum, când a fost cu mult mai împodobită, când a fost ridicată la o atât de mare înălțime, săvârșesc un păcat cu mult mai mare decât aceia, pentru că pornesc de la un gând cu totul contrar gândului ce însuflețea atunci pe Datan și pe cei împreună cu el. Că nici nu este egal disprețul de a dori o slujbă care nu ți se cuvine, cu disprețul de a nesocoti o slujbă cu atât de mari bunătăți; deosebirea dintre un dispreț și altul este tot atât de mare pe cât de mare este și deosebirea dintre admirație și dispreț.

Care este, deci, sufletul acela atât de ticălos, încât să disprețuiască bunătățile atât de mari? Eu aș spune că nu-i nici unul, afară numai dacă ar suferi de streche drăcească.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 66-67)

„Zice oarecare dintre sfinți că se aseamănă preotul păcătos cu un om oarecare ce ar avea bube la mâini și să împartă aur și bubele stau pe mâinile lui, iar cei ce iau aurul cu nimic nu se vatămă. Cine cinstește pe cel vrednic preoției și-i zice sfânt, pe om îl cinstește și-l slăvește; iar cele ce cinstește și pe cel nevrednic, pe preoție o cinstește.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 251)

„A cinsti pe preot este o obligație de drept natural, căci este o obligație de dreptate și de recunoștință. Ne gândim la obligația de dreptate și de recunoștință. Ne gândim la obligațiile preoțești, atât de grave, atât de periculoase, atât de grele, antrenând atât de grozave responsabilități? Ei sunt șefii noștri, însă ce seamă vor avea de dat ei înșiși de administrarea lor? Ce judecată formidabilă îi așteaptă! Ce pericole își asumă ei pentru noi pe capul lor! Ce cinste le-am putea noi da, care să echivaleze cu pericolele lor pentru mântuirea noastră?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 220)

„Dacă noi știm să înțelegem bine ce este un preot, niciodată nu vom avea curajul de a face ceva împotriva cinstei lui. Dacă refuzăm să vedem în el colaboratorul lui Dumnezeu în mulțimea tainelor răscumpărării noastre, dacă în el nu recunoaștem o slavă divină, puteri dumnezeiești, fapte cerești, haruri supraomenești, renunțăm la mântuirea noastră veșnică, căci această mântuire nu ne vine decât prin intermediul preotului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 221)

PREOȚIA (credincioșii sunt datori să-și iubească păstorul duhovnicesc)

„Printr-înșii (prin preoți – n.n.) câștigați Împărăția cerurilor, prin mâinile lor s-a făcut totul, printr-înșii vi se deschid porțile cerului. Deci, nimeni să nu se răscoale asupra lor, nimeni să nu se certe cu ei. Cel ce iubește pe Hristos iubește și pe preot – oricine ar fi el -, pentru că printr-însul s-a învrednicit de înfricoșatele Taine. Spune-mi, te rog dacă tu ai voi să vezi palatul cel împărătesc strălucind de aurul cel mult și răsfrângând raze strălucitoare prin pietrele cele neprețuite ce le are în el, și pentru aceasta ai găsi pe cel ce poartă cheile și l-ai ruga ca să-ți deschidă, iar el deschizându-ți cu mulțumire te-ar introduce în palat imediat, oare nu l-ai cinști pe acesta, și nu l-ai prefera înaintea tuturor? Nu l-ai iubi ca și pe ochii tăi? Nu l-ai săruta? Ei bine, preotul și-a deschis cerul, și pentru aceasta, nu-l iubești, nu-l cinstești?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia X, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 265*)

„Să-l iubim pe preot. Să-l iubim ca trimis al lui Dumnezeu; să-l iubim pentru bunurile imense pe care ni le procură.” (Din vol. *Bogățiile oratorice, p. 223*)

„Dar că și ucenicii erau strâns legați de Pavel, și nu numai bărbații, ci și femeile, o spune însuși Pavel. Ascultă ce spune despre Febe. *Vă dau în grijă pe Febe, sora noastră, care este diaconică în biserica din Chenhrea, ca să o primiți în Domnul, cu vrednicia cuvenită sfinților, și să-i fiți de ajutor în orice ar avea nevoie de ajutorul vostru. Că și ea a fost de ajutor multora, și mie însumi* (Rom., 16, 1-2). În aceste cuvinte, Pavel dă mărturie de purtarea de grijă a Febei. Priscila și Acvila, însă, au mers, în dragostea lor pentru Pavel, până la moarte. Despre ei, Pavel scrie așa: *Vă îmbrățișează Acvila și Priscila, care și-au pus grumazul lor pentru viața mea* (Rom., 16, 3-4), adică și-au oferit viața. Și iarăși, despre altul le scrie tot filipenilor, zicând: *Pentru că a fost până aproape de moarte, punându-și viața în primejdie ca să mă slujească, împlinind lipsa voastră* (Filip., 2, 30). Ai văzut cum îl iubeau pe dascăl? Cu prețul vieții lor căutau binele lui! De aceea nu-i biruia nimeni atunci pe ucenici. Spun acestea nu numai ca să le auzim, ci ca să le și urmăm. Cuvântul meu nu se îndreaptă numai către credincioși, ci și către conducători, pentru ca și credincioșii să aibă multă grijă de învățătorii lor, dar și învățătorii să-i iubească tot cu aceeași dragoste pe cei de sub conducerea lor, ca și Pavel, nu numai când sunt de față, ci și când sunt

departe.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărnie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 6, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 337-338*)

PREOȚIA (clevetirea și judecarea preoților de către mireni – gravitatea)

„Căci dacă vă uniți cu cei ce-i batjocoresc și-i disprețuiesc, vouă înșivă vă faceți rău în același timp. Atâta vreme cât pilotul este în liniște și bucuros, mateloții și tot echipajul sunt în siguranță, dar dacă, prin injuriile lor și prin tratamentul lor, ei îi fac o viață dură și nenorocită, dacă ei îl împiedică să-și exercite meseria lui, el va merge în ciuda sa să-i arunce în pericole; așa păstorii voștri, dacă le dați cinstea pe care le-o datorați, vor putea, veghind asupra voastră și veghind asupra lor înșiși, să vă ajute în mântuirea voastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXVI, 4, p. 461*)

„Nouă căroră ne este oprit să-i judecăm pe frații noștri, noi ascuțim limba noastră împotriva preoților. Și de ce iertare vom mai fi noi vrednici, noi care, nevăzând bârna din ochiul nostru, căutăm cu duritate și cu asprime să descoperim un pai în ochiul altuia? Nu știți voi că atunci când judecați așa vă pregătiți o judecată mai aspră?

Eu nu zic acestea, frații mei, pentru a-i scuza pe preoții răi, nici pentru a-i huli pe cei ce slujesc cu nevrednicie slujba lor; departe de aceea, eu îi deplâng, eu gem pentru soarta lor; dar chiar când ar fi răi și nevrednici de caracterul lor, nu le este îngăduit celor ce sunt sub purtarea de grijă a lor, și mai ales poporului și celor mai simpli să-i judece. Oricât de rea ar fi viața lor, dacă sunteți atenți la datoriile voastre, voi nu veți primi nici un rău în ceea ce i-a încredințat Dumnezeu ca să slujească.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXVI, 4, p. 462*)

„Chiar dacă poate ați avea dascăli stricați, și care răpesc totul, și sunt lacomi, apoi nici așa nu vă poate fi de îndreptățire răutatea acelora. Căci iubitorul de oameni și întrutot-înțeleptul unul-născut Fiu al lui Dumnezeu, carele toate vede, și care știe că în trecerea timpului și în lumea întregă se vor găsi poate și mulți preoți stricați, nu cumva prin lenevirea unor asemenea preoți să se prelungească încă mai mult lenevirea și nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice îndreptățire pentru o astfel de lenevire, iată ce zice: *Pre*

scaunele lui Moisi au stăut cărturarii și fariseii; deci toate câte vor zice vouă să faceți, faceți, însă după lucrurile lor să nu faceți (Mt. 23, 2), arătându-ți prin aceasta că, chiar dacă ai avea dascăl netrebnic, totuși cu nimic te vei vătăma dacă vei asculta cuvintele lui. Nu din lucrurile ce a făcut dascălul, ci din vorbele ce le-ai auzit de la dânsul și nu le-ai împlinit, din acestea, zic, Dumnezeu îți va scoate vinovăția. Încât, dacă tu vei face cele poruncite, vei sta atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecător, iar dacă nu vei asculta de cele ce ți-a spus dascălul, apoi chiar de ai avea de arătat mii de preoți stricați, totuși aceasta cu nimic nu-ți va folosi. Fiindcă și Iuda a fost apostol, și totuși aceasta nu ar putea îndreptăți pe iubitorii de arginți sau și pe furătorii de cele sfinte, și nici că ar putea cineva dintr-aceștia să zică, fiind învinuit, că și apostolul Domnului a fost tâlhar, furător de cele sfinte și vânzător al Mântuitorului, ci mai cu seamă aceasta ne va osândi și pedepsi, că nici după relele pătimate de alții noi nu ne-am cumișit. Dar tocmai pentru aceea sunt scrise asemenea fapte, ca astfel să fugim de dânsule. Pentru aceea, lăsând la o parte pe cutare și pe cutare, noi să luăm seama la noi înșine și la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da seamă înaintea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, pp. 223-224)

„Preoții chiar dacă îndreptățit aud asemenea critici la adresa lor, adică dacă strâng într-adevăr bogății, nu pot fi cu nimic vătămăți de voi; însă fie că i-ați judecat sau nu, vorbele voastre cu nimic nu-i vor vătăma, dar ei oricum vor da răspuns înaintea Dreptului Judecător. Nu tot așa se petrec însă lucrurile cu voi pentru că chiar de-ar fi adevărate sau neadevărate cele pe care le spuneți despre ei, vă vătămăți pe voi înșivă. Și oare de ce? Pentru că, dacă de exemplu, ar fi adevărat ce spuneți, atunci vă faceți rău prin faptul că îi criticați pe învățătorii voștri și răsturnați rânduiala stabilită în Biserică, fiindcă dacă nu trebuie să-l judeci pe fratele tău, cu atât mai mult nu trebuie să-i judeci pe învățătorii tăi. Dacă cele pe care le spui sunt neadevărate, atunci pedeapsa ta va fi nespasă, pentru că acolo vom da seamă de orice cuvânt rostit în zadar. Așadar ceea ce vă spun acum e mai mult în interesul vostru.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a X-a, p. 182)

„Cum să nu fie absurd, ca după ce am primit pacea, de la preot în biserică, și după ce și noi i-am înapoiat-o, la urmă să-l războim pe preot afară din biserică? Când el îți spune *pace tuturor* și tu îi răspunzi *și duhului tău*, de ce, afară din biserică, îl defaimi? Vai, cum formele cele mai importante din biserică au devenit niște forme seci, care numai adevăr nu

sunt. Vai, cum simbolurile taberei ostașilor lui Hristos au ajuns a fi numai vorbe goale ! ” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia III, p. 41)

„Dar tu, de ce judeci pe fratele tău? (Romani 14, 10). Deci, dacă nu se cuvine a judeca pe frate, cu atât mai mult pe învățător.” (Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia II, p. 26)

„Dacă preotul are o credință stricată (greșită), chiar înger din cer de ar fi, tu nu te supune; iar dacă învață drept, nu uita la viață, ci la cuvintele lui.” (Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia II, p. 26)

„Multe se judecă numai din bănuială. Imită pe Stăpân, căci ascultă ce spune: *Pogorî-Mă-voi deci să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat așa cum s-a suit până la Mine strigarea împotriva lor, iar de nu, să știu* (Facere 18, 21). Iar dacă tu ai cercetat bine, te-ai convins sau ai văzut așa, așteaptă-l pe judecător; nu răpi mai dinainte locul lui Hristos; al Său este dreptul de a cerceta, și nu al tău. Tu ești cea de pe urmă slugă, iar nu stăpân. Tu ești oaie, deci nu cerceta cu amănunțime pe păstor, ca nu cumva să ai răspundere și tu pentru cele ce-l învinovățești pe dânsul. *Dar, zici tu, cum de îmi spune mie să fac, el care nu face?* Nu el îți spune – iar de îl vei crede că este așa, plată nu vei avea – , ci Hristos este Cel care te îndeamnă la aceasta. Dar ce spun eu? Chiar lui Pavel nu trebuie a-i crede, dacă spune ceva de la sine, dacă spune ceva omenesc, ci Tu să-L crezi pe Hristos, Care vorbește prin apostol.” (Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia II, p. 26)

„Sfăște-te, căci în fiecare zi el te slujește, citește Scripturile, pentru tine împodobește casa, pentru tine priveghează, pentru tine se roagă lui Dumnezeu, pentru tine face rugăciuni și toată credința lui în Dumnezeu este pentru tine. De aceea te sfăște, pe acestea le cugetă, pe acestea ți le însușește cu toată evlavie.” (Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia II, p. 29)

„Știi ce spun mulți în sinea lor: *Dar ce, voi, clericii, care ne vorbiți mereu de virtute, sunteți cu toții plini de virtuți?* Bineînțeles că nu. Există clerici nevrednici - știu lucrul acesta -, așa cum există clerici vrednici de veșmântul lor. Dar pe tine, omule, nici păcatul celor dintâi nu te poate vătăma cu nimic, dacă mergi pe drumul lui Dumnezeu, nici

virtutea celor din urmă nu-ți folosește la nimic, dacă te afli pe drumul celui viclean. Oamenii care duc lupta cea bună, fie că sunt clerici sau mireni, vor moșteni împărăția cerurilor, pe care a pregătit-o Dumnezeu de la începutul lumii. Iar cei care păcătuiesc fără să se pocăiască până la sfârșitul vieții lor se vor duce la osânda veșnică, ce s-a pregătit pentru diavol și pentru cei care se învoiesc cu el. Fără nici o îndoială, osânda clericilor nevrednici va fi foarte grea. Dar nevrednicia anumitor clerici nu este o scuză pentru lenea ta și nu îți va ușura cu nimic pedeapsa atunci când te vei afla la Judecată.

De altfel, acuzațiile și răutățile pe care le spunem împotriva clericilor sunt ele însele un mare păcat, pentru că nu lovesc numai în acei oameni, ci mai ales în sfânta taină a preoției. Cu toții cunoaștem porunca: *Nu judecați, ca să nu fii judecați. Căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați, și cit măsura cu care măsurați, vi se va măsura* (Matei 7, 1-2). Dacă nu trebuie să ne judecăm semenii, în general, cu atât mai mult nu trebuie să-i judecăm pe preoți, care oricât de păcătoși ar fi, ne dăruiesc iertarea păcatelor și harul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine. Dar cu toate acestea, cât de ușor cădem în păcatul judecării! Uităm că vom fi judecați la fel cum judecăm și că ni se va măsura cu aceeași măsură cu care măsurăm.

Vei spune: *Unii clerici pricinuiesc sminteli, vătămând astfel suflete.* Așa este. Ce spune Evanghelia? Smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala (Matei 18, 7). Iar eu adaug: vai de cel care se smintește, pentru că sminteala sa arată cât de căldicele îi sunt credința și evlavia. Iar pe cei căldicei, Domnul îi va vărsa din gura Sa, așa cum este scris în Apocalipsă (Apoc., 3, 16). Oamenii care sunt cu adevărat credincioși și evlavioși se feresc de sminteală. Ei tac și se roagă pentru liniștirea celor care s-au smintit și pentru întoarcerea lor în sânul Bisericii. Numai cei cu puțină credință sau cu credință falsă și cei lipsiți de evlavie se smintesc atunci când văd păcatele clericilor. Ei nu fac decât să sporească sminteala prin bârfele și răutățile pe care le scot pe gura lor. De ce se poartă așa? Fie ca să facă rău Bisericii (lucru zadarnic), fie să justifice (tot zadarnic) propria lor ticăloșie.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 303-305)

„Chiar dacă preoții ar fi vinovați de cele mai grele păcate, tot nu ai dreptul în fața lui Dumnezeu să-i judeci.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 363)

„Căci dacă cei care grăiesc de rău pe tată sau mamă se prăpădesc cu moarte, de ce pedeapsă nu va fi vrednic cel ce îndrăznește să-l vorbească de

rău pe cel care cu mult mai mult și mai puternic decât acei născători trupești îi este părinte?

Și nu te temi că se va căsca pământul și vei pieri cu totul în el? Nici că fulger din cer vei atrage, care să-ți ardă limba cea care osândește? Nu ai auzit ce a pățimit sora lui Moise când s-a împotrivit în cuvânt conducătorului, cum a devenit necurată și a cuprins-o lepra și a răbdat astfel cea mai de pe urmă necinste? Și chiar rugându-se fratele ei pentru ea și căzând el la picioarele lui Dumnezeu, nu a avut nici o iertare, ci a fost scoasă din locul acela sfânt. Și gândește-te că doar ea a conlucrat la creșterea lui și a adus-o pe mama lui să-i fie doică și că a făcut toate ca să nu fie crescut dintru început, copilul Moise, de mână barbară; iar după acestea, și mai mare peste femeile evreilor a fost, după cum Moise peste bărbați. Și ca una ce a fost alături de el în toate acele lucruri înfricoșate, ba fiindu-i pe deasupra și soră, nimic din toate acestea nu i-a folosit să scape de mânia lui Dumnezeu, pentru grăirea de rău ce a făcut-o. Și nici chiar Moise, care a izbăvit prin rugăciune atâta popor de vina acelei negrăite nelegiuiri, nici măcar acesta nu a putut să mijlocească și să ceară iertare pentru sora sa și nu a fost în stare să facă milostiv pe Dumnezeu pentru ea. Ba a fost certat aspru.

Prin urmare, să învățăm și noi cât de mare năpastă este a grăi de rău pe cei ce conduc și a judeca viețuirea celorlalți. Căci în acea Zi a Judecării, Dumnezeu ne va judeca cu amănunțime nu numai pentru cele pe care le-am păcătuit noi înșine, ci și pentru judecățile pe care le-am făcut față de alții.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. Cateheze maritale, pp. 174-175*)

„Vă îndemn și vă rog să ne îndepărtăm de acest rău obicei. Căci pe de-o parte nu vătămăm cu nimic pe preoții care aud că-i vorbim de rău, nu numai dacă sunt minciuni, ci chiar de ar fi adevărate (fiindcă și fariseul nu l-a rănit cu nimic pe vameș, ba i-a fost și de folos, deși adevărate erau cele spuse despre acela); iar pe de altă parte ne aruncăm pe noi înșine în cele mai cumplite rele. Căci și fariseul, împotriva lui a folosit sabia și, făcându-i o rană de moarte, singur s-a îndepărtat. Prin urmare, ca să nu pătimim și noi aceleași necazuri, să ne ținem cu tărie înfrânarea limbii căci dacă grăindu-l de rău pe un vameș oarecare, nu a scăpat fariseul de pedeapsă, noi, vorbindu-i de rău pe părinții noștri duhovnicești, ce apărare vom mai avea? Dacă Maria numai o dată l-a vorbit de rău pe fratele ei Moise și a luat atâta pedeapsă, ce nădejde de mântuire mai avem noi, când improșcăm cu mii de batjocoriri, în fiecare zi, pe mai-marii noștri? Să nu-mi spună cineva că acela era Moise. Căci voi putea să-i spun și eu că aceea era Maria.” (*Despre*

Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. Cateheze maritale, p.176)

„Pentru aceea și Pavel, ocărând pe arhiereul iudeilor și zicându-i: *Te va bate Dumnezeu pe tine, perete văruit; tu șezi și mă judeci* (Fapte 23, 3), când a auzit pe aceia că îi sar împotriva, spunându-i *pe arhiereul lui Dumnezeu îl faci tu de ocară?*, voind să arate câtă cinste și respect se cuvine a se da conducătorilor, a răspuns: *Nu am știut că era arhiereul lui Dumnezeu.*” (Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. Cateheze maritale, p. 177)

„Căci dacă fiecare, pentru orice pricină, și-ar băga nasul în cele ale preoției, ca să îndrepte relele ce se întâmplă, nici pricina nu ar primi îndreptare cândva și nu am deosebi cu limpezime, nici cine cârmuiește, nici cine este cârmuit, fiindcă toți ar fi amestecați unii cu alții.” (Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. Cateheze maritale, p. 177)

„Și dacă ați fi vrut părinți duhovnicești perversi și dascăli cumpliți, nici așa nu v-ar fi fost fără de primejdie și fără urmări să-i vorbiți de rău și să-i batjocoriți. Dacă despre părinții trupești un înțelept zice: *Chiar dacă îi lipsește priceperea are iertare. Căci ce le-ai dat tu asemenea cu ce ți-au dat ei?*, cu atât mai mult trebuie să păzim această lege față de cei duhovnicești și fiecare să se îngrijească de propria viețuire, ca nu cumva să auzim în acea Zi a Judecării: *Fățarnicule, pentru ce vezi paiul în ochiul fratelui, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?* (Mt., 7, 3)” (Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. Cateheze maritale, p. 178)

„Dacă vezi pe vreun preot nevrednic, nu huli preoția, ci pe cel ce face răul. De vreme ce nu defăimăm meșteșugul doftoriei, ci pe cei ce lucrează rău meșteșugul doftoriei. La fel și corăbierii: mulți îneacă multe corăbii, dar corăbieria n-are nici o vină, ci mintea cea rea și pizma corăbierilor acelora, însă de nevoie este să vină sminteală, zice Hristos, dar vai și amar de omul acela care scornește și prin care vine sminteala.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 100-101)

„Ce-i zice Dumnezeu lui Samuel când poporul murmură împotriva Profetului și se dă în insultător? *Nu pe tine te disprețuiesc, ci pe Mine.* Așa ia Dumnezeu pentru Sine procedeele rele de care se

folosesc credincioșii față de preoți; Dumnezeu se declară batjocorit în persoana lor, și cine va putea insulta pe Dumnezeu, nepedepsit? La fel, zice Iisus Hristos:

Oricine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește, și oricine vă disprețuiește pe voi, pe Mine Mă disprețuiește. Istoria lui Moise încheie în a ne lămuri despre acest punct. Când evreii se ridicau împotriva lui, îl înconjurau și voiau să-l ucidă cu pietre, cui dăunau ei, dacă nu lor înșiși atrăgând asupra lor mânia lui Dumnezeu? Oare nu știi cine e preotul? Îngerul Domnului este. Căci despre el s-a zis așa: *Dacă aceia vă disprețuiesc, Dumnezeu este însă Cel ce i-a sfințit, o, netrebnicilor!* Și dacă voi refuzați să credeți în această origine divină a preoției, unde este credința voastră și cum vă puteți numi creștini? Creștini nu sunteți.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 220-221)

.....
„Apoi să nu uităm și să nu disprețuim niciodată demnitatea cu care este el îmbrăcat, purpura care-l acoperă, sceptrul care este în mâna sa. Este un cuvânt ușuratic, respins de Dumnezeu de a zice: *Eu sunt mai bun decât acest preot, aceste cuvinte sunt aroganță.* Dacă este adevărat că tu ai fi mai bun decât preotul, geme și fii în tristețe pentru el. Amintește-ți de cuvântul fariseului și de al vameșului, amintește-ți de judecata pe care vom suferi toți.

Apoi ce te interesează starea în care se găsește înaintea lui Dumnezeu preotul? Dacă un bolnav merge să-l găsească pe un medic, se interesează el cu curiozitate de istoria intimă a medicului? Ce-i cere el lui dacă nu remediile lui, sfaturile lui, o vindecare? Nu este de altfel o purtare denaturată și criminală de a căuta în smerenia unui tată subiecte de bucurie rea și de mândrie disprețuită? Ascultă Scriptura: *Nu te mări în nerușinările tatălui tău.*

În sfârșit, să facem o ultimă și destul de gravă reflexie. Când judecăm un preot, când divin.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 222)

PREOȚIA (despre veșmintele preoțești)

„... (preotul – n.n.) se îmbracă cu o haină lungă de sus până jos, are pe ea clopoței, și își pune pe cap cunună, veșmântul sfințit al preotului.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 185)

PREOȚIA (mântuirea preoților)

„Nu socotesc că sunt mulți între preoți cei ce se mântuiesc, ci mult mai mulți cei ce pier. Iar pricina este, că lucrul acesta are trebuință de mare suflet. Că multe nevoi are care îl scoate din năravul său, și îi trebuie lui nenumărați ochi din toate părțile”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 478)

PREOȚIA (sfaturi pentru preoți)

„Că nu se cade doar a certa, nici doar a mângâia, ci, îmbinând certarea cu mângâierea, desăvârșit să lucrăm folosul: că dacă totdeauna voi certa, mai nerușinați îi voi face; iar dacă totdeauna voi mângâia, îi voi face mai leneși. De aceea și doctorii nu taie doar, ci și leagă rănilor; nu pun întotdeauna leacuri aspre, ci adeseori și plăcute, prin cele dintâi curățind de putreziciune, iar prin acestea de pe urmă alinând durerea pricinuită de cele dinainte.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 119)

„Că dacă noi suntem lumină, și aluat, și luminători, și sarea pământului, apoi atunci trebuie a lumina pe alții, iar nu a-i întuneca, a-i ține strânși, iar nu a-i dezlega, a trage către noi pe necredincioși, iar nu a-i lua la goană.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, p. 261)

„Dascălii mai ales au nevoie de o mai mare milă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 17)

„... să nu luăm ca nedemne sfaturile celor mai mari decât noi, chiar de am fi și dascăli, căci dacă Timotei – de care noi toți nu suntem vrednici de asemănare – primește porunci, și învățături, fiind și el în rândul dascălilor, apoi cu atât mai mult noi.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„Mai rău decât egiptenii și decât Faraon s-au purtat cu el tot timpul cei conduși de el, poporul care primise nenumărate bunătăți. Mai întâi, l-au atacat pricinuindu-i mari supărări; au cerut să le dea carnea pe care o mâncau în Egipt (Ieșirea 16, 3); nu erau mulțumiți cu cele pe care le aveau, ci le doreau pe cele din timpul robiei. Iar acest lucru îl copleșea pe Moise. Ar fi avut oare Moise o situație mai fericită dacă ar fi primit poruncă să conducă o armată de nebuni și de smintiți? Cu toate acestea, acel fericit bărbat le

suporta pe toate cu bărbăție; dacă nu i-ar fi iubit, ar fi suportat cu ușurință purtarea lor. S-ar fi supărat numai de cele ce-i făceau lui personal; dar pentru că-i iubea mai mult decât îi iubiseră părinții lor, a avut din pricina acestei purtări de grijă și o altă supărare, pricinuită de păcătoșenia și răutatea lor. Nu-l amăra atât de mult ocară, cât stricăciunea și răutatea lor. Înainte chiar de a primi iudeii mana, hrana aceea minunată (Ieșirea 16, 4), pe Moise l-a amărât mult nerecunoștința lor; după ce au primit mana, după ce au fost înconjurați de noi minuni, ei continuau să-și arate răutatea fărădelegea și lăcomia în ce privește strângerea hranei²⁵. Nu trecea multă vreme, și iarăși murmurau, iarăși criticau binefacerile lui Dumnezeu. Acel fericit bărbat plângea și se întrista pentru fiecare dintre ei, mai mult decât cei ce păcătuiau. Când au făcut vițelul de aur, ei jucau și chefuiau (Ieșirea 32, 1-6), iar el jelea și se întrista; și s-a blestemat cu acel cumplit blestem (Ieșirea 32, 32). Cu toate acestea, nimic nu l-a făcut să îndepărteze din sufletul lui în întregime dragostea ce le-o purta. Câtă durere, câte lacrimi nu va fi vărsat Moise când vedea că cei atât de dragi lui ajung din ce în ce mai răi! Ți-e viața cu neputință de trăit când ai un singur copil și-l vezi că alunecă spre rău, chiar dacă tu însuți ești mai stricat decât toți. Ce va fi simțit oare Moise, care avea de îngrijit ca pe niște copii zeci de mii, dar, mai bine spus, pe care-i iubea mai mult decât pe copii. Nici un tată, dacă n-ar fi făcut nici un păcat, nu s-ar fi rugat să moară împreună cu copilul lui, cum a făcut Moise. Cât crezi deci că a suferit Moise, care avea atât de mulți copii, omul care ura răul și iubea binele, când a văzut pe toți că se îndreaptă ca o turmă de oi spre prăpastia răutății?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 207-208)

„Iată, eu îmi împlinesc slujba mea! Iată, rogu-vă, hirotonia nu dă putere de stăpân, nu înalță, nu duce la tiranie.” (*Despre anatemia*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.375)

„Vasile: Socotești, oare, îndestulătoare puterea dragostei, m-a întreat Vasile, pentru îndreptarea aproapelui?”

Ioan: Mai cu seamă dragostea, i-am răspuns eu, poate ajuta în cea mai mare măsură la îndreptarea aproapelui nostru.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 56)

„Să nu-ți pui, după harul lui Dumnezeu, în nimic altceva nădejdea mântuirii decât în aceea să nu faci vreo faptă nevrednică de darul preoției și

de Dumnezeu, Care ți l-a dat.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 101)

„Vicleanul diavol găsește o mulțime de prilejuri ca să strecoare în sufletul preotului veninul ispitei sale. Ochiul oricărei femei aruncă săgeți și tulbură sufletul; nu numai ochiul femeii desfrânate, ci și ochiul femeii cuminți; lingușelile lor îl moaie, iar cinstea ce i-o dau îl robește. Și astfel, dragostea clocotitoare de aproapele - această pricină a tuturor bunătăților - ajunge pricină a mii și mii de păcate pentru cei care nu știu să o întrebuințeze bine.

În afară de asta, neconținutele griji ale preotului îi întunecă ascuțimea minții și, din înaripată cum era, o fac mai grea decât plumbul. Mânia, apoi, când se năpustește asupra lui, învăluie ca fumul tot sufletul.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, pp. 144-145)

„Dacă iubirea singură a putut face să se nască preoția, iubirea singură poate s-o călăuzească și s-o susțină în cariera ei cea grea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 204)

PREOȚIA (sfaturi pentru duhovnici)

„Hristos vorbea de lucruri prezente, dar vestește mai dinainte viitorul; de pildă, că ucenicii Lui vor fi noi mai târziu; până atunci însă nu trebuie să li se dea porunci grele și aspre. *Cel care caută*, spune Hristos, *să pună înaintea de vreme pe ucenici la îndatoriri prea mari, nu-i va avea destoinici la timpul cuvenit, pentru că i-a făcut dintr-o dată nefolositori*. Asta nu se întâmpla nici din pricina vinului, nici din pricina burdufurilor, ci din pricina acelor care nu toarnă vinul la timp”. (*Omilia la Matei*, omilia XXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 375-376)

PREOȚIA (episcopul este mai cinstit decât împăratul)

„El, de asemenea, este împărat și chiar mai cinstit decât împăratul: căci legile dumnezeiești; are încingătoarea adevărului; încălțăminte cu mult mai cinstitute, ale păcii evanghelice; el are o sabie nu de oțel, ci sabia spiritului și pe capul său el poartă o măreață coroană. Această armură este mai strălucitoare, armele mai prețioase, încrederea mai mare, puterea mai mare.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 57)

PREOȚIA („de pofteste cineva episcopie, bun lucru dorește”)

„*Dacă pofteste cineva episcopie, nu-l învinovățesc*, zice; căci este aici mai mult un fapt de îngrijire, de protecție; și dacă cineva are această poftă de a se bucura nu numai de întâietate și de stăpânire, ci și de protecție, eu nu-l învinovățesc căci *bun lucru dorește*, zice. Fiindcă și Moise a poftit acest lucru, însă nu numai întâietatea, și astfel a dorit încât a auzit de-ndată: *cine te-a pus căpetenie și judecător peste noi?* (Ieșirea 2, 14). Dacă cineva dorește în felul acesta, să dorească, deoarece episcopia vine de la a episcopisi, a pândi pe toți.³³⁴” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 101- 102)

PREOȚIA (episcopii - purtarea lor)

„Chiar numai salutările, pe care le dă unuia sau altuia, aduc asupra episcopului o povară atât de mare de învinuiri, încât adeseori este scârbit și doborât de supărare. I se cere socoteală și de felul cum caută cu ochii. Mulțimea îi cercetează cu de-amănuntul faptele și gesturile cele mai obișnuite: tonul glasului, expresia feței, tăria râsului. Și spun: *Cu cutare a râs mai mult, era cu fața veselă și l-a salutat în gura mare; pe mine mai puțin și de mântuială*. Dacă episcopul este în vreun loc unde sunt adunați mulți oameni și dacă nu-și plimbă ochii pe la toți când vorbește, mulțimea socotește lucrul acesta o ocară.

Cum poate face față unor atât de mulți acuzatori, dacă nu este foarte tare de fire, fie pentru a nu i se aduce astfel de învinuiri, fie pentru a scăpa de ele, după ce i s-au adus.

Ar trebui ca episcopul nici să nu aibă acuzatori; dar dacă asta nu-i cu putință, atunci să caute să spulbere învinuirile lor; iar dacă nici acest lucru nu-i ușor, că unora le place să învinuiască pe degeaba și la întâmplare, atunci să stea cu curaj în fața tristeții pricinuite de aceste învinuiri.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 94)

„Episcopul trebuie să fie al tuturor, purtând sarcinile tuturor, cum că celorlalți de se vor mânia li se dă iertare, iar lui, nicidecum; cum că celorlalți de vor greși este dezvinovățire și lăsare multă, iar lui una”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 477)

³³⁴ Tâlcuirea Pr. Prof. Vasile Gordon: Expresia (Ἐπίσκοπος) = pândaci, inspector, privighetor, derivă din verbul (Ἐπίσκοπέω ὦ) = a pândi de pe un loc înalt, și este în legătură cu verbul (Ἐπίσκεπτομαι) = a inspecta, a priveghea neconținut. (n. s. 1, p. 107).

PREOȚIA (episcopul; - „Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ți pui, nici nu te face părtaș la păcate străine”)

„Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ți pui, nici nu te face părtaș la păcate străine.

- Ce spui. Pavele? Altul a păcătuit, și eu mă fac părtaș și la păcatele lui și la osânda lui?

- Da, răspunde Pavel! Pentru ce ai dat puterea în mâna răutății? După cum dacă pui în mâna unui nebun și a unui smintit o sabie ascuțită, tu care ai dat sabia ești vinovat de uciderea săvârșită de nebun, tot astfel și cel care dă unui om ce trăiește în păcat puterea acestei dregătorii, atrage asupra capului lui tot focul păcatelor și nelegiuirilor săvârșite de acela. Cel ce pune rădăcina este totdeauna pricina vlăstarelor odrăslite din rădăcină.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 376-377*)

PREOȚIA (episcopul – greutatea misiunii sale)

„Robul cel cumpărat cu bani are de făcut o treabă ce i s-a poruncit și, după ce o sfârșește, devine la urmă stăpân pe sine, pe când episcopul este încurcat cu multe și multe i se cer chiar peste puterile sale. Dacă nu-l vede cineva vorbind, mare este murmurul între credincioși, iar de vorbește, iarăși acuzații, că este iubitor de slavă deșartă. Dacă nu învie morții, *nu este bun de nimic, zice; cutare este evlavios, pe când acesta nu este. Dacă se bucură de o hrană cumpătată, iarăși acuzații. Ar trebui ca el să-și înăbușe poftele, zice. De cumva îl vede cineva spălându-se sau îmbăindu-se, iarăși multe acuzații, ba unii zic că el nu trebuie să vadă nici soarele. Apoi, zice, dacă el face ceea ce fac eu, dacă se îmbăiază, dacă mănâncă și bea ca mine, dacă se îmbracă, dacă se îngrijește de casă și de cei de pe lângă el, de ce să mai stea în fruntea altora? Are slugi, zice, și din cei care îngrijesc de el, este purtat de cai; de ce atunci să stea înaintea altora?*”

Dar ce? Spune-mi: oare nu trebuie a avea pe cineva care să-l slujească, ci el să-și facă focul, să aducă apă, să taie lemne și să se ducă în piață? Și oare aceasta n-ar fi spre necinstea ta? Acei sfinți bărbați – apostolii – nu voiau să-l împiedice pe cel ce stăruia în propovăduirea Evangheliei, nici chiar cu slujba văduvelor, ci credeau că lucrul este nevrednic de dânsul, iar tu voiești ca să-l atragi până și în treburile slugilor? De ce, când ți se

poruncesc acestea tu nu le împlinești, spune-mi? Oare nu-ți aduce el mai mari slujbe, decât cele trupești, pe care i le-ai aduce tu? De ce nu trimiți sluga ta ca să-l slujească pe el? Hristos a spălat picioarele ucenicilor, și tu dacă ai face oarecare slujbă dascălului tău, ar fi mare lucru? Dar nici tu nu voiești a-l sluji, ba îl împiedici și pe el.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 136-137)

PREOȚIA (episcopul – „întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte grijă numai de Biserica încredințată lui de Duhul, ci și de Biserica din întreaga lume”)

„Era bine învățat (Sfântul Eustație – n.n.) de harul Domnului, că Întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte de grijă numai de Biserica încredințată lui de Duhul, ci și de Biserica din întreaga lume. Și aceasta a învățat-o din sfintele rugăciuni de la sfintele slujbe. *Dacă trebuie să facem rugăciuni, își spunea el, pentru toată Biserica, cea de la o margine a lumii până la cealaltă, apoi cu mult mai mult trebuie să și purtăm grijă de ea, trebuie să ne îngrijim de toate bisericile, să purtăm grijă de toate.*” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 390*)

PREOȚIA (ascultarea de episcop)

„Deci dacă vă poruncim vouă aceasta, apoi nu o facem noi, ci demnitatea episcopală cu care suntem investiți, nu cutare persoană, ci episcopul. Nimeni să nu mă asculte pe mine personal, ci să asculte de demnitatea ce o am.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, pp. 43-44)

PREOȚIA (episcopul - responsabilitatea acestuia)

„Episcopul, la fel, va avea să dea cu atât mai mare socoteală cu cât el stă pe o treaptă și mai înaltă; va da socoteală nu numai pentru predicarea cuvântului lui Dumnezeu și pentru ajutorarea săracilor, dar și pentru hirotoniile ce le-a făcut și pentru altele nenumărate. Arătându-le pe acestea, Pavel scria lui Timotei: *Mâinile degrab pe nimeni să nu-ți pui; nici nu te face părtaș la păcatele altora* (I Timotei 5, 22). Iar pe evrei sfătuindu-i cu

privire la mai-marii lor, îi înfricoșă în alt chip, grăindu-le așa: *Ascultați de mai-marii voștri și supuneți-vă lor; că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce au să dea seama de ele* (Evrei 13, 17).” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 231)

„La câte pedepse, dar, nu trebuie să se aștepte episcopul, când are de dat socoteală nu numai pentru păcatele săvârșite de el, ci este în cea mai mare primejdie și pentru păcatele săvârșite de alții? Dacă noi tremurăm când ne gândim că avem de dat socoteală pentru păcatele noastre, că nu vom putea scăpa de focul iadului, ce trebuie să sufere acela care se așteaptă să dea cuvânt înaintea lui Dumnezeu pentru atâția și atâția? Că lucrul acesta e adevărat, ascultă-l pe fericitul Pavel, care spune: *Ascultați de mai marii voștri și supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seamă de ele* (Evr., 13, 17). Oare este mică frica de această amenințare? Nu pot spune!” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 95)

„Nu vezi câte trebuie să aibă episcopul? Să fie învățător, suferitor de rele, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățaturii. Câtă greutate are aceasta? Și pricinile greșalelor ce se fac de ceilalți, el le are. Nu zic din celelalte nimic. Dacă numai unul va muri nebotezat, oare nu a răsturnat toată mântuirea lui? Pentru că pierzarea unui suflet are atâta pagubă, câtă nici un cuvânt nu poate să o arate. Că dacă mântuirea lui este atât de vrednică, cât Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om și atâtea a pătimit, pierzarea socotește câtă muncă va aduce. Că dacă acela pentru care se prăpădește cineva în viața aceasta este vrednic de moarte, cu mult mai vârtos acolo. Ca să nu-mi zici că preotul a greșit; nici că diaconul, fiindcă pricinile tuturor acestora se aduc peste capul celui ce i-a hirotonisit!

Iarăși alta voi zice: se întâmplă din bărbații cei răi să primească vreunul clir (cleric). Nu se dumirește ce trebuie să facă pentru păcatele ce a apucat de s-au făcut. Fiindcă două sunt prăpăstiile: și trebuie nici pe acela să-l lase, și pe ceilalți să nu-i smintească; oare să-l oprească trebuie întâi?

Dar nu este pricina de față.

Să-l lase dar?

Așa, zice, că a celui ce l-a hirotonisit este pricina. Ce face dar? Nu trebuie să-l hirotonisească, nici la ală treaptă să-l suie? Dar aceasta tuturor va fi arătată că acela este rău. Iarăși dar în alt chip i-a smintit. Dar a-l sui la mai mare treaptă? Aceasta este cu mult mai cumplită! Pentru aceasta de ar fi alergat cineva la arhierie ca la o purtare de grijă, ca la o osteneală și

priveghere, nimeni nu ar fi primit-o degrabă. Iar acum, precum alergăm la datoriile cele de afară, așa și la aceasta. Deoarece ca să ne slăvim, ca să ne cinstim de oameni, pierim la Dumnezeu! Care este folosul cinstei? Cum s-a vădit că nimic nu este?” (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 478)

PREOȚIA (sfaturi pentru episcopi)

„Episcopul trebuie să fie foarte chibzuit, ca să lucreze în așa fel, încât nici să înmulțească averea Bisericii, dar nici s-o micșoreze, ci să împartă îndată la cei nevoiași tot ce strânge, iar averile Bisericii să le adune în inimile credincioșilor săi, în voia lor cea bună.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, p. 89)

PRIETENIA (nașterea prieteniei)

„Cu cinstea unul pe altul mai mare făcând. Numai astfel vine prietenia și dragostea, și odată venită în acest mod, rămâne pentru totdeauna. Nimic nu face prietenia mai ușoară, ca a căuta cineva să biruiască cu cinstea pe aproapele său. De aici se naște nu numai dragostea, ci și o cinste mai mare. Cele vorbite mai înainte vin din dragoste, însă dragostea vine din cinstea și valoarea acordată aproapelui, precum și cinstea vine din dragoste.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 412)

PRIETENIA (necesitatea prietenilor)

„A făcut (Dumnezeu – n.n) astfel încât să avem trebuință unii de alții.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 364)

„Și în ce fel crinii și trandafirii dau mirosul cel frumos în tot locul cu floarea frumuseții lor, așa și prietenii măcar în orice loc ar merge dăruiesc darul dragostei; mai bine este să umble omul în întuneric decât să nu aibă prieteni, că nu arde fierbințeala frigului trupurile, precum aprinde darul prietenilor sufletele prietenilor când se desparte unul de altul, că așa este pofta dragostei celei adevărate nu numai la cei de față, ci și la cei ce lipsesc

de mai multă vreme, de multe ori și în visuri îi vedem și-i auzim și vorbim cu dânșii și ne sărutăm cu dragoste fără de sațiu și numai cu pomenirea prietenului se bucură și se veselește cineva.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 62)

PRIETENIA (cu Dumnezeu)

„Că după cum dacă El ne este dușman, chiar de ne-ar fi toți oamenii prieteni, nu avem nici un folos, tot așa și dacă El ne este prieten, chiar de am avea pe toți oamenii dușmani, nici o pagubă nu vom avea. *Nu mă voi teme, zice, ce-mi va face mie omul?*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIII, p. 378)

PRIETENIA (criteriul alegerii prietenilor)

„Prietenii de la ospetele la care se bea și se mănâncă peste măsură sunt mai groaznice decât dușmăniile; că de pe urma dușmanilor, dacă voim, putem chiar să câștigăm, să ne folosim; dar de pe urma prietenilor de la chefuri și beții nu putem avea decât pagubă. Nu ține, dar, lângă tine prieteni care sunt dascălii pagubei tale! Nu ține lângă tine prieteni care îndrăgesc mai mult masa ta decât prietenia ta! Că toți aceștia termină și cu prietenia odată ce au terminat masa și petrecerea; ceilalți însă, prietenii de dragul virtuții, rămân veșnic lângă tine, îndură alături de tine toate durerile și toate necazurile tale. Prietenii de masă și de beții, neamul paraziților, de multe ori se răzbună pe tine și-ți fac nume prost. Cunosco mulți oameni vrednici care au căpătat o faimă proastă, făcută tocmai de prietenii lor de chefuri și beții; au spus despre dânșii că sunt niște șarlatani, niște desfrânați care strică casele altora, niște corupători de copii. Și lumea le dă crezare, crede că trăiesc cu copiii, odată ce nu se ocupă cu nimic și-și irosesc viața fără rost”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 565)

„... nici nu ne întărim cu dragostea cea după Dumnezeu, ci căutăm alte pricini de prietenie: unii neamurile, alții obișnuința, alții tovarășii de slujbă, alții vecinii; orice altă pricină, afară de credința în Dumnezeu; și ar trebui ca numai credința în Dumnezeu să lege pe prieteni. Lucrurile însă se petrec cu totul dimpotrivă; suntem prieteni cu iudeii și cu păgânii, și nu suntem prieteni cu fiii Bisericii”. (*Omilia la Matei*, omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 692)

„... nu umblăm după acele prietenii de pe urma cărora putem să tragem folos, de pe urma cărora suntem poftiți la masă, de pe urma cărora dobândim sprijin, ci căutăm a ne face prieteni pe aceia care pot să ne pună în bună rânduială totdeauna sufletele noastre, să ne dea sfaturi bune, să ne mustre când păcătuim, să ne arate când greșim, să ne ridice când cădem, să ne îndrepte spre Dumnezeu, ajutându-ne cu sfatul și cu rugăciunile.” (Cuvânt la calendă, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 16)

„Nimic nu te ajută mai mult să dobândești prieteni decât vorbirea frumoasă sufletul smerit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 374)

PRIETENIA (cu bărbații pașnici, frații duhovnicești și cu părinții sfinți)

„După cum întovărășirea cu cei răi vatămă de obicei pe cei ce se amestecă cu ei, precum spune și preafericitul Pavel: *Vorbele rele strică obiceiurile bune* (I Cor., 15, 33), tot așa și întovărășirea cu cei buni folosește nespus de mult celor care se apropie de ei. Asta e pricina că Stăpânul nostru cel iubitor de oameni a îngăduit să se amestece cei buni cu cei răi, ca să câștige cei răi ceva din această întovărășire și să nu rămână mereu în răutatea lor, ci, având mereu sub ochi pilda aceluia, să culeagă ceva din această întovărășire”. (Omilii la *Facere*, omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

PRIETENIA (duhovnicească)

„Pentru că oamenii se unesc între ei pe temeiul acestor pricini trecătoare, de aceea nici prietenii dintre ei nu sunt nici călduroase, nici nu dăinuiesc. Se întrerupe dragostea de se iscă între ei insulte, pagube de bani, invidie, dragoste de slavă deșartă și altele la fel cu acestea. Se întrerupe dragostea, că nu are rădăcină duhovnicească. Dacă ar fi avut o astfel de rădăcină, nici o pricină lumească n-ar fi stricat dragostea duhovnicească. Dragostea de aproapele întemeiată pe dragostea de Hristos este trainică, nestricată, nebiruită, nesfârșită. N-o pot sfârâma nici calomniile, nici primejdiile, nici moartea, nici altceva asemănător. Orice ar pătimi un om care iubește așa pe aproapele său nu va înceta niciodată a-l iubi, pentru că se uită la pricina dragostei sale, la Hristos. Dar cel care iubește pentru că e iubit și el la rândul său, o termină repede cu dragostea dacă prietenul său îl supără cu ceva; dimpotrivă, cel legat de semenul său cu lanțul dragostei de Hristos

niciodată nu va pune capăt prieteniei”. (*Omilii la Matei*, omilia LX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 702)

„Prietenii adevărați covârșesc pe părinți și pe fii, vorbesc de prietenii cei după Hristos.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 179)

PRIETENIA (îndatoririle unui bun prieten)

„Din ziua în care am îndrăgit prietenia ta, mi-am pus această lege: să nu te silesc niciodată să te dezvinovățești de supărările ce mi-ai face. (Vasile – n.n.). (*Tratatul despre preoție*, cartea întâi, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 37)

„Când un prieten al nostru a fost calomniat că e un îngâmfat, că ocărăște pe toată lumea și era în mare primejdie, atunci tu, fără să te fi chemat cineva și fără să te fi rugat cel primejduit, te-ai aruncat în mijlocul primejdiilor. Asta a fost fapta (...) Când unii te țineau de rău pentru purtarea ta, iar alții te laudau și te admirau, tu le-ai spus celor ce te țineau de rău: *Ce să fac? Nu știu să iubesc altfel, decât să-mi dau sufletul când trebuie să scap pe un prieten de primejdie!* Ai rostit, cu alte cuvinte, dar cu același înțeles, cele spuse de Hristos ucenicilor Săi, când a definit dragostea desăvârșită: *Nimeni nu are o dragoste mai mare decât aceasta, ca să-și pună cineva sufletul pentru prietenii săi* (Ioan 15, 13). Așadar, dacă o dragoste mai mare decât aceasta nu se poate găsi, atunci tu ai ajuns la capătul ei; iar prin cele ce ai făcut și prin cele ce-ai spus, te-ai suit pe culmile ei.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 56)

„Nu este în lume nimic vrednic prietenului credincios; că de vede pe prietenul său se bucură și se veselește și se roagă pentru dânsul ca și pentru el. Eu știu pe cineva care se ruga lui Dumnezeu și sfinților să-l ajute pe prietenul său și apoi se ruga pentru sine, dar știu și pe fericitul Pavel că, cu multă poftă și făgăduință voia să fie în iad pentru prietenii săi; pentru aceea, cel ce iubește nu trebuie să stăpânească, ci alții să-l stăpânească pe el.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 63)

PRIETENIA („Când mă laudă vreun vrăjmaș al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc”)

„Că și eu îl iubesc pe cel ce mă iubește, iar când mă muștră și mă hulește pentru îndreptare pe cel ce face lucruri bune sau îl muștră pe cel ce face cele rele, și-l muștră în taină, adică să fie numai ei amândoi, atunci este lucru de prieten credincios și iubit; și când mă laudă vreun vrăjmaș al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc și dragi îmi sunt rănilor lui, precum zice cuvântul filosofic. Mai credincioase sunt rănilor prietenului, decât sărutarea cea de bună voie a vrăjmașului, pentru că vrăjmașul, ori cu dreptate ori cu strâmbătate de ocărăște și muștră pe om, nu spre folosul lui o face, ci ca să-i facă rușine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 62)

PRIETENIA („De dorit sunt rănilor prietenului, iar de la dușmani sunt rele și sărutările”)

„Despre un prieten spun că mă iubește nu doar când mă laudă, ci și când mă critică și caută să mă îndrepte. Nu-ți este prieten acela care te laudă mereu, și când faci bine și când faci rău! Acela nu-ți este prieten, ci înșelător, prieten fals. Prietenul, omul care caută să-ți fie de folos, te laudă când ai făcut o faptă bună, și te critică atunci când ai greșit ceva. Și ca să vedeți că nu-i faptă de prieten, ci de înșelător, să lauzi și să proslăvești orice, ascultă ce spune Scriptura: *Poporul Meu, cei ce vă spun cuvinte de laudă vă înșală și cărarea picioarelor voastre o strică* (Is., 3, 12). Nu-l ascult pe dușman nici când mă laudă, dar stau lângă prieten chiar și când mă învinuiește. Acela îmi este nesuferit chiar când mă iubește; acesta îmi este drag și când mă rănește. Sărutarea aceluia geme de bănuială, rana acestuia e binefăcătoare. De aceea un înțelept spune: *Mai vrednice de credință sunt rănilor pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de dușman* (Prov., 27, 6).

- Ce spui, înțelepte?

- Da, sunt mai bune rănilor decât sărutările, răspunde înțeleptul. Nu mă uit la cele ce se fac, ci la gândul celor care le fac. Vrei să vezi că mai vrednice de credință sunt rănilor pricinuite de prieten decât sărutările date de dușman? Pe Domnul I-a sărutat Iuda (Matei 26, 49; Luca 22, 47-48), dar sărutarea lui era plină de trădare; venin avea în gura lui, iar limba îi era plină de răutate. Pe desfrânatul din Corint I-a rănit Pavel, însă I-a mântuit.

- Cum I-a rănit?

- I-a dat Satanei. *Dați pe unul ca acesta Satanei a spus Pavel, spre pieirea trupului* (I Cor., 5, 5).

- Pentru ce?

- *Ca să se mântuiască duhul lui în ziua Domnului Iisus (I Cor., 5, 5).*

Ai văzut răni ce aduc mântuire? Ai văzut sărutare plină de trădare? Așa că *mai vrednice de credință sunt rănilor pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de dușman.* Dar să cercetăm acest lucru nu numai la om, ci și la Dumnezeu, și la diavol. Unul mi-e prieten, celălalt dușman; Unul mântuitor și purtător de grijă, celălalt vrăjmaș și înșelător. Odinioară diavolul a sărutat, iar Domnul a rănit.

- Cum a sărutat unul și cum a rănit altul?

- Diavolul a spus: *Veți fi ca niște dumnezei (Fac., 3, 5);* Dumnezeu a spus: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce (Fac., 3, 19).* Cine a fost de mai mare folos? Cel care a spus: *Veți fi ca niște dumnezei,* sau Dumnezeu Care a spus: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce?* Dumnezeu a amenințat cu moartea, diavolul făgăduia nemurirea. Cel care făgăduise nemurirea l-a scos pe om din rai, iar Cel care amenințase cu moartea l-a suit pe om în cer. Ai văzut că *mai vrednice de credință sunt rănilor pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de dușman (Prov., 27, 6)?*” (*Despre schimbarea numelor, cuv. III, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 36-38*)

„Când te critică prietenii, pe drept sau pe nedrept, nu o fac cu gând de ocară, ci ca să te îndrepte. Dușmanii, însă, chiar când te critică pe drept nu te critică pentru a te îndrepta, ci încearcă să te facă de ocară. Prietenii când te laudă caută să te facă mai bun; dușmanii, însă, chiar când te laudă se străduiesc să te doboare.” (*Despre schimbarea numelor, cuv. III, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 38*)

PRIETENIA (întărirea prieteniei)

„Nimic nu face și nu întărește prietenia atât de mult precât a spune de cineva lucruri potrivite și sănătoase.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIII, p. 135*)

PRIETENIA (dovada prieteniei)

„... și noi când ne facem prieteni, aceasta o numim ca dovadă de prietenie către dânșii, să nu spunem tainele nimănui mai înainte de dânșii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia VII, p. 63*)

PRIETENIA (folosul adevăratei prietenii)

„Nimic nu este egal cu unirea și buna înțelegere; prin ea un om izolat devine partea unui mare întreg. Dacă două sau zece persoane sunt unite împreună din inimă, fiecare din ele nu mai este decât una singură; în acestea zece voi nu veți afla decât una și în una veți afla zece. Dacă ei au un dușman, precum atunci nu este atacată numai una, ci cele zece, trebuie ca dușmanul să cedeze, pentru că el nu este respins de una singură, ci de zece. Dacă unul ar fi lipsă, el nu este pentru aceea în pericol; el este bogat prin partea cea mare, prin ceilalți nouă; și partea care cade este astfel susținută, cea mai slabă, prin cel mai puternic. Fiecare din ei are douăzeci de mâini, douăzeci de ochi și la fel douăzeci de picioare; el nu mai merge singur prin picioarele sale, ci și prin cele ale celorlalți; el nu lucrează numai prin mâinile sale, ci și prin ale celorlalți. Fiecare din ei are zece suflete; fiindcă nu are numai el unul singur grijă de lucrurile sale, ceilalți au la fel. Și dacă ar fi așa o sută uniți împreună, va fi la fel și puterea se va adăuga în proporție cu numărul.

Nu vedeți frații mei frumusețea iubirii? Ea îl face pe om de neînvins, ea îl multiplică, dintr-unul singur ea face mai mulți. Cum va putea un singur om să fie și în Persia și în Roma? Ceea ce nu poate natura, iubirea o poate; o parte din el este aici și cealaltă este acolo și totul întreg aici. Dar dacă el are o mie sau zece mii de prieteni, gândiți-vă care va fi puterea lui, care va fi tăria lui. Vedeți ce putere de multiplicare are iubirea? În sfârșit, ca unul să devină o mie, este un lucru uimitor și admirabil. Pentru ce nu ne câștigăm o așa de mare iubire și putere și nu ne punem în siguranță? Aceea valorează mai mult decât orice demnitate și bogății și sănătate și chiar mai mult decât lumina. Este izvorul bucuriei. Până când vom limita noi iubirea noastră la unul sau la doi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVIII, 4, pp. 408-409*)

„Nu i se poate întâmpla nimic rău celui ce este înconjurat de atâția; gărzile chiar, care veghează la siguranța împăratului, nu au nici atâta vigilență, nici atâta atenție. Aceștia îl păzesc pe regele lor din nevoie, aceia îl păzesc pe prietenul lor din iubire și din afecțiune. Ori, iubirea are mai multă putere și forță decât frica. Regele este în teamă față de gărzile sale, prietenul se încrede prietenului mai mult decât în sine însuși și cu acest ajutor el nu se teme de cursele nimănui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVIII, 4, p. 409*)

„Pentru mine, cu adevărat, eu aş vrea aceasta, ca să putem trăi toți împreună și ca iubirea să se păstreze în toată forța și puterea ei.” (*Comentariu la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVIII, 4, p. 410*)

„Chiar de ai spune de mii de tezaure, totuși nimic nu ar fi mai de preț ca un prieten adevărat. Și mai întâi să spunem despre prietenie, câtă plăcere și mulțumire are în sine. Te bucuri văzând pe prietenul tău, te înveselești, și sufletul tău având o mulțumire nespusă se contopește cu dânsul, și chiar de ți-ai aminti numai de el, cugetul tău tresare și se înaripează. Vorbesc aici despre prietenii adevărați, despre prietenii de un suflet și de un cuget, despre prietenii care preferă să și moară, despre prietenii care iubesc cu căldură, și nu înțelegem pe prietenii simpli, pe cei ce iau parte pe la mesele noastre și-i credem de prieteni în urma laudelor ce ne aduc, să nu credeți, zic, că vorbesc despre aceștia. Dacă cineva are vreun prieten așa precum spun eu, va înțelege desigur cuvintele mele. Chiar de l-ar vedea în fiecare zi, el totuși nu se satură; aceasta o dorește atât pentru sine, cât și pentru acela. Am cunoscut eu pe cineva, care se ruga de sfinți pentru prietenul său și le zicea, ca mai întâi să facă rugăciuni lui Dumnezeu pentru dânsul (prietenul lui – n.n.) și apoi pentru sine. Astfel este prietenul adevărat, încât nici timpul, nici locul nu-l pot împiedica de a iubi și a fi iubit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia II, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 178*)

„Cu adevărat că prietenul sincer este cu mult mai dorit decât chiar lumina. Și să nu miri că zic aceasta, pentru că mai bine ne-ar fi dacă s-ar stinge soarele, decât a fi lipsiți de prieteni adevărați; mai bine ne-ar fi de a trăi în întuneric decât de a fi fără prieteni. Și cum este aceasta, eu vă voi spune. Mulți văzând soarele, sunt în întuneric, pe când dacă sunt înconjurați de prieteni, nu ar suferi nici o scârbă. Eu vorbesc de prietenia cea duhovnicească și de prietenii duhovnicești, care nimic nu preferă înaintea prieteniei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia II, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 179*)

„Prietenul adevărat este mai plăcut decât chiar viața prezentă, căci mulți după încetarea din viață a unor asemenea prieteni, nu mai doresc să trăiască. Cu un asemenea prieten cineva poate suferi și exilul, iar fără prieten nu poate trăi nici în propria sa țară. Cu un asemenea prieten chiar și sărăcia este suportabilă, iar fără dânsul și sănătatea și bogăția sunt de nesuferit. În persoana unui asemenea prieten el are pe un al doilea eu.” (*Comentariile sau*

Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia II, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 181)

„Nu ne apără atât nici venitul averilor, nici armele, nici zidurile, nici șanțurile, nici alte nenumărate mașini de război, cât o prietenie adevărată. Aceasta-i zid, aceasta-i tărie, aceasta-i avere, aceasta-i desfătare, aceasta ne face să petrecem și viața de aici cu voioșie, și ne dăruiește și viața ce va să fie”. (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. X, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 168*)

„Ce este altceva mai dulce și mai fericit în toată lumea, ca prietenii buni și iubiți?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 7*)

„Nu este în lumea toată mai bună tocmire decât dragostea și unirea, pentru că unul singur este înmulțit, adică arată pe mulți prin dragoste, că de sunt doi într-un suflet și iubiți, între zece nu este unul ci fiecare din ei, ca și când s-ar lupta cu cei zece, că fiecare are câte douăzeci de mâini și douăzeci de ochi și câte douăzeci de picioare, iar suflete are zece, iar de ar fi și o sută, tot în acest fel ar fi. Și singur cel ce ar fi în Persia poate să fie și la Roma și ce nu poate să facă firea omenească, dragostea poate să facă. De va avea cineva o sută ori două de prieteni, socotește ce ajutor are și aceasta este mai minunat să se facă dintr-unul o mie. Iar de vreme ce este atât de bună dragostea, de ce nu câștigăm și noi ajutorul dragostei?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 62*)

„Decât această viață trecătoare mai dulce este prietenul, că mulți oameni după moartea prietenilor nu mai vor nici ei să viețuiască în lumea aceasta, că mai bun îi este prietenul decât lumina soarelui și a ochilor; mai bine ne este nouă să nu ne lumineze soarele, decât să ne lipsim de prieteni, că dacă are omul prieteni nici o voie rea nu are.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, pp. 63-64*)

PRIETENIA (lipsa prietenilor)

„Așa printre animale, cele ce nu se unesc cu turma sunt cele mai crude și mai sălbatice. Iată pentru ce locuim noi în orașe. Noi avem piețe publice; aceasta ca să ne vedem și ca să trăim împreună. Sfântul Pavel poruncește această societate, când zice: *Să nu ieșim din adunarea credincioșilor* (Evr., 10, 25). Nu este nimic mai rău ca a fi singur și lipsit de societate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVIII, 4, p. 409*)

PRIETENIA („Dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine ... dacă mâna ta cea dreaptă te smintește, tai-o și arunc-o de la tine”³³⁵)

„- Pentru ce deci, Hristos a vorbit de ochiul drept și a mai adăugat și mâna? (Matei 5, 30).

- Ca să afli că nu e vorba de mădularele trupului, ci de cei care sunt în strânsă legătura cu noi, cu prietenii noștri. Hristos îți spune: *Dacă iubești pe cineva atât cât îți iubești ochiul cel drept sau socotești că-ți este tot atât de folositor cât de folositoare ți-i mâna, tai-o, dacă-ți vatămă sufletul!* Uită-te la tăria cuvintelor Lui. N-a spus: *Îndepărtează-te*, ci vrea o despărțire totală. De aceea spune: *Scoate-l și-l aruncă de la tine!* Apoi, pentru că porunca Sa este neîndurătoare, arată folosul pentru amândouă părțile: și pentru cei buni și pentru cei răi, întărind comparația:

Că mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale și nu tot trupul să fie aruncat în gheenă (Matei 5, 30).

Când prietenul tău nu se mântuie, ba te mai duce și pe tine la pieire, ce fel de dragoste de prieten este aceea să pieriți amândoi, când e cu puțință să se mântuie unul dacă sunteți despărțiți?

- Atunci pentru ce Pavel dorea să fie anatema? (Rom., 9, 3).

- Nu dorea să fie anatema pentru ca să nu câștige nimic, ci ca să mântuie pe alții. Aici, însă, paguba este pentru amândoi. De aceea n-a spus: *Scoate-l*, ci și: *Aruncă-l de la tine!*, pentru ca să nu-l mai poți lua înapoi dacă rămâne așa. Făcând aceasta îl scapi și pe el de păcat mai mare și te scapi și pe tine de pieire.

Dar ca să vezi mai bine folosul acestei porunci, să cercetăm, dacă vrei, spusele Domnului, aplicându-le chiar la mădularele trupului. Dacă ar fi vorba de ales și ai fi silit sau să rămâi cu ochii teferi, dar să te arunce într-o groapă și să pieri, sau să ți se scoată ochii și să-ți mântui sufletul, oare n-ai alege a doua cale? Negreșit! N-ai făcut asta pentru că ți-ai urât ochii, ci pentru că ți-ai iubit întregul trup. Tot așa trebuie să gândești și de bărbații și de femeile care-ți sunt prieteni. Dacă tai orice legătură de prietenie cu acela care te vatămă sufletește cu prietenia lui, dar nu și tămăduiește boala, atunci te scapi și pe tine de orice vătămare, dar și pe el de un mare păcat, că nu va mai da socoteală, în afară de păcatele lui, și de pierderea ta. Ai văzut de câta blândețe și de câta purtare de grija este plină această poruncă? Ai văzut câta

³³⁵ Matei 5, 29-30.

iubire de oameni arată chiar așa păruța multora asprime?”. (*Omilia la Matei*, omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 222-223)

„Dacă mâna ta sau piciorul tău te smintește, taie-le și aruncă-le de la tine. Că mai bine îți este să intri în viață șchiop sau ciung, decât să ai amândouă mâinile sau picioarele și să fii aruncat în foc. Și dacă ochiul tău cel drept te smintește, scoate-l. Că mai bine îți este să intri în viață cu un singur ochi, decât să ai doi ochi și să fii aruncat în gheena focului (Matei 18, 8-9).

Hristos nu vorbește aici de mădularele trupului - Doamne ferește! -, ci de prieteni, de cunoscuți, de cei pe care-i socotim niște mădulare de neapărată trebuință. Aceasta a spus-o și mai înainte și o spune și acum. Că nimic nu este atât de vătămător ca prietenii rele. Ce nu poate constrângerea, poate de multe ori prietenia, fie spre paguba, fie spre folosul nostru. De aceea Domnul ne poruncește, cu toată asprimea, să îndepărtăm de lângă noi pe cei ce ne vatămă, lăsând să se înțeleagă că aceștia sunt cei care ne smintesc”. (*Omilia la Matei*, omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 688)

„Curmă, spune Hristos, prietenia cu cei răi, chiar dacă ți-ar fi cei mai buni prieteni! Și dă și un argument ce nu poate fi combătut: Dacă ți-i păstrezi ca prieteni, nici pe ei nu-i câștigi și te pierzi și pe tine; dar de curmi prietenia cu ei, îți câștigi mântuirea. Prin urmare, dacă cineva te vatămă cu prietenia lui, rupe orice legătură cu el. Dacă ne tăiem de multe ori unele din mădularele noastre, când nu mai pot fi vindecate și mai îmbolnăvesc și pe celelalte, apoi cu mult mai mult trebuie să facem aceasta cu prietenii”. (*Omilia la Matei*, omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 689)

„Dacă te smintește ochiul tău, scoate-l și dacă piciorul tău te smintește, taie-l (Mt., 5, 29; 18, 9). Dacă trebuie să tăiem membrele rele de la trupul din care fac parte, cu atât mai mult trebuie să ne ferim de prietenii a căror însoțire ne pierde sufletul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVII, 2, p. 283)

„Dacă tăiem membrele cu cangrenă care sunt de nevindecat, de teamă ca să nu strice și restul trupului, dacă tăiem una din membrele noastre, nu din dispreț, ci în interesul celorlalte, cu cât mai mult trebuie să facem noi la fel privitor la cei a căror însoțire ne este dăunătoare? Că dacă putem să-i vindecăm fără nici un risc, trebuie să facem tot efortul nostru pentru aceea. Dar dacă sunt de necorectat și dacă ne sunt o ocazie de cădere, trebuie să-i tăiem și să-i aruncăm de la noi. Adesea aceasta va fi un mare câștig. Pentru

aceasta le dă acest aviz Pavel corintenilor: *Ridicați răul din mijlocul vostru* (I Cor., 5, 13). Și iarăși: ... *pentru a-l scoate din mijlocul vostru pe cel care a făcut o asemenea faptă atât de urâtă* (Ibid. 2). Căci însoțirea cu cei răi este periculoasă și fatală. Ciurma nu face așa de mari ravagii și boala nu-i strică așa de repede pe cei ce sunt infectați, ca nedreptatea prietenilor; în sfârșit, *însoțirile rele strică obiceiurile bune* (I Cor., 15, 33). Un prooroc zice iarăși: *Fugi din mijlocul lor și te depărtează de ei* (Ier., 51, 6). Deci nimeni să nu-și facă prieten din cel ce este rău. Dacă, atunci când copiii noștri sunt răi îi dezmoștenim, fără a privi atunci nici la natură, nici la legile ei, nici la legăturile pe care o formează ea, noi trebuie cu atât mai mult, să fugim de cunoștințele noastre și de prietenii noștri, dacă sunt răi; căci, când nu ne-ar face nici un rău, cu toate acestea, nu ne putem feri ca ei să nu ne producă o faimă rea, fiindcă străinii nu cercetează viața noastră, ci judecă despre noi prin cei ce ne cercetează.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LVII, 2, p. 284*)

„Ce să mai spunem despre porunca ce o dă (...) despre prietenia necugetată și păgubitoare de suflet (Matei 5, 29-30)? Prin ochiul drept și prin mâna dreaptă, Hristos n-a lăsat să se înțeleagă altceva decât pe cei ce ne iubesc spre paguba noastră sufletească.” (*Despre căință (I), 3, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 64*)

„Dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine (Matei 5, 29); deci porunca este ca și acei prieteni, care ne sunt la fel de scumpi ca lumina ochilor și de mare trebuință pentru nevoile vieții, să-i îndepărtăm de la noi, să-i alungăm dacă ne primejduiesc mântuirea sufletului nostru.” (*Cuvânt la calendă, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 16*)

„Dacă prietenia unora te-ar vătăma și te-ar atrage către împărtășirea lipsei de evlavie, îndepărtează-te de aceștia, chiar de ți-ar fi prieteni. Iar de-ar fi unul din ochii tăi, scoate-l. Căci este scris: *dacă ochiul tău te smintește, scoate-l* (Mat. 5, 29), fără să se aibă în vedere corpul. Cum altfel? Căci dacă se referea la natura corpului, am fi avut de-a face cu o acuzație care îl privea în cele din urmă pe creatorul acestei naturi. De altminteri, nu se impune scoaterea unui ochi, indiferent care dintre ei, căci dacă cineva s-ar fi lipsit de ochiul stâng, tot s-ar fi găsit în sminteală. Dar tocmai pentru a pricepe că nu despre ochi este cuvântul, a adăugat că-i vorba de ochiul drept, spre a arăta că de ți-ar fi cineva un prieten atât de apropiat pe cât de apropiată ți-e folosirea ochiului drept, să-l alungi chiar și pe acesta și să-l desprinzi din

legătura de prietenie pe care o are cu tine, dacă s-ar întâmpla să te smintească. Într-adevăr, la ce folosește să ai un ochi care duce la ruina restului corpului?

Așadar, dacă, așa cum spuneam, prietenii avute ne-ar dăuna, să fugim de acestea și să ne lipsim de ele. În situația în care pe oricare dintre asemenea prieteni nici nu-l ajuți și capeți în schimb din partea lui numai pagubă, câștigă puțința de a rămâne fără pierdere în urma destrămării prieteniei; să fugi de prietenii acestora, dacă îți sunt dăunătoare. Doar fugi, nu te certa, nici nu purta război. La fel îndeamnă și Pavel când spune: *dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în pace cu toți oamenii* (Rom. 12, 18).” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea I, pp. 30-31*)

„Dacă ai vreun prieten și cunoști vreo vătămare sufletească de la el, lipsește-te de prietenul acela, că dacă ne doare vreun mădular noi îl tăiem ca să nu le strice și pe celelalte; deci cu mult mai vârtos se cade să facem pentru sufletele noastre, că nu este alt lucru mai rău decât dragostea și unirea cea vicleană, că rele ce nu poate să le facă nevoia poate să le strice prietenia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 64*)

PRIETENIA (prietenii rele)

„Unde domnește invidia și dragostea de slavă nu există prietenie sinceră.” (*Omilia la Matei, omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 679*)

PRIETENIA (întreruperea unei prietenii)

„Nimic nu poate destrăma prietenia, ca frica și teama de trădare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia I, p. 12*)

PRIMEJDIILE (aruncarea cu bună știință în diferite primejdii)

„Dânșii (cei trei tineri – Daniel, cap. 3 - n.n.) au intrat în cuptor nu ca izbăviți, ci ca morți cu desăvârșire, căci ascultă ce spun ei. *Dacă, într-adevăr, Dumnezeu nostru Căruia Îi slujim poate să ne scape, El ne va scăpa din cuptorul cel cu foc arzător și din inima ta, o, rege! Și chiar dacă nu ne va scăpa, știut să fie de tine, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi și înaintea chipului de aur pe care tu l-ai așezat nu vom cădea la pământ!* (Daniel 3, 17-18). Noi însă, ca și cum pare că am da lecții lui Dumnezeu, hotărâm până și timpul, zicând: *dacă până în cutare timp nu vom fi izbăviți, și de aceea nici că suntem izbăviți.* Fiindcă și Avraam nu ca

izbăvit l-a luat pe fiul său și l-a adus ca pârgă lui Dumnezeu, ci ca jertfit, dar pe care contra așteptării sale l-a luat, mântuit și izbăvit.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 190-191)

„A nu se arunca cineva în primejdii fără folos, este al bărbaților înțelepți (...) Deci, nici să ne azvârlim în primejdii cum s-ar întâmpla,— căci aceasta este cutezanță — nici luptându-ne și împrejurările cerând aceasta, noi să ne împuținăm — căci aceasta este frică — ci dacă propovăduirea Evangheliei o cere noi să nu ne dăm la o parte;— iar dacă nu este nici o pricină, nici o necesitate cerută de buna cinstire de Dumnezeu, să nu alergăm, căci lucrul e mai mult un fel de fanfaronadă și ambiție zădarnică.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, pp. 108-109)

„Părinte, dacă este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta (Matei 26, 39). Prin asta a învățat pe toți sfinții să nu înfrunte primejdiile, nici să se arunce în ele, ci să aștepte ca primejdiile să vină la ei, și să-și arate atunci tot curajul lor. Să nu sară mai înainte în ele și nici să meargă ei mai întâi să le caute.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 259)

„... prin rugăciunea Sa din grădină (Ghetsimani) Hristos ne-a învățat două lucruri: întâi, să nu înfruntăm primejdiile, ci să ne rugăm să nu cădem în ele, al doilea, să le îndurăm cu curaj, dacă vin peste noi, punând înaintea voinței noastre voința lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 260)

„Ceea ce trebuie să facem noi este să-L rugăm pe Dumnezeu să alunge ispita de la noi, așa cum ne-a învățat El însuși în Rugăciunea domnească: *Și nu ne duce pe noi în ispită* (Mat., 6, 13). Dar dacă, prin îngăduința lui Dumnezeu, suntem încercați de ispite, să luptăm cu ele cu bărbăție. Mai întâi, trebuie să nu ne supunem primejdiilor - așa cum fac oamenii înțelepți; apoi trebuie să răbdăm nenorocirile cu mult curaj - așa cum fac oamenii viteji și înțelepți. Așadar, nu trebuie nici să ne avântăm, nici să dăm înapoi. Atunci când situația o cere, adică fie sufletul nostru este în primejdie din pricina păcatului, fie Biserica, din pricina ereziilor, suntem datori să ne luptăm cu bărbăție; însă când nu avem de-a

face cu o asemenea situație, nu trebuie să ne punem în primejdie degeaba. Un asemenea război ar avea drept unic motiv ambiția și, ca scop, slăvirea noastră deșartă.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 334-335)

PROFEȚII

„Să nu te uimească, iubite, cuvântul meu. Acesta este obiceiul tuturor profeților: vorbesc de cele ce nu s-au întâmplat ca și cum s-ar fi întâmplat. Profeții vedeau cu ochii cei duhovnicești cele ce aveau să se întâmple după un mare număr de ani; de aceea priveau acele fapte ca și cum s-ar afla înaintea ochilor lor; și așa vorbeau de toate. Și ca să vezi lămurit lucrul acesta, ascultă ce spune fericitul David, profetind înainte cu atâtea generații de crucea lui Hristos, strigând: *Străpuns-au mâinile Mele și picioarele Mele* (Ps., 21, 18); și iarăși: *Împărțit-au hainele Mele loruși* (Ps., 21, 20). Vezi că vorbește mai dinainte de niște fapte viitoare, care aveau să se întâmple după multă vreme ca și cum s-ar fi și întâmplat?” (*Omilii la Facere*, omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„... auzim pe Dumnezeu vorbindu-ne prin gura profeților”. (*Omilii la Facere*, omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 167)

„De aceea, harul lui Dumnezeu a rânduit ca sfinții profeți să stea pe locul înalt al profeției, ca să ne vestească mai dinainte când e vorba să vină asupra noastră urgia lui Dumnezeu, pentru ca noi, deșteptându-ne prin pocăință și îndreptându-ne sufletul căzut, să îndepărtăm cu mult înainte de la noi pedeapsa trimisă de Dumnezeu.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 463)

PROFEȚII (lucrarea Duhului Sfânt în profeți)

„Uită-mi-te iarăși la priceperea acestui minunat profet, dar mai bune spus, la învățătura Sfântului Duh!” (*Omilii la Facere*, omilia XII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 139)

PROFEȚII (cărțile profeților)

„Multe din cărțile profeților au dispărut. Poți vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători și adesea abătându-se de la credința în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărți să se piardă, iar pe altele le-au ars și le-au rupt. Ieremia istorisește că iudeii au ars unele cărți profetice (Ier., 36, 23), iar autorul cărții a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva și pierdut acolo (IV Regi 22, 8). Dacă pe vremea când nu era nici un barbar în țara lor au aruncat cărțile, apoi cu mult mai mult când au venit peste ei barbarii”. (*Omilii la Matei*, omilia IX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 115)

PROFEȚIILE (falsele profeții)

„Căci dacă uneori au făcut și diavolii preziceri, ei n-au făcut decât a-i înșela pe nebuni; de aceea totdeauna profețiile lor s-au dovedit false.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIX, 2, p. 93)

PROOROCIILE

„Dumnezeu este înțelept și iscusit și îngăduie adeseori ca oameni nevrednici să prezică lucruri mari și minunate. Și lucrul acesta se vede nu numai în Vechiul Testament, ci și în Noul Testament. Ascultă ce spune Evanghelistul despre Caiafa, arhiereul iudeilor: *Iar aceasta a spus-o nu de la sine; ci, fiind arhiereu în anul acela, a proorocit că Iisus avea să moară, nu numai pentru popor, ci ca să adune într-una și neamurile cele risipite* (Ioan, 11, 51-52). Un lucru asemănător vei găsi iarăși și la Balaam. A fost chemat să blesteme pe poporul iudeu; dar el nu numai că l-a blestemat, ci a prezis chiar lucruri mari și minunate; și nu numai despre popor, ci și despre venirea Mântuitorului (Num., 24, 1-9). (...) Atribuie totul lui Dumnezeu, Care rânduiește pe toate prin înțelepciunea Lui cea mare”. (*Omilii la Facere*, omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 252-253)

„După cum ochii trupului nu pot vedea altceva decât cele ce se văd, tot așa și ochii credinței, văd pe cele ce vor fi mai târziu, după multe generații”. (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 328)

„Dumnezeu însă nu-i împingea cu sila la proorocit, ci îi sfătuia, îi îndemna, îi amenința, însă nu le întuneca cugetul. Firea dracului este de a face vuiet și tulburare, și multă întunecime, pe când a lui Dumnezeu este a

lumina și a învăța cu înțelepciune cele cuvenite.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 303)

„Este obiceiul proorocilor să prezică totdeauna viitorul ca pe un fapt întâmplat mai înainte. Și după cum este cu neputință ca cele întâmplare să nu se fi întâmplat, tot așa e cu neputință ca acestea să nu se întâmple, deși aparțin viitorului. De aceea deci proorocii ne vestesc viitorul sub chip de trecut, tocmai pentru a ne arăta că faptele vestite mai dinainte de ei sunt fără greș și se vor întâmpla negreșit.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 247)

PROOROCIILE (Dumnezeu a proorocit chiar și prin intermediul unor păgâni)

„... (lucrarea înțelepciunii lui Dumnezeu – n.n.) și pe Valaam l-a silit oarecând a grăi cele viitoare, vădindu-și puterea ei, și arătând că poate stăpâni nu numai într-ai săi, ci și în cei străini.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 138)

PROOROCIILE (proorocia și glosolalia)

„... proorocia este potrivită și folositoare nu numai ca semn, ci și spre credința și folosința amândurora. Ideea aceasta, deși nu de-a dreptul, totuși prin cele ce urmează a deslușit-o, zicând: *se vedește de toți, se judecă de toți. Dacă ar proroci toți, zice, și în timpul acela ar intra în biserică vreun necredincios și neînvățat sau prost, se vedește de toți, se judecă de toți. Și așa cele ascunse ale inimii lui arătate se fac, și așa căzând pe față se va închina lui Dumnezeu, zicând că: Cu adevărat Dumnezeu întru voi este. Așa că proorocia nu numai în aceasta este mai mare, că are putere asupra amândurora, ci că chiar și pe cei mai nerușinați dintre necredincioși îi trage spre credință. Nu era tot aceeași minune când, de pildă, Petru certa pe Safira – ceea ce era prorocie – și când vorbea în limbi – căci atunci cu toții s-au înfricoșat³³⁶, iar când grăia în limbi, chiar dacă nu lovea de-a dreptul, totuși căpăta oarecare socotință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 386)*

³³⁶ A se vedea cap. 5 din Fapt. Apost.

PROPOVĂDUIREA

„Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și întorcându-se să vă sfâșie (Matei 7, 6).

Deși mai târziu Hristos a poruncit: *Ceea ce auziți la ureche propovăduiți de pe case!* (Matei 10, 27), totuși porunca aceasta nu-i potrivnică celeilalte. Nu ne-a poruncit să spunem tuturor, fără deosebire, ci să spunem cu îndrăznire acelorora cărora trebuie să le spunem.

Prin *câini* Hristos a arătat aici pe cei ce duc o viață nelegiuită, care nu mai au nici o nădejde de o schimbare în mai bine; prin *porci* a arătat pe aceia care duc neconținut o viață desfrânată. Și despre unii și despre alții, Domnul a spus că nu sunt vrednici să audă învățătura Sa. Același lucru l-a arătat și Pavel, spunând: *Omul sufletesc nu primește pe cele ale Duhului, că pentru el sunt nebunie* (I Cor., 2, 14). Și în alte locuri Pavel spune că viața stricată este de vină că nu sunt primite învățăturile cele desăvârșite. De aceea Domnul ne poruncește să nu deschidem ușile unor astfel de oameni, că ajung mai obraznici după ce ne cunosc învățăturile. Pentru cei înțelepți și cu judecată sunt sfinte când le descoperim lor; dar pentru cei fără de minte, atunci sunt de preț, când nu le cunosc. *Pentru că oamenii aceștia fără de minte, spune Hristos, nu pot cuprinde cu mintea lor învățăturile Mele, să nu le fie descoperite, ca să le prețuiască și să le respecte tocmai pentru că nu le cunosc. Nici porcul nu știe ce-i mărgăritarul; și pentru că nu știe, nici să nu-l vadă, ca să nu calce în picioare ceea ce nu știe. Niște oameni ca aceștia nici nu au vreun câștig dacă aud învățăturile Mele, ci mai multă pagubă. Cele sfinte sunt batjocorite de ei pentru că nu știu ce sunt; și aceștia, mai cu seamă, se ridică și se înarmează împotriva noastră. Asta vrea să spună Domnul prin cuvintele: Ca nu cumva să le calce în picioare și întorcându-se să vă sfâșie.*

- Dar învățăturile acestea, m-ar întreba cineva, ar trebui să fie atât de puternice încât să rămână nebiruite după ce sunt cunoscute și să nu dea prilej altora să le atace.

- Aceasta, însă, nu din pricină că învățăturile noastre sunt slabe, ci din pricină că aceia sunt porci. La fel cu mărgăritarul călcat în picioare; nu-i călcat pentru că e de disprețuit, ci pentru că a căzut între porci.

Și bine a spus Domnul: *Întorcându-se să vă sfâșie.* Aceștia iau chip de blândețe ca să cunoască învățăturile noastre; apoi după ce le-au cunoscut ajung cu totul alții: își bat joc de noi, ne batjocoresc, râd de noi spunând că suntem niște înșelători. De aceea Pavel spunea lui Timotei: *Ferește-te și tu de el, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvintelor noastre* (II Tim., 4, 15);

și iarăși: *Ferește-te de unii ca aceștia* (II Tim., 3, 5); și: *De omul eretic, după întâia și a doua povățuire, ferește-te!* (Tit., 3, 10). Deci nu învățăturile noastre îi înarmează, ci ei, plini de îngâmfare, nu mai înțeleg nimic. De aceea nu e mic câștigul dacă nu le cunosc, pentru că așa nu pot să le disprețuiască; dacă le cunosc, paguba e dublă: nu au nici ei vreun folos din ele, ci mai mult se vatămă, și-ți pricinuiesc și ție o mulțime de necazuri”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 296-297)

„Nu atât de mult se rușinează elinii când sunt biruiți prin cei înțelepți, ci atunci își acoperă fața de rușine când văd filosofând pe meșteșugar și pe cel din piață mai mult decât dânșii. Pentru aceea și zice Pavel: *Ca pre cei înțelepți să rușineze*. Și nu numai pe înțelepți a făcut așa, ci și celelalte însușiri ale vieții de aici. *Că pre cele nebune a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să rușineze, și cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu, ca să rușineze pre cei tari*. El nu a chemat numai pe cei simpli și neînvățați, ci și pe cerșetori și pe cei disprețuiți și nebăgați în seamă, ca astfel să smerească pe puternicii zilei.

Și cele de neam prost ale lumii și defăimate a ales Dumnezeu, și cele ce nu sunt, ca pre cele ce sunt să strice (1 Cor. 1, 28). Dar care sunt cele ce nu sunt, despre care spune apostolul aici? Adică cei ce se socotesc că n-ar însemna nimic în această lume, pentru marea lor nimicnicie. Astfel că Dumnezeu a arătat marea lui putere, smerind pe cei mari prin cei păruți mici și crezuți ca și cum n-ar însemna nimic, ceea ce și aiurea se vede a fi zis lui Pavel: *Că puterea mea întru neputință se săvârșește* (2 Cor. 12, 9). Într-adevăr, mare putere este aceea de a face pe cei disprețuiți și care nici măcar nu s-au atins de vreo învățătură oarecare ca deodată să filosofeze și să învețe și pe alții cele mai presus de ceruri – fiindcă și pe doftori, și pe ritori, și pe toți ceilalți atunci mai cu seamă îi admirăm când învață și încredințează până și pe cei mai proști. Deci dacă este mare minune a învăța pe cel prost și a-i insufla gândiri de meșteșuguri omenești, apoi cu atât mai mare este a-l învăța și a-i insufla gândiri de o atât de înaltă filosofie.

Dar Dumnezeu nu a făcut aceasta numai ca să arate minunea, ci și pentru ca să smerească pe cei mândri. Pentru aceea și în urmă zicea: *Ca să rușineze pre cei înțelepți, și pre cele slabe, ca pre cele ce sunt să strice*, și aici iarăși: *Ca să nu se laude tot trupul înaintea lui Dumnezeu* (1 Cor. 1, 29).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, pp. 44-45)

„Meritul vestitorului este de a spune întru totul faptul așa precum este, iar nu de a adăuga sau de a ciunti ceva. Deci, dacă trebuie a propovădui, atunci trebuie a face aceasta cu curaj, căci altfel nu mai înseamnă a propovădui.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 131)

PROPOVĂDUIREA (măreția propovăduirii)

„Căci ce este asemenea cu a propovădui? Acest fapt face pe cineva a se întrece cu îngerii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, p. 227)

RAIUL (Hristos – Raiul nostru)

„El este postul și ospățul credincioșilor. El este hrănitorul și hrana. El este Păstorul și Mielul.” (*Cuvânt la vânzarea lui Iuda*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 78)

RAIUL (tâlharul pocăit a furat Raiul)

„Cu toate că nici un împărat n-ar vrea să intre în oraș alături de un tâlhar, sau chiar de un om de rând, totuși Hristos a făcut asta și, când a intrat în patria cea sfântă, a avut alături de El și pe tâlhar. N-a disprețuit cu asta raiul, nici nu l-a făcut de răs cu picioarele tâlharului. Dimpotrivă, a cinstit mai mult raiul. A fost o cinste pentru rai că are un astfel de Stăpân, Care-l face vrednic chiar pe un tâlhar de desfătarea în rai. Când a băgat pe vameși și pe desfrânate în Împărăția cerurilor, dimpotrivă, a cinstit-o mai mult și arăta că Domnul Împărăției cerurilor este atât de puternic, încât făcea chiar pe desfrânate și pe vameși așa de aleși, încât erau vrednici de cinstea și darul de acolo. După cum pe un doctor îl admirăm mai mult atunci când îl vedem că vindecă și face sănătoși oameni cu boli de nevindecă, tot astfel este drept să-L admirăm și pe Hristos, când Îl vedem că tămăduiește răni netămăduite, că face așa de sănătoși pe vameși și pe desfrânate, încât îi arată vrednici de ceruri.

- Dar ce lucru mare a făcut tâlharul, ca după ce a fost răstignit pe Cruce să dobândească raiul?

- Vrei să-ți spun pe scurt bărbăția lui? Ascultă. Când Petru Îl tăgăduia jos, atunci tâlharul Îl mărturisea sus. Nu spun asta ca să învinuiesc pe Petru, Doamne ferește! Ci pentru că vreau să arăt marele suflet al tâlharului. Ucenicul n-a îndurat amenințarea unei fețe de rând, iar tâlharul, deși vedea oameni mulți stând împrejur, strigând, hulind și batjocorind, totuși nu i-a luat în seamă, și nici nu s-a uitat la păruta nimicnicie a Celui răstignit; cu ochii credinței a trecut peste toate, a lăsat la o parte pierderile cele pline de umilință, a recunoscut pe Stăpânul cerurilor și, căzând înaintea Lui, I-a spus: *Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta* (Luca 23, 42).

Să nu trecem cu ușurință pe lângă tâlharul acesta. Nici să ne rușinăm să ne fie învățător, de care nici Stăpânul nostru nu s-a rușinat să-l ia pe el în rai. Să nu ne rușinăm să ne fie învățător un om care s-a arătat vrednic de viețuirea cea din ceruri înainte de toți oamenii. Dimpotrivă, că cercetăm cu de-amănuntul fiecare faptă a lui, ca să cunoaștem puterea Crucii.

Domnul n-a spus tâlharului, ca lui Petru: *Vino după Mine și te voi face pescar de oameni* (Matei 4, 19), nici nu i-a spus precum celor doisprezece: *Veți ședea pe douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel* (Matei 19, 28), dar, mai bine spus, nu l-a învrednicit deloc cu vreun cuvânt; nu i-a arătat o minune; nu i-a grăit un cuvânt despre Împărăția cerurilor, nici despre iad; tâlharul nu l-a văzut înviind morți, nici izgonind draci și n-a văzut cum marea ascultă de El. Cu toate acestea L-a mărturisit. L-a mărturisit, cu toate că celălalt tâlhar, Îl hulea (Luca 23, 39). Căci celălalt tâlhar Îl hulea. Mai era răstignit cu El un alt tâlhar, ca să se împlinescă cuvântul acela: *Cu cei fără de lege s-a socotit* (Isaia 53, 12). Voiau iudeii să-I întunece slava Lui și-L defăimau pe cât puteau, dar adevărul strălucea de pretutindeni și creștea tocmai prin piedicile ce I se puneau. Așadar, celălalt tâlhar Îl hulea.

Ai văzut tâlhar și tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi dintr-o viață de tâlhar, amândoi dintr-o viață plină de răutăți, dar nu amândoi cu același sfârșit. Unul a moștenit Împărăția, celălalt a fost trimis în iad.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 90-91)

„Ai văzut filosofia tâlharului? Ai văzut priceperea și învățătura lui? Dintr-o dată a sărit de pe cruce în cer.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 92)

„Ai văzut îndrăznirea tâlharului? Ai văzut că nu-și uită meseria nici pe cruce? Ai văzut că fură Împărăția cerurilor chiar prin mărturisirea lui?” (*Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 106)

RAIUL (starea fericitilor drepti din Rai)

„După cum nu poți prinde umbra, tot așa nici lucrurile din viața aceasta. Pe unele le scapi din mâini la moarte, iar altele se scurg chiar înainte de moarte, mai iute ca șuvoiul. Cele viitoare nu sunt așa. Nu cunosc schimbare, nici prefacere, nu le atacă bătrânețea, nu se îpuținează, ci înfloresc mereu și-și păstrează frumusețea lor.” (*Cuvânt despre învierea morților*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 127)

„Ai auzit de asemenea de câmpiile elisee, de insulele celor fericiți, de livezi, de cununile de mirt, de adierea lină de vânt, de văzduhul parfumat, de cetele celor care locuiesc acolo, îmbrăcați în haine albe, care dănuiesc și cântă și, ca să spun pe scurt, ai auzit de răsplata care se dă atât celor buni, cât și celor răi după plecarea din lumea aceasta.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 238)

RĂBDAREA (definiția)

„Răbdarea este o virtute minunată, care scapă sufletul de aceste valuri ale mării furtunoase a duhurilor rele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIV, 1, p. 441)

„... știi bine că nimic nu egalează răbdarea, care este regina virtuților, temelia faptelor bune, portul cel neînvingător, pacea în războaie, seninul în vijelie, siguranța în uneltiri, care-l face pe cel pe care o realizează mai tare decât diamantul și pe care nu o vor putea vătăma nici armele puse în mișcare, nici armatele puse în linie de bătaie, nici mașinile de război aduse, nici săgețile, nici lăncile, nici însăși armatele demonilor, nici falangele întunecoase ale puterilor potrivnice...” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 4d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 220-221)

RĂBDAREA (dobândirea ei)

„Noi avem nevoie de răbdare foarte mare, dragii mei frați; această virtute se formează și crește în noi, atunci când cuvântul lui Dumnezeu și-a înfipt rădăcinile în inima noastră; și, la fel ca și vântul care cu toată violența și furia sa, nu poate să deștrădăcineze un copac care are rădăcinile adânc înfipte în pământ, așa nimeni nu va putea răsturna un suflet pe care frica l-a legat strâns de Dumnezeu. Căci, a fi țintuit, este mult mai tare ca a fi înrădăcinat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIV, 1, p. 263)

„Căci luptele noastre sunt multe și variate: sunt lupte lăuntrice, sunt și lupte din afară; însă noi întărindu-ne și mângâindu-ne din Scripturi, dăm dovadă de răbdare; și când viețuim în răbdare, atunci stăm în nădejde. Amândouă acestea – răbdarea și nădejdea – se sprijină una pe alta și la un

loc vin din Scripturi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, pp. 493-494)

RĂBDAREA (ce o ajută?)

„Pavel a mai adăugat și alte izbânzi ale dragostei, zicând: *Se milostivește*. Fiindcă sunt unii cari nu întrebuințează îndelunga-răbdare pentru propria lor filosofie, ci pentru răzbunare împotriva celor ce i-au întărâtat, sfâșiindu-se pe ei înșiși, apoi apostolul zice că dragostea nu are nici acest cusur. Pentru aceea a și adăogat: *Se milostivește*, căci nu este moral a aprinde flacăra celor ce ard de mânie, ci a o stinge, și nu numai a răbda cu bărbăție, ci încă și a se îngriji și a vindeca rana acestora. *Nu pizmuiește*, zice. Așadar, este cu putință ca cineva să fie și îndelung-răbdător și pizmătareț, așa că reușita sau calitatea îndelungii sale răbdări este stricată prin pizma ce o are în inimă. Dar dragostea și aceasta o înconjură.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 347)

„Gândește-te bine: cel îndelung-răbdător nu este numai decît și milostiv, iar dacă nu este milostiv, îndelunga lui răbdare se face o viclenie și este primejduit a cădea în păcatul răzbunării. Pentru aceea milostivirea, dând doftoria cuvenită, păstrează virtutea curată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 347)

„Cel îndelung-răbdător și milostiv de multe ori se și mândrește, însă dragostea doboară și această răutate.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 347)

RĂBDAREA (însoțită de mulțumirea către Dumnezeu)

„Iubiților, toate să le răbdăm cu mulțumire; și sărăcie, și boală, și orice de acest fel, căci adevăratele noastre interese numai El le știe.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIII, p. 380)

RĂBDAREA (răbdarea dreptului Iov)

„Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm și cele rele? Adu-ți aminte, zice, de cele de mai înainte și gândește-te la pricina lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost pricina acelor bunătăți, și atunci vei răbda și acestea cu bărbăție.

Ai văzut cumpătare de bărbat (Iov – n.n.)? Căci el nu socotește că răbdarea este urmarea bărbăției lui, ci urmarea faptelor. *De la care anume fapte ne-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ne-a răsplătit-o? Nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci ceea ce am avut a fost dar, iar nu răsplată. Prin urmare, să le răbdăm și pe acestea cu bărbăție.* Aceste vorbe ale fericitului Iov, atât noi bărbații, cât și femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, și acestea ca și cele dinaintea acestora, și istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană întipărită în cuget, adică pierderea averilor, pierderea fiilor, rănila trupului lui, batjocurile, primejdiurile, uneltirile femeii și, în sfârșit, toate patimile acelu drept să le clădim ca un liman mare și puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfel răbdându-le toate cu bărbăție și mulțămire, să putem a depărta de la noi orice tristețe din viața aceasta, și a ne bucura de plata unei astfel de veselii duhovnicești, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, pp. 298-299)

RĂBDAREA (îndelunga răbdare)

„Nimic nu este egal cu îndelunga răbdare. Cel ce îndelung rabdă, niciodată nu poate fi disprețuit, ci după cum trupurile cele vânjoase nu pot fi lovite, tot așa și astfel de suflete, care sunt mai presus de săgeți. Cel ce îndelung rabdă este atât de înalt, încât nu-l poate ajunge săgeata ca să-l rănească.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXII, p. 273)

RĂBDAREA (folosul răbdării)

„Căci în adevăr că îndelunga-răbdare este o armă neînvingătoare, și turn care nu se poate strica, și cu multă ușurință ea leapădă toate cele supărăcioase. Și după cum scânteia ce cade în mare nu a vătămat pe mare cu nimic, iar dânsa s-a stins ușor, tot așa și în sufletul cel îndelung-răbdător de s-ar întâmpla să cadă ceva din cele neașteptate, aceasta piere cu ușurință, iar el (sufletul) nu se tulbură defel. Fiindcă îndelunga-răbdare este mai puternică ca orice; și de ai spune de oștiri, sau de averi, sau de cai, sau de ziduri, sau de orice, nimic nu vei spune la fel cu îndelunga-răbdare. Cel ce stăpânește pe

cele arătate mai sus, de multe ori este stăpânit de mânie, și întocmai ca și un băiețandru prost se ametește, și toate le umple de vuiet și zăpăceală, pe când cel stăpânit de îndelunga-răbdare, ca și într-un liman se bucură de o adâncă liniște. De-l vei atinge cu vreo pagubă oarecare, nu ai mișcat defel piatra, de l-ai batjocori, nu ai clătuit defel turnul, de i-ai pricinui niscaiva răni, nu ai sfărâmat diamantul. Căci *îndelung-răbdător* (μακρόθυμος) pentru aceea se numește, fiindcă are sufletul mare și îndelung, căci tot ce este îndelung (μακρόν) este și mare. Dar acest mare bine numai din dragoste izvorăște, și atât celor ce au îndelunga-răbdare, cât și celor ce se bucură de dânsa le aduce mare folos. Să nu-mi spui de cei deznădăjduiți, cari făcând rău și nepătimind rău, se fac încă și mai răi, căci aici faptul nu se petrece din pricina îndelungii-răbdări, ci din pricina acelor care întrebuințează rău îndelunga-răbdare. Deci să nu-mi spui de aceștia, ci de cei blânzi, cari mult câștigă de aici. Când, de pildă, cei ce fac rău altora nu pătimesc și ei rău din partea acelor, atunci noi, admirând blândețea celui ce a suferit răul, de aici tragem cea mai mare învățătură de filosofie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, pp. 346-347)

RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogăți)

„Când vezi pe un bogat răpind avutul celui sărac, lăsând la o parte pe cel nedreptățit, tu plângi pe cel ce a nedreptățit, pe cel ce a răpit avutul celui sărac. Unul leapădă de la sine murdăria, iar celălalt se îmbracă cu dânsa. Tot așa a pățimit și sluga lui Elisei în vremea lui Neeman, căci dacă nu a răpit, totuși a nedreptățit - fiindcă a lua cu înșelăciune este nedreptățire. Deci ce a pățimit el? Împreună cu nedreptatea a luat și lepra. Așadar, cel nedreptățit s-a folosit, iar cel ce a nedreptățit s-a vătămat foarte tare. Întocmai așa se petrec lucrurile și cu sufletul. Și atât de adevărat este, încât de multe ori numai faptul acesta a făcut pe Dumnezeu îndurat și milostiv - deși poate cel ce pătimește rele este nevrednic de ajutor (...) Nimic nu este care mânie pe Dumnezeu atât de mult precât a răpi, a nedreptăți și a silui pe cineva. Și pentru ce oare? Pentru că este foarte ușor, iubiților, de a se depărta cineva de acest păcat. Păcatul acesta nu este doar o poftă firească, care supără pe om, ci vine numai de la trândăvie.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIII, p. 211)

RĂPIREA (cea bună)

„... este și răpire bună, răpirea cerurilor, zic, care cu nimic nu vatămă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 440)

RĂUL (definiția)

„Răul este de a fi sclav, rău este de a fi osândit la munci fără de câștig, fără cinste, fără nădejde.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 319)

RĂUL (existența răului)

„Tot răul este în reaua intenție a celui ce o săvârșește...” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 230)

RĂUL (îngăduința lui Dumnezeu pentru existența și lucrarea răului)

„... omul nobil și fixat solid (în Dumnezeu) nu numai că nu e vătămat cu nimic, chiar dacă l-ar năpădi zeci de mii de valuri și furtuni, ci devine încă și mai tare; iar cel slab, oscilant și puțin la suflet cade de multe ori chiar dacă nu-l tulbură nimic. Iar de cauți să afli și motivul, ascultă-l pe cel cunoscut de noi; căci pentru Cel Care rânduiește în chip diferit și variază cele ale noastre sunt și multe altele, dar cel pe care-l știm noi este acesta. Spunem deci că aceste scandaluri au fost lăsate pentru ca să nu se micșoreze premiile celor viteji; ceea ce a arătat și Dumnezeu vorbind cu Iov și spunând: *Crezi că am făcut cu tine altfel decât ca să te arați drept?* (Iov, 40, 8). Iar Pavel spune: *Trebuie să fie între voi și erezii, ca să iasă la lumină cei încercați* (1 Cor., 11, 19). Tu însă când auzi: *Trebuie să fie și erezii*, să nu socotești că spune acestea poruncind sau legiuind acest lucru. Să nu fie! Ci el face acest lucru spunând mai dinainte viitorul și vestind anticipat câștigul care vine de aici pentru cei treji; căci atunci se va face mai limpede virtutea celor ce nu s-au lăsat amăgiți.

Pe lângă acestea, cei răi au mai fost lăsați dintr-un alt motiv: ca nu cumva fiind răpiți (de aici) mai înainte, să fie excluși și de la folosul care le vine din pocăință. Fiindcă așa s-a mântuit și Pavel, așa și tâlharul, așa și desfrânata, așa și vameșul, așa și mulți alții. Căci dacă ar fi fost răpiți de aici înainte de a se fi schimbat, nimeni din ei nu s-ar fi mântuit.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XII, 2-5, în vol. *Scrisori din exil. Către*

Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., pp. 302-303)

„... aceia care pot să fie treji și să vegheze și să împlătească de aici mii de cununi n-ar trebui să slăbească în ce privește primirea răsplătirilor din pricina nebăgării în seamă și a nepăsării celorlalți. Căci aceștia s-ar simți jigniți dacă n-ar avea prilejul acestor lupte, iar cei care vor fi vătămați de aici n-ar trebui să atribuie căderile lor nimănui altuia decât lor înșiși, căci i-ar putea învinui nu numai cei care nu s-au lăsat scandalizați, ci și cei care au devenit prin aceasta mai strălucitori și mai tari.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu, XII, 7, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 304)*

RĂUL (complicii lui)

„Da, răul îl face altul, dar iau parte și ei la săvârșirea lui, nu numai prin aceea că încuviințează lucrul acesta și că socot că prin asta le crește averea și li se înmulțește bogăția, ci și prin aceea că nu împiedică răul pus la cale. Cel care poate împiedica pe cineva să săvârșască un rău, dar n-o face, nu-i pedepsit mai puțin decât cel care săvârșeste răul”. (*Omilia la Facere, omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 432)*

RĂUL (originea răului)

„Voința noastră este pricina tuturor relelor.” (*Omilia la Facere, omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 298)*

„Răutatea nu stă în firea omului, ci în gândul lui, în voința lui, în libera sa voie.” (*Omilia la Facere, omilia XXIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 369)*

„Dacă noi alungăm răutatea și în locul ei introducem virtutea, prin aceasta vom învăța și pe alții lămurit că răul nu din natură este rău; iar celor ce întrebă de unde provine răul, le vom putea cu ușurință închide gura nu numai cu vorbe, ci și cu fapte, deoarece împărtășindu-ne de aceeași natură ca și ei, noi totuși ne-am izbăvit de răutatea lor.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XII, p. 218)*

„Dar dacă cei mai mulți aleargă spre răutate, nimic nu este de mirat, fiindcă și copiii de multe ori aleg pe cele mai puțin plăcute în locul celor cu adevărat plăcute și pe care le disprețuiesc. Încă și cei bolnavi, pentru o plăcere trecătoare, au pierdut veselia cea neîntreruptă și sigură. Dar aceasta vine numai din prostia și slăbiciunea celor ce iubesc asemenea lucruri, și nicidecum din firea lucrurilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, p. 234)

RĂUL (manifestarea răului)

„Răul rămâne rău în orice împrejurare, dar mai cu seamă atunci este rău când socotești că nici n-ai nevoie de îndreptare; și este încă și mai cumplit răul când, rău fiind, socoti că mai poți îndrepta și pe alții”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 831)

„ De unde vine răul? Mă întrebați.

- Din a voi și din a nu voi.

- Dar acest a voi și a nu voi de unde vine?

- De la noi. Când îmi pui aceste întrebări faci la fel ca și cum m-ai întreba de unde vine a vedea și a nu vedea, iar eu răspunzându-ți: de la aceea a închide și a nu închide ochii, m-ai întreba iarăși: Dar a închide și a nu închide ochii de unde? Apoi, auzindu-mi răspunsul, că lucrul acesta depinde de noi și de voința noastră, m-ai întreba iarăși de altă pricină. Că răul nu este nimic altceva decât neascultarea de Dumnezeu.

- Dar de unde a descoperit omul neascultarea de Dumnezeu? mă întrebi.

- Spune-mi, îi era greu s-o descopere?

- Nici eu nu spun că-i era greu; dar de unde a voit să nu asculte de Dumnezeu?

- Din pricina trândăviei lui. Era stăpân să se îndrepte și spre bine și spre rău, să asculte și să nu asculte de Dumnezeu; dar a înclinat mai mult spre rău, spre neascultarea de Dumnezeu.

Iar dacă încă mai ești nedumerit și te apucă ametele când auzi acestea, nu-ți voi spune cuvinte grele de priceput și încurcate, ci simple și deslușite.

Nu-i așa că ai fost uneori rău iar alteori bun? Da! Ceea ce vreau să spun este aceasta: Ți-ai înfrânat vreodată poftele și apoi ai fost iarăși biruit de poftă? Te-ai îmbătat și apoi te-ai înfrânat de la beție? Te-ai mâniat vreodată și apoi nu te-ai mâniat? Ai trecut vreodată cu vederea pe cel sărac și apoi iarăși nu l-ai trecut? Ai făcut vreodată desfrânare și te-ai cumințit

iarăși? Spune-mi, de unde toate acestea? De unde? Chiar dacă nu-mi spui tu, ți-o spun eu! Pentru că într-un caz ți-ai dat toată silința, iar în celălalt caz ți s-a slăbit râvna și te-ai trândăvit”. (*Omilii la Matei*, omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 686-687)

„Dacă voim, răul este nu un nume. Nu cerceta, dar, de unde vine răul, nici nu te mai îndoii, ci, știind că răul vine numai din trândăvie, fugi de rău”. (*Omilii la Matei*, omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 687)

„Iar dacă după toate cele ce ți-am spus încă mai întrebi: *De unde vine răul?*, îți voi spune: din trândăvie, din însoțirile cu cei răi, din disprețuirea virtuții. De aici vine și răul și întrebarea ce și-o pun unii: *De unde vine răul?* Nici un om care săvârșește fapte bune, care alege o viață cinstită și curată nu-și pune această întrebare. Și-o pun cei care săvârșesc păcate; ei împletesc pânză de păianjen, voind ca prin aceste învățături greșite să izvodească o mângâiere neroadă purtării lor stricate”. (*Omilii la Matei*, omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 687)

RĂUL (săvârșirea lui - gravitatea)

„Să nu fugim de cei ce ne fac rău, ci mai degrabă să ne ferim de a face noi altora rău. Pentru că numai cel ce voiește să facă rău semenului său, numai acela suferă cu adevărat. Și ca să vezi că spusele mele sunt adevărate uită-mi-te aici: Cine a suferit în chip rău? Cel ce a ucis sau cel ucis? Cain sau Abel? Negreșit, cel ce a ucis!

– De ce?

– Pentru că cel ucis este și până acum cântat din gurile tuturor, este lăudat, este încununat ca cel dintâi mucenic al adevărului, precum spune și fericitul Pavel: *Deși a murit, Abel grăiește încă* (Evr., 11, 4). Cel ce a ucis, dimpotrivă, a dus și atunci o viață mai nenorocită decât toți oamenii, iar mai târziu continuă să fie învinuit de toată lumea. Dumnezeuiasca Scriptură apoi îl dă ca pildă de om blestemat și urât de Dumnezeu. Și acestea în viața aceasta trecătoare de aici! Dar ce cuvânt va putea înfățișa binele sau răul, pe care trebuie să-l primească fiecare din cei doi, în veacul viitor, când dreptul Judecător va răsplăti fiecăruia după faptele sale?”. (*Omilii la Facere*, omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 231)

„Știe toată lumea că aceia care fac rău sunt mai ticăloși decât toți ticăloșii, pentru că poartă război propriului lor suflet”. (*Omilii la Matei*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 504)

„Când vrei să faci rău cuiva, gândește-te că ție îți faci rău, nu aceluia; îți legi păcatele tale, nu pe ale aproapelui. Orice rău ai face unui om îl faci ca un om și numai pe lumea aceasta; Dumnezeu însă, nu așa, ci te va pedepsi mai cumplit cu pedeapsa cea de pe lumea cealaltă”. (*Omilia la Matei*, omilia LXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 711)

„Nici un rău nu este care să stea numai la cel ce pătimește, ci cuprinde și pe cel ce face răul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia I, p. 54)

„Căci, după cum cel ce lucrează virtutea capătă răsplată nu numai pentru osteneala lui, ci și pentru folosul adus celorlalți, aducându-i pe mulți la râvna și imitarea virtuții sale, în același mod și cei ce lucrează răutatea primesc pedepse mai mari prin aceea că dau prilej de ușurătate pentru alții.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 96)

„Uită-te la albină. Toată viața ei face bine, lucrând cu bucurie ca să strângă mierea cea bună și folositoare. Dar îndată ce face răul, moare. Învață de la albină să nu faci rău semenului tău, căci tu vei pieri înaintea aceluia. Pe aproapele tăi îl vei răni și îl vei face să sufere o vreme, însă tu vei muri pentru totdeauna.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 230)

RĂUL (săvârșirea răului și suferirea răului)

„Este mai rău a face răul decât a suferi răul, dar, mai bine spus nu este rău a suferi răul, ci este rău a face răul. Suferirea răului te duce spre Împărăția cerurilor, dar facerea răului aduce asupra-ne iadul și pedeapsa. *Fericți cei prizoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor*, spune Domnul. Vezi dar că suferirea răului are ca răsplată Împărăția cerurilor? Ascultă acum, și ai să vezi că facerea răului aduce chin și pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că *pe Domnul a omorât și pe prooroci au prigonit* (I Tes., 2, 15), a adăugat: *Al căror sfârșit va fi după faptele lor* (II Cor., 11, 15). Ai văzut că cei prizoniți primesc Împărăția cerurilor, iar prigonitorii moștenesc mânia lui Dumnezeu? Cuvintele acestea nu le-am spus acum ca să fie spuse acum, ci ca să nu mâniem pe dușmanii noștri, dimpotrivă, să-i miluim, să-i plângem și să ne fie milă de ei. Ei, dușmanii noștri, ei sunt cei care suferă răul.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*,

I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 46)

„Totdeauna este drept să jelim nu pe cel ce suferă răul, ci pe cel ce face răul. Suferirea răului ne pricinuieste Împărăția cerurilor, iar facerea răului ne este pricină de iad și chin. *Fericiți cei prizoniți pentru dreptate*, spune Domnul. Vezi, dar, că suferirea răului are răsplată Împărăția cerurilor? Ascultă că facerea răului aduce chin și pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că au omorât pe Domnul și au prigonit pe prooroci, a adăugat: *Al căror sfârșit este după fapta lor* (II Cor., 11, 15). Ai văzut că aceia care sunt prizoniți primesc Împărăția cerurilor, iar prigonitorii moștenesc mânia lui Dumnezeu?” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 61)

RĂUL (suferirea răului)

„Să nu căutăm să fugim de suferirea răului, ci de facerea răului. Când faci rău, atunci suferi răul. Omul care caută să facă rău aproapelui său nu-l vatămă deloc pe aproapele său; iar dacă îl vatămă puțin, l-a vatămat în veacul de acum; lui, însă, își adună osândă veșnică și pedeapsă cumplită de care nu putem scăpa altfel decât pregătindu-ne să fim gata să suferim răul; și, după învățătura Stăpânului, să ne rugăm pentru cei ce ne fac rău”. (*Omilia la Facere*, omilia XLI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 279)

„Nu săvârșirea răului te face mai puternic, ci suferirea răului”. (*Omilia la Matei*, omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 503)

„- Cutare m-a ocărât, m-a jefuit, m-a înconjurat cu primejdii!
- Acestea însă nu-ți pot face nici un rău! Dimpotrivă, dacă suntem treji la minte putem avea foarte mari foloase de pe urma lor. Cel care săvârșește aceste fapte, acela este cel ce-și face luiși rău, nu cel care suferă răul ce i se face. Aceasta este mai cu seamă pricina tuturor relelor, că nu știm cine este cel căruia i se face răul și cine este cel ce face răul. Dacă am ști bine lucrul acesta nu ne-am mai face rău nouă înșine, nu ne-am mai ruga împotriva altuia, știind că este cu neputință ca altul să ne facă vreun rău. Nu este rău a fi jefuit, ci a jefui. Deci, dacă ai jefuit, acuză-te! Dacă ai fost jefuit, roagă-te pentru cel ce te-a jefuit, pentru că ți-a adus foarte mari foloase! Chiar dacă n-a fost aceasta intenția jefuitorului, tu însă, dacă suferi cu curaj răul, vei avea mult de câștigat. Pe jefuitor și oamenii și legile lui Dumnezeu

îl numesc un ticălos și un nemernic; pe tine însă, cel jefuit, te încununează și te laudă”. (*Omilia la Matei*, omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Ce spui? Ai dușmani și nu îți este rușine? Nu ne este de ajuns că ne este dușman diavolul? Pentru ce ne mai facem dușmani și pe cei de aceeași fire cu noi, pe oameni? O, dacă nici diavolul n-ar voi să ne ducă război, atunci nici el n-ar mai fi diavol! Nu știi, oare, cât de mare e plăcerea după împăcare? N-are importanță că nu-ți dai seama de ea când ești cuprins de dușmănie. Atunci vei putea cunoaște bine că e mai plăcut să iubești pe cel ce ți-a făcut rău decât să-l urăști, când ai pus capăt dușmăniei.

Pentru ce imităm pe cei nebuni, sfâșiindu-ne unii pe alții, războindu-ne cu propriul nostru trup? Ascultă ce cuvinte grele se spun în legea veche despre unii ca aceștia! *Căile celor ce țin minte răul duc la moarte* (Prov., 12, 29); *Omnia ținie mânie asupra omului și de la Dumnezeu cere vindecare* (Înț. Sir., 28, 3). Scriptura grăiește așa, deși a îngăduit ochi pentru ochi și dinte pentru dinte (Ieș., 21, 24).

- Atunci pentru ce mai ține de rău?

- Pentru că legea veche a îngăduit asta nu ca să ne scoatem unii altora ochii și dinții, ci pentru ca să ne abținem de la rău de frica de a nu ni se scoate ochiul sau dintele. De altfel cuvintele acestea vorbesc de o mânie trecătoare, pe când ținerea de minte a răului arată că sufletul cugetă numai la rău.

Spui că dușmanul tău ți-a făcut rău. Dar nu ți-a făcut atâta rău cât rău îți faci ție însuți ținând minte răul! De altfel nici nu-i cu putință ca un om bun să sufere ceva rău”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 903-904)

„Să nu căutăm să punem la inimă relele ce ni le fac alții, că de le punem la inimă ne facem nouă înșine rău și ne slăbănogim sufletul. Nu ne este atât de mare durerea pricinuită de răutatea semenului nostru cât durerea pricinuită de chinul nostru sufletesc. De aceea plângem și suntem abătuți când ne ocărăște cineva; de aceea când ne răpește cineva ceva pățim ce pățesc copiii cei mici, pe care îi zădăresc cei mai în vârstă și mai șugubeți supărându-i pentru niște lucruri de nimic, nu pentru cine știe ce mare lucru; aceia, dacă îi văd pe cei mici că se supără, continuă să-i necăjească; dar, dacă îi văd că râd, îi lasă în pace. Noi însă suntem și mai nepricepuți decât copiii; plângem tocmai pentru acele lucruri pentru care ar trebui să râdem. De aceea, vă rog să lăsăm această judecată copilărească și să îmbrățișăm cerurile. Hristos vrea să fim bărbați, bărbați desăvârșiți. Așa a poruncit și Pavel, zicând: *Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci* (I

Cor., 14, 20)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 904)

„Te-a bătut cutare? Ei, și ce-i cu asta? Te-a făcut mai răbdător! Ți-a răpit averile? Ți-a luat cea mai mare parte din povară! Ți-a ciuntit slava? Îmi vorbești iarăși de un alt chip de libertate! Ascultă ce spun și filozofii păgâni! Ei spun: *Nu suferi răul, dacă nu ți-l însușești*. Ți-a luat casa, casa aceea mare cu curte și grădină? Dar iată, înaintea ta e tot pământul, clădirile publice, pe care le poți avea după cum vrei, fie spre desfătarea ta, fie spre folosul tău. Și ce este mai încântător sau mai frumos decât bolta cerului? Până când sunteți sărmani și săraci? Nu poți fi bogat dacă nu îți este bogat sufletul, după cum nu-i cu putință să fii sărac, dacă n-ai sărăcia în sufletul tău. Dacă sufletul este mai de preț decât trupul, atunci cele fără de preț nu pot atrage sufletul, ci sufletul, care e mai de preț, atrage spre el pe cele fără de preț și le schimbă”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 912)

„Niciodată nu învingem când facem rău! Dar totdeauna învingem când suferim răul. Așa ajunge și victoria mai strălucitoare când, prin răbdare, învingem pe cei ce ne fac rău. De aici se vede că victoria vine de la Dumnezeu”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 954)

„Spui că te-a supărat rău cutare? Ei, și ce-i cu asta? Atunci trebuie să-ți arăți filozofia! Și animalele sălbatice stau liniștite când nu-i nimeni care să le supere; că nici ele nu se sălbătesc totdeauna, ci când le zădărește cineva. Și noi, deci, ce câștig avem dacă suntem liniștiți numai atunci când nu ne supără nimeni? Fiarele sălbatice adeseori se înfurie și au dreptate; că se înfurie când sunt mișcate și împunse; ele, însă, sunt lipsite de rațiune și sălbatice prin firea lor. Dar tu, care ai rațiune, spune-mi, ce iertare poți avea când te sălbătești și te înfurii? Îmi spui că ai suferit o nedreptate, că ai fost jefuit? Dar tocmai pentru aceea trebuie să înduri, ca să câștigi mai mult. Îmi spui că ți s-a luat slava? Și ce-i cu asta? Cu nimic nu s-au micșorat prin aceasta cele ale tale dacă filozofezi. Iar dacă nu suferi nici un rău, pentru ce te mâni pe un om care nu ți-a făcut rău, ci, dimpotrivă, bine?”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 977-978)

„... dacă nu ne facem nouă înșine rău, nimeni nu poate să ne facă rău”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„După cum atunci suferi pe bună dreptate și înduri răul fără să murmuri, lumea te crede că suferi pe nedrept, tot așa când suferi pe nedrept, dar te răzvrătești, lumea te bănuiește că suferi pe bună dreptate și ajungi de ocară, ca un prins de război care-și pierde noblețea de se lasă târât de mânie.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 977)

„Să nu stăm înaintea celor răi, frații mei dragi, ci să le lăsăm câmp liber atacurilor împotriva noastră, pe atât pe cât putem să nu ne compromitem virtutea noastră; așa se oprește și se face inutilă toată furia lor. Și precum un tăietor, dacă dă împotriva unui corp dur și tare, revine cu mare izbitură asupra celui ce a dat și l-a despicat; și, precum el își pierde imediat violența și toată puterea, dacă, cu toate că a dat cu tărie, el nu întâlnește nimic din ceea ce ar fi fost tare și rezistent; la fel, oamenii mânioși și nestatornici devin mai furioși atunci când ne opunem lor; și dacă cedăm, imediat se potolește mânia lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLII, 1, p. 203)

„Însă nu în a suferi, ci în a face răul altuia stă adevărata suferință. Gândește-te bine: Cain a ucis, iar Abel a fost cel ucis; cine crezi tu că era cel mort? Oare cel ce și după moarte striga, după cum zice: *Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine* (Facere 4, 10), sau poate cel ce trăia, însă tremura și era înspăimântat? Acesta desigur, acesta a fost cel mai de plâns decât cel mort. Ai văzut că este cu mult mai bine a suferi cineva nedreptatea, chiar de ar ajunge până la moarte? Află deci cât de rău este a nedreptăți pe altul, și fii cu băgare de seamă la cele ce voi spune: Cain a doborât și a ucis pe fratele său Abel, însă acesta s-a încununat, iară acela a fost pedepsit; acesta și după moarte acuza și ținea în stăpânirea sa pe fratele său, iar acela trăind tăcea, se rușina și se topea, așa că el a făcut totul contrar a ceea ce voise să facă. L-a ucis fiindcă l-a văzut mai iubit decât el, și a nădăjduit ca prin moarte să-l scoată din iubirea lui Dumnezeu, însă prin aceasta a ațâțat și mai mult dragostea Lui, fiindcă, chiar mort, Dumnezeu îl căuta încă mai mult. *Unde este Abel, fratele tău?*, zicea. *Nu mi-ai stins dorul prin moartea lui, ci încă mai mult l-ai ațâțat; nu ai împuținat valoarea lui prin ucidere, ci încă mai mult ai mărit-o. Cu puțin mai înainte de aceasta Eu l-am pus sub stăpânirea ta, însă fiindcă tu l-ai ucis, atunci și mort el te va pedepsi, atât de mare-Mi este dragostea față de el.* Așadar, care este cel condamnat? Cel ce împilează și chinuiește, sau cel chinuit? Cel ce a primit atâta cinste de la Dumnezeu, sau cel ce singur s-a predat unei pedepse noi și atât de curioase? *Nu te-ai temut de el – zice – fiind în viață; prin urmare te vei teme fiind mort. Nu ai tremurat când ai înfipt în el cuțitul; te va apuca însă tremur*

încontinuu după vărsarea sângelui. Trăind, era robul tău, și nu tu erai supus lui; de aceea, fiindcă l-ai ucis, el a devenit stăpânul tău cel grozav!” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VIII, pp. 147-148)

„Căci Hristos, ceea ce a legiuit, în folosul nostru a legiuit, învățându-ne care anume fapte ne fac slăviți, și care iarăși ne fac necinstiți. Dacă faptul acesta ar fi fost înjositor și i-ar fi făcut de răs pe ucenicii Lui, nu ar fi poruncit așa ceva; însă, fiindcă tocmai aceasta ne face mai străluciți decât toți, anume că auzind că suntem vorbiți de rău, nu vorbim și noi rău, că făcându-ni-se rău de către alții, nu le facem și noi rău, – de aceea a poruncit astfel. Deci, dacă a nu răsplăti răul cu rău este o mare virtute, cu atât mai mare este a vorbi de bine pe cei ce ne defaimă, a lăuda fiind batjocoriți, a face bine celor ce ne urăsc. De aceea, El a orânduit și acestea. El cruță pe ucenicii Săi și știe bine ce anume poate face pe cineva mare sau mic. Deci, dacă El și cruță, și știe în același timp, de ce atunci te cerți cu Dânsul, voind a păși pe altă cale? Căci a birui prin faptul că ai făcut rău, aceasta este una din legile diavolești. De aceea în luptele olimpice, ce sunt consfințite diavolului, astfel biruiesc toți cei ce se luptă. Însă nu la fel se întâmplă în competiția lui Hristos; nu aceasta este legea cununilor acordate, ci cu totul din contră, căci Hristos a legiuit să fie încununat nu cel ce lovește, ci cel lovit, nu cel ce atacă, ci cel atacat. Astfel este competiția lui Hristos; aici totul este rânduie invers, așa că nu numai în biruința propriu-zisă, ci și în modul biruinței minunea se arată mai mare. Când armele biruinței sunt venite din altă parte, atunci se învederează că în acea parte este cauza biruinței. Aceasta este puterea lui Dumnezeu, acesta este competiția cerului, aceasta este priveliștea îngerilor.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXII, pp. 429-430)

„Iubiților, să nu ne sperim când pătimim rele, ci când facem rele – căci aceea este biruință, iar aceasta înfrângere. Pentru care și Pavel zicea: *Pentru ce mai bine nu răbdați paguba? Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea? Ci voi înșivă faceți strâmbătate și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților* (I Cor., 6, 7-8) – fiindcă în a pătimi rele stau premiul, cununile și vestirea în lumea întregă.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XXVIII, p. 251)

„Aceasta este voia lui Dumnezeu, ca noi pururea să mulțumim pentru cele ce întâmpinăm în viață; aceasta este datoria unui suflet filosof. Ai pățimit vreun rău? Dacă voiești, nu este nici un rău; mulțumește lui

Dumnezeu, și vei vedea cum acel rău s-a prefăcut în bine. Zii și tu ca și dreptul Iov: *Fie numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov 1, 21). Ce ai pățimit tu din ale aceluia? Ai căzut poate în vreo boală? Dar nu e nimic străin, căci trupul este supus stricăciunii și muritor. Poate că ești sărac? Dar averea este ceva care se pierde tot așa cum o câștigi, și tot aici rămâne. Poate că ai suferit intrigi și clevetiri din partea dușmanilor? Dar nu noi suntem cei nedreptățiți, ci acei care au făcut nedreptatea.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia X, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 267)

„Hristos a făcut puternici pe ucenicii Săi, zicând: *Iată vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor; fiți deci înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii* (Mt., 10, 16). Ce spui? Suntem în mijlocul lupilor, și Tu ne poruncești de a fi ca oile și ca porumbeii? *Da*, zice El; *nimic nu rușinează atât de mult pe cel ce face rău, ca a suferi noi cu bărbăție cele întâmpinate, și a nu ne apăra nici cu vorba, nici cu fapta*. Aceasta ne face și pe noi mai filosofi, mai mare ne face și plata, și chiar și pe aceia îi folosește. Te-a batjocorit cutare? Tu, binecuvintează-l. Privește câte câștigi de aici: răul l-ai stins, plată prin aceasta ți-ai câștigat, pe acela l-ai rușinat, și n-ai suferit nici un rău.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXX, p. 352)

„Poate că ai păgubit bani? Aceasta ți-a ușurat mult intrarea pe calea cea strâmtă. Ai căzut poate din slavă? Altă ușurare. Ai fost poate clevetit? Au fost crezute cele vorbite contra ta, de care tu nu te știi vinovat? Bucură-te și te veselește, după cum zice: *Fericiți veți fi, când vă vor urî pe voi oamenii, și vor grăi cuvânt rău împotriva voastră mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți, zice, că plata voastră multă este în ceruri* (Mt., 11, 12).” „Să ne silim de a-I aduce mulțumire pentru toate, și pe toate să le răbdăm cu bărbăție. Suntem poate săraci? Să-I mulțumim. Când pătimim rele să-I mulțumim. Suntem clevetiți? Să-I mulțumim. Suntem bolnavi? Să-I mulțumim. Aceasta numai ne face de a ne apropia de Dumnezeu, atunci și noi vom avea pe Dumnezeu dator. Când întâmpinăm cele bune, atunci suntem datori lui Dumnezeu.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXIII, pp. 381-382)

„Să jelim mai cu seamă pe aceia care fac răul, nu pe aceia care suferă răul. Cei care suferă răul și nedreptățile, aceia sunt mai vrednici de fericire. De aceea a și spus Hristos: *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor* (Matei 5, 10). Ai văzut cât de mare câștig le dă

celor ce suferă răul?” (Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi), I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 60)

„... să ne învățăm să nu ne mâniem pe vrăjmașii noștri, ci mai mult, să-i miluim, să-i plângem și să ne întristăm pentru ei. Cei ce ne dușmănesc în zadar, aceia sunt cei ce suferă răul. De ne vom pregăti în așa fel sufletul nostru încât să nu ne mâniem pe dușmanii noștri, ci, dimpotrivă, să ne întristăm pentru ei, atunci vom putea, după cuvântul Domnului, să ne și rugăm pentru ei, și cu asta vom atrage asupra noastră mare ajutor de Sus.” (Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi), I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 61)

„A încercat, oare, să te omoare? Dacă tu te vei ruga pentru acel om ca Dumnezeu să-i ierte păcatele și îl socotești binefăcătorul tău pentru păcatele pe care tu însuți le-ai săvârșit, atunci vei fi socotit de Dumnezeu mucenic.

Ca și în cazul tău, nici pe David nu a îngăduit Dumnezeu ca Saul să-l omoare. Astfel, pe capul său au fost puse mai multe cununi mucenicești, pentru că deși era urmărit de cel care voia să-i ia viața, el l-a salvat. Și pe cine a salvat? Pe cel care atâta vreme cât a trăit, nu a încetat să-l prigonească și să încerce să îi ia viața. Este vădit că în ceea ce privește intenția de a fi ucis, David a fost ucis de mii de ori. Și pentru că a fost omorât pentru Dumnezeu de mii de ori, i se cuvin mii de cununi mucenicești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 242)

„Nu cel ce pătimește nedreptate este vrednic de lacrimi și de plâns, ci cel ce o face, pentru că se vatămă pe sine.” (Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 138)

„Când vei vedea vreun om bun făcând multe bunătăți și îngăduind mii de supărări și nevoi, să-i râvnești lui și să-l ferești și să te asemeni bunătății lui, căci acestora li se iartă aici toate păcatele și acolo agonisesc multă plată, fiind gata la răbdare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 41)

RĂUL (ținerea de minte a răului)

„A ține minte răul înseamnă a fi biruit de rău.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXII, p. 427*)

RĂUL („progresul” în rău)

„Privește cum progresează răul. Amărăciunea naște mânia, mânia naște iuțimea, iuțimea naște strigarea, și din strigare se naște hula, adică vorbele cele proaste, hula naște bătăile, bătăile aduc răni, iar rănilor cauzează moartea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XV, p. 153*)

RĂUL (răsplătirea răului cu rău)

„Să facem bine celor care ne fac rău, chiar dacă aceștia rămân neîndreptați. Astfel, păcatele noastre vor fi iertate și vom dobândi smerenie. Atunci când alungăm din sufletul nostru orice dușmănie, avem multă îndrăzneală în rugăciunea noastră către Domnul.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 353*)

RĂUL (cel ce dorește a pricinui rău aproapelui se vatămă doar pe sine, iar pe acela îl încununează)

„Răul o să recadă asupra celui ce l-a făcut și nu asupra celui ce l-a primit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XVI, 1, p. 76*)

„Dacă noi am fi blânzi și îngăduitori, am putea fi neînvinși de nimeni, și nici un om, fie mare sau mic, n-ar putea să ne vatăme vreodată. Dacă cineva te-ar vorbi de rău, pe tine nu te vatămă întru nimic, în timp ce prin acest fapt pe sine însuși s-a vătămat; dacă te-ar nedreptăți, iarăși vătămarea cade asupra lui. Nu vezi tu oare și în tribunale, cum cei nedreptățiți sunt luminoși la față și vorbesc în toată libertatea, cu mult zel și curaj, pe când cei ce au nedreptățit stau de regulă cu ochii în pământ și sunt cuprinși în inima lor de rușine și de frică?

Și ce spun eu de acuzare și nedreptate? Chiar de ar ridica cuțitul asupra ta, chiar de l-ar înfige în gâtul tău și și-ar mânji mâna lui dreaptă, totuși pe tine cu nimic nu te va vătăma, ci pe el însuși se sfâșie. Pentru aceasta ar putea mărturisi cel care a fost dintâi ucis de mână frățească. Acela

s-a dus către limanul cel liniștit și a câștigat slava nemuritoare, pe când fratele său, Cain, a trăit o viață mai ticăloasă decât orice moarte, gemând și tremurând întruna, și purtând în trupul lui vinovăția faptului săvârșit.

Deci să nu râvnim viața acestuia, ci pe a aceluia. Cel ce pătimește rău din partea altuia, acel rău nu are loc să stea întru el, fiindcă nu el l-a născut, ci, primindu-l din altă parte, el a făcut binele prin răbdarea avută, pe când cel ce a făcut răul are în sine izvorul răului. Oare nu era Iosif în temniță, iar desfrânata aceea, care-l dorea trupește, nu stătea ea în casă strălucită și vestită? Deci cine ai fi voit tu să fii, dintre aceștia doi? Și să nu-mi spui de răsplată, ci cercetează faptele prin sine, și atunci desigur că ai prefera să stai în temniță cu Iosif decât în casa cea strălucită a acelei desfrânate. Dacă ai voi să te uiți drept în sufletul amândurora, ai putea vedea atunci sufletul aceluia în toată libertatea și plin de curaj, pe când pe al egiptencei l-ai vedea în mare strâmtorare, în frică și neliniște, rușinat și umilit, căci deși părea că ea biruise, totuși aceea numai biruință nu fusese.

Știind acestea, iubitorilor, să ne pregătim de a pătimi rele, pentru ca astfel să scăpăm de a pătimi rele, și să ne învrednicim de bunurile viitoare.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXII, pp. 430-431)

RĂUL (nimeni nu poate fi vătămat de cineva dacă nu se vatămă mai întâi el însuși pe sine)

„Omul nu este liber decât dacă trăiește în Hristos. Atunci e mai presus de dureri și de neazuri. Dacă (omul – n.n.) nu vrea singur să-și facă rău, nu va suferi nici un rău, căci nici un alt om nu va fi în stare să-i facă vre-unul.” (Către același Teodor, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 386)

„Dacă tu nu te vei vătăma, o omule, nici prietenul, nici vrăjmașul, nici diavolul nu te va putea vătăma.” (Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 128)

RĂUL (lupta împotriva răului)

„Nimic nu este mai slab decât răutatea, și nimic nu este mai ușor de a război, decât răul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 398)

RĂUL (ferirea de rău și săvârșirea binelui)

„Laudă și admirație se cuvin numai celor ce săvârșesc binele, nu celor ce se feresc de a face răul. Acestora le e de-ajuns cinstea că scapă de pedeapsă și de suferință.” (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 6)

RĂUL (biruirea lui)

„Să ne fie, dar, rușine nouă (...) care ca lupii ne năpustim asupra dușmanilor noștri! Dacă ne purtăm ca oile, învingem; învingem, biruim, chiar dacă ne-ar înconjura haite de lupi; dar dacă ne facem lupi, suntem biruiți, că se depărtează de la noi ajutorul Păstorului. Că Păstorul nu păstorește lupi, ci oi; iar Păstorul te părăsește și pleacă de la tine că tu nu-i îngădui să-Și arate puterea Sa. Dacă suferind răul, îți arăți blândețea și birui, atribuie-I Păstorului întreaga biruință; dar dacă răspunzi cu lovituri și pumni, îi întuneci biruința”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 407)

„Nimeni nu ne poate face vreun rău dacă avem grijă de noi înșine”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 913)

„*Biruieste răul cu binele*, fiindcă și aceasta este o biruință. Și cel ce se luptă fizic, atunci mai cu seamă biruieste, când nu se aruncă asupra adversarului, spre a căpăta răni, ci când apărându-se își face adversarul să-și consume puterile în aer. Și astfel nici el nu va fi rănit în acea luptă, totodată și puterea adversarului va fi cu totul doborâtă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 427)

RĂUTATEA (definiția)

„... răutatea este un lucru ce destramă și nimicește neamul nostru omenesc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV, p. 365)

RĂUTATEA (- boală gravă a sufletului)

„Și ceea ce este pentru trup boala, febra, hidropizia sau altceva de unele ca acestea, și ceea ce este rugina pentru fier, molia pentru lâna și cariul pentru lemn, aceasta este răutatea pentru suflet. Căci îl face sclav și neliber; și ce spun sclav și neliber? Îl face un suflet de animal necuvântător, făcându-l suflet de lup, de câine, de șarpe, de viperă sau de altă fiară.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 218-219)

RĂUTATEA (manifestarea ei)

„Așa e răutatea! Nu poate îndura în liniște fericirea altora”. (*Omilii la Facere*, omilia XXII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 261)

„E firesc ca atunci când răutatea nu mai poate fi stăpânită înăuntrul sufletului să izbucnească în afară prin cuvintele rostite cu gura. Deci când auzi pe un om spunând cuvinte rele, nu socoti că numai atâta răutate are în el cât o arată cuvintele, ci gândește-te că izvorul e cu mult mai mare. Răutatea rostită cu cuvântul numai prisosul răutății dinăuntru.

(...) limba, de multe ori, se rușinează și nu varsă toată răutatea; inima însă, neavând nici un martor, zămislește fără teamă oricâte rele vrea; că de Dumnezeu nu se sinchisește. Așadar, întrucât cuvintele sunt rostite înaintea tuturor și cercetate de oameni, iar gândurile inimii ascunse, de aceea răutatea limbii e mai mică, iar a inimii mai mare. Când mulțimea gândurilor interioare ajunge nespuse de mare, atunci tainele inimii ies afară cu mult zgomot. După cum cei ce varsă la început se silesc să-și țină înlăuntru sucurile care le dau asalt, dar când sunt biruiți scot pe gură multă murdărie, tot așa și oamenii care au în inimile lor gânduri rele și vorbesc de rău pe semenii lor.

Omul cel bun din comoara cea bună scoate pe cele bune, iar omul rău din comoara cea rea scoate pe cele rele (Matei 12, 35).

Să nu socotiți, spune Hristos, că lucrul acesta se întâmplă numai când e vorba de răutate, ci și când e vorba de bunătate. Bunătatea dinăuntru unui om e mai mare decât o arată cuvintele”. (*Omilii la Matei*, omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 501-502)

„Așa este în sfârșit răutatea: orice se zice și orice se face, ea nu se schimbă deloc, ea își păstrează întotdeauna veninul ei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLI, 2, p. 203)

„De multe ori mulți din cei ce par buni sunt mai răi decât toți oamenii.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 152)

RĂUTATEA (nu este ontologică)

„Răutatea e contra legilor naturii, după cum sunt boala și sănătatea.” (*Comentariile sau Explicatiile*)

„Într-adevăr, nimic nu este atât de vrăjmaș naturii noastre ca și răutatea.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 257)

RĂUTATEA (este pricină de pieire pentru cei cuprinși de ea)

„După cum virtutea este temei de mântuire pentru cei ce săvârșesc virtutea, tot așa răutatea este pricină de pieire”. (*Omilii la Facere*, omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 96)

„Așa e răutatea! Cade în groapa săpată de ea însăși”. (*Omilii la Matei*, omilia VII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 93)

„... dușmanii nu vatămă cu nimic pe cei dușmăniți, ci îi fac mai străluciți”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 315)

„Cine lovește în diamant se rănește; cine dă cu pumnul în bold se înțeapă și-și face rană mai mare; iar cel care prigonește pe cei virtuoși se primejduiește singur. Cu cât păcatul se luptă mai mult cu virtutea, cu atât ajunge mai slab. Și după cum cel care bagă focul sub haină nu reușește să stingă flacăra, ci își arde haina, tot așa și cel care persecută pe cei virtuoși, pe cei care-i prinde și-i leagă, pe aceia îi face mai străluciți, dar pe el se distruge”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 316)

„Răutatea îl transformă pe om în animal, răutatea înfometează sufletul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, p. 222)

„Întuneric este răutatea, iubitele, moarte și noapte adâncă, în care nu vedem nimic din cele ce trebuie a vedea, și nu facem nimic din cele ce trebuie a face. După cum trupurile celor morți sunt desfigurate și împutite, tot așa sunt și sufletele celor ce trăiesc în răutate, și sunt pline de murdării.

Ochii lor sunt închiși, gura strânsă și stau veșnic pe patul răutății, ba chiar sunt cu mult mai de jelit decât cei morți, căci cel puțin aceștia sunt morți și către fapta bună, ca și către fapta rea, pe când aceia trăind pentru răutate, sunt nesimțitori spre fapta bună.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 258)

RĂUTATEA (lepădarea răutății)

.....„Nimic nu este atât de vrăjmaș sufletului nostru ca răutatea. Nimic nu iubește mai mult Dumnezeu ca faptul de a fi cineva fără răutate în inima sa. Aceste dușmăanii ajungem să fim răzbunători. Scoate, deci, răul din rădăcină și atunci nu va mai fi nici rodul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, pp. 260-261)

RĂZBOIUL ȘI PACEA

„Poate să fie o pace rea și un război bun.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVII, 2, p. 283)

RĂZBUNAREA (cauzele răzbunării)

„Faptul răzbunării nu este rezultatul mâniei, sau al unei iușimi necumpătate, ci al răutății inimii cu premeditare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 160)

RĂZBUNAREA (gravitatea)

„Pentru ce cauți masa, sau mai bine zis ospățul dracilor răzbunători?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 250)

„Răzbunarea e un rău atât de mare pentru că ea a respins iubirea de oameni a lui Dumnezeu și a invalidat iertarea deja dată a nesfârșite păcate. Căci cel care a primit iertarea datoriei de zece mii de talanți (Mt., 18, 24) și s-a bucurat de un atât de mare dar plecând de la o simplă cerere, atunci când a cerut de la tovarășul său de sclavie o sută de dinari, adică atunci pentru că a cerut socoteală pentru cele greșite față de el, prin asprimea sa față de tovarășul său de robie și-a pronunțat condamnarea împotriva lui înșiși. Și pentru nimic altceva, ci doar pentru aceasta a fost predat chinurilor și torturat și i s-a poruncit să dea înapoi cei zece mii de talanți și nu s-a mai bucurat de

nici o iertare și de nici o apărare, ci a suferit cele insuportabile poruncindu-i-se să achite toată datoria pe care iubirea de oameni a lui Dumnezeu i-o iertase mai înainte.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătămă pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 249-250)

RĂZBUNAREA (nu este permisă creștinilor)

„Ești slujitorul Dumnezeului păcii: al aceluia care, în timp ce alunga demonii și înfăptuia mii de binefaceri, când îl numiră posedat de diavol nu a trimis foc din cer asupra defăimătorilor lui, nu i-a spulberat, nu le-a mistuit limba lor atât de nerușinată și de neștiutoare, deși toate acestea îi stăteau în putere, ci doar a răspuns acuzației, spunând: *Eu nu am demon, ci îl cinstesc pe cel ce m-a trimis* (In. 8, 49). Iar când slujitorul arhiereului l-a lovit, ce spune? *Dacă am vorbit rău, dovedește că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce mă bați?* (In. 18, 23).

Stăpânul îngerilor se apără și dă socoteală unei slugi. Nu e nevoie de cuvântări care să cuprindă o mulțime de cuvinte. Zăbovește numai asupra acestor vorbe în cugetul tău, meditează la ele fără întrerupere și rostește: *dacă am vorbit rău, dovedește că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce mă bați?* Și ia seama la cel care vorbește, în fața cui vorbește și pricina pentru care vorbește, iar vorbele acestea îți vor deveni un descântec divin nesfârșit, care va putea potoli orice răbufnire a spiritului tău. Ia seama la înălțimea celui jignit, la cât de joasă e condiția celui care îl jignește și la neasemuirea jignirii. Căci nu numai că l-a insultat, ba încă l-a și lovit. Și nu doar l-a lovit, l-a plesnit peste față, lovitură mai umilitoare decât oricare alta. Dar, cu toate acestea, le-a suportat pe toate pentru ca tu să ai din belșug de unde învăța să fii cumpătat. Să nu cugetăm la acele cuvinte numai în clipa de față, ci și de fiecare dată când ne amintim de ele.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea I*, pp. 31-32)

RĂZBUNAREA (remedii)

„Nu vă răzbunați singuri vouă, iubiților, ci lăsați loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: *«A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul* (12, 19).

Cărei mâinii să lase loc? Mâniei lui Dumnezeu. Fiindcă cel nedreptățit mai cu seamă aceasta dorește să vadă cu ochii: răzbunarea nedreptății lui.

Dorește, cu alte cuvinte, să se vadă răzbunat; atunci tocmai aceasta i se dă din belșug. *Dacă tu nu te răzbuni singur, zice, Dumnezeu va fi Acela care te va răzbuna, El va pedepsi după cum trebuie. Dă-i voie, deci, Lui, să vină în apărarea ta; căci aceasta înseamnă: ci lăsați loc mâniei.*

Apoi, fiindcă a îndemnat îndeajuns, la urmă adaugă și mărturia extrasă din Sfânta Scriptură, în puterea căreia atrăgând mai mult pe auditori, le cere totodată și o mai înaltă filozofie, zicând: *Deci, dacă vrăjmașul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui* (12, 20). Iar după acestea imediat adaugă: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele* (12, 21).

Și ce spun eu – zice – că trebuie a păstra pacea? Iată că poruncesc încă mai mult: poruncesc chiar de a face bine vrăjmașului. Hrănește-l, zic, și adapă-l. Apoi, fiindcă a poruncit un lucru foarte mare și greu de îndeplinit, a adăugat: *căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui.* Aceasta o zice Apostolul pentru ca și pe acela să-l înfrâneze cu groaza, și pe aceasta să-l facă mai binevoitor în fapta bună, prin nădejdea răsplății ce o va avea. Când cel nedreptățit este slab cu duhul, nu se gândește atât de mult la propriile sale bunuri, pe cât se gândește la pedeapsa celui ce l-a îndurerat pe el; iar pentru el nimic nu este atât de plăcut, ca a vedea pe dușmanul său pedepsit. Deci, ceea ce el dorește, aceasta îi și oferă de la început. Iar după ce crede că furia l-a părăsit, îl îndeamnă spre lucruri mai înalte, zicând: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele.* Știa bine Apostolul că de ar fi dușmanul chiar fiară sălbatică, nu va mai rămâne în dușmănie când vede că i se dă pâine fiind flămând; în același timp și cel nedreptățit, chiar de ar fi de mii de ori nesăbuit și mic la suflet, totuși hrănind și potolind setea dușmanului, la urmă el însuși nu va mai dori pedeapsa aceluia. De aceea la urmă încurajându-se, nu mai amenință pur și simplu, ci vorbește de pedeapsa cea mai mare pe care o va lua acela; căci n-a zis: *îl vei pedepsi, ci vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui.* Apoi, laudându-l pentru acest fapt, zice: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele, dându-ne de înțeles că nu trebuie a fi stăpâniți de ideea răzbunării...*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXII, pp. 426-427*)

„Tu crezi că dărâmi pe cele ale aproapelui, fără să te gândești că, mai înainte de cele ale aproapelui, dărâmi pe ale tale?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XXVII, p. 243*)

„Cu adevărat că e culmea răutății, a hulei și a disprețului de a te arunca asupra celui ce pătimește, în loc să-l ajuți și să-i faci bine; pe când

purtându-te așa, adică dacă nu te vei porni cu răutatea asupra-i, vei avea laudă și aprobare din partea tuturor. Deși de voiești a-ți răzbuna, răzbună-ți în acest mod: răsplătește cu bine pe cei răi, pentru ca astfel să-i faci datornici ție, și să câștigi o biruință strălucită. Ai suferit vreun reu? Răsplătește-i cu binele, pentru că astfel îți vei răzbuna pe dușman. Dacă tu te arunci asupra lui, toți te vor disprețui tot așa ca și pe dânsul, iar dacă tu ai răbdat, se va întâmpla din contra, căci pe tine toți te vor aproba și te vor admira, iar pe acela toți îl vor acuza. Ce suferință mai mare ar putea fi pentru un dușman, de cât de a vedea cu ochii lui pe victimă, cum este aprobată și admirată de toți ceilalți? Ce poate fi mai amar pentru un dușman, decât de a se vedea hulit de toată lumea în fața victimii lui? Dacă tu te aperi și îl și părăști poate, atunci și tu singur ți-ai răzbunat, pe când dacă îl ierți, în locul tău, toți te vor apăra contra lui. Aceasta este mai grozav de cât orice suferință, adică de a vedea pe contrariul său că are atâția apărători. De vei deschide tu gura contra lui, aceia vor tăcea, pe când dacă tu taci, nu numai gura ta, ci cu a multora îl vei acuza și astfel mai mult îți vei răzbuna. Mulți te vor acuza, dacă tu îl insulti, pentru că vor lua cuvintele tale ca izvorâte din patimă, pe când dacă tu cel nedreptățit nu îl vei vorbi de rău, apoi mai cu seamă atunci răzbunarea ta va fi scutită de orice bănuială și va fi curată. Când cei ce nu au pățimit nici un rău sufăr totuși și compătimesc și ei ca nedreptățiți, așa zicând, din cauza blândeții tale cele exagerate, o asemenea răzbunare pentru tine e curată de orice bănuială.

Dar ce? zici tu, dacă nimeni nu mă va apăra? Află însă, că nu sunt atât de petrificați omenii, încât văzându-te înzestrat de atâta filozofie, să nu te admire. Chiar de nu ți-ar lua apărarea atunci, o vor face aceasta mai în urmă, când ei vor judeca mai amănunțit împrejurările; atunci ei formându-și convingerea nevinovăției tale, vor critica aspru și vor acuza pe acela. Și chiar dacă nimeni nu te-ar admira, tu singur te vei admira de răbdarea ta, de și nu ai spune poate nimănui. Judecata binelui, care este sădită în noi, - chiar de am ajunge la răutatea cea mai mare, - este nepărtinitore și nu se abate din calea cea dreaptă.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XVI, pp. 159-160)

„Bine a făcut apostolul că a adăugat: *și mulțumitori vă faceți*, căci aceasta înseamnă de a fi mulțumitor cineva, când el se poartă deopotrivă cu ceilalți, după cum s-a arătat și Dumnezeu față de el; a urma, cu alte cuvinte, Stăpânului, a se supune Lui, a mărturisi harul căpătat, chiar de l-ar insulta cineva, chiar de l-ar lovi. Această expresie în fine este foarte ațâțătoare de sfială, pentru cel ce mărturisește harul lui Dumnezeu, orișice ar pătimi din partea altuia, nu caută a se răzbuna, iar dacă se răzbună, apoi nu mărturisește

acel har. Dar să nu fim ca și acel ce avea de luat de la altul o sută de dinari, ca să nu auzim și noi: *slugă vicleană* (Mt., 18, 32) pentru că nimic nu este mai rău ca nemulțumirea. Așadar cei ce se răzbună, sunt nemulțumitori harului lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 96)

„Iubiților, să jelim și să plângem pe cei ce ne nedreptățesc. Să nu ne înfuriem asupra lor, căci cu adevărat că sunt vrednici de lacrimi, iar noi căutând a ne răzbuna, ne facem singuri răspunzători de pedeapsa și osânda ce se cuvenea lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 209)

„Aceasta este filosofia cea mai înaltă, nu numai de a nu-ți răzbuna răul cu rău, ci de a răspunde cu bine la răul ce l-ai primit. Aceasta este cu adevărat răzbunare demnă, care aceluia aduce vătămare, iar ție folos, și chiar aceluia-i poate aduce folos, dacă va voi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 267)

„Nu vedeți pe albină, cum moare de îndată ce te-a înțepat cu acul ei? Prin acea vietate ne învață pe noi Dumnezeu, ca să nu ne scârbim de cei de aproape ai noștri, care ne nedreptățesc, căci ei mai întâi vor muri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 268)

„Voiești a lovi pe dușman? Roagă-te pentru el, însă nu cu gândul de a te răzbuna sau a lovi.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 71)

„Căci dacă vrei să te răzbuni tu însuși și faci aceasta fie prin vorbe, fie prin fapte, fie rugându-te împotriva lui, atunci Dumnezeu nu îl va mai pedepsi, de vreme ce faci tu acest lucru; și nu numai nu-l va pedepsi pentru nedreptățile ce ți-a făcut, dar te va muștra pe tine, pentru că l-ai nesocotit.

Și dacă la oameni se întâmplă acest lucru, că dacă am bătut sluga cuiva, stăpânul ei se supără și spune că l-am jignit; și noi, dacă suntem năpăstuiți sau de slugi, sau de oameni slobozi, trebuie să așteptăm hotărârea stăpânilor sau a judecătorilor: dacă, prin urmare, în cele omenești nimeni nu

dă singur pedeapsa, cu cât mai mult trebuie să păzim acest lucru în acele lucruri, în care Dumnezeu a fost pus judecător?

Te-a asuprit - zici - te-a vătămat și ți-a făcut nespus de multe rele; ferește-te de a da tu singur pedeapsa ca să nu jignești pe Stăpânul tău (Dumnezeu); lasă aceasta în grija Domnului; El va face lucrul acesta mult mai bine decât dorești tu.

Ție ți s-a poruncit doar atât: să faci rugăciuni pentru acel ce te-a vătămat; ce hotărâre trebuie să ia în privința acestuia, Dumnezeu și-a lăsat-o pe seama Lui. Niciodată nu vei putea tu să te răzbuni cum te va răzbuna El, numai dacă lași aceasta pe seama Lui și nu blestemi pe cel vinovat, ci-l lași pe Dumnezeu să hotărască. Căci chiar dacă iertăm celor ce ne-au greșit, și ne împăcăm cu ei și ne rugăm pentru dânșii, Dumnezeu nu-i iartă, dacă nu se schimbă și dânșii și nu se fac mai buni. Și nu-i lasă, pentru că are în vedere folosul lor. Pe tine te laudă și înțelepciunea ta o primește, pe acela însă îl pedepsește, pentru ca să nu se facă prin iertarea (dată de înțelepciunea) ta mai rău.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 186-187)

„... când vezi pe vrăjmașul tău întristându-se, nu-i arunca nici o vorbă amară, nici nu te ruga împotriva lui chiar dacă el te dușmănește. Ci intră în [cămara ta] și pleacă genunchii; varsă lacrimi și roagă-l pe Dumnezeu să dezlege mâhnirea și să stingă întristarea.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 23)

„Poate că îmi vei spune acum: *Nu îl vorbesc de rău degeaba. Mi-a făcut nedreptate. Ți-a făcut nedreptate?* Atunci de ce te nedreptățești și tu acum, judecându-l pe omul care ți-a făcut nedreptate? Astfel, semeni cu cel care, încercând să se apere, întoarce cuțitul înspre sine. Dacă vrei și ție să-ți faci bine și pe acela să-l cumițești, spune despre el cuvinte bune. Dacă spui cuvinte rele, nu vei fi crezut de ceilalți, care se vor gândi că vorbele tale izvorăsc din dușmănia pe care o ai față de el.

Nu-ți murdări, dar, sufletul cu răutate, ci împodobește-l cu virtuți. Nu arunca în semenul tău cu noroi, ci împletește-i cununi prin cuvinte de laudă. Nu scoate din gura ta necurății, căci tu vei fi primul care le va simți duhoarea, ci oferă bunătate și dragoste, ca să fii tu primul care le simte mirosul plăcut. Nimeni nu-l iubește pe omul invidios, pe când pe omul bun, care știe să spună cuvinte frumoase despre orice, cu toții îl iubesc ca pe un frate adevărat.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 235-236)

„Iată virtutea lui David: deși i s-a dat în repetate rânduri ocazia să scape de următorul său, nu a vrut să-și mânjească mâinile de sânge. A preferat să înfrunte în fiecare zi primejdie de moarte, decât să facă ceva împotriva voii lui Dumnezeu. Ce înțelegem, așadar, din pilda lui David? Că nu trebuie să ne răzbunăm nici măcar pe cei care voiesc să ne ia viața, cu atât mai puțin pe cei care ne pricinuesc alte supărări.

Dar pentru că socotești că nu este cu puțință ca vrăjmașul tău să-și schimbe gândul rău ce îl are asupra ta, îți voi spune doar atât: există vreun animal mai sălbatic decât leul? Cu toate acestea, și pe el îl îmblânzesc oamenii. Dacă folosesc mijloacele potrivite, ei pot schimba chiar și firea leului, transformându-l într-un animal liniștit și blând ca o oaie. Crezi că tu, care ai puternicele arme ale iubirii și smereniei, nu vei putea îmblânzi un om care, oricât de rău ar fi, este totuși o ființă rațională, făcută de Dumnezeu după chipul Său?

Ce răspuns vom da atunci când vom îmblânzi animale, dar nu și oameni, chiar dacă blândețea este împotriva firii animalului, iar sălbăcia împotriva firii omului? Dacă putem transforma firea, cum de nu putem schimba un gând rău? Cu cât dușmanul tău este mai sălbatic, cu atât mai mare va fi răsplata cuvenită ție, dacă vei reuși, cu răbdare și insistență, să-l vindeci de răutatea sa.

Dar a spus atâtea despre mine, te plângi tu. Și ce e cu asta? Dacă are dreptate, să te îndreptezi. Iar dacă nu are dreptate, să râzi și să privești spusele lui cu dispreț.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 243)

„Iată de ce atunci când îl vezi pe vrăjmașul tău sau îți aduci aminte de el, nu trebuie să spui: *Mi-a făcut asta și asta* sau: *A spus despre mine cutare și cutare lucru*. Pentru că în felul acesta, aprinzi și mai tare în tine flacăra mâniei. Uită orice lucru urât pe care acela l-a făcut sau l-a zis. Iar atunci când relele îți vin în minte fără să vrei, supărate pe diavol, nu pe semenul tău. Să-ți aduci aminte numai de binele pe care ți l-a făcut sau ți l-a spus vreodată. În felul acesta, vei scăpa repede de mânia pe care o ai împotriva lui. Iar dacă este nevoie să-l chemi ca să-i vorbești, înainte de aceasta, alungă din inima ta toată mânia, și abia după aceea să discuți cu el. Pentru că dacă vei fi mânios, nu vei putea nici spune, nici asculta vreun lucru drept. Dar dacă ești liniștit, nici tu nu vei scoate din gura ta vreun cuvânt rău, nici pe ceilalți nu îi vei auzi spunându-ți asemenea cuvinte. De obicei, nu ne înfurie atât cuvintele pe care le auzim de la celălalt, cât dușmănia pe care o simțim față de el. În timpul nopții, nu putem să recunoaștem un prieten de-al nostru din cauza

întunericului, pe când în timpul zilei, îl recunoaștem de departe. În același fel, din cauza mâniei, nu recunoaștem în semenul nostru chipul lui Hristos, și ne purtăm cu el cu răutate, pe când dacă alungăm mânia, atunci chipul său ne pare prietenos și cuvintele sale plăcute.

Să vedem acum cazul cel mai des întâlnit, când dușmanul tău te provoacă pentru un neajuns adevărat pe care îl ai sau pentru un păcat pe care l-ai săvârșit cu adevărat. Dacă în loc să-l înjuri și să-l provoci și tu, oftezi cu amărăciune și Îl rogi pe Dumnezeu să te ierte, scapi de păcatul tău.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 246-247)

„Dar chiar dacă vrei să pedepsești pe cineva care ți-a făcut rău, nu-i răspunde cu rău. Fă-i bine și l-ai pedepsit! Pentru că dacă te răzbuni pe el, vei fi judecat cu acela. Pe când dacă arăți bunătate, tu vei fi laudat și numai acela va fi judecat. Și nu există pentru dușmanul tău o pedeapsă mai mare decât să vadă că tu ești laudat, iar el este judecat. Nu uita nici că Dumnezeu, Care este dreptul Judecător, îl va pedepsi pentru răul pe care ți l-a făcut, în afară de cazul în care se va pocăi la timp. Și cum se va pocăi? Văzându-ți îndelunga-răbdare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 262-263)

„Căci, cu adevărat, nimic nu este mai bineplăcut lui Dumnezeu, mas minunat și mai înțelept decât, să-ți ierți dușmanii. Și nimic nu este mai nebunesc decât să te răzbuni pe dușmani și să le faci rău. Cel care plătește la rău cu rău este pentru totdeauna muștrat de conștiința sa. Dimpotrivă, cel care nu se răzbună suferă pentru o vreme răutatea vrășmașului său, însă conștiința îi rămâne liniștită, avându-L pe Domnul alături de el. Nerăutatea îl face pe om să aibă îndrăzneală în rugăciune, atrăgând, ajutorul lui Dumnezeu asupra sa. În orice situație, ca un om care urmează pilda Creatorului său și a sfinților. Dacă omul care nu nedreptățește este virtuos, cel care nu se răzbună atunci când i se face un rău este de-a dreptul un sfânt.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 317)

„Adu-ți aminte cum S-a purtat Domnul atunci când a fost trădat de Iuda. Cu toate că știa răutatea și intențiile sale necurate, nu l-a îndepărtat până la sfârșit de lângă El, ci i-a arătat tot timpul dragoste părintească. Chiar și în ceasul trădării, atunci când nerecunoscătorul ucenic L-a predat pe Învățătorul său în mâna iudeilor, trădându-L cu un sărut, preabunul Iisus nu a făcut altceva decât să Se întoarcă înspre Iuda și să-i spună cu durere: *Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?* (Luca 2-2, 48). Vocea aceea sfântă ar fi putut mișca și pietrele din loc, ar fi putut muia și

cea mai nesimțitoare inimă. Însă sufletul lui Iuda a rămas de piatră, la acele cuvinte. Dacă Domnul ar fi fost mâniat - și cu dreptate ar fi fost să fie mâniat —, i-ar fi strigat ucenicului Său: *Trădătorule! Ticălosule! Nelegiuitule! Astfel Mă răsplătești pentru binele pe care ți l-am făcut? Cu toate acestea, chiar și în momentele în care era prins și legat. Domnului îi părea rău nu pentru răstignirea Sa, ci pentru pierzania ucenicului Său, El i-a spus acele cuvinte lui Iuda tocmai ca să-l facă să-și vină în fire și să se pocăiască. L-a întrebat cu dragoste: Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului? Nu a zis *pe învățătorul tău, nici pe Domnul tău, nici pe binefăcătorul tău, ci pe Fiul Omului*. Cu alte cuvinte, a spus: *Dai morții pe Cel care, chiar dacă n-ar fi fost Învățătorul, Domnul și Binefăcătorul tău, a fost și este atât de bun, încât te iubește și în ceasul în care tu Îl trădezi*.*

Astfel S-a purtat Iisus cu trădătorul Său, Și cum credeți că S-a purtat cu cei care veniseră înarmați să-L prindă? Chiar dacă, fiind Dumnezeu, putea să-i distrugă într-o clipită, i-a lăsat să-L târască ca pe un răufăcător până la casa arhiereului Caiafa și le-a spus cu liniște în glas numai: *Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și cu toiege* (Luca 22, 52).

Să fim și noi, fraților, buni și blânzi, la fel ca Hristos. El însuși ne îndeamnă: *învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre* (Mt., 11, 29). De asemenea, Sfântul Apostol Pavel ne poruncește: *Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc, binecuvântați-i și nu-i blestemați* (Rom., 12, 14). Nu a zis: *să nu țineți răul în inima voastră, sau să nu vă răzbunați pe ei*, ci a cerut mai mult; a cerut un fapt pozitiv, și anume să ne rugăm pentru cei care ne fac rău și să le dorim binele. A nu ține minte răul și a nu te răzbuna sunt trăsături ale oamenilor virtuoși, dar a te ruga pentru cei care îți fac rău este trăsătura îngerilor. Și să nu uităm că cei care ne fac rău și ne nedreptățesc, fără să vrea, ne fac, de fapt, un bine; căci cu cât aceia ne întristează mai mult, cu atât mila lui Dumnezeu și bunătatea Sa sunt mai aproape de noi. Iar dacă vede că vrem binele dușmanilor noștri și că în loc de a-i blestema, ne rugăm pentru ei, atunci Dumnezeu ne binecuvintează și ne iubește de două ori mai mult. Totuși, suntem datori să dovedim gândurile bune pe care le avem față de dușmanii noștri prin fapte.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 318-320)

„Blestemă dar pe diavolul, care ne face tuturor strâmbătate, învrăjbitorul oamenilor, pentru că omul oricât ar face, tot prieten este și frate. Pentru ce dar lași pe alesul diavol și-ți muști mădularele tale?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 158)

„Nu te lăsa biruit de rău (Rom., 12, 21). Cu alte cuvinte Pavel spune așa: De continui să-ți aduci aminte de răul pe care l-ai suferit și să porți în suflet dor de răzbunare, pari că birui pe dușman; de fapt, însă, ești biruit de rău, adică de mânie. Prin urmare, dacă vrei să birui, împacă-te, nu căuta să te răzbuni. Atunci biruința e plină de strălucire, când birui răul cu binele, adică prin blândețe, când scoți din suflet mânia și aducerea aminte de rău.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 117)

RÂNDUIALA (buna rânduială)

„... nu zidește atât de mult ca buna rânduială, ca pacea, ca dragostea, după cum și cele potrivnice totul dăruie. Și aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în cele duhovnicești, ci și în toate celelalte. Dacă vei tulbura rânduiala, fie în cor, fie în corabie, fie în oaste, fie în hipodrom, și scoțând pe cele mari din locul lor, vei pune pe cele mici în locul acelor, toate le-ai stricat și toate sunt răsturnate pe dos.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVII, p. 398)

RÂSUL (râsul în sine nu este rău)

„Nu este rău râsul la sine, ci răul este când e fără măsură, și fără timp. Râsul stă în noi, ca astfel când după trecere de un timp îndelungat vedem pe niște prieteni, facem aceasta; când vedem pe unii uimiți și înspăimântați, îi încurajăm pe dânșii cu surâsul, nu doar ca să râdem cu hohot și într-una. Râsul stă în sufletul nostru, ca astfel sufletul să se înalte, iar nu să se moleșească.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XV, p. 216)

RÂSUL (râsul în sine nu este păcat dar poate da naștere la un roi de păcate)

„A râde și a spune vorbe glumețe, nu pare a fi un păcat recunoscut, dar ne duce la greșală recunoscută: anume, din râs ies adesea vorbe rușinoase și din vorbe rușinoase se ivesc fapte și mai rușinoase. Adesea din vorbe și râs răsar ocări și batjocuri; deci ocări și batjocuri, răni și loviri, din răni și loviri, măceluri și omoruri. Dacă, deci, ai grijă de tine, te vei feri nu numai de vorbe rușinoase, nu numai de fapte rușinoase, nu numai de răni, loviri și omoruri, ci și de râsul fără rost și de vorbele de glumă, căci ele sunt de

obicei rădăcina unor astfel de nenorociri. De aceea spune Pavel: *Nici cuvinte nechibzuite, nici glume proaste să nu iasă din gura voastră* (Efes., 5, 3). Căci chiar dacă lucrul în sine pare mic, el ajunge pricina a mari rele pentru noi.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XV-a, p. 91)

„Râsul în sine nu este un păcat, dar ajunge un păcat când râdem peste măsură. Căci râsul duce la glumă, gluma la cuvinte de rușine, cuvintele de rușine la fapte de rușine, iar faptele de rușine, la pedeapsă și osândă. Stârpește de la început rădăcina, ca să stârpești toată boala.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 146)

„Râsul, de pildă, el în sine nu constituie păcat, atunci când este reținut și firesc, însă poate conduce la păcat. Adică râsetele care de obicei provin în urma unei glume, care pot duce la glume și mai *înțepate*. Acestea, iarăși pot da naștere vorbelor porcoase și acestea, la rândul lor, la fapte rușinoase. Iată cum ajungem la păcat.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 46-47)

RÂSUL (batjocoritor și fără frâu)

„Să nu căutăm să vedem dacă își bat joc de noi, ci să căutăm să vedem dacă râd de noi pe drept. Dacă râsul lor e pe bună dreptate, noi ar trebui să plângem, chiar dacă nimeni n-ar râde de noi, dar dacă râd pe nedrept, chiar dacă toată lumea ar râde de noi, noi ar trebui să ne fericim pe noi înșine, iar pe ei să-i plângem, pentru că sunt cei mai nenorociți oameni și nu se deosebesc întru nimic de nebuni.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 239)

„Râsul fără de frâu ne moleșește și desface orice resort al sufletului; el ne face risipiți, împiedică orice vigilență, stinge orice evlavie și ne dă fără apărare în mâinile dușmanului. Prea adesea el îl rănește pe prieten. Nepotrivirea ne va izbi dacă reflectăm cui îi împrumutăm aceste glume și aceste râsuri. Cui! Mimilor și istrionilor, paraziților și la cei ce nu lucrează.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 636)

RÂSUL (sacrileg)

„Dacă credința și rațiunea osândesc atât de drept râsul nestăpânit și glumele nepotrivite, cum vom linguși noi atâta râsul și plăcerile care sunt acceptate în biserică și chiar în timpul Sfintelor Taine? Da, sunt credincioși destul de nedevotați, sunt femei ce uită orice rezervă și orice pudoare pentru a-și permite izbucniri ale unui râs sacrileg. Da, sacrileg!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 637)

RÂSUL (luarea în râs)

„Odinioară, Mariam a râs de Moise; a râs puțin și mai cu măsură. Nu și-a bătut joc de Moise, n-a luat în râs virtutea acelui fericit bărbat; dimpotrivă, îl admira. Mariam, sora lui Moise, a spus numai atât, că și ea are același har, că și ea a vorbit cu Dumnezeu. Atât a zis; cu toate acestea, a venit peste ea o urgie atât de mare din partea lui Dumnezeu, încât nici rugăciunile lui Moise, cel insultat, n-au avut nici o putere, ba, dimpotrivă, pedeapsa dată ei s-a prelungit mai mult decât credea însuși Moise.” (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 36)

„Dar, pentru ce vorbesc de Mariam? Copiii aceia, care se jucau în jurul Betelelui, au spus numai atât profetului Elisei: *Hai, pleșuvule, hai!*. Vorbele acestea au mâniat atât de mult pe Dumnezeu, încât, la cuvintele spuse de profet, a trimis ursoaice împotriva mulțimii aceleia de copii – erau patruzeci și doi de copii – și toți au fost atunci îndată sfâșiați de fiare. Nu i-a apărât pe acei copii nici vârsta lor, nici numărul mare și nici scuza că în glumă au spus lui Elisei acele cuvinte.” (*Despre Feciorie*, 22, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 36)

RÂSUL (curmarea râsului dezmățat)

„Și vei vedea că de multe ori Domnul lăcrimează; dar niciodată nu-L vei vedea râzând, nici zâmbind măcar. Nici unul din evangheliști n-a spus-o. La fel și Pavel; a lăcrimat și el; și a făcut asta trei ani, ziua și noaptea; a spus-o și el și au spus-o și alții despre el; dar că a râs, n-a spus-o nici el, nici altul; nici unul din sfinți n-a râs; și n-au spus-o nici ei, nici despre alții. Numai despre Sarra s-a spus că a râs (Fac., 18, 22), când a fost ținută de rău, și despre fiul lui Noe, când a ajuns din liber sclav (Fac., 9, 22-23).

Nu spun asta ca să opresc râsul, ci ca să curm râsul dezmățat. Spune-mi, te rog, pentru ce te strici de râs, pentru ce trăiești nepăsător, când ești vinovat de atâtea păcate, când trebuie să te înfățișezi înaintea înfricoșătoarei

judecați și să dai amănunțită socoteală de toate faptele săvârșite pe pământ?”
(*Omilia la Matei*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 85)

„... să nu râdem cu râsul din care se va ivi scrâșnirea dinților (...)”
(*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XVI-a, p. 283)

„Ce a fost Hristos în cursul vieții Sale muritoare? Unde Îl vedem noi dedat la râsuri și la bucurie nestăpânită? Cu totul dimpotrivă, viața Sa este o viață de tristețe și de lacrimi și de câte ori nu-L vedem noi cu ochii în lacrimi și cu tristețea cea amară în inimă? Acela a fost Hristos, acesta trebuie să fie creștinul, dacă nu în aceleași lacrimi, cel puțin nu de bucurie false, de râsuri zgomotoase, de glume deplasate. (...) Care-i sunt ideile divine ale Sale despre râs și despre lacrimi? *Vai celor ce râd, zice El, că vor plânge!* Și râsul nestăpânit i se potrivește cu atât mai puțin creștinului, cu cât este el chiar prin profesiunea sa, prin mărturisirea sa un ispășitor.

Râsul nu se potrivește pentru timpul prezent. Care este timpul vieții noastre de aici de jos? Un timp de lacrimi, un timp de ispășire, un timp de luptă. Așa l-au înțeles toți sfinții. Toți după exemplul Sfântului Pavel, au trecut prin tristețe și prin lacrimi: *nu am încetat cu lacrimi*. Și același Pavel, nu ne face să auzim de la un capăt la altul al creației vocea de suspin a ființelor: *toată făptura suspină?* Un timp de ispășire, a ispăși, a suferi o încercare, a lucra la mântuirea sa *cu frică și cu cutremur*: aceea este preocuparea noastră supremă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 636-637)

RÂSUL (permis și binefăcător)

„Pentru ce ne-a dat Dumnezeu râsul? Pentru ce ni l-a lăsat în viața noastră de decădere și de ispășire? Ne este ușor să dăm cele trei motive ce urmează. Râsul dulce, spiritual, iubitor și inofensiv este oaspetele natural al unei întâlniri și al unei reuniuni a prietenilor. Acest râs va înveseli mesele noastre și va aduce contribuția sa la sărbătorile noastre. Moderat și iubitor, el ne va rămâne ca un dar al celei mai grațioase bunătăți a lui Dumnezeu. Poate avea o folosire mai sfântă și mai prețioasă? Adesea noi întâlnim tristeți, deznădejdi sumbre, suflete pe care pedepsele le-au zdrobit, sau pe care ceva catastrofă bruscă le aruncă într-o stare întunecată. Dacă în eforturile pe care le încercăm noi pentru a le smulge aceste suflete din starea lor de

dezolare, o veselie sfântă, un râs oportun poate să lucreze o diversiune fericită, noi facem folosindu-l la o operă binecuvântată de Dumnezeu.

În sfârșit, dacă ne folosim de veselie și de râs care este expresia primară și naturală ca remediu al tristeții altuia, de aici urmează că folosirea sa cea mai continuă privește viața noastră proprie și nevoile noastre personale. Un serios fără relaxare va- obosi sufletul nostru și va putea chiar să strice sănătatea noastră. Râsul este o detentă necesară și ca un remediu lăsat de Dumnezeu în sânul unei existențe adesea întunecată de durere și totdeauna îngenunchiată de pretențiile și de poverile muncii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 635-636)

RÂSUL (nevinovat și cel deșănțat)

„Nu totul este de osândit în râs; însă, pe de altă parte, mărturisirea creștină, care se potrivește mai bine cu melancolia exilului și cu lacrimile ispășirii, nu va ști tolera nestăpânirea râsului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 635)

RÂVNĂ (în cele bune)

„Cel ce a dus stăpânului încă doi talanți, n-a adus mai puțin decât cel care a adăugat cinci (Matei 25, 14-23). Pentru ce? Pentru că și unul și altul au arătat aceeași râvnă, chiar dacă n-au adus același câștig; din pricina aceasta și unul și altul s-au învrednicit de aceeași cinste, căci fiecare dintre ei a auzit: *Intră întru bucuria Domnului tău* (Matei 25, 23).” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 186)

RECUNOȘTINȚA (noastră către Dumnezeu)

„Nimic altceva nu cere de la om Dumnezeu universului, după nenumăratele și nespusele Lui binefaceri, decât sufletul recunoscător, care să știe să-I mulțumească pentru binefacerile primite.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 413)

„Deci dacă ai avea chiar mii de suflete, oare nu le-ai da pe toate pentru Hristos? Dacă ar trebui să intri în foc, oare nu ai primi să suferi de bună voie? Însuși el (Sfântul Pavel – n.n.) zice iarăși: *Și unde voi fi eu, acolo și sluga mea va fi.* (Ioan 12, 26). Deci dacă ar trebui ca să fii tăiat și

îmbucățit pe fiecare zi, nu ar trebui oare a primi cu mulțumire pentru aceste bunătăți? Pricepe, deci, unde a șezut El. A șezut în cer sus, și mai presus de orice începătorie și stăpânie. Pricepe, cu cine vei sta împreună? Cu El. Cine fiind tu? Mort și fiu al urgiei. Și ce fapte ai săvârșit? Nimic! Cu adevărat că aici e timpul potrivit de a striga cu același apostol: *O adâncul bogăției, al înțelepciunii și al cunoștinței de Dumnezeu!* (Rom., 11, 33).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 38)

„Nimic nu înveselește atât pe om, ca atunci când el este recunoscător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 182)

„Iar cea mai bună răsplată este o viață curată și un suflet treaz.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

RELELE (cauza lor)

„Fiindcă toate relele de aici vin (...) de acolo că nu iubim cu putere și nici nu cruțăm pe aproapele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XX, p. 201)

RELELE (folosul rezultat din suferirea relelor)

„... cel ce suferă nefiind vinovat, acela mai vârtos este de fericit. Pentru aceea a zis Hristos: *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerului* (Mt. 5, 10). Așadar, vedeți ce folos aduce suferința relelor.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 162)

ROBII (cine sunt acei „robi ai lui Hristos Iisus”?)

„*Pavel și Timotei, robi ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinților întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi, împreună cu episcopii și diaconii: har vouă și pace, de la Dumnezeu, Tatăl Nostru, și de la Domnul Iisus Hristos.* (Flp., 1, 1 -2).

Aici, fiindcă le scrie celor egali în cinste cu el, nu aduce vorba despre demnitatea lui de învățător, ci despre o alta la fel de mare. Care e aceasta? Nu cea de apostol, ci aceea de a fi *rob al lui Iisus Hristos*. Dar cu adevărat mare este și aceasta! A fi rob al lui Iisus Hristos cu adevărat - iar nu doar a

purta acest nume - este întâiul dintre toate bunurile. Robul lui Iisus Hristos e cu adevărat liber de păcat, este slujitor adevărat al lui Hristos și în afară de El nu mai slujește pe nimeni, pentru că altminteri n-ar fi robul lui decât pe jumătate. La fel le scria și romanilor: Pavel, robul lui Iisus Hristos (Rm., 1, 1).” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 23)

RUGĂCIUNEA (definiția)

„Rugăciunea este un mare bun și un păzitor mântuitor al sufletelor noastre. Dar este un mare bun numai atunci când facem lucruri vrednice de rugăciune, și nu ne arătăm nevrednici de dânsa.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 222)

„Rugăciunea este doctorie mântuitoare, împiedecătoare a păcatelor și vindecătoare a nelegiuirilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 321)

„Rugăciunea este liman celor înviforați, ancoră celor prinși de vârtoare, tpioag celor neputincioși, comoară celor săraci, liniște celor bogați, pieirea bolilor, paza sănătății”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 124)

„Rugăciunea este izgonitoare a toată întristarea, temei de bucurie, pricină de neconținută desfătare, mamă a înțelepte cugetări”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 125)

„Rugăciunea este un liman pentru cei zbuciumați de furtună, o ancoră pentru cei goniți de valuri, un toiaș pentru cel ce se clatină, o comoară pentru cei săraci, o siguranță pentru cei bogați, un ajutor împotriva bolilor și o ocrotire pentru sănătate. Rugăciunea face nepieritoare bunurile ce le posedăm și cu toată graba preface relele ce ne bântuiesc. De vine o ispită, ea ușor se alungă, de se întâmplă pierderea averii, sau altceva ce tulbură sufletul, rugăciunea vindecă și aceasta curând. Rugăciunea este scăpare contra tristeții, temelie veseliei, pricină de bucurie statornică, muma adevăratei înțelepciuni.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, pp. 92-93)

„Rugăciunea este arma cea mai tare, vistierie care niciodată nu se deșartă, bogăție nesecată, liman fără valuri, temelia a tot repausul, rădăcina, izvorul, mama tuturor bunătăților, mai puternică decât o împărăție.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 93-94)

„Și totuși, cine nu s-ar mira, cine nu s-ar minuna de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pe care ne-o arată nouă oamenilor când ne dăruiește atâta cinste, când ne învrednicește să ne rugăm Lui și să stăm de vorbă cu El? Da, în timpul rugăciunii, vorbim în adevăr cu Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 205)

„... rugăciunea este armă de nebiruit, pavăză sigură, care pune pe fugă nu numai pe un dușman, ci multe zeci de mii de dușmani.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 209)

„Toată lumea știe că rugăciunea este începutul oricărui bine și pricina mântuirii și a vieții veșnice.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 212)

„Mi se pare că, dacă cineva ar spune că rugăciunile sunt nervii sufletului, ar grăi adevărul. După cum datorită nervilor trupul se menține, aleargă, stă drept, trăiește și stă strâns unit, iar dacă tai nervii strici toată armonia trupului, tot așa și sufletele, datorită sfintelor rugăciuni își păstrează armonia lor, se mențin și aleargă cu ușurință pe calea bunei credințe.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 214)

„Rugăciunea este pricină de mântuire, pricină pentru nemurirea sufletului; este zid tare al Bisericii, pavăză neclintită, înfricoșătoare demonilor, iar nouă, celor drept credincioși, mântuitoare.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 220)

„... rugăciunea este armă puternică, comoară fără fund, bogăție care nicicând nu se risipește, liman ferit de furtună, pricină a liniștii; este rădăcină, izvor și mamă a mii de lucruri bune și întrece în putere chiar și

stăpânirea împărătească.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea V, pp. 124-125*)

„Rugăciunea este armă puternică, întărire neclătită, vistierie nejezuită, liman neînvințit, loc liniștit, numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părțile și nedând nici o intrare vrăjmașului mântuirii noastre.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, p. 178*)

„Rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Și ca să te încredințezi de aceasta ascultă pe Proorocul ce zice: *îndulcească-se Lui vorba mea* (Ps., 103, 35). Adică vorba mea să se arate dulce înaintea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, p. 179*)

„Aceasta este mântuirea noastră, acesta, leacul sufletelor noastre, aceasta, tămăduirea patimilor ce se nasc în suflet. Rugăciunea este zidul credincioșilor, rugăciunea e arma noastră cea nebiruită, rugăciunea e curățirea sufletelor noastre, rugăciunea e răscumpărarea păcatelor noastre, rugăciunea este pricina a mii de bunătăți. Căci rugăciunea nu este nimic altceva decât convorbire cu Dumnezeu și intimitate cu Stăpânul tuturor. Cine ar putea deci să fie mai fericit decât cel ce se învrednicește neîncetat de vorbirea tainică cu Stăpânul?” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. Cateheze baptismale, p. 115*)

„Rugăciunea, care este hrana sufletului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 86*)

.....
„Cum că rugăciunea este cap a toată bunătatea și folosință și mântuire vieții veșnice, nimeni nu este să nu o știe și să nu o cunoască.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 87*)

„Rugăciunea este un lucru mare pentru că fiecare ce face rugăciune vorbește cu Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 87*)

„De ar zice cineva că rugăciunile sunt vinele sufletului, nimic n-ar greși, că socotesc cu mintea mea că în ce chip se ține trupul cu vinele și

aleargă și stă și este viu și se stinge și de nu va tăia cineva vinele este tot cu bună tocmeală înșirat, iar dacă le va tăia cineva îndată strică toată tocmea trupului, în acest fel și sufletele cu sfintele rugăciuni se tocmeșc și se țin și aleargă pe calea bunei credințe cu multă ușurință.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 88)

„Rugăciunea este pricină și a mântuirii și a nemuririi sufletului, este zidul Bisericii, care zid de nici o putere nu se poate strica; aceasta este mai mare decât toate armele. Groaznică dracilor, iar creștinilor ajutor și mântuire.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 92)

„Rugăciunea este cap tuturor faptelor celor bune și întărire și rădăcină.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 93)

„Rugăciunea este mare bunătate, că prin ea vorbin cu Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 153)

„Ce este rugăciunea dacă nu înălțarea sufletului nostru spre Dumnezeu? A se ruga înseamnă a părăsi pământul, pentru moment înseamnă a urca la cer, înseamnă *a merge la Tatăl*, înseamnă a ne uni cu Dumnezeu, suflet cu suflet, inimă către inimă. A se ruga înseamnă a trăi în intimitatea lui Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 94)

„Cât de drept a fost definită rugăciunea ca și *o înălțare a sufletului*.” Prin rugăciune sufletul se unește în mod măreț cu Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 477)

RUGĂCIUNEA (- nervii sufletului)

„Rugăciunea devine forța noastră. Precum le este viața îngerilor, ea devine viața noastră. Ea îi este sufletului nostru ceea ce sunt nervii pentru trupul nostru, căci nervilor întinși puternic le datorăm noi forța și suplețea mișcărilor noastre. Prin rugăciune ne mișcăm noi puternic în bine.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 479-480)

RUGĂCIUNEA (- armă asupra diavolului)

„Arma cea mai puternică este rugăciunea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XIV, p. 206)

RUGĂCIUNEA (- maică a virtuților)

„Socot ca fiind lămurit pentru toată lumea că e cu totul cu neputință să trăiești virtuos fără rugăciune. Cum ar putea săvârși virtutea un om care nu se apropie și nu cade mereu înaintea Celui ce dă virtutea? Cum ar putea dori cineva să fie curat și drept dacă nu stă de vorbă cu Cel care cere de la noi acestea, și mai multe decât acestea?” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.208)

„... rugăciunea este temeiul bunătăților, temelia și rădăcina unei vieți îmbunătățite! Nici curăția nu poate mântui fără celelalte fapte bune, nici grija față de săraci, nici bunătatea, nici altă faptă bună! Ci trebuie să-și dea mâna toate în sufletele noastre. Dedesubtul lor însă stă rugăciunea ca o temelie, ca o rădăcină. După cum temeliele fac puternice casele și corăbiile menținându-le trăinicia, tot așa și rugăciunile mențin trăinicia vieții noastre.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 210-211)

„După cum când intră în oraș o împărăteasă trebuie neapărat să o însoțească toată bogăția, tot așa și când intră într-un suflet rugăciunea, intră o dată cu ea toată virtutea. Ceea ce-i temelie pentru o casă, aceea-i rugăciunea pentru suflet. Toți trebuie să punem întâi în suflete rugăciunea ca pe o rădăcină, ca pe o temelie, pe care să o zidim apoi, cu râvnă, și curăția și blândețea, și grija de săraci, și toate legile lui Hristos.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 221)

„De va zice cineva că este rugăciunea pricina tuturor faptelor celor bune și a dreptății, nimic nu va greși.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 88)

„Că în ce chip vrea să intre o împărăteasă în cetate, trebuie să vină cu ea toată avuția ei, tot în acest fel și rugăciunea când intră în vreun suflet, toate faptele cele bune urmează după ea. Că în ce chip este temelia la casă, așa este și la suflet rugăciunea. Deci se cade pretutindeni să o punem rugăciunea aceasta în sufletele noastre ca o rădăcină și temei și apoi să zidim

și curăție și bunătate și blândețe și dreptate și grijă de săraci și toată legea lui Hristos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 92)

„Rugăciunea este, precum am zis, rădăcina și întărirea tuturor celorlalte, precum ține temelia casa, așa și rugăciunea chivernisește toată viața noastră și, fără de rugăciune, nici un lucru bun și mântuitor nu se va face la noi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 93)

„Rugăciunea este pentru sufletul nostru ceea ce este temelia pentru clădire. Prin ea totul se ține, totul devine solid și de nepătruns! Să-i dăm această bază edificiului mântuirii noastre și imediat toate virtuțile se vor găsi aici începute și tari.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 485)

RUGĂCIUNEA (măreția și importanța rugăciunii)

„Câtă cinste are cineva a fi om și a vorbi cu Dumnezeu o cunosc și o știu toți, iar s-o dă Dumnezeu și laudele la Stăpân cu multă frică, având obrazele și picioarele lor acoperite cu multă smerenie, iar cu cei ce zboară și nu pot să se așeze, arată frica ce o au și aceasta mi se pare că o fac în acest fel, ca să ne învețe pe noi la vremea rugăciunii să uităm firea cea omenească cu nevoița și cu frica pe care o avem atunci să nu vedem, nici să ni se nălucească vreun lucru de ale lumii acesteia, ci să ni se pară că suntem în mijlocul îngerilor și facem închinăciunea ce o fac ei, că celelalte ale noastre au multă despărțire și firea și umblarea și înțelepciunea și mintea și toate celelalte, iar rugăciunea este un lucru de obște și îngerilor și oamenilor și nu este nimic între dânșii ca să despartă aceste două firi la rugăciune. Această rugăciune te deosebește de dobitoacele cele necuvântătoare, rugăciunea aceasta te face soț cu îngerii, aceasta poate curând să te înalțe în viață și purtarea și cinstea și norocul și în înțelepciunea și în înțelegerea ta cea bună. Și te face să te nevoiești în toată viața ta să fii în rugăciune și la slujba lui Dumnezeu, pentru că ce lucru este atunci mai cinstit la om decât acesta? Adică să vorbească cu Dumnezeu, ce este mai drept și mai înfrumusețat și mai înțelept decât aceasta? Că în vreme ce cei ce vorbesc cu oamenii cei înțelepți se înțelepțesc curând și ei ca și aceia din vorba multă și deasă ce o fac, dar de se cade să tăcem pentru cei ce vorbesc cu Dumnezeu și se roagă, câtă înțelepciune și câte fapte bune dă molitva și rugăciunea?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 87-88)

RUGĂCIUNEA (necesitatea rugăciunii)

„Nu mai puțină nevoie au semenii de rugăciune decât pomii de apă. Nici pomii nu pot da roade dacă nu sug apa prin rădăcini, nici noi nu vom putea da fructele de mult preț ale dreptei credințe dacă nu adăpăm sufletul nostru cu rugăciunile.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 211)

„Că fără de aceasta, nici o faptă bună nu este la om să-l îndrepteze la buna credință, ci este ca o cetate ce n-are zid împrejur și se ia prea lesne de cei ce o bat, nefiind opriți de nimeni. În acest fel și sufletul care nu este împrejmuit cu molitve și dezlegări și rugăciuni: nu cutează a se apropia de dânsul, că se teme de puterea și de tăria rugăciunii. Sufletul neînconjurat de rugăciune este biruit ușor de diavoli. Că mai mult întărește rugăciunea sufletul decât pâinea trupul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 88)

„De te vei lăsa pe tine de rugăciune, faci ca și când ai scoate pește din mare, că în ce chip este peștele viu în apă, așa și tu cu rugăciunea, și cum înoată el în apă prea lesne și merge unde-i este voia, așa și tu, cu rugăciunea, vei merge peste ceruri și te vei apropia de Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 88)

„Trebuie să se roage totdeauna și neîntrerupt și cel necăjit, și cel vesel, și cel ce o duce rău, și cel ce o duce bine. Cel vesel și cel ce o duce bine, ca să rămână neschimbată veselie și bunăstarea lor, și să nu le piardă, iar cel necăjit și cel ce o duce rău, ca să vadă și ei o schimbare fericită și să aibă liniște și mângâiere. Ai o viață liniștită? Roagă-te lui Dumnezeu ca să nu ți se tulbure liniștea. Vezi că se ridică furtună? Roagă stăruitor pe Dumnezeu să abată de la tine viforul și să facă din furtună liniște.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie*, 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 343)

RUGĂCIUNEA (ce ajută rugăciunea?)

„Totdeauna trebuie să fie rugăciunea unită cu postul. Că acesta e adevărul, ascultă-L pe Hristos că spune: *Acest neam de draci nu iese decât cu rugăciune și post* iar despre apostoli se spune: *Rugându-se și postind, i-au*

încredințat pe ei Domnului, în care crezuseră; și iarăși, apostolul spune: Să nu vă lipsiți unul de altul decât numai pentru rugăciune și post. Ai văzut că postul are nevoie de ajutorul dat de rugăciune? Când rugăciunile se fac cu mintea trează atunci mai ales sufletul este mai ușor, pentru că nu-l îngreunează nimic, nici nu-i strivit de povara cea rea a desfătării.” (Omilia la Facere, omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 389)

„Hristos ne-a arătat că rugăciunea noastră este nefolositoare dacă nu însoțim rugăciunea cu fapte; ne-a mai arătat apoi că nu trebuie să ne întemeiem numai pe puterile noastre, ci să cerem și ajutorul lui Dumnezeu, aducând, însă, și faptele noastre. Și Domnul ne-a învățat neconținut și una și alta”. (Omilia la Matei, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 300)

„Rugăciunea ajunge prin milostenie puternică și înaripată. Că spune Scriptura: *Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu (Fapte 10, 4)*”. (Omilia la Matei, omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„De asemenea și Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre (8, 26).

Cel dintâi fapt, adică răbdarea, este al tău, iar cel de-al doilea, adică ajutorul, este al Duhului, care te încurajează în speranță, și tot prin aceasta ușurează durerile. Apoi, pentru ca tu să afli că acest har nu este prezent numai în necazuri și primejdii, ci că el conlucrează chiar și în cele ce par mai ușoare, și că în orice îți dă ajutor, a adăugat, zicând: *căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie*. Acestea le-a spus spre a învedera marea îngrijire a Duhului față de noi, și totodată ne învață să nu credem că toate cele ieșite din judecata noastră omenească sunt prin aceasta și în interesul nostru. Căci spre exemplu e posibil să fim bătuți, alungați, sau să suferim mii de alte rele, și noi să cerem din partea harului lui Dumnezeu liniște, crezând că aceasta ne este de folos. De aceea el ne și zice: *să nu credeți că toate cele ce vi se par vouă că vă sunt de folos, sunt într-adevăr așa. Tocmai de aceea și avem nevoie de ajutorul Duhului, fiindcă omul este slab, și prin sine singur nu este nimic*. De aceea a zis Apostolul: *căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie*. Și, ca nu cumva discipolul să se rușineze de această neștiință, a arătat că și dascălii sunt la fel, căci nu a zis *nu știți*, ci *nu știm*. Cum că pe acestea nu le spune din moderație, a dovedit-o și în alte împrejurări. Căci, de pildă, el se ruga neconținut ca să vadă Roma, dar nu a reușit aceasta pe când se ruga; de asemenea se rugase de multe ori și pentru boldul dat trupului său – adică primejdiile – și nu a reușit într-un tot. De asemenea, vedem și în Legea veche pe Moise rugându-se să vadă Palestina, și pe Ieremia rugându-

se pentru iudei, și pe Avraam stăruind pentru sodomiteni; însă fără succes. *Ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi, zice, cu suspine negrăite.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, pp. 273-274*)

„Este cu neputință omului să stea de vorbă cu Dumnezeu fără lucrarea Duhului; harul trebuie să fie de față, să ne ajute în sfintele noastre nevoințe; și așa, să intre, să ne plece genunchii noștri ca să ne rugăm și să cerem. Pentru că a sta de vorbă cu Dumnezeu e mai mult decât a sta de vorbă cu oamenii, de aceea trebuie să vină harul Duhului ca să ne întărească, să ne dea îndrăznire și să ne arate cât e de mare cinstea de a sta de vorbă cu Dumnezeu.” (*Despre rugăciune, cuvântul II, în vol. Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 214*)

„... pentru a ne petrece viața prezentă cu bine, pentru a reuși să fugim din calea tuturor păcatelor care ne încearcă, și pentru a păși cu încredere înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, să ne pregătim neîncetat acest leac, (rugăciunea – n.n.) la prepararea căruia sunt folosite deopotrivă lacrimile, străduința, grija și tăria sufletească.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea V, p. 132*)

„Că și rugăciunile se fac atunci (când sunt împreunate cu postul – n.n.) mai ușor și mai cu trezvie, fiindcă mintea este mai ușoară și neîngrădită de nimic, nici strâmtorată de sarcina cea grea a desfătării.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, p. 178*)

„Nu spală apa așa de bine murdăria trupului, cât poate milostenia șterge murdăria păcatului. După cum nu îndrăznești să vii să te rogi cu mâinile nespălate, deși e mai mic păcatul acesta, tot așa să nu vii niciodată la rugăciune fără milostenie. Și doar adeseori, cu toate că avem mâinile curate, totuși nu le înălțăm la rugăciune dacă nu ni le spălăm mai întâi cu apă. Atât de puternică e obișnuința! Să facem așa și cu milostenia. Chiar dacă nu ne știm cugetul împovărat cu vreun păcat mare, totuși să ne curățim cugetul cu milostenia.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ..., 12, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 314*)

„Flacăra este rugăciunea, mai ales când pornește dintr-un suflet cuminte și treaz. Flacăra aceasta însă are nevoie și de untdelemn, ca să se

înalte chiar până în înaltul cerului. Iar untdelemnul flăcării acesteia nu-i altul decât milostenia. Toarnă dar untdelemn din belșug pentru ca, bucuros de fapta ta, să-ți faci rugăciunea cu mai multă îndrăznire, cu mai multă tragere de inimă. După cum cei ce se știu că n-au făcut vreun bine nici nu pot să se roage cu îndrăznire, tot așa și cei ce au făcut vreo faptă bună, iar după fapta aceea de dreptate vin la rugăciune, își fac rugăciunea cu mai multă tragere de inimă, bucuroși la amintirea faptei lor.

Deci, ca să ne fie și prin aceasta rugăciunea mai puternică, fiindu-ne treaz sufletul în vremea rugăciunii datorită amintirii faptelor noastre bune, să venim la biserică însoțiți de milostenie și să ne aducem aminte bine de toate cele spuse.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 315)

RUGĂCIUNEA („Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite”)

„Noi, neștiind multe din cele ce ne sunt de folos, de multe ori cerem tocmai ceea ce nu ne folosește, pentru aceasta venea harul rugăciunii în vreunul din cei de atunci, și acesta stătea și se ruga pentru interesul obștesc al tuturor și al întregii Biserici, și învăța și pe alții. Deci aici, prin expresia: *ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite*, el numește un astfel de har, cum și sufletul care primește harul se roagă lui Dumnezeu și suspină. Cel ce s-a învrednicit de un astfel de har, stând în rugăciune cu multă zdrobire de inimă și umilință, și căzând înaintea lui Dumnezeu cu multe suspine, cere în cugetul său cele folositoare tuturor. Simbol al acestuia este și astăzi diaconul, care înalță rugăciuni pentru obștea credincioșilor. Aceasta învederând-o Pavel, zicea: *Ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 274-275)

RUGĂCIUNEA (ce împiedică rugăciunea?)

„Aceasta este cursa pe care a născocit-o diavolul. Știind că la ceasul rugăciunii putem primi iertarea păcatelor noastre și voind să ne închidă acest liman, se întărită și ne depărtează gândul de la cuvintele rugăciunii, ca să plecăm păgubiți mai degrabă decât câștigați.” (*Cuvânt la Săptămâna Mare*, PGB 35, 550. PG 55, 527-528, în vol. *Diavolul și magia*, p. 46)

„Și fiindcă el (diavolul – n. n.) știe că în vremea rugăciunii vorbim despre cele ce privesc mântuirea noastră, ne mărturisim păcatele și arătăm Doctorului rănile noastre, ca să dobândim vindecare, pentru aceasta atunci mai ales se silește și face totul ca să ne abată de la ea și să ne arunce în lenevire.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, p. 178)*

„Când vrem să ne facem canonul, mii de gânduri rele ne aduce și ne întunecă rugăciunea noastră și nu știm ce am zis. Când pășim așa, să ne întoarcem a doua oară și a treia oară, că dacă vede el (diavolul – n.n.) așa, fugă cu rușine văzând că nu folosește la nimic cu vicleșugul lui, căci ne rugăm cu grijă și cu frică.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 153)

„Că pe omul cu mintea trează, pe omul cu luare-aminte, pe omul cuprins de dor de Dumnezeu, pe acela nimic nu-l poate împiedica să stea de vorbă cu Dumnezeu.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; și despre răbdare..., 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 97)*

RUGĂCIUNEA (cum trebuie să ne rugăm?)

„Știindu-i vicleniile lui, să ne străduim ca mai ales în timpul rugăciunii, ca și cum diavolul ar fi de față și l-am vedea stând înaintea ochilor noștri, să-l punem pe fugă, ca să alungăm orice gând care ne turbură mintea, să ne adunăm gândurile și să ne facem rugăciunea așa cum trebuie făcută, ca nu numai limba să grăiască, ci ca și mintea să însoțească gândurile. Că dacă limba noastră rostește cuvintele rugăciunii, dar mintea colindă pe afară, dacă se duce să vadă ce e pe acasă sau se gândește ce se petrece în târg, apoi nu vom avea nici un folos, ba poate chiar mai multă osândă. Dacă atunci când ne apropiem de un om, pentru a-l ruga ceva, suntem atât de concentrați, că de multe ori nu vedem nici pe cei ce stau alături; dacă atunci mintea noastră ne este atât de încordată încât vede numai pe acela de care ne apropiem, apoi cu mult mai mult se cuvine să facem asta, când ne apropiem de Dumnezeu, cu mult mai mult se cuvine să stăruim neîntrerupt și adeseori în rugăciune. De aceea spunea și Pavel în epistolele sale: *Rugându-vă în toată vremea, rugați-vă și în Duhul* (Efes., 6, 18). *Nu numai cu limba, spune Pavel, nici numai chiar cu priveghere continuă, ci și cu tot sufletul, în Duhul. Cererile voastre să fie duhovnicești, spune Pavel;*

gândul vostru să vă fie treaz, mintea voastră să însoțească spusele voastre. Cereți acele lucruri, pe care e firesc să le cereți de la Dumnezeu, pentru ca să și dobândeți cele ce cereți. Privegheați în rugăciune cu mintea trează, fiți treji, fiți concentrați, nu stați cu gurile căscate, scărpinându-vă, și cu gândurile ici și acolo, ci cu frică și cu cutremur lucrați la mântuirea voastră!“. (Omilia la Facere, omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 389-390)

„Atunci ne ascultă mai mult Stăpânul când Îl chemăm cu sufletul smerit și cu inima zdrobită și când facem rugăciuni cu multă stăruință.“ (Omilia la Facere, omilia XXXVIII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 60)

„Să ne străduim ca întotdeauna să scăpăm de turburări și să avem gânduri liniștite, mai cu seamă în vreme de rugăciune, când avem multă trebuință de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu ne va vedea că ne rugăm așa cum ne-a poruncit El, ne va dăruia grabnic belșugul Său de daruri...“. (Omilia la Facere, omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 172)

„Dacă noi nu ne auzim rugăciunile și cererile noastre, cum putem cere ca Dumnezeu să ni le audă? Totuși sunt unii oameni care, după atâtea și astfel de porunci, se schimonosesc când se roagă; își ascund trupul, dar știe toată lumea că se roagă, pentru că strigă cât îi ține gura, făcându-se de râs și cu trupul și cu vocea. Nu vezi că chiar în piață, dacă s-ar apropia de tine, pe furiș, un cerșetor și ți-ar cere de pomană, strigând în gura mare, te-ar speria; dar dacă-ți cere cu voce liniștită și cu înfățișare cuviincioasă, îl miluiești cu dragă inimă? Să nu ne facem, dar, rugăciunile cu înfățișarea trupului, nici cu strigătul vocii, ci cu râvna sufletului. Să nu ni le facem cu zgomot, cu strigăte și cu gândul de a atrage asupra noastră luarea aminte a celor din jur, ci cu toată măsura, cu zdrobire de inimă și cu lacrimile cele dinăuntru“. (Omilia la Matei, omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 248)

„Cheamă pe Dumnezeu dintru adâncuri, așa cum a spus psalmistul: *Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne* (Ps., 129, 1). Scoate-ți vocea din adâncul inimii! Fă taină din rugăciunea ta! Nu vezi că și în palatele împărătești este alungat departe zgomotul și pretutindeni e mare liniște? Și tu, dar, când te rogi arată multă bună-cuviință, că intri în niște palate împărătești, dar nu în cele de pe pământ, ci în unele cu mult mai înfricoșătoare decât acestea, în cele din ceruri. Dănțuiești împreună cu îngerii, ești la un loc cu arhanghelii, cânti împreună cu serafimii! Toate aceste popoare de îngeri cântă în bună rânduială, cu mult cutremur

împăratului, Dumnezeului universului, acea cântare tainică și acele sfinte imne! Amestecă-te dar cu ele, când te rogi, și imită tainica lor frumusețe! Nu te rogi oamenilor, te rogi lui Dumnezeu Care-i de față pretutindeni, Care te aude înainte de a deschide gura, Care cunoaște tainele inimii tale. Dacă te rogi așa, vei primi mare plată! *Și Tatăl tău, Cel ce vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare* (Matei 6, 6). Domnul n-a spus: *îți va dărui, ci va răsplăti*, adică îți va da înapoi. Tatăl a ajuns datornicul tău și te cinstește și de astă dată cu mare cinste. Și pentru că este Dumnezeu nevăzut, vrea ca și rugăciunea ta să fie nevăzută”. (*Omilii la Matei*, omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 248-249)

„Rugăciunii, însă, Domnul îi mai adaugă încă ceva: *să nu grăim multe*. După cum atunci când a vorbit de milostenie a batjocorit pe fățarnici, tot așa acum pe păgâni, căutând totdeauna să rușineze pe ascultătorii Săi, prin josnicia persoanelor pe care le dă ca pildă. Într-adevăr, nimic nu pișcă și nu îndurerează atâta pe cineva, ca a-i spune că se aseamănă cu oamenii de nimic. Cu această pildă Domnul îndreaptă pe ascultătorii Săi spre rugăciunea cea plăcută Lui. Prin *grăire multă* Domnul înțelege flecăreala; de pildă când cerem de la Dumnezeu cele ce nu se cad: putere, slavă, biruință asupra dușmanilor, belșug de bani, bogăție, pe scurt lucruri care nu ne sunt de folos.

Că știe Tatăl vostru, spune Domnul, *de ce aveți trebuință* (Matei 6, 8).

După părerea mea, odată cu acestea, Domnul ne poruncește aici să nu facem rugăciuni lungi; lungi, nu în ce privește timpul, ci în ce privește mulțimea și lungimea celor spuse. Trebuie, însă, să stăruim în a cere de la Dumnezeu aceleași lucruri. *Stăruind în rugăciune* (Rom., 12, 12), după cum zice Pavel. Însuși Domnul, prin pilda cu văduva, care, prin stăruința rugăciunii ei, a înduplecat pe judecătorul cel crud și nemilos (Luca 18, 2-8), și prin pilda cu prietenul, care a venit la miezul nopții și l-a sculat din pat pe cel ce dormea, nu din pricina prieteniei, ci din pricina rugăminții lui stăruitoare (Luca 11, 5-8), n-a legiuیت altceva decât ca noi toți să ne rugăm Lui stăruitor și ne-a poruncit să ne apropiem de El și să-I grăim simplu, nu alcătuiind rugăciuni cu mii de stihuri (Matei 6, 9)”. (*Omilii la Matei*, omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 249-250)

„... *Că știe de ce aveți trebuință*.

- Dar dacă știe de ce avem trebuință, pentru ce mai e nevoie să ne rugăm?

- Nu ca să-L înveți, ci ca să-L îndupleci, ca să ți-L apropii cu rugăciunea ta continuă, ca să te smerești, ca să-ți aduci aminte de păcatele tale”. (*Omilii la Matei*, omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 250)

„Hristos Se retrage des în pustie și-și petrece de multe ori întreaga noapte în rugăciune, ca să ne învețe să căutăm timp potrivit și loc potrivit în care să ne facem netulburați rugăciunea”. (*Omilia la Matei*, omilia L, I, în col. PSB, vol. 23, p. 578)

„Să ne apropiem de împărat, să cădem la picioarele Lui nu numai cu trupul, ci și cu mintea. Să ne gândim de Cine ne apropiem, pentru ce ne apropiem și ce voim să dobândim. Ne apropiem de Dumnezeu, pe Care văzîndu-L serafimii își feresc privirile neputînd suferi strălucirea; ne apropiem de Dumnezeu, de Care pămîntul se cutremură văzîndu-L; ne apropiem de Dumnezeu, Care locuiește în lumina cea neapropiată; ne apropiem de Dumnezeu, ca să scăpăm de iad, ca să ni se ierte păcatele, ca să ne izbăvim de muncile acelea grozave, ca să dobândim cerurile și bunătățile cele din ceruri!

Să cădem, dar, înaintea Lui și cu trupul și cu sufletul, ca El să ne ridice pe noi cei de jos. Să-I grăim cu blîndețe și cu toată bunătatea”. (*Omilia la Matei*, omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 596)

„Pentru că acești ucenici (Petru, Iacov și Ioan – n.n.) erau nedespărțiți de Hristos, Hristos i-a luat cu El și le-a spus: *Rămâneți aici până ce voi merge să Mă rog* (Matei 26, 36-38). Că Hristos avea obiceiul să Se roage singur, fără ei. A făcut aceasta ca să ne învețe să ne rugăm în liniște și înconjurați de multă tăcere.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 938)

„Adesea Iisus se retrăgea pe munte și-și petrecea acolo toată noaptea în rugăciune (Lc., 6, 12), pentru a învăța că cel ce vrea să se apropie de Dumnezeu, trebuie să aibă sufletul liber, lipsit de orice tulburare și de orice risipire; și să caute un loc plăcut și liniștit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLII, 1, p. 204)

„Căci dacă altădată (Hristos – n.n.) vorbește despre rugăciune, dacă îl arată pe Domnul pe atât în genunchi, pe atîta ridică ochii săi la cer, nu vă tulburați deloc: aceasta o face pentru a ne învăța că trebuie să stăruim în rugăciune, că, noi stînd jos trebuie să privim cerul, nu numai cu ochii trupului, ci și cu ochii duhului; și la fel trebuie să ne putem în genunchi și să ne frîngem inimile noastre. Căci Iisus Hristos n-a venit numai pentru a ni se arăta nouă, ci la fel pentru a ne învăța virtutea nespūsă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 1, pp. 415-416)

„Să știm când este timpul de rugăciune, să ne înălțăm mintea sus, să ne dezbrăcăm de cele pământești și să ne atingem de înseși bolțile cerului, ca astfel să putem face pe Dumnezeu îndurat și să ne putem învrednici de bunătățile făgăduite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, p. 30)

„Orice rugăciune a noastră să aibă în sine și mulțumire către Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 69)

„Dacă noi ne rugăm cu umilință, dacă ne batem pieptul ca și vameșul, și dacă grăim aceleași ca și el: *Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului și mă miluiește* (Luca 8, 13), pe toate le vom câștiga.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 321)

„Dacă ar cerceta nepăsarea noastră în timpul rugăciunilor, și nesocotința noastră, și că, stând înaintea lui Dumnezeu și chemându-L în ajutor, nici măcar atâta cinste și rușine față de El nu arătăm, cât arată robii pentru stăpân, ostașii pentru căpeteniile lor și prietenii față de prieteni? Căci când vorbești cu prietenul, ești cu luare aminte față de el, însă când ai de a face cu Dumnezeu, cerându-I iertare pentru atâtea păcate și greșeli, adesea te lenevești, și, pe când genunchii ți-s plecați jos la pământ, tu-ți lași cugetul să rătăcească în târg și acasă, pe când limba ta aiurează vorbe fățarnice și fără rost; și lucrul acesta îl facem nu o dată sau de două ori, ci adesea. Dacă ar vrea Dumnezeu să cerceteze numai asta, oare ne va ierta, vom putea să ne dezvinovățim în fața Lui ? - Eu nu cred.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XX-a, p. 179)

„Dumnezeu caută rugăciunea din cuget bun, nu din strigăt puternic.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 567)

„Căci, precum copacii cei înrădăcinați adânc nu se răstoarnă și nu se smulg nici de înmiitele năvăliri ale vijeliei, tocmai pentru că rădăcinile cele înfipte adânc în pământ sunt tari, așa și rugăciunea care se naște din adâncul sufletului se suie cu siguranță la înălțime, pentru că rădăcina sa e tare și nu poate fi răsturnată de nici o furtună a gândurilor. De aceea zice și profetul: *Dintr-un adânc am strigat către Tine, Doamne* (Ps. 129, 1).

Dar mai sus se înalță către cer rugăciunea când iese dintr-o inimă strâmtorată și evlavioasă. Precum apa când curge pe un câmp șes și se poate

lăți pe o mai mare întindere, nu se suie la înălțime, dar când se strânge și se apasă, țâșnește la înălțime mai iute decât săgeata, tot așa și duhul omenesc, când se îndulcește de o liberare mare, se împrăștie oricum; dar când se strânge sau se apasă prin vreo nenorocire, atunci transmite la înălțime o rugăciune curată și binesunătoare. Și, ca să știi că rugăciunea care se săvârșește în nevoie mai întâi decât toată ascultarea, ascultă pe profetul ce zice: *În necazul meu l-am chemat pe Domnul, și m-a auzit* (Ps. 119, 1). (Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 94-95)

„Cei care se duc la împărat – dar pentru ce spun la împărat? ci chiar la cei mai mici funcționari -, robii care se înfățișează stăpânilor lor, fie pentru a se plânge pentru o nedreptate făcută de alții, fie că au nevoie să li se facă un bine, fie că se grăbesc să potolească o mânie pornită împotriva lor, își fac rugămintile cu ochii ațintiți și toată inima îndreptată spre ei; iar dacă își fac rugămintile cu trândăveală, nu numai că nu li se satisfac cererile, dar pleacă încărcăți și cu vreo pedeapsă. Prin urmare, dacă noi, atunci când vrem să potolim mânia oamenilor, ne purtăm cu atâta grijă și atenție față de ei, ce vom păți noi, ticăloșii, când ne înfățișăm înaintea Stăpânului tuturor cu atâta trândăvie, mai cu seama când mâniem pe Dumnezeu cu mult mai mult decât pe oameni. Nu poate mânia o slugă pe stăpân și un supus pe împărat atât de mult cât Îl mâniem noi pe Dumnezeu în fiecare zi. Hristos ne-a arătat cât de mult Îl mâniem noi pe Dumnezeu, prin pilda datornicului nemilostiv (Matei 18, 23-34): a prețuit greșelile pe care le facem față de aproapele la o sută de dinari³³⁷, pe când greșelile noastre față de Dumnezeu, la zece mii de talanți³³⁸. Când ne apropiem de Dumnezeu prin rugăciunile noastre, facem aceasta pentru a potoli o așa de mare mânie a lui și a ne plăti o atât de mare datorie; facem aceasta pentru a ni-L face prietene El, împotriva căruia ducem război în fiecare zi. Din pricina aceasta, pe bună dreptate Pavel ne cere să îndepărtăm de la noi orice legătură trupească dacă vrem să potolim mânia lui Dumnezeu. Aproape că ne spune: Este vorba de sufletul nostru! Suntem în primejdie de moarte! Trebuie să tremurăm, să ne temem, să ne smerim! Când ne rugăm, ne apropiem de un Stăpân înfricoșător, insultat de nenumărate ori de noi, Care poate să ne învinuiască de multe și mari păcate, timpul acesta de mari și amare suspine, de mătăanii și mărturisirea tuturor

³³⁷ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru : O sută de dinari valorau aproximativ 43 grame de aur (n.s. 122, p. 49)

³³⁸ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Zece mii de talanți valorau aproximativ 25,800 kg aur, sau mai mult de două vagoane și jumătate de aur. (n.s. 123, p. 50)

păcatelor, de litanii stăruitoare și îndelungate rugăciuni. Fericit este omul care cade în genunchi în fața lui Dumnezeu cu o râvnă atât de mare, spre a putea, prin această atât de mare apropiere, să potolească mânia lui. Nu vreau să spun prin aceste cuvinte că Stăpânul nostru este aspru și crud - căci este foarte blând și iubitor de oameni – ci că păcatele noastre sunt atât de mari, încât ele nu-I îngăduie bunului, blândului și mult-milostivului Dumnezeu să ne ierte degrabă. Din pricina aceasta Pavel spune: *Ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea* (I Cor., 7, 5).” (*Despre Feciorie*, 32, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 49-50)

„... se cuvine ca atunci când ne apropiem de Dumnezeu să o facem cu bucurie și cu frică: cu frică, de teamă să nu părem nevrednici de rugăciune; cu bucurie, pentru că ne umplem de mulțumire pentru marea cinstire ce ni se face, că neamul nostru cel muritor a fost învrednicit de o atât de mare purtare de grijă, că ne desfătăm de bucuria de a sta de vorbă cu Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 206)

„Că atunci când trupul zace la pământ și gura bodogănește în zadar, iar mintea umblă peste tot prin casă și în piață, cum mai poate zice unul ca acesta că s-a rugat înaintea lui Dumnezeu? Înaintea Domnului se roagă cel ce își adună sufletul din toate cele și nu are nimic comun cu pământul, ci se mută cu totul către cer și scoate din sufletul său tot gândul [*λογισμος*] omenesc.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 33)

„Că spunând ucenicilor să nu se roage precum păgânii și să nu spună multe în zadar, ne-a învățat și măsura rugăciunii. Și ne-a arătat că nu în mulțimea cuvintelor, ci în trezvia minții stă faptul de a fi ascultați.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 33)

„Că dacă nu trebuie să ne întindem la multe cuvinte, dar [în același timp] să ne rugăm neconținut și concentrat, una este potrivnică alteia. Dar nu sunt potrivnice, să nu fie, ci se potrivesc foarte. Că și Hristos și Pavel au poruncit să facem rugăciuni scurte și dese la răstimpuri scurte. Dacă întinzi mult cuvântul [rugăciunii] și adesea îți pierzi atenția, dai multă îndrăznire [siguranță] diavolului să intre și să te împiedice și să-ți abată mintea de la cele ce le zici. Dar dacă faci rugăciuni concentrate și dese, împărțind toată vremea [pe care o ai] în dese [clipe de rugăciune], vei putea cu ușurință să

dobândești întreaga înțelepciune [*σωφροσύνη*] și să-ți faci rugăciunile cu multă trezvie.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 34)

„Iubesc ochii care lăcrimează și pururea stăruie în rugăciuni și buzele și gura care nu se face de rușine rostind ocări și înjurături, ci este împodobită cu mulțumirea cea către Dumnezeu.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 62)

„Căci rugăciunea nu are trebuință atât de glas cât de minte, nici de întinderea mâinilor cât de un suflet încordat și adunat, nici de poziție exterioară cât de cuget de rugăciune.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 68)

„Care este îndemnul obișnuit pe care vi-l adresăm? Să vă dedicați stăruitor rugăciunii cu un cuget treaz și cu un suflet care stă de veghe.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 96)

„Când vorbesc de rugăciune, nu mă refer la simpla bolborosire plină de neglijență, mă refer la rugăciunea făcută cu atenție, însoțită de îndurarea sufletului și de freamățul cugetului. Aceasta din urmă este rugăciunea care se înalță la cer. Întocmai cum șuvoiul apelor, câtă vreme este lăsat să se scurgă pe un câmp neted se răspândește pe o suprafață întinsă și nu se înalță spre cer, în schimb, când niște mâini pricepute o supun făcând-o să se scurgă în jos prin niște șanțuri, atunci se îndreaptă în sus mai repede decât orice săgeată, tocmai în acest mod, cugetul omenesc, când se bucură de multă ușurătate, se răspândește și se pierde; însă, când este silit să se adune din pricina împrejurărilor grele, o dată ajuns în reculegere deplină, înalță către cer rugăciuni adevărate și pline de tărie.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, pp. 125-126)

„Mulți oameni intră în biserică, spun câteva rugăciuni și apoi ies. Ies din biserică fără să știe ce au spus. Buzele lor se mișcă, dar urechile lor nu ascultă. Dacă tu însuți nu asculți rugăciunea pe care o rostești, cum vrei să o asculte Dumnezeu? Zici: *Am îngenuncheat*. Da, ai îngenuncheat, dar numai cu trupul, căci gândul tău zbură prin alte părți. Cu gura rosteai rugăciunea, iar cu mintea socoteai dobânzi, încheiai contracte, vindeai mărfuri, cumpărai proprietăți, te întâlneai cu prietenii tăi. Lucrul acesta se întâmplă pentru că diavolul, care știe că prin rugăciune

multe putem să dobândim, tocmai atunci vine și ne seamănă gânduri în minte. De multe ori, stăm în patul nostru și nu ne gândim la nimic; ne ducem la biserică să ne rugăm și atunci mii de gânduri ne trec prin minte. În felul acesta, pierdem roadele rugăciunii noastre, plecând din locul de unde ne-am rugat cu mâna goală.

De aceea, în ceasul rugăciunii noastre, de fiecare dată când ne dăm seama că gândul nostru s-a îndepărtat de Dumnezeu și s-a apropiat de problemele ele zi cu zi, să-l aducem înapoi și să-l silim să rămână atent și nedezlipit de înțeleșurile rugăciunii. Dacă ne-am pierdut atenția, să spunem rugăciunea din nou, de la capăt, și dacă iarăși gândul nostru se îndepărtează, să spunem rugăciunea și a treia oară, și a patra oară. Să nu ne oprim din rugăciune până când nu am reușit să o spunem toată, de la un capăt la celălalt, având cuget treaz și netulburat. Iar când diavolul va înțelege că nu depunem armele, atunci va renunța și el să mai lupte cu noi.

Atunci când ne înfățișăm cu vreo problemă dinaintea unui stăpân lumesc, suntem atât de atenți și de concentrați, încât nu-i vedem nici pe cei din jur. În mintea noastră nu se mai află decât omul dinaintea căruia ne înfățișăm și problema despre care vrem să-i vorbim. Cu atât mai mult ar trebui să ne purtăm la fel atunci când ne aflăm dinaintea Preaînaltului Dumnezeu, ținând gândul lipit de rugăciune și nelăsându-l să colinde pe unde vrea. Dacă limba noastră rostește cuvinte de rugăciune, iar în același timp mintea visează, nu avem nici un folos. Dimpotrivă, vom fi judecați pentru fapta noastră, pentru că ne-am purtat mai multă răbdare și am vorbit mai limpede cu oamenii decât cu Domnul nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 190)

„Apele curgătoare nu dăruiesc plantelor atâta răcoare câtă dăruiesc lacrimile pomului rugăciunii, făcându-l să crească până la tronul lui Dumnezeu. Iar atunci cerescul Părinte ascultă rugăciunile noastre. Și cum să nu asculte rugăciunea unui om care stă dinaintea Sa cu gândul neîmprăștiat, cu evlavie și smerenie, care a ajuns cu mintea la cer, care a alungat orice gând omenesc, orice grijă pământească și orice pornire pătimasă, venind în tainică comuniune cu El?

Da, în felul acesta trebuie să se roage creștinul. Mai întâi să-și adune toate gândurile și apoi să se roage cu insistență lui Dumnezeu. Nu este nevoie să spună vorbe fără număr. Ajung cuvintele puține și simple. Răspunsul lui Dumnezeu la rugăciunile noastre nu depinde de mulțimea cuvintelor pe care le rostim, ci de curăția gândului și a inimii noastre.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 191-192)

„Așadar, cel care se roagă, să nu spună cuvinte fără rost. De altfel, atât Hristos, cât și Apostolul Pavel ne îndeamnă să ne rugăm des, cu rugăciune scurtă și cu mici pauze, pentru că lungind rugăciunea, ne putem pierde atenția, dând astfel ocazia diavolului să se apropie de noi și să ne umple mintea cu gânduri de la el. Dacă ne rugăm cu rugăciuni scurte și dese, este mai ușor să ne concentrăm atenția și să ne îndreptăm gândul spre Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 192)

„În fața evreilor era marea, iar din spate veneau amenințător egiptenii. Atunci, Moise a fost cuprins de o așa de mare spaimă, încât a cerut ajutor lui Dumnezeu fără să spună nici un cuvânt. Și chiar dacă vocea lui Moise nu se auzea, Domnul l-a întrebat: *Ce strigi către Mine?* (Ieș., 14, 15). Așadar, Dumnezeu l-a auzit chiar dacă nu spusese nimic. Așa și tu, atunci când ești ispitit, să ceri tainic ajutor de la Dumnezeu. El este tot timpul alături de tine, de aceea nu trebuie să I te adresezi într-un fel anume, așa cum faci cu oamenii. *Vei striga, Domnul te va auzi; la strigătul tău El va zice: <<Iată-mă!>>* (Isaia 58, 9). Dacă ai mereu inima curată, Dumnezeu te va auzi oriunde și oricând.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 196)

„... numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părțile și nedând nici o intrare vrăjmașului mântuirii noastre.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>>* (Fac 10, 1), în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 178)

„Și dacă pe Pavel rugăciunea mulțimii l-a izbăvit de primejdii, cum să nu nădăjduim și noi că vom dobândi foloase mari de la această apărare? Când ne rugăm singuri suntem slabi, dar când ne adunăm, ne facem mai tari, îmblânzind pe Dumnezeu cu rugăciunea. De multe ori împăratul, trimițând pe cineva la moarte, nu se pleacă la unul ce se roagă pentru cel osândit, dar pentru o cetate întreagă ce se roagă se milostivește, și, pe cel ce-l ducea la locul osândirii, pentru mulțimea celor ce l-a rugat, îl răpește de la osândă și-l întoarce la viață. Așa de mare este puterea rugăciunii mulțimii. De aceea ne adunăm toți aici, ca mai mult să plecăm spre milostivire pe Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne, suntem slabi, precum am zis, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvina a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 85)

„Totdeauna să vă sârguiți la slujbele bisericești. Și poate vei zice: *Ce, oare nu pot să mă rog acasă?* Poți cu adevărat să te rogi, dar rugăciunea aceea nu are atâta putere, precum când se face cu toate mădulele sale, adică când întreg trupul Bisericii înalță rugăciune cu un cuget și cu un glas. Vrei să știi câtă putere are rugăciunea ce se face în Biserică? Petru era legat oarecând în temniță și înfășurat cu multe lanțuri iar rugăciunea se făcea neîncetat de la Biserică pentru el (F. Ap., 12, 5) și îndată l-a izbăvit pe el din temniță. Ce poate fi mai tare decât rugăciunea aceasta, care a folosit pe stâlpii și turnurile Bisericii? Fiindcă Pavel și Petru sunt stâlpii și turnurile Bisericii. Unuia i-au dezlegat legăturile, iar celuilalt i-au deschis gura.

Și pentru ca să vă arat îndoita putere a rugăciunii, lăsând pe cele ce s-au întâmplat atunci, să vă aduc aminte de cele ce se fac în fiecare zi și anume de rugăciunea ce se face de popor. Dacă cuiva dintre voi cei mulți i se va porunci să se roage singur pentru mântuirea episcopului, s-ar fi lepădat, zicând că această sarcină este mai presus de puterea sa, dar când auziți toți pe diacon poruncind și zicând: *Să ne rugăm pentru Episcopul, pentru bătrânețele, ajutorul și pentru ca drept să învețe cuvântul adevărului; apoi și pentru toți cei ce sunt aici și pentru cei de pretutindeni*, nu vă lepădați a împlini porunca, ci cu osârdie înălțați rugăciune, știind puterea adunării voastre. Și cele ce se zic le știu cei ce au învățat tainele, iar celor chemați nu li s-a dat voie să facă astfel de rugăciune, pentru că încă nu au ajuns la îndrăzneala aceasta. Vouă vi se poruncește să faceți rugăciune pentru lume, pentru Biserica cea întinsă până la marginile pământului și pentru toți episcopii ce o ocârmuiesc, și ascuți cu osârdie, mărturisind cu lucru că mare este puterea rugăciunii care se înalță într-un glas de popor în Biserică.” (Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 85-87)

„Să lepădăm tot gândul care tulbură mintea noastră și să ne rugăm cu dinadinsul, ca nu numai limba să grăiască, ci și mintea să se unească cu cele ce se grăiesc. Căci dacă limba va zice cuvintele, iar mintea se risipește în cele dinafară, socotind cele din casă, sau închipuindu-ne cele din târg, nici un folos nu ne va aduce, ci poate mai multă osândă. Și dacă apropiindu-ne de oameni arătăm atâta atenție, încât și pe cei ce stau aproape de ei nu-i vedem, ci ne fixăm mintea numai asupra aceluia de care ne apropiem, cu mult mai mult trebuie să facem aceasta când ne apropiem de Dumnezeu. Și deseori și neîncetat să petreceți în rugăciuni. Căci zice Pavel: *Faceți în toată vremea, întru Duhul, tot telul de rugăciuni și de cereri* (Efes., 6, 18). Nu numai cu limba, ci și cu sufletul întru Duhul. Și cererile noastre să fie

duhovnicești, trezvinduse gândul și înțelegând cu mintea cele ce se grăiesc. Așa să cereți, cum se cuvine să cereți de la Dumnezeu, ca să dobândiți cele ce cereți. Și vă nevoiți la aceasta scurtând somnul, trezvinduse vă cu mintea, iar nu căscând, moleșindu-vă și învârtindu-vă cu gândul înapoi și încolo, ci să lucrați cu frică și cu cutremur mântuirea voastră. Căci *fericit este omul care se teme de toate pentru evlavie* (Pilde 28, 14).” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 178-179)

„Că în ce chip cei ce se împrietenesc cu împăratul și vorbesc cu dânsul și au multă cinsviclean.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 88)

„Că de se va întâmpla vreo nevoie pentru un lucru precum am mai zis să cerem de la un boier, ne strângem mintea noastră să știm cum ne vom ruga și numai la el căutăm, iar de șed alții cu el nu ne uităm la ei, cu mult dar mai vârtos se cade să facem aceasta la Dumnezeu, când ne rugăm și cerem iertarea păcatelor noastre, să nu ne umble gândul încolo și înapoi, că pentru aceea nu luăm cele ce cerem și nu numai cât nu luăm, ci ne și osândim.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 153)

„Cel ce se roagă înaintea lui Dumnezeu trebuie să-și strângă toate cele dinăuntrul lui, împreună cu sufletul, precum zice Scriptura: *Binecuvintează suflete al meu pe Domnul și toate cele dinăuntrul meu* și să se desprindă de la pământ mintea lui și gândul lui; atunci ajunge nu numai la cer, ci tocmai și la scaunul lui Dumnezeu, căci cel ce se roagă așa se cade să se roage cu suflet duios, iar nu cu multe cuvinte știutoare, ci cu puține și simple și cu minte deșteaptă vrea Dumnezeu să ne rugăm.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 154)

„Dar ce va zice păcătosul când se roagă? Ceea ce zicea și cananeanca aceea: *Miluește-mă, Doamne, că fata mea rău se îndrăcește*; așa zi și tu: *Miluește-mă, că sufletul meu rău se îndrăcește*.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

„Nimic, nimic nu este mai puternic decât rugăciunea înflăcărată, făcută cu inimă curată.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fătărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>*; și despre smerenie, 13, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 346)

RUGĂCIUNEA (însoțită de lacrimi)

„Spune-mi, sunt, oare, ochi mai frumoși decât aceia plini neconținut de lacrimi, împodobiți ca de niște mărgăritare?” (*Omilia la Facere*, omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 392-393)

RUGĂCIUNEA („În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”)

„Dacă tu zici: *În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt* cu credință, totul ai făcut.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 113)

RUGĂCIUNEA („Tatăl Nostru”)

„Deci așa vă rugați: *Tatăl nostru, Care ești în ceruri* (Matei 6, 9).

Vezi că îndată a deșteptat luarea aminte a ascultătorilor, amintind, chiar, prin cel dintâi cuvânt al rugăciunii, de toate binefacerile lui Dumnezeu. Cel care numește Tată pe Dumnezeu, prin această singură numire, a mărturisit: iertarea păcatelor, ridicarea pedepsei, dreptatea, sfințenia, răscumpărarea, înfierea, moștenirea, însușirea de frate cu Unul-Născut, dăruirea Duhului. Că nu-i cu putință să numești Tată pe Dumnezeu, dacă n-ai dobândit toate aceste bunătăți. Hristos, deci, deșteaptă luarea aminte a ascultătorilor Lui prin două lucruri: și prin vrednicia Celui pe Care îl numesc Tată, și prin măreția bunătăților de care se bucură. Când spune: *Care ești în ceruri*, nu o spune ca să închidă pe Dumnezeu în cer, ci ca să îndepărteze de pământ pe cel ce roagă și să-l ridice la locurile cele înalte și la locașurile cele de sus. Tot prin aceste cuvinte, ne mai învață să facem rugăciune de obște pentru toți frații. Că n-a spus: *Tatăl meu care ești în ceruri*, ci: *Tatăl nostru*, poruncindu-ne să înălțăm rugăciuni pentru toți oamenii și să nu urmărim niciodată folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui. Prin asta stârpește dușmănia, doboară mândria, alungă invidia, aduce dragostea, mama tuturor bunătăților, izgonește inegalitatea dintre oameni, arată că este de aceeași cinste și împăratul și săracul, pentru că participăm cu toții, în comun, la cele mai mari și la cele mai necesare bunuri. Ce pagubă avem de pe urma obârșiei noastre de jos, când, de pe urma obârșiei noastre de sus, toți suntem la fel, nimeni nu are ceva mai mult decât altul, nici bogatul mai mult decât săracul, nici stăpânul mai mult decât sluga, nici domnul mai mult decât supusul, nici împăratul mai mult decât ostașul, nici filozoful mai mult decât barbarul, nici înțeleptul mai mult decât prostul? Tuturor ni s-a dăruit aceeași noblețe, învrednicindu-ne pe toți la fel să-I

zicem lui Dumnezeu: *Tată*”. (Omilia la Matei, omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 250)

„*Sfințească-se numele Tău* (Matei 6, 9).

Rugăciunea, vrednică de cel ce-L numește pe Dumnezeu Tată, este a nu cere nimic înainte de a slăvi pe Tatăl, ci de a socoti pe toate în urma laudei aduse Tatălui.

Sfințească-se înseamnă: Slăvească-se.

Dumnezeu are deplină slava Sa și este totdeauna aceeași; totuși Hristos poruncește ca acela ce se roagă să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit și prin viața noastră. Același lucru îl spunea Domnul și mai înainte: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei 5, 16); că și serafimii, când slăvesc pe Dumnezeu, spun la fel: *Sfânt, Sfânt, Sfânt*. Prin urmare, *Sfințească-se* înseamnă: Slăvească-se. Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: *Învrednicește-ne să ducem o viață așa de curată, încât prin noi să Te slăvească toți oamenii*”. (Omilia la Matei, omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 251)

„*Vie împărăția Ta!* (Matei 6, 10).

Și aceste cuvinte sunt iarăși cuvintele unui copil recunoscător, care nu-și lipește sufletul de cele ce se văd, nici nu socotește mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbește către Tatăl și dorește cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conștiință curată și dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pământ”. (Omilia la Matei, omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 251)

„*Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ* (Matei 6, 10).

Ai văzut ce urmare minunată! Ne poruncise să dorim bunătățile viitoare și să ne grăbim pentru plecarea noastră dincolo; dar atâta vreme cât nu se întâmplă asta și locuim aici, ne poruncește să ne dăm toată silința ca să viețuim ca îngerii din cer. Hristos ne-a spus: *Trebuie să doriți cerurile și cele din ceruri!*; dar a poruncit ca, înainte de a ajunge în cer, să prefacem pământul în cer; să trăim pe pământ, ca și cum am trăi în cer; să ne grăbim să facem așa totul. Și pentru acestea să-L rugăm pe Stăpânul nostru. Nimic nu ne împiedică să ajungem la viața desăvârșită a puterilor celor de sus, chiar dacă locuim pe pământ; că e cu putință ca acela care trăiește aici să facă totul ca și cum ar și fi acolo.

Cererea aceasta vrea să spună: *După cum acolo sus în cer toate se petrec fără de nici o piedică, iar îngerii nu împlinesc numai unele porunci,*

iar pe altele le calcă, ci pe toate le fac și cu toții se supun - că sunt puternici în virtute, spune psalmistul făcând cuvântul Lui (Ps., 102, 21) -, tot așa învrednicește-ne și pe noi oamenii să nu facem pe jumătate voința Ta, ci să o împlinim în întregime, așa cum Tu voiești!

Ai văzut că ne-a învățat să fim modești, arătându-ne că virtutea nu se datorește numai râvnei noastre, ci și harului de sus? Și iarăși, ne-a poruncit ca fiecare din noi, când ne rugăm, să ne rugăm și pentru binele întregii lumi. Că Domnul n-a spus: *Facă-se voia Ta în mine sau în noi, ci: Facă-se voia Ta pretutindeni pe pământ, ca să dispară înșelăciunea, să se sădească adevărul, să se stârpească orice păcat, să se întoarcă din nou virtutea, să nu mai fie nici o deosebire între pământ și cer. Dacă s-ar face asta, spune Domnul, nu s-ar mai deosebi cele de jos de cele de sus - deși prin firea lor sunt deosebite unele de altele -, pentru că pământul ne-ar arăta alți îngeri”.* (Omilii la Matei, omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 252)

„Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi (Matei 6, 11).

Ce înseamnă cuvintele: *Pâinea noastră cea de toate zilele?* Înseamnă: pâinea noastră cea din fiecare zi.

(...) prin cererea aceasta, face pogorământ slăbiciunii firii omenești, pentru că grăiește oamenilor îmbrăcați cu trup, supuși nevoilor firii omenești, care nu pot avea aceeași nepătimire ca îngerii. *Vă cer și vouă, oamenilor, spune Domnul, să-Mi îndepliniți poruncile Mele în chip desăvârșit ca și îngerii, dar nu vă cer nepătimirea îngerilor, pentru că nu vă îngăduie tirania firii omenești, pentru că aveți nevoie de hrana cea de toate zilele!*

Uită-mi-te câtă duhovnicie este și în cele trupești! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pâine, anume pentru pâinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim de ziua cea de mâine! De aceea a și adăugat: *Pâinea cea de toate zilele*, adică pâinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră. Și nu S-a mulțumit numai cu acest cuvânt, ci a adăugat și un altul după acesta, spunând: *Dă-ne-o nouă astăzi*, pentru ca să nu ne mai zdrobim capul mai dinainte cu grija zilei de mâine. Pentru ce să te îngrijești de ea, odată ce nu știi de vei vedea ziua de mâine? Porunca aceasta a dat-o și mai târziu, spunând: *Nu vă îngrijiți de ziua de mâine (Matei 6, 34).* Hristos vrea ca noi să fim sprinteni și într-aripați și să-i dăm atâta firii cât nevoia firii o cere de la noi”. (Omilii la Matei, omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 252-253)

„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri (Matei 6, 12).

Ai văzut ce covârșitoare iubire de oameni? După ce prin botez ne-a șters atât de multe păcate și ne-a dat nespusa măreție a darului Său, ne învrednicește iarăși de iertare după ce păcătuim! Că rugăciunea aceasta se cuvine să o spună numai cei botezați, o arată și legile Bisericii, dar și cuvintele de la începutul rugăciunii - că cel nebotezat nu poate să numească pe Dumnezeu Tată! Așadar, dacă rugăciunea aceasta se cuvine să fie rostită numai de cei botezați, iar ei se roagă pentru că au nevoie să li se ierte păcatele, urmează că nici după botez n-a pierit câștigul pocăinței. Dacă Domnul n-ar fi vrut să arate asta, nu ne-ar fi poruncit să ne rugăm așa. (...) Astfel, pentru că ne pomenește de păcate, ne învață să fim smeriți; pentru că ne poruncește să iertăm altora greșelile, îndepărtează din sufletul nostru dușmănia; pentru că ne făgăduiește și nouă iertarea greșelilor dacă iertăm pe cei ce ne greșesc, ne dă bune nădejdi și ne învață să filozofăm despre nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu.

Dar ceea ce trebuie mai cu seamă observat este că, în fiecare din cererile de până acum, Domnul a amintit întreaga virtute, cuprinzând în ea și porunca de a nu purta dușmănie - că a sfinți numele lui Dumnezeu înseamnă a duce o viață desăvârșită în toate privințele; a se face voia Lui arată iarăși același lucru; a putea să-I spui lui Dumnezeu: *Tată* înseamnă a arăta o viețuire fără pată; în toate acestea este cuprinsă negreșit și îndatorirea de a îndepărta din sufletul nostru orice ură față de cei ce ne-au greșit -, totuși Hristos nu S-a mulțumit cu atâta, ci, vrând să arate cât de mult ține la iertarea dușmanilor, o amintește în chip special; iar după ce termină rugăciunea, nu mai revine asupra nici unei alte porunci decât asupra acesteia, spunând așa: *Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vă va ierta și vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 6, 14). Prin urmare, noi facem începutul iertării noastre, noi suntem stăpânii judecării noastre. Și pentru că nici unul din cei nesocotiți, când este judecat, să nu-I poată aduce lui Dumnezeu nici o învinuire, mare sau mică, Dumnezeu te face pe tine stăpân, răspunzător al sentinței și-ți spune: *După cum ai judecat, așa te judec și Eu! Dacă ierți pe aproapele tău, te voi ierta și Eu!* Cu toate că nu se potrivește o iertare cu alta! Tu ierți pentru că ai nevoie de iertare; Dumnezeu, însă, n-are nevoie de nimic; tu ierți pe un om de aceeași fire cu tine; Dumnezeu, însă, iartă un rob; tu ești vinovat de nenumărate păcate; Dumnezeu, însă, este fără de păcat. Și cu toate acestea, și așa Dumnezeu își arată iubirea Lui de oameni. Ar putea, chiar fără asta, să-ți ierte toate păcatele tale, dar vrea, și pe această cale, să-ți facă bine, dându-ți nenumărate prilejuri să fii blând și iubitor de oameni, să scoată din tine fiara, să stingă mânia și prin toate să te înfrățească cu

mădularul tău. Ce ai putea să spui? Că ți-a făcut rău pe nedrept semenul tău? Dar tocmai aceasta înseamnă greșeală! Dacă ți-ar fi făcut rău pe bună dreptate, fapta lui n-ar mai fi socotită greșeală”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 253-254)

„Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin. (Matei 6, 13).

În aceste cuvinte Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră și ne potolește trufia, învățându-ne să fugim de lupte și să nu le căutăm. Așa victoria ne va fi mai strălucită, iar înfrângerea diavolului mai rușinoasă. Când suntem târâți în lupte, da, atunci trebuie să le înfruntăm cu curaj; dar dacă nu suntem chemați, să stăm liniștiți și să așteptăm timpul luptelor, ca să arătăm și că nu umblăm după slavă deșartă și că suntem curajoși.

Cel rău este numit aici diavolul. Domnul ne poruncește să purtăm cu el război neîmpăcat și ne arată că diavolul nu-i prin fire așa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență așa din pricina covârșitoarei lui răutăți și din pricină că duce cu noi război neîmpăcat, fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea Domnul nici n-a spus: *Izbăvește-ne de cei răi*, ci: *de cel rău*, învățându-ne să nu purtăm ură semenilor noștri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor.

Așadar, după ce prin amintirea dușmanului nostru ne-a pregătit de luptă și ne-a stârpit toată trândăvia, ne dă iarăși curaj și ne ridică gândurile, amintindu-ne de Împăratul sub Care suntem rânduiți și arătând că El este mai puternic decât toți, spunând: *Că a Ta este împărăția și puterea și slava*. Deci dacă a Lui este împărăția, nu trebuie să ne temem de nimeni, pentru că nu este nimeni care să I se împotrivescă și cu care să împartă stăpânirea.

Când spune: *A Ta este împărăția*, Hristos arată că și diavolul, care se luptă cu noi, este supus lui Dumnezeu, chiar dacă pare că I se împotrivesc, Dumnezeu îngăduindu-i deocamdată aceasta. Că și diavolul face parte din robii Lui, din cei cărora li s-a luat cinstea și au fost izgoniți. De altfel diavolul n-ar îndrăzni să atace pe vreun om dacă n-ar lua mai întâi putere de la Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Nici împotriva porcilor n-a putut îndrăzni ceva până ce nu i-a îngăduit Domnul, nici împotriva turmelor eu oi, nici împotriva cirezilor cu vite, până ce n-a luat îngăduință de sus.

Și puterea. Chiar de-ai fi slab de tot, drept este să ai curaj, pentru că ai un Împărat ca Acesta, Care poate săvârși, și prin tine, cu ușurință totul.

Și slava în veci. Amin.

Dumnezeu nu te scapă numai de necazurile care vin peste tine, dar poate să te facă și slăvit și strălucitor. După cum puterea Lui e multă, tot așa și slava Lui e nespusă; toate ale Lui sunt fără de hotar și fără de sfârșit.

Ai văzut cum Domnul a pregătit de luptă pe atletul Său și l-a făcut să aibă curaj?” (*Omilii la Matei*, omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 255-256)

„De aceea când ne rugăm Îl numim Tată, amintindu-ne nu numai de harul Lui dat nouă, ci și de virtutea Lui, ca astfel să nu facem nimic nevrednic de o astfel de înrudire.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 391)

„Când cel ce stă în față și se roagă zicând: *facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ*, nimic altceva nu lasă a se înțelege decât aceasta. Cum? În cer nu este nici un necredincios. Dacă era vorba numai de cei credincioși, desigur că cele spuse nu aveau rațiune. Căci dacă numai credincioșii urmau a face voia Lui, iar cei necredincioși deloc, atunci voia Lui nu ar mai fi ca în cer. Însă ce? *Precum în cer, zice, nu este nici un rău, nici pe pământ să nu fie; ci pe toți îi atrage spre frica Ta, pe toți oamenii fă-i îngeri, fie că ar fi dușmani, fie că ar fi persecutorii noștri.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 73)

„Din pământ am fost făcuți, și în pământ ne vom desface iarăși după moarte! Gândind dar la acestea, spăimântează-te de bogăția a cărei urmă nu o poți găsi, a bunătății lui Dumnezeu față de noi, că a poruncit să-L numească Tată cel pământesc pe Cel ceresc, cel muritor pe Cel nemuritor, cel stricăcios pe Cel nesticăcios, cel vremelnic pe Cel veșnic, cel care mai deunăzi era pământ pe Cel ce este înainte de veci Dumnezeu. Dar nu în zadar ai fost învățat să spui acest cuvânt, ci pentru ca, înfricoșat de numele de Tată, rostit de limba ta, să-I imiți bunătatea Lui, așa precum altundeva spune: *Fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui și peste răi și peste buni și plouă și peste drepti și peste nedrepti* (Matei 5, 45). Nu poate să numească Tată pe Bunul Dumnezeu cel cu gând sălbatic, cel neomenos; că nu are în el însușirile bunătății care sunt în Tatăl cel ceresc, ci s-a prefăcut în chip de fiară, a pierdut noblețea dumnezeiască, așa precum spune David: *Omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor* (Psalmi 48, 21).” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 265-266)

„Omul care e blând și bun cu semenii săi și nu se răzbună pe cei care i-au greșit, ci răsplătește răul cu bine, acela nu-i osândit de numește Tată pe Dumnezeu. Uită-te cu luare-aminte la temeinicia cuvintelor! Prin aceste cuvinte ne dă lege să ne iubim unii pe alții, să cuprindem cu dragostea noastră pe toți oamenii. Că n-a poruncit să spunem *Tatăl meu, carele ești în ceruri*, ci: *Tatăl nostru Carele ești în ceruri*, pentru ca, o dată ce suntem învățați că avem cu toții un Tată, să arătăm dragoste frățască unii față de alții. Apoi, pentru ca să ne învețe să lăsăm pământul și cele de pe pământ și să nu rămânem muți de admirație în fața celor de jos, ci să luăm aripile credinței și să zburăm prin văzduh, să trecem dincolo de văzduh și să căutăm pe Cel numit Tată, a poruncit să spunem: *Tatăl nostru Carele ești în ceruri*; nu pentru că Dumnezeu este numai în ceruri, ci ca să ne facă pe noi, care peregrinăm jos pe pământ, să ne ridicăm capetele spre ceruri și, luminați de frumusețea bunătăților cerești, să ne mutăm acolo toată dorința noastră.

Apoi a adăugat al doilea cuvânt, zicând: *Sfințească-se numele Tău* (Matei 6, 9). Dar nimeni să nu se gândească prosteste că noi dăruim lui Dumnezeu adaos de sfințenie când spunem: *Sfințească-se numele Tău*. El este sfânt, prea sfânt, și cel mai sfânt dintre sfinți. Această cântare I-o aduc serafimii strigând cu netăcute strigări: *Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Lui* (Isaia 6, 3). Și după cum cei care aclamă pe împărați și-i numesc împărați și atotstăpânitori, nu le dăruiesc ce nu au, ci aclamă ce au, tot așa și noi, nu-I dăm lui Dumnezeu o sfințenie pe care n-o are atunci când spunem: *Sfințească-se numele Tău*, ci-I slăvim sfințenia pe care o are, căci *sfințească-se* s-a spus pentru *slăvească-se*. Așadar prin cuvintele acestea am fost învățați să ducem viață virtuoasă, pentru ca oamenii văzând viața noastră să slăvească pe Tatăl nostru cel ceresc.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 267-268)

„După acestea, am fost învățați să spunem: *Vie împărăția Ta* (Matei 6, 10). Tiranizați fiind de patimile sufletului și loviți de mii de încercări, avem nevoie de împărăția lui Dumnezeu, ca să nu împărătească păcatul în trupul nostru muritor spre a asculta de el în poftele lui (Romani 6, 12), nici să nu facem mădularele noastre arme de nedreptate pentru păcat (Romani 6, 13), ci să le facem arme de dreptate pentru Dumnezeu și să luptăm în oștirea Împăratului veacurilor. Pe lângă acestea, am mai fost învățați să nu ne zbatem mult pentru viața de aici, ci să disprețuim cele prezente și să dorim cele viitoare, ca unele ce rămân, și să căutăm Împărăția cea cerească și veșnică. Să nu ne lăsăm prinși de lucrurile cele încântătoare din lumea asta:

nici de frumusețea trupurilor, nici de mulțimea avuțiilor, nici de cea a moșiilor, nici de strălucirea pietrelor prețioase, nici de măreția caselor, nici de dregătoriile politice și militare, nici de purpură și de diademă, nici de mâncărurile pregătite cu ară și sosuri alese, nici de luxul de tot felul și nici de altceva din cele ce ne ademenesc simțurile noastre, ci să punem capăt tuturor acestora și să dorim neconținut Împărăția lui Dumnezeu.

După ce ne-a învățat astfel și această virtute, a poruncit să spunem: *Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ* (Matei 6, 10). Deci, după ce a pus în noi dragostea de cele viitoare și dorința după Împărăția cerurilor și ne-a rănit cu dorul acela, ne pregătește să spunem: *Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ*. Cu alte cuvinte, să spunem așa: *Dă-ne, Stăpâne, să fim următori viețuirii celei din ceruri, ca să voim și noi ce voiești Tu. Vino dar în ajutorul voinței noastre slabe, care dorește să facă cele ale Tale, dar e împiedicată de slăbiciunea trupului. Întinde-ne mână de ajutor nouă, carte ne grăbim să alergăm la Tine, dar suntem siliți să șchiopătăm. Într-aripat ne e sufletul, dar îl îngreunează trupul. Sufletul se grăbește spre cele cerești, dar trupul îl trage în jos, spre cele pământești. Dacă am ajutorul Tău, vor fi cu puțință și cele tare cu neputință. «Facă-se», dar, «voia Ta, precum în cer și pe pământ».*

Și pentru că a amintit de pământ și pentru că cei făcuți din pământ și care trăiesc pe pământ și sunt îmbrăcați cu trup ieșit din pământ au nevoie de o hrană potrivită, a adăugat neapărat: *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11). Ne-a poruncit să cerem pâinea cea de toate zilele; nu desfătare, ci hrană, care să împlinească ce lipsește trupului nostru și să împiedice moartea pricinuită de foame. Nu mese pline, nici născocirile brutarilor, nici buchetul vinului, nici celelalte toate câte plac gâtlejului, împovărează stomacul, întunecă mintea și fac să salte trupul împotriva sufletului, ia calul să nu mai poată fi strunit de călăreț. Cuvântul nu ne-a poruncit să cerem acestea, ci *pâinea cea de toate zilele*; adică aceea care duce la ființarea trupului nostru, care-l poate face să se păstreze. Și nu ne-a poruncit să cerem pâinea aceasta pentru un număr mare de ani, ci pe aceea care ne e de ajuns numai astăzi. *Nu vă îngrijiți*, spune Domnul, *de ziua de mâine* (Matei 6, 34). Pentru ce să ne îngrijim de ziua de mâine, când nu suntem siguri de vom vedea negreșit ziua de mâine, ci îndurăm numai osteneala, dar nu secerăm rodul? *Încrede-te în Dumnezeu Care dă hrană la tot trupul* (Ps., 103, 28). Cum te va lăsa în părăsire Cel care ți-a dat trup, a suflat asupra ta suflare de viață (Facere 2, 7), te-a făcut ființă cuvântătoare, Care înainte de a te crea ți-a pregătit toate bunătățile, cum te va lăsa în părăsire pe tine, făptura Lui, El, *Care răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepti și nedrepti* (Matei 5, 45)? încrezându-te dar în El, cere-I

numai hrana de azi și lasă în seama Lui grija zilei de mâine, așa cum spune și fericitul David: *Aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni* (Psalmi 54, 25). Astfel, prin aceste cuvinte ne-a învățat să cugetăm cele înalte. Domnul însă știa că este cu neputință să nu greșim, fiind oameni și îmbrăcați în trup muritor. De aceea, ne-a învățat zicând: *Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12). Prin aceste cuvinte ni se mijlocesc dintr-o dată trei lucruri bune: cel dintâi, învață pe cei virtuoși să fie smeriți și le poruncește să nu se încreadă în faptele lor bune pe care le săvârșesc, ci să se teamă, să tremure și să-și aducă aminte de păcatele lor de mai înainte.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 268-270)

„Deci celor mult virtuoși Hristos le aduce cu temei prin aceste cuvinte trăinicia ce le-o dă smerenia, al doilea, pe cei ce au păcătuit după ce au primit harul botezului nu-i lasă să se deznădăjduiască de mântuirea lor, ci îi învață să ceară de la Tămăduitorul sufletelor leacurile iertării. Al treilea, pe lângă cele două, cuvintele acestea ne dau învățătură despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea să fim blânzi cu cei ce-s vinovați față de noi, să nu purtăm ură celor ce ne greșesc, ca prin iertarea ce le-o dăm acelora să ni se dăruiască și nouă iertare și să aducem asupra noastră mai dinainte măsurile iubirii Sale de oameni. Că atâta cerem să luăm, cât dăm și noi semenilor noștri, și cerem să dobândim tot atâta iertare câtă dăruim celor ce ne-au greșit.

Pe lângă acestea, ni s-a poruncit să spunem: *Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean* (Matei 6, 13). Multe necazuri vin peste noi din lucrarea diavolului, multe și de la oameni, care sau ne fac rău pe față, sau uneltesc pe ascuns împotriva noastră. Uneori trupul se răzvrătește împotriva sufletului și-i face mare pagubă; alteori este cuprins de felurite boli și ne aduce dureri și chinuri. Deci, pentru că multe și felurite sunt necazurile care vin peste noi din multe părți, de aceea am fost învățați de Dumnezeul tuturor să cerem să scăpăm de ele. Când ne vine Dumnezeu în ajutor, toată tulburarea se stinge, furtuna se preface în vreme bună, cel viclean se dă îndărăt, așa precum odinioară a ieșit din oameni și a intrat în porci (Matei 8, 28-32); dar nici asta n-a îndrăznit să o facă fără poruncă. Dacă n-a avut putere asupra porcilor, cum va putea birui pe oamenii care priveghează și sunt cu mintea trează, care sunt păziți de Dumnezeu și-L socot pe Dumnezeu Împăratul lor? De aceea și la sfârșitul rugăciunii a arătat împărăția și puterea și slava lui Dumnezeu, spunând: *Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin* (Matei 6, 13). Cu alte cuvinte, spunem așa:

Pe acestea le cer de la Tine, pentru că te știu Împăratul tuturor; știu că ai putere veșnică, știm că poți face tot ce voiești și ai slavă, care nu se poate lua. Pentru toate acestea Îi mulțumim lui Dumnezeu, care ne-a învrednicit cu atâtea bunătăți, că Lui se cuvinte slavă, cinste și putere, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururi și în vecii vecilor. Amin.” (Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., pp. 270-271)

„Nu putem spune *Tată* până ce mai întâi nu ne spălăm păcatele în colimvitra apelor celor sfinte. Când ieșim din ele, lepădând povara aceea rea, atunci spunem: *Tatăl nostru Care ești în ceruri* (Matei 6, 9).” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 288)

„Când zici, *Tatăl nostru, nostru* înseamnă mai multe persoane. Așadar, Domnul este Părintele tuturor. Iar noi, pentru că avem același Părinte, suntem frați. De aceea, nu-l poți vedea pe fratele tău ca vrăjmaș, și, în același timp, să-L numești Părinte pe preabunul și iubitorul de oameni Dumnezeu, Care te-a făcut după chipul și după asemănarea Sa.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 262)

RUGĂCIUNEA (ridicarea mâinilor către cer în timpul rugăciunii)

„Iar a întinde mâinile înseamnă a chema, a trage spre tine, a ruga în fine pe Acela.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 356)

„*Ridicarea mâinilor mele jertfă de seară* (Ps., 140, 2), zice. Odată cu mâinile să ridicăm și mintea în sus.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXII, p. 272)

„De altfel, deoarece cu mâinile săvârșim multe fapte viclene, trebuie să le ridicăm la cer atunci când ne rugăm, astfel încât gestul nostru să le îndepărteze de păcat. Acestea să-ți aduci aminte atunci când vrei să răpești ceva sau să lovești pe cineva cu mâinile tale; aceleași mâini le vei ridica mai apoi spre Dumnezeu, ele îți vor fi mijlocitoare dinaintea Celui Preaînalt, cu ele vei aduce jertfa duhovnicească a rugăciunii. De aceea, nu le spurca, nu pune pe ele semnul rușinii, nu le fă nevrednice de a le arăta Domnului prin

săvârșirea de păcate. Curăță-le prin milostenie și prin tot felul de fapte bune și numai după aceea să le ridici spre cer în rugăciune. Dacă nu te rogi niciodată cu mâinile pline de noroi, cu atât mai mult să nu te rogi cu mâinile murdărite de păcat. Nu este bine să ridici spre Dumnezeu mâinile murdare de noroi, însă a le ridica murdare de păcate fără număr este un lucru înfricoșător, care abate asupra noastră mânia lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 200)

„Dar ce arată când întindem mâinile noastre spre cer și ne rugăm? Că multe lucruri rele fac mâinile, acestea lăcomesc și iau cele străine și bat pe altul și fură și apucă pe altul sau de mădularele lor și se pângăresc, căci nu poate fi alt păcat mai rău. Pentru acestea zice Apostolul: *tot păcatul este în afară de trup, iar cel ce cade în desfrânare păcătuiește în trupul lui*; și iar zice: *cele ce se fac în ascuns, grozav este a le și grăi*; pentru aceasta îți aduc aminte și mai mult te teme, căci cu mâinile acestea vrei să aduci lui Dumnezeu jertfa cea sufletească. Deci nu le mai rușina prin fapte urâte, ci le curățește pe ele cu milostenie, cu slujba fraților celor bolnavi spre ajutorul celor lipsiți și atunci le ridică la rugăciune și la smerenie, că de vreme ce nespălându-ți mâinile nu se cade să faci rugăciune, cu atât mai mult când păcătuiești și le pângărești pe ele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmașii lor)

„Ce nădejde de mântuire mai poți avea când tu nu numai că nu ierți pe dușmanul tău, dar mai rogi și pe Dumnezeu să-l pedepsească, când îl superi pe Dumnezeu tocmai atunci când cauți să ți-L faci îndurător, când iei chip de rugător, dar din gura ta ies urlete de fiară sălbatică și ascuți împotriva ta însuși săgețile celui rău? De aceea și Pavel, vorbind de rugăciune, n-a cerut nimic altceva decât paza acestei porunci, spunând: *Ridicând mâini cuvioase fără mânie și fără șovaire* (I Tim., 2, 8). Dacă nu-ți lași ura și mânia împotriva dușmanului tău nici atunci când ai nevoie de mila lui Dumnezeu, ci atunci mai ales o pomenesti, deși știi bine că prin asta îți împlânți sabia în inima ta, când vei putea ajunge iubitor de oameni, când vei putea scoate din tine veninul acestei răutăți? Dacă nu-ți dai încă seama de grozăvia faptei tale, închipuie-ți că te rogi de un om, așa cum te rogi de Dumnezeu, și atunci vei vedea cât de mare este insulta ce I-o aduci lui Dumnezeu! Închipuie-ți că s-ar apropia de tine, care ești om, cineva și ți-ar cere să-l miluiești; apoi, pe când stă jos la pământ și te roagă aceasta, văzând pe dușmanul său, ar înceta

să te mai roage și ar începe să-l bată. Oare nu ți-ar spori și mai mult mânia? Gândește-te, deci, că același lucru îl faci și tu când te rogi așa lui Dumnezeu. Că și tu, în timp ce te rogi, îți întrerupi rugăciunea și începi să lovești cu cuvintele pe dușmanul tău și să insulti legile lui Dumnezeu, chemând în ajutor tocmai pe Acela Care a poruncit să nu urâm pe cei ce ne-au făcut rău și cerîndu-I Lui să lucreze El împotriva poruncilor Lui. Nu este, oare, destul motiv de pedeapsă că tu calci legea lui Dumnezeu, ci îl mai și rogi să facă asta? Oare Dumnezeu a uitat ce-a poruncit? Oare este om cel ce a dat această poruncă? Este Dumnezeu, știe totul, vrea să I se păzească cu toată scumpătatea legile Lui. Departe de El de a-ți împlini cererea! Dimpotrivă, îți întoarce spatele, te urăște și-ți dă cea mai mare pedeapsă numai pentru că îndrăznești să-L rogi să pedepsească pe dușmanul tău. Cum îi poți cere să-ți facă tocmai ceea ce ți-a interzis cu strășnicie să faci? Dar sunt unii oameni atât de nejudecați, care nu blestemă numai pe dușmanii lor, ci chiar și pe copiii lor și, dacă ar putea, le-ar mânca chiar trupurile. Dar, mai bine spus, chiar le mănâncă. Să nu-mi spui că nu-ți înfigi dinții în trupul dușmanului tău! Ai făcut un lucru și mai grozav, atât cât ți-a stat în putere, cerând lui Dumnezeu să pogoare asupra lui mânia cea de sus, să fie pedepsit veșnic, să se aleagă praful de casa lui! Blestemele acestea nu-s, oare, mai grozave decât mușcăturile? Nu-s, oare, mai dureroase decât săgețile? Hristos nu te-a învățat acestea, nu ți-a poruncit să-ți umpli așa gura de sânge! Limbile acestea sunt mai groaznice decât gurile mânjite de sânge omenesc. Cum poți să mai săruți pe fratele tău când te duci să te împărtășești, cum te mai poți atinge de sfânta jertfă, cum mai poți bea sângele Stăpânului Hristos când ai atâta otravă în suflet? Nu te deosebești de un ucigaș, dar, mai bine spus, de o fiară care mănâncă oameni când spui: *Zdrobește-1, Doamne, fă praf din casa lui, prăpădește-i tot ce are!*, când te rogi să vină peste el mii de nenorociri!”. (*Omilia la Matei*, omilia XIX, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 257-258)

„- Dar cine-i atât de ticălos și de nemernic, mi s-ar putea spune, încât nici la rugăciune să nu fie blând?

- Cine? Cel care se roagă blestemând, cel plin de mânie împotriva semenilor săi, cel care strigă împotriva dușmanilor săi. Dacă vrei să învinuiești, învinuiește-te pe tine însuși! Dacă vrei să-ți ascuți limba ca să muști, ascute-o împotriva păcatelor tale! Să nu-I spui lui Dumnezeu ce rău ți-a făcut altul, ci ce rău ți-ai făcut tu! Acesta este propriu-zis rău”. (*Omilia la Matei*, omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 596)

„Când suntem atât de nepăsători și în lucrurile mici și în cele mari și în ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu și în fapte și în afară de biserică și în

biserică și când, pe lângă toate acestea, ne mai rugăm și împotriva dușmanilor noștri, de unde mai putem avea, oare, vreo nădejde de mântuire, când pe lângă toate aceste păcate atât de mari adăugăm și celălalt păcat groaznic, tot atât de mare cât toate la un loc, rugăciunea aceea nelegiuită, prin care rugăm pe Dumnezeu să pedepsească pe dușmanii noștri? Mai este drept, dar, să ne mirăm că vin peste noi necazuri neașteptate? Dimpotrivă, ar trebui să ne mirăm atunci când nu vin. Una este o urmare firească a faptelor noastre; cealaltă, mai presus de cuvânt și așteptare. Este mai presus de cuvânt că mai avem parte de soare, de ploi și de toate celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu, când suntem dușmani ai lui Dumnezeu, când Îl supărăm și întrecem în sălbăticie fiarele sălbatice – deși suntem oameni – și ne luptăm unii cu alții, având limba mânjită de sânge de pe urma mușcăturilor făcute semenilor noștri! Și aceasta după ce ne-am împărtășit de la această masă duhovnicească, după ce am primit atâtea binefaceri, după ce am primit atâtea porunci!

Gândindu-ne la toate acestea, să vărsăm afară din noi veninul, să punem capăt dușmăniilor dintre noi și să ne rugăm lui Dumnezeu așa cum se cuvine! În locul sălbăticiei demonilor să luăm blândețea îngerilor!” (*Omilia la Matei*, omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 260)

„Căci cel ce se roagă cu căldură, se aprinde, însă nu se arde cu totul, nu se mistuiește, ci încă mai strălucit se face, după cum mai strălucit se face și aurul purtat și muncit în foc. Iar lângă toate acestea, și aceea păzește, adică rugându-te, să nu zici nimic din cele ce ar putea mânii pe Stăpânul tău, nici să te apropii blestemând pe vrăjmașii tăi. Că dacă a avea vrăjmași este ocară, apoi a-i și blestema, pricepe cât rău poate să fie. Căci trebuind tu a da răspuns pentru ce ai vrăjmași, tu îi mai și prihănești. Și de care iertare te vei învrednici, și prihănindu-i, și încă într-o vreme ca aceea când ai trebuință de mila Lui cea mare? Că tu te-ai apropiat de Dumnezeu rugându-te pentru ale tale păcate; deci nu pomeni pe cele străine, ca nu cumva să aduci aminte de cele ale tale. Că de vei zice: *Bate pe vrăjmașul*, prin aceasta singur ți-ai închis gura, nemandând limbii îndrăzneală; întâi, fiindcă ai mâniat pe Judecătorul încă din capul locului, și al doilea, pentru că ceri împotriva chipului rugăciunii. Căci dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum oare pentru pedepsire vorbești? Cu totul dimpotrivă trebuia a face, a te ruga adică pentru păcatele lor, ca aceeași și pentru noi cu îndrăzneală să o cerem. Acum însă, înaintea hotărârii judecătorului apucând cu a ta, ceri a-i pedepsi pe cei ce păcătuiesc, care lucru te și lipsește de toată iertarea. Iar dacă pentru ale lor păcate te vei ruga, măcar deși nimic vei zice de ale tale, toată treaba ai săvârșit. Gândește-te câte jertfe sunt în legea veche: jertfa laudei, jertfa

mărturisirii, jertfa mântuirii, jertfa curățirilor și altele multe, dară nici una nu este împotriva vrăjmașilor, ci pentru ale sale păcate este fieștecare, sau și pentru isprăvi. Au doară nu cumva la alt Dumnezeu te apropii? Ci la Acela te apropii, Carele a zis: *Ruga-ți-vă pentru vrăjmașii voștri*. Deci cum de strigi împotriva lor? Cum de rogi pe Dumnezeu a strica legea Sa? Nu acesta este chipul celui ce se roagă; nimenea se roagă ca altul să piară, ci ca el să se mântuiască. Pentru ce dar porți numai chipul celui ce se roagă, iar graiuri ai de prihănitor? Iar când pentru noi înșine ne rugăm, atunci și ne scărpinăm, și căscăm, și în mii de gânduri cădem; dar când ne rugăm pentru vrăjmași, cu trezvie facem aceasta. Căci fiindcă știe diavolul cum că asupra noastră împingem sabia, pentru aceasta nu ne trage înapoi, nici ne împiedică atunci, ca astfel mai mult să ne vătămăm.

Dar, zici tu, am fost nedreptățit și mă necăjesc. Apoi atunci roagă-te împotriva diavolului, care mai vârtos ne nedreptățește pe noi toți. Aceasta chiar ți s-a poruncit a zice: *Ci ne izbăvește de cel viclean*. Acela este vrăjmașul nostru cel neîmpăcat, pe când omul, oricâte ne-ar face, prieten ne este și frate. Deci împotriva diavolului să ne mâniem, împotriva lui să chemăm pe Dumnezeu și să zicem: *Zdrobește pe Satana sub picioarele noastre*. (Rom., 16, 20), căci el naște și pe vrăjmași. Iar dacă împotriva vrăjmașilor te vei ruga, rugăciunea pe care acela o voiește o faci; precum dacă te vei ruga pentru vrăjmași, împotriva lui te rogi. Pentru ce dar, lăsând pe adevăratul vrăjmaș, muști din mădularele tale, mai rău decât fiarele sălbatice prin aceasta făcându-te?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, pp. 63-64)

„*Adu-ți aminte pentru ce te-am îndemnat*, zice Dumnezeu: *Să ierți și să lași*. Dară tu acum și pe Mine Mă rogi ca să Mă fac părtaș răsturnării și călcării poruncilor Mele și te încerci a mânca, așa zicând, pe fratele tău, și-ți însângerezi limba, precum cei nebuni își însângerează dinții cu ale lor mădulări. Cum să nu se bucure diavolul și să nu râdă când aude o astfel de rugăciune? Cum să nu se întărate Dumnezeu, să se întoarcă și să urască, când Îl rogi pentru astfel de lucruri? Și ce ar putea fi mai cumplit decât aceasta? Că dacă nu trebuie a te apropia de Sfintele Taine având vrăjmași - dar încă cel ce nu numai că are, dar se și roagă împotriva lor, cum nu ar trebui să fie scos afară chiar și din ograda bisericii?

Acestea dar cugetându-le, iubiților, și pricina jertfei Lui știind, cum că pentru vrăjmași S-a jertfit (Dumnezeu), apoi nici vrăjmaș să avem; sau de vom avea, să ne rugăm pentru dânsul, ca astfel și noi, iertarea celor păcătuite luând, cu îndrăzneală să stăm înaintea Divanului lui Hristos.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, p. 65)

„Atunci când cerem să se împlinescă un lucru rău dușmanilor noștri, nu numai că nu suntem ascultați, dar Îl și mâniem pe Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 187)

„Uită de păcatele altora, ca și Dumnezeu să le uite pe ale tale. Dacă ai spus: *Pedepsește-l pe vrăjmașul meu*, nu mai ai dreptul să deschizi gura dinaintea lui Dumnezeu, în primul rând, pentru că L-ai mâniat și în al doilea rând, pentru că ceri lucruri care sunt împotriva esenței rugăciunii. Dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum de îndrăznești să mai rostești cuvântul *pedepsă?*” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 201-202)

„Dumnezeu ți-a poruncit să ierți, iar tu Îi ceri să nu țină seama de porunca Sa? Nu te gândești că diavolul se bucură și râde când aude o asemenea rugăciune, iar Dumnezeu, Care este Creatorul, Binefăcătorul, și Mântuitorul tău, se întristează?

Dar mi s-a făcut o nedreptate, vei spune, *și sunt supărat*. Dacă-i așa, roagă-te împotriva diavolului, care te nedreptățește mai mult decât oricine. El este cel care naște dușmănia. El este singurul tău mare dușman, cu care nu te vei putea împăca niciodată. Pe când semenul tău, oricâte ți-ar face, îți este frate. De aceea ești dator să te rogi pentru binele, pentru fericirea, pocăința și mântuirea sa.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 202)

„Adu-ți aminte ce ți-a zis Dumnezeu să lași și să ierți pe cei ce-ți greșesc ție, *iar tu și pe Mine, Dumnezeul cel blând, mă îndemni să-ți fiu și Eu părtaș cu tine la sângele vrăjmașului tău? Și să-mi stric poruncile Mele? Și mănânci pe fratele tău și-ți întinzi limba ta în sângele lui ca cei îndrăciți? Și faci pe diavolul de se bucură și râde de tine când aude rugăciune ca aceasta, de te rogi lui Dumnezeu să-L îndemni să Se mânie și să te urască, ci când zici acestea, socotește cu mintea ta, la cine mergi? La om asemenea ție sau la Dumnezeu mergi, Care zice: *Rugați-vă pentru vrăjmașii voștri!* În ce chip dar strigi către El? Cum te rogi lui Dumnezeu să strice legea pe care a făcut-o?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 158)*

RUGĂCIUNEA (pentru iertarea și bunăstarea vrăjmașilor)

„Roagă-te lui Dumnezeu pentru dușmani, căci numai așa vei fi deopotrivă Tatălui tău Celui ceresc... “ (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 73)

„Aceasta pururea să o judecăm în mintea noastră, că cel ce binecuvântează pe dușman, pe el singur se binecuvântează; că cel ce blestemă, pe el singur se blestemă, iar cel ce se roagă pentru dușman, pentru sine se roagă, și nicidecum pentru acela. Și cu chipul acesta vom putea ajunge de la vorbă la faptă, și ne vom învrednici la bunurile făgăduite nouă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 74)

„Să ne rugăm și pentru noi dar și pentru dușmanii noștri. Dacă vrei să îndupleci pe Judecătorul ca să vină în ajutorul sufletului tău și să-l faci să fie de partea ta, nu-L ruga niciodată împotriva dușmanului tău. Așa este felul de judecată al Judecătorului nostru. Face dreptate și împlinește cererile acelor care se roagă pentru dușmani, care nu poartă în suflet dor de răzbunare, care nu se ridică împotriva dușmanilor lor. Și cu cât se roagă mai mult lui Dumnezeu așa, cu atât Dumnezeu îi pedepsește mai cumplit pe dușmanii lor, dacă ei nu se lasă de răutățile lor, dacă nu se pocăiesc.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 74)

„De sunt unii împietriți la inimă, mânioși, greu de înduplecat, și dacă nu dau ascultare cuvintelor mele despre rugăciunea pentru vrăjmași, să se rușineze cel puțin de numărul zilelor de când vorbesc și să arunce o dată de pe ei dușmănia și ura.

Fă ce-a făcut Stăpânul tău. Era răstignit și Se ruga Tatălui pentru cei ce-L răstigneau. Dacă vrei, poți. Cum ți-ar fi spus: *Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima* (Matei 11, 29), dacă n-ai putea face ce-a făcut El? De n-ai putea face, Pavel n-ar fi spus: *Fiți următori mie, precum și eu sunt lui Hristos* (I Cor. 11, 1).

Nu vrei să faci ce-a făcut Stăpânul? Fă atunci ce-a făcut robul, adică Ștefan, Apostolul. Că și acela a făcut ce a făcut Stăpânul. După cum Hristos, când era între cei care Îl răstigneau, nu S-a suit că era pe Cruce, nu S-a suit la El, ci S-a rugat Tatălui pentru cei ce L-au răstignit, tot așa a făcut și robul când era între cei ce aruncau cu pietre în el, era lovit de toți, primea loviturile pietrelor, dar nu se uita la durerile pricinuite de pietre, ci zicea: *Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!* (Fapte 7, 60). Ai văzut cum a grăit Fiul? Ai văzut cum a grăit robul? Acela a zis: *Tată. Iartă-le lor păcatul acesta!* Și ca să afli că Ștefan se ruga din toată inima, uită-te că nu se ruga

așa, de mântuială, nici în picioare, ci în genunchi, cu zdrobire de inimă și cu multă durere sufletească.

Vrei să-ți arăt și un alt rob care a suferit cu mult mai mult decât Ștefan? Pavel. El a spus: *Am fost bătut de iudei de trei ori cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre și o zi și o noapte am petrecut-o în adânc* (II Cor., 11, 25). Ce-a făcut însă Pavel după atâtea suferințe? Spunea: *Aș dori să fiu eu însumi anatema pentru frații mei și rudele mele după trup* (Rom., 9, 3).

Vrei să vezi și un alt rob, nu din Noul Testament, ci din Vechiul Testament? Acesta este, mai cu seamă, lucru de mirare, că cei cărora nu li s-a poruncit să iubească pe vrăjmași, ci, dimpotrivă, să scoată ochi pentru ochi și dinte pentru dinte și să răsplătească răul cu rău, aceia au ajuns la filosofia apostolică. Ascultă ce zice Moise, cel ce a fost deseori lovit cu pietre de iudei și disprețuit de ei: *Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; dar dacă nu-l ierți, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o!* (Ieș., 32, 32).

Ai văzut că fiecare pune mântuirea celorlalți mai presus de propria lui mântuire?

- N-ai păcătuțit, Moise, cu nimic. Pentru ce vrei să suferi aceeași pedeapsă ca și ei?

- Pentru că nu-mi face nici o bucurie fericirea, când alții suferă.” (Omilia I la Cruce și la tâlhar, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 96-98)

„Te întreb din nou acum: Mai putem fi noi iertați, când Stăpânul, robii, atât din Noul, cât și din Vechiul Testament, cu toții ne îndeamnă să ne rugăm pentru dușmani, dar noi facem împotriva și ne rugăm împotriva dușmanilor?

Vă rog, fraților, să nu faceți așa!

Cu cât sunt mai multe pilde, cu atât mai mare ne e și pedeapsa de nu le vom urma. Mai mare faptă este rugăciunea pentru dușmani decât rugăciunea pentru prieteni. Nici nu te folosește aceasta precum aceea. *Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, spune Domnul, nu faceți lucru mare. Că și vameșii fac la fel* (Matei 5, 46). Prin urmare, dacă ne rugăm pentru prieteni nu suntem mai buni decât păgânii sau vameșii. Dar dacă iubim pe dușmani, ajungem asemenea lui Dumnezeu Care *răsare soarele Lui peste răi și buni, și plouă peste drepti și nedrepti* (Matei 5, 45). Să fim asemenea Tatălui: *Fiți, dar, spune Domnul, asemenea Tatălui vostru celui din ceruri, ca să merităm și Împărăția cerurilor.*” (Omilia I la Cruce și la tâlhar, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 99)

„A poruncit Dumnezeu să ne rugăm pentru vrăjmașii noștri și nu numai să lași datoriile lor și răutățile ce ți le-au făcut, ci să-i ai prieteni mai mult decât alții.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 55-56)

RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru aproapele)

„Nu ni se îndeplinesc atâta cererile când se roagă alții pentru noi, cât atunci când ne rugăm noi înșine și când ne apropiem de Dumnezeu, cu căldură și cu suflet treaz. Iată femeia acesta! S-au rugat pentru ea (Matei, 15) ucenicii; și n-a putut face nimic, până ce nu ea, prin rugăciunea ei stăruitoare a atras pe Stăpân.” (*Omilii la Facere*, omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 123)

„Hristos vrea ca pentru nevoile noastre să ne rugăm mai degrabă noi înșine decât alții pentru noi”. (*Omilii la Matei*, omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 604)

„La slujba noastră din biserică cea dintâi cerere către Dumnezeu este o cerere după mila lui Dumnezeu, rugându-ne să miluiască Dumnezeu pe cei stăpâniți de duhurile necurate; a doua cerere, tot o cerere după mila lui Dumnezeu: ne rugăm să miluiască Dumnezeu pe cei ce fac pocăință; a treia cerere iarăși este pentru noi înșine; iar această cerere o rostesc copiii cei neprihăniți ai poporului, care se roagă lui Dumnezeu pentru milă. Pentru cei ce au săvârșit păcate multe și care au nevoie de muștrare ne rugăm lui Dumnezeu noi preoții după ce noi înșine ne-am osândit păcatele noastre. Pentru noi însă se roagă copiii, pentru că împărăția cerurilor este a acelor care sunt nevinovați ca ei. Aceasta arată că mai cu seamă aceia care sunt nevinovați și smeriți ca și copiii, aceia pot să se roage lui Dumnezeu pentru cei păcătoși”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 818)

„Deci, imită pe Dumnezeu. Că dacă voiește ca toți oamenii să se mântuiască, apoi cu drept cuvânt că trebuie să ne rugăm pentru toți. Dacă El voiește ca toți să se mântuiască, voiește și tu, iar dacă voiești, roagă-te, fiindcă pentru unii ca aceștia trebuie să te rogi.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 77)

„Haide să vă spun la câți din cei dreți le-a dat să mântuiască prin rugăciunile lor și neamuri, și orașe, și lumea toată. Iar când vorbesc de

rugăciune, primul vrednic de pomenire este Pavel. Pavel, care nu se mai sătura de a-I sluji lui Dumnezeu, Pavel, slujitorul obștesc, Pavel, strămoșul robilor lui Hristos. Așadar, păzitorul acesta al lumii a mântuit toate neamurile prin rugăciunea lui și prin rugămințile lui către Dumnezeu, spunându-ne mereu: *Pentru aceea îmi plec genunchii înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, din Care își trage numele orice neam în cer și pe pământ, ca să vă dea, după bogăția slavei Sale, să fiți puternic întăriți, prin Duhul Lui, în omul cel lăuntric, ca să locuiască Hristos prin credință în inimile voastre* (Efeseni 3, 14-17). Vezi câtă putere are rugăciunea, cererea?” (Despre rugăciune, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 217-218)

„- Și are atâta putere rugăciunea, încât poate scăpa de chinuri și pedeapsă pe unul care a supărat pe Stăpânul prin atâtea și atâtea fapte?

- Da, are atâta putere, omule! Dar nu ea singură săvârșește totul, ci are aliat și ajutor foarte puternic iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care primește rugăciunea; iubirea Lui de oameni, care a săvârșit aici totul și a făcut puternică rugăciunea.” (Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 238)

„... noi dorim să fie chemat Dumnezeu în ajutorul celor bolnavi, al celor care muncesc în mine, al celor care îndură un regim crunt de sclavie și în ajutorul celor posedați.” (Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea III, p. 74)

„Dacă te rogi pentru ceilalți, dobândești și ceea ce voiești tu, chiar dacă nici nu ai deschide gura să spui în rugăciune ceva despre problemele tale.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 202)

„Ce vei zice dar: *ce-mi trebuie mie rugăciunea altora, dacă fac eu voia lui Dumnezeu? Ce zici, omule? Pavel n-a zis: Ce mi-e bună rugăciunea altora?*, măcar că cei ce se rugau nu erau atât de vrednici ca și el. Petru încă n-a zis că nu-i trebuie lui rugăciunea, că rugă neîncetată se făcea către Dumnezeu pentru el și îndată scăpă din legături, iar tu zici că nu-ți trebuie rugăciunea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 157)

RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii țării)

„Pentru împărați (să faceți rugăciuni – n.n.) și pentru toți cari sunt în dregătorii – cum că aceștia erau necinstitori și nelegiuți, iarăși nu mai încapă vorbă: dar mai departe pune și pricina rugăciunii, zicând: *Că acesta lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, carele voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoașterea adevărului* (1 Tim. 2, 1-4).” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XXXIII, pp. 353-354)

RUGĂCIUNEA (de laudă)

„Lauda cea mai mare este mai cu seamă atunci când Îl slăvim prin mii și mii de guri. Fiecare om virtuos face pe toți cei din jurul lui care îl văd să-L laude pe Stăpânul său; iar lauda adusă de aceia aduce pricinuitorului laudei multă și nespusă bunăvoință din partea Stăpânului. Nu suntem, oare, cei mai fericiți oameni când nu numai că slăvim noi cu limba noastră pe bunul Dumnezeu, dar mai facem și pe alții să-L laude din pricina noastră? Puterea virtuții este atât de mare că poate face ca să fie lăudat de mii de guri Creatorul. Nimic nu este, iubite, la înălțimea vieții virtuose. De asta și Domnul spunea: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei, 5, 16). Ai văzut că după cum ivirea luminii alungă întunericul, tot așa și ivirea virtuții alungă și păcatul, iar după izgonirea întunericului rătăcirii mișcă spre slavoslovie sufletele celor ce văd, virtutea?” (Omilia la Facere, omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 331)

RUGĂCIUNEA (de mulțumire)

„Așa obișnuiește Dumnezeu: de facem o faptă cât de mică și de neînsemnată, dar numai să o facem, Dumnezeu ne dă daruri cu mare dărnicie. Și ca să vezi cât de covârșitoare e nimicnicia noastră omenească și cât de mare dărnicia lui Dumnezeu, uită-te la cele ce am să-ți spun. Dacă am vrea să-I dăm ceva lui Dumnezeu, ce-I putem da altceva mai mult decât să-I arătăm prin cuvinte mulțumirea noastră? Dumnezeu, însă, ne dă prin fapte darurile Sale! Și poate fi, oare, egalat cuvântul cu fapta? Fiind desăvârșit, Stăpânul nostru nu are nevoie de nimic de la noi decât numai de cuvinte; și cere ca noi să-I mulțumim prin cuvinte; și iarăși, nu pentru că are nevoie de această mulțumire, ci ca să ne învețe să fim recunoscători și să-L cunoaștem pe El, dătătorul bunătăților. De aceea și Pavel spunea în epistola sa: *Mulțumiți* (Col., 3, 15). Nimic nu cere Stăpânul nostru de la noi decât

această faptă. Să nu fim nerecunoscători și nici să ne trândăvim a mulțumi Stăpânului cu cuvântul, pentru binefacerile ce cu fapta ni le face nouă. Câștigul tot al nostru este. Dacă vom mulțumi lui Dumnezeu pentru bunătățile date, apoi în afară de alte bunătăți mai mari, pe care le vom căpăta, vom dobândi și multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVI, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 329-330)

„Dumnezeu ne face bine chiar fără să știm. Și pentru aceste binefaceri trebuie să-I mulțumim. Dumnezeu se îngrijește de mântuirea noastră; de aceea ne face multe binefaceri fără știrea noastră; ne scoate adeseori din primejdii și ne dă alte daruri. Este izvor de bunătate și niciodată nu-și oprește curgerile bunătății Sale, care se revarsă asupra firii omenești. Dacă, deci, ne gândim la toate acestea, dacă ne străduim să mulțumim Stăpânului și pentru binefacerile date și să-I fim mulțumitori și pentru cele ce ni le va da, ca să nu ne arătăm nevrednici de binefacerile Lui, vom putea avea și viață îmbunătățită și vom scăpa și de căderea în păcat. Pomenirea binefacerilor Lui ne va fi dascăl îndestulător pentru o viețuire plină de virtute. Pomenirea acestor binefaceri nu ne va lăsa să cădem vreodată în trândăvie și uitare, nici să apucăm drumul păcatului. Un suflet veghetor și treaz își arată recunoștința față de Dumnezeu nu numai atunci când totul îi merge din plin, ci și când se abat asupra lui împrejurări potrivnice. Și atunci mulțumește la fel ca și mai înainte; schimbarea soartei nu-l slăbește, ci mai mult îl întărește; gândindu-se la nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu, este încredințat că Dumnezeu, fiind bogat și puternic, poate să-și arate purtarea Sa de grijă chiar în împrejurările potrivnice nouă și chiar dacă noi nu suntem în stare să le înțelegem bine.

Să lăsăm, dar, toate treburile noastre în grija lui Dumnezeu, în așa fel încât oricum ar fi împrejurările din viața noastră, noi să facem un singur lucru, să mulțumim pentru toate neconținutului lui Dumnezeu. Că de asta suntem înzestrați cu grai și ne deosebim de cele necuvântătoare, ca să înălțăm neconținutului Creatorului universului laude, cântări și neconținute slavoslovii. De aceea ne-a insuflat suflet și ne-a dăruit limbă, pentru ca, având vii în minte binefacerile date de El, să-I recunoaștem stăpânirea, să ne arătăm recunoscători și să-I înălțăm Stăpânului mulțumiri după putere. Dacă oamenii, care sunt de aceeași fire cu noi, cer ca să le mulțumim când ne fac vreun bine, adeseori mic și neînsemnat, nu pentru că au nevoie de recunoștința noastră, ci ca să ajungă prin asta mai slăviți, apoi cu mult mai trebuie să mulțumim noi iubitorului de oameni Dumnezeu, Care vrea să facem lucrul acesta numai și numai spre folosul nostru. Când mulțumim oamenilor pentru binefacerile ce ni le-au făcut, mulțumirea noastră îi face

mai slăviți, dar când mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui, noi ajungem mai slăviți. Dumnezeu nu vrea să-I mulțumim pentru că are nevoie de lauda noastră, ci pentru ca să avem noi câștig, pentru ca noi să ajungem vrednici de și mai mare ajutor.

– Dar dacă nu putem să-I mulțumim după vrednicie?

– Cum am putea-o face, când firea noastră e atât de slabă? Dar pentru ce vorbesc eu de firea omenească? Nici chiar puterile cele netrupești și nevăzute, începătoriile și stăpâniile, heruvimii și serafimii nu vor putea, mulțumindu-I, să-I înalțe doxologie după vrednicie. Totuși este drept să-I aducem lui Dumnezeu mulțumiri după putere, să slăvim neconținut pe Stăpânul nostru și prin cuvinte de laudă și prin viață curată”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVI, V-VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 330-331)

„Așa e Dumnezeu! Când vede că suntem recunoscători pentru binefacerile primite, ne dă daruri și mai bogate. Să ne silim, dar, și noi să mulțumim după puterile Stăpânului pentru bunătățile date până acum, ca să fim vrednici de altele și mai mari! Să nu uităm niciodată binefacerile făcute nouă de Dumnezeu, ci să le avem neconținut în minte, ca mânați de amintirea lor să-I mulțumim pururi, chiar dacă sunt atât de multe încât mintea noastră nici nu poate socoti darurile făcute de Dumnezeu nouă. Da, cine ar putea socoti binefacerile făcute nouă până acum, pe cele pe care ni le-a fâgăduit și pe cele pe care le primim în fiecare zi?” (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 332)

„Dacă am voi să ne gândim la aceste binefaceri, dacă am mulțumi pentru ele lui Dumnezeu după puterea noastră, am putea atrage asupra noastră și mai mult bunăvoința Lui și am putea face și mai multe fapte de virtute” (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„Când Dumnezeu este binecuvântat de oameni și I se aduc mulțumiri, atunci Dumnezeu revarsă mai din belșug binecuvântarea Sa peste cei de care e binecuvântat.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 376)

„Nimic nu-i atât de plăcut lui Dumnezeu ca sufletul plin de recunoștință, ca sufletul care-I mulțumește Lui pentru toate. Dumnezeu ne face nouă tuturor mii și mii de binefaceri, cu voia și fără voia noastră cu știința și fără știința noastră, și El nu cere nimic altceva de la noi decât să-I mulțumim pentru ceea ce ne face, ca și pentru aceasta să ne dea în schimb mare răsplată”. (*Omilia la Facere*, omilia LII, III, în col. PSB, vol. 22, p.

„Ar fi nehibzuit ca să ne bucurăm în fiecare zi de binefacerile Lui, dar să nu-I mulțumim nici cu cuvântul, mai ales când și această mulțumire ne este tot nouă de folos. Nu Dumnezeu are nevoie de cele ale noastre, ci noi avem nevoie de toate cele ale Lui. Mulțumirea ce I-o dăm nu-I adaugă nimic; dar pe noi ne apropie mult de Dumnezeu. Dacă aducându-ne aminte de binefacerile primite de la oameni ni se aprinde și mai mult dragostea de ei, cu mult mai mult dacă ne aducem aminte neconținut de binefacerile săvârșite de Dumnezeu asupra noastră suntem mai râvnitori în împlinirea poruncilor Lui. De aceea și Pavel spunea: *Fiiți mulțumitori!* (Col., 3, 15). Cea mai bună pază a binefacerii este aducerea aminte de binefacere și neconținuta mulțumire pentru binefacere”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 324)

„Să-I mulțumim, deci, neconținut! Mulțumirea noastră să facă începutul cuvintelor și faptelor noastre! Să-I mulțumim nu numai pentru binefacerile făcute nouă, ci și pentru binefacerile făcute de Dumnezeu altora. Făcând așa, vom putea stârpi invidia, vom întări dragostea și o vom face mai curată. Nici nu poți invidia pe aceia pentru care mulțumești Stăpânului. Din pricina aceasta, când jertfa cea înfricoșătoare stă înaintea, preotul ne poruncește și mulțumim pentru întreaga lume, pentru cei ce au trăit înainte de noi, pentru cei din viață, pentru cele ce au fost mai înainte și pentru cele ce vor fi după acestea. Mulțumirea aceasta ne dezlipește de pământ, ne mută în cer și ne face din oameni îngeri. Și îngerii, stând în cor, mulțumesc lui Dumnezeu pentru bunătățile date nouă, spunând: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace și între oameni bunăvoie* (Luca 2, 14)”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 324-325)

„Să mulțumim neconținut lui Dumnezeu și pentru binefacerile date nouă și pentru cele date semenilor noștri, și pentru cele mici și pentru cele mari. Chiar dacă este mic darul, ajunge mare, pentru că-i dat de Dumnezeu; dar, mai bine spus, nici un dar al lui Dumnezeu nu este mic, nu numai pentru că e dat de Dumnezeu, dar și pentru că e așa prin însăși natura lui”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325)

„Dar pentru că de obicei omul nu mulțumește pentru binefacerile primite, de aceea însuși Dumnezeu Se îngrijește de noi și ne dă prilejuri să-I mulțumim. Și ceea ce a făcut cu iudeii, amintindu-le de binefacerile date lor cu ajutorul locurilor, timpurilor și sărbătorilor, o face și acum; prin felul în

care se desfășoară jertfa cea fără de sânge, ne aduce neconținut aminte de binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. Nimeni nu s-a străduit atâta să ne facă vrednici, cu vază și recunoscători în toate, ca Dumnezeu, Creatorul nostru. De aceea, de multe ori, ne face bine chiar fără voia noastră; iar cele mai multe binefaceri ale Lui nici nu le știm”. (*Omilia la Matei, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325*)

„Ce lucru mare ne cere Dumnezeu? Ne poruncește să-I mulțumim pentru marea Sa purtare de grijă. Să ascultăm, dar, și să-I mulțumim pururea. Că pe iudei nu i-a pierdut altceva decât aceea că n-au mulțumit lui Dumnezeu pentru binefacerile primite; aceasta, și nu altceva, a adus peste ei acele multe și repetate nenorociri; dar, mai bine spus, chiar înainte de a veni peste ei nenorocirile, aceasta le-a stricat sufletul și i-a pierdut. *Nădejdea celui nemulțumitor*, spune Scriptura, *este ca gheața de iarnă* (Înt. Sol., 16, 29). După cum gerul iernii amortește și omoară trupurile, tot așa și nemulțumirea pentru binefacerile primite amortește și omoară sufletele. Aceasta vine din mândrie și din socotința că suntem cineva. Omul smerit însă mulțumește lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile primite, ci chiar și pentru aparentele necazuri și nenorociri venite asupra lui; și orice suferințe ar avea nu socotește că le suferă pe nedrept”. (*Omilia la Matei, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326*)

„*Mulțumesc Dumnezeului meu pururea pentru voi, pentru harul lui Dumnezeu ce s-a dat vouă întru Hristos Iisus, că întru toate v-ați îmbogățit întru Dânsul* (I Cor., 1, 4-5).

Ceea ce face cu alții, când îi sfătuiește zicând: *Întru toate prin rugăciune cu mulțumită cererilor voastre să se cunoască la Dumnezeu* (Flp. 4, 6), tot aceea a făcut și cu sine, învățându-ne ca de aici să începem vorba pururea, și înainte de toate să mulțămim lui Dumnezeu. Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu, precum a ne arăta mulțămitori către dânsul, și pentru noi înșine, și pentru alții. Pentru aceea apostolul în toate Epistolele sale o trece pe aceasta înaintea tuturor, și dacă în celelalte Epistole a făcut așa, apoi aici cu atât mai mult era nevoie să o facă. Cel ce mulțamește lui Dumnezeu, îi mulțamește și pentru cele ce pătimește, și îi mulțamește și pentru har; iar harul nu este nici datorie, nici plată și nici răsplată. Dacă aceasta era nevoie să o spună peste tot locul, cu atât mai mult era nevoie a o spune corintenilor, care se uitau cu gura căscată la cei ce tăiau și dezbinau Biserica.

Dumnezeului meu. Din preaplinul stării sale sufletești, el răpește și-și însușește ceea ce este de obște, obicei pe care îl aveau și prorocii, pururea

zicând: *Dumnezeul meu, Dumnezeul meu* – cu care prilej îi îndeamnă și pe dânșii ca să facă așa. Cel ce grăiește așa, se desparte de cele toate omenești și pășește către Acela pe care-l cheamă cu multă însuflețire. Aceasta o poate zice cu adevărat numai cel ce se ridică pururea de la cele pământești spre cele cerești, spre Dumnezeu, pe carele mai mult decât toate îl voiește, căruia îi mulțamește neconținut nu numai pentru harul dat lui, ci chiar și pentru cel mai mic bine ce a avut după aceasta și pentru care îi înalță tot aceeași laudă și mulțămire. Pentru aceea și apostolul n-a zis simplu: *Mulțumesc lui Dumnezeu*, ci a mai adăos: *pururea pentru voi*, învățându-ne a cunoaște pururea harul lui Dumnezeu și nimănui altuia a mulțami, fără numai lui Dumnezeu.

Pentru harul lui Dumnezeu. Ai văzut cum el îi îndreptează peste tot locul? Unde este Harul, acolo nu sunt fapte, iar unde sunt fapte, acolo nu este har. Deci dacă este harul, zice, pentru ce cugetați lucruri mari? Pentru ce sunteți îngâmfați? Ce s-a dat vouă, zice, și prin cine s-a dat? Poate prin mine, sau printr-un alt apostol? Nicidecum, zice; ci prin Hristos Iisus, căci, întru Hristos Iisus aceea înseamnă. Privește cum în multe locuri acel întru este pus în loc de prin. Așadar întru nu este de mai mică însemnătate decât prin.

Că întru toate v-ați îmbogățit întru Dânsul. Iarăși, prin cine v-ați îmbogățit? Întru Dânsul, zice, adică printr-Însul. Și nu zice simplu v-ați îmbogățit, ci și întru toate. Deci când este și bogăție, și a lui Dumnezeu bogăție, și întru toate, și prin Unul-Născut al său Fiu, apoi cugetă singur ce negrăită comoară.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia II, pp. 14-15)

„... el, Apostolul Pavel, nu voiește ca rugăciunile noastre să fie numai de cerere, ci și de mulțumire pentru toate câte avem și primim. Căci cum va cere cineva cele viitoare dacă nu știe a da mulțumire pentru cele deja căpătate?

Ci întru toate, prin închinăciune și prin rugă cu mulțumire (Flp., 4, 6), spune el. De aceea noi trebuie să mulțumim pentru toate, chiar și pentru cele ce par a fi batjocoritoare, fiindcă aceasta înseamnă cu adevărat a mulțumi. A mulțumi pentru lucrurile plăcute pe care le-ai primit este un lucru firesc; însă a-i mulțumi pentru scârbele și durerile pe care le întâmpini în calea vieții, aceasta este fapta unui suflet recunoscător și foarte devotat lui Dumnezeu, în timp ce pe celelalte nu le cunoaște. Deci astfel de rugăciuni trebuie să-I aducem și noi, pentru a fi cunoscute și primite de El. Căci El de toate are

grijă pentru sufletul nostru, chiar dacă noi nu știm. Și chiar aceasta este dovada cea mai mare că sunt spre folosul nostru: că noi nu știm.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 254)

„Aceasta să fie treaba voastră, zice, ca întru rugăciuni să mulțumiți lui Dumnezeu și pentru cele văzute, și pentru cele nevăzute, și pentru cele ce am făcut bine, fie de voie, fie de nevoie, și pentru Împărăția cerurilor și pentru gheenă și pentru necazuri și pentru liniștea ce o avem. Căci acesta este obiceiul sfinților, a se ruga și a mulțumi pentru binefacerile comune. Eu cunosc un bărbat sfânt care se ruga în așa fel. Nimic nu zicea, decât acestea:

Mulțumesc Ție Doamne pentru binefacerile pe care din ziua întâi și până astăzi le-ai făcut cu noi nevrednicii. Îți mulțumim pentru cele pe care le știm și pentru cele pe care nu le știm, pentru cele arătate și pentru cele nearătate, pentru cele cu fapta și cu cuvântul, pentru cele de voie și cele fără de voie și pentru toate cele făcute cu noi nevrednicii. Îți mulțumim pentru necazuri și pentru liniște, pentru gheenă și pentru pedeapsa de acolo, pentru Împărăția cerurilor. Te rugăm, păzește sufletul nostru ca să fie sfânt, având cugetul curat și vrednic de dragostea Ta. Tu Care ne-ai iubit pe noi până într-atât, încât ai dat și pe Fiul Tău cel Unul Născut pentru noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 119)

„... cu atât mai mult (trebuie să mulțumim lui Dumnezeu – n.n.) pentru cele întâmplate nouă în ascuns, fie de voie, fie de nevoie, precum și pentru cele ce ni se par a fi supărătoare, fiindcă Dumnezeu toate le lucrează spre binele nostru.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 69)

„Nu numai dacă dobândim cele ce cerem de la Dumnezeu, ci și când nu putem dobândi cele ce cerem, tot să-i mulțumim, că de multe ori se întâmplă când nu dobândim, că este mai de folos nedobândirea, pentru aceea nu se cade să ne pară rău că nu ne-a dat, în pripă, Dumnezeu. Că și mai înainte până a nu cere, oare n-ar putea Dumnezeu să ne dea? Adevărat, poate, dar așteaptă ca să aibă motiv de la noi, ca rugându-ne Lui cu dreptate, să dobândim dreapta Lui chivernisire. Deci de am dobândi, de n-am dobândi, se cade să mulțumim, că Dumnezeu când nu vrea să ne dea mai mult bine ne face, decât dacă ne-ar fi dat. De vreme ce noi folosul nostru nu-l cunoaștem cum îl cunoaște El, că Dumnezeu pururea iubește și vrea să-l tragă pe om spre El. Că și un tată iubitor de fiu, din multe ce-i cere copilul

lui, nu-i dă, nu doar că nu vrea să-i dea, ci fiindcă iubește rugăciunea de-a pururea a copilului lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 151-152)

RUGĂCIUNEA (de cerere)

„Așa e totdeauna obiceiul lui Dumnezeu: să întreacă și să depășească cererile noastre. Datornicul se rugase să-l păsuiască și-i făgăduise că-i va plăti toată datoria; dar Cel Care cu bunătatea Sa depășește păcatele noastre, milostivindu-se l-a slobozit și i-a iertat lui toată datoria. Ai văzut ce-a cerut sluga și cât i-a dăruit Stăpânul?” (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 344)

„– Oare Dumnezeu nu poate să-mi dea înainte de a-I cere?”

– Poate, dar așteaptă ca noi să-I dăm prilej, ca pe bună dreptate să fim vrednici de purtarea Sa de grijă. Să stăruim, deci, în rugăciune, fie de dobândim ce cerem, fie de nu dobândim. Să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai când dobândim cererile, ci și când nu le dobândim. A nu dobândi ce cerem, când Dumnezeu o vrea, nu-i mai puțin decât a dobândi. Nu știm noi atât ce ne este de folos, cât știe Dumnezeu. Deci se cuvine să-I mulțumim fie de dobândim ce cerem, fie de nu dobândim. Și pentru ce te minunezi dacă noi nu știm ce ne este de folos? Pavel, omul acela atât de mare și de înzestrat, care a fost învrednicit cu acele taine nespuse, nu știa și cerea ceea ce nu-i era de folos. Se vedea înconjurat de necazuri și de încercări nenumărate și se ruga să scape de ele; și s-a rugat nu o dată, nici de două ori, ci de nenumărate ori: *De trei ori L-am rugat pe Domnul* (II Cor., 12, 8), spune el. Cuvântul *de trei ori* înseamnă că L-a rugat pe Dumnezeu de mai multe ori, dar n-a dobândit ceea ce cerea. Să vedem, însă, cum s-a purtat Pavel! S-a supărat oare? S-a trândăvit oare? I-a amorțit sufletul oare? Nu!

– Dar ce i-a spus Dumnezeu?

– Dumnezeu i-a spus: *De ajuns îți este harul Meu, că puterea Mea în slăbiciune se desăvârșește* (II Cor., 12, 9). Nu numai că Dumnezeu nu l-a slobozit de necazurile ce-l apăsau, dar l-a lăsat să le îndure mai departe.

– Bine! Dar de unde știm că Pavel nu s-a supărat?

– Ascultă ce spune Pavel după ce a aflat cele hotărâte de Dumnezeu: *Deci cu mare plăcere mă voi lăuda cu slăbiciunile mele* (II Cor., 12, 9). *Nu numai că nu caut*, spune Pavel, *să scap de necazuri, dar cu și mai multă bucurie mă voi lăuda cu ele!*

Ai văzut ce suflet înțelept? Ai văzut ce dor de Dumnezeu? Ascultă ce spune Pavel! *Nu știm cum trebuie să ne rugăm* (Rom., 8, 26). *Nu-i cu*

putință, spune el, ca noi, care suntem oameni, să le știm bine pe toate! Se cuvine, deci, să lăsăm aceasta pe seama Creatorului firii noastre și să primim cu bucurie și cu multă plăcere pe acelea pe care le vrea El; să nu ne uităm la înfățișarea celor ce ni se întâmplă, ci la cele hotărâte de Stăpânul. Dumnezeu, știind mai bine decât noi ce ne este de folos, știe cum trebuie să lucreze mântuirea noastră”. (Omilia la Facere, omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 390-391)

„Grija noastră să ne fie, deci, una singură: să stăruim neconținut în rugăciune și să nu ne supărăm dacă Dumnezeu întârzie cu împlinirea cererilor noastre; dimpotrivă, să arătăm și mai multă răbdare. Dumnezeu nu amână împlinirea cererilor ca să ne refuze, ci o face pentru că vrea să ne învețe să stăruim în rugăciune, pentru că vrea să ne atragă neconținut la El. La fel face și un tată, care-și iubește copiii; de multe ori nu împlinește cererea copilului lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci pentru că vrea să-l aibă prin asta pe copil neconținut lângă el.

Cunoscând, deci, acestea, niciodată să nu ne descurajăm, nici să încetăm a ne apropia de Dumnezeu pentru a ne ruga. Dacă pe judecătorul cel crud și fără de milă, care nici de Dumnezeu nu se teme, stăruința femeii l-a silit și l-a făcut să o ajute (Luca, 18, 2-8), apoi cu mult mai mult noi, dacă am voi să facem ce a făcut femeia, vom îndupleca spre ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând și iubitor de oameni, pe Stăpânul nostru cel milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră!” (Omilia la Facere, omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 391-392)

„Să nu prețetăm a ne ruga, dacă nu suntem ascultați îndată. Poate că Dumnezeu amână împlinirea rugăciunilor noastre tocmai pentru că vrea să primim plata răbdării și pentru că știe timpul când ne va fi de folos împlinirea dorințelor noastre. Nu ne cunoaștem noi folosul nostru așa de bine cât ni-l cunoaște Cel Care cunoaște ascunsurile inimii fiecăruia. De aceea se cuvine să nu cercetăm, să nu iscodim cele făcute de Dumnezeu, ci să-I mulțumim...”. (Omilia la Facere, omilia XLIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 168)

„Așa obișnuiește Stăpânul universului să facă cu dreptii. Le făgăduiește dar nu le împlinește îndată făgăduințele, ci îi deprinde mai întâi pe drepti cu răbdarea și cu ascultarea și așa le împlinește cu prisosință cele făgăduite”. (Omilia la Facere, omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 209)

„...să imităm cu toții pe dreptul Iacov! Noi cei din har să imităm pe

cei de dinainte de lege! Să nu cerem de la Stăpân lucruri pământești. De altfel nici Dumnezeu nu așteaptă să-I aducem noi aminte, ci chiar dacă nu-I cerem, ne dăruiește cele de trebuință. Că Dumnezeu *răsare soarele peste răi și buni și plouă peste drepti și nedrepti* (Matei, 5, 45). Să avem încredere în Cel Ce ne îndeamnă și ne spune: *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei, 6, 33). Vezi că este gata să ni le dea pe acelea ca adaos? Nu cere, dar, în primul loc pe acestea pe care ai să le iei ca adaos, nici nu strica rânduiala, ci să căutăm pe acelea, așa cum ne-a poruncit Domnul în rugăciunea domnească, ne-a dat canoane și hotare până unde se cuvine să mergem cu cererile noastre după cele pământești și ne-a poruncit să rostim acele cuvinte, pline de multă filosofie: *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei, 6, 11), în loc de: Hrana zilnică. Așa s-a rugat dreptul Iacov, fără să fi auzit aceste cuvinte, și a spus: *Dacă-mi va da Domnul pâine să mănânc și haină să mă îmbrac*. Să nu cerem dar, de la Dumnezeu altceva din cele pământești decât hrana cea de toate zilele. Este nevrednic să cerem de la un Stăpân așa de darnic, de la un Stăpân Care are atâta bogăție de putere, acelea care țin atât cât ține viața aceasta, acelea care se schimbă și se prefac. Așa sunt toate cele omenești, fie bogăția, fie puterea, fie slava omenească! Dimpotrivă, să cerem acelea ce dănuiesc veșnic, acelea ce rămân, acelea care nu cunosc schimbare. Știindu-I bunătatea Stăpânului, nici să nu-I vorbim de cele de aici, ci toată râvna noastră să o prefacem în dor de cele din ceruri. Dacă El *răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepti și nedrepti*, apoi cu atât mai mult nu va trece cu vederea pe cei care se depărtează de răutate și fug de nedreptate, ci-i va învrednici de marea Lui purtare de grijă și-i va ajuta în toate.

Cunoscând, dar, pe acestea, iubiților, să nu punem la îndoială făgăduințele lui Dumnezeu, nici să facem fapte potrivnice poruncilor Lui”. (*Omilia la Facere*, omilia LIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 211)

„Dacă nu ni se împlinesc rugăciunile, să stăruim să ni se îplinească; dacă ni s-au împlinit, să stăruim tocmai pentru că ni s-au împlinit. Nici Dumnezeu nu vrea să amâne datul, dar prin întârzierea datului meșteșugește stăruința în rugăciune. De aceea și amână împlinirea cererilor, iar adesea chiar îngăduie să vină încercări, ca să alergăm mereu la El; și, alergând, să stăruim în rugăciune”. (*Omilia la Matei*, omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„*Căutați împărăția cerurilor și toate acestea se vor adăuga vouă.*

N-a spus: *se vor da vouă*, ci: *se vor adăuga vouă* ca să afli că darurile date de Dumnezeu pe lumea aceasta sunt o nimica în comparație cu mărirea

celor viitoare. De aceea ne și poruncește să nu le cerem pe acestea când ne rugăm, ci pe celelalte, fiind încredințați că ni se vor adăuga și acestea la celelalte. Caută, dar, pe cele viitoare și vei primi și pe cele de acum! Nu căuta pe cele văzute, și le vei dobândi negreșit! Este nevrednic de tine să te apropii de Stăpân cu niște cereri ca acestea! Te faci de răs pe tine însuți de-ți cheltuiesti toată râvna cu dorul de cele trecătoare, când ești dator ca toată râvna și grija ta să-ți fie pentru bunătățile cele nespuse.

- *Cum?* m-ar întreba cineva. *Nu ne-a poruncit Hristos să cerem pâine?*

- Da! Dar *pâinea cea de toate zilele*. Și a mai adăugat: *Dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11). Tot așa facem și acum. Că n-a spus *Nu vă îngrijiți, ci: Nu vă îngrijiți de ziua de mâine* (Matei 6, 34).

Prin această poruncă ne-a dat în același timp și libertatea și ne-a alipit și sufletul de cele mai de neapărată trebuință. Tot acum ne poruncește să-I cerem lui Dumnezeu și cele de neapărată trebuință, nu pentru că Dumnezeu are nevoie să I le amintim, ci ca să cunoaștem că orice faptă bună ce săvârșim, o săvârșim cu ajutorul Lui și ca să ne obișnuim să I le cerem necontenit.

Ai văzut că și prin aceste cuvinte Domnul ne-a încredințat că vom primi negreșit și bunătățile din lumea aceasta? Cel ce dă cele mai mari, cu atât mai mult va da cele mai mici”. (*Omilia la Matei*, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 285)

„Și totuși Dumnezeu vrea să fie rugat de noi; ba încă îți mai și mulțumește când Îl rogi. El e singurul datornic care-și mulțumește când Îi ceri și-ți dă ceea ce nu I-ai împrumutat. Dacă te vede cerând cu stăruință, îți dă și ce n-a luat de la tine; dar dacă te vede trândav, amână și El, nu pentru că nu vrea să dea, ci pentru că-I place să fie rugat de noi”. (*Omilia la Matei*, omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

„Să nu spui: *Sunt nevrednic! Nu mă rog!* Și cananeanca era nevrednică! Să nu spui: *Am multe păcate! Nu pot Să-L rog că e mâniat pe mine!* Dumnezeu nu se uită la nevrednicia ta, ci la sufletul tău. Dacă văduva a înduplecat pe judecătorul care de Dumnezeu nu se temea și de oameni nu se rușina, cu mult mai mult rugăciunea ta continuă va îndupleca pe bunul Dumnezeu. Să te apropii de El chiar dacă nu-I ești prieten, iar dacă-i ceri cele ce n-ai dreptul, chiar dacă ai risipit toată averea părintească și de multă vreme nu te-ai mai arătat în fața Lui (Luca 15, 11-32), chiar dacă ești fără de cinste, chiar dacă ești în urma tuturor, chiar dacă e mâniat și supărat pe tine!

Arată-I că vrei să I te rogi și să te reîntorci la El; vei primi totul și vei stinge îndată și mânia și osânda.

..... - Dar iată, mă rog și n-am nici un câștig.

- Da, pentru că nu te rogi cum se rugau aceia, așa cum se ruga cananeanca de pildă (Matei 15, 22-28), ca prietenul care s-a dus la prietenul său la miezul nopții (Luca 11, 5-8), ca văduva care supăra necurmat pe judecător, (Luca 18, 2-8) ca fiul care a risipit toată averea tatălui său (Luca 15, 11-32). Dacă te-ai ruga ca ei, ai căpăta îndată.

- Este Tată!

- Chiar dacă S-a mâniat?

- Își iubește copilul! Un singur lucru caută Dumnezeu: nu să te pedepsească pentru insulte, ci să te vadă că te pocăiești, că te rogi!”. (*Omilia la Matei*, omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 289-290)

„Să ne apropiem de Dumnezeu cu timp și fără timp; dar, mai bine spus, niciodată nu te apropii fără timp; fără timp este când nu te apropii de El mereu. Totdeauna este cu timp să ceri de la Cel Ce dorește să-ți dea. După cum niciodată nu-i fără timp să respiri, tot așa nu-i fără timp să ceri de la Dumnezeu; să nu ceri este fără timp. Și după cum avem totdeauna trebuință de respirație, tot așa avem totdeauna trebuință de ajutorul Lui. Dacă vrem, îl atragem cu ușurință lângă noi. Profetul, vrând să ne arate că Dumnezeu este totdeauna gata să ne facă bine, spune: *Gata ca zorile îl vom găsi* (Osea 6, 3). Ori de câte ori ne apropiem de El, Îl vedem că așteaptă cererile noastre. Iar dacă nu scoatem nimic din izvorul cel pururea curgător al binefacerilor Sale, a noastră e întreaga vina. Învinuirea aceasta o aducea și iudeilor, spunându-le: *Iar mila Mea ca norul cel de dimineață și ca roua din zori se trece* (Osea 6, 4). Cu alte cuvinte Dumnezeu spune așa: *V-am dat toate bunătățile Mele! Dar voi, prin marea voastră răutate, ați pus stavilă nespusei Mele dărnicii, așa precum căldura soarelui risipește și norul cel de dimineață și roua cea din zori*. Și acesta-i iarăși un semn al purtării Sale de grijă. Când vede că suntem nevrednici de binefacerile Lui, nu ne mai face bine, ca să nu ajungem trândavi. Dacă, însă, ne schimbăm puțin, atât cât să recunoaștem că am păcătuit, își revarsă peste noi binefacerile Sale cu mai multă bogăție decât izvoarele apele lor și ne scaldă cu darurile Sale cu mai multă dărnicie decât scaldă marea țărmurile sale. Cu cât primim mai mult cu atât se bucură mai mult. Aceasta îl face să dea și mai mult. Că Dumnezeu socotește mântuirea noastră propria Sa bogăție și o dă din belșug celor ce o cer. Acest lucru l-a arătat Pavel prin cuvintele: *Îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă* (Rom., 10, 12). Se mânie atunci când nu-I cerem; ne întoarce spatele atunci

când nu-l rugăm. Pentru asta a sărăcit, ca să îmbogățească (II Cor., 8, 9); pentru asta a suferit patimile, ca să ne îndemne să-I cerem.

Să nu ne pierdem, dar, nădejdea, ci, pentru că avem atâtea prilejuri și atât de bune nădejdi, chiar dacă am păcătui în fiecare zi, să ne apropiem de el, rugându-L, implorându-L, cerându-I iertare de păcate. Așa vom pune capăt păcatelor, vom pune pe fugă pe diavol, vom atrage asupra noastră iubirea de oameni a lui Dumnezeu și vom dobândi bunătățile ce vor să fie”. (*Omilii la Matei*, omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 290)

„Oamenilor le pari plicticos și supărător dacă le ceri neconținut; pe Dumnezeu îl superi mai mult când nu-I ceri neconținut. Dacă stăruiești în cererea ta, se poate să nu primești îndată, dar negreșit primești. De aceea a închis ușa, ca să te facă să bați; de aceea nu-ți face îndată pe voie, ca să ceri. Nu înceta, deci, de a cere și vei primi negreșit!”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 298)

„Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pâine, îi va da piatră? Deci dacă nu primești, nu primești pentru că ai cerut piatră. Chiar dacă ești fiu, nu-i de ajuns atâtea ca să primești, ci tocmai faptul că ești fiu te împiedică să primești. Nu cere, deci, nimic lumesc, ci pe cele duhovnicești și negreșit vei primi! Ca și Solomon, pentru că a cerut ce trebuia să ceară, iată că a primit îndată! (II Regi 3, 5-14). Două lucruri trebuie să îndeplinească cel ce se roagă: unul, să ceară cu stăruință; altul, să ceară ce trebuie. Pentru că și voi, ne spune Domnul, *deși sunteți părinți, așteptați ca fiii voștri să vă ceară; de vă cer ceva nefolositor, nu le dați; după cum dacă vă cer ceva folositor, le faceți voia și le dați.*

Gândindu-te și tu la acestea, nu te depărta până nu primești; nu pleca, până nu găsești; nu-ți potoli râvna, până nu se deschide ușa! Dacă te apropii de Dumnezeu cu acest gând și spui: *N-am să plec până nu iau*, vei lua negreșit, dacă ceri acele lucruri pe care se cade să le dea și Cel rugat și care îți sunt de folos și ție, celui ce ceri.

- Ce să cer?
- Cere cele duhovnicești! Iartă pe cei ce ți-au greșit și așa vino să ceri iertare! Înălță mâini sfinte, fără mânie și fără șovăire (I Tim., 2, 8).
- Dacă cerem astfel, vom primi. (...)
- Ce să fac dacă cer cele duhovnicești și nu le capăt?
- Negreșit, pentru că sau n-ai bătut cu stăruință sau ai fost nevrednic să primești sau ai plecat îndată”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 299)

„Niciodată să nu-ți treacă prin minte să ceri bogăție de la Dumnezeu”.
(*Omilia la Matei*, omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 315)

„Dumnezeu stă totdeauna și așteaptă, doar - doar îl va chema una din slugile Sale; și niciodată nu-Și întoarce urechea dacă îl cheamă cum trebuie. De aceea ne spune: *încă grăind tu, nu aștept să termini și îndată te ascult*”.
(*Omilia la Matei*, omilia LII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 630)

„- Pentru ce atunci nu dobândesc tot ce cer?

- Pentru că multe sunt pricinile care fac să nu dobândească ce cer; sau cer de multe ori cele ce nu le sunt de folos. Și pentru ce te minunezi că se întâmplă aceasta unora, când și Pavel a pățit la fel când a auzit: *Destul îți este harul Meu! Că puterea Mea în slăbiciune se desăvârșește* (II Cor., 12, 9); sau sunt nevrednici cei ce cer și nu aduc lui Dumnezeu și din partea lor ceea ce sunt datori să aducă; pentru că Hristos vrea ca aceia care cer să fie ca apostolii; de aceea a și spus: *dintre voi*, adică virtuoși, cu o viață îngerească; sau se roagă împotriva dușmanilor lor, cerând lui Dumnezeu să-i răzbune și să-i pedepsească pe dușmani; iar aceasta nu-i îngăduit, că spune Domnul: *rugați-vă pentru dușmanii voștri* (Matei 5, 44); sau cer milă de la Dumnezeu, deși păcătuiesc și nu se pocăiesc; și e cu neputință ca aceștia să primească, nu numai dacă se roagă ei, dar chiar dacă s-ar ruga pentru ei alții care au mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu; de pildă s-a rugat și Ieremia pentru Iudei, dar a auzit: *Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta* (Ier., 11, 14). Dacă ai toate acestea, adică dacă ceri cele de folos, dacă aduci lui Dumnezeu și tu din partea ta ceea ce ești dator să aduci, dacă ai o viață apostolică, dacă ai dragoste de aproapele și trăiești cu el în bună înțelegere, roagă-te și vei dobândi ce ceri, că iubitor de oameni e Stăpânul”.
(*Omilia la Matei*, omilia LX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 701)

„Să nu-I cerem nimic pământesc, ci iertare de păcate!” (*Omilia la Matei*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 169)

„... să-L rugăm să ne întărească slăbănogitul nostru suflet; și, lăsând la o parte toate cele trupești, să-I vorbim numai de cele duhovnicești. Iar dacă le vrei neapărat și pe cele trupești, îngrijește-te de ele după cele duhovnicești.” (*Omilia la Matei*, omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„De aceea îți poruncesc să nu le ceri (pe cele pământești – n.n.), cum spune Domnul, nu pentru ca să nu le primești, ci ca să le primești din belșug, să le primești într-un chip cuvenit ție, să le primești însoțite de un câștig

potrivit ție. Îți poruncesc să nu ceri hrană, băutură și îmbrăcăminte, pentru ca nu cumva îngrijindu-te de ele și risipindu-te în atâtea și atâtea griji să ajungi nevrednic și de aceste daruri pământești și de darurile cele duhovnicești, să te chinui în zadar și să pierzi tocmai ceea ce ceri!” (*Omilia la Matei*, omilia XXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 285-286)

„Rugând (Pavel – n. n.) de trei ori pe Domnul, nu numai că nu a primit ceea ce a cerut, ci încă din contră neprimind, el a mulțumit cu totul pentru acest refuz de a fi ascultat, căci în toate întreprinderile sale el avea înaintea ochilor numai pe Dumnezeu. Aici, însă, a primit ceea ce a cerut nu chiar atunci, ci mai târziu, și totuși nu s-a neliniștit. Acestea le zic ca noi să nu ne tulburăm dacă nu suntem ascultați în rugăciunile noastre, sau suntem ascultați mai târziu. Fiindcă nu suntem noi mai buni decât Pavel, care în ambele împrejurări își mărturisea recunoștința. Și cu drept cuvânt. Fiindcă, o dată ce s-a dat pe sine în mâna celui ce guvernează totul, și cu atâta supunere, ca și lutul în mâna olarului, el făcea ceea ce-i porunca Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 33)

„Dumnezeu pentru aceea ne-a orânduit rugăciunea, ca să nu cerem de la El nimic pământesc, nimic omenesc.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 72)

„Și cum voi putea crede că mi se va îndeplini cererea?, zici tu. Dacă tu nu ceri de la El alte lucruri afară de cele cu care ești gata a te mulțumi; dacă nu vei cere nimic nedemn de Împăratul a toate; nimic din cele pământești; ci toate cele duhovnicești; dacă te vei apropia fără mânie; dacă ai mâinile curate și neîntinate. Mâinile curate și neîntinate sunt acelea ce fac milostenie. Dacă în felul acesta te apropii, nu mai încape nici o îndoială că ți se va îndeplini cererea: *Dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El* (Matei 7, 11) Prin expresia *cu cât mai mult*, el înțelege a nu cerceta cineva în amănunt sau a nu avea îndoială.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VIII-a, p. 87)

„Fă-ți mai întâi datornic pe Dumnezeu, și după aceea cere și tu; împrumută-L, și după aceea cere, ca să iei înapoi împrumutul cu procente. Dumnezeu o voiește aceasta și nu se dă în lături. Dacă tu ceri împreună cu milostenia, vei dobândi; dacă vei cere, zic, astfel, vei primi și procente.”

(*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, pp. 16-17)

„Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit întru pomenire înaintea lui Dumnezeu (Fp., 10, 4). Ai văzut conlegare eminentă? Ai văzut cum rugăciunile sunt unite cu milosteniile? Atunci suntem auziți, când și noi auzim pe săracii ce se apropie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XI, p. 171)

„Dacă noi chiar și avocaților și judecătorilor pământești numai le povestim afacerile noastre, dar nu le prescriem chipul cum trebuie să ne apere, ci trebuie să lăsăm aceasta lor, apoi cu cât mai vârtos trebuie să facem noi aceasta cu Dumnezeu? Dacă te-ai jeluț lui pentru afacerea ta și i-ai spus suferința ta, nu-i prescrie lui cum trebuie să te ajute, el știe mai bine ce ți-e de folos. Unui doctor nu-i ordonă bolnavii ce doctorii să întrebuițeze el, ci se dedau în cura lui, oricât de neplăcută li s-ar părea ea lor. Tocmai așa și cei ce se află pe corabie, nu prescriu căpitanului cum trebuie să țină cârma și să conducă corabia, ci rămân la locurile lor și se lasă la dibăcia lui, nu numai când vântul este favorabil, ci și în primejdia cea mai mare. Numai lui Dumnezeu, care totuși mai bine știe, ce este bine și folositor pentru noi, numai Lui nu voiesc a se încredința oamenii cei nepricepuți, ci îi prescriu ce trebuie El să le dea.” (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 233)

„Nu pregeta a te ruga, nici nu cere cu trândăveală iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Dumnezeu nu-ți întoarce spatele de-L rogi cu stăruință, ci-ți iartă păcatele și-ți îndeplinește cererea. De-ți împlinește cererea, când Îl rogi, continuă să-i mulțumești, rugându-te! De nu ți-o împlinește, stăruie, rugându-te, ca să ți se împlinească. Să nu spui: *M-am rugat mult și nu mi-a dat ce I-am cerut!* Și asta, de multe ori, se întâmplă în folosul tău. Dumnezeu știe că ești trândav și nepăsător; știe că dacă ți se împlinește cererea pleci și nu I te mai rogi; te amână, tocmai pentru că știe că ai nevoie să vorbești mai des cu El și să zăbovești la rugăciune. Dacă atunci când ești în atâta nevoie și ai atâta trebuință, te trândăvești și nu stărui în rugăciune, ce ai face dacă n-ai avea nevoie de nimic? Deci și Dumnezeu face asta tot pentru folosul tău: vrea să nu te depărteze de rugăciune. Continuă dar să te rogi și nu te trândăvi! Multe poate săvârși, iubitule, rugăciunea!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 56)

„Să alergăm totdeauna la Dumnezeu, Care vrea și poate să ne scape de necazuri și nenorociri. Când e vorba să rugăm pe oameni, trebuie neapărat să dăm mai întâi ochii cu portarii lor, să rugăm pe favoriții și pe lingușitorii lor, să batem cale lungă, dar când e vorba să rugăm pe Dumnezeu, nimic din toate acestea; pe Dumnezeu Îl rugăm fără mijlocitori, fără bani; el ne ascultă rugămintea fără cheltuieli. E de-ajuns numai să strigăm din inimă și să vărsăm lacrimi, ca să intrăm îndată la Dumnezeu și să-L atragem spre milă. Când rugăm pe un om, de multe ori ne temem ca nu cumva să fie de față un dușman sau unul dintre potrivnicii noștri, să audă cererea noastră și să înfățișeze spusele noastre altfel și să strice dreptatea. Când însă rogi pe Dumnezeu nu poți bănui nimic din acestea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, pp. 72-73)

„Să nu ne rugăm de ochii lumii, nici împotriva dușmanilor noștri și nici să-L învățăm pe Dumnezeu cum să ne ajute. Dacă apărătorilor și avocaților le spunem numai pricina pentru care ne judecăm și lăsăm pe seama lor chipul apărării, să rânduiască ei lucrurile noastre cum vor, apoi cu mult mai mult trebuie să facem asta cu Dumnezeu. I-ai spus Lui pricina ta? I-ai spus ce ai pățit? Nu-i mai spune cum să te ajute! Dumnezeu știe bine folosul tău. Sunt mulți oameni care pun în rugăciunile lor mii de cereri, spunând: *Doamne, dă-mi sănătate trupului, îndoiește-mi averile, pedepsește pe dușmanul meu!*, cereri pline de multă nesocotință. Trebuie să lași la o parte toate aceste cereri și să te rogi lui Dumnezeu așa cum s-a rugat vameșul: *Dumnezeule, milostiv fi mie, păcătosului!*, și Dumnezeu știe cum să te ajute. *Căutați*, spune Domnul, *mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă*. Așadar, iubiților, așa să filosofăm: să ne rugăm cu durere în suflet și cu smerenie, bătându-ne pieptul ca și vameșul și vom dobândi ceea ce cerem; dar dacă ne rugăm plini de mânie și de furie, Dumnezeu se va scârbi de noi și ne va urî.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, pp. 73-74)

„În aceasta stă mai cu seamă puterea lui Dumnezeu, că El găsește ieșire acolo unde noi nu găsim ieșire.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 138)

„Nu se poate, nu se poate să nu li se împlinescă rugăciunea celor care cer de la Dumnezeu cuminenție, dreptate, blândețe, bunătațe! *Cereți*, spune Domnul, *și vi se va da; căutați, și veți afla; bateți, și vi se va deschide! Că tot cel ce cere primește, cel ce caută găsește și celui ce bate i se va deschide*

(Matei 7, 7-8).” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 206)

„Nu îndrăznești? Dar tocmai de aceea poți îndrăzni, pentru că ți-e sufletul încărcat de păcate. Cea mai mare îndrăznire este să socoți că nu ai îndrăznire, după cum cea mai mare nerușinare este să te socotești drept înaintea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.236)

„Pentru că mulți suntem nedesăvârșiți, aplecați mai mult spre cele lumești și încântați de gânduri iubitoare de plăceri lumești, și nu ne facem cererile cum trebuie, de aceea Stăpânul cel obștesc ne-a învățat cum să ne rugăm, zicând: *Când vă rugați, nu grați multe ca păgânii, că lor li se pare că în multa lor vorbărie vor fi auziți* (Matei 6, 7). A numit *vorbărie multă* flecăreala care are multe cuvinte, dar e lipsită de orice folos. Domnul, oprind multa vorbărie ne dă a înțelege că nu trebuie să cerem în rugăciunile noastre cele trecătoare și pieritoare; să nu cerem frumusețe trupului, care se veștejește devreme, se macină de boală și se nimicește de moarte.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.263)

„Dar numai lui Dumnezeu, Celui ce cunoaște bine de tot folosul tuturor, nu vor să I se supună cei ce nu judecă bine, ce-I cer cele vătămătoare ca și cum ar fi folositoare; fac la fel cu un bolnav care l-ar ruga pe doctor să-i dea nu doctoriile care să-l scape de boală, ci pe acelea care hrănesc materia, mama bolii. Dar doctorul nu se va pleca rugăminții bolnavului; ci, chiar de l-ar vedea lăcrimând și plângând, urmează mai bine rânduiala meseriei lui decât să se supună lacrimilor bolnavului. Iar noi nu numim neînduplecarea doctorului neomenie, ci iubire de oameni. Că dacă ar asculta de bolnav și i-ar face pe plac, s-ar purta cu el ca un dușman; împotrivindu-i-se lui și luptând cu voia lui, se poartă cu el cu milă și iubire de oameni. Tot așa și Doctorul sufletelor noastre nu vrea să dea celor care cer cele ce sunt spre vătămarea lor. Nici părinții care-și iubesc copiii nu fac gustul copiilor prea cruzi care cer cuțite sau cărbuni aprinși; că știu bine că i-ar vătăma de le-ar face gustul.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 264-265)

„Rugăciunea este un lucru foarte bun atunci când se face cu gând curat, adică atunci când îi mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru că ne dă, dar și pentru că nu ne dă ceea ce Îi cerem, pentru că și binele și răul

sunt spre folosul nostru. Așadar, chiar și atunci când nu primim, primim prin faptul că n-am primit ceea ce nu este bine pentru noi. Există cazuri în care neîmplinirea unei cereri este mai folositoare. Și atunci, ceea ce socotim că este un eșec e de fapt o izbândă.

De aceea, să nu ne întristăm când Dumnezeu întârzie să ne împlinească rugăciunile. Să nu ne pierdem răbdarea. Oare nu are prea bunul Dumnezeu puterea să ne dea ceea ce cerem, chiar înainte ca noi să formulăm cererea? Firește că are putere, dar așteaptă de la noi un pretext să ne ajute cu dreaptă socotință. De aceea, prin rugăciunea noastră, să-I oferim lui Dumnezeu pretext să ne ajute și să așteptăm cu credință și nădejde ca El să ne dăruiască bunătatea Sa cu înțelepciune. Ne-a dat ceea ce am cerut? Atunci să-I mulțumim. Nu ne-a dat? Să-I mulțumim și în acest caz, pentru că noi nu cunoaștem, ca El, ce este bine pentru noi.

Trebuie să mai spunem, că de multe ori, Dumnezeu nu refuză o anumită cerere, ci doar întârzie împlinirea ei. De ce? Pentru că folosindu-Se de lipirea inimii noastre de acea dorință, ne trage mai aproape de El. De multe ori, părinții nu împlinesc dorințele copiilor lor, dar nu pentru că nu i-ar iubi, ci pentru a-i ține aproape de ei.

Cu alte cuvinte, rugăciunea noastră este eficientă dacă:

- suntem vrednici să primim ceea ce cerem;
- cererea noastră este potrivită cu voia lui Dumnezeu;
- ne rugăm neîncetat;
- alergăm mereu la Dumnezeu;
- cerem ceea ce este de folos pentru noi.

Nici chiar dreptii care se roagă lui Dumnezeu nu sunt ascultați dacă nu trebuie să fie ascultați. Cine este mai drept decât Apostolul Pavel? Și totuși, pentru că a cerut ceva ce nu îi era de folos, nu a fost ascultat. *De trei ori am rugat pe Domnul*, scrie acesta. Iar răspunsul lui Dumnezeu a fost: *Îți este de ajuns harul Meu* (2 Cor., 12; 8-9). Oare Moise nu era drept? Ajunge! De acum să nu-Mi mai grăiești de aceasta!, i-a răspuns lui Domnul (Deut., 3, 26) atunci când îi cerea să intre în Pământul Făgăduinței.

Dincolo de aceasta, mai există un lucru care face ca rugăciunea noastră să fie zadarnică, și anume lipsa pocăinței. Ne rugăm, dar de la păcat nu ne înfrânăm.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 186-187)

„Dar dacă abia ne rugăm, întârzie împlinirea cererii noastre, nu pentru că ne-ar disprețui, ci pentru că, așa cum am mai spus, amânându-ne, ne ține aproape de El.

Așadar, dacă cererea ți-a fost împlinită, mulțumește-I lui Dumnezeu. Dacă nu ți-a fost împlinită, nu te îndepărta de El, ca să fii auzit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 188)

„Nu înceta să te rogi până ce nu primești ceea ce dorești, sau mai degrabă, nici când primești răspuns la cererea ta să nu încetezi să te rogi. Înainte să primești răspuns, să te rogi, iar după aceea, să mulțumești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 189)

„De ce nu primim de la El ceea ce cerem? Vă mai spun încă o dată: pentru că, de obicei, Îi cerem lucruri vătămătoare pentru noi, crezând că sunt bune și că ne sunt de folos. Nu știi, tu, omule, care ți-e interesul. Dar Cel Care știe nu îți ascultă rugăciunea pentru că are mai multă grijă decât tine de mântuirea ta. Părinții, uneori, nu dau copiilor lor ceea ce ei le cer, nu pentru că nu-i iubesc, ci pentru că-i iubesc foarte mult. Cu atât mai mult la fel va proceda și Dumnezeu, Care ne iubește mult mai mult decât părinții noștri și știe mai bine decât oricine ce este spre binele nostru.

De aceea, atunci când te ostenești rugându-te, iar Dumnezeu nu te ascultă, să nu te plângi. Pe de altă parte, adu-ți aminte de câte ori nu ai auzit pe câte un sărac cerându-ți ajutor, și nu l-ai băgat în seamă. Tu ai făcut așa din neînduplecarea inimii tale, pe când Dumnezeu face din iubire de oameni. Tu nu vrei să fii judecat, deși din pricina neînduplecării inimii nu ai ascultat cererea semenului tău. Atunci de ce-L judeci pe Dumnezeu, Care din iubire de oameni nu te ascultă?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 190-191)

„Ori de vom dobândi cele cerute ori de nu, să petrecem în rugăciune și să mulțumim nu numai când dobândim, ci și când nu. Că a nu dobândi ceea ce cerem, când nu voiește Dumnezeu, nu este mai prejos decât a dobândi, fiindcă noi nu știm așa de bine cele ce ne folosesc precum știe El. De aceea ori de dobândim, ori de nu, suntem datori să mulțumim.

Și ce te miri când îți spun că noi nu știm cele ce ne sunt de folos? Pavel cel atât de mare, care s-a învrednicit de darurile cele negrăite, nici el nu știa, căci cerea cele care nu-i foloseau. Pentru că văzându-se înconjurat de nevoie și de ispitele cele dese, s-a rugat să se izbăvească de ele, și nu o dată sau de două ori, ci de multe ori, căci zice: *De trei ori am rugat pe Domnul* (Cor., 12, 8), iar cuvintele *de trei ori* înseamnă de multe ori, dar n-a dobândit cererea. Și să vedem dar ce a pățimit. Oare s-a scârbit? Oare s-a făcut mai trândav? Nicidecum. Dar ce zice? Zice răspunsul pe care l-a primit: *îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în*

slăbiciune. Și nu numai că nu l-a izbăvit de cele întristătoare care-l asupreau, ci l-a lăsat să petreacă în ele. Așa este, dar de unde se arată că nu s-a scârbit? De acolo că Pavel învățându-se cele ce plac Stăpânului, a zis: *Deci foarte bucuroși mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele*. Și nu numai că nu mai cer să mă izbăvesc de ele, ci mai ales cu multă bucurie mă voi lăuda cu ele. Ai văzut suflet mulțumitor? Ai văzut dragoste către Dumnezeu?” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 179-180*)

„Oameni fiind nu este cu putință să le știm pe toate cu de-amănuntul, ci trebuie să le lăsăm la purtarea de grijă a Ziditorului nostru. Și pe cele pe care le va voi El, să le primim cu bucurie multă, necăutând la cele ce se întâmplă, ci la faptul că ele sunt dorite de Stăpânul, Care știe cum trebuie să iconomisească mântuirea noastră, ca Cel ce știe mult mai bine decât noi cele ce ne sunt de folos.

Deci nouă ni se cere un singur lucru, să petrecem totdeauna în rugăciuni, netulburându-ne pentru întârzierea răspunsului, și să arătăm multă îndelungată răbdare. Căci nu ne împlinește cererile degrabă, nu lepădându-le pe ele, ci vânează stăruința noastră, vrând să ne tragă la El totdeauna. Pentru că și un părinte iubitor de fii, deși rugat de multe ori de fiul său nu se pleacă la rugămintea lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci voințește să-i vadă stăruința lui.

Știind toate acestea, niciodată să nu ne deznădăjduim, nici să ne lepădăm a ne apropia de El prin rugăciuni. Căci dacă pe judecătorul cel aspru, care nici de Dumnezeu nu se teme, stăruirea femeii l-a silit și l-a înduplecat s-o apere și s-o ajute, cu mult mai mult noi, de vom voi să urmăm acelei femei, vom îndupleca spre apărarea și ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând, iubitor de oameni și milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 180-181*)

„De ai mintea curată de patimile cele necuvioase, chiar de ești în târg, în casă, pe drum, sau la judecată, pe mare, sau la case de oaspeți, în prăvălie, sau ori unde vei fi, vei putea dobândi cererea, chemând pe Dumnezeu.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, p. 184*)

„Cine aduce aminte unui părinte de fiul său și-l roagă să poarte grijă de el?, sau unui meșteșugar ori artist să nu lase să cadă lucrul său? La oameni vă mulțumiți ca dovadă a purtării de grijă cu firea și meșteșugul, dar

credeți că am nevoie de cineva să mă cheme să-mi ajut copiii și lucrurile mele? A spus însă acestea nu ca oamenii să nu-l mai cheme, ci ca să poată știți că Dumnezeu face cele ale Sale înainte de a fi chemat, dar vrea să fie chemat fiindcă știe că de aici vine un mare câștig celor ce-L cheamă.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, VI, 20-21, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 278)

„De acest fel sunt rugăciunile bărbaților adevărați. Mai înainte de a se împlini, ei sunt incredințați că Dumnezeu le acordă cele cerute.” (*Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 59)

„Cei ce vor să-i asculte Dumnezeu când se roagă, trebuie întâi să fie vrednici darului aceluia pe care-l cer, iar nu nevrednici. A doua, să se roage după legile lui Dumnezeu. A treia, să se roage pururea și adesea și în toată vremea. A patra, să nu ceară vreun lucru putred și pământesc. A cincea, când cere să nu fie numai pentru folosul lui, ci pentru toți frații ortodocși creștini; și dacă se roagă așa, cu aceste cinci cereri, i se ascultă rugăciunea, iar de cere în alt fel nu i se ascultă, măcar de ar fi și drept cel ce cere. Că cine a fost altul mai sfânt și mai drept decât Pavel? Iar că n-a cerut cele de folos, nu l-a ascultat Dumnezeu, pentru aceasta zice singur: *Pentru aceasta de trei ori m-am rugat lui Dumnezeu și mi-a zis: <<Ajunge-ți darul Meu>>*; adică, *ajunge-ți darul ce ți-am dat de ești tare și rabzi toate supărările, că puterea Mea în neputință se desăvârșește*. La fel și Moise, care era mai drept decât proorocii; nici pe el nu l-a ascultat Dumnezeu când se ruga să aducă pe poporul evreilor în Ierusalim, că nu era de folos. La fel nu ascultă Dumnezeu nici pe cel ce stă în păcate și se roagă să-l asculte. Pentru aceasta îi zicea Dumnezeu proorocului Ieremia: *Nu te ruga pentru poporul evreilor, că nu te voi asculta!* Și iarăși nu ne ascultă Dumnezeu când Îl rugăm să facă rău vrăjmașilor noștri, atunci cu adevărat nu ne ascultă, ci încă Se mânie pe noi că-L rugăm să fie și El vrăjmaș vrăjmașilor noștri.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 152)

„Tu singur nu cunoști ce-ți este de folos, că de multe ori ceri de la Dumnezeu cele ce-ți sunt de stricăciunea sufletului tău, iar Dumnezeu care grijește mai mult de mântuirea sufletului tău, nu se uită la cererea ta, ci mai înainte până a nu cere tu cunoaște ce-ți este de folos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 153)

„Iar când ostenești rugându-te și cerând, nu te ascultă Dumnezeu, adu-ți aminte și tu de tine cel nemilostiv dacă te faci milostiv.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 153)

„Dumnezeu nu încetează să ne trateze ca mama cea mai gingașă și cea mai avidă de iubirea cu care-și tratează fiul său. Cel mai adesea El ne atrage la El prin binefaceri fără număr, semne multiple ale gingășiei Sale. Și când El pare surd la rugăciunile noastre și pare că ne ține departe de inima Sa, El nu are alt scop decât de a face mai stăruitor și mai rapid elanul inimii noastre spre El. Cu cât mai mult se lasă o mamă rugată, cu atât mai mult savurează insistențele fiului său; și Dumnezeu ne face adesea să vărsăm lacrimi, aceasta pentru a ne face să cădem în brațele Sale și la inima Sa...” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 38)

„Ai fost auzit? Mulțumește pentru că ai fost auzit! N-ai fost auzit? Stăruie în rugăciune ca să fii auzit. Dacă Dumnezeu amână uneori datul, apoi n-o face pentru că te urăște, nici pentru că îi ești neplăcut, ci pentru că vrea, prin amânatul datului, să te aibă mereu lângă El, așa cum fac și părinții care-și iubesc copiii: aceștia, ca să îi poată ține mereu lângă ei pe copiii zburdalnici, nu le dau îndată ce cer. N-ai nevoie de mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, n-ai nevoie să mergi cale lungă, și nici să lingusești pe alții. De-ai fi singur, fără nici un protector, roagă tu singur pe Dumnezeu, și Dumnezeu îți va împlini negreșit cererea. De obicei, Dumnezeu nu-și pleacă așa de ușor urechea atunci când se roagă alții pentru noi, cât atunci când ne rugăm noi pentru noi înșine, chiar de-am fi plini de mii de păcate. Dacă pe oamenii pe care i-am supărat mult îi rugăm și dimineața, și la amiază, și seara, reușim să le stingem ura ce ne-o poartă, datorită acestei neconținute stăruințe și întâlniri, apoi, cu mult mai mult vom reuși aceasta rugând neîncetat pe Dumnezeu.

Ești nevrednic? Fii vrednic prin stăruință! Că și cel nevrednic poate ajunge vrednic prin stăruință, că Dumnezeu ne împlinește cererile mai degrabă când e rugat de noi, decât când punem pe alții să-L roage pentru noi, și că adeseori amână împlinirea cererilor noastre nu pentru că vrea să ne refuze, nici să ne trimită cu mâinile goale, ci ca să ne dea și mai mari bunătăți.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 11-12, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 343-344)

„Să nu ne descurajăm, chiar de suntem păcătoși și nevrednici de a ni se împlini cererea, știind că, prin stăruința sufletului nostru, vom putea ajunge vrednici să primim ce cerem; chiar de suntem lipsiți de sprijinitori și singuri, știind că mare sprijin ne este tocmai apropierea noastră de Dumnezeu, cu multă râvnă a inimii. De zăbovește Dumnezeu și ne amână datul, să nu ne pierdem nădejdea, pentru că zăbovirea și amânarea este semn de purtare de grijă și iubire de oameni. Dacă suntem convinși de aceste lucruri, dacă ne apropiem și noi de Hristos cu sufletul plin de durere și cald și cu voință trează, așa cum s-a apropiat și canaaneanca, de-am fi câini, de-am fi săvârșit orice păcat, vom scăpa de păcatele noastre și vom dobândi atâta îndrăznire, încât să putem ajuta și pe alții.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 13, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 346*)

RUGĂCIUNEA (de dimineață)

„Spune-mi, cum vei privi soarele dacă nu te-ai închinat Celui ce a trimis ochilor tăi prea dulce lumina?” (*Despre rugăciune, cuvântul I, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p.211*)

RUGĂCIUNEA (la vremea mesei)

„Când (Domnul Hristos) a înmulțit pâinile (Matei 14), atunci Își ridică ochii la cer. Pentru ce? Pentru ca să ne arate, după cum am spus mai sus, dumnezeirea și omenirea Sa, dar în același timp să ne și învețe să nu ne așezăm la masă până nu mulțumim Celui Ce ne-a dat hrana”. (*Omilii la Matei, omilia XLVIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 569*)

„*Iar după ce au cântat laude, au ieșit la Muntele Măslinilor (Matei 26, 30).*

Să audă aceste cuvinte toți cei care mănâncă așa cum mănâncă porcii, care izbesc cu picioarele când stau la masă și se scoală de la masă beți. Să audă aceștia că trebuie să se scoale de la masă mulțumind și cântând lui Dumnezeu laude”. (*Omilii la Matei, omilia LXXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 929*)

„Când a binecuvântat pâinile, S-a rugat căutând la cer (Cf. Marcu 6, 41) ca să ne învețe să nu ne apucăm de mâncat până ce mai întâi nu-i

mulțumim lui Dumnezeu, Cel ce a făcut roadele”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 155)

„Iubitule, când ștezi la masă, adu-ți aminte că după mâncare trebuie să mulțumești lui Dumnezeu, și pentru aceasta satură-te cu cumpătare, ca să fii în stare a pleca genunchii și a striga către Dumnezeu. Nu vedeți cum dobitoacele, care poartă poveri, îndată ce ies de la iesle, unde și-au luat ospățul, numaidecât apucă iarăși drumul și fac iarăși slujba lor? Dar tu oare după ospăț trebuie să fii nedestoinic de lucru? Dar atunci tu ai fi mai disprețuit decât dobitocul, care poartă sarcinile. Pentru ce? Pentru că trebuie să fim mult mai treji decât acestea, pentru că timpul de după masă este un timp de rugăciune. După cină trebuie să ne întoarcem nu la pat, ci la rugăciune.” (*Cuvânt la Duminica a 22-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 161)

„Și tu, dar, iubite, când stai la masă, adu-ți aminte că trebuie să te rogi după ce mănânci. Umpleți cu măsură stomacul, ca nu cumva, îngreunându-te, să nu-ți mai poți pleca genunchii ca să te rogi lui Dumnezeu.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.40)

„... după ce mănânci, mai cu seamă trebuie să fii treaz și să priveghezi. Timpul de după masă e timp de mulțumire lui Dumnezeu; iar cel care mulțumește lui Dumnezeu nu trebuie să se îmbete, ci să fie treaz și să privegheze. După ce mâncăm, să nu ne îndreptăm spre pat, ci spre rugăciune, ca să nu fim mai fără judecată decât animalele.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 40-41)

„Cum te vei bucura de masă dacă nu te-ai închinat Dătătorului și Împărțitorului atâtor bunătăți?” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 211)

„... să ne rugăm după ce am stat la masă și la ospăț. Cel ce se pregătește pentru acest lucru, niciodată nu va cădea în beție sau în vorbirea în doi peri³³⁹, niciodată nu va fi sfâșiat de plăcerea gâtlejului, ci cu așteptarea

³³⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Adică să avem dinainte gândul că după masă trebuie să ne rugăm. (n.s. 16, p. 40)

rugăciunii își pune frâu gândurilor și gustă din toate cele puse înainte cu cuvenita măsură și își umple și sufletul și trupul de multă binecuvântare³⁴⁰. Căci masa care începe de la rugăciune și se sfârșește la rugăciune, niciodată nu va fi cu vreo lipsă, ci ne va aduce toate bunătățile mai bogat decât un izvor. Să nu trecem cu vederea un atât de mare câștig.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 40)

„Cel ce urmează să se întoarcă la rugăciune nu va îndrăzni să grăiască nimic necuvenit nici chiar în vremea mesei. Și chiar dacă grăiește își dă seama și se căiește degrabă. Pentru aceea trebuie ca și la începutul și la sfârșitul mesei să mulțumim lui Dumnezeu. Că, după cum am zis, atunci mai ales nu vom cădea cu ușurință în beție, când ne vom statornici în această obișnuință. Și chiar dacă te-ai ridica vreodată de la masă amețit și cu chef, nici așa să nu lași obiceiul. Ci chiar dacă ne-am îmbătat, chiar dacă ne împleticim și cădem la pământ, chiar și așa să ne rugăm și să nu dezlegăm obișnuința. Căci dacă în prima zi te rogi chiar dacă ești în halul acesta, a doua zi vei îndrepta necuviința din prima zi.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 40)

„Atât înainte, cât și după masă, avem datoria să îl slăvim pe Dumnezeu și să Îi mulțumim. Cine are sufletul îndreptat spre mulțumire și slăvire nici nu va mânca prea mult, nici nu se va îmbăta vreodată. Dacă se va gândi că va urma să se roage, va gusta din toate cu măsură și, astfel, va avea multă binecuvântare trupească și sufletească. Așadar, fiecare masă a noastră trebuie să înceapă și să se sfârșească cu rugăciune.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 194)

„La fel, suntem datori, când mergem la masă să prânzim, și întâi (înainte masă – n.n.) și apoi (după masă – n.n.) să mulțumim lui Dumnezeu și nu vom cădea niciodată în beție și în lăcomie, ci cu măsura aceea ce se cuvine, gustând din toate, se veselește și trupul și sufletul, că masa ce se începe cu rugăciune și binecuvântare și se sfârșește tot cu rugăciunea,

³⁴⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Măsura în hrană și lipsa de poftă aduce bucurie nu doar trupului, ci și sufletului. Căci există o bucurie firească pusă de Dumnezeu în hrană și atunci o sesizăm când socotim hrana dar al lui Dumnezeu și o folosim după scopul dat ei de Făcător. (n.s. 17, p. 40)

niciodată nu se va lipsi de tot binele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 154)

RUGĂCIUNEA (de seară)

„Cu ce nădejde vei întâmpina vremea nopții? Ce vise te aștepti să ai dacă nu te îngrădești cu rugăciuni, ci te lași fără pază în voia somnului? Vei ajunge ușor batjocura duhurilor celor rele, vei fi ușor biruit de demonii care ne dau târcoale mereu, pândindu-ne ca să răpească iute pe cel pe care-l găesc fără rugăciune. Dacă însă ne văd întăriți cu rugăciuni, fug îndată, ca niște tâlhari și răufăcători; că văd atârnată deasupra lor sabia ostașului. Dacă se întâmplă ca cineva să nu-și fi făcut rugăciunea, acela e luat cu forța de duhurile rele și împins la păcate, necazuri și răutăți. Temându-ne de toate acestea, să ne îngrădim totdeauna cu rugăciuni și cu cântări duhovnicești.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 211-212)

RUGĂCIUNEA (din timpul nopții)

„...să nu ne desprindem de Dumnezeu; să stăm neconținut țintuiți în rugăciune; și ziua și noaptea, dar mai cu seamă noaptea, când nu ne turbură nimeni, când gândurile ne sunt potolite, când este multă liniște, când zgomotul e alungat din cameră, când nimeni nu ne poate bate al ușă, când nimeni nu se apropie de casa noastră, când mintea ne e trează și poate spune cum trebuie totul Doctorului sufletelor noastre. Dacă fericitul David, care era și împărat și profet, care era înconjurat de atâtea griji, care purta purpură și diademă, dacă fericitul David spunea: *La miezul nopții m-am sculat, ca să Te laud pe Tine pentru judecățile dreptății Tale* (Ps., 118, 62), ce putem face noi, niște oameni de rând și fără atâtea griji, când nu facem ce făcea David? David în timpul zilei era hărțuit de multe griji; mulțimea treburilor era mare, turburarea multă, așa că nu găsea timp potrivit pentru rugăciune; de aceea împăratul, care era prins de atâtea griji, prefăcea în timp de rugăciune timpul de odihnă, timpul pe care alții îl dau somnului, întinzându-se pe așternuturi moi și întorcându-se pe o parte și pe alta; atunci împăratul, cel prins de atâtea griji, prefăcea noaptea în timp de rugăciune și sta de vorbă îndeosebi cu Dumnezeu; și făcând rugăciuni curate și stăruitoare, dobânda ce voia”. (*Omilii la Facere*, omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 392)

„Crede-mi mie, nu așa obișnuiește focul să curețe rugina, precum rugăciunea cea de noapte rugina păcatelor noastre”. (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 72)

„Mai înainte am vorbit către voi; și acum voi grăi: să ne sculăm noaptea. Și chiar de nu vei face multe rugăciuni, una fă cu trezvie și este de ajuns. Nimic mai mult nu cer! De nu în miezul nopții, măcar la însăși zorile. Arată că noaptea nu este numai a trupului, ci și a sufletului”. (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 73)

„Să ne deprindem totdeauna cu rugăciuni, ziua și noaptea, dar mai ales noaptea, când nu ne supără nimeni, când gândul ne este în multă alinare, când este liniște multă și în casă nu este tulburare, nefiind nimeni să facă zgomot care să te abată de la rugăciune, când mintea fiind adunată poate să le aducă și să le pună pe toate cu de-amănuntul înaintea Doctorului sufletelor. Și dacă fericitul David, care era împărat și prooroc, fiind supărat de atâtea necazuri, dar deși îmbrăcat cu coroana și cu porfira zicea: *în miezul nopții m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecățile dreptății Tale* (Ps., 118, 62), ce vom zice noi cei ce trăim o viață obișnuită, fără pricini de tulburare și nu facem nici cele ce făcea el? Și fiindcă ziua multe îl răspândeau, pricinile, tulburarea și nu avea vreme cuviincioasă spre rugăciune, vremea odihnei, pe care alții o petrec toată în somn culcați pe așternuturi moi și întorcându-se pe o parte și pe alta, împăratul, asupra căruia zăcea atâta grijă, o făcea vreme de rugăciune, vorbind deosebi cu Dumnezeu și săvârșea cele ce voia prin rugăciunile cele curate și întinse către El.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>>* (Fac 10, 1), în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 181-182)

RUGĂCIUNEA (privegherea)

„Când zic să priveghezi, nu înțeleg ca numai noaptea să te scoli, ci ca și ziua să fii treaz în rugăciunile ce le faci, căci unul ca acesta se numește că priveghează. Se poate ca și noaptea rugându-se cineva să doarmă, sau și ziua nerugându-se să privegheze, când sufletul îi este îndreptat spre Dumnezeu, când se gândește cu Cine stă de vorbă, către Cine îi este îndreptat cuvântul, când își vine în minte și se gândește că îngerii stau înaintea lui Dumnezeu cu frică și cu cutremur.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 320)

„Ați făcut din noapte zi cu privegherile cele sfinte!” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

„De priveghezi rugându-te, nu te uita la oboseala privegherii, ci la îndrăznirea ce ți-o dă rugăciunea. Așa fac și ostașii. Nu se uită la răni, ci la răsplăți, nu la junghieri, ci la victorii, nu la morții căzuți, ci la eroii încununați. Așa și căpitaniii de corăbii: înainte de valuri văd porturile, înainte de naufragii, neguțatoriile, înainte de greutatea călătoriei pe mare, bunătățile de după călătoria pe mare. Tot așa fă și tu! Gândește ce lucru bun este ca în adâncul nopții, când toți oamenii, fiarele și dobitoacele dorm, când domnește liniștea adâncă, numai tu să fii treaz și să vorbești cu îndrăznire cu Stăpânul obștesc al tuturor! Vrei să spui că somnul e dulce? Da, dar nimic nu-i mai dulce decât rugăciunea! Dacă-I vorbești lui Dumnezeu îndeosebi, vei putea dobândi multe, că nu-i nimeni ca să te tulbure, nimeni care să te răpească de la rugăciune. Și timpul îți stă în ajutor, ca să dobândești ce vrei.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 531)

„N-ați mai știut că e zi sau noapte, ci ați făcut din amândouă zi! N-ați schimbat văzduhul, ci ați luminat nopțile cu privegherile voastre! Nopțile v-au ajuns fără somn și tirania somnului s-a dus. Da, dorul de Hristos biruie scăderile firii. Ați făcut ca trupurile voastre să nu mai fie trupuri omenești, imitând puterile cerești; atâta osteneală pentru trup, dar tihnă pentru suflet.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 533-534)

„Unii își umpleau paharele, alții se adunau la ospete satanice, iar alții pregăteau mese bogate. Voi, însă, ați petrecut timpul în priveghere și ați curățit întreg orașul cu călcătura sfințelor voastre picioare, călcând cu pașii voștri țărâna, sfințind văzduhul. Da, s-a sfințit și văzduhul cu cântările voastre de psalmi, după cum ați auzit astăzi pe Dumnezeu spunând lui Moise: *Locul pe care stai pământ sfânt este* (Ieș., 3, 5). Ați sfințit caldarâmul, piața, mi-ați făcut din oraș biserică.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 535).

„Credeam că după o zi sau două privegherea va istovi trupurile voastre! Văd însă că, cu cât se prelungeste privegherea, cu atât va crește și râvna. Cântăreții au ostenit; dar voi sunteți cu puteri de tânăr. Cântăreții au slăbit, dar voi sunteți tari.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împăratești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 536)

„Fiindcă așa cum pentru alții e ceva firesc să doarmă, așa e pentru tine să veghezi.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 5c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 158)

RUGĂCIUNEA (folosul rugăciunii)

„Mare armă e rugăciunea, mare întărire, mare comoară, mare liman, loc fără de primejdii; cu o singură condiție, să ne apropiem de Stăpân cu mintea trează, să ne strângem de pretutindeni gândurile! Să ne apropiem de Stăpân în așa chip, ca să nu-i lăsăm dușmanului mântuirii noastre nici o portiță de intrare. Dușmanul mântuirii noastre știe că în timpul rugăciunii putem vorbi cu Dumnezeu de cele ce țin de mântuirea noastră, că în timpul rugăciunii ne răscumpărăm păcatele, că în timpul rugăciunii arătăm doctorului rănile, că ne tămăduim; de aceea mai cu seamă atunci diavolul ne atacă, face și uneltește totul, ca să ne pună piedică să ne trândăvim. Pentru aceasta, vă rog, să fim cu mintea trează!” (*Omilii la Facere*, omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 389)

„Mare bun e rugăciunea! Dacă te folosești mult când vorbești cu un om virtuos, câte bunătăți nu vei dobândi când ești învrednicit să vorbești cu Dumnezeu? Că rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Și ca să afli, ascultă pe prorocul ce spune: *Dulce să-I fie lui Dumnezeu vorba mea* (Ps., 103, 35), adică vorbirea mea să fie plăcută lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere*, omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 390)

„Deși Dumnezeu vine în ajutorul nostru prin îndurările și mila Sa de noi, totuși, mult fac și rugăciunile noastre spre aceasta.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia II, p. 20)

„Diavolul știe cât de mare folos aduce rugăciunea. Știa și Pavel cum se îngreuiiau mulți la rugăciune, și de aceea și zice: *Stăruieți la rugăciune!*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 119)

„Nu este atât de strălucitor împăratul îmbrăcat cu purpură, cât este de strălucitor cel ce se roagă, împodobit cu vorbirea cea cu Dumnezeu. După cum, atunci când este toată oastea de față, când sunt de față generalii, căpeteniile și voievozi mulți și se apropie cineva, și stă de vorbă în deosebi cu împăratul, privirile tuturor se îndreaptă spre el, și prin asta ajunge mai de cinste tot astfel se întâmplă și cu cel ce se roagă. Gândește-te ce mare lucru este ca, atunci când îngerii stau de față, când se găsesc acolo arhangheli, Serafimi, Heruvimi și toate celelalte puteri, tu, om fiind, să poți să te apropii cu multă îndrăznire și să vorbești cu Împăratul puterilor acelor! Ce cinste poate fi la fel cu aceasta? Nu numai de cinste avem parte de pe urma rugăciunii, ci și de foarte mare folos, chiar înainte de a primi ceea ce cerem. Căci în clipa în care ai înălțat mâinile la cer și ai chemat pe Dumnezeu, te-ai îndepărtat îndată de toate grijiile cele omenești; te-ai mutat cu mintea în viața ce va să fie și trăiești deci cu mintea cele din ceruri; în timpul rugăciunii, dacă te rogi cum trebuie, nu mai ai nici o legătură cu viața de aici. De-ți clocotește în suflet mânia, adoarme lesne; de te arde pofta, se stinge; de te mistuie invidia, cu multă ușurință e izgonită”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 123-124)

„După cum când răsare soarele sunt alungate toate fiarele, care se ascund în culcușurile lor, tot astfel și când rugăciunea răsare ca un soare din gura și de pe limba noastră, mintea ni se luminează și toate patimile păcătoase și sălbatice sunt alungate și puse pe fugă și se ascund în culcușurile lor; numai dacă ne rugăm cum trebuie, cu suflet deștept și minte trează. Atunci, de-ar fi diavol lângă tine, fuge; de-ar fi drac, pleacă! Dacă atunci când vorbește un stăpân cu o slugă, nimeni dintre slugi, nici din cei cu îndrăznire, nu cutează să se apropie și să-i tulbure, cu mult mai mult diavolul și ai lui, alungați fiind și fără îndrăznire, nu pot să ne tulbure când vorbim cu Dumnezeu cu râvna cuvenită”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 124)

„Rugăciunea păstrează neștirbit bunul nostru trai și preface îndată necazurile. De-ar veni ispite, îndată le alungă! De-ar veni pagubă de bani și altceva din cele ce ne amărăsc sufletul, pe toate îndată le pune pe fugă”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 124)

„Nu te îndrepta spre rugăciune ca spre un lucru de mic preț! Rugăciunea ne iartă păcatele. Dumnezeieștile Evanghelii ne dau învățătura asta.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 56)

„... îndată ce ridică cineva mâinile sale la cer și cheamă pe Dumnezeu, deodată retrage inima sa de la toate lucrurile cele pământești și se strămută cu duhul în viața cea viitoare. El atunci gândește numai la cele cerești și în timpul rugăciunii nu are nimic în comun cu viața cea pământească, dacă însă se roagă bine. Dacă cumva se ațâță mânia lui, ea ușor se potolește prin rugăciune; dacă poftele lui se aprind, focul lor lesne se stinge; de l-ar chinui însă și pizma, el lesne o va alunga, întâmplându-se ceea ce zice profetul despre răsăritul soarelui. Dar ce zice el? *Pus-ai întuneric și s-a făcut noapte, când se mișcă toate fiarele pădurii; puii leilor țipă după pradă și cer de la Dumnezeu hrana lor; când însă răsare soarele, ele fug și se târăsc în culcușurile lor* (Ps. 103, 20-22). Deci, precum la ivirea razelor soarelui toate fiarele o iau la fugă și se ascund în culcușurile lor, tot așa, când rugăciunea, ca raza soarelui, iese din gura noastră și se luminează sufletul nostru, fug toate patimile cele fără de minte și dobitocești, ascunzându-se în cotloanele lor, însă numai dacă ne rugăm cu râvnă și cu trezvie. De ar veni atunci și Satana, el va trebui să se îndepărteze. Adică, precum stăpânul când vorbește cu o slugă a sa, nu cutează vreo altă slugă a se apropia și a-l stingheri, așa cu atât mai puțin cutează duhurile cele rele a ne stingheri când noi vorbim cu Dumnezeu cu râvnă cuviincioasă.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 91-92)

„Rugăciunea, totodată, ușurează însuși sufletul cel necăjit. Căci dacă cel necăjit capătă oarecare alinare când el poate povesti altor oameni patimile lui și a se jeli de nenorocirea lui și a o descrie, fiindcă prin această grăire el depărtează oarecum patimile, apoi nu oare cu atât mai vârtos vei afla mare mângâiere și alinare, când vei spune Domnului patimile sufletului tău? Unui om adeseori îi este împovărat cel ce se jeluiește de suferințele sale și voiește a plânge pe sânul său; se ferește de el și îl împinge de la sine; la Dumnezeu însă nu este așa, El lasă la Sine pe oricine, ba încă îl atrage; și cu cât mai îndelungat îi vei povesti suferințele tale, cu atât mai mult te iubește și se pleacă la rugăciunea ta. Aceasta ne-o spune însuși Hristos, când zice: *Veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați, și eu vă voi odihni* (Mt. 11, 28). Așadar, El ne cheamă la Sine, pentru aceea nu ne lasă neascultați; ne atrage la Sine, nu ne respinge; și de am avea asupra-ne întuneric de păcate, cu atât mai grabnic să alergăm la Dânsul, căci El a venit nu ca să-i cheme pe

cei drepecți, ci pe cei păcătoși.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 95-96)

„Numai noi înșine să ne predăm Lui, numai noi să alergăm la Dânsul și să nu ne mai lăsăm de El și ne vom încredința cât de adevărat este graiul: că nimica în lume nu ne poate în adevăr tulbura, când noi ne rugăm cu râvnă și cu sinceritate. Întâmplă-se orice, totul se va depărta ușor prin rugăciune.

Și ce este de mirat că rugăciunea poate depărta necazurile omenești, când ea așa de ușor stârpește și deștrădăcinează păcatul?” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 96)

„... pentru ca noi să petrecem cu norocire viața aceasta de față, totodată să ne eliberăm de păcatele noastre și să putem oricând cu bucurie a ne înfățișa la scaunul Judecării lui Hristos, de-a pururea să ne gătim nouă pentru acest scop locul cel mântuitor al rugăciunii amestecându-l cu lacrimi, cu râvnă, cu îndelungă răbdare. Atunci noi vom dobândi o îndestulare statornică și îndulcirea de bunătățile cele cerești.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 96-97)

„După cum soarele e lumină pentru trup, tot așa rugăciunea e lumină pentru suflet.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.205)

„Prin rugăciune ne apropiem de îngeri și ne depărtăm de tovărășia celor necuvântătoare. Că rugăciunea este lucrul îngerilor, înălțându-i chiar mai presus de vrednicia lor, pentru că a sta de vorbă cu Dumnezeu, adică rugăciunea, este mai presus de vrednicia îngerilor.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 205)

„Prin rugăciune încetăm de a mai fi muritori și vremelnici – că prin fire suntem muritori –, ne mutăm prin vorbirea aceasta cu Dumnezeu în viața cea nemuritoare. Trebuie deci neapărat ca cel care stă de vorbă cu Dumnezeu să ajungă mai presus de moarte și de orice stricăciune. Și după cum cel ce stă în soare scapă neapărat de întuneric, tot așa și cel ce stă de vorbă cu Dumnezeu ajunge neapărat nemuritor. Da, cinstea aceasta mare ne face nemuritori! Și după cum nu-i cu puțință să fie săraci cei ce se bucură de cinstirea împăratului, tot așa, cu mult mai mult, nu-i cu puțință să aibă

suflete muritoare cei ce se roagă lui Dumnezeu, cei ce stau de vorbă cu El. Că moartea sufletului sunt necredința și viața nelegiuită; iar viața sufletului este slujirea lui Dumnezeu și viață potrivită cu această slujire. Da, rugăciunea ne face viața sfântă și potrivită slujirii lui Dumnezeu; ea adună comori minunate în sufletele noastre. De ești îndrăgostit de feciorie, de te străduiești să cinstești curăția în căsnicie, de te străduiești să-ți înfrânezi mânia și să fii blând, de dorești să scapi de invidie sau să faci altceva din cele ce se cuvin, ei bine, spre toate acestea te povățuiește rugăciunea; ea îți netezește drumul vieții, și calea credinței îți va fi ușoară și lesnicioasă.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 206)

„... slujirea lui Dumnezeu este semn de toată dreptatea; fiind o îmbrăcăminte duhovnicească și dumnezeiască, revarsă multă podoabă și frumusețe în sufletele noastre, îndreaptă viața fiecăruia, nu lasă să pună stăpânire pe sufletul nostru vreun gând rău și nelalocul lui, ne convinge să ne temem de Dumnezeu și de cinstea dată nouă; ne învață să fugim de orice momeală a celui viclean, alungă gândurile rușinoase și stricate, face ca sufletul nostru să disprețuiască plăcerea.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 208)

„Aș vrea să vă arăt pe scurt cum rugăciunea ne curățește iute, chiar de am fi plini de păcate. Ce poate fi mai mare și mai dumnezeiesc decât rugăciunea, când ea este un leac așa de bun pentru sufletele bolnave? Ninivitenii sunt aceia care și-au șters prin rugăciune multele lor păcate (Iona 3, 10). Îndată ce au început să se roage, rugăciunea i-a făcut drepti; rugăciunea a îndreptat îndată un oraș obișnuit să trăiască în desfrâu, în păcate și fărădelegi; rugăciunea a fost mai puternică decât vechea obișnuință; a umplut orașul de legi cerești, a adus o dată cu ea și curăția și iubirea de oameni și blândețea și grija de săraci. Fără aceste virtuți nu poate trăi rugăciunea în suflet; rugăciunea umple sufletul de toată dreptatea, îl îndreaptă spre virtute și alungă din el păcatul. Într-adevăr, de-ar fi intrat atunci în Ninive un om care cunoștea orașul mai dinainte, nu l-ar mai fi cunoscut; atât de iute trecuse de la o viață ticăloasă la una plină de dreapta credință! După cum n-ai mai cunoaște pe o femeie săracă și îmbrăcată în zdrențe de-ai vedea-o mai târziu împodobită cu haine de aur, tot așa și cel care știa de mai înainte orașul acela sărac în fapte bune și lipsit de comori duhovnicești, nu l-ar mai fi cunoscut! Atâta îl schimbase rugăciunea! Atâta virtute adusese în obiceiurile și viața lui! O femeie care a trăit toată viața în

stricăciune și desfrâu dobândește mântuire îndată ce cade la picioarele lui Hristos (Luca 7, 37-50).

Rugăciunea nu curăță numai păcatele, ci îndepărtează pe om de la mari primejdii. Minunatul David, care a fost și împărat și prooroc, a fost biruitor în multe și grele războaie numai prin rugăciune! Numai această armă o punea înaintea oștirii sale, și dădea prilej ostașilor săi să biruie în liniște și tihnă. Ceilalți împărați aveau nădejdea mântuirii lor în destoinicia căpeteniilor, în meșteșugul războiului, în arcași, în hopliți, în călăreți. Marele David însă își întărea oștirea lui cu sfintele rugăciuni; nu se uita la semeția comandanților săi, la semeția căpeteniilor pedestrilor și călăreților; nu aduna bani, nici nu-și făurea arme, ci din cer pogora armură dumnezeiască. Armură cu adevărat cerească este dumnezeiasca rugăciune; numai ea poate păzi cu tărie pe cei ce se tem de Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, Cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 208-209)

„... puternică armă este pentru împărați rugăciunea în lupte; dar puternică este și pentru noi rugăciunea în lupta cu demonii. Tot așa și împăratul Iezechia a fost biruitor în războiul cu perșii; nu a înarmat oștire, ci punând numai oștirile în fașa vrăjmașului (IV Regi 19, 1-37); la fel a scăpat (regele) și de moarte când a căzut înaintea lui Dumnezeu cu evlavie cuvenită și numai rugăciunea i-a lungit viața (Isaia 38, 1-5).

Vameșul ne învață apoi că rugăciunea curăță ușor sufletul care a păcătuit; s-a rugat lui Dumnezeu să capete iertare, și a căpătat (Luca 18, 13-14). Ne învață și leprosul, care s-a curățit îndată ce a căzut înaintea lui Dumnezeu (Matei 8, 2-3). Dacă Dumnezeu a curățit iute un trup stricat de boală, cu mult mai mult va vindeca prin iubire de oameni un suflet bolnav. Cu cât e mai de preț sufletul decât trupul, cu atât mai multă grijă va avea și Dumnezeu de el. Ți-aș putea da nenumărate exemple și din Vechiul, și din Noul Testament, dacă aș vrea să înșir pe toți cei mântuiți prin rugăciune.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 210)

„Vrei să vezi ce mare armă e rugăciunea? Apostolii au lăsat în seama altora grija pentru săraci numai ca să aibă mai mult răgaz pentru rugăciune: *Rându-iți dintre voi, spune Scriptura, șapte bărbați cu nume bun; iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului* (Faptele Apostolilor 6, 3-4).” (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 324-325)

„Că unde este rugăciune este și mulțumire [*ευχαριστια*], unde harul Duhului Sfânt este de față și demonii fug și toată puterea potrivnică se alungă și se surpă.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 40)

„Cu neputință este, cu neputință, ca un om care se roagă cu cuvenita sânguință [*προθυμια*] și Îl cheamă neconținut pe Dumnezeu, [cu neputință] este să păcătuiască vreodată. Cum? Îți spun eu! Cel ce își încălzește mintea și își scoală sufletul și se mută pe sine la cer și astfel Îl cheamă pe Stăpân, [apoi] își aduce aminte de păcatele sale și Îi vorbește despre iertarea lor și Îl roagă ca să fie milostiv și blând, [unul ca acesta] în timp ce grăiește aceste cuvinte, leapădă orice grijă lumească și se întraripează și este mai presus de patimile omenești. Și chiar dacă vede după rugăciune vreun dușman, nu îl mai privește ca dușman. Chiar dacă vede vreo femeie frumoasă, nu se prăbușește la vederea ei, căci **focusul de după rugăciune rămâne înlăuntrul lui și alungă cu totul orice gând necuviincios**. Însă pentru că suntem oameni și este cu puțință să cădem în ușurătate și slăbiciune, după ce trece o oră sau două sau trei după rugăciune, când vezi căldura care este în tine că vrea să se scurgă câte puțin, aleargă degrabă iarăși la rugăciune și încălzește cugetul tău cel răcit. Și dacă vei face aceasta de-a lungul întregii zile, încălzindu-ți intervalele de timp prin desimea rugăciunii, nu vei da diavolului prilej și intrare împotriva cugetelor tale.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 67-68)

„Înfochează sufletul prin rugăciune”. (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 72)

„Căci nimic nu este întocmai cu rugăciunea.

Rugăciunea pe cele ce sunt cu neputință le face cu puțință; pe cele dificile le face lesnicioase.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 157)

„Căci cu neputință este ca omul ce se roagă cu osârdie și face cereri dese către Dumnezeu să cadă vreodată în păcat.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al*

doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 158)

„Cel ce și-a concentrat mintea și și-a ridicat sufletul la cer, acela cheamă pe Stăpânul său și vorbește cu El pentru iertarea păcatelor sale. Îl roagă să-i fie milostiv și blând. Petrecând în cuvintele acestea, leapădă toată grija acestei vieți, se întraripează și se face mai înalt decât patimile cele omenești. Și dacă va avea vreun vrăjmaș, după rugăciune nu-l mai vede ca pe un vrăjmaș. Sau de va vedea vreo femeie frumoasă, după rugăciune, nu va mai fi atras cu ochii la fața ei, căci focul rugăciunii petrece înăuntrul lui și alungă de acolo orice gând nebunesc. Dar, de vreme ce oameni fiind, cădem cu lesnire în lenevire, după un ceas, două sau trei de la rugăciune, fierbințeala aceea ce s-a făcut în tine de la rugăciune puțin câte puțin se va stinge. De aceea aleargă iarăși degrabă la rugăciune și înfierbântă iarăși mintea ta care s-a răcit. Iar de vei face aceasta toată ziua în răstimpuri, înfierbântându-te cu desimea rugăciunilor, nu vei da diavolului pricină și intrare în gândurile tale. Și dacă apa care s-a răcit o punem iarăși la foc, ca să se înfierbânte degrabă, ca să putem prânzi, așa să facem și aici.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 158-159)*

„Toate faptele tale din viața aceasta să le țeși cu desimea rugăciunilor, ca cu niște legături și așa să-ți întărești din toate părțile viața ta. Și dacă vei face așa, cu toate că vor sufla nenumărate vânturi ale ispitelor, scârbelor sau a oricăror gânduri urâte, sau va veni orice rău asupra-te, nu vor putea să-ți surpe casa, fiind legată cu așa dese rugăciuni.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 159)*

„Lucru mare și îmbunătățit este rugăciunea. Căci dacă vorbește cineva cu un om îmbunătățit dobândește mare folos de la el, oare cel ce s-a învrednicit a vorbi cu Dumnezeu câte bunătăți nu va dobândi?” (*Cuvânt la*

cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 179)

„Și ca să înveți cât de mare bunătate este rugăciunea, ia gândește-mi-te la cei ce se agită pentru lucrurile vieții de acum și care nu se deosebesc cu nimic de niște umbre. Aceștia, când văd pe cineva că este foarte apropiat împăratului pământesc, oare nu-l socotesc un om de seamă și-l preafericesc și îl măgulesc, admirându-l ca pe unul ce s-a învrednicit de cea mai înaltă cinste? Iar dacă unul ca acesta, când discută cu împăratul – care este și el om – deși se întreține în chestiuni lumești și în lucruri trecătoare, este socotit atât de important, ce s-ar putea spune despre cel ce este învrednicit să discute cu Dumnezeu nu despre lucruri pământești, ci despre lăsarea păcatelor, despre iertarea greșelilor, despre paza celor deja încredințate³⁴¹, despre cele ce vor fi primite în veacul viitor, despre bunătățile veșnice? Unul ca acesta este mai fericit decât cel ce poartă coroană, dacă prin rugăciunea sa atrage bunăvoința de sus.” (Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 115-116)

„Precum și aurul și pietrele scumpe cele frumoase și marmura fac casele împărătești, în acest fel face și rugăciunea pe om casă lui Hristos, să locuiască Hristos în inimile noastre. Dar cum și cu ce poți să lauzi rugăciunea, care te face pe tine biserică și casă lui Dumnezeu? Cel pe care nu-L pot încăpea nici cerurile, vine și intră în sufletul cel ce petrece în rugăciune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 90)

„Cel ce se umilește adesea și se roagă lui Dumnezeu cu neputință este să greșească, că în ce chip adapă apa grădinile și livezile și le face desfătate și frumoase, așa și sadul răgăciunii, adăpându-se cu izvorul lacrimilor, crește și se face mare și se află înaintea lui Dumnezeu și orice cere se ascultă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 153-154)

„Rugăciunea ne deschide comorile harului Său.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 98)

³⁴¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Încredințate omului de Dumnezeu, prin botez și prin virtuțile făptuite după botez. (n.s. 27, p. 115)

„Prin rugăciune se face între noi și Iisus Hristos cea mai dulce și cea mai slăvită legătură. Prin rugăciune intrăm în corurile îngerilor, luând parte la adorările lor și la laudele lor. Prin rugăciune noi încetăm să mai fim oameni muritori și pătimitori și ne îmbrăcăm deja mai dinainte cu strălucirile nemuririi noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 477)

„Când ne rugăm devenim sanctuare în care Iisus Hristos își face locuința Sa: *rugăciunea îi face pe oameni temple ale Lui Iisus Hristos*. Și nu numai că rugăciunea construiește templul și-l înalță la măreția Celui Prea înalt, ci mai mult îl împodobește. Palatul regilor nu este atât de strălucitor în aur, în argint și pietre prețioase, pe cât este sufletul de strălucitor sub podoabele cu care-l îmbracă rugăciunea. Și când prin rugăciune, sufletul a devenit sanctuar, când mii de gânduri, mii de sentimente curate și sfinte îi fac podoaba, Iisus Hristos își găsește plăcerea aici și-și face locuința Sa: *ca să locuiască Hristos în inimile voastre*. Ce oaspete! Ce slavă! Cel pe Care măreția cerurilor nu-L poate cuprinde. Cel ce este Dumnezeu cel Prea înalt intră în sufletul care e în rugăciune, și intră aici cu toate energiile și cu toate puterile Sale. Apostolului Pavel mărturisitor în darurile sale, în faptele sale, în cuceririle sale, în martiriile sale: oare de unde-i vin Lui aceste minuni? Fără încetare noi îl vedem în rugăciune. Acolo și numai acolo este secretul victoriilor sale. Cine l-a eliberat pe Petru din închisoarea sa, dacă nu rugăciunea stăruitoare a credincioșilor? Și cum va fi altfel, pentru că rugăciunea dă ca oaspete și apărător al sufletului nostru pe Iisus Hristos însuși? *Dacă Dumnezeu este pentru noi, cine este împotriva noastră?*

Rugăciunea ne amestecă cu corurile îngerești.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 478-479)

„Rugăciunea ne scapă și de necazurile din lumea aceasta, și ne scoate și din chinurile cele viitoare. Ca să străbatem, dar, cu ușurință și viața aceasta, și să plecăm și dincolo cu îndrăznire, să ne rugăm neconținut cu râvnă și cu tragere de inimă. Așa vom putea dobândi și bunătățile cele gătite nouă și ne vom desfăta și de nădejtile cele bune.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 13, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 346)

RUGĂCIUNEA (puterea rugăciunii)

„Puternică armă este, iubiților, rugăciunea, dacă se face cu cuvenita băgare de seamă. Și ca să afli câtă putere are, gândește-te la acestea: neconținută rugăciune are putere de a stăpâni nerușinarea, nedreptatea, sălbăticia și cruzimea. (...) Dar apoi, rugăciunea chiar și pe trândăvie o stăpânește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 320)

„Să fim deci, iubiților, cu băgare de seamă la rugăciune. Puternică armă este rugăciunea, dacă se face într-una, dacă se face lipsită de slavă deșartă, dacă se face cu suflet sincer și nevinovat. Rugăciunea a pus pe fugă pe dușmani. Rugăciunea a făcut bine unui neam întreg și nevrednic, după cum zice: *Când am văzut necazul poporului meu în Egipt, M-am pogorât să-l scot din mâna egiptenilor* (Exod 3, 7. 8).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 321)

„Nu este, nu este nimic mai puternic decât rugăciunea și nici la fel ca ea”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 123)

„Desigur, nimic nu este mai puternic decât rugăciunea. Un împărat în haină de profiră nu este mai mărit decât rugătorul pe care îl împodobește vorbirea sa cu Dumnezeu. Precum un om, vorbind cu împăratul în prezența întregii oștiri, a Comandanților și a Domnilor, prin aceasta atrage asupra-și ochii tuturor și capătă însemnătate, așa se întâmplă și cu cel ce se roagă. Socotește numai ce înseamnă când un om, în prezența tuturor Îngerilor, Arhanghelilor, Serafimilor, Heruvimilor și a tuturor puterilor cerești, cu toată bucuria și siguranța, se apropie de împăratul împăraților și cutează a vorbi către Dânsul? Care cinste s-ar putea asemana cu aceasta? Dar nu numai cinste, ci și un mare folos urmează pentru noi din rugăciune, chiar înainte de a fi primit lucrul pentru care ne rugăm.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 91)

„Adeseori domnitori împodobiți cu coroană au zăcut doborâți de friguri, chinuți de arșița cea arzătoare; doctorii, soțiile, slugile și generalii stăteau împrejurul lor, dar nici meșteșugul doctorilor, nici altceva de asemenea, n-a putut să aducă vreo ameliorare bolnavului. Atunci venea un om, care și-a pus încrederea sa în Dumnezeu, numai se atingea de trupul celui bolnav, săvârșind o rugăciune curată, și toată boala se depărta. Ceea ce

nu putuse nici bogăția, nici mulțimea slujitorilor, nici meșteșugul și cercarea doctorilor, nici mărimea puterii împărătești, foarte adeseori a săvârșit rugăciunea unui singur sărac și nevoiaș. Așa puterea rugăciunii a stins și puterea focului, precum la cei trei tineri în cuptorul cel înfocat; a domolit turbarea leilor, precum la Daniil, a pus capăt războaielor, a curmat bătăliile, a alungat furtunile, a izgonit duhurile cele rele, a deschis porțile cerului, a spart cătușele morții, a alungat bolile, a abătut paguba și nenorocirea, a întărit cetățile cele zguduite, a înlăturat și ridicat pedepsele cele dumnezeiești și pânditurile cele omenești. Eu însă vorbesc de rugăciunea care nu zace numai pe buze, ci se suie în sus din adâncul inimii.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 94)

„Hristos vrând să ne facă să ne rugăm și vrând să ne înfățișeze folosul ce-l aduce rugăciunea în sufletele noastre, vorbește de un judecător rău și îndărătnic, căruia îi dispăruse din ochi toată rușinea, iar din suflet izgonise teama de Dumnezeu. Și doar ar fi fost de-ajuns să ne fi înfățișat chipul unui judecător drept și milostiv, și să fi fost asemănată dreptatea aceluia cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ca să arate puterea rugăciunii. Că dacă un om bun și blând primește cu bunăvoință pe cei care i se roagă, cu mult mai mult Dumnezeu, a Cărui mare bunătate depășește nu numai mintea noastră, ci chiar pe cea a îngerilor! Ar fi fost de ajuns, după cum am spus, să ne fi înfățișat chipul unui judecător drept; dar așa, ne dă ca pildă un judecător crud, necredincios și disprețuitor al oamenilor; acesta, nemilos față de ceilalți oameni, dar bun și blând față de cei ce se roagă de el cu stăruință, ca să cunoști că orice rugămintă atrage ușor spre milă și îndurare chiar pe oamenii răi. De ce a făcut asta Hristos? Ca să cunoască toți puterea rugăciunii! De aceea, după ce duce pe văduvă înaintea celui mai rău dintre judecători și după ce-l arată iubitor de oameni împotriva firii sale, mută cuvântul de la judecătorul cel rău la Tatăl Său, la Cel bun, Cel blând, Cel binevoitor, Cel iubitor de oameni, Cel ce trece cu vederea fărădelegile, Cel ce iartă multe păcate, Cel ce-i hulit în fiecare zi și rabdă, Cel care suferă să vadă pe demoni cinstiți, iar pe El ocărât, pe Fiul Său hulit cu mii și mii de hule, spuse și nespuse. Deci, nu ne va milui El degrabă, cu toate că-i hulit, și rabdă cu blândețe dacă ne vede că ne închinăm Lui în cuvenita frică?” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 216)

„Poți vedea puterea sfintelor rugăciuni și din aceea că Pavel, care a străbătut întreaga lume ca un întraripat, care a stat la închisoare, care a fost

bătut, care a purtat lanțuri, care a trăit vărsând sânge și în primejdii, care a izgonit demoni, care a înviat morți, care a pus capăt bolilor, nu se încredea în nici nuna din aceste fapte mari pentru mântuirea oamenilor, ci în rugăciuni; cu ele întărea pământul. După ce făcea minuni, după ce învia morți, alerga la rugăciune, ca un atlet care aleargă, după ce primește cununa, la locul de exercițiu. Că rugăciunea este dătătoarea puterii de a învia morți și de a face toate celelalte minuni. Puterea pe care apa o dă pomilor, pe aceea o dă rugăciunea vieții sfinților. În noaptea în care rugăciunea uda sufletul lui Pavel, el îndura cu ușurință chinurile, lăsând să fie lovit, ca o stâncă. Prin rugăciune a zguduit în Macedonia temnița; prin rugăciune a sfărâmat lanțurile ca un leu; prin rugăciune a smuls din rătăcire pe paznicul temniței; prin rugăciune a zdrobit tirania demonilor (Faptele Apostolilor 16, 22-34). Știm apoi și cuvintele pe care le-a scris tuturor oamenilor: *Stăruieți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire, rugându-vă totodată și pentru noi, ca Dumnezeu să-i deschidă cuvântului nostru o ușă spre a grăi taina lui Hristos...* (Coloseni 4, 2-3; Efeseni 6, 19). Ce spui, Pavele? Atâta îndrăznire ne dau rugăciunile, că putem îndrăzni să-L rugăm pe Dumnezeu pentru tine? Care soldat îndrăznește să roage pe împărat pentru comandantul său? Și doar nici un comandant nu-i așa de prieten cu împăratul cât de prieten e Pavel cu Dumnezeu! Cu toate acestea, la atâta cinste ne ridică rugăciunile, că putem îndrăzni să-L rugăm pe Dumnezeu pentru Pavel. Tot așa și marele Petru, cel mai strălucit decât cerul, a scăpat din închisoare, pentru mântuirea de obște a oamenilor, mai întâi prin virtutea lui, apoi prin rugăciunea Bisericii care a deschis degrabă porțile încuiate ale temniței. Nu fără rost Luca a scris că se făceau de către toată Biserica rugăciuni stăruitoare pentru Petru (Faptele Apostolilor 12, 5), s-a scris, ca să cunoaștem câtă putere au în cer rugăciunile, ca să cunoaștem că pot scăpa de primejdii chiar pe Pavel și Petru, stâlpii Bisericii, verhovnicii apostolilor, pe cei străluciți în cer, zidul lumii, pavăza de obște a întregului pământ și a mării.

Spune-mi, cum a scăpat Moise pe Israel în războaie? N-a dat ucenicului său arme și oștire, ci el însuși a pus rugăciunile lui înaintea mulțimii dușmanilor! Aceasta ne învață că rugăciunile dreptilor au cu mult mai mare putere decât armele, caii, boii și oștirile. Din pricina asta toată oștirea și multe zeci de mii de oameni aveau nădejdea mântuirii lor în rugăciunile proorocului. Când se ruga Moise, biruiau iudeii, când înceta rugăciunea, biruiau vrăjmașii (Ieșire 17, 11). Așa și noi: când ne rugăm, biruim cu ușurință pe diavol.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omili la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 218-219)

„Da, numai prin rugăciune a mântuit Moise pe poporul cel necredincios; numai prin rugăciune a avut parte de vederea cea dumnezeiască și a dobândit mii și mii de bunătăți. Rugăciunea l-a ajutat să ducă o viață asemănătoare celor ce locuiesc în cer.

Rugăciunea a biruit puterea focului și a împlânzit leii; cei trei tineri, cu rugăciunea, au biruit puterea focului (Daniel 3, 8-28), Daniel, cu rugăciunea, a împlânzit leii (Daniel 6, 16-23).

Prin faptele acestea, socot eu, Dumnezeu a făcut cunoscut tuturor că pe toți care se roagă când sunt în primejdii, rugăciunea îi scapă din primejdiile ce-i amenință.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omili la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 220)

„Cu ajutorul rugăciunii a biruit David în atâtea și atâtea războaie, nu mânuind arme, nici agitând lancea, nici scoțând sabia, ci încingându-se cu rugăciunile.

Cu ajutorul rugăciunii Iezechia a pus iute pe fugă mulțimea perșilor. Aceștia aduseseră la ziduri mașini de război; Iezechia a întărit zidul cu rugăciunile. Și s-a terminat războiul fără arme, numai cu ajutorul rugăciunii! Trâmbița n-a sunat, oștirea a stat liniștită, armele nu s-au mișcat și pământul nu s-a înroșit de sânge. A fost de ajuns rugăciunea ca să-i înspăimânte pe dușmani (IV Regi 19, 1-37).

Rugăciunea a mântuit și pe niniviteni; a îndepărtat iute mânia venită din cer și a îndreptat repede viața lor stricată. Atâta putere și tărie are rugăciunea, încât ninivitenii, care trăiseră toată viața lor în fapte rele și de rușine, s-au schimbat îndată când a intrat în oraș rugăciunea; și a adus o dată cu ea curăția, dreptatea, prietenia, unirea, grija de săraci și toate bunătățile (Iona 3, 6-10).” (*Despre rugăciune*, Cuvântul II, în vol. *Omili la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 220-221)

„Să nu ne pierdem deci curajul, să nu ne trândăvim a ne ruga. De am fi căzut chiar în adâncul păcatului, chiar de acolo rugăciunea poate iute să ne scoată.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omili la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 237)

„Nimic nu este deopotrivă cu rugăciunea.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omili și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 29)

„Nimic nu este deopotrivă cu rugăciunea. Căci ea și pe cele imposibile le face posibile, pe cele anevoioase ușoare și pe cele greu de

ajuns le pune la îndemână.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 67)

„Deseori s-a văzut că atunci când purtătorul coroanei împărătești este cuprins de febră și zace în pat arzând, îi vin spre ajutor medici, paji, vindecători și generali, însă nici arta medicinei, nici prezența prietenilor, nici îngrijirea slugilor, nici mulțimea leacurilor, nici luxul tratamentelor, nici abundența bunurilor și nimic altceva dintre cele omenești nu are putere să ușureze în vreun fel povara bolii. Însă, dacă ar intra cineva care este înzestrat cu dreptul de a-i vorbi lui Dumnezeu, numai să se atingă de trupul acestuia și să facă o rugăciune curată pentru el și va pune pe fugă întreaga boală. Și exact acolo unde bogăția, mulțimea îngrijirilor, știința medicilor și măreția împărătească au fost lipsite de putere, a avut această putere rugăciunea unuia care deseori se întâmplă să fie sărac și să se hrănească din pomană.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 125)

„Puterea rugăciunii a întrecut puterea focului, a ținut în frâu furia leilor, a destrămat războaie, a oprit lupte, a făcut să dispară furtuni, a alungat demoni, a deschis porțile cerului, a tăiat legăturile morții, a risipit defăimări, a ținut în loc tulburarea cetăților, a făcut să dispară nenorocirile venite de sus și cele provocate de om, într-un cuvânt, rugăciunea a risipit tot ceea ce ne poate înspăimânta. Iar când vorbesc de rugăciune, nu mă refer la simpla rostire a rugăciunii, ci la acea rugăciune care izvorăște din adâncul cugetului. Așa cum, chiar de se vor abate asupra-le mii de vânturi potrivnice, copacii ale căror rădăcini sunt întinse în adâncime nu se frâng, nici nu sunt doborâți, fiindcă rădăcinile le sunt înfipite cu strășnicie în adâncul pământului, întocmai în același chip se întâmplă și cu rugăciunile care se înalță de jos, din adâncul cugetului: înrădăcinate temeinic, se vor înalța către cer și nici o judecată potrivnică nu le abate din drum.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, pp. 130-131)

„Și ce-i de mirare în faptul că puterea rugăciunii înlătură nenorocirile care se abat asupra omului, câtă vreme se vede cum rugăciunea destramă cu ușurință natura păcatului și o face să dispară?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 132)

„Însă fiecare va cunoaște puterea și tăria sfintelor rugăciuni, când va socoti și va cunoaște de tot felul de hrane și bogăție și viața și mii de bunătăți, toate acestea sunt date de Dumnezeu tuturor oamenilor într-un fel, și dreptilor și nedreptilor, credincioșilor și necredincioșilor, pentru multa Sa iubire de oameni. Deci, de

vreme ce în acest chip miluiește și mângâie în toate zilele pe cei ce nu i se roagă, nici nu-i cer, dar câte bunătați se cade să ia și să câștige cei ce se află și duc toată viața lor în milostenie și în rugăciune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 90)

„Însă și în aceasta poate să cunoască iarăși cineva puterea rugăciunilor, că Pavel care al morți îi scula și bolnavi tămăduia și nici la unele din acestea nu avea nădejde la ajutorul lumii ci numai cu rugăciunile străbătea pământul și după ce făcea minuni și scula morții, iarăși alerga la rugăciune, ca un luptător ce aleargă de la luptă la încununare, pentru că și învierea morților și altele câte la făcea, tot cu rugăciunile le săvârșea, în ce chip se adapă copacii cu apa și cresc, în acest fel și viața sfinților se adapă și se adaugă cu rugăciunile.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 91)

.....
„Sfântul Pavel, în noaptea acestei vieți, adăpându-și sufletul lui cu rugăciunile, câte întâmplări în veneau asupra și răutăți, toate prea ușor le suferea și-și dădea trupul lui spre răni și spre bătăi, ca un turn neclintit. Cu rugăciunea aceasta a cutremurat temința cea din Macedonia, cu aceasta a sfărâmat legăturile ca un leu, cu rugăciunea aceasta a scos pe temnicer de la înșelăciune, cu rugăciunea a stricat și a risipit tirania dracilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 91)

„Și Petru, mai marele apostolilor, cel mai luminat decât cerul, cu rugăciunea aceasta scăpă deschiseră ușile temniței. Că nu scrie Luca în deșert, zicând că și rugăciunea a toată Biserica era întinsă pentru Petru, ci ca să cunoaștem noi câtă putere au rugăciunile în cer, atâta cât să scoată din nevoie și pe Petru și pe Pavel, pe stâlpii Bisericii, pe verhovnicii Apostolilor, pe cei vestiți în cer, care sunt zid a toată lumea și de obște păzitori a tot pământul și a mării.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 91)

„Moise oare cum a mântuit pe evrei la război? Oare nu a dat armele și războiul pe mâna și decât caii și decât banii și decât alte oști multe, mai mult biruiesc rugăciunile dreptilor; pentru aceea și mii de războinici și toată oastea, toată nădejdea mântuirii lor era la proorocul, căci făcând Moise rugăciuni biruiau și câștigau evreii, iar când părăsea rugăciunea, atunci biruiau vrăjmașii lui. Deci așa facem și noi când ne rugăm, prea lesne îl biruim pe diavol și scăpăm de faptele și de meșteșugirile lui. Iar când ne lenevim și nu ne rugăm, atunci îl facem să se îmbărbăteze asupra noastră.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 91-92)

„Cu rugăciunea să nu ne temem nici de una din cele mai mari mizerii ale noastre, nici de tristețile noastre, nici de pericolele noastre, nici de forța și de răcnetul dușmanilor noștri. O singură condiție este de trebuință: ca rugăciunea să nu fie din vârful buzelor, ci ca ea să iasă profund și adânc dintr-un suflet atent și dintr-o inimă înfrântă și rugătoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 483)

„Cum a triumfat Moise peste dușmanii puternici și atât de numeroși care-i tăiau drumul spre Țara Făgăduită? Oare prin forța armelor, mulțimea luptătorilor, știința războiului? Nicidecum, Moise se ruga. Înceta el să se roage? Israeliții pierdeau în luptă. Se făceau rugăciunile lui fierbinți și continui? Poporul lui câștiga victoria. Rugăciunea îl făcea să învingă mai mult încă decât triburile cananeene, eu vreau să spun propriul său popor în revoltă fără încetare împotriva lui Dumnezeu, fără încetare gata de a fi devorat de fulgerele mâniei divine. În aceste ceasuri solemne și teribile, Moise se ruga și rugăciunea sa făcea să cadă răzburarea din mâinile lui Dumnezeu.

Rugăciunea l-a salvat pe Daniel în groapa cu lei. Rugăciunea a stins pentru cei trei evrei flăcările cuptorului.

Rugăciunea l-a născut pe profetul Samuel. Mama lui era stearpă, rugăciunea a făcut minunea nașterii sale. Și acest copil din minune nu devine el însuși profetul mare și sfânt decât prin asiduitatea și fierbințeala rugăciunilor sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 484-485)

RUGĂCIUNEA (roadele rugăciunii)

„... chiar de la început, putem spune că cel mai mare bun al rugăciunii este acela că tot omul care se roagă stă de vorbă cu Dumnezeu; și știe bine orice om ce lucru mare este ca, om fiind, să vorbești cu Dumnezeu; dar ca să înfățișeze prin cuvânt cinstea aceasta, nimeni nu poate. Cinstea aceasta depășește chiar strălucita dregătorie a îngerilor; îngerii știu asta bine, că, după se spune în prooroci, toți îngerii aduc cu multă frică Stăpânului cântări și slujbe; își acoperă fețele și picioarele cu multă evlavie, iar prin bătaia aripilor și prin nestăvilitul lor freamăt își arată frica lor cea mare. Socot că în acest fel ne învață să uităm în vremea rugăciunii că suntem oameni; prinși de râvnă și de frică să nu mai vedem nimic din cele de pe pământ, să socotim că stăm în mijlocul îngerilor și săvârșim aceeași slujbă ca și ei. În celelalte privințe ne deosebim mult de îngeri; ne deosebim în ce privește firea, felul de viață, înțelepciunea, pricepera și în multe altele dintre acestea; în

rugăciune, însă, facem o împreună-lucrare, și îngerii și oamenii. Când e vorba de rugăciune, nu este deosebire între firea îngerească și firea omenească. Rugăciunea te deosebește de animale, rugăciunea te alătură îngerilor. Dacă te străduiești să-ți petreci toată viața în rugăciune și în slujirea lui Dumnezeu, ai trecut îndată la o viață îngerească, ai trecut la viața, cinstea, noblețea, înțelepciunea și priceperea îngerească. Poate fi oare sfințenie mai mare decât a acelor ce stau de vorbă cu Dumnezeu? Poate fi oare cineva mai drept, mai bun și mai înțelept? Dacă cei care vorbesc cu oamenii înțelepți ajung iute de se aseamănă în înțelepciune cu aceia, în urma deselor convorbiri cu ei, ce se cuvine să spunem despre cei care vorbesc cu Dumnezeu și se roagă Lui? De câtă înțelepciune, de câtă virtute, de câtă pricepere, de câtă frumusețe morală, de câtă cuminenie, de câtă bună-cuviință în deprinderi nu li se umple sufletul în urma rugăciunii și rugămintii lor! Deci nu păcătuiești de spui că rugăciunea este pricina oricărei virtuți și dreptăți. Nici un gând sau faptă care duce la dreapta credință nu poate intra în suflet fără ajutorul rugăciunii și slujirii lui Dumnezeu. După cum un oraș care nu-i înconjurat cu ziduri cade ușor în mâna dușmanilor, pentru că-i lipsește zidul care să-i împiedice, tot așa și sufletul care nu-i îngrădit cu rugăciuni este supus ușor de diavol și umplut lesne cu orice păcat. Mai întâi, diavolul nu îndrăznește să se apropie când vede că sufletul e întărit cu rugăciuni; se teme de tăria și puterea pe care i-o dau rugăciunile, care-l hrănesc mai bine de cum hrănesc mâncărurile trupul; apoi, cei care se roagă cu râvnă nu pot să facă o faptă nevrednică de rugăciune, ci, rușinându-se de Dumnezeu, cu Care nu de mult vorbisera, îndepărtează iute toate uneltirea vicleanului; ei singuri se gândesc ce rău mare este ca, după ce ai vorbit nu de mult cu Dumnezeu și L-ai rugat să-ți dea viață curată și sfântă, să te îndrepti îndată spre diavol, să primești în suflet plăcerile rușinoase, să lași pe diavol să intre în sufletul pe care de curând l-a cercetat Dumnezeu și să îngădui duhurilor rele să pătrundă în sufletele față de care harul Duhului și-a arătat marea sa iubire de oameni și purtarea sa de grijă.” (*Despre rugăciune, cuvântul II, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 212-214)

„Cu ajutorul rugăciunii poți să te înalți la Dumnezeu, poți să te urci la ceruri și să te apropii de Dumnezeu.” (*Despre rugăciune, cuvântul II, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 215)

„Poți cunoaște tăria și puterea sfintelor rugăciuni dacă te uiți și vezi mulțimea de bunătați primite în fiecare zi și ceas de cei ce se roagă lui Dumnezeu pururea. Cine nu știe că Dumnezeu dăruiește tuturor oamenilor,

fără deosebire, și dreptilor și păcătoșilor, din pricina marii Lui iubiri de oameni ce-o are pentru noi, și lumina soarelui și a stelelor și a lunii, buna întocmire a văzduhului, hrană de tot felul, bogăție, viață și mii și mii de bunătăți? (Matei 5, 45). Dacă pe cei care nu-L roagă, nici nu-I cer, așa îi miluiește și-i mângâie în fiecare zi, câte bunătăți nu va dărui celor ce-și petrec toată viața în rugăciuni și cereri?” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 217)

„Face pe oameni temple ale lui Hristos. Și după cum palatele împărătești sunt făcute cu aur, pietre prețioase și marmură, tot așa și templele lui Hristos sunt făcute cu rugăciuni: *Ca să locuiască Hristos*, spune Pavel, *în inimile voastre*. Poate fi oare o laudă mai mare a rugăciunii decât aceea că face temple ale lui Dumnezeu? Cel care e necuprins în cer, Acela intră în sufletul celui care trăiește în rugăciune.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 218)

„Rugăciunea a născut pe sfântul prooroc Samuel (I Regi 1, 10-20); fiindcă firea trupului mamei era neputincioasă pentru naștere, a venit iute rugăciunea acesteia și a îndreptat cusurul firii. De așa fel este rodul rugăciunii! Rugăciunea a zămislit un prooroc precum acela. Tot prin rugăciune a ajuns Samuel vestit în ceruri, râvnitor îngerilor, fiind mai mult decât era în puterea omului. Socot că așa trebuia să fie Samuel, spicul rugăciunii mamei! Să învingă pe ceilalți prin frumusețea sa morală, prin purtările lui pline de virtute; trebuia să-i întrecă pe sfinții de dinainte de el, cum în holde spicele binecrescute le întrec pe celelalte.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 220)

„Cel care, astfel strâmtorat, prinde a se ruga ajunge ca, în urma rugăciunii, să resimtă în sufletul său o mare desfătare. Și, așa cum năvala norilor întunecă aerul la început, iar apoi, după ce își risipesc unul altuia cristalele de gheață și fac să se reverse ploaia în întregime, dau aerului seninătate și strălucire, în același chip, cât timp ni se adună deznădejdea în interior, ni se întunecă judecata, însă, după ce ne despovăram de acest zbucium prin cuvintele rugăciunii și prin lacrimile care le însoțesc, revărsându-se, astfel, în afara noastră, ne pătrunde în suflet o mare strălucire, răsplata lui Dumnezeu pătrunzând în cugetul celui care se roagă precum o rază de soare.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 126)

„Aceasta l-a născut pe Sfântul Prooroc Samuil, că de vreme ce firea i se împotriva maicii lui și nu o lăsa să nască, iar dacă se arată rugăciunea, îndată se îndreaptă sminteala firii. Acest fel de roadă a făcut rugăciunea, pentru aceea Samuil a fost vestit în cer, atâta cât nu se află altul pe pământ ca dânsul să râvnească să urmeze viața îngerilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 92)

RUGĂCIUNEA (stăruința în rugăciune)

„Și ca să vezi că Dumnezeu nu vrea numai să facă bine și să dea darurile Sale, ci are obiceiul să vrea să facă și mai străluciți pe cei care le primesc, vezi-L că face asta cu femeia hananiană (Matei, 15, 22-28). Amână și întârzie cu răspunsul, nu numai ca s-o facă pe aceea să stăruie în cererea sa, ci s-o facă cunoscută în întreaga lume. Când hananianca s-a apropiat de El, rugându-L și spunându-I: *Miluieste-mă, Doamne, că fiica mea rău se îndrăcește* (Matei, 15, 22), nici nu o învrednicește cu răspuns mult îndurătorul, Iubitorul de oameni, Cel Care totdeauna o ia înaintea cererilor noastre. Și ucenicii, care nu știau ce avea să fie, care nu știau că nu-i răspunde tocmai pentru că avea grijă de femeie și nu voia să lase ascunsă comoara sufletului ei, ucenicii deci, ca mai milostivi, se apropie de El și-L roagă, zicându-I: *Slobozește-o că strigă în urma noastră* (Matei, 15, 23). Aproape că Îi arată că n-o mai pot suferi. *Slobozește-o, spun ei, nu pentru că suferă, nici pentru că cererea ei este binecuvântată, ci pentru că strigă în urma noastră.*

- Dar Stăpânul ce face?

- Hristos vrând să descopere încetul cu încetul comoara sufletului ei și să le arate ucenicilor cât de departe sunt de iubirea Sa de oameni, dă un răspuns în stare să-i amorțească cugetul femeii, dacă n-ar fi avut sufletul treaz, dorul clocotitor și dorința vie, iar apostolilor să le taie pofta de a-L mai ruga pentru ea. *N-am fost trimis*, spune El, *decât la oile cele pierdute ale casei lui Israil* (Matei, 15, 24). Acest răspuns i-a oprit pe apostoli să-L mai roage pentru femeie; pe femeie, însă, răspunsul n-a descurajat-o, ci a făcut să stăruie și mai mult. Așa este sufletul îndurerat, care se apropie cu râvnă fierbinte; n-o abate din drum nici una din vorbele celor din jur, ci urmărește un singur lucru: să capete ce caută. Așa a făcut hananeanca. Auzind acest răspuns, *s-a închinat Lui, zicând: Miluieste-mă Doamne!* (Matei, 15, 25). Știa cât de milostiv e Stăpânul, de aceea stăruie și mai mult. Dar vezi-L iarăși pe Cel înțelept și iscusit! Nici așa nu-i face voia, și-i dă un răspuns mai aspru, mai crud. Stăpânul cunoștea curajul femeii și voia să-i facă binele dezvăluindu-i și curajul, voia să le arate și ucenicilor din desfășurarea faptelor pricina

îndelungii Sale întârzieri și în sfârșit să-i învețe pe toți ceilalți câtă tărie are stăruința și cât de mare este virtutea femeii. De aceea spune: *Nu este bine să iei pâinea fiilor și să o arunci câinilor* (Matei, 15, 26). Aici, uită-mi-te la stăruința femeii! Înflăcărată de căldura râvnei, întraripată de credința în Dumnezeu, cu inima sfâșiată de durere, ca să spun așa, și cu multă milă de fiica ei, nici nu s-a uitat la insulta cuvântului lui Hristos; dimpotrivă, când a auzit că o numește câine, mărturisește că este câine, ca să scape de lipsa de judecată a câinilor și să fie numărată dintr-o dată în rândul fiilor. Ascultă acum și răspunsul femeii, ca să afli cât de mare e câștigul, când Dumnezeu întârzie cu darea binefacerilor Sale. Nu numai că n-a alungat-o pe femeie asprimea cuvintelor Sale, ci a făcut-o să fie și mai râvnitoare. Când a auzit aceste cuvinte a zis: *Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor* (Matei, 15, 27). Ai înțeles pentru ce Stăpânul a tot zăbovit cu împlinirea cererii? Ca să aflăm din cuvintele femeii covârșitoarea ei credință! Uită-te că îndată Stăpânul o laudă și o încununează, zicând: *O femeie, mare este credința ta!* (Matei, 15, 28). Domnul o slobozește cu laude și cu cuvinte de admirație pe aceea pe care l-a început n-o învrednicise nici de cuvânt! *Mare este credința ta!* îi spune El. Da, cu adevărat mare i-a fost credința, că n-a încetat, n-a plecat; deși a văzut că o dată, de două ori și de mai multe ori s-a rugat și nu i s-a împlinit cererea, totuși a stăruit mai departe până ce a dobândit tot ce cerea: *Fie precum voiești* (Matei, 15, 28) îi spune mai departe Domnul. Ai văzut că o încarcă de daruri Cel Care mai înainte n-o învrednicise de răspuns? Nu i-a împlinit numai cererea ci și a lăudat-o, a și încununat-o! Prin cuvintele: *O femeie!*, a arătat că s-a minunat de credința ei, iar prin cuvintele: *Mare este credința!*, ne-a făcut cunoscută bogăția femeii. Apoi i-a spus: *Fie ție precum voiești! Cât vrei atâta îți dau! Atâta stăruință te face vrednică să ți se împlinească cererea. Ați văzut marea stăruință a femeii? Ați văzut pricina zăbavei lui Dumnezeu? Ați văzut că pentru asta a amânat împlinirea cererii, ca s-o facă mai strălucită!”* (*Omilia la Facere, omilia XXXVIII, III, în col. PSB, vol. 22, pp. 53-55*)

„Și se ruga Isaac pentru Rebeca, femeia lui, că era stearpă; și l-a ascultat pe el Dumnezeu (Fac., 25, 21).

Să nu socotești că a dobândit îndată ce a cerut, pentru că în Scriptură, cuvintele vin unele după altele. Nu! Isaac s-a rugat lui Dumnezeu, vreme de douăzeci de ani și numai după aceea a dobândit ceea ce dorea.” (*Omilia la Facere, omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 171*)

„Să nu spui: *Dumnezeu mi-i dușman, nu mă ascultă!* Îți răspunde îndată dacă-L rogi des! Dacă nu pentru prietenie, pentru stăruință! Nici dușmănia, nici timpul nepotrivit și nici altceva nu-ți sunt piedică!” (*Omilia la Matei*, omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 289)

„... adesea prin stăruință ne facem vrednici să primim haruri și binefaceri, oricât de nevrednici s-ar părea că suntem noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXII, 2, p. 106)

„Să roșim, frații mei dragi, să roșim și să vărsăm lacrimi peste lașitatea noastră. Acest om (paraliticul – n.n.) a stăruit treizeci și opt de ani, fără a obține vindecarea pe care o dorea, el n-o obține și totodată nu renunță, și dacă nu obține acest har, aceasta nu se datora lipsei de grijă sau a buneivoințe, ci, fiindcă alții îl împiedicau și se foloseau de forță față de el, pe când el nu s-a descurajat deloc. Noi, dimpotrivă, dacă stăruim să ne rugăm zece zile ca să obținem vreun har, nu mai avem nici aceeași râvnă, nici același zel. Noi care petrecem atâția ani pentru a obține o favoare de la un om, care nu ne temem pentru aceea de a merge chiar la război, de a ne pune în pericol viața noastră, de a petrece zilele noastre în necaz și în mizerie, să ne punem la lucruri josnice și urâte, și care la sfârșit suntem lipsiți de frumoasele noastre speranțe, noi n-avem nici putere, nici curajul de a stăruii lângă Domnul nostru cu zelul și cu toată râvna pe care ar trebui s-o avem; cu toate că răsplată noastră este mult mai mare decât nu sunt chiar ostenele; *Căci această nădejde*, zice Scriptura, *nu înșeală* (Rom., 5, 5). Și de ce chin nu ne vom face noi vrednici purtându-ne așa? În sfârșit, dacă n-avem nimic de așteptat, nici răsplată de primit, cinstea de a se întreține adesea cu Dumnezeu nu este ea una care egalează, care întrece toate bunurile închipuite?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVI, 2, p. 173)

„Să te rogi mereu, să nu te descurajezi nicicând; chiar de nu primești, să stăruii până ce primești.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 57)

„Dacă te ascultă, mulțumește-I și continuă să te rogi. Dacă iarăși nu te ascultă, nu numai că nu trebuie să deznădăjduiești, ci trebuie să te rogi și mai stăruitor. Nu spune: *Am făcut multe rugăciuni și nu s-a întâmplat nimic*, căci și asta spre binele tău se face. Adică, deoarece Dumnezeu știe că ești nesânguincios și nepăsător și că, dacă vei dobândi prin rugăciune cele cir care ai nevoie, vei înceta să te mai rogi, amână să-ți ceri; ceea ce-I ceri, pentru a te face stăruitor în rugăciune și pentru a

comunica mai des cu El. întrucât dacă nu te rogi atunci când te afli într-o situație grea, ce vei face când toate-ți vor merge bine? Așadar Dumnezeu se preface că nu te aude, spre binele tău, ca să te facă să nu părăsești rugăciunea. De aceea, continuă să te rogi, nu fi nesânguincios. Nu subaprecia puterea rugăciunii, care poate izbândi multe.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 84-85)

„Și dacă suntem nevrednici, adeseori, tocmai prin stăruință ne facem vrednici de a primi.” (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 131)

.....
„Îți voi zice să te rogi lui Dumnezeu o dată și de două ori și de trei ori și de zece și de douăzeci de ori. Nu te lăsa până vei lua, tot cere ca să iei; iar când vei lua, mulțumește lui Dumnezeu că ți-a dat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 152)

RUGĂCIUNEA („Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu”)

„Și orice ați face cu cuvântul sau cu lucrul, toate întru numele Domnului Iisus, mulțumind lui Dumnezeu și Tatăl prin El (Col., 3, 17). Dacă noi facem așa, dacă numele lui Hristos este invocat în faptele noastre, nimic necuviincios nu vom face, nimic necurat. Dacă mănânci, dacă bei, dacă te însori, dacă călătorești, toate în numele lui Dumnezeu să le faci, adică invocându-l pe El de ajutor. Mai înainte de orice, Lui să te rogi, și după aceea să începi lucrul. Voiești să-ți spun ceva? Ei bine, numele Lui pune-l înaintea oricărei întreprinderi.

De aceea și noi în epistolele noastre punem la început numele Domnului nostru. Unde va fi numele lui Dumnezeu, toate sunt bune și fericite. Dacă numele consulilor inspiră încredere în diferite acte publice, cu atât mai mult numele lui Hristos. (...) Mănânci, mulțumește-I lui Dumnezeu și atunci, și după aceasta. Te culci? Mulțumește lui Dumnezeu și atunci, și după sculare. Te duci în târg? Tot așa fă. Nimic lumesc, nimic pământesc. Toate fă-le întru numele Domnului, și totul va progresa. Dacă numele Lui scoate draci, alungă boli, atunci cu atât mai mult va putea să-ți fie de ajutor în întreprinderi. Prin faptul că L-ai invocat, l-ai cinstit, și deci îți va înlesni lucrul tău cel din lume.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 112)

RUGĂCIUNEA (neîncetată)

„Cu rugăciuni neîncetate să ne întărim viața! Să nu ne stea în cale nici o piedică! Nimic nu ne poate împiedica de suntem cu mintea trează! Avem, oare, nevoie de loc sau de timp? Orice loc și orice timp ne este potrivit pentru o astfel de faptă. Ascultă-l iarăși pe dascălul lumii spunând: *În orice loc, ridicând mâini cuvioase, fără mânie și fără șovăire* (I Tim., 2, 8). De ți-i inima curată de patimi rușinoase, vei putea, de ai fi în piață, în casă, pe cale, la tribunal, pe mare, în han, în atelier, oriunde ai fi, vei putea, rugând pe Dumnezeu, să capeți ce ceri”. (*Omilii la Facere*, omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 393)

„Rugăciunea! Roagă-te în fiecare clipă!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 55)

„... se cuvine să trăim tot timpul în rugăciuni, să slujim lui Dumnezeu și să cugetăm la Dumnezeu; se cuvine, deci, să socotim că viața noastră, sănătatea noastră, bogăția noastră, cununa bunătăților noastre este rugăciunea către Dumnezeu, rugăciuni făcute cu suflet curat și nestricat.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 205)

„Dacă-i o pagubă pentru un orb că nu vede soarele, apoi câtă pagubă nu-i pentru creștin că nu se roagă neîncetat, că nu aduce în suflet, prin rugăciune, lumina lui Hristos?” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 205)

„Când văd, pe un altul că nu se mai satură de slujbele (aduse) lui Dumnezeu, că socotește cea mai mare pagubă să nu se roage mereu, mărturisesc din toată inima că un astfel de om împlinește negreșit toată virtutea, că este biserică a lui Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 208)

„... trebuie să ne închinăm lui Dumnezeu când ne sculăm din pat, luându-o totdeauna înaintea răsăritului soarelui, când ne așezăm la masă, când ne ducem la culcare; dar, mai bine spus, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu în fiecare ceas, făcând aceasta în tot timpul zilei. În vreme de iarnă să cheltuim cea mai mare parte din noapte în rugăciune, plecându-ne cu multă frică genunchii noștri, cu luare-aminte la rugăciune, fericindu-ne pe noi prin slujirea lui Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 211)

„... și umblând prin piață și prin oraș, în același timp să ne rugăm în minte cu multă adunare și încordare și stăruință; și să ne întâlnim cu prietenii, și, [simplu spus], orice am face putem să-L chemăm pe Dumnezeu cu glas stăruitor și pătrunzător – vorbesc de glasul dinăuntru – și nimănui din cei de față să nu i se facă cunoscut acest glas.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 34)

„De șapte ori pe zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale (Ps. 118, 164). Dacă un împărat, cufundat în mii de griji și tras din toate părțile, de atâtea ori Îl ruga pe Dumnezeu într-o zi, ce iertare sau apărare mai putea avea noi, care, având atâta timp liber, nu Îl rugăm neconținut, deși am putea avea atâta câștig?” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 67)

„Așadar, să nu căutăm pretexte zicând că nu este aproape casa de rugăciune, căci, dacă suntem treji, harul Duhului ne-a și făcut biserici ale lui Dumnezeu, așa încât mare este ușurința [de a ne ruga] în tot [locul și vremea].” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 69)

„Oriunde ai fi, poți sta înaintea altarului, numai să arăți o voință trează [*προαιρεσις νηφουσα*]; și nu te împiedică nici locul, nici timpul, ci chiar dacă nu pleci genunchii, chiar dacă nu-ți bați pieptul și nu-ți întinzi mâinile la cer, fă însă doar dovada unei minți calde și ai săvârșit tot ceea ce ține de rugăciune.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 69)

„Să te rogi în fiecare ceas. N-o întrerupe. Nu fi nesânguincios. Nu înceta să chemi iubirea de oameni a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 84)

„Și cum se poate, vei zice, ca un om având atâtea griji și cu dregătorie să se roage la fiecare trei ceasuri ale zilei și să alerge la Biserică?

Se poate și este foarte lesnicios. Că deși a merge la Biserică nu se poate, dar stând acolo la slujba ta poți să te rogi. Și nu este trebuință de glas, ci de minte; nici de întinderea mâinilor, ci de suflet osârduitor; nici de poziția trupului, ci de cugetarea minții. Căci și Ana a fost ascultată nu pentru că a slobozit glas tare, ci pentru că striga tare înăuntrul inimii, precum zice Scriptura: *Și glasul ei nu se auzea* (I Împ., 1, 13). Și mulți de multe ori au

făcut așa, căci stând afară la ușile stăpânilor care înăuntru strigau, se iuțeau, îngrozeau și se turbau, ei însemnându-se cu semnul cel sfânt și rugându-se cu mintea puțin, intrau la acela și-l schimbau potolindu-l, făcându-l din sălbatec blând. Pe această rugăciune n-a oprit-o nici locul, nici vremea, nici faptul că n-a fost rostită în auz.

Fă și tu așa.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 159-160*)

„Și femeia care ține în mâini suveica și țese poate să caute cu mintea la cer și să cheme pe Dumnezeu cu fierbințeală. Și omul mergând la târg poate face rugăciuni întinse. Și cel ce șade la atelierul lui și coase piei, poate să ațierosească sufletul său Stăpânului. Și slujitorul care aleargă și vine, face cumpărături, sau șade la bucătărie, poate să facă rugăciuni întinse cu mintea trează, când nu-i este cu puțință să vină la Biserică. Dumnezeu nu se rușinează de loc, ci numai un lucru cere, minte fierbinte și suflet înfrânat și curat. Și ca să cunoști că nu este trebuință de locuri și de vremi, ci de cugetare a minții vitează și trează, caută la Pavel care zăcea întins în temniță, nu în picioare, căci butucul în care îi erau băgate picioarele nu-l lăsa. Dar fiindcă s-a rugat cu osârdie, a cutremurat temnița, a clătinat temeliile ei, iar pe temnicer l-a înfricoșat, pe care apoi l-a povățuit la Sfânta Taină.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 161*)

„Vă sfătuiesc să mergeți adeseori la Biserică, iar dacă nu puteți și acasă să vă rugați în multă liniște, plecându-vă genunchii fără tulburare și întinzându-vă mâinile. Iar dacă vă veți întâmpla să fiți între mulți, nu se cuvine ca pentru aceasta să lăsați rugăciunile cele obișnuite, ci să vă rugați chemând pe Dumnezeu în felul în care v-am arătat. Și nu veți avea mai puțin folos de la acest fel de rugăciune. Și am zis acestea nu pentru ca să le lăudați și să vă minunați de ele, ci să le împliniți cu lucru, cheltuind vremea zilei, a nopții și a lucrării în rugăciuni și în cereri. Dacă vom iconomisi așa lucrurile noastre și viața aceasta de acum o vom petrece întăriți și împărăția cerurilor o vom câștiga.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât*

zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 162)

„Pururea să viețuim și să petrecem cu laude și cu rugăciuni și mai mult să ne fie mintea și trupul nostru spre credința și lauda lui Dumnezeu decât spre alte griji lumești.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 93)

„Pururea să se roage și să zică: *Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 154)

RUGĂCIUNEA (orice loc poate fi loc de rugăciune)

„Pentru noi, creștinii, însă orice loc a ajuns loc de rugăciune, pentru că Hristos, prin venirea Lui, a curățat tot universul. De asta și Pavel, cu îndrăznire, ne îndeamnă să ne rugăm fără teamă pretutindeni, grăind așa: *Voiesc, dar, ca bărbații să se roage în orice loc, ridicând mâinile cuvioase* (I Tim., 2, 8). Ai văzut că a fost curățit universul? Putem ridica mâinile cuvioase pretutindeni, în orice loc, pentru că tot pământul a ajuns sfânt.” (Omilia I la Cruce și la tâlhar, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 89)

„Când nu te afli în biserică, să spui tainic în sinea ta *Miluiește-mă, Doamne!* Strigă la Dumnezeu cu gândul tău, fără să-ți miști buzele. Dumnezeu ne aude și atunci când tăcem. Nu este atât de important unde, ci cum ne rugăm. Chiar și când te afli în baie să te rogi. Să te rogi oriunde ai fi. Întreaga zidire este biserica lui Dumnezeu. Tu însuși ești biserica lui Dumnezeu și cauți loc unde să te rogi?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 196)

„Să nu afli motiv, să zicem că este greu fiind cineva cu griji domnești, sau este departe de biserică și pentru aceea nu se poate ruga, că locul nu împiedică, nici vremea nu oprește, ci oriunde vei fi, poți să pui jertfelnic, măcar de n-ai îngenunchea și să te bați în piept, nici spre cer să-ți ridici mâinile; acestea toate de le-ai face numai cu mintea ta și gândul să-l ai cu râvnă, plinești toată rugăciunea, măcar în târg de ești sau de umbli singur sau lucrezi la prăvălie și alt lucru ai face, poți să te unești cu Hristos cu gândul numai rugându-te. Încă și cel ce slujește la bucătărie și robul cel cumpărat

care slujește și n-are vreme să meargă la biserică, poate să facă rugăciune bineplăcută lui Dumnezeu, că Dumnezeu de loc nu Se scârbește, ci numai una cere de la noi: gând fierbinte și întreg și suflet curat, pentru că și Pavel nu în biserică, nici în casă, ci fiind închis în temniță, cu mâinile și cu picioarele legate și cu fața în sus zăcând făcea rugăciune așa și cutremura temnița din temelie și pe temnicer îl legă și spre cunoștință dumnezeiască îl îndreptă; și împăratul Iezechia, zăcând în pat, numai cât se întoarse spre perete și se rugă lui Dumnezeu cu lacrimi, a venit în sănătatea cea mai dinainte; iar și tâlharul fiind întins pe cruce și răstignit, cu puține cuvinte numai a moștenit Împărăția Cerurilor. Și proorocul Ieremia, în groapa cea cu noroi și proorocul Iona, în pânțelele chitului, la fel și Daniil în groapa cu lei, aceștia toți rugând pe Dumnezeu s-au izbăvit de multe răutăți cu rugăciunea cea fierbinte spre Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 154-155)

„Nu trebuie să-i căutăm loc rugăciunii, ci firii celei bune. Pe Ieremia l-au aruncat evreii zicem, oriunde vei fi, roagă-te de ai fi chiar și în baie; nu alege loc de rugăciune, că omul este biserica lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

RUGĂCIUNEA (și citirea cărților sfinte)

„Când te rogi, oare nu vorbești cu Dumnezeu? Când citești Îl ai pe Dânsul Care-ți răspunde.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 229)

RUGĂCIUNEA (lipsa ei - gravitatea)

„Cine poate a se ruga din toată puterea, fie cel mai sărac dintre toți, el totuși va fi mai bogat decât toți; aceluia însă, căruia îi lipsește rugăciunea, de ar ședea chiar pe tron, totuși este cel mai sărac dintre toți. Achav nu era oare împărat, nu avea el oare aur și argint cu prisosință? Dar fiindcă era lipsit de rugăciune, nu s-a dus el oare să-l caute pe Ilie, pe un om care nu avea locuință, nici altă haină decât un cojoc prost? *Ce înseamnă aceasta?*, am putea noi întreba; *tu, care posezi atât de multe, cauți pe acela care nu are nimic? Așa*, ar răspunde el, *căci ce-mi folosesc mie visteriile mele, când acesta a încuiat cerul și pe toate le-a făcut nefolositoare*. (Vezi că Ilie era mai bogat decât Ahav? Căci până ce el a vorbit și a rugat ploaia de la Dumnezeu, împăratul și cu toată oastea sa se aflau în mare nevoie). Aceasta

este puterea rugăciunii !” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 93)

„Omul care nu se roagă lui Dumnezeu și nu dorește să stea de vorbă cu Dumnezeu este mort, fără suflet și fără minte. Cel mai mare semn de smintire este acela să nu știi ce mare cinste îți face Dumnezeu; cel mai mare semn de nebunie este să nu iubești rugăciunea, să nu socotești că ai murit sufletește când nu te mai rogi lui Dumnezeu. După cum trupul acesta al nostru este mort și plin de miros urât când lipsește din el sufletul, tot așa și sufletul este mort, ticălos și plin de miros urât când nu se îndreaptă spre rugăciune. Daniel, marele proroc, ne învață că se cuvine să socotim mai amară ca moartea lipsa rugăciunii; dar, mai bine spus, el voia mai bine să moară decât să fie lipsit treizeci de zile de rugăciune. Și împăratul perșilor nu i-a dat această poruncă pentru ca Daniel să se lepede de legea lui, ci ca să-l facă pe Daniel să se gândească treizeci de zile la el (Daniel 6, 1-10). Fără ajutorul lui Dumnezeu nu ne poate veni în suflet nici un bine; iar ajutorul lui Dumnezeu stă alături de ostenele noastre și le ușurează mult, când Dumnezeu vede că iubim rugăciunea, că ne rugăm mereu Lui și că așteptăm să se pogoare de la El toate bunătățile. Când văd că un om nu iubește rugăciunea, nici nu are dragoste fierbinte și puternică de rugăciune, știu bine că omul acela nu are nimic de seamă în sufletul său.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 207)

„Fără rugăciune nu avem nici un bine, nici nu ne mântuim.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 211)

„Dacă te lipsești de rugăciune, faci la fel ca și cum ai scoate un pește din apă. După cum pentru pește apa este viața lui, tot așa pentru tine, rugăciunea.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 215)

„Cel ce nu se roagă lui Dumnezeu, nici nu dorește să vorbească cu Dumnezeu adesea, este mort și fără suflet și nu are nimic în minte (...) să-i pară când nu se roagă că este mort, că în ce fel trupul nostru fără de suflet este mort, în același fel, și sufletul care nu se roagă este mort și ticălos și împutit.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 93)

„Fericitul David avea multe griji ale împărăției și tot se ruga lui Dumnezeu de șapte ori pe zi și nu numai pentru dânsul, ci pentru toți cei ce erau sub ascultarea lui și sub împărăția lui, dar noi ce răspuns vom da înaintea lui Dumnezeu căci neglijăm rugăciunea? Că pentru aceea află diavolul vreme și ne trage la păcate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 153)

„Trebuie să mărturisim că a nu se ruga înseamnă a muri. Este mort sufletul care nu se mai roagă. La fel precum trupul fără de sufletul său nu mai este decât un cadavru în descompunere, la fel sufletul fără de rugăciune nu mai este decât un fel de cadavru: cadavru dat viciilor ca și putrezirii și viermilor. Și de fapt sfinții nu judecau altfel, ei care preferau să moară decât să rămână fără de rugăciune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 480)

SADUCHEII

„- Cine sunt saducheii?

- Altă sectă la iudei în afară de aceea a fariseilor și cu mult inferioară acesteia. Saducheii susțineau că nu există nici înviere, nici suflet. Erau oameni necredincioși, îndrăgostiți de cele materiale. Erau multe secte la iudei. De aceea și Pavel spune: *Sunt fariseu, din secta cea mai riguroasă a legii noastre* (Fapte 26, 5)”. (*Omilii la Matei*, omilia LXX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 804)

SALUTUL

„*Har vouă și pace!* O! Ce salutare frumoasă, și care poartă cu sine mii de bunătați! Aceasta este salutarea pe care Hristos a poruncit Apostolilor a o adresa la început în casele în care vor intra. Și de aceea și Pavel, pretutindeni, așa își începe cuvântarea, de la *har și pace*. Nici Hristos nu a desființat un război mic și neînsemnat, ci variat, și în multe feluri, și de un timp îndelungat, iar aceasta nu a provenit deloc din ostelile noastre, ci numai prin harul Lui. Fiindcă dragostea a hărăzit harul, iar harul a hărăzit pacea, de aceea Apostolul punându-le în ordinea lor în salutarea pe care le-o trimite, dorește ca acestea să rămână în continuu printre ei înrădăcinate, ca nu cumva să reînceapă alt război. Pentru aceasta și roagă pe Dătătorul lor de a le păstra printre ei, neclintite, zicând: *Har vouă și pace de la Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos!*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 26)

SĂRĂCIA (definiția)

„Căci sărac nu este cel care nu are nimic, ci acela care la multe râvnește (...)”. (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 55)

„Acela este mai sărac decât toți, care dorește mai mult și care niciodată nu poate stinge această poftă rea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 247)

„... (sărăcia – n.n.) este un loc sigur de scăpare, un liman liniștit, o siguranță nedezmințită, o bucurie fără primejdie, o plăcere curată, o viață

fără neliniște, muma înțelepciunii, frâu contra semeției, mijloc de mântuire de pedeapsă și rădăcină a smereniei. Dar spune-mi, pentru ce tocmai de dânsa fugiți voi așa de tare și pentru ce o socotiți voi inferioară bogăției?” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 64)

„... nu-i sărac cel care n-are nimic, ci cel care dorește multe.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 53)

SĂRĂCIA (cauza pentru care Dumnezeu a îngăduit să existe săraci)

„Nu vedeți frații mei, că Dumnezeu ne-a dat toate lucrurile în comun? Dacă El a îngăduit să fie săraci, El a permis-o din iubire față de bogați, ca ei să-și poată curăți păcatele lor prin milostenie.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 5, pp. 402-403)

SĂRĂCIA (teama de sărăcie)

„Într-adevăr, sărăcia vi se pare grozavă și înfricoșată, și chiar numai auzind de ea. Apoi tocmai pentru aceea suntem săraci, fiindcă ne temem de sărăcie, chiar dacă am avea mii de talanți. Nu este sărac cel ce n-are nimic, ci cel ce se teme de sărăcie, pentru că în nenorociri noi nu plângem pe cei ce suferă rele mari, ci credem vrednici de plâns pe cei ce nu știu a suferi acele rele, chiar de ar fi cât de mici, iar pe cei ce știu a le suferi noi îi credem vrednici de laude și de cununi. Și cum că așa este lucrul, apoi spune-mi: pe cine laudăm noi în luptele Olimpice? Pe cei ce sunt loviți grozav și nu simt dureri, ci țin capul sus, sau pe cei care fug de la cele dintâi răni căpătate? Oare nu pe cei dintâi îi și încununăm ca voinici și bărbătoși, iar pe cești din urmă îi râdem ca pe niște fricoși și fără vlagă în ei? Apoi tot așa facem și în privința faptelor vieții, căci pe cel ce suferă toate cu ușurință, noi îl încununăm, după cum încununăm pe atletul din luptele Olimpice, pe când pe celălalt noi îl plângem fiindcă îi este frică și tremură de cele rele, ba încă este cuprins de frică chiar și mai înainte de a primi vreo rană. Căci și în luptele Olimpice, când luptătorul fuge chiar mai înainte de a ridica mâna potrivnicul lui și mai înainte de a căpăta vreo rană, atunci el se face de răs ca fricos, molatic și neînstare de niște astfel de osteneți. Întocmai așa se întâmplă și cu cei ce se tem de sărăcie și nu pot să sufere nici măcar a se gândi la ea.

Deci nu noi vă facem pe voi săraci, ci voi înșivă. Dar atunci, cum să nu-și bată joc diavolul de tine, văzându-te înfricoșat și tremurând chiar mai înainte de a te ataca? Și când tu o iei aceasta ca un fel de spaimă de dânsul, apoi la urmă nici nu mai este nevoie a te ataca, ci lăsându-te să ai avere, el prin frica de pagubă a acelei averi te face mai moale decât ceara. Fiindcă, după cum am mai spus, după ce am pățimit un rău oarecare, noi nu-l mai credem atât de grozav – dacă s-ar întoarce – după cum îl credeam mai înainte. Deci ca nu cumva să câștige cineva o astfel de virtute, apoi el (diavolul) îl ține într-o frică neîncetată, și mai înainte de orice ispită îl ține într-o frică mare, muindu-l astfel mai tare decât ceara. Căci un astfel de om este mai moale decât ceara și cu o viață mai ticăloasă decât a lui Cain, temându-se pentru cele ce are cu prisosință și scârbindu-se pentru cele ce nu are, și iarăși pentru cele ce are tremurând și stăpânind averea ca un rob nemulțumitor, fiind înconjurat de o mulțime de patimi, care de care mai necuviincioase, fiindcă și pofta dobitocească, și frica cea de multe feluri, și groaza îi stăpânește pe acești nenorociți, care seamănă cu o corabie purtată de vânturi în toate părțile și trece prin multe furtuni.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, pp. 320-321)

„Pentru ce tremuri și te înfricoșezi de sărăcie? Pentru ce alergi după bogăție? *Mă tem*, zici tu, *ca să nu fiu silit a ajunge să cer pe la ușile altora și să mă rog de aproapele*. Aud pe mulți zicând și rugându-se: *Nu mă lăsa, Doamne, niciodată în starea de a avea trebuință de oameni!* Dar auzind acestea, eu râd foarte mult, căci teama aceasta este copilărească. Într-adevăr, iubiților, că noi în fiecare zi, și chiar în toate mișcărilor noastre, cum s-ar zice, ne găsim în nevoie unii de alții. Așa că cuvintele acestea sunt ale unui suflet înfumurat și fără judecată, și care nu cunoaște lămurit firea lucrurilor. Dar nu vezi că noi cu toții avem trebuință unul de altul? Nu vezi bunăoară cum ostașul are trebuință de meșteșugar, meșteșugarul de neguțător, neguțătorul de lucrător de pământ, robul de cel slobod, stăpânul de slugă, săracul de cel bogat, bogatul de cel sărac, cel ce nu lucrează nimic de cel ce dă milostenie, cel ce dă de cel ce primește? - fiindcă chiar și cel ce primește milostenia împlinește o mare nevoie, și mai mare încă decât toate. Că dacă nu ar fi săraci, toate cele ale mântuirii noastre s-ar răsturna pe dos, neavând unde să ne învîstierim banii. Așa că chiar și săracul, care pare a fi mai netrebuitor, tocmai acesta este mai trebuitor decât toți oamenii. Dar dacă este rușinos a avea trebuință de altul, apoi nu-i rămâne decât să moară, căci nu poate trăi temându-se de sărăcie. *Dar*, zici tu, *nu pot suferi căutătura înfumurată*. Și de ce, defăimând pe altul pentru mândrie, te necinstești singur cu o astfel de

învinuire? - Pentru că este lucru de mândrie a nu suferi trufia unui suflet îngâmfat. Pentru ce te temi de lucruri ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt, te temi, zic, și tremuri și de acestea, și de sărăcie? Că chiar dacă vei fi bogat, totuși prin aceasta te vei găsi în nevoie de mai mulți și de mai multe, ba încă chiar și de mai de rând lucruri.

Cu cât te îmbogățești mai mult, cu atât mai mult te supui pe sineți acestui blestem. Întocmai așa te rogi tu, cerând să ai bani și să nu ai trebuință de nimeni, ca acela care, găsindu-se în mijlocul mării, unde are trebuință și de corăbieri, și de corabie, și de mii de alte împrejurări, s-ar ruga totuși ca să nu aibă trebuință de ajutorul nimănui. Apoi dacă voiești cu orice preț a nu avea trebuință de nimeni, cere și dorește-ți sărăcia; iar dacă ar trebui a te ruga pentru ceva, să te rogi și să ai grijă numai pentru pâine și haină - iar dacă ești bogat, ai grijă și pentru țarină, și pentru slugi, și pentru dăjdi, și pentru lefile slugilor, și pentru cinstea slujbei ce o ai, și pentru siguranța vieții și a persoanei tale, și pentru slavă, și vei avea trebuință și de stăpânitori, și de cei supuși acelora, și de cei din cetate, ca și de cei din sate, și de neguțători, și chiar și de cârciumari.

Acum vezi că vorbele acestea sunt ieșite din cea mai mare prostie? Că cu cât mai mult te înfricoșezi și voiești a nu avea nevoie de nimeni, cu atâta nu-ți va fi cu puțință de a scăpa de acea nevoie. Iară de voiești a scăpa de mulțime - și-ți este cu puțință, dacă te vei refugia la limanul sărăciei - taie și aruncă de la tine mulțimea lucrurilor, și întru nimic să nu crezi că ar fi rușine a avea trebuință de altul, fiindcă acest lucru este și al înțelepciunii celei negrăite a lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, pp. 163-164)

„Nici să ne rugăm zicând *nu ne da pe noi a ne găsi în nevoia altora*, ci dimpotrivă să ne rugăm, zicând *nu ne lăsa pe noi, găsindu-ne în nevoie, a nu primi pe cei ce pot să ne folosească*. Greoi este nu a se găsi cineva în nevoie de a fi ajutat de alții, ci de a răpi cele ale altora. Însă pentru unele ca acestea nu ne rugăm vreodată și nici nu zicem: *Nu-mi da, Doamne, gândul de a pofti cele străine*, iar a ne găsi în nevoie, aceasta ni se pare a fi de nesuferit. Deși Pavel de multe ori s-a găsit în nevoie și nu se rușina pentru aceasta, ci încă se și mândrea și lăuda pe cei ce-l ajutaseră, zicând: *Că și o dată, și de două ori ați trimis cele spre trebuința mea* (Flp., 4, 16), și iarăși: *Alte biserici am jefuit, luând de cheltuială spre a sluji vouă* (2 Cor., 11, 8).

Deci a se rușina cineva de acestea nu este fapt al unui suflet slobod, ci al unui suflet molatic, tâmp și îndobitocit, fiindcă aceasta este hotărârea lui Dumnezeu, a ne găsi în nevoie unul de altul. Prin urmare, nu mai filosofa peste

măsura îngăduită.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, pp. 164-165)

„Spune-mi, te rog, de ce te înpăimânti de sărăcie? De ce tremuri? Nu de teama foamei? Nu de teama setei, a frigului? Oare nu pentru toate acestea? Dar nimeni nu e lipsit cu desăvârșire de ele. Uitați-vă la neamurile cele de început și vedeți cine a nădăjduit spre Domnul și s-a rușinat? (Sir., 2, 10); și iarăși: *Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește* (Mt., 6, 26). Nimeni nu poate arăta pe cineva care ar fi murit de foame sau de frig. Și atunci de ce tremuri și de ce te temi de sărăcie? Nu poți răspunde la nimic. Dacă ai cele de trebuință, pentru ce această teamă? Că nu ai la îndemână acea mulțime de servitori? Aceasta înseamnă că ai scăpat de stăpâni, aceasta înseamnă fericirea neîncetată și eliberarea de griji. Poate duci lipsa mobilei, a paturilor și a vaselor de argint? Dar cel ce le are, prin ce e mai mare decât tine? Prin nimic, căci toate acestea sunt egale în modul de întrebuințare, fie că sunt făcute dintr-un material sau din altul. Dar poate nu ești considerat destul de grozav în ochii oamenilor? Nici să nu fii vreodată! Pentru că ce plăcere poate fi faptul că alții se vor sfii de tine? Să nu fie nici aceasta! Sau poate că-ți închipui că, bogat fiind, nu te vei mai teme de legile țării și de stăpânire? Ei bine, ascultă ce spune Apostolul în altă parte: *Voiești, deci, să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea* (Rom., 13, 3). Poate că suntem nebăgați în seamă și de aceea prada multor necazuri și multor rele, după cum judecă cei mai mulți? Da, însă nu sărăcia aduce aceasta, ci răutatea. Fiindcă mulți săraci și-au petrecut întreaga viață fără griji sau supărări, și, dimpotrivă, mulți bogați, stăpânitori și puternici, au avut întreaga lor viață plină de necazuri și de suferințe, mai grozave chiar decât ale tâlharilor și făcătorilor de rele.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, pp. 56 - 57)

SĂRĂCIA (să nu ne temem de sărăcia materială ci de cea spirituală)

„Nu te teme de cuptorul sărăciei, ci de cuptorul păcatului. Acesta-i flacăra și chin; celălalt, rouă și odihnă. Lângă cuptorul păcatului stă diavolul, lângă cuptorul sărăciei stau îngerii, care alungă flacăra”. (*Omilii la Matei*, omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 64)

SĂRĂCIA (adevărata sărăcie)

„Nimeni nu-i mai sărac decât păcătosul și nimeni nu-i mai bogat decât făcătorul de dreptate. De aceea Pavel spune despre cei ce trăiesc în credință și în bogăție de fapte bune: *Mulțumesc lui Dumnezeu că în toate v-ați îmbogățit în El, în tot cuvântul și în toată cunoștința* (I Cor., 1, 4-5). Iar despre cei necredincioși fericitul Ieremia spune: *Poate că sunt săraci, de aceea n-au putut să asculte cuvântul domnului* (Ier., 5, 4). Vezi că numește săraci pe cei ce stau departe de dreapta credință?” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 128)

SĂRĂCIA (răbdarea ei cu noblețe și cu mulțumire)

„De multe ori am arătat că cei ce nu au nimic sunt cu mult mai bogați decât aceștia și într-o mai mare mulțumire sufletească și neprimejduire.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 97)

SĂRĂCIA (elogiu sărăciei)

„Nu te minuna că fug mulți de sărăcie! Nechibzuiții fug și de celelalte virtuți.

- Dar săracul e ocărât și disprețuit de bogat, mi se spune.
- Când îmi vorbești așa, îmi vorbești tot de lauda sărăciei. Spune-mi, cine-i fericit: Cel ce ocărăște sau cel ocărât? Negreșit cel ocărât. Deci iubirea de argint poruncește să ocărăști, pe când sărăcia te îndeamnă să suferi ocara.

- Săracul rabdă de foame, mi se spune.
- Și Pavel a răbdat de foame și a fost flămând.
- Săracul n-are odihnă.
- Nici Fiul Omului n-a avut unde să-și plece capul (Matei 8, 20). Ai văzut până unde urcă laudele sărăciei? Ai văzut unde te așază? Lângă ce bărbați te pune? Ai văzut că te face imitator al Stăpânului? Dacă ar fi fost bine să avem aur, Hristos le-ar fi dat aur ucenicilor Săi, El, Care le-a dat acele bunătăți nespuse. Dar așa nu numai că nu le-a dat, ci i-a și oprit să aibă aur. Din pricina aceasta și Petru, nu numai că nu se rușinează de sărăcie, ci se și laudă cu ea, zicând: *Argint și aur nu am, dar ce am aceea îți dau* (Fapte 3, 6). Cine n-ar voi să rostească aceste cuvinte?

- Negreșit că toți, mi-ai răspunde, poate.
- Atunci aruncă argintul, aruncă aurul!
- Și dacă-l arunc, voi dobândi puterea lui Petru?
- Spune-mi, ce l-a făcut fericit pe Petru? Că a înzdrăvenit un olog?
Nu! Nicidecum! Ci că n-a avut averi! Lucrul acesta i-a pricinuit cerul. Mulți din cei ce au făcut averi au ajuns în iad, dar cei care au aruncat aurul și

argintul au dobândit împărăția. Și aceasta afl-o chiar de la Petru. Două lucruri a spus el. Unul: *Aur și argint n-am*; al doilea: *în numele lui Iisus Hristos scoală-te și umblă* (Fapte 3, 6). Ce l-a făcut pe Petru strălucitor și fericit? Însănătoșirea ologului sau aruncarea banilor? Răspunsul caută-l chiar din gura Celui Ce răsplătește, din gura lui Hristos! Ce-a spus El bogatului care căuta viața veșnică? Nu i-a spus: însănătoșează ologi!, ci: *Vinde-ți averile tale și le dă săracilor și vino și urmează Mie și vei avea comoară în ceruri* (Luca 18, 22)". (Omilia la Matei, omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1005)

„Sărăcia este un folos însemnat pentru cel ce o îndură cu curaj; ea este un tezaur pe care îl câștigă omul care se dăruiește pentru Dumnezeu.” (Omilia II-a, p. 50)

„Unde se întâlnesc eroii? Unde va afla Biserica cei mai mărinimoși apărători ai săi? Unde se arată o virtute mai curată, o forță mai generoasă? Unde au virtuțile o ieșire și o maturitate mai îmbelșugată? Oare la bogat? Bogăția aduce chemări exclusive, un egoism de nevindecat, teroarea pericolului, voința fierbinte de a continua să se bucure (...)

Săracul dimpotrivă, lipsit de bunuri este liber de griji. El se devotează ușor; el se prinde de niște cauze nobile; el este făcut pentru greutate și suferința pentru oarecare întreprindere generoasă nu-l costă.

Vedeți de asemenea care au fost întemeietorii și primii eroi ai Bisericii: săracii. Și în cursul veacurilor cine muncește și se devotează mai continuu la lucrurile sfinte? Cei smeriți, cei mici, săracii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 530)

SĂRĂCIA (care îmbogățește)

„Dacă nu crezi poate că sărăcia este făcătoare de bogăție, gândește-te la Stăpânul tău, și atunci nu te vei mai îndoii. Că dacă Acela nu se făcea sărac, tu nu te-ai fi făcut bogat. Că minunea aceasta este: că sărăcia a îmbogățit pe bogăție. Însă bogăție aici el numește cunoașterea bunei-cinstiri, curățirea păcatelor, dreptatea, sfințirea și toate celelalte bunătăți nenumărate pe care ni le-a dat și ni le va da.

Și toate acestea prin sărăcie le-am câștigat. Prin care sărăcie? Prin faptul că a luat trup omenesc, s-a făcut om și a pățimit ceea ce a pățimit - deși pentru toate acestea el nu a fost dator cu nimic ție, ci tu îi datorezi Lui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 161)

SĂRĂCIA („a moștenit înțelepciune”)

„- Dar ce folos are săracul de pe urma priceperii lui?

- Poate că n-o știi! Nici orbul nu știe care-i folosul luminii. Ascultă pe Solomon, care spune: *Pe cât este deosebirea între întuneric și lumină, pe atât este mai presus înțeleptul de nebun* (Ecl. 2, 13). Cum să-l învățăm pe cel din întuneric? Că întuneric este dragostea de avuții și nu lasă să se vadă cum sunt ele în realitate, ci le arată altfel. După cum cel care este în întuneric socotește o nimica vasele de aur, pietrele prețioase sau hainele de purpură, pentru că nu vede frumusețea lor, tot așa și cel stăpânit de iubirea de argint nu vede cum trebuie frumusețile celor ce merită să fie dorite. Împrăștie, te rog, întunericul pricinuit de patima aceasta și vei vedea ce sunt avuțiile! Nicăieri nu se vede aceasta așa de bine ca în sărăcie; nicăieri nu se vădesc bogățiile a fi o nimica, ca în filosofie!

O, oameni nebuni, care blestemați pe săraci și spuneți că sărăcia face de rușine și viața oamenilor și casele lor! Din pricina aceasta amestecați totul pe lume. Spune-mi, care e rușinea casei unui sărac? Că nu are pat de fildeș, că nu are vase de argint? Că toate lucrurile din casa lui sunt de lut și de lemn? Dar tocmai aceasta dă unei case cea mai mare slavă și strălucire. Când nu te ocupi de cele lumești poți să-ți întrebuințezi timpul cu grija de suflet. Când vezi că te îngrijești numai de cele lumești, rușinează-te de marea ta necuviință. Și mai ales casele bogăților sunt lipsite de cuviință. Poate fi, oare, o mai mare necuviință decât aceea de a îmbrăca lemnele cu covoare, de a fereca paturile cu argint ca la teatru și ca pe scenă? Care casă seamănă mai mult cu scena și cu cele de pe scenă? Casa bogatului sau casa săracului? Nu-i așa că a bogatului? Deci ea este plină de necuviință. Care casă seamănă cu casa lui Pavel, cu a lui Avraam? Nu-i așa că a săracului? Deci ea este plină de podoabe și de bună-cuviință. Și ca să cunoști că mai cu seamă aceasta este podoaba unei case, mergi în casa lui Zaheu și află cum și-a împodobit el casa când Hristos a vrut să intre în ea! Zaheu n-a alergat la vecini ca să ceară scaune și paturi de fildeș, nici n-a scos din lăzi covoare țesute în Lacedemonia, ci și-a împodobit casa cu podoaba potrivită lui Hristos.

- Care-i podoaba aceasta?

- *Voi da, spune el, jumătate din averile mele săracilor și celui de la care am răpit îi voi întoarce împătrit!* (Luca 19, 8)

Așa să ne împodobim și noi casele noastre, ca să intre și în casa noastră Hristos.” (*Omilia la Matei, omilia LXXXIII, III-IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 944-945*)

SĂRĂCIA (- urzitoarea, ajutătoarea și sprijinitoarea virtuților)

„Să nu dorim laude, să nu căutăm nici arginți, nici bogății și să nu privim sărăcia ca pe un rău. Sărăcia este o stăpână mare care ne face prudenți și răbdători, care ne ridică la cea mai înaltă și la cea mai sublimă filosofie. Lazăr a trăit în sărăcie și el a fost răsplătit cu o cunună; Iacob nu dorea decât să aibă pâine; Iosif s-a aflat în aceeași nevoie; el s-a văzut nu numai rob, ci încă și prizonier; și pentru aceea îi dăm noi cele mai multe laude. Da, noi nu-l admirăm pe atâta pe Iosif ca împărțitor al grâului din Egipt, pe cât pe Iosif cel închis în închisoare; noi nu-l admiră atâta pe Iosif, încoronat cu o diademă, pe cât pe Iosif legat în lanțuri; noi nu-l admirăm atât atunci când este așezat pe un tron, ca atunci când i se întind curse ca să fie vândut.

Să luăm în seamă toate lucrurile acestea și cununile care sunt pregătite acestor lupte, să nu lăudăm nici bogățiile, nici cinstea, nici demnitățile, nici plăcerile, nici puterea, ci, dimpotrivă, să lăudăm sărăcia, lanțurile, legăturile și ostenele și necazurile care se suferă pentru virtute. Acelea se sfârșesc prin tumult și tulburare și se termină în această viață; dar acestea ne procură împărăția cerurilor și bunurile cerești *pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit* (I Cor., 2, 9).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVI, 3, pp. 395-396*)

„Creștinul se arată mult mai încercat în sărăcie, decât în bogăție. Cum aceasta? Apoi când el cade în sărăcie, desigur că va fi și mai umilit, mai înțelept, mai serios, mai îngăduitor, mai cinstit, pe când dacă se găsește în bogăție, are multe piedici spre aceasta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia II, p. 68*)

„Sărăcia, dacă ar voi cineva, ar găsi că ne procură multe pricini de mulțumire. Cum aceasta? Apoi ne scapă de griji, de ură, de lupte, de certe, de împerecheri (nepermise) și de mii de rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia II, p. 69*)

„Căci astfel de bun este sărăcia: ea este un conducător sigur care conduce pe om pe cărarea ce duce spre cer, alifie pentru luptători, gimnastică bună și minunată, liman prielnic și liniștit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XVIII, p. 240*)

SĂRĂCIA (urgisirea săracilor)

„Temeți-vă cei ce urgisiți pe cei săraci și le faceți strâmbătate. Voi, bogații, aveți bogăție de tot s-au prăpădit, atâta de mare este ajutorul lui Dumnezeu celor supărați. Mare armă este suspinul săracilor și al necăjiților, pentru că lui Dumnezeu îi este milă de firea lor cea bună și îngăduitoare când suferă răutățile și nu hulesc sau blestemă, ci numai suspină plângându-și răul lor și se arată Dumnezeu blând celor ce pătesc strâmbătați, iar pe cei ce-i supără pe dânșii îi pedepsește. Deci, pentru aceasta să fugim fraților de facerea strâmbătății, ca să avem pe Dumnezeu blând și iertător cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, a Căruia este slava și puterea, în vecii vecilor. Amin!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 29)

SĂRĂCIA (mângâiere pentru săraci)

„Este loc nejefuit și sigur (sărăcia – n.n.), liman neînvințat, loc de exercițiu și școală a filosofiei, imagine a vieții îngerești. Auziți acestea toți câți sunteți săraci, dar, mai bine spus, toți câți doriți să vă îmbogățiți! Nu e o nenorocire să fii sărac, ci să nu voiești să fii sărac. Nu socotiți sărăcia o nenorocire și nu va fi o nenorocire. Nenorocirea nu stă în natura sărăciei, ci în judecata oamenilor cu suflet slab. Dar, mai bine spus, chiar m-aș rușina de-aș spune numai atâta despre sărăcie, să spun atât numai că nu-i o nenorocire. Dacă filosofezi, sărăcia îți va fi izvor de mii și mii de bunătăți. Dacă cineva ți-ar oferi o mare dregătorie, demnități politice, bogăție, desfătare, apoi ți-ar oferi și sărăcia și ți-ar da libertatea să alegi ce vrei, negreșit, dacă i-ai cunoaște frumusețea, ai pune îndată mâna pe sărăcie.” (Omilia la Matei, omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1004)

„Mi se pare că sărăcia seamănă cu o fecioară cu bună-cuviință, frumoasă și dulce la chip; iar iubirea de argint, cu o femeie cu chip de fiară, cu Scila și Hidra și cu alte fiare ca acestea, născocite de poeți.

Nu-mi da pildă pe oamenii care grăiesc de rău sărăcia, ci pe cei care au strălucit prin ea! Cu sărăcia Ilie crescut fiind, a fost răpit cu acea fericită răpire; cu sărăcia Elisei a strălucit; cu sărăcia, Ioan Botezătorul, cu sărăcia, toți apostolii; dar din pricina iubirii de arginți au fost osândiți Ahaav, Izabela, Ghiezi, Iuda, Neron, Caiafa. Dar dacă vrei, să nu privim numai la cei care au strălucit în sărăcie, ci să cercetăm însăși frumusețea acestei fecioare. Ochiul este curat și limpede; nu e tulbure, cum e ochiul iubirii de argint, când plin de mânie, când plin de poftă, când răvășit de neînfrânare. Ochiul sărăciei nu-i așa, ci potolit, liniștit; se uită dulce la toți; e dulce ca mierea, plin de bunătate; nu urăște pe nimeni, nu și-l întoarce de la nimeni. Dincolo, unde-s bani, pricină de vrajbă și de mii și mii de lupte. Gura iubirii

de argint e plină de ocări, de îngâmfare, de multă mândrie, de blestem, de viclenie; gura și limba sărăciei sunt sănătoase, pline de neconținute mulțumiri, de binecuvântări, de cuvinte dulci și iubitoare, de cuvinte de mângâiere, de laude, de cuvinte bune.” (*Omilia la Matei*, omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1004)

„Nu te scârbi pentru sărăcia ta, căci sărăcia face mai ușoară călătoria la ceruri.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Nimeni, deci, să nu mai considere sărăcia ca o cauză de necinste. Că dacă virtutea este de față, toată bogăția lumii față de dânsa nu prețuiește nici cât un gunoi, sau o bucată de lut.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVIII, p. 240)

„Când cineva este lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, de ar fi îmbrăcat cu toate bogățiile pământului, totuși este mai sărac decât toți săracii, precum și cel ce este sărac de toate, dacă are dragostea și ajutorul lui Dumnezeu, mai bogat decât toți este. *Domnul mă va paște zice, și nimic nu-mi va lipsi* (Ps., 22, 1). Spune-mi, te rog: dacă ai avea un bărbat mare și minunat, iubindu-te foarte mult și îngrijindu-se de tine, și dacă ai ști că el va trăi într-una și nu se va sfârși înaintea ta, și ți-ar da totul cu cea mai mare plăcere, ca să te bucuri de ele ca de ale tale, oare ai voi să mai stăpânești ceva? Și dacă ai pierde totul chiar, el însă ar trăi, oare nu te-ai crede mai bogată decât toți pentru aceasta? De ce dar te jelești?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XX, p. 253)

„Dacă tu trăiești în sărăcie, chinuit de foame, expus la mii de pericole, adu-ți aminte de Lazăr care, fiind părăsit de toți, lupta contra sărăciei, bolii, contra tuturor relelor și, cu toate acestea, rămase credincios în practica virtuții; adu-ți aminte de Apostoli, care luptau contra foamei, setei și goliciunii; adu-ți aminte de profeți, de patriarhi și de atâția drepti: toți n-au trăit în bogăție și plăceri, ci în cumpătare, în suferință și în lipsă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 27)

„Altă demnitate a săracului: el este un alt Iisus Hristos, el este Iisus Hristos însuși continuat și eternizat. Cuvântul lui Iisus Hristos este: *Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește*. A primi un sărac, înseamnă a-l primi pe Iisus Hristos. Săracul este îmbrăcat cu slujirile

regale, el este mandatarul lui Dumnezeu și marele demnitar al împărăției Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 530)

SĂRĂCIA (suportarea ei cu noblețe și cu mulțumire)

„Nici să ne pierdem curajul de suntem săraci, ci cealaltă bogăție să o căutăm, bogăția în fapte bune!” (*Omilia la Matei*, omilia IX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 117)

„... sărăcia va fi pentru noi o creștere a odihnei și a desfătărilor; căci ea șterge păcatele noastre, dacă o suferim cu mulțumire și știind că noi ne vom câștiga o mare credință lângă Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 4, p. 402)

„... trebuie a fi liniștit și a nu se împuțina cu Duhul, de ce unul este bogat și altul sărac, mai ales că nu fiecare este îmbogățit de Dumnezeu, ci mulți din nedreptate, din răpiri și lăcomii. Căci cel care a poruncit ca să nu ne îmbogățim, cum ar putea da ceea ce ne-a împiedicat a lua?

Dar pentru ca mai mult să pot astupa gura celor ce grăiesc împotriva acestora, haide să întoarcem cuvântul chiar de la început, pe când averea se da omului chiar de Dumnezeu, și răspunde-mi: Pentru ce Avraam era bogat, iar Iacov avea lipsă și de pâinea zilnică? Oare nu și acesta era drept ca și celălalt? Oare nu deopotrivă pentru câteștrei: *Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, și al lui Isaac, și al lui Iacov*? Deci pentru ce unul era bogat, iar celălalt muncea pe plată la altul? Dar încă ceva mai mult: Pentru ce Isav era bogat, deși era nedrept și prigonitor de frate, pe când Iacov a fost în slujbă la străini atâta timp? Pentru ce iarăși Isaac a trăit în liniște în toată vremea, pe când Iacov a trăit numai în scârbe și necazuri, pentru care și zicea: *Mici și cumplite sunt zilele mele* (Fac. 47, 9)? Pentru ce oare David, proroc și împărat fiind, a trăit toată viața în necazuri, în vreme ce Solomon, fiul său, vreme de patruzeci de ani a petrecut viața cea mai liniștită, bucurându-se de cea mai adâncă pace, de slavă, cinste, și de toate dezmierdările omenești? Deci cum? Oare nu și între proroci, unul era necăjit mai mult, iar altul mai puțin? Și pentru ce așa? Pentru că fiecăruia îi era spre folos.

Pentru aceea, iubiților, fiecare din noi este dator să zică: *Judecățile tale sunt adânc nemărginit* (Ps. 35, 7). Că dacă pe acei mari și minunați bărbați Dumnezeu nu i-a încercat la fel, ci pe unul prin sărăcie, pe altul prin bogăție, pe unul prin liniște, pe altul prin zbucium și scârbe, apoi cu atât mai mult trebuie a face așa cu noi. Împreună cu acestea gândește-te și la faptul că

multe din cele petrecute nu sunt după voia lui, ci după răutatea noastră. Deci nu zice: Pentru ce acela este bogat, deși este om rău, iar celălalt este sărac, deși este drept? Căci și la acestea se poate răspunde și zice că nici dreptul nu are vreo vătămare din sărăcie, ci încă își adaogă mai multă laudă, și nici cel rău nu are vreun câștig din bogăție, dacă nu se schimbă, ba încă chiar și mai înainte de pedeapsa de acolo bogăția de multe ori i-a fost pricină de multe rele și l-a băgat în mii de neazuri. Dumnezeu însă lasă și pe unul și pe altul, ca pe de-o parte să arate că omul este înzestrat cu voie slobodă, iar pe de altă parte, ca să învețe pe alții a nu-și ieși din minți pentru averi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, pp. 308-309)

„Chiar de ai fi sărac, totuși vei putea să trăiești cu mulțămire filosofând, și dimpotrivă, de ai fi bogat, vei fi cu toate acestea cel mai de jelit dintre toți oamenii dacă vei fugi de virtute. Căci cele mai însemnate pentru noi sunt cele ce țin de virtute; iar dacă aceasta n-o ai, apoi de celelalte nu ai nici un folos.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 310)

„Dar poate că vezi pe alții dezmiardându-se în bogății, iar tu găsindu-te în sărăcie, pe alții îmbrăcați în haine strălucite și cu vază în lume? Însă nu te gândești numai la acestea, ci și la supărările izvorâte din ele. De asemenea, și fiind vorba de sărăcie, gândește-te nu numai la lipsurile ce le îndură cineva, ci și la plăcerea ce izvorăște de aici. Bogăția are fața veselă, pe când cele dinlăuntru sunt cuprinse de întuneric, în vreme ce sărăcia cu totul dimpotrivă. Dacă vei voi a deschide și a cerceta fiecareia din aceștia doi, vei găsi în sufletul săracului multă liniște și slobozenie, pe când în al bogatului mult vuiet, multă tulburare și neliniște. Dacă tu te întristezi văzându-l pe acela bogat, apoi și acela mai mult încă decât tine se întristează văzând pe un altul mai bogat decât dânsul; și după cum tu te temi de acela, așa și el se teme de celălalt, așa că prin acest fapt cu nimic nu te întrece. Dar poate că te întristezi văzându-l pe acela stăpân, pe când tu ești dintre cei stăpâniți de dânsul și un om simplu. Dar gândește-te la ziua moștenirii lui, adică când altul îi va lua locul; gândește-te încă și la tulburările ce le are chiar și mai înainte de acea zi, la primejdiile și ostenele ce le are, la lingușirile ce le întrebuințează față de cei mai mari decât dânsul, la nesomnul lui și la toate celelalte ticăloșii pe care le îndură.

Acestea toate le grăim către cei ce nu voiesc a filosofa, pe când dacă ar ști, am putea să-i mângâiem prin alte cuvinte; acum însă este nevoie a le

grăi cu cuvinte mai aspre. Deci când tu vezi pe unul îmbogățit, gândește la cel mai bogat decât acela, și atunci îl vei vedea și pe acesta în aceleași nemulțămiri ca și tine. După acesta, gândește-te apoi și la cel mai sărac decât tine, și câți poate s-au culcat flămânzi, câți au pierdut averile părintești, iar acum locuiesc prin temnițe și-și doresc moartea în fiecare zi.

Așadar nici sărăcia nu poate fi pricină de tristețe și nici bogăția nu zămislește plăcerea și mulțămirea sufletească, ci numai cugetul nostru este care iscă și pe una, și pe alta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, pp. 413-414)

„Cel ce curăță umblătorile altora este trist și amărât că nu poate scăpa de această breaslă socotită cea mai rușinoasă – dar dacă l-ai scăpa de dânsa și l-ai face ca el să sporească în cele trebuitoare, iarăși va fi scârbit că nu poate să-și agonisească mai mult decât îi trebuie. De i-ai da apoi mai mult, el iarăși va voi a fi acestea îndoite, și pentru aceea se va întrista încă mai mult ca la început. De i-ai da îndoit și întreit, el iarăși se va scârbi, că nu este într-o dregătorie. Dacă i-ai da și aceasta, el se va crede cel mai ticălos, căci nu este cel dintâi dregător. Dar chiar și această dorință de i-ai împlini-o, el se va văicări că nu stăpânește, iar când va stăpâni, va fi trist că nu stăpânește întregul neam. De va stăpâni întregul neam, va fi nemulțămît că nu stăpânește mai multe neamuri: iar când îl vei pune stăpân și al mai multor neamuri, el va fi scârbit că nu este stăpânul tuturor neamurilor. Când ajunge ocârmuitor, el este amărât că nu este împărat, și când se vede împărat, este trist că nu este singurul. Dar chiar singurul de ar fi, el este totuși plin de scârbă și amărăciune că nu este împărat și asupra varvarilor, și tot nemulțămît va fi, că nu este împărat al întregii lumi. Și de ar fi împăratul întregii lumi, pentru ce nu ar fi adică și al altei lumi? Și tot așa mergând cu cugetul înainte, nu-l lasă niciodată a fi mulțămît.

Ai văzut că chiar de vei face împărat pe cel mai nemernic sărac, tot nu ai nimicit nemulțămirea și întristarea din sufletul lui dacă mai întâi nu ai îndreptat gândul lui cel iubitor de lăcomie?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, pp. 414-415)

„Nu bogăția este pricină de plăcere sau mulțumire sufletească, și nici sărăcia pricină de nemulțămire și tristețe, ci numai părerea sau credința noastră, căci nu avem ochii cugetului curați îndeajuns, nici nu stau pe loc, ci se abat și joacă în toate părțile. Și după cum trupurile cele sănătoase, dacă le vei hrăni chiar numai cu pâine goală, ele tot sunt zdravene și pline de viață,

iar cele bolnăvicioase de le-ai îndopa cu toate mâncărurile, cu atât mai mult încă se vor face mai şubrede şi fără nici o vlagă în ele, întocmai aşa se petrece şi cu sufletul. Cei mici cu sufletul nu vor fi veseli şi mulţămiiţi sufleteşte chiar de ar avea pe cap diadema împărătească şi cinstirile cele nespuse, pe când cei filosofi, chiar în temniţă de s-ar găsi, chiar în lanţuri şi în cea mai neagră sărăcie, ei totuşi se vor bucura de cea mai nevinovată plăcere şi mulţămire sufletească.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 415)

„Este şi o altă mângâiere cu mult mai mare, aceea adică de a ne gândi la relele şi la bunătăţile viitoare, rele şi bunătăţi cu adevărat simţite de fiecare din noi, şi de la acelea a ne mângâia.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 415)

„Săracul de multe ori s-a văzut mergând înainte şi dăinuind în sărăcia lui şi până la o sută de ani, pe când bogatul, neputând a se dezmiarda cu bogăţiile sale nici chiar vreme de un an, de multe ori s-a văzut deodată sărac şi golit de toate bogăţiile.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 416)

„Căci pe păcătoşi trebuie întruna a-i jeli, mai vârtos când se bucură de bogăţie şi multă îmbeşugare, ca şi pe cei bolnavi care se îmbuibă cu mâncărurile şi se îmbată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 429)

„*Vrednic de lacrimi sunt eu, care nimic nu am.* Bine ai spus că nu ai nimic, nu pentru că nu ai ceea ce are acela, ci fiindcă crezi faptul bogăţiei lui a fi un lucru fericit, pentru care dacă ai fi aşa, apoi ai fi vrednic de mii de jelanii. Căci şi cel sănătos, dacă fericeşte pe cel bolnav şi culcat în plapumă moale, este cu mult mai ticălos decât acel bolnav, pentru că nu are nici o simţire de bunătăţile sale. Aceasta se petrece şi cu cei ce se plâng că sunt nenorociţi din pricină că nu au bogăţii, pentru care şi viaţa lor întreagă este zbuциumată şi tulburată. Nişte astfel de graiuri au pierdut pe mulţi, i-au jertfit diavolului şi i-au făcut mai nenorociţi decât cei topiţi de foame.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, pp. 429-430)

„Nu bogăția este aceea care aduce omului plăcere și mulțumire, ci cugetarea cea înțeleaptă; iar dacă aceasta nu este, apoi chiar de ar avea cineva toate ale lumii, totuși se va crede mai lipsit și mai jelit decât toți. Căci și cel despre care ne este vorba acum, deși i se dăduse atâta cinste pe câtă voise, iarăși s-a întristat că nu i s-a dat mai multă, și dacă i s-ar fi dat și mai multă, el ar fi căutat alta și mai mare; și de i s-ar da la îndemână o baniță de galbeni, el chiar și atunci s-ar sfârși de întristare, ca nu cumva să fie numai o jumătate de baniță. Dacă nu chiar de la început a arătat o astfel de lăcomie, tu să nu te minunezi, fiindcă nici bețivii nu se înfierbântă de la început, ci după ce își umplu pânțele de băutură, încă mai grozav li se aprinde pofta de băut. Tot așa și aceștia, cu cât își vor strânge mai multe bogății, cu atâta ei se găsesc parcă în mai mare sărăcie, și cei ce agonisesc mai mult, aceștia sunt mai cu seamă cei săraci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, p. 431)

„Pentru ce te bocești? Că ești sărac și lipsit de cele trebuitoare? Dar de aceea mai cu seamă trebuie ca să te bocești, că ești mic de suflet, iar nu pentru că ești sărac; nu pentru că nu ai avere, ci pentru că prețuiești atât de mult banii. Pavel murea în fiecare zi și nu plângea, ci încă se și bucura; întruna se lupta cu sărăcia și nu era trist, ci încă se și mândrea. Dar tu, fiindcă nu ai toate cele trebuitoare în cursul anului, te întristezi și te tulburi? *Da*, zici tu, *că acela se îngrijea numai de ale sale, iară eu trebuie să mă îngrijesc și de slugi, și de copii, și de femeie*. Dar nici el nu se îngrijea numai de ale sale - ci de ale lumii întregi. Tu te îngrijești pentru o singură casă, iar el pentru săracii cei mulți ce erau în Ierusalim, pentru cei din Macedonia, pentru cei de pretutindeni care trăiau în sărăcie, pentru ca să se dea acelora nu mai puțin decât se primea. Căci îndoită era grija lui de lumea întreagă: și ca să nu fie lipsită de cele trebuitoare, și ca în cele duhovnicești să se îmbogățească. Și nu atât te întristează pe tine copiii cei flămânzi pe cât îl întristau pe dânsul toate treburile credincioșilor. Și ce spun eu ale credincioșilor? Când el nu era slobod nici de cele ale necredincioșilor, ci încă atât de mult se topea din această pricină, încât se și ruga ca să fie anatema pentru dânșii, iar tu chiar de ar fi de mii de ori foamete, nu ai primi să mori nici pentru nimeni din lume. Tu te îngrijești pentru o singură femeie, iar el se îngrijea pentru Bisericile de pe pământ. *Că grija mea, zice, este pentru toate Bisericile* (2 Cor., 11, 28).

Deci până când te vei juca, o, omule, asemănându-te pe tine cu Pavel, și nu vei conțeni o dată cu această micime de suflet? Așadar, trebuie a plânge nu când suntem în sărăcie, ci când păcătuim. Aceasta cu adevărat că este

vrednic de plâns, pe când celelalte sunt de râs. *Dar nu numai aceasta mă întristează, zici tu, ci și că cutare este cu stăpânire, iară eu sunt necinstit și înjosit.* Și ce este cu aceasta? Căci și fericitul Pavel la mulți li se părea că este necinstit și înjosit. *Dar acela era Pavel, zici tu.* Așadar, nu firea lucrurilor face tristețea și nemulțumirea ta, ci slăbiciunea părerii tale. Deci nu plânge sărăcia, ci pe tine, care te afli astfel, și mai bine zis, nici pe tine să nu te plângi, ci te îndreaptă; nici umbla după averi, ci ceea ce face pe cineva de mii de ori mai vesel, adică filosofia și virtutea, pe acestea le urmează neconținut. Când sunt acestea, nu este nici o pagubă sărăcia; iar dacă acestea lipsesc, nu este nici un folos din averi.

Căci ce folos este, spune-mi, au cei bogați, dacă sufletele le sunt sărace? Nu atâta te plângi tu pe sineți, pe cât se plânge acela că nu are încă averile tuturor. Iar dacă poate nu plânge ca tine, deschide conștiința lui și vei vedea plângerile și bocetele sale. Voiești poate să-ți arăt bogăția ta, ca astfel să contenești a fericii pe cei bogați în bani? Vezi cerul acesta cât de mare și de frumos este, cât de sus se găsește? Dar de frumusețea aceea nu se bucură mai mult bogatul, și nici că ar putea să te întrecă cu vederea și să facă cu el ce ar voi, căci precum s-a făcut pentru dânsul, tot așa s-a făcut și pentru tine. Dar soarele, acest astru strălucit și luminat, care încântă vederile noastre, oare nu este de obște tuturor și nu toți se bucură de el deopotrivă, și săraci, și bogați? Dar încă și cununa stelelor și crugul lunii, oare nu tuturor răsar deopotrivă? Dar mai drept vorbind, și dacă ar trebui a spune ceva minunat, apoi noi cei săraci ne bucurăm mai mult de acestea decât cei bogați. Căci aceștia, cufundați de multe ori în beții și petrecând în ospete și somn adânc, nici că simt însemnătatea acestora, găsindu-se sub acoperământul caselor și la umbră - pe când săracii mai mult decât toți se găsesc desfătându-se sub frumusețea acestor stihii.

Dar dacă vei cerceta chiar și aerul, cel ce este pretutindeni revărsat, vei vedea că săracul se bucură de un aer mai curat și mai îmbelșugat. Căci călătorii și lucrătorii de pământ se dezmiardă în mijlocul acestor stihii mai mult decât cei din cetate, ba încă chiar și meșteșugarii se bucură de ele mai mult decât cei ce stau în cetate și care se îmbată în fiecare zi.

Și ce este pământul? Oare nu este de obște tuturor? *Nu, zici tu.* Dar cum de zici acestea, spune-mi? *Apoi iată, zici tu, că cel bogat chiar și în oraș are mai multe pogoane de pământ, și că a înființat pe ele grădini întinse, dar apoi și în țarină are multe ogoare însușite lui.* Dar ce? Fiindcă el și le-a însușit, apoi el singur se bucură de ele? Deloc, chiar de ai spune cât de multe. Căci roadele acelor ogoare este silit a le împărți la toți, și grâul, și vinul, și untdelemnul pentru tine le face și pretutindeni slujește ție. Dar chiar și acele grădini întinse, cum și casele, după cheltuielile cele nespuse, după acele ostenele și

necazuri, ție îți aduc folosință, luând de la tine pentru atâtea slujbe puțin argint. Chiar și la băi și pretutindeni ar putea vedea cineva petrecându-se același lucru: pe cei bogați cheltuind și bani, și griji, și osteneli, iară pe săraci cu puțini bani folosindu-se de toate acestea în liniște. Și deci nu se folosește de pământ mai mult decât tine, căci doară acela nu umple zece pânțele, și tu numai unul.

Dar poate că el se împărtășește din mâncăruri mai alese? Apoi nici nu este aici mare lăcomie; dar iată că chiar și aici te vom găsi tot pe tine având mai mult. Belșugul mesei lui de aceea ți se pare ție a fi de râvnit, fiindcă poate el are mai multă plăcere; dar chiar și plăcerea aceasta tot mai multă este la cel sărac, și nu numai plăcere, ci și sănătate. Bogatul poate că în aceasta covârșește pe cel sărac, că-și făurește singur trupul mai slab și plâpând, și că-și adună mai multe izvoare de boli. Căci toate cele ale săracului sunt iconomisite după fire, iar cele ale bogatului, din pricina necumpătării și a stricăciunii, se sfârșesc totdeauna în boli.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XII, pp. 124-126)

„Cel sărac, prin mâncarea lui cea simplă își câștigă sănătate, putere și vigoare. Deci nu plânge pe mama sănătății, pentru sărăcie, ci încă te și bucură, și de voiești a te îmbogăți, disprețuiește averile.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XII, p. 126)

„Dacă vreți, să vorbesc mai întâi de suferința care pare tuturor cel mai greu de îndurat, de sărăcie și de chinurile pricinuite de ea. Că toți oamenii de pretutindeni o deplâng. Cine a fost mai sărac decât Iov? Nu era oare mai sărac decât cei ce stau întinși lângă zidurile băilor, decât cei care dorm în cenușa cuptoarelor, într-un cuvânt mai sărac decât toți oamenii? Aceștia au cel puțin o haină ruptă; Iov zăcea gol, avea pe el numai haina dată de Dumnezeu; pielea de pe trup, și pe aceasta diavolul o ciuruisese peste tot cu bube groaznice. Mai mult, săracii se mai pot adăposti sub acoperișul pridvoarelor băilor sau într-o colibă! Iov însă stătea zi și noapte sub cerul liber; nici un acoperiș, cât de mic, nu-i ușura chinul. Mai mare grozăvie e alta. Săracii se știu pe ei cu o mulțime de păcate; Iov nu se știa cu nimic vinovat. Lucrul acesta, de a nu se ști vinovat cu nimic, acest lucru, dintre toate necazurile lui, îi mărea și mai mult durerea și îi făcea și mai mare suferința. Săracii, după cum spuneam, își pot găsi multe vini; și nu-i puțin lucru pentru ușurarea suferinței să știi că ești pedepsit pe drept. Iov era lipsit însă și de această mângâiere; dusese o viață plină de virtuți, și iată că suferea ca unul dintre cei mai mari ticăloși! Săracii sunt obișnuiți de multă vreme, de la început, cu suferința; Iov îndura o sărăcie necunoscută până atunci. A

ajuns dintr-o dată din bogat sărac. După cum ai mare mângâiere când știi pentru ce suferi, tot așa ai tot atâta mângâiere când trăind în sărăcie, ești obișnuit de la început cu sărăcia. Dreptul acela însă era lipsit și de o mângâiere, și de alta. Totuși n-a căzut. Ai văzut că a ajuns atât de sărac, cum nu mai putea fi altul? Este oare cineva mai sărac decât cel care n-are nici haină, nici adăpost? Dar, mai bine spus, Iov nu putea avea nici pământul gol. Nu zăcea pe pământ, ci pe gunoi. Așadar și tu, când te vei vedea ajuns în sărăcie, du-te cu mintea la suferința dreptului, și îndată vei primi curaj, îndată vei îndeprta orice gând de tristețe.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 50-51)

„Oare sărăcia e un lucru rău? Dar atunci de unde și-a câștigat bunul renume Iov?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 274)

SĂRĂCIA (de bună voie)

„Nimeni nu poate fi mai bogat decât cel ce și-a ales de bună voie sărăcia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVIII, p. 241)

SĂRBĂTORILE (definiția)

„... sărbătoarea este arătarea săvârșirilor cele bune, evlavia sufletului și strășnicia vieții. Dacă le ai pe acestea, apoi vei putea să prăznuiești totdeauna.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 292)

SĂRBĂTORILE (adevărata sărbătoare)

„Că acolo e adevărată sărbătoare, acolo unde e mântuirea sufletelor, unde e pace și înțelegere, unde e alungat orice gând lumesc, unde e izgonit strigătul, zgomotul, umbletele bucătarilor, tăierile de animale; unde, în locul aceloră, sălășluiește liniștea, pacea, dragostea, bucuria, bunătatea și alte nenumărate bunătăți”. (*Omilii la Facere*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 31-32)

SĂRBĂTORILE (sărbătoresc cu adevărat doar cei ce au cugetul curat)

„Să sărbătorim, dar, neconținut și să nu facem nici un păcat. Aceasta-i sărbătoare!”. (*Omilia la Matei*, omilia XXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 479)

„De ai cugetul curat, totdeauna ai sărbătoare, căci te hrănești cu bune nădejdi și te bucuri de așteptarea bunătăților ce au să fie. Dimpotrivă, dacă n-ai cugetul curat, dacă ești plin de păcate, de-ar fi sărbători și praznice mii, nu vei fi întru nimic mai bun decât cei ce plâng. La ce-mi folosește sărbătoarea, când mă știu cu sufletul întunecat?” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 11)

„Căci orice adunare [*συνδοχος*]³⁴² [a noastră] este prăznuire. De unde se vede aceasta? Din însele cuvintele lui Hristos când zice: *Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Mt. 18, 20). Când Hristos este în mijlocul celor adunați, ce dovadă mai mare vrei cum că acest lucru este prăznuire? Unde este învățătura [de credință] și rugăciuni, unde sunt binecuvântările părinților [duhovnicești] și auzirea legilor dumnezeiești, unde este adunarea [*συνδοχος*] fraților și legătura dragostei adevărate, unde este vorbirea [omului] cu Dumnezeu și grăirea lui Dumnezeu către oameni, cum nu este prăznuire și adunare sărbătorească? Căci praznice nu le face mulțimea celor adunați, ci virtutea lor³⁴³. Nu finețea hainelor, ci podoaba evlaviei și a atenției. Nu mesele bogate, ci purtarea de grijă față de suflet. **Căci cea mai mare sărbătoare este o conștiință bună.** Și după în cazul sărbătorilor publice³⁴⁴, cel care nu are haină strălucită și care

³⁴² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *Συνδοχος* (de unde românescul sinod) arată o realitate dinamică, nu o adunătură pur și simplu, ca la piață. Etimologic, ea desemnează parcurgerea unui drum împreună. Deci orice Liturghie nu este o adunătură de creștini, ci un regiment care merge împreună spre împărăția cerurilor, spijinindu-se unii pe alții – nu de unii singuri. (n.s. 2, p. 73)

³⁴³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: La Sfânta Liturghie (ca de altfel la orice slujbă) nu e nevoie de multă lume (deși este de dorit să fie mulți, dar pregătiți), ci de oameni dornici de pocăință sinceră, de oameni dornici de nevoință și de împreună luptă pentru mântuire. Triumfalismul cantitativ al ortodoxiei în unele țări nu are nimic de a face cu duhul ortodox. (n.s. 3, p. 73)

³⁴⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Literal: sărbătorile de afară. Era vorba de manifestările ce însoțeau odinioară sărbătorile idolatre și care se perpetuaseră și în perioada bizantină, ca de altfel și azi (carnavaluri, chefuri, sărbători când înving sportivii în competiții etc.). (n.s. 4, p. 73)

nu se bucură de o masă bogată, ci viețuiește în foame și sărăcie și în cele mai de pe urmă necazuri, nu simte acel timp ca sărbătoare chiar dacă ar vedea tot orașul dănțuind, ci cu atât mai mult se întristează și își mușcă limba de durere cu cât vede pe alții veselindu-se, iar pe sine în lipsuri; și după cum un bogat ce trăiește în desfătări și își schimbă hainele în fiecare zi și are parte de multă bunăstare și fericire [lumească], chiar dacă trece vremea sărbătorii el socotește că încă prăznuiește, așa este și în cele duhovnicești. Cel ce viețuiește în dreptate și fapte bune, chiar dacă nu este praznic, pentru el este prăznuire, căci el rodește din conștiința sa plăcerea [și bucuria] curată. Pe când cel ce trăiește în păcat și viclenie și în desfătare și multe rele are pe conștiință, chiar dacă este praznic, el este mai străin de praznic decât toți³⁴⁵. Așadar, ne stă în putere ca în fiecare zi să prăznuim dacă ne îngrijim de virtute și ne curățim temeinic conștiința.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 73-74)

„Nu timpul face sărbătoarea, ci conștiința curată. Că sărbătoarea nu-i altceva decât conștiința faptelor bune; iar cel ce are conștiința curată și fapte bune poate sărbători totdeauna.” (*Omilia I la Rusalii*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 202)

SĂRBĂTORILE (în Vechiul Testament)

„Dumnezeu a dat iudeilor în fiecare an un număr de sărbători ca să-și aducă aminte de binefacerile primite de la Dumnezeu”. (*Omilia la Matei*, omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

SĂRBĂTORILE (Crăciunul)

„Că se apropie o sărbătoare, cea mai cinstită și cea mai înfricoșătoare dintre toate sărbătorile, pe care n-ai greși de-ai numi-o temelia tuturor sărbătorilor.

³⁴⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Aproape tot ceea ce înconjoară azi atmosfera de Crăciun și de Paști în felul de sărbătorire este păgânesc și se rezumă la plăceri trupești. De pildă ce folos că se dau colinde la TV dacă după aceea urmează filme de acțiune sau sex. Până și cele duhovnicești care mai licăresc sunt folosite ca mijloace de dobândire a ceva lumesc. (n.s. 5, p. 74)

-Care-i aceasta?

-Nașterea după trup a lui Hristos!

De la această sărbătoare au luat început și pricină: Teofania, adică Botezul Domnului; Paștile cele sfinte, Înălțarea și Rusaliile. Dacă Hristos nu S-ar fi născut după trup, nu S-ar fi botezat, adică Boboteaza; nu s-ar fi răstignit, adică Paștile; nu ar fi trimis Duhul, adică Cinzecimea. Prin urmare, din sărbătoarea Nașterii Domnului izvorăsc aceste praznice, așa cum dintr-un izvor curg felurite râuri. Dar nu numai de întâietate între sărbători, ci și din pricină că ceea ce s-a petrecut într-înșea e mai înficoșător decât ceea ce s-a petrecut în toate celelalte. Era firesc ca Hristos să moară, odată ce S-a făcut om; chiar dacă n-a făcut păcat, totuși a luat trup muritor. Și era și acesta lucru minunat; dar să fie Dumnezeu, și să voiască să fie om, și să sufere să Se coboare atâta, cât nici mintea n-o poate primi, aceasta este ceea ce ne umple de frică și de spaimă. De acest lucru minunându-se și Pavel, spunea : *Cu adevărat mare este taina credinței.*

- Ce este mare?

- Dumnezeu S-a arătat în trup (1 Tim., 3, 16). Și iarăși, în altă parte: Că nu pe îngeri i-a luat Dumnezeu în grijă, ci sămânța lui Avraam a luat; pentru aceea trebuia întru toate să Se asemene fraților (Evr., 2, 16-17). De aceea, mai cu seamă, mi-e dragă, iubesc ziua aceasta și vă mărturisesc dragostea, pentru ca să vă fac și pe voi părtași iubirii mele”. (Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VI, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, pp. 99-100)

SĂRBĂTORILE (Paștele)

„La Cina cea de Taină s-au întâlnit amândouă paștele: și paștele iudaic și paștele nostru; Hristos a pus unuia capăt, iar celuilalt i-a dat început”. (*Omilii la Matei*, omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 150)

„Dacă pentru un păcătos care se pocăiește se face bucurie pe pământ și în cer (Luca 15, 10), apoi cu mult mai mult va fi bucurie în cer când toată lumea a fost răpită din mâinile diavolului. Acum saltă Îngerii, acum se bucură Arhanghelii, acum Heruvimii și Serafimii împreună cu noi prăznuiesc praznicul de azi. Nu se rușinează de noi cei împreună robi, ci se bucură împreună cu noi de bunătățile noastre. Da, harul ce ni l-a dat Stăpânul este al nostru, dar bucuria este de obște, și a noastră, și a lor. Dar pentru ce vorbesc eu de Îngeri și Arhangheli? Însuși Stăpânul lor și al nostru nu Se rușinează să sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce trebuie să

spun că nu Se rușinează să sărbătorească cu noi? Dar pentru ce trebuie să spun că nu Se rușinează? El a spus: *Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paștele acesta* (Luca 22, 16). Iar dacă a dorit să sărbătorească împreună cu noi Paștele, atunci negreșit că și Învierea. Când Îngerii și Arhanghelii se bucură, Stăpânul tuturor Puterilor cerești prăznuiește împreună cu noi, mai avem vreo pricină de întristare?

Nici un sărac să nu se plângă de sărăcie. Căci este praznic duhovnicesc aceasta. Nici un bogat să nu se îngâmfe cu bogăția lui, că nu poate aduce ceva din bogăția lui la bucuria sărbătorii acesteia.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 140-141)

„O singură masă și pentru bogat, și pentru sărac. Ești bogat? Nu poți adăuga mesei nimic. Ești sărac? Sărăcia nu te împiedică să iei parte la masă. Da, că dumnezeiesc este harul.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 141)

„Iată, ne-a venit sărbătoarea cea dorită și mântuitoare, ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, temeiul păcii, pricina împăcării, încetarea războaielor, călcarea morții, înfrângerea diavolului.

Astăzi, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cei îmbrăcați cu trup cu puterile cele fără de trup înalță cântări. Astăzi s-a pus azi capăt tiraniei diavolului. Astăzi s-au dezlegat legăturile morții și biruința iadului a dispărut. Astăzi este vreme potrivită să grăim iarăși acele cuvinte profetice: *Unde-ți este moarte, boldul? Unde-ți este, iadule, biruința?* (Osea 13, 14; I Cor., 15, 55). Astăzi, Stăpânul nostru Hristos a sfărâmat porțile cele de aramă și a pierdut însăși fața morții. Dar pentru ce vorbesc eu de fața morții? I-a schimbat chiar numele morții. Acum moartea nu se mai numește moarte, ci adormire și somn. Înainte de venirea lui Hristos și de iconomia Crucii, chiar numele morții era înfricoșător.” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 148)

„Datorită învierii ni s-au adus mii și mii de bunătăți. Datorită învierii s-au pus capăt înșelăciunii dracilor. Datorită învierii noi rădem de moarte. Datorită învierii ne grăbim cu dor spre bunătățile cele viitoare. Datorită învierii, noi, cei îmbrăcați cu trup, nu suntem, dacă voim, cu nimic mai prejos de puterile cele de trup. Astăzi este strălucitoarea noastră biruință. Astăzi Stăpânul nostru, după ce a înfipt trofeul împotriva morții, după ce a pus capăt tiraniei diavolului, ne-a deschis, prin înviere, drum spre mântuire.

Toți, dar, ne bucurăm, să sărim, să ne veselim. Deși Stăpânul nostru a învins, deși El a înfipt trofeul, totuși veselia, bucuria este comună, este a noastră. Căci pentru mântuirea noastră s-au făcut.” (*Cuvânt la Sfintele Paști, I-II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 149-150*)

„Astăzi îngerii saltă și toate puterile cerești se veselesc. Dacă pentru un păcătos, care se pocăiește se face bucurie în cer și pe pământ (Luca 15, 10), cu mult mai mult pentru mântuirea lumii.

Astăzi a eliberat Domnul din tirania diavolului firea omenească și a întors-o la noblețea ei de mai înainte.” (*Cuvânt la Sfintele Paști, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 151*)

„Astăzi, pretutindeni, peste toată lumea, bucurie și veselie duhovnicească. Astăzi poporul îngeresc și corul puterilor celor de sus se veselesc de mântuirea oamenilor. Uită-te, iubite, cât de mare-i bucuria de prăznuire cu noi a puterilor de sus. Că se bucură împreună cu noi de bunătățile cele date nouă. E a noastră bucuria pe care ne-a dat-o Domnul, dar este și bucuria lor. De asta nu se rușinează că sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce spun eu că puterile de sus nu se rușinează să sărbătorească împreună cu noi? Însuși Stăpânul lor și al nostru nu Se rușinează. Dar pentru ce am spus: nu Se rușinează? Mai mult chiar, dorește să sărbătorească împreună cu noi.

- Dar de unde știm asta?

- Ascultă că Însuși Domnul o spune: *Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paștele acesta* (Luca 22, 15). Iar dacă a dorit să mănânce Paștele, atunci negreșit a dorit să și prăznuiască

Când vezi, dar, nu numai pe îngeri și pe poporul tuturor puterilor cerești, dar chiar pe Însuși Stăpânul îngerilor că prăznuiește împreună cu noi, ce pricină de bucurie îți mai lipsește oare?” (*Cuvânt la Sfintele Paști, III, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 151*)

„- Dar sărbătoarea Paștelui ce înseamnă? Care este pricina acestei sărbători?

- De Paști vestim moartea Domnului. Asta înseamnă paște. Dar nici Paștele nu-l săvârșim într-un timp anumit. Pavel, voind să ne scape de silnicia timpurilor de sărbătoare, și voind să ne arate că putem sărbători totdeauna Paștele, zice: *Ori de câte ori mâncați pâinea aceasta și beți paharul acesta, moartea Domnului vestiți* (I Cor., 11, 26). Așadar, pentru că putem vesti întotdeauna moartea Domnului,

putem sărbători totdeauna Paștile.” (*Omilia I la Rusalii, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 201*)

„... la praznicul de astăzi al Paștilor, care constă în faptul că Hristos S-a jertfit pentru noi.” (Din vol. *Problemele vieții, p. 69*)

SĂRBĂTORILE (Paștele iudaic și Paștele creștin)

„Ce vrea să zică aceasta: *Ci să mănânce Paștele?* Iisus Hristos nu le-a sărbătorit mai înainte cu pâine fără azimă? Sau Evanghelistul numește Paști toată sărbătoarea, sau, mai scurt, în aceste zile evreii sărbătoreau Paștile lor; dar Iisus Hristos l-a făcut cu o zi mai înainte, rânduind pentru ziua morții Sale pe acela vechi și al pregătirii în care se serba atunci Paștile.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXIII, 3, p. 437*)

„Îl întreabă ucenicii: *Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștele?*

- Care Paște?

- Nu acesta al nostru, ci celălalt, cel vechi, al iudeilor. Pe acela, ucenicii l-au pregătit, iar pe acesta, al nostru, l-a pregătit Însuși Domnul; dar nu numai că l-a pregătit, ci El Însuși a ajuns Paște. *Unde voiești să-Ți gătim Paștele?* Era Paștele acela iudaic, Paștele acela care a luat început în Egipt.

- Dar pentru ce Hristos a mâncat Paștele acela?

- Pentru că Hristos a împlinit toate poruncile Legii. Când S-a botezat a spus: *Căci așa se cuvine să împlinim toată dreptatea* (Matei 3, 15). Am venit ca să răscumpăr pe om de blestemul Legii. *Căci Dumnezeu a trimis pe Fiul Său născut din femeie, născut sub Lege, ca să răscumpere pe cei de sub Lege* (Gal., 4, 4-5) și să pună capăt Legii.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 53*)

„- Dar pentru ce a poruncit Legea să se mănânce Paștele?

Iudeii erau nerecunoscători față de Binefăcătorul lor. Cu toate binefacerile lui Dumnezeu, ei uitau porunca lui Dumnezeu. Chiar când au ieșit din Egipt, când au văzut marea despărțită și iarăși unită, când au văzut alte mii de minuni, ziceau: *Să ne facem dumnezei care să meargă înaintea noastră* (Ieș., 32, 1).

Ce spui, iudeule? Minunile-ți stau înaintea ochilor și ai uitat pe Binefăcător?

Așadar, pentru că iudeii erau așa de nesimțitori și nerecunoscători, Dumnezeu a legat strâns ținerea sărbătorilor cu pricina sărbătorilor. A poruncit să se jertfească Paștele, *că dacă te va întreba fiul tău: <<Ce sunt Paștele acestea?>>, să spui că strămoșii noștri, în Egipt, au uns atunci ușile cu sângele oii, ca nu cumva, venind pierzătorul și văzând, să îndrăznească să aducă moartea* (Ieș., 12, 26-27). Era deci sărbătoarea Paștilor o veșnică aducere-aminte a mântuirii. Mai mult încă, sărbătoarea Paștilor avea și scopul de a preînchipui cele viitoare. Mielul acela era o preînchipuire a unui alt Miel, duhovnicesc, iar oaia preînchipuia Oaia. Unul era umbra, celălalt Adevărul. Iar când S-a arătat Soarele dreptății, umbra a încetat, căci, atunci când răsare soarele, umbra se ascunde. De aceea la masa aceea de atunci s-a săvârșit și un Paște, și un altul: și cel al închipuirii, și cel al adevărului. Și după cum pictorii, în același tablou, schițează întâi trăsăturile tabloului și apoi pun în el adevărul culorilor, tot așa a făcut și Hristos: la aceeași masă a schițat și Paștele închipuirii și a adăugat și pe acela al adevărului.

Unde vrei să-Ți gătim să mănânci Paștele? Era Paștele iudaic atunci. Dar de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia. Dar de vreme ce a venit Adevărul, să înceteze umbra.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 53-54)

„Paștele iudaic a fost o închipuire a Paștelui nostru, a Paștelui celui duhovnicesc. Și ca să vezi că așa este, uită-te ce mare înrudire este între ele! Miel, și Miel! Dar unul necuvântător, unul cuvântător! Oaie, și Oaie! Umbră, și adevăr! s-a arătat însă Soarele dreptății și umbra a încetat. Când e soare, umbra se ascunde. De asta este Miel la Masa cea de Taină, ca să ne sfințim cu Sângele Lui. Dar de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia. Cele vechi au fost închipuiri ale celor ce aveau să vină.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 69)

„Ucenicii întrebau: *Unde voiești să gătim pasca?* Care pască? Cea iudaică, care avea obârșia sa din Egipt. Însă pentru ce ține Hristos această pască? Precum El în toate împlinise legea, așa voia să o păzească și în punctul acesta. De aceea a zis El și lui Ioan Botezătorul: *Se cade nouă a împlini toată dreptatea* (Mt. 3, 15). Așadar, ucenicii voiau a găti nu pasca noastră, ci cea iudaică. Însă pasca noastră, cea nouă, o gătea însuși Hristos, ba El însuși s-a făcut Mielul pascal, prin sfânta Sa patimă. Dar pentru ce se duce la patimă? Pentru a ne mântui de blestemul legii. De aceea a strigat Pavel: *Dumnezeu a trimis pe Fiul Său Cel născut din femeie, care s-a supus*

legii, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere (Gal. 4, 4-5). Deci, ca să nu poată nimenea zice că El a ridicat legea, pentru că n-a putut să o păzească pentru greutatea și povara ei, de aceea El a împlinit-o în toate punctele, iar apoi a desființat-o. Și pentru aceasta a ținut El și pasca. Iară pasca cea iudaică era o preînchipuire a celei creștinești. Ca să vezi aceasta, uită-te numai la asemănarea lor. Acolo este un miel și aici este un Miel. Acolo se jertfea un dobitoc, aici însuși Stăpânul vieții. Acolo este umbră, aici Adevărul. Soarele mântuirii a răsărit și umbra a dispărut. Jertfa mielului pascal al iudeilor nu era numai o preînchipuire a viitorului Miel pascal, care a pățimit pe cruce.

Pe când ucenicii mâncau și beau, a luat Iisus pâinea cu sfințele și neîntinatele Sale mâini, a săvârșit rugăciunea cea de mulțumire, a frânt-o și a zis către ucenici: *Luați și mâncați; acesta este trupul Meu, care pentru voi se frânge, spre iertarea păcatelor*. Și după aceea a luat paharul, l-a dat și a zis: *Acesta este pentru sângele Meu, care pentru voi se varsă spre iertarea păcatelor* (Mt. 26, 26-28).” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi, în vol. Omilii la Postul Mare...*, pp. 169-170)

SĂRBĂTORILE (Paștele - data serbării Paștelui)

„Nici să mai ținem (cu strictete) zilele, timpurile și anii, ci să urmăm cu sârguință totdeauna și în orice împrejurare Biserica, punând mai presus de toate dragostea și pacea. Chiar dacă ar greși Biserica, totuși n-ar fi o faptă atât de mare prăznuirea Paștilor exact la vremea când a avut loc, cât păcat și câtă pagubă avem de pe urma împărțirii și dezbinării acesteia.

Acum dar nici un cuvânt n-am să mai spun despre timpul de prăznuire, pentru că, după cum am dovedit, nici Dumnezeu nu-i dă vreo importanță! Ci un singur lucru cer: să facem totul în pace și prin înțelegere, pentru ca nu cumva în timp ce postim noi și tot poporul, în timp ce preoții fac rugăciuni de obște pentru întreaga lume, tu să stai acasă și să petreci îmbătându-te pentru că prăznuiești Paștile! Gândește-te cât de diavolească este lucrarea aceasta! Nu faci numai un păcat, nici două, nici trei, ci cu mult mai multe! Acest lucru te desparte de turmă, te face să-i osândești pe atâția Părinți, te face ambițios, te împinge spre iudaism, te face pildă de sminteală și pentru cei ai tăi, și pentru cei străini”. (*Către iudei, cuv. III, 5, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 287*)

„Nici Biserica nu cunoaște timpul exact al prăznuirii Paștilor. Dar pentru că toți Părinții din diferite locuri au hotărât să se adune în sinod și au

rânduit această zi, Biserica, ea, care cinstește totdeauna înțelegerea și iubește unirea, a primit ce s-a hotărât.

V-am arătat îndeajuns, în cele spuse până acum, că nici eu, nici voi, nici altcineva nu poate arăta cu precizie ziua Domnului. Așadar, să nu ne luptăm cu umbrele, nici să ne pricinuim pagube mari ambiționându-ne pentru niște lucruri de mică însemnătate. Nu e păcat să postești în cutare sau cutare vreme, ci e păcat de neiertat, vrednic de osândă și aducător de multă pedeapsă, să dezbinii Biserica, să pricinuiesti certuri în sânul ei, să dai naștere la discordie, să te lipsești continuu de slujba din Biserică.

Ar trebui să spun chiar mai multe decât atât, dar sunt de ajuns acestea pentru cei ce le ascultă cu luare-aminte; cei ce nu le ascultă nu vor câștiga nimic, chiar dacă aș vorbi mai mult decât atât. De aceea, pun aici capăt cuvântului meu. Să ne rugăm dar cu toții îndeobște ca să se întoarcă frații noștri la noi, să îmbrățișeze pacea și să alunge ambiția deșartă. Să-și rădă de răceala ce le-a cuprins inima, să fie însuflețit de gânduri înalte și mari și să se elibereze de grija ținării zilelor, pentru ca toți, într-un gând și cu o gură, să slăvim pe Dumnezeu”. (*Către iudei*, cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 288)

SĂRBĂTORILE (Înălțarea Domnului)

„Dar noi, care ne-am arătat nevrednici de pământ, am fost urcați astăzi în ceruri. Noi care nu eram vrednici nici de împărăția cea de jos, am fost urcați la împărăția cea de sus, am trecut dincolo de ceruri și am luat tronul cel împărătesc. Iar firea omenească, din pricina căreia Heruvimii păzeau raiul, stă astăzi peste Heruvimi.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 160)

„Dar cu toate că noi eram cei nesimțiți și nerecunoscători, cei fără de minte, cei mai simțitori decât pietrele, cei mai de jos decât toți, cei necinstiți, cei mai de nimica – ce să spun? Ce să grăiesc? Cum să rostesc acest cuvânt? -, totuși firea noastră cea netrebnică, cea mai neprețuită decât toți, a ajuns astăzi mai presus de toți. Astăzi, au primit Îngerii ceea ce demult doreau. Astăzi, au văzut Arhanghelii ceea ce demult poșteau. Au văzut firea noastră strălucind ca fulgerul pe tronul cel împărătesc, strălucind de slavă și frumusețe nemuritoare. Asta doreau demult Îngerii, asta poșteau demult Arhanghelii. Îi depășea cinstea dată firii noastre, dar se bucurau și de bunătățile noastre, căci se și întristau când eram pedepsiți. Da, Heruvimii păzeau raiul, dar se întristau. Și după cum un slujbaș, când primește în închisoare pe un tovarăș al său, îl păzește pe tovarăș pentru că a primit

poruncă de la stăpân, dar se întristează de cele întâmplăte din pricina dragostei ce-o are pentru tovarășul său, tot așa și Heruvimii: au primit poruncă să păzească raiul, dar se întristau din pricina închisorii.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 165)

„Dacă îngerii se bucură când văd pe un păcătos că se pocăiește, cum nu vor arăta cea mai mare bucurie astăzi, când văd că prin pârga firii noastre a fost dusă toată firea noastră în cer?” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 166)

SĂRBĂTORILE (Cincizecimea)

„Când s-a împlinit ziua Cincizecimii, li s-au arătat, împărțite, limbi ca de foc (Fapte 2, 3). Nu de foc, ci ca de foc, ca să nu gândești nimic material despre Duhul. După cum la râul Iordanului nu s-a pogorât un porumbel, ci în chip de porumbel (Luca 3, 22), tot așa și aici nu foc, ci în chip de foc. Și iarăși, mai sus: *ca de suflare de vânt ce vine repede* (Fapte 2, 2) n-a spus: *sufolare de vânt repede*, ci: *ca de suflare de vânt ce vine repede.*” (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 210)

„Mai înainte am sărbătorit crucea, patimile, Învierea, apoi Înălțarea la cer a Domnului nostru Iisus Hristos. Iată, astăzi am ajuns la sfârșitul bunătaților, am ajuns la însăși metropola sărbătorilor, am ajuns la însuși fructul făgăduinței Domnului. *Dacă Mă voi duce, a spus Domnul, Eu vă voi trimite alt Mângâietor și nu vă voi lăsa pe voi orfani* (Ioan 16, 7; 14, 18).” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 216)

„Aveau și apostolii limbi; dar ca să se arate puterea Celui care lucra, limba cea de tină tăcea și grăia focul cel ceresc (Fapte 2, 2).” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 408)

SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților)

„Frumoase icoane de sfinți ne înalță nouă harul Domnului, prin pomenirea lor de fiecare an, și păstrează neconținut proaspete faptele lor, pe care altfel timpul le-ar da uitării. Fiecare dintre cei ce prăznuim

pomenirea sfinților vedem ca într-o icoană frumusețea faptelor lor și ne uităm la faptele lor încrustate în icoana pomenirii lor.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 570)

SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților mucenici)

„Locurile de exercițiu ale atleților dau tărie trupurilor și înmulțesc cunoștințele meșteșugului athletic; pomenirea mucenicilor, însă, ne înarmează sufletele împotriva meșteșugurilor și ne deprind să luptăm împotriva lor. Pomenirile mucenicilor, vestindu-ne tăria lor mucenicească și lupta lor neostoită împotriva bătăilor și loviturilor, împing credința noastră până la îndrăznire, iar prin istorisirea suferințelor lor, ni se desfășoară înaintea ochilor, ca într-un stadion, jertfa mucenicului.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 405)

„Sărbătorile mucenicilor se judecă nu numai după ziua în care cade prăznuirea lor, ci și după gândul celor ce prăznuiesc pe mucenici. De pildă: Ai imitat pe mucenic? Ai râvnit virtutea lui? Ai mers pe urma filosofiei lui? Ai prăznuit sărbătoarea mucenicului chiar dacă n-a fost ziua lui de pomenire. Cinstirea mucenicului e imitarea mucenicului. După cum cei care fac fapte rele nu prăznuiesc sărbătorile nici când țin sărbătorile, tot așa cei virtuoși prăznuiesc sărbătorile chiar când nu e zi de sărbătoare. Conștiința curată arată sărbătoarea.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 472)

„Omul cu viață curată, omul fără murdărie și fără pete sărbătorește pe mucenici în fiecare zi, prăznuindu-i pururea, deși nu-i nici ziua mucenicilor, și nici nu-i în biserica mucenicilor, ci stă la el acasă.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 472)

„Ai venit să vezi oameni cu cărnurile scrijelite, plini toți de sânge, împodobiți cu buchete de răni, oameni care s-au dezbrăcat de viața aceasta, și au zburat la aceea ce va să fie. Fii vrednic de acești luptători! Ei au disprețuit viața, disprețuiește și tu plăcerea!” (*Omilie la*

Mucenici, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

„Adunând aceste câștiguri sufletești, pleacă acasă. Arată tuturor prin înfățișarea ta, că vii de la biserica mucenicilor. După cum toți îi cunosc pe cei ce vin de la teatru, că sunt tulburați, încurcați, moleșiți, și în suflet cu chipurile tuturor celor jucate la teatru, tot așa și pe tine trebuie să te cunoască toți că vii de la biserica mucenicilor după privire, după îmbrăcăminte, după mers, după zdrobirea inimii, după seriozitatea sufletului. Foc să iasă din tine! Să fii smerit, zdrobit sufletește, veghetor!” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 475)

„Pomenirea acestor sfinți mucenici alungă din sufletele celor ce se duc la prăznuirea lor duhurile rele și necurate, gândurile rușinoase și orice tulburare. De intră aici omul, târând cu el tristețea pricinuită de treburile din afară sau de cele din casă, apoi aici își lasă toată tristețea lui și pleacă fără ea; e mai ușor, mai sprinten nu pentru că a aruncat vâslele din mâini, nici pentru că a lăsat cârma, ci pentru că a scăpat de povara grea și felurită a necazului din viață și pentru că i s-a umplut sufletul de mare bucurie.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 216-217)

SĂRBĂTORILE (prăznuirea creștinească a sărbătorilor)

„Căci sărbătoarea pentru aceea este, nu ca noi să ne sluțim, nu ca să ne adăugăm păcate, ci ca și pe cele făcute să le nimicim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 290)

„Să nu facem, dar, vă rog, de rușine o astfel de sărbătoare (a Învierii Domnului – n.n.), ci să avem cuget vrednic de darurile date nouă de harul lui Hristos. Să nu ne îmbătăm, să nu ne îmbuibăm, ci, gândindu-ne la dărnicia Stăpânului nostru, că a cinstit la fel și pe bogați și pe săraci, și pe robi și pe slobozi, că a revărsat peste toți îndeobște darul Său, să-I răsplătim Binefăcătorului nostru pentru dragostea ce ne-a arătat-o. Iar o răsplată îndestulătoare este o viețuire plăcută Lui, un suflet treaz, un suflet veghetor.

Sărbătoarea și praznicul acesta nu au nevoie de bani, nici de cheltuieli, ci numai de voință și de suflet curat. Nimic trupesc nu se vinde aici. Toate

sunt duhovnicești. Predicarea cuvintelor dumnezeiești, rugăciunile și binecuvântările preoților, împărtășirea cu Dumnezeieștile și Sfintele Taine, pacea, unirea; toate darurile duhovnicești, vrednice de dărnicia Dăruitorului.” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 153)

„Să nu fim, așadar, nerecunoscători față de un astfel de Binefăcător, nici să ne trândăvim pentru că a trecut postul. Dimpotrivă, acum, mai mult decât înainte, să avem mai mare grijă de suflet, pentru ca nu cumva să ne îngrijim de rob și să nu mai luăm seama de stăpânul.

Te întreb: care ți-i folosul de treci peste trebuință, de depășești măsura? Asta vatămă și trupul, vatămă și noblețea sufletului. Să prăznuim măsura și trebuința ca să dăm și sufletului și trupului ce se cuvine, ca să nu pierdem dintr-o dată tot ce-am adunat prin post.

Vă opresc, oare, să mâncați și să vă desfățați? Nu, nu vă opresc, dar vă îndemn să vă țineți în marginile trebuinței, să puneți stavilă petrecerilor mari, ca nu cumva să vă vătămați sănătatea sufletului, depășind măsura. De altfel, nici nu simte atâta plăcere cel ce depășește marginile trebuinței. Asta o știu bine mai ales cei ce au încercat-o cu fapta. Depășirea măsurii dă naștere la o mulțime de boli și te fac și de râs. Nu mă îndoiesc însă că voi veți urma sfaturile mele, căci știu ascultarea voastră.” (*Cuvânt la Sfintele Paști*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 154)

SĂRBĂTORILE (viața creștinilor este o primăvară veșnică)

„Pentru creștini orice vreme este vreme de sărbătoare, pentru mărimea bunătăților date nouă. Căci în adevăr, ce bun nu ni s-a dat? Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om pentru tine, te-a izbăvit de moarte, te-a chemat în Împărăția Cerurilor. Deci dacă atâtea ai câștigat și te-ai bucurat de ele, apoi cum să nu fii dator a prăznuți orice vreme? Prin urmare, nimeni să nu fie trist din pricina sărăciei, sau a bolii, sau a uneltirilor satanicești, căci vremea ne este vreme de prăznuire. Pentru aceea și zice Pavel: *„Bucurați-vă pururea întru Domnul, și iarăși zic, bucurați-vă! (Flp. 4, 4).”* (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XV, p. 153)

„Creștinul nu trebuie să sărbătorească anumite luni, nici începuturile de lună, nici duminicile, ci se cuvine să-i fie o sărbătoare, cum i se potrivește

lui, toată viața.” (*Cuvânt la calendă, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 11)

SCHISMA

„*Ca toți aceeași să grăiți, zice, și să nu fie între voi împărecheri (schisme). Singură arătarea schismei (împărecherii) printre dânșii și era de ajuns spre a fi învinovați. Prin împărecheri, nu numai că întregul se desparte în mai multe părți, ci chiar se pierde la urmă, căci așa este firea schismei. Apoi, fiindcă i-a atins foarte prin numirea schismei, iarăși îndreaptă și moaie vorba, zicând: ci să fiți întemeiați într-un gând și într-o înțelegere. Fiindcă mai sus a spus: ca aceeași să grăiți, apoi să nu creadă ei că buna-înțelegere se mărginește numai la vorbe, le-a adăos: ci să fiți întemeiați într-un gând și într-o înțelegere, ca și cum le-ar fi zis: cer de la voi buna-înțelegere pe care nu numai în vorbe, ci și în cugetele voastre să o aveți. Și fiindcă se poate să se vorbească și cu cugetul aceeași, și să nu fie bună-înțelegere – deși nu în toate lucrurile – pentru aceea a adăogat cuvintele: să fiți întemeiați, fiindcă cel unit în oarecari lucruri și în altele dezbinat, nicidecum nu a fost întemeiat, ci a rămas străin de împreună-glăsuire. Se poate apoi ca unii să împreună-glăsuiască în cugetări, dar nu în înțelegere, ca de pildă cei cari au aceeași credință, însă nu sunt uniți după dragoste. Astfel că după cugete suntem uniți, căci cugetăm aceleași, însă după înțelegere nu suntem uniți defel, ceea ce s-a întâmplat cu corinteni aceștia, că unii voiau pe cutare, iar alții pe cutare. Pentru aceea zice apostolul că trebuie a împreună-glăsui și cu gândul, și cu înțelegerea. Schisma între corinteni nu venise de acolo că se dezbinaseră și se învrăjbiseră în credință, ci pentru că se dezbinaseră în înțelegere (părere), după ambiția omenească.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia III, pp. 22-23*)*

„Dar dacă cei care au fost orânduți de a zidi pe alții, din capul locului ei nu numai că nu au zidit, ci chiar au dezbinat, oare ce vor suferi? Nimic nu este care să dezbine Biserica mai mult, ca iubirea de stăpânire; dar în același timp nimic nu poate irita pe Dumnezeu mai mult, ca aceea de a împărți Biserica. Chiar de ar săvârși mii de bunuri, totuși cei ce taie corpul Bisericii vor fi nu mai puțin răspunzători ca și cei ce au crucificat corpul Lui; căci faptul acela a fost cel puțin spre folosul omenirii întregi, deși nu a fost săvârșit cu o astfel de intenție; pe când ceea ce fac schismaticii, nu numai că nu aduce nici un folos, ci încă din contră, multă vătămare. Acestea nu le-am

zis numai cu privire la stăpânitori, ci și cu privire la cei stăpâniți. Un bărbat oarecare sfânt³⁴⁶ a spus ceva care s-ar putea că e îndrăzneț, dar cu toate acestea a spus. Și ce a spus? *Nici sângele martirului nu va șterge păcatul acesta*, zice. Ia spune-mi, în ce scop mărturisești? Nu oare pentru slava lui Hristos? Deci tu care ți-ai predat sufletul penru Hristos, cum de jefuiești acea Biserică pentru care Hristos și-a predat sufletul Său? Ascultă ce zice Pavel: *Nu sunt vrednic a mă chema apostol pentru că am prigonit biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9). Vătămarea aceasta nu este mai mică decât cea adusă de dușmanii bisericii, ci încă cu mult mai mare, pentru că cea dintâi o face și mai strălucită, pe când cea de-a doua o necinstește în ochii dușmanilor ei, când văd că este atacată chiar de proprii săi fii. Un astfel de fapt ei îl cred ca o dovadă mare de înșelăciune, când văd că tocmai acei născuți și crescuți în Biserică, și care au fost inițiați cu exactitate în tainele ei, tocmai aceia, zic, schimbându-se fără de veste, se pun în rândurile dușmanilor ei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XI, pp. 114-115)

SCRIERILE (sfinților)

„Noi dobândim vederea sfinților, citind viețile și lucrurile lor cele bune, nu doar având noi icoanele trupurilor lor, ci ale sufletului lor, că ceea ce au învățat ei sunt icoanele sufletelor lor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 108)

SCRIPTURA (- scrisoare a Atotputernicului Dumnezeu către noi)

„O omule, tu nu știi cine este Dumnezeul cel care-ți vorbește, că Scriptura pe care ți-o predicăm noi este scrisoarea solemnă a lui Dumnezeu trimisă pe pământ?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 616)

SCRIPTURA (cuvintele Sfintei Scripturi)

„Sunt dumnezeiești și duhovnicești cuvintele Scripturii și pot să nască în sufletele noastre multă bucurie duhovnicească.” (*Omilii la Facere*, omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 156)

³⁴⁶ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Sfântul Ciprian al Cartaginei, în scrierea sa: *De unitate ecclesiae*. (n.s. 1, p. 114)

„Așa sunt cuvintele dumnezeiești! În puține cuvinte ne arată mare bogăție de idei și dăruiește nespusă comoară celor ce vor s-o cerceteze cu de-amănuntul.” (*Omilii la Facere*, omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 285)

„Nu-i nimic în Dumnezeiasca Scriptură care să nu fie spus cu scop, care să nu aibă ascuns mare folos.” (*Omilii la Facere*, omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 357)

„Că prin cuvinte ne stricăm sau ne mântuim sufletul. Cuvintele ne pornesc spre mânia și tot ele ne împlânzesc din nou. Un cuvânt de rușine ne aprinde în suflet pofta, iar un cuvânt cuminte ne face curați la suflet și la trup. Dacă un simplu cuvânt are atât de mare putere, spune-mi, te rog, cum de disprețuiești cuvintele Scripturii? Dacă un sfat omenesc poate atât de mult, apoi cu mult mai mult, când sfaturile sunt date de Duhul lui Dumnezeu! Cuvântul scos din dumnezeieștile Scripturi înmoaie mai bine decât focul un suflet învârtoșat și-l face în stare să săvârșească orice lucru bun. Așa i-a potolit și i-a împlânzit Pavel pe îngâmfații și semeții corinteni; că ei, corinteni, se laudă tocmai cu fapte de care trebuiau să se rușineze și să-și acopere fețele.” (*Omilii la Matei*, omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 36)

„Așa este harul Duhului, căci nu în mulțimea cuvintelor imprimă puține idei, ci în scurtimea vorbelor așează, așa zicând, o mulțime întregă de cugetări.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 313)

„Mai lesne este să se stingă soarele decât să treacă cuvintele Domnului nostru.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 147-148)

..... SCRIPTURA (credința în cuvintele revelate ale Sfintei Scripturi)

„Când Dumnezeu spune ceva, nu trebuie să ne împotrivim celor spuse, ci să socotim mai vrednice de credință cele grăite de Dumnezeu decât cele ce cad sub ochii noștri. Să credem ce a spus Scriptura...”. (*Omilii la Facere*, omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 251)

„Când Avraam a fost rugat de bogatul din Evanghelie ca să trimită pe Lazăr, a răspuns: *Au pe Moise și pe profeți; dacă nu ascultă de aceia, nici de*

morții înviați nu vor asculta (Luca 16, 29). Aici Hristos introduce pe Avraam vorbind, arătându-ne că Sfintele Scripturi trebuie a fi mai demne de credință, decât chiar morții înviați.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni, p. 24)

SCRIPTURA (ascultarea cuvintelor dumnezeieștii Scripturi și împlinirea lor)

„... să ascultăm de învățătura dumnezeieștii Scripturi; și, urmărind rânduiala ei, să depozităm în visteriile minții noastre învățăturile cele sănătoase; iar odată cu păzirea lor să ne îngrijim mult de mântuirea noastră și să fugim de învățăturile care ne vatămă, ca niște otrăvuri, sănătatea sufletului nostru. De toate învățăturile de acest fel să ne depărtăm! Mult mai mare e vătămarea asta și cu atât mai mare cu cât e mai bun sufletul nostru decât trupul. Otrăvurile aduc moartea aceasta trupească, dar otrăvurile care vatămă sănătatea sufletului aduc moarte veșnică”. (*Omilia la Facere, omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, p. 74*)

SCRIPTURA (inspirația Sfintei Scripturi)

„Acum primiți și ce vă spun eu - sau, mai bine zis, nu ce vă spun eu, ci ce vă spune Dumnezeiasca Scriptură: că nu de la mine vorbesc, ci de la Sfântul Duh.” (*Cele dintâi omilii la Facere, cuvântul al șaptelea, p. 99*)

„În dumnezeieștile Scripturi, nimic nu este inutil, totul a fost dictat de către Duhul Sfânt.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia L, 2, p. 243*)

„Vai! câtă înțelepciune la acest fericit apostol! Sau mai bine zis, nu înțelepciunea lui Pavel, ci a Duhului este de admirat aici. Căci nu din mintea sa a grăit acestea, și nici că a putut scoate atâta înțelepciune de la dânsul. Și de unde oare? Nu cumva din cuțitul său de curelar și din pielea ce-o avea dinainte? Sau poate că de la camera lui de lucru? Dar aceasta a fost din lucrarea dumnezeiască, așa zicând. N-a putut mintea lui să zămislească astfel de cugetări, fiind mai ales atunci atât de umilită, și nefiind ceva mai mult de cât a precupeților din piață, căci cum era cu puțință ca să facă așa ceva acea minte, care se ocupa cu pieile și cu cumpărarea lor? Nu, ci harul Duhului, care se arată acelor pe care-i voiește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia I, pp. 51-52*)

„Să nu lăsăm la o parte nici chiar acele învățături ale Scripturilor care sunt socotite neînsemnate. Căci sunt prin harul Sfântului Duh; harul Sfântului Duh însă nu inspiră lucruri mici ci mari, minunate, cugetări adânci.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Scripturile sunt mai vrednice de credință decât toate. Căci Stăpânul îngerilor și Domnul celor vii și al morților, Acela le-a legiuit pe acestea.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 98)

„Fiindcă pe toate acestea, de la început până la sfârșit, harul le-a scris.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 144)

„Pe Pavel vă aduc mărturie vrednică de credință, pentru aceea și eu năzuiesc ca și Pavel, căci cuvintele lui sunt proorocii și legi dumnezeiești, că nu este Pavel cel ce grăiește, ci Hristos, care pornește limba lui Pavel.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 112)

„Sfânta Scriptură este de la Dumnezeu, adevăr capital, dogmă esențială și fundamentală pe care n-ar trebui s-o uite niciodată savanții, interpreții și lingviștii. Toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 504)

SCRIPTURA (importanța scrierilor Sfintei Scripturi)

„Și pământul aurifer din mine este în ochii necunoscătorilor doar pământ, și nimic altceva; dar în ochii cunoscătorilor este aur, căci ochii lor cunosc noblețea acestui pământ; îl supun probei focului și scot la iveală bogăția lui. Tot așa și cu dumnezeieștile Scripturi. Cei care citesc cu nepăsare cuvintele Scripturii le socotesc simple cuvinte, și nimic mai mult; dar cei care se uită la ele cu ochii credinței, ca aurarii cu uneltele meseriei lor, și le probează cu focul Duhului văd cu ușurință tot aurul lor.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 25)

SCRIPTURA (conținutul Sfintei Scripturi)

„Scriptura nu se pleacă invidiei, ca să treacă cu vederea virtuțile dreptilor, și nici dorul de părtinire n-o îndeamnă să le acopere păcatele; dimpotrivă, ne pune în față toate faptele lor, ca să ne fie pildă și învățătură; pentru ca atunci când, din pricina slăbiciunii, cădem în vreun păcat, să ne întărim să nu mai cădem iarăși în el.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 372)

„Ei au repetat adesea istoria lor că Iisus vindeca bolile, că dădea viață morții, ceea ce a trezit admirația și mirarea poporului. De altfel, când se prezintă ceva minunat și extraordinar, sau ceva învinuire adresată împotriva lui Iisus Hristos, ei o descriu, cum se vede acum, ei zic că frații Lui nu credeau în El; ceea ce putea deveni un subiect grav de învinuire. Și sigur, este minunat de a vedea cât de credincioși erau ucenicii și adevărați în ceea ce spuneau și au scris, ei care nu se tem să transmită posterității lucrurile care se păreau că sunt dăunătoare Învățătorului lor și se pare chiar spuneau acest fel de lucruri mai mult decât celelalte.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVIII, 1, p. 233)

„Că nimic n-a lăsat, nici n-a tăcut Sfânta Scriptură din cele ce ne sunt de folos nouă, ci pretutindenea strigă prin prooroci și prin Apostoli și prin Singurul Stăpânitorul tuturor, dându-ne veste mai înainte și păzindu-ne pe toți ca o maică duioasă pe copiii ei, mărturisește mai înainte și pomenește și pentru cele trecute și pentru cele viitoare și nimic ascunzând din cele ce ne sunt de folos, precum am zis, nu să le grăiască acoperit ceva sau cu taină, ci strigând și glăsuind pretutindeni cu multă trudă și prin lege și prin prooroci și prin Apostoli și prin Singur Stăpânul tuturor și prin Isaia proorocul ce zice: *strigă cu tărie și nu cruța și cu trâmbița înalță glasul tău; și iarăși zice: pe munte înalt te suie cel ce vestești Sionului; și mai înainte zice: înălțați și nu vă temeți. Și David zice: Ostenit-am strigând, uscatu-mi-s-a gâtlejul! Și Evanghelistul Ioan în epistola lui zice: Socotiți-vă pe voi ca să nu pierdeți cele ce ați lucrat, că mulți înșelători au intrat în lume! Iar Pavel a zis: căutați cu amănuntul cum umblați! Și Domnul zice: Eu pe față am grăit lumii și în ascuns n-am grăit nimic și în alt loc zice Evanghelia, de Domnul, că stătea Iisus și striga zicând: *De însetează cineva, să vină la Mine și să bea! Vezi câtă nevoie, câtă osârdie, cum strigă dumnezeiasca Scriptură și nimeni nu e să priceapă?*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 172)*

SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față”, apoi prin fapte și prin Scripturi)

„La început, când a făcut Dumnezeu pe om, Dumnezeu vorbea cu oamenii, atât cât era cu putință oamenilor să-L audă. De pildă, a venit la Adam și i-a vorbit; a certat pe Cain; a stat de vorbă cu Noe; a fost oaspetele lui Avraam. Dar nici când toți oamenii au căzut în grele păcate, nici atunci Creatorul tuturor nu și-a întors desăvârșit fața de la neamul omenească. Când, în sfârșit, oamenii au ajuns nevrednici de a mai vorbi cu Dumnezeu, Dumnezeu, vrând să reînnoiască prietenia cu ei, le-a trimis scrieri ca unor oameni care stau departe, pentru a atrage la El toată firea omenească”. (*Omilia la Facere*, omilia II, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 39-40)

„Pentru că dovada cea mare a nespusei Sale iubiri de oameni este aceea de a ne da învățătură cu ajutorul unor astfel de cuvinte nepotrivite, de aceea se folosește de cuvintele omenești. Că dacă ne-ar vorbi pe măsura Dumnezeirii Sale, urechea omenească n-ar putea suporta înălțimea celor spuse”. (*Omilia la Facere*, omilia LX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 266)

„La început, Dumnezeu vorbea El însuși cu oamenii, pe cât le este oamenilor în putință să-L audă. Așa a venit la Adam; așa l-a certat pe Cain; așa a grăit cu Noe; așa s-a făcut oaspete lui Avraam. Iar după ce s-a plecat spre răutate firea noastră și ca într-o țară depărtată s-a înstrăinat, atunci le-a trimis cărți ca unora plecați departe, înnoind ca printr-o epistolă prietenia cea veche către noi și cărțile acestea le-a trimis Dumnezeu, iar de adus le-a adus Moisi.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 11)

„Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfintelor Scripturi, ci să avem o viață atât de curată încât harul Duhului să fi ținut locul Scripturii în sufletele noastre. Și după cum Sfintele Scripturi sunt scrise cu cerneală, tot așa ar fi trebuit ca și inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul cel Sfânt.

Dar pentru că am îndepărtat harul acesta, haide să pornim pe o nouă cale, ca să-l dobândim iarăși. Prima cale era negreșit mai bună; și Dumnezeu a arătat aceasta și prin spusele Sale, și prin faptele Sale. Dumnezeu n-a vorbit prin scrieri cu Noe, cu Avraam și cu urmașii lui, cu Iov și cu Moise, ci a vorbit cu ei față către față, pentru că a găsit curat sufletul lor. Când însă întregul popor a căzut în păcate grele, atunci da, atunci a fost nevoie de scrieri, de table, de însemnarea în scris a tuturor faptelor și cuvintelor lui Dumnezeu. Și vei

vedea că același lucru s-a petrecut nu numai pe vremea sfinților din Vechiul Testament, ci și pe vremea sfinților din Noul Testament. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci în loc de scrieri le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicând: *Acela vă va aduce aminte de toate* (Ioan 14, 26).

Și ca să cunoști că era mai bună această cale, ascultă ce spune Dumnezeu prin profetul Ieremia: *Și voi face cu voi testament nou, dând legile Mele în mintea lor și le voi scrie pe inimi și toți vor fi învățați de Dumnezeu* (Ier., 31, 31, 33). (...) Și, cu toate acestea, nici de acest de al doilea leac, de Sfintele Scripturi, nu ne-am folosit cum trebuie. Noi suntem de vină că am avut trebuință de Sfintele Scripturi și că n-am atras asupra inimilor noastre harul Duhului. Gândește-te acum ce mare vină avem că nu voim să dobândim harul Duhului, nici după ce am primit ajutorul Sfintelor Scripturi, ba, dimpotrivă, disprețuim Scripturile, zadarnice și fără de rost! Prin aceasta ne atragem mai mare osândă. Dar, ca să nu se întâmple asta, să citim cu toată atenția cele scrise în Scripturi”. (*Omilia la Matei*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 15-16)

„Pentru ce ne-a scris Dumnezeu? Este deodată efectul bunătății Sale și al dreptății Sale. El ne scrie așa cum un părinte copiilor săi, cu toată efuziunea gingășiei sale. Însă dacă El scrie, înseamnă că, copiii Lui sunt departe de El: iată dreptatea. Sfânta Scriptură este deodată dubla memorie și iubirea lui Dumnezeu pe care-o arată față de noi și pedeapsa exilului pe care l-am meritat noi pe drept. Ce se petrece la început? Dumnezeu îi vorbește în mod familiar lui Adam; El îi vorbește și lui Cain, ucigașul fratelui său, lui Noe în mijlocul stricăciunilor unei lumi care se pierde. Sfinților patriarhi El li se arată și le vorbește. Însă neamul omenesc cu Israel în frunte, se adâncește din ce în ce mai mult în crimă și în pierzare. Dumnezeu trebuie să se țină departe de acest fiu răzvrătit. Totuși va rupe el orice legătură cu el? Nu, El îl va striga. El va striga fiindcă la greșelile sale, lumea adaugă stricăciunea rătăcirilor sale și este important să fixeze prin Scriptură adevărurile pe care oamenii se străduiesc să le alunge din spiritul lor și din inima lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 503-504)

SCRIPTURA (scopul și rostul ei)

„Pentru aceea harul Duhului a făcut să ni se dea în scris cuvintele Domnului, pentru ca, luând din Scripturi leacuri împotriva patimilor noastre, să putem scăpa de pedeapsa ce atârnă deasupra capetelor noastre.” (*Omilia la*

săracul Lazăr, cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 155)

„Dacă Dumnezeu a socotit demn să ne dea Sfintele Scripturi, să judecăm prin urmare că aceste cărți părintești nu pot avea de scop decât mângâierea noastră, luminarea noastră, corectarea noastră, forța noastră. Aceste cărți venite din cer au în vedere credința, virtutea, îndreptarea vieții noastre întregi. Vai! Pentru ce trebuie ca lașitatea noastră și nebunia noastră să ne facă mai vinovați, pe noi care neglijăm un ajutor atât de prețios?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 508)

SCRIPTURA (Legea Veche)

„Știu că sunt unii ce învinovătesc pe Legiutor și spun că legea a pricinuit căderea. Deci, mai întâi este nevoie a sta împotriva acestei clevetiri și a arăta din fapte că nu din ură față de om, nici vrând să necinstească firea noastră, ci din dragoste și purtare de grijă a dat Legea - iar ca să te încredințezi că ne-a dat-o ca ajutor în luptă, ascultă ce zice Isaia: *Legea o a dat spre ajutor* (8, 20); și iarăși strigă Prorocul: *Făclie picioarelor mele este Legea Ta, și luminează cărărilor mele* (Ps., 118, 105) - iar cel ce urăște nu destramă întinericul prin făclie, nici nu călăuzește prin lumină pe cel rătăcit; și, iarăși, Solomon: *Porunca Legii este sfeșnic și luminează și calea vieții și muștrare și învățătură* (Pilde 6, 23). Iată că nu e numai ajutor, nu e numai făclie, ci și luminează și viață: și nu dă așa ceva cel care urăște și vrea să dea pierzării, ci cel ce tinde mână de ajutor și ridică. De aceea și Pavel, grăind cu înflăcărare către iudeu și arătându-i cât câștig a adus Legea și că ea e odihnă, iar nu povară firii noastre, grăia: *Iată, tu te numești iudeu, și te culci pe Lege* (Rom., 2,17). Vezi că nu spre a împovăra firea noastră, ci spre a-i da odihnă a dat Dumnezeu Legea?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, p. 109)

„... a arătat că darea Legii e mai de cinste decât toate acestea: dat fiind că ferirea de primejdie, și decât depărtarea războaielor, și decât nașterea de prunci buni, și decât nașterea de prunci mulți, și decât belșugul celor de trebuință, cu mult mai mare dar este a primi Legea și a învăța îndreptările lui Dumnezeu, punând aceasta în urma tuturor binefacerilor ca pe o culme și împreunare a bunătăților, a adăos zicând: *Nu a făcut așa la tot neamul* (Ps., 147, 9). *Așa, cum? Mulți s-au bucurat adeseori și de belșug, și de celelalte bunătăți arătate.* - Dar nu despre cele binefacerile zise la început spun că *nu a făcut așa la tot neamul*, zice, *ci despre Lege* - și de aceea a

adăugat: *Și judecățile Sale nu le-a arătat lor* (Ps., 147, 9). Vezi că Legea este mai mare decât bunătățile pe care le-am înșirat?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, pp. 110-111)

„Că dacă ceea ce are mai mult iudeul față de celelalte noroade este faptul că ei singuri dintre ceilalți oameni au fost cinstiți cu darea Legii scrise, înseamnă că prin aceasta Dumnezeu nu a împovărat, ci a cinstit firea noastră. Și nu i-a cinstit doar prin darea legii, ci și prin faptul că le-a dat-o El însuși, nu prin mijlocitor: că mare cinstire este și acesta.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, p. 112)

„Aceștia (israeliții – n.n.) în vreme ce nu duceau o viață plină de necaz, ci se bucurau de liniște, nemişcându-se cu traiul lor cel fericit, au alunecat la necinstire. Deci ce-a făcut Dumnezeu cu dânșii? Le-a dat o mulțime de legiuiri, împiedicând trândăvia și moleșirea lor. Și ca să afli că niște astfel de legiuiri nu duceau spre vreo virtute oarecare, ci le erau date ca un frâu, așa zicând, care să le dea pricină de muncă, ascultă ce spune Prorocul de dânșii: *Și le-am dat lor porunci nu bune* (Iez. 20, 25). Dar ce va să zică: *nu bune*? Adică porunci care nu duc defel la fapta bună, pentru care a și adăogat: *și îndreptări întru care nu vor fi vii.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 70)

„Legea a adus pedeapsa, a fost arătătoare a păcatului, iar nu făcătoare, căci a descoperit încă mai lămurit răul, și-l pedepsea, însă nu împingea pe cineva la rău, și slujea nu spre a se face păcatul sau moartea, ci spre a fi pedepsit cel ce păcătuia. Păcatul deci și omoară, și osândește, iar legea pedepsind, slăbea pe nesimțite puterea păcatului, și prin frica de pedeapsă îl împiedica și-l împuțina.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 72)

„Aș aduce iarăși, cu plăcere, un iudeu în fața mea, ca să-i vorbesc și să-i arăt că Legea strică Legea, că Legea nu are în ea însăși nici trăinicie, nici desăvârșire, că nu are adevărul, ci umbra. Cele poruncite de Lege erau umbră, ale noastre, adevăr; acelea, simboluri, ale noastre, realități. Cum se face, iudeule, că a fost hrănit de un corb Ilie, pe care tu îl cinstești, pe care-l aștepti să vină, despre care vorbești multe și pe care-l numești proroc? După Lege, corbul este o pasăre necurată, că așa a poruncit Legea, să fie necurat corbul. Cum, dar, a fost hrănit prorocul de un corb necurat? Dacă Legea numește pe corb necurat,

atunci negreșit trebuie să fie necurat și cel hrănit de corb. Dar nu s-a întâmplat asta, Doamne ferește! Ilie a fost hrănit de un corb pentru că Ilie nu socotea necurată nici una din fapăturile lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 550)

„... legea dată iudeilor era un pedagog” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 202)

SCRIPTURA (Legea veche și Legea Nouă)

„Vreți să începem prin ceea ce privește Patima Domnului nostru? Ce spune închipuirea? *Ia un miel pentru fiecare casă, junghie-l și fă precum v-a poruncit Domnul, și vă poruncește* (Ieș., 12, 3). Iisus Hristos nu vorbește așa, El nu poruncește să facem aceea, ci El Se aduce și Se jertfește pe Sine Însuși Tatălui Său ca o ardere de tot grasă.

Vedeți fraților, cum a fost dată închipuirea prin Moise, și adevărul a fost adus de către Iisus Hristos. Și încă: pe Muntele Sinai, atunci când amaleciții au venit să-i atace pe evrei, brațele lui Moise erau ținute ridicate de două părți prin Or și Aaron (Ieș., 17), dar Iisus Hristos și-a ținut El Însuși mâinile întinse pe cruce. Vedeți cum a fost dat chipul și cum a fost adus adevărul. Legea zice: *Blestemat tot cel ce nu va plini toate cuvintele legii acesteia* (Deut., 27, 26). Dar ce zice harul? *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni* (Mt., 11, 28). Și Sfântul Pavel: *Iisus Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-se blestem El însuși pentru noi* (Gal., 3, 13). Pentru că noi ne bucurăm de un așa mare har, și de adevăr, vă îndemn să avem grijă ca măreția acestui dar să nu ne facă mai lași și mai mândri. Cu cât mai mare este cinstea pe care am primit-o, cu atât mai mare trebuie să fie și virtutea noastră. Cel care primind puțin, aduce puțin, nu este de disprețuit mult; se va judeca vrednic de un chin mai mare cel care, ridicat la cel mai înalt grad de cinstire, nu face apoi nimic în afară de ceea ce este josnic și disprețuit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 4, pp. 69-70)

„În Legea Veche, toate lucrurile erau închipuiri, adică tăierea împrejur, jertfele, arderile de tot, miresmele. În cea nouă, nu este la fel, ci totul este adevăr. În sfârșit, nu carnea trebuie tăiată împrejur, ci gândurile cele rele; trebuie a se răstigni pe sine, și a tăia, a arde poftele rele și pofta trupului.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIII, 1, p. 158)

„Desființăm noi legea prin credință? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea (3, 31).

Ai văzut înțelepciune negrăită și iscusită? Căci expresia *întărim* arată că Legea nu mai era întărită, ci slabă și desființată. Privește măreția puterii lui de argumentare, și cu câtă mulțime de idei pregătește ceea ce voiește a arăta, căci prin această expresie nu numai arată credința ca stricătoare a Legii, ci încă este ajutătoarea ei, după cum și Legea este premergătoare credinței. După cum a afirmat credința ca mărturisită de Lege și de prooroci: *fiind mărturisită de Lege și de prooroci* (3, 21), tot așa și aici arată că această credință a făcut Legea neputincioasă. Și cum a făcut-o neputincioasă? Ascultă: care era rolul Legii, din ce cauză făcea ea totul? Desigur că pentru a face pe om drept; însă tocmai la aceasta Legea nu a avut nici o putere, *căci toți au păcătuit*, zice. Deci credința venind a făcut acest lucru, adică omul deodată ce a crezut, s-a și îndreptățit. Așadar puterea Legii nu s-a mai manifestat, și ceea ce Legea se silea ca să îndeplinească și făcea fără succes, aceea credința a îndeplinit-o și a adus-o la bun sfârșit. Așadar credința nu a desființat Legea, ci a întărit-o.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 112-113)

„Iar Legea a intrat și ea ca să se înmulțească greșeala; iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul (5, 20).

Fiindcă a arătat că lumea a fost condamnată de la Adam, iar de Hristos mântuită și izbăvită de osândă, de aceea, la timpul potrivit, vorbește și despre Lege, iarăși zădărnicipind credința pe care iudeii o aveau în ea. *Nu numai că aceasta n-a folosit cu nimic*, zice, *ci s-a sporit boala introducându-se legea*. Particula *ca să se*, din acest pasaj, nu este cauzală, ci rezultativă, adică legea n-a fost dată ca greșeala să se înmulțească, ci ca să se micșoreze și nimicească cu totul; însă s-a întâmplat cu totul invers, și aceasta nu din cauza naturii legii, ci din lenevirea celor ce au primit-o. Însă de ce oare n-a zis *a fost dată*, ci *a intrat*? A arătat că legea a fost temporară, și temporară a fost și necesitatea ei, iar nu principială sau de la început, după cum spune și în Epistola către Galateni, învederând același lucru: *Iar înainte de venirea credinței, noi eram păziți sub Lege, fiind închiși pentru credința care avea să se descopere* (Galateni 3, 23). Așadar, nu pentru sine păzea turma, ci pentru altceva, adică pentru credință. Fiindcă anumiți iudei erau desfrânați și grosolani, și nepăsători chiar față de darurile ce li se acordaseră, li s-a dat Legea, ca aceasta să-i mustre mai mult, să-i învețe clar în ce se aflau și, mărinind vinovăția lor, să-i îngrădească încă mai mult. Însă nu te teme, căci aceasta s-a făcut nu ca pedeapsa să-ți fie mai mare, ci pentru ca

harul să se arate mai îmbelșugat. De aceea a și adăugat: *Iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul*. Nu a zis simplu *a prisosit*, ci *mai mult a prisosit*. Nu ne-a scăpat numai de pedeapsă, ci și de păcate, și ne-a dat viață și toate celelalte, de care de multe ori am vorbit. După cum cineva nu numai că ar izbăvi pe un bolnav de friguri de boala lui, ci încă l-ar face și frumos, puternic și vrednic de respectat, sau pe cel flămând nu numai că l-ar hrăni, ci încă l-ar mai face și stăpân peste mari averi, și l-ar așeza într-o demnitate foarte înaltă, întocmai așa a făcut și Hristos cu noi. *Dar cum a prisosit păcatul?*, zici tu. Legea a impus o mulțime de porunci, iar ei călcându-le pe toate, iată că ea a înmulțit greșeala. Ai văzut câtă deosebire și câtă depărtare este între lege și har? Aceea s-a făcut oarecum un adaos la condamnare, iar aceasta prisosință a harului.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 170-171)

„După cum legea, muștrând, a scos la iveală păcatul, tot așa și harul, iertând, nu mai îngăduie omului de a mai fi sub păcat. Așa că tu ești scăpat de două ori din această tiranie; întâi că nu mai ești sub lege, și al doilea că te bucuri de har.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 189)

„Dacă sfârșitul Legii este Hristos, apoi cel ce nu are pe Hristos, chiar de s-ar părea că are dreptatea din Lege, totuși n-o are, pe când cel ce are pe Hristos, chiar de nu ar fi avut merite în faptele Legii, totuși el a primit totul. Și finalitatea medicinei este sănătatea. Deci după cum cel ce poate face sănătos pe bolnav, chiar de nu ar stăpâni știința medicală, el totuși posedă totul, pe când cel ce nu știe a vindeca, chiar de s-ar părea că știe arta medicală, totuși a căzut din totul, tot așa e și cu dreptatea din Lege și cu cea din credință; cel ce are pe aceasta, are și sfârșitul aceleia, iar cel ce este afară de aceasta, este străin de amândouă. Că ce voia Legea? Să facă pe om drept, dar n-a putut, căci nimeni n-a împlinit Legea. Deci sfârșitul Legii acesta a fost, și la aceasta erau îndreptate toate, și în acest scop toate se făceau, și sărbătorile, și ritualurile, și sacrificiile, și, în fine, toate aveau în vedere același lucru: ca omul să se îndrepteze. Însă finalitatea aceasta a realizat-o Hristos mai mult prin credință. *Să nu te temi – zice – dacă ai călcat Legea, fiindcă te-ai apropiat prin credință. Atunci calci Legea, când pentru ea nu crezi în Hristos, iar când ai crezut în El, și Legea ai împlinit-o, ba încă mai mult decât a poruncit, și de aceea ai luat și o mai mare dreptate*. Dar fiindcă toate acestea erau numai o părere a Apostolului, de aceea le adeverește iarăși cu citate din Scriptură: *Căci Moise scrie despre dreptatea care vine din Lege: «Omul care o va îndeplini va trăi prin ea»*. Dar în ce

fel? Și în ce constă? Din îndeplinirea poruncilor, după cum zice: *Căci omul care le plinește va trăi prin ele* (Levitic 18, 5). Nu este cu puțință de a fi cineva drept prin Lege, decât dacă a împlinit toate poruncile ei, însă aceasta n-a fost cu puțință nimănui. Deci a căzut această dreptate.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 336-337)

„Deci, când dreptatea din credință este și mai mare, în același timp și mai ușoară și mai lesne de primit, iar în alt chip nu e cu puțință a se îndrepta cineva, apoi atunci nu este oare cea mai proastă ambiție de a umbla după cele neputincioase, și a lăsa la o parte pe cele plăcute și ușoare? Nu poți spune, că lucrul fiind greu, s-au lăsat și ei de a se mai ocupa cu realizarea lui. Ai văzut cum îi lipsește de orice iertare? Într-adevăr, cum ar putea fi vrednici de vreo justificare, când ei preferă pe cele grele și zadarnice, trecând cu vederea ceea ce este ușor și poate a-i mântui, și se țin cu îndărătnicie de acele lucruri, cu care Legea n-a putut face nimic? Aceasta nimic altceva nu este decât o intenție iubitoare de ceartă și ambiție, care se împotrivesc lui Dumnezeu. Legea este greoaie și supărătoare, pe când harul este plăcut și ușor. Legea, orișicât de mult s-ar certa ei, nu mântuiește pe om, pe când harul acordă dreptatea, atât cea din sine, cât și cea din Lege.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XVII, p. 340)

„... împlinind toată Legea (între ale cărei porunci era și tăierea împrejur), iar prin moartea Lui pe cruce izbăvind-i de blestemul pentru călcarea ei, n-a lăsat ca făgăduința să cadă. Deci când Apostolul zice: *slujitor al tăierii împrejur*, aceasta înseamnă: venind Hristos și împlinind toată Legea, fiind tăiat împrejur și fiind și sămânța lui Avraam după trup, a dezlegat blestemul, a pus capăt mâniei lui Dumnezeu și i-a făcut vrednici pe cei ce urmau a primi făgăduința, de îndată ce fuseseră izbăviți de ceea ce îi împiedicase. Și ca să nu zică cei ce învinovăteau pe alții pentru nepăzirea Legii: *Dar cum de S-a tăiat împrejur Hristos și a păzit toată Legea?* Iată că Apostolul întoarce cuvântul la ceea ce este cu totul contrar. *N-a făcut aceasta – zice – pentru ca Legea să rămână, ci pentru a o dezlega, pentru a o desființa, iar pe tine să te scape de blestemul cel vechi și să te elibereze cu totul de puterea ei. Fiindcă tu ai călcat Legea, de aceea El a împlinit-o, iar nu ca și tu să o îplinești, ci ca El să întărească sau să adeverească făgăduințele date părinților, pe care Legea le făcea să cadă, arătându-te pe tine îndepărtat și nevrednic de moștenire. Astfel, deci, și tu te-ai mântuit după har, căci și tu erai scos afară și depărtat. Deci nu te împotrivi, nici te certa ținându-te cu încăpățănare de Lege, fără nici un temei, fiindcă Legea*

te-ar fi scos cu totul din făgăduință, dacă n-ar fi pățimit Hristos atâtea pentru tine. Și a El pățimit acestea toate nu doar pentru că tu erai vrednic de mântuire, ci pentru ca să se adeverească întocmai cuvintele lui Dumnezeu.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVIII, pp. 500-501)

„În legea veche cel ce păcătuia era pedepsit - iară în legea nouă cel ce are păcat, apropiindu-se, se botează și se face drept; dar drept făcându-se, viază, fiind izbăvit de moartea păcatului. Legea veche, când prindea pe ucigaș îl omora, iară legea harului, când prinde pe ucigaș, îl luminează și îl face viu. Și ce spun eu de ucigaș? Chiar lemne de era prins cineva de lege că adună în ziua Sâmbetei, era ucis cu pietre. Aceasta va să zică că *slova omoară*. Dar harul prinde mii de ucigași și de tâlhari, pe care botezându-i, îi izbăvește de relele dinainte. Aceasta va să zică *iar duhul face viu*. Slova chiar din viu face pe cel prins de ea mort, iară harul, din mort face viu pe cel vinovat. *Veniți către Mine, zice, cei osteniți și împovărați* (Mt., 11, 28), și nu a zis: *vă voi pedepsi, ci vă voi odihni*.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia VI, p. 69*)

„Iată și suflet nou - căci s-a curățit - și trup nou, și slujire a lui Dumnezeu nouă, și făgăduințe noi, și Legământ, și viață, și masă, și îmbrăcăminte - și, în scurt, toate noi. Căci în locul Ierusalimului de jos am luat metropola cea de sus, și în locul templului celui văzut și simțit vedem templu duhovnicesc; în loc de lespezi de piatră vedem lespezi scrise în inimile noastre; în loc de tăierea împrejur, botezul; în loc de mană, trupul Stăpânului; în loc de apă din piatră, sânge din coastă; în loc de toiagul lui Moisi sau Aaron, crucea; în locul făgăduinței vechi, Împărăția Cerurilor; în loc de mii de preoți, un singur Arhiereu; în loc de miel necuvântător, Miel duhovnicesc. Acestea și de acestea judecând Pavel, zicea: *toate s-au făcut noi*. Dar toate acestea de la Dumnezeu sunt, prin Hristos și prin harul Său.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XI, p. 112*)

„Ați primit Duhul Sfânt, zice, ați săvârșit minuni și semne multe, înviind morții, vindecând pe cei leproși, profetizând și vorbind în limbi străine. Dar oare această putere v-a dat-o Legea? Dar mai înainte nimic n-ați făcut din acestea. Așadar, credința v-a dat această putere? Apoi atunci nu este cea mai mare nebunie, ca voi care v-ați învrednicit de atâta binefacere de la credință, să o lăsați și iarăși să vă reîntoarceți la lege, care nu v-a procurat nimic din acestea?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni, p. 69*)

„Fiindcă iudeii nici măcar că simțeau greutatea păcatelor lor, iar nesimțind, nici iertarea nu o doreau, a dat legea, ca să scoată la lumină rănilor, și astfel să dorească medicul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 80)

„Deci, dacă legea a fost pedagog, și sub dânsa eram păziți și închiși, nu era contra harului, ci chiar conlucrătoare; dar acum când harul a venit, și legea încă stăpânește, desigur că e contra. Dacă noi suntem datori de a ieși întru întâmpinarea harului și a-l primi, iar legea ne îngrădește, atunci, desigur că este vătămată mântuirea noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 81-82)

„Pentru că, în definitiv, cu ce se va alege la urmă cel ce și legea o calcă, căci nu poate să se mântuiască de acolo, și cade și din har? Ce altceva va culege decât o pedeapsă indispensabilă, cea dintâi neputând a-l ajuta, iar cel de-al doilea (harul) neputându-l suferi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 99-100)

„Dacă n-ar fi fost Legea, harul nu ne-ar fi fost dăruit. De ce? Pentru că nu era cu putință ca omul să se ridice din adâncul în care se afla la o înălțime atât de mare, de aceea Legea a fost pentru el o scară, sau, mai bine zis, o punte de trecere. Cel ce urcă pe o scară, nu e legat de ea, ci îi poartă chiar o oarecare recunoștință. Tocmai această scară îl ajută să ajungă acolo unde nu va mai avea nevoie de ea. Și cu toate acestea, scara aceea l-a slujit, adică l-a ajutat să se ridice, pentru ca apoi să nu mai aibă nevoie de ea; e normal să mărturisească această mulțumire, fiindcă altfel nu ar mai fi putut urca. La fel este și cu Legea: ne-a ridicat la înălțime, ceea ce dovedește că a fost spre câștig; dar după aceasta noi o socotim pagubă. Pentru ce acest lucru? Nu pentru că, în sine, ea ar fi pagubă, ci pentru că harul la care ne-am ridicat este cu mult mai mare decât ea. Așa cum se întâmplă cu un sărac pe timp de foamete, se întâmplă și aici: cât timp săracul ar avea argint, ar scăpa de foamete; însă când ar găsi aur și n-ar putea să le aibă pe amândouă deodată, ar considera argintul pe care-l avea drept pagubă pentru el, și, renunțând la el, ar alege aurul; tot așa se întâmplă și în cazul Legii: nu în sine este ea pagubă, căci când ne apropiem de Hristos este de folos. De aceea și spune *pagubă pentru Hristos* (Flp., 3, 7); când însă ne apropiem de Hristos nu era pagubă, ci câștig.

Dar oare pentru ce Legea nu-l lăsa pe om să se apropie de Hristos? Fiindcă pentru aceasta a fost dată; împlinirea Legii este Hristos, așa cum și sfârșitul Legii este Hristos. Ne dă voie să ne apropiem doar dacă noi voim.

Căci sfârșitul Legii este Hristos (Rm., 10, 4), spune Pavel.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a XII-a, pp. 209-210)

„Domnul a spus aceste cuvinte: *Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau profeții*, ca să nu se socotească această desăvârșire a poruncilor o împotrivire față de Legea veche, și nici cele adăugate, o luptă. Cu alte cuvinte Hristos a grăit așa: *Am să spun cuvinte mai desăvârșite decât cele spuse mai înainte. De pildă, ați auzit (că s-a zis): Să nu ucizi!, dar Eu spun: Să nu te mânie (Cf Matei 5, 21-22). Ați auzit: Să nu desfrânezi!, dar Eu spun: Cel ce se uită la femeie spre a o pofti, s-a și desfrânat în inima lui (Cf Matei 5, 27-28). Și câte mai sunt la fel cu acestea! Să nu socotiți deci desăvârșirea, stricare. Nu e stricare, ci împlinire. Și ceea ce a făcut cu trupurile, aceea a făcut și cu Legea.*

-Dar ce-a făcut cu trupurile?

-Venind și găsind multe mădulare schiloade și pe toate cu lipsuri, le-a îndreptat și le-a adus din nou la cuviința potrivită lor. A făcut cunoscut tuturor, prin înseși lucrurile acestea, că El a dat și legile vechi, și a creat și firea noastră”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 158-159)

„Dar ceea ce am voit să spun a fost aceea că, după cum Domnul a îndreptat trupurile ce aveau lipsuri, tot astfel a luat și Legea, care era nedesăvârșită, a îndreptat-o, a desăvârșit-o, a îmbunătățit-o. Nimeni, când mă aude spunând că legea era nedesăvârșită, să nu creadă că învinuiesc pe Dătătorul Legii! Legea era nedesăvârșită nu din pricina firii ei, ci din pricina timpului. Pentru timpul în care a fost dată, Legea, era desăvârșită și foarte potrivită celor ce o primiseră. Dar când oamenii au ajuns mai buni prin învățătura lui Hristos, legea a ajuns nedesăvârșită nu din pricina firii ei, ci din pricina propășirii în virtute a celor învățați de Domnul. Și după cum arcurile și săgețile pentru un copil împărătesc, făcute mai degrabă pentru deprindere decât pentru război, devin fără trebuință după ce se mărește copilul și după ce învinge în războaie, tot așa și cu firea noastră: când eram mai nedesăvârșiți și învățam să ne desprindem, ne-a dat Dumnezeu arme potrivite nouă, pe care le putem purta cu ușurință; dar când am crescut în virtute, armele acelea au ajuns nedesăvârșite din pricina desăvârșirii noastre. De aceea a venit Hristos, ca să ne dea altele mai bune. Uită-te cu câtă pricepere citează și legile vechi și le adaugă pe cele noi! *Ați auzit, spune El, că s-a zis celor de demult : Să nu ucizi!* (Matei 5, 21). Dar spune, Doamne, de către cine s-a zis? Tu ai zis asta sau Tatăl Tău? Dar Domnul nu o spune!

Pentru ce dar Domnul nu a spus asta? Pentru ce n-a făcut cunoscut pe Cel ce a spus? Pentru ce n-a spus numele Celui ce a dat legea veche? Dacă ar fi spus: *Tatăl a zis: Să nu ucizi, iar Eu vă zic vouă: Să nu te mânii*, ar fi părut greu cuvântul din pricina mândriei ascultătorilor, care încă nu puteau pricepe că nu dădea această lege ca să o strice pe cea veche, ci dimpotrivă, ca să o îmbunătățească. Ascultătorii Lui i-ar fi spus: *Ce spui? Tatăl Tău a zis: Să nu ucizi, iar Tu zici: Să nu te mânii?*

Așadar, ca să nu creadă cineva că este împotriva Tatălui sau că dă o Lege mai înțeleaptă decât Legea aceluia, n-a spus: *Ați auzit de la Tatăl*. Iarăși, dacă ar fi spus: *Ați auzit că Eu am spus celor de demult*, ar fi părut de nesuferit și aceasta tot atât de mult ca și cea dinainte”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 161-162)

„După cum prin împlinirea mădularelor care lipseau i-a învățat pe oameni că El este Acela care l-a făcut dintr-un început pe om, tot așa, prin îndreptarea Legii și prin adaosul ce lipsea, ne-a învățat cine este Cel ce a dat Legea la început. Aceasta este pricina că și atunci când a vorbit de facerea omului n-a pomenit nici de El, nici de Tatăl; și aici vorbește nehotărât și fără să numească pe cineva, spunând: *Cel ce i-a făcut dintru început, bărbat și femeie i-a făcut* (Matei 19, 4); prin cuvânt L-a ascuns pe Făcător, dar cu lucru L-a arătat, căci a împlinit mădularele care lipseau din trupuri. Tot astfel și aici; când a spus: *Ați auzit că s-a zis celor de demult*, n-a spus de către cine s-a zis, dar prin fapte S-a arătat pe El. Căci Cel ce a împlinit lipsa Legii, Acela a și dat la început Legea. Citează înseși legile vechi pentru ca ascultătorii să cunoască prin contemplație că nu este împotrivire între aceste legi și spusele Sale și că are aceeași stăpânire ca și Cel ce L-a născut. Acestea le-au priceput și iudeii și se minunau”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 162)

„Legile date de Hristos sunt superioare într-adevăr legilor date de Moise; dar scopul legiitorului este același. Care este scopul? Să curme răutatea din sufletul nostru și să ne ridice spre o virtute desăvârșită. Dacă Dumnezeu, în urmărirea acestui scop, n-ar fi dat legi mai bune decât cele de mai înainte, ci ar fi lăsat mereu aceleași legi și n-ar fi căutat să ne izbăvească de josnicia în care eram, ar fi însemnat că El este în contradicție cu Sine însuși. După cum dacă, la început, când neamul omenesc se găsea în vârsta copilăriei sale, Dumnezeu ar fi legiuit această viețuire superioară, oamenii n-ar fi dus nici viață pe măsura vârstei lor, ba, dimpotrivă, și-ar fi pierdut

propria lor mântuire datorită viețuirii superioare ce le-ar fi fost impusă, tot astfel, dacă, după trecerea epocii copilăriei omenirii, după ce lumea a fost călăuzită de lege, dacă atunci când timpul cerea filosofia cerească a Evangheliei, Dumnezeu ar fi lăsat să se rămână în picioare tot legiuirea de pe timpul copilăriei omenirii, n-am mai fi avut nici un folos de pe urma întrupării lui Hristos, pentru că nu ne-ar fi adus desăvârșirea pentru care El S-a întrupat.” (*Despre Feciorie*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 29)

„Dumnezeu i-a pedepsit ca pe niște copii neascultători, la frică neîncetată și i-a osândit la chinuri și amenințări. Și acum mulți părinți se poartă cu copiii lor nu așa cum ar trebui să se poarte cu proprii fii, ci cu amenințări potrivite slugilor. Și nu-s de vină părinții, ci copiii, care-i fac pe părinți să se poarte cu ei ca și cu slugile. Tot astfel și Dumnezeu! S-a purtat atunci cu poporul iudeu cu atâta asprime și cu atâtea pedepse, câte s-ar fi cuvenit unor slugi nerecunoscătoare. Dar pentru aceasta nu-i de vină nici Dumnezeu, și nici legea, ci iudeii, care nu se supuneau și aveau nevoie de un frâu mai tare. Ai să găsești în Vechiul Testament mulți oameni cu care Dumnezeu nu S-a purtat așa, de pildă: Abel, Noe, Avraam, Isaac, Iacob, Iosif, Moise, Ilie, Elisei, și toți ceilalți câți au râvnit învățătura Noului Testament. Aceștia au fost cum au fost nu de frica pedepsei sau din pricina amenințării cu osânda, ci din pricina dragostei dumnezeiești și a dorului lor aprins de Dumnezeu. Ei n-au avut nevoie de porunci, nici de legi ca să îmbrățișeze virtutea și să fugă de păcat! Erau ca niște copii nobili și cuminiți care, cunoscându-și vrednicia, se îndreaptă spre virtute, fără să fie mânați de frica de pedeapsă. Ceilalți iudei însă, pentru că s-au abătut spre păcat, au avut nevoie de frâul Legii. Când au făcut vițelul și s-au închinat chipului cioplit, au auzit: *Domnul Dumnezeul tău este singurul Domn* (Deut., 6, 4). Când au ucis și s-au desfrânat cu femeile semenilor lor, au auzit: *Să nu ucizi, să nu faci desfrânare* (Deut., 5, 17-18), și celelalte.

Prin urmare, nu-i de vină legea dacă aducea pedeapsă și osândă și dacă-i dăscălea și înțelepțea pe iudei ca pe niște slugi nerecunoscătoare, ci vrednică de foarte mare laudă. Și nu de o laudă oarecare, pentru că a putut, datorită asprimii ei, să scape de răutate pe niște oameni căzuți atât de jos în păcat, a putut să-i moaie, să-i facă supuși harului și să-i ducă spre învățătura Noului Testament.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 6-7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 289-290)

SCRIPTURA (când și unde a fost dată Legea Veche?)

„- Legea Veche a fost dată după pieirea egiptenilor în Marea Roșie, a fost dată în pustie, în Muntele Sinai; s-a dat când fum și foc se urca din Munte, când răsuna trâmbița, când tuna și fulgera și când Moisi a intrat în ceață (Ieș., 19, 18-19)”. (*Omilii la Matei*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

SCRIPTURA (Vechiul Testament)

„Chiar cele din Vechiul Testament poartă cu ele un însemnat folos. *Și toate acestea li s-au întâmplat aceloră, ca preînchipuiri ale viitorului, și au fost scrise spre povățuirea voastră* (I Corinteni 10, 11). De aceea și lui Timotei îi zicea: *ia aminte la citit* (I Timotei 4, 13), prin care expresie îl îndeamnă la citirea cărților Vechiului Testament, pe el, care era un bărbat desăvârșit și care avea cu el atâta har încât și demonii îi alunga, și morții îi învia.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 535)

„Legea Vechiului Testament nu este împotriva lui Hristos. Cum poate fi când a fost dată de El, când ne-a fost pedagog spre Hristos?” (*Către iudei*, cuv. II, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 268)

„După cum pentru un pedagog este cea mai mare laudă când tânărul educat de el a propășit în virtute și nu mai are nevoie de supravegherea lui pentru a trăi cu înțelepciune, tot astfel și pentru Legea Vechiului Testament este cea mai mare laudă când noi nu mai avem nevoie de ajutorul ei. Legea Vechiului Testament ne-a făcut nouă acest bine: ne-a făcut sufletul mai destoinic pentru primirea unei cugetări mai înalte. Astfel, omul care stă lângă Lege, și nu poate vedea ce este mai înalt decât cele scrise acolo, n-a câștigat mare lucru din Lege. Eu însă, care am părăsit-o și am alergat spre învățăturile mai înalte ale lui Hristos, pot să laud Legea mai bine, pentru că ea a făcut din mine un astfel de om, încât am putut să depășesc micimea celor scrise în Lege și să mă urc la înălțimea învățaturii date nouă de Hristos.

Legea Vechiului Testament îi este de mare folos neamului omenesc, cu o condiție: să ducă la Hristos. Dacă nu face aceasta, ne vatămă, pentru că prin observarea unor porunci mai mici și prin faptul că ne ține încă în nenumăratele răniri pricinuite de călcările de porunci, ne lipsește de folosul unor învățături mai înalte”. (*Către iudei*, cuv. II, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 269)

SCRIPTURA (Vechiul Testament și Noul Testament)

„Legea n-a omorât păcatul, ci numai l-a arătat, și l-a făcut cunoscut oamenilor, pentru ca oamenii, întocmai ca niște copii mici hrăniți cu lapte, să poată ajunge în floarea vârstei. Dar pentru că oamenii nici așa n-au folosit nimic, pentru că ei se tăvăleau tot în păcate, deși legea le arăta mărimea păcatelor, a venit Stăpânul nostru obștesc și a dăruit neamului omenesc această legiuire virtuoasă și duhovnicească.” (*Omilii la Facere*, omilia LXII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 283)

„În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorât după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfânt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc. Dacă Duhul ar fi fost mai mic acum, faptele Duhului n-ar fi fost mai mari și mai minunate decât cele din Legea Veche. Plăcile pe care au fost scrise acum cuvintele Duhului au fost cu mult mai bune, iar faptele mai minunate. Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moisi, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul cel Sfânt; erau o vistierie și un izvor de învățături, de harisme și de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți și legi însuflețite. Așa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, așa pe cele cinci mii de suflete, așa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei”. (*Omilii la Matei*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

„Legea urmărea să facă pe om drept; dar nu putea, că era slabă, venind, însă, Hristos și aducând un nou fel de dreptate, acela prin credință, a întărit voința legii; și ce n-a putut legea, prin litera ei, aceea a săvârșit Hristos prin credință. De aceea a spus: *N-am venit să stric legea*”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 199)

„*Că zic vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor* (Matei 5, 20).

Dacă Hristos i-ar fi amenințat pentru călcarea poruncilor Vechiului Testament, pentru ce ar mai fi spus: *Dacă nu va prisosi?* Căci cei care săvârșeau faptele pe care le săvârșeau cărturarii și fariseii nu săvârșeau un prisos de dreptate.

- Dar care era prisosul?

- Să nu te mânie, să nu te uiți cu gând de desfrânare la o femeie”. (*Omilii la Matei*, omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 201)

„- Ce? aş putea fi întrebat. Jurământul nu mai este de la diavol?
- Ba da, este de la diavol! Dar aceasta abia acum, după ce am primit o atât de înaltă filozofie, atuncea (în legea veche) nu!
- Dar cum se poate ca acelaşi lucru odată să fie bun şi altă dată rău?
- Eu spun cu totul dimpotrivă: Pentru ce nu poate fi un lucru o dată bun şi altă dată rău, când toate lucrurile o arată: meseriile, fructele, toate celelalte? Uită-te la trupul nostru! Cu el se întâmplă mai întâi lucrul acesta. Mersul în patru labe, atunci când eşti copil mic, e un lucru bun; mai târziu, o nenorocire; hrănitul cu mâncare mestecată în gură este un lucru bun la începutul vieţii noastre, mai târziu, plin de scârbă; hrănitul cu lapte şi căutarea sânului, la început, este un lucru folositor şi mântuitor; mai târziu, ruinător şi vătămător. Vezi că aceleaşi fapte sunt bune într-un timp, iar în alt timp nu mai sunt bune?”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„Să ne sârguim, dar, de voim să avem parte de împărăţia cerurilor, să facem mai mult decât cele poruncite de legea veche; altfel nu-i cu putinţă să dobândim cele cereşti. Dacă ne mulţumim cu măsura legilor vechi, vom rămâne dincoace de pridvoarele darurilor. *Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veţi putea intra întru împărăţia cerurilor* (Matei 5, 20). Şi cu toate că stă deasupra noastră o atât de mare ameninţare, totuşi sunt unii care nu numai că nu depăşesc dreptatea Vechiului Testament, ci sunt cu mult în urma ei”. (*Omilia la Matei*, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 229)

„Domnul n-a călcat legea veche în totul, dar nici n-a păzit-o în totul; ci uneori o călca, alteori o împlinea; o călca, pentru a deschide drum filozofiei Sale; o împlinea, pentru a pune frâu gurii neruşinate a iudeilor, făcând pogorământ slăbiciunii lor. Pentru ce te minunezi dacă Domnul a făcut aceasta chiar de la începutul activităţii Sale, când chiar apostolii, după ce li s-a poruncit să predice păgânilor Evanghelia, să deschidă întregii lumi uşile învăţaturii lui Hristos, să zăvorască legea, să înnoiască lucrurile şi să pună capăt tuturor celor vechi, uneori păzeau legea, alteori o treceau cu vederea?”. (*Omilia la Matei*, omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 322)

„Uită-te şi cum vorbeşte Hristos de Vechiul Testament, comparându-l cu Noul Testament şi arătând că cele două Testamente sunt înrudite; unul este mai mare, altul mai mic, dar aparţin aceleiaşi familii. Domnul nu huleşte

Vechiul Testament, ci vrea să-l desăvârșească. Dacă ar fi fost rău, n-ar fi căutat să-l facă mai bun, n-ar fi căutat să-l îndrepte, ci l-ar fi aruncat.

- Dacă-i așa, pentru ce atunci Vechiul Testament nu duce în împărăția cerurilor? m-ar putea întreba cineva.

- Acum, după venirea lui Hristos, Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; dar i-a dus pe toți cei care, înainte de venirea lui Hristos, au trăit după legile Lui. Că *mulți vor veni*, spune Hristos, *de la răsărit și de la apus și se vor odihni în sânurile lui Avraam, Isaac și Iacov* (Matei 8, 11); iar săracul Lazăr se bucură de mari răsplătiri, fiind în sânurile lui Avraam (Luca 16, 23). Deci toți care au strălucit prin poruncile Vechiului Testament, toți au strălucit prin poruncile Vechiului Testament. În sfârșit, Hristos nu l-ar fi împlinit în întregime, când a venit pe pământ, dacă ar fi fost rău și străin. Că dacă ar fi făcut aceasta numai ca să atragă pe iudei, și nu ca să arate că este înrudit și asemănător Noului Testament, atunci pentru ce n-a împlinit și legiurile și moravurile elenilor, ca să-i atragă pe eleni?" (*Omilia la Matei*, omilia XVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 203)

„Să întrebăm, dar, pe cei ce aruncă legea Vechiului Testament: Porunca de a nu te mânia este, oare, potrivită poruncii de a nu omori? Nu este mai degrabă desăvârșirea și plinirea ei? Lămurit, este plinirea ei și de aceea este mai mare decât ea. Cel care nu-i stăpânit de mânie cu atât mai mult nu va ucide; iar cel ce-și înfrânează mânia, cu atât mai mult își va stăpâni mâinile.” (*Omilia la Matei*, omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 205)

„Între Vechiul și Noul Testament este atâta afinitate, încât toate acuzațiile și muștrările se făceau ca mai strălucit să se deschidă ascultătorilor ușa credinței.

Fiindcă principala nenorocire a iudeilor a fost încrederea pe care o aveau în ei, despre care și zice mai jos: *deoarece, necunoscând dreptatea lui Dumnezeu și căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus* (Romani 10, 3), de aceea și legea, și proorocii le-au surpat mai dinainte cugetările lor deșarte, și le înfrâneau mândria, ca astfel venind la cunoștința propriilor păcate, și depărtând de la ei prostia, să alerge cu toată bunăvoința la Cel ce acordă iertarea păcatelor celor ce se văd ajunși în cea mai mare primejdie, și să primească harul prin credință. La acestea făcând aluzie Pavel aici, le zicea: *Dar știm că cele câte zice Legea le spune celor care sunt sub Lege, ca orice gură să fie închisă și ca toată lumea să fie vinovată înaintea lui Dumnezeu.*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 103-104)

„Între Vechiul și Noul Legământ este mare împreună-glăsuire și același Duh lucrează în amândouă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 95)

„Scopul Vechiului Testament a fost să-l facă pe om din nou om, pe când scopul Noului Testament este să-l facă pe om înger. Cu alte cuvinte, pentru că răutatea l-a făcut pe om să-și piardă trăsăturile sale specifice, ajungând până la asemănarea cu animalele iraționale și cu fiarele sălbatice, legea mozaică l-a scăpat mai întâi de răutate, iar legea evanghelică, a harului i-a dat apoi virtutea îngerească. Scopul celor două Testamente este îndreptarea omului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 354)

„Ce este dar tipul, chipul sau umbra și ce este adevărul sau realitatea?

Ca să înțelegem aceasta, să luăm ca pildă tablourile pe care le pictează pictorii. Ați văzut adesea tablourile împărătești colorate cu o culoare de albastru închis! Ați văzut cum pictorul trage linii albe și schițează pe împărat, tronul împărătesc; schițează caii și garda, și pe dușmani, legați sau îngenuncheați. Când vezi aceste schițe, nu știi totul, dar nici nu ignori totul. Știi că e desenat un om, că sunt desenați niște cai; dar nu știi bine care e împăratul și care sunt dușmanii, până ce pictorul nu lămurește, cu adevărul culorilor, pe împărat, până ce nu-l face mai evident. După cum în tabloul acela nu ceri totul înainte ca pictorul să fi dat, cu ajutorul culorilor, adevăratul chip al împăratului, și socotești că schița e destul de bine făcută dacă îți dă o slabă idee de (întregul) tablou, tot așa gândește și cu privire la Vechiul și Noul Testament, și nu-mi cere, când e vorba de tip, adică de Vechiul testament, desăvârșirea adevărului.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 225-226)

„Nici nu trebuie să fie întru totul străin chipul de adevăr, pentru că n-ar mai fi chip; și nici să egaleze adevărul, pentru că atunci și el ar fi adevărul; ci trebuie să rămână în granițele sale: nici să nu fie întru totul adevărul, dar nici să se deosebească de el întru totul. Dacă este întru totul adevărul, atunci este și el adevărul; iar dacă se deosebește întru totul de el, nu mai poate fi chipul adevărului; ci trebuie să aibă o parte de adevăr, iar cealaltă să o restituie adevărului. Să nu ceri dar totul Vechiului Testament! Socotește o bucurie când găsești în el mici și slabe urme de adevăr.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au*

fost sub nor și toți prin mare au trecut>>, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 226)

„Pedagogia Vechiului Testament, legile lui au fost asemănat hranei cu lapte; învățătura dumnezeiască a Noului Testament, legile lui au fost asemănat cu hrana tare (cf. I Cor., 3, 2; Evr., 5, 12). Nimeni nu dă hrană tare înainte de a hrăni cu lapte.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 285)

SCRIPTURA (Noul Testament)

„*Când va veni ceea ce este desăvârșit, spune Pavel, atunci ceea ce este în parte se va desființa* (I Cor., 13, 10). Va suferi și el ce-a suferit Vechiul Testament, de la Noul Testament. Dar din pricina asta nu hulim Noul Testament cu toate că va fi desființat și el când vom dobândi împărăția cerurilor. *Atunci ceea ce este în parte se va desființa*, spune Pavel. Așa stau lucrurile; totuși spunem că Noul Testament este mare. Iar pentru că răsplățile Noului Testament sunt mai mari, iar puterea Duhului e mai multă, este firesc să ni se ceară și mai mari străduințe. Că răsplățile nu mai sunt: pământ în care curge miere și lapte, nici bătrâneți fericite, nici copii mulți, nici grâu și vin, nici turme de oi și cirezi de boi, ci cerul, bunătățile cerești, învierea, răsplata de a ajunge frați cu Unul-Născut, de a lua parte la moștenire, de a fi împreună slăviți cu El, de a împărați împreună cu El și alte nenumărate răsplăți”. (*Omilia la Matei, omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 204*)

SCRIPTURA (textul Septuagintei)

„Textul Septuagintei este mai vrednic de credință decât toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămânând iudei, pot fi pe bună dreptate bănuți că intenționat au tradus greșit profețiile, din ură față de Hristos. Cei șaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos și au fost mulți la număr, așa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sunt mai vrednici de credință și din pricina timpului când au făcut traducerea și din pricina mulțimii traducătorilor și din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii.

Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, și atunci biruința va fi tot de partea noastră”. (*Omilia la Matei*, omilia V, II, în col. PSB, vol. 23, p. 69)

SCRIPTURA (mărturii împotriva celor care „dau alt Dumnezeu Noului Testament și alt Dumnezeu Vechiului Testament”)

„Unde sunt acum cei care atacă Vechiul Testament, care sfâșie trupul Scripturii, care dau alt Dumnezeu Noului Testament, și alt Dumnezeu Vechiului Testament? Să-l audă pe Pavel cum închide gurile cele lipsite de Dumnezeu, cum leagă limba cea luptătoare împotriva lui Dumnezeu, și arată, prin spusa aceasta, că *același duh* este și în Vechiul, și în Noul Testament! Înseși numele Testamentelor ne arată armonia dintre ele. Se numește Noul Testament din pricina Vechiului Testament, și se numește Vechiul Testament din pricina noului Testament. Așa precum spune și Pavel: *Zicând <<Nou>>, a învechit pe cel dintâi* (Evr., 8, 13). Dacă cele două Testamente n-ar avea același autor, nu s-ar putea numi acesta <<Noul>>, iar celălalt <<Vechiul>>. Deci însăși deosebirea de nume arată înrudirea dintre cele două. Iar deosebirea aceasta nu vine din pricina conținutului lor, ci din pricina timpului când au apărut, numai prin aceasta se deosebește Noul de cel Vechi. Iar deosebirea de timp nu aduce cu sine nici deosebirea de autor și nici micșorare. Și aceasta a arătat-o iarăși Hristos prin cuvintele: *Pentru aceea vă spun vouă: Orice cărturar care cunoaște cele despre împărăția cerurilor este asemenea omului gospodar care scoate din vistieria sa lucruri noi și vechi* (Matei 13, 52). Vezi că lucrurile sunt deosebite, dar stăpânul este unul? După cum acela poate scoate lucruri noi și vechi, deși este un singur stăpân al casei, tot așa și aici este cu putință ca Noul și Vechiul Testament să aibă un singur Dumnezeu. Tocmai aceasta arată bogăția și averea Lui, anume că nu are numai lucruri noi, ci că averea Lui se vădește și prin aceea că are și lucruri vechi.

Prin urmare, deosebirea dintre Testamente este numai o deosebire de nume. Între ele nu-i nici luptă, nici împotrivire. Lucrul vechi ajunge vechi din lucrul nou. Aceasta însă nu arată nici luptă, nici împotrivire, ci numai deosebire de nume. Eu însă merg mai departe și susțin cu tărie că, și dacă legile Vechiului Testament ar fi potrivnice legilor Noului Testament, nici atunci n-ar trebui să introducem un alt Dumnezeu. Dacă legiuitorul ar fi dat legi potrivnice în același timp și aceluiași oameni, care locuiesc în aceleași locuri și se îndeletnicesc cu aceleași treburi, poate că ar avea oarecare tărie sofismul acesta; dar când legile Vechiului Testament au fost date unor oameni, iar legile Noului Testament altora, când au fost date în alt timp

unora, și în alt timp altora, când unii duceau un fel de viață, iar alții alt fel de viață, ce nevoie constrângătoare este să introducem doi legiuitori potrivnici, din pricina deosebirii legilor? Eu nu văd nici una! Iar dacă aceia pot să spună, să o spună! Dar nu vor putea! Și doctorul adeseori face multe lucruri potrivnice, dar nu cu gând potrivit, ci unitar și armonios. De multe ori, trupul aceluiași bolnav îl arde, și nu-l arde, îl taie, și nu-l taie; uneori îi dă să bea doctorii amare, alteori doctorii dulci. Cele făcute de doctor sunt potrivnice, dar gândul cu care face acestea este armonios și unitar; că urmărește un singur scop: sănătatea celui bolnav. N-ar fi, oare, o prostie să nu îți de rău pe un doctor care face multe lucruri contrare aceluiași trup, iar pe Dumnezeu să-L muștrăm dacă a dat porunci diferite, la oameni diferiți, în timpuri diferite?” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 282-284)

„Ați auzit, spune Scriptura, că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi (Matei 5, 21). Această lege este veche. Să vedem acum legea Noului Testament: *Iar Eu vă spun vouă: Oricine se mânie pe fratele lui în deșert ... vrednic va fi de gheena focului* (Matei 5, 22). Te întreb: Sunt potrivnice aceste porunci? Care om, cu puțină minte chiar, poate susține asta? Dacă Vechiul Testament ar fi poruncit să nu ucizi, iar Noul Testament ar fi poruncit să ucizi, da, atunci poate s-ar putea susține că cele două legi sunt contrare; dar când Vechiul poruncește să nu ucizi, iar Noul poruncește ca nici măcar să nu te mânie, atunci legea din urmă nu este o împotrivire la cea dintâi, ci o întărire a ei. Una taie fructul păcatului, uciderea; cealaltă îi smulge și rădăcina, mânia; una oprește cursul răutății, cealaltă îi seacă însuși izvorul. Că mânia și iuțeala sunt izvor și rădăcină a uciderii. Legea cea dintâi a pregătit mai dinainte pe oameni; cealaltă lege, când a venit, a plinit ce lipsea. Ce împotrivire este între ele, când una taie sfârșitul păcatului, iar cealaltă chiar începutul? Legea cea veche a făcut ca mânia să fie curată de sânge; legea cea nouă scapă sufletul omului și de gânduri rele. Iar aceasta înseamnă armonie între cele două legi, și nu luptă, cum se străduiesc să susțină dușmanii adevărului.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 284-285)

„Căci același Duh a rânduit totul și în Vechiul, și în Noul Testament, deși în chip diferit. De aceea și Pavel spunea: *Dar având același duh al*

credinței, precum este scris: <<Crezut-am, pentru aceea am grăit>> (II Cor., 4, 13).” (La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor..., 7, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 290-291)

SCRIPTURA (combaterea celor ce susțin că Dumnezeuul Vechiului Testament este crud și aspru iar Dumnezeuul Noului Testament este bun, pașnic și blând)

„... acești fii ai diavolului, cercetând legea Vechiului Testament, care poruncește să scoți ochi pentru ochi și dinte pentru dinte (Ieș., 21, 24), atacă îndată și spun: Cum poate fi bun un Dumnezeu Care dă o astfel de poruncă?

Ce le vom răspunde? Le vom răspunde că o astfel de poruncă este cea mai mare dovadă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a pus această lege ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne ferim de a face așa ceva altora, de frică să nu pățim și noi la fel. Precum pe niniviteni Dumnezeu i-a amenințat cu pieirea, nu ca să-i piardă - că dacă ar fi voit să-i piardă, ar fi trebuit să tacă -, ci ca prin frică să-i facă mai buni și să înceteze mânia tot astfel a pus și această pedeapsă pentru cei care sar iute să scoată ochii altora, pentru ca, dacă nu vor de bună voie să se lase de o astfel de cruzime, frica să-i împiedice de a vătăma ochii aproapelui. Dacă o astfel de poruncă ar fi semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, apoi tot semn de cruzime ar fi și porunca de a opriuciderea, ca și porunca de a împiedica desfrânarea. Dar un astfel de raționament nu pot face decât proștii și nebunii, în ce mă privește, atât de departe e de mine gândul de a susține că această poruncă este un semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, încât afirm că a susține, pe temeiul acestei porunci, contrariul, înseamnă a păcătui împotriva rațiunii omenești. Tu spui că Dumnezeu este crud pentru că a poruncit să scoți ochi pentru ochi; dar eu îți spun că atunci ar fi părut Dumnezeu crud în ochii multora, dacă n-ar fi dat această poruncă. Să ne închipuim că s-au desființat toate poruncile legii vechi și că nimeni nu se mai teme de nici o poruncă dată de lege și că le este îngăduit tuturor celor răi să facă ce vor, în toată libertatea: și desfrânaților și ucigașilor și hoților și călcătorilor de jurământ și ucigașilor de părinți. Oare n-ar ajunge totul cu susul în jos, nu s-ar umplea, oare, de mii de ticăloșii și crime orașele și piețele și casele și marea și pământul și toată lumea? Este clar oricui. Că dacă atunci când sunt legi, când e frică și amenințare, abia de pot fi înfrânate gândurile rele, ar mai putea, oare, ceva împiedica săvârșirea răului dacă ar fi desființată toată siguranța ce o avem de pe urma legilor? Câtă vătămare nu s-ar năpusti peste viața omenească! Nu este cruzime numai să lași pe cei răi să facă ce vor, ci

și o altă faptă, nu mai mică decât aceasta, anume de a trece cu vederea pe cel lipsit de apărare, pe cel care n-a făcut nimănui nici un rău, dar căruia i se face rău pe nedrept și în zadar”. (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 206-207)

„Vezi, deci, că poruncile Vechiului Testament, departe de a fi pline de cruzime, sunt, dimpotrivă, pline, de dragoste de oameni? Iar dacă numești pe Legiuitorul Vechiului Testament nesuferit și împovărător, te rog să-mi spui ce este mai împovărător și mai greu: să nu ucizi sau să nu te mânii? Care legiuitor e aspru: cel care pedepsește uciderea sau cel care pedepsește și mânia, cel care pedepsește pe desfrânat, după ce a săvârșit fapta, sau cel care poruncește să fie pedepsită - și cu pedeapsă veșnică - chiar numai pofta? Vedeți că argumentul ereticilor s-a întors împotriva lor, că am ajuns la concluzia că este pașnic și blând Dumnezeu Vechiului Testament, despre Care ei spun că e crud; și, dimpotrivă, Dumnezeu Noului Testament, despre Care mărturisesc că este bun, este, după nebunia lor, împovărător și crud?

Noi, însă, spunem că unul și același este Legiuitorul celor două Testamente, că le-a întocmit pe amândouă pentru folosul oamenilor și că deosebirea dintre ele se datorește deosebirii vremurilor în care au fost date. Deci nici poruncile Vechiului Testament nu sunt pline de cruzime și nici cele ale Noului Testament nu sunt de nesuferit și împovărătoare, ci și unele și altele izvorăsc din una și aceeași purtare de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeu nostru a dat Vechiul Testament, ascultă ce zice profetul - dar, mai bine spus, pentru ce să nu spunem: Dumnezeu nostru și Dumnezeu Vechiului Testament? -: *Voi face cu voi Testament, nu ca Testamentul pe care l-am făcut cu părinții voștri* (Ier., 31, 31-32)”. (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 207-208)

SCRIPTURA (pregătirea pentru citirea Sfintei Scripturi)

„În clipa în care luăm dumnezeieștile Scripturi ne reculegem și ne spălăm mâinile noastre. Nu vedeți câtă grijă este înainte de a începe această respectabilă lectură? Dacă o continuăm cu grijă și cu atenție vom dobândi destul de mari roduri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIII, 3, p. 261)

SCRIPTURA (citirea Sfintei Scripturi)

„Cu o comoară se aseamănă citirea dumnezeieștilor Scripturi. După

cum dacă ai putea lua dintr-o comoară o parte cât de mică, te poți îmbogăți cu ea, tot așa și cu dumnezeieștile Scripturi; într-un cuvânt cât de mic poți găsi putere mare de gânduri și nespusă bogăție. Cuvintele dumnezeiești, însă, nu-s numai comoară, ci imită și izvorul care dă drumul la curgeri bogate de ape (...) Că mare este bogăția acestei comori și mare este belșugul curgerilor de apă ale acestui izvor duhovnicesc! Să nu te minunezi că am pățit aceasta! Și cei dinaintea mea au scos după puterea lor apă din acest izvor și vor încerca să facă același lucru și cei de după mine, dar cu toate acestea nu vor putea desăvârșit să-l sece; dimpotrivă, curgerile de apă cresc mereu și apele se umflă. Așa e natura apelor celor duhovnicești! Cu cât ai vrea să scoți din dumnezeieștile Scripturi mai multă apă, cu atât mai mult harul cel duhovnicesc crește și izvorăște. De asta și Hristos spunea: *De însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Din pântecul celui ce crede în Mine râuri de apă vor curge, precum a zis Scriptura (Ioan, 7, 37-38)*". (Omilia la Facere, omilia III, I, în col. PSB, vol. 21, p. 46)

„Vă rog, să nu citim superficial cuvintele Dumnezeieștilor Scripturi! Să le citim cu grijă, ca să culegem folosul ce-l au ele, ca să putem merge pe calea virtuții!” (Omilia la Facere, omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 255)

„Când luăm, deci, în mâini Sfânta Scriptură, să ne încordăm mintea, să ne adunăm gândurile și să alungăm din suflet orice gând lumesc. Așa să citim Scripturile! Cu multă evlavie, cu multă luare aminte, ca să putem fi povățuiți de Sfântul duh la înțelegerea celor ce sunt scrise și să culeg mult folos din ele.

Eunucul acela, barbarul, dregătorul împărătesei Etiopiei, care era înconjurat de atâta lux și era purtat în car, nici în acel timp nu neglija citirea dumnezeieștilor Scripturi, ci avea în mâini cartea profetului Isaia și citea cu multă râvnă, deși nu înțelegea cele scrise în ea (Fapte, 8, 26-39). Totuși, pentru că a făcut tot ce depindea de dânsul – râvna, dragostea, luarea aminte – a avut parte de povățuitor. Gândește-te cât de râvnitor era, că nici în călătorie nu lăsa din mâini Scriptura, ci o citea chiar când era în car! Să audă aceasta cei care nici în casă nu vor să facă asta, ci socotesc că citirea dumnezeieștilor Scripturi trebuie lăsată la o parte, socotesc că nu se cuvine să se ocupe de citirea dumnezeieștilor Scripturi pentru că sunt căsătoriți, pentru că slujesc în armată, pentru că trebuie să-și crească copiii, pentru că trebuie să se ocupe de slugi și să se îngrijească și de alte treburi. Și iată-l pe acesta. Era și barbar și eunuc! Și una și alta îndestulătoare să-l mâne spre multă trândăvie”. (Omilia la Facere, omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 22,

pp. 16-17)

„Orice timp este potrivit pentru citirea dumnezeieștilor Scripturi; că se poate citi Scriptura nu numai acasă, ci și când mergem în piață și când suntem în călătorie și când suntem în adunare de lume și când suntem prinși de treburi, pentru ca, făcând tot ce depinde de noi, să dobândim iute și îndrumător. Da, Stăpânul nostru, văzând dorința noastră de cele duhovnicești, nu ne va trece cu vederea, ci ne va da lumina cea de sus, ca să ne lumineze mintea. Așadar, vă rog, să nu neglijăm citirea dumnezeieștilor Scripturi, ci să le citim des, fie de cunoaștem înțelesul Scripturilor, fie de nu-l cunoaștem. Citirea continuă ne ajută să ținem bine minte ce citim; adeseori ceea ce nu putem înțelege ce citim astăzi, vom putea dintr-o dată înțelege mâine, dacă revenim și citim, pentru că bunul Dumnezeu ne luminează pe nevăzute mintea”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXV, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 18-19)

„Iată pentru ce Iisus Hristos, după ce a zis: *Cercetați Scripturile*, a adăugat *pentru că voi credeți că în ele aveți viața veșnică*. El n-a zis: voi puteți, ci, voi credeți că aflați. Prin care le arată că nu vor avea un câștig mare, atunci când cred că pot să-și câștige mântuirea numai prin singura citire a Scripturilor, fără credință. Este ca și cum El ar zice: Nu admirați Scripturile, nu le priviți voi ca niște izvoare vii? Chiar pe ele mă întăresc Eu acum, căci ele mărturisesc despre Mine; dar voi nu vreți să veniți la Mine să aveți viață veșnică.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XL, 1, p. 200)

„Nu trebuie să citim Scripturile în fugă, trebuie să le meditați cu multă grijă și atenție.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVIII, 1, p. 285)

„Lăsând la o parte ce gândește cutare sau cutare, toate să le cercetați și să le căutați în sfintele Scripturi, și, găsind acolo adevărata bogăție, pe aceasta să o vânam, ca astfel să ne bucurăm și de veșnicele bunătăți.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIII, p. 135)

„Să nu-mi spună cineva acele cuvinte deșarte și vrednice de osândă: Am de apărat procese la tribunal, sunt ocupat cu treburile statului, am o meserie, am femeie, îmi cresc copiii, îmi gospodăresc casa, sunt bărbat care trăiesc în lume. Nu-i treaba mea să citesc Scripturile, ci a acelor care s-au lepădat de lume și trăiesc în creștet de munte, care neconținut acolo își duc

viața. Ce vrei să spui, omule? Nu-i treaba ta să citești Scriptura, pentru că ești prins de nenumărate griji? Este mai degrabă treaba ta decât a călugărilor! Că nu au aceia atâta nevoie de ajutorul dumnezeieștilor Scripturi, câtă nevoie au cei ce trăiesc în mijlocul atâtor griji. Monahii au scăpat de piață și de zgomotul din piață; și-au făcut colibe în pustie și n-au nici o legătură cu oamenii; cugetă în tihnă în liniștea aceea adâncă și, stând ca într-un port, sunt feriți de orice primejdie. Noi însă, clătinați ca în mijlocul mării și asaltați de nenumărate păcate, avem nevoie totdeauna, mereu și mereu, de mângâierea Scripturilor. Călugării stau departe de luptă; de aceea nici nu primesc multe răni; tu, însă, ești neconținut pe câmpul de luptă și primești nenumărate răni; de aceea, ai nevoie și de mai multe leacuri. Te necăjește femeia, te supără copilul, te mânie sluga, te urmărește cu ura lui dușmanul, te pizmuiește prietenul, îți amărăște zilele vecinul, îți pune piedici pe la spate cel cu care slujești în armată, te amenință adeseori și judecătorul, te supără foamea, te acoperă jalea pierderii averilor, te îngâmfbă bunăstarea, te doboară nenorocirea; multe sunt prilejurile de mânie, multe prilejurile de griji, multe pricinile de supărare și tristețe, multe prilejurile de slavă deșartă și de mândrie! Nevoile ne înconjoară de pretutindeni și mii și mii de săgeți de peste tot vin împotriva noastră! Drept aceea, avem nevoie neîncetat de armele Scripturii. *Să știi bine*, spune Scriptura, *că prin mijlocul lașurilor treci și mergi pe creste de ziduri de cetate* (Sirah 9, 13).” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 69-70)

„Nu-i cu puțință, nu-i cu puțință să te mântui dacă nu citești neconținut cărți duhovnicești. Ar fi de dorit, într-adevăr, dacă prin aceasta ne-am putea mântui cândva, chiar citind continuu cărțile sfinte! Dar ce nădejde de mântuire să mai avem, când nu ne folosim deloc de puterea lor tămăduitoare, deși suntem răniți de păcate în fiecare zi? Nu vezi pe fierari, pe bijutieri, pe argintari, pe toți cei ce se îndeletnicesc cu orice fel de meserie, că-și au la număr toate instrumentele meseriei lor? Și de i-ar sili foamea, de i-ar apăsa sărăcia, aleg să sufere mai degrabă orice decât să se despartă de vreunul din uneltele meseriei lor, chiar pentru ca să trăiască? Adeseori mulți au voit mai degrabă să se împrumute și să-și piardă casa și copiii decât să se despartă de cel mai mic dintre instrumentele meseriei lor; și pe drept cuvânt. Fiindcă știu că, dacă având instrumentele, nu mai pot lucra și nu mai pot câștiga un ban. Dacă însă păstrează uneltele, e cu puțință, muncind continuu, să stingă cu timpul împrumutul făcut; dar dacă se despart de ele și ajung în mâinile altora, nu mai pot născoci un alt mijloc ca să-și ușureze sărăcia și să scape de foame. Tot astfel trebuie să gândim și noi.

După cum pentru aceia instrumentele meseriei lor sunt: ciocanul, ilăul, cleștele, tot așa și pentru noi uneltele meseriei noastre sunt cărțile apostolice și profetice și toată Scriptura, de Dumnezeu insuflată și de folos spre învățatură (II Timotei 3, 16). Și după cum aceia, cu instrumentele lor, fac toate obiectele ce li se cer, tot așa și noi, cu dumnezeieștile Scripturi, făurim sufletul nostru; dacă e stricat îl îndreptăm, dacă e învechit îl înnoim.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 70-71)

„Tu care în fiecare zi te lupți cu valurile mării acestei vieți cuprinse de furtună și ești încărcat cu atâtea păcate, ai nevoie în permanență de mângâierea Sfintelor Scripturi. Te afli în prima linie a luptei pentru supraviețuire și ești rănit în permanență. Femeia ta te mânie, fiul tău te supără, angajatul tău te enervează, dușmanul tău îți face necazuri, prietenul te invidiază, vecinul te înjură, asociatul te sapă, iar judecătorul te amenință. La acestea se adaugă multe situații și împrejurări care te tulbură, te neliniștesc, te mâhnesc și te întristează, ducându-te până în pragul deznădejdiei. Săgețile vrășmașilor văzuți și nevăzuți te lovesc fără încetare de peste tot. De aceea ai nevoie de armele Sfintelor Scripturi. Te rog să le citești, fie că știi, fie că nu știi puterea cuvintelor lor. Dacă le citim de multe ori, cele ce învățăm acolo nu se mai șterg din mintea noastră. Și adesea, ce nu putem înțelege astăzi, dacă citim și mâine, înțelegem imediat, pentru că bunul Dumnezeu ne luminează mintea în chip nevăzut.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 354-355)

„Căci, spuneți-mi, cine dintre voi mergând acasă, a luat în mână o carte creștinească și a citit cele ce se află în ea, sau a cercetat Scriptura? Nimeni nu poate zice că a făcut așa. Ci oscioare de joc și table vom găsi la mulți, iar cărți nicăieri, sau la foarte puțini. Dar și aceștia sunt ca și cei ce nu le au (cărțile creștinești – n.n.), căci le leagă și le pun prin lăzi. Și toată osârdia lor este pentru membrane subțiri și litere frumoase, iar nu pentru citire, și de aceea nu le dobândesc pentru folos, ci pentru fală. Atât de mare este mulțimea slavei deșarte, încât pe nici unul nu-l aud lăudându-se că știe cele ce sunt în ea, ci că are carte scrisă cu litere de aur. Și care este folosul, spune-mi? Căci nu pentru aceasta s-au dat cele scrise, ca să le avem în cărți, ci ca să le scriem și pe inimi.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 70)

„Dar cei ce sunt înnebuniți după spectacolele de curse hipice pot să spună cu cea mai mare exactitate și numele, și herghelia, și rasa, și locul de proveniență, și modul de hrănire a cailor, și vârsta lor, și cum s-au comportat la curse, și cine cu cine se întrece pentru a răpi premiul, și care cal pleacă de pe fiecare pistă, și care este călărețul fiecăruia, care e favoritul alergării și rivalul pe care trebuie să-l întrecă. Iar cei ce sunt preocupați de cele de pe scenele de spectacole nu sunt mai prejos decât aceștia, ba chiar arată mai multă nebulie pentru cei ce fac necuviințe în teatre – adică pentru actori și formații de muzică – și le cunosc neamul și de unde sunt și cum au crescut și toate celelalte. Iar noi, dacă întrebăm câte și care sunt epistolele lui Pavel, nici măcar numărul lor nu știm să-l spunem. Iar dacă totuși știm care sunt și numărul lor, orașele care au primit epistolele nu le cunoaștem. Iar eunucul acela barbar (Fapte 8), tras de mii de griji și mii de treburi, așa stăruia în citirea Bibliei, că nici în vremea călătoriei nu înceta, ci șezând în trăsură, cerceta cu mare stăruință și amănunțime Scripturile. Iar noi, neavând aproape nimic din îndatoririle aceluia, care să ne cheltuie timpul, suntem străini și de numele epistolelor, deși le citim aici în fiecare duminică și ne bucurăm de dumnezeiasca ascultare a lor.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 145)

„Când flămânzește cineva, este semn de sănătate a trupului; așa și nevoința ascultării du-

„Mai puțin vinovat vei fi în a o contrazice și în a o discuta, căci atunci noi o vom judeca vrednică de atenția noastră. Însă nu, noi o disprețuim în așa măsură încât ea este pentru noi ca o cale neavenită. Mai puțin decât oricare cuvânt omenesc, cuvântul lui Dumnezeu obține de la noi mai puțină atenție. Dumnezeu ne vorbește, ce ne interesează? Noi trecem chiar fără a ne pleca urechea, semnul disprețului suprem.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 505)

„Cei care scot aurul din mine nu încetează cu săpatul până ce nu scot tot aurul din mină; apoi, cu mult mai mult noi trebuie să fim cu mai multă tragere de inimă și mai râvnitori în căutarea cuvintelor dumnezeiești. Că și noi săpăm căutând aur, nu aur material, ci duhovnicesc. Nu lucrăm în minele pământului, ci în minele Duhului. Căci mine de aur și izvoare sunt epistolele lui Pavel! Sunt mine, pentru că ne dau o bogăție mai prețioasă decât cel mai scump aur! Sunt izvoare, pentru că nu seacă niciodată. Dimpotrivă, cu cât scoți din ele, cu atât izvorăsc mai mult.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți*

îndeobște cele bune ..., 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 297-298)

SCRIPTURA (citirea ei - folosul)

„De asta harul Duhului ne-a lăsat în scris în dumnezeieștile Scripturi viața și traiul tuturor sfinților, ca să vedem că ei, de aceeași fire cu noi, au săvârșit toate virtuțile și ca să nu ne mai trândăvim în împlinirea lor”. (*Omilia la Facere*, omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Știa, doar, Stăpânul nostru cel iubitor de oameni că ni-i slabă voința, că alunecăm repede! De aceea ne-a lăsat mari leacuri: citirea din dumnezeieștile Scripturi, ca, luând din ele neconținut leacurile trebuitoare, să ne aprindem de râvnă, gândindu-ne la viața acelor mari și minunați bărbați și să nu părăsim virtutea, ci de păcat să fugim și să facem totul ca să ajungem vrednici de acele bunătăți nespuse”. (*Omilia la Facere*, omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 146)

„Dacă cei care vor să găsească în mare pietre prețioase îndură atâtea necazuri și osteneli și se aruncă în furia apelor ca să afle ce caută, apoi cu mult mai mult trebuie să ne încordăm noi mintea și să ne coborâm în adâncul spuselor Scripturii, ca așa să punem mâna pe aceste pietre prețioase. Dar să nu te sperii, iubite, când auzi de adânc. Aici nu este iureș de ape fără rânduială! Aici harul Duhului ne luminează mintea, ne ajută să găsim cu ușurință ce căutăm și ne ușurează toată osteneala. Găsirea celorlalte pietre nu-i aduce atât de mare folos celui ce dă peste ele; de multe ori îl păgubește chiar, punându-i de nenumărate ori viața în primejdie; iar bucuria găsirii lor nu-i atât de mare cât e de mare supărarea ce-o îndură după ce le-a găsit: deschide împotriva lui ochii invidioșilor și pornește la luptă împotriva lui pe lacomi. Așa că găsirea acelor pietre nu numai că nu aduce vreun folos vieții noastre, dar mai este și pricină de multe lupte: hrănește lăcomia, aprinde cuptorul iubirii de argint, asaltează sufletul celor stăpâniți de această patimă. Cu pietrele prețioase duhovnicești n-ai a te teme de așa ceva; bogăția adunată din ele este nespusă, plăcerea nevestejită și întrece cu mult bucuria pricinuită oamenilor de celelalte pietre”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 155)

„...comoara duhovnicească, ce se împarte și niciodată nu se cheltuiește, îmbogățește pe toți și cu nimic nu împuținează, ci dimpotrivă, crește. După cum dacă ai putea lua puțin de tot dintr-o comoară de aur, te-ai

îmbogăți mult, tot așa e și cu dumnezeiasca Scriptură; într-un text scurt poți găsi multă putere de gândire, bogăție nespusă. Așa e natura acestei comori! Îmbogățește pe cei ce o primesc și nu se împuținează niciodată, că izvorul Duhului Sfânt revarsă comoara aceasta!” (*Omilia la Facere*, omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 176)

„Dacă am vrea să fim cu luare aminte și cu mintea trează, cunoașterea Dumnezeieștilor Scripturi ne va îmbunătăți foarte mult și viața noastră și ne va face și mai râvnitori pentru a înfrunta ostenele virtuții. Când învățăm din Scriptură că dreptii, care au dobândit multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, care și-au petrecut toată viața lor în încercări și în necezuri, care au avut multă răbdare, că aducând mulțumiri lui Dumnezeu și că, făcând așa, au fost învredniciți de răsplată, nu ne vom strădui, oare, și noi să mergem pe aceeași cale, ca să luăm și noi, ca și ei, aceleași răsplăți?” (*Omilia la Facere*, omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 350-351)

„Că nu este patimă sufletească sau trupească, din cele care supără pe oameni, care să nu-și poată găsi leacul în Sfânta Scriptură”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 363)

„Luați în mâini dumnezeieștile cărți și primiți cu râvnă folosul cuprins în ele. Mare este câștigul ce ni-l dau ele! Mai întâi, prin citirea Scripturilor, ni se îmbogățește limba; apoi sufletul se întraripează și se înalță; se luminează cu lumina Soarelui dreptății; scapă totodată de vătămarea gândurilor rele și se bucură de tihnă și liniște multă. Ceea ce este hrana trupească pentru menținerea tăriei noastre trupești, aceea este pentru suflet citirea Dumnezeieștilor Scripturi. Este hrană duhovnicească; întărește cugetul, face puternic sufletul, îl face mai tare și mai înțelept și nu-l lasă să alunece spre patimi rușinoase; îi dă aripi ușoare și, ca să spun așa, îl mută în cer. Să nu disprețuiți, vă rog, un câștig atât de mare! Când suntem acasă, să ne sârguim să citim cu luare aminte Dumnezeieștile Scripturi; iar când suntem aici, în Biserică, să nu ne cheltuim timpul stând la taifas și vorbind deșertăciuni, ci să ne îndreptăm gândurile noastre pentru cele ce am venit, să fim cu luare aminte la cele ce se citesc, ca să plecăm acasă cu mai mare câștig. Dacă e vorba să veniți aici ca să vă pierdeți timpul vorbind vrute și nevrute, fără să plecați acasă cu vreun câștig, atunci ce folos? Nu-i, oare, o prostie ca aceia care se duc la iarmarocul cele lumești să se silească să ia din iarmaroc la întoarcerea acasă tot ce le trebuie și să dea bani pentru ce iau, iar cei care vin la iarmarocul acesta duhovnicesc să nu-și dea nici o silință să ia ceva din cele ce le sunt de folos, să le pună în suflet și așa să se

întoarce acasă? Și asta mai cu seamă când n-au nici nevoie să cheltuiască bani, ci le trebuie numai râvnă și minte încordată”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 364-365)

„Ce mare bun este, iubitorilor, citirea dumnezeieștilor Scripturi! Ea ne face sufletul filozof, ea ne mută cu mintea la cer, ea ne face să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate, ea ne face să nu ne minunăm de nimic din cele de aici, ea ne face ca mintea noastră să petreacă cu gândul numai la lumea cealaltă, ea ne face să săvârșim totul, căutând răsplata ce o vom primi de la Stăpân și să înfruntăm cu multă râvnă ostenele virtuții. Din citirea dumnezeieștilor Scripturi putem cunoaște bine grabnica purtare de grijă a lui Dumnezeu, bărbăția dreptilor, bunătatea Stăpânului și măreția răsplăților. Din citirea dumnezeieștilor Scripturi putem să ne trezim spre râvnirea și imitarea filozofiei bărbaților iluștri, să nu ne pierdem curajul în fața nevoițelor virtuții, ci să avem deplină încredere în făgăduințele lui Dumnezeu, înainte de împlinirea lor.

De aceea, vă rog, să citim cu multă râvnă dumnezeieștile Scripturi. Dacă vom citi des cele scrise în ele, ne vom îmbogăți și cunoștințele. Este cu neputință să rămâi fără de folos, când citești cu râvnă și mult dor dumnezeieștile cuvinte. Dacă nu avem om, care să ne fie dascăl, atunci Însuși Stăpânul, intrând de sus în inimile noastre, ne luminează mintea, ne lămurește cugetul, face lumină în cele tănuite, ne este dascăl al celor ce nu știm”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 16)

„În celelalte cărți, în cele a înțelepciunii omenești adică, toată strădania stă în alcătuirea frazelor; în Scriptură cu totul dimpotrivă. În ea nici nu-i vorba de frumusețea cuvintelor și de alcătuirea frumoasă a frazelor, pentru că Scriptura are frumusețea ei proprie, pentru că ea înflorește harul cel dumnezeiesc. În cărțile înțelepciunii lumești abia de poți scoate o idee după o întinsă și bogată vorbărie; în Scriptură, după cum știți, adeseori un scurt cuvânt e îndestulător ca să țesem o întreagă învățătură”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 40)

„Prin multă cugetare asupra dumnezeieștilor Scripturi, să oprim orice atac al vicleanului demon. Când ne cede că studiem mult cărțile duhovnicești, nu numai că nu ne atacă, dar nici nu îndrăznește să cate la noi, pentru că știe că încercarea lui e zadarnică și că îndrăzneala se întoarce pe capul lui”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 41)

„Comoară duhovnicească sunt cuvintele dumnezeiești! Și după cum

numai o singură piatră luată dintr-o comoară adeseori ne poate îmbogăți, tot așa și virtuțile dreptilor, istorisite în Scriptură ne pot da atât de mare folos – dacă vrem să fim cu luare de aminte – încât ne ațâță râvna să fim asemenea lor. Așa, vom putea și noi, la fel cu dreptii, să ne bucurăm de aceeași bunăvoință a lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere*, omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 268)

„Socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, când de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decât călugării, (pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfințelor Scripturi)”. (*Omilii la Matei*, omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„Vrei să știi ce mare folos ai de pe urma citirii Sfințelor Scripturi? Cercetează-te să vezi ce gânduri îți vin în minte când auzi cântându-se un psalm și ce gânduri îți vin când auzi un cântec de lume! Ce gânduri îți vin când ești în biserică, și ce gânduri când ești la teatru! Și vei vedea câtă deosebire este între o stare sufletească și alta, deși sufletul este unul”. (*Omilii la Matei*, omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„ - Dar ce folos are un om dacă aude cuvintele lui Dumnezeu și nu le face?

- Nu mic îi va fi folosul chiar numai dacă aude cuvintele lui Dumnezeu. Se va osândi, vă ofta și va ajunge cândva și la săvârșirea celor spuse de Dumnezeu. Că dacă nu are conștiința păcatului, când se va depărta de păcat, când se va osândi?

Să nu disprețuim, dar, auzirea dumnezeieștilor Scripturi. Gândul acesta este un gând nu cumva noi să trecem de la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu la săvârșirea lor”. (*Omilii la Matei*, omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 36)

„Să auzim dar, toți cei care neglijăm citirea Sfințelor Scripturi, câtă pagubă suferim, câtă sărăcie! Când vom putea vieții creștinește, când nici nu cunoaștem legile după care trebuie să viețuim? Bogații și cei care se dau în vânt după bani și după averi își scutură mereu hainele lor ca să nu fie mâncate de molii. Tu însă, deși vezi că uitarea îți roade sufletul mai grozav decât o molie, nu deschizi cărțile sfinte, nu pui capăt prăpădului, nu-ți împodobesti sufletul, nu te uiți mereu la icoana virtuții”. (*Omilii la Matei*, omilia XLVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 550)

„... tocmai pentru aceasta tu ești de vină; că biserica e deschisă totdeauna dar tu nu intri în ea ca să te împărtășești din izvoarele cele curate ale Sfințelor Scripturi”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 827)

„- Arată lui Pavel sufletul tău bolnav! Adu în casa ta pe Matei! Așază-te lângă Ioan! Ascultă de la ei ce trebuie să facă un bolnav ca tine! Ei nu îți vor spune negreșit și nu vor ține tănuite sfaturile lor. Ei n-au murit, ci trăiesc și grăiesc”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 844)

„Adu înaintea lui (sufletului – n.n.) pe profeți! Acestor doctori nu trebuie să le dai bani; nici nu cer plată pentru osteneala lor, nici pentru doctoriile ce le pregătesc. Te silesc însă să faci o cheltuială. Să dai milostenie! În celelalte privințe îți dau ei ție bani; de pildă, când îți poruncesc să trăiești în castitate, te scapă de o mulțime de cheltuieli zadarnice și prostești; când îți poruncesc să te lași de beție, te fac mai bogat. Ai văzut arta acestor doctori? Te fac sănătos și-ți mai dau și bani.

Așază-te, dar, lângă ei și află de la ei ce boală ai.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 844)

„Folosul care se scoate din Sfintele Scripturi este mare, câștigul este nemăsurat, cum o spune Sfântul Pavel: *Căci tot ceea ce s-a scris mai înainte s-a scris spre învățătură, ca prin răbdarea și mângâierea care vin din Scripturi, să avem nădejde* (Rom., 15, 4; 1 Cor., 10, 11). Aceste cărți divine sunt o comoară cu tot felul de medicamente. Trebuie să înlăturăm mândria, să stingem pofta trupului, să călcăm în picioare bogățiile, să disprețuim durerile, să ridicăm inima, să-i dăm curajul ei și tărie, s-o întărim în răbdare? Acolo vom afla pentru fiecare ajutorul cel mai sigur și mai puternic. Care om, în sfârșit, printre cei ce de multă vreme luptă împotriva sărăciei sau cei pe care-i ține o boală grea în patul lor, citind aceste frumoase cuvinte ale apostolului, nu se va simți pătruns de o vie mângâiere?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVII, 1, pp. 175-176)

„Dacă citim cu multă grijă și atenție Sfintele Scripturi, nu cu ușurință și în trecere, vom putea câștiga mântuirea; dacă le studiem și le medităm în continuu, vom învăța adevărata învățătură și felul de a trăi bine. Căci dacă ai fi dur și violent, dacă ai avea un suflet molatic, sau ai fi leneș, dacă altădată nu ai profitat de această învățătură și lectură, acum vei câștiga și vei avea mare folos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIII, 3, p. 261)

„Să ne aplecăm, iubiți ascultători, la citirea Sfintei Scripturi, dar să citim mai ales Sfintele Evanghelii. Imediat ce veți deschide Evanghelia, veți zări numele lui Iisus Hristos, și-L veți auzi vorbind: *Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înaintea împreună, s-a aflat având în pânțece din Duhul Sfânt* (Mt., 1, 18). Ori, cel ce aude aceste cuvinte este luat imediat de iubirea față de feciorie, admiră această naștere minunată. Nu este un lucru mic faptul că Duhul Sfânt n-a socotit nevrednică s-o umple pe o fecioară cu harul Său, și să vorbească un înger cu ea; totodată nu aceea se vede de la început. Dar dacă continuați citirea voastră până la sfârșit, sigur că veți arunca toate lucrurile veacului, veți râde de tot ceea ce este pământesc; dacă ești bogat, tu nu te vei mai îngriji de bogății, când vei fi învățat că această logodnică a unui tâmplar, stând într-o casă săracă, este Maica Domnului; dacă ești sărac, tu nu vei mai roși pentru sărăcia ta, atunci când vei fi învățat că Creatorul lumii n-a roșit să locuiască într-o iesle smerită.

Dacă meditați aceste lucruri, nu veți mai fura, nu veți mai lăcomi, nu veți mai răpi bunul altuia, ci mai bine veți iubi sărăcia și veți disprețui bogățiile; prin aceea veți alunga din sufletul vostru toate relele și orice viciu. Și încă, atunci când îl veți vedea pe Iisus culcat într-o iesle, nu veți avea invidie ca să-i dați fiului vostru o haină țesută cu aur, nici femeii tale un pat împodobit cu argint; și odată liberi de aceste ocupații zadarnice, nu vă veți mai da la lăcomie și la răpiri. Vă vor veni încă și alte foloase pe care nu vi le spun acum, ci le vor cunoaște cei care fac experiența aceasta. Pentru aceasta vă îndemn să umpleți totul cu Sfintele Scripturi, să le studiați în sensul lor și să le săpați în mintea voastră. Evreii, pentru că le-au neglijat, au primit poruncă să le poarte legate de mâna lor (Deut., 6). Pentru noi, noi nu le purtăm la mână, ci le lăsăm în casele noastre, în loc să le săpăm în inimile noastre cum trebuie; căci în acest fel, după ce ne-am spălat petele noastre, noi vom obține bunurile viitoare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LIII, 3, p. 262*)

„În Scripturi ni se vorbește de cele prezente și de cele viitoare, de cele văzute și nevăzute ale zidirii lui Dumnezeu.

Așa, de pildă, dacă ai voi să știi despre cer, dacă el va rămâne așa cum se găsește, sau se va schimba, iată că Scriptura îți va răspunde lămurit, zicându-ți: *Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne și toți ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba și se vor schimba* (Psalmul 101, 27). Tot acolo vei găsi spunându-se și despre felul sau forma cerurilor, căci zice: *Cel ce întinzi cerul ca un cort* (Psalmul 103, 3). Dacă ai voi să știi și despre

cea ce este deasupra cerului, iarăși îți va spune: *Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui* (Psalmul 103, 3). Dar nu stă numai aici, ci încă îți vorbește și despre lățimea și înălțimea cerului, arătând că amândouă acestea sunt deopotrivă în măsura lor, căci zice: *Pe cât sunt de departe răsăriturile de la apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre. Cât este departe cerul de pământ, atât este de mare mila Lui, spre cei ce se tem de El* (Psalmul 102, 12, 77). De ai voi să cunoști temeliile pământului, nici acestea nu îți le va ascunde fericitul David, ci îl vei auzi cântându-ți și zicând: *Acesta pe mări l-a întemeiat pe el* (Psalmul 23, 2). De cumva ai dori să știi de unde vin cutremurele de pământ, tot el te va izbăvi de această neștiință zicând: *Cel ce caută spre pământ, și-l face pe el de se cutremură* (Psalmul 103, 33). Voiești poate să cunoști care este trebuința de noapte, adică pentru ce este făcută noaptea? Apoi și aceasta o vei afla tot de la el, zicând: *Pus-ai întuneric și s-a făcut noapte, când vor ieși toate fiarele pădurii* (Psalmul 103, 21). Voiești să cunoști la ce folosesc munții? Tot el îți va răspunde zicând: *Munții cei înalți adăpost cerbilor* (Psalmul 103, 19). De ce sunt stâncile? *Stâncile scăpare iepurilor* (Psalmul 103, 19). De ce sunt făcuți copacii câmpului? *Acolo, zice, păsările își vor face cuib* (Psalmul 103, 18). De ce sunt izvoarele prin pustietăți? *Adăpa-se-vor toate fiarele câmpului, peste acelea păsările cerului vor locui* (Psalmul 103, 12, 13). De ce este făcut vinul? Nu ca să-l bei, căci pentru aceasta era de ajuns apa, ci ca să te veselești. *Vinul, zice, veselește inima omului* (Psalmul 103, 16), iar aflând tu aceasta, vei ști până la ce punct să întrebuințezi vinul. Cum se hrănesc păsările și fiarele sălbatice? Vei auzi tot pe David zicând: *Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme* (Psalmul 103, 28). De vei întreba de ce sunt animalele, El îți va răspunde că sunt făcute pentru tine. *Cel ce răsări iarbă dobitoacelor, zice, și verdeață spre slujba oamenilor* (Psalmul 103, 15). Care este trebuința de lună? Ascultă-l tot pe dânsul zicând: *Făcut-ai luna spre vremi* (Psalmul 103, 20). Cum că toate cele văzute și nevăzute sunt făcute de Dânsul, și aceasta a arătat-o lămurit, zicând: *Că El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit* (Psalmul 32, 9). Și cum că va fi dezlegarea morții, și aceasta ne învață, zicând: *Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului* (Psalmul 48, 16). Cum s-a făcut trupul nostru? Și aceasta o spune încă: *Adusu-și-a aminte că țărână suntem* (Psalmul 102, 14). Și unde oare se întoarce iar? *Lua-vei duhul lor, zice, și se vor sfârși, și în țărână se vor întoarce* (Psalmul 103, 30). Și de ce toate acestea? Pentru tine, căci zice: *Cu mărire și cu cinste l-ai încununat pe el, pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale* (Psalmul 8, 5, 6). Oare noi, oamenii, avem ceva în comun cu îngerii? Și aceasta ne-o spune, cântând astfel: *Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri* (Psalmul 8, 5).

Despre dragostea lui Dumnezeu, îl vei auzi tot pe el zicând: *În ce chip miluiește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El* (Psalmul 102, 13). Ne vorbește până și de cele ce vor urma după trecerea noastră de aici, și despre sfârșitul cel netulburat: *Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, zice, că Domnul ți-a făcut ție bine* (Psalmul 114, 7). De ce sunt făcute cerurile? Și aceasta îți spune, zicând: *Cerurile spun slava lui Dumnezeu* (Psalmul 18, 1). De ce s-a făcut noaptea și ziua? Nu numai ca ele să se arate și să se odihnească iarăși, ci ca să ne și învețe pe noi, după cum zice: *Ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește știință. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă* (Psalmul 18, 2, 3). Cum înconjoară marea pământul? *Adâncul ca haină este îmbrăcămintea lui* (Psalmul 103, 7), cum zice textul evreiesc.

Făcând început prin cele vorbite până acum, voi veți ști și toate celelalte, ca de pildă: cele pentru Hristos, cele pentru înviere, cele pentru viața viitoare, cele pentru odihna cea veșnică, cele pentru osândă, cele pentru viața morală, cele pentru dogme; și, în fine, veți găsi cartea Psalmilor plină de mii de alte bunătăți. De vei cădea în oarecare ispite, aici vei găsi o mare mângâiere. De cumva vei cădea în păcate, tot în această carte vei găsi mii de leacuri. De vei ajunge în sărăcie sau în strâmtorare, uitându-te în această carte, vei vedea multe limanuri de scăpare. De ești drept, multă siguranță găsești în ea, iar de ești păcătos, multă mângâiere.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, pp. 503-506)

„Deci pentru ca noi să fim folositori și nouă și altora, întruna să ne folosim de scrierile lui (Apostolului Pavel – n.n.) desfătându-ne cu ele în loc de orice grădină încântătoare. Căci numai așa vom putea a ne izbăvi de rele și a alege virtutea, precum și a ne învrednici de bunătățile făgăduite nouă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 193)

„Auziți vă rog, toți muritorii, și procurați-vă cărțile sfinte, medicamentele sufletului. (...) cel puțin procurați-vă Noul Testament, Apostolul, Faptele Apostolilor, Evangheliile, ca să le aveți dascăli în permanență. De vei avea vreo supărare, caută în el (Noul Testament) ca într-un depozit de medicamente, ia de acolo mângâierea în suferința ce ai. Dacă ai vreo pagubă, dacă s-a întâmplat vreo moarte, sau vreo pierdere a unuia dintre ai tăi, caută în el, și încă nu numai să cauți, ci să iei de acolo totul și să le ai în cugetul tău. Aceasta este cauza tuturor relelor, de a nu cunoaște Sfintele Scripturi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, pp. 107-108)

„De trebuie a îndrepta ceva sau a înțelepți, de lipsește ceva sau de trebuie a adăuga, spre înviere, de acolo putem afla. *Astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit*. De aceea, zice, s-a dat mângâierea Scripturilor, *ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit*. Așadar, nu se poate ca omul să fie deplin fără mângâiere, fără cunoștința Scripturilor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 102)

„Să iei aminte la citirea Scripturilor, căci dacă iei seama la aceasta, pleacă de la tine mâhnirea și se înfiripează înlăuntrul tău desfătarea, dispăre răutatea, prinde rădăcini virtutea și nu ajungi să pătimești în vârtoarea lucrurilor învârtoșate. Marea se învâlburează, dar tu plutești senin pe ape, căci ai cârmaci citirea Scripturilor.” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 25-26)

„Ceea ce este hrana pentru trup, aceea este învățătura cuvintelor dumnezeiești pentru suflet”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 176)

„Căci ca și într-o grădină văd multe feluri de flori de ales; pretutindeni trandafiri, multe au numai singurul miros gol, ci fruct, care poate nutri inimile.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Să arătăm care este tezaurul Scripturilor și că totul este folositor și nu fără pericol dacă adânci, cu mult mai ales acelea care anunță prin ele însele o mare bogăție de învățăminte, vor umplea spiritele noastre și inimile noastre de tezaur nesfârșite.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Scriitorii profani întrebuințează multe cuvinte atrăgând auditorii prin multa lor vorbire, ei ne aruncă mâinile goale și nu aduc nici un fruct cu lungile și nefolositoarele lor discursuri. Nu este tot astfel Sfânta Scriptură, ci cu totul din contră. Cele mai mici cuvinte inspiră înțelepciune și nu trebuie adesea decât unul singur pentru a ne îndrepta în tot cursul vieții noastre.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 9)

„Întăritoare și odihnitoare este citirea dumnezeieștilor Scripturi pentru sufletele cuprinse de tristețe. Citirea dumnezeieștilor Scripturi alungă din sufletul nostru tăria și fierbințeala durerii și ne mângâie mai dulce și mai plăcut ca umbra.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 62)

„Îmi place să vă citesc mai des cuvintele Legii! O de-aș putea să vi le citesc toată ziua! Dar, mai bine spus, nu vouă, ci celor vinovați de păcate; dar și vouă, că și voi veți ajunge mai întăriți, iar cei bolnavi își vor redobândi iute sănătatea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, p. 104)

„Căci tâlcuim Scripturile nu numai ca să le învățați, ci ca să vă și îndreptați năravurile. Și de nu se va face aceasta, de prisos citim, de prisos tâlcuim. Și pentru un luptător intrând în locul cel de luptă uns și pregătit cu toată grija de mâinile antrenorului, dar venind lupta, acel meșteșug se va dovedi nefolositor, atunci de prisos a mai intrat în locul cel de luptă, așa și voi venind aici și învățându-vă toate luptele și meșteșugurile diavolului, dar dacă atunci când va veni vremea luptelor vă veți împiedica, văzând fața frumoasă, înălțându-vă cu mândria, sau biruindu-vă de orice alt gând rău, în zadar ați intrat aici.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 94-95)

„În ce fel bolnavilor nu le fac numai un fel de mâncare să le dea să mănânce, ci trebuie să gătească multe feluri de bucate, că de nu-i va plăcea bolnavului de un fel, să-i placă de altul; de nu de acela, de altul, iar de nu va primi nici de acela ci îl va refuza, tot va primi altul și de multa nepoftă biruiesc greul gustului și de multe feluri de bucate se tămăduiește neplăcerea firii; deci așa este și la mâncările cele sufletești și așa se cade să facem când suntem bolnavi sufletește; din multe citanii și pilde ale Sfintei Scripturi să aflăm prea lesne doftoria bolilor celor sufletești.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 111)

„Să cercetăm Scripturile, fraților, ca să nu flămânzim! Când va veni foametea cea stricătoare de suflet, să le cercetăm ca să nu ne înșelăm și să ne clatine tot vântul, pentru care zice Domnul către cei leneși: *vă înșelați necunoscând Scripturile*. Caută, iubitele, în Sfintele Scripturi că este învățătură și poruncă stăpânească, cercetează cu osteneală, cercetează și caută și vei afla multă și nenumărată avuție și comoară ascunsă în țarină, cunoaște dumnezeiasca Scriptură, caută și vei afla și dacă vei afla, vinde toate câte ai și cumpără țarina aceea, adică cunoștința cea bună a dumnezeieștilor Scripturi, în care este ascuns Fiul și adevărata înțelepciune a Tatălui, pe Care, dacă Îl vei afla, fericit vei fi, precum scrie, că fericit este omul cel ce a aflat înțelepciunea. Cercetează, iubitele, ori de ești bogat ori de ești sărac, ori slugă sau slobod, bărbat sau femeie, cercetează Scripturile, că

dumnezeiasca Scriptură este sărătură a toată bunătatea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 173)

„Scriptura ne luminează destinul, ne învață despre drumul nostru pe care trebuie să-l urmăm, despre pericolele de evitat, despre luptele de suferit; fiecare poziție primește învățături speciale; fiecare din peripețiile vieții prezente, lecții potrivite: dogma și morala, simbolul și decalogul, credința, nădejdea și iubirea. Scriptura ne este școala noastră universală și prin ea ne vedem acoperiți cu toată armătura, înzestrați victorios cu tot adevărul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 507)

„Meditarea ei continuă ne păzește împotriva păcatului. Și dacă ne lăsăm târați și după ce am comis păcatul cădem în tristețe și în deznădejde, Scriptura pune balsamul pe această rană de descurajare, cea mai ucigașă dintre toate. Ea are mii de cuvinte de încredere și de nădejde; ea ne arată în multe scene pe cei căzuți în adâncul păcatului că s-au ridicat apoi la culmea celei mai sublime sfințenii. Dacă starea păcatului este rară, este o altă stare prin care trebuie să trecem fără încetare: ispita, pericolul, războiul grozav, pe care ni-l face răul. Toate gândurile unei opunerii curajoase ne sunt sugerate de Scriptură. Toate gândurile de virtute ne sunt sugerate și oferite. În fața privirilor noastre Pavel face să treacă mulțimea slăvită de eroi care, înfruntând luptele sfinte și suferind martiriile au ieșit din ele biruitori. Suntem noi dreți și sfinți? Să ne păzim de a ne gândi că forța nu ne mai este necesară. Ori această forță ne-o va da încă Scriptura.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 507)

„Ce se întâmplă când stăm chiar numai o clipă într-o parfumerie? Ne imprimăm întreaga noastră făptură de miros. Așa va fi cu sufletul nostru, dacă-l punem în contact cu Scripturile divine. Înainte ca el să fi dobândit virtuțile, el va mirosi a parfum.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 509)

SCRIPTURA (înțelegerea și interpretarea ei)

„Să primim cu multă recunoștință cuvintele Scripturii; să nu depășim măsura noastră, dar nici să iscodim cele mai presus de noi, așa cum au pățit dușmanii adevărului, care, voind să cerceteze totul cu propriile lor gânduri, nu s-au gândit că este cu neputință omului să cunoască desăvârșit creația lui

Dumnezeu”. (*Omilia la Facere*, omilia II, II, în col. PSB, vol. 21, p. 40)

„Da, cuvintele sunt puține, dar mare e comoara ascunsă în ele și se cuvine ca acei cu mintea trează și cu luare-aminte să nu se oprească la suprafața lor. Cei ce caută aur, această comoară materială, nu sapă numai la suprafață, nici nu caută aurul numai acolo, ci când se coboară în adâncul pământului, atunci sapă sâmurile pământului și așa, cu măiestria lor, despart aurul de pământ și, după multă osteneală, adeseori abia pot găsi o fărâmă de aur. Aici nu-i așa. Osteneala e mică, iar averea nespūsă. Așa sunt toate cele duhovnicești.” (*Omilia la Facere*, omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 99)

„După cum parfumurile dau miros mai puternic cu cât le freci mai mult în mână, tot așa și dumnezeieștile Scripturi: cu cât te străduiești să le citești mai mult, cu atât poți vedea mai bine comoara ascunsă în ele și poți scoate din ele și multă și nespūsă bogăție”. (*Omilia la Facere*, omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 148)

„Slăbiciunea minții noastre este de vină că Scriptura folosește cuvinte atât de grosolane, adică cuvinte nepotrivite ființei Dumnezeirii. Auzul nostru omenesc nici n-ar fi putut înțelege altfel cuvintele Scripturii, dacă nu ar fi avut parte de un pogorământ atât de mare”. (*Omilia la Facere*, omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 149)

„Sunt legi dumnezeiești pogorâte de sus, din ceruri, spre mântuirea noastră. Dacă la citirea scrisorilor împărătești se face multă liniște, dacă este alungat orice zgomot și orice tulburare și toți stau cu urechile încordate, doritori să audă ce spun scrisorile împărătești, și primejdie mare amenință pe cel ce face chiar un mic zgomot și întrerupe firul cititului, apoi cu mult mai mult aici trebuie să stați cu frică și cu cutremur, să tăceți molcum, să alungați tulburarea gândurilor, ca să și puteți înțelege cele spuse, iar Împăratul cerurilor, văzându-vă ascultarea, să vă învrednicească și de mai mari daruri”. (*Omilia la Facere*, omilia XIV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 157)

„Nu trebuie lăsat la o parte nici cel mai mic cuvânt, nici o silabă din cele ce se întâlnesc în dumnezeieștile Scripturi. Cuvintele Scripturii nu sunt cuvinte simple, ci cuvinte ale Sfântului Duh; de aceea poți găsi, chiar într-o silabă, mare comoară”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 167)

„Dacă nici acum nu înțelegem exact cele scrise în Dumnezeieștile

Scripturi, acum, când este post, când ne bucurăm de atâta liniște, când suntem scăpați de gândurile care ne tulbură mintea, în ce altă vreme vom mai putea face lucrul acesta?”. (*Omilia la Facere*, omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 229)

„Eu vă rog pe toți să nu treceți cu ușurință pe lângă cele scrise în Dumnezeieștile Scripturi. Nu-i nici un cuvânt scris în Scriptură care să nu cuprindă în el multă bogăție de idei; și pentru că fericiții profeți au scris inspirați de Duhul Sfânt, de aceea cele scrise au mare comoară ascunsă în ele (...) Nu este silabă, nu este chiar virgulă din Scriptură, în care să nu se afle comoară pusă în adâncul ei. De aceea se cuvine ca, povățuiți de harul cel de sus și luminați de Duhul Sfânt, cu astfel de gânduri să citim dumnezeieștile cuvinte. Dumnezeiasca Scriptură n-are nevoie de înțelepciunea omenească pentru înțelegerea celor scrise în ea, ci de descoperirea Duhului, pentru ca, aflând adevăratul înțeles al cuvintelor ei, să primim din ele mult folos. Dacă în actele întocmite de oameni pentru afaceri lumești, distruse adeseori de vreme, are mare putere data pusă în fruntea actului, iar adeseori chiar o silabă, apoi cu mult mai mult poți vedea lucrul acesta în Dumnezeieștile Scripturi, scrise de Duhul Sfânt. Cu o singură condiție: să fim cu mintea trează, să nu trecem cu ușurință peste ele, ci să ne încordăm mintea ca să vedem cu de-amănuntul totul; să nu fim mai răi decât cei care se străduiesc mult pentru cele materiale. Cei care caută aur în pământ nu sapă pământul la suprafață, ci se coboară adânc de tot, ca să poată găsi câteva firmituri de aur; apoi cu multă oboseală și răbdare caută în pământul săpat; și după munca aceea istovitoare abia de-și mângâie puțin ostenele; și totuși, cu toate că folosul le e mai mic decât ostenele, iar de multe ori, după multă osteneală și nesomn, își văd nădejțile înșelate, nici așa nu conținesc munca, ci, mânați de nădejde, nici nu simt oboseala. Dacă aceștia se străduiesc atâtea pentru niște lucruri stricătore și pieritoare, în care de multe ori nici nu știi de ai să câștigi ceva, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi să arătăm aceeași râvnă, ba chiar mai multă, când cercetăm Scripturile, în care și bogăția este nefurată și comoara este neîmpuținată, iar nădejțile nedezmățite, da să putem dobândi ce căutăm”. (*Omilia la Facere*, omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 244-245)

„Hristos spunea: *Cercetați Scripturile* (Ioan, 5, 39). Nu totdeauna putem găsi dintr-o dată înțelesul celor scrise, ci este nevoie de multă cercetare, ca să nu ne scape nimic din cele aflate în adâncul lor. (...) ce câștig nu vom avea, de vom citi cu luare aminte și cu mintea trează fiecare cuvânt din Sfânta Scriptură? Avem un Stăpân iubitor de oameni; când ne vede că ne

îngrijim, că ardem de dorul înțelegerii dumnezeieștilor cuvinte, nu ne mai lasă să avem nevoie de altcineva, ci îndată ne luminează mintea, ne dăruiește lumina Lui și, potrivit iscusitei Lui înțelepciuni, pune în sufletul nostru învățătura cea adevărată. De aceea, ca să ne și îndemne spre lucrul acesta și ca să ne facă și mai râvnitori, a fericit pe cei ce au o astfel de râvnă, zicând: *Fericiți cei ce flămânez și însetează de dreptate că aceia se vor sătura* (Matei, 5, 6). Uită-te la înțelepciunea Dascălului! Prin această fericire nu numai că ne-a îndemnat, dar prin cuvintele: *cei ce flămânez și însetează de dreptate* ne-a învățat cu câtă râvnă se cuvine să ne pornim spre cercetarea duhovniceștilor cuvinte. După cum cei flămânzi, ne spune Domnul, se grăbesc destul de iute la mâncare, iar cei arși de multă vreme de sete se apropie repede de băutură, tot așa și noi, ca și cum am fi flămânziți și însetați, trebuie să ne apropiem de învățătura cea duhovnicească. Unii ca aceștia sunt vrednici nu numai de fericiri, ci și de dobândirea celor dorite. *Se vor sătura*, adică se vor umple, li se va împlini dorința lor duhovnicească”. (Omilia la Facere, omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 285-286)

„Să nu îngăduiți, deci, pe cei care încearcă să spună basme când tâlcuiesc Dumnezeiasca Scriptură, pe cei care introduc în dumnezeieștile dogme propriile lor gânduri”. (Omilia la Facere, omilia XXIV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 297)

„Iubitorul de oameni Dumnezeu n-a făcut lesne de înțeles, de la simpla citire, toate cuvintele Sfinte Scripturi și nici n-a lăsat să ne fie clare și lămurite toate, tocmai ca să ne trezească din trândăvie și să fim cu mare luare aminte, ca așa să culegem folosul din ele. De obicei rămân mai bine înfipte în mintea noastră cele pe care le găsim cu greu și după multă cercetare, pe când cele pe care le descoperim ușor zboară iute din mintea noastră”. (Omilia la Facere, omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Să trezim mintea noastră și să privim bine în adâncul celor scrise de Scriptură, ca să avem din ele cât mai mult câștig.” (Omilia la Facere, omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Mare e puterea Dumnezeieștii Scripturi și multă este bogăția gândurilor ascunse în cuvintele ei. De aceea se cuvine să o cercetăm cu deosebită luare aminte, ca să scoatem îmbelșugat folos din ea. Asta e pricina că și Hristos ne-a poruncit, zicând: *Cercetați Scripturile*, ca să nu luăm aminte numai la citire, ci să pătrundem, adâncul ei, pentru a putea înțelege sensul adevărat al Scripturii. Așa e obiceiul Scripturii! În puține cuvinte poți

găsi adeseori mare mulțime de idei. Că dumnezeiești și nu omenești sunt învățăturile Scripturii; de aceea poți vedea că întreaga Scriptură este alcătuită altfel decât cărțile înțelepciunii omenești.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 40)

„Cu evlavie și cu frică mare să ascultăm, iubiților, cele scrise în Dumnezeieștile Scripturi. Nu sunt scrise la întâmplare și fără rost, ci toate spre binele și folosul nostru, chiar dacă folosul unora nu-l știm. Că nu putem cunoaște cu de-amănuntul totul; dar chiar dacă am putea cunoaște atât cât ne este cu putință pricinile unor fapte din Scriptură, totuși și așa mai rămâne încă o comoară ascunsă, foarte tainică și greu de tălmăcit.” (*Omilii la Facere*, omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 123)

„Să nu trecem cu ușurință peste cele scrise în Dumnezeieștile Scripturi. Dacă cei care scot din pământ firișoarele de aur îndură orice oboseală și se supun la tot felul de munci numai ca să poată despărți aurul de pământ, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi să căutăm cuvintele Duhului.” (*Omilii la Facere*, omilia LIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 256)

„Să nu trecem, dar cu ușurință pe lângă cele scrise în Dumnezeieștile Scripturi, nici să le citim fără multă luare aminte, ci coborându-ne în adâncul lor și cunoscându-le bogăția aflată în ele, să slăvim pe Stăpânul nostru, Cel Ce cu atâta înțelepciune a rânduit totul.” (*Omilii la Facere*, omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 284)

„Oare vă amintiți de locurile grele din Scriptură pe care vi le-am înfățișat ieri? Că la atâta nebunie și îndrăzneală m-ați împins încât deja am cutezat a face tâlcuiri la locurile grele din Scriptură. De fapt, asta nu e nici nebunie, nici cutezanță: că nu întru puterea mea îndrăznind, ci întru totul bizuindu-mă pe rugăciunile întâistătătorilor și ale voastre m-am dezbrăcat ca să intru în arenă – iar rugăciunea Bisericii atâta-i de puternică, că și mai mult decât pietrele să fi fost mi-ar fi făcut limba mai ușoară ca orice aripă: precum zefirul, căzând în pânzele corăbiei, o face să țâșnească înainte mai iute ca săgeata, așa și rugăciunea Bisericii, căzând în limba celui ce vorbește, face cuvântul a țâșni mai ușor ca zefirul.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, pp. 25-26)

„Dacă nu ne vom scufunda în adâncul Scripturilor acum (în timpul postului – n. n.), când mădulele ne sunt ușoare spre a înota, ochiul mai

pătrunzător (nefiind încă stingherit de șuvoiul viclean al dezmierdării), iar duhul mai tare³⁴⁷, ca să nu se înăbușe, când o să ne mai scufundăm? Când o să fie dezmierdare, și ospăț, și beție, și masă plină de îmbuibare? Dar atunci nu va fi lesne nici să ne mișcăm, așa de mult împovărează sufletul sarcina grea a dezmierdării.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 35-36)

„Avem nevoie de multe privegheri, de multe rugăciuni, ca să putem interpreta textul”. (*Omilii la Matei*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 76)

„Când sufletul și mintea îți sunt curate primești cu ușurință cuvântul adevărului”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 319)

„Asupra acestei probleme nu vă voi spune numai părerile mele, ci voi aduce și spusele altor interpreți ai Scripturii, pentru ca prin compararea acestor păreri să fac mai clar adevărul. Este, dar, de neapărată trebuință să vă spun și părerile altora”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 445)

„Dacă cineva ar vrea să interpreteze această minune (scoaterea diavolilor din oameni la porunca Mântuitorului și intrarea lor în porci – n.n.) și în sens spiritual, nimic nu-l oprește. Dar istoria rămâne istorie.” (*Omilii la Matei*, omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 358)

„Nu este voința lui Dumnezeu ca noi numai să ascultăm cuvintele Sfintei Scripturi, noi trebuie să medităm încă adânc sensul. Pentru aceasta a pus Fericitul David la cei mai mulți psalmi titlul acesta: *Pentru înțelegere* și el zicea: *Deschide ochii mei și voi cunoaște minunile din legea ta* (Ps., 118, 18). După el, fiul său Solomon ne învață că trebuie să cerem înțelepciunea la fel cum se caută argintul, sau că trebuie cinstită mai mult decât aurul. Domnul îi îndeamnă pe evrei să examineze cu grijă Sfintele Scripturi (Ioan 5, 39), și pe noi ne îndeamnă să studiem cât mai mult; El n-ar fi vorbit așa dacă, pentru a le înțelege, nu avem decât să le citim. Nimeni, în sfârșit nu se va îndemna să examineze amănunțit ceea ce prezintă în fața ochilor săi, ci numai ceea ce este neînțeles, și ceea ce are nevoie de un examen lung; El numește Scripturile o comoară ascunsă, pentru a ne îndemna s-o căutăm.

³⁴⁷ Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Literal: *mai rezistent* (n. s., p. 36)

Eu spun acestea, ca noi să nu privim cu ușurință și neglijență Sfintele Scripturi; eu o spun, ca voi să le ascultați cu mai multă atenție. Dacă sunt ascultate fără pregătire, fără atenție și nu se ia decât după literă, se vor forma despre Dumnezeu idei destul de absurde: va fi crezut om, se va crede că El este în aer, mândros, furios și vor fi acceptate încă și alte învățături mai rele. Dar dacă se pătrunde în duhul lor, dacă se intră în adâncimea lor, vei fi departe de aceste păreri ridicole.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XV, 1, p. 71*)

„Trebuie fraților, multă grijă, multă sârguință și multă veghere, pentru a pătrunde în adâncul Sfintei Scripturi; cei leneși și îngâmfați nu vor dobândi niciodată înțelepciunea. Trebuie un exact și un minuțios examen și a nu înceta de a ne ruga, dacă vrem să pătrundem fie cât de puțin adâncimea acestor sfinte taine ale Scripturii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXI, 1, p. 99*)

„Noi avem nevoie de mai multă grijă și atenție, sau mai sigur de harul lui Dumnezeu, pentru a nu ne opri la suprafață și la litera cu totul goală. Aceasta îi înșeală pe rătăciți, greșeala de a nu examina care este scopul, care este intenția celui ce vorbește; și de asemenea, care este duhul, care sunt dispozițiile celor cărora li se adresează cuvântul. Dacă nu suntem atenți la aceste două lucruri, la persoana care vorbește și la cei cărora li se vorbește, și chiar la altele încă, precum la timp, la loc, la duh și la cei ce ascultă, vor urma absurdități.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XL, 1, p. 195*)

„Motivul pentru care ni se poruncește să citim cu grijă Sfintele Scripturi, este că (...) ceea ce părea mai ușor de înțeles ascunde ceea ce este cu un sens ascuns, care este de o adâncime destul de mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LVII, 1, p. 280*)

„Ori, pentru a înțelege bine Scriptura, trebuie să fim atenți la totul, să cercetăm cu exactitate toate lucrurile, și caracterul persoanei care vorbește, și subiectul, planul și felul de a vorbi al Scripturii, fără de care se cade în mari greșeli.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXI, 2, pp. 423-424*)

„Și ce spun eu de scăderi sau adăugiri în Sfânta Scriptură? Când chiar o virgulă, sau o citire prefăcută, sau mai bine zis o rostire preschimbată a

unui singur cuvânt, de multe ori a zămislit cele mai rele urmări.”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIV,
p. 367)

„... nici nu sunt toate lămurite, ca nu cumva să te lenevești, și nici nelămurite sau întunecate, ca să nu te dezamăgești. Dar iată că acel famen varvar³⁴⁸ fiind împresurat de atâtea trebi și aflându-se în cale, el totuși avea cartea în mâini și citea, neștiind ceea ce citea – pe când tu, găsindu-te în îmbelșugare de dascăli și având pe mulți care să-ți citească, îmi pui înaintea pricini. Nu știi cele ce se vorbesc? Roagă-te deci ca să afli. Dar este cu putință a nu le ști pe toate, fiindcă multe de la sine sunt destul de lămurite.”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI,
p. 394)

„Nu trebuie a examina cuvintele numai la suprafață, fiindcă atunci vor rezulta multe inconveniente (...) lucrul cel mai prudent este de a fi cu atenție la cugetul scriitorului. Chiar în conversațiile noastre, dacă nu vom avea în vedere această normă, și de nu vom examina intenția vorbitorului, vom suferi multe nemulțumiri, și toate se vor răsturna.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 32)

„Vă îndemn și vă sfătuiesc ceea ce totdeauna am sfătuit dragostea voastră: să nu treceți niciodată cu ușurință peste cuvintele Scripturii, ci să căutați să pătrundeți înțelesul lor; căci dacă te oprești numai la cuvinte și nu cauți nimic mai mult decât e scris, cazi în multe greșeli”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 127)

„Căci citirea și audierea cuvintelor nu ajută la nimic, dacă ele nu se și pricep.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Vineri*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 145)

„– Dar dacă nu înțeleg cele scrise?, m-ar putea întreba cineva.

– Chiar dacă nu înțelegi cele scrise, sfințenia e mare în urma citirii! De altfel, e cu neputință să nu înțelegi totul! Pentru aceea a rânduit harul Duhului ca aceste cărți să fie alcătuite de vameși, pescari, făcători de corturi,

³⁴⁸ Fap. 8, 27-40.

păstori, păzitori de capre, oameni simpli, oameni neînvățați, pentru ca nici unul din oamenii de jos să nu se folosească de acest pretext, pentru ca cele scrise să fie înțelese lesne de toți, pentru ca să câștige și să capete folos de pe urma citirii lor și cel ce lucrează cu palmele, și sluga, și văduva, și omul cel mai neînvățat. Căci cei care de la început au fost învredniciți de harul Duhului să scrie aceste cărți, nu le-au scris pentru slavă deșartă, așa cum fac scriitorii păgâni, ci pentru mântuirea celor ce le citesc și le ascultă.

Filosofii, retorii și scriitorii păgâni nu urmăresc folosul obștesc; urmăresc numai să fie admirați; iar dacă au spus ceva folositor, și acest ceva l-au învăluit, ca într-un întuneric, în obișnuita lor lipsă de claritate. Apostolii și prorocii au făcut însă cu totul dimpotrivă; cele spuse de ei sunt clare tuturor; fiind dascăli de obște ai lumii, au scris așa încât fiecare, și prin el însuși, să poată înțelege cele scrise numai din simpla citire. Vestind mai dinainte aceasta, proorocul spunea: *Vor fi toți învățați de Dumnezeu* (Isaia 54, 13; Ioan 6, 45); și nu va mai învăța nimeni pe vecinul său: *cunoaște pe Domnul, că toți Mă vor cunoaște, de la cel mic până la cel mare al lor* (Ieremia 31, 34). Iar Pavel spune: *Și eu, fraților, când am venit la voi, nu întru înălțarea cuvântului și a înțelepciunii vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu* (I Corinteni 2, 1); și iarăși: *Cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adevărarea Duhului și a puterii* (I Corinteni 2, 4); și iarăși: *Că nu grăim înțelepciunea veacului acestuia, nici a stăpânilor acestui veac, care sunt pieritori* (I Corinteni 2, 6). Cărui om nu-i sunt limpezi toate cele scrise în Evanghelii? Care om, când aude: *Fericiți cei blânzi* (Matei 5, 5), *Fericiți cei milostivi* (Matei 5, 7), *Fericiți cei curați cu inima* (Matei 5, 8) și altele asemenea, are nevoie de învățător ca să-i lămurească cele spuse? Nu sunt oare pe înțeles și clare semnele, minunile și istoriile din Evanghelie? Așa că toate cele ce se spun sunt pretexte și scuze, acoperăminte pentru trândăvie!

Nu înțelegi cele scrise în Scriptură? Dar cum vei putea înțelege dacă nici măcar nu vrei să-ți pleci ochii asupra ei? Ia în mâini Biblia! Citește toată istoria; ține minte ce-ai înțeles; citește de mai multe ori ce n-ai înțeles și ți s-a părut nelămurit. Dacă, după ce ai citit de mai multe ori, nu poți găsi înțelesul celor scrise, du-te la unul mai învățat, du-te la dascăl, spune-i despre cele ce nu le înțelegi, arată multă râvnă. De te va vedea Dumnezeu că ai atât de mare râvnă, nu-ți va trece cu vederea nici veghea, nici grija; iar dacă nu vei găsi un om care să-ți lămurească ce nu înțelegi, ți-l va descoperi negreșit Dumnezeu. Adu-ți aminte de famenul reginei Etiopiei (Fapte 8, 27-39) care era un barbar, prins de nenumărate griji, înconjurat din toate părțile de treburi; nu înțelegea cele ce citea, și totuși citea stând în carul său. Dacă fiind pe cale arăta atâta râvnă pentru cititul Scripturii, gândește-te ce râvnă

avea când era acasă! Dacă nu-și îngăduia, în timp ce călătorea, să stea fără să citească Scriptura, cu atât mai mult când ședea acasă! Dacă neînțelegând cele ce citea, nu se oprea din citit, cu mult mai mult după ce înțelegea. Că nu înțelegea ce citea! Ascultă ce-i spune Filip: *Oare înțelegi cele ce citești?* Și acela, când a auzit acestea, n-a roșit, nici s-a rușinat, ci și-a mărturisit neștiința zicând: *Cum voi putea de nu mă va povățui cineva?*. Pentru că citea cu atâta râvnă, și încă nu avea povățuitor, de aceea a primit îndată povățuitor. I-a văzut Dumnezeu râvna, i-a lăudat sârguința și i-a trimis îndată învățător.

Dar nu mai este Filip lângă noi acum!

Este însă Duhul, Care l-a mișcat pe Filip.

Să nu disprețuim mântuirea noastră, iubiților! Dumnezeiasca Scriptură *s-a scris spre povățuirea noastră, la care au ajuns sfârșiturile veacurilor* (I Corinteni 10, 11).” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp.72-74)

„În așa fel e bogăția dumnezeieștii Scripturi. Cu cât sapi mai adânc, cu atât izvorăsc mai multe gânduri dumnezeiești. Că este un izvor care nu seacă niciodată.” (*Omilii la săracul Lazăr*, Cuvântul IV, p.93)

„Vreau să vă fac pătrunzători, să nu citiți pe deasupra dumnezeieștile Scripturi, ci să coborâți în adâncul lor, adânc fără de furtună, adânc cu mai multă siguranță decât vremea senină. Cu cât cobori mai în adânc, cu atât găsești mai multă siguranță. Nu este acolo furie fără rânduială a apelor, ci așezare bine rânduită de gânduri.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 145)

„Să cunoaștem, fraților, înțelepciunea cea ascunsă în cuvintele Duhului, cercetând-o după puterea noastră, nu câtă este ea, ci cât putem noi. Cei care-și fac viața pe mare coboară în adâncurile ei și aduc celor de pe uscat pietre de mare preț; și eu, cercetând noianul dumnezeieștilor Scripturi, m-am coborât, pe cât am putut, în adâncul înțelepciunii celei duhovnicești, ca să vă aduc comoară bună, care împodobește mai bine sufletele decât coroanele cele bătute cu pietre capetele împăraților.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 215)

„Întocmai ca și la o harpă: atinge coardele ei un maestru, și le atinge și un necunoscător; acesta din urmă supără pe cel care-l aude, celălalt desfătează și încântă. Și doar degetele-s la fel, și coardele aceleași, dar nu și

măiestria. Tot așa și cu dumnezeieștile Scripturi: citesc mulți dumnezeieștile cuvinte, dar nu toți câștigă, nu toți folosesc. Pricina e că nici nu adâncesc cele spuse în Scriptură, nici nu ating cu măiestrie harpa. Că ceea ce e măiestria cântatului din harpă, aceea e prefacerea în fapte a legilor lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 223)

„Chiar dacă pare că se înțelege de la sine, totuși are și o comoară ascunsă și nespusă de gânduri.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 229)

„Pentru înțelegerea Sfintelor Scripturi nu este nevoie de înțelepciune omenească, ci de descoperirea Duhului Sfânt. Dacă cercetăm Scriptura cu atenție și nu în fugă, vom dobândi mântuirea propovăduită în ea. Căci dacă ne umplem sufletele de învățăturile sale, vom afla adevărurile dogmatice și vom pași spre viața desăvârșită.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 355)

„Să tâlcuim nu după puterea noastră, ci după darul cel dat de sus, nu pentru folosul nostru, ci pentru al vostru, urmând lui Pavel.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 52)

„Într-adevăr, preadulce este citirea Scripturilor, și mai plăcută decât orice grădină și mai desfătătoare decât raiul, mai ales când citirii îi urmează cunoștința³⁴⁹.” (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 71)

„Dacă așa (în virtuți și fapte bune – n.n.) ne vom modela [ρυθμιζεν] pe noi înșine și vom fi cu luare-aminte la Scripturi, mai multe vom învăța din ele³⁵⁰.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 119)

³⁴⁹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Când și înțelegem ceea ce citim. (n.s. 148, p. 71)

³⁵⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Modelarea celor din jur ține de imprimarea în noi înșine, în mod practic, a unui ritm de viață duhovnicesc. Dacă vom avea acest program duhovnicesc, pe care să-l ținem cu acrivie (în duhul dragostei, nu al ritualismului), avem șanse să înțelegem și Scriptura, căci dreapta nevoiță, întru smerenia inimii, ne va deschide mintea spre înțelegerea adâncă a Cuvântului lui Dumnezeu, și vom putea să

„Dar dacă Îl vom ruga chiar pe Cel Ce a făcut minunea, vom primi dezlegarea³⁵¹.” (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, p.128)

„Căci nu trebuie pur și simplu să cercetăm doar cele spuse, ci și persoana căreia i-au fost adresate, și vremea când i-au fost spuse, și pricina; și toate acestea trebuie scrutate în amănunțime.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 162)

„O comoară ascunsă în pământ, pe care calci cu picioarele, nu-și arată bogăția, iar ca să descoperi toată bogăția ei, trebuie mai întâi să sapi și să te cobori în adânc. Tot așa și cu Scripturile. Nu este de ajuns numai citirea lor ca să descoperi comoara ascunsă în ele! Trebuie să cercetezi adâncul lor! Dacă ar fi fost de ajuns citirea, n-ar fi spus Filip eunucului: *Oare înțelegi ce citești?* (Fapte 8, 30). Dacă ar fi fost de ajuns citirea, n-ar fi spus Hristos iudeilor: *Cercetați Scripturile* (Ioan 5, 39). Cel care cercetează nu se oprește la suprafață, ci se coboară în adânc.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 64-65)

„De la Pavel și până acum au trecut deci cinci sute de ani; în tot acest timp, mulți scriitori, mulți predicatori și exegeți au dezvăluit multe gânduri din epistolele lui Pavel; și totuși, n-au secătuit bogăția cuprinsă în ele. Că bogăția lor nu-i materială. De aceea nu se termină, cu toată mulțimea mâinilor celor care sapă în aceste mine, ci, dimpotrivă, crește și prisosește. Dar pentru ce vorbesc despre cei de până acum? Câți predicatori nu vor vorbi după aceștia, și după aceia iarăși alții! Iar bogăția nu va înceta de a izvorî, și nici minele nu vor secătui. Da, sunt duhovnicești, și ele din fire nu secătuiesc nicicând.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 298)

aplicăm principiile extrase din Scripturi în toate situațiile concrete cu care ne confruntăm. (n.s. 280, p. 119)

³⁵¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Atitudinea fundamentală în cercetarea Scripturii: rugăciunea către cel implicat în acțiunea descrisă în Biblie. (n.s. 292, p. 128)

SCRIPTURA (chiar cel mai neînsemnat cuvânt, silabă sau semn ascund în ele o comoară)

„Nici un cuvânt din dumnezeiasca Scriptură nu-i pus în zadar și fără rost, ci chiar cel mai neînsemnat cuvânt are în el mare comoară”. (*Omilia la Facere*, omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„Dumnezeiasca Scriptură nu vorbește în zadar și la întâmplare, ci chiar o silabă, chiar un semn, are ascuns în el comoară”. (*Omilia la Facere*, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 215)

„Precum tot omul priceput în a scoate aurul din minele care-l ascund nu neglijează nici cea mai mică vână, știind că el poate scoate mari bogății, la fel, în divinele Scripturi, voi nu veți ști fără mare pericol să treceți peste un singur *iota*, nici peste un singur punct; trebuie să vedem totul, să examinăm totul, căci Duhul Sfânt este Cel ce a dictat toate cuvintele acestea, și ele nu conțin nimic nefolositor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVI, 1, p. 171)

„Adesea înțelegerea unui pasaj întreg depinde de un singur cuvânt...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia L, 2, p. 243)

„Fiecare din aceste vorbe este un noian nemărginit de cugetări. Noi, însă, trecem peste ele oricum; dar dacă am voi să le examinăm cu exactitate, am găsi în fiecare din ele o mare bogăție.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 507)

„... este cu putință a ne izbăvi de patimile ce stau în preajma noastră, căci când Scriptura nu ne lasă de a pizmui pe altul, nu ne lasă de a ne întrista fără nici un folos, când ne spune să nu credem că bogăția este ceva folositor, și să nu credem că este vreun lucru mare sărăcia, sau întristarea, sau chiar însăși viața noastră, apoi atunci ea este aceea care ne poate izbăvi de toate patimile.

Pentru toate acestea, să mulțumim lui Dumnezeu, și să ne folosim de acest tezaur neprețuit, *ca prin răbdarea și mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde* (Romani 15, 4), și atunci ne vom bucura și de bunurile viitoare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 507)

„... nici cele mai mici și nebăgate în seamă din Sfânta Scriptură nu sunt așezate acolo în zadar și fără scop.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 535)

„Am spus de multe ori dragostei voastre că trebuie cercetate și silabele cuvintelor Scripturii: *Cercetați Scripturile*, spune Domnul (Ioan 5, 39). O iotă sau o cirtă deșteaptă adeseori gânduri. Și ca să vezi că adaosul unei litere dă alt înțeles unui cuvânt, iată, de pildă, acest patriarh Avraam. El mai înainte se numea Avram. Și i-a zis Dumnezeu: *Și nu se va mai chema numele tău Avram, ci Avraam* (Facere 17, 5). Adăugând litera *a*, l-a făcut tată a mai multor neamuri. Iată, dar, că adaosul unei litere a arătat că va avea mulți urmași. Să nu treci deci în grabă pe lângă astfel de lucruri.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 144)

„Nimic nu este de prisos în Sfânta Scriptură, nimic nu este în plus, chiar de-ar fi o sigură iotă ori virgulă, ci și cea mai sărăcăcioasă adresare ne deschide un ocean de înțelesuri. Dar ce zic eu de adresare sărăcăcioasă, căci adesea și o singură literă adăugată ne introduce în întreaga putere a înțelesurilor!” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 144)

„Aceasta înseamnă, aceasta arată, că ne-am umplut de multă ușurățate și nu mai scrutăm cu râvnire întreaga Scriptură, ci pe cele pe care le socotim mai clare, pe acestea le alegem, iar cu celelalte nu ne batem defel capul. Acest lucru a adus și eresurile: faptul că nu vrem să ne avântăm către tot conținutul Scripturii și socotim că există lucruri de prisos și peste care se poate trece. De aceea toate celelalte ni se par nu numai de prisos, ci și nefolositoare și chiar vătămătoare.” (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 144-145)

„Oare v-ați lămurit că nimic din cele așezate în dumnezeiasca Scriptură nu se poate socoti a fi trecute cu vederea? Oare v-ați convins că trebuie să ostenim și asupra titlurilor, și a numelor, și a simplelor salutări scrise în dumnezeieștile cuvinte? Eu nu cred că există vreunul dintre cei iubitori de osteneală care să-și îngăduie să treacă cu vederea ceva din cuvintele puse în Scriptură, fie ele o înșiruire de nume, date și perioade de timp, simple salutări către oarecare etc.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 159)

„Am arătat altădată că în Scriptură nu-i pusă nici o iotă, nici o cirtă fără scop.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 14)

„După cum cu o piatră prețioasă, luată dintr-o podoabă împărătească sau dintr-o coroană, poți cumpăra, dacă vinzi acel mărgăritar care strălucește, moșii de mare preț, cete de robi și alte bogății mai mari ca acestea, tot așa și cu cuvintele dumnezeiești; dacă vrei să pătrunzi înțelesul unui singur cuvânt, vei găsi în el multă bogăție duhovnicească, iar aceasta îți aduce nu case, nici robi, nici hectare de pământ, ci pricină de cinstire de Dumnezeu și înțelepciune dacă sufletul ți-e cu mare luare-aminte.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 67-68)

SCRIPTURA (necunoașterea Scripturii – gravitatea și urmările)

„Căci de la necunoașterea Sfintelor Scripturi izvorăsc mii de rele; de aici au ieșit batjocura ereziilor, viața neîngrijită și necazurile cele mult păgubitoare. După cum cei lipsiți de lumină nu ar putea păși drept, tot așa și cei care nu se uită la raza Sfintelor Scripturi sunt siliți de multe ori a păcătui, de vreme ce pășesc în întunericul cel mai greu al necunoaștinței.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, Prolog*, p. 12)

SCRIPTURA (Psaltirea)

„Trebuie să știm însă că nici nu sunt zise din partea lui David toate cele ce sunt în psalmii lui. Iată, de pildă, ce spune însuși el: *Sălășluitu-m-am cu sălașele lui Chidar* (Ps. 119, 5) și *La râul Vavilonului, acolo am șezut și am plâns* (Ps. 136, 1), deși el nu a văzut nici Vavilonul și nici sălașele lui Chidar.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, p. 353)

„Fiincă citirea aduce oarecare osteneală și este foarte plictisitoare, el nu-i îndreaptă la istorie ci la psalmi, care în același timp încântă sufletul celui ce îi pronunță, și totodată înlătură pe nesimțite oboseala. *Cu laude*, zice, *și cântări duhovnicești*. Acum însă copiii voștri recită ode și cântări satanicești, ca și bucătarii, ca și cei ce vă târguiesc pentru case, ca și dănțuitorii, iar psalmi ei nu știu nici măcar unul, ba încă faptul acesta ar fi

considerat rușinos și ridicol. Și de altfel din psalmi noi scoatem o mare filozofie, și numai de acolo putem scoate mântuirea de relele cele multe. Din cauza aceasta toate răutățile se țin de dânșii. În ce fel de pământ se găsește planta, de același fel va fi și rodul ei; dacă pământul este nisipos și sărat și rodul va fi la fel; dacă el va fi dulce și gras, asemenea va fi și rodul. Tot așa, învățăturile sunt pentru om ca un izvor, ca o sorginte de bunuri sau rele, după cum sunt și ele.

Învăță copilul tău de a cânta psalmi de aceia care sunt plini de filozofie, — mai ales în privința înțelepciunii; în privința îndepărtării de cei răi, găsești sfaturi chiar la începutul cărții psalmilor. De aceea, și Profetul de aici, adică de la înțelepciune, își începe psalmii zicând: *Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor și mai departe adaugă: Și pe scaunul pierzătorilor n-a șezut, și iarăși: Defăimează-se înaintea lui cel ce viclenește, iar pe cei ce se tem de Domnul îi mărește* (Ps., 1,1. 2, 25, 4. 14, 4), care toate nu sunt decât sfaturi de a fi în contact numai cu cei buni. Și de aceea vei găsi acolo multe. Vei găsi sfaturi date pentru înfrânarea pântecelui, pentru stăpânirea mâniei de furțișaguri, pentru desfrânare, pentru a nu fi lacom, pentru că bogățiile, slava și altele de acest fel, nu înseamnă nimic.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, omilia IX, p. 109)

„Ce avem să zicem alta pentru fericitul David, cum a tocmit darul Duhului Sfânt să se tocmească ziua și noaptea, că este (Pslătirea – n.n.) în gurile lor ca niște mir de mult preț, la deniile (Utreniile) cele bisericesti și întâi și la mijloc și la urmă David, la cântările de noapte întâi și la mijloc și la sfârșit David, la trupurile morților și la casele fecioarelor și la meșteșuguri începutul și mijlocul și sfârșitul David. O! Minune de lucruri ciudate, că mulți dintre cei ce nu știu carte și încep să învețe dintâi, tot cartea lui David învață pe de rost și nu numai în orașe și în biserici, ci în toată vremea și în tot locul și în toată vârsta aceasta luminează. La fel și în cetăți și în pustii, cu multă nevoie adună la Dumnezeu soboare sfinte, pe la mănăstiri adunare sfântă de cete îngerești și întâi și la mijloc și la sfârșit David, la sihăstriile fecioarelor, mulțime de călugărițe care urmează pe Mariam, în pustietăți la bărbații care stau pe stâlp și vorbind cu Dumnezeu și întâi și la mijloc și la urmă tot David. La fel și toți oamenii, fiind îngreunați de somnul cel firesc al trupului noaptea, fără de vreme se scoală și îndată David îi întâmpină și tocmai pe slugile dumnezeiești le îndeamnă spre cântări îngerești, pe pământ îl face cer și pe oameni îngeri și toată viața noastră o înfrumusețează și cu toți în toate se află, cu copiii împreună crește, pe cei tineri îi cheamă spre cunoștință, feciorelnicilor le dăruiește curăție, bătrânilor le dă pază, pe ticăloși îi cheamă la pocăință, zicând: *Mărturisește-ți Domnului păcatele, că*

este bun! Pe cei îndreptați prin pocăință, întărindu-i, le zice: *Păcatele tinereților mele și ale neștiinței mele nu le pomeni Doamne!* Pe cei ce au primit faceri de bine îndemnându-i spre mulțumire, le zice: *Ce vom da Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă?* Pe cei ce păcătuiesc, adesea chemându-i la spovedanie, le zice: *De vei căuta la fărădelegi Doamne, Doamne, cine va suferi?* Pe cei ce poftesc milă de la Domnul, îndemnându-i, zice: *Miluește-mă Dumnezeu după mare mila ta!* Pe cei chemați la preoție, întărindu-i, zice: *Nu mă lepăda de la fața Ta!* Pe cei ce-i trag la judecăți, îi învață zicând: *Izbăvește-mă de năpăstuirea oamenilor!* Pe cei ce se tem de vrăjmași, învățându-i, zice: *Izbăvește-mă de vrăjmașii mei, Doamne!* Pe cei răbdători și mulțumitori, îi îndeamnă spre mai multă mulțumire, zicând: *Ostenind, am așteptat pe Domnul și a luat aminte la glasul rugăciunii mele.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 138-139)

SCRIPTURA (Evanghelia – definiția)

„Evanghelia este sursa mântuirii noastre, a vieții veșnice, că este puterea lui Dumnezeu spre mântuire, temelul îndreptării noastre.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 45)

SCRIPTURA (Evanghelia - vestea cea bună)

„Pe bună dreptate și-a intitulat Matei lucrarea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. A vestit tuturor, dușmanilor, neștiutorilor, celor ce ședea în întuneric: eliberare de pedeapsă, dezlegare de păcate, dreptate, sfințenie, răscumpărare, înfiere, moștenirea cerurilor, înrudirea cu Fiul lui Dumnezeu. Care bunătăți ar putea egala aceste bune vestiri ale Evangheliei Sale? Dumnezeu pe pământ, om în cer; toate s-au împreunat: îngerii dănuiau împreună cu oamenii, oamenii petreceau împreună cu îngerii și cu celelalte puteri de sus. Puteai vedea că războiul cel îndelungat s-a sfârșit și s-a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii: diavolul a fost rușinat, demonii au fugit, moartea a fost biruită, raiul s-a deschis, blestemul a pierit, păcatul s-a îndepărtat, înșelăciunea a fost izgonită, adevărul s-a reîntors, cuvântul credinței s-a semănat pretutindeni și a crescut, petrecerea celor de sus pe pământ s-a răsădit, puterile cerești cu slobozenie ne vorbesc, îngerii vin adesea pe pământ și multă nădejde avem pentru bunătățile viitoare.

Pentru aceste pricini și-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, Vestea Bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conținut; vorbesc de pildă de avuția de bani, de măreția puterii, de funcții înalte,

de slavă, de cinste și de celelalte câte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poți să le numești cu adevărat și pe bună dreptate bunevestiri, nu numai pentru că sunt bunuri sigure, statornice și mai presus de vrednicia noastră, dar și pentru că ne-au fost date și cu ușurință. Am primit ceea ce am primit fără să ne ostenim, fără să asudăm, fără să ne trudem și fără să ne chinuim, ci numai pentru că am fost iubiți de Dumnezeu”. (*Omilia la Matei*, omilia I, II, în col. PSB, vol. 23, p. 17)

„... nu ne va vorbi el (Sfântul Evanghelist Ioan - n.n.) decât despre lucruri cerești, decât despre lucruri pe care nimeni nu Le știa înainte de El; El ne va învăța o învățătură atât de sublimă, o morală atât de minunată, și o filosofie atât de frumoasă pe cât o poate face Cel ce s-a adăpat din izvoarele Duhului Sfânt, și care a coborât direct din cer; sau mai sigur, și este de crezut că chiar îngerii care sunt în cer nu știau încă, înainte ca El să fi vorbit, ceea ce ne va învăța pe noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, I, p. 10)

„Evanghelia, adică vestea cea bună, care făgăduiește credincioșilor vistierii nesfârșite de bunătăți statornice și neschimbătoare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 20)

SCRIPTURA (Evanghelia - cuvântul lui Hristos)

„Că toate cele spuse de Matei nu sunt ale lui, ci ale lui Hristos, Care a legiuit o astfel de viețuire”. (*Omilia la Matei*, omilia I, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 23)

SCRIPTURA (Evanghelia - a fost scrisă de bărbați sfinți, inspirați de Duhul Sfânt)

„Puterile cerești îl însoțesc pe acest apostol (Sfântul Evanghelist Ioan – n.n.), ele văd cu admirație frumusețea sufletului lui, prudența lui și această virtute strălucitoare, prin care el l-a atras pe însuși Iisus Hristos în sufletul lui și a primit daruri duhovnicești, căci precum o liră ale cărei corzi sunt ornate cu aur, și pietre prețioase o fac să strălucească, el face să răsunete sunete duhovnicești care au ceva măreț și sublim.

Pentru aceasta să-l ascultăm fraților, nu ca pe un pescar, sau ca pe fiul lui Zevedeu, ci ca pe un om plin de *duhul care pătrunde până în adânc chiar până în adâncul lui Dumnezeu* (I Cor., 2), ca pe o liră, zic eu, pe care o atinge Duhul Sfânt și o face să sune. Nu este glasul unui om pe care voi vă

îndreptați să-l ascultați, ci este glasul lui Dumnezeu. Tot ceea ce vă va zice este scos din izvoarele divinității, din aceste secrete, din aceste taine pe care nici îngerii nu le-au cunoscut, înainte ca ele să se fi împlinit; căci cu noi, prin glasul lui Ioan, au învățat ei ceea ce cunoaștem noi înșine; un alt apostol ne-o spune el însuși prin aceste cuvinte: *Pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, domniilor și stăpânilor, în cereștile locașuri* (Efes., 3, 10). Dacă Începătoriile, Puterile, Serafimii și Heruvimii au învățat aceste lucruri de la Biserică, este învederat că le-au învățat cu mare atenție; și este sigur că îngerii le-au învățat cu noi lucrurile pe care nu le știau, noi nu avem mai puțină slavă, căci chiar dacă ei au învățat-o aceasta de la noi, eu n-o voi mai explica acum.

Să-l ascultăm pe Sfântul Ioan cu smerenie, să păstrăm o tăcere adâncă, nu numai azi, sau numai în ziua în care îl ascultăm, ci la fel în toată viața noastră. Este folositor să fim tot timpul atenți la glasul lui. Dacă suntem curioși pentru ceea ce se petrece la curte, ceea ce face împăratul, ce a hotărât el să facă pentru problemele sale, cu toate că nu este nimic ce ne privește în toate acelea, ne trebuie cu atât mai mult să dorim să știm ceea ce a zis Dumnezeu, și pentru că aceasta ne privește și cu totul este pentru noi. Ioan ne va da cunoașterea tuturor acestor lucruri, fiindcă el este prietenul Regelui, sau mai sigur pentru că el îl are chiar pe Rege în el care vorbește prin buzele lui, și știe tot de la el ceea ce-l învață Tatăl său. Iisus Hristos zice: *V-am numit prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute* (Ioan 15, 15). Ori, dacă am vedea coborând din cer dintr-odată ceva din ceea ce ne-a spus că se va întâmpla, noi am alerga cu toții lângă el; să alergăm și acum la fel.

Acest om ne vorbește din înălțimea cerului; el nu este din această lume, Iisus Hristos însuși este cel care a spus-o: *Voi nu sunteți din această lume* (Ioan 15, 19). Duhul Sfânt de care este el plin îi vorbește lui, acest Duh care este prezent pretutindeni, care cunoaște ceea ce este Dumnezeu, la fel ca și duhul omului care este în el, care cunoaște ceea ce are în sine (I Cor. 2, 11), adică Duhul sfințeniei, Duhul adevărului, care îndreaptă și duce la cer, care dă ochi noi, care ne face prezente lucrurile viitoare, și care, cu toate că noi suntem încă în carnea aceasta, ne face să vedem lucrurile cerești.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia I, 1-2, pp. 8-9)

„Dacă Ioan ar fi trebuit să ne vorbească despre el însuși și să ne spună ceva despre persoana sa, el ar fi făcut așa fraților, v-ar fi spus istoricul familiei sale, patria sa și despre educația sa; dar cum nu este vorba despre el, căci Dumnezeu este cel care vorbește prin gura lui, se pare că ar fi fără folos și în plus să intrăm în acest amănunt; dar nu, aceasta nu este de folos, ci

dimpotrivă este bine, este important și necesar să vă vorbesc despre el. Căci voi veți ști de unde și din ce părinți a ieșit el, cine era el, și când veți auzi apoi glasul și învățătura lui, atunci veți cunoaște că ceea ce vă zice el, n-o zice de la el însuși, ci că vorbește sub impulsul puterii divine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 1, pp. 9-10)

„Sfântul Ioan este un om fără carte, de jos, fiul lui Zevedeu. Căci grecii se râd de starea de jos a acestor nume; eu nu voi vorbi pentru aceia cu mai puțină încredere, eu voi avea cu atât mai multă, căci cu cât le părea lor acest neam barbar și departe de moravurile lor și de obiceiurile lor, cu atât mai mult ceea ce spune Ioan va părea și mai minunat. În sfârșit un barbar, un neștiutor, spune lucruri care au fost până în prezent necunoscute celorlalți oameni; și numai că le spune, ci le și dovedește; să se fi oprit el numai să le spună, aceasta ar fi fost deja o minune destul de mare, dar iată ce o întrece, el nu încetează de a-i convinge pe toți cei care-l ascultă, și întărește prin această dovadă nouă că el este inspirat de Dumnezeu. Cine nu va admira o asemenea putere? Acest talent, acest dar de a convinge, cum sunt ale lui. Acest barbar a făcut dar să i se asculte glasul până la marginile pământului (Ps., 18, 4) și a răspândit evanghelia sa în toată lumea. El a semănat-o prin sine însuși în Asia, acolo unde filozofii și înțelepții greci își aveau școlile lor de filozofie. De aceea este grozav demonilor, căci el strălucește în mijlocul dușmanilor, el alungă întunericul lor și răstoarnă întăriturile lor; dar sufletul lui s-a ridicat la cer, în ziua în care i-a bineplăcut celui ce face astfel de lucruri. Și iată că toate învățăturile filozofilor au căzut și s-au întunecat, pe când învățăturile lui Ioan câștigă în toate zilele tot mai multă putere și o nouă splendoare. Abia a apărut cu ceilalți pescari, căci învățăturile lui Platon și ale lui Pitagora, cad în tăcere și în uitare, până acolo că azi mulți nu știu nici măcar numele filozofilor acestora.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 2, pp. 11-12)

SCRIPTURA (Evanghelia este mai veche decât scrierile filosofilor elini)

„Apostolul arată că Evanghelia este mai veche decât scrierile filosofilor elini, și că este descrisă mai înainte de profeți. Dacă însă nu a fost dată de la început, cauza a fost că nu ar fi voit să o primească. Cei ce voiau însă aceasta, ca de exemplu Avraam, pentru care zice: *Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat* (Ioan 8, 56), ar fi primit-o cu plăcere. Dar cum de se spune în alt loc: *Adevărat grăiesc vouă că mulți prooroci și dreپți au dorit să vadă cele ce priviți voi,*

și n-au văzut, și să audă cele ce auziți voi, și n-au auzit (Matei 13,17)? Adică n-au văzut trupul Lui, și n-au auzit de minunile Lui săvârșite față de toți, după cum văd și aud ei acum. Tu însă gândește-te cu câte sute de ani înainte s-au prevăzut și profețit acestea! Când Dumnezeu voiește să pregătească anumite lucruri mari, pe acestea le grăiește cu mult timp mai înainte, pregătind auzul pentru primirea lor atunci când se vor împlini.” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia I, pp. 20-21)

SCRIPTURA (Evanghelia – conținutul Evangheliei)

„Evangheliștii erau așa de departe de a inventa ceva spre slava lui Iisus Hristos, încât dimpotrivă, ceea ce se părea că-L coboară, ei au spus-o toți ca un cor, și nu se va afla unul să fi comis ceva; ci, privitor la minuni, câțiva n-au vorbit de acelea care au fost amintite odată, și sunt altele pe care ei le-au omis toți împreună.

Eu nu spun acestea fără motiv, eu o spun pentru a mostra nerușinarea neamurilor. Căci ceea ce am spus despre caracterul evangheliștilor ajunge pentru a arăta zelul și iubirea lor pentru adevăr, și pentru a dovedi că ei n-au scris nimic din lingușire sau complăcere.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XVII, 3, p. 85)

„Și încă multe alte minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi (30). Sfântul Ioan, care descrie mai puține minuni decât ceilalți evangheliști arată că chiar aceia nu le-au spus pe toate; ci numai atâtea pe cât erau necesare pentru a-i atrage pe ascultători la credință. Căci, zice El, dacă s-ar fi scris cu dea-mănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile care s-ar fi scris (Ioan 21, 25). Prin care se vede evident că evangheliștii n-au scris aceste fapte din vanitate, din mândrie, ci numai pentru folosul și utilitatea noastră. În sfârșit, cum niște scriitori care au omis multe lucruri, ar fi spus ei acestea din mândrie?

Pentru ce n-au spus evangheliștii tot amănunțit? Aceasta mai întâi din cauza numărului mare de lucruri care ar fi fost de spus; și încă, fiindcă ei se gândeau bine că cel ce nu va crede prin aceea ce spunea Iisus, nu va mai crede, chiar când i se vor spune mai multe; în sfârșit, că cel ce va crede acestor fapte nu va mai avea nevoie de altele ca să creadă.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXVII, 2, pp. 464-465)

„Se spune că acest evanghelist (Ioan – n.n.) a scris ultimul Evanghelia sa, îndemnat la aceea printr-o insuflare dumnezeiască; pentru acest motiv

amintește adesea despre iubirea sa, arătând prin aceea motivul care l-a îndemnat să scrie; și repetă adesea același lucru pentru a face istoria Lui vrednică de crezut, și pentru a arăta că el nu s-a pus s-o scrie decât prin îndemn de sus.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 2, p. 472)

„Sunt încă și alte multe câte a făcut Iisus, care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin (25). De acolo, rezultă în mod evident că eu n-am scris din lingușire. Pe mine care, într-un subiect bogat și abundent, în care sunt o mulțime de lucruri de spus, nu spun chiar atâta pe cât cei ce au scris primii, și omit cea mai mare parte din evenimente pentru a spune de preferință cum i-au întins evreii cursă lui Iisus, au aruncat cu pietre în El, L-au urât, L-au acoperit cu batjocuri și cu injurii, L-au numit demonizat și înșelător; pe mine, zic eu, care am spus toate lucrurile acestea, eu nu pot fi învinuit că am scris istoria mea din lingușire. În sfârșit, pentru a fi istoric din plăcere, ar fi trebuit să procedez tocmai altfel, adică să ascund toate motivele rușinoase și să nu spun decât faptele strălucite și slăvite.

Evangelistul deci scriind ceea ce știa mai sigur și mai exact, nu refuză și nu se teme să arate așa mărturia sa, ca pentru a ne invita să verificăm mai pe larg tot ceea ce spune el. Este obiceiul nostru, al nostru la fel, să ne folosim de mărturia noastră pentru ceva pe care suntem siguri cu desăvârșire. Ori, dacă facem așa, cu atât mai mult a putut-o face Sfântul Ioan însuși, el care scria prin insuflarea Duhului Sfânt, și așa făceau toți ceilalți apostoli când predicau, zicând: *Și suntem martori ai acestor cuvinte, noi și Duhul Sfânt, pe Care Dumnezeu L-a dat celor care Îl ascultă* (Fapt., 5, 32) cu noi. Sfântul Ioan, zic eu, a putut să dea mărturia sa, el care era de față la totul, care nu l-a părăsit deloc pe Iisus, chiar sub cruce, și căruia i-a încredințat dumnezeiescul Mântuitor pe mama Sa. Toate lucrurile acestea sunt atâtea semne ale iubirii lui Iisus față de ucenicul Său, și mărturii sigure despre exacta cunoaștere pe care o avea cel ce a scris toate.

Căci dacă acest evangelist îi atribuie lui Iisus atât de numeroase minuni, nu fiți surprinși, ci, primiți cu credință ceea ce zice istoricul sfânt. Și sigur, atât ne este de ușor a vorbi, cu atât și încă mult mai mult îi este lui Iisus ușor să facă ceea ce voia, căci El n-avea decât să voiască și efectul imediat urma voinței Lui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVIII, 2-3, pp. 472-473)

„Dacă Evangheliștii ar fi scris ca să facă plăcere Dascălului lor, ca să-L laude în zadar și fără rost, ar fi trebuit să treacă sub tăcere întâmplările

cele pline de tristețe, cele ce păreau o ocară în ochii celor mulți. Dar așa, pentru a arăta adevărul faptelor, au stăruit mai cu seamă asupra faptelor pline de tristețe și au grăit despre toate pe larg și cu multă precizie, fără să lase deoparte vreun fapt mic sau mare; când a fost vorba de semne și minuni, pe cele mai multe le-au lăsat deoparte; dar când a fost vorba de patimi și de cele ce par de ocară, asupra acestora au stăruit și toți au vorbit lămurit despre toate”. (*Către iudei*, 17, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 239)

SCRIPTURA (Evanghelia - valoarea și importanța ei între cărțile Sfintei Scripturi)

„Citirea oricărei cărți din Scriptura cea de Dumnezeu insuflată este pentru cei cu luare-aminte cunoaștere a dreptei credințe; dar Scriptura Sfântă a Evangheliilor este covârșirea celor mai înalte învățături, căci cuvintele din Evanghelii sunt poruncile prea înaltului Împărat.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 261)

SCRIPTURA (Evanghelia - despre consonanța și complementaritatea celor patru evangheliști)

„Nu era de ajuns ca un singur evanghelist să spună totul?

- Era de ajuns! Dar dacă sunt patru cei care scriu Evangheliile și dacă nu le scriu nici în același timp, nici în același loc, dacă nu le scriu adunați împreună, sfătuindu-se unii cu alții și dacă totuși istorisesc toate ca și cum ar fi fost rostite de o singură gură, atunci avem cea mai mare dovadă că spun adevărul.

- Lucrurile nu stau însă tocmai așa, ci dimpotrivă, pentru că în multe locuri cei patru evangheliști se deosebesc.

- Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce privește timpul și locul, iar asemănarea ar fi mers chiar până la cuvinte, nici unul din dușmani n-ar fi crezut că evangheliștii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune și fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Și pe bună dreptate, pentru că o asemănare atât de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întâmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evangheliști, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială și dovedește strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor”. (*Omilii la Matei*, omilia I, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 17-18)

„Sfântul Duh, pentru a înlătura mai dinainte bănuiala că Evangheliile ar fi plăsmuite, a îngăduit ca evangheliștii să scrie în armonie despre minunile Mântuitorului, dar în același timp a făcut ca unul să lase una la o parte, altul, alta, ca să dea dovadă vădită că evangheliștii n-au scris Evangheliile cu gând de înșelăciune, cu calcul, în înțelegere unii cu ceilalți, nici pentru a face cuiva pe plac. Astfel toate Evangheliile înfățișează adevărul curat, cu toate lipsurile ce se văd în una sau alta.” (*Cuvântul la Lazăr cel de patru zile mort*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 443)

„Este de neapărată trebuință să se știe și că unele din faptele și învățăturile lui Hristos au fost spuse de toți cei patru evangheliști, iar altele, numai de câte unul.

- Pentru ce?

- Pentru ca să ne fie de neapărată trebuință și citirea celorlalte Evanghelii și pentru ca să vedem cât de mare este apropierea dintre Evanghelii. Dacă toți evangheliștii ar fi spus același lucru, nu i-am mai citi pe toți cu râvnă, pentru că ar fi de ajuns citirea unuia ca să cunoaștem toată viața și învățătura lui Hristos; iar dacă toți ar fi spus lucruri deosebite între ei, atunci nu s-ar mai fi vădit potrivirea dintre ei. Aceasta e dar pricina faptului că toți au scris multe lucruri la fel, dar fiecare a scris și lucruri deosebite de ceilalți.” (*Omilia la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.34)

„Și sunt în Evanghelii și alte multe locuri de acest fel, care par că se contrazic; dar nu-i nici o contrazicere între ele, căci s-au întâmplat și cele spuse de un evanghelist, și cele spuse de celălalt evanghelist, deși nu în același timp; ci un evanghelist a spus ce s-a întâmplat mai înainte, altul, ce s-a întâmplat mai târziu.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 281)

SCRIPTURA (Evanghelia - despre prologul fiecărei Evanghelii)

„Ioan a văzut că ceilalți trei evangheliști au stăruit în chip deosebit asupra omenerii Mântuitorului, asupra firii Lui omenești; era deci primejdie să se treacă sub tăcere dogma Dumnezeirii lui Hristos, a firii Sale dumnezeiești. Pentru aceasta Hristos l-a mișcat și așa a ajuns să-și scrie Evanghelia, stăruind mai cu seamă asupra firii dumnezeiești a lui Hristos. Lucrul acesta se vede foarte bine și din cuprinsul Evangheliei sale și din începutul ei. Nu-și începe Evanghelia precum

ceilalți trei evangheliști, de jos, de pe pământ, ci de sus, din ceruri, spre care se grăbea, și cu acest scop a și scris întreaga sa carte. Ioan este mai înalt decât ceilalți trei evangheliști nu numai în prolog, ci și de-a lungul întregii sale Evanghelii. Despre Matei se spune că iudeii, care au crezut în Hristos, au venit la el și l-au rugat să aștearnă în scris ce le-a spus cu cuvântul și să compună Evanghelia în limba ebraică. Marcu a făcut același lucru în Egipt la rugămintea ucenicilor lui. Din pricina aceasta Matei, pentru că a scris evreilor, n-a căutat să dovedească altceva mai mult decât că Iisus Se pogoară din Avraam și David; iar Luca, pentru că a scris tuturor oamenilor, urcă genealogia Mântuitorului și mai sus, pornind de la Adam. Matei își începe Evanghelia sa chiar cu genealogia Domnului, deoarece știa că nimic nu putea face plăcere mai mare iudeului decât să afle că Hristos era strănepot al lui Avraam și al lui David; Luca, însă, nu face așa”. (*Omilia la Matei, omilia I, II, în col. PSB, vol. 23, p. 19*)

„- Pentru care pricină, aş putea fi întrebat, evanghelistul Marcu nu procedează așa și nici nu face genealogia lui Hristos, ci pe toate le spune pe scurt?

- După părerea mea, Matei și-a scris Evanghelia sa înaintea celorlalți; de aceea face cu mai multă grijă genealogia Mântuitorului și stăruie asupra faptelor mai importante; evanghelistul Marcu a scris Evanghelia sa în urma lui Matei; de aceea urmează o cale mai scurtă, istorisind fapte spuse și cunoscute deja.

- Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca mai face genealogia Domnului, ba încă mai pe larg?

- Pentru că Matei deschisese această cale înaintea lui Luca, Luca vrea să ne învețe mai multe lucruri decât cele spuse de Matei. Fiecare din cei doi evangheliști, Marcu și Luca, a călcat pe urmele dascălilor lor. Luca l-a imitat pe Pavel, ale cărui cuvinte curgeau mai năvalnic și mai bogat decât apa râurilor; Marcu l-a imitat pe Petru, care se îngrijea mai mult de scurtimea cuvintelor.

- Dar pentru ce Matei, când și-a început Evanghelia, n-a spus așa cum spuneau profeții: *Vedenia pe care am văzut-o* (Isaia 1, 1), sau: *Cuvântul care s-a făcut către mine* (Ieremia 1, 2).

- Pentru că și-a adresat Evanghelia unor oameni de bună credință, care îl ascultau cu foarte mare atenție. În afară de asta, minunile săvârșite de Mântuitorul strigau încă în urechile lor, iar cei care primiseră Evanghelia erau niște oameni foarte credincioși. Pe timpul profeților nu s-au făcut atâtea minuni care să adeverească spusele lor; apoi profeții mincinoși făceau un mare abuz de cuvinte, iar poporul iudeu le dădea lor mai multă atenție decât profeților adevărați. Din pricina asta era necesar ca profeții să-și înceapă așa

profețiile lor. Dacă se făceau minuni și pe vremea lor, apoi acestea se făceau pentru barbari, ca să-i aducă la credința într-un singur Dumnezeu și ca să le arate puterea lui Dumnezeu.” (*Omilia la Matei*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 46-47)

„*La început era Cuvântul și Cuvântul era de la Dumnezeu.* Pentru ce ceilalți evangheliști, începând evanghelia lor prin întruparea lui Iisus Hristos (căci Sfântul Matei începe astfel: *Cartea neamului lui Iisus Hristos, Fiul lui David*; Sfântul Luca intră în materie prin istoria *Mariei*, și Sfântul Marcu spune aproape aceleași lucruri, începând cu istoria lui Ioan Botezătorul); pentru ce, zic eu, Sfântul Ioan se mulțumește cu un cuvânt asupra acestui subiect: *Și Cuvântul trup s-a făcut*, și trecând sub tăcere tot restul, zămislirea Lui, copilăria Lui, creșterea Lui, educația Lui, ajunge imediat la nașterea Lui veșnică? Voi mă întrebați motivul? Eu vi-l voi explica imediat.

Cum ceilalți Evangheliști s-au extins cam mult asupra Întrupării Cuvântului, era de temut ca spiritele mici, ca aceste suflete care se târăsc pe pământ, să nu se oprească la aceste singure învățături, ca și Paul de Samosata. În mod drept preocupați de a se opri la aceste gânduri de jos cei ce erau ispitiți să cadă jos, și voind să-și ridice privirile lor spre cer, Sfântul Ioan are grijă să înceapă povestirea sa prin prezența veșnică și cerească a Cuvântului. Sfântul Matei și-a început istoria sa prin regele Irod; Sfântul Luca prin Cezar Tiberiu; Sfântul Marcu prin Ioan Botezătorul; Sfântul Ioan le lasă acolo toate lucrurile acestea, se ridică fără oprire și mai presus de timp, și de toate veacurile, fixează aici sufletele ascultătorilor săi, și spune: *La început era*; el nu arată locul unde ne putem opri și nu fixează epoca, cum fac ceilalți evangheliști, care-l numesc pe Irod, pe Tiberiu și pe Ioan Botezătorul. Mai mult, ceea ce este mai minunat, după ce s-a ridicat la cea mai sublimă înălțime, nu neglijează de a vorbi despre Întrupare și deși evangheliștii ceilalți n-au tăcut nici ei asupra existenței veșnice anterioare, ceea ce era cu dreptate, și nu putea fi altfel, pentru că este un singur și același Duh care-i însuflă și-i face să vorbească; iată pentru ce se vede atâta potrivire, și o așa frumoasă armonie în ceea ce au scris ei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IV, 1, pp. 22-23)

SCRIPTURA (Evanghelia – propovăduirea ei)

„Dar cu dragă inimă aș întreba: Cum au putut fi crezute de lume Evangheliile, dacă se deosebesc unele de altele? Cum au putut birui? Cum s-a făcut că evangheliștii, niște oameni care în scrierile lor au spus lucruri potrivnice între ele, au fost admirați, au fost crezuți, au fost lăudați pretutindeni în lume?

Când evangheliștii au scris Evangheliile trăiau mulți oameni care au fost martori ai faptelor istorisite de ei, dar și mulți dușmani și mulți vrăjmași; n-au scris Evangheliile într-un colț al pământului și le-au îngropat, ci le-au răspândit de-a lungul uscatului și mării, în auzul tuturor. Când se citeau Evangheliile erau de față și dușmani, așa cum se întâmpla și acum, dar nimic din cele spuse n-a scandalizat pe nimeni. Și e ușor de înțeles de ce. Era puterea dumnezeiască; ea făcea și săvârșea totul în toți. Dacă n-ar fi fost puterea dumnezeiască, cum ar fi putut, oare, și vameșul și pescarul și neînvățatul să filozofeze unele ca acestea? Ceea ce filozofii păgâni n-au putut să-și închipuie nici în vis, aceea evangheliștii au vestit lumii cu multă putere de convingere și au fost crezuți nu numai pe când erau în viață, ci și după moartea lor. N-au crezut în ei doi sau douăzeci de oameni, nici o sută sau o mie sau zece mii, ci orașe, neamuri, popoare, pământul și marea, Grecia și țările barbare, locurile locuite și pustia. Și au vorbit de lucruri care depășeau cu mult natura noastră. Lăsând deoparte pământul, vorbeau de cele din ceruri. Aducându-ne pe lume o altă viețuire și un alt trai, toate au dobândit o nouă înfățișare: bogăția și sărăcia, libertatea și robia, viața și moartea, lumea și traiul în lume”. (*Omilia la Matei*, omilia I, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 20-21)

„Ca să nu-I spună cineva lui Hristos: *Atunci pentru ce propovăduiești tuturor, dacă n-au să se supună toți*, Hristos le răspunde: *Ca să nu se pară că n-am făcut tot ce a depins de Mine; ca nimeni să nu Mă poată învinui că n-a auzit. Va da mărturie împotriva lor chiar propovăduirea Evangheliei și nu vor putea spune după aceasta: N-am auzit!; că până la marginile lumii se va întinde cuvântul bunei credințe*”. (*Omilia la Matei*, omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 324)

„Căci predica Evangheliei nu a stat undeva pentru totdeauna, ci mai rapid decât focul s-a întins asupra lumii întregi. Aici însă spune numai atât, că se vestește. Bine a zis *că se vestește*, arătând prin aceasta că pe lângă cele vorbite nu mai trebuie a adăuga nimic, și nici a sustrage ceva. Căci aceasta este treaba unui mesager, de a purta din loc în loc cele spuse. De aceea și preotul se numește mesager sau înger, fiindcă el vestește nu cele ale sale, ci pe ale Celui Care l-a trimis.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 30)

SCRIPTURA (Evanghelia – luminează sufletele tuturor, până la marginile lumii)

„De te duci la indieni, de te duci la sciți, de te duci chiar la marginile

lumii, chiar la ocean de te-ai duce, pretutindeni vei vedea că învățătura lui Hristos luminează sufletele tuturor. Lucru minunat și nemaîntâlnit până acum e că Evanghelia a schimbat chiar viața popoarelor barbare; popoarele acestea au învățat să filosofeze, au părăsit vechile lor obiceiuri și au îmbrățișat credința. Și după cum Creatorul universului a înmulțit printre acești trei fii neamul omenesc, tot așa și cu credința; prin cei unsprezece, prin niște pescari, prin niște neînvățați, prin niște oameni de rând, care nici nu îndrăzneau să deschidă gura, a atras toată lumea. Și neînvățații aceștia, oamenii aceștia de rând, pescarii au închis gurile filosofilor; au străbătut întreaga lume ca și cum ar fi fost întraripați; au semănat cuvântul credinței, au tăiat spinii, au smuls vechile obiceiuri și au sădit pretutindeni legile lui Hristos. Nu le-a putut fi piedică nici numărul lor mic, nici lipsa lor de învățătură, nici asprimea poruncilor împăraților, nici aceea că tot neamul omenesc este stăpânit de vechi obiceiuri și credințe. Nu, ci harul, deschizându-le cale, a strivit toate acestea piedici, a săvârșit totul cu ușurință și oamenii au primit, chiar prin aceste piedici, cu mai multă râvnă credința”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 358-359)

SCRIPTURA (Evanghelia; puterea Evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar și din pierderea celor răi)

„Chiar de se mântuiește cineva, zice, sau de se pierde, Evanghelia rămâne aceeași, și cu aceeași putere; căci după cum și lumina, dacă întunecă pe cei slabi, tot luminează rămâne, deși întunecă, și mierea, măcar de s-ar părea amară celor bolnavi, totuși firea ei rămâne tot dulce - așa și Evanghelia, cu bună mireasmă este, măcar de ar pieri unii necrezând într-înșea. Căci pierderea sau nimicirea necredincioșilor nu este lucrul Evangheliei, ci a necunoștinței lor. Și buna mireasmă a Evangheliei mai cu seamă în aceea se arată, în care tocmai cei răi se pierd. Așadar, prețul și puterea Evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar și din pierderea celor răi. Fiindcă și soarele, foarte strălucitor fiind, tocmai de aceea și vatămă mai cu seamă pe cei bolnavi de ochi. Tot asemenea și Mântuitorul este spre căderea și ridicarea a multora, dară totuși rămâne mântuitor, căzând chiar mii; precum și venirea Lui mai mult a vătămat pe cei ce nu au crezut, și cu toate acestea rămâne mântuitoare omenirii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia V, pp. 59-60)

SCRIPTURA (Fericirile³⁵²)

„Uită-te că Hristos a vorbit de suferirea prigoanelor, a ocărilor și defăimărilor numai după ce a dat atâtea fericiri. N-a făcut asta fără rost, ci a vrut să arate că un om care nu s-a deprins și n-a pus în practică fericirile nu poate ține piept prigoanelor, ocărilor și defăimărilor. De aceea fericirea dinainte deschide totdeauna drum celei următoare, așa că toate fericirile alcătuiesc un lanț de aur: omul smerit își va plânge negreșit păcatele; cel care plânge va fi și blând și drept și milostiv; cel milostiv, drept și cu sufletul zdrobit va fi negreșit curat cu inima; iar cel curat cu inima va fi făcător de pace. În sfârșit, cel care îndeplinește toate aceste fericiri va înfrunta prigoanele, nu se va tulbura când va auzi că e vorbit de rău și va fi în stare să sufere mii de necazuri”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 184)

SCRIPTURA (epistolele pauline)

„Prin ce a întrecut fericitul acesta și pe ceilalți apostoli? Pentru ce numele său este de-a lungul și de-a latul lumii și în toate gurile? Pentru ce este Pavel admirat nu numai de noi, creștinii, dar și de iudei și mai ales de elini? Nu oare pentru tăria cuvintelor epistolelor sale, care au fost de folos nu numai credincioșilor de pe vremea lui, ci și celor de după el și până azi și vor fi de folos și celor ce vor fi, până la a doua venire a lui Hristos, și nu vor înceta de a face asta cât va fi om pe pământ? Ca un zid făcut din oțel, epistolele lui Pavel întăresc Bisericile din întreaga lume. Ca un luptător prea viteaz stă și acum Pavel în mijlocul nostru, *robînd orice gând spre ascultarea lui Hristos și surpînd gândurile și toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu* (2 Cor., 10, 5). Pe toate acestea le face prin minunatele lui epistole lăsate nouă, pline de dumnezeiască înțelepciune. Nu ne sunt de folos epistolele lui numai pentru combaterea învățăturilor celor greșite și pentru întărirea celor drepte, ci ne ajută, nu puțin, la o bună viețuire. De acestea, încă și acum, folosindu-se întâistătorii Bisericii, îndreptează și întocmesc Biserica, fecioara cea curată, pe care a logodit-o cu Hristos (2 Cor., 11, 2), și o duc spre frumusețea cea duhovnicească. Cu acestea izgonesc bolile ce vin asupra ei și-i păstrează sănătatea dobândită.

Niște doctorii ca acestea, care au atîta putere, ne-a lăsat omul cel neiscusit în cuvânt! Iar puterea lor o cunosc bine cei ce le citesc des.”

³⁵² Matei 5, 1-12.

(*Tratatul despre preoție*, cartea patra, cap. 7, vol. *Despre preoție*, pp. 117-118)

SCRIPTURA (răspândirea învățaturii ei în toată lumea)

„Da, livadă duhovnicească și rai de desfătare este citirea dumnezeieștilor Scripturi, și rai de desfătare mai bun decât raiul cel de altădată. Raiul acesta nu l-a sădit Dumnezeu pe pământ, ci în sufletele credincioșilor; raiul acesta nu l-a pus în Eden, într-un anumit ținut din răsărit, ci l-a întins pe tot pământul, l-a întins până la marginile lumii. Că a întins Dumnezeu Scripturile în toată lumea o spune profetul. Ascultă! *În tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor* (Psalmi 18, 4). De te-ai duce la indieni, cei pe care îi vede întâi soarele la răsăritul lui, de te-ai duce în părțile scaldate de ocean, de te-ai duce în insulele britanice, de ai călători spre Marea Neagră, de te-ai duce spre părțile de miazăzi, pretutindeni vei auzi că oamenii cugetă la cele spuse de Scriptură; cu alt glas, dar nu cu altă credință, în limbi deosebite, dar cu același gând. Sunetul limbii e altul, dar nu-i altul chipul credinței. Cu limba vorbesc în graiuri barbare, dar cu mintea cugetă în credință; cu glasul fac greșeli de grai, dar cu viața trăiesc dreapta credință.

Ai văzut că raiul s-a întins până la marginile lumii?” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, La începutul Faptelor apostolilor – III*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 330-331)

SECRETELE (când s-a răcit dragostea dintre oameni au apărut secretele)

„O! Dacă toți am fi prieteni, nici că am avea nevoie de secrete, căci precum cineva nu poate avea secrete față de el însuși, și nici că ar putea să se ascundă pe sine, tot așa nu s-ar ascunde nici de prieteni. Nefiind secrete, prietenia e imposibil de a fi întreruptă. Deci secretele pentru nimic nu le avem, decât că nu avem curaj și sinceritate către toți. Așadar răceala dragostei a născut secretele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 98)

SFATURILE (acceptarea și urmarea sfaturilor bune)

„Dacă cutare, de pildă, nu spune ce trebuie a spune, iar un altul sculându-se să spună - chiar mic și nebăgat în seamă de ar fi acesta, însă ar

spune ceva din cele de folos - primește-i părerea. Măcar de ar fi dintre cei mai proști și mai de rând, tu să nu-l disprețuiești. Căci nimeni nu poate fi atât de departe de aproapele său pe cât de departe era Moise de socrul său; și totuși nu a crezut că este nevrednic de a-l asculta, ci încă i-a și primit părerea, a încuviințat-o, ba încă a și scris-o în cartea sfântă și nu s-a rușinat a o predanisi viitorimii, doborând prin aceasta trufia celor mulți. Pentru care, scriind astfel de fapte în istoria sfântă ca pe stâlpul vieții, le-a lăsat omenirii - fiindcă știa că istoria aceasta va fi multora de folos.

Deci să nu trecem cu vederea pe cei ce ne sfătuiesc cu cele trebuitoare, fie că ar fi poate dâșii dintre cei mai mici, fie că dintre cei mai de rând.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, pp. 172-173)

„... bogatul din Evanghelie (Luca 16, 19-31), pe când trăia, socotea basme și povești sfaturile și îndemmurile profetilor și ale Legii. Când a ajuns însă pe lumea cealaltă, a prețuit sfaturile lor, dar n-a mai putut să aibă nici un folos de pe urma laudelor pe care le aducea acestor sfaturi; de asta a rugat pe patriarhul Avraam să trimită pe cineva din iad ca să spună celor de pe pământ pățania lui; se temea ca nu cumva ei, bătându-și joc de dumnezeieștile Scripturi, să aibă soarta lui și să pună preț pe sfaturile Scripturilor doar atunci când nu vor mai avea nici un folos de pe urma prețuirii lor.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 193)

„Suntem nesuferiți când muștrăm, pentru că ne înfuriem când suntem muștrați. Dacă ar ști fratele tău că ai să-l lauzi când te ceartă, ți-ar da aceeași răsplată când ar fi certat.

Vrei să vezi că ai nevoie de sfătuitor, de cineva care să te îndrepte, care să te critice oricât de priceput ai fi, oricât de desăvârșit ai fi, de-ai fi ajuns chiar pe piscul virtuții? Ascultă o istorie de demult. Nimeni nu-l egala pe Moise. *Era*, spune Scriptura, *cel mai blând dintre toți oamenii* (Num., 12, 3), era prieten cu Dumnezeu, cunoștea desăvârșit și înțelepciunea lumească, și era plin și de pricepere duhovnicească. *Învățase Moise toată înțelepciunea egiptenilor* (Fapte 7, 22). Ai văzut că avea o cultură desăvârșită? *Și era puternic în cuvânt și în fapte* (Fapte 7, 22). Dar ascultă și altă mărturie. Cu mulți prooroci a vorbit Dumnezeu, spune Scriptura, dar cu nimeni n-a vorbit așa; cu ceilalți a vorbit în ghicituri și vise, cu Moise, față către față (Deut., 34, 10). Ce dovadă mai mare de virtute a lui mai vrei, când vezi că Stăpânul tuturor vorbește cu robul ca și cu un prieten? Cunoștea și înțelepciunea lumească, și înțelepciunea duhovnicească! Era puternic în cuvânt și în faptă. A poruncit chiar zidirii, pentru că era prieten cu Domnul

zidirii. A scos atâta popor din Egipt a despărțit marea și a unit-o iarăși (Ieș., 14, 21-22). Puteai vedea minune nemaivăzută. Atunci, pentru întâia oară, soarele a văzut că pe mare nu umblă corăbii, ci pedestri, că marea nu e trecută cu corăbii și cu vâsle, ci cu picioare de cai. Și totuși, omul acesta înțelept, puternic în cuvânt și în faptă, prieten al lui Dumnezeu, omul care a poruncit zidirii, care a făcut atâtea minuni, n-a văzut un lucru ușor de observat pentru mulți oameni. Și l-a văzut socrul lui, un necredincios și om de rând, și i l-a spus lui Moise. Moise nu-l văzuse.

- Care-i acel lucru?

Ascultați, ca să pricepeți că fiecare are nevoie de un sfătuitor, chiar de-ar fi acela Moise, ca să înțelegeți că de cele mai multe ori lucruri care scapă unor bărbați mari și minunați nu scapă unor oameni mici și de rând. După ce Moise ieșise din Egipt, când era în pustie, tot poporul, șase sute de mii, stătea înaintea lui și Moise judeca pricinile ce le aveau unii cu alții. L-a văzut făcând asta Ietro, socrul lui, un om și neînvățat, și trăitor în pustie, un om care nu cunoștea nici legile, nici viața într-un stat; mai mult, era și necredincios, dovada cea mai mare a neștiinței lui. Că nu este om mai lipsit de știință ca un păgân. Cu toate acestea, când a văzut acel barbar, necredinciosul, neînvățatul, că Moise nu lucrează cum trebuie, a îndreptat pe Moise, pe înțeleptul, cel priceput, pe prietenul lui Dumnezeu. L-a întrebat pe Moise: *Pentru ce stau acești oameni înaintea ta?* (Ieș., 18, 14). Iar când a cunoscut pricina, i-a spus: *Ceea ce faci nu faci bine* (Ieș., 18, 17). Sfatul a fost însoțit de certare. Moise nu s-a supărat, ci a primit sfatul, el, înțeleptul, destoinicul și prietenul lui Dumnezeu, înaintea atâtor mii și mii de oameni. Nu este ușor lucru să te lași sfătuit de un necredincios, de un om de rând! Nu l-au făcut să se trufească nici minunile pe care le săvârșise, nici măreția dregătoriei și nici nu s-a înfuriat că fusese îndreptat înaintea supușilor lui! S-a gândit că este om și el și poate greși adesea multe, chiar dacă făcuse minuni mari. De aceea a primit sfatul cu voie bună. De multe ori oamenii, ca să nu pară că au nevoie de sfatul altora, preferă să piardă folosul pe care l-ar avea dacă ar primi povața, decât să primească sfatul care să le îndrepte greșeala. Vor mai bine să rămână proști decât să învețe! Nu-și dau seama că vină n-ai când știi, ci când nu știi; nu când înveți, ci când rămâi neînvățat; nu când ești muștrat, ci când greșești și nu te-ndrești. Se poate, se poate să găsești și la un om mic și neînsemnat un sfat bun, pe care adesea nu-l găsești la un om mare și înțelept. Asta a priceput-o Moise; de aceea a ascultat cu toată blândețea când socrul lui îl sfătua, zicându-i: *Alegeți oameni ... căpetenii peste o mie, peste o sută, peste cincizeci, peste zece; pricinile grele să le aducă la tine, iar pe cele mici să le judece ei* (Ieș., 18, 21-22). Auzind aceasta, Moise nu s-a rușinat, nu s-a înfuriat, nu s-a sfiit de supușii săi, nu și-

a zis în sine: *Mă vor disprețui supușii mei dacă eu, căpetenia lor, învăț de la altul ce trebuie să fac.* Dimpotrivă, sfatul l-a convins și a făcut ce a fost sfătuit. Și nu numai că nu s-a rușinat de cei de atunci, dar nici de noi, cei de mai târziu. Dimpotrivă, ca și cum i-ar fi fost o podoabă sfatul dat de socrul lui, a învățat, prin scrierile lui, nu numai pe oamenii din vremea lui, ci și pe cei ce au fost de-atunci și până acum și vor fi de-acuma în toată lumea, până la venirea lui Hristos, că el n-a putut vedea ce trebuia făcut și că a primit sfatul dat de socrul lui. Noi însă, când vedem că un om ne mustră și ne dă sfat, ne tulburăm, ne ieșim din fire, socotim că ne-am pierdut viața. Dar Moise, nu! A văzut că are-n fața lui atâtea mii de oameni, și nu s-a rușinat; dar, mai bine spus, atâtea mii de mii, pe toți cei de atunci și până azi, de pe întreg pământul! Dimpotrivă, tuturor le predică în fiecare zi, prin scrierile lui, că ceea ce nu văzuse el a văzut socrul lui.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 40-43)

„De-ți dă unul un sfat bun, primește sfatul, chiar de-ar fi de la slugă; de-ți dă altul un sfat rău, respinge sfatul, chiar de ți l-ar da un mare dregător. Trebuie să te uiți mereu la felul sfatului, nu la dregătoria celui ce-ți dă povața. Aceasta a făcut-o și Moise, învățându-ne să nu roșim când suntem muștrați, chiar de-ar fi de față poporul întreg. E cea mai mare slavă, nu întâmplătoare laudă, ci laudă a înțelepciunii depline, să înduri bărbătește muștrarea. Nu-l laudăm și nu-l admirăm atât pe Ietro, că a sfătuit pe Moise, cât ne minunăm de sfântul acela, că nu s-a rușinat când a fost sfătuit de față cu atâția, că a lăsat în scris faptul acesta, că a arătat prin toate înțelepciunea lui și că a călcat în picioare cu tărie slava deșartă a lumii.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 43)

SFĂTUIREA (aproapelui)

„Când sfătuim pe cineva să facă vreo faptă bună să ne străduim să facem noi mai întâi fapta aceea, ca să dăm sfatul cu mai multă îndrăznire.” (*Omilia la Facere*, omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 104)

„Spui că nu te ascultă, că nu-ți suferă sfatul? De unde știi? Ai încercat să-l sfătuiști și să-l îndrești?

- L-am sfătuit de multe ori! îmi spui.
- De câte ori?
- De multe ori! O dată și de două ori!

- Vai de mine! Asta înseamnă de multe ori? N-ar fi trebuit să obosești, nici să deznădăjduiești, chiar de-ai făcut asta tot timpul. Nu vezi că Dumnezeu ne sfătuiește neconținut prin profeți, prin apostoli, prin evangheliști? Ce? Am săvârșit tot ce ne-a sfătuit? Ne-am lăsat convinși? Deloc! A încetat, oare, Dumnezeu de a ne sfătui? A tăcut oare?”. (*Omilia la Matei*, omilia LIX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 693)

„Obiceiul lui Pavel este ca sfaturile sale să le încheie totdeauna cu rugăciuni și doxologii, căci cunoștea el foarte bine că nu puțină importanță aveau acestea. Obișnuia de a face așa din pricina iubirii lui celei părintești pe care o avea către discipoli și din marea lui evlavie. Pentru că, într-adevăr, dascălul cel iubitor de copii și iubitor de Dumnezeu nu se mărginește numai de a învăța cuvântul, ci și prin rugăciunile sale el aduce în sprijinul discipolilor puternicul ajutor al lui Dumnezeu. Iată legătura și continuitatea ideii dintre aceste trei versete: *Iar celui ce poate să vă întărească după Evanghelia mea (...) slavă în vecii vecilor. Amin!*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 488)

„Nici să socotim că ceea ce noi am sfătuit sau am povățuit pe cineva trebuie a fi numaidecât ascultat și a se îndeplini întocmai, ci numai acele ce li s-ar părea de folos, numai acelea primească-se de toți. Că mulți din cei cu vederile scurte văd de multe ori mai bine decât cei cu vederile cele mai agere, pentru că cercetează poate mai cu amănunțime și mai cu stăruință. Și nici să zici: *Dar pentru ce mă chemi la sfat, dacă nu ascuți de ceea ce-ți spun?* - fiindcă astfel de vorbe nu pot fi ale unui sfătuitor, ci ale unui tiran. Căci cel ce sfătuiește este stăpân numai a spune cele ale lui; iar dacă cel sfătuit ar găsi că altceva i-ar fi lui de folos, pe când celălalt ar voi să se facă numai ceea ce el a spus, apoi atunci nu mai este sfătuitor, ci tiran, după cum am spus.

Deci dar să nu facem așa, ci izbăvindu-ne sufletul de toată trufia și ușurința, să avem ca scop nu numai ca părerile noastre să stea în picioare, ci ca să stăpânească totdeauna părerea care folosește, chiar de nu ar fi ieșită din capul nostru. Nu puțin vom câștiga și atunci când, neputând găsi noi acele cuvenite, vom primi cele ce ni se pun înaintea de alții, fiindcă și de la Dumnezeu vom lua o mare plată și ne vom bucura și de o mai mare slavă. Că după cum cel ce spune care anume sunt foloasele noastre este înțelept, tot așa și noi, primind sfatul, vom avea laudă și vom culege roadele înțelepciunii și ale recunoștinței. Tot așa deci și casele, ca și cetățile, tot așa și Biserica fiind iconomisită, va lua un mai mare avânt. Tot așa de bine iconomisind și noi viața de față, ne vom învrednici de bunătățile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, p. 173)

„Deci când tu sfătuiești pe altul ce trebuie să facă adresează-te lui cu multă grație; când voiești a-l învăța, aibi gura plăcută în vorbă; când îl înveți bunăoară ca pe nimeni să nu vorbească de rău, prin aceasta mai mult decât orice, l-ai învățat un mare adevăr și i-ai dat dar neprețuit, spre zidirea trebuinței, zice, *ca să dea dar celor ce aud*. Deci dacă tu conversezi despre pietate, despre evlavie, despre binefacere și milostenie, toate acestea vorbite grațios vor muia sufletul auditoriului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 142)

„Sfaturile trebuie date întotdeauna împreună cu laudele pentru ca atunci devin bine primite, deoarece îi îndemnăm pe cei sfătuiți în propriul lor interes (...)” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 149)

„Ai văzut cum nu-i sfătuiește de la bun început (Flp., 3 – n.n.), ci după ce mai întâi îi laudă și îi admiră? Abia apoi îi sfătuiește, ca din nou să-i laude la sfârșit. Dacă n-ar fi făcut așa, cuvântul lui ar fi fost prea greu de primit, de unde se vede cum mereu avea grijă să aibă roade bune în cuvânt.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 190)

„Învățăturile, pe care le primești, nu sunt proprietatea ta, ci ele sunt ale Sfântului Duh; dar dacă tu faci dintr-însele o întrebuițare dreaptă, vei trage din aceasta un folos duhovnicesc foarte mare.” (*Cuvânt la Duminica a 16-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 134)

„Gândiți-vă în sfârșit că cel ce nu încetează cu sfătuirea, deși ar face-o în deșert va câștiga o plată mai mare decât acela care este ascultat, căci acela care de-a pururi îndeamnă fără să fie ascultat totuși nu obosește și dă dovadă de cea mai adevărată și călduroasă dragoste.” (*Cuvânt la 30 Ianuarie, în ziua Sfinților trei Ierarhi*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 274)

„Intenționat și cu un scop bine determinat nu le-a vorbit Pavel (corintenilor - n.n.) despre o virtute atât de mare cum este fecioria. Așteaptă ca ei înșiși să ajungă să aibe această dorință, să dobândească prin ei înșiși o oarecare idee despre fecorie. Așteaptă ca sufletele lor să se familiarizeze cu fecioria, pentru a putea semăna cu folos în sufletele lor sfaturile lor despre fecorie. Sfaturile sunt primite cu foarte multă ușurință de ascultători atunci când aceștia sunt familiarizați cu obiectul sfaturilor pe care vrei să li le dai.” (*Despre Fecorie*, 13, în vol. *Despre Fecorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 23)

„Să încercăm să-i facem buni pe cei răi, dându-le sfaturile potrivite. Dar dacă ei disprețuiesc cuvintele noastre, să nu mai insistăm. Nimeni nu se face bun cu forța. Nici Dumnezeu nu vrea să urmărească calea virtuții cu forța, ci numai prin propria noastră voință. Poate că mă veți întreba: *Nu ar fi mai bine ca oamenii să devină buni cu forța decât să rămână răi?* Nu. Pentru că cel care se face bun cu forța nu rămâne bun pentru totdeauna. Cum scapă de constrângere, el se întoarce înapoi la răutate. Pe când cel care este bun pentru că așa vrea el rămâne cu hotărâre pe calea virtuții.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 372-373)

SFĂTUIREA (duhovnicească)

„Cel ce se străduiește să învețe pe semenul său nu face atât bine aceluia câtă răsplătă își aduce luiși; are un îndoit câștig: dobândește și mai multă răsplătă de la Dumnezeu și își înprosperă și el în minte cele auzite în biserică prin învățătura pe care încearcă să o dea fratelui lui”. (*Omilia la Facere*, omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

SFINȚENIA (definiția)

„Și ce este sfințirea? Baia nașterii de a doua oară, curățirea de păcate.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia I, p. 8)

„Sfânt este numai cel curat.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIII, p. 133)

„Sfințenie se numește înțelepciunea sau cumpătarea noastră, după cum și necurăție se numește curvia și preacurvia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 206)

„Sfințenia constă înainte de toate în realizarea voințelor divine. Sfânt va fi acela care va face voința lui Dumnezeu, și cum această voință este consemnată și concretă în legea Lui, păzirea credincioasă a legii divine constituie în mod esențial sfințenia.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 344)

SFINȚENIA (caracteristicile sfințeniei)

„Căci așa sunt sufletele sfinților lui Dumnezeu; ele sunt iubitoare de oameni și blânde, atât către cei de aproape al lor, cât și către cei străini; ba încă blândețea lor se întinde până și asupra animalelor necuvântătoare. De aceea și zicea un înțelept: *Cel drept are milă de vite, iar inima celui rău este fără îndurare* (Pildele lui Solomon 12, 10); și dacă el are milă de vite, apoi câtă milă nu va avea de oameni?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, p. 519)

SFINȚENIA (sfinții - mari iubitori de Dumnezeu)

„Căci sfinților le este de ajuns această răsplată, practicarea iubirii de Dumnezeu; căci un omilia I, p. 21)

„Să-i consultăm pe sfinți. Cu ce îmbătare se poartă inima lor spre Dumnezeu !” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 21)

SFINȚENIA (sfinții – lumina lumii)

„Nu numai când învăța, nici numai când grăia, ci chiar numai când se arăta era în stare să însufle celor ce-l vedeau toată învățătura virtuții.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 283)

SFINȚENIA (sfinții - biruința lui Dumnezeu și triumful harului Său)

„Sfinții sunt biruința cea mare a lui Dumnezeu, triumful harului Său, triumful puterii Sale, triumful slavei Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 338)

SFINȚENIA (sfinții - mijlocitorii noștri către Dumnezeu)

„Ei ne sunt călăuze care merg înaintea noastră în drumul sfințeniei. Ei ne sunt mijlocitorii care ne salvează de mânia divină și de pedepsele pe care ni le atrag păcatele noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 340)

SFINȚENIA (Hristos grăiește prin sfinți)

„Ar putea oare rosti sau gândi altcineva decât ce gândește Hristos, mai cu seamă când dă legi de conduită în viață, Pavel, în care grăia Hristos (II Cor., 13, 3), Pavel, care nu voia să trăiască el, pentru a trăi Hristos într-însul (Gal., 2, 20; Filip., 1, 20), el, care punea și Împărăția cerurilor, și viața, și îngerii, și puterile, și altă zidire și, în general, totul în urma dragostei sale pentru Hristos? (Rom., 8, 38-39). Unele legi și învățături nu le-a dat însuși Hristos; pe unele, ni le-a dat prin apostoli. Ascultă că însuși Hristos spune că nu ne-a dat El însuși toate legile și toate învățăturile! *Multe încă am a vă spune, dar nu le puteți purta* (Ioan 16, 12).” (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 20)

„Pavel spune: *Iar celorlalți le spun eu, nu Domnul: De are vreun frate femeie necredincioasă și ea va voi să stea cu el, să nu o lase; și femeia, de are bărbat necredincios și acela va voi să stea cu ea, să nu-l lase. Pentru că bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă, iar femeia necredincioasă se sfințește prin bărbatul credincios* (I Cor., 7, 12-14). Prin cuvintele: *Nu Domnul, ci eu*, Pavel n-a vrut să arate că spusele sale sunt omenești – pot fi ele, oare? –, ci a vrut să spună numai că porunca aceasta n-a dat-o Hristos pe când era cu ucenicii Săi, ci o dă acum, prin el. După cum cuvintele *Domnul, nu eu* nu sunt potrivnice poruncii lui Hristos, tot astfel și cuvintele: *Eu, nu Domnul* nu înseamnă că-și exprimă gândul său propriu, independent de voința lui Dumnezeu, ci arată atâta numai, că Hristos dă acum prin el această poruncă. Mai departe, când vorbește despre văduve, Pavel spune: *Dar mai fericită este văduva dacă rămâne așa, după părerea mea* (I Cor., 7, 40). Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor *după părerea mea* să socotești că exprimă un gând omenesc, a curmat orice bănuială adăugând: *Mi se pare că și eu am Duhul lui Dumnezeu* (I Cor., 7, 40). Prin urmare, după cum atunci când exprimă gândurile Duhului lui Dumnezeu spune că este părerea lui – și pentru aceasta noi socotim spusele sale o hotărâre omenească –, tot astfel și când spune: *Eu spun, nu Domnul*, să nu socotești, bazându-te pe cuvintele lui, că Pavel exprimă prin aceste cuvinte propriile sale idei. Pavel avea în el pe Hristos și prin el vorbea Hristos: ca atare, n-ar fi îndrăznit să dea, ca o sentință, o învățătură atât de mare, dacă n-ar fi primit din gura lui Hristos această lege dată nouă.” (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 20-21)

SFINȚENIA (despre sfinți)

„Sau cine poate face ceva care să poată neliniști pe un asemenea om nobil? Presupuneteți că cineva îi răpește averea. Dar el are o comoară în cer ! Cineva îl izgonește din patrie. Dar el are patria sa în cer ! Poate că cineva îl ferecă cu lanțuri. Dar el are o conștiință liberă, și nu bagă în seamă închisoarea cea din afară! Însă poate că cineva ucide trupul lui. Totuși el iarăși va învia. Precum cel ce se luptă cu umbra și bate aerul nu poate răni pe nimeni, așa și cel ce se luptă împotriva celui drept, se luptă numai cu umbra, cheltuiește zadarnic puterea sa, și nu poate să aducă aceluia nici o lovire. Dacă poți tu să-mi asiguri dobândirea cerului, atunci poți să mă omori astăzi, și eu încă îți voi mulțumi pentru aceasta, că tu așa de repede m-ai pus în stăpânirea acelor bunuri mărite.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 78-79)

„Așa e obiceiul sfinților! De fac vreo faptă rea, o dau în vileag, plâng în fiecare zi și o fac cunoscută tuturor. De fac, însă, vreo faptă mare și demnă de laudă, o ascund și o dau uitării.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 322)

SFINȚENIA (puterea sfinților)

„Atât de mare este puterea sfinților! Când sfinții trăiesc, demonii nu le suferă nici umbra (Fapte 5, 15), nici hainele (Fapte, 19, 12), iar când sunt morți, tremură și de raclele lor.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini, XIII*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 329)

„Cu adevărat zic, în credință mult pot picioarele sfinților, când intră în casa cuiva, că nu-i binecuvintează numai pe oameni, ci și pământul cel ce calcă pe el îl sfințesc aducând și dăruind multe și mari bunătăți credincioșilor, că orbirea cea din fire o îndreaptă, neputința și foametea o vindecă și multă ușurință și bucurie aduc credincioșilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 69)

„Sfinții sunt atât de înfricoșători încât se tem și dracii de ei și numai glasul lor să-l audă, ei fug, cum fug și de fulgere.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 99)

SFINȚENIA (înfățișarea sfinților aduce mult folos duhovnicesc)

„Căci – și aceasta am spus-o înainte și o spun și acum, și nu voi înceta a o spune – nu numai învățătura și îndemnurile și împreună-sfătuirea, ci și înfățișarea sfinților aduce multă desfătare și folos. Ba și modul lor de a se îmbrăca și a se purta, ca și felul încălțărilor și umbletul. Căci și de aici poate să vină mult folos în felul nostru de viață: a învăța de la sfinți care este limita între ceea ce este necesar și ceea ce nu este necesar traiului. Căci nu numai că măsura în cazul sfinților nu întrece niciodată trebuința, dar adesea nici nu-și împlinesc toată nevoia ce o au.” (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 160)

SFINȚENIA (nu numai trupurile, ci și îmbrăcămintea sfinților este cinstită și săvârșește minuni)

„Că nu numai cuvintele și trupurile ci tocmai și îmbrăcămintele lor au fost cinstite, că o piatră lovind izvorî apă și adăpă poporul cel însetat, îmbrăcămintea lui Pavel alunga bolile oamenilor, umbra lui Pavel a alungat moartea, cenușa din moaștele sfinților mucenici alunga dracii; pentru aceia se făceau toate minunile cu putere.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 98)

SFINȚENIA (chiar și cei răi trag foloase de pe urma virtuții dreptilor și a sfinților)

„Mulți, chiar dintre cei răi, trag foloase de pe urma virtuții unui singur om; dar pe un singur om, care face fapte bune în mijlocul unui popor rău, răutatea celor mulți nu-l doboară o dată cu ceilalți. Și iarăși: un singur om, care trăiește drept, va putea smulge un popor întreg de la mânia lui Dumnezeu, dar un oraș întreg, care-i stricat, nu va putea pierde, nu va putea târî pe un om cu viață virtuoasă la osândă și pedeapsă. Asta se vede din viața lui Noe. Toți au pierit și numai el a scăpat. Asta se vede și din viața lui Moise. El singur a avut puterea să îndepărteze prin rugăciunile lui mânia lui Dumnezeu de deasupra unui întreg popor. Eu însă am să-ți dau o altă pildă mai mare de bunătatea lui Dumnezeu. Când Dumnezeu nu găsește printre cei vii oameni cu îndrăznire, care să se poată ruga pentru cei ce au păcătuit, recurge la cei morți și spune că le iartă păcatele celor vii de dragul morților, așa cum s-a întâmplat cu Iezechiel, căruia îi spune: *Voi apăra cetatea aceasta*

pentru Mine și pentru David, robul Meu (IV Regi 20, 6), iar David murise de mult.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 471)

SFINȚENIA (strălucește pe chipurile sfinților)

„Omul virtuos strălucește ca și cum ar fi scăldat de razele soarelui, ba încă mai strălucitor chiar decât razele soarelui; că nu-și trimite numai pe pământ lumina sa, ci depășește chiar cerurile.” (*Omilia la Matei*, omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 188)

„Căci nu atât cuvintele sfinților, dar mai ales trăsăturile feței lor arată o bunăvoință cu to

„Iar cel lăudat de Dumnezeu, nu o singură zi, sau două, ori trei, ci în toată veșnicia, merge cu strălucire, purtând cunună, și nu vei putea vedea capul unui asemenea om niciodată golit de slava aceea³⁵³. Căci timpul unei asemenea laude nu se restrânge la câteva zile, ci se întinde în nemurirea veacurilor viitoare.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul III, în vol. *Omilia și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 55)

SFINȚENIA (strălucirea lăuntrică a sfinților)

„Și căutând, zice, la fața lui Ștefan, i-au văzut fața lui ca a unui înger (Fap., 4, 15). Dar această slavă nu este nimic față de cea dinlăuntru, ce strălucește mai mult decât soarele. Ceea ce Moisi avea pe fața sa, aceștia o poartă în sufletul lor, ba încă și mai mult. Slava lui Moisi era supusă mai mult simțurilor, în vreme ce slava sufletului este netrupească. Și precum trupurile ce strălucesc în foc împrăștie din strălucirea lor și altor trupuri de aproape, dând și aceloră din strălucirea lor, același lucru se întâmplă și cu credincioșii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 81)

SFINȚENIA (slava sfinților)

³⁵³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Harul Duhului (simbolizat la propriu și la figurat) în icoane de nimbul din jurul capetelor sfinților este o prezență permanentă a nevoitorului adevărat. Harul se face al lui, dinlăuntru, nu ceva exterior. (n.s. 22, p. 55)

„Cei care nu puteau să se apropie de Sfântul Meletie, simțeau că iese din acel sfânt cap un fel de slavă duhovnicească, care trecea până la cei mai de departe, și plecau toți plini de toată binecuvântare numai uitându-se la chipul lui.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 283)

„Dumnezeu îi slăvește pe Sfinții Săi până la a-i face reflexe mărețe ale perfecțiunii Sale și ale puterii Sale. Sfinții vin la noi strălucind de frumusețea dumnezeiască, tari cu toate puterile lui Dumnezeu (...) Însă Dumnezeu, pentru ca limitele creatului și ale necreatului să nu poată fi confundate niciodată, le lasă sfinților semenele slăbiciunii omenești. Pavel va fi *chinuit de un demon*; *Trofin va fi lăsat bolnav la Efes* căci în vase de lut se va confirma sfințenia. Dumnezeu astfel se manifestă în două feluri: prin strălucirea sfinților Săi și prin slăbiciunea lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 33)

SFINȚENIA (faptele minunate ale sfinților)

„Cei trei au fost aruncați în cuptor și totuși nu au uitat să servească lui Dumnezeu, ca și ținu loc de ziduri, flacăra de haine, cuptorul, un izvor de apă curată; el îi primise încărcat de lanțuri, dar îi făcu slobozi; el primise corpuri muritoare și aceste corpuri le cruță ca și cum ar fi fost nemuritoare; el nu cunoscua natura lor, el nu făcu decât să respecte pietatea lor. Tiranul a legat picioarele lor, dar picioarele au învins puterea focului. O, ce priveliște minunată! Flacăra arse legăturile lor și, în fine, ea însăși fu pusă în lanțuri; căci natura lucrurilor fu schimbată prin pietatea acestor tineri; sau, mai curând, nu natura se schimbă ci, ceea ce este mai minunat încă, fără ca să se schimbe, ea pierdu toată puterea sa, căci focul nu fu stins, dar căldura sa nu avu nici un efect; și ce este mai de mirare, le cruță nu numai corpurile dar până și hainele și încălțămintele lor; și, după cum hainele sfântului Pavel vindeca bolnavii și gonea demonii (Faptele Apostolilor 5, 15) și, după cum umbra sfântului Petru pune pe goană moartea, tot astfel încălțămintele tinerilor stinseră puterea flăcărilor. Eu nu știu ce spun: această minune e mai presus de orice exprimare, căci puterea focului era stinsă, fără a fi stins; când e vorba de corpurile lor, ea este stinsă; ea nu mai este stinsă când trebui să rupă lanțurile lor; așadar, ea arse legăturile lor și nu atinse deloc călcâiele lor. Picioarele și legăturile se ating, focul își păstrează puterea sa și, totuși, nu îndrăznește să treacă peste legături. Tiranul îi legă, flacăra îi dezlegă,

pentru ca să vedeți cruzimea barbarului și supunerea elementului natural.”
(*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 75-76)

„Timpul ne cheamă să istorisim faptele mari ale fericitului acestuia. Gândul nu se tulbură și nu se cutremură. Nu știu ce să spun întâi, ce să spun în al doilea rând, ce să spun în al treilea rând! Atât de mare este mulțimea faptelor vrednice de laudă ce se revărsa de pretutindeni prin fața ochilor minții mele! Pățesc la fel ca un om care intră într-o grădină plină cu flori. Vede mulți trandafiri, multe violete, tot atâția crini și alte multe și felurite flori de primăvară. Este nedumerit! La care să se uite mai întâi, la care în al doilea rând? Fiecare din florile văzute îi cheamă către ea privirile. Și eu, intrând în această livadă duhovnicească a faptelor mari ale lui Ignatie și privind nu flori de primăvară, ci chiar rodul Sfântului Duh, felurit și deosebit din sufletul lui, mă tulbur și stau nedumerit! Nu știu la care să-mi opresc mai întâi gândul! Fiecare din faptele la care mă uit mă abate la cele învecinate și-mi atrage ochii sufletului spre privirea frumuseții ei.”
(*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 374)

„Mantia proorocului Ilie a despărțit în două apele râului Iordan (4 Regi 2, 8); încălțăminteia celor trei tineri - Anania, Azaria și Misail — a călcat peste puterea focului din cuptor (Dan., 3, 20-27); lemnul lui Elisei a făcut ca securea de fier să iasă din apele râului (4 Regi 6, 1-7); toiagul lui Moise a despărțit Marea Roșie în două și a scos apă din stânca lui Horeb (Ieș., 14, 15-22; 17, 5-6); șorturile lui Pavel alungau duhurile rele (Fapte 19, 12); umbra, lui Petru, căzând peste bolnavi, îi vindeca (5, 15-16), moaștele sfinților mucenici fac minuni nemaivăzute. Ce altceva trebuie să vă mai spun ca să vă arăt puterea virtuții și să vă trezesc dorința să urcați spre sfințenie?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele)

„Hai să-ți arăt acum alungată și frica fiarelor. Daniil a fost aruncat oarecând în puț în Babilon - dar leii nu au cutezat să se atingă de dânsul: că au văzut strălucind în el chipul cel vechi, chipul împărătesc, zăreau semnele

pe care le văzuseră la Adam înainte ca el să păcătuiască. Cu aceeași supunere au venit atunci la Adam ca să primească nume de la dânsul; și nu numai atunci, ci și cu fericitul Pavel s-a făcut aceasta: că și el, nimerind în ostrovul de barbari, a șezut lângă foc ca să se încălzească, și ieșind o năpârcă din vreascuri s-a prins cu dinții de mâna lui. Deci, ce s-a întâmplat după aceasta? Fiara a căzut îndată: că neaflând păcat, nici n-a putut să muște: ci precum noi, când vrem să urcăm o stâncă netedă, cădem îndată fiindcă nu avem de ce să ne ținem, fie că este mare dedesubt, fie că e prăpastie, așa și fiara aceea, cu toate că era deasupra focului, nu a aflat locul de sprijin al păcatului, nici unde să se țină cu dinții, a căzut în foc și a pierit.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 66-67)

„Dar totdeauna fiarele respectă trupurile sfinților, spre rușinea și osânda celor dăruți cu judecată și învredniciți să fie oameni, dar care prin covârșirea cruzimii lor întrec sălbăticiunea fiarelor.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 482)

SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii)

„Lumina este vrăjmaș de moarte tâlharului, greoi este dreptul celor ce păcătuiesc, chiar numai arătându-se el, după cum zice: *Greu ne este nouă și a-l vedea* (Înț. Sol., 2, 15) - fiindcă nu pot suferi razele lui, după cum cei bolnavi de ochi nu pot suferi pe ale soarelui. Multora dintre cei răi le este greu nu numai văzându-l, ci chiar și auzindu-l.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 250)

„Celor dreپți le fac plăcere multă și cele de dincolo, și cele de aici, pe când cei răi și lacomi sunt pedepsiți și aici, și dincolo. Sunt pedepsiți și aici, prin pedeapsa ce-i așteaptă dincolo, prin bănuiala rea a oamenilor, prin însuși păcatul care le chinuie sufletul; iar după plecarea de aici, îndură pedepse de nesuferit. Dreپții la rândul lor, chiar de îndură aici nenumărate suferințe, se hrănesc totuși cu bune nădejdi, având o bucurie curată, trainică și neschimbătoare; iar după plecarea de aici, vor primi bunătățile cele fără de număr.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 48)

SFINȚENIA (unii dintre sfinții Lui au dus o viață dezordonată și păcătoasă înainte de a-L cunoaște)

„Nu se cuvine să fie învinuit unul care a fost mai întâi rău și apoi a ajuns bun, ci cel care a fost mai întâi vrednic și apoi a ajuns rău. Lucrurile se judecă după sfârșitul lor. De ar suferi căpitani de corăbii mii și mii de naufragii, nu-i vorbim de rău dacă, atunci când se întorc în port, aduc corabia plină cu încărcătură, pentru că sfârșitul călătoriei acoperă cele trecute. Tot așa și cu atleții: de-ar fi fost înfrânți mai înainte de mii și mii de ori, nu-i lipsim de laudele biruinței, din pricina înfrângerilor de mai înainte, dacă înving în luptă când se dă cununa. Să facem așa și cu Pavel. Și el a suferit mii și mii de naufragii, dar când a fost să aducă corabia în port, a dus-o plină de încărcătură. După cum lui Iuda nu i-a folosit la nimic faptul că a fost mai înainte ucenic, dacă a ajuns apoi vânzător, tot așa și Pavel, întru nimic n-a fost vătămat că a fost mai înainte prigonitor, dacă mai târziu a ajuns evanghelist. Acestea sunt laude pentru Pavel! Și aceasta nu pentru că a voit să dărâme Biserica, ci pentru că el însuși a ridicat-o iarăși. Nu pentru că a prigonit cuvântul, ci pentru că el însuși l-a răspândit.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 15)

SFINȚENIA (despre cel ce se socotește drept înaintea lui Dumnezeu)

„Cel care se socotește drept înaintea lui Dumnezeu este un spurcat, chiar dacă-i mai sfânt decât toți oamenii.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 236)

SFINȚENIA (cuvintele și învățăturile sfinților)

„Sfântul Ioan (Botezătorul – n.n.) nu ne-a spus nimic nici nu ne-a învățat nimic din ceea ce este omenesc, dimpotrivă tot ce pornește de la acest suflet sublim, tot ce a venit de la el la noi arată o învățătură divină și cu totul cerească. Glasul lui nu va striga, el nu va face să ne astupăm urechile. Vom auzi o învățătură simplă, fără faimă, fără mască, fără podoabe deșarte, tot lucrul foarte îndepărtat de iubirea de înțelepciune; nu vom găsi aici decât o forță de neînving și divină, o mulțime de adevăruri fără sfârșit, o comoară fără asemănare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia II, 3, pp. 12-13)

„Într-adevăr, tolbe cu săgeți sunt gurile sfinților. Dau lovituri dese și unele după altele în capul diavolului.” (*Omilie de laudă la*

Sfinții Mucenici Iuventin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 359)

SFINȚENIA (amintirea sfinților este vie în creștini)

„Atât de mare e strălucirea lui, încât amintirea sa e vie între noi în fiecare zi, cu toate că trupul lui e înmormântat în Tracia. Trupul lui e în acea țară barbară, dar dragostea sa e printre noi, deși ne desparte atâta cale; și după atâta vreme, dragostea lui crește zi de zi.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 387)*

„Fiecare din voi cei de față este mormânt sfântului, mormânt însuflețit și duhovnicesc. Dacă aș deschide conștiința fiecăruia din cei de față, aș găsi pe sfânt locuind în sufletul vostru. Ați văzut că dușmanii n-au câștigat nimic că l-au surghiunit? Ați văzut că nu i-au stins slava, ci, dimpotrivă, i-au înălțat-o și mai mult, au făcut-o mai strălucitoare? În loc de unul au făcut atâtea morminte, morminte însuflețite, morminte ce slobozesc glas, morminte care îndeamnă la aceeași râvnă.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, II, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 387-388)*

SFINȚENIA (ajutorul sfinților la mântuirea noastră)

.....
„Mare este puterea virtuții sfinților! Viața lor este pildă pentru cei leneși, cuvintele lor simt îndreptare pentru cei mici la suflet, rugăciunile lor schimbă hotărârile lui Dumnezeu, ba chiar și hainele și obiectele lor personale sunt izvor de sfințire pentru cei care le ating.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

SFINȚENIA (rugăciunile sfinților pentru mântuirea noastră)

„Când facem tot ce trebuie să facem, ne ajută nespuse de mult și rugăciunea dreptilor. Dar dacă ne trândăvim și ne punem toată nădejdea mântuirii noastre numai în ei, nimic nu folosim. Nu pentru că dreptii sunt

neputincioși, ci pentru că noi ne pierdem singuri din pricina trândăviei noastre.” (*Omilii la Facere*, omilia XLIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 120)

„Așa sunt sfinții! Nu pun slava, cinstea sau altceva înaintea mântuirii aproapelui! Iată-i, stau în cuptor și se roagă pentru tot poporul! Noi însă nu ne gândim la frații noștri nici când ne merge bine. (...) În orice împrejurare se sacrificau pe ei înșiși, când voiau să înduplece pe Dumnezeu; iar când vedeau că rugăciunile lor sunt neîndestulătoare, luau în ajutorul lor părinții, spunând despre ei că nu pot aduce lui Dumnezeu decât duh umilit”. (*Omilii la Matei*, omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 63)

„Ascultă ce spune Dumnezeu lui Ieremia: *Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta!* (Ier., 11, 14). *Și pentru ce te minunezi că nu te ascult, pare a-i spune Dumnezeu. Chiar dacă însuși Moise ar fi alături de tine, chiar dacă ar fi Samuel, nu voi primi rugăciunea lor pentru poporul acesta!* De s-ar ruga chiar Iezechiel pentru ei, și el va auzi: *Chiar dacă ar sta înaintea Mea Noe, Iov și Daniel, fiii voștri și fiicele voastre nu se vor mântui!* (Iez., 14, 14 – 16). Chiar de-ar fi patriarhul Avraam și s-ar ruga pentru cei bolnavi de boli grele, dacă aceștia nu se întorc la Dumnezeu, Dumnezeu își va întoarce fața de la el și îl va părăsi, ca să nu audă glasul rugăciunii lui. Chiar de-ar fi Samuel, și-ar face același lucru, Dumnezeu îi va spune și lui: *Nu plânge pentru Saul* (I Regi 16, 1). De s-ar ruga cineva pentru sora lui, fără să aibă îndreptățire, va auzi din nou ca și Moise: *Dacă tatăl ei ar fi scuipat-o în obraz* (Num., 12, 14). Să nu stăm, dar, cu gura căscată așteptând ajutor de la alții. Au într-adevăr foarte mare putere rugăciunile sfinților, dar atunci când și noi ne căim și ne îndreptăm. Moise a scăpat de mânia dumnezeiască pe fratele său Aaron și pe cele șase sute de mii de iudei, dar n-a putut s-o scape pe sora lui. Și totuși păcatul ei nu era la fel cu al celorlalți. Maria insultase pe Moise; poporul îndrăznise să nu mai creadă în Dumnezeu”. (*Omilii la Matei*, omilia V, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 72)

„Deci, dacă ne trândăvim nu ne vom putea mântui nici cu rugăciunile altora; dar dacă suntem treji vom reuși noi înșine, mai mult decât cu rugăciunile altora. Că și Dumnezeu mai degrabă vrea să ne dea nouă harul decât altora care se roagă pentru noi, ca să avem și îndrăznire și să ne facem și mai buni, silindu-ne să potolim mânia lui Dumnezeu. Așa a miluit pe cananeanca (Matei 15, 21-28), așa a mântuit pe femeia cea păcătoasă (Luca 7, 37-50), așa și pe tâlhar (Luca 23, 43). Nici unul n-a avut mijlocitor și apărător.

Nu vă spun asta ca să nu ne mai rugăm sfinților, ci ca să nu ne trândăvim, și nici cuprinși de lenevie și de somn să rugăm pe alții să facă ce trebuia să facem noi”. (*Omilii la Matei*, omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, p. 73)

„Toți dar, îndeobște, dregători și supuși, femei și bărbați, bătrâni și tineri, robi și liberi, cu toții să-l rugăm pe Fericitul Meletie, luându-l părtaș acestei rugăciuni, căci mai mare e acum rugăciunea lui către Dumnezeu și mai fierbinte iubirea de voi, ca să crească în noi dragostea aceasta și ca să ne învrednicim noi toți ca, după cum suntem aici alături de racla aceasta, tot astfel și dincolo să putem fi alături de veșnicul lui sălaș și să avem parte de bunătățile cele gătite.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 285)

„Rugăciunile oamenilor sfinți aduc asupra noastră mult ajutor dacă punem și noi umărul. Dacă nu facem astfel, ajutorul acelora nu ne este de folos. Spre exemplu, la ce le-a folosit iudeilor rugăciunea lui Ieremia? De trei ori s-a rugat proorocul Ieremia lui Dumnezeu și de trei ori a auzit cuvintele: *Nu te ruga pentru acest popor și nu înălța, rugăciune și cerere pentru dânșii, nici nu mijloci înaintea Mea, că nu te voi asculta* (Ier., 7, 16). La ce i-a folosit lui Saul rugăciunea lui Samuel, care s-a rugat și a jelit pentru el până în ultima zi, și la ce le-a folosit israeliților? *Nu mi voi îngădui să fac înaintea Domnului păcatul de a înceta să mă rog pentru voi* (1 Regi 12, 23), le-a zis el acestora. Și totuși, au pierit cu toții. De ce? Ne spune motivul Dumnezeu, prin gura proorocului Ieremia: *Chiar Moise și Samuel de ar sta înaintea Mea, sufletul Meu tot nu s-ar îndupleca spre poporul acesta* (Ier., 15, 1).

Așadar, rugăciunile nu aduc nici un folos? Ba da. Ne aduc un foarte mare folos, dar numai dacă punem și noi umărul.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 198-199)

„Rugăciunile oamenilor sfinți pentru noi, ca și ale noastre, sunt ascultate de Dumnezeu atunci când noi suntem dreți, plini de virtuți, milostivi și iubitori față de semenii noștri. Însă, atunci când, dimpotrivă, săvârșim păcate cu mâinile, cu picioarele, cu limba, cu gândul și cu inima, cum am putea îndrăzni să ne adresăm

Domnului, cerându-I ajutor și binefaceri? Cum am putea atunci îndrăzni să ne rugăm sfinților?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp.199-200)

„Rugăciunile sfinților au o foarte mare putere atunci când ne pocăim și ne facem mai buni.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 356)

SFINȚENIA (sfinții se bucură de izbânzile celor de pe pământ)

„Dacă aici pe pământ cei sfinți își dau și sufletele pentru cei păcătoși, cu mult mai mult dincolo, pe lumea cealaltă, se veselesc când îi văd pe alții bucurându-se de aceleași bunătăți; socotesc bucuria aceluia propria lor bucurie”. (*Omilii la Matei*, omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 740)

SFINȚENIA (viața și petrecerea sfinților)

„Dumnezeiasca Scriptură ne arată și oameni dreți, care au greșit de multe ori, și oameni păcătoși, care s-au întors la credință, pentru ca să primim și de la unii și de la alții îndestulătoare întărire; pentru ca nici cel care stă să nu se încreadă, văzând că și unii dreți au căzut, dar nici cel cu păcate să nu-și piardă nădejdea, văzând că mulți păcătoși s-au ridicat și au putut ajunge chiar pe cele mai înalte culmi”. (*Omilii la Facere*, omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 362)

„...viața dreptilor este lecție de filozofie”. (*Omilii la Facere*, omilia LIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 207)

„Că dreptul, și care nu are nimic cu dânsul, și aici va trăi în cele ale tuturor celorlalți ca în ale sale, și când va pleca către cer va vedea veșnicele sale lăcașuri; și chiar aici nu va pătimi ceva neplăcut, și nici l-ar putea face cineva străin pe dânsul, care întregul pământ îl are drept cetate, și câștigându-și patria lui, va da pe față adevărata lui bogăție.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVI, pp. 158-159)

„Au trăit în sărăcie, dar erau bogați în dreapta credință. Erau urâți de oameni, dar iubiți de Dumnezeu!” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 298)

„Ce grăiești omule? Dar de au fost Petru și Ilie, oare n-au avut și ei aceeași fire ce-o avem și noi? Sau nu s-au născut ei în această viață ca și noi? Nu s-au hrănit și ei cu acest fel de hrană? N-au viețuit cu lucrurile lumii ca și noi? (...) unii au fost vameși și prigonitori ai Bisericii lui Hristos, iar dacă s-au pocăit, mult dar au dobândit de la Dumnezeu. Că unii din acești apostoli au sculat morți, ochii orbilor au deschis, stricații i-au curățit, șchiopii i-au îndreptat, dracii din oameni i-au alungat și tămăduiri multe făceau bolnavilor. Iar de vei încerca viață și petrecere și acum se află la cei ce vor și părăsire de răutăți și ascultare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 69)

SFINȚENIA (cunoașterea amănunțită a vieților sfinților – folosul)

„Când cineva viețuiește duhovnicește, când și mișcările, și comportarea, și cuvintele, și faptele sunt ale unui astfel de om, și prin aceasta folosește tuturor și nu împiedică pe nimeni, desigur că viața acestuia ne interesează.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, Prolog, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 196)

„Să invidiați virtutea oamenilor sfinți, nerăutatea, îndelunga-răbdare și înțelepciunea lor. Viețile sfinților ne învață cum să ne purtăm și ne insuflă râvnă duhovnicească. Acești oameni nu au strălucit atât prin minunile lor, cât prin viața pe care au dus-o. Viața lor se arată luminoasă dinaintea tuturor, atrăgând harul Duhului Sfânt. Dacă nu suntem atenți, de multe ori minunile ne fac rău.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 355)

„Cei ce cercetează adeseori faptele bune ale sfinților vor câștiga mare râvnă spre urmarea acelor. Și prin toate acestea cuprinzând întreg trupul Bisericii, vom putea și noi, împreună cu adunarea aceasta desăvârșită, să intrăm în împărăția cerurilor.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 105)

„Și de e cineva cuminte, dacă se gândește la el, (Iosif – n.n.) devine încă și mai cuminte; dacă e neînfrânat, prin povestire se întoarce degrabă la cumișenie și istorisirea îl face mai bun.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui*

Dumnezeu, XXII, 15, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 327)

SFINȚENIA (urmarea viețuirii sfinților)

„Că nu ne pune înaintea Sfântului Duh viețile sfinților în zadar și fără rost, ci ca să râvnim virtutea lor și să imităm faptele lor mari”. (*Omilia la Facere, omilia XLIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 167*)

„Văzând iubirea de Dumnezeu a dreptului să-i râvnim virtutea. Nu fără rost de harul Sfântului Duh ne-a lăsat în scris aceste istorii, ci ca să ne îndemne spre urmarea și râvna oamenilor virtuoși. Când auzim de răbdarea unuia, de curățenia trupească și sufletească a celuilalt, de graba cu care un altul găzduia străinii, de virtutea mare a fiecăruia din ei și că toți au strălucit și au ajuns vestiți, ei bine atunci ne cuprinde dorul de a fi ca ei”. (*Omilia la Facere, omilia LVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 230*)

„Viața bărbaților virtuoși, istoria vieții lor fericite, citirea Sfintelor Scripturi, legile date de Dumnezeu. Dacă ai vrea să te uiți numai o dată la chipurile sfinților acelora, vei vedea și urâtenia sufletului tău; și odată ce ți-ai văzut-o nu mai ai nevoie de altceva ca să scapi de urâtenia lui. La asta ne și folosește oglinda: ne ajută să ne schimbăm cu ușurință înfățișarea”. (*Omilia la Matei, omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 59*)

„Astfel și Pavel a devenit mare, deși era de aceeași natură cu noi. Credința lui l-a făcut cu totul altul de cum era; și atât de mare-i era credința în Stăpânul nostru, încât până și hainele lui aveau o mare putere în alungarea demonilor și vindecarea bolilor. Și de ce îndreptare am putea fi noi vrednici, dacă pe atunci numai umbrele și hainele apostolilor alungau moartea, iar astăzi, cu toate rugăciunile ce le facem, nu putem înfrâna nici măcar patimile ce ne stăpânesc? Deci care poate fi cauza? Nimic altceva decât marea deosebire în judecată, sau mai bine zis în predispoziția sufletească a unora și a altora. De altfel, cele ale naturii sunt egale și comune. Căci și Pavel s-a născut și a crescut ca și noi, a locuit pe pământ și a respirat același aer ca și noi; însă în celelalte a fost cu mult mai mare și superior nouă, anume în zelul, credința și dragostea lui.

Deci să-l imităm pe el.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VIII, p. 143*)

„Pavel a fost om ca și noi, împărtășindu-se de aceeași fire ca și noi, și toate celelalte le-a avut deopotrivă cu noi. Dar fiindcă a arătat o atât de mare dragoste pentru Hristos, a covârșit și cerurile, și a stat împreună cu îngerii. Așa că, dacă am voi și noi să ne ridicăm cât de puțin și să aprindem acel foc în noi, vom putea călca pe urma aceluia sfânt. Dacă aceasta ar fi peste putințele noastre, atunci n-ar fi mai strigat el, zicând: *Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos* (I Corinteni 11, 1). Deci nu numai să-l admirăm și să ne minunăm de dânsul, ci să-l și imităm cu râvnă vie, ca astfel să ne învrednicim a-l vedea acolo, când ne vom muta de aici, și să ne împărtășim și noi de cinstea lui cea mare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 559)

„Se află în Scripturi mii de modele de viață virtuoasă. Ia pe care vei voi, și după Învățător intră în vorbă și cu ucenicii Lui. De exemplu: unul a strălucit prin sărăcie, un altul prin bogăție, precum Ilie prin sărăcie, iar Avraam prin bogăție; ia deci ca exemplu una din aceste vieți, care ți se va părea mai ușoară și mai la îndemână. Unul a strălucit prin căsătorie, un altul prin feciorie – Avraam a strălucit prin căsătorie, Ilie prin feciorie; ia ca exemplu pe care vrei și mergi pe calea unuia sau a altuia, căci ambele căi duc la ceruri. Unul a strălucit prin post, altul prin lipsa postului – Ioan, de exemplu, a strălucit prin post, iar Iov prin lipsa lui. În afară de aceasta Iov mai avea și femeie, fii și fiice, case de care se îngrijea. Însă este cu putință a se lucra virtutea chiar fiind cineva în scaunul împărătesc, deși palatul împărătesc e împovărat cu mai multe afaceri decât orice casă particulară. David a strălucit pe tron, dar porfira împărătească și diadema întru nimic nu l-au moleșit. Lui Moise i s-a încredințat însă grija întregii comunități, ceea ce e cu mult mai greu. Aici puterea era cu mult mai mare, de unde rezultă că și greutatea era mai mare.

Ai văzut cum unii au progresat în fapte bune fiind bogați iar alții fiind săraci? Ai văzut pe unii progresând fiind căsătoriți, iar pe alții păstrându-și fecioria?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, pp. 231-232)

„Gândește-te ce fel de primejdii, câte necazuri într-una a suferit el (Apostolul Pavel – n.n.), câte primejdii de moarte a înfruntat el, și pe care le numește ușoare. Imită, deci, pe acest suflet tare ca diamantul, care era îmbrăcat cu acest trup, ca și cum n-ar fi fost în trup.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVIII, p. 331)

„Pentru că dragostea este început și sfârșit în toate bunătățile, sa urmăm pe Pavel și în aceasta. Căci prin dragoste a ajuns Pavel ceea ce a

ajuns. Să nu-mi vorbești de morții pe care i-a înviat, nici de leproșii pe care i-a curățit. Dumnezeu nu-ți cere astfel de fapte. Dobândește dragostea lui Pavel, și vei avea o cunună desăvârșită.” (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 244)

„Să ne sârguim să mergem pe urmele lui, să ne silim să ajungem și noi ca el, și să nu socotim că asta e cu neputință. Ceea ce spuneam adeseori nu voi înceta să o spun: același trup a avut și Pavel și noi; aceeași hrană a mâncat și el și noi; același suflet a avut și el și noi. Dar voința i-a fost mare și râvna strălucitoare. Acestea l-au făcut pe Pavel atât de mare.

Nimeni dar să nu-și piardă curajul, nimeni să nu deznădăjduiască! De-ți înalți sufletul către Dumnezeu, nimic nu te împiedică să primești același har. Dumnezeu nu caută la fața omului. El l-a plâsmuit pe Pavel și tot El te-a adus și pe tine. După cum e Stăpânul lui, tot așa e și Stăpânul tău. După cum l-a încununat pe el, tot așa vrea să te încununeze și pe tine. Să ne făgăduim, deci, pe noi înșine lui Dumnezeu și să ne curățim, ca, primind cu îmbelșugare harul, să avem parte de aceleași bunătăți.” (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 255-256)

„Iar dacă mă întrebi cum e cu putință să ajungem următori unor astfel de oameni, ascultă ce-ți spune Pavel: *Fiți următori mie*, spune el, *precum și eu sunt lui Hristos* (I Cor., 11, 1).

Te întreb și eu acum: *Acela a putut fi următor lui Hristos, iar tu nu poți fi următor nici măcar unui om? Acela a râvnit pe Stăpânul, iar tu nici pe robul Stăpânului? Ce apărare mai poți avea?*” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 275)

„A disprețuit acela foamea, să disprețuim și noi desfătarea, să stârpim tirania pântecelui, pentru ca, atunci când ar veni o vreme care să ceară de la noi o vitejie atât de mare, să ne arătăm și noi strălucitori în lupte, deprinși fiind mai dinainte cu luptele mai mici. Acela a avut îndrăznire înaintea voievozilor și a împăraților; să facem și noi asta acum: să mărturisim cu îndrăznire credința noastră când stăm în adunările păgânilor bogați și cu vază și să le facem de răs rătăcirea lor.

Când încearcă să laude credința lor cea păgânească și s-o doboare pe a noastră, să nu tăcem, nici să ne purtăm cu blândețe, ci, dând pe față urâtenia credinței lor, să lăudăm cu multă înțelepciune și cu multă îndrăznire toate învățăturile creștinilor. După cum împăratul poartă coroana pe cap, tot astfel să purtăm și noi mărturisirea credinței. Nu-l împodobeste pe împărat coroana cât ne împodobesc pe noi credința și mărturisirea credinței. Să facem asta nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta; să arătăm, prin toate, viața vrednică de mărturisirea credinței, pentru ca să nu facem de rușine învățăturile prin răutatea faptelor, ci, slăvind prin toate pe Stăpânul nostru, să ne bucurăm și de cinstea cea de aici, și de cea de dincolo.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 292)

„Mulțumind lui Dumnezeu, să imităm virtuțile acestor sfinți, ca să luăm și noi parte cu ei la cununi.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 395)

„Să imităm aici pe pământ virtutea acestor sfinți, iar dincolo să putem fi părtași cu ei la cununi. Să arătăm tot atâta răbdare în lupta cu patimile cele cu păcat: mânia, pofta de avari, de trupuri, de slavă deșartă și de toate celelalte asemănătoare; câtă filosofie au arătat acești mucenici în primejdii! Dacă vom birui și noi flacăra acestor patimi cum au biruit ei flacăra focului, vom putea sta alături de ei și vom avea aceeași îndrăznire, pe care face Dumnezeu ca noi toți să o dobândim.” (*Omilia I la Sfinții Macabei și la maica lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 418)

„... ca să nu spună trândavii, când îi îndemnăm să imite pe apostoli și când le spunem: *Imită pe Petru, calcă pe urmele lui Pavel, fii ca Ioan, urmează lui Iacov!*, deci ca să nu spună: *Nu putem, nu suntem în stare! Aceia au înviat morți, au curățit leproși!* și să ne închidă gura cu această apărare nerușinată a lor, să le spunem: *Taci, închide gura! Nu i-au dus pe aceia în Împărăția cerurilor minunile, ci faptele!*. Imită deci viețuirea apostolilor, și nu vei avea mai puțin decât apostolii! Nu minunile i-au făcut pe ei apostoli, ci viața lor curată! Și că viața curată e semnul după care cunoaștem icoana de apostol, că ea e trăsătura ucenicilor, ascultă pe Hristos că ne arată semnul după care putem să-i cunoaștem! Zugrăvind icoana

ucenicilor Săi și arătând care-i semnul de recunoaștere a unui apostol, a grăit așa: *Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei* (Ioan 13, 35).

- *Întru aceasta, întru ce? Întru facerea de minuni? Întru învierea morților?*

- Nu, răspunde Hristos.

- Dar întru ce?

- *Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă vă iubiți unii pe alții* (Ioan 13, 35), iar prin dragoste nu se înțeleg minunile, ci faptele. Că *dragostea este plinirea legii* (Romani 13, 10). Ai văzut chipul? Ai văzut pilda? Nu căuta mai mult! Stăpânul a hotărât că dragostea îi caracterizează pe ucenici. Deci dacă ai dragoste, ai ajuns apostol, primul dintre apostoli.

Vrei să afli asta și din altă parte? Adresându-Se Hristos lui Petru, îi spune: *Petre, Mă iubești tu mai mult decât aceștia?* (Ioan 21, 15). Nimic nu are atâta putere să ne ducă în Împărăția cerurilor ca dragostea de Hristos, dacă-L iubim așa cum trebuie. Și a spus și cum putem cunoaște pe cel care iubește pe Hristos cu adevărat.

- Cum? Și prin ce fapte putem să-L iubim pe Hristos mai mult decât apostolii? Oare înviind morții sau făcând alte minuni?

- Deloc!

- Atunci, prin ce fapte?

- Să ascultăm, că ne-o spune Însuși Hristos cel iubit! *Dacă Mă iubești mai mult decât aceștia, spune El, păstorește oile Mele!* (Ioan 21, 16).

Iată că și aici este lăudată fapta. Grija de cei din jur, mila, ajutorul, căutarea folosului altuia și toate celelalte însușiri pe care trebuie să le aibă un păstor, toate acestea sunt fapte, nu minuni, nici semne.

- Dar apostolii, mi se poate răspunde, au ajuns apostoli din pricina minunilor.

- Nu din pricina minunilor, ci din pricina viețuirii lor. Prin ea mai cu seamă au strălucit: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă nu minunile, ci faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei 5, 16). Vezi că peste tot sunt puse în lumină faptele? Vezi că peste tot este admirată viața virtuoasă?" (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 321-322)

„Căci urmându-l pe Pavel, prin el îl vom urma întru totul pe Hristos, că și el a scris acestea nu urmând sieși, ci Aceluia.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăiește bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne așa,* în vol. *Cateheze maritale*, p. 24)

SFINȚENIA (dobândirea sfințeniei)

„Sfințenia nu se capătă numai după osteneți și nici că vine numai de la fapte, ci prin iubirea noastră, apoi prezența Lui, ca și toate cele iconomisite pentru noi, ar fi fost de prisos. Așadar nici din iubire numai și nici din propria noastră virtute numai, ci din amândouă acestea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, pp. 8-9)

„Pe fericiții apostoli nu-i admirăm din pricina minunilor săvârșite de ei (căci minunile erau săvârșite în totul prin puterea lui Dumnezeu), ci pentru că au trăit ca îngerii; iar viețuirea lor se datora, pe lângă ajutorul dumnezeiesc, râvnei lor.” (*Despre căință (I)*, 9, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 81)

„Dacă sădăm dragostea în inimile noastre vom deveni sfinți. Da, fiindcă toți sfinții prin iubire s-au făcut plăcuți Lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 139)

„Dacă ești om, dovedește acest lucru prin purtarea ta. Ai fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Dacă El este Sfânt, și tu trebuie să fii. De altfel, așa ne-a poruncit Domnul să fim, încă de pe vremea Vechiului Testament: *Sfințiți-vă și veți fi sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeu vostru, sfânt sunt* (Lev., 11, 44). Și cum vei ajunge la sfințenie? Ținând toate poruncile lui Dumnezeu, fără să disprețuiești nici una dintre ele.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 293)

„Unii pot spune: *Sfințenia și virtutea sunt bune și vrednice de laudă, dar nu le putem dobândi pentru că rudele și prietenii noștri ne stau împotriva, își bat joc de noi și ne împing spre păcat*. Cu cei care ne împiedică să ducem o viață creștinească și ne îndeamnă la rele, trebuie să întrerupem orice legătură. Bineînțeles că dacă avem șanse să îi îndreptăm fără să suferim noi înșine vreo pierdere sufletească, atunci trebuie să facem tot ce putem pentru ei. Dar dacă ei nu se îndreaptă, iar noi suntem în primejdie din cauza purtării lor, atunci este nevoie să fugim cât mai departe de ei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

„Pentru a cuceri și menține sfințenia ne sunt necesare trei lucruri. Primul este de a practica eroic virtutea contrară viciului, în care dincolo în viața noastră veche noi am fost căzuți mult timp și în mod

grav. Dacă ne-am câștigat în mod rău soarta noastră, virtutea noastră specială trebuie să fie o generozitate inepuizabilă. Dacă curăția noastră a fost alterată adesea și în mod grav, să ne abținem chiar de la ceea ce ne-ar fi permis. Dacă noi suntem răzbunători față de dușmanii noștri și când suntem stăpâniți de mânie și de urile criminale, să știm de acum să iubim pe cei care ne urăsc și să binecuvântăm pe cei care ne blestemă.

A doua condiție a sfințeniei este rugăciunea smerită și răbdătoare. Să știm să așteptăm, să știm să ne resemnăm. Să nu avem mândria impertinentă de a crede că Dumnezeu trebuie să ne acorde totdeauna și la moment obiectul rugăciunii noastre.

A treia condiție a sfințeniei, cea mai indispensabilă dintre toate: a ști să suferi. Toți sfinții au suferit, toți în legea veche ca și în cea nouă au trecut prin focul încercării. Pavel cere să fie eliberat de încercarea lui; el n-o obține. Cum se va arăta Iov? Cum cucerește Iosif culmile sfințeniei? Cum ajung toți ceilalți sfinți la desăvârșire și la desăvârșirea veșnicei slave? Prin încercarea suferită fără șovăire.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 345)

SLAVA (de la oameni – neprimirea ei)

„Poate că te vorbesc de bine? Dacă ești așa precum spun dânșii, tu să nu te moleșești de slava ce ți-o dau, iar de cumva nu ești așa, apoi atunci mai mult disprețuiește laudele și socotește-le ca o bătaie de joc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 123)

SLAVA DEȘARTĂ (definiția)

„De aceea se și numește slava asta slavă deșartă, pentru că este goală, nesigură și trecătoare; este numai o înșelare a ochilor și dispare înainte de a apărea”. (*Omilia la Facere*, omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 270)

„Slava deșartă este un tiran crud și periculos; ea poate orbi ochii chiar ai înțelepților, dacă nu sunt atenți și priveghetori.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VIII, 1, p. 41)

„Iubirea de slavă este un păcat foarte rău; da, zic eu, foarte urât, și rădăcina tuturor relelor. Este un spin care greu se scoate, o fiară care nu poate fi îmblânzită, o hidră cu o sută de capete înarmate împotriva celor ce o hrănesc.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXX, 1, p. 139)

„... slava cea deșartă, această fiară sălbatică, acest drac împielit, această molimă a lumii, această viperă otrăvicioasă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 379)

„Ce este, așadar, slava? Este, va spune cineva, faptul de a fi admirat de toți. Și cum te vor admira, pe drept sau pe nedrept? Pe nedrept? Atunci nu e vorba de admirație, ci de lingușire și batjocoră. Pe drept? Dar aste e cu neputință, pentru că oamenii judecă părtinitor. Sunt influențați de patimile lor și-i admiră pe cei care slujesc dorințelor lor. Și dacă vă îndoiiți, priviți-i pe cei care-și cheltuie banii și le umplu pe femeile desfrânate, pe lăutari și pe dansatori.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 37)

„Cu dreptate această patimă, despre care am vorbit și pe care o au oamenii nesăbuiți, se numește *slavă deșartă*, care înseamnă *slavă goală*, adică *fără conținut*, pentru că nu are nimic folositor în ea. Este ca o mască, ce are trăsături nemaipomenit de frumoase, dar care nefiind adevărată și neavând nimic pe dinăuntru, nu poate face pe nimeni niciodată să se îndrăgostească de ea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 206)

SLAVA DEȘARTĂ (- mama tuturor relelor)

„Vă rog de a ne depărta de mama tuturor relelor, care este slava deșartă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 323)

SLAVA DEȘARTĂ (nașterea ei)

„Când diavolul ne vede că nu facem cu ușurință păcatul, ci că fugim de desfrânare și îmbrățișăm castitatea, și iarăși când ne vede că întoarcem spatele lăcomiei, că urâm nedreptatea, că ne batem joc de desfătări, că postim și ne rugăm, că facem milostenii cu inimă largă, atunci uneltește o altă viclenie, prin care să ne poată vătăma bogăția noastră și să facă fără folos toate faptele noastre bune. Diavolul îi face să se laude cu faptele lor bune pe cei care au biruit cu multă putere toate vicleniile lui; îi face să umble după slava de la oameni, ca să piardă slava cea adevărată”. (*Omilia la Facere*, omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 395)

SLAVA DEȘARTĂ (este zadarnică și deșartă)

„Slava pământească și faima lumească sunt trecătoare. Nu se deosebește cu nimic de piesele de teatru, care se termină în câteva ore, și de florile de primăvară, care se ofilesc în câteva zile. Adevărat, ce este mai zadarnic și deșert decât cinstirea lumească? Care este rolul ei? Care este folosul ei? La ce rezultat trebuincios ajunge? Și măcar de-ar fi fost doar acest rău! Căci nu numai că nu aduce nici un câștig, dar provoacă și mare vătămare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

SLAVA DEȘARTĂ (manifestarea ei)

„Că precum o slugă nerecunoscătoare se mută tot timpul de la unul la altul, cam așa e și slava: că cel ce înainte vreme era slăvit și vestit, dintr-o dată devine un oarecare neștiut de nimeni, precum și dimpotrivă. Și precum roata, care se învâрте mereu, nu poate fi văzută sprijinindu-se pe aceeași parte, ci din pricina repeziciunii rostogolirii se întoarce mereu cu susul în jos și înapoi: așa e și cu mersul treburilor noastre, ce se întoarce fără conținere, schimbând susul cu josul; așa și cu bogăția, cu stăpânirea și toate celelalte.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 131-132)

„Pe un om care umblă după slava lumii îl încântă ușor plăcerea slavei, dar tot atât de ușor îi și pleacă la pământ capul. Totdeauna e în mijlocul furtunii; niciodată pe vreme bună! Înainte de a ieși în public ca să-și țină discursul, tremură și se zbate; după ce se întoarce acasă sau moare de tristețe sau se bucură peste măsură; iar bucuria aceasta e mai cumplită decât tristețea. Că bucuria este un rău tot atât de mare ca și tristețea se vede din urmările pe care le are bucuria asupra sufletului: îl face ușuratic, mândru, disprețuitor”. (*Omilii la Matei*, omilia XL, V, în col. PSB, vol. 23, p. 490)

„Cumplită este patima aceasta și are multe capete. Din pricina slavei deșarte unii oameni iubesc cu înfocare slujbele înalte, alții banii și averile, alții puterea. Și, tot mergând așa înainte, slava deșartă îi face pe unii ca, tot de dragul ei, să dea milostenii, să postească, să se roage, să predice. Multe sunt capetele acestei fiare. Nu e deloc de mirare ca oamenii să umble după slava deșartă când sunt bogați, când sunt puternici; dar să postească, să se roage de dragul slavei deșarte, asta e ciudat, asta merită multe lacrimi”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 815)

„Pe cine să-i învăț mai întâi? Pe cei care caută să fie lăudați și slăviți de lume pentru bogăția lor sau pentru hainele lor frumoase și scumpe sau pentru slujbele lor înalte sau pentru predica și învățătura lor sau pentru artă și meseria lor sau pentru vigoarea trupului lor sau pentru frumusețea lor sau pentru bijuteriile și podoabele lor sau pentru cruzimea lor sau pentru iubirea lor de oameni sau pentru milostenia lor sau pentru răutatea lor sau pentru sfârșitul vieții lor sau pentru soarta după sfârșitul vieții lor? Că, după cum am spus, patima aceasta are multe gheare și le întinde chiar dincolo de viața noastră. Se spune: Cutare a murit; iar ca să fie admirat și lăudat se spune că a rânduit ce să se facă după moartea lui; de aceea cutare e sărac și cutare e bogat. Grozăvia e aceea că oamenii găsesc în stări cu totul contrarii pricini pentru a umbla după laudele lumii”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 815-816)

„Să ne închipuim o milostenie făcută cu multă dărnicie, dar cu scopul de a fi văzută și știută de oameni. În primul loc, slava deșartă o scoate din camera cea părintească. Tatăl poruncise să nu fie văzută nici de mâna stângă (Matei 6, 3) dar slava deșartă o arată robilor, oricui se întâmplă, chiar celor care nici n-o cunosc. Ai văzut că o face desfrânată și prostituată și o împinge să facă dragoste cu oameni ticăloși și să se poarte cum vor aceia?” (*Omilia la Matei*, omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 816)

„Slava deșartă este un monstru care ia toate felurile de forme și chipuri, care-i înfige acul peste tot, peste bogății, peste plăceri, peste frumusețea trupului. Ea este aceea care ne face să depășim limitele necesarului. Din aceea provine acest lux în haine, această mulțime de robi; din aceea, acest dispreț pentru ceea ce este de lipsă în casele noastre, în mobilele noastre, la masa noastră; peste tot domnește fastul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIX, 3, p. 354)

„Simon Magul³⁵⁴, care, fiindcă avea privirea ațintită spre slavă deșartă, nu a văzut nici chiar ce-i era lui trebuitor; de acest fel erau și Iudeii, cari, din pricina slavei deșarte, au dat diavolului propria lor mântuire. De aici s-au născut și idolii, de aici și filosofii cei din afară, fiind zădărați de această nebunie, s-au azvârlit în credințele acelea mincinoase și rele. Și privește

³⁵⁴ Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: A se vedea Fapte 8, 9-24, unde se descrie pe larg făpta urâcioasă a acestui vrăjitor, înfierată de Biserică încă de atunci și cunoscută sub numele de Simonis. (n.s. 1, p.377)

până unde ajunge nefirescul acestei patimi, fiindcă unii dintre acei filosofi, pentru slava deșartă, s-au făcut săraci, iar alții se băteau după bogății. Atât de grozavă este tirania acestei patimi, încât stăpânește pe cineva chiar în lucrurile potrivnice. De pildă unul este stăpânit de slavă deșartă pentru înțelepciunea și cumpătarea lui, iar altul pentru curvăsăria și desfrâul ce-l stăpânește; unul pentru dreptate, iar altul pentru nedreptate; altul pentru dezmiardare, sau pentru post, sau pentru blândețe, sau pentru cutezanța lui cea mare, sau pentru bogăție, sau pentru sărăcie; fiindcă unii dintre acei filosofi, deși puteau să dobândească cele bune, totuși, pentru că se admirau singuri pe sine, nu le dobândeau.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, pp. 377-378)

„Căci ce ar putea fi mai sălbatic decât această fiară, care când mai cu seamă este răsfățată, atunci și ea mai mult se sălbăticește? – deși nici fiarele sălbatice nu sunt așa, ci prin multa îngrijire se îmblânzesc. Dar slava deșartă cu totul dimpotrivă; căci fiind disprețuită se îmblânzește, în vreme ce, dacă este luată în seamă și cinstită, ea se sălbăticește și se întrarmează împotriva celui ce o cinstește. O asemenea slavă deșartă cinstind iudeii, s-au pedepsit cu toată asprimea, și o asemenea slavă disprețuind ucenicii Domnului, s-au încununat.

Și ce spun eu de pedeapsă și cununi? Că tocmai spre a-i arăta încă mai străluciți ajută faptul de a o disprețui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIX, p. 260)

„Căci cu adevărat este un demon cu înfățișarea fermecătoare. Slava deșartă, lauda lumii, este un demon care se strecoară pe furiș în sufletul nostru sub înfățișarea unei curtezane: este înconjurată (de jur-împrejur) cu aur; este îmbrăcată cu haine noi și scumpe; lasă în urma ei mirosul celor mai alese parfumuri. Slava deșartă, lauda lumii, are o înfățișare atât de frumoasă și de strălucitoare, încât întrece în frumusețe pe orice femeie. Mai mult, este în floarea tinereții, încât înnebunește de dragoste sufletele tinerilor. Mijlocul îi este încins cu centură de aur; își împletește părul cu măiestrie în nenumărate bucle după moda persană; își pune în jurul capului diademă în așa fel, încât să i se poată vedea podoaba părului; în jurul gâtului ei strălucește lanț de aur și pietre prețioase. Și astfel stă vicleanul diavol, fără rival, sub înfățișarea unei femei foarte tinere, în fața trecătorilor și-și ia aerul unei femei cuminți și rușinoase. Cine oare dintre cei ce trec pe lângă ea nu este atras de frumusețea-i? Mai târziu însă, după ce l-a târât pe bărbat în casa ei, după ce a lepădat de pe ea toate podoabele acelea, își arată adevărata

înfățișare: neagră, focoasă, sălbatică, întocmai ca un demon. Frică și cutremur îl cuprinde pe nenorocitul care a încăput pe mâinile ei. Se năpustește asupra-i, pune stăpânire pe sufletul lui și-i tulbură mintea. Această înfățișare o are demonul cel viclean al slavei deșarte, al umbletului după laudele lumii. Ce pare oare mai frumos decât lauda lumii? Ce pare oare mai fermecător? Și totuși, dacă ne vom da seama că toate acestea nu sunt decât o nălucire, că nu sunt decât o înșelăciune și o fățarie, nu vom fi prinși în lațurile ei, nici nu vom cădea în mrejele înșelăciunii. Cuvintele spuse despre femeia desfrânată ai putea, pe bună dreptate, să le spui și despre slava deșartă, despre laudele lumii. *Miere picură de pe buzele femeii desfrânate* (Pilde 5, 3). Nu păcătuiești deloc spunând despre lauda lumii aceleași cuvinte.

Slava deșartă, lauda lumii, se aseamănă cu pomii Sodomei. Aceia la înfățișare sunt frumoși și din înfățișarea lor te-ai aștepta ca și fructele lor să fie sănătoase și bune la gust. Dar dacă iei în mână o rodie sau un măr, îndată se înmoaie când pui degetele pe el și, zdrobindu-se coaja care-l învelește, lasă să-ți cadă în mâini praf și cenușă. Tot așa-i și cu laudele lumii, cu slava deșartă. Când te uiți la ea, ți se pare măreață și grozavă, dar când este ținută în mâinile noastre, ne aruncă îndată sufletul în pulbere. Oricum ai privi-o, slava deșartă așa este. Poate fi oare altfel?” (*Despre slava deșartă*, 2-3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 388)

„Ne bucurăm când ne laudă lumea chiar pentru faptele de care suntem conștienți că nu merităm deloc să fim lăudați. Cel sărac face tot ce-i stă în putință ca să se îmbrace cu haine frumoase nu pentru altceva decât ca să fie lăudat de oameni. Adeseori, deși poate să-și facă singur toate treburile, își tocmește un servitor nu pentru că are nevoie de el, ci pentru ca să nu pară sărac și lipsit de cinste prin faptul că-și face singur treburile. Dacă ar fi altfel, spune-mi, te rog, pentru care pricină tu, care-ți faci totdeauna singur treburile tale, vrei acum să fii servit de altul? Apoi, dacă se întâmplă ca săracul să se îmbogățească, își cumpără mobilier de argint și casă mare și luxoasă. Dar și le cumpără nu pentru că are nevoie de ele, căci, dacă și le-ar cumpăra din pricină că are nevoie de ele ca să poată trăi, ar urma atunci ca majoritatea oamenilor să piară și să moară. Iată ce vreau să spun: sunt lucruri necesare fără de care nu putem să trăim, de pildă: roadele pământului sunt de neapărată trebuință vieții și nu poți trăi dacă pământul nu rodește. Tot de neapărată trebuință sunt: acoperirea trupului cu haine, acoperișurile și zidurile și încălțăminte. Acestea într-adevăr sunt de neapărată trebuință; în schimb, toate celelalte sunt de prisos și nefolositoare, Dacă ar fi de neapărată

trebuință pentru a trăi mobilierul de argint și casa luxoasă și dacă nu ar fi cu putință ca un om să trăiască fără slugi, după cum nu este cu putință de trăit fără roadele pământului, fără haine, încălțăminte, adăpost, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că cei mai mulți oameni nu au slugi, nici case luxoase. Dacă ar fi de neapărată trebuință ca un om să se servească de vase de argint și n-ar fi cu putință de trăit fără acestea, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că nu toată lumea are vase de argint. Dacă ai întreba cumva pe unul dintre cei care au vase de argint: *Pentru ce vrei să ai acest vas de argint? Spune-mi, te rog, pricina. La ce-ți servește? Nu poate să-ți spună altă pricină decât că are aceste vase de argint pentru a fi cinstit de oameni. Le am, îți va răspunde el, ca să fiu admirat de lume, și nu disprețuit; le ascund însă iarăși ca să nu fiu pizmuț și furat. Poate fi oare o nebunie mai cumplită decât aceasta? Dacă le ții în casă ca să fii laudat și cinstit de lume, arată-le atunci tuturor, fără deosebire. Dar, dacă te temi că poți fi pizmuț pentru că le ai, atunci este mai bine să nu le ai!*” (*Despre slava deșartă*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 396-397)

„Adeseori unii oameni, chiar când ajung să nu mai aibă cele de neapărată trebuință pentru trai și ajung să moară de foame, nu se despart de aceste vase de argint. Dacă i-ai întreba pentru ce nu le vând, îți răspund: *Trebuie să-mi păstrez cinstea și vaza! Ce cinste, omule, ce vază? Nu vasele de argint fac cinstea și vaza omului. Dacă ar fi așa, atunci dreptul Ilie, Elisei și Ioan Botezătorul ar fi fost cu totul lipsiți de cinste și de vază, deoarece Ilie nu avea nimic mai mult decât un cojoc (IV Regi 2, 8) și cerea cele pentru hrană de la o văduvă, săracă și ea. Ilie ducea o viață de cerșetor; a venit la ușa femeii aceleia sărace și a rostit cuvintele rostite de un cerșetor (III Regi 17, 10-11). Era fără cinste și fără vază Elisei, care a fost hrănit la fel de o femeie săracă (IV Regi 4, 8-37)? Era, oare, fără cinste și fără vază și Ioan Botezătorul, care nu avea nici haină și nici o pâine măcar (Marcu 1, 6)?* (*Despre slava deșartă*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 397)

„Cel care caută laudele nu este om liber. Pentru că nu face ceea ce-i place lui, ci ceea ce place altora. Astfel, slava deșartă nu va întârzia să-l scoată de pe drumul virtuții.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 37)

„Slava deșartă este un rău foarte mare nu numai pentru că îl împinge pe om spre păcat, dar mai ales pentru că, adeseori, însoțește chiar virtutea! Dacă diavolul nu va reuși să ne îndepărteze de pe drumul virtuții, atunci

se va folosi de virtute. Adică ne va îndemna să stăruim în nevoie, dar ne va răpi roadele acestora îndemnându-ne să ne trufim cu ele. Nu se poate ca atunci când omul tânjește și după virtute și după slavă, să le dobândească pe amândouă. Le poate dobândi pe amândouă dacă urmărește doar virtutea cerească, pentru că la ea se poate adăuga și slava. Dar când le dorește pe amândouă, nimic nu izbândește.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 207)

.....
„Cela ce se mărește în deșert nu are nici o bunătate înăuntrul inimii lui, ci ca și fețele cele zugrăvite se văd luminate, iar înăuntru sunt seci, așa și încă mai rău este slava la mulți oameni.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 31)

SLAVA DEȘARTĂ (fuge de cel ce-o urmărește și-l urmărește pe cel ce fuge de ea)

„Voi vreți să aflați slava, considerarea în mijlocul lumii? Disprețuiți-o și vă va veni totul chiar în proporția în care a-ți disprețuit-o: *Dacă vrei să fii în slavă să nu dorești slava. Nu te înalța pe tine, ci pe altul îl înalță. Cu cât mai mult urmărim slava, cu atât mai mult fuge de noi, când fugim de ea cu adevărat, ea însăși ne urmărește.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 596-597)

SLAVA DEȘARTĂ (și dorința de a plăcea oamenilor)

„Când ești lăudat de toată lumea, faci dovadă deplină că nu pui preț mare pe virtute. Cum poate fi lăudat de toată lumea omul virtuos, când el caută să smulgă pe cei nevinovați din mâna celor răi, pe cei asupriți din gheara celor ce vor să le facă rău? Și iarăși, dacă vrea să îndrepte pe cei păcătoși și să laude pe cei ce fac fapte de virtute, nu e firesc ca pe unii să-i laude, iar pe alții să-i țină de rău? De aceea spune Hristos: *Vai vouă când toți oamenii vă vor vorbi de bine!*” (Omilia la *Facere*, omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 277)

SLAVA DEȘARTĂ (gravitatea)

„... goana nebună după slava omenească și neștiința de a o disprețui. Aceasta este pricina multor rele. Iar dacă avem oarecare bogăție duhovnicească, ne-o ia și ne lasă lipsiți de folosul ei. Poate fi, oare, ceva mai cumplit decât această vătămare, când ne ia și ceea ce ni se pare că avem?

Așa a ajuns fariseul acela mai mic decât vameșul (Luca, 18, 9-14), pentru că n-a putut să-și înfrâneze limba, ci prin ea, ca printr-o portiță, a dat afară toată bogăția lui. Atât de mare rău este slava deșartă!

Spune-mi, te rog, pentru ce umbli înnebunit după lauda oamenilor? Nu știi că este ca umbra, ba mai trecătoare decât umbra? Așa se risipește și se pierde în aer lauda de la oameni! În afară de aceasta oamenii sunt schimbători și nestatornici; aceiași oameni astăzi te laudă și mâine te bârfesc. Cu lauda lui Dumnezeu nu se întâmplă niciodată asta! Să nu fim, dar, fără de minte, nici să ne înșelăm singuri în zadar și fără rost. De facem o faptă bună și n-o facem numai pentru aceea ca să plinim porunca Stăpânului nostru și ca să fim cunoscuți numai de El, ne-am ostenit în zadar și ne-am lipsit de rodul faptei noastre bune. Omul care face o faptă bună, ca să vâneze slavă de la oameni, poate că o dobândește, poate că nu; că de multe ori, tocmai pentru că o face cu acest scop, nici n-o poate dobândi; dar fie că o dobândește, fie că nu, și-a luat îndestulătoare plată aici, și nu va mai primi dincolo nici o răsplătire pentru fapta lui.

– Pentru ce?

– Pentru că luând-o înainte s-a lipsit de dărnicia Judecătorului, preferând cele de aici în locul celor viitoare și slava de la oameni în locul laudei dreptului Judecător. Și dimpotrivă, dacă facem o faptă duhovnicească numai cu scopul de a plăcea ochiului aceluia neadormit, căruia toate sunt goale și descoperite, și cămara noastră ne rămâne nefurată și răsplata întreagă; iar așteptarea aceasta bună ne dă și multă mângâiere, pentru că, odată cu păstrarea răsplății noastre în vistieria cea nejefuită, va urma și slava de la oameni. Atunci ne bucurăm de mai multă slavă când disprețuim slava, când n-o căutăm, când n-o urmărim. Și pentru ce te minunezi că se întâmplă asta cu cei care se îndeletnicesc cu filosofia cea duhovnicească, când chiar cei mai mulți dintre oamenii prinși cu totul de treburile din această lume, chiar ei nesocotesc și disprețuiesc pe cei ce umblă după laudele oamenilor? Și vei vedea că toți își bat joc de cei care se dau în vânt după slava deșartă! Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare decât aceea ca noi, care ne îndeletnicim cu cele duhovnicești, să ne dăm în vânt ca și aceia după lauda de la oameni și să nu ne mulțumim cu lauda cea de la Dumnezeu? Așa precum spune și Pavel: *A cărui laudă nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu* (Rom., 2, 29)". (Omilia la Facere, omilia V-VI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 74-76)

„Da, cel care face o faptă bună, dar o face ca să fie slăvit de oameni, își și primește aici plata și nu mai are pe Dumnezeu datornic. A căutat să fie lăudat de oameni, s-a bucurat de laudele lor, așa că s-a lipsit singur de făgăduințele Stăpânului. A preferat lauda trecătoare, cea de la oameni, în

locul celei de la Creatorul universului”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 395)

„Laudele poporului, cu cât îl fac mai strălucitor, cu atât îi măresc și mai mult primejdiile, grijile și tristețile. Un om ca acesta nu poate deloc să răsufle sau să se odihnească; atât de cumplit stăpân are! Și pentru ce vorbesc de odihnă și de răsufare? Chiar de-ar face mii de fapte bune, unul ca acesta cu greu va intra în împărăția cerurilor. Că nimic nu pierde atâta pe un om cât slava de la oameni. Îl face laș, rău, lingușitor, fățarnic”. (*Omilii la Matei*, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„... îngâmfatul, omul înnebunit după slavă, omul care se crede mare. Nu-i altul mai decăzut și mai fără de onoare decât el. Oamenilor le place să se lupte, dar împotriva nimănui nu luptă cu atâta plăcere ca împotriva îngâmfatului, ca împotriva omului care se uită la toți pe deasupra, ca împotriva celui robit de slavă. Acesta, pentru a-și păstra lustrul mândriei, se poartă față de cei mai mulți oameni ca un rob: lingușește, slugărnicește, robește într-o robie mai cumplită decât robia unui sclav cumpărat cu bani”. (*Omilii la Matei*, omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„Când tu umbli după laude omenești, atunci te batjocorești și pe tine, și în același timp batjocorești și pe Dumnezeu. Dacă tu fiind de pildă zugrav, și având un discipol care împins de mândrie ar expune afară tabloul cel făcut de tine, și l-ar înfățișa privitorilor ca făcut de el, și încă nu ai suferi cu plăcere acest afront, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Deci dacă asemenea fapt e considerat și de noi ca o insultă, apoi cu atât mai mult când e vorba de Stăpânul a toate.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 347-348)

„Iubiților, să nu căutăm laudele altora, căci prin aceasta noi batjocorim pe Stăpânul nostru, fiindcă trecem pe lângă dânsul ca și cum n-ar fi destoinic a ne admira izbândeale noastre, și alergăm la laudele celor deopotrivă cu noi. Și după cum cei ce se luptă pentru câștigarea de premii în fața unui public puțin numeros caută ceva mai mult, ceva mai mare, ca nefiind îndeajuns de destoinic spre lauda lor acel public, întocmai așa se petrece și cu cei ce, luptându-se înaintea lui Dumnezeu, nu se simt mulțumiți numai cu laudele lui, ci mai umblă și după laudele oamenilor; fiindcă și aceștia, lăsând la o parte pe cele mari, aleargă după cele mici și nebăgate în seamă, atrăgându-și asupra lor cea mai mare osândă.

Aceasta a răsturnat totul pe dos, aceasta a tulburat întreaga lume, că noi uitându-ne la oameni, facem totul de ochii lor, și chiar în faptele bune nu socotim întru nimic de a avea pe Dumnezeu ca admirator al nostru, ci căutăm aprobarea celor deopotrivă cu noi, precum și în faptele cele rele noi, disprețuindu-l încă pe dânsul, ne temem de oameni – deși la judecata lui vor sta și aceia, și cu nimic ne vor putea folosi, în vreme ce Dumnezeu, pe care-l disprețuim acum, el singur va rosti hotărârea asupra noastră. Și cu toate acestea cunoscând și știind bine asemenea împrejurări, moi totuși alergăm cu gura căscată după laudele oamenilor, ceea ce este unul din păcatele cele mai mari.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 121)

„... patima aceasta sfâșie pe cel ce o naște.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 379)

„Nimic nu este atât de drăcesc lucru, precât a face ceva pentru ochii lumii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIV, p. 214)

„Aceasta este o nebunie cu mult mai grozavă decât nebunia cea venită de la draci sau cea venită din smintire. Aceasta cel puțin are iertare, pe când cealaltă este lipsită de toată îndreptățirea; când sufletul este stricat, atunci și dreapta judecată este pierdută. Nebunia venită din vătămarea minții este o patimă trupească, pe când nebunia aceasta vine de la o minte stricată. După cum dintre cei ce zac de friguri, aceia sunt mai greu bolnavi și de netămăduit care se ating de mâncăruri grele, de vreme ce boala frigurilor se ascunde în vine și în artere - tot așa și nebunia aceasta, căci și ea se ascunde în însuși cugetul omului, pe care-l strică și-l vatămă.

Căci într-adevăr, cum să nu fie aceasta o nebunie pe față și lămurită, ba încă o patimă mai urâcioasă ca toate celelalte patimi, ca pe cele ce rămân veșnic să le disprețuiești, iar pe cele ce sunt stricătioase și vătămătoare să le iubești cu cea mai mare dorință? Căci spune-mi: Dacă cineva ar alunga vântul și ar voi să-l prindă și să-l stăpânească, oare nu l-am numi nebun? Dar ce? Dacă cineva ar avea în stăpânire umbra, iar pe cele adevărate și în ființă le-ar neglija, și-ar urî, de pildă, femeia, iar umbra femeii ar iubi-o, sau că pe fiul său l-ar disprețui, iară umbra ar iubi-o iarăși, apoi atunci ce semn ai căuta mai lămurit ca dovadă de nebunia aceluia? De acest fel sunt toți cei ce sunt robiți, așa zicând, de cele de acum. Căci toate de aici sunt umbre, fie slavă, fie stăpânie, fie laudă, fie bogăție, fie dezmierdare, sau orice pământesc.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIX, p. 262)

„De ar fi cineva pictor, ar râde de toți cei ce-l ridiculizează pe dânsul, câtă vreme sunt nepricepuți în pictură, și nici că s-ar mișca de cele bârfite de aceia, ci îi este suficientă singură mărturia lui, - în timp ce noi depindem de părerea celor mulți? Dar cum pot fi acestea vrednice de iertare?” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia II, p. 68)

„... unii oameni își disprețuiesc atât de mult mântuirea sufletelor lor, încât nu mai dau nici o atenție poruncilor lui Hristos, iar alții, deși voiesc să asculte de Hristos cât de cât, deși se silesc să păzească unele porunci, totuși sfârșesc prin a ajunge să fie tot atât de păgubiți ca și ceilalți din cauză că nu vor să dezlege de pe ei lanțurile slavei deșarte, ale umblatului după laudele lumii. Unul nu face deloc milostenie, altul dă celor săraci ceva din averile sale, dar face aceasta ca să-l laude lumea; cel din urmă nu este întru nimic mai bun decât cel dintâi.” (Despre căință (I), 4, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 67)

„Mai există încă și o altă pornire sufletească ce are multă putere să risipească faptele bune adunate cu multă sudoare și oboseală, și anume vântul slavei deșarte, a umblatului după laudele lumii. Întocmai ca un vânt, slava deșartă, năpustindu-se asupra omului, îi spulberă toate vistieriile virtuții.” (Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, 9, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 153)

„Dar, în afară că nu aduce nici un câștig cu adevărat folositor, slava deșartă silește pe cel ce se pune în slujba acestei stăpâne cu totul necruțătoare să sufere o mulțime de nenorociri, mulțime de necazuri. Slava lumii este o stăpână neîndurătoare față de cei stăpâniți de ea; cu atât este mai lingușită și mai slugărnicită de sclavii ei, cu atât este mai crudă, cu atât îi chinuiește cu porunci mai aspre. Față de cei care o scuipe și o disprețuiesc n-are însă nici o putere și nici nu poate să se răzbune pe ei. Slava lumii este mai cumplită decât tiranii, mai cumplită decât fiarele sălbatice. Tiranii și fiarele se îmblânzesc adeseori dacă le mângâi; slava deșartă însă mai cu seamă atunci se sălbăticește, când o ascuți, când te supui ei mai mult. De găsește un om gata să o asculte, să-i cedeze cu totul, nimic n-o oprește să-i poruncească orice. În lupta sa împotriva oamenilor, slava deșartă are o ajutorătoare; n-ai greși de-ai numi-o fiica ei. Când slava deșartă, hrănită și crescută de noi, prinde rădăcini adânci în sufletul nostru, dă naștere mândriei, fiica ei. iar mândria poate tot atât de bine ca și slava deșartă să

arunce în prăpastie sufletele celor stăpâniți de ea.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 158)

„După cum multe femei desfrânate, prin fire urâte la chip și hidoase, ațâță cu ajutorul sulimanurilor și al fardurilor sufletele încă nepervertite ale tinerilor, iar după ce pun stăpânire pe sufletul lor se poartă cu ei mai obraznic decât sclavii cumpărați cu bani, tot astfel și aceste patimi, slava lumii și mândria, pângăresc sufletele oamenilor mai grozav decât orice murdărie.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 158-159)

„... cel ce suferă și face totul ca să o dobândească, acela mai cu seamă nu o va dobândi, o va pierde, va avea parte numai de necinste, de acuzații, de batjocură, de scârbă și de ură. Aceasta o pățesc nu numai bărbații, ci și voi, femeile; și mai ales voi. Pe o femeie simplă și naturală la înfățișare, la mers și la îmbrăcăminte, pe o femeie care nu urmărește cinstirea de către ceilalți, toată lumea o admiră, o laudă, o ferește și-i urează tot binele; dar pe o femeie care umblă după slava deșartă, toată lumea o urăște, îi întoarce spatele, o evită ca pe o fiară sălbatică și o acoperă cu nenumărate blesteme și ocări. Dacă nu umblăm după slava lumii, scăpăm de toate aceste neplăceri.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 159-160)

„Stânca slavei deșarte este mai primejdioasă decât stânca despre care poezii povestesc miturile cu sirenele³⁵⁵.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 70)

³⁵⁵ Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Homer povestește în *Odiseea* (XII, 51-200) despre o stâncă, o insulă din apropierea strâmtoării Mesina (între Italia și Sicilia), care era locuită de sirene. Acestea, prin cântecul lor fermecător, ademeneau și pierdeau pe toți corăbierii care se apropiau de insulă ca să le asculte cântecul. Ulise, pentru a scăpa și el și echipajul corăbiei sale de vraja cântecului sirenelor, la sfatul zeiței Circe, a astupat cu ceară urechile corăbierilor și a pus să fie legat de mâini și de picioare de catarg, ca să poată asculta cântecul sirenelor, dar să nu poată îndrepta corabia spre insulă. Numai așa a scăpat de primejdie. (n.s. 4, pp. 70-71).

SLAVA DEȘARTĂ (urmările pierzătoare)

„Să fugim de acest păcat, iubiții mei. Dacă vom fugi, vom scăpa de iad; căci mai ales acest viciu atrage focul, atât se întinde domnia lui peste tot, atât își exercită tirania lui peste toate vârstele și rangurile; acesta pune tulburare în Biserică, distruge republicile, ruinează casele, orașele, popoarele, și satele. Pentru ce vă mirați când a putut să ajungă până în pustiu unde și-a făcut simțită toată puterea sa? Cei ce s-au dezbrăcat de bunurile și de bogățiile lor, care au renunțat la luxul lumii, la toatele pompele și zădărniciile ei, care au trecut peste dorințele cărnii și urâtele patimi ale lăcomiei, au pierdut adesea totul lăsându-se vânați de slava deșartă. Prin acest viciu cel ce a lucrat mult a fost depășit de cel ce a lucrat puțin, și care, dimpotrivă, a făcut multe păcate. Eu vorbesc despre fariseu și vameș. Dar a vorbi asupra acestui viciu și a vă arăta relele pe care le produce, va fi timp pierdut, că toată lumea are aceeași părere asupra acestui păcat; și ceea ce este de spus este de a potoli în sine acest viciu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXIX, 3, p. 138)

„Precum viermele roade lemnul care-l hrănește, precum rugina roade fierul din care se naște, și molia mănâncă lâna, așa slava deșartă îi dă moarte sufletului care-o hrănește.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXX, 1, pp. 139-140)

„Nimic nu este mai periculos decât slava deșartă. Ea strică adesea tot binele pe care l-ai făcut.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXV, 1, p. 166)

„Dar poate că a fi cineva în slavă este lucru plăcut. Și cu toate acestea, nimic nu poate fi mai amar ca această robie, fiindcă cel ce iubește slava deșartă este mai rob ca toți robii, căci voiește a plăcea tuturor; iar cel ce calcă în picioare slava deșartă este mai presus de toți ceilalți, și nici că se îngrijește de slava din partea altora.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 97)

„De aici vin luptele și certurile, de aici invidia și scandalul, de aici răcirea dragostei, pentru că iubim slava oamenilor, pentru că ne robim onorurilor celor mulți. Nu e cu putință să fii și rob al onorurilor și în același timp și rob al lui Dumnezeu.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 96)

„Dacă umblați după slava oamenilor, veți pierde și rugăciunea și postul și milostenia și toată bogăția voastră duhovnicească. Vreți să păstrați aceste bunătăți? Plecați departe de patima slavei deșarte. Să cereți mereu sfatul lui Dumnezeu, lauda lui Dumnezeu, încuviințarea lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 37)

„Câștigăm totul atunci când lucrăm cu smerenie pentru Dumnezeu, și pierdem totul când cu mândrie, tânjim spre slava omenească.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 207)

„Pentru că cine pofteste slavă și laudă de la oameni, orice bine ar face, pierdut este, căci își ia aici plata. Deci acolo, la judecata lui Dumnezeu, nu va lua nici un bine. Pentru că a cinstit mai mult slava oamenilor decât slava lui Dumnezeu (...) Deci ce este mai rău și mai de ocărât decât acei care iau laudele oamenilor pentru bunătățile pe care le fac? Când postesc își posomorăsc fețele lor și se roagă pe la drumuri și ostenele suferă iar de plată se lipsesc. Ce pui mărturie lucrurilor pe care le faci? Pe unul îl ai judecător și pe altul îl pui de șade să te vadă, iar pe Împăratul îngerilor, care vede ostenele bunătății tale și a nevoinței tale, pe acela îl lași și alergi la fețele slugilor ca să te vadă. Pentru aceasta, cu acele ostenele multe și cu sudorile bunătăților te duci neîncununat și deșert de la cei ce încununează; deci să învățăm mintea cea bună a slugii, că atunci când face slujba stăpânului său nu vrea să placă nimănui slujba lui, ci numai stăpânului său să-i placă și nimănui la altul, dar noi stăpân ca acesta avem pe Domnul nostru Iisus Hristos și Dumnezeu și umblăm să ne vadă alții, care nu pot să folosească nimic, și pierde toată osteneala lui cela ce se mândrește în isprăvile lui cele bune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 31)

„Căutând slava lumii noi o pierdem pe cea care ne vine de la Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 597)

SLAVA DEȘARTĂ (despre patimile născute de aceasta)

„Mânia, tristețea, invidia, cearta, hula, pâra, minciuna, fățarnicia, uneltirea, pornirea împotriva celor care nu ne-au făcut nici un rău, bucuria și mulțumirea sufletească pricinuită de cusururile și greșelile celorlalți slujitori, mâhnirea pricinuită de succesele și bunăstarea altora, dragostea de a fi laudat, dorința după posturi de cinste - dintre toate patimile dorința aceasta duce cel mai mult la pieirea sufletului omenesc -, predicile rostite pentru a fi

pe placul credincioșilor, lingușelile slugarnice, dezmierdările josnice, disprețuirea săracilor, lingușirea bogaților, onorurile nemeritate, hatâburile vătămătoare, care aduc primejdie și celor ce le fac și celor ce le primesc, frica servilă, vrednică numai de cei mai ticăloși robi, lipsa de îndrăznire, smerenia mare de ochii lumii, nu smerenia adevărată, îndepărtarea dojenirii și a muștrării, dar, mai bine spus, dojenirea și muștrarea chiar peste măsură a celor smeriți, dar față de cei puternici nici îndrăznirea de a deschide buzele. Pe toate aceste fiare și mai multe decât acestea le hrănește și le crește stânca aceea a slavei deșarte.” (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 71)

SLAVA DEȘARTĂ (remedii)

„Uită-te, iubite, la cei care conduc caii în hipodrom! Tot poporul este de față; se înalță mii și mii de aplauze, dar ei nu-și întorc capetele, nici nu simt vreo plăcere de pe urma laudelor acelora, ci se uită numai la unul singur, la împăratul care stă în mijloc și la semnul aceluia privesc, nesocotind mulțimea din popor; și numai atunci se mândresc când împăratul le pune pe capul lor cunună. Fă și tu, iubite, ce fac aceia! Nu pune mult temei pe laudele oamenilor, nici nu fi virtuos de dragul laudelor, ci așteaptă lauda de la dreptul Judecător! Uită-te la semnul Aceluia și așa rânduiește-ți toată viața ta, ca și aici să fii hrănit neconținut cu bune nădejdi, iar dincolo să te desfășezi de veșnicele bunătăți”. (*Omilia la Facere*, omilia V, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 76)

„Dacă aștepți, omule, răsplată de la Acela, pentru ce mai vrei să mai fii lăudat de oameni? Dar pentru ce spun eu lăudat? De multe ori oamenii nu ne laudă, ci ne pizmuiesc. Sunt unii atât de răi, că întorc pe dos și faptele cele bune făcute de noi. Și acum te întreb: Pentru ce ții atât de mult la judecata lor stricată? Ochiului celui neadormit nu-i este tăinuită nici una din faptele noastre...”. (*Omilia la Facere*, omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

„Ce folos are omul să fie admirat și lăudat de toată lumea, dar osândit în ziua cea înfricoșătoare de dreptul Judecător și Creatorul universului?” (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

„După cum cei care sunt îndrăgostiți de slava omenească pierd cu totul slava dată de Dumnezeu, tot așa cei care urmăresc slava dată de Dumnezeu nu sunt lipsiți nici de slava omenească”. (*Omilia la Facere*,

omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 299)

„Nu te gândi la aceea, îți spune Stăpânul, că nimeni dintre oameni nu te-a lăudat și că fapta ta virtuoasă a rămas ascunsă! Gândește-te la aceea, că nu după multă vreme dărnicia Stăpânului va fi atât de mare, că te va lăuda, te va încununa și-ți va răsplăti ostenelele virtuții tale, nu pe tănuite, nici întru ascuns, ci în fața întregului neam omenesc de la Adam și până la sfârșitul lumii.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 395-396)

„Să nu ne facem singuri nevrednici de lauda Stăpânului de dragul laudei oamenilor, de dragul laudelor pe care de cele mai multe ori ni se aduc pentru ca oamenii să ne facă pe plac. Sunt pierzătoare și vătămătoare mântuirii noastre și una și alta: și a face fapte duhovnicești, pentru a fi slăviți de oameni, și a ne lăuda cu faptele bune, pe care le putem facem.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 396)

„Cu cât facem mai multe fapte de virtute cu atât mai mult să căutăm să ne smerim și să ne micșorăm. Dacă am compara cu multă înțelepciune faptele noastre bune cu binefacerile primite de la Stăpân, atunci am vedea lămurit că, chiar de-am fi ajuns pe culmile virtuții, n-am făcut nici cea mai mică parte din cele ce ne-a făcut nouă bunul Dumnezeu. Prin aceasta au bineplăcut sfinții înaintea lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 397)

„Vrei să fii slăvit? Disprețuiește slava și vei fi mai strălucit ca toți”. (*Omilii la Matei*, omilia IV, X, în col. PSB, vol. 23, p. 61)

„Ți-i dragă slava și de dragul ei uneltești împotriva aproapelui tău? Disprețuiește-o, pune capăt uneltirilor, și te vei bucura de mai multă slavă! După cum afacerile sunt potrivnice zgârceniei, tot așa și dragostea de slavă este potrivnică dobândirii slavei. Dar dacă vreți, să cercetăm lucrul acesta cu de-amănuntul. (...)

Spune-mi, care sunt oamenii care se fac de răs? Nu sunt, oare, aceia care fac totul pentru a fi slăviți de mulțime? Care sunt acum oamenii vrednici de laudă? Nu sunt, oare, aceia care disprețuiesc laudele mulțimii? Deci dacă dragostea de slava deșartă este un lucru de rușine, iar dacă îndrăgostitul de slavă nu-și poate tănui dragostea, atunci urmează că el va ajunge de răs, iar dragostea sa de slavă a ajuns pricina dezonoarei sale. Nu numai aceasta îl face de rușine, ci și aceea că este silit să facă o mulțime de

lucruri rușinoase, pline de cea mai josnică slugărnicie”. (*Omilia la Matei*, omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 724)

„Dacă vrei să arăți lumii o faptă bună, nu te lăuda, și atunci te-ai arătat mai mare! Nu socoti că ai săvârșit mare lucru când ai făcut ce trebuia să faci.” (*Omilia la Matei*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„Cum vom ajunge noi la țintă? Oponându-i slava slavei. Cum, în sfârșit, disprețuim bogățiile acestui pământ? Atunci când ne gândim la celelalte; precum disprețuim această viață, atunci când ne gândim la cealaltă care este mai bună; noi vom putea la fel să alungăm slava acestei lumi atunci când ne vom gândi la o slavă mai frumoasă, la aceea care este adevărată slavă. Aceea despre care vorbim nu este decât una falsă și zadarnică, un nume fără realitate; dar aceea din cer este slava cea adevărată, care are ca lăudător nu pe oameni, ci pe îngerii, pe arhangheli și pe Domnul arhanghelilor, sau chiar pe oameni. Dacă ațintiți ochii asupra acestui teatru, de căutați să cunoașteți prețul acestor cununi, dacă vă veți duce în locul unde răsună aplauzele, bunurile pământești nu vor fi de ajuns să vă miște și să vă oprească; nu vă veți mai stingheri de a le avea, nu veți căuta să le mai dobândiți dacă ele vă lipsesc. (...) Cunoscând dar josnicia lucrurilor omenești, să trimitem, să punem toate bunurile noastre și bogățiile în aceste comori nesticăcioase, și să căutăm slava care este statornică și veșnică. Eu îl rog pe Dumnezeu să ne-o dea la toți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXIX, 3, p. 139)

„Vreți să vă bucurați de slavă? Faceți milostenie; atunci vă vor aplauda îngerii, atunci veți fi plăcuți lui Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIX, 3, p. 354)

„Înțelegând nimicnicia laudelor omenești, fugi de această vătămare! Câți crezi tu că sunt cei ce te laudă? O sută, sau de două ori pe atâta, de trei ori, sau de patru ori? Mai mult încă: de voiești înzecește și chiar însutește acest număr, și fie două mii și trei mii acei care te aplaudă, ba chiar mii de mii; ei bine, toți aceștia cu nimic nu se deosebesc de ciorile care croncănesc pe sus, și dacă te gândești la mulțimea aceea a îngerilor din cer, apoi lăudătorii tăi par a fi mai jos decât viermii, iar lauda lor mai slabă decât pânda păianjenului, mai ușoară decât fumul și visurile de noapte. Ascultă pe Pavel, care a observat bine aceste lucruri, și care nu numai că nu le caută, ci chiar se apără de ele, zicând: *Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în*

crucea Domnului nostru Iisus Hristos (Galateni 6, 14). Această laudă râvnește-o și tu, ca să nu mâni pe Stăpânul a toate...” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVII, p. 347)

„Și de voiești a afla că și din alt punct de vedere trebuie a disprețui laudele omenești, apoi înalță-ți cugetul sus, râzi în sine de cei ce te privesc, sporește-ți dragostea către adevărata slavă, umple-te de înțelepciune duhovnicească și zi sufletului tău ca și Pavel: *Nu știți, oare, că noi vom judeca pe îngerii?* (I Corinteni 6, 3); și înălțându-l de aici, ceartă-l la urmă și zi-i: *Tu, suflete al meu, care ai a judeca pe îngerii, voiești a fi judecat aici de gunoi, și a fi lăudat împreună cu cei din orchestră, cu mimicii și cu cei ce se luptă cu fiarele sălbatice?*. Căci aceștia alungă astfel de laude, însă tu nu așa, ci ridică-ți aripile mai sus de strigătul și aplauzele lor, și râvnește a fi asemenea lui Ioan, cetățean al pustiei; află de la el cum nu băga în seamă mulțimea celor ce veneau să-l vadă, și cum fiind lingușit nu se întorcea să vadă pe lingușitori, ci privind pe toți cei ce locuiau în Palestina și veneau la el în pustie ca să-l laude și să-l admire, el era insensibil la laudele lor și chiar se răscula cu toată puterea asupra lor, îi înfrunța aspru și le vorbea ca și cum ar fi vorbit unei adunări de copii, zicându-le: *Șerpi, pui de viperă* (Matei 3, 7). Deși aceia pentru el alergau în pustie, pentru el își părăseau cetățile și satele, ca să se învrednicească a vedea acel cap sfânt, totuși nimic din acestea nu a putut să-l sensibilizeze, căci el stă departe de slavă, și era liber de orice îngâmfare proastă. Tot așa, Ștefan când a văzut acea mulțime adunată, nu ca să-l cinstească, ci înfuriată asupra lui și scrâșnind din dinți, el nu s-a intimidat deloc, ci ridicându-se mai presus de furia lor, iată că le zicea: *Voi cei tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă și la urechi* (Faptele Apostolilor 7, 51). Tot așa și Ilie zicea acelei mulțimi adunate, fiind de față și împăratul: *Până când veți schiopăta de ambele picioare?* (III Regi 18, 21).” (Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVII, pp. 348-349)

„Deci cum ne putem izbăvi de această sclavie? Dacă vom iubi cealaltă slavă, care cu adevărat este slavă. După cum cei ce iubesc trupurile se îndepărtează de ele de îndată ce li se înfățișează un alt trup mai strălucit și mai ațățător la vedere, tot așa se va petrece și cu cei ce doresc slavă din partea noastră, căci acea slavă neînserată din ceruri, care strălucește în chip de negrăit, covârșind toată bunătatea și toată frumusețea lumii, ea singură îi va putea scoate pe unii ca aceștia din sărmana lor amăgire.

Să privim deci spre acea slavă și să o cunoaștem bine, ca astfel, admirându-i frumusețea cerească, să fugim de slujenia celei de aici și să ne

bucurăm cu bucurie nespūsă, dezmierdându-ne neconținut întru ea.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

„... disprețul de slava deșartă este pricina adevăratei slave.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, pp. 97-98)

„Poate că ai ajuns într-o slujbă înaltă, sau ai primit vreo stăpânire bisericască? Nu cugeta lucruri mari, căci nu ți-ai câștigat tu slava, ci Dumnezeu te-a îmbrăcat cu ea, el este cel care ți-a dat-o. Deci păstrează-o ca pe un lucru străin, nefăcând silnicie și nici întrebuițând-o în cele ce nu trebuie, nici îngâmfindu-te, și nici sfitarisind-o, sau mai bine zis, însușindu-ți-o ca pe ceva al tău, ci socotește-te sărac și fără slavă. Dacă ți s-a încredințat vreo porfiră împărătească spre a o păstra, apoi nu trebuie a te folosi de acea haină și a vătăma pe cineva, ci a o păstra cu cea mai mare scumpătate, ca dată ție de Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, p. 101)

„Lauda de la oameni se scurge degrab, și de multe ori nici nu purcede din cuget curat, pe când lauda de la Dumnezeu rămâne veșnic și strălucește într-una. Căci când te laudă cel ce știe totul, chiar și de mai înainte de nașterea ta, și când acea laudă este lipsită de orice patimă, atunci este dovada cea mai neîmpotrivită despre virtutea ta. Deci știind noi acestea, să facem așa fel ca să fim lăudați de Dumnezeu și să ne bucurăm de cele mai mari bunătăți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XI, p. 115)

„... cum ar putea cineva găsi doftoria acestei boli atât de felurite? Aducând la mijloc pe toți aceia cari au călcat în picioare această patimă și privind spre icoana aceluia, și astfel își va îndrepta viața sa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 379)

„După cum cineva, văzând o fiară sălbatică, se grăbește a fugi și a închide ușa intrând în casă, tot așa și în cea de față fugi cu cugetarea spre viața viitoare și spre slava aceea nespūsă. Fiindcă numai așa și pe aceasta de aici o vei călca în picioare, și pe aceea o vei avea cu ușurință, și te vei bucura

de adevărata slobozenie, și de veșnicele bunătăți.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIV, p. 220)

„Și ai putea vedea chiar și aici pe pământ pe cei ce o cinstesc vătămați în totul, iar pe cei ce o disprețuiesc folosiți. Ucenicii Domnului, care au disprețuit slava deșartă – că nimic nu ne împiedică a folosi iarăși aceeași pildă – și care au ales cele ale lui Dumnezeu, strălucesc mai mult decât soarele, câștigându-și pomenire nemuritoare și după sfârșitul lor – în vreme ce iudeii cei robiți de această patimă sunt fără orașe, fără casă, necinstiți, pribegi, gata de fugă, disprețuiți de toată lumea și goniți din patria lor.

Deci și tu, dacă voiești a avea slavă, disprețuiește slava (...) Și de voiești, apoi vorba aceasta să o întindem și la cele pământești. Pe cine oare luăm noi în bătaie de joc în glumele noastre cele mușcătoare? Oare nu pe cei ce iubesc slava deșartă? Așadar aceștia sunt mai cu seamă lipsiți de slavă, având mii de pârâși, și de toți disprețuiți. Deci pe cine să admirăm noi oare? Nu pe cei ce o disprețuiesc pe dânsa? Așadar, aceștia sunt cei slăviți. După cum bogat este cel ce nu are trebuință de multe, ci cel ce nu are trebuință de nimic, tot așa și slăvit este nu cel ce iubește slava, ci tocmai cel ce o disprețuiește, fiindcă o astfel de slavă este umbră a slavei, iară nu slavă. Că nimeni, văzând pâine zugrăvită - măcar de ar fi de mii de ori stăpânit de foame - nu se atinge de zugrăveală. Deci, iubitele, nici tu nu vâna umbrele, căci aceasta este umbră a slavei, și nu slava.

Și ca să afli că lucrul este așa și că slava aceasta este umbră, gândește-te că faptul acesta este defăimat de oameni, că tuturor li se pare de disprețuit, ba chiar și celor ce îl doresc, că chiar cel ce are slava aceasta se rușinează singur.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXIX, pp. 260-261)

„Cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuși (Flp., 2,3). Vai! Cum ne arată el aici o învățătură plină de înțelepciune pentru mântuirea noastră! *Dacă presupui*, spune el, *că cineva este mai presus decât tine și aceasta n-o spui doar în cuvinte, ci te și convingi pe tine însuși, adică dacă ai aflat toate cele despre el, desigur că-i acorzi toată cinstea cuvenită și acordându-i-o nu te vei tulbura când îl vei vedea cinstit și de altcineva. Să nu-l consideri, însă, mai mare decât tine așa, pur și simplu, ci să crezi că într-adevăr îți este mai presus, că te întrece în toate privințele (fapt care poate părea un exces de umilință); făcând astfel, slava pe care el o va primi nu ți se va mai părea nepotrivită și nici nu te va mai întrista. Chiar de te-ar vorbi de rău, chiar de te-ar cleveti, chiar de ți-ar face orice rău, tu vei răbda cu bărbăție pentru că îl vezi mai mare decât tine. Când*

sufletul tău se va convinge că el este mai mare decât tine atunci nicicând nu se va mai mânia, nici nu va mai purta invidie, oricâte rele ar pătimi de la el. Iar când și cel ce se bucură de cinste din partea ta se va purta la fel față de tine, vei înțelege cum acest lucru e un zid puternic de îngăduință și de concesi reciproc. Când tu ai ceva vrednic de cinste și el consideră tot așa, niciodată nu va urma ceva trist. Când o asemenea purtare doar din partea unuia ajunge să împrăstie toate clevetirile, atunci, când va fi din partea amândurora cine va putea să strice această bună înțelegere, această reciprocă încredințare a dragostei? Nimeni, nici chiar diavolul, căci întreit și împătrit, ba chiar înmiit este zidul dimprejurul cetății.” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a VI-a, pp. 96-97)

„Nu e cu putință să te bucuri de slavă în alt fel, decât numai fugind de ea. Când o alungăm, ea ne urmărește, iar când alergăm după ea, fuge de noi. Dacă vrei să fii slăvit, nu dori slava, dacă vrei să fii înalt nu te înalță. De altfel, așa-i stă în fire acestui lucru: pe cel ce nu umblă după slavă îl respectă toți, în timp ce pe cel care o caută, toți îl disprețuiesc. Așa sunt, pare-se, oamenii: plini de ambiție și iubind în mod natural contradicția; le place să facă tocmai contrariul a ceea ce ar trebui...” (Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a VIII-a, pp. 142-143)

„Pavel era ocărât și tu te necăjești în sine-ți că nu ești lăudat?” (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XII-a, p. 128)

„A disprețui banii este ușor pentru cel ce voiește, dar a disprețui cinstea, cere celor mulți mult necaz, multă filozofie, un suflet îngeresc, care să se atingă chiar de înseși porțile cerului. Nici o patimă nu este atât de tiranică precum aceasta, care să stăpânească pretutindeni – poate că mai mult sau mai puțin, însă pretutindeni.

Deci, cum am putea oare să o biruim, dacă nu cu totul, măcar o parte? Dacă privim spre cer, dacă Îl avem pe Dumnezeu înaintea ochilor, dacă avem o mai înaltă idee despre cele cerești, decât despre cele pământești. Gândește-te singur: când tu dorești slavă, după ce te-ai bucurat de ea, vezi-i sfârșitul și nu vei afla nimic. Gândește-te câtă pagubă pricinuieste acest păcat, de câte bunuri lipsește pe cineva; căci va suferi ostenele și primejdiile, în timp ce de roade și de premii va fi lipsit. Gândește-te totuși că cei mai mulți sunt răi și deci disprețuiesc slava lor. Gândește-te ce este fiecare în parte și vei vedea că faptul acesta este încărcat de ridicol, vei vedea că este mai mult necinste decât slavă, iar după toate acestea, ridică-ți cugetul la priveliștea cea de sus. Când, făcând vreun bine, te gândești poate

că trebuie a le arăta aceasta și oamenilor, și cauți privitori ai lucrului și ai necazului, închipuie-ți că Dumnezeu vede, și atunci se va stinge pofta. Ridică-te de la pământ spre priveliștea cea din ceruri. Oamenii, chiar dacă laudă pentru moment, totuși mai pe urmă hulesc, invidiază și ceartă, în timp ce cu Dumnezeu nu se petrec lucrurile astfel, ci El se bucură lăudând succesele noastre.

Ai vorbit poate bine și te-ai bucurat de aplauze? Și care îți este folosul? De cumva s-au folosit cei ce au aplaudat, de cumva s-au prefăcut și au devenit mai buni, depărtându-se de relele de dinainte, cu adevărat că trebuie a te bucura, însă nu pentru laudele și aplauzele ce ai căpătat, ci pentru prefacerea cea minunată și plăcută. Iar dacă ei își petrec timpul aplaudând, făcând vuiet și lăudând întruna, iar din aceste aplauze nu scot nici un folos, trebuie mai mult a te mâhni, căci acestea sunt spre judecata și osânda lor.

Poate că te bucuri de slavă pentru evlavia ce o ai? Dacă ești evlavios cu adevărat și nu știi în sine-ți nimic rău, trebuie a te bucura nu pentru că lumea te crede așa, ci pentru că ești evlavios; iar dacă poate nu ești evlavios, și totuși poștești slava celor mulți, gândește-te că nu aceștia ne vor judeca pe noi în acea zi, ci Cel ce cunoaște cu exactitate cele ascunse. Iar dacă tu știi păcatele tale, și totuși ești crezut de toți ca fiind curat, apoi pentru aceasta nu numai că nu trebuie a te bucura, ci încă a te întrista și a suspina cu amar, gândindu-te întruna la acea zi, când toate se vor descoperi, când cele ascunse ale întunericii se vor da la lumină.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 145-146)

„Eu nu împiedic pe cineva de a umbla după slavă, însă voiesc a căuta slava cea adevărată, de la Dumnezeu. *A cărui laudă, zice, nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu* (Romani 2, 29).” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, omilia II, în vol. Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 147)

„Nimic nu este mai vrednic de disprețuit, ca slava de la oameni. Căci spune-mi, te rog: dacă ai vedea o mulțime de copii mici, copii de lapte zic, oare ai dori slava lor? Tot așa te găsești și față de toți oamenii, fiind vorba de slavă. De aceea se și numește faptul acesta henodoxie sau slavă deșartă. Nu vezi măștile pe care le pun cei de pe scena teatrului? Nu vezi cum unele sunt frumoase, altele strălucite și fabricate cu cea mai de pe urmă precizie a frumuseții? Poți să-mi arăți o astfel de față în realitate? Deloc. Oare te-ai

îndrăgostit de ele? Nu, desigur. Și de ce? pentru că sunt seci și lipsite de valoare intrinsecă; imită frumusețea, dar nu este însăși frumusețea.

Tot așa și slava este seacă, imită slava, dar nu este însăși slava. Acea rămâne slavă, care este naturală, care este intrinsecă, iar aceasta, exterioară, de multe ori ascunde slujenia cea mai grețoasă; o ascunde înaintea oamenilor și numai până seara, iar după ce teatrul se sfârșește și măștile se scot, fiecare se vede precum este în ființă. Deci, să nu întrebuițăm adevărul întocmai ca pe scenă și în mod fals. Căci, spune-mi: ce bine poate fi ca un om să fie privit cu admirație de cei mulți? Aceasta este henodoxie sau slavă deșartă, și nimic altceva, fiindcă, după ce te duci în casă și rămâi singur, totul s-a împrăștiat. Te-ai dus în piață și ai atras asupra-ți privirile tuturor celor de față? Și ce poate fi mai mult? Nimic, totul s-a stins și s-a împrăștiat ca fumul. Deci, astfel, vedem noi pe cele ce nu ființează? Dar câtă prostie și câtă dobitocie nu este aici! Numai spre un lucru să avem privirea ațintită, anume cum să facem ca Dumnezeu să ne laude.

Dacă avem în vedere aceasta, niciodată nu vom căuta laudele oamenilor, ci chiar de le-am avea, le vom disprețui, le vom respinge, ne vom bate joc de ele; ca și cum, iubind aurul, am lua în schimb țărână, așa ne vom găsi în fața lor. Cutare nu te laudă; cu nimic nu ți-a fost de folos, dar chiar de te-ar grăi de rău, cu nimic nu te va vătăma. Fiind vorba de Dumnezeu însă, amândouă acestea au în sine oarecare câștig și pagubă, pe când cele de la oameni toate sunt deșarte. Și prin aceasta noi ne egalăm cu Dumnezeu, căci nici El nu are nevoie de slava de la oameni. *Slavă de la oameni nu primesc* (Ioan 5, 41), zice. Puțin lucru este acesta? Spune-mi! Când tu nu voiești a disprețui slava, zi în sine-ți că *mă fac egal cu Dumnezeu disprețuind slava*, și de îndată o vei disprețui. Căci nu este omul rob slavei, de nu cumva poate este rob al tuturor, și mai rob decât toți robii. Nu poruncim noi lucruri din acestea robilor noștri, după cum slava deșartă poruncește celor cuceriți de dânsa; lucruri din acestea, zic, urâcioase și încărcate de necinste, și de a le grăi, precum și de a le face. Ba chiar dacă vede pe cineva supus și ascultător, atunci încă mai mult întinde și ea poruncile.

Să fugim, vă rog, de robia aceasta. Cum am putea fugi? Dacă vom filosofa asupra celor de aici, dacă ne convingem că toate cele prezente sunt vis și umbră, și nimic altceva, atunci cu ușurință vom înconjura o asemenea slavă, și după aceea nu vom putea fi cuceriți nici de cele mici, și nici de cele mari. Iar dacă nu le disprețuim pe cele mici, cu ușurință vom cădea și în cele mari. De departe deci să astupăm izvoarele acestui păcat, care sunt: lipsa de minte și lipsa de umilință, pe care să ne silim a le câștiga. Și când noi vom avea o cugetare înaltă, vom putea disprețui și cinstea de la cei mulți, în

același timp ne vom ridica cu mintea la cer și ne vom învrednici de bunurile de acolo.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp.147-149)

„Nu ai venit în lume slăvit, deci nu căuta slavă. Gol am venit, nu numai de bani, ci și de slavă și renume.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIII, p. 382)

„... slava omenească nu este nimic, ci, într-adevăr, așa acum spune profetul: *Toată slava omului, ca floarea ierbii*. Cu cât e mai sus și cu cât strălucește mai mult, cu atât pricinuieste o prăbușire mai mare. Aceasta e adevărat nu numai când e vorba de slava oamenilor de rând, dar chiar și când e vorba de slava împăraților.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 155)

„Acela-i ilustru, acela-i cu adevărat slăvit, care nu are în vedere slava, care socotește nimica slava dată de oameni.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 159)

„Așadar cum putem birui aceste patimi înfricoșătoare, mândria și slava deșartă? Dacă în locul unei slave punem o slavă mai mare. Deseori nesocotim o bogăție când ne aflăm în fața unei alte bogății. Nesocotim chiar și viața noastră, când ne dăm seama că există alta, superioară. Așa se întâmplă și cu slava. Vom nesocoti cu totul slava lumii acesteia, când vom observa că există o alta, cu mult mai mare, slava cerească.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 36)

„Deci dacă-ți întorci privirea spre ceata aceea sfântă din ceruri, dacă socotești laudele care există acolo, dacă te gândești la cununile lor, nici nu te vor putea scoate din minți laudele și cununile care există aici pe pământ. Dacă te bucuri de ele, nu le vei considera importante, iar dacă-ți lipsesc, nu le vei căuta.

Spune-mi, de ce nu poți învinge ispita slavei, pe când alți oameni pot? Nu cumva aceia nu au același suflet, același trup, aceeași viața? Gândește-te la Dumnezeu. Cugetă la slava cerului. Comar-o cu cea de pe pământ și nu o vei nesocoti degrabă pe aceasta din urmă.

Ți-e sete de cinstire? Ei, atunci să-ți fie sete de cea adevărată. Ce cinstire este aceasta, care se transformă adesea în necinstire? Ce cinstire este

aceasta care pierde atât de repede? Ce cinstire este aceasta, dată de oamenii muritori? Adevărata cinstire și unica slavă provin, doar de la Dumnezeu. Dacă dorești din tot sufletul slava lui Dumnezeu, vei nesocoti slava de pe pământ, considerând-o neimportantă. Însă dacă nu ești atras de slava dumnezeiască, nu vei putea niciodată să înțelegi cât de ieftină și batjocoritoare este slava pământească.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 36-37)

„Vrei să dobândești prețuire? Ferește-te de slavă. Alergi după ea? O vei pierde și pe cea pe care-o ai.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 183)

SLAVA DEȘARTĂ (despre omul eliberat de slava deșartă)

„Omul care nu simte nevoie să fie slăvit și lăudat de oameni, săvârșește fapte bune cu toată liniștea și cu toată siguranța; nu-l supără nici necazurile, nici bucuriile vieții. Necazurile nu-l pot nici înconvoia, nici doborî; bucuriile nu-l pot nici îngâmfa, nici semeți. Rămâne neschimbat, rămâne același în mijlocul nestatorniciei și tulburării vieții acesteia.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 160)

SLĂVIREA (lui Dumnezeu)

„Să-L slăvim (...) și prin viața noastră curată; să nu mai cădem iarăși în aceleași păcate! Să spunem adio înșelăciunilor diavolești și să atragem bunăvoința cea de sus prin luare aminte de noi înșine, prin râvnă mare și prin mărturisire cu inima zdrobită”. (*Omilii la Facere*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

„Nici nu ne cere Dumnezeu ceva greu și împovărător, ci numai să mărturisim că ne-a făcut atâtea faceri de bine și să-I mulțumim pentru ele; nu pentru că are nevoie de ele – că este desăvârșit – ci ca noi să învățăm să cunoaștem pe Dătătorul bunătăților; să nu fim nerecunoscători, ci să facem fapte de virtute vrednice de binefacerile Lui și de o atât de mare purtare de grijă. Făcând așa, Îl chemăm și mai mult în ajutor”. (*Omilii la Facere*, omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 112)

„Dacă ne aducem neconținut aminte de binefacerile făcute de

Dumnezeu neamului nostru, vom fi și recunoscători și vom și propăși mult pe calea virtuții. E lămurit că cel ce-și aduce aminte de binefacerile lui Dumnezeu se va sili să nu se arate nevrednic, ci să arate atâta râvnă și recunoștință, ca să fie învrednicit și de alte binefaceri. Stăpânul nostru e darnic, iar când vede că suntem recunoscători pentru binefacerile primite până acum, își revarsă asupra noastră și mai din belșug harul și ne învrednicește iarăși de mai mari daruri”. (*Omilia la Facere*, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 174)

„Dumnezeu, fiind bun și iubitor de oameni, vrea să fie slăvit de noi, nu pentru că aceasta ar adăuga ceva la slava Sa – că El n-are nevoie de nimic –, ci ca să-I dăm noi prilej ca să merităm să ne facă și mai mult bine”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 376-377)

„Vă rog, dar, să nu trândăvim, ci fiecare din voi să se gândească în fiecă clipă, de e cu puțință, nu numai la binefacerea ce a făcut-o Dumnezeu cu tot neamul omenesc, ci și la binefacerile făcute cu fiecare din noi; nu numai la cele mărturisite și știute de toți, ci și la cele personale și tănuite celorlalți oameni. Așa vei putea mulțumi necontenit Stăpânului. Aceasta-i cea mai mare jertfă, cea mai desăvârșită ofrandă; aceasta ne este pricină de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Și cum? Am să vă spun eu! Cel care frământă necontenit în mintea lui aceste gânduri, cel care-și cunoaște bine nimicnicia sa, cel care se gândește la nespusa și covârșitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu, Care rânduiește viața noastră nu după cum merită păcatele noastre, ci după bunătatea Lui, ei bine, un om ca acesta își pleacă gândirea, își zdrobește cugetul, își micșorează toată mândria și îngâmfarea, învață să fie smerit, să disprețuiască slava acestei vieți, să-și râdă de toate cele văzute, să se gândească la bunătățile cele viitoare, la viața cea veșnică și fără sfârșit. Un om cu un astfel de suflet aduce lui Dumnezeu jertfă adevărată și bine plăcută, după cum spune profetul: *Jertfa lui Dumnezeu duh umilit; inimă înfrântă și smerită, Dumnezeu nu va urgisi* (Ps., 50, 18). Pe slugile cele cu judecată sănătoasă nu-i îndreaptă atât pedepsele și osânde, cât binefacerile și conștiința că nu sunt pedepsiți după cât merită pentru păcatele lor”. (*Omilia la Facere*, omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 112-113)

„Iar Dumnezeu este slăvit nu numai prin dogme drepte, ci și prin petrecere aleasă³⁵⁶.” (*Cele dintâi omilia la Facere*, cuvântul întâi, p. 20)

³⁵⁶ *Petrecere aleasă* în sens de viețuire duhovnicească aleasă – n.n.

„... cei ce trăiesc bine slăvesc pe Dumnezeu...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LVII, 2, p. 284*)

„Dacă oamenii, doar aclamând pe împăratul lor, se mândresc foarte, chiar de n-ar câștiga nimic altceva, atunci poți înțelege câtă mândrie și câtă slavă ar fi pentru noi de a slăvi pe Stăpânul nostru, și de câtă osândă am fi vrednici dacă L-am batjocori. Deși, altminteri, Dumnezeu voiește a fi slăvit nu pentru că El ar avea nevoie de aceasta, ci pentru interesul nostru propriu. Câtă deosebire crezi tu că este între Dumnezeu și oameni? Oare pe atâta pe câtă este între oameni și viermi? Sau poate pe câtă este între îngeri și viermi? Dar nimic n-am spus până acum, fiindcă nici nu e cu puțință a stabili deosebirea între El și noi! Oare ai voi tu să ai mare și strălucită slavă de la viermi? Eu nu cred. Deci dacă tu, care iubești slava, totuși n-ai voi aceasta, apoi cum e cu puțință ca Dumnezeu, Care este scutit de asemenea patimi, și Care e într-atâta măsură superior întregului univers, să aibă nevoie de slava ta? Și cu toate acestea, deși nu are nevoie, El o dorește de la tine chiar pentru tine, adică pentru binele tău. Dacă El a suferit pentru tine, făcându-Se rob, apoi de ce să te minunezi dacă suferă și altele, numai ca să-Și atingă scopul? Nimic să nu crezi ca nevrednic de El, când ceea ce face nu are alt scop decât mântuirea noastră.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VIII, p. 141*)

„Nici cerurile nu slăvesc pe Dumnezeu glăsuind, ci prin privirea lor pregătesc pe alții de a-L slăvi; și, cu toate acestea, se zice că ele spun slava lui Dumnezeu. Tot așa și cei ce petrec o viață minunată, chiar dacă tac, ei slăvesc pe Dumnezeu, fiindcă printr-înșii mulți alții Îl slăvesc.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVIII, p. 364*)

„Slăvirea lui Dumnezeu stă în a se uni oamenii la un loc, a-L lăuda pe El într-un cuget și într-un duh, a fi îngăduitor celui mai slab și a nu trece cu vederea mădularul rupt din trup.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVIII, p. 501*)

„Dumnezeu nu este lipsit de nimic. Deci pentru ce voiește a fi lăudat și slăvit de noi? De aceea, ca iubirea noastră către Dânsul să se facă mai fierbinte. Pentru că în definitiv nu dorește nimic din partea noastră, decât numai mântuirea noastră; nu are nevoie nici de serviciul nostru, nici de slavă, și nici de altceva din partea noastră; totul El face numai pentru

mântuirea noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 10)

„Când Îl slăvim bine, însă nu viețuim bine, atunci mai mult Îl necinstim, pentru că recunoscându-L pe El de stăpân și învățător, Îl disprețuim și nu ne temem de judecata cea dreaptă și înfricoșată.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 140)

„Slăviți, dar, pe Dumnezeu, în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu (I Corinteni 6, 20). Și cum Îl slăvește cineva pe Dumnezeu în trupul său? Cum în sufletul său? În trup Îl slăvește cel ce nu este desfrânat, cel ce nu se îmbată, cel ce nu se îmbuibază cu mâncărurile, cel ce nu se împodobește, cel ce are grijă de trup doar atât cât îi trebuie pentru sănătatea lui, cel ce nu se preadesfrânează, cea (femeia) care nu miroase a mirodenii, cea care nu-și zugrăvește fața cu vopsele, cea ce se mulțumește cu atâta cât a făcut Dumnezeu, și nu mai adaugă nimic meșteșugit pe fața sa.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 53)

„Nimic nu laudă și iubește atâta Dumnezeu ca sufletul blând, smerit și recunoscător.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, pp. 71-72)

„Să nu se rușineze de noi Dumnezeu de a fi numit Dumnezeul nostru. Se rușinează atunci, când este numit Dumnezeul oamenilor răi, precum și atunci când cei buni și care fac fapte bune, Îl slăvesc, El se slăvește.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIV, p. 289)

„... să-L slăvim pe Dumnezeu în tot ce facem.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 27)

„Că poți slăvi pe Dumnezeu și prin felul cum mergi, și prin îmbrăcăminte, ascultă ce spune un bărbat înțelept: *Îmbrăcăminte omului, dinții care râd și călcătura lui îi vestesc firea* (Sirah 19, 27).” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 19)

„Nimeni nu va putea, necinstindu-l pe Dumnezeu, să-l păgubească cu ceva și nimeni nu va putea, laudându-l, să-l facă să apară mai strălucitor. De altminteri, cât privește slava ce îi este proprie, el rămâne pentru veșnicie

neschimbat, fără ca laudele noastre să-l facă să sporească sau ca blasfemiile să-l micșoreze. Oamenii care îl preamăresc potrivit cu vrednicia sa, sau mai bine spus după cât le stă lor în putere să îl preamărească – căci vrednicia sa nicicând nu va putea fi preamărită îndeajuns –, obțin folos din lauda pe care o aduc. În schimb, cei ce îl hulesc și disprețuiesc își pun în primejdie propria lor mântuire.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, p. 62)

„Să-L slăvim în toate, căci așa vom atrage asupra noastră mai multă purtarea Lui de grijă și dobândim mult ajutor, ne vom putea păzi de răutatea cea veșnică. Așa vom dobândi bunătățile ce vor să fie, cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavoli ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndeșulările celor răi și pentru suferințele celor dreți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 34)

„Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Căci nu voi înceta să spun acest lucru pururea în toate cele ce mi se întâmplă.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IV, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 138)

„Atunci când Stăpânul nostru este slăvit³⁵⁷, ne revarsă cu multă generozitate darurile. Căci primind El dispoziția noastră binevoitoare, știe că nu dă binefacerile Sale unor nerecunoscători și răuvoitori.” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 80)

„Fie de mâncați, fie de beți, fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți (I Cor., 10, 31). Ia aminte la exactitatea îndemnului! Toate – zice – pe care pui mâna și le faci, să aibă rădăcina și temelia aceasta: să fie spre slava lui Dumnezeu și nimic să nu fie din partea ta care să nu aibă această temelie. Așadar, fie de mâncați, fie de beți, fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.

³⁵⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: De către cei pe care i-am incitat noi prin viețuirea noastră. (n.s. 30, p. 80)

Și cum este aceasta: a mânca și a bea spre slava lui Dumnezeu? Este atunci când șezând la masă mulțumești Celui Ce ți-a dat-o, când Îl recunoști ca Dătător, când nu porți discuții lumești, ci - cu multă cumpătare plinind trebuința trupului și refuzând orice lipsă de măsură și îmbuibare – când te scoli, mulțumești Celui Ce a dat hrana spre întremarea noastră. Așa faci toate spre slava lui Dumnezeu. Căci zice: *fie de mâncați, fie de beți, fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.*

Ia uită-mi-te cum prin aceste puține vorbe a cuprins tot modul nostru de trai! Căci zicând *fie altceva de faceți*, s-a referit într-un singur cuvânt la toată viața noastră, vrând ca noi să lucrăm faptele virtuții fără să privim deloc la slava oamenilor. Dar nu numai aceasta a vrut să ne spună prin *fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți*, ci ne mai dă de înțeles ceva: să ne depărtăm de orice faptă a răutății și nimic să nu facem care nu aduce slavă Stăpânului tuturor.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 97)

„Dar cum să-L slăvim pe Dumnezeu? Printr-o trăire spre slava lui Dumnezeu și prin luminarea ce iese din viața noastră, după cum zice altundeva: *să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Mt., 5, 16). Căci nimic nu face să fie atât de mult slăvit Stăpânul nostru ca viețuirea înaltă. După cum lumina soarelui luminează ochii celor ce o privesc, tot așa și virtutea îi atrage spre contemplarea ei pe toți care o privesc și îi mișcă spre slăvirea Stăpânului pe cei cu mintea sinceră. *Deci pe toate câte le facem, așa să le facem, ca să miște spre slavoslovie pe fiecare din cei ce ne privesc.* Căci zice: *fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.*” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 98)

„Noi vom face mai mult decât a binecuvânta pe Dumnezeu cu buzele noastre, viața noastră va fi o acțiune de laudă continuă. *Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă.* Și care va fi victima? Faptele noastre sfinte, membrele noastre, corpul nostru, toată ființa noastră, viața noastră întreagă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 20)

SLUGILE

„Și de ce ai nevoie de multe slugi? După cum în haine și în mâncăruri noi trebuie a căuta numai neapărata trebuință, tot asemenea și în slujitori. Ce nevoie este a avea multe slugi? Nici una, fiindcă un singur stăpân are nevoie de o singură slugă numai și mai drept vorbind, doi și trei stăpâni se pot sluji cu o singură slugă. Iar dacă crezi că aceasta este greu lucru, apoi tu gândește-te la cei ce nu au nici o slugă, și totuși se bucură de mai lesnicioase îngrijiri. Căci Dumnezeu ne-a lăsat destul de destoinici spre slujba noastră, ba încă și spre a aproapelui. Și dacă nu crezi, apoi ascultă pe Pavel, care zice: *Singuri voi știți că trebile mele și a celor ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea* (Fap., 20, 34). Apoi dacă dascălul lumii și cel vrednic de ceruri nu se rușina slujind multora – tu dacă nu târăști după tine o droaie de slugi, o socotești ca ceva necinstit, și nu știi că tocmai aceasta este care te necinstește? Fiindcă pentru aceea Dumnezeu ne-a dat și mâini, și picioare, ca să nu avem trebuință de slugi. Nu din pricina nevoii s-au pus slugile, fiindcă atunci împreună cu Adam s-ar fi plăzmit și sluga – ci este mai mult certarea păcatului, osânda neascultării. Iar Hristos, venind în lume, a dezlegat și aceasta, după cum zice apostolul: *Întru Hristos Iisus nu este rob sau slobod* (Gal., 3, 28).” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XL, p. 442)

„Pentru aceea ne-a dat Dumnezeu mâini și picioare, ca să nu ne trebuiască slugi. Că nu s-a dat să fie un neam de slugi, că nu s-au zidit împreună cu Adam și slugi, ci aceasta este a neascultării certare și muncă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 130-131)

SLUJBELE (sfintele slujbe)

„Pentru mai multe pricini se cuvine să fericim și să admirăm pe slujitorii lui Dumnezeu: mai întâi, că aveau în rugăciuni nădejdea mântuirii lor; apoi, că au lăsat în scris cântările și slujbele pe care le aducem lui Dumnezeu cu bucurie și cu frică; și, în sfârșit, că ne-au transmis comoara aceasta a lor, ca să poată îndemna pe toți cei ce vor veni după ei spre râvnă.” (Despre rugăciune, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 205)

SMERENIA (definiția)

„... mama tuturor bunurilor, anume smerenia.” (Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XX, p. 401)

„Ce este, deci, smerenia? A cugeta cele smerite. Dar pe cele smerite le cugetă nu cel silit de împrejurări să fie smerit, ci acela care se smerește pe sine.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 111)

„Ce înseamnă a se smeri? Nu oare a fi criticat, învinovățit și defăimat?” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 141)

„Atunci e smerenie, când unul mare se micșorează pe sine.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, p. 40)

„Atunci e smerenie cu adevărat când te smerești în toate și te numești cel mai mic.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, p. 41)

„Smerenia nu înseamnă ca un păcătos să se socotească pe sine cu adevărat păcătos, ci aceea este smerenie, când cineva se știe pe sine că a făcut multe și mari fapte bune, și totuși nu cugetă lucruri înalte despre sine, ci zice ca Pavel: *Cu nimica pe mine nu mă știu vinovat, însă aceasta nu mă îndreptează pe mine* (I Cor. 4, 4). Și iarăși: *Iisus Hristos a venit pe lume ca să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu* (I Tim. 1, 15). Aceea este smerenie, când cineva cu faptele bune ale sale este mai presus de toți, și totuși se înjosește înlăuntrul său.” (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 5)

„... trăirea smereniei nu are loc când te socotești păcătos, fiind păcătos. Trăirea smereniei se găsește la cel care, deși are în el însuși conștiința că a împlinit multe și mari fapte bune, nu își închipuie nimic mare în privința sa.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 127)

„Aceasta este trăirea smereniei: de la înălțimea la care ai ajuns prin împlinirea faptelor bune să te smerești în cuget.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 127)

„Te smerești când nu-ți închipui lucruri mari despre tine, deși știi bine că ai făcut fapte mari.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 76)

SMERENIA (- începutul și culmea virtuților creștine)

„Totdeauna Hristos căuta să potolească gândurile de mândrie ale ucenicilor, să-i convingă să se smerească și să nu se laude cu faptele lor

bune; să știe că mai cu seamă cea mai mare virtute din toate este să te smerești când faci fapte bune”. (*Omilii la Facere*, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 249-250)

„Să punem, ca temelie faptelor noastre bune, smerenia, ca să zidim cu trăinicie virtutea. Atunci e adevărată virtute, când virtutea e unită cu smerenia. Omul, care pune virtuții această temelie, poate înălța clădirea virtuții la orice înălțime vrea. Smerenia dă cea mai mare tărie; este zidul cel nedorit, este turnul cel nebiruit. Smerenia ține întreaga clădire a virtuții și n-o lasă să cadă nici de lovitură ploilor, nici de furia vânturilor (Matei, 7, 25). Smerenia ridică virtutea mai presus de orice lovitură; ajunge ca diamantul; atât o face de puternică. În sfârșit, smerenia atrage asupra noastră marile răsplăți ale iubitorului de oameni Dumnezeu”. (*Omilii la Facere*, omilia XXXV, VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 26-27)

„Căci precum în trupul omenesc capul este stăpânul și conducătorul la restul, așa este smerenia, ea stăpânește, ea împărătește, totul îi este supus ei și totul depinde de împărăția ei supremă, împărăție universală, căci dacă smerenia cucerește lumea, cu atât a cucerit ea mai mult inima lui Dumnezeu. Dumnezeu spune că n-are priviri decât pentru cel smerit: *spre cine voi privi Eu, dacă nu spre cel smerit și blând?*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 439)

„Nimic, nimic nu ne poate întări și susține atât de mult cât smerenia, cât umilința, cât gândul de a nu ne crede niciodată grozavi. Același lucru ne-a învățat și Hristos. Când a început acea învățătură duhovnicească, a început-o vorbind despre smerenie. Deschizându-și gura, a dat mai întâi această lege, grăind așa: *Fericți cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3). După cum omul care vrea să zidească o casă mare și frumoasă îi pune o temelie potrivită, ca să poată ține greutatea clădirii, tot așa și Hristos, voind să zidească în suflete clădirea aceea mare a înțelepciunii, a pus mai întâi în suflete învățătura despre smerenie, ca o temelie tare și neclintită. Știa Domnul că o dată ce smerenia este înrădăcinată în inima oamenilor, pot fi zidite cu trăinicie și celelalte virtuți. După cum, iarăși, dacă-ți lipsește smerenia, te ostenești în zadar, degeaba și fără de folos, chiar de-ai săvârși toate celelalte virtuți! Te asemeni cu cel ce a zidit casa pe nisip, care a îndurat osteneala, dar n-a cules folosul, pentru că n-a pus casei sale temelie trainică (Matei 7, 26-27). Așa că omul care face un bine, dar îl face fără smerenie, a pierdut totul și a stricat totul. Iar când spun smerenie, nu mă gândesc la smerenia cuvântului, nici la smerenia în vorbă, ci la smerenia cea din adânc, din inimă, din suflet, din

cuget, pe care singur Dumnezeu o vede.” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 75)

„Smerenia e temelie înțelepciunii noastre! De-ai fi clădit de la începutul vieții tale mii de fapte bune, milostenie, post, rugăciune, tot felul de virtuți, dar dacă n-ai pus mai înainte ca temelie smerenia, ai clădit totul în zadar, de pomană, și se va năruie iute clădirea, ca și aceea zidită pe nisip (cf. Matei 7, 26-27). Nu este, nu este nici o faptă bună de-a noastră care să nu aibă nevoie de smerenie! Nu este nici una care să poată sta fără ea! De mi-ai vorbi de cumintenie, de feciorie, de disprețul averilor, de orice, toate virtuțile sunt necurate, blestemate, urâte când le lipsește smerenia. Pretutindeni, dar, să ne însoțească smerenia: în cuvinte, în fapte, în gânduri; cu ea să clădim faptele noastre bune.

Am vorbit însă destul despre smerenie, deși nu după vrednicia acestei virtuți - că nimeni nu o va putea cânta după vrednicie -, ci pentru priceperea dragostei voastre.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 2-3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 332-333)

SMERENIA (- cauza tuturor bunătăților)

„Cauza tuturor bunătăților este smerenia.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 147)

SMERENIA (măreția și importanța acestei virtuți)

„Prin smerenie suntem egali cu îngerii.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 147)

„Iară pentru ca să cunoașteți cât de bine este a nu gândi cineva lucruri înalte despre sine, închipuiți-vă două trăsuri care se întrec între ele. Trăgătorii uneia să fie dreptatea cu mândria, iar trăgătorii alteia – păcatul cu smerenia; și veți vedea că trăsura păcatului învinge pe cea a dreptății; nu pentru că păcatul ar fi având așa de multă putere proprie, ci prin tăria smereniei celei legate cu dânsul. Și trăsura dreptății rămâne în urmă, nu pentru că dreptatea ar fi foarte slabă, ci pentru greutatea și povara mândriei. Adică, precum smerenia, prin puterea ei cea însemnată, covârșește puterea păcatului și ne ridică până la cer, așa pe de altă parte, mândria, prin greutatea și povara ei cea mare, pune stăpânire pe dreptate și o doboară la pământ.”

(Cuvânt la Duminica Vameşului și a Fariseului, în vol. Omilii la Postul Mare..., pp. 5-6)

„Căci cu adevărat smerenia stă mai sus chiar decât mucenicia. Când fiii lui Zevedeu s-au rugat Domnului, ca să le dea locurile cele dintâi întru împărăția Sa, după povestirea evanghelistului Marcu, Domnul le-a zis așa: *Deși veți bea paharul Meu și vă veți boteza cu botezul Meu [adică veți fi munciți ca și Mine], însă a ședea de-a dreapta Mea și de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor ce s-au gătit* (Mc. 10, 39-40). Din acest răspuns noi învățăm taina că chiar moartea mucenicească nu este de ajuns pentru cinstirea cea mai înaltă și pentru locul cel mai de sus în cer. Căci vedeți, Domnul a zis către dânșii, că măcar de ar suferi ei moartea cea mucenicească, prin aceasta totuși nu ar dobândi locurile cele dintâi. Așadar, trebuie să fie alții, care vor putea să arate încă și mai mare vrednicie. Aceasta a însemnat și Hristos prin cuvintele: *Puteți să beți paharul pe care Eu îl beau, și cu botezul, cu care Eu mă botez, să vă botezați; iară a ședea de-a dreapta Mea și de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor ce s-au gătit*. El nu vorbește numai de ședere, ci de ședere de-a dreapta și de-a stânga, spre a rosti îndulcirea de cea mai înaltă cinste, de posedarea locurilor celor mai de sus. El vrea să zică prin aceasta: *Preoția de a fi mai cinstiți decât alții și de a fi ridicați peste toți, nu o puteți dobândi numai prin mucenie. Deși voi veți răbda acestea, nu stă în puterea Mea de a vă da vouă cea mai înaltă cinste, ci ea se cuvine acelora cărora li s-a gătit*. Dar care sunt aceștia? Voim să vedem cine sunt acei fericiți și de trei ori fericiți, care vor dobândi aceste mărite cununi. Cine sunt ei oare, și ce au făcut ei oare ca să se încununeze atât de mărit? Ascultă ce zice Domnul! Când ceilalți Apostoli s-au supărat pe cei doi fii ai lui Zevedeu, pentru că aceștia ar fi vrut să aibă numai pentru dânșii locurile cele dintâi, iată cum Hristos aduce orânduială patimii acelora și acestora. El a strigat către dânșii și a zis: *Căpeteniile neamurilor le stăpânesc pe ele, și cei mai mari ai lor peste ele domnesc. Iară între voi nu va fi așa; ci care vrea să fie mai mare între voi, să fie vouă slugă; și care va vrea să fie mai întâi, să fie cel mai de pe urmă decât toți* (Mc. 10, 42-43). Vezi, ei voiau să fie cei dintâi, cei mai mari, cei mai însemnați, asemenea principilor. Pentru aceasta a zis Iisus: *Care vrea să fie cel mai mare, acela trebuie tuturor slugă să le fie. Dacă voi voiți să dobândiți locul cel dintâi și cinstea cea mai înaltă, sânguiți-vă a fi cei mai de jos, cei mai smeriți, cei mai mici și mai ascultători*. Așadar, fapta bună a smereniei dă cinstea cea mai înaltă, precum și Fiul lui Dumnezeu S-a smerit pe sine, spre a întemeia împărăția Sa cea mare și a dobândi milioane și milioane de slujitori. Iar tu, creștine, te vei teme oare ca nu cumva să te

înjosești prin smerenie? atunci vei tu mai mare și mai înalt decât alții, mai strălucit și mai mărit, când te vei înjosi pe tine însuși, când nu vei umbla după rangul cel dintâi, când vei răbda de bună voie umiliința, jertfirea de sine și primejdia, când tu te vei sârgui a fi sluga tuturor, gata a face și a suferi toate pentru aceasta.” (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 7-10)

SMERENIA (Hristos – model de smerenie)

„Hristos a ascultat și a fost supus cu supunerea cea mai de pe urmă și de aceea a primit cinstea cea de sus; S-a făcut rob și de aceea este stăpânul tuturor, al îngerilor și a tuturor celorlalte. Așa că să nu considerăm nici noi că ne-am coborât din demnitatea noastră dacă ne smerim pe noi înșine. Aceasta înseamnă a ne înălța și mai cu seamă acest lucru merită admirație, și pe drept cuvânt.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 141)

„Că dacă fiind Dumnezeu și Stăpân, și Fiul lui Dumnezeu, și totuși nu S-a înjosit a lua chip de rob, cu atât mai mult noi trebuie a face totul, chiar de ar fi cât de umilite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 66)

„Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima” (Mat., 11, 29), a spus Domnul. Și cu adevărat, dacă nu era smerit, fiind Fiu al Preaînaltului Dumnezeu, ar mai fi ales să-i fie mamă o fiică neînsemnată din popor? Dacă nu era smerit, El, Care este Ziditorul lumii văzute și a celei nevăzute, ar mai fi venit din cer pe pământ? Dacă nu era smerit, El, Care este Dătătorul de viață al întregii zidiri, ar mai fi primit să se nască într-o iesle sărăcăcioasă? Dacă nu era smerit, El, Care este nevinovat și fără de păcat, ar fi primit să fie biciuit și batjocorit și ar mai fi murit pe cruce, pentru mântuirea oamenilor păcătoși și vinovați? Hristos a fost atât de smerit, încât S-a jertfit pentru păcatele pe care le-am făcut noi. Este atât de smerit, încât ne roagă pe noi, care suntem făpturile create de El, să ne pocăim, ca să nu ne pierdem sufletele.

Ești smerit? Atunci nu te minuna cu un lucru ca acesta! Gândește-te cât de jos a coborât Domnul, și vei vedea nu numai că nu ai de ce te minuna, dar și că lăudându-te cu smerenia ta, te faci de răs. Chiar de ai fi cel mai smerit dintre oameni, tot nu ai făcut nimic pe lângă ceea ce a făcut Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 211-212)

„Dumnezeu S-a smerit dinaintea oamenilor, Ziditorul dinaintea zidirii, Binefăcătorul dinaintea celor cărora le face bine.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 216)

SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie)

„Vrei acum să afli cine este smerit? Uită-te la Pavel, dascălul lumii, vasul ales, limanul liniștii, turnul nestricăcios, care cu trupul lui mărunț a cutreierat lumea ca să-L propovăduiască pe Hristos, a depus atâtea osteneți, i-a întins atâtea curse diavolului, a fost întemnițat, rănit, biciuit, a uimit lumea prin epistolele sale, a fost chemat la lucrarea lui prin glas ceresc... Și cu toate acestea, se smerea și spunea: *Eu sunt cel mai mic dintre apostoli; nici nu sunt vrednic să mă numesc apostol* (I Corinteni 15, 9). Vezi pe ce treaptă de smerenie se afla?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 80)

„În Vechiul Testament să ațintim ochii spre formidabilul patriarh Avraam. Pretutindeni și totdeauna noi îl găsim ca dușman al fastului și al mândriei, cedând înaintea lui Lot, primindu-i pe oaspeții săi cu cea mai smerită atitudine, trecând nezărit în Egipt, angajând fără de nici o împotrivire căsătoria lui Isaac; totdeauna modest, niciodată uimit de poziția sa înaltă, nici de bogățiile sale, nici de virtuțile sale.

Priviți la Sfântul Pavel în Testamentul Nou. Ce de smerenie în sânul celor mai sublime haruri! Ce de întunecime, obscuritate în viața sa, în felul lui de a trăi! Ce modestie arată când vorbește! Ce iubire smerită când pedepsește și mustră! Ce sărăcie învârtoșată păstrează când evanghelizează!” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 601)

SMERENIA (este foarte plăcută Domnului)

„Pentru a pricepe că nu este bine în nici un chip să îți imaginezi lucruri mari despre tine, închipuie-ți cu mintea două care: unul la care stau înjugate dreptatea și orgoliul și celălalt tras de păcat și smerenie. Vei vedea că jugul păcatului trece înaintea dreptății, nu prin propria mișcare, ci prin puterea smereniei împreună cu care trage la jug, așa cum carul dreptății rămâne în spate nu din pricina slăbiciunii dreptății, ci din cauza greutateii și nemăsurării orgoliului. Căci, după cum smerenia biruiește prin marea sa putere de înălțare chiar cel mai greu păcat, și devine prima care ajunge să se înalțe la Dumnezeu, tot astfel și orgoliul, prin marea sa greutate și

nemăsurare capătă putere și se înstăpânește asupra ușurătății dreptății, trăgând-o lesne în jos.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 128)

„Nimic nu este mai bine plăcut lui Dumnezeu decât gândul smerit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 211)

„Nimic nu este mai plăcut lui Dumnezeu ca și atunci când cineva se numără ultimul dintre păcătoși. Acesta este întreg principiul filosofiei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 565)

SMERENIA (necesitatea smereniei)

„Moise ne învață cât este de mare această virtute a smereniei, căci ea l-a făcut pe el așa mare. Nimeni, în sfârșit, nu i se poate asemăna; iată pentru ce începe prin ea, Iisus Hristos fericirile (Mt., 5, 3). Voind să pună temelia unei clădiri înalte, El a pus smerenia prima. În sfârșit, fără ea nimeni nu poate obține harul mântuirii; dacă se postește, se roagă, se dă milostenie dacă acestea se fac din slava deșartă și lăudăroșenie toate sunt zadarnice; precum dimpotrivă cu ea totul este plăcut, totul este blând și iubit, totul este pace și siguranță. Să ne purtăm dar smerit, frații mei dragi, sigur nouă ne va fi ușor să practicăm această virtute, dacă veghem asupra noastră înșine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIII, 1, p. 159)

„Ai săvârșit fapte bune fără număr? Ai dobândit multe virtuți? Toate acestea sunt zadarnice dacă nu ești un om smerit. Orice izbândă este fără valoare dacă nu este însoțită de smerenie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 209)

„De-ai face mii de bunătăți în toată viața ta, ori milostenie, ori rugăciuni, ori postiri, ori alte fapte bune și nu vei pune smerenia temei, numai în deșert te ostenești. Că nu este nici o faptă bună a noastră care să poată sta fără de smerenie, ci ori feciorie, ori curăție și banii și averea vei urî, ori altă bunătate de vei face, toate acelea necurate sunt și pângărite și mai urâte înaintea lui Dumnezeu, nefăcându-se împreună cu dragostea și smerenia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 120)

SMERENIA (nașterea smereniei)

„Să ne ocupăm de oamenii virtuoși. De unde putem ști că n-au călcat în picioare cea mai mare virtute, smerenia, deși au săvârșit celelalte virtuți? Pe aceștia Dumnezeu îi părăsește ca să cunoască prin propria lor experiență că n-au săvârșit acele fapte de virtute prin puterea lor, ci prin harul lui Dumnezeu.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 153)

„Adu-ți aminte, omule, de firea ta ce este și aceasta îți ajunge ca să te smerești pururea, cum că ești pământ și țărână și ai moartea lângă tine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 120)

SMERENIA (dobândirea smereniei)

„În alt chip nu se poate ca să se facă cineva smerit, fără numai prin iubirea celor sfinte și dumnezeiești și prin disprețuirea celor de aici. După cum cel ce urmează să se bucure de împărăție, întru nimic ar socoti cinstea ce i-ar da-o un om de rând în locul porfirei împărătești, tot așa și noi ne vom bate joc de toate cele de aici dacă vom dori cinstea cea din viața viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia I, p. 13)

„Chiar de nu ne-am smeri pentru Dânsul, totuși prin supărări, prin nenorociri, prin stăpânirile lumii ne vom smeri.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 216)

„Smerenia este foarte importantă, pentru că ea nu ne aduce numai bunătățile cerești, ci folosește din plin și în această viață.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 211)

„Așadar, să nu ne mândrim nici cu bogăția noastră, nici cu alte daruri pe care le avem de la Dumnezeu. Să încercăm, în schimb, să ne gândim la slăbiciunea firii noastre și la păcatele pe care le săvârșim și să aflăm astfel cine suntem cu adevărat. Cunoașterea de sine va aduce în sufletele noastre gândul smerit.

Cel care a ajuns să înțeleagă că nu valorează nimic, acela a ajuns la deplina cunoștință a propriei persoane.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 211)

„Oarecine sfătuia zicând: *Ia aminte de sineți, cugetă la firea și alcătuirea ta și de-ajuns îți va fi aceasta pentru a fi totdeauna smerit.* Din această pricină dreptul acela Avraam în toată vremea avea acest gând întru sine și niciodată nu cugeta înalt. Și cel ce vorbea cu Dumnezeu și-a dobândit atâta îndrăzneală, mărturisit fiind de El pentru fapta cea bună, zicea: *Iar eu sunt pământ și cenușă* (Fac., 18, 27).

Iar altul voind să smerească pe omul cel îngâmfat și trufaș, nu aduce cuvinte lungi, ci îi aduce aminte numai de fire și-l muștra tare zicând: *Ce se trufește pământul și cenușa?* (Înț. Sir., 10, 9).” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 90)

„Precum spunea și David: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps., 50, 18). N-a spus numai *smerită*, ci și *înfrântă*; când e *înfrântă*, este și *zdrobită*. Atunci, chiar dacă ar voi, nu se mai poate mândri! Tot așa și noi: să nu ne smerim numai sufletul nostru, ci să-l și zdrobim și să-l facem să fie pătruns de durere. Iar sufletul se zdrobește dacă-i aduci aminte mereu de păcatele lui. Dacă ne smerim așa, sufletul nu va mai putea să se îngâmfe chiar de-ar voi, iar conștiința pune stăpânire pe el ca un frâu și nu-l lasă să se mândrească, ci îl domolește și-l înduplecă să aibă măsură în toate. Așa făcând, vom putea găsi și har înaintea lui Dumnezeu. *Cu cât ești mai mare*, spune Scriptura, *cu atât smerește-te mai mult și vei afla har înaintea lui Dumnezeu* (Is. Sir., 3, 18).” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 76-77)

SMERENIA (felurile ei)

„Smerenia este de mai multe feluri. Smerenia unuia e cu măsură, a altuia fără de hotar. Pe aceasta din urmă o laudă și fericitul profet David, dându-ne ca pildă, nu smerenia aceea care ne pleacă puțin mintea, ci aceea care ne zdrobește desăvârșit, spunând: *Jertfa lui Dumnezeu: duh umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps., 50, 18), iar cei trei tineri aduc lui Dumnezeu, în loc de mare jertfă, această smerenie, zicând: *Ci cu suflet zdrobit și cu duh de smerenie să fim primiți* (Dan., 3, 39)”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

SMERENIA (adevărată smerenie)

„Dacă ne socotim păcătoși atunci când suntem păcătoși, precum și suntem, ne îndreptăm cum s-a îndreptat și vameșul, cu cât mai mult ne vom îndrepta când ne socotim păcătoși deși suntem drepți? Dacă smerenia face din păcătoși drepți - cu toate că aceasta nu-i smerenie, ci o recunoaștere a propriei stări sufletești -, deci dacă recunoașterea propriei stări sufletești poate atât de mult asupra păcătoșilor, gândește-te ce minuni poate săvârși smerenia asupra dreptilor”. (*Omilia la Matei, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42*)

„*Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor.*

- Cine sunt *cei săraci cu duhul*?

- Cei smeriți și cu inima zdrobită. Aici sufletul și voința liberă sunt numite *duh*. Și pentru că sunt mulți oameni smeriți, dar nu de buna lor voie, ci constrânși de împrejurări, Hristos îi lasă la o parte pe aceștia - că nici nu merită laudă! - și ferește mai întâi pe cei ce de buna lor voie se smeresc și se micșorează pe ei înșiși”. (*Omilia la Matei, omilia XV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 174*)

„*Cu toată smerenia, zice, nu numai în vorbe și nici numai în fapte, ci și în purtare și în grai; nu către unul smerit, iar către celălalt insolent, ci către toți fii smerit, fie mari sau mici, fie prieteni sau dușmani. Aceasta e adevărata smerenie. Fii umilit chiar în faptele cele bune pe care le săvârșești, căci ascultă ce zice Hristos: Fericiți cei săraci cu duhul (Math., 5, 3), adică chiar la început ne pune înaintea umilința.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia IX, p. 95*)

„A avea fapte bune și a vă smeri este fapta bună cea mai mare decât toate celelalte.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. Din ospățul stăpânului, p. 167*)

SMERENIA (îndemn la smerenie)

„Nimic nu face pe creștin atât de admirat ca smerita cugetare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia I, p. 11*)

„Gândindu-ne, dar, iubitorilor, la acestea, să urmărim smerenia cu multă tragere de inimă! Să le îndurăm cu plăcere pe toate, și când suntem ocărăți, și când suntem scuipați, și când suferim cele mai grozave umilințe, și când

suntem batjocoriți, și când suntem disprețuiți. Nimic nu ne face atât de înalți, nimic nu ne dă atâta slavă și cinste, nimic nu ne arată atât de mari ca virtutea smereniei.” (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 141)

„Dacă nu urmezi exemplul de smerenie al lui Hristos, nu vei avea loc lângă El în viața viitoare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 211)

„Iubiților, să ne socotim în urma tuturor, chiar dacă am ajunge pe culmile virtuții, știind că mândria poate doborî chiar din ceruri pe cel ce nu ia seama, iar smerenia poate ridica la înălțime, din adâncul păcatelor, pe cel smerit. Doar smerenia l-a dus pe vameș înaintea fariseului! Mândria, îngâmfarea, a biruit și puterea netrupească a diavolului, pe când smerenia, recunoașterea păcatelor, l-a dus pe tâlhar în rai înainte de Apostoli. Dacă cei care-și mărturisesc păcatele dobândesc atâta îndrăznire, închipuie-ți câte bunătăți vor dobândi cei care știu că au făcut multe fapte bune! Când fugi așa de iute dacă înjugi smerenia la carul păcatului, încât o iei înainte și întreci carul virtuții, la care-i mândria înjugată, gândește-te unde vei ajunge de-ai înjuga smerenia la carul virtuții! Gândește-te câte ceruri n-ai străbate! Da, vei sta, cu multă îndrăznire, chiar înaintea tronului lui Dumnezeu, înconjurat de îngeri. Și iarăși, dacă înjungând mândria la carul virtuții, pierzi toată îndrăznirea dată de virtute din pricina poverii și covârșirii răului, gândește-te în ce adânc de iad te poți prăvăli dacă înjugi mândria la carul păcatului!

Nu spun aceasta ca să disprețuim virtutea, ci ca să fugim de mândrie! Nu ca să păcătuim, ci ca să fim smeriți!” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățarie, fie într-un adevăr, Hristos se propovăduiește>>; și despre smerenie, 2, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 332)

SMERENIA (manifestarea ei)

„Cel smerit se face tuturor drag și plăcut, este tovarășul păcii neîntrerupte, și nu are nici o pricină de ceartă sau război. Chiar dacă l-ai batjocori, chiar de l-ai defăima, chiar de i-ai zice orice, el tace și este în totul liniștit; către toți va avea o astfel de pace, cât nici nu se poate spune, fiindcă are cu sine pacea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia I, p. 11)

„... el (Pavel – n.n.) pururea toate le pune în seama lui Dumnezeu, cum de păcate neconținut își aduce aminte, pe când de isprăvile sale niciodată, afară numai dacă poate era nevoie vreodată a îndrepta pe ucenicii săi; și chiar dacă se vedea silit a face aceasta, el numește faptul lipsă de minte; și întâietatea el o dă lui Petru, și nu se rușinează a lucra pe lângă Prischila și Achila; apoi pretutindeni el se silește a se arăta pe sine smerit, nu legănându-se alene prin târg, nici înconjurat de mulțime, ci punându-se pe sine printre cei nebăgați în seamă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 380)

„... cel smerit se coboară singur din demnitatea lui pentru a săvârși lucruri mari și minunate.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 104)

„După cum se întâmplă cu corpurile – un corp moale nu se înfige în altul mai tare, ci mai degrabă se nimicește decât să pătrundă în celălalt – la fel se întâmplă și cu sufletul umilit: va prefera mai degrabă să pătimească întotdeauna rele și să moară, decât să se ridice asupra altuia și să se răzbune.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

SMERENIA (capcanele smereniei)

„Nimic nu vom putea, chiar de am face totul, și chiar de am ajunge la cea mai mare umilință, căci și atunci ne mai lipsește ceva. Și de ce, oare? Spune-mi! Pentru că, orice ai face tu, faci pentru frații tăi, pe când stăpânul a făcut pentru slugile tale. Ascultă și te cutremură! Niciodată nu te vei îngâmfa, având smerenia cea adevărată. Poate că veți râde de cele spuse întrebând dacă smerenia îngâmfa pe cineva. Dar nu vă mirați, căci îl îngâmfa pe om când nu este adevărată smerenie. Cum și în ce fel? Apoi și aceasta este ceva drăcesc.

Precum sunt mulți care par că nu sunt stăpâniți de slavă deșartă, și totuși sunt stăpâniți de cea patimă, tot așa și smerindu-se cineva se îngâmfa, prin aceea că el cugetă lucruri mari de dânsul. De pildă: a venit la tine un frate sau o slugă oarecare, l-ai primit în casa ta, i-ai spălat picioarele, dar imediat ai cugetat în sine lucruri mari, zicând: *Am făcut ceea ce nimeni n-a mai făcut; am câștigat smerenia.*

Deci, când rămâne cineva în smerenie? Când își aduce aminte de porunca lui Hristos: *Când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice* (Luca 17, 10), și iarăși de porunca dascălului lumii,

care zice: *Eu încă nu socotesc să o fi cucerit* (Filipeni 3, 13). Cel ce este convins că n-a făcut nimic mare, oricât ar face, numai acesta este cu adevărat cel ce se smerește, cel ce nu crede că încă a ajuns la sfârșit. Mulți s-au îngâmfat din umilință. Dar și noi pătimim aceasta. Ai făcut ceva din smerenie? Să nu cugeți lucruri mari, căci atunci totul ai pierdut.” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 213-214)

„Când îți vine în minte de a te admira pe tine singur pentru smerenie, gândește-te la Stăpânul tău, unde S-a pogorât cu smerenia, și nu te vei mai admira, nici nu te vei mai lăuda pe tine însuși, ci încă vei râde singur de tine, ca unul care n-ai făcut nimic. Consideră-te pe tine datornic pentru toate cele ce ai face.” (Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 215-216)

SMERENIA (recunoașterea adevăratei smerenii)

„Nu e smerenie atunci când ești silit de datorie să cinstești pe altul; asta nu-i smerenie, ci datorie. Adevărata smerenie este atunci când dăm locul celor care par mai mici decât noi, când dăm cinste celor pe care-i socotim a fi cu mult mai prejos decât noi. Dacă, însă suntem cu mintea luminată, nu socotim pe nimeni mai prejos decât noi, ci pe toți oamenii superiori nouă. Și aceasta n-o spun despre noi, care suntem cufundați în mii și mii de păcate, ci o spun chiar celui care se știe încărcat cu mii de fapte bune; și acela, dacă nu socotește că este în urma tuturor, n-are nici un folos de pe urma tuturor faptelor sale bune. Atunci ești smerit, când, deși ai pricină să te lauzi, totuși te micșorezi pe tine însuși, te smerești, te umilești. Atunci te urci la înălțimea cea adevărată, după făgăduința Domnului, Care spune că *cel ce se smerește se va înălța*”. (Omilii la *Facere*, omilia XXXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 436)

„Că virtutea are și cap și mădulare mai frumoase decât trupul cel mai frumos și mai bine făcut.

- *Care-i capul virtuții?* m-ai întreba.

- Smerenia. Din pricina asta Hristos cu ea și-a început predica de pe munte, spunând: *Fericiți cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3). Capul acesta nu-i împodobit cu păr, nici cu bucle, ci are o frumusețe ca aceea care atrage privirile lui Dumnezeu. *La cine voi privi*, spune Domnul, *dacă nu la cel blând și smerit care tremură de cuvintele Mele?* (Isaia 66, 2). și: *Ochii Mei*

peste blânzii pământului (Ps., 33, 14); și: *Aproape este Domnul de cei smeriți cu inima* (Ps., 33, 17). Capul acesta aduce lui Dumnezeu, în loc de păr și bucle, jertfe bine plăcute. Este altar de aur și jertfelnic duhovnicesc. Că *jertfa lui Dumnezeu, duh umilit* (Ps., 50, 18). Smerenia este mama înțelepciunii. Dacă ai smerenia le vei avea și pe toate celelalte. Ai văzut capul? Un cap atât de frumos n-ai văzut niciodată! Vrei să-i vezi și fața? Dar, mai bine spus, vrei s-o cunoști? Deocamdată cunoaște-i culoarea! E roșie, înfloritoare și plină de farmec! Află din ce pricină e așa!

- Din ce pricină?

- Din pricină că roșește și se rușinează! De aceea un înțelept a și spus: *înaintea celui rușinos va merge farmecul* (Înt. Sir., 32, 11). Frumusețea chipului smereniei răspândește și asupra celorlalte mădulare multă frumusețe. De-ai amesteca mii de culori, nu vei reuși să faci o frumusețe ca aceasta. Dacă vrei să-i vezi și ochii, vezi-i că sunt încondeiați minunat cu bună-cuviință și cu cumițenie; sunt atât de frumoși și de pătrunzători pentru că îl văd chiar pe Domnul. *Fericți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5, 8). Gura smereniei este înțelepciune și pricepere, cunoaște cântările cele duhovnicești; inima ei este iscusită în cercetarea Scripturilor, în păzirea adevăratelor învățături, în milostenie, în bunătate. După cum nu-i cu putință să trăiești fără inimă, tot așa nici nu-i cu putință să te mântui cândva fără această inimă duhovnicească. Din ea se nasc toate cele bune. Smerenia are și mâini și picioare: faptele cele bune; are și suflet: dreapta credință; are și piept de aur și mai tare decât diamantul: bărbăția; îi e ușor să sfârâme orice, dar pieptul ei nimic nu-l poate sfârâma; în sfârșit, duhul smereniei, care este în cap și în inimă, este dragostea”. (*Omilia la Matei*, omilia XLVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 550-551)

„... altceva este smerenia și altceva servilismul, slugărnicia sau ligușeala.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 101)

„Fiți atenți la ceea ce voi spune. De exemplu: când cineva ar putea să se gândească la lucruri mari și totuși se smerește, acesta e cu adevărat smerit; când însă e silit să se umilească atunci nu se poate spune că e smerit. De exemplu, când împăratul se smerește înaintea guvernatorului, el este în acest caz smerit pentru că s-a coborât din înălțimea demnității lui. Iar dacă guvernatorul este cel care face acest lucru, nu se poate spune despre el că este smerit, pentru că nu s-a coborât din înălțimea demnității lui pentru a se smeri. Nu este posibil să se smerească cineva dacă nu este mare, și, prin urmare, având o autoritate asupra altora. Dacă însă necesitatea cere să te smerești fără voie, atunci faptul acesta nu este rezultatul voinței, nu este

izvorât din cuget, ci din silă, și deci nu poate fi vorba de smerenie. Tocmai de aceea se numește smerenie, pentru că de bună voie te cobori mai prejos și îți smerești cugetul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 111-112)

„Însă smerenia ta trebuie să fie sinceră și bogată, nu mincinoasă și părelnică. Trebuie să fie statornică și să se manifeste față de toți oamenii, fie că sunt prieteni sau dușmani, oameni mari sau neînsemnați. Asemenea, smerenia nu trebuie să fie numai în purtarea ta, ci mai ales în inimă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 214)

SMERENIA (folosul)

„Nimic nu ne ajută atâta de mult ca smerenia și umilirea gândului nostru, ca smerirea îngâmfwării sufletului nostru.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXVIII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 60)

„Să ne ferim deci să vorbim de noi înșine. Aceasta atrage și ura oamenilor, și disprețul lui Dumnezeu. De aceea cu cât facem fapte bune mai mari, cu atât vorbim mai puțin de noi. Că așa vom dobândi cea mai mare slavă și de la oameni, și de la Dumnezeu; dar, mai bine spus, de la Dumnezeu nu dobândim numai slavă, ci și mare plată și mare răsplată. Nu cere deci plată ca să iei plată! Mărturisește că te mântui prin harul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să-ți mărturisească că ți-i datornic nu numai pentru faptele tale bune, ci și pentru smerenia ta cea mare. Când facem fapte bune, Îl avem pe Dumnezeu datornic numai pentru aceste fapte bune; dar când nici nu socotim că am făcut vreo faptă bună, atunci Dumnezeu ne este mai dator pentru starea noastră sufletească decât pentru faptele noastre bune. Deci starea sufletească cântărește mai mult ca faptele bune. Dacă nu avem o astfel de stare sufletească, atunci nici faptele bune nu sunt mari înaintea lui Dumnezeu. Avem și noi slugi; și atunci mai cu seamă le laudăm când vedem că ne slujesc cu dragoste, fără să se gândească că au făcut cine știe ce mare lucru”. (*Omilii la Matei*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 44)

„Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu cât a te număra printre cei din urmă. Acesta este începutul întregii filozofii. Omul smerit și cu inima zdrobită nu umblă după slava deșartă, nu se mânia, nu pizmuiește pe aproapele, nu are nici o altă patimă. Nu putem să ridicăm mâna împotriva cuiva, oricât ne-am strădui, dacă mâna ni-i zdrobită; tot așa, dacă ni-i

sufletul zdrobit, nu putem să ne îngâmfăm, chiar dacă nenumărate patimi ne-ar porni spre mândrie. Când jelim o pagubă materială alungăm din suflet toate celelalte patimi sufletești; ei bine, cu mult mai mult ne vom bucura de această filozofie dacă ne jelim păcatele”. (*Omilii la Matei*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 44-45)

„Pentru că mândria este unul din cele mai mari păcate, rădăcină și izvor al oricărui păcat, Domnul a dat acestei boli leacul cel potrivit: smerenia; a pus în primul loc această lege viețuirii creștine, ca o temelie puternică și de nezdruccinat. Odată pusă această temelie, poți clădi pe ea totul; dar fără ea, de-ai atinge cerurile cu viețuirea ta, totul se dărâmă ușor și o sfârșești amarnic. Și postul și rugăciunea și milostenia și castitatea, într-un cuvânt orice faptă bună fără smerenie dispare și piere. Așa s-a întâmplat și cu fariseul. Ajunsesse până la culmile virtuții; dar când s-a pogorât de la templu își pierduse toate faptele lui bune, pentru că nu avusese smerenia, mama faptelor bune (Luca 18, 10-14). Că după cum mândria este izvorul oricărui păcat tot așa smerenia este începutul oricărei filozofii. De aceea și Hristos cu ea își începe predica, smulgând din sufletul ascultătorilor din rădăcini mândria”. (*Omilii la Matei*, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

„După cum Fiul Omului n-a venit ca să se slujească, ci ca să slujească și să-și dea sufletul Lui răscumpărare pentru mulți (Matei 20, 28).

Nu m-am oprit la atâta, a spus Hristos, ci Mi-am dat și sufletul răscumpărare. Și pentru cine? Pentru dușmani. Tu, dacă te smerești, te smerești pentru tine însuși; Eu însă Mă smeresc pentru tine!

Nu te teme, dar, iubite, că-ți pierzi onoarea dacă te smerești! Oricât te-ai smeri, nu te poți coborî atâta cât S-a coborât Stăpânul Tău. Totuși coborârea aceasta a Lui a ajuns înălțarea tuturor și a făcut să strălucească slava Lui. Înainte de a Se face om, era cunoscut numai de îngeri; dar când S-a făcut om și a fost răstignit, nu numai că nu I s-a micșorat slava aceea, ci a mai primit și alta, aceea că L-a cunoscut întreaga lume. Nu te teme, dar, că ți-ai pierde onoarea dacă te smerești. Prin smerenie slava ta strălucește și mai mult; prin smerenie ajunge și mai mare. Smerenia este ușa împărăției cerurilor. Să nu mergem dar, pe o cale potrivnică. Să nu ne ducem război nouă înșine! Dacă vrem să părem mari, nu vom fi mari, ci mai dezonorați ca toți”. (*Omilii la Matei*, omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 755)

„Înălțimea pe care o dă lumea este cu silnicie și plină de frică; înălțimea pe care o dă smerenia te face asemenea cu Dumnezeu. Un astfel de

om rămâne înalt, chiar dacă nu-i admirat de nimeni; celălalt, chiar dacă-i onorat de toți, este mai mic decât toți. Cinstea ce se dă este dată cu silnicie, de aceea se și spulberă repede; cinstea cealaltă se dă de bună voie, de aceea e și trainică. Pe sfinți, de aceea îi admirăm, pentru că se smereau mai mult decât toți, deși erau mai mari decât toți. Aceasta-i face să rămână mari până în ziua de azi; nici moartea nu poate pune capăt înălțimii lor”. (*Omilia la Matei*, omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 756)

„Cel smerit nu-i stăpânit de nici o patimă. Pe el nu-l poate supăra mânia, nici dragostea de slavă, nici gelozia, nici invidia. Poate fi ceva mai înalt decât un suflet lipsit de toate aceste păcate? Îngâmful însă este stăpânit de toate aceste păcate; se tăvăleşte în ele ca un vierme în bălegar. Invidia, gelozia și mânia îi supără veșnic sufletul. Te întreb acum: cine e înalt? Cel care-i mai presus de patimi sau robul lor? Cel care tremură și se teme de ele sau cel nebiruit și nestăpânit de ele?”. (*Omilia la Matei*, omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Iubiților, să ne îndeletnicim cu smerenia, căci nimic nu este mai puternic decât aceasta. Smerenia este mai puternică decât piatra, mai tare decât diamantul, și ne ține în mai mare siguranță decât toate turnurile și zidurile cetăților, fiindcă ea este mai presus de toate uneltirile diavolului. După cum lipsa minții, sau ușurătatea, face ca lesne să cadă cineva în cele mai mici incidente ale vieții, fiindcă, după cum am zis, ea se sparge mai ușor decât un balon de săpun, se rupe mai repede decât pânza păianjenului și se împrăștie mai iute decât fumul, tot așa smerenia îl întărește pe om în orice împrejurare a vieții.

Deci, pentru a fi bine statorniciți, ca pe o stâncă tare, să lăsăm la o parte ușurătatea plină de sine și să-i preferăm înțeleaptă smerenie, căci numai așa vom afla liniște și odihnă și în viața aceasta, iar în cea viitoare ne vom putea învrednici tuturor bunurilor făgăduite, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos...” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 404-405)

„Moisi, conducând un popor atât de numeros, care întreaga oaste a egiptenilor împreună cu împăratul ei a afundat-o în Marea Roșie ca pe niște muște, care atât în Egipt, cât și în Marea Roșie și în pustie a făcut atâtea fapte mari și minunate, care s-a bucurat de o așa mărturie din partea lui Dumnezeu – și cu toate acestea el se găsea ca unul dintre cei mulți, ba încă era mai smerit și decât socrul lui, al cărui sfat îl primea. El nu se neliniștea și

nu zicea: *Dară ce? După atâtea fapte minunate săvârșite, ai venit tu ca să ne sfătuiști?* - ceea ce pătimesc cei mai mulți dintre noi, căci chiar de li s-ar da sfatul cel mai bun de cineva, totuși ei disprețuiesc acel sfat, fiindcă persoana ce l-a dat este poate smerită și mai neînsemnată pentru dânșii. Nu însă așa a fost și Moisi, ci prin smerita cugetare el a rânduit totul. De aici el a disprețuit și palatele împărătești, fiindcă era cu adevărat smerit. Smerita cugetare este aceea care face cugetarea înaltă și sănătoasă. Câtă măreție de cuget crezi că a fost din partea lui și câtă măreție sufletească, ca să ajungă a disprețui până și palatul și masa împărătească? Căci se știe că împărații Egiptului erau socotiți și cinstiți ca zei și se bucurau de mari bogății și comori. Dar el toate acestea lăsându-le și aruncând la o parte până și sceptrul Egiptului, a alergat în ajutorul celor robiți și chinuiți; în ajutorul celor ce-și petreceau timpul în cărămidării și în mocirle de lut și pe cari egiptenii îi asupreau și-i disprețuiau. *Și-i asupreau pe dânșii egiptenii cu silă* (Ieș. 1, 13), zice. Deci alergând în ajutorul celor disprețuiți și împilați și punându-se de-a curmezișul asupritorilor, prin aceasta a dat dovadă că acest smerit era cu adevărat înalt și cu mare la cuget. Lipsa de minte și ușurința vin numai de la un suflet nenobil și de la o cugetare josnică, pe când blândețea purcede dintr-un cuget măreț și dintr-un suflet mare.

Și dacă voiți, să cercetăm pe fiecare din acestea prin pilde. Spune-mi, rogu-te: cine a fost mai înălțat decât Avraam? Căci deși el a fost cel care a zis: *Eu sunt pământ și cenușă*, și tot el care a zis: *Să nu fie vrajbă între mine și tine* (Fac. 13, 8), totuși acest suflet smerit a disprețuit prăzile de război luate de la Perși și nu s-a uitat la trofee cucerite de la varvari. Aceasta a făcut-o el de la o cugetare înaltă și de la o cugetare mărinimoasă. Cel ce cu adevărat este smerit, acela este cel înalt, și nicidecum lingușitorul, nicidecum prefăcutul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia I, pp. 11-12)

„Smerește-te și ți-ai șters șiruri de păcate.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, p. 39)

„Atât de frumoasă este smerenia, duce la un atât de mare câștig, astfel încât nu se lasă doborâtă de jignirile celorlalți! Și nici nu se tulbură înaintea nedreptăților care vin din partea celor ce ne stau în preajmă. Căci pornind de la toate acestea se poate culege un mare bine și de soi ales, așa cum s-a petrecut cu vameșul. Primind jignirile, s-a lepădat de păcate și, spunând: *Miluieste-mă pe mine păcătosul*, a dobândit îndreptățirea înaintea aceluia.

Și cuvintele au trecut înaintea faptelor, iar vorbele au biruit acțiunile. Unul și-a pus la vedere dreptatea, postul și zeciuiala, celălalt a rostit numai niște vorbe spre a se lepăda de toate păcatele. Dumnezeu nu a auzit numai vorbele, ci a privit și la cugetul cu care le-a rostit, cuget pe care l-a găsit smerit și tulburat, ceea ce l-a făcut să își reverse mila și iubirea sa de oameni. Dar nu spun acestea pentru a ne îndemna să păcătuim, ci pentru a ne smeri. Iar dacă un vameș, cel din urmă dintre oamenii răi, fără să se smerească, ci numai arătând o conștiință bună când a glăsuț despre păcatele avute și s-a recunoscut drept ceea ce era, și-a atras atâta bunăvoință din partea lui Dumnezeu, cum să nu fie încă și mai mare ajutorul divin pentru cei care fac cele bune, fără să-și făurească o imaginație măreață despre ei înșiși?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu, cuvântarea V, p. 129*)

„Smerește-te, și vei face să dispară multele tale păcate.”
(Din vol. *Problemele vieții*, p. 79)

„Ea ar fi suficientă sieși să ne facă să intrăm în harul lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 312)

„Poate această virtute, chiar numai ea singură, să-L facă milostiv pe Dumnezeu. Aceasta a arătat-o vameșul (Luca 18, 13-14). Nu făcuse nici un bine, nici nu putea arăta vreo faptă bună, ci a spus atât: *Milostiv fii mie, păcătosului!* (Luca 18, 13), și s-a coborât mai îndreptat decât fariseul. Și doar nu erau cuvintele lui cuvinte de smerenie, ci numai de drepte simțăminte!” (*Despre schimbarea numelor, cuv. IV, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 75-76)

SMERENIA (este o mare slavă când cineva se umilește mult)

„Pentru cineva mare este mare slavă când poate să se umilească mult”.
(*Omilia la Matei, omilia III, II, în col. PSB, vol. 23, p. 38*)

„Cu cât cineva se smerește, pe atâta se înalță mai mult. Întocmai despre cum se petrece cu apa: cu cât ar apăsa-o cineva în jos, cu atât mai mult ea se ridică la înălțime.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia XI, p. 110*)

„Înger fiind Satana s-a înălțat pe sine. Și ce s-a întâmplat? N-a fost oare umilit mai mult decât oricine? Nu are oare drept locuință pământul? Nu este oare defăimat de toți? Pavel, om fiind, s-a smerit pe sine. Și ce s-a întâmplat? Nu a înfruntat el oare pe diavolul de mai multe ori, ca pe un rob al său? Oare nu a făcut el lucruri mai mari decât Hristos? Oare nu purta pe diavol încoace și-ncolo, după cum călăul îl poartă pe cel condamnat? Oare nu-și bătea joc de el? Oare nu avea sub picioarele lui capul sfărâmat al diavolului? Oare nu dorea el același lucru și tuturor ucenicilor săi? Dar ce spun eu? S-a înălțat pe sine Abesalom, s-a smerit pe sine David; ei bine, care a devenit înalt? Cine a fost mai slăvit? Ce poate fi mai smerit decât cuvintele acestea pe care David le-a rostit pentru Șimei: *Lăsați-l să blesteme, căci Domnul i-a poruncit* (2 Rg., 16, 11)? Să cercetăm, de voiți, și mai departe. Vameșul s-a smerit pe sine – cu toate că faptul nu era smerenie, ci mai mult recunoștință, iar fariseul s-a înălțat pe sine. Dar să examinăm lucrurile înseși. Fie, de exemplu, doi oameni, amândoi deopotrivă de bogați, bucurându-se de multă cinste, și amândoi cugetând lucruri mari în privința înțelepciunii, a stăpânirii și a altor calități lumești; dacă unul dintre ei va cere onoruri de la toți și, neprimind de la nimeni, se va înfuria sau va cere mai mult decât trebuie sau, în sfârșit, se va înălța pe sine; iar celălalt va disprețui acest lucru și de i se vor da onoruri, el le va respinge; ei bine, care din amândoi va fi mai vrednic de cinste? Cel care caută onorurile și nu le dobândește sau cel ce primindu-le le disprețuiește? Negreșit că acesta din urmă.” (*Omilia la Epistola către Filipeni, omilia a VIII-a, pp. 141-142*)

„Atunci vei fi mai sus, atunci când vei fi mare, atunci vei fi strălucit, atunci vei fi cu vază, când te vei smeri pe tine însuși, când nu vei îndrăgi șederile în frunte, când vei primi să fii umilit, să fii junghiat, să fii în primejdii, când vei căuta să slujești celor mulți, să-i îngrijești, să le porți de grijă și să fii gata să faci și să suferi orice în vederea acestui scop”. (*Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VIII, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, pp. 140-141*)

SMERENIA (cu cât ajungem mai virtuoși, cu atât să ne smerim mai mult)

„... și noi, cu cât ajungem mai virtuoși, cu atât să ne smerim mai mult pentru că și asta e mai cu seamă virtute. După cum, cu cât avem privirea mai pătrunzătoare, cu atât mai mult cunoaștem cât de mare este depărtarea dintre noi și cer, tot așa, cu cât ajungem mai virtuoși, cu atât mai mult învățăm să știm cât de mare este depărtarea dintre noi și Dumnezeu. Că nu e mică

filozofia de a ne putea cunoaște propria noastră valoare. Și acela, mai cu seamă, se cunoaște pe sine, care socotește că nu e nimic. De aceea atât David cât și Avraam, când s-au urcat pe cea mai înaltă culme a virtuții, atunci, mai cu seamă, au fost smeriți. Avraam a spus că este pământ și cenușă (Fac., 18, 27), iar David s-a numit vierme (Ps., 21, 6); la fel și toți sfinții, tot așa se smeresc”. (*Omilii la Matei*, omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

SMERENIA (răsplata celor smeriți)

„Pentru smerenia ta vei primi întreaga plată chiar dacă ai lucrat din ceasul al unsprezecelea (Matei 20, 9). *Chiar dacă nu vei avea nici o pricină de mântuire*, zice Scriptura, *pentru Mine voi face, ca să nu se necinstească numele Meu*³⁵⁸. Suspinul tău numai, lacrimile tale, pe toate le ia în seamă Domnul și le face pricină de mântuire. Așadar să nu ne lăudăm, ci să ne numim nefolositori, ca să ajungem folositori! Dacă spui că ești plin de fapte bune, le-ai pierdut pe toate, chiar dacă ai săvârșit într-adevăr fapte bune; dar dacă spui că nu ești bun de nimica, ai ajuns folositor, chiar dacă n-ai făcut nici o faptă bună. De aceea este de neapărată trebuință să uităm toate faptele noastre bune”. (*Omilii la Matei*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 43)

SMERENIA (roadele smereniei)

„Omul care se smerește cu adevărat pe sine nu va putea niciodată să se supere, nici să se mânie pe semenul său, pentru că sufletul său e totdeauna potolit și se gândește numai la viața și faptele sale. Poate fi, oare, o mai mare fericire decât aceea, să ai un astfel de suflet? Unul ca acesta stă neconținut în port, e scăpat de orice furtună și se bucură de liniștea gândurilor. De aceea și Hristos spunea: *Și veți găsi odihnă sufletelor voastre*”. (*Omilii la Facere*, omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„Și ca să vezi că un păcătos smerit întrece pe un drept mândru, adu-ți aminte de fariseul și de vameșul din Evanghelie: *Mulțumesc ție, Dumnezeule, că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, desfrânați, sau ca și acest vameș* (Lc. 18, 11). O, ce nebunie ! Mândria acestui fariseu nu numai că îl făcea să se înalțe pe sine mai presus de tot neamul omenesc, ci într-un chip nebunesc batjocorea pe vameșul, care sta nu departe de

³⁵⁸ Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Ediția lui Migne dă: Iezechiel 36, 22, 32, dar n-am găsit în toată Biblia citatul acesta (n. s. 18, p. 43).

dânsul. Dar acesta ce a făcut? El nu a răsplătit ocară cu ocară, nu s-a aprins prin batjocorire, ci a suferit totul cu îngăduință. Însă săgeata vrăjmașului a fost pentru el leac de vindecare, ocară i-a adus lui mărire, pâra – cununa de cinste. Astfel de bine este smerenia, astfel de câștig urmează, când cineva nu se tulbură de batjocoriri și nu se iutește de semeția altora. Căci noi și de la cei ce ne batjocoresc putem să tragem mare folos, precum aceasta s-a întâmplat cu vameșul. Adică, pe când el primea batjocora, s-a dezbrăcat de păcate, și după ce a strigat: *Milostiv fii mie, păcătosului*, el s-a întors miluit la casa sa, iar acela nu.” (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 6)

„De am fi tratați de alții cu semeție, de am fi batjocoriți, luați în răs și disprețuiți, să le suferim toate cu răbdare! Căci nimic nu ne poate așa înălța, nici face așa de cinștiți și mari, ca fapta bună a smereniei. Dacă noi vom întipări-o în viața noastră, atunci vom fi părtași tuturor bunătăților, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 10)

SMERENIA (lipsa ei - gravitatea)

„Dacă au dobândit toate virtuțile, iar de una — care este cea mai importantă, și anume smerenia — nu s-au îngrijit, sunt părăsiți de Dumnezeu, ca să-și dea seama că nu au dobândit nimic prin puterea lor, ci prin harul și ajutorul Său.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 211-212)

SMERENIA (și pocăința)

„Ai simțăminte drepte față de tine când, păcătos fiind, mărturisești că ești păcătos. Dacă vameșul, care nu se știa cu vreo faptă bună pe cuget, a atras spre el atât de mult bunăvoința lui Dumnezeu numai pentru că a mărturisit cum era, de câtă îndrăznire nu se vor bucura înaintea lui Dumnezeu cei care pot să spună multe fapte bune, dar le uită pe toate acelea, și se numără printre cei din urmă?” (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 76)

SMERITA CUGETARE (definiția)

„Smerită cugetare este atunci când cineva se smerește pe sine, deși este mare în virtute.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 80)

„Aceastaeste

adevăra

SMINTEALA

„... pe omul slab îl vatămă și Pavel, iar pe cel tare nici diavolul nu-l poate vătăma.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 34)

„... omul slab este vătămat de orice, pe când omul tare scoate folos din orice.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 34)

„Nimic din acestea deci să nu te scandalizeze: nici preotul devenit acum rău și care calcă turma mai sălbatic decât orice lup, nici cineva din cei de la putere care arată multă cruzime. Gândește-te că pe vremea apostolilor s-au întâmplat lucruri încă și mai cumplite. Căci acela care ținea pe atunci sceptrul (Nero) era taina fărădelegii – fiindcă așa l-a numit Pavel (2 Tes., 2, 7) –, a făcut orice fel de rău și i-a eclipsat pe toți prin răutate, dar n-a vătămat cu nimic nici Biserica, nici pe acei nobili bărbați, ci i-a arătat mai strălucitori. Și preoții iudeilor erau atât de răi și ticăloși unii că Hristos a poruncit noroadelor să fugă de imitarea lor: *Căci pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii. Dacă toate câte vă vor spune să faceți, faceți, dar după faptele lor să nu faceți* (Mt., 23, 2-3). Și ce ar putea fi mai rău decât niște preoți a căror imitare îi pierde pe cei care-i imită? Dar deși așa erau atunci cei de la putere, totuși cei care au strălucit, care au fost încununați, n-au fost vătămați cu nimic, ci au fost încă și mai mult slăviți. Așadar, nu trebuie să fim surprinși de cele făcute. Căci cei treji erau cuprinși din toate părțile de încercări venite atât de la ai lor, cât și de la străini.

De aceea și Pavel, văzând norii de primejdii care se abăteau asupra lor și temându-se ca unii din ucenici să nu se tulbure plecând de aici, spunea: *Vi l-am trimis pe Timotei, ca nimeni să nu se clatine în aceste necazuri; fiindcă știți că spre aceasta suntem puși* (I Tes., 3, 2-3). Iar ceea ce vrea să spună este aceasta: faptul de a pătimii mii de rele este viața noastră, e urmarea firească a vieții apostolice.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XX, 1-5, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 321)

SMINTEALA („Nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu”³⁵⁹)

„Biruiți-vă obișnuința deșartă și vătămătoare, gândindu-vă că grozăvia nu-i numai aceea că voi care veniți la biserică vă pricinuiți multă vătămare, că și aceea că sunteți altora mulți pricină de poticnire. Când păgânii și iudeii văd pe unul din voi că vine la biserică în fiecare zi, că ascultă neconținut predică și când îl văd apoi că deodată se arată în hipodrom și că se amestecă cu ei, cum să nu socotească înșelăciune credința noastră, cum să nu aibă despre noi toți aceeași părere? Oare nu auzi pe fericitul Pavel îndemnând cu glas puternic și sfătuind: *Nu fiți poticnire* (I Cor., 10, 32). Apoi, ca să nu socotești că porunca aceasta îi privește numai pe creștini, a spus mai întâi: *Nici iudeilor, nici elinilor* și apoi a adăugat: *nici Bisericii lui Dumnezeu* (I Cor., 10, 32)”. (*Omilia la Facere*, omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

SMINTEALA (smintirea altora – gravitatea)

„Când necredincioșii văd pe unii din noi strălucind în virtute și cu dipreț mare pentru lucrurile din lumea aceasta, unii din ei se înăbușă în necaz, iar alții de multe ori rămân muți de uimire că nu ducem aceeași viață cu ei, deși avem aceeași fire. Dar dacă văd pe unul din noi cu un păcat cât de mic, îndată își ascut limba împotriva noastră a tuturor și pornind de la păcatul unuia osândesc pe toți creștinii. Și nu se mărginesc la atâta, ci îndată, din pricina păcatelor creștinilor, încep să vorbească împotriva Stăpânului, îndrăznesc să hulească pe Stăpânul obștească și socot că le poate fi păcatul altora scuză pentru propria lor rătăcire.

Că nespun de mare primejdie aduc asupra lor cei ce dau prilej să fie hulită credința noastră, ascultă strigătul profetului, care vorbește ca din partea lui Dumnezeu: *Vai de voi, că din pricina voastră se hulește numele Meu între neamuri* (Isaia, 52, 5). Înfricoșător este cuvântul acesta și plin de cutremur. Cuvântul *Vai* este ca un plâns pentru cei care au să primească osânda cea înfricoșătoare.” (*Omilia la Facere*, omilia VII, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

„Să facem dar, totul, iubitorilor, ca să fie slăvit Stăpânul nostru și să nu dăm nimănui prilej de poticnire. Neconținut ne dă această învățătură dascălul lumii, fericitul Pavel, uneori spunând: *Dacă mâncarea face sminteală fratelui meu, nu voi mânca carne în veac* (I Cor., 8, 13), iar alteori, în alt loc,

³⁵⁹ I Cor., 10, 32.

zice: *Așa păcătuind împotriva fratelui și lovind cugetul lui cel slab, păcătuiești față de Hristos. Cumplită e amenințarea și aduce cu ea grozavă osândă! Să nu socotești, vrea să spună Pavel, că se mărginește numai la acela vătămarea! Se urcă la Însuși Hristos, Care S-a răstignit pentru acela! Așadar, dacă Stăpânul tău nu S-a dat în lături de a Se răstigni pentru el, oare tu să nu faci totul ca să nu-i dai fratelui tău prilej de poticnire? Și vei vedea că pretutindeni Pavel dă aceste sfaturi ucenicilor săi. Că aceasta este ceea ce ține viața noastră.” (Omilia la Facere, omilia VII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 89)*

„Gândește-mi-te de câte osânde nu sunt vrednici unii ca aceștia, când nu numai că adună focul cel nestins peste capetele lor, dar mai sunt și altora pricină de pierzanie dacă stăruiesc în rătăcire, că le astupă urechile ca să nu mai audă învățăturile despre virtute și pe lângă asta mai dau și pricină de hulire a celor virtuoși. Dar grozăvia grozăviilor este că prin ei se hulește Stăpânul tuturor. Vezi cât de mare e prăpădul acestui păcat? Vezi că cei ce săvârșesc acest păcat nu sunt vinovați de o osândă mică, ci de foarte grea osândă, de vreme ce au să fie osândiți pentru toți, nu numai pentru pierderea lor, ci și pentru poticnirea celor prinși în mrejele înșelăciunii, ale păgânilor adică, și pentru învinuirea celor virtuoși și pentru hulirea lui Dumnezeu?” (Omilia la Facere, omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 96)

„Dacă facem fapte de virtute, primim de la Dumnezeu îndoită plată și pentru faptele bune pe care le săvârșim și pentru că atragem pe semenii noștri pe calea virtuții; tot așa și când păcătuim; nu suntem pedepsiți numai pentru păcatele ce le-am săvârșit, ci și pentru că prin ele am făcut pe alții să se poticnească.” (Omilia la Facere, omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„Dar cel care va sminti pe unul din aceștia mici, mai de folos i-ar fi să-și atârne o piatră de moară de gât și să se înece în adâncul mării (Matei 17, 6).

(...) Dar pentru că oamenii sunt foarte nesimțitori și greoi la minte, iar cuvintele acestea, deși înfricoșătoare, nu i-ar fi mișcat atâta, Hristos dă ca pildă piatra de moară și înecul. N-a spus: Va fi atârnată o piatră de moară de grumazul lui, ci: *Mai de folos i-ar fi să-și atârne o piatră de moară*, arătând că îl așteaptă o altă pedeapsă mai grozavă decât asta. Dacă pedeapsa aceasta prin înece e de nesuferit, apoi cu mult mai mult cealaltă. Ai văzut cum Domnul a făcut în două chipuri înfricoșătoare amenințarea Sa? Mai întâi o face lesne de priceput, comparând-o cu un exemplu cunoscut nouă; apoi face

ca prin grozăvia acestei pedepse să ne gândim la cealaltă pedeapsă, cea de dincolo, cu mult mai mare decât pedeapsa aceasta trupească”. (*Omilii la Matei*, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 676-677)

„Dacă te încarci de păcate când nu ești de folos celor din jurul tău, ce iertare mai poți avea când faci rău altora și când împiedici pe alții să facă bine?”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 828)

„... chiar aici pe pământ ești de râsul tuturor dacă plimbi un suflet mort; așa nu numai că ești de râs, dar mai fug și toți de tine. Spune-mi, nu s-ar da toți la o parte, n-ar fugi toți de tine dacă ai plimba de colo până colo un cadavru? Gândește așa și de sufletul tău! E mult mai groaznic să plimbi prin lume un suflet omorât de păcate, un suflet stricat, decât un cadavru. Cine va avea, dar, milă de un astfel de suflet? Nimeni! Când nici tu nu ai milă de sufletul tău, cum va avea milă de el un alt om când tu te porți atât de crud cu propriul tău suflet, ca un dușman, ca un vrăjmaș?”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 833)

„Să facem tot posibilul pentru a nu fi un subiect de sminteală și de cădere aproapelui nostru. Oricât de curată și de sfântă ar fi viața noastră, dacă îi smintim pe alții, totul este pierdut pentru noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LVII, 2, p. 284)

„Dacă a surpa biserica este un fapt mișelesc și necuvios, apoi cu atât mai mult încă de a surpa un templu duhovnicesc, fiindcă omul este cu mult mai însemnat și mai prețuit decât biserica. Hristos n-a murit pentru zidurile bisericii, ci pentru aceste temple duhovnicești, pentru oameni.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, p. 482)

„Cel ce cade este pedepsit nu numai pentru propria lui cădere, ci este osândit și pentru că i-a făcut pe alții să cadă; după cum și cel ce stă nu este încununat numai pentru propria lui virtute, ci este admirat și pentru că-i face și pe alții de aceeași râvnă”. (*Către iudei*, cuv. I, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 254)

„Noi vom avea mare grijă de a disprețui sminteala și de a nesocoti, căci ea merge direct împotriva planului lui Dumnezeu și a planului Său providențial. Care este acest plan? Ca ai Săi credincioși să fie *lumina lumii*, ca El să devină pentru nefericiții necredincioși ai

lumii o permanentă iluminare. Și acest plan este din veci.” (Din vol. *Bogațiile oratorice*, p. 592)

SOMNUL

„... hrana e mâncarea somnului.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 5c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 158)

SOMNUL („dulce este somnul lucrătorului”)

„Un somn dulce și liniștit îl procură nu atât un așternut moale, un pat măreț, unde strălucim în greutate se închid singuri și aceasta o mărturisește experiența lucrurilor, mărturisește însă înainte de experiență învățăturile Sfințelor Scripturi. Solomon, nutrit în plăceri, voind să exprime acest adevăr zicea: *Dulce este somnul lucrătorului, de mănâncă mult sau puțin* (Eccl., 5, 12).

Pentru ce a adăugat aceste cuvinte: *fie că mănâncă mult sau puțin?* Foamea și necumplineștii dureri grozave; dar așa fel este folosul muncii, că unul și altul din aceste două neajunsuri nu împiedică pe sclav să doarmă. Căci, după ce a fost chinuit toată ziua pentru a servi pe stăpânii săi, fără să poată răsufla un moment, obosit, istovit, el găsește la sfârșitul zilei plăcerea somnului ca cea mai dreaptă răsplată a ostenețelor sale. Și aceasta este un efect al bunătății lui Dumnezeu, ca plăcerea să nu se cumpere cu prețul aurului, ci ea să fie fructul unui fel de vieți grele și dureroase, urmată de regulă sau de necesitate. Dar bogații nu sunt astfel ci, culcați pe așternuturi noi, veghează adesea toată noaptea, și cu toate grijile lor ca să doarmă liniștiți, nu pot să se bucure de această plăcere. Săracul, după ce a lucrat toată ziua, având membrele sale obosite, înainte de a le întinde, gustă un somn liniștit și adânc, vrednică și dreaptă plată a muncii și ostenețelor sale.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, pp. 48-49)

„Spune-mi, te rog, pentru care pricină Solomon zice că somnul slugii este dulce? Solomon grăiește astfel: *Dulce este somnul slugii, fie de mănâncă mult, fie de mănâncă puțin* (Eccl., 5, 11). De ce e dulce? Din pricina așternutului moale? Cele mai multe slugi se culcă pe pământul gol sau pe saltele de paie! Din pricină că stau degeaba? Dar n-au nici o clipită de timp liberă! Din pricină că se odihnesc? Dar sunt frânți de oboseală și nu încetează o clipă de a se trudi! Prin urmare, ceea ce face ca somnul slugilor să fie dulce este tocmai nevoia pe care o simt atunci când se duc la culcare. Cu bogații, lucrurile nu se petrec așa. Dacă nu vine somnul peste ei din

pricină că sunt beți turtă, trebuie să stea treji toată noaptea, să se răsucescă și să se frământă, deși sunt culcați în așternuturi moi.” (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 120)

SPECTACOLELE (luptele de gladiatori și luptele cu fiarele sălbatice)

„Să nu-ți mai fie gândul la hipodrom și la spectacolele nelegiuite din teatre – căci și acelea aprind pe nesimțite desfrânarea, nici la cruda desfătare provocată de luptele cu animale. Spune-mi, ce desfătare este să vezi pe cel de un neam cu tine și părtaș aceleași firi, sfâșiat de fiarele sălbatice? Nu te înspăimânți, nici nu te temi că se va coborî un fulger de sus și-ți va zdrobi capul? Fiindcă se poate spune că tu întărâți dinții fiarei. Tu însuți îți dai aportul la ucidere prin strigătul tău, chiar dacă nu lucrezi cu mâna, însă omori cu limba³⁶⁰.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 41)

STATUL (despre autoritățile statului)

„*Voiești să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă bine și vei avea laudă de la dânșă (...)* Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabia (Rom., 13, 3-4). Vezi că pentru cei care fac răul sunt și dregătorul, și sabia? Ascultă acest lucru rostit și mai pe șleau: *Că este răzbunătoare (...)* asupra celui ce face răul (Rom., 13, 4). Și nu a zis: *Că nu în zadar este stăpânire* - dar ce? *Că nu în zadar poartă sabia*: fiindcă precum un tată iubitor își dă pe mâna unor învățători și dascăli temuți copiii care se poartă cu ușurătate față de el și îl disprețuiesc din pricina iubirii lui părintești, așa și Dumnezeu, fiind disprețuit de firea noastră, din bunătatea Sa ne-a dat pe mâna stăpânitorilor, ca unor dascăli și învățători.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 50-51)

„Să vedem însă și din Vechiul Legământ că pentru răutatea noastră s-a făcut trebuință și de stăpânirea aceasta. Oarecare dintre prooroci, întărâtându-se asupra celor nedrești, grăiește cam așa: *Au tăcea-vei când va înghiți necredinciosul pe cel drept, și vei face pe oameni ca peștii mării, și*

³⁶⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Orice participare la un spectacol sportiv, artistic, nu este neutru. El ne cere acordul lăuntric prin care avem părtașie cu cele ce se săvârșesc acolo. Spre exemplu, în fotbal se vântură sloganul (care nu este deloc lipsit de întemeiere) că publicul este al 12-lea jucător. (n.s. 55, p. 44)

ca jivinele ce n-au stăpân? (Avac., 1, 13-14). Deci, pentru asta e stăpânire, ca să nu trăim ca jivinele; pentru asta sunt căpetenii, ca să nu ne înghițim unii pe alții precum peștii: că precum sunt pentru boli leacurile, așa sunt pentru păcate pedepsele. Apoi, ca să vezi că pentru cel care viețuiește în virtute nu e nevoie de epistat³⁶¹, ascultă ce grăiește Pavel: *Iar de voiești să nu îți fie frică de stăpânire, fă binele și vei avea laudă de la dânsa* (Rom., 13, 3-4). *Judecătorul, zice, îți este privitor - iar dacă trăiești drept, nu numai privitor, ci și lăudător, fiindcă cei ce cârmuiesc sunt la rândul lor cârmuiți de legi.* Ci totuși, nici de legi nu are nevoie cel ce trăiește cu blândețe și auzi asta de la Pavel, care zice: *Dreptului lege nu este pusă* (1 Tim., 1, 9); iar dacă lege nu îi este pusă, cu atât mai mult nu e stăpânitor deasupra lui.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 51-52)

STATUL („Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri”)

„Porunca aceasta este dată tuturor fără excepție, și preoților, și monahilor, iar nu numai celor din lume, și de aceea chiar de la început a proclamat acest principiu, zicând: *Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri*, adică chiar de ar fi Apostol, sau Evanghelist, sau profet, sau orice, căci o astfel de supunere nu jignește întru nimic evlavia. Și nu zice pur și simplu *să asculte, ci să se supună*. Dreptul principal al unei astfel de legiuiri este al lui Dumnezeu; de aceea și pune înaintea credincioșilor acest raționament drept, că aceasta este poruncită de Dumnezeu: *Că nu este stăpânire, zice, fără numai de la Dumnezeu*. Dar ce spui? Așadar orice stăpânitor este hirotonisit și așezat de Dumnezeu în slujba de stăpânitor? *Nu am spus aceasta – zice – și nici că este vorba de fiecare dintre stăpânitori; ci deocamdată eu vorbesc de faptul în sine. A fi stăpâniri, și unii să stăpânească, iar alții să fie stăpâniți, toate acestea nu se petrec în lume la voia întâmplării, nu se perpetuează printre popoare ca niște valuri de mare purtate de vânt încoace și încolo, ci toate sunt lucrarea lui Dumnezeu și a tainicei Lui înțelepciuni.* De aceea nici n-a zis că *nu este stăpânitor, decât numai de la Dumnezeu*, ci vorbește de lucrul de sine, zicând: *că nu este stăpânire, fără numai de la Dumnezeu, și stăpânirile care sunt rânduite.*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 432-433)

„Și de ce să te minunezi că așa se petrece cu comunitățile omenești, când vedem că același lucru l-a făcut și cu trupul nostru? Fiindcă nici aici El

³⁶¹ Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: *Supraveghetor* (n.s. 18, p. 51)

n-a făcut deopotrivă în cinste toate mădularele, ci pe unele le-a făcut superioare, iar pe altele inferioare; pe unele ca să stăpânească pe celelalte, iar pe altele ca să fie stăpânite. Acest fapt l-ar putea vedea cineva și printre animalele necuvântătoare, ca de pildă printre albine, printre cocori, printre turmele de oi sălbatice. Dar nici chiar marea nu este lipsită de aceasta ordine înțeleaptă, căci și acolo multe specii de pești se pun în subordinea unuia dintre ei, și sunt astfel comandate încât fac călătorii foarte întinse, în cea mai perfectă ordine. Anarhia pretutindeni este un mare rău și pricină a tuturor tulburărilor.

Așadar, după ce a spus de unde este stăpânirea, a adăugat imediat: *Pentru aceea, cel ce se împotrivește stăpânirii, se împotrivește rânduielii lui Dumnezeu* (13, 2). Ai văzut unde a ridicat această problemă, cum i-a înfricoșat pe ascultători și cum a arătat că îndeplinirea acestei porunci este din datorie? Ca să nu zică credincioșii că *ne înjosești și ne faci vrednici de disprețuit, ca noi, care avem făgăduința a ne bucura de bunurile împărăției celei cerești, să fim supuși stăpânitorilor lumii acesteia*, iată că Apostolul arată că făcând aceasta ei se supun nu stăpânitorilor vremelnici, ci lui Dumnezeu Însuși. Însă Apostolul nu zice chiar așa, ci cu ideea contrară își înfricoșează ascultătorii, și face lucrurile înțelese, zicând că cel ce se împotrivește stăpânitorului se luptă cu Dumnezeu, Care a legiuit toate acestea.

Prin toate mijloacele el încearcă a arăta ascultătorilor, că noi dăm această supunere stăpânitorilor nu dintr-un capriciu sau pentru mulțumirea lor, ci din datoria pe care o avem de a ne supune. Cu chipul acesta, chiar și stăpânitorii cei necredincioși puteau fi atrași la evlavie și la credința creștină, în același timp și credincioșii se supuneau stăpânirilor fără murmur.

Se clevea mult în vremurile acelea, și Apostolii erau defăimați ca aducători de inovații și de împotrivire, și erau acuzați că nu numai vorbeau, ci și făceau totul pentru răsturnarea legilor obștești. *Deci – zice – când tu vei arăta pe Stăpânul nostru, al tuturor, Care ne sfătuiește a face așa, atunci vei astupa și gurile celor ce ne defăimau că introducem inovații, iar în același timp vei putea vorbi cu mult curaj și despre dogmele credinței și ale adevărului. Deci să nu te rușinezi de o astfel de supunere, căci Dumnezeu le-a legiuit toate acestea, și tot El este grozav răzbunător al celor ce-L disprețuiesc. El nu-ți va aplica o pedeapsă oarecare, ci pe cea mai mare, și nimic nu te va putea scăpa de acea pedeapsă, oricât te-ai împotrivi, ci vei suferi cea mai cruntă osândă – și din partea oamenilor, căci nimeni nu-ți va veni în ajutor, dar și din partea lui Dumnezeu, pe Care Îl mânii contra ta.*

Toate acestea lăsându-le a se înțelege, zice: *Iar cei ce se împotrivesc își vor lua osândă.* Apoi arătând și câștigul ce-l vor avea după această frică,

îi convinge și prin argumente raționale să se supună, zicând astfel: *Căci dregătorii nu sunt frică pentru fapta bună, ci pentru cea rea (13, 3).*” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 433-435)

„Nu cumva dregătorul ceartă pe cel ce face bine? Nu cumva el este înfricoșător celor ce se îndeletnicesc cu faptele cele bune? De aceea și spune: *Voiești, deci, să nu îți fie frică de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea.* Vezi cum îi împrietenește cu stăpânitorul, pe care îl arată chiar lăudător al lor? Ai văzut cum le-a alungat neîncrederea în el?

Căci ea este slujitoare a lui Dumnezeu spre binele tău (13, 4).

Atât de departe este el – zice – de a te înspăimânta, încât te și laudă; și atât de departe este de a te împiedica în fapta bună, încât chiar el însuși conlucrează cu tine în săvârșirea ei. Deci când tu îl ai și lăudător, și ajutor, de ce să nu te supui? Căci el și în alt mod contribuie la ușurința faptei bune, deoarece pe cei răi îi pedepsește, pe când pe cei buni îi răsplătește și-i cinstește, și cu un cuvânt el conlucrează la îndeplinirea voii lui Dumnezeu.

De aceea l-a și numit slujitor al lui Dumnezeu. Gândește-te bine: eu, de pildă, sfătuiesc pe fiecare să fie prudent, dar și dregătorul același lucru îl spune prin legile pe care le aplică; îndemn pe fiecare să nu fie lacom și nici să nu răpească dreptul altuia, dar și dregătorul pentru asemenea fapte este pus să judece. Așa că el este conlucrător nouă și ajutor, și pentru aceasta a fost trimis de Dumnezeu. Deci din amândouă părțile el este de respectat: și pentru că a fost trimis de Dumnezeu, și pentru că îndeplinește astfel de slujbă.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 435-436)

„Deci, dacă și pedepsind, și cinstind, el slujitor al lui Dumnezeu este, săvârșind fapta bună și alungând răul, ceea ce voiește și Dumnezeu, de ce să te cerți cu El, care ne aduce atâtea bunuri și ne înlesnește în toate ale noastre?!

Mulți la început îndeletnicindu-se cu fapta bună de frica dregătorilor, după aceea fac așa și pentru frica de Dumnezeu. Pe oamenii proști nu-i pot înfricoșa atât cele viitoare, pe cât cele prezente. Cel ce pregătește mai dinainte sufletele celor mai mulți cu frica și cu cinstea, ca astfel să devină mai pricepuți în învățătura cuvântului lui Dumnezeu, unul ca acesta este numit după dreptate slujitorul lui Dumnezeu.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 436-437)

„Într-o altă epistolă poruncește nu numai de a se supune, ci și de a se ruga pentru ei, arătând și folosul ce-l au dacă vor face aceasta: *Ca să petrecem viață pașnică și liniștită, întru toată cuvioșia și bună-cuviința* (I Timotei 2, 2).

Nu puțin contribuie ei la starea vieții prezente de a ne înarma, de a respinge pe dușmani, de a împiedica pe cei ce se răscoală prin cetăți și de a împrăștia toate neînțelegerile. Să nu-mi spui că acela, bunăoară, își întrebuințează în rău slujba; uită-te numai la buna podoabă a acestei rânduieli, și atunci vei vedea și aici marea înțelepciune a Celui ce a rânduit aceasta dintru început.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 438)

„*Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, că aceștia privesc pentru sufletele voastre ca cei ce au să dea seama. Audă acestea și stăpânitorii și cei stăpâniți, căci dacă trebuie a fi ca supuși cei stăpâniți, apoi și stăpânitorii trebuie a fi treji și neadormiți.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIV, p. 384)

„Cel ce se supune stăpânirilor pământești, în realitate se supune lui Dumnezeu. Și cel ce nu se supune stăpânirilor se împotrivesc lui Dumnezeu. Pentru că, după cum spune Scriptura, *nu este stăpânire decât de la Dumnezeu; iar cele ce sunt, de la Dumnezeu sunt rânduite* (Romani 13, 1). Faptul că unii stăpânesc și alții sunt stăpâniți, unii administrează și alții sunt administrați, încât să nu facă fiecare ce vrea și societatea noastră să nu devină ca o mare furtunoasă, este lucrarea înțelepciunii lui Dumnezeu. Izgonește-l pe cârmaci de la cârma corăbiei, și o vor înghiți valurile. Izgonește-l pe general de la conducerea oștirii, și va fi nimicită de dușmani. Izgonește-i pe conducătorii unei societăți, și aceasta va deveni junglă. Ceea ce sunt piroanele pentru întărirea unei case, așa sunt și conducătorii pentru buna funcționare a unei societăți și a unei cetăți organizate.

Când un conducător este drept și iubitor de oameni, atunci devine cu adevărat puternic și iubit de popor. Nimic nu-i arată însușirile sale de conducător, ca dragostea pe care o poartă pentru poporul pe care-l conduce. Vedeți cum și un tată, nu este tată adevărat pentru că a contribuit la nașterea unui copil, ci mai ales pentru că-l iubește și-l îngrijește cu blândețe.

Așadar, stăpânitorii să cârmuiască cu nepărtinire, cu dreptate și frică de Dumnezeu, urmărind mereu binele poporului. Iar cetățenii să nu

se împotrivesc orânduirii pe care a întocmit-o Dumnezeu, căci altfel își vor atrage pedeapsă asupra lor. De stăpânire nu-i e frică celui ce face binele, ci celui ce face răul. Așadar, faceți cu toții binele, nu numai pentru a vă feri de pedeapsa stăpânirii, ci și pentru că asta v-o impune conștiința voastră. Astfel, veți avea și binecuvântarea Domnului și veți moșteni și împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp.184-185)

STATUL (nu este stăpânire decât de la Dumnezeu)

„Cum, dar, spune Pavel că *nu e stăpânire decât de la Dumnezeu?* Fiindcă El ne-a rânduit-o spre folos, deoarece păcatul a adus trebuința aceasta, iar Dumnezeu ne-a întors-o spre folos; și precum trebuința de leacuri vine de la răni, iar folosirea lor de la înțelepciunea doctorilor, așa și trebuința robiei de la păcat s-a făcut, iar întoarcerea ei spre folosul nostru - de la înțelepciunea lui Dumnezeu.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 52)

STATUL (sfaturi pentru conducătorul statului)

„Căci adevăratul stăpânitor este cel care-și poate înfrâna mânia, invidia și iubirea de plăceri, cel ce ține legea lui Dumnezeu, cel ce-și păzește mintea liberă și nu lasă patimile să-i cuprindă sufletul. Pe un astfel de om cu mare plăcere l-aș vedea conducător al întregii lumi. Pentru că cel care cârmuiește cu cugetul peste patimile sufletului, lesne va putea să-i conducă pe oameni după legea lui Dumnezeu, cu dreptate, iubire de oameni și jertfire de sine. Dimpotrivă, conducătorul care este rob al patimilor și al plăcerilor, nu numai că este batjocorit și scârbit de oamenii pe care-i conduce, dar nici nu-și poate exercita cum trebuie puterea. Și, adevărat, cum îi poate conduce pe alții de vreme ce nu se poate conduce pe sine?

Nu trebuie, așadar, ca cineva să aibă ca scop al vieții sale urcarea pe tronul puterii și dobândirea de cinstiri, ci cum să devină om virtuos și învățat. Puterea, de multe ori, ne târăște în lucrări potrivnice legii lui Dumnezeu. Astfel, dacă deținem o funcție de conducere, avem nevoie de multă mărinimie ca să administrăm bine treburile și să nu fim orbiți de mândrie, care izvorăște din slavă.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 182-183)

„Când un conducător este drept și iubitor de oameni, atunci devine cu adevărat puternic și iubit de popor. Nimic nu-i arată însușirile sale de conducător, ca dragostea pe care o poartă pentru poporul pe care-l conduce. Vedeți cum și un tată, nu este tată adevărat pentru că a contribuit la nașterea unui copil, ci mai ales pentru că-l iubește și-l îngrijește cu blândețe.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.184)

„Mulți conducători, când fură poporul, sunt blânzi, măsuțați și prietenoși, nu datorită firii lor, ci silniciei conștiinței, că le lipsește îndrăznirea din pricina hoțiilor - și, dimpotrivă, mulți conducători care nu iau mită sunt împovărați și aspri, iarăși, nu datorită firii lor, ci slavei deșarte, că se știu curați de orice mită; rar poți găsi un conducător care să aibă aceste două însușiri; să fie, adică, și blând, și nemitarnic.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 328)

STĂRUINȚA

„... apa, picând neconținut pe o piatră, la sfârșit o găurește. Ce este mai moale decât apa și ce este mai vârtos decât piatra? Cu toate acestea, neconținerea picurării biruiește firea cea vârtosă a pietrei. Iară dacă neconținerea poate birui chiar firea, cu atât mai vârtos va putea ea să biruiască voia.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Marți*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 122)

SUFERINȚA (pentru Dumnezeu)

„Așa e obiceiul dreptilor! Când suferă ceva pentru Dumnezeu, nu iau aminte la chipul celor ce se întâmplă, ci se gândesc la rostul lor și suferă totul cu ușurință. De pildă Pavel, dascălul neamurilor, numea ușoare temnițele, lanțurile, primejdiile de fiecare zi, necazurile acelea multe și nesuferite, nu pentru că ele erau prin fire așa, ci pentru că rostul acestor suferințe îi întărea atât de mult voința, că nu se ferea de necazurile ce veneau asupra lui. Ascultă că o spune singur: *Necazul nostru de acum, trecător și ușor ne aduce slavă veșnică mai presus de măsură* (II Cor, 4, 17). *Așteptarea slavei viitoare pe care o vom dobândi, spune Pavel, și a acelei fericiri veșnice, mă face să îndur aceste nenumărate necazuri și să le socot mai ușoare. Ai văzut că dorul de Dumnezeu taie tăria necazurilor și că nici nu ne lasă să le simțim când vin peste noi?*” (*Omilia la Facere*, omilia XXV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 312)

„Căci chiar când voi ați fi amenințați cu focul, cu cele mai mari și mai grozave chinuri, voi n-ar trebui pentru aceea să încetați de a cânta imne și laude Domnului; ci ar trebui să suferiți totul pentru iubirea față de El; așa trebuie să fie slujitorul credincios, așa este un suflet ferm și constant.” (Comentar la *Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXV, 3, p. 171)

„Cele ce El a pățimit, deși ni se par triste și mâhnicioase, acelea sunt care au contribuit la eliberarea și mântuirea întregii firi. Tot așa, deci, și tu, căci patimile pe care le vei suferi pentru el, acelea sunt care vor contribui la slava și învrednicirea ta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 291)

„... și noi, când pătimim ceva pentru Hristos, nu numai că suferim cu bărbăție, ci încă ne și bucurăm. Când postim, săltăm ca și cum ne-am desfăta, când suntem batjocoriți, jucăm ca și cum am fi fost lăudați, când cheltuim, ne înfierbântăm ca și cum am câștiga; măcar de am da celor săraci - socotim aceasta ca și cum am lua - căci cel ce nu dă cu acest gând nu va da cu mulțămire. Deci când tu voiești a-ți împrăștia din avutul tău, nu numai la aceasta să te uiți, că adică cheltuiești, ci că încă vei câștiga mai mult, și aceasta să o ai în vedere înaintea aceleia. Și nu numai fiind vorba de milostenie să te gândești așa fel, ci la toată virtutea nu te gândești la asprimea și amărăciunea durerilor, ci să ai în vedere și dulceața răsplătirilor, iar mai presus de toate pe însăși pricina acelor lupte, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos, și atunci cu ușurință vei birui în lupte și vei viețui în mulțumire toată viața.” (*Tâlcuri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XI, pp. 116-117)

„Unora desigur că li se pare lucru de râs, că a fi cineva necinstit și batjocurit, poate a-i provoca bucurie, și să se creadă încă fericit că s-a învrednicit de o asemenea cinste; dar cei ce știu și cunosc bine pe Hristos, consideră aceasta ca cea mai mare fericire dintre toate plăcerile. Dacă cineva mi-ar dăruia cerul întreg, sau acel lanț, eu desigur că aș prefera lanțul. Dacă cineva m-ar face să aleg una din două: sau cu îngerii a sta în cer, sau cu Pavel legat pentru Hristos, aș prefera lanțul și închisoarea lui. Dacă cineva m-ar pune să stau cu vreuna dintre puterile cerești de pe lângă tronul Stăpânului, sau cu vreun astfel de legat pentru Hristos, eu aș alege mai degrabă de a fi un astfel de legat. Nimic nu poate fi mai fericit ca acel lanț. (...) Cu drept cuvânt eu admir pe acei bărbați ai doririlor lui Hristos. Aș voi să văd acele lanțuri de care se tem demonii și se înfricoșează, iar îngerii se sfiesc. Nimic nu e mai bun, ca a pătimi rele pentru Hristos. Nu fericesc atâta

pe Pavel că a fost răpit în rai, cum îl fericesc că a fost aruncat în închisoare! Nu îl fericesc atâta că a audit vorbe negrăite, pe cât îl fericesc că a suferit legăturile! Nu îl fericesc că a fost răpit la al treilea cer, cum îl fericesc pentru legăturile lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, pp. 72-73)

„Cu adevărat că acesta e cel mai mare har dintre toate, mai mare decât harul de a opri cursul soarelui și al lunii mai mare de cât harul de a mișca pământul; acesta e mai mare decât harul de a stăpâni demonii sau de a-i alunga. Nu atât se întristează ei când se văd alungați prin credința noastră, ca cum se întristează când ne văd pătimind ceva cu curaj pentru Hristos, și când suntem legați pentru El, că aceasta mai mult încă ne ridică curajul. Nu doar de aceea e bine de a fi legat pentru Hristos, pentru că adică faptul acesta ni-ar procura împărăția cerurilor, ci pentru că suferim pentru Hristos. Nu fericesc pe cei legați pentru că se duc în ceruri ci pentru că sunt legați pentru Stăpânul cerurilor. Câtă mândrie sufletească nu este, când cineva scrie că a fost legat pentru Hristos! Câtă mulțumire, câtă onoare, câtă strălucire! Aș voi ca să vorbesc veșnic despre aceasta. Aș voi să mă învrednicesc de lanțul și legăturile lui Pavel.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 75)

„Iarăși îi învăța (pe filistenii - n.n.) să-și smerească gândurile, lăsând totul pe seama lui Dumnezeu, iar faptul de a suferi pentru Hristos el îl numește har. Așadar nu vă sfiți, nu vă rușinați, căci a suferi pentru Hristos este un har cu mult mai minunat decât harul de a învia morții și de a face minuni. Înviind morți, eu sunt datornicul, iar suferind pentru Hristos îl am datornic pe El. Astfel încât nu doar că nu trebuie să vă rușinați, ci chiar să vă bucurați, ca unii ce ați primit har.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 83-84)

„... împlinesc în trupul meu lipsurile necazurilor lui Hristos (Col., 1, 24), iar aici prin persecuțiile și prin patimile lui este înțeleasă tocmai moartea. El nu a căutat ale sale, ci pe cele ale multora, așa că și persecuțiile, și necazurile, și supărările, nu numai că nu trebuie să ne alarmeze, ci chiar să ne bucure, pentru că prin ele noi ne conformăm morții Lui, ca și cum ar fi zis că *devenim o copie fidelă a chipului Său*, fapt pe care-l și spune într-un loc: *Purtând totdeauna în trup omorârea lui Iisus* (2 Cor., 4, 10). Dar acest lucru izvorăște dintr-o mare credință!” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, p. 214)

„Necazurile și suferințele pentru Hristos slavă se numesc, și peste tot locul faptul acesta se numește slavă, și orice necinste am suferi, fie ea cât de mare, slavă se numește, căci prin aceasta noi devenim cu mult mai străluciți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 309)

„... fericitul Pavel, mai înainte de bunătățile puse lui deoparte, se bucura în întristările care i se întâmplau din pricina lui Hristos și striga zicând: *Mă bucur în pătimirile cele pentru voi* (Col. 1, 24). Și iarăși: *Și nu numai aceasta, ci mă și laud cu necazurile* (Rom 5, 3). Și în altă parte: *Că ne-a fost dăruit de la Dumnezeu nu numai să credem, ci să și pătimim pentru El* (Flp. 1, 29). ***Fiindcă, într-adevăr, acesta este cel mai mare har: a fi învrednicit să pătimești pentru Hristos.*** Aceasta este cununa cea frumoasă pregătită [unuia ca acesta] și răsplătire nu mai mică decât răsplătirile vieții viitoare. Și acest lucru îl știu toți care Îl iubesc pe Hristos cu sinceritate și căldură.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 78)

„Atleții lui Hristos simt bucurie și mulțumire chiar din timpul bătăliei. Ne-o dovedesc viețile sfinților. Apostolul Iacob spune: *Luați-i fraților, drept pildă de suferință și de îndelungă răbdare de profeții care-au grăit în numele Domnului* (Iacob 5, 10). Și apostolul Pavel, după ce mai întâi a amintit de nenumăratele suferințe ale sfinților, a adăugat: *au trăit strâmtorați, necăjiți, înjosiți – ei, de care lumea nu era vrednică!* (Evrei 11, 37-38). Și cu toate acestea se bucurau! ne încredințează de asta și Faptele apostolilor, unde se spune că Sfinții Apostoli, după ce au fost bătuți prin hotărârea membrilor sinedriului, *au plecat bucurându-se că au fost învredniciți să sufere necinste pentru numele lui Hristos* (Fapte 5, 40-41). (Din vol. *Problemele vieții*, p. 27)

„Cât de mare și de minunat era Pavel în încercările lui! Când îl târau prin tribunale și temnițe, atunci se înfățișa mai strălucitor, mai slăvit. Când îl puneau în lanțuri și-l chinuiau, atunci devenea înfricoșător chiar și pentru diavoli. Când naufragia, atunci făcea cele mai mari minuni. Cunoscând așadar din experiență câștigul pe care sufletul îl ia prin pătimire, spunea: *De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos; căci când sunt slab, atunci sunt tare...* (II Corineni 12, 10).

În Corint erau câțiva care simțeau mândrie pentru izbânzile lor și-i nesocoteau pe ceilalți creștini. Așadar atunci Pavel a fost nevoit să arate izbânzile lui. Care adică? Nu cumva minunile sau reușitele sale sau cinstirile care i se aduceau? Nicidecum. Ca fapte vrednice de laudă a enumerat toate pătimirile, prigoanele și suferințele lui, eforturile și primejdiile, întemnițările și chinurile, biciuirile și bătăliile, naufragiile și foametea. Așadar încheie cu următoarele cuvinte: *Dacă trebuie să mă laud, cu slăbiciunile mele mă voi lauda* (II Corinteni 11, 30).

Vezi cum nu numai că nu-i pare rău și se vaită pentru suferințele îndurate, ci le consideră pricini de laudă și mărire, de slavă și cinstire.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 28)

„Cine Îl iubește pe Hristos înțelege ce înseamnă aceasta. Cine arde de dragoste față de Domnul, cunoaște puterea lanțurilor. De aceea, un asemenea om vrea mai degrabă să fie legat în lanțuri pentru Iisus, decât să fie în cer. Vrea mai degrabă să fie aruncat într-o închisoare întunecoasă, decât să stea de-a dreapta tronului lui Dumnezeu. Dacă ar trebui să aleg între cer și lanțul acela cu care au fost legate mâinile lui Pavel, aș vrea mai degrabă lanțul. Dacă ar trebui să aleg între însoțirea cu îngerii și însoțirea cu Pavel înlănțuit, aș alege să fiu și eu în închisoare. De ce? Pentru că nu este un dar mai mare pe lumea aceasta decât să înduri suferințe pentru Hristos.

Nu îl fericesc pe Pavel pentru că s-a ridicat până la al treilea cer și în rai (2 Cor., 12, 2-4), cât pentru faptul că a fost aruncat în închisoare. Nu îl fericesc pentru că a auzit cuvinte pe care limba omenească nu are puterea să le rostească, cât pentru că a fost lovit și legat. Pentru mine este mai bine să pătimesc din pricina credinței mele în Hristos, decât să mă bucur de cinstire pentru această credință. Numai astfel îl urmez pe Pavel. Numai astfel îl urmez pe Însuși Hristos, Care a lăsat slava cerească și a venit pe pământ ca un om smerit, ca să fie slăvit și mai mult prin dispreț, batjocură și moarte. De lucrul acesta ne-a încredințat Domnul în rugăciunea pe care a adresat-o Părintelui Său, cu puțin timp înainte de moarte: *Și acum, preaslăvește-Mă Tu, Părinte* (Ioan 17, 5).

Ce spui, Doamne? Nu peste multă vreme vei fi prins, vei fi biciuit, scuipat și răstignit ca un răufăcător între doi tâlhari, iar Tu vorbești despre slăvire? *Da*, ne răspunde El, *toate acestea sunt spre slava Mea, căci pătimesc pentru voi, oamenii, pe care vă iubesc*. Așadar, dacă Domnul nostru, Care este nevinovat și fără de păcat, socotește că suferind, și murind de dragul nostru, este slăvit mai mult decât dacă ar fi rămas în cer să se bucure de fericirea Sa, între îngerii care Îl slăvesc fără încetare, cu

atât mai mult ar trebui să gândim astfel noi, păcătoșii și nevrednicii, atunci când pătimim de dragul Celui care ne-a izbăvit de moartea veșnică și ne-a dăruit mântuirea.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 278-179)

„... ce lucru greu e să locuiești la închisoare și să fii încins în lanțuri? Ce lucru greu e să suferi rău când faptul de a suferi rău e temei al unei atât de mari neguțătorii? Ce lucru greu e exilul? Ce lucru greu e confiscarea averilor? Acestea sunt cuvinte goale ale unei realități cumplite, simple cuvinte de întristare. Căci dacă-mi vorbești de moarte, îmi vorbești de o datorie a firii căreia negreșit trebuie să ne supunem chiar dacă nu ne-o aduce nimeni; iar dacă-mi vorbești de exil, nu spui nimic altceva decât faptul de a vedea un ținut și multele lui orașe; iar dacă-mi vorbești de confiscarea bunurilor, îmi vorbești de libertate și de faptul de a fi în chip fericit dezlegat de ele.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 4e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 180-181)

„... Pavel fiind biciuit, fiind alungat, pătimind zeci de mii de lucruri cumplite, se bucura spunând așa: *Mă bucur în pătimirile mele pentru voi* (*Col.*, 1, 24). Premiul virtuții stă numai în Împărăția cerurilor, ci în însuși faptul de a pătimi, fiindcă acesta e premiul cel mai mare: a pătimi ceva pentru adevăr. De aceea și corul Apostolilor a plecat bucurându-se de sinedriul iudeilor nu numai din pricina Împărăției cerurilor, ci și pentru că s-au învrednicit să sufere necinste pentru Hristos (*FA.*, 5,40-41). Căci însuși acest lucru e în sine cea mai mare cinste, cea mai mare cunună și cel mai mare premiu, și temeiul unei plăceri neveștejite.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 4a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 219-220)

„Eu nu-i admir pe creștinii de atunci atât că erau loviți de necazuri, cât îi admir că se bucurau suferind pentru Dumnezeu necazul.” (*Iarăși, la aceleași cuvinte: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 302)

SUFERINȚA (sfintii – pilde de răbdare a suferinței)

„...Iov, care nu numai că n-a fost înecat de atâtea valuri, ba dimpotrivă a biruit valurile. A îndurat cu trupul său toate suferințele

cunoscute pe lume; și ele l-au arătat și mai strălucitor. Lanțul de nenorociri nu numai că nu l-a plecat de frică cu capul la pământ, ci l-a deșteptat să mulțumească și mai mult; prin toate faptele sale și-a arătat recunoștința sa; a dat diavolului lovitură de moarte și i-a arătat că se străduiește zadarnic și că lovește cu piciorul în bolduri”. (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 280)

„Nu l-a tulburat pe Iov nici una din suferințele acelea mari și cumplite care au căzut asupra lui. Dar nu mi te uita la pierderea averilor, nici la moartea copiilor, nici la bubele lui de nevindecat, nici la vorbele rele ale soției sale, ci la celelalte suferințe ale lui, cu mult mai cumplite decât acestea!

- Dar ce suferințe mai mari decât acestea a îndurat Iov? aș putea fi întrebat. Din istoria vieții sale nu cunoaștem altele!

- Pentru că dormim, nu le cunoaștem! Cel care caută cu grijă și cercetează bine mărgăritarul, va afla suferințe cu mult mai mari decât acestea. Altele îi erau suferințele, mai cumplite și mai mari, în stare să-i zguduie și mai mult sufletul lui Iov. În primul rând că nu știa nimic lămurit de împărăția cerurilor și de înviere; de aceea și spunea cu lacrimi: *Că nu voi trăi în veac, ca să rabd!* (Iov 7, 16). În al doilea rând, că știa că a făcut mult bine; în al treilea rând, că știa că n-a făcut nici un rău; și în al patrulea rând, că socotea că suferă acestea de la Dumnezeu - că dacă ar fi știut că le suferă și de la diavolul, și asta l-ar fi scandalizat din destul -, în al cincilea rând, că auzea pe prietenii lui învinuindu-l de păcat: *N-ai fost biciuit pe cât ai păcătu!* (Iov 11, 6); în al șaselea rând, că vedea că cei ce trăiesc în păcat sunt fericiți și-și bat joc de el; în al șaptelea rând, că n-a văzut vreodată pe un altul suferind atâta.

Iar dacă vrei să afli cât de mari au fost suferințele lui Iov, gândește-te la cele ce se petrec acum. Cu toate că acum așteptăm împărăția cerurilor, că nădăjduim învierea și bunătățile cele nespuse, că ne știm vinovați cu mii de păcate, că avem înaintea noastră pilde atât de mari, că suntem părtași unei atât de înalte filozofii, totuși dacă unii din noi pierdem o fărâma de aur, și aceea de cele mai multe ori furată, apoi socotim viața cu neputință de trăit; mai mult: nici femeia nu ne pisează la cap, nici copiii nu ne sunt uciși, nici prietenii nu ne ocărăsc, nici slugile nu ne batjocoresc, ci sunt chiar mulți cei care ne mângâie: unii cu cuvântul, alții cu fapta; gândește-te acum de câte cununi nu este vrednic Iov, care vedea agonisita sa, câștigată prin muncă cinstită, răpită fără rost și fără pricină, care vedea că suferințele vin valuri-valuri peste el, el rămânând nemișcat în mijlocul tuturor acestor încercări și

înălțând Stăpânului cuvenita mulțumire pentru toate?”. (*Omilia la Matei, omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 417-418*)

„Îngăduiți-mi să spun cu îndrăznire că acel fericit bărbat, dacă n-a fost mai mare chiar decât apostolii, apoi nicidecum n-a fost mai mic. Apostolii aveau o mângâiere în suferințele lor, că le îndurau pentru Hristos; și leacul acesta era îndeștător să le înalțe sufletele în fiecare zi, că aveau în orice împrejurare pe Stăpânul, Care le spunea: *Pentru Mine! și: Din pricina Mea* (Matei 5, 11) și: *Dacă pe Mine, stăpânul casei, M-au numit Beelzebul* (Matei 10, 25); Iov, însă, era lipsit de această mângâiere; și de mângâierea minunilor și de mângâierea harului. Că Iov nici nu avea o atât de mare putere a Duhului. Și grozăvia mare este că Iov a îndurat toate aceste suferințe, după ce dusesse o viață îmbelșugată și desfătă, după ce se bucurase de atâta cinste; că n-a fost un pescar sau un vameș sau un om care a trăit cum a putut. Și ceea ce părea împovăraător pentru apostoli, aceea a suferit și Iov: ura prietenilor, a casnicilor, a dușmanilor, a celor cărora le făcuse bine; dar el nu putea vedea ancora aceea sfântă, portul acela neînvăluit, adică cele spuse de Domnul apostolilor: *Pentru Mine!*

Mă minunez și de cei trei tineri din Babilon, că au îndrăznit să înfrunte cuptorul, că s-au împotrivit tiranului. Dar ascultă ce spun ei: *Dumnezeilor tăi nu slujim, iar icoanei pe care ai ridicat-o nu ne închinăm!* (Dan., 3, 18). Mare mângâiere le era lor că știau bine că pentru Dumnezeu îndură toate acele suferințe; dar Iov nu știa că suferințele lui erau o luptă. Dacă ar fi știut, nici n-ar fi simțit suferințele. Gândește-te că atunci când a auzit pe Dumnezeu spunându-i: *Crezi, oare, că Eu ți-am răspuns pentru altă pricină, decât pentru că te arăți drept?* (Iov 40, 3), îndată, numai la auzul acestor cuvinte, a răsuflat ușurat, s-a smerit pe sineși și a socotit suferințele lui o nimica, grăind așa: *Pentru ce să mai judec, când sunt sfătuit și dăscălit de Domnul, auzind acestea, eu care nu sunt nimic?* (Iov 39, 34); și iarăși: *Mai înainte, cu urechea Te-am auzit; iar acum ochiul meu Te-a văzut; pentru aceea m-am smerit și m-am topit și m-am socotit pământ și țarină* (Iov 42, 5-6).

Această vitejie, deci, această blândețe a celui care a trăit înainte de darea legii și înainte de venirea harului să o râvnim și noi cei care trăim după ce s-a dat legea și a venit harul, ca să putem să ne sălășluim în cerurile cele veșnice”. (*Omilia la Matei, omilia XXXIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 418-419*)

„Abel n-a pierit prin mâinile fratelui său pentru că adusesse prinos lui Dumnezeu primii Dumnezeu și martirul cu două coroane nemuritoare. Moise, ajutând pe un

israelitean apăsător pe nedrept, a întins pericole pentru zilele sale și s-a văzut nevoit să ia fuga! (Exod 2). Dumnezeu a îngăduit, pentru ca să cunoașteți care este răbdarea sfinților. Dacă în întreprinderile noastre spirituale am fi asigurați de a nu suferi nici o nenorocire, am avea cu atât mai puțin merit cu cât ne vom teme mai puțin; dar ceea ce face pe cei dreți mai de admirat în săvârșirea faptelor pioase, este că ei nu renunță la ele cu toate pericolele care amenință averile și viața lor, cu toate nenorocirile ce ei prevăd, teama acestor nenorociri este neputincioasă a slăbi ardoarea lor.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 28)

„Lumea îl cunoaște astăzi (pe Iov – n.n.), după atâtea și atâtea veacuri, nu pentru că dădea din averea sa săracilor, ci pentru că atunci când a rămas fără avere nu s-a pierdut cu firea; nu pentru că îi îmbrăca pe cei goi cu haine făcute din lâna oilor sale, ci pentru că atunci când a căzut foc din cer și a ars toate turmele sale, el l-a slăvit pe Dumnezeu. Înainte, îmbrăcându-i pe săraci, era milostiv; după aceea, slăvindu-l pe Dumnezeu pentru nenorocirea sa, s-a făcut purtător al înțelepciunii cerești. Înainte îi miluia pe săraci, după aceea l-a slăvit pe Dumnezeu. Nu a spus în sine: *De ce am pățit toate acestea? De ce s-au pierdut turmele mele din care hrăneam mii de oameni? Și dacă eu nu eram vrednic să mă bucur de o asemenea avere, de ce nu s-a milostivit Dumnezeu măcar de săraci?* Nici un asemenea gând nu i-a trecut prin cap. Dimpotrivă, cunoscând că Dumnezeu pe toate le rânduieste spre folosul nostru, l-a mulțumit. Să-l mulțumești lui Dumnezeu atunci când totul îți merge bine nu este lucru de mirare. Dar să-l mulțumești pentru încercările cele mai mari este minunat și vrednic de laudă.

Dacă cei care s-au îmbogățit prin nedreptăți și furturi sunt cuprinși de o mare tristețe și deznădejde atunci când pierd fie și o parte mică din averea lor, câte laude nu i se cuvin lui Iov, care chiar dacă a pierdut dintr-odată tot ce agonisise prin muncă cinstită, nu și-a pierdut nădejdea în Dumnezeu și nu a încetat să-l mulțumească.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 266-267)

SUFERINȚA (dreptilor)

„De vezi că unui drept îi merge rău, adu-ți aminte de Iov! Oricât de drept ar fi acela, nu va fi mai drept decât Iov, nici măcar pe departe! Oricât de multe nenorociri l-ar lovi, nu-l vor lovi atâtea câte l-au lovit pe Iov!

Să ne amintim de acestea, și să încetăm de a învinui pe Dumnezeu, știind bine că Dumnezeu nu-l lasă pe un om drept să sufere pentru că l-a părăsit, ci pentru că vrea să-l încununeze și să-l facă mai strălucitor.” (Despre mărginita putere a diavolului, omilia I, 7-8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 25)

SUFERINȚA (celor dreپți și „norocirea” păcătoșilor)

„Când tu vezi pe X dezmiardându-se în ospete luxoase, în băi luxoase, sau printre femei pierdute, să nu te caini pe tine că nu te poți bucura și tu de astfel de plăceri, ci caină-l pe acela, pentru că el călătorește pe calea pierzării. Care este folosul lui din această călătorie, dacă sfârșește în scârbă și amărăciune? Ce pagubă poți avea tu de la acea nemulțumire trecătoare, când ajungi la liniștea și fericirea veșnică? Spune-mi, te rog: dacă cineva ar fi chemat de împăratul ca să se ducă la palat prin niște drumuri prăpăstioase, și în același timp ar trece prin mijlocul orașului pe drumuri bune și frumoase și un condamnat la moarte, pe care din acești doi ai fericit tu? Pe care l-ai jeli? Oare nu pe cel ce călătorește pe drumul cel larg și frumos?

Tot așa și în cazul de față, să nu fericim pe cei ce se dezmiardă în plăceri, ci pe cei ce se înfrânează, căci aceștia călătoresc spre cer, iar aceia spre gheenă.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, pp. 260-261)

„Iubiților, să nu ne tulburăm și nimeni să nu se neliniștească văzând pe cei răi progresând aici. Răsplata nu este aici, nici a virtuții și nici a răutății; - iar dacă câteodată se vede parcă, fie a binelui, fie a răului, aceasta nu este după dreptate, ci la întâmplare, ca și o gustare a judecării, așa zicând, că cei ce nu cred în înviere, măcar prin acestea să se cumiștească aici. Când deci vedem un om rău îmbogățindu-se, să nu ne neliniștim, precum și când vedem pe unul bun pătimind să nu ne tulburăm, căci acolo vor fi cununile, acolo și pedepsele. Dealtmintrelea, nu este nici un rău, care să fie în totul rău, ci are în sine și ceva bun, precum și nici un bine nu este care să nu aibă în sine și ceva rău și ceva păcat. Deci, când cel rău prosperă, să știi că spre răul capului său prosperă, căci dacă în schimbul poate a puțin bunătăți ia răsplata aici, desigur că acolo va fi pedepsit desăvârșit pentru aceea de care aici s-a bucurat.

Fericit este, însă, mai ales acela, care fiind pedepsit aici, ca astfel să lepede de la sine toate păcatele, se duce de aici încercat și curat și

nerăspunzător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, pp. 106-107)

„Când vedeți un om mâhnit, persecutat, încărcat de slăbiciuni și nevoi, nesfârșind viața decât după ce a încercat mii de nenorociri, ziceți în voi înșivă: dacă n-ar fi înviere și judecată, Dumnezeu n-ar fi lăsat să iasă din această lume fără să bucure în vreun fel pe acei care au suferit atâta din cauza Lui; este neîndoios că El le-a pregătit o viață mult mai dulce, mult mai plăcută; altfel, n-ar fi lăsat pe atâția oameni răi să-și petreacă zilele lor în plăceri și atâți drepti să sufere nenorociri continui; dar fiindcă a pregătit o altă viață, în care trebuie a răsplăti pe fiecare după meritul său, a pedepsi greșelile și a răsplăti binefacerile, pentru aceea El permite ca omul bun să trăiască în necazuri, iar cel rău în plăceri.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 23)

„Nimica nu neliniștește pe cei mai mulți așa de tare ca aceea că bogății cei mai prihăniți se îndulcesc de multă norocire, pe când dreptii sau cei îmbunătățiți adeseori suferă cea mai amară sărăcie și mii de alte răni încă mai cumplite decât sărăcia.

De aceea mulți zic: *Unde este pronia, unde este dreptatea cea dumnezeiască, unde este judecata cea dreaptă? Cel înfrânat și cel îmbunătățit sunt nenorociți, pe când cel desfrânat și cel rău sunt norociți; acesta este admirat, celălalt nesocotit, acesta trăiește în îndestulare și desfățare, celălalt este certat de sărăcie și de mizeria cea mai mare.*

Așa vorbește cel nepriceput, dar în adevăr păcătosul este omul cel mai ticălos și mai nenorocit din lume, chiar când nu se pedepsește îndată; el tocmai atunci este cel mai nenorocit când nu se pedepsește și când nu i se întâmplă nimic potrivit.

La boli și la rele noi nu deplângem pe cel ce se lasă a se vindeca, ci pe acei ce sunt nevindecabili. Iară ce este boala și rana pentru trup, aceea este păcatul pentru suflet. Și ceea ce este tăietură și doctorie pentru trupul cel bolnav, aceea este nenorocirea pentru un suflet bolnav. Ați înțeles ce zic eu? Fiți cu luare aminte, căci eu voiesc să vă comunic o învățătură de adevărată înțelepciune. Presupune că tu vezi pe cineva care are o bubă rea, din care ies viermii și curge puroi, iar acela își neglijează rana și buba; dar mai vezi încă pe un altul, care suferind de aceeași boală, se slujește de mâinile doctoricești, lasă a se arde și a se tăia, și bea doctorii amare. Spune-mi mie, pe care din aceștia doi vei deplânge tu, pe bolnavul care nu se supune vindecării sau pe acela care întrebuițează leacurile? Firește că pe acela care nu se lasă a se vindeca. De asemenea, înfățișează-ți doi păcătoși, căci și păcătosul este un

bolnav; unul dintre ei se pedepsește pe pământ, celălalt nu. Deci, să nu zic că acest din urmă este un norocit, căci este bogat, căci poate jefui sărmanii, căci împilează văduvele, se află bine, cu toate răpirile sale, se îndulcește de cinste și de considerație, are dregătorie și putere, și nu cunoaște nici una dintre patimile cele obișnuite omenești, nici friguri, nici nenorocire, nici vreun fel de boală. Este înconjurat de-o grămadă de copii, se bucură de o vârstă norocită, ș.a. și cu toate acestea, tocmai pe dânsul trebuie să-l deplângeți mai mult, căci el este bolnav fără a primi vindecarea. Cum așa? Ți voi spune. Când vezi pe cineva suferind de hidropică și trupul lui umflându-se, iară el cu toate acestea nu aleargă la doctor, ci mai vârtos robește plăcerii de a bea, ține o masă îmbuibătoare, se îmbată în toate zilele și așa tot mai mult sporește boala sa, spune mie, îl lauzi tu oare pe acesta ca pe un norocit, sau îl socoți nenorocit? Dacă, dimpotrivă, vezi pe un altul, care de asemenea este hidropic, însă caută ajutorul doctorilor, rabdă foamea, trăiește foarte cumpătat, mănâncă și bea neobișnuit de puțin și primește cele mai amare doctorii, care deși pricinuesc dureri, însă tocmai prin aceasta restatornicesc sănătatea, nu-l vei socoti pe acesta mai norocit decât pe acela? Negreșit, că unul este bolnav și nu se vindecă, celălalt este bolnav și se vindecă. Cura este grea, dar folositoare. Așa este și în viața noastră cea de acum. Numai că aici nu este vorba de un trup bolnav, ci de un suflet bolnav. Locul bolii îl ține aici păcatul, doctoria amară fiind pedeapsa dumnezeiască. Adică ceea ce lucrează doctorul cu doctoria, cu tăierea și cu arderea, Dumnezeu lucrează cu pedepsele. Precum la boli fierul și focul cele adeseori întrebuițate, deși ard dureros, opresc cangrena și stârpesc buba și sunt foarte mântuitoare, tot așa la un suflet bolnav, foamea și bolile și alte rele de tot felul se întrebuițează în locul fierului și al focului, spre a împiedica întinderea cangrenei sufletului și a-l vindeca.

Gândiți iarăși la doi desfrânați, unul bogat, altul sărac. Care din doi dă mai multă nădejde de mântuire? Negreșit cel sărac. De aceea, nu zice că cel bogat este norocit, pentru că trăiește în desfătare și prisosință; mi vârtos trebuie să socotești norocit, pe acela care, fiind desfrânat, este sărac și se chinuiește de foame, căci sărăcia este pentru dânsul dascălul unei vieți mai bune. Așadar, când vezi un păcătos norocit, plângi, căci răul lui este îndoit; el este bolnav și totodată nevindecabil. Iară când vezi un păcătos în nenorocire, mângâie-te, atât pentru că el prin nenorocire se va îmbunătăți pentru viitor, cât și pentru că el prin aceasta curăță multe dintre păcatele săvârșite de dânsul.

Unii oameni se pedepsesc numai aicea pe pământ, alții se curăță în această lume, și primesc pedeapsa deplină în această lume; și apoi sunt și din aceia care se pedepsesc și în această lume și în cealaltă. Pe care dintre cei

trei oameni îi socotiți voi cei mai norociți? Desigur, pe cei dintâi, căci ei încă aici se curăță de păcatele lor, iar acolo se fericesc veșnic. Iară după aceștia, pe care? Poate pe aceia care nu se pedepsesc aicea, dar în cea lume suferă pedeapsa deplină? Nicidecum aceștia nu sunt cel de al doilea în nenorocire, ci mai vârtos aceia care se pedepsesc și aicea și acolo. Căci fiind ei și aicea pedepsiți, de bună seamă pedeapsa lor acolo va fi mai ușoară. Iară cine numai în cea lume va primi deplina pedeapsă, acela va trebui să sufere acolo un chin neîmblânzit, ca îmbuibatul cel bogat din Evanghelie, care nu putea dobândi nici măcar o picătură de apă, adică nici cea mai mică mângâiere în munca sa, căci el aici nu curățise nimic din păcatele sale.

Și pe un asemenea om, care trebuie să sufere în cea lume o pedeapsă atât de grozavă, îl veți socoti oare fericit pentru traiul bun de pe pământ?” (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 99-103)

„Dacă unii se miră de norocirea celor prihăniți, apoi judec ei, că și răpitorii, prădătorii de biserici, ucigașii, corsarii (hoții de mare), înainte de a fi trași la judecată, trăiesc într-o desfătare și în destulare, se îmbogățesc prin nenorocirea altora, adună comori nedrepte și în toate zilele se îmbuibă. Iară când judecătorul rostește hotărârea asupra lor, atunci se pedepsesc pentru toate acestea. Tot așa se întâmplă și celor ce țin femeii posadnice, mănâncă la mese îmbuibătoare, semeții care înalță sprâncenele și batjocoresc pe cei săraci. Când Unul Născut Fiu al lui Dumnezeu va veni la Judecată cu îngerii Săi și va ședea pe tronul Său, și toată lumea se va aduna împrejurul Lui, atunci ei vor fi aduși goi și lipsiți de toată mărirea lor, nu vor afla nici un mijlocitor și fără milă vor fi aruncați în râul cel de foc. De aceea, nu-i lauda ca pe niște norociți pentru traiul lor cel bun pe pământ, ci deplânge-i pentru pedeapsa viitoare. Iar pe cel drept să nu-l socotești nenorocit, chiar de-ar fi sărac, ci laudă-l ca pe un norocit, pentru viitoarea sa bogăție cerească.” (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 103-104)

„În viața aceasta tuturor li se aplică legea răsplătirii. De aceea cei virtuoși sunt cuprinși de necazuri. De aceea cei nedrepti se desfată în bunătați. Primii sunt pedepsiți aici pentru puținele lor păcate, și în felul acesta nu vor fi lipsiți de rai. Ceilalți sunt răsplățiți aici pentru puținele lor fapte bune, și vor fi pedepsiți veșnic pentru multa lor răutate.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 18)

„Răsplata nu este dată în viața aceasta trecătoare. Aici este treapta nevoițelor. Premiile și cununile se vor da în viața de dincolo.

Nu trebuie să ne pară rău pentru cei care sunt încercați și suferă, ci pentru cei ce în vreme ce păcătuiesc nu sunt pedepsiți.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 20)

„Te tulburi și te necăjești pentru că-i vezi pe mulți trăind în fericire și desfătare, deși sunt oameni răi și păcătoși? Adică suferi datorită îngăduinței și îndelung-răbdării lui Dumnezeu? Spune-mi, câți fură, câți nedreptătesc, câțiucid? Nu cumva pentru aceștia îl osândim pe judecător? Nicicând! Îl vom osândi numai dacă, după ce vinovații sunt prinși și duși în fața lui, acela îi găsește nevinovați. Deci cum îi ceri socoteală judecătorului înainte ca criminalii să fie judecați de el? Dar să-ți spun și altceva? Gândește-te ce ai făcut tu în viață, omule! Cercetează-ți bine conștiința. Atunci nu numai că nu te vei mândri cu faptele tale, dar și părerea și-o vei schimba, și iubirea de oameni a lui Dumnezeu o vei accepta, și îndelung-răbdarea Lui o vei mărturisi, și de neștinerea Sa de minte a răului te vei minuna. Căci dacă ne-ar fi pedepsit pe fiecare dintre noi îndată ce păcătuim, neamul omenesc ar dispărut cu mult înaintea noastră.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 179)

„Nu trebuie să plângem pentru cel care se zvârcolește de durere, atunci când doctorul îi cauterizează rănilor, pentru că după durerea pricinuită de ardere va urma vindecarea rănilor sale. Să plângem pentru cel care zace în pat, fără nici o îngrijire din partea vreunui medic, pentru că rănilor sale se vor infecta, ceea ce îi va aduce moartea. La fel, în cazul unui-suflet rănit de păcat, nu trebuie să ne pară rău atunci când Dumnezeu îi trimite pedepse, pentru că prin acestea, el dobândește vindecare. Să plângem și să jelim acele suflete care păcătuiesc fără să primească nici o pedeapsă, pentru că le așteaptă pedeapsa veșnică.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp.220-221)

„Atunci când vezi vreun om că trăiește în evlavie și dreptate, chiar dacă ar fi legat cu mii de lanțuri, chiar dacă ar fi aruncat în cea mai întunecoasă închisoare, chiar dacă ar fi chinuit de sărăcie sau dacă nu ar avea mâini sau picioare sau dacă ar fi măcinat de vreo boală fără vindecare, să-l ferești și să-l invidiezi, pentru că pe acela îl așteaptă viața veșnică și fericirea nespusă. Iar atunci când vezi vreun om trăind în nedreptate și dispreț față de poruncile lui Dumnezeu, în viclenie și înșelăciune, chiar dacă ar fi slăvit de toți oamenii,

chiar dacă ar avea bogății nenumărate sau dacă ar fi stăpânul lumii, să-ți pară rău și să plângi pentru el, căci îl așteaptă iadul veșnic și suferința neînchipuită.

Ce va câștiga cel care este bogat în bani, dar sărac în virtute? Ce va câștiga cel care are mult pământ, dar este robul patimilor sale? Ce va câștiga cel care este slăvit de oameni, dar este supus păcatului? Nimic altceva decât moarte sufletească și despărțire pentru totdeauna de Domnul dătător de viață Pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu, viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru (Rom., 6, 23).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 294-295)

„Nimeni să nu se supere alunei când vede că cei răi și nedrepti sunt fericiți în această viață, pentru că răsplata bunătății și a răutății nu se face aici. pe pământ. Dacă uneori Dumnezeu ne pedepsește după faptele noastre, plata aceasta nu este întreagă, ci o pregustate a ceea ce va fi în cealaltă viață. Iar lucrul acesta este lăsat de Dumnezeu pentru ca cei care nu cred în învierea morților și în Judecata de apoi să se cumițească măcar cu cele ce pătesc pe pământ.

Vezi că vreun om rău se îmbogățește? Nu-ți pierde îndrăzneala! Vezi că, dimpotrivă, un om bun suferă? Să nu te smintească un asemenea lucru. Cei răi primesc și răsplată și pedepse, căci omul rău nu are numai fapte rele. Este posibil ca și el să fi săvârșit niște fapte bune. De asemenea, cel bun nu se poate să fie cu totul fără de păcat. Cu siguranță a făcut și el anumite rele. Cel rău primește bunătățile pământești trecătoare ca răsplată pentru puținele sale fapte bune, iar în viața viitoare, va fi pedepsit aspru pentru toată răutatea sa. Pe de altă parte, cel bun suferă, în această viață pentru păcatele sale, iar în cealaltă, se va bucura de împărăția cerurilor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 331)

„Cel ce nu suferă nici o pagubă sau altă pedeapsă pentru păcatele lui și cel ce are cinste multă și odihnă, mare muncă va avea acolo. Pentru aceea, când vezi pe cineva îmbogățindu-se din strâmbătăți și din lăcomie, pe acel om nu-l lauda, ci să-l plângi, că bogăția adaugă munca acolo, de vreme ce adună la dânsul blesteme și urgie de la cei ce le face strâmbătate și muncile păcatelor sunt de multe feluri, după vreme și după obraji și după vrednicie și după cunoștință și necunoștință.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 40-41)

„De vezi un om făcând multe răutăți și este tot în bine, nu te mira de el, ci zi: Acest om ce face atâtea răutăți și nu pățește nici o nevoie, poate fi că a făcut oarecând vreun bine și acum își ia plata bunătăților aici, ca să nu aibă acolo plata binelui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 165)

.....
„Pentru aceea, când vezi pe cel drept muncindu-se și pedepsindu-se, nu te mira, ci numai zi că Dumnezeu vrea să-l curățească aici, și de se pedepsește și mai mult decât sunt păcatele lui, i se adaugă dreptatea lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 165)

„Două lucruri ne tulbură, dacă nu ne revoltă: prima este prosperitatea păcătoșilor, a doua este suferința dreptilor.

Păcătoșii sunt actualmente nepedepsiți? Însă mai întâi dacă Dumnezeu ar pedepsi fiecare crimă în momentul în care omul o comite, ce ar mai rămâne din nemul omenesc? Și fără a privi în afară spre alții, să ne întrebăm noi înșine unde am fi? Apoi dacă Dumnezeu pedepsea totul în această lume, ce va mai rămâne despre credința în altă viață? În sfârșit, dacă Dumnezeu ar lovi păcătoșii pentru crimele lor, cum vor fi răsplătite cele câteva fapte bune ale lor?

Însă, pe de altă parte, dacă Dumnezeu nu ar lovi niciodată viciul în această lume, cum nu va fi slăbită ideea de dreptate a Sa? El va amesteca la păcătoși binele cu răul, prosperitatea cu suferința.

Față de drepti este mai ușor încă de a înțelege și de a răzbuna divina Providență. Dreptul suferă? Însă nu trebuie, prin suferință să se facă cucerirea împărăției sale veșnice? Pe de altă parte dacă acest drept a comis ceva greșeli, nu este natural și mântuitor ca el să le expieze în timp, pentru a evita pedeapsa veșniciei? (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 37)

SUFERINȚA (motivele suferinței sfinților)

„Eu pot zice că opt sunt motivele suferinței sfinților. Pentru aceea, ascultați-le pe toate c
Așadar, primul motiv este pentru a împiedica ca nu cumva virtuțile mărețe și lucrurile m
Al doilea, ca lumea să nu-i cinstească mai mult decât trebuie a-i cinsti ca oameni și ca să
Al treilea, pentru ca puterea lui Dumnezeu să strălucească mai mult servindu-se pentru a
Al patrulea, pentru ca răbdarea sfinților însăși să apară cu mai multă strălucire și ca să se
Al cincilea, pentru a ne gândi la învierea morților, căci când se vede un drept, plin de
răsplată pe acei care lucrează pentru ei, cu cât mai mult Dumnezeu nu va
lăsa niciodată fără răsplată pe acei care s-au sfârșit de suferințe și de munci

pentru El? Dacă însă nu e posibil ca să-i lipsească de răsplata lor, este netăgăduit că neprimind-o în această lume, o vor primi în alta.

Al șaselea, pentru ca acei care suferă nenorociri să fie încurajați și mângâiați văzând că o

Al șaptelea, pentru ca atunci când suntem îndemnați să privim virtutea dreptilor, și când mari modele.

Al optulea, în fine, pentru a vă arăta în ce constă cu adevărat fericirea și nefericirea, care

Acestea sunt motivele pentru care Dumnezeu îngăduie ca dreptii să fie necăjiți pe pământ

„Astfel, când vezi un om cu o mare înțelepciune și cu o mare virtute, un amic al lui Dumnezeu găsește decât oameni slabi care să zică: unul, mergând spre a vizita locurile sfinte cu scopul de a încuraja pe săracii din Ierusalim, a pierit prin naufragiu; un altul, pentru același scop, a căzut în mâinile tâlharilor, a pierdut totul, cu anevoie s-a putut scăpa pe sine. Ce vom răspunde la acestea? Nici una din aceste întâmplări nu trebuie să ne întristeze. Căci chiar dacă a naufragiat, totuși el are tot meritul și culege tot fructul bune sale întreprinderi: el n-a cruțat nimic din ce a putut, a strâns bani, i-a pus la păstrare, i-a luat și s-a îmbarcat; nenorocirea care a făcut să înlăture planul său, nu trebuie a-i fi imputată.

Dar pentru ce Dumnezeu a îngăduit aceasta? Pentru ca să încerce virtutea lui. Da, dar biră altele mai îmbelșugate.

Să n-avem deci cutezanță de a-i cere socoteală de purtarea Sa, să-L mărim în toate și să o

SUFERINȚA (sensul suferinței)

„Suferințele și încercările sunt răscumpărarea păcatelor pe care le-am săvârșit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 333)

SUFERINȚA (Dumnezeu îngăduie suferința omului)

„Fără suferință, nici coroane; fără luptă, nici răsplată; fără stadiu, nici cinste; fără mahnire

„Să ne amintim de un alt episod pilduitor din viața Sfântului Apostol Pavel. De ani de zile îl chinuia o boală. Și de trei ori s-a rugat lui Dumnezeu să-l vindece. Dar răspunsul pe care l-a primit a fost: *Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune* (2 Cor., 12, 9). De ce se vădește puterea lui Dumnezeu în slăbiciunea omenească? Pentru că omul, prin puterile sale, nu reușește cine știe ce, dar dacă este întărit de Dumnezeu, poate să înfăptuiască lucruri mari și minunate: să scoale morți din morminte, să vindece orbi, să curețe leproși și multe alte minuni. Dar să nu ceară să scape de frică, de

primejdii și de boli. Pe acestea Dumnezeu le îngăduie, pentru ca omul să se smerească.

Sau poate suferi pentru că oamenii uneltesc împotriva ta, te prigonesc și te lovesc? Să nu crezi că pățești toate acestea din cauza faptului că Dumnezeu nu are putere să te ajute, ci pentru ca în suferința pe care o înduri, să se arate, în fapt, puterea Sa: atunci când ești prigonit și izbutești să-ți învingi dușmanul, când ești chinuit și te arăți mai puternic decât cel care te chinuiește, când ești întemnițat și schimbi inima celor care te păzesc, când ești batjocorit și ierți, la fel cum a făcut Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 257)

„Vezi, așadar, că atunci când a văzut că Iov era plin de fapte bune, diavolul a avut ceva de spus împotriva lui. *Oare degeaba se terne Iov de Dumnezeu?* Dar când, în atâtea nenorociri, Iov s-a arătat îndelung-răbdător, diavolul și-a acoperit rușinat chipul și a fugit, nemaivând nimic a spune împotriva lui Iov.

Așadar, atunci când vezi vreun om drept care, deși are multe virtuți, este încercat de nenumărate nenorociri, să nu te miri. Și când vezi că cineva care face multă milostenie și multe fapte plăcute lui Dumnezeu, ajunge să cadă în ispită sau este pândit de primejdii, să nu te întrebi de ce. Motivul pentru care se întâmplă așa ceva este atacul diavolului, care aruncă ispite asupra omului aceluia. Vei întreba: *Cum de a îngăduit Domnul așa ceva?* Ca să pună pe capul celui drept mai multe cununi și ca să-l pedepsească mai mult pe diavol.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 268-269)

„Și ascultă bine acest cuvânt ce vreau să-ți zic: Iov era om drept, nevinovat, adevărat, bun, credincios și trupul lui se pedepsi aici ca să ia plata acolo, în cer, că grăiește Dumnezeu către dânsul: *Pentru aceasta te-am lăsat să te pedepsești, ca să te arăți în lume drept pentru răbdarea ta.*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 165)

SUFERINȚA (îndurată pe nedrept)

.....
„Când suferim pe nedrept trebuie să știm că asta se întâmplă cu îngăduința lui Dumnezeu, fie pentru a ne spăla păcatele, fie pentru a primi cunună. Împăratul David, când a fost hulit și blestemat de Șimei, n-a lăsat pe nimeni să se atingă de el. *Lăsați-l să mă blesteme* a spus, *căci dacă Domnul îmi va vedea umilirea, îmi va răsplăti cu bine pentru blestemul lui de astăzi* (I Regi 16, 11-12). Dar despre acel corintean viclean ce a spus apostolul

Pavel? *Să fie dat Satanei spre pieirea trupului, pentru ca sufletul să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus. (parafrază la I Corinteni 5, 5).*” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 18-19)

SUFERINȚA (suferința și ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă și sunt ocărăți)

„... dacă suferința și ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă și sunt ocărăți, atunci urmează că acela care împiedică suferința și ocara lor nu face un serviciu celor ocărăți, ci celor care ocărăsc și care pricinuesc suferința. Celor ocărăți și celor ce suferă le pricinuesc pagubă, căci le curmă prilejul de a fi răsplătiți și le răpesc ocazia de a se bucura și a sălta de veselie.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 193)

SUFERINȚA (răbdarea ei)

„Poate că îmi vei spune că tu petreci mereu în sărăcie și nefericire. Ei, atunci uită-te la un om sărac evlavios, la un om șchiop evlavios, la un om nenorocit care este evlavios și învață de la el să-I mulțumești lui Dumnezeu. Așa cum aceia nu se revoltă, nu deznădăjduiesc și nu blestemă, ci își ridică crucea cu răbdare, la fel să faci și tu: ridică-ți crucea și ai multă răbdare. Și nu uita niciodată că nu ești tu cel care suferă cel mai tare pe lumea asta. Nu ai un ochi? Să știi că există oameni orbi cu desăvârșire. Ai de ani de zile o anumită boală? Alții suferă de boli aducătoare de moarte. Ți-ai pierdut copilul? Altul și-a pierdut amândoi copiii. Ai suferit vreo pierdere mare? Altul a ajuns să cerșească pe drumuri.

Aceste cuvinte nu-ți sunt de ajuns? Atunci adu-ți aminte de Iov - stâlpul neclintit al răbdării. Cine a sărăcit mai mult ca el? Și cei mai săraci dintre oameni rămân măcar cu ceva care se poate numi un acoperiș deasupra capului, dar el a rămas sub cerul liber. Și cei mai săraci oameni au o haină, pe când el a rămas gol. Cine a suferit mai mult decât el? A avut zece copii și i-a pierdut pe toți într-o clipită. Cine a fost lovit de o boală mai înfricoșătoare? Era plin de răni și de viermi din cap până în picioare. Dacă și una din aceste nenorociri este de nesuportat, gândiți-vă ce om a fost acela care a avut puterea să le îndure pe toate la un loc și fără să aibă nici cel mai mic sprijin din partea celorlalți. Vedeți, doar, cu toții, atunci când suferim, avem alături de noi pe cineva care să ne mângâie. Însă Iov nu a avut pe nimeni. Dimpotrivă, a băut și paharul trădării

prietenilor săi, nerecunoștința celor cărora le făcuse bine, mânia și deznădejdea femeii sale și batjocura semenilor săi.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 269-270)

SUFERINȚA (răbdarea ei - folosul)

„Nu vă temeți, nici nu vă tulburați! De vreme ce Tatăl vostru știe ce suferiți și poate să și oprească suferința voastră, atunci este lămurit că nu pune capăt suferinței voastre pentru că vă poartă de grijă și pentru că se grijește de voi!” (*Omilia la Matei*, omilia IX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 113)

„Să suferim puțin pe pământ, pentru a ne desfăta în ceruri. Să ne întristăm în această viață vremelnică, pentru a ne bucura de veșnica odihnă.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XVI-a, p. 283)

.....
„Dar pentru ca să vă conving că nenorocirile sfinților sunt probe limpezi despre Înviere, ascultați pe însuși Sfântul Pavel, care zice: *Dacă m-am luptat, ca om, cu dobitoacele sălbatice în Efes, care-mi-este folosul, dacă morții nu înviază?* (I Cor., 15, 32); și în altă parte: *Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii* (I Cor., 15, 19). Noi suferim multe nenorociri în viața prezentă, zice el; dacă n-avem nădejde într-o altă viață, cine e mai de plâns ca noi? De unde rezultă că totul nu se va sfârși cu viața prezentă. Nenorocirile sfinților arată aceasta: căci Dumnezeu nu va lăsa niciodată fără răsplată și fără o răsplată îndestulătoare suferințele și muncile servilor săi, care în cursul vieții lor au trecut prin mii de ispite, au fost expuși la mii de pericole.

Dar dacă trebuie a-i răsplăti, este sigur că El a pregătit o viață mai fericită și mai strălucitoare.

„Vedeți că încercarea produsă de întristare ne dă speranța bunurilor viitoare, și cu cât suntem mâhniți, cu atât mai mult ni se pune înaintea un viitor fericit.

Așadar, după cum am spus, nu vă temeți, pentru că aceste suferințe ne dau speranța în viața viitoare.

.....
„Dacă noi avem oarecare pete, prin suferințe le înlăturăm.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

.....
„Coroanele noastre și răsplata noastră se înfrumusețează și se înmulțesc pe măsură ce nenorocirile noastre se măresc și se grămădesc.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

„Gândește încă, că cu cât mai mare este suferința, cu atât mai slăvită este și cununa răsplătirii; cu cât mai mult aurul arde în cuptor, cu atâta se face mai curat.” (*Cuvânt la Duminica a 31-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 194)

Așa, răbdarea în suferință este o faptă bună atât de mare, încât ea chiar și pe cei mai mari păcătoși îi slobozește de datoria lor cea grea; iar când se află la un om mai dinainte drept, ea îi dă cea mai mare siguranță despre fericirea cea cerească. Pentru cei dreپți răbdarea în suferință este o cunună strălucită, care lucește mai luminat decât soarele; iar celui păcătos ea îi este de-ajuns pentru iertarea călcărilor de lege ale sale.” (*Cuvânt la Duminica a 31-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 194)

„Când noi suntem pedepsiți atunci precum s-a zis plătim datorită propriilor noastre păcate, dacă noi însă cu toate faptele noastre bune primim nenorociri, atunci Dumnezeu voiește a ne încununa. Așadar oricum am fi dreپți sau păcătoși este spre mântuirea noastră de a primi pedeapsă și nenorocire. Prin aceasta cei buni se fac mai slăviți, iar păcătoșii se îndreaptă și își micșorează pedeapsa viitoare. Omul care s-a pedepsit de Dumnezeu aici și a primit pedeapsa cu mulțumire va suferi mai puțin în lumea cealaltă.” (*Cuvânt la 23 aprilie, la pomenirea Sfântului Marelui mucenic Gheorghe*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 286)

„Că nu suferința e un rău, ci păcatul e un rău. Păcatul ne depărtează de Dumnezeu, pe când suferința ne apropie de Dumnezeu și pune capăt mâniei Lui.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 79)

„Îndeobște vorbind, orice suferință, dacă o îndură un păcătos, îi micșorează povara păcatului; dacă o îndură un drept, îi face mai strălucitor sufletul, așa că și unuia și altuia suferința le aduce foarte mare câștig, numai dacă îndură suferința dând slavă lui Dumnezeu; căci aceasta este ceea ce se cere de la noi.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 88)

„Așa cum meșterul aurar bagă aurul în cuptor și-l lasă în flăcări până ce se va curăți, la fel și Dumnezeu lasă sufletele în cuptorul suferințelor, până ce vor dobândi curăție.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 30)

„Cu adevărat, nimic nu face sufletul mai bun și mai înțelept decât suferința.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 194)

„Dar ești lipsit și sărac cu totul, și bolnav cu trupul, și nici a umbla nu poți? Sufere acestea toate cu mulțumire și mare răsplată ai dobândit. Pentru că și a lui Lazăr aceasta a fost isprava, fiindcă nici acela nu a ajutat cuiva cu bani – căci cum cel ce nu avea nici hrana cea de nevoie? Nu a intrat în temniță – căci cum cel ce nu putea nici să se ridice sus? Nu a cercetat bolnav – căci cum cel ce era pus înaintea la limbile câinilor?

Însă și fără de acestea a răpit Darul faptei bune pentru că a suferit cu bărbăție toate”. (Din *Tâlcuirea la Psalmul 127*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, pp. 118-119)

„Căci cei care se știu pe ei înșiși vinovați de păcate multe, chiar dacă suferă cumplit, pot găsi măcar motivul celor întâmplate socotind păcatele lor și desființând astfel tulburarea care vine din nedumerire. Iarăși, cei care n-au nimic pe conștiință, ci sunt plini de virtuți, dacă suferă ceva asemănător, cunoscând cuvântul despre înviere și gândindu-se la răsplătirile acelea, știu că cele întâmplate sunt niște lupte și cauza a zeci de mii de cununi. Dar acesta (Iov), fiind drept și neștiind nimic despre înviere, era lovit de valuri neștiind cauza pentru care suferea și era înțepat de această nedumerire mai mult decât de viermi și de dureri.

Și ca să afli că așa stau lucrurile, atunci când Iubitorul de oameni Dumnezeu a socotit vrednic să-i spună cauza acestor lupte: *Au fost îngăduite acestea ca să te arăți drept*, a răsufletat ușurat ca și cum n-ar fi suferit de nimic din acele lucruri întristătoare, și acest lucru e vădit din cele pe care le-a rostit atunci. Dar și înainte de a afla cauza a suferit, dar a suportat cu noblețe și, după ce a pierdut toate, a lăsat acea minunată vorbă: *Domnul a dat, Domnul a luat. Cum I s-a părut Domnului așa s-a întâmplat. Fie Numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov, 1, 21).” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 8e-f, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 164)

„... cu cât lucrul e mai dureros, cu atât mai mare câștig vei avea dacă-l suporti cu mulțumire. Căci nu numai loviturile date trupului, ci și durerea sufletului aduce cununi negrăite, iar durerea sufletului le aduce încă mai mult decât cea a trupului, atunci când cei loviți le suportă cu mulțumire. Deci așa cum, dacă având trupul sfâșiat și biciuit suporti aceasta cu noblețe slăvind pe Dumnezeu pentru acestea, vei primi mare răsplată, tot așa atunci

când sufletul tău pătimește acestea, așteaptă multe răsplătiri. Așteaptă și negreșit ne vei vedea iarăși și, fiind eliberată de durerea aceasta, vei primi și atunci și acum marele câștig care vine din durere.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea VIII, 13b, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 172)

„Nu ți se pare că și dacă nu ni s-ar fi întâmplat nimic altceva, chiar și numai pătimirile acestea pot să-mi desființeze mulțime de păcate și să-mi dea un mare prilej de glorie?” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea IX, 3e, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 178)

„... vino și umblă cu mine spre registrul pătimirilor lui (Iov) și să vedem prin comparație când era mai strălucitor: când le făcea pe acelea sau când suferea cele dureroase și când îl năpădea o mare deprimare? Deci când a fost mai strălucitor Iov? Când deschidea casa lui tuturor trecătorilor sau când, surpându-se aceasta, n-a rostit nici un cuvânt amar, ci Îl binecuvânta pe Dumnezeu? Una fiind o virtute, iar alta o pătimire.

Când era mai strălucitor, spune-mi? Când aducea jertfe pentru copiii lui și-i aduna spre bună înțelegere sau când, fiind ei îngropați sub dărâmături și sfârșindu-și viața într-un mod atât de amarnic, a suportat ce s-a întâmplat cu multă iubire și înțelepciune? Când a strălucit mai mult? Când încălzea din lâna mieilor lui umerii cei goi sau când, foc căzând din cer și mistuind turma împreună cu păstorii, nu s-a tulburat, nici nu s-a frământat, ci a suportat nenorocirea cu blândețe?

Când a fost mai mare? Când se folosea de sănătatea trupului său spre ocrotirea celor nedreptățiți, zdrobind măselele celor nedrepti și smulgând din dinții lor prăzile și făcându-li-se liman, sau când vedea trupul lui, arma celor nedreptățiți, mâncat de viermi și, șezând pe gunoi, și-l răzuia cu un ciob? *Căci topeam bulgări de pământ cu puroiul pe care-l răzuiau* (Iov, 7, 5), spune el. Și toate acelea sunt virtuți, iar toate acestea erau pătimiri. Dar totuși acestea l-au arătat mai strălucit. Fiindcă aceasta e mai cu seamă partea cea mai amarnică a luptei și care are nevoie de o bărbăție mai mare, de un suflet mai încordat, de o gândire mai iubitoare de înțelepciune și care are o mai mare iubire de Dumnezeu.

De aceea, când se făceau acelea, diavolul, chiar dacă cu nerușinare și foarte neobrăzat, replica totuși: *Nu degeaba cinstește Iov pe Dumnezeu* (1, 9). Dar când s-au întâmplat acestea, ascunzându-se a plecat întorcându-și spatele și n-a mai putut rosti nici umbră de replică nerușinată. Fiindcă

aceasta e culmea cununii, aceasta e floarea virtuții, aceasta e dovada clară a bărbăției, aceasta e încordarea cea mai riguroasă a iubirii de înțelepciune.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 7a-d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 192-193)

„... dreptului i se împlăteau cununi din pătimiri și ajutorul lui Dumnezeu curgea cu mult belșug.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 14e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 205-206)

„Nimic nu egalează în glorie, Olimpiado, răbdarea în suferințe. Căci mai cu seamă ea este regina celor mai bune și cununa cununilor. Și așa cum ea domină celelalte virtuți, așa în ea ajunge mai strălucitor și chipul celorlalte.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 2a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 228)

„Suferința are încă un alt scop, ea ne face mai smeriți, mai primitivi, mai accesibili harului, mai desprinși de bunurile false ale acestei lumi, într-un cuvânt mai apți la strălucitele *destine* pe care ni le pregătește Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 148)

„Când Dumnezeu ne face să suferim, El ne împlătește cununi veșnice. Durerea are în ideea ei, un alt destin; ea dezvoltă în noi toate virtuțile, ea înmoaie puternic sufletele noastre, ea stinge cele mai arzătoare poftă ale noastre. În sfârșit, al treilea rol al durerii, este că ea ne face să nu fim încântați de această lume și ne face să aspirăm la ceruri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 411)

SUFERINȚA (îndulcirea relelor prezente prin speranța bunurilor viitoare)

„Uită-te că săracul, că cel plin de bube – spun iarăși aceasta – este numărat împreună cu patriarhul și rânduit în ceata dreptilor! Că spune Avraam: *Între noi și voi. Ai văzut ce soartă a primit cel care a îndurat cu răbdare și mulțumire boala și foamea aceea cumplită?*” (*Omilii la săracul*

Lazăr, cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 163)

„Oamenii virtuoși, chiar dacă suferă mult aici, ascund în ei nădejdea bună a mântuirii, năzuința raiului, care le dăruiește plăcere nevinovată și mulțumire schimbătoare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

SUFERINȚA (însoțită de pocăință este mântuitoare)

„După cum cariul se naște din lemn și macină lemnul, tot așa și suferința se naște din păcat, dar distruge păcatul când e însoțită de pocăință.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 143)

SUFLETUL (denumirea de „suflet”)

„Suflet³⁶², nu mi se pare că acest nume reprezintă esența lui, ci doar este numai reprezentațiunea verbului ψύχειν. Acea reprezentațiune o numim și suflet, și inimă, și minte. *Inimă curată*, zice, *zidește întru mine Dumnezeu* (Ps. 50). Și nu numai aceasta, dar de multe ori îl găsim numit și duh.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 62)

SUFLETUL (geneza sufletului)

„Sufletul nostru nu este de esență divină, ci Dumnezeu, pentru a vorbi așa, l-a scos din adâncimile iubirii Sale, și noi suntem, ne-am putea zice, suflul lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 128)

SUFLETUL (însușirile sufletului, așa cum a fost creat de Dumnezeu)

„... spunea Moise despre animale: *Sângele animalului este sufletul animalului* (Lev., 17, 11). Sufletul omului, însă, este netrupesc și nemuritor, mult superior trupului și atât de deosebit de el cât e de deosebit trupescul de netrupesc”. (*Omilii la Facere*, omilia XIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 150)

„Se spune că mânia, partea irascibilă a sufletului, își are locuința în piept, în inima din piept, pofta își are locuința în ficat, iar rațiunea, în creier.

³⁶² Tâlcuirea P.S. Theodosie Athanasiu: ψυχή vine de la verbul ψύχω = *suflu, fac aer, aerez, svântez, răcoresc*, și la urmă cade în însemnare de *a avea viață, a fi viu*. Ψυχή înseamnă și *fluture*, care se ia ca simbol al nemuririi sufletului. (n.s.1, p. 62)

Fiecare dintre ele are virtuți și vicii.” (*Despre creșterea copiilor*, 65, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 417)

SUFLETUL (nemurirea sufletului)

„Sufletul este nemuritor prin fire, iar muritor prin fire este trupul.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 99)

„Noi numim nemurirea sufletului cel mai mare dar al lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVI, p. 235)

„Știu la fel de bine apoi că sufletul este cinstit cu nemurirea, că e făcut după chipul lui Dumnezeu.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 262)

SUFLETUL (valoarea sufletului)

„Sufletul este mai de preț decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort”. (*Omilii la Facere*, omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preț nu are trupul când este părăsit de suflet!” (*Omilii la Facere*, omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Hristos pune pe fiecare față în față cu sufletul lui. Ce folos va avea de-ar dobândi toată lumea, dar și-ar pierde sufletul? Spune-mi, ce ai câștiga din faptul că ești stăpân, dar ai vedea pe slugile tale desfătându-se, iar tu suferind cumplit? Nimic! Același lucru gândește-l și de sufletul tău! Când trupul se desfătează și se îmbogățește, sufletul își așteaptă pieirea. *Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?* Hristos stăruie iarăși, asupra aceluiași lucru. Ai, oare, alt suflet, îți spune Domnul, ca să-l dai în schimbul sufletului tău? Nu ai! Dacă pierzi bani, paguba o poți repara tot cu bani; așa e și dacă pierzi case, robi sau orice altceva din averile tale; dar dacă-ți pierzi sufletul, nu mai poți da în schimbul lui alt suflet. De-ai avea lumea toată, de-ai fi împăratul lumii, n-ai putea să cumperi un singur suflet, chiar de-ai da pentru el toate bogățiile lumii, cu lumea la un loc! Și ce e de mirare dacă se întâmplă aceasta cu sufletul, când și cu trupul se întâmplă la fel? De-ai purta nenumărate coroane pe cap, dar dacă îți este bolnav trupul de o boală de nevindecat, nu-ți vei putea însănătoși trupul de-ai da toată împărăția ta, de-ai

adăuga nenumărate trupuri, orașe și bani! Același lucru gândește-l și despre suflet; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult despre suflet. Lasă, dar, totul la o parte și cheltuiește-ți toată râvna numai pentru suflet!”. (*Omilia la Matei*, omilia LV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 637-638)

„Dacă trupul se îngrașă, iar sufletul se ofilește nu îți este de vreun folos buna stare a trupului, după cum când slujnica e veselă, bunăstarea slujniciei nu-i de nici un folos stăpânei ei pe moarte și nici frumusețea îmbrăcămintei, de vreun folos pentru un trup bolnav. Dar Hristos îți va spune iarăși: *Ce va da omul în schimb pentru sufletul lui?* Mereu și mereu îți poruncește să te îngrijești”. (*Omilia la Matei*, omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 638)

„Atât de drag Ți este lui Dumnezeu sufletul fratelui tău, că nu Ți-a cruțat nici propriul Său Fiu (Ioan 3, 16; Rom. 8, 32).” (*Omilia la Matei*, omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Nimic nu este de preț ca sufletul omului, nici chiar lumea întreagă. Așa că, chiar de ai da săracilor mii de averi, totuși nimic n-ai făcut dacă n-ai întors la credință măcar un suflet omenesc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, pp. 30-31)

„Dacă pierzi bani, poți să-i faci înapoi. La fel se întâmplă dacă îți pierzi casa sau orice alt lucru pe care îl ai. Dar dacă îți pierzi sufletul, un alt suflet nu vei putea dobândi. Și dacă toată lumea ar fi a ta, dacă ai fi stăpân peste tot pământul, chiar și dând tot ce ai, nu ai putea cumpăra un suflet.

Chiar de ai purta nu una, ci o mie de coroane împărătești și ai fi stăpân peste multe trupuri sănătoase, atunci când trupul tău este lovit de o boală ce nu cunoaște vindecare, poți să dai întreaga ta împărăție, și nu vei căpăta din nou sănătatea. Dacă nu poți face asta pentru trup, o să poți pentru suflet?

Dumnezeu ne-a dat două mâini, două picioare, doi ochi, două urechi, astfel încât dacă una pățește ceva, să ne slujim de cealaltă. Dar dacă pierdem sufletul, de unde mai găsim altul?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 218-219)

SUFLETUL („Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”)

„De va pierde cineva bani omenești, va putea să-i câștige, să-i dea. La fel sau casă, sau s putea să răscumperi sufletul. Pentru aceea, Dumnezeu le-a dat toate perechi firii noastre, doi ochi, două urechi, două mâini, două picioare, că de se va îmbolnăvi o parte, cu cealaltă să avem mângâiere spre trebuința noastră, iar suflet numai unul ne-a dat și dacă-l vom pierde și pe acela, cu ce vom trăi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 123)

SUFLETUL (grija pentru suflet)

„Spuneți-mi, nu suntem, oare, alcătuiți din două părți, din suflet și din trup? Pentru ce nu avem tot atâta grijă de amândouă, ci de trup ne străduim să-i dăm tot felul de îngrijiri, dăm bani la doctori, îl căutăm cu multă grijă, îl îmbrăcăm cu haine luxoase, îl hrănim mai mult decât îi trebuie, vrem să fie mereu odihnit și să nu fie supărat de nici o boală, iar de se întâmplă să sufere puțin, facem totul ca să-l însănătoșim? Așa ne purtăm cu trupul, de partea cea de mai puțin preț! Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preț nu are trupul când este părăsit de suflet! Când ai, deci, de trup atâta grijă, pentru care pricină disprețuiești atât de mult grija pe care trebuie s-o ai de suflet? Pentru ce nu-i dai hrana potrivită, adică învățătura Dumnezeieștilor Scripturi? Pentru ce nu pui doctoriile cele potrivite pe rănilor lui, pe buboaiile care-i distrug tăria și-i curmă îndrăznirea? Pentru ce suferi să-l vezi disprețuit, să-l vezi topit de foame, stricat de bube? Pentru ce-l lași pradă, ca unor câini, ca să spun așa, gândurilor rele și pline de rușine, ca să-l mistuie și să-i ia toată tăria lui? Pentru ce nu ne îngrijim de suflet, care-i imaterial și netrupesc, așa cum avem grijă de trupul cel văzut, când grija de suflet nu-i numai lesnicioasă și ușoară, dar și fără cheltuială și fără oboseală? Când e vorba de grija de trup și de bolile trupesti, facem mari cheltuieli de bani; o parte din bani îi cheltuim cu doctorii, iar altă parte o cheltuim cu altă îngrijire: cu hrana, cu îmbrăcămintea; și nu mai spun că cei mai mulți din oameni, cu lipsă de măsură, cheltuiesc pe acestea mai mult decât le trebuie. Sufletul nu cere atâta cheltuială; ci, dacă vrei, după cum trupului îi dai hrană în fiecare zi cheltuind bani, dă-i și sufletului! Nu-l lăsa să piară de foame, dă-i și lui hrana potrivită: citirea Scripturilor și auzirea cuvântărilor duhovnicești. *Nu numai cu pâine va trăi omul*, spune Hristos, *ci și cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu* (Matei, 4, 4). Făcând așa, vei face o împărțire minunată și vei gândi cum se cuvine de partea cea mai apropiată nouă. După cum trupului îi dai felurite haine și ții seamă de vreme în felul îmbrăcămintei, tot așa și sufletul! Nu-l lăsa să umble gol de fapte bune, ci îmbracă-l cu hainele ce i se cuvine. Făcând așa, îndată îi vei da curaj și-l vei

readuce la sănătatea lui firească.

– Care sunt hainele lui?

– Milostenia și dărnicia cu săracii. Aceasta-i cea mai frumoasă haină a sufletului; aceasta-i haina lui strălucitoare. Iar dacă vrei să-i dai nu numai haine, ci vrei să-l împodobești cum îți împodobești trupul, adaugă-i și ajutorul rugăciunilor, mărturisirea păcatelor și nu conțeni a-i curăța fața cu lacrimi necurmate. După cum în fiecare zi îți speli cu toată râvna fața, ca să nu rămână pe ea nici pic de murdărie, grăbește de fă și cu sufletul la fel!” (*Omilia la Facere*, omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Pentru ce stăm atât de nepăsători când e vorba de mântuirea noastră și luăm hotărâri despre sufletul nostru, ca și cum ar fi vorba de ceva străin? Nu auzi pe Hristos spunând: *Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?* (Matei, 16, 26); și iarăși: *Ce ar folosi omul de ar câștiga toată lumea, dar și-ar pierde sufletul?* (Matei, 16, 26). Ai, oare, ceva la fel de valoros ca sufletul? De mi-ai vorbi de întreaga lume, nu mi-ai spus nimic! Ce-ai folosi, după cum a spus Hristos, de-ai câștiga întreaga lume, dar ți-ai pierde sufletul, decât care nimic nu-i mai de preț? Și totuși acest suflet, care-i așa de scump, care trebuie să ne fie atât de drag, îl disprețuim și-l sfâșiem atâta în fiecare zi! Uneori îl asaltăm cu pofta de bani și-l sfâșiem cu desfrânarea, iar uneori îl facem de rușine cu mânia noastră și-l chinuim cu fel de fel de patimi! Niciodată nu ne îngrijim de el! Ce iertare mai merităm, oare, sau cine ne va scăpa de pedeapsa care ne amenință? [...] vă rog ca, atâta vreme cât mai avem timp, să spălăm cu bogate milostenii murdăria sufletului nostru și să stingem cu ajutorul milosteniei văpaia păcatelor noastre. Ce spune Scriptura: *Apa stinge focul arzător, iar cu milosteniile se curățesc păcatele* (Înț. Sir., 3, 29).” (*Omilia la Facere*, omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 407)

„Pentru ce lăsăm sufletul să se topească de foame? Și doar sufletul este mai de preț decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort. Se cuvine, dar, ca și sufletului să-i dăm mâncare bună și potrivită. Prin necumpătarea noastră, vătămăm și trupul și sufletul; pe unul îl îngrășăm peste măsură, iar pe celălalt îl slăbim prin foamete. Altădată Stăpânul universului, mâniat foarte tare pe poporul iudeu, l-a amenințat zicând: *Vă voi da vouă, nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de auzirea cuvântului lui Dumnezeu* (Amos., 8, 11). Altfel spus, ne-a învățat că foamea de pâine poate slăbi trupul, pe când foamea de cuvântul lui Dumnezeu omoară sufletul. Ei bine, pedeapsa cu care i-a amenințat Stăpânul pe iudei o atragem acum asupra-ne cu voia noastră, cu toate că Dumnezeu ne poartă

atâta de grijă, cu toate că a rânduit ca, în afară de îndemnul Scripturii, să avem și îndemnul dascălilor. De aceea rog dragostea voastră să scuturați de pe voi orice trândăvie, să vă deșteptați puțin și să vă dați toată osteneala pentru mântuirea sufletului vostru”. (*Omilia la Facere*, omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Dacă li se îmbolnăvește trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică; sufletul - nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare (...) Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanți, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Pentru ce vă împodobiți trupul vostru, pe când sufletul este întinat? Pentru ce nu aveți grijă de sufletul vostru pe cum aveți de trupul vostru, pe când voi ar trebui să aveți o grijă mai mare, sau mai puțin o asemenea grijă? Spuneți-mi, vă rog, dacă v-ar întreba cineva, ce iubiți voi mai mult: sau ca trupul vostru să fie viguros, frumos și bine făcut, în mod simplu acoperit cu stofe obișnuite și de puțin preț, sau ca el să fie neputincios, nesănătos, dar acoperit cu stofe de aur. Nu veți răspunde că veți prefera în locul fastului cu haine un trup sănătos, bine făcut și proporționat? Pentru trupul vostru veți face această alegere și pentru sufletul vostru n-o veți face? Sufletul vostru este neputincios, negru, urât și voi credeți că este îmbrăcat, îl înălțați și-l împodobiți cu aur? Ce nebunie!” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIX, 3, p. 354)

„Nu este oare o nebunie ca, atunci când se apropie sărbătorile Nașterii Domnului, să ne îngrijim așa de mult, cu multe zile înainte, de cele trupești, să avem mai dinainte gata hainele, scoțându-le pe cele mai frumoase din lăzi, să ne cumpărăm încălțăminte, să avem o masă mai îmbelșugată, să ne facem rost din toate părțile de venituri cât mai multe, ca în orice chip să ne împodobim și să ne veselim în aceste zile, iar despre suflet să nu suflăm nici un cuvânt, să-l lăsăm părăsit, murdar, uscat, stricat de foame, necurat? Nu e o nebunie să aducem aici, la biserică, trupul împodobit, iar sufletul, gol și lipsit de podoabă? Trupul ți-l vede un om, și nu te vatămi cu nimic oricum ai fi îmbrăcat; sufletul însă ți-l vede Stăpânul, și te va osândi cumplit pentru nepăsarea ta”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 103-104)

„Cultivă cu îngrijire sufletul tău, smulge din el spinii, seamănă în el cunoștința iubirii de Dumnezeu, înfige în el frumoasele plante ale

înțelepciunii, cultivă-l în cea mai mare grijă și vei fi asemenea unui agricultor.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 58)

„Ce lucru curios! Cu toții urmăresc cu sufletul la gură evenimentele trecătoare ale acestei vieți scurte, dar la viața ce va să fie nici nu le trece prin cap să se gândească. La ospete și prilejuri de îndulcire a trupului mereu sunt primii, dar sufletele lor le lasă să se usuce de foame duhovnicească. Se îngrijesc de trup și îl înfrumusețează, însă sufletul le este indiferent. Când se îmbolnăvește trupul, cheamă doctorul, cumpără medicamente și cheltuiesc o grămadă de bani, până când se vindecă, însă atunci când sufletul lor se îmbolnăvește de boala aducătoare de moarte a păcatului, nu fac nimic. Și cel mai trist este faptul că, deși îl îngrijesc cum nu se poate mai bine, trupul lor moare, iar sufletul este osândit la iadul veșnic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 220)

„Care cal este folositor: cel ce se desfătează, sau cel care lucrează? Care corabie: cea care înoată sau cea care stă nelucrătoare? Care apă: aceea ce curge, sau cea ce stă? Care fier: acela ce se mișcă, sau acela ce nu se lucrează? Oare nu unul strălucește și este asemenea cu argintul, iar altul s-a ruginit pretutindeni fiind nefolositor și pierzând din materia sa ceva? Așa ceva se face și la sufletul cel nelucrător. Oare care rugină se întinde asupra lui, și mănâncă și strălucirea și celelalte toate?” (Din *Cuvântul 35 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 239)

„Este deci o nebunie a se ocupa de orice în afară de sufletul său, de a-și pune slava sa și bucuria sa în lucrurile pământești, nelăsându-i sufletului său decât mizeria, necinstea și moartea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 131)

SUFLETUL (paza sufletului)

„Corpul nostru este stricăcios, iar sufletul nesticăcios. Deci să nu-l stricăm și pe el. Păcatul cel dintâi a făcut corpul stricăcios și pieritor, iar păcatul săvârșit după baia renașterii poate strica și sufletul, și îl face ca să poată fi ușor de luat în stăpânire și ros de viermele cel nemuritor. Viermele nu se atinge de diamant, și chiar de s-ar atinge cu nimic nu-l poate vătăma. Așadar nu-ți corupe sufletul, căci tot ce e corupt e plin de infecție.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 251-252)

„De ce sufletul nostru decât toate să-l socotim mai prost și mai necinstit? Că în ele s-a turnat mirul cel duhovnicesc, sfântul Botez și mai vârtos zic Sfânta Împărtășanie, și să punem în acest sfințit suflet cântări diavolești și ascultări satanicești ce sunt pline de curvie? Dar cum va îngădui Dumnezeu aceste răutăți, ia spune-mi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 47)

SUFLETUL (împodobirea sufletului cu virtuți)

„Căci El este stăpânul hranei trupești, pe când hrana cea duhovnicească ne-a încredințat-o nouă, și deci noi singuri suntem stăpâni a arăta țarinile inimii noastre înverzite și înfrunzite. Aceste țarini nu au nevoie de ploi sau de anotimpuri, ci numai de o bună voire, și atunci vom ajunge până la ceruri.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 183)

SUFLETUL (tinerețea sufletului)

„În ce privește trupul, oricât te-ai strădui, oricât te-ai nevoi ca să nu-ți prăpădești trupul, de ai face să stea mereu în casă, de nu l-ai pune la munci și la neconținute osteneți, negreșit, potrivit legilor firii, chiar și așa îl va cuprinde bătrânețea. Dar cu sufletul nu se întâmplă așa; ci, dacă nu ți-l ponosești, dacă nu-l amesteci cu grijile lumești și pământești, rămâne mereu curat, păstrându-și tinerețea lui.” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică*, (*La începutul Faptelor Apostolilor – I*), în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 310)

SUFLETUL (viața sufletului)

„Sufletul să-l păstrăm într-una viu. Și ce anume este viața sufletului, află aceasta de la trup. Căci și trupul atunci spunem că este viu, când pășește cu pași sănătoși - iar când el se istovește parcă pășind și se mișcă fără rânduială, măcar de s-ar părea că este viu, sau că pășește, totuși o astfel de viață este mai groaznică decât orice moarte. Măcar că și grăiește ceva, totuși nimic nu spune sănătos, ci vorbele lui sunt ale unui om smintit, vede cu totul altele în locul celor adevărate; deci un astfel de trup este mai de jelit decât al celor morți.

Tot așa și sufletul, când nu are cu sine nimic sănătos, măcar de s-ar părea că trăiește, totuși a și murit. Când aurul nu-l vede ca aur, ci precum ceva mare și prețios, când cele viitoare nu le pricepe defel, când se târăște pe pământ, când face cu totul altceva în locul celor cuvenite, atunci este mort.

Căci, într-adevăr, de unde cunoaștem noi că avem suflet? Oare nu din lucrările sale? Și când el nu lucrează cele ale sale, oare nu a și murit?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VI, p. 70)

SUFLETUL (după moartea trupului)

„Nimeni din cei care nu și-au șters aici pe pământ păcatele, nu poate scăpa dincolo de pedeapsă; ci, după cum cei din închisori sunt duși cu lanțurile lor la tribunal, tot așa toate sufletele, când pleacă de aici, sunt duse la înfricoșătorul scaun de judecată, având în jurul lor fel de fel de lanțuri de păcate”. (*Omilia la Matei*, omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 171)

„Nici nu este cu putință ca sufletul, odată despărțit de trup, să mai rățăcească pe pământ. Că spune Scriptura: *sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu* (Înț. Sol. 3, 1). Sufletele păcătoșilor, îndată după moarte, sunt duse de aici; și se vede asta din pilda bogatului nemilostiv și a lui Lazăr (Luca 16, 19-31), iar în altă parte Hristos spune: *Astăzi vor cere sufletul tău de la tine* (Luca 12, 20). Nu este cu putință ca sufletul odată ieșit din trup, să mai rățăcească pe pământ.” (*Omilia la Matei*, omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 356)

SUFLETUL (moartea sufletului)

„*Sufletul care păcătuiește, acela va muri* (Iez., 18, 4). Moartea sufletului nu este ca a corpului, ci e cu mult mai grozavă. Moartea corpului despărțind corpul de suflet, pe corp l-a liniștit de multele griji și dureri, iar pe suflet l-a trimis la locul cunoscut; apoi corpul descompunându-se cu timpul și risipindu-se în mai multe părți, acestea iarăși se unesc împreună cu aceeași rânduială ca și mai înainte și așa fel corpul își reia sufletul său. Moartea sufletului însă e cu mult mai înfricoșată și mai grozavă pentru că după ce se desparte de corp, iarăși se unește cu acesta la timpul hotărât, după care apoi este aruncat în focul cel nestins.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 174)

„Necurăția și viața ceea ce este afară de poruncile lui Hristos se cheamă moarte sufletului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 92)

„Moartea sufletului este păcatul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 253)

SUFLETUL ȘI TRUPUL

„Sufletul este mai de preț decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort”. (*Omilii la Facere*, omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preț nu are trupul când este părăsit de suflet!” (*Omilii la Facere*, omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Dacă sufletul dă trupului atâta frumusețe și atâta viață, atunci sufletul e cu mult mai bun decât trupul; dacă sufletul menține trupul, care-i atât de urât și de hidos, atunci cu mult mai mult pe el însuși. Nu trupul e frumos, ci alcătuirea și înflorirea cu care sufletul colorează trupul. Iubește, dar, sufletul, care face ca și trupul să fie frumos!

Dar de ce să vorbesc de trupul mort? Îți voi arăta că chiar atunci când trupul este viu, toată frumusețea lui se datorește sufletului. Dacă sufletul se bucură, înfloresc trandafirii în obraji; dar dacă suferă, toată frumusețea aceea pierde și obrajii se îmbracă în haină de doliu. Dacă sufletul se bucură mereu, înflorește și trupul; dar dacă suferă mereu, ajunge mai slab și mai plăpând ca pânza de păianjen. Dacă sufletul se mânie, trupul ajunge dezgustător și fără de rușine; dar dacă se uită cu ochi liniștiți, fața e plină de farmec. Dacă sufletul pizmuiește, paloarea și gălbeneala îi inundă fața; dar dacă iubește, chipul strălucește de multă frumusețe. Din pricina aceasta multe femei, deși nu sunt frumoase la chip, au mult farmec, pentru că sufletul le dă acest farmec; altele dimpotrivă, nespuse de frumoase, pierd din frumusețe tocmai pentru că sufletul lor e urât. Gândește-te cum se înroșește un chip nevinovat! Cât de plăcut, cât de frumos se face, când, cuprins de rușine, se împurpurează cu fel de fel de culori! Când, însă, este nerușinat, atunci fața e mai urâtă ca fața unei fiare.

Nimic nu-i mai frumos, nimic nu-i mai plăcut ca frumusețea sufletului! Dragostea trupească este însoțită de durere; cea sufletească, însă, e curată și neînvăluită. Care este omul care să admire pe crainic și nu pe împărat? Care este omul care se minunează de tâlcuitor și nu de filozof? Ai văzut niște ochi frumoși? Caută să afli cum sunt ochii sufletului! Dacă aceia nu-s frumoși, disprețuiește-i pe aceștia! Niciodată n-ai să te îndrăgostești de o femeie urâtă, care și-a pus pe față o mască frumoasă, după cum n-ai să suferi ca o femeie frumoasă și cu chip plăcut să-și acopere cu mască frumusețea ei, ci îi dai masca la o parte și vrei să-i vezi frumusețea ei în toată splendoarea ei. Așa fă și cu sufletul și caută să-l cunoști pe el mai întâi! Sufletul este acoperit de trup ca de o mască. Tocmai din pricina aceasta

trupul rămâne ceea ce este; sufletul, însă, chiar dacă este lipsit de frumusețe, poate iute să ajungă frumos. Dacă ochiul sufletului este urât, aspru și întunecat, poate să ajungă frumos, potolit, liniștit, dulce, prietenos.

Această frumusețe, deci, s-o căutăm! Cu această frumusețe să ne împodobim chipul, ca și Dumnezeu să poftască frumusețea noastră și să ne dăruiască bunătățile cele veșnice”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 428-429)

„Dacă li se îmbolnăvește trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică sufletul - nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare (...) Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanți, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Noi însă, mărturisim că trupul este mai mic decât spiritul, și inferior acestuia, nu însă și contrar și în luptă cu el, sau rău față de spirit, ci, ca și harfa în raport cu cel ce cântă la ea, sau ca și corabia în raport cu cârmaciul ei, așa și trupul se găsește față de spirit. Căci nici acelea nu sunt contrare celor ce le poartă și fac uz de ele, ci chiar se învoiesc foarte mult, deși nu sunt de aceeași cinste față de maestru. După cum cel ce zice că meșteșugul nu stă în harfă, nici în corabie, ci în cântăreț sau în cârmaci, prin aceasta el nu le-a defăimat pe acelea, ci le-a arătat numai ca organe sau mijloace față de maestru, tot așa și Pavel zicând *că nu locuiește în mine ce este bun*, prin aceasta n-a defăimat trupul, ci a arătat numai superioritatea spiritului față de trup. Spiritul este care dirijează totul, fie în conducerea corabiei, fie în cântarea armonioasă la harfă, ceea ce și Pavel arată aici, stabilind superioritatea spiritului. Deci despărțind pe om în aceste două, spirit și trup, zice că trupul este inferior și lipsit de pricepere, și că spiritul este mai înțelept, putând a cunoaște și ce trebuie a face, și ce nu trebuie, și destoinic de a înfrâna calul după cum voiește, însă că nefăcând așa, vinovăția nu este numai a trupului, ci și a spiritului, care știind ce trebuie și ce nu trebuie a face, totuși n-a pus în lucrare cele nădăjduite.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 229-230)

„Căci cei ce sunt după trup, aceia cugetă cele ale trupului, iar cei ce sunt după Duh, cele ale Duhului (8, 5).

Însă nici aceasta nu este vreo pâră adusă trupului, căci întrucât noi îl păzim în bună rânduială, nu se întâmplă nimic nelalocul lui, dar când îi permitem totul, iar el iese din marginile sale, și ajunge de se împotrivesc

sufletului, atunci totul se prăpădește și se strică, nu doar prin natura sa, ci prin necumpătarea și prin neorânduiala urmată din ea.

Iar cei după Duh, cele ale Duhului, zice. Pentru că dorința cărnii este moarte, dar dorința Duhului este viață și pace (8, 6).

Nu zice *natura trupului*, nici *ființa sau esența lui*, ci *cugetul* este ceea ce s-ar putea îndrepta și ridica din nou. Aceasta o spune Apostolul nu cu scopul de a da trupului o judecată aparte – să nu fie! –, ci arătând numai aplecarea cea josnică a cugetului. Iar prin faptul că-l numește atât de rău și căzut, ceea ce obișnuiește Apostolul în multe părți a face, ca de pildă când nu numai trupul, ci omul întreg, cu sufletul împreună, este numit de el cu denumiri înjositoare, nu înseamnă altceva decât că voiește a ne face atenți în săvârșirea lucrărilor noastre.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 240-241)

„Când deci corpul stăpânește, adică când i se ridică autoritatea sufletului, atunci păcătuiește. Prin urmare, meritul corpului stă în urma sufletului, adică a se supune lui, fiindcă sufletul prin sine singur nu este nici rău, nici bun. De asemenea și corpul, ce ar putea el oare face prin sine singur? Așa că numai prin contactul lui cu spiritul și prin supunerea lui spiritului devine bun, fiindcă de altfel și el nu este nici bun și nici rău, sau mai bine zis, apt și către una și către cealaltă extremitate, având către amândouă înclinare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia V, p. 50)

„Vizitiul se îmbătase și trăsura mergea anapoda. Ceea ce sunt vizitiul și trăsura aceea sunt sufletul și trupul. De ți-este întunecat sufletul, trupul se rostogolește în mocirlă. Câtă vreme vizitiul e treaz, aleargă și trăsura bine; când vizitiului i se slăbesc puterile și nu mai e stăpân pe hățuri, ajunge și trăsura în prăpastie. Așa și cu omul. Atâta vreme cât sufletul e treaz și priveghează este și trupul curat; dar când sufletul se întunecă, se rostogolește și trupul în mocirlă, în plăcere.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, p. 31)

„În ce chip este cărașul cu carul, așa este și sufletul cu trupul. Dacă se întunecă sufletul, și trupul se tăvălește în tină, că până este cărașul zdravăn și carul merge bine, iar dacă slăbește nu poate să țină hățurile cailor, atunci și carul umblă rău. Așa și la om este: până este sufletul treaz și stă deșteptat se află și trupul curat, iar dacă se întunecă sufletul, atunci se tăvălește și trupul împreună în împuțiciunea poftelor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 148)

SUFLETUL ȘI TRUPUL (obârșia lor)

„Sufletul este lucrul lui Dumnezeu, iar nu omenesc, și trupul se asemenea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 134)

SUFLETUL ȘI TRUPUL (unirea deplină și tainică dintre suflet și trup)

„Dar ce vorbesc eu despre cum ar putea fi esența sufletului? Nu putem spune nici măcar care este modalitatea în care se află în prezent în trupul nostru. Cine oare ar avea de spus ceva în privința unui asemenea lucru? Să fie adevărat cum că s-ar răspândi prin întreaga masă a corpului? Dar o asemenea afirmație este lipsită de sens, deoarece este o modalitate de a fi proprie ființelor corporale. Că nu poate fi vorba despre așa ceva în privința sufletului reiese limpede și din următoarele: de fiecare dată când se întâmplă să fie amputate mâinile sau picioarele, sufletul rămâne întreg, nu este mutilat cu nimic în urma ciuntirii corpului. Atunci, dacă nu se află în întreg corpul, să se afle în schimb reunit într-o anumite parte a corpului? În acest caz, urmează cu necesitate ca celelalte părți rămase să fie moarte, deoarece lucrul neînsuflețit este mort pe de-a-ntregul. Însă nu se poate afirma nici așa ceva, se poate spune în schimb că noi cunoaștem că sufletul se găsește în corpul nostru, dar nu cunoaștem modul în care este prezent. Iar Dumnezeu nu ne-a îngăduit o asemenea cunoaștere pentru ca noi să punem frâu gurii noastre, și să ne stăpânim în și mai mare măsură și spre a fi convinși să rămânem la cele de jos, să nu le iscodim și să fim stăpâniți de curiozitate în privința celor care se află dincolo de noi.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 117)

SUFLETUL ȘI TRUPUL („se împotrivesc unul altuia ca să nu faceți cele ce ați voi”)

„... mare este legătura sufletului cu trupul – ziditorul găsiind cu cale a face așa ceva, ca nu cumva unii să fie înduplecați a-și urî trupul ca străin. Dumnezeu, de pildă, a poruncit a iubi pre vrăjmași, iar diavolul atâta putere a avut, că a înduplecat pe unii de a-și urî chiar trupul lor. Căci când dânșii spun că trupul este al diavolului, nimic alta nu fac decât aceasta, ceea ce este cea mai mare bârfire; fiindcă dacă trupul este al diavolului, apoi de unde vine cea împreună-glăsuire cu sufletul, încât face trupul destoinic din toate părțile spre lucrările sufletului filosof? *Dar, zici tu, dacă trupul este destoinic spre a urma pe suflet în lucrările sale, pentru ce atunci îl orbește?*

Însă nu trupul este care orbește pe cineva, omule, să nu fie una ca aceasta, ci dezmiardarea. Și dezmiardarea pentru ce o iubim? Nu fiindcă se găsește în trupul nostru, nicidecum; ci din pricina doririi sau voii rele. Căci trupul are nevoie de hrană, iar nu de dezmiardare, are nevoie a fi hrănit, iar nu a fi alintat și dezmiardat. Așadar, dezmiardarea este dușmancă nu numai a sufletului, ci și a trupului celui hrănit, căci el atunci se face mai slab în loc de puternic, mai greoi în loc de ușurel, mai bicisnic în loc de zdravăn, mai slut în loc de mai frumos, mai puturos în loc de mirositor, mai necurat în loc de curat, mai scârbit în loc de liniștit, netrebnic în loc de trebuitor, bătrân în loc de tânăr, puhav în loc de țeapăn, trândav și greoi la mers în loc de grabnic, olog în loc de țațoș și vioi. Dar dacă trupul ar fi al diavolului, apoi nu ar trebui ca să fie vătămat tocmai de ai diavolului – vorbesc de răutate îndeobște, care este de la diavol.

Așadar, nici trupul, nici mâncărurile ce i le dăm nu sunt ale diavolului, ci numai dezmiardarea, fiindcă printr-înșă acel demon viclean săvârșește miile de rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, pp. 432-433)

„Dacă însă zice: *Trupul pofteste împotriva sufletului*, el (Pavel – n.n.) vorbește aici despre cele două idei, despre bine și rău, căci acestea sunt care se împotrivesc, iar nu sufletul și trupul. Dacă trupul și sufletul ar fi contrare, s-ar nimici unul pe altul, după cum apa nimicește focul, și lumina pe întuneric. Dacă însă sufletul se îngrijește de trup, și mii de neajunsuri suferă din cauza lui, numai ca să nu se despartă de el; dacă apoi și trupul, la rândul lui, servește sufletului, și prin cele cinci simțuri îi introduce multă cunoștință din lumea exterioară, și a fost creat tocmai pentru a servi de organ al energiei sufletului, cum ar putea să fie contrare și să se lupte unul contra celuilalt? Eu însă, le văd nu numai că sunt contrare, ci încă într-un mare acord (...) Așadar, apostolul nu vorbește despre acestea, că adică se opun unul altuia, ci despre lupta dintre gândurile cele bune și cele rele; căci a voi sau a nu voi, este acțiunea sufletului. De aceea zice: *acestea se împotrivesc*, adică să nu permiți sufletului de a purcede spre poftele lui cele rele și viclene. Acestea le-a zis Apostolul, întocmai cum face pedagogul sau dascălul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 111-112)

„Ceea ce este vizitiul pentru căruță, căpitanul pentru o corabie, muzicantul pentru un instrument muzical, aceea a legiuit Plăsmuitorul să fie sufletul pentru acest vas pământesc. Sufletul are frâiele, el întoarce cârma, el lovește coardele; iar când face asta bine, scoate cântarea aceea plină de

armonie a virtuții, dar când slăbește coardele sau le strunește mai mult decât trebuie, vatămă și arta, și armonia.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 262)

„Căci sufletul este pentru trup ceea ce este cărăușul pentru car. S-a îmbătat cărăușul? Și carul înaintează în dezordine. S-a întunecat sufletul de patimă? Și trupul se tăvăleşte prin mocirlă.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 73-74)

SUPERSTIȚIILE

„Îl vei vedea că după ce se va întoarce de la vreo înmormântare se spală, dar de păcatele cele de moarte niciodată; îl vei vedea încă punând mult interes pentru bani, îl vei vedea apoi superstițios până la ridicol, bună-oră crezând că la cântarea vreunui cocoș va veni sau va pleca cineva. Cu adevărat că sunt întunecați cu mintea. Spiritul lor e încărcat de mai multe spaime, ca de exemplu: *Astăzi, după ce am ieșit din casă, m-a întâlnit X, cel dintâi, deci numai decât mi se vor întâmpla multe rele. Mișelul de servitor aducându-mi ciubotele mi-a dat mai întâi pe cea stângă; dar aceasta înseamnă că vor veni asupra-mi nenorociri mari și insulte. Chiar eu ieșind apoi din casă am pășit cu piciorul stâng mai înteu; deci e semn de nenorociri!*, acestea sunt relele cele de pe lângă casă. *Ieșind astăzi din casă, mi s-a bătut ochiul drept dedesubt; acesta e semn de lacrimi.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XII, p. 125)

„În mijlocul vaietelor și tulburării aceleia intră apoi și preotul care le înspăimântă pe rude mai rău ca febra, părând mai necruțător ca moartea; se pare că, dacă intră un preot în casa unui bolnav, le umple pe rude de o deznădejde mai mare decât deznădejdea din cuvintele doctorului; ele socotesc că prezența preotului e mai degrabă un semn aducător de moarte decât făgăduiala vieții veșnice.” (*Cateheze IX, PGB 30, PG 522*, în vol. *Diavolul și magia*, p. 110)

„Bărbați și femei, ocoliți oracolele și prezicerile după zborul sau măruntaiele păsărilor, pentru că sunt nimicuri ale idolatrilor și ale rătăciților ce spun că croncănitul corbului, zgomotul pe care-l face un șoricel sau o bârnă care troznește sunt semne prevestitoare.

Lor le sunt plăcute întâlnirile cu oamenii păcătoși și se feresc de cei ce trăiesc în virtute și cucernicie, ca și cum ar fi pricină a mii de rele.

Fii atent câte sunt meșteșugurile diavolului. Nu se mulțumește să ne vadă despuiți de virtute și să avem mintea la rele și la păcate, ci ar voi să ne facă să-i urâm și pe cei ce duc o viață curată.

Nu voiește numai să ne vadă făcând rele, ci grija lui este să ne obișnuiască cu relele și cu păcatul, ca să ne pregătească să ne predăm cu totul lor, fericiți.

Să nu credeți că sunt lucruri mici sau întâmplătoare, ci sunt lucruri ce au putere să scufunde un suflet și să-l facă să cadă până în fundul iadului.” (Cateheze I PGB 30, PG 352-354, în vol. *Diavolul și magia*, pp. 129-130)

„Mă rog ca și bărbații și femeile să fugă deplin de divinație și practicile superstițioase. Căci aceste fleacuri sunt ale păgânilor și ale celor încă robiți de înșelare: preocuparea pentru croncănitul corbilor, pentru chițăiturile șoarecilor, pentru trosniturile grinzilor, a primi cu plăcere întâlnirile cu oameni ce trăiesc rușinos, dar a fugi de cei ce trăiesc întru evlavie și sfințenie, considerându-i pricini a mii de rele. Vezi câte sunt meșteșugurile diavolului? Căci vrea nu numai să fim pustii de virtute și să ne aplecăm spre răutate, ci și să sădească în noi ura, ca să ne întoarcem de către cei ce urmează virtuții. Sau altfel: vrea nu numai să urmăm cele rele, ci ne zorește și ne împinge să ni le însușim, făcând tot posibilul să le primim cu plăcere.

Să nu socotiți că sunt lucruri mici, nici fără importanță, ci sunt suficiente ca să scufunde sufletul și să-l coboare în însuși adâncul răutății. Căci aceasta, aceasta este perversitatea vicleanului demon: *să ne împiedice prin lucruri mărunte* (s.n.). Dar voi, noi ostași ai lui Hristos, și bărbați și femei – căci în această armată a lui Hristos nu se face deosebire de sex – îndepărtând de acum orice asemenea obiceiuri, ca unii ce veți primi pe Împăratul tuturor, așa să vă curățiți mintea, încât nici o pată să nu vă întunece gândurile.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 39-40)

ȘTIINȚA

„Nimic nu vei cunoaște vreodată precum trebuie a cunoaște.”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XX, p. 201)

„El (Pavel – n.n.) nu a spus că *nu aveți cunoașterea cuvenită pentru cele ce vă stau de față*, ci *nu aveți cunoaștere pentru orice lucru*. Și nu a zis că *voi*, ci oricine, fie Petru, fie Pavel, fie oricine. Prin aceasta el i-a și mângâiat, în același timp i-a și smerit cu putere. (cap. 8, 2).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XX, p. 201)

TAINELE (definiția)

„Taina nu are nevoie de înfrumusețare meșteșugită, ci numai ce este, aceea se vestește, fiindcă dacă vei mai adăoga și ceva de la tine, apoi nu va mai fi taină dumnezeiască și întreagă.

Se numește taină și din alt punct de vedere, adică nu ceea ce vedem, vedem aieva, ci unele vedem, altele credem. Aceasta este firea tainelor noastre. Altfel mă găsesc eu în fața acestor taine și altfel se găsește necredinciosul. Eu de pildă, aud că Hristos s-a răstignit și îndată admir iubirea Sa de oameni; aude aceasta și necredinciosul, însă el o crede slăbiciune. Aud că el s-a făcut rob și îndată admir părinteasca lui purtare de grijă pentru om; aude și acela, însă el o socotește ca necinste. Aud că a murit, și de îndată mă minunez de puterea lui, că fiind în stăpânirea morții, nu a fost stăpânit, ci a dezlegat puterea morții; aude și acela, însă el o socotește ca neputință. Aud de învierea Lui – el zice că este un basm – și primind dovezile din desfășurarea împrejurărilor, eu mă închin și slăvesc iconomia lui Dumnezeu. Acela auzind de baia nașterii din nou, își închipuie că este o simplă apă, pe când eu nu văd numai ceea ce se vede aieva, ci mai văd și curăția sufletului prin Duhul Sfânt. Acela crede că eu mi-am spălat numai trupul, dară eu am crezut că și sufletul s-a făcut curat și sfânt, și am în vedere mormântul, învierea, sfințirea, dreptatea, răscumpărarea, înfierea, moștenirea, împărăția cerurilor, dăruirea Duhului Sfânt, fiindcă eu nu judec aceste înfățișări cu ochii cei trupești, ci cu ochii cugetului. Aud de trupul lui Hristos (în euharistie), și altfel înțeleg eu lucrul, altfel îl înțelege necredinciosul. După cum copiii cei mici când se uită la cărți nu cunosc puterea literelor și nici nu știu ce văd, și chiar de s-ar găsi vreun bărbat necercat în ale literelor, totuși nu i-ar putea încredința, pe când cel cunoscător va găsi o mare putere în acele litere, va găsi istorii și o întreagă viață; de asemenea, cel necercat, dacă ar primi vreo scrisoare, ar socoti-o ca pe o hârtie simplă și mâzgălită cu cerneală, pe când cel cercat, luând-o în mână, va auzi chiar și glasul celui ce scrie și va vorbi cu cel ce lipsește, și iarăși ceea ce ar voi, ar spune prin litere – tot așa se petrece și cu tainele. Necredincioșii, deși ascultă, totuși nu pare că aud, iar credincioșii, fiindcă au prin Duhul cercarea, văd puterea celor ce sunt puse în păstrare (celor viitoare).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, pp. 63-64)

„... ni s-a poruncit, zice, ca aceea ce am auzit cu urechile să spunem deasupra caselor, tot așa ni s-a poruncit a nu da cele sfinte câinilor și nici să aruncăm mărgăritarele în râtul porcilor. Fiindcă unii sunt trupești și nu pricep, iar ceilalți au acoperământ pe inima lor și nu văd. Prin urmare, aceasta este taină mai cu seamă, ca ceea ce se propovăduiește pretutindeni să nu se știe de către cei ce nu au cugetare dreaptă; și se acoperă nu de înțelepciune, ci de Duhul Sfânt, întrucât ne este nouă cu puțință a primi. Pentru aceea nici nu ar greși cineva dacă și pentru această pricină ar numi-o taină negrăită, căci chiar nici nouă celor credincioși nu ni s-ar încredința toată lămurirea și toată deslușirea asupra ei.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 65)

TAINELE SFINTE

„Pretutindeni vestim moartea Lui și la taina sfintei Euharistii și la botez și la toate celelalte”. (*Omilii la Matei*, omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 510)

„Mila nu este consumată, Tainele ne vor reface nevinovăția botezului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 155)

TAINELE SFINTE (toate în Taine le săvârșește Dumnezeu împrumutând limba și mâna preotului pentru a sonoriza și a face văzută prezența Lui)

„Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt fac totul; preotul, slujitorul numai împrumută limba Sa și mâna Sa.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Preotul este dator a deschide gura, iar celelalte toate Dumnezeu le lucrează. El ține numai locul unui sfetnic. Gândește-te câtă deosebire este între Ioan (Botezătorul) și Iisus, și totuși ascultă-l pe Ioan ce spune: *Eu am trebuință să fiu botezat de tine și Nu sunt vrednic să-I desfac cureaua încălțăminteii* (Matei 3, 14; Ioan 1, 27). Și cu toate acestea, zic, atât de mare deosebire fiind, Duhul s-a pogorât; ceea ce Ioan nu avea, după cum se spune: *Și din plinătatea Lui noi toți am luat*»(Ioan 1, 16). Cu toate acestea, Duhul nu s-a pogorât mai înainte de a se boteza și nici Ioan nu l-a făcut a Se pogorî. De ce deci s-a făcut așa? Pentru ca tu să afli că preotul ține locul unui sfetnic. Nimeni dintre oameni nu stă atât de departe de alt om, pe cât de departe stă Ioan de Iisus, și totuși, cu el, Duhul s-a pogorât, ca tu să afli că Dumnezeu lucrează totul, că Dumnezeu face totul. Voiesc chiar a spune ceva

paradoxal, însă voi să nu vă minunați, nici să vă tulburați. Și ce voiesc a spune? Producerea sau jertfa aceeași este – chiar da ar face-o Pavel sau Petru, sau oricine altul – , aceeași este, zic, cu cea pe care Hristos a dat-o ucenicilor Săi și pe care acum o săvârșesc preoții. Cu nimic nu este mai prejos aceasta decât aceea. De ce oare? Pentru că și pe aceasta nu o sfințesc oamenii, ci Acela care a sfințit-o și pe aceea. Căci precum cuvintele pe care Hristos Dumnezeu le-a grăit aceleași sunt, pe care preotul le grăiește acum, tot așa și jertfa aceeași este, precum același este și botezul pe care L-a dat. Astfel deci totul este al credinței. A stat de îndată Duhul asupra lui Corneliu, fiindcă încă mai dinainte a arătat cele ce se cuveneau și, pe lângă acestea, a avut și credință. Și acesta este trupul lui Hristos, ca și acela, iar cel ce-și închipuie că acesta este mai prejos de acela nu știe că Hristos este de față și acum, că și acum lucrează.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, pp. 29-30)

.....
„Dumnezeu le-a dat preoților darul cel desăvârșit să slujească preacuratele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos, iar nu îngeri și arhangheli să slujească, ci Preasfântul Duh le săvârșește toate, numai ce se împrumută cu mâinile și cu limba preotului. Pentru aceasta se cade să fie curat și cu sufletul și cu trupul preotul și să stea în scaunul cel ceresc al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 251)

TAINILE SFINTE (primirea lor)

„Pentru aceea săvârșim Sfintele Taine cu ușile încuiate și împiedicăm pe cei ce nu sunt botezați să ia parte la ele. Nu pentru că recunoaștem slăbiciunea tainelor săvârșite, ci pentru că mulți nu sunt încă destul de desăvârșiți ca să ia parte la ele”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 297)

TALISMANELE

„Noapte adâncă nu este numai printre eretici și printre elini, ci și printre mulți de-ai noștri, din pricina vieții și a credinței lor. Fiindcă sunt mulți cari nu cred în înviere, mulți cari țin zilele, mulți cari se folosesc de descântece, de vrăji, de semne și de ghiciri în zborul păsărilor, mulți cari cred în puterea hârtiuțelor atârdate la gâtul bolnavilor și în alte nimicuri de felul acestora.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia IV, p. 41)

„În adevăr, ce ar putea zice cineva de acele hârțiuțe, sau de acei clopoței atârnați de mâna copilului, sau de acel mărțișor roș atârnat la gât, și celelalte multe, pline de nebunie, în vreme ce ar trebui a-l nu înfășura cu nimic alta afară de puterea crucii? Acum însă este disprețuit ceea ce a întors din rătăcire întreaga lume, ceea ce a pricinuit diavolului rana cea mai adâncă și i-a nimicit orice putere, căci încredințează copilul nu puterii Celui Preaînalt, ci puterii și ocrotirii diavolului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, pp. 127-128)

TĂCEREA (spre slava lui Dumnezeu)

„... poți să taci spre slava lui Dumnezeu, dacă înduri cu bărbăție atunci când ești ocărât, când ești batjocorit, când suferi nenumărate nedreptăți și nu scoți nici un cuvânt de ocară împotriva celui ce ți-a făcut acestea.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 17)

TEATRUL (despre participarea la spectacolele de teatru păgâne și orgiastice)

„De aceea (diavolul – n.n.) a zidit și teatre în orașe, a făcut iscusiți pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspândească o ciumă ca aceasta în tot orașul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm - vorbele proaste și glumele - pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Și ceea ce-i mai cumplit din toate sunt lucrurile de care se râde. Când actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de rușine mulți oameni proști râd și se veselesc; aplaudă vorbe și gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sunt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească așa; de aceea e și drept ca ei să fie pedeșiți și pentru pedeapsa ce-i amenință pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar când vă văd că părăsiți atelierile, meseriile, câștigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsați totul la pământ ca să vă duceți la teatru, atunci actorii capătă și mai mult curaj și-și dau și mai mare silință ca să joace cât mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sunteți pricina și rădăcina unei nelegiuii ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătându-vă joc de sfințenia căsătoriei și făcând de ocară această taină mare. Nu este atât de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cât tu, mai mult decât el, tu care-i poruncești să facă asta; dar mai bine spus, nu-i poruncești numai, ci prin râvna, prin veselia, prin râsul și prin

dudele jocului lor contribui în toate chipurile la înființarea unor astfel de oficine drăcești. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poți uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roșești, gândindu-te la tovarășa ta de viață, când vezi că pe scenă toate femeile sunt făcute de ocară? (...)

- Dar tocmai pentru asta sunt vrednici de pedeapsă și cei ce le fac și cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfățișeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrâul este un rău, apoi este un rău și prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cât de desfrânați sunt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrâul și adulterul pe scenă! Nu mai spun cât de neînfrânați și de nerușinați îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrânată și mai neînfrânată decât privirea celui care dorește să vadă astfel de spectacole. În ce te privește, n-ai dori să-ți vezi nevasta umblând în pielea goală prin oraș; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară și pe bărbați și pe femei, ca să-ți faci de rușine proprii tăi ochi!”. (*Omilia la Matei*, omilia VI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 87-88)

„Când și statura desfrânatei și căutătura și vocea și mersul ei, când toate acestea ațâță poftele spectatorilor, spectatorii pleacă de la teatru înfocați și se întorc acasă cu sufletul robit. De aici ocările și necinstea; de aici învrăjbierea dintre soți, certurile și uneori chiar moartea; de aici viața celor robiți de desfrânatele de pe scenă, nu mai e viață; nu le mai plac soțiile, nu-și mai iubesc copiii, căsniciile lor se întorc pe dos și li se pare că-i supără chiar lumina soarelui!”. (*Omilia la Matei*, omilia LXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 788)

„De aceea (diavolul – n.n.) a zidit și teatre în orașe, a făcut iscusii pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspândească o ciumă ca aceasta în tot orașul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm – vorbele proaste și glumele – pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Și ceea ce-i mai cumplit din toate sunt lucrurile de care se râde. Când actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de rușine mulți oameni proști râd și se veselesc; aplaudă vorbe și gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sunt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească așa; de aceea e și drept ca ei să fie pedepsiți și pentru pedeapsa care-i amenință pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar când vă văd că părăsiți atelierile, meseriile, câștigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsați totul la pământ ca să vă duceți la teatru, atunci actorii capătă și mai mult curaj și-și dau și mai mare

silință ca să joace cât mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sunteți pricina și rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătându-vă joc de sfințenia căsătoriei și făcând de ocară această taină mare. Nu este atât de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cât tu, mai mult ca el, tu care-i poruncești să facă asta; dar mai bine spus, nu-i poruncești numai, ci prin râvna, prin veselia, prin râsul și prin laudele jocului lor contribui în toate chipurile la înființarea unor astfel de oficine drăcești. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poți uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roșești, gândindu-te la tovarășa ta de viață, când vezi că pe scenă toate femeile sunt făcute de ocară?

Nu-mi spune că sunt ficțiuni piesele de teatru! Ficțiunile acestea au făcut pe mulți să ajungă desfrânați și multe case s-au stricat! Și mai cu seamă pentru asta suspin, pentru că văd că nu vi se par rele cele de pe scenă, ci le aplaudați, strigați și râdeți când desfrâul este prezentat fără rușine.

- Ce spui? Spui că piesele jucate sunt ficțiuni?

- Dar tocmai pentru asta sunt vrednici de pedeapsă și cei ce le fac și cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfățișeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrâul este un rău, apoi este un rău și prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cât de desfrânați sunt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrâul și adulterul pe scenă! Nu mai spun cât de neînfrânați și de nerușinați îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrânată și mai neînfrânată decât privirea celui care dorește să vadă astfel de spectacole. În ce te privește, n-ai dori să-ți vezi nevasta umblând goală prin oraș; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară și pe bărbați și pe femei, ca să-ți faci de rușine proprii tăi ochi!" (*Omilia la Matei*, omilia VI, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 87-88)

„... din pricina teatrului, se dărâmă totul. Spune-mi, din ce pricină se întind curse căsniciilor? Nu din pricina celor ce se petrec pe scenă? Din ce pricină se strică casele? Nu din pricina teatrului acestuia? Nu din pricina teatrului bărbații se poartă rău cu soțiile lor? Nu din pricina teatrului bărbații socotesc ușuratice pe toate femeile? Nu din pricina teatrului bărbații săvârșesc adulter? Deci cel ce dărâmă totul este cel ce se duce la teatru! El aduce în viață această cumplită tiranie.” (*Omilia la Matei*, omilia XXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 462)

„Teatrele cele desfrânate vă învață să vă desfrânați; teatrele, această ciumă cu nevoie de stârpit, aceste farmece pline de otravă, aceste curse cumplite pentru cei nepăsători, această pieire însoțită de plăcere pentru cei

neînfrânați. De aceea și profetul muștrând, zicea: *Nu sunt buni nici ochii tăi, nici inima ta* (Ier. 22, 17). Ar fi mai bine ca astfel de oameni să fie orbi, ar fi mai bine să fie bolnavi decât să-și folosească la aceasta ochii.” (*Omilia la Matei*, omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 834)

„Se fac teatre și în ele se aduc femei curve și copii stricați, care batjocoresc firea chiar; acolo în teatre stă sus întregul public, și aceștia sunt care învesolesc cetatea, aceștia sunt care încununează pe marii împărați pentru trofee și biruințele lor, cei pe care veșnic îi admiră. Dar ce ar putea fi mai rece ca această cinste? Ce ar putea fi mai scârbavnic ca această plăcere?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 124)

„Care e câștigul celor ce postesc, când se duc la spectacole teatrale nelegiuite, când intră în școala obștească a desfrânării, în locul cel public de deprindere a desfrâului, ca să șadă pe scaunul ciumaților? (Ps., 1, 1) N-ai greși dacă ai da teatrului, locului aceluia prearău, plin de tot felul de boli, cuptorului din Babilon, toate aceste nume preaurâte: scaun de ciumați, școală de desfrânare, loc de deprindere a desfrâului. Când diavolul duce pe locuitorii orașului la teatru³⁶³, îi azvârle ca într-un cuptor! Așa îi arde! Nu pune dedesubt vreascuri, ca atunci barbarul acela din Babilon, nici păcură, nici câlți, nici smoală, ci alte materii, cu mult mai cumplite: chipuri desfrânate, cuvinte de rușine, trupuri dezgolite, cântece pline de păcate. Cuptorul cel din Babilon a fost aprins de mâini barbare; cuptorul acesta este aprins de gânduri mai nesocotite decât mâinile barbarilor. Mai cumplit este cuptorul acesta decât cel din Babilon, pentru că și focul e mai cumplit; nu arde trupul, ci buna stare a sufletului; iar grozăvia e că cei care ard nici nu-și dau seama; că de și-ar da seama, n-ar râde cu gura plină de cele ce văd pe scenă. Grozăvia cea mai mare e atunci când cel bolnav nu știe că-i bolnav, când cel ce arde în chip ticălos și netrebnic nu simte că stă pe jeratec.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, pp. 98-99)

„Că toți cei care se duc la teatru sunt neapărat cuprinși de păcatul desfrânării; nu pentru că fac desfrânare cu femeile de acolo, ci pentru că le privesc cu ochi desfrânați. Că și aceștia sunt cuprinși de desfrâu!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, p. 101)

³⁶³ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Este vorba despre teatrul care promovează imoralitatea. Sf. Ioan Gură de Aur a luat atitudine atât împotriva reprezentațiilor obscene, cât și împotriva actorilor care le dădeau. (n.s. 4, p. 98)

„Când te duci la teatru și-ți lași ochii să se sature de lucruri necuviincioase și desfrânate, nu simți doar atunci puțină plăcere, ci plecând iei împreună cu tine multe amintiri înflăcărâte și îmbolditoare. Când auzi povestiri și cântece care nu au altă temă decât amorul nelegiuit, cum vei putea să-ți păstrezi curăția? Toate acestea înrobesc mintea și inima.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 39)

„Nimic nu-l face pe om să disprețuiască mai mult legile lui Dumnezeu decât priveliștile necuviincioase. De aceea, în repetate rânduri i-am rugat pe cei care participă la sfintele Liturghii, care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și sunt părtași ai înfricoșătoarei Taine, care este împărtășania, să nu meargă pe la tot felul de spectacole, ca să nu le amestece pe cele sfinte cu cele drăcești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 371)

„Nu ai auzit ce zice Solomon: *Oare va călca cineva pe cărbuni aprinși și nu-și va arde picioarele? Oare de va ascunde cineva foc în sân, nu-și va arde hainele? Așa cel ce intră la femeie străină* (Pilde 6, 27-29). Că deși nu te-ai împreunat cu desfrânata, dar cu pofta te-ai împreunat cu ea, și cu mintea ai lucrat păcatul. Și nu numai în acel timp, ci terminându-se spectacolul și după ce ea s-a dus, idolul ei zace în sufletul tău, luând de acolo cuvintele, gesturile, privirile, umbletul podoaba, cântecele cele desfrânate și alte nenumărate rele. Oare nu de aici sunt stricările caselor? Oare nu de aici divorțurile? Oare nu de aici luptele și vrajbele? Oare nu de aici toate cele urâte, care nu se pot spune în cuvinte? Căci după ce te-ai umplut de ea și te duci acasă înrobit, femeia nu-ți va mai părea drăgăstoasă, ci urâtă, copiii ca o sarcină, slugile îngreuitoare, casa de prisos, iar grijile cele obișnuite spre chiverniseala lucrurilor de nevoie și se vor părea supărăcioase, și oricine se va apropia de tine și se va părea ca o greutate și o sarcină.

Lucru și mai grav este că nu te întorci singur acasă, ci împreună cu tine ai pe desfrânata, nu cu trupul, ci cu imaginea. Și ar fi fost mai ușor să fi fost cu trupul, căci degrabă ar fi alungat-o femeia ta. Dar ea stă în mintea și imaginația ta și-ți aprinde dinăuntru cuptorul cel babilonesc, sau mult mai cumplit ca acela. Căci hrana focului acestuia nu este smoala și catranul, ci ceea ce s-a zis mai sus, și toate se întorc în sus și în jos. Și precum cei bolnavi de friguri, cu toate că n-au nici o pricină să învinuiască pe cei ce îi slujesc, dar din cauza bolii, se îngreuiază de toți, aruncă bucatele, prihănesc pe doctori, se necăjesc pe cei de acasă și se turbează asupra celor ce îi slujesc, așa și cei ce bolesc cu această boală cumplită se mâhnesc, se

necăjesc, văzând totdeauna pe aceea. O lucruri cumplite!” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica și s-au dus la alergările de cai și la teatre, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 111-112*)

„Căci dacă unde sunt psalmi și rugăciuni, unde este ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu, unde este frică și multă evlavie, de multe ori a intrat în taină pofta, cu atât mai mult cei ce stau la teatru și nu văd nici nu aud nimic sănătos, ci sunt plini de nesațiu prin urechi și prin ochi și prin toate celelalte mădulare, nu vor putea fi mai presus de acea poftă rea. Și neputând, cum vor putea cândva să se izbăvească de păcatul preadesfrânării?” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 120*)

„Oare nu de aici se strică moravurile, se încep divorțurile, neînțelegerile și vrăjbele în case? Căci îndată te vei umplea de desfrânare privind la cele de acolo, te faci slăbănog la virtute și înverșunat și vrăjmaș curăției și înfrânării, iar întorcându-te acasă, femeia ta îți va părea mai urâtă. Și fiind aprins de pofta cea de la teatru și biruit de privirea cea străină și amăgitoare, ocărăști, necinstești și aduci nenumărate prihane tovarăsei tale de viață, cu toate că nu ai nici un motiv s-o învinuiești. Ci rușinându-te să-ți spui patima și să arăți rana pe care ai primit-o de acolo, pricinuești alte motive, căutând prilejuri necuvioase de ceartă. Trecând cu vederea pe toate cele de acasă, gândești numai la pofta cea spurcată și necurată de la care ai primit rana. Și nu mai privești nimic din cele din casă cu plăcere pentru că glasul ei stă în sufletul tău, precum și forma, privirea, mișcărilor și toți idoli desfrânării. Și ce zic femeia și casa? Căci și biserica o vei vedea fără plăcere, părându-ți-se cuvintele cele despre curățire și înfrânare urâte. Acestea nu-ți vor mai fi ca învățătură, ci acuzarea ta, care trăgându-te puțin la deznădejde, te va rupe cu totul de această folositoare învățătură de obște.

De aceea vă rog pe voi pe toți să fugiți de spectacolele cele rele de la teatre, iar pe cei ce merg să-i trageți de acolo. Căci cele ce se fac acolo nu aduc mângâiere, ci pierzanie, pedeapsă și osândă.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 122*)

„Acolo omul tânăr face o învățătură a dezordinilor cu care se va necinsti el însuși și victimele stricăciunii sale. Acolo bătrânul le inspiră perilor săi albi cele mai ucigătoare necinstiri. Totul își pierde aici sentimentul de cinste și vigoarea datoriei. În zadar va zice că acolo adulterul nu este decât un ecou zadarnic fără de realitate! Sufletul nu este oare nimic în noi? Hristos n-a pronunțat El că acolo unde este o privire cu pofta, deja s-a comis adulterul în inimă? Ce ajunge un fruct, o plantă, un copac a cărui inimă este roasă? Ce ajunge o căruță, când vizitiul zace la pământ rănit și muribund? Așa e când se dă sufletul la voluptate nemaivând în fața sa nici un ideal divin, el încetează să conducă și să-și înfrâneze simțurile, și acestea îl aruncă în mod rapid în adâncurile neînfrânării.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 639-640)

„La teatru sunt drame imorale. Că piesele de la teatru ar fi imorale, este suficient pentru a se convinge de aceasta când se văd urzeala, obiectul, peripețiile, intrigile. Totul aici este desfrânare și adulter.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 643)

„La teatru se pune în scenă desfrâul. Singură vederea și ascultarea unei piese imorale ar ajunge pentru a corupe virtutea cea mai tare, însă ce se va zice despre punerea ei în scenă? Cine va ști spune rănilor pe care pot să i le facă sufletului aceste vederi diferite, cu totul voluptoase și pline de îndemn la viciul necurat?

(...) Cum să te ridici spre regiunile curate și sublime ale cerului, spre obiectele nobile care compun substanța învățaturii creștine cu un suflet plin de bețiile scenei, de rămășițele necurate, de vederile voluptoase aduse de la teatru?” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 644)

TIMPUL (anii de la facerea lumii)

„Vezi cât de frumos este cerul acesta, cât de mare, cum este el încununat cu un cor al feluritelor stele? De câtă vreme durează? Se menține în ființă de cinci mii de ani și mai bine, și timpul îndelungat nu l-a îmbătrânit.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 45)

TIMPUL (anii de la izgonirea lui Adam din Rai)

„Vrei să afli și altă faptă a Crucii? Astăzi ne-a deschis raiul, încuiat de mai bine de cinci mii de ani.” (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 89)

TIMPUL (prețuirea timpului și valorificarea lui)

„Tu, fiindcă ți-ai petrecut vremea fără folos în trândăvie, vei fi învinovățit cu drept cuvânt, pe când săracul și meșteșugarul, cheltuindu-și vremea rămasă în cele folositoare, se va bucura de mari cununi.”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 53)

„Scurt este timpul de pe pământ, iubiților! Să ne trezim, să priveghem, să punem rânduială în noi înșine, să arătăm toată râvna cea adevărată față de toți, să fim evlavioși în toate.” (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 22)

TIMPUL (orice lucru trebuie făcut la timpul său)

„Orice lucru se face la timpul său. Ce se face în afara timpului potrivit nu numai că este nefolositor, dar poate fi și vătămător.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

TIMPUL (timpul acordat îndeletnicirilor duhovnicești)

„Și tot timpul³⁶⁴ zilei să-l împărțim astfel: o parte pentru rugăciuni și mărturisiri³⁶⁵, iar alta pentru citire și străpungerea sufletului; și toată râvna noastră să fie îndreptată spre convorbiri despre cele duhovnicești. Mare atenție trebuie să avem ca să nu fim prinși în cursele celui rău. Căci dacă

³⁶⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *καιρος* Fiecare își alege personal momentul prielnic pentru îndeletnicirile spirituale enumerate (a se vedea următoarea propoziție referitoare la atenție). Așadar, este vorba de perioadele calitative ale timpului, deși nu se exclude și o drămuire cantitativă a lui. (n.s. 57, p. 42)

³⁶⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Poate fi vorba de mărturisirea inimii în rugăciune, de mărturisirea în fața unui martor sau de a da mărturie prin fapte și comportament. Rezolvarea problemei ar necesita un studiu asupra utilizării cuvântului *εξομολογησις* la Sfântul Ioan Gură de Aur. Spre exemplu, în comentariul la Psalmi, referindu-se la mărturisirea inimii în rugăciune, pentru păcate, spune: *Așadar, acestei mărturisiri să-i urmăm și noi. Căci dacă nu vrem să plângem aici, neapărat ne vom îndurera și vom plânge dincolo.* (P.G. 55, 76). Sau, în altă parte a acelorași comentarii, spune: *Îndoit este chipul mărturisirii: fie este osândirea păcatelor proprii, fie mulțumirea adusă lui Dumnezeu* (P.G. 55, 121). (n.s. 58, pp. 42-43)

dăm seama pentru fiecare cuvânt nelucrător³⁶⁶ cu atât mai mult pentru palavrele inoportune și discuțiile lumești.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 42-43)

TIMPUL (la sfârșitul fiecărui an se cuvine să facem bilanțul și să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate)

„Când vezi că s-a încheiat anul, mulțumește Domnului că te-a adus la acest sfârșit de an! Zdrobește-ți inima, numără anii vieții tale și spune-ți în sinea ta: *Zilele se duc și trec, anii se adaugă, am străbătut o lungă cale a vieții. Ce lucru bun am făcut? Nu voi pleca oare din viața aceasta gol și pustiu de orice faptă bună? Judecata e la ușă! Viața mea se grăbește spre bătrânețe.*

La acestea cugetă în ziua întâi a anului! De acestea adu-ți aminte la sfârșitul anului! Să ne gândim la ziua ce va să fie, ca nu cumva să ni se spună și nouă ceea ce s-a spus iudeilor de către proroc: *S-au stins întru deșertăciune zilele lor și anii lor cu grabă* (Psalmi 77, 37).” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 11)

TINEREȚEA (ispitele tinereții)

„Căci nimic nu poate fi atât de greu și de obositor, ca a împiedica plăcerile cele absurde la o asemenea vârstă. Nici dragostea de bani, nici pofta de slavă și nici altceva din acestea nu-l poate tulbura pe un tânăr la asemenea vârstă, ca dragostea trupurilor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 164)

„Tinerețea este neîmblânzită, nestatornică și, de aceea, poate fi înșelată foarte ușor și la fel de ușor poate aluneca înspre rău. Tânărul este ca un cal năvălaș și ca o fiară sălbatică. Dar dacă de mic îi insuflăm principii bune, nu va fi nevoie după aceea să ne ostenim prea mult.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

³⁶⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *Λογος αργος* poate fi și un cuvânt despre cele dumnezeiești, dar dacă este plasat nepotrivit, fără un efect pozitiv asupra interlocutorului, poate să ne provoace muștrări de conștiință (oare să fie vorba și de cazul în care spunem cuvinte pe care nu le-am pus în faptă, pe care nu le-am lucrat cu osteneală, chiar dacă ele pot fi corecte sub raport doctrinar?). (n.s. 59, p. 43)

TINEREȚEA (cheltuirea tinereții în păcate - gravitatea)

„Vezi pe alții întru tot înțelepți și petrecându-și viața întreagă cu demnitate, și tu nu te stăpânești nici chiar în timpul tinereții? Vezi pe alții luptându-se neconținut contra poftelor, și tu nu poți răbda nici măcar o dată? Dacă voiești, eu vă voi spune cauza. Nu tinerețea este cauza, căci dacă ar fi așa, apoi toți tinerii ar trebui să fie desfrânați, - ci noi înșine suntem cauza, noi înșine ne împingem în foc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 218)

„Cei care în tinerețile lor se îmbată de plăceri nu sunt în stare să înțeleagă mărimea necuprinsă a robirii sufletului lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

TINEREȚEA (cumințenia tinerilor)

„Atunci e lucru de mirare, când cumințenia strălucește în viața tânărului! Dacă ești cuminte la bătrânețe, n-ai mare merit; vârsta te ajută să fii cuminte! Minunat lucru este să fii liniștit în mijlocul valurilor, să nu te arzi când ești în cuptor, să nu fii desfrânat când ești tânăr”. (*Omilia la Matei*, omilia XLIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 577)

„Căci cine nu se va sfii în fața unui tânăr cumpătat și cu mintea întreagă? Cine nu va iubi și nu va îmbrățișa pe cel ce pune frâu poftelor necuviincioase și fără de rânduială? Și cine, fie și dintre cei foarte bogați, nu va alege cu multă dorire pe unul ca acela, ca să-i încredințeze fiica lor, chiar dacă acela ar fi mai sărac decât toți? Că după cum nimeni nu este așa de ticălos și nenorocit, chiar de ar fi mai bogat decât toți, încât să vrea să-și ia ca ginere pe cel ce viețuiește în neorânduială și destrăbălări și ia aminte la desfrânate, tot așa nimeni nu este așa de lipsit de minte ca cel ce disprețuiește și necinstește pe cel întreg la minte și cu viață cinstită.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilia și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 42-43)

TINEREȚEA (sfaturi pentru tineri)

„Și fiindcă mai puternice sunt poftele pentru tineri și flacăra dorințelor li se face mai aprinsă, e de-ajuns fie și numai puțin lemn să primească din afară și [îndată] se aprind toate. Că pentru tânăr este mult mai ușor să cadă în

mânie și în poftă. De aceea și este trebuință de mai multă pază, de a se ține mai tare în frâu, de a-și pune ziduri și opreliști mai sigure.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 60)

TOACA (bătutul în toacă)

„Noe când făcea corabia în atâția ani și striga și le zicea să se pocăiască, ei nici unii nu se pocăiau; și când a fost seară, ele veneau toate și așteptau vremea când le va porunci Noe și le va băga în corabie, pentru aceea și noi tocăm în toacă și ne strângem în corabia cea nouă, adică în biserica lui Hristos, și în ce chip s-au înecat cei ce n-au intrat în corabie, așa vor păți și acum cei ce nu intră în Biserică și aceștia, ca și cei ce se înecau atunci de apa potopului, care plouase 40 de zile și 40 de nopți, iar fiarele și cele târătoare fiindcă au intrat în corabie nu s-au înecat, iar oamenii, când se înecau atunci, credeau și fără de voia lor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 44)

TRADIȚIA (Sfânta Tradiție)

„Pavel chiar și propovăduirea nescrisă o numește tot evanghelie.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, p. 168)

TRÂNDĂVIA (nașterea ei)

„Începutul lenei este amânarea. De aceea, să nu lăsăm pe mâine îndreptarea noastră. *Nu te lăuda cu ziua de mâine, că nu știi la ce poate da naștere* (Pilde 27, 1).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 360)

TRÂNDĂVIA (urmările patimii trândăviei)

„Nu cumva, trândăvindu-ți-se sufletul, să cazi în vreun păcat greu, dând loc uneltirilor diavolului, care caută orice împrejurare ca să ne dea lovitură de moarte”. (*Omilii la Facere*, omilia X, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

„Că pe toate le suferim de pe urma trândăviei noastre, o strigă însăși viața. După cum dacă voim să ne ridicăm puțin, scuturăm de pe noi, ca pe praf, toate uneltirile diavolului, tot așa dacă ne împiedicăm cândva, apoi nu ne împiedicăm datorită silniciei diavolului, ci trândăviei noastre”. (*Omilii la*

Facere, omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Fiindcă obișnuința sufletului este de a lucra, apoi când îi vei înceta lucrarea în cele bune - fiindcă el nu poate sta în nelucrare - se va vedea silit a naște pe celelalte. După cum pământul, când nu este semănat sau sădit, sloboade din el buruieni de rând - tot așa și sufletul, când nu are ce face din cele neapărat trebuitoare; și fiindcă dânsul dorește în tot chipul a lucra, se predă pe sine în faptele cele rele. Și după cum ochiul nu încetează a vedea, și de aceea, când cele bune nu-i stau înaintea, vede și rele, tot așa și cugetul omului, când se va fi depărtat de la cele bune și folositoare, se va întoarce la cele nefolositoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VII, p. 84)

„Precum lenea vatămă trupul, tot așa slăbește și vatămă și sufletul, făcându-l molatic și neputincios spre fapte bune.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia X, p. 161)

„E mama tuturor relelor și de la început a învățat păcatul pe cei ce au îndrăgit-o.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 158)

TRÂNDĂVIA (remedii)

„Că dușmanul nostru, adică vicleanul diavol, când vede că am strâns bogăția duhovnicească, se înnebunește, scrâșnește din dinți și stă nespuse de atent ca să găsească prilej potrivit să ne ia ceva din cele puse înăuntrul sufletului nostru. Și nu-i alt prilej potrivit pentru el decât numai trândăvia noastră. De aceea se cuvine să fim neconținut treji ca să oprim atacurile lui. Dacă diavolul vede că suntem treji și cu multă luare aminte de noi înșine, după un atac sau două își dă seama că încearcă zadarnic și pleacă rușinat, cunoscând că nu va avea nici un câștig, pentru că paza noastră e mare”. (*Omilii la Facere*, omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 68)

„Dar poate că ești leneș și trândav? Apoi atunci gândește-te la cel ce a ascuns talantul, și te vei face mai iute decât focul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 108)

„Ia și tu, deci, cea mai bună pildă de hărnicie de la acest animal și admiră pe Stăpânul tău nu numai pentru că a făcut cerul și pământul, dar și pentru că a făcut pe furnică. Căci aceasta deși e mică, ne dă o mare dovadă de adâncimea înțelepciunii lui Dumnezeu. Gândește-te așadar, cât e de isteată și miră-te cum a putut Dumnezeu să pună într-un trup așa de mic

atâta dar de muncă.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 27)

TREZVIA (îndemn la trezvie)

„O clipă de nu ești atent, te-ai și prăbușit. Că nu suntem doar noi mai cu luare aminte decât David, care o clipă și-a lăsat sufletul nesupravegheat și s-a și prăbușit în prăpastia păcatului. Dar s-a ridicat îndată.” (*Omilia la Matei*, omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 338)

„Te întreb: Este oare ceva mai grozav decât pofta cea păcătoasă, care, ca un câine turbat, sare mereu și te supără în fiecare zi? Nu trebuie oare să ai neconținut treaz sufletul ca să o poți birui?” (*Cuvânt despre învierea morților*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 120)

TRISTEȚEA (definiția)

„Tristețea este o boală a sufletului care cere multă putere pentru a-i rezista în mod curajos...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 1, p. 403)

TRISTEȚEA (cea bună și folositoare)

„Acum mă bucur nu că v-ați întristat - căci ce folos am eu din a vă întrista voi?, ci că v-ați întristat spre pocăință, adică întristarea voastră a avut un folos oarecare. Fiindcă și tatăl când vede pe copil operat de doctor nu se bucură doar pentru că copilul are dureri și se vaită, ci pentru că se îndreaptă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, pp. 142-143)

„Întristarea aceasta, nu numai că nu v-a adus în stare de a vă împrumina și deznădăjdui, ca și cum ați fi făcut aceasta în zadar, ci încă v-a făcut și mai sânguitori.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 144)

„Astfel se întrista Pavel pentru cei ce păcătuiau, astfel îi plângea: *Căci din multă supărare și cu multă inimă strânsă de durere, v-am scris cu multe lacrimi* (2 Cor., 2, 4). Și fiindcă el nu avea de plâns pe casnicii săi, deoarece nu-i avea, făcea aceasta pentru cei străini, considerându-i pe aceștia mai mult chiar decât pe ai săi, după cum zic cei ce plâng pe alții. Alții se scandalizau,

iar el se aprindea; alții se îmbolnăveau, iar el, la rândul său, se îmbolnăvea.”(*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XVI-a, p. 282)

„Deci să ne întristăm cu acea întristare care este maica bucuriei și să nu ne bucurăm cu bucuria care naște întristarea. Să ne întristăm cu acea întristare din care răsar pacea și odihna veșnică (...)” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XVI-a, p. 283)

„Iată: în lumea aceasta adesea omul se bucură când vede că dușmanului său îi merge prost, și din pricina acestei bucurii își atrage pedeapsă pe capul său; pe altul iarăși îl doare, când vede căzând pe fratele său (întru Hristos) și prin această mâhnire își pregătește multă bunăvoință din partea lui Dumnezeu.

Vezi cum întristarea întru Domnul e mai bună și mai folositoare decât bucuria lumească? Astfel și Pavel era mâhnit pentru cei greșiți, pentru cei ce nu credeau în Dumnezeu și plată pentru această supărare i se strânsese lui multă în cer.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 146-147)

„Adesea plânsul poate să întremeze sufletele îndurerate și să ușureze cugetul încărcat; multe femei, când și-au pierdut copiii lor nespuse de dragi, dacă sunt oprite de a plânge, de a se jeli și tângui, crapă și mor; dacă însă sunt lăsate să se poarte ca ființele îndurerate, se mângâie și se ușurează de durerea lor. Și ce e de mirare că se întâmplă așa cu femeile, când vedem că și proorocul pățește la fel? De aceea spunea într-una: *Lăsați-mă, voi plânge amarnic; nu stăruiți să mă mângâiați pentru nenorocirea fiicei poporului meu* (Isaia 22, 4). Așa că este adesea o mâhnire ce aduce cu ea mângâiere. Și dacă în cele lumești este așa ceva, cu atât mai mult în lumea duhului. De aceea spune: *Când întristarea e după voia lui Dumnezeu, aduce o pocăință ce duce la mântuire* (II Cor. 7, 10).” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 147)

„Dacă te-ai întristat pentru un păcat, ți-ai șters acest păcat și te-ai ales și cu cea mai mare bucurie; dacă te-ai mâhnit pentru frații tăi căzuți, te-ai înviorat și te-ai mângâiat pe tine și i-ai câștigat iarăși și pe aceia. Și chiar dacă nu i-ai ajutat întru nimic, vei avea cea mai mare răsplată.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 148)

„Teama de Dumnezeu trebuie să fie temelul nostru în tot ce facem sau suferim, și, dacă aceasta a prins rădăcină în noi, nu numai tihna și rangurile

și slava și luarea aminte ce ni se arată, dar chiar și asuprirea, clevetirile, batjocurile, rușinea și caznele și îndeobște totul va rodi pentru noi bucurie. Și precum rădăcinile pomilor sunt amare, dar ne dau roade foarte dulci, tot așa, de bună seamă, și tristețea după voia lui Dumnezeu ne va aduce multă desfătare. Oricine s-a rugat adesea în durere și a vărsat lacrimi, știe cu câtă bucurie s-a ales, cum și-a curățat cugetul, cum s-a sculat plin de bună nădejde, căci după cum spun de atâtea ori, nu firea lucrurilor, ci cugetul nostru ne mâhnește sau ne veselește.” (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 150)

„- Eu te voi întreba: Nu-i cu putință oare să nu te întristezi? Nimeni nu te împiedică să te întristezi! Fii trist, plângi, dacă ai fi desfrânat, dacă ai ucide, dacă ai face alt păcat de acest fel, care te aruncă din împărăția cerurilor. Dar dacă, prin ajutorul lui Dumnezeu, ești departe de a săvârși un astfel de păcat, pentru ce plângi în zadar? Dumnezeu ne-a sădit în suflet tristețea nu pentru a ne folosi de ea fără socoteală, când nu trebuie și în locuri potrivnice, nici pentru a ne distruge pe noi înșine, ci pentru ca, prin ea, să câștigăm cele mai de seamă bunuri.

- Cum le putem câștiga?

- Dacă ne întristăm la timp; iar timpul tristeții nu este atunci când suferim răul, ci când facem răul.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie*, 13, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 238)

„Trebuie să înțelegem bine: pentru creștin există doar două pricini de tristețe. Prima, când se împotrivește lui Dumnezeu, adică atunci când lucrează împotriva voii sfinte a Acestuia; și a doua, când îl vede pe aproapele său împotrivindu-se lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 31)

„Dumnezeu a pus tristețea în noi. Dar nu ca să ne facem rău, la vreme și în situații nepotrivite, distrugându-ne astfel sănătatea sufletului și a trupului, ci ca să dobândim prin ea cât mai mult folos duhovnicesc. De aceea, nu trebuie să ne întristăm atunci când pățim ceva rău, ci atunci când săvârșim ceva rău.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 251)

„Tristețea și mâhnirea, nu ne-au fost date ca să suferim când ne moare o persoană apropiată, când pierdem bani sau când suntem încercați de vreo nenorocire, ci ca să ne ajute în lupta noastră duhovnicească. Să ne întristăm nu pentru răul pe care ni-l pricinuieste

aproapele, ci pentru păcatele noastre, cu care îl întristăm pe Dumnezeu. Păcatele îl alungă pe Dumnezeu, pe când supărările pe care ni le pricinuiesc ceilalți îl aduc aproape de noi, ca să ne apere.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 251)

„Creștinul nu se poate întrista decât atunci când el sau aproapele său fac ceva împotriva voii lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 252)

„Dacă oaia se află în gura lupului, să o tragem înapoi, înainte ca lupul să o înghită. Dacă barca este primejduită de furtună, să o salvăm înainte să se scufunde. Căci așa cum barca se scufundă atunci când sunt valuri mari, la fel și sufletul se îneacă în valurile tristeții dacă nu este cineva pe aproape care să-i ofere ajutor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 343)

TRISTEȚEA (despre „întristarea cea după Dumnezeu”)

„Poți nu numai să lauzi și să mustri spre slava lui Dumnezeu, nici numai să stai în casă sau să ieși în oraș, nici numai să grăiești sau să taci, ci să și plângi, să te întristezi, să te bucuri și să te veselești spre slava lui Dumnezeu.

Când vezi că aproapele tău păcătuiește, sau când tu însuți, căzând în păcat, suspini și te întristezi, atunci ai câștigat de pe urma acestei întristări mântuirea, fără părere de rău; după cum spune Pavel: *Că întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău* (II Corinteni 7, 10).” (Cuvânt la calendă, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p.17)

TRISTEȚEA (cea pierzătoare)

„Nu întotdeauna (întristarea) este rea, ci numai când ea este după lume. Deci ce va să zică *întristarea lumii*? Dacă te întristezi, zice, pentru bani, pentru slavă, pentru cel ce a părăsit lumea sau pentru cel mort, toate acestea sunt după lume, sau întristări de ale lumii. Pentru aceea și moarte lucrează. Căci cel întristat pentru slavă pizmuiește și este silit de multe ori a se prăbuși și a se pierde, ca, de pildă, întristarea cu care s-a întristat Cain, Isav și alții. Deci aceasta o numește el (Pavel) întristare a lumii, sau *după lume*, care este spre vătămarea celor întristați.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 143)

TRISTEȚEA (cea mântuitoare și cea pierzătoare)

„Atunci când am păcătuit, sau cineva păcătuiește, atunci numai tristețea este bună și folositoare; dar ea nu este de folos atunci când este pricinuită de nenorociri omenești...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXVIII, 1, p. 403*)

„Numai întristarea după Dumnezeu este folositoare, iar aceasta se învederează din cele ce urmează. Cel ce se întristează de pierderea banilor nu înlătură paguba. Cel ce se întristează pentru cel mort nu-l poate învia. Cel ce se întristează pentru boală, nu numai că nu se vindecă, ci încă mai mult ațâță boala. Cel ce se întristează însă pentru păcate este singurul care se folosește cu ceva din întristare, căci cheltuiește, așa zicând, și nimicește păcatele. Deci fiindcă pentru aceasta a fost pregătită doctoria, apoi numai aici are putere și își arată folosința, pe când în celelalte chiar vatămă.

*Iată că Cain, zice, fiindcă nu a fost încuviințat de Dumnezeu, era întristat. Dar nu de aceasta era întristat, ci pentru că vedea pe fratele său strălucind. Dar dacă el simțea durere de aceasta, trebuia negreșit a face la fel ca dânsul și a se bucura cu acela; dar acum el, întristându-se, a arătat că era întristat după lume, iar nu după Dumnezeu. Nu însă tot așa și David, nu Petru, și nici unul din ceata dreptilor. Pentru aceea dâșii erau totdeauna în câștig, fie că se întristau pentru ale lor păcate, fie că pentru păcatele străine. Căci ce este mai împovărător ca întristarea? – Dar cu toate acestea, când ea este după Dumnezeu, este mai bună decât bucuria cea din lume. Pentru că întristarea și bucuria aceasta a lumii se sfârșesc cu nimic, pe când întristarea cea după Dumnezeu, *pocăință spre mântuire lucrează*. Lucrul minunat al acestei întristări este că nici nu se căiește cineva fiind întristat astfel, ceea ce mai cu seamă este osebirea întristării lumești.*

Ce poate fi mai de dorit decât dobândirea unui copil? Și ce poate fi mai sfâșietor ca moartea unui asemenea copil? Dar cu toate acestea, părinții lui, în toiul jelaniei, neputând suferi pe nimeni și bătându-se cu pumnii, iată că după trecerea vremii, aceștia se căiesc fiindcă s-au întristat peste măsură, ca unii ce nu au câștigat nimic de aici, ba încă mai mult s-au vătămat. Nu tot așa este și întristarea cea după Dumnezeu, ci aceasta are două însușiri bune: a nu fi biruit cineva din pricina celor pentru care este trist, și că această întristare se sfârșește în mântuire, în vreme ce întristarea lumească este lipsită de amândouă acestea. Fiindcă se întristează unii ca aceștia, și după întristare foarte mult se împuținează și se învinuiesc pe sine, dând prin aceasta dovada cea mai mare că ceea ce au făcut a fost spre vătămarea lor. Pe când cea după Dumnezeu cu totul dimpotrivă, pentru care și zice: *pocăință spre mântuire*

lucrează, - căci nimeni nu se va împușina și deznădăjdui dacă se întristează pentru păcat, dacă se tânguie și se zdrobește pe sine.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, pp. 143-144)

„Sfântul Apostol Pavel, acest Dascăl al credincioșilor, acest Doctor ales, ne învață că sunt două feluri de întristare. Una este bună, alta rea, una folositoare, alta nefolositoare, una aduce mântuire, alta pieire. El zice anume: *Întristarea, care este după Dumnezeu, pocăință spre mântuire fără părere de rău* (II Cor., VII, 10). Aceasta este întristarea cea bună. După aceea adaugă el: *întristarea lumii moarte aduce* (Ibid. st. 10).” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 147)

„Dacă ai săvârșit crimă sau desfrâu sau alt păcat de moarte care nu te lasă să intri în împărăția cerurilor, atunci să te întristezi și să plângi. Însă dacă, cu harul lui Dumnezeu, n-ai făcut asemenea fapte, de ce te tulburi și te vaiți la primul necaz care te-a cuprins? Dumnezeu nu ne-a dat simțământul tristeții ca să-l folosim nesăbuit și nepotrivit, ci atunci când trebuie și când ne este de folos. Să ne întristăm așadar nu atunci când suntem vătămați, ci când vătămăm; nu când suntem nedreptățiți, ci când nedreptățim; nu când suntem îndurerați, ci când provocăm durere. Așa a întocmit Ziditorul nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 30-31)

TRISTEȚEA (adevăratele pricini de întristare)

„Un creștin, dacă se întristează vreodată, trebuie să aibă numai două pricini de întristare: sau când păcătuiește el înaintea lui Dumnezeu, sau când păcătuiește aproapele său.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (III)*. *Cuvânt către Staghirie*, 14, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 240)

TRISTEȚEA (manifestarea ei)

„După cum un nor des care vine să acopere suprafața soarelui ne ascunde toată strălucirea...

TRISTEȚEA (gravitatea)

„... pentru ce te întristezi, omule, pentru toate nimicurile? Că dacă chiar întristarea de păcate – singură folositoare – când este necumpătată, vatămă pe cineva, apoi cu atât mai mult va vătăma când este pentru alte

pricini.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p.413)

TRISTEȚEA (urmările tristeții)

„Iudeii apăsați de un rege crud, supuși la munci grele, n-aveau curajul de a asculta pe Moise”

„După cum hoții pot, cu multă ușurință, să fure lucrurile din casă și săucidă pe stăpânii casei după ce s-a înnoptat și s-a stins lumina, tot astfel și diavolul, după ce răspândește în suflet, în loc de noapte și întuneric, tristețea, încearcă să răpească toate gândurile care păzesc sufletul pentru ca, odată ce l-a lăsat pustiit și neajutorat, să-l umple cu nenumărate răni.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 158)

„Nu-i diavolul cel care pricinuieste tristețea, ci tristețea face puternic pe diavol și ne bagă în cap gândurile cele rele.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 159)

TRISTEȚEA (vindecarea de patima tristeții)

„Noe a voit să găsească în vin mângâierea mării lui tristeți care-i stăpânea sufletul, așa cum spune și un bărbat înțelept: *Dați vin celor ce sunt în supărări, dați vin să bea celor ce sunt în dureri* (Prov., 31, 6), ca să arate că nu poate fi un leac mai bun pentru tristețe ca folosirea vinului; numai lipsa de măsură să nu vatăme folosul vinului”. (*Omilii la Facere*, omilia XXIX, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 365-366)

„Pentru ce deci ești scârbit? Că ai pierdut averea? Dar gândește-te la cei ce nu au nici pâine de toate zilele, și atunci degrab vei căpăta mângâiere. Și pentru orice rele, tu să nu plângi cele petrecute, ci să fii mulțumit că nu s-au întâmplat mai rău. Ai avut averi și le-ai pierdut? Nu vărsa lacrimi pentru pagubă, ci să fii mulțumit pentru vremea în care te-ai folosit de ele. Zi și tu ca și Iov: *Dacă am luat cele bune de la Domnul, cele rele să nu le suferim?* (Iov 2, 10). După aceea gândește-te că deși ai pierdut averile, totuși ai trupul tău sănătos, și deci o dată cu sărăcia nu jelești și vătămarea acestuia. Dar poate și trupul tău a suferit vreun beteșug? Însă nu aceasta este temelia

relelor omenești, ci trebuie a răbda cineva tot ce s-ar întâmpla. Mulți sunt cari, împreună cu sărăcia și cu ciuntirea sau beteșugul trupului, se mai luptă și cu dracii, sau că rătăcesc prin pustietăți, iar alții iarăși suferă alte rele și mai grozave decât acestea. Să nu fie, iubitorilor, a pătimi toate câte le putem răbda!

Acestea deci gândindu-le pururea, cugetă la cei ce au pățimit altele mai rele decât tine și nu te întrista de nimic, ci numai când păcătuiești să oftezi din inimă, numai atunci să plângi. Atunci, zic, supără-te, căci eu nu te împiedic, ci chiar te îndemn, însă și atunci întristarea ta să fie cumpătată, gândindu-te că este și întoarcere de la păcat, este și împăcare cu Dumnezeu, și cu cugetul tău.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 413)

„... dacă chiar de sus vei coborî în jos pe cel înțelept, totuși nu-l vei aduce în tristețe sau supărare. Și de voiești, pe aceeași scară să ne coborâm. Așadar, coborând din scaun pe ocârmuitor, lipsește-l de acea vrednicie. Ei bine, acesta întru nimic nu se va tulbura de aici dacă va voi să cugete cele ce am spus. Nici nu se gândește măcar la ceea ce i se ia, ci numai la ceea ce i-a rămas, adică la slava ce o are de la început. Dacă însă i-o vei lua și pe aceasta, se va gândi la cei proști, cari niciodată nu s-au ridicat la astfel de stăpânire, și bogăția ce o are îi va fi de ajuns spre a-l mângâia. Dar dacă i-o vei lua și pe aceasta, el se va gândi la cei ce stăpânesc averi potrivite, iar de-i vei lua și acestea și-l vei împărtași numai cu hrana trebuitoare, el va putea să se gândească la cei ce nu se bucură nici de aceasta, ci se luptă întruna cu foamea și locuiesc prin temnițe. Și dacă îl vei băga și în acea locuință, el își va aduce aminte de cei ce zac în boli fără leac, de cei ce sunt în scârbe și supărări nepovestite, și atunci se va vedea pe sine într-o stare cu mult mai bună decât a acelor. Și după cum curățitorul acela de umblători nu va avea mulțămire și veselie în sufletul său chiar de l-ai pune și împărat, tot așa și acesta nu se va tulbura și neliniști, chiar de l-ai băga și în temniță.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 415)

„Nimic nu este mai întristător lucru decât a te împotrivi lui Dumnezeu. Ne fiind însă aceasta, apoi nici necazurile, nici zavistiile și nici altceva nu poate fi în stare a întrista un suflet ce cugetă bine, ci precum pe o scânteie mică ce ar cădea într-o prăpastie mare o ai putea stinge îndată, tot așa și cea mai mare tristețe, dacă cade într-un cuget bun, se nimicește și pierе cu ușurință. Pentru

aceea tocmai și Pavel se bucura pururea, fiindcă se îmbărbăta în cele către Dumnezeu, și nici măcar nu simțea ceva cât de mic în toate relele ce cădeau asupra lui. Negreșit că se supăra ca om, însă nu se împruțina. Tot așa și Patriarhul acela (Avraam – n.n.) se găsea în mulțumire sufletească, pătimind multe rele. Căci tu te gândește bine: a părăsit patria lui, a săvârșit călătorii întinse și grele, venind în țară străină, unde nu avea nici o palmă de pământ. De aici iarăși, dând peste dânsul o foamete mare, s-a făcut din nou pribeag, și după aceea foamete a dat peste dânsul răpirea femeii, și frica morții, și lipsa de copii, și război, și primejdii, și zavistii, iar la urmă ceea ce a pus vârf tuturor luptelor, adică jertfirea singurului său fiu, acea dureroasă și nepovestită încercare a dragostei lui de părinte. Dacă el a ascultat cu ușurință de porunca lui Dumnezeu, de aici să nu-ți închipui că le-a suferit toate acelea cu nepăsare. Că de ar fi fost de o mie de ori drept, precum și era, totuși era în același timp și om, și deci supus legilor firii. Dar nimic din acestea nu l-a doborât, ci a stat drept, ca un luptător viteaz și încununat, vestit așa de fieștecare din aceste ispite. Tot așa și fericitul Pavel, văzând în fieștecare zi venind peste dânsul vifor de ispite, se bucura și se veselea ca și cum s-ar fi găsit în mijlocul Raiului.

Deci după cum cel ce se bucură cu o astfel de bucurie nu este lesne biruit de tristețe, tot așa și cel ce nu are o astfel de bucurie lesne se biruiește de toate ispitele și suferă același lucru ca și cel ce ar avea arme stricate în mâini și s-ar răni el singur la cel dintâi prilej. Nu însă tot așa și cel ce este bine apărat din toate părțile; ci orice săgeată ce i s-ar arunca de către vrăjmaș se turtește lovindu-se de dânsul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia I, pp. 11-12)

„După cum corabia se scufundă când marea se ridică și valurile se înalță de pretutindeni, tot așa și sufletul se sufocă iute dacă nu are pe cineva să-i întindă mâna de ajutor, când e înconjurat de pretutindeni de tristețe; căci tristețea, mântuitoare pentru iertarea păcatelor, e pierzătoare când depășește măsura.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 19)

„- Dar cum este cu putință să nu te întristezi?

- Dacă părăsești ideea pe care o are lume despre această boală și te gândești la cele cerești. Toată lumea socotește că boala aceasta este ceva groaznic; de asta ai și tu aceeași părere. Dar dacă, eliberându-te de această părere neîntemeiată și greșită, vei cerceta boala în ea însăși, vei vedea că ea nu constituie o pricină de tristețe.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 160)

„Cum ne-ar putea lua tristețea în stăpânire dacă suntem atât de buni la suflet, încât și vrăjmașilor noștri le facem bine?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 263)

„Chiar și tristețea mântuitoare, pe care o simțim pentru păcatele noastre, poate să ne distrugă dacă este prea mare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 343)

TRUPUL (mădularele trupului – funcționalitatea și frumusețea lor)

„Fiecare din mădularele trupului nostru are o lucrare a sa și una de obște, și în același timp frumusețea lui este și a sa, și de obște în trupul omului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 317)

TRUPUL (este stricăcios sau nesticăcios?)

„Nu vrem să lepădăm trupul, ci stricăciunea; nu trupul, ci moartea. Altceva este trupul, și altceva este moartea. Altceva este trupul, și altceva este stricăciunea. Nici trupul nu este stricăciune, nici stricăciunea trup. Trupul este stricăcios, dar nu-i stricăciune trupul. Trupul este muritor, dar nu-i moarte trupul. Trupul au fost opera lui Dumnezeu, pe când stricăciunea și moartea au fost aduse de păcat. *Vreau să mă dezbrac de ce îmi este străin*, spune Pavel, *nu de ce este al meu. Iar străin nu îmi este trupul, ci stricăciunea*. Pentru aceea am spus: *Pentru că nu voim să ne dezbrăcăm*, adică de trup, ci să îmbrăcăm deasupra trupului nesticăciunea. Trupul este la mijloc între stricăciune și nesticăciune. Se dezbracă, deci, de stricăciune și se îmbracă, pe deasupra, cu nesticăciunea. Lepăda ce a luat de la păcat și ține ce i-a dat harul lui Dumnezeu. Și ca să vezi că dezbrăcatul nu-l spune despre trup, ci despre stricăciune și moarte, ascultă cuvintele adăugate îndată. Când a spus: *Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra*, n-a spus: *Ca să fie înghițiți de stricăciune*.

- Dar ce-a spus?

- *Ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață* (II Cor., 5, 4). Cu alte cuvinte ca să dispară, ca să piară. Prin urmare, nu vorbește de pieirea trupului, ci de pieirea morții și a stricăciunii. Când vine viața, nu trupul îl face să dispară, nici nu-l mistuie, ci stricăciunea din trup și moartea. Suspiniul nu este pentru trup, ci pentru stricăciunea adăugată trupului. Într-adevăr, trupul este greu împovărat și supărat, nu prin firea lui, ci prin

moartea sa, nestrucăcios. Atât de mare este noblețea lui, căci își arată vrednicia lui chiar când este strucăcios. Umbrele Apostolilor au alungat puterile cele netrupești (Fapte 5, 15), praful și cenușa au biruit pe draci, iar hainele purtate de trupurile lor au alungat bolile și au dat sănătate (Fapte 19, 12).

Nu-mi spune mie de scuipat, de fiere, de sudoare, de murdărie și de toate celelalte despre care vorbesc cei ce învinuiesc trupul. Acestea nu sunt părți constitutive ale firii trupului, ci ale strucăciunii adăugate pe urmă trupului. Dacă vrei să cunoști bine tăria trupului, uită-te la felul în care sunt plăsmuite mădulele trupului, la forma lor, la lucrările lor și la armonia dintre ele. Vei vedea că mădulele trupului trăiesc unele cu altele mai bine decât ar trăi un oraș cu legi bune și cu toți cetățenii filosofi.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VI-VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 130-131)

„Că trupul nu numai că n-a avut vreo pagubă de pe urma strucăciunii și dispariției lui, ci, dimpotrivă, a adus chiar câștig neamului omenesc, aceasta se va vedea din cele ce voi spune. Toți sfinții au trăit cu trupul și au dus viață de îngeri; strucăciunea și moartea trupului nu le-au adus vreo vătămare în calea virtuții, iar celor necredincioși nu mică piedică le-a fost în calea răutății lor strucăciunea trupului, căci nu i-a lăsat să meargă mai departe cu fărădelegea lor. Mulți oameni îmbrăcați cu acest trup strucăcios și pătimitor și-au închipuit că sunt egali cu Dumnezeu și au făcut totul ca să se înconjoare de o astfel de slavă. Oare aceștia s-au înșelat pentru oamenii cu mai puțină pricepere, dacă n-ar fi avut un trup strucăcios, dovada slăbiciunii lor? Mai pot avea vreo iertare cei ce hulesc trupul și spun că este rău, când trupul acesta este piedica necredinței – cea mai mare răutate -, iar sfinților le dă prilejul să-și arate bărbăția sufletului lor? Dar nu avem numai atâtea de spus despre trup; mai mult încă, avem de spus că el ne ajută să cunoaștem pe Dumnezeu. Căci dacă *cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la zidirea lumii, înțelegându-se din fapte* (Rom., 1, 20), iar dacă *credința este din auzire* (Rom., 10, 17), atunci e vădit că sufletul a cunoscut pe Dumnezeu, Făcătorul lui, îndrumat fiind de ochi și de urechi. Pentru asta Pavel iubește trupul și strigă zicând: *Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra cu nemurire* (II Cor., 5, 4; I Cor., 15, 53).” (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 131)

TRUPUL (este o bună slugă, dar un rău stăpân)

„Îngrijiți trupul vostru, căci îi datorăm această îngrijire; însă să nu viețuim după trup, adică să nu facem din trup stăpânul vieții noastre. Este necesar ca trupul să meargă după noi, iar nu el să ne conducă, și nici să ne ordoneze viața, ci să primească legile Duhului.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 257-258)

TRUPUL (îngrășarea și îngreunarea trupului – păgubirea sănătății duhovnicești)

„Cu cât trupul se îngrașă mai mult, cu atât și sufletul se rușinează mai mult; devine mai slab și mai mult se îngroapă și afundă în păcate. Și după cum se petrece cu lumina ochiului, când albeața ochilor este îngroșată pe deasupra, iar vederea nu are putere să se întindă atât cât trebuie, fiind împiedicată raza de acea îngroșare, și din această cauză de multe ori se găsește bolnavul în cel mai mare întuneric, tot asemenea e și cu trupul care, îmbuibat prin mâncăruri și băuturi se îmbracă cu grăsime, sau mai bine zis, cu tâmpirea minții.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 140)

TRUPUL (înfrânarea și strunirea lui)

„Dacă Pavel, omul acela atât de mare și atât de sfânt, care ca un întraripat a străbătut întreaga lume, care a fost mai presus de nevoile trupesti și a fost învrednicit să audă acele graiuri tainice (II Cor., 12, 4), pe care până azi nici un alt om nu le-a auzit, dacă Pavel spunea în epistolele sale: *Îmi chinuiesc trupul și-l supun robiei, ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic* (I Cor., 9, 27); deci, dacă Pavel, care a fost învrednicit de atâta har, a avut nevoie, după ce făcuse fapte atât de mari și de sfinte, să-și chinuiască trupul, să-l robească, să-l supună stăpânirii sufletului și să facă roabe ale virtuții săltările trupului – că chinuiești pe cine nu ascultă și robești pe cel ce se răscăală –, ce mai putem spune noi, care suntem lipsiți de orice faptă bună, care suntem încărcăți cu poveri de păcate și pe lângă toate acestea mai suntem și tare trândavi?” (*Omilia la Facere*, omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„(Zice Sfântul Pavel – n.n.): *câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu*, arătând că astfel voiește el de a fi Duhul în viața noastră, după cum este cârmaciul față de corabie, sau vizitiul față de caii înhămați. Și nu numai trupul, ci chiar și sufletul trebuie a-l supune unor astfel de frâne, căci nici acesta nu e bine de a fi deplin stăpân, ci trebuie a-l pune sub stăpânirea

Duhului.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XIV, p. 259*)

„După cum un ostaș care poartă arme grele de tot nu este înfricoșător pentru dușmani, chiar de-ar fi tare viteaz și războinic, pentru că greutatea armelor îi stânjenește iuțeala picioarelor și iscusința la luptă, dar dacă ia arme ușor și lesne de mănuit se aruncă asupra dușmanului ca o pasăre, tot astfel și cel care nu-și îngrașă trupul cu beții, cu lene și cu desfătări, ci trăiește în post, în rugăciuni și în răbdarea strâmtorărilor, își face trupul mai ușor și mai zvelt, și, întocmai ca o pasăre care se aruncă asupra prăzii, așa se aruncă și el cu multă iuțeală asupra prăzii, așa se aruncă și el cu multă iuțeală asupra cetelor de draci, doboară cu ușurință puterile cele potrivnice și le supun.” (*Cuvânt despre învierea morților, IV, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, pp. 123-124*)

„Dar nici trupul nu l-a strunit atât de mult încât să împiedice calul să fie folositor pentru slujire și nici nu l-a lăsat să fie prea sănătos, ca, prinzând iarăși multă carne, să se ridice împotriva minții conducătoare, ci se îngrijea în același timp și de sănătatea trupului și de buna rânduială a sufletului.” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop și către mulțimea de popor, în vol. Despre preoție, p. 165*)

TRUPUL („cei ai lui Hristos și-au răstignit trupul dimpreună cu patimile și cu poftete”)

„Iar cei ai lui Hristos și-au răstignit trupul dimpreună cu patimile și cu poftete (Gal., 5, 23). Ca și cum ar zice: nu au mai lăsat să se facă în el lucrarea răutății și l-au statornicit să fie nelucrător față de rău. Și atât l-au războit, încât l-au ridicat mai presus de patimi și de poftete. Acesta este înțelesul lui *și-au răstignit*³⁶⁷. Căci după cum cel pironit pe cruce și străpuns de acele cuie, fiind sfâșiat de dureri și îmboldit din toate părțile, nu mai poate fi supărat de poftete trupești și sunt alungate de la el toate patimile și orice poftă rea – durerea fiind mai aprinsă decât acele patimi – în același mod și cei ce s-au oferit pe sine lui Hristos s-au pironit asemenea Lui și au disprețuit sila trupului, încât s-au răstignit pe ei înșiși împreună cu patimile și cu poftete.” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul*

³⁶⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanches: Trupul nu se distruge prin asceză, ci se personalizează, devine un instrument prin care se manifestă deplin harul. (n.s. 29, p. 79)

Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17), în vol. Cateheze baptismale, pp. 79-80)

TRUPUL (batjocorirea și necinstirea lui – gravitatea)

„Dacă trupul vostru, este străin, apoi atunci nu aveți putere a batjocori trup străin, și mai ales trupul stăpânului, și nici a spurca biserica duhului. Dacă cineva, intrând într-o casă deosebi și-ar îngădui a se îmbăta acolo și a o necinsti, firește că-și va lua pedeapsa cuvenită de la stăpânul casei – dar încă cel ce face biserica împăratească sălaş de tâlhari, ce rele oare nu va pătimi?”

Acestea dar înțelegându-le, iubiților, să vă rușinați de cel ce locuiește în voi, căci acela este Mângâietorul. Înfricoșează-te, Creștine, de cel ce este unit și lipit de tine, căci acesta este Hristos. Nu cumva tu singur te-ai făcut pe sineți mădular al lui Hristos? Deci gândește-te la aceasta și rămâi în înțelepciune; gândește-te al cui mădular ai fost și al cui ai ajuns. Mai înainte ai fost mădular al curvei, iar Hristos te-a făcut mădular al trupului său. Deci tu nu mai ai acum stăpânire pe tine, căci slujești celui ce te-a slobozit din robie. Dacă tu, având o fată, ai da-o cu plată unui stăpân al unei curvăsării, și ai face-o tu singur să curvească, iar mai apoi venind fiul împăratului, a slobozit-o din acea robie și a luat-o sieși ca soție, apoi tu atunci nu mai ești stăpân a o da iarăși la curvăsării, fiindcă ai dat-o o dată și ai vândut-o. întocmai așa este și cu trupul nostru. Și noi ne-am dat cu plată trupul nostru diavolului, cumplitului samsar de curve, însă Hristos, văzând ticăloșia noastră, ne-a izbăvit de vicleanul, scăpându-ne de tirania răutății lui, și deci după aceea trupul nu mai este al nostru, ci al celui ce ne-a mântuit. Dacă voiești a-l întrebuința ca pe mireasa lui Hristos, nimeni nu te împiedică, iar de voiești a-l duce iarăși la cele de dinainte, apoi atunci vei pătimi aceleași rele ca și cei ce-și bat joc de trupul stăpânului. Pentru aceea noi trebuie a împodobi trupul cu virtuți, iar nu a-l necinsti! Nu ai stăpânirea trupului în poftele cele rele, ci în lucrurile pe care le poruncește Dumnezeu. Gândește-te din ce batjocoră l-a izbăvit Dumnezeu. Căci cu adevărat mai nerușinată decât orice curvă era firea noastră mai înainte de aceasta, fiindcă hoțiile, și omorurile, și orice gând intra în sufletul omului și se cuibărea acolo, în schimbul unei plăți mici și nebăgate în seamă – vreau să zic de plăcerea vieții acesteia. Căci sufletul omului fiind tulburat de cugete și fapte rele, numai această plată și-a câștigat. Dar dacă mai înainte de botez acestea erau un rău mare, apoi după ce am primit botezul, după ce ni s-a făgăduit Cerul

cu Împărăția lui Dumnezeu, după ce ne-am bucurat de înfricoșatele Taine, după toate acestea, zic, ce iertare vom avea dacă ne murdărim?”
(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVIII, p. 183)

TRUPUL (îngrijirea lui)

„...vă rog, așa cum spune fericitul Pavel, *să nu prefaceți grija de trup în poftă* (Rom., 13, 14), ci să vă îngrijiți de trup atât cât să puteți trăi și săvârși cu râvnă faptele cele duhovnicești”. (*Omilii la Facere*, omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 118)

„Și *grija de trup să nu o faceți spre poftă*. După cum n-a împiedicat de a bea, ci de a se îmbăta, și nici de a se împreuna cu femeie, ci de a se desfrâna și a face fapte necinstite, tot așa n-a împiedicat de a se purta de grijă trupului; ci ca acea îngrijire să nu fie spre poftă, căci atunci covârșește ceea ce este de trebuință. Cum că Apostolul poruncește a ne îngriji de trup pentru cele trebuincioase, ascultă ce-i spune el lui Timotei: *De acum nu bea numai apă, ci folosește puțin vin, pentru stomacul tău și pentru deseale tale slăbiciuni* (I Timotei 5, 23), de unde se vede că el se îngrijește pentru sănătatea trupului, iar nu pentru necinstirea și pângărirea lui, pentru că nici n-ar mai fi atunci îngrijire, ca să aprinzi flacăra din el și să-l faci mai înfierbântat decât cuptorul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, pp. 450-451)

„Caută doar un singur lucru, anume să ai trupul sănătos. Până aici numai îngrijește-te de trup, iar mai departe nu, ci toata grija ta să o cheltuiești în sârguința celor duhovnicești.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 451)

„Mănâncă, deci, atâta numai cât să-ți potolești foamea; îmbracă-te numai cât să-ți acoperi trupul, și nicidecum să nu ți-l împodobești cu haine scumpe, ca să nu-l pierzi, fiindcă atunci tu îl moleșești, îi vatămi sănătatea și-l slăbești prin multa moleșire. Deci, pentru a avea trupul ca pe o corabie bună a sufletului, pentru a sta căpitanul în siguranță la cârmă și pentru ca ostașul să mânuiască arma cu ușurință, fă ca totul să fie bine potrivit și în toată regula” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 456)

„Îngrijirea trupului nu trebuie a o face spre plăcere. *Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndeștulați să fim* (1 Tim. 6, 8).” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XIII, p. 136)

TRUPUL (răsfățarea trupului)

„Cu cât mai mult acest trup al nostru este răsfățat de noi, cu atât mai mult i se adaugă durerea. Cu cât îl înconjurăm cu o stare mai bună, cu atât mai mult moartea, sub miile de forme și miile de maniere face din el prada ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 136)

TRUPUL (perisabilitatea lui)

„Fiindcă și trupul nostru nu este cu nimic mai presus sau mai bun decât lutul; tot așa este de lesne supus stricăciunii prin moarte, prin boale, prin schimbăciunile aerului și prin altele multe, prin care el se face iute stricăcios.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VIII, p. 90)

TRUPUL (mortificarea trupului)

„Aceasta va să zică a-și omorî cineva trupul, a vieții viață nemuritoare, a avea chiar de pe acum garanția învierii din morți, a păși cu ușurință pe calea virtuții, așa că un astfel de om este încununat la urmă, fără alte fapte sau osteneți. De aceea a și adăugat expresia *pentru păcat*, ca să afli, o dată pentru totdeauna, că el n-a omorât natura trupului, ci numai păcatul, fiindcă dacă s-ar omorî natura trupului, s-ar omorî în același timp și multe altele de care s-ar putea folosi sufletul. Deci el nu spune aceasta, ci voiește ca trupul, chiar trăind, să rămână mort. A avea pe Fiul în noi, cum și a fi în noi Duhul, este semn că trupurile noastre, în ceea ce privește săvârșirea păcatului, cu nimic să nu se deosebească de trupurile cele moarte din coșciuge. Dar tu nu te speria auzind de moarte, căci o astfel de moarte are în ea adevărata viață, pe care nici o moarte nu o va atinge. Astfel este viața Duhului; ea nu se supune morții, ci consumă și nimicește moartea, iar ceea ce a primit, ea păstrează pentru totdeauna nemuritor.

De aceea, zicând că trupul este mort pentru păcat, nu a spus că *Duhul viază*, ci că *Duhul viază pentru dreptate*, ca să arate că Duhul poate să dea viață și altora, după cum voiește.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 247-248)

„Iubitule, nu lăsa ca trupul să vieze acum, ca astfel să vieze atunci, fă să moară aici, ca să nu moară acolo niciodată. Dacă va rămânea aici viețuind, nu va viețui, iar de va muri, atunci va trăi. Aceasta se petrece și cu învierea cea de obște, căci mai întâi trebuie a muri trupul și a se îngropa, și după aceea a se face nemuritor. Aceasta se petrece și în baia renașterii (botezul), fiindcă mai întâi trupul se răstignește, apoi se îngroapă, și după aceea învie. Aceasta s-a petrecut și cu trupul Domnului, fiindcă și El a fost răstignit, îngropat, și apoi a înviat. Aceasta să facem și noi, omorând fiecare trupul său neconținut, în fapte. Eu nu spun de ființa trupului, sa nu fie una ca aceasta, ci vorbesc de aplecările spre fapte rele. Aceasta este adevărată viață, ba mai bine zis aceasta este singura viață, de a nu se supune cineva la nimic omenesc, și nici de a sluji plăcerilor. Cel ce se supune singur plăcerilor, nici nu poate a mai viețui pe urmă liniștit din cauza nemulțumirii ce izvorăște din ele, din cauza fricii, a primejdiilor și a nenumăratelor patimi. Dacă se gândește la moarte și o așteaptă ca fiecare muritor, el a murit deja de frică mai înainte de moarte. Dacă ar bănuși vreo boală, vreo batjocoră, vreo sărăcie, sau și altceva din cele neașteptate, el este prăpădit deja și demoralizat cu totul.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 249)

„*Ci îmi chinuiesc trupul meu și-l supun robiei. Nu a zis îmi nimicesc sau îmi pedepsesc - fiindcă trupul nu este dușmanul omului – ci îmi chinuiesc și îmi supun robiei, ceea ce o face numai stăpânul, și nu războinicul, dascălul, iar nu dușmanul, pedagogul, iar nu stricătorul.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIII, p. 238)

TRUPUL (valoarea trupului)

„Nu pentru aceea a fost făcut trupul, ca tu să fii neînfrânat și să curvești, după cum nici pântecul ca să fie necumpătat în mâncăruri, ci ca să meargă după capul Hristos, iar Domnul stăpânește trupul. Să ne rușinăm deci și să ne înfricoșăm, căci învrednicindu-ne de o atât de mare cinste, de vreme ce ne-am făcut mădulare ale celui ce șade sus pe Heruvimi, noi totuși ne necinstim cu atâtea fapte rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XVII, pp. 173-174)

„Trupul omenesc era minunat prin frumusețe când în paradisul pământesc el ieșise din mâinile Creatorului. El rămâne o capodoperă

chiar în cursul degradărilor și a ruinelor pe care le-a acumulat în el păcatul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 134)

TULBURAREA (adevărata tulburare)

„... adevărata tulburare și neorânduială nu stă în curgerea lucrurilor, ci în gândirea noastră, în stare să vadă în lume tulburare și neorânduială. Dacă nu îndepărtăm neorânduiala și tulburarea din cugetul nostru, nu vom avea nici un câștig de buna rânduială din lucruri, chiar de ne-ar merge toate din plin. Întocmai ca ochiul: dacă îți este ochiul bolnav, vei vedea noapte și în miezul zilei, vei vedea lucrurile pe dos și nu-ți va fi de nici un folos raza de soare; dar dacă îți este ochiul sănătos și bun, poți merge fără primejdie și noaptea.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 166)

„... dacă purtăm grijă de sufletul nostru, n-avem să vedem în lume nici tulburare, nici neorânduială, n-avem să vedem nici un necaz, chiar dacă întâmplările din viața noastră ne-ar frământa mai grozav ca vârtoarea.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 167)

UCIDEREA (sinuciderea)

„Dar pe unii ca aceștia (sinucigași – n.n.) și Dumnezeu îi pedepsește mai mult ca pe ucigași, și noi cu toții îi detestăm, cu drept cuvânt; căci dacă a omorî pe alții este un fapt rău, cu atât mai mult încă a se omorî pe sine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 14)

„... sau din pricina calomniilor, sau din pricina pagubelor de bani, sau din pricina primejdiei ce-i amenința, sau de frica loviturilor, sau din altă teamă ce-i pândeau, au căutat să se smulgă unor nenorociri mai mari și și-au găsit scăparea și ușurarea în moarte; au alergat la moarte ca la un loc de refugiu, s-au pornit cu grabă spre moarte ca la un port liniștit, ca să scape de furtunile ce-i amenințau.” (*Despre soartă și providență*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 200)

UMILINȚA (definiția)

„Dar ce este umilința? A răbda când un altul ne batjocorește, a ne cunoaște păcatul, a răbda vorbele cele proaste.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 322)

UMILINȚA (- mama tuturor bunătăților)

„... mama tuturor bunătăților, care este umilința. Aceasta îi face pe robi a fi buni, aflând că nu vor fi întru nimic vătămați din cauza robiei lor, și tot aceasta îi face și pe stăpâni a fi mai cumpătați.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 25)

„Umlința izvorăște din bunătate, iar din umilință blândețea, și din aceasta îndelunga răbdare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 93)

UMILINȚA (și relevarea virtuților proprii)

„Este chiar cu putință a vătăma pe alții și umilindu-se cineva fără de vreme, precum iarăși este cu putință a folosi pe alții vorbind la vreme ceva

minunat despre sine.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXII, p. 198)

UNELTIRILE (urzite de alții asupra noastră)

„Uneltirile asupra vieții mele sunt pentru mine munți de cununi, lande sunt pentru mine decorații. Nu mi-e teamă de uneltiri.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 155)

UNELTIRILE (cine sapă gropi altora, cade singur în ele)

„... așa cum valurile care se izbesc de stânci dispar și pier din însăși elanul lor năpraznic, tot așa și aceștia prin uneltirile lor își sapă gropi mai degrabă lor înșiși decât altora.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XXIV, 2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 328)

URA (este urâciune înaintea lui Dumnezeu)

„Pe nimeni, da, pe nimeni nu urăște atâta Dumnezeu, nimănui nu-i întoarce atâta spatele ca omului care poartă ură în sufletul său, ca omului care dușmănește fără încetare pe semenul său. Prăpădul acestui păcat este atât de mare, încât face să dispară chiar iubirea de oameni a lui Dumnezeu”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 344)

„Nimic nu urăște atât Dumnezeu ca pe omul care ține ură și clocotește răzbunare, ca pe omul cu inimă umflată, ca pe omul cu sufletul prins de mânie.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 57)

„... ura față de semenii noștri este un îndoit păcat: întâi, că nu are iertare înaintea lui Dumnezeu, și apoi, deoarece cheamă din nou și ridică împotriva noastră și celelalte păcate de moarte, chiar dacă ne fuseseră iertate. Așa cum a făcut și cu sluga aceasta (Matei 18 – n.n.). Da, nimic nu urăște atâta Dumnezeu, de nimic nu e așa scârbit ca de omul care dorește să se răzbune, ca de omul care ține mânie. Asta mai ales a vrut să arate Hristos prin pilda aceasta, iar din rugăciune ne-a poruncit să zicem așa: *Și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12).”

(*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 241)

URA (gravitatea)

„Nu pricepi tu, spune-mi, că, dacă urăști oile lui Hristos, te lupți cu Păstorul? Urăști oile acelea, pentru care Hristos și-a vărsat sângele, și pentru care ne-a poruncit nouă de a face totul și chiar de a pătimi?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 115-116)

„Dacă a iubi pe cei ce ne iubesc nu ne face de a avea nimic mai mult decât păgânii, dar încă cel ce urăște pe cei ce-l iubesc unde va sta? Spune-mi, fiindcă a urî pe cineva este mai rău decât a-l război. Cel ce poartă război altuia, de îndată ce a dispărut cauza războiului, a aruncat dușmănia la o parte, pe când cel ce urăște niciodată nu va fi prieten celui urât. Unul cel puțin dă războiul pe față, dar acesta în ascuns; unul de multe ori cel puțin are o cauză binecuvântată de a se război cu altul, pe când celălalt este împins de o pornire și de o cugetare demonice.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 116)

„De-am avea mii și mii de fapte bune, dar dacă ținem ură și avem gând de răzbunare, am făcut totul în zadar și fără de folos. Nici una din ele nu poate aduce rod de mântuire.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 73)

„... păcatul acesta este mai greu decât orice păcat.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 241)

„Ce să mai spunem despre oamenii care urăsc și fac rău celor care nu le-au pricinuit nici un rău? *Nu-l pot suferi pe cutare*, zic ei. Sau: *Pe cutare nu-l pot înghiți*. Și dacă îi întreb de ce, nu prea au ce să-mi răspundă. Unde vor ajunge acești oameni? În ce stare se vor arăta dinaintea lui Dumnezeu, la Judecată? Cum se vor izbăvi de iadul cel veșnic, când sunt mai răi și decât idolatrii? Și uite, idolatrii, de multe ori, chiar dacă nu așteaptă nici o răsplată, propovăduiesc iubirea și bunătatea. Iar noi, creștinii, îi urâm pe cei pentru care Hristos S-a răstignit, pe cei cu care avem aceeași credință și nădejde, pe cei împreună cu care alcătuim un

singur trup - trupul teantropic al lui Hristos, adică Biserica.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 250)

„Cel ce nu-l iubește pe aproapele lui, de și-ar da și toată avuția lui săracilor, sau mucenic să se facă, nimic nu-i va folosi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 56)

URA („veți fi urâți de toți pentru numele Meu”³⁶⁸)

„Dar pentru că era firesc ca apostolii în afara necazurilor acestea să mai capete și o faimă rea - lucru ce pare multora mai împovăraător ca orice, uită-te cu ce îi mângâie și acum Domnul: cu propria Sa persoană și cu toate cuvintele spuse de lume despre El; iar mângâierea aceasta cu nimic nu se poate egala. După cum mai înainte spusese: *Veți fi urâți de toți și adăugase: Pentru numele Meu* (Matei 10, 22), tot așa și acum”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIV, I în col. PSB, vol. 23, p. 421)

URA (remedii)

„Pentru nimic altceva deci să nu ne străduim atâta cât pentru a ne curăți de mânie și a ne împăca cu cei care ne poartă dușmănie, știind că nici rugăciunea, nici milostenia, nici postul, nici împărțășirea cu Sf. Taine, nici altceva din acestea nu ne vor putea apăra în ziua aceea dacă purtăm în sufletul nostru ură și dorință de răzbunare împotriva semenului nostru; după cum, iarăși, dacă biruim acest păcat, vom putea dobândi oarecare iertare, chiar de-am avea nenumărate păcate. Nu-i al meu cuvântul, ci chiar al lui Dumnezeu, Cel ce ne va judeca în vremea aceea. După cum în pilda aceasta a spus: *Așa vă va face și vouă Tatăl Meu dacă nu veți ierta fiecare fratelui său, din toată inima* (Matei 18, 35), tot așa și în alt loc spune: *De veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 6, 14).

Deci, ca să ducem și aici viață tihnită și liniștită, și să dobândim iertare și slobozire din păcate, să ne străduim și să lucrăm cu totul ca să ne împăcăm cu dușmanii pe care-i avem. Așa, vom împăca și pe Stăpânul nostru, chiar de-am fi făcut păcate nenumărate, și vom dobândi și bunătățile

³⁶⁸ Matei 10, 22.

ce vor să fie.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 242-243)

URA (să urâm păcatul, nu păcătosul)

„Nu urăsc pe oameni, ci urăsc păcatul.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu puțință...”*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 244)

URCUȘUL DUHOVNICESC

„Să nu treacă nici o zi din întreaga noastră viață, în care să nu punem în noi înșine vreun folos duhovnicesc sau cu rugăciunea sau cu mărturisirea sau cu facerea de fapte bune sau cu vreo altă faptă duhovnicească”. (*Omilii la Facere*, omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

URMAREA LUI HRISTOS

„*Dacă vrea cineva să vină după Mine*. Nu silesc, nu constrâng, ci las pe fiecare să fie stăpân pe voința sa. De aceea-și spun: *Dacă vrea cineva*. Chem la bine, nu la rău și la greu; nu la pedeapsă sau osândă, ca să constrâng. Însăși natura lucrului spre care vă chem este în stare să vă atragă. Grăindu-le acestea, Hristos îi atrăgea la El și mai mult. Cel care întrebuințează sila de multe ori îndepărtează; dar cel care-l lasă pe ascultător să fie el stăpân pe el însuși, îl atrage mai mult. Cuvântul bun e mai puternic decât constrângerea. De aceea și Hristos spunea: *Dacă vrea cineva*. Mari sunt bunătățile pe care vi le dau, le spune Hristos. Sunt atât de mari încât voi, de buna voastră voie, veți alerga spre ele! Dacă cineva ți-ar da aur, dacă ți-ar oferi comori, n-ar avea nevoie să întrebuințeze sila ca să te cheme. Dacă pentru ca să te cheme la aur și la comori nu-i nevoie de silă, apoi cu mult mai mult atunci când Hristos te cheamă la bunătățile cele din ceruri. Dacă natura lucrului nu te silește să alergi după el, atunci nici nu ești vrednic să-l primești; iar dacă l-ai primit, atunci nici nu-ți dai seama bine ce-ai primit. De aceea nu ne silește Hristos, ci ne îndeamnă, având grijă de noi”. (*Omilii la Matei*, omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 633-634)

„Dacă nu vrem să suferim dureri de dragul lui Hristos, totuși dureri suferim neapărat și din altă parte. Nici n-ai să fii nemuritor, dacă nu mori pentru Hristos! Nici n-ai să pleci de pe lumea aceasta cu bani, dacă nu-i arunci pentru Hristos! Pe acestea le cere Hristos de la tine; și pe acestea le vei da, chiar dacă nu ți le-ar cere El, pentru ca ești muritor. Pe acestea vrea, Hristos să le faci de buna ta voie. Numai atât îți cere Hristos: să faci pentru El acelea care datorită lor se duc și pier. Ai văzut îți spune: Primește să suferi pentru Mine acelea pe care vrând-nevrând trebuie să le suferi! Adugă faptei tale numai asta și am din partea ta îndestulătoare ascultare! Aurul pe care vrei să-l împrumuți altuia, împrumută-Mi-l Mie și cu mai mult câștig și spre mai multă siguranță. Trupul, pe care vrei să-l dai să lupte în armata altuia, dă-l să lupte pentru Mine și te voi răsplăti din belșug cu răsplăți mai presus de ostenele tale! În toate afacerile tale preferi pe cel care-ți dă mai mult și când dai bani cu împrumut, și când cumperi și când intri în oștire; dar numai pe Hristos Care-ți dă mai mult decât toți și infinit mai mult pe Hristos? Ce înseamnă atâta ură împotriva Lui? De unde vei avea iertarea, de unde cuvânt de apărare, când nu vrei să preferi pe Dumnezeu oamenilor nici în lucrurile în care preferi pe oameni oamenilor? Pentru ce dai pământului comoara ta? Dă-o în mâinile Mele, îți spune Hristos. Nu ți se pare, oare, a fi mai vrednic de credință Stăpânul pământului decât pământul?” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 868)

„Dacă te lovește jale mare, caută ca nu cumva tirania tristeții să-ți schimbe graiul gurii, ci să grăiești așa cum a grăit Hristos; a jelit și El pe Lazăr (Ioan 11, 33-35) și pe Iuda (Ioan 13, 21). Dacă te cuprinde frica, caută să grăiești iarăși așa cum a grăit El; L-a cuprins și pe El frica pentru tine, potrivit dogmei întrupării; spune și tu: *Dar nu cum vreau Eu, ci cum vrei Tu* (Matei 26, 39). Dacă plângi, plânge potolit ca El. De cazi în lațurile vrăjmașului, de te cuprinde durerea, poartă-te ca Hristos; și Lui I s-au întins lanțuri și El a fost îndurerat, dar a spus: *Întristat este sufletul Meu până la moarte* (Matei 26, 38). Ți-a dat tot felul de pilde ca să păstrezi măsura și să nu strici canoanele date ție. Dacă păstrezi măsura în întristare, în mânie, în jale și în neliniște, vei putea avea o gură la fel cu gura lui Hristos; și încă de pe când calci pe pământ ne vei arăta o limbă asemănătoare Celui Ce locuiește în ceruri. Câți dintre noi nu dorim să vedem chipul Domnului? Iată, este cu puțință nu numai să-l vedem, dar să și fim asemenea Lui, dacă ne sârguim.

Să nu amânăm, dar, de pe o zi pe alta!” (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

„Dar, veți zice voi, cum vom putea noi fi imitatorii lui Iisus Hristos? Noi o vom face dacă vom raporta totul la folosul public, și dacă nu vom căuta propriul nostru interes. Zice Sfântul Pavel: *Că și Iisus Hristos n-a căutat plăcerea Sa, ci precum este scris: <<Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra Mea>>*” (Rom., 15, 3; Ps., 68, 12). *Ca nimeni să nu caute numai ale sale* (I Cor., 10, 24). Așa se caută propriile sale interese, dacă se are în vedere binele aproapelui nostru, căci binele aproapelui nostru este propriul nostru bine. *Noi nu suntem toți decât un singur trup, și toți mădulare unii altora* (Rom., 12, 5) și părți.” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XV, 2, p. 75)

„Se lovește peste fața Lui, și voi vă împodobiți cu haine scumpe cu bijuterii și cu pietre prețioase, și dacă nu vă dă toată lumea semne de cinste și de venerare, voi credeți că nu mai trăiți. Iisus Hristos este batjocorit, scuipat, primește lovituri groaznice peste față și voi vreți ca să fiți cinștiți pentru totdeauna, și nu vreți să luați parte la batjocurile lui Iisus Hristos. Voi nu ascultați totdeauna ceea ce vă zice Sfântul Pavel: *Urmați mie, precum și eu urmez lui Iisus Hristos* (I Cor., 10, 1).” (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXIII, 5, p. 439)

„Te supără cineva și te atacă? Aceasta te pregătește spre a fi treaz și-ți dă motiv de a fi deopotrivă cu Dumnezeu. Dacă tu iubești pe cel ce te dușmănește, ești deopotrivă cu Cel ce face să răsară soarele și peste cei răi, și peste cei buni. Un altul ți-a răpit poate averea? Dacă tu suferi cu bărbăție, atunci vei primi aceeași plată ca și cei ce cheltuiesc totul cu săracii. *Iar răsplătirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, bine știind că voi aveți o mai bună și statornică avere* (Evrei 10, 34).” (Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia X, p. 178)

„*Rogu-vă dar, fiți mie următori (imitatori), precum și eu lui Hristos* (I Cor., 4, 16). Vai, câtă neprefăcătorie la dascăl! Cât de adevărată icoană ne înfățișează, îndemnând și pe alții a o urma. El face aceasta nu ca și cum s-ar lăuda pe sine, ci ca să arate că virtutea este ușoară. *Să nu-mi spui, zice, că nu pot să te imit, căci tu ești dascăl, și mare - căci nu este atât de mare deosebire între mine și voi, pe cât este între Hristos și mine. Și cu toate acestea, eu am urmat lui.* Când scrie Efesenilor, nu se pune pe sine la mijloc, ci deodată îi îndreaptă către Dumnezeu de-a dreptul: *Fiți următori lui Dumnezeu* (Efes., 5, 1), zice, iar aici, fiindcă vorba îi era îndreptată către cei slabi, s-a pus pe sine la mijloc. De altminteri, el arată că și așa este cu puțință

a urma pe Hristos, căci cel ce urmează pecetea cea adevărată, acela a urmat chipului celui dintâi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 133)

„Această urmare nu are nevoie de timp și de meșteșug, ci numai de bunăvoință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 133)

„Nimic nu poate face pe cineva a fi următor al lui Hristos, precum a se îngriji de fratele și aproapele său. Dar chiar de ai posti, sau te-ai culca jos pe pământ, sau te-ai sugruma pe sineți, însă de aproapele tău nu te îngrijești, nu ai făcut atunci nici un lucru mare, căci purtându-te astfel, tu ai stat încă și mai departe de această icoană.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXV, pp. 261-262)

„Dar urmarea lui (Hristos – n.n.) nimic alta nu este decât a iubi pe alții.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXII, p. 339)

„*Fac să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni; deci imită-Mă și tu, zice (Dumnezeu – n.n.). Dă din ale tale și celor buni și celor răi. Fiind batjocorit, Eu sufăr și fac bine celor ce Mă batjocoresc; imită-Mă și tu, căci poți. Fac bine, nu pentru răsplată; imită-Mă și tu, și să nu faci binele pentru răsplată. Am aprins luminători pe cer; aprinde și tu astfel de luminători, căci poți. Luminează pe cei rătăciți, căci a Mă cunoaște pe Mine este mai mare binefacere decât a vedea soarele de pe cer. Om nu poți face, dar drept și plăcut lui Dumnezeu poți face. Eu am lucrat esența sau ființa, iar tu împodobeste buna intenție. Vezi cât te iubesc, și cum ți-am dat putere chiar și în cele mari.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„Nimic altceva nu ne face următori ai lui Hristos ca viețuirea pentru binele obștesc și căutarea folosului fiecărui om.” (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 239)

„Nici firea, nici slăbiciunea trupului, nici vârsta, nici altceva din unele ca acestea nu poate să ne împiedice pe cei ce mergem pe drumul credinței, de ne este râvna mare, de ne e cugetul treaz, de este înrădăcinată în sufletele noastre frica fierbinte și înflăcărată de Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia, I, în vol. Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți, p. 373*)

VANITATEA (manifestarea acestei patimi)

„Deci ce poate fi mai costisitor ca vanitatea? Ce ar putea fi mai urâcios și mai de nesuferit? Cum că boala aceasta este costisitoare, faptul acesta se vede din cheltuielile ce se fac în zadar prin teatre, hipodromuri și în alte vanități de felul acestora, din risipa celor ce clădesc case luxoase și strălucite, și din toate celelalte care se fac cu o îmbelșugare fără scop și fără vreun folos, pe care nu putem a le mai înșira cu vorba acum. Cum că un asemenea om cheltuitor și iubitor al luxului și hrăpăreț va lua și averi străine, faptul este învederat, căci pentru ca să aibă de unde procura hrană acestei fiare sălbatice, va băga mâinile sale și în averile altora. Și de ce spun eu numai de averi? Un asemenea om, întocmai ca și un foc puternic, nu va consuma numai bani, ci și suflete. Un asemenea om nu-și agonisește numai moartea prezentă, ci și cea viitoare. Mama gheenei este vanitatea; ea aprinde acel foc puternic, și tot ea hrănește și acel vierme neadormit. Ar putea-o vedea cineva stăpânind până și printre morți. Și ce ar putea fi mai rău ca această boală? Toate celelalte patimi se sfârșesc odată cu moartea, însă patima aceasta chiar și după moarte se silește și se ambiționează de a-și arăta firea sa în trupul cel mort. Căci, după moartea lor li se ridică monumente strălucite cu care se consumă toată averea lor, și când se ocupă de a le face cheltuieli luxoase la înmormântarea lor; când fiind în viață ei batjocoreau pe săraci pentru un obol sau o bucată de pâine, iar după moarte procură o masă îmbelșugată viermilor, apoi de ce mai cauți atunci vreo altă exagerare a tiraniei acestei boli?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 342-343)

„Omul cel vanitos se aseamănă cu cei înviforați de o furtună năprasnică: veșnic tremură, veșnic se teme și slujește la mii de stăpâni, pe când cel ce este în afară de această tiranie se aseamănă cu cei ce stau la limanuri liniștite și se bucură de o adevărată libertate și pace. Vanitosul are atâția stăpâni pe câte persoane cunoscute ar avea, fiind silit de a-i sluji, într-un fel sau altul, pe toți.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

VANITATEA (gravitatea)

„După cum femeia curvă stând în bordel se dă pe sine tuturor, tot așa și sclavii vanității, ba încă mai nerușinați sunt aceștia decât curvele, fiindcă

acelea de multe ori au disprețuit pe amanții lor, pe când tu te-ai expus tuturor, și robilor, și tâlharilor, și pungășilor, căci din aceștia și prin aceștia se compune teatrul, adică spectatorii aceia care vă laudă pe voi. Și pe aceia pe care singur îi crezi că nu sunt vrednici de nimic, pe aceia, zic, îi preferi mântuirii tale, dovedind prin aceasta că ești mai nevrednic decât toți aceia. Și cum nu este nevrednic cel ce are nevoie de laudele altora, și care nu crede că este destoinic prin sine însuși, dacă nu va căpăta slava și laudă din partea altora?

Nu înțelegi, spune-mi, că împreună cu ei găsindu-te, tu te expui priveliștii tuturor, și că dacă greșești, apoi ai contra ta mii de acuzatori, pe când dacă stai necunoscut te găsești în siguranță? *Da, zici tu, însă și când am merite, am mii de admiratori.* Apoi aici este răul cel mare, că boala vanității te vatămă nu numai când greșești, ci și când ai merit în faptele tale; atunci ești vătămat fiindcă a amăgit pe cei mulți, iar acum fiindcă te lipsește de orice plată.

Mare rău, iubiților, este vanitatea! Mare și încărcat de toată necinstea. Dacă chiar și în faptele omenești a iubi slava este un mare rău, dar când și în cele duhovnicești suferi de această boală, apoi ce iertare mai poți avea? Ce iertare poți avea, când tu nu voiești a acorda lui Dumnezeu măcar atâta cinste și valoare, pe câtă ai tu din partea slugilor tale? Sluga se uită în ochii stăpânului, lucrătorul iarăși își are privirea îndreptată asupra celui ce urmează a-i plăti simbria pentru lucrul său, iar discipolul își are privirea ațintită asupra dascălului, pe când tu faci cu totul dimpotrivă, căci lăsând la o parte pe Stăpânul a toate, și pe Cel ce te plătește, îți întorci privirile la cei deopotrivă cu tine, deși știi bine că Dumnezeu își aduce aminte de faptele tale și după aceasta, pe când omul se uită numai în prezent; și în timp ce ai teatrul în cer, tu îți aduni spectatori aici pe pământ. Luptătorul unde se luptă, acolo voiește a fi încununat, pe când tu luptându-te în cer, cauți să fii încununat jos pe pământ. Și ce ar putea fi mai rău ca această smintire?

Să vedem încă și cununile căpătate aici. Una, de pildă, este compusă din lipsă de minte, alta din zavistie către altul, cealaltă din ironie și lingușire, o alta din bani, și alta din vreun serviciu umil. Și după cum copiii care se joacă își pun unii altora cununi de buruieni pe cap, iar cel încununat neștiind cauza se miră când vede pe cei din urma lui râzând, întocmai așa fac și cu tine cei ce te laudă, căci și aceștia, punându-ți pe cap o cunună de buruieni, râd cu hohot în sufletul lor. Și dacă acea cunună ar fi compusă numai din buruieni, însă acum acea cunună este plină de toată vătămarea, care nimicește toate meritele noastre.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVII, pp. 346-347*)

VANITATEA (consecințele)

„Și de ce ar mai trebui să spunem de toate celelalte rele care izvorăsc de aici? De mii de ori aș prefera să fiu sclav barbarilor decât o singură dată sclav vanității; fiindcă aceia nici nu poruncesc astfel de lucruri robilor, precum cele pe care le poruncește vanitatea supușilor săi. *Tuturor fii sclav – zice ea – de ar fi aceia mai străluciți decât tine, sau mai înjosiți chiar decât tine. Disprețuiește sufletul, neglijează virtutea, bate-ți joc de libertate, jertfește mântuirea ta. De faci vreun bine, să nu-l faci pentru mulțumirea lui Dumnezeu, ci pentru ochii celor mulți, ca astfel să pierzi cununa ce ți s-ar cuveni. De faci milostenie, sau de postești, dă pe față osteneala ce o depui și te silește de a pierde astfel câștigul.*

Deci ce ar putea fi mai crud ca aceste porunci? De aici își are începutul și invidia, de aici și lipsa de minte, de aici și iubirea de argint, care e mama tuturor relelor. Mulțimea aceea de slugi, caii cei împodobiți cu aur, lingușitorii, trăsurile cele ferecate cu argint și toate celelalte, mai ridicole încă decât acestea, nu sunt pentru plăcere sau pentru vreo trebuință, ci numai spre satisfacerea vanității.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVII, p. 343*)

VANITATEA (remedii)

„Da, zici tu, *cum că patima aceasta este rea, nu mai încape nici o îndoială; dar cum să putem fugi de ea, aceasta ar trebui să ne-o spui acum.* Înainte de toate, dacă te vei convinge bine că această boală este urâtă, vei câștiga prin aceasta un început bun de îndreptare, fiindcă și cel ce este bolnav repede va chema pe doctor, dacă, mai înainte de orice se va convinge că este bolnav. Iar de mai cauți și altă cale de scăpare, caută cu privirea neconținut spre Dumnezeu, și mulțumește-te numai cu slava Lui. Patimă aceasta te face să te simți bine și te îndeamnă ca să spui și altora succesele tale, tu gândește-te iarăși, că după ce vei spune nu vei avea de aici nici un câștig, și prin aceasta ai stins acea poftă absurdă.

Spune sufletului tău: *Iată că te-ai trudit atâta timp ca să spui altora succesele tale, și nu te-ai putut stăpâni impunându-ți tăcerea, ci le-ai expus înaintea tuturor; ei, și ce ai câștigat mai mult de aici? Nimic mai mult, ci numai cea mai mare pagubă, și că pe lângă toate acestea, apoi, te-ai lipsit și de toate cele agonisite cu multă osteneală. Pe lângă toate acestea mai gândește-te și la faptul, că judecata și hotărârea celor mai mulți este coruptă, și nu numai coruptă, ci încă și repede se vestejește. Chiar dacă pentru*

moment te admiră, cu trecerea timpului însă le uită toate, și cununa cea dată ție de Dumnezeu ți s-a răpit, în același timp nici lauda lor nu a avut putere să ți-o păstreze pentru un timp mai îndelungat. Dar chiar dacă ar rămâne cununa lor pe un timp mai îndelungat, totuși e cea mai mare ticăloșie de a o schimba cu cea acordată de Dumnezeu, căci dacă după un timp oarecare cea cunună se va nimici, apoi ce justificare am putea avea, când noi trădăm pe cea care rămâne pentru totdeauna pentru cea care nu rămâne, și pentru laudele câtorva pierdem atâtea bunuri? Deși dacă ar fi cât de mulți cei ce ne laudă, noi tot suntem vrednici de jelit, ba încă atunci suntem mai de jelit, când ne laudă cei mai mulți. Și dacă poate rămâi mirat auzind aceste cuvinte, ascultă pe Hristos care hotărăște: *Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot așa făceau proorocilor mincinoși părinții lor* (Luca 6, 26). Și cu drept cuvânt, fiindcă pentru fiecare meșteșug maiștrii trebuie să caute judecători, apoi tu cum de îngădui celor mulți ca să cerceteze și aprecieze virtutea ta, și nu îngădui mai cu seamă celui ce știe totul, care poate să unească la un loc toate faptele tale, să le aprecieze și să te și încununeze? Cuvintele acestea ale Mântuitorului ar trebui ca să le scriem și pe pereții casei, și pe uși, și în cugetul nostru, și neconștient să zicem către noi înșine: *Vai nouă! Când ne vor zice de bine toți oamenii.* Fiindcă aceștia care ne grăiesc de bine acum, mai pe urmă tot ei ne defaimă ca vaniți, iubitori de cinste și de laudele lor. Nu tot așa însă se petrec lucrurile și cu Dumnezeu; ci când te vede că tu iubești slava cea de la El, atunci mai cu seamă te va lăuda, te va admira și te va proclama, pe când cu omul e din contră, căci luându-te ca sclav în loc de om liber, și printr-o simplă vorbă de multe ori aducându-ți laude mincinoase, ți-a răpit adevărata plată și te-a supus lui mai abtâr ca pe un sclav cumpărat cu argint. Pe sclavi îi au stăpânii lor sub ascultare după poruncile ce le dau, pe când tu slujești celor ce te laudă chiar și fără porunci. Nici nu mai aștepti să mai auzi ceva de la ei, ci dacă numai simți ceea ce le place și-i încântă, chiar neporuncind ei tu faci totul. Deci, de câtă osândă nu suntem noi vrednici, dacă pe mișei căutăm a-i încânta și a-i sluji chiar și mai înainte de a ne porunci, iar pe Dumnezeu, Care pe fiecare zi ne îndeamnă și ne poruncește, nici măcar nu voim a-L asculta? Deși dacă tu iubești laudele și slava, ar trebui să fugi de lauda oamenilor, căci numai atunci te vei învrednici de slavă; ar trebui să respingi aprobările oamenilor, fiindcă numai atunci te vei bucura de mii de laude, și din partea lui Dumnezeu, și din partea oamenilor. Pe nimeni nu obișnuim noi a slăvi, după cum slăvim pe cel ce respinge slava, și nici a lăuda și admira, decât pe cel ce disprețuiește a fi lăudat și admirat. Și dacă noi facem așa, apoi cu atât mai mult Dumnezeuul tuturor.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XVII, pp. 343-345*)

„Când Dumnezeu te laudă și te slăvește, cine ar putea fi mai fericit decât tine? Căci câtă deosebire este între slavă și necinste, pe atâta este și între slava cea de sus și acea omenească, ba încă și mai mare, fiindcă necomparată cu nimic și încă este murdară și urâtă, dar când o punem în comparație cu slava cea de la Dumnezeu, îți poți închipui cât de murdară și urâtă ni se va arăta.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 345-346)

VĂDUVIA (definiția)

- „Văduvia este un îndoit lucru.
- Cum este îndoit?
 - Este și săvârșire de fapte bune, dar și o cinste covârșitor de mare. După cum dregătoria de conducător de popoare este un îndoit lucru. Este și săvârșire de fapte, dar și vrednicie. Este vrednicie, pentru că dregătoria îți dă putere și cinste din partea oamenilor. Este, însă, și săvârșire de fapte, căci ajuți pe cei nedreptățiți, împiedici pe cei ce fac rău, guvernezi orașele, priveghezi îngrijindu-te de ne voile obștești, și altele, mii și mii. Tot așa și văduvia este și vrednicie, dar este și săvârșire de fapte. Este cea mai mare vrednicie, tocmai pentru că aceea este văduvă, așa precum am arătat mai înainte. Este săvârșire de fapte, pentru că nu s-a căsătorit cu un alt bărbat, ci s-a mărginit la cel dintâi, pentru că a născut copii, pentru că a ospetit străini, pentru că a spălat picioarele sfinților, pentru că a ajutat pe cei strâmtorați, pentru că a fost următoare la tot lucrul bun (cf. I Tim., 5, 10). Deci Pavel, când vorbește de faptele văduvelor, le lasă pe ele să săvârșească toate faptele văduviei.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 352-353)

VĂDUVIA (adevărata văduvie)

„Văduvia nu este numai aceea de a nu se mărita a doua oară, precum și fecioria nu este numai a rămâne nemăritată; însă, ce? După cum principalul în fecorie este modestia și statornicia în credință, tot așa și în văduvie principalul este de a trăi singuratic, a stărui în rugăciuni, a se izbăvi de desfătări și petreceri. *Iar cea care trăiește în desfătări, zice, deși vie, este moartă* (I Timotei 5, 6). Că, dacă ar urma ca aceea rămasă văduvă să aibă împrejurul său tot același vuiet și tot aceleași fantezii, și tot aceleași haine pe

care le avea pe când trăia bărbatul ei, apoi e mai bine să se mărite căci nu relația cu un bărbat este ceva rău, ci iscodirea și limbușia. De aceea s-au întors unele ca acestea în urma satanei, fiindcă nu au știut să văduvească bine.

Voiești poate să știi ce este o văduvă și ce calități se cer ei? Ascultă-l pe Pavel ce spune: *dacă a crescut copii, zice, dacă a fost primitore de străini, dacă a spălat picioarele sfinților, dacă a venit în ajutorul celor strâmtorați, dacă s-a ținut stăruitor de tot ce este lucru bun.* (I Timotei 5, 10). Dar, dacă după moartea bărbatului te desfeți în bogății multe, desigur că nu vei putea suferi văduvia. Strămută însă bogăția aceasta în ceruri, și atunci îți va fi ușoară sarcina văduviei. *Dar dacă eu am copii, zici tu, moștenitori ai averii părințești? Învață-i ca și ei să disprețuiască averile. Strămută pe cele ce ți se cuvin ție și oprește pentru copii atât cât le ajunge; învață-i apoi ca și ei să fie mai buni decât banii.* (Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia VII, p. 84)

„Că văduva nu-i numai aceea care nu se căsătorește a doua oară, ci aceea care e plină de fapte bune, care face milostenie, care e bună și îngrijește pe străini. Că dacă fecioarelor aceloră nu le-a fost cu nimic de folos fecioria - și doar cu mult mai mare-i fecioria decât văduvia -, ci au plecat cu necinste, stingându-li-se lumina candelor, pentru că n-au putut arăta rod de milostenie și iubire de oameni (Matei 25, 1-13), apoi cu mult mai mult văduvele. Pavel a auzit pilda aceasta și, temându-se pentru ele, vorbește cu deosebită grijă de văduvie ca nu cumva văduvele să disprețuiască celelalte virtuți, încredințate că le e de ajuns, pentru mântuire, de nu se mai căsătoresc a doua oară. De aceea spune Pavel: *Având mărturie de fapte bune* (I Tim., 5, 10). După cum fecioria e un lucru bun, dar fără fapte a ajuns fără de rod și este izgonită din cămara de nuntă, tot așa și văduvia e un lucru bun, dar fără celelalte virtuți e zadarnică și de prisos. De aceea Pavel nu-i dă văduvei numai sfatul să nu se mărite a doua oară, ci-i cere și altele, mai multe și mai mari. După cum cei care înscriu ostași în armată caută oameni cu trupurile sănătoase, tot așa și Pavel, înscriind pe văduvă în oștirea lui Hristos, caută sănătate sufletească, tărie și râvnă spre orice faptă bună.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 6, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 355*)

VĂDUVIA (elogiu văduviei)

„Văduvia este vrednicie, cinste, slavă foarte mare! Nu-i ocară, ci cunună! E drept că văduva nu are un bărbat care să locuiască împreună cu ea, dar are pe Hristos alături, și El îndepărtează toate relele ce năvălesc asupra-i.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 347)

VĂDUVIA (crucea văduviei)

„Nu iubi pe bărbat mai mult decât pe Dumnezeu, și atunci nu vei simți niciodată greutatea văduviei. Chiar de s-ar întâmpla să rămâi văduvă, tu nu o vei simți. Și de ce oare? Fiindcă tu ai în locul bărbatului pe Dumnezeu și protectorul tău Cel nemuritor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 225)

„... femeia care își trăiește cu ușurință văduvia s-a înfrânat de multe ori și pe când îi trăia bărbatul...” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 167)

„Da, ai dreptate, mi s-ar putea răspunde. Dar este foarte greu pentru o femeie, nepricepută în treburile bărbătești, să fie silită să facă tot ce fac bărbații. O femeie nu va putea să facă treburile bărbaților cu toată priceperea trebuincioasă și va avea numai necazuri, va strica totul.

Vrei să spui, oare, că o femeie văduvă, care nu s-a mai măritat, și-a pierdut toată averea? Vrei să spui că este lipsită de cele de trebuință? Vrei să spui că nu se găsește nici o femeie în fruntea treburilor unei gospodării? Acestea sunt scuze și pretexte menite să acopere numai slăbiciunile. Multe văduve și-au condus treburile gospodăriei mai abitir decât bărbații; și-au crescut copiii rămași fără tată; unele și-au mărit averea, iar altele nu și-au împușinat deloc averea lăsată de soț.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 173)

„... să ușurăm truda văduviei cu gândul la bunele nădejdi ce le avem. Dar nu este nimic și nimeni care să ne dezmințim nădejdlile noastre dacă noi nu voim să ne fie dezmințite. Să nu voim! Să ne gândim că văduvia nu stă cu mult în urma fecioarei. Sunt cazuri când văduva chiar o întrece, atunci când fecioara se încurcă cu grijile lumii, iar văduva, după spusele lui Pavel, a

rămas singură și-a pus nădejdea în Dumnezeu și stăruie în cereri și rugăciuni (I Tim., 5, 5) și se îndepărtează de toate grijile vieții. Să ne gândim, deci, că văduva nu stă cu mult în urma fecioarei. Să intrăm în lupta aceasta, ca să dobândim cununile cuvenite luptei.” (Despre căsătoria a doua a văduvelor, 6, în vol. Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor..., pp. 181-182)

„Numai cele ce suferă văduvia pot cunoaște bine greutatea ei.”
(*Tratatul despre preoție*, cartea întâi, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, p. 30)

VĂDUVIA (mângâiere pentru o tânără văduvă)

„E bine însă ca cei răniți să nu-și irosească vremea în lacrimi și suspine; se cade să se îngrijească și de tămăduirea rănilor, ca nu cumva, din pricina lacrimilor, rana neîngrijită să se facă mai mare, iar vâlvătaia durerii, mai puternică. E bine să îngădui ca auzul rău să primească cuvânt de mângâiere.

Oprește, dar, pentru puțină vreme izvoarele lacrimilor tale. Dă puțină ascultare și celor ce vor să-ti aducă mângâiere!

Ți-am văzut marea ta durere. Aceasta m-a făcut să nu te supăr când durerea-ți era fără hotar. Nu te-am supărat îndată ce căzuse trăznetul. Am așteptat să treacă timp și te-am lăsat ca plânsul să te sature. Dar acum, când văd că întunecimea din jurul tău s-a risipit, când văd că poți privi mai limpede cele din preajma ta, când văd că poți asculta glasul celor ce încearcă să te mângâie, acum și numai acum caut să adaug și eu cuvinte de îmbărbătare alături de cele ale casnicilor tăi. Când furtuna e puternică, jalea răvășește sufletul, iar cuvintele de mângâiere, departe de a potoli durerea, o ațâță și mai mult, dau drumul la plânsete și mai amare. Un om ca acesta reușește să se facă urâcios; și, pe lângă faptul ca aprinde și mai mult focul durerii, se mai încarcă și cu faima de prost și de dușman al celui îndurerat.”
(*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 146)

„Îndeobște femeile sunt mai înclinate spre suferință. Suferința se mărește și mai mult când lovește o tânără femeie, rămasă de timpuriu văduvă, fără experiență în viață, înconjurată de nenumărate griji, crescută până în pragul văduviei în fast, veselie și bogăție. Dacă o astfel de femeie n-are parte de ajutorul cel de sus, și cel mai mic gând poate s-o doboare. Tu n-ai fost doborâtă. Asta mă face să spun că este ca mai mare și cea dintâi

dovadă că Dumnezeu îți poartă mult de grijă. N-ai fost strivită de durere când sau năpustit asupra-ți necazuri atât de mari și nici nu ți-ai ieșit din minți; iar aceasta nu se datorește ajutorului omenesc, ci mâinii care poate face totul, înțelepciunii lui nemărginite, priceperii Lui neînțelese de mintea omenească; aceasta se datorește Tatălui îndurător și Dumnezeului întregii mângâieri. Scriptura spune: *El, după ce ne-a rănit, ne tămăduiește, iar după ce ne-a bătut, ne leagă rănilile noastre* (Osea 6, 1).

Pe când trăia fericitul tău bărbat, te bucurai de cinstea, îngrijirea și dragostea lui. Te bucurai de tot ce era firesc să te bucuri din partea unui soț. Dumnezeu l-a luat la El. În locul lui a rămas lângă tine Dumnezeu, nu-s ale mele cuvintele acestea, ci ale fericitului profet David. El a spus: *Pe orfan și pe văduvă va primi* (Ps., 145, 9); iar în altă parte îl numește pe Dumnezeu tatăl orfanilor și judecătorul văduvelor (Ps., 67, 5). Vezi, dar, că Dumnezeu se îngrijește mult de oameni care au căzut astfel de nenorociri?

Cuvântul *văduvă* să nu-ți tulbure sufletul deloc! Să nu ți se zăpăcească mintea că ai rămas văduvă chiar în floarea vârstei! Aceasta mă face mai întâi să-ți vorbesc despre văduvie și să-ți arăt că numele de văduvie nu este nume de nenorocire, ci nume de cinste, de cea mai mare cinste. Să nu-mi aduci ca mărturie părerea greșită a celor mai mulți oameni! Îți voi aduce ca mărturie legiuirea fericitului Pavel, dar, mai bine spus, legiuirea lui Hristos, deoarece, cele rostite de Pavel au fost rostite de Hristos prin el, după cum însuși Pavel o mărturisește: *De vreme ce voi căutați dovadă că Hristos grăiește întru mine* (II Cor., 13, 3). Ce spunea deci Pavel? *Văduva să nu fie înscrisă pe lista dacă are mai puțin de șaiszeci de ani* (I Tim., 5, 9). Iar puțin mai jos: *Pe văduvele tinere nu le primi*. Prin aceste două texte Pavel vrea să arate ce lucru mare este văduvia. Când dă legi despre alegerea episcopilor nu vorbește de numele anilor; aici spune precis cât trebuie să aibă o văduvă ca să fie trecută pe listă. Pentru ce oare face aceasta? N-o face pentru că văduvia este superioară preoției, ci pentru că văduvele au de întâmpinat mult mai multe osteneți decât preoții; ele sunt asaltate din toate părțile de o mulțime de necazuri, atât din afară, cât și din lăuntru. O văduvă tânără este ca o cetate lipsită de ziduri. După cum o cetate lipsită de ziduri este la bunul plac al tuturor jefuitoarelor, tot astfel și o văduvă tânără este asaltată de o mulțime de oameni care-i întind fel de fel de curse: unii îi doresc averile, iar alții caută să-i strice curăția sufletească și trupească. Mai sunt în afară de acestea, și alte prilejuri de cădere: disprețul slugilor, treburi gospodărești rămase nefăcute, prețuirea mai mică decât prețuirea avută pe vremea când îi trăia bărbatul, fericirea celorlalte femei de-o vârstă cu ea, cărora le trăiesc soții. Adeseori chiar dorința de a trăi în lux și desfătare înseamnă pe tinerele văduve să se căsătorească a doua oară.” (*Către o femeie rămasă văduvă de*

tână, 1-2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 147-149)

„Unele văduve însă nu vor să se căsătorească legitim cu alt bărbat; trăiesc cu bărbații pe-ascuns, în taină. Fac aceasta ca să le laude lumea că trăiesc în văduvie. Tocmai această purtare a lor face dovada că oamenii nu socot văduvia un lucru de ocară, ci un lucru vrednic de admirație și de cinste. Socotința aceasta o au nu numai creștinii, ci și păgânii. Mi-amintesc că odinioară, pe când eram tânăr, dascălul meu de retorică³⁶⁹ (și era un păgân convins până în măduva oaselor) a lăudat-o în fața multora pe mama. După cum îi era obiceiul, a întrebat pe cei de lângă el cine sunt. Unii i-au spus că sunt fiul unei văduve. M-a întrebat atunci câți ani am și de când este văduvă. Când i-am spus că are patruzeci de ani și că sunt de douăzeci de ani de când a pierdut pe tatăl meu, s-a minunat și a strigat cu glas mare, spunând celor de față: *Ah, ce femei au creștinii!* De o atât de mare admirație și laudă se bucură văduvia nu numai în ochii creștinilor, ci și a păgânilor! Pavel spunea, cunoscând toate acestea: *Văduva să nu fie trecută pe listă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani!* (I Tim., 5, 9). Mai mult încă! Nici după atât de mare mărturie de ani nu-i îngăduie să fie rânduită în ceata sfântă a văduvelor; îi mai cere să aibă și alte calități. Iată-le: *Având mărturie de fapte bune: dacă a crescut copii, dacă a primit pe străini, dacă a spălat picioarele sfinților, dacă a ajutat pe cei strâmtorați, dacă a fost următoare la tot lucrul bun!* (I Tim., 5, 10). Vai câtă cercetare! Câtă examinare! Cât de mare virtute cere Pavel de la văduvă! Cât de precis este în cuvinte! N-ar fi făcut aceasta dacă n-ar fi fost vorba să-i încredințeze un lucru de preț și vrednic. Pavel spune mai departe: *Pe văduvele tinere nu le primim* (I Tim., 5, 11). Adaugă apoi și pricina pentru care dă o astfel de poruncă: *Deoarece, atunci când disprețuiesc pe Hristos, vor să se mărite* (I Tim., 5, 11). Prin aceste cuvinte lasă să se înțeleagă că femeile care și-au pierdut bărbații sunt unite cu Hristos. Pavel se exprimă astfel ca să arate că unirea dintre văduvă și Hristos este mai ușoară decât orice legătură între soți, că unirea aceasta este o unire ușor de suportat. Cu alte cuvinte, văduvele vor să se mărite deoarece disprețuiesc pe Hristos, ca și cum ar disprețui pe un bărbat blând, care nu se poartă cu ele cu autoritate, care le lasă să trăiască după capul lor. Dar Pavel nu se mărginește la atâta; purtarea lui de grijă de văduvă este mare, căci, de

³⁶⁹ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: E vorba de Libaniu. (n.s. 8, p. 149).

pe altă parte spune: *Văduva care trăiește în desfătare a murit de vie; iar cea cu adevărat văduvă, rămasă singură, și-a pus nădejdea în Dumnezeu și stăruie în cereri și rugăciuni ziua și noaptea* (I Tim., 5, 6, 5). În Epistola către Corinteni, spune: *Mai fericită este văduva dacă rămâne necăsătorita* (I Cor., 7, 40). Vezi cât de lăudată este văduvia? Și laudele acestea sunt aduse pe timpul Noului Testament, când strălucește o altă virtute mare, virtutea fecioriei. Cu toate aceste, virtutea fecioriei nu poate ascunde mărgăritarele văduviei. Strălucesc și ele, căci văduvia își are propria ei vrednicie.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 149-150)

„Nu socoti văduvia o ocară. Dacă văduvia ar fi o ocară, apoi cu atât de mult fecioria. Dar nu! Văduvia nu-i o ocară, ferească Sfântul! Dacă admirăm și laudăm cu toții pe femeile care se înfrânează, când le trăiesc bărbații, cum să nu admirăm, cum să nu laudăm pe femeile care arată tot atât de mare dragoste față de soț după moartea lor. Îți spuneam și mai înainte: Pe când trăiai cu fericitul Tirasie te-ai bucurat de prețuirea lui cea multă, de marea sa purtare de grijă, așa cum, de altfel, era și firesc să te bucuri din partea unui soț. Acum, după moartea soțului tău, ai în locul lui pe Dumnezeu, Stăpânul tuturor. Dumnezeu îți purta de grijă și mai înainte; acum însă o face mai mult și cu mai mult drag. Îți aminteam și mai înainte că Dumnezeu ți-a și dat o mare dovadă de deosebită grijă ce îți poartă: te-a păstrat sănătoasă și nevătămată, deși ai fost azvârlită într-un cuptor atât de mare de griji și de dureri; nu te-a lăsat să suferi ceva neplăcut și nedorit. Dumnezeu, Care n-a îngăduit să te îneci într-o furtună atâta de cumplită, cu atât mai mult acum, pe vreme liniștită, îți va păzi sufletul și-ți va ușura văduvia cu părutele ei greutăți.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 150-151)

„Dacă soțul tău ar fi pierit desăvârșit, și cu sufletul, nu numai cu trupul, da, ar trebui să te tulburi și să suferi. Dar nu! Tu nu trebuie să plângi, ba, dimpotrivă, să te bucuri că soțul tău a călătorit spre un port liniștit și s-a dus la Împăratul lui cel adevărat! Moartea lui nu-i moarte, ci călătorie, mutare de la o stare mai rea la una mai bună, de pe pământ la cer, de la oameni la îngeri și arhangheli, la Stăpânul îngerilor și arhanghelilor. Pe când trăia pe pământ și slujea în armata împăratului pământesc, era firesc să se aștepte la primejdii și la fel de fel de uneltiri din partea celor invidioși. Da, cu cât îi creștea mai mult cinstea și bunul nume, cu atât mai mult se mărea și ura dușmanilor săi. Odată plecat pe celălalt tărâm, astfel de bănuieli au

dispărut cu totul. Deci, în loc să te bocești că ți-a fost luat de Dumnezeu, deși era un bărbat bun și plin de virtuți, ar trebui mai degrabă să te bucuri că a plecat împăcat cu Dumnezeu, încărcat de cerească slavă, că a scăpat de toată neliniștea venită peste el de la primejdiile din viață și că a ajuns într-un loc unde se bucură de multă pace și de multă liniște. Nu este oare o nebunie să mărturisești că cerul este mai bun decât pământul, și totuși să jalești că bărbatul tău s-a mutat de pe pământ la cer? (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 151-152)

„Dacă vrei să-l vezi pe soțul tău față către față (și știi că asta ți-i dorința cea mai mare), atunci păstrează-i patul neatins de alt bărbat, sânguiește-te să duci viața pe care a dus-o el! Și negreșit vei pleca în același loc în care este el și vei trăi cu el nu cinci ani, câți ai trăit aici pe pământ, nici douăzeci, nici o sută, nici o mie, nici două mii, nici zece mii, nici de mai multe ori pe atâtea, ci veacuri nenumărate, veacuri nesfârșite.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 152-153)

„Te întreb: Dacă cineva ți-ar fi făgăduit să-l facă pe bărbatul tău împăratul întregului pământ, cu condiția ca să stai departe de el douăzeci de ani, iar apoi ți-ar fi făgăduit ca, după trecerea acestor ani să-ți dea și ție o coroană împărătească, mantie de purpură, și aceeași cinste ca și soțului tău, spune-mi, te rog, n-ai fi suferit fără revoltă și cu înțelepciunea cuvenită despărțirea de bărbatul tău? Nu te-ai fi bucurat, oare, de acest dar, n-ai fi socotit, oare, că este vrednică de dorit făgăduința? Prin urmare, îndură și acum această despărțire; nu pentru dobândirea împărăției celei pământești, ci pentru dobândirea împărăției celei cerești. Suferă acum, ca să primești înapoi pe bărbatul tău îmbrăcat, nu cu haină de aur, ci cu nemurire și cu slavă, așa cum sunt îmbrăcați locuitorii cerului. Dacă totuși ți-i greu să stai despărțit atâta vreme, apoi visurile să-ți dea o mare mângâiere. Îl vei vedea din când în când în vis. Vei sta de vorbă cu el, așa cum stăteai înainte. Îi vei privi chipul lui dorit. Să te mângâie visurile cum te mângâiau scrisorile! Dar, mai bine spus, visurile pot să te mângâie mai mult decât scrisorile. În scrisori vedeai numai literele și cuvintele; în vis vezi chipul lui, râsul lui dulce, statura și mersul lui; în vis auzi cuvintele lui și-i recunoști glasul mult iubit.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 153-154)

„Dacă însă dorești siguranța vieții pe care ți-o dădea bărbatul tău; dacă dorești ca averea ta să-ți fie păzită tot atât de bine și-o păzea el; dacă dorești să nu cazi pradă uneltirilor celor ce caută fericirea lor în nefericirea altora, atunci *aruncă spre Domnul grija ta și El te va hrăni* (Ps., 54, 25). Scriptura spune: *Uitați-vă la neamurile cele din început și vedeți cine a nădăjduit în Domnul și a fost rușinat? Cine L-a chemat și a fost trecut cu vederea? Sau cine a rămas în poruncile Lui și a fost părăsit?* (Înț. Sir., 2, 10-11). Domnul, Care a ridicat de pe sufletul tău o durere atât de mare și atât de greu de suportat, Domnul, Care a făcut să fii acum liniștită, tot El a îndepărtat de la tine și necazurile viitoare. Cred că ești de aceeași părere cu mine, că, de acum înainte, nu vei mai primi o rană sufletească mai cumplită decât cea trecută. Tu, care ai suportat cu curaj nenorocirea trecută, și ai suportat-o tocmai când erai lipsită de experiență, vei suporta cu ușurință și necazurile viitoare, dacă ar veni peste tine; dar să dea Dumnezeu să nu vină! Caută, deci, cerul și pe cele ce duc la cer, și atunci nimic dintre cele de pe pământ nu va putea să te vatăme, nici chiar stăpânitorul lumii întunericului (Efes., 6, 12). Cu o singură condiție: să nu ne vătămăm pe noi înșine. Dacă ne rămâne sufletul sănătos, nu ne supără nici luarea averii, nici tăierea trupului.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 160-161)

VĂDUVIA (ajutorarea văduvelor)

„O văduvă este o femeie care, putând să se recăsătorească, suferă, din frică de Dumnezeu, greutățile și necazurile văduviei. Să le întindem deci mâna, noi toți și bărbați și femei, de teamă ca într-o zi să nu fim în aceleași greutăți. (...) Lacrimile văduvelor nu au puțină virtute și putere, ele pot să deschidă chiar cerul. Să ne ferim de a le insulta, de a înmulți greul lor și necazul lor; ci, dimpotrivă, să le ajutăm în toate felurile. Dacă o vom face, ne vom procura un ajutor sigur și în lumea aceasta și în cealaltă. Nu numai aici jos ne vor fi aceste femei de un mare ajutor, ci chiar și în cealaltă viață; căci binele pe care îl vom fi făcut lor va înlătura și va șterge cea mai mare parte din păcatele noastre și ne va face să apărem cu încredere înaintea tronului lui Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXX, 3, p. 359*)

VĂDUVIA (purtarea văduvelor)

„... văduva nu ar fi dată ca pildă doar fiindcă nu trece în a doua căsătorie, ci fiindcă ar fi împodobită cu alte multe, precum iubirea de străini,

iubirea de săraci, iubirea de stăruință în rugăciuni și toate celelalte pe care le cere Pavel în Epistola către Timotei.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVI, p. 391)

VĂDUVIA (meritul văduvelor)

„Da, acestea sunt armele văduviei: lacrimile, suspinele și rugăciunile neîntrerupte. Prin ele poate îndepărta nu numai răutatea omenească, ci și ostenele diavolești. Văduva este scăpată de grijile lumești și merge, deci, pe calea ce duce către cer. Grija și dragostea ce trebuie să le arate bărbatului ei, le va putea cheltui în lucrurile cele duhovnicești. Iar dacă vrei să-mi spui că în vechime văduvia era o nenorocire, îți voi spune că și moartea era blestem, dar a ajuns cinste și vrednicie pentru cei ce-o poartă cu îndrăznire. Precum se încununează cu moartea muceniciei, tot așa și văduva dobândește, prin văduvie, mare vrednicie. Văduvia este vrednicie, cinste, slavă foarte mare! Nu-i ocară, ci cunună! E drept că văduva nu are un bărbat care să locuiască împreună cu ea, dar are pe Hristos alături, și El îndepărtează toate relele ce năvălesc asupra-i.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 348)

„Vrei să vezi cât de însemnată e văduva, cât de cinstită și iubită e de Dumnezeu și ce apărător strălucit este (El)? Numai ce se înfățișează înaintea lui Dumnezeu, că și scoate de la osândă, împăcând cu Dumnezeu pe cei osândiți, pe cei deznădăjduiți, pe cei lipsiți de îndrăznire, pe cei ce sunt în război cu Dumnezeu și sunt lipsiți de apărare. Nu le aduce numai iertare și scăpare de pedeapsă, ci le dă și multă îndrăznire și strălucire, și-i face mai curați ca razele de soare, de-ar fi ei cei mai murdari dintre oameni. Ascultă ce spune Dumnezeu iudeilor! *Când veți întinde mâinile voastre către Mine, îmi voi întoarce ochii Mei de la voi; de veți înmulți rugăciunea voastră, nu vă voi auzi, că mâinile voastre sunt pline de sânge* (Is., 1, 15). Totuși, acestor spurcați, acestor ucigași, acestor oameni care n-au îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, acestor oameni lipsiți de cinste, acestora le făgăduiește Dumnezeu împăcare dacă iau în ajutor văduvele nedreptățite. Da, după ce a spus: *Voi întoarce ochii Mei de la voi și nu vă voi auzi*, zice: *Judecați cu dreptate pe orfan și faceți dreptate văduvei; și veniți să vorbim! Și dacă vor fi păcatele voastre roșii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi* (Is., 1, 17-18). Ai văzut câtă putere are văduva?

Unde își arată văduva ajutorul ei? Nu înaintea stăpânitorului și împăratului celor de pe pământ, ci chiar înaintea Împăratului cerurilor! Are puterea să potolească mânia lui Dumnezeu, să împace pe Stăpân cu cei care zac de boli de nevindecat, să-i smulgă din pedepse de nesuferit, să spele sufletul mânjit de murdăria păcatelor și să-l curețe bine de tot. Să nu o disprețuim, dar, pe văduvă, ci să-i dăm toată îngrijirea. Apărător ne este adevărata văduvă!” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 2, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 349*)

VĂDUVIA (vrednicia văduvei)

„Când vorbește Pavel de vrednicia văduvei, nu o lasă să intre în ceata văduvelor, în rândul lor, până ce n-a împlinit șaiszeci de ani. Aproape că îi spune: *Să facă faptele pe care trebuie să le facă o văduvă; dar de vrednicia de văduvă să se învrednicească atunci când a săvârșit toate acele fapte, când vârsta îi dă tărie, când faptele o dovedesc, când are mărturie din afară.*

Nimeni să nu socotească potrivite cuvintele lui Pavel numai femeilor! Se potrivesc și bărbaților!” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de șaiszeci de ani>>; și despre creșterea copiilor; și despre milostenie, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 353*)

VĂDUVIA (îndemn la purtarea jugului văduviei)

„Văduvia este văduvie fie că ai rămas văduvă de tânără, fie că ai rămas văduvă la bătrânețe. Cu toate acestea, nu toate văduvele vor primi aceleași răsplătiri de la Dumnezeu; unele vor primi mai mari răsplăți, altele mai mici. Cele care au primit jugul văduviei din tinerețe se vor bucura și de mai multă cinste și de mai mult dar; cele care au primit jugul văduviei chiar la bătrânețe se vor bucura de altfel de cinste, de altfel de dar.

- De ce?

- Pentru că unele, din pricina fricii de Dumnezeu, au îndurat toate greutățile văduviei, deși le stăteau în cale atâtea piedici; iar celelalte nici n-au asudat, nici n-au ostenit. Cum ar fi asudat, cum s-ar fi ostenit de vreme ce nimic și nimeni nu le silea? Prin urmare, după cum văduva căsătorită a doua oară este inferioară celei căsătorite o singură dată, tot astfel văduva rămasă văduvă chiar de la tinerețe va putea să întreacă cu mult pe aceea care și-a pierdut bărbatul la tinerețe. Și una, și alta au avut un singur bărbat; totuși cea

dintâi a mers multă vreme pe drumul înfrânării și al curăției trupești și sufletești, pe când cealaltă a rămas cu multe stadii în urmă.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 181)

„Ați fost dezlegate de lanțurile căsniciei? Rămâneți libere! Căutați cerul! Arătați prin viața voastră că trăiți ca în cer. Uniți-vă cu Hristos! Purtați-vă așa cum se cuvine unor femei care au un astfel de Mire...” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 182)

VĂDUVIA (încălcarea făgăduinței văduviei)

„... văduva care a făgăduit că va rămâne văduvă, dar își calcă apoi legământul făcut față de Dumnezeu, cade din același păcat și va primi aceeași pedeapsă ca și fecioara care și-a călcat făgăduința fecioriei. Trebuie însă să spun chiar ceva mai mult, că săvârșește un păcat și mai mare și va primi o pedeapsă mai grozavă. Am spus și la început: nu-i tot una să cadă în aceleași ispite o femeie care a încercat toate greutățile și neajunsurile căsniciei, și alta care n-are cunoștință de ele.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 171)

VĂDUVIA (și fecioria)

„N-ai avut putere să te urci pe culmea cea mai înaltă, al fecioriei? Caută să nu cazi de pe culmea cealaltă, care stă îndată după feciorie, a văduviei! Întru atât este superioară fecioria, întrucât pe ea n-a învins-o măcar o singură pofta trupului; pe tine însă, după ce te învinsese mai înainte, n-a putut să te biruie mai târziu. Tu ai biruit după ce fuseseși învins; ea însă biruie fără să aibă o umbră de înfrângere. Deosebirea între tine și ea este numai la început; la sfârșit însă, stai alături de fecioară” (*Despre Feciorie*, 37, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 63-64)

„Văduva este inferioară fecioarei numai prin aceea că a fost la început căsătorită; la sfârșit însă, este egală cu fecioara și-și dă mâna cu ea.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 167)

VEDENIILE

„Și a luat o piatră și și-a pus-o sub cap.

Uită-te la bărbăția lui Iacov! S-a folosit de o piatră în loc de pernă și s-a culcat pe pământul gol. De aceea, pentru că avea suflet de filozof și cuget de bărbat, pentru că era desprins de orice viață luxoasă, Dumnezeu l-a învrednicit și de vedenia aceea minunată. Așa-i Stăpânul nostru! Când vede că un om are suflet simțitor, că nu face multă vorbă de cele de aici, are de el nespus de multă grijă.” (*Omilii la Facere*, omilia LIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 208)

VIATA (creștină)

„Într-adevăr, Dumnezeu voiește sau dorește ca toate cele ale noastre să fie bune; deci ceea ce El voiește, aceea este și în interesul nostru. Și ce oare voiește Dumnezeu? A viețui în sărăcie, în umilință, în disprețuirea slavei, în înfrânare, iar nu în dezmierdări; în nevoi și necazuri, și nicidecum în liniște și trândăvie; în a plânge, iar nu în a fi distrați și râzând, și în toate celelalte pe care El le-a legiuit.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 399)

„Pe cel credincios nu-l poate întrista nimic din cele de aici, se deosebește de necredincioși chiar din viața aceasta, înainte de bunătățile cele ce au să fie, căci primește aici, pe pământ, nu mici bunătăți de pe urma învățaturii lui Hristos, ci culege datorită ei foarte mare fericire și neconținută bucurie. De aceea și Pavel zice: *Bucurați-vă pururea întru Domnul; și iarăși zic: bucurați-vă* (Filipeni 4, 4). Prin urmare, chiar înainte de înviere, primim mare răsplată, prin aceea că nu cădem doborâți de nenorocirile ce ne lovesc, ci avem multă ușurare prin nădejdea bunătăților ce au să fie.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 117)

„Să audă acestea și cei ce au fost învredniciți de curând de darul botezului și noi toți, care ne-am împărtășit de acest har mai demult, și să primim sfatul dascălului lumii și să luăm aminte, cum vrea el să fie cei ce s-au împărtășit o dată de Sfintele Taine, cât de înstrăinați să fie de viața aceasta! Aceasta nu înseamnă că trebuie să locuiască undeva în afară și departe de lumea aceasta, ci, viețuind în mijlocul ei, să nu se deosebească cu nimic de cei ce sunt departe, ci să lumineze precum stelele și să arate, prin

fapte, necredincioșilor că ei s-au mutat în altă cetate și nu au nimic comun cu pământul și cu lucrurile pământești.

Și după cum prin hainele strălucitoare atrageți acum privirile tuturor spre voi, și covârșitoarea curăție a sufletelor voastre este exprimată și prin strălucirea veșmintelor, așa și de acum încolo – și voi, care ați fost învredniciți acum de dar, și noi, toți care ne-am împărtășit deja de aceeași cinste ca și voi – drept este ca să ne arătăm înaintea tuturor prin cea mai înaltă viețuire și să luminăm ca o lumină pe toți care ne privesc. Căci haina aceasta duhovnicească, dacă am vrea să-i păstrăm strălucirea, pe măsură ce trece timpul, mai strălucitoare își trimite lumina și devine mai orbitoare, ceea ce nu se poate întâmpla niciodată cu hainele materiale. Căci și dacă ne îngrijim în fel și chip de ele, se uzează în timp și se învechesc, ori sunt mâncate de molii și multe altele strică hainele acestea materiale. Dar haina virtuții, dacă ne sânguim și noi să facem cele din partea noastră, nici pată nu primește vreodată, nici nu se învechește, ci pe cât trece vremea, pe atât frumusețea mai mult sporește și se face mai strălucitoare și împrăstie mai multă lumină.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. Cateheze baptismale, p. 114*)

VIATA (în Hristos)

„Să ne îmbrăcăm întru Domnul nostru Iisus Hristos și cu El să fim în toată vremea, fiindcă și aceasta înseamnă a ne îmbrăca întru El, anume a nu fi lipsiți de El niciodată, de a-L avea veșnic în noi, prin sfințenia și prin blândețea noastră. Tot așa vorbim și de prieteni, când zicem: *Cutare s-a îmbrăcat [legat] cu cutăriță*, arătând prin aceasta marea dragoste dintre ei și conviețuirea lor neîntreruptă. Căci cel îmbrăcat se arată a fi ceea ce este cel cu care s-a îmbrăcat. Deci să Se arate și în noi totdeauna Hristos, cu Care suntem îmbrăcați. Și cum Se arată? Dacă vom face toate cele pe care le poruncește, și ceea ce a făcut și El.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXIV, p. 456*)

„Iar noi, fiind ai lui Hristos, și îmbrăcându-L, și fiind învredniciți de hrana și băutura Lui cea duhovnicească, așa să trăim, încât să nu avem nimic comun cu lucrurile lumii acesteia. Căci ne-am înscris în altă cetate, în Ierusalimul cel de sus. De aceea, vă rog, să arătăm fapte vrednice de acea cetate, ca și prin cele care ne fac virtuoși și prin cele pe care îi stârnim pe alții să-L slăvească pe Stăpân, să atragem multă bunăvoință de sus.”

(Cateheza aceluiași către neofiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17), în vol. Cateheze baptismale, p. 80)

„Viața creștină este în noi reproducerea vieții lui Iisus Hristos. Sau chiar, dacă noi voim să-l urmăm pe apostolul în definiția lui, *este Hristos viu în noi înșine*. Totul prin Iisus Hristos, totul pentru Iisus Hristos, totul în Iisus Hristos. De când prin întruparea Sa, Fiul lui Dumnezeu a socotit demn să devină al nostru, El singur este centrul spre care converg toate, punctul de plecare de unde ființa noastră, viața noastră, actele noastre trebuie să-și ia cursul lor și să-și urmeze drumul lor. A trăi cu viața creștină, înseamnă a ține seamă de Iisus Hristos în toate lucrurile. A iubi pe Iisus Hristos, a primi pe Iisus Hristos, a ne da lui Iisus Hristos, a trăi din Iisus Hristos: iată toată viața creștină,

A iubi pe Iisus Hristos. Înseamnă mai întâi a recunoaște tot ceea ce a făcut Iisus Hristos pentru noi și a adânci în această iubire răceala din inimile noastre. Însă iubirea lui Hristos nu constă în emoții sterile, ea se arată prin realități generoase. El împlinește poruncile, el face fapte, el plasează în obiectul iubit toate plăcerile lui și toate bucuriile lui. Cerul pe pământ este de a iubi pe Iisus Hristos. Suprema nenorocire este de a nu-L iubi.

A primi pe Iisus Hristos. Cum să-l respingi când El Însuși vine la noi? Și cu câtă iubire! Și cu ce elan! Mai înainte de creația lumii, El se gândește la noi, El ne iubește, El ne pregătește bunurile noastre veșnice. La timpul arătat, El coboară din ceruri, *ieșind din sânul Tatălui*, ia sclavia noastră, se face părtaș la viața noastră, suferă toate mizeriile, se supune la o ispășire îngrozitoare, și zdrobit de dureri, moare pe lemnul de osândă al criminalilor. Iată-l pe Iisus pe care-L primim noi, pe care ni-L dă Dumnezeu și pe care viața creștină ne face să-L primim în mod iubitor.

A ne da lui Iisus Hristos (...) În mod sigur Iisus S-a dat pentru omenirea întregă; însă nu-L auzim noi pe Sfântul Pavel strigând: *El m-a iubit, El S-a dat pentru mine?* Cuvinte delicioase! Răscumpărarea se concentrează în mine, binele general devine binele meu propriu și eu însumi mă dau cu totul întreg celui care se dă cu totul întreg mie. De asemenea, eu părăsesc totul, eu abandonez totul, creaturile nu-mi mai sunt nimic, lumea a încetat să mai fie, Iisus Hristos singur este binele meu, fericirea mea, viața mea.

A trăi prin Iisus Hristos. Chiar aici ajungem noi la vârful cel mai înalt al vieții creștine. Sfântul Pavel îndrăznește să formuleze astfel

această viață prin Iisus Hristos: *Eu trăiesc, însă nu mai trăiesc eu, ci Iisus Hristos trăiește în mine.* Ce înseamnă a trăi așa? Mai întâi înseamnă a nu mai avea altă țință în toate actele noastre decât aceea de a plăcea lui Iisus Hristos. Înseamnă apoi a-I împlini voințele Lui și a asculta de poruncile Lui. Să mergem mai înainte. A trăi prin Iisus Hristos înseamnă a gândi, a vorbi, a judeca, a acționa ca și El; înseamnă a muri pentru tot restul și a nu mai trăi decât pentru El singur.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 326-327)

„Să nu ne facem prieteni decât pentru Dumnezeu și în Dumnezeu. Să nu ne facem dușmani, decât pentru cauza lui Dumnezeu. Vorbim noi? Aceasta s-o facem pentru Dumnezeu. Păstrăm tăcerea? S-o facem în vederea lui Dumnezeu. Bucuriile noastre să-1 aibă pe Dumnezeu ca și izvor; durerile noastre să-1 aibă pe Dumnezeu ca și sfârșit. Reproșurile și laudele, onorurile și umilirile, să le primim toate pentru Dumnezeu și numai pentru Dumnezeu. Pentru Dumnezeu să ne înfrânăm patimile noastre; pentru Dumnezeu să respingem bucuriile periculoase ale lumii și ale simțurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 405)

VIAȚA („Intrați pe ușa cea strâmtă”)

„*Intrați prin ușa cea strâmtă, că largă este ușa și lată calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află* (Matei 7, 13). Când auzi de ușa cea largă și de calea cea lată, să nu te înșele aceste cuvinte dintru început, nici să nu te uiți că merg mulți pe ea, ci gândește-te că sfârșitul este strâmt. Gândește-te așa cum trebuie și la aceea că nu vorbește aici de o ușă palpabilă, nici de o cale obișnuită, ci de toată viața noastră, că îndemnul se referă la virtute și păcat. Pentru aceasta, chiar de la început ne spune așa: *Intrați prin ușa cea strâmtă*; numește așa ușa virtuții. Apoi, după ce ne spune: *Intrați prin ușa strâmtă*, ne arată și pricina pentru care ne dă acest sfat. Chiar dacă e strâmtă, spune El, și e plină de osteneți la intrare; dar dacă vă osteniți puțin, veți da de largime, care are să vă dea multă tihnă. Să nu vă uitați că este strâmtă, spune El. Începutul să nu vă tulbure și nici îngustimea intrării să nu vă facă să pregetați! Ușa cea largă și calea cea lată duc la pieire. De aceea, mulți sunt înșelați la începutul căii; nu văd mai dinainte cele ce vor urma și se pierd. De aceea spune Domnul că *largă este ușa și lată calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află*. Bine a numit această ușă largă și lată calea care duce la pieire!” (*Omilii la săracul Lazăr*,

cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 154-155)

„*Intrați prin ușa cea strâmtă. O numește strâmtă nu pentru că ușa în sine e strâmtă, ci pentru că voința noastră, aplecată mai mult spre trândăvie, o socotește strâmtă. N-a numit-o strâmtă ca să ne abată pașii de la ea, ci ca mai mult să alegem această cale, fugind de lărgimea celeilalte și cunoscând pe fiecare după sfârșitul ei.*” (*Omilii la săracul Lazăr, cuvântul VII, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 155)

VIAȚA („Hristos trăiește în mine”)

„El (Pavel – n.n.) nu zice: *viez eu*, ci *viază în mine Hristos*. Cine ar putea să scoată o astfel de voce? Fiindcă el s-a dat supus lui Hristos, căci a îndepărtat toate cele lumești, și totul făcea după voința Aceluia, nu a zis: *viez în Hristos*, ci mai mult încă: *viază în mine Hristos*.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 62)

VIAȚA (- „chip și înșelăciune”)

„Toată viața aceasta este chip și înșelăciune, nedeosebindu-se întru nimic de vise. De aceea și fericitul Pavel spunea în epistola sa: *Trece chipul lumii acesteia!* (I Cor.,7, 31), arătând că fiecare din cele omenești este numai chip, trece ca umbra și visul, n-are nimic adevărat și trainic. N-ar însemna, oare, să ai minte de copil, să te luminezi de umbre, să te lauzi cu visurile și să-ți lipești inima de cele de care după puțină vreme pier? *Trece chipul lumii acesteia!* Când auzi că *trece*, pentru ce-l mai cauți? Când auzi că toate cele omenești sunt numai chip, lipsite de orice realitate, pentru ce te lași de bună voie înșelat, pentru ce nu te gândești că sunt ușor schimbătoare și nesigure, pentru ce nu te fac să treci pe lângă ele și să-ți muți dorința la cele veșnice, la cele nemișcătoare, la cele sigure, la cele care nu se schimbă?” (*Omilii la Facere, omilia XXXV, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 27*)

„Precum relele din această viață nu sunt adevărate, la fel, bunurile nu sunt bunuri adevărate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LVI, 1, p. 275*)

VIAȚA („viața aceasta este umbră și vis”)

„Viața aceasta este o scenă de teatru și vis, căci precum când se ridică cortina pe scena teatrului toate se risipesc, și toate visurile zboară când se arată raza luminii, tot așa și acum când se întâmplă sfârșitul unuia, sau sfârșitul obștesc de s-ar întâmpla, toate se strică, toate se nimicesc și dispar.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 172)

„Ascultă ce spune Solomon, el care a avut o mare experiență a faptelor și a lucrurilor prezente. *Am început lucrări mari: am zidit case, am sădit vii, am făcut grădini și parcuri și am sădit în ele tot felul de pomi roditori; mi-am făcut iazuri, ca să pot uda din ele o dumbravă unde creșteau copacii; am cumpărat robi și roabe și am avut feciori născuți în casă, asemenea și turme de oi fără de număr, mai mult decât toți cei care au fost înaintea mea în Ierusalim. Am strâns aur și argint și număr mare de regi și de satrapi; am adus cântăreți și cântărețe și desfătarea fiilor omului mi-am agonisit : o prințesă și alte prințese* (Ecclesiastul 2, 4-8). Nimeni, cu un cuvânt, n-a fost atât de dezmiardat, atât de slăvit; nimeni n-a fost atât de înțelept, și nimănui nu i-au mers lucrurile așa de bine, după cum le-a văzut mai înainte cu mintea sa. Ei, și ce a fost cu aceasta? Cu nimic nu s-a folosit din toate acestea, și iată ce spune: *Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune*. (Ecclesiastul 1, 2). Și privește că n-a spus simplu *deșertăciune*, ci a exagerat cuvântul prin exagerare.

Să-i credem deci lui vă rog, ca unul ce a ajuns la această convingere în urma unei mari experiențe.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 173)

VIATA (lupta vieții)

„Viața de aici, de pe pământ, este o luptă, o întrecere în stadion; viața viitoare, răsplata, cunună, premii. După cum atletul în arenă trebuie să lupte, să asude, să se umple de praf, să transpire, să se ostenească și să sufere, tot așa și omul drept trebuie să sufere aici multe și să sufere, tot așa și omul drept trebuie să sufere aici multe și să le îndure pe toate cu bărbăție dacă vrea să primească dincolo cununi strălucitoare.” (*Cuvânt despre învierea morților*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 117)

VIATA (efemeritatea acestei vieți)

„N-ai simțit că viața de acum este o drumeție, că nu ești cetățean, ci călător? Ai înțeles ce am zis? Nu ești cetățean, ci drumeț și trecător! Să nu

zici: am această cetate sau pe cealaltă. Nu ai nici o cetate! Aceea este sus, iar cele de aici sunt calea.

Așadar, mărșăluim în fiecare zi câtă vreme firea aleargă. Unul este pe un drum așternut cu averi, altul pe un drum înfundat cu aur.

Deci, când stai într-un han, îl înfrumusețezi? Nu, ci mănânci și bei în grabă pentru a pleca. Viața de aici este un han. Intrăm, încheiem prezenta viață, cercetăm ca să ieșim cu nădejde bună și nu lăsăm nimic aici, ca să nu pierdem acolo. Când intri în han, ce-i spui copilului? Vezi cum așezi lucrurile, ca să nu-ți lași ceva aici, ca să nu se piardă nici cel mai mic, cel mai ieftin lucru, ca pe toate să le ducem acasă. La fel și noi în viața aceasta, s-o considerăm ca pe un han și să nu uităm nimic în el, ci toate să le aducem în cetatea mamă.

Ești călător și drumeț, mai degrabă un trecător neînsemnat. În ce fel? Vă voi spune: călătorul știe când intră în han și când iese, căci este important și să ieși și să intri. Eu știu când am intrat în han, cu toate că din viața prezentă nu știu când ies. Și uneori îmi pregătesc hrană pentru mult timp, dar stăpânul mă cheamă silit, și-mi zice: *Nebunule, cele pe care le-ai gătit, ale cui vor fi? Căci în noaptea aceasta voi lua sufletul tău!* Ieșirea este nesigură, zidirea nestatornică, pretutindeni mii de dărâmături și de valuri. Ce te înnebunești după acestea, și de ce lași adevărul, ca să alergi după umbre?” (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 33-34)

„Adevărat, viața ta atârnă de un fir de ață! Ața se rupe și toate se sfârșesc.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 100)

VIAȚA (petrecerea pe pământ a vieții)

„Să fim smeriți și să râdem de toată fericirea vieții de aici, ca să ne bucurăm de fericirea cea adevărată și trainică și să fim învredniciți a vedea pe Hristos.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 39)

„Răstignindu-te pentru lume și răstignind lumea în tine, trăiește cu toată cumpătarea viețuirea cea din cer! Să nu socotești că ai ceva comun cu pământul, pentru că trupul tău nu-i mutat la cer! Ai sus în cer Capul, pe Hristos! Pentru asta Stăpânul, la venirea Lui cea dintâi, a adus și pe îngeri, iar la întoarcere te-a luat pe tine, adică firea ta omenească, pentru ca să știi că poți trăi pe pământ ca în cer, chiar înainte de a te urca la cer. Să stăruim, dar, să ne păstrăm noblețea, pe care am primit-o dintr-un început, să căutăm

în fiecare zi palatele cele împărătești din cer și să socotim pe toate cele de aici umbră și vis. Dacă un împărat de pe pământ te-ar lua pe tine, un sărac și un cerșetor, și te-ar face pe neașteptate fiul său, nici nu te-ai mai gândi la coliba ta, nici la sărăcia colibeii tale, deși nu-i mare deosebire între palatul împărătesc și coliba ta. Așadar și acum, nu te mai gândi la ceea ce erai înainte de a fi înfiat de Dumnezeu! La o viață cu mult mai bună ai fost chemat. Cel ce te-a chemat este Stăpânul îngerilor, iar bunătățile date ție depășesc mințea și cuvântul. Nu te mută de pe un pământ pe alt pământ, ca împăratul pământesc, ci de pe pământ în cer, de la o fire muritoare la o slavă nemuritoare și nesupusă, care se poate cunoaște bine numai atunci când ne vom bucura de ea. Când e vorba să participi la bunătăți atât de mari, te mai poți, oare gândi la bani, mai poți fi, oare, rob de nălucirea celor de aici? Nu socotești, oare, tot ce vezi mai de puțin preț decât zdrențele unui cerșetor?” (*Omilia la Matei*, omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 150-151)

„Știind, dar, iubitorilor, că toți prietenii lui Dumnezeu au avut parte de o viață grea, aspră și plină de nenumărate dureri, să nu căutăm o viață lesnicioasă, stricată și plină de tihnă, ci una aspră, chinuită, plină de neazuri, plină de strâmtorări. După cum atletul nu poate dobândi cununi, ostașul victoriei, corăbierul portul, iar lucrătorul de pământ aria plină, cu somn, cu lene și desfrâu, tot așa nici credinciosul nu poate dobândi bunătățile făgăduite ducându-și în trândăvie viața.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„Uitându-ne la sfinții aceștia, la acești atleți curajoși și plini de răbdare, care ne-au fost dați ca luminători, să ne călăuzim viața după statornicia și răbdarea lor, ca, prin rugăciunile lor, după plecarea de aici, să-i putem vedea și îmbrățișa și să fim rânduiți în cereștile corturi, pe care face Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„În toată viața noastră suntem datori ne pregătim încât, îndată ce vom fi chemați de Dumnezeu să rostim împreună cu psalmistul: *Gata este inima mea!* (Psalmi 107,02).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 70)

VIAȚA (folosirea vieții prezente pentru a o dobândi pe cea viitoare)

„E cu putință, dacă vrem, să călătorim spre cer trăind pe pământ, când facem fapte vrednice de cer, când nu rămânem uimiți de cele din lume, când nu umblăm după slava deșartă a acestei lumi, ci disprețuind-o, dorim cu toată râvna slava cea adevărată, slava aceea care rămâne veșnic.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

„Ce câștig avem de pe urma vieții acesteia dacă nu ne folosim de ea ca să o câștigăm pe cea viitoare?”. (*Omilia la Matei*, omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1003)

„Și ce rod vom avea noi în această viață, dacă nu vom ieși din ea cu virtute?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLIX, 2, p. 242)

„Căci doar n-a venit Hristos ca să ne omoare și să ne scoată din viața prezentă, ci ca lăsându-ne în lume, să ne pregătească de a ne face vrednici de viața cea din ceruri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 14)

„Să nu ne aruncăm, așadar, în trândăvie și în desfătări păcătoase, și astfel pentru o clipă – căci toată viața noastră pământească nu-i decât o clipă – să ajungem în iadul veșnic. Dimpotrivă, să ne ostenim și să ne nevoim o clipă, ca să câștigăm cununa slavei veșnice.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 57)

„Dacă ai fi chemat să te fac împărat și, pentru a ajunge în orașul în care s-ar săvârși încoronarea ta, ai fi nevoit să-ți petreci o noapte într-un han mizarabil, plin de fum, murdărie, gălăgie, zgomote, o mie și una de greutate și deranjuri, n-ai face asta cu bunăvoință, având în minte tronul împărătesc?

Este drept, așadar, ca cel sortit a deveni împărat să rabde fără murmur toate greutățile, luând putere din așteptarea nădăjduitoare a stemei împărătești, iar cel ce urmează să intre în împărăția cerească și veșnică să se teamă și să se tulbure din pricina necazurilor care îl cuprind aici, în adăpostul nostru trecător?

Da, adăpost trecător și casă de oaspeți și han este viața noastră pământească. Sfinții lui Dumnezeu, ca să arate acest adevăr, spuneau că sunt străini și trecători pe pământ. Voiau în felul acesta să ne învețe că trebuie să nesocotim, și chiar să batjocorim atât bucuriile cât și necazurile vieții

acesteia, că trebuie să urcăm mai sus de pământ și să ne agățăm sufletul de cer.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 64)

VIAȚA (viața rea naște dogme rele)

„... și cu drept cuvânt, când este o viață deșăntată și depărtată de buna știință, atunci și credința se strică și devine la fel cu viața (...)” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

VIAȚA (virtuoasă)

„Să se ostenească să facă toate în așa chip să nu fie osândit nici ochiul cel neadormit, să nu fie învinuit nici de conștiință și nici să pornească pe cei ce-l văd la hulă împotriva Stăpânului.” (*Omilii la Facere*, omilia VII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 90)

„Când punem pe cele a lui Dumnezeu înaintea celorlalte, toate lucrurile ne merg după voia noastră.” (*Omilii la Facere*, omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Nu este cu putință să trăiești cum trebuie dacă nu ești plin de harul Sfântului Duh, după cum nu este cu putință să faci o faptă bună sau mare dacă nu te bucuri de ajutorul lui Hristos.” (*Omilii la Matei*, omilia LV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 642)

„Voința lui Dumnezeu este ca omul să aibă viață curată și dreaptă.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 68)

„Pretutindeni și în toate începutul este greu, dar când începutul îl vom face, toate ni se vor părea și ușoare, și cu înlesnire de împlinit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 154)

„Nimic nu mulțumește atât pe Dumnezeu, ca o viață bună. *De Mă iubiți pe Mine*, zice, - nu spune doar *veți face minuni* - ci *poruncile Mele veți păzi*, și iarăși: *Prietenii Mei veți fi* - nu când veți scoate dracii, - ci *când veți păzi cuvintele Mele*, căci acelea sunt din darul lui Dumnezeu, pe când acestea odată cu darul lui Dumnezeu sunt și din sângea noastră.

Să ne silim deci de a deveni prietenii lui Dumnezeu, și să nu rămânem dușmanii Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIV, p. 291)

„Nici botezul, nici iertarea păcatelor, nici cunoștința, nici împărtășirea cu Sfintele Taine, nici Sfânta Masă, nici cuminecarea cu Trupul și Sângele Domnului, nici altceva dintre acestea nu ne va putea fi de folos dacă nu avem viață curată, viață minunată și lipsită de păcat.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut>>*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 231)

VIATA (de acum și viața viitoare)

„Spune-mi, te rog, dacă ție, celui îmbătrânit și care trăiești în sărăcie, ți-ar făgădui cineva a te face fără de veste tânăr, și te-ar aduce în această floare a vârstei, și te-ar face foarte frumos și mai puternic decât toți, și ți-ar da împărăție asupra pământului întreg timp de o mie de ani, oare ce nu ai prefera să faci și să pătimești în schimbul acestei făgăduințe? Dar iată că Hristos nu numai acestea, ci și altele cu mult mai mari decât acestea ți-a făgăduit, fiindcă nu este într-atât de mare deosebirea între bătrânețe și tinerețe, pe cât de mare este între stricăciune și nesticăciune; și nici nu este vreo deosebire atât de mare între împărăție și sărăcie, pe cât este deosebire între vise și adevăr; și pe atâta este și între slava de față și cea viitoare. Și, mai drept vorbind, n-am spus nimic până acum, fiindcă nici un cuvânt nu este de ajuns pentru a ne reprezenta mărimea deosebirii celor viitoare de cele prezente, și din cauza timpului în care ne aflăm, nici nu putem pricepe întru totul acea deosebire. Cum ar putea cineva să pună în ochii celor de față o viață fără de sfârșit? Dar și între pacea viitoare și cea de acum este atâta deosebire, pe câtă vedem între pace și război. De asemenea și între stricăciune și nesticăciune este într-atât deosebire, pe cât este între un bulgăre de pământ și un mărgăritar curat. Însă oricâte ar spune cineva, totuși nu va putea reprezenta exact deosebirea. Chiar de aș compara frumusețea trupurilor de atunci cu lumina focului, sau cu fulgerul cel mai strălucit, totuși nu voi putea spune nimic vrednic de acea strălucire.

Pentru toate acestea, deci, cum să nu fie vrednice de dispreț atât bani cât și trupurile, sau mai bine zis, câte vieți chiar nu ar fi vrednic a disprețui pentru câștigarea unor asemenea bunuri neprețuite? Acum însă, dacă cineva te-ar conduce în palatele împărătești, și ar face în așa fel ca împăratul să

vorbească cu tine în fața tuturor celor prezenți, ba încă te-ar așeza cu el la masa împărătească, tu te-ai crede pe tine ca cel mai fericit decât toți; iar când urmează a te ridica la cer, și a sta lângă Împăratul tuturor, a străluci deopotrivă cu îngerii, și a te bucura de slava cea negrăită, te mai îndoiești că trebuie a disprețui banii, deși ar trebui să arunci de la tine chiar viața, să salți, să te bucuri și să zbori de plăcere? Tu însă, dacă ai primi vreo slujbă care-ți procură mijloace de furțișaguri – deși eu nu aș zice că aceasta poate fi un câștig –, ai fi în stare să arunci de la tine și averile, dându-le altora, și, de ar trebui, n-ai întârzia să amănestezi chiar pe femeia și pe copiii tăi; când e vorba însă de împărăția cerurilor, care nu are nici un moștenitor hotărât, sau mai bine zis cu toții vom fi moștenitori dacă ne vom strădui, și când Dumnezeu poruncește a lua în stăpânire nu o parte din pământ, ci cerul întreg, tu te lenevești și te lepezi, stai cu ochii ațintiți la bani și nu înțelegi că părțile acelea ale cerului sunt față de noi atât de frumoase și încântătoare, pe cât de frumoase ne par acum cele de deasupra noastră, și cerul cerului?” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 281-282)

„... câtă deosebire este între un fir de nisip, sau între o picătură de apă și abisul cel fără sfârșit, pe atâta este între viața prezentă și cea viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 116)

„Sau oare viața cea de acum are ea ceva așa de statornic, așa de minunat, așa de rar, încât noi să întoarcem spre ea toată râvna noastră? Nu vedem noi oare cum toate în lume de învârtesc, vin și se duc, schimbându-se ca ziua și noaptea, ca vara și iarna? De aceea noi întotdeauna să ațâțăm în noi mai mult dorința bunurilor cele viitoare și veșnice, căci pe cei drepti îi așteaptă o mare mărire, care nu se poate spune prin cuvânt.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilia la Postul Mare...*, p. 24)

„Negreșit, noi nu putem cunoaștem cu desăvârșire mărimea ce ne așteaptă la Înviere; eu însă mă voi încumeta, pe cât este cu putință, a lămuri aceasta printr-un exemplu luat din viața cea pământească. Închipuiește-ți că tu ai fi bătrân și foarte sărac, și că cineva ți-ar făgădui deodată a-ți da iarăși tinerețea, a te face iarăși înfloritor și puternic, ca oricine, ba încă a-ți da pe o mie de ani o împărăție mare și întinsă, care se va îndulci de cea mai mărită pace; ce nu ai face și ce nu ai suferi tu oare pentru ca să dobândești cu adevărat o asemenea făgăduință? Dar, iată, Hristos îți făgăduiește nu numai atâta, ci încă cu mult mai mult. Căci deosebirea între tinerețe și bătrânețe nu este așa de mare, ca între putreziciune și neputreziciune, iar depărtarea dintre

împărăție și sărăcie nu este așa de mare ca între viața cea de acum și mărirea cea viitoare. Aseamnă-le una cu alta și vei vedea că ele stau una către alta ca umbra și adevărul. Dar eu nicidecum n-am zis îndeajuns, căci marea deosebire între viața cea viitoare și aceasta de acum nu se poate rosti prin cuvinte. Dacă se uită cineva la deosebirea duratei timpului, deosebirea între amândouă viețile este atât de mare că nici o gândire nu o poate cuprinde; sau cum ar putea cineva să pună în alăturare viața noastră cea scurtă de acum cu cealaltă, care nu are margine și care durează veșnic? Ba încă orice ar voi cineva să aducă, deosebirea între amândouă viețile nu se poate descrie după cuviință.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 24-25)

„Dacă un împărat pământesc te-ar primi în palatul său și te-ar face mai însemnat decât toți ceilalți, te-ar cinsti și te-ar dăruia, nu te-ai crede tu oare cel mai norocit? Iară când Dumnezeu voiește a te primi în palatul Său cel împărătesc din cer, când împăratul împăraților voiește a te cinsti și a te face însemnat, când tu ai să strălucești între îngeri și ai să te îndulcești de mărirea cea negrăită, tu te stânjenești, pe când ar trebui cu bucurie și săltând să jertfești însăși viața ta pentru aceasta. Tu faci toate numai ca să dobândești o dregătorie, un post de cinste pe pământ; iară când ți se făgăduiește împărăția cerului, o împărăție veșnică, atunci tu te lenevești și te retragi.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 25-26)

„Ce este un vis față de o sută de ani, aceea este viața de aici față de viața viitoare. Dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult: cât este o picătură de apă față de nemărginitul ocean, atâta este o mie de ani față de slava și desfătarea vieții viitoare. Și ce poți spune mai mult decât că viața viitoare nu are capăt și nu cunoaște sfârșit și că, pe cât e de mare deosebirea dintre vis și realitate, tot pe atât de mare e și deosebirea dintre starea de aici și cea de dincolo.” (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 47)

„Un vis este viața de aici, cu bucuriile și desfătările ei trecătoare, dacă o comparăm cu viața viitoare și cu odihne ei nesfârșită. Ceea ce este un vis în comparație cu un veac, așa este viața de acum în comparație cu cea de dincolo. Sau poate și mai mult. Ceea ce este o picătură de apă în comparație cu oceanul infinit, așa este o mie de ani în lumea noastră în comparație cu slava și veselia netrecătoare a împărăției cerești.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

„Privind desenul unei pâini, oricât ți i-ar fi de foame, nu te vei putea sătura. La fel de mincinoase sunt toate bunătățile vieții de aici, în comparație cu cele din viața de dincolo.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 183)

VIATA (viitoare)

„Stăruie în ostenelele cele pentru virtute, și atunci vei ști lămurit că viața noastră nu se mărginește la viața de aici.

Iar dacă cineva te-ar întreba: Dar cine a venit de pe lumea cealaltă și ți-a spus ce-i acolo?, tu răspunde-i așa:

- N-a venit nici un om și chiar dacă ar fi venit tot n-ar fi fost crezut; i s-ar fi spus că se laudă și că înflorește lucrurile. Dar Stăpânul îngerilor ne-a vorbit lămurit despre acelea. Așadar pentru ce să mai avem nevoie de un om de pe cealaltă lume, când Cel Ce are să ne ceară socoteală de faptele noastre ne strigă în fiecare zi că a pregătit și iadul și a gătit și împărăția, dându-ne dovezi clare de toate acestea? Dacă Domnul nu ne-ar judeca pe lumea cealaltă, apoi nu ne-ar pedepsi nici aici, pentru că atunci cum s-ar explica faptul că pe lumea aceasta unii păcătoși sunt pedepsiți, alții nu?” (*Omilia la Matei*, omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 163)

„Pe lumea cealaltă nimeni nu va putea să ne dea o mână de ajutor dacă nu ne vor da o mână de ajutor faptele noastre. Nu pentru că nimeni nu vrea, ci pentru că nu poate. Tot așa și fecioarele cele nebune; caută să-și găsească scăparea acolo unde nu-i puțință de scăpare. Același lucru l-a arătat și fericitul Avraam, când a spus că *prăpastie mare este între voi și noi și nu se poate trece chiar dacă ar vrea cineva* (Luca 16, 26)”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 888)

„Dacă pregetăm și trăim aici pe pământ în trândăvie, nimeni nu ne va milui acolo, pe lumea cealaltă, chiar dacă am vărsa mii și mii de lacrimi. S-a osândit pe el însuși, prin tăcerea sa, și cel care s-a dus la nuntă cu haine murdare, dar nu s-a folosit; a dat înapoi talantul încredințat și cel ce a primit un talant, dar a fost osândit; s-au rugat și fecioarele cele nebune, s-au apropiat de ușa cămării de nuntă, au bătut, dar totul în zadar și fără de folos”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 891)

„Nimeni din cei ce viețuiesc drept nu se îndoiește de cele viitoare, după cum sunt mulți din aceia cu viață necumpătată, care, apăsăți de o

conștiință rea și vicleană, nu vor să mai existe judecată și nici răsplată!” (Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia IX, p. 154)

„Să judecăm cu luare aminte firea lucrurilor omenești, pentru ca astfel să ne aprindem de dorul celor viitoare.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia I, p. 13)

„Iubiților, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iară cele ce nu se văd sunt veșnice, către acelea să avem privirea ațintită. Căci ce răspuns vom avea dacă vom alege pe cele trecătoare în locul celor veșnice? Că dacă poate cel de față este plăcut, totuși nu este pentru totdeauna.” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IX, p. 96)

„Dar cine a venit de acolo, zici, ca să ne vestească acestea? Dintre oameni nu a venit nici unul; însă Dumnezeu, Care este mai vrednic de credință decât toți oamenii, El ne-a arătat acestea. Dar nu vezi cele de acolo? Apoi nu vezi nici pe Dumnezeu; și atunci vei crede poate că nu este Dumnezeu, fiindcă nu-L vezi cu ochii? *Cred foarte mult, zici tu.*” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IX, p. 96)

„...cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucura de cele bune? Unde anume cei vicleni vor lua răsplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta viața viitoare, dacă nu va fi răsplata faptelor săvârșite?” (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia IX, p. 97)

„Știm că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, *zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veșnică în ceruri.* Unii sub numele de *casă* înțeleg lumea aceasta, dar eu mai curând aș crede că se face vorbire aici de trup. Dară tu te gândește cum apostolul și prin numirile acestea arată că mai mari sunt cele viitoare decât cele de acum, căci spunând *cea pământească*, a pus îndată în față pe *cea veșnică în ceruri* - fiindcă numirea de *cort* de multe ori arată nestatornicia. Pentru aceea și zice: *În casa părintelui meu multe lăcașuri sunt* (In., 14, 2). Dar dacă numește locul de odihnă al sfinților corturi, apoi nu a zis simplu *corturi*, ci cu adaos, fiindcă nu a zis *ca să fie primiți în corturile lor*, ci *în veșnicile corturi* (Lc., 16, 9). Zicând apoi *nefăcută de mână*, a dat a înțelege pe cea făcută de mână. Deci ce? Oare trupul este făcut de mână? Nicidecum, însă el aici face vorbire sau de casele cele făcute de mână, sau dacă nu de aceasta, apoi a numit trupul cel

nefăcut de mână casă a cortului celui veșnic. El nu a pus acest trup spre deosebire de cel pământesc, ci ca să mărească laudele aduse acestuia.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, pp. 101-102)

„Să aprindem în noi acel dor și să-l ațâțăm întruna. Că dacă numai gândirea la acele bunătăți - deși este cam întunecată - și încă ne aduce plăcere nespusă, apoi gândește-te ce fel de mulțămire ne va da înfăp[^] tuirea acelor bunătăți. Fericiți vor fi, și de trei ori fericiți, cei ce se vor bucura de acele bunătăți, după cum și cei ce vor lua cele dimpotrivă vor fi de jelit, ba încă de trei ori vrednici de jelit.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia X, p. 108)

„... de cumva vedem vreunul murind, ne văicărim și-l bocim, deși știm că nu pentru totdeauna ne despărțim, ci că și noi peste puțin timp, ducându-ne acolo, îl vom vedea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 44)

„Viața nu ni se termină o dată cu viața aceasta de pe pământ. Nu, ci ne grăbim spre o altă viață cu mult mai fericită, dar, mai bine spus, spre una care nu are sfârșit. Acolo, da, săracul care a trăit drept va primi răsplata acestor osteneți, iar pe cel desfrânat, șarlatanul, va primi pedeapsa pentru păcătoșenia lui, pentru desfătarea lui nelegiuită.” (*Cuvânt despre învierea morților*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 117)

„Noi, pentru care sfârșitul de aici este începutul altei vieți mai strălucitoare.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 324)

„Dacă te-ar pofti cineva să te faci împărat pământesc, și, înainte de a intra în oraș spre a te încorona, ar trebui să poposești la un han plin de glod și de fum, zgomotos din pricina drumeților, tulburat din pricina hoților de drumul mare, în care ai avea multe neazuri și supărări, spune-mi, te rog, te-ai întoarce din drum din pricina acestor neplăceri? N-ai disprețui totul ca pe o nimica? Nu-i oare curată nebunie ca, atunci când e vorba să ajungi stăpân peste pământ, să nu te descurajeze nici una din greutatețile ce-ți ies în cale, pentru că te trufești cu nădejtile tronului împărătesc, iar când e vorba să te pregătești să pleci în ceruri, să-ți pierzi curajul și să te tulburi de tot ce ți se întâmplă în spelunca asta a pământului? Într-adevăr, nu-i nici o deosebire

între traiul nostru de pe pământ și traiul dintr-o speluncă sau dintr-un han. Sfinții, voind să arate acest lucru, se numeau pe ei înșiși străini și călători; prin aceste cuvinte ne învață că trebuie să ne batem joc și să nu dăm nici o importanță tuturor celor din viață, fie vesele, fie triste, ne învață să ne dezlipim sufletul de pământ și să-l lipim de cer.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 201)

„Celor care socot că după moarte nu mai e nimic, ci, odată stins sufletul nostru, n-avem să mai dăm nici cuvânt (de îndreptare), nici socoteală, acelora este poate chiar de răs să le răspundem, cum nu răspunzi unor nebuni și ieșiți din minți. Nici nu este cu cale să cauți a convinge prin cuvânt și a-l aduce la adevăr pe un om care spune că ziua nu e zi, care tăgăduiește lucruri recunoscute de toți.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 185-186)

„Dar înseși lucrurile strigă că există Dumnezeu; or, El e și drept; iar dacă dă fiecăruia după merit, trebuie neapărat să existe o altă viață, în care fiecare va primi după merit sau va fi pedepsit și osândit pentru cele ce-a făcut.” (*Despre soartă și Providență*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 187)

VICLENIA (gravitatea)

„Și ceva mai rău, fiecare din dobitoacele cele necuvântătoare o greșeală are, lupul pe p răpitor și ca șarpele înșelător și ca aspida otrăvitor și răutățile tuturor dobitoacelor celor necuvântătoare le are strânse în sufletul său.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 16)

VICLENIA (manifestarea)

„Cuvintele sunt de frate, dar gândul de ucigaș!

Pentru ce iei chip de dragoste frățească, dar vrei să te porți cu el ca un dușman?” (*Omilii la Facere*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 222)

„Sunt unii omeni care mușcă pe furiș ca și câinii, care nici nu hămăiesc și nici nu supără pe cel ce trece pe lângă dâșii; când însă sunt neteziți cu mâna și li se arată un fel de blândețe, ei luându-l ca nepăsător și fără băgare de seamă, se reped și-și înfig dinții. Aceștia sunt cu mult mai primejdioși,

decât acei care ți se dau pe față de dușmani. Niște astfel de oameni sunt în toată puterea cuvântului câini, căci nici nu strigă, nici nu se iuțesc, nici nu amenință pe cineva când sunt neliniștiți și pe furiș împletesc tot felul de viclenii, făuresc mii de rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XV, pp. 153-154)

„Sau poate nu știi că focurile atunci sunt mai grozave, când ard înădușit și nu sunt văzute de cei ce stau afară?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XV, p. 154)

„... proorocii făcând cunoscută tuturor schimbarea produsă de răutate, unul zicea: *Câinii muți care nu pot lătra* (Is., 56, 10), comparându-i cu niște câini turbați pe oamenii vicleni care uneltesc în ascuns – căci atunci când turbează, câinii nu se năpustesc lătrând, ci apropiindu-se în tăcere, fac mai mult rău celor pe care-i mușcă decât cei care latră (...)” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 219)

VICLENIA (vicleanul cade în cursele pe care el însuși le întinde)

„Ori slăbiciunea vicleniei este că ea se înșeală însăși și cade în cursele pe care le întinde victimelor ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 170)

VINUL (nu vinul în sine este rău, ci consumul lui peste măsură)

„Dar poate că mă vei întreba: – Pentru ce a mai fost adusă pe lume vița de vie, dacă e plină de atâtea rele?

– Nu grăi, omule, tot ce-ți trece prin minte! Nu e rea vița de vie, nu e rău vinul, ci băutul de vin peste măsură! Nu vinul dă naștere la păcatele pierzătoare, ci voința și gândul stricat; lipsa de măsură pângărește folosul pe care-l dă vinul. De aceea îți arată Scriptura acum că după potop s-a folosit vinul, tocmai ca să știi că și înainte de folosirea vinului, când încă nu se văzuse vinul, și atunci oamenii alunecaseră în covârșitoarea desfrânare și făcuseră mari și multe păcate. Aceasta, pentru ca atunci când vezi că se bea vin, să nu dai toată vina pe vin, ci pe voința stricată a omului, care-l împinge spre păcat. De altfel, gândește-te la ce se întrebuintează vinul și cutremură-

te, omule! Prin el se săvârșește temelul bunurilor mântuirii noastre. Cei botezați știu ce vreau să spun!” (*Omilia la Facere*, omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 367-368)

„Nu vinul prin sine face beția, fiindcă dacă ar fi așa, apoi toți ar trebui să se îmbete. *Dar*, zici tu, *nu ar fi trebuit să vatămă nici chiar mult*. Vorbele acestea sunt ale celor beți. Apoi dacă vinul mult vatămă, și totuși nici așa nu te depărtezi de lăcomie, dacă acesta este urâcios și vătămător, și totuși nici așa nu contenești cu această poftă urâtă - dar încă dacă s-ar putea ca și mult să bei, în același timp și cu nimic să nu fii vătămător, unde ai ajunge oare cu lăcomia? Oare nu ai pofti ca și râurile să se prefacă în vin?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, pp. 184-185)

„Așadar nu este rău să mâncăm. Nicidecum. Îmbuibarea este rea. Nu este, de asemenea, rău să bem vin. Vinul fără măsură, care duce la beție, este rău.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 152)

VINUL (vinul este al Domnului iar beția este lucrul diavolului)

„Vinul este lucrul Domnului, beția este lucrul diavolului: nu vinul, ci necumpătarea duce la beție. Așadar, după ce am auzit aceste cuvinte, să închidem gura acelor care se ridică contra ale sufletului, pentru a vindeca bolile unuia, dar nu pentru a ruina sănătatea celuilalt. Deci, să ne ferim de a da loc la neprevederi și nebunii, întrebându-l fără cumpătare darul lui Dumnezeu. Ce este mai trist și mai de compătimit ca beția?” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

VINUL (consumul lui cu multă cumpătare)

„Nu în ospete și în beții, prin care vorbe nu împiedică pe cineva de a bea, ci numai de a bea fără cumpătare; nu împiedică de a se folosi de vin, ci împiedică numai de a bea vin fără rânduială.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 449)

„Sunt unii care iau sfatul ce-l dă Sfântul Pavel (I Timotei 5, 23) ca o îngăduire de a bea vin cu necumpătare. Dar ei se înșală și, dacă am voi să examinăm cu atenție cuvintele Apostolului, am găsi că ele cuprind o lecție de cumpătare mai ales decât de necumpătare.

El nu sfătuiește pe Timotei să întrebuițeze vin decât după ce a recunoscut că sănătatea discipolului său; el ne arată marginile în care trebuie să ne ținem, nepermițându-ne a bea vin decât atât cât e necesar pentru sănătatea noastră;

el voiește ca aceasta să fie o doctorie, iar nu o otravă, ca el să vindece un rău fără a pricinui altul.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 14)

VINUL (consumul vinului fără cumpătare - urmări)

„O întrebuițare continuă de apă n-ar putea fi așa de vătămătoare la anumite temperaturi sângeroase și furtuni puternice.

O prea mare abundență de ploi nu înmoaie și nu distruge atât pământul cât o mare cantitate ale cărnii. Vinul a fost dat de Dumnezeu, nu pentru ca să ne îmbătăm, ci să fim cumpătați, ca să ne veselim iar nu să ne întristăm. Căci *vinul înveselește*, zice David, *inima omului* (Ps., 103, 16), tu însă faci din el un lucru de întristare.

Rațiunea persoanelor bețive este adormită și învelită în întunecimi dese.” (*Primele patru*

VINUL („veselește inima omului”)

„Voiești să afli în ce împrejurare vinul este bun? Ascultă Scriptura, care zice: *Dați băutura care îmbată celor ce sunt în supărări, și vin să bea celor ce sunt în dureri* (Pilde 31, 6), și cu drept cuvânt, căci vinul moaie pe omul aspru și posomorât, și-i împrăstie norii mâniei. *Vinul veselește inima omului* (Ps., 103, 16).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 180)

VINUL (efectele consumului de vin)

„Vinul face pe cineva a se poticni încoace și încolo, zice, chiar dacă nu s-ar îmbăta, slăbește activitatea sufletului, și sfărâmă soliditatea lui.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 114)

VINUL (puterea vindecătoare a vinului)

„Vinul luat cu cumpătare deșteaptă imaginația și este unul din mijloacele cele mai bune

VIRTUȚILE (definiția)

„A fi virtuos înseamnă a disprețui toate cele omenești, a te gândi în fiecare clipă la cele viitoare, a nu rămâne uimit de nimic din cele de aici, ci dimpotrivă a ști că toate cele omenești sunt umbră și vis, dacă nu chiar mai puțin decât atât. A fi virtuos înseamnă a sta ca un mort față de lucrurile din

viața aceasta; și ca un mort, așa de nesimțitor să fii față de cele ce vatămă mântuirea sufletului. A fi virtuos înseamnă să trăiești numai pentru cele duhovnicești și numai pe acelea să le săvârșești, precum zice și Pavel: *Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine (Gal., 2, 20)*”. (*Omilii la Facere, omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106*)

VIRTUȚILE (- rezultatul conlucrării omului cu harul divin)

„Când Dumnezeu va vedea că ne întoarcem, că ne potolim, într-un cuvânt, că punem început de faptă bună, atunci ne ajută și El; face ca totul să ne fie ușor și lesnicios și nu ne lasă să simțim ostenelele virtuții.” (*Omilii la Facere, omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355*)

„Să nu pregetăm a face fapte de virtute, ci împlinind fiecare virtute, să o săvârșim cu atâta râvnă, încât să atragem asupra noastră ochiul cel neadormit spre a ne răsplăti. Da, Cel ce cunoaște inimile noastre, când ne vede că avem voință tare și străduință mare, spre nevoințele virtuții, ne dă îndată și ajutorul Lui, ușurându-ne totodată ostenelele, întărindu-ne slăbiciunea firii și dăruindu-ne bogate răsplăți.” (*Omilii la Facere, omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93*)

„Nu-mi vorbi de oboseli și de sudori, pentru că Dumnezeu ne ușurează săvârșirea virtuții nu numai prin nădejdea bunătăților ce vor să fie, ci și în alt chip, ajutându-ne și sprijinindu-ne totdeauna. De-ai vrea să-ți dai cât de mică osteneală, toate celelalte vin de la sine. Dumnezeu vrea ca tu să te ostenești puțin, pentru ca întreaga biruință să fie a ta. După cum un împărat vrea ca fiul său să fie și să se arate pe câmpul de bătaie, pentru a pune pe seama lui victoria, tot așa face și Dumnezeu în lupta noastră cu diavolul. Numai un singur lucru îți cere Dumnezeu: să urăști pe diavol din toată inima. De faci asta, duce Dumnezeu până la capăt lupta! De te-ar arde mânia sau dragostea de bani sau orice altă patimă tiranică, Dumnezeu le potolește iute dacă te vede că te înarmezi și te pregătești de luptă. Pe toate le face ușoare și te înalță deasupra flăcării, ca odinioară pe tinerii din cuptorul Babilonului (Dan., 3, 23). Că și aceia n-au adus nimic mai mult decât gândul și voința”. (*Omilii la Matei, omilia XVI, XVI, în col. PSB, vol. 23, p. 217*)

„Strădania omului nu e îndestulătoare, dacă omul nu se bucură de ajutorul cel de sus; și iarăși: nu câștigăm nimic de pe urma ajutorului de sus dacă nu ne străduim. (...) Din acestea două se împletește virtutea: din ajutorul cel de sus și din strădania noastră. De aceea, vă rog, nici să nu

dormiți, lăsând totul pe seama lui Dumnezeu, dar nici, străduindu-vă și muncind, să socotiți că toate faptele voastre se datoresc numai ostanelilor voastre. Dumnezeu nu vrea să fim nepăsători; de aceea nu face El totul; dar nici nu vrea să fim îngâmfați; de aceea n-a lăsat totul în puterea noastră, ci, înlăturând ce este vătămător și dintr-o parte și din alta, ne-a lăsat ce ne este de folos”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 933-934)

„Așadar a nu se clătina cineva, ci a sta drept nemișcându-se, este și al harului lui Dumnezeu. Dar tu când auzi de har, să nu-ți închipui că plata ostanelilor tale este prin aceasta desființată; el nu vorbește aici de har cu scopul de a disprețui ostanelile rezultate din buna voință.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 34)

„Numai dacă vei vrea și tu va lucra și Dumnezeu. Nu te teme și nici nu te lenevi, pentru că El ne dăruiește și bunăvoință pentru a împlini lucrul, și în același timp și puterea. În sfârșit, dacă noi vom vrea atunci și El va spori voința noastră, cum de exemplu, atunci când vreau să fac un bine oarecare, El e Cel ce lucrează pentru a-mi ajuta și voia.

Sau poate că spune aceste cuvinte din multa-i evlavie, așa cum face și atunci când numește faptele noastre cele bune *daruri*. Deci, așa cum nu ne lipsește de liberul arbitru nici când le numește *daruri*, la fel nu ne lipsește nici când zice că *Dumnezeu este Cel ce lucrează în noi.*” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 153)

„Cel ce ne-a mântuit pe noi numai prin har, în timp ce eram dușmani, când ne va vedea și lucrând cele bune, oare nu va lucra împreună cu noi?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 21)

„Nici a Lui n-a voit Dumnezeu ca să fie totul, ca să nu se pară că ne încununează fără merite, și nici ale noastre numai, pentru ca să nu cădem în îngâmfare și prostie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XII, p. 182)

„Să facem tot ce stă în puterea noastră, și atunci vom dobândi negreșit și cele de la Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 404)

VIRTUȚILE (firea virtuții)

„Însăși firea noastră este înclinată mai mult spre bine, și virtutea este după fire, iar nu împotriva firii, ci împotriva firii este răutatea, după cum sunt boala și sănătatea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, p. 232)

VIRTUȚILE (bogăția virtuții)

„Bogăția virtuții este foarte mare, este. Cu mult mai plăcută și cu mult mai dorită decât bogăția din lume. Cei care au această bogăție a virtuții n-o vor schimba niciodată cu bogăția lumească, chiar dacă tot pământul, cu munții, mările și râurile lui, s-ar preface în aur. Dacă ar fi cu putință să ai această bogăție a virtuții, ai vedea tu însuți că vorbele mele nu sunt o lăudăroșenie. Mai mult încă, dacă ar exista o bogăție și mai mare decât aceea din exemplul de mai sus, chiar bogăția aceasta va fi disprețuită de cei care au bogăția virtuții, și niciodată nu o vor schimba cu bogăția lor. Dar pentru ce întrebuițez cuvântul *a schimba*? Nici n-ar voi să primească să stea alături de bogăția lor. Chiar voi, dacă vi s-ar oferi bogăția virtuții o dată cu bogăția de bani, ați primi-o cu brațele deschise. Prin asta mărturisiți că este mare și minunată bogăția virtuții. Monahii însă, deci și fiul tău, n-ar voi să aibă, alături de bogăția lor, bogăția voastră, alături de virtute, averile. Atât sunt de convingși de mica lor valoare!” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 217-218)

VIRTUȚILE (măreția virtuții)

„Vai, ce mare lucru e virtutea și disprețuirea lucrurilor prezente! Prin uneltiri ea câștigă, prin cei ce uneltesc e încununată, prin cei ce fac cele rele strălucește mai mult, prin cei care încearcă să o târască spre rău îi face mai puternici, pe cei care o urmează îi face mai înalți, mai neatinși, mai neaprinși, neavând nevoi de arme, nici de lăncii, nici de ziduri, nici de șanțuri, nici de turnuri, nici de bani, nici de armate, nici de o voință tare și de un suflet de neîntors și care demască orice uneltire omenească.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 208)

VIRTUȚILE (elogiu virtuții)

„Apostolii Îl puteau întreba:

- Dar cum se va slăvi Dumnezeu prin noi, când oamenii au să ne defaime?

N-au să vă defaime toți; dar chiar aceia care, minăți de invidie, vă vor defăima, și ei în cugetul lor, vă vor admira așa după cum alții bârfesc cu mintea lor pe cei cu viață stricată, deși în față îi laudă și-i linguesc”. (*Omilia la Matei*, omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 187)

„Cât sunt de frumoși ochii virtuții, acești ochi care se închid la orice necurăție, care se deschid în mod vioi și clar la toate viziunile nobile și sfinte; ochi atât de pătrunzători și atât de curați încât ei *îl văd pe Dumnezeu*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 439)

VIRTUȚILE (puterea virtuții)

„Minunată este și în ea însăși virtutea! Dar când e săvârșită între oameni care îi pun piedică, atunci virtutea este cu mult mai minunată!” (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 274)

„Da, virtutea are atât de mare putere, că iese cu mult mai strălucitoare, chiar dacă se întâmplă să i se ducă război. Nimic nu-i mai tare, nimic nu-i mai puternic ca virtutea; nu pentru că prin ea însăși are atâta putere, ci pentru că omul virtuos se bucură de ajutorul celui de sus, cel care-i învrednicit de acest ajutor, este mai puternic decât toți, este nebiruit, nedoborât, nu numai de vicleniile oamenilor, dar nici de uneltirile diavolului.” (*Omilia la Facere*, omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 279)

„Atât de puternică este virtutea! Oriunde se arată, biruie și stăpânește. După cum soarele când răsare alungă întunericul, tot așa virtutea când se arată, izgonește răul și păcatul.” (*Omilia la Facere*, omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 285)

„Și după cum mărgăritarul își păstrează frumusețea proprie, chiar dacă îl arunci în mocirlă, tot așa și virtutea își arată propria sa putere oriunde ai arunca-o, în robie, în închisoare, între necazuri sau desfătări”. (*Omilia la Facere*, omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 290)

„Fiindcă astfel este rodul virtuții, pe aceasta să o urmărim, pe aceasta să o îmbrățișăm. Dacă avem aceasta, toate ni se par ușoare, nimic nu este greu. De am trece chiar prin foc și prin apă, toate se dau înapoi din fața virtuții și se trag la o parte, până chiar și moartea.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 170)

„Întru pomenire veșnică va fi dreptul. Omul de belșug, geniul înfumurat, puternicul, nu lasă din el decât o țărână mai curând uitată. Vedeți sfântul, cum străbate el veacurile, tot mai aclamat, tot mai strălucitor în slavă: *Așa este puterea virtuții, nu cedează la timp, nu ajunge în întunecime.*” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 443)

VIRTUȚILE (virtutea biruie și pe cei care o fac să sufere)

„Păcatul se pornește totdeauna cu multă furie împotriva virtuții; dar nu numai că nu o vatămă, dimpotrivă o face mai puternică în luptă. Atât de mare e puterea virtuții, că biruie pe cei ce o fac să sufere; iar când e pusă să lupte este mai tare decât cei ce-i duc război. Și lucrul acesta se poate vedea din multe exemple. Și ca să vă dau prilej de înțelegere – că spune Scriptura: *Dă prilej înțeleptului și mai înțelept va fi* (Prov., 9, 9) - trebuie neapărat să vă dau exemple și din Vechiul și Noul Testament. Gândește-mi-te dar la Abel! N-a fost ucis de Cain? Nu era aruncat la pământ? Nu te uita că l-a biruit, că a ucis pe cel invidiat, pe cel care nu-i făcuse nici un rău! Gândește-te la ce s-a întâmplat după aceea! Cel ucis este laudat de atunci și până azi, este încununat și amintirea nu i-a veștejit-o atâta trecere de vreme; cel ce a ucis, cel ce a biruit a dus și atunci o viață mai grea decât moartea și de atunci și până acum este ținut la stâlpul infamiei și învinuit de toți; celălalt, dimpotrivă, este cântat de gura tuturor în fiecare zi. Și acestea în viața de aici! Dar cele din veacul viitor, care cuvânt sau care minte le poate zugrăvi? Știu că, fiind înțelepți, veți găsi în Scripturi multe și felurite exemple de acestea.” (*Omilii la Facere*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 275)

„Atât e de puternică și de neînvinsă virtutea, că biruie chiar pe cei care o fac să sufere!” (*Omilii la Facere*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

VIRTUȚILE (virtutea este admirată și de cei ce nu o cultivă)

„Răutatea este învederată, de vreme ce toți sunt acuzatorii ei, chiar și cei ce o fac, - pe când virtutea este de așa fel, că este admirată până și de cei ce nu o râvnesc. Pentru că și curvarul de pildă, va lăuda înțelepciunea, și hrăpărețul va învinovăți nedreptatea, și cel ce se înfurie va admira bunătatea, iar micimea de suflet o va huli, precum și cel desfrânat va grăi de rău desfrânarea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIV, p. 286)

VIRTUȚILE (virtutea uimește și pe împotrivorii ei)

„Atât de puternică este virtutea și are pomenirea atât de nemuritoare, încât numai prin cuvinte pune în uimire pe împotrivorii ei.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVIII, p. 249)

VIRTUȚILE (cunoașterea virtuții este sădită în firea noastră)

„Că fiecare din noi are sădită în firea lui cunoașterea virtuții. Și nimeni n-ar pierde-o vreodată, dacă n-ar voi, din pricina trândăviei, să-și vândă noblețea sufletului său”. (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 330)

„Virtutea este înăscută în noi; că toți știm, prin fire, ce trebuie să facem și că nu putem da vina pe neștiință”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

VIRTUȚILE (intenția virtuții)

„... și Avraam, deși nu și-a înjunghiat aieva fiul, l-a înjunghiat în intenție și a auzit de sus un glas care i-a spus: *N-ai cruțat pe fiul tău cel iubit pentru Mine* (Fc., 22, 12). Astfel și intenția virtuții, care e desăvârșită, primește întreaga cunună.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XIX, 8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 319)

VIRTUȚILE (scopul cultivării virtuților)

„Dacă urmărim virtutea, să fim atenți, mai întâi de toate, dacă ne aduce laudă din partea singurului Dumnezeu; să nu avem sub nici o formă ca motiv

faima din partea oamenilor.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 97)

VIRTUȚILE (îndemn la virtute)

„Nu mai socoti virtutea un lucru cu neputință, nici nu te mai trândăvi la săvârșirea ei, odată ce ai primit de la Stăpânul atâtea pricini ca s-o îmbrățișezi cu ușurință.” (*Omilia la Facere*, omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 146)

„Care fapt de pe lumea asta nu-i în stare să te îndemne spre virtute? Nu vezi cât de trecător e traiul pe pământ? Nu vezi cât de puțin ești sigur de ziua de mâine? Nu vezi de te obosești pentru lucrurile de pe lumea aceasta? Nu vezi câtă sudoare? Săvârșești, oare, virtutea cu osteneală, iar păcatul, fără osteneală? Nu! Ei bine, dacă și pentru virtute și pentru păcat trebuie să te ostenești, pentru ce nu vrei să te ostenești pentru virtute, care îți aduce mare câștig? Dar, mai bine spus, sunt virtuți care nu cer nici o osteneală. Ce oboseală cere să nu vorbești de rău, să nu minți, să nu te juri, să lași ura ce o porți semenului tău? Nici o oboseală! Dimpotrivă, săvârșirea acestor păcate cere oboseală și aduce peste tine multe griji. Ce cuvânt de apărare mai putem avea noi, ce iertare, când nu facem nici aceste fapte bune care nu ne costă nici un pic de oboseală? De aici se vede că noi din lene și trândăvie nu facem nici acele fapte bune care nu ne cer vreo osteneală”. (*Omilia la Matei*, omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 506-507)

„Timpul de aici este scurt și osteneala puțină. Dar chiar de-ar fi osteneala mare, nici așa n-ar trebui să deznădăjduiești. De nu te ostenești cu această prea frumoasă osteneală, făcând pocăință și săvârșind virtutea, te ostenești și te chinuiești cu cele lumești. Iar dacă și aici și dincolo e osteneală, pentru ce nu alegem osteneala aceea care are mult rod și multă răsplătă?” (*Omilia la Matei*, omilia LXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 778)

„Noi ne temem foarte mult că, pătând această haină prin mândria și prin păcatele noastre, să nu fim alungați din camera de nuntă, ca și cele cinci fecioare nebune (Mt., 25, 2), și la fel ca cel ce nu avea haină de nuntă (Mt., 22, 11). Acest om era din numărul celor chemați, a fost invitat la nuntă, dar fiind chemat, primind o așa de mare cinste, el Îl înfruntă și Îl înjură pe Cel ce l-a chemat. Ascultați urmarea, voi veți vedea cât de vrednică de lacrimi este pedeapsa ce a urmat lui. Venit pentru a se așeza la această masă măreață și

frumoasă, nu numai că a fost scos de la sărbătoare, ci cu picioarele legate, el a fost aruncat în întunericul cel mai din afară, unde este plângerea și scrâșnirea dinților fără de sfârșit (Mt., 22, 13).

Să nu credem, fraților, că credința noastră ne este de ajuns singură pentru mântuire; dacă nu facem viața noastră curată și sfântă, și dacă ne apropiem de rege îmbrăcați cu o haină nevrednică de chemarea noastră fericită, nimic nu va împiedica, ca noi să fim tratați ca și acest mizerabil. Este absurd ca Celui care este Dumnezeu și Rege totodată, să nu roșească să-i cheme pe oamenii răi și disprețuiți de pe la garduri pentru a-i invita la masa Sa, iar noi să fim așa de lași și de nebuni, ca, chiar după o cinste așa de mare, să nu ne facem mai buni, și cu toate că așa chemați, să stăruim în răutatea noastră, să disprețuim și să călcăm cu picioarele nespusa bunătate a lui Dumnezeu care a binevoit să ne cheme.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 3, pp. 51-52)

„... să ne ostenim puțin pentru a ne odihni veșnic.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LIV, 4, p. 268)

„Dacă cei din Legea veche – zice (Sfântul Pavel), care aveau ca plată osteneții pământ și celelalte care se sfârșesc în viața prezentă, și încă disprețuiau această viață, ca și ispitele și primejdiile de aici, apoi ce iertare vom putea avea noi, care ne moleșim fiind vorba chiar de cer, de împărăția cea de sus și de bunurile cele negrăite de acolo, și nu ajungem măcar la măsura acelor?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 297)

„Să izgonim dar orice neliniște și orice grijă zadarnică, să intrăm în noi înșine, să îmbrăcăm corpul și sufletul nostru cu podoaba virtuții, să întrebuițăm membrele noastre ca arme pentru dreptate, să nu fie niciodată instrumente pentru păcat.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 80)

„Așadar, știind că prin virtute ne întărim din toate părțile și prin ea îndepărtăm mânia Domnului, să facem din membrele corpului instrumente ale virtuții, să deprindem ochii, mâinile, picioarele, inima, limba, tot corpul nostru, a nu servi decât virtuții.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 81)

„Gândindu-ne la ziua cea înfricoșătoare a Judecării, la focul iadului și la muncile cele înfricoșătoare de acolo, să ne întoarcem de pe calea noastră

cea rătăcită. Va veni vremea când teatrul lumii acesteia se va risipi. Atunci nu mai putem lupta; după trecerea acestei vieți, nu mai putem neguțatori; după ce s-a închis stadionul, nu mai putem fi încununăți. Timpul de acum e timp de pocăință; acela, de judecată! Timpul de acum e timpul luptelor; acela al cununilor! Timpul e acum e timp de osteneală; acela, de odihnă! Timpul de acum e timp de muncă; acela, de răsplată! Deșteptați-vă, vă rog, deșteptați-vă și să ascultăm cu râvnă cele spuse! Am trăit în trândăvie, să trăim și în pocăință!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 180)

„... plângând cu amar neștiința răspândită în sufletele oamenilor și adâncul întuneric ce le cuprinde sufletul, aș voi să găsesc un foișor înalt de tot din care să pot vedea toate neamurile pământului; aș voi să am și o voce care să răsună până la marginile pământului, să intre în urechile tuturor celor de pe pământ și să strige cuvintele acelea ale lui David: *Fiii oamenilor, până când grei la inimă? Pentru ce iubiți deșertăciunea și căutați minciuna?*, alegând cele pământești în locul celor cerești? Până când închideți ochii, vă astupați urechile și nu auziți glasul lui Dumnezeu?” (*Cuvânt despre viața după Dumnezeu*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 263)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților)

„... să ne străduim pentru virtute până asudăm. Așa vom atrage asupra-ne și mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, Îl vom îndupleca să ne ajute în ostenele noastre și vom dobândi și bunătățile cele veșnice ...” (*Omilia la Matei*, omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 108)

„Să avem zel, credință și dragoste, încât Hristos să vorbească prin noi. Acest lucru El îl dorește mai mult decât noi; fiindcă pentru acest motiv ne-a făcut acest organ (gura), și nu voiește să rămână nelucrător și nefolositor, ci totdeauna să fie în lucrare împreună cu mâinile. De ce, deci, nu pregătești acest organ potrivit cu mâinile meșterului, ci îi slăbești coardele, moleșindu-le cu desfătări și astfel făcându-te singur ca o alăută nefolositoare? Este nevoie, deci, a o încorda bine și a întinde strunele, și a le unge cu sare duhovnicească. Căci atunci, de o va vedea bine încordată și armonizată, va răsuna și prin sufletul nostru Hristos. Aceasta făcându-se, vei vedea și pe îngeri săltând de bucurie, și pe arhangheli, și pe heruvimi. Așadar, să ne facem noi vrednici de mâinile Lui cele neprihănite. Să-L rugăm să atingă cu mâinile Lui și inima noastră, deși nici nu are nevoie de rugăminta noastră.

Căci dacă noi o facem vrednică de acea atingere, El cel dintâi va alerga la noi. Dacă Hristos aleargă în ajutorul celor ce se trudesesc pentru cele viitoare – nici lui Pavel, care a devenit atât de mare, nu i-a împletit încă o asemenea laudă -, atunci, când va vedea inima noastră desăvârșită, ce nu ar face? Dacă Hristos răsună în inimile noastre, atunci de îndată va zbura deasupra noastră și Duhul Sfânt, și vom deveni superiori cerului; nu soarele și luna avându-le gravate pe trupul nostru, ci chiar pe Însuși Stăpânul soarelui, al lunii și al îngerilor Îl vom avea locuind și petrecând împreună cu noi.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 143-144)

„Să nu ne uităm numai la aceea că virtutea este însoțită de multe osteneți, ci și la faptul că este cu puțință a o îndeplini; și dacă vom încerca cu stăruință, vom vedea cât de ușor ne va fi în realizarea ei.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 218)

„Să ne îndeletnicim cu virtutea, ca astfel să ne bucurăm și aici de plăcere, și să ne învrednicim și de bunătățile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 148)

„Căci dacă lucrurile cele pământești, trecătoare și supuse stricăciunii, niciodată nu vin de-a gata oamenilor, fără muncă și sudori, apoi cu atât mai mult cele sufletești.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 128)

„După cum atleții primesc mare răsplată de pe urma exercițiilor chiar înainte de a fi încununăți și premiați, pentru că prin exerciții își fac trupurile mai sănătoase și mai puternice și alungă boala din trup, tot astfel la luptele cele pentru virtute, chiar înainte de a se deschide cerul, chiar înainte de a veni Fiul lui Dumnezeu, chiar înainte de a primi răsplățile, dobândim de pe urma acestor lupte mare răsplată, pentru că ni se înțelepțește sufletul, ajunge mai filosof. Mulți pleacă cu corăbiile pe mare, înfruntă mii și mii de valuri, se luptă cu fiarele mării, îndură multe furtuni, dar, chiar înainte de câștigul lor din comerțul lor, dobândesc câștig foarte mare din această lungă călătorie, câștigul acela că au curaj să înfrunte marea și să facă aceste călătorii pe mare fără frică și cu plăcere.

Tot astfel și în viața aceasta, cel ce îndură multe strâmțorări pentru Hristos, cel ce suferă multe neazuri ia răsplata înainte de a primi Împărăția cerurilor, pentru că dobândește chiar de aici de pe pământ mare îndrăznire

înaintea lui Dumnezeu, pentru că își face sufletul mai bun, că pe viitor își râde de toate necazurile.” (*Cuvânt despre învierea morților*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 122)

„Cine vrea poate să se ridice de pe pământ la cer. Nu are nevoie pentru aceasta decât de bunăvoință și de virtute! *Vreau, dar nu pot*, spun mulți, *pentru că virtutea este greu de dobândit*. Să știi că nu e deloc greu de dobândit, dacă ai râvnă și tânjești spre Dumnezeu.

Gândește-te puțin la cei care pustnicesc prin mulți și prin locuri neumbrate. Ce au făcut ei? Și-au lăsat casă, rude, avere și s-au închis într-o chilie mică, unde își nevoiesc trupul prin post, priveghere și chinuri. Tu îmi vei spune: *Aceia pot să facă așa ceva, dar eu nu pot*. De ce, oare, mulți călugări, cu toate că trăiau mai bine decât tine și erau mai slabi trupește, au hotărât să lase totul pentru viața în pustie? Mai spui: *Lupta aceasta este atât de mare, încât nu mulți o pot duce până la capăt*. Dacă-i așa, atunci nevoiește-te mai puțin, pentru mai puțină virtute.

Nu poți să dai banii tăi săracilor? Atunci măcar nu răpi ce este al altora. Nu poți posti? Atunci măcar nu te deda plăcerilor trupești. Nu poți să te rogi pentru cei care te batjocoresc? Atunci măcar îndură răutățile lor în tăcere și cu răbdare. Nu poți face bine celor care te nedreptătesc? Atunci măcar nu te răzbuna pe ei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 292)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților din iubire față de Dumnezeu)

„Virtutea este grea; trebuie să-i schimbăm aspectul pentru măreția răsplăților care-i sunt făgăduite. Oamenii buni, fără nici un motiv o iubesc pentru ea însăși; ei o cinstesc pentru acest motiv singur că o găsesc frumoasă și plăcută; ei o exercită și o practică din iubire față de Dumnezeu și nu pentru iubirea răsplății; ei privesc înfrânarea ca o virtute destul de mare, nu din teamă față de chinuri, ci din porunca pe care a dat-o Dumnezeu; dar dacă ești slab, închipuie-ți răsplățile.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 4, p. 401)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților atrage uneori ura celor răi)

„Atunci când sunt persecutați oamenii buni de către cei răi, atunci când cei ce practică virtutea și o caută sunt obiecte de râs și de bătaie de joc oamenilor, nu trebuie să ne supărăm pentru aceia și să ne necăjim. Este propriu virtuților să atragă din toate părțile ura celor răi. Precum ei poartă invidie celor ce trăiesc bine și se cred acoperiți micșorând slava altora; ei îi

urăsc necruțând nimic pentru a-i necinști, fiindcă merg pe o altă cale, fiindcă duc o viață cu totul diferită de a lor. Dar să nu ne necăjim, dragii mei frați, acela este un semn după care se recunoaște virtutea. Iară pentru ce zice Iisus Hristos: *Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al ei* (Ioan 15, 19); și în alt loc: *Vai vouă când vă vor vorbi toți oamenii de bine!* (Lc., 6, 26), iată pentru ce zice și aici: *Eu le-am dat cuvântul Meu și lumea i-a urât. Și explică pentru care motiv sunt ei vrednici ca Tatăl Său să aibă o grijă așa de mare de ei; aceasta așa este, zice El, fiindcă ei păzesc cuvântul Tău, chiar dacă sunt urâți; ei sunt vrednici totodată de toată grija Ta și de protecția Ta.*” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia LXXXII, 1, pp. 425-426*)

VIRTUȚILE (cultivarea unei virtuți în mod despărțit de celelalte)

„Dacă neglijăm o parte din virtute, aducem mari rele asupra noastră! De pildă, dacă nu faci milostenie, ești aruncat în iad; și doar milostenia nu-i toată virtutea, ci numai o parte a ei! Fecioarele cele nebune, de aceea au fost osândite, că n-au făcut milostenie (Matei 25, 1-12), bogatul, tot de aceea s-a pârjolit în iad (Luca 16, 19-26). Cei care nu hrănesc pe cel flămând, de asta sunt osândiți împreună cu diavolul (Matei 25, 41-42). Iarăși, a nu ocări pe semenul tău e o parte foarte mică a virtuții; cu toate acestea, și aceasta scoate din împărăția cerului pe cei ce nu o săvârșesc, că *Cel care va zice fratelui său: Nebunule vinovat va fi gheenei focului* (Matei 5, 22). Iarăși castitatea este și ea numai o parte a virtuții; cu toate acestea fără ea nimeni nu va vedea pe Dumnezeu, că spune Pavel: *Căutați pacea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu* (Evr., 12, 14). Smerenia, la fel, este o parte a virtuții; cu toate acestea, dacă săvârșești toate celelalte fapte bune, dar n-o săvârșești pe aceasta ești necurat înaintea lui Dumnezeu; dovadă fariseul care, deși s-a dus la templu cu nenumărate fapte bune, le-a pierdut pe toate, că i-a lipsit smerenia (Luca 18, 10-14).

Vreau însă să vă spun ceva mai mult; nu ni se încuie cerul numai dacă nu facem o singură virtute din toate virtuțile, ci pățim același lucru dacă le facem pe toate, dar nu le facem cum trebuie și cu prisosință.” (*Omilia la Matei, omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 743*)

„Căci precum avem cinci simțuri și de toate trebuie a face uz la nevoile noastre, tot așa trebuie de a săvârși toate virtuțile. Dacă cineva bună-oră ar fi înțelept, însă nemilostiv; sau ar fi milostiv, însă răpitor de averi străine; sau că poate nu s-ar atinge de cele străine, însă nu ar împărtăși pe nimeni din al său, apoi atunci toate sunt în zadar. Nu e de ajuns numai o

singură faptă bună, spre a ne prezenta cu curaj înaintea tronului lui Hristos, ci ne trebuie multe și variate, și cu un cuvânt toate faptele bune.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia IV, p. 39)

„După cum la chitară nu-i de ajuns să lovești o singură coardă ca să cânti o melodie, ci trebuie să treci peste toate cu ritmul convenit, tot așa și cu virtutea sufletului: nu ne e de ajuns pentru mântuire, precum am mai spus, numai o singură lege, ci trebuie să le păzim cu chibzuială pe toate chiar, de vrem să glăsuim o cântare mai plăcută și mai de folos decât orice cântare plină de armonie.” (Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 224)

„Așa cum o chitară care are doar o strună nu poate scoate muzică, la fel nici creștinul, dacă ține doar o parte din poruncile lui Dumnezeu, nu poate dobândi virtutea. Cu ce credeți că se alege cel care se roagă mult, dar nu face milostenie? Cu ce se alege cel care face milostenie, dar din bani pe care i-a câștigat pe nedrept? Cu ce se alege cel care câștigă cinstit banii, dar face milostenii ca să îl vadă și să îl laude oamenii? Cu ce se alege cel care se ferește să-l vadă oamenii, dar se mândrește în sinea lui cu faptele bune pe care le-a făcut? Cu ce se alege cel care nu se mândrește, dar se dedă lăcomiei, desfrâului și altor plăceri? Cu ce se alege cel care nu se dedă plăcerilor, dar este iubitor de argint?

De aceea, să ne luptăm ca să ținem toate poruncile și să dobândim toate virtuțile, în această luptă duhovnicească a noastră, ne sunt aproape oamenii buni și plini de virtuți, care prin sfaturi folositoare și prin exemplul lor ne ajută să ne îndreptăm spre o viață a sfințeniei.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 293-294)

„În ce chip este alăuta, că numai într-o coardă nu poate să facă cântare și de lipsește vreuna, nu face vers deplin, așa sunt și faptele cele bune care se fac pentru suflet, că nu ajunge să facem numai o poruncă a faptelor bune, ci toate poruncile lui Dumnezeu să la facem cu multă nevoie. Că, te rog, ia spune-mi, ce folos este să postească cineva și să se roage și apoi să nu miluiască pe cineva? Sau să miluiască cineva și apoi să lăcomească și să răpească ale altuia?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 96)

„Numai o faptă bună nu este de ajuns spre mântuire, că nu poate niciodată vulturul să zb

VIRTUȚILE (virtutea izvorăște din dragoste)

„Virtutea izvorăște din dragoste, și dragostea din virtute. Cum este, vă spun eu. Cel virtuos nu preferă banii înaintea prieteniei, nici că este răzbunător, nici nu nedreptățește pe aproapele, nici nu-l bârfește, ci toate le suferă cu curaj. Dragostea de acestea depinde; și iarăși, cel ce iubește, toate acestea le suferă. Astfel deci toate acestea la un loc sunt între dânsule legate, și una pe alta se fortifică. Cum că iubirea izvorăște din virtute se dovedește și de aici; căci a zice: *Când se vor înmulți fărădelegile, se va răci dragostea* tocmai aceasta a invederat; iar când zice: *Cel ce iubește pe aproapele, a îndeplinit legea* (Rom., 13, 8), arată că virtutea purcede din dragoste. Așa că e absolut necesar a fi una din două: ori foarte iubitor, ori foarte virtuos. Pentru că cel ce are una din două, va avea și pe cealaltă, și viceversa: cel ce nu știe a iubi, săvârșește și multe viclenii, iar cel viclean nu știe a iubi.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni, omilia IX, p. 98)

VIRTUȚILE (felurile virtuților)

„Multe sunt căile virtuții, după cum și deosebirea dintre mărgăritare este mare, deși toate se numesc mărgăritare, căci unul este strălucitor și rotund din toate părțile, iar altul poate că nu are această frumusețe, ci o alta.” (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a XIV-a, p. 159)

„Virtuțile părții irascibile ale sufletului sunt: răbdarea și blândețea, iar viciile sunt: arțagul și încăpățânarea. Virtutea poftei este castitatea, iar viciul: desfrânarea. Virtutea rațiunii este înțelepciunea, iar viciul: prostia.” (Despre creșterea copiilor, 65, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 417)

„Toată strânsura virtuții constă în disprețuirea³⁷⁰ celor din veacul acesta, dorința pentru cele din veacul viitor, nesocotirea bunurilor de aici, deschiderea față de cei săraci, îngăduința, blândețea, înțelepciunea³⁷¹, pacea și liniștea sufletului, a nu fi pornit spre slava vieții de acum, ci a avea

³⁷⁰ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanceș: Cuvântul *υπεροψια* (a privi pe deasupra) nu trebuie luat în sensul unui dispreț, ca și cum cele din lume ar fi rele (în acest caz cuvântul grec ar putea fi *βδελυγμια*). Acestea sunt *disprețuite* nu în sine, ci prin raportare la cele veșnice, cele din urmă fiind mai vrednice de dorit decât cele dintâi. (n.s. 46, p. 38)

³⁷¹ Tâlcuirea Pr. Marcel Hanceș: Textual: *filosofia*. Dar la Părinți aceasta desemnează modul de viață creștin (cu fapta, nu cu vorba). (n.s. 47, p. 38)

privirea ațintită la cele de sus și a te îngriji neconținut pentru cele de acolo și a te avânta către acea slavă.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 38)

VIRTUȚILE („calea cea strâmtă” a virtuții)

„Nu este cu puțință ca un om care pășește pe calea virtuții să fie fără de necaz, fără întristare, fără suferințe, și fără ispite. Și cum s-ar putea fără de acestea pentru cel ce călătorește pe calea cea strâmtă, pentru cel ce a auzit că *În lume necazuri veți avea?*” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 92)

„Nu este cu puțință să se lupte cineva și în același timp să se și desfăteze sau cel ce se războiește să se și desfăteze în mâncăruri și băuturi. Nimeni deci dintre luptători să nu caute liniște, nimeni să nu fie în veselie. Toate cele prezente sunt: război, luptă, necazuri, strâmtori, ispite, arenă a unor veșnice lupte. Altele sunt timpurile de liniște, iar timpul de față este timp de sudori, timp de munci. Nimeni dintre luptători care se aruncă în ring nu caută liniște.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 92)

VIRTUȚILE (ostenelile depuse pentru dobândirea virtuților)

„Creându-ne, Dumnezeu ne-a dat o viață liberă de neliniște și de greutate; noi am abuzat de acest har și fiind lipsiți de un așa de mare bine din lașitatea noastră, noi am pierdut paradisul. Iată pentru ce a făcut Domnul viața oamenilor grea și ostenitoare și se poate spune că El se justifică față de neamul omenesc în acest fel: la început Eu v-am dat plăcerile, dar voi v-ați făcut mai răi, pentru că Eu v-am dat să trăiți prin bunătatea pe care v-am dat-o; iată pentru ce v-am dat să trăiți prin osteneală și în sudori (Fac., 3, 19). Și cum această osteneală nu v-a împiedicat să faceți rău, El v-a dat încă și legea, care are multe prescripții, precum se pune frâu unui cal iute și nestăpânit pe care nu poate să-l ducă, căci așa fac dresorii cu caii lor. Ni s-a poruncit deci să ducem o viață ostenitoare fiindcă moleșeala are obiceiul de a ne strica. În sfârșit, natura noastră nu poate susține o natură molatică, ci ușor cade de la nelucrare în păcat. Să presupunem că un om cumpătat și virtuos n-are nevoie să lucreze și că totul îi vine lui dormind, însă această viață ușoară, la ce-l va duce pe el? Nu ne va face ea deșerti și nerușinați?

Dar pentru ce, ziceți voi, însoțesc atâtea plăceri păcatul, și atâtea griji și sudori urmează virtutea? Și ce merit veți avea voi, la ce răsplată veți avea

voi dreptul, dacă virtutea n-ar fi grea și ostenitoare?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVI, 2, pp. 173-174)

„Nu vedeți voi că inima se leagă mai mult de ceea ce a costat mai multe sudori și greutate? Domnul a amestecat greul cu virtuțile, cu care vrea să-l obișnuiască pe suflet; pentru acest motiv admirăm noi virtutea...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVI, 2, p. 174)

„Multă sudoare varsă țăranul pentru a-și cultiva orgoliul – pregătește boii, ară, seamănă, înfruntă greutatea iernii, sapă șanțuri adânci pentru ca apa prisositoare să se scurgă, face atâtea și atâtea lucrări necesare și obositoare. Toate însă sunt făcute cu bunăvoință de țăran, cu o singură nădejde: ca atunci când va veni vara va secera grâul auriu, își va umple hambarele cu roade bogate, se va bucura de recolta îmbelșugată.

Căpitanul corabiei, de asemenea, nu ține cont de marea sălbatică și de valurile cumplite care amenință corabia sa. Nesocotește orice primejdie, gândindu-se la câștigul pe care-l va avea din transportul mărfurilor.

La fel și ofițerul este obligat să lipsească vreme îndelungată de acasă, să rabde lipsuri și suferințe, să se primejduiască în război și să fie rănit în lupte, gândindu-se la biruințe, la decorații și la slavă.

De ce însă spun toate acestea? Pentru a-i mângâia și încuraja pe toți cei care se trudesă pentru cucerirea virtuții. Dacă țăranul, căpitanul și ofițerul se nevoiesă atâta pentru a avea câștig în viața aceasta, cu atât mai mult noi trebuie să ridicăm cu bărbăție povara greutăților și a necazurilor, pentru a câștiga viața veșnică.

Aceia se luptă pentru o nădejde nu numai trecătoare, dar și nesigură; căci adeseori nu reușesc să-și împlinească dorințele.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 23)

VIRTUȚILE (să ne îndreptăm privirile la răsplata virtuții, nu la ostenele ei)

„Să nu ne uităm la ostenele virtuții, ci să îndurăm totul cu ușurință, gândindu-ne că după osteneală vine și răsplată. Negustorul când părăsește portul și pleacă pe întinsul mărilor, nu se gândește numai la pirați, la naufragii, la fiarele din mare, la furia vânturilor, la dese furtuni și la neizbândă, ci și la câștigul ce-l va avea după ce scapă de toate aceste necazuri; hrănit cu această nădejde, primește cu ușurință să înfrunte aceste greutăți, ca să se întoarcă și mai bogat acasă. Plugarul la fel: nu se gândește numai la greutățile plugăriei, la ploile prea multe, la nerodirea pământului, la

atacul ruginii, la paguba adusă de lăcuste, ci se duce cu mintea și la aria plină de snopi și îndură totul cu ușurință; nădejdea câștigului – cu toate că-i nesigură – îl face de nici nu simte oboseala; hrănit cu aceste bune nădejdi, nu-l descurajează ostenelele; face tot ce trebuie să facă, așteptând să ia răsplata ostenelelor. Ostașul, iarăși, își pune armele și se duce la război și nu se gândește numai la răni, la moarte, la atacurile dușmanilor și la celelalte nenorociri, ci se duce cu mintea și la victorie și la trofee și așa își pune pe el toate armele; nesiguranța și nereușita e mare; cu toate acestea, cu bune nădejdi, îndepărtează orice ezitare și, luându-și armele, pornește la luptă cu dușmanii; așadar, iubiților, dacă și negustorul și plugarul și ostașul nu se descurajează în fața ostenelelor, ci sunt întraripați de bune nădejdi, cu toate că nădejdiile le sunt fără temeii, cu toate că neșansele, după cum ați auzit, sunt mai mari, iar piedicile, multe și felurite, ce iertare mai putem avea noi, care fugim speriați de ostenelele virtuții și nu înfruntăm fără ezitare orice osteneală, când știm doar că nădejdea ne e atât de întemeiată, când ne sunt gătite bunătați atât de mari, când răsplata ce o vom avea întrece mult de tot toate faptele făcute de noi?”. (*Omilia la Facere*, omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 315-316)

„Vă rog, să dorim mult pe Dumnezeu ca să putem îndura cu ușurință ostenelele virtuții, să ne ațintim mintea la El, ca nimic din lumea aceasta să ne împiedice drumul, care duce către El; să ne gândim la continua desfătare ale bunătaților celor viitoare, ca să putem îndura în liniște toate necazurile din viața de aici; să nu ne întristăm că nu avem dregătorii de mare cinste, să nu ne simțim pierduți de suntem săraci”. (*Omilia la Facere*, omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

„Nădejdea bunătaților este îndestulătoare să ne facă să înfruntăm și primejdiile și să suportăm cu bărbăție ostenelele virtuții. ” (*Omilia la Facere*, omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Să nu ne uităm, dar, la ostenelele virtuții, ci, gândindu-ne la folosul pe care-l avem de pe urma lor, să fim gata a îmbrățișa ostenelele cele pentru săvârșirea virtuții. Dacă cei care se îndeletnicesc cu lucrurile din lumea aceasta, dacă cei care se înnebunesc pentru strângerea de bani, înfruntă cu dragă inimă totul și primejdiile de pe mare și naufragiile; dacă aceștia știu mai dinainte că vor fi atacați de hoți de mare și nici așa nu se dau în lături și nici nu-și pierd curajul să meargă până la capăt, apoi ce vânt de apărare mai putem avea noi, oare, când de dragul acelor bunătați nemuritoare nu îmbrățișăm cu toată râvna și tragerea de inimă luptele cele pentru virtute?”

(*Omiliile la Facere*, omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 203-204)

„Nici să ne gândim la ostenele virtuții, ci să ne gândim la răsplăți.”
(*Omiliile la Facere*, omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Legea aceasta a lui Hristos este grea și tare împovărătoare, dar are și mare cunună. Așa sunt lucrurile pline de osteneală! Au mare răsplată. Tu însă nu te uita la osteneală, ci gândește-te la răsplată. Să faci cum faci cu lucrurile din viața de toate zilele! Dacă te uiți la osteneala celor ce ai de săvârșit ți se pare greu și împovărător; dar dacă te uiți la răsplată, treaba ce-ți stă în față este ușoară, lesnicioasă.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 102)

„Negustorul care face comerț pe mare, îndură pe mare multe furtuni, învolburări, scufundarea corăbiei și alte mii și mii de greutate, dar, după furtunile de pe mare, se bucură de bogăție, căci vinde mărfurile aduse cu corabia și face bună negustorie. Totuși, mai întâi furtunile, și apoi mărfurile. Cel ce iese din port vede marea și valurile, dar câștigul nu-l vede, este încă în nădejdi. Dar dacă nu s-ar uita mai întâi la câștigul care nu se vede, care nu-i stă în față, nici nu-l are în mâini, ci-i în nădejdi, nu s-ar mai apuca nici de cele ce se văd și-i stau în față. Tot așa și plugarul. Înjugă boii, pune mâna pe coarnele plugului, trage brazda adâncă, aruncă semințele și cheltuiește tot ce are; îndură frigul, gheața, ploile și alte multe neazuri; iar după toată această osteneală așteaptă să vadă lanurile acoperite de rod și aria plină. Vezi și aici că mai întâi este osteneala, și după aceea răsplata? Răsplata este nesigură, pe când osteneala, sigură și vădită. Răsplata în nădejdi, pe când osteneala de față, în mâini. Dar și plugarul, dacă nu s-ar uita mai întâi la câștig, care nu-i sigur, nici vădit, care se vede cu ochii trupului, nu numai că nu va înjuga boii, nu va pune mâna pe coarnele plugului, nu va arunca semințele, dar nici nu se va mișca vreodată de acasă ca să se apuce de lucru. Nu-i oare nesocotit ca în lucrurile cele din viața aceasta să te uiți la cele ce nu se văd, înaintea celor ce se văd, să înduri ostenele înaintea răsplății, să înduri, mai întâi, toate greutățile, și apoi să aștepte câștigul lor, să te apuci de lucru, să te apropii de cele ce se văd, iar când e vorba de lucrurile lui Dumnezeu să șovăi, să te îndoiești, să ceri răsplata înainte de a te apuca de lucru și să fii mai mic la suflet ca plugarii și negustorii?

Dar noi suntem mai răi decât plugarii și negustorii nu numai prin aceea că ne îndoim de răsplata cea viitoare, ci și în alt chip, nu mai prejos de cele amintite mai sus.

- Care?

- Plugarii și negustorii n-au nici o încredințare că se va termina cu bine munca lor, cu toate acestea nu se lasă de muncă. Tu, însă, pentru cununile ce le vei primi, ai un garant vrednic de credință; cu toate acestea, nu ai stăruința plugarilor și negusturilor.” (*Cuvânt despre învierea morților*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 126-127)

„Cea mai bună metodă și cea mai ușoară cale către virtute este să nu te uiți numai la ostenele, ci și la răsplăți, o dată cu ostenele, și nu numai la ostenele singure.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 530)

„Este obositor pentru plugar să înjuge boii, să țină coarnele plugului, să taie brazdă, să semene sămânța, să îndure vijeliile, să sufere frigul, să sape de jur împrejur șanțuri, să oprească șuvoiul de ape să nu năpădească semințele, să înalțe malurile râurilor și să sape șanțuri adânci prin mijlocul ogorului! Obositoare sunt toate acestea și se fac cu multă sudoare dar ajung ușoare și lesnicioase când plugarul, prin nădejde, vede ogoarele cu roade bogate, vede secera ascuțită, vede aria plină de snopi, iar rodul câmpului e adus acasă cu mare veselie. La fel, și corăbierul! Înfruntă valurile sălbatice și de multe ori nici nu vrea să știe de furtună și de furia mării; îndură nestatornicia vânturilor, învălmășeala valurilor mării, călătorii îndepărtate, îndură toate acestea pentru că se gândește la marfa pe care o are în corabie, la porturile în care va vinde marfa și vede născându-i-se de aici bogăție nemăsurată. Tot așa și ostașul! Îndură rănilor, stă în fața norilor de săgeți, îndură foamea, frigul, înstrăinarea și primejdiile câmpului de bătălie, pentru că se gândește la trofee, biruințele și cununile aduse de aceste suferințe.

Dar pentru ce am amintit de toți aceștia? Sau ce vreau să spun cu aceste pilde? Vreau ca ele să vă îndemne să ascultați cu luare-aminte predica, vreau ca ele să vă ușureze ostenele cele pentru virtute! Dacă oamenii despre care am vorbit socotesc ușoară osteneala din pricina nădejzii câștigului ce-l vor avea - cu toate că acest câștig, chiar dacă-l pot dobândi, se duce o dată cu viața aceasta - apoi cu mult mai mult noi trebuie să ascultăm cu răbdare cuvântul de învățătură duhovnicească și să îndurăm cu mult curaj ostenele și luptele ce le dăm pentru viața cea veșnică.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 78-79)

VIRTUȚILE (împotrivorii virtuților)

„Virtutea se arată totdeauna mai mare când se săvârșește în mijlocul celor care luptă împotriva virtuții, când își arată frumusețea în mijlocul celor care-i pun piedici.” (*Omilia la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Așa este un suflet fierbinte, un suflet treaz! Nimic nu-l poate împiedica să-și arate virtutea; dimpotrivă, cei ce-l împiedică, aceia îl ațâță mai mult și-i aprind mai mare flacăra dorinței.” (*Omilia la Facere*, omilia XLIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 107)

„Omul virtuos, de s-ar găsi chiar în robie sau în temniță, sau chiar în fundul pământului, nimic nu-l va putea face să se abată de la fapta bună.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 170)

„Nimeni, dar, să nu se plângă de sărăcie, nimeni să nu fie scârbit că-i om din popor, nimeni să nu sufere că-i dintre cei de jos! Să se plângă numai aceia care au sufletul moleșit și mintea fără putere! Numai răutatea sufletului și moleșirea voinței sunt o piedică pentru virtute. Fără de astea, nimic din celelalte!” (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 257)

VIRTUȚILE (nimic nu ne poate împiedica de la împlinirea virtuților)

„Pretutindeni virtutea strălucește și e neînvinsă și nimic nu o poate împiedica. Dar ce zic eu de sărăcie și de sclavie? Nici foamea, nici rănila cele învechite și nici chiar boala cea mai grea nu o poate împiedica. Astfel a fost Lazăr, astfel a fost Iov și astfel a fost și Timotei cel adeseori bătut de boală. Ai văzut că nimic nu poate împiedica pe cineva de la virtute? Nici bogăția, nici sărăcia, nici puterea, nici dorul de a stăpâni, nici boala, nici înjosirea, nici disprețul, căci pe toate acestea virtutea le lasă jos, pe pământ, și se urcă la ceruri. Doar sufletul să fie curajos și nimic nu-l poate împiedica pe omul care lucrează virtutea. Când lucrătorul e sănătos și puternic, nimic din cele exterioare nu-l pot împiedica. Când meșterul are experiență și stăruință și își cunoaște perfect meseria, chiar bolnav fiind, el posedă această meserie și chiar de ar fi sărac, de ar avea sau nu uneltele în mâinile sale, chiar de ar lucra sau nu, cu nimic nu poate fi mai prejos, deoarece

cunoașterea meșteșugului său este cu el. La fel se întâmplă și cu omul virtuos și iubitor de Dumnezeu: chiar de l-ai îmbogăți, el îți va arăta meșteșugul (virtutea), și chiar de l-ai aduce la sărăcia cea mai neagră, de ar fi bolnav sau sănătos, de ar fi în slavă sau în necinste, el același va fi, adică stăruitor în virtute.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, p. 233)

VIRTUȚILE (dobândirea lor)

„Din pricina mării lui iubiri de oameni, lui Dumnezeu Îi este de ajuns numai să ne depărtăm de păcate. Dacă vom face asta, vom porni cu ușurință spre săvârșirea faptelor bune”. (*Omilii la Facere*, omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

„...să nu mai socoți nicicând că poate sta vreo piedică în calea ce duce la virtute. Dacă cei care au trăit înainte de darea legii au ajuns la o atât de înaltă virtute numai prin învățătura ce le-o dădea firea, ce putem spune noi, care stăm departe de virtute, după ce am primit atâta ajutor, după ce a venit Hristos, după ce s-au făcut minuni nenumărate?” (*Omilii la Facere*, omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 254-255)

„Dacă nu ne îndreptăm spre virtute cu dragoste și dor, dacă nu suntem plini de ură față de păcat, nu vom putea scăpa nici de vătămarea păcatului și nu vom putea nici îmbrățișa virtutea. Că virtutea are nevoie de oameni care s-o poftescă, care să ardă de dorul ei, o spune profetul. *Ascultă! Judecățile Domnului sunt adevărate, îndreptățite toate; dorite-s mai mult decât aurul și piatra de mare preț* (Ps., 18, 10-11). Nu pentru că sunt numai atât de dorite, ci pentru că nu se găsește în lume altceva mai de preț decât aurul și piatra prețioasă; de aceea a și adăugat: *Și mai dulci decât mierea și fagurele* (Ps., 18, 11). Iarși și aici, pentru că n-a găsit ceva mai dulce decât mierea, s-a folosit această imagine. După cum cei care strâng averi, fiind înnebuniți de dor și de poftă, își îndreaptă spre strângerea de avuții toată strădania lor și nicicând nu se satură, pentru că beție fără saț este iubirea de arginți; și după cum bețivilor le crește pofta de băut cu cât toarnă mai mult vin în ei, tot așa și cei ce strâng averi nu-și pot opri nicicând această neostoită nebunie, ci, cu cât văd că le crește avuția, cu atât li se aprinde și pofta și nu pun capăt acestei dorințe rele decât atunci când cad în adâncul răutății. Așadar, dacă aceștia își vădesc cu atâta tărie pofta lor pierzătoare, care e pricina tuturor relelor, apoi cu mult mai mult este drept ca noi să ne gândim neîncetat la

Judecățile Domnului, care-s cu mult mai de preț decât aurul și pietrele prețioase. Să nu socotim că poate sta ceva înaintea virtuții, ci să tăiem din sufletul nostru și aceste patimi pierzătoare...”. (*Omilii la Facere*, omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 268-269)

„Orașul nu-i o piedică pentru cel ce vrea să fie virtuos, pentru cel ce vrea să privegheze și să fie treaz la minte, după cum pustia nu-i poate fi de folos celui nepăsător și leneș – că nu locul te face virtuos, ci voința și purtările – tot așa nici orașul nu-l poate vătăma pe cel veghetor și treaz la minte. De asta aș vrea ca așa cum a fost fericitul acesta în mijlocul sodomitelor să fie mai virtuosi în mijlocul orașelor, mai ales ca să-i îndrepte pe mulți pe calea virtuții, fiind ca un aluat între ceilalți”. (*Omilii la Facere*, omilia XLIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 106)

„Trebuie să ne îngrijim de virtute. Să luptăm în această viață ca într-un loc de exerciții atletice, pentru ca, după ce se lasă cortina teatrului acestei lumi, să putem pune pe capetele noastre cununi, strălucitoare, ca să nu ne căim fără de folos”. (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, II, în col. PSB, vol. 22, p. 325)

„Dar iarăși mă rog și mă cucernicesc vouă, fiți tot atât de silitori ca și copiii mici. Aceștia învață mai întâi forma literelor, apoi caută să recunoască literele una câte una și în sfârșit pornesc și la citirea cuvintelor. Tot așa să facem și noi; să împărțim virtutea; să învățăm mai întâi să nu înjurăm, să nu jurăm strâmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trândavi; de la acestea iarăși să trecem la cele duhovnicești; să învățăm înfrânarea, disprețul pântecelui, cumișenia, dreptatea; să învățăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuții să adăugăm mereu altele; să le înscrim pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuți în casă, față de prieteni, față de soție, față de copii. Să începem deocamdată cu cele dintâi litere ale virtuții, cu cele mai ușoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem neconținut această literă în casă, că și în casă sunt mulți care ne împiedică să învățăm această literă: ne supără slugile, ne supără soția și ne face să ne înfuriem, ne supără copiii când nu învață și sunt obraznici și ne fac să-i amenințăm și să-i înjurăm. Dacă ajungi, deci, să nu mai înjuri în casă, când ești necăjit adesea de ai tăi, ușor vei putea să nu înjuri nici când ești în oraș”. (*Omilii la Matei*, omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 142-143)

„Dacă transformi în obișnuință această frumoasă filozofie, nici când te-ai trândăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărârile luate, pentru că obișnuința ta a ajuns a doua natură. După cum ne e ușor să dormim, să mâncăm, să bem și să respirăm, tot așa de ușor ne va fi să săvârșim și virtutea; vom simți o curată bucurie, pentru că stăm în portul cel neînvălurat, ne bucurăm de vreme bună, și pornind cu corabia încărcată spre orașul cel împărătesc”. (*Omilia la Matei*, omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 144)

„*Dar, zici tu, virtutea este grea și cu anevoie de împlinit, pe când răul poartă cu sine multă plăcere; răutatea este largă și încăpătoare, pe când virtutea este strâmtă și anevoioasă. Apoi oare din început, spune-mi, au fost amândouă așa? Dar iată că cele ce spui acum, tu le spui fără să vrei în apărarea virtuții – atât de mare este adevărul. Că dacă două au fost căile, una care ducea la cuptorul cel cu foc, iar cealaltă la Rai – una era largă și încăpătoare și ducea la cuptorul cel cu foc, pe când cealaltă, deși strâmtă, ducea totuși la Rai – apoi atunci pe care ai fi ales-o? Chiar de mi te voi împotrivi, totuși nu mi te voi putea împotrivi în cele mărturisite de toți, oricât ai fi fără de rușine. Cum că virtutea care are un început greu – nu însă și sfârșitul – este mult mai de dorit, voi încerca a vă încredința chiar din împrejurările care sunt în mâna voastră. Și dacă voiți, apoi mai întâi să luăm în cercetare meșteșugurile, căci ele au începutul totdeauna încărcat de durere și neazuri, pe când sfârșitul este încărcat de foloase și de mulțămiri. Dar, zici tu, nimeni nu s-a atins vreodată de vreun meșteșug, dacă nu a avut pe cineva care să-l silească. Căci când tânărul este stăpân pe sine, el mai curând va alege ca la început să se dezmierde în desfătări, fie chiar de ar suferi mii de rele la sfârșit, decât să se muncească la început, iar după aceasta să se bucure din acele osteneli. Însă cel ce ar face așa, firește că este orfan de cuget și robul unei trândăvii copilărești – pe când cel ce face dimpotrivă dă dovadă de înțelepciune și bărbăție. Tot așa deci și noi, dacă nu am fi copii cu mintea, firește că nu ne-am asemena cu cel orfan de cuget și prost, ci cu cel ce are tată.*

Deci trebuie a lungă de la noi cugetarea orfanicească și să nu mai învinovățim împrejurările; și să punem frâu conștiinței, care nu o va lăsa să se dezmierde mai mult, ci să alerge și să se lupte. Și cum nu este fără noimă ca pe copii să-i ducem și să-i îndrumăm în lucrări al căror început este greu și obositor, iar noi să ne găsim cu totul dimpotrivă în treburile duhovnicești? – Deși chiar și în treburile lumești nu se poate susține numai decît că sfârșitul

va fi bun întotdeauna.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, pp. 144-145)

„Dar poate că iarăși veți întreba: De ce calea virtuții este strâmtă? În palatele împărătești cele de pe pământ nu ceri ca să intre cineva dintre curvari, sau bețivi, sau neînfrânați – iar în ceruri ceri ca să intre toți oamenii, fie că sunt încărcăți de dezmierdări, de beții, de lăcomii și de toată răutatea? Și cum vor fi acestea vrednice de iertare?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIV, p. 145)

„... dacă am voi, ar fi foarte ușor de îndeplinit săvârșirea cea bună. Căci, în adevăr, ce este mai ușor, spune-mi, a sparge cineva zidul, și după ce a luat cele ce erau în casă, a cădea în temniță, sau ca mulțămindu-se cu cele ce are, să fie slobod de orice frică? Și încă nu am spus totul; ce este mai ușor, spune-mi, a vătăma pe toți, și după ce scurtă vreme s-a desfătat, la urmă să fie bătut și muncit în veci – sau a trăi în sărăcie și a suferi o scurtă vreme, iar la urmă a se desfăta pururea? Până acum nu am cercetat ce este mai folositor, ci ce este mai ușor. Ce este mai plăcut, spune-mi, a vedea un vis plăcut și a fi pedepsit la urmă, sau a vedea un vis urât și a se desfăta la urmă cu adevărat? Nu se vedește că aceasta din urmă? Deci cum de numești virtutea grea și obositoare? Este obositoare numai față de lenevirea noastră, dar cum că este lesnicioasă și ușor de împlinit, ascultă ce spune Hristos: *Jugul meu este bun, zice, și sarcina mea ușoară* (Mt. 11, 30) – dar dacă tu nu simți ușurința ei, apoi este dovadă că nu ai bunăvoință puternică. După cum când aceasta este cu adevărat, toate cele grele par ușoare, tot așa și când ea lipsește, toate cele ușoare par grele. Că ce poate fi mai plăcut și mai fără osteneală ca mana din pustie, ce se găsea pe mesele israelitenilor? Și cu toate acestea, ei se nemulțameau, deși se îmbuibau în ea. Ce este mai amar ca foamea și ca celelalte greutăți pe care le suferea Pavel? Dar iată că el sălta, se bucura și zicea: *Acum și eu mă bucur întru pătimirile mele* (Col. 1, 24). Deci care este pricina? Deosebirea de păreri numai, și când tu vei izbuti să-ți faci o părere așa cum trebuie, atunci vei vedea ușurința virtuții. Că dacă virtutea ar fi cu totul obositoare, iar răutatea întru totul ușoară și plăcută, cu drept cuvânt ar putea zice cineva dintre cei lipsiți de voință că răutatea este mai ușoară decât virtutea – dar când amândouă au început, una început greu și anevoios, iar cealaltă ușor și plăcut, pe când sfârșitul este cu totul potrivit la dânsule, fiindcă sfârșitul uneia este plăcut, în timp ce al celeilalte greoi și de nesuferit – apoi care este mai de dorit și totodată mai ușoară?

Dar, zici tu, pentru ce oare cei mai mulți nu doresc ceea ce este mai ușor? Fiindcă unii nu cred în viața viitoare, iar alții deși cred, au totuși o părere greșită și voiesc mai bine plăcerea trecătoare în locul veșnicei plăceri. Așadar răutatea, zici tu, este mai ușoară? Nu este mai ușoară, ci urmarea unui suflet slab. După cum cei ce suferă de friguri doresc băutura răcoritoare nu fiindcă le este plăcut a se dezmiarda pentru o scurtă vreme, în loc să sufere arșița într-una, ci fiindcă nu-și pot stăpâni dorința fără noimă de a bea – tot așa și aceștia.

Ai văzut deci cum răutatea nu este ușoară?” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia XIV, pp. 145-146)

„Să începem a face fapte bune, până când avem timp. Să împărțim virtuțile noastre, precum cultivatorii de pământ împart munca câmpului. În luna aceasta de pildă să stăpânim bârfa, batjocura, mânia nedreaptă, și să ne punem nouă înșine lege, zicând: *Astăzi voi face cutare faptă bună*, în luna cealaltă să ne învățăm a nu fi răzbunători, iar în altă lună, altă virtute, adică să ajungem la alta, întocmai ca și învățarea lecțiilor, reținând în minte pe cele învățate, și învățând pe altele din nou. După aceea vom ajunge la disprețuirea averilor, mai întâi oprind mâinile de la răpirea celor străine, și apoi făcând milostenie. Să nu le amestecăm unele cu altele, adică cu aceleași mâini și răpind, și făcând milostenie; după aceasta la altă virtute, și apoi la alta.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXIV, p. 292)

„Disprețuiește bogățiile, și vei fi bogat. Disprețuiește slava, și vei fi slăvit. Disprețuiește răzbunările dușmanilor, și atunci vei reuși. Disprețuiește liniștea, și atunci o vei avea, ca astfel luând-o, nu ca sclav să o iei, ci ca liber. Că precum se petrece cu copiii cei mici, căci când copilul dorește lucruri copilărești, noi cu multă grabă le ascundem - ca de pildă mingea, sau altceva de acest fel - ca nu cumva să fie împiedecat de la cele trebuitoare; iar când el le disprețuiește acestea și nu le mai dorește atunci i le dăm fără grijă, știind bine că nu i se va întâmpla nici o vătămare de astă dată, căci pofta de ele n-a putut să-l împiedice de la cele trebuitoare, - tot așa și Dumnezeu când vede că noi nu mai dorim nimic din cele de aici, ne îngăduie la urmă de a ne folosi de ele, și noi atunci le avem ca liberi și bărbați desăvârșiți, iar nu ca niște copii.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXV, pp. 296-297)

VIRTUȚILE (dobândirea lor - folosul)

„În chipul în care aceia (necredincioșii - n.n.), scandalizați de păcatele unora, își ascut limba împotriva Stăpânului nostru, tot așa, când oamenii vă văd că sunteți virtuoși, nu se mărginesc să vă laude numai pe voi, ci, văzând că faptele voastre vă luminează și vă umplu de strălucire fețele voastre, aduc slavă Tatălui vostru Celui din ceruri. Iar când se va face asta, iarăși vi se înmulțește răsplata; în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Nimic nu este egal virtuții, iubite! În veacul ce va să fie virtutea ne scoate din gheenă și ne dăruiește desfătarea împărăției cerurilor, iar în veacul de acum ne face să fim mai presus de cei ce uneltesc în zadar și fără rost împotriva noastră; ne face mai puternici nu numai față de oameni, ci și față de demoni și de dușmanul mântuirii noastre, diavolul. Cu ce poate fi egală virtutea, când face pe cei ce o practică să fie mai presus nu numai de oamenii vicleni, ci chiar și de demoni?” (*Omilii la Facere*, omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106)

„...să îmbrățișăm virtutea, care pogoară peste noi și dragostea lui Dumnezeu și ne scapă și de iad”. (*Omilii la Facere*, omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 241)

„Și după cum aici pe pământ, când vin necazuri peste noi, virtutea ne ridică deasupra necazurilor, tot așa și în veacul viitor ne smulge din muncile acelea, purtați pe aripile ei.” (*Omilii la Facere*, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 273)

„În luptele olimpice, după victorie, cununa nu-i altceva decât frunze de laur, apoi aplauzele și strigătele mulțimii, toate acestea se vestejesc și pier o dată la lăsarea serii. Cununa pentru virtute și pentru ostenele ei, însă, n-are nimic material; nu piere odată cu veacul acesta ci, este veșnică, nemuritoare, trăiește de-a lungul veacurilor. Osteneala pentru virtute este scurtă, pe când răsplata ostenelelor nu are sfârșit, nu se supune timpului, nu se vestejește. Și ca să vă încredințați, iată! Au trecut atâția și atâția ani, au trecut atâtea generații, de când patriarhul acesta (Avraam – n.n.) și cununile virtuții lui sunt atât de strălucitoare că ți se pare că a trăit ieri sau că trăiește astăzi. Și până la sfârșitul lumii viața lui va fi temei de învățătură pentru toți cei ce gândesc bine”. (*Omilii la Facere*, omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„...să săvârșim fapte de virtute, ca să putem găsi deschise ușile îndrăznirii către El”. (*Omilii la Facere*, omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 329)

„Cât este de mare puterea virtuții chiar în viața aceasta pământească!
- Care este puterea ei?
- Te face să trăiești în deplină siguranță, să nu fii doborât de necazuri și supărări, să fii mai presus de toți cei ce te supără și te dușmănesc. Ce poate egala o astfel de putere? Nu poate să și-o făurească nici cel cu diadema pe cap, ci numai omul virtuos. Numai el singur are o astfel de putere, că se bucură de adâncă liniște, deși trăiește în viitoarea lucrurilor din lumea aceasta”. (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 313)

„Virtutea dă adevărata libertate. Chiar în robie, virtutea te face să te socotești liber. Nu rupe lanțurile robiei, dar face mai vrednici de respect pe robi decât pe liberi, că le dă ceva mai mult decât le dă libertatea. Virtutea nu-l face bogat pe cel sărac, dar face pe sărac mai fericit decât bogatul”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 404)

„Virtutea dă nădejdi de nezdruccinat celor ce o practică, îi face plăcuți Lui Dumnezeu, cu nume bun înaintea oamenilor și-i umple de bucurie nespusă. Chiar dacă virtutea cere osteneală pentru săvârșirea ei, totuși umple conștiința de multă bucurie, face atâta plăcere sufletului câtă nici un cuvânt n-o poate înfățișa”. (*Omilii la Matei*, omilia LIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 618)

„... bucuria pe care o dă virtutea este nemuritoare și osteneala trecătoare. Virtutea, înainte de a împărți coroanele ucenicilor ei, îi alăptează și-i hrănește prin nădejde...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVI, 2, p. 175)

„... virtutea, ci ea are cu sine numai plăcere și siguranță, și cel ce o are este neînvins de cei zavistnici.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXV, p. 381)

„După cum mirul nu ține închis în el mirosul cel plăcut, ci îl împrăstie mai departe, și umple aerul de miros, și astfel atinge simțurile aproapelui, tot așa și bărbații curajoși și minunați nu țin în ei închisă virtutea, ci prin faima răspândită despre dânșii pe mulți folosesc și-i fac mai buni.” (*Comentariile*

sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia II, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, p. 170)

„Așa-i puterea virtuții! Face înger pe om, înaripează sufletul spre cer.”
(*Omiliile despre pocăință, omilia a doua, p. 42*)

„Cel care își curăță sufletul de păcat și îl împodobește cu virtuți se face pe sine casă pentru Hristos. Și cine este mai fericit decât acela care îl are în el pe Hristos, Care este Izvorul vieții, al bucuriei și al nemuririi?” (Din vol. *Problemele vieții, p. 221*)

„Căci nimic nu obișnuiește să producă atât de mult cinstirea ca virtutea, o cinstire neconstrânsă, o cinstire nefățarnică și care nu se ascunde sub masca unei înșelăciuni, ci una adevărată și sinceră și nedemascată de nici o greutate a vremurilor.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși, 9, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență..., p. 249*)

VIRTUȚILE (semnul de recunoaștere desăvârșită a virtuților)

„Căci mărimea virtuții voastre se va arăta mai ales atunci când, biruiți cugetul trupului, vă faceți morți față de lume³⁷² și rămâneți așa față de toate cele lumești³⁷³.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. Cateheze baptismale, p. 113*)

VIRTUȚILE (paza virtuților)

„Uită-te la cei care au multe averi! Câtă grijă nu au de paza lor când se așteaptă la un atac dușman! Unii le încuie cu uși și cu zăvoare, ca să le pună în siguranță; alții le îngroapă în pământ, ca nimeni să nu poată ști unde au fost puse. Tot așa se cuvine ca și noi, care strângem bogăție de virtute, să o păzim cu toată grija; să n-o punem în văzul tuturor, ci s-o ascundem în visteria cea mai sigură a sufletului nostru; s-o ferim de toate atacurile celui

³⁷² Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Așa l-am tradus pe βίος. Sensul este deci: morți pentru toate obiceiurile și exigențele vieții biologice, pătimase, lumești. (n.s. 22, p. 113)

³⁷³ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Important nu este că am murit o dată față de lume prin botez, ci să rămânem neîncetat morți față de păcat. (n.s. 23, p. 113)

ce se străduiește să ne-o ia, pentru ca, păzind-o nefurată, s-o putem avea ca merinde la plecarea noastră din viața de aici”. (*Omilii la Facere*, omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„Arhitectul, fie el cât de priceput, fie el chiar cel mai priceput dintre arhitecți, stă totuși cu frică pentru ca nu cumva să cadă de pe clădirea pe care o ridică. Și tu ai ajuns la credință, și tu ai făcut multe fapte bune, te-ai ridicat la înălțime. Păzește-te, deci în siguranță, veghează și fii cu frică să nu cazi, căci multe sunt lucrurile cele viclene care voiesc să te arunce jos!” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 151)

„Nimic nu lipsește virtuțile de valoarea ce li se cuvine, ca amintirea bunurilor pe care le-am săvârșit. Două rele se nasc de aici: pe de o parte devenim mai leneși, iar pe de alta, alunecăm în ușurătate.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIII-a, p. 223)

VIRTUȚILE (răsplătirea virtuților de către Hristos Domnul)

„Chiar de ne primejduim, sau de am pătimi orice, noi să ne întrarmăm cu o mai mare bunăvoință pentru durerile și ostenele virtuții, fiindcă nu este timpul de răsplată aici pe pământ. Prin urmare, să nu cerem cununile aici, ca nu cumva în timpul cununilor să împruținăm răsplata cuvenită nouă. După cum se întâmplă și cu meșteșugarii cari lucrând și hrănindu-se cu hrana lor iau o mai mare plată, pe când cei hrăniți cu mâncarea celor ce-i plătesc li se va tăia o parte nu mică din plată, tot așa și cu sfinții. Cel ce a făcut multe fapte bune, și în același timp a suferit și multe rele, va avea plata întreagă, și încă mai mult decât plata întreagă, nu numai pentru bunătățile ce le-a săvârșit, ci și pentru relele ce a suferit – iar cel ce s-a bucurat aici de liniște și dezmierdări, firește că nu va avea acolo cununi așa de strălucite. Dumnezeu ne învistierește acolo nu numai plata izbânzilor, ci și cea a ispitelor. Și pentru ca ceea ce spun să o fac și mai lămurită, fie de pildă doi bogați milostivi, cari să dea milostenie săracilor; după aceea unul rămâne bogat și se bucură de toată îmbelșugarea, pe când celălalt cade în sărăcie, în boli și nenorociri. Deci după ce se vor duce acolo amândoi, care dintr-înșii va lua cununa cea mai mare? Oare nu se vedește că cel ce a pățimit și s-a ticăloșit, căci el și făcând bine, și pătimind rele, nu a suferit nimic omenesc? Nu mai încape nici o îndoială, căci acesta este cea statuie de diamant, iar acela este sluga cea recunoscătoare. Că dacă noi nu trebuie a face binele pentru nădejdea împărăției cerurilor, ci pentru că așa este plăcut lui

Dumnezeu – ceea ce este mai mare decât orice împărăție – apoi de ce răsplată este vrednic cel ce se face zăbavnic în fapta bună din pricină că nu ia plata aici?

Deci să nu ne tulburăm când vedem că cutare bogat, care chema pe văduve în casa sa și le dădea ospete întruna, și-a pierdut casa fiind arsă, sau că a pățimit vreo altă nenorocire – fiindcă și pentru aceasta va lua plată. Nici Iov nu era admirat atâta pentru milostenie, cât pentru cele ce a pățimit după aceasta. Pentru aceea și prietenii lui sunt disprețuiți de toți cei ce citesc istoria lui, și sunt socotiți ca nefiind vrednici de vreun cuvânt, fiindcă căutau răsplata de aici, și din acestea apoi se puneau mereu împotriva celui drept.

Așadar să nu căutăm plata aici, ca nu cumva să ne facem săraci și lipsiți, căci este cel mai de pe urmă dispreț când, fiind vorba de ceruri, noi să ne uităm împrejur la cele de aici. Deci să nu facem așa, ci oricum s-ar desfășura cele neașteptate, noi să ne ținem strânși de poruncile lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, pp. 464-465)

VIRTUȚILE (și păcatele)

„Atât de mare putere are virtutea, că este respectată și mult lăudată chiar de cei care nu o practică; tot așa și păcatul; îl osândesc neconținut chiar ce-i cel săvârșesc. Atât de evident și de lămurit este lucrul acesta, că n-ai să găsești repede pe cineva care să se laude cu păcatul; și ceea ce-i mai minunat este că adeseori îl osândesc cu cuvântul și caută să ascundă de oameni ceea ce săvârșesc cu fapta”. (*Omilia la Facere*, omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Păcatul se stinge și piere chiar dacă luptă și biruie, pe când virtutea ajunge mai strălucită, mai luminoasă chiar când i se aduce război și suferă mii și mii de lovituri.” (*Omilia la Facere*, omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 246)

„Virtutea biruie și când e prigonită, pe când păcatul își arată slăbiciunea chiar când lucrează”. (*Omilia la Facere*, omilia LI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 183)

„Mare e și puterea virtuții, dar mare e și slăbiciunea păcatului”. (*Omilia la Facere*, omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 277)

„Atât de mare este puterea virtuții, că, chiar după moarte, omul virtuos este mai puternic decât cei vii. De aceea pe când trăia Botezătorul veneau la el cei ce aveau bani și-l întrebau: *Ce să facem?* (Luca 3, 10) Aveți atâtea bogății și vreți să aflați calea fericirii voastre de la cel care n-are nimic? Cei bogați de la cel sărac? Ostașii de la cel care n-avea nici casă?” (*Omilia la Matei*, omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 317)

„Dacă cumva îmi vei vorbi de plăcerea izvorâtă din rău, spune-mi totodată și despre sfârșitul răului, fiindcă totdeauna răul duce la moarte, după cum și virtutea ne conduce la viață. Mai mult încă, dacă crezi, să examinăm pe fiecare din acestea două chiar mai înainte de sfârșit, și vom vedea răutatea plină de dureri, iar virtutea încărcată de plăcere. Ce poate fi mai dureros, spune-mi, ca o conștiință rea? Și ce poate fi mai plăcut ca o speranță bună? Nimic nu ne apasă și nu ne strâmtorează atât de mult, ca o conștiință rea, și nimic nu ne liniștește și nu ne face chiar de a zbura câte puțin, ca o conștiință bună. Aceasta se poate ști și din cele ce se petrec cu noi. Cei ce stau prin închisori și-și așteaptă osânda, chiar de s-ar bucura de cele mai mari desfătări, totuși trăiesc mai dureros decât cerșetorii, care, deși intră așa-zicând pe ușa cea strâmtă și îngustă, au însă cu ei conștiința bună și liniștită. Așteptarea relelor nu-i lasă pe aceia să simtă desfătărilor ce le au la îndemână. Și ce vorbesc eu de cei închiși? Meșteșugarii, care muncesc și își petrec întreaga zi în ostenele, stau cu mult mai bine decât cei ce se învârtesc pe drumuri degeaba, și caută să se îmbogățească, având conștiința rea. Și pe gladiatori de aceea îi deplângem, deși de altfel îi vedem prin cârciumi îmbătându-se, ospătându-se și desfătându-se mai înainte de a intra în lupte, și-i considerăm mai nenorociți decât toți, pentru că nenorocirea sfârșitului ce-i așteaptă este cu mult mai mare decât plăcerile pe care le-au gustat cu puțin mai înainte. Însă dacă li s-ar părea plăcută această viață a lor, aduceți-vă aminte de cuvântul pe care neconținut vi-l spun, că nimic nu este de mirare ca cel care viețuiește în răutate să nu caute a fugi de întristarea și amarul răului. Căci iată, de pildă, cum un fapt atât de blestemat, celor ce-l fac li se pare a fi vrednic de iubit. Însă noi nu-i fericim pentru aceasta, ci încă mai mult îi plângem, fiindcă nici nu cunosc relele în care se găsesc.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 218-219)

„Cel ce voiește a răpi avutul altuia și a se arunca asupra averilor străine, oare nu suferă o mulțime de dureri, spune-mi, alergând el în toate părțile, lingușind slugile, și pe cei liberi, și pe paznici, amenințând, înfricoșând, purtându-se cu nerușinare, priveghind, tremurând în fiecare

moment, și fiind bănuitor cu toate? Însă nu tot așa este cel ce disprețuiește averile, ci el se bucură de cea mai mare mulțumire, trăind în liniște și în cea mai mare siguranță. Și toate celelalte părți ale răului dacă ar voi cineva să le examineze, le-ar vedea pline de tulburări, pline de piedici. Și, ceea ce e mai mult, că cele ale virtuții la început par foarte obositoare, și numai după aceasta sunt plăcute, pe când cele ale răului cu totul dimpotrivă, căci după o plăcere scurtă vin durerile și torturile, astfel că de aici dispare plăcerea cu totul. După cum cel ce așteaptă cununa nu simte nimic din greutatea de față, tot așa și cel ce după plăcere își așteaptă osânda nu poate să se folosească de o veselie curată, din cauza fricii ce-l tulbură într-una. Mai mult încă, dacă ar examina cineva cu exactitate, ar putea găsi la el multă durere chiar mai înainte de osânda faptelor lui, ar putea să găsească durere, zic, chiar în faptul că a îndrăznit a face răul.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 220)

„Facem întocmai ca și unul care, neștiind a deosebi frumusețea trupurilor – ci totul el pune pe seama hainelor și podoabelor dinafară – pe femeia cea cu adevărat frumoasă și cu firească gingășie el o trece cu vederea, iar pe cea murdară și slută, și cu trupul beteag, dar care este îmbrăcată în haine frumoase, el o găsește vrednică de dânsul și o ia de nevastă. Cam astfel pătimesc mulți și astăzi, fiind vorba de virtute sau de răutate, fiindcă deși răutatea este urâcioasă prin firea sa, totuși prin podoaba dinafară este plăcută lor și și-o apropie, în vreme ce pe virtute, cu toate că după firea sa este frumoasă și plăcută, ei o ocolesc, pentru că nu are acea podoabă dinafarnică, pentru care mai ales ar trebui să fie dorită.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXIX, p. 309)

„Nimic deci nu este mai curat ca virtutea și nimic nu este mai necurat ca răutatea. Aceea este mai strălucitoare decât soarele, iară aceasta este mai puturoasă decât murdăria cea din mlaștină. Și acest fapt l-ar putea mărturisi chiar și cei ce se tăvălesc în acele mlaștini puturoase, și cei ce trăiesc în întuneric, când cineva i-ar face oarecum ca să vadă câte puțin. Întrucât însă ar rămâne în halul acela, și vor fi ca beți de patimă, apoi dâșii dăinuind a se învărti în întuneric, vor zăcea acolo în chip necuviincios și cu toată necurătenia, simțind ei, desigur, și atunci unde anume se găsesc, dar nu cu strășnicie. Dar când ar vedea pe cineva dintre cei ce trăiesc în virtuți că îi ceartă, fie chiar numai în față, abia atunci își dau seama mai bine de dâșii și își cunosc treapta ticăloșiei, și mustrarea aceea ca și o rază de lumină

pogorându-se asupra lor, le acoperă parcă slăbiciunea, și pe cel cu conștiință îl rușinează, fie el rob sau slobod, împărat sau supus.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXVIII, pp. 248-249)

„Mai înainte de a se face, (păcatul – n.n.) are în sine oarecare plăcere, dar după ce s-a săvârșit, plăcerea conține și se stinge cu totul, iar tristețea și mâhnirea îi iau locul.

Virtutea, însă, din contră, căci la început are cu sine osteneală, iar la sfârșit, plăcere și liniște. Precum acolo, plăcerea nu este plăcere, prin așteptarea rușinii și a pedepsei, tot așa și aici osteneala nu mai este osteneală, prin speranță de răsplătă. Ce este beția? Spune-mi. Oare plăcerea nu este numai în a bea? Sau, mai bine zis, beția nu se află nici în a bea. Căci când bețivanul cade în nesimțire și nu vede pe nimeni din cei de față, ci se găsește mai rău decât cei nebuni, ce plăcere poate fi? Și mai drept vorbind, nici chiar în desfrânare nu este plăcere. Căci când sufletul, fiind cuprins de patimă, își pierde judecata, ce plăcere poate fi? Apoi atunci dacă aceasta este plăcere, atunci și râia este o plăcere. Plăcere adevărată, aceea aș numi-o eu, când sufletul nu este stăpânit și încleștat de patimă. Și atunci, ce plăcere este aceasta, de a scrâșni din dinți, de a holba ochii, de a fi gădilat și de a se infierbânta mai mult decât trebuie? Astfel, nu poate fi plăcere, fiindcă ne grăbim să scăpăm de ea, și scăpând, simțim părere de rău. Dacă este plăcere, nu te grăbi să scapi de ea, ci rămâi în acea plăcere. Ai văzut că este numai numele de plăcere?

Însă, nu de acest fel sunt plăcerile cele duhovnicești, ci cu adevărat sunt plăceri; nu prin aprindere, ci lăsându-i sufletul slobod, vesel și liniștit.

De acest fel era plăcerea lui Pavel, zicând: *Și în aceasta mă bucur și mă voi bucura și Bucura-ți-vă pururea întru Domnul !* (Filipeni 1, 18; 4, 4). Plăcerea aceea are cu ea necinste și rușinea, are cu sine părerea de rău; aceea se face pe ascuns și este încărcată de mii de scârbe; pe când aceasta este liberă de toate acestea.

Această plăcere deci să o căutăm, ca astfel să ne învrednicim și de bunurile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, pp. 34-35)

„Cei ce beau doctorii amare, suferă mai întâi un oarecare dezgust, iar după aceea simt folosul. De felul acesta este virtutea, de felul acesta și răutatea. Acolo mai întâi este plăcerea, și după aceea dezgustul, pe când aici mai întâi este neplăcerea, iară după aceea plăcerea. Dar nimic nu este egal, căci nu este totuna: de a fi cineva mai întâi întristat, apoi mulțumit, cu a fi mai întâi mulțumit, și după aceea întristat. Cum așa? Apoi aici așteptarea

viitoarei nemulțumiri, micșorează plăcerea prezentă, în timp ce acolo așteptarea viitoarei plăceri și mulțumiri, taie și îndepărtează violența nemulțumirii prezente, și precum se întâmplă acolo, ca niciodată să nu fie mulțumit, tot așa și aici niciodată nu va fi întristat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXX, p. 350)

„Virtutea e de folos și celor vii și celor morți, păcatul vătămă și aici și dincolo, rușinând pe cei ce-l săvârșesc și ducându-i la pedepse veșnice.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 509)

„... nu-i decât un singur rău, păcatul, și un singur bine, virtutea, și dorința de a plăcea în toate lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilia la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 10)

„Virtutea este prin ea însăși vrednică de laudă. Iar atunci când omul luptă pentru virtute în mijlocul oamenilor răi, ea este mai strălucitoare și cu atât mai vrednică de laudă. Din virtutea unui om se pot folosi mulți oameni răi, în vreme ce răutatea multora nu poate vătăma pe un om care lucrează cu adevărat virtutea. Un om sfânt poate izbăvi un întreg popor de mânia lui Dumnezeu, în vreme ce un popor întreg de păcătoși nu poate abate de la calea sa pe un om sfânt.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 298)

„Răutatea arată întotdeauna multă dușmănie față de virtute. Dar atunci când luptă împotriva ei, nu numai că nu o vătăma, ci o și întărește. Atât de mare este puterea virtuții, încât chiar și când pare că este învinsă de răutate, ea este, de fapt, învingătoare. Lucrul acesta este vădit de pomenirea dreptului Abel. Cu toate că a fost omorât de Cain, el a primit cununa sfințeniei de la Dumnezeu și este fericit de oameni până în ziua de astăzi. Pe când Cain, dimpotrivă, a fost osândit de Dumnezeu, iar de oameni este înfierat ca ucigaș de frate.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 300)

„Răutatea are o oarecare dulceață vremelnică, iar durerea și mâhnirea este pentru totdeauna. Fapta bună are însă puțină osteneală, iar folosul și veselia cea din ea este pururea. Unul s-a rugat lui Dumnezeu, a lăcrimat și s-a mâhnit puțin în vremea rugăciunii. Altul a dat milostenie, a postit, sau a făcut altceva din lucrurile cele bune. Altul a fost ocărât, dar n-a ocărât

împotriva. Deci osteneala este de puțină vreme, dar totdeauna se bucură și se veselește aducându-și aminte de isprăvile acelea. La răutate nu este așa, ci dimpotrivă. A ocărât cineva, sau a răspuns la ocară cu ocară. Dar după ce va merge acasă se roade pe sine cugetând la cuvintele pe care le-a zis, care de multe ori i-au adus multă vătămare.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericesti și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 149-150*)

„Răutatea pururea se luptă cu bunătatea și nu numai că nu-i poate strica nimic ci, cu cât îi stă răutatea împotriva, ea mai tare se face, atât de mare este puterea bunătății încât și luptă având de la răutate, mai mare se face.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, pp. 99-100*)

VISELE

„... căci lucrurile cu care obișnuiește sufletul a se îndeletnici în timpul zilei, acelea și noaptea ni se nălucesc.” (*Cele dintâi omilii la Facere, cuvântul al șaselea, p. 81*)

VOINȚA

„Voința este pricina binelui și a răului.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi, în vol. Omilii la Postul Mare..., p. 169*)

VOINȚA (și putința)

„Când sufletul ți-i hotărât și treaz, înfrângi toate piedicile, te faci una cu ceea ce-ți dorești, și nu te împiedică nici una din aparentele greutăți; pe toate le învingi și nu te oprești până nu dobândești tot ce-ți dorești!” (*Omilii la Facere, omilia XXXI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 403*)

„Dar dacă vom voi, vom face chiar din cele ce nu ne sunt cu putință, după cum a făcut Pavel, sau Petru, sau sfinții toți.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XXII, p. 199*)

„Aș vrea să știți bine că trebuie să-i sfătuiți neconținut pe frații voștri; dacă ei vor rămâne mai departe în trândăvia lor, eu n-am să vă mai supăr niciodată. Dar îmi este teamă că ei rămân neîndreptați din pricina disprețului și nepăsării voastre. Că este cu neputință ca un om să nu ajungă mai bun, mai vrednic, dacă-l sfătuești și-l înveți mereu. Este și un proverb popular pe care vreau să vi-l spun. Și vine în ajutorul meu. *Picătura de apă ce cade mereu găurește piatra*, spune proverbul. Și ce-i mai slab decât apa? Și ce-i mai tare ca piatra? Cu toate acestea, stăruința biruie firea. Iar dacă stăruința biruie firea, apoi cu mult mai mult poate birui voința.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...>>*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 104)

VOINȚA (unită cu fapta)

„Spune-mi, te rog: în toate celelalte acțiuni omenești, vreau să zic de meșteșuguri, oare dacă voim a le cunoaște, este de-ajuns numai de a voi, sau este nevoie și de fapte? De pildă iată ce spun: voiește cineva să fie căpitan al unei corăbii; dar el nu zice: *voiesc*, ca și cum ar fi de-ajuns aceasta, ci se apucă și de treabă. Voiește a fi negustor, dar nu zice numai: *o voiesc*, ci se apucă și de treabă. În fine, în toate întreprinderile nu e de-ajuns numai de a voi, ci trebuie a și face, pe când cel ce voiește a se sui în cer o poate face numai cu voința? Cum se poate însă face aceasta? Odată cu voința trebuie a fi unite și faptele, trebuie a ne apuca de lucru, trebuie a ne osteni, cu care ocazie avem împreună lucrător pe Dumnezeu. Numai să voim, iar pe lângă voință să ne apucăm de lucru, să ne îngrijim, numai să ne punem în minte, și apoi toate vor urma.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XVI*, p. 224)

VOIOȘIA

„... cele ale voioșiei nu stau în legile imuabile ale firii pe care ne este cu putință să le împlânzim și schimbăm, ci în gândurile libere ale alegerii voinței noastre pe care ne este ușor să le mânuim.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea X, 1c*, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 183)

VORBIREA (vorbele - căile pe care călătoresc faptele)

„Vorbele sunt căile pe care călătoresc faptele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 164)

VORBIREA (deșartă)

„N-ai greși dacă ai compara gurile majorității oamenilor care fac afaceri în piață, care se dau în vânt după cele lumești cu canalele unei haznale. (...) Iar dacă cuiva nu i-ar plăcea că am comparat gura majorității oamenilor cu canalele unei haznale, să știe acela că i-am cruțat mult când am grăit așa. Scriptura nu folosește această măsură, ci comparații cu mult mai tari, că spune: *Venin de aspidă sub buzele lor și groapă deschisă gâtlejul lor* (Rom., 3, 13)”. (*Omilii la Matei*, omilia LXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

VORBIREA (cuvintelor de rușine)

„Un porc, dacă ar avea grai omenesc, ar grăi oare, altfel? Ar grăi oare, altfel, câinii cei necurați? Dar poate că nici porcii, nici câinii n-ar rosti cuvintele pe care diavolul îi pune pe oameni să le rostească. De aceea vă rog, dați-vă seama de grozăvia acestor cuvinte!”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 836)

„Să vedem însă cum se plăsmuiește o gură a diavolului, ca să nu ne facem niciodată o gură ca aceea.

- Cum se plăsmuiește?

- Cu blesteme, cu ocări, cu invidie, cu înjurături. Când rostești cuvintele diavolului, iei (*Omilii la Matei*, omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

„După cum atunci când se întâmplă ca judecătorul să fie un roman, nu te ascultă dacă nu te aperi în limba știută de el, tot așa și Hristos, dacă nu grăiești cum grăiește El, nu te va asculta și nici nu Se va uita la tine (la judecată)”. (*Omilii la Matei*, omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

„Și dacă vrei să-mi arăți lămurit că nu te bucuri să rostești cuvinte de rușine, atunci nici nu suferi să le auzi! Când vei putea ajunge om virtuos, când îți hrănești auzul cu astfel de cuvinte? Când vei putea să înduri sudorile cele pentru castitate, când îți scurgi încetul cu încetul viața în răs, în cântecele desfrânate și în cuvinte de rușine? Abia de poate să se păstreze sfânt și curat un suflet neîntinat de toate aceste murdării, dar unul hrănit cu astfel de cuvinte și cântece? Nu știți, oare, că suntem înclinați spre viciu? Cum vom putea fugi de cuptorul acela când facem din viciu, o artă, o meserie? N-ai auzit ce spune Pavel? *Bucurați-vă în Domnul!* (Filip. 4, 4) N-a spus: *În diavolul!*” (*Omilii la Matei*, omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 461)

„Căci ce poate fi mai urâcios ca un bărbat care grăiește vorbe murdare? Ce poate fi mai necinstit? Niște astfel de oameni singuri se împing pe dânșii în rândul mimilor sau a măscăricilor din teatru, și în rândul muierilor curve, sau mai drept vorbind, acelea se rușinează mai mult decât voi. Dar atunci cum vei putea a-ți cuminti femeia, și învățându-o cu astfel de vorbe, cum vei putea a o trage din faptele cele necurate? Mult mai bine este a slobozi din gura ta putregai împuroiat, decât un cuvânt murdar.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VI, pp. 71-72)

„Nimic nu întărește pe cel sfânt și curat ca niște astfel de cuvinte murdare. Nimic nu poate face pe cineva obraznic și nerușinat ca a grăi astfel de murdării și a le auzi. Nimic nu slăbește puterea înțelepciunii ca flacăra aprinsă prin asemenea vorbe urâte. Dumnezeu a pus în gura ta mir de mult preț, iar tu slobozești din ea vorbe mai puturoase ca un mort, omori sufletul și-l faci nemișcător. Căci când tu batjocorești, aceasta nu este glasul sufletului, ci al mâniei. Când rostești cuvinte necuviincioase, nu sufletul tău a grăit, ci neînfrânarea; când vorbești de rău, zavistia; când unelțești rău, lăcomia. Toate acestea deci nu sunt fapte de-ale sufletului, ci de-ale patimilor lui, de-ale bolilor de care suferă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VI, p. 72)

„Dacă nu se îngăduie nici unui gând stricat și rău să-i calce pragurile, nu va face greutate nici gurii. Cel care nu aude lucruri rușinoase sau rele nici nu rostește lucruri de rușine. Dar dacă va fi larg deschisă tuturor, o va pângări și pe aceea și va produce tulburare tuturor celor dinlăuntru. Poate că ar fi trebuit să spun toate aceste lucruri despre auz mai înainte, ca să astup mai dinainte intrarea.” (*Despre creșterea copiilor*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 406)

„Diavolul ne vatămă prin orice mădular, dar înainte de toate, slujindu-se de limbă și de gură (Iac., 3,5-12). Nici o unealtă nu e mai potrivită pentru el ca să ne înșele și să ne piardă decât limba neînfrânată și gura neferecată. Ele ne pricinuiesc cele mai multe căderi, mai multe chiar decât fărădelegile înfricoșate.” (*Cateheze VI PGB 30, 536, în vol. Diavolul și magia, p. 42*)

„Mormântul este locul care primește trupurile moarte, și în acest fel sunt gurile acelor care prihănesc pe Ziditorul și gurile oamenilor care grăiesc cuvinte de ocară și care scot cuvinte spurcate și rele din gurile lor.

O, omule, umple-ți gura de bună mireasmă, nu de putoare; fă-o vistierie împărătească, iar nu groapă satanicească. Și de este groapă, astup-o, ca să iasă afară putoarea. Ai gânduri rele? Nu le scoate afară prin cuvinte. Lasă-le să zacă jos și degrabă se vor sugruma. Oameni suntem și de multe ori gândim sfaturi rele, necuvioase și de ocară, dar să nu lăsăm ca gândurile să se facă cuvinte, ci strâmtorându-le jos să se facă slabe și să piară. Și precum de va pune cineva într-o groapă multe feluri de fiare neîmblânzite, de va astupa groapa le omoară cu lesnire, însă de le va lăsa o gaură mică spre răsuflare le face multă mângâiere, nelăsându-le să piară și sălbătăcindu-le mai rău, așa se face și cu gândurile cele rele când se vor naște înăuntru. Căci de le vom închide ieșirea lor, degrabă le prăpădim, iar dacă le vom scoate afară prin cuvinte, mai tari le-am făcut, dându-le răsuflare prin limbă, și noi cădem degrabă în prăpăstiile faptelor celor necuvioase de la rostirea cuvintelor celor de ocară.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. Din ospățul stăpânului, pp. 96-97*)

„Căci nu numai pe sine se rușinează cel ce grăiește cuvintele cele de ocară, ci și pe cei de aproape și pe cei care petrec împreună cu el îi umple de multă vătămare. Și precum de vom deschide gropile și mormintele, vom umplea orașele de ciumă și boală molipsitoare, tot așa de se vor deschide gurile cele de ocară, pe toți acei cu care petrec împreună îi va umplea de boală cumplită. De aceea trebuie să punem la gură ușă, încuietore și zăvor.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 97*)

VORBIREA (evitarea cuvintelor nesocotite și defăimătoare)

„Și cel ce va zice fratelui său: <<*raca*>>, vinovat va fi *sinedriului* (Matei 5, 22).

Prin *sinedriu* se înțelege aici tribunalul evreilor. A pomenit aici de *sinedriu*, ca să nu pară că vine mereu cu noutăți și cu lucruri străine. Cuvântul *raca* nu este un cuvânt de mare insultă, ci mai mult de dispreț și de lipsă de prețuire din partea celui ce-l rostește. După cum noi, când poruncim slugilor sau unora mai mici ca noi, le spunem: *Pleacă tu! Spune tu cutăruia!*, tot astfel și cei care vorbesc limba siriană folosesc cuvântul *raca* în loc de *tu*. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu înlătură chiar cele mai nevinovate cuvinte de ocară și ne poruncește să vorbim unii cu alții cum trebuie, cu cinstea cuvenită, ca prin acestea să stârnească și ocările mai mari.

Iar cel care va zice: <<Nebunule>>, vinovat va fi gheenei focului (Matei 5, 22).

Multora li s-a părut porunca aceasta aspră și împovărătoare, dacă e vorba să fim pedepsiți atât de cumplit pentru acest simplu cuvânt; alții susțin că este o exagerare. Eu, însă, mă tem ca nu cumva să ne înșelăm aici pe pământ cu cuvintele și să suferim dincolo, cu faptele, cea mai cumplită pedeapsă.

Spune-mi, pentru ce ți se pare împovărătoare porunca? Nu știi, oare, că cele mai multe pedepse și cele mai multe păcate își au începutul în cuvinte? Prin cuvinte iau naștere hulele, lepădarea de Dumnezeu, înjurăturile, ocările, jurămintele false, mărturiile mincinoase și uciderile. Nu te uita, dar, la cuvânt, că este un simplu cuvânt, ci dacă nu cuprinde în el mare primejdie! Asta cerceteaz-o! Nu știi, oare, că atunci când ești în vrajbă cu cineva, când fierbi de mânie, când ți-i sufletul aprins, cel mai neînsemnat cuvânt ți se pare mare, iar o înjurătură cât de mică ajunge de nesuferit? De multe ori niște lucruri mici au dat naștere la crime și au distrus orașe întregi.” (*Omilia la Matei*, omilia XVI, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 209-210)

„Să ne astupăm urechile la vorbele cele zadarnice, căci asemenea vorbe sunt un mare rău, și de la dânsese vin toate relele. Dacă ne deprindem cugetul a fi băgător de seamă la cuvintele lui Dumnezeu, nu vom da atenție la cuvinte de acelea, și nedând atenție nu vor pătrunde în sufletul nostru cele rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 304)

„Limba este sabie ascuțită, dar să nu facem răni altora cu ea, ci să tăiem cu ea putrejunile noastre.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei*

vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 99)

„Cu multă frică să grăim – ca și cum cineva ar sta de față și le-ar scrie – aducându-ne aminte de spusa Domnului: *Zic vouă că pentru tot cuvântul nelucrător pe care îl vor grăi, oamenii vor da seama de rațiunea Lui în Ziua Judecării* (Mt., 12, 36).

Să nu fie din parte-vă nici o discuție lumească, nefolositoare și fără nici un câștig duhovnicesc. Căci noi am ales o viețuire nouă și se cuvine să urmăm acestei viețuiri cu fapta, ca să nu devenim nevrednici de ea.” (*Cateheza aceluiași către neofiti și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi”* (I Cor., 5, 17), în vol. *Cateheze baptismale*, p. 77)

VORBIREA (să punem strajă și frâu gurii și limbii)

„Păziți-vă, dar, limba mai mult decât lumina ochilor! Limba este cal împărătesc; dacă-i pui frâu și o înveți să meargă frumos, împăratul se va odihni pe ea și va sta pe ea; dar dacă o lași să umble fără frâu și să zburde, ajunge căruța diavolului și a demonilor!”. (*Omilia la Matei*, omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 595-596)

„Să învățăm deci gura ca să se deprindă a vorbi și a pronunța cuvinte plăcute, pentru că de aici vom avea mare câștig, pe când de la insulte ne vom alege cu mari pagube. Pentru a ajunge la această țintă, nu ni se cer cheltuieli mari. Să punem gurii ușă și încuietore. Să mușcăm limba, când va scote vreun cuvânt nepotrivit; să ne înădușim pe noi înșine, când vreun cuvânt greu va ieși printre dinți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 145)

„Limba este o sabie cu două tășuri. Ascute-o ca să fie osânditoarea păcatelor pe care le săvârșești, și nu o îndrepta împotriva fraților tăi, ca să le faci rău. Iată de ce Dumnezeu a așezat limba în spatele buzelor și a zidului dublu al dinților: ca să nu vorbească orice și oricând. De aceea, să ne păzim gura cu făclia rațiunii, nu pentru a nu o mai deschide niciodată, ci pentru a o lăsa să vorbească numai atunci când se cuvine. Marile rele sunt pricinuite de ușurătatea cu care vorbim, pe când cele bune izvorăsc din chibzuință în vorbire. De multe ori, tăcerea este mai de folos decât vorba, desigur, la fel cum,

în anumite cazuri, mai folositor este să deschidem gura decât să tăcem.”
(Din vol. *Problemele vieții*, p. 367)

VORBIREA (îndemn la discuții ziditoare de suflet)

„Dacă discutăm cu cineva, s-o facem cu multă îngăduință și blândețe și să nu lăsăm să ne întindem în convorbiri lumești, care nu au nici un folos, ci să discutăm acele lucruri care și ascultătorilor le sunt de mare folos și pe noi ne feresc de orice acuză³⁷⁴.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 99)

VORBIREA (convorbirile duhovnicești)

„Dacă, fiind la un loc cu mai mulți oameni, nu vorbești de lucruri lumești, de cele fără însemnătate, de ceea ce nu se cade nouă, ci despre învățătura noastră, de credință, de iad, despre Împărăția cerurilor. Să nu vorbești de lucruri de prisos și nefolositoare, cum ar fi: Cine a ajuns la putere? Cine a căzut de la putere? Pentru ce a primit amendă cutare? Pe ce căi a făcut un anume avere de s-a îmbogățit? Ce a lăsat unul altuia la moartea lui? Cum de n-a fost trecut cutare în testament, când se aștepta să fie trecut printre primii moștenitori?, și altele multe de felul acesta. Să nu vorbim de astfel de lucruri și nici să îngăduim altora a vorbi despre ele, ci să căutăm să vedem prin ce fapte sau prin ce cuvinte putem plăcea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la calendă*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 17)

„Să ne ostenim limba numai spre cântări de laudă, spre slavoslovire, spre citirea dumnezeieștilor cuvinte³⁷⁵ și spre convorbiri duhovnicești! Căci zice: *Grăiți dacă aveți cuvânt bun spre zidire, ca să dea har celor ce ascultă. Și nu întristați Duhul lui Dumnezeu întru Care ați fost pecetluiți*

³⁷⁴ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Reproșul ar putea veni atât din partea celor care ne aud și apoi gândesc rău despre noi, cât și din partea conștiinței noastre. (n.s. 8, p. 99)

³⁷⁵ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Creștinii de atunci citeau cu voce tare. Este un obicei antic cu multiple implicații educaționale și mnemotehnice. Vorbind la un nivel psihologic, nu se exersează doar memoria vizuală, ci și cea auditivă și cea vocală. Este foarte folositor a rosti sonor bucățile lecturate, dovadă fiind psalmodierea și rugăciunea făcută cu buzele de părinții pustiei. (n.s. 25, p. 78)

(Efes., 4, 29). Vedeți că a nu respecta acestea duce la întristarea Sfântului Duh? De aceea, vă rog, să râvnim să nu facem ceva ce întristează pe Sfântul Duh, ci dacă trebuie să mergem în oraș să nu ne ducem la adunările vătămătoare ori la întâlnirile nefolositoare și pline de flecăreli. Să nu avem nimic mai de cinste decât Biserica și casele de rugăciune³⁷⁶ și întâlnirile cu discuții duhovnicești.” (*Cateheza aceluiași către neofiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17), în vol. Cateheze baptismale, p. 78)*

VORBIREA (orice vorbim, orice săvârșim și orice gândim să fie Dumnezeu)

„Dacă ai încerca să cântărești cu un cântar bun cuvintele rostite de fiecare dintre noi, ai găsi abia o sută de dinari de cuvinte duhovnicești între zece mii de talanți de cuvinte lumești; dar mai bine spus, nu vei găsi nici zece oboli³⁷⁷. Nu este, oare, o rușine și cea mai mare batjocură ca pe o slugă de-a noastră s-o punem să ne facă cele mai de seamă treburi, iar gura noastră, propriul nostru mădular, să nu o folosim nici ca pe o slugă, ci dimpotrivă s-o întrebuițăm la lucruri nefolositoare și de prisos? Și de-am întrebuița-o numai la lucruri de prisos! Dar nu; o întrebuițăm la lucruri potrivnice, vătămătoare și la nimic folositoare. Că de ne-ar fi nouă de folos cele ce rostim, atunci negreșit spusele noastre ar fi plăcute și lui Dumnezeu. Dar așa, grăim tot ce ne sfătuiește diavolul când râdem, când spunem glume, când blestemăm și ocărâm, când ne jurăm, când mințim și jurăm strâmb, când suntem morocănoși, când vorbim prea mult, când flecărăm mai mult decât babele, discutând numai fleacuri.” (*Omilii la Matei, omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 34-35)*

„Dacă iei parte la adunări și ții acolo un cuvânt lung, fă-o și aceasta tot pentru Dumnezeu! Iar dacă taci, taci tot pentru Dumnezeu.” (*Cuvânt la calende, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență..., p. 16)*

³⁷⁶ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Poate se referă la casele de asceți din care și Sfântul Ioan făcuse parte în tinerețe. (n.s. 26, p. 78)

³⁷⁷ Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Un obol era a șasea parte dintr-un dinar; o sută de dinari valora 0, 87 franci; un talant avea 6000 de dinari, adică 5220 franci aur, deci (exact 5560, 90 franci de aur); deci zece mii de talanți valorau 52 200 000 franci aur. (n.s. 15, p. 34)

VRĂJITORIA (este idolatrie)

„După cum deci acea babă care descântă și face vrăji, fie copilului, bărbatului, fie femeii sau altuia dintre cei iubiți — este idololatră, tot așa idololatră este și cea care a chemat-o, pentru că și ea ar fi jertfit idolilor, dacă trebuia să jertfească, și chiar a făcut cele premergătoare jertfei.”
(*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 101)

VRĂJITORIA (efectul vrăjilor)

„Nimeni nu-ți va putea face vreun rău dacă nu-ți faci tu rău”. (*Omilia la Matei*, omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„... dacă nu ne facem nouă înșine rău, nimeni nu poate să ne facă rău”. (*Omilia la Matei*, omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

VRĂJITORIA (cum să înfruntăm și să golim de putere vrăjile)

„Nimeni altul nu-l va putea vătăma pe cel care nu-și face nedreptate lui însuși (...)” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 4c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 233)

„... nimeni nu va putea nedreptăți pe cel care nu s-a nedreptățit pe sine însuși, chiar dacă toată lumea ar dezlănțui un război cumplit împotriva lui.”
(*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 253)

ZAVISTIA (consecințele)

„Zavistnicul se pare că vatămă pe altul, iar mai întâi el singur se *bucură* de nedreptatea ce o face, frământându-se în sine, și fiind urât de toți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către evrei*, omilia I, p. 54)

ZAVISTIA (remedii)

„Până când oare ne vom zavisti unii pe alții, ca fiarele cele sălbatice, ca peștii? Și, mai bine zis, fiarele nu se urăsc unele pe altele fiind de același neam, ci numai pe cele străine, ca de pildă, ursul nu sfâșie pe alt urs, nici șarpele pe alt șarpe, sfiindu-se așa zicând de neamul său; și tu care ai mii de privilegii împreună cu cel de același neam, ființă logică, care cunoști pe Dumnezeu, care ai aceeași putere de natură ca dânsul, care ești consângen și părtaș aceleiași naturi ca dânsul, pe acesta zic, îl răpui, și-l încurci în mii de rele. Și ce va să zică, dacă poate n-ai băgat într-însul sabia, sau nu ți-ai încleștat mâna ta cea dreaptă în grumazul lui? Faci multe altele încă mult mai răle, căci îl înconșuri de mii de necazuri, pe când dacă ai fi făcut așa, cel puțin îl slobozeai de griji, iar acum îl înconșuri cu sărăcia, cu sclavia, cu deznădăjduirea și multe alte păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXV, p. 299)

ZEII (- simple născociri ale oamenilor cufundați în poște și în năluciri trupești)

„De unde pornește idolatria? Care îi este originea, rațiunea de a fi? Omul personifică viciile sale, a făcut din ele idolul său și li s-a închinat. Așa regăsim noi în păgânism, sub nume și divinități diferite toate viciile care muncesc omenirea căzută: Marte, Venus, Mercur etc. care nu sunt în ultimă analiză decât personificarea viciilor noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 625)

ZEII (absurditatea închinării la zei)

„Într-adevăr, cinstiți cu rațiunea, oameni care au primit de la Creator un rang atât de înalt, care sunt mai de preț decât toate făpturile cele văzute, ei bine aceștia au coborât la atâta lipsă de judecată că s-au închinat câinilor, maimuțelor, crocodililor și la alte animale și mai necinstite decât acestea. Dar pentru ce vorbesc eu de animale necuvântătoare? Mulți dintre ei au

căzut în atât nebunie și nesimțire, că s-au închinat și la ceapă și la alte buruieni mai de nimic. De aceea profetul, arătându-le, pe acestea, spunea: *S-au alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-au asemănat lor* (Ps., 48, 21). *Omul care a fost cinstit cu rațiune, vrea să spună profetul, și învrednicit cu atâta înțelepciune, a ajuns asemenea animalelor necuvântătoare, ba poate și mai rău. Acelea, pentru că sunt lipsite de judecată, nici nu sunt osândite; pe când omul, cinstit cu rațiune care s-a coborât la lipsa de rațiune a aceluia, va fi, pe bună dreptate, pedepsit mult, pentru că s-a arătat un nerecunoscător față de atâta binefacere*. (Omilii la *Facere*, omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 95)

„Poate fi o batjocură mai mare? Cei înzestrați cu rațiune și învredniți cu atâta cinste de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, primesc să se închine unor pietre neînsuflețite și nu se rușinează, nu-și dau seama de nebunia lor cea mare, ci se lasă duși de obicei ca vitele! De aceea și Pavel spunea în epistolele sale: *Știți că pe când erați păgâni vă duceați la idolii cei fără glas ca și cum erați mânați?* (I Cor., 12, 2). Bine a spus: *cei fără glas*. Voi care aveți glas, care aveți auz și rațiune, vă lăsați duși ca niște vite la idolii care n-au nici o simțire! Ce iertare mai pot avea unii ca aceștia?” (Omilii la *Facere*, omilia LVII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 241)

ZELUL (jertfele aduse zeilor)

„... zei al căror cult nu consta decât în cuvinte murdare și fapte încă mai murdare și mai necurate, și care erau cinstiți prin sărbători; zei cărora li se aduceau omagii prin jertfele și uciderile urâte și prin uciderea copiilor, în care cinstitorii lor nu făcea decât să urmeze exemplul lor.” (Comentar la *Evangelia de la Ioan*, omilia IX, 1, p. 45)

ZELUL

„Nimic nu poate fi mai mare și mai însemnat decât ceea ce poate face râvna sau dorința de a întrece pe altul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 175)

ZGÂRCENIA (manifestarea)

„Zgârcitul (...) e ca iadul, care pe toți îi cuprinde, pe toți îi înghite. E dușman obștesc al întregului neam omenesc; vrea să nu mai fie om pe pământ, ca să stăpânească el toate averile pământului. Și nici aici nu se

oprește, ci, după ce a omorât pe toți cu pofta sa, dorește să schimbe și natura pământului; vrea să-l vadă prefăcut în aur; și nu numai pământul, ci și munții, dumbrăvile, izvoarele, într-un cuvânt tot ce se vede. Dar ca să cunoașteți că încă n-am zugrăvit îndeajuns nebunia zgârcitului, închipuiți-vă că n-ar fi nimeni care să-l țină de rău, că n-ar avea de cine să se teamă; desființați cu mintea frica de legi, și-l veți vedea pe zgârcit punând mâna pe sabie și trecându-i pe toți prin sabie; nu va cruța pe nimeni: nici prieten, nici rudă, nici frate, nici chiar pe cel ce l-a născut”. (*Omilia la Matei*, omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Dar să nu vă temeți de fiară când o vom avea în toată goliciunea ei! Lucrurile se petrec în închipuire, și nu aievea. Închipuie-ți un om care slobozește foc din ochi, negru la față; din amândoi umerii îi ies șerpi în loc de mâini; să aibă și gură; în loc de dinți să-i fie împlântate în gingii săbii ascuțite, în loc de limbă, o fântână din care să izvorască otravă și venin; pânțele lui, mai mistuitor decât cuptorul, să înghită tot ce intră în el; picioarele, întraripate și mai iuți decât flacăra; fața lui, față de câine și de lup; glasul lui să nu aibă grai omenesc, ci să fie aspru, groaznic, înfricoșător; să aibă și în degete flăcări. Vi se par poate înfricoșătoare cuvintele mele, dar totuși nu l-am zugrăvit încă pe zgârcit așa cum merită.” (*Omilia la Matei*, omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Zgârcitul, pierzându-l din vedere pe Dumnezeu, sufletul său, destinul său, face din aur dumnezeul său, din pământ patria sa unică, din bunurile sale, unica lui preocupare. Vedeți încă în zgârcit lipsa completă a forței și a mărinimiei. Zgârcitul este laș în orice întâmplare, incapabil de nici o acțiune bărbătească și generoasă.

Comparați-l pe zgârcit cu demonizatul, îl veți afla mai crud și mai periculos. Demonizatul nu este niciodată crud decât față de sine, și dacă săltările lui dezordonate îi ating pe alții, cel puțin furiile lui sunt inconștiente. Zgârcitul, el este crud față de toți; el va face să piară lumea întreagă pentru a-și păstra aurul său. Zgârcitul este biciul familiei pe care o tiranizează, al cetății pe care o întunecă pe cât îi este posibil s-o facă. Zgârcenia este dușmanul neamului omenesc întreg.

Vrem să ne închipuim printr-o imagine sensibilă sufletul zgârcitului? Iată un monstru care scoate pe gură flăcări, ai cărui dinți mâncători sfâșie o pradă, al cărui pânțele este cu totul nesătul și este cu totul deschis ca o gură largă. Furia lui niciodată nu se potolește; peste tot unde trece el lasă ruine și nu lasă decât tristețe și moarte.

Totdeauna este în căutarea victimelor să le devoreze, niciodată nu cunoaște odihna (...)

Însă să lăsăm imaginile, cruzimea zgârcitului este destul de urâtă și destul de respingătoare pentru cine o contemplă în ea însăși. Zgârcitul este nemulțumit. Nici o binefacere nu-l atinge, nici un procedeu bun nu-l atrage. El îi urăște pe toți ceilalți și ar vrea să-și așeze norocul lui pe ruina universală. Ce-l interesează nefericirea altuia? Ce-i fac lui lacrimile și deznădejtile victimelor pe care el le dezbracă? Lumea întreagă va pieri din uzurile sale, cel zgârcit nu va găsi din aceasta decât o ocazie de triumf și un subiect de bucurie.

Înșelătorie grosolană. Trebuie mai mult decât exemplul lui Iuda pentru a dovedi că zgârcitul nu va da înapoi în fața nici unei răutăți, a nici unei trădări? Este vorba pentru el de ceva veselie; el va simula prietenia, el va capta încrederea prin aere de sinceritate, de protestări prin devotament: este sărutul lui Iuda.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 623-624)

„Zgârcitul care-l disprețuiește pe Dumnezeuul său nu va ști recunoaște în semenul său un frate și un copil al lui Dumnezeu. Să nu așteptăm de la cel zgârcit nici o considerație, nici o privire față de oricine ar putea fi. Zgârcitul îi disprețuiește pe toți oamenii: el îl disprețuiește încă și mai mult pe cel sărac și pe cei nevoiași.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 626)

„Oricât de dur și fără milă ar fi regimul osânditului, munca lui nu este veșnică; i se acordă o oarecare odihnă; el poate noaptea să-și destindă și să-și odihnească membrele sale obosite zdrobite de oboseală. Zgârcitul nu cunoaște nici odihnă, nici sfârșit, nici chiar un somn binefăcător. Ziua, grija aurului său îl supraexcită și-l înlănțuie, este robul care muncește fără încetare sub biciul stăpânului său. Noaptea este departe de a-i aduce odihna, dă temerilor sale, ca și poftelor sale proporții fantastice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 628)

ZGÂRCENIA (gravitatea)

„Zgârciții trăiesc ca în pustie, deși locuiesc în mijlocul orașelor. Care om cu judecată ar vrea să aibă de-a face cu astfel de oameni? Mai bine spus, eu aș prefera să trăiesc cu mii de îndrăciți decât cu unul care zace de această

boală. Și nu greșesc când spun asta! Ne-o arată boala de care suferă și îndrăciții și zgârciții. Zgârciții socotesc dușmani chiar pe cei care nu le-au făcut rău; vor să facă rob pe cel liber și aduc peste el nenumărate rele; îndrăciții nu fac așa, ci-și poartă boala în ei înșiși. Zgârciții ruinează multe case, fac să se hulească numele lui Dumnezeu, sunt o pacoste pentru țară și pentru întreaga lume; îndrăciții sunt mai degrabă vrednici de milă și de plâns; cele mai multe fapte le fac fără să-și dea seama; zgârciții, dimpotrivă, păcătuiesc cu bună știință, își dezlănțuiesc furia în mijlocul orașelor și sunt cuprinși de o nebunie nouă. Au îndrăznit, oare, toți îndrăciții ce-a îndrăznit Iuda, care a săvârșit cea mai mare nelegiuire? Toți care merg pe urmele lui Iuda, toți iubitorii de argint, ca niște fiare sălbatice scăpate din cuști, tulbură orașele și nimeni nu-i poate opri. Au și zgârciții de jur împrejurul lor lanțuri și legături: frica de judecători, amenințarea legilor, osânda oamenilor și altele mai multe ca acestea; totuși pe toate le sfărâmă și le răstoarnă. Și dacă ai îndepărta din jurul zgârciților aceste legături, atunci ai cunoaște bine că demonul, care stă în sufletul iubitorilor de argint, este mai sălbatic și mai furios decât demonii pe care i-a scos Domnul din cei doi îndrăciți”. (*Omilia la Matei*, omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 359-360)

ZGÂRCENIA (zgârcitul posedă fără a poseda și muncește fără a se bucura)

„Viața osânditului este mizerabilă, munca lui este ingrătă și dureroasă, și ceea ce completează această nenorocire este că el niciodată nu se bucură de nici o bucurie, nici nu ia parte la nici un câștig. În zadar se epuizează el, și muncile lui la suferința lor adaugă blestemul sterilității. Acea este viața zgârcitului: el posedă fără a poseda, el muncește fără a se bucura.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 628)

ZGÂRCENIA (alimentează celelalte patimi)

„Fără zgârcenia care adună mulțimea izvoarelor pentru patimile noastre, patimile s-ar stinge ca și flacăra căreia nu i se mai dă hrană.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 622)

ZIUA (a șaptea)

„ – Ce înseamnă: *Și s-a odihnit în ziua a șaptea de toate lucrurile Lui pe care le-a făcut?*

- Privește cât de omenește ne spune toate dumnezeiasca Scriptură, pentru pogorământul ce-l face față de noi! Că de altfel nici n-am putea înțelege ceva din cele spuse în ea, dacă n-am fi avut parte de un atât de mare pogorământ! *Și s-a odihnit Dumnezeu în ziua a șaptea de toate lucrurile Lui pe care le-a făcut.* S-a oprit, spune Scriptura, de a mai crea și de a mai aduce de la neființă la ființă. Le-a adus la ființă pe toate câte erau de trebuință și a creat și pe cel care avea să se desfășoare de toate acestea.

Și a binecuvântat Dumnezeu, spune Scriptura ziua a șaptea și a sfințit-o, că în ea s-a odihnit de toate lucrurile Lui, pe care a început Dumnezeu să le facă (Fac., 2, 3).

Pentru că a încetat să creeze și pentru că a adus pe lume, prin porunca sa, toate câte a voit, potrivit iubirii Sale de oameni, a pus capăt creației în ziua a șasea. N-a mai voit să creeze altceva în ziua a șaptea, pentru că împlinise de făcut tot ce voise; dar ca să aibă și ziua aceasta o cinste și să nu pară mai mică pentru că nu s-a creat în ea nimic, Dumnezeu o învrednicește cu binecuvântare. *Și a binecuvântat Dumnezeu, spune Scriptura, ziua a șaptea și a sfințit-o.*

- Ce? Zilele celelalte nu erau binecuvântate?

- Da! Dar lor le era de ajuns în loc de orice binecuvântare, aducerea la ființă în fiecare zi a creaturilor. Asta e pricina că în celelalte zile n-a spus: *a binecuvântat*, și numai în ziua a șaptea a spus cuvântul acesta și a adăugat: *și a sfințit-o.*

- Ce înseamnă cuvintele: *a sfințit-o*?

- A deosebit-o. Dumnezeiasca Scriptură, apoi ca să ne arate și pricina pentru care a spus: *și a sfințit-o* a adăugat: *Că în ea s-a odihnit de toate lucrurile Lui pe care a început Dumnezeu să le facă.* Iată aici, chiar de la început, ne dă Dumnezeu în chip enigmatic o învățătură; ne învață ca o zi din săptămână s-o afierosim, s-o dăm întreagă lucrării faptelor duhovnicești. De asta și Stăpânul în șase zile a împlinit de făcut toată creația, iar ziua a șaptea, învrednicind-o cu binecuvântare, a sfințit-o pentru că în ea *S-a odihnit de lucrurile Lui pe care a început să le facă.*” (Omilia la Facere, omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 124-125)

ZIUA (a opta)

„Care este această a opta zi? Nu este alta decât *ziua cea mare și înfricoșătoare* (Maleahi 3, 23), *care va arde ca un cuptor* (Maleahi 3, 19), care va face ca puterile cele de sus să tremure – căci Domnul spune: *Și puterile cerurilor se vor clătina* (Matei 24, 29) –; este ziua în care foc va merge înaintea pașilor Împăratului cerurilor. Psalmistul a numit această zi a

opta spre a arăta că atunci starea și înfățișarea lumii se va schimba, că în viața viitoare se va petrece o reînnoire. Viața aceasta de acum nu este altceva decât o săptămână, șapte zile, începe din ziua întâi și se termină în ziua a șaptea; astfel zilele săptămânii se învârt într-un cerc cu distanțe egale de timp, pornesc din prima zi și se termină în ultima. Din această pricină nimeni nu poate spune că Duminica este ziua a optam ci prima zi, deoarece ciclul zilelor unei săptămâni nu se întinde până la numărul de opt zile. Când va înceta și va pieri ciclul acesta de șapte zile ale săptămânii, își va începe cursul cea de a opta zi. Ziua aceasta nu o va mai lua de la început, ci-și va continua mai departe, fără întoarcere, drumul său.” (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 96-97)

ZODIILE

„Spune-mi, te rog, cine a putut da naștere doctrinei atât de mult răspândite că oamenii sunt supuși destinului? Pentru care pricină mulți oameni atribuie mișcării oarbe a stelelor desfășurarea evenimentelor din lume? Pentru care pricină unii oameni cred în soartă, în întâmplare? Din pricina cui unii oameni socotesc că totul în lume n-are nici un rost și nici un scop? Oare din pricina celor care trăiesc în cumpătate și cu măsură sau din pricina celorlalți care, după susținerea ta, mențin societatea, dar care, după cum ți-am demonstrate, sunt pricina pierderii obștești a întregii lumi? Evident că din pricina acestora din urmă.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 274)

INDEX TEMATIC

ACTIVITATEA. *Vezi* și MUNCA;

ADAM (starea primordială). *Vezi* și ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele), SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele); ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat și eliberarea de ele). *Vezi* și CRUCEA, DUMNEZEU FIUL (Hristos – Răscumpărătorul nostru); ADAM. *Vezi* și BINELE ȘI RĂUL (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră);

ADULTERUL. *Vezi* DESFRÂNAREA (adulterul);

AGAPELE. *Vezi* MASA (agapele frățești);

AJUTORAREA (aproapelui). *Vezi* și BINELE (săvârșirea binelui), FAPTELE BUNE, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MILOSTENIA, PREOȚIA (preoții să transmită cele duhovnicești credincioșilor, iar aceștia să-i ajute pe preoți în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții);

AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor). *Vezi* și CREDINȚA, NĂDEJDEA (în Dumnezeu), PRIETENIA (cu Dumnezeu);

ALTARUL. *Vezi* BISERICA (altarul);

ANIMALELE. *Vezi* și ADAM (starea primordială), ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele), SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele);

ANTIHRISTUL. *Vezi* și DIAVOLUL, LUMEA (sfârșitul lumii);

APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel). *Vezi* și SCRIPTURA (epistolele pauline);

APOSTOLII (propovăduirea Evangheliei – greutățile întâmpinate). *Vezi* și PROPOVĂDUIREA;

APOSTOLII. *Vezi* și SFINȚENIA;

ATEISMUL. *Vezi* și CREDINȚA, DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu), DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morți; îndoiala lui Toma), DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți – argumente și mărturii);

BATJOCURA. *Vezi* și DEFĂIMAREA (aproapelui), INSULTELE, OCARA;

BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit). *Vezi* și FEMEIA (purtarea acoperământului capilar), RUGĂCIUNEA;

BEȚIA. *Vezi* și ÎNFRÂNAREA (de la alimente), LĂCOMIA PÂNTECELUI;

BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”). *Vezi* și IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului), RĂZBUNAREA (remedii);
 BINEFACERILE. *Vezi* DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră);
 BINELE (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră). *Vezi* și CONȘTIINȚA;
 BINELE (săvârșirea binelui). *Vezi* și AJUTORAREA (aproapelui), FAPTELE BUNE, MILOSTENIA, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții);
 BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”). *Vezi* și BISERICA (opozanții Bisericii), BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica);
 BISERICA (despre rugăciunea de acasă și cea săvârșită în biserică, cu preoții, îngerii și credincioșii). *Vezi* și BISERICA (frecventarea bisericii), RUGĂCIUNEA;
 BISERICA (frecventarea bisericii). *Vezi* și BISERICA (despre rugăciunea de acasă și cea săvârșită în biserică, cu preoții, îngerii și credincioșii), RUGĂCIUNEA;
 BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica). *Vezi* și BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”), BISERICA (opozanții Bisericii);
 BISERICA (opozanții Bisericii). *Vezi* și BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica), BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”);
 BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei). *Vezi* și AJUTORAREA (aproapelui), MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), PREDICA (ascultarea predicii și expunerea ideilor ei de către credincioși și altora);
 BISERICA. *Vezi* și CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică), FEMEIA („în biserică să tacă”);
 BLÂNDEȚEA. *Vezi* și ÎNȚELEPCIUNEA (și blândețea);
 BLESTEMUL. *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), DUȘMĂNIA, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul), IUBIREA (vrăjmașilor), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmașii lor), URA;
 BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept și lacom – gravitatea). *Vezi* și MILOSTENIA (să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie), RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați), SĂRĂCIA (urgisirea săracilor);
 BOGĂȚIA (nefericirea celor bogați). *Vezi* și FERICIREA (aparenta fericire a celor bogați);

BOLILE. *Vezi* și ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE (răbdarea necazurilor), NENOROCIRILE, SUFERINȚA, TRISTEȚEA (remedii);

BOTEZUL. *Vezi* și CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică), MIRUNGHEREA, POCĂINȚA (- „al doilea botez”);

BUCURIA. *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (Nașterea după trup a Domnului Hristos – despre bucuria de la Nașterea Domnului), VOIOȘIA;

CARNEA. *Vezi* HRANA (consumul cărnii);

CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică). *Vezi* și ERETICII, EREZIILE, SCHISMA;

CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă). *Vezi* și CHEFURILE, DANSURILE, DISTRACTIILE, PETRECERILE;

CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”). *Vezi* și CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat);

CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat). *Vezi* și CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”), FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute);

CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală). *Vezi* și DESFRÂNAREA (adulterul), GELOZIA;

CĂSĂTORIA (împreunarea soților – înfrânarea la bună vreme). *Vezi* și AVORTUL, CONTRACEPȚIA, ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ, POFTELE (pofța este înnăscută în noi pentru nașterea de prunci);

CERȘETORIA. *Vezi* și MILOSTENIA;

CERTAREA (Domnului). *Vezi* și PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor);

CHEFURILE. *Vezi* și CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), DANSURILE, DISTRACTIILE, PETRECERILE;

CITIREA. *Vezi* și CREDINȚA (dreaptă...), DOGMELE, ÎNVĂȚĂTURA (adevărată și mântuitoare), PROFETII (cărțile profetilor), RUGĂCIUNEA (și citirea cărților sfinte), SCRIERILE (sfinților), SCRIPTURA;

CLEVETIREA. *Vezi* și JUDECAREA APROAPELUI, PREOȚIA (clevetirea și judecarea preoților de către mireni – gravitatea);

CONȘTIINȚA (legea conștiinței). *Vezi* și BINELE (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră);

CONTRACEPȚIA. *Vezi* și AVORTUL, CĂSĂTORIA (împreunarea soților – înfrânarea la bună vreme), ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ, POFTELE (pofța este înnăscută în noi pentru nașterea de prunci);

COPIII. *Vezi* și EDUCAȚIA, NAȘTEREA (de prunci), PĂRINȚII TRUPEȘTI;

CREAREA LUMII. *Vezi* și CREAREA OMULUI, ÎNGERII (crearea îngerilor);
CREAREA OMULUI. *Vezi* și OMUL;
CREAȚIA. *Vezi* și DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască), OMUL (- coroana și regele creației);
CREDINȚA (și fapta). *Vezi* și DOGMELE (și viața duhovnicească);
CREDINȚA. *Vezi* și AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor), ATEISMUL, BOLILE (mentale), DRAGOSTEA (și credința), DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morți; îndoiala lui Toma), DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți – argumente și mărturii), ÎNVĂȚĂTURA, NĂDEJDEA (în Dumnezeu), OMUL (credincios), PĂRINȚII SFINȚI (- apărători ai dreptei credințe), SCRIERILE (sfîntilor);
CREȘTINISMUL (prigonirea creștinilor). *Vezi* și MARTIRIUL;
CREȘTINISMUL. *Vezi* și BUNURILE (comuniunea bunurilor în epoca primară a creștinismului);
CRUCEA (- capul tuturor bunătăților). *Vezi* și CRUCEA (mântuirea ne-avenit prin cruce);
CUVÂNTUL (și fapta). *Vezi* și FAPTELE, VORBIREA (și făptuirea);
DANSURILE. *Vezi* și CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), CHEFURILE, DISTRAȚIILE, PETRECERILE;
DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu). *Vezi* și DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt), OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui și mântuirea noastră), PROOROCIILE (proorocia și glosolalia);
DEFĂIMAREA (aproapelui). *Vezi* și BATJOCURA, INSULTELE, ÎNJURĂTURILE, OCARA;
DEPRINDEREA (puterea deprinderii). *Vezi* și OBICEIUL (puterea obiceiului);
DESĂVÂRȘIREA. *Vezi* și ÎNGERII (desăvârșirea îngerilor);
DESCÂNTECELE. *Vezi* și DESTINUL, ORACOLELE, GHICIREA VIITORULUI, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA;
DEFRÂNAREA (adulterul). *Vezi* și CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală);
DEFRÂNAREA. *Vezi* și ÎNFRÂNAREA;
DESTINUL. *Vezi* și ORACOLELE, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA, ZODIILE;
DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră). *Vezi* și MÂNTUIREA;

DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii). *Vezi* și POCĂINȚA (exortăție la pocăință), POCĂINȚA (nu există păcate care să poată birui generozitatea Stăpânului);

DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră). *Vezi* și ISPITELE, LUPTA DUHOVNICEASCĂ, PATIMILE, PĂCATELE;

DIAVOLUL. *Vezi* și OMUL (posedat de diavol), POCĂINȚA (- izgonitoare și biruitoare de demoni);

DISCERNĂMÂNTUL. *Vezi* și BINELE ȘI RĂUL (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră), DREAPTA SOCOTEALĂ;

DISTRAȚIILE. *Vezi* și CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), CHEFURILE, DANSURILE, PETRECERILE;

DOGMELE (și viața duhovnicească). *Vezi* și CREDINȚA (și fapta);

DOGMELE. *Vezi* și CREDINȚA (dreaptă...), ÎNVĂȚĂTURA, PĂRINȚII SFINȚI, SCRIERILE (sfinților), SCRIPTURA;

DRAGOSTEA. *Vezi* și IUBIREA;

DREAPTA SOCOTEALĂ. *Vezi* și BINELE ȘI RĂUL (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră), DISCERNĂMÂNTUL;

DUHOVNICUL. *Vezi* PREOȚIA;

DUMNEZEU (atribute – veșnicia). *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu Cuvântul);

DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu). *Vezi* și CREAȚIA (contemplarea creației);

DUMNEZEU (cunoașterea lui Dumnezeu). *Vezi* și DUMNEZEU FIUL („lumea nu L-a cunoscut”);

DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu). *Vezi* și MILA;

DUMNEZEU (Revelația divină). *Vezi* și SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față”, apoi prin fapte și prin Scripturi);

DUMNEZEU (sălășluirea lui Dumnezeu în noi). *Vezi* și DUMNEZEU VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălășluirea Sfintei Treimi în noi);

DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră). *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru);

DUMNEZEU VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea persoanelor Sfintei Treimi). *Vezi* și DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeași cinstitoare ca și Tatălui și Fiului);

DUMNEZEU VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălășluirea Sfintei Treimi în noi). *Vezi* și DUMNEZEU (sălășluirea lui Dumnezeu în noi);

DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru). *Vezi* și DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră);

DUMNEZEU FIUL. *Vezi* și CRUCEA (Hristos, în cer, este nedespărțit de Cruce), NECAZURILE (Domnul Hristos – ajutor și mângâiere în neazuri), SMERENIA (Hristos – model de smerenie);

DUMNEZEU FIUL („lumea nu L-a cunoscut”). *Vezi* și DUMNEZEU (cunoașterea lui Dumnezeu);

DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu Cuvântul). *Vezi* și DUMNEZEU (atribute – veșnicia);

DUMNEZEU FIUL (Hristos – Răscumpărătorul nostru). *Vezi* și ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat și eliberarea de ele), CRUCEA, SĂRBĂTORILE (Paștele);

DUMNEZEU FIUL (Înălțarea Domnului Hristos la cer). *Vezi* și SĂRBĂTORILE (Înălțarea Domnului);

DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos). *Vezi* și SĂRBĂTORILE (Crăciunul);

DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos). *Vezi* și MINUNILE;

DUMNEZEU FIUL. *Vezi* și PILDELE („Și fără pilde nu le grăia nimic”);

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul...). *Vezi* și PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți), PREOȚIA (harul lucrează și prin preoții nevrednici);

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeași cinstire ca și Tatălui și Fiului). *Vezi* și DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea persoanelor Sfintei Treimi);

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt). *Vezi* și DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu), GLOSOLALIA, OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui și mântuirea noastră), PROOROCILE (proorocia și glosolalia);

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască). *Vezi* și CREAȚIA;

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT. *Vezi* și OMUL (duhovnicesc), PROFETII (lucrarea Duhului Sfânt în profeti);

DUPLICITATEA. *Vezi* și FĂȚĂRNICIA, VICLENIA;

DUȘMĂNIA (remedii). *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (vrăjmașilor), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului), RĂUL (ținerea de minte a răului), RĂZBUNAREA (remedii);

DUȘMĂNIA. *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), BLESTEMUL, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul), IUBIREA (vrăjmașilor), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmașii lor), URA;

EDEN. *Vezi* ADAM (grădina Edenului);

EDUCAȚIA. *Vezi* și COPIII, PĂRINȚII TRUPEȘTI (nu firea, ci virtutea îi face pe oameni părinți);

ERETICII. *Vezi* și CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică), ETERODOCȘII, SCHISMA;

EREZIILE. *Vezi* și ÎNVĂȚĂTURA (învățăturile rele);

ETERODOCȘII. *Vezi* și CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică), ERETICII, SCHISMA;

EUHARISTIA (primirea ei). *Vezi* și EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtășească, nevrednici fiind), PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtășească cineva stăpânit de vreun păcat);

EVLAVIA. *Vezi* și ÎNȚELEPCIUNEA (și evlavia);

FAPTA. *Vezi* și CUVÂNTUL (și fapta), VORBIREA (și făptuirea);

FAPTELE (bune). *Vezi* și AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârșirea binelui), MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MILOSTENIA, RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții), VIRTUȚILE;

FAPTELE (despre destăinuirea faptelor noastre bune). *Vezi* și MÂNDRIA;

FAPTELE. *Vezi* și CUVÂNTUL (și fapta);

FĂGĂDUINȚA. *Vezi* și DUMNEZEU (făgăduințele lui Dumnezeu);

FĂȚĂRNICIA. *Vezi* și MÂNDRIA, SLAVA DEȘARTĂ;

FECIORIA. *Vezi* și MONAHISMUL;

FECIORIA. *Vezi* și VĂDUVIA;

FEMEILE (purtarea acoperământului capilar). *Vezi* și BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit);

FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute). *Vezi* și CĂSĂTORIA, SFĂTUIREA;

FERICIREA. *Vezi* și BOGĂȚIA (nefericirea celor bogați), BUCURIA, SCRIPTURA (Fericirile), VOIOȘIA;

FRICA. *Vezi* și IADUL (frica de chinurile Iadului), MOARTEA (frica de moarte);

FURTUL. *Vezi* și PAGUBELE, POCĂINȚA (tâlharul de pe cruce – pildă de pocăință), RAIUL (tâlharul pocăit a „furat” Raiul);

GHICIREA VIITORULUI. *Vezi* și DESCÂNTECELE, DESTINUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA, ZODIILE;

GLOSOLALIA. *Vezi* și DARURILE (primate de noi de la Dumnezeu), DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt), PROOROCILE (proorocia și glosolalia);

GLUMELE. *Vezi* și RÂSUL;

HARISMELE. *Vezi* DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harismele);

HARUL. *Vezi* DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul...);

HOMOSEXUALITATEA. *Vezi* DESFRÂNAREA (homosexualitatea);
HULA. *Vezi* și ÎNJURĂTURILE;
IADUL. *Vezi* și ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR, MÂNTUIREA, RAIUL;
IADUL (nu a fost făcut pentru noi ci pentru diavol). *Vezi* și ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi);
IDOLATRIA. *Vezi* și ZEII;
IERTAREA APROAPELUI. *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), BLESTEMUL, DUȘMĂNIA (remedii), IUBIREA (vrăjmașilor), OCARA (răbdarea ocărilor), RĂUL (suferirea răului), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (ținerea de minte a răului), RĂZBUNAREA (remedii), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmașii lor), URA;
INSULTELE (despre cel ce-L insultă pe Dumnezeu). *Vezi* și HULA (împotriva Duhului Sfânt);
INSULTELE. *Vezi* și BATJOCURA, DEFĂIMAREA (aproapelui), ÎNJURĂTURILE, OCARA;
IOAN. *Vezi* APOSTOLII (despre Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan);
ISPITELE (folosul răbdării ispitelor). *Vezi* și BOLILE, ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE (răbdarea necazurilor), SUFERINȚA, TRISTEȚEA (remedii);
ISPITELE. *Vezi* și DIAVOLUL (lansează ispite și tentații, însă multe din ele au drept cauză nepăsarea noastră);
IUBIREA (vrăjmașilor). *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), BLESTEMUL, IERTAREA APROAPELUI, DUȘMĂNIA (remedii), IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul), RĂUL (suferirea răului), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (ținerea de minte a răului), RĂZBUNAREA (remedii), RUGĂCIUNEA (pentru iertarea și bunăstarea vrăjmașilor), URA;
IUBIREA. *Vezi* și DRAGOSTEA, DUMNEZEU (iubirea lui Dumnezeu pentru noi), FUNCȚIILE (iubirea de onoruri și funcții lumești), IUBIREA DE ARGINȚI, ÎNDRĂGOSTIȚII, PĂRINȚII TRUPEȘTI (iubirea datorată și arătată părinților trupești);
IUBIREA DE STRĂINI. *Vezi* și OSPITALITATEA;
IUDEII. *Vezi* și DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei), DUMINICA (înlocuirea sabbatului cu Duminica), DUMNEZEU FIUL (suferințele provocate Binefăcătorului nostru de furia iudeilor), PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu poporului iudeu);
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (pierderea Împărăției cerurilor). *Vezi* și IADUL;

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR. *Vezi* și ADAM (grădina Edenului), ADAM (starea primordială), IADUL, RAIUL, VIAȚA (viitoare);
 ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi). *Vezi* și IADUL (nu a fost făcut pentru noi ci pentru diavol);
 ÎNDEMNRILE. *Vezi* și FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute), MUSTRAREA, SFĂTUIREA;
 ÎNFRÂNAREA (de la alimente). *Vezi* și BEȚIA, HRANA, LĂCOMIA PÂNTECELUI;
 ÎNFRÂNAREA. *Vezi* și DESFRÂNAREA (și înfrânarea);
 ÎNFRÂNAREA (de la păcate). *Vezi* și PĂCATELE (remedii și eliberarea de ele);
 ÎNJURĂTURILE. *Vezi* și HULA;
 ÎNVĂȚĂTURA (adevărată și mântuitoare). *Vezi* și CITIREA, CREDINȚA (dreaptă...), DOGMELE, PĂRINȚII SFINȚI, SCRIERILE (sfinților), SCRIPTURA, SFINȚENIA, ȘTIINȚA;
 ÎNVIEREA. *Vezi* DUMNEZEU FIUL (Învierea ...), ÎNVIEREA (trupurilor);
 JUDECAREA APROAPELUI. *Vezi* și CLEVETIREA, PREOȚIA (clewetirea și judecarea preoților de către mireni – gravitatea);
 JUDECATA (universală). *Vezi* și CUVÂNTUL (pentru orice cuvânt deșert vom da seamă în ziua Judecării), DUMNEZEU FIUL („Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului”);
 JURĂMÂNTUL. *Vezi* și DUMNEZEU (jurământul lui Dumnezeu);
 LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii). *Vezi* și MASA (cumpătarea la masă);
 LĂCOMIA PÂNTECELUI. *Vezi* și BEȚIA, HRANA, ÎNFRÂNAREA (de la alimente);
 LIBERUL ARBITRU. *Vezi* și BINELE ȘI RĂUL (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră), DISCERNĂMÂNTUL, LIBERTATEA;
 LINGUȘIREA. *Vezi* și MUSTRAREA, PRIETENIA (de dorit sunt rănilor prietenului, iar de la dușmani sunt rele și săruturile);
 LITURGHIA (Hristos săvârșește toate în Sfânta Liturghie, împrumutând mâna și limba preotului). *Vezi* și TAINELE (Sfinte; toate în Taine le săvârșește Hristos împrumutând mâna și limba preotului pentru a sonoriza și a face văzută prezența Lui);
 LITURGHIA. *Vezi* și EUHARISTIA, PREOȚIA (preotul ca liturghisitor), SLUJBELE (sfintele slujbe);
 LUMEA. *Vezi* și VIAȚA;
 LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile). *Vezi* și MARTIRIUL („buni, biruitori mucenici”);

LUMEA (sfârșitul lumii). *Vezi* și MOARTEA (necunoașterea ceasului morții);

LUPTA DUHOVNICEASCĂ. *Vezi* și DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră), ISPITELE, PATIMILE, PĂCATELE (lupta cu păcatul), VIAȚA (lupta vieții);

LUXUL ȘI ÎMPODOBIRILE. *Vezi* și OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui și o înrăurește pe aceasta), PARFUMURILE ȘI MIRESMELE;

MAMA. *Vezi* și PĂRINȚII TRUPEȘTI;

MÂNDRIA. *Vezi* și FAPTELE (bune; despre destăinuirea faptelor noastre bune), FĂȚĂRNICIA, SLAVA DEȘARTĂ, VANITATEA;

MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire). *Vezi* și AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârșirea binelui), BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei), FAPTELE (bune), MILOSTENIA, PREDICA (ascultarea predicii și expunerea ideilor ei de către credincioși și altora), PREOȚIA (preoții să transmită cele duhovnicești credincioșilor, iar aceștia să-i ajute pe preoți în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții);

MÂNTUIREA. *Vezi* și DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră), PREOȚIA (mântuirea preoților);

MARTIRIUL. *Vezi* și BISERICA (mucenicii întăresc Biserica și sfarmă uneltirile și ereziile), IUBIREA (de Dumnezeu), PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos), SUFERINȚA (pentru Dumnezeu);

MARTIRIUL (persecutorii). *Vezi* și MOARTEA (groaznicul sfârșit al persecutorilor);

MARTIRIUL („buni, biruitori mucenici”). *Vezi* și LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile);

MASA (cumpătarea la masă). *Vezi* și LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii);

MILA. *Vezi* BLÂNDEȚEA (și mila);

MILA. *Vezi* și DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu);

MILOSTENIA (lipsa ei – gravitatea). *Vezi* și ZGÂRCENIA;

MILOSTENIA. *Vezi* și AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârșirea binelui), CERȘETORIA, FAPTELE (bune), MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), PRAZNICUL, PREOȚIA (preoții să transmită cele duhovnicești credincioșilor, iar aceștia să-i ajute pe preoți în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții);

MINCIUNA. *Vezi* și ADEVĂRUL (și minciuna);

MINUNILE. *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos), DUMNEZEU FIUL (proorociile și minunile Mântuitorului);

MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului). *Vezi* și OMUL (păcătos), PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii), VIRTUȚILE (și păcatele);

MOARTEA (frica de moarte). *Vezi* și FRICA;

MOARTEA (necunoașterea ceasului morții). *Vezi* și LUMEA (sfârșitul lumii);

MOARTEA. *Vezi* și CRUCEA (străjuiește la căpătâiul celor adormiți), EUHARISTIA (primirea ei înaintea morții), MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume și îi introduce în ceruri), POCĂINȚA (în fața morții), PRAZNICUL, SUFLETUL (după moartea trupului), SUFLETUL (moartea sufletului);

MONAHISMUL. *Vezi* și CĂSĂTORIA (și monahismul), FECIORIA, LEPĂDAREA DE SINE, SĂRĂCIA;

MUCENICIA. *Vezi* MARTIRIUL;

MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu). *Vezi* și RĂBDAREA (însoțită de mulțumirea către Dumnezeu), RECUNOȘTINȚA (noastră către Dumnezeu), RUGĂCIUNEA (de mulțumire);

MUNCA. *Vezi* și ACTIVITATEA;

MUSTRAREA. *Vezi* și IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul), ÎNDEMURILE, LINGUȘIREA, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), PRIETENIA, SFĂTUIREA;

NĂDEJDEA (în Dumnezeu). *Vezi* și AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor), CREDINȚA;

NECAZURILE (răbdarea necazurilor). *Vezi* și BOLILE, ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), SUFERINȚA, TRISTEȚEA (remedii);

NECREDINȚA. *Vezi* ATEISMUL;

NEDREPTATEA. *Vezi* DREPTATEA (nedreptatea);

NENOROCIRILE. *Vezi* și ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE, PAGUBELE;

NEPĂSAREA. *Vezi* și DEZNĂDEJDEA (și nepăsarea);

NOROCUL. *Vezi* și ORACOLELE, SUFERINȚA (celor drepiți și „norocirea” păcătoșilor);

OBICEIUL (puterea obiceiului). *Vezi* și DEPRINDEREA (puterea deprinderii);

OCARA. *Vezi* și BATJOCURA, INSULTELE, ÎNJURĂTURILE;

OCARA (răbdarea ocărilor). *Vezi* și IERTAREA APROAPELUI;

OMUL (despre cei virtuoși și drepiți). *Vezi* și OMUL (virtuos), SFINȚENIA;

OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui și mântuirea noastră). *Vezi* DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt), DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu), GLOSOLALIA, PROOROCIILE (proorocia și glosolalia);

OMUL (duhovnicesc). *Vezi* și DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul ...), TRUPUL (mortificarea trupului);

OMUL (păcătos). *Vezi* și MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului), OMUL (pătimaș), PATIMILE, PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii), VIRTUȚILE (și păcatele);

OMUL (pătimaș). *Vezi* și MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului), OMUL (păcătos), PATIMILE, PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii), VIRTUȚILE (și păcatele);

OMUL (valoarea omului). *Vezi* și SUFLETUL (valoarea sufletului);

OMUL. *Vezi* și CREAREA OMULUI;

OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui și mântuirea noastră). *Vezi* și DARURILE, DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt);

ORACOLELE. *Vezi* și DESTINUL, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA, ZODIILE;

OSPITALITATEA. *Vezi* și IUBIREA DE STRĂINI;

PAGUBELE (suportarea cu ușurință a răpirii bunurilor proprii). *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptății), IERTAREA APROAPELUI, RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului), RĂZBUNAREA (remedii), URA;

PARASTASELE. *Vezi* MOARTEA (rugăciunile și milosteniile pentru cei chemați la Domnul), PRAZNCIUL;

PARFUMURILE ȘI MIRESMELE. *Vezi* și LUXUL ȘI ÎMPODOBIRILE;

PATIMILE. *Vezi* și MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului), OMUL (păcătos), OMUL (pătimaș), PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii), VIRTUȚILE (și păcatele);

PAVEL. *Vezi* APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel), SCRIPTURA (epistolele pauline);

PĂCATELE. *Vezi* și FRICA (de păcat), IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul), MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului), OMUL (pătimaș), POCĂINȚA (lipsa pocăinței – gravitatea), SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii), VIRTUȚILE (și păcatele);

PĂCATELE (nerecunoașterea păcatelor – gravitatea). *Vezi* și POCĂINȚA (lipsa pocăinței - gravitatea);

PĂCATELE (păcatul săvârșit de cineva cu o funcție mai înaltă are o gravitate mai mare și aduce mai multă sminteală). *Vezi* și SMINTEALA;

PĂCATELE (lupta cu păcatul). *Vezi* și DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră), LUPTA DUHOVNICEASCĂ, VIAȚA (lupta vieții);

PĂCATELE (remedii și eliberarea de ele). *Vezi* și ÎNFRÂNAREA (de la păcate);

PĂRINȚII SFINȚI. *Vezi* și SCRIERILE (sfinților), SFINȚENIA;

PĂRINȚII TRUPEȘTI. *Vezi* și COPII, EDUCAȚIA, MAMA;

PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos). *Vezi* IUBIREA (de Dumnezeu), MARTIRIUL, SUFERINȚA (pentru Dumnezeu);

PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor). *Vezi* și CERTAREA (Domnului);

PEDEPSELE. *Vezi* și COPII (pedepsirea copiilor pentru păcatele părinților), ÎNCHISOAREA (pedepsirea cu închisoarea a celor ce se fac vinovați de fapte rele), POTOPUL;

PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici și nu toți cei buni sunt cinstiți). *Vezi* și SUFERINȚA (celor drepti și „norocirea” păcătoșilor);

PERSECUTORII. *Vezi* MARTIRIUL (persecutorii), MOARTEA (groaznicul sfârșit al persecutorilor);

PETRECERILE. *Vezi* și CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), CHEFURILE, DANSURILE, DISTRACTIILE;

PETRU. *Vezi* APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Petru);

PLÂNSUL (pentru păcate). *Vezi* și LACRIMILE (de pocăință), MĂRTURISIREA PĂCATELOR, POCĂINȚA;

POCĂINȚA (nu există păcate care să poată birui generozitatea Stăpânului). *Vezi* și DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii);

POCĂINȚA. *Vezi* și LACRIMILE (de pocăință), MĂRTURISIREA PĂCATELOR, PLÂNSUL (pentru păcate);

POCĂINȚA. *Vezi* și SMERENIA (și pocăința);

POCĂINȚA (lipsa pocăinței - gravitatea). *Vezi* și PĂCATELE (nerecunoașterea păcatelor – gravitatea);

POMENIRILE. *Vezi* MOARTEA (rugăciunile și milosteniile pentru cei chemați la Domnul), PRAZNICUL;

PREACURVIA. *Vezi* DESFRÂNAREA (adulterul);

PREDESTINAREA. *Vezi* și DESTINUL, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, ORACOLELE, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA;

PREDICA (ascultarea predicii și expunerea ideilor ei de către credincioși și altora). *Vezi* și BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei);

PREDICA (ascultarea predicii și expunerea ideilor ei de către credincioși și altora). *Vezi* și MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire);

PREDICA. *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (în cuvântări și, în general, în vorbire, Mântuitorul S-a coborât la puterea de înțelegere a ascultătorilor Săi), MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața și faptele lor), PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvintele lui Dumnezeu spre slava Lui și mântuirea oamenilor);

PREOȚIA (clevetirea și judecarea preoților de către mireni – gravitatea). *Vezi* și CLEVETIREA, JUDECAREA APROAPELUI;

PREOȚIA (preotul ca liturghisitor). *Vezi* și EUHARISTIA, LITURGHIA;

PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvintele lui Dumnezeu spre slava Lui și mântuirea oamenilor). *Vezi* și PREDICA;

PREOȚIA (harul lucrează și prin preoții nevrednici). *Vezi* și DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul...), PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți);

PREOȚIA (episcopul – responsabilitatea acestuia). *Vezi* și PREOȚIA (responsabilitatea preotului);

PREOȚIA (responsabilitatea preotului). *Vezi* și PREOȚIA (episcopul – responsabilitatea acestuia);

CREAȚIA (contemplarea creației). *Vezi* și DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu);

PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtășească cineva stăpânit de vreun păcat). *Vezi* și EUHARISTIA (primirea ei ...), EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtășească, nevrednici fiind);

PREOȚIA. *Vezi* și DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Luați Duh Sfânt...”), MĂRTURISIREA PĂCATELOR (canonul), MĂRTURISIREA PĂCATELOR (în fața preoților);

PRIETENIA (cu Dumnezeu). *Vezi* și AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor);

PROOROCII. *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (proorociile și minunile Mântuitorului);

PROPOVĂDUIREA. *Vezi* și APOSTOLII (propovăduirea Evangheliei ...), SCRIPTURA (Evanghelia – propovăduirea ei);

PSALTIREA. *Vezi* SCRIPTURA (Psaltirea);

RAIUL. *Vezi* și ADAM (grădina Edenului), ADAM (starea primordială), IADUL, ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR, VIAȚA (viitoare);

RÂSUL. *Vezi* și GLUMELE;

RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați). *Vezi* și BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept și lacom - gravitatea), DREPTATEA (nedreptatea), SĂRĂCIA (urgisirea săracilor);

RĂUL (biruirea lui). *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (suferirea răului), RĂZBUNAREA (remedii);

RĂUL (suferirea răului). *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptății), IERTAREA APROAPELUI, PAGUBELE (suportarea cu ușurință a răpirii bunurilor proprii), RĂUL (biruirea lui), RĂZBUNAREA (remedii);

RĂUL (ținerea de minte a răului). *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (suferirea răului), RĂUL (biruirea lui), RĂZBUNAREA (remedii);

RĂUL. *Vezi* și BINELE (cunoașterea binelui și a răului este sădită în firea noastră), BINELE (și răul);

RĂZBUNAREA (remedii). *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului);

RECUNOȘTINȚA (noastră către Dumnezeu). *Vezi* și MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu), RUGĂCIUNEA (de mulțumire);

REVELAȚIA. *Vezi* DUMNEZEU (Revelația divină), SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față”, apoi prin fapte și prin Scripturi);

RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții). *Vezi* și AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârșirea binelui), FAPTELE BUNE, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MILOSTENIA;

RUGĂCIUNEA (de mulțumire). *Vezi* și MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu), RECUNOȘTINȚA (noastră către Dumnezeu);

RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmașii lor). *Vezi* și BLESTEMUL, DUȘMĂNIA, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (vrăjmașilor), URA;

RUGĂCIUNEA. *Vezi* și BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit), BISERICA (frecventarea bisericii), BISERICA (despre rugăciunea de acasă și cea săvârșită în biserică, cu preoții, îngerii și credincioșii), PĂRINȚII TRUPEȘTI (rugăciunea părinților pentru părinții lor);

RUGĂCIUNEA. *Vezi* și PREOȚIA (rugăciunile păstorilor pentru părintele lor duhovnicesc), PREOȚIA (rugăciunile părintelui duhovnicesc pentru păstorii săi), SFINȚENIA (rugăciunile sfinților pentru mântuirea noastră);

RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii țării). *Vezi* și STATUL;

SĂRĂCIA (urgisirea săracilor). *Vezi* și BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept și lacom – gravitatea), DREPTATEA (nedreptatea), MILOSTENIA

(să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie), RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați);
SĂRĂCIA. *Vezi* și BOGĂȚIA (și sărăcia);
SĂRBĂTORILE (Crăciunul). *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos);
SĂRBĂTORILE (Înălțarea Domnului). *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (Înălțarea Domnului Hristos la cer);
SĂRBĂTORILE (Paștele). *Vezi* și CRUCEA, DUMNEZEU FIUL (Hristos – Răscumpărătorul nostru);
SÂMBĂTA. *Vezi* DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei), DUMINICA (înlocuirea sabatului cu Duminica);
SCHISMA. *Vezi* și CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioșii în biserică), ERETICII, EREZIILE;
SCLAVIA. *Vezi* SLUGILE;
SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față”, apoi prin fapte și prin Scripturi). *Vezi* și DUMNEZEU (Revelația divină);
SCRIPTURA (Evanghelia). *Vezi* și MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața și faptele lor);
SCRIPTURA (epistolele pauline). *Vezi* și APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel);
SCRIPTURA (Fericirile). *Vezi* și FERICIREA;
SFĂTUIREA. *Vezi* și FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute), ÎNDEMNURILE, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MUSTRAREA;
SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii). *Vezi* și MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului), OMUL (păcătos), OMUL (pătimaș), PĂCATELE, VIRTUȚILE (și păcatele);
SFINȚENIA. *Vezi* și MARTIRIUL, MOARTEA (sfinții în fața morții), POCĂINȚA (sfinții – modele de pocăință), SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie);
SFINȚENIA. *Vezi* și APOSTOLII;
SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii). *Vezi* și MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului), VIRTUȚILE (și păcatele);
SFINȚENIA. *Vezi* și MOARTEA (sfinții în fața morții), OMUL (despre cei virtuoși și drepti), OMUL (virtuos), PĂRINȚII SFINȚI, SĂRBĂTORILE (pomenirea mucenicilor), SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie), SUFERINȚA (motivele suferinței sfinților);
SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele). *Vezi* și ADAM (starea primordială), ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele), ANIMALELE;

SIMONIA. *Vezi* PREOȚIA (simonia);
SIMPLITATEA. *Vezi* ÎNȚELEPCIUNEA (și simplitatea);
SIMȚURILE. *Vezi* OMUL (simțurile);
SLAVA DEȘARTĂ. *Vezi* și FAȚĂRNICIA, MÂNDRIA, VANITATEA;
SLUJBELE (sfintele slujbe). *Vezi* și LITURGHIA, TAINELE;
SMERENIA. *Vezi* și BLÂNDEȚEA (și smerenia), MÂNDRIA (remedii pentru eliberarea de patima mândriei);
SMINTEALA. *Vezi* și PĂCATELE (păcatul săvârșit de cineva cu o funcție mai înaltă are o gravitate mai mare și aduce mai multă sminteală);
SOARTA. *Vezi* DESTINUL, NOROCUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE;
SODOMIA. *Vezi* DESFRÂNAREA (homosexualitatea);
STATUL. *Vezi* și BISERICA (și statul), LEGEA (civilă), RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii țării);
STĂRUINȚA. *Vezi* și RUGĂCIUNEA (stăruința în rugăciune);
SUFERINȚA (pentru Dumnezeu). *Vezi* și IUBIREA (de Dumnezeu), MARTIRIUL, PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos);
SUFERINȚA. *Vezi* și BOLILE, ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE (răbdarea necazurilor), SUFERINȚA (sfînții – pildă de răbdare a suferinței), TRISTEȚEA (remedii);
SUFERINȚA (celor drepți și „norocirea” păcătoșilor). *Vezi* și PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici și nu toți cei buni sunt cinstiți);
SUFLETUL (valoarea sufletului). *Vezi* și OMUL (valoarea omului);
SUFLETUL. *Vezi* și ANIMALELE (sufletul animalelor), FRUMUSEȚEA (sufletului), LINIȘTEA (sufletească), MILOSTENIA (sufletească), MULȚUMIREA (sufletească cea după Dumnezeu), PACEA (lăuntrică), POSTUL (sufletesc), TRUPUL;
SUFLETUL. *Vezi* și MOARTEA (- ieșirea sufletului din trup);
SUPERSTIȚIILE. *Vezi* și DESTINUL, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, NOROCUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, VRĂJITORIA;
ȘTIINȚA. *Vezi* și CREDINȚA, DOGMELE, ÎNVĂȚĂTURA;
TESTAMENTUL. *Vezi* MOARTEA (testamentul);
TRISTEȚEA (remedii). *Vezi* și BOLILE, BUCURIA, DEZNĂDEJDEA, ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), NECAZURILE (răbdarea necazurilor), SUFERINȚA, VOIOȘIA;
TRUPUL (mortificarea trupului). *Vezi* și OMUL (duhovnicesc);
TRUPUL. *Vezi* și FRUMUSEȚEA (trupului);
TRUPUL. *Vezi* și MOARTEA (- ieșirea sufletului din trup);

UCENICUL. *Vezi* PREOȚIA (duhovnicul și ucenicul);
UNELTIRILE. *Vezi* și DIAVOLUL (uneltirile diavolului);
URA. *Vezi* și BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), BLESTEMUL, DUȘMĂNIA, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (să iubim pe păcătos și să urâm păcatul), IUBIREA (vrăjmașilor), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmașii lor);
VANITATEA. *Vezi* și FĂȚĂRNICIA, MÂNDRIA, SLAVA DEȘARTĂ;
VĂMILE VĂZDUHULUI. *Vezi* MOARTEA (vămile văzduhului);
VIAȚA (lupta vieții). *Vezi* și LUPTA DUHOVNICEASCĂ;
VIAȚA (viitoare). *Vezi* și IADUL, MÂNTUIREA, ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR, MOARTEA, RAIUL;
VIAȚA. *Vezi* și DUMNEZEU FIUL (Hristos – viața noastră), LUMEA, VIRTUȚILE (viața trăită în virtuți face pe cei din jur să o admire și să o urmeze);
VIAȚA (lupta vieții). *Vezi* și LUPTA DUHOVNICEASCĂ;
VIRTUȚILE (și păcatele). *Vezi* și MOARTEA (dreptului și moartea păcătosului), OMUL (virtuos și omul păcătos), PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții și păcătoșii);
VIRTUȚILE. *Vezi* și FAPTELE (bune), MOAȘTELE (sfinte – ne sunt nouă și veșnică aducere aminte de virtute), SUFLETUL (împodobirea sufletului cu virtuți);
VOIOȘIA. *Vezi* și BUCURIA;
VRĂJITORIA. *Vezi* și DESCÂNTECELE, DESTINUL, GHICIREA VIITORULUI, ORACOLELE, SUPERSTIȚIILE;
ZAVISTIA. *Vezi* INVIDIA;
ZEII. *Vezi* și IDOLATRIA;
ZGÂRCENIA. *Vezi* și MILOSTENIA (lipsa ei – gravitatea);
ZODIILE. *Vezi* și DESTINUL, GHICIREA VIITORULUI, NOROCUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE;